37
31E
7

37 31 E 7

COMMENTARIORVM
AC DISPVTATIONVM
in
Vniuerſam doctrinam
D. THOMÆ
DE SACRAMENTIS
ET CENSVRIS
TOMI DVO.
Auctore ÆGIDIO DE CONINCK;
è Societate IESV, in Academia
Louanienſi S. THEOL.
Profeſſore.
LVGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII
DVRAND M.DCXIX
Cum Priuilegio
C. Audran ſc
Christ Regis

REVERENDISSIMO AC PERILLVSTRI DOMINO D. IACOBO BOONEN ECCLESIÆ GANDENSIS EPISCOPO.

CONFECTVM tandem de Sacramentis opus, Reuerendiſſime Domine, editurus in lucem cœpi mecum cogitare, quem ei patronum eligerem, cuius fauore, ac approbatione tutiùs multorum ſubiret iudicium: cùm ecce inmentem mihi venit illud colloquium, quod ante aliquot annos, cùm hunc librum primò componere inciperem, cum REV^MA^ V. Dominatione habueram, ſtatímque vagantem in diuerſa animum ſtitit, totúmque in ſe rapuit. Recèns tunc Reuerendiſſima veſtra Dominatio in Metropolitana Eccleſia Decani dignitatem adierat, eámque pro officio contractáque iam olim neceſſitudine fauſta omnia precaturus acceſſeram: cũ repentè (vt, ſi mentem eò reuocet, Reuerendiſſima veſtra Dominatio facilè meminerit) non tam nouum honorem, quod acturus veneram, quàm certiſſimum ad honorum omnium culmen iam factum gradum gratulatus ſum. Iam enim tum præſagus proſpectabam eam in veſtro capite mitram, quam iam gaudemus impoſitam. Et hæc mihi animo reuoluenti, quò vlteriùs pergendum fuit? Numquid dubitare potui, an quas infulas Reuerendiſſimæ veſtræ Dominationi iam olim offerendas non tam vanè diuinando, quàm claris argumentis rem certam conficiendo denuntiatam, iam delatas acceptáſque gratularer? Nimiùm veteris noſtræ (qualis qualis inter impares eſſe poſſit) amicitiæ, nimiùm mei officij, nimiùm mei ipſius fuiſſem oblitus. Gratulandum itaque fuit mihi, non vt olim nudis verbis, ſed ex receptiſſima apud omnes gentes

in eiuſmodi caſibus conſuetudine,adiuncto etiam aliquo munuſculo, quo interiore animi mei ſenſum,quantum quantum poſſum, exteriùs teſter. Offero igitur munus quidem mei amoris ſtudiíque pignus, ſi offerentis animum ſpectes;tale tamen,non quo Reuerendiſſima veſtra Dominatio in aliquo ditetur, ſed quod ſua auctoritate tueatur. Quod cùm ipſe mecum conſidero,eſt ſanè cur numini agam gratias, quòd ita opportunè & olim ita vaticinandi mihi mentem iniecerit, & eiuſdem iam memoriam excitarit. Nam vt omnis iam dicta abfuiſſet occaſio,cui alteri hoc meum qualecunque opuſculum feliciùs dedicem? In eo Sacramentorum,ſacratiſſimorum quæ cæleſtis ſponſus Eccleſiæ ſuæ contulit, munerum natura , ritus, efficientia explicantur. Et quis non videat eſſe conſequens, vt alicui Eccleſiæ Principi,eique à cæleſti ſponſo dato Vicario ſponſo tutandum fouendumque committatur? In eodem non ſolùm Scripturæ, Traditiones, Concilia, ſed plurimi ſacri canones, ciuiléſque leges pro materiæ exigentia explicantur,atque adeò vtrumque ius non exiguã in partem pertractatur. Meritiſſimò igitur eius pro eo primum omnium imploro calculum , quem vtriuſque iuris ſcientiſſimum hoc noſtrum æuum deprædicat, ac clariſſimis quibuſque in ea ſcientia viris, aut comparat, aut etiam præfert: in quem, verbo dicam, ipſa iuriſprudentia ſe totam,ſecúmque omnem ſuam fortunam penitus videtur effudiſſe: cuius iudicio libet approbatus nullius Ariſtarchi ſupercilium extimeſcat. Laudaret hìc fortè alius Reuerendiſſime Domine,illius tuæ eminentioris doctrinæ,natæque inde famæ luculentiſſimos teſtes Excellentiſſimos Arembergicos, alióſque plurimos toto Belgio viros ſine cõparatione Principes,qui tuum iam olim,cùm orbi primùm clarere inciperes, conſilium ac prudentiam tanti fecerunt,vt grauiſſimis difficultatibus implicati, tum demum omnia ſibi crederent expeditiſſima,ſi quacunque ratione obtinere poſſent,vt iis explicandis manum admoueres. Ab his,inquam,alius fortè ea quæ dixi firmaret,ſed fruſtra omnino ſim,ſi meridiano ſoli facem adhibeam; ſi, inquam, Illuſtriſſimo ſummi illius totius Belgij,oculatiſſimíque Tribunalis, ſi Sereniſſimorum noſtrorum Principum de tua eruditione teſtimonio, aliunde aliquam lucem robúrque quærendum credam. Illud enim te in Belgico ſuo Areopago iudicẽ expetiit;hi dedêre;vbi nõ modò de Belgarũ omnium fortunis vnà cũ collegis ſententiã diceres,ſed etiam cum iiſdem de aliorum omnium Tribunalium ſententiis iudicares, non modò priuatorum,ſed ipſorum iudicum iudex. Iam tum te oſtendebas dignum,qui eo parente natus eſſes, cuius conſiliis tota iam olim illuſtrata fuit Brabantia,quem ipſa Cancellaria pro defuncto ſuo capite

pite

pite Vicarium agentem magno ſuo bono experta, ſibi præſidem magnis votis expetiit, magno ſuo gaudio à Regia Maieſtate obtinuit: ſed tantam ei felicitatem mors immatura inuidit: iam tum paternæ virtutis acer æmulator, illum concito curſu ſequebaris: iam tum viri ampliſſimi Petri Peckij ſororij tui, quē vt olim pro Principe ſuo Oratorem tota Gallia, ita nunc Cancellarium ſuſpicit Brabantia, præclarè inſiſtebas veſtigia, adeóque premebas, vt cùm ille eò iam perueniſſet quò adſpirant pauci, pertingunt vix vlli, eum tamen breui aſſecuturus crederceris. Sed qui olim D. Ambroſium tribunalibus ſubtractum, Mediolanenſibus dedit Pontificem, aliò curſum tuum flexit, felicitate ſanè maxima; difficulter tamen quis dixerit, tuáne, an Eccleſiæ Gandenſis maiore. Exſiccatæ iam ſunt huius lacrymæ, quas optimus Antiſtes, iam ſecundò deceſſor tuus, ei ex inſperato abreptus excuſſerat, mutauit pallorem, luctum depoſuit, cùm quantum in Franciſco perdit, tantum ſibi à Iacobo promittat. Quidni enim quæ iam ab illo accepit, eadem à Reuerendiſſima veſtra Dominatione expectet, quam Illuſtriſſimi Mechlinienſis acerrimo iudicio viri, quam Sereniſſimorum noſtrorum Principum ſententia vnà toto Belgio ſelectam videt, quæ tanto viro iam ſecundò in grauiſſima officia ſuccederet? Et vt modum epiſtolæ ponam, multáque, ac maxima verbo complectar, cùm in Reuerendiſſima Dominatione Veſtra, Deo auctore, penè par videat curſus initium; cur diſſimilem progreſſum, diſſimilémque timeat exitum? aut cur Deo Opt. Max. adiutore ſibi à Reuerendiſſima veſtra Dominatione non promittat felicitatem & gloriā illius æmulam? Ita rogo, ita voueo. Louanio 13. Maij, anno 1616.

REV^MÆ DOM. V.

Seruus in CHRISTO

ÆGIDIVS DE CONINCK.

AMICO LECTORI.

MIraberis fortè, quiſquis in hunc librum incideris, quid tandem operæ pretium duxerim, poſt tot eruditiſſimos, omnique ex parte abſolutiſſimos doctiſſimorúm virorum in hanc materiam commentarios, hunc laborem mihi ſumere, &, vt aiunt, actum quodámodo agere: huius igitur cauſam paucis accipe. Poſtquam doctiſſimum illum R. P. Leonardi Leſſij de Iure & Iuſtitia librum ingenti app lauſu orbis ſuſcepiſſet, & non minore fructu omnium pænè manibus tereret; ac incredibilem in rebus difficillimis tanta breuitate explicandis facilitatem obſtupeſceret; multi, quos tædebat ingentia volumina perlegere, cœperunt ab eo ſimiles in alias Theologiæ partes lucubrationes exigere, ijq; ex omni hominum ordine, ex omni orbis parte: maximè tamen eum oportune, importunè præſentes verbis, abſentes literis vrgebant, vt Eccleſiæ Sacramenta ita explicata Chriſtiano orbi daret; horum quippe exactam cognitionem ita omnibus eſſe neceſſariam, vt nemo Eccleſiaſticus, præſertim cui animarum aliqua cura commiſſa eſt, ſine ea vel tolerabiliter ſuo officio fungi poſſit: quæ tamen plurimos multi laboris longæq; lectionis impatientes maxima ex parte deficiat. Cùm ille horũ precibus nec diutiùs poſſet reſiſtere, nec iis per ſe obſequi ſibi integrum crederet, cùm ob grauiſſimas, eáſq; quotidianas variis in rebus occupationes, tum maximè ob afflictam valetudinem, quam iam multos annos valdè infirmam, ſed tunc ita patiebatur aduerſam, vt nil magis quàm celerem vitæ exitum animo vellet: has, inquam, ille inter anguſtias preſſus, ſeriò inſtantérq; mecum egit, vt, quod ipſe nitebatur excutere, meis humeris onus exciperem: cùm enim tũc me accingerem, vt iam ſecundò hanc materiam ſtudioſis in ſcholis prælegerẽ, credebat me tolerabili labore adhibito ſimul quæ in lucem ederem parare poſſe. Reluctabar initio, cùm facilè viderem longè aliud ab eo meritò exigi, quàm à me dari promittíue poſſet: ſed vehementiùs inſtanti tandem manus dedi, credidi enim minùs me culpandum, ſiquid, quod ſupra vires meas eſſet, incautè ſuſciperem; quàm ſi hoc tãta inſtantia roganti negarem, cui ſcirem me omnia debere: maluiq; in me leuitatem aliquam, aut ignorantiam carpi, quàm pertinaciam accuſari. Habes ſcribendi cauſam: ſubdam methodum.

Cùm hîc illud ipſum, in quo P. Leſſius enituit, præcipuè à me quæri cernerem, vt quæ pluribus voluminibus ab aliis diſputata ſunt, ita paucis conſtringerem, vt tamen nec parientem vrſam, nec feſtinantem canem imitarer; aut informem mutilúmque fœtum edendo, ſi ſcitu neceſſaria omitterem; aut cæcum, ſi obſcura minúſq; probata proponerem: facilè vidi omnes mihi ingenij neruos intendẽdos eſſe, vt res ferè inter ſe admodum diſſidentes, ſtrictam nimirum breuitatem cum ſolida claritate vero fœdere coniungerem: quod etſi non ſperem vbique perfe-

ctè

ctè aſſequi, dabo tamen omnem operam vt proximè ſequar, idque certis viis, quas hîc ſpectandas ſubijcio.

Primò, cùm plurima hîc ita à Doctoribus diſputentur, vt ſinguli ferè in alias atque alias ſententias abeant, quibus ſigillatim referendis ac confutandis multum ſæpe chartæ impletur maiore legentium tædio quàm fructu; ſtatui huic labori ita parcere, vt in eorum à quibus diſſideo placitis recenſendis, argumentiſq; diſſoluendis non plus operæ inſumam, quàm neceſſitas exigat. Semper enim perſuaſum habui, & ipſa experientia didici, conantem, quis inter varios diuerſorum eadem de re ſenſus veriſimilior ſit, palàm edocere, longè plus proficere ſi ſua clarè proponat, ac ſolidè firmet, quàm ſi, quæ alij contrà, aut ſentiant, aut obijciant, ſigillatim fuſéque diſcutiat. Ea enim veritatis eſt vis, vt ſufficienter illuſtrata, penitúſque perſpecta facilè omnes aduerſantium ſibi errorum nebulas diſcutiat, eorúmque impetus frangat: quam ſi ſemel probè cognitam habueris, quidquid ei repugnat falſum eſſe facilè & tu ipſe perſpexeris, & aliis apertè oſtenderis: contrà etſi plurimas ſententias falſas eſſe clariſſimè videris, non ſtatim tamen quæ ſit vera aſſequeris. Et hæc regia rectáque via eſt, qua communiter incedas tutiſſimè: curſus tamen nonnunquam obliquandus eſt; nam iter illud quandoque quaſi ſentibus obſtructum tranſitum negat, veritáſque multis erroribus, ipſam prima fronte mentiētibus, quaſi quibuſdam ruderibus ita obſita iacet, vt niſi hæc prius dimoueas, ad illam fruſtra aſpires.

Secundò, cùm inter varia, quæ hîc explicanda occurrunt, multa à pluribus auctoribus ita pertractata ſint, vt in iis nulla alicuius momenti difficultas ſit reliqua, quin ipſa cuiuis, vel mediocriter erudito clara, obuia, expeditáque ſit; hæc quidē, vt potero omnia, ne quid meritò requiras, breuiter tamen exponam, vt iis, quibus aliquid lucis adferre me poſſe crediderim, explicandis ſpacium ſufficiat.

Tertiò, multæ hîc paſſim occurrunt difficultates, quas quidam ſingulas ſuis diſputationibus eruditè diſcutiunt, quæ tamen inter ſe cognatæ, non minùs quàm varij vnius arboris rami vna ex ſtirpe trahant originem, qua exciſa neceſſariò areſcant. Has quantum potero ad ſuum caput reuocabo, quò altiùs effoſſò, tanquam ex fonte veritatis puros riuulos omnes in partes diduceam.

Quartò, quæ hîc nobis diſputanda ſunt, partim ex doctrina fidei, quam ex Scriptura, Traditionibus, Conciliis, communíque Patrum conſenſu hauſimus; partim ex Pontificum decretis, Principúmque placitis; partim ex rerum naturis, naturalíque philoſophia; partim ex hiſtoriis, aut communi DD. ſententia depromenda firmandáque ſunt. Quare, vt hac in re tutò procedas, ſolicitè omnino tibi curandum eſt, vt vnumquodque ex ſuo penu depromas, deductíſque ex propriis ſedibus argumentis probes: multum enim à recto diſceſſeris, ſi aut ea quæ nullam cum fide connexionem habent ex huius principiis coneris docere; aut ea, quæ omne ſuum robur ex Principum placitis exceperunt, ſolius rationis regula velis metiri, aut ex diuerſarum rerum inter ſe ſimilitudine eandem omnibus legem ſancitam eſſe concludere, & (vt exemplo rem dilucidem) ex eo quòd multi inter Sanctos relati æquali forte cum B. Laurentio ſanctitate emineant, probare eos pari feſtiuitate honorandos, ac æqualem in eorum profeſtis ciborum delectum, ac parcimoniam obſeruanda. Nec leuiùs hîc etiam peccant, qui ſuum cuique argumento non tribuunt robur, ſed firmiſſimo cuique hoc ſæpe detrahunt quod leuioribus adiungant: eáque quæ ſenſu cognita ſua euidentia vim intellectui inferunt,

ferunt,ex obſcuris quibuſdam aſſertionibus, quas non aliter quàm quia aliquibus placuerût poſſunt probare,volunt corrigi. Si igitur tam in hac quàm in quauis alia diſputatione veritatem ſincerè quæramus,ita nobis incedendum ſemper ſum arbitratus,vt primò omnium quidquid fides nos docet,ita firmũ ſanctumq; habeamus, vt quæcunque ei vel minimum aduerſantur,quantumuis aliàs firma certáque appareant,vt penitus falſa reſpuamus,nec vllibi naturalem rationem, aut experientiam conſulamus,vbi ab illa diſſentire videantur;cùm hæc incautos fallere contingat aliquando,illam nunquam.Quibus conſequens eſt nos,etſi res Deo auctore acceptas quandoque infidelibus naturalibus neceſſariò rationibus ſuadeamus,non ex his tamen,ſed ex Scriptura,Traditione, Conciliiſque eas debere diſcere,& eos qui nobiſcum in fide conſentiunt ex iiſdem locis docere.

Secundò verò ea quæ à iam dictis ſeparata nullam cum fide neceſſariam connexionem habent,ſuæq; omnino naturæ relicta ſunt,ita naturale lumen ſequendo ex propriis fontibus eruamus,vt in iis diſcernendis ac elucidandis, certis experientiis,apertiſque ex iis deductis rationibus principem tribuamus locum, nec aliquorũ præcôcepta opinione ab iis quæ illa perſpicuè ſuadent facilè nos patiamur abduci,credamúſque in rerum naturis cognoſcendis maiorem fidem oculis, quàm moribus habendam eſſe,præſertim cùm videamus, multas opiniones diu aliquibus fuiſſe vt certas omnino perſuaſas,non tam firma aliqua ratione, quàm quòd certum aliquem,aut ſe mutuo ſine vllo examine ſecuti, vt eas acceperant, ita poſteris tradiderint,non diſcutiendas,ſed indubitata fide credendas. qui cæcus in eandem ſententiam impetus cùm multis ſæpe annis ſuum curſum tenuerit, tandem alterius contrà ſentientis commodóſque auditores nacti auctoritate tãquam obiecto aggere ſiſtitur, & aliò penitus deflectitur, eadémque poſtea tam habentur falſa,quàm priùs vera certáque credebantur.atque ita nô minùs quàm verbis,eiuſmodi placitis illud Horatij vſu venit:

Multa renaſcentur,quæ iam cecidere,cadéntque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula,ſi volet vſus.

Cùm enim non minùs quàm ipſi mortales recepta ab iis conſuetudo mutabilis ſit, quæcumque à ſola humana auctoritate, aut communi vſu firmitatẽ ſuam acceperunt,neceſſariò ſæpe variantur, vnáque cum iis aliquando intereunt. Hoc vni Deo Opt.Max.teſte D.Auguſt. epiſt.19.ad D.Hieron.debemus,vt quæcunq; ab eo quacunque ratione tradita acceperimus perpetuò ſacro ſancta habeamus. Hæc ſuo modo imitantur ea quæ à clara ratione ſuum robur acceperunt:nam vt rerum naturę mutari nequeunt,ita quæ ex iis clarè deducta ſunt perpetuò eadem perſeuerant.Hæc tamen non ita diſſero quaſi vilem habendum exiſtimem concordem multorum in eandem rem conſenſum;ab hoc enim leuiter diſſentire hominis eſt nimium ſibi ſumentis ; ſed vt ea quæ doctrinæ nobis diuinitus traditæ connexa non ſunt,non à ſola aſſerentium auctoritate, ſed ex ipſa etiam ratione conemur diſcere,atque adeò malimus ea (vbi commodè fieri poterit) ſcire quàm credere:ita tamen vt à communiore ſapientum placito numquam diſcedamus, niſi aperta rationum vi,quæq; etiam aliorum doctorum hominum probetur iudicio,inuiti auellamur. Quod maximè obſeruandum eſt in iis à quibus vitæ morúmque honeſtas pendet,in quibus ab opinione multorum calculo longóq; vſu firmata communiter minùs tutò recędas. Si cui tamen ea rationum momenta

occurre

occurrerint quæ ſatis apertè cõtrarium ſuadeant,ea ita proponenda ſuaſerim, vt priuſquam placuerint pluribus,nullo modo,vt omnino tuta acceptentur.

Tertiò,in iis quæ in ſe ἀδιάφορα ſola Principis ſacri,vel ciuilis lege faciẽdâ, vel omittenda ſancita ſunt,vbi huius clara verba apertè tenueris (modò tamen eorum ſenſum magis ex totius legis contextu,eiúſque ſcribendæ occaſione, quàm ex pauculis vocibus rimeris) ita iis adhæreas vt aliorum ab his diſceſſum ex aliis legibus à contrario ſenſu,aut rationum ſimilitudine ſuadentium, aut auctorum multitudinem ſine vllo iure ſequentium auctoritate non facilè te ab iis abſtrahi patiaris. Docuit me tam hæc,quàm mox dicta ipſe Iuſtinianus in ſuo cod. l. 1. de vetere iure enucleãdo. §. 6. vbi ait: *Sed neque ex multitudine auctorum, quod melius & æquius eſt,iudicatote; cùm poſſit forſitan & deterioris ſententia,& multas & maiores in aliqua parte ſuperare.* Ex qua etiam viri eruditiſſimi Thom. Sanchius l. 3. de matr. diſp. 44. nu. Nauar. c. 27. n. 289. & apud eos alij conficiunt communem Doctorum eſſe dicendam ſententiam,non quam plurimi alter ex altero deſcribunt, ſed quam ſuis vtrimque momentis libratam docti aliqui maturo amplectuntur iudicio, firmíſque rationibus ſtabiliunt. Et meritò; videmus enim plurimos, quid quauis in re ſequendum fugiendúmue,non ex naturæ Principúmque legibus,quas nullas pro ſe proferunt, ſed ex ſola aliorũ fide decernere,quorum nuda verba ſine examine aut probatione tranſcribunt,& quæcunque opinio vni fortuitò placuerit, eam mox plurimorum faciũt. Sunt & alij qui pro ſe iura ſine fine congerunt,quæ cùm omnia inſpexeris vix ſyllabam in iis reperias,quâ credas eos potuiſſe moueri vt in eam ſententiam irent. Cuius rei cauſas duas præcipuas conijcio. 1. quòd iura ſæpiùs ex aliorum ſcriptis,quàm ex Pontificum decretalibus, aut Iuſtiniani pandectis depromant. 2. quòd multos ſæpe contingat incidere in decreta Gratiani vitioſè,ac perturbatè impreſſa,atque ita quandoque ipſius verba,aliáſue gloſſas pro textu laudare; aut SS. Patribus aliqua tribuere,quæ vel his nũquam venerunt in mentem, vel etiam iis quæ ipſi ſcripta nobis reliquerunt penitus repugnant. Exemplo ſint can. *non eſt dubium*, & can. *cùm ſocietas* 27. q. 2. quorũ prior ex D. Auguſtino,qui nihil ſimile vllibi habet; alter ex epiſtola D. Leonis ad Ruſticum (vbi planè oppoſitum dicitur) vulgò deſumpti creduntur. Hos ſcriptorum ſcopulos quos varia legendo præcipuos aduerti, breuiter hîc indicandos putaui, &, vt potui,vitare conatus ſum: me tamen in nullum omnino impegiſſe ipſe mihi polliceri non audeo,alij faciliùs iudicabunt.

Demum cur hoc opus non ita grande in duos tomos diuiſerim paucis accipe. Cùm priora tria Sacramenta D. Thom. in ſuo vltim. opere nobis explicata dederit, putaui mihi ſequendam plurimorum DD. conſuetudinem, vt illum ipſum ſimul cum ſubiecta materia breuiter exponerem: quod in aliis facere non potui, quæ morte immatura nobis ereptus vix attigit. Nouum igitur procedendi modum hîc mihi neceſſariò aſſumendum etiam nouo tomo diſtinxi. Habes hîc amice Lector ſcribendi cauſam,& quid toto hoc opere ſim ſecutus. ſi quid placeat, diuinæ gratiæ,à qua nobis bona omnia,tribue; ſi quid diſpliceat, humanæ infirmitati dona,noſtriſque laboribus diu felix propitio numine fruere.

MVTIVS

Mutius Vitelleſcus Societ. IESV *Præpoſitus Generalis.*

CVM Commentarios P. Ægidij de Coninck, de Sacramentis in tertiam partem S. Thomæ, noſtræ Societatis Theologi, tres eiuſdem Societatis Theologi, quibus id commiſſum fuit, recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint; facultatem concedimus, vt typis mandentur, ſi ita iis, ad quos pertinet, videbitur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus Romæ 9. Ianuarij, anno 1616.

Mutius Vitelleſcus.

CENSVRA.

HIc liber Commentariorum ac Diſputationum in Doctrinam D. Thomæ de Sacramentis ac Cenſuris, Auctore R.P. Ægidio de Coninck, Societatis Ieſu Presbytero, eſt doctiſſimè conſcriptus, & dignus, qui multorum manibus teratur, ad veram Sacramentorum vim & intellectum conſequendum. Quod teſtor 24. Iulij, anno 1615.

Egbertus Spilthodius S.T.L.
Canonicus & Plebanus Antuerp.

Facultas R.P. Præpoſiti Prouincialis Prouinciæ Lugdunenſis.

BArtholomæus Iacquinotius Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi, iuxta Priuilegium conceſſum eidem Societati à Chriſtianiſſimis Galliarum Regibus Henrico III. decimo Maij 1583. Henrico IV. vigeſimo Decembris 1606. & Ludouico XIII. regnante, duodecimo Februarij 1611. Quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos abſque illorum permiſſione imprimant: Permittit Laurentio Durand Lugdunenſi Bibliopolæ, vt opus, cui titulus eſt, *Ægidij Coninck Societatis* IESV *Commentaria de Sacramentis*, imprimere, ac liberè diuendere poſſit ad ſexennium. Datum Lugduni, 1. Septemb. ann. 1618.

Barth. Iacquinotius.

COMMENTARIA AC DISPVTATIONES IN VNIVERSAM DOCTRINAM D. THOMÆ DE SACRAMENTIS, AC CENSVRIS.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

PRÆFATIO.

SICVT D. Thomas poſtquam in 1. parte explicuiſſet nobis diuinam naturam, & perſonarum proceſſionem, ſubiunxit explicationem creationis vtriuſque naturæ ſpiritualis, & corporalis, quòd hæc proprium totius Trinitatis ſit opus: ita hîc explicata nobis totius myſterij Incarnationis Oeconomia, Verbi incarnati excellentiſſimum opus explicare aggreditur, 7. nimirum Sacramenta, veriſſimos vberrimóſque Saluatoris noſtri fontes, ex quibus nos aquas ſalutis cum gaudio hauſturos Iſaias c. 12. vaticinatus eſt. Ex *Iſai. 12.* quibus omnis vera iuſtitia, vel incipit, vel incepta augetur, vel perdita recuperatur: vt Trident. ſeſſ. 7. initio: quorum vtiliſſimus vſus, fructuoſiſsima *Trident.* cognitio, ignoratio periculoſiſsima, quod pluribus facile eſſet clariſsimè docere, ſi quotidiana experientia id cuiquam permitteret eſſe obſcurum. Quis enim has gratiarum ſcaturigines, ea qua conuenit animi præparatione frequentans, non percipit ipſo interiore mentis ſenſu & ſpirituali guſtu aquæ illius ſalutaris vim ac dulcedinem, quam fluere de ventre credetium Ioan. 7. Chriſtus docet, quáque æſtus cupiditatum paulatim refrigeratur, *Ioan. 7.* omníſque terrenarum rerum ſitis extinguitur? Videmus quotidie aliquos multis ſceleribus obſtrictos, omnibúſq; vitiis non magis inquinatos, quàm efferatos ſacerdotem accedere, peccata ſua explicare, congruam ſuis morbis medicinam accipere, ſubitóque in alios planè viros mutari; ita vt ſimul latentia vulnera detegant, & virus omne expuant; vt non tam eos criminũ veniam cõſequutos credamus, quàm maxima ex parte vitia omnia exuiſſe cernamus. Sed hæc vberiùs proſequi, Encomiaſtæ magis eſt, quàm noſtrũ, qui Sacramenta non laudanda, ſed explicanda ſuſcepimus. Vt autem noſtrorum Sacramentorum planiorem cognitionem aſſequamur, de Sacramento in genere, prout veteribus nouíſque conuenit, priùs agendum.

QVÆSTIO LX.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

ARTICVLVS I.

Vtrum Sacramentum ſit in genere ſigni?

1 ART. 1. docet Sacramentum eſſe in genere ſigni, ſiue dici Sacramentum à re ſacra, ſiue ſanctitate quam ſignificat, ſicut color dicitur ſanus, quia eſt ſignũ ſanitatis:

Nominis Sacramenti explicatio. Not. 1. Sacramentũ apud profanos quidem auctores ferè accipi pro iuramento, quo quis ſe alteri obſtringit: apud Eccleſiaſticos verò idem eſſe quod Græcis myſterium. Hinc quotiès in Scriptura Græca occurrit myſteriũ, latinus interpres vertit modò myſterium, modò ſacramentum. Iob 12. v. 7. Daniel. 2. v. 30. Apocal. 17. verſ. 7. *Iob 12. Daniel. 2. Apoc. 17.*

Myſterium apud Græcos propriè ſignificat aliquam cæremoniam, qua quis Deo aliqua ratione conſecratur, qui indè *μύστης* dicitur: ſic, dictum vel à *μυέω*, id eſt, ſacris initio: vel à *μύω*, id eſt conniueo, ſiue oculos, vel etiam labia claudo & taceo. Hinc myſterium videtur dictum, quaſi quid occultum & tacendum: occaſione accepta maximè à ſacris Cereris, quibus initiandi noctu & occultiſſimè initiabantur, eáque euulgare nefas erat. Atque hinc omnia quæ nefas eſt euulgare, imò omnia occulta & arcana, dicta ſunt græcè myſteria in Scripturis, & latinè Sacramenta: vt patet locis ſuprà citatis. Demum quidquid eſt ſignum rei occultæ dicitur myſterium, ſiue ſacramentum; maximè quando eſt ſignum rei ſacræ. Hinc Aug. lib. 8. de Geneſi ad literam cap. 4. lignum vitæ vocat Sacramentum Chriſti. Et iuxta dictas acceptiones omnia ſacramentalia, *Auguſt.*

2 & cæremoniæ Eccleſiæ poſſunt dici Sacramenta, & à Patribus ita aliquando dicuntur. Sed nos hic ſtrictiùs nomen Sacramenti accipimus, pro cæremoniis, quæ & hominem Deo conſecrando aliquam in eo ſanctitatem ſaltem legalem cauſant, & tam hanc quàm veram ſanctitatem ſignificant: vnde etiam per Antonomaſiam Sacramenta dicuntur, & ſibi illud nomen in Eccleſia tanquam proprium vendicant. Quare immeritò hæretici nos imperitiæ arguunt, quòd nomen multis commune ad certas cæremonias, ſignificandas contrahamus, cum & ratio, & maximorum Patrum & Doctorum, & totius Eccleſiæ auctoritas id probet. Ipſi autem hæretici nomen Sacramenti in ſignificatione qua Catholici id vſurpant, modò rident, modò recipiunt, dum duo, nec plura Sacramenta eſſe ſtatuunt; aliàs rurſum vt ſuperſtitioſum, & contra diuinam Scripturam inductum calumniantur: quãdoque etiam ſacramenti nomine vtendum ſit nec ne, contendendum eſſe negant: vt fusè ex eorum verbis docet Card. Bellar. libr. 1. de Sacramentis in genere, c. 7. ita nimirum in omnibus ſuis varij ac inconſtantes ſunt, alteque illud Ciceronis imbiberunt, Ouis eſſe ſemper eadem voce vti; hominis verò modò ita, modò aliter loqui, prout commodum fuerit: quod non modò in rebus humanis ſceleratè, ſed etiam in diuinis impiiſſimè faciendum ſibi putant. Sed hæc de ratione nominis pro inſtituto noſtro ſufficiant; qui plura deſideat, videat D. Bellarm. ſupra, & Suarem hîc. *Bellar. Bellarm. Suarez.*

3 Not. 2. Etſi Sacramenta & cauſent & ſignificent ſanctitatem; tamen à D. Thoma ponũtur potiùs in genere ſigni, quàm cauſæ: quia cùm Sacramenta veteris legis tantùm legalem quãdam, & quaſi corporalem ſanctitatem cauſarent, veram autem tantùm ſignificarent, quæ tamen in eorum inſtitutione præcipuè intendebatur, vt hanc ſignificando ad eam homines ducerent, debuerunt magis dici Sacramenta, quia veram ſanctitatẽ ſignificabant, quàm quia legalem cauſabant: & ſic intellige reſponſionem D. Thomæ ad 1. Et conſequenter Sacramentum in genere magis debet poni ſub genere ſigni, quàm cauſæ, vt omnibus Sacramentis poſſit conuenire. *Cur Sacramenta ponantur in genere ſigni. D. Thom.*

Sacramentorũ tamen noui teſtamenti ratio magis conſiſtit in cauſando gratiam, quàm in ſignificando: quia non ſunt præcipuè inſtituta, ſicut vetera Sacramenta, vt doceant qualem ſanctitatem debeamus acquirere, & vnde gratiam debeamus petere: ſed vt eandem ſanctitatem nobis conferant. Nam, vt docet Apoſtolus ad Hebræos 9. v. 9. & cap. 10. v. 1. vetus lex continebat parabolam & vmbram futuræ gratiæ: noua verò lex continet ipſum corpus & veritatem. Adde, hæc nihilominus optimè poni in genere ſigni, quia gratiam quam conferunt, verè ſignificant, eámque non phyſico aliquo influxu, ſed moraliter, & vt ſigna, ſiue mediante ſignificatione producunt. *Ratio Sacramenti nouæ legis magis in cauſando quàm in ſignificando conſiſtit. Hebr. 9.*

ARTI

ARTICVLVS II.

Vtrùm omne ſignum rei ſacræ ſit Sacramentum?

4 Quale ſignũ ad eſſe Sacramenti requiratur. D. Thomas.

ART. 2. docet non omne ſignum rei ſacræ eſſe Sacramentum, ſed tantùm illud quod eſt ſignum rei ſacræ in quãtum eſt ſanctificans homines: vt habetur in fine corporis, quod aliqui ità accipiunt, quaſi D. Thomas non referat verbum ſanctificans ad ipſum ſignum, ſed tantùm ad rem ſignificatam: quaſi velit Sacramentum non neceſſariò eſſe ſignum ſanctificans, ſed ſignum rei ſanctificantis. Sed verius eſt referre ad ſignum immediatè: quia omne ſacramentum neceſſariò eſt ſignum ſanctificans, vt infrà dicemus, mediatè verò ad rem ſignificatam, quæ formaliter ſanctificat.

5 Quare ſacramentalia non ſint Sacramenta.

Not. pro reſponſione ad 3. D. Thomam excludere ſecramẽtalia à ratione Sacramenti, quia non ſignificant veram ſanctitatem, ſed tantùm quandam diſpoſitionem ad ſanctitatem. Sed hæc reſponſio videtur difficilis: quia ſi velit eſſe de ratione Sacramenti, vt ſignificet immediatè veram ſanctitatem præſentem in ſuſcipiente, ſic Sacramenta veteris legis non erunt Sacramenta: quia tantùm ſignificabant hoc modo legalem ſanctitatem quam conferebant: excepta ſaltem circumciſione, de qua dicemus infrà. Si autem velit ſufficere, vt ſignificent immediatè præſentem quandam ſanctitatem legalem vel ſimilem, & hac mediante ſanctitatem veram, non tamen neceſſariò præſentem ſed acquirendam & ad ſtatum ſuſcipientis illã cærimoniam requiſitam (vt ſignificabant eã vetera Sacramenta) ſic etiam tonſura clericalis conſecratio Abbatis, & ſimilia erunt Sacramenta: quia veramque ſanctitatem hoc modo ſignificant.

D. Thomas.

Reſp. Igitur D. Thomam loqui de ſacramentalibus inſtitutis ab Eccleſia, atque ſupponere, ea non poſſe eſſe Sacramenta legis veteris, atq; ita tantùm docet non poſſe eſſe Sacramenta legis nouæ: quia non ſunt ſigna gratiæ iuſtificantis practica, & quæ gratiam præſentem & à ſe cauſatam ſignificant: qualia ſigna gratiæ neceſſariò ſunt Sacramenta nouæ legis: vt inſinuatur a. 3. & clarè dicitur q. 62. a. 1. 3. & 4.

DVBIVM I.

Vtrùm Sacramentum ſit neceſſariò ſignum practicum.

6. Soto

PVtat Soto in 4. d. 1. quæſt. 1. a. 2. vetera Sacramenta non fuiſſe ſigna practica. Alij verò reſpondent aliquid dupliciter dici ſignum practicum; 1. quia efficit id, quod ſignificat. 2. quia in praxi eo vtimur ad aliquid ſignificandum, ſiue hoc ab eo producatur, ſiue non: putantque Sacramentum non neceſſariò dici 1. modo practicum, ſed tantùm 2. modo. Ratio eorum eſt quia aliàs Sacramẽta veteris legis non eſſent propriè dicta Sacramenta; quia non efficiebant gratiam, quam ſignificabant.

Reſp. Eſſe de Ratione Sacramenti, vt ſit ſignum practicum 1. modo, non quidem reſpectu omnis rei quam ſignificat (nam Sacramenta præſertim nouæ legis ſignificant paſſionem Chriſti, & futuram gloriam: vt docet D. Thom. art. 3. quæ tamen non efficiunt) ſed reſpectu ſanctificationis, quam immediatè ſignificãt, quam omnia Sacramenta in ritè ſuſcipientibus neceſſariò cauſant: vt patet diſcurrenti per ſingula. Et ratio eſt: quia omnia ſunt inſtituta, vt aliquo modo ſanctificent ſuſcipientem, & per hoc diſtinguuntur à nudis ſignis gratię, quale fuit trãſitus maris rubri, qui ſignificabat baptiſmum, eiuſque effectum. Atqui omnia ſunt ſigna eius ſanctificationis quam immediatè cauſant, vt omnes concedunt: Ergo ſunt ſigna practica 1. modo.

Sacramentũ eſt neceſſariò ſignum vere practicum. D. Thom.

7. Confirm. Quia ſi ſuffeciſſet ad rationem Sacramenti in veteri lege, quacumque ratione ſignificare veram ſanctitatem per Chriſtum dandam, omnia ſacrificia fuiſſent Sacramenta; quia ſignificabant Chriſti paſſionem. qua eramus liberandi, & gratiam per eum dandam: vt expreſſè docet D. Aug. lib. 5. cont. Iulianum c. 9. initio. Imò tunc omnes cæremoniæ fuiſſent Sacramenta; quia omnes ſignificabant Chriſtum, & gratiam per eum dandã. Quia, vt ait Apoſtolus ad Heb. 9. & 10. & ad Gal. 3. erant vmbræ futurorum, & inſtar pædagogi ducebant Iudæos ad Chriſtum.

Auguſt. Hebr. 9. & 10. Galat. 3.

Item matrimonium tam in lege naturæ quàm Moſaica fuiſſet Sacramentum propriè dictum: quia ſignificabat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia, & conſequenter gratiam per Chriſtum dandam vt docet D. Leo epiſt. 92. ad Ruſticum cap. 4. & multi alij Patres, vt oſtendemus in Tractatu de Matrimonio: cùm tamen ſatis conſtet, non fuiſſe propriè dictum Sacramẽtum, vt ibidem etiam dicemus.

D. Leo.

8 Reſpondent aliqui, Matrimonium illud non poſſe dici Sacramẽtum propriè ſumptum, quia non erat inſtitutum ad gratiam ſignificandam, ſed in officium naturæ. Sed hoc non ſatisfacit. quia vt aliquid ſit verum Sacramentum, non eſt neceſſarium vt ſit per ſe primò inſtitutum ad ſignificandam gratiam, ſed ſufficit vt ſecũdariò ad hoc inſtitutum ſit; vel ſaltem à Deo ad hoc aſſumptum ac eleuatum. Quia alias matrimonium in lege noua non eſſet Sacramẽtum: quia etiam per ſe primò inſtitutum eſt in officium naturæ, eadem inſtitutione qua Adami matrimonium inſtitutum fuit, & ſolùm à Chriſto eleuatum ad practicè gratiam ſignificandam.

9 Reſpondent alij, ſupradicta non habuiſſe vim ſignificandi gratiam apud omnes, ſed tantùm reſpectu aliquorum quibus Deus hoc particulatim reuelarat.

Sed contra 1. Hoc dici nequit de ſacrificiis & cæremoniis legis veteris, quia hæc non minùs vulgò ſignificabant gratiam dandam per Chriſtum, quàm vera Sacramenta. 2. Quia ad rationem Sacramenti non requiritur, vt omnes ſciãt ipſum ſignificare gratiam: (quia aliàs nulla fuiſ-

ſent in veteri lege Sacramenta, quia communis plebs fortè nihil ſciebat particulatim de eorum ſignificatione)ſed ſufficit quòd ex parte Dei ſit inſtitutum, vt omnibus fidelibus gratiam ſignificet, etſi multi propter imperitiā legis id ignorent. Hoc autem etiam matrimonio legis veteris & naturæ conuenit.

10 Pro quo Nota Sacramenta vetera præcipuè fuiſſe quidem inſtituta ad ſignificandam veram iuſtificationem, immediatè tamen ſignificaſſe ſolam legalem ſanctificationem, quam etiam cauſabant, & hac mediante ſignificabant ipſam veram ſanctificationem, quam ex fide Saluatoris quærendam admonebant, quia legalis illius legis munditia ſiue ſanctitas ſignificabat ſanctitatem ſpiritualem: ſicut immunditia legalis immunditiam ſpiritualem, ſiue peccatum, ſignificabat.

Sacramenta vetera immediatè ſolam legalem ſanctitatem ſignificabant.

DVBIVM II.

Vtrùm Sacramenta ſignificent naturaliter, an ex inſtituto?

11 August.

RAtio dubitādi eſt, quia, vt ait D. Aug. epiſt. 23. ad Bonifacium, *Sacramenta quādam ſimilitudinem habent earum rerum, quarum ſunt Sacramenta*(id eſt quas ſignificant)*quam ſi non haberēt, omnino Sacramenta non eſſent*. Atqui omnis ſimilitudo naturaliter ſignificat ſiue repræſentat rem, cuius eſt ſimilitudo: ergo Sacramenta ſignificāt naturaliter, & non ex inſtituto.

Concl. 1. Abſolutè loquendo potuiſſet Deus inſtituere aliqua Sacramenta, quæ ſecundùm ſuam naturam nullam habuiſſent ſimilitudinem cum ſanctitate quam ſignificaſſent, atque etiam cauſaſſent: quia nulla poteſt oſtendi implicantia. Quòd enim talia Sacramenta poſſent cauſare gratiam per ſe patet. Quia hæc cauſatio tantùm eſt moralis ex parte Sacramenti, & omnino ſupra eius naturam; & fit phyſicè ſola virtute diuina, ideóque nullam proportionem in Sacramento requirit.

12 Quòd etiam poſſent eandem ſignificare, probatur: quia quæ ſignificant purè ex placito ſine inſtituto, nullam requirunt naturalem ſimilitudinem cum re ſignificata: vt patet in nominibus quæ(exceptis paucis quæ per onomatopœiam & quandam mimeſim conficta ſunt) non magis apta ſunt ad vnam rem ſignificandam, quàm ad aliam. Lignum enim tam commodè ſignificaſſet feram, quàm id quod modò ſignificat, ſi ita primis linguę Latinæ auctoribus placuiſſet. Ratio eſt, quia hoc ipſo quo aliquid legitimè ad aliquid ſignificandum eſt inſtitutum, habet ſtatim aliquam vim moralem ad rem illam ſignificandam iis omnibus, quibus illa inſtitutio eſt nota. Et hoc modo intellige D. Aug. ſuprà, dum inſinuat omnia Sacramenta habere neceſſariò aliquam ſimilitudinem cum re quam ſignificāt; Similitudinem enim vocat omnem vim ſignificandi, ſiue repræſentandi aliud, ſiue hæc phyſica ſit, ſiue moralis.

Quæ ſignificant ex mero placito, non requirunt ad hoc vllam proportionem.

August.

13 Concl. 2. Omnia tamen Sacramenta, quæ hactenus à Deo fuerunt Inſtituta, habuerunt ex natura ſua quandam analogiam, ſiue ſimilitudinem cum re ſignificata, licet remotam, & inſufficientem ad eam perfectè & clarè, ſecluſa diuina inſtitutione, ſignificandam. Patet diſcurrenti per ſingula. Nam baptiſmus v.g. ſiue ablutio illa corporalis habet quandam proportionem ad ſignificandam animæ ablutionem, licet remotam & inſufficientem, vt ignorās inſtitutionem diuinam poſſet vnam ex alia intelligere. Et idem eſt in ceteris. Et quanquam præcipua huius ratio ſit voluntas diuina(nam, vt dixi, Deus quaſnis alias res potuiſſet ad tale munus aſſumere) tamen conuenientius fuit eas aſſumi, quæ talem analogiam haberent: quia naturis rerum aliquo modo conformius.

Sacramenta habent aliquam analogiam cum re ſignificata.

Concl. 3. Abſolutè tamen dicendum eſt Sacramenta ſignificare ex inſtituto: quia, vt patet ex dictis, præcipuam vim ſignificandi ex inſtitutione Dei habent. 14

Sacramenta ſignificant ex inſtituto.

Dices primò, Hinc ſequitur Sacramenta ſecundùm rationem ſuam formalem, quæ conſiſtit in ſignificatione, eſſe entia rationis. Reſpō. non eſſe merè entia rationis: quia hæc ſignificāt aliquid fictum, quod nullum habet eſſe extra intellectum. Sacramenta autem habent veram vim ſignificandi ſuum effectum, etiam dum nemo de iis cogitat. Quare ſecundùm rationem formalem ſunt potiùs entia moralia: quale eſt dignitas Regia, & ſimilia, quæ verè habent aliquod eſſe extra intellectum, licet non phyſicū, ſed tantùm morale, & quaſi medium inter ens reale, & rationis. Quòd ſi quis contendat eſſe hæc mera entia rationis, erit quæſt. de nomine, nec hoc loco tractanda.

Dices ſecundò, Abſolutio data poſt confeſſionem ſine vlla Dei inſtitutione perfectè ſignificat ſuum effectum: ergo omnia Sacramenta non ſignificant ex inſtitutione Dei. Reſpondent aliqui, Illam quidem aliquo modo ſcilicet falsò ſignificare remiſſionem peccati, & infuſionem gratiæ ſine Dei inſtitutione; non tamen verè: quia ſine hac per eam non remitterentur peccata. Sed hoc modo per inſtitutionem Dei non mutaretur ipſa ſignificatio Sacramenti, ſed tantùm vis efficiendi. Nec enim mutatur ſignificatio propoſitionis, etſi modò ſit vera, modò falſa, ſed res ſignificata. 15

Quare Reſpond. negando antec. Quia ſi poſita Dei inſtitutione, forma abſolutionis ſolùm ſignificaret remiſſionem peccati humanam, qua homines remittunt peccata, prout in ſe aliolúc commiſſa ſunt, ſecundùm poteſtatem quam naturaliter à ſe vel ex aliorum commiſſione habent. Nullo autem modo expreſſe ſignificaret reconciliationem cum Deo per veram iuſtificationem, & gratiæ infuſionem virtute Sacramēti fieri, prout modò ſignificat.

Maior eſſet difficultas in extrema vnctione, ſi forma non eſſet deprecatoria ſed affirmatiua. Sed nec tunc tamē ſine vlla Dei inſtitutione ſignificaret veram infuſionem gratiæ, præſertim prout per eam homo leuatur à morbi moleſtiis, & armatur ad luctam contra diabolum. Et hanc reſponſionem etiam admittit Vaſquez diſputatione centeſima vigeſima nona, capit. ſecundo, num. vigeſimo ſecundo.

Vaſquez.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrùm Sacramentum ſit ſignum vnius rei tantùm?

16 Quorum rerum Sacramentum ſit ſignum.

ARticulo 3. docet Sacramẽtum eſſe ſignum multarum rerum ſibi ſubordinatarum, ſcilicet rememoratiuum paſſionis Chriſti, quæ eſt cauſa noſtræ ſanctificationis: demonſtratiuum præſentis iuſtificationis, & prognoſticum futuræ gloriæ, quæ eſt finis noſtræ iuſtificationis, iuxta illud Eccleſiæ: O ſacrum conuiuium, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria paſſionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Et apertè hoc de Venerabili Sacramento colligitur ex Luc. 22. v. 19. & Ioan. 6 verſ. 33. & 51. 1. ad Corinthios 11 verſ. 26. Et de baptiſmo expreſsè docet Apoſtolus ad Roman. 6. verſ. 4. & ſequentibus.

Luc. 22. Ioan 6. 1. Cor 11. Rom. 6.

Not D. Thomam non docere hanc multiplicem ſignificationem eſſe de eſſentia Sacramenti, aut omnibus conuenire. Nam certum eſt non conuenire Sacramentis veteribus; quia ſaltem non ſignificabant præſentem gratiam ſanctificantem: & tamen etiam ſecundùm D. Thomam ea erant propriè dicta Sacramenta. Nouis tamẽ Sacramentis omnibus aliquo modò conuenit, licet quædam minùs expreſsè aliqua ex dictis ſignificent.

D. Thom.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Sacramentum ſit ſemper aliqua res ſenſibilis?

ARticulo 4. docet, Sacramenta conſtare ſemper aliqua re ſenſibili, quæ ſit ſignum rei inſenſibilis: quia ſpiritalia nõ poſſumus percipere, niſi quatenus nobis per res ſenſibiles innoteſcunt.

DVBIVM I.

Quid ſit Sacramentum in genere?

17 Suarez. Bellarm.

OMiſſis variis aliorum ſententiis quas fusè adferunt Suarez hic diſp. 1. ſect. 4. & Bellar. l. 1. de Sacramentis cap. 11. 14. 15. 16. vbi recenſet & refellit definitiones hæreticorum: quas qui cognoſcere volet, apud eum videat. Nec enim operæpretium duxi ſingulas adferre & refutare, quia eas ſæpe mutant.

Sacramenti definitio.

Reſpond. Sacramentum eſt res, vel cæremonia ſacra ſenſibilis, ad aliquam ſanctitatem pro ſtatu Eccleſiæ tunc exiſtentis conuenientem hominibus ſuo vſu conferendam, & ad veram ſanctitatem ſignificandam legitimè ſtabilitéque inſtituta. Hæc definitio quod ad rem attinet, conuenit cum iis quas adfert Suarez ſuprà ex variis auctoribus; & cum illa D. Thomæ hîc art. 2. clariùs tamen Sacramenti naturam explicat: quia aliæ definitiones ferè aliquid relinquunt ſubintelligendum; aut aliquid ſuperfluum, & minimè requiſitum ad rationem Sacramenti, continent.

D. Thomas.

18 Dixi 1. *Eſſe rem ſeu cæremoniam ſacram*: vt comprehenderem tam Vener. Sacramentum, quod conſiſtit in re permanenti, quàm reliqua Sacramenta, quæ ferè conſiſtunt in vſu, aut actione aliqua ſeu cæremonia, quæ ſacra eſt non ſolùm ratione rei ſignificatæ, ſed in ſe formaliter: quia ad cultum Dei pertinet, aut etiam actu ſanctificat.

Quare Sacramenta debeant conſiſtere in re ſenſibili.

Dixi 2. *Eſſe rem ſenſibilem*. 1. quia niſi aliqua ratione ſenſibus poſſet percipi: non poſſet nobis eſſe ſignum rei incognitæ, qui nonniſi ſenſibilia per ſe cognoſcimus. Vnde benè D. Auguſtinus lib. 2. de doctr. Chriſtian. cap. 1. ait: *Signum enim quadam eſt res, præter ſpeciem quã ſenſibus ingerit, faciens aliquid aliud in cognitionem venire*. Vnde etſi D-nus potuiſſet aliquas actiones internas cõſtituere, ad quarum poſitionem, gratiam contuliſſet; fuiſſent tamen magis Sacramenta angelica, quàm humana.

Auguſt.

2. Quia cùm conſtemus anima & corpore peccato infirmatis, vtrumque erat congruenter ſuæ naturæ confirmandum. Vnde Chryſoſtom. hom. 83. in Matth. *Si eſſes*, inquit, *incorporeus, ipſe dona incorporea tibi tradidiſſet ſed quia corpori iuncta eſt anima tua, ideo in rebus ſenſibilibus tibi intelligenda traduntur*. 3. Vt populus Dei his externis ſignis ab aliis gẽtibus diſtingueretur, ſine quibus nulli homines poſſunt in vnum nomen ſiue veræ, ſiue falſæ religionis conſpirare: vt rectè D. Auguſt. l. 9. contra Fauſtum cap. 11.

Chryſoſtom. Auguſtin.

Dixi 3. *Ad ſanctitatem aliquam, &c.* Pro quo Nota ſicut fuit alius ſtatus Eccleſiæ ante Chriſtum natum, alius poſt: ita diuerſa ſanctitas vtrique fuit propria. Sicut enim ille ſtatus erat tantùm figura & vmbra ſtatus gratiæ: ita ſanctitas illi propria erat quaſi vmbra veræ ſanctitatis, & conſiſtebat in quibuſdam iuſtitiis carnis: vt docet Apoſtolus ad Hebr. 9. Sicut enim veteres quandam legalem & corporalem immunditiam ex contactu mortui, & ſimilibus rebus, contrahebant: ita per ſuas luſtrationes quandam legalem & quaſi corporalem ſanctitatem acquirebant, quæ non poterat mundare conſcientiam. Veram autem ſanctitatem acquirebant quidem, ſed non per cæremonias legales vt ſic, nec vt pertinentes ad vetus teſtamentum, ſed per contritionem, & quatenus illas cæremonias, & alia opera pia ex fide in Chriſtum & caritate obibant: qua ratione quodammodo pertinebant ad nouum teſtamentum: vt fusè do- 19

Olim veteri legi & nunc nouæ diuerſa ſanctitas eſt propria. Hebr. 9.

Auguſt. cet D. Auguſt. lib. 3. cont. duas epiſt. Pelag. cap. 4. Contrà, ſtatui gratiæ vera ſanctitas propria eſt, deſinentibus iam vmbris iuxta illud Ioan. 1. *Lex per Moyſen data eſt: gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* Quare illorum Sacramenta ex opere operato tantùm conferebant legalem ſanctitatem, quæ eſſet quaſi vmbra veræ ſanctitatis, eamque ſignificaret: noſtra verò neceſſariò conferunt veram ſanctitatem ea dignè ſuſcipientibus: vt docet Florētinum in decreto ſuper vnione Armenorum.

Ioan. 1.

Florentin.

20 Ex dictis patet 1. Cur eſus mannæ, tranſitus maris rubri, & ſimilia non fuerint Sacramenta. Quia etſi veram gratiam ſignificabant, nullam tamen ſanctitatem ſuo vſu conferebant.

Cur olim eſus mannæ &c. non ſint Sacramenta, & iam Sacramentalia non ſint Sacramenta.

Patet 2. Cur Sacramentalia quæ iam ſunt in Eccleſia, non ſint Sacramenta. Etſi enim multa ex his, v. c. benedictio Abbatis, aut Abbatiſſæ, prima tonſura, &c. ſufficienter & externam quãdam ſanctitatem ſuo vſu conferant, & veram ſignificent, ita vt in lege veteri potuiſſent dici Sacramenta, non tamen hæc ſufficiunt, vt in lege noua ſint vera Sacramenta: quia ſuo vſu præciſè, & ex opere operato non conferunt ſanctitatem legi nouæ propriam, quod eſt neceſſarium ad rationem Sacramenti. Cùm enim Sacramenta ſint ſigna practica alicuius ſanctitatis, qua populus Dei ab aliis diſtinguitur neceſſariò debent practicè ſignificare, & ſuo vſu conferre ſanctitatem ſtatus illius populi propriam. Vnumquodque enim per id, quod ſibi eſt proprium, & in ſuo eſſe conſtituitur, & ab aliis diſtinguitur. Atque ita per hoc Sacramenta noua & vetera in ſuo eſſe conſtituuntur, & inter ſe diſtinguuntur, quòd vtraque ex opere operato ſanctitatem ſuo ſtatui propriam conferant. Quanquam ſacramentalia per quartam etiam conditionem poſſint excludi: quia non ſunt inſtituta ab habente poteſtatem inſtituendi Sacramenta; qui in lege veteri fuit ſolus Deus: in noua verò, etiam Chriſtus quà homo.

21 Patet 3. Cur ſolius Dei ſit per ſe, vel ex ſua commiſſione per alios Sacramenta inſtituere; quia nimirum ſolius Dei eſt Eccleſiam, ſeu populum peculiarem ſibi congregare, & conſequenter ad eum ſolum ſpectat decernere quibus ritibus ille debeat ſibi dicari, & ab aliis diſtingui. Quod maximè locum habet in nouo teſtamento: quia ſicut nemo, præter Deum, poteſt veram ſanctitatem conferre: ita nemo alius poteſt ſigna huius practica inſtituere.

Cur ſolius Dei ſit poſſe Sacramenta inſtituere.

Dixi 4. *Legitimè ſtabiliterque inſtituta.* Cùm enim Sacramenta ſunt cæremoniæ præcipuæ, quibus Eccleſia, ſeu populus Dei coaleſcit, & ab aliis diſtinguitur, debent eſſe ſtabiles & permanentes, quamdiu idem Eccleſiæ ſtatus permanet. Hinc quædam, quibus Chriſtus ad ſanctificandum vſus eſt; vt ſunt lotio pedum Apoſtolorum (ſaltem ſecundùm multorum ſententiam) inſufflatio in Apoſtolos, verba illa dicta paralytico, *Remittuntur tibi peccata tua*; non ſunt Sacramenta. quia non ſunt ſtabili vſu ad ſanctificationem inſtituta.

22 Nec refert quod D. Chryſoſtomus (vel potiùs alius Auctor) ſermone de lotione pedum, hanc vocet Sacramentum, & dicat inſtitutam ad delendos quotidianos exceſſus: quia ſumit Sacramentum latè, & loquitur de deletione defectuũ ex opere operantis, quam conſequuntur ratione internæ deuotionis, qui eam piè obeunt, vt Chriſtum Apoſtoloſque imitentur. Fuit enim à Chriſto inſtituta in exemplum humilitatis: vt patet Ioan. 13. v. 13.

Cyprian.

Hinc etiam ſacrificium quâ tale, non eſt Sacramentũ: quia vt ſic nõ ad ſanctificationem ſacrificantis, ſed in teſtimonium diuinæ excellentiæ eſt inſtitutum. vt latiùs dicemus infrà q. 83. ar. 1. Hinc etſi ſacrificium materialiter ſumptum pro hoſtia quæ in eo offertur, ſit quandoque verum Sacramentum; vt contingit in noſtro ſacrificio, cuius hoſtia eſt verum Sacramentum, cuius ſumptione ſanctificamur; & olim accidit in quibuſdam ſacrificiis veteris legis: verb. cau. in agno paſchali, cuius eſus aliquam legalem ſanctitatem conferebat & veram ſanctitatem in S. Euchariſtia contentam ſignificabat: actio tamen ipſa, in qua conſiſtit ipſum ſacrificium eſt ſemper quid diſtinctum à Sacramento. Hinc noſtrum ſacrificium eſſentialiter conſiſtit præciſè in ipſa conſecratione, vt dicemus q. 83. art. 1. d. 5. Sacramentum verò in re permanente. Item occiſio agni paſchalis erat propriè ſacrificium ipſe verò agnus occiſus eiuſque comeſtio habebant rationem Sacramenti.

Ioan. 13. Quare ſacrificium nõ ſit Sacramentũ.

Nec refert quòd quædam ſacrificia in veteri lege fuerint inſtituta pro peccato. & ad legalem quandam ſanctitatem acquirendam, noſtrumque etiam ex opere operato aliquam gratiam actualem impetret ei, pro quo offertur: quia hanc ſanctitatem non conferunt per modum Sacramenti ſuo vſu, ac corporali quadam applicatione (cùm non ſemper iis corporaliter applicentur, pro quibus offeruntur) ſed per modum impetrationis. 23

Demum tam 4. quàm 3. conditione excluduntur actus virtutum: quia non ex Dei inſtitutione, & opere operato, ſed ex merito & opere operantis ſanctificant. Similiter excluditur martyrium, quod etſi ex ſingulari priuilegio ſecundùm probabilem ſententiam ex opere operato gratiam conferat: non tamen ad hoc à Deo inſtitutum eſt; ſed quatenus eſt actio inferentis, à Deo vetitum eſt; quatenus verò eſt paſſio martyris ad diuinam gloriam defendendam, eſt opus virtutis fortitudinis, lege naturæ quandoque præceptum, quandoque non vigente præcepto, ex motiuo variarum virtutum à martyribus liberè ſuſceptum.

Quare martyriũ aliique actus virtutũ non ſint Sacramenta.

Ex dictis facile erit refutare definitiones hæreticorum, quibus omnibus commune eſt, quòd Sacramenta tantùm putent eſſe inania quædam ſigna gratiæ, ſiue extrinſeci cuiuſdam fauoris diuini; quod eſt falſiſſimum, & legi Chriſti omnino iniurioſum eſt: vt oſtendemus infrà quæſtione 62. articulo 1. d. 1. Pluribus item Caluiniſtis & Lutheranis commune eſt, quòd velint Sacramenta eſſe ſigilla quædam, quibus Deus obſignat ſuas promiſſiones, teſtaturque eas pertinere ad eos, qui Sacramenta ſuſcipiunt; eoſque eſſe iuſtos. Probant 24

Rom. 4. bant præcipuè ex illo ad Roman. 4. *Et ſignum accepit (Abraham) circumciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio.* Vbi circũciſio nõ dicitur ſignum iuſtitiæ dandæ, ſed iam apprehenſæ per fidem. Sed de hoc fuſiùs agemus 25 quæſtione 62. articulo 1. dubio 1. Hoc tantùm hic aduertendum eſt, hanc definitionem non ſolùm pugnare cum principijs totius Eccleſiæ, quæ docet Sacramenta nouæ legis verè cauſare immediatè gratiam in ſuſcipiente: ſed etiam cum communi principio hæreticorum, qui docent Sacramenta cauſare gratiam excitando fidem in ſuſcipiente. Quomodo enim poſſunt excitare fidem, ſi ſint ſigilla & teſtimonia fidei, & iuſtitiæ iam acquiſitæ? Item quomodo conferens Sacramentum poteſt ſuſcipienti vice Dei teſtari eum credere, cùm conferens id neſciat, & ſuſcipiens ſciat an credat nec ne? Eodem modo ac ſi cæcus vellet perſuadere videnti, ipſum hoc vel illud videre. Deinde ſingulæ particulares ſuos habent apertosque errores, quos fusè refert & refutat Bellarminus tomo 2. libr. 1. de Sacramentis in genere, capit. 14. & ſequentibus, apud quem eas vide. Toties enim ſuas definitiones & ſententias mutarunt & reformarunt, vt neſciant ipſi quid ſentiant. Bellarm.

DVBIVM II.

Vtrùm Sacramentum ſit vniuocum, reſpectu Sacramentorum veteris, & nouæ legis?

26 MVlti putant eſſe analogum: ſed veriùs Suarez diſ. 1. ſect. 2. §. *Atque hinc intelligitur*, & Soto in 4. d. 1. quæſtione 1. articulo 1. ante finem, docent eſſe vniuocum. Prob. quia ratio nominis, ſiue definitio ſuprà data vtriſque æqualiter conuenit. Nec refert quòd noſtra ſint perfectiora: quia non ſunt perfectiora in ratione Sacramenti genericè ſumpti, ſed in ratione talis Sacramenti. Sicut homo eſt perfectior bruto, cùm tamen rationem animalitatis æqualiter participent. Suarez. Soto. Sacramentũ eſt vniuocũ.

Nec etiam refert quòd illa erant figuræ noſtrorum Sacramentorum; quia imago imaginis eſt vniuocè imago cum imagine prototypi: vt ſi quis depingat imaginem Romanam, quam pinxit S. Lucas.

3. Nec etiam refert quòd ſanctitas collata per illa eſt tantùm analogicè ſanctitas collata cum ſanctitate, quam noſtra conferunt. Nam etſi riſus plantæ & hominis, ſint analogicè riſus, vita tamen quæ vtriuſque eſt cauſa, eſt vniuocè vita. Item etſi lupus terreſtris & marinus ſint æquiuoca, tamen Deus vniuocè eſt creator reſpectu vtriuſque: & generantes reſpectu vtriuſque ſunt vniuocè generantes. Quod maximè verum eſt in noſtra ſententia, qui dicimus noſtra Sacramenta tantùm moraliter cauſare gratiam, atque ita cum veteribus in modo cauſandi aliqua ratione conueniunt, licet effectus ſint diuerſi. Vt enim aliquid reſpectu duorum ſit vniuocè cauſa, ſufficit quòd vtrumque in eo conueniat, quòd eodem modo cauſetur. Adde primò, vtramque ſanctitatem in eo conuenire quòd ſuſcipientem peculiari modo Deo conſecret, & vt talis peculiariter à Sacramento cauſatur, quare vtraque Sacramenta ſunt vniuocè cauſa ſanctitatis. Poteſt aliquid æquiuocorum eſſe cauſa vniuoca.

Adde ſecundò, Sacramenta illa etiam veram ſanctitatem ſignificaſſe, atque ita in ratione ſigni veræ ſanctitatis vtraque conuenire. Confirmatur Concluſ. quia religio vetus & noua ſunt vniuocè religio: etſi illa fuerit imperfectior, & figura huius: eademque eſt ratio in ſacrificijs vtriuſque legis; cur non etiam in Sacramentis?

ARTICVLVS V.

Vtrùm requirantur determinatæ res ad Sacramenta?

27 ARticulo 5. docet, In Sacramentis neceſſariam eſſe rem ſenſibilem determinatam. Cuius tota ratio eſt; quia Deus ita inſtituit. verb. cau. vt ablutio in baptiſmo fieret aqua, non vino. Sicut autem ſolus Deus poteſt populum ſibi peculiarem eligere, eumque ſanctificare: ita ſolus poteſt inſtituere ſigna quibus hic ab alijs diſtinguatur, quibusque eius ſanctitas ſignificetur, eique conferatur. Conuenientia huius inſtitutionis in eo conſiſtit, vt ſicut eſt vna per vniuerſum orbem Eccleſia: ita vbique certis iiſdemque ſignis & ſanctificaretur & ſuam in Deum fidem proteſtaretur. Quod non fuiſſet factum, ſi materia Sacramentorum fuiſſet cuiuſque arbitrio relicta.

28 Nota 1. Per rem hic intelligi vel aliquam ſenſibilem ſubſtantiam: vt in Baptiſmo, Confirmatione, Ordine, Extrema vnctione, Euchariſtia: aut etiam actus aliquos per formã verborum determinabiles; vt in Pœnitentia, & Matrimonio.

Not. 2. Multa Sacramenta vel fortè omnia conſtare quodammodo duplici materia; vna remota, altera proxima. verb. cau. in Baptiſmo aqua eſt materia remota: eius vſus, ſiue infuſio, proxima. Similiter in Confirmatione, Chriſma & vnctio: in Pœnitentia, peccata de quibus dolemus, & eorundem confeſſio: in Extrema vnctione, oleum & vnctio: In Ordine, inſtrumenta & eorundem traditio: & in Matrimonio, corpora contrahentium, & eorumdem traditio. Et ſic etiam quadam ratione videtur poſſe dici quòd in Venerab. Sacramento materia remota & quaſi extrinſeca ſit panis & vinum: intrinſeca, ipſæ ſpecies. Sed de hoc a. ſeq. concl. 3. Sacramẽtorum materia duplex.

Aduerte tamen peccata in Sacramento pœnitentiæ, & contrahentium corpora in matri- 29

Peccata pœnitentis, & corpora cõtrahentium qua ratione ſint materia confeſſionis & matrimonij.

modo, longè aliter eſſe materiam remotam, quàm aquam in baptiſmo, aut Chriſma in Confirmatione, &c. Nam hæc aliquo modo ingrediuntur ipſam compoſitionem Sacramenti, ita vt ſint ei aliquo modo intrinſeca. Nam materia proxima eſſentialiter componens baptiſmum, non eſt quæuis ablutio, ſed ablutio aqua facta, de cuius intrinſeca ratione eſt ipſa aqua: ſicut Chriſma eſt de intrinſeca ratione vnctionis, quæ eſt pars eſſentialis Cõfirmationis. Idemq́; eſt in materia Ordinis & Extremæ vnctionis. Secùs autem eſt in dictis duobus Sacramentis. Nec enim peccata ſimili aliquo modo cõponunt pœnitentiam aut confeſſionem, neque ſunt ei intrinſeca, cùm poſſint omninò non eſſe, imò neceſſariò nunquam ſint actu, ſed vt ſummum habitu, dum Sacramentum ſuſcipitur: ſed ſolùm ſunt materia circa quam verſantur confeſſio & pœnitentia, Et ſimiliter, vt dicemus pluribus dum agemus de matrimonio, corpora contrahentium nullo modo intrinſecè Sacramenta componunt; ſed ſunt tantùm materia circa quam ipſe contractus, ſiue Sacramentum matrimonij verſatur; ſimili modo quo res, quas narramus, ſunt materia noſtri ſermonis.

30. Not. 3. Rem hîc dici determinatam quandoque in vltima ſpecie, vt aqua in baptiſmo: quandoque in proximo aliquo genere, vt actus confitentis, ſcilicet peccata vel venialia, vel mortalia, de quibus quis ſit attritus vel contritus, exteriùs expreſſa. Vide hæc de re plura infrà tomo 2. diſp. 20. n. 65.

D. Thom. Etiam in veteribus Sacramentis fuit neceſſaria res aliqua determinata.

Not. 4. Etſi hîc D. Thomas videtur tantùm loqui de Sacramentis nouæ legis, eandem tamen eſſe rationem in Sacramentis legis veteris: vt patet in circumciſione, agno paſchali, conſecratione ſacerdotis, &c. Et idem aliqua ratione credibile eſt fuiſſe in Sacramentis legis naturæ. Cùm enim etiam per hæc aliqua ſanctitas conferretur, & gratia per Chriſtum danda ſignificaretur; credibile eſt Deum, cuius inſtinctu & auctoritate hæc Sacramenta ſunt inſtituta, non reliquiſſe cuiuſque arbitrio, quo ritu ſanctificaretur, aut Chriſti gratiam ſignificaret, quamuis fortè ſigna non fuerint ita determinata & expreſſa vt iam; nec vlla ſcripta lege præſcripta, vt in lege veteri. Et ita intelligendus D. Thom. ad 3. Sed de hoc fuſiùs agemus q. 61. a. 2. D. Thom.

A R T I C V L V S VI.

Vtrùm in ſignificatione Sacramentorum requirantur verba?

31 ARticulo 6. docet, Sacramenta nouæ legis neceſſariò conſtare, ſiue confici verbis. Ratio a priori eſt diuina inſtitutio; congruentia eſt perfectior ſignificatio. quia alias materia ſatis confusè ſæpe ſignificaret rem Sacramenti. Alias congruentias vide in textu. Veteris autem legis Sacramenta non omnia conſtabant verbis, vt patet in circumciſione, & agno paſchali.

32 Qualia verba neceſſaria ſint ad rationem Sacramenti.

Not. in omnibus Sacramentis eſſentialiter requiri verba propriè dicta, excepto matrimonio: In hoc verò ſufficiunt ad eius eſſentiam quæuis ſigna mutui conſenſus ſufficienter expreſſiua. quia hæc moraliter ſunt quædam locutio, & ſufficiunt iure naturæ ad quemuis alium contractum, & conſequenter ad contractum matrimonij, cuius naturam Deus non immutauit, ſed ad Sacramenti dignitatem eleuauit. Quod etiam ſatis inſinuat Florentinum in literis vnionis: vbi cùm dixiſſet, omnia Sacramenta nouæ legis confici re & verbis, tanquam materia & forma; tandem agens de matrimonio, docet matrimonij cauſam efficientem regulariter eſſe conſenſum per verba de præſenti expreſſum. vbi oſtendit ſe verba accipere in propria ſignificatione. Nam ſi acciperet ea latè, pro nutu, vel ſimili ſigno; non tantùm regulariter, ſed ſemper & neceſſariò conſenſus per verba expreſſus eſſet cauſa matrimonij.

Florentin.

2. Inſinuat in alijs Sacramentis neceſſariò requiri verba: quia in ſolo matrimonio hanc exceptionem admittit. Vbi Not. matrimonium hîc dici vinculum ex Sacramento ortum; cauſam verò efficientem, ipſum contractum ſiue Sacramentum.

D V B I V M.

Vtrùm Sacramenta nouæ legis componantur ex re & verbis, tanquam ex materia & forma?

33 Forma Sacramenti nõ informat phyſicè materiam.

NOt. 1. In rebus moralibus, quale eſt ex parte Sacramentum, ad eſſe materiæ & formæ non requiri phyſicam aliquam informationem: ſed ſufficere quandam analogiam cum materia & forma phyſica. Sicut enim in his dicitur forma id quod perficit materiam, eamq́ue determinat ad eſſe talis aut talis rei, v. g. hominis, aut equi: ſimiliter etiam in moralibus, v. g. in verbis, ſonus quia in ſe eſt indeterminatus & inſufficiens ad aliquid ſignificandum, per ſignificationem ei communi vſu impoſitam perficitur in ratione ſigni. & determinatur ad rem certam ſignificandam. hinc ſonus eſt materia ſermonis, ſignificatio forma.

In rebus artificialibus eſt duplex forma.

Not. 2. In rebus artificialibus & moralibus duplicem ſæpè reperiri formam ſeu materiam, vnam quaſi partialem, aliam totalem, v. g. in hac oratione, Petrus currit: prædicatum quia determinat orationem ad certum conceptum de mẽte loquentis ingerendum audienti, eſt quaſi forma ſubiecti, partialis tamen: quia forma totalis eſt ſignificatio totius orationis, cuius materia eſt vtraque vox.

Concl.

34 CONCL. 1. Res & verba ſecundùm explicationem datam. 5. & 6. ſunt eſſentialiter requiſita ad efficiẽdum Sacramentum. Videtur expreſſe definitum in Florentino in decreto vnionis; vbi ait: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur: videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona miniſtri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Eccleſia: quorum ſi aliquid deſit, non perficitur Sacramentum.* Ratio à priori eſt inſtitutio Chriſti nobis per Eccleſiam explicata.

Florentin.

35 CONCL. 2. Sacramenta conſtant rebus & verbis, tanquam materijs & formis partialibus: vtraque autem ſimul ſumpta habent ſe reſpectu integræ ſuæ ſignificationis per modum materię reſpectu formæ totalis. Ita Suarez diſput. 2. ſect. 2.

Qua ratione Sacramenta conſtent rebus & verbis.
Suarez.
D. Thomas.

I. Pars eſt expreſsè D. Thomæ a. 6. ad 2. & ar. 7. Et probatur. Quia conuenit ijs analogia ſupra allata cum materia & forma phyſica. Res enim, videlicet aqua, vel eius infuſio, eſt indifferens ad ſignificandam lotionem, aut etiam refrigerationem; cùm ad vtrumq; poſſit aſſumi: per formam autem determinatur ad ſignificãdam lotionem. Et ſic in alijs Sacramentis.

II. Pars probatur. Quia forma & materia habent propriè rationem ſigni Sacramentalis vt ſimul ſumpta, & vt ſic habent integram ſignificationem gratiæ quam cauſant. Nec enim forma aut materia Sacramentorum per ſe ſeparatim ſignificant gratiam, aut purgationem à peccato: nam aliàs ſeparatim poſita poſſent eam etiam cauſare, cùm ſint ſigna practica & efficacia. Sicut ergo non poſſunt eam cauſare niſi coniuncta; ita nec ſignificare. Atqui inſignis ſignificatio habet ſe per modum formę, res ſignificans per modum materiæ, vt patet ex primo notabili. Ergo hæc ſignificatio eſt integra forma ipſius Sacramenti: ſicut ſignificatio quam habent ſubiectum & prædicatum, prout componunt vnam orationem, eſt totalis forma ipſius propoſitionis.

36 Nota tamẽ Sacramentũ eiuſq; totalem ſignificationem nõ omnino eodem modo componi ex forma & materia partialibus, ſicut oratio cõponitur ex ſubiecto & prædicato tanquam materia & forma. Nam hæc ita ex his componitur, vt eius totalis ſignificatio componatur etiam ex ſignificatione materiæ & formæ: nam vox *Petrus* v.c. & vox *currit* idem ſignificãt iunctim in oratione poſita, atque ſeparatim; hac ſola differentia, quòd ſeparatim poſita non ſignificẽt curſum Petro coniunctum eſſe: in oratione autem ſicut ponuntur coniuncta, ita illa duo ſignificant eſſe coniuncta. Secùs fit in Sacramẽto, v.c. baptiſmo; nam nec lotio, nec forma baptiſmi ſeparatim ſumpta habent vllam vim perfectè ſignificandi ablutionem animæ per iuſtificationem, ſiue in abſtracto ſiue in concreto, ſeu vt inexiſtentem alicui: quia ſeperatim ſumpta nullo modo ad hæc ſunt inſtituta. Quare dum legitimè coniunguntur, accipiunt ex Chriſti inſtitutione omnino nouam vim ſignificandi.

37 CONCL. 3. Forma & materia, ſiue res & verba cõponunt omnia Sacramenta, quę in actione tranſeunte cõſiſtũt, tanquã partes eſſentiales ea intrinſecè componentes. Ita D. Thomas & Suarez ſuprà, & ſatis colligitur ex Florentino ſuprà citato.

D. Thomas.
Suarez.
Florentin.

Probatur, quia habent ſe ad rationem integri ſigni Sacramentalis, ſicut ſubiectum & prædicatum reſpectu orationis; ſed hæc ſunt partes eſſentiales orationis: ergo, &c. Minor clara eſt. Maior patet ex Concl. 2. Accipimus autem vbique res & verba ſecundùm explicationem datam a. 5. & 6.

Ex dictis facilè refellitur ſententia, quæ ſolet tribui Soto in 4. d. 3. a. 1. qua dicitur totam rationem & ſignificationem baptiſmi conſiſtere in ipſa ablutione. Cuius fundamentum eſt primò ipſa ſignificatio vocis: quia ſcilicet baptiſmus ſignificat propriè ablutionem. 2. Quia in artificialibus ipſum nomen ſupponit pro ſubiecto, & tantùm in obliquo ſignificat formam, v.c. ſedes eſt ipſa ligna ita compoſita, ſiue habentia talem formam, ita vt ſedes non dicatur compoſita ex ligno & forma, ſed ſolùm ex ligno. Patet, inquam, hoc falſum eſſe, quia ablutio per ſe non habet vim ſignificandi mundationem animæ, ſicut nec habet vim eam efficiendi. 38

Soto.
Baptiſmus non conſiſtit in ſola ablutione.

Ad primum Reſpond. Baptiſmum pro Sacramento ſumptum non ſignificare ſolam materialem ablutionem, ſed illam ſimul cum forma. Nec enim ſola illa ablutio poteſt dici Sacramentum, etſi ab eo Sacramentum ſumpſerit nomen.

Ad ſecundum. Quidquid ſit de antecedente, quod faciliùs negari poſſet, quàm probari; imò Vaſquez d. 129. num. 41. putat ſedem, ſtatuam, & ſimilia potiùs ſignificare formam artificialem quàm materiam: Reſpondeo eſſe diuerſam rationem. Nam verba non ſunt totalis forma Sacramenti, ſed partialis, ex qua ſimul cum materia componitur integrum Sacramentum, habens pro totali forma integram ſignificationem ex inſtituto Dei: ſicut oratio compoſita ex ſubiecto & prædicato tanquã materia & forma habet præterea integram ſignificationem tanquam integram formam.

Vaſquez.

Eodem modo refutari poteſt ſententia quæ tribuitur Scoto in 4. d. 3. q. 1. & d. 8. q. 1. & 2. quæ dicit aliquando totum Sacramentum conſiſtere in materia; aliquando in forma; aliquando in vtroque ſimul. Totum ipſius argumentum eſt, quia tota ſignificatio videtur quandoque eſſe a forma, quandoque à materia. Sed hoc eſſe falſum patet ex dictis propoſ. 2. Dixi hæc tribui ijs auctoribus: quia Vaſquez diſ. 129. c. 3. ita vtrumque explicat, vt oſtendat eos omnino aliter ſentire. ſed Soto videtur omnino eſſe in ea ſententia: & quamuis Scotus loco citato ſatis ambiguè loquatur, tamẽ d. 14. q. 4. §. *Hic ſunt*, & d. 16. q. 1. §. *de pœnitentia*. apertè docet Sacramentum pœnitentiæ eſſentialiter conſiſtere in ſola abſolutione. 39

Scotus.
Vaſquez.

Dices, Forma & materia debent eſſe ſimul: ſed verba & res ſæpe nõ ſunt ſimul: poteſt enim ablutio aliquantulum præcedere pronunciationem formæ, aut contrà: ergo hæc non habent ſe per modum materiæ & formæ. 40

Reſp. Formam phyſicam debere phyſicè ſimul eſſe cum materia; moralem autem ſolùm moraliter: ad quod ſufficit ea coniunctio quæ ſufficit vt ſecundùm moralem æſtimationem, & communem hominum vſum, & loquendi modum dican

In rebus moralibus forma & materia non ſunt neceſſariò ſimul tempore.

dicantur eſſe ſimul, & forma verè intelligatur cadere ſupra materiam. Hinc quædam Sacramenta maiorem, quædam minorem admittunt diſiunctionem. Quantam autem ſingula admittant, prudenti iudicio æſtimandum eſt. Baptiſmus enim, Cõfirmatio, Extrema vnctio, & Ordo requirunt talem coniunctionem, vt dum miniſter verba pronunciat, ſecundùm moralem æſtimationem, & communem loquendi vſum poſſit verè dici lauare, vngere, &c. ad quod parua diſiunctio videtur admittenda. Contrà in cõfeſſione poſſet abſolutio ſatis diu differri; ſicut in iudicijs abſolutio aut cõdemnatio ſolet ſæpe diu ſequi cauſæ examen. Similiter in matrimonio, tam diu poteſt vnius conſenſus ſequi conſenſum alterius, quamdiu hic cenſetur moraliter permanere, ſicut in alijs contractibus. Vide Suarez d. 2. ſec. 2. §. *Sed quæres.* Poſſent quædam alia adhuc obijci contra Sacramentum confeſſionis, ſed hæc meliùs adferemus & ſoluemus infra tom. 2. diſ. 4. dub. 4. vbi de hoc agemus.

Suarez.

41 Dixi, quę in actione tranſeunte conſiſtunt; ob V. Eucharistiam. Cùm enim hæc ſit res permanens, non poteſt intrinſecè componi ex rebus tranſeuntibus, qualis eſt panis, & forma verborum, quæ ſtatim deſinunt. Componitur tamen ex illis aliquo modo extrinſecè: partim quia ſunt eius cauſæ; conficitur enim hoc Sacramentum ex pane tanquam cauſa materiali tranſeunte, idque vi verborum quæ ſe habent & vt cauſa inſtrumentalis efficiens, & vt forma determinans ſignificationem panis, ad ſignificandum nutrimentum ſpirituale: partim ratione habitudinis quam ſpecies panis & vini, ex quibus intrinſecè hoc Sacramentum componitur, neceſſariò habent ad panem & vinum, & formam verborum. Nec enim ſpecies ſignificarent Chriſtum ibi eſſe, niſi dicerent habitudinem ad formam conſecrationis: nec ſignificarent eſſe per modum nutrimenti, niſi eſſent ſpecies panis, aut vini.

Quomodo Euchariſtia componatur ex pane & verbis conſecrationis.

CONCL. 4. Materia & forma eſſentialiter requiſitæ ad ſingula Sacramenta ab initio ſuæ inſtitutionis, fuerunt ſemper eædem in omnibus Eccleſijs. Eſt contra Felinum in c. Quæ in Eccleſiarum, de conſtitutionibus nu. 26. & Innocentium in ca. 1. de baptiſmo, & alios quoſdam Canoniſtas; qui putant Latinum vtentem in baptiſmo forma Græcorum, aut conſecrantem panem fermentatum, nihil effecturum. Sed noſtra Concluſ. eſt omnino certa & indubitata apud omnes Theologos. 42

Semper fuit eadem materia & forma in Sacramentis. Felinus Innocentius.

Et clariſſimè probatur. Quia omnia eſſentialiter ad Sacramenta quoad materiam & formam requiſita, à Chriſto pro omnibus vniuerſim Eccleſijs, eadem ſunt inſtituta; vt omnes fatentur, nec Eccleſia poteſt hæc vlla ratione mutare. Quia ſicut Chriſtus non dedit illi poteſtatem Sacramenta inſtituendi; ita nec dedit poteſtatem eorum formam, aut materiam mutandi. Vnde quando duæ materiæ aut formæ tantùm accidentaliter differunt, v.c. panis fermentatus & azymus, *Ego te baptizo*. & *baptizaris à me*, poteſt quidem Eccleſia ſuo præcepto me obligare, vt vtar hac potiùs quàm illa: non poteſt tamen efficere vt altera non poſſim validè vti, etſi illicitè. Poteſt item ſubtrahendo directè vel indirectè alicui ſacerdoti iuriſdictionem neceſſariam, efficere vt non poſſit validè abſoluere; non tamen manente eius iuriſdictione poteſt efficere, vt hac vel illa forma inualidè vtatur.

Nec Tridentinum reddidit matrimonium clandeſtinum inualidum mutando eius materiam aut formam, ſed reddendo ſic contrahentes impotentes ad ponendam veram formam, ſcilicet conſenſum legitimum & ſufficientem ad talem contractum etiam ciuiliter ineundum. Sicut ſi redderet aliquem impotentem ad pronunciandum formam baptiſmi, efficeret vt non poſſet validè baptizare.

Trident. *Tridentinũ non mutauit materiam aut formam Sacramenti matrimonij.*

A R T I C V L V S VII.

Vtrùm requirantur determinata verba in Sacramentis?

43 ART. 7. docet in Sacramentis requiri determinata verba. Ratio à priori eſt, inſtitutio Chriſti, conuenientia eſt, vt per vniuerſum mundum eſſet æqualis Eccleſiæ conſuetudo & ritus in ſacramentis adminiſtrandis: quod ad ipſius Eccleſiæ decorem & vnionem expediebat. Res clara eſt in ſex Sacramentis ex vſu Eccleſiæ, & Florentino Concilio, quod ſingulorum certam formam deſcribit: ſed videtur obſcurior in matrimonio, quod non requirit certa verba. *Reſp.* Etſi non ita determinata verba præſcripta ſunt huic Sacramento atque alijs, tamen eatenus poteſt dici habere certam formam, quatenus requirit talia verba, vel ſigna ſaltem ijs æquiualentia, quibus mutuo ſibi vterque coniux clarè conſenſum de præſenti exprimit.

Florentin.

D V B I V M.

Qualia verba requirant Sacramenta?

DOminus Bellarminus l. 1. de Sacramentis c. 19. adfert varias ſententias hæreticorum, qui ſatis perplexè hac de re loquuntur. Quidam enim admittunt in omnibus Sacramentis neceſſaria eſſe certa aliqua verba à Chriſto inſtituta, & quibus ipſe ac Apoſtoli vſi ſunt. Communiter tamen non vtuntur ijs tanquam conſecratorijs, aut habentibus vllam vim ſanctificandi ex opere operato (hanc enim omnino Sacramentis ineſſe negant) ſed vt fidem excitent audientium, ijs diuinam promiſſionem proponendo. Alij verò omnino ea reijciunt, & volunt ſolam concionem ſufficere. Alij in baptiſmo conſuetam formam admittunt, ſed vna cum concione, & vt eius partem; in alijs Sacramẽtis ea reijciũt, 44

Bellar.

Hæretici inter ſe diſcrepant circa formam Sacramentorum.

&

& ſolam concionem adhibent. Quæ qui ſigillatim velit ſcire, videat Bellarm. ſupra. Nobis hic ſufficiet adferre & refutare ſententiam Caluiniſtarum, qua refutata facilè erit reliquas conuellere.

45 *Caluiniſt.* *Error Caluiniſtarum.* Caluinus igitur l. 4. inſtit. c. 14. requirit ſolùm aliquam concionem, qua excitetur in initiando fides circa promiſſionē Chriſti: & quidem tam ipſe quàm reliqui Caluiniſtæ præter concionem vtuntur in baptiſmo verbis illis, *Ego te baptizo*, &c. ſed vt ait *Beza.* Beza, non vt forma Sacramenti, ſed vt inſtructione populi. In Euchariſtia verò Caluiniſtæ nulla certa verba requirunt, ſed ſolam concionem, aut gratiarum actionem. Imò *Bellarm.* Caluinus, vt refert Bellarm. ſuprà, formulas conſecratorias incantationibus aſſimilat Sed in hac re non modò cum vniuerſali Eccleſia & Scripturis, ſed ſecum ipſi pugnant. Si enim verbum concionatorium eſſet neceſſarium ad eſſentiam baptiſmi, nec Caluinus, nec Beza, nec vllus primorum illorum hæreticorũ eſſet baptizatus, quippe qui ritu Catholico baptizati ſunt ſine vlla cõcione, atq; ita deberẽt rebaptizari; quod eſt cõtra illorũ vſum, & doctrinã. 2. Quia ſi requiritur concio qua fides excitetur, requiretur talis quæ rectam fidem excitet (quis enim credat, concionem hæreticam & blaſphemam, aut excitare poſſe veram fidẽ, aut peruerſam fidem per eam excitatam credentem iuſtificare?) Et conſequẽter nullum hæreticorum, ſaltem eorum qui aliter de Sacramentis ſentiunt quàm Caluiniſtæ, baptiſma valebit, atque ab his baptizati erunt rebaptizandi: quod ipſi negant. 3. Paruulorum baptiſma erit nullum: quia in illis cõcio nullam fidem excitare poteſt. Nec refert quòd excitet in alijs præſentibus; quia per accidens eſt quò d aliqui præſentes ſint, & fieri poteſt vt non ſint: nec vnius fides alium iuſtificat.

46 *Verbũ rituale eſt de eſſentia Sacramenti. Florent.* Concl. De eſſentia Sacramentorum eſt aliquod verbum rituale. Ita definitum eſt in Florẽtino, quod ſingulorum Sacramentorum determinatas formas præſcribit.

Probatur 1. ex ſenſu & vſu totius Eccleſiæ, cuius nullum niſi ab ipſo Chriſto poteſt initium demonſtrari, quæ ſemper docuit neceſſariam eſſe ad Sacramenta conficienda certam verborum formam ſine qua Sacramenta non poſſunt confici. *Tertull.* Vnde Tertull. l. de baptiſmo: *Lex*, inquit *tingendi impoſita eſt & forma præſcripta.* Et cõtra Praxeam: *Mãdanis* inquit, *Apoſtolis vt tingerẽt in Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum.* Idẽ *Cyprian.* Cyprian. epiſt. 73. ad Iubaianum vbi ait: *Verborum ſolemnitas & ſacri inuocatio nominis, & ſigna Apoſtolicis Sacerdotum miniſterijs attributa, viſibile celebrant Sacramentum.* Vbi etiam expreſsè docet Chriſtũ iuſſiſſe vt Apoſtoli baptizarent in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti; nec vllum nomen poſſe omitti.

Baſilius D. Baſilius l. de Spiritu ſancto ca. 12. *Sicut*, inquit, *credimus in Patrem, & Filium, & Spiritũ ſanctum; ſic & baptizamur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, Qui ſuprà ibidem docuerat, aliquid addere aut detrahere huic formæ, eſſe ab æterna ſalute decidere. Item *Auguſt.* D. Auguſt. de baptiſmo cõtra Donatiſtas l. 3. c. 15. ait: *Quamobrẽ ſi verbis Euãgelicis in nomine Patris, & Filij & Spiritus ſancti, Marcion baptiſmum conſecrabat, integrum erat Sacramentum, quamuis eius fides ſub iiſdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas doceet non eſſe integra.*

Idem docuerunt Athanaſius ſerm. 3. contra *Athanaſ.* Arianos circa mediũ, Cyrillus Catecheſi 3. *Cyrillus.* Dionyſius Areopagita parte 2. cœleſtis Hierarchiæ, *D. Dyonyſ* & omnes Patres Concilij Niceni, can. 19. vbi definiunt baptiſmum Cataphrygarum & Paulianiſtarum eſſe nullũ, quia mutabant præſcriptam à Chriſto formam Vide plura apud Illuſt. Bellarm. lib. 1. de Sacram. cap. 19. Quare (vt de ſimi- *Bellarm.* libus teſtatur D. Aug. epiſt. 118. ad Ianuarium) in- *D. Auguſt.* ſolentiſſimè hæretici inſaniunt, quia contra vniuerſalem Eccleſiæ doctrinam diſputant.

Prob. ex Scriptura, 1. Matth. vlt. *Euntes docete* 47 *Matt. vlt.* *omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti: docentes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Vbi Chriſtus requirit primùm vt capaces inſtruantur circa fidem, deinde præſcribit formam baptiſmi. *Baptizantes*, inquit, *eos in nomine Patris, &c.* Verba enim *in nomine Patris*, nulla ratione poſſunt referri ad verbum *docete* (vt ineptè vult Caluinus) ſed ad verbum *baptizantes*: atque ita non poſſunt aliud continere, quam formam baptiſmi.

Deinde ſubiungit: *docentes eos ſeruare omnia*, &c. vt oſtendat baptizatis neceſſariam eſſe obſeruationem mandatorum, contra Caluinum. Item Chriſtus inſtituens Ven. Sacramentum vſus eſt certis verbis & circa panem, & circa calicem, & ſubiunxit; *hoc facite in meam commemorationem*; iubens nos iiſdem vti verbis.

Dices 1. Etſi Chriſtus iuſſerit Apoſtolos baptizare *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*; 48 non tamen iuſſit eos dicere, inter baptizandum illa verba. Nam etſi facere aliquid in nomine alicuius ſæpè ſignificet facere id cum inuocatione illius nominis, non tamen ſemper; quia Matth. 18 dum Chriſtus dicit: *Qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit*; non vult *Matt. 18* hunc ſuſcipi cum inuocatione nominis Chriſti: ſed in obſequium Chriſti. Item, Etſi dicto loco, *in nomine*, ſignificaret inuocationem Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: non tamen ſequitur, quòd hoc neceſſariò deberet fieri illis verbis. quia dum Chriſtus Marci vlt. promiſit futurum vt creden- *Marci vlt.* tes in nomine eius, multa miracula facerent, noluit eos aſtringere vt dicerent ſe hæc facere in nomine Chriſti, aut his expreſſis verbis eius nomen inuocarent. Sufficiebat enim eos Chriſtum quibuſcunque verbis inuocare.

2. Etſi Chriſtus in cœna poſt inſtitutionem & diſtributionem Sacramenti iuſſerit facere quod ipſe fecerat; non tamen iuſſit vt omnino iiſdem verbis vteremur, quibus ipſe vſus eſt. Nam illis verbis tantùm vſus eſt, vt Apoſtolis rei ignaris indicaret quid illis daret, quod poteſt quibuſuis verbis fieri. Et confit. Quia aliàs deberemus planè eodem ritu celebrare hoc Sacramentum, quo Chriſtus id fecit, ſcilicet veſperi poſt cœnam, quod falſum eſt.

Reſpond. 1. Etſi loca dicta Scripturæ non tam 49 clarè conuincant, quæ volumus, vt nullo modo poſſint aliter explicari; tamen planè indicant ſenſum quem attulimus; & hic maximè planus, facilis,

facilis, ac obuius eſt. Et hoc probatur 1. quòd Chriſtus tam explicatè iuſſerit Apoſtolos baptizare *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*; quod non videtur facturus fuiſſe, niſi voluiſſet illa verba exprimi inter baptizandum, cùm extra formas Sacramentorum nullibi quid ſimile fecerit. Idemque eſt de forma conſecrationis, quam tres Euangeliſtæ valde explicatè narrant. & quamuis aliquo modo diuerſis verbis, idem tamen ſignificantibus, quod ad eſſentialia attinet.

2. Quia Chriſtus iuſſit nos aliquibus verbis conſecrare, & per veram tranſmutationem panis & vini (vt ſuo loco probabitur) conficere ſuum corpus & ſanguinem; quod non niſi dictis verbis aut omnino æquiualentibus fieri potuit: quia verba ſacramentalia debent ſignificare id quod per ea efficitur.

3. Quia cùm maximè conueniens fuerit, certis iiſdemque verbis omnes vti in confectione Sacramentorum, quæ res grauiſſima eſt, & in qua indecenter diſſentitur, & periculosè erratur: decuit omnino Chriſtum talia certa verba præſcribere. Ergo planè credendum eſt eum hoc feciſſe, cùm eius verba id ſatis indicent. Cùm igitur dictus ſenſus maximè ſit obuius & planus, & videatur eſſe ex mente Chriſti; verba Scripturæ eo ſenſu accipienda ſunt; cùm nihil obſtet, quo minùs ita accipiantur.

50 Reſpond. 2. Etſi hic ſenſus ex verbis Scripturæ non poſſet ita clarè probari, tamen eùm dicta loca, Eccleſia, quæ eſt optima Scripturæ interpres, ſemper ab initio ita intellexerit, nobis etiam ita intelligenda ſunt. Vnde ſequitur, etſi, quæ verba formæ neceſſaria ſunt in reliquis Sacramentis, non poſſimus tam facilè ex Scriptura colligere: ſufficere tamen nobis debere perpetuam traditionem ab Apoſtolis acceptam, & Eccleſiæ auctoritatem, vt credamus eas formas eſſe legitimas, quas hæc nobis præſcribit, quam qui audit, Chriſtum audit, vt dicitur Luc. 10. v. 16. qui verò eam non audit, omnibus Chriſtianis debet eſſe tanquam Ethnicos & Publicanus: vt dicitur Matth. 18.

Luc. 10. *Matt. 18.*

51 Ex his patet concionem ſeu catechiſmum tūc tantùm requiri quando initiandus eſt rudis in cognitione fidei, aut Sacramenti ſuſcipiendi, & doctrinæ capax. Tunc, inquam, præmittenda inſtructio ſuſcepturi Sacramentum, vt huic legitimè conferatur, non tamen vt validè conferatur. Ad hoc enim ſufficiunt debita forma, materia, & intētio; vt patet ex vniuerſali ab initio Eccleſiæ vſu: & quia aliàs pueri, & malè de Sacramentis ſentientes inualidè ea ſuſciperent.

Quando requiratur catechiſmus.

52 Obiicit Caluinus 1. Nulla conuentio Chriſti & Belial: ſed diabolus docet magos certa carmina quibus ſuas incantationes peragāt: Ergo myſteria diuina non debent peragi certis verbis.

Caluinus.

Reſpond. diabolum eſſe ſimium, & vt habeatur Deo ſimilis, imitari quæ Deus inſtituit: hinc ſicut in lege naturę, & veteri certo ritu voluit ſibi Deus ſacrificia offerri, ita etiam diabolos ſimilia in ſuum honorem ab Idololatris inſtitui curauit. Ideo tamen pij à Deo inſtituta non deſerunt: quia etſi non conueniat nos vſurpare quæ diabolus in ſuum honorem adinuenit, non tamen debemus benè inſtituta deſerere, quia diabolus ea imitatur. Aliàs ſi Caluinus putet ſuum argumentum valere, damnet primò omnes ritus in Leuitico præſcriptos: & tam Moyſen, qui iubente Deo illos inſtituit, quàm ſe, ſuoſque, qui eadem in Baptiſmo nobiſcum vtuntur forma, damnet magiæ.

Obijcit 2. D. Aug. tractat. 80. in Ioannem, vbi videtur dicere baptiſmum habere omnem vim ex fide, & verbo Dei doctrinali. Ait enim: *Vnde iſta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur? Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens; hoc eſt verbum fidei, quod prædicamus.* Deinde citat Apoſtolum ad Rom. 10. v. 8. 9. 10. & Act. 15. v. 9. & 1. Petr. 3 v. 21. vbi mundatio cordis videtur tribui fidei, & verbo fidei. 53

D. Auguſt. *Rom. 10.* *Actor. 15.* *1. Petr. 3.*

Reſpond. 1. Caluinum hîc inſigniter hæreticum & ſycophantam agere, dum auctoritatem Auguſtini ex vno loco obſcuro nobis obijcit, qui eiuſdem, omniumque patrum auctoritatem in mille locis clariſſimis, quæ pro nobis faciunt, contemnit.

Reſpond. 2. hunc locum benè intellectum nihil iuuare hæreticos, ſed clarè probare noſtram ſententiam. Pro cuius intelligentia Not. Auguſtinum hîc non agere ex profeſſo de baptiſmo, ſed volentem explicare illud Ioan. 15. *Iam vos mūdi eſtis propter ſermonē, quem locutus ſum vobis*; generatim oſtendere, verbum Dei habere vim mūdādi, ſiue illud ſit verbum doctrinale, ſiue cæremoniale: qualia ſunt formæ Sacramentorū: idq́; diuerſis rationibus & exēplis allatis probat: quorū quędam ſpectant ad verbū rituale, quædā ad doctrinale. Docet autē verbum Dei habere vim mūdandi, *non quia dicitur*, id eſt, virtutē eius non conſiſtere in exteriore verborum ſono: *ſed quia creditur*. quod dupliciter poteſt intelligi. 1. Propriè, vt actus credendi dicatur habere vim mundandi, ſcilicet inchoatiuè. quia fides eſt initium iuſtificationis noſtræ. 2. Metonymicè vt fides accipiatur pro obiecto fidei: ſicut cùm dicimus, hæc eſt fides catholica, *Deus eſt trinus, & vnus.* Quidam fidem hic accipiunt 1. modo, ſed hi explicare nequeunt quomodo verbum accedens ad elemētum mundet infantes, qui non credūt. Alij accipiunt 2. modo. ita Bellarm. lib. 1. de Sacramen. c. 19. & Vaſquez hîc diſ. 129. c. 4. n. 62. Et probant. quia Aug. vt ſuum hoc dictum probet, ſubdit: *nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens; aliud virtus manens.* Vbi apertè per ſonum trāſeuntem explicat quod antè dixerat, *non quia dicitur.* & per virtutem permanentem, quod dixerat: *ſed quia creditur.* Hæc autē virtus permanens non poteſt eſſe actus fidei, quia hic non eſt in verbo, nec permanet, ſed tranſit. Ergo intelligitur obiectum fidei, ſiue res ſignificata per verbum, quæ in ipſo eſt tanquam in ſigno. Quę quidem vera ſunt, ſed non omnino ſatisfaciunt. quia Auguſt. quædam ibidem ſubiungit quibus clarè oſtendit ſe etiam loqui de actu fidei. 54

Ioan. 15. *Bellarm.* *Vaſquez.*

Reſpond. igitur. Quòd ſicut D. Aug. loquitur generatim de verbo Domini tam rituali, quàm doctrinali; quorum illud mundat ratione virtutis diuinæ, quam præſentem ſignificat, quamque ei præſentem credimus: hoc autem ratione fidei qua annunciantibus euangelium credimus: ita

illis

illis verbis *ſed quia creditur*, vtrumque intelligit, ſcilicet tam actum fidei, quàm eius obiectum, ſiue virtutem diuinam, quam Sacramentis aſſiſtentem credimus gratiam in nobis operari. Et deinde diuerſis rationibus vtrumque probat.

55 Eum autem ſentire dictam virtutem ineſſe Sacramento patet: quia docet aquam dum tangit corpus abluere cor, id faciente verbo. Et infrà explicans illud ad Epheſ. 5. *Mundans eam lauacro aqua in verbo vitæ*. ait, mundationē non tribuendam aquæ, niſi adderetur *in verbo*; & ſubiungit tantùm hoc verbum valere, vt per Eccleſiam tingentem mundet infantem non valentem credere. Itaque expreſsè tribuit ipſi verbo iuncto elemento vim mundandi.

Epheſ. 5.

Item quòd tribuat hanc vim mundandi verbo rituali, patet primò, quia dicit illud verbum accedere ad elementum, & fieri Sacramentum. quod non conuenit doctrinæ fidei, quæ ſolet præcedere, non autem accedere ad lotionem. ſecundò, quia dicit baptiſmum per illud conſecrari, vt poſſit mundare. Tertiò, quia dicit illud mūdare infantes, qui non poſſunt mundari concione, cui non poſſunt credere, ſed Sacramento. Vocat autem verba formæ verbum fidei, eò quòd contineant præcipuum myſterium fidei, ſcilicet Trinitatis, quod omnibus prædicamus, & cui tota fides noſtra innititur. Quòd is fuerit ſenſus D. Auguſt. præter alia ſexcenta loca clarè patet lib. 6. contra Donatiſtas cap. 25. vbi ait: *Certa illa euangelica verba, ſine quibus non poteſt baptiſmus conſecrari, tantùm valent, vt per illa ſic euacuentur quæcunque in prece vitioſa contra regulam fidei dicuntur; quemadmodum dæmonium Chriſti nomine excluditur.* quæ verbo doctrinali nullo modo conuenire poſſunt: ſed verbo cæremoniali, idque non propter actum fidei, quo ab alio creditur (quia cùm Auguſtinus hîc agat de baptizato ab hæretico, fides vtriuſque vitioſa & falſa eſt) ſed propter diuinam virtutem, quæ ei ineſſe creditur, quæque tantam vim Sacramento tribuit.

A R T I C V L V S V I I I.

Vtrùm liceat aliquid addere verbis, in quibus conſiſtit forma Sacramenti?

56 ARticulo 8. docet eum qui mutat verba formæ animo inducendi nouum ritum in Eccleſiam, non videri validè Sacramenta conferre, eò, quòd non videatur habere intentionem faciendi quod facit Eccleſia.

D. Thomas.

Vbi notandum D. Thomam non dicere abſolutè *eum inualidè conferre*, ſed *videri inualidè conferre eò quòd non videtur habere intentionem faciēdi quod facit Eccleſia*; inſinuans eum validè collaturum ſi habeat eam intentionem, & mutatio non ſit ſubſtantialis. Et ſimili modo intelligendus Zacharias Papa cap. *Retulerunt*, de conſecratione d. 4 vbi ait, nullo modo rebaptizandos eos, qui ſub hac forma à quodam imperito Sacerdote baptizati erant: *Ego te baptizo, in nomine Patria, & Filia, & Spiritua ſancta*, ſi is ex ignorantia id fecerit, non intendēs inducere hæreſim: quia ſcilicet ſi voluiſſet inducere hæreſim, præſumendum fuiſſet illum per hanc formam voluiſſe aliud ſignificare, quàm Eccleſia per veram formam ſignificet.

Zacharias Papa.

57 Poſſe autem fieri vt quis mutet accidentaliter formam receptam ab Eccleſia, intentione inducendi diuerſum ritum, ſiue aliquem errorem; & tamen habeat veram intentionem faciendi quod Eccleſia facit, & Chriſtus inſtituit, patet primò, quia hæc facilè poſſunt conſiſtere, vt putet Eccleſiam vti peruerſo ritu in ſuis Sacramētis, & ideo intendat eum corrigere, & tamen habeat abſolutè voluntatem faciendi quod Chriſtus inſtituit; atq; ita implicitè velit facere idem quod facit Eccleſia. quia hic nulla apparet implicantia. 2. Quia de facto hoc fit in Græcis, qui in baptiſmo putant hanc formam eſſe eſſentialem: *Baptizetur ſeruus Chriſti*. &c. Et hanc in cōſecratione panis: *Hoc eſt corpus meū, quod pro vobis tradetur*. Et tamen verè conſecrant & baptizant, & habent implicitam voluntatem faciendi quod facit Eccleſia, etſi intendant eam corrigere.

Docet 2. Si habens legitimam intentionem mutet formam accidentaliter, etſi fortè negligentia vel contemptu peccet, tamen valere Sacramentum: ſi verò mutet eſſentialiter, non valere. Tunc autem mutatio eſt eſſentialis ipſius formæ; quando ita mutatur, vt verba ei eſſentialia ſecundùm moralem æſtimationem non retineant eundem ſenſum cum eo, quem ex ſe, ſeu inſtitutione Chriſti habent. Accidentalis eſt: quando non ita mutatur, quin eſſentialia verba eundem ſenſum retineant. Quæ autem verba cuique formæ eſſentialia ſint, dicemus agendo de ſingulis. 58

Quæ ſit mutatio formæ eſſentialis.

D V B I V M I.

Quibus mutationibus corrumpatur forma?

VT ſupradicta clariora ſint, quædam quæ circa mutationes formarum accidere ſolent, particulariùs nobis tractanda ſunt. Variæ enim ſunt Doctorum ſententiæ, quænam mutationes ſint eſſentiales, quæ accidentales, quas referunt Vaſquez hîc d. 129. cap. 6. & Suarez diſt. 2. ſect. 4. & 5. 59

Vaſquez. Suarez.

I. docet Miniſtrum ſemper inualidè conferre Sacramentum, quoties aliquid ſuperfluum addit ipſi formæ tanquam neceſſarium; ſiue volens inducere nouum errorem in Eccleſiam. ita D. Antonin. 3. p. tit. 14. §. 3. Richar. in 4. d. 3. a. 2. q. 3. §. *Quantum ad* 2. Sed hoc ita generatim dictum, falſum eſſe patet ex dictis.

D. Antonin. Richard.

II. ſententia docet primam ſententiam tunc ſaltem veram eſſe, quando mutatio, per quam

Miniſter intendit inducere errorem, non eſt tolerata ab Eccleſia. quod hi auctores addunt, ne cogantur dicere Græcos inualidè baptizare, & conſecrare panem, eò quod mutent aliquid in vtraque forma, intendentes introducere ritum contrarium Romano; vt communiter de illis aſſeritur: quamuis aliquid negent. ita Soto in 4.d.1.q.1.a.8.§. *Ad hoc autem.* Sed hæc ſententia caret omni fundamento. Quia etſi Eccleſia poſſit ſua prohibitione efficere, vt forma aliàs licita, fiat illicita: non tamen vt ſit inualida: vt oſtendi art.6.concl.4.

Soto.

60 Alij 3. tunc hanc ſententiam volunt eſſe veram, quando Miniſter vult introducere nouum ritum vt eſſentialem contra vſum totius Eccleſiæ. Ratio eorum eſt: quia tunc non videtur poſſe habere intentionem faciendi quod facit Eccleſia, quæ tamen intentio eſt eſſentialis Sacramento: pro hac varij citantur, qui hoc reuera nõ dicunt. Et hanc ſententiam generatim ſumptam eſſe falſam. & rationem nullius eſſe momenti patet ex dictis in explicatione Articuli.

IV. ſententia docet, quamdiu Miniſter ſeruat verba eſſentialia formæ, & habet abſolutam intentionem faciendi quod Chriſtus inſtituit, conficere ſacramentum, quantumuis aliquid mutando intendat errorem inducere in Eccleſiam: ita Adrian. de baptiſ. q.1.§ *Ad vidẽdum*, verſ. *Reſpondeo.* & Gab. in 4.d.3.q.1.a.2.concl.3. qui malè pro alijs ſententijs citantur. Limitant tamẽ hoc alij, niſi mutatio reddat ſenſum formæ ambiguum: ita vt poſſit eſſe verus, atque etiam falſus; & contra ſubſtantiam Sacramenti; tunc enim aiunt Sacramentum eſſe irritum, non tantùm defectu intentionis, ſed etiam defectu formæ: quod tamen ſine tali intentione eſſet validum. Addunt alij, debere talem errorem eſſe contra ſubſtantiam Sacramẽti, & ſignificari per falſum ſenſum formæ. Probant autem tunc Sacramentum fore irritum; quia cùm talis habeat intentionem inducendi errorem contrarium inſtitutioni Chriſti, eúmque exteriùs exprimat, non poteſt intendere facere quod Chriſtus inſtituit.

Adrian. *Gabriel.*

Sed hæc patiuntur difficultatem, 1. Quia exterior forma in ſua ſignificatione nullo modo pẽdet ab intentione Miniſtri: quia vt infrà oſtendam, eadem verba eundem ſemper ſenſum audientibus ingerunt, ſiue proferens, hoc ſiue illud intendat ſignificare: Ergo ſi forma ſit ſufficiens prolata bona intentione, etiam ſufficiet prolata mala intentione: & ſi Sacramentum ſit irritum, hoc accidet defectu ſolius intentionis.

2. Quia aliorum ratio non videtur bona. Nam & ſumit id quod probandum eſt, ſcilicet talem non poſſe habere abſolutam intentionem faciẽdi quod Chriſtus inſtituit: & vt ſummum probat, talem Sacramenti collationem fore inualidam defectu intentionis.

61 Concl. 1. Quamdiu Miniſter integrè retinet verba formæ eſſentialia, nec aliquid addit quod eorum propriũ ſenſum vllo modo euertit, nulla intentione efficere poterit vt Sacramentum ſit irritum defectu formæ. ita Paludan. in 4.d.3.q.1. circa medium. Sequitur ex dictis. Quia intentio nullo modo mutat formam niſi aliquid ei apponat, aut detrahat, quo ſenſus ipſius euertatur. Hinc ſi Arianus vtatur legitima forma inter baptizandum, ſed nullo modo per eam velit ſignificare æqualitatem perſonarum; erit quidem irritum Sacramentum, non tamen defectu formę, ſed ſolius intentionis. Quòd ſi talis credat quidem per verba formæ nullo modo ſignificari æqualitatem perſonarum: tamen habeat abſolutam voluntatem per ea ſignificandi & faciendi quod Chriſtus ſignificari & fieri voluit; efficiet verum Sacramentum: quia virtualiter intendet ſignificare per ea verba id, quòd verè ſignificant. Quia autem tales communiter habent hanc intentionem, Concilium Arel.1.cap.8 approbauit baptiſmum Arianorum legitima forma vtentium.

Mala intentio nũquam variat formã Sacramenti, quæ aliàs eſſet valida. *Paludan.*

Conc. Arel.

Dices, Forma non conſtat ſolo externo ſono verborum, ſed legitima etiam ſignificatione, quæ eſt velut anima ipſius, quæ hoc caſu deeſt. Ergo ipſa formaliter verè mutatur, etſi materialiter maneat integra. Reſpond. Significationem hîc propriè non mutari; quia hæc non pendet à priuata alicuius intentione (nec enim eſt in mea poteſtate pro libitu efficere, vt quoduis verbum quiduis ſignificet) ſed à ſola legitima ſui inſtitutione, & communi verborum vſu. Poſſum quidem mutando intentionem efficere vt forma falſum ſignificet; vt ſi baptizem cum intentione non conferendi Sacramentum, ſed tantùm fingendi, aut ſi intendam per eam aliud ſignificare, quàm reuera ſignificat, quia exteriùs per illam ſignificabo me id intendere & facere, quod reuera nec intendo, nec facio: ſed hoc non mutat propriè formam. Nam eadem omnino propoſitio idémque omnino ſignificans poteſt eſſe vera & falſa: hinc Arianus per hæc præciſè verba: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, nunquã poterit ſignificare Filium eſſe minorem Patre, etſi id millies intendat, ſed potiùs ſignificabit contrarium. 62

Significatio verborum non pendet à priuata intentione proferentis.

Dices, Poſſunt aliqui inter ſe ſtatuere, vt per dicta verba ſibi mutuò ſignificẽt Filium eſſe minorem Patre: ergo tunc eorum intentio efficiet vt verba aliud ſignificent. Reſpond. negando conſeq. Quia mutatio ſignificationis non oritur propriè ex diuerſa intentione, ſed ex pacto inter eos inito, nec tunc abſolutè & generatim verba aliud ſignificabunt, ſed tantùm inter eos, qui pacti ſunt conſcij. 63

Concl. 2. Si retentis verbis eſſentialibus aliquid addatur, quod eorum ſignificationem reddat ambiguam, ita vt poſſint habere verum & legitimum ſenſum, atque etiam falſum & ſenſui legitimę formę contrarium: tunc ſi Miniſter habuerit legitimam intentionem; conficiet verum Sacramentum. Quia tunc nihil deeſt Sacramento: & hanc concluſionem communiter DD. admittunt, & eſt D. Thomæ in corpore.

D. Thomas.

Concl. 3. Quòd ſi in dicto caſu Miniſter habeat intentionem inducendi errorem in Eccleſiam contrarium proprio ſenſui verborum eſſentialium formæ, ferè ſemper irritum erit Sacramentum defectu legitimæ intentionis, & etiam aliquo modo defectu formæ: abſolutè tamen fieri poterit vt Sacramentum ſit validum. 65

Priorem

Vaſquez. Suarez. D. Anton.

Priorem partem tenet Vaſquez diſ. 129. cap. 7. nume. 102. & Suarez d. 2. ſect. 5. concl. 2. D. Anton. tit. 14. cap. 3 §. 3. & probatur. Quia cùm tales communiter omnino ſibi perſuadeant, ſuam ſententiam eſſe veram, intendunt eam planè abſolutè ſignificare ſine vlla reſtrictione aut conditione: ſicut nos abſolutè intendimus per formam baptiſmi ſignificare æqualitatem perſonarum: atque ita vix poſſunt habere abſolutam intentionẽ faciendi quod Chriſtus inſtituit. Quia hæ duæ intentiones inter ſe pugnant, nec poſſunt ſimul conſiſtere, niſi alterutra ſit aliquo modo conditionata: vt dicemus infrà q. 64. articulo 8. d. 3. Quare cùm tales habeant abſolutam voluntatem cõtrariam inſtitutioni Chriſti, quæ hîc & nunc etiam eſt efficax, cum ſit cauſa cur tali forma vtantur, vix poſſunt ſimul etiam efficaciter intendere facere quod Chriſtus inſtituit.

66 Quòd autem etiam ſit aliquod vitium in forma, Probatur, quia cùm ex ſe ſit dubia & indeterminata ad ſenſum legitimum & falſum, continet in ſe aliquem defectum, ideóque debet vel ab intentione, vel à circumſtantiis determinari, vt ſenſum verum determinatè ſignificet. hoc autem caſu potiùs determinatur ad contrarium. Quod maximè verum eſt quando intentio miniſtri aſtantibus eſt aliquo modo cognita. Tunc enim auditores omnes formam in ſenſu falſo intelligunt, & hunc apud eos abſolutè ſignificat. Et hoc modo credo explicanda quæ docent Vaſquez & Suarez ſuprà.

Qua ratione poſſit mala intentio aliquando vitiare formã.

Vaſquez, Suarez.

Secunda pars probatur. Quia poteſt fieri vt omnino occultè Valentinianus verbi cau. putet Chriſtum habuiſſe corpus cæleſte, ideòque inter conſecrandum dicat: *Hoc eſt corpus meum ſpirituale*, quod poteſt intelligi eſſe tale vel ratione beatitudinis quam iam habet (qua ratione 1. ad Corinth. 15. dicuntur noſtra corpora poſt reſurrectionem futura ſpiritualia) vel quòd natura ſua tale ſit. Item fieri poteſt vt ipſe intendat explicitè quidem 2. ſenſum: & tamen (quia putat fieri poſſe vt erret) habeat ſimul abſolutam intentionem faciendi, & ſignificandi quod Chriſtus fecit, & ſignificauit per verba formæ eſſentialia. nulla enim poteſt reddi ratio cur hoc fieri nequeat. quo caſu, ſi talis ſit verus Sacerdos, non video cur non conſecrabit. Nec puto quòd aut Vaſquez, aut Suarez caſui ſic propoſitu contradicerent: Generatim tamen (præſertim Vaſquez) ſuam ſententiam aſſerunt: quia hic caſus ſatis metaphyſicus eſt: ipſi autem de iis quæ nata ſunt contingere loquuntur.

1. Corint. 15

68 Quæ vt meliùs intelligantur, Nota octo modis formam poſſe mutari. Primò, ſi vertatur in aliud idioma. Et clarum eſt hoc poſſe fieri ſine ſenſus mutatione. Imò benè notauit Caiet. hîc a. 7. circa ſolutionẽ ad 2. & ex eo Suarez diſ. 2. ſect. 4. poſſe in eadem forma miſceri diuerſa idiomata ſine mutatione ſenſus.

Forma octo modis mutari poteſt. Caietan. Suarez.

Secundò, quandò retento eodem idiomate ponuntur alia verba, vt *Baptizo te in nomine genitoris geniti & procedentis ab vtroque*. In qua mutatione ſi verba perfectè ſint ſynonyma, valebit baptiſmus. ad quod non ſufficit vt confusè idem ſignificent, ſed eſt neceſſarium vt diſtinctè idem ſignificent. hinc non valet hæc forma: *Baptizo te in nomine Trinitatis.*

An aliquis Poſſit baptizari In nomine genitoris, &c.

Etſi autem ſit valde probabile priorem formam valere; tamen non eſt omnino certum: tum quia multi auctores dubitant (quod magni faciendum eſt in re à ſola Chriſti inſtitutione pẽdente) tum quia non tam clarè proceſſio tertiæ perſonæ videtur ſignificari per nomẽ *proceſſionis* (cùm hoc etiam generationi conueniat) quàm per nomen *Spiritus*. quod ſignificat illam procedere per modum ſpirationis & impulſus. Quanuis autem ſpeculatiuè loquendo hæc mutatio poſſit videri non tanti momenti; tamen in praxi non eſt omnino tuta, nec vllo modo vſurpanda.

3. Per tranſpoſitionem verborum, quod poteſt fieri ſine mutatione ſenſus, vt *Ego baptizo te* aut etiam cum mutatione, vt *Baptizo in te nomine Patris, &c.* Item mutando actiuum in paſſiuum, vt *Baptizaris à me, &c.* qua ratione non mutatur ſenſus. 69

Tranſpoſitio an vitiet formam?

4. Per interpolationem, vt ſi dicas: *Ego te baptizo*, & paululùm ſubſiſtas, vel aliud interloquaris, & deinde ſubiungas *in nomine* Patris, *&c.* Quæ interpolatio, vel interlocutio ſi tanta ſit, vt moraliter non cẽſeatur poſterior pars cũ priore efficere vnam orationem retinentem legitimum ſenſum, nihil efficitur; ſecùs ſi cenſeatur retinere eundem ſenſum. Quod prudenti iudicio ex communi ſenſu iudicandum eſt. Omnis tamen eiuſmodi interpolatio, quantùm commodè fieri poteſt, cauenda eſt; & maximè interlocutio: quia ſæpè periculoſa eſt.

An interpolatio?

5. Per additionem aliquorum verborum; quæ ſi ſenſum ſubſtantialem non corrumpant, non vitiant Sacramentum, etſi putentur neceſſaria: vt patet in forma conſecrationis Græcorum. Quòd ſi eum corrumpant, fit irritum Sacramentum.

An verborũ additio?

Diſputant autem hîc DD. Vtrùm baptizans *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, & B. Virginis*: validè baptizet. 70

Reſpond. cum D. Thom. hîc, & Suarez diſp. 2. ſect. 5. in fine: D. Anton. citato, num. 65. Dur. in 4. d. 3. q. 1 §. *De additione* Palud. d. 3 q. 1. §. *Tertiò poteſt eſſe mutatio*, Si intendat baptizare in nomine B. Virginis ſicut in nomine Patris, nihil efficit: quia aſſumit formã ſecundùm ſenſum quem intendit falſum, ſignificando, aut non aliter Deum ſanctificare quàm creaturam: aut B. Virginem eſſe Deum, & ita induceret quaternitatem in Deo. Secùs, ſi tantùm ex deuotione intendat auxilium B. Virginis Baptizato implorare. Item ſi quis Valentinianus dicat: *Hoc eſt corpus meum quod de cœlo ſumptum eſt*, vt per hoc determinet ſignificationem corporis in forma poſiti ad tale corpus ſignificandum, falſificat formam. Si verò intendat verbis formæ ſignificare quod Chriſtus intendit, & illud addat non vt partem formæ, ſed vt explicet ſuam ſententiam, verè conſecrat, & illa verba omnino parerga ſunt: quia videtur eadem ratio huius formæ & præcedentis. Colligunturq; hæc apertè ex D. Aug. lib. 6. de baptiſ. c. 25. vbi ait: *Certa illa verba, ſine quibus nõ poteſt baptiſmus conſecrari tantùm valẽt, vt per illa ſic euacuẽtur quæcunq; in prece vitioſa, contra regulã fidei dicuntur, quẽadmodũ dæmoniũ Chriſti nomine excluditur.* Et

D. Thom. Suarez. D. Anton. Durand. Paludan.

Auguſt.

71 quidem quando illa additio fit in fine, non habet tantam difficultatem. Putant tamen aliqui etiam in mediu id fieri poſſe, v.c. Si quis Arianus dicat: *Baptizo te in nomine Patris increati, & Filij creati à Patre, & Spiritus ſancti creati ab vtroque*: & illud *creati à Patre*, aut *ab vtroque creati*, nun intendat addere tanquã partẽ formæ, ſiue vt abſolutè determinet ſignificationem *Filij & Spiritus ſancti*: ſed tantùm vt explicet ſuã ſententiã: abſolutè interim intendens per formam ſignificare quod Chriſtus intellexit: putant, inquã, hunc verè baptizare. Sed hoc videtur falſum. Quia vt forma valeat debet ſecundùm communem conceptum poſſe verum ſenſum admittere: talis autem forma vix poteſt talem ſenſum admittere. Quis enim nõ videat violẽtiſſimã eſſe hãc explicationẽ *Filij creati*, id eſt *quẽ puto creatũ*? Aliud eſſet ſi hæc verba expreſsè adderet, dicẽdo, *In nomine Patris increati, & Filij quẽ credo creatũ, &c.*

Additio facta in fine formæ, hanc minus vitiat quàm ſi ponatur in medio.

72 Aliud autem eſt quando ſimile quid in fine additur. 1. quia tunc faciliùs concipitur tantùm addi explicationis cauſa, & non vt pars formæ. 2. quia forma habet tunc ſuam perfectam ſignificationem antequam illa additio fiat; & conſequenter, niſi per malam intentionem impediatur, in illo priori operatur ſuum effectum, qui impediri nequit per verba ſubſequentia.

73 Notat Vaſquez d.129 c.7.n.107. hanc formam: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, & B. Virginis*, propriè loquendu non eſſe ambiguã, ſed falſam ſi tota ſimul ſumatur: quia abſolutè indicat eodem modo conferri baptiſmum in nomine B. Virginis, atque in nomine Patris, &c. Quia verba externa eodem modo de illa atque de his dicuntur: & ſola intentio proferentis non poteſt efficere, vt verba eodem modu prolata aliud atque aliud ſignificent pro libitu proferentis: vt patet ex dictis. Malè tamen inde aliqui colligunt, habentem rectam intentionem inualidè tali forma baptizare. Nam etſi verba illa omnia ſimul ſumpta ſignificent errorem contrarium formæ; verba tamen eſſentialia etiam vt hîc & nunc proferuntur, tam ex intentione proferentis, quàm ſecundùm commune Chriſtianorum audientium iudicium, priùs tempore, quàm illa additio fiat, habent perfectam ſuam ſignificationẽ; & conſequenter operantur eodem inſtanti ſuum effectum, qui per verba ſubſequẽtia tolli nequit, qualemcunque hæc errorem ſignificent. Et hoc ſenſu veriſſima ſunt Verba D. Aug. ſuprà allata, ſcilicet: *Verba, quibus baptiſmus conſecratur, tantùm valere, vt per illa ſic euacuentur quæcunque in prece vitioſa contra regulam fidei dicuntur, quemadmodum dæmonium Chriſti nomine excluditur.*

Vaſquez.

74 Ex quibus patet 1. Longè aliam eſſe rationem quando ſimilia aliqua verba ponuntur in medio formæ. Quia tunc corrumpunt formam interim dum proferuntur: & impediunt ne forma, vt hîc & nunc profertur, vllo vnquam inſtanti poſſit habere verum ſenſum: & conſequenter impediunt eius valorem. Idémque eſt quando talia verba ponuntur quidem in fine formæ, ſed baptizans intendit abſolutè ea proferre vt partem formæ, quia tunc non intendit verè baptizare antequam forma per eorum adiunctionem ſit vitiata; & conſequenter defectu intentionis, forma nequit priùs habere ſuum effectum.

Patet ſecundò, omnes additiones eſſe valdè vitandas: tum quia ſaltem ſunt contra conſuetudinem & præceptum Eccleſiæ: & aliquo modo contra inſtitutionem Chriſti, qui, vt vidimus ſuprà, voluit formas Sacramentorum certis & determinatis verbis proferri: tum etiam, quia quandoque valor Sacramenti exponitur periculo.

6. Alicuius verbi ſubtractione, verb. cau. ſi in baptiſmo omittas, *Ego*: & eſt mutatio accidentalis: aut nomen alicuius perſonæ; & eſt mutatio eſſentialis. 75

An ſubtractio vitiet formam.

7. Si verba aliquo modo corruptè pronuntientur. Qua in re ſi Miniſter intendat per formam abſolutè ſignificare quod Chriſtus intellexit, & tamẽ ex imperitia, balbutie, aut etiam mala voluntate corruptè verba pronunciet; tamdiu verba cenſentur retinere verum ſenſum formæ, quamdiu in talibus circunſtantiis nata ſunt verum ſenſum audientibus ingenerare: etſi in rigore ex ſe illum ſenſum non habeant. Aliàs balbi & blæſa lingua nunquam poſſent Sacramenta validè adminiſtrare. 76

An verborũ corruptio?

Notat autem D. Thomas articulo 7. ad tertium faciliùs corrumpi verum ſenſum formæ, ſi verbis aliquid addatur in initio, quàm ſi addatur in fine. quod communiter verum eſt. Quandoque tamen contrarium accidit. Nam ſine vlla mutatione ſignificationis formæ quædam Nationes addunt quibuſdam verbis aliquid in initio, dicendo v.c. *Eſpiritus ſancti*, pro *Spiritus ſancti*: ſed circumſtantiæ locorum & perſonarum in his rebus multum valent. 77

D. Thom. Additio initio verbi facta faciliùs ſenſum vitiat, non tamen ſemper.

Et ex hoc excuſatur forma relata cap. Retulerunt de conſecratione, d. 4. ſcilicet: *Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritua ſancta*, quæ propriè nullum verũ ſenſum habere poteſt: tamen quando ab eo qui habetur vir probus, & ſcitur eſſe imperitus, inter baptizandum profertur, ab omnibus cognoſcentibus myſterium baptiſmi, intelligitur hîc & nunc idem ſignificare, quod vera forma ſignificat. quia omnes audientes ſtatim intelligunt talem intendere illud per hanc formam ſignificare.

8. Si omnia verba mutentur in ſigna, aut nutus. quod in matrimoniu eſt accidentale: in aliis Sacramentis eſſentiale.

Generatim autem pro omnibus, Nota, poſſe has mutationes efficere vel ſenſum omnino ſynonymum ſecundùm eſſentialia, & eſt mutatio accidentalis, vel ſecundùm eſſentialia diuerſum, & eſt mutatio eſſentialis. Quòd fit quoties verba non poſſunt, prout hîc & nunc proferuntur, verè ſignificare id quod eſſentialis forma ſignificat. Vel poſſunt efficere ſenſum ambiguum, idque dupliciter. Primò, vt dubium ſit, an ea verba poſſint habere ſynonymum ſenſum cum vera forma: & tunc Sacramenti valor eſt dubius, ipſúmque ſub conditione reiterandum. Secundò, vt apertè poſſint habere & eundem ſenſum cum forma legitima, & etiam diuerſum: & tunc ſi Miniſter intendat ea proferre ſecundùm ſenſum legitimæ formæ, valet 78

Quæ mutatio ſit eſſentialis?

Sacra

Sacramentum.ſi in diuerſo ſenſu non valet.Quę tamen intelligenda ſunt ſecundum dicta in 5. modo mutandi verba.

79 Quod autem dictum eſt de forma, habet etiam locum quadam ratione in materia. Poteſt enim hæc mutari tantùm accidentaliter: vt quádo manet eadem ſpecie, non tantùm quoad ſubſtantiam ſuam abſolutè, ſed etiam in ordine ad vſum, ad quem vulgò ab hominibus Sacramenti materia aſſumitur: vt quando aqua calida, aut lotolenta ſumitur ad baptizandum; & tunc valet Sacramentum.

Quæ mutatio materiæ ſit accidentalis?

Mutatio autem eſſentialis eſt, quando materia mutatur in aliam ſpeciem: vt ſi quis baptizet aqua roſacea; aut ſumitur aliqoid inutile ad vſum commonem qoem habet materia Sacramenti, ſiue differat ſpecie, ſiue non: vt ſi conſecretor maſſa fariox aqua ſubactæ, ſiue panis nondum coctus.

Quæ eſſentialis?

D V B I V M II.

Quale peccatum ſit mutare materiam aut formam Sacramentorum?

80 RESpood. 1. Semper eſſe graue ſacrilegium, quando mutatio reddit irritum Sacramentum, niſi ſit imperfecta aduertentia, quo caſu eſt veniale: & nullum, ſi nulla ſit aduertentia.

Reſpond. 2. Idem dicendum quando redditur dubium Sacramentum, niſi neceſſitas excuſet: vt ſi in extrema neceſſitate baptizetur infans in materia dubia, aut in ſolo digito.

81 Notat autem benè P.Henriquez l.1.de Sacramentis cap.9.nomero 7.faciliùs accidere, vt liceat vti materia dubia inSacramentis, quàm forma dubia: quia raro poteſt occurrere caſus, in quo ſit neceſſitas vtendi tali forma. In ſcholiis tamen litera b.vnum ponit caſum, quo id putat licitum: ſcilicet, quando quis minatur alicui mortem niſi baptizet, v c. *in nomine genitoris, geniti, & procedentis ab vtroque*: quam formam ſupponit eſſe dubiam. Sed non puto hoc generaliter intelligendum eſſe. Nam ſi is, qui minatur mortem, ſciat eam formam eſſe contra commonem vſum totius Eccleſiæ Catholicæ, nullo modo licebit ei obedire: quia ſecundùm omne prudens iudicium cenſetur id præcipere in contemptum Eccleſiæ, & communis ipſius conſuetudinis cóferendi Sacramentum, atque etiam ipſius baptiſmi: præſertim ſi ſciat multos talem baptiſmum credere eſſe dubium: aut ſi ſit ſuſpectus de fide, cenſebitur velle inducere aliquam hæreſim, ſaltem damnando communem formam vt illegitimam: Et conſequenter ei obſeqoens tali contemptui cooperabitur, cum aliquo modo, licet ex metu, ipſo actu externo approbando. Confirm. qnia ſi talis expreſsè præciperet ſic baptizare in contemptum Eccleſiæ, aut proteſtationem hæreſeos, non liceret ei obedire, & obediens cenſeretur actum externum contemptns Eccleſiæ, aut hæreſeos exercere. Atqui cum talibus circomſtantiis hoc præcipiens cenſetur implicitè id præcipere in contemptumEccleſiæ, aut proteſtationes hæreſeos. Ergo actus externus obedientis eadem malitia ſecundùm moralem æſtimationem afficitur.

Henriquez. Sæpius vtimur licitè dubia materia, quàm dubia forma

Eſt igitur illa ſententia intelligenda in certo caſu: quando ſcilicet præcipiens talem baptiſmum eſſet verè Catholicus, & omnino crederet dictam formam eſſe eam qua Eccleſia Romana vtitur, haberétque ſuſpectam ſacerdotis ſententiam contrarium affirmaotis, & planè crederet eum nulla videtur fieri irreuerentia baptiſmo, cum ex ignorantia, aut malitia errare. Tunc enim nulla videtur fieri irreuerentia baptiſmo, maximè ſi baptizans interiùs habeat intentionem baptizandi ſub conditione, ſi forma valeat. 82

Aliquando licitè vtimur dubia forma

Alius caſus eſt quo licitè adhiberetur forma dubia, quando ſcilicet ſine graui periculo baptiſmus nequit differri, & nemo adeſt qui nouerit formam de qua non dubitet, an ſit legitima. Tũc enim eſt eadem ratio, atque qoando non adeſt materia niſi dubia. 83

Reſpond. 3. Qoando mutatio eſt apertè accidentalis, ſi ſit valde notabilis, eſt peccatum mortale: vt ſi quis in conſecratione calicis omittat totum illud: *Noui & æterni Teſtamenti*, &c. Si autem mutatio ſit in re parua, eſt veniale: vt ſi quis ſine contemptu aut ſcandalo omittat in cõſecratioe particulá *enim*, aut qoid ſimile. Excuſat in vtroqoe caſu inaduertentia & neceſsitas: vt ſi quis non poſsit perfectè verba pronunciare aut latinè baptizare. Imò Emanuel Sà v. Baptiſ. & Victoria de Sacramentis in baptiſm. quæſito 18. docet fœminas meliùs facere, ſi in neceſsitate baptizantes, prononcient formam vernacula lingua, quia periculum eſt, ne malè pronuncient latinè. 84

Sà. Victoria.

QVÆSTIO LXI.

DE NECESSITATE SACRAMENTORVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Sacramenta ſint neceſſaria ad humanam ſalutem?

1 ARTICVLO 1. docet inſtitutionẽ Sacramentorũ eſſe ad ſalutem hominum neceſſariam; ſcilicet ad benè eſſe, ſiue conuenientiſſimam. Quia decet eos qui cõſtãt anima & corpore, per corporalia ad ſpiritalia duci: & præcipuè quia, vt docet D. Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum c. 11. *In nullum nomen Religionis ſeu verum, ſeu falſum coadunari homines poſſunt niſi aliquo ſignaculorũ ſeu Sacramentorum viſibilium conſortio colligẽtur.* Cuius ratio eſt. Quia vt aliqui ex certo propoſito communi conſenſu in eandem conueniant religionem (quod neceſſarium eſt vt vnam aliquam Eccleſiam, ſeu religioſum cœtum conſtituant) omnino requiritur vt externis quibuſdam ſignis ac ritibus ſuam religionem quiſque publicè teſtetur. Aliàs enim publicè conſtare nequit, quam religionem quiſque colat, & vtrùm in religione inter ſe conſentiant nec ne. Quod tamen neceſſarium eſt vt communi conſenſu in eandem cõueniant: vt per ſe patet. Inter hos autem ritus, primum locum obtinet ſacrificium, quod à certis & ad id legitimè deſignatis perſonis publico nomine offerri omnino conuenit: & conſequẽter decet has perſonas aliquibus ritibus ad hoc conſecrari, quia decet eas Deo eſſe ſacras. Item decet eſſe aliquos ritus, quibus expientur ij, qui ob aliquod facinus indigni cenſentur, qui de publico ſacrificio participent.

D. Auguſt.

Cur Sacramenta ſint neceſſaria?

Eiuſmodi autem ritus habent aliquam rationem Sacramenti propriè dicti, vel latè ſumpti, veri, vel falſi, prout eſt ipſa religio. Confirmant hæc maximè ipſa experientia, & communis vſus, ac omnium hominum aliquam religionem profitentium ſenſus. Quia nulli vnquam in aliquam religionem conſpirarunt, quin ſimiles aliquos ritus habuerint; vt patet ex hiſtoriis. Et quamuis ex iis, quæ in Scriptura legimus, hæc non poſſimus tam clarè oſtendere de iis qui coluerunt Deum in lege naturæ: ea tamen vtcumque colligimus partim ex Scriptura, partim ex factis, & hiſtoriis gentilium, qui ſimiles ritus habuerunt. Nec videtur dubium, quin à veris Dei cultoribus eos ex parte mutuati ſint, & corruptos ad dæmonis cultum tranſtulerint; cùm dæmon inſtar ſimiæ, quantùm poteſt, ſacra imitetur, & diuinos omnes honores ac ritus ad ſuum cultum transferat. a

ARTICVLVS II.

Vtrùm etiam ante peccatum fuerint homini neceſſaria Sacramenta?

3 ARticulo 2. docet in ſtatu innocentiæ non fuiſſe Sacramenta homini neceſſaria, ſiue conuenientia. Hæc enim pro eodem accipit. Cùm enim tunc ſuperior pars hominis eſſet omnino libera, nec ſubiecta parti inferiori; non decebat hominem duci ad ſalutem per corporalia, & his quodammodo ſubijci.

4 Diſputant hîc Doctores primùm de mente Diui Thomæ. Vtrùm in hoc articulo tantùm diſputet, an de facto fuerint inſtituta Sacramenta in ſtatu innocentiæ: An verò vtrum fuiſſent inſtituenda pro eo ſtatu Sacramenta, ſi Adam non peccaſſet.

Primam partem cum aliis tuetur Caietanus: hîc 2. verò tenet Soto in 4 d. 1. quæſtione 2. articulo 2. Sed dicendum eſt, D. Thomam de facto quidem tantùm quærere, quid conueniens fuerit fieri in eo ſtatu, qui de facto fuit, & quid actu factum ſit. Nam eius interrogationes & reſponſiones ſunt abſolutæ, quæ ſecundùm alterum ſenſum debuiſſent eſſe conditionatæ: ſimul tamen intendere probare, quid futurum fuiſſet, ſi Adam non peccaſſet. Quia generatim probat, ſtatui innocentię non conueniſſe inſtitutionem

Caietanus. Sotus.

Sacra

Sacramentorum; idem autem fuiſſet ſtatus innocentiæ in poſteris, qui fuit in Adamo, niſi quòd Adam, (vtpote in virili ætate à Deo creatus) ſicut ipſam naturam, ita etiam ſcientiam ſtatim initio perfectam acceperit; poſteri autem paruuli fuiſſent nati, & ſicut corpore, ita etiam ſcientia paulatim creuiſſent per doctrinam, & experientiam.

5 Diſputant ſecundò de ipſa re, ſcilicet, vtrùm ſi Adam non peccaſſet, futura fuiſſent Sacramenta? Pars affirmatiua probatur 1. Quia etiam in eo ſtatu homines debuiſſent conſtituere viſibilem Eccleſiam, & conſequenter habere viſibilia ſacrificia & Sacramenta; quia hoc etiam probat ratio allata articulo 1. ex auctoritate D. Auguſtin.

2. Quia etiam in eo ſtatu homines non cognouiſſent res diuinas clarè in ſeipſis, ſed per ſpeciem in ænigmate, nec potuiſſent ſpiritualia cognoſcere, niſi per corporalia: ergo ijs conuenientia fuiſſent Sacramenta, quæ per res corporales gratiam ſignificant. Nec poteſt dici inconueniens illi ſtatui, quòd homo rebus corporalibus ita ſubijciatur, vt ex ijs diſcat ſpiritualia, quia hoc fuiſſet ei neceſſarium, cùm non potuiſſet etiam tunc aliter cognoſcere ſpiritualia, quàm modo quodam corporeo concipiendo. Tertiò, quia Sacramenta multum iuuant ad gratiam augendam: ergo etiam in eo ſtatu fuiſſent homini vtilia.

6 In contrarium verò facit primò, auctoritas D. Thomæ. 2. Quia vel illa Sacramenta fuiſſent ſimilia veteribus, quę non conferebant gratiam, ideoque infirma & egena elementa ab Apoſtolo vocantur, ad Galat. 4. Et hæc nullo modo videntur perfectioni illius ſtatus conuenire potuiſſe. Vel fuiſſent ſimilia noſtris conferentia gratiam ex opere operato. Et hoc etiam non videtur poſſe dici. 1. Quia hæc ſunt conceſſa vt medicamenta quædam imbecillitati noſtræ naturæ, ad ſubleuandam ſummam difficultatem, quam experimur in gratia acquirenda, conſeruanda, ac augenda, propter rebellionem carnis cum ſpiritu, quæ in illo ſtatu non fuiſſet: vbi ſumma facilitate homines gratiam conſecuti eſſent & auxiſſent. Quare ijs, vtpote perfectè ſanis, nõ fuiſſet opus medicina, vt ait D. Thomas. 2. Quia ſi tunc fuiſſent inſtituenda Sacramenta ſimilia noſtris, probabile eſt matrimonium eleuandum fuiſſe ad eſſe Sacramenti: quod tamen dici nequit. quia aliàs omnino credendum eſt Adami matrimonium futurũ fuiſſe propriè dictum Sacramentum, cuius tamen contrarium oſtendemus in tractatu de matrimonio.

Galat. 4.

D. Thomas.

7 Reſpondeo primò, ſi Chriſtus Adamo non peccante fuiſſet incarnãdus, probabile eſt inſtituendum fuiſſe ſacrificium, & Sacramentum Euchariſtiæ. Ita Suarez diſp. 3. ſect. 3. ſub finem. Ratio eſt, quia hoc & perfectioni illius ſtatus (quem decuiſſet perfectiſſimus Dei cultus; qualis eſt in hoc ſacrificio) & ſummo Chriſti in homines amori fuiſſet conuenientiſſimum; nec vllam indecentiam, aut imperfectionem inuoluiſſet. Vnde conſequẽter probabile eſt futurum etiam fuiſſe eo caſu Sacramentum Ordinis; quia tanti Sacramenti miniſtros decuiſſet omnino ſimili aliquo ritu Deo conſecrari, & ad tantum officium eleuari.

Suarez.

Reſpondeo 2. Poſito quòd Adamo non peccante Chriſtus non fuiſſet venturus (quod omnino certum credo) nulla ratione ſatis probabili poſſumus affirmare, eſſentne in eo ſtatu inſtituenda Sacramenta, an non. Quia hoc pendet planè à voluntate diuina, cuius nulla certa ſigna habemus. Nec enim in eo ſtatu, ritus illi externi ſacrificiorum, & Sacramentorum fuiſſent ita neceſſarij ad colligandum, & diſcernendum cœtum fidelium, vt modò. quia ex ipſa ſtatus conditione facilè fuiſſet bonos à malis diſcernere. Et quanquam non ſit dubitandum, quin tunc fuiſſet aliquis cultus externus quo Deum homines coluiſſent; non tamen neceſſariò dicendum eſt, futurum fuiſſe ſacrificium: tum quia omnia alia ſacrificia excepto noſtro (quod certum eſt tunc non fuiſſe futurum) videntur imperfectiora, quàm vt decuiſſent illum ſtatum, cùm non deceant ſtatum nouæ legis; tum quia Deo non deſunt plurimi alij modi quos potuiſſet inſtituere, vt illis ſecundũm illum ſtatum conuenientiùs ab hominibus coleretur, quàm per mactationes ouium & boum: de quibus Deus pſalm. 49. *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo?* Vbi oſtenditur illa ſacrificia non tam fuiſſe inſtituta, quòd in ſe continerent cultum dignum diuina maieſtate, quàm quòd carnali populo eſſent neceſſaria, vt ex ijs aliquid de diuinis rebus diſceret, & præſertim de paſſione Chriſti, quam illa ſacrificia repræſentabant. Vnde etiam volens oſtendere quis cultus in ſe Deo placeat; ſubdit Pſalmiſta: *Immola Deo ſacrificium laudis, & redde Altiſſimo vota tua.* Quare ſi futurum fuiſſet vllum illo tempore ſacrificium, credo non futurum fuiſſe ſimile vlli ex his, quæ Deus hactenus inſtituit; ſed alterius ordinis. Vnde ſi liceat argumentari ex ijs ſacrificijs quæ Deus hactenus inſtituit, quæ omnia ſignificant paſſionem Chriſti, potiùs videtur dicendum tunc nullum fuiſſe futurum ſacrificium, ſicut paſſio futura non erat. Et idem eſt de Sacramentis. Sed, vt dixi, nihil certi poſſumus colligere. 8

Sacramenta in ſtatu innocentiæ non fuiſſent ita neceſſaria.

Pſal. 49.

Diſputant 3. Vtrùm, ſi Adam non peccaſſet, poſteri fuiſſent omnes confirmati in gratia, an non? Item, ſi aliqui peccaſſent (quod plurimi tradunt probabiliter futurum; quia non videntur poſteri futuri magis impeccabiles ipſo Adamo) vtrùm fuiſſent ſine ſpe veniæ relinquendi in peccato, ſicut Angelis accidit? An verò, ſicut accidit Adamo, danda fuiſſet ijs gratia, qua potuiſſent conuerti, & conuerſis venia? Quod multi putant probabilius. quia non apparet ratio, cur, cùm fuerit ita actum cum Adamo, dicamus cum eiuſdem poſteris peccantibus aliter agendum fuiſſe. 9

Item poſito quòd poſſent eo caſu liberari à peccato; vtrùm hoc foret mediante aliquo Sacramento, aut ſacrificio per homines iuſtos ijs applicando: an verò per ſolam contritionem. Sed nec hæc diſputatio propriè ad hunc locum pertinet, nec vlla ſatis probabilis coniectura poſſumus aſſequi, quid his omnibus caſibus eſſet 10

futurum, cùm hoc mere pendeat à Dei libera voluntate, quæ nec ex hactenus reuelatis, nec ſine vlla reuelatione cognoſci poteſt.

Nec enim ex eo quòd Adam peccauit, ſequitur alios non confirmandos in gratia, ſi ipſe non peccaſſet. Nam ſicut in ipſius fuit poteſtate nobis irrecuperabiliter perdere iuſtitiam originalem: ita fortè in eadem poſitum fuit, vt ſi non peccaret, eam poſteris omnibus ſine periculo amittendi mereretur conſeruari.

11 Item ex eo quòd illi peccanti fuerit data gratia qua reſurgeret; non ſequitur alijs fuiſſe dandam. Quia hæc non fuit ei data, niſi propter merita Chriſti, qui eo non peccante nunquam fuiſſet incarnandus. Quare, vt dixi, nihil certi hîc poſſumus concludere. Hoc tamen videtur conſonum diuinæ bonitati, aut ita peccantibus dare ſpem veniæ & viam emergendi è peccatis, aut ſtatim eos de medio tollere; quia vt ait Apoſtolus ad Romanos 2. verſ. 4. ideo Deus bñe tolerat peccatores, vt det illis locum pœnitentiæ. Rom. 2. Et fuiſſet durum, hominem fragilem & ad peccandum procliuem, ſine vlla gratia, aut ſpe veniæ, manere diu in ſtatu viæ, ea conditione vt demereri continuò poſſet, & nihil mereri. Deinde ſi diu ita vixiſſent, generaſſent liberos, qui nati fuiſſent in iuſtitia originali (nam ſolius Adami peccatum fuit transfundendum in poſteros) & tamen iure naturæ debuiſſent impijs parentibus ſubeſſe, & ab ijſdem inſtitui. Item ſi vir ſolus peccaſſet, mulier manſiſſet nihilominùs ei, quamdiu ipſe vixiſſet, alligata & ſubiecta. Quia matrimonium fuit inſtitutum indiſſolubile. quæ videntur incommoda. Imò ex his non omnino improbabiliter videtur colligi, Adamo non peccante, eius poſteros confirmandos fuiſſe in gratia. quanquam hoc non conuincat.

Not. demum, quoſdam dicere, ex his duabus 12 propoſitionibus, *Si Adam non peccaſſet, nihilominùs aliqui ex eius poſteris peccaſſent*: Et, *Si Adam non peccaſſet, nulli ex poſteris peccaſſent*: vtramque eſſe falſam. Quia in neutra conſequens habet cōnexionem cum antecedente. Quia perſeuerantia Adami non potuit poſteris eſſe cauſa, vel occaſio peccandi. quod tamen in talibus propoſitionibus ſignificatur. Sicut ob eandem cauſam hæ ſunt falſæ: *Si Turca veſperi cœnauerit, ego cras comedam, aut non comedam.*

Sed priores propoſitiones non ſunt his ſimiles, ſed alterutra ex prioribus eſt vera. Nam perſeuerantia poſterorum in gratia habuit magnam coniunctionem cum perſeuerantia Adami; etſi fortè non neceſſariam: tamen maiorem quam habet occaſio cum euentu ex ea contingenter ſecuto. quod ſufficit ad alterutrius veritatē. Nec ad hoc opus eſt, vt perſeuerantia futura fuiſſet poſteris occaſiò peccandi (quod fieri nō potuit) ſed ſufficit quòd ex ea contradictorium fuerit natum ſequi, ſcilicet, *poſteros non peccare*; quod veriſſimū eſt quia Adamo non peccāte, procliuius fuiſſet poſteros non peccare quàm peccare, etſi fortè non neceſſarium. Sunt igitur illæ propoſitiones ſimiles his: *Si diabolus non tentaſſet Euam, ipſa non peccaſſet*: Et, *Quamuis diabolus non tentaſſet Euam, nihilominus peccaſſet.* quarum alterutra vera eſt.

A R T I C V L V S III.

Vtrùm poſt peccatum ante Chriſtum Sacramenta eſſe debuerint?

ARticulo 3. docet, poſt lapſum ante Chriſtum natum, fuiſſe homini neceſſaria Sacramenta, quibus paſſio Chriſti futura, & gratia per eam danda ſignificaretur, vt ſic homines ad fidem Chriſti adducerentur, eamque profiterentur.

D V B I V M.

Quænam Sacramenta ante Chriſti natiuitatem inſtituta fuerint?

14. D. Thom. NOt. Quadruplicem hic occurrere difficultatem.

Prima eſt circa mentem D. Thomæ. Vtrùm ſcilicet ſenſerit ante circumciſionem fuiſſe aliquod propriè dictum Sacramentum?

Pars negatiua videtur probari; quia ſi tunc aliquod fuiſſet Sacramentum, maximè fuiſſet illud quo paruuli iuſtificabantur: ſed D. Thomas ſenſit eos fuiſſe iuſtificatos per ſolam internam fidem parentum, ſine vllo actu externo ad hoc neceſſariò requiſito, & conſequenter ſine vero Sacramento, quod requirit neceſſariò ſignum aliquod externum: Ergo ſenſit ante circumciſionem nullum fuiſſe verum Sacramentum.

Contrà, affirmatiuam probat primò, quòd 15 generaliter reſpondeat, poſt peccatum ante Chriſtum fuiſſe neceſſaria Sacramenta: ergo id intelligit etiam de tempore præcedente circumciſionem. Et ratio eius tam de hoc, quàm de ſequente tempore, id probat. Secundò, quia in argumento ſecundo & tertio, & eorum ſolutionibus apertè ſupponit, atque etiam affirmat in lege naturæ fuiſſe Sacramenta. quod non poteſt intelligi de circumciſione, quæ fuit ante legem. Primò, quia hæc fuit magis ex lege poſitiua quàm naturæ: quia fuit abſolutè præcepta Iſraëlitis. Secundò, quia dicit Sacramentum legis naturæ habuiſſe ſe ad Sacramenta Moyſis, ſicut indeterminatum ad determinatum. Tertiò, quia in ſolutione tertij, apertè admittit aliud Sacramentum.

Nec ſufficit ſi dicas eum præcedentia illa vo- 16

caſſe lato modo Sacramenta. Primò, quia ſic magna hîc viteretur æquiuocatione. Nam vtraque eodem modo vocat Sacramenta; & tota hac quæſtione diſputat de Sacramentis propriè dictis. Secundò, quia dum diſtinguit Sacramenta legis poſitiuæ & naturalis, non ait hæc eſſe minùs propriè dicta Sacramenta; ſed tantùm eſſe minùs determinata, quàm illa. Quare puto hanc partem eſſe abſolutè veriorem.

Ad argumentum contrarium Reſpond. D. Thomam loco citato non negaſſe abſolutè, ad iuſtificationem infantis in lege naturæ, opus fuiſſe aliqua externa proteſtatione fidei venturi Mediatoris (ſequentibus enim verbis id clarè innuit) ſed tantùm negaſſe fuiſſe inſtitutum aliquod ſignum determinatum, ſed fuiſſe hominum arbitrio relictum, quocumque vti vellent; modò eſſet tale quod internam fidem in Mediatorem aliquo modo ſignificaret.

17 Secunda difficultas eſt de re ipſa, Vtrùm ante circumciſionem fuerit aliquod propriè dictum Sacramentum.

D. Bonau. Sotus. I. Sententia abſolutè negat fuiſſe tunc aliquod propriè dictum Sacramentum. Ita D. Bonauent. d. 1. articulo 1. quæſtione 2. Sot. d. 2. quæſtione 1. articulo 4. §. *His tamen nihil.* Ratio præcipua eſt: quia nullum fuit tunc externum ſignum gratiæ iuſtificantis à Deo inſtitutum, ſine quo non poteſt conſiſtere ratio Sacramẽti, quod præcipuè probant; quia ſi fuiſſet aliquod tale ſignum, maximè aliquod fuiſſet inſtitutum ad ſanctificationem paruulorum: ſed nullum tale fuit inſtitutum (nam ad horum ſanctificationem ſola fides interna ſufficiebat) ergo ſimpliciter nullum fuit tale ſignum. Minorem autem probat. Primò, quia multi Patres dicũt ſolam fidem internam tunc ſuffeciſſe. Secundò, quia cùm nec ex Scriptura, nec ex traditione, nec ex Patribus conſtet tale aliquod ſignum fuiſſe requiſitum, fruſtra quis id conatur aſſerere.

18 Gabriel. Paludan. Scotus. Suarez. D. Auguſt. Secunda ſententia docet illos paruulos fuiſſe iuſtificatos per verum Sacramentum. Ita Gabriel in 4. d. 1. quæſtione 2. articulo 3. conc. 2. Paludanus ibidem, quæſtione 5. articulo 5. concluſ. 2. Scotus ibidem, quæſt. 7. concluſ. 4. Suarez hic, d 4. ſect. 2. probatur primò auctoritate D. Thomæ hic. Secundò, quia D. Auguſtinus libr. 5. contra Iulianum capite 9. initio hoc expreſsè docet, ait enim: *Nec ideò tamen credendum eſt, & ante datam circumciſionẽ famulos Dei, quandoquidẽ ijs inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramẽto eius opitulatos fuiſſe paruulis ſuis: quãuis quid illud eſſet, aliqua neceſſaria cauſa Scriptura latere voluerit.* Vbi omnino videtur vocare Sacramentum, ſignum aliquod externum; quia confert illud cum baptiſmo, circumciſione, & ſacrificijs, & maximè quia dicit Scripturam voluiſſe nos latere quid illud Sacramentum eſſet, quod non poteſt dici niſi de actu externo; nam de interno, apertè tam ipſe quàm alij fatentur fuiſſe actum fidei. Quare omnino credo D. Auguſtinum exiſtimaſſe illud Sacramentum conſtitiſſe aliquo ſigno externo. Vnde etiam ſequitur fuiſſe propriè dictum Sacramentum. Similia habet lib. 2. de nuptijs & concup. c. 12.

Probatur tertiò, quia ante circumciſionem 19
fideles habebant aliquod remedium, quo poſſent paruulos à peccato originali liberare, idque à Deo inſtitutum (quia ipſe ſolus poterat tale quid inſtituere, ſicut ſolus poterat à peccato liberare.) Atqui hoc remedium conſtabat ſigno aliquo externo. Ergo erat verum Sacramentum: Maior communiter à Theologis recipitur. Minorem fusè probat Suarez ſuprà, ſed rationes ferè coincidunt cum ea, qua D. Thomas hic articulo 1. & 3. docet Sacramenta homini eſſe neceſſaria, ſcilicet, quia decet eos qui perducuntur ad iuſtitiam, non ſolùm actu interno, ſed etiam externo fidem ſuam per ſe, vel alios profiteri. Quibus adde ſecundò, aliàs nullam futuram fuiſſe cauſam cur tunc illud remedium non potuerit applicari infantibus adhuc in vtero exiſtentibus ſtatim poſt animationem, cùm fides interna tam ijs quàm iam natis potuerit applicari, atque ita omnes potuiſſent ſanctificari in vtero, quod omnino eſt inauditum. Nec ſatisfacit ſi dicas, debere nos priùs naſci quàm renaſci. hoc enim verum non eſt, niſi quatenus nobis aliter non poteſt neceſſarium remedium applicari: nam ſi quacunque ratione infans exiſtens adhuc in vtero poſſit baptizari, verè iuſtificabitur: vt ſuo loco dicemus. Tertiò, quia ſi Deus vnquã voluiſſet inſtituere aliquod remedium merè ſpiritnale, quo homo potuiſſet ſine propria diſpoſitione iuſtificari, maximè id feciſſet in lege gratiæ, quæ eſt maximè ſpiritualis. Suarez

Nota primò, dupliciter potuiſſe Deum eiuſ- 20
modi ritum inſtituere. Primò, per externam aliquam reuelationem Adamo, indicando ipſum eiuſque poſteros poſſe ſuos paruulos liberare à peccato originali per fidem in Mediatorem externo actu expreſſam, ſimulque præſcribendo in ſpecie ipſum ritum quo id fieret, & iubendo vt ipſum poſteris traderet. Secundò, relinquẽdo ei aliiſque liberum vt quo vellent ritu vterentur, modò eſſet talis qui aliquo modo internam fidem exprimeret, cumque infanti exterius applicaret. Secundam partem multi cum D. Thoma hic amplectuntur: rationes tamen, quibus mouentur, facilè poſſunt ſolui. D Thomas.

Huic autem ſententiæ maximè videtur ob- 21
ſtare, quòd quidam Patres dicant illos infantes per ſolam fidem parentum fuiſſe iuſtificatos. Sed reſpondetur eos id dicere, Primò, quia ante circumciſionem nullum erat ſignum externum in Scriptura determinatè expreſſum, quo fides parentum debebat pueris applicari. Secundò, quia probabile eſt, non fuiſſe requiſitum vllum ſignum determinatum in ſpecie, ſicut fuit circumciſio: & ideò dicunt ſolam fidem eos iuſtificaſſe; quia ſola fides determinatè requirebatur. Tertiò, & meliùs, quia ſignum illud externum nihil erat aliud niſi externus actus fidei, ſiue huius externa proteſtatio, ideoq; eum ſimul cum interno comprehendunt ſub nomine fidei: quia reuera actus fidei eſt. Quæ reſponſio clarior eſt & habet locum, ſiue dicas requiſitum fuiſſe aliquod ſignũ determinatum in ſpecie, ſiue non. Secùs eſt de circumciſione, quæ ſecundùm ſe ſpectata non tam erat proteſtatio fidei, quàm ſignum,

Qua ratione aliqui dicãt in lege naturæ infantes ſola parentũ fide fuiſſe ſaluatos.

quo

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

quo poſteri Abrahæ ab alijs diſtinguerentur.

21 Ex his patet, poſita veritate illius ſententiæ, quòd in lege naturæ fuerit aliquod remedium à Deo conſtitutum, quo paruuli poſſent liberari à peccato originali (de quo agemus quæſtione 62. articulo 6.) verius eſſe, hoc conſtitiſſe aliquo ſigno externo, & conſequenter fuiſſe propriè dictum Sacramentum. Hoc enim poſito nihil ei ad rationem Sacramenti potuit deeſſe. Probatur, Quia cùm, vt infrà dicemus, aſſertio illius remedij tota nitatur auctoritate Diui Augustini, qui primus hoc aſſeruit, quale id fuerit, præcipuè ex eodem Auguſtino debemus diſcere. qui, vt oſtendi ſuprà, apertè id vocat Sacramentum, & inſinuat conſtitiſſe ſigno externo, dum dicit nos latere quidnam id fuerit. quod dici nequit de actu interno fidei. Imò plus his verbis videtur mihi ſanctus Auguſtinus voluiſſe innuere, ſcilicet, hoc ſignum fuiſſe certum ac determinatum. Nec enim latet nos quid illud Sacramentum fuerit in genere (ſcimus enim fuiſſe cæremoniam aliquam religioſam) ſed ignoramus quale fuerit in particulari. Hanc ſententiam ſequitur D. Bellar. l. 1. de Sacram. ca. 21. in fine primæ propoſitionis. Sed hæc poſſumus quidem in in vtramque partem diſputare: quid tamen verius ſit, difficile eſt definire.

D. Aug. *Bellarm.*

23 Tertia difficultas eſt, Vtrùm præter hoc Sacramentum aliquod aliud fuerit?

Plurimi id negant, ſaltem de Sacramentis omnibus fidelibus communibus. Aliqui tamen volunt quædam Sacramenta fuiſſe inſtituta quibuſdam familijs vel populis propria; taleque fuiſſe panem & vinum à Melchiſedec oblata. Quia Patres docent per hæc ſignificatam fuiſſe Venerabilem Euchariſtiam. Secundam hanc partem inſinuat D. Thomas articulo 3. ad 3.

D. Thomas.

24 Sed etiam hęc res patitur difficultatem. Nam cùm fuerint tunc vera ſacrificia, cur negemus fuiſſe veros ſacerdotes celebri aliqua cęremonia conſecratos, præſertim illos, qui publico omnium nomine ſacrificia offerebant? aut cur negemus eiuſmodi cæremoniam fuiſſe Sacramentum, cùm credibile ſit diuino inſtinctu fuiſſe inſtitutam ad moralem ſanctificationem conferendam, & veram ſignificandam?

Nec refert quòd nihil tale in Scripturis legimus; quia nihil etiam legimus de illo alio Sacramento, quo paruuli iuſtificabantur. Et ſanè ex Scriptura, quæ docet tunc aliquos fuiſſe veros ſacerdotes Dei altiſſimi, poſſumus aliquo modo colligere, eoſdem fuiſſe aliquibus cæremonijs Deo conſecratos; & vt credibile eſt, ex diuino inſtinctu, vel etiam reuelatione.

Idem etiam licet conijcere ex omnium gentium ritu, quæ ſuos ſacerdotes ſolenni ritu conſecrare ſolebant: vt oſtendi articulo 1. Nec hinc (vt aliqui putant) ſequetur in noua lege ſacramentalia fore Sacramenta. quia iam neceſſarium eſt ad rationem Sacramenti vt conferat gratiam, quod tunc non erat neceſſarium: vt patet ex dictis quæſtione 60. articulo 4. in explicatione definitionis Sacramenti. Sunt tamen omnes hæ coniecturæ valdè incertæ: ſicut etiam eæ, quæ adferuntur pro ſecunda parte; quæ nihil aliud conuincunt, quàm oblationem illam Melchiſedec fuiſſe Sacramentum latè ſumptum, pro quouis ſigno rei ſacræ, quia nullo modo probatur, homines, ſumptione illius panis & vini, fuiſſe aliqua ratione, ſaltem legaliter, ſanctificatos. quod neceſſarium eſt ad rationem Sacramenti. imò hoc non eſt valdè credibile.

Quarta difficultas eſt, Quænam Sacramenta fuerint in veteri lege? 25

Hac in re conuenit inter omnes, circumciſionem fuiſſe verum Sacramentum. Nam ſiue conferret gratiam, ſiue non (de quo agemus quæſtione 62. articulo 6.) certum eſt ſignificaſſe baptiſmum, & gratiam per eum dandam, & contuliſſe ſanctitatem quandam legalem. Et quamuis circumciſio fuerit diu ante legem inſtituta, ideoque dicatur Ioann. 7. non eſſe ex Moyſe, ſed ex Patribus; tamen quia illi populo, cui vetus lex fuit data, particulatim fuit præcepta, inter Sacramenta illius legis communiter numeratur.

Circumciſio fuit verum Sacramentum. *Ioan. 7*

Præter hanc, triplicis generis Sacramenta illius legis numerat ſanctus Thomas 1. 2. quæſtione 102. articulo 5. Primi generis erat conſecratio ſacerdotum. Secundi generis erat eſus agni paſchalis, qui repręſentabat Venerabilem Euchariſtiam. Et ſicut hæc auget gratiam acceptam per baptiſmum: ita illius eſus confirmabat, & quadam ratione augebat legalem ſanctitatem acceptam per circumciſionem, qua circumciſi aſſcribebantur in populum Dei peculiarem: per immolationem autem & eſum agni, & agebant Deo gratias pro liberatione ex ſeruitute Ægyptiaca; & teſtabantur ſe eſſe ex illo populo Deo peculiariter conſecrato, & magis Deo ſe obligabant & conſecrabant. Tertij generis erant luſtrationes quædam, quibus Iudæi ab immundítijs legalibus purgabantur. Vide D. Thom. ſuprà citatum.

D. Thom.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm poſt Chriſtum debuerint eſſe aliqua Sacramenta?

26 Articulo quarto docet etiam in lege noua homini neceſſaria fuiſſe Sacramenta, quæ paſſionem Chriſti factam ſignificarent, eamque hominibus efficaciter applicarent.

Nota, Inſtitutionem noſtrorum Sacramentorum fuiſſe hominum ſaluti conuenientiſſimam, vt per

per ea paruo labore magnam gratiam conſequantur: & poſita eorum inſtitutione, eorum vſum eſſe omnino neceſſarium: vt definit Trident. ſeſſ. 7. can. 4. Pro quo Not. dupliciter aliquid eſſe neceſſarium ad ſalutem. 1. Neceſſitate medij, ſine quo nulla ratione ſalutem poſſis conſequi, etſi nulla tua culpa eo careas: ita neceſſaria adultis eſt fides. 2. Neceſſitate præcepti, ſine quo potes quidem abſolutè ſalutem conſequi, ſi ſine tua culpa eo careas, peccas tamen, ſi tua culpa id

Trident. Poteſt aliquid dupliciter eſſe neceſſariũ ad ſalutem.

27 omittas. Baptiſmus eſt neceſſarius neceſſitate medij ſingulis in re, vel in voto: & ſimiliter pœnitentia relapſis in peccatum mortale. Ordo in te neceſſarius eſt toti Eccleſiæ; ſicut & matrimonium ad legitimam populi Chriſtiani per generationem propagationem. Neceſſitate præcepti neceſſarius eſt ſingulis baptiſmus in re, ſicut & pœnitentia relapſis, & Euchariſtiæ ratione vtentibus. At confirmatio iam incipientibus ratione vti, & extrema vnctio perículosè ægrotantibus neceſſaria ſunt ad benè eſſe: ſine peccato tamen, modò abſit contemptus, omittuntur. Sed hæc fuſiùs & commodiùs dicemus, dum de ſingulis tractabimus.

Diſputant autem hîc aliqui de excellentia noſtrorum Sacramentorum ſupra vetera; ſed hoc commodiùs faciemus q. ſequenti, dum agemus de efficacitate vtrorumque in gratia conferenda; qua noſtra præcipuè illa excellunt. Quamuis etiam Veter. Euchariſtia illa infinities excellat, ratione rei contentæ, ſcilicet Chriſti Domini, qui Deus & homo realiter in ea præſens eſt.

QVÆSTIO LXII.

DE

PRINCIPALI EFFECTV SACRAMENTORVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Sacramenta cauſent gratiam?

2 ARticvlo 1. docet Sacramenta non cauſare gratiã tanquã cauſas principales, quia hoc ſolius Dei eſt, ſed tanquam cauſas inſtrumentales. Tam in corpore articuli, quàm in reſponſione ad 2. ſunt quædam notatu digna, & nonnihil difficilia, ſed hæc meliùs examinabuntur art. 4. vbi diſputabimus an Sacramenta producant phyſicè gratiam.

DVBIVM I.

An Sacramenta nouæ legis cauſent gratiam ex opere operato?

2 NOt. 1. inter omnes Catholicos conuenire de veritate huius quæſtionis. Eſt enim expreſſè definita à Trident. ſeſſ. 7. can. 7. Sed difficultas eſt cum hæreticis noſtri temporis, qui quantumuis vim Sacramentorum verbis ſæpè multùm attolant; re ipſa tamen, non minùs quàm olim Meſſaliani, eam penitus tollunt, nec maiorem iis tribuunt virtutem, quàm cuiuis cõcioni. Et quamuis explicantes vim Sacramentorum & modum cauſandi gratiam, & inter ſe, & ſinguli ipſi ſecum ſæpè pugnent (vt ex eorum verbis docet Bellarm. l.2. de Sacram. c.2.) tamen in hoc conueniunt omnes, quòd pertinaciſſimè negent ea cauſare gratiam ex opere operato, ſiue immediatè eam efficiendo: ſed tantùm volunt ea hanc cauſare mediante fide, quam excitant; ſicut etiam concio eandem cauſat, mouendo homines ad fidem, & contritionem.

Trident. Hæretici noſtri tẽporis.

Bellarm.

Not. 2. Vt faciliùs nos oppugnent, eos mutare totum ſtatum quæſtionis, & fingere nos ea dicere, quæ nunquam catholicus cogitauit; ſcilicet 3 Sacramenta tanquam cauſas principales producere gratiam Deo nihil agente, ſed omnes ſuas partes ijs reſignante. quod quàm ſit falſum, nemo, qui vel minimum in ſcriptis Theologorum verſatus eſt, poteſt ignorare.

a Grauiter inuehuntur in modum loquendi, quo dicimus Sacramenta conferre gratiam ex opere operato, vocantque barbarum, & portentum verborum. Sed grammaticuli more ſuo agunt, qui pluris faciunt præcepta Donati, quàm Dei; & maiori dedecori ſibi ducunt, ſi dixerint *ominem*, quàm ſi occiderint hominem: vt de ſimilibus teſtatur & queritur D. Auguſt. lib. 1. confeſſ. cap. 18. Quamuis autem ea oratio non ſit ita latina, eſt tamen ſatis antiqua. Nam ante annos 400. eam vſurpauit Innocentius 3. l.3. de myſterio Miſſæ, & ab eo tempore à Theologis cõmuni vſu receptiſſima eſt: quia aptiſſima ad explicandam virtutem & modum operandi Sacramentorum. Tanti autem temporis vſus potuit legitimè præſcribere, ne illa oratio ampliùs vt barbara reijciẽda ſit; quia etiam olim apud Romanos (teſte Horatio) vſus multa noua verba inuenit, & alia antiquauit. Et ipſe Cicer. in Tuſculanis de ſe teſtatur, ſe multa verba primò vſurpaſſe, & quędã quæ priùs dura & barbara reputabãtur,

D. Auguſt.

Innocent. 3.

Horatius *Cicero.*

tur, ipſo vſu molliora facta eſſe: qualia ait eſſe beatitudinem & beatitatem. Vnde etiam D. Auguſt. in pſal. 138. quo faciliùs intelligeretur, pro *os oſſis*, dixit, *oſſum oſſi. quia melius eſt*, inquit, *vt reprehendant nos grammatici, quàm non intelligant populi.*

D. Auguſt.

3. Fingunt iſtarum vocum duas explicationes non modò omnino falſas, ſed inter ſe directè pugnantes. Prior dicit nos per eas voces ſignificare Sacramenta habere vim cauſandi gratiam ex dignitate & merito ea ſuſcipiẽtis, aut conferentis. 2. docet nos per eas ſignificare, Sacramẽta etiam conferre gratiam iis, qui poſt commiſſum peccatum mortale, ea ſine vlla fide aut bono motu ſuſcipiunt. Quæ quàm falſa ſint, Catholici omnes ſciunt, & ſtatim patebit.

4 Not. 3. Sacramenta cauſare gratiam ex opere operato, idem eſſe atque ea cauſare in omni ſuſcipiente ſufficienter diſpoſitô, ſiue non habente obicem, non per modum meriti, & prout habent rationem actionis laudabilis, ſed prout conſiderantur ſecundùm entitatem ſuam, & quatenus habent rationem entis quodammodo naturaliter operantis, abſtrahendo ab omni dignitate conferentis, & merito ſuſcipientis. Hinc baptiſmus collatus irreligioſè ab impio ſacerdote infanti, confert huic tantam gratiam, quantam conferret, ſi à pio magna cum religione cõferretur, cùm tamen & conferens peccet mortaliter, & ſuſcipiens ſe merè paſſiuè habeat.

Quid ſit Sacramenta cauſare gratiam ex opere operato.

Contrà verò illud opus dicitur cauſare gratiã, ex opere operantis, quod eã cauſat, quatenus eſt actio laudabilis, & veræ virtutis, habénſque rationem meriti ſaltem de congruo. Nec in hac re eſt vlla diſsẽſio inter Catholicos; etſi ſine vllo fundamento hæretici contrarium calumniẽtur.

Quid ſit cauſare gratiam ex opere operantis.

5 Not. 4. Sicut vt ignis producat ignem, requirit aliquam diſpoſitionem præuiam, vel ſaltem non repugnantiam in ipſa materia: ita etiam Sacramẽta, vt ſuum operentur effectum, requirunt, vt in ſuſcipiente nullus ſit obex, ſiue impedimentum gratiæ; qualis in adultis eſt infidelitas, & omne actuale peccatum mortale, nullo modo per veram diſplicentiam reuocatũ. Quare in his requiritur vera fides in intellectu, qua tollatur infidelitas, & auerſio à peccato in volũtate. De quo agemus dubio ſequenti. Hi tamen actus non ſunt neceſſariò tales, vt abſente ſacramento ex iis ſequeretur gratia, eiúſque augmẽtum, nec effectiuè concurrunt ad productionem gratiæ; ſed hanc ſolùm Sacramentum cauſat, vt inſtrumentum Dei: ſicut diſpoſitiones prærequiſitæ ad introductionem formæ ignis (ſaltem ſecundùm probabilem ſententiam) hãc effectiuè non producunt, ſed ſolus ignis. Sicut tamen ignis eò celeriùs & perfectiùs agit, quò reperit materiam meliùs diſpoſitam; ita Sacramenta perfectiorem producunt gratiam, quò ſuſcipiens eſt meliùs diſpoſitus.

Qua ratione Sacramenta pendeant à diſpoſitione ſuſcipientis.

6 Hanc rationem Sacramentorum producendi gratiam, etſi non iiſdem verbis, æquiualentibus tamen expreſſit D. Auguſt. l. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas c. 24. vbi ait: *Cur ergo ei præceptum eſt, vt omnem deinceps infantem maſculũ octauo die circumcideret, qui nondũ poterat corde credere, vt ei deputaretur ad iuſtitiã, niſi quia & ipſum per ſeipsũ Sacramentũ plurimum valebat?* ſcilicet ad gratiam producendam, & peccati originalis remiſſionem. Item l. 1. de peccat. merit. & remiſſ. cùm docuiſſet infantes delatos ad baptiſmum per geſtantes & fidem profiteri, & diabolo renuntiare, & ſic aliquo modo & fideles & pœnitentes dici, ſubiungit: *Totum hoc in ſpe fit vi Sacramenti, & diuina gratia, quam Dominus donauit Eccleſiæ.* Quaſi dicat: Totum hoc, ſcilicet vt paruuli credant & diabolo renuncient non quidem actu elicito, ſed habitu infuſo & inclinatione, quæ dat cauſam ſperandi eos actu idem aliquando facturos, fit vi Sacramenti, & diuinæ gratiæ, quam ſcilicet infuſam accipiunt; & quam dat Deus Eccleſiæ, quatenus dat huius miniſtris poteſtatem conferendi paruulis Sacramenta, & per hæc ipſam gratiam. Quid autem eſt, Sacramentum ad talia per ſeipſum multum valere, & ea vi Sacramenti fieri, niſi ipſum ea ex opere operato facere, iuxta ſenſum à nobis explicatum? Vbi Not. D. Auguſt. in priore loco videri tribuere circũciſioni perfectam vim iuſtificandi ex opere operato, & eam conferre baptiſmo: quod tamen cum limitatione aliqua intelligendum eſt, vt dicemus articulo 6.

D. Auguſt.

Not. 5. Hæreticos fateri quidem Sacramenta cauſare gratiam ſiue remiſſionem peccatorum ſine vllo merito conferentis aut ſuſcipiẽtis; volunt tamen ea hoc tantùm facere mediante fide, quam illa excitant, qua que tanquam quadam manu iuſtitiam à Deo promiſſam apprehendimus, ſimili modò atque concio cauſat gratiam. Nos autem dicimus ea immediatè per ſe cauſare gratiam, licèt tanquam cauſas minùs principales & inſtrumentales, ſiue phyſicè, ſiue tãtùm moraliter ad gratiæ productionem concurrant: quod ad præſentem quæſtionẽ eſt impertinens, in qua ſolùm id, in quo omnes Catholici conſentiunt, & quod fides docet, contra hæreticos intendimus defendere. Nec enim vnquam Concil. Tridentinum, aut Doctores Catholici intenderunt tanquam rem fidei definire, Sacramenta phyſicè gratiam producere: ſed vtraque pars tanquam probabilis defenditur, & ſine diſpendio fidei ignoratur, quidquid in contrarium hæretici oblatrent. 7

Hæreticorũ ſententia de virtute Sacramentorum.

Trident.

Adde, dictam hæreticorum ſententiam inuoluere duplicem contradictionem, dum aiunt Sacramenta cauſare remiſſionem peccati mediante fide ſine vllo merito ſuſcipientis. 1. Quia illa fides eſt actio laudabilis: Ergo habet aliquam rationem meriti, ſaltem de congruo. quare cùm ſit immediata cauſa iuſtificationis, hæc cauſabitur per modum meriti. 2. Quia dicunt fidem illam debere eſſe talem qua credimus peccata nobis eſſe remiſſa; quomodo ergo poteſt cauſare remiſſionem, quam ſupponit factam? 8

Ipſa inuoluit implicãtiam.

Concl. 1. Solus Deus vt cauſa principalis producit gratiam, ac peccata remittit. Ita Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. Nec in hac re vlla eſt controuerſia inter Catholicos & hæreticos, niſi quòd ipſi nos calumnientur, quaſi contrarium doceremus, ſed falſiſſimè & impudentiſſimè. 9

Trident.

Concl. 2. Sacramenta nouæ legis tanquam cauſæ minùs principales & inſtrumentales, verè propriè, & immediatè producunt gratiam. Ita olim 10

Arauſican. olim definiuerunt Concil.Arauſicanum can.25.
Mileuit. Mileuit.c.2.& deinde Florentinum in literis Eu-
Florentin. genij de vnione Armenorum, & nouiſſimè Tri-
Trident. dent.ſeſſ.7.can.8.

Probatur ex ſcripturis 1.Ioã.3. *Niſi quis rena-*
Ioan. 3. *tus fuerit ex aqua & Spiritu S. nõ poteſt introire in*
regnum Dei. expreſsè tribuitur baptiſmo vis rege-
nerandi, qood nõ fit niſi per infuſionẽ gratiæ &
Caluinus. remiſſionem peccati. Reſp. Caluinus hîc nõ dici
baptiſmum nos regenerare, ſed Spiritum S. qui
dicitur aqua, quia inſtar aquæ mundat. Sed fri-
uolum hoc eſſe patet 1.Quia eſt contra commu-
nem ſenſum totius Eccleſiæ, quæ hactenus aliter
hunc locum intellexit. 2. Quia Chriſtus tribuens
Spiritui ſancto vim regenerandi malè eum com-
paraſſet aquæ, ſed debuiſſet eum comparare ſe-
mini, niſi voluiſſet per ipſam aquam, ſiue abluti-
onem ipſam, regenerationem fieri. 3. Quia eſt
Tit 3. contra Apoſtolum, qui ad Tit. capit.3. alludens
ad hunc locum Ioannis ait, ſaluos nos factos per
lauacrum regenerationis, & renouationis Spiri-
tus ſancti. Per lauacrum autem nihil poſſe aliud
intelligi quàm baptiſmum, clariſſimè patet, tum
ex vi & ſignificatione nominis, quod propriè
baptiſmum ſignificat: tum ex ſimili loco Pauli
Epheſ. 5. ad Epheſ.5. vbi dicit Chriſtum mundare Eccle-
ſiam lauacro aquæ in verbo vitæ. Vbi clariſſi-
mum eſt per lauacrum aquæ nihil aliud poſſe
intelligi quâm baptiſmum.

11 Dices hoc loco non tribui vim mundandi ipſi
lauacro, ſed verbo vitæ, quo fides excitatur. Sed
hoc in primis nihil facit ad rẽ. quia ex loco iam
citato tantùm intendimus probare Apoſtolum
per lauacrum intelligere ipſum baptiſmum, &
conſequenter dum ad Titum vocat eum laua-
crum regenerationis, tribuere ei vim regeneran-
Ioan. 3. di, idemque feciſſe Chriſtum Ioannis 3. 2. fal-
ſum etiam ſumitur. Niſi enim ipſi lotioni tribue-
retur vis mundandi, vt parti ipſius Sacramenti,
malè diceremur mundari lauacro aquæ. Addi-
tur autem *in verbo vitæ.* quia ablutio ſeparata à
forma, nihil poteſt operari. Vt enim baptiſmus
habeat vim mundandi animam, neceſſariò de-
bet conferri cum expreſſa inuocatione Trinita-
tis, quæ hic dicitur verbum vitæ, quia vnà cum
ablutione vitam confert baptizato.

1.Pet.3. 2. Probatur. Quia 1. Pet.3. dicitur: *Quod & vos*
12 *nunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma: non carnis de-*
poſitio ſordium (id eſt, non tantùm abluendo exte-
riùs ſordes corporis, vt faciebant baptiſmata Iu-
dæorum) *ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deũ* (id
eſt, ſed mundando interiùs animam à peccatis;
ita vt dum Deus conſcientiam noſtram interro-
gat, ſiue examinat, vel nos eam coram Deo exa-
minamus, reperiatur bona & pura à peccatis) *per*
reſurrectionem Ieſu Chriſti, ſcilicet factam in nobis
Rom. 6. baptizatis. quia, vt docet Apoſtolus ad Rom.6.
in baptiſmo per depoſitionem veteris hominis
Chriſto quaſi commorimur, & conſepelimur, &
induentes nouum hominem & vitæ pietatem,
cum Chriſto reſurgimus. Hunc enim eſſe ve-
rum ſenſum illius loci, non autem eum quem
hæretici confingunt, clarè patet ex ipſo contex-
tu & proprietate verborum, alijſque Scripturæ
locis, quibus ſimiles effectus baptiſmo tribuun-
tur.

3. Quia Actur. 8. & 2. ad Cor. 2. dicitur, per 13
impoſitionem manuum dari Spiritum ſanctum *Act 8.*
ſiue gratiam Spiritus ſancti. *2.Cor. 2.*

4. Quia Ioann. 20. datur Apoſtolis pote- *Ioan. 20.*
ſtas remittendi peccata, ſcilicet per Sacramen-
tum pœnitentiæ: vt ſuo loco pluribus oſten-
demus.

Quibus locis, cùm in proprietate ſermonis a-
pertè ſignificetur per Sacramenta remitti pecca-
ta, & gratiam conferri, impudentis omnino eſt
id negare; præſertim cùm tota Eccleſia ſic ſem-
per ea intellexerit, nec vlla ſit ratio dicendi con-
trarium.

Reſpondent hæretici, his locis ſignificari qui- 14
dem Sacramenta cauſare gratiam, ſiue remiſſio-
nem peccati, ſed non aliter quàm excitando fi-
dem. Sed hæc repugnant eorum principijs, & a-
pertæ rationi: vt patet ex dictis ſuprà, & confir-
matur, 1. Quia ipſi dicunt Sacramenta eſſe ſigilla
iuſtitiæ iam antè per fidem apprehenſæ: Ergo ip-
ſa ſupponunt iam fidem, & iuſtitiam eſſe in ſuſ-
cipiente, & conſequenter malè dicuntur hanc
cauſare excitando fidem, qua iuſtitia apprehen-
datur. Sicut ſi diceres motum animalem, qui eſt
ſignum vitæ iam acquiſitæ, eſſe cauſam eiuſdem
acquirendæ.

Nec refert quòd reſpiratio ſimul ſit ſignum
vitæ, eiuſque cauſa: quia non eſt cauſa vitæ ac-
quirendæ, ſed conſeruandæ: Sacramenta autem
debent eſſe cauſa remiſſionis peccatorum, &
conſequenter vitæ acquirendæ.

2. Quia Sacramenta iuſtificant etiam infan-
tes, in qoibus non poſſunt excitare fidem, cùm
non poſſint intelligere quid Sacramenta illa ſi-
gnificent, nec ſint capaces actus fidei. Ergo de-
bent in his immediatè ipſam gratiam & remiſſi-
onem peccati cauſare.

Reſpondent quidam Lutherani, infantibus 15
pro eo tempore concedi vſum rationis, eoſque *Lutherani.*
verè actu credere. Sed hoc ridiculum eſt, & con-
tra experientiam, ita vt talia affirmantes (ſicut
dicit quodam loco D. Auguſt.) faciant iniuriam *D. Auguſt.*
humanis ſenſibus. Nam videmus ſæpiſſimè in-
fantes dum baptizantur, flendo & reluctando,
prout poſſunt, oſtendere ſe inuitos ea pati; quod
nullo modo facerẽt, ſi intelligerent quantũ bo-
ni iis præſtetur: aut ſi hoc intelligẽtes nihilomi-
nus illud agant, impij profectò & ſacrilegi ſunt,
qui Sacramentom contemnunt, nec tam eo mũ-
dantur quàm inquinantur: ſicut potiùs inquina-
retur adultus, qui renuens, & quantum poſſet
refugiens baptizaretur. Et ſicut malè faceret qui
hunc baptizaret: ita & qui illos baptizaret, ſi in-
telligerent qoid agerent.

3. Secundùm illam ſententiam non eſſet opus
ſingulos baptizare. Nam baptizato aſtantes tam
poſſunt excitari ad fidem, quàm ipſe baptizatus:
ſicut non eſt opus pro ſingulis habere diuerſas
conciones. Item quoties aliquis nonnihil vacil-
laret in fide, toties deberet iterum baptizari vt
ad fidem excitaretur, & in ea cõfirmaretur: ſicut
ob illam cauſam debet ſæpius conciones audire.

4. Quia inde ſequitur baptiſmum Ioannis
tantæ eſſe excellentiæ & efficaciæ: quantæ eſt
baptiſmus Chriſti; & Sacramenta vetera paria
eſſe nouis: quia illa tam ſunt nata excitare fidem,

quàm hæc.Et quamuis illi totum concedant, id
tamen agunt apertè contra Scripturas, & cum
ingenii cõtumelia nouæ legis, & gratiæ Chriſti.
1. Quia Scriptura paſſim deprimit Sacramenta
legis veteris comparata cum noſtris, vocátque
illa infima & egena elementa: munditias carnis,
quæ non valent mundare conſcientias: vmbras
Gal.4. futurorum, ac nihil. ad Galat. 4. ad Hebr.9.1. ad
Hebr.9. *1.Cor.7.* Corinth. 7. & alibi. De Sacramentis verò nouæ
legis vbique cõtrarium dicit: per ea ſcilicet nos
regenerari, mundari, ſaluos fieri; per ea dari Spi-
ritum ſanctum, remitti & ablui peccata, &c. vt
patet ex locis ſuprà citatis. quæ ſanè neſcio qua
ratione poſſint verè & cordatè dici, ſi vtraque
ſint paria.

17 2. Quia Ioannes comparans ſuum baptiſmum
Marci 1. cum baptiſmo Chriſti Marci 1. ait: *Ego baptizaui
vos aqua. ille.* ſcilicet Chriſtus, *baptizabit vos Spi-
ritu ſancto.* Quia hic nimirum ſuo baptiſmo Spi-
ritũ ſanctũ conferet. Reſpondent hæc ideo dici,
quia Ioannes tantùm poterat externam ablutiõ-
nem adhibere; Chriſtus verò interiùs abluebat
infundendo Spiritum ſanctum, etiam iis, quos
Ioannes baptizabat. Sed hoc nullo modo dici
poteſt, tum quia eſt apertè contra contextum,
vbi nõ tam perſonæ, quàm vtriuſque baptiſmus
confertur: tum quia ſic non debuiſſet dicere, *ille
vos baptizabit*, ſed *ille vos baptizat*: tum etiã quia
baptizati baptiſmo Ioannis debebant iterum
Actor.19. baptizari baptiſmo Chriſti: vt patet Act.19. Vbi
cùm Paulus reperiſſet quoſdam diſcipulos, qui
dicebant ſe ſolùm baptizatos eſſe baptiſmate
Ioannis, iuſſit eos 2. baptizari baptiſmo Chriſti.
Quare aut hoc baptiſma fuit illo præſtantius; aut
Paulus fuit Anabaptiſta: imò fuit peior Anaba-
ptiſtis. quia hi non reiterant baptiſmum, quem
credunt fuiſſe legitimum. Reſpondent hæretici,
Paulum non curaſſe eos verè ſecundò baptizari;
ſed dici ibi baptizatos, quia acceperũt Spiritum
ſanctum per manus impoſitionem, vt dicitur
verbis ſequentibus. Sed ſi liceat ita nugari in
Scripturis, & per quoduis verbum quidlibet in-
telligere, quid tandem firmum ex ea poterit col-
ligi? Quid enim clarius verbis D. Lucæ loco ci-
tato? vbi ait: *His auditis baptizati ſunt* (ſcilicet illi
diſcipuli) *in nomine Domini Ieſu: & cùm impoſuiſ-
ſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper
eos,* &c. Quomodo potuiſſet D. Lucas clariùs hos
actus diſtinguere, & dicere vnũ præceſsiſſe alte-
rũ? Aut quis vnquã, aut in ſacris literis, aut aliquo
Scriptore ſanæ mentis ſimilem phraſim reperit,
vt verba ex Actis recitata idem ſignificent, atq;
hæc: *His auditis baptizati ſunt in nomine Domini
Ieſu*, id eſt, *Paulus impoſuit illis manus, & venit ſu-
per eos Spiritus ſanctus?* Et quid mirũ ſi eiuſmodi
tenebriones ſemper ad Scripturã prouocẽt, eáq;
iudice nunquam videantur ſibi poſſe cauſa ca-
dere? Quid enim tam poteſt cum Scriptura pu-
gnare, quod hac ratione ex ea non probabunt?
Quæ Scripturæ verba tam clara contra eos ad-
ferri poſſent, quæ non eadem facilitate obtorto
collo in ſuum ſenſum abripient? Cùm igitur hęc
in Scripturam audeant, quid mirũ ſi verba Scho-
laſticorum vno ore dicentium, Deum ſolum eſ-
ſe cauſam principalem gratiæ; Sacramenta verò
ſolùm eſſe cauſas inſtrumentales; ita intelligant
ac ſi dicerent hæc vt cauſas principales, Deo vi-
ces ſuas ipſis reſignante, gratiam producere? Sic
nimirũ placet illis, quibus pro ratione libido eſt.

Liceret adferre hìc plurimas Patrum auctori- 18
tates: ſed neſcio an poſſent clariùs hanc quæſtio-
nem definire, quàm definiũt Scripturæ ſuprà al-
latæ. Eadem igitur ratione, qua illas, verba San-
ctorum facilè in ſuum ſenſum, ſi modò libeat,
detorquebunt, aut ſi libuerit, cum Luthero libro *Lutherus.*
contra Cochlæum dicent: *hominum eſſe verba ſi-
bi ipſis ſæpè pugnantium, & pleraque humano ſenſu
ex Scriptura docentium.* Aut cum Caluino l.4. in- *Caluinus.*
ſtit. c.14. dicent Patres eiuſmodi hyperbolicè di-
xiſſe. Tanti ſcilicet hominea scioli ſanctos Pa-
tres faciunt. Sed quibus magis credẽdum ſit, fa-
cilè cordati iudicabunt.

Omiſſis igitur ſententiis ſingulorum Patrum,
quas qui cupit videre, fusè citatas reperiet apud
Bellarm. l.2. de Sacram. c.6. & 7. adferam vnani- *Bellarm.*
mem eorum omnium, atq; totius Eccleſiæ con-
ſenſum ex aliquot Conciliis depromptum.

Conſtantinopolitanum I. in ſymbolo ait: *Cre-* 19
dimus vnũ baptiſma in remiſſionem peccatorum: nõ *Conſtanti-*
dicit in pœnitentiam, ſicut de baptiſmo Ioannis, *nopolitan.*
ſed in remiſsionem peccatorum. Quod qua ra-
tione intelligendum ſit explicat nobis Concil.
Mileuit. c.2. vbi loquens de infantibus ait: *Ideo* *Mileuit.*
*in remiſſionem peccatorum veraciter baptizantur, vt
in iis regeneratione mundetur, quod generatione cõ-
traxerunt.* Nihil verbis his dici poteſt clarius.

Similiter Arauſicanum can. 25. docet ſecun- *Arauſican.*
dùm Catholicam fidem credendum eſſe nos ac-
cipere per baptiſmum gratiam.

Item Florentinum, in quo Græci pariter ac *Florentin.*
Latini omnes conuenerũt, ait in eo differre no-
ſtra Sacramenta à veteribus; quòd hæc tantùm
gratiam ſignificabant: noſtra verò eam etiam
contineant, ac dignè ſuſcipientibus conferant.

Demum idem apertè fuit definitum in Trid. *Trident.*
ſeſſ.7. can.8. de Sacramentis, quibus nihil adden-
dum niſi illud Chriſti Matth. 18. *Si autem Eccle-* *Matt.18.*
ſiã nõ audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.

Concl. 3. Sacramenta noſtra producunt gra- 20
tiam ex opere operato. Ita Trid. ſeſſ.7. can.8 & o- *Trident.*
mnes Catholici: & patet ex dictis. Quia produ-
cunt immediatè gratiam nullo habito reſpectu
ad dignitatem vel meritum conferẽtis. In ſuſci-
piente autem nullam requirunt diſpoſitionem,
vt in paruulis: aut tantùm requirunt eam ad tol-
lendum obicem, non autẽ ad aliquod meritum.
quod eſt propriè conferre gratiam ex opere ope-
rato, vt oſtendi initio dubij.

Obiiciunt hæretici 1. aliqua loca Scripturæ, 21
vbi iuſtitia tribuitur fidei: ſed malè inde inferũt
non tribuendam etiam Sacramentis, ſicut malè
etiam inferrent non tribuendam caritati, aut
meritis Chriſti.

Obiic. 2. Idem eſt nobis baptiſmus, quod He-
bræis circumciſio; ſed circumciſio erat illis tan-
tùm ſignaculum iuſtitiæ fidei: vt ait Apoſtolus
ad Rom.4. Ergo etiam nobis baptiſmus. *Rom.4.*

Reſp. negando maiorem, & minorem. Cir-
cumciſio enim Apoſtolo 1. ad Cor. 7. nihil eſt. *1.Cor 7.*
Ad Galat. 4. egenum elementum eſt; quæ nullibi *Galat.4.*
de baptiſmo, ſed omnia contraria dicuntur, vt
ſuprà oſtendi. Sed de his plura dicemus a. 6.

Minor

Minor etiam falſa eſt; quia circumciſio fuit ſoli Abrahamo ſignum iuſtitiæ acceptæ: aliis autem fuit data in ſignum circumciſionis cordis quam per fidem in Chriſtum eiuſque gratiá debebant quærere: & quo diſtinguerentur ab aliis populis.

22 Obiic. 3. Nemo poteſt remittere peccata niſi ſolus Deus, quod etiam Luc. 5. ipſi Phariſæi ſatis *Luc. 5.* *Zvvingl.* intellexerunt, ait Zvvinglius: ergo non poſſunt peccata remitti per Sacramenta. Sed hinc patet quò dementiæ hæretici noſtræ ætatis venerint, qui plus credunt Phariſæis dicentibus; *Quis poteſt remittere peccata, niſi ſolus Deus?* quam ipſi *Ioan. 20.* Chriſto Ioan. 20. dicenti Apoſtolis: *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Remittit ergo peccata ſolus Deus auctoritate propria: Sacerdos verò auctoritate Dei, ab eo accepta.

Obijciunt deinde quædam loca Patrum, ſed partim nihil faciunt ad rem, partim ſi quid probant, tantùm probant Sacramenta non producere phyſicè gratiam, ſed ſolùm Deum. Teſtimo- *D. Auguſt.* nium autem D. Aug. ex tract. 80. in Ioãnem ſuprà explicuimus q. 60. a. 7.

DVBIVM II.

Quam diſpoſitionem requirant Sacramenta in ſuſcipiente, vt producant gratiam?

23 HAnc quæſtionem multi tractant ſigillatim de ſingulis agendo; commodiùs tamen credidi eam hîc tractare: quia cùm multa in hac diſpoſitione conueniant, breuiùs id fieri poterit, neque ſæpiùs eadem erunt repetenda. Deinde faciliùs intelligetur diuerſitas diſpoſitionum, quas diuerſa requirunt, ſi ſimul conferantur.

Not. 1. Nos non agere hîc de iis, qui nunquam vſi ſunt ratione, quia conſtat in iis nullam diſpoſitionem requiri. Sicut enim aliena voluntate peccauerunt: ita ſine proprio actu per baptiſmum iuſtificantur.

Not. 2. Nos hîc non quærere quid requiratur in ſuſcipiente ad ſubſtantiã Sacramenti. De hoc enim agemus qu. 64. art. 8. ſed quid requiratur in ſuſcipiente vt recipiat gratiam.

Not. 3. Dupliciter aliquid poſſe dici neceſſarium. 1. Neceſſitate medij; ita vt quacũque ratione eo careas, nullo modo poſſis conſequi effectum Sacramenti. 2. Neceſſitate præcepti, ita ſcilicet vt pecces, ſcienter ſine eo ſuſcipiendo Sacramentum: ſi tamen ob ignorantiam à peccato excuſeris, ſuſcipias fructum.

24 Not. 4. Conſtat inter omnes vt adultus ſuſci- *Sacramentorum effectus requirit fidem in ſuſcipiente.* piat gratiam per Sacramentum, neceſſariò eum debere priùs habere fidem, ſine qua, vt dicitur ad Hebr. 11. *impoſſibile eſt placere Deo.* Conſtat etiam *Hebr. 11.* debere habere aliquem pium motum voluntatis in Deum; quia adultum Deus in ſuam amicitiam non admittit, niſi ipſe liberè hanc amplexetur. Diſſentiunt tamen Doctores qualis hic motus debeat eſſe, præſertim in baptiſmo, & pœnitentia. Quinque ſunt ſententiæ. I. Docet ad effectum baptiſmi ſufficere ſolam voluntatem eum ſuſcipiendi ſine vlla pœnitentia. Hanc videtur *Caietan.* tenere Caiet. infrà q. 86. a. 2. ad 1. argum. §. vlt. II. docet ſufficere dolorem naturalem ad effectum *Sotus.* baptiſmi. Ita Sotus in 4. d. 6. qu. 1. a. 7. §. *At verò*; vbi videtur hanc ſententiam tenere, quamuis non ita clarè. III. docet ad effectum cuiuſuis Sacramenti ſuſcipiendum, in eo qui ſibi conſcius eſt peccati mortalis, requiri contritionem. Ita de baptiſmo Gabr. in 4. d. 4. qu. 2. ar. 2. poſt 4. *Gabriel.* concl. Et de pœnitentia tenet Magiſter in 4. d. *Magiſter* 18. litera H. quamuis d. 5. litera C. videatur contrarium ſentire de baptiſmo. IV. ſententia tenet, ad effectum pœnitentiæ & baptiſmi ſufficere attritionem, quando bona fide putatur contritio; ſecùs quando ſcitur tantùm eſſe attritio. Citatur pro hac ſententia Nau. in manuali c. 1. n. 37. Sed ipſe n. 42. negat ſe id ſẽtire. Sed ſi illis locis Nauarrus attentè legatur, ſatis apparebit, ip- *Nauarrus.* ſum confusè planè loqui, eò quòd non ſatis cognoſceret diſtinctionem inter contritionem & attritionem. V. ſententia docet ad baptiſmi & pœnitentiæ fructum ſufficere attritionem: ad reliqua Sacramenta per ſe loquendo requiri cõtritionem, quandoque tamen ſufficere attritionem, & hæc hoc tẽpore eſt ferè communis ſententia. ita D. Tho. in 4. d. 6. q. 1. a. 3. qu. 1. ad 5. Dur. *D. Thom.* d. 4. q. 2. ad 2. P. Henriq. l. 1. c. 22. nu. 5. P. Suar. d. 7. *Durand.* ſect. 4. §. *Occurrebat.* Vaſq. diſ. 158. ca. 4. & alij. Ci- *Henriquez* tant hic aliqui VI. loco ſententiam Gabrie- *Suarez.* *Vaſquez.* lis, qui docet quandoque remitti peccatum originale ſine actuali mortali. ſed hæc commodiùs refutabitur in materia de pœnitentia.

Not. 5. Contritionem propriè dici dolorem de 25 peccato conceptum ex amore Dei, ſine quo do- *Quid ſint contritio & attritio.* lemus de peccato vt ſummo malo præciſè quia diſplicet Deo. Attritio verò dicitur, qua dolemus de peccato ob alias cauſas, v. g. quia excludit, à beatitudine, aut meretur æternas pœnas, &c. quæ vt vera & perfecta ſit, debet includere in ſe abſolutam deteſtationem omnium peccatorum ſaltem implicitam, & ſimilem voluntatem nunquam peccandi in poſterum: vt pluribus dicemus in materia de pœnitentia.

CONCL. 1. Ad effectum Sacramenti nunquam 26 ſufficit dolor, vel alia pia motio voluntatis merè *Dolor naturalis non ſufficit.* naturalis. Videtur expreſsè definitum in Concilio Arauſ. can. 7. & Mileu. c. 4. Vbi definitur nos *Arauſican* nihil ad ſalutem pertinens poſſe cogitare, aut a- *Milenit.* gere ſicut oportet, ſine gratia Item in Trid. ſeſ. 6. *Tridens.* can. 3. vbi dicitur anathema dicenti, nos ſine diuina gratia poſſe pœnitere ſicut oportet, vt iuſtitiam aſſequamur. Certè ſi talis dolor ſufficeret, ſine gratia pœniteret nos vt oportet. Item Concilium ibid. c. 3. 4. 5 & 6. deſcribens modum, quo per baptiſmum peccator peruenit ad iuſtitiam, requirit ad omnes actus ad hoc diſponentes gratiam diuinam. Quare non puto contrarium poſſe vlla ratione defendi.

CONCL. 2. Si quis adultus veniens ad bapti- 27 ſmum præter peccatum originale, nullum habe- *Pœnitentia non requiritur in eo qui nullum habet peccatũ actuale.* ret peccatum mortale; non egeret propriè pœnitẽtia vel dolore, qui ſolùm neceſſarius eſt in eo, qui propria peccata commiſit. Neceſſarius tamẽ ei eſſet actus ſpei, aut alius hoc perfectior. Colligitur apertè ex illo ad Hebr. 11. *Credere enim opor-* *Hebr. 11* *tet accedentẽ ad Deũ quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.* Quare enim oportet eum hoc ſecundum credere, niſi vt in Deo ſperet?

Ratio eſt, Quia Deus ratione vtentes, non recipit in ſuam amicitiam, niſi hanc ſeriò expetãt, cum propoſito in ea conſtanter perſeuerandi, quod omnino æquiſſimum eſt; quia etiam ho-

mines quiuis cordati indignos iudicant ſua amicitia eos qui hanc ſine tali propoſito expetunt; quantò igitur magis tales indigni ſunt diuina amicitia? Ad illud autem neceſſarius eſt actus ſpei vel caritatis, quo tãtum bonum dignè amemus; vt per ſe patet. Quia alius actus virtutis ex ſe efficax & conſtans aſſignari nequit.

28 *Requiritur in iis qui habent peccatū actuale.* Concl.3. Ei, qui commiſit aliquando peccatum aliquod mortale, quod nondum eſt remiſſum, ad Sacramenti fructum percipiendum neceſſaria eſt pœnitentia. Videtur expreſsè definita in Trid. ſeſſ.14.c.4. vbi ait: *Fuit autem quouis tempore ad impetrandam veniā hic contritionis motus neceſſarius.* Vbi contritionem accipit latè, prout ſignificat etiam attritionem: vt patet ex ſequentibus. Et ſeſſ.6.c.6. agens de peccatore ſe conuertente ad Deū, ait: *Ac propterea mouetur aduerſus peccatum per odium aliquod ac deteſtationem, hoc eſt per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum agi oportet.* Apertè idem docet D. Aug. epiſt.48. ad Vincentium, vbi in fine ait: *Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel à quocunque ſeu magno, ſeu paruo peccato ad correctionē ſine pœnitentia poſſe tranſire.* Cùm igitur ſine remiſſione peccati mortalis non poſſit obtineri fructus Sacramenti, vt hic obtineatur neceſſaria eſt aliqua pœnitentia. Aſtipulantur etiam D. Auguſtino communiter alij Patres. Idem etiam clarè colligitur ex Actor.cap.2. vbi Iudæis volentibus conuerti, & petentibus quid ſibi faciendum eſſet, reſpondit Diuus Petrus: *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum.* Vbi expreſsè requirit pœnitentiam ante baptiſmum.

Tridens. *Auguſt.* *Act.2.*

Ratio eſt: quia omnino decet eum, qui ſe à Deo ad peccatum voluntariè conuertit; voluntariè illud deteſtando, ſe iterum ad Deum conuertere.

29 Nota actus quos hactenus requiſiuimus ad fructum Sacramenti, eſſe neceſſarios neceſſitate medij; ita vt quantumuis ſine ſua culpa ſuſcipiens Sacramentum iis careat, nullum tamen fructum percipiat. quod rationes, quibus Concluſionem firmauimus, ſatis indicant. Iis enim probatur eos actus requiri non ex aliquo præcepto poſitiuo, ſed ex natura rei. Etſi enim Deus per abſolutam potentiam poſſit nobis etiam adultis remittere peccata ſine vllo noſtro actu (ſicut infantibus peccatum originale de facto per baptiſmum remittit (hoc tamen non conuenit; vt patet ex dictis, ideoq; Deus id nunquam facit, qui communiter omnia conuenienter naturis rerum operatur. Et in his communiter ferè Doctores conſentiunt.

30 Vnde ſequitur non poſſe conferri vllum Sacramentum ei, quem moraliter conſtat eſſe in peccato mortali, nec habere vllam de eo diſplicentiam, etiamſi ea iam ipſi ſit impoſſibilis, & ipſe ſit in articulo mortis. qualis videtur eſſe qui in duello, vel poſt aliud quodcumq; apertum peccatum mortale cōmiſſum ſubitò deſtituitur ſenſibus, ſine vllo omnino ſigno doloris. Secùs eſſet ſi deſtitutus ſenſibus aut crederetur probabiliter non eſſe in peccato mortali; aut habere, aut priùs habuiſſe talem dolorem, qualem requirit ſuſceptio Sacramenti conferendi. Vtramq; partem videtur apertè docere D. Aug. in fine 1. li. de adulterinis coniugiis, vbi ait: *Ego nō ſolum alios catechumenos, verùm etiam ipſos qui viuunt in coniugiis copulati retinent adulterina cōſortia, quos ſalnos corpore in his permanentes non admittamus ad baptiſmum: tamen ſi deſperati & intra ſe pœnitentes iacuerint, nec pro ſe reſpondere potuerint, baptizandos puto, vt etiam hoc peccatum cum ceteris lauacro regenerationis abluatur.* Vbi clarè docet ſecundam partem, & primam apertè inſinuat, dum non vult baptizari niſi pœnitentes.

Auguſt.

31 *Attritio in quibuſdam ſufficit.* Concl.4. Ad gratiam per baptiſmum vel pœnitentiam ſuſcipiendam poſt peccatum mortale commiſſum, tam ex parte medij, quàm præcepti ſufficit perfecta attritio, etiam cognita talis. Ita citati n.24. pro 5. ſententia. Et eſt iam ferè communis Theologorum.

Probatur 1. Quia, vt docet Concilium Florent. in literis vnionis, proprius effectus baptiſmi eſt remiſſio omnis culpæ originalis & actualis; & Sacramenti pœnitentię, abſolutio à peccatis, ſiue vt docet Trid. ſeſſ.14.c.3. reconciliatio cum Deo. Vbi cùm Concilium Florentinum numerat particulatim effectus cuiuſque Sacramenti, non recenſet eos, qui iis aliquo modo per accidēs poſſunt competere, ſed eos qui per ſe iis competunt, ſiue ad quos conferendos directè ſunt inſtituta. Nam vt videbimus infrà, remittere aliquando per accidens peccatum mortale, poteſt competere cuiuis Sacramento.

Florentin. *Tridem.*

Vnde ſequitur dicta duo Sacramenta eſſe directè inſtituta ad remittenda peccata. Quod etiam clarè de pœnitentia colligitur Ioan. 20. vbi dum hoc Sacramentum inſtituitur, datur Apoſtolis poteſtas verè remittendi peccata: vt fuſiùs oſtēdemus in materia de pœnitentia. Et ob eam cauſam dicimur baptizari in remiſſionem peccatorum, & per baptiſmum abluere peccata, Actor.2.v.38 & c.22.v.16.

Ioan.20. *Act.2.& 22.*

32 Ex quibus ſic argumentor: licitè & cum fructu poſſum abſolutè & directè intendere ex cōfeſſione & baptiſmo conſequi eum effectum, ad quem conferendum directè ſunt inſtituta, ſcilicet 1. gratiam & remiſſionem peccatorum: vt per ſe patet; quia directè per hoc conformo me inſtitutioni Chriſti. Atqui non poſſum abſolutè & directè intendere per Sacramentum conſequi remiſſionem peccati, & primam gratiā, niſi probabiliter credam me non eſſe in gratia, ſed in peccato (quia nemo per aliquod medium intendit conſequi id quod credit ſe iam habere, ſed vt ſummum poſſum intendere id conſequi ſub cōditione, ſi fortè non habeam.) Ergo licitè ſuſcipio dicta Sacramenta, etſi credam me non eſſe in gratia, ſiue ſciens me commiſiſſe peccatum mortale, & credens me tantùm attritum.

Confirmatur 1. ex Trid. ſeſſ.14.c.4. vbi (vt patet ex c.3.) explicat qualis diſpoſitio requiratur, ad percipiendum effectum Sacramenti pœnitētiæ, diuiditque contritionem in perfectā & propriè dictam; & imperfectam, quam communiter vocamus attritionem, & de hac ait: *Et quāuis ſine Sacramento pœnitentia per ſe ad iuſtificationē perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit.* Vbi clarè docet diſpoſitionem ad pœnitentiam eiuſque effectum requiſitam, eſſe attritionem per ſe inſuffi

Trident.

inſufficientem ad iuſtificationem. Cùm autem Concilium intendat ex profeſſo ibi explicare, quæ diſpoſitio ad fructum pœnitentiæ percipiẽdum requiratur, debet nobis eam tradere, quæ per ſe requiritur & ſufficit: non autem eam, quæ per ſe eſt inſufficiens, & tantùm ſufficit per accidens, ratione ignorantiæ, & bonæ fidei: alioqui mutilam planè doctrinam Cõcilium tradidiſſet. Præſertim cùm nullo modo ibi indicet maiorẽ aliquam diſpoſitionem neceſſariam.

Confirmatur 2. quia etſi conſcius ſibi peccati mortalis, ſi probabiliter credat ſe contritum, ratione ignorãtiæ aut neceſſitatis licitè & fructuosè communicet, nõ præmiſſa confeſſione: tamen quia hæc diſpoſitio non ſufficit per ſe, ſed tantùm per accidens, idem Concilium ſeſſ. 13. ca. 7. explicans diſpoſitionem requiſitam ad communionem abſolutè aliam docet eſſe neceſſariam, vbi ait: *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat eã probationem neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi conſcius peccati mortalis quãtumuis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat.*

33 Dices, Trid. ſeſſ. 6. c. 6. explicans diſpoſitionem

Trident. neceſſariam ad baptiſmum, cùm oſtendiſſet peccatores ante conuerſionem diuina gratia excitarĩ ad fidem & ſpem, addit: *Illúmque* (ſcilicet Deũ) *tanquam omnis iuſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduerſus ſua peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam quam ante baptiſmum agere oportet.* vbi Concilium videtur requirere ante baptiſmum dolorem de peccatis ex Dei amore ortum, qui eſt vera contritio.

Reſp. Concilium ibi non intendere præcisè deſcribere diſpoſitionem neceſſariam ad baptiſmum ritè percipiẽdum; ſed (vt initio capitis ait) modum quo communiter homines diſponuntur ad iuſtitiam: & conſequenter non intendit ibi docere omnia quæ ibi enumerat eſſe neceſſarie ad iuſtificationem. Nam poteſt fieri vt quis Dei gratia adiutus ſtatim per actum fidei feratur in diuinam bonitatem, Deúmque ſuper omnia amet, & tunc ſine vllo timore, aut baptiſmo realiter ſuſcepto, cum ſolo eius voto iuſtificabitur; vt inſinuatur ibidẽ c. 4. Quare verba illa: *Ac propterea mouẽtur*, non debẽt præcisè referri ad proxime pręcedentia, ſed ad omnia dicta eodẽ capite: ſc. vt moueãtur ad odium peccatorum, vel ex amore quo Deum diligunt, vel ex timore iuſtitiæ, ſiue pœnarum inferni, iuncto cum ſpe venię. hunc enim dolorẽ ſufficere ad iuſtificationẽ per Sacramentũ ſuſcipiendam, expreſsè idem Conc. docet ſeſſ. 14. c. 4. agens de pœnitentia: eadẽmq; eſt ratio baptiſmi, in quo eſt facilior iuſtificatio quàm in pœnitentia: vt docet Trid. ſeſſ. 6. c. 14.

Adde per illa verba: *Illumque tanquã omnis iuſtitiæ fontẽ diligere incipiunt*; non ſignificari neceſſariò actũ caritatis: ſed vel hunc, vel actum ſpei, quo diligimus Deum vt bonũ noſtrum, hoc ipſo quo ſeriò cupimus ei reconciliari. Concilium enim requirit ſolùm aliquem actum amoris genere, quo ad Deum conuertamur, ne conſideratione & timore iuſtitiæ deterriti, horreamus ad eum accedere: ideóque inſinuat hunc amorem oriri ex conſideratione miſericordiæ, & hoc ipſo haberi, quo in ſpem erigimur.

Ex his patet hanc concluſionem videri ſatis certam. Nam rationes allatæ videntur eam conuincere. Ideóque etiam à Theologis illa Sacramenta ſolent dici Sacramenta mortuorum: alia verò Sacramenta viuorum: quia hæc requirunt vitam ſpiritualem in ſuſcipiente, illa non. *Quædam Sacramenta dicuntur mortuorũ, quædam viuorum.*

Sed vlteriùs diſputatur, An requiratur forma- 34

lis attritio, an verò virtualis aliqua poſſit ſufficere. Qua in re certum eſt 1. ſufficere pro vtroque Sacramento contritionem. 2. pro baptiſmo ſufficere verum actum caritatis, eo caſu quo poteſt haberi à peccatore ſine contritione. 3. pro pœnitentia requiri formalem dolorem de peccatis, non præcisè vt neceſſariam diſpoſitionem, ſed vt partem eſſentialem Sacramenti: vt dicemus in materia de pœnitentia. *An formalis attritio neceſſaria ſit?*

Sed difficultas eſt vtrùm extra actum caritatis in eo, qui aliquando peccauit mortaliter, ad baptiſmi effectum, quandoque ſufficiat virtualis attritio ſine formali dolore. Hãc quæſtionem non ita clarè Doctores proponunt, tamen ex eorum dictis quid ſentiant poteſt intelligi.

Partem negatiuam inſinuant Vaſquez in 1. 35

partem diſp. 158. num. 2. & 26. & Suarez diſp. 28. *Vaſquez.*

ſect. 1. & 2. quatenus in tali homine requirunt *Suarez.*

abſolutè pœnitentiam, & quidem aliam, quàm in eo qui ſolùm habet peccatum originale. Ratio eorum eſt: quia, vt vidimus concluſ. 3. neceſſaria ad hunc effectum eſt pœnitentia: nec videtur extra actum caritatis alius dari poſſe, qui contineat virtualiter pœnitentiam.

Affirmatiuam apertè ſatis docet Scotus in 4. *Scotus.*

d. 14. q. 4. a. 3. vbi ait ad iuſtitiam per Sacramentum, *ſatìs requiri voluntariã ſuſceptionem baptiſmi ſine fictione, hoc eſt, cum intẽtione ſuſcipiẽdi quod confert Eccleſia, & ſine actu vel voluntate peccati mortalis.* quã voluntatẽ ſuſcipiendi Sacramenti vocat infrà amolitionem impedimenti: & deinde paulò inferiùs requirit pro pœnitentia aliquã attritionem: ita vt ſi attentè legatur, videatur aliam requirere diſpoſitionem pro pœnitentia, quàm pro baptiſmo. quod etiam notat Suarez ſuprà dum refert ſententiam Scoti. Idem videtur ſentire Caietanus initio dubij citatus pro 1. *Caietan.*

ſententia. Nam dicit: ad gratiam in Sacramento ſuſcipiendam ſufficere voluntatem ſuſcipiendi baptiſmi, quia continet in ſe voluntatem amendæ: quaſi dicat, quia eſt virtualis pœnitentia. Quæ verba in hoc & in Scoto non videntur intelligenda de quacumque voluntate ſuſcipiẽdi baptiſmum, ſed de ea, quæ procedit ex actu ſpei, aliàs enim apertè eſſent falſa. Ratio huius ſententiæ eſſe poteſt: quia etſi ad remiſſionem peccati neceſſaria ſit pœnitentia, tamen ſufficit virtualis, qualis eſt actus caritatis, vt oſtendemus in materia de pœnitentia. Quare igitur, ſicut actus caritatis ſufficit ad iuſtificationem extra Sacramentum, non ſufficiat ſimiliter verus & omnino efficax actus ſpei cum Sacramento in immemore ſuorum peccatorũ? Sicut enim ille virtute continet contritionem: ita hic videtur continere attritionem.

Hac in re ferre iudicium ſatis difficile eſt; 36

quia non eſt ſatis à Doctoribus explicata, nec velim in re tanta aliquid noui dicere. Saluo

tamen meliore iudicio probabile crediderim in eo cui nullo modo occurrit ſe peccaſſe, aut ſe debere habere formalem dolorem, ſufficere eiuſmodi actum ſpei, ſi hic virtute perfectè contineat attritionem, ſicut actus caritatis contritionem. Hoc enim videtur argumentum factum conuincere. Nec eſt vlla ratio, (cùm virtualis contritio æquè efficaciter diſponat ad iuſtificationem atque formalis) cur non ſimiliter virtualis attritio tam efficaciter diſponat atque formalis, quandoquidem ad effectum baptiſmi abſolutè loquendo, non requiratur formalis pœnitentia: nam certum eſt ſufficere actum caritatis in immemore ſuorum peccatorum.

37 Vtrùm autem verus actus ſpei perfectè virtualiter contineat attritionem, non ita eſt clarum. Etſi enim cùm ſit efficax volitio finis virtute cótineat voluntatem faciendi omnia neceſſaria ad finem conſequendum: tamẽ hinc euidenter non ſequitur continere virtute formalem attritionem, niſi quatenus hæc eſt mediũ neceſſarium ad finem conſequendum. Hinc habens talem actũ ſpei, etſi occurrat ei ſe eſſe in peccato mortali, non tamen ſtatim neceſſariò elicit actum attritionis, ſed vt ſummum neceſſariò proponit, ſuo tempore eum elicere. Secùs eſt de actu caritatis, quem habens ſi ſibi peccati mortalis actu conſcius ſit, neceſſariò ſtatim elicit contritionem: vt in materia de pœnitentia oſtendemus, atque ita videtur diſpar ratio. Contrà tamen facit, quòd in attritione non aliter videatur contineri propoſitum in poſterum ſeruandi omnia mandata, quàm ipſa attritio continetur in efficaci actu ſpei, quatenus in ſe continet, vel neceſſariò coniunctam habet efficacem voluntatem procurandi reconciliationem cum Deo: & tamen communiter Doctores aiunt tale propoſitum ſufficienter contineri in attritione, ideó que formale non eſſe neceſſarium in eo qui de vita in poſterum inſtituenda non cogitat. quare igitur idem non dicetur de attritione?

38 Sed quidquid hac de re ſit, hoc videtur certùm ex communi iam Theologorum ſententia, in memore ſuorum peccatorum requiri formalem pœnitentiam: ſicut in cogitante de vita in poſterum inſtituenda requiritur formale propoſitum ſeruandi præcepta, quia in tali caſu hi actus ſunt ſaltem de neceſſitate præcepti. quia volentem admitti in amicitiam diuinam, omnino conuenit eos habere. Vnde ſequitur veram & perfectam ſpem, quatenus continet ſinceram & efficacem voluntatem ſeriò & conſtanter amplexandi diuinam amicitiam, de illis rebus cogitantem neceſſariò ad tales actus inclinare, quando iam actu vult in amicitiam diuinam per Sacramenti ſuſceptionem admitti. Vnde nec in tali videtur vera ſpes poſſe conſiſtere ſine dictis actibus. Quare quidquid ſit de his ſententiis, in praxi nulla poteſt eſſe diſtinctio. Nam ſi memoriæ occurrat, & ſuſcipiens tenetur in ſe hos actus excitare, & conferens tenetur eum ad eos incitare. Et vix poteſt contingere vt adultus legitimè baptizetur, niſi hæc occurrant, cùm debeat priùs inſtrui, baptiſmum conferri in remiſſionem peccatorum, & hanc à Chriſto ſperandam; & examinari à conferente, an in fide Trinitatis ſufficienter inſtructus, & ad Sacramentum ſuſcipiendum legitimè diſpoſitus ſit.

CONCL. 5. In aliis 5. Sacramentis ſaltem neceſſitate præcepti neceſſaria eſt vera contritio in eo qui ſibi conſcius eſt peccati mortalis. Ita Suarez diſp. 7. ſect. 4. § *occurrebat* Henriquez l. 1. ca. 22. n. 6. & communiter Theologi. 39 *Suarez.* *Henriq.*

Probatur. Quia reliqua Sacramenta non ſunt inſtituta ad remiſſionem peccatorum mortalium: vnde dicuntur etiam Sacramenta viuorum, qui ex ratione effectus, ad quem inſtituta ſunt, vitam in ſuſcipiente prærequirunt; vt patet diſcurrenti per ſingula. Confirmatio enim inſtituta eſt ad gratiam ac ſpirituale robur augendum & confirmandum. Euchariſtia ad nutrimẽtum ſpirituale. Extrema vnctio, ad reliquias peccatorum delendas, & ad confirmandum ægrotum in extrema illa lucta. Ordo, vt detur poteſtas diuina officia legitimè obeundi, & cetera Sacramenta conferendi. Matrimonium ad legitimam prolis inter Chriſti membra ſuſceptionem, vt patet ex Florentin. & Tridentin. ſeſſ. 7. & 13. Quæ omnia ſupponunt ſuſcipientem viuere. Ergo contra eorum dignitatem & inſtitutionem eſt, ea ſuſcipere in peccato mortali. *Florent.* *Trident.*

Dices, eſſe quidem contra eorum dignitatem, ſed materiam hanc eſſe leuem, atque ideo tantùm eſſe peccatum veniale: quia excepta ſaltem Vener. Euchariſtia reliqua Sacramenta non videntur eſſe multò digniora pœnitẽtia, & baptiſmo, quæ exiſtens in peccato mortali, ſi ſit attritus, legitimè ſuſcipit. 40

Reſp. negando aſſumptum. Eſt enim grauis irreuerentia indignè ea ſuſcipere. Ad probationem Reſp. non ideo hæc præ illis requirere ſtatum gratiæ quia digniora ſunt, ſed quia tantùm ſunt inſtituta pro his qui ſunt in gratia. Vnde contra eorum inſtitutionem eſt, extra gratiam ea ſuſcipere. Secùs eſt de aliis.

Vbi Not. in Ven. Sacramẽto mortalis peccati ſibi conſcio neceſſariam eſſe confeſſionem, vt legitimè illud ſuſcipiat, quantumcumque ſibi contritus videatur, niſi neceſſitas eum excuſet: vt docet Tridentin. ſeſſ. 13. ca. 7. & fuſiùs in proprio loco dicemus. Secùs eſt de ceteris Sacramentis: quamquam in omnibus deceat confeſſionem præmitti, maioris certitudinis & reuerentiæ gratia. 41 *Trident.*

Dixi *Contritionẽ neceſſariam eſſe neceſſitate præcepti.* Quia in eo qui inuincibiliter aut ignorat ſe eſſe in peccato mortali; aut putat ſe cõtritum eſſe, ſufficit attritio. Ita Nau. ca. 22 nu. 3. P. Henr. citatus num. 39. citans Caietan. Suarez citatus in concluſ. Et de confirmatione expreſſe docet D. Th. infrà qu. 72. ar. 4. ad 2. & ratio ipſius idem probat de reliquis Sacramentis. Probatur. Quia Sacramenta quaſi per modum entis naturalis ſupra dignitatem ſuſcipientis cõferunt gratiam omnibus ea ſuſcipientibus ſine obice. Atqui tales non habent obicem gratiæ (quia aliàs ne quidem per pœnitentiam ſuſciperent gratiam) Ergo dicta Sacramenta iis gratiam conferunt. Secus eſt de iis qui ſine vlla ignorantia in peccato mortali, de quo tantùm attriti ſunt, ea ſuſcipiunt. quia ponunt obicem peccando mortaliter. 42 *Nauarrus.* *Henriquez.*

tet, atque ita in ipſa ſuſceptione attriti eſſe deſinunt: niſi fortè ex ignorantia inuincibili, bona fide crederét ſibi licere cùm tali diſpoſitione ea Sacramenta ſuſcipere; quo caſu etiam gratiam perciperent.

43 Dices, Sacramenta non habent vim conferendi gratiam niſi ex inſtitutione Chriſti. Ergo nulla conferunt primam gratiam, niſi quæ ad eam conferendam ſunt inſtituta.

Qua ratione aliqua Sacramenta inſtituta ſint ad conferendam primam gratiam, alia nō.

Reſp. negando conſequentiam. Quia quòd aliqua Sacramenta ſint inſtituta à Chriſto ad conferendam 1. gratiam, alia ad eius augmentum, non eſt ita intelligendum, quaſi nullo modo poſſint conferre aliam gratiam: ſed quia illorum proprius effectus eſt 1. gratia: horum verò augmentum gratiæ. Sicut tamen per accidens illa aliquando conferunt 2. gratiam; ita hæc 1. Ratio eſt, quia hæ gratiæ non differunt in ſua entitate. quare à quouis Sacramento poſſunt produci. quoduis enim abſolutè à Chriſto inſtitutum eſt ad conferendam gratiam ſuſcipienti nō ponenti obicem, qui per veram attritionem abſolutè tollitur, reſpectu cuiuſuis Sacraméti, quāuis Chriſtus quædam voluerit ſuſcipi à non exiſtente in gratia. Vnde baptiſmus & pœnitentia ex eo quòd ſint inſtituta ad iuſtificandum peccatorem, tantùm habent quòd ſine irreuerentia poſſint à peccatore, ſciente ſe tantùm eſſe attritum, ſuſcipi. Vim autem conferendi 1. gratiam habent præcisè, quia habent vim conferendi gratiam ex opere operato, ſine præter meritum ſuſcipientis; quod omnibus commune eſt. Confirmatur, quia pœnitentia non magis eſt inſtituta ad remittenda peccata, quæ in confeſſione non explicantur, quàm dicta Sacramenta ad cōferendam 1. gratiam; & tamen ſemper in ea ſaltem indirectè remittuntur omnia peccata mortalia bona fide omiſſa. Ergo ſimiliter per hæc confertur 1. gratia attrito bona fide ea ſuſcipienti.

44 Qualis diſpoſitio requiratur in iuſto?

Concl. 6. Vt iuſtus, per quoduis Sacramentum, extra pœnitentiam, quod licitè ſuſcipit, accipiat gratiam, non requiritur in eo alia diſpoſitio quàm intentio illud ſuſcipiendi, quamuis deceat ob reuerentiam Sacramenti, & ad augmentum gratiæ ſit valde vtile, vt ad actualem pietatem ſeſe excitet. Et quia incerti ſumus de noſtra gratia, ſuadendum omnino eſt, vt ſuſcepturus Sacramentum, ſaltem generalem peccatorum dolorem concipiat: ne fortè aliàs id cum obice ſuſcipiat.

Poſterior pars per ſe patet. Prior probatur, Quia iuſtus eſt ſemper capax augmenti gratiæ, nec Sacramentum requirit in ſuſcipiente capace gratiæ, ſiue qui nullum habet obicem gratiæ, vllum actum vt effectum ſuum producat, niſi qui neceſſarius eſt vt humano modo ſuſcipiatur: vt patet in ijs, qui in phreneſi ſuſcipiunt Sacramenta, quæ antè petierant.

45 Ex dictis patet 1. Etſi nunquam accipiant gratia Sacramenti, qui dum hoc ſuſcipiunt, aut actu peccāt mortaliter, aut interpretatiuè alicui peccato mortali iam antea à ſe commiſſo inhærent, ita vt illud nullo modo, vel ſaltem non eo, quem Sacramenti ſuſceptio requirit, retractarint: patet, inquam, nullum peccatum veniale etiam actu in ſuſceptione commiſſum, aut antè cōmiſſum & adhuc placens, impedire omnino effectū Sacramenti, etſi cauſa ſit cur minor ſit eius fructus. Ratio vtriuſque eſt, quia peccatum mortale eſt obex gratiæ Sacramentalis, non tamen veniale: quia cum gratia conſiſtere poteſt.

Peccatum ven. non impedit effectum Sacramenti.

Patet 2. quando omiſſio alicuius rei quæ iure naturæ, aut poſitiuo requiritur ad legitimam Sacramenti ſuſceptionem, impediat fructum Sacramenti: quando non. vt ſiquis communicet non ieiunus, aut extra caſum neceſſitatis nō præmiſſa confeſſione, cùm ſit ſibi conſcius peccati mortalis, aut etiam non contritus. Si enim illa omiſſio ſit peccatū mortale, ſemper omnem fructum impedit: ſi autem propter inaduertentiam, neceſſitatem, aut leuitatem materiæ ſit tantùm veniale in ſuſcipiente, minuit quidem fructum Sacramenti, quatenus reddit ſuſcipientem minùs benè diſpoſitum, non tamen omnino eum impedit: niſi aut reddatur Sacramentum inualidum, vt ſi omittatur ex inaduertentia aliquid ei eſſentiale, aut deſit diſpoſitio neceſſitate medij requiſita. Quòd ſi extra hos duos caſus illa omiſſio nullum ſit peccatum, nullo modo impedit fructum. 46

DVBIVM III.

Vtrùm idem Sacramentum à diuerſis ſuſceptum conferat ſingulis æqualem gratiam?

Qvidam putant idem Sacramentum à diuerſis ſuſceptum ſemper, etiam infantibus, conferre impares gratias: ita Gabr. in 4. d. 4. q. 2. a. 2. concl. 7. Palud. ibid. q. 1. ar. 2. initio. Scotus d. 4. qu. 7. a. 1. Fundamentum eorum eſt. Quia putant homines præcisè à Deo creatos vt ſuppleant loca Angelorum qui peccauerunt; atque ita vnumquemque ante præuiſa merita electum eſſe, vt obtineat certum gradum gloriæ, quem habuiſſet angelus is ad cuius locum ſupplendum à Deo deſtinatur. Item putant, omnes angelos ad diſparem gradum gloriæ à Deo prædeſtinatos fuiſſe: vt ſicut ſecundùm illos nulli angeli ſunt eiuſdem inter ſe ſpeciei, vel ſaltem perfectionis naturalis, ita nulli habeant æqualem gloriam. Vnde inferunt nullos homines habituros æqualem inter ſe gloriam, & conſequēter nec vllos infantes habituros æqualem in baptiſmo gratiam, quia aliàs ſi ſtatim morerentur, deberent habere æqualem gloriam. 47

Gabriel. Palud. Scotus.

Sed hæc ſententia ſupponit multa aut parum probabilia, aut ſaltem incerta, ac quædam etiam ſine vllo fundamento aſſerta. v. c. homines non creandos niſi Angeli peccaſſent. quod multùm beneuolentiæ diuinæ erga nos detrahit, quaſi Deus noſtrum bonum, & ſalutem non per ſe, ſed tantùm ex occaſione & per accidens elegerit: cùm tamen Apoſtolus ad Hebr. 2. v. 16. inſinuet Deum homines præ Angelis dilexiſſe. Quare hæc ſententia non videtur probabilis.

Hebr. 2.

Alij volunt quandoque ratione ſanctitatis & deuotionis ipſius Miniſtri, vni in Sacramento cōferri maiorem gratiam quàm alteri. Non quidem ita vt hæc additio conferatur propriè virtute Sacramenti, ſed quòd conferens Sacramentum, eam ſuſcipienti de congruo mereatur. Ita Caiet. infr. q. 64. a. 1. in explicatione reſponſionis 48

Caietan.

Gabriel. Scotus.

ad 2. Gab.in 4 d.4.q.2.a.2.cõcl.7.§. *an autē.* Scot. d.4.q.7.a.3 Ratio eſt. quia putat etiam extra Sacramẽtum vnum alteri poſſe mereri de congruo gratiam iuſtificantem: quare idem non poſſit dum confert Sacramentum, Sed hoc fundamentum falſum eſt. Quia etſi vnus alteri de congruo poſſit mereri gratiam præuenientem; nullus tamen alteri poteſt mereri immediatè gratiam iuſtificantem. Hoc enim eſt ſolius Chriſti. Imò nec quidem propter huius merita vlli vnquam data eſt gratia iuſtificans, niſi aut hic ad eam ſuſcipiẽdam per proprios actus ſe diſponat: aut ſuſcipiat aliquod Sacramentum. Et probatur. Quia aliàs ſi multi viri ſancti pro aliquo dormiente orarẽt, poſſet hic ſtatim accipere ingens augmentum gratiæ, atque etiam gloriæ, ſi ſtatim moreretur; ſine vllo ſuo actu, quod apertè falſum eſt, & cõtra illud Apoſtoli 2. ad Cor. 5. *Vt referat vnuſquiſq; propria corporis prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum.* Quare nec hæc ſententia videtùr probabilis.

Nemo poteſt alteri mereri immediatè gratiam iuſtificantem.

2. Cor. 5.

Hinc patet, catenus præcisè bonũ Miniſtrum Sacramenti plùs prodeſſe quàm malum, quatenus eſt aptior, vt efficaciter excitet ſuſcipientem vt benè ſe diſponat, & ad hoc ei gratiam à Deo impetret. Et ſic intellige D.Th.q.74.a.1.ad 2.

D.Thom.

Alij demum in alio extremo ſunt, putantque ſingulis Sacramentis abſolutè certum gradum gratiæ annexum, quem ſemper æqualem conferunt, quantumcumque diuerſimodè diſpoſitis.

49 Concl. 1. Æqualiter diſpoſitis ſemper Sacramentum confert æqualem gratiam. Patet, quia ſine fundamento contrarium dicitur, vt patet ex dictis. Et eadem ratione poſſemus fingere, iiſdem omnino meritis diuerſum tribui pręmium. Eſt communis omnium ferè Theologorum, atque etiam Patrum, quos fusè citat Suarez diſput. 7. ſect. 5.

Suarez.

50 Concl. 2. Meliùs diſpoſito ex opere operato Sacramentum maiorem confert gratiam. Ita Suarez ſuprà, & eſt communior ſententia; & vtramque concluſionem expreſsè docet D. Tho. infrà q.69.a.8. & Richard. in 4.d. 4.a 3.q.3. Soto d.6.q.1.a.6.§.*circa concluſ.*2.& alij. Et hæc colligitur apertè ex Concil. Trid. ſeſſ.6.cap.7. vbi agens de iuſtificatione quæ fit per baptiſmum, dicit; in iuſtificatione quemque recipere gratiam ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur prout vult, & ſecundùm propriam cuiuſque diſpoſitionem. Quid enim aliud eſt vnumquemque recipere gratiam ſecundùm propriam diſpoſitionem, niſi meliùs diſpoſitum recipere maiorem?

Suarez. D. Thom. Richard. Soto.

Probatur 1. Quia æquitas poſtulat, vt qui meliùs ſe diſponit, plus fructus ex Sacramento percipiat. Aliàs talis diligentia careret ſæpè omni fructu. Nam peccator qui accederet ad Sacramentum cum attritione intenſa vt centum, longaque ac diligenti præparatione, non acciperet maiorem fructum quàm is, qui poſt leuem præparationem accederet attritus vt vnum. quod videtur incredibile.

Nec ſufficit ſi dicas primum habere maiorem fructum ex merito, quia peccator per tales actus, quatenus præcedunt gratiam Sacramentalem, nihil meretur. Quòd autem poſſit mereri eos cõtinuando poſt ſuſceptum Sacramentum, hoc eſt per accidens diſpoſitioni ad Sacramentum, & poteſt ſæpè fieri vt in ſuſceptione Sacramenti, etiam ſine ſua culpa diſtrahatur, & tunc diligentia careret omni fructu.

2. Prob. ex analogia quam habent Sacramenta cum rebus naturalibus, quæ perfectiorem effectum producunt in ſubiectis magis diſpoſitis: vt antè diximus dubio 1. notabili 3. Sacramenta per modum entis naturalis in omni ſuſcipiente non ponente obicem operantur gratiam, quantùm poſſunt, & conſequenter perfectiùs in eo qui perfectiùs eſt diſpoſitus. Nam etſi diſpoſitio ſubiecti non concurrat ad productionem gratiæ per modum cauſæ efficientis; concurrit tamen per modum tollentis impedimenta gratiæ, & conſequenter quodammodo facilitantis huius productionem. ſicut melior diſpoſitio ligni facilitat indroductionem formę ignis. 51

Hinc ſequitur, recipientem ipſum Sacramentum in gratia, recipere ſere ſemper maiorem lõgè gratiam eo, qui per Sacramẽtum iuſtificatur. 1. quia ille meliùs eſt diſpoſitus, quia eſt gratus Deo, & conſequenter dignior gratia. 2. quia ſi quam habet actualem deuotionem, recipit gratiam ei reſpondentem vt præmium merito; & præterea aliam vt effectum Sacramenti: alter hanc ſolam recipit, niſi eius actus duret poſt iuſtificationẽ. Dixi *ferè ſemper, &c.* quia fieri poteſt vt quis tanta cum attritione ſuſcipiat Sacramentum, vt accipiat maiorem gratiam aliquo iuſto, qui cum valdè remiſſa ac imperfecta diſpoſitione id recipit. 52

Iuſtus communiter ex Sacramento maiorem gratiam incipit: quàm peccator attritus.

Not. inter diſpoſitiones conuenientes ad fructum Sacramenti, ceteris paribus meliores eſſe actuales quàm habituales: quia illæ per ſe immediatè ſubiectum ad gratiam recipiendam diſponunt: hæ verò tantùm mediatè, & quaſi remotè, quatenus inclinãt ad ipſos actus, & ſunt horum principia: aut quatenus reddunt ſubiectum dignius quod maiorem gratiam recipiat, qualis eſt gratia iuſtificans. Inter actuales verò diſpoſitiones, illæ meliores ſunt, quæ perfectiùs à peccato ad Deum conuertunt; quod perfectiſſimè faciunt actus caritatis & contritionis: ideoque, quantùm poſſumus, vt huiuſmodi habeamus, enitendum. Deinde ſequuntur actus attritionis & ſpei. Quò autem quiſque actus eſt intenſior, eò eſt melior. 53

Diſpoſitio actualis melior eſt habituali.

DVBIVM.

Quando Sacramenta conferant gratiam iuſtificantem?

NOT. 1. eſſe difficultatem de triplici tempore. 1. de tempore quod præcedit ſuſceptionem Sacramenti. quidam enim putant votum ſiue deſiderium Sacramenti, ante realem eiuſdem ſuſceptionem conferre aliquando gratiam ex opere operato: quando ſcilicet quis valdè indiget Sacramento, illudque valdè deſiderat ſuſcipere, nec id habere poteſt. Ratio eſt, Quia cùm Chriſtus Sacramenta inſtituerit, vt per ea ſubueniat hominum infirmitati & neceſſitati: decuit eius benignitatem ea ita inſtituere, vt quando ipſa in ſe haberi non poſſunt, poſſent per ſolum votum ita applicari, vt ſuum operentur effectum. Sicut olim viua fides futuræ paſſionis Chriſti, hanc efficaciter applicabat ad iuſtificationem fidelium. 54

Deus non ſupplet defectum Sacramenti, quando hoc ne quit ſuſcipi.

lium. Sed hæc ratio nullius eſt momenti; quia ſimili modo poſſemus dicere; quando parentes non poſſunt ſeipſa baptizare infantes, ſufficere ad illorum iuſtificationem, vt hoc voto faciant: imo infantes etiam infidelium, qui ob incuriam vel ignorantiam parentum non baptizantur, iuſtificari, ſupplente Deo defectum Sacramenti, quod ipſi nullo modo habere poſſunt, præſertim quando paruuli moriuntur. Imò in his videtur maior ratio, quàm in adultis: quia hi per contritionem ſaluari poſſunt, illi nullo modo. Et tamen nemo catholicus dixerit Deum ex ſua benignitate ſupplere in omnibus iis paruulis defectum Sacramenti.

Alia eſt ratio de paſſione Chriſti: quia hæc ex voluntate Dei à ſolo Chriſto debebat perferri pro omnium hominum ſalute: ita vt quantum erat ex parte ſua ſufficeret ad homines ſaluandos. Secùs eſt de Sacramentis, quæ ſunt inſtituta, vt à ſingulis ſuſcipiantur, atque ita iis ſolis proſunt, qui de facto ea ſuſcipiunt.

55 2. Eſt difficultas de tempore quo Sacramentum confertur. Vtrùm ſcilicet tunc operetur ſuum effectum in tempore, an in inſtanti. Varias hac de re ſententias adfert Suarez hîc diſput. 8. ſect. 2. Quidam enim dicunt Sacramenta conferre gratiam in tempore indeterminato, quod immediatè antecedit eorum primum non eſſe, ſeu primum inſtans, quo verum eſt dicere, Iam Sacramentum eſt perfectum, & ampliùs non eſt. quia nullum eſt aliud tempus vel inſtans, quo Sacramentum poteſt dici habere ſuum eſſe.

Suarez.

Alij volunt quidem tunc Sacramentum conferre gratiam in tempore ſed determinato, quo ſcilicet vel vltima ſyllaba formæ pronuntiatur, quando materia fuit antè perfectè applicata: vel in applicatione vltimæ particulæ materiæ neceſſariæ, v.cau. vltimæ guttæ aquæ neceſſariæ in baptiſmo, quando pronuntiatio formæ præceſſit. Quia eo tempore quo hæc applicatio vel pronuntiatio durat, quæ neceſſariò in tempore fit, Sacramentum dicitur eſſe perfectum.

Ratio vtriuſque ſententiæ communis eſt. quia Sacramentum nec poteſt conferre gratiam, antequam ſit perfectum, nec etiam poſtquam deſiit eſſe. quia nihil operatur quãdo non eſt. Cùm autem Sacramentum ſit ens ſucceſſiuum, non poteſt habere vllum eſſe in aliquo inſtanti. quia motus non fit in inſtanti: nec aliud tempus poteſt commodè aſſignari præter dicta, quo Sacramentum poſſit dici habere ſuum eſſe.

Sed etſi hæc ratio fortè vrgeat eos, qui dicunt
56 Sacramenta phyſicè operari gratiam: in noſtra tamen ſententia qui credimus tantùm moraliter producere gratiam, nihil vrget. Quia poteſt aliquid operari moraliter, quando deſijt phyſicè eſſe. Neutra autem ex dictis ſententiis eſt probabilis; tum ob multa alia quæ fusè adfert Suarez diſputat. 8. ſect. 2. tum 1. quia vterque modus cauſandi gratiam gratis & ſine neceſſitate fingitur, cùm alius modus facillimus aſſignari poſſit. 2. Quia etſi non implicet fortè gratiam à Deo in tempore produci, ſicut calor producitur

Nihil poteſt phyſicè operari dum nõ eſt, benè tamen moraliter.

Suarez.

à calido: tamen hoc nullo modo eſt credibile hîc fieri. Quia omninò credendum eſt eodem modo Sacramentum producere gratiam, quo verba conſecrationis producunt corpus Chriſti ſub ſpeciebus (quia, vt per ſe patet, eadem vtrobique eſt difficultas & ratio, cur dicamus in inſtanti, vel in tempore certo aut incerto effectum produci.) atqui corpus Chriſti producitur neceſſariò in inſtanti; quia ſubſtantia non poteſt produci in tempore. Ergo etiam gratia Sacramentalis. Item qui iuſtificatur per contritionem, iuſtificatur in inſtanti. Quare non etiam is, qui iuſtificatur per Sacramentum? in vtroque enim videtur eadem ratio, cùm vtraque gratia à ſolo Deo phyſicè producatur. Demum nunquam cauſa aliqua producit ſuum effectum in tempore, niſi quando eſt impotens eum producere in inſtanti, quod hîc dici nequit. quia Deus phyſicè gratiam producit.

Adde contra priorem ſententiam, omnino implicare effectum determinatum produci in tempore indeterminato. quia aliàs poſſet Deus producere certum hominem in anno incerto, ita vt nullus certus poſſet aſſignari in quo eſſet productus. quod eſt inconceptibile.

Res determinata nequit produci in tempore indeterminato.

Dices 1. Si Deus alicui homini iniungeret vt eliceret ante mortem aliquem actum, & ille perſeuerans vſque ad finem vitæ integris ſenſibus ſine vllo actu malo eum non eliceret, peccaret mortaliter, & perderet gratiam ante mortem, vt per ſe patet: & tamen in nullo tempore vel inſtanti determinato, cùm nullum aſſignari poſſit. Ergo in tempore indeterminato, quod proximè mortem antecedit. Ergo ſimiliter poſſet Deus creare aliquam gratiam in tempore indeterminato, ſicut illam poteſt tollere. 57

Reſp. negando aſſumptum. Quia ſi talis ſciat mortem ſibi iamiam inſtare, & ſit memor præcepti, etiam ſimul aduertet ſe ſtatim teneri elicere illum actum, aut eſſe periculum quòd morte præoccupabitur; & ſic omittendo peccabit mortaliter, idque certo inſtanti. quod verum eſt, etſi ponamus (quod tamen naturaliter fieri nequit) talem vſque ad vltimum inſtãs vitæ vti ratione. Quòd ſi inculpabiliter nihil horum aduertat, non peccabit.

Peccatum etiam omiſſionis non poteſt committi tempore indeterminato.

Dices 2. Quouis dato inſtanti ante mortem, adhuc eſt tempus medium in infinitum diuiſibile. Ergo nullum eſt aſſignabile inſtans, poſt quod non poſſit hunc actum elicere, & conſequenter in nullo præcisè obligabitur ad hunc eliciendum. 58

Reſpond. negando conſequentiam. Quia etſi quoduis tempus metaphyſicè ſit in infinitum diuiſibile, nullus tamen Angelus multo minùs homo poteſt omnes eius diuiſiones, & inſtantia in eo aſſignabilia diſtinctè concipere: quare talis aliquod certum tempus apprehendet quaſi indiuiſibile, præſertim in ordine ad operationem. Sicut enim non eſt in eius poteſtate quoduis inſtans diſtinctè concipere; ita multo minùs eſt in eius poteſtate quouis inſtanti quamuis actionem elicere. Etſi enim in quouis tempore poſſint aſſignari infinita inſtantia: certæ tamen ac definitæ ſunt actiones, quas poſſit aliqua creatura certo tempore elicere. Quæ omnia confirmantur, quia poſſunt dari duo tempora, quorum

Non poſſumus quouis inſtãti quaſuis actiones elicere.

quorum vnum alterum tam parum excedat, vt homo id nulla ratione poſſit deprehendere, ſicut experimur ſimilia quotidie in exceſſu corporum. Vnde clarè patet nos non poſſe tam paruum tempus vt diuiſibile diſtinctè apprehendere. Quare ſi tantillum temporis illi homini ſuperſit, tenebitur ſtatim elicere actum præceptum; quia aliàs exponeret ſe certo periculo non eliciendi.

59 III. ſententia docet Sacramẽta producere gratiam in 1. inſtanti ſui nõ eſſe. Ratio eius eſt, quia in nullo inſtanti priore poſſunt dici habuiſſe perfectum eſſe. Cùm enim ſint entia ſucceſſiua, neceſſariò deſinunt per 1. ſui non eſſe: nec poſſunt dici tota perfectè eſſe poſita, niſi in eo inſtanti quo eſſe deſinunt: quia nulla eorum pars tota ſimul in aliquo inſtanti exiſtit. Et quamuis hæc ſententia defendi poſſit; tamen nullo modo poteſt defendi ab iis, qui eam aſſerunt. quia tenent Sacramenta cauſare phyſicè gratiam. Deinde nec eius fundamentum verum eſt; nec eſt ratio eam aſſerendi, vt patebit ex concluſ. 2.

Idem Sacramentum nõ confert ſecundò gratiam.

III. difficultas eſt de tempore quod ſequitur ſuſceptionem Sacramenti, in qua quidem cõſtat inter omnes, quando Sacramentum ſemel contulit gratiam habitualem, eam, poſteaquam iam omnino deſiit eſſe, ampliùs non conferre. Sed tantùm eſt difficultas, Vtrùm quando eam in ſui ſuſceptione non contulit propter obicem, eam poſtea aliquando conferat? Sed de hac re agemus dubio ſequenti.

60 Nota 2. Nos hîc non agere de quouis effectu Sacramenti, ſed tantùm de productione gratiæ iuſtificantis: quia aliæ gratiæ præuenientes ratione Sacramenti, conferuntur communiter poſt ſuſceptum Sacramentum, prout Deus ſecundũ diuerſas occaſiones & neceſſitates iudicauerit expedire. Character autem trium Sacramentorum neceſſariò producitur, dum Sacramentum ſuſcipitur, eodem inſtanti, quo aut gratia producitur, aut produceretur, ſi non eſſet obex. Quare ſola 2. difficultas ad vtrumque effectum eadem ratione pertinet.

61 Concl. 1. Sacramentum ſuum effectum non confert ex opere operato antequam reipſa ſuſcipiatur. Probatur, quia aliàs quicumque peccator haberet attritionem, deberet iuſtificari ante realem ſuſceptionem Sacramenti. quia in attritione includitur neceſſariò ſaltem implicita voluntas baptiſmi, aut pœnitentiæ. Illud autem eſt contra Trid. ſeſſ. 14. c. 4 vbi docet attritionem ſine Sacramento non iuſtificare. Nec poteſt Cũcilium intelligi de Sacramento in voto: quia diſtinguit ibidem attritionem à contritione, quod hæc iuſtificet ſine Sacramento, illa non: cùm tamen contritio non iuſtificet ſine voto Sacramẽti. Illud autem ex contraria ſententia ſequi probatur. quia id quod ex opere operato iuſtificat, iuſtificat omnes in quibus non reperit obicem gratiæ; vt patet ex dubio 1. & 2. Attritus autem non ponit obicem gratiæ.

Trident.

Nec refert quòd Doctores ſæpè dicant Sacramentum in voto conferre aliquando gratiã: nec etiã quòd Trid. ſeſſ. 13. c. 8. dicat effectum Sacramenti quandoq; recipi per votũ Sacramẽti. Quia nihil aliud volunt, quam peccatorem contritũ, & quemuis iuſtum per pium Sacramenti deſiderium ex merito de congruo aut condigno accipere eandem gratiam iuſtificantem, quæ conferri ſolet per Sacramentum: licet eam non recipiat ex vi Sacramenti, ſed ratione propriæ diſpoſitionis aut meriti: quia æqualiter contritus eodem modo iuſtificaretur, tantamque gratiam acciperet, etſi nullum Sacramentum pœnitentiæ eſſet inſtitutum, quantam iam recipit.

Trident. Quomodo Sacramentũ in voto conferat gratiã.

Concl. 2. Sacramentum eod. inſtanti confert gratiam, quo eſſentialiter eſt completum. 62

Pro quo Not. Tunc eſſentialiter dici completum, v. c. Baptiſma, quando præmiſſa ablutione, formæ vltima ſyllaba ita pronunciata eſt, vt perfectam habeat ſignificationem, etſi ſonus adhuc duret: aut dum præcedit pronunciatio formæ, quando iam tantum aquæ contingit corpus baptizandi, quantum præciſè requiritur ad eſſentiam baptiſmi, etſi duret adhuc infuſio.

Dari autem tale inſtans, clarum eſt. Etſi enim eò quòd motus ſit neceſſariò ſucceſſiuus, nullũ detur inſtãs in quo ſit propriè motus, datur tamẽ inſtãs, quo ponitur terminus motus. v. c. in ablutione datur certum inſtans in quo vltima gutta ad baptiſmum neceſſaria tangit ipſum corpus; ita vt ſit verum dicere, iam ſufficiens facta eſt ablutio. Item datur certum inſtans in quo ſonus vltimæ ſyllabę neceſſarię ad ſignificationem formæ eſt productus, etſi nondum ad aures peruenerit; quorum vtrumque in inſtanti fit. Nam etſi admotio aquæ ad corpus fiat in tempore, tamen in inſtanti certa pars aquæ tangit corpus, qui cõtactus eſt terminus ipſius motus, & aliquid intrinſecum lotioni & baptiſmo; vt videbimus infrà q. 66. a. 4. dub. 2. Similiter motio linguæ, dentium, ac anhelitus fit in tempore; eorum tamen colliſio ſecundùm aliquam ſui partem fit in inſtanti, & conſequenter etiam productio alicuius ſoni. Quare falſum eſt, Sacramentum ſecundùm nihil ſibi intrinſecum in aliquo inſtanti exiſtere: & conſequenter cùm poſſit aſſignari aliquod inſtans in quo & poſſit dici perfectum, & ſecũdum aliquid ſui adhuc eſſe: omnino dicendum eſt eo inſtãti producere gratiam. Nec vlla eſt ratio quæ contra hanc ſententiam poſſit obiici, quæ habeat aliquid difficultatis, poſito quòd Sacramẽta tantùm moraliter cauſent gratiam. 63

Sacramentũ ſecundum aliquid ſui intrinſecum in inſtanti exiſtit.

DVBIVM V.

Vtrùm Sacramenta cum fictione ſuſcepta aliquando reuiuiſcant?

Not. 1. Dupliciter poſſe Sacramentum fictè ſuſcipi. 1. ſine intentione ſuſcipiendi Sacramentum, vel, cum defectu aliquo eſſentiali, ita vt Sacramentum ſit nullum: & de hoc caſu nulla eſt quæſtio, quia tunc iterari debet. 2. quando Sacramentum ſecundùm eſſentialia integrum ſuſcipitur, ſed ſine effectu, ob indiſpoſitionem ſuſcipientis: hũc enim Doctores, imitati D. Aug. l. 1. de baptiſ. contra Donat. c. 12. initio, dicunt fictè ſuſcipere Sacramentum: quia nec verè legitimè diſpoſitus ad Sacramentum accedit, nec eius effectum accipit; ſed quodammodo fingit ſe vtrumque facere. Quod igitur hîc quæritur, eſt, 64

Fictio duplex.

D. Aug.

Vtrùm

Vtrùm Sacramentum validè quidem, ſed fictè, ſiue ſine collatione gratiæ ſuſceptum, poſtea recedente fictione ex opere operato conferat aliquam gratiam?

65 Not. 2. hanc difficultatem 1. omnium tractatam à D. Aug in libris de baptiſmo contra Donatiſtas (nam ſermo de paſſione Domini, ex quo aliqui quædam pro hac difficultate citant, non eſt D. Cypriani, ſed alterius authoris) vbi ſatis apertè docet baptiſmum fictè ſuſceptum recedente fictione conferre ſuum effectum. Nam l.1.c.12.& l.3.c.13.& l.6.c.5. docet baptiſmum in hæreſi aut ſchiſmate ſuſceptum tunc incipere prodeſſe ac valere ad ſalutem, & remiſſionem peccatorum, quando baptizatus in hæreſi aut ſchiſmate ad vnitatem Eccleſiæ per pœnitentiam conuertitur.

D. Aug primus docuit Sacramentum reuiuiſcere.

Reſpondent aliqui D. Aug. tantùm velle docere per baptiſmum tunc talibus remitti pœnas temporales, quæ peccatis antè commiſſis iam per pœnitentiam deletis debebantur. Sed Aug. plus voluit: quia l.3.c.13.ait, baptiſmum tali caſu ita valere ad dimittenda peccata, *vt idem ipſe qui propter diſcordiam operabatur mortem, propter pacem intus operetur ſalutem.* Vbi per ſalutem vitam animæ, & gratiam habitualem intelligit, quæ morti opponitur.

D. Auguſt.

66 Probant hæc aliqui hac ratione (qua credunt etiam Auguſtin. in hanc ſententiam adductum) quia ſcilicet (vt poſtea docuit Trid. ſeſſ 6.cap.4.) Remiſſio peccati antè baptiſmum commiſſi iam fieri nequit ſine baptiſmo, aut eius voto. Atqui ita baptizatus non poteſt poſtea iuſtificari per votum baptiſmi (quia iam amplius baptizari nequit) ergo debet iuſtificari per ipſum baptiſmũ. Sed vt benè notat Vaſquez diſp.159. nu.51. hæc ratio non probat vllo modo quod illi intendũt. Nam vt maior ſit vera, nullo modo requiritur vt aut baptiſmus, aut eius votum ex opere operato peccata deleat, aut gratiam conferat: nec in hoc ſenſu verba Concilij intelligenda ſunt: (eſſent enim falſa. nam quando quis ante baptiſmum per contritionem iuſtificatur, neque baptiſmus, neque eius votum ex opere operato iuſtificationem operatur, vt oſtendi dubio 4.& fatentur etiam Authores illius rationis) ſed Concilium nihil aliud docet quàm quantumcumque quis fuerit iuſtificatus per contritionem, nihilominus eum teneri baptizari, niſi iam ſit baptizatus: ſiue neminem vnquam iuſtificari, niſi qui aut actu receperit baptiſmum, aut habeat implicitum votum baptiſmi. Hinc Concilium non dicit non neceſſariò iuſtificari per baptiſmum, aut eius votum; ſed non poſſe ſine alterutro iuſtificari. Quidam autem putant D. Auguſtinum etiam hoc ſenſu dixiſſe baptiſmum fictè ſuſceptum pœnitenti poſtea incipere valere ad ſalutem: nimirum partim quia ille iam ſatisfacit obligationi ſuſcipiendi baptiſmum, quam omnes per peccatum originale, aliudue actuale prius commiſſum directè contrahimus, ita vt ſine huius ſuſceptione, vel voto iuſtificari nequeamus, partim quia talis per baptiſmum iam factus eſt capax aliorum Sacramentorum, per quæ poſtea iuſtificatur.

Trident.

Vaſquez.

67 Sed ſi D. Aug. in illis libris attentè legatur, eiuſque ſcopus ſpectetur hæc explicatio nõ ſatisfacit.

Pro quo Not. D Aug. diſputare hãc quæſtionẽ vt reſpõdeat Donatiſtis, qui, vt patet ibidem l.1. c.11. à Catholicis petebant vtrùm per baptiſmũ collatum, & ſuſceptum in ſuo ſchiſmate remitterentur peccata, & conferretur Spiritus S. gratia, an non? Quòd ſi, inquiebant, primum dicatur, ergo Spiritus S. datur apud nos, atque ita habemus veram Eccleſiam. Si ſecundum, ergo debetis redeuntes à nobis ad vos iterum baptizare Quibus D. Aug c.12. reſpondens ſimiliter ab iis petit: Vtrùm fictè ſiue ſine dolore peccatorum in vera Eccleſia baptizato (quem etiam ipſi fatebantur non debere rebaptizari) remittãtur peccata, nec ne? Deinde ſubiungit duplicem modũ quo poſſent reſpondere. 1. dicendo tali non valere baptiſmum ad ſalutem quando baptizatur, ſed poſtea quando ſe conuertit. 2. dicendo tali pro illo momẽto quo baptizatur per vim baptiſmi dimitti peccata, ſed per fictionem continuò redire. *Sicut*, inquit, *fit, cùm quiſque à tenebris per lucem tranſit ad tenebras, oculi quidem eius in tenebras perpetuò diriguntur, ſed non poteſt lux niſi perfundere tranſeuntem.* Deinde hoc fortè dici poſſe probat ex parabola Matt. 18. vbi à ſeruo nequam, quia noluerat dimittere debitum conſeruo ſuo, debitum iam antè remiſſum repetitur.

Item li.3.c.13.ait: *De remiſſione peccatorũ vtrùm per baptiſmũ apud hæreticos fiat, quid mihi videatur, in alio iam volumine* (ſcilicet loco iam citato) *ſcripſi, ſed etiam hic breuiter commemoro. Si fit illic remiſſio debitorum per baptiſmi ſanctitatem, rurſus debita redeunt per hæreſis aut ſchiſmatis obſtinationem: & ideo neceſſarium habent huiuſmodi homines venire ad catholicam pacem vt hæretici & ſchiſmatici eſſe iam deſinant, & eorum quæ in illos redierãt, peccatorum purgationẽ in vnitatis vinculo caritate operante mereantur. Si autem quamuis apud hæreticos aut ſchiſmaticos idem ſit baptiſmus Chriſti, non tamen ibi operetur remiſſionem peccatorum propter eandem diſcordiæ fœditatem, & diſſenſionis iniquitatem; tunc incipit valere baptiſmus ad dimittenda peccata, cùm ad Eccleſiæ pacem venerint, non vt iam dimiſſa non retineantur* (id eſt, non ſicut fieret, ſi prior illa ſententia eſſet vera, vt peccata ſeu debita ſemel remiſſa, & per fictionem reuocata, deſinant retineri ſiue imputari, quia nimirum 2. dimittuntur) *neque vt ille baptiſmus quaſi alienus aut alius improbetur, aut alter tradatur: ſed vt idem ipſe qui propter diſcordiam foris operabatur mortem, propter pacem interius operetur ſalutem.* Deinde pergit probare eandem rem poſſe ratione diuerſarum circumſtantiarum modò mortem, modò vitam operari.

Ex quibus clarè patet, Auguſt. velle ita baptiſmum talibus iam conuerſis valere ad ſalutem, vt hanc ipſam operetur. 1. Quia vult oſtendere id quod illi quærebant, ſcilicet, quomodo per talem baptiſmum conferatur Spiritus ſanctus; docetque hunc conferri per ſanctitatem Sacramenti, vel dum hoc cõfertur, ita tamen vt poſtea redeant ſtatim peccata (non quòd velit hoc eſſe verum: quia eſt apertè falſum; ſed vt doceat, fore vt ratione peruerſæ voluntatis ſtatim redeant peccata, etſi propter vim Sacramẽti illo momento remitterentur: quia cenſerẽtur quaſi ſub cõditione remitti, cùm abſolutam remiſſionem 68

Sacramentum reuiuiſcens ſecundum D. Auguſt verè cauſat gratiam.

per

peruerſitas voluntatis impediret (vel,)quod ſecundùm veritatem dicendum eſt) poſtea dum baptizatus conuertitur. 2. Quia dicit hunc operari ſalutem, innuitque id facere eodem modo, ſicut in ſchiſmate operatur mortem, in quo ipſa ſuſceptio in ſe eſt peccatum mortale, & operatur mortem animæ 3. Quia ideo poſtea probat eandem rem poſſe operari mortem & vitam. 4. Quia in priore caſu (quo ſc. baptiſato ſtatim remittuntur peccata, iterũq; imputantur, nõ dicit redeũti ad Eccleſiã incipere valere baptiſmum ad ſalutẽ, ſed peccata ei remitti operante caritate. In 2. autẽ docet baptiſmum redeunti incipere valere ad ſalutem, & hãc operari: quia ſcilicet poſita veritate prioris ſententiæ baptiſmus iam antè contuliſſet Spiritum ſanctum. In 2. autem ac vera ſententia vel debet conferre gratiam poſtea, vel dici nunquam contuliſſe. quod tamquam abſurdum Auguſtinus vbique euitat. Secundùm alios autem in vtroque caſu redeunti ad Eccleſiam eodem modo baptiſmus valeret ad ſalutem, nec dicta poſſent vllo modo commodè explicari.

69 Not 3. D. Auguſt. hanc vim tribuere baptiſmo ob intrinſecam vim quam in ſe habet, eò quòd ſit op⁹ Chriſti, qui, vt multis locis docet, in omni baptizante baptizat. Item quia, vt docet l. 1. de baptiſmo cõtra Donat. c. 10. baptiſmus eſt quoddã ſemen Chriſti, quo Eccleſia etiam per hæreticos generat filios, quod mala volũtate ſuſcipientium impediri quidem poteſt, ne ſtatim conferat effectum; tamen omnino corrumpi aut tolli non poteſt, & conſequenter ſtatim ablato per legitimam diſpoſitionem impedimento confert ſuum effectum Et hoc eſt quod ait l. 6. de baptiſmo c. 5. *Et ideo ſi ab illa peruerſitate correctus, & à ſeparatione conuerſus veneris ad catholicam pacem, ſub eodem baptiſmate quod acceperat, peccata dimittuntur propter vinculum caritatis, ſub quo baptiſmate peccata eius tenebantur propter ſacrilegium diuiſionis.* Vbi Auguſt.
17 non vult (vt quidam putant) docere tali conuerſo peccata ſolùm dimitti per actum caritatis, nõ cooperante baptiſmo; ſed pacem & reconciliationem cum Eccleſia (hanc enim Auguſtin. non autem actum caritatis, per vinculum caritatis intelligit) efficere, vt peccata eius per baptiſmũ poſſint dimitti, quæ antea ita per ſchiſma tenebãtur, vt per baptiſmũ dimitti non poſſent. Nam ſubdit: *quia illud* (ſcilicet baptiſma) *& in homine iuſto, & in homine iniuſto ſemper ſanctum eſt* (quia ſcilicet vim habet ſanctificandi) *quod neque æquitate alicuius augetur, neq; alicuius iniquitate minuitur.* quia ſcilicet quatenus eſt opus & ſemen Chriſti, in ſe immutatam vim regenerandi ſemper retinet, donec eam ablato obice aliquando exeruerit.

70 Hanc eſſe mentem D. Aug. ſuprà dicta omnia loca conferenti facilè patebit. Et ex iis ſatis clarè colligitur D. Auguſtinum ſenſiſſe baptiſmũ cum obice gratiæ ſuſceptum, hoc remoto ex vi ſua, ſiue ex opere operato remittere peccata, & conferre gratiam. De aliis autem Sacramentis nihil dixit, quia occaſio ſe non obtulit. Poſtea tamen Scholaſtici Doctores idem de aliis Sacramentis dixerunt, diuerſi de diuerſis, aliqui de pluribus, alij de paucioribus, prout quiſque concipiebat Auguſtinum diuerſa ratione fuiſſe permotum, vt hoc de baptiſmo aſſereret. D. Thom. *D. Thom.* in 3. p. de nullis Sacramentis id aſſerit, niſi de baptiſmo qu. 69. art. 10. quem probat reuiuiſcere, quia imprimit characterem. Idem ob eandem rationem docuit de baptiſmo in 4. d 4. q. 3. a. 2. quæſtiuncula 3. ad 3. negans eſſe eamdem rationẽ Vener. Euchariſtiæ: quia non imprimit characterem. Vnde colligitur eum ſenſiſſe omnia, & ſola Sacramenta imprimentia characterem reuiuiſcere. Idem tamen in 4. d. 17. qu. 3. a. 4. quæſtiuncula 1. docet, accipientem Sacramentum pœnitentiæ cum obice, poſtea hoc ſublato percipere eius fructum. *Sicut*, inquit, *etiam eſt in alijs Sacramentis.* Vbi videtur hoc priuilegium omnibus Sacramentis tribuere; quam ſententiam apertè docet Caiet. tom. 1. opuſc. tract. 5. qu. 5. §. *Communis autem ratio*; putans eam eſſe D. Thomæ. & hæc ſententia eſt plurimorum Theologorum, vt patet ex P. Henriquez l. 1. de Sacramentis c. 25. *Caietan.* *Henriquez.*

Contrà Soto in 4. d. 6. qu. 1. ar. 8. & Vaſquez diſput. 161. c. 2. putant hoc, vt ſummum, ſoli baptiſmo conuenire. Ratio eſt, quia Sacramenta non poſſunt hanc vim habere niſi ex inſtitutione Chriſti, quam non poſſumus cognoſcere niſi ex Scriptura, traditione, aut Patribus. Atqui nec Scriptura, nec traditio, nec Patres aliquid ſimile de Sacramentis docent, niſi ſolus Auguſtinus de baptiſmo Ergo gratis de alijs aſſeritur. *Soto.* *Vaſquez.*

Suarez diſp. 28. ſect. 6. 1. putat idem dicendum de omnibus Sacramentis imprimentibus characterem. Ratio eius eſt. Quia cùm hæc non poſſint repeti, niſi reuiuiſcerent, ſequeretur fictè ea ſuſcipientem numquam vlla ratione poſſe eorum gratiam conſequi; cùm tamen ſit ei valdè neceſſaria. Deinde 2. ob eandem rationem putat idem dicendum de matrimonio, & extrema vnctione: quia illud viuente coniuge; hoc durãte eodem morbo repeti non poteſt. Sed alij reſpondẽt, hoc argumentũ tantùm probare, pertinere ad diuinam prouidentiam eo caſu talibus hominibus alia ratione iam iuſtificatis, ratione Sacramenti iam ſuſcepti, dare ſuo loco & tẽpore ea auxilia actualia, quę aliàs gratia Sacramentalis habet ſibi annexa: quod fieri poteſt, etſi Sacramentum cum obice ſuſceptum, poſtea hoc ſublato nullam gratiam habitualem ex opere operato conferat. Quare hæc ratio non conuincit. 3. Idem putat de pœnitentia caſu quo detur informis: ſed ſuo loco oſtendemus hanc non dari informem. 4. de Vener. Sacramento docet rem eſſe dubiam, remittitque ſolutionem ad proprium tractatum; vbi docet eam quibuſdam tantùm caſibus reuiuiſcere. *Suarez.*

Not. 4. Doctores etiã hîc diſputare. Vtrum Sacramenta, poſito quòd reuiuiſcant, conferant ex opere operato diſtinctam gratiam ab ea, quę confertur ratione diſpoſitionis, aut Sacramenti quo obex tollitur. Quidam enim id negant; ſed volunt tunc hanc gratiam ſimul conferri & à Sacramento ſequente, & à reuiuiſcente; quatenus per eam diuerſa peccata remittuntur. quia hæc partim remittuntur per vnum Sacramentum, partim per aliud. 71

Ex his patet totam hanc rem eſſe ſatis dubiam, nec poſſe hîc quidquam ſolidè probari, niſi ex auctoritate D. Auguſtini, quæ tamen hac in re nobis debet eſſe magni momenti, quia eam *D. Auguſt.*

omnes

omnes cõmmuniter ferè Scholaſtici amplectuntur, eámque hactenus Eccleſia in omnibus rebus ad doctrinam Chriſtianam pertinentibus maximi ſemper fecit. quare ex eius ſententia tota hęc res videtur definienda.

72 Concl. 1. Ex ſententia D. Auguſtini baptiſmus cum obice ſuſceptus, hoc ſublato confert gratiam, veréque regenerat ex opere operato. Quia vt patet ex locis citatis ipſe docet eum hęc facere vi ſua, & quia Sacramentum eſt, ſiue quia vim ſanctificandi habet etiam ſuſceptus ab iniuſto, etſi eam non exerceat donec obex tollatur. Item quia eſt opus & ſemen Chriſti. quæ omnia ſignificant illum ex opere operato hæc facere. quia Sacramentum conferre gratiam ex opere operato, nihil eſt aliud, quàm ipſum hanc conferre vi ſua, & quatenus eſt opus Chriſti.

73 Concl. 2. Probabilius eſt baptiſmum ſublato obice conferre diſtinctam gratiam habitualem ab ea quæ confertur ratione operis, quo obex tollitur: ita ſcilicet vt auferens obicem plus gratiæ recipiat, quàm per eum actum reciperet, ſi præcedens Sacramentum non reuiuiſceret.

Probatur, quia D. Auguſtinus locis citatis docet eo caſu baptiſmum conferre vi ſua Spiritum ſanctum, & operari hominis ſalutem; ita vt ei proſit ad ſalutem. quæ apertè ſignificant hominem tunc aliquid accipere ratione Sacramenti, quod aliàs non acciperet, quia aliàs Sacramentũ ei verè non prodeſſet ad ſalutem. nam eandem planè gratiam acciperet ratione operis, quo obex tollitur, etſi Sacramentum nihil operatur. Nec ſufficit dicere eatenus prodeſſe ad ſalutem, quatenus ratione eius accipit poſtea gratias pręuenientes. quia D. Auguſt. dicit prodeſſe ad ſalutem conferendo Spiritum ſanctum, qui ſolùm confertur per gratiam habitualem. Confirm. Quia quoties Doctores docent Sacramẽta conferre gratiam ex opere operato, intelligunt hoc de diſtincta gratia ab ea quæ confertur ex opere operantis: Ergo ſimiliter etiam hîc intelligendum eſt.

74 Concl. 3. Baptiſmus reuiuiſcens remittit omnẽ pœnam temporalem debitam peccatis ante eius ſuſceptionem commiſſis, eodem modo ac ſi fuiſſet legitimè receptus. Ita D. Thom. locis ſuprà citatis, & communiter Doctores. Probatur, quia Doctores communiter docent ideo baptiſmum hanc vim habere, quia regenerat, & facit quaſi alium hominem. Atqui baptiſmus reuiuiſcens verè regenerat: vt docet D. Aug. locis citatis, præſertim l. 1. c. 10. Ergo etiam habet eandem vim.

D. Thomas.

75 Concl. 4. Etſi D. Aug. de ſolo baptiſmo doceat eum reuiuiſcere; probabiliter tamen ex eo colligitur idem dicendum de Confirmatione & Ordine. Quia ratio qua illud probat de baptiſmo, in hæc Sacramenta etiam conuenit. Nam eodem modo ſunt opus Chriſti ex ſe ſanctum, ſiue vim ſanctificandi habens, perpetuò in homine incorruptum perſeuerans, ratione characteris & ſtatus in quo illa hominem conſtituũt, qui perpetuò immutabilis durat. Ergo etiam vim ſuam ſanctificandi perpetuò retinent, eámque ſublato obice exerunt.

Confirmatio & Ordo reuiuiſcunt.

Et poſſunt hæc probabili coniectura confirmari: quia cùm Deus hæc Sacramenta inſtituerit ad ſubueniendum hominis neceſſitati (quia eorum gratia ad dignè obeundum ſtatum in quo illa nos conſtituunt, eſt nobis valdè neceſſaria) probabile eſt Deum noluiſſe hominem ea indiſpoſitè ſuſcipientem manere perpetuò deſtitutũ omni medio quo poſſit eorum effectum conſequi: quod ſequeretur, ſi non reuiuiſcerent, cùm iterari nequeant. Et quamuis hoc argumentum in rigore tantùm probet, tali homini conuerſo poſtea conferri ratione Sacramentorum eaſdem gratias præueniẽtes, quas alij recipiunt ratione gratiæ Sacramentalis; quia hoc modo eius neceſſitati ſufficienter ſubuenitur: tamen cùm Chriſtus ita Sacramenta inſtituerit, vt non ſolùm dignè ſuſcipientibus conferant ius ad dictas gratias præuenientes, ſed etiam gratiam habitualem, quæ ſit quaſi fundamentum illius iuris: probabile eſt ita inſtituiſſe, vt quacunque ratione conferant homini ius ad illas gratias, conferant etiam fundamentum illius, ſiue gratiam habitualem.

Concl. 5. Idem probabile eſt de matrimonio: 76
quia eadem etiam huius eſt ratio. Nam eſt etiam opus Chriſti, & ex ſe ſanctum eo ipſo quo Sacramentum eſt. Item eſt conſtans & permanens ratione vinculi & ſtatus in quo contrahentes conſtituit: qui etſi non omnino, tamen aliqua ratione perpetuus eſt; quia viuente coniuge, nec illud iterari, nec hic ſolui poteſt. Atque ita eadem in hoc & aliis videtur ratio.

Etiam matrimonium.

Vtrùm autem quando obex ſolùm tollitur mortuo coniuge, conferat nihilominus gratiam, valdè dubium eſt, & pars negatiua eſt probabilior: quia tunc Sacramentum nulla ratione permanet, ſed iterari poteſt, nec eſt eadẽ illius gratiæ neceſſitas.

Concl. 6. Poteſt probabiliter idem dici de 77
Extrema vnctione, modò obex tollatur durante eodem morbo. Quia cùm hoc Sacramentum ſit ita inſtitutum, vt toto eo tempore nequeat iterari, videtur quaſi in habitu in ęgroto toto eo tempore perſeuerare. Atque ita in hoc eadem erit ratio.

Atque Extrema vnctio.

Concl. 7. Probabilius eſt V. Euchariſtiam 78
nullam conferre gratiam, ſi obex tollatur poſt conſumptas ſpecies: quia cùm hoc Sacramẽtum quantum eſt ex vi inſtitutionis Chriſti, poſſit etiam eodem die ſępiùs ſumi (quia ter à ſacerdotibus in natali Domini, & quãdoque ob alias cauſas ſæpè per diem ſumitur) videtur conſumptis ſpeciebus nec actu, nec quaſi in habitu (vt de aliis Sacramentis diximus) vlteriùs permanere; & cõſequenter nec hæc, nec aliæ rationes, ob quas dixi alia Sacramenta reuiuiſcere, hîc locum habent. Et aliunde ſequeretur, eum qui aliquandiu millies per diem ingenti cum ſacrilegio cõmunicaret, poſtea conuerſum ex immani flagitio ſubitò acquiſiturum magnam ſanctitatem. quod videtur valdè abſurdum. Secùs eſt quando obex tollitur ante conſumptas ſpecies: quia Sacramentum adhuc durat, & probabile eſt poſſe conferre nouam gratiam ex opere operato, ſi accedat noua diſpoſitio: vt videbimus ſuo loco.

Quid ſentiendum de Ven. Sacramẽto.

De Sacramento Pœnitentiæ nihil hîc dico: quia probabilius credo non dari informe.

79 Dices, opera mortua nunquam per pœnitentiam viuificantur. Atqui Sacramentum indignè ſuſceptum eſt opus mortuum. Ergo nunquam viuificatur.

Reſp. ipſam ſuſceptionem indignam, vt eſt opus hominis, eſſe quidem opus mortuum, atq; etiam mortiferum: ipſum tamen ſacramentum eſſe opus Chriſti in ſe viuum & ſanctum, & ex Chriſti meritis habens vim ſanctificandi, quam ablato impedimento ſtatim exerit.

Sunt qui alia quædam contra dicta obiiciunt, quibus difficile videtur fieri poſſe vt diuerſa peccata ſimul in eodem exiſtentia poſſint remitti partim per Sacramentum reuiuiſcens, partim per contritionem, aut Sacramẽtum ſubſequens, quod nos aſſerimus quandoque fieri: ſed hoc facile fieri poſſe, patebit ex dubio ſequenti.

DVBIVM VI.

Qualis diſpoſitio requiratur ad tollendum obicem: & quomodo tunc Sacramentum reuiuiſcens ſuum effectum operetur?

80 *Obex gratiæ eſt duplex.* NOTA 1. obicem poſſe eſſe duplicem. 1. omnino poſitiuum; quando quis actualiter peccat ſuſcipiendo Sacramentum. 2. quaſi negatiuum; quando quis indiſpoſitus quidem accedit ad Sacramentum, tamen hoc inuincibiliter ignorat, ideóque non peccat. Conſiſtit itaq; hic obex propriè non in ipſo peccato habituali (nec enim opus eſt hoc priùs tolli, quàm Sacramentũ conferat ſuum effectum: quia aliàs nunquam per Sacramentum remitteretur peccatum) ſed in defectu diſpoſitionis requiſitæ. Quod vt clariùs ſit,

Peccatum habituale duo includit. Nota 2. Peccatum mortale habituale duo in ſe includere. 1. ipſam maculam, ſiue hæc ſit priuatio gratiæ, ſiue habitualis à Deo auerſio. 2. habitualem voluntatem, qua peccatũ commiſſum tam diu cenſetur peccatori manere habitualiter voluntarium, donec voluntas per verum eius odium ſaltem virtuale ab eo auertatur. *In quo conſiſtat obex gratiæ.* Obex igitur non conſiſtit in priore, ſed in 2. quia retinens maculam peccati ſufficienter eſt diſpoſitus ad baptiſmum, ſi modò habeat tale odium ſupernaturale ſiue attritionem, qua ſecundùm illud tollitur. Et hæc quidem vera ſunt reſpectu peccatorum ante ſuſceptionem Sacramenti commiſſorum: fallunt tamen reſpectu ſubſequentium, vt dicam concl. 1.

81 Not. 3. conuenire inter omnes Doctores 1. ad tollendum obicem ſufficere contritionem, aut attritionem cum Sacramento pœnitentiæ, quãdo aliquod peccatum poſt baptiſmum commiſſum eſt. 2. neceſſariam eſſe contritionem, aut attritionẽ cum Sacramento, quoties ipſa ſuſceptio Sacramenti fuit ſacrilega. 1. quia cùm hoc peccatum directè impediat, & quãtùm eſt in ſe interimat vim Sacramenti, nõ poteſt per idem Sacramentum remitti. 2. *Nullum Sacramentum remittit peccata futura.* Quia nullum Sacramentum inſtitutum eſt ad remittenda peccata futura, nec ad hoc vllam vim habet. Atqui hoc peccatum eſt aliquo modo natura poſterius ipſo Sacramẽto, quia non ſolùm interna voluntas ſuſcipiendi ſacrilegè Sacramentum, ſed ipſa externa ſuſceptio eſt verum peccatum, quod nõ cenſetur cõpletum, niſi perfecta ſuſceptione Sacramentum ſit poſitum: & conſequenter ſecundum eſſe cõpletum eſt ſaltem natura poſterius ipſo Sacramento. Vnde etiam D. Aug. l. 1 de baptiſ. c. 12. ſæpiùs apertè inſinuat, ipſam fictionem nullo modo remitti per baptiſmum fictè ſuſceptum, ſed per pœnitentiam ſequentem. *D. Aug.*

Hinc etiam communiter Doctores aſſerunt, 82 quoties peccatum mortale commiſſum eſt poſt Sacramentum cum obice etiam negatiuo ſuſceptum, neceſſariam eſſe contritionẽ, aut attritionem cum Sacramento. Durand. in 4. d. 4. q. 4. ad 1. Scot. ibid. q. 5. obiect. 2. & alij communiter. Paludan. tamen in 4. d. 4. q. 5. probabile putat hoc caſu ſufficere attritionem. *Durand. Scotus. Palud.* Quia etſi Sacramentum non ſit inſtitutum ad remittenda peccata ſequentia, videtur tamen per accidens in hoc caſu hæc poſſe remittere: ſicut Sacramẽta viuorum conferunt quandoq; primã gratiam, & cõfeſſio delet peccata licitè omiſſa. Eſſe autẽ hîc eandem rationem inde patet, quia etſi Vener. Sacramentum v. g. non ſit inſtitutum ad remittendum peccatum mortale: tamen hoc inuincibiliter ignoratum remittit attrito præcisè, quia habet vim conferendi gratiam ex opere operato non ponenti obicem, & attritus non ponit obicem. Atqui Sacramentum fictè ſuſceptum retinet veram vim poſtea conferendi gratiam ex opere operato nõ ponenti obicem, nec attritus ponit vllum obicem (quia ſolum peccatum mortale dicitur obex, de quo quis non eſt attritus; nam aliàs attritus exiſtens in peccato mortali poneret obicem V. Sacramento:) Ergo huic cõfert gratiam, & delet per accidens peccatũ etiam poſtea commiſſum, cum obligatione tamen idem confitendi. Quidam ob has rationes putant hanc ſententiam eſſe probabilem, licet contrariam credant veriorem. Vaſqu. verò diſp. 160. n. 14. negat eſſe probabilem, quod credo verius, vt oſtendã infrà. *Vaſquez.*

Eſt igitur prima & præcipua difficultas, Vtrùm 83 quando obex fuit tantùm negatiuus, nec poſtea commiſſum fuit vllum peccatum mortale, ad illum tollendum ſufficiat attritio. Affirmant Suar. diſp. 28. ſect. 5. concl. 1. Palud. citat. n. 82. P. Henr. l. 1. c. 24. nu. 2. qui alios citat. Alij verò cum Scoto in 4. d. 4. qu. 5. propoſ. 3. id negant; quorum ratio eſt, quia hæc res nobis ex ſola auctoritate, & præcipue D. Aug conſtare poteſt. Atqui nec D. Aug. nec vlli antiqui affirmarunt ſolam attritionem ſufficere. Ergo nec nos debemus id affirmare. *Suarez. Palud. Henriq. Scotus. D. Aug.* Sed hæc ratio nihil valet. quia, vt bene docet Vaſquez, antiqui non diſputarunt vnquam de hoc caſu, ſed tantùm de eo, quo quis actu peccat in ipſa ſuſceptione. quare non eſt mirum, ſi non dixerint attritionem ſufficere. *Vaſquez.*

II. difficultas eſt, Vtrùm peccata quę committuntur dum quis ſuſcipit baptiſmum (v. g. ſi quis tunc habet actualem voluntatem furandi) debeant poſtea in confeſſione explicari. 84 D. Thom. enim q. 69. a. 10. ad 2. ait ipſam fictionem debere auferri per pœnitentiam, ſed omnia alia peccata tam præcedentia, quàm ſimul exiſtentia remitti per baptiſmum: probátque ex loco quodam D. Aug. *D. Thom.* Sed hic nihil facit ad rem. quia D. Aug. ibi loquitur ſecundùm ſententiam illam, quæ dicit baptiſmum fictè ſuſceptum eodem inſtanti remittere *D. Aug.*

mittere omnia peccata vſque ad illud inſtans facta, atque etiam ipſam fictionem; ſed ſtatim reditura: vt oſtendi dub. 5. D. Thomam communiter ſequuntur Thomiſtæ. Ratio eorũ eſt. Quia quòd fictio non poſſit remitti per baptiſmum, eſt, quia habet ſingularem cum eo repugnantiam, quam alia peccata non habent, quare cùm non ſequantur ipſum baptiſmum, poterunt per eum remitti.

Quæ ſententia ſi velit per baptiſmum remitti etiam peccata, quæ eodem inſtanti, quo hîc perficitur, committuntur, ita vt hæc poſtea nõ ſint confitenda; etiamſi eſſet vera, non tamen haberet locum in praxi. 1. Quia fortaſſe humanitus non poteſt fieri, vt tunc committatur aliquod peccatum, & non duret vlteriùs: quia actus noſtri non ſunt merè inſtantanei, ſed per tempus durant. Et quamuis poſſet contingere, vt actuale peccatum priùs inceptum eodem inſtanti finiretur, quo baptiſmus completur: tamen hoc nemo poteſt aduertere. quare ſaltem ſub dubio peccator teneretur id confiteri. quia neſciret an non durauerit poſtea.

85 III. Difficultas eſt, Quando obex tollitur per contritionē, aut Sacramentum ſubſequens, cùm tunc ratione Sacramenti reuiuiſcentis detur maior gratia, quàm quæ reſpondeat præcisè cauſæ qua tollitur obex: vt patet ex dubio præcedenti concl. 2. difficultas, inquam, eſt, qua ratione vtraque gratia producatur ab vtraque cauſa. Quidam enim volunt cauſam tollentem obicem priùs producere ſuum effectum, quàm Sacramentum reuiuiſcens. Quibus videtur fauere D. Thomas qu. 69. artic. 10 ad 2. vbi dicit priùs per pœnitentiam tolli fictionem, & deinde baptiſmum remittere reliqua peccata ante ipſum commiſſa. Loquitur autem de fictione quæ ſit peccatum actuale, quæ tolli nequit ſine infuſione gratiæ.

D. Thomas.

86 IV. Difficultas eſt, Vtrùm Sacramentum reuiuiſcens meliùs diſpoſito conferat maiorē gratiã? Pars enim affirmatiua probatur: quia Sacramentum dum ſuſcipitur, confert plus gratiæ meliùs diſpoſito: vt oſtendi dub. 4. concl. 2 Ergo etiam dum reuiuiſcit. quia eſt eadem ratio. Et rationes quæ probant de vno, probãt etiam de alio, præcipuè quando Sacramentum reuiuiſcit per ſolam attritionē, quia videtur inconueniens quòd attritus vt decem non recipiat maiorem gratiam, quàm attritus vt vnum. Nec refert quòd hæc attritio non diſponat ad ſuſceptionem Sacramenti: quia ſufficit quòd diſponat ad eius effectum. Nam cùm Sacramentum ſecundum ſe non pendeat à diſpoſitione, ſed ſolùm ratione ſui effectus. videtur magis attendendum qualis ſit diſpoſitio dum confertur effectus, quàm dum ſuſcipitur Sacramentum.

87 Dices, Inde ſequeretur eum qui fictè ſuſcepit Sacramentum, & poſtea tollit obicem diſpoſitus vt 10. melioris eſſe conditionis eo qui dignè recepiſſet Sacramentum diſpoſitus vt vnum. Reſp. hîc nullum eſſe abſurdum: quia talis non reportat lucrum ex ſuo ſcelere (quod vel per accidens, vel ſummum vt quædam occaſio ſe habet reſpectu maioris gratiæ) ſed ratione maioris diſpoſitionis & diligentiæ, quia ſe ad effectum Sacramenti ſuſcipiendum præparauit, cui alter æqualem etiam habuiſſet, ſi æquè ſe præparaſſet. Simili modo ſi aliquis ſuſciperet baptiſmũ cum obice priuatiuo, ſine vllo nouo peccato. & alter eum tunc contemneret ſuſcipere, & deinde ſæpiùs vterque æqualiter peccaret, vel ſecundus etiam multò grauiùs: & tãdem in fine vitæ vterque æqualiter contritus ille tolleret obicem, & hic baptizaretur, etſi hic lõgè grauiùs peccaſſet, tum ipſa dilatione baptiſmi, tum etiam per alia peccata, tamen vt minimum æqualem gratiam cum altero reciperet, & præterea remiſſionem omnis pœnæ temporalis, quàm ille non reciperet. Nec ſecundus reciperet commodum ex ſuo ſcelere, ſed ex baptiſmo cui peccatum contemptionis vel omnino per accidēs, vel vt ſummum tanquam quædam occaſio fuiſſet adiunctum, Quare Vaſquez diſput. 159. c. 5. ait hanc partem eſſe veriorem, poſito quòd Sacramentum reuiuiſcens conferat gratiam ex opere operato. Suarez verò diſput. 28. ſect. 4. §. *Atque in hũc modum*, putat vtramque partem probabilem; veriorem tamen credit negatiuam.

Vaſquez.

Suarez.

Ex his patet multa in his eſſe valdè obſcura, 88
quia cùm pendebant merè ex inſtitutione Chriſti, qui & hoc & illo modo potuit Sacramenta inſtituere: difficile eſt conijcere quomodo ea inſtituerit, quod ad præſentes quæſtiones attinet, cùm neque ex Scriptura, neque ex traditione aliquid omnino certi habeamus. Quia verò, vt dixi dub. 5. horum ſolutio præcipuè debet peti ex D. Aug. conabimur ex ipſius dictis ibidem explicatis quantùm poterimus, eandem deducere.

Concl. 1. Quandocumque ſuſceptio Sacramenti fuit peccatum mortale, aut poſt eam ſuſcipiens mortaliter peccauit, vt reuiuiſcat, neceſſaria eſt contritio, aut attritio cum alio Sacramento. 89

Prior pars ab omnibus conceditur, & ex probatione 2. partis confirmabitur; quia, vt oſtendi ſuprà n. 81. & probabo infrà n. 96. hoc peccatum conſummatur natura poſterius ipſo Sacramento. 2. partem probant aliqui ex Trident. ſeſſ. 7. can. 10. de baptiſmo, & ſeſſ. 14 cap. 2. vbi dicitur peccata poſt baptiſmũ commiſſa per hunc non remitti, ſed per pœnitentiam. Sed Concilium apertè loquitur de remiſſione peccati directa & per ſe ſine obligatione id confitendi; & in caſu quo baptiſmus iam antè habuit ſuum effectum, vt patet legenti, quia agit contra hæreticos qui dicunt peccata baptizati remitti per recordationem baptiſmi, nec opus eſſe ea confiteri. Nos autem hîc agimus de remiſſione peccati per accidens, & cum obligatione ipſum confitendi. Deinde hæc ratio vt ſummum poteſt probare aliquid de baptiſmo, non autem de aliis Sacramentis. Tota itaque eius ratio eſt, quia Sacramenta nullo modo ſunt inſtituta ad remittenda peccata futura, nec ad hoc vllam habent vim. Cuius ratio à priori eſt ſola voluntas Chriſti illa inſtituentis. Hanc autem colligo 1. quia (vno fortè excepto) eſt communis doctrina Theologorum, quæ magni hîc facienda eſt. 2. ex doctrina D. Aug. dub. 5. explicata; ex qua patet Sacramenta habere vim remittendi peccata, quia ſunt opus Chriſti in ſe ſanctum; & quia applicant nobis

Trident.

Quare Sacramentum nunquam remittat peccata poſt ſuam ſuſceptionem commiſſa.

Sacramentū nobis applicat merita Christi, dum ſuſcipitur, idque ad effectum determinatū.

eius merita ad ſanctificādum nos primo inſtanti quo non reperiunt obicem. Applicantur autem hæc vnicuique in particulari, quando ei confertur Sacramentum, non autem antè vel pòſt, quia applicantur per ipſam collationem Sacramenti, quod ideo dicitur in ſe ea continere. Item applicantur non ad effectum vagum & indeterminatum, ſed ad determinatum & certum, qui, inquam, talis ſit non ſolùm ex præſentia Dei (qua ratione omnis cauſa quantumcumque indeterminata habet ab initio omnes ſuos effectus certos & determinatos) ſed ex vi præſentis applicationis; ita vt ex vi eius poſſint ablato obice habere talem effectum & non maiorem. Nam aliàs Deus ex viſione ſuæ voluntatis præciſè, qua hîc & nunc applicat merita Christi huic homini, non ſciret perfectè ad quem effectum ea applicaret, aut quid ei eſſet donaturus, atque adeo quid hîc & nunc quaſi in ſemine ac radice ei donaret; quod videtur abſurdum. Atqui ſi Sacramentum reuiuiſcens poſſet remittere peccata poſt eius ſuſceptionem commiſſa, non eſſet dum confertur ita applicatum ad certum aliquem effectum; quia poſſet ſemper in infinitum habere maiorem, prout ante ſublationem obicis plura vel pauciora peccata committerentur. Ergo non eſt veriſimile à Christo ei hanc vim eſſe donatam.

90 Dixi debere applicari ad certum effectum, quo non poſſit habere maiorem: quia poteſt habere minorem, ſi obex non omnino auferatur. v.g. ſi attritio ſubſequens non extendat ſe ad omnia peccata venialia, ita vt aliqua adhuc actu, vel interpretatiuè placeant. Quòd ſi tamen hæc commiſſa ſint ante baptiſmum, credibile eſt, ſtatim ac baptizatus poſtea de aliis dolet, ea ſecundùm culpam & omnem pœnam remitti.

Tertiò probatur, quia aliàs Deus quadam ratione condonaret alicui peccata antequam ea committeret, quia applicaret ei actu Christi merita ad ea delenda ſtatim atque deſinerent homini eſſe interpretatiuè voluntaria. quod videtur minùs conueniens.

Peccata mort. poſt baptiſmum commiſſa ex duplici capite ponunt obicem eius reuiuiſcentiæ.

91 Ex his patet ſolutio ad argumenta contraria allata n.82. quia peccata poſtea commiſſa reſpectu præcedentis Sacramenti non ſolùm ſunt obex quatenus adhuc manent interpretatiuè voluntaria, ſed etiam præciſè quatenus ſunt peccata mortalia; quia ad ea remittēda Sacramentum nullam habet vim, & conſequenter nec ad conferēdam vllam gratiam, niſi iuuetur ab alia cauſa, qua illa remitti poſſunt.

Alia autem exempla quæ contra nos adferuntur nullo modo ſunt ſimilia, vt patet: quia in iis ſolùm remittuntur peccata ante Sacramēti ſuſceptionem commiſſa.

92 Conclvs. II. Quando nec in ſuſceptione Sacramenti, nec poſtea fuit vllum peccatum mortale commiſſum, vt Sacramentum reuiuiſcat, ſufficit vera attritio quæ ad omnia peccata mortalia ſe extendat. Probatur, quia peccata commiſſa ante ſuſceptionem Sacramenti reſpectu ipſius non habent rationem obicis, niſi quatenus permanent habitualiter ſiue interpretatiuè voluntaria: atqui hæc ratio volūtarij ſufficiēter tolluntur per talem attritionem: vt patet ex dictis ſuprà. Ergo etiam ſufficienter tollitur obex, & conſequenter Sacramenta conferunt ſuum effectum. Confirmatur, quia omnia Sacramenta remittunt attrito peccata mortalia priùs commiſſa præciſè, quia conferunt gratiam ex opere operato, vt patet ex dub.2. concluſ.5. Atqui etiam dum reuiuiſcunt, conferunt gratiam ex opere operato: Ergo eiuſmodi peccata attrito remittunt.

Ex his patet ſolutio ad contrarium argumentum allatum numero 83. Nam etſi Diuus Auguſtinus aliíque antiquiores non ita expreſsè noſtram ſententiam habeant, ex iis tamen ſatis ea colligitur, dum dicunt Sacramenta, quæ reuiuiſcunt, conferre gratiam ex opere operato; ac vi ſua remittere peccata præcedentia. Ex quo colligimus eos ad hoc non requirere neceſſariò talem diſpoſitionem, quæ ad peccata delenda per ſe ſufficiat. Sicut ex eo quòd baptiſmus & pœnitentia ſunt inſtituta ad delenda peccata, colligimus ad hoc non eſſe neceſſarium, vt ſuſcipiens priùs conteratur. 93 D. Aug.

Conclvs. III. Omnia omnino peccata etiam quæ committuntur dum baptiſmus ſuſcipitur, ſi omnino peracta ſint ante vltimum inſtans, quo ille eſſentialiter completur, per ipſum, dum reuiuiſcit, remittuntur: quia hæc ante ipſum commiſſa ſunt. Secùs eſt de iis quæ in hoc inſtanti adhuc actu durant. 94

Prior pars clara eſt, & ab omnibus admittitur: & de iis peccatis credo loqui Diuum Thomam quæſtione 69. articulo 10. ad ſecundum, dum ait, per baptiſmum remitti peccata, quæ ſimul cum eo exiſtunt. D. Thom.

II. Pars probatur. Quia excepta indigna ſuſceptione Sacramenti, vix poteſt fingi vllum peccatum, quod illo inſtanti in quo verum eſt dicere, Iam Sacramentum habet completum ſuum eſſe, & in quo gratia, ſi abeſſet obex, deberet conferri, adhuc duret, & non vlteriùs. Quod de peccatis internis probatur. quia actus interni ſicut incipiunt per primum ſuum eſſe, ita deſinunt per primum ſuum non eſſe: atque ita non poteſt dari certum inſtans quo verum eſt dicere, Talis actus iam eſt, & immediatè pòſt non erit. quia aliàs quādo duo actus in eadem potētia ſibi immediatè ſuccedunt, cùm ſecundus incipiat per primum ſui eſſe, deberent dari duo inſtantia immediata. quod communiter habetur impoſſibile. Confirmatur. quia ob hāc cauſam forma ſubſtantialis quæ corrumpitur per introductionem alterius ſecundùm communem ſententiam deſinit per primum ſui non eſſe. Quod neceſſariò generaliter verum eſt de omnibus formis, quibus poteſt alia immediatè ſuccedere, quæ incipiat eſſe in inſtanti. Vnde infero, idem etiam dicendum eſſe de iis, quæ deſinunt eſſe ſine ſucceſſione alterius: quia cùm ſint eiuſdem naturæ, ſiue alia ſuccedat, ſiue non, dicendum eſt eodem modo deſinere. Nec enim ideo aliæ deſinunt per primum ſui non eſſe, quia aliæ ſuccedunt (quamuis ex hoc illud colligamus) ſed quia talis eſt earum natura.

Actus interni incipiunt per primum ſuum eſſe, & deſinunt per primum nō eſſe.

Idem etiam videtur dicendum de actu externo: quia nō video qua ratione poſſit à ſuſcipiente

te

te Sacramentum, vllum peccatum externum committi, quod præciſè dicto inſtanti eſſe deſinat. Sed quidquid ſit de poſſibilitate phyſica vtriuſque actus, certè hic caſus talis eſt, qui moraliter nequeat contingere.

65 His adde, etſi fingamus aliquod peccatum durare præciſè eo inſtanti & non vlterius, tamen non poterit remitti per baptiſmum. Probatur, quia Doctores communiter dicunt ideo indignã ſuſceptionem baptiſmi, non poſſe poſtea per ipſum dimitti, quia directè impedit & quaſi eneruat ipſius vim. Nec videtur probabile Sacramẽtum eſſe inſtitutum ad remittendum illud peccatum, quod eius vim ita eneruat, eíque directè opponitur. Atqui alterum peccatum dicto caſu eodem modo opponeretur virtuti baptiſmi, eãque impediret. Ergo non poteſt per ipſum remitti. Minor probatur. Quia indigna ſuſceptio Sacramenti ideo eius virtutem directè impedit, quia directè repugnat debitæ diſpoſitioni. Atqui quoduis aliud peccatum mortale, dum actu durat, ſimiliter huic repugnat: quia actualis complacẽtia in peccato mortali directè repugnat abſolutè eiuſdẽ deteſtationi, & cõſequẽter neceſſariæ attritioni. Ergo ſimiliter impedit eius virtutẽ.

Sacramentũ nunquam remittit peccatum, quod adhuc actu durat, dum ipſum completur.

96 Ex his ſequitur primò, tam ipſam indignam ſuſceptionem baptiſmi, quã quoduis aliud peccatum quod eodem inſtanti quo baptiſmus perficitur, adhuc committitur, poſtea explicandum eſſe ſpeciatim in confeſſione, quia per baptiſmũ remitti nequeunt. Et confirmatur. Quia cùm ſuſcipiens eodem inſtãti quo intelligitur perfectus baptiſmus, intelligatur baptizatus, intelligitur etiam ſubiectus Eccleſiæ, ita vt pro eo inſtanti non poſſit abſolutè dici non ſubiectus. Cùm igitur eius peccatum adhuc eo inſtanti duret, ita vt abſolutè ſit dicendum eum eo inſtanti peccare, abſolutè dicendum eſt illud eſſe commiſſum à ſubiecto Eccleſiæ, ita vt ſi ſolo illo inſtanti duraret, non poſſet dici commiſſum à non ſubiecto Eccleſiæ. Atqui omne peccatum commiſſum à ſubiecto Eccleſiæ ſubiacet clauibus, & eſt materia abſolutionis: vt apertè colligitur ex Tridẽt. ſeſſ. 14. cap. 2. vbi docet peccata ante baptiſmum commiſſa non ſubeſſe iudicio, ſiue clauibus Eccleſiæ, quia nondum baptizatus, non ſubiacet iudicio Eccleſiæ. Secùs autem eſſe de commiſſis ab iis qui iam baptizati facti ſũt domeſtici fidei. Vnde apertè ſequitur, illud peccatum ſubiacere clauibus Eccleſiæ.

Peccata cõmiſſa eo inſtanti, quo completur baptiſmus, confitenda ſunt.

Trident.

97 Sequitur 2. omnia peccata quę ante illud inſtãs facta ſunt, non eſſe materiam confeſſionis. huic etſi centies quis antè habuerit voluntatem baptiſmum indignè ſuſcipiendi, aliudque peccatũ inter ſuſcipiendũ committendi, poſteaq; ipſum verè committat; ſolum actum externum debebit confiteri. Quia in hoc ſufficiẽter exprimitur voluntas interna, quæ dum datur baptiſmus, adhuc durat, & non niſi vnà durare poteſt. Quòd ſi peccatum conſummetur in actu interno, hic ſolus erit confitendus, qui tunc adhuc durat.

Secùs eſt de peccatis ante commiſſis.

98 CONCL. IV. Quando baptiſmus reuiuiſcit per ſolam attritionem, tunc ſolus totam gratiam confert: quando verò reuiuiſcit per Sacramentum pœnitentiæ, ſimul natura cum eo confert gratiam, vt cauſa partialis, maiorem quàm vnũquodq; per ſe conferret: quia vtraque cauſa habet vim cauſandi certam gratiam, nec vna alterius vim vlla ratione impedit. Prior pars per ſe patet, quia in hoc caſu nihil eſt aliud, quod poſſet cauſare gratiam. Secunda pars probatur, quia tũc nec baptiſmus poteſt cõferre gratiam ſe ſolo, cũ non poſſit remittere peccata poſt ſe cõmiſſa, nec cõfeſſio poteſt remittere peccata ante baptiſmũ commiſſa, cùm nullo modo ipſi ſubiaceãt. Cùm autem nec vnum peccatum poſſit remitti ſine alio, nec gratia infundi ſine remiſſione omnium peccatorum; ſequitur neutrum Sacramentum poſſe aliquem effectum habere ſine alio. Conferunt itaq; ſuum effectum ſimul natura, quia dependent à ſe mutuò. Sicut duo leuant idem pondus quod neuter ſolus lauare poteſt.

Sacramentũ reuiuiſcens quandoque vt cauſa totalis, quandoque vt partialis, gratiam confert.

99 Dices, priùs natura debet auferri obex, quàm conferatur gratia. Ergo priùs debet remitti peccatum poſt baptiſmum factum, quàm ipſe conferat gratiam.

Reſp. Antecedens tantùm eſſe verum quando obex conſiſtit in ſolo defectu diſpoſitionis neceſſariæ, quia hæc debet præcedere effectum: Secùs eſt quando conſiſtit in ipſo peccato, quia eius ablatio non debet eſſe priùs natura collatione gratiæ. Quia etſi tale peccatũ ſit obex reſpectu baptiſmi ſecundùm ſe conſiderati, quia hoc eo perſeuerante non habet per ſe ſufficientem vim ad conferendam gratiam; tamen non eſt ei obex prout eſt coniunctus cum alio Sacramento, quia vt ſic habet ad illud vim ſufficientem: ſicut nimia grauitas lapidis eſt Petro impedimẽtum cur eum per ſe leuare nequeat, non tamen cur eum nequeat leuare cum alio, qui eum etiam ſolus leuare nequit.

Quandoque ſimul natura & obex aufertur & gratia confertur.

100 Hinc patet, Etſi gratia per ea Sacramenta collata ſaltem ex inſtitutione Dei repugnet æqualiter omnibus peccatis, totaq; ab vtroq; Sacramẽto conferatur; bene tamen dici aliqua peccata per vnum Sacramentum remitti, alia per aliud. quia gratia non habet per ſe vim remittẽdi peccata (quia de potentia Dei abſoluta poſſet cum iis conſiſtere) ſed tãtùm ex Dei inſtituto, qui per eiuſdem gratiæ infuſionem intendit quædam peccata remittere, quatenus ea producitur ab vno Sacramento, alia quatenus producitur ab alio, prout cuique Sacramento propriam vim indidit. Sicut etſi idem omnino actus caritatis totus producatur ab habitu & totus à potentia; ab hac tamen habet quòd ſit liber & vitalis, ab illo quòd ſit ſupernaturalis.

Diuerſa peccata eodem inſtanti per diuerſa Sacramenta remitti poſſunt.

Nec dictis obſtat quòd D. Tho. q. 69. a. 10. ad ſecundum, dicat fictionem priùs tolli per pœnitentiam, & ea ſublata baptiſmum remittere peccata priùs commiſſa. Quia ipſe nõ vult ipſam fictionem vt eſt peccatum debere priùs remitti (hoc enim eſt falſum, quia vnum peccatum non remittitur ſine altero) ſed eam debere tolli quatenus habet rationem voluntarij, ſiue ita vt deſinat interpretatiuè eſſe voluntaria. quod fit per attritionem, quæ eſt pars pœnitentiæ, præceditque eius effectum.

D. Thom.

101 Dixi in concluſ. hæc fieri quando tollitur obex per Sacramentum, quia quando tollitur per contritionẽ, maior videtur difficultas, quia cùm hæc in ſuo effectu non pendeat à baptiſmo actu

ſuſcepto (nam omnia abſolutè peccata per eam poſſunt remitti) videtur ponere ſuum effectum priùs natura ipſo baptiſmo: ita vt per hunc nulla poſtea remittantur peccata, ſed tantùm gratia augeatur. Et hoc ſatis probabiliter dici poſſet: veriùs tamen credo etiam eo caſu ſimul natura vtramque cauſam & cauſare gratiam & remittere peccata. Probatur, quia contritio priùs natura quàm infundatur gratia ad eam hominem diſponit, & in illo priori omnem obicem gratiæ etiam per baptiſmum infundendæ tollit, partim quatenus efficit omnia peccata abſolutè inuoluntaria: partim quatenus ſupplet defectum baptiſmi, augétque eius vim ſeipſam ei adiungendo, & vnam cum eo cauſam totalem componendo, quæ poſſit peccata etiam poſt baptiſmum commiſſa delere: & conſequenter in poſteriori natura vtrumque ſimul gratiam cauſat: baptiſmus vt cauſa moralis efficiens, contritio verò per modum vltimæ diſpoſitionis. Idémque dicendum de reliquis Sacramentis per contritionem aut Sacramentum ſubſequens reuiuiſcentibus, quia eſt eadem ratio.

Sacramentũ & contritio eodem inſtanti naturæ poſſunt cauſare gratiam.

Ex his patet facilis ſolutio ad omnes difficultates, quas alij contra hanc concl. obiiciunt. Omnes enim ſupponunt peccata priùs remitti per contritionem, aut Sacramentum ſubſequens, quàm per Sacramentum reuiuiſcens: cuius contrarium dicendum eſt.

102 Concl. V. Probabilius eſt Sacramentum reuiuiſcens per ſe non conferre maiorem gratiam meliùs diſpoſito. Sequitur ex concluſ. 1. vbi oſtendi Sacramentum dum confertur, applicare merita Chriſti ad certum effectum, vel tunc, vel ſtatim ac obex erit ablatus, conferendum ſecundùm diſpoſitionem & ſtatum quem tunc reperit in ſubiecto: non autem ad effectum incertum. At qui ſi poſtea conferret gratiam maiorem meliùs diſpoſito, applicaret merita Chriſti ad effectum incertum, quia poſſet hic eſſe vel vt 100. vel tantùm vt vnum, pro varia diſpoſitione ſubiecti. Ergo dicendum eſt hoc non fieri.

Vnde ſequitur ſecundò, Sacramentum reuiuiſcens ſemper conferre minimã gratiam quam vnquam vllo caſu confert. v. c. baptiſmum tantam quantam confert infantibus: quia dum cõfertur, nullam in ſubiecto reperit diſpoſitionem. Nec refert quòd hac ratione quando Sacramẽtum reuiuiſcit per attritionem, attritus vt 100. non plus recipiat quàm attritus vt vnum. quia hoc debet negligentiæ ſuæ imputare, qua accidit vt malè diſpoſitus Sacramentum priùs ſuſceperit. 103

Sacramentũ reuiuiſcens ſemper confert minimã gratiam.

Sequitur ſecũdò, etſi Sacramentum non pendeat ſecundùm eſſentiam ab huiuſmodi diſpoſitionibus, pendere tamen ab iis vt merita Chriſti minùs vel magis efficaciter applicet, ſiue vt maiorem vel minorem producat effectum. Et ex his patet reſponſio ad argumenta contraria.

Dixi *per ſe non conferre maiorem gratiam.* quia ratione contritionis, aut Sacramenti adiuncti, quando prius Sacramentum per hæc reuiuiſcit, meliùs diſpoſito maior gratia confertur, eodem planè modo, ac ſi ſingula ſeparatim ſuum effectum conferrent.

ARTICVLVS II.

Vtrùm gratia Sacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum?

104 ARticulo ſecundo docet ſingula Sacramenta præter gratiam & virtutes habituales conferre quædam auxilia ſpecialia ad ſingulorum Sacramentorum finem conſequendum neceſſaria, v. c. baptiſmum auxilia conducentia ad puritatem vitæ, quam in eo accepimus, conſeruandam. Confirmationem, auxilia neceſſaria ad fidem conſtanter profitendam, &c.

105 Pro quo Nota, Etſi gratiæ habituales & Dona virtutum dent nobis vitam ſpiritualem, niſi tamen Deus ſæpè ſingularibus auxiliis nos præueniat, nos non poſſe diu omnibus tentationibus reſiſtere, & gratiam conſeruare: vt docet Trident. ſeſſ. 6. can. 22. Ratio eſt, quia etſi virtutes infuſæ dent ſufficientem vim ad actus ſupernaturales exercendos, non tamen nos ſenſibiliter excitant, nec facilitant nos in operando: vt bene notat Vaſquez 1. 2. diſput. 85. numero 1. & 2. Quia non habent ſe ſicut habitus acquiſiti per modum inclinationis in actum, ſed per modum potentiæ, quæ non datur vt actus faciliùs poſſit elici, ſed vt poſſit elici ſupernaturalis. Vnde fit vt non poſſimus vlla experientia cognoſcere an habeamus habitum ſupernaturalem; quod tamen facilè perciperemus, ſi ſenſibiliter nos inclinaret, ſicut habitus acquiſiti. Hinc etiam fit quòd etſi habitus ſupernaturales omnes qui infunduntur cum gratia iuſtificante ſint in eodem ſemper æquè intenſi non minùs hîc quam in patria: tamen ad illas virtutes magis inclinamur & facilitamur, quibus nos magis exercemus: quia hæc inclinatio fit per ſolos habitus acquiſitos, quos ſolùm ad illas virtutes acquiſimus.

Trident. Virtutes infuſæ non facilitant actiones. *Vaſquez.*

Hinc etiam ſequitur, habitus ſupernaturales non dare per ſe vim ſuperandi difficultates, ideóque opus eſſe auxiliis actualibus ad hoc conducentibus, quæ Deus ſingulis gratiis Sacramentalibus propria annexuit, & quodammodo vnà cum gratia in actu primo confert, dando homini ius ratione illius gratiæ, vt ea debeant pro loco & tempore ei in actu ſecũdo conferri: quæ etſi alia etiam ratione, v. c. per orationem, aut merita poſſint acquiri, tamen per vſum Sacramento 106

Neceſſitas gratiæ præuenientis in iuſto.

mentorum faciliùs & certiùs acquiruntur ſicut & gratia habitualis. Et fortè idem volunt Richardus in 4. d. 1. articulo 5. quæſtione 4. & Bonauentura in 4. d. 1. artic. 1. quæſtione 6. dum dicunt gratias Sacramentales diſtingui ratione effectus, quatenus inſtitutæ ſunt ad diuerſa vulnera animæ noſtræ curanda, ſcilicet vel per ſe delendo peccata, vel gratias præuenientes ſibi, vt dixi, annexas, ſanando infirmitates ex peccato relictas.

Richardus. Bonau.

107 Vnde patet, etiamſi phyſicè ſecundùm ſubſtantiam ſuam gratia habitualis Sacramentorum ſit eiuſdem rationis in omnibus Sacramentis, & cum ea quæ per merita acquiritur; moraliter tamen ratione iuris quod confert ad talia auxilia ſuſcipienda eſſe diuerſam. Et ſic intellige Diuum Thomam in reſponſione ad tertium, vbi docet gratiam Sacramentalem habere ſe ad gratiam in communi ſicut ſpeciem ad genus. quod non eſt ita intelligendum, quòd vna ſit propriè ſpecies, & altera genus: quia ſic darentur diuerſæ ſpecies gratiæ iuſtificantis, cùm tamen communiter omnes fateantur omnem gratiam iuſtificantem eſſe eiuſdem ſpeciei infimæ: ſed quia gratiæ Sacramentales, ratione diuerſi iuris ſibi annexi, per accidens differunt inter ſe, atque ita ſunt quaſi diuerſæ ſpeciei, & ſingulæ ſunt quid minùs commune reſpectu gratiæ in genere ſumptæ. Quare nulla eſt ratio cur quidam Thomiſtæ dicant diuerſa Sacramenta diuerſos aliquos habitus à gratia & virtutibus diſtinctos, aut aliquos animæ ornatus diſtinctos à charactere producere. Nullum enim eſt fundamentum cur id fingamus, & ſimili ratione poſſem mihi alios eorum effectus fingere.

Qua ratione ſingula Sacramenta conferant diuerſam gratiam.

D. Thomas.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Sacramenta nouæ legis contineant gratiam?

108 ARticulo tertio docet gratiam contineri in Sacramentis tãquam in ſignis & cauſis inſtrumentalibus gratiæ, dici autem in iis contineri vt in vaſis, quatenus vas ſignificat omne inſtrumentum aptum ad aliquid efficiendum, iuxta phraſim Scripturæ.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm in Sacramentis ſit aliqua virtus cauſatiua?

ARticulo quarto docet Sacramentis ineſſe virtutem cauſandi gratiam per modum inſtrumenti, de qua agemus dubio ſequenti.

DVBIVM.

Vtrùm Sacramenta ſint cauſæ phyſicæ gratiæ?

109 NOta primò, conſtare inter omnes catholicos, primò Sacramenta verè cauſare gratiam ex opere operato; ſecundò ſolùm Deum eſſe cauſam principalem efficientem gratiæ, Chriſtum verò meritoriam, Sacramentum autem tantùm inſtrumentalem: vt patet ex Trident. ſeſſione 6. capit. 7. & dictis articulo 1. Sed quæſtio eſt, Vtrùm Sacramenta vero influxu phyſico per ſe aut per qualitatem aliquam ſibi inhærentem immediatè attingãt productionem gratiæ.

Trident.

Multi, inter quos magna pars diſcipulorum Diui Thomæ, id affirmant, præcipuè ad hoc permoti, quòd credant eſſe ſententiam D. Thomæ, quam communiter hoc modo probant. Poſſunt Sacramenta à Deo aſſumi vt per modum inſtrumenti phyſicè gratiam producant. Ergo dicendum eſt hoc ita factum eſſe. Antecedens probant, quia nulla in eo poteſt oſtendi implicantia. Conſequentiam probant primò, Quia hoc ſpectat ad maiorem dignitatem Sacramentorum. Secundò, Quia hoc magis oſtendit ac illuſtrat diuinam potentiam, quæ non modò per ſe, ſed etiam per res alias poteſt gratiam producere. Tertiò, Quia Scripturæ & Patres dicunt Sacramenta cauſare gratiam, & mundare animas noſtras à peccatis. Quæ cùm poſſint propriè intelligi, neceſſariò ita intelligenda ſunt. Atqui ſi dicta tantùm moraliter faciant, non dicentur eã propriè facere, ſed tantùm metaphoricè. Ergo dicendum eſt ea facere phyſicè. Quartò, quia Patres ſæpè mirantur tantam vim Sacramentis ineſſe, vt poſſint mundare animas noſtras. Atqui ſi tantùm moraliter producant gratiam, nihil erit mirabile. Ergo dicendum eſt phyſicè eam producere.

Quomodo autem Sacramenta eleuentur ad gratiam producendam varij variè explicant; ita vt quidam à contraria ſententia magis verbis quàm re ipſa diſſentiant. Suarez in primo tomo diſputat. 31. ſect. 5. diſputans qua ratione Chriſti humanitas ad opera ſupernaturalia, aut Sacramenta ad gratiam, aut etiam quælibet res ad quidlibet producendum à Deo eleuari poſſit, 110

Suarez.

quatuor affert ſententias, ſed tertia vel nihil dicit, vel à quarta non diſtinguitur. Quare ſolùm tres enumerabimus.

Prima docet rei eleuandæ indi à Deo quandam qualitatem, qua efficitur potens eiuſmodi effectum producere. Sed vt omittam multa quibus ibi Suarez hanc ſententiam refutat; contra eam facit primò, quòd talis res nō haberet ſe per modum inſtrumenti, ſed vt cauſa principalis: ſicut intellectus vnà cum lumine beatifico non producit viſionem vt inſtrumentum Dei, ſed vt cauſa principalis, ſicut aliæ cauſæ ſecundæ ſuos effectus. Secundò, quia ſi eſſet aliqua qualitas quæ poſſet producere gratiam, vel maximè id faceret actus caritatis, ſicut actus naturales producunt ſuos habitus: vel vna gratia produceret aliam, ſicut calor calorem: quia nulla cauſa creata poteſt vllo fundamento fingi magis proportionata ad dictum effectum, quàm ſuprà dictæ. Ergo cùm hæ id non poſſint, ſine fundamento dicuntur id aliæ qualitates poſſe. Tertiò, quia vel dicta qualitas haberet ex natura ſua in ſe ſufficientem vim ad gratiā in anima producendam ſimul cum Sacramento, ſicut lumen gloriæ vnà cum intellectu habet vim producendi viſionem beatificam; vel non. Si primū dicatur, ſequetur aliquam creaturam, ſcilicet compoſitum illud ex Sacramento & illa qualitate, poſſe naturaliter hominem iuſtificare, ſiue habere ex natura ſua ſufficientem vim vt peccata dimittat, & hominem iuſtificet, & ex filio diaboli faciat filium Dei: præſertim in ſententia Thomiſtarum, qui tenent gratiam phyſicè expellere peccata, ſicut lux expellit tenebras. Iſtud tamen eſt omnino abſurdum, & inter Catholicos inauditum, qui dicunt ſolum Deum vt cauſam principalem poſſe hominem iuſtificare. Si ſecundum dicitur, tunc debebit hæc qualitas vlteriùs eleuari ad gratiam producendam, & res ibit in infinitum.

111 Secūda ſententia docet Sacramenta eleuari ad producendam gratiam per quandam diuinam motionem: ſicut inſtrumenta ab artifice mouentur ad producendum opus artificiale. Sed intelligi nequit qua ratione hic motus det Sacramentis vim producendi gratiam. Nam ſi velimus argumentari ab inſtrumentis artificum, contrariū probabimus. Nam hæc mota ab artifice *Modus operandi inſtrumentorum.* propriè nihil producūt; nam ſerra, ſecuris, aſcia, &c. tantùm ſecant & diuidunt materiam: penicillus tantùm imbibit colores, iiſq; ſuo affrictu tabulam inficit: & ſimiliter fit in cæteris: atque ita propriè nihil agunt, ad quod non habent naturalem vim. Nam ſecuris fortuitò decidens poſſet findere lignum, aut penicillus imbutus colore inficere tabulam: artifex autem ea dirigendo tantùm efficit, vt certo modo & ratione ſecundùm artem ea faciant, quæ aliàs caſu alliſa inordinatè facerent. Hinc eadem directio poteſt fieri per agentia merè naturalia certo modo diſpoſita: vt patet in aqua vertente molam & per eam mouente ſerram, qua ligna ſecantur, eodem modo ac ſi ab artifice moueretur. Secundùm autem illam ſententiam Deus mouendo Sacramenta daret iis vim producendi gratiam, ad quem effectum ex ſe ſunt ineptiſſima; ſicut ſi quis vellet vti ſecuri ad intelligendum. Quare per ſolum motum non poſſunt ad illum effectum aptari, ſicut nec ſecuris ad intelligendum. Confirmatur. Quia vel hic motus habet in ſe aliquam intrinſecam vim actiuam proportionatam tali effectui; vel non. Primum videtur per ſe abſurdum. Quomodo enim res minimæ entitatis, & ineptiſſima, qualis eſt motus habebit vim producendi nobiliſſimum effectum? Deinde ex eo ſequentur incommoda contra primam ſententiam allata. Si ſecundum dicatur, quomodo poterit talem vim communicare Sacramento, quam in ſe non habet? Quòd ſi præter motum Deus debet alia ratione Sacramentum eleuare, eique hanc vim tribuere; reſtabit explicandum qua ratione id fiat; & fruſtra erit ille motus.

Tertia ſententia docet, cuiuis rei ineſſe potentiam quandam, quam illius auctores vocant obedientialem, quæ poſſit à Deo eleuari ad quiduis producendum, hoc ipſo quo Deus eum ea velit concurrere concurſu proportionato ad talem effectum producendum. 112

Probant primò, quia Deus poteſt quamlibet rem eleuare ad quidlibet recipiendum. Ergo etiam ad quidlibet producendum. Secundò, quia Deus poteſt aliquas res eleuare ad aliquid ſupernaturale producendum, v. c. intellectum ad viſionem beatificam. Ergo quidlibet ad quodlibet.

Sed etiam hæc ſententia eſt valdè difficilis, & nobis omnino inconceptibilis, ideóque non videtur aſſerenda, niſi aliquid ad hoc nos cogat. Nec enim rectè philoſophatur, qui ſine grauibus rationibus quas nequit ſoluere, aliquid aſſerit, quod cum communi conceptu & modo intelligendi videtur pugnare.

Pro quo Nota ſecundò, vt res aliqua eleuata 113 à Deo verè phyſicè aliam producat, non ſufficere quòd Deus ad eius præſentiam rem alteram *Nihil poteſt dici phyſica alicuius rei cauſa, quę in eam phyſicè non influat.* producat; ſed neceſſe eſt, vt ipſa etiam tamquam cauſa partialis in rem illam influat per vim actiuam ſibi intrinſecam: ſicut intellectus per vim ſibi cōnaturalem & intrinſecam influit in viſionem beatificam, eámque vt cauſa partialis vnà cum lumine gloriæ producit. Niſi enim res eleuata influat verè in effectum, non poterit dici hunc producere; & niſi habeat vim aliquam intrinſecam actiuam aliquo modo proportionatam huic effectui, ita vt ſimul cum concurſu, ſiue virtute concurrente cauſæ eleuantis ſit nata cōſtituere integram cauſam proportionatam effectui, intelligi nequit quomodo in eam influat. Nam actio non ſolùm ſupponit agens eſſe, ſed etiam habere vim agendi: ideóque ſicut quod nō eſt, nequit eleuari ad agendū: ſic nec id quod nullam habet vim agendi, ad hoc eleuari poteſt.

Vnde vlteriùs ſequitur, non ſufficere quam- 114 cumque vim agendi (nec enim quia frigus habet *Nihil poteſt eleuari vt aliud phyſicè producat, niſi habeat ad hoc vim proportionatam.* vim deſtruendi calorem, videtur eſſe aptum vt eleuetur ad eum immediatè producendum) ſed hæc debet aliquo modo ſaltem remotè eſſe proportionata: ita vt ex ſe cū concurſu generali poſſit producere aliquē effectum, qui habeat ſaltem aliquā analogiam cum effectu ſupernaturaliter producendo: ita vt ab eo tantū differat vt imperfectum

fectum a perfecto, idque vel intra eandem ſpeciẽ ſicut calor vt duo a calore vt octo: vel ita vt effectus perfectior ſit diuerſæ ſpeciei ac altioris ordinis; ita tamen vt vterque ſit aliqua ratione eiuſdem generis, ratione ordinis quem dicunt ad eandem potentiam: qualis analogia eſt inter cognitionẽ Dei naturalem & viſionem beatificam. Ratio eſt, quia cùm illa res ſit verè cauſa effectus, eum verè producendo, debet cum cauſa eleuante ita conſtituere cauſam totalem, vt hanc in producendo adiuuet; ita vt ſi cauſa eleuans ſit finitæ virtutis, non poſſit ſine altera effectum tam perfectum producere, aut ſaltem id non poſſit tanta facilitate: vt patet in omnibus cauſis partialibus, quarum habemus vllam experientiam, vel certam cognitionem.

Non eſt in qualibet re potentia proportionata vt poſſit eleuari ad quidlibet producendum.

115 Non eſſe autem in qualibet re talem potentiam reſpectu cuiuſque effectus, patet, quia quãtitas v.c. nihil poteſt per ſe producere, quod habeat talem analogiam cum gratia. Dices, hæc potentia non eſt talis vt poſſit aliquid per ſe producere, ſed eſſentialiter exigit ſingularem Dei concurſum, vt poſſit exire in actum. Sed hoc dici nequit, primò, quia contrarium videtur ſequi ex dictis: ſecundò, quia cùm omnis potentia actiua inclinet naturaliter in aliquem actum, exigit naturaliter omnia ea, quæ neceſſaria ſunt, vt poſſit exire in actum. Hinc omnis vis agendi exigit concurſum generalem vt ſibi connaturalem. Vnde ſequitur, ſi detur in omnibus rebus vera potentia actiua, quæ ſine ſingulari illo Dei concurſu non poſſit exire in actum, & cum eo poſſit; hunc concurſum ei fore connaturalem, non ſecùs ac concurſum vniuerſalem: atque effectum fore naturalem, quia ſecundùm exigentiam & inclinationem creaturæ: & concurſum fore potiùs ex natura rei vniuerſalem quàm particularem: quia rebus omnibus ſecundùm naturalem earum inclinationem debitus erit. His accedit, quòd ſecundùm illam ſententiam poſſet brutum eleuari ad intelligendum & videndum Deum ipſum. quod abſurdiſſimum eſt.

Brutum nequit eleuari vt intelligat.

116 Reſpondent aliqui primò, Propoſitionem illam, *Quidlibet poteſt à Deo eleuari ad quidlibet producendum*; intelligendam eſſe, niſi hoc implicet per illud produci: implicare autem brutum intelligere, quia ſic eſſet rationale. Sed etſi dicta propoſitio ita intellecta ſit per ſe clara, nec poſſit negari, tamen nihil facit ad præſens propoſitum. Quia inde non magis ſequetur ſonum vel lotionem poſſe producere gratiam, quod illi contendunt, quàm eius contradictorium, aut quàm brutum poſſe intelligere: quare tunc reſtabit probandum illud non implicare contradictionem, dandaque erit ratio cur corpori minùs repugnet ſpiritus, ac actio omnino ſpiritalis, quàm bruto repugnet rationale; ac imaginationi intellectio. Nam ſi communem ſenſum conſulamus, imaginatio videtur magis proportionata intellectioni, quàm ſonus productioni gratiæ.

117 Reſpondent alij ſecundò, poſſe quidem imaginationem bruti eleuari ad producendam intellectionem, eiuſque oculum ad producendam viſionem beatificam (quia hoc neceſſariò ex illo principio ſequitur) non tamen brutum ideo intellecturum aut viſurum Deum. Sed contrà eſt, quòd videre ac intelligere nihil ſit aliud quam intellectionem ac viſionem ſibi inhærentes, vitaliter producere: nec poteſt explicari, quid hîc aliud requiratur; quia hoc ipſo quo potentia ita producit intellectionem, tendit per eam in rem intellectam, eamque ſibi repræſentat: nec ſufficit ſi dicas imaginationem poſſe quidem producere intellectionem, non tamen eam in ſe recipere, aut vitaliter producere. Quia nulla ratio poteſt reddi cur vnum magis implicet quàm alterum. Imò faciliùs poteſt intelligi, corporale poſſe in ſe recipere aliquid ſpiritale, quàm hoc producere. Et rurſus cùm imaginatio ſit potentia vitalis, nulla poteſt reddi ratio cur ſi poſſit intellectionem ſibi inhærentem producere, non poſſit id vitaliter facere, Deo ſingulariter concurrente. Si dicas hoc repugnare eius naturæ; ſimiliter dicam, repugnare rei corporali, producere aut recipere in ſe aliquid ſpiritale.

Intelligere quid ſit?

118 Accedit ſecundò, Quòd ſecundùm communiorem ſententiam implicet me oculo corporeo videre ſonum, aut rem merè ſpiritalem. Ergo implicat corpus producere aliquid ſpiritale. quia hoc videtur multò magis extra obiectum potentiæ actiuæ rei corporalis, quàm ſpiritus ſit extra obiectum potentiæ viſiuæ oculi, quæ ratione animæ eſt aliquo modo ſpiritalis; & difficilius eſt producere rem ſpiritalem, quàm circa illam agere.

Implicat ſonum videri.

Tertiò, Implicat quamlibet rem eleuari ad quidlibet in ſe per modum ſubiecti recipiendum (quis enim credat angelum aut ſonum dealbari poſſe?) Ergo implicat quidlibet ad quodlibet producendum eleuari. quia hoc illo difficilius eſt.

Quidlibet non poteſt in quolibet inhærere.

119 Ex his patet reſponſio ad argumenta in tertia ſententia poſita. Ad primum enim negandum eſt antecedens, vt patet ex dictis. Imò etiam eo conceſſo conſequentia eſt nulla. quia facilius eſt aliud in ſe recipere, cùm ad hoc ſufficiat ſe habere paſſiuè, quàm ipſum producere.

Ad ſecundum, nego ſequelam, quia aliquæ res habent potentiam inchoatam ſiue remotam ad rem ſibi ſupernaturalem producendam: non tamen quidlibet habet talem potentiam ad quodlibet producendum, vt patet ex dictis.

120 Not. tertiò, Hanc diſputationem non verſari propriè circa diuinam potentiam, nec de magnitudine huius quidquam quæri, quam conſtat omni modo eſſe infinitam, nec vlla ratione limitatam: ſed quæritur ſolùm de naturis creaturarum, Vtrùm habeant in ſe dictam potentiam obedientialem verè actiuam ad quiduis producendum? Vnde ſequitur primò, ſiue hoc neges ſiue affirmes, propterea te nihil addere aut detrahere potentiæ diuinæ, ſed potentiæ creaturarum. Sicut qui fatetur Deum videre abſolutè omnia futura, planè nihil detrahit ipſius ſcientiæ, dicendo eum non videre futurum vllum palatium ex puro auro conſtructum, eò quòd tale numquam futurum ſit. Sicut etiam nihil eius ſcientiæ adderet,

Qui negat res corporales poſſe eleuari vt phyſicè producant gratiam, nullo modo minuit diuinã potentiam.

qui

qui affirmaret hoc futurum, & vt tale videri à Deo.

121 Sequitur ſecundò, etſi non facilè ſit negandum Deum poſſe aliquid per ſe facere, niſi aliquo modo clara appareat ex parte effectus contradictio; tamen inde non ſequi, ſimiliter eſſe dicendum eum poſſe facere per creaturas omne id, ex cuius parte non poteſt oſtendi implicantia, ob quam non poſſit fieri ab hac aut illa creatura. Ratio diuerſitatis eſt. Quia cùm potentia Dei ſit omnino ex ſe illimitata, hoc ipſo quòd res non inuoluit in ſe implicantiam, poteſt à Deo fieri. Creatura autem eſt limitatæ perfectionis, ideoque etſi ex parte effectus non ſit defectus quin fieri hoc vel illo modo poſſit: tamẽ ex parte cauſę ſępè eſt defectus, ita vt hoc vel illud nullo modo facere poſſit. Quare vt dicamus Deum poſſe per ſe aliquid facere, ſufficit oſtendere non implicare in ſe contradictionem, ſiue nullam poſſe oſtendi implicantiam. Vt autem dicatur aliquid poſſe fieri per creaturam, neceſſarium eſt oſtendere eam habere in ſe aliquam potentiam ſaltem remotam ad hoc faciendum, quia hæc debet ſupponi eſſe, vt poſſit à Deo eleuari. His poſitis ſit

Non ſufficit quòd non poſſit in eo oſtendi clarè contradictio, vt res aliqua dicatur poſſe eleuari vt aliam producat.

122 I. Concl. Probabilius eſt Deum non poſſe quamlibet rem ad quidlibet producendum, aut vllam rem corporalem vt phyſicè producat ſpiritalem, eleuare. Sequitur ex dictis. Et ratio à priore eſt. Quia nulla res corporalis habet potentiam ſaltem remotam ad producendam ſpiritalem, quæ per concurſum Dei ſingularem, aut aliquam qualitatem infuſam poſſit eleuari, vt cum hac tanquam cauſa partialis immediatè in effectum ſpiritalem phyſicè influat. Patet ex dictis.

Quidlibet non poteſt eleuari vt quodlibet producat.

123 II. Concl. Etſi res corporales permanentes poſſent eleuari à Deo ad producendam phyſicè gratiam; negandum tamen eſſet id fieri poſſe in Sacramentis, ideóque dicendum eſt eſſe ſolùm cauſas morales gratiæ. Ita Rich. in 4. d. 1. ar. 5. q. 3. §. *Qui vult.* Bonau. d. 1. a. 1. q. 4. §. *Eſt etiam aliorum.* Marſil. q. 1 a. 3. in 3. parte articuli concl. 2. Vaſqu. diſput. 132. c. 3. 4. & 5. Eadem eſt ſententia Scoti, omniumque Nominalium, licèt diuerſimodè multique minus commodè ſe explicent: ſed credo magis diſcrepare verbis quàm reipſa. Quod

Richard. Bonau. Marſilius. Vaſquez. Scotus. Nominales.

124 vt meliùs intelligatur, Nota ſecundùm vſitatiſſimum loquendi modum cauſam moralem verè ac propriè cauſare. Etſi enim aliquo ſenſu poſſit dici metaphoricè cauſare, quatenus cauſare idem eſt quod efficere, quod ſtrictè ſumptum dicitur ſolùm de efficientia phyſica: tamen ſecundùm communem vocis vſum cauſa moralis non dicitur metaphoricè, ſed verè & propriè cauſa, ac cauſare.

Cauſa moralis eſt vera cauſa

Patet 1. in cauſa finali, quæ dicitur propriſſimè cauſa, etſi tantùm moraliter cauſet. Imò effectus ſæpè tribuitur magis cauſæ morali quàm phyſicæ. Hinc Iudex ſua ſententia tanquam inſtrumẽto morali magis dicitur occidiſſe reum quàm tortor ſuo gladio; & dux abſens magis dicitur expugnaſſe vrbem, quàm milites qui eius auſpicijs, iuſſu, & conſilio pugnarunt. Sicut autẽ inter cauſas phyſicas accidit vt aliæ alijs efficaciùs agant; ita etiam inter morales efficaciores ſunt, quæ imperio, & obligando agunt, quàm quæ tantùm precibus aut conſilio agunt.

125 His poſitis Probatur concluſio I. Quia, excepta ſaltem Ven. Euchariſtia, Sacramenta quando producunt gratiam, phyſicè loquendo non ſunt. Atqui id quod phyſicè non eſt, non poteſt operari phyſicè. Nam operari ſupponit eſſe. Ergo Sacramenta non poſſunt producere phyſicè gratiam.

Minor probatur. Quia ſex Sacramenta conſiſtunt in aliqua actione, quæ eſt res ſucceſſiua & fluxa, & ſecundum quamcumque ſui partem ſimul ferè ac eſt, eſſe deſinit. Vnde in baptiſmo v. c. ſi lotio præcedat, tunc confertur gratia quando nihil ipſius Sacramenti exiſtit, niſi ſonus vltimæ ſyllabæ ipſius formæ: qui nullo modo poteſt dici eſſe ipſum Sacramentum: ſicut vnguis non poteſt dici eſſe homo, ſed vt ſummum eſt minima quædam eius particula.

Reſpondent aliqui, poſſe aliquid phyſicè agere, quando iam omnino eſſe deſiit: ſed hi cùm pugnẽt cum communi illo principio, *Agere præſupponit eſſe*, non aliter refellendi ſunt, quàm ſi dicerent chimeram poſſe generare chimeram actione phyſica. Quid enim ita à communi ſenſu alienum, quod non facilè concedent, qui illud affirmant?

126 Reſpondent alij, tunc ſolam illam vltimam ſyllabam verè producere gratiam; ratione tamen ipſius totum Sacramentum dici eam producere, ſicut totus globus dicitur tangere planum, quod puncto tangit. Sed contrà, primò totus globus exiſtit, dum tangit planum 2. quia phyſicè vnus eſt, & ſe toto concurrit ad hunc contactum, extremam ſuam partem applicando ipſi plano. Secùs omnia ſe habent in Sacramentis, primò quia dum gratia producitur, nihil Sacramenti exiſtit, niſi ſummum aliquid indiuiſibile. Vnde ſicuti ſi globus annihilaretur excepto illo puncto priùs quàm hoc tangeret planum, non poſſet ille dici tangere planum: ita nec poſſunt Sacramẽta producere gratiam. 2. Sacramenta non ſunt quid phyſicè vnum, nec quidquam eorum quæ præceſſerunt, phyſicè quidquam confert ad productionem gratiæ. quare quod ille vltimus ſonus dicitur agere in virtute præcedentium partium; neceſſariò intelligendum eſt de virtute morali, cùm nulla ſit inter hæc niſi moralis connexio: nec partes illæ poſſint aliter quàm moraliter hanc iuuare. Quare vt ſummum poterit dici hanc particulam agere phyſicè; totum autem Sacramentum moraliter. Confirmatur, quia ſi aliquis Magiſtratus, qui non poſſet aliquid decernere caſu quo vel vnius ex toto numero conſenſus deſideraretur, aliquid communi conſenſu decretum præciperet alicui ex ſuo numero vt mandaret executioni, v. c. vt adiret principem: etſi totus Magiſtratus ſimpliciter eſſet cauſa moralis huius actus: totus tamen non poſſet vlla ratione dici cauſa phyſica, ſed vnus ſolus. Eadem autem eſſet cauſa Sacramenti, poſita illa ſententia.

Sacramenta non poſſunt dici phyſicè agere reſpectu ſolius vltimæ ſyllabæ.

127 Audiui aliquando aliquos reſpondentes, ſingulas partes Sacramenti dum ſunt ſingulaſque ſyllabas formæ dum pronunciantur, aliquem effectum producere in ſuſcipiẽte, & per hunc poſtea

phyſicè

phyſicè producere gratiam. Sed quis non videat hæc gratis planè fingi; cum nemo poſſit dicere quia hic effectus ſit; præſertim in deſtituto ſenſibus, qui nihil eorum, quæ circa ipſum aguntur, percipit.

Probatur 2. Quia Sacramenta magna ex parte conſiſtunt in ſua ſignificatione, & ſignificando, ſiue virtute ſignificationis agunt: quia ſi nihil ſignificarent, nihil agerent. Atqui ſignificatio cùm ſit tantùm ens morale, nec poteſt vllo modo agere phyſicè, nec conſtituere totum aliquod phyſicum, aut dare alicui vim agendi phyſicam. Ergo Sacramenta non poſſunt dici agere phyſicè.

128 Probatur 3. Quia noſtra ſententia eſt conformior longe Scripturis & ſententiis Patrum & Conciliorum. 1. Quia dicunt non modò Sacramēta, ſed particularium etiam eorum formā, aut materiam, v.c. aquam conferre gratiam, mundare ac lauare animam. quæ ſi ſignificent actionem phyſicam, tunc falsò dicetur baptiſmus, eiúſve forma, aut aqua regenerare, lauare cor, &c. quia communiter ſola vltima ſyllaba formæ hoc faciet. quia tota lotio eſſentialis baptiſmo hanc communiter præcedit.

2. Quia dicunt Sacramenta habere vim ex meritis & paſſione Chriſti, & ideo cauſare gratiam quia hæc continent. Hinc ad Rom. 6. v. 3. dicimur omnes in morte Chriſti baptizati. Hinc Sacramenta dicuntur plena meritis & ſanguine Chriſti. Atqui merita Chriſti non cauſant gratiā niſi moraliter. Ergo tantùm dant Sacramentis virtutē moralem cauſandi. Vnde Trid. ſeſſ. 6. c. 7. facit ſolum Deum cauſam efficientem noſtrę iuſtificationis, meritoriam Chriſtum, inſtrumentalem baptiſmum, qui eſt propriè inſtrumentum Chriſti, qui illum inſtituit. Ergo voluit Concilium hunc moralem habere modum cauſandi, qualem tribuit ipſi Chriſto.

Rom. 6.

Trident.

129 3. Quia Patres dicunt Sacramenta continere diuinam virtutem, & gratiam Chriſti, & ideo habere vim regenerandi. Ita D. Ambr. l. 1. de Sacramentis c. 5. & l. 4. c. 4. Bernardus de conſideratione libr. 5. & alij. quam virtutem ſanè non phyſicè (quia qua ratione hoc fieri poſſit nequit intelligi) ſed moraliter continent, quatenus hæc illis neceſſariò ſemper aſſiſtit, ad productionem gratiæ.

Qua ratione Sacramenta diuinam virtutem ac gratiam cōtinent. *D. Ambr.* *D. Bern.*

Dicunt etiam non naturam aquæ, ſed diuinam virtutem ſiue Deum nos lauare & regenerare. Hinc D. Aug. epiſt. 23. ad Bonifacium: *Aqua,* inquit, *exhibens extrinſecus Sacramētum gratia, & Spiritus ſanctus operans intrinſecus beneficium gratia, ſoluens vinculum culpa, reconcilians bonum natura, regenerans hominem Chriſto.* Et l. 15. de Trinit. c. 26. ait: *Neque enim aliquis diſcipulorum eius* (ſcilicet Chriſti) *dedit Spiritum ſanctum: orabant vt veniret in eos quibus manus imponebant, non ipſi eum dabant.* Et D. Hieronimus in c. 4. Iſaiæ citans illud Matth. 3. *Ego vos baptizo in aqua, qui autem poſt me venit, ille vos baptizabit in Spiritu ſācto & igne.* ait: *Ex hoc diſcimus quòd homo tantùm aquam tribuat, Deus autem Spiritum ſanctum.* Similia habet D. Baſilius libr. de Spiritu ſancto c. 15. & alij paſſim. Negant itaque Patres, aquam aut homines nos regenerare, aut dare Spiritum ſanctum, ſcilicet phyſica aliqua actione; cùm contra aduerſarij noſtri dicant aquam hæc omnia facere ſimul cum virtute diuina.

D. Aug. *D. Hier.* *Matth. 3.* *D. Baſilius.*

Quod autem aliqui reſpondent hos Patres tantùm negare Sacramenta producere gratiam tanquam cauſas principales, eſt torquere eorum verba: cùm ſimpliciter negent ea producere gratiam: ſicut contorta, imò falſa eſſet oratio, qua negarem aſciam diuidere lignum, etſi non ſit cauſa principalis. Quare aduerſarij difficillimè talia loca Patrum explicant, aut ſua dicta cum eorum dictis conciliant: cum noſtra autem ſententia hæc omnia mirè concordant. 130

1. Quia omnes Scripturæ & Patres, qui dicunt Sacramenta mundare, regenerare, &c. propriè & vſitatiſſimo modo loquendi intelligi poſſunt de actione morali, ſicut propriè dicitur quis ædificare domum, qui per opifices id facit; & Iudex ſuſpendere reum. Sic Tobiæ 1. eleemoſyna dicitur liberare à morte & purgare peccata: quis tamen dicat phyſicè producere gratiam? Sic merita Chriſti vbique dicuntur nos iuſtificare, mundare, &c. ſcilicet meritoriè, vt Trident. ſeſſ. 6. c. 7. Quod confirmatur, quia merita Chriſti veriſſimè dicuntur mundaſſe & ſanctificaſſe patres antiquos non minùs quàm nos: ſed cùm tunc nondum eſſent, non poterant eos iuſtificare phyſicè, ſed tantùm moraliter, gratiam in iis producendo. Ergo ſimiliter etiam nos iuſtificant, ac mundant.

Tob. 1. *Trident.*

131 2. Optimè explicamus quomodo Sacramenta moraliter contineant merita Chriſti; quia ſcilicet ex voluntate Chriſti & Dei acceptatione ita Sacramentis annexa ſunt, vt quibus hæc applicantur, eiſdem approprietur aliqua portio meritorum Chriſti, qua ius ad gratiam acquirūt, ac ſi per ſe eſſent eam meriti. Vnde Sacramenta non iam debent comparari chirographo, quàm burſæ plenæ pecunia, quæ datur alicui, vt ſe redimat, aut ſibi neceſſaria comparet. quia Sacramenta moraliter continent pretium noſtræ redēptionis & iuſtitiæ. Sunt etiam hac in re ſimilia decreto ſummi Concilij alicuius regni, quod ipſe Rex ex pacto obligatur exequi. Sicut enim tale decretum efficaciter mouet Regem vt aliquid faciat, habetque vim applicandi eius voluntatem & potentiam ad aliquem effectum: ſic Sacramenta ratione meritorum Chriſti ex pacto cum Patre inito, habent vim applicandi virtutem diuinam ad producendum effectum ad quem ſunt inſtituta.

Quomodo Sacramenta contineant merita Chriſti.

3. Propriè ſic continent diuinam virtutem ſibi ex voluntate Chriſti & Dei annexam, & ex debito ratione meritorum Chriſti aſſiſtentem ad regenerationem & gratiam; ſimili modo ac Rex habet in ſua poteſtate omnem virtutem ſuorum militum: & conſequenter poteſtatem euertendi ciuitates.

4. Hinc facilè explicatur, quomodo Patres veriſſimè aliquando negent lotionem, & ſonum verborum producere gratiam, ſcilicet phyſica actione, & vt per ſe conſiderātur: & ruſum dicāt ea hanc cauſare, ſc. moraliter, & vt continent virtutem diuinam, & quaſi quid integrū cum ea cōponunt. Huiuſmodi enim cauſas ſecundū vſitatū loquēdi modū pro diuerſa occaſione quandoq; 132

Quomodo Patres aliquando negent, & alias affirment lotionem producere gratiam.

abſo

abſolutè negamus produxiſſe aliquem effectum, quē aliis iis abſolutè tribuimus & vtrūq; verè ac propriè dicimus. v.c. ſi laudem ſummum artificium alicuius domus, quam Princeps iuſſit exſtrui; optimè dicam Principem eam non ædificaſſe ſed artificem huic enim, non autem Principi tribuendum eſt, quòd artificioſè ſit extructa. Contrà ſi laudem eiuſdem magnificentiam ac pretioſam materiam, dico Principem eam ædificaſſe totumque effectum ei tribuo. Simili igitur ratione Patres quando explicant quæ ſit vis phyſicè producens gratiam, dicunt ſolum Deum id facere: quando verò rurſum explicant quid poſſint Sacramenta ratione meritorum & iuſtitutionis Chriſti, abſolutè dicunt ea producere gratiam.

Ex his patet 1. Sacramenta multum excedere
133 nuda ſigna: quia continent in ſe moraliter virtutem agendi: ſicut etiam merita Chriſti, quæ in Sacramentis continentur, multum excedunt rationem ac virtutem nudi ſigni.

Sacramenta non eſſe nuda ſigna gratiæ.

2. Excedere plumbeum, quo oſtenſo quis panem accipit: quia plumbeum, non continet pretium panis, ſicut Sacramenta pretium gratiæ.

Quomodo diſtent à ſignis magicis.

3. Excedere etiam multum ſigna magica: quia hæc nituntur pacto inualido, quod vterque tenetur reſcindere; & fallibili, cùm dæmon poſſit fallere, & multis modis à Deo impediri, & ſæpè fallat ac impediatur. Illa nituntur pacto validiſſimo & infallibili. Vnde magica ſigna habent quaſi precariò tantùm ſibi aſſiſtentem virtutem dæmonis, cùm hic non teneatur ſtare pacto, ſed potiùs id reſcindere: Sacramentis verò virtus diuina ratione meritorum Chriſti eſt debita. Quòd autem aliqua ſit ſimilitudo, nihil mirum, cùm dæmon vbique virtutem diuinam in malum æmuletur.

134 4. Patet meritò mirari Patres vim Sacramentorum. Miranda enim valdè eſt diuina prouidentia & bonitas, quæ Chriſti merita tam infallibili lege rebus infirmis annexuit ad res tam mirabiles producendas.

Cur vis Sacramentorū ſit miranda.

Patet 5. Quomodo ſacerdos verè abſoluat à peccatis. 1. quia abſolutio conſiſtit propriè in remiſſione peccatorum, quæ etſi ſemper habeat coniunctam gratiæ infuſionem, tamen eſt quid ab ea diſtinctum, & ſine ea geri poſſet, ſi Deus vellet; ſicut & infuſio gratiæ, ſine remiſſione peccati: Sacerdos autem auctoritate ſibi delegata remittit peccata. 2. quia applicando Sacramentum, applicat ſimul vim diuinam qua gratia producitur.

135 Ex dictis facile eſt ſoluere argumentum contrarium initio allatum. 1. enim negandum eſt antecedens, ſcilicet Sacramenta poſſe ita aſſumi, vt patet ex dictis. 2. neganda etiam eſt conſequentia, quia hoc non ſpectat ad dignitatem Sacramentorum, cùm ſæpè maior ſit dignitas cauſæ moralis quàm phyſicæ: nec ita oſtenditur maior Dei potentia: quia nos non poſſumus videre hanc phyſicam influentiam, & conſequenter non poſſumus per eam cernere Dei potentiam. Nec illa ſententia eſt magis conformis ſententiis Patrum, ſed noſtra. Ex quibus patet ſolutio ad probationes conſequentiæ. Solum vnum reſtat, quòd videantur eodem modo Sacramenta veteris legis, ſaltem circumciſio, produxiſſe gratiam: atque ita nihil præ illis, noſtris Sacramentis tribueretur. ſed de hoc agemus ar. 6.

Obiicies demum, D. Thomas hîc in corpore ponit in Sacramentis aliquam virtutem operatiuam gratiæ, per modum inſtrumenti. Ergo vult ea phyſicè producere gratiam. 136

D. Thom.

Reſp. D. Thomam nullibi dicere Sacramenta gratiam immediatè & phyſicè producere etiam vt inſtrumenta, ſed q. 64. art. 1. apertè docet ſolam cauſam principalem, ſcilicet Deum immediatè producere interiorem effectum Sacramēti. Probatque 1. Quæ ratio ſecundum principium immediatè vbi non eſt: ſolus autem Deus eſt interiùs in ipſa anima. Quia nihil poteſt operari impia D. Thomæ (qui abſolutè negat quidquam poſſe agere in diſtans) tam probat de cauſa inſtrumentali quàm de principali; eadem enim vtriuſque eſt ratio. Imò inſtrumentum immediatè attingens effectum magis neceſſariò debet ei eſſe coniunctum, quàm cauſa principalis: vt patet in ferratore, & omnibus artificibus. Quare D. Thomas apertè ſibi contradiceret, ſi doceret Sacramenta immediatè ac phyſicè etiam vt inſtrumenta producere gratiam. 2. probat, quia gratia quæ eſt interior effectus, eſt à ſolo Deo: apertè inſinuans, omnem phyſicam actionem Sacramentorum verſari ſolùm circa corpus. Videtur enim D. Thomas in duobus conſtituere vim 137 inſtrumentalem Sacramenti. 1. Quòd ex inſtitutione, ſiue motione Dei, vt ait, vel aliquid phyſicè operetur exteriùs circa ſubiectum ſanctificandum, v.c. lauando, aut vngendo corpus, immutando palatum per modum aliorum ciborum, &c. vel quòd ſint ipſa operatio circa tale obiectum facta; vt eſt pronunciatio formæ. Et hanc actionem vocat hîc exteriorem. Sic 2. 2. quæſt. 178. artic. 1. ponit vim inſtrumentalem miracula faciendi in hoc quòd Sancti à Deo moti orationem circa obiectum immutandum fundant, aut ſignent illud cruce, vel ſimile aliquid agant; quo poſito diuina virtus miraculum operetur. quia vt illæ preces aut ſigna talem vim habeant, ex inſtinctu & motione, vel inſtitutione diuina fieri debent.

Sententia D. Thomæ de efficientia Sacramentorum.

Hinc quæſt. 62. articul. 4. ad 1. Sacramentum 138 quoad vim & modum producendi effectum comparat voci, quæ dum ſonat in aëre, immutat intellectum audientis, vt aliquid intelligat, non vi aut operatione phyſica, ſed vt inſtrumentum humanum ex inſtitutione ſignificans. Vbi clarè ſignificat Sacramentum non phyſicè, ſed tantùm moraliter influere in productionem gratiæ.

Quòd autem aliqui reſpondent vocem phyſicè mouere intellectum ad intelligendum, eſt contra communem ſenſum. Conſtat enim eam non mouere niſi mediante ſignificatione, quæ eſt aliquid morale, non phyſicum. Nec refert quòd D. Thomas in quibuſdam opuſculis videatur Sacramentis, aliiſque miraculorum inſtrumentis tribuere aliquam vim & operationem phyſicam: quia loquitur de ſupradicta operatione prævia, quam ſuprà artic. 1. ad 3. dicit eſſe propriam Sacramentorum, eaque hanc exercere circa corpus; qua poſita diuina virtus ope-

D. Thom.

ratur

rarur effectum interiorem. Imò quidam Thomiſtæ,qui expreſsè docent Sacramenta eſſe inſtrumenta phyſica gratiæ, dum ſe explicant, videntur non agnoſcere aliam operationem phyſicam, quàm ſupradictam, ita vt verbis magis à nobis diſſentiant,quàm re.

ARTICVLVS V

Vtrùm Sacramenta nouæ legis habeant virtutem ex paßione Chriſti?

139 ARticulo 5. docet Sacramenta habere vim operandi gratiam ex meritis Chriſti,& præcipuè ex paſſione: quia per hanc ſecundùm pactum cum Patre initum precipuè nos redemit, iuxta illud Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum.* *Iſa.* 53.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm Sacramenta veteris legis gratiam cauſarint?

140 *Sacramenta vetera non conferebant gratiam ex opere operato.*

ARticulo 6.docet Sacramenta veteris legis non contuliſſe ſuſcipienti gratiam ex vi ſua, ſiue ex opere operato, ſed tantùm ex opere operantis, quantam ſcilicet merebatur ſuſcipientis deuotio,vt fit in exercitio aliorum piorum operum. quare non faciebant ex attrito contritum.Ita definitum eſt in Florentin.in decreto de Armenis: vbi dicuntur noſtra Sacramenta differre ab antiquis, quòd cauſent gratiam, quam illa non cauſabant, ſed tantùm per paſſionem Chriſti dandam ſignificabant. Et patet *ad Galat.* 4. vbi vetera Sacramenta dicuntur infirma, & egena elementa *Ad Hebr.*9.dicũtur iuſtitiæ carnis, quæ ſecundùm conſcientiam mundare non poſſunt. Et c.7. dicitur reprobatio veteris mandati facta propter eius infirmitatem & inutilitatem; quia nihil ad perfectum adduxit lex. Quæ omnia dici non poſſent,ſi vetera Sacramenta cõtuliſſent gratiam ex opere operato. Nam tunc fortia,efficacia,& vtiliſſima fuiſſent. Et quidem hæc eſt communis opinio Catholicorum de reliquis omnibus Sacramentis legis veteris: ſola difficultas eſt de circumciſione, quam communiter Doctores fatentur deleuiſſe peccatum originale. *Florentin.* *Galat.* 4. *Hebr.* 9.

141 *Quam vim habuerit circumciſio in adultis?*

CONCLVS. PRIMA, In circumciſione adultis non conferebatur maior gratia,quàm ſua fide & deuotione, qua eam ſuſcipiebant, merebantur: atque ita peccatores tantùm attriti per eam non iuſtificabantur.Ita *Suarez d.* 10. *ſect.* 1.*concluſ.*3. Et fuſiſſimè ex Patribus probat *Card. Bellarm. l.* 2. *de Sacramentis c.*14.15.*&* 16. Colligitur apertè ex multis Scripturæ locis, maximè *ad Galat.*6.1.*ad Corinth.*7.*ad Coloſſenſes* 2. vbi dicit Apoſtolus circumciſionem nihil eſſe,nihil valere,&c.Item ex *c.*4.*ad Rom.*vbi expreſsè docet Apoſtolus, Abraham non fuiſſe iuſtificatum ex circumciſione, ſed ex fide,ſcilicet viua; ac ſi diceret per circumciſionem non accepiſſe gratiam maiorem, quàm merebatur eius fides. Vnde ſubiungit eum circumciſionem accepiſſe in ſignaculum iuſtitiæ acceptæ per fidem,quaſi dicat, non in augmentum iuſtitiæ. *Suarez.* *Bellarm.* *Galat.*6. 1.*Cor.*7. *Coloſſ.* 2. *Rom.* 4

Probatur ratione,primò,quia circumciſio nõ erat instituta ad delendum peccatum, aut conferendam gratiam: ſed in ſignum quo Iudæi diſtinguerentur à ceteris gentibus, & quo fidem ſuam in Deum teſtarentur: vt docent plurimi Patres,quos *Bellar.*citat *l.*2.*de Sacram.c.*15.& colligitur ex Apoſtolo proximè citato.Et clariùs *Geneſis* 17. vbi inſtituitur circumciſio,totáque eius cauſa redditur: *vt ſit in ſignum fœderis*,inquit Deus, *inter me & vos.* Et hinc toto tempore quo Iudæi erant in deſerto,dum non poterant cum reliquis gentibus miſceri,non fuerunt circumciſi,donec tranſirent Iordanem. *Bellarm.* *Geneſ.* 17.

Probatur ſecundò, quia tota cauſa cur in circumciſione & Sacramento legis naturæ fateamur infantibus collatam gratiam,eſt, ne paruuli alioquin fuiſſent ſine vllo remedio ſalutis: vt patet ex *Innocentio ſuprà c. Maiores.* Atqui hæc cauſa ceſſat in adultis. Ergo non conferebat his gratiam ſupra eorum meritum. Vnde Patres qui volunt hanc aliquid voluiſſe ad delendum peccatum, hoc reſtringunt ad peccatum originale,& loquuntur ferè de paruulis. 142 *Innocent.* 3.

Tertiò,quia ſi circumciſio conferebat gratiam adultis ſupra meritum, non videtur fuiſſe minùs efficax gratiæ, quàm Sacramenta nouæ legis, quod eſt contra Apoſtolum & Florentin. ſuprà. Nec ſatisfacit,quòd aliqui dicunt inter hæc differentiam eſſe, quòd noſtra Sacramenta phyſicè conferant gratiam; vetera verò tantùm moraliter eam cauſarint, quia præterquam quòd illud minùs probabile ſit,nihil facit ad rem.Nec enim minùs vtile eſt Sacramentum, quod moraliter cauſat gratiam, quàm quod phyſicè eam cauſat, ſi æqualem cauſet. *Florentin.*

Quartò,quia nullibi aut alijs veteribus Sacramẽtis,aut circumciſioni promiſſa eſt gratia.Hoc enim proprium eſt nouis Sacramentis. Vnde *Apoſtolus ad* Hebr. 8.cùm vetera Sacramenta vocaſſet vmbras cæleſtium, ſubiungit nouum teſtamentum melioribus repromiſſionibus ſancitum eſſe: ſcilicet ob promiſſionem gratiæ, quia illa carebant. *Hebr* 8.

Gratis autem excipitur circumciſio. primò, quia Apoſtolus quoad infirmitatem &inutilita- 143

tem vbiq; eam æquiparat ceteris. Secundò, quia nullibi de hac particularis promiſſio gratiæ extat. Quòd enim adfertur illud Geneſis 17. *Maſculus, cuius præputij caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo*: ex quo D. Auguſtinus à contrario ſenſu probat circumciſionem liberaſſe à morte, & contuliſſe gratiam; nihil cõuincit. quia agitur ibi de morte non ſpirituali propriè ſed temporali, qua puniendus erat, qui adultus nolebat circumcidi, aut filium ſuum non circumcidebat. Auguſtini autem explicatio tantùm eſt moralis. Vnde tanti facienda quanti eius auctoritas, qui ibi de paruulis tantùm agit, totumque eius argumentum nititur aliquibus verbis 70. interpretum qui ita habent, *Maſculus qui nõ circumciditur carne præputij ſui octauo die, diſperiet anima eius, &c.* Vnde colligit hunc periturum ob peccatum originale: quia aliud habere tunc non poteſt. Vnde vlteriùs colligit non moriturum ſi circumcidatur, & conſequenter delendum peccatum originale. Sed nec hebræus nec vulgatus textus ea verba habet, nec Auguſtini explicatio conuenit contextui.

Gen. 17.
D. Aug.

144 Concl. II. Infantibus poſteris Abrahæ in circumciſione remittebatur peccatum originale, & infundebatur conſequenter gratia. Ita *Innocent. 3. c. Maiores de baptiſm.* & *D. Aug. l. 2. de nuptijs, cap. 11.* quem vniuerſi ferè ſequuntur Theologi. Vnde etſi nec Innocentius id eo loco definiat, nec locus Scripturæ, quem Auguſtinus pro ſe adfert, nec vllus alius id conuincat: tamẽ tantorum virorum id conuincit auctoritas.

In circumciſione paruulis conferebatur gratia. Innocent. 3. D. Auguſt.

145 Concl. III. Circumciſio non conferebat paruulis gratiam ex opere operato. Ita *D. Tho. hic, & infrà q. 70. a. 4.*

Non tamen propriè ex opere operato. D. Thom.

Probatur primò, quia quod ex opere operato confert gratiam, confert eam omni non ponenti obicem, idque præter eius meritum. Sed talis non fuit circumciſio: vt patet ex concl. 1. Ergo, &c.

Probatur ſecundò, quia conferre gratiam ex opere operato, eſt conferre gratiam ex vi inſtitutionis ſuæ. Atqui circumciſio non conferebat ita gratiam: vt D. *Thom.* docet *hic ad primum*, & patet ex dictis. Ergo, &c. D. Thom.

Ex his patet primò, circumciſionem propriè non cauſaſſe gratiam, ſed ſe habuiſſe tanquam quandam cõditionem, qua poſita Deus gratiam paruulis conferebat extraordinaria quaſi liberalitate ob extremam paruulorum indigentiam, qui proprijs actibus ſaluari non poterant: idque propter Chriſti merita; vt qui omnium ſaluator erat cõſtitutus, quantum in ſe erat, omnium hominum generi ſufficientia ſalutis remedia prouideret: & ne qui per externam fidei in Chriſtum proteſtationem fiebant membra corporis Chriſti myſtici, mortua membra cogerentur permanere, cùm ſuis actibus viuificare ſe non poſſent. Hoc eſt quod dicit D. Thomas, collatam paruulis gratiam virtute fidei, ſcilicet habitualis ipſius Eccleſiæ, qua Chriſti viuum corpus erat, quam decebat habere talia membra, quæ poſſent ſaltem eſſe viua. 146

D. Thom.

Patet ſecundò, differentiam inter noſtra & vetera Sacramenta, à Florentino aſſignatam, etiam in circumciſionem conuenire. Patet item quàm verè Apoſtolus locis ſuprà citatis dixerit, omnia vetera Sacramenta, ipſamque circumciſionem fuiſſe inutilia, & nihil valuiſſe; quẽ plurimi Patres, quos citat *Bellarm. l. 2. de Sacram. c. 15.* ſecuti abſolutè negarunt vlla Sacramenta vetera contuliſſe gratiam. Hæc enim intelligenda ſunt quantùm erat ex vi ſua. Si quando autem conferebant, hoc in adultis fiebat ex opere operantis: aut in paruulis ex ſingulari priuilegio nõ Sacramenti, ſed paruulorum. Et ita intelligendus Auguſtinus & alij qui dicunt circumciſionem contuliſſe gratiam. 147

Florentin.
Bellarm.

Quæ autem diximus de Sacramentis veteris legis, ſimiliter intelligenda ſunt de Sacramentis legis naturæ: præcipuè de eo quo paruulis peccatum originale remittebatur, cuius eadem fuit ratio in circumciſione.

QVÆSTIO LXIII.

DE CHARACTERE

ARTICVLVS I.

Vtrùm Sacramentum imprimat aliquem characterem in anima?

1 Articvlo, primo docet quædam Sacramenta imprimere characterem in anima.

Nota, hæreticos noſtri temporis omnes pertinaciſſimè negare aliqua Sacramenta imprimere characterem. Primò quia nec ex Scripturis, vt aiũt, nec ex Patribus id probari poteſt. Secundò, quia nec inter omnes catholicos id planè cõſtat. quod probant ex *Gabriele Biel in 4. d. 6. q. 2. a. 3.* cui adiungi poſſet *Scotus ibidem q. 9. §. Ad quæſtionem poteſt dici.* Tertiò, quia aiunt Innocentium 3. primum inuentorem characteris fuiſſe.

Hæretici noſtri temporis.
Gabriel.
Scotus.
Innocent. 3.

2 Sed dicendum eſt, fide credendũ eſſe tria Sacramenta

Florentin. Trident. cramenta imprimere characterem. Ita definit *Concilium Florentinum in decreto de Armenis*, & *Trident. ſeſſ. 7. can. 6. de Sacramentis in genere*, vbi ait: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, baptiſmo ſcilicet, confirmatione, & ordine non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, vnde ea iterari non poſſunt, anathema ſit.*

3 2. Cor. 1. Probatur primum ex Scripturis. 2. *ad Corinth.* 1. dicitur: *Qui vnxit nos Deus, & qui ſignauit nos, & dedit pignus ſpiritus in cordib⁹ noſtris.* Vbi Apoſtolus loquitur de baptiſmo, & tres eius effectus aſſignat. Primò, quòd Deus per eum vngat nos ſcilicet infundendo gratiam. Secundò, quòd ſignet nos, Græcè σφραγισάμενος, ſigillans, ſiue ſigillo impreſſo obſignans nos. Tertiò, quòd det pignus ſpiritus in cordibus noſtris, ſcilicet puræ rectæque conſcientiæ teſtimonium, quod quaſi quoddam pignus habemus quòd ſimus filij Dei. Vt autem ſecundus effectus diſtinguatur à ceteris, non poteſt commodè quidquam per eum intelligi, niſi character. Quod enim hæretici dicunt per illud ſignum nihil aliud intelligi, quàm ipſum Sacramentum, quo Dei promiſſiones obſignantur, nullo modo ſatisfacit. Primò, quia non dicit Apoſtolus promiſſiones Dei obſignari, ſed nos obſignari. Secundò, quia Apoſtolus non explicat, quid ſit Sacramentum, ſed qui ſint eius effectus. Tertiò, quia ſignum debet eſſe res permanens, qua vnum ab alio cognoſcitur: Sacramentum autem ſecundùm ſe ſtatim tranſit. Cõfirmatur. Quia cùm verba Scripturæ, quantum fieri poteſt, in proprio & maximè obuio ſenſu ſint accipienda, & dicta verba propriiſſimè ſignificent per baptiſmum imprimi ſigillum, dicendum eſt hoc per ea ſignificari, cùm in eo nullum ſit incommodum.

Nec obſtat quòd quidam Patres hæc omnia accommodent gratiæ iuſtificanti. quia loquuntur in ſenſu allegorico. Nam aliàs longè germanior & planior eſt Apoſtoli ſenſus, ſi tres diſtinctos baptiſmi effectus hic ſignificari intelligamus.

4 Cyrill. Hieroſolym. Secundò probatur ex Patribus. *Cyrill. Hieroſolymitanus in præfatione in Catecheſes*, vocat baptiſmum ſignaculum ſanctum indelebile, quod non poteſt intelligi niſi ratione characteris, quem imprimit: quia gratia deleri poteſt. *D. Baſilius homilia 13.* quæ eſt exhortatio ad baptiſmum, comparat hunc characterem teſſeræ ac ſigillo militari, quo diuerſorum ducum milites inter ſe cognoſcuntur. D. Baſil. Item *D. Auguſtinus lib. 6. de baptiſm. contra Donatiſtas cap. 1. ſub initium*, docens etiam apud hæreticos aliquos verè baptizari, Eccleſiamque vt tales ad ſe venientes recipere ait: *Filiam ouem, quæ foris errabat, & Dominicum characterem à fallacibus deprædatoribus ſuis foris acceperat, venientem ad Chriſtianæ veritatis ſalutem ab errore corrigi, à captiuitate liberari, à vulnere ſanari, characterem tamen Dominicum in ea agnoſci potius quàm improbari.* D. Aug. Item *epiſtola 23. in medio* ait: *Nam ſi Chriſtiani baptiſmi Sacramentum quod vnum atque idipſum eſt, etiam apud hæreticos valet, & ſufficit ad conſecrationem, quamuis ad vitæ æternæ participationem nõ ſufficiat, quæ conſecratio reum quidem facit hæreticum, extra Domini gregem dominicum habentem characterem.* Item *libro 2. contra epiſtolas Parmeniani capite 13.* ait: *Non minus hærent Sacramenta Chriſtiana, quàm notæ corporales, cũ videamus nec Apoſtatas carere illis, quæ propterea illis reſipiſcentibus nõ reſtituuntur, quia amitti non potuerunt.* Quæ Sacramentis non poſſunt aliter conuenire, niſi ratione characteris: nam omnia alia quæ in ijs ſunt, amitti poſſunt: vt patet in Euchariſtia, & matrimonio. quæ quia characterem non imprimunt, iterari poſſunt. Similia habet pluribus locis D. Auguſt. atq; etiam alij Patres.

Ex quibus patet, falſum eſſe primum atque tertium argumentum hæreticorum ſuprà allatum. Secundum etiam falſum eſt. Nam etſi non ita conſtet inter ſcholaſticos, quid ſit character, nullus tamen vnquam negauit eum imprimi. Solùm Scotus & Gabriel ſupracitati dixerunt, hoc non poſſe ex Scripturis aut principijs fidei probari. Probat tamen id Scotus teſtimonijs Patrum, & Gabriel dicit fore præſumptuoſum hoc negare. Et quanquam dicti auctores poſſint in hoc re aliquo modo excuſari, quia tũc ea res non erat tam clare definita, ſicut iam eſt: tamen negari non poteſt eos inconſiderate locutos. Nam perpetuus Eccleſiæ conſenſus, cuius nullum poſt Apoſtolos poteſt oſtendi initium, ſufficiebat, vt res illa certò probari poſſet. 5

Scotus. Gabriel.

ARTICVLVS II.

Vtrùm character ſit ſpiritualis poteſtas?

ARticulo 2. docet characterẽ habere ſe per modum potentiæ inſtrumentalis, & ſic reductiuè pertinere ad ſecundam ſpeciem qualitatis.

DVBIVM

Quid ſit character?

6 Durand. D*Vrandus in 4. d. 4. quæſtione 1.* putat tantùm eſſe relationem rationis, ſiue denominationem extrinſecam, qua aliquis ratione Sacramenti ſuſcepti dicitur ad certum munus, vel ſtatum deputatus. Ratio eius eſt. quia omnia quæ Eccleſia tribuit characteri, hoc modo explicari poſſunt. Ergo fruſtra dicitur aliquid aliud eſſe. Sed hoc iam dici nequit. Quia *Triden. ſeſſ. 7. can. 9.* dicit anathema ijs qui negant tria Sacramenta characterem, hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale in anima imprimere. Ens autem rationis non poteſt in anima imprimi. Vnde patet ſaltem iam non poſſe omnia defendi quæ Eccleſia tribuit characteri, ſi vera ſit ſententia Durandi. Reſpondent aliqui, ſicut doctoratus verè dicitur alicui conferri, cùm ſit tantum quid morale, ſimiliter poſſe dici characterem imprimi. Sed magnũ eſt 7

Trident.

Ens rationis nequit animæ imprimi, aut eſſe ſignum.

diuerſitas. Quia *conferre*, omnino eſt indifferens ad ſignificandum effectum moralem, aut phyſicum: *imprimere* autem ſignificat actionem habētem terminum phyſicum. hic ineptè quis dixerit conferentem alicui doctoratum imprimere eius animæ aliquam poteſtatem, aut ſignum quo ab alijs diſcernatur. Confir. primò, Quia denominatio extrinſeca non poteſt eſſe ſignum quo vnus ab alio diſcernatur, cùm reuera nihil in no
5 bis ponat, nec in ſe ſit cognoſcibilis, ſed tantùm per id ad quod dicit reſpectum. Signum autem debet in ſe eſſe cognoſcibile, cùm per illud cognoſcamus aliud. Quare etſi ſecundùm eam ſententiam Sacramenta poſſent dici ſigna, non tamen imprimere ſignum. Confir. 2. Quia hæretici non negant eiuſmodi denominationem extrinſecam, & tamen damnantur à Concilio.

8 Dicunt aliqui eos damnari, quia negant hoc ſignum eſſe indelebile. Sed nec hoc verum eſt: quia exceptis Anabaptiſtis, ſaltem alij non negant manere perpetuò in baptizato talem denominationem, ſeu deputationem. quia non rebaptizant: & tamen damnatur ab Eccleſia non ſolùm quia negant characterem eſſe indelebilem, ſed quia abſolutè negant eum imprimi.

Tertiò, Quia hac ratione Extrema vnctio, qua æger deputatur ad extremam luctam cum diabolo ſubeundam & Matrimonium, quo contrahentes deputātur ad certum ſtatum inter Chri-
60 ſti fideles ſuſcipiendum, vt in eo ritè ſe gerant; deberent dici imprimere characterem, vel ſaltem ſignum aliquod ſpirituale, etſi non indelebile. quia in iis reperitur talis deputatio, nec de ratione ſigni aut characteris in genere ſumptum eſt, vt ſit indelebilis. quia *Apoc.* 13. multi dicuntur ſuſcipere characterem beſtiæ, qui tamen eſt delebilis. *Apoc.* 13.

9 Quartò, Qui a ſimili ratione poſſem negare hominem iuſtificari per realem gratiæ infuſionem; & dicere *Trident. ſeſſ.* 6. *cap.* 7. per iuſtitiam quam dicit nobis inhærentem infundi, intelligere ſimilem denominationem aut deputationem, aut fauorem Dei, quo peccata verè deleantur: & ſolùm damnare hæreticos, qui dicunt peccata in iuſtis remanere, & nos eſſe iuſtos per iuſtitiam Dei. quæ tamen abſurdiſſima ſunt. *Trident.*

0 Alij putant eſſe relationem realem; ſed hoc non poteſt dici. quia relatio non poteſt animo imprimi, nec ad eam datur per ſe actio, nec poteſt eſſe ſine fundamento ex quo reſultet. Nullum autem poteſt hic fingi talis relationis permanens fundamentum. Adde multò verius eſſe, relationes creatas nihil reale ſuperaddere ſuo fundamento. Character non eſt nuda relatio.

Dices. Character eſt ſignum, atqui ſignum eſt relatio; Ergo character eſt relatio. Reſpond. Signum non eſſe propriè relationem, ſed eam connotare. Nam ſuſpenſa hedera eſt ſignum vini venalis, & verba ſunt præcisè inuenta, vt ſint ſigna conceptuum: & tamen nemo dicat hæc eſſe relationes, licèt prout ſunt ſigna connotent relationem. Nec ſignū ſignificat formaliter relationem, ſed rem aliquam ſecundùm ſe notam, quæ in cognitionem alterius inducit; quod reſpectu noſtri relationes facere non poſſunt, quia eas ſecundùm ſe non poſſumus cognoſcere, ſed tantùm ratione fundamenti.

Alij putant eſſe potentiam quandam inſtrumentalem, qua quis phyſicè redditur potens ad Sacramenta aut ſuſcipienda, aut conferenda. Sed nec hoc dici poteſt, cùm nulla talis detur potentia creata, vt patet ex dictis q. præced. art. 4. 11

Reſpond. igitur cum *Vaſquez. diſp.* 134. *cap.* 3. *nu.* 70. Characterem eſſe quandam qualitatem ſpiritualem primæ ſpeciei, eamque ſecundùm eſſe phyſicum ſolummodo bene diſponere animam in ordine ad ſe, ſicut pulchritudo ipſum corpus benè diſponit: moraliter verò diſponere nos aut ad ſuſcipienda Sacramēta, vt facit character baptiſmi: aut ad ea conficienda, vt facit character Ordinis: aut ad fidem propugnandā, vt facit character Confirmationis. Sunt itaque characteres ſigna quædam, v. c. is qui in baptiſmo datur, domeſticorum Dei: qui in Confirmatione datur, militum Dei: qui in Ordine datur, diſpenſatorum myſteriorum Dei. Sunt etiam morales quędam potentiæ, quæ nos per ſe immediatè reddunt idoneos, vt Sacramenta aliqua vel ſuſcipiamus (nam ſine charactere baptiſmi nullum aliud Sacramentum validè ſuſcipimus; & ſine charactere Confirmationis ſaltē minùs ordinatè quædam ſuſcipimus) vel etiam conferamos. quia ſine charactere ſacerdotali nemo Sacramentum Pœnitentiæ, aut Extremæ vnctionis validè adminiſtrat. Quare hic eſt quaſi potentia actiua, quia confert vim agendi. quamuis ſit etiam potentia paſſiua; quia reddit ſacerdotem idoneum ad ſuſcipiendum Epiſcopatum, qui eſt etiam verum Sacramentum. Et ſimiliter character baptiſmi reſpectu matrimonij eſt etiam potentia actiua. quia huius adminiſtri ſunt ipſi contrahentes, qui inualidè id agerent ſine charactere. Omnes etiam ſunt alia ratione potentiæ actiuæ, quatenus coniuncti cum gratia ſacramentali conferunt ius ad auxilia neceſſaria ad munus, ad quod ijs inſigniti deſtinantur, ritè obeundum. Et hoc modo intelligendus D. Thomas, dum docet eos reductiuè contineri ſub genere potentiæ. Vnde art. 3. in corpore totam vim huius potentialitatis ponit in deputatione diuina, qua per characterem quiſquam ad certum munus deputatur. Et clariùs a. 4. ad primum, vbi dicit characterem eſſe actiuum ratione auxiliorum gratiæ, quam Deus largitur eo inſignitis. 12 *Vaſquez.* Character eſt quædam qualitas primæ ſpeciei. & moralis quædam potentia. D. Thom.

A R T I C V L V S III.

Vtrum character ſacramentalis ſit character Chriſti?

13 ART. 3. docet characterem ſacramentalē eſſe participationē ſacerdotij Chriſti. quia per eum adſcribimur aut in familiam, aut milites Chriſti, aut in miniſtros myſteriorū Chriſti; ſicut per

per ſignum militare quis in talis aut talis Ducis militem adſcribitur. Quæ D. Thomas fuſiùs in textu explicat.

D.Thomas.

Nota pro reſponſione ad ſecundum Theologos cum *Magiſtro in 4. d. 4.* in Sacramentis tria diſtinguere: ſcilicet id quod eſt Sacramentum tantùm: id quod eſt tantùm res Sacramenti: & quod eſt Sacramentum & res ſimul. Et primò exteroam materiam & formam Sacramenti vocant Sacramentum tantùm: quia ſignificant aliquid, & à nullo ſignificantur. Secundò, gratiam vocant rem tantùm: quia ſignificatur, & nihil ſignificat. Tertiò, characterem vocant rem & Sacramentum ſimul: quia ſignificatur ab externo Sacramento, & ſignificat gratiam.

Magiſter.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm character ſit in potentiis animæ, ſicut in ſubiecto?

14 ARtic.4. docet characterem eſſe in potentiis animæ: quia ordinatur ad operandum: operatio autē fit per potētias. Quod intellige ratione gratiarum quas Deus recipientibus characterem confert, vt munus ad quod per characterem deſtinantur, poſſint ritè exequi: vt docet in reſpōſione ad primum. Aliàs character ſecundùm ſubſtātiam eſt in eſſentia ipſius animæ, vt in ſubiecto. Quia ſecundùm hanc non eſt operatiuus; vt patet ex dictis.

D.Thomas.

D.Thomas in his articulis ſæpe loquitur nōnihil implicatè & obſcurè: quia non ſatis explicat in quo conſiſtat hæc potentia & efficientia inſtrumentalis ipſius characteris, etſi id inſinuet in reſponſione ad primū. Quare multi credentes eum loqui de potentia & efficientia non morali ſed phyſica, quæque characteri ſecundùm ſe conueniat, ſuſiſſimè diſputant qualis ſit hæc potentia, & quod ſit ſubiectum characteris. Sed cùm oſtenderimus, omnem effectum Sacramenti à ſolo Deo phyſicè produci, facilè eſt intelligi, quomodo character poſſit moraliter operari ex Dei deſtinatione, vt ſanctus Thomas docet articulo 3.

ARTICVLVS V.

Vtrùm character inſit animæ indelebiliter?

15 ARt. 5. docet characterem eſſe indelebilem in perpetuum. quia ſicut ſacerdotiū Chriſti æternum eſt: ita omnis illa participatio huius ſacerdotij, qua aliquid diuino cultui ad certum aliquod munus conſecratur, debet etiam perpetuò permanere, dum res conſecrata permanet: vt patet in vaſis conſecratis. Cùm igitur anima hominis æternùm duret, etiam character perpetuò durat.

16 Nota primò, eſſe de fide indelebilem eſſe characterem quandiu homo viuit: quia hoc ſaltem ſenſu definitur indelebilis in *Trident ſeſſ. 7. c 9.*

Character eſt omnino indelebilis. Trident.

Item, omnino certum eſſe etiam poſt hanc vitam permanere iuſtis ad gloriam, damnatis ad confuſionem & ſignum ingratitudinis. Eſt communis Theologorum, & patet ex communi Eccleſiæ ſenſu, quæ reſuſcitatum ex mortuis nec rebaptizat, nec reordinat. Ratio huius à priori eſt, ſola voluntas Chriſti.

17 Nota 2. Characterem cùm ſit res aliqua ſpiritalis quæ à ſolo Deo poſſit produci, natùra ſua eſſe incorruptibilem. quia nō habet contrarium à quo poſſit corrumpi. Demeritoriè tamen potuiſſet per peccatum deleri, ſicut gratia deletur, ſi Deus ita voluiſſet. Magis tamen fuit conueniens vt non deleretur. Primò, ob rationem D. Thomæ. quia ſcilicet eſt participatio quædam ſacerdotij Chriſti, quod æternum eſt. Secundò, quia aliàs poteſtas illa moralis ſuſcipiēdi & cōficiendi Sacramenta, quæ characteri eſt annexa, fuiſſet etiam per peccatum amiſſa: quod fuiſſet inconueniens. Primò, quia homines debuiſſent ſæpiùs baptizari, cùm tamen non conueniat hoc Sacramentum repeti. quia ſignificat mortem & reſurrectionem Chriſti, quæ nūquam debuerat repeti. Secundò, quia nullus vnquam fuiſſet certus ſe validè ſuſcipere aliquod aliud Sacramentum. quia nō fuiſſet certus ſe eſſe in gratia ac habere characterem baptiſmi, ſine quo alia Sacramenta ſuſcipiuntur inualidè. Tertiò, ſæpiſſimè contigiſſet ſacerdotes inualidè conficere Sacramenta, maximo populi Chriſtiani damno. Imò ſæpius debuiſſent reordinari cum magno ſcandalo. Potuiſſet quidē Chriſtus ita inſtituere hæc Sacramenta, vt pereunte charactere perſeueraret illa poteſtas. Contrarium tamen fuit magis conueniens. Nam aliàs nulla fuiſſet ratio cur illa Sacramenta imprimerent characterem.

D. Thomas.

Nota tertiò, Etſi maneat character poſt hanc vitam, nullo modo tamen manere poteſtatem conferendi aut ſuſcipiendi Sacramenta; nec quidem poſt reſurrectionem generalem. Quia illa manet in ſolis viatoribus. pro quib. ſolis Sacramenta ſunt inſtituta. Si quis tamen reſurgat iterum moriturus, ſicut iterum fit viator, ita eandem habet poteſtatem, quam prius habebat. 18

ARTICVLVS VI.

Vtrùm per omnia Sacramenta nouæ legis imprimatur character?

19 ARticulo ſexto docet ſolùm tria Sacramenta, ſcilicet Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem imprimere characterem: vnde hæc ſola iterari non poſſunt. Patet ex *Tridentino, ſeſſione 7. cap. 9*. Ratio eſt, quia hæc ſola ſuſcipientem ad certum quoddam munus ad cultum Dei pertinens perpetuò conſecrant. Vide textum.

Tridcnt.

QVÆSTIO LXIV.

DE CAVSA SACRAMENTORVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm ſolus Deus operetur interiùs effectum Sacramenti?

1 ARTICVLO primo docet ſolum Deum eſſe cauſam principalem effectus interioris Sacramenti, ſcilicet gratiæ & characteris: Miniſtrum verò eſſe cauſam inſtrumētalem & miniſterialem, quatenus ex inſtitutione & commiſſione Chriſti Sacramenta conferendo, ſuſcipienti applicat merita Chriſti, & virtutem diuinam in iis annexam, quæ interiorem effectum operatur, iuxta dicta ſupra q.62.a.4. Nec hic occurrit ſpecialis difficultas.

2 Huc ſolùm Notandum, aliquos aſſerere Miniſtrum Sacramenti per characterem, aut gratiam habitualem ſibi inhærentem immediatè etiam concurrere ad gratiæ productionem. Vnde etiam putant Miniſtri ſanctitatem aut characterem conferre ad maiorem Sacramenti effectum. Sed hoc non eſt probabile Primò, quia hoc ideo ferè ab illis aſſeritur, quia putant Miniſtrum ratione characteris aut gratiæ habitualis, per modum inſtrumenti phyſicè concurrere ad gratiæ productionem, quod ſuprà oſtendimus non eſſe verum. Secundò quia illa opinio nullo fundamento nititur. Nam Patres nunquam tribuunt Miniſtris vllam vim remittendi peccata, niſi præcisè ratione Sacramentorum quæ conferre poſſunt. Imò ſæpiſſimè indicant hæc eandem habere vim, ſiue à bonis, ſiue à malis Miniſtris conferantur. Tertiò, quia aliàs Sacramenta non niterētur ſolùm meritis Chriſti, ſed etiam ipſius Miniſtri, quod eſt abſurdiſſimum.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Sacramenta ſint ſolùm ex Inſtitutione diuina?

3 ARticulo ſecundo docet ſolum Deum propria auctoritate potuiſſe inſtituere Sacramenta nouæ legis. Quia ſicut ſolus propria auctoritate poteſt conferre gratiam: ita ſolus propria auctoritate poteſt inſtituere Sacramenta conferentia gratiam. Quia nihil poteſt dare alteri virtutem aliquid efficiendi, quam in ſe nullo modo habet.

ARTI

ARTICVLVS III.

Vtrùm Chriſtus ſecundùm quod homo habuerit poteſtatem operandi interiorem effectum Sacramentorum?

4 ARticulo tertio docet Chriſtum quà Deum tanquam cauſam principalem efficientem operari interiorem effectum Sacramenti: quà hominem verò eſſe cauſam principalem meritoriam illius effectus: efficientem verò miniſterialem ex commiſſione Dei, cum quadam tamen poteſtate excellētiæ ſupra alios miniſtros, quę in quatuor conſiſtit. Primò, quia eius paſſio & merita operantur in Sacramentis, ſiue per Sacramenta eorum effectus; quatenus nimirum his annexa & moraliter in iis contenta mouent immediatè Deum vt effectum interiorem Sacramenti operetur iuxta dicta q. 62. a. 4. Et hac ratione intellige *D. Thomã in q.48.art.6.* vbi docet [D. Thomas.] paſsionem Chriſti comparatam ad voluntatem diuinam operari noſtram ſalutem per modum cauſæ efficientis. quia id quod applicat virtutem efficientem ad aliquem effectum, dicitur hunc efficere. Secundò, quia dicuntur Sacramenta Chriſti, & in eius nomine ſanctificare, quia ex eius meritis & inſtitutione virtutem accipiunt. Tertiò, quia Chriſtus potuit Sacramenta inſtituere. Quartò, quia Chriſtus potuit ſine Sacramentis eorum effectum operari, ad hoc applicando per ſe immediatè diuinam virtutem ſibi aſsiſtentem, & paratam ex eius voluntate operari quemuis effectum ad noſtram redemptionem & ſalutem conuenientem.

Nota Chriſtum qua hominem dici inſtituiſſe 5
hæc Sacramenta, quatenus homo includit hypoſtaſin, quę in Chriſto erat perſona Verbi, à qua natura humana habuit omnem ſuam poteſtatem & dignitatem: ab hac tamen huiúſque arbitrio externa inſtitutio procedebat, ſicut etiam merita, quæ tamen infinitatem valoris habebant à dignitate perſonæ.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm Chriſtus poteſtatem ſuam quam habuit in Sacramentis, potuerit Miniſtris communicare?

6 ARticulo quarto docet primò, Chriſtum non potuiſſe communicare vlli homini poteſtatem vt inſtitueret Sacramenta, omnino propria auctoritate tanquã auctor & cauſa principalis gratiæ, quam poteſtatem habebat ipſe vt Deus.

Secundò docet, Chriſtum, abſolutè loquendo, potuiſſe communicare hominibus illam poteſtatem excellentiæ inſtituendi Sacramenta, quæ ipſi vt homini conueniebat, ita vt ij quibus eam communicaſſet, ſuo arbitrio potuiſſent inſtituere Sacramenta quæ ex eorum meritis habuiſſent vim: ſed inferiore gradu quàm quo ipſe eam habebat. Quia hi ſemper fuiſſent miniſtri Chriſti, & ratio omnis meritorum ipſorum à meritis Chriſti pependiſſet.

DVBIVM I.

Vtrùm Chriſtus immediatè per ſe omnia Sacramenta inſtituerit?

7 NOta nobis hîc non eſſe quæſtionem cum hæreticis de numero Sacramentorum; de quo agemus q. 65. Etſi enim ipſi multa quæ nos numeramus inter Sacramenta, negent eſſe vera Sacramenta; tamen ea quæ ipſi fatentur eſſe vera Sacramenta, fatentur etiam eſſe inſtituta a Chriſto. Sed quæſtio nobis eſt cum Catholicis. Quidam enim putarunt aliqua Sacramenta, ex eiuſmodi auctoritate à Chriſto accepta, ab Apoſtolis aut ab Eccleſia fuiſſe inſtituta. Sed hoc iam nullo modo poteſt defendi. Quia videtur expreſſè contra *Trident. ſeſſ. 7. can. 1.* vbi dicitur: Si [Trident. Omnia Sacramenta ſunt immediatè à Chriſto inſtituta.] quis dixerit Sacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia ab Ieſu Chriſto Domino inſtituta, anathema ſit. Nec ſufficit dicere, fuiſſe mediatè inſtituta à Chriſto, quia auctoritate ab eo accepta. quia Cōciliū intelligit de immediata inſtitutione. Primò, quia ſeſſ. 14. can. 1. de Extrema vnctione, de qua maximè poterat eſſe dubium, docet à Chriſto inſtitutam, & à D. Iacobo ſolùm promulgatam. Quo loco etſi Concilium tantùm dicat eam eſſe inſtitutam à Chriſto, non addendo immediatè: tamen nemo dubitat quin loquatur de inſtitutione immediata. Quia ſi putaret poſſe dici immediatè inſtitutam ab Apoſtolis, nulla eſſet ratio negandi eam inſtitutam à D. Iacobo, cui tamen Concilium ſolùm tribuit promulgationem. Ergo ſimiliter cùm dicit alia Sacramenta omnia inſtituta eſſe à Chriſto, intelligit de immediata inſtitutione. Et verba hoc etiã apertè ſignificant: præſertim in Conciliorũ dogmaticis definitionibus, in quibus verba, in quantum fieri poteſt, in communiſsima & apertiſsima ſignificatione accipienda ſunt; ſecundùm quam propriè non dicitur aliquis inſtituiſſe id quod alias generali poteſtate ab eo accepta inſtituit: præſertim cùm exceptis Philoſophis & Scholaſticis vix vllus ſit vſus iſtarum vocum *mediatè*, & *immediatè*. Confirmatur. Quia aliàs poſſet dici Chriſtum inſtituiſſe omnia Sacramentalia, quia

Tridens. dedit Eccleſiæ poteſtatem ea inſtituendi. Probatur ſecundò, quia *Tridem. ſeſſ. 21. can. 2.* docet Eccleſiam poſſe aliquid mutare circa cæremonias accidentales, nullam autem habere poteſtatem circa ſubſtantialia Sacramétorum. Quia ſcilicet habuit poteſtatem inſtituendi ritus accidentales, non autem ſubſtantialia Sacramenti. Clarè etiam colligitur ex *Apoſtolo 1. ad Corint. 4. v. 1.* vbi dicit Apoſtolos tantùm eſſe diſpenſatores myſteriorum, ſiue Sacramentorum Dei, non autem auctores. (1. Cor 4.)

8 Obiicies primò, D. *Aug. epiſt. 118. ad Ianuariū c. 1.* cùm dixiſſet Chriſtum nos leui iugo ſubdidiſſe, ait: *Vnde Sacramentis numero pauciſſimis, obſeruatione facillimis, ſignificatione potentiſſimis ſocietatem noui populi colligauit. ſicuti eſt baptiſmus Trinitatis nomine conſecratus, communicatio corporis & ſanguinis ipſius, & ſi quid aliud in Scripturis canonicis commendatur: exceptis iis, quæ ſeruitutem populi veteris pro cōgruentia cordis illorum, & prophetici temporis onerabāt quæ & in quinque libris Moyſi leguntur. Illa autē quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidē toto terrarum orbe ſeruā tur, datur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorū eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri.* Vbi videtur docere tantùm duo Sacramenta à Chriſto eſſe inſtituta, vel ſaltem illa ſola, quæ in Scripturis dicuntur ab eo inſtituta: reliqua verò eſſe inſtituta ab Apoſtolis. (D. Auguſt.)

9 Reſp. eum hoc nullo modo dicere, ſed omnino contrarium. Pro quo Nota eum ibi propriè intendere docere, quæ conſuetudines Eccleſiæ ſeruandæ ſint, quæ nō: præſertim quando diuerſæ in diuerſis Eccleſijs sūt. Pro quo ſtatim initio notat quædam ex ijs, quæ Eccleſia obſeruat, eſſe inſtituta à Chriſto: qualia dicūtur eſſe Sacramenta: ex quibus duo tātū enumerat, quia nullo modo faciebat ad rē omnia enumerare; expreſſè indicans hæc omnia tanquam præcipua capita noſtræ religionis à Chriſto fuiſſe inſtituta. Quod autem ſubiūgit: *Et ſi quid aliud in Scripturis canonicis commendatur, &c.* per *ſi quid aliud* non eſt intelligendum *Sacramentum*, vt aliqui putant (nam ſic Auguſtinus videretur dubitare an aliquod aliud Sacramentum in Scriptura nobis commendaretur) ſed quæuis alia res ex præcepto diuino poſi-
135 tiuo obſeruanda. Vnde hanc diſtinguit à præceptis legalibus antiquis: de qua meritò ita loquitur, quia probabilius eſt præter præcepta de Sacramentis nullum aliud in lege noua eſſe præceptum diuinum merè poſitiuum. Vnde clarius patet, illud quod inferius dicit: *Illa autē quæ non ſcripta, &c.* nullo modo pertinere ad Sacramenta, ſed ad alias res ab Eccleſia ſtatutas, vel ſummum ad aliquos ritus accidentales Sacramétorum. Quare verba hæc vltima Auguſtini generaliter ſumpta ſunt vera. Quia extra Sacraméta nullum habemus præceptum diuinum poſitiuum per traditionem nobis cognitum.

10 Similiter quod D. *Aug. l. 3. de doctrina Chriſt. c. 9* comparans vetera Sacramenta cum nouis, ait: *ſed quædam pauca pro multis, eademq́; factu facillima, & intellectu auguſtiſſima, & obſeruatione caſtiſſima, ipſe Dominus & Apoſtolica tradidit diſciplina*: non ita intelligendum, quaſi Sacramenta partim Chriſtus, partim Apoſtoli inſtituerint: ſed quòd Chriſtus omnia ijs eſſentialia inſtituerit: Apoſtoli verò ea nobis promulgarint, quoſdamq́; ritus in eorum adminiſtratione ſeruari præceperint. (D. Auguſt.)

Objicies ſecundò, D. *Cyprianus ſer. de ablutione pedum* initio loquens de inſtitutione Sacramentorum, ait: *Ipſe ſummus ſacerdos ſui eſt Sacramenti inſtitutor & auctor. in cæteris homines Spiritum ſanctum habuere doctorē.* Vbi videtur dicere cetera Sacraméta inſtinctu Spiritus S. per homines inſtituta. 11 (D. Cyprian.)

Reſp. Auctorem illius ſermonis non eſſe D. Cyprianum, ſed alium quempiam, qui multa ibi habet valdè obſcura & difficilia vt in vero ſenſu explicentur. Nam infrà videtur clarè dicere Euchariſtiā iuxtà ac baptiſmum non poſſe iterari. quare quidam in eius explicatione valde laborant. Sed quidquid de ſenſu illius loci ſit, certè non poteſt eſſe is qui in argumēto ſumitur. quia aliàs ſequeretur, ne quidem ipſum baptiſmum à Chriſto eſſe inſtitutum. quod apertè hæreticum eſt. Imò ipſe auctor apertè ſibi cōtradiceret; quia tam baptiſmum quàm pœnitentiam à Chriſto inſtituta eſſe docet.

DVBIVM II.

Vtrùm Deus poſſit alicui puræ creaturæ communicare poteſtatem inſtituendi Sacramenta conferentia gratiam, & remittentia peccata ex opere operato?

SCotus in 4. d. 1. q. 3. a. 2. concl. 2. quem ſequuntur Gabriel ibidem q. 2. art. 3. dub. 2. prop. 1. & Vaſquez hic diſp. 135. cap. 2. negant talem poteſtatem poſſe alicui creaturæ cōmunicari, ſi loquamur de propria inſtitutione Sacramenti. Contrà *Suarez hic diſp. 2.* id affirmat. & videtur eſſe ſentētia D. Thomæ hîc, & communis Thomiſtarum. Sed maior inter eos videtur quæſtio de nomine quàm de re in qua credo eos differre. 12 (Scotus. Gabriel. Vaſquez. Suarez.)

CONCLVS. I. Implicat, Deum creaturæ communicare poteſtatem qua inſtituat Sacramenta tanquā cauſa primaria effectus eorū: ita nimirū, vt vis moralis quā habent Sacramenta producēdi gratiā, nitatur vltimò virtute & auctoritate illius creaturæ. Ratio eſt, quia aut talis creatura deberet virtute ſua phyſicè tūc producere interiorē effectum Sacramēti, aut ſaltē ſuo imperio applicare ad hoc diuinam virtutem quaſi ſibi ſubiectam: quorum vtrumque apertè implicat. Probatur aſſumptum, quia niſi alterutro ex dictis modis creatura producat illum effectum, tota vis Sacramenti nitetur tandem potentia, voluntate, & libera Dei promiſſione. Et hanc cōcluſionem apertè docet D. *Thomas a. 2.* vbi negat etiā Chriſto quà homini hanc poteſtatem conuenire. 13 (D. Thomas.)

CONCL. II. Implicat, alicui puræ creaturæ cōmunicari perfectè eam poteſtatem inſtituendi Sacramenta quam Chriſtus habuit: ita ſcilicet vt eius meritis nitantur de condigno eorum omnē effectum merētibus. Ratio eſt, quia implicat, aliquam puram creaturam mereri de condigno alicui remiſſionē peccati mortalis, aut pœnæ æternæ. quia, vt pluribus oſtendam in materia de ſatisfactione, ad hoc requiritur meritum verè infinitum, quod implicat puram creaturam habere. 14

CONCL. III Poſſet Deus alicui puro hominis dare

dare poteſtatem vt inſtitueret quęcunque vellet ſigna honeſta conferentia ex opere operato gratiam non minùs efficaciter & certò quàm noſtra Sacramenta eam conferunt: & conſequenter, vt iuberet omnes homines baptizari in nomine ſuo. quia poſſet Deus ex ſua libera promiſſione ſe tali homini obligare, vt eodem planè modo concurreret cum ſignis ab eo inſtitutis, atq; concurrit cum Sacramentis Chriſti, idque etiam ex pacto alicuius operis futuri, aut in aliquod præmium operis ipſius præteriti, ita vt eius meritum aliquo modo ad hunc effectum concurreret, vt meritum de congruo, aut conditio ſine qua non. Nulla enim hîc apparet implicantia aut ratio cur negetur id fieri poſſe.

16 Simili ratione potuiſſet Chriſtus dare alicui homini poteſtatem eiuſmodi ſigna ſuo arbitrio inſtituẽdi, quibus ipſe annexuiſſet ſua merita, & conſequenter diuinam virtutem, vt cum iis eodem modo concurreret, ſicut de facto concurrit cum Sacramentis à Chriſto inſtitutis. Et hoc a-

D.Thomas. pertè ſentit *D.Thomas in hoc articulo*, expreſſéq;

D.Aug. docet *D.Aug.tract.5. in Ioannem.* vbi ait: *Potuit autem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſi vellet, dare poteſtatem alicui ſeruo ſuo, vt daret baptiſmũ ſuum tanquam vice ſua, & transferre à ſe baptizandi poteſtatem, & conſtituere in aliquo ſeruo ſuo, & tantam vim dare baptiſmo tranſlato in ſeruum, quantam vim haberet baptiſmus datus à Domino.*

Nec in his concluſionibus propriè inter Doctores eſt diſſenſio, ſed inter ſe diſputant vtrùm tertia hæc poteſtas ſufficiat, vt quis poſſit dici inſtituiſſe Sacramentum. Auctores 2. ſententiæ id affirmant; alij verò negant, dicúntque talem tantùm habiturum poteſtatẽ ſuo arbitrio deſignandi certa ſigna quæ Deus, aut etiam Chriſtus qua Deus homo, in Sacramẽta erigeret. Quia vt quis dicatur verè inſtituere Sacramenta, aiunt neceſſe eſſe, vt iuxta modum explicatum prima aut ſaltem 2. concluſ. det iis vim conferendi gratiam. quod implicat à puro homine fieri. Ex quibus patet inter eos ſolam eſſe quæſtionem de nomine, cùm de re conueniat. vtraque autem ſententia poteſt facilè defendi.

Concl. IV. Omnino conueniebat nulli puro homini etiam tertio iſto modo talẽ poteſtatem dari. Quia ſicut ſolus Chriſtus potuit nos dato cõdigno pretio redimere: ita omnino decuit eius ſolius merito nos liberari a peccatis, & præcipua inſtrumẽta noſtrę ſalutis ex eius ſolius merito, ac arbitrio vim ſuam habere: nec aliud daretur nomẽ ſub cœlo, cuius inuocatione ſanctificaremur. 17

Hactenus diſputauimus tantùm de Sacramentis nouæ legis conferentibus gratiam, de quibus 18

D.Thomas hîc ſolùm agit. Si verò loquamur de D.Thomas.

Sacramentis tantùm conferentibus quandam ſanctitatem legalem, qualia erant Sacramenta vetera: credibile eſt poſſe Deum dare alicui puro homini poteſtatem ea inſtituendi iuxta ſenſum 2. concl. Quia nulla eſt ratio, cur dicamus hominem iuſtum non poſſe de condigno mereri effectum talium Sacramentorum, ſi Deus ſub conditione operum hoc præmium ei promitteret. quia hic effectus eſt omnino finitus. Tota tamen vis eorum Sacramentorum niteretur vltimò etiam diuina promiſſione, & libera voluntate, ſine qua homini nulla talis poteſtas poteſt cõpetere. quia ſicut ſolius Dei eſt peculiarem ſibi Eccleſiam eligere: ita ipſius ſolius eſt propria auctoritate decernere, qua ratione eius membra ac miniſtri ſanctificandi ſunt.

Quanquam autem, vt dixi, talem poteſtatem potuerit hominibus dare, tamen nunquam eam alicui dedit. Quod de Sacramẽtis Moyſaïcis clarè patet. Nã totam illam legem Deus per ſeipſum immediatè condidit; Angelus autem reſpectu Moyſis, cui etiam explicuit, ſicut & ipſe Moyſes reſpectu populi, tantùm eius fuerunt præcones. 19

Idem dicendum de Sacramentis legis naturę. Quia nulla eſt ratio cur dicamus Deum aliquando talem poteſtatem alicui puro homini cõceſſiſſe: ita vt alij ab eius meritis penderent. Imò, vt oſtendi qu.90.a.5.& quæſt 61. art.2. veriſimilius eſt Deum determinaſſe etiam aliqua ratione certam materiam illius Sacramenti, quod in lege naturæ communiter Theologi inſtitutum fuiſſe aſſerunt.

Vtrùm per malos Miniſtros Sacramenta conferri poßint?

ARtic. 5. docet per malos Miniſtros validè conferri Sacramẽta etiam quoad effectum ſeu gratiam, modò ſuſcipiens non peccet ea ſuſcipiendo, de quo artic.6. agemus. Ratio eſt quia Sacramenta non operantur ex virtute meritorum Miniſtri, ſed ex meritis Chriſti, & virtute

Concil. Conſtantienſe. diuina, quæ aliena malitia impediri non poſſunt.

Ioã. VVicleſ. Eſt de fide definitum in *Concil. Conſtantienſi ſeſſ.*

Ioan. Hus. 8, & 15. contra errores Ioannis VVicleſ, & Ioãnis Hus. & in *Triden. ſeſſ. 7. can. 12. de Sacramentis*, & probabitur magis a.9.

Nota, Etſi bonitas Miniſtri per ſe ad maiorẽ gratiam per Sacramentum recipiendam nihil conferat: tamen in adultis per accidens ad hoc quandoque conducere, quatenus poteſt in ſuſcipientibus diſpoſitionem augere, impetrando illis gratias aliquas præuenientes, aut ad maiorem deuotionem eos excitando. Trident.

ARTI

ARTICVLVS VI.

Vtrùm mali adminiſtrantes Sacramenta peccent?

21 Articulo 6. docet ſcienter ac ſine neceſſitate adminiſtrantem Sacramenta in peccato mortali, peccare mortaliter: quia rem adeo ſacram indignè tractat. Probat id auctoritate D. Dioniſij. Sed ſi attentè legatur, hæc non conuincit. Adferunt alij varias alias auctoritates, ſed multæ parum probant.

D. Dionyſ.

D. Aug.

Probatur igitur auctoritate *D. Auguſt.* qui *lib. 2 contra epiſt. Parmeni anica. 10.* ait: *Omnia Sacramenta cùm obſint indignè tractantibus, proſunt tamen per eos dignè ſumentibus.* Item auctoritate Gelaſij Papæ, qui, vt refertur *Can. ſacroſancta 1. quæſtione 1. in epiſt. ad Elpidium,* ait: *Sacroſancta Religio, quæ Catholicam continet diſciplinam tantā ſibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet niſi pura conſcientia non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini myſterij conſecrationem cæleſtis Spiritus inuocatus adueniet ſi Sacerdos, qui eum adeſſe precatur, criminoſis plenus actionibus reprobetur?* Quæ non ſunt ita intelligenda, quaſi velit malum ſacerdotem irritè conficere Sacramenta nec per ea conferre Spiritum ſanctum. Hoc enim eſt hæreticum. Sed quia talis ſacerdos quantum eſt ex ſe, auertit Spiritum ſanctum ne adueniat, dum eum tanta iniuria afficit. Occurrunt autem aliquot graues difficultates, quas ſequentibus dubijs examinabimus.

Gelaſius Papa.

DVBIVM I.

Vtrùm in peccato mortali conferens Sacramenta, aut conficiens aliqua ſacramentalia peccet mortaliter?

22 Nota, communiter ferè inter Doctores conuenire, Primò, ſacerdotem ſolemniter conferentem aliquod Sacramentum in ſtatu peccati mortalis, peccare mortaliter, niſi ignorantia aut neceſſitate excuſetur.

Secundò, quando vrget grauis neceſſitas, verbi cauſ. Si aliquis ſit in periculo ne ſine baptiſmo aut confeſſione moriatur, niſi ſtatim baptizetur, vel audiatur, & vnicus adſit qui id poſſit facere: tùc ſi ſacerdos conſcius ſibi peccati mortalis non poſſit ſtatim excitare contritionem, poſſe, imò teneri conferre Sacramentum: quia tunc propter neceſſitatem ceſſat omnis irreuerentia erga Sacramentum, ſicut ceſſat quando quis confert illud indigno, ne publicè cum infamet.

23 Tertiò, ſufficere vt conſcius ſibi peccati mortalis conteratur ante adminiſtrationem Sacramenti, nec opus eſſe, vt priùs confiteatur, niſi debeat celebrare: quia aliàs nullibi eſt ei præcepta confeſſio. Imò dum Eccleſia particulatim præcipit, vt conſcius ſibi peccati mortalis confiteatur ante ſumptionem Venerabilis Sacramenti, hoc ipſo quo nihil tale de eo qui Sacramenta collaturus, aut alia ſumpturus eſt, præcipit, cenſetur in his hoc non requirere.

Quartò, ferè conuenit hanc obligationem 24
conferendi Sacramentum in ſtatu gratiæ non oriri ex aliquo præcepto poſitiuo (nullum enim tale extat) ſed ex ipſo iure naturæ. Variant tamen Doctores in aſſignanda præciſè ratione huius obligationis: & prout quiſque aliam atque aliam aſſignat, ſi diuerſimode circa diuerſos caſus reſpondet.

Caietanus hic §. In reſponſione ad primum cau- 25
ſam eſſe ait conſecrationem ſacerdotis. Putat enim quemuis peccare mortaliter hoc ipſo quo facit aliquod opus in peccato mortali, ad quod faciendum eſt conſecratus per aliquod Sacramentum; quem etiam aliqui alij ſequuntur. Hinc inferunt Diaconum ſolemniter canentem Euangelium, ac Subdiaconum canentem Epiſtolam in peccato mortali, peccare mortaliter. Idemque aſſerunt de Epiſcopo conſecrante Eccleſiam, aut calices: imò etiam de Sacerdote concionante, quia putant eſſe actum Ordinis. Sed hæc nimis dura ſunt; & ex illo principio inferuntur quædam incredibilia, & quædam apertè falſa.

Caietan.

Primò enim quis credat clericum minorum 26
ordinum in peccato mortali ſolemniter fungentem officio ſuo, obſeruando ianuas Eccleſiæ, aut ferendo cereos dum legitur Euangelium, peccare mortaliter?

Secundò, quia ſequeretur Confirmatum confitendo coram tyranno fidem: aut coniuges aliàs debitè vtentes matrimonio, ſi ſint in peccato mortali, peccare mortaliter: quia ad hæc facienda Sacramenti gratiam acceperunt. Reſpondent aliqui eſſe diuerſitatem: Quia hæc Sacramenta dant quidem gratiam, vt iis initiati debitè ſupradicta faciant, non tamen vt faciant in gratia. Ordinem verò ad vtrumq; dare gratiam, ideòque requirere, vt actus Ordinum fiant in gratia.

Sed contrà, quando Ordo dicitur dare gratiam, vt eius actus exerceatur in gratia, vel ſignificatur tantùm gratiam in hunc finem dari, & ad hoc eſſe vtilem. Et ſimili etiam modo Confirmatio, & matrimonium conferunt gratiam: quia ideo eam conferunt, vt initiati in tali ſtatu & circumſtantiis poſſint, prout decet Chriſtianum, ſuam ſalutem operari, ad quod neceſſarium eſt, vt ea opera fiant in gratia, quia aliàs ſunt opera mortua; & ſic erit paritas. Vel ſignificatur, Ordinem obligare ordinatos, vt faciant actus ſui ordinis in gratia: & ſic petitur principium. Nam quæritur cur Ordo potiùs ad hoc obliget quàm Confirmatio: & reſpondetur, quia ille obligat, hæc non.

Alij ponunt totam cauſam huius obligationis 27
In

in ſanctitate ipſius operis, ſiue Sacramenti, cui fit irreuerentia, ſi hoc in peccato mortali conferat. ideoque inferunt quemuis baptizantem in peccato mortali, peccare mortaliter. Refert hos *Durandus in 4. d. 5. quæſtione 2. articulo 1.* Et quamuis ipſe contrarium doceat, tamen in fine articuli ſatis in illam ſententiam inclinat, cum hac limitatione, niſi talis excuſetur ratione vrgentis neceſſitatis, non permittentis vt vacet contritioni excitandæ. Hæc ſententia eſt ſatis probabilis, vt videbimus infra.

Durand.

28 Alij coniungunt vtramque rationem ſimul, & requirunt ad peccatum mortale vt quis exerceat actum ordinis non qualemcunque, ſed ſingulariter ſanctum, qualis eſt adminiſtratio Sacramenti; ideoque volunt nec laicum, nec ſacerdotem baptizantem in neceſſitate non ſolemniter, peccare mortaliter, etſi ſit in peccato mortali. quia non exercent actum ordinis. Ita *Durandus ſuprà & Valentia hic diſp. 3. quæſtione 5 puncto 3.* tenétque ſaltem ex parte *Sanchez libr. 2. de matrim. diſputat. 6. numero 4.* dum dicit contrahentes matrimonium in peccato mortali non peccare mortaliter. quia non ſunt miniſtri ad hoc munus conſecrati. Et probabile putat *Suarez diſput. 6 ſect. 3. & 4.* Et videtur omnino eſſe ſententia *D. Thomæ hic ad 3.* vbi docet ſacerdotem in peccato mortali baptizantem in neceſſitate in qua laicus poſſet baptizare, non peccare mortaliter quia non exhibet ſe miniſtrum Eccleſiæ.

Durand. *Valentia.* *Sanchez.* *Suarez.* *D. Thomas.*

29 Alij tamen hæc refutant, docéntque ſi neutra ex his rationibus per ſe ſufficiat ad conſtituendum peccatum mortale, nec vtramq; ſimul poſſe ſufficere. quia ſunt diuerſæ rationis. Aiunt autem conferre Sacramentum in peccato mortali, ideo eſſe peccatum mortale; quia conferens Sacramentum, tenetur ſe conformare & ipſi Deo primo auctori Sacramentorum, ſecundùm eam rationem, qua in iis operatur gratiam; atque etiam ipſis Sacramentis, quatenus ſanctificant. quorum vtrumque fit per ſanctitatem & gratiam; ideóque vt licitè ea adminiſtrētur, neceſſariò in conferente requirunt gratiam.

30 Vnde inferunt primò, quemuis quacunq; ratione conferentem aliquod Sacramentū in peccato mortali, peccare mortaliter, niſi excuſetur ignorantia, aut impoſſibilitate, quando vrgens neceſſitas non permittit eum vacare contritioni eliciendæ.

2. Nec Epiſcopum conſecrando Chriſma, eccleſias aut calices, aut concionando, nec Diaconum canendo ſolemniter euangelium, etſi ſint in peccato mortali, peccare mortaliter ſecluſo ſcandalo. Imò docent tales ne quidem peccare venialiter. Primò, quia nullū eſt præceptum eos obligans vt faciant hæc in gratia. 2. Quia ſi eſſet tale præceptum, obligaret ſub mortali, cùm materia ſit grauis. quod patet. quia ſi ſuſpenſus exerceat dicta munera, peccat mortaliter contra præceptum Eccleſiæ, quod non fieret, niſi eſſet materia grauis.

31 Sed hæc argumenta non vrgent. quia ad primum reſpondeo, ex iure naturæ quemuis teneri res ſacras reuerēter tractare; talem autem tractare eas irreuerenter. Ad ſecundum, nego aſſumptum, quia etſi talis functio ſit ſufficiēs materia, vt poſſit ſub peccato mortali prohiberi: tamē cū hoc ſtare poteſt, quòd irreuerentia quæ cómittitur ab eo, qui eam exercet in peccato mortali, ſit leuis. Nam quamuis aliquo modo dedeceat peccatorem tales functiones exercere, non tamē ita grauiter, vt ſit peccatū mortale. Sicut etſi extra neceſſitatem ſæpiùs per diem multum comedere ſit ſufficiens materia peccati mortalis, ſi fiat contra prohibitionem Eccleſiæ, vt fit quando violatur ieiunium; tamē hac ſepoſita, eſt tantùm peccatum veniale contra temperantiam.

Inferunt tertiò, non peccare mortaliter adminiſtrantem in peccato mortali Venerabile Sacramentum iam antè conſecratum. Quia non conficit Sacramentum, nec eſt miniſter Dei ad ſanctificationem proximè, & conſequenter non tenetur ſe Deo conferenti gratiam conformare in ſanctitate. Sed hoc videtur difficile; vt videbimus infrà.

Concl. I. Obligatio adminiſtrandi Sacramentum in gratia, primariè oritur ex ſanctitate ac dignitate ipſius Sacramenti, ipſiúſque actionis qua adminiſtratur: Quia vt oſtendi ſuprà q. 62. a. 4. Sacramenta continēt in ſe moraliter merita & ſanguinem Chriſti, & eorum miniſter merita ac ſanguinem Chriſti diſpēſat, idque in perſona Chriſti, quam immediatè ſuſtinet. Vnde ſequitur eſſe contra dignitatem Chriſti & Sacramentorum peccatorem, qui eſt hoſtis Chriſti, & mancipium diaboli ea adminiſtrare. quia omnino dedecet talem in munere tantæ dignitatis ac ſanctitatis tam immediatè perſonam Chriſti ſuſtinere, ita vt ſit vnum agens cum Chriſto. Sicut eſſet contra dignitatem Regis, ſi aliquis in eius mēſa manibus luto planè infectis conuiuis pretioſiſſima vina funderet. 32

Concl. II. Secundariò hæc obligatio oritur, multùmque augetur ex eo, quòd miniſter ad tale munus ſit ſingulariter per Sacramentum aliquod conſecratus. Quia hoc ipſo quo aliquis ſe per Sacramenti ſuſceptionem dedicat ad aliquod certum munus, ſuſcipit particularem obligationem illud decenter obeundi; præſertim ſi ad hoc ſingularem gratiam, quaſi quoddam congiarium, aut honorarium munus recipiat, quę ſimul ad legitimam functionem excitet, eámque facilitet. Sicut etſi Inſtante periculo omnes quidem ſubditi tenentur principis ſui ſtatū defendere; maximè tamen ad hoc tenētur eius feudatarij ac publici magiſtratus. quare negligentia, quæ in aliis eſſet mediocris, in his valde grauis eſt. 33

Hinc ſequitur primò. Semper ſacerdotem quacunque ratione conferentem in peccato mortali aliquod Sacramentum pręter ipſum baptiſmum, aut baptizantem ſolemniter, peccare mortaliter, niſi excuſetur ignorantia, aut quia aliter iam facere non poteſt ob vrgentem neceſſitatem. Idēque dicendum de conſecrāte Venerabile Sacramentum. Ratio eſt quia in dictis omnibus ipſa collatio Sacramenti eſt actus ordinis, & conſequenter vtraq; cauſa ſuprà allata ad ſupradictam obligationem perfectè concurrit. Nec ab hac ſententia vllus diſſentit. 34

Sacerdos peccat mortaliter conferens Sacramentum in peccato mortali.

Sequitur 2. Idem dicendum eſſe de diſtribuente in peccato mortali Venerabile Sacramentum, etiam ante conſecratum, quia eſt eadem ratio. 35

Similiter & is qui diſtribuit Ven. Sacramentum.

ratio. Nam etſi hic non conficiat Sacramentum; tamen realiter Chriſti corpus & ſanguinem diſpenſat, & quidem exercendo actum ad quem particulariter eſt conſecratus: & conſequenter proximè Chriſti perſonam (cuius proprium eſt nos paſcere ſuo corpore & ſanguine) in munere anguſtiſſimo ſuſtinet. quare vtraque cauſa ex numeratis in hunc actum conuenit.

Vnde ſequitur tertiò, Talem peccare toties quot hoſtias diuerſas diſtribuit. quia ſunt verè diſtinctæ Sacramenti diſtributiones, etiam ſi ſtatim conſequenter fiant. Secùs eſſet ſi plures hoſtias ſimul vni daret. quia eſſet vnica diſtributio.

36 Sequitur quartò. Idem dicendum de ſacerdote in neceſſitate baptizante non ſolemniter. Quia propriè loquendo vtraque cauſa etiam in hunc actum concurrit, quia etiam ad hūc actum ritè obeundum propriè ſacerdos conſecratur & gratiam accipit.

Nec refert quòd hic actus non ſit annexus ordini, atque adeò etiam à laico fieri poſſit. Quia aliud eſt aliquem actum eſſe neceſſariò annexum alicui ordini; aliud per talem ordinem aliquem ad eiuſmodi actum conſecrari. Quia Subdiaconi per ſuam ordinationem iure diuino ad aliquod munus in Eccleſia ſubeundum conſecrantur: & tamen nihil faciunt, quod ſpectato ſolo iure diuino laicus non poſſet facere. Confirmatur. Quia ſpectata præciſè natura & inſtitutione vtriuſque Sacramenti, Ordinis ſcilicet & Baptiſmi (ex quibus præcipuè hæc obligatio ſpectanda eſt) ſacerdos non magis ſua ordinatione conſecratur ad baptizandum ſolemniter, quàm aliter (quia ſolēnitas eſt purè iuris Eccleſiaſtici) atqui dum baptizat ſolemniter exercet actum ad quem peculiariter eſt cōſecratus. Ergo etiam dum baptizat non ſolemniter. Quia ſacerdos omnem conſecrationem quam habet per ordinationem, accipit iure diuino ex inſtitutione & virtute Sacramenti. Quare ſi ſpectemus ſolam rationem, hæc ſententia videtur ſatis certa. Contraria tamen, ſcilicet talem non peccare mortaliter, ob auctoritatem DD. & præſertim D. Thomæ, qui eam hîc in reſp. ad 3. ſatis clarè docet, etiam eſt probabilis.

D. Thom.

37 Sequitur quintò, Probabile eſſe idem dicendum eſſe de laico baptizāte in neceſſitate. Quia primaria cauſa obligationis in hunc etiam conuenit: quia eſt verus miniſter Sacramenti, & in perſona Chriſti eius merita diſpenſat. Contrarium tamen videtur probabilius. Primò, quia deeſt huic cauſa ſecunda, quæ, vt oſtendi, obligationem in aliis multum auget: nec eſt ſatis clarum primam cauſam per ſe ſufficere, vt tantam obligationem inducat. Quia cùm hic non ex officio, ſed ex pura neceſſitate hoc munus obeat, non videtur tantam in Deum committere irreuerentiam, ſi minùs dignè illud officium obeat. Quia etſi grauem Regi iniuriam faceret, qui ex officio cùm eſſet pincerna manibus fœdis ſordibus infectis, in eius menſa pretioſiſſima vina conuiuis miſceret: tamen non ita grauis cenſeretur iniuria, ſi is qui id faceret, non eſſet ad hoc deſignatus ex officio, ſed ſubita neceſſitate compulſus, etiam eo caſu quo poſſet abſolutè priùs manus mundare. Committeret quidem hic irreuerentiam, ac peccaret in Regem; non tamen ita grauiter, vt mereretur omni ſtatu, & Regis amicitia perpetuò priuari, ſicut pincerna mereretur. Et ſimiliter talis laicus committeret graue peccatum veniale, non tamen cenſendus eſſet peccaſſe mortaliter. quia ſine aliqua euidenti cauſa, tam grauis obligatio non eſt inducenda. Probatur ſecundò, quia communiter ferè Doctores hoc aſſerunt, quibus ſine neceſſitate contradicendum non eſt. quare hæc ſententia tuta eſt in praxi.

Probabilius eſt laicum baptizātem in peccato mort. non peccare mortaliter.

Sequitur ſextò, etſi contrahentes in peccato mortali matrimonium peccent mortaliter, quatenus ſuſcipiunt indignè Sacramentum, non tamen quatenus hoc adminiſtrant: quia non ſunt ad hoc officium conſecrati: atque ita eadem eſt ratio in hoc caſu & præcedenti. Secundò, quia hi non ſunt ex primaria intentione, ſed quaſi ex conſequenti miniſtri Sacramenti. quia primò & per ſe intendunt inire contractum, cui non eſt annexum Sacramentum ex natura ſua, ſed quaſi per accidens ex voluntate Chriſti. quare hoc tantùm conſequenter & quaſi per accidens intendunt. Vnde collatio Sacramenti & conſequenter eius irreuerētia eſt iis minùs volūtaria, ideóq; minorem irreuerētiā in Sacramentum committunt: ſicut minorē irreuerentiā in menſam regiā cōmitteret, qui lances ei impoſitas ſciēter quidē, ſed tamē aliud agēdo ſordidis manibus attingeret, quàm qui eum contactum per ſe intenderet. 38

Contrahentes matrimonium in peccato mort. tantum vnum peccatum committunt.

Sequitur ſeptimò, Epiſcopum ac ſacerdotem conficientes ſacramentalia, v.c. Chriſma, conſecrationem templi, calicis, aquæ benedictæ, &c. aut cōcionatores, aut Diaconum ſolemniter canentem Euangelium in peccato mortali, ſecluſo ſcandalo, non peccare mortaliter. Quia deeſt hîc primaria cauſa huius obligationis. quia talis actio non eſt diſpenſatio meritorum Chriſti, aut opus in ſe tam ſanctum, vt ſit tam grauis obligatio exercendi illud in gratia. Videtur tamen eſſe peccatum veniale, idque eò grauius, quò miniſterium eſt excellentius & magis ſacrum. quia eſt aliqua irreuerentia, miniſteria tam ſacra manentem diaboli mancipium & Deo inimicum obire, præſertim cùm quis vt id ritè decenterque obeat, ſe Deo conſecrarit. Idemque dicendum de ſacerdote transferente hoſtiam ſacram de loco in locum, aut eam eleuante dando benedictionem. Quia non eſt adminiſtratio Sacramenti. Colligitur apertè ex *Suarez. tom. 3. diſp. 72. ſect. 4. §. Sed obiicies.* Et ſequitur potiore ratione ex iis quę docet *Vaſquez. diſp. 136. n. 39.* Ex quibus patet non videri probabile quod aliqui aſſerunt, ſcilicet videntem lapſam hoſtiam conſecratam in terra, eamque reuerenter leuando ac ponendo loco decenti peccare mortaliter, ſi peccati mortalis ſibi conſcius ſine cōtritione id faciat. Credo enim talem nullo modo peccare, ſed actum honeſtum facere ſiue clericus ſit, ſiue laicus in abſentia clerici: ſicut benè feciſſet peccator, qui cùm Chriſtum in hac vita degentem vidiſſet lapſum, cum reuerentia eum porrecta manu eleuaſſet, etſi ſine contritione id feciſſet. Eademque eſt ratio in noſtro caſu. 39

Exercens alias actiones ſacras in peccato mort. non peccat mortaliter.

Suarez.

Vaſquez.

Nota quoſdā putare eſſe peccatum mortale

ſæpius

ſæpiùs, longoque tempore tales actus exercere in peccato mortali. Sed melius *Vaſquez. diſputat.* 136. *numero* 47. id negat. *(Vaſquez.)* Quia ſæpius velle peccare venialiter, non efficit peccatum mortale, niſi quando ratione damni illati (vt fit in minutis furtis) aut ex ſimili cauſa, multæ paruæ materiæ conſtituunt vnam magnam: quod hic non fit. Nam hi actus ſunt planè ſeparati inter ſe, nec relinquunt effectum poſt ſe, ratione cuius prior coaleſcat cum poſteriore. Quod autem aliqui dicunt, ſæpiùs talia facere in peccato mortali, includere implicitum contemptum: non videtur verum. Nec enim eſt vlla ratio cur dicamus in eo actu frequentato magis includi virtualem contemptum, quàm in frequentatione mendacii iocoſi, aut negligentiæ in repellenda diſtractione inter orandum.

41 Contra dicta obiicitur primò capit. vltim. de temporibus ordinationum: vbi cùm Diuus Gregorius dixiſſet clericos ob occulta adulteria, aut ſimilia crimina, poſt pœnitentiam non eſſe impediendos, ne altiores ordines ſuſcipiant, aut in ſuſceptis miniſtrent, *(D. Gregor.)* ſubiungit: *Quòd ſi non pœnituerint, monendi ſunt, & ſub interminatione diuini iudicii obteſtandi, vt in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis etiam Ordinibus non miniſtrent.* Vbi pontifex loquitur de omnibus clericis, & videtur dicere eos peccare mortaliter miniſtrando in peccato mortali in ſuis Ordinibus.

Reſpond. negando Pontificem hoc dicere. Quia aliàs etiam Oſtiarij peccarent mortaliter fungendo ſuo munere in peccato mortali, quod videtur incredibile. Non itaque dicit, tales miniſtrare in damnationem ſuam, ſed in teſtimonium damnationis; quia ſcilicet, cum ipſo ſuo miniſterio profiteantur ſanctitatem, & ſe debere eſſe ſanctos; tamen malè viuunt, & conſequenter teſtantur ſe dignos eſſe condemnatione. Sicut dicimus religioſum malè viuentem à ſuo habitu condemnari. Simili phraſi *Apoſtolus ad Romanos* 2 docet illos ſeipſus condemnare, qui faciunt quæ in aliis damnant *(Rom. 2.)*: quia ſcilicet oſtendunt ſe dignos eſſe condemnatione.

Obiic. ſecundò, 2. *Regum* 6. Oza morte percutitur, quia tetigerat arcam Domini cùm eſſet periculum lapſus. *(2. Reg. 6.)* Ergo magis meretur mortem qui exiſtens in peccato mortali tangit Venerabile Sacramentum, illud transferendo in alium locum, aut leuando de terra.

Reſp. neg. conſequ. Quia ille ſine ſufficiente neceſſitate faciebat id, quod *Num.* 4. *v.* 15. omnibus qui non erant ex filiis Aaron ſub pœna mortis prohibetur. *(Num. 4.)* In noſtro autem caſu, nulla eſt talis prohibitio.

Obiicitur tertiò, Magis obligamur non indignè ſuſcipere Sacramenta, quàm ea non indignè aliis miniſtrare: Sed conſcius ſibi peccati mortalis cū nota attritione poteſt ſuſcipere baptiſmum & pœnitentiam: Ergo ſacerdos exiſtens in peccato mortali poterit ea cum ſimili diſpoſitione miniſtrare.

Reſpond. negando conſequ. Quia talis non indignè ſuſcipit Sacramenta, quia ſuſcipit ea cum ea diſpoſitione quam requirunt: nec accipit priùs habitualem gratiam vt Sacramenta dignè ſuſcipiat, ſed hæc ſuſcipit vt illam acquirat. Secus eſt in ſacerdote adminiſtrante Sacramenta.

DVBIVM II.

Vtrùm liceat accipere Sacramenta ab eo quem ſcio in adminiſtratione peccaturum eſſe.

VARIÆ hac de re ſunt Doctorum ſententiæ. *Diuus Thomas hic ad ſecundū*, docet primò, licere accipere Sacramenta à miniſtro Eccleſiæ exiſtente in peccato, quamdiu toleratur. 42 *(D. Thom.)* Secundò, non licere accipere ab eo qui non toleratur; *vt ſi*, inquit, *degradetur, excommunicetur, aut ſuſpendatur.* Sed vtraque propoſitio reſtrictione aliqua indiget. Quare circa primam propoſitionem aliqui diſtinguunt inter proprium paſtorem, & non paſtorem. A primo docent licere Sacramenta eo caſu accipere, quia quiſque habet ius accipiendi Sacramenta à ſuo paſtore, quo propter alienam malitiam priuari non debet. Secus aiunt eſſe de ſecundo, quia non habemus ius petendi ab eo Sacramēta. Ita *Victoria numero* 30. *Caiet. in reſponſione ad ſecundum.* *(Victoria. Caietan.)* Alij docent licere petere à parato dare, non tamen petere à non parato dare. quia petens hunc inducit ad peccatum, non tamen primum, qui ex propria voluntate peccat; ſed nulla ex his diſtinctionibus generatim ſatisfacit: vt patebit ex dicendis.

43 Nota tripliciter poſſe quem peccare adminiſtrando. primò, ſolùm quia eſt in peccato. ſecundò, quia ob cenſuram hoc illi prohibitum eſt. tertiò, quia deeſt illi neceſſaria iuriſdictio.

CONCLVS. I. In primo caſu ſemper poſſum petere Sacramentum, etiamſi ſciam alterum peccaturum adminiſtrando, quando aliqua mea neceſſitas, aut notabilis vtilitas id exigit, ſiue ſit parochus meus, ſiue non. *(Ex iuſta cauſa licitè petitur Sacramentum à peccatore.)* Ita *Suarez. tomo* 3. *diſputat* 18. *ſectione* 2. *& diſputat.* 72. *ſectione* 4. *in fine, & alij.* *(Suarez.)* Et videtur aperta ſententia *Nicolai papæ cap. Sciſcitantibus* 15. *quæſtione* 8. *(Nicolaus Papa.)* qui loquens de adultero, generatim ait, ab eo communionem percipiendam, donec iudicio Epiſcoporum reprobetur.

Probatur ratione. Primo, Quia petere à tali Sacramentum, cùm poſſit id ſine vllo peccato conferre, ſi velit, & ex ſola ſua malitia ſit malè collaturus, tantùm poteſt eſſe malum, quatenus ſit aliquid quod alteri eſt futurum occaſio peccati; ſed quando adeſt notabilis neceſſitas ſiue vtilitas, licet mihi facere rem aliàs licitam, quæ alteri futura ſit occaſio peccati, vt communiter fatentur Doctores in materia de ſcandalo. Ergo ob notabilem neceſſitatem licebit mihi à tali petere Sacramentum.

Probatur ſecundò, Quia licèt mihi exigere iuramentum ad contractus firmandos ab eo quem ſcio per falſos Deos iuraturum, nec hoc eſt cooperari ipſius peccato, ſed bono pacto. *(Licitè petis iuramentum à iuraturo per falſos Deos.)* Ergo ſimiliter petens Sacramentum non communicat operi malo miniſtri, ſed bono Sacramenti. Antecedens probant aliqui ex *Diuo Auguſt.* *(D. Aug.)*

F *epiſt.*

*epiſt.*154.ſed tantùm ibi docet licere vti fide & pacto tali iuramento firmatis: quam quæſtionem dicit eſſe diſtinctam ab hac, an liceat petere à tali iuramentum, quam non reſoluit. Ex iis tamen quibus probat primum eſſe licitum, ſequitur etiam ſecundum eſſe licitum. Nam alias damnanda eſſet conſuetudo totius Chriſtiani orbis, qui dum fœdus aliquod cũ Barbaris init, exigit ab iis iuramentum, quo pacta firmentur.

Probatur tertiò, Quia ſi ob aliquod lucellum temporale poſſum petere mutuum ab vſurario, quem ſcio peccaturum dando, quanto magis ob lucrum ſpirituale poſſum petere Sacramentum à malè miniſtraturo? Nec enim ſum cauſa cur malè miniſtret, cùm poſſit benè adminiſtrare eliciendo contritionem, ſed ſola occaſio. Vnde paret ſufficientem ad hoc cauſam eſſe præceptum Eccleſię, aut magnum aliquod feſtum quo ſoleo communicare, aut indulgentias occurrentes, & ſimilia.

44 Nota tamen primò, Quòd ſi poſſim commodè ab alio ea ſine peccato daturo percipere, me teneri ex charitate id facere. quia teneor euitare alienum peccatum, cùm commodè poſſum. Quòd ſi alter eſſet mihi multò minùs vtilis, eò quòd indoctior, nec poſſet ſatisfacere difficultatibus proponendis, aut ſaltem parùm ſecurè, aut notabiliter minùs poſſet me in ſpiritu dirigere, aut eſſet valdè moroſus, &c. non tenerer cum tanto meo incommodo hunc eligere, vt alienum peccatum vitarem.

45 Debeo præſumere ſacerdotem bene adminiſtraturum Sacramentũ quoties non conſtat de contrario.

Not. ſecundò, Quando non conſtat mihi moraliter ſacerdotem, quem cuperem adire, malè adminiſtraturum Sacramentum, me poſſe imò debere ſupponere eum benè adminiſtraturum. Quiuis enim præſumitur bonus, donec conſtet eſſe malum. Nec ad illud ſufficit, quòd ſciam eum recèns lapſum in peccatum mortale. quia debeo credere eliciuiſſe iam contritionem, aut eum antequam conferat Sacramentum eliciturum: maximè ſi videam eum ſponte ſe exponentem ad Sacramenta adminiſtranda, niſi noſſem illum iam diu alicuius peccati conſuetudine ſine cura ſalutis teneri. Putant aliqui ſingularem eſſe difficultatem in publico concubinario. Sed ſi quæ olim fuit in hoc Eccleſiæ prohibitio, ea iam conſuetudine vel per Concil. Conſtantienſe abolita eſt: quod ſtatuit, vt nullius, ob cenſuram aliquam eccleſiaſticam, conſuetudinem teneamur vitare etiam in ſacris, niſi nominatim ſit denuntiatus, aut notorius clerici percuſſor. Talis autem prohibitio habeat aliquam rationem cenſuræ. Erat enim quaſi quædam ſuſpenſio, qua tales prohibebantur ſub pœna excommunicationis celebrare diuina officia: vt patet ex *cap. Præter hoc d.* 32. vt docet *Suarez diſput.*72.*ſect.*4.*ſub finem, & Valentia diſput.*3.*qu.*5.*puncto.* 3. Vnde ſine ſcrupulo eorum Miſſæ iam audiri poſſunt.

Conc. Conſtantien.

Suarez. Valentia.

46 Ab excommunicatis non toleratis ſolum baptiſmum & pœnitentiam in articulo mortis licitè recipit.

Concl. II. A nominatim excommunicatis, non toleratis, aut notoriis clerici percuſſoribus, non licet vlla vnquam accipere Sacramenta, niſi baptiſmum & pœnitentiam in articulo mortis.

De baptiſmo id docet expreſsè *Diuus Auguſtinus libro* 1.*de baptiſmo cõtra Donatiſtas cap.*2.& re-

D. Auguſt.

fertur *cap. Si quẽ fortè* 24 *quæſtione* 1. De pœnitẽtia id innuat clarè *Tridẽtin. ſeſſione* 14.*capit* 7. vbi docet in articulo mortis quoſlibet ſacerdotes poſſe quoſlibet ab omnibus criminibus abſoluere: vt docet *Nauarrus in Enchir capite* 72.*num.* 272.*Syluest.v.Confeſſio primo, numero* 16. citans Paludanum, Aureolum, Archidiaconum; & alii recentiores. Ratio huius permiſſionis eſt magna eo caſu horum Sacramentorum neceſſitas. Quia etſi ſine iis abſolutè poſſit quis ſaluari per contritionem: tamen difficile eſt hanc elicere, & raro ſumus ſecuri nos veram elicere.

Tridẽt.

Nauarrus.

Alia autem Sacramenta non poſſe à talibus 47 percipi, probatur. Quia abſolutè Eccleſia nobis prohibet cum his, præcipuè in rebus ſacris, communicare, nec hunc caſum vllibi excipit: ergo vult ſuum præceptum etiam in articulo mortis obligare. Nec horum Sacramentorum eſt tanta neceſſitas, quin id meritò velit. Quidam tamen putant licere à talibus etiam viaticum accipere, probantque ex *capite Quod in te, de pœnitentia.* vbi Pontifex ait, quòd de eo caſu quo interdictis licet accipere pœnitentiam in articulo mortis, liceat etiam accipere communionem. Si itaque liceat interdicto morienti accipere communionem, multò magis licebit innocenti eandem accipere à quocumque excommunicato. quia hic ob alienum crimen tanto bono priuari non debet. Sed hoc argumentum vt ſummum 48 probat licere innocenti communionem accipere ab interdicto per generale interdictum; non autem ab interdicto, aut excommunicato nominatim, ſiue non tolerato: tum quia cum his difficiliùs permittitur communicatio in ſacris, tum etiam quia hîc ferè ceſſat ratio alterius permiſſionis, quæ videtur ea ſola eſſe, ne plurimi etiam innocentes qui ſub interdicto quidem ſunt, ſed ei cauſam non dederunt, aut iam ſaltem omnino correcti ſunt, cogantur ſine viatico diſcedere, quod in generali interdicto præſertim vnius prouinciæ neceſſariò ſæpè contingeret, ſi ibidem tempore interdicti morientibus nulla ratione poſſet viaticum dari. quæ ratio ceſſat in alio caſu. Quia rariſſimè poteſt contingere vt inter catholicos moriens non habeat alium à quo poſſit Sacramenta ſuſcipere niſi excommunicatum non toleratum, cùm Prælati non ſoleant Paſtores nominatim excommunicare, niſi alios ſubſtituant, qui eorum officio fungantur. propter rariſſimos autem caſus non fuit neceſſarium generalem legem infringere, niſi in caſu grauiſſimæ neceſſitatis. Morientem autem inter hæreticos non expedit ab iis communionem accipere, ne videatur eorum fidei conſentire. Et hanc ſententiam cum aliis tenet *Auila de cenſuris* 2.*part c.*6.*diſputat.*3.*dub.* 3.*concluſ.*4. Excipit tamen vnum caſum, quo ſcilicet iam morituro nulla poſſent dari alia Sacramenta quàm communio: quia tunc videtur eſſe maxima neceſſitas, cùm poſſit per eam iuſtificari ſi tantùm ſit attritus. quod non eſt improbabile. certius eſt, quod ait concluſ.5. in tali caſu, quando alia Sacramenta nequeunt conferri, poſſe ſuſcipi Extremam vnctionem ab tali excommunicato, quia poteſt eſſe extrema huius

Auila.

Sacra-

Sacramenti neceſſitas, & videtur etiam in hunc finem eſſe inſtitutum.

49 Concl. III. Ab excommunicatis toleratis, ſi parochi ſint, licet ſubditis petere Sacramenta in caſibus prima concluſ. numeratis. Ita *Henriquez de Sacramentis capite 30. numero 3.* citans alios. Imò probabile eſt licere etiam petere ab alio non parocho habente alias iuriſdictionem: vt docet *Suarez de cenſuris diſ. 11. ſectione 4. Sà v. Sacramenta. Candel. aureum de Sacramentis in genere capite 19.* Et inſinuat *Victoria de bapt. num. 30.* dum non diſtinguit inter peccatorem & excommunicatum toleratum. Et colligitur apertè ex bulla Martini quinti, quam recitat *Soto in 4. d. 22. quæſtione 1. art. 4.* vbi dicitur, neminem in poſterum teneri eiuſmodi excommunicatos vitare in adminiſtratione aut ſuſceptione Sacramentorum. Ergo nulla prohibitione Eccleſiæ vetamur ab his petere Sacramenta, ſed ſolo præcepto charitatis, ne ſimus eis occaſio peccandi, quod non aliter obligat ne ea petamus ab excommunicatis quàm ab aliis peccatoribus. Confirmatur. quia poſſum rem mihi valdè vtilem petere à quouis, qui eam ſine peccato præſtare poteſt, etiamſi cum peccato præſtiturus ſit: vt patet ex dictis concluſ. 1. Atqui hæc petitio eſt talis, Ergo, &c. Minor probatur. Quia ita excommunicatus poteſt priùs quàm conferat Sacramentum confiteri, & petere abſolutionem, ſi poſſit; aut ſi non poſſit, proponere eam petere ſtatim atque poterit, & ſic licitè conferet Sacramentum. Nam etſi Pontifex ſua bulla nullo modo intendat directè eiuſmodi excommunicatos ſubleuare, neceſſariò tamen & ex accidenti eos ſubleuat. Cùm enim det illis veniam ab iis Sacramenta in ſuam vtilitatem petendi, neceſſariò debet dare excommunicatis veniam eo caſu dandi Sacramenta, aliàs fruſtrà daretur aliis ea venia, qua nunquam licitè poſſent vti. Quia nemo poteſt ſine peccato petere ab alio id quod ſine peccato nequit præſtare. Vnde hæc venia cederet in maius animarum periculū, quod tamen Papa cupit euitare: vt pluribus dicemus agendo de cenſuris.

Henriq. Ab excommunicatis toleratis ex iuſta cauſa licitè Sacramenta petit. *Suarez. Sà. Candel. aureum. Victoria. Soto.*

50 Nec, ſi iuſta cauſa petendi abſit, multum facit ad rem quòd is à quo Sacramentum peto, teneatur vel non teneatur id mihi conferre. quia eius obligatio me nullò modo excuſat ab obſeruatione legis charitatis, ſed ſola mea meorumque neceſſitas: quia cum notabili meo alteriúſve damno, non teneor vitare ne alius voluntariè peccet: vt patet in exemplis prima concluſ. allatis. par autem mea eſt neceſſitas ſiue is à quo peto ſit parochus, ſiue non. Quod autem aliqui dicunt me ideo poſſe potiùs petere à parocho quàm ab alio, quia parochus cenſetur ex ſe magis paratus ad dandum, ideóque magis cenſetur ſua ſponte committere peccatum, quàm à me induci, ſecùs autem eſſe in non parocho: non eſt verum. tum quia vtrumque ſolùm induco ad actionem quam benè facere poteſt: vt patet ex dictis concluſa. peccatum verò ſponte committunt. Tum etiam quia ſæpè contingit vt parochus inuitus Sacramentum conferat, & alter ſit paratiſſimus, & ad hoc publicè expoſitus. Imò rarò poteſt contingere vt hic inuitus Sacramentum conferat, cùm id negare poſſit: ſecùs autem eſt in parocho.

Aliena obligatio nō excuſat ab obſeruatione legis charitatis.

Nota tamen primò, Excommunicatum nulla ratione poſſe ſe offerre ad Sacramenta miniſtranda, & requiſitum, ſi poſſit, teneri antè petere abſolutionem à cenſura. Item ſi non poſſit priùs abſolui, teneri remittere petentem ad alium, ſi quis ſit qui eadem ſatisfactione petenti ſit adminiſtraturus. Quia non poteſt Sacramenta adminiſtrare niſi rogatus, & quando hoc in notabile petentis commodum cedit. quæ ratio dictis caſibus ceſſat. 51

Excommunicatus illicitè ſe offert ad conferenda Sacramenta.

Nota ſecundò, Maiorem requiri rationem vt licitè petam Sacramenta à non parocho, quàm vt à parocho, quia maius habeo ius reſpectu huius quàm illius; eſt tamen hic exceſſus exiguus. Item vt petam à non parato, quàm vt ab eo qui publicè expoſitus eſt ad ea conferenda. quia non tam ſum huic occaſio lapſus, quàm ipſe ſe præcipitat. Demum vt petam à grauibus peccatis obnuxio, quàm vt petam à minori peccatore. & communiter vt petam ab excommunicato, quàm à non excommunicato. quia hi minùs peccaturi ſunt, quàm illi. In praxi tamen hæc poſteriora non ſemper poſſunt facilè diſtingui, atque ita error in his non facilè erit tam grauis. 52

Not. in his omnibus caſibus ſemper quātùm fieri poteſt, puſillorum ſcandalum euitandum, nec vlla ratione committendum, vt ij qui in fide aut imbecilles, aut minùs benè inſtructi ſunt, ex nobis accipiant occaſionem contemnendi myſteria fidei, aut cenſuras Eccleſiæ. 53

Concl. IV. Nunquam licet petere Sacramentum ab eo qui ob defectum iuriſdictionis, aut ſimilem cauſam, non poteſt illud licitè adminiſtrare, multóque minùs ſi non poteſt validè. Patet, quia numquam licet ab aliquo petere quod non poteſt ſine peccato præſtare. Atqui tales non poſſunt ſine peccato Sacramentum miniſtrare. Ergo nec licet hoc ab iis petere. Nut. tamen, ſæpè contingere, vt ij, qui per ſe non habent ſufficientem iuriſdictionem vt Sacramentum certæ perſonæ poſſint licitè aut etiam validè adminiſtrare, hîc & nunc eam habeant ratione vrgentis neceſſitatis, aut alterius circumſtantiæ: vt patebit in materia de Vener. Sacramento, & Pœnitentia. 54

Semper illicitè ab alio peto, quod non poteſt licitè dare.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm Angeli poſsint Sacramenta adminiſtrare?

55 Articulo ſeptimo docet Angelos non poſſe eſſe miniſtros ordinarios Sacramentorum. quia Sacramenta habent vim ſuam ex inſtitutione Chriſti, qui ſolos homines inſtituit Sacramẽtorum miniſtros: vt patet ex omnibus Scripturis vbi Sacramenta inſtituuntur, aut miniſtrorum eorundem fit mentio, atque etiam ex communi vſu & ſenſu Eccleſiæ.

Docet ſecundò, poſſe tamen ex commiſſione diuina Angelum eſſe miniſtrum Sacramenti. Quia ſicut Deus ſuo arbitrio poteſt per ſe quacumque ratione voluerit conferre omnem effectum Sacramenti: ita poteſt quemcumque huius miniſtrum conſtituere: vt per ſe patet. Vnde ſi bonus Angelus aliquod Sacramentum alicui conferret, habendum omnino eſſet ratum. quia certum eſt illum hoc non facturum niſi ex auctoritate Dei. Sic *Nicephorus l. 11. cap. 2.* refert S. Amphilochium per Angelos ordinatum Epiſcopum.

Nicephorus.

Quòd ſi verò diabolus aliquod Sacramentum conferret, nulla ratione eſſet habendum ratum; non enim vnquam id Deus ei committet.

56 Nota *D. Thom. in reſponſ. ad* 2. Videri inſinuare beatos poſſe eſſe ordinarios miniſtros Sacramẽtorum. quod putant aliqui probabile, ſi eorum animæ corpus reſumerent. Sed contrarium omnino credo dicendum eſſe, ſi aut reſumant corpus non verè humanum, ſed compoſitum ex aëre, quale Angeli ſolent aſſumere, quia tunc non erunt veri homines: aut ſi reſumant corpus quidem proprium, ſed beatum. Ratio eſt. quia ſicut Sacramenta inſtituta ſunt pro ſolis hominibus viatoribus: ita etiam eorum miniſtri inſtituti ſunt ſoli viatores: atque his ſolis vbique in Scripturis committitur Sacramentorum adminiſtratio. Aliàs enim ſequeretur damnatum ſacerdotem poſt reſurrectionem poſſe verè conſecrare, & remittere peccata, ſi offerretur illi apta materia, atque ita retinere veram poteſtatem in corpus Chriſti verum & myſticum. Item Epiſcopum poſſe ordinare & conferre Spiritum ſanctum. quæ omnia videntur abſurda. Nec ſufficit quòd retineat characterem. quia hic non eſt neceſſariò coniunctus cum poteſtate, quæ eum in hac vita ſequitur: aliàs baptizati ſaltem poſt reſurrectionem eſſent capaces ſuſceptionis Sacramentorum: atque ita poſſent ordinari in inferno ſacerdotes à damnatis Epiſcopis; quod non dubito futurum pro vtrorumque in Deum odio in deriſionem Dei & Sacramentorum; quæ ridicula ſunt.

D. Thomas.

Solus homo viator poteſt eſſe miniſter Sacramenti.

57 Gratis autem dicitur Deum hoc ſingulari ratione impediturum: longè enim probabilius dicitur Deum iis non concedere eam poteſtatem, qua vult eos nunquam vti, quàm miraculosè impedire ne conceſſa vtantur. Reuocati tamen ad ſtatum viatorum retinerent poteſtatem conferendi Sacramenta, quam antè habebant.

Ad D. Thomam Reſpondeo, eum hoc hîc non aſſerere, ſed permittere tranſire. quia non erat neceſſarium negare ad ſolutionem argumenti.

Nota, quoſdam hîc diſputare, vtrùm quiuis homines viatores poſſint quæuis Sacramenta conferre. Sed hoc meliùs explicabimus tractando de ſingulis, quia in ſingulis occurrit particularis difficultas.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm intentio miniſtri requiratur ad perfectionem Sacramenti?

58 Articulo octauo docet ad valorem Sacramenti in miniſtro requiri intentionem cõferendi effectum Sacramentalem ſaltem in cauſa, ſcilicet intendendo facere quod Chriſtus inſtituit, aut quod Eccleſia facit: vt explicat in reſponſione ad primum. Quia cùm actio Sacramentalis ob varios fines fieri poſſit, debet per intentionem ad certum reſtringi.

Nota, reſponſionem ad ſecundum eſſe nonnihil obſcuram, & multos torquere. Videtur enim D. Thomas dicere primò, quòd & in paruulis abſoluiè, & in adultis piè ſuſcipientibus Sacramentum Deus aliquando huius defectum ſoleat ſupplere, vt ſine Sacramento iis vltimum effectum Sacramenti, ſcilicet gratiam conferat. Sed Reſp. Eum nihil aliud velle quàm adultis, ſi contriti accedant, aliquando ſine Sacramento conferri gratiam ratione contritionis: de paruulis verò nihil affirmare.

D. Thomas.

59 Secundò, videtur dicere Eccleſiæ intentionem ſufficere ad valorem Sacramenti, etſi miniſter alia omnia intendat, modò veram materiam & formam adhibeat, & ita eum intellexerunt *Silu. v. baptiſmus num. 11. & Adrianus in 4. de baptiſm. q. 4. §. Ad rationes.* Sed hoc eſt omnino falſum, & contra mentem D. Thomæ: vt patet *ex artic. 10. in corpore, & ad ſecundum.*

Siluest.
Adrian.
D. Thomas.

Reſp. itaque cum tantùm velle, miniſtrum ex eo quod agat nomine Eccleſiæ, omnino cenſendum eam actionem facere eo ſenſu & intentione qua Eccleſia eam fieri vult, dummodo exterius contrarium non exprimat, eò quòd nulla ratione

tione

tione præſumẽdum ſit eum in re tanta velle malignari, nulla iuſta cauſa ſuppetente: atque ita nos poſſe moraliter, de valore baptiſmi eſſe ſecuros. quod ad ſolutionem argumenti ſufficit. Et quamuis verba D. Thomæ tam hîc quàm quæ habet in 4. *d.* 6. *quæſt.* 1. *artic.* 2. difficulter patiantur bonum ſenſum: tamen ne tanto Doctori tam abſurdam ſententiam impingamus, potiùs ſenſu minùs commodo eius verba ſunt explicanda.

Caietan. Not. 2. in reſponſione ad 3. intentionem habitualem poni pro virtuali, vt benè notat Caiet. & patet ex contextu.

DVBIVM I.

Quæ intentio requiratur in conferente ad valorem Sacramenti?

60 NOt. primò, Hanc difficultatem non verſari circa qualitatem intentionis, de qua agemus dubio ſequenti, ſed circa eius obiectum. Petitur enim, quid debeat intendere facere, qui confert Sacramentum.

Not. ſecundò, Nos tria poſſe intendere in collatione Sacramenti. Primò, facere exteriorem illum actum, v. c. perfundere aliquem aqua, & pronuntiare formam baptiſmi, nulla ratione intendendo Sacramentum. Secundò, intendendo vlteriùs conferre Sacramentum, ſaltem implicitè, quatenus intendimus facere quod Eccleſia vera facit, qualiſcunq; demum illa ſit: ſiue quod Chriſtus inſtituit: vel quod Chriſtiani faciunt; aut quod vidimus talem Epiſcopum catholicũ facientem. quæ virtute idem ſunt. Tertiò, intendendo vlteriùs conferre gratiam, ſiue effectum Sacramenti.

Miniſter Sacramenti poteſt tria intendere.

61 Hæretici noſtri temporis putant ſufficere primam intentionem. fundamentũ eorum eſt, quia putant Sacramenta non habere alium vſum, quã vt excitent fidem: quacumque autem intentione fiant, poſſunt excitare fidem. Sed hunc errorem ſatis refutaui quæſtione 62. Alio verò fundamento idem ſentit *Catharin. opuſculo de intentione miniſtri*; eòque inclinat *Silueſter verb. Baptiſm.* 3. *num.* 21. & alij. Mouentur primò auctoritate D. Thomæ. Sed ſuprà oſtendi aliter ipſius verba eſſe interpretanda. Secundò auctoritate *Diui Auguſtini*, qui *li.* 7. *de baptiſm. contra Donatiſtas*, videtur multũ huic ſentẽtiæ fauere. Tertiò, Quia ſicut non decuit Sacramenta pendere à bonitate Miniſtri, quia altàs ſemper eſſemus incerti de eorum effectu: ita non decet ea pendere ab eius intentione, quia non magis poteſt nobis de hac conſtare, quàm de illa. Quartò, Quia aliàs poſſet quis damnari propter alienam malitiam: quia ſcilicet miniſter nollet habere rectam intentionem, atque ita ſuſcipiens Sacramentum non iuſtificaretur. Quintò, Quia diſtribuens communionem quacumque intẽtione id faciat verum confert Sacramentum: ergo idem dicendum de aliis Sacramentis. Sextò, Quia Sacramenta operantur per modum cauſæ naturalis, ita vt quantumuis Miniſter intendat non conferre gratiam, ſi tamen conferat Sacramentum, verè cõferat gratiam: ergo ſimiliter quoties ponet exteriorem materiam & formam Sacramenti, verè ponet ipſum Sacramentum quacumque intentione id faciat: quia in his conſiſtit eſſentia Sacramenti. Alij verò ſentiunt, miniſtrum debere etiam intendere conferre ipſum effectum Sacramenti: ſed hoc non intelligunt de explicita intentione effectus, qua hic in ſe intenditur, ſed de implicita, qua intenditur in cauſa, quod fit quoties quis intendit conferre Sacramentum. atque ita reipſa non differunt à ſententia quam ſequemur.

Catharin. Silueſt.

D. Aug.

CONCLVS. I. Neceſſariò dicendum eſt ad valorem Sacramenti requiri ſecundam intentionem. Ita expreſsè *Florentin. in decreto de Armenis*, & *Tridẽt. ſeſſ.* 7. *can.* 11. vbi ait: *Si quis dixerit, in miniſtris dum Sacramẽta conficiũt & conferũt, non requiri intentionem ſaltẽ faciendi quod facit Eccleſia; anathema ſit.* Vbi loquitur non de intentione ſolùm exterioris illius actus, quem Eccleſia etiam facit, ſed de intentione immediati ipſius finis, quem Eccleſia intendit, ſcilicet conferendi Sacramentum; ſiue de intentione faciendi hunc actum ea ratione, qua eum facit Eccleſia. Damnat enim hæreticos, qui primam etiam intentionem requirunt. Et *ſeſſ.* 14. *can.* 9. definit ſacerdotem ioco abſoluentem nihil agere, qui tamen habet intentionem pronuntiandi illa verba. 62

Intentio requiſita in miniſtro. Florent. Trident.

Probatur ratione. Primò, Quia conferens Sacramentum neceſſariò agit vt miniſter Chriſti, vt docet Apoſtolus 1. *ad Corint.* 4. *v.* 1. Vnde Chriſtus dicitur in omni baptiſmo baptizare *Ioann.* 1. *v.* 33. *Ille eſt qui baptizat.* Et *cap.* 4. *initio* dicitur baptizare non per ſe, ſed per diſcipulos. Nemo autem agit vt miniſter alterius, niſi intendat agere quod alter inſtituit, & quidẽ ea ratione qua fieri inſtituit. Hinc ſi mittam procuratorem vt emat mihi equum & ille emat eum ſibi, intendens eum ſibi ſeruare, etſi externum actum præceptum faciat, nullo tamen modo eum facit vt miniſter meus. Atqui Chriſtus inſtituens Sacramenta iuſſit externam actionem fieri non quacumque ratione, ſed vt ceremoniam ſacram: ergo qui non intendit eam perficere vt talem, non agit vt miniſter Chriſti. Confirmatur, quia miniſtris Sacramentorũm non eſt tantùm commiſſa nuda executio talis actionis ſicut nuntio deferenti literas, ſed cum aliqua auctoritate & poteſtate, ſicut diſpenſatoribus myſteriorum Dei. vt habetur 1. *Corinth.* 4. & iudicibus delegatis, vt ex *Ioann.* 20. clarè docet *Tridentin. ſeſſione* 14. *cap.* 6. & *can.* 9. Atqui actio iudicis nulla eſt niſi intendat agere iudicialiter. Similiter etiam actio diſpenſatoris nulla eſt niſi intendat verè aliquid conferre, v. c. ſi is cui commiſſi ſunt mille aurei diſpenſandi in varios pauperes, daret alicui decem, ea tantùm intentione vt eos paulùm ſeruaret, ſeu non intendens transferre dominium, alter nihil acquireret: Ergo ſimiliter fit in Sacramentis, per quæ, vt oſtendi quæſt. 62. a. 4. merita Chriſti diſpenſantur. 63

1. Cor. 4. Ioan. 1.

Nemo agit vt miniſter alterius niſi hoc intẽdat.

1. Cor. 4. Ioan. 20. Trident.

Probatur ſecundò, Quia ex alia ſententia ſequuntur grauiſſima incommoda. Primò, Conſuetum ex deuotione in omnibus ſuis actionibus dicere, Ego hoc facio in nomine Patris, &c. ſi hæc dicens abluat ſordes infantis, verè baptizaret, 64

2. Si quis Sacerdos tempore menſæ legeret aliquid in quo habentur verba conſecrationis, conſecraturum omnem panem menſæ.

3. Si quis emens mancipium dicat, accipio te in meam, ſubintelligens ſeruam, & illa annueret, fore matrimonium, quæ ſunt abſurdiſſima.

Ex quibus patet, alteram ſententiam non poſſe ſine errore in fide iam defendi, quia apertè repugnat ſupradictis Conciliis, & apertę rationi in Scripturis fundatæ.

Mala intentio duplex.

65 Nota, dupliciter poſſe contingere vt Sacramenti miniſter habeat malam intentionem. Primò, vt nullo modo intendat conferre Sacramentum, aut facere quod Chriſtus inſtituit, aut catholici faciunt, ſed tantùm iocandi, eáque repræſentandi, aut irridendi cauſa. Secundò, vt habeat quidem veram intentionem faciendi quod Eccleſia facit, ita tamen vt totam actionem referat in vlteriorem finem, v.c. ad accipiendam pecuniam, vel etiam iocum & luſum. Primus nihil agit. Secundus etſi peccet, verum tamen confert Sacramentum. Et ſic olim validè baptizauit inter ludendum Diuus Athanaſius adhuc puer; quia, vt poſtea interrogatus confeſſus eſt, intendebat facere quod viderat Epiſcopum facientem. Similiter multi docent fuiſſe verum baptiſmum, quem S. Geneſius adhuc mimus in ſcena accepit, vt habetur in martyrologio, 25. Auguſti, eò quòd tam ipſe quàm conferentes intenderent verè facere quod ſciebant Chriſtianos facere, etſi id totum ad iocum & riſum referrēt.

Geneſius nō fuit vere baptizatus.

Sed difficile eſt hoc credere. Videntur enim illi nihil aliud intendiſſe quàm hæc riſus cauſa repręſentaſſe. Quis enim credat eos voluiſſe Chriſtiana Sacramenta ſuſcipere aut conferre? quod tamen fuiſſet neceſſarium, vt facere intenderent quod facit Eccleſia. Et quamuis hoc voluiſſent, nihilominus fatendum eſſet, præter ordinem conſuetum Geneſio collatam eſſe gratiam, non tam vi Sacramenti (quod quantumuis ſit validum non confert gratiam omnino poſitiuè indiſpoſito, qualis erat Geneſius) ſed ex ſingulari Dei beneficio. Quare potiùs credendum eſt, Chriſtum ſicut olim præuenit Paulum ſe perſequentem, ita Geneſium ſua Sacramenta irridentem cæleſti gratia præueniſſe, qua vterque illuſtratus ad gratiam ſe per contritionem diſpoſuerit, quam deinde ille baptiſmo aquę, hic ſanguinis auxerit.

66 Ex his poteſt reſponderi ad auctoritatem *D. Auguſtini* qui *l. 7. de baptiſm. cap. 53.* videtur ſentire baptiſmum ioco collatū eſſe validum: ſed hoc non ſentit, quia poteſt intelligi ſecundùm 2. modum ex duobus relatis, quo caſu verus erit baptiſmus. quia D. Auguſtinus ibi nihil dicit, quod cogit nos eum intelligere loqui de caſu primo modo explicato. Adde, etſi de hoc caſu loqueretur, nihil tamen contra nos probaret, quia toto illo capite tantùm inquirendo & dubitando loquitur, nihilque abſolutè reſoluit, ſed dicit rem per reuelationem, aut generale Cōcilium determinandam eſſe, quod iam duo Concilia fecerūt. atque ita patet ſolutio ad ſecundum argumentum pro prima ſententia.

D. Aug.

67 Ad tertium, nego aſſumptum. Nam etſi non deceat valorem Sacramenti pendere à bonitate aut fide miniſtri, ne de eo ſemper ſimus incerti: alia tamen eſt ratio de intentione; quia ſæpè occurrit cauſa dubitandi de illis, cùm innumeri vbique occurrant & mali & etiam hæretici vel athei: rarò autem contingit quemquam tam malum eſſe, vt nolit intendere veritatem baptiſmi, cùm hoc illi facillimum ſit, nec poſſit cōtrarium illi prodeſſe. Quare quamdiu contrarium non conſtat ex aliquibus ſignis, poſſumus de miniſtri intentione eſſe moraliter certi & ſecuri: quod debet nobis (ſicut in omnibus aliis humanis actibus) ſufficere. Quòd ſi tamen eſſet ratio dubitandi, eò quòd miniſter eſſet omnino perfidus, & inimicus admodum omni pietati, aut totus familiaris & deuotus diabolo, aut dediſſet aliqua ſigna peruerſæ intentionis; tunc ſub conditione poſſet baptiſmus repeti.

Poſſumus de ſufficiente miniſtri intentione eſſe ſecuri, donec de contrario conſtet.

Ad quartum, nego conſeq. Quia talis damnabitur eo caſu ob proprium peccatum actuale, aut originale: Malitia autem miniſtri tantùm erit ei occaſio & quaſi cauſa per accidens damnationis, quatenus non vult remouere prohibens: ſed idem accidit quando quis paruulum non vult baptizare, aut impedit volentem; nec illud eſt magis abſurdum quàm hoc. Quare quamuis ob malitiam miniſtri poſſint grauia naſci incōmoda, vt ſi quis ob defectum intentionis non baptizetur, ideóque poſtea inualidè ordinetur ſacerdos, aut etiam Epiſcopus, & conſequenter plurima Sacramenta cum magno ſuſcipiētium damno reddantur inualida: ideo tamen non debuit Chriſtus ita ſua Sacramenta inſtituere, vt omnino inſcius & nihil cogitās ea poſſet conferre ob rationes dictas. Quia illa rariſſima ſunt, eadémq; incommoda ſequi poſſunt ex eo quòd miniſter inſciis aſtantibus inualidè baptizet ob defectum formæ aut materiæ: quod ſi quis vellet, facilè faceret, præſertim quando aſtantes rudes ſunt. Et tamen ideo non eſt dicendum, Deum tunc per ſe conferre ipſum Sacramentum, aut omnes eius effectus. Nec enim Deus ob raros aliquos caſus debebat ordinē ſuæ prouidentiæ immutare; aut Sacramenta ita inſtituere, vt nunquam poſſent irritè cōferri. Sicut ne innumeri infantes ob defectum baptiſmi damnentur, non debuit mutare generalem legem *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum.* 68

Ad quintum, nego conſequentiam. Quia ſicut hoc Sacramentum eò quòd conſiſtat in re permanenti, non pendet in ſuo eſſe ab actione conferentis, ſed conſecrantis, ita nec etiam pendet ab illius, ſed ab huius ſolius intentione. Secùs eſt in aliis Sacramentis, quæ in actione conſiſtunt, & conficiuntur à conferente, ideóque ab eius intentione dependent. 69

Ad ſextum Reſp. Effectum Sacramenti nunquam conferri niſi miniſter eum ſaltem implicitè intendat, quod facit hoc ipſo quo abſolutè intendit conficere Sacramentum. Et ſimiliter non ponitur Sacramentum niſi id miniſter implicitè ſaltèm intendat. ad quod nō ſufficit eum velle ponere externam materiam & formam, niſi hoc intēdat facere eo modo quo Chriſtus inſtituit. Quia ratio Sacramenti nō conſiſtit in iis nudè ſumptis (quia aliàs laicus poſſet conſecrare V. Sacramentum, non minùs quàm ſacerdotes,

ſi

ſi vteretur legitima forma & materia) ſed prout habent rationem cæremoniæ ſacræ, ad quod requiritur vt fiant à legitimo miniſtro cum debita intentione.

70 CONCLVS. II. Nec eſt neceſſarium vt miniſter explicitè intendat conferre effectum Sacramenti, vt patet tum ex Trid. & Florent. ſuprà citatis, quæ ſolùm requirunt intentionem in prima concluſ. poſitam: tum quia aliàs hæretici noſtri temporis non baptizarent, quia non intendunt explicitè conferre gratiam, cùm id negent fieri: imò communiter plebeij ac rudes homines, qui neſciunt per Sacramétum conferri gratiam, inualidè baptizarent, ac contraherent matrimonium, quod falſum eſt. Nec etiam ſemper ſufficit ad valorem Sacramenti, miniſtrum explicitè intendere per hunc actum externum conferre gratiam; vt patet in eo qui explicitè nollet facere quod Chriſtus inſtituit, ſed vellet ſua auctoritate per talem actum conferre gratiam & characterem: qui ſine dubio nihil efficeret.

Tridens. Florentin.

DVBIVM II.

Qualis intentio requiratur ad valorem Sacramenti?

71 NOt. primò, Intentionem poſſe eſſe duplicem, ſcilicet conditionatam, aut abſolutam; & hanc iterum quadruplicem.

Prima eſt actualis, quæ non tantùm eſt quando actu reflecto ſuper intentionem meam, ſed quoties actu cogitans quid agam volens Sacramentum adminiſtro. Nec eſt vllum dubium quin hæc intentio ſufficiat, & ſit optima.

Intētio virtualis quid ſit.

Secunda eſt virtualis, ſic dicta quòd actu tráſeat, & virtute maneat ratione impreſſionis in imaginatiua relicta ex primo propoſito quo quis humano modo ad agendum ſe applicuit, qua excitatur potentia motiua vt actus initio propoſitos (qui primum actum immediatè ſequuntur, aut cum eo ſaltem mediatè connexi ſunt) perficiat, homine interim alia omnia cogitante, donec actu aliquo contrario interturbetur, v. c. incipit quis ſacrum intendens celebrare, & poſtea totum ſacrum omnino diſtractus ordine ſuo perficit, in qua ſerie omnes actiones à prima illa intentione verè ſecundùm modum agendi humanum procedunt ratione imaginationis quam prima illa voluntas applicauit, & quæ ratione habitus acquiſiti dirigit externos actus, etiam cùm diſtracti id vix vel etiam nullo modo aduertimus. Quod vel inde patet, quia ſi ſemel imaginatio turbetur, vel omnino aliò trahatur, ceſſat etiam actio exterior, & ad eam proſequendam noua intentione opus eſt. Et hæc etiam intentio ex omnium Doctorum ſententia eſt ſufficiens. Quia aliàs ſæpè contingeret Sacramenta eſſe irrita, præſertim conſecrationem Vener. Sacramenti. Quia ſæpè contingit ea conficientem diſtrahi vel ex negligentia, vel ex imbecillitate. Et ratio eſt, quia hæc intétio omnino ſufficit vt humano modo quis dicatur agere: vt patet in omnibus actionibus humanis, quarum plurimas diſtracti facimus, quas tamen verè liberè & humano modo dicimur agere. Aliqui hanc intentionem vocant habitualem, vt D. *Thom. hic ad 3.* ſed meliùs dicitur virtualis. *D. Thom.*

Tertia eſt habitualis, quæ ſui frequentatione 72 in habitum verſa eſt; ita vt homo nihil minùs cogitans, aut etiam dormiens, aut omnino ratione deſtitutus, ſed ad aliquid agédum, v. c. ad agitandos digitos, fricandam barbam, &c. applicet. Aliter item tunc dicitur quis habere volútatem habitualem, quando habuit priùs voluntatem aliquid faciendi, quam nunquá reuocauit. Nam voluntas ſemel habita, cenſetur habitualiter remanere donec reuocetur. Quare ſi talis poſtea dormiens vel amens illud faciat, dicitur ea actio ei habitualiter voluntaria.

Intentio habitualis.

Quarta eſt interpretatiua, quando quis aliquid vult tantùm in cauſa; vt qui ſponte ſe inebriat omnino credens ſe ebrium pugnaturum, aut iuraturum. hæc erunt ei interpretatiuè, ſiue, vt alij loquuntur, indirectè voluntaria.

Intentio interpretatiua.

Not. 2. Intentionem conditionatam poſſe fieri ſub conditione neceſſaria vel contingenti, eáque præterita, præſenti, vel futura.

CONCLVS. I. Si intentio habitualis, aut etiam 73 interpretatiua ſumantur prout hîc eas definiuimus, ſiue prout diſtinguuntur à virtuali, neutra ſufficit ad Sacramentum validè conferendum. eſt communis; & ratio eſt, quia cùm (vt oſtendi ſuprà) miniſtratio Sacramentorum ſit vera diſpenſatio myſteriorum Dei, ſicut ex natura ſua, vt conuenienter fiat, requirit vt fiat à natura rationali: ita etiam requirit vt fiat rationali modo, ſiue per actionem rationalem. Quia aliàs nulla eſſet ratio cur ex natura ſua poſtularet magis fieri ab homine quàm à bruto. Sicut igitur propriè dicta diſpenſatio non poteſt propriè & conuenienter fieri à creatura irrationali; ita nec per actum irrationalem. Nullus autem actus ſolum habitualiter vel interpretatiuè voluntarius eſt in ſe propriè humanus ac rationalis.

Diſpenſatio non fit niſi per actum rationalem.

Hinc ſequitur, etſi aliquis ſacerdos ſciens ſe 74 quando ebrius eſt, ſolere obuium panem conſecrare, ea intentione ſe omnino inebriaret, ac obuio loco panem poneret, vt ebrius eum conſecraret, & poſtea omnino ebrius ſuper eum formam conſecrationis proferret, nihil effecturum: quia hæc actio tantùm eſſet voluntaria in ſua cauſa, non autem in ſe niſi per modum obiecti, nec propriè dicenda eſſet voluntaria ſed volita, quare etiam non eſſet verè humana. Quia ad hoc requiritur vt actio ſit in ſe voluntaria per modum actus eliciti, ſiue vt eliciatur à potentia hîc & nunc humano modo agente, qualis non eſt voluntas omnino ebrij, quia hîc agit potiùs brutali modo quàm humano. Confirm. Quia aliàs actio facta immediatè à bruto poſſet dici humana, quia poteſt hæc mihi eſſe voluntaria in cauſa, atque etiam in ſe per modum obiecti: vt ſi canis me ad hoc eum inſtigante aliquem morderet.

Ebrius nequit conſecrare

Dices primò, Voluntas habitualis ſufficit vt a- 75 liquis etiam deſtitutus ſenſibus ſuſcipiat validè aliqua Sacramenta: ergo ſufficiet, vt validè ea conferat. Reſpond. negando conſequ. Primò, Quia ſuſcipiens Sacramenta habet ſe paſſiuè, conferens verò actiuè: maior autem requiritur perfectio in agente quàm in patiente. Vide

Perfectior requiritur intentio in conferente Sacramen. tamquam in ſuſcipiente.

etiam infans ac perpetuò amens poteſt aliqua Sacramenta (quæ tamen ei nulla ratione ſunt voluntaria) validè ſuſcipere, nulla tamen poteſt conferre. Secundò. Quia etſi ſapientem ſæpè deceat ſua bona diſpenſare in amentes, numquam tamen eum decet eadem diſpenſare per amentes: nec vllo modo cogitandum eſt Chriſtum hoc voluiſſe fieri.

76 Dices ſecundò, Poſſum hodie efficaciter applicare alicui ſacrificium quod cras celebrabo, manebitque ei applicatum etſi de illo nihil ampliùs cogitem, modò non habeam voluntatem contrariam ante celebrationem. Ergo poſſum ſimiliter iam efficaciter velle vt pronuntiatio formæ conſecrationis præſente pane cras à me futura habeat ſuum effectum, etiamſi dum illam pronuntio, non habeam intentionem conſecrandi, ſed ex alia occaſione id faciam. Reſp. negando conſequ. quia vt antecedens verum ſit (quod videbimus in materia de ſacrificio) volūtas illa non debet me mouere ad aliquid vlteriùs operandum, ſed ſolùm mouere diuinam voluntatem, vt ſtatim ac ſacrificium fiat, eius fructum alteri applicet. Secùs eſt de confectione Sacramenti quam libera mea voluntas phyſicè debet cauſare applicando potentiam motiuam ad actum externum operandum.

77 Conclvs. II. Conferens Sacramentum ſub conditione præterita vel præſenti, ſi conditio verè à parte rei ſit poſita, validè cōfert, ſiue cōditio ſit cōtingens, ſiue neceſſaria. Si non ſit poſita nihil aget. Eſt communis. Prior pars patet ex *cap. 2. de baptiſmo*, vbi iubemur ſub conditione baptizare eos, de quibus dubitamus an baptizati ſint. quod fieri non poſſet, niſi talis baptiſmus poſſet eſſe validus. Ratio eſt quia intentio conditionata poſita conditione tranſit in abſolutam, eique æquiualet. Secunda pars patet. quia in tali caſu abſolutè deeſt intentio baptizandi.

78 Concl. III. Conſecrans, vel aliud Sacramentum (excepto matrimonio) conferens ſub conditione de futuro contingenti (v.c. dicens: Ego te abſoluo ſi cras ablata reſtituas) inualidè id facit. Eſt communis. Ratio eſt, quia eo caſu neque Sacramentum poteſt poni in eſſe dum ponuntur eius materia & forma, quia miniſter non intendit illud conficere pro eo tempore, neque etiam poſtea; quia intelligi nequit tunc Sacramentum incipere eſſe, ſiue habere rationem Sacramenti, quando iam materia & forma eius omnino eſſe deſierunt, cum tota eſſentia Sacramenti in iis conſiſtat.

79 Dices, Cùm Sacramentum ſit ens morale, vt dicatur eſſe, non eſt opus vt eius materia & forma ſint phyſicè, ſed ſufficit vt ſint ſecundum æſtimationem moralem, ita vt antè ſint poſita, & adhuc cenſeantur durare: ſicut cenſetur confeſſio ante aliquot dies facta, dum datur abſolutio, adhuc durare, & ab hac informari, cùm phyſicè nullo modo ſit, vt poteſt contingere ſi pœnitens interim in amentiam inciderit. Sicut igitur miniſter differendo formam poteſt efficere vt materia quæ iam phyſicè eſſe deſiit, aliquamdiu moraliter maneat quaſi informis, & poſtea incipiat informari: quare nō poteſt ſimiliter efficere vt materia & forma iā poſita in eſſe aliquamdiu poſt incipiant ſe mutuò informare?

Reſp. Dicta Sacramenta nullo modo poſſe dici tunc verè eſſe, aut incipere habere rationem Sacramenti, cùm nihil eorum phyſicè eſt: nec vllo modo eſſe in miniſtri poteſtate ſuſpendere aut eſſe, aut ſignificationem, aut vim Sacramēti, poſtquam iam forma & materia integrè poſita ſunt. Ratio eſt, quia totum eſſe Sacramenti conſiſtit præcisè in eius materia & forma ac ſignificatione, quibus poſitis neceſſariò ponitur ipſum Sacramentum. Quia autem materia & forma habent omnem ſacramentalem ſignificationem à ſola inſtitutione Chriſti, & non à voluntate miniſtri, ſequitur nullo modo eſſe in poteſtate miniſtri efficere, vt pro ſuo arbitrio materia & forma aut aliud ſignificent quàm Chriſtus inſtituit, aut vt hoc alio modo ſignificēt: aut vt ſuam ſignificationē modò habeant, modò nō habeāt, aut modò citiùs modò ſeriùs habeant, niſi quatenus eſt in eius poteſtate materiam & formam cum legitima intentione ponere, aut non ponere: vel citiùs aut ſeriùs ea ponere; quia non poteſt vllo modo eſſentiam Sacramenti mutare. Statim autem atq; materia & forma ex legitima intentione integrè poſitæ ſunt, neceſſariò ex inſtitutione Chriſti perfectam ſuam ſignificationē habent, quia hanc miniſter nec ſuſpendere neq immutare poteſt, & conſequenter (niſi ſit impedimentum ex parte ſuſcipientis) ponitur tota eſſentia Sacramenti. quia hæc conſiſtit in ſola materia & forma cum legitima intentione à legitimo miniſtro poſitis. Sicut igitur in dictis Sacramentis intentio conferentis nullo modo poteſt efficere vt poſitio materiæ & formæ pendeat à futura conditione, ita vt hac poſtea poſita verum ſit miniſtrum, v.c. perfudiſſe Petrum aqua, & pronuntiaſſe formam baptiſmi: & contrà hoc ſit falſum illa non poſita: ſic non poteſt efficere vt ipſum eſſe Sacramenti maneat ſuſpenſum. Si enim dum ponerentur materia & forma, adfuit legitima intentio, ſtatim illis poſitis neceſſariò ponitur ipſum Sacramentum: aut ſi non ſtatim ponatur, ſequitur intentionem non fuiſſe legitimam (quia quò minùs illa ſtatim habeant perfectam ſignificationem ac rationem Sacramenti, nihil poteſt fingi deeſſe niſi legitima intētio) & conſequenter numquam ponetur: quia ad eius eſſentiam eſt neceſſarium vt adſit legitima intentio dum eius materia & forma ponuntur. Ex quibus patet, eſſe quidem in poteſtate miniſtri ipſius Sacramenti efficere, vt vna pars iam poſita maneat quaſi aliquamdiu ſuſpenſa antè quàm habeat perfectum eſſe Sacramenti, quia poteſt nonnihil exſpectare antequam ponat alteram partem, ſine qua prior non poteſt habere rationem Sacramenti. quando tamen vtraque pars eſt poſita, nullo modo poteſt vlteriùs eſſe Sacramenti ſuſpendere; quia nihil ampliùs eſt in ipſius poteſtate, à quo eſſe Sacramenti pendeat. 80

Miniſter nequit ſuſpendere aut eſſe aut vim Sacramenti.

Nota, multos dicere, conferentem Sacramentum ſub conditione, quam ſcit neceſſariò futuram, validè id conferre: quia, vt aiunt, quod ſcitur neceſſariò futurū, habetur pro præſēti: atq; ita 81

idem

idem eſt ac ſi conferret ſub conditione præſenti. Sed ſi propriè loquamur, hæc nō ſunt vera. quia ſtrictè loquendo is ſolùm vult aliquid eſſe ſub conditione futura, qui vult ipſius eſſe pendere à conditione futura, & conſequēter, non vult ipſam rem perfectè poni in eſſe niſi poſita iā in cōditione. Hinc ſi dicam: *Do tibi hūc librum ſi ſol cras oriatur*, in rigore hic liber non erit tuus ante ortum diei craſtini. Et ſimiliter dicēs, *Ego te baptizo ſi ſol cras oriatur*, ſecūdùm rigorem verborum intendit ſuſpendere eſſe ipſius Sacramenti in diem craſtinum, & conſequenter inualidè baptizat; quia vt iam oſtendi, Sacramentum neceſſariò debet poni, dum forma & materia ponuntur, vel nunquam ponetur. Secundùm communem tamen vſum aliquid alteri conferens, vel cum eo contrahens ſub tali conditione, cenſetur rem ſtatim velle ſortiri effectum, & non tam addere hanc conditionem vt effectum ſuſpendat, quàm vt ſuam intentionem certiùs exprimat: ita vt dicta propoſitio idem ſit cum hac: *tam certò te iam baptizo, quàm eſt certum ſolem oriturum*. Sed talis intentio non eſt propriè conditionata.

Matrimoniū poteſt contrahi ſub conditione futura.

82 Dixi *excepto matrimonio*; quia alia in hoc eſt ratio. Nam cùm ſit verus contractus, etiam ſequitur rationem contractus, & ſicut alius contractus poteſt iniri ſub conditione de futuro contingenti, à qua in eſſe ſuo pendeat, quaque poſita ſtatim habeat eſſe completum ac rationē veri contractus: vt patet ex lege *Potior* 11.ff. qui potiores in pignore, & quotidiano vſu: ſic etiam matrimonium. Eſt enim eadem ratio; nec Chriſtus huius contractus naturam mutauit, ſed ad eſſe Sacramenti eleuauit: vt pluribus dicemus in tractatu de matrimonio diſput.29.nu.12. Ratio diuerſitatis eſt, quia materia & forma huius Sacramenti non ſunt ſolæ actiones aliquę externę, ſed propriè ſunt internus conſenſus exteriùs expreſſus. Qui autem in rem aliquam conſentit ſub conditione de futuro contingenti, eius conſenſus non habet perfectum eſſe, aut perfectam rationem abſoluti conſenſus, ſed manet quodammodo ſuſpenſus & indifferens vt ſit vel non ſit verus ac abſolutus conſenſus donec conditio impleatur, eaque impleta, niſi antè fuerit reuocatus, ſtatim fit abſolutus & perfectus. Non quòd aliquid phyſicum ei neceſſariò accedat (poteſt enim hoc fieri, etſi dormiat is qui cōſenſit dum impletur conditio) ſed quia perficitur in eſſe morali, à quo habet vim obligandi, & rationem conſenſus abſoluti & ſufficientis ad conſtituendum contractum.

Conſenſus conditionatus manet ſuſpenſus.

83 Vnde ſequitur, ſicut matrimonium eſt eſſentialiter contractus: ita etiam internum conſenſum ſecundùm illud eſſe quod eſſentialiter in eo requiritur vt conſtituat perfectum contractum, eſſe partem eſſentialem Sacramenti matrimonii. Et conſequenter ſicut poteſt ipſe conſenſus pēdere à conditione futura, ita vt non cenſeatur integrè poſitus niſi hæc ſit poſita: ita etiā ipſum Sacramentum. Quia Sacramentum inchoatum manet ſemper pendens & in fieri, donec eius materia & forma perfectè & integrè ponantur. Vnde ablutio præcedens formam baptiſmi ſemper eſt pēdens & indifferens vt actu cōſtituat Sacramentum, aut non conſtituat, donec vltima ſyllaba formæ perfectè pronuntiata ſit. Quare ſi poſſem efficere vt poſitio materiæ aut formæ baptiſmi penderet à conditione futura, & donec hæc poneretur, ablutio v.c. eſſet ſemper quaſi in fieri, ita vt illa poſita, verè poſſet dici poſita ablutio, & non antè; & deficiente conditione ablutio verè non eſſet poſita: poſſē etiā validè baptizare ſub conditione futura, ſed quia illud eſt impoſſibile, etiam hoc eſt impoſſibile. Contrà, quia conſenſus, vt eſt pars eſſentialis Sacramenti matrimonij, poteſt pendere à futura conditione; etiam ipſum Sacramentum ab ea pendere poteſt.

Sacramentū inchoatum manet ſemper pendens donec integrè ponatur.

Sunt quædam obiectiones contra ea quæ dixi de matrimonio, ſed ea ſoluemus dum ſuo loco oſtendemus matrimonium per verba de præſenti ſub conditione futura contractum, ſtatim hac poſita habere rationem veri matrimonij, quod iam propriè nō contendimus, ſed tantum volumus oſtendere ei quà Sacramento præcisè non repugnare ita à futura conditione pendere, etſi alijs Sacramentis ob particulares rationes repugnet. 84

Hinc etiam patet, Quare Eccleſia potuerit efficere vt matrimonium ſine debita ſolemnitate, ſine præſentia parochi & teſtium celebratum, ſit inualidum, cùm non poſſit efficere vt ad alia Sacramenta requiratur aliqua ſolemnitas ſine qua inualidè conferuntur. Ratio enim eſt, quia aliorū Sacramentorum forma & materia eſſentialiter totæ cōſiſtūt in phyſica entitate alicuius rei vel actionis, & ſignificatione tam illa quam ex communi vſu habent verba formæ, quàm illa quam ex inſtitutione Chriſti habet integrū Sacramentum, cum aliquo reſpectu ad liberam intentionem eius qui ponit materiam & formam: quorum Eccleſia nihil poteſt propriè mutare. Nec enim poteſt efficere vt ablutio non ſit ablutio, aut verba formę, aut etiam totum Sacramentum non habeant talem ſignificationem: quia hoc pendet à communi vſu, & inſtitutione Chriſti. Nec etiam poteſt efficere vt miniſter non ponat hæc liberè. Secùs eſt in matrimonio: quia conſenſus ad eius eſſentiam requiſitus cùm includat aliquid ſpectans ad mores & rationem politicam, nimirum vim obligandi, in hoc pendet ab Eccleſia, quæ poteſt ſua lege efficere vt hāc vim non habeat niſi poſita certa conditione, & conſequenter vt non poſſit eſſe pars Sacramēti matrimonij. 85

Cur materia & forma matrimonij ſint magis ſubiecta Eccleſiæ, quam aliorum Sacramentorum.

Et hæc quidem videntur ſatis clara in reliquis Sacramentis, excepta Confeſſione, in qua videtur particularis eſſe difficultas. Primò, Quia actus interni pœnitētis ſunt etiam pars huius Sacramenti. Secundò, Quia abſolutio datur per modum ſententiæ iudicialis, quæ poteſt ferri ſub conditione de futuro contingenti. Vndè enim quis abſoluitur ab excommunicatione, ſi intra certos dies reſtituat iniuſtè acquiſita: cur non etiam à peccatis poſſit ſimili modo validè abſolui? 86

Sed omnino dicendum eſt, hoc Sacramentum non poſſe conferri ſub conditione futura contingenti. Quia partes eius eſſentiales non poſſunt poni ſub conditione de futuro contingenti: quia neque actus pœnitentis poſſunt ita poni. Nam dolor de peccatis & propoſitum ab iis abſtinendi

Abſolutio nequit dari ſub condition. futura.

tincudi debent eſſe abſoluta : ridiculum enim eſſet, petentem veniam de peccatis dicere, Ego doleo de peccatis,& propono me emendare, ſi ampliùs non fuero tentatus, &c. quia tunc non eſſet præſens dolor de peccatis, ſed ſub conditione futurus,& potiùs præſens complacentia in peccatis.& ſicut eſſet propoſitum emendandi ſe ſub cõditione:ita virtualiter eſſet ſimile propoſitum ſe non emendandi, & conſequenter ſub conditione peccandi. Vnde patet reſponſio ad 1.

87 De abſolutione etiam patet : quia hæc conſiſtit intrinſecè in ſola externa pronuntiatione verborum liberè facta cum reſpectu ad intentionem faciendi quod Chriſtus inſtituit, non ſecùs quam forma baptiſmi,& conſequenter nõ magis quàm hæc poteſt fieri ſub futura conditione. Vnde patet magnum eſſe diſcrimen inter hanc abſolutionem, & eam quæ fertur in foro externo, à cenſuris & ſimilibus. Quia hæc omnem vim ſuam habet à voluntate abſoluentis,& in hac præcipuè conſiſtit : exterior autem pronuntiatio verborum, aut ſimile ſignum externum tantùm requiritur vt volũtas interior poſſit humano modo cognoſci. Nam per ſe loquendo Iudex poſſet per ſolum actum internum abſoluere, ſi hic ſecundùm ſe poſſet ab hominibus cognoſci. Secus eſt, vt dixi, in abſolutione ſacramentali, quæ tota conſiſtit in verbis externis, & totam vim ſuam habet ex inſtitutione Chriſti; ex quo patet ſolutio ad ſecundum. Adde, id quod ſumitur, non eſſe generatim verum etiam in foro externo. Nam Iudices inferiores ſæpè tenentur abſoluere ſecundùm certam formam iis præſcriptam, ſine qua abſolutio nulla eſt. Confeſſarius autem eſt Iudex delegatus à Chriſto, & habet certam formam ab eo præſcriptam : vt eſt communis DD.& Eccleſiæ ſenſus, à qua ſi receſſerit, nihil agit.

Differentia inter abſolutionem ſacramentalem & alias.

88 Concl. IV. Abſoluens ſub hac conditione Si Deus te nouit cras reſtituturum ablata (idẽ eſt de reliquis quinque Sacramentis (inualidè id facit. Hæc concluſio non eſt tam clara atque præcedens : quia hìc videtur eſſe conditio de præſenti,& conſequenter non ſuſpendere ipſum eſſe Sacramenti. Eſt tamen communior ſententia Doctorum, ſed laborant in ea probanda. Multi eius rationem reddunt : quia cùm talis conditio non poſſit eſſe homini naturaliter cognita, non poteſt ſecundùm eam ſuam actionem dirigere vt humano modo operetur: nec vllo modo poſſet ſcire vtrùm Sacramentum eſſet validè collatum nec ne.

Sed hoc argumentum ſummum probat, Sacramenta hoc modo ſacrilegè conferri, ac iteranda eſſe ſub conditione, non autem probat inualidè conferri: aliàs probaret inualidum fore hunc baptiſmum, Ego te baptizo, ſi pater tuus eſt in cælo ; vel ſi habeas veram attritionem ſupernaturalem. quia non poſſumus naturaliter ſcire vtrùm conditio ſit poſita; & tamen ſi verè à parte rei ponatur conditio, Sacramentum validè confertur licet ſacrilegè,& ſub conditione repetendum erit. Adde, falſum eſſe, conferentem Sacramentum non poſſe poſtea ſcire an conditio fuerit poſita nec ne : nam ex eo quòd alter poſtea reſtituat aut non reſtituat, poterit certiſſimò conſtare quid Deus antè futurum præuiderit.

Ratio igitur concluſionis eſt: quia etiam in illo caſu eſſe Sacramenti verè penderet à conditione futura contingenti: ſicut ipſa Dei cognitio ab ea obiectiuè pendet. Eſſet enim in poteſtate ſuſcipientis Sacramentum poſtea efficere vt Sacramentum fuerit validè collatum, aut inualidè : ſicut quouis tempore præcedente reſtitutionem eſt in eius poteſtate efficere vt Deus ab æterno viderit eum reſtituturum, vel non reſtituturum, eadem planè ratione qua in eius poteſtate eſt reſtituere, vel non reſtituere : atque ita ratio tertiæ concluſionis hìc etiam ſuo modo militat. 89

DVBIVM. III.

Vtrùm valeat Sacramentum quando miniſter habet intentiones contrarias?

NOt. Non poſſe quem habere duas verè cõtrarias voluntates niſi ex errore quo putat non eſſe contrarias, ſed vtramque ſimul poſſe conſequi effectum : vnde alterutra (illa ſcilicet cui minùs pertinaciter adhæret) debet neceſſariò eſſe implicitè conditionata, ſcilicet ſi poſſit obiectum eius cum obiecto alterius conſiſtere. v.c. conferens Sacramẽtum cupit facere quod Chriſtus inſtituit,& tamen non vult facere quod Eccleſia Romana facit. quia putat illud poſſe fieri ſine hoc. vnde niſi ſit omnino peruerſus, ſecunda voluntas eſt cõditionata, ſcilicet, ſi poſſim illud facere, non faciendo hoc: quæ conditio cùm ſit falſa, efficit vt volitio non faciendi quod facit Eccleſia, ſit omnino inefficax. 90

Nemo poteſt ſimul habere duas voluntates abſolute contrarias.

Reſpond. itaque, Si intentio ad valorem Sacramenti neceſſaria ſit præcipua in conferente; ita vt contrariam tantùm velit conſequi effectũ, poſito quòd cum illa poſſit conſiſtere, valet Sacramentum. Secùs ſi contraria ſit præcipua. Hinc ſi duo baptizati putãtes poſſe diſiungi rationem Sacramenti à ratione matrimonij, intendant tantùm contrahere matrimonium.& non conficere Sacramentum, ſi ita velint abeſſe rationem Sacramenti, vt potiùs malint non contrahere quam illud ſuſcipere, nihil efficiunt: ſi ita deſiderent contrahere, vt malint & contractum,& Sacramentum valere quàm neutrum, ſuſcipiunt Sacramentum. 91

Hæc autem ſunt intelligenda de actuali, & non de ſola habituali diſpoſitione ſiue voluntate. Poteſt enim fieri vt quis habitualiter ita affectus ſit vt mallet malè baptizare, quàm facere quod Eccleſia Romana facit,& tamen abſolutè velit facere quod Chriſtus inſtituit. quod poteſt contingere, vel quia dum confert Sacramentum nulla incidit ei cogitatio de faciendo aut non faciendo quod Eccleſia Romana facit, ſed tantùm cogitat facere quod Chriſtus inſtituit : vel etſi prior cogitatio ei occurrat, tamen quia non dubitat quin ſit aliud quod Chriſtus inſtituit, quàm quod Romana Eccleſia facit, illa nullo modo excitatur ad ipſum baptiſmum aliter conferendum, ſed ſimpliciter intendit facere quod Chriſtus inſtituit: atque ita illa voluntas non faciendi 92

quod

quod facit Eccleſia ſolùm eſt habitualis, nec influit in effectum, & conſequenter neſcitus implicite intendit facere quod facit Eccleſia. Secùs eſſet ſi haberet actu voluntatem non faciendi quod facit Eccleſia.

DVBIVM IV.

Vtrùm intentio Miniſtri debeat verſari circa determinatam materiam?

93 CONCLVS. affirmatiua. Probatur ex ipſis formis, quę aut continent pronumen demonſtratiuum, aut ad certam perſonam diriguntur.

Intentio in matrimonio eſt magis determinata quam in aliis Sacramentis.

Not. in matrimonio intentionem ita dirigi & reſtringi ad certam perſonam, vt ſi ſit alia quam eſſe creditur, cõtractꝰ nullus ſit. Secùs fit in aliis Sacramentis, in quibus intentio dirigitur ad præſentem perſonam, aut rem qualiſcumq; demum ſit, modò ſit ſubiectum capax Sacramenti. Hinc qui abſolueret Petrum credens eſſe Paulum, aut virum credens eſſe fœminam, verè abſolueret, niſi haberet intentionem non abſoluendi alium quàm Paulum: quæ intentio communiter ſine peccato eſſe non poteſt, niſi iuſta cauſa ſubeſſet: vt ſi in collatione Ordinis timeretur, ne vna perſona pro alia ſupponeretur.

94 Item proferens formam ſuper duas hoſtias putans tantùm eſſe vnam, vtramque conſecrat, niſi reſtringat voluntatem ad conſecrationem vnius. Quod ne fiat cauendum eſt. nam forma debet ferri ſuper totam materiam conſecrabilem præſentem, niſi ſingularis occurreret ratio faciendi contrarium, quod vix accidere poteſt, præſertim quando tota materia eſt coniuncta in vno cumulo. Secùs ſi eſſent hoſtiæ in diuerſis pyxidibus aut cumulis. Tunc enim poteſt facilè eſſe ratio tantùm conſecrandi vnum cumulum. Tunc tamen oportet certum mente deſignare.

DVBIVM V.

Qualis intentio requiratur in ſuſcipiente Sacramenta?

95 NOt primò, Nos hîc non agere de diſpoſitione neceſſaria ad fructum Sacramenti ſuſcipiendum: de ea enim ſatis egimus ſuprà qu. 62. a. 1. d. 2. ſed de intentione neceſſaria ad eſſentiam Sacramenti.

Not. ſecundò, Hanc quæſtionem non habere locum in Ven. Sacramento, quia conſiſtit in permanenti. Quare quicumque illud ſuſcipit, verè Sacramentum ſuſcipit quacumque intentione, & quantumuis ignorans id faciat, licet fortè ſine fructu ſuſcipiat. Similiter hîc non eſt agendum de Sacramento matrimonii: quia cùm iidem ſint ſuſcipientes & miniſtri, in iis eadem requiritur intentio quæ in miniſtris Sacramentorum.

96 Prima ſententia eſt *Gloſſæ in c. Maiores de baptiſmo*, quæ docet vt quis validè baptizetur ſufficere vt ore dicat ſe conſentire licèt corde diſſentiat. Sed hæc ſententia eſt apertè falſa, niſi intelligatur quo ad forum externum. quod de internis non iudicat, & in quo talis præſumeretur verè interiùs conſenſiſſe, & conſequenter eſſe baptizatus.

Secunda opinio eſt *Caiet. infrà in quæſt. 68. art. 7.* vbi vt aliquis validè baptizetur, ſimpliciter nullam in eo requirit intentionem ſuſcipiendi Sacramenti, ſed putat ſufficere vt habeat ſe negatiuè. Probat. primò, Quia hoc ſufficit in infantibus; ergo etiam in adultis. Secundò, quia *Innocentius 3. cap. Maiores, de baptiſmo in fine*, ait: *Tunc ergo characterem ſacramentalis imprimit operatio, cùm obicẽ voluntatis contrariæ non inuenit obſiſtẽtẽ.* *Caietan.* *Innocent. 3.*

CONCLVSIO I. Qui nunquam vſi ſunt ratione, validè ſuſcipiunt ea Sacramenta quorum capaces ſunt, etſi nullo modo id intendant. Eſt certa, & per ſe patet. Quia non poſſunt habere vllam liberam intentionem. Tantùm poteſt eſſe dubium quorum Sacramentorum ſint capaces. Et quidem conſtat inter catholicos eſſe capaces baptiſmi, imo etiam inter hæreticos, exceptis Anabaptiſtis contra quos agemus quæſt. 68. articulo 9. Idémque dicendum de Confirmatione. quia vtrumque Sacramentum paruulis tribuitur: & olim Confirmatio poſt baptiſmum conferebatur etiam infantibus, ſicut & Venerab. Sacramentum. Certum etiam eſt non eſſe capaces matrimonij, aut pœnitentiæ: quia vtrumque requirit actus liberus in ſuſcipientibus. Nec etiam extremæ vnctionis: quia huius ſolùm ſunt capaces qui potuerunt peccare. Tantùm poſſet eſſe dubium de Ordine: ſed etiam hunc validè ſuſciperent; vt docet D. *Thom. in ſupplemento, quæſt. 39. art. 2.* grauiter tamen peccaret conferens. 97 *In infantibus nulla requiritur intentio.*

CONCLVSIO II. Qui interiùs omnino eſt inuitus & voluntate repugnante, inualidè ſuſcipit Sacramentum. idemque dicendum de eo qui habuit voluntatem nunquam ſuſcipiendi Sacramentum, & antequam eam vllo modo reuocarit, incidens in amentiam Sacramentum ſuſcipit. Ita expreſsè docet *Innocentius 3. capit. Maiores de baptiſmo. §. Item quæritur.* Ratio à priori eſt inſtitutio Chriſti, quam ex communi DD. & Eccleſiæ ſenſu cognoſcimus. Conuenientia fuit: quia non decuit Chriſtianis ſacris animo repugnantes initiari. 98 *Omnino inuitus inualidè Sacramẽta ſuſcipit.* *Innocent. 3.*

Dixi, Qui omnino inuitus ſuſcipit Sacramentum, &c. Quia ſecùs eſt de eo qui tantùm eſt inuitus ſecundùm quid: vt ſunt ii qui metu inducuntur ad ſuſceptionem Sacramenti, ita vt verè illud velint ſuſcipere, etſi id nollẽt ſi abeſſet metus. Hi enim verè Sacramentum ſuſcipiunt: vt docet *Innoc. ſupr. & Toletan. 4. c. 55.* Quia hi habẽt abſolutam intentionem ſuſcipiendi Sacramenta, & tantùm ſunt inuiti ſecundùm quid. 99 *Toletan. 4.*

CONCL. III. Adultus qui aliquando ratione vſus eſt, inualidè ſuſcipit Sacramẽtum quod nulla vnquam ratione expetiit. Hæc concluſio non poteſt ita clarè probari: quia tamen eſt communis Doctorum, ideo ab ea non eſt recedendum, cùm nihil ſit quod cogat. Imo omninò fuit conueniens Chriſtum ita ſua Sacramenta inſtituere, vt per ea nemo ratione vtens niſi aliquo modo volens ſibi conſecraretur. Quod maximè locum habet in baptiſmo & Ordine, per quæ Sacramenta homo transfertur planè in alium ſtatum, quod in adultis nullo modo conuenit fieri, niſi aliquo modo conſenſerint. Probant hanc concluſionem aliqui ex *Diuo Auguſtino libr. 4 de* 100 *Adultus debet aliquando Sacramẽta petiiſſe.* *D. Aug.*

bapti-

baptiſmo c.24 in fine: vbi cùm dixiſſet, valere paruulis ad conſecrationem baptiſmi, ſi alij pro iis reſpondeant, quia pro ſe reſpondere non poſſunt, ſubdit: *At ſi pro eo qui reſpõdere poteſt, alius reſpõdeat, non itidẽ valet.* Et poteſt probabiliter pro ea adferri, tamen non conuincit. Quia loquitur d. baptiſmo ſimul cum effectu ſuſcipiendo. quia dicit eum plurimum valere in paruulis etſi credere nequeant: quia credunt quodammodo per alios, Deuſq; defectum fidei in iis ſupplet: ſecùs eſſe in adultis, qui per ſe credere poſſunt. Ex dicta tamen auctoritate ſatis intelligitur aliam eſſe rationem paruulorum & adultorum: & conſequenter ex eo quòd illis ſine eorum conſenſu validè conferatur Sacramentum, non ſequi idem
101 dicendum eſſe de adultis. Vnde patet reſponſio ad primum argumentum Caiet. Ad ſecundum reſp. Innocentium non loqui de caſu methaphyſico, ſed de iis quæ moraliter accidere poſſunt. Vix autem poteſt fieri vt is qui poſt vſum rationis nunquam vllo modo petiit baptiſmum, non habuerit aliquando intentionem ei repugnantem: qualis aliqua ratione eſt omnis ea qua quis amplectitur aliquam falſam religionẽ: quæ ſicut neceſſariò repugnat religioni chriſtianæ eiuſque ſacris; ita voluntas eam amplectendi eſt virtualis quædam auerſio à ſacris Chriſtianis, quæ habitualiter manet donec reuocetur.

Caietan. *Innocent.*

102 Concl**vs**, IV. Vt quis validè ſuſcipiat aliquod ex dictis Sacramentis non eſt neceſſe vt id actu intendat dum ſuſcipit; ſed ſufficit, vt id aliquando actu intenderit, & hoc nunquam reuocarit. Ita expreſsè *Innocentius ſuprà. & D. Leo epiſt.89. Concil. Carthaginenſ.3.c.34. Arauſicanum c.12.* vbi dicitur; ſubitò obmuteſcenti conferenda Sacramenta ſi ea antè petierit. Eſtque communis Eccleſiæ praxis.

Sufficit intentio habitualis.

Innocent. *D. Leo.* *Carthag. 3.* *Arauſican.*

103. Not. vt quis ſacramentaliter abſoluatur, debuiſſe id petiiſſe explicitè, ſua peccata ſaltem in genere confitendo, quia actus pœnitentis ſunt pars huius Sacramenti: vt dicemus ſuo loco. Pro reliquis Sacramentis ſufficit ea implicitè petiiſſe. Sic quicumque vult fieri Chriſtianus, atque adeò omnis qui habet veram contritionem, aut etiam attritionem de peccatis quatenus iis meremur pœnas inferni, aut excludimur à gaudiis cęleſtibus, cenſetur implicitè petere baptiſmum; etſi de eo nihil vnquam audierit; quia talis dolor includit virtuale propoſitum ſeruandi omnia præcepta ad talem finem neceſſaria, quorum vnum eſt præceptum ſuſcipiendi baptiſmum. Itẽ qui catholicè viuit, cenſetur velle ſibi morienti conferri Sacramenta ab Eccleſia morientibus conferri ſolita: ideóque ſi ſubitò deſtituatur vſu rationis, debet inungi; niſi ſciatur certò eſſe in peccato mortali de quo non ſit ſaltem attritus. quod debet facilè præſumi, niſi quis in ipſo actu peccandi ita ſubitò deſtituatur ratione, vt humanitus impoſſibile ſit eum doluiſſe de peccatis: quòd ſi aliquamdiu poſt peccatum commiſſum vſus ſit ratione, poteſt præſumi ſaltẽ attritus eſſe: vt expreſsè docet *D. Aug l.1. de adulterinis coniugiis c. vlt.* vbi ait: *Ego non ſolùm alios catechumenos, verùm etiã ipſos qui vinculũ coniugijs copulati retinẽt adulterina, conſortia, cùm ſalues corpore in his permanẽtes nõ admittamus ad baptiſmũ, tamẽ ſi deſperati, & intra ſe pœnitẽtes iacuerint, nec pro ſe reſpondere potuerint baptizãdos puto, vt etiã hoc peccatũ cũ cæteris regenerationis lauacro abluatur.* Vbi cú loquatur de manifeſtis peccatoribus, qui vi morbi ſubitò oppreſſi non poſſunt pro ſe reſpõdere, clarum eſt eum loqui de iis qui omnino ratione deſtituti apparent: ita vt non poſſint dare vlla ſigna pœnitentiæ, aliàs pro ſe poſſunt reſpondere. Quare dum dicit eos iacere pœnitẽtes, oſtendit quid præſumẽdum ſit. quidque neceſſarium ſit ad effectum baptiſmi. Vnde ſubdit: Quis enim nouit vtrùm antè ſtatuerint tantùm perſeuerare in peccatis donec eſſent baptizandi? & conſequenter, cùm viderent inſtare mortẽ & neceſſariò baptiſmum ſuſcipiendum ſi vellent ſaluari, verè de peccatis præteritis doluerint; quod neceſſarium erat vt baptiſmus prodeſſet.

Diſtinctio inter pœnitentiam & alia ſacramenta.

D. Auguſt.

Dices, Extrema vnctio eſt Sacramentum viuorum; Ergo non poteſt conferri peccatori ſolũ attrito. Reſp. hoc per ſe eſſe verum, tamen propter ſummam neceſſitatem moribundi, qui aliàs eſſet perpetuò damnandus, non cenſeri cõmitti irreuerentiam in Sacramentum, ſi ei conferatur: ſicut ob ſimilem neceſſitatem poteſt peccator Sacramenta conferre, quãdo ob periculum moræ non poteſt conteri. Adde primò, Cùm miniſtro non conſtet eum non eſſe contritum, ipſum poſſe præſumere, eum eſſe contritum. 2. Quòd hoc Sacramentum ſit etiam, licet ſecundariò inſtitutum, vt in tali caſu peccata deleat: vt oſtendemus ſuo loco, tomo 2. diſp.19. nu. 19. & 20. 104.

Similiter credo omni baptizato necdũ confirmato, exiſtẽti in gratia validè cõferri Confirmationem, etiam neſcienti, v. c. in amentia conſtituto: modò nunquam habuerit voluntatem ipſam non ſuſcipiendi: quia hoc ipſo quo talis piè & catholicè viuit, cenſetur aliquo modo deſiderare ſibi conferri omnia ea Sacramenta, quæ omnibus Chriſtianis ſunt valdè vtilia, qualis eſt Confirmatio. Secùs eſt de Ordine, quem, cùm tantam ſtatus mutationem contineat, nemo poteſt cenſeri petere, qui non habuerit aliquando expreſſam talem voluntatem. 105

Concl. V. Ad validè ſuſcipiendũ Sacramentum non ſufficit voluntas merè interpretatiua ſiue indirecta, qua quis cenſetur aliquid velle in cauſa: quia hęc poteſt cõſiſtere cum expreſſa voluntate contraria, v.c. Si quis ſponte credens ſe ebrium baptizandum aut ordinandum, ſponte ſe inebriaret, inualidè ſuſciperet Sacramẽtũ. Quia talis nõ poteſt vllo modo dici verè voluiſſe ſuſcipere Sacramentum, niſi id alio actu aliquando deſiderarit. Quia liberè aliquid faciens ex quo videt aliquid per accidens ſecuturum, non cenſetur velle hunc effectum, niſi teneatur eum vitare. v.c. mulier cum moderato ornatu prodiens ob iuſtã cauſam in publicũ, etſi ſciat ex ſuo aſpectu in genere aliquem excitãdum ad peccatum, nullo tamen modo cenſetur huius peccatũ velle. Quòd ſi tamen eæ eſſent circũſtantiæ ob quas teneretur vitare publicũ, ne talis eius occaſione peccaret, atque hoc ipſa ſciret; egrediens in publicum cẽſeretur eius peccatum velle. Quare etſi eiuſmodi externa ſusceptio Sacramenti, poſſit tali dici voluntaria in cauſa, quatenus continet quãdam irreuerentiã erga Sacramentũ, quã ipſe 106

Intentio indirecta non ſufficit.

tene

tenebatur vitare, non tamen quatenus eſt quædam ſuſcipientis conſecratio, & conſequenter quatenus habet rationem Sacramenti, quia vt ſic vitari non debuit, ſed potiùs ſuſcipi, non quidem in tali ſtatu, ſed à legitimè diſpoſito; nec talis poteſt dici voluiſſe verè conſecrari, ſiuè Sacramentum ſuſcipere (cùm potuerit abſolutè habere voluntatem contrariam) niſi id expreſſa aliqua voluntate intenderit. quo caſu validè Sacramentum ſuſciperet, quia hæc voluntas habitualiter permaneret.

Concl. VI. Vt validè ſuſcipiatur aliquod Sacramentum, non ſufficit hoc velle ſub conditione futura. Quia hoc modo ſuſpenderetur Sacramentum, quod fieri nequit: ſed neceſſaria eſt voluntas abſoluta, vel ei æquiualens: ſicut dixi de conferente, dubio ſecundo, concl. 2.& 3. 107

ARTICVLVS IX.

Vtrùm fides miniſtri ſit de neceſſitate Sacramenti?

108 ARt.9.docet hæreticos validè conferre Sacramenta, ſi modò vtantur legitima forma & materia. Eſt de fide, definitum à *Trident.ſeſſ.7. can.7.de baptiſmo.*& à *Conſtantienſi ſeſſ.8.*& à variis olim Pontificibus, quos refert *Gratianus de conſecrat.diſtinct.4.* Ratio eſt, quia Sacramenta non accipiunt ſuam virtutem à miniſtro eiúſque fide, ſed à Christo, eiúſque meritis: vt pulcherrimè hanc rem probat *D.Aug.7.libris contra Donatiſtas conſcriptis.* Sed nõ eſt opus, vt hãc veritatem probemus, diutiùs hęrere. Nam apud Catholicos Eccleſiæ auctoritate ęſt probata: nec hęretici noſtri temporis diſſentiunt: vt docet *Bellarm.l.1.de Sacram.c.26.* quem conſulat qui plura vult.

Trident. Conſtant.

D.Aug.

Bellarm.

109 Not. Quod *D.Thomas* dicit *ad 2.* ab hæreticis validè Sacramenta accipi, nõ tamen rem Sacramẽti; hoc intellige communiter & ſine iuſta excuſatione. quia ſic accipientes communiter peccant, & ponũt obicem gratiæ, vt ipſe ſe explicat: aliàs ſi non ponant obicem, accipiunt etiam Sacramenti gratiam: vt quando infantes vel etiam adulti ignorantes eorum hęreſim, vel in extrema neceſſitate ab iis baptizantur, & eorum hæreſi nullo modo conſentiunt.

Poteſt Sacramentum aliquando etiam cum fructu, ab hæretico id conferente ſuſcipi.

110 Obiic. primò, Extra Eccleſiam non eſt ſalus: ergo qui eſt extrà Eccleſiam non poteſt Sacramẽta, quæ ſunt cauſa noſtræ ſalutis, conferre. Reſp. neg. conſeq. Quia manens in Eccleſia poteſt aliquando ea, quæ ſibi ſunt cauſa ſalutis per externos ſuſcipere. Sicut manens in arca Noë potuiſſet ab extraneo cibos, quibus viueret, accipere. Sicut item hæreticus poſſet abſolutè aliquem docere veram doctrinam & veram virtutem ſuadere; quamuis hæc omnia ſicut & Sacramenta ad Eccleſiam pertineant.

111 Obiic. 2. Nemo poteſt dare quod non habet: hæretici non habẽt Spiritum ſanctum. Ergo nõ poſſunt eum dare. Confir. quia *Ioan.20.* datur Apoſtolis Spiritus ſanctus, vt poſſint peccata remittere: ergo ad hoc neceſſarium eſt habere Spiritum ſanctum. Reſp. Antecedens eſſe verum de eo qui per ſe immediatè aliquid confert: non autem de eo qui mediatè. Medicus enim ægrotus poteſt dare ægro ſanitatem per medicinã; ſimiliterq; hæreticus gratiam per Sacramenta. Vnde talis non mundatur propriè ab immundo, ſed à Christo operãte in Sacramentis: vt rectè *D.Aug. contra Donatiſtas.* Ad cõfir. Reſpond. Duo ibi per Spiritum ſanctum intelligi. Primò poteſtatem remittendi peccata, cui virtus Spiritus ſancti annexa eſt. 2. Gratiam huic muneri legitimè obeundo neceſſariam. Primum per hæreſim non amittitur, niſi fortè reſpectu Sacramenti Pœnitentiæ, ad quod validè conferendum requiritur iuriſdictio, qua, qui incidit in externam hæreſim, priuatur. Quamuis & hic multis caſibus validè abſoluat Eccleſia eius defectum ſupplente, conferendo ei ad ſingulos actus iuriſdictionem neceſſariam, vt dicemus ſuo loco. Secundum amittitur, ſed ad valorem Sacramenti non eſt neceſſarium.

Ioan.20.

Poteſt aliquis per accidens dare quod non habet.

D.Auguſt.

Obiiciuntur vltimò quædam auctoritates Canonum & Patrum, qui dicunt Sacramenta ab hæreticis collata inquinare magis quàm mundare. Sed Reſpon. Eos partim loqui de quibuſdam hæreticis qui formas Sacramentorum peruertebant. vt *can.non ſanat 1.quæſt.1.* qui ſumptus eſt ex Ambroſio. aut loqui de eo quod communiter fit. Quia communiter tales peccant ſuſcipiendo, & ita etſi recipiant Sacramentum, eo ipſo tamen inquinantur. 112

ARTICVLVS X.

Vtrùm intentio recta miniſtri requiratur ad perfectionem Sacramenti?

113 ARticulo 10. docet peruerſam intentionem miniſtri non vitiare Sacramentum, modò habeat intentionem conferendi Sacramentum. Vide dicta a.8.

QVÆSTIO LXV.

DE NVMERO SACRAMENTORVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm debeant eſſe ſeptem Sacramenta?

1 ARTICVLO primo docet debere eſſe ſeptem Sacramenta. Quia Sacraméta ſunt inſtituta, tum ad priuatam cuiuſq; hominis in particulari, tum etiam ad publicam totius populi Chriſtiani ſpiritualem perfectionem. Ad priuatam autem cuiuſque perfectionem ſpiritualem requiruntur quinque. Primò, vt ſpiritualiter naſcatur, quod fit per baptiſmum. Secundò, vt in ſpiritu creſcat & roboretur, quod fit per Confirmationē. Tertiò, vt nutriatur, quod fit per Ven. Sacramentū. Quartò, vt ſi contingat eum vulnerari, ſanetur, quod fit per pœnitentiam. Quintò, vt infirmitates ex peccato relictæ tollantur, & pro extrema cum diabolo lucta roboretur, quod fit per Extremam vnctionem. Ad communem autem perfectionem Chriſtiani populi requiritur. Primò, vt habeat ſpirituales patres, & paſtores, ad quod neceſſarius eſt Ordo. Secundò, vt populus per honeſtum, & Chriſtianis dignum matrimonij vſum multiplicetur, ad quod inſtitutum eſt Sacramentum matrimonij.

2 Nota primò, D. Thom. vt patet tum ex ipſo titulo articuli, tum etiam ex ratione qua ſuam ſententiam probat; hîc non diſputare an ſint ſeptem Sacramenta (hoc enim tanquam ex communi Eccleſiæ ſenſu ſatis notum ſupponit) ſed Vtrùm debeant tot eſſe, ſiue, Vtrùm conuenienter Chriſtus ſeptem Sacramenta inſtituerit; quod ſolùm ſua ratione probat: non quaſi Chriſtus non potuerit plura aut pauciora (ſi ipſi placuiſſet) etiam conuenienter inſtituere: (hoc enim falſum eſt,) ſed quòd hic etiam numerus fuerit conueniens. Tota itaque ratio cur præcisè tot ſint, eſt voluntas & inſtitutio Chriſti, quæ nobis partim ex Scripturis, partim ex traditione & definitione Eccleſiæ innotuit. *D. Thomas.*

3 Nota 2. Omnes ferè hæreticos noſtri temporis hanc doctrinam impugnare; ſed ita vt in numero Sacramentorum ſtatuẽdo, & omnes inter ſe, & iidem ſæpe ſecum pugnent: vt fusè ex eorum ſcriptis docet *Card. Bellar. l. 2. de Sacram cap.* 23. Vnde ſatis patet nihil inter eos certi poſſe reperiri. *Hæretici noſtri temporis Bellarm.*

Reſtat igitur, vt contra eos catholicam doctrinam de ſeptenario numero Sacramentorum probemus. ſed quia de ſingulis eſt particularis difficultas, hoc commodiùs faciemus, dum de ſingulis tractabimus. Quare hîc tantùm vnam communem rationem adferemus, & eorum argumẽta, quę ſumunt ſolùm ex auctoritate negata, refellemus.

4 Probatur itaque concluſio prima ex *Concil. Trident ſeſſ. 7. can.* 1. vbi dicit anathema iis qui dixerint eſſe plura aut pauciora Sacramenta nouæ legis, quàm ſeptem: aut aliquod eorum non eſſe propriè dictum Sacramentum. Similiter *Concil. Florent. in literis Eugenij*, docet eſſe ſeptẽ Sacramenta nouæ legis. In quam ſententiam cùm ſimul Græci, Latini, & Armeni ſine vlla contradictione cõſenſerint, ſignum eſt fuiſſe generalem ſenſum & doctrinam totius Eccleſiæ; contra quam diſputare inſolentiſſimæ inſaniæ eſt: vt docet *D. Aug. epiſt.* 118. *ad Ianuarium.* *Trident.* *Florent.* *D. Auguſt.*

5 Reſpondet Kemnitius Florentinum obtruſiſſe Armenis Sacramenta, quæ hactenus ignorabant. Sed hoc pro ſuo iure & conſuetudine ſine auctore fingit: Nam etſi credibile ſit Armenos in aliquibus circa doctrinam & vſum Sacramẽtorum erraſſe: nõ tamen veriſimile eſt eos erraſſe circa numerum: quia de eo nulla vnquam inter Eccleſiam orientalem & occidentalem fuit mota quæſtio. Quare cùm cõſtet in eo Concilio totam Eccleſiam tam Græcam quàm Latinam vnanimi conſenſu docuiſſe ſeptem eſſe Sacramenta: item, cùm non poſſit oſtẽdi, quando hæc doctrina poſt Apoſtolos primũ in Eccleſia prædicari cœperit; neceſſariò dicẽdũ eſt à Chriſto & Apoſtolis eã manaſſe: iuxta regulã *D. Aug. l. 4. de baptiſmo c.* 24. vbi ait: *Quod vniuerſa tenet Eccleſia nec Conciliis ſtatutũ ſed ſemper retentũ eſt, nõ niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur* Clarum autem eſt Concil. Floren. non inueniſſe hanc doctrinam, cùm ante illud plurimi doctores eam, vt certã & omnino indubitatam tradiderint. Nec vllus poteſt reperiri hiſtoricus, aut alius auctor, qui ſcripſerit eam ſuo tempore cœpiſſe primùm in Eccleſia doceri: cùm tamen de omnibus hæreſibus, certi auctores narrantes res geſtas ſui temporis, ſcripſerint quando fuerint exortę. Vnde clarè cõſtat nullum poſt Chriſtum poſſe huius dogmatis dari initium. Quare etſi ex Scripturis probari non poſſet (quod tamen falſum eſſe oſtendemus, dum ſuis locis ex *Kemnitius.* *D. Aug.* *Florentin.*

Scri

Scriptura de ſingulis probabimus eſſe vera Sacramenta) ad certam tamen fidem faciendam, deberet nobis Eccleſiæ auctoritas, & perpetua D.Aug. traditio ſufficere(vt docet *D.Aug ſupra,*) quam heretici fruſtra leuiſſima ratione conantur euertere.

6 Obiiciunt igitur, Nullibi Scriptura aut antiqui Patres dicunt eſſe ſeptem Sacramenta: imò multi dum ea numerant tantùm duo aut tria, aut ſummum quatuor numerant: ergo non ſunt ſeptem.

Reſpond. Eos nullibi etiam dicere non eſſe ſeptem. quare eſt argumẽtum ab auctoritate negatiua nullius momenti. Aliàs probaret non eſſe quatuor euangelia. quia Scriptura nullibi enumerat quatuor. Quamuis igitur Scriptura non dicat expreſsè eſſe ſeptem Sacramẽta, nec vocet illa explicitè Sacramenta; tamen docet ſingulis conuenire quod eſt eſſentiale Sacramẽto: nimi-Ioan. 3. rum quòd ſint ſigna practica gratiæ. Sic *Ioann.3.* *Act.8 & 19.* Probantur Sacramenta ex Scripturis dicimur baptiſmo regenerati, & *Act.8.v.17.& c.* 19.*v.6.* dicitur per Confirmationem, ſiue manus impoſitionem datum Spiritum ſanctum. *Ioan.6.* Ioann 6. de Euchariſtia dicitur: *Qui manducat me, & ipſe* Matt.26. *viuet propter me.* & *Matt.26. Hoc eſt corpus meum.* Ioan.20. De Pœnitentia Ioan.20. dicitur: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis,* &c. De extrema vn-Iacob 5. ctione agitur *Iacob.* 5. vbi dicuntur per eam re-1 Timot.4. mittenda peccata. De Ordine 1. *ad Timot.* 4. dicitur: *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum* Epheſ.5. *presbyterij.* De Matrimonio *ad Epheſ.* 5. dicitur, *Sacramentum hoc magnum eſt.* Deinde plurimæ in ſacris Scripturis horum Sacramentorum præceſſere figuræ: vt in ſeptuplici candelabro in tẽ-Prouer.9. plo, in ſeptem columnis, quas *Prou.* 9. Sapientia excidit, & alibi.

7 Quod ad Patres antiquos attinet, nullibi ſi-Ex Patribus. mul omnia Sacramenta enumerant: quia neceſſitas non occurrit: omniũ tamen hinc inde ſparſim mentionem faciunt. Nam *D. Aug. l.5. de bap-*D.Auguſt. *tiſ.c.*2. quatuor Sacramenta enumerat. vbi ait: *Si ergo ad hoc valet quod dictum eſt in Euãgelio, Deus peccatorem non audit, vt per peccatorem Sacramenta non celebrentur quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel ſuper aquam baptiſmi, vel ſuper oleũ* (quo ſcilicet infirmi inunguntur) *vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum quibus manus imponitur?* ſcilicet vel in Confirmatione, vel in Pœnitentia. Vtrumque enim Sacramẽtum à Patribus dicitur conferri per manus impoſitionẽ. Loqui autem D.Aug. de propriè dictis Sacramẽtis, patet: quia connumerat ea Baptiſmo & Euchariſtiæ. quæ ſine dubio ſunt vera Sacramenta. Similiter *l.2. contra literas Petiliani c.* 104. Confirmationem vocat Sacramentum, & comparat Baptiſmo his verbis: *Et in hoc vnguento Sacramẽtum Chriſmatis, vult interpretari, quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctũ eſt, ſicut ipſe baptiſmus.* Item *l.2. contra epiſt. Parmeniani c.* 13. conferẽs Ordinem cum Baptiſmo ait: Vtrũq; enim Sacramentum eſt, & quadam conſecratione vtrumq; homini datur: illud cùm baptizatur, iſtud cùm ordinatur. Deinde oſtendit neutrum amitti vel iterari poſſe. Item *lib.1. de adulteris cõiugiis c.vlt.* comparat Pœnitentiam cũ Baptiſmo. Similiter *l.de nuptiis ca.*10. vocat Matrimonium Sacramentum. Quare ſecundùm ipſum Aug. ſeptem ſunt in Eccleſia Sacramenta; & quidem apertè ab ipſo recenſita, licèt diuerſis locis.

Not. 3. Patres quandoque quaſdam alias cæremonias vocare Sacramenta, quæ verè Sacramenta non ſunt: ſed vtuntur nomine Sacramẽti largo modo, pro quouis ſigno rei ſacræ. Præcipua tamen difficultas eſt in ablutione pedũ à Chriſto in cœna inſtituta, qua dicunt peccata venialia remitti: atque ita videtur habere veram rationem Sacramenti. Et confir. Quia Chriſtus Petro renuenti ablutionem *Ioan.13.* ait: *Si non lauero te,* Ioan.13 *non habebis partem mecum*: vbi videtur inſinuare hanc lotionem eſſe neceſſariam ad gratiam recipiendam. 8

Reſp. Patres multa in ſenſu myſtico de hac lotione dicere, & ei tribuere vim abſtergẽdi peccatorum venialium, non ratione ſui, ſed ratione humilitatis eius qui eam exercet. Ad confir. variè varij reſpõdent. ſed ſenſus literalis eſt quem adfert *Vaſquez hic diſp.* 139.*nu.* 20. ſcilicet Chriſtũ Vaſquez minatum eſſe Petro excluſionem à reliqua cœna, quam iis parabat, & à comunicatione ſui corporis, ad quam neminem niſi lotis pedibus volebat admittere: vt ſignificaret qua munditie deberent accedere: volebàtque pedes per ſe lauare; non vt inſtitueret ſignum efficax gratiæ, ſed vt daret humilitatis & mutuæ caritatis exemplum: vt ibidem v.13. expreſsè dicit. 9

Not.4 Quando Trident. ſuprà definit tantùm eſſe ſeptem Sacramenta, non definire ſingula dicere ſpeciem vltimam. Nam diſputarunt inter Doctores vtrùm in Ordine ſint ſeptem Sacramenta diuerſæ ſpeciei; vt videbimus ſuo loco. Tantùm igitur vult docere nulla eſſe Sacramenta præter dicta, ſiue ſingula dicant ſpeciem vltimam, ſiue aliquod genus ſub quo diuerſæ ſpecies continentur. 10 Trident.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Sacramenta conuenienter ordinentur ſecundùm modum prædictum?

11 Articulo 2. docet Sacramenta congruo ordine ab Eccleſia numerari. Rationem vide in textu; facilis enim eſt, nec explicatione indiget.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Sacramentum Euchariſtia ſit potiſſimum inter cetera?

14 ARt.3.docet Ven.Euchariſtiam eſſe digniſſimum Sacramentum.Primò,quia ibi Chriſtus eſſentialiter eſt præſens ; in aliis tantùm inſtrumentaliter. Secundò, quia alia ad hoc quodãmodo ordinantur. Tertiò,quia in hoc omnia conſummantur.Solet enim hoc ſæpè ſequi aliorum Sacramentorum ſuſceptionem : alia verò Sacramenta diuerſimodè ſe inter ſe habent. Vide reliqua in textu.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm omnia Sacramenta ſint de neceſsitate ſalutis?

15 ARticulo 4.docet Baptiſmum omnibus, & relapſis Pœnitentiam eſſe abſolutè neceſſariam ; ſcilicet in re aut in voto. Ordinem verò neceſſarium eſſe toti Eccleſiæ ; reliqua Sacramenta eſſe neceſſaria ad benè eſſe. Vide textum , in quo oulla eſt difficultas niſi de neceſſitate Euchariſtiæ , de qua ſuo loco meliùs agemus.

QVÆSTIO LXVI.

DE PERTINENTIBVS AD SACRAMENTVM BAPTISMI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Baptiſmus ſit ipſa ablutio?

1 ARTICVLO 1. docet baptiſmum non eſſe ipſam aquam ,ſed ablutionem factã ſub forma præſcripta verborum. Quod non ita intelligendum quaſi baptiſmus conſiſtat in ſola ablutione cum aliquo ordine ad verba,vt putat Sotus : ſed quòd conſtet ablutione , & verbis vt partibus componentibus:vt diximus ſuprà q.60.a.6.

Soto.

Varia baptiſmi nomina.
Bellarm.
Catechiſ. Tridem.
Vaſquez.

Not. Baptiſmum , ratione diuerſorum effectuum,varijs nominibus à Scriptura & Patribus nominari,quæ recenſent *Bellar.l.3.de Sacram.c.*1. *& catechiſm.Trident.p.*2. c.2. & fuſiſſimè *Vaſquez d.*140.*c.*1. Primò enim à præcipuo effectu ſuo vocatur ſæpiſſimè lauacrum regenerationis:quia vt
2 dicitur *Ioan.*3.*v.*5.per eũ denuò naſcimur. Secũdò dicitur circumciſio Chriſti,non manu facta, *ad Coloſſ.*2.*Circumciſi eſtis circumciſione non manu facta.* Et infrà, *Circumciſione Chriſti conſepulti ei in baptiſmo.* Tertiò dicitur ſepultura tũ hoc loco iam citato,quàm *ad Rom.*6. vbi dicitur:*Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum* : quia nimirum vetus homo in baptiſmo moritur , & quaſi ſepelitur. Quartò,ſæpiſſimè Patres eum vocant illuminationẽ, iuxta illud *ad Hebr.* 6. *Impoſſibile eſt eos qui ſemel illuminati ſunt*, &c. quod explicãt de baptiſmo;qui ita dicitur propter fidem quam in eo accipimus & proteſtamur:vnde etiã Quintò dicitur Sacramentum fidei. Sextò dicitur donum:quia in eo maxima fit peccatorum, omniſque pœnæ iis debitæ condonatio ,idque liberaliſſimè:quia nihil in baptizatis præcedit , quo eã mereantur.Septimò dicitur vnctio:quia per ipsũ in regnũ ſacerdotale Chriſti per Spiritus ſancti gratiam inungimur.Octauò dicitur indumentũ: quia per ipſum nuditas, quam peccatum originale induxit,per gratiam Chriſti tegitur. Nonò, per antonomaſiam dicitur ſignaculum : quia per eum omnes oues Chriſti primom eius ſignum accipiunt,quo ab alienis diſtinguantur.

Ioan. 3.
*Coloſ.*2.
*Rom.*6.
Heb. 6.

Variè

Baptiſmi definitio. *Cateb. Tridem.*

3 Vatie etiam à multis deſcribitur. Optimè eum definit *Catechiſmus Tridem. ſupra*, ſcilicer: *Baptiſmus eſt Sacramẽtū regenerationis per aquā in verbo vitæ*, id eſt, conſtans ablutione ſub inuocatione ſanctiſſimę Trinitatis: vbi *Sacramentū* eſt genus, *regenerare* differētia. per hoc enim a ceteris Sacramentis differt, quòd nos regeneret. ſiue ſpiritualiter Deo gignat. Etiamſi enim alia Sacramenta aliquando nos viuificent, & pręcipuè Pœnitentia, hoc tamen faciunt potiùs per modum reſuſcitationis; quia ſupponunr nos antè Chriſto fuiſſe genitos: baptiſmus autem quia dat primam vitam ſpiritualem, habet rationem generationis. quare illis duobus verbis eſſentialis baptiſmi definitio continetur. Additur *per aquam*, &c. vt ſignificetur qua materia & forma conſter: à quibus ſumitur definitio *Magiſtri in 4. diſtinct.* 3. hoc modo, *Baptiſmus eſt ablutio corporis exterior facta ſub forma praſcripta verborum.*

Magiſter.

4 Not. primò, etſi Baptiſmus ſecundùm primam ſuam ſignificationem ſit idem quod ablutio; cómuniter tamen ſumitur pro toto ipſo Sacramento; atque ita baptiſmus & ablutio non ſunt ſynonyma.

Not. ſecundò, hanc deſcriptionem eſſe ſumptam à partibus phyſicis ipſius baptiſmi, ſicut ſi dicerem: domus eſt lignum, calx & lapides in certa forma diſpoſita.

Nota tertiò, vt illa definitio ſit integra, quædam debere ſubintelligi: quia ablutio & pronuntiatio formæ non conſtituunt integram eſſentiam baptiſmi, ſed ſolùm eius partem materialem, cuius forma totalis eſt ſignificatio totalis; vt dixi quæſtione 60. articulu ſexto. Vnde ſi materia & forma verborum ponuntur ſine legitima intentione, nullus erit baptiſmus. Quare per ſynecdochen in ea ponitur pars pro toto; itáque intelligenda eſt ac ſi diceretur, *Baptiſmus eſt Sacramentū conſtans ablutione corporis exteriore facta ſub praſcripta forma verborum*: ſubintellige *cum legitima intentione.*

ARTICVLVS II.

Vtrùm Baptiſmus fuerit inſtitutus poſt Chriſti paßionem?

5 ARticulo ſecūdo docet baptiſmum à Chriſto fuiſſe inſtitutum, dum ipſe baptizaretur: cœpiſſe tamen obligare poſt eius paſſionem quando legalia ceſſabant, quæ latiùs examinanda ſunt.

DVBIVM.

Quando Baptiſmus à Chriſto fuerit inſtitutus?

Matt. vlt. *D. Chryſ.* *D. Leo.* *Rupertus.* *Ioan 3.* *Luc. 10.* *D. Thomas.*

6 REs hæc nō modò inter ſcholaſticos, verùm etiam inter Patres controuerſa eſt. Aliqui enim puraor baptiſmum fuiſſe inſtitutum poſt Chriſti paſsionem, quando *Matth. vlt.* dixit diſcipulis: *Euntes ergo docete omnes gẽtes, &c.* In hanc ſententiā inclinant *D. Chryſoſt. ho 28. in Ioannem. Leo Papa epiſt. 4. c. 3.* & putat omnino certā eſſe *Rupertus l. 4. in Ioannẽ*, explicans illa verba Ioannis *3. Venit Ieſus in Iudæam*, putátque Apoſtolos *Ioā. 3. v. 26. & c. 4 v. 1.* baptizaſſe baptiſmu Ioānis. Ratio eius eſt. Quia diſcipuli Chriſti ante eius mortem non leguntur baptizaſſe niſi viuente Ioāne. Nam *Luca* 10. vbi legitur Chriſtus miſiſſe diſcipulos ſuos ad annuntiandum Euangelium regni Dei, dedit illis varia mandata ac poteſtatē eijciendi dæmones, ac morbos curandi, nullam [illegible] fecit mentionem baptiſmi. Secùs autem factum eſt, quando poſt reſurrectionē eos miſit annuntiatum Euangelium. Tunc enim iuſsit eos baptizare. vnde eos tūc formā baptiſmi docuit. cuius antè nulla in Euāgelio fit mentio. Imò *ipſe D. Tho.* (etſi hic contrarium doceat) *infrà q. 73. a. 4. ad 4.* multum fauet huic ſententiæ, & videtur præſupponere eam eſſe probabiliorem.

7 Concl. I. Longè verius eſt Chriſtum inſtituiſſe ſuum baptiſmum ante paſſionem. Ita *D. Aug. tract. 15 in Ioān. initio* & alibi ſæpè; quem ſequitur *Magiſter in 4. d. 3. & ibid. Scot. q. 4. a. 1 concl. 6. Gabr. q. 1. a 3. dub. vlt. Sotus q. 1. a. 2. concl. 1.* & communiter DD. cum D. Thoma hîc.

D. Aug. *Magiſter* *Scotus.* *Gabriel.* *Sotus.* *D. Thom.* *Ioan. 3.*

Prob. primò, Quia *Ioan. 3. v. 22. & c. 4. initio* dicitur Chriſtus non per ſe, ſed per diſcipulos baptizaſſe: Atqui hoc dici non poteſt, niſi quia diſcipuli baptizabāt baptiſmu inſtituto à Chriſto: alias potius ipſe Ioannes per eos baptizaſſet, quā Chriſtus. Ideo enim iuxta Auguſt. ſuprà dicitur Chriſtus baptizare in diſcipulis: quia ipſi adminiſtrabāt baptiſma inſtitutum à Chriſto quodq; ab eo vim habebat; atq; ipſe erat qui conferebat internum effectum Sacramēti, iuxta dicta q. 62. a. 4. Confir. quia *Ioan. 3. v. 26.* diſcipuli Ioannis indignantes apud eum conqueruntur quòd Chriſtus per diſcipulos ſuos baptizaret: atqui ſi Chriſtus non fuiſſet vſus proprio, ſed baptiſmo Ioannis, diſcipuli Ioannis non debuiſſent indignari. ſed gaudere; quia hoc fuiſſet Ioāni honorificum: ergo ſignum eſt Chriſtum vſum proprio baptiſmo.

Baptiſmus Chriſt. fuit diſtinctus à baptiſmate Ioannis. *Ioan 1.*

8 Probatur ſecundò, Quia baptiſma quo Chriſtus tunc vtebatur, conferebat [illegible]ratiam: ergo erat Sacramentum legis nooæ diſtinctum à baptiſmate Ioannis, quod gratiam non conferebat: vt patet ex dictis ſuprà. Antecedens probatur. quia *Ioan. 1. v. 26. & 32.* Baptiſta generatim diſtinguit ſuum baptiſma à baptiſmo Chriſti, quòd ipſe baptizaret in aqua, Chriſtus in Spiritu S. Vnde etiā *cap. 3. verſ. 27. & 31.* diſcipulis conquerentibus Chriſtum tunc baptizare, reſpondit: neminem poſſe accipere quidquam niſi ei datum fuerit de cælo: Chriſtum qui de ſurſum eſt, ſuper omnes eſſe: qui autem de terra eſt, terrena loqoi.

Oſtendens Chriſtum non inſtar aliorum hominum tertium aliquem & infimum inſtituiſſe baptiſmum;ſed quia de ſurſum, & ſupra omnes erat,inſtituiſſe cæleſtẽ, & qui omnino ſuperabat vires humanas, quia erat collatiuus donorum cæleſtium & ſupernaturalium. Confirmat. primò,Quia vt patet *Ioan.3.v.26.& c.4.v.1.* plures iam baptizandi veniebant ad Chriſtum quàm ad Ioãnem: & quidem,vt apertè colligitur ex *c.3.v.26.& 28.* permoti teſtimonio Ioannis:qui *Ioan.1.v.33.& Marc.1.v.8.* dixerat turbis ſe baptizare in aqua,Chriſtum verò baptizare Spiritu ſancto,id eſt, baptiſmo conferente Spiritum ſanctum. Quòd enim quidam hoc intelligant de miſſione Spiritus ſancti in pentecoſte, allegoricum eſt. Nam ſenſus literalis loquitur de baptiſmo Chriſti,quem Ioannes cum ſuo baptiſmo conferi:vt pulchrè oſtẽdit *Vaſquez. diſp.140.n.18. & ſequentibus*:& clarè ex locis citatis colligitur turbas Ioannem in hoc ſenſu intellexiſſe, ideoque obtuliſſe ſe Chriſto baptizandas; quæ fuiſſent deceptæ,ſi baptiſmus quo tũc Chriſtus vtebatur, nõ contuliſſet Spiritum ſanctum. Confirm. ſecundò, Quia videtur omnino fuiſſe præter Chriſti dignitatem,vti baptiſmo Ioannis,quaſi eius eſſet diſcipulus : aut veniſſet, vt gratiam inani figura adumbraret,qui venerat eam reipſa conferre.

Ioan.3.& 4. — *Ioan.1.* — *Mar.1.* — *Vaſquez.*

9 Nec refert quòd à Ioanne voluerit baptizari. Primò,quia hoc fecit cùm adhuc priuatus omnino & ferè incognitus ageret: baptizabat autem, vt magiſter & doctor veritatis, & inſtitutor nouæ legis à Patre,dum baptizaretur,publico præcone conſtitutus. Secundò, quia volebat baptizari,vt hac occaſione,& à Ioanne, & præcipuè à Deo Patre teſtimonium acciperet,quò legis gratiæ inſtitutor denuntiaretur. Quare dicendum, per illud baptiſma verè collatam fuiſſe gratiam, tum virtute præcedentium meritorum Chriſti, tum etiam futuræ paſſionis,cuius iam à Patre acceptatæ vim poterat certis rebus alligare. Vnde patet baptiſmum Chriſti habuiſſe omnem vim intrinſecam ante paſſionem, quam habuit poſt. quòd enim cælum nõ aperiret, extrinſecum illi erat, eò quòd pretium noſtræ ſalutis nondum omnino eſſet perſolutum.

Cur Chriſtus voluit baptizari.

10 Pater ſecundò, tunc baptizatos fuiſſe configuratos morti Chriſti futuræ,ſicut nos præteritæ: ſicut ſacrificium incruentum in cœna fuit repræſentatio mortis futuræ, quod iam repræſentat præteritam.

Nec obſta quòd *Ioan.7.* dicitur Spiritum ſanctum nondum fuiſſe datum,quia Ieſus nondum erat glorificatus: quia hoc intelligendum eſt, de copioſa illa & viſibili datione Spiritus ſancti facta in pentecoſte,aliàs nec Magdalenæ in conuiuio, nec Apoſtolis in cœna per Euchariſtiã fuiſſet datus Spiritus ſanctus : quod nemo fidelis dixerit.

Ioan.7.

11 Probatur tertiò, Quia Sacramentum Euchariſtiæ & Ordinis fuit inſtitutum & collatum Apoſtolis ante paſſionem:vt patet *Matt.26.* & ex *Trident. ſeſſ.13 c.2.& 23 c.1.* Ergo etiam Sacramentum baptiſmi;quia illorum non ſunt capaces niſi baptizati.Gratis autem dicitur,Chriſtum in generali ſua lege diſpenſaſſe, cum non minus potuerit ante paſſionem inſtitui baptiſmus, quàm illa duo Sacramenta:nec alia ſit fingendæ diſpenſationis neceſſitas.

Matth. 26. — *Trident.*

Ad Patres initio citatos Reſpond. Eos videri fuiſſe in ea ſententia, ſed D.Auguſtinum, multosque alios quos citat *P.Vaſquez diſp.140.cap.2. & P. Suarez d. 19. ſect. 2.* pro nobis facere quibus Scripturæ clarè fauẽt. Ad rationem Ruperti Reſpond. Illo loco non fieri mentionem baptiſmi: quia datur ibi diſcipulis noua poteſtas, qui iam autè poteſtatem baptizandi acceperant, quare non ſequitur eos tunc non baptizaſſe: quamuis credibile ſit non baptizaſſe paſſim omnes, nec ad hoc vulgò omnes inuitaſſe,eò quòd pauci eſſent,qui verè in Chriſtum crederent. Poſt reſurrectionem verò Chriſtus voluit omnes fideles baptizari: nec tunc dedit primùm Apoſtolis poteſtatem,ſed præceptum baptizandi; non ſolùm Iudæos, ſed omnes qui ex Gentibus credituri eſſent. 12

D. Aug. — *Vaſquez.* — *Suarez.* — *Rupertus.*

Nec etiam quidquam probat,quòd forma baptiſmi non legatur tradita Apoſtolis ante paſſionem.Quia eſt argumentum ab auctoritate negata : & ſufficit quòd legamus baptiſmum priùs collatum, vt etiam credamus formam traditam, quæ iã in baptiſmo quo Chriſtus baptizabatur, erat clariſſimè repræſentata : & myſterium Trinitatis multis locis Apoſtolis erat expoſitũ, quibus Chriſtus ſæpè mentionem facit Patris,& Filij,& Spiritus ſancti:vt *Ioan.15.v.26.* vbi Spiritus ſanctus dicitur procedere à Patre,& mittendus à Filio,& alibi.Vnde patet ſine vlla cauſa aliquos dicere, Chriſtum quidem ante paſſionem inſtituiſſe ſuum baptiſmum, eum tamen non fuiſſe collatum ſub eadẽ forma. ſed ſub nomine Chriſti. quia tunc fuiſſet planè aliud baptiſma : nam habuiſſet diuerſam formam eſſentialem.Nec vlla eſt ratio cur non fuerit tunc collatum ſub eadem forma ſub qua iam confertur; præſertim cùm Chriſtus venerit, vt myſterium Trinitatis expreſsè hominibus explicaret,& ſæpè id publicè fecerit,dum ſe diceret filium Dei, & miſſurũ Spiritum ſanctum:ipſumq; myſterium in baptiſmo Chriſti publicè clareque fuerit reuelatum: quo Deus oſtendebat ſe velle illud iam palam hominibus explicari. 13

Ioan.15. — *Diſcipuli viuente Chriſto ſub con[ſ]. eis forma baptizarſu.*

Concl.II. Sacramentum baptiſmi fuit quaſi in viuo quodam exemplari nobis perfectè demonſtratum in baptiſmate quo Chriſtus baptizatus fuit:non tamen tunc,ſed paulò pòſt ipſum Chriſtus inſtituit, cùm diſcipulos collegit, ritumque baptiſmi præſcripſit.ita *Scotus & Gabriel citati n.7.* 14

Scotus. — *Gabriel.*

Prior pars patet.Quia ibi fuit externa ablutio ſicut in baptiſmo Chriſti,& apparuit tota Trinitas quæ in Sacramento inuocatur. Et hoc ſignificant Patres, qui dicunt aquam tunc accepiſſe vim lauandi noſtra crimina. quia ſcilicet contactu Chriſti fuit quodammodo moraliter conſecrata,& in typo depicta,vt eſſet materia baptiſmi Chriſti.

Secunda pars prob. Quia neque tunc Chriſtus in actu exercito baptiſmum inſtituit ſuo baptiſmate quemquam baptizando; quia ſolùm fuit baptiſmate Ioannis baptizatus: neq; in actu ſignato ritus eius præſcribendo: quia hic nihil præſcripſit,nec Pater apparuit vt aliquid præſcriberet, 15

beret, ſed vt Chriſto teſtimonium perhiberet. Prob.2.Quia inſtituere Sacramenta eſt formaliter actus legiſlatoris. Atqui Chriſtus hîc nō ſuſtinuit perſonam legiſlatoris.ſed potiùs pœnitentis:vnde Eccleſia dicit cum in Iurdane lauiſſe noſtra crimina; quia ſcilicet baptiſmū pœnitentiæ noſtrá perſonam ſuſtinens ſuſcepit, quaſi ipſe pœnitentia eguiſſet.Vnde hac humilitate meruit à Patre teſtimonium ſuæ innocentiæ, & vt baptiſmus ipſius poſtea inſtituendus haberet vim peccata lauandi.Et hac tertia ratione à Patribus dicitur conſecraſſe aquam ad abluenda peccata, eiq́ue hanc vim dediſſe : non autem quòd velint Chriſtum tunc inſtituiſſe ipſum Sacramentum. Quia nullum eſt fundamentum in Scripturis cur hoc dicamus. Et cōfirmatur. Quia ipſi dicunt Chriſtum ſanctificaſſe aquas, iiſq́ue eam vim dediſſe ſuo contactu; dum baptizaretur. Non inſtituit autem eo contactu ſuum baptiſmum, ſed baptiſmum Ioannis ſuſcepit. Moraliter tamen aquas conſecrauit (ſicut contactu ſanguinis conſecratur calix, ſi quis celebret in non conſecrato)iiſque dictam vim meruit,vt dixi.

Quomodo Chriſtus in Iurdane lauarit noſtra crimina,ac aquas conſecrârit.

16 Tertia pars patet ex dictis. Nam cùm paulò pòſt miſerit diſcipulos ſuos baptizatum, debuit ſuum baptiſmum priùs inſtituiſſe diſcipulis ritum eius præſcribendo;&,vt multi volunt,Matrem ſuam, & B. Petrum baptizando, vt hic deinde primarios Apoſtolos,ipſiq́ue ceteros baptizarent.

ARTICVLVS. III.

Vtrùm aqua ſit propria materia baptiſmi?

17 CONCLVS. affirmatiua, quam D. Thomas pulchris congruentiis,quas aqua cum effectu baptiſmi habet,probat. Tota tamen ratio à priore eſt ipſa voluntas & inſtitutio Chriſti,qui in quouis alio liquore potuiſſet baptiſmum inſtituere. *D. Thom.*

ARTICVLVS. IV.

Vtrùm ad baptiſmum requiratur aqua ſimplex?

18 ART.4.docet ad baptiſmum requiri aquam naturalem;& quamuis talem ad baptiſmū ſufficere quantumuis alteretur, quamdiu retinet naturalem ſuam ſpeciem.

DVBIVM I.

Quæ ſit materia baptiſmi?

19 NOt. Primò in batiſmo ſicut & in aliis Sacramentis,eſſe duplicem materiam,ſcilicet remotam & propinquam:vt oſtendi quæſtione 60.art.5.

Nota 2.Circa materiam baptiſmi varios olim fuiſſe errores,quos refert *Dominus Bellarm.lib.1. de baptiſm.ca.2.* Si tamen penitiùs illorum hæreticorum ſenſum inſpiciamus, videntur magis baptiſmum ſuſtuliſſe,quàm circa eius materiam erraſſe, paucis ſaltem exceptis. Sed hi errores hoc tempore omnino obſoleuerunt, nec cum modernis hæreticis eſt nobis contentio de materia neceſſaria baptiſmi, niſi quod Lutherus in ſympoſiacis ſemipotus aſſerat; quidquid balnei nomine nuncupari poteſt, poſſe eſſe materiam baptiſmi. quare ſecundùm eum valeret baptiſmus vino aut lacte factus.ſed parum curandum quid ebrius euomuerit. *Bellarm.* *Lutherus.*

20 CONCL. I. Materia baptiſmi remota eſt aqua vera ac naturalis.Eſt de fide ex *Concil.Later.cap. Firmiter,Florentino in decreto de Armenis, & Trident.ſeſſ.7.can.2.de baptiſmo.* Probatur ex illo Ioā.3.*Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, &c.* Ibi enim deſcribi materiā baptiſmi omnes Patres ſemper docuerunt, & eum locum de propriè dicta aqua intelligi definit *Trident.ſuprà.* Et patet, quia nulla eſt cauſa confugiendi ad metaphoram. Quare verba ſcripturæ neceſſariò ſunt propriè intelligenda.2.Quia *Actor* 8.*v.*36. & *cap.*10.*v.*14.apertè deſcribitur vera aqua quæ ſit materia baptiſmi.ſimiliter & alibi. *Conc. Lateran. Florentin. Trident. Ioan.3.* *Trident.* *Act. 8. & 10.*

21 Dices *Matth.3.v.11* Baptiſta ait,ſe quidem baptizare in aqua:Chriſtum autem baptizaturum in Spiritu ſancto,& igne.Ergo aqua non eſt neceſſaria materia huius Sacramēti.Ita olim Iacobitæ, qui ferro candenti frontibus baptizandorum ſignum crucis imprimebant.Reſpond. hūc locum ſecundùm aliquam ſui partem neceſſariò metaphoricè intelligēdum. Nec enim aliter poteſt intelligi aliquē Spiritu ſancto aut igne baptizari,ſiue lauari.hinc aliqui volunt hîc *baptizo* ſumi metaphoricè pro *purgo*,aut *copioſè effundo*, & Ioannem loqui de miſſione Spiritus ſancti in Pētecoſte futura: *Hieronymus in hūc locum.* Et cōſonat ei illud *Act.1 Ioānes quidē baptizauit aqua, vos autē baptizabimini Spiritu sācto*,id eſt copioſè eo replebimini, & purgabimini. Alij ſumunt *baptizo* pro quauis purgatione partim per gratiam Spiritus ſancti,quæ in omnibus Sacramentis datur;partim per ignem diuini Iudicij,purgatorij,aut cuiuſuis tribulationis facta;cuius cōſonat quod ſubditur:*cuius vētilabrum in manu ſua, &c.* Alij volunt hîc intelligi verum baptiſma.& per Spiritum ſanctum & ignem ſignificari effectum baptiſmi, ſcilicet feruentem charitatem, quæ inſtar ignis cor accēdit, & peccati ſcoriam decoquit : ita *Chryſoſt.hom.* 11.*in Matth. &* alij *Matth.3.* *Iacobitæ.* *Baptizare Spiritu ſancto & igne, quid ſit.* *D Hieron.* *Actor.1.* *Chryſoſt.*

Omnes hæ expoſitiones ſunt cōmodæ, & fortè omnes literales. has enim omnes purgationes potuit Baptiſta intelligere. Vltima tamē eſt maximè literalis, & textui accōmodatiſſima. Quia

Ioan. 1.

vt patet ex *Ioan. 1. v. 26. & 33.* videtur Baptiſta hic comparare baptiſmum Chriſti ſuo, eiuſque effectus explicare: quamuis optime etiam poſſit *baptizo* partim ſumi propriè, quatenùs Chriſtus dicitur baptizare Spiritu sācto, quo effectus baptiſmi ſignificatur: partim metaphoricè, quatenus Chriſtus dicitur baptizare igni, ſcilicet acri ſuo iudicio, & tribulationibus diſcernēdo pios ac conſtantes in fide, ab impiis & incōſtantibus. & ſic optimè etiam connectitur cum ſequentibus: ſcilicet *cuius ventilabrum in manu ſua*, &c.

22 Quæ aqua dicatur naturalis.

Nota, per aquam naturalem non ſolùm intelligi purè elementarem, ſed omnem omnino aquam quamdiu eandem ſpeciem retinet cum naturali aqua, etſi rebus aliis permiſceatur; vt fit in fluminibus turbulentis, lixiuio, aqua iurulenta, & c. modò tamen non ſit tanta permixtio, vt habeat potiùs naturam corporis permiſti quàm aquæ: vt aqua luto aut pinguedine valde dēſata. Si tamen ex his purior aqua exprimatur, valet baptiſmus in ea factus. Ita *D. Thomas hic art. 4.* &

Henriquez.

alij communiter: multóque magis certū eſt valere baptiſmum, ſi fiat in aqua reſoluta ex glacie aut niue: vt docet *Henriq. l. de baptiſ. c. 7.* quia hęc aqua eſt omnino naturalis. Hæc autē omnia intellige quoad valorē Sacramēti: aliàs graue peccatum eſſet ſine neceſſitate vti aqua impura: imò nō vti aqua quæ ad id cōſecrata id fonte baptiſmali ſeruatur: vt colligitur ex *Clem. vnica de baptiſ.* In neceſſitate tamen his licitè vtimur; imò etiā materia dubia, vt omnes fatentur. Extrema

In neceſſitate licitè vtimur materia minùs conuenienti.

enim neceſſitas excuſat irreuerentiā, quæ aliàs in Sacramentum admitteretur, dum vtendo tali materia exponimus nos periculo inualide illud cōferendi. hinc fieri aliquādo poſſe, vt licitè vtamur aqua ex ſale reſoluta, docent quidam apud

Candelab. Aureum.

Candelabrū aureum de batiſm. nu. 16. Sed hoc difficulter crediderim, quia non videtur probabile eiuſmodi aquam eſſe eiuſdem ſpeciei cum aqua naturali ſeu elementari; & conſequenter nō videtur probabile quòd poſſit eſſe materia baptiſmi. Similiter liquores ex plantis aut herbis ex-

23 Liquores artificiales nō ſunt materia baptiſmi.

preſſi, aut cereuiſia, & ſimiles, non ſunt materia baptiſmi: quia non ſunt vera aqua. ita communiter DD. Aliqui tamen putāt hoc in extrema neceſſitate poſſe adhiberi, quia non omnino conſtat, an differant ſpecie ab aqua naturali. eadēq; quibuſdam videtur ratio de niue. quę non facilè auſim approbare, quia Concilia inito citata requirunt aquam naturalem, qualis non videtur artificialis expreſſa è plantis. Alia fortaſsè eſſet ratio cereuiſiæ, ſi ſpecies aquæ non ſit mutata. quia poſſet comparari aquæ lutulentæ; præſertim quando eſſet tenuis, quia tunc plus videtur habere aquæ, quàm alterius ſubſtāntiæ. Secùs videtur dicendū de craſſa, & multùm decocta, quia videtur admittere ſpeciem aquæ: ſicut de aqua

D. Thomas.

iurulenta valdè pingui ait *D. Thomas in corpore.* Videtur enim eadem vtriuſq; ratio. Quia tamen extrema puerorū neceſſitas cogit extrema quæque tentare, nollim omninò dānare tali materia in ea vtentes, donec Eccleſia apertè damnet.

De ſputo tamen, ſudore, & ſimilibus humoribus non videtur id poſſe dici ob *cap. penult. de baptiſm.* Vbi Pontifex negat abſolute pro Chriſtianis habendos qui in neceſſitate ſputo baptizati ſunt. hoc etiam certum eſt, tam hac quam illa materia baptizatos, ſaltem ſub conditione rebaptizandos, ſi poſtea fieri poſſit. quia vt minimum eſt materia dubia. 24

Concl. II. Materia proxima baptiſmi eſt ipſa ablutio. Eſt communis, pauciſsimis exceptis, & omnino certa. Ratio eſt. quia excepta Venerab. Euchariſtia, omnia Sacramenta conſiſtunt in aliqua actione & re tranſeunte; & conſequenter eorum materia, non poteſt eſſe res permanens. Confirm. Quia illud eſt materia quod determinatur à forma; forma autem baptiſmi nullo modo ſignificat, & conſequenter nec determinat ipſam aquam ſecundum ſe ſpectatam, ſed eius vſum ſiue ablutionem, vt patet. 25

Hinc patet primò, Nullo modo baptizari eū, qui quietus in aqua omnino immota conſiſtit. quia hîc non eſt ablutio, quæ ſignificat aliquem motum aquæ circa corpus abluti factum, aut per applicationem aquæ ad corpus abluendum, vt fit in infuſione: aut per applicationem corporis ad aquam, vt fit in immerſione. 26

Ad baptiſmum neceſſaria eſt aliqua motio à baptizante facta.

Patet ſecundò, Hunc motum debere fieri per miniſtrum baptiſmi: quia alias non poſſet verè dicere: Ego te baptizo, ſiue abluo.

Patet tertiò, Etſi nix & glacies non differant ſpecie ab alia aqua; tamen non poſſe eſſe materiam baptiſmi. Quia non poteſt in iis fieri ablutio donec aliquo modo reſoluantur. quia ablutio dicit motum materiæ liquidæ circa corpus abluendum. Si tamē aliquo modo reſoluantur, quod facilè ex contactu corporum fit, ſunt ſufficiens materia quia ſunt vera aqua. 27

Nix & glacies nō ſunt materia baptiſmi.

Patet quartò, Id quod dixit *Ledeſma in 1. p. 4. q. 7. art. 1. dub. 3.* ſcilicet ablutionem eſſe ipſum corpus ablutum, nullam habere probabilitatē. Eſt enim ſimile ac ſi diceretem, verberatum eſſe ipſam verberationem, & hominem viſum eſſe ipſam viſionem: quæ ſunt contra communem ſenſum, quo diſtinguimus materiam, circa quam actio verſatur, ab ipſa actione. 28

Ledeſma.

DVBIVM II.

Vtrùm materia proxima baptiſmi eſſentialiter conſiſtat in ablutione actiua, an in paſſiua?

NOta, in ablutione varia poſſe conſiderari, quæ vel ei ſunt intrinſeca, vel cum ea coniuncta. Primò ex parte abluentis eſt actio aliqua ipſi immanens. v.g. motio brachij. Secundò eſt motio ipſius aquæ, qua hæc applicatur corpori abluendo: vel motio qua hoc applicatur aquæ dum ei immergitur. Tertiò eſt contactus aquæ & corporis, qui eſt terminus illius motionis: & hęc omnia poſsūt dici ablutio actiua, quia ſignificant ablutionem prout ab agente concipitur egredi. Quartò ex parte abluti, eſt receptio ipſiꝰ aquæ, qua per mutuum contactum aquam ſibi adhærentem quodammodo in ſe recipit, & po- 29

In lotione quinq; ſpectanda.

teſt

reſt dici ablutio paſſiua. Quintò, ſunt effectus ablutionis v.c. refrigeratio abluti, abſterſio ſordium, &c. quæ non ſunt ipſa ablutio, ſed eam ſequuntur.

30 Quare etiam certum eſt in his non conſiſtere eſſentiam baptiſmi aut ablutionis. quia verus eſſet baptiſmus, etſi nullus eiuſmodi effectus ſequeretur. Similiter etſi prima actio neceſſariò ad lotionem requiratur, quia non poſſum alteri applicare aquam niſi me mouendo, tamen propriè nó eſt de intrinſeca ratione baptiſmi, ſiue lotionis, ſed aliquid ad eam requiſitum: quia ſi quacunque ratione poſſem aquam alicui effectiuè applicare ſine vlla alicuius membri motione, verè eum abluerem. Quare tota difficultas eſt de 2. 3. & 4. Quidam autem videtur eſſentiam ablutionis cóſtituere in ſolo quarto. Citantur pro eadem ſententia *Soto in 4. d. 3. a. 1. §. Ex quo fit. & Scotus in 4. n. 6. q. 2.* ſed Scotus hoc non dicit, nec poteſt ex eo colligi. Contrà alij putant eam totam conſiſtere in ſecundo & tertio, & quamuis admittant ad eſſentiam baptiſmi pertinere etiam ablutionem paſſiuam, hanc tamen paſſionem non ponunt immediatè in baptizato, ſed in aqua quatenus mouetur: dicuntque totam eſſentiam Sacramenti conſiſtere in actione & motu. Soto. Scotus.

31 Conclvs. Verius videtur ablutionem neceſſariam ad baptiſmum eſſentialiter conſiſtere in ſecundo, tertio & quarto, ita vt hæc omnia intrinſecè dicat. In quibus conſiſtat ablutio.

De ſecundo probatur. Quia ſi quis aquam ab altero baptizando applicatam in eo ſtatu corpori quietè adhærentem contineret, non poſſet vllo modo dici baptizare, ſiue abluere: ſicut nec cupa plena aqua cui alter quietè inſiſtit, poteſt dici hunc abluere. De tertio & quarto probatur. quia non poteſt concipi fieri lotio niſi aqua allidatur corpori, quia in mutuo vtriuſque contactu per motum facto, ſeu in quadam colliſione conſiſtit ablutio. quidquid auté conceperis non concipiédo hanc colliſionem, non concipis ablutionem: nec hæc colliſio poteſt concipi, niſi concipias mutuum contactum.

Probatur 2. Quia illa ablutio eſt eſſentialis, quæ per formam neceſſariò ſignificatur. Atqui forma ſignificat ablutionem, & quatenus eſt actio miniſtri; vt patet in noſtra forma, Ego te baptizo: & quatenus eſt receptio aquæ in corpore baptizati, vt patet ex eo quòd in ea debet exprimi perſona baptizati, cuius non videtur alia ratio quàm iam dicta. 2. Quia noſtra forma æquiualet huic: Tu baptizaris à me, vt patet in forma Græcorum. Atqui in hac expreſsè ſignificatur dicta aquæ receptio: Ergo hæc eſt de intrinſeca ratione baptiſmi.

ARTICVLVS V.

Vtrùm hæc ſit conueniens forma baptiſmi: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti?

32 Articulo 5. docet hanc eſſe legitimam formam baptiſmi: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Probat primò, ex inſtitutione Chriſti *Matth.* 28. vbi præcipit diſcipulis, vt baptizent omnes in nomine Patris, &c. Secundò, ex conuenientia. quia conueniebat in forma baptiſmi exprimi cauſam principalem, ſcilicet Deum trinum & vnú: cuius trinitas exprimitur trium perſonarum inuocatione; & vnitas eſſentiæ in eo quòd nó dicitur: In nominibus, ſed, in nomine, id eſt, virtute & inuocatione Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, quorum vna eſt eſſentia, virtus & inuocatio. Matth. 1.

In reſponſione ad quartum, docet vnum poſſe ſimul plures baptizare (quamuis ſine neceſſitate hoc faciendum non ſit) plures tamen non poſſe ſimul vnum baptizare, de quo videbimus infrà.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm in nomine Chriſti poſsit dari baptiſmus?

33 Articulo 6. docet baptiſmum non poſſe dari in nomine ſolius Chriſti. Probat ex inſtitutione Chriſti, & auctoritate Pelagij Papæ, qui ſic baptizatos docet ſine dubitatione rebaptizandos. *c. ſi re vera, de conſecr. d. 4.* Pelagius Papa.

In reſponſione tamen ad primum docet baptiſmum olim ex Chriſti diſpéſatione fuiſſe validè collatum in nomine ſolius Chriſti. quod ſatis eſt difficile, vt videbimus.

DVBIVM I.

Quæ verba ſint de eſſentia formæ baptiſmi, ita vt ſine iis invalidè conferatur?

Olim varij fuere errores circa formam baptiſmi, quos fusè referút D. *Bellar. l. 1. de baptiſ. c. 3. P. Suarez hic d. 21. ſect. 3. Vaſquez. diſ. 142. c.* 1. Sed quia iam penitus defierunt, non eſt opus iis recenſendis immorari. 34 Bellarm. Suarez. Vaſquez.

Hæretici verò huius temporis, communiter quidem

quidem conſenſunt formam,qua Eccleſia vtitur, eſſe legitimã:multi tamen putant eã non eſſe neceſſariã. Et ſanè ſequitur ex cõmuni eorum fundamento.quia exiſtimant Sacramenta non aliter iuſtificare aut prodeſſe ſuſcipienti, quàm excitãdo fidẽ,quod quibuſuis verbis fieri poteſt. hinc, vt refert *Bellar.ſuprà,Lutherus in ſua captiuitate babylonica c.d.baptiſ.*vult quibuſuis verbis validè dari baptiſmũ,modò in nomine Domini detur,aut ſaltẽ ſuſcipiatur,etſi impius miniſter det in nomine hominis. Quare etſi vulgò omnes vtantur legitima forma,quia tamen eã non putant neceſſariam,quidã quandoq; particulares,vt illud oſtẽdant,vel ſingulari faſtu,aut diaboli ſpiritu agitati,legitimã formam omittunt,vt à fide dignis ſæpè intellexi. Imò quidam Zuingliani, vt refert *Bellar.ſuprà*,ſolebãt baptizare *in nominibus Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*: imitati ſcilicet hac in re Arianos, qui hac forma ſignificabant ſecundam & tertiam perſonam eſſe minores prima. Sed horum ſententiam ſatis impugnauimus q.60 a.7.

Bellarm.
Lutherus.

Zuingliani.
Bellarm.
Ariani.

35 Præter horum errorem duæ ſunt difficultates apud Catholicos. Prima eſt, qua ratione exprimẽda ſit actio vel perſona miniſtri. Pro qua Nota perſonã Miniſtri tripliciter poſſe exprimi. Primò explicitè dicẽdo, *Ego te baptizo*. Et omnes fatentur hoc nõ eſſe eſſentiale. 2. Directè quidem, ſed implicitè tamen dicendo, *Baptizo te*. 3. Solùm indirectè, quatenus exprimitur actio miniſtri vt hic & nunc facta a miniſtro. Et de 2. & 3. eſt quæſtio. Primò enim *Innocentius in c.1.de baptiſ.c.2.§.5.* cum quibuſdam Canoniſtis putat Latinũ baptizãtem debere neceſſariò directè exprimere non ſolùm actũ baptizandi, ſed etiam perſonã ipſam baptizãtis ſaltẽ implicitè dicẽdo *Baptizo te*. Quare etſi fateatur Græcos validè baptizare dicẽdo, *Baptizetur talis ſeruus Chriſti*, &c. negat tamẽ Latinum hoc modo validè baptizare. Sed hoc eſt contra communem ſententiã DD. & apertè falſum. quia vt oſtẽdi ſuprà q.60. ab cõcl.4. Materia & forma eſſentiales Sacramentorum ſunt eædem per totã Eccleſiam: quæ etſi poſſit ſua prohibitione efficere, vt quis illicitè tali forma vtatur, non tamen poteſt efficere, vt vtatur inualidè. Quare peccat quidem mortaliter Latinus vtens forma Græcorum, validè tamen baptizat.

Perſona miniſtri tripliciter poteſt exprimi.

Innocent.

36 2. *Sotus in 4.d 3.q.vnica a.5.* videtur docere non eſſe neceſſe ſignificari actionẽ, vt à miniſtro procedit, modò non dicatur non procedere à miniſtro. hinc ait hanc formam eſſe inualidam: *Baptizeris à Chriſto, & non à me.* cõtra, hanc eſſe validã: *Baptizet te Deus* vel *Chriſtus*; ſiue *Baptizeris à Chriſto* vel *Deo*, &c. Et ſic vult intelligi formã Græcorũ dum dicũt, *Baptizetur talis ſeruus Chriſti*, ſcilicet à Chriſto: & hoc quidẽ ſatis probabile eſt, quia vt cũ multis aliis teſtatur D.*Tho.hic a.5.* Græci vtuntur hac forma, vt oſtendant Chriſtũ in omni baptiſmo baptizare. Fallitur tamẽ Sotus in eo quòd putet in forma Græcorũ non ſignificari actionẽ miniſtri, vt à miniſtro procedit. Nam cùm formæ Sacramentorum ſint orationes practicæ, ſignificãt neceſſariò id quod hìc & nũc agitur, v.c. cõferri gratiam per Sacramentum hic & nunc collatum. Et hoc ipſo quo pronuntiãs formã ponit ſimul ritum externũ Sacramẽto eſſentialẽ, ſignificat illum effectum conferri per actionem, quã

Sotus.

D.Thom

Sotus
Actio miniſtri debet ſignificari, vt ab eo procedens.

de facto exercet. quod in omni oratione practica eſt verũ. hinc hæ orationes: *ille liber ſit tuus*; *ille liber tibi datur*; *ille liber eſt iam tuus*, pronuntiatæ ab eo qui librum porrigit, & habet poteſtatem dãdi etiam miniſterialem, vt diſpẽſator, idem omnino ſignificant ac ſi diceretur, *Do tibi illum librũ*: & conſequenter ſignificant actionem, vt hîc & nunc à tali procedentem.

37 Contra verò alij docent has formas eſſe inualidas: *Baptizat* vel *baptizet te Chriſtus* vel *Deus*. *Talis baptizetur à Chriſto*, vel *Deo in nomine Patris*, &c. niſi addatur *per meã ablutionẽ*. Ratio eorũ eſt. Primò, quia putant aliàs nõ ſufficienter ſignificari actionem Miniſtri. Per tales enim orationes ſignificatur tota actio fieri à Deo vel Chriſto. 2. Quia per illas ſignificatur Deum aliquid facere in nomine ſiue cum inuocatione Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. quod ineptè dicitur.

38 Sed hæ rationes nihil conuincunt. Nã vtraq; ſumit falsũ. Pro quo Not. 2. Eadẽ verba diuerſis circũſtantijs prolata, ſæpè diuerſa ſignificare. Nã ſi ex cumulo in quo varij libri ſunt diuerſorũ dominorum, accipiã vnum, & Ioanni cupienti a me diſcere quinam ſint ſui, eundẽ dicendo: *ille liber eſt tuus*, nullo modo ſignifico me illum ei donare. Cõtrà ſi ex mea bibliotheca librum vnum accipiam, eumq; Ioanni talẽ donum petẽti porrigam dicendo, *liber ille eſt tuus*; ſecundum communem omniũ ſenſum hæc oratio idem omnino ſignificabit cum hac: *Do tibi hũc librum*. Itẽ ſi quis accepiſſet à Principe mille aureos, vt eos ſuo iudicio in pauperes diſtribueret; vel poteſtatẽ vt tanquam Iudex delegatus quibus vellet reis meritũ ſuppliciũ remitteret, & hoc publicè ſciretur, tũc ſi reis precantibus veniam; aut pauperibus petẽtibus partem illius pecuniæ ſibi in eleemoſynam dari, ille hic aliquot aureos porrigendo, aut illis vincula ſoluẽdo diceret: *Princeps dat tibi tot aureos*; aut *remittit tibi ſuppliciũ*. per hæc verba apud omnes qui eius poteſtatẽ noſſent, idem ſignificaret atq; per hæc; *Ego nomine Principis, vt eius legatus, aut diſpẽſator, do tibi hos aureos*; aut *remitto tibi ſuppliciũ*. Secùs omnino eſſet, ſi ſciretur eſſe merus nuntius aut executor miſſus a Principe, vt certæ perſonæ daret tot aureos, aut remiſſum ſuppliciũ nuntiaret. Cùm igitur Miniſter baptiſmi (idẽq; proportionaliter eſt de abſolutione, & ſimilibus Sacramẽtis) ſit à Chriſto cõſtitutus myſteriorũ ac meritorũ eius diſpenſator, vt habetur 1.*ad Cor.*4. dum petenti baptiſmũ aquã infundẽdo dicit, *Baptizat* vel *baptizet te Deus in nomine Patris*, &c. idẽ planè apud ſcientes myſteria chriſtiana dicit, ac ſi diceret, Baptizat te Deus per me ſiuè Per baptiſmum quem tibi cõfero, Deus te interiùs à peccatis abluit, ſiue abluat. Quare cum Soto probabilius credo, has formas: *Baptizat te Chriſtus*, vel *baptizeris à Chriſto* idem ſignificare cũ forma Græcorũ, ſcilicet *Baptizetur ſeruus Chriſti*, Idem que docent *Henriq.l.2.de Sacram.ca.3.* & *Suarez hi.d.21.ſect.2.* *concl.2.* Grauiùs tamen peccaret qui prima & ſecunda forma vteretur: quàm qui tertia: quia illæ ſunt minùs vſitatæ in Eccleſia; & minùs eſt certũ illa, ſufficere, cum aliqui id negẽt. Tertia autem forma ſaltem Græci vtuntur, & omnino eſt certum ex Cõcilio Florentino eam ſufficere ad valorem Sacramenti.

Eadem verba ob diuerſas circumſtantias diuerſa ſignificant.

1 Cor.4.

39 Soto.

Henriquez
Suarez.

Nota

40 *Quid hæc verba ſignificent. baptizet te Deus.*

Nota Tertiò,cùm Miniſter dicit: *Baptizet te Deus*, imperium non dirigit propriè ad Deum (abſurdum enim eſt hominem Deo imperare) ad ipſum effectum, vt à Deo hîc & nunc producatur; ea ratione qua ad res inanimes imperium poteſt dirigi.Quare non ſignificatur per ea verba imperium propriè dictum (cuius capaces ſolùm ſunt creaturę rationales imperanti ſubditæ) ſed eo modo loquendi ſignificatur poteſtas quam miniſter habet, vt diuinam virtutem per collationem Sacramenti, infallibiliter applicet ad interiorem eius effectum producendum;ſiue ſignificatur abſoluta intentio, hîc & nunc conferendi nomine Chriſti vel Dei ipſum Sacramẽtum; atque ita re ipſa licet nonnihil diuerſimodè, idem ſignificant; *Baptizat te Chriſtus,& baptizet te Chriſtus.*Hinc patet primò.Etſi hoc verbum ſit imperatiui modi, non tamen ſignificare modo merè imperatiuo, alteri totam actionem iniungendo(quia ſic non ſignificaretur vllo modo actio Miniſtri, & conſequenter non valeret Sacramentum)ſed per modum imperatiuum ſignificatur,vt dixi,præſens effectus.

Patet ſecundò ſolutio ad primum argumentum nu.37.allatum. Negandum enim eſt aſſumptum.Ad ſecundum Reſpond. Eo modo loquẽdi me non ſignificare Deum aliquid facere cum inuocatione Trinitatis,ſed meam actionem fieri,cum inuocatione Trinitatis, & virtute tribus perſonis cõmuni effectum Sacramenti produci.

41 Secunda difficultas eſt vtrùm ad eſſentiam baptiſmi neceſſaria ſit explicita inuocatio trium perſonarum?In qua tres ſunt opiniones Doctorum. Prima eſt, validum eſſe baptiſmum collatum in nomine Trinitatis implicitè,v.c. *in nomine Chriſti*, per quem ſignificatur Pater qui eum vnxit,& Spiritus ſanctus quo vnctus eſt. Ita videtur ſentire *S.Ambroſ.lib.de Spirit.ſancto c.* 3. & ex eo.*Nicolaus Papa c.A quodam Iudæo,de conſecratione d.*4.*& alij*. Ratio eorum eſt, quia *Act.*2.*v.*38.*& cap.*8.*v.*12.*&c. v.* 48. *& alibi*, videntur Apoſtoli baptizaſſe in ſolo nomine Chriſti.

D. Ambroſ. Nicolaus Papa. Actor. 2. 8. *&* 10.

Secunda docet, iam quidem requiri explicitam Trinitatis inuocationem:olim tamen Apoſtolos baptizaſſe in ſolo nomine Chriſti, Deo ſcilicet ſingulariter diſpenſante, vt hoc modo nomen Chriſti redderetur illuſtrius.Fundamentum eſt ex locis citatis ex Actis.Ita *D.Thomas ar.*6.*ad* 1.& multi Thomiſtæ.

D.Thom.

Tertia docet, nunquam baptiſmum validè fuiſſe collatum ſine explicita inuocatione trium perſonarum.

42 *Actio baptizantis exprimenda. Florentin.*

Concl. I. In baptiſmo neceſſariò exprimenda eſt in forma ipſa actio baptizantis. Ita *Florentinum in decreto de Armenis*, vbi rationẽ reddens cur valeat forma Græcorũ,ait: *Quoniã enim principalis cauſa ex qua baptiſmus virtutẽ habet,ſit ſãcta Trinitas;inſtrumentalis autẽ ſit miniſter,qui tradit exterius Sacramentũ;ſi exprimitur actus qui per ipſum exercetur miniſtrũ, cum ſancta Trinitatis inuocatione perficitur Sacramentũ*:apertè inſinuãs ſi hic actus non exprimeretur, inualidum fore Sacramẽtũ.Et clariùs *Alexand.*3.*ca.*1.*de baptiſmo*, vbi ait:*Si quis puerum ter in aquam immerſerit in nomine Patris,& Filij,& Spiritus ſancti, amen;& nõ dixerit,Ego te baptizo in nomine Patris,& Filij,& Spiritus ſancti:non eſt puer baptizatus.*Vbi non intendit hęc verba ſpecificè ſumpta.*Ego te baptizo*,eſſe de eſſentia Sacramenti (hoc enim eſt cõtra Florẽtinum ſuprà:) ſed vel ea vel iis æquiualentia eſſe de eſſentia Sacramenti. Colligitur ex illo *Matth. vlt. Baptizantes eos in nomine* Patris, *&c.* Vbi Chriſtus non tantùm dat præceptũ baptizandi, ſed etiam deſcribit ritum, quo debet baptiſmus conferri;atque ita verba hîc deſcripta continent formam baptiſmi: vt omnis Eccleſia tam græca quàm latina hunc locum ſemper explicauit,à qua ſenſus Scripturæ neceſſariò petẽdus eſt:aliàs per ſe nullus Scripturæ locus hoc conuincit. Quare hæretici, qui eadem baptiſmi forma nobiſcum vtuntur, debent hîc traditionem admittere, quia aliunde hanc formam eſſe legitimam efficaciter probare nequeunt.

Alexand. 3.

Florentin. Matt. vlt.

Ratio à priori eſt inſtitutio Chriſti.huius autem ratio eſt, quia aliàs forma non haberet perfectum ſenſum, nec ſignificaret lotionem animæ, cùm poſſit talis immerſio fieri refrigerationis cauſa Poteſt autem hic actus ſignificari, vel actiuè, *Baptizo te*: vel paſſiuè,*Baptizaris à me*, aut *baptizatur ſeruus Chriſti*,&c.vt patet ex forma Græcorum, & dictis ſuprà. 44

Nota,etſi non ſit facilè faciendum, validè tamen pro *baptizo*,dici *lauo, abluo,intingo*, quia ſynonyma ſunt: vt *Suarez d.*21.*ſect.*2. & alij cõmuniter fatentur.Idem videtur dicendum de *mergo*, ſiue *immergo*.quia *baptizo* id propriè ſignificat;& omnino ei æquiualet *intingo*. Quia tamen aliqui dubitant, nihil temerè hîc innouandum eſt.

Suarez.

Concl. II. Non eſt neceſſarium directè exprimere perſonam miniſtri. Patet ex forma Græcorum, quæ eam directè non exprimit.ita enim baptizant:*Baptizetur talis ſeruus Chriſti in nomine Patris,&c.*quã tamen *Florentinum in decreto de Armenis*,docet eſſe validam. Vnde patet,multò minùs requiri ad eſſentiam Sacramenti in noſtra pronomen *Ego*. quia clarè ſubintelligitur ſub verbo Baptizo. Ob conſuetudinem tamen Eccleſiæ non licèt illud omittere. Si quis tamen omitteret ſine vllo contemptu,tantùm peccaret venialiter,quia eſt materia parua, niſi forte oriretur ſcandalum.ita *Vaſquez d.*142.*nu.*30 *& Soto in* 4.*d.*3.*q.vnica a* 5 §.*Quod ſi.* 45

Quomodo perſona miniſtri ſit exprimenda Florentin. Vaſquez. Soto.

46 Nota,tamen aliquo modo quaſi remotè & directè debere ſemper ſignificari perſonam Miniſtri.quia debet in forma ſaltem implicitè ſignificari hãc actionem externã proficiſci à miniſtro. Ratio eſt,quia formæ Sacramentorum ſunt orationes practicæ, & debent ſignificare quod faciunt. Etſi autem ſolus Deus phyſicè producat gratiam, non tamen ſine illa externa ablutione, quæ moraliter ad productionem gratiæ cõcurrit. Vnde Florentinum ſuprà requirit, vt exprimatur actus qui per ipſum exercetur miniſtrum: innuens debere exprimi quatenus ab eo exercetur.Patet ex dictis initio,Notabili ſecundo Hinc etſi hæ formæ valeant,*Batizetur Ioannes,&c.*aut *baptizet te Chriſtus*,&c.non tamen valerent ſi ſumerentur aut merè imperatiuè, qualis eſſet hæc: *Baptiza Ioãnẽ,&c.*aut merè optatiuè,qualis eſſet hęc:*Vtinã baptizet te Chriſtus*;ſi baptizãs nulla ratione intẽderet ſignificare ablutionem vt ſacramentaliter à ſe procedentem; ſed tantùm alteri 47

Florentin.

impe

imperare baptizationem: aut à Chriſto internam ablutionem petere ſine vllo reſpectu ad ſuum actum, tanquam ad inſtrumentum internæ ablutionis. Quia tunc forma non haberet connexionem cum materia, nec eam determinaret, nec conficeret cum ea vnum ſignum ſpiritualis effectus; ſed vtrumque quaſi per accidens ſe haberet ad alterum. Sicut ſi porrigerem alicui librum dicēdo: *detur tibi ille liber.* aut, *vtaris in poſterum feliciter illo libro.* ſi intendam ſignificare per hæc verba me porrigere librum animo donandi, per ea verba donatio perficitur: ſecùs ſi ea merè deprecatoriè aut imperatiuè proferam. Imò nō ſufficeret Miniſtrum velle ita ſignificare ſuum actum, niſi verba externa per ſe, vel ratione adiunctorum vel circumſtantiarum habeant verè hîc & nunc vim illud ſignificandi. Quia non eſt in poteſtate Miniſtri quiduis per quæuis verba ſignificare: vt oſtendi quæſtione 60. artic. 8. d. 1. Quare duabus vltimis formis non videtur poſſe validè baptizari.

48 Perſona baptizanda debet exprimi. *Matt.vlt.*

Concl. III. Debet etiam exprimi perſona baptizanda. Eſt communis DD. & colligitur ex illo *Matth. vlt. Baptizātes eos, &c.* & ex *ca. 1. de baptiſmo citato concil. 1.*

Ratio eſt, quia ſicut materia ſiue ablutio debet verſari circa certam perſonam; ita etiam forma. Aliàs enim nimis confusè ſignificaret ſuum effectum, nec perfectum omnino haberet ſenſum: ſiue Latinorum ſiue Græcorum forma quis vtatur.

49 Variè hoc fieri poteſt.

Not. primò. Poſſe baptizandum exprimi vel per pronomen *te*, aut dignitatis cauſa, *vos*. Sic enim loquendo magnatibus aliqui ſolent dicere *vos* pro *tu*. aut quando plures ſimul baptizantur, dicendo, *Baptizo vos*, id eſt, *te, & te*; aut per verbū paſſiuū ſecundæ perſonæ, *Baptizaris à me*: aut per nomē proprium, *Baptizo Petrum*: aut per appellatiuum, *Baptizo tuam dominationem*, aut *baptizetur hic ſeruus Chriſti, &c.*

50 Not. 2. Tunc ſufficienter ſignificari perſonam baptizandam, quando forma ſignificat ablutionem fieri circa præſentem, etſi baptizās erret in nomine aut perſona: vt putans eſſe Petrum, cùm ſit Ioannes: aut puerum cùm ſit puella: niſi reſtringeret ſuam intentionem ad talem perſonam, & nollet eam extendere ad aliam. quod eſſet communiter graue peccatum: vt dixi qu. 64. ar. 8. d. 4.

51 Ex his patet noſtram formam eſſe meliorem forma Græcorum: quia baptizantem, eiuſque actum ac baptizatum certiùs exprimit; quod ſaltem eſt expediens: & ſatis in ea explicatur baptizantem non baptizare ſuo nomine, ſed vt Miniſtrum, dum dicit ſe id facere *in nomine Patris, &c.*

52 Expreſſio trium perſonarum eſt eſſentialis. *Matt. vlt.*

Concl. IV. Ad eſſentiam baptiſmi neceſſaria eſt explicita inuocatio trium perſonarū, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Patet ex *Matth. vlt. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſāncti.* Vbi ex communi omnium Patrum & totius Eccleſiæ conſenſu traditur nobis baptiſmi forma. Vnde in can. 49. Apoſtolorum improbatur baptiſmus datus in morte Chriſti; vbi dicitur; *Nō enim dixit Chriſt*[us]*: In morte mea baptizate eos, ſed, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Vbi expreſsè Apoſtoli damnant baptiſmum datum in nomine ſolius Chriſti, ſiue in morte Chriſti. hæc enim idē ſunt. Quare incredibile eſt eos vnquam hoc modo baptizaſſe.

Florentin. Pelagius Papa.

Idem etiam expreſsè docet *Florentinum in decreto de Armenis.* item Pelagius Papa, *c. Si reuera, &c. Multi ſunt. de conſecr. d. 4.* expreſsè docet nullū eſſe baptiſmum datum tantùm *in nomine Chriſti.* Et *Zacharias* Papa *c. In ſynodo Anglorum, de cōſecr. d. 4.* docet nullum eſſe baptiſmum, ſi vel vna perſona omittatur. Item docent plurimi Patres quos citaui ex parte ſuprà q. 60. a. 7. concl. 1. & fusè citat P. *Vaſquez hic d. 143. c. 3.*

Zacharias. Papa.

Vaſquez.

Ratio à priore eſt inſtitutio Chriſti. conuenientia eſt, quia baptiſmus eſt Sacramentum fidei, quo in Eccleſiam ingredimur: vnde conuenit ipſum per expreſſam trium perſonarum inuocationem dari; ſicut neceſſarium eſt volentem Eccleſiā ingredi, tres perſonas explicitè credere & confiteri. vt Zacharias ſuprà. Nam ſicut ſaluari non poteſt qui vnam perſonam non vult confiteri: ita nec poteſt valere baptiſma, in quo vna perſona omittitur.

Ad auctoritatem autem Nicolai Papę relatam in *c. à quodam Iudæo*, Reſpond. Eum tantùm definire id quod erat interrogatus, ſcilicet quòd Iudæus validè poſſit baptizare; & per accidens, vt priuatum doctorem ſuam ſententiam addere, ſcilicet valere baptiſmum datū in ſolo nomine Chriſti, inductum auctoritate Ambroſij, qui fortè in ea etiam fuit ſententia, ob quædam loca Actorum initio dubij citata. In eadem ſententia fuerunt quidam alij Patres, ſed auctoritates ſuprà allatæ ijs præponderant: præſertim cùm loca Scripturę quibus mouentur, id nullo modo probent, vt oſtendam infrà. Alij conātur verba Ambroſij & Nicolai commodè interpretari, ſed eſt difficile, niſi iis vim inferas. Quare omnino veriſimile eſt, Nicolao primo, dum illa ſcriberet non occurriſſe quid ſuper ea re Pelagius & Zacharias definierant. Aliàs enim nunquam aliquid contra eorum definitiones docuiſſet. Quod enim aliqui reſpondent, hos Pontifices nihil voluiſſe hac de re definire, non videtur probabile: quía vnus directè reſpondet ad quæſtionem ſibi propoſitam: alter verò confirmat decreta ſynodi particularis: quibus caſibus communiter DD. cenſent Pontifices definitiuè loqui. 53

Nicolaus. Papa.

Nota, controuerſum eſſe inter DD. Vtrùm baptiſmus validè conferatur, ſi vtamur verbis æquiualentibus his, *In nomine* Patris *& Filij, & Spiritus ſancti.* Qua in re præcipua difficultas eſt de hac forma: *Ego te baptizo in nomine Genitoris, geniti, & procedentis ab vtroque.* Hæc enim videtur omnino eſſe ſynonyma cum communi. Quare *Caiet. hîc a. 5 & Victoria de baptiſmo q. 14.* docēt eam valere. Probatur, quia omnibus aliis verbis ſacramentalium formarum validè ſubſtituuntur ſynonyma. Ergo etiàm his. quia non poteſt reddi ratio diuerſitatis. 54

Quibus nominibus, perſonæ debeant exprimi.

Caietan. Papa.

Contrà tamen *D. Thomas hic articulo 5.* & ferè communiter Doctores negant eam formam valere, aut vlla ſynonyma dictis perſonarum nominibus poſſe ſubſtitui. Huius tamen rei difficilè poſſunt reddere rationem. quare varias varij adferunt. Plurimæ verò in hanc coincidunt, quòd per

D. Thom.

per alia omnia nomina, aut minùs expreſsè, aut alia ratione perſonæ ſignificentur, quam ſignificentur per nomina communia: ſcilicet *Patris & Filij & Spiritus ſancti*. Sed cùm ex cõmuni Latinorum vſu *genitor* & *genitus* idẽ ſignificẽt quod *Pater & Filius*, & *procedens ab vtroq;* idem quod *Spiritus ſanctus*, videntur omnino ſynonyma: & parum videtur facere ad rem, vnde ſignificatio nominis ſit deſumpta, modò eadem omnino res ſignificetur. Quia *tingo* & *lauo* diuerſimodè lotionem ſignificant, & tamen ſecundùm omnes ſunt ſynonyma, & validè mutuò ſubſtituuntur in forma baptiſmi. Quare cum *Suarez hic d. 21. ſect. 4* Reſp. primò, Speculatiuè loquendo hanc

55 formam, *In nomine genitoris & geniti & procedẽtis ab vtroque*, videri validam. Quia communi ferè ſenſu omnes intelligentes latinè per hæc verba clarè perſonas diuinas intelligunt: & ſatis videntur eorum proprietates exprimi. Etſi enim procedere ſit commune reſpectu proceſſionis Filij & Spiritus ſancti; tamen cùm additur præcedẽtibus verbis, ex communi vſu ſumitur pro proceſſione Spiritus ſancti propria & diſtincta à proceſſione Filij: maximè cùm dicitur procedere ab vtroque: quod Filio non conuenit. Similiter nomen *Spiritus ſanctus* etiam commune eſt Patri & Filio, & ſolo vſu tertiæ perſonæ proprium. Nec contra hanc concluſionem ſunt argumenta quæ multùm premunt.

Suarez.

56 Reſpond. ſecundò, Tamen in praxi eſſet graue peccatum conſueta nomina mutare, & ſic baptizatus eſſet rebaptizandus ſub conditione, ob communem ſententiam in contrarium, quæ hîc magni eſt momenti. Quia non niſi per traditionem ex communi Eccleſiæ & Doctorum ſenſu cognitam poſſumus Chriſti inſtitutionem cognoſcere, à qua tota hæc res pendet; qui ſine dubio potuit nolle aliis verbis Sacramentum perfici, quàm quibus communiter in profeſſione fidei Trinitatis ſecundùm proprium nationis cuiuſque idioma ſolemus vti. Quia cùm hoc ſit Sacramentum fidei, quod ſuſcipiendo quaſi primùm in facie Eccleſiæ fidem noſtram profitemur; decebat hoc fieri verbis explicatiſſimis, & communi vſu receptiſsimis. Et hoc argumento, vt omnino firmo probat communem ſententiam *Vaſquez hic d. 144. c. 3. v. 10*. Sed ſi abſtrahamus ab auctoritate Doctorum eam affirmantium, illum argumentum ſummum probaret, hoc potuiſſe conuenienter à Chriſti inſtitui, non autem fuiſſe ita inſtitutum, quia æquè conuenienter ob alias cauſas Chriſtus potuiſſet aliter inſtituere.

Vaſquez.

57 Reſpond. tertiò, Hæ formæ *Baptizo te in nomine ingeniti & geniti*, ſiue *imaginis, & doni*. Item *in nomine potentis, ſapientis, & boni*; etiam ſpeculatiuè loquendo ſunt vt minimum dubiæ, quia non ſatis expreſsè ſunt ſynonymæ cum vſitata forma: quia aut imperfectè, aut obſcurè, & nonniſi apud doctos perſonarum proprietates explicant. Eſſe enim ingenitum non ſtatim indicat aliquem eſſe Patrem; vt patet in angelis. Similiter cetera tantùm per quandam appropriationem certis perſonis conueniunt, cùm ſecũdùm ſuam ſignificationem ſint multis communia: vt nomen doni ſecundæ & tertiæ perſonæ: ac nomina potentis, ſapientis, & boni, tribus perſonis communia ſint.

Concl. V. Ad eſſentiam baptiſmi neceſſarium eſt vt dicatur *in nomine*; nõ autẽ *in nominibus*: quia ſignificaretur non eſſe eandẽ eſſentiam & virtutem omnium perſonarum. Sicut enim in baptiſmo confitenda eſt explicitè perſonarum trinitas; ita etiam eſſentiæ vnitas, dicendo, *in nomine*, id eſt, in virtute, auctoritate, diuinitate, inuocatione, *Patris*, &c. Hæc enim omnia poſſunt ſignificari per illud, *in nomine*. Quod dum in ſingulari ponitur, ſignificatur hæc omnia in tribus perſonis eſſe eadem. Quare non videtur poſſe dari aliquod aliud nomen huic planè ſynonymum: & conſequenter valdè eſſet dubius, & ſaltem ſub conditione repetendus baptiſmus datus his verbis: *Ego te baptizo in virtute*, vel *in auctoritate*, vel *ſub inuocatione Patris*, &c. Valeret tamen baptiſmus datus *in nomine Patris, & in nomine Filij, & in nomine Spiritus ſancti*. quia talis repetitio per ſe ſenſum non mutat; atque ita nihil obeſt. Sicut idem omnino eſt ſi dicã, *Deus Pater, Filius, & Spiritus ſanctus*: ac ſi dicam, *Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus*: niſi quis peruersè hæc intelligat, & hac repetitione velit ſignificare pluralitatem eſſentiæ. Forma tamẽ conſueta ſemper vſurpanda eſt. 58

In nomine. eſt eſſentia le nec habet ſynonymum

Nota, quoſdam putare hanc formam eſſe validam, *Ego te baptizo in vnum Deum Patrem, & Filium & Spiritum ſanctum*: vel *in vno Deo Patre & Filio & Spiritu ſancto*. Quia cùm *in* ſæpè accipiatur pro *per*, ſignificatur illa forma Deum eſſe vnius eſſentiæ, & cauſam principalem ipſius baptiſmi. Sed hoc non auſim aſſerere. Primò, quia *in* non ſignificat clarè idem quod *per*. Secundò, quia etiamſi ponatur expreſsè *per*, dicendo, *per vnum Deum Patrem*, &c. nõ auſim dicere baptiſmum eſſe validum. Quia *in nomine*, in communi forma plura (vt oſtendi) ſignificat, quàm in hac forma ſignificari poſſunt. atque ita eæ formæ non ſunt ſynonymæ. 59

Hinc patet primò, Minùs validam eſſe formam, qua (vt refert *P. Comitolus l. 1. reſponſionum moralium q. 10.* quædam baptizauit filium ſuum dicẽdo: *Ego te baptizo cum Patre, cũ Filio, & cum Spiritu ſancto*, quia nullo modo exprimitur vnitas eſſentiæ. Nã ad hoc non eſt ſatis quòd Chriſtianus ſciens me eſſe catholicum, & videns me ita baptizare, intelligere me velle vnum Deum tribus perſonis inuocare. quia Chriſtianus videns ſacerdotem aqua profundentem puerum, dicendo; *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*: ſatis intelligi eũ velle baptizare, & tamen baptiſmus eſt nullus: quia non dicit, *baptizo te*: Imò etſi quis diceret, *Ego baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, ſi tamẽ omitteret *te*, nihil ageret, cùm tamen omnes intelligerent eum intendere baptizare præſentem infantem. Quãto igitur magis eſt neceſſarium exprimere *in nomine*? 60

Comitolus.

Patet ſecundò, Peruerſam omnino eſſe hanc formam quorundam Arianorum: *In nomine Patris per Filium in Spiritu ſancto*. quia apertè ſignificatur diuerſitas eſſentiæ, quod etiam illi ſignificare intendebant.

Ariani.

Concl. VI. Non eſt improbabile præpoſitionem *in*, non eſſe de eſſentia formæ: & conſe- 61

H quentes

quenter eius omiſſionem non violare Sacramẽtum. Idem enim omnino eſt ſenſus ſiue dicas *in nomine*, ſiue, *nomine Patris*, &c. Imò *in* videtur tãtum per hebraiſmum adiungi, ſicut quando dicimus, *credo in Deũ, pulſo* vel *cano in cithara*, quæ phraſi hebręa idem ſignificãt quod *Credo Deum*, & *cano cithara*: & idẽ videtur in hac propoſitione, *In nomine*. quia Latini ſic non ſolent loqui. Similiter nec impedit Sacramentum ſi omittatur coniunctio, *Et*, dicẽdo; *in nomine Patris, Fily, Spiritus ſancti*. quia ſatis vſitato loquẽdi modo ſubintelligitur; niſi quis eam peruerſa intentione omitteret, vt ſignificaret confuſionem perſonarum. Quare quidam docent horum omiſſionem eſſe materiam leuem, & tantùm peccatum veniale. Quod multò magis dicendum eſt de omiſſione nominis *Ego*, in forma latina. quia ſufficienter intelligitur dum dicitur, *Baptizo*: & dictionis *Amen*. quia nihil facit ad perfectam formæ ſignificationem. Ita *Henriq. l. 2. de baptiſ. c. 8 n. 6*. citãs alios. *Sotus* tamen *in 4. d. 3. a. 5. & alij*, volunt grauiter peccare omittẽtem *in*, vel *&*. Quare ſanè grauiter reprehendendus eſſet, qui ea ſponte omitteret: non tamen credo iterandũ fore baptiſmũ. Vide *P. Comitolũ lib. 1. reſponſionum moralium q. 9*.

Henriquez. Sotus. Comitolus.

62 Concl. VII. Baptiſmus nunquam fuit validè collatus etiam tempore Apoſtolorum *in nomine ſolius Chriſti*. Ita *Suarez d. 21. ſect. 3. Bellarm. l. 1. de baptiſ. c. 3. & alij*. Probatur primò, Quia quæ ex Chriſti inſtitutione ſunt de eſſentia alicuius Sacramenti, nullius hominis auctoritate poſſunt mutari. Atqui explicita inuocatio trium perſonarum eſt talis; vt patet ex concl. 4. Ergo nullius hominis auctoritate poteſt omitti.

Suarez. Bellarm.

Reſpondent aliqui, Chriſtum cum Apoſtolis initio diſpenſaſſe, vt baptizarent in ſolo nomine Chriſti, tum, vt Chriſti nomen hoc modo magis illuſtraretur: tum etiam quia non conueniebat initio myſterium Trinitatis ita clarè propalari. Sed nullum eſt fundamentum aſſerendi talem diſpenſationem. Nam & rationes allatæ nullius momenti ſunt, nec alia probabilis adferri poteſt. Quia etiam tunc temporis baptizandi debebant explicitè credere Trinitatem: & nomen Chriſti poterat ſufficienter illuſtrari ſi Apoſtoli baptizarent *In nomine Patris, & Filij eius Ieſu Chriſti, & Spiritus ſancti*: vt aliqui putant eos feciſſe.

63 Probatur ſecundò, Quia *Actorum* 19, cùm Paulus quoſdam interrogaſſet an accepiſſent Spiritum ſanctum, illiq́ue reſponderent, ſe non audiuiſſe an Spiritus ſanctus eſſet: petiit iterum ab iis Paulus, in quo ergo eſſent baptizati, & reſponderunt baptiſmate Ioãnis. Vbi Paulus omnino ſupponit, nemini poſſe Chriſti baptiſma cõferri, ſine expreſſa inuocatione Spiritus ſancti, & conſequenter omnium perſonarum. Aliàs ſi ſolitus fuiſſet conferri baptiſmus *in nomine ſolius Chriſti*; ineptè concepiſſet Paulus eos non eſſe hoc baptiſmo baptizatos, ex eo quòd non audiuiſſent an ſit Spiritus ſanctus.

Act. 19.

Reſpondent aliqui hunc locum nihil probare: quia etſi tunc fuiſſet collatus baptiſmus in nomine ſolius Chriſti: debuiſſent tamen baptizandi priùs inſtrui in fide Trinitatis, & ita noſſe Spiritũ ſanctum: præſertim cùm poſt baptiſmũ ſoleret ſtatim cõferri Spiritus ſanctus per Confirmationem. Sed hæc non ſatisfaciunt. quia ſecundùm illa, ex eo quòd illi non audiſſent quidquam de Spiritu Sãcto, non debuiſſet Paulus inferre non fuiſſe baptizatos baptiſmo Chriſti, ſed indebitè hunc ſuſcepiſſe & non fuiſſe confirmatos: atque ita non debuiſſet Paulus dicere, *in quo ergo baptizati eſtis?* (hæc enim interrogatio ſecundùm communem modum loquendi ſupponit eos debuiſſe baptizari in eo, quem ſe dicebãt ſe non audiuiſſe) ſed debuiſſet dicere, Quomodo ergo tam malè inſtructi, eſtis baptizati? Adde ſæpè etiam tunc propter abſentiam Epiſcopi ſolitam differri Confirmationem. quod apertè hîc etiam innuit Apoſtolus. Nam ſupponit eſſe baptizatos, & interrogat, an ſint confirmati.

Ad loca autem quæ ex *capit 2. 8. & 10. Actorũ* 64
ſolent citari, vbi dicitur Apoſtolos baptizaſſe in nomine Chriſti, Reſp. Hoc variis modis à Patribus & Scholaſticis intelligi. Primò, quòd Apoſtoli inter baptizandum ſecundæ perſonæ adderent nomen Ieſu Chriſti, dicendo: *in nomine Patris, & Filij eius Ieſu Chriſti*, &c. Secundò, quòd *in nomine* ibi non ſignificet propriè, inuocationem Chriſti, ſed fidem in Chriſtum, & merita Chriſti in Baptiſmo operari. vel Tertiò, ſimpliciſſimè, vt baptizari in nomine Chriſti idẽ ſit ac baptizari auctoritate Chriſti, ſiue baptiſmo à Chriſto inſtituto. Sic *D. Iacobus c. 5. epiſt. ſuæ* iubet infirmos vngi oleo *in nomine Domini*, id eſt, vnctione à Chriſto inſtituta, & in Sacramentum eleuata. Et hic ſenſus apertè colligitur ex *Actorum* 19. vbi *baptizari in nomine Chriſti* D. Lucas opponit baptiſmati Ioannis: ac ſi idem eſſet, baptizari in nomine Chriſti, & baptizari baptiſmate Chriſti.

Reſpõdetur ad loca Scripturæ. Act. 2. 8. & 10. Iacob. 5. Act. 19.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm immerſio in aqua ſit de neceſsitate baptiſmi?

65 Articulo 7. agit de materia propinqua baptiſmi, ſcilicet, ablutione; docetq́; ad eſſentiam baptiſmi ſufficere quamuis ablutionẽ, ſiue fiat per immerſionẽ baptizandi in aqua; ſiue per infuſionẽ vel aſperſionem aquæ ſuper baptizandũ. In praxi tamen ſeruandũ eſſe modũ in quaq; Eccleſia pro tempore vſitatum. Ita etiam docet *Catech. Trid. de baptiſ. §. 13*. probatq́; ex vſu Eccleſiæ, qui hac in re ſemper varius fuit. Vnde patet nullum modum eſſentialem eſſe. Idem olim docuit *D. Cypr. l. 4. epiſt. 7*. vel ſecũdùm aliam collectionẽ *epiſt 76. §. Quæſiuiſti*. Sic etiam, vt legitur in eius vita, D. Laurentius inſtãte martyrio olim baptizauit ſola aſperſione aquæ. Nec credibile eſt Apoſtolos, cùm, vt habetur *Act. 2.* tria millia, & c. 4. quinque millia vno die baptizarũt, ſingulos immerſiſſe aquæ, maximè Ieroſolymæ, vbi id fuiſſet difficile ob raritatẽ aquę, niſi in publica aliqua piſcina id feciſſent. quod nõ videtur credibile. Ratio concluſionis eſt; quia ex Chriſti inſtitutione, vt patet *Matth. vltim. & Ioan. 3.* tantùm requiritur ablutio in aqua: ad rationem

Catechiſm. Trident. D. Cyprian. D. Laur. Act. 2. Matth. vlt. Ioan. 3.

autem

autem ablutionis perinde eſt an infuſione an immerſione fiat. Quòd ſi aliquando Patres aliqui dicant neceſſariam eſſe immerſionem, intelligendi ſunt eſſe neceſſariam non ad valorem Sacramenti, ſed ratione conſuetudinis Eccleſiæ, quæ initio ferè vtebatur merſione.

Ad Rom. 6. Quomodo baptizati configurantur ſepulturæ Chriſti. *D.Thom.*

66 Dices, Per baptiſmum, vt patet *ad Rom. 6.* debemus configurari ſepulturæ Chriſti. Ergo neceſſaria eſt immerſio qua quaſi in ſepulchro cõdimur ſub aqua. D.*Thomas ad* 2. reſpondet etiam per infuſionem aquæ figurari ſepulturam. quia aliqua pars corporis tegitur aqua, ſicut ſepultus terra, minùs tamen perfectè quàm per immerſionem. Reſpond. ſecundò, Nos ideo propriè dici per baptiſmũ configurari morti & ſepulturæ Chriſti: quia per eum vetus homo noſter moritur, & in iſta aqua quaſi ſepelitur: vt patet expreſsè ex contextu Apoſtoli. ad hoc autem impertinens eſt an baptiſmus fiat immerſione, an infuſione.

DVBIVM I.

Vtrùm aliquis poßit baptizari ea ablutione, qua occiditur?

Scotus. Sotus. Silueſt.

67 Scotus in 4.d.5.qu.3. *Sotus in* 4.d.3 *art.* 8.*propoſ.*2. *Silueſter verbo Baptiſmus* 4.*num.*8.*& alij*, docẽt quando baptiſmus fit immerſione, ad eius valorem neceſſarium eſſe, vt baptizans intendat baptizatum ex aqua educere: atque ita ſi quis de ponte aliquem puerum proiiceret in aquas ſuffocandum, & pronuntiaret formam baptiſmi cùm intentione verè baptizandi, baptiſmus eſſet nullus. Hoc autem varij variè probant. Primò; quia ibi non eſſet vera ablutio, quæ requirit vt id quod immergitur aquæ, mergatur cũ animo educendi: vt patet in communibus ablutionibus. Secundò, quia ablutio baptiſmalis ex ſui inſtitutione refertur ad vitam; hæc autem tendit ad mortem. Tertiò, quia per baptiſmum configuramur non tantùm morti ac ſepulturæ Chriſti, ſed etiam reſurrectioni, ad quod requiritur ipſa emerſio ex aqua. Quartò, quia oportet vt baptizans mediatè vel immediatè attingat baptizatum, vt poſſit dici eum abluere. neutro autẽ modo eũ attingit, qui eum in flumẽ proiicit.

Validè baptizatur ſimul ſubmergatus. *Panormit. Suarez. Vaſquez. Gabriel.*

68 Sed contrarium, ſcilicet talem verè baptizari, eſt verius ita *Panormitanus in cap. Non vt apponeres.* vbi refert eũ caſum aliquando cõtigiſſe. *Suarez hic d.*20.*ſect.*3 *Vaſquez d.*145.*c.*3. *Valent. diſp.*4. *q.*1.*puncto* 2. Fauet etiam *Gabriel in* 4.*d.*4.*qu.*2.*a.*3. *dub.*4. quia ſoluit omnia argumenta contraria. Probatur, quia hìc eſt debita forma & intentio conferendi Sacramentum, vt ſupponitur in ipſo caſu; & eſt etiam ablutio neceſſaria ad valorem Sacramenti. Ergo eſt validus baptiſmus. Antecedens probatur, quia ita proiiciens verè illidit corpus aquæ, ita vt ipſa per corpus moueatur, dum hoc per motum eam intrat, idque etiam tali modo vt ſi corpus eſſet ſordidum, verè ablueretur. Ergo hic eſt vera ablutio. omnis autem ablutio facta à miniſtro eſt ſufficiens materia baptiſmi.

69 Ad primum argumentum contrarium negandum eſt aſſumptum: vt patet ex dictis, & confirmatur. Quia qui ſordida pecora proiiciunt in aquas, verè ea lauant ſecũdùm communem modum loquendi, & tamen non intendunt ea educere, ſed permittũt ea per ſe enatare. quòd autem hæc per ſe enatent, eſt per accidens ablutioni, quæ ſolùm dicit motum aquæ circa corpus ex ſe conuenientem ad abſtergendas ſordes. quare etſi pecora ſubmergerentur, non minùs dicerẽtur abluta. Quòd autem communiter abluentes ea quæ non poſſunt per ſe emergere, aquæ immergamus cum animo educendi, non ideo fit quia alias non eſſet ablutio, ſed quia alias res ipſas perderemus, quas cupimus ſaluas.

Ad 2 Reſp. Ablutionem baptiſmi ex ſe tendere ad vitam ſpiritalem, non autem ad corporalẽ. Aliàs qui puerũ valdè ægrotum baptizãdo aquæ frigidæ immergeret, atq; ita ei mortem cauſaret, inualidè eum baptizaret. quòd eſt apertè falſum.

Ad 3. Reſp. Secundùm *Apoſtolum ad Rom 6.* ſic. 70
ut in baptiſmo cõfiguramur morti Chriſti, quia peccatis morimur: ita propriè configuramur reſurrectioni, quia ſpiritualiter regenerati incipimus Chriſto viuere: vt clarè patet ex toto contextu Apoſtoli. Quod autem quidam Patres dicunt nos in baptiſmo per ipſam merſionem & emerſionem configurari ſepulturæ & reſurrectioni Chriſti, myſticum eſt nec ſecundùm ſenſum literalem Apoſtoli, nec neceſſarium eſt ad baptiſmum. Aliàs dum quis baptizatur per immerſionem non perficeretur baptiſmus, donec egrederetur ex aqua, etiamſi per vnum diem in ea maneret. quod eſt falſum.

Rom 6. Quomodo baptizati configurantur reſurrectioni Chriſti.

Ad 4. Reſp. Eum qui proiicit alterum in aquam ſufficienter eum attingere, vt per ſe patet. quia aliàs non poſſet proiicere. Patet etiam ex reſponſione ad primum in lauante pecora.

Nota primò, ſecundùm communem Doctorum ſententiam eiuſmodi baptiſmum omnino eſſe illicitum, etiam eo caſu quo puer iamiam certò moriturus aliter baptizari nõ poſſet. Quia ea proiectio eſt directa occiſio innocentis iure naturæ & diuino prohibita: nec facienda ſunt mala vt eueniant bona. Patitur tamen ratio ſimul ac ſententia difficiles aliquas obiectiones. 71

Nunquam licet aliquẽ baptizando occidere.

Primò, Quia in bello miles oppugnans ciuitatem, licitè ſuffodit vnam turrim, quando hoc ad victoriam eſt neceſſarium, etſi certò ſciat ſe eius caſu obruẽdum. Secundò, Licitè diriguntur tormenta ad euertendas hoſtiles munitiones etiam in eam partem vbi innocentes vi poſiti ſunt, cũ certo eorũ interitu. Et ſimiliter licet mihi quando aliter non poſſum euadere mortem occidere inuaſorem, etiam ſi neceſſariò eodem ictu innocentem quo ille ſe protegit, debeam occidere. Item vt poſſem imminẽtem mihi ab hoſte mortem fugere, etſi id facere nequeã ſine certo periculo vitæ obuii pueri, quem equus cui inſideo conculcabit, aut in profluentem deturbabit: vt cum aliis docet *P. Leonardus de Iuſtitia c.*9.*dub.*9.

Licitè ſæpè aliquis facit ſibi quà m alteri eſt cauſa mortis per accidẽs.

Leſſius.

3. Mulier grauida licitè ſumit aliquam medicinam directè ſanitati ſuæ conducentem cu certo periculo prolis etiam animatæ, quando aliàs neceſſariò tam ipſa, quàm proles antequam poſſet in lucem edi aut baptizari, eſſent moritura: vt *idem docet ſuprà dub.*10. cum tamen in his omnibus caſibus occiditur innocens. Et ratio eſt, quia etiamſi numquam liceat occidere innocen- 72

tem ex directa intentione; tamen ſæpè licet facere aliquam actionem neceſſariam ad alium finem honeſtum quem intendimus conſequi, etſi ex ea neceſſariò ſequatur interitus innocentis.

73 Quia etſi tunc phyſicè loquendo hîc & nunc cũ tali actione coniuncta ſit occiſio innocentis, atque illam exercens neceſſariò ſit huius cauſa: tamen moraliter loquendo occiſio eſt planè per accidens coniuncta cum illo opere: tum quia nullo modo, neque vt medium, neque vt finis, eſt intenta ab exercente illud opus, qui omni modo cuperet eam abeſſe: tum quia ille non tenetur hîc & nunc omittere illam actionem ne occiſio ſequatur, atque ita non cenſetur huius moralis eſſe cauſa. Similis autem videtur ratio proiicientis puerum iam iam certò moriturum in puteum vt eum baptizet, quando aliàs nullus ſupereſt modus eum ante mortem baptizandi. quia talis non intendit occidere puerum (quia vellet omnibus modis eius vitam conſeruare, ſi poſſet ſine æternæ ſalutis damno fieri) ſed directè intendit baptiſmum pueri, nec vult proiectionem niſi quatenus ad illum eſt medium hîc & nunc neceſſarium, cui occiſio per accidens eſt coniuncta: & conſequenter proiiciens non eſt moralis eius cauſa, nec ei moraliter eſt voluntaria.

74 Dices, Vna eademque actio hîc eſt baptizatio pueri & eiuſdem ſubmerſio; nec hæc poſſunt hîc & nunc diſiungi. Ergo nemo poteſt velle efficaciter vnum ſine altero, aut eſſe cauſa vnius, niſi etiã ſit cauſa alterius. Reſp. negando conſequentiam, loquendo de cauſa morali; quia ſimiliter vna eademque exploſio tormenti eſt cauſa ſubuerſionis mœnium, & occiſionis innocentis; & tamen hæc non cenſetur explodenti voluntaria, nec hic eſt moralis illius cauſa. Quia etſi phyſicè diſiungi nequeant, tamen in intentione facilè diſiunguntur: eadémq; videtur ratio in ea proiectione pueri, imò hæc videtur magis licita, quia eſt puero valde vtilis, cùm hoc modo æternam vitam conſequatur, & nullo modo damnoſa, cùm ſine ea nihilominus eſſet ſtatim moriturus. quòd autem vno quadrante horæ fortè citiùs moriatur, nullius æſtimationis eſt in puero non vtente ratione. Hinc ſi poſſet cognoſcere quid ſibi per illam proiectionem fiat, reputaret ſe accipere magnum beneficium. quia certum omnino eſt, poſito quòd baptiſmus ille ſit validus (quod ſupra verum eſſe oſtẽdimus) ſine comparatione melius eſſe illi puero ita baptizari, quàm ſine baptiſmo adhuc paululum ſuperuiuere. Secùs omnino eſt in iis qui tormento occiduntur, qui magnum damnum inuiti patiuntur.

75 Hæ rationes faciunt hanc rem nonnihil difficilem, propter eas tamen non eſt recedendum à communi ſententia. Ad eas igitur Reſp. Eſſe diuerſam rationem in hac proiectione, atque in aliis dictis actionibus, quia his ſecundùm ſe conſideratis omnino per accidens coniuncta eſt occiſio innocentis. Nam ſine hac poſſet eadem numero exploſio fieri, ſi illi innocentes abeſſent; & ſimiliter eadem eſſet fuga, ſi puer à via abeſſet; & mulier illa idem pharmacum ſumeret, etſi nõ eſſet prægnans. Quare illis actionibus per accidẽs eſt quòd tales in iis circumſtantiis poſiti ſunt, vt ſine eorum occiſione illæ actiones fieri nequeãt. Secùs eſt de proiectione illa pueri, quæ ſecundũ ſe conſiderata, & ſeclusis omnibus extrinſecis circumſtantiis fieri naturaliter nequit ſine pueri occiſione. Quare qui eam vult, neceſſariò vult occiſionem pueri, nec poteſt vnam ab alia præſcindere efficaci volitione. Idémque eſt reſpondendum ad illam quæſtionem, quando parturiens eſt ſtatim moritura, & eſt euidens periculũ ne infans ſine baptiſmo in vtero moriatur; Vtrũ liceat matrem conſentientem adhuc viuam ſecare vt poſſit puer baptizari. Reſpondendum enim eſt negatiuè ſecundùm omnes Doctores. quia illa ſectio eſt directa occiſio matris. Mortua autem ſtatim ſecanda eſt, vt puer baptizari poſſit ſi adhuc viuat.

Nõ licet ſecare viuam matrem vt infans baptizetur.

76 Not. ſecundò, Poſito caſu quòd baptizandus ita eſſet infirmus vt non poſſet ferre illam aſperſionem aquæ ſine periculo vitæ, diſputari ab aliquibus, Vtrùm poſſet baptizari? Sed Reſp. primò cum *Scoto in 4. d. 5. q. 3. & Gabriele ibid. d. 4. q. 2. art. 3. dub. 4.* illum caſum videri impoſſibilem; quia exiguæ aquæ aſperſio, præſertim ſi nõnihil tepida ſit, nullo modo poteſt ſaltem notabiliter nocere ſanitati ęgroti. quare irrationabiliter pręſumitur fore periculoſam ipſius vitæ. Reſp. ſecundo cum *Vaſquez d. 145. n. 25.* Etſi fortè poſſet aliquo caſu metaphyſico accidere vt illa aſperſio eſſet periculoſa vitæ baptizati, illud tamen periculum eſſet tam rarum, paruum ac incertum, vt nullius momenti ſit, nec in conſiderationem humanam debeat venire: nec ideo baptiſmum ita neceſſarium eſſe omittendum; præſertim cùm propter bona temporalia multò maioribus periculis quis ſe licitè ſæpè exponat. Imò cum magno merito ſæpè quis propter Deum ſubit eos labores, per quos moraliter conſtat eius vitam abbreuiari.

Scotus Gabriel.

Vaſquez.

DVBIVM II.

Qualis ablutio requiratur ad baptiſmum quoad quantitatem?

77 NOt. Primò, Nos hic non quærere de ablutione requiſita vt debitè fiat baptiſmus; ea enim ad hoc requiritur quæ ſecundùm communem & decentem vſum cuiuſque Eccleſiæ pro eo tempore eſt vſitata: ſed de ea quæ neceſſaria ad valorem baptiſmi.

78 Not. ſecũdò, Duplicem hic eſſe difficultatem. Prima eſt circa partem corporis abluendam. An ſcilicet ſufficiat quamuis minimam partẽ abluere. Qua in re conuenit inter Doctores, primò neceſſarium eſſe vt corpus baptizati ſecundùm aliquam ſui partem tangatur ipſa aqua: atque ita nullo modo poſſe baptizari puerum ita adhuc vtero matris concluſum, aut corio inſutum, vt nulla ratione ab aqua poſſit attingi: ſecùs eſſet ſi iam natus eſſet ſolis ſecũdinis inuolutus, vt docet *Silu. verbo baptiſ. 4. n. 2.* quia hæc pellis eſt quædam pars corporis, & ob eandem cauſam ſufficeret capillos madefieri aqua, etſi ob eorum denſitatem aqua carnem non tangeret: vt docet *Vaſquez d. 145. n. 31.* Secùs eſt de veſtibus, quia nõ ſunt pars corporis. Secundò, conſtat neceſſariã eſſe & ſufficere eam ablutionem à qua homo verè poteſt dici lotus: quia Chriſtus præſcripſit vt homo baptizaretur ſiue lauaretur; non tamen

Baptizandus [illegible] ſaltem [illegible] dum aliqua corporis partem immediate ablui.

Syluester.

Vaſquez.

79 Requiritur ablutio [illegible] dicatur ablutus.

præ

præſcripſit certum modum quo deberet lauari. Vnde ſequitur omnem eum modum ſufficere a quo homo verè poteſt dici lotus. Tertiò, conſtat ſufficere ſi lauetur caput, pectus, vel ſimilis aliqua pars principalis. quia ablutione talis partis ſecundùm communem loquendi vſum homo dicitur lotus. Tota autem difficultas eſt, Vtrùm ſufficiat quamuis partem lauari, v. c. extremum

80 digitum manus, vel pedis. Quidam id aſſerunt, quia anima quę per baptiſmũ mũdatur a peccato originali, eſt tota in minima corporis parte: ergo ſufficienter in quauis abluitur. Citãtur pro hac ſentẽtia *Scotus in 4. d. 4. q. 3. Gabriel ibidẽ q. 2. a. 3. d. 2. Silu. verbo Baptiſ. 4. q. 1. n. 2.* Sed hi auctores tantùm docent in extrema neceſſitate, v. c. ſi puer ſolũ digitũ exerat ex vtero matris, & ſit euidens periculũ ne moriatur antequam perfectè naſcatur; poſſe tunc eum in digito baptizari: dubitant tamen an baptiſmus ſit validus, dicuntq; poſtea perfectè natum ſub conditione rebaptizandum. Nec ſi benè legatur, aliud docet *D. Tho. infra q. 68. a. 11. ad 4.* Idem etiam docet *Durand. in 4. d. 6. q. 1. a. 1. circa medium*: in fine tamen articuli tale argumentum ſibi obijcit. Baptiſmus ordinatur ad remiſſionem peccati originalis, quod eſt in ipſa anima: atqui ipſa anima eſt tota in quauis parte ipſius corporis. Ergo baptiſmus æqualiter poteſt conferri in qualibet parte corporis: & ita finit articulum. Vnde videtur totum admittere. Sed hoc argumentum nihil conuincit; quia anima non eſt baptizanda, ſed ipſe homo. quare neceſſariò ita baptiſmus conferendus eſt vt homo poſſit dici ablui. Dictam autem ſententiam abſoluè aſſerit *Vaſquez d. 145. nu. 28.* Ratio eius eſt, quia ſicut homo verè dicitur vulneratus, in quacunque parte corporis vulneratus ſit: ita etiam dicitur ablutus, ſi vel minima pars corporis aqua aſpergatur. Sed hæc ratio meo iudicio parum probat: quia ſumit id quod probandum eſt, ſcilicet à quacunque parte corporis aqua conſperſa poſſe dici hominem ablutum: quia videtur contra communem modum loquendi. Communiter enim non ſolemus dicere eum eſſe lotum, qui extremam partem digiti nonnihil aqua madeſcit: vt patet ex communi loquendi modo. Alia autem eſt ratio vulnerationis, cuius nulla alia ratio reddi poteſt, niſi communis loquendi vſus.

Scotus. *Gabriel.* *Silueſter.* *D. Thomas.* *Durand.* *Vaſquez.*

81 Secunda Difficultas eſt, Vtrùm ad eſſentiam baptiſmi ſufficiat hominem quantumuis parua aquæ quantitate aſpergi?

Vaſquez. *Vaſquez ſupra n. 32.* id affirmat, quia ſi vel gutta vna aquæ quis aſpergatur, verè dicitur aſperſus; ergo etiam ablutus, quia quæuis aſperſio, eſt ablutio. Sed hoc alijs videtur non ... in, nec communiter ſolemus ita loqui.

82 Alij verò putant in neceſſitate ſuſſicere ad eſſentiam baptiſmi, ſi minima gutta aquæ quis aſpergatur: extra eam tamẽ non ſufficere. Sed hoc non eſt probabile. quia ſi illa aſperſio eſt ſufficiens vt homo poſſit verè dici ablutus, tunc erit ſemper verus baptiſmus ſiue in neceſſitate, ſiue extra eam. quia neceſſitas non mutat naturas rerum, nec efficit vt aliquid ſit vera ablutio, quod aliàs non eſſet. Si autem ad hoc non ſufficiat, numquam erit verus baptiſmus. quia baptiſmus eſſentialiter eſt ablutio.

Eadem ſunt de eſſent. Sacram. etiam in neceſſitate & extra eam.

Dices, quando eſt impoſsibile plura confiteri, ad valorem Sacramenti ſufficit eum qui mille patrauit, dicere vnum ſolum peccatum mortale. quod aliàs tamen non ſufficeret. Ergo ſimiliter ad valorem baptiſmi ſufficiet minor ablutio in neceſſitate, quam extra eam. Reſp. negando conſequẽt. Quia quòd talis confeſsio valeat non prouenit ex eo quòd vno caſu illa confeſsio ſit ſufficiens materia Sacramenti; alias verò non, (nam ſi aliud nihil obſtaret valori Sacramenti, quouis caſu, vel vnius peccati vera confeſsio eſſet ſufficiens materia Sacramenti) ſed quia vno caſu reliqua peccata ſine nouo peccato omittuntur; alio caſu cum peccato: & conſequenter in confitẽte deeſt diſpoſitio ad valorem Sacramenti requiſita: vt dicemus in propria materia.

Ex his patet primò, Notabili aquæ quantitate baptizatum in capite, pectore, aut ſimili præcipua parte corporis non eſſe rebaptizãdum. quia ſecundùm communem modum loquendi & DD. ſententiam, talis eſt verè ablutus, & certè baptizatus. 83

Patet ſecundò, Vrgente neceſsitate quando aliter fieri non poteſt, etiam in extremo digito aliquem baptizandum, etiam vna gutta aquæ, quando plus haberi nequit. Quia ſaltem aliquo modo probabile eſt talem baptiſmum valere. quia non eſt certum eum à tali ablutione non poſſe verè dici ablutum, præſertim cùm ſaltem vt probabile, id multi aſſerant: & neceſsitas excuſat ab omni irreuerentia, quæ in Sacramentum propter vſum materiæ dubię alias committeretur, & cogat nos extrema tentare.

Patet tertiò, Ita baptizantem extra grauem neceſsitatem grauiſsimè peccare. tum quia facit contra ritum baptiſmi ab Eccleſia præceptũ: tum quia vtitur materia dubia, exponitque ſe periculo ne inualidè conferat Sacramentum.

Patet quartò, Ita baptizatum poſtea, ſi ſuperuiuat, ſub conditione eſſe rebaptizandum. quia incertum eſt an ſit verè baptizatus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm trina merſio ſit de neceſsitate baptiſmi?

84 ARticulo octauo docet ad eſſentiam baptiſmi ſufficere vnam merſionem vel infuſionem aquæ: ratione tamen præcepti Eccleſiaſtici, quod pro diuerſitate temporum & locorum varium fuit, nos obligari vel ad vnam, vel ad trinam merſionem aut infuſionem, prout conſuetudo Eccleſiæ pro tempore præſcribit.

Vnica lotio ſufficit.

Probatur. Quia ad eſſentiam baptiſmi tantùm requiritur ablutio, ad quam impertinens eſt, an vna, an trina merſione fiat.

Probatur ſecundò ex conſuetudine Eccleſiæ, quæ ob diuerſas rationes occurrentes modò

uſa eſt vnica merſione, modò triplici: vt patet ex *D.Gregorio libr.1.epiſt.41.* Et refertur *cap.de trina.de conſecrat.d.4.* Et ex *Concilio Toletano 4.c.5.& alijs.*

D.Greg. Concil. Toletan.

Sunt hæc quidem iam ſatis certa apud omnes Doctores. Difficultas tamen eſt vt reſpondeamus quibuſdam authoritatibus, quæ obijciũtur: Nam primò *in can. 49. Apoſtolorum* dicitur: *Si quis Epiſcopus aut presbyter non trinam merſionẽ huius myſterij celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate quod dari videtur in Domini morte, deponatur.* Secũdò *Pelagius Papa relatus cap. Multi ſunt, de conſec.d.4.* ait: *Multi ſunt qui in nomine ſolum Chriſti vna etiam merſione ſe aſſerunt baptizare. Euangelicum verò præceptũ ipſo Deo & Domino noſtro Ieſu Chriſto tradente, nos admonet in nomine Trinitatis trina etiam merſione ſanctum baptiſma vnicuique tribuere.* Adſtipulantur his multi Patres, qui aſſerunt Apoſtolicam eſſe traditionem, vt ter in baptiſmo mergamur.

Pelagius. Papa.

86 Reſp. Ex his nihil aliud probari quàm hoc fuiſſe olim ob certas cauſas ab Apoſtolis præceptum; quod fatemur, Sed potuit ob alias cauſas hoc præceptum abrogari ab Eccleſia. Probatur quia Apoſtoli ibi directè tantùm intendunt damnare hæreticos, qui baptizabant in ſolo nomine vel morte Chriſti: vt patet ex primis eorum verbis, & in horum hæreticorum odium videntur ita ſtrictè præcepiſſe triplicem merſionem, non quidem vt eſſentialem, aut à Chriſto inſtitutam; ſed tanquam ritum ab Eccleſia præceptum. Nam rationem ſui præcepti reddentes ſubdunt: *Non enim dixit Dominus: In morte mea baptizate: ſed, Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* in quibus verbis nulla fit mentio triplicis merſionis. Et ſimiliter intelligendus eſt Pelagius; quia ex eadem occaſione idem intendit definire, & ſimiliter ſuã definitionem probat. nam ſubdit: *Dicente Domino, Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Quare illa verba, *trina etiam merſione* non ſunt ita accipiẽda, quaſi hoc à Chriſto ſit præceptum (hoc enim nullo modo ex verbis Chriſti, quæ citat, colligi poteſt) ſed quia expreſſio trium perſonarum à Chriſto præcepta eſt, cui ſatis conuenienter eſt trina merſio, & ex præcepto Eccleſiæ tunc erat neceſſaria. Poſtea tamen *Concilium Toletanum 4. cap. 5.* vt refelleret hæreticos quoſdam qui trina illa merſione aliquid falſum ſignificabant, iuſſit in Hiſpania baptiſmum vnica merſione conferri.

Trina merſio olim fuit præcepta.

Pelagius Papa.

Conc. Toletan.

Not. Aliquos ob reſponſionem *D.Thomæ hic ad tertium*, putare, quando miniſter intendit nõ perficere Sacramentum, ante tertiam ablutionem, illud priùs non perfici, etiamſi forma priùs ſit abſoluta, & ſufficiens poſita ſit ablutio vt per eam poſſet perfici baptiſmus ſi miniſter hoc intenderet. Sed hoc dici nullo modo poteſt: quia etſi poſſit Sacramentum pendere ab intentione Miniſtri, vt abſolutè ponatur aut non ponatur: non tamen poteſt ab ea præciſè pendere vt citiùs aut ſetiùs ponatur. Quia Miniſter ſua intentione, nec poteſt efficere vt maior requiratur ablutio ad eſſentiam Sacramenti, quàm ex Chriſti inſtitutione requiritur: nec poſita iam ſufficienti materia & forma poteſt ſuſpendere eſſe Sacramenti: ita vt non ſtatim, ſed paulo pòſt ponatur: vt fusè oſtendi ſuprà quæſt.64.art.8 Quare ſi quis velit baptizare trina merſione, debet formam ita pronunciare, vt hanc non priùs abſoluat quàm tertiam ablutionẽ poſuerit, prout etiam in ritualibus præſcribitur. Si enim eam abſoluat in prima ablutione, ſtatim perficitur baptiſmus, ſi legitima ſit intentio; & reliquæ ablutiones ſunt omnino impertinentes & otioſæ. 87
Quòd ſi abſolutè intenderet non baptizare niſi per tres ablutiones, & tamen priùs formam abſolueret, inualidè baptizaret, non ſecùs atque is qui baptizat ſub conditione futura contingente. Eſt enim eadem vtriuſque ratio: vt patet ex dictis q.64.a.8. Imò ſi poſſet hoc modo validè conferri baptiſmus, ipſum Sacramentum poſita ſufficienti materia & forma verè penderet de facto à conditione futura contingenti: quia tertia ablutio eſſet conditio contingenter futura; cùm ſit in Miniſtri poteſtate eam ponere, aut non ponere: atque ita implicitè verè conferetur baptiſmus ſub conditione futura contingenti. quod communiter omnes fieri poſſe negant.

D.Thom.

Non poteſt miniſter pro voluntate ſuſpendere Sacramentum.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm Sacramentum baptiſmi iterari poſſit, an non?

88 ARticulo nono docet baptiſmum non poſſe iterari. Eſt de fide. ex *Concil. Later. cap. Firmiter. Florentino in decreto de Armenis, & Trident. ſeſſ.7. c.11.* Probatur quia *ad Epheſ.4.* dicitur: *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma.* Ex quo loco Patres communiter docent hominem non niſi ſemel poſſe baptizari: vt *Leo Papa epiſt.37. ad Leonẽ Epiſcopum Rauennatem c.1.* vbi docet inexpiabile eſſe facinus, quoties *cogitur aliquis lauacrum quod regenerandis ſemel tributum eſt, bis ſubire: apoſtolica reclamante ſententia, quæ nobis vnam prædicat in Trinitate deitatem, vnam in fide confeſſionem, vnum in baptiſmate Sacramentum.* Et *epiſt.79. ad Nicetam, c.7.* ait: *Hãc regulam (vt ſcitis) ſeruandã omnibus Eccleſijs prædicamus, vt lauacrum ſemel initum, nulla iteratione violetur, dicẽte Apoſtolo: Vnus Dominus, vna fides vnũ baptiſma.* Idem docet *Ambr.l.2.c.2. de pænit.* vbi cùm docuiſſet ex c. 6. ad Hebræos nos tantùm ſemel poſſe baptizari, ſubdit: *Vnum ergo baptiſmum docet, ſicut alibi: Vna fides, inquit, vnum baptiſma.* Cui conſonat illud ſymboli: *Confiteor vnum baptiſma, &c.* Quare hic ſenſus non contemnendus, etſi litteraliter Apoſtolus præcipuè loquatur de vnitate ſpecifica, vt oſtendemus artic. 11. Item *ad Hebr.6.* dicit Apoſtolus, *impoſſibile eſſe ſemel illuminatos renouari ad pænitẽtiam.* Quod ferè communiter Patres intelligunt de illuminatione & renouatione per baptiſmum. Ita Ambroſius ſuprà, & alij, quos fusè hic citat Suarez: aliàs ſemel baptizatos poſſe per contritionem & confeſſionem ſæ-

Lateran. Florentin. Trident.

D.Leo

D. Ambr.

Suarez

piùs

piùs conſequi remiſſionem peccati, patet ferè ex infinitis Scripturæ locis. Quamuis autem ſi hic locus per ſe ſpectetur non omnino conuincat, quia alij eum aliter explicant, ſuppoſita tamen Patrum eum ita explicantium auctoritate, id quod dixi ſatis efficaciter probat; præſertim cùm ipſe contextus capitis, ſi diligentiùs examinetur,
89 hunc ſenſum etiam inſinuat. Ratio à priore eſt inſtitutio Christi nobis per Apoſtolum & Eccleſiam explicata. Conuenientia eſt, Primò, quia baptiſmus eſt ſpiritualis natiuitas, vt dicitur *Ioã.* 3. quare ſicut non niſi ſemel poteſt quis naſci corporaliter; ſic nec ſpiritualiter; ideóque vtroque modo mortuus, ſi vitam recipiat, non renaſci, ſed reſuſcitari dicitur. Secundò, quia baptiſmus imprimit indelebilem characterem, quare ſi ſæpiùs validè repeteretur, plures ſimiles characteres eidem homini imprimerentur, quod ſuperfluum & inconueniens eſt, cùm vnus ad finem ad quem inſtitutus eſt, ſufficiat. Hoc non ſolùm illicitè, ſed omnino inualidè ſecundò conferretur. Sicut enim vt quis ſit capax reliquorum Sacramẽtorum neceſſariò debet habere characterem baptiſmi: ita vt ſit capax baptiſmi debet hoc carere. Conſonat his communis & Patrum & totius Eccleſiæ ſenſus: & quanquam olim multi fuerint, partim catholici, partim hæretici, qui dicebant rebaptizandos eos qui ab hæreticis eſſent baptizati, eò quòd crederent inualidè baptizatos: tamen via vlli fuerunt qui validè baptizatos crederent ſecundò baptizari poſſe, & ſaltem iam nulli ſunt. quare hæc res longiore diſputatione non indiget.

Quare baptiſmus nequeat iterari.

DVBIVM. I.

Qua ratione baptiſmus iterari poteſt circa eos, de quibus dubitatur an ſint ritè baptizati?

90 NOt. Hoc dubium poſſe eſſe varium. Primò enim poteſt de aliquo dubitari an vllo modo ſit baptizatus: quia pro ſua nullæ ſunt rationes quibus id poſſit vel veriſimiliter probari; quamuis nec vllæ ſint, quibus contrarium probari poſſit. vt ſi reperiatur puer alicubi expoſitus ſine vllo teſtimonio, de quo nullo modo ſcitur an ſit natus ex parentibus fidelibus; & vocatur dubium merè negatiuum. Secundò, quando vtrimq. ſunt probabiles coniecturæ, quibus poſſit probari aliquem eſſe baptizatum, aut non eſſe baptizatum, & neutra pars poteſt certò probari, & vocatur dubium poſitiuum. Tertiò, quando conſtat aliquem eſſe baptizatum, incertum tamen eſt, an baptiſmus fuerit validus: aut quia ſunt probabiles rationes ſuſpicandi baptizãtem non habuiſſe legitimã intentionem neceſſariam ad eſſentiam Sacramẽti: aut quia incertum eſt an forma aut materia, quibus baptizãs vſus eſt, fuerint validæ: quia diuerſæ ſunt opiniones DD. vt ſi quis fuerit baptizatus in ſolo digito: quãquam aliqui negẽt hoc caſu dici dubium baptiſmũ, ſed volũt dici probabilem; eſt tamen quæſtio de nomine hîc nõ neceſſaria. quia ij ipſi fatentur idem dicendũ eſſe in hoc caſu quod in præcedentibus.
91 CONCL. I. Quoties vno ex prædictis modis eſt verè dubium aut incertum, verùm aliquis ſit verè baptizatus, debet iterum ſub conditione re-

Baptiſmus dubius ſub conditione iterandus.

baptizari, hoc modo: Si baptizatus es, ego te nõ baptizo; ſi nũdum baptizatus es, ego te baptizo, &c. Ita expreſsè *Alex.3.c.2.de baptiſmo.* Et *Concil. Carthag.5.c.6. Leo I. epiſt. 27. ad Leonem Epiſcopũ Rauennatem*, & communiter omnes Scholaſtici. Ratio eſt, quia niſi hoc fiat, alter eſt in periculo grauiſsimi damni, quod pateretur, ſi forte baptizatus non ſit, quia nullum aliud Sacramentum poterit validè ſuſcipere, atque ita ſine contritione nunquam iuſtificabitur: & ex tali actu nulla Sacramento fit irreuerentia: tum quia verè non eſt intentio illud iterandi, ſed tantùm illud conferendi, ſi non fuerit antè collatum: tum quia neceſsitas baptizãdi illum actum ab omni irreuerentia, quæ aliàs eſſet, omnino excuſat: ſicut quãdo confertur Sacramentũ in materia dubia.

Alexand.3. Carthag.5. Leo I.

Dixi, quando eſt *verè dubiũ aut incertum, &c.* 92
quia quando nulla eſt probabilis cauſa dubitandi quin aliquis ſit verè baptizatus, ſed tantũ ſunt leues aliqui ſcrupuli, hi reijciendi ſunt, nec vllo modo reiterandus eſt baptiſmus etiam ſub conditione. Ita ex cõmuni DD. ſententia docet *Catechiſmus Rom ſiue Trid. parte 2.c.2 de baptiſ. §.43.* dicitq; aliàs grauem fieri Sacramento iniuriam. Ratio eſt, quia illa conditionata iteratio baptiſmi ſine iuſta cauſa facta videtur eſſe quædam irriſio ſiue contemptio ipſius Sacramenti, quod eſſentialiter poſtulat tantùm ſemel ſuſcipi: atqui quando non eſt verè dubium ſiue incertum, quin aliquis ſit verè baptizatus, non poteſt eſſe iuſta cauſa illum rebaptizandi etiam ſub conditione: ergo talis reiteratio fit cum iniuria Sacra-
menti. Confirmatur primò, Quia ſi quis etiam 93
ſub tali conditione rebaptizaret eum, de quo omnino eſſet certus eum eſſe baptizatum, ſine dubio peccaret, & eſſet iniurius in Sacramẽtum. Nam ſecundùm communem hominum æſtimationem cenſeretur aut velle abſolutè ſecundò baptizare, & tantùm ioco, aut ne poſſet vnquam Anabaptiſta accuſari, conditionem voluiſſe apponere, aut in re grauiſsima voluiſſe iocari. Sicut ſi dicerem: Do tibi hũc librum ſi die craſtino ſol non oriatur, cenſeret aut conditionem loco tantùm appoſuiſſe, aut nihil voluiſſe aliud quàm iocari: quorum vtrumque in tali rebaptizatione eſt contra reuerentiam Sacramenti. Atqui quando non eſt probabilis ratio dubitandi quin aliquis ſit baptizatus, moraliter loquendo debet dici certò baptizatus, quia aliàs via vlla actio humana poſſet dici certa quia circa omnes ferè poſſunt huiuſmodi ſcrupuli moueri. Ergo cum iniuria Sacramenti talis ita rebaptizatur. Confirmatur ſecundò, Quia ſine graui neceſſitate nõ poſſumus vti materia aut forma dubia in Sacramẽtis, etiam conferendo ea ſub hac conditione, ſi forma aut materia ſint legitimæ: quia nimirum exponimus nos periculo cõferendi inualidè Sacramentum. atqui hoc etiam fit in dicto caſu. Ergo hoc non licet ſine graui neceſsitate. Talis autem, cuius baptiſmus non eſt moraliter incertus, non poteſt dici eſſe in tali neceſsitate: alioquin quiuis poteſt dici eſſe in tali neceſsitate, cùm ſine reuelatione non poſsit nobis metaphyſicè conſtare quòd ſumus baptizati, cùm poſsit baptizans habuiſſe illegitimam intentionem.

Propter ſcrupulos non eſt iterandus.

Catechiſm. Tridens.

Hinc patet primò, eũ quẽ conſtat fuiſſe natum 94

& educatum vſq; ad iuſtam aliquã ætatem inter Chriſtianos & a parentibus Chriſtianis, poſtea nunquam eſſe ita rebaptizandum, niſi claré probetur non eſſe baptizatus: etiamſi nullus ſit qui poſſit de eo teſtari, quòd ſit baptizatus: vt ſi v.c. omnes eius parentes ac noti, loco in quo natus fuit omnino combuſto, fuerint ab hoſtibus occiſi, & ipſe non meminerit ſe vnquam ab aliquo audiuiſſe, ſe eſſe baptizatum. Ita expreſsè *Innocentius 3.cap. Veniens. de presbytero non baptizato.* & communiter Doctores.

Innocent 3.

Baptizati ab obſtetricibus non debent ſine pre- re-baptizari.

Patet ſecundò, Eos quos conſtat ob neceſſitatem, aut aliam cauſam domi ab obſtetricibus, parentibus, aut aliis laicis eſſe baptizatos, non eſſe ſine vllo alio examine ſub dicta conditione rebaptizandos: ſed primù, examinandos eſſe eos qui ipſos baptizarũt, vtrùm legitima materia & forma vſi ſint: & quòd ſi legitimis vſi reperiantur, ſolas cæremonias omiſſas ſupplendas eſſe. Si verò deprehendatur ſaltem rationabile dubium an aliquid eſſentiale baptiſmo defuerit (vt ſi is qui baptizauit, non ſatis calleat formam) tunc ſub conditione rebaptizãdos eſſe. Ita *Catechiſm. Romanus parte 2.cap.2.§.43. Soto in 4.d.3.artic. 9. Suarez hic diſputatione 31.ſectione 6.* Et communiter ferè Doctores. Ratio eſt, quia aliàs nulla eſſe: probabilis ratio verè dubitandi de validitate baptiſmi, atque ita deberet haberi moraliter certa.

Catechiſm. Roman. Soto. Suarez.

95 Not. tamen primò, In quibuſdam Epiſcopatibus, in libris ritualibus Paſtoribus præſcribi, vt baptizatos in neceſſitate ab obſtetricibus vulgò rebaptizent. Prælati autem interrogati cur hoc ſtatuant: reſpondent ſe hoc facere, quia ſæpè deprehendunt obſtetrices non ſatis certò & firmiter callere rationem baptizandi: aut etiamſi dum examinantur bene reſpondeant & videantur eam callere, tamen dum viget tale periculũ prolis, facilè turbari, ita vt poſtea vix ſciant an legitimè baptizarint; atque ita ſemper aliquod ſubeſſe periculum, quod in re tanta maximi faciendum eſt, & ſufficiens videtur cauſa, vt poſſit proles ſub conditione rebaptizari. Sed quamuis hæc ratio poſſit ſæpè habere locum, quoties ſcilicet examinata obſtetrix deprehenditur aut non ſatis callere formam eſſentialem baptiſmi; aut ob perturbationem non ſatis ſcire an benè baptizarit, quod facilè ex eius reſponſionibus deprehendi poteſt: tamen non videtur ſufficere vt generatim ſine vllo examine tales rebaptizentur. quia ſæpè poteſt contingere vt obſtetrix deprehendatur ita noſſe ritum baptizandi, itaq; fuiſſe inter baptizandum ſibi præſens, vt non ſit ratio dubitandi de valore baptiſmi.

96 Simili ratione quidam olim in Belgio ſub conditione rebaptizabant omnes baptizatos ab hæreticis: quia credebant eſſe dubium an ipſi ritè baptizaſſent. Et ratio dubij poteſt eſſe, quia etſi hæretici vtãtur communiter legitima forma & materia, tamen tum quia in ſe nequam ſunt; tum etiam præcipuè quia non putant baptiſmum eſſe neceſſarium ad ſalutem, aut eum non aliter prodeſſe baptizato, quàm excitando & confirmando eius fidem, quòd per eum quocumque modo collatum, aut etiam per concionem æqualiter fieri poteſt: parum quandoque curant qua ratione conferatur. Hinc à multis audiui, in Anglia quoſdam Prædicantes dum baptizant proles nobilium, vti aqua roſacea, aut etiam aſpergere ſolas veſtes prolis, ne ei aliqua ratione moleſta ſit aqua frigida corpori aſperſa. Item magnificentiæ cauſa quibuſdam locis aliquando Prædicans formam baptiſmi ex ſede concionatoria pronuntiat, & iubet alium puerum aqua aſpergere. Et quidem ſi conſtet ita collatum baptiſmum, etiam abſolutè, nulla poſita conditione, repetendus eſt: quia certum eſt non valere. Itẽ ſi probabiliter præſumitur ita eſſe collatus, omnino ſub conditione repetendus eſt. Quia tamen eiuſmodi caſus valdè rari ſunt, ſine iuſta ratione præſumendi non ſunt accidiſſe, & minùs prudenter generatim præſumuntur accidere. Quare non iudicarim baptizatos ab hæreticis ſub conditione rebaptizandos: niſi particularis ratio occurrat ſuſpicandi malè fuiſſe baptizatos, cùm de fide ſit eos validè baptizare poſſe.

Quando baptizati ab hæreticis ſub conditione rebaptizãdi ſi.

Nota ſecundò, Quod *Concil. Carthag. 5. cap. 6.* docet, infantes qui neſciunt an ſint baptizati, quando non ſunt certiſſimi teſtes qui id teſtentur, eſſe ſub conditione baptizandos; non eſſe generaliter intelligendum: ſed de iis qui à barbaris omnino infantes à parentibus abrepti ſint; ita vt non poſſit vllo modo ſciri an ante baptiſmum, an poſt eum abducti ſint. Nã de iis Concilium loquitur, vt patet ex fine capitis: aut ſaltem de iis qui a parentibus expoſiti ſunt ſine vllo teſtimonio quòd ſint baptizati. Nam ſi conſtaret tales iuſto tempore à parentibus fidelibus educatos fuiſſe, omnino præſumendi eſſent eſſe baptizati, iuxta dicta Corrol. primo, niſi iuſta eſſet ratio ſuſpicandi contrarium: vt ſi parentes ſcirentur habitaſſe inter infideles, nec habere apud ſe vllos ſacerdotes niſi rariſſimè, & ſolere filiorum baptiſmum differre in aduentum alicuius ſacerdotis, aut quid ſimile. Tunc enim qui nullo modo poſſet certò ſcire an eſſet baptizatus, poſſet ſub conditione baptizari: vt tamen crederetur baptizatus, ſufficeret vnus teſtis, qui id ſe certò ſcire teſtaretur, & de quo non eſſet probabilis ſuſpicio quòd mentiretur. Ita *D. Leo epiſt. 37.* vbi ait: *Cum itaque baptizatũ ſe nec ille recordetur, qui regenerationis eſt cupidus, nec alter atteſtari de eo poſſit,* &c. Vbi clare intimat ſufficere, vt vnus teſtetur eſſe baptizatũ, ne rebaptizetur. Idémq; docet *Suarez hic diſp. 22 ſect. 2. ſub finem.* Et ſic intellige Concil. Carthag. dum videtur requirere plures teſtes. loquitur enim reſpectiuè quòd requirantur plures teſtes pro diuerſis teſtimoniis & temporibus. Nam in hac re vnus teſtis fide dignus ſufficit, vt quod ſibi notum eſt teſtetur; niſi probabilis eſſet ſuſpicio illum mentiri: vt ſi multùm è re ipſius eſſet credi talem eſſe baptizatum. quod poſſet accidere, quando inde penderet valor aut irritatio matrimonij. 97

Concil. Carthagin. 5.

Vnus teſtis ſufficienter probat baptiſmum.

D. Leo.

Suarez. Concil. Carthaginen.

Nota tertiò, Quando quis ſub conditione publicè baptizandus eſt, ſeruandam eſſe formã præſcriptam c.2. de baptiſmo, ſcilicet: *Si es baptizatus, te non baptizo; ſi non es baptizatus, Ego te baptizo,* &c. In priuato tamen baptiſmo ſufficeret hanc conditionem in intentione retinere: quia conditio ita retenta apud Deum idem operatur quod expreſſa. quamuis ob re- 98

uerentiam

nerentiam baptiſmi meliùs ſit eam ſemper exprimere.

99 Not. 4. Satis conſtat inter DD. quando baptiſmus validè fuit collatus, ſed ſine ſolemnibus cærimoniis, has poſtea ſupplendas eſſe. Dubitant tamen an poſito caſu quòd baptiſmus fuit collatus cum debita ſolemnitate, ſed ſecundùm ſubſtantialia inualidè ob defectum intentionis aut formæ; verùm deberent repeti cæremoniæ dum ille ſecundò conferretur. Quidam id aſſerunt, ita *D. Anton. tit. 14, cap. 13. § 12.* Et prob. quia baptiſmus non poteſt extra neceſſitatẽ ſine illis cæremoniis cõferri: vt patet ex *Trid ſeſſ. 7. can. 13. de Sacramẽtis in genere* Atqui nulla tũc eſt neceſſitas omittendi eas cæremonias. Ergo omitti nequeunt ſine peccato. Sed dicendum eſt cæremonias ſemel adhibitas nõ eſſe repetendas. Ita Suarez *hic d. 31. ſect. 6. §. Septimò inquiri poteſt.* Probatur. Quia etſi hę cæremoniæ ſint propter baptiſmum, vt honorificentiùs conferatur, inſtitutæ, ideóque conueniat vt eodem tempore adhibeãtur, quo baptiſmus celebratur: tamen hoc non eſt abſolutè neceſſarium. Nam ſæpè diu pòſt adhibentur, quando baptiſmus ſine iis fuit priùs collatus; & nihilominus quia adhibentur cum reſpectu ad baptiſmum, cenſetur ſimul cum eo conferri: quare idem non dicamus quando diu antè præcedunt, cùm ex iis cæremoniis plures ex inſtitutione ſua magis requirant præcedere baptiſmum, quàm eum ſequi? Confirmat. Quia *Innoc. 3. c. 1. de Sacramentis non iterandis.* docet in Sacramentis imprimentibus characterem quando aliquid omiſſum eſt, nihil eſſe iterandum, ſed illud cautè ſupplendum. Et tamen loquitur etiam eo caſu, quo in Confirmatione aliquid eſſentiale omiſſum erat: vt oſtendam qu. 72. artic. 3. d. 1.

D. Antonin.

Tridënt.

Suarez.

Cæremoniæ non neceſſario ſimul cũ baptiſmo adhibentur.

Innocent.

101 Concl. II. Quando quis, eò quòd eius baptiſmus dubius ſit, poteſt licitè ſub conditione baptizari, is qui aliàs teneretur eum baptizare, tenetur petentem ſub conditione baptizare. Ratio eſt, quia talis habet tali caſu ius petendi baptiſmum à ſuo paſtore: ergo hic tenetur ei ex iuſtitia eum dare, ſicut alia Sacramenta. Ad hoc enim ex officio obligatur.

Vnde ſequitur primò, Parentes eo caſu teneri eum infanti procurare. quia tenentur ei procurare remedia ſalutis.

102 Sequitur ſecundò, Quemuis etiam laicum ex caritate teneri talem petentem ita baptizare, eo caſu quo ob inſtantem neceſſitatem id facere licitè poteſt. Quia cùm talis ſit in notabili neceſſitate (graue enim malum eſt tali caſu incertum eſſe de ſuo baptiſmo) quiuis qui commodè poteſt teneretur ex caritate ei ſuccurrere.

Dubitant autem aliqui. An ſimiliter adultus qui incertus eſt an ſit validè baptizatus, præſertim quando in materia vel forma dubia eſt baptizatus; ita vt vtrinque ſint probabiles DD. ſententiæ: teneatur curare ſe iterum ſub conditione baptizari.

Concl. III. Talis abſque graui cauſa, non poteſt ſuſcipere vllum aliud Sacramentum, niſi priùs ſub conditione rebaptizetur. Probatur, quia aliàs exponit ſe periculo inualidè recipiendi Sacramentum, ſi forte non ſit baptizatus; quod ſine graui neceſſitate illicitum eſt. Nec eum excuſat quòd probabile ſit eum baptiſmum eſſe validum. Sicut extra neceſſitatem conferens Sacramentum in materia dubia, non excuſatur à ſacrilegio, ex eo quòd probabile ſit materiam eſſe ſufficientem. 103

Conclus. IV. Qui incertus eſt an ſit validè baptizatus, etiam in eo caſu in quo probabiles ſunt ſententiæ Doctorum; tenetur ex caritate ſui procurare ſibi baptiſmum ſub conditione conferendum. Probatur, quia tenetur ex caritate ſui vitare probabile periculum æternæ dãnationis: atqui tali ad hoc neceſſarium eſt ſaltem inſtante periculo mortis curare ſe ita baptizari. Ergo ad hoc tenetur. Minor probatur. quia eſt probabile talem non eſſe vere baptizatum: & certum eſt nõ baptizatum ſine contritione non ſaluandum, ſaltem extra martyrium. quia nullum Sacramentum validè poteſt ſuſcipere. Item communiter nobis dubium eſt, an habeamus veram contritionem. Imò credo talem inſtante morte vix poſſe habere veram contritionem, & ſimul nolle ita baptizari, cùm facilè poſſit. quia contritio neceſſariò procedit ex amore Dei ſuper omnia, qui nos efficaciter inclinat ad quæuis aliquo modo probabilia æternæ dãnationis pericula vitanda; præſertim quando hoc facilè fieri poteſt. Vnde ſequitur eum nolendo ita baptizari, exponere ſe probabili periculo moriendi ſine contritione, & conſequenter æternæ damnationis. Quod ſi tamen certò ſciret ſe eſſe in ſtatu gratię, ad illud non teneretur pręcisè ex caritate ſui, quamuis poſſet obligari ratione aliorum Sacramentorum, quæ, niſi ita baptizetur, illicitè ſuſcipit. 104

Dubius de ſuo baptiſmo tenetur rebaptizari

Not. denum tam rebaptizantem eum quem conſtat eſſe baptizatum, quã rebaptizatum Iure ciuili plecti pœna mortis: vt patet ex l. 1. & 2. Codic. Ne ſanctum baptiſma iteretur. Iure autem Eccleſiaſtico plectuntur irregularitate. de qua tamen eſt magna difficultas, quam commodiùs examinabimus in tractatu de irregularitate. 105

Pœna rebaptizantium,

ARTICVLVS X.

Vtrùm ritus quo Eccleſia in baptizando vtitur ſit conueniens?

106 Articulo decimo docet ritus baptiſmi conuenienter ab Eccleſia adhiberi, quod *D. Thomas* ſatis clarè explicat. Si quæ autem poſſit hîc occurrere difficultas, explicabitur qu. 71.

D. Thom.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm conuenienter deſcribantur tria baptiſmata?

107 ARticulo vndecimo docet dari tria baptiſmata, ſcilicet aquæ, flaminis, & ſanguinis, Vbi Nota primò, Solum primum eſſe Sacramentum, & verè ac propriè dici baptiſmum: reliqua tantùm metaphoricè dicuntur baptiſmata: quia nimirum in neceſſitate, baptiſmi defectum ſupplent, eius effectum conferendo quando eum præcedunt. quòd ſi eum ſequantur, non dicuntur baptiſmata, quia baptiſmi vicem non ſupplent, ſed potiùs vicem pœnitentiæ, cuius effectum conferunt.

Eſt vnicus baptiſmus propriè dictus.

108 Not. ſecundò, Aliquos hìc diſputare Vtrùm baptiſmus ſit vnus ſpecie infima. Sed res omnino clara eſt, ſi loquamur de baptiſmo, qui ſit Sacramentum nouæ legis. Nulla enim eſt cauſa cur diſtinguamus vnum ab alio ſpecie, cùm eorum eſſentia conſiſtat in iiſdem rebus, ſcilicet ablutione, & forma verborum legitima intentione prolata. Quòd autem ablutio poſſit fieri immerſione, aut infuſione, ei planè per accidens eſt, quatenus habet rationem ablutionis, ſiue vt eſt materia baptiſmi. Docet hoc apertè *Apoſtolus ad Epheſ. 4.* vbi hortatur Epheſios ad mutuam caritaté. Primò, quia vnum corpus ſunt ſcilicet myſticum, ſiue vna Eccleſia. Secundò, quia vocati ſunt in vna ſpe. Tertiò, quia vnus eſt omnió Dominus, ſiue De⁹. Quartò, quia vna eſt fides. Quintò, quia vnum baptiſma ſcilicet ſpecie, ſicut vna eſt fides. In quem locum pulchrè *D. Hieronymus in magnis comment. Propterea*, inquit, *& fides vna dicitur, quia ſimiliter in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum credimus: & baptiſma vnum. eodem enim modo in Patrē, & Filium, & Spiritum ſanctū baptizamur.* Duo autem alia baptiſmata quæ hic D. Tho. enumerat, tãtùm metaphoricè dicuntur baptiſmata, nec ſunt Sacraméta. Baptiſmata autē Iudæorum & S. Ioannis nullo modo erant Sacramentú nouæ legis, nec conferebant gratiam.

Baptiſmus eſt vnus ſpecie vltima.

Epheſ. 4.

D. Hier.

D. Thom.

ARTICVLVS XII.

Vtrum baptiſmus ſanguinis ſit potiſsimus inter alia baptiſmata?

109 ARticulo duodecimo docet baptiſmum ſanguinis non quidem in ratione Sacramenti (quia non eſt Sacramentum) ſed in ratione effectus ſiue efficacitatis eſſe potiſſimum. De quo nobis hìc eſt agendum; nam de baptiſmo flaminis agemus in materia de Pœnitentia. Nihil enim eſt aliud quàm cõtritio baptiſmum præcedens.

DVBIVM I.

Vtrùm martyrium conferat gratiam vi ſua, ſiue præter meritum patientis, inſtar Sacramenti?

110 TRes hic præcipuæ ſunt ſententię. Prima abſolute negat martyrio ineſſe hãc vim. vnde infert paruulos propter Chriſtum occiſos, niſi priùs fuerint iuſtificati per baptiſmum aut circumciſionem, per martyrium non iuſtificari. Ita *Alexãder 4 p. q. 8 mēb. 9. artic. 5. §. 1.* & *Armacanus l. 8 de quæſtionibus Armeniacis c. 37. in fine*. Et probatur. Primò, quia ita cõferre gratiam eſt ſingulare priuilegiū Sacramentorum. Secundò, quia nulla extat promiſſio Chriſti quo tale quid martyrio promittitur, & ſine promiſſione Chriſti fruſtrà aſſeritur. Tertiò, quia aliàs martyrium poſſet prodeſſe ſine caritate. quod eſt contra Apoſtolum 1. *ad Cor.* 13. Quartò, quia aliàs eſſet Sacramentum. Quintò, quia martyrium deberet conferre hanc gratiam quando iam eſt conſummatum, ſicut Sacramenta eam conferunt, quando iam perfectè ſunt poſita. Hoc tamen videtur abſurdum. Quia cùm martyrium non conſummetur niſi per mortem martyris, hic deberet accipere gratiam poſt hanc vitam. quod eſt abſurdum.

Alexander.
Armacan.

1. Cor. 13.

Secunda ſententia tenet martyrium ita conferre gratiam omnibus non ponentibus obicem ſiue paruulis, ſiue adultis. Ita *D. Thom. in 4. d. 4. q. 3. a. 3. quæſtiuncula* 2. vbi docet martyrium ſupplere vicem baptiſmi; ſibíque obiicit baptiſmum habere vim conferendi gratiam ex opere operato: martyrium vero ſolùm ex opere operantis; & conſequenter non poſſe illius vicem ſupplere præſertim in paruulis, qui mereri non poſſunt. reſpondetq; martyrium non ſolùm habere vim ex opere operantis: probátque ex eo quòd ſæpè ſupra merita patientis remittat pœnas peccatis debitas. Non quidem quaſi velit ad hunc ſolum effectum martyrium habere talem vim (vt quidam volunt) nam ſic non probaret ipſum prodeſſe paruulis, qui habent ſolum peccatum originale remittendum: ſed ex eo quod omnino certú eſt, id, de quo diſputabatur, probat. Et clariùs quæſtiúcula 3. vbi cùm docuiſſet tam baptiſmū quá martyriū habere vim ex paſſione Chriſti ad delendam omnem culpam & pœnam, ſubdit: *Quod enim quidam dicunt, In baptiſmo ſanguinis gratia non confertur; apparet f[illegible]ſum eſſe in pueris qui pro Chriſto occidũtur & in adultis quib. poteſt in ipſo actu paſſionis gratia dari, ſicut & in* 111

D. Thomas.

bapti

baptiſmo aqua ſi ſe ad eam diſpoſuerint, & obicem aliquem nō ponant Spiritui ſancto. Vbi clare docet martyrium conferre gratiam etiam adultis præter meritū patientis, ex vi paſſione Chriſti: quia comparat ipſum baptiſmo tam in ipſa collatione gratiæ, quàm in vi conferendi gratiam, & vtromque dicit hanc vim habere ex vi paſſionis Chriſti: quam efficaciam conferendi gratiam tota illa quæſtione diſtinguit ab illa quam habent merita. Secundò quia probat martyrium habere hanc vim ex eo quod conferat gratiam paruulis, qui mereri nequeunt, & ſubiungit eandem conferre (licet eodem modo) etiam adultis, qui eam non habent. Tertiò, quia vt adulti per martyrium acquirant gratiam, non requirit in iis aliam diſpoſitionem, quàm vt nō ponant obicē. Idem docet in *3. p. q. 87. ar. 1. ad 2.* vt patebit infrà notabili ſecundo. Et hanc ſententiam ſequitur *Suarez diſp. 29. ſect. 2. & 3.* & fauet *Caietan. in dictum locum D. Thom.*

Suarez. Caietan.

Tertia ſententia quaſi media, negat martyrium ita conferre gratiam adultis, concedit tamen iuſtificare paruulos.

112\. Not. Primò, Nos hîc non quærere vtrùm martyrium propriè conferat gratiam ex opere operato, ſed vtrùm vi ſua eam, præter meritum patientis conferat. Hoc enim conceſſo facilè quis illud negaret. quia martyrium non confert hanc gratiam prout eſt opus miniſtri ſiue inferentis; neque ex vi inſtitutionis ſuæ, ſicut Sacramenta. quia ad hoc à Chriſto non eſt inſtitutum. Quare quidquid hac de re ſit, nolumus diſputare de nomine ſed de re.

113\. Not. ſecundò, Multos Scholaſticos, dum hanc quæſtionem eámque quam dubio ſecundo explicabimus diſputant, valdè obſcurè & implicatè loqui. Nam in primis *D. Thom. locis ſupra citatis* apertè tenet ſecundam ſententiam, præſertim in *3. p. q. 83. ar. 1.* vbi docet peccatum veniale non remitti ſine pœnitētia, & ſecūdo loco obiicit ſibi dormiētē in peccato veniali ſi occidatur propter Chriſtum ſine actuali eiuſdē diſplicētia, accipere eius remiſſionem; & reſpondet: *quòd paſſio pro Chriſto ſuſcepta (ſicut ſuprà dictum eſt) obtinet vim baptiſmi. & ideo purgat ab omni culpa, & veniali & mortali, niſi actualiter volūtatē peccato inhærentem.* Vbi etiam plus videtur dicere, ſcilicet martyrium non requirere vllam diſpoſitionem in martyre, vt ei peccata remittantur: Vnde *Caietan. ibidem* ait: *Si quis obdormiret cum propoſito ſequenti die officioſè mentiēdi, atq; dormiens propter Chriſtum occideretur, fore vt et hoc peccatū remitteretur, etſi per baptiſmum tali caſu non eſſet remittendum.* Sed hæc ita crudè accepta, non credo eſſe vera. Nec puto D. Thomam hæc ita voluiſſe aſſerere; ſed ſupponere ita dormiētem habuiſſe priùs aliquam diſplicentiam peccati, non tamen ſufficientem ad eius remiſſionem, atque ita obdormiuiſſe in peccato, atque ita dormienti occiſoque propter Chriſtum remitti peccatū ſine diſplicentia quæ tunc actu ſit cùm datur remiſſio, aut quæ huius ſit ſufficiens cauſa. Et ſanè quidquid ſit, negari nullo modo poteſt, quin *D. Thom. ibi* ſaltem teneat ſecundam ſententiam.

D. Thom. Caietan.

114\. D. Thom.

115\. *Idem tamen in 3. p. quæſt. 66. ar. 12.* vbi docet martyrium præſtare baptiſmo: ſibi ſecundo loco obiicit: *Baptiſmus ſanguinis non valet ſine baptiſmo flaminis, qui eſt per caritatē, &c.* & reſpondet, *quod effuſio ſanguinis non habet rationem baptiſmi, ſi ſit ſine caritate. Ex quo patet quòd baptiſmus ſanguinis includit baptiſmum flaminis; & non è conuerſo.* Vbi videtur planè docere martyrium non habere vim baptiſmi niſi ratione actus caritatis quem includit; atque ita eam non habere ſi ab hoc ſeiunctus ſit. Hinc etiam *2. 2. quæſt. 124. artic. 2. ad. 2.* docet martyrium eſſe actum imperatum à caritate. Eundem ſequuntur ipſius diſcipuli, & ſatis perplexè hanc quæſtionem tractāt. Similiter *Durādus in 4. d. 4. quæſt. 8. in fine* ait: *Ad tertiū dicendum quòd martyrium non ſolum habet efficaciam à caritate patiētis, licet illa requiratur. ſecundum quod dicit Apoſtolus: ſed ex cauſa patiendi. & ex conformitate ad paſſionem Chriſti, propter quod virtus paſſionis Chriſti æquè plenè vel plenius communicatur in martyrio ſicut in baptiſmo.* quæ difficulter intelliguntur. Quomodo enim pleniùs communicatur virtus paſſionis in martyrio quā in baptiſmo, ſi hic ſine actu caritatis poſſit remittere peccata, ille non? Idem facilè quis perſpiciet in aliis multis auctoribus qui pro variis ſententiis citantur, ſi eos attentè legat. Videbit enim eos perplexè loqui, nec ſatis attingere nodum difficultatis. Huius autem perplexitatis videntur eſſe duæ cauſæ. 116 Quòd ſcilicet ex vna parte viderent ab omnibus Patribus mirè extolli efficaciam martyrij in remittendis peccatis, eámque præferri efficaciæ baptiſmi, vt infrà videbimus: idque erat iis neceſſariò concedendum cùm faterentur martyrium infantibus maiorem conferre gratiam quàm baptiſmum, qui tamen ex opere operato eam confert. Ex altera tamen parte propter illud Apoſtoli 1. *ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meum ità vt ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt:* dicebant martyrium debere iungi cum caritate, vt prodeſſet: quæ videntur inter ſe pugnare.

Durand. 1. Cor. 13.

Vt autem hæc poſſint meliùs intelligi, Not. 117 tertiò, Apoſtolum dicto loco agere cum Corinthiis, inter quos, vt patet ex c. 1. & 3. erant graues contentiones & ſchiſmata: multúmque gloriabantur in externis ſuis actibus, in ſcientia, eloquentia, dono prophetiæ atque linguarum, & veras virtutes minoris faciebant. Quare hortatur eos Apoſtolus, vt ſimilia non tanti faciant: ſed magis laborent vt habeant caritatem Dei & proximi. quia niſi ad hanc perueniāt, reliqua nihil proſunt ad ſalutem. Vbi notandum, Apoſtolum non dicere, fidem, eleemoſynam, paſſionem pro fide, &c. nihil prodeſſe niſi procedant ex caritate (hoc enim non eſt verum) quia talia quando fiunt ex gratia præueniente, diſponunt nos paulatim ad caritatem acquirendam; ſed illa non prodeſſe ſine caritate, ſiue niſi vel fiant ex caritate, vel ad eam nos perducant. Tantùm enim volebat Apoſtolus docere Corinthios, nihil dictorum poſſe eis prodeſſe ad ſalutem, quamdiu perſeuerarent in ſuis diſſenſionibus & mutuis inimicitiis.

Quomodo nihil proſit ſine caritate.

Similiter quod Chriſtus dicit *Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuā ponat quis pro amicis ſuis:* non ita intelligendum eſt, quaſi is, qui pro altero moritur, neceſſariò eum 118

Ioan. 15.

ma

maximè amet: hoc enim poteſt eſſe falſum; nam poteſt miles mori pro defenſione ſui principis, ne datam fidem fallat, etiamſi eum oderit: & poteſt quis magis eligere mori quàm negare Chriſtũ impulſus ſolo metu gehẽnæ.) ſed quia mors liberè ſuſcepta pro amico eſt maximum ſignum amoris quod exhiberi poteſt, & communiter maximum amorem arguit. Et ſecundùm dictos modos loquendi intelligendi ſunt Doctores, dum aiunt martyrium nihil prodeſſe ſine charitate, ſcilicet ipſum præcedente, vel conſequente ſiue niſi vel martyr priùs ſit in charitate, vel illud ita ſubeat, vt hanc conſequatur. Item martyrium imperari à charitate, & includere in ſe baptiſmum flaminis: quia ſcilicet eſt actus externus præſtantiſſimus, quem charitas imperare poteſt, & communiter ab ea imperatur, & ſemper cum ea antecedente vel conſequente coniunctus eſt: atque ita martyr qui priùs commiſit aliquod peccatum, in fine ſemper vel actu, vel habitu contritus eſt: & hoc modo martyrium includit baptiſmum flaminis. Et hac ratione diuerſa loca Diui Thomæ, multique auctores conciliari poſſunt, qui aliàs inter ſe atque adeò ipſi ſecum omnino videntur pugnare. His poſitis ſit.

D. Thom.

119 *Infantes martyrio iuſtificātur.*

CONCL. I. Certum eſt martyrium conferre infantibus gratiam præter omne eorum meritum cuius tunc incapaces ſunt. Eſt hoc tempore communis.

Probatur primò ex ſenſu totius Eccleſiæ, quæ infantes ab Herode occiſos colit tanquam martyres; quos clarum eſt nullum habuiſſe proprium meritum, cùm hoc ſupponat liberum rationis vſum, quo illi caruerunt. Gratis enim omnino fingitur à quibuſdã, iis vſum rationis fuiſſe acceleratum. Imò videtur hoc eſſe contra ſenſum Eccleſiæ, quæ vocat eos Innocentes; non ſolùm quia nunquam peccarunt, ſed per antonomaſiam, quia peccare per ætatem non potuerunt: quod falſum eſſet ſi fuiſſent vſi ratione. Simili ratione in hymno ad Laudes vocat Simplices quaſi doli incapaces ob defectum rationis.

120 Reſpondent aliqui, Coli ab Eccleſia, quia erant iuſtificati per circumciſionem. Sed contra primò, Longè eſt veriſimilius, fuiſſe inter illos multos non circumciſos, vel quòd nondum eſſent octo dies nati, vel quòd eſſent filij gentilium, qui multi tunc permiſti Iudæis habitabant, omnéſque infantes abſque delectu in omnibus finibus Bethleem occiſi ſunt. Eccleſia autem omnes omnino ſine diſtinctione colit. Secundò, quia Eccleſia eos colit vt martyres, vt patet ex toto eorum officio: per circumciſionem autem non erant martyres. Tertiò, quia clarè ſatis patet ex honore, quo Eccleſia eos colit, quòd ipſis maiorem adſcribat ſanctitatem, quàm quæ per circumciſionem conferebatur.

121 Probatur ſecundò, *Marci* 8. vbi generatim Christus dicit: *Qui perdiderit animam ſuam propter me & euangelium, ſaluam faciet eam.* quam ſententiam generatim etiam de infantibus Patres intelligunt: nec eſt ratio cur eam ad ſolos adultos reſtringamus. Hinc auctor ſermonis de

Marc. 8.

ſtella & Magis apud Cyprianum in fine loquens de occiſis ab Herode ait: *Hi nuper cruore lacteo loti primitias baptiſmi martyrio conſecrarunt: tradentes poſteris formam, vbi neceſſitatis articulus excluſerit moram, non minus ad lauacrum animæ ſanguinem eſſe efficacem, quã ſanctificata verbis ſolennibus aqua.* Et *S. Leo ſermon. 2. de epiphan poſt medium* de iiſdem ait: *Noua gloria* (ſcilicet Chriſtus) *coronabat infantes, & de initiis ſuis paruulorũ primordia conſecrabat; vt diſceretur neminem hominum diuini incapacem eſſe Sacramenti, quando etiam illa ætas gloriæ eſſet apta martyrij.* Ex quo clarè patet, non ſolis Sacramentis, ſed etiam martyrio ſingulare hoc priuilegium eſſe conceſſum, vt gratiam præter meritum conferat; ne cuiquam damno ſit, propter Chriſtum priuari vita. *D. Leo*

Patet ſecundò, Martyrium in his ſupplere locum baptiſmi: idque efficaciore longè modo, maiorem ſcilicet gratiam tribuendo, eò quòd efficaciùs nos Chriſto aſſimilet. Vnde *D. Clemens. l. 5. conſtit. apoſt capite 7.* docet nondum baptizatis mortem pro Chriſto obitam cedere in veriorem baptiſmum: quia reipſa commoriuntur Chriſto, alij tantùm figura. *D. Clemens.*

Dices, *Trid. ſeſſ. 6. c. 4.* docet tranſlationem à peccato ad gratiam poſt promulgatum euangelium ſine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non poſſe. Atqui paruuli non poſſunt habere votum Sacramenti. Ergo niſi ipſum realiter ſuſcipiant, iuſtificari non poſſunt. 122 *Trident.*

Reſp. Concilium loqui de eo quod ordinariè, & per media à Deo ad noſtram ſalutem inſtituta fieri ſolet, quale non eſt martyrium. Agit enim contra hæreticos noſtri temporis, qui negant baptiſmum eſſe pueris neceſſarium, affirmantq; illos ſine eo etiam ordinariè in fide parentum poſſe ſaluari. Vnde *ſeſſ. 7:* eoſdem damnans, & hanc ſuam ſententiam explicans *can. 5. de baptiſm.* ait: *Si quis dixerit baptiſmum eſſe liberum, hoc eſt non neceſſarium ad ſalutem, anathema ſit.*

Not. Infantem in vtero matris occiſum eſſe verè martyrem, ſi occiſor etiam eum in odium fidei intendat occidere, vt communiter DD. aſſerunt. Vtrùm verò etiam ſit martyr quando ille neſcit matrem eſſe grauidam, aliqui aſſerunt, alij negant: Ego omnino crediderim eſſe martyrem, ita *Henr. de bapt. c* 38 & alij. Probatur. quia verè occiditur propter Chriſtum. Plaga enim qua occiditur, verè ei infertur in odium fidei. Etſi enim occiſor non intendat ei inferre plagam, verè tamen eam plagam, qua infans moritur, infert ex odio fidei. Confirm. quia verè eſſet martyr qui occideretur ab eo qui tantùm vellet eum in odium fidei grauiter vulnerare, & expreſsè nollet occidere: etiam eo caſu quo verbera per ſe non ſufficerent ad inferendam mortem, ſed tantùm ratione conditionis perſonæ ab occiſore ignoratæ. quo caſu huius mors non magis, imò minùs eſſet intenta: quàm illius pueri, quæ ſaltem concomitanter eſſet intenta. 123 *Occiſus in vtero matris poteſt eſſe martyr.* *Henriquez*

CONCLVS. II. Longè verius eſt martyrium etiam adultis conferre gratiam ſupra eorum meritum, ſiue maiorem quàm aliàs per opus æquè difficile eadem intentione & feruore factum mererentur. 124 *Martyrium confert gratiam ſupra meritum.*

Probatur primò ex Scriptur. Quia Chriſtus

Matth.

Matth. 10. Marc 8. Luc. 9. Joan. 12. *Mat.10.v.39.& Marci 8.v.35.& Lucæ 9.verſ. 24. Ioan.12.v.24.* ſingulare aliquid promittit pro ſe morientibus. Atqui nihil ſingulare iis daretur, ſi non plus acciperent, quàm opere ſuo mererētur, hoc enim omni bono operi commune eſt. Ergo martyres aliquid plus accipiunt.

Prob.2.ex Patribus, qui propter loca Scripturæ citata tribuunt vbiq; martyrio maiorem vim ſanctificandi, quàm baptiſmo: atqui in hoc confertur ſuſcipienti gratia præter vel ſupra eius
D Clem meritum. Ergo etiam in martyrio. Vide *Clementē Papam Apoſt.conſt.l.5.c.5.* vbi ait: *Qui martyrium conſequi meruit, gaudeat in Domino, quod tantam coronam eſt adeptus: & quamuis fuerit catechumenus, lætus diſcedat. Paſſio enim quam pro Chriſto ſuſtinet, cedet ei in veriorem baptiſmum: quoniam ipſe reipſa commoritur Chriſto, alij figura.* Vbi non dicit, paſsionem ei cedere in veriorē baptiſmum, quia ſubit eā ex maiore caritate, ſed quia reipſa
D. Cyprian. Chriſto commoritur. *Cyprianus epiſt. 73. Nunquid*, ait, *poteſt vis baptiſmi eſſe maior aut potior quàm confeſſio, quàm paſſio, vt quis coram hominibus Chriſtum confiteatur, & ſuo ſanguine baptizetur?*
D. Auguſt. Item *D. Auguſtinus lib.13.de ciuit.c.8.* cùm probat martyrium habere vim delendi omnia delicta, *qui enim dixit; Niſi quis renatus fuerit*, &c. *idem dixit: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.*

125 Prob.3. Quia videtur hic eſſe ſenſus Eccleſiæ, quæ ſingulari ſemper honore martyres proſequitur tanquam ſingulariter ſanctos, etſi quandoque ſtatim poſt conuerſionem facili morte martyrium ſubierint.

Demum quia neceſſariò debemus dicere martyrium ita conferre gratiam infantibus, eámque non ſolùm ad ſalutem neceſſariam, qualem conferebat circumciſio: ſed omnino excellentem etiam iis qui iam iuſti ſunt: vt patet ex concluſ. prima. Ergo etiam adultis: quia in his habet propriè & formaliter rationē martyrij & confeſſionis Chriſti: in illis tantùm materialiter. Nec vlla eſt ratio cur concedamus hanc vim martyrio illato paruulis, & negemus illato adultis: cùm eam non habeat in gratiam paruulorum (vt contigit in circumciſione, quæ ideo ſolùm iuſtificabat paruulos, quia per proprios actus nullo modo poterant iuſtificari) ſed vt proprium priuilegium; nec alicui damno ſit pro Chriſto mori.

126 Ad primum argumentum pro primæ ſententia allatum, negandum eſt id quod ſumitur: vt patet ex dictis.

Ad ſecundum Reſpondeo, extare talem promiſsionem multis Scripturæ locis, vt patet ex probationibus vtriuſque concluſionis. Ad tertium negandum eſt aſſumptum, vt patet ex Not. 3. Ad quartum nego aſſumptum: quia martyrium non eſt cæremonia ſacra à Deo ad noſtram ſanctificationem inſtituta, quod eſt de eſſentia Sacramenti. Ad quintum Reſp. Martyrium conferre gratiam, quando martyr iam eò perductus eſt, vt naturaliter nunquam poſſit ampliùs vti vllo ſenſu; vt patebit ex dubio tertio.

DVBIVM II.

Quam diſpoſitionem requirat martyrium in adultis?

NOt. Duobus modis poſſe aliquid requiri vt 127
quis martyrij fructum percipiat. Primò, per ſe, & extrinſeca ratione martyrij, ſine quo omni alia obligatione excluſa, martyrij effectus non poſsit haberi.

Secundò, per accidens, ratione alicuius obligationis extrinſecè aduenientis, quæ tamen ſæpe occaſione martyrij hîc & nūc obligat. v.c. ſi paſſurus martyrium teneatur ad reſtitutionem pecuniæ aut famæ; obligatur hoc ſtatim facere ſi poſsit, quia poſtea nunquam poterit facere. Similiter tenetur baptizari, ſi nondum ſit baptizatus. & conſcius ſibi peccati mortalis, confiteri, ſi poſſit: non propriè vt diſponat ſe ad martyriū, ſed vt impleat præceptum baptiſmi & confeſsionis: aliàs peccabit mortaliter; ſicut etiam peccaret parens qui iamiam occidendum propter fidē puerum non baptizaret cùm poſſet: quanquam puer non deſineret eſſe martyr. Similiter ratione 128
præcepti caritatis poteſt aliquis obligari, vt internum actum caritatis in ſe excitet. Nam ſi vnquam illud præceptum per ſe ad hoc obliget, maximè obligat inſtante morte, cùm in hac vita ampliùs impleri non poſsit. Sed qua ratione, & quando præceptum caritatis obliget, vt actu interno diligamus Deū ſuper omnia, ſpectat ad materiam de caritate. Similiter communiter docēt, conſcium ſibi peccati mortalis, quando non poteſt confiteri, aut baptizari, teneri ad contritionem vi præcepti contritionis, quod peccatorem per ſe obligat in tali caſu. quia niſi tūc conteratur, nunquam aliàs poterit conteri. quod etiam maximè obligat peccatorem moriturum ratione periculi, cui aliàs ſe ſponte exponeret, cùm non ſit omnino certum, martyrium ſine contritione ad iuſtificationē peccatoris ſufficere, tenetur enim quiuis ex caritate ſui ipſius in eo articulo certam & ſecurā viam ſequi, cùm de æterna ſalute irrecuperabiliter amittēda agatur. Cōfirmatur, quia qui ſine neceſſitate, iuſtáve cauſa exponit ſe periculo vitæ corporalis, ſecundùm omnes grauiter peccat: quia quiuis tenetur vitam ſuam, prout poteſt conſeruare: Ergo multò magis peccat, qui ſine iuſta cauſa nolendo conteri exponit ſe periculo æternæ damnationis, quia hanc multò magis tenemur cauere, quàm mortem corporis.

Dices, Moriturus conſcius ſibi peccati morta- 129
lis ſi poſſit confiteri, non tenetur cōteri, ſed ſufficit eum atteri. Ergo idem dicendum eſt de futuro martyre, etſi confiteri nequeat. Reſpond. (quicquid ſit de antecedente, de quo agemus in materia de pœnitentia) negando conſequentiam; quia certius eſt ſufficere attritionem, vt quis iuſtificetur per confeſſionem, quàm vt iuſtificetur per martyrium. Adde in vtroque caſu ſæpè neceſſarium eſſe, vt quis conetur conteri, vt vel ſic habeat veram attritionem, cùm ſæpe nobis contendum ſit ad ſumma, vt vel mediocria aſſequamur. quod maximè vrget in martyre, qui

ſi non excitet ſe ad amorem Dei, ſed tantùm ad horrorem inferni, aut deſiderium gloriæ, exponit ſe periculo ne fidem neget, cogitando ſe facilè poſtea per pœnitentiam periculum damnationis euaſurum.

130 Quòd ſi quis ratione diſtractionis, naturalis obliuionis, aut ignorantiæ, ab obſeruatione horum præceptorum excuſetur, vt ſaltem eorum omiſſione non peccet mortalitèr, nihil obſtabit quin percipiat fructum martyrij ſi conditiones per ſe requiſitas habeat, de quibus hîc propriè diſputamus. Maxima autem eſt difficultas quales requirantur in peccatore. qua in re duæ ſunt extremæ ſententiæ. Quidam enim volunt ſemper requiri contritionem ſaltem implicitam, qualis eſt amor Dei ſuper omnia, propter illud Apoſtoli 1.*ad Corint* 13. *Si dedero corpus meũ, ita vt ardeã, caritatẽ autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Sed hinc nihil probari ſatis oſtendi dub.1. nu.3.

1.*Cor.*13.

131 Alij contrà volunt ſufficere ſolam voluntatẽ patiendi mortem pro Chriſto, ſine vllo dolore de peccatis; ſaltem in eo qui peccatorum nõ recordatur. Fundamentũ huius ſententiæ eſt, Primò, quia Chriſtus *Marc.*8.*& Luca* 9. generatim dicit eum qui perdiderit animam ſuam, eam ſaluam facere. Secundò, quia Patres martyrio ſingularem tribuunt vim ſanctificãdi ſupra baptiſmum: Ergo videntur pro eo requirere minorem diſpoſitionem quàm pro baptiſmo. Tertiò, quia Eccleſia ſine vlla dubitatione colit omnes pro Chriſto occiſos, dicitque fieri martyri iniuriam, ſi pro eo oretur: vt habetur *c.Cum Marthæ, de celebratione Miſſarum* §.3 *loco.* quaſi ſola mors pro Chriſto obita ſit ſufficiens ſignũ ſanctitatis. Niſi autẽ dicta diſpoſitio ſufficeret, ſæpe eſſet dubiũ an eſſent martyres, cùm neſciamus an habuerint contritionem, maximè ij de quibus conſtat paulò ante fuiſſe in peccato mortali. Ita *Vega lib.6 in Trident.c.*36.& videtur inſinuare *D.Thom. infr.q.*87 *a.*1.*ad* 2. vbi ait, martyrium purgare ab omni peccato veniali & mortali, niſi actualiter voluntatem peccato inuenerit inhærentem. Docet etiam eam *Soto in* 4.*d.*15 *q.*1.*art.*2.*concl.*3. ſed ex alio fundamento. quia ſcilicet putat omnem voluntatem ſubeundi martyrium continere verum actum caritatis, & conſequenter vltimam diſpoſitionem ad gratiam.

Marc 8. *Luc.*9.

Vega. D. Thom.

Soto.

132 Concl I. Voluntas ſubeundi martyrium non continet in ſe neceſſariò dilectionem Dei ſuper omnia. Ita *Suarez. d.*29.*ſect.*3. Probatur. quia poteſt quis velle ſubire martyrium, vt obtineat regnum cælorum, aut vt euadat infernum; ita vt hæc voluntas tantùm proficiſcatur ex virtute ſpei. Sicut enim poſſem velle ſubire graues pœnitentias, vt infernum aut purgatorium euadam, ita etiam poſſum velle ſubire mortem; & hac conſideratione multi ſæpe martyres ſe ad conſtantiam excitarunt, idque auctoritate Chriſti *Matth.*10. iubentis, ne timeamus eos qui corpus occidunt, ſed eum qui poteſt mittere animam in gehennam.

Suarez.

Matth. 10.

133 Nec obeſt illud Chriſti Ioan. 15. *Maiorẽ dilectionẽ nemo habet, quàm vt animã ſuam ponat quis pro amico ſuo.* Tantùm enim docet hoc eſſe maximum ſignum amicitiæ, quando fit pro amico præciſè in eius gratiam; ſicut Chriſtus ſuam pro nobis animam poſuit, vt dixi dub.1.

Ioan. 15.

Conclvs. II. Martyrium requirit, vt mors inferatur non reſiſtenti, idq; in odium Chriſti aut veræ fidei, aut alterius veræ virtutis. Patet, quia cauſa non autem pœna facit martyrem. Nec poteſt dici propter Chriſtum aut iuſtitiam occiſus, qui neque ob Chriſti, neque ob fidei, aut alterius veræ virtutis defenſionem occiditur. Similiter etſi glorioſum & valde meritorium ſit pro fide bona intẽtione pugnando mori; nullus tamen dixerit, eos eſſe verè martyres, qui in pugna contra hæreticos, aut infideles incumbunt, etiamſi hi ad fidem euertendam pugnent. Quia hîc & nunc magis occidunt reſiſtentes victoriæ cauſa, quàm in odium fidei. Secùs eſſet ſi volentes ſe iam dedere, & abiicientes arma hæretici in odium fidei occiderent. 134

Qui pugnãtes contra infideles occiduntur, non ſunt martyres.

Conclvs. III. In iuſto ſufficit libera mortis ob defenſionem veræ alicuius virtutis illatæ acceptatio, vt ipſe martyrij effectum conſequatur. Eſt ferè cõmunis, & videtur certa. Quia hic verè implet à Chriſto requiſita ad martyriũ. Nam verè patitur propter iuſtitiam; atque ita ipſius eſt regnum cælorum, vt dicitur *Matth.*5.*v.*10. 135

Matth.

Nota quoſdam docere eum qui ſubiret mortem propter virtutem aliquam moralem, vel articulum (vt aiunt) ſupernaturalem nõn fore martyrem, niſi id faceret ex affectu caritatis: quia, inquiunt, non iuſtificaretur. Sed etſi hæc ratio eſſet vera (de qua agemus concl.6.) tamen non probaret abſolutè ad rationem martyrij non ſufficere ſubire mortem ob defenſionem veræ virtutis moralis. Quia etſi hoc nõ ſufficeret in peccatore propter obicem peccati; ſufficeret tamẽ in iuſto vt patet ex dictis. Cõfirm. Quia qui patitur propter iuſtitiam, ſiue veram aliquã virtutem, verè patitur propter Chriſtum, ſiue Deum, qui omnis iuſtitiæ & virtutis fons eſt, & in cuius honorem, omnis iuſtitiæ ac virtutis defenſio, præſertim facta à iuſto cedit: ſicut eiuſdem oppugnatio ac defectio cedit in Dei iniuriam.

Iuſtus occiſus ob virtutem moralem eſt martyr.

Concl. IV. Probabilius eſt in iuſto non requiri, vt poſitiuo aliquo actu acceptet martyrium, cùm poſſit eſſe martyr, qui id refugit, modò non ſit ita affectus, vt vellet negare fidem, ſi videret ſe aliter non poſſe mortem effugere. Quare ſufficit, vt quis habeat eius voluntatem interpretatiuam, aut habitualem: qualis eſt Primò in eo, qui fugiens Tyrannum, à quo compellitur ad impia, in fuga ſubitò configitur. Secundò, in eo qui ſollicitatus ad defectionem a fide, quia hanc recuſauit, dormiens occiditur. Imò videtur ſufficere, vt in odiũ fidei occidatur, etſi de cõfeſſione priùs nihil cogitarit, v.c. ſi in ſubito hoſtium incurſu deprehendatur dormiens, & in odium fidei occidatur. Colligitur apertè ex *D. Tho. infrà q.*87.*a.*1.*ad* 2 Et ibidem expreſsè docet Caiet. & aliqui recentiores. 136

In iuſto nulla alia requiritur diſpoſitio.

D.Thomas. Caietan.

Et probatur primò, Quia hîc verè perdit animam propter Chriſtum, quòd videtur ſufficere ad martyrium, cùm hoc nõ conſiſtat in actione, ſed in paſſione. 2. Quia infantibus hoc modo obita mors ſufficit ad martyrium; cur non etiam adultis iuſtis?

Dices, Infantes etiam validè baptizantur, etſi id nulla ratione petierint, non tamen adulti. Sed hoc 137

Cur minùs requiratur positiua acceptatio ad martyrium quàm ad baptiſmum.

hoc non ſatisfacit, longè enim hîc diuerſa eſt ratio. Primò, quia per baptiſmum ſuſcipitur nouus ſtatus, & obligatio, quia à libero conuenit liberè ſuſcipi: ſecùs eſt in martyrio. Secundò, quia baptiſmus eſt inſtitutus ad remiſſionem peccati. Et ſi autem conueniat infantes, qui non peccarunt propria voluntate, ſine propria voluntate iuſtificati; non tamen conuenit adultos ita iuſtificari, quia propria voluntate peccarũt. Vnde nec martyrium adultos peccatores iuſtificat ſine proprio motu voluntatis. In iuſtis autem hæc locum non habent, cùm non agatur de eorum ad Deum cõuerſione, ſed de munere quodam accipiendo, quo damnum quod Dei cauſa patiuntur, eiuſdẽ liberalitate compenſetur. Adde id quod ſumitur
138 non eſſe verum in iuſto, qui phreneticus poſſet validè baptizari, vt ſtatim dicam. Confirmatur, quia iuſtis habitualiter ſaltem talis mors eſt voluntaria; quia ratione charitatis infuſæ habitualiter inclinantur ad mortem Dei cauſa ſubeundam. Cùm itaque talis habitualis voluntas ſufficiat, vt quædam Sacramenta cum effectu ſuſcipiantur; nam Confirmatio, Extrema vnctio, atque Baptiſmus validè conferuntur cuiuis priùs per contritionem iuſtificato, & iam omnibus ſenſibus deſtituto, vt oſtendi qu. 64. art. 8. dub. 5. cur non etiam ſufficiat ad effectum martyrij, cũ Patres dubio primo citati huic maiorẽ vim tribuant quàm baptiſmo, & vt patet ex dictis, baptiſmus ex ſe magis exigat, vt voluntariè ſuſcipiatur quàm martyrium?

139 Nec refert, quòd talis fortè, ſi ei mors vigilanti proponeretur, præ timore negaret Deum; quia hæc conditionalis propoſitio nihil ponit in re, atque ita nec obeſt. Hinc patet idem dicendum eſſe de peccatore, de omnibus ſuis peccatis attrito, poſito quòd attritio ſit ſufficiẽs diſpoſitio ad effectum martyrij, vt oſtendam concl. 6. Ratio eſt, quia vera attritio ſaltem qua quis deteſtatur peccata propter timorem inferni, vel ſpem gloriæ, implicitè continet propoſitum ſeruãdi omnia mandata, & conſequenter potiùs moriendi, quàm negare fidem. quod propoſitum habitualiter manet in dormiente: atque ita ſi tunc occidatur in odium fidei, cenſetur habitualiter martyrium acceptare.

140 Concl. V. In peccatore neceſſaria eſt vel formalis, vel virtualis pœnitentia, ſiue auerſio à peccatis, vt ipſe aſſequatur effectum martyrij.

In peccatore requiritur pœnitẽtia.

Trident.

Prob. primò ex *Trident. ſeſſ. 14 cap. 1* vbi docet pœnitentiam omni tempore fuiſſe neceſſariam ad peccati mortalis remiſſionem. vbi tamen loquitur de remiſſione acquirenda per Sacramenta, quæ ex opere operato peccata remittunt, & ad hoc directè ſunt inſtituta. Et ratio eſt; quia conuenit omnino vt is qui propria volũtate ſe à Deo ad peccatum conuertit, rurſum eadem voluntate à peccato ſe ad Deum conuertat. Confir. quia aliàs tali peccatum manet interpretatiuè voluntarium, atque ita habet in ſe obicem gratiæ, quẽ Deus nunquam per ſe tollit, vt patet in Sacramentis, & ex definitione Trident. & conuenientia iam data. Gratis autẽ omnino excipitur martyrium, cùm nullum ſit firmum huius exceptionis fundamentum: cùm in Scripturis non minùs promittatur gratia ſuſcipientibus baptiſmum,

Trident.

vel pœnitentiam quàm pro fide morientibus. 141

Prob. 2. Quia aliàs hæretici, vel ſchiſmatici, qui occiderentur eò quòd nollent peierare, aut fornicari, eſſent veri martyres, ſi modò ex eo quòd propter diſtractionem non cogitarent de ſua hæreſi aut ſchiſmate, contingeret eos inter moriendum, nullo modo actu peccare. quod tamen apertè falſum eſt, & contra ſenſum totius Eccleſiæ.

Aliqui reſpondent, negando hoc ſequi, taleſ- 142
que non fore martyres, quia fides neceſſitate medij requiritur ad martyrium. quia ſine hac nulla poteſt eſſe virtus ſupernaturalis in morituro pro qua occidatur, ideóque tales non morituros pro aliquo fine ſupernaturali, atque ita nec habituros in ſe cauſam ſufficientem martyrij, qualis eſt ſolus Deus, vt finis ſupernaturalis, aut virtus aliqua ſupernaturalis.

Sed contra primò, Hæc non habent locum in 143
ſchiſmatico non hæretico. quia hic poteſt habere veram fidem, & ideo occidi, quia eam non vult negare.

Secundò, non eſt per ſe neceſſarium, vt martyr habeat fidem priuſquam hæc ei per martyrium infundatur: vt patet in infantibus. Tertiò, poteſt etiam hæreticus malle mori quàm negare myſterium Trinitatis, aut alium verum articulum fidei, quem credit, aut quàm velle fornicari, eò quòd id credat contra dignitatem Chriſtiani hominis. Nec eſt opus, vt hæc voluntas ſit ſupernaturalis. quia hoc tantùm neceſſarium eſt, aut ad meritum, aut ad tollendum obicem peccati per ſufficientem ab eo auerſionem: martyrium autem confert gratiam citra omne meritum, vt patet in infantibus, & ſecundùm illos non requiritur ablatio obicis ad eius effectum.

Concl. VI. Quando peccator obliuione, aut 144
alia ratione excuſatur ab obſeruatione præcepti caritatis erga Deum & ſeipſum, aut contritionis (de quo dixi initio dubij) ſufficienter diſponitur per attritionem, vt per martyrium iuſtificetur. Ita *D. Thom. in 4. d. 4. ar. 3. qu. 4. Gabr. ibi. qu. 4. artic. 2. concl. 9. Durand. quæſt. 8. art. 1. Suarez. d. 29. ſect. 3. & alij.*

D. Thom. Gabriel. Durand. Suarez.

Probat. primò, Patres communiter tribuunt martyrio maiorem vim iuſtificandi, quam baptiſmo: atqui talis diſpoſitio ſufficit in baptiſmo; ergo etiam in martyrio. Probat. ſecundò, Quia Patres communiter fatentur peccata mortalia aliquando remitti per martyrium: atqui hoc eſſet falſum, ſi neceſſaria eius diſpoſitio eſſet contritio: ergo non eſt neceſſaria. Minor patet, quia tunc ſemper peccatum remitteretur ante martyrium per contritionem.

Reſpondent aliqui, ideo martyrium dici ha- 145
bere maiorem vim iuſtificandi quàm baptiſmũ, & remittere peccata; quia includit in ſe actum perfectiſſimum caritatis, à quo illi effectus omnes procedunt. Sed contrà, ſi loquamur de actu interno caritatis, hũc martyrium nec neceſſariò nec ſemper includit: vt patet in paruulis ante baptiſmum occiſis, qui ſecundùm omnes Patres veriſſimi ſunt martyres ſine vllo tali actu: quod eſſet falſum, ſi martyrium talem actum in ſe neceſſariò includeret aut poſtularet.

Martyrium non includit neceſſariò actum internum caritatis

Dices, In adultis martyrium intrinſecè inclu- 146

dit talem actum, non tamen in paruulis. Sed hoc gratis dicitur, & ſine vllo fundamento. Atque inde ſequeretur martyrium paruulorum tantùm imperfectè & analogicè eſſe martyrium reſpectu martyrij adultorum: quia hoc eſſentialiter includit etiam aliquam ingētem perfectionem, à qua propriè habet, quòd ſit martyriũ, quam illud nō includit. Confirmat. primò. Quia ſi eſt de intrinſeca ratione martyrii actus elicitus caritatis, ſine hoc nullibi reperiretur verum martyrium, ſicut ſine anima rationali non reperitur verus homo: & conſequēter in paruulis non erit verum martyrium. Quòd ſi ille actus non ſit de intrinſeca ratione martyrii, ergo eum intrinſecè etiam in adultis non includit.

147 Dices, Talem actum non eſſe quidem de intrinſeca ratione martyrii, ſed hoc in adultis eum neceſſariò præſupponere, non autem in paruulis. Sicut baptiſmus eſſentialiter in illis præſupponit intentionem aliquam ſuſcipiendi Sacramenti, non tamen in paruulis. Sed præterquam quòd illud ſine ratione dicitur, vt patet ex dubio primo, notab. 3. vbi ad fundamenta huius ſententiæ reſpondi, non ſatisfacit difficultati propoſitæ. Quia cùm hoc modo martyrium non includeret in ſe talem actum, ſed eum præſupponeret, ſicut baptiſmus illam intentionem; ſequeretur ipſum non remittere peccata mortalia, nec
32 habere ad hoc vllam vim, ſed præſupponere iam eſſe remiſſa. ſicut ſi baptiſmus nunquam poſſet conferre ſuum effectum, niſi iam antè contrito, male diceretur remittere peccata, aut ad hoc habere vim: vt ii contra quos diſputamus etiam fatentur. Confirmatur ſecundò. Quia dato caſu quòd aliquis adultus eſſet primùm iuſtificatus per baptiſmum, præcedente ſola attritione, & is ſtatim pòſt raperetur ad martyrium, & lubens illud ſubiret propter ſpem futuræ gloriæ, excitatus illis verbis Chriſti: *Qui me confitebitur coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in cælis eſt*: ille ſine dubio eſſet verè martyr, cùm tamen nunquam elicuiſſet actum caritatis. Et quamuis aliqui inſinuent talem non fore martyrem: tamen hoc eſt contra communem ſenſum fidelium, atque ipſorum Patrum, & martyrum, qui ſæpiſſimè ſe & alios huiuſmodi promiſſionibus, & metu ſupplicii ad martyrium excitabant; ita vt quidam videantur maximè fuiſſe moti, & fortè ſolis eiuſmodi cogitationibus: & Eccleſia eos certò colit vt martyres, cùm tamen non ſit fundamentum, vnde poſſit cognoſcere eos actus caritatis eliciuſſe.

148 Reſpondent ſecundò, Martyrium dici remittere peccata; quia remittit pœnas peccatis debitas. Sed quamuis hæc propoſitio, *Remitto tibi peccata tua*, poſſit quandoque in hoc ſenſu ſumi, vt oſtendam in materia de Pœnitentia: tamen hoc loco hæc reſponſio non ſatisfacit. Primò, quia quando aliquid dicitur abſolutè habere vim remittendi peccata, ſecundùm communem ſenſum intelligitur de poteſtate remittēdi culpam, maximè quando dicuntur quæuis peccata per ipſum remitti. Hic enim modus loquendi plus aliquid indicat, quàm illud tantùm habere poteſtatem remittendi pœnas peccatis remiſſis debitas. Secundò, quia Patres dicunt martyrium de-

Martyrium habet vim remittendi etiam ipſam culpam.

lere planè & abluere peccata. quòd propriè dici non poſſet niſi maculam deleret. Tertiò, quia comparant atque adeò præferunt hanc eius efficaciam baptiſmo. quod falſum eſſet, niſi poſſet ipſam culpam delere.

Probatur concluſ. tertiò, Quia martyrium 149
habet ex ſe vim producendi gratiam in patiente ſupra omne eius meritum: vt patet in infantibus & dictis dubio primo. Ergo poteſt eam producere in quouis ipſum patiente modò non ponat obicem, & conſequenter attrito remittere peccata mortalia. Conſeq. probatur, quia ideo præcisè Sacramenta habent vim producendi gratiam in omnibus qui non ponunt obicem, quia vi ſua ſupra merita ſuſcipientium poſſunt producere gratiam.

Contra dicta alij obiiciunt primò, Quòd nullibi in Scripturis extet talis promiſſio. quod probāt, quia Luc. 12. & alibi, vbi in Scriptura promittitur ſalus martyribus, promittitur ſolùm iis, qui perdunt animam propter Chriſtũ. Atqui illi ſoli poſſunt dici perdere animā propter Chriſtum, qui mortem ſubeūt ex amore Chriſti: Ergo martyrium includit actum amoris. Reſpond. negando minorem. Videtur enim apertè falſa. Primò, nam aliàs hæc ſententia non comprehenderet paruulos, qui, vt patet, eiuſmodi actum habere nequeunt; quod tamen falſum eſt. nam Eccleſia abſolutè vocat eos martyres, dicitq; occiſos propter Dominum, eò quòd Chriſtum non loquendo ſed moriendo cōfeſſi ſint. Secundò, quia ipſe Chriſtus *Matth.* 10. *v.* 28. excitās ſuos ad fortiter ſubeundũ martyrium ait: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autē non poſſunt occidere: ſed potius timete eum qui poteſt & animā & corpus perdere in gehennam.* Similiter v. 32. excitat eos ad idē ſpe gloriæ: & ideo ſimilibus cogitationibus ſæpe Sācti ſe excitabant. quę ſanè fuiſſent vanæ, ſi nō potuiſſent eſſe martyres niſi ſubiiſſent mortem ex affectu amoris. Imò debuiſſent ab eiuſmodi cogitationibus auocari ad effectum amoris in ſe excitandum: præſertim ii qui ſubitò propter gloriā quam miraculosè videbant martyribus paratam conuerſi ſunt, & ſtatim affecti ſupplicio: qualis fuit vnus ex XL. martyribus paſſis ſub Licinio. quos ſanè ſecundùm eam ſententiam neſcio qua ratione potuerit Eccleſia conjicere eſſe martyres; cùm non habuerit ea de re particularem reuelationem, ſed tantùm ex modo quo ſubierunt mortem id colligat. Tertiò, quia ſecundùm communem modum loquendi, omnis ille miles dicitur mori propter ſuum principem, qui ne fidem ei datam frangat, fortiter pugnando occumbit, etiamſi id nullo modo faceret, ſi nō obligaretur.

Luc 12.

Poſſumus ne actu ſatis occidi propter Chriſtum.

Matt 19.

Ex quibus patet, in huiuſmodi locutionibus 151
Scripturæ, nullo fundamento poſſe colligi particulam *propter*, ſignificare actum amoris. Sed contrà pati propter Chriſtum neceſſariò dicendum eſt eum omnem, qui in odium fidei, aut Chriſti occiditur: modò ſaltem non habeat voluntatem ita auerſam à Chriſto, vt ponat obicē gratię. quia aliàs infantes non poſſent dici pati propter Chriſtum.

Obiiciunt ſecundò quaſdam auctoritates Pa- 152
trum: ſed ex iis nihil poteſt contra hanc ſentētiam colligi, ſi conſiderentur dicta dubio præce-

dente

D. Bernard. dente notabili 3. Vnica eſt auctoritas D. Bernardi, quæ aliquid videtur habere difficultatis. Nam *epiſt. 77. ad Hugonem de S. Victore* intendens probare fidem viuam ſufficere homini ad ſalutẽ ſine baptiſmo, quando quis hunc aſſequi nequit, ait: *Cùm non aliunde martyrium, niſi ex fidei merito illam obtinuerit prærogatiuam, vt ſingulariter vice baptiſmi securè ſuſcipiatur; non video cur non ipſa aquæ & ſine martyrio apud eum tantùm poſſit, cui & ſine martyrij probamento procul dubio innoteſcit: poſſe ſanè tantundem, dixerim, quantum ad ſalutis ſpectat obtentum, non autem ad meriti cumulum, quo indubitanter martyrium antecellit.* Vbi videtur tribuere tantam vim martyrio ex fidei merito. Sed ſi D. Bernardus in eo ſenſu intelligendus eſſet, quo eum illi capiunt, nullus infans poſſet eſſe martyr. Dicit igitur Bernardus, martyrium hanc tantùm vim habere merito fidei; non quòd ſola fides patientis totum eius effectum mereatur: ſed quia in honorem fidei, cui clariſſimum & honorificẽtiſſimum teſtimonium perhibet mors pro Chriſto obita, hoc priuilegium martyrio conceſſum eſt. Patet, quia antè dixerat martyrium hanc vim habere ex merito fidei, quia eſt ſumma probatio fidei. Et paulò antè idem probat. quia pœna ſine fide, nihil eſt aliud niſi pœna: quando ſcilicet hæc aut non infertur in odium fidei, aut ei infertur qui poſitiuè infidelis eſt.

153 Quando voluntas moriendi ne peccemus contineat virtualem attritionem. CONCLVS. VII. Etſi non ſit improbabile ad effectum martyrij obtinendum, abſolutam voluntatem, qua quis ſtatuit mori, ne illo modo Deum offendat, aut cælũ amittat, aut damnetur, ſufficienter tollere obicem peccati præcedentis, eò quòd videatur eſſe virtualis ſaltem contritio, aut attritio (cõtinet enim abſolutã peccati deteſtationem, aut ex Dei amore, aut ex virtute ſpei profectam:) ſecùs tamen eſt dicendum de voluntate qua quis mauult mori, quàm ſe tali aut tali certo vitio inquinare, aut contra certam virtutẽ peccare. Quia hæc voluntas non ſufficienter includit auerſionem ab alio peccato, quod quis fortè patrauit, cùm poſsit cum actuali eius amore conſiſtere. Nec enim repugnat aliquem malle mori quàm enorme aliquod peccatum committere, & tamen leuioribus etiam mortalibus peccatis eſſe deditum: ſed talis non habebit abſolutam voluntatem potiùs moriendi, quam offendendi Deum, ſed tantùm reſpectiuam, ſcilicet potiùs moriendi, quàm offendendi Deum tali peccato. Et ſecundùm hæc intellecta ſatis probabilia ſunt quæ docet Suarez. *Suarez hic d. 39. ſect. 3. §. Dico 3. Probabile eſt*, &c. Quamuis ibi videatur laxiùs adhuc loqui, eáque quæ dicit abſolutè accepta ſunt ſatis difficilia.

154 Nota tamen non ſufficienter colligi aliquem non habuiſſe abſolutam peccati deteſtationem, eò quòd ſtatim pòſt cadat, vel etiam quòd tunc caderet, ſi talis aut talis occaſio proponeretur; ſed tantùm inde ſequitur, quòd voluntas eius ſit imbecillis in bono. Quamuis enim abſoluta voluntas non peccandi non poſſit conſiſtere cũ actuali, aut virtuali voluntate peccandi: poteſt tamen facilè occurrente tentatione mutari.

155 Vix poteſt contingere vt catholi[cus] … Ex his patet, vix contingere, vt catholicus aliquis propter veram aliquam virtutem mortẽ liberè oppetat ſine fructu martyrij; eò quòd mors præſens & æternitas ſecutura facilè eum excitẽt ad peccatorum abſolutam deteſtationem. Nec credibile eſt Deum tali caſu ſuis athletis deeſſe, ita vt ad neceſſarium dolorem eos non excitet. Quare meritò Eccleſia ſupponit eos hoc ipſo piè mortuos, quo pro vera virtute liberè mortuos ſcit, niſi contrarium aliunde appareat. [cus in malo ſtatu pro fide liberè moriatur.]

Ad fundamentum itaque primæ ſententiæ Reſpond. Apoſtolum loqui de eo qui neque ex caritate dat corpus, vt ardeat, neque dando caritatem acquirit: vt fit in hæreticis & ſchiſmaticis qui ſecundùm externam quidem ſpeciem pro zelo Dei, & fidei videntur mori, à parte verò rei magis moriuntur pro vana gloria, aut humana pertinacia, ne veris martyribus in ſua opinione videantur incõſtantiores. Scribit enim ibi Apoſtolus Corinthiis, eóſq; reprehendit, quòd ſchiſmata & odia inter ſe exercerent; eóſque hortatur, vt iis depoſitis mutuam caritatem foueant, docétque aliter, quàm diu diſſenſiones illas fouent, nulla bona opera iis poſſe prodeſſe. 156

Ad primum fundamentum ſecundæ ſententiæ Reſpond. Chriſtum in generalibus eiuſmodi promiſſionibus non excludere conditiones iure naturæ aut diuino poſitiuo requiſitas: ſicut nec eas excludit quando dicit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* Adde peccatorẽ, qui ita pro virtute aliqua moritur, vt non habeat ſaltem virtualem peccatorum deteſtationem, non tam videri mori pro Chriſto, quàm pro politica virtute. Si enim ita moriendo Chriſtum ſincerè quæreret, ita ſe conaretur diſponere, vt à Chriſto per iſtam mortem poſſet aliquam gratiam inire, præſertim cùm tunc eum omnia excitent, vt Dei gratiam quærat, vel ex amore Dei, vel ſaltem ex amore ſui. Cùm enim tunc ſponte terrena omnia in perpetuum deſerat, omnia eum excitant, vt ſe totum ad Deum conuertat, cui ſtatim eſt repræſentandus. Quare, vt dixi, vix contigit, vt catholicus ſine legitima diſpoſitione ita moriatur. 157

Ad ſecundum, Patres tribuunt ſingularem vim ſanctificandi martyrio ſupra Sacramenta, non quòd minorem requirat diſpoſitionem; ſed quòd maiorem conferat effectum.

Ad tertium patet reſponſio ex concluſ. 7. D. autem Thomas intelligendus eſt de eo qui prius habuit de peccatis ſuis attritionem, ne nimiùm à ſententia quam hic docet, recedat. Nam ſi verba, vt ſonant, acciperemus, deberemus dicere eum, qui iuiſſet cubitum cum actuali voluntate peccandi mortaliter, futurum verè martyrem & beatum, ſi dormiens ſubitò occideretur in odium fidei. quod nemo dixerit. D. Thom.

DVBIVM III.

Quando conferatur martyri gratia, ſiue effectus martyrij?

PVtant aliqui eum conferri primo inſtanti poſt vitam finitam. Videtur fauere huic ſententiæ *Caietan. 2. 2. quæſt. 124. articulo 4. circa ſolutionem ad 4.* ſed valdè obſcurè loquitur. ſed hoc non videtur probabile. quia tunc caritas patriæ non reſponderet caritati viæ, nec in via, ſiue in hac via eſſet terminus iuſtificationis; & poſſet dari caſus in quo quis eſſet inimicus Dei, & ta- 158 Caietan.

men eſſet beatus. Quæ omnia videntur abſurda, & contra Scripturas, ac communem DD. ſenſum.

Alij putant dari ſtatim atque patiens ita vulneratus eſt, vt naturaliter neceſſe ſit eum mori, ita quidam apud *P. Henriquez lib.2.cap.39.numero 2.* Sed nec hoc videtur ſatis firmum. Primò, quia ſic quandoque daretur longo tempore ante mortem. Poteſt enim quis accepto tali vulnere ſæpe multos dies ſuperuiuere, imò hauſto aliquo veneno mortifero, multos menſes. Secundò, quia poſſet iam acceptam gratiam martyrij per peccatum amittere; quæ ſunt inconuenientia. Gratis autem videtur dici Deum talem confirmare in gratia; quia eius rei nulla extat ſufficiens ratio, præſertim quando tam diu ſuperuiueret.

Henriq.

159 Reſpondeo itaque primò. Si detur vltimum inſtans vitæ, in hoc gratiam conferri; quia in eo martyrium conſummatur. hanc etiam ſententiam cum alijs docet *Henriquez ſup.* Reſpond. ſecundò, Etſi hoc non detur (ſicut communiter dari negatur) omnino tamen videri concedendum, dari aliquod breue tempus ante mortem, quo ita martyr ſit affectus, vt non modò naturaliter non poſſit diu viuere, ſed vt nullo modo in poſterum vllo vti poſſit ſenſu; & tunc dari gratiam martyrij: quia tunc moraliter cēſetur martyrium conſummatum, etſi phyſicè adhuc duret. Quia moraliter loquendo, tunc homo cenſetur mortuus: quia non poteſt amplius viuere vita hominis, ſed vt ſummum vita plantæ, idque ad breuiſſimum tempus. Dari autem tale tempus patet. quia maior requiritur diſpoſitio, vt anima poſſit tales actus exercere, quàm vt poſſit corpus informare, vt multis experientijs patet: ergo citiùs tollitur illa diſpoſitio quàm hæc.

Henriq.

Dices, Poſſet fieri, vt Deus talem hominem miraculosè ſanaret, vt de quibuſdam martyribus factum legimus., & tunc poſſet adhuc peccare, & gratiam illam amittere. Reſpondeo ſimiliter fieri poſſe, vt mortuum excitet, quod etiam legimus factum, eadémque in hoc caſu redit difficultas. An autē tali caſu poſſit perdi gratia martyrij; an verò Deus talem confirmaret in gratia, certò reſpondere non poſſumus. Quia certum eſt Deum vtrumque facere poſſe: nec nobis reuelauit quid eſſet facturus. Et ſicut illi actus ſunt omnino extraordinarij: ita etiam ſecundùm ordinariam diuinæ prouidentiæ regulam non neceſſariò ordinantur. 160

QVÆSTIO LXVII.

DE MINISTRO BAPTISMI.

1 QVINQVE primis articulis vnam eandémque tractat difficultatem: quis ſcilicet validè poſſit adminiſtrare baptiſmum: quare ſimul omnes breuitatis cauſa explicabimus. In his itaque docet ſoli quidem ſacerdoti ex officio competere baptizare, in neceſſitate tamen quemuis poſſe baptizare, qui formam norit, etiam mulierem & hæreticum, & non baptizatum. Ita definitū eſt *ca. Fir. de ſumma Trinitate.* & clariſsimè in *Concilio Florentino in decreto de Armenis*, vbi dicitur: *Miniſter huius Sacramēti eſt ſacerdos, cui ex officio competit baptizare: in cauſa autem neceſſitatis non ſolùm ſacerdos vel diaconus, ſed etiam laicus & mulier, imò & paganus & hæreticus baptizare poteſt, dummodo formam ſeruet Eccleſiæ, & facere intendat quod facit Eccleſia.* Nec hac de re iam vlla eſt ſaltem inter Catholicos dubitatio. Olim tamen tempore D. Auguſtini res erat multò minùs certa. Vnde, vt patet *ex lib. 2. contra epiſt Parmeniani c. 13.* ipſe dubitabat an non baptizatus poſſet validè baptizare: qui tamen *lib 7. de baptiſm. cap. vltim.* dicit ſibi videri probabilius, talem validè baptizare.

Quinam baptizare poſſint?

Florentin.

D. Aug.

2 Contra dicta variæ Patrum auctoritates obijciuntur, ſed ex iis nihil aliud probatur, quàm laicum & maximè mulierem prohiberi omnino baptizare niſi neceſsitas ad hoc cogat, & non ſit alius qui id facere poſsit. Etſi enim quiuis in caſu neceſsitatis. hoc Sacramentum conferre poteſt; tamen decentia & Eccleſiæ lex requirunt, vt dignior ſemper pręferatur minùs digno, ſi ille velit & commodè poſſit baptizare: aliàs præſtat mulierem peritam baptizandi, viro imperito præferri: & laicum non excommunicatum clerico excommunicato, maxime non tolerato, aut hæretico. ita *Nauar. cap. 42. numero 7.* quia cum his in rebus ſacris ſine magna neceſsitate nulla habenda eſt communicatio, & maximè eos decet tractare Sacramenta. Et hac ratione aliæ obiectiones facile ſoluuntur. Aliquam tamen difficultatē habet *ca. Quos à paganis: de conſecrat. d. 4.* vbi Gregorius II ſcribit Bonifacio Epiſcopo rebaptizandos eſſe quoſdam baptizatos à paganis. Sed dicendum eſt, eum loqui de paganis formaliter ſumptis, ſiue ritu pagano, & non ſeruato ritu Eccleſiæ baptizantibus: vt *D. Thomas hic in corpore*, & patet ex ſequētibus: quia Pontifex ibidem iubet tales rebaptizari in nomine Trinitatis, innuens antè in eo non eſſe baptizatos.

Nauarr.

Gregor II.

D. Thomas.

Nota

Non licet communiter baptizare in domo priuata.

3 Nota primò, Sacerdotem baptizantem ſine ſolemnitate extra neceſſitatem peccare mortaliter: & ſimiliter baptizantem in domo priuata, niſi filium principis. Patet ex *Clement.1.de baptiſmo.*

Nota ſecundò, Ex eo quòd Concilia dicant in neceſſitate quemuis poſſe baptizare, inde non rectè inferri, extra neceſſitatem feminam, paganum vel hæreticum non poſſe validè baptizare, (hoc enim falſum eſt) ſed extra neceſſitatem hoc illicitè fieri. Nec enim neceſſitas mutat eſſentiã Sacramentorum: nec poteſt efficere, vt aliquid ei deſinat eſſe eſſentiale, quod aliàs ei eſt eſſentiale: vt oſtendi quæſtione 66. articulo ſeptimo, dubio 2.

4 Nec his obſtat, quòd in neceſſitate, ſiue articulo mortis quiuis ſacerdos poteſt audire cuiu ſuis cõfeſſionem, eumque validè ab omnibus peccatis abſoluere, qui tamen aliàs inualidè id tentaret. hoc enim non fit, quia in vno caſu aliquid requiratur ad eſſentiam Sacramenti, quod aliàs non requiritur: ſed quòd in miniſtro Pœnitẽtię eſſentialiter requiratur iuriſdictio in pœnitentem, ſine qua inualidè hunc abſoluit: quam iuriſdictionem neceſſariò accipit ab Eccleſia (ſaltem quoad ſubiectionem huius, vel illius materiæ) quæ eam in articulo mortis, deficientibus alijs, qui ex iure communi eam habent, cuiuis ſacerdoti concedit, quam tamen iiſdem extra eum caſum negat. Quare idem omnino eſt miniſter huius Sacramẽti in neceſſitate & extra eam, ſcilicet quiuis ſacerdos habens legitimam iuriſdictionem in pœnitentem.

5 Nota tertiò, Nullo vnquam caſu poſſe aliquem ſeipſum baptizare: vt communiter omnes affirmant, & expreſsè habetur *cap. Debitum, de baptiſmo.* & colligitur apertè ex forma baptiſmi, in qua dicitur: *Ego te baptizo*: non autem Ego me baptizo. Ratio à priore eſt inſtitutio Chriſti. Conuenientia eſt, quia ſicut nemo poteſt ſeipſum generare corporaliter; ita nec conuenit, vt quis ſeipſum poſſit ſpiritualiter generare.

DVBIVM I.

Quibus de iure competat alios baptizare?

Cur baptiſmus requirat particularem miniſtrum?

6 NOta, Baptiſmũ ex duplici capite requirere certum aliquem miniſtrum. Primò, ratione ſuæ dignitatis, cùm enim ſit actio valdè ſancta, exigit vt extra neceſſitatem, non cuiui committatur: ſed ſolis ijs qui Deo ſingulariter conſecrati ſunt. Secundò, ex eo quòd baptizans exerceat aliquo modo actum iuriſdictionis, non quidem reſpectu eius quem baptizat, ſed reſpectu Eccleſiæ, cuius membrum facit ipſum baptizatum, vt oſtendam in concl. I.

Epiſcopus ſuo iure baptizat.

7 CONCLVS. I. Primò & per ſe de iure competit Epiſcopo baptizare eos omnes, qui in ſua diœceſi commorantur. Hæc eſt omnino certa, & per ſe clara. Ratio eſt. quia adſcribere aliquem in membrum alicuius communitati, communicando ei omnia eius priuilegia, propriè conuenit vel tali communitati, vel ei qui ſupremum ius in eam habet. Tale autem ius in Eccleſia ſoli habent Epiſcopi, qui ſunt eius Principes. Romanus quidem reſpectu totius orbis: alij verò reſpectu ſuæ diœceſis. Cùm igitur per baptiſmum aliquis adſcribatur in membrum Eccleſiæ, vt eius priuilegijs in poſterum fruatur; hoc facere propriè ſpectat ad Epiſcopos.

Sacerdos auctoritate ab Epiſcopo accepta. Tertull.

CONCLVSIO II. Secundo loco baptizare ſpectat ad ſacerdotes; non quidem ita vt ſuo iure id poſſint, ſed ex commiſſione Epiſcopi, quia ipſi non ſunt Principes Eccleſiæ, ſed adiutores Epiſcopi, eique ſubiecti. Hinc *Tertullian. libr. de baptiſmo cap.17.* ait, *Dandi quidem* (ſcilicet baptiſmum) *habet ius ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus; dehinc presbyteri & diaconi: non tamen ſine Epiſcopi auctoritate propter Eccleſiæ honorẽ.* Similiter *S. Hieronymus contra Luciferianos* Inde, inquit *venit, vt ſine Chriſmate, & Epiſcopi iuſſione neque presbyteri, neque diaconi ius habeant baptizandi.* 8

D. Hieron.

9 Vbi Nota primò, comparari ab illis Patribus presbyterum cum diacono; non quòd æqualiter ad vtrumque ſpectet munus baptizandi (eſt enim hac in re magna inter eos differentia,) ſed quòd neuter poſſit baptizare niſi accepta poteſtate ab Epiſcopo.

Florentin. Quo iure ſacerdos ſit ordinarius miniſter baptiſmi.

Hinc patet, quod dicit *Florentinum in literis vnionis*, presbytero ex officio competere baptizare; non ita intelligendum eſſe, quaſi hoc ipſo quo quis eſt ſacerdos, habeat completum ius quemuis baptizandi (hoc enim falſum eſt, vt patet ex dictis:) ſed quia, cùm per ſacerdotium accipiat poteſtatem in corpus Chriſti verum, quia poteſt illud conſecrãdo conficere, efficitur etiam idoneus, vt ei cõmittatur ordinaria poteſtas in corpus Chriſti myſticũ, ſiue in fideles, qui ſunt myſtica Chriſti membra. Hinc patet ei ita committi curam animarum, vt ex officio & ordinario iure ad eum ſpectet, vt inſtar paſtoris ſuis ouibus omnia Sacramenta præter Ordines, & Confirmationem miniſtret, & earum proles baptizet.

Tridenti.

10 Nota ſecundò, Etſi nemo ante baptiſmum (vt patet ex *Tridentin. ſeſſio. 10. cap.2.* ſit ſubiectus Eccleſiæ, ita vt poſſit ipſius præceptis directè obligari: nihilominus indirectè ex ipſo iure naturali & diuino tenetur in ſuſceptione huius Sacramenti ſtatutum Eccleſiæ obſeruare, quæ ſingulis particularibus Epiſcopis & Paſtoribus præſcripſit certa loca, quæ eorum curæ ſubſint: ita vt nulli eorum liceat adminiſtrare Sacramenta in aliena diœceſi, aut parochia commorantibus (exceptis in certo caſu Ordinibus) ſine expreſſa vel tacita licentia proprij Paſtoris illius loci. Peccat igitur Catechumenus petendo extra neceſſitatem baptiſmum ab alterius loci parocho: tum quia vtitur hunc contra Eccleſiæ voluntatem, & canones obtinere: tum quia inducit alium, vt faciat quod ei non licet. Et vlteriùs peccant parentes, qui ſuas proles alieno parocho ſine licentia proprij, baptizandas offerunt. quia ipſi directè contrario Eccleſiæ præcepto obligantur.

Qua ratione peccet ab alieno paſtore petens baptiſmum.

11 Nota tertiò, Etſi grauiter peccet ſacerdos, qui extra neceſſitatem ſine legitima auctoritate

tate baptizat: tamen nec excommunicationem, nec irregularitatem incurrit. quia id nullo iure ſtatuitur. vt bene notat *Cādelabrum aureum q. 41 de baptiſmo & Nauarr. c. 22. n. 7.*

Candelab. aureum

Not. quartò, Vagabundos & peregrinos quoad hunc effectum ſortiri parochiam in eo loco, in quo pro eo tempore commorantur, dum intendunt hoc Sacramentum ſuſcipere: vt plutibus dicemus in materia de Pœnitentia.

12 Conclvs. III. Officium baptizandi non competit diacono. Patet ex Florentino, quod docet hoc competere ſacerdoti, inſinuans apertè alijs non competere. Et clarè docet *Gelaſius Papa in epiſt. ad Epiſcopos Lucaniæ.* & refertur *c. Diaconos 93. diſt.* vbi de diaconis ait: *Abſq; Epiſcopo vel presbytero baptizare nō audeāt, niſi prædictis Ordinibus fortaſſe longiùs conſtitutis, neceſſitas extrema compellat.* Vnde ſequitur primò, non eſſe proprium diaconi officium, baptizare. quia aliàs poſſet ei ex ordinario iure committi; ſicut committitur ſacerdoti. quod tamen ex modo loquendi tum Gelaſij, tum Florentini facilè patet eſſe falſum. Vnde *cap. Conſtat, de conſecrat. d. 4.* dicitur: *Conſtat baptiſma ſolis ſacerdotibus eſſe tractandum: eiuſq; myſterium nec ipſis diaconis explere eſt licitum.* Hinc etiam *Clemens Romanus lib. 8. conſtitut. apoſtol. cap. 46. Neque enim fas eſt,* inquit, *diacono ſacrificium offerre, aut baptizare.*

Florentin. Officium baptizandi non competit diacono: Gelaſius. Papa.

Clemens Roman.

13 Sequitur ſecundò ex dictis Gelaſij, Poſſe hoc munus ex iuſta cauſa committi diacono. hoc enim apertè ſignificant illa verba: *Abſque Epiſcopo vel presbytero,* ſcilicet hoc diaconis iuſta ex cauſa committentibus: & neceſſariò conuincunt illa verba, quæ dicuntur in ordinatione diaconi, ſcilicet, *Diaconum enim oportet miniſtrare ad altare, baptizare, & prædicare.* Vbi clarè oſtenditur eum aliquo modo ordinari ad baptiſmum conferendum; ſcilicet ex commiſſione Epiſcopi vel presbiteri; vt patet ex dictis Gelaſij.

Poteſt tamē ei committi.

Sequitur tertiò, Non poſſe committi diacono ordinariam poteſtatem baptizandi, nec extraordinariam ſine iuſta neceſſitate. quia aliàs poſſet ei eodem modo hoc officium committi atque ſacerdoti, qui non poteſt baptizare ſine commiſſione Epiſcopi. Hoc tamen falſum eſſe patet ex iuribus citatis.

14 Sequitur quartò. Vt baptiſmus licitè committatur diacono, neceſſitatem non debere eſſe extremam, quia in hac etiā laici baptizare poſſunt: ſed ſufficere eſſe notabilem aliquam neceſſitatem, v. c. ſi vel ob multitudinem baptizādorum, vel infirmitatem, aliaſue graues & neceſſarias occupationes non poſſet ſacerdos ſatisfacere omnibus petentibus baptiſmum, ne hi iam ſatis parati cogerentur cum aliquo incommodo diu baptiſmum differre, poſſet hoc munus committere diacono. Ita *Sot. in 4. d. 4 q. vnic. a. 1. §. Prior concl.* videtur tamen id reſtringere ad loca vbi eſt paucitas ſacerdotum. tenent autem *Vaſquez d. 147. n. 24. & Suarez d. 43. ſect. 2. in fine.*

Sotus.

Vaſquez. Suarez.

15 Conclvs. IV. Extra extremam neceſſitatem (quæ tunc cenſetur eſſe, quando eſt probabile periculum, ne aliquis moriatur ſine baptiſmo niſi iam baptizetur) nulli inferiori quàm ſit diaconus licet etiam ex commiſſione Epiſcopi baptizare. Ita communiter D D. & ſequitur ex iuribus citatis; quæ dicunt hoc officium eſſe proprium ſacerdotis, & diaconi ex huius commiſſione. Vnde inſinuant alijs committi non poſſe. Poſita autem tali neceſſitate quiuis licitè baptizat, abſentibus presbyteris & diaconis. Ita apertè *Florentinū in literis Eugenij, & Gelaſius cap. Diaconos q. 93.* ita tamen vt ſi adſint, & baptizare poſſint, clericus præferatur laico, & dignior clericus minùs digno: ſimiliter mulieri vir, catholicus hæretico, aut Pagano, ſiue non baptizato: vt dixi in explicatione articuli.

Florentin. Gelaſius.

DVBIVM. I.

Quale ſit peccatum ſupradictum ordinem inuertere?

16 NOta, Conſtare inter omnes, eſſe graue peccatum, ſi ſine graui neceſſitate aliquis baptizet, qui non eſt ſacerdos: vt clarè patet ex iuribus ſupra citatis. Sed dubium eſt, Quale ſit peccatum, ſi in periculo mortis non ſacerdos præſente ſacerdote, aut inferior clericus omiſſo digniore, aut laicus omiſſo clerico, aut mulier præſente viro, aut non baptizatus, aut infidelis præſente catholico baptizato, aut excommunicatus præſente non excommunicato, ſine iuſta cauſa baptizet. Eſſet autem iuſta cauſa hunc ordinem inuertendi, ſi dignior ob imperitiam, aut inualitudinem, id non poſſet commodè præſtare, aut abſolutè nollet. Qua in re, deficiente iuſta cauſa, communiter omnes dicunt committi aliquod peccatum, pauci tamen explicant, quale ſit peccatum. *Sotus in 4. d. 4. q. vnica art. 2.* putat tunc tantùm eſſe peccatum mortale, quando ſacerdos qui poſſit & velit baptizare, omittitur. Alij verò volunt omnem huius ordinis inuerſionem eſſe peccatum mortale, quia aliquod præceptum violatur in re graui.

Sotus.

17 Concl. I. Sacerdos licitè baptizat ſibi ſubiectos etiā præſente Epiſcopo, modò hic non contradicat. quia ex officio hoc munus ei competit. Quare nulla fit irreuerentia Sacramento, nec etiam Epiſcopo; quia conſentit, hoc ipſo quo non cōtradicit. Poſſet tamen ſacerdoti hoc prohibere ſi vellet per ſe baptizare, modò eſſet ſuperior presbyteri.

18 Conclvs II. Semper eſt peccatum mortale ſi omittatur ſacerdos, qui velit & legitimè poteſt baptizare. Quia hac in re non tantùm committitur grauis irreuerētia erga Ordinem ſacerdotalem, cui ex officio conuenit baptizare, ſed etiam erga ipſum Sacramentum, quod ob ſui reuerentiam poſtulat à ſolo ſacerdote conferri, quando id fieri poteſt: vt patet iuribus citatis dubio primo, concluſione 3. ex quibus patet ſaltem iure eccleſiaſtico ita eſſe ſtatutum. Vnde etiam ſequitur eum non poſſe conſentire, vt alius baptizet, niſi ipſe legitimè ſit impeditus ob excommunicationem, aut aliam iuſtam cauſam; quæ minor requiritur, vt poſſit hoc committere diacono, quàm alijs, vt patet ex dubio 1. concluſio. 3. quia iura ibi citata tantùm permittunt alijs baptiſmum in extrema neceſſitate.: quæ tunc non poteſt dici eſſe, quando adeſt ſacerdos non excommunicatus, qui ſine grauiſſimo incō-

modo

modo baptizare poteſt. Quòd ſi tamen eſſet hæreticus, aut publicè excommunicatus, præſertim nominatim, ei præferendus eſſet etiam laicus nõ excommunicatus. ita *Nau. c. 22. nu. 7.* dicens eſſe communem. contrà de excommunicato docet *Henriq. l. 2. c. 28. nu. 3.* quod non eſt improbabile, quando ſacerdos non eſt nominatim excommunicatus.

Nauarr. *Henriquez.*

19 Conclvsio III. Idem dicendum ſi diaconus prætermittatur. ita *P. Suarez. d. 23. ſect. 2. in fine.* Prob. quia cùm ius expreſsè velit, vrgente neceſſitate huic præ aliis cùm ob honorem Ordinis, tum ob reuerentiam Sacramenti, hoc officiũ committi (vt patet ex ipſius ordinatione, & iuribus citatis dub. 1.) & cùm materia ſit grauis, ſequitur grauem ad hoc eſſe obligationem. Etſi enim per ſe loquendo irreuerẽtia quæ fieret aut Sacramento, aut Ordini per illam inuerſionem Ordinis, non ſit fortè ita grauis, vt ſecluſo præcepto poſitiuo obliget ſub peccato mortali, eſt tamẽ ſufficiẽs, vt ſub peccato mortali prohibeatur. Cùm itaque, vt oſtendi, circa hanc rem ſit aliquod præceptum (ſiue hoc ſit diuinum ſiue Eccleſiaſticum, quod ad præſentem difficultatem nihil refert) obligabit omnino ſub peccato mortali, vt bene probat *P. Vaſquez. diſp. 147. nu. 34.* Vnde ſequitur ſine grauiſſima cauſa diaconũ non poſſe tunc alteri committere officium baptizandi. quia fieret cum iniuria Ordinis & Sacramenti.

Suarez. *Vaſquez.*

20 Conclvs. IV. Si nullus adſit ſacerdos aut diaconus, modò is qui baptizat ſit baptizatus, catholicus, & nulla cenſura irretitus; inuerſio dicti Ordinis tantùm eſt peccatum veniale. Prob. quia hæc inuerſio nullo iure poſitiuo eſt prohibita, quia nullum tale præceptum exſtat, & conſequenter tantùm eſt mala ob quandam indecentiam, quę etſi ſufficiat, vt poſſit prohiberi ſub peccato mortali, ſecluſo tamen præcepto per ſe non videtur ita grauis, vt conſtituat peccatum mortale: atque ita patet ſolutio ad argumentum allatum n. 16. in fine.

Tertul.

Nec his obſtat quòd Tertul. & alij quidã Patres grauiter inculent quoſdam hæreticos, quòd permitterẽt mulieres baptizare. Quia hi hoc iis permittebant, vt ordinariis miniſtris Sacramẽti. quod illi meritò grauiter reprehendunt.

21 Concl. V. Omnis excõmunicatus peccat mortaliter præſentibus aliis baptizãdo, niſi ſine graui incommodo id non poſſit vitare. Per ſe patet. quia hoc grauiter ei eſt prohibitum. Quãdo autem peccent qui talem inuitant ad baptiſmum conferendum, ſatis diximus q. 64. a. 6. dub. 2. vbi etiam dubio primo ſatis oſtendi quomodo peccet conferens baptiſmum in peccato mortali.

22 Solùm hîc reſtat dicendum, Vtrùm ſit peccatum mortale, ſi relicto fideli baptizato, qui commodè baptizare poſſet, aſſumatur infidelis, aut non baptizatus. Reſpõdent aliqui, per ſe loquẽdo non eſſe peccatum mortale: quia hæc indecentia non videtur ita grauis: per accidens tamen, ratione ſcandali aut periculi, ne aliter malè baptizet, communiter eſſe peccatum mortale.

Sed ſi agamus de hæretico, cùm hic ſit excõmunicatus, & extra neceſſitatem non poſſit id licitè facere, certum eſt eſſe peccatum mortale illum alteri præponere ſine notabili neceſſitate.

Quòd ſi agamus de non baptizato, etſi quod dicunt ſupra citati, nõ poſsit apertè conuinci eſſe falſum: tamen videtur ſatis difficile, præſertim ſi idem ſit infidelis. Videtur enim grauis irreuerentia in ipſum Sacramentum committi, ſi hic in eius collatione præponatur fideli baptizato. Sed quia hoc vix vnquam contingit, non eſt neceſſe diſputare.

Nat. demum, Quoties baptiſmus non confertur ſolemniter, cùm non ſit actus Ordinis, qualiſcũque huius Ordinis fiat inuerſio, etiamſi peccetur; non tamen incurritur irregularitas. quia non vſurpatur alienus Ordo. Ita *Nauarr. c. 27. numero 242. & Candelabrum aureum quæſtione 38 de baptiſmo.* 23

Nauarr. *Candelab. aureum.*

DVBIVM III.

Vtrùm Diacono aliquando liceat baptizare ſolemniter?

SVppono ex communi ſententia hoc non licere vnquam vlli inferiori niſi ex cõmiſsione Papæ: hanc tamen poſſe eum aliis diſpenſare vt ſaltem eo caſu, quo aliàs licitè ob extremam neceſsitatem poſſent baptizare, poſsint baptizare ſolemniter, videtur ſatis clarum. Nam cùm ſolemnitas ſit ſolo iure eccleſiaſtico introducta, nulla videtur ratio cur Papa non poſsit eo caſu dare veniam inferioribus clericis ſolemniter baptizandi: vt rectè *Suarez d. 23. ſect. 2. & alij.* Citra huius autem facultatem quiuis inferior clericus ſolemniter baptizans incurrit irregularitatem, niſi ignorantia excuſetur: nec eum vlla excuſat neceſsitas, quia non occurrit neceſsitas ſolemniter baptizandi. Ita docent omnes D D. ex cap. 1. de clerico non ordinato miniſtrante. Putè tamen laicum ſolemniter baptizantem non fieri irregularem docet *Henriquez de baptiſm. cap. 29. numero 1.* multos pro hac ſententia citans. Ratio eorum eſt. Quia ius ſtatuens eſſe irregularem vſurpantem ordinem quo caret, videtur ſolùm loqui de clerico: vt patet ex titulo: *Nauarr.* tamen *capite 27. num. 242.* cum aliis docet contrarium. & vt credo melius. Sed hæc latiùs in tractatu de cenſuris. 24

Suarez. Inferior diacono clericus ſolemniter baptizãs fit irregularis. *Henriquez.* *Nauarrus*

His poſitis de diacono ſunt duæ extremę ſententiæ. Prima negat hoc ei vnquam licere, ita *Soto in 4 d. 4. art. 1.* niſi fortè in locis, vbi eſt raritas magna ſacerdotum. Secunda docet eum hoc aliquando poſſe facere iure ſuo: abſente ſcilicet ſacerdote, & baptizandi vrgente neceſsitate, citatque pro ſe gloſſam in *cap. Diacones diſtinct. 93. verbo Neceſſitas.* Vbi docet in neceſsitate & abſentia ſacerdotis diaconum iure ſuo poſſe baptizare. Et probatur ex ordinatione diaconi, vbi dicitur: *Diaconum oportet miniſtrare ad altare, baptizare & prædicare.* Vbi videtur ex ſua ordinatione habere hanc poteſtatem, vt ſaltem abſente presbytero poſsit baptizare ſolemniter. 25

Soto.

Conclvs. Probabilius eſt diaconum ex auctoritate ſiue cõmiſsione Epiſcopi aut ſacerdotis iuſtã ob cauſã (vt quãdo ſacerdos non poteſt omnes per ſe baptizare) poſſe ſolemniter baptizare: 26

zare:citra eam verò nunquam. Ita videtur ſentire *Vaſquez diſp.*147.*n.*25.& *Caiet.hic a.*1.dum abſolute docet diaconum ex commiſſione ſacerdotis poſſe baptizare, & ſine ea non poſſe. quod videtur intelligendum de bapiſmo ſolemni:nam non ſolemnem aliquando ſine commiſſione miniſtrare poteſt, & eſt cõmunior ſententia,quanquam DD. ferè confuſè & indiſtinctè in hac re loquantur.

Vaſquez. *Caietan.*

Prior pars probatur primò, Quia diaconus ex ſua ordinatione habet quòd poſſit ex cõmiſſione baptizare, quod videtur intelligendum de baptizatione ſolemni. Cùm enim Eccleſia poſſit facilè cõcedere, vt quoties cõmittitur ei facultas baptizandi, committatur ei facultas baptizandi ſolemniter;nulla eſt ratio cur id non faciat, cùm perſonæ ſolemniter cõſecratæ ad baptizandum ſatis conueniat ſolemniter baptizare, & decentius ſit baptiſmum ſolemniter conferri, quando aliud non obſtat. Probat.ſecundò ex *cap. Diacones d.*93. vbi præcipitur ne diaconus audeat baptizare abſque Epiſcopo aut presbytero , id eſt ſecundùm gloſſam, ſine eorum auctoritate , ſiue commiſſione Vbi clarè inſinuatur ex rationabili cauſa poſſe diacono committi baptiſmum,etſi grauis neceſsitas ad hoc non compellat.quia poſita tali neceſsitate poteſt ſine commiſsione baptizare,vt ſubditur.Cùm igitur ſine graui neceſſitate non poſsit omitti ſolemnitas baptiſmi:ſequitur ibi de commiſsione baptiſmi ſolemnis. Vnde etiam gloſſa ibidem docet , nimis occupatum presbyterum poſſe diacono committere vt in Eccleſia baptizet , vbi non ſolet dari niſi baptiſmus ſolemnis.

Secunda pars probatur. Quia *dicto cap. Diacones* his præcipitur , vt *abſque Epiſcopo vel presbytero baptizare non audeant , niſi prædictis ordinibus fortaſſe longiùs cõſtitutis neceſſitas extrema cõpellat, quod etiã laicis Chriſtianis facere plerumq; cõceditur.* Vbi clarè innuitur,ſine cõmiſsione ſacerdotis diaconũ non aliter poſſe baptizare, quàm laici poſſunt baptizare. nec gloſſa contrariũ docet, ſed tãtùm ait hoc caſu poſſe eum ſuo iure baptizare : imò docet potiùs,in Eccleſia ſiue ſolemniter,ſine commiſsione non poſſe baptizare. Et ratio videtur eſſe quam inſinuat *Caietan. hic artic.* 1. Quia nimirum diacono propriè conuenit inſeruire ſacerdoti,atque ita quæcumque facit, vt diaconus,debet ea facere, vt inſeruiens ſacerdoti. Quòd ſi autem aliquando ſine commiſsione poſſet ſolemniter baptizare; non faceret hoc,vt inſeruiens ſacerdoti, ſed quaſi ſuo iure. Nam in ea re nõ poſſet dici inſeruire ſacerdoti. Secùs eſt quando id facit ex commiſsione ſacerdotis.quia tunc quodammodo ei inſeruit , dum eius mandato obſequitur.Nec refert quòd in extrema neceſsitate poſsit baptizare ſine commiſsione non ſolemniter.quia hoc non facit propriè,vt diaconus cùm eo caſu etiam laici poſſent ita baptizare, ſi ipſe abeſſet. Quòd autẽ ceteris præferatur, hoc non facit vt ille actus ſit ordinis. Quare diaconus ſine commiſsione ſolemniter baptizans eſſet irregularis, quia vſurparet actionem ordinis quem non habet . nec neceſsitas excuſat ; quia nulla eſt neceſsitas baptizandi ſolemniter. 27

Caietan.

Diaconus ſolemniter baptizans ſine cõmiſſione ſit irregularis.

A R T I C V L V S V I.

Vtrùm plures poßint ſimul vnum baptizare?

28 HOc art.6.D.Thomas varias tangit difficultates. & ex eius textu hæ tres concluſiones poſſunt elici.

D. Thom.

I. Concl. Si duo batizantes vterentur hac forma : Nos te baptizamus,inualidè id facerent. quia ſignificarent plures conuenire ad vnum baptiſmum.quod eſt contra inſtitutum Chriſti,ſcilicet vt conueniant tanquam cauſæ partiales.

29 Conclvs.II. Si vterque pronuntiaret legitimam formam & aquam infunderet, haberétque legitimam intentionem; ſi vnus ante alterum abſolueret,hic ſolus baptizaret ; & ſecũdus eſſet rebaptizator & irregularis. Si verò ſimul abſoluerent , vterque baptizaret ; peccarent tamen contra legitimum ritum conferendi hoc Sacramentum.

30 Conclvs.III. Eo caſu quo vterque verè baptizaret , eſſet tantùm vnicum Sacramentum. quia Chriſtus qui eſt vnus interiùs baptizans, vnum Sacramentum per vtrumque cõferret.Sed hæc ratio non conuincit. quia Chriſtus non cõfert interiùs Sacramentum , ſed effectum Sacramenti : & ex eo quòd hic ſit vnicus , inde non ſequitur eum ab vno ſolo Sacramento conferri. quia duæ cauſæ morales poſſunt facilè efficere vnum effectum.

Quare alij adferunt aliam rationem. quia ſcilicet Sacramentum eſt in genere ſigni , atque ita eius forma eſt totalis ſignificatio , quæ hic vna eſt,& cõſequenter vnum Sacramentum. Sed nec hæc ratio ſatisfacit.quia etſi ſit vna res ſignificata,tamen eiuſdem ſunt hîc duo integra ſigna, & vtrumque habet diſtinctam numero ſignificationem. Sicut quando duo ſimul dicunt eodem tempore : Ioannes currit , ſunt duæ orationes idem ſignificantes. Adde,vtrumque ſignum ſiue Sacramentum non ſignificare eandem rem eodem modo. Nam vterque conferens Sacramentum,ſignificat eius effectum hîc & nunc conferri non quocunque modo, ſed per ſuum miniſterium,quod in vtroque diuerſum eſt. Alij dicunt eſſe vnum Sacramentum , quia cùm ſit vnicum ſubiectum ablutionis,etiam vnica eſt ablutio.

Sed contrà primò, Quando vterque abluit diſtinctã hominis partẽ non poteſt eſſe vna ablutio,quia sũt diuerſa ſubiecta, ſicut nõ poteſt eſſe vna albedo in pede & capite. præſertim quando totũ reliquum corpus eſt nigrum. Imò videtur idem dicendum etſi eandem partem vterque lauet aquam infundendo. quia cùm ſit duplex infuſio aquæ,& duplicis aquæ receptio:cùm item quiſq; intendat,vt agẽs totale & independenter 31

ab

ab altero abluere; eſt etiam virtute & ex intentione agentium duplex ablutio. Imo etſi poſſit eſſe phyſicè loquendo vna ablutio, vt quādo ſimul baptizandum aquæ immergunt, cùm tamen ſit duplex forma, à qua ſicut eſſe, ita vnitas rei maximè dependet, non poteſt eſſe vnum Sacramentum. Adde etiam eo caſu ablutionem moraliter & virtute eſſe duplicem ratione duplicis intentionis, ex qua fit. Confirmatur, quia quando vnus ſimul baptizat plures, dicendo: Ego vos baptizo; ſunt plura baptiſmata, cùm tamen forma ſit formaliter vna, & tantùm virtute duplex: Ergo ſimiliter ſufficiet, quòd in dicto caſu materia ſit virtute duplex, vt poſſit eſſe duplex baptiſmus.

Alia etiam eſt difficultas circa primam concluſionem, cur non valeat hæc forma, Nos te baptizamus, poſito quòd duo omnino ſimul baptizent iuxta concluſ.

Alia item difficultas eſt cur ſit illicitum duos eundem baptizare iuxta ſecundam concluſion. Quæ omnia, & quædam alia ſequenti dubio examinabimus.

DVBIVM I.

Qua ratione poßint duo eundem baptizare?

32 CONCLVS. I. Nunquam duo poſſunt validè conferre eundem baptiſmum, vt cauſæ illius partiales. Ita communiter ferè Theologi cum *D. Thoma hic* contra Marſilium *in 4. q. 4. a. 4. dub. 11.* qui putat in caſu neceſſitatis, vt ſi eſſet infans non baptizatus iam iam moriturus, & tamen duo ei adeſſent, quorum vnus careret brachijs, & alter eſſet mutus, validū fore baptiſmū, ſi hic infunderet aquā, & alter pronuntiaret formam. In quam ſententiam inclinat etiā *Caiet. hic.* Et ratio eorum eſt, quia Chriſtus non videtur ita inſtituiſſe ſuum Sacramentum, vt in tali caſu tali infanti non poſſit conferri. Sed hæc ratio nullius momenti eſt. quia ſi quid probaret, probaret etiam mutum ſi ſolus tali infanti adeſſet, poſſe baptizare ſola ablutione ſine prolatione formę: aut carentem manibus ſola prolatione formæ: quæ abſurdiſſima ſunt. Adde eam ſententiam ſupponere alia ad eſſentiam Sacramenti requiri extra neceſſitatem, quàm in neceſſitate. quod ſuprà ſępiùs refutauimus.

D. Thom. *Marſilius.* *Caietan.*

33 Probatur igitur Concl. Quia proferens formam dicendo: *Ego te baptizo*, diceret falſum, quia reuera ipſe non baptizaret, ſed alter. Dices primò, Hoc quidem eſſe verum in noſtra forma, non tamen in forma Græcorum, qua dicitur: *Baptizetur ſeruus Chriſti.* Sed hoc non ſatisfacit. quia vt oſtendi ſuprà quæſtione 66. articulo 6. cócl. 2. forma Græcorum neceſſariò idem implicitè ſignificat, quod noſtra, ſcilicet, Sacramentum hîc & nunc conferri per ablutionem factam à pronuntiante formam & conſequenter eundem pronūtiare formam & abluere. quia forma Græcorum debet explicari per noſtram, & non contrà. Dices ſecundò, Poterit pronuntians formam dicere: Nos te baptizamus. Sed cōtrà, hoc etiam falſum erit. quia ſignificabit ſe etiam abluere, quod tamen non faciet.

34 Dices tertiò, Verbum Baptizo in forma Sacramenti non ſignificare neceſſariò externam ablutionem: ſed internam, ſiue collationem ipſius Sacramenti, ita vt idem ſit, Nos te baptizamus, atque, Nos conferimus tibi Sacramentum baptiſmi. quod eo caſu erit verum: ſicut verum eſt duos trahere eandem nauim.

Reſpond. Formam neceſſariò ſignificare immediatè externam ablutionem, quia non poteſt ſignificare per ſe immediatè internam ablutionem, aut collationem Sacramenti, ſed tantùm vt coniuncta vnà cum ablutione, hanc quaſi informat ipſam determinando, vt habeat potiùs rationem ablutionis quàm refrigerationis: vt oſtēdi q. 60. a. 6. dub. ad quod neceſſarium eſt, vt immediatè eam ſignificet prout hîc & nunc exercetur à miniſtro.

Forma ſignificat immediatè externā ablutionem.

35 Probatur concluſ. ſecundò, Quia Sacramentum ſemper irritè confertur, quando confertur cōtra inſtitutionem Chriſti. Atqui Chriſtus hoc ita inſtituit, vt vnus miniſter tāquam cauſa totalis illud conferret. Ergo inualidè illud conferunt duo, vt cauſę partiales, quia hoc cū illo pugnat. Minor patet, tum ex vſu Eccleſiæ totius, quæ ſemper voluit per vnicum miniſtrum hoc Sacramentum conferri. tum ex ipſa forma, præſertim qua Romana Eccleſia vtitur, quæ aperte ſignificat vnicum eſſe miniſtrum totius Sacramenti: quę ſine dubio optima eſt; & conſequenter quęuis alia forma legitima debet ei eſſe ſynonyma, quia alias darentur formæ ſpecie diſtinctæ, ſiue quæ haberent diſtinctam ſignificationem vnius Sacramenti. quod omnes communiter negant. Vnde ſequitur nullum poſſe dari validum baptiſmum in quo noſtra forma eſſet falſa. In dicto autem caſu noſtra forma accepta ſecundùm ſuā communē ſignificationem eſſet falſa. Hinc patet inualidum etiam fore baptiſmū ſi duo eundē lauarent, & vterq; integrā formam pronūtiaret, & tamen intenderent tanquā cauſæ partiales concurrere ad eundē baptiſmū, ſiue id exprimerēt, ſiue non, quia haberent intentionem contrariam inſtitutioni Chriſti, qui voluit vnam ablutioné, vnámque formam ab vno miniſtro prolatam componere integrum Sacramentum: illi autem intenderent contrarium, vt per ſe patet.

Duo nunquam poſſunt eundē baptizare, vt cauſæ partiales.

36 CONCLVS. II. Quando duo eundem ſimul baptizāt, ita vt vterque eum abluat, ac formam integrè pronuntiet, intendens per ſe abſolutè, vt cauſa totalis integrè Sacramentum conferret, ſi eodem inſtanti ponant omnia eſſentialia Sacramento; vterque verè baptizabit, & eandem omnino gratiam ac characterem, tanquam eiuſdem effectus cauſæ totales, producent, non aliter quàm ſi quiſque ſolus baptizaret. Hac in re laborant nonnihil, qui docent Sacramenta eſſe cauſas phyſicas gratiæ, vt oſtendant qua ratione poſſint dari duæ cauſæ totales eiuſdem effectus. Sed quidquid hac de re ſit, in noſtra ſententia non eſt difficultas. quia facilè intelligitur quomodo Deus ratione ſuæ promiſſionis poſſit propter duo ſigna diuerſa, ita moueri ad eundem effectum producendum, vt propter vnumquodque ſeparatim ad eundem effectum eodem modo ponendum moueretur.

Poſſunt tamen id facere vt cauſæ totales.

37 Vt autem hæc meliùs intelligantur, Nota varijs modis poſſe contingere, vt duo veluti eundem

Duo varijs modis poſſunt eūdem baptizare.

dem baptizare, vt cauſæ totales. Primò, ita vt vterque abſolutè & efficaciter iotendat baptizateindependenter ab altero: & tunc ſi eodem momento abſoluant, vterque baptizabit. quia vterque ſufficienter omnia requiſita ponet, nec ſe mutuo impedient. quia neutrius actio alterius actionem aut interimet, aut impediet, cùm nulla ratione inter ſe pugnent. Et probatur ex ipſo vſu Eccleſiæ in ſimili. Recèns enim creati ſacerdotes ſimul cùm Epiſcopo verè conſecrât, ſi eodem momento formam cum eo abſoluât. Quòd ſi alter priùs abſoluat, ſecūdus nihil efficiet. nam ſubiectum, vtpote iam baptizatum, erit incapax baptiſmi, atque ita hic erit rebaptizator, & irregularis, niſi aliqua inaduertentia excuſetur: vt fortè fieri poſſet quando contra eius ius alius ei hâc actionem inuito vellet præripere, & ipſe, vt ſuum ius defenderet, conaretur eum præuenire. Eſſet tamen ille zelus valdè indiſcretus, & grauiter reprehenſibilis. Nec enim illud medium eſt conueniens ad ius ſuum tuendum.

38 Secundo, ſi vterque baptizet ſub conditione niſi præueniatur, & tunc qui primò abſoluit, ſolus baptizat: ſi ſimul abſoluant, vterq; baptizat. patet ex dictis.

Tertiò, ſi efficaciter iotendat baptizare, ſed nolit ſuum baptiſmum eſſe validum donec alter abſoluat ſuum, & tuoc poſteriùs abſoluens ſolus baptizat. quia alter ſuſpendendo ſuum baptiſmum ex conditione de futuro contingenti, reddit eum inualidum, iuxta dicta q. 64.a 8. dub. 2. Quòd ſi nihilominus abſolutè ſimul iotenderet facere, quod Chriſtus inſtituit, & omnino conficere Sacramentum, hac voluotate aliam corrigeret, & prior abſoluens ſulus conferret Sacramentum, Vide dicta q. 64.a.8.d.3. & 66.a.8. notab.2.num. 86. Si verò ſimul abſoluant, vterque baptizat.

39 Quartò, ita vt vterque intendat tantum baptizare caſu quo alter non baptizet, non autem ſi quo modo alter baptizet, & tunc qui priùs abſoluit, ſolus baptizat: ſi vterque ſimul, neuter. quia hoc caſu intentionem ſuam interimunt. Ponunt enim conditionem ob quam implicat vtramque intentionem eſſe efficacem, & quæ ſimul efficiat, vt neutra præ altera ſit determinatè efficax. Nec enim eſt ratio, cur hic præ altero baptizet, & conſequenter efficitur, vt vtraque ſit tantùm indeterminatè efficax ſeu abſoluta: ſicut alter oculus tantùm indeterminatè neceſſarius eſt ad videndum. Ad Sacramēti autem valorem requiritur intentio determinatè efficax.

40 Concl v s. III. In dicto caſu ſecundę concluſionis conferrentur duo Sacramenta. Ita *Gabriel in 4.d.6.q.1.a.3, dub.4.ſub finem & Caietan.hic §.ad penultimam demum.* Probatur primò ex refutatione fundamentorum alterius ſententiæ, quam attuli in explicatione articuli concluſ. 3. Secuodò, quia vt ibidem oſtendi, eſſet hîc verè ſaltem virtualiter duplex materia, & abſolutè duplex forma: ergo eſſent duo Sacramenta. Tertiò, quia ſi actus vtriuſque miniſtri conſtituerent vnicum Sacramentum, neuter eſſet cauſa totalis Sacramenti, quia neuter poneret omnes actiones quę hîc & nunc ad eſſe vnius Sacramenti concorrerent: vt per ſe patet. Atqui illud eſt abſurdum, vt

Gabriel.
Caietan.

patet ex concluſione ſecunda, & communiter omnes fatentur. Ergo & id vnde ſequitur.

Poteſt quis duplici baptiſmo baptizari, non tamen bis.

Dices, Inde ſequeretur quòd vnus idemque bis validè baptizaretur, quod eſt abſurdum. Reſpond. Talem propriè non baptizari bis quia hoc ſignificat ſucceſſionem, ſed ſemel baptizari duplici baptiſmate: ſicut qui ſimul accipit duo vulnera non dicitur bis vulnerari, ſed ſemel, duplici vulnere: ſimili modo quando noui ſacerdotes ſimul cum Epiſcopo conſecrant, idem panis variis formis conſecratur.

Concl v s. IV. Semper eſt illicitum ita baptizare, & graue peccatum. Primò, contra generalem totius Eccleſiæ conſuetudinem. Secundò: contra inſtitutionem Sacramenti, quòd à Chriſto inſtitutum eſt, vt vnicum vni conferatur. Tertiò, quia tales ſine vlla neceſſitate exponont ſe euidenti periculo ne alteruter baptizet priùs baptizatum: vt ſi alter priùs abſoluat. quod moraliter loquendo ferè ſemper fit. Nec refert quòd habeat intentionem nō baptizandi, poſito quòd alter priùs abſoluat: quia eſt illicitum etiam ſub conditione rebaptizare iam baptizatum, quādo nulla eſt neceſſitas: vt dixi ſuprà qu. 66.a.9. hîc autē nulla eſt neceſſitas ita baptizādi. 41

Dices, Ex natura rei non minùs eſt illicitum duos proferre formam conſecrationis ſuper eandem materiam, quàm eandem duos baptizare, & nihilominus recèns creati ſacerdotes licitè cum Epiſcopo ſimul conſecrant, non obſtante periculo ne aliqui conſecrent materiam iam ſemel conſecratam: ergo ſimiliter non obſtante tali periculo duo ſimul poterunt baptizare, præſertim ſi vterque baptizet tantùm ſub hac conditione niſi alter priùs baptizet. Reſpond. negando ſequelam Quia Chriſtus, qui potuit ſuo arbitrio Sacramenta inſtituere, eaque conferentibus certas leges præſcribere, illud Sacramentum ita inſtituit, vt poſſent certis caſibus plures ſimul conſecrare. Secùs autem de baptiſmo: vt conſtat ex vſu Eccleſiæ, quę Chriſti inſtitutionem nobis ita explicat, dum permittit, vt quandoque plures ſimul eandem materiam cōſecrent: nunquam autem permittit, vt ſimul vnum plures baptizent. Rationem autem cur Chriſtus Venerabile Sacramentum ita inſtituerit, vt plures vnum idémque poſſent conſecrare, P. *Vaſquez diſp.* 148. *numero* 4. eam adfert. quòd hoc Sacramentum ſit inſtitutum per modum conuiuij, cui plures accumbunt, atque ideo non dedecet ipſum à pluribus cōfici ſiue parari. quæ ratio potuit habere aliquam congruentiam. An verò Chriſtus illa motus fuerit, vt hoc inſtitueret, nobis incertum eſt. 42

Cur duo potius licitè conſecrent eandem hoſtiam quàm eundem baptizent.

Vaſquez.

Concl v s. V. Si duo ſimul baptizantes vtantur hac forma, Nos te baptizamus, &c. inualidè baptizant. Ratio eſt, quia vel intendunt baptizare, vt cauſæ partiales, & tuoc nihil agunt. vt patet ex concluſione prima; vel vt cauſæ totales, & tunc etiam nihil agunt defectu formæ. quæ debet hîc ſignificare miniſtrum conferre Sacramentum, vt cauſam totalem: vt patet ex forma communi, & dictis concluſione prima. Hæc autem formam hoc modo non ſignificat, ſed potiùs contrarium. quia talis locutio communiter ſignificat duos ad eundem effectum concurrere, 43

rere, vt cauſas partiales: atque ita non eſt ſynonyma cum forma legitima, & conſequenter inualida.

44 Dices, Sicut quandoque talis locutio ſignificat aliquos ad eundem effectum concurrere, vt cauſas partiales; vt cùm dico, Nos illud pondus leuamus: ita etiam ſignificat eos quandoque concurrere, vt cauſas totales. Sicut quando noui ſacerdotes dicunt: Nos ſimul cum Epiſcopo cõſecrauimus. Significant enim ſe vt cauſas totales conſecraſſe, cùm vt partiales conſecrare nequeant. Reſpondent aliqui hoc eſſe verum in cauſis moralibus, quæ plures totales poſſunt eundem effectum producere. Secùs eſſe in cauſis phyſicis. quia hæ non poſſunt, vt cauſæ totales ad eundem effectum plures concurrere. Vnde inferunt, Si plures eiuſdem confeſſionem audirent, validè illum hoc modo abſoluturos: Nos te abſoluimus à peccatis tuis; ſi modò ſimul formam abſoluerent, quia forma ſignificat immediatè remiſſionem peccati, quæ tantùm moraliter à ſacerdote cauſatur. Secùs autem eſſe in forma baptiſmi, quæ ſignificat immediatè lotionem externam, quæ eſt actio phyſica, & conſequenter eiuſdem non poſſunt eſſe duæ cauſæ

45 totales. Sed hæc reſponſio eſt difficilis. Nam primò, non videtur verum quòd forma abſolutionis ſignificet immediatè ſolam remiſſionem internam peccati. Nam abſoluens non ſignificat ſe quacunque ratione remittere peccata, ſed per extrinſecam formæ pronuntiationem, ſiue collationem Sacramenti, quam forma vt pronuntiatur à miniſtro, immediatè ſignificat, & mediante hac internam remiſſionem. Nam ſacerdos ſignificat ſe ſacramentaliter remittere peccata, & ſecundùm poteſtatem ſibi datam. Non poteſt autem per ſe immediatè remittere peccata, ſed tantùm per collationem Sacramenti, & hac mediante. Secundò, quia etſi ſaltem naturaliter non poſſint vnius effectus eſſe duæ cauſæ totales phyſicæ, poſſunt tamen duo ſimul ponere duas actiones ſimiles, vt cauſæ totales ſingularum, verb. cauſ. ſimul iaculando, & tunc dicere, Nos iaculamur, quo ſignificant ſe eſſe cauſas totales quiſque ſuæ actionis. Et ſimilis videtur eſſe ratio in duobus ſimul eundem baptizantibus. quia quiſque vt cauſa integra ſuæ actionis ponit externam ablutionem ex ſua parte, ac intentionem agentes per ſe integram, qua v.c. Petrus abluitur, & integram formam ſacramentalem; atque adeò duo Sacramenta. vt oſtendi concluſione tertia, idque non minùs aptè videntur ſignificare dicendo; *nos te baptizamus*, quàm alij duo exprimant ſuam iaculationem, dicendo; *nos iaculamur*. Hæc ſolutio facit contrariam ſententiam ſpeculatiuè loquendo non improbabilem, eámque tenet *Durandus in 4. diſtinctione 3. quæſtione tertia*, & quidam alij. Si tamen benè inſpiciatur, difficultatem non exhaurit.

Forma abſolutionis non ſignificat immediatè nudam remiſſionem peccati.

Durand.

46 Pro quo Nota, quando dico, *Nec hoc illud facimus*, etſi poſſim hoc dicere & quando vt cauſę totales facimus ſinguli aliquid diſtincta actione; & quando vt cauſæ partiales concurrimus ad eundem actum, vt patet ex dictis: tamen hoc inde non prouenit, quòd illa verba ſint æquiuoca, & ſignificent modò hoc, modò illud: ſed quia in genere vtrumque actum ſignificant abſtrahendo ab hoc vel illo modo agendi: ſicut quando dico, Aliquod animal currit. nullum animal determinatè ſignifico, ſed aliquod in confuſo, ſiue hominem ſiue brutum. Quandoque tamen ratione materiæ tales locutiones determinantur ad ſignificandum magis hunc modum agendi quàm alium, vt cùm dico, *nos currimus*, ſignifico vtrumque diuerſam actionem, vt cauſam totalem agere: quia non poſſumus eodem curſu currere. Contrà eſt quando dico, *Nos leuamus hunc lapidem*; apertè ſignifico nos agere, vt cauſas partiales. Quandoque manet ſignificatio indeterminata, eò quòd res vtroque modo fieri poteſt; vt quãdo dico, *nos te lædimus*. poſſumus enim hoc facere, vel eadem actione, vel diuerſis. Sic poſſum cum alio aliquem lauare, vel eadem ablutione, ſi ſimul aquam in eum effundamus, vel eum mergamus, ea intentione, vt eaſdem ſordes abluamus: vel diuerſis, ſi eum diſtincto tempore, vel ſecundùm diſtinctas corporis partes lauemus. Quia tamen, quando duo ſimul tempore vnum lauant, ſecundùm communem modum operandi intendunt ſe mutuò adiuuare, & vnam integram vnius hominis ablutionem conſtituere, dicendo, *nos te abluimus* aut baptizamus, ſecũdùm communem loquendi modum ſignificant ſe vnam integram ablutionem, vt cauſas partiales ponere.

47

Nos te lauamus ſignificat communiter duas actiones partiales.

48 Ex quibus patet primò, Hanc formam, *Nos te baptizamus*, dum duo eundem baptizant, nullo modo expreſsè & determinatè ſignificare, ſingulos eſſe cauſas totales ſuæ actionis: quod tamen in forma baptiſmi eſt neceſſarium, vt ſit omnino ſynonyma cum forma Latina, quę actionem baptiſmi ſignificat, vt totaliter procedentem ab eo qui eam pronuntiat: vt patet ex dictis.

Patet ſecundò, Idem dicendum eſſe in Confirmatione, & ſimilibus Sacramentis. quorum vnicus eſt miniſter: atque adeo etiam in ipſa Confeſſione, ſi duo eundem abſoluerent. quia cùm quiſque poſſit ſolùm audiuiſſe partem confeſſionis, poteſt eſſe quaſi partialis miniſter Sacramenti, & ſic erit eadem hîc ratio: vt patet ex toto diſcurſu.

Durandus ſuprà contra hanc concluſionem varia obiicit; ſed ex iis quæ diximus facillimè poſſunt ſolui. Vnicum eſt quod videtur habere difficultatem.

Durand.

49 Quòd ſi Deus cum aliquo diſpenſaret, vt poſſet plures vxores ſimul accipere; tunc ſi eæ ei ſimul nuberent dicendo, *Nos te accipimus in virum*: illo reſpondente, *Ego vos accipio in vxores*, validum eſſet Sacramentum: ergo idem dicendum in baptiſmo.

Reſpondent aliqui, eſſe diuerſam rationem. quia in matrimonio ſunt neceſſariò plures miniſtri vnius Sacramenti. quod tamen in alijs Sacramentis fieri nequit. Sed hoc non ſatisfacit. Quia vnicum matrimonium, tam eſſentialiter requirit, vt tantùm habeat duos miniſtros, ſcilicet virum & fœminam, quàm alia Sacramenta requirant vnicum miniſtrum, Quare in dicto caſu duæ fœminæ non conficerent

vnum Sacramentum,ſed ſingulę omnino diuerſum, non minùs quàm ſi diuerſo tempore contraherent. Reſp. itaque eſſe diuerſam rationem. quia cùm contractus matrimonij ſit talis naturę vt etiam in ratione contractus non poſſit fieri à pluribus cauſis quàm à duabus principalibus,& quidem neceſſariò diuerſi ſexus,ex quarum conſenſu exteriùs expreſſo intrinſecè componatur: fœminæ ita contrahentes per ſupra dictam formam ſecundùm communem ſenſum expreſsè indicant ſe ſimul quidem tempore, & vnanimi conſenſu,ſingulas tamen diuerſos contractus inire;nec vllo modo poſſunt intelligi vnum cõtractum vt cauſas partiales inire,ſicut cùm dico: *nos currimus*.Secùs eſt in baptiſmo:vt patet ex dictis. Adde in matrimonio maiorem eſſe libertatem circa mutationem formæ. quàm in aliis Sacramentis, cùm etiam nutu contrahi poſſit. quare ab hoc non eſt ſumendum argumentum ad alia.

Diuerſitas inter matrimonium & alia Sacramenta.

DVBIVM II.

Qua ratione poſſit aliquis ſimul baptizare plures?

50 HOc dubium hic addendum, vt habeamus plenam cognitionem miniſtri;& quia connexionem habet cum dubio præcedenti.Qua in re cõſtat inter omnes, poſſe aliquem valide plures baptixare,dicendo: *Ego vos baptizo*. Sed difficultas eſt primò, Vtrùm hoc ſit licitum? *D.Thom. q.66.a.5.ad* 4.docet in neceſsitate hoc licere, inſinuans extra neceſsitatem non licere. Quale autem peccatum ſit ſine neceſsitate ita baptizare,non explicat.*Scotus* verò *in 4.d.6.q.2.§.Reſpõd. verſ.de tertio membro,& Gabriel ibidem quæſt.1.art. 2.concluſ.7.*docent eſſe peccatum mortale. *Sotus* autem *ibidem d.4.quæſt. vnica,art.4.§ Secundo arguitur*, cenſet tantùm eſſe peccatum veniale, ſi citra ſcandalum fiat.

Validè baptizas plures ſimul. & in neceſsitate.

Scotus. Gabriel. Sotus.

Secunda difficultas eſt Vtrùm tunc ſint plura baptiſmata,an vnum?& communiter DD.magis inclinant quòd ſint plura baptiſmata; diuerſi tamen ob diuerſas rationes.

51 CONCL. I.Vrgente graui neceſsitate, vt quando immineret ſubitò multis periculum mortis, licitè hoc modo plures baptizantur.Eſt communis DD.Ratio eſt,quia cùm baptiſmus poſsit ita validè conferri, nulla fit ei irreuerentia ſi in tanta neceſsitate contra conſuetum ritum conferatur.

52 CONCLVSIO II. Extra grauem neceſſitatem eſſet peccatum mortale ita baptixare. Quia valdè immutatur ritus conſuetus, quem Eccleſia in eo Sacramento conferendo præſcribit.Obſeruatio autem eiuſmodi rituum grauiter obligat.

53 CONCLVS. III. Eſſent eo caſu tot Sacramenta, quot eſſent baptixati. Ratio eſt, quia eſſent verè à parte rei plures ablutiones. nam eſſent plures diſtinctæ colliſiones diuerſarum partium aquæ cum diuerſis corporibus,in qua colliſione, vt oſtendi ſuprà q.66.art.4.d.2. intrinſecè conſiſtit ipſa ablutio. Item etſi formaliter tantùm eſſet vna forma,virtualiter tamen,& æquiualenter eſſent plures.Nam æquiualeret his: *Ego te baptizo.& Ego te baptizo*,&c. vnde ſequitur fore plura baptiſmata.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm in baptiſmo requiratur aliquis qui baptizatum de ſacro fonte leuet?

54 ARticulo 7.docet baptizatum debere habere ſuſceptorem; ſic dictum, quòd eum de manu baptixantis quaſi in fidem & curam ſuam in fide & moribus erudiendũ ſuſcipiat; ad quod requiritur quidem iuxta vſum Eccleſiæ corporalis aliquis contactus, quo ſuſceptor baptizandum tangat, ſed qui neceſſariò ſit coniunctus cum intentione ſuſcipiendi ſimul munus patrini,ſine qua intentione nihil efficitur.

Suſceptor neceſſarius.

55 Not.primò,Eum qui alium de ſacro fonte ſuſcipit à ſanctis Patribus variis nominibus appellari. Sæpè vocatur ſponſor,ſiue fideiuſſor, tum quia, dum pro baptixando reſpondet *credo*, *abrenuntio diabolo*, &c. quaſi ſpondet pro eo ipſum hæc facturum:tum etiam quia promittit ſe eum in fide & moribus inſtituturum: vnde etiam vocatur fidei doctor, atque etiam ſuſceptor, quia

Varia ſuſceptoris nomina

56 eum in ſuam fidem ac diſciplinam inſtituendum ſuſcipit.

Non poteſt ... [illegible]

Not.ſecundò, Monachos non poſſe ſuſcipere aliquem ex fonte.vt patet ex *cap.Monachi.de cõſecrat.d.*4.Quia eorum eſt colere ſolitudinem,& ſibi, non autem aliis vacare. Horum autem nomine non comprehenduntur mendicantes religioſi,qui etiam aliis erudiendis vacant.Similiter *ca.In baptiſmate,de conſecrat.4.*prohibetur ne infideles quemquã ſuſcipiant. Tum quia nõ decet nõdum natos ſpiritualiter,alium ſuſcipere: tum quia hi nõ videntur poſſe alium in fide inſtruere qui fidem non habent. Quòd ſi tamen de facto monachus aliquem ſuſcipiat, contrahit cognationem ſpiritualem, éſtque verus ſuſceptor; quia factum prohibetur,non tamen irritatur.Secùs eſt de non baptizato, quia huius muneris & cognationis eſt incapax. Similiter parentes non poſſunt ſuſcipere propriam prolem. *cap. Dictum eſt 30.q.1.* In neceſsitate tamen id licitum eſt, vt colligunt Doctores cõmuniter ex *cap.Ad limina 30.qu.1.*Ita *Sanchez l.9. de matrimonio d. 26. num.* 3.Et inſinuat *D.Thom. hic artic.8.ad* 2. Vnde hoc caſu 57

An infidelis.

Nemo poteſt ſuſcipere propriam prolem.

Sanchez. D. Thomas.

caſu non impediuntur à petendo debito. Vtrum autem impediantur ſi extra neceſſitatem id faciant, non conſtat inter Doctores,& dicemus in
38 tractatu de matrimonio. Similiter dubitatur Vtrùm duo coniuges poſſint ſimul eundem ſuſcipere. *Suarez hic art.*8.§.*Secundo explicat*,putat eſſe veniale.Contrà *Sanchez l.7.d.57.nu.*5.cũ multis aliis putat non eſſe peccatum,ſed tantùm minùs decens.Et hoc videtur verius. quia *cap. vlt.* 30.*qu.*4 Vrbanus non tam ſtatuit præceptum, quàm iudicat quid deceat.

Suarez. An ſi duo coniuges eundem ſuſcipiant, peccent? *Sanchez. Vrbanus Papa.*

59 Not.tertiò,*Concilium Trident.ſeſſ.24. cap.2. de matrimonij reformatione*, præcipere vt ad ſummum duo, vir ſcilicet & fœmina, adhibeantur ſuſceptores.Quòd ſi plures adhibeantur,vult ſolos deſignatos a parocho contrahere affinitatem ſpiritualem.Quòd ſi parochi culpa plures adhibiti aut deſignati ſint,Concilium iubet eum puniri arbitrio Ordinarij.Vnde verius videtur,parochum contra hoc decretum facientem,peccare mortaliter; vt ducent *Emanuel & Vega apud Sanchinm l.7.d.57.nu.6.* Primò,quia videtur Cõcilium id grauiter præcipere, cùm iubeat puniri contra facientes.Secundò, quia graue incommodum poteſt naſci ex præuaricatione huius præcepti, ſcilicet multiplicatio, & incertitudo cognationis ſpiritualis:cui Concilium occurrere vult,vt patet in initio.Et quamuis idem præcipiat quod antiqui canones, potuit tamen id grauiùs præcipere. Sanchius tamen ſuprà non improbabiliter tenet contrarium, ſcilicet tantùm peccare venialiter.

Trident. Nõ poſſunt niſi duo ſimul eũdem ſuſcipere. *Emanuel. Vega.* *Sanchez.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm qui ſuſcipit aliquem de ſacro fonte, teneatur ad eius inſtructionem?

60 ARticulo octauo docet ſuſceptorem teneri inſtituere in fide & moribus eum quem ex ſacro fonte ſuſcipit. Quia in hunc finem ſuſceptoris munus inſtitutum eſt, & infantem ſuſcipiendo,ſe illud facturum promittit, ideóque ad hoc obligatur quoties neceſſitas hoc exiget; vt fit quãdo baptizatus nullos alios habet,per quos poſſit commodè inſtrui, vel ſaltem nulli alij id faciũt.Quia tamen nati inter Chriſtianos communiter ſatis inſtruuntur à parentibus, vel præceptoribus,vel publicis catechiſtis, docet ſuſceptores communiter ab hac cura excuſari. Imò *P.Sà verbo Baptiſ.nu.* 17. docet hanc obligationẽ ob diſſuetudinem eſſe quaſi extinctam. Suſcipiens tamen aliquem natum inter infideles,omnino obligaretur ad eius inſtructionẽ niſi aliunde ei eſſet proſpectum.

Ad quid teneatur ſuſceptor.

Not. Suſceptorem tantùm teneri hac obligatione quandiu baptizatus eſt rudis in doctrina Chriſtiana; in qua ſi ſemel benè inſtructus fuerit, omnis illa obligatio ceſſat.quia iam amplùs non eſt paruulus,nec pædagogo indiget.

QVÆSTIO LXVIII.

DE SVSCIPIENTIBVS BAPTISMVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm omnes teneantur ad ſuſceptionem baptiſmi?

1 Articulo 1.docet omnes obligari ſuſcipere baptiſmum,quia hoc iis eſt neceſſarium ad ſalutem.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſine baptiſmo poſſit aliquis ſaluari?

2 ARticulo ſecundo docet Primò, neminem poſſe ſaluari ſine baptiſmo in re vel in voto ſuſcepto.Intellige niſi adhuc infans martyrio afficiatur. hic enim ſine baptiſmo reipſa ſuſcepto per martyrium iuſtificatur: vt oſtendi quæſt. 66.articulo 12. nec vllum poteſt habere votum baptiſmi.

Docet ſecundò,Adultos non baptizatos, per baptiſmi votum, & contritionem ſaluari poſſe. quæ ſequentibus dubiis latiùs examinanda ſunt.

DVBIVM I.

Qua ratione baptiſmus ſit neceſſarius ad ſalutem.

3 OLim Pelagiani concedebant quidem baptiſmum eſſe neceſſariũ, vt quis poſſet intrare cælum, cõuicti illo *Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit*, &c. Negabant tamen neceſſarium eſſe ad remiſſionem peccati originalis; quia hoc omnino negabant. Noſtri verò hæretici fatentur quidem in infantibus eſſe peccatum originale, negant tamen iis neceſſarium eſſe baptiſmum etiam vt cælum obtineant, modò ſint filij fidelium. Quia talibus peccatum originale non imputatur. Imò quidam putant ad hoc ſufficere quòd ipſi ſaltem mediatè deſcendant ex maioribus fidelibus: vt docet *Card. Bellarm. l. 1. de baptiſ. c. 4.* Fundamentum ſuum ſumunt ex *Geneſ. 17.* vbi Deus cum Abrahamo & ſemine eius ſtatuit pactum ſempiternum vt ipſe ſit Deus eius, & ſeminis eius, &

4 introducat eos in terram optimam. Sed hoc nihil eos iuuat. quia ſi loquamur de filiis carnalibus Abraham, Deus nihil aliud illis ibi promittit, quàm quòd introducet eos in terram Chanaan, eóſque defendet contra inimicos quamdiu ſeruabunt eius mandata. Quòd ſi velimus hîc etiam promitti Abrahamo & poſteris bona ſpiritalia, vt inſinuat *Apoſtolus ad Hebræos 11. v. 13.* hoc intelligendum eſt de poſteris ipſius ſpiritalibus, qui ſunt filij non ſecundùm carnem, ſed ſecundùm promiſſionem, qui ſoli computantur in ſemen & filios Abrahæ: vt docet *Apoſtolus ad Ro. 9. v. 7. & 8.* Iam verò poſt Chriſtum nos nullo modo ſumus filij Abrahæ per generationem carnalem, ſed per ſpiritalem, quæ fit per baptiſmũ: vt habetur *Ioan. 3.* Secundum fundamentum ſumunt ex Apoſtolo qui *1. ad Cor. 7. v. 14.* dicit filios

5 natos ſaltem ex altero parẽte fideli eſſe ſanctos. Sed hic locus nihil facit ad rem. Nec enim poteſt ibi Apoſtolus intelligi vocare tales filios ratione ſolius generationis verè ſanctos & iuſtos; quia eodem modo ibidem dicit coniugem infidelem ſanctificari per fidelem: atqui ne quidem hæretici auderent dicere infidelem eſſe verè ſanctum hoc ipſo quo fideli matrimonio iungitur. Quare variæ ſunt ſanctorum Patrum ac Doctorum huius loci explicationes, quas adfert *Vaſquez hic diſput. 48. c. 2.* Quidam enim dicunt hîc filios ſanctos dici, idem eſſe, ac dici legitimos. Sed hoc parum conuenit textui. quia ſic etiam eſſent ſancti, etſi vterque parens eſſet infidelis. Alij dicunt vocari sãctos inchoatiuè & in ſpe. quia ſperatur eos ſanctè a fideli coniuge educandos, atque ita futuros ſanctos. Sed proprius huius loci ſenſus petẽdus eſt ex ſimili *ad Rom. 11. v. 16.* vbi Apoſtolus ait: *Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: ſi radix ſancta, & rami*, ſcilicet ſancti ſunt. Vbi Apoſtolus probat Iudæos quantumcumque iam nequam & infideles, non debere tamen à Gentibus contemni & odio haberi, ſed potiùs amari, ac inſtar rei ſacræ eſſe venerationi ob reuerentiam & ſanctitatem ſuæ radicis, ſiue parentum Patriarcharum & Prophetarum, quorum hi filij & rami ſunt. atque ideo etſi in ſe nequam, tamẽ extrinſeca quadam denominatione & reputatione sũt ſancti: ſicut ratione libationis, ſiue primitiarum quæ Deo oblatæ ſanctificabantur, tota maſſa, id eſt reliquus aceruus frugum cenſebatur quadam ratione ſanctificatus. Simili ratione *Apoſtolus 1. ad Corinth. 7.* infidelem coniugem eiuſq; liberos vocat ſanctos ratione conſortij coniugis fidelis. Cùm enim Corinthi fideles putarent ſe pollui per coniugem infidelem (ſicut Iudæi olim per ſimilia coniugia cenſebantur pollui) ideóque vellent facere diuortia: reſpondet Apoſtolus potiùs infidelem ſanctificari per fidelem, quàm contrà, atque liberos ex iis natos eſſe ſanctos, ſcilicet reputatione quadam extrinſeca; ſicut omnia quæ cum ſanctis coniuncta ſunt, aliquo modo ſunt ſancta.

Pelagiani.
Ioan. 3.
Hæretici noſtri.
Bellarm.
Gen. 17.
Bona ſpiritualia ſoli ſpiritualibus filiis Abrahæ promiſſa ſunt.
Hebr. 11.
Rom. 9.
Ioan. 3.
1. Cor. 7.
Vaſquez.
Rom. 11.
1. Cor. 7.

CONCLVS. I. *Si quis dixerit baptiſmum liberum eſſe, hoc eſt, non neceſſarium ad ſalutem, anathema ſit.* Ita *Trident. ſeſſ. 7. can. 5. de baptiſ.* Similiter *Florentinum in literis vnionis: Niſi*, inquit, *ex aqua & ſpiritu renaſcimur, non poſſumus (inquit Veritas) in regnum cælorum introire.* Idem olim definiuit *Innocentius I. cõtra Pelagianos epiſt. 26. ad Concil. Mileuit. & Leo I. epiſt. 80. alias 78. ad Epiſcopos Campaniæ.* Idem communi conſenſu omnes Patres ab initio Eccleſiæ docuerunt. Vnicum Auguſtinum proferam, qui *libro 3. de anima eiuſq; origine capite 9.* ait: *Noli credere, noli dicere, infantes antequam baptizentur morte præuentos peruenire poſſe ad originalium indulgentiam peccatorum, ſi vis eſſe catholicus.* Idem tum in illis libris, tum alibi ſæpiſſimè docuit. 6

Tridentin.
Florentin.
Innocent. I.
Leo I.
D. Aug.

Probatur ex Scriptura. Quia Chriſtus *Ioann. 3.* generatim dicit: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnũ Dei.* Variè ad hunc locum hæretici reſpondent, conanturque oſtendere ibi non agi de baptiſmo. ſed hoc eſſe falſum ſatis oſtendi ſuprà, quæſt. 62. articulo 1. dub. 1. concluſ. 2. Alij aliter reſpondent, ſed verba clariora ſunt quàm vt poſſint tergiuerſatione illudi; aut ſi ea verba hoc non clarè probent, nihil habemus clarum in Scripturis, præſertim cùm nulla ſit ratio cur ea aliter interpretemur. 7

Ioan. 3.

Dices, olim apud Iudæos, quando paruuli, quia nimis citò moriebantur, non poterant circumcidi, poterant per aliud aliquod Sacramentum, quale erat in lege naturæ, iuſtificari. Ergo eodem modo poterunt iam pueri ſaluari, quando baptizari nequeunt. Propter hoc argumentum quidam putant in tali caſu poſſe paruulos ſine baptiſmo ſaluari, ſi parentes fidem ſuam aliqua ratione iis applicent. Sed vt patet ex Auguſtino ſuprà, hoc à Catholico dici nequit. 8

Non poſſunt infantes ſubito morientes ſine baptiſmo ſaluari.

Reſpond. itaque, quidquid ſit de antecedente, quod non ita certum eſt, negãdo conſequentiam. Eſt enim hîc magna diuerſitas. Primò, quia circumciſio nõ erat per ſe inſtituta ad remiſſionem peccati; quia non iuſtificabat adultos, niſi quatenus id per contritionem merebantur: ſed ſolos paruulos iuſtificabat ex ſingulari eorum priuilegio. Secundò, quia circumciſio non poterat conferri ante octauum diem; atque ita ſi ſine ea non potuiſſet paruulus vllo caſu iuſtificari, Deus ſuo præcepto impediuiſſet quodammodo

eius

eius ſalutem, nolendo cum ante illud tempus iuſtificari. atque ita multi potuiſſent damnari. Alia autem eſt ratio baptiſmi, qui ſtatim natis poteſt applicari. Et planè per accidens eſt, quòd aliquando deſit aqua, quod rariſſimum eſt, ideoque à Deo conſiderari non debuit, vt propter tam raros caſus generalem legem immutaret.

9 Probatur Concluſ. ſecundò contra hæreticos: quia vt ipſi fatentur, & patet ex illo pſal. 50.

Pſal. 50.

Ecce enim iniquitatibus cõceptus ſum; & in peccatis concepit me mater mea; paruuli naſcũtur in peccato originali, nec poſſunt per proprios vllos actus huius remiſſionem acquirere. Ergo debent eam acquirere per Sacramentum. quod non poteſt eſſe aliud quàm baptiſmus.

Reſpondent hæretici, naſci paruulos in peccato originali, ſed Deum hoc ijs non imputare. ſed hoc omnino gratis ſine vlla ratione, imò contra rationem fingitur, atque adeò contra Scripturas, quæ vbique clamant, Deo eſſe odio impium & impietatem eius. Et cõtra 21. *c. Apoc.* vbi dicitur, quòd in cæleſtem Ieruſalem nihil coinquinatũ intrabit. Quomodo enim non eſt impius & coinquinatus, qui habet verè in ſe peccatum?

Infectum peccato Deus ſemper odit. Apoc. 21.

10 Quare ſatis certum eſt apud Catholicos baptiſmum eſſe neceſſarium ad ſalutem. Sed difficultas eſt, Vtrũ ſit neceſſarius neceſſitate medij, an verò ſolius præcepti, præſertim reſpectu adultorum. Quidam enim dicunt, extra caſum martyrij baptiſmum eſſe neceſſariũ neceſſitate medij: ita vt ſine eo nemo quantumcunque contritus poſſit perfectè iuſtificari, aut intrare cælum. ſed hi pauci ſunt, & de ijs agemus dubio 2. Plurimi alij dicunt extra caſum martyrij paruulis baptiſmum re ipſa ſuſceptum eſſe neceſſarium medium ad ſalutem; in adultis autem eſſe neceſſarium medium in re vel in voto. Sed hæc reſponſio non ſatisfacit. Nam obſeruatio cuiuſuis præcepti, ita eſt neceſſaria ad iuſtificationem. quia nemo adultus poteſt iuſtificari, niſi habeat implicitum ſaltem votum ſiue propoſitum obſeruandi omnia præcepta obligantia ſub peccato mortali, quia hęc intrinſecè includitur in cõtritione, aut abſoluta attritione: nec aliud votum baptiſmi eſt neceſſarium ad iuſtificationem, quã quod intrinſece includitur in cõtritione. Vt autem hanc quæſtionem clariùs ſoluamus, videndum nobis primùm eſt, quid propriè dicatur neceſſarium neceſſitate medij.

11 Quidam dicunt hoc eſſe ad iuſtificationem neceſſarium neceſſitate medij, quod ita eſt medium vtile ad iuſtificationem, eam poſitiuè promouens, vt ſine eo in re vel in eius voto habito, non poſſit iuſtificatio obtineri. Vnde inferũt baptiſmum eſſe medium neceſſarium ad ſalutem.

Sed hæc definitio eſt difficilis. quia ex ea ſequeretur obſeruationem cuiuſuis præcepti affirmatiui eſſe neceſſariam neceſſitate medij ad ſalutem, quia nemo ſine ea eiúſue voto iuſtificari poteſt, vt oſtendi ſuprà, eiuſque obſeruatio ſi debitè fiat, cùm ſit actus virtutis, prodeſt poſitiuè ad ſalutem. Imò præceptum poſitiuum diuinum & eccleſiaſticum ad hoc eſt inſtitutum, vt eius obſeruatio ſalutem noſtram promoueat. Nec refert quòd poſſim ſatisfacere his præceptis, ſine vllo merito. quia etiam poſſum ſatisfacere præcepto baptiſmi ſuſcipiendo hoc informe; etiam ſecundùm ſententiam eorum qui dicunt, hoc non reuiuiſcere, nec poſtea conferre gratiam.

Reſpond. itaque primò, Illud propriè & ſtrictè loquendo dici neceſſarium neceſſitate medij, ſine quo reipſa habito, non poteſt vllo modo ſecundùm legem Dei ordinariam ſalus obtineri: quale eſt extra caſum martyrij baptiſmus reſpectu infantium. Ratio eſt, quia vt aliquid dicatur abſolutè ita eſſe neceſſarium ad iuſtificationem, non ſufficit quòd ad hanc obtinendam ſit vtile, ſed debet eſſe abſolutè neceſſarium: quale non eſt id, ſine quo ſalus via ordinaria obtineri poteſt. qua ratione baptiſmus reſpectu adultorum non poteſt abſolutè dici neceſſarius. 12

Quæ propriè dicãtur neceſſaria neceſſitate medij

Reſpond. ſecundò, Latiore modo poſſe aliquid dici neceſſarium neceſſitate medij ad iuſtificationem, quod ad eam abſolutè eſt neceſſarium poſito quòd quis non ſit contritus, quodq; ita ad eam obtinendam eſt inſtitutum, vt quando illud reipſa non ponitur, iuſtificatio nunquã acquiratur, niſi cũ directa obligatione ad ipſum; ita vt iuſtificatio, vt hìc & nunc confertur, dicat intrinſecè quandam obligationem ad illud ſuo tempore ponendum Sic ſolutio pretij eſt mediũ neceſſarium ad aliquid emptione comparandũ. Quia emptio ex intrinſeca ſua ratione inducit obligationẽ ad ſoluendũ pretium. His poſitis ſit 13

Conclvs. II. Extra caſum martyrij baptiſmus reipſa ſuſceptus eſt primo modo neceſſarium medium infantibus ad obtinendam iuſtificationem. Patet ex dictis. Secùs eſt de adultis. Quia ſine eo reipſa ſuſcepto, poſſunt per contritionem iuſtificari. Nec refert quòd non poſſint iuſtificari ſine eius voto, quia inde tãtùm ſequitur, quòd eius votum ſit neceſſarium neceſſitate medij; nõ autem quòd ipſe baptiſmus ita neceſſarius ſit. 14

Conclvs. III. Baptiſmus ſecundùm ſe eſt ſecundo modo medium neceſſarium ad ſalutem. Primò, quia extra caſum martyrij nemo non cõtritus poteſt ſine eo iuſtificari: vt patet per ſe. Secũdò, quia eſt ita inſtitutus ad remiſſionem peccati originalis, vt quamuis fingamus aliquẽ per ſe ad eum nũ obligari, ita vt poſſet ſine vllo peccato nolle vnquam baptizari: tamen ſi hic vellet iuſtificari à peccato originali, aliiſque ante baptiſmum commiſſis, nullo modo id poſſet conſequi quantumcunque conteretur, niſi cum directa obligatione ad baptiſmum, & implicita volũtate ipſum ſuſcipiendi. Sicut nemo poteſt aliquid emere, ſine obligatione & volũtate ſoluẽdi pretium. Ratio huius eſt inſtitutio Chriſti quam ex traditione Eccleſiæ, & ex illo Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit*, &c. cognoſcimus. 15

Qua ratione baptiſmus ſit adultis neceſſarium medium.

Ioan 3

Hinc ſequitur primò, Lõgè, alia ratione ad iuſtificationem eſſe neceſſarium baptiſmum, quàm ſit neceſſaria obſeruatio cuiuſuis præcepti merè poſitiui. quia ipſa iuſtificatio nullũ dicit intrinſecum talem reſpectum ad eiuſmodi actualem obſeruationem, vt per ſe patet. 16

Sequitur ſecundò, Simili ratione ad iuſtificationẽ peccatoris baptizati, neceſſariã eſſe cõfeſſionẽ: quia hęc eodẽ modo eſt inſtituta ad remiſſionẽ peccati mortalis poſt baptiſmum commiſſi; ſicut baptiſmus inſtitutus eſt ad remiſſionem peccati prius commiſſi.

Confeſſio peccatori neceſſarium medium.

Sequitur tertiò, Cōmunionem non eſſe ita neceſſariam ad iuſtificationem aut ſalutem neceſſitate medij, ſed ſolius præcepti. quia iuſtificatio ad eam non alium dicit ordinem quàm ad obſeruationem aliorum præceptorum.

17 C o n c l. IV. Obligamur etiam ſuſcipere baptiſmum ex præcepto diuino obligatione diſtincta ab ea quæ ſequitur neceſſitatem medii. ita *Gab. in 4.d.4 q.2.a.3.dub.1.*& *Soto d.5.q vnica.ar.1. §. Propter hæc forſan.*

Prob. Quia qui tempore Chriſti erant iuſtificati ante baptiſmi inſtitutionem, illi erant iuſtificati ſine vlla obligatione aut reſpectu ad baptiſmom, & conſequenter non poterat hic eſſe iis neceſſarius neceſſitate medij: & tamen nihilominus poſt feſtum Pentecoſtes ac factam iis ſufficiētem euangelij promulgationem tenebantur baptizari. Ergo ex ſolo precepto diuino diſtincto ab obligatione neceſſitatis medij.

18 Nota, tales duplici adhuc ratione fuiſſe obligatos ſuſcipere baptiſmum. Primò, per accidens, eò quòd obligabantur ſuſcipere Venerabilem Euchariſtiam, quam non poterant ſuſcipere niſi baptizati. Secundò, per ſe, ratione præcepti immediatè cadentis in baptiſmum. Quia etſi tales fuiſſent in iis circunſtātiis conſtituti, vt aliorum Sacramentorum ſuſceptio fuiſſet iis euidenter perpetuò impoſſibilis: vt ſi debuiſſent paulo pòſt à tyrannis occidi; nihilominus fuiſſent obligati baptizari, ſi qua ratione id potuiſſent aſſequi.

19 Hinc ſequitur, quando infantes ſunt in tali ſtatu, vt niſi ſtatim baptizentur, periculum ſit vt vnquam baptizari poſſint, parentes teneri procurare iis baptiſmum, non ſolùm lege caritatis, ne aliàs paruuli pereant; ſed etiam ex præcepto poſitiuo diuino, quo Chriſtus abſolutè præcepit vt omnes baptizentur. quod præceptum paruulos quidem, quia incapaces ſunt, ligare non poteſt; ligat tamen eorū parentes quorum voluntas ſubit vicem voluntatis paruulorum. Confirmat. Quia non minùs iam obligat baptiſmus quàm olim circumciſio: atqui parentes poſitiuo præcepto diuino obligabantur circumcidere ſuas proles. Ergo iam ſimiliter obligantur eas baptizare.

Parentes tenentur duplici lege filiis procurare baptiſmū.

DVBIVM II.

Quando cœperit primùm hac obligatio baptiſmi?

20 NOt. primò, Satis conſtare, non cœpiſſe ante mortem Chriſti. quia etſi priùs fuerit baptiſmus inſtitutus, & potuerit vtiliter ſuſcipi; nemo tamen ad hoc fuit obligatus, quia tunc durauit adhuc in ſuo vigore lex vetus, quæ tamen, vt docet *Apoſtolus ad Hebreos* 8. *v. vlt.* erat per legem nouam antiquanda.

Nemo ante mortem Chriſti fuit obligatus ad baptiſmum.
Hebr. 8.

Nec obſtat quod *Ioann.* 3. dicitur, *Niſi quis renatus fuerit*, &c. Quia ſimili modo dicitur *Ioan.* 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis*, &c. & tamen certum eſt, tunc nondom quenquam fuiſſe obligatum ad ſumendum Ven. Sacramentum. quia tunc nondum erat inſtitutum. Significatur igitur illis verbis ſolùm, qualis futura ſit horum Sacramentorum neceſſitas tunc, quando lex euangelica cœperit obligare.

Ioan. 3.
Ioan. 6.

Nota ſecundò, Nos dupliciter poſſe loqui de neceſſitate baptiſmi. Primò, de neceſſitate præcepti præcisè. Et hæc quæſtio ſpectat propriè ad tractatum de legibus. Et certum eſt, hoc modo neminem potuiſſe ſaltem efficaciter obligari ad baptiſmum, ita vt eum omittendo peccaret, quamdiu tale præceptum inuincibiliter ignorauit. Secundò, de neceſsitate medij, quando ſcilicet baptiſmus cœperit ita neceſſarius eſſe ad ſalutem, vt paruuli extra caſum martyrij nullo modo ſine eo poſſent ſaluari, nec adulti iuſtificari ſine eo, vel implicito eius voto. 21

Quidam putant hanc obligationem cœpiſſe ſtatim poſt mortem Chriſti. Ratio eorū eſt, quia per hāc ceſſarunt omnia legalia. Alij docēt hanc obligationem non cœpiſſe vbique ſimul; ſed tūc in vnaquaque prouincia, cùm ibi ſufficienter fuerat promulgatum euangelium, vt moraliter loquendo potuerit ibi eſſe vulgo notum. quibus conſentit expreſsè *D. Bernardus epiſt.* 77. 22

D. Bernard.

Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia nulla lex obligat ante huiuſmodi promulgationē. Sed hæc ratio ſummum probat, talem promulgationem fuiſſe neceſſariam vt baptiſmum obligaret ex vi præcepti poſitiui: non autem vt eſſet neceſſarius neceſsitate medij.

C o n c l. I. Probabilius eſt baptiſmum non cœpiſſe ita obligare ſtatim poſt mortem Chriſti. Probat. quia non cœpit hæc obligatio ante legis euangelicæ publicam promulgationem. Atqui nulla talis fuit facta poſt mortem Chriſti ſaltem ante Pentecoſten; Ergo non ante hanc cœpit talis obligatio baptiſmi. Maior patet ex *Cōcil. Trident ſeſſ.6.c.*4. vbi loquens de tranſlatione peccatoris ad gratiam, ait: Hæc tranſlatio poſt euangelium promulgatum ſine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non poteſt: vbi apertè inſinuat, antè aliter fieri potuiſſe. 23

Trident.

Reſpondēt aliqui, Concilium tantùm requirere hanc promulgationem vt poſsit tolli ignorantia, qua homines à baptiſmi ſuſceptione excuſabantur. Sed hoc nullo modo eſt ad mentem Concilij, quod hic non intendit docere qua ratione homines peccant non ſuſcipiendo baptiſmom; ſed qua ratione ſine eo nequeant iuſtificari, ſiue eius obligationem ignorent, ſiue non.

Minor probat. quia poſt mortem Chriſti vſque ad Pentecoſten, nulla talis promulgatio legitur facta: ſed Chriſtus tunc priuatim tantùm inſtruebat Apoſtolos, qua ratione deberēt euangelium poſt acceptum Spiritum ſanctum promulgare. Imò prohibebat illis ne priùs euangelium promulgarent. *Act.* 1. *Et conueſcens precepit eis ab Ieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem Patris.*

Act. 1.

Conc l. II. Veriſimilius eſt baptiſmum cœpiſſe ita eſſe neceſſarium in feſto Pentecoſtes. Probatur. quia tunc primùm fuerunt Apoſtoli abſolutè conſtituti præcones euangelij, & cœperunt illud publicè promulgare. Et rogantibus Iudæis Act. 2. qua ratione poſſent ſaluari, iuſſerunt eos baptizari, quaſi hoc eſſet neceſſarium. 24

Baptiſmus cœpit in pētecoſte pro toto orbe eſſe neceſſarium mediū ſalutis.

Dices, hinc tantùm ſequi, tunc cœpiſſe hoc modo eſſe neceſſarium iis qui tunc erant Ieroſolymis; non autem aliis nationibus, quæ tunc nihil 25

hil de baptiſmo poterant inaudiuiſſe. Sed etſi hæc reſponſio oſtendat hoc argumentum non omnino clarè conuincere, atque reddat ſecundam ſententiam aliqua ratione probabilem; tamen non omnino ſatisfacit. Primò, quia *Tridentinum ſuprà* docet illam neceſſitatem ſtatim incepiſſe à promulgatione euangelij. Conſtat autem illo die fuiſſe ſolemnem euangelij promulgationem, & quidem aliqua ratione vniuerſalem. quia illi promulgationi intererant homines ex omni fere natione, quæ ſub cælo eſt: vt patet *Actorum* 2. Secundò, quia eodem tempore pro toto terrarum orbe fuit abrogata lex vetus, ita vt deſineret obligare. Nam videtur omnino certum, illos qui tunc interfuerūt illi promulgationi, cùm ſtatim redirent in patriam ſuam, non fuiſſe obligatos ſeruare adhuc cæremonias legis. Quòd ſi illi non obligabātur, nec etiam alij, niſi ex cōſcientia erronea. Ergo etiam omnino veriſimile eſt, vno eodemque tempore cœpiſſe vbique habere vim ſuam legem nouam. quia vetus abrogabatur per nouam. Tertiò, quia hoc ſatis inſinuat *Tridentinum ſuprà*, ſi rectè ipſius verba perpendantur. Quartò, quia aliàs nullum potuiſſet hactenus ſtatui tempus, in quo per totum orbem cœpiſſet ita eſſe neceſſarius. Imò fortè nec iam eſſet: quia recenter planè euangelium fuit primò promulgatum in India Occidentali; nec ante præcedens ſæculum vnquam quidquam de eo ibi fuerat auditum. Et probabile eſt iam adhuc eſſe aliquas nationes ad quas nondum præcones euangelij penetrarint. Baptiſmum autem, aut nondum eſſe, aut recenter cœpiſſe ita eſſe toti terrarum orbi neceſſarium, videtur expreſsè repugnare Tridentino ſuprà.

Trident.

Actor. 2.

Trident.

26 Obiic. primò, Hinc ſequitur legem nouam incepiſſe ita obligare ſtatim poſt mortem Chriſti, quia tunc deſiit obligare vetus lex. Reſpondeo, Quidquid ſit de hac quæſtione, quando præcisè deſierit obligare lex vetus, quæ ſpectat ad tractatum de legibus; nego ſequelam. Quia vt lex noua diceretur antiquaſſe veterē, ſufficit in morte Chriſti legem nouam habuiſſe perfectam ſuam vim quo ad hoc, vt poſſit ea cuius homini ſufficere ad ſalutem; & tunc omnia fuiſſe poſita, quæ ad eius introductionem ex parte Chriſti erant neceſſaria; etſi nondum ob defectum promulgationis habuerit vim obligandi.

27 Obijciès ſecundò, Inde ſequetur ſtatim poſt Pentecoſten, nec circumciſionem, nec Sacramentum legis naturæ habuiſſe ampliùs vim iuſtificādi infantes; atque ita aliquod tempore omnes morientes in omnibus locis, vbi nondum erat promulgatus baptiſmus, fuiſſe deſtitutos neceſſariò remedio ad ſalutem. quod videtur durum eſſe.

Statim poſt pentecoſten deſiit valere circumciſio.

Reſpond. concedendo ſequelam. Nec enim hoc debet videri ita durū. quia ſimili modo vſque præcedens ſæculum, omnibus infantibus morientibus in India Occidentali fuit impoſſibilis ſalus, cùm ibi priùs nihil fuerit auditum de baptiſmo, aut alio remedio, quo poſſent ſaluari infantes. Nec inde ſequitur Deum quantum eſt ex parte ſua, non dediſſe omnibus ſufficientia media ad ſalutem. Nam quòd illi infantes morerentur antequam poſſent aut contetti, aut baptizari, non accidit ex aliqua Dei ordinatione aut defectu; ſed ex defectu aliquo naturæ, aut parentum omnino præter Dei voluntatem, qui non debuit omnibus caſibus obuiare, aut leges ſuas generales mutare, ne aliquis infans ſine baptiſmo, aut antequam alia ratione poſſit iuſtificari, moriatur: nā aliàs debuiſſet inſtitui aliquod remedium pro morientibus in vtero, præſertim cùm Deus ſingulariter prouiderit, vt exiguo tēpore per præcipuas orbis partes euāgelium promulgaretur. Sed hoc pluribus diſcurrere potiùs ſpectat ad materiam de prædeſtinatione.

DVBIVM III.

Vtrùm adultus abſque reali ſuſceptione baptiſmi poſſit adipiſci ſalutem?

NOta, omnes quidem fateri martyrem ſine baptiſmo poſſe adipiſci vitā æternam, quidam tamen tempore D. Bernardi, vt patet ex eius *epiſt.* 77. propter illud Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit*, &c. putarunt neminem extra martyrium ſine baptiſmo poſſe ſaluari. Quidam etiam alij dixerunt, poſſe hominem ſine baptiſmo iuſtificari, non tamen accipere remiſſionem peccati, mouſ præcipuè quibuſdam dictis D. Auguſtini, *qui tractatu* 13. *in Ioannem* ait: *Quantumcumque enim catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat, non illi dimittitur niſi venerit ad baptiſmum.* Item *lib. 4. de ſymbolo ad catechumenos ca.* 8. ait: *Catechumeni quamdiu ſunt, ſuper eos ſunt omnia peccata eorum.* vbi etiam dicit Deum nō remittere peccata niſi baptizatis. Similiter *D. Ambroſius lib. de iis qui initiantur ca.* 4. *Credit*, inquit, *etiam catechumenus in crucem Domini Ieſu, qua & ipſe ſignatur; ſed niſi baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filij, Spiritus ſancti, remiſſionem non poteſt accipere peccatorum, & ſpiritualis gratiæ munus haurire.* 28

D. Bernard.
Ioan. 3.

D. August.

D. Ambroſ.

CONCLVSIO I. Certum omnino eſt, catechumenum ante baptiſmum per veram contritionem iuſtificari, eique peccata verè dimitti, ita communiter omnes Doctores. 29

Catechumenus poteſt iuſtificari ſine baptiſmo.

Probatur primò ex definitione Pij V. & Gregori XIII. qui damnarunt hanc propoſitionem: *Catechumenus iuſtè, rectè, ac ſanctè viuit, & mandata Dei obſeruat, ac legem implet per charitatem ante obtētam remiſſionem peccatorum, quæ in baptiſmo demum percipitur.* quæ eſt 33. inter damnatas ab ijs. Similiter damnant propoſitiones 31. 32. & 41. eiuſdem auctoris, quibus dicitur ante ſuſceptionem Sacramenti veram charitatem & iuſtitiam poſſe obtineri ſine remiſſione peccatorum.

Pius V.
Greg. XIII.

Prob. ex Scripturis, Primò *Ezechielis* 18. dicitur: *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea & fecerit iudicium & iuſtitiam, vita viuet, & non morietur. omnium iniquitatum eius quas operatus eſt, non recordabor.* Idem repetitur ca. 35. vbi expreſsè promittitur venia & obliuio omnium peccatorum ſe auertentibus à peccatis; quod per veram contritionem perfectè fit. Gratis autē planè dicitur hoc habuiſſe locum in veteri lege, non autem in noua, quia iam Deus non eſt minùs pronus ad remittenda peccata, quàm tunc fuerit, & apertè repugnat Scripturis. Nam 1. *Ioan.* 3. v. 14. dicitur: 30

Ezech 18.

1 Ioan. 3.

Scimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres, ſcilicet propter Deum, ſiue ex vera charitate: vbi expreſsè ipſi præcisè charitati tribuitur tranſlatio de morte ad vitam. Vnde c. 4. v. 7. dicitur: *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt*. quæ ſanè falsò planè dicuntur de eo qui adhuc manet in peccato habituali. quia hic nullo modo poteſt dici natus ex Deo, neque tranſlatus de morte ad vitam. quia retinet mortem

Trident. in ſe. Idem apertè patet ex *Trident. ſeſſ. 14. cap. 4.* vbi expreſsè definitur contritionem charitate perfectam ante realem Sacramẽti ſuſceptionem nos Deo reconciliare. quod idem eſt atque nobis peccata remitti. Et quanquam Concilium ibi loquatur de Sacramento Pœnitentiæ, idem tamen omnino eſt de Sacramento baptiſmi. & qui tenent contrariam ſententiam, de vtroque ſimiliter loquuntur. atque ita eorum ſententia continet apertum errorem: imò inuoluit apertam implicantiam. Nam clarè implicat aliquem eſſe iuſtum, & manere in peccato mortali, quod tamen illi aſſerunt fieri.

31 *Poteſt quis ſine baptiſmo ſaluari.* Concl. II. Si quis verè contritus ante ſuſceptionem baptiſmi, quia eum habere non poteſt, moreretur, verè iret ad cælũ. Eſt certa inter catholicos, & apertè definita *cap. Debitum. de baptiſmo*. vbi Innocentius 3. docet Iudæum qui in neceſſitate ſeipſum baptizarat, non eſſe verè baptizatum: tamen propter fidem Sacramenti, ſcilicet charitatem perfectam, iturum fuiſſe ad cælum ſi in eo ſtatu fuiſſet mortuus. Idem definitur *c. a. de presbytero non baptizato*, quem docet Pontifex fide viua potuiſſe ſaluari ſine baptiſmo, quem ignorabat ſe nõ habere idque probat ex *D. Auguſtino l. 8. de ciuitate Dei: & oratione D. Ambroſij in obitu Valentiniani*, quem D. Ambroſius ibi fusè probat per caritatem ſine baptiſmo ſaluatum eſſe. Idem fusè probat *D. Bernardus epiſt. 77. ad Hugonem de S. Victore*, citátque D. *Auguſtinum l. 4. de baptiſmo c. 2.* vbi hoc apertè docet.

Innoc. III. — *D. Aug.* — *D. Ambroſ.* — *D. Bern.* — *D. Auguſt.*

Ad locum ex D. Ioanne pro altera ſententia

32 citatum Reſp. Ibi tantùm doceri nos omnes abſolutè obligari ad baptiſmum ſuſcipiendum; ita vt niſi eum, quãdo id in noſtra eſt poteſtate, ſuſceperimus, ſimus mortaliter peccaturi, ideoque excludendi è cælo. Idémque nec aliud docet Auguſtinus in Ioannem ſuprà citatus. Nam vt patet ex præcedentibus, agit ibi de catechumenis. qui, quia videbant ſe exteriùs meliùs viuere multis baptizatis, contemnebant baptiſmum, & putabant ſe per ſua opera ſine eo poſſe ſaluari. Vnde quod ait: *Quantumcunque enim catechumenus proficiat*, &c. non intelligit de profectu in vera virtute charitatis (quia hæc non poteſt conſiſtere cum neglectu baptiſmi) ſed de profectu in actibus exterioribus, qui ſine charitate eſſe poſſunt. atque ita non eſt mirum tales adhuc manere in peccatis. Aut ſi velimus eum loqui etiam eo caſu quo quis haberet verã charitatem, intelligendus eſt dicere eum adhuc portare ſarcinam ſuę iniquitatis, nec hanc ei dimitti quia nõ intelligitur perfecta facta dimiſſio, quãdiu reſtat adhuc obligatio baptiſmi cum qua remiſſio facta eſt per quam peccata ſuum auctorẽ, donec huic ſatisfecerit, adhuc premunt: ſicut res empta grauat ac premit emptorem donec pretiũ ſoluerit. Et ſecundùm hæc tam alia quædam loca D. Auguſtini vbi ſimilia dicit, quàm etiam locus D. Ambroſij ſupracitatus intelligendus eſt. *D. Aug.* *D. Ambr.*

Simili modo *D. Aug. l. 4. contra Donatiſtas c. 21.* 33 *D. Aug.*
dicit catechumeno bono & charitate flagranti adhuc deeſſe baptiſmum ad capeſſendum regnũ cælorum. quia nimirum (vt paulò antè loquens de Cornelio centurione dixit) ſi etiam Spirito ſancto iam accepto baptizari nollet, contempti tanti Sacramenti reus fieret. Vnde cap. ſequenti expreſsè docet, poſſe nos per viuam fidem ſaluari ſine baptiſmo; *cùm* (vt ait) *myſterium baptiſmi nõ contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit*, idque probat exemplo latronis, quem ait non fuiſſe martyrem, quia non eſt paſſus pro ſide, ſed pro ſceleribus. Nec his obſtat quòd *D. Aug. lib. 2. retractationum c. 8.* dubitet an hic latro fuerit baptizatus. quia ibi non reuocat doctrinam in dubium, ſed exemplum quo eam confirmauit, vt expreſsè dicit. *D. Aug.*

Dices, Ananias *Act. 22.* D. Paulum iam contri- 34
tum iubet adhuc baptiſmo abluere ſua peccata: *Actor. 22.*
& Magdalenæ iam diu contritæ, in domo Phariſæi demum dimittuntur peccata. Ergo vtrique priùs non fuerant per contritionẽ remiſſa. Reſp. negando conſequentiam. Quia Ananias iuſſit D. Paulum abluere ſua peccata; vel quia neſciebat eum eſſe contritum, vel quia verè eum iam peccata adhuc grauabãt ratione obligationis ad baptiſmum ſuſcipiendum; & hac ratione debebãt dici ablui, quia perfecta remiſſio completur aliquo modo in baptiſmo, ſicut emptio in ſolutione pretij Magdalenę autẽ fuerũt remiſſa peccata primo inſtãti quo fuit cõtrita. Quare Chriſtus vel iis verbis non tam ea remittit, quàm denũtiat iam antè eſſe remiſſa, vnde etiam ſecundò dicit ei remitti peccata. Vel dici etiã poteſt Paulo & Magdalenæ ſæpiùs eadem peccata fuiſſe remiſſa, ſicut fit quando quis ſæpiùs eadem peccata confitetur: vt oſtendemus in materia de Pœnitentia.

ARTICVLVS III.

Vtrùm baptiſmus ſit differendus?

35 *Paruuli prima ſtatim commoditate baptizandi.* ART. 3. docet primò, Paruulos prima ſtatim commoditate baptizandos. Quia extra caſũ martyrij ſine baptiſmo ſaluari nõ poſſunt. vnde ſi differatur exponuntur periculo damnationis. facilè enim contingeret eos interim mori. quare parentes tenentur curare vt liberi data prima commoditate baptizentur. Quanquam autem ex hoc capite non videatur hæc obligatio eſſe ita ſtricta, cùm hoc periculum ſit ſatis remotum, & et ob facilitatem baptiſmi facilè

poſſit

poſſit occurri: tamen ex conſuetudine totius Eccleſiæ videtur nata obligatio ſub peccato mortali non diu ſine iuſta cauſa differendi puerorum baptiſmum. Grauiter enim ſcandalizantur homines, ſi quem videant filij baptiſmum diu differre. Et meritò: nam videtur ſatis magnus in parente Dei religioniſque neglectus tam diu relinquere filium mācipium diaboli, & inimicum Dei, & omnis omnino religionis exortem, quem tam facilè poſſit filium Dei efficere. Vnde etiam ex hoc capite videtur hæc obligatio grauiter augeri. Rationabili tamen cauſa occurrente neutiquam dubium eſt, quin aliquantum poſſit differri, maximè ſi cura adhibeatur, vt omnibus periculis occurratur.

36 Docet ſecundò, Adultorum baptiſmum, niſi mors immineat, poſſe differri. Primò, vt cū maiori ſolemnitate fiat. Sic olim differebatur ſemper in tempus Paſchæ aut Pentecoſtes, vt patet *can. Duo tempora, de conſecrat. d.* 4. Secūdò, vt perfectè in fide inſtruantur. Tertiò, vt Eccleſia probet an ſincerè Sacramentum petant.

Docet tertiò, Statim tamen atque ab Eccleſia ſatis probati ac inſtructi iudicantur, atque ipſa eos ad baptiſmum admittere vult, ipſos peccare ſi vlteriùs differant.

DVBIVM.

Qua ratione Catechumeni adulti, diuino vel Eccleſiaſtico præcepto ad baptiſmum teneantur?

37 CONCLVS. I. Omnes adulti nondum baptizati tenentur præcepto diuino, ſtatim atq; commodè id poſſunt aſſequi, baptizari. Eſt iam ferè communis Theologorum. Et communiter idem docent Patres, qui grauiter reprehendunt eos, qui differunt baptiſmum vſque ad finem vitæ: vt patet ex *Clemente Romano l. 6. conſtitutionū, cap. 15. Baſilio hom. 13. inter varias. Nazianzeno oratione in ſanctum baptiſma,* & aliis.

Clemens Roman. D. Baſilius. Nazianz.

Prob. primò, Quia iure naturali diuino ſicut quiſque tenetur habere curam ſuæ ſalutis; ita tenetur ſe efficere membrum Chriſti & Eccleſiæ, in qua neceſſariò ſalus eſt quærenda, ita vt videatur grauiter pugnare cum recta ratione velle, ab ea diu manere alienum. Ergo cùm Chriſtus noluerit nos aliter iam fieri perfectè membra Eccleſiæ niſi per baptiſmum (cùm ideo ad hūc ſuſcipiendum nos obligarit) omnino cenſendus eſt nos voluiſſe obligare vt ſtatim atque commodè poſſemus, eum ſuſciperemus.

38 Prob. ſecundò, Quia ſicut quiſque ſtatim atq; vera fides ei eſt ſufficienter propoſita, tenetur ei interiùs credere: ita etiam tenetur eam exteriùs profiteri; iuxta illud *ad Rom.* 10. *Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Sicut enim qui differt rebus fidei ſufficienter ſibi propoſitis credere, cenſetur eſſe iniurius fidei nolendo ei credere, quaſi minùs eſſet digna cui credatur; ita ſimiliter ei iniurius eſt, qui differt eius profeſſionem, quaſi eam erubeſcendo. Atqui Deus voluit hanc profeſſionem præcipuè fieri per ſuſceptionem baptiſmi (ideo enim ipſe dicitur Sacramentum fidei) ergo hic ſtatim ac commodè fieri poteſt, ſuſcipiendus eſt.

Roman. 10.

Teneтur fidem profiteri per baptiſmum.

Tertiò, Quia niſi adultus ſtatim ac commodè poterit teneatur baptizari, nullum certum tempus poterit aſſignari, quo ad hoc tenebitur. vſq; ad finem vitæ: atque ita ſine peccato poterit tam diu manere extra Eccleſiam, alienus à corpore Chriſti atque omnibus eius Sacramentis. quod tamen videtur valdè abſurdum.

Dices, Qui commiſit peccatum mortale, non tenetur ſtatim confiteri aut conteri; ergo ſimiliter nondum baptizatus non tenetur ſtatim baptizari. Reſp. negando conſequ. quia peccator non manet alienus ab Eccleſia, & confeſſio peccati non eſt neceſſaria ad confeſſionem fidei, ſicut baptiſmus. 39

Dixi talem teneri ſtatim ac commodè poteſt. quia ex iuſtis cauſis poteſt differre. v. g. vt quis meliùs antè inſtruatur; vt poſtea cum maiore ſolemnitate, & ſuo ac aliorum fructu baptizetur. Item quando immineret alicui probabile periculum ſi ſtatim baptizaretur, quod poſſet vitari baptiſmum differendo, &c. Quò autem mora eſt diuturnior, eò maiorem cauſam requirit vt ſit legitima. Breuis enim dilatio, quia non continet tantam indecentiam, facilè aut à peccato mortali ob leuitatem materiæ, aut ſi aliqua iuſta cauſa abſit, ab omni peccato poteſt excuſari. 40

Poteſt baptiſmus ex iuſta cauſa differri.

Nec dictis obſtat quòd olim viri magni legantur diu diſtuliſſe baptiſmum. quia vel dicendum eſt eos hoc ex rationabili cauſa feciſſe, vel ignorantia aliqua excuſatos fuiſſe, vt ſaltem minùs grauiter peccarent: ac in eo nec laudandos nec imitandos fuiſſe.

CONCLVS. II. Eccleſia nullam habet poteſtatem præcipiendi catechumenis vt certo tempore baptiſmum ſuſcipiant. Ratio eſt. Quia, vt docet *Tridentinum ſeſſione* 14. *cap.* 2. nondum baptizatus non eſt ſubiectus iuriſdictioni Eccleſiæ, & præceptum non poteſt ligare non ſubditos. 41

Eccleſia nulli poteſt præcipere baptiſmum.

Dices, Si Eccleſia nō poſſit directè talibus præcipere vt baptizētur; poterit tamen ex Dei commiſſione determinare tempus quo præceptum obliget. quia ad hoc non indiget iuriſdictione in catechumenos. Confirmat. quia Eccleſia non poteſt præcipere aut punire actus merè internos; & tamen determinando præceptum diuinū, poteſt eum, qui nulla commiſit peccata mortalia niſi merè interna, obligare vt cōfiteatur intra annum. Ergo ſimili modo poterit obligare catechumenos.

Pro ſolutione Nota, tripliciter Eccleſiam poſſe determinare tempus baptiſmi. Primò, verè alium ſua determinatione obligando, vt id quod aliquando tenetur facere, teneatur hic & nunc facere: & hoc fieri non poteſt ſine aliqua iuriſdictione. quia ibi intercēdit præceptum non quidem circa rei ſubſtantiam, ſed circa modum eam exequendi. Nam imperatur noua obligatio ab Eccleſia quæ antè non erat. 42

Secundò, Nullam omnino obligationem imponendo, ſed tantùm definiēdo hic & nunc eſſe 43

tempus,

tempus, eáſque circumſtantias, in quibus ex ſe obligat præceptum diuinum; idque non ſolùm ea ratione qua quiuis doctus id poſſet definire, ſed cum quadam auctoritate, ita vt alter teneatur ſtare eius iudicio. Sicut is qui à principe datus eſſet litigantibus arbiter, iudicaret vnum teneri alteri ſoluere 100. non imponeret huic propriè vllam obligationem, ſed tantùm decerneret ad quid iure naturę teneatur, idque ita vt hic teneretur ei credere, non quia eius præcepto obligatur, ſed quia obligatur præcepto principis hoc præcipientis. Et eſt omnino credibile tale iudicium Eccleſiæ à Deo commiſſum: quia ipſius eſt iudicare quando catechumenus idoneus ſit

D. Thomas. qui baptizetur. Et hoc innuit *D. Thom. in fine corporis*, dum dicit: Catechumenum poſſe ob iuſtam cauſam differre baptiſmum ex licentia Prælatorum. Nec enim hi propriè poſſunt dare facultatem differendi baptiſmum, ſed tantùm decernere ad hoc faciendum hîc & nunc eſſe ſufficientem cauſam.

44 Tertiò, determinatio ea fieri poteſt per poſitionem alicuius cõditionis, qua poſita diuinum præceptũ incipit per ſe obligare. Sicut Tyrannus interrogando me, an ſim Chriſtianus, ponit aliquam conditionem, qua poſita iure naturæ, & diuino teneor confiteri fidem. Et hoc etiam modo poteſt Eccleſia determinare præceptum baptiſmi, offerendo alteri legitimam commoditatem vt baptizetur, quam iure diuino tenetur acceptare.

Alia longè eſt ratio in baptizato, qui ſolùm 45 commiſit peccata mortalia merè interna. Nam huic directè poteſt Eccleſia præcipere vt, qui tenetur aliquando confiteri, confiteatur iam; nec ita exercet aliquam iuriſdictionem circa actum internum, quia hunc nec punit, nec præcipit; ſed hic eſt ſolùm conditio quædam neceſſaria, vt poſſit Eccleſia tali externam Sacramenti ſuſceptionem præcipere.

Ex his patet canonem, *Duo tempora*, & aliquot ſequentes de conſecratione d. 4. quibus olim ſtatuebatur vt catechumeni baptizentur pridie Paſchatis & Pentecoſtes, & non alias, niſi vrgente neceſſitate, non obligaſſe catechumenos, ſed miniſtros Eccleſiæ. Iidem tamen iam pridem conſuetudine ſunt aboliti. Iam enim quouis tempore licet baptizare.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm peccatores baptizandi ſint?

46 ARticulo 4. docet primò, Peccatores adultos non eſſe baptizandos quamdiu volunt in peccatis perſeuerare. quia tales omnino ſunt indigni quibus res tam ſancta conferatur: quod etiam fieret cum magna Sacramenti iniuria: cõtra cuius reuerentiam eſt, ſi informe, ſiue ſine effectu alicui conferatur.

Docet ſecundò, Peccatores quos iam peccatorum ſuorum pœnitet, eſſe baptizandos, vt à peccatis mundentur. Quia hoc Sacramentum in hunc finem eſt inſtitutum.

Nota D. Thomam tam hoc quàm tribus ſequentibus articulis agere ſolùm de adultis, vt ex ipſa materia ſatis patet. D. Thomas.

ARTICVLVS V.

Vtrùm peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria?

47. ARticulo 5. docet peccatoribus dum baptizantur, nulla opera ſatisfactoria pro peccatis prę teritis eſſe imponenda; quia in baptiſmo omnia peccata cum omni pœna iis debita integrè remittuntur. Huius ratio à priori eſt voluntas Chriſti, qui ita efficaciter huic Sacramento ſua merita alligauit: idque omnino conueniebat inſtitutioni huius Sacramenti. Primò, quia vt dicitur *ad Rom. 6* per baptiſmum perfectè aſſimilamur morti Chriſti: quia in eo veteri homini & peccatis morimur. Sicut igitur Chriſt⁹ ſua morte peccatum omni ex parte perfectè vicit: ita baptiſmus dum baptizatum Chriſto morienti perfectè aſſimilat, ſignificat in eo omne peccatum plane deleri ſecundùm culpam, & omnem pœnam ei debitam. Atque ideo *D. Thomas in corpore* dicit morti Chriſti facere iniuriã qui putat ritè baptizato ob præterita peccata aliquas pœnas adhuc reſtare ſubeundas: quia ſignificat Chriſtum ſua morte non viciſſe perfectè peccatum.

Baptiſmus remittit omnes pœnas peccatis debitas.

Rom. 6.

D. Thom.

quod verum eſt, poſito quòd Chriſtus ita inſtituerit hoc Sacramẽtum, vt hoc effectu perfectè mortem Chriſti repræſentaret. Et hoc modo intellecta ratio D. Tho. eſt efficax, quę alìàs primo aſpectu videtur obſcura & difficilis. Secũda con 48 uenientia huius effectus ex prima ſequitur. quia ſcilicet cùm in baptiſmo moriamur omnino veteri homini, & noui ſpiritualiter generemur, ſumus quaſi alij planè homines, & conſequenter peccata priùs cõmiſſa ad nos non pertinẽt, neq; nobis vlla ratione ampliùs imputari debent.

Nota tamen, hæc tantùm intelligenda eſſe de obligationibus contractis ex peccatis erga Deum. nam obligationes ex voto, vel ſimili ratione contractæ, manent integræ: ſicut etiam omnes obligationes ciuiles, ſiue quibus aliis hominibus quacumque ratione obſtringimur, ſicut & pœnæ legibus debitæ quia per baptiſmum ſoli peccato morimur, nec regeneramur ciuiliter ſed ſpiritualiter.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm peccatores ad baptiſmum accedentes teneantur ſua peccata confiteri?

49 ARticulo ſexto docet primò, Baptizandum debere ioteriùs ſua peccata Deo confiteri, ea ſcilicet vel generatim, vel eriam ſpeciatim in memoriam reuocando, quatenus hoc opus eſt vt conuenienter de iis dolorem in ſe excitet.

Docet ſecundò, Non eſſe neceſſarium vt ea exteriùs alicui homini confiteatur, niſi fortè generatim dicendo ſe peccatorem, & dolere de peccatis, & velle in poſterum ab iis abſtinere.
Qnia particularis confeſſio tantùm eſt neceſſaria in ſacramentali confeſſione, cuius materia non poſſunt eſſe peccata ante baptiſmum commiſſa. quia hæc non poſſunt eſſe ſubiecta clauibus Eccleſiæ: vt docet *Trid. ſeſſ.* 14.c.2. Tridens.

Docet tertiò, Eiuſmodi tamen confeſſionem poſſe aliquando alicui in particulari eſſe vtilem; vt meliùs poſſet inſtrui, qua ratione in poſterum poſſet vitam inſtituere.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm ex parte baptizati requiratur intentio ſuſcipiendi baptiſmum?

50 ARticulo ſeptimo docet, ex parte baptizati requiri intentionem ſuſcipiendi baptiſmi. Quia nemo vtens libero arbitrio, niſi voluntariè ad ſtatum gratiæ & filiorum Dei transfertur, aut in Eccleſiæ membrum adſcribitur. Vide dicta ſuprà q.64.a.8.dub.5. vbi hæc ſatis explicata ſunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm requiratur fides ex parte baptizati?

51 ARticulo octauo docet primò, Ad effectum Sacramenti, ſiue gratiam conſequendam, neceſſariam eſſe rectam fidem in baptizato. quia vt patet *ad Hebr.* 11. ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, aut gratiam eius accipere.

Docet ſecundò, Hæreticum tamen poſſe validè ſuſcipere baptiſmum, ſed ſine gratia. Eſt de fide, & pluribus docet *D. Auguſtinus ſeptem integris libris contra Donatiſtas* de baptiſmo conſcriptis. D. Auguſt.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm pueri ſint baptizandi?

52 ARticulo nono docet infantes eſſe capaces baptiſmi, atque gratiæ per eum percipiendæ, & conſequenter baptizandos eſſe. Eſt de fi-
Tridens. de, vt patet ex *Trident. ſeſſ. 7. can.* 13. Fuerunt olim
Hierarchitæ. Epiphan. Hierachitæ, qui, vt docet *Epiphanius hereſi* 67.
docuerunt infantes non pertinere ad regnum cælorum; vnde ſequitur non eſſe baptizandos. Similiter eoſdem non eſſe baptizandos docuit
Petrus de Bruis. tempore D. Bernardi quidam Petrus de Bruis: &
Anabaptiſtæ. noſtro tempore docent omnes Anabaptiſtæ: quia putant hoc Sacramentum ſolis illis conferendum qui poſſunt credere.

Sed probatur concluſio primò ex Scripturis.
53 Rom. 5. *Ad Rom* 5.v.11.*& ſequentibus*, Vbi Apoſtolus expreſsè docet Chriſtũ, quantũ eſt ex parte ſua, per mortem & merita ſua omnes viuificare, quos Adam ſuo peccato occidit: imò gratiam Chriſti eſſe potentiorem ad viuificandum, quàm fuerit peccatum Adami ad occidendum. Atqui Adam occidit ſuo peccato (vt patet tum ex aliis locis, tum ex Apoſtolo ibidem) etiam infantes: ergo Chriſtus quantum eſt ex parte ſua, etiam hos viuificat. quòd cum fieri nequeat per eorum proprios actus; fieri aliter non poteſt quàm per baptiſmum, quo Chriſti merita iis applicantur.
Prob. ſecundò ex *Marci* 10.v.14. vbi Chriſtus ait: 54
Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis Marci 10.
eos, taliũ enim eſt regnũ cælorũ. Vbi Chriſtus clarè
oſtendit, paruulos (quos *Lucas* c.18.v.15. in Græco Luc. 18.
vocat βρέφη, id eſt infantes) eſſe capaces gratiæ ac regni cælorum. Non poſſunt autem gratiam accipere niſi per baptiſmum. Nec refert quòd Chriſtus non dicat, Eorum eſt regnum cælorum; ſed Taliũ eſt regnum cælorum. Hoc enim Chriſtus non fecit, vt innueret eorũ non eſſe regnum
cælorum, ſed *vt oſtenderet* (inquit *Hieronymus in* D. Hier.
hæc verba Matt. 19.) *non ætatẽ regnare ſed mores; &* Matt. 19.
his qui ſimilẽ haberent innocentiam & ſimplicitatẽ, Ioan 3.
præmium repromitti. apertè inſinuans illos paruulos habere innocentiam, & conſequenter etiam iis præmium eſſe debitum. Cõfirmatur. quia etiam Anabaptiſtæ fatentur infantes poſſe peruenire ad cælum: atqui hoc non poteſt fieri niſi baptizétur. quia lex Chriſti generalis eſt, *Ioã.* 3. *Niſi*

quis

quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non introibit in regnum Dei. Ergo neceſſariò baptizãdi ſunt. Probat. ſecundò, Quia in veteri Teſtaméto infantes circumcidebantur: ergo iam etiam debent baptizari. quia vt patet ex *Apoſtolo ad Coloſſ. 2. v. 11.* baptiſmus ſucceſſit circumciſioni. *Coloſſ. 2.*

55 Probatur tertio ex generali totius Eccleſiæ cõſuetudine, quam fusè pluribus locis docet *D. Aug. vt l. 1. de peccatorũ meritis c. 19. 25. 33. epiſt. 23. & 106. tract. 80. in Ioannem, & alibi.* Et *Concilium Mileuitanum c. 2.* dicit anathema iis qui recenter natos paruulos baptizandos negãt. Idem docuit *Clemens Rom. l. 6. conſtit. c. 15. in fine*, & cõmuniter alij Patres, excepto Tertulliano, qui putauit differendum baptiſmum vſque ad vſum rationis: ſed in eo errauit; & *Nazianzeno oratione in ſanctũ baptiſma.* qui putauit commodum fore differre vſque ad triennium, vt puer per ſe reſpondere poſſet. Sed hæc ratio parui momenti eſt, & communis Eccleſiæ auctoritas præualet, cõtra quam nullo modo diſputandũ eſt; præſertim quia cùm nullũ huius conſuetudinis poſſit poſt Apoſtolos oſtẽdi initium, clarum eſt ab iis emanaſſe: vt docet *D. Aug. l. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas c. 24.* *D. Auguſt. Concil. Mileuitan. Clemens Ro. Tertul. Nazianz. D. Auguſt.*

56 Obiiciunt hæretici primò illud *Matt. vlt. Docete omnes gẽtes, baptizãtes eos.* Vbi Chriſtus iubet primùm gentes erudire quàm baptizare: vnde *Marci vlt.* dicitur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, cõdemnabitur*; vbi prærequiritur fides ante baptiſmum, vt poſſit prodeſſe, ſine qua, vt dicitur *ad Hebr. 11.* impoſſibile eſt placere Deo: atqui infantes non poſsũt credere: ergo nec baptizari. Hoc argumẽtũ premit valde hæreticos, qui docẽt baptiſmum nõ aliter prodeſſe, quàm excitãdo fidẽ. Vnde Lutherus cum multis ex ſuis docet paruulis dũ baptizãtur, accelerari vſum rationis, vt poſſint credere. Sed hoc ridiculum eſt, contra omnem experientiam. Quare variè ſe torquent, vt poſſint hoc paradoxum defendere, & ſæpè illud transformant, vt ex eorum verbis fusè docet *Cardin. Bellarm. l. 1. de baptiſm. c. 10.* Sed cõtra catholicos, qui docent Sacramẽta ex opere operato producere gratiam, nullam vim habet. Reſpond. itaq; Chriſtum mittere ſuos Apoſtolos ad populos infideles & omnino ignaros euangelij, ideóq; debebãt eos primùm docere, quàm aliquos baptizare: tum quia qui ſunt doctrinæ capaces, baptizari non poſſunt niſi volentes & credentes: tum quia nec eorum pueros poterant baptizare, niſi parentibus volentibus, nec hi hoc erant permiſſuri, niſi priùs fuiſſent res fidei edocti. Vnde non iubẽtur priùs ſingulos in particulari docere quã baptizare; ſed communitati priùs euangelium enuntiare, & quemque capacem etiam in particulari de rebus fidei inſtruere, & deinde tã ipſos quàm eorum infantes baptizare. Quare etiam in adultis, vt proſit illis baptiſmus, prærequirit vt priùs actu credant: infantibus autem qui actus fidei ſunt incapaces, & aliena tantùm voluntate in Adamo peccarũt, ſufficit fides Eccleſiæ, & ſuſceptio Sacramẽti fidei, placéntque Deo per fidẽ habitualem, quæ iis vnà cum habitu ſpei, & caritatis infunditur; vt *Concilium Trid.* docet fieri in omni peccatoris iuſtificatione. Vnde patet tales infantes non ſolùm ex aqua (vt obiiciunt hæretici) ſed etiam ex Spiritu ſancto renaſci; quia huius virtute gratiam & ſpiritualem vitam accipiunt. *Matth. vlt. Marc. vlt. Heb. 11. Lutherus. Bellarm. Tridẽt.*

Obiiciunt ſecundò, Nullibi in Scriptura præcipitur, vt infantes baptizentur, nec vllibi leguntur à Chriſto, aut Apoſtolis fuiſſe baptizati: ergo non ſunt baptizandi. Reſp primò, negando conſequentiam. Nam nullibi etiam legitur infantes non eſſe baptizandos, aut non fuiſſe ab Apoſtolis baptizatos. vnde ſimiliter inferam: ergo baptizandi ſunt. Eſt enim ſimilis conſequentia. 57

Reſpond. ſecundò, Etſi expreſsè non habeatur in Scriptura baptizãdos eſſe infantes, apertè tamen ex locis ſuprà citatis colligitur, accedente præſertim totius Eccleſiæ auctoritate, à qua debemus & Scripturas, & earum ſenſum accipere. Similiter ex *Act. ca. 16. v. 15.* vbi D. Paulus dicitur baptizaſſe Lydiam & domum eius. & *1. ad Corint. 1. v. 16.* vbi idem dicit ſe baptizaſſe Stephanæ domũ ſiue familiam; valdè probabiliter colligitur eum baptizaſſe etiam aliquos infantes, quia tales communiter in familiis ſunt. Obiiciunt & alia multa, ſed quæ nullam omnino habent difficultatem nec digna ſunt quibus reſpondeas. Si quis ea videre cupiat, videat *Card Bellarm. l. 1. de baptiſ. cap 9.* *Act. 16. 1. Cor. 1. Bellarm.*

Nota, huic errori ſatis fauere *Eraſmũ in præfatione in D. Matthæũ*, vbi docet in infantia baptizatos, cũ ad vſum rationis peruenerint, interrógandos, an velint habere rata quæ patrini eorum nomine ſpoponderunt; & negantes, non eſſe cogendos, vt chriſtiano ritu viuant. Quem meritò damnat *Trid. ſeſ. 7. c. 14.* Sicut enim olim hoc ipſo quo quis circumcidebatur, obligabatur ſeruare vniuerſam legẽ Moyſi: vt docet *D. Paulus ad Gal. c. 5. v. 3.* ita iã hoc ipſo quo aliquis baptizatur, fit membrum Eccleſiæ, eiúſque iuriſdictioni & legibus ſubiicitur, atque cogi poteſt, vt eas ſeruet. Nec fit iniuria infantibus, dum per baptiſmum ignari hanc ſubiectionem ſubeunt. Primò, quia tunc voluntas eorũ eſt ſubiecta voluntati parentum, qui cogi poſſunt, vt filios ſuos curẽt baptizari. Secundò, quia iis omni modo expedit hanc obligationem ita ſuſcipere, cùm aliter ſaluari nequeant. Tertiò, quia iure diuino ad eam ſtatim ac rationis capaces ſunt, ſubeundam tenentur: atque ita nihil iis imponitur, quod iure diuino non teneantur ſuſcipere. 58 *Eraſm. Tridẽt. Galat. 5.*

ARTI

ARTICVLVS X.

Vtrùm pueri Iudæorum, aut aliorum infidelium ſint inuitis parentibus baptizandi?

59 ARtic. 10. docet filios infidelium cùm ad vſum rationis peruenerint, etiam inuitis parentibus poſſe ſuſcipere baptiſmum, quia cùm ad hoc iure diuino obligentur, magis tenentur obedire Deo quam parentibus. Quare inuitis parentibus poſſunt ad baptiſmum inuitari, & conſentientes baptizari. Docet ſecundò, tales ante vſum rationis inuitis parentibus baptizari non poſſe.

Proles rationis vſum adepta poteſt inuitis parentibus baptizari.

60 Nota primò, Tunc cenſeri vnumquemque ſufficientem habere vſum rationis, vt poſſit inuitis parentibus baptizari, quando ſufficienter vtitur ratione, vt poſſit peccare mortaliter: quod in quibuſdam citiùs, in aliis ſeriùs contingit. Quare quãdo hic vel ille in particulari talis ſit, prudenti iudicio ex variis ſignis colligendũ eſt.

61 Nota ſecundò, Quando dubium eſt an proles ſufficienter vtatur ratione, ſi inuitis parentibus petat baptiſmum, res differenda eſt donec ratio magis eluceſcat. quia dilatio minùs eſt periculoſa, quàm feſtinatio. Nam nec puer baptiſzatus poteſt relinqui apud parentem ſine graui periculo peruerſionis & profanationis baptiſmi; nec ab eo, antequam conſtet filium perfectè vti ratione, ſine ipſius iniuria poteſt auferri.

In dubio an eam adepta ſit, debet baptiſmus differri.

Excipiendus tamen eſt caſus, quo proles eſt in periculo vitæ. Tunc enim magis eſſet conſulendum huius ſaluti, quàm paterno iuri. Similiter ſi contrà talem filium renitentem parentes offerrent baptizandum, differendum eſſet baptiſma, donec de perfecto vſu rationis in eo conſtaret, ac liberè baptiſmum peteret, qui aliàs nimis periculoſè ei conferretur.

Excipe mortis periculum.

62 Nota tertiò, Propter reſponſionem *D. Thomæ ad* 2. vbi ait Iudęos eſſe ſeruos Principum Chriſtianorum ſeruitute ciuili, communiter Thomiſtas docere, Iudæos eſſe vera mancipia Principum in quorum terris habitant; quod probant etiã ex *c. Et ſi iudæos,* de Iudæis & Saracenis. vbi dicitur: *Et ſi Iudæos (quos propria culpa ſubmiſit perpetuæ ſeruituti) pietas Chriſtiana receptet, & ſuſtineat cohabitationem eorum,* &c.

D. Thom.

Sed contrarium omnino dicendum eſt. Nam aliàs poſſent Principes omnia eorum bona tanquam ſua pro libitu iis auferre, & cui vellẽt donare, eóſque ac eorum liberos ſuo arbitrio vt mancipia vendere. Quia dominus habet abſolutè talem poteſtatem in veros ſeruos. quod tamen ex communi vſu conſtat eſſe falſum. Nec D. Thomas illud vnquã docuit, ſed potiùs contrarium. Nam dicit Iudæos non eſſe ſubiectos Principibus niſi ſeruitute ciuili, qua ratione omnes gẽtes dicuntur ſeruire iis à quibus iuſto bello deuictæ ſunt, ſicut iã plurima loca Indiæ ſeruiunt Hiſpano; cùm tamen perſonæ ſingulæ liberæ ſint. Et ſimili modo loquitur *Innoc. 3. in cap. Et ſi Iudæos.* quod clarè oſtendit, dum dicit Chriſtianos ſuſtinere eorum cohabitationem, ſcilicet quaſi ciuium. Seruorum enim non ſuſtinemus cohabitationem, ſed ſubiectos noſtræ poteſtati vendicamus.

Iudæi non ſunt mancipia Chriſtianorum.

Innocent. 3.

DVBIVM.

Vtrùm poſſint baptizari infantes infidelium inuitis parentibus.

NOta primò, Cõſtare inter omnes, baptizatos quantumcunque à fide defecerint, manere ſub poteſtate Eccleſiæ, & poſſe ab ea cogi (niſi aliquid aliud obſtet cur id fieri non expediat) vt filios infantes curent baptizari, atque adeò ſi hoc non faciant, eoſdem ipſis inuitis baptizari poſſe per eos quibus parentes ſubiecti ſunt. Ratio eſt, quia Eccleſia poteſt cogere omnes ſibi ſubiectos, vt leges diuinas & Eccleſiaſticas ſeruent. Parentes autem iure diuino & Eccleſiaſticu tenentur ſuis liberis procurare baptiſmum, vt patet ex dictis ſuprà a. 2. d. 1. 63

Nota ſecundò, Conuenire etiam inter Doctores, communiter non licere baptizare inuito parente infantes filios infidelis non baptizati, quando parens non eſt ſubiectus alicui Principi Chriſtiano. 64

Sed dubitatur primò, Vtrùm talis infans validè baptizetur inuito parente? *Durandus in 4. d. 4. q. 7.* cum quibuſdam aliis id negat: ſed communior ſententia id affirmat. 65

Durand.

Secundò dubitatur, Vtrùm tales aliquando licitè poſſint baptizari, præſertim quando ſunt in periculo mortis?

Tertiò, Vtrùm Princeps Chriſtianus poſſit filios Paganorum ſibi ſubiectorum inuitis parentibus curare baptizari?

Scotus in 4. d. 4. q. 9. cum quibuſdam aliis id affirmat: alij verò id negant, niſi illi infideles ſint mancipia Chriſtianorum. ita *Durandus ſuprà.* Contrà Thomiſtæ communiter ferè generatim negant, tales licitè inuitis parentibus baptizari.

Scotus. Durand. Thomiſtæ.

Nota tertiò, Nomine parentum intelligi hîc etiam eos qui parentibus mortuis in curam infantium ſuccedunt, vt ſunt tutores & ſimiles.

CONCL. I. Validè infantes infidelium quorumcunque inuitis parentibus baptizantur, licet id fiat cum iniuria parentum. Eſt cõmunior ſententia Doctorum. Probatur. quia, vt oſtendi ſuprà, & ex fide cõſtat, infantes ſunt capaces baptiſmi, & talibus infantibus ex parte miniſtri poſſunt omnia Sacramento eſſentialia adhiberi, vt per ſe conſtat: ergo poſſunt validè baptizari. 66

Dices Illa non ſufficere ad valorem Sacramẽti, ſed requiri, vt baptizatus aliquo modo intendat illud ſuſcipere, vt oſtẽdi qu. 64. a. 8. d. 5. Ergo cùm paruulus non poſſit propria voluntate intendere 67

tendere baptizari, debet hoc intendere per voluntatem parentis, quæ cenſetur eſſe voluntas paruuli.

Paruuli validè baptizantur etſi hoc nullo modo per ſe vel alios petant.

Reſpond. Antecedens tantùm eſſe verum in adultis, vt loco citato docui. Nam aliàs paruuli eſſent incapaces baptiſmi, cùm eum non poſſint velle. Quod autem dicitur, voluntatem parentum eſſe voluntatem paruuli, & ipſum per hanc ſibi vtilia expetere, etſi poſſit valere ad aliquos effectus ciuiles efficiendos ſecundùm conſtitutionē legum: ad valorem tamen baptiſmi nihil confert. quia nullo modo infans verè & propriè poteſt dici expetere baptiſmum, quia parentes hunc ei expetunt: nec in iis quæ ſpectant ad ſanctificationem, aut ſpiritualem obligationem voluntas parentis cenſetur vllo modo voluntas filij. quia aliàs poſſet pro eo vouere caſtitatem, aut ſimilia, aut eum baptizatum offerre idolo: ita vt puer verè cenſeretur vouiſſe aut ſe obtuliſſe idolo, quæ omnia abſurda ſunt.

D August.

68 Nec refert quòd D. Auguſtinus ſæpè dicat paruulos petere baptiſmum per eos, qui illos offerunt: quia ſimili ratione dicit eoſdē per hos credere & ſperare. Sicut ergo fides parentum vel offerentium nihil confert ad effectum baptiſmi (nam ſiue hi ſint hæretici, ſiue catholici, eodem modo paruulus accipit gratiam) ſic nec eorum voluntas quidquam confert ad valorem baptiſmi, ſed tantùm vt licitè paruulus baptizetur.

69 Conclvs. II. Communiter non licet infantes filios infidelium non baptizatorum inuitis parentibus baptizare, etſi hi ſubiecti ſint Principibus Chriſtianis, modò non ſint mancipia.

D Thom.

Hanc concluſionē tenet apertè *D. Thomas hic*, & omnes Thomiſtæ, & ferè communiter Theologi. Probatur primò ex vſu totius Eccleſiæ, quæ nunquam tales ſolet baptizare, aut eiuſmodi factum approbare. Vnde clarè colligitur eam ſentire hoc eſſe illicitum.

70 Probatur ſecundò. Quia ſi talis baptizaretur, deberet abſtrahi ab educatione & conſortio parētis: Atqui hoc fieret cum iniuria parentis, qui iure naturæ habet ius educandi apud ſe ſuum filium quo ſine ſua culpa priuari nequit: Ergo etiā talis cum parentis iniuria baptizaretur. Nec refert quòd Chriſtus potuerit dare miniſtris Eccleſiæ ius, tales inuitis parētibus baptizandi, atq; ita eoſdem ab iis abſtrahendi. quia ſine vlla ratione dicitur Chriſtum hoc ius Eccleſię dediſſe. imò ex vſu Eccleſiæ potiùs contrariū colligitur.

Concil. Toletan. 4.

Maior autem habetur expreſsè *in Concilio Toletano 4 can. 58.* & refertur *c. Iudæorum filios* 28. q. 1. & Ratio eſt, quia aliàs ſi infantes baptizati manerent apud parentes infideles, hi eos contrariis ritibus inquinarent, & poſtea ad ſuam infidelitatem pertraherēt, cum magna baptiſmi iniuria, qui ita non tam cederet in bonum baptizati, quàm in maiorem eius damnationem.

71 Dices, Princeps poteſt ſibi ſubditos, vel ob eorū culpam, vel ob bonū commune priuare ſuo iure. Atqui parentes nolēdo permittere, vt ſui filij baptizentur, peccant contra ius diuinū, & bonum ipſius pueri: Ergo Princeps poteſt eos iure quod habēt in ſuos filios priuare. Confir. quia ſi pater vellet filium ſuū per ſacrificia offerre ſiue conſecrare idolo, aut eum occidere, poſſet Princeps eum ipſi eripere: ergo ſimiliter poterit eum eripere, ſi non permittat eum baptizari. quia ita ſpiritualiter eum occidit.

Non poſſumus à quoquā ſuperiore, ob quoduis peccatum puniri.

Reſpond. negando conſequentiam. quia quādo Princeps politicus non poteſt ſuos ſubditos cogere vt ſeruent aliquam legem, tūc nec poteſt eos punire ob peccatum contra eam cōmiſſum. Sicut ergo Princeps non poteſt infidelē cogere, vt ſuſcipiat baptiſmum, vt apertè docet *Toletanū 4. can. 55. & Clemens 3. ca Sicut Iudæi, de Iudæis & Saracenis*: ita nec poteſt eum cogere, vt permittat filiū ſuū baptizari, donec liberè hoc petat; nec poteſt nolentem permittere, punire.

Tolet. 4. Clem. III

Ne refert quòd parens peccet contra bonum pueri. quia illud peccatum eſt ſolum contra tale officium paternum, ad quod ritè hac in re obeundum non poteſt à ciuili principe cogi, vt patet ex dictis. Et cùm bonum illud pueri ſit priuatum, non eſt tanti momenti, vt ideo parens debeat ſuo iure quod habet in filiū priuari, præſertim cùm valde incertum ſit an baptiſmus abſolutè ceſſurus ſit in bonum pueri; cùm facilè fieri poſſit vt poſtea errores parentis amplectatur, atque ita grauiùs damnetur. Ratio autem horum eſt ipſa voluntas Chriſti, qui nulli dedit poteſtatem homines cogendi vt fidem ſuſciperent, aut ſuas proles baptizari permitterent. 72

Ad confirmationem nego conſequentiam. 73
quia talis conſecratio continet apertum ſacrilegium contra ius naturæ, & diuinum honorem, quem Princeps tenetur defendere, & conſequēter talia ſcelera in ſuis ſubditis punire. Similiter illa occiſio continet apertam vim cōtra omnem iuſtitiam innocenti illatam, quam quiuis etiam priuatus poteſt vi impedire. Pater autem nolendo permittere baptiſmum filij, eum non occidit, ſed tantùm non permittit ſanari, ne ſpolietur iure quod habet ad filij educationem, in quo nulli facit iniuriam. quia non obligatur filio ex iuſtitia permittere ipſius baptiſmum, quādiu ipſum liberè non petit. Et quamuis peccet contra legē diuinam, tamen hoc non eſt punibile per Principem, vt oſtendi. His adde, probabile eſſe gentilem extra periculum mortis non peccare mortaliter non permittendo filij baptiſmum vſque ad vſum rationis. quia (vt docet *Suarez d. 25. ſect. 2. § Deinde addendum*) non ſatis poteſt probari, catholicos, ſecluſo omni præcepto & conſuetudine Eccleſiaſtica, (quibus gentilis non tenetur) obligari, vt curent ſuas proles ante vſum rationis baptizari: quanto minùs id poteſt probari de gentili? Quare iniquè ad hoc cogeretur.

Gentilis nō peccat mortaliter non permittendo prolis ſuæ adhuc Infantis baptiſmum. Suarez.

Dices, Saltem filius poterit eripi à poteſtate 74
parentis, ne poſtea adultum imbuat mala doctrina inſtituendo eum in paganiſmo; ſicut poſſet ei eripi, ſi eſſet periculum ne eum occideret. Reſpond. negando aſſumptum. quia pater imbuendo filium peruerſa doctrina, nullam infert vim aut iniuriam, ſicut quando illum occidit. Et ſicut filius non baptizatus non poteſt vim impediri, quo minùs ſequatur peruerſam illam doctrinam: ita pater non poteſt impediri quo minùs eum in illa inſtruat, modò non faciat ſacrilega vlla ſacrificia, aut ſimilia. quòd ſi pater cogeret filium, vt ſuam doctrinam ſequeretur, tūc filius poſſet à Principe defendi, & patri eripi.

Pater non facit filio iniuriam inſtillando ei peruerſam doctrinam.

Diſpu

75 Diſputant autem hic aliqui, Vtrùm baptizans talem filium inuito patre per hoc præcisè faciat iniuriam patri, etiamſi filius patri non eripiatur. *Vaſquez hic diſp.* 155. c. 3. negat. *Suarez* verò *diſp.* 25. *ſect.* 3. affirmat, & hoc videtur probabilius. quia per talem actum, filius, qui eſt res quædam patris in eius poteſtate perfectè conſtituta, contra patris voluntatem Eccleſiæ eiúſque legibus obligatur, & conſtituitur in iis circumſtantiis, quibus poteſt & debeat patri eripi, per ſe loquẽdo & ſecluſis extrinſecis: v. c. quòd ſine graui incommodo fieri nequeat. illud autem apertè repugnat iuri paterno.

Vaſquez.
Suarez.

76 Dices, Pater peccat non permittendo baptiſmum filij: ergò alter poteſt eum baptizare. Reſp. primò, antecedens eſſe valdè incertum, vt patet ex dictis. Reſp. ſecundò, negando conſequentiã. quia pater etiam peccat nolẽdo ſuſcipere baptiſmum; & tamen non poteſt ad hoc cogi.

Poſſunt aliquibus caſibus filij inuito parente infideli baptizari.

Dixi, *hoc non licere communiter*. quia hoc liceret Primò, quando filius eſſet in certo periculo mortis, & poſſet ſine turbis, aut vi patri inferenda baptizari. quia cùm tunc non eſſet periculum ne poſtea à patre peruerteretur, non eſſet ei eripiẽdus: & conſequenter tali baptiſmo non læderetur ius paternum: quia vel pater nõ habet immediatè ius ne filius ſe inuito baptizetur, ſed tantũ quando inde ſequitur eum ſibi eripiendum. Vel etſi tale ius habeat (quod per ſe loquẽdo eſt probabilius) hoc tamen in tanta filij neceſſitate, quæ iam planè extrema eſt, omnino ceſſat. Sicut etſi habeã ius ne quiſquam mihi mea eripiat, tamen illud ius ceſſat reſpectu eius, qui eſt in extrema neceſſitate. Non tamen putarẽ patri nolenti permittere baptiſmum filij, poſſe vim inferri, ſaltem à priuato. ſicut etſi poſſim iniuſto poſſeſſori clàm res meas eripere, quando aliter eas non poſſum recuperare, non poſſum tamen ei vim inferre.

77 Dices, Etſi filius ſit ſtatim moriturus, nihilominus debebit patri eripi ne contaminet eum ſacrilegis ſacrificiis; ergo ne debeat ei eripi, non poterit tunc baptizari.

Reſp. diſtinguendo antecedens. Nam ſi habeãtur clara omnino ſigna patrẽ hoc facturum, conceſſo antecedente nego conſequẽtiam. quia neceſſitas eripiendi, tunc nõ prouenit præcisè ex baptiſmo, ſed ex mala volũtate patris perpetrandi aliquod ſcelus quod Princeps ſæcularis & poteſt, & tenetur impedire quãtum commodè poteſt: ita vt poſſit eidem eripere filium non baptizatum ne ſimilia faciat, quando eſſent euidentia indicia eum quid ſimile intẽdere, nec eſſet alius modus impediendi. Adde extremam tunc filij neceſſitatem exigere, vt aliquid minuatur de iure paterno.

An inſtante morte baptizatus debeat parenti eripi.

78 Quòd ſi tantùm ſint leues coniecturæ, illæ nõ videntur tanti faciendæ, vt propterea filius ſit eripiendus. Adde, etſi eſſet omnino certũ filium ita contaminandum, nec poſſet hoc impediri, nihilominus baptiſmum non eſſe ideo omittendũ. quia illa cõtaminatio non poteſt proli obeſſe, & extrema eius neceſſitas excuſat omnem irreuerentiam, quæ aliàs Sacramento fieret. Quòd ſi proles conualeſcat, parenti eripienda eſt, ſi commodè fieri poteſt, vt patet ex dictis. Hinc ſequitur ſimiliter, in tali neceſſitate baptizandas etiã eſſe proles gentilis non ſubditi Chriſtianis. quãdo id ſine turbis fieri poteſt: quia hoc poſtulat extrema prolis neceſſitas: nec in hoc patri fit vlla iniuria.

79 Secundò, licet baptizare prolem talis gentilis, quando venit in poteſtatẽ Chriſtianorum etiam per iniuriam, quãdo omnino eſt impoſſibile eam parẽtibus reſtituere. quia per hoc aut nullo modo præiudicatur iuri parentum, cùm ius quod habent ad eam educandam ſit iis planè inutile: aut ſi per ſe loquendo aliquantulum præiudicetur, hoc parũ eſt, & negligẽdum præ bono quod proli acquiritur. Quare omnino irrationabiliter parentes circa hoc ſunt inuiti. Cõfirmatur, quia qui furto abſtuliſſet ab hæretico aliquas pecunias, poſito quòd omnino impoſſibilis eſſet reſtitutio, poſſet eas alienare dando pauperibus religioſis, etiamſi ſciret hoc maximè repugnare voluntati domini, qui omnes religioſos grauiſſimè odiſſet.

80 Hinc ſequitur primò, Neque Iudæos potuiſſe inuitis parentibus circumcidere infantes gentilium, neque etiam cõſecrare eos Deo per Sacramentum legis naturæ, niſi eſſent eorum mancipia. quia eodem modo hæ proles debuiſſent parentibus eripi, ne ab iis peruerterentur.

81 Sequitur ſecundò, Quãdo aliqui hæretici vel apoſtatæ habitant in iis locis in quibus liberè exercent ſuã religionem, extra periculũ mortis eorum filios nõ eſſe baptizandos, niſi vel per ſeparationem, vel alia ratione poſſit caueri ne parẽtes eos impiis factis & doctrinis imbuant. quia aliàs fieret contra dignitatem Sacramenti, quod probabilius magis obeſſet quã prodeſſet. Quando autem tales habitant in locis vbi publicè coguntur profiteri fidem catholicam, eorum proles baptizandæ ſunt, & per catecheſes & paſtorum vigilantiam, quantum fieri poteſt, omni eorum periculo obuiandum.

An filius inuito patre hæretico baptizari poſſit?

82 Nota demum, quando alteruter parens eſt fidelis, eorum prolem debere ſequi religionem parentis fidelis. Ita habetur in *Concil. Tolet. 4. can.* 61. Et ſimiliter etſi vterq; ſit gentilis, ſufficit vel patrem vel etiam matrem conſentire, vt poſſit proles baptizari, modò ſperetur chriſtianè educanda. quia etſi mulier aliàs viro ſit ſubiecta, tamen abſolutè habet ius, vt curet prolem bene & chriſtianè educari, nec maritus hoc poteſt legitimè impedire.

Toletan.

83 Conclvs. VI. Quacumque ratione tam infideles adulti, quàm eorum filij validè baptizantur, ſiue iure, ſiue iniuria, fiunt ſubditi Eccleſiæ, non minùs quàm alij quiuis baptizati. Patet ex *Toletano 4. can.* 53. vbi dicitur Iudæos, qui metu adducti baptiſmũ ſuſceperãt debere cogi vt ſeruent fidem chriſtianam. Et *can.* 58. dicitur filios Iudæorum baptizatos debere iis eripi, quæ fieri non poſſunt niſi Eccleſia in eos ius acquireret.

Omnis baptizatus ſubditus Eccleſiæ.

Toletan. 4.

84 Dices, Nemo per iniuriam in alium ius acquirit: atqui tales per iniuriam baptizati ſunt: ergo Eccleſia non acquirit in eos ius.

Poteſt quis per accidens per iniuriã in alterum ius acquirere.

Reſp. Tunc maiorem non eſſe veram, quando quis per iniuriam transfertur in talem ſtatũ qui intrinſecè dicit ſubiectionem ad alterum. Omnis autem baptizatus neceſſariò ratione characteris ſit membrum Eccleſiæ, & conſequenter

toti corpori eiuſque prælatis ſubiicitur. Sic qui dolo inducit aliquam, vt ſibi nubat, facit ei iniuriam, nihilominus acquirit in eam ius maritale.

85 Not. Aliquos putare, dominum, vt hoc licitè faciat, teneri primùm ſeparare filios à parētibus. quia putant dominum non poſſe aliàs proles illas pro libitu educare, & parentem impedire ne earū educationi ſe immiſceat. Et probatur, quia ſeruus habet idem ius ad educandam prolem, atque ad vtendum matrimonio: ſed dominus nō poteſt eum impedire ab vſu matrimonij, niſi cū vendendo, aut mittendo in remotas partes: ergo ſimiliter non poteſt eum alia ratione impedire ab educatione prolium.

86 Sed contrarium verius eſt, modò dominus poſſit commodè aliter impedire ne ſeruus filium ſuum alijs ritibus aut erroribus imbuat. quod quātum poteſt tenetur impedire. Ratio eſt, quia vt dixi, dominus habet abſolutum ius in prolem ad omnem ipſius educationem aliàs per ſe licitam. Contra ſeruus non habet ius in ſuam prolē niſi dependens à voluntate domini, quo hic ipsū omnino pro arbitrio poteſt priuare, quacūq; ratione voluerit. Secùs autem eſt de vſu matrimonij. quia ſeruus coniugatus habet ad hunc ius independens à voluntate domini, qui non poteſt eum ab eiuſmodi vſu vllo modo directè impedire, ſed tantùm indirectè præcipiendo ei aliqua incōpatibilia, idq; ſolùm quando neceſſitas aliqua id exigit, vt pluribus dicemus ſuo loco.

Dominus habet abſolutum ius in prolem ſui mancipij vt ſua volūtate eam educet.

Not. demum diſputare hîc DD. Vtrùm dominus teneatur eiuſmodi ſua mancipia curare baptizari? quod fusè diſputant *Suarez hîc diſp. 25. ſect.6. & Vaſquez diſp.155.c.7.*

87 Sed Reſpond. breuiter, Per ſe loquendo dominos teneri eiuſmodi ſua mancipia ſiue domi ſuæ nata, ſiue iuſto bello in infantia capta baptizare, & chriſtianè educare. Probatur primò, quia parentes chriſtiani ad hoc tenētur ſuis prolibus; dominus autem ſucceſſit in ius & curam parentum. Confirmatur ex *Apoſtolo 1. ad Timot. 5.* vbi dicit: *Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorū curam non habet: fidem negauit, & infideli deterior eſt.* Certè negari non poteſt, quin tales infantes ſint ex familia ſui domini. Probatur ſecundò, quia cū tales pueri ſint in neceſſitate, dominus obligatur ex caritate, iis quantū cōmodè poteſt ſuccurrere.

Suarez. Vaſquez. Dominus per ſe tenetur ſuis mancipiis procurare baptiſmum.

1. Timot. 5.

88 Dixi *per ſe teneri.* Nam ratione circumſtantiarū poſſet aliquando excuſari: vt quando non poteſt id facere ſine grauibus difficultatibus & incommodis. Cùm enim illi pueri non ſint in extrema neceſſitate; non tenetur dominus iis cum tantis difficultatibus ſuccurre. Etſi enim reſpectu eorum ſuccedat in ius paternum, non tamen cum pari obligatione, ſed lōgè inferiore, vt per ſe patet. Hinc facilè ab hac obligatione excuſātur milites, qui contra infideles pugnantes capiunt eorū infantes, & permittunt eos à parentibus redimi. quia eſſet iis ferè moraliter impoſſibile eos alere, cùm ſæpe vix ſeipſos poſſint alere.

Per accidens tamen ſæpè excuſantur.

A. R T I C V L V S XI.

Vtrùm pueri in maternis vteris ſint baptizandi?

89 ARt.11. docet primò, Puerum non poſſe baptizari in matris vtero, quia nō poteſt aqua perfundi: nec ſufficere matrem baptizari. quia proles in ordine ad baptiſmum eſt perſona omnino diſtincta à matre, cùm proles ſit peccato originali infecta, & mater ſæpè ſancta.

Docet ſecundò, Quādo eſt periculum ne proles moriatur antequam perfectè naſcatur, ſi aliquam partem corporis, etiam digitum exerat ex vtero, poſſe in ea parte baptizari. Vide dicta q. 66 a.7.d.2.

90 Nota primò, Quacumque ratione poſſit proles adhuc in vtero exiſtens ſufficienter aqua perfundi, poſſe in neceſſitate baptizari, etſi nullam corporis partem exerat: vt docet *Victoria de baptiſmo n.32. & Candel. aureum n.57.* quia hîc poſſunt reperiri omnia eſſentialia ad baptiſmum requiſita. Quia vt poſſit per baptiſmum renaſci, ſufficit ea præcedat natiuitas, qua quis de non homine fit homo, modò poſſit lauari, vt patet in iis qui tantùm manum exerunt, aut exſecantur ex vtero matris mortuæ.

Puer validè baptizatur in vtero matris, quoties poteſt aqua perfundi. *Victoria. Candelab. aureum.*

91 Not. ſecundò, pro reſponſione ad primum, Etſi Chriſti merita non poſſint applicari infantibus adhuc omnino concluſis vtero materno, ita vt lauari nequeant; qui tamen contrahunt peccatum originale: inde tamen non ſequi, vim meritorum Chriſti ex ſe eſſe minus efficacē aut vniuerſalem, quàm ſit vis peccati Adami. Nā ſicut hoc mortificat omnes & ſolos naturali via natos ex Adamo: ita merita Chriſti ſolos & omnes viuificāt qui ſpiritualiter regenerantur ex Chriſto; quod fit per baptiſmum. Per accidens autem eſt, quòd quidam nequeant baptizari. ſicut per accidens eſt, quòd quidam nequeant infici peccato originali, quia embryo ante animationem corrumpitur.

Quos merita Chriſti viuificent?

Nota tertiò, Etiamſi nullo modo liceat matrem innocentem etiam ex ſe ad id paratam occidere, vt proles exſecta poſſit baptizari, etiamſi aliàs vtraq; neceſſariò ante partum deberet mori; vt dixi ſuprà q.66.a.7. in dubio 1.n.75. ſi tamē aliqua eſſet merita mortem, & ad eam iam condemnata, eſſetque periculum ne ex aliquo morbo ante partum vnà cum prole moreretur, poſſet ſeruato iuris ordine priùs ſecari, ſi eſſet ſpes fore vt proles hoc modo poſſet baptizari. Ita *P. Suarez hîc.* Ratio eſt. quia in hoc facto nihil fit contra vllum ius. 92

Iuſtè condemnata ad mortē, poſſet aperiri ſi infans non aliter poſſet baptizari.

Suarez.

ARTI

ARTICVLVS XII.

Vtrùm furioſi & amentes debeant baptizari?

93 ARticulo 12. docet amentes qui nunquam vſi ſunt ratione, baptizandos eſſe ſicut infantes. Eos verò qui aliquando ratione vſi, non eſſe baptizandos, ſi id ſani nulla ratione petierint: quòd ſi aliquádo petierint ſaltem implicitè vt quia cupiuerũt imbui chriſtiana doctrina, eſſe baptizandos, niſi ſperaretur eos ante mortem rationis vſum recepturos. Tunc enim eſſet expectandum, donec iterum ratione vtentes baptiſmum liberè ſuſciperent. Nam hoc baptiſmi dignitatem decet, vt liberè & cum aliqua pietate, quantum fieri poteſt, ab iis recipiatur. Vide dicta q.64 a.8.d.5.

94 Nota difficultatem eſſe, Vtrum adultus à natiuitate ſurdus & mutus poſſit baptizari? & ratio dubij eſt, quia talis vix videtur ita poſſe inſtrui in rebus fidei, vt acquirat tantam earum cognitionem, quanta requiritur vt liberè baptiſmum expetat, & ad eius effectum percipiendum ſufficienter ſe diſponat. Sed ſatis probabiliter aliqui reſpondent, talem, quantum fieri poteſt, nutibus de Deo rebuſque fidei, dolore peccatorum, & baptiſmo eſſe inſtruendum, & inuocato Deo vt interiùs eum illuminet eſſe baptizandum. Quiá non eſt credibile Deum tales velle relinquere ſine remedio ſalutis. Maior videtur difficultas ſi idem à natiuitate ſimul fuiſſet cæcus. quia talis nulla ratione poſſet inſtrui. Sed credo talem eodem loco habendum quo amentem. quia vix videtur poſſe habere ſufficiẽtem rerum, præſertim moralium, cognitionem ad peccandum, vel circa illas aliquem actum verè liberum eliciendum.

Surdus & mutus baptizari poteſt.

QVÆSTIO LXIX.

DE EFFECTIBVS BAPTISMI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm per baptiſmum tollantur omnia peccata?

1 ARTICVLO I docet per baptiſmum penit° tolli omnia peccata priùs commiſſa, quando nimirum cum legitima diſpoſitione ſuſcipitur. Eſt de fide.

Not. Hæreticos noſtri temporis (vt ex eorum ſcriptis fusè docet *Cardinalis Bellarminus libr.1. de baptiſ. c.13.* imitatos quendã Proclum Origeniſtam, docere peccata per baptiſmũ non tolli: ſed tantùm tegi, & deſinere imputari. Probant primò, quia remanet in nobis concupiſcentia, ſiue fomes peccati, qui ab *Apoſtolo ad Rom. 7. v. 8. & ſequentibus* dicitur peccatum. Secundò, quia *pſal. 31. v. & 2.* dicitur *beatus, cuius tecta ſunt peccata, & cui Dominus ea non imputat.*

Hæretici noſtri. Bellarm. Proclus Origeniſta.

Rom. 7. Pſal. 31.

2 Sed hæc apertè pugnant primò cum Scripturis, quæ dicunt per baptiſmum tolli peccata noſtra, nos lauari, & fieri mundos, ac ſine macula. hinc *Ioan. 1.* Chriſtus dicitur agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Et ipſe Chriſtus *Ioan. 13.* ait diſcipulis ſuis: *Qui totus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus.* Similiter Deus *Ezech. 36.* promittens baptiſmum ait: *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamẽtis veſtris.* hinc *Apoſtol. ad Epheſios* ait nos electos in Chriſto, *vt eſſemus ſancti & immaculati in cõſpectu eius.* quomodo autem hoc fiat, docet c 5. v. 26. vbi ait: *Chriſtus dilexit Eccleſiã, & ſeipſum tradidit pro ea mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ; vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi ſed vt ſancta ſit & immaculata.* Vbi Apoſtolus expreſſe docet quales nos, qui Eccleſiam conſtituimus, reddat lauacrum regenerationis, ſiue baptiſmus. quæ quis ſanæ mentis dicat conuenire in hominem plenũ fœdiſſimis peccatis? quæ ſi quacunque ratione poſſis tegere, potiùs efficies ſepulchrum dealbatum plenum ſanie, immunditijs, & fœtore, quàm vas mundum & immaculatum.

Peccata verè tolluntur per baptiſmum. Ioan. 1. Ioan. 13. Ezech. 36.

Epheſ. 1.

Secundò, repugnat ſenſui totius Eccleſię, quę in Symbolo dicit: *Confiteor vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum.* Cuius ſenſum nobis clariùs expoſuit *Trident. ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali,* vbi dicit anathema iis qui aſſerunt per baptiſmũ peccata tantùm radi, aut non imputari, aut non penitus tolli. 3

4 Tertiò repugnat apertè rationi. Nam vt fatentur etiam hæretici, certum eſt fideles ritè baptizatos eſſe iuſtos, ſanctos, gratos Deo, & dignos cælo. quæ nullo modo poſſunt conuenire homini pleno peccatis. quia iuſtus eſſe nequit, qui plenus eſt iniuſtitia; nec Deo gratus, qui peccatis eſt inquinatiſſimus, quæ Deus neceſſariò odit: nec poteſt eſſe dignus cælo, quem peccata conſtituunt dignum inferno. Fundamentum autem eorum nullius eſt momenti. Nam *Apoſtolus ad Rom.7.* vocat concupiſcentiam peccatū metonymicè, quia eſt cauſa peccati. Sic 2. *ad Corint.5. v.vlt.* ait Chriſtum pro nobis factum peccatum, id eſt, hoſtiam pro peccato. Dauid autem *Pſalm.* 31. dicit peccata tegi, & nō imputari, quia variis figuris poëticè eorum remiſſionem explicat. Nam ſi hæc propriè accipias, aperte implicat aliquid tegi coram Deo, qui non poteſt aliquid, quod à parte rei eſt, non videre. Dicuntur itaque tegi & non imputari: quia planè auferuntur, vt ampliùs videri aut imputari nequeant.

Rom.7. — 2.Cor.5. — Pſal.31.

ARTICVLVS II.

Vtrùm per baptiſmum liberetur homo ab omni reatu peccati?

5 ARticulo 2 docet per baptiſmum vnà cum peccatis remitti nobis omnes pœnas iis debitas. Patet ex *Florent. in decreto de Armenis*, vbi ait, *Huius Sacramenti effectus eſt remiſſio omnis culpæ originalis & actualis, omnis quoque pœnæ, quæ pro ipſa culpa debetur; propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis iniungenda eſt ſatisfactio*, &c. Vide dicta q.68.a.5.

Florent.

ARTICVLVS III.

Vtrùm per baptiſmum debeant auferri pœnalitates præſentis vitæ?

6 ARt.3. docet pœnalitates, ſiue varias difficultates quæ ſecutæ ſunt peccatum originale, qualia ſunt morbi, mors, concupiſcentię ſiue fomes peccati, & ſimilia naturæ mala, non omnia ſtatim per baptiſmum deleri in hac vita; ſed quędam ad virtutis exercitationem, & materiam patientiæ nobis relinqui: in futura tamen vita omnia à Sanctis penitus eſſe auferenda. Res quotidiana experientia ſatis patet. Cur autem Chriſtus noluit hæc omnia auferre, vide congruentias in textu.

7 Not. nos duplicia mala per peccatum incurriſſe, quædam directè & per ſe, tanquam pœnas peccato debitas, qualis eſt æterna damnatio. Alia indirectè, quatenus per peccatū perdidimus iuſtitiam originalem, per quam priùs ab illis ſupra naturæ noſtræ conditionem eramus liberi: qualia ſunt morbi, mors, fomes peccati, ſiue rebellio carnis contra ſpiritum, &c. quæ non infliguntur nobis à Deo per modum pœnæ, ſed oriuntur ex naturali noſtra conſtitutione: & eodē modo eſſent ſine omni peccato in homine, qui conditus eſſet in ſtatu puræ naturæ. Quare in nobis propriè non habent rationem pœnę, quæ directè infligitur ob peccatum: ideóq; à Theologis dicuntur pœnalitates. Itaq; per baptiſmum remittitur nobis integrè peccatū, & omnis pœna, quæ ipſum directè conſequitur: non tamen id omne conceditur quod habuiſſemus, ſi Adam nō peccaſſet; ſed hoc in futura vita cum magno fœnore ampliandum reſeruatur.

Duplicem pœnam per peccatum incurrimus.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm per baptiſmum conferantur homini gratia & virtutes?

8 ARt.4. docet nobis per baptiſmum infundi gratiam & virtutes. Patet, quia per baptiſmum iuſtificamur: & vt patet ex *Trident. ſeſſ.6. ca.7.* nunquam iuſtificatio fit ſine infuſione gratiæ, & virtutum ſaltem Theologicarum, ſcilicet fidei, ſpei, & caritatis. Vide dicta qu.62.a.1. vbi fusè oſtendi Sacramenta conferre gratiam ex opere operato: gratia autem aut non diſtinguitur realiter à virtutibus, præſertim à caritate; aut nunquam ſine iis infunditur. Sed hæc diſp. pertinet ad primam ſecundæ.

Trident.

ARTICVLVS V.

Vtrùm conuenienter tribuantur baptiſmo quidam actus virtutum?

9 ARt.5.docet nos per baptiſmum primò incorporari Chriſto: quia ſimus mẽbra corporis ipſius, quod eſt Eccleſia, idque corporaliter ſiue viſibiliter per externam Sacramenti ſuſceptionem. Secundò, nos per eum illuminari, tatione ſcilicet fidei, quæ nobis infunditur in baptiſmo. Tertiò, nos per eundem fœcundari, quatenus infunduntur nobis habitus virtutum, quibus boni operis fructus producimus.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm pueri in baptiſmo conſequantur gratiam & virtutes?

10 ARt. 6. docet etiam Infantibus in baptiſmo infundi gratiam & virtutes, quia fiunt membra Chriſti. quòd fit per infuſionem gratię.

D. Thomas. Not. D. Thomam hanc quæſtionem ſeparatim diſputare: quia ante eius tempora, vt patet ex *cap. Maiores de baptiſmo* §. 1. *in fine.* & *Clemẽt. de ſumma Trinitate ſub finem*, quidam aſſerebant paruulis quidem remitti per baptiſmum peccatum originale: negabant tamen iis infundi gratiam. quam quæſtionem *Innoc.3. in cap. Maiores,* (*Innocent.3.*) indeciſam reliquit: Clemens verò V. definit (*Clemens 5.*) probabilius eſſe iis gratiam infundi. Sed iam res videtur abſolutè definita. primò per *Concil. Florentinum in decreto de Armenis*: (*Florentin.*) vbi generatim dicitur Sacramenta noſtra producere gratiam ex opere operato. Secundò, clariùs in *Trident.* quod *seſſ.5.§.4.* (*Trident.*) docet infantibus neceſſarium eſſe baptiſmum ad remiſsionem peccati originalis. & deinde §.5. ait: *Si quis per Ieſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in baptiſmo confertur, reatum originalis peccati remitti negat,* &c. *anathema ſit.* Apertè docens eam gratiam etiam paruulis infundi. Vnde ſeſſ.6.cap.7. generatim definit iuſtificationem non fieri ſine infuſione gratiæ. *Vnde,* ait, *in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Ieſum Chriſtũ cui inſeritur per fidem, ſpem, & caritatem.* Atqui certum eſt paruulos per baptiſmum iuſtificari: ergo etiã illa accipiunt. Quare non credo quemquam iam poſſe de his dubitare.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm effectus baptiſmi ſit apertio ianuæ regni cæleſtis?

11 ARticulo 7. docet baptiſmum ritè eum ſuſcipientibus aperire ſtatim cælum, quatenus per remiſsionem omnis culpæ & pœnæ iis debitæ amouet omnia quæ poſſunt impedire ab eius ingreſſu: ita vt ſi baptizatus moriatur antequam nouum peccatum committat, ſtatim ingrediatur cælum: vt docet *Florentinum in literis vnionis,* agens de effectu baptiſmi. (*Florentin.*)

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm baptiſmus habeat in omnibus æqualem effectum?

12 ARt.8. docet baptiſmum æqualiter diſpoſitis ordinarium ſuum effectum, ſcilicet gratiam habitualem, ſemper æqualem conferre: meliùs verò diſpoſitis conferre maiorem. Vide dicta quæſtione 62. articulo primo, dubio 3. Extraordinarios verò effectus (qualis eſt miraculoſa ſanitas & ſimilia) pro ſola Dei voluntate, diuerſos diuerſis conferre; aut etiam non conferre. quia hi effectus non ſunt promiſsi eum ſuſcipientibus, atque ita non conferuntur propriè virtute baptiſmi, ſed extraordinaria Dei liberalitate.

ARTI

ARTICVLVS IX.

Vtrùm fictio impediat effectum Sacramenti?

13 ARt.9.docet fictionem,ſiue voluntatem adhuc actu vel interpretatiuè inhærentem peccato mortali, vt ſit quando quis non dolet ſe peccaſſe, impedire effectum Sacramenti. Vide dicta q.62.a.1.d.2.& 5.

ARTICVLVS X.

Vtrùm fictione recedente baptiſmus ſuum effectum conſequatur?

14 ARt. 10. docet baptiſmum recedente fictione ſuum effectum conſequi. Vide dicta quæſtione 62.artic.1.d.5.& 6.vbi hæc fusè explicui,ſicut etiam reſponſionem ad ſecundum,quæ habet aliquam difficultatem.

QVÆSTIO LXX.

DE CIRCVMCISIONE QVÆ PRÆCESSIT BAPTISMVM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm circumciſio fuerit præparatoria figura baptiſmi?

1 PRIMO articulo docet circumciſionem fuiſſe figuram præparatoriã baptiſmi, quatenus ſignificabat inſtituendum, & paulatim præparabat homines ad eius ſuſceptionem. Probat hoc autem ex *cap.2.ad Coloſſ.* vbi baptiſmus quia figuratus fuit per circumciſionem, eíque ſucceſſit,ab Apoſtolo dicitur circumciſio Chriſti non manu facta.Vnde *D.Auguſtinus libr.6.contra Iulianum cap.3.Sacramentum*, inquit, *circumciſionis in figura præceſſiſſe baptiſmatis,quis vel mediocriter ſacris literis eruditus ignoret? cùm apertiſſimè de Chriſto dicat Apoſtolus; Qui eſt caput omnis principatus,in quo & circumciſi eſtis circumciſione non manu facta in exſpoliatione carnis,ſed in circumciſione Chriſti conſepulti ei in baptiſmo.*

Coloſſ.2.

D.Aug.

Erat autem figura baptiſmi. Primò, quia vtrumque eſt quædam externa fidei proteſtatio, qua homines primùm aggregantur populo, ſiue Eccleſiæ Dei.Secundò,quia vtrumque imprimit ſignum ſaltem in hac vita indelebile, quo populus Dei ab aliis diſtinguitur.

ARTICVLVS II.

Vtrùm circumciſio fuerit conuenienter inſtituta?

ARt.2.non agit propriè de conuenientia rituum circumciſionis(de hac enim agit art. 3.)ſed tantùm diſputat, quo tempore, & quibus perſonis debuerit illa præſcribi; docétque conuenienter fuiſſe particulatim præſcriptam Abrahæ eiúſque poſteris. Primò, quia ipſi primò fuit particulatim in præmium fidei & pietatis erga Deum facta promiſſio,quòd Chriſtus ex eius ſemine naſceretur. Secundò, quia primus ex præcepto diuino, relicta cognatione ſua, ſe ab aliis ſegre

ſegregauit, vt eſſet principium particularis populi ex quo Meſſias naſceretur. Circumciſio autem fuit inſtituta tum ad proteſtationem fidei in venturum Meſſiam: tum vt populus Dei peculiaris ab alijs diſtingueretur: vt patet *Geneſ.* 17. *Gen.* 17.

3 Not. Quoſdam fusè hîc diſputare, quinam ex domeſticis vel poſteris Abrahæ fuerint obligati præcepto circumciſionis. Sed hęc res ſpectat potiùs ad interpretem Scripturæ. Quare breuiter cum *P. Vaſquez hic diſp.* 162. (vbi hęc fusè tractat) reſpondeo, Probabilius eſſe primò, Abrahã fuiſſe obligatum circumcidere ſeipſum, & liberos, ac ſeruos maſculos, qui eſſent vera mãcipia. Secundò, idẽ dicendũ de Iſaac & Iacob, omnibúſq; huius poſteris. Probatur, quia *Geneſ.* 17. *v.* 10. ait Deus Abrahæ: *Hoc eſt pactũ meum, quod obſeruabitur inter me & vos, & ſemen tuum poſt te. Circumcidetur ex vobis omne maſculinũ.* Et infrà v. 23. dicitur: *Tulit autem Abrahã filium ſuum, & omnes vernaculos domus ſuæ, vniuerſóſque quos emerat, cũctos mares ex omnibus viris domus ſuæ, & circũcidit carnẽ præputij eorum ſtatim in ipſa die ſicut præceperat ei Deus.* Ex quibus clarè patet, Abrahamum, eiúſque ſemen fuiſſe obligatos circumcidere ſeipſos atque omnia ſua mancipia maſcula.

Vaſquez. Quinam ex domeſticis aut poſteris Abraham tenebantur circumcidi? *Gen.* 17.

4 Tertiò, idem dicendum de proſelytis qui volebant fieri Iudæi. Nam vt patet *Exodi* 12. *v.* 48. & *Num.* 9. *v.* 14. idem hac in re fuit præceptum Iudæis & proſelytis. Erat enim in iis eadẽ ratio, quia hi eodem modo obligabantur lege, ſicut nati Iudæi. *Exod.* 12. *Num.* 9.

Quartò probabilius eſt eos non fuiſſe obligatos circumcidere inuitos alienigenas qui non erant eorum mancipia, ſed tantùm mercenarij, quia hoc nullibi præcipitur. Et ratio eſt, quia non poterant hos inuitos ad hoc cogere, nec hi propriè erant de eorum familia.

5 Quintò, poſtquam Iſmael & Eſau deſierunt eſſe ſub poteſtate parentum, non fuerunt ampliùs obligati hoc præcepto, quòd ſolùm dirigebatur ad Abraham, & ſemen eius, cui fuit facta promiſsio, vt patet *Geneſ.* 17. Iſmaël autem & Eſaü non computabantur ex hoc ſemine, vt patet *Gen.* 21. *v.* 12. & *ad Rom.* 9. *v.* 7. & 8. *Gen.* 17. *Gen.* 21. *Rom.* 9.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ritus circumciſionis fuerit conueniens?

6 Articulo 3. docet ritum circũciſionis fuiſſe conuenientem. Patet, quia cùm fuerit à Deo inſtitutus, non potuit non conuenienter inſtitui.

Deinde in textu, præſertim in ſolutionibus argumentorum, adfert varias cõgruentias, quibus oſtendit illum ritum fuiſſe conuenientem. Quæ pluribus explicare ſpectat magis ad interpretem Scripturæ.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm circumciſio conferat gratiam iuſtificantem?

7 Articulo 4. docet in circumciſione fuiſſe collatam gratiam iuſtificantem, nõ ex virtute ipſius, ſed ex virtute fidei paſſionis Chriſti, quam ſuſcipiens proteſtabatur. Vide dicta quæſtione 62. articul. 6. vbi hæc ſufficienter explicuimus.

Reſponſio ad ſecundum habet aliquam difficultatem, ſed eam ſatis explicuimus q. 61. a. 3.

QVÆSTIO LXXI.

DE CÆREMONIIS BAPTISMI.

1 In iis quæ D. Thomas in hac quæſtione tractat præcipua difficultas eſt cum hæreticis, qui omnes ritus ab Eccleſia baptiſmo adhiberi ſolitos abiiciunt, ac rident vt vanos & ſuperſtitioſos, ídque ideo ſolùm, quia, vt aiunt, nullibi in Scriptura præſcripti ſunt. Qua in re non modò cum tota antiquitate, ſed etiam ſecum ipſi pugnant. Nam *Caluinus lib. de formula Sacramentorum adminiſtrandorum*, quinque ritus in baptiſmo obſeruari iubet. Primò, vt præſente concione, ſiue frequenti populo puer baptizetur. Secundò, vt adferentes infantem ſpondeant ſe eum inſtructuros. Tertiò, vt

D. Thom. Hæretici noſtri. Hæretici cũ tota antiquitate, ac ſecum ipſi pugnant. *Caluinus.*

vt nomen pueio imponatur. Quartò, vt forma baptiſmi pronuntietur lingua vernacula. Quiorò, vt recitetur Symbolum, & oratio Dominica, & quædam aliæ preces. Item Lutherani volunt baptizandum per ſe vel adferentes renuntiare diabolo, & quaſdam alias cæremonias habent. Iſtorum autem nihil poſſunt ex ſacra Scriptura, aut Apoſtolorum exemplo probare. Atque ita ex ſua ſententia ſunt vani & ſuperſtitioſi.

Lutherani.

a Eorum autem fundamentum nullius omnino momenti eſt, niſi velimus Dauidem condemnare, qui plurimos cantores inſtituit, qui inſtrumentis muſicis Dei laudes pſalmis à ſe compoſitis decantarent. quod nullibi in lege erat præceptum. Illud igitur iam pridem euertit *D. Auguſt. epiſt.* 118. in qua Ianuario quærenti qua ratione diuerſi Eccleſiæ ritus eſſent obſeruandi, his verbis reſpondit. *Ad hæc itaque reſpondeo, vt quid horum ſit faciendum, ſi diuinæ Scripturæ præſcribit auctoritas, non ſit dubitandum, quin ita facere debeamus vt legimus, vt iam non quomodo faciendum, ſed quomodo intelligendum Sacramẽtum ſit diſputemus. Similiter etiam ſi quid horum tota per orbem frequẽtet Eccleſia.* (ſcilicet non eſt dubitandum, quin ita faciendum ſit.) *Nam hoc quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.* Itaque teſte D. Auguſtino hîc habemus, ritus quos tota obſeruat Eccleſia, ſimiliter ſine vlla dubitatione obſeruandos eſſe atque eos quos diuina Scriptuptura præſcribit. Secundò, hæreticos noſtros inſolentiſſimæ eſſe inſaniæ, qui contra vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudines diſputant. Scio ipſos reſponſuros Auguſtinum fuiſſe hominem, & errare potuiſſe, ideóque diuinam Scripturam ei præferendam. Sed hæc nihil faciunt ad rẽ. Nec enim hîc diſputatur, Vtrùm magis debeamus credere Scripturæ, quàm D. Aug. hoc enim per ſe patet: ſed Vtrùm quando agitur qua ratione Scripturæ & res fidei ſint intelligendæ, magis debeamus credere Auguſtino, quàm aliquot apoſtatis, fidei catholicæ deſertoribus.

D. Aug.

Diſputare contra vniuerſalem Eccleſiæ cõſuetudinem inſanum eſt.

Donec igitur clarè probent, aut ſe non eſſe homines, nec errare poſſe, aut ſacram Scripturam (in qua *Matthei* 18. iubemur habere vt Ethnicũ & publicanum eum qui Eccleſiam non audierit) contradicere D. Auguſtino: facilè quiuis ſanæ mentis iudicabit me rectè facere, ſi magis credam D. Auguſtino, quàm ipſis, meritóq; *Concil. Trident. ſeſſ. 7. can. 13. de Sacramentis in genere* dicere anathema iis, qui ritus ab Eccleſia catholica probatos, & in ſolemni Sacramentorum administratione adhiberi conſuetos contemnunt; aut credunt à miniſtris pro libitu omitti, aut immutari poſſe. Nam qui hoc faciunt, non modò non audiunt Eccleſiam, ſed eius generalem conſuetudinem damnant, & quidem antiquiſſimam. Nam hi ritus ferè omnes aut ab Apoſtolis, aut à proximis eorum ſucceſſoribus inſtituti ſunt: vt fusè probat *Card. Bellar. lib. de baptiſmo c. 24. & VValdenſis de Sacramentis ca. 45.* vbi etiam fusè eos explicant. Sicut etiam ex veteribus *Cyrillus in catechesibus, & D. Ambroſius in libris de Sacramentis.* Quare ſufficiet nobis agendo inferiùs de ſingulis, oſtendere vnius aut alterius ſancti Patris auctoritate, iam olim eos ritus fuiſſe in Eccleſia receptos. 3

Matth. 18.

D. Aug.

Tridem.

Bellarm.

VValdenſis.

Cyrillus.

D. Ambroſ.

Not. hos ritus in baptiſmo adhiberi, Primò ad maiorem eius ſolemnitatem & ſplendorem, ne aliàs tanquam res vilis à rudibus contemnatur. Secundò, vt animi baptizandorum, præſertim quando hi adulti ſunt, vt Sacramentum debitè ſuſcipiant, præparentur. Tertiò, vt per hos ritus ſignificetur aſtantibus; quid baptiſmus interiùs operetur. Quare meritò *catechiſmus Trident. ſiue Rom. parte 2. de baptiſmo* §. 45. valdè monet parochos, vt hos populo explicent. Quartò. propter aliquos effectus quos in baptizandis operantur, quos adfert *D. Thomas a. 3.* 4

Cur ritus baptiſmo adhibeãtur.

Catechiſm. Trident.

D. Thom.

ARTICVLVS I.

Vtrùm catechiſmus debeat præcedere baptiſmum?

5 ARticulo primo docet catechiſmum debere præcedere baptiſmum, vt animus baptizandi præparetur.

ARTICVLVS II.

Vtrùm exorciſmus debeat præcedere baptiſmum?

6 ARtic. 2. docet exorciſmum aliόſque certos ritus (de quibus agemus dubio ſequenti) debere præmitti ante baptiſmum.

DVBIVM.

Quinam ritus, & quas ob cauſas baptiſmo adhibendi ſint?

7 NOt. olim, cùm extra caſum neceſſitatis, tantùm bis per annum baptiſmus adultis, idq; magna cum ſolemnitate conferebatur, varios fuiſſe eiuſdẽ ritus, quorum aliqui adhuc in quotidiano vſu ſunt: alij, quia deſiit iam ille modus bis tantùm per annum cum illa ſolemnitate baptizandi etiam deſierunt. Erant autem illi ritus triplicis generis. quidam enim præcedebant baptiſmum: quidam ipſum comitabantur: quidam ſequebantur.

Olim tãtùm bis per annũ conferebatur baptiſmus.

Primùm igitur qui volebant baptizari, dabant Eccleſiæ ſua nomina. hinc *D. Aug. l. 9. cõfeſſ. c. 6.* agens de ſe catechumeno ait, *Inde vbi tẽpus aduenit, quo me nomen dare oportebat*, &c. Vnde vocabãtur Cõpetentes, quia cum aliis petebant baptiſmum: aut etiam Electi, quia ex aliis eligebantur. 8

Baptizandi dabant Eccleſiæ nomina.

D. Aug.

Secunda

9 Scrutinium quid ſit. D.Leo.

Secunda cæremonia erat ſcrutinium quo explorabantur animi petentium baptiſmum, quod varijs modis, & cum varijs cœremonijs fiebat. Hinc D.Leo *epiſtola 4.c.6.in fine* ait: *In baptizãdis electis, qui ſecundũ euangelicã regulam & exorciſmis ſcrutãdi, & ieiunijs ſanctificãdi, & frequẽtibus ſunt prædicationibus imbuendi*, &c. Fiebãt autẽ ſeptem ſcrutinia, quorum tertium, quod fiebat feria 4.ante Dominicam paſſionis, erat præcipuũ.

Abrenuntio ſathanæ. Clemens Roman.

Tertia erat abrenuntiatio ſathanæ, quæ tempore ſcrutinij ſæpe fiebat; cuius formã tradit *Clemens Romanus l.7.conſtit.c.42.* hoc modo, *Renũtio ſathanæ & operib⁹ eius, & põpis eius, & cultui eius, & angelis ei⁹, & inuẽtis ei⁹, & omnib. quæ ſub eo sũt.*

Fidei profeſſio. D.Aug.

Quarta erat fidei profeſſio, ſiue publica Symboli recitatio, quam narrato facto Victorini deſcribit nobis *D. Aug.l.8.confeſſ.c.2.*

10 Signata frons. D.Aug

Quinta erat ſignum crucis fronti & pectori catechumeni impreſſum. De quo *D. Aug. lib. de catechizandis rudibus c.20.* vbi ait; *Crucis ſigno in fronte hodie, tanquam ſigno in poſte ſignandus es.*

Exorciſmus. Cæleſtin.

Sexta eſt exorciſmus, de quo *Cæleſtinus Papa in epiſt. ad Epiſcopos Galliæ c.12. Cum ſiue paruuli, ſiue iuuenes ad regenerationis veniunt Sacramentũ, non priùs fontẽ vitæ adeunt, quàm exorciſmis & exſufflationibus clericorũ ſpiritus immũdus ab iis abigatur.*

D.Aug.

Et.D.Aug l.1.de peccatorũ meritis & remiſſione c.34. agẽs de paruulo baptizando, vt probet eum habere peccatum originale; *Quid*, inquit, *in eo agit exorciſmus meus, ſi in familia diaboli nõ tenetur?*

11 Exſufflatio. Cæleſtin. D. Aug.

Septima eſt exſufflatio annexa ipſi exorciſmo: vt patet ex *Cæleſtino ſuprà, & D. Auguſt. lib. 7.contra Iulianum c.5.* vbi docens Eccleſiam totam credere paruulos infectos eſſe peccato originali, *Quæ*, inquit, *filios fidelium nec exorcizarẽt, nec exſufflaret, ſi non eos de poteſtate tenebrarum, & à principe mortis erueret.* Et infrà. *Id tu commemorare timuiſti, tanquam ipſe ab orbe toto exſufflandus eſſes, ſi huic exſufflationi qua princeps mundi à paruulis eijcitur foras, contradicere voluiſſes.*

Caluinus.

Ex quibus patet, quæ fides totius Eccleſiæ fuerit tempore D.Auguſtini; & quàm fuiſſet Caluinus ab omnibus Chriſtianis exſufflandus, ſi eo tempore hunc Eccleſiæ vſum opugnaſſet.

12 Guſtatio ſalis. Origenes. Concil.Carthagin.3.

Octaua eſt guſtatio ſalis, quod catechumenis guſtandum datur, vt patet ex *Origen.hom.6.ſuper Ezechielem & Concil.Carthag.3.can.5.* per quod ſignificabatur cæleſtis prudentia & ſapientia. quam catechumeni iam tum debebant guſtare ac perdiſcere.

Aures & nares ſaliua tinctæ. D.Ambroſ.

Nona eſt, quòd eorum aures & nares ſaliua tingantur, & dicatur iis Epheta. id eſt, adaperire; hanc nobis explicat D.*Ambroſ. l. 1.de Sacramentis c.1.* eámque ex imitatione Chriſti fieri docet his verbis, *Ergo quid egimus in Sabbatho? Nempe apertionem. Quæ myſteria celebrata ſunt apertionis, quãdo aures tibi tetigit Sacerdos & nares: quod ſignificat in Euãgelio Dominus noſter Ieſus Chriſt⁹ cùm ei oblatus eſſet ſurdus & mutus, tetigit aures eius, & os eius: aures, quia ſurdus erat: os, quia mutus. Et ait Ephetа, quod hebraicũ verbum eſt & latinè ſignificat Adaperire. Ideo ergo tibi Sacerdos aures tetigit, vt aperirẽtur aures tuæ ad ſermonẽ & ad eloquiũ Sacerdotis. Sed dices mihi, Quare nares?* & poſt pauca reſpõdet: *vt bonũ odorẽ accipias pietatis æternæ*, &c.

13 Decima eſt impoſitio manuum cum benedictione ſacerdotali, de qua D. *Aug.l.2. de peccat. meritis cap.26.* ait: *Non vnius modi eſt ſignificatio. Nam & catechumenos ſecundum quendam modum ſuum per ſignum Chriſti, & orationem manus impoſitionis* (id eſt, quæ ſuper eos fit cum manus impoſitione) *puto ſignificari.*

Benedictio ſacerdotalis. D.Aug

Vndecima eſt vnctio, qua cathecumenus oleo benedicto vngitur in ſcapulis & pectore. De qua D.*Chryſoſt hom.6. in c.2. epiſtola ad Coloſſ. Inungitur*, inquit, *baptizandus more athletarum, qui ſtadium ſunt ingreſſuri.*

Vnctio. D.Chryſ.

Duodecima eſt abſtinentia vini & carnium, qua præparabantur baptizandorum animi, vt magis piè Sacramentum acciperent. De qua *Concil. Carthaginenſe 4.can.85. Baptizandi*, inquit, *nomen ſuum dent, & diu ſub abſtinentia vini & carnium, ac manus impoſitione, crebra examinatione baptiſmum percipiant.*

Abſtinentia. Cartha. 4.

Ex his patet duplicem catechumenorum cathecheſim eſſe in vſu in Eccleſia. Prior eſt merè doctrinalis, qua adulti antequam baptizentur, in doctrina fidei & morum inſtruuntur, vt ſciãt quam fidẽ, & obligationem per baptiſmum ſuſcipiant. Quare hæc iure naturæ & diuino prærequiritur, vt patet *Matth.vlt. v.19.* vbi Apoſtoli iubentur capaces doctrinæ priùs docere quàm baptizare. 14.

Duplex cathecheſis. Matt.vlt.

Secunda eſt cæremonialis, qua ſecundùm dicta, varijs modis tum dictis, tum factis animi catechumenorum explorantur & præparãtur, quæ etiam quantum fieri poteſt, in paruulis adhibetur: pro quibus etiam patrini reſpondent. 1. Vt hi intelligant quid paruulum poſtea docere, & qua ratione eum inſtruere debeant. 2. vt præſentes intelligant, quid etiam in paruulis baptiſmus operetur, & quam obligationem iam ſuſcipiant perpetuò fidem catholicam doctrina & moribus profitendi. Quam quæſtionem tangit ſæpe *D. Auguſtinus*: vt *in epiſt. 23. ad Bonifaciũ & l.4. de bapt.c.24. & l.1. de peccatorũ meritis.c.19. in fine.*

D.Aug.

Secundo, ex iis autẽ cæremoniis quę comitantur baptiſmum prima eſt, quòd extra caſum neceſſitatis debeat celebrari in locis adhoc conſecratis, quæ olim ab ipſo templo diſtincta erant, & baptiſteria vocabantur. Iam autem eſt in ſingulis templis parochialibus certus locus ad hoc miniſterium deſignatus, de quo vide canonem 59.Trullanum, & Clement. vnicam de baptiſmo: vbi prohibetur ne quis extra caſum neceſſitatis alibi quàm in eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati, aliquem baptizet, niſi fortè Regum aut Principum filios. Per Principes autem, vt benè notat gloſſa, intelliguntur ſolùm ij, qui ſunt ſupremi Principes, nec alterius vaſalli. 15

Baptiſmus dandus in loco ad hoc conſecrato.

Secunda eſt, quòd baptiſmus debet fieri aqua ad hoc pridie Paſchæ aut Pentecoſtes per infuſionem chriſmatis, aliáſque cæremonias ſpecialiter conſecrata. Cuius conſecrationis meminit *D. Dyonyſ.c.2. Eccl. Hierarchiæ p. 2.* vbi dicit eã trina vnguẽti perfuſione crucis ſpecie perfici. 16

Baptiſmus debet conferri aqua ad hoc conſecrata. D.Dyoniſ.

Tertia eſt, quòd patrini ſint adhibendi de qua vide dicta q.67.a.7.

Patrini adhibendi.

Quarta eſt, quòd in baptiſmo ſoleat nomen infanti imponi, ſicut olim imponebatur in circumciſione. vt patet Luc.1.v.59.

In eo nomẽ imponitur Luc 1.

Quinta

Olim ſiebat trina merſione.

Quinta, quòd olim ſolebat fieri baptiſmus trina merſione. de qua vide dicta q.66.a.8.

Sexta eſt, quòd olim adulti ſolùm baptizabantur in profeſto paſchatis vel pentecoſtes. vide dicta q.68 a.3.

17 Tertiò, ex ijs cæremonijs quæ ſequuntur baptiſmum, Prima fuit olim oſculum pacis, quo fideles vt fratrem oſculabantur recens batizatum, cuius meminit *Cyprian.l.3.epiſt.8.ad Fidum.*

Oſculum pacis. D.Cyprian.

Secunda, vnctio chriſmatis facta in vertice baptizati. hinc D.*Hieronym.dialogo contra Luciferianos*, docet non licere presbyteris ſine chriſmate baptizare. Et *Concilium Arauſicanũ c.1.* *Nullus*, inquit *miniſtrorum, qui baptizandi recipit officium, ſine chriſmate vſquam debet progredi, quia inter nos placuit ſemel in baptiſmate chriſmari.*

Vnctio chriſmatis. D. Hieron. Arauſican.

Notandum, hanc vnctionem extra caſum neceſſitatis debere fieri chriſmate eodem anno cõſecrato. vt habetur *cap. Si quis de alio. de conſecratione. diſtinct.4.*

18 Tertia, olim erat veſtis candida; qua in ſignum innocẽtiæ ſolebat indui recèns baptizatus, eámque ferre vſque ad Dominicam in albis. De qua *D. Ambroſius l.de ijs qui initiãtur cap.7. Accepiſti*, inquit, *poſt hæc veſtimenta candida, vt eſſet indiciũ quòd exueris inuolucrum peccatorum, indueris innocentiæ cãdida velamina.*

Veſtis candida. D. Ambroſ.

Quarta, quòd in ſignum accepti luminis fidei & gratiæ, baptizato detur cereus accenſus.

Cereus accenſus.

Quinta, quòd olim baptizato ſolebat dari guſtandum lac & mel. hinc *D. Hieronym. dialogo cõtra Luciferianos*, ait eſſe conſuetudinem per traditionem acceptam, recèns baptizatos *lactis & mellis prægustare concordiam, ad infantiæ ſignificationem.* quæ conſuetudo etſi adferatur à Luciferiano, tamen ab orthodoxo approbatur. Idem tamen explicãs initium capitis 55. Iſaiæ docet in occidentalibus Eccleſijs fuiſſe conſuetudinem, vt renatis in Chriſto vinum & lac tribuatur. pro qua citat illud 1. Petri 2. *Sicut modò geniti infantes rationabiles ſine dolo lac concupiſcite.*

Guſtatio lactis & mellis. D. Hieron. Iſaie. 55. 1. Petr. 2.

Ex quibus ſatis patet, hæreticos dum hos ritus irrident, non tam nos irridere, quàm omnes ſanctos Patres, omnem antiquitatem, vniuerſámq; ab initio Eccleſiam condemnare.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ea quæ aguntur in exorciſmo, aliquid efficiant?

19 Duplex effectus cæremoniarum.

ART.3. docet ſupradictas cæremonias, & præcipuè exorciſmum, prætetquam, quòd ſignificent interiorem effectum baptiſmi, habere duplicem effectum: quia tollunt duplex impedimentum gratiæ: alterum extrinſecum, quod à dæmone poſſet prouenire, qui ſuis tentationibus conatur effectum baptiſmi impedire: alterum intrinſecum, quod naſcitur ex noſtra hebetudine, ad res diuinas capiendas. Per dictas autem cæremonias & diuinas inſpirationes, quas Eccleſia ſuis precibus nobis impetrat, excitamur vt alacriùs & feruentiùs diuina ſuſcipiamus myſteria. Habent autem hæc præcipuè locum in adultis. nam paruuli nec tentationis dæmonum, nec talium inſpirationum diuinarum ſunt capaces, niſi Deus vellet ijs extraordinario miraculo iudicium accelerare, quod fortè nunquam factum eſt, nec ab Eccleſia intenditur. Nec ideò eius preces circa hos vanæ ſunt, quia impetrant à Deo, vt dæmonis vis circa illos cohibeatur, vt nõ poſſit eos lædere in corpore; aut adultos poſtea tantum tentare, quantum aliàs poſſet. Quæ vt meliùs intelligantur, diſputandum nobis generatim eſt, quam vim habeant eiuſmodi cæremoniæ Eccleſiæ.

DVBIVM.

Quam vim habeãt cæremoniæ baptiſmi, aliáq; ſacramentalia, & qua ratione ſuos effectus in nobis operentur?

20 Sacramentalia quid ſint?

NOta primò, Communiter per ſacramentalia intelligi cæremonias aliquas ſacras ab Eccleſia inſtitutas, vt ſacramenta magis ſolemniter celebrentur, vel vt res aliquæ conſecrentur, idque vel in vſum Sacramẽtorum, aut ſacrificij, vt ſunt ſacrum oleum, altaria, ſacræ veſtes, &c. vel etiam in vſum aliquem alium pium, qualis eſt aqua benedicta, imagines cereæ, & ſimilia.

Nota ſecundò, Nos hìc non quærere, quid hæc poſſint ratione meriti operantis. nam certum eſt nos piè eiuſmodi rebus vtẽdo poſſe eodem modo mereri, ſicut per alia opera pia: ſed quærimus quid per ſe eorum vſus conferat ſupra omne meritum operantis.

Nota tertiò, Satis conſtare inter omnes, taliũ rerum vſum non poſſe vi ſua immediatè conferre gratiam ſanctificãtem. quia hoc proprium eſt Sacramentis nouæ legis: ſed præcipua quæſtio eſt de quinque alijs effectibus, quorum Primus eſt, remiſſio peccati venialis. Secundus, excitatio gratiæ præuenientis. Tertius, remiſſio pœnę tẽporalis. Quartus, compreſſio dęmonis. Quintus, operatio ſanitatis. quos effectus aliqua ratione ſacramentalibus tribuendos eſſe communiter contra hæreticos Catholici aſſerunt. Et patet ex antiquiſſimo, ab ipſis Apoſtolorum temporibus, Eccleſiæ vſu, & communi ſenſu; quæ in eorum confectione hos ijs effectus à Deo precatur, non quidem vt ſingula omnes, ſed vt quædã aliquos ex ijs producant. Qua in re Eccleſiam falli, aut vanitate duci, impium eſt opinari. 21

Non vi ſua conferre gratiam. Quinque habent effectus.

Tota itaque quæſtio eſt, Qua ratione ſacramentalia hos effectus & maximè primum & ſecundum producant. *Caietanus* enim *infrà q.83.a.3.* vult ijs ineſſe aliquam vim quaſi inchoatam, qua Deus poſtea vt inſtrumento phyſico vtitur ad tales effectus producendos, & conſequenter ea hos producere ex opere operato, cui alij quidam fauent. 22

Caietan.

CONCLVS. I. Sacramentalia, ſicut etiam imagines 23

Per modum obiecti pietatem excitant.

imagines, aliæque res piæ habent naturaliter ex ſe quandam vim per modum obiecti excitandi fideles, qui eorum inſtitutionem & conſecrationem norunt, ad quandam pietatem ac reuerentiam: vt notat *catechiſmus Trid p.2.de baptiſ.§.45.* Et ratio eſt, quia omnes res, quas apprehédimus vt ſacras, & ideo Deo quadam ratione coniunctas, nos excitát ad cogitationem Diuinæ maieſtatis præſentis, nobiſque in iis repræſentatæ, & conſequenter ad reuerentiam eiuſdem. Sed niſi gratia concurrat, hæc commotio eſt tantùm naturalis: & in iis, qui minùs reuerenter ſæpè ſimilia tractant, facilè minuitur, ac ſæpe planè extinguitur. quia ab aſſuetis non fit paſſio.

Catechiſ. Trident.

24 Conclvs. II. Nulla ſacramenta vi ſua, & per ſe ac immediatè ſuo vſu, abſtrahendo à merito eius qui iis vtitur, habent vim remittendi peccata venialia: ſed tantùm quatenus aliqua ratione in nobis excitant pium aliquem motum, & ſaltem virtualem peccatorum diſplicentiam. Ita *D. Thom. infrà q 87.a.3.in corpore, & ad 1. Petrus Soto de pœnit. lect.18.§.Ex his intellig.* & alij. Prior pars probatur, quia Eccleſia non habet poteſtaté ſua inſtitutione efficaciter annectendi rebus aliquibus vim remittédi peccata venialia: Atqui ſacramentalia habent omnem ſuam vim ex inſtitutione Eccleſiæ. Ergo nó habét vim ita remittendi peccata venialia. Maior probatur. quia plus eſt poſſe talem vim aliquibus rebus annectere, quá poſſe per ſe immediatè remittere peccata venialia: atqui extra collationé Sacramenti nulli Prælati Eccleſiæ poſſunt immediatè alicui remittere peccata venialia: ergo nec poſſunt eiuſmodi talem vim conferre. Probatur ſecundò, Quia peccata venialia relinquunt in anima quandam maculam, & conſequenter vt conuenienter remittantur, requirunt aliquam interiorem hominis renouationem: ideóque vt dicemus agentes de pœnitentia, nunquam in hac vita remittuntur ſine infuſione gratiæ. Vnde ſequitur nihil habere vim immediatè remittendi peccata venialia, quod non habeat ſimiliter vim conferendi gratiam: atqui nulla ſacramentalia habent hanc vim: Ergo nec illam habent.

Remittunt peccata mediante pio motu ſuſcipientis.

D. Thom. Petrus. Soto.

25 Ex quo patet longè aliá eſſe rationé remiſſionis peccati venialis, & pœnæ temporalis, quæ fit per ſolam extrinſecam condonationem, ideóque illa pœna per collationem indulgentiarú ab Eccleſia remittitur. Secùs autem eſt de remiſſione peccati venialis. quare ex eo quòd Eccleſia habet illam poteſtaté, non ſequitur habere etiam hanc.

Aliter remittitur pœna quàm culpa.

26 Secunda pars probatur, Quia cùm ſacraméntalia ex communi conſenſu habeant aliquam vim remittédi peccata venialia; hic ſaltem modus iis cócedendus eſt, quia nullus alius videtur probabilior, & eſt planè accommodus eorú inſtitutioni & conſecrationi, quæ fit per Eccleſiæ preces, quibus ipſa nobis tales motus precatur: & nó eſt dubium quin à Deo audiatur, ſecundùm ea quæ dicemus concl.3. Et ſecundùm hæc intellige auctores & canones, qui dicunt per vſum ſacramétalium deleri peccata venialia: quia iidem tribuunt eandem vim eleemoſynæ, tunſioni pectoris, orationi Dominicę, & ſimilibus actibus piis, quæ tamen non aliter peccata delent, quàm quatenus ratione doloris de iis concepti, aut ſimilis pij motus, remiſſionem à Deo impetrant.

Dices *D. Aug. in Enchiridio c.71.* ait: *Delet hæc oratio* (ſcilicet Dominica) *minima & quotidiana peccata: delet & illa à quibus vita fidelium ſcelerate etiá geſta ſed in melius mutáda diſcedit.* Vbi diſtinguit inter remiſſionem venialium & mortaliú; & dicit hæc remitti, dum ab iis auertimur, ſcilicet per contritionem: ergo vult illa remitti per orationem Dominicam, etſi de iis nó doleamus, ſaltem ſufficienter ad eorum remiſſionem. Reſp. negando conſequentiam. Tátùm enim vult nos poſſe impetrare remiſſionem venialium de quibus dolemus, etſi non auertamur perfectè ab omnibus. Secùs autem eſſe de remiſſione mortalium, quæ requirit abſolutam ab omnibus auerſionem. 27

D. Aug.

Concl. III. Sacramentalia non conferunt nobis gratias præuenientes, ſiue pios motus, vi ſua & ex opere operato; ſed tantùm per modum impetrationis, quę non habet omnino infallibilem effectum. Ita *Suarez ſuprà diſp.15.ſect.4.* 28

Quomodo cauſent gratias præuenientes.

Suarez.

Probatur primò. Quia Theologi ex eo quòd ſolus Deus poſſit immediatè nobis infundere gratiam ſanctificantem, communiter colligunt eum ſolum poſſe inſtituere Sacramenta eam ex opere operato conferentia. Ergo cùm ſimiliter ipſe ſolus poſſit nobis inſpirare tales motus, ſolus poterit inſtituere cęremonias ex opere operato eiuſmodi motus cóferétes. Nec refert quòd poſſit aliqua ratione Eccleſiæ eiuſmodi poteſtaté communicare; quia nullum eſt fundamentum, vnde quis probet ipſum eam communicaſſe.

Probatur ſecundò, Quia quæ ex opere operato ſuum effectum conferunt, conferunt eum omnino infallibiliter ex diuina promiſſione: atqui nec ex Scripturis, nec ex Eccleſiæ traditione talem promiſſionem poſſumus probabiliter colligere: ergo fruſtra eam aſſerimus. Imò nullam talem eſſe videtur probari experientia. quia quędam ex dictis non habent ſemper infallibilem effectum. Experimur enim per eiuſmodi luſtrationes & exorciſmos non ſemper pelli aut impediri pręſtigias dæmonis: nec eſt ratio cur magis dicamus alios effectus ſacramentalium eſſe omnino infallibiles quàm hos. 29

Probatur tertiò, Quia Eccleſia in illorum conſecratione non vtitur verbis aſſertiuis, quibus abſolutè effectum futurum ſignificet, ſicut in Sacramentis, ſed deprecatoriis: vt oſtendat ſe hos effectus tantùm à diuina miſericordia ſperare; ſicut alia quæ à Deo petit; quæ deprecatio etſi multum apud Deum valeat, & aliquid communiter impetret, non ſemper obtinet totum quod petit, ſed prout diuinæ prouidentiæ pro loco & tempore fuerit viſum.

Conclvs. IV. Etſi in Eccleſia ſit poteſtas per indulgentias relaxandi pœnas debitas peccatis iam remiſſis: hanc tamen remiſſionem ſacramentalia per ſe & vi ſua non operantur vltra meritum ac ſatisfactionem operantis, ſiue iis vtentis, niſi Pontifex iis aliquas indulgentias annexuerit, vt fit in quibuſdam benedictionibus. quod tamen communiter non facit: vt ſatis patet ex eorum inſtitutione. quia ad húc effectum non ſunt inſtituta. 30

Non remittunt pœnas temporales niſi ex merito ſuſcipientis.

31

Quomodo exorciſmi fugent dæmones.

Concl. V. Exorciſmi fugát dæmones. Primò,

quatenus continent ſignũ crucis, inuocationem nominis Ieſu, comminationem diuinæ vindictę, & ſimilia dæmonia odioſa, quæ tanquam ſibi contraria fugit.

Secundò, ratione precum Eccleſiæ eius fugam à Deo impetrantis. Tertiò, per modum imperij. Nam vt patet *Luc* 10.*v*.17. Chriſtus dedit diſcipulis ſuis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, ita vt dæmonia iis ſubiiciantur. Et *Marci* 16.*v*.17. eadem poteſtas promittitur fidelibus: & patet ex formis exorciſmorum quibus Eccleſia vtitur. Vide *Tertullianum in apologetico cap*.32. *D. Aug. lib* 10 *de ciuit.c*.22. Qua de re pulchrè *Prudẽtius in ſua apotheoſi ita cecinit:*

Luc.10. *Marc*.16. *Tertul.* D. *Auguſt.* *Prudentius.*

Torquetur Apollo
Nomine percuſſus Chriſti, nec fulmina verbi
Ferre poteſt. Et infrà:
Intonat Antiſtes Domini, fuge callide ſerpens,
Exue te membris, & ſpiras ſolue latentes:
Has inter voces medius Cyllenius ardens
Eiulat, & notos ſuſpirat Iuppiter ignes.

Hanc autem poteſtatem non ſolùm conuenire aliquibus ratione ſanctitatis, ſed etiam ratione ordinis & poteſtatis Eccleſiæ vel inde patet, quòd multi ſuis exorciſmis arceant vim dæmonis, qui non ita ſanctitate eminent: & aqua luſtralis, à quocunque benedicta ſit, eandem vim habeat contra dæmones. 32

Exorciſmus habet ſuam vim ex vi ordinis.

Quòd autem exorciſmi & ſimilia non habeant infallibilem ſemper effectum; arguit non eſſe iis annexam abſolutam Dei promiſſionem, qui ſuo iudicio ſua dona diſpenſat prout vult; & dæmoni aliquando maiorem vim his reſiſtendi, ob cauſas nobis incognitas tribuit.

Non habet infallibilem effectum.

CONCLVS. VI. Sacramentalia quandoque directè operantur beneficia corporalia: verbi cauſ. ſanitatem, aut ſimilia, per modum impetrationis, ratione precum Eccleſiæ. hæc tamen Deus non ſemper confert, ſed prout iudicauerit expedire. Sæpe etiam hæc indirectè perficiũt coërcendo vim nocentis dæmonis, iuxta modos 4. concl. explicatos. 33

ARTICVLVS IV.

Vtrùm ſit officium Sacerdotis catechiZare & exorcizare baptizandum?

34 ARtic. 4. docet Sacerdotem ex officio inſtar agentis principalis catechizare, & exorcizare baptizandum, cui diaconi & inferiores miniſtri debent ſubſeruire. Nihil eſt difficultatis quod non facilè ſoluatur ex dictis q. 67. vbi oſtendi totum officium ſolemnis baptiſmi ſpectare propriè ad Sacerdotem.

QVÆSTIO LXXII.

DE CONFIRMATIONE.

D.Thom.

DIVVS Thomas, explicata natura baptiſmi, agit ſtatim de Confirmatione. quia inter alia Sacramenta ſolebat olim primùm poſt baptiſmum confirmare.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Confirmatio ſit Sacramentum?

ARticulo 1. docet Cònfirmationem eſſe Sacramentum. Probat id primò auctoritate *D. Melchiadis Papæ, in* §. *Sed contrà.* Secundò, in corpore, quadam congruẽtia. Quia ſcilicet ſicut in naturalibus diuerſa eſt noſtra generatio ab accretione qua perfectionem naturæ acquirimus: ita in ſpiritualibus diuerſo Sacramento ſcilicet Baptiſmo generamur, & accipimus vitam ſpiritualem: & alio, ſcilicet Confirmatione perducimor ad perfectionem ſpiritualem.

Melchiades Papa.

Nota *D. Thomã in reſponſione ad ſecundũ* dicere, Chriſtũ inſtituiſſe hoc Sacramentũ non exhibẽdo, ſed promittendo. quod non eſt ita intelligẽdum, quaſi ipſe hoc per ſe non inſtituerit (hoc enim dubio 2. oſtendemus eſſe falſum:) ſed quia ante eius aſcenſionem nemini fuit collatum.

D. Thom.

DVBIVM I.

Vtrùm Confirmatio ſit propriè dictum legis nouæ Sacramentum?

OMnes hæretici noſtri temporis, imitati in hoc aliquos antiquos, id negant. Eorum præcipuum fundamentum eſt, quia nullibi in 2

Hæretici noſtri.

Scri

Scripturis extat huius Sacramẽti inſtitutio. Sed hoc argumentum nullius eſſe momenti, iam ſæpe oſtendimus. Nam multa nobis credenda ſunt quæ apertè non ſunt ſcripta, ſed per traditionem accepta: vt conſtat tum ex cõſenſu totius Eccleſiæ, tum ex ipſis Scripturis, quæ teſtantur Apoſtolos multa ſolo verbo tradidiſſe. hinc 1. *ad Corinth.* 11. *v. vlt.* ait Apoſtolos: *Cætera autem cùm venero diſponam.* Item *D. Ioãnes epiſt.* 3. *v.* 13. *Multa habui tibi ſcribere: ſed nolui per atramentum & calamum ſcribere: ſpero autẽ protinus te videre, & os ad os loquemur.* Similia habet *epiſt.* 2. *v.* 12. Vnde etiam *Apoſtolus* 2. *ad Theſſal.* 2. *Tenete*, inquit, *traditiones quas didiciſtis ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram.* Idem *Actorum* 15. *v. vlt.* confirmat Eccleſias, præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum & ſeniorum. Adde falſum ſumi, hoc non poſſe ex Scripturis probari; vt infra oſtendam.

Multa nec. credenda quæ non habentur apertè in Scripturis. — *1. Cor. 11.* — *Ioan. epiſt. 3.* — *2. Theſſ. 2.* — *Act. 15.*

3 CONCL. *Si quis dixerit Confirmationem baptizatorum otioſam cæremoniam eſſe, & non potius verum & proprium Sacramentum, anathema ſit.* Ita *Triden. ſeſſ.* 7. *can.* 1. *de Confirmatione.*

Confirmatio eſt Sacramentum. Trident.

Pro cuius probatione ſuppono, quod etiam hæretici concedunt, ad rationem veri Sacramẽti ſufficere, quod ſit cæremonia aliqua externa à Chriſto inſtituta, habens annexam promiſſionem gratiæ.

Prob. igitur concl. primò ex Scripturis, quæ etſi nõ dicãt apertè, Confirmationẽ eſſe Sacramentũ (ſicut nec etiam de baptiſmo hoc dicunt) tamen apertè ex eis colligitur ei cõuenire ſupradictam deſcriptionem. Primò enim fuiſſe apud Apoſtolos in vſu aliquod ſignũ, ſeu cæremoniam viſibilem, qua conferebant cõmuniter baptizatis Spiritum S. apertè habetur *Act.* 8. vbi dicitur: *Tūc imponebãt* (ſcilicet Apoſtoli) *manus ſuper eos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* Et c. 19. *Cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos.*

Act. 8. & 19.

4 Ex quib. alijſq; locis apertè docemus, Apoſtolos per impoſitionem manuum, quę viſibile erat ſignũ, ſiue cæremonia, contuliſſe vulgò baptizatis Spiritum S. Habuiſſe autẽ hanc cæremoniam annexam promiſſionẽ gratiæ. Patet primò, Quia per ſe incredibile eſt, Apoſtolos hæc cæremonia ita cõmuniter vſuros fuiſſe ad conferẽdum Spiritum S. niſi fuiſſet à Chriſto ad hoc inſtituta. Secũdò, quia Apoſtoli nullo modo potuiſſent per eam infallibiliter conferre gratiam, niſi hæc ei ex promiſſione Chriſti fuiſſet annexa. quia nullus purus homo poteſt vel per ſe immediatè, vel per aliquam cæremoniam conferre gratiam, niſi hęc à Deo ad hoc ſit inſtituta.

Confirmatio confert gratiam.

5 Prob. tertiò ex *Ioelis* 2. vbi dicitur: *Et erit in nouiſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem*, id eſt, ſuper omnem hominẽ, ſcilicet fidelem. hanc enim promiſſionem generatim factam eſſe omnibus fidelibus apertè docet D. Petrus *Act.* 2. *v.* 38. & 39. Ad quẽ locum etiã alludit Chriſtus *Ioã.* 7. vbi ait: *Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluẽt aquæ viuæ.* Vbi Euangeliſta ſubiungit: *Hoc autẽ dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Quæ nõ ſolùm ſunt intelligẽda de Apoſtolis, ſed dę omnibus fidelibus, quibus hæc promiſſio facta eſt: vt patet Primò, quia verba generalia ſunt. Secundò, quia D. Petrus ſuprà id apertè teſtatur. Tertiò, quia *Ioan.* 14 *v.* 16. ait Chriſtus: *Ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis, qui maneat vobiſcum in æternum.* quia ſcilicet, vſq; ad finẽ mundi poterit omnibus fidelibus conferri. quod in ſolos Apoſtolos conuenire nequit, qui iam pridem mortui ſunt.

Ioel. 2. — *Act. 2.* — *Ioan. 7.* — *Ioan 14.*

Reſp. hęretici 1. Hìc promitti Spiritum S. accipiendũ in baptiſmo. Sed hoc nullo modo ſatiſfacit. Quia etſi in baptiſmo verè accipiatur gratia, & cõſequenter etiam Spiritus S. tamen dictæ Scripturæ promittentes miſſionem, ſiue donationem Spiritus S. nullo modo poſſunt intelligi de acceptione Spiritus S. per baptiſmum: ſed neceſſariò intelligũtur de ſingolari illa collatione Spiritus S. qua cum Apoſtuli acceperunt in Penteceſte, & alij accipiunt per hoc Sacramẽtũ. Prob. primò, quia vt patet *Ioan.* 1. & 3. multi iam tum erant baptizati baptiſmo Chriſti, & tamen c. 7. dicitur: *Nondùm enim erat Spiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus*, ſcilicet per reſurrectionem. Secundò quia *Ioan.* 14. & 15. iam baptizatis ſæpiùs adhuc promittitur Spiritus S. Tertiò, quia *Act.* 8. mittuntur Apoſtoli ab Ieroſolymis Samariam, vt baptizatis per impoſitionem manuum conferant Spiritum S. & additur ratio: *nondũ enim in quemquã eorum venerat, ſed baptizati tantùm erant in nomine Domini Ieſu.* Vbi clariſſimè dicitur illam collationẽ Spiritus S. quam Scripturæ vbiq; ſingulariter fidelibus promittunt, & teſtantur factã per impoſitionem manuum, lõgè aliam fuiſſe ab ea, quæ fit in baptiſmo. Similiter c. 19. D. Paulus iam baptizatis imponit manus, vt accipiant Spiritum ſanctum. 6

Hæretici. — *Promiſſio Spiritus Sancti in Scripturis facta intelligitur de effectu Confirmationis.* — *Ioan 1. & 3.* — *Ioan. 14. & 15.* — *Act. 18.* — *Act. 19.*

Secundò igitur reſpondet *Caluinus l. 4. inſtit. c.* 19. vbi ait: *Hanc manus impoſitionis non altius ſubeſſe myſterium cogito, ſed huiuſmodi cæremoniam ab illis adhibitam interpretor, vt ipſo geſtu ſignificarent ſe Deo commendare, & velut offerre eum, cui manus imponebant.* Ita Caluinus cogitat, ita interpretatur; ergo ita eſt. Cui hæc ſolutio non faciat ſatis; quem non cogat à tota antiquitate, & communi Eccleſiæ totius ſenſu diſcedere, Sed videamus quã Scripturæ ſit conſona. Teſtatur hæc Apoſtolos impoſitis ijs manibus oraſſe pro ijs, vt acciperẽt Spiritum ſanctum, & hi ſtatim eum acceperunt: Qui effectus ſicut planè diuinus eſt; ita ſanè myſterium altiſſimum eſt. Itẽ quid opus erat Apoſtolos vocare ab Ieroſolymis, vt recèns baptizatos Deo commendarent, Nunquid abſentes pro ijs orare non poterant? An quibus licuerat illos baptizare, non licuerit eoſdem Deo commendare, ſi altius non ſubfuiſſet myſterium? Quare omnes, quibus aliquid rationis ſupereſt, facilè hinc intelligent, aliud eſſe, aliquem Deo commẽdare (quod quiuis ſacerdos, imò quiuis Chriſtianus licitè faciet) aliud verò eſſe, alicui Spiritum ſanctum per manus impoſitionem conferre. quod ſolis Epiſcopis conceſſum eſt. 7

Caluinus. — *Ineptiæ Caluini.*

Tertiò, alij reſpondent, impoſitionem illam manuum ſolùm fuiſſe ab Apoſtolis vſurpatam, vt conferrent alijs donum linguarum, nec aliter contuliſſe Spiritum S. quod miraculum cùm iam ceſſàrit, etiam illam cęremoniam debere ceſſare. 8

Sed hæc gratis & contra Scripturas finguntur. Primò, quia Spiritus S. per manus impoſitionem vulgò omnibus baptizatis conferebatur: vt pa-

Impoſitio manuum Apoſtolis non fuit inſtituta pro dono linguarum.

ter ex locis ſuprà citatis Atqui donum linguaru, prophetiæ, & ſimilia, non conferebantur omnibus, ſed aliquibus tantum pro Dei beneplacito: vt patet ex *Apoſtolo ad Rō.12.v.7.& 1.ad Cor.12.v.* bi ait, *Nūquid omnes prophetæ? nunquid omnes loquūtur linguis?* &c. clarè oſtendens hoc donum tunc paucis fuiſſe cōceſſum. Secundò, quia ſecundùm phraſim Scripturæ, accipere Spiritum S. non ſignificat propriè donum linguarum, vel quid ſimile; ſed accipere gratiam iuſtificantem, & animum interiùs corroborantem, vt fidelis fortiter fidem confiteatur, & quæuis pro Deo pericula ſubeat. Hine *Luc vlt.v.49.* diſcipulis adhuc infirmis promittitur Spiritus S. & dicitur: *Vos autem ſedete in ciuitate, quo adúſque induamini virtute ex alto* Hinc etiā *Apoſtolus ad Rom.5. Caritas*, inquit, *diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum S. qui datus eſt nobis.* Similiter *ad Gal.5 v. 22.* fructus Spiritus ſancti dicitur caritas, gaudium, pax, &c.

Rom. 12. 1. Cor. 12.

Donum linguarum non ſignificatur per Spiritum ſanctum.

Luc. vlt.

Roman. 5.

Galat. 5.

9 Confir, quia donum linguarum & ſimilia poſſunt eſſe in peccatoribus ſine caritate, vt expreſsè dicitur *1. ad Corinth* 13. Atqui Scriptura vbique negat, peccatores habere Spiritum ſanctum, aut eo agi, ſiue hunc in ijs eſſe. hinc *Sap. 1. In maleuolā animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis.* Et cauſa additur: *Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*, ſiue peccatorem qui non ambulat ſincerè coram Deo. Similiter *Apoſtolus ad Rom.8. Quicunque*, inquit, *Spiritu Dei aguntur, hi ſūt filij Dei.* vbi etiam ſæpiùs opponit ſpiritum carni, & peccato: & oſtendit eos habere vitam ſpiritualem, in quibus habitat Spiritus Dei. & peccatores eſſe ſpiritu mortuos. Similiter S. *Ioannes epiſt. 1. c. 4.* ſæpiùs docet ſulos illos eſſe filios Dei, qui habent caritatem, & in his ſolis Deū manere, & eos in Deo. Et v. 13. ait. *In hoc cognoſcimus, quoniam in eo*, ſcilicet Deo, *manemus, & ipſe in nobis, quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis:* clarè oſtendens omnes qui accipiunt Spiritum ſanctum, accipere caritatem, qua manemus in Deo, & Deus in nobis; vt dicit *ibidem v. 8. & 16.* Hinc pulchrè *D. Aug. l. 3. de baptiſmo cōtra Donatiſtas c. 16. Spiritus*

1. Cor 13.

Sapient. 1.

Roman. 8.

1. Ioan. 4.

D. Auguſt.

10 *autem ſanctus*, inquit, *quia in ſola Catholica per manus impoſitionem dari dicitur, nimirum hoc intelligi maiores noſtri voluerunt, quod Apoſtolus ait: Quoniam caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Ipſa enim caritas, quam non habent qui ab Eccleſiæ catholica communione præciſi ſunt.* Vbi etiam ex communi Eccleſiæ ſenſu pluribus pergit docere primò, donum linguarum & ſimilia, poſſe à malis, aut etiam extra Eccleſiam à Schiſmaticis accipi, non tamen Spiritum ſanctum, qui ſine caritate eſſe non poteſt. Secundo etiam modo per impoſitionem manuum dari Spiritum ſanctum, etſi donum linguarum nō detur. Verba eius ſunt: *Neq; enim tēporalibus & ſenſibilibus miraculis atteſtantibus per manus impoſitionem modo datur Spiritus ſanctus, ſicut antea dabatur ad commendationē rudis fidei, & Eccleſiæ primordia dilatanda.* Et infrà: *Sed inuiſibiliter & latenter intelligitur per vinculum pacis eorū cordibus diuina caritas inſpirari vt poſſint dicere, Quoniā caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* Ac demum concludit, aliud eſſe Sacramentum, quod etiam Simon magus accepit, aliud donum prophetiæ, quod etiam Saul accepit: aliud charitatem, quam ſoli boni in Sacramento percipiunt. Vbi clariſſime reſponſionem hæreticorum refutat, oſtendens illam impoſitionem manuum non fuiſſe nudam cæremoniam pro tempore ab Apoſtolis vſurpatam, ſed permanſurum in Eccleſia Sacramentum à Chriſto inſtitutum, non vt conferretur donum linguarum, ſed vt piorum cordibus charitas Dei infundatur.

Sed his adhuc obijciunt hæretici, alio ritu tūc vſos Apoſtolos, ſcilicet, manus impoſitione: alio nos iam vti, ſcilicet vnctione & crucis ſignatione. vnde inferunt, nos non facere idem quod Apoſtoli faciebant. Sed negandum eſt antecedens. Nam illa manuum impoſitio non fiebat ſine vnctione & conſignatione crucis. Nec hęc iā fiunt ſine manuum impoſitione, vt dicemus a. 3. du. 2. 11

Probatur concluſio 2 ex communi omnium Patrum & Conciliorum, atque adeò totius Eccleſiæ ab initio conſenſu, contra quem diſputare, vt ait *Aug. epiſt. 118. ad Ianuariū*, inſolētiſſimæ inſaniæ eſt. Fusè autem eum conſenſum probat *Card. Bellarm l. de Confirmatione c. 3. 4. 5. 6.* Nos breuiter aliquot auctoritates adferemus. Primò, *Clemēs Romanus*, diſcipulus D. Petri, & quartus ab eo Pontifex, *l. 3. conſtit. c. 16. Epiſcopus*, inquit, *baptizatos chriſmate vngat.* Et epiſt. 4. ſub finem docet per Epiſcopi conſignationem nos ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam accipere. Vbi etiam ait. eum qui hoc non neceſſitate ſed iniuria omiſerit, nequaquam poſſe eſſe perfectum Chriſtianū. Similiter Vrbanus Pontifex, qui floruit circa annum 222. *in epiſt. ſua cap. 7.* ait, *Omnes enim fideles per manus impoſitionem Epiſcoporum, Spiritum ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, vt plenè Chriſtiani inueniantur.* Similiter *Cōcilium Arelatenſe* 2. celebratum temporē Silueſtri, *can. 17.* iubet hæreticos ritè baptizatos in Eccleſiam recipi cum chriſmate, & manus impoſitiōne *Cyrillus* autem *Ieroſolymitanus* totam 3. ſuam catecheſim de hoc Sacramēto conſcripſit. Pulchrum autē hac de re eſt teſtimonium D. Aug. tum quod ſupra attulimus ex *l. 3. de bapt. c. 16.* tum quod habet *l. 2. cōtra epiſt. Petiliani c. 104.* vbi ait: *Et in hoc vnguento Sacramentum chriſmatis vult interpretari, quod quidē in genere viſibiliū ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut ipſe baptiſmus.* Et infrà de eodē loquens: *Diſcerne*, inquit, *viſibile & ſanctum Sacramentū, quod eſſe & in bonis, & in malis poteſt, illis ad præmium, illis ad iudicium, ab inuiſibili vnctione caritatis, quæ propria bonorum eſt.* 12

D. Auguſt.

Bellarm.

Clemens Ro.

Vrbanus. Non confirmatus non eſt perfectè Chriſtianus.

Arelatenſ. 2.

Cirill. Hieroſolym.

D. Auguſt.

Vbi Not. 1. Eū diſtinguere hoc Sacramentum à baptiſmo, & clare oſtendere conferri per vnctionē. 2. Dicere eſſe ſacroſāctū ſicut baptiſmū, clarè oſtendens eſſe propriè dictū Sacramētum; quod tá ipſe quàm etiā pręcedentes Patres clare oſtendunt, dū docent per hoc Sacramētum Spiritū S. ſine caritatē, & gratiam cōferri. hoc enim Sacramentis proprium eſt. Quare vel ex hoc ſolo loco D. Aug. cōuincas apertum ac impudens mendaciū Caluini, qui *l. 4. inſt. c. 19.* ait. neminē veterum hoc vocaſſe propriè Sacramētum. Plurimos alios Patres & Concilia pro hac re citat Card. Bellar. ſupra. Vnum illud D. *Hier.* addam ex *dialogo contra Luciferianos.* vbi ante medium ait: *An neſcis etiam Eccleſiarum hunc eſſe morem, vt baptizatis poſtea manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus ſanctus? Exigis vbi ſcriptum ſit? in Actibus Apoſtolorum.* 13

Caluinus.

Bellarm.

Heronym.

Etiamſi

Etiamſi Scripturæ auctoritas nō ſubeſſet, totius orbis in hanc partē conſenſus inſtar præcepti obtineret. Nā & multa alia quæ per traditionē in Eccleſiis obſeruantur, auctoritatem ſibi ſcriptæ legis vſurpauerunt.

14 Ex quibus patet primò, teſte D. Hieronymo hoc Sacramentum per totā Eccleſiam tunc fuiſſe vſurpatum. Secūdò, eandem vim in Eccleſia obtinere, quæ traditione accepta ſunt, cum iis quæ Scriptura tradit. Nec refert quòd illa verba apud D. Hieronymum proferantur à Luciferiano. Quia D. Hier. ea vt vera admittit, docétque ex iis nihil contra ſe concludi. Nam ex perſona orthodoxi ſtatim ſubiungit, *Non quidem abnuo hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem*, &c.

15 Reſpondet Caluinus ſuprà, Etiamſi tota à no-
Arrogantia Caluini. bis ſtaret antiquitas, nos nihil inde conficere. Nam Sacramentum non eſt è terra, ſed è cælo; non ex hominibus, ſed ab vno Deo. Sed nihil aliud agit, quàm vt oſtendat ſe arrogantiſſimè omnes ſanctos Patres præ ſe contemnere, eóſq; leuitatis & erroris condemnare, ſéque & contra conſcientiam ſuam, & omninò impiè hac in re Eccleſiæ doctrinam damnare. Nec enim neſcit nos hîc non diſputare, Vtrùm ſancti Patres potuerint tale Sacramentū inſtituere, ſed ex eorum auctoritate probare hoc Sacramentum à Chriſto fuiſſe inſtitutum, & per Apoſtolos nobis traditum; quibus tam in hac re, quàm in Scripturarum explicatione magis credendum eſt, quàm aliquibus apoſtatis, quales omnes illi primi hæretici fuerunt.

16 Obiicit præterea Caluinus auctoritatem D.
D. Aug. Aug. *qui l. 3. de baptiſ. c. 16. in fine*, ait: *Manus autē impoſitio non ſicut baptiſmus repeti non poteſt. quid eſt enim aliud quàm oratio ſuper hominem?* Reſp. Quidquid Caluinus contrà oblatret, D. Aug. ali-
Impoſitio manuum diuerſa. ter ibi accipere impoſitionem manuum in ſtio capitis, per quam dicit conferri Spiritum ſanctū, (quem effectum & Scripturæ, & Patres, vt patet ex dictis, ſingulariter tribuunt Confirmationi) aliter verò in fine capitis, vbi, vt patet ex immediatè ſequentibus, loquitur de impoſitione manuum, qua reconciliamur Deo & Eccleſiæ. Nec hac in re vtitur vitioſa æquiuocatione: ſed verbum generale, quod vtramque rem ſignificat, per adiuncta modò determinat ad vnam ſignificandam, modò ad aliam: vel ſi malis impoſitioni manuum generatim acceptæ, ratione diuerſarū ſpecierum diuerſa tribuit. Adde, Etſi concederemus quod Caluinus vult, vt ſummum inde probaretur, Cōfirmationem iterari poſſe. Nec enim ibi Auguſtinus negat impoſitionē manuum eſſe Sacramentum; ſed tantùm aſſerit aliquam impoſitionem manuum repeti poſſe: eam autem manuum impoſitionem, qua Spiritus S. confertur, eſſe Sacramentum, apertiſſimè docet *l. 2. contra epiſt. Petiliani cap. 104. ſuprà cit.* Sed de his plura
D. Aug. erunt dicenda art. 5. vbi oſtendemus D. Auguſt. agnoſcere Confirmationem eſſe Sacramentum, quod iterari nequit.

DVBIVM II.

Quando hoc Sacramentum fuerit inſtitutum?

17 DVplex hîc eſt difficultas Prima, Vtrū Chri-
Hæretici noſtri. ſtus hoc Sacramentū per ſe inſtituerit? Hæretici noſtri omnes id negant, quia negāt eſſe Sacramentum, & volunt eſſe inſtitutū à Melchiade Papa. Sed eos in vtroque falli ſatis patet ex dub. 1. vbi oſtendi & eſſe Sacramentum, & diu ante Melchiadem, imò ab ipſis Apoſtolorum temporibus in vſu fuiſſe.

Quidam etiam Catholici, qui fatētur eſſe Sacramentum, negant tamen fuiſſe inſtitutum immediatè à Chriſto: ſed volūt fuiſſe inſtitutum in Concilio Meldenſi ex ſingulari Spiritus ſancti *Concil. Meldenſe.* inſtinctu. Sed hoc etiam eſſe falſum patet; quia vt oſtendi dubio 1. D. Clemens facit expreſſam *D. Clemens.* mentionem huius Sacramenti, qui tamen diu illud Concilium præceſſit. Fundamentum etiam huius ſententiæ nullius momenti eſt. Nam etſi nō legamus expreſsè in Scriptura, Chriſtū huius Sacramenti materiā & formam inſtituiſſe; ex ea tamen id ſufficienter colligitur, & per clarā traditionem probatur: vt patebit ex dicendis.

Secunda difficultas eſt, Quando Chriſtus hoc 18
Sacramentum inſtituerit? Quatuor ſunt ſententiæ. Prima docet fuiſſe inſtitutum, quando Chriſtus *Matth. 19.* oblatis ſibi paruulis manus impo- *Matt. 19.* ſuit, ac benedixit. Sed hæc ſententia non videtur probabilis. quia nulla fit ibi mentio huius Sacramenti, eiúſve effectus: nec Chriſtus per manus impoſitionem hoc Sacramentum vlla ratione tunc intendit conferre. Nam vt patet *Ioann. 7. v.* *Ioan. 7.* 39. Spiritus ſanctus nulli fuit per hoc Sacramentum collatus ante Chriſti glorificationem.

Secunda docet fuiſſe inſtitutum in feſto Pen- 19
tecoſtes. Sed nec hæc videtur probabilis. Quia cùm Chriſtus in hunc mundum venerit, vt nos redimeret, & nouum Teſtamentum conderet, incredibile eſt eum priùs in cælum aſcendiſſe, quàm illud totum perfectè conderet. huius autem præcipua pars ſunt Sacramenta.

Tertia docet fuiſſe inſtitutū in vltima cœna, 20
quando egreſſo iā Iuda Chriſtus pulcherrimam illam habuit ad Apoſtolos concionem, quam *D.* *Ioan 14. 15. 16. & 17.* *Ioan cap. 14. 15. 16. & 17.* fusè narrat. in qua etiam Chriſtus ſæpiſsimè promittit ſuis, ſe miſſurū tū Apoſtolis, tum aliis fidelibus Spiritum ſanctum. Omnino enim credibile eſt eum ſimul tunc eoſdē docuiſſe, qua ratione ſingulis fidelib. hic eſſet cōferendus. Ita *Soto in 4. d. 7. q. 1. a. 1. §. At notand.* *Soto. Victoria.* *Victoria n. 40.* Cōfir. 1. Quia nullū tempus aptius poteſt aut cogitari, aut ex Scripturis colligi. Cōfir. ſecūdò, Quia id videtur apertè docere *D. Fa-* *D. Fabian. Papa Chriſt. poſt cœnam docuit Apoſtolos cōficere chriſma.* *bianus Papa epiſt. 2. ad Oriētales c. 1.* vbi ait: *In illa die Dominus Ieſus poſtquam cœnauit cum diſcipulis ſuis, & lauit eorum pedes (ſicut a ſanctis Apoſtolis prædeceſſores noſtri acceperunt, nobiſq; reliquerunt) chriſma cōficere docuit.* Vbi per chriſma (quod etiā alij Patres ſæpe faciūt) videtur intelligere ipſum Sacramentum Confirmationis, quod per chriſma confertur. Aut ſi per chriſma ſolùm intelligat materiam Sacramenti, ſaltem inde probabiliter colligitur, Chriſtū tūc ſimul docuiſſe vſum chriſmatis, & cōſequenter inſtituiſſe hoc Sacramentū, ad cuius collationem præcipuè chriſma eſt inſtitutum. Incredibile enim videtur Chriſtum docuiſſe Apoſtolos cōfectionem chriſmatis, & non ſimul docuiſſe præcipuum eius vſum.

IV. ſentētia docet, hoc Sacramentū fuiſſe inſti- 21
tutū *Ioā. 20.* cū Chriſtus dedit Apoſtolis poteſta- *Ioan. 20.* tē remittendi peccata, & dixit eis: *Sicut miſit me*

viuens pater, & ego mitto vos, tradens ei plenam in Eccleſiam poteſtatem. quia tunc primum fuerũt creati Epiſcopi, atque ita tunc primùm acceperunt poteſtatem conferendi hoc Sacramentum. Sunt igitur ex eo quòd Chriſtus tunc dederit Apoſtolis poteſtatem remittendi peccata, *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 1. benè colligit tunc præcipuè fuiſſe inſtitutum Sacramentum Pœnitentiæ : ita etiam ex eo quòd tunc primùm Apoſtoli acceperint poteſtatem conferendi hoc Sacramentum videtur rectè colligi tum primùm hoc fuiſſe inſtitutum. *Trident.*

22 Concl. I. Hoc Sacramentum fuit immediatè inſtitutũ à Chriſto. Videtur iã eſſe de fide. Quia *Trident. ſeſſ.* 7. *can.* 1. *de Sacramentis in genere*, expreſsè definit omnia Sacramẽta nouę legis fuiſſe à Chriſto inſtituta. Vide dicta q. 64. a. 4. d. t. *Trident.*

23 Conclvs. II. Quod ſpectat ad tempus quo Chriſtus hoc Sacramentum inſtituit, tertia & quarta ſententia ſunt ſatis probabiles, & vtraque poteſt aliquo modo eſſe vera. Nam videtur omnino Chriſtus tempore cœnæ docuiſſe Apoſtolos omnem ritum huius Sacramenti. hoc clarè probant argumenta tertiæ ſententiæ : & conſequenter videtur hoc Sacramentum ſecundùm ſuam ſubſtantiam ſaltẽ inchoatè inſtituiſſe; non tamen omnino perfectè: quia nemini tunc dedit poteſtatem illud conferendi, ſed hanc contulit Apoſtolis poſt reſurrectionem, cùm *Ioan.* 20. dedit iis plenam poteſtatem Ordinis ſacerdotalis & epiſcopalis: atq; ita videtur tunc compleuiſſe Sacramenti inſtitutionem. Quia vt aliquid perfectè habeat rationem Sacramenti, non ſufficit eſſe inſtitutum, vt ſignum gratiæ conferendæ, ſed debet eſſe hominibus data poteſtas per illud gratiam conferendi : aliàs nõ poteſt eſſe ſignum perfectè efficax gratiæ. quia non poteſt de facto vnquam gratiam cauſare. *Ioan.* 10.

Concl. III. Hoc Sacramentum nulli fuit collatum ante feſtum penteroſtes; ſed tunc primùm eius effectus ſine vllo Sacramento fuit Apoſtolis collatus. 24

Eſt cõmunis DD. & apertè colligitur ex *Marci vltimo. & Actor.* 10. Ratio huius eſt: quia nõ conueniebat, plenitudinem Spiritus ſancti, quæ per hoc Sacramentum confertur, ante perfectam Chriſti glorificationem, quę in aſcenſione completa eſt, cuiquam tribui, vt habetur *Ioan.* 7. *Marc vlt. Actor.* 10. *Ioan.* 7.

ARTICVLVS II.

Vtrùm chriſma ſit conueniens materia huius Sacramenti?

25 ARt. 2. docet chriſma confectum ex oleo oliuarum & balſamo eſſe conuenientẽ materiam huius Sacramenti. Ratio eſt, quia per hoc Sacramentũ datur homini plenitudo gratiæ ad fidem verbis & operibus conſtanter profitendam, quę aptiſſimè per hoc miſtum ſignificatur. Nam oleum ratione pinguedinis ſignificat abũdantiam gratiæ. Balſamum quod eſt valdè odoriferum, ſignificat eiuſdem fragrantiam, quę per ipſa opera exteriùs ſpargitur: iuxta illud *Apoſtoli* 2. *ad Corint.* 2. *v.* 15. *Chriſti bonus odor ſumus Deo in iis qui ſalui fiunt: & in iis qui pereunt.* *Chriſmatis ſignificatio.* *2. Corint. 2.*

Loquitur autem D. Thomas de materia remota Sacramenti. Nam proxima materia eſt ipſa vnctio. ſicut in baptiſmo ablutio. Vide dicta qu. 60. art. 5. *D. Thomas.*

ARTICVLVS III.

Vtrum ſit de neceſſitate huius Sacramenti, quòd chriſma fuerit priùs per Epiſcopum conſecratum?

26 ARtic. 3. docet materiam huius Sacramenti neceſſariò debere priùs conſecrari. Et quãuis non dicat expreſsè, hanc conſecrationem debere fieri per Epiſcopum, tamen hoc apertè inſinuat; tum quia, vt patet ex initio primi argumẽti, apertè intendit agere de conſecratione epiſcopali : tum quia auctoritas Innocentij allata §. *Sed contra*, expreſsè loquitur de conſecratione epiſcopali. *Innocent.*

27 Cur autem Chriſtus hoc ita inſtituit cõgruẽtiam adfert : quia conueniebat materiam remotam Sacramentorum, quæ conſiſteret in re aliqua externa permanente, priùs aliqua ratione conſecrari. Quaſdam autem res ita dicit conſecratas fuiſſe per cõtactum vel vſum ipſius Chriſti, quo ipſe iis vſus eſt, vel conficiendo Sacramentum cuius ſunt materia, vt factum eſt in Venerabili Sacramento: vel eas vſu ſuo deputando, vt eſſent materia Sacramenti, vt factum eſt in materia baptiſmi, quam Chriſtus dum fuit baptizatus deſignauit fore, vt eſſet materia huius Sacramenti, & quaſi ad hoc conſecrauit. Materia autem Confirmationis, & Extremæ vnctionis Chriſtus ita non eſt vſus, ideóque debent per Epiſcopum conſecrari. Materia autem Ordinis etiam aliquo modo conſecrata eſt, quia eſt res quædam ad diuinum officium deſtinata, aut etiam conſecrata, vt videbimus ſuo loco. Matrimonium autem & Pœnitentia non habent pro materia talem rem externam. Et ſic explicata D. Thomæ ratio ſatis commoda eſt, in ſe tamen primo aſpectu ſatis apparet difficilis. *Cur quorũdam Sacramentorum materia benedicatur.* *D. Thomas.*

DVBIVM I.

Quæ ſit materia eſſentialis huius Sacramenti.

28 VAriæ hac in re fuerunt DD. ſententiæ.

Prima docet, ſufficere ad eſſentiam huius Sacraméti ſolam impoſitionem manuum Epiſcopi ſine vlla vnctione. Ita docuerunt olim quidam Canoniſtę quos refert *Marſilius in 4. q. 5. ar. 1.* Fundamentum huius ſententiæ eſt; quia in ſacra Scriptura Apoſtoli leguntur confirmaſſe per ſolam manuum impoſitionem. Sed hoc fundamentum nullius eſſe momenti oſtendemus dub. 2. Sententia autem ipſa apertè repugnat Florentino, vt infrà videbimus.

Canoniſtæ. Marſilius. Florent.

Secunda docet, eſſentialiter requiri vnctioné, ſed putat poſſe fieri, vel ſolo oleo oliuarum, vel ſolo balſamo. Ita *Canus apud P. Valentiã hic d. 5. q. 1 puncto. 2.* Sed hæc ſententia communi omnñi ſententiæ repugnat, nec vlla ratione nititur.

Canus. Valentia.

Tertia docet, ſolum oleum eſſe materiam eſſentialem huius Sacramenti; miſtionem autem balſami ſolùm eſſe materiam neceſſitate præcepti. Ita *Caiet. hic a. 2. Nauar. in manuali c. 22. nu. 8.* & alij quidam.

29 CONCLVS. I. Materia remota eſſentialis huius Sacramenti eſt chriſma. Ita expreſsè *Florentinum in literis Eugenij ſiue decreto de Armenis:* quare videtur de fide, nec eam iam vllus catholicus negat: ſed cùm hoc nomen poſſit ſignificare quoduis vnguentum, diſputatur quale vnguentum ſit eſſentiale.

Florentin.

30 CONCL. II. Hoc Sacramentum eſſentialiter requirit chriſma confectum ex oleo & balſamo. Ita apertè *D. Thomas hic a. 2.* Nam abſolutè docet materiam huius Sacramenti eſſe chriſma confectum ex oleo & balſamo, nihil inter hæc diſtinguens. Et ad ſecundum docet materiam huius Sacramenti debere eſſe aliquid compoſitum, & tam ibi quàm ad quartum ſæpè cóparat hoc miſtum cũ ſimplici aqua, quæ eſt materia neceſſaria baptiſmi. Et cũ ſit maxima occaſio ad ſoluéda argumenta, dicendi illud miſtum ſecundum aliquam ſui partem eſſe minùs neceſſariam materiam Confirmationis, quàm ſit aqua baptiſmi: nullibi vel leuiter hoc inſinuat. Quare planè oſtendit ſe credere vtramque materiam eſſe æquè eſſentialem. Quare Caiet. Canus, & alij quidam Thomiſtæ hic apertè recedunt à D. Thoma, contra communiorem aliorum Scholaſticorum ſententiam.

Chriſma ex oleo & balſamo conſtat. D. Thomas. Caietan. Canus.

Probatur autem Concluſio ex *Florentino ſuprà,*

31 vbi apertè videtur noſtram Concl. definire his verbis. *Secundum Sacramentum eſt Confirmatio, cuius materia eſt chriſma confectum ex oleo, quod nitorem ſignificat conſcientiæ, & balſamo, quod odorem ſignificat bonæ famæ, per Epiſcopum benedicto.* quo loco Concilium intendit tradere materiam eſſentialem ipſi Sacramento, vt patet ex toto contextu. Atqui expreſsè dicit chriſma confectum, ſiue miſtum ex oleo & balſamo eſſe materiam huius Sacramenti, eodem modo de vtroque loquens; Ergo ſimpliciter & eodem modo vtrumque eſt eſſentiale.

Florentin.

Confirmatur primò, quia, vt fatentur etiam auctores tertiæ ſententiæ, qui negaret oleum eſſe de eſſentia huius Sacramenti, apertè contradiceret Florentino. Ergo ſimiliter ei contradicit, qui negat balſamum eſſe de eſſentia: quia Concilium inter hæc nullo modo diſtinguit, ſed ſimpliciter & planè ſimiliter dicit confectũ ex vtroque eſſe materiam huius Sacramenti.

Florentin.

Confirm. ſecundò, Quia Concilium ibidem 32

particulatim recenſens materias Sacramentorum, in omnibus aliis, nihil inter ea quæ præcedunt confectionem Sacramenti, vocat abſolutè materiam alicuius Sacramenti, quod non ſit materia eſſentialis. Atqui hoc miſtum ex vtroque vocat abſolutè materiam huius Sacramenti; ergo eſt materia eſſentialis. Aut ſi in hoc Sacramento non loquatur de materia eſſentiali, nec in aliis de ea loquetur.

Confirm. tertiò, Quia ſecundùm aliam ſententiam non aliter miſtum ex oleo & balſamo eſſet materia Confirmationis, quàm miſtum ex aqua & vino eſt materia conſecrationis calicis. Atqui hoc videtur apertè repugnare modo loquendi, & menti ipſius Concilij. Ergo non poteſt dici. Minor probatur. Quia dum Concilium agit de materia calicis, non dicit eſſe quid miſtum ex vino & aqua, ſicut materiam Confirmationis dicit eſſe aliquid confectum, ſiue miſtum ex oleo & balſamo: ſed ſimpliciter dicit materiam eſſe vinum cui aqua admiſceri debet. Ex qua diuerſitate loquendi clarè patet diuerſimode Concilium de his ſentire.

Dices primò, Florentinum ſuprà dicit actus 33

pœnitentis eſſe materiam Pœnitentiæ, & ſub iis etiam comprehendit ſatisfactionem, quæ tamen non eſt de eſſentia Sacramenti. Ergo non omne id quod à Concilio dicitur materia Sacramenti eſt materia eſſentialis.

Florentin.

Reſpond. primò. Nos non dicere abſolutè id totum eſſe materiam eſſentialem, quod Concilium quacumque ratione vocat materiam Sacramenti; ſed id quod præcedit confectionem Sacramenti & à Concilio dicitur eius materia; dicimus eſſe materiam eſſentialem: ſatisfactio autem cum non præcedit ſed ſubſequitur.

Reſpond. ſecundò, negando antecedens: quia Concilium non dicit abſolutè omnes illos actus eſſe ſimpliciter materiam Sacramenti Pœnitentiæ: ſed in genere actus pœnitentis eſſe quaſi materiam Sacramenti, quod veriſſimum eſt. Et deinde diuidit omnes actus in tres: non quòd velit omnes eſſe eſſentialem materiam Sacramenti, ſed quòd omnes aliquo modo ad integritatem Sacramenti pertineant: vt explicat *Trident. ſeſſ. 14. c. 3.* Materiam autem Confirmationis & quidem prærequiſitam ante eius confectionem abſolutè & ſimpliciter dicit eſſe chriſma cõfectũ ex oleo & balſamo. vnde etiam ex hac diuerſitate loquendi, qua Concilium vtitur, clarè colligitur ipſum velle totum illud eſſe materiam eſſentialem confirmationis.

Trident.

Dices ſecundò, *Innocentius III. cap. paſtoralis de Sacramentis non iterandis,* conſultus an is qui dũ confirmaretur, non chriſmate, ſed ſolùm oleo fuerit vnctus, debeat ſecundo confirmari. Reſpondent, in talibus nihil iterandum, ſed quod omiſſum eſt caute ſupplendum eſſe. Ergo vult 34

Innoc. III.

Sacramentum fuiſſe validum, & tantùm aliquid accidentale defuiſſe, quia alias Sacramentum fuiſſet iterandum.

Reſpondeo primò, Hoc cap. ſi benè conſideretur pro nobis facere. Probatur primò, Quia apertè ibi diſtinguitur oleum à chriſmate, & hoc illi vnctioni dicitur defuiſſe: ergo purum oleum ſecũdùm Innocentium non eſt chriſma, & conſequenter non poteſt eſſe materia huius Sacramenti. quia, vt patet ex Florentino, & conſenſu totius Eccleſiæ, & forma ipſius Sacramenti, eſſentialis eius materia eſt chriſma. Vnde ſi quis vngat ſine chriſmate, falſificabit formam in qua dicitur, Confirmo te chriſmate ſalutis. Nec refert quòd ſecundùm primæuam ſignificationem oleum verè ſit chriſma (hoc enim nihil aliud ſignificat quàm vnguentum) quia vt patet ex Innocentio, Eccleſia in ordine ad hoc Sacramentum, reſtrinxit hoc verbum ad ſignificandum certum vnguẽtum, quod non ſit merum oleum.

Florentin.

35 Probatur ſecundò, Quia vt patet ex Innocentio, huic Sacramento aliquid defuit, quod fuit ſupplendum. Atqui hoc non fuit aliquid accidentale: ergo fuit eſſentiale. Minor probatur. quia ſi fuiſſet accidentale, fuiſſet aliqua cæremonia ex præcepto Chriſti, vel Eccleſiæ adhibenda in Confirmatione. Nulla autem talis cæremonia hìc poteſt vllo modo dici defuiſſe. Nam vel talis debuiſſet poſtea vngi ſolo balſamo, & hoc dici nequit: tum quia nũquam fuit à Chriſto inſtitutum, aut in Eccleſia vſitatum, vt aliquis vngatur ſolo balſamo: tum etiam quia huic non dicitur defuiſſe vnctio balſami, ſed chriſmatis. Vel debuiſſet inungi vero chriſmate, & hæc vnctio nõ poteſt dici accidentalis, ſed eſſentialis; quia aliàs nulla eſſet eſſentialis, nec vnquam ſolet adhiberi tanquam mera cæremonia ſine pronuntiatione formæ. Confirmatur. quia ſecundùm aliam ſententiam, eodem modo ſe habetet admiſtio balſami cum oleo reſpectu Cõfirmationis, ſicut ſe habet admiſtio aquæ cum vino reſpectu conſecrationis calicis. Atqui quia neque à Chriſto, neque ab Eccleſia eſt inſtitutum, vt hæc miſceatur calici iam conſecrato, nunquam poſt conſecrationem debet infundi. Ergo cùm ſimiliter nullo modo inſtitutum ſit, vt quis vngatur ſolo balſamo, nunquam ita vngendus eſt: atque ita ſi dictus defectus tantùm eſſet accidentalis, nullo modo eſſet ſupplendus. quæ clariùs patebunt in reſponſione ſecunda.

36 Reſpondeo igitur ſecundò, Pontificem in illo capite, quia plures quæſtiones erant propoſitæ, voluiſſe dare generalem reſponſionem ſcilicet in eiuſmodi Sacramentis ſemper eſſe ſupplẽdum, quod erat omiſſum, vel omnino inualidè factum (hoc enim poteſt dici omiſſum) ſiue id ſit eſſentiale, ſiue accidentale. Nihil tamen quod validè collatum ſit, eſſe iterandum, etſi ſit tãtùm accidentalis cæremonia: qualis hìc eſt adhibitio pattini, datio alapæ, &c. quæ docet non eſſe repetenda, ſed ſolam vnctionem chriſmatis cum debita forma, quia hæc partim omnino omiſſa, partim inualidè fuerant adhibita.

37 Hæc tamen intelligenda ſunt de illis cæremoniis, quę ſine noua Sacramenti confectione poſſunt eodem modo, quo ſolent ab Eccleſia fieri, reiterari. Nam ſi quis poſt cõſecrationem recordetur ſe non infudiſſe calici aquam, non debet eam poſtea infundere. quia Eccleſiæ conſuetudo non habet, vt hæc miſceatur ſanguini, ſed vino, vt ſimul cum eo conſecretur. quod poſt conſecrationem fieri nequit, niſi nouum vinum conſecretur. Vnde ſequitur, ſi miſtio balſami cũ oleo eſſet tantùm accidentalis cæremonia reſpectu Confirmationis, ea omiſſa nihil fore ſupplendũ. quia ſine repetitione Sacramenti nõ poſſet hæc cæremonia, vt in Eccleſia eſt vſitata, ſuppleri.

Obiicitur tertiò. Balſamum fuit ſemper rariſſimum & cariſſimum, pręſertim olim cùm in ſola Iudæa naſceretur: vnde incredibile eſt olim tempore perſecutionũ, cùm Eccleſiæ eſſent valdè pauperes, potuiſſe ſingulos Epiſcopos, pręſertim in remotis regionibus, habere ſemper balſamum: & tamen certum eſt eos ideo non omiſiſſe confectionem chriſmatis, aut collationem Confirmationis. Ergo de eius eſſentia non eſt admiſtio balſami. Reſp. negando ſequelam maioris. quia cùm requiratur valdè modicum balſami ad conficiendum chriſma, vbique haberi potuit. quod patet vel ex ſola epiſtola D. Fabiani Pontificis ad Epiſcopos Orientales, qua quoſdam grauiter reprehendit, qui eò quòd (vt dicebant) difficulter poſſent ſingulis annis balſamum habere, tantùm ſingulis triẽnijs renouabant chriſma, & interim vetere in collatione Sacramentorum vtebantur, & eorũ quidem excuſationem adfert, ſed quaſi confictam, & indignam reſponſione planè negligit. Si igitur nunquam fuerit in Eccleſia, ne quidem tempore perſecutionum, quo ſcribebat hæc Fabianus, tanta difficultas reperiendi balſami, vt poſſet excuſare à renouando ſingulis annis chriſmate: quantò minùs potuit vnquam excuſare à miſtione balſami? Aut ſi hęc potuiſſet vllo modo omitti, quomodo Pontifex id non inſinuaſſet? 38

D. Fabianus.

Vbi Nota, Ad eſſentiam chriſmatis, ſiue materiæ Confirmationis, non eſſe neceſſarium, vt ſingulæ eius partes contineant formaliter aliquid balſami: ſed ſufficit quòd toti miſto ſaltem tantum inſit balſami, vt omnes eius partes aliquo modo alterentur, recipiendo in ſe eius odorem, aliáſq; qualitates. hoc enim ſufficit, vt tota maſſa, & conſequenter ſingulæ eius partes dicantur cõfectę ſiue miſtę ex oleo & balſamo: ſicut corpora miſta dicuntur confecta ex elementis, tantùm virtualiter in iis remanentibus. vnde ad illud ſufficit, modicũ balſami multò maiori quantitati olei miſceri. Hinc Patres ſæpe chriſma vocant abſolutè oleum, ſumẽdo denominationem à maiore parte. Tantum tamen ſemper balſami neceſſarium eſt, vt poſſit oleum dicto modo alterare, communicando ei ſuas qualitates, & pręſertim odorem. 39

Quanta debeat eſſe miſtio balſami.

Obiicitur quartò, Balſamum facilè adulteratur: ergo non eſt credibile Chriſtum voluiſſe ipſum eſſentialiter ad hoc Sacramentum requiri. quia aliàs fuiſſet periculum, ne ſæpe conferretur hoc Sacramentum inualidè. Reſpond. negãdo conſequentiã, Quia ſimili modo vinum præſertim Hiſpanicum facilè adulteratur ita artificiosè, vt vix à peritiſſimis poſſit à vero vino diſcerni: & nihilominus nemo ideò auderet dicere, 40

vetum

verum vinum non ſic materiam neceſſariam conſecrationis calicis, quia propter aliquos raros caſus Chriſtus non debuit generalem ſuam legem immutare, præſertim cùm poſſint communiter eiuſmodi incommoda euitari, ſi adhibeatur diligentia,vt per peritos & fidos mercatores eiuſmodi res comparentur.

41 Not. denuum, ad eſſentiam huius Sacramenti nihil referre an ſit balſamum Palæſtinum,an Indicum;ſicut non refert ad conſecrationem,ſitne vinum Rhenanum,an Græcum,rubrum an album: etiamſi fortè hæc ſpecie differant. Vnde patet Paulum III. & Pium IV. non diſpenſaſſe cum Indis(vt quidam putant)vt liceret iis ex balſamo Indico conficere chriſma:ſed tantùm definiuiſſe, illud balſamum eſſe verum balſamum, & ſufficientem materiam ad conficiendum chriſma.

Chriſma poteſt fieri ex balſamo Indico.

Paulus III. Pius IV.

42 Concl. III. Saltem de neceſſitate præcepti eſt,vt chriſma ſit ab Epiſcopo benedictum. Eſt certa,nec vllo modo controuerſa,vt patet ex vſu Eccleſiæ.

Concl. IV. Benedictio chriſmatis facta ab Epiſcopo eſt etiam de eſſentia Sacramenti Confirmationis.Ita *D. Tho. hic a.3. Nau.c.22.n.8. Henriq.l.3.c.2.n.2.*& ferè communiter Theologi. Prob. 1.quia *Florentinum in decreto de Armenis* dicit,materiã huius Sacramenti eſſe chriſma ex oleo , & balſamo per Epiſcopũ benedicto. Vbi,vt oſtẽdi, agit de materia eſſentiali ipſius Sacramẽti.Ergo cùm chriſma benedictum per Epiſcopum vocet ſimpliciter materiam huius Sacramenti,ſignum eſt ipſum requirere eam benedictionẽ ad eſſentiam Sacramenti.Confir.Quia cùm ibidem docuiſſet, Epiſcopum eſſe ordinarium miniſtrum huius Sacramenti,ſubdit,*Legitur tamen aliquando per Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem ex rationabili & vrgente admodum cauſa, ſimplicem ſacerdotem chriſmate per Epiſcopum confecto hoc adminiſtraſſe Confirmationis Sacramentum* Vbi apertè diſtinguit inter collationem huius Sacramenti, & chriſmatis confectionem ſiue cõſecrationem:quòd illa per diſpenſationem Pontificis poſſit committi ſimplici ſacerdoti:hæc non.Vnde patet eſſe abſolutè de eius eſſentia,vt fiat ab Epiſcopo.

Benedictio Epiſcopi eſſentialis. D. Thomas. Nauarr. Henriquez. Florentin.

43 Prob.2.Quia hæc benedictio eſt ex inſtitutione Chriſti,qui,vt teſtatur *Fabianus ep.2. ad Orientales Epiſcopos*, in vltima cœna docuit Apoſtolos cõficere ſiue cõſecrare chriſma. Ergo hæc benedictio eſt de eſſentia Sacramenti.quia inde colligimus aliquid eſſe eſſentiale Sacramẽto, quia eſt ex inſtitutione Chriſti. Quòd autem debeat fieri per Epiſcopum,patet primò ex D.Dionyſio.*qui in Eccleſiaſtica hier.* vbi tractat de hoc Sacramento, ritus ipſius ac chriſmatis confectionẽ deſcribẽs, apertè docet eã debere fieri per Epiſcopum. Secundò,ex totius Eccleſiæ vſu,quæ nunquã legitur commiſiſſe hanc benedictionem ſimplici ſacerdoti , ſicut aliquando commiſit Sacramenti collationem.Vnde colligitur id fieri non poſſe.

Fabianus Papa.

D. Dionyſ.

44 Dices,*Concilium Tolet.1 can.20.ait: Quamuis ferè vbique cuſtodiatur,vt abſq; Epiſcopo chriſma nemo cõficiat:tamen quia in aliquibus locis vel prouinciis preſbyteri dicuntur chriſma cõficere,placuit ex hac die nullum alium niſi Epiſcopum conficere,& per ſuam diœceſim deſtinare.* Vbi nõ tantùm dicitur,aliquibus locis ſacerdotes ſolitos conficere chriſma;ſed ſatis inſinuatur eos id validè feciſſe; quia Concilium non irritat factum,ſed prohibet in poſterum.

Toletan.1.

Reſpond. Etiamſi totum concederetur,illum, canonem nihil facere ad rem. quia Concilium non agit ibi de materia Confirmationis , ſed de chriſmate,quo vtuntur ſacerdotes in baptiſmo, vt patet ex ſequentibus. quia agit de chriſmate, quod ſingulis annis in paſchate Epiſcopi ad ſingulas Eccleſias parrochiales per totã ſuam diœceſim tenentur deſtinare,& ſinguli ab iſdem in ſuos vſus,ſcilicet ad vngendos baptizatos,& cõſecrandum ſacrum fontẽ, tenentur petere. quod quamuis de facto idem omnino ſit cum eo quo Epiſcopi confirmant:tamen certum eſt, ex diſpenſatione Pontificis poſſe eſſe diſtinctum : & ex eiuſdem diſpenſatione poſſet chriſma in illos vſus per ſimplicem ſacerdotem benedici. quia illi vſus nullo modo ſunt eſſentiales illi Sacramento. ſed ex ſolius Eccleſiæ inſtitutione,quam ipſa poteſt mutare.

Adde,non eſſe probabile , vel talis chriſmatis confectionem vnquam fuiſſe conceſſam ſimplici ſacerdoti.Nec hoc Concilium inſinuat,ſed ſolùm quid ab aliquibus perperam factum ſit,recitat,& id fieri in poſterum prohibet,non ſtatuendo nouam legem,ſed illud perperam fieri declarando. quia Concilium ibi non meminit alicuius diſpenſationis , per quam illis Sacerdotibus licuerit chriſma conficere. Vnde ſi inſinuaret illud chriſma ritè fuiſſe ab iis confectum , probaret ſacerdotibus tunc fuiſſe ordinariam poteſtatem cõficiendi tale chriſma, quod hactenus fuit in Eccleſia inauditum. 45

Dices , Pontifex poteſt committere ſimplici ſacerdoti quod maius eſt , ſcilicet collationem Confirmationis(vt videbimus infrà)ergo poteſt eidem committere,quod minus eſt,ſcilicet confectionem chriſmatis. 46

Reſpondeo negando conſequentiam. quia eiuſmodi argumenta non valent in iis quæ ſunt merè iuris poſitiui, qualia ſunt materiæ Sacramentorum,quæ totæ pendent ex ſola Chriſti inſtitutione ; præſertim quando fit comparatio inter res diuerſi generis, quales ſunt chriſma & Confirmatio. Aliàs ſequeretur , quòd ſicut quiuis ſacerdos etiam poteſtate ordinaria poteſt conficere corpus Chriſti,quod maius eſt ; etiam poſſet ſimiliter conficere chriſma , & conferre Confirmationem. quod omnino falſum eſt.Ratio autem cur Chriſtus voluerit,vt Põtifex poſſit ſimplici ſacerdoti dare poteſtatem confirmãdi, non autem conficiẽdi chriſma , eſt,quia ſæpe poteſt accidere neceſſitas illud concedendi; quia moraliter vix eſt poſſibile , vt omnibus locis adſint Epiſcopi. Vix autem poteſt accidere, vt alicubi longo tempore non poſſit haberi chriſma , cùm facilè poſſit ad quæuis loca transferri.

Cur Põtifex non poſſit committere ſimplici ſacerdoti confectionẽ chriſmatis.

Nota tamẽ cum *Suarez diſp. 33.ſect.1.§. Reſtat verò*,videri omnino dicendum, Chriſtum nõ inſtituiſſe certam formulam huius conſecrationis, ſed tantùm inſtituiſſe in genere,vt fieret per inuocationem Spiritus ſancti. Nec enim credibile eſt,omnem ritum,quem iam ſeruat Eccleſia , ſecundùm omnes partes ſuas eſſe eſſentialem, aut per omnes Eccleſias ſẽper ab initio fuiſſe eundẽ. Nec 47

Suarez. Non eſt à Chriſto inſtituta certa forma conſecrationis chriſmatis. Quæ eſt in vſu non eſt ſecundum omnia eſſentialis.

Nec in eo poteſt diſcerni quæ verba ſint eſſentialia, quæ non: cum non ſit maior ratio de his quàm de illis. Itaque obſeruatio totius tantùm videtur neceſſaria ex præcepto Eccleſiæ, atque ita validè etiamſi illicitè alio ritu conſecraretur, modò fieret ſufficiens olei & balſami commiſtio & Spiritus ſancti inuocatio.

48 Dices, ſicut Eccleſia pro diuerſo tẽpore poteſt præſcribere diuerſam formam contrahendi matrimoniũ, ſine qua inualidè cõtrahitur: ita potuit benedictioni chriſmatis præſcribere certos ritus, ſine quibus non haberet rationẽ cæremoniæ ſacræ, & conſequenter nec benedictionis, ſed potiùs haberet rationem execrationis. Nã ferè omne ens morale (qualis eſt hæc benedictio) aliqua ratione pendet in eſſe ſuo à diuerſa hominũ aut conſuetudine, aut legitima conſtitutione. hinc ſi quis iã occideret pecora eo ritu quo olim Iudæi ritè ſacrificabãt: non tã offerret ſacrificiũ, quam cõmitteret ſacrilegium. Vnde ſequitur, potuiſſe in diuerſis Eccleſiis & tẽporibus, diuerſos ritus ad cõfectionem chriſmatis eſſentialiter requiri.

Reſp. Etſi hæc non ſint omnino improbabilia, tamen non videri probabile, Eccleſiam de facto velle omnes ritus confectionis chriſmatis eſſe eſſentiales. quia aliàs ſi quis per aliquam diſtractionem (quod in tam multis ritibus facilè poſſet accidere) aliquid omitteret, inualidè chriſma conficeret, & conſequenter per illud inualidè confirmaret. quod eſſet valdè incommodum. Nec Eccleſia poteſt cenſeri hoc velle.

D. Fabian.

Suarez.

Florent.

49 Nota ſecundò, Etſi grauiter peccaret, qui cõfirmaret vetere chriſmate; vt patet ex epiſt. *D. Fabiani 2. ad Epiſcopos Orientales:* validè tamen id faceret, modò adhuc eſſet incorruptum: vt docet *Suarez diſp. 33. sect. 1. §. vlt.* Quia videtur valdè extrinſecum chriſmati, quòd ſit huius vel alterius anni. Confir. quia Florentinum, quod exactiſſimè deſcribit materiam & formam eſſentialem Sacramentorum, tantùm requirit, vt ſit chriſma ab Epiſcopo benedictum: quale eſt tam vetus, quàm nouum. Vnde inter hæc non diſtinguit.

50 Concl. V. Proxima materia huius Sacramenti eſt vnctio in forma crucis in fronte confirmandi pollice Epiſcopi chriſmate imbuto facta. Ita communiter omnes DD.

Quomodo vnctio chriſmatis fieri debeat.

Nota primò, Nullum eſſe dubium quin hæc omnia ſint ſaltem neceſſaria neceſſitate præcepti; vt patet ex ritualibus & vſu totius Eccleſiæ.

Nota ſecundò, Certum etiam eſſe, de eſſentia huius Sacramẽti eſſe, vt vnctio fiat in forma crucis. Patet hoc primò ex vſu vniuerſali totius Eccleſiæ, quæ hoc modo hoc Sacramẽtum ſemper contulit, quantum ex hiſtoriis, aut ritualibus poteſt colligi. Vnde etiam ſæpiſſimè Patres dicunt eos qui confirmantur, conſignari, ſiue ſignari: quibus verbis ſignificant eos ſignari cruce. Vnde

D. Auguſt.

D. Aug. ennarratione in Pſal. 141. ſuper illud: *in via hac quam ingrediebar*, alludens ad crucem in Confirmatione acceptam: *Vſque adeò*, inquit, *de cruce non erubeſco, vt nõ in occulto loco habeam crucem Chriſti, ſed in fronte portem.*

Patet ſecundò ex ipſa forma, in qua inter vngendum Epiſcopus dicit: *Signo te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis.* quod falſum eſſet, niſi vngendo crucem formaret.

51 Dices, ſufficere ad veritatẽ formæ, Epiſcopum ante vnctionem crucẽ formare in fronte, etſi vnctione eam non formet. Sed hoc dici non poſſe, patet primò ex vſu & ritualib⁹ Eccleſiæ, quę præſcribit vt ſignum crucis ipſa vnctione formetur. Cũ igitur formatio crucis ſit eſſentialis, dicendũ talẽ formationẽ eſſe eſſẽtialẽ, quali Eccleſia vtitur. quia circa eſſentialia nihil poteſt immutare.

52 Patet ſecundò ex *Florent. in decreto de Armenis*, vbi dicitur: *Ideo in frõte, vbi verecundia ſedes eſt, confirmandus inungitur, ne Chriſti nomen confiteri erubeſcat: & præcipuè crucem eius, quæ Iudæis eſt ſcãdalum, gentibus autem ſtultitia, ſecundùm Apoſtolum: propter quod crucis ſigno ſignatur*, eadem ſcilicet actione qua inungitur. quia alia non ſignatur.

Florentin.

53 Not. tertiò, Eſſe planè eſſentiale, vt hæc vnctio fiat in fronte. Patet ex perpetuo Eccleſiæ vſu, & cõmuni Patrum ac canonũ ſententia dicentium hanc ſignationẽ in frõte fieri. Et quãuis expreſsè non aſſerant hoc eſſe eſſentiale, id tamen ſatis inſinuãt, dũ ſine vlla diſcrepantia dicũt eã ita fieri, aut etiã fieri debere. quia cõmuniter non aliter ſolent dicere aliquid eſſe eſſentiale. Confir. quia finis & effectus huius Sacramenti eſt, vt accipiamus robur & conſtãtiã in confitẽdo Chriſti nomine, ne illud vnquã erubeſcamus: & ideo docet Florentinum ſuprà, nos in fronte vbi verecũdiæ ſedes eſt, cruce ſignari. Vbi ex eodem fine eodem modo requirit, vt ſignemur in fronte, & vt ſignemur cruce. Atqui hoc eſt eſſentiale; ergo & illud.

Florentin.

54 Not. quartò; Eſſe etiam eſſẽtiale vt hæc vnctio fiat immediatè manu Epiſcopi, & nõ per aliquod inſtrumentum. quia eſſentialis eſt huic Sacramento manus impoſitio. hæc autem ex Chriſti inſtitutione, non eſt alia quam quæ fit vngendo. vt patet ex praxi, & oſtendemus dub. ſequenti.

55 Not. quintò, Eſſe neceſſariũ neceſſitate præcepti, vt fiat pollice dextro, vt patet ex rituali, & vſu. Credibile eſt tamẽ hoc nõ eſſe eſſentiale, vt docet *P. Suarez diſp. 33. sect. 3. in fi.* quia nullũ eſt ſatis firmũ fundamentũ hoc dicendi; nec ritualia hoc præſcribunt tanquam eſſentiale: nec vt tale videtur vſu introductũ, ſed quia hoc magis decet, & quia manu dextra ſimilia omnia ſolemus facere.

Suarez.

DVBIVM II.

Vtrùm Apoſtoli conferendo hoc Sacramentum vſi fuerint chriſmate?

56 Qvatuor hic ſunt ſententiæ. Prima docet initio Eccleſiæ tã ab Apoſtolis, quam à primis eorũ ſucceſſorib. hoc Sacramẽtũ nuda man⁹ impoſitione ſine vlla vnctione fuiſſe collatũ, donec tandẽ in Cõc. Meldẽſi ex ſingulari Spiritus ſãcti inſtinctu fuit inſtitutũ, vt ſub ea forma & materia qua iam confertur, conferretur. Sed hoc non eſt probabile. quia repugnat expreſsè *D. Dionyſ.* qui *c. 4. Eccl. hier.* vocat hoc Sacramẽtũ myſteriũ vnguẽti, & fuſe docet quomodo debeat cõfici, idq; ex Apoſtolica, vt ait, traditione. Idẽ docet *Fabianus epiſt. 2. ad Oriẽtales:* vbi teſtatur Chriſtũ Apoſtolos in die cœnæ docuiſſe cõficere chriſma, eóſq; ſolitos ſingulis annis vetere cõbuſto nouũ cõficere.

Conc. Meldenſe.

D. Dionyſ.

Fabian. Papa.

Secunda ſententia docet Apoſtolos aliquãdo contuliſſe hoc Sacramentũ per nudam manuum impoſitionẽ; aliquãdo per vnctionẽ. Ita videtur ſentire *Scotus in 4. d. 7. q. 1. in reſponſ. ad 1. argumẽtũ.*

Scotus.

Tertia

57 Tertia docet, Apoſtolos aliquando contuliſſe effectum huius Sacramenti nuda manuum impoſitione; nunquam tamen contuliſſe ipſum Sacramentum ſine vnctione. Ita *Durãdus in 4. d. 7. q. 1. a. 2. ad* 1. ſub dubio tamen: quia tantùm dicit id fortè potuiſſe fieri. Et apertè hoc videtur tenere *D. Thom. hic a. 2. ad 1. & a. 4. ad* 1. Ratio vtriuſque ſententiæ eſt, quia Apoſtoli *Act.* 18. leguntur contuliſſe Spiritum ſanctum per manus impoſitionem, nulla facta mentione vnctionis. Sed hæc ratio parum probat. Quia ſicut ibidem non dicitur Apoſtolos fuiſſe vſos vnctione: ita etiam nec negatur: imò ſatis innuitur contrariũ, vt videbimus concluſione 2.

Durand.
D. Thomas. Act. 18.

Quarta ſententia docet, Apoſtolos nunquam contuliſſe effectũ huius Sacraméti, niſi per Confirmationẽ factam vera chriſmatis vnctione. Ita *Bellarm. l. de Confirmatione c. 9. in reſponſione ad 2. argumentum Kemnitij*, vbi pro ſe citat *Thomam VValdenſem tom. 1. de Sacramentis c.* 113. vbi id apertè docet, & *Hugonẽ de S. Victore l. 2. de Sacramentis ca* 7. vbi id ſatis innuit, etſi non ita claiè.

Bellarm. VValdenſis. Hugo de S. Victore.

58 Concl. I. Nunquã Apoſtoli contulerunt hoc Sacramentum niſi ſub eadem materia & forma, qua iam confertur. Hæc ſententia eſt ferè communis, & apertè *D. Thom. hic a.* 2.

D. Thomas.

Probatur primò. Quia Patres & proximi Apoſtolis, vt *D. Dionyſius c. 4. Eccleſ. hierar. D. Clemẽs l. 7. Conſtit. Apoſtolicarum c. 44. & 45. D. Fabianus epiſt. 2. ad Orientales*, apertè teſtantur Apoſtolos in adminiſtratione huius Sacramenti vſus fuiſſe chriſmate. Nec vllum eſt fundamentum dicendi contrarium. Ergo non eſt dicendum.

D. Dionyſ. Clemens. Fabian.

Prob. ſecundò, Quia vel imponendo manus fuiſſent vſi eadem forma qua nos vtimur, vel diuerſa. Primum dici nequit: quia tunc forma fuiſſet falſa. Nec etiam ſecundum, quia tunc nullo modo potuiſſent conferre idem Sacramentum, quod modò Epiſcopi conferunt. quia eſſentialis materia & forma fuiſſent omnino diuerſę: vnum autem & idem Sacramentum nõ poteſt diuerſo tempore cõſtare diuerſa materia & forma eſſentiali. Vnde ſequitur quòd Chriſtus pro ipſis inſtituiſſet diſtinctũ Sacramentum ab eis, quæ inſtituit pro reliqua Eccleſia. Imò illa impoſitio manuum nullo modo potuiſſet eſſe Sacramentũ propriè dictum. quia non fuiſſet cæremonia ſtabili lege inſtituta, ſed tantùm pro aliquo breui tempore. quod eſt contra rationem Sacramenti.

59 Concl. II. Etſi omnino certum ſit Deum Actor. 2. & 10. contuliſſe Diſcipulis & Cornelio effectum huius Sacramenti ſine Sacramento: multo tamẽ probabilius eſt Apoſtolos per ſimpliceẽ manuum impoſitionem id nunquam ita feciſſe.

Actor. 2. & 10.

Prob. primò, Quia neq; in Scriptura, neq; ex Patribus eſt vllum fundamentum hoc aſſerendi: ergo gratis omnino aſſeritur, & ſine vllo fundaméto. quia nullũ pro hac re haberi poteſt niſi ex Scriptura aut Patrũ traditione. De Patrib. patet, quia aduerſarij nullum pro ſe citant. De Scriptura probatur, quia nulla ex hac alia ratio ab iis profertur, quàm quia *Act* 8. & 19. dicuntur Apoſtoli contuliſſe Spiritum S. per manus impoſitionem. Sed inde non ſequitur eos non fuiſſe vſos vnctione. quia Epiſcopus vngendo etiam manus imponit, ſecundùm communẽ modum loquendi omnium Patrũ, qui ideo indiſcriminatim hoc Sacramentum modò vocant impoſitionem manuum, modò chriſmationem, modò Confirmationem, modò etiam conſignationem, à diuerſis partibus totum Sacramentum nominando: ſicut aliud Sacramentum à ſola ablutione baptiſmus vocatur. Sicut igitur cùm 1. *Pet.* 3. dicimur ſaluari per baptiſmũ, & ad *Titum* 3. per lauacrũ regenerationis, non excluditur forma, ſiue verbũ vitæ, quod ad *Epheſ.* 5. additur. Itẽ ſicut quãdo Apoſtoli *Act.* 8. & 19. dicũtur baptizaſſe in nomine Chriſti, nõ excluduntur reliquę perſonæ: ſic nec cùm dicuntur contuliſſe Spiritum S. per impoſitionẽ manuum, excluditur vnctio, ſed ſignificatur.

Actor. 8. & 19.
Impoſitio manuũ qua vſi ſunt Apoſtoli non fuit diſtincta à Confirmatione.
1. Pet. 3. Tit. 3. Epheſ. 5. Act. 8. & 19.

60 Prob. ſecundò, Quia per impoſitionẽ manuum *D. Lucas dictis locis* ſignificat aliquẽ ritũ, qui ordinariè ſolebat omnibus ſtatim poſt baptiſmum adhiberi. Atqui hoc nõ poteſt dici de extraordinaria & miraculoſa aliqua collatione Spiritus S. Ergo talis collatio Spiritus S. per illã impoſitionem manuũ apud Lucam ſignificari non poteſt.

D. Lucas

Minor expreſſè admittitur à *D. Tho. hic a. 1. ad* 1. vbi ait: *Vtebãtur tamẽ Apoſtoli cõmuniter chriſmate in exhibitione Sacraméti*: nec negatur ab auctoribus 3. ſententiæ. Et apertè prob. quia ſecundùm auctores illius ſententiæ, tunc tantùm illa ratione conferebatur Spiritus S. quando hic viſibiliter in alios deſcendebat, conferendo illis donum linguarum, aut alia ſimilia. Atqui hæc dona non omnibus conferebantur, vt apertè teſtatur *Apoſtolus 1. ad Cor. 12. v. 6. 8. 28 & 30.* Ergo Apoſtoli nõ conferebant communiter Spiritum ſanctum per nudam illam manus impoſitionem.

D. Thomas. 1. Cor. 12.

Maior prob. primò ex *Act. c.* 8. vbi ſtatim atq; audierant Apoſtoli aliquos Samaritanos recepiſſe fidem ac baptiſmum, miſerunt ad eos Petrum & Ioannem, vt per impoſitionem manuum conferrent illis Spiritum S. Et ratio ſubditur: *Nondũ enim in quẽquam eorum venerat, ſed baptizati tantùm erant in nomine Domini Ieſu.* Quaſi dicat, Eò quòd nullũ aliud Sacramentum accepiſſẽt præter baptiſmum, neceſſe fuit Apoſtolos ad eos accedere, vt ordinario & cõmuni ritu iis Spiritum ſanctum conferrent. Deinde apertè ibidem ſignificatur eos vulgò omnibus baptizatis eodem ritu Spiritum ſanctum ibidem contuliſſe.

Actor. 8.

61 Prob. ſecundò, Quia cùm *Act.* 19. Paulus Epheſi incidiſſet in quoſdã diſcipulos ſibi ignotos, ſtatim rogauit an accepiſſent Spiritum S. quaſi hic omnibus Chriſtianis prima cõmoditate ſoleret conferri: & deinde baptizatis per impoſitionem manuum eundem iis contulit.

Act. 19.

Prob. concluſ. tertiò, Quia Patres cõmuniter, atq; adeò omnes catholici ex facto Apoſtolorũ conferentiũ Spiritum S. *Act.* 8. & 19. per manus impoſitionẽ, probãt primò, eſſe aliquod Sacramentũ in Eccleſia quo Spiritus S. cõfertur. Secũdò, hoc Sacramentũ non poſſe ab alio conferri, quã ab Epiſcopo. hinc apud *D. Hier. Dialogo contra Luciferianos*, Luciferianus ait: *An neſcis etiam Eccleſiarũ hũc eſſe morẽ, vt baptizatis poſtea manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus S. Exigis vbi ſcriptũ ſit? In Act. Apoſt.* Cui infrà Orthodoxus reſpondet. *Non quidẽ abnuo hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinẽ, vt ad eos qui longè in minoribus vrbibus per presbyteros & diaconos baptizati sũt, Epiſcopus*

Actor. 8. & 19. D. Hier.

das in baptiſmo q. 66. a. 5. debet enim initiandus in vtriuſ, Sacramenti ſuſceptione explicitè cõfiteri præcipuam myſterium fidei, quam in primo ſuſcepit credendam in ſecundo confitendam & propugnandam. Id õque & cruce exteriùs, & charactere interiùs tanquam ſigno Chriſti militati ſignatur; & inſtar athletæ exteriùs chriſmate, interiùs Spiritus ſancti robore vngitur.

67 Aliqui autem dubitant, Vtrùm ſit eſſentiale expreſsè ponere illa verba, *Signo crucis.* Videtur enim quòd nõ. Quia videntur ſufficienter intelligi ſub verbis *ſigno te.* quia ſatis per hæc intelligimus impreſſionem crucis. Probabilius tamen eſt, eſſe eſſentiale. Quia ſicut eſſentiale eſt diſtinctè exprimere myſterium Trinitatis; ita videtur eſſentiale exprimere ipſum ſignum militare, quo confirmandus inſignitur, vt magis ipſius menti imprimatur, & explicitè proteſtetur, quòd non erubeſcat crucem.

68 Similiter dubitatur de verbis *Chriſmate ſalutis.* quia ſatis intelligũtur ſub verbo *confirmo.* Nec videtur magis neceſſarium, hîc exprimere materiã remotã, quàm in baptiſmo. Ita *Card. Bellar. l. de Cõfir. c. 10.* vbi id confirmat ex antiquo rituali Romano, qui vocatur Ordo Romanus, qui ante 800. annos citatus fuit ab Alcuino, in quo habetur hęc forma *Signo eos Domine ſigno crucis. ego te cõfirmo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* quare hæc ſententia poſſet videri probabilis.

Bellarm.

Alcuinus.

Contrarium tamen multi aſſerunt. quia per verbũ *Confirmo* vnctio nõ ſatis exprimitur, ſicut per verbum *baptizo* exprimitur lotio. Quare hoc ſaltem eſt certum, grauiter peccaturũm, quia ea verba omitteret, & Sacramentum fore ſub conditione repetendum.

69 Not. demũ Patres ſatis obſcurè ſemper fuiſſe de forma Confirmationis locutos, nec eã vnquã expreſsè tradidiſſe, ne myſteria noſtra infidelibus patefacerent. hinc *Innoc. I. epiſt. 1. ad Decentiũ c. 3.* agens de Confirmatione, *Verba*, ait, *dicere nõ poſſum, ne magis prodere videar, quàm ad conſultationẽ reſpondere.* Inſinuat tamen eã *Apoſtolus 2. ad Cor. 1.* vbi ait: *Qui autẽ confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui vnxit nos Deus, & qui ſignauit nos, & dedit pignus ſpiritus in cordib. noſtris.* vbi vel ad formã, vel ad effectũ huius Sacramẽti alludit, ſcilicet ad gratiã corroborantẽ, eámq, per vnctionẽ ſignificari clarè oſtendit. Quare hic locus neceſſariò refellit nugas & calumnias hæreticorum. Nam vel hîc per verbum *vnxit* Apoſtolus vult ſignificare, Chriſtianos omnes corporaliter vngi, & ſic neceſſariò concedẽdus erit aliquis ritus ſiue Sacramentũ à Deo inſtitutum, & tẽpore Apoſtolorũ vſitatum, quod aliud fingi non poteſt, quàm confirmatio. Vel vult ſignificari internam vnctionem gratiæ diuinæ nos corroborantis: & inde ſequitur ex teſtimonio Scripturæ, infuſionem gratiæ metaphoricè rectè dici vnctionem, & conſequenter externam vnctionem cum illa habere aliquam analogiam ac ſimilitudinem, atque ita per eam rectè internã vnctionem ſignificari, quorum vtrumque ipſi negant.

Patres obſcurè de forma Confirmationis locuti ſunt.

Innocens. I.

2. Cor. 1

ARTICVLVS V.

Vtrùm Sacramentum Confirmationis imprimat characterem?

70 ART. 5. docet, Sacramentũ Confirmationis imprimere characterem, ideóq; repeti non poſſe. Vide dicta qu. 63. vbi ſufficienter oſtendimus, quæ Sacramenta characterem imprimant. Nec hic eſt noua difficultas, niſi in explicãdo illo loco *D. Aug l. 3. de bapt. c. 16. Manus autẽ impoſitio nõ ſicut baptiſm⁹ repeti nõ poteſt. quid enim eſt aliud quã oratio ſuper hominẽ?* Sed hęc nõ eſſe intelligẽda de Confirmatione, ſed de impoſitione manus reconciliatoria apertè patet ex contextu, & ſatis oſtendi a. 1 dub. 1. in fine. Aliàs D. Auguſt. ſentire Confirmationẽ non poſſe repeti, & conſequenter imprimere characterem, apertè colligitur ex *l. 2. cont. epiſt. Petiliani c. 104.* vbi ait Sacramẽtum chriſmatis eſſe Sacramentũ non ſecùs ac baptiſma, & poſſe eſſe in hominibus in operibus carnis vitam conſumentibus: clarè oſtendens perſeuerantem in iis eſſe, ſiue manere. quod dici non poteſt niſi ratione characteris. quia aliàs Sacramentum ſecundùm ſe tranſit.

D. Aug.

71 Not. demum, etſi graue committant ſacrilegium qui bis confirmãtur, aut eundem bis confirmant, neutros tamen incurrere vllam irregularitatem, vt docet *Scotus in 4. d 7. qu. 5.* & ex eo *Gabr. ibid. dub. 5.* Ratio eſt, quia nullo iure id eſt expreſſum. Et vt habetur expreſsè *cap. Is qui in Eccleſia, de ſententia excommunicationis, in ſexto,* irregularitas nunquam incurritur niſi caſibus iure expreſſis. Vnde patet falli quoſdam Canoniſtas, quos refert *Scotus ſuprà*, qui ex eo quòd fiat irregularis qui rebaptizat, idem inferunt de eo, qui reiterat Confirmationem, quia in pœnis iure poſitiuo ſtatutis non valet argumentum à pari, vt benè Scotus ſuprà.

Bis eundem confirmans non fit irregularis.

Scotus.

Gabriel.

Canoniſtæ.

Scotus.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm character Confirmationis ſupponat characterem baptiſmi?

72 ART. 6. docet, Confirmationem ſupponere characterem baptiſmi; ita vt non baptizatus, quantumcunq; bona fide putet ſe baptizatum, inualidè Cõfirmationem ſuſcipiat, ſicut & alia omnia Sacramẽta, vt de ordine expreſsè dicitur c. 1. & 3. de presbytero non baptizato. Ratio eſt, quia baptiſmus eſt ianua Eccleſiæ: ita vt nemo, niſi per baptiſmum, poſſit Eccleſiam in-

gredi, ac perfectè eius membrum in hoc mundo effici, vt docent *Concil. Florent. & Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 2. Sacramenta autem ſunt quædam dona Chriſti, quæ ſuæ Eccleſiæ tanquam propriam hæreditatem teſtamento reliquit. Vnde ſequitur, neminem eorum poſſe eſſe participem, niſi ſit iam membrum Eccleſiæ, aut per Sacramenti ſuſceptionem fiat, quod per ſolum baptiſmum fieri poteſt. Rationem autem cur Chriſtus hoc ita circa Confirmationem inſtituerit, reddit D. Thomas. quia ſicut nemo poteſt corporaliter creſcere niſi priùs generetur, ita nec ſpiritualiter: per baptiſmũ autẽ ſpiritualiter generamur, & per Confirmat. in viros perfectos creſcimus.

Florent. Trident.

Cur Confirmatio ſupponat baptiſmum. D. Thomas.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm per Sacramentum Confirmationis conferatur gratia gratum faciens?

73 ART. 7. docet primò, Sacramentum Confirmationis conferre ſuſcipienti gratiam habitualem, augendo nimirum gratiam iam antè per baptiſmum acceptam. Patet ex iis quæ diximus, tum q. 62. a. 1. dub. 1. vbi oſtendimus generatim, omnia Sacramenta ritè ſuſcipientibus conferre gratiam ex opere operato: tum in hac q. a. 1. dub. 1. vbi oſtendi per hoc Sacramentum cõferri Spiritum ſanctum, ſiue gratiam Spiritus.

74 Docet ſecundò in reſponſione ad tertium, præter gratiam habitualem conferre etiam ſuo tempore gratias præuenientes, ſiue auxilia ſpecialia, quibus iuuamur ad fidem conſtanter confitendam. Vide dicta q. 62. a. 2. Quæ autẽ ad effectum huius Sacramẽti conſequendum requiratur diſpoſitio, ſatis dixi q. 62. a. 1. d. 2. concluſ. 5.

75 Nota primò, *cap. Vt ieiuni, de conſecrat. diſtinct.* 5. ſtatui, vt ieiuni, & præmiſſa confeſſione adulti hoc Sacramentum ſuſcipiant: ſed quãuis vtrumque valdè deceat, & omnino quando fieri poteſt, ſuadendum ſit: neutrum tamen eſt abſolutè neceſſarium. De primo patet ex conſuetudine Eccleſiæ. quia vrgente aliqua cauſa ſæpe hoc Sacramentum poſt prandium confertur. De ſecundo etiam patet. Quia quando quis nullius peccati mortalis ſibi conſcius eſt, certum eſt, non teneri priùs confiteri. Item etſi conſcius ſibi ſit peccati mortalis, quod nondum eſt confeſſus, ſufficit eum priùs de eo conteri. quia de ſola ſuſceptione Venerabilis Sacramenti præcipitur, vt priùs præmittatur confeſſio. Vnde dictus canon non præcipit præmittere confeſſionem, ſed tantùm dicit cõfirmandos monendos eſſe, vt hoc faciãt.

Confeſſio & ieiunium ex decentia præmittẽda

Not. ſecundò, Diſputare hîc DD. Vtrùm hoc Sacramentum conferat maiorem gratiam quàm baptiſmus? Sed videtur reſpondendum affirmatiuè. Probat. 1. Quia tam Scripturæ quàm Patres ſingulariter & antonomaſticè dicũt per hoc Sacramentum cõferri Spiritum ſanctum: quo modo loquẽdi ſignificant pleniorem per ipſum dari gratiam, quàm per baptiſmum. Secundò, quia Patres dicunt in eo dari plenitudinem Spiritus S. ſiue gratiæ: quo modo loquendi abundantiam quandam gratiæ ſignificant, ſupra eam, quam recepimus in baptiſmo. Et cõfirmari etiam poteſt ex comparatione vtriuſque Sacramenti cum generatione & accretione corporali. Quia per hãc multò plus ſubſtantiæ acquirit homo, quàm per illam. Cùm itaque baptiſmo regeneremur, & per Confirmationem ad perfectum gratiæ ſtatum creſcamus, videmur per hanc plus gratiæ acquirere, quàm per illam. 76

Cõfirmatio confert maiorẽ gratiã quàm baptiſmus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm hoc Sacramentum ſit omnibus exhibendum?

77 ART. 8. docet, hoc Sacramentũ debere omnibus conferri. 1. Quia *Act.* 2. omnes qui erãt in domo, in qua erant Apoſtoli, per quam Eccleſia deſignatur, repleti fuerunt Spiritu ſancto. Secundò, quia ſicut natura quos generat, intendit ad perfectum perducere: ita etiam Deus & Eccleſia quos ſpiritualiter generant, intendunt ad ſtatum perfectum perducere, quod fit per Confirmationem. Vnde *Vrbanus Papa relatus c. 1. de conſecrat. d.* 5. ait: *Omnes fideles per manus impoſitionem Epiſcoporum, Spiritũ ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, vt planè* Chriſtiani *inueniantur.*

Actor. 2.

Vrbanus Papa.

D. Thomas.

Hinc *D. Thomas in reſponſione ad 2. & 3.* colligit primò, Hoc Sacramentum debere etiam pueris dari. quia poteſt fieri, vt etiam ipſi indigeant effectu huius Sacramenti ad fidem confitendam, cùm olim multi pueri facti ſint martyres.

Diſputant autẽ DD. qua ætate hi confirmandi ſunt. Quidam enim putant optimum eſſe eos confirmare in infantia ſtatim poſt baptiſmum. Primò, quia olim ita fiebat in Eccleſia. Secundò, quia præſtat eos hoc Sacramentum accipere antequam innocentiam peccando amiſerint, quia ſic certiùs digni & benè diſpoſiti ipſũ accipiunt. Nec refert quòd tunc nondũ ſint apti ad certandum: quia ſufficit quòd poſsint tunc ſuſcipere arma, quibus ſuo tempore pugnaturi ſunt. 78

Qua ætate pueri confirmandi ſint?

Alij putant, expectandum ſaltem initium ætatis adultæ, quam incipere aiunt circa annum 12. Ita gl. in *cap. Vt ieiuni. de conſecrat. d.* 5. Sed hoc illo capite non dicitur, ſed tantùm monendos eſſe adultos, vt ieiuni & confeſſi accedant.

Sed

79 Sed hac in re optima ſententia eſt catechiſmi Romani, vbi *part. 2. c. 3. n. 14.* dicitur: *Illud etiam obſeruandum eſt omnibus quidem poſt baptiſmũ Cõfirmationis Sacramentum poſſe adminiſtrari, ſed minus tamẽ expedire hoc fieri, antequam pueri rationis vſũ habuerint. Quare ſi duodecimus annus exſpectãdus nõ videatur, vſque ad ſeptimum certè hoc Sacramentum differre maximè cõuenit.* Et huic ſentẽtiæ multi etiã Theologi, ac ipſe etiã Eccleſiæ vſus adſtipulantur. Ratio autem huius eſt. Quia cùm hoc Sacramẽtum non ſit neceſſarium ad ſalutem, conuenit ipſum differri, donec ſuſcipiens incipiat vti ratione, vt poſſit ipſum maiori cum pietate & fructu ſuſcipere, & poſtea meminiſſe ſe eſſe confirmatum. quia aliàs cùm non præſumantur Chriſtiani cõfirmati eſſe, niſi aliquo modo hoc conſtet, facilè poſſet contingere hoc Sacramentũ iterari, ſi ipſi neſcirẽt ſe confirmatos eſſe, cùm ſæpe deſint alij, qui hoc poſſint teſtari, nec eorum nomina ita ſcribantur ſicut baptizatorum.

Catechiſm. Roman.

80 Vbi Not. 1. Septimum ætatis annum omnino ſufficere, vt quis hoc Sacramẽtum conueniẽter ſuſcipiat. quia tunc cenſentur pueri ſufficienter vti ratione ad contrahenda ſponſalia, quæ maiorem tamen rationis vſũ videntur requirere. Melius etiam eſt circa illam ætatem hoc Sacramentum ſuſcipere, quàm diutiùs expectare. quia illa ætas ferè eſt adhuc immunis à grauioribus peccatis, quæ poſtea à grandioribus ſæpè contrahũtur: ad quæ euitãda illius effectus multùm iuuat.

80 Not. 2. Etſi magis conueniat hanc ætatem expectari, id tamẽ non eſſe neceſſarium: quare quãdo adeſt rationabilis aliqua cauſa (vt quando, ſi iam puer non confirmetur, creditur diu non habiturus occaſionem Sacramenti ſuſcipiẽdi) poſſet illud tempus præueniri. Imò præſtat hoc facere, quàm Sacramentum valdè diu differre, aut etiam omnino omittere, vt ſi puer eſſet in periculo vitæ.

Colligit *D. Thom. 2. in reſp. ad 4.* hoc Sacramẽtum conferendum etiam eſſe ſtatim morituris. Nam etſi eo non indigeant, vt præparentur ad pugnam, quia pugnaturi non ſunt: indigent tamen eo, vt creſcant ac perficiantur in gratia. Vnde *Melchiades Papa ep. 1. citatus à D. Thoma,* nõ negat talibus hoc Sacramentum eſſe adminiſtrandum, ſed tantùm aſſerit ijs eſſe minus neceſſariũ quàm victuris. Quia tamẽ non ita vacat Epiſcopis ſingulos morientes adire, ideo communiter non ſolet talibus hoc Sacramentum tradi.

D. Thom.
Etiã ſtatim morituri ſũt confirmãdi.
Melchiades Papa.
D. Thom.

83 Hinc infertur 3. Hoc Sacramentum etiam cõferendum eſſe perpetuò amentibus. quia per illud in gratia ſimiliter poſſunt perfici. Quod idẽ dicendum eſt de ijs qui aliquando vſi ſunt ratione, & poſtea inciderunt in amentiam. Si enim hæc credatur futura perpetua, tales ſtatim confirmari poſſũt niſi ſciretur, eos ſtatim poſt commiſſum peccatum mortale incidiſſe in amẽtiam, antequam de eo ſufficientem dolorem conciperent. De quo vide dicta q. 64. a. vlt. Vbi etiã oſtẽdi ad valorem Sacramenti ſufficere, quòd tales habuerint priùs implicitam aliquam volũtatem ſuſcipiendi hoc Sacramentum, quam cenſentur habere omnes Chriſtiani, niſi expreſsè contrariam voluntatem habuerint. Quòd ſi tales crederentur aliquando rationis vſum recepturi, illud tempus expectandum eſſet, vt poſſent decentiùs hoc Sacramentum ſuſcipere.

Amentes confirmari poſſunt.

DVBIVM.

Quanta ſit obligatio ſuſcipiendi hoc ſacramentum?

VAriæ hac de re ſunt ſententiæ. I. docet nos ad hoc obligari ſub peccato mortali. Citantur pro hac ſententia *Scotus in 4. d. 7. q. 2. & Silueſter verbo Confirmatio n. 3.* Sed hi tantùm dicũt, eſſe peccatũ mortale illud omittere ex contẽptu; dicunt tamen eum cenſeri id facere ex contemptu, qui data commoditate Confirmationem omittit. Probatur autem hæc ſentẽtia. Primò, quia quidam Patres & Concilia dicunt, nos debere confirmari, vt ſimus perfectè Chriſtiani. Secũdò, quia *Melchiades Papa in ſua epiſt. c. 2.* dicit, Baptiſmu & Cõfirmationẽ, ita eſſe cõiũcta, vt niſi morte interueniẽte ſeparari nequeãt. Tertiò, quia cũ in hoc Sacramẽto detur gratia, vt fortiter & cõſtãter in fide perſiſtamus contra omnes tẽtationes tã intrinſecas, quàm extrinſecas, in quib. cõtinuò verſamur; videmur nos exponere periculo deficiẽdi à fide, niſi hoc Sacramentum ſuſcipiamus. 84

Scotus. Silueſter.
Melchiades Papa.

Sed hæ rationes nihil cõuincunt. Nã prima ſenten. tantùm oſtendit, hoc Sacramentum eſſe neceſſarium ad bene eſſe. Quia etſi valdè expediat nos ad perfectionẽ vitæ chriſtianæ pertingere; non tamen abſolutè ad hoc obligamur. Ad ſecundam Reſp. Melchiadem loqui de vſu temporis, quo baptiſmus extra periculũ mortis tantùm bis per annum ſolemniter conferebatur, cique ſtatim Confirmatio coniungebatur. Atq; ita hanc omittens peccaſſet contra conſuetudinem Eccleſiæ, quæ iam omnino mutata eſt. Ad tertiã Reſp. illud periculum eſſe remotum, atque ideo non poſſe grauem obligationem inducere. 85

II. ſententia docet, eos, qui fidem debent coram tyranno confiteri, teneri ſub peccato mortali priùs cõfirmari, ſi commodè poſſint. Ita *Durandus in 4. d. 7. q. 2. a. 2.* Ratio eſt, quia aliàs exponunt ſe periculo negandi fidem, videtúrque hoc periculum eſſe proximum. Et confir. Quia ideò Chriſtus *Luc. vlt. v. 49.* præcepit Apoſtolus, vt manerẽt in ciuitate, donec virtute induerẽtur ex alto, ne ſi priùs inciperent concionari, exponerent ſe periculo, ne interrogati de fide, metu pœnarum eam negarent. Eadem autẽ ratio videtur eſſe omnium Chriſtianorum. Sed nec hæc ratio hanc concluſionem generatim probat. quia ſæpe poteſt cõtingere, vt quis ſe diuina gratia ſatis cõfortatum ſentiat, ita vt non appareat morale periculum, ne fidem neget. quod maximè poſſet cõtingere in iis, qui ſæpe eiuſmodi prælia experti euaſerunt victores. Illud autem præceptũ Chriſti particularim Apoſtolis datum fuit. quibus Chriſtus ſciebat omnino expedire tam diu quietos in ciuitate manere, cùm ob alias cauſas, tum etiã, quia volebat eos ſimul in eadem domo ſingulari illo miraculo Spiritum S. accipere: tum etiã, quia non conueniebat eos, niſi omni ſcientia & virtute perfectos ſuũ miniſterium aggredi. 86

Durand.
Luc. vlt.

III. ſententia docet, ex negligentia hoc Sacramentum omittere eſſe peccatum veniale. Ita *Nauar. in manuali, c. 22. num. 9.* & alij.

Nauarr.

87 Concl vs. I. Omittere hoc Sacramentum ex contemptu eſt peccatum mortale.

Per ſe patet, Quia non ſine graui Dei iniuria tantum eius donum cõtemnitur. Eſt communis omnium DD. Quidam tamen minùs benè aſſerunt eos omnes contemnere hoc Sacramẽtum, qui cùm illud omnino commodè poſſent ſuſcipere, id planè negligunt. Hoc enim non eſſe verum, vel inde patet: quòd aliàs ſimili modo diceretur contemnere Ven. Euchariſtiam, qui extra tempus paſchatis præſertim in magna aliqua ſolemnitate, alijs communiter eam ſuſcipientibus, cùm commodè poſſet communicare, id negligeret. Hoc tamen nemo dixerit: nec eſt maior ratio dicendi aliud. Tunc igitur dicitur quis Cõfirmationem contemnere; quando ideo eam non ſuſcipit, quia putat hoc ſe indignum eſſe, aut rem puerilem, aut parui momenti, ita vt non ſit ei operæ pretium eius ſuſcipiendi laborem ſubire.

88 Concl. II. Omiſſio Confirmationis abſque contemptu, per ſe loquendo, nunquam eſt peccatum mortale, Ita *D. Thomas hic ad 4. Nau. in manuali ca. 22. Candelabrum aureum, de Cõfirmatione n. 37. Victoria ibidem n. 48.* & alij..

D. Thom. Nauarr. Candel. aureum. Victoria.

Prob. 1. Quia non poteſt oſtendi præceptum diuinum aut Eccleſiaſticum, quod nos ad Confirmationem obliget; vt ſatis patet ex dictis. & confirmat. primò, Quia ſi eſſet aliquod tale præceptum, Eccleſia cogeret omnes ad illud implẽdum; ſicut nos ſuis ſtatutis cogit ad implenda alia precepta diuina, maximè circa Sacramentorum ſuſceptionem, pręſcribẽdo certum tempus, quo ſuſcipienda ſunt: vt patet in Pœnitentia, & Vener. Sacramento, atque etiam in Baptiſmo, ad quem etſi non poſſit catechumenos cogere; tamen parentes ſtatim notantur, ſi diu ſine iuſta cauſa filiorum baptiſmum differant. Confir. ſecundò, Quia ſi eſſet obligatio hoc Sacramentum ſuſcipiendi, etiam ſtatim morituri ad hoc obligarentur: vt patet in aliorum Sacramentorum ſuſceptione, quod tamen eſſe falſum, patet tum ex vſu Eccleſiæ, tum ex epiſtola Melchiadis citata à D. Thoma.

Melchiades Papa. D. Thom.

89 Dixi, *per ſe loquẽdo non eſſe peccatum mortale.* Quia ex accidenti poteſt eſſe peccatum mortale. Primò, ratione ſcandali, vt ſi ratione circumſtantiarum vulgò putaretur aliquis omittere Cõfirmationem, eò quòd eam contemneret, aut non crederet eſſe Sacramentum, vt ſi eſſet non nihil ſuſpectus de fide. Secundò, ratione propriæ conſciẽtiæ, vt ſi quis omnino crederet ſibi imminere periculum deficiendi à fide, niſi hoc Sacramentum ſuſciperet. quod ſæpe poſſet contingere in ijs, qui verſantur continuò inter hæreticos, & vel minis, vel promiſſis, aut alia ratione ad defectionem ſollicitantur. Nam eſt ſingulare Dei donum in talibus caſibus fidem conſtanter tueri. quod etſi Deus paratus eſt omnibus dare, tamen ſæpe minùs liberaliter illud dat ijs, qui non vtuntur medijs ab ipſo ad hoc inſtitutis, qualis eſt Confirmatio.

Quando omiſſio Confirmationis poſſit eſſe peccatum mort.

3. Addunt aliqui, eſſe peccatum mortale ſuſcipere Ordines ante Confirmationem. Sed meliùs hoc negant *Nauar. c. 22. n. 9. Candelabrum aureum de Confirmatione n. 41. Victoria de Sacramẽto Ordinis num. 132. Suarez hic diſp. 38. ſect. 1.* & alij. Quia hoc nullibi eſt vetitum. 90

Non confirmatus ſuſcipiens Ordines non peccat mortaliter. Nauarr. Candelab. aureum. Victoria. Suarez. Trident.

Nec obſtat *Trident. ſeſſ. 23. c. 4. de reform.* vbi ait: *Prima tonſura non initientur, qui* Confirmationem *non ſuſceperint.* Quia hîc nihil præcipitur initiandis, ſed præſcribitur Epiſcopis quid facere debeant. quamuis nec hîc ſtricta aliqua obligatio imponatur quia nullum eſt verbum, quo ſtrictum pręceptum indicetur. Vnde Nauar. & alij ſuprà docent, Epiſcopum non peccare mortaliter ordinando non confirmatum, aut etiam antequam ipſe confirmatus ſit, Confirmationem, aut Ordines conferendo. Vnde patet, multò minùs peccare, qui alia Sacramenta ante Confirmationem ſuſcipit. Imò baptiſmus neceſſariò præmittendus eſt, & omnino conuenit adultos Confeſſionem præmittere: & quando differtur Confirmatio ſiue ex cauſa, ſiue ſine cauſa, nullo modo ideo differenda eſt communio.

Nauarr. &c.

Concl. III. Nulla eſt directa obligatio ad hoc Sacramentum ſuſcipiendum etiam ſub peccato veniali. Ita *Nauar. ca. 22. n. 9. Sot. d. 7. q. 1. a. 8. §. Contrarium autem. Vict. n. 48. Henriq. l. 3. c. 1. n. 6. Suarez ſuprà.* Ratio eſt, quia nullum eſt præceptum humanum ad hoc nos obligans, vt patet ex dictis: neque etiam diuinum, vel naturale. quia ſi tale eſſet, cùm hæc ſit materia grauis, obligaret ſub mortali. Vix vnquam tamen ſine iuſta cauſa hoc Sacramentum omittitur ſine peccato veniali. quia per illam omiſſionem priuamus nos magnis bonis & auxilijs ſpiritualibus, quod per ſe continet quandam prodigalitatem atque indecentiam: & hac ratione efficimur minùs idonei ad reſiſtendum peccatis. Vnde exponimur maiori periculo ſæpiùs peccandi, quod quando ita commodè poſſumus, ſaltem ſub peccato veniali tenemur vitare. 91

Nauarr. Soto Henriquez. Suarez.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm hoc Sacramentum ſit conferendum homini in fronte?

92 ARticulo nono docet, confirmandos debere vngi, & ſignari in fronte. Vnde dicta articulo tertio dub. 1. concluſ. 5.

ARTICV

ARTICVLVS X.

Vtrùm ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio?

93 Art. 10. docet, confirmandum debere teneri ab alio, ſiue habere patrinũ, qui eum militiæ ſpirituali inſcribendum Epiſcopo eiuſdẽ militiæ duci præſentet, eumq; in ea erudiat. Hæc tamẽ obligatio erudiẽdi nullo iure præcepta eſt, nec conſuetudine recepta, nec communiter eſt neceſſaria. quia confirmatus ſufficienter poteſt erudiri per eos, qui eum in baptiſmo ſuſceperũt. Quod vel eo verius eſt, quòd nec hi communiter iam ad tale officium obligentur, vt oſtendi ſuprà q. 67. ar. 8. Quare ſuſceptor confirmando magis adhibetur vt ſolemniùs Sacramentum conferatur, & vt ſignificetur confirmandi imbecillitas, & imperfectio in ſpiritualibus, quàm neceſſitatis cauſa, vt ſatis inſinuat *D. Tho. in corpore & Suarez. hic.* In caſu tamẽ neceſſitatis, quãdo confirmatus alium, à quo inſtrueretur, non haberet, poſſet ſuſceptor adhoc teneri.

Suſcipiens confirmandum non tenetur hũc erudire niſi fortè in caſu neceſſitatis.

D. Thomas. Suarez.

84 Not. 1. Ad hoc officiũ nõ poſſe admitti, niſi vnũ, vel vnã vt habetur *c. Non plures, 100. de conſ. d. 4.* *Diſtinctus ſuſceptor baptizati.*

Debet eſſe vnicus.

Not. 2. Secundùm antiquã Romanam conſuetudinem, extra neceſſitatẽ nõ debere eundem eſſe ſuſceptorem baptizandi & cõfirmandi. Notat tamen *Silueſter v. Confirmation 4. §. Et ſexto.* conſuetudinem iam contrarium obtinere. *Silueſter.*

Not. 3. Non confirmatũ non poſſe tenere cõfirmandum, vt habetur *c. In bapt. 101. de conſec. d. 4* Vnde patet, eũ inualidè hoc factutum, qui id tentaret. Quia ſecundùm communem ſententiam Iuriſtarum, inualidè quis id tentat facere, quod dicitur in iure non poſſe facere. Et confir. Quia ſimiliter talis dicitur non poſſe tenere cõfirmandum, atque non baptizatus baptizandum. Atqui hic hoc inualidè faceret, ergo & ille. *Et confirmatus.*

Vnde ſequitur eum, grauiter peccaturum, quia redderet eam cæremoniam irritam, nec contracturum cognationem ſpiritualem: vt bene *Suarez hic.* *Suarez.*

ARTICVLVS XI.

Vtrùm ſolus Epiſcopus poſſit hoc Sacramentum conferre?

Art. 11. docet, 1. ſolum Epiſcopũ poſſe ordinaria poteſtate Sacramentũ conferre. quia per hoc Sacramentum perficitur baptizatus. Sicut autẽ pertinet ad ſummos artifices vltimam formam inducere: ita ad Epiſcopos, qui ſupremi ſacerdotes ſunt, baptizatos vltimò perficere.

Docet 2. in reſponſione ad 1. ex diſpenſatione Papæ poſſe ſimplicem ſacerdotem hoc Sacramentum conferre.

DVBIVM.

Vtrum nemo vnquam, niſi ſolus Epiſcopus poſſit hoc Sacramentum validè conferre?

96 Hæretici noſtri temporis ſecuti Vvicleſum communiter docent, quemq; Sacerdotem eſſe ordinarium miniſtrum huius Sacramenti, aiuntque nos in hoc ſequi errorẽ Donatiſtarũ, quòd dicamus valorem Sacramenti pendere à dignitate miniſtri. Sed in hoc loquuntur contra ſuam cõſcientiam. Nec enim ignorant Donatiſtas in eo non erraſſe, quòd in conferente certa Sacramẽta requirerent poteſtatem Ordinis, quã diuerſam in diuerſis tota ſemper cognouit Eccleſia; ſed quòd dicerent valorem Sacramentorum pendere à bonitate Miniſtri, eáque à ſceleratis non poſſe validè conferri, quod nos eum tota Eccleſia catholica damnamus. Itẽ olim docuit *Armacanus in quæſtionibus Armeniacis. l. 11. c. 4. Durandus* verò *in 4. d. 7. q. 3.* fusè hanc rẽ diſputat & ſatis dubiè reſpõdet, ſicut & *Scotus ibid. q. 1.* Ratio cur aliqui hac de re dubitent, eſt, quia ex vna parte multa Iura, quæ infrà citabo, docẽt, ſimplicem ſacerdotem inualidè hoc Sacramentum conferre: & ex altera parte legitur D. Gregorius permiſiſſe Sacerdotibus Sardiniæ, vt hoc Sacramentum conferrent; quod facere non potuit, ſi eſſentialis miniſter ſit Epiſcopus.

Hæretici noſtri. Vvicleſ. Donatiſtæ.

Armacan. Durand.

Scotus.

D. Gregor.

Conel. 1. Solus Epiſcopus poteſt ordinaria poteſtate hoc Sacramẽtũ validè conferre. Ita tã omnes catholici. & videtur expreſsè definita in *Florent. in decreto Eugenij de Armenis.* vbi dicitur Cõfirmationis ordinariũ miniſtrũ eſſe Epiſcopũ: Et clarius in *Triden. ſeſſ. 7. can. 3. de Cõfirmatione*, vbi dicitur: *Si quis dixerit ſanctæ Cõfirmationis ordinarium miniſtrũ non eſſe ſolum Epiſcopum, ſed quẽuis ſimplicem ſacerdotem, anathema ſit.* Vbi vocát ordinarium Miniſtrũ, non ſolùm eum qui ex ordinaria poteſtate poteſt licitè hoc Sacramẽtũ cõferre (quia ſic ſoli Epiſcopi, qui ſunt in gratia, & quique ſolis ſibi ſubditis poſſunt hoc Sacramẽtum conferre) ſed omnem eum, qui ſine ſingulari Papę cõmiſſione id validè cõferre poteſt. Quia Concilia illa ibi diſputant, non qua ratione licitè; ſed tantùm qua ratione validè illa Sacramenta conferri poſſunt: atq; ita definiũt, quis ſit miniſter eſſentialiter requiſitus. Quod cõfirmatur, quia Florentinum paulò antè dixerat, vt poſſint Sacramenta validè conferri, tria requiri: ſcilicet materiam formam, & perſonam miniſtri cum debita intentione, quorum ſi aliquid deeſſet ea perfici non poſſe: & deinde explicat, quis ſit miniſter ſingulorum. Ergo loquitur de miniſtro eſſentialiter requiſito. ideóque etiam docet in baptiſmo quemuis poſſe eſſe miniſtrum. 97. *Florentin. Triden. Florentin.*

Prob. autem hæc concluſio ex ſcriptura. Quia *Act. 8.* cùm Philippus multos in Samaria conuertiſſet, & baptizaſſet, fuerunt eò miſſi Apoſtoli, vt eos confirmarent. quod non fuiſſet neceſſe, ſi per alios potuiſſent confirmari. 98 *Act. 8.*

Reſpondent aliqui, Hinc ſolum probari, diaconos non poſſe hoc Sacramentũ conferre. quia Philippus tunc erat ſolùm diaconus. Sed contra facit primò, quòd non ſolùm illo loco, ſed etiam *Act. 19.* Apoſtoli legantur hoc Sacramẽtum eõ- *Act. 19.*

 tulíſſe;

tuliſſe; cùm tamẽ veriſimile ſit, tunc ab Apoſtolis alios ſacerdotes fuiſſe creatos. Secundò, quia clarè ex Scriptura colligitur Apoſtolos hoc munus exercuiſſe tanquam ſibi proprium, & quod per inferiores Sacerdotes fieri nõ poſſet: tũ quia Scriptura nominatim recenſet ſolos Apoſtolos huius officij miniſtros, & innuit eos hoc ſibi vt proprium ſumpſiſſe: tum etiam quia D. Paulus, qui, vt patet 1. *ad Corint. c. 1. v. 14.* ferè ſolitus erat à collatione Sacramẽtorũ, quæ per alios fieri poterãt, abſtinere (vnde etiã *Act.* 19. ſatis innuitur eũ curaſſe illos viros per alios baptizari) munus tamen confirmandi, vt ſibi proprium ſumpſit, quaſi per inferioris Ordinis presbyteros hoc fieri nõ poſſet. Tertiò, quia ex eccleſiaſtica traditione ſatis cõſtat, Apoſtolos hoc munus vt Epiſcopos obiuiſſe. Quia ex dictis locis cõmuniter Patres & Pontifices probant, ſolos Epiſcopos hoc Sacramentum conferre poſſe, negãtq; validè id fieri poſſe per ſimplices Sacerdotes, ſcilicet ſine Papæ commiſſione. Ita Vrbanus, Melchiades, & Euſebius Pontifices relati *c. 1. 3. & 4. de conſecr d. 5.* & ſimiliter Florentinum ſuprà.

1. Cor. 1. *Act. 19.* *Vrbanus. Melchiad. Euſebius. Florentin.*

99 Dictis obijciuntur primò quædam loca Conciliorum & Patrum, quæ dicunt presbyteros ex venia Epiſcopi, aut vrgente neceſſitate eo abſente poſſe alios vngere chriſmate. Ita *Tolet. 1. c. 20. Arauſicanum. c. 2. Innoc. 1. epiſt. 1. §. 6.*

Toletan. 1. Arauſican. Innoc. 1.

Reſp. Hæc teſtimonia ſolùm loqui de vnctione aliqua cæremoniali, quæ non ſit Sacramẽtũ. Nam Toletanum apertè loquitur de vnctione, quæ fit in baptiſmo. Et de eadem videtur loqui Arauſicanum. Nam loquitur de vnctione, qua vngebantur hæretici, dum ad Eccleſiam conuertebantur, quos in iſtis locis vngebãt: fortè vt supplerent cæremonias ab Eccleſia in baptiſmo adhiberi ſolitas, quas hæretici, aut omnino omiſerant, aut malè vſurparant. De ſimili etiam cæremonia apertè loquitur. *c. Omni tẽpore 124. de cõſecr.* d. 4 vbi dicitur, *Presbyter verò præſente Epiſcopo nõ ſignet infantes, niſi fortè ab Epiſcopo ei fuerit præceptũ.* Vnde ſubditur, *Nec licet presbytero priùs Epiſcopo introire in baptiſteriũ.* Vbi apertè inſinuatur Canonẽ loqui de cõſignatione, quę fit in baptiſmo. Innoc. autẽ apertè loquitur de cæremonia, qua vngebãtur energumeni, vt dæmon expelleretur.

100 Pro quo Not. non licuiſſe olim ſimplici ſacerdoti, vlla ratione aliquem vngere chriſmate, imò nec baptizare, illi iubente, aut procul abſente Epiſcopo, & neceſſitate aliqua vrgente, vt patet tũ ex dictis locis, tũ etiã ex *D. Leone epiſt. 88. in fine*, vbi ait: *Sed neque corã Epiſcopo licet presbyteris in baptiſteriũ introire, nec præſente Antiſtite infantẽ tingere, aut ſignare*, ſcilicet vngendo eum chriſmate in vertice. Et de ſimili fortè cõſignatione loquitur *D. Ambroſius in cap. 4. epiſtola ad Epheſios circa medium*, dum ait: *Apud Ægyptios conſignant presbyteri, ſi non ſit Epiſcopus.* quamuis alij aliter hunc locum interpretentur.

Olim presbyteri ſine venia præſentis Epiſcopi non poterant vti chriſmate. D. Leo

D. Ambroſ.

101 Obijcitur ſecundò, *D. Hier. dialogo contra Luciferianos*, dicit potiùs pertinere ad honorem ſacerdotij quàm ad legis neceſſitatem, quòd baptizatis à ſolis Epiſcopis manus imponantur. Vbi videtur inſinuare, etiã presbyteros id poſſe validè facere. Reſp. Lõgè alium eſſe ſenſum D. Hieronymi. Verba enim eius ſũt, *Quod ſi hoc loco quæris, quare in Eccleſia baptizatus, niſi per man' Epiſcopi, nõ accipiat Spiritum S. quem nos aſſerimus in vero baptiſmate tribui; diſce hanc obſeruationẽ ex ea auctoritate deſcendere, quòd poſt aſcenſionẽ Domini, Spiritus S. ad Apoſtolos deſcendit: & multis in locis idẽ factitatũ reperimus, ad honorẽ potiùs ſacerdotij, quàm ad legis neceſſitatem.* Vbi primùm apertè oſtendit, ſolos Epiſcopos hoc modo poſſe conferre Spiritũ S. idq; ex auctoritate Scripturæ. Quod autem ſubdit, *Ad honorem potiùs*, &c. nõ indicat hoc munus per alios poſſe fieri, & ſolùm honoris cauſa ſolis Epiſcopis ab Eccleſia deferri (hoc enim connexio verborum nullo modo indicat;) ſed Chriſtũ hanc poteſtatem vt ordinariam ſolis Epiſcopis dediſſe, magis vt eorum officium hoc modo honoraretur, quàm quòd illud Sacramentũ ad ſalutem abſolutè neceſſarium ſit, cùm per ipſum baptiſma gratia Spiritus S. etiã acquiri poſſit. hic ſenſus ex antecedẽtibus & ſequentibus clarè patet. Nã ſubiungit aliàs omnino miſerãdos & deplorãdos fore, qui Epiſcopum adire nõ poſſunt.

D. Hieron.

Obijcitur tertiò, Ananias *Actor. 9.* imponens Paulo manus, dicit ſe miſſum ad eum, vt videat ac impleatur Spiritu S. qui tamen tunc nõ erat Epiſcopus. Ergo dare Spiritum S. per impoſitionem manuum, non eſt ſolius Epiſcopi. Reſp. negando conſeq. Quia Ananias per illam manus impoſitionem nõ conferebat Paulo Confirmationem, cuius vtpote nondum baptizatus, non erat capax: ſed cõferebat ei viſum; vt ibi expreſſè dicitur. Dicit autem eum implendum Spiritu S. per baptiſmum, quem ſtatim ſuſcepit: aut per impoſitionem manuum, quam poſtea ſuſcepit ab Apoſtolis, vt credibile eſt. Niſi malis ei ſicut ceteris Apoſtolis, & Cornelio extraordinario modo Spiritum ſanctum, ſine Sacramento fuiſſe collatum. quod etiam ſatis probabile eſt, etſi apertè ſcriptum non ſit. 102 *Act. 9*

Not. Quemuis Epiſcopum etiam excommunicatum & hæreticum validè conferre hoc Sacramẽtum iuxta dicta q. 64. a. 9. quia eſt actus Ordinis, nec pẽdet à iuriſdictione, vt validè fiat: ſecùs tamen eſt, vt licitè fiat. Quare peccat Epiſcopus confirmando ſibi non ſubditum, ſine venia proprij Epiſcopi: validè tamen id facit: vt dixi ſupra de baptiſmo. & colligitur ex *c. Interdiximus 16. q. 1.* 103

Concl. II. Certum eſt ſimplicem ſacerdotem ex commiſſione ſummi Pontificis poſſe hoc Sacramentum conferre. 104

Eſt iam cõmunis Theologorum contra *Dur. in 4. d. 7. q. 4.* vbi hanc quæſtionem variè diſputat, tandemque concludit poſito, quòd ſine hac commiſſione ſimplex ſacerdos non poſſit validè confirmare, nec etiam cum ea poſſe. *Durand.*

Prob. 1. ex facto D. Gregorij, qui, vt patet ex eius l. I. epiſt. 26. eiuſmodi facultatem conceſſit quibuſdam presbyteris Sardiniæ. *D. Gregor.*

Reſp. aliqui primò, Pontificem hoc iis nõ conceſſiſſe, ſed vitandi ſcãdali cauſa, in iis toleraſſe.

Sed hoc apertè repugnat eius verbis, ait enim: *Vbi Epiſcopi deſunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos* (ſic enim legendum eſt, non autẽ Baptizandos, vt malè quidam codices habent, & benè notauit *Card. Bellarm. de confirmatione c. 12.*) *chriſmate tangere debeant concedimus.* *Bellarm.*

Reſp. alij 2. Pontificem in eo facto erraſſe. Sed

hoc

hoc fit cum magna iniuria & Romanæ Sedis,& ſanctiſſimi doctiſſimique Pontificis.

105 *Florentin.* Prob.2.ex Florẽtino,quod apertè docet,eiuſmodi poteſtatem aliquando à Pontifice ſimplicibus ſacerdotibus commiſſam. Vnde tam ipſum quàm *Trident.ſeſſ.7. can. 3. de Confirmatione* *Trident.* definiunt, ſolum Epiſcopum eſſe ordinarium miniſtrum huius Sacramenti, apertè inſinuando extraordinarium poſſe eſſe non Epiſcopum. Vnde *Florentin.* Florentinum ſubdit:ex diſpenſatione Pontificis ſimplices ſacerdotes aliquãdo cõfirmaſſe. Quare etſi Concilium hanc concluſionem ibidem non definiat(*vt aliqui putant*) tamen ſua auctoritate eam grauiter probat.

106 Prob.3. Quia nullum eſt dubium quin Chriſtus potuerit ita hoc Sacramentum inſtituere,vt ſolus Epiſcopus ex ſua ordinatione haberet cõpletam poteſtatem illud conferendi:ſimplex verò ſacerdos haberet, quaſi inchoatã poteſtatem, quæ per commiſſionem Pontificis, qui ſingularis ipſius in terris eſſet vicarius,poſſet compleri, nõ acceſſione entis realis;ſed poteſtatis moralis: Atqui Chriſtum ita hoc Sacramẽtum inſtituiſſe ſatis apertè ex prima & 2. probatione colligitur. Ergo hoc dicendum eſt.

107 Ex his patet 1. Pontificẽ tali commiſſione nõ mutare eſſentiale huius Sacramenti. quia eſſentialis huius Sacramẽti miniſter,non eſt ſolus Epiſcopus;ſed vel hic, vel ſimplex ſacerdos habẽs talem Pontificis commiſſionem;qua ille qui antè hoc Sacramentum cõferre non poterat,aptus eius miniſter efficitur:ſicut per iuriſdictionẽ ab Epiſcopo acceptam ſacerdos efficitur idoneus miniſter Sacramẽti Pœnitẽtię, qui antè nõ erat.

108 *Cuius Ordinis actus ſit Cõfirmatio.* Patet 2. Confirmationem eſſe actum Ordinis, aut epiſcopalis,ſi fiat poteſtate ordinaria; aut ſacerdotalis,ſi fiat ex commiſſione Pontificis.

Vnde ſequitur, ſimplicem ſacerdotem, ſine tali commiſſione nulla cõſuetudine poſſe præſcribere,vt validè confirmet,vt patet ex *c. Quanto. de conſuetudine.* Quia poteſtas Ordinis nulla conſuetudine acquiritur, Vnde etiam vlteriùs ſequitur,talem ſacerdotem nullum poſſe validè confirmare,cuius Confirmatio ei commiſſa non eſt.

109 Patet 3. Pontificem validè electum , nondum tamẽ ſacerdotem, validè hanc poteſtatem alicui ſacerdoti committere ,etſi ipſe nondum poſſit confirmare. Sicut Epiſcopus non ſacerdos validè dat ſacerdoti poteſtatem audiendi confeſſiones, quas ipſe tamen audire nõ poteſt. Ratio eſt quia etſi Confirmatio ſit actus Ordinis, illa tamẽ cõmiſſio eſt ſolùm actus iuriſdictionis,quæ ab initio in Pontifice perfecta eſt;nã ſi eſſet actus Ordinis, etiam ab aliis Epiſcopis fieri poſſet. quia poteſtas Ordinis in omnibus æqualis eſt.

Patet 4. Etſi vt Pontifex licitè det talem facultatem,requiratur iuſta cauſa,vt innuit Florentinum:ſine hac tamen validè eam dare. quia hæc commiſſio non eſt propriè diſpenſatio in aliqua lege diuina(quæ ſine iuſta cauſa inualidè ſemper fit)ſed eſt conceſſio alicuius poteſtatis ferè ſimilis ei, quæ conceditur alicui iuriſdictio ad abſoluendum à peccatis mortalibus. quæ conceſſio ſi eſſet inualida , multi innocentes , qui à talibus confirmantur , ſine vlla ſua culpa grauiſſimum damnum acciperẽt. quod improbabile eſt Chriſtum voluiſſe. 110 *Florent.*

Patet 5. Hanc facultatem non expirare morte concedentis. quia eſt gratia Principis,quę morte concedentis non expirat,vt docet *P. Sanchez. l.8. de matrimonio d.28.nu.64.* niſi ſolùm eſſet datum mandatũ certas aliquas perſonas confirmandi. hoc enim morte concedentis expiraret. Vtraque pars apertè colligitur ex *c. Si cui nulla. de præbendis in 6.* Prior etiã cõfirmatur. quia aliàs cùm talis poteſtas ferè conferatur exiſtẽtibus in remotis quibuſdam regionibus, quò vix vlli Epiſcopi poſſunt accedere, tales ſacerdotes ſemper eſſent anxij , an duraret adhuc ſua poteſtas , cùm ſcire nequeant an Pontifex interim ſit mortuus. 111 *Sanchez.*

Ex dictis autem facilè erit ſoluere quæcunq; obiici poſſent.

Concl. III. Neq; Pontifex poteſt hãc poteſtatem concedere alicui non Sacerdoti ; neq; alius Epiſcopus poteſt eam concedere ſacerdoti. 112

Eſt communis Theologorum,& patet tum ex dictis;tum etiam ex vſu Eccleſiæ , in qua nũquã contrarium fuit legitimè practicatum. Neq; eſt vllum fundamentum dicendi id fieri poſſe ; nec hoc ſine graui fundamento dicendum eſt.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm ritus huius Sacramenti ſit conueniens?

113 ART.12. docet,ritum quo hoc Sacramentum celebratur eſſe conuenientem:probátq; ex vſu & auctoritate Eccleſię,quę cũ regatur à Spiritu S. in ſuis cõſtitutionib. errare nõ poteſt:quod pro catholicis ſufficit. Cõtra hęreticos verò ſufficiũt,quæ in ſimili diximus q.71. de cæremoniis baptiſmi. Eſt enim eadem in vtriſq; ritibus ratio.

114 *Cõfirmatio etiam tempora generalis interdicti conferri poteſt.* Not. 1. Quouis tempore etiam in locis generali interdicto ſubiectis,vt patet ex *c. Reſponſo. de ſententia excommunicationis.* hoc Sacramentum conferri poſſe.

Decet eam conferri in loco ſacro. Not.2. Etſi nullus certus locus,in quo hoc Sacramentum adminiſtretur,pręcipiatur;omnino tamen conuenire, vt in Eccleſia fiat. Vt autem à ieiunis conferatur, aut ſuſcipiatur, magis eſt decentiæ, quàm neceſſitatis; vt patet ex vſu Eccleſiæ:quia iam ſæpè hoc Sacramentum poſt prandium confertur.

Not.3. Caput confirmati vitta obligari ; tum ob reuerentiam chriſmatis, ne ſtatim detergatur, & aliis rebus adhæreat, ſed vt paulatim exſiccetur :tum etiam vt ſignificetur gratiam Confirmationis eſſe conſeruandam. Ferenda autem eſt hæc vitta tamdiu,quàm conſuetudo in ſingulis locis habet , niſi ob rationabilem cauſam citiùs iudicetur ex conſenſu Epiſcopi tollenda. 115 *Caput confirmati obligatur.*

Not.4. Confirmato infligi alapam,tum vt meminerit ſe eſſe confirmatum : tum etiam vt ſciat ſibi iam in poſterum forti animo omnes iniurias pro Chriſto tolerandas eſſe. *Eique alapa infligitur.*

QVÆSTIO LXXIII.

DE VENERABILI SACRAMENTO EVCHARISTIÆ SECVNDVM SE.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Euchariſtia ſit Sacramentum?

1 ARTICVLO 1.docet, Euchariſtiam eſſe propriè dictum legis nouæ Sacramentum. Eſt de fide, vt patet ex *Florẽtino in literis vnionis, & Trid. tota ſeſſ.*13. Nec hæretici noſtri tẽporis hoc negant, etſi in multis circa hoc Sacramẽtũ à nobis diſſentiãt: de quibus agemus infrà. *Florentin. Trident.*

Probat autem concluſionem D. Thomas ex quadam congruentia. Quia ſicut conueniebat aliquod Sacramentum inſtitui, quo ſimpliciter renaſceremur: ita conueniebat aliquod inſtitui, quo ſpiritualiter aleremur. quod fit per Venerabilem Euchariſtiam. *D. Thom.*

DVBIVM.

In quibus eſſentia huius Sacramenti intrinſecè conſiſtat?

2 NOta, nos hîc nõ diſputare contra hæreticos qui realem Chriſti præſentiam in hoc Sacramẽto negant, contra quos infrà cum D. Tho. fusè catholicam veritatem probabimus: ſupponimus itaq; hîc cum omnibus catholicis, totam ſubſtantiã panis & vini in verum Chriſti corpus & ſanguinem per conſecrationem tranſſubſtantiari: Chriſtúmq; integrè ſub ſingulis ſpeciebus realiter eſſe præſentem, etiam dum hoc Sacramentum non ſumitur: ac deinde quærimus, Ex quibus rebus hoc Sacramentũ tanquam ex materia & forma, partibuſq; eſſentialibus intrinſecè componatur. De quatuor igitur dubitatur an habeant in ſe rationem Sacramenti, vel ad illud conſtituendum intrinſecè concurrant: ſcilicet de forma conſecrationis, de ſpeciebus, de corpore Chriſti, & de eiuſdem ſumptione. *D. Thom.*

3 I. ſententia docet, formam conſecrationis eſſe ſe partem eſſentialem huius Sacramenti, ipſum intrinſecè componentẽ. Ratio eſt, quia Florentinum vocat eam formam huius Sacramẽti. Atqui verba quę ſunt forma aliorum Sacramentorum, ea intrinſecè componunt. Ergo idem dicendum eſt de hoc Sacramento. Varij pro hac ſententia citantur, ſed eam expreſsè non aſſerunt, ſed tantùm in genere formam huius Sacramenti eſſe ea verba. quod poteſt intelligi de forma extrinſeca. *Florentin.*

4 II. ſententia docet, formam cõſecrationis per ſe eſſe integrum Sacramentũ diſtinctũ à Sacramento Euchariſtiæ; ad ipſum tamen aliquo modo reducibile. Hanc licet dubitando tenet *Gabr. in 4.d.8.a.3.dub.2.* vbi docet ipſam conſecrationẽ eſſe Sacramentum diſtinctum ab Euchariſtia: per conſecrationẽ autem non videtur poſſe aliud intelligere quàm formam conſecrationis. Eidẽ fauet *Caiet ſuprà q.63.a.6.§. Aduerte,* &c. vbi videtur totam rationem Sacramenti Euchariſtiæ cõſtituere in ſola conſecratione, cùm tamen alibi apertè contrarium doceat, vt videbimus infrà. quare ſatis obſcurum eſt quid ibi velit dicere. Ratio huius ſententiæ eſt, quia illa forma eſt ſignum rei ſacræ ſanctificantis, in quo tota ratio Sacramenti videtur conſiſtere. *Gabriel. Caietan.*

III. ſentẽtia docet, ſolas ſpecies intrinſecè cõſtituere Sacramentũ Ven. Euchariſtiæ, prout tamen dicunt aliquem ordinem ad ipſum corpus Chriſti & ſanguinem, quę continent. Ita *Scot. in 4.d.8.q.1.§. Ex his patet. verſu, Si autẽ omnino quæras:* vbi dicit, ſpecies eſſe materiam huius Sacramenti (ex qua ſcilicet intrinſecè componitur) eiuſdémque formã eſſe relationẽ ſignificationis. 5 *Scotus.*

IV. ſententia docet hoc Sacramentũ intrinſecè conſtitui, per ſolum corpus & ſanguinem Chriſti. Ratio eſt, quia Patres ſæpè vocant hoc Sacramentum corpus & ſanguinem Chriſti.

V. ſententia docet, ipſam ſumptionem huius Sacramenti habere etiam verã rationem Sacramenti. Ratio eſt, quia eſt cęremonia cauſans gratiam. Ita *Gabr. in 4.d.8.a.3.dub.2.* licèt dubitanter. 6 *Gabriel.*

VI. ſententia docet, hoc Sacramentum intrinſecè conſtitui ex corpore & ſanguine Chriſti, ac ipſis ſpeciebus Ita *Caiet. infrà q.75.a.1.§ Vnde conuenientiùs,* &c. & alij. *Caietan.*

CONCL. I. Sacramentum Ven. Euchariſtiæ intrinſecè conſiſtit in re aliqua permanente. 7

Patet apertè ex *Trid ſeſſ.*13. multis locis, & pręcipuè *can.*4 *&* 7. vbi definit, ſtatim à conſecratione Chriſtum in hoc Sacramento eſſe, ideóque ipſum religiosè aſſeruari, & populo adorandum exhiberi poſſe. Quæ omnia ſupponunt hoc Sacramentum perſeueranter exiſtere. *Trident.*

CONCL. II. Forma conſecrationis non eſt pars intrinſecè conſtituens hoc Sacramentum. 8

Ita cum aliis *Scotus in 4.d. 8. in reſponſione ad* 3. Prob. 1. Quia hoc Sacramentum eſt res quædã permanens, & perfectè exiſtens etiam tũc quando forma iam diu omnino eſſe deſiit. Ergo non poteſt intrinſecè ex ea cõſtitui. quia nihil poteſt verè eſſe, quando aliquid quod ipſum intrinſecè in ſuo eſſe conſtituit, iã omnino eſſe deſiit. Nam *Scotus.*

eſſe

eſſe totius ſuppoſiti eſſe ſingularum partium ſibi eſſentialium. hinc impoſſibile eſt equum eſſe, quando forma ipſius eſt corrupta.

9 Dices primò, Etiamſi forma phyſicè loquendo non perſeueret, poterit tamen moraliter cenſeri perſeuerare, quod ſufficit ad eſſe Sacramenti; ſicut in matrimonio conſenſus vnius cēſetur etiam in dormiente perſeuerare donec reuocetur, ita vt poſt multos menſes ſufficienter adhuc ſit, vt poſſit cum alterius conſenſu componere vnū Sacramētū. Cōfir. quia alia Sacramēta verè dicūtur eſſe, dū vltima ſyllaba pronūtiatur, etſi tota applicatio materiæ præceſſerit, cùm tamen vix aliquid eorū actu exiſtat. Ergo ſimiliter Vē. Sacramentū poterit verè dici eſſe, quādiu ſpecies durant, etiamſi aliqua eius pars eſſentialis nō ſit.

10 Ad obiectionem Reſp. Negando formam ſemel perfectè pronuntiatam poſſe dici moraliter adhuc exiſtere, ſicut conſenſus dicitur perſeuerare. quia magna eſt diuerſitas inter tales formas & eiuſmodi actus volūtatis, qui dicūtur ita perſeuerare, nō ſecundùm eſſe ſuum actuale, ſed ſecūdùm eſſe quaſi habituale: quòd ſufficit ad cōponendum quid vnum morale cum cōſenſu ſequente. Forma autem conſecrationis, nullo modo poteſt dici ita perſeuerare: quia nullum habet eiuſmodi eſſe habituale, quo ſecundùm æſtimationem moralem poſſet dici manere, poſtquā eſt tota pronuntiata. Quod inde patet, quia qui integrè abſoluit formam conſecrationis, nullo modo poteſt dici iam eam pronuntiare: ſicut qui conſenſit in matrimonium alterius, cenſetur cōtinuò conſentire donec conſenſum ſaltem implicitè reuocet. Adde, poſt conſecrationē ipſum Ven. Sacramentum non dici exiſtere ſecundùm moralem quandam æſtimationem, ſed propriè & phyſicè. Ad cōfirm. Reſp. 1. propriè & ſtrictè loquendo, negandum eſſe antecedens. Nam etſi eiuſmodi moralis perſeuerantia vnius partis Sacramenti poſſit ſufficere, vt cum altera parte vnū Sacramentum componat: non tamen ſufficit, vt ipſum Sacramentum in rigore dicatur perfectè exiſtere, dum altera ipſius pars non eſt. Sicut etſi vltima pars longæ orationis dum pronuntiatur, componat vnam orationem cum præcedētibus omnibus partibus: tamen propriè loquendo nō poteſt dici orationem exiſtere, ſed aliquam eius partem exiſtere. Ven. autem Sacramentum poſt conſecrationem dicitur propriiſſimè exiſtere.

Forma conſecrationis non exiſtit poſtquam eſt pronunciata.

11 Reſp. 2. Etſi res quæ conſiſtunt in continuò fluxu poſſint lato loquendi modo abſolutè dici eſſe quamdiu aliquid eorū eſt: ſecùs tamen eſt in rebus permanētibus. Ratio diuerſitatis eſt. Quia ex communi vſu verba ſæpè ratione diuerſæ materiæ diuerſimodè accipiūtur. Hinc quia res ſucceſſiuæ non poſſunt vnquam ſe totis ſimul eſſe, nec in ijs diſtinguitur exiſtere & fieri, dū dicūtur eſſe, nihil aliud ſignificatur, quam eas fieri ſiue fluere, aut ſaltē ſecundū aliquid ſibi intrinſecum exiſtere. Secùs eſt de rebus permanentibus, quia cùm hæc poſſint propriè ſe totis ſimul exiſtere, quando abſolutè dicūtur exiſtere, id propriè intelligitur, vt ſcilicet verè actu ſint ſecundùm ea omnia, quæ eſſentiā earū intrinſecè conſtituunt. hinc equus ſua propria forma eſſentiali non poteſt verè dici eſſe, etſi cadauer ipſius adhuc exiſtat.

Verba ratione materiæ ſæpè diuerſimodè accipiuntur.

Dices 2. Florentinum enumerans formas Sacramentorum omnium, dicit formam huius Sacramenti eſſe verba Saluatoris: atqui in reliquis Sacramentis loquitur de formis, quibus Sacramēta intrinſecè conſtituuntur. Ergo etiā in hoc. 12

Florentin.

Reſp. negando conſequentiam: quia Concilium non intendit hic definire quæſtionē Theologicam, & inter DD. adhuc controuerſam, Quibus rebus Sacramenta intrinſecè componantur? ſed docet catholicam doctrinam, ſcilicet: Quænam ad confectionem Sacramenti neceſſariò requirantur? Patet hoc clarè ex verbis ipſius Concilij. Dum enim initio enumeraſſet ſeptē Sacramenta, paulò pòſt ſubiungit. *Hæc omnia Sacramēta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona miniſtri conferētis Sacramentum*, &c. Clarè oſtendens ſe tantùm velle explicare quæ requirantur ad Sacramenti confectionem: non autem quibus partibus Sacramentum intrinſecè componatur: aliàs perſona miniſtri deberet ei etiam eſſe intrinſeca.

2. Quia Concilium ibidem etiam dicit materiam huius Sacramenti eſſe panem & vinum, & tamen ſecundùm omnes inde non ſequitur, hoc Sacramentum intrinſecè componi ex pane & vino: ergo idem erit dicēdum de forma. Loquitur igitur Cōcilium, vt ſuprà dixi, de materia & forma requiſitis ad confectionē Sacramenti. Quare cùm omnia alia Sacramenta conſiſtant in actione, eadē eſt materia, eadémq; forma quibus conficiuntur, & quibus componuntur. Secùs autem eſt in Ven. Euchariſtia; quæ cùm ſit res permanēs, habet materiam & formam, quibus cōficitur, ſiue cōſecratur, diſtinctas ab ijs quibus intrinſecè cōſtituitur. Dicūtur igitur illæ materia & forma Sacramēti Euchariſtiæ, quia ſūt materia & forma, nō quibus cōſtat, ſed quibus cōficitur. 13

3. Quia dum Concilium dicit verba Saluatoris eſſe formam huius Sacramenti, addit: *quibus hoc conficitur Sacramentum*. oſtendens ſe nō loqui de forma, qua ipſum Sacramentū intrinſecè conſtituitur. quia hæc ab illa neceſſario eſt diſtincta.

Hinc prob. cōcl. ſecundò. Quia idē non poteſt eſſe cauſa efficiēs alicuius rei, & forma eam intrinſecè conſtituens (quia alias idem eſſet cauſa efficiens ſuijpſius, quod eſt apertè abſurdum.) Atqui forma cōſecrationis (vt docet apertè Florent. iam citatus, & communiter etiam DD. ac Patres) eſt cauſa efficiens Sacramenti Ven. Euchariſtiæ: Ergo nō poteſt eſſe forma eam intrinſecè conſtituens, ſiue pars eius eſſentialis. 14

Florentin.

Concl. V. Solæ ſpecies cū illa habitudine, ſeu relatione ſignificationis ad corpus Chriſti præcisè ſumptæ nō poſſunt integrè cōſtituere hoc Sacramentū. 15

Prob. 1. Quia hoc Sacramentum ſecundùm ſe eſt adorandum vero cultu latriæ, vt docet *Trid. ſeſſ. 13. c.* 5. vbi ait *Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Chriſti fideles pro more in catholica Eccleſia ſemper recepto latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic ſanctiſſimo Sacramento in veneratione exhibeant.* Atqui ipſæ ſpecies etiā cum illa habitudine conſideratæ, prout diſtinctæ ſunt à Chriſto, non debent adorari latria. quia, vt ſæpiùs docet VII. Synodus, hac nec imagines, nec crux Chriſti, nec res vlla à Deo diſtincta adorari poteſt, ſed ſolus Deus. Ergo ipſum Sacramentū, quod tali modo

Trident.

ado

adorandum eſt, nõ cõſtituitur in eſſe Sacramẽti per ſolas ſpecies, & illa habitudinẽ. Nec ſufficit quòd ſpecies ſub ſe Chriſtũ contineant. quia inde tantum ſequitur, quòd Chriſtus ſub iis exiſtẽs poſſit adorari latria. Sicut ex eo quòd Chriſt⁹ ſit in ciborio, nõ ſequitur ipsũ ciboriũ poſſe adorari latria; ſed Chriſtũ in eo exiſtẽtẽ debere ita adorari.

16 Prob. 2. Quia hoc Sacramentum eſt verum conuiuium & per modum refectionis cauſat in nobis gratiam, vt patet *Ioan. 6.* Atqui hoc non poſſunt facere ſpecies, niſi quatenus includunt corpus Chriſti. quia ſcriptura omnem hunc effectum totaliter tribuit corpori & ſanguini Chriſti. Ergo non conſtituunt hoc Sacramentum, niſi quatenus illud includunt.

Ioan. 6.

Prob. 3. Quia vt patet ex dictis concl. 2. hoc Sacramentum conficitur per verba conſecrationis, & ex pane tanquam ex materia. Atqui neutrum conuenit ſolis ſpeciebus. Ergo ſolæ ſpecies non conſtituunt hoc Sacramentum.

17 Dices, Species quidem ſecundùm ſe ita non confici, ſed ſolùm ratione illius habitudinis ad præſentiam Chriſti.

Sed contrà 1. Illa habitudo, cùm etiam ſecundùm Scotum ſit quædam relatio, nõ poteſt propriè dici confici, cùm ad relationes non detur actio, ſed ipſa reſultat poſita præſentia Chriſti, per conſecrationẽ. Quod maximè verum eſt ſecundùm mentẽ Florentini & Patrum, qui dũ dicunt hoc Sacramentũ confici conſecratione, loquũtur de reali cõfectione, qualis nõ datur adẽs rationis aut morale, qualis eſt illa habitudo. 2. Quia nunc ſaltẽ panis nullo modo poſſet dici materia, ex qua hoc Sacramentũ conficitur. quia nec ſpecies, nec illa habitudo poſſunt vllo modo dici confici ex pane: & tamen panis non poteſt alia ratione dici materia huius Sacramenti, niſi quia eſt materia ex qua conficitur.

Scotus.

Florent.

18 Obiicies, Communiter DD. & aliqui etiam Patres dicunt ſpecies eſſe Sacramentũ ſolũ, corpus verò Chriſti Sacramentum & rem ſimul. Item dicunt Chriſtum eſſe in hoc Sacramento. ergo diſtinguũt Sacramentũ à corpore Chriſti. hinc etiã *c. Ego Berengarius*, &c. *de conſec. d. 2.* dicitur, *Panem & vinũ, quæ in altari ponuntur poſt conſecrationẽ non ſolum Sacramentum, ſed etiã verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe.* vbi apertè hæc inter ſe diſtinguuntur.

Reſp. Illos accipere Sacramentum incõpletè, & latiore modo, prout ſignificat ſolum externũ ſignum rei ſacræ, diſtinctũ à re ſignificata: & ſic apertiſſimè accipitur *illo c. Ego Berengarius.* Nam hic ibi intendit dãnare errorem cuius accuſabatur: quia antè docuerat poſt conſecrationem nõ eſſe ibi corpus Chriſti, ſed ſolum eius ſignũ. Et hac etiam ratione poteſt dici Chriſtũ eſſe in hoc Sacramento: accipiendo ſcilicet Sacramentum pro nudo viſibili ſigno. Quanquam alio etiam ſenſu poteſt dici eſſe in hoc Sacramento, ſicut pars in toto: ſicut anima dicitur eſſe in homine.

Quomodo Chriſtus ſit in hoc Sacramento.

19 Concl. IV. Corpus & ſanguis Chriſti ſine ſpeciebus non poſſunt integrè conſtituere hoc Sacramentũ. Prob. quia omne Sacramentũ eſſentialiter eſt ſignũ viſibile ſiue ſenſibus perceptibile: corpus autem & ſanguis Chriſti, vt ſunt in hoc ſacramento, ſecũdum ſe nullo modo poſſunt ſenſibus percipi. Ergo non poſſunt eſſe ſignum viſibile, aut habere integrã rationẽ Sacramenti. Dices, ſufficere, vt ſint ibi ſẽſibilia ratione ſpecierũ. Reſp. negãdo aſſumptũ. quia etſi ſufficiat quod aliquid ſit ſenſibile per aliud, vt poſſit eſſe pars Sacramenti (vt patet in contritione confitentis) tamen hoc non ſufficit, vt conſtituat integrũ Sacramentũ. quia integrum Sacramentum eſſentialiter, & per ſe eſt ſignum ſenſibile.

Concl. V. Species panis & vini, vna cũ corpore & ſanguine Chriſti conſtituunt, ac integrè cõponunt Sacramentũ Ven. Euchariſtiæ. Ita cũ Caiet. citato pro 6. ſentẽtia maior pars Doctorũ. Prob. 1. ex refutatione aliarũ ſentẽtiarũ. Prob. 2. Quia hæc ſimul ſumpta cõſtituunt vnum perfectum ſignum cauſatiuum gratiæ. ergo vnum Sacramentum. quia hoc nihil eſt aliud quàm ſignum practicũ gratiæ. Antecedẽs probatur. quia illa ſignificãt perfectè refectionẽ ſpiritualẽ animæ, & vnionẽ cum Chriſto per gratiã, & realem ipſius corporis ſuſceptionem. Quòd autem hæc ſignificent per modum vnius, patet, quia pendent à ſe mutuò, & in eſſendo, & in ſignificãdo. Nam nec ſpecies ibi ita à Deo conſeruarentur, nec poſſent ſignificare ſupradicta, niſi continerent corpus Chriſti: nec hoc ibi hoc modo poteſt perſeuerare, eſſe, aut habere rationem ſigni ſenſibilis, ſtatim ac ſpecies corrumpuntur. 20

Caietan.

Not. Etſi hoc Sacramentũ intrinſecè nõ cõponatur ex pane, & vino, & forma conſecrationis, eſſentialiter tamen ad hæc dicere quendam ordinẽ, tanquam ad ſuas cauſas. Nam ſpecies non poſſent ſignificare Chriſtũ ibi eſſe verè præſentẽ, niſi ad hoc determinarentur per formã conſecrationis, & quodam habitudinẽ ad eã iã pronuntiatã. Secluſo enim omni reſpectu ad talem formam, hoſtiæ conſecratæ non magis ſignificãt Chriſtũ ibi eſſe præſentem, quàm nõ cõſecratæ. hinc per ſe nõ poſſumus vnas ab aliis diſtinguere, ſed ſolùm quatenus ſcimus ſuper vnas prolatã eſſe formã ſuper alias nõ. Similiter nõ poſſent ſignificare eum ibi eſſe per modũ cibi, ſiue refectionis ſpiritualis, niſi eſſent ſpecies panis & vini, quibus in refectione cõmuniter vtimur. Hinc ſi Deus ſine vlla ſenſibili conſecratione poneret corpus Chriſti ſub ſpecie panis, aut etiã per cõſecrationẽ ſub ſpeciebus alicuius rei nec comeſtibilis, nec potabilis, hoc compoſitũ nõ haberet rationẽ veri Sacramenti, aut ſaltẽ nõ niſi imperfectã, aut alterius rationis ab iis quæ iã ſũt. Quia aut nõ eſſet propriè ſenſibile ſignũ inuiſibilis effectus gratiæ. aut ſaltem non eſſet ſignum gratiæ per modum cibi ipſam animam reficientis. 21

Hoc Sacramentum dicit eſſentialem ordinẽ ad materiam & formam conſecrationis.

Dicta tamẽ habitudo nõ eſt pars eſſentialis & intrinſeca ipſius Sacramenti, ſed aliquid ad ipſius conſtitutionem prærequiſitum. Sicut inſtitutio, aut habitudo ad eam, non eſt pars intrinſecè cõponens orationem, etſi hæc, vt poſſit aliquid ſignificare, eſſẽtialiter ab ea depẽdeat. Nec enim quidquam ſignificaret, niſi ad hoc eſſet inſtituta: nec poteſt quidquam ſignificare iis, qui neſciunt ad quid ſignificandũ ſit inſtituta. multa enim ſæpe ad eſſentiam alicuius rei requiruntur, quæ non ſunt illius pars: patet in vnione animæ & corporis, quæ eſt de eſſentia hominis, non tamen eius pars. 22

Non quidquid eſt de alicuius eſſentia, eſt pars

Obiicies

23 Obiicies primò, Species nullo modo immediatè cum corpore Chriſti concurrunt ad cauſandam gratiam: ergo nec ad conſtituendum Sacramentum. Secundò, in ſacrificio cruento ſolus Chriſtus eſt hoſtia, non minùs quàm in incruento. Ergo ſolus habet rationem Sacramenti. Tertiò, ſi ſpecies & corpus Chriſti conſtituant vnū Sacramentum. ergo vnū ſe habebit per modum materiæ, alterum per modum formæ. Atqui hoc dici nequit. ergo nec illud.

Species cō-currunt ad cauſandam gratiam.

24 Ad 1. nego antecedens. Quia corpus Chriſti non cauſat gratiam in ſumētibus hoc Sacramētum ratione ſui contactus, phyſicè per eū in nos influendo, ac gratiam producendo (vt aliqui putant) ſed actione morali, & mediante debita applicatione ipſius Sacramēti. Sicut igitur non niſi vnà cum ſpeciebus conſtituit Sacramentum: ita nec aliter cauſat gratiam: quamuis præcipua vis & ratio cauſandi ſit ipſum corpus & ſanguis Chriſti. hinc ſi corpus Chriſti miraculosè poneretur ſub ſpeciebus particulæ carnis, & quis id ſciens tāquam Sacramentum eam ſumeret, nullam ex opere operato, quantum eſt ex vi præſentis inſtitutionis Chriſti, inde gratiam perciperet.

Species non ſunt pars hoſtiæ.

25 Ad 2. nego conſeq. Quia hoſtia intrinſecè dicit ſolam rem oblatam; connotando tamen quędā, per quę conſtituitur in ratione hoſtiæ. qualia ſunt in ſacrificio cruento ipſa occiſio hoſtiæ: in incruento certus modus exiſtendi ſub ſpeciebus panis & vini; ita vt quantum eſt ex vi verborum, ſeparatim exiſtat ſanguis à corpore, vt dicemus in materia de ſacrificio. Sacramentū autem directè ſignificat aliquod ſignum viſibile, quale non poteſt eſſe corpus Chriſti in Sacramento ſine ſpeciebus.

Ad 3. Reſpond. Species ſe habere per modum materiæ, & corpus Chriſti per modum formæ. Primò, quia hoc eſt dignius. Secundò, quia ſpecies ab hoc habent omnem ſuam dignitatem, & vim agendi, ſicut materia à forma.

Concl. VI. Ipſa conſecratio, ſiue eius forma non poteſt ſecundùm ſe eſſe verum Sacramentum. 92

Eſt, communis ſententia contra Gabrielem. Minùs tamen efficaciter à quibuſdam probatur. Ratio igitur eſt, quia forma illa non eſt ſignum practicum gratiæ iuſtificantis, ſiue inſtitutum, vt homines ſuo vſu ſanctificet. quod tamen eſt de eſſentia Sacramenti, vt patet ex dictis q. 60. a. 4. ſed tantùm eſt inſtituta ad conſecrandam ipſam materiam, conuertendo eam in corpus Chriſti. *Gabriel.*

Concl. VII. Idem dicendum eſt de ſumptione Ven. Sacramenti. Quia hæc per ſe non ſanctificat nos; ſed tantùm eſt applicatio rei ſanctificantis: ſicut ſumptio cibi nos non nutrit, ſed eſt tantùm applicatio rei nutrientis.

ARTICVLVS II.

Vtrùm hoc Sacramentum ſit vnum vel plura?

27 ART. 2. docet, etſi hoc Sacramentum phyſicè loquendo poſſit quadam ratione dici plura, quatenus ſpecies panis & vini, prout ſub ſingulis continetur Chriſtus, ſunt aliquo modo diuerſa ſigna practica gratiæ, atq; ea ratione quādoque etiam ſoleant dici Sacramenta in plurali: tamen abſolutè loquendo in ratione Sacramenti, eſſe vnum. quia vtrumq; ſignum concurrit, vt ſignificet vnum perfectum conuiuiūm, quod cibo & potu conſtat. Sicut igitur conuiuium conſtat quidem diuerſis rebus & ferculis, ideóque poteſt dici phyſicè plura: moraliter tamen & in ratione conuiuij eſt ſimpliciter vnum. Ita etiam Ven. Sacramentum, eſt ſimpliciter vnum ſub vtraque ſpecie.

28 Dices, Hinc ſequetur eum, qui communicat ſub vna ſpecie, non ſuſcipere integrum Sacramentum.

Sub vna ſpecie ſumitur integrum Sacramentum.

Reſp. Poſſe aliqua ratione totum admitti, melius tamen negati ſequelam. Quia etſi hoc Sacramentum ſub vna ſpecie, quoad perfectam rationem ſignificandi integrum conuiuium, non ſit omnino integrum & perfectum, atque ita ſecundùm quid poſsit dici partiale; tamen quod ad rem attinet, tam continet integrum conuiuium ſub vna ſpecie, quàm ſub duabus. Nam corpus & ſanguis Chriſti, & conſequenter ſpiritualis animæ cibus & potus, æqualiter omnino ſub vna ſpecie, ac ſub duabus continentur, & à ſuſcipiēte ſumuntur.

Petes, Vtrùm hoc Sacramentum in pluribus hoſtiis ſit vnum numero, an plura?

Reſp. 1. ſequendo ſententiam Scoti a. 1. citatam, quæ dicit ſolas ſpecies cum habitudine ad præſentiam Chriſti conſtituere hoc Sacramentum, dicendum eſſe plura numero Sacramenta. quia ſunt plures eiuſmodi ſpecies. 29 *Scotus.*

Reſp. 2. ſequendo noſtram ſententiam, quam ibidem concl. 5. explicuimus, etſi hoc Sacramentum in pluribus hoſtiis poſsit dici plura ſecundū quid, (quia aliquæ partes eius eſſentiales multiplicantur) tamen meliùs dici abſolutè vnū: quia id quod in eo præcipuum eſt, abſolutè vnum idémq; eſt, ſcilicet corpus & sāguis Chriſti, ſicut vnus homo ſæpiùs replicatus, & habens diuerſis locis diuerſas albedines, eſt abſolutè vnum album. Quod maximè verum eſt poſita illa ſentētia quam ſecuti ſumus ſuprà qu. 60. ar. 1. n. 5. quæ docet rationem Sacramenti in nouo Teſtamento magis conſiſtere in cauſando, quàm in ratione ſigni. hoc enim Sacramentum habet ferè omnem vim cauſandi à corpore Chriſti. quare quamdiu hoc manet vnū idémque, etiam ipſum Sacramentum manet vnum.

ARTI

ARTICVLVS III.

Vtrùm Euchariſtia ſit de neceßitate ſalutis?

30 ART.3. docet primò Rem ſiue effectum huius Sacramenti, ſcilicet vnionem per gratiam cum Chriſto & Eccleſia, eſſe de neceſſitate ſalutis. quod per ſe omnino clarum eſt. Nemo enim poteſt vnquam ſaluari, qui non ſit in caritate, vt docet *Apoſtolus* 1. *ad Corint.* 13. & fusè S. *Ioan. epiſt.* 1. c. 3 *&* 4.

1. Cor. 13. 1. Ioan. 3. & 4.

31 Docet 2. Rem ſiue effectum huius Sacramenti poſſe haberi ſine Sacramēto realiter ſuſcepto, ideóq; realem ſuſceptionem huius Sacramenti non eſſe de neceſſitate ſalutis. quod intellige de neceſſitate medij. Nam infrà qu.80. art. 11. docet nos præcepto diuino obligari, vt ſuo tempore realiter hoc Sacramentum ſuſcipiamus.

32 Docet 3. Non quidem omnino expreſsè, ſed implicitè, tum in corpore, tum in reſponſione ad ſecundum, eſſe de neceſſitate ſalutis, percipere hoc Sacramentum in voto. Sed hoc non intelligit de voto ſiue deſiderio propriè dicto, etiam implicito: ſed per votum Sacramenti intelligit quamuis etiam habitualem inclinationem ad ſuſceptionem huius Sacramenti, vel actum quo talem inclinationem acquirimus. Vnde in corpore, & ad primum docet, omnes etiam paruulos hoc Sacramētum ſpiritualiter, & in voto ſumere, hoc ipſo quo per baptiſmū, aut alia ratione Chriſto per gratiæ ſiue caritatis infuſionem incorporantur. Primò, quia tales percipiunt effectum huius Sacramenti, & ad Sacramenti ſuſceptionem ordinantur & aptantur. Secundò, quia caritas nos habitualiter inclinat ad perfectiſſimam cum Chriſto vnionem, & conſequenter ad perceptionem huius Sacramenti, cuius effectus eſt nos perfectè cum Chriſto vnire.

Quomodo hoc Sacramentum dicatur neceſſarium in voto.

DVBIVM.

Vtrùm ſumptio Venerabilis Sacramenti vel in re, vel in voto, ſit medium neceſſarium ad ſalutem?

33 NOT. 1. Nos hìc nō agere de neceſſitate præcepti, de qua agemus q.80. a. 11. ſed de neceſſitate medij. Quanquam autem communiter DD. fateantur, realem ſuſceptionem huius Sacramenti, non eſſe medium neceſſarium ad ſalutē: multi tamē ſecuti *D. Tho. hic & q.79. a. 1. ad* 1. putant neminē poſſe adipiſci ſalutem ſine voto huius Sacramenti. Sed latè & impropriè ſumunt votum, iuxta explicationem datam in corpore.

D. Thom. ibi.

34 Similiter multi Patres & præcipuè *D. Aug. l.* 1. *cōtra duas epiſt. Pelagian. c.* 22. *& alibi* ſæpe, dicūt, neminem etiam paruulum poſſe ſaluari, niſi fuerit particeps corporis & ſāguinis Chriſti, ſiue niſi hæc manducauerit: propter illud Ioan. 6. *Niſi manducaueritis carnē filij hominis, & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis.* Sed hi Patres loquuntur de manducatione myſtica. Nam dicunt eos omnes manducare Chriſtum, qui ei per infuſionem gratiæ incorporantur. hinc *D. Aug. tract. 26. in Ioan.* ait: *Hunc itaque cibum & potum ſocietatē vult intelligi corporis & membrorū quod eſt Eccleſia.* Et infrà, *Hoc eſt ergo manducare illam eſcam & illum bibere potū, in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere.* Sed de hac re hìc non diſputamus, ſed quærimus qua ratione votū ſiue deſiderium huius Sacramenti propriè dictum ſit de neceſſitate medij ad ſalutem.

D. Aug.

Ioan. 6.

D. Aug.

Not. 2. Hoc Sacramentum, eiúſve votum ex duplici capite poſſe dici medium neceſſarium ad ſalutem. ſcilicet vel quia ſine eo non poteſt obtineri prima iuſtificatio: vel quia ſine eo nō poſſumus in gratia perſeuerare. 35

Not. 3. Tale votum poſſe dupliciter dici neceſſarium ad iuſtificationem. Primò, per ſe, quia ſcilicet ipſa realis ſuſceptio Sacramēti, eſt neceſſarium medium ad iuſtificationem ea ratione qua q.68. a. 2. d. 1. concl. 3. dixi baptiſmū eſſe medium neceſſarium ad iuſtificationem. Secundò, per accidens, quia ſcilicet realis Sacramenti perceptio eſt neceſſaria neceſſitate præcepti. Sicut adulto, vt iuſtificetur, eſt neceſſarium ſaltem implicitū propoſitum audiendi ſacrum, quoties ad hoc ſub peccato mortali obligabitur.

CONCL. I. Suſceptio huius Sacramenti nec in re, nec in voto propriè ſumpto eſt paruulis neceſſaria ad ſalutem. 36

Prior pars eſt definita à *Triden. ſeſſ.* 21. *can.* 1. his verbis: *Si quis dixerit, paruulis antequā ad annos diſcretionis peruenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem, anathema ſit.* Ratio eſt, quia certū eſt eos per baptiſmum iuſtificari, nec poſſe ante vſum rationis gratiā vlla ratione amittere: quia non poſſunt peccare. Quare ſi ante vſum rationis moriantur, neceſſariò eunt ad cælum. Nec obſtat illud Ioan. 6. *Niſi mādūcaueritis*, &c. quia non ſpectat ad paruulos, vt oſtendam concl. 5 in fine. Secunda pars probatur. quia ſunt omnino incapaces talis voti.

Tridens.

Ioan. 6.

CONCL. II. Realis huius Sacramenti perceptio nō eſt adultis mediū neceſſariū ad iuſtificationē. 37

Videtur hęc ſatis clara ſentētia D. Tho. hic. Et prob. quia ipſa non eſt medium inſtitutum ad iuſtificationem, ſiue remiſſionē peccati mortalis. Ergo non poteſt ad hoc eſſe medium neceſſariū. quia eſſe medium neceſſarium ſupponit eſſe medium ad hoc inſtitutum. Antecedens prob. quia medium debet præcedere id ad quod acquirendum inſtituitur: vt patet in omnibus aliis mediis, quæ in executione ſemper præcedunt finem ſaltem natura. Atqui ſumptio Ven. Euchariſtiæ, vt licitè fiat, neceſſariò ſupponit remiſſionem peccati mortalis iam eſſe factam. Ergo ad eam acquirendam non eſt inſtituta.

D. Thomas.

CONCL. III. Votum huius Sacramenti propriè dictum etiam implicitum, non eſt per ſe, ſiue primo modo ex dictis notabili tertio, medium neceſſarium ad iuſtificationem adulti. 38

Probatur primò, Quia numquam Sacramenti votum eſt tali modo neceſſarium medium ad iuſtificationem, niſi eiuſdem realis

ſuſceptio

ſuſceptio ſit medium inſtitutum ad iuſtificationem acquirendam. Atqui huius Sacramenti ſuſceptio nõ eſt ad hoc ita inſtituta. Ergo eius votum non eſt ad hoc medium neceſſarium. Proh. a. Quia ſi tale votum Venerab. Sacramenti eſſet medium neceſſarium ad iuſtificationem, nunquam ſine eo poſſet obtineri iuſtificatio. Atqui hoc eſt falſum. Ergo etiam id vnde ſequitur.

Minor prob. Quia ſi quis eſſet certus ſe eodẽ die moriturum, & poſt ſumptum viaticum peccaret mortaliter, per contritionem, vel attritus per confeſſionem iuſtificaretur, etſi haberet expreſſam voluntatem nunquam ampliùs cõmunicandi. quo caſu nullo modo poteſt dici habere propriè votum communicandi, ne quidem implicitum. quia hoc, ſecluſa ſaltem ignorantia, non poteſt cum tali voluntate conſiſtere; nec tale votum in attritione aut contritione includitur, niſi quando quis obligatur ad cõmmunionem, ad quam talis non ampliùs obligatur: imò eſt ei iam illicita, ideóque poteſt eam nolle.

39 Dices 1. Conſcius ſibi peccati mortalis, qui ſcit certò ſe ſtatim moriturum & impoſſibile ſibi eſſet confiteri, vt per contritionẽ iuſtificetur, non tenetur habere explicitum votum ſiue propoſitum confitendi; imò eſt ei impoſſibile habere abſolutum tale propoſitum (quia hoc non datur ad impoſſibile cognitum tale) imò ſi ex conſcientia erronea putaret ſibi hîc & nunc eſſe illicitum confiteri, quia non adeſſet ei alius ſacerdos quàm hæreticus, poſſet velle non confiteri, & tamen eius contritio includeret implicitum votum confeſſionis. Ergo etiam includet implicitum votum communionis, etſi hæc ſit ei impoſſibilis, aut illicita.

40 Reſp. negando conſeq. Quia vt dixi q. 68. a. 2. d. 1. concl. 3. confeſſio eſt aliquo modo medium neceſſarium ad iuſtificationem peccatoris baptizati, quatenus huius peccatum mortale iam nequit remitti, niſi cum directa obligatione ad confeſſionem, in quam contritus directè conſentit ſaltem implicitè: ſicut emẽs rem aliquam neceſſariò conſentit in obligationem ſoluendi pretium. Quare etſi in caſu poſito in argumẽto, talis excuſetur hîc & nunc à ſatisfaciendo obligationi confeſſionis, imò poſſit habere voluntatem non ſatisfaciendi: tamen eam contrahit, & implicitè in eam conſentit: & conſequenter habet implicitum votum confitendi, ſi eſſet poſſibile. Quod vel inde patet. quia illa cõtritio eum neceſſariò inclinaret, vt actu vellet confiteri, ſi hîc & nunc id apprehẽderet vt moraliter poſſibile. Secùs eſt in caſu conſequẽtis. quia talis non modò excuſatur à cõmunione, ſed ad eam nullam omnino habet præſentem obligationẽ. Vnde etſi poſſet hîc & nunc licitè & cõmodè communicare, ad hoc tamen non teneretur: vt poſſet accidere in eo qui pridie ſumpſiſſet viaticũ, & poſtea peccaſſet mortaliter, ac poſtridie iam iam certò moriturus cõfiteretur: qui poſſet communicare, non tamen teneretur. Secùs eſt de confeſſione.

Quare contritio peccatoris potius includat votum confeſſionis quàm communionis.

41 Dices 2. Saltem talis obligabitur ad cõmunionem ſub conditione ſi viuat adhuc per annum. Ergo eius contritio continebit implicitum votum communicandi ſub conditione ſi viuat.

Reſp. negando anteced. quia talis obligatio non eſt præſens ſed futura ſub conditione ſi viuat: ſicut ante emptionem nulla in me eſt obligatio ſoluendi pretium rei emptæ vel emendæ; ſed tantùm eſt futura ſub conditione, ſi emam.

CONCLVS. IV. Communiter propoſitum ſuo tempore communicandi ſaltem implicitũ, per accidens ratione præcepti poſitiui communionis eſt neceſſarium ad iuſtificationem adulti. Quia ad illam neceſſarium eſt propoſitũ ſeruandi omnia præcepta. Communiter autem adulti dum iuſtificantur, obligantur præcepto communionis: vel quia diu adhuc victuri ſunt; vel quia ſtatim morituri per confeſſionem iuſtificantur ante ſumptionem viatici; & conſequenter tenentur hoc ſumere. 42

Dices, Sæpe homines non tenentur communicare dum iuſtificantur; vt quando confitentur diu ante tempus Paſchale. Ergo tunc eorum contritio non continet votum communicandi. 43

Reſp. negando conſeq. Quia etſi non ſit in iis obligatio tunc communicandi, eſt tamen obligatio communicandi eo tempore quo communio præcipitur. quia præceptum communicandi iam latum eſt, & de facto nos aſtringit vt per totam vitam in paſchate & in articulo mortis cõmunicemus, cui præcepto nondum ſatisfecimus. Sic qui emit equum 20. aureis ſoluendis poſt vnum annum, ſtatim inito contractu contrahit actu obligationem illos poſt annum ſoluendi, etſi non teneatur eos priùs ſoluere. Secùs eſt de mox morituro, qui à peccato mortali commiſſo poſt ſumptum viaticum iuſtificatur. qui iam omnibus eiuſmodi præceptis plenè ſatisfecit, atque ita iis ampliùs non obligatur: obligandus tamen eſſet ſi diutiùs viueret. Sicut ſi ex venditione reditus vitalitij deberem Petro per totam vitam eius ſoluere in paſchate 10. aureos, toto anno eſſem ei obligatus ad ſoluendum eos pro proximo paſchate, quamdiu ipſe eſſet ad illud paſcha victurus: quando tamen iam ei in vltimo paſchate mox morituro ſatisfeciſſem, nulla ratione ei ampliùs obligarer, quia ſimpliciter omni obligationi per illam emptionem contractæ ſatisfeciſſem. Eſſem tamen vlteriùs obligandus, ſi diutiùs eſſet victurus.

Obligatio præcepti nobis ineſt ante tempus, quo tenemur id implere.

CONCLVS. V. Realis Venerab. Euchariſtiæ ſuſceptio non eſt adultis neceſſaria neceſſitate medij ad obtinendam vitam æternam. 44

Prob. Quia poſſumus quandoque iuſtificari ſine ea aut ſine vllo ordine ad eam, aut eius voto; vt patet ex dictis: & hoc modo moriendo vitam æternam obtinere. Atqui vita æterna non poteſt obtineri ſine eo, eiuſúe voto, quod eſt medium neceſſarium ad eam obtinendam. Ergo communio non eſt medium neceſſarium ad vitam æternam obtinendam.

Dices, tales tunc obtinent remiſſionem peccati, & vitam æternam virtute communionis quæ præceſſit. Sed contrà 1. Nunquam Sacramentum aliquod habet aliquam vim ad remittenda peccata poſt ipſius ſuſceptionem commiſſa: vt pluribus oſtendi q. 62. a. 1. d. 6. Quare talis hominis iuſtificatio totaliter poſt Deum & merita Chriſti, tribuenda eſt ipſius contritioni, vel confeſsioni. Poſita autem iuſtificatione, & ſub- 45

ſequente ſtatim morte, antequam nouum peccatum mortale committatur, neceſſariò ſequitur æterna vita. 2. Quia fieri poteſt vt quis adultus iſte diſpoſitus baptizetur paulò ante mortẽ certò ei imminentẽ, certò ſciens ſibi impoſſibile eſſe vnquã communicare, & conſequenter ſine vllo voto huius Sacramenti: qui ſi poſt baptiſmum non peccet, certò ibit ad cælum, cùm tamen nunquam communicarit, nec habuerit votum communionis.

46 Dices, Sicut *Ioan. 3.* dicitur: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei:* ita *Ioan. 6.* dicitur: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Atqui ex illo loco intelligimus baptiſmum eſſe medium neceſſarium ad ſalutem. Ergo idem ex hoc loco intelligimus de Vener. Euchariſtia.

Ioan. 3.
Ioan. 6.

Reſp. neg. conſeq. Eſt enim inter hæc magna differẽtia. Nam ex primo loco apertè colligimus baptiſmum eſſe ſpiritualem regenerationẽ, qua ex filiis iræ ſimus filij Dei. Vnde ſequitur, cum eſſe inſtitutum vt mediũ ordinarium, & aliquo modo neceſſariũ ad primam omnino hominis iuſtificationem, ſiue ſpiritualem generationem, quæ ſine illo aut ipſius voto, & directa ad ipſum ſuſcipiendum obligatione haberi nequit, vt oſtendi q.68.a.2.d.1. ſine tali autem regeneratione nemo poteſt ſaluari.

Differentia inter neceſſitatẽ communionis & baptiſmi.

47 Ex 2. autem loco non poſſumus certò colligere, Vener. Euchariſtiã eſſe inſtitutam vt mediũ neceſſarium ad aliquẽ effectum obtinendũ, qui abſolutè ad ſalutem neceſſarius ſit. Nam ibi tantùm dicitur: *Niſi manducaueritis*, &c. *non habebitis vitam in vobis.* quod non poteſt intelligi de prima acceptione vitæ per remiſſionẽ peccati. quia ſatis oſtendi ſuprà, & etiam per ſe patet, Venerab. Euchariſtiam non eſſe inſtitutam ad remittendum peccatum mortale, cùm ſit Sacramentum viuorum, eiúſq; ſuſceptio ſupponat vitam; ſicut ſumptio cibi corporalis ſupponit vitã corporalem, ideóq; non poteſt primò hãc cauſare. Quare hoc ita intelligendũ eſt, quòd ſine illa mãducatione non poſſumus habere in nobis vitam perſeuerantem: vel quia peccabimus contra præceptum diuinũ, quo præcipitur nobis illa manducatio, ſi eam ex negligẽtia diu omittamus: vel quia vt diu perſeueramus in gratia, neceſſaria nobis ſunt ſingularia Dei auxilia vt docet *Triden. ſeſſ. 6 can. 22.* ad quæ obtinenda Deus hoc Sacramentum inſtituit, vt dicam concl. 6. Quæ tamẽ auxilia non ſunt ita neceſſaria, vt quit breui tempore in gratia perſeueret: præſertim quãdo nulla adeſt grauis tentatio: aut ſi ſint neceſſaria per orationem aut alia ratione obtineri poſſunt: præſertim quando cõmunio haberi nequit, aut ad eam non obligamur: vt contingit in caſibus ſuprà enumeratis. Et clariſſimũ eſt in iis, qui atriti poſtquam petierunt baptiſmum aut confeſſionem, incidunt in amentiam; & accepto baptiſmo vel abſolutione amentes moriuntur. Quia cùm hi peccare non poſſunt, nullis indigent auxiliis vt gratiam conſeruent.

Triden.

48 Ex quibus patet 1. Nullum dari effectum ad ſalutem abſolutè neceſſarium, qui ſine hoc Sacramento obtineri non poſſit, aut qui ipſi omnino ſit proprius: & conſequenter ſequitur, illud non poſſe eſſe medium neceſſarium ad ſalutem. Quod autem aliqui dicunt, proprium huius Sacramenti effectum eſſe, quòd Deus procuret vt prædeſtinati moriantur poſt acceptam gratiam antequam rurſum peccent, ſine fundamento dicitur: & patet eſſe falſum in iis qui poſt baptiſmum moriuntur, antequam hoc Sacramentum ſuſceperint.

Patet 2. Illo loco Ioan. indicari communionẽ eſſe neceſſariam neceſſitate præcepti, & aliquo modo eſſe medium neceſſarium ad perſeuerantiam in gratia vt ſtatim oſtendam.

Patet 3. Vtrumq; dictum Chriſti ſcilicet, *Niſi quis renatus fuerit*, &c. & *Niſi manducaueritis*, &c. non eſſe æquè generale. Nam primum pertinet abſolutè ad omnes homines qui fuerint tempore legis gratiæ. Secúndum autem nullo modo pertinet ad eos qui nunquam vſi ſunt ratione. Patet 1. quia vt videamus quibus aliqua obligatio imponitur, non ſolùm ſpectanda ſunt verba quibus ea obligatio ſignificatur, ſed pręcipuè attendenda eſt conditio illius obligationis & perſonarum. Nam ſi lex generatim pręcipiat vt omnes ciues agant excubias, certum eſt non comprehendi pueros, vel fœminas. Cùm igitur baptiſmus ſit ſpiritualis regeneratio, ſicut omnibus neceſſarium eſt ſpiritualiter renaſci: ita baptiſmus generatim ad omnes pertinet. Contrà, cùm Venerab. Sacramentum ſit inſtitutum per modum cibi ad reſtaurandas vires quas per concupiſcentiam perdidimus, illis ſolis neceſſaria eſt cómunio qui per concupiſcẽtiã poſſunt vires & vitam animæ perdere: ſicut cibus corporalis iis ſolis neceſſarius eſt, in quibus calor naturalis vires naturales paulatim conſumit, niſi per cibum reſtaurentur. Cùm igitur perpetuò amentes non poſſint per concupiſcentiam vires, aut vitã animæ perdere; ad eos nec neceſſitas, nec præceptũ communionis ſpectat. Quia tamen vita ſpiritualis poteſt in iis augeri, cibi ſpiritualis, ſiue communionis capaces ſunt. Prob. 2. ex verbis quibus vtraq; obligatio indicatur. Quia quando ſignificatur neceſſitas baptiſmi, verba nõ diriguntur ad certas aliquas perſonas, nec aliquis actus pręcipitur, ſed abſolutè dicitur: *Niſi quis renatus fuerit*, &c. Quando verò ſignificatur neceſſitas communionis, dicitur: *Niſi manducaueritis*, &c. quæ verba certum actum præcipiunt, & ad audientes & intelligentes diriguntur. quare ad eos ſolos ſpectant, qui ea audire & intelligere poſſunt, & huiuſmodi actum humano modo agere. quales non ſunt ij, qui nunquam vſi ſunt ratione, & conſequenter ad hos non ſpectant. 49

Concl. VI. Suppoſita huius Sacramenti inſtitutione, etiam ſecluſo omni poſitiuo pręcepto, eius vſus diu victuris non modò valdè vtilis eſt, ſed etiam medium communiter quaſi moraliter neceſſarium, vt longo tempore omnia peccata mortalia vitent: non eſt tamen abſolutè medium neceſſarium vt ſalutem conſequantur. 50

Communio aliquo modo eſt medium neceſſarium ad vitanda peccata.

Prior pars prob. Quia certum eſt ex *Trid. ſeſſ. 6. can. 22.* nos ſine ſingularibus Dei auxiliis non poſſe diu in ſtatu gratiæ perſeuerare: & quamuis hæc per orationẽ, alióſque varios modos poſſint comparari, tamen ad hoc vſus huius Sacramẽti eſt

Trident.

eſt efficaciſſim⁹, & à Deo ſingulariter inſtitutus. Quare iis qui eum negligũt, Deus meritò ea auxilia ſubtrahit, ſine quibus difficillimè poſſunt peccata mortalia vitare. Confirmatur 1. Quia hoc Sacramentum eſt inſtitutum vt præcipuus cibus & quaſi panis animę noſtrę, vnde ſequitur eſſe aliquo modo medium neceſſarium ad eius vitam conſeruandam; ſicut panis ad conſeruandam vitam corporalem, ſine quo quidem abſolutè conſeruari poteſt, ſed difficulter. Ipſa enim diuina inſtitutio huius Sacramenti, quæ nubis
Ioan.6. *Ioan.6.* fusè promittitur ac explicatur, vbi hoc Sacramentum ſæpe dicitur panis viuus, & panis de cælo deſcendens pro ſæculi vita; videtur omnino ſimilem aliquam inter vtrumque hunc panem ponere analogiam: hac tamen differentia, quòd quando vſus huius Sacramenti eſt impoſſibilis, eius votum eum aliquo modo ſuppleat,
D.Thom. vt docet *D.Thom. hic ad ſecundum*, quod in pane corporali fieri nequit.

Confir. ſecundò, Quia ſecundùm planum & maximè obuium ſenſum omnino eiuſmodi ali-
Ioan 6. quam neceſſitatem innuit illud *Ioan.6. Niſi mãducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: ſcilicet permanentem ac diu perſeuerantem. Vbi omnino videtur ſignificari, communionem eſſe medium aliquo modo neceſſarium, vt perſeueremus in vita ſpirituali.

Secunda pars eſt D. Thomæ hic in corpore, 51
& ad ſecundum. & prob.1. Quia aliàs non poſ- D.Thom.
ſent ſaluari, quibus communio eſt toto tempore vitæ impoſſibilis, vt multis contingit, qui inter barbaros captiui ſunt. 2. Quia etſi ſponte negligentibus communionem ſit valdè difficile diu omnia peccata mortalia vitare, etiam ſecluſa tranſgreſſione præcepti, ideóque ſæpe cadant: tamen poſſunt iterum per pœnitentiam reſurgere, & ſic tandem ſaluari etiam ſine communione: præſertim ſi iis in fine vitæ ſit impoſsibilis. Quia Deus numquam hominem, quamdiu viuit & ratione vtitur, ita gratia ſua deſtituit, vt reſurgere per pœnitentiam nequeat. quod clariſſimum eſt, quando quis moriturus habet confeſſariũ cui poſsit confiteri. quia tunc facilè per attritionem ſaluatur.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm hoc Sacramentum conuenienter pluribus nominibus nominetur?

52 ARticulo 4. docet, huic Sacramento conuenienter diuerſa tribui nomina, vt eius excellentia & proprietates faciliùs explicentur.

Primò enim, quia eſt cibus animæ noſtræ, di-
Ioan.6. citur *panis viuus de cœlo deſcendens, Ioan.6.*

Secundò, dicitur *ſynaxis* ſiue communio: quia ſignificat vnionem omnium fidelium cũ Chriſto & inter ſe, ratione materiæ, quæ ex multis granis tritici inter ſe vnitis, & vnã maſſam conſtituentibus cõponitur: ſicut fideles cum Chriſto capite vnum corpus myſticum conſtituunt. Quam etiam vnionem hoc Sacramentum inter alia omnia præcipuè cauſat, & auget.

Tertiò, quando datur morituris, dicitur *viaticum*, quia vires & ſumptus ad alteram vitam tranſituris ſuppeditat.

Quartò, dicitur etiam *hoſtia*, quia eſt id quod per ſacrificium incruentum Deo offertur.

Quintò, dicitur *Eucharistia*, quod ſecundùm
D.Thomam idem eſt quod *bona gratia*, quia ſci- D.Thom.
licet continet pignus vitæ æternæ, quæ gratia Dei obtinetur. Vel meliùs *Eucharistia*, id eſt, *gratiarum actio*, quia in gratiarum actionem Deo offertur in ſacrificio Miſſæ.

Sextò, ſingulariter dicitur *myſterium* & *Sacramentum*: quia inter omnia Sacramenta rem maximè arcanam maximúmque myſterium continet.

ARTICVLVS V.

Vtrùm inſtitutio huius Sacramenti fuerit conueniens?

53 ARticulo 5. docet, hoc Sacramentum conuenienter fuiſſe inſtitutum à Chriſto in vltima cœna pridie antequam pateretur. Res non habet difficultatem ſub his terminis propoſita. Eſt tamen aliqua difficultas, Vtrùm hoc Sacramentum fuerit inſtitutũ 13. an 14. die menſis. Sed de hoc agemus commodiùs q. ſequente a.4.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm agnus paſchalis fuerit præcipua figura huius Sacramenti?

54 ARticulo 6. docet, in veteri lege varias huius Sacramenti figuras fuiſſe.

Primò enim ratione materiæ ex qua hoc Sacramentum conficitur, optimè ipſum repræſentabant panis & vinum, quæ Melchiſedec obtulit
Gen.14. Gen.14. Sicut etiam panes propoſitionis qui coram Domino ſabbatho ponebantur, iiſque ſoli
Exod.29. filij Aaron veſcebantur, vt habetur *Exodi 29. v.*
Leuit.24.
Matth.12. *33. & Leuit.24. v.8. & Matth.12. v.4.* per quos ſignificatur regale ſacerdotium Chriſtianorum, quibus ſolis licet de hac menſa, ſiue altari edere,
vt docet *Apoſtolus ad Hebr.13. v.10.* Hebr.13.

Secundò, ratione rei contentæ, ſcilicet Chriſti immolati, repræſentabatur per omnia vetera ſacrificia.

Tertiò, ratione effectus ipſius, qui eſt nutritio ipſius animæ, quam cæleſti dulcedine implet ac reficit, ſignificabatur per manna, quod de

cœlo deſcendens habebat in ſe omnis ſaporis
Sap. 16 ſuauitatem: vt dicitur *Sap. 16. v. 20.*

55 Quartò, Secundùm omnia dicta repræſentatum fuiſſe per agnum paſchalem, qui ratione azymi panis cum quo edebatur, ſignificabat eius materiam. Et quatenus erat agnus immolatus, optimè ſignificabat innocentiſſimam hoſtiam, ſcilicet Chriſtum in hoc Sacramento contentum & immolatum. 3. Quatenus eius ſanguis aſperſus poſtibus domus liberabat habitatores à deuaſtante angelo, & erat ſignum eductionis eorum ex Ægypto; repræſentabat effectum huius Sacramenti, quo præſeruamur à tentationibus, & in libertatem filiorum Dei aſſerimur. Vnde infertur, hunc agnum fuiſſe præcipuam figuram huius Sacramenti.

QVÆSTIO LXXIV.

DE MATERIA EVCHARISTIÆ.

ARTICVLVS I.

Vtrùm materia huius Sacramenti ſit panis & vinum?

1 Florent. ARtic. 1. docet panẽ & vinum eſſe materiã ex qua hoc Sacramẽtũ conficitur. Ita *Florent. in literis Eugenij ad Armenos*. De pane apertè probatur ex facto Chriſti, qui
Matth. 26. Marci 14. Luc. 22. 1. Cor. 11. *Mat. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Corinth. 11.* expreſsè dicitur panẽ conſecraſſe pro materia corporis, & præcepit Apoſtolis vt idem facerent. De vino etiã clarè colligitur ex iiſdem locis, quia Matthæus ſuprà v. 29. poſtquam narraſſet quo modo Chriſtus conſecrarit calicem, ſubdit eũ dixiſſe: *Dico autem vobis, non bibã de hoc genimine vitis vſq; in diem illũ, cùm illud bibã vobiſcum nouũ in regno Patris mei.* Vbi cùm dicit: *de hoc genimine vitis*, ſiue de hoc vino; clarè oſtendit in calice quem iis porrigebat, fuiſſe vinũ. Et quamquam non poſſet hoc ex Euangelio clarè conuinci, ſufficeret tamen ad certam fidem faciendam totius ab initio Eccleſiæ auctoritas: præſertim cùm nullum ſit fundamentum dicendi contrarium. Quare nõ eſt cur multum huic rei probandæ immoremur, præſertim cùm iam nulli omnino, ne quidẽ hæretici, hãc veritatẽ negent.

2 Congruentia huius inſtitutionis eſt, quia hæc materia maximè congruit tum dignitati huius Sacramẽti, tum etiam ad eius effectum ſignificãdum. Primò, quia mundiſſimè in ſacrificio incruento offerri poteſt. Secundò, quia cõmuniſſimè conuiuiis adhiberi ſolita eſt. Vnde aptiſſimè ſignificat ſpirituale illud conuiuiũ, quod Chriſtus nobis in hoc Sacramento exhibet. Tertiò, quia expreſsè valdè ſignificat effectus huius Sacramenti, tum reſpectu Eccleſiæ vniuerſæ, quæ perfectiſſimè per hoc Chriſto capiti vnitur, vnũque enim eo corpus efficit, non ſecus ac ex multis vuis vinum, & ex multis granis vnus panis conficitur: tum etiam reſpectu cuiuſque in particulari; quia hoc Sacramentum confortat vt panis, & recreat vt vinum. Vnde pulcherrimè D. Thomas in ſuo hymno de hoc Sacramento D. Thom. ait: *Dedit*, ſcilicet Chriſtus, *fragilibus corporis ferculum: dedit & triſtibus ſanguinis poculum.* Demum quia panis & vinum ſeorſum conſecrata optimè nobis repræſentant Chriſtum paſſum, eiúſque ſanguinem à corpore ſeparatum. Ideo duplex hæc materia eſt neceſſaria ad eſſentiam ſacrificij, vt dicam q. 83.

Not. aliquos hîc diſputare, Vtrùm vtraque materia ſit de eſſentia huius Sacramenti? Sed ſi 3 agamus de ſolo Sacramento, facilis eſt reſponſio ex iis quæ diximus q. 73. a. 2. vbi oſtendi ſub ſingulis ſpeciebus hoc Sacramentum eſſe perfectum & integrum quoad rem contentam & ſignificatam tam in ratione conuiuij, quàm in ratione perfectæ virtutis & efficaciæ conferendi ſuum effectum, quia Chriſtus integerrimè ſub ſingulis continetur: vt docet *Trident. ſeſſ. 13. can. 3.* Trident. Quamuis in modo perfectè repræſentandi integrum conuiuium, Sacramentum non ſit ita perfectum ſub vna ſpecie, ideóque ad hoc eſſentialiter requirit vtramque materiam.

Quòd ſi verò agamus de conſecratione huius Sacramenti, etſi validè vna materia poſſit conſecrari ſine altera (vt dicemus q. 78. a. 6.) quia hæc conſecratio ita eſt inſtituta à Chriſto, vt ſimul ſit etiam ſacrificium, quod eſſentialiter conſecrationem vtriuſque materiæ requirit: hinc fit vt iure diuino nunquam poſſit vna ſine altera conſecrari, vt dicemus q. 83.

ARTICVLVS II.

Vtrùm requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius Sacramenti?

4 ARticulo 2. docet panem & vinũ in quantauis magna quantitate conſecrari poſſe: vt ſi eſſet ingens tumulus panum, aut penuariũ plenum vino.

Probat hoc D. Thomas primò, Quia materia huius Sacramẽti poteſt conſecrari in quantumcumque

cumque parua quantitate. Ergo etiam in quantumcumque magna, quia eſt eadem ratio.

Secundò, quia hoc Sacramentum eſt inſtitutum ad vſum omnium fidelium qui eſſe poſſunt, qui cùm non ſint determinato numero, nec etiam materia huius Sacramenti ſecundùm magnitudinem eſt determinata.

5 Prob. concl. 3. quia neque ex parte materiæ, nec ex parte poteſtatis miniſtri poteſt dari tanta quantitas, quæ non poſſit maior conſecrari; neque eſt alia ratio cur quantitas materiæ conſecrabilis ſit limitanda. Ergo nullo modo eſt limitanda. Anteced. Prob. quia quantumcumque ſit multum panis aut vini, ſemper eſt verus panis, & verum vinum, & conſequenter vera materia huius Sacramenti. Item cùm ſacerdos ſit tantum moralis cauſa conuerſionis panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, nec aliud debeat phyſicè facere quàm pronuntiare formam; æquè facilè poterit conſecrare magnam materiam quàm paruam, & conſequenter nulla poterit dari tanta, quæ ſuperet eius poteſtatem. multò minùs poterit ſuperare poteſtatem diuinam, quæ eſt abſolutè infinita.

6 Nota 1. D. Thomam hîc non diſputare quid licitè poſsit fieri, ſed quid validè poſſit fieri. Nã certum eſt grauiter peccaturum, qui tam ingentem materiæ quantitatem, v. c. mille ingentes panes, aut integrum vas vini conſecraret. Quia non poſſet tunc Sacramentum ſecundùm ſuam exigentiam & Eccleſiæ ritum reuerenter ac decenter conſumi. Sed inde non ſequitur, talem conſecrationem fore inualidam. Quia aliàs ſacerdos, qui habitaret inter barbaros, vbi non eſſent niſi duo vel tres fideles, ſi vellet ſimul conſecrare duo vel tria millia hoſtiarum, inualidè id faceret; quia non poſſent decenter conſumi à tam paucis. quod eſt apertè falſum.

D. Thom.

7 Nota 2. Quod dicit D. Thomas quantumcumque magnam vel paruam materiam poſſe conſecrari; intelligendum eſſe præcisè quantum eſt ex parte materię niſi aliunde oriatur aliquod impedimentum, vt v. c. quòd ratione magnitudinis non poſſit tota ſimul eſſe præſens ſacerdoti: aut ratione paruitatis non poſsit eſſe demonſtrabilis. Quare vt tota hæc materia poſsit facilius cognoſci, quærendum nobis hîc eſt, qualis pręſentia requiratur, vt materia poſsit cõſecrari.

D. Thom.

DVBIVM I.

Qualis præſentia materiæ requiratur, vt poſsit validè conſecrari?

8 CONCL. Vt validè aliqua materia conſecretur, debet ſacerdoti ita eſſe præſens, vt ab eo poſsit ſecundùm communẽ modum loquẽdi, verè & propriè deſignari per pronomen *hic*, vel *hoc*, prout in forma ponitur; ita vt forma ex vi ſuæ ſignificationis intelligatur ſuper eam materiam cadere, eámque determinatè ſignificare. Ita *Soto in 4. d. 9. a. 2. Durandus ibi q. 6. Candel. aureum de Vener. Euchariſtia. n. 50.* & alij cõmuniter: quamuis multi non ita exactè ſe explicent. Et etiam per ſe patet: quia formæ Sacramentorũ in proprio & communi ſenſu debẽt eſſe veræ: non eſſent autem hoc modo veræ, niſi materia dicto modo eſſet præſens. Confir. quia aliàs poſſem validè conſecrare hoſtias in alia vrbe poſitas. quod tamen apertè abſurdum eſt.

Soto. Durand. Candel. aureum.

Obijcies 1. Pronomen *hoc*, non ſemper ſignificat rem aliquam realiter præſentem; nam à Dialecticis ſæpe ſumitur ad ſignificandam rẽ, quam ſolo intellectu fingimus præſentẽ: ergo ad veritatẽ formæ nõ eſt neceſſaria realis materiæ præſentia. Secundò, forma huius Sacramenti non neceſſariò accipitur formaliter & aſſertiuè, ſed poteſt accipi ſolùm materialiter ſiue recitatiuè, vt aiunt. Atqui tunc erit vera, etiamſi nulla materia eſſet præſens. Ergo hoc non eſt neceſſariũ. Tertiò, ſi deberet eſſe præſens celebranti, hoc ideo eſſet neceſſariũ vt aliquo ſenſu perciperetur: ſed hoc non eſt verum; quia ſacerdos cæcus poſſet cõſecrare hoſtiam ante ſe poſitam, quam nullo ſenſu perciperet; & ſimiliter validè conſecramus hoſtias in pyxide coram nobis poſita clauſas. Ergo non eſt neceſſaria aliqua præſentia. 9

Etſi communiter Doctores, vt dixi, requirant aliquam præſentiã materiæ: tamen ob dicta argumenta variant qualis præſentia requiratur: multiq; videntur requirere vt materia obiectiuè celebrãti ſit ita præſens, vt aliquo ſenſu eam percipiat, & in hanc ſententiam videtur inclinare *Sotus ſuprà in reſponſione ad tertiũ.* Vbi planè indicat pronomen *hoc* talem præſentiam ſignificare: addit tamen non eſſe abſolutè neceſſariã vt quis validè conſecret: vnde ſatis ambiguè loquitur. Sed nec talis præſentia ſemper ſufficit, nec per pronomen *hoc* ſignificatur, vt ſtatim videbimus: imò licitè ſæpe ſacerdos cõſecrat materiã, quam dum conſecrat nullo ſenſu percipit, vt fit dum conſecrat hoſtias ante ſe in pyxide, vel etiam ſuper corporale poſitas, legitq; verba conſecrationis ex libro: quo caſu ſæpe nullo modo videt eas hoſtias: nec vllo alio ſenſu eas percipit. Nec refert quòd antè eas viderit, aut etiã tetigerit. quia requiritur actualis præſentia dum forma pronũtiatur, & præcedens eſt impertinẽs. Quare ſi hęc præſentia conſiſteret in eo quòd hoſtiæ aliquo ſenſu à celebrante perciperentur, talis in dicto caſu eas non cõſecraret, quod eſt apertè falſum. 10

Sotus

Licitè conſecratur materia quæ nullo ſenſu percipitur.

Pro reſolutione Nota 1. Dialecticos ſæpe vti his vocabulis, *hic, hæc, hoc*, minùs propriè: non vt certam rem demonſtrent, ſed vt ſignificent nomen cui præponũtur accipi pro re ſingulari, vbicunq; illa ſit, & ſiue actu ſit in rerum natura, ſiue non ſit: ſed, vt dixi, minùs propriè: nam propriè & ſecundùm communẽ modum loquendi, cùm ſint pronomina demonſtratiua, ſignificant rem aliquam præſentem, & ſenſu perceptibilẽ. Vnde ſequitur, quando dico, *hoc eſt tale quid*, per hæc verba ſignificari me aliquid demonſtrare, non mihi (nec enim nobis ipſis ſolemus aliquid demõſtrare) ſed alteri. Vnde vlteriùs ſequitur non eſſe neceſſe, vt ego rẽ illã aliquo ſenſu percipiã, ſed vt alter eam percipiat, cui eã demonſtro. 11

Quod demonſtro, nõ mihi ſed alteri debet eſſe perceptibile.

Nota 2. Cùm verba inſtituta ſint, vt per eã conceptus mentis alijs indicemus, vt finem ad quẽ primò inſtituta ſunt, obtineant, eſſe neceſſarium vt aliquis nos loquentes intelligat. Hoc tamen non eſt neceſſarium vt verè dicamur loqui, & aliquid enuntiare: ſed ad hoc ſufficit vt verba noſtra ſint verè ſignificatiua & enun-

Quid requiratur vt oratio demonſtratiua ſit vera.

tiatiua, etſi ea nemo audiat. Et ſimili ratione vt aliqua oratio demonſtratiua ſit verè talis ac abſolutè vera; non eſt opus vt aliquis aduertat quid per eam deſignem, aut de quo aliquid enuntiem: ſed ſufficit quòd ſit talis, vt in his circumſtantiis, rem aliquã certam, de qua aliquid enuntio, quantum eſt ex ſe, ita deſignet, vt ſi aliquis me audiret loquentem, & ſermonem intelligeret, poſſet facilè concipere, de qua re in particulari illud enuntiem. Hinc dum intendo digitum in Petrum & dico, Iſte eſt doctus: hac oratione verè & determinatè ſignifico Petro doctrinam ineſſe, etſi nemo me audiat. Et falſa eſſet oratio, ſi aut Petrus non eſſet doctus: aut ſi intenderem digitum in eum locum vbi nemo omnino eſſet, etiamſi eſſet aliquis in altera parte vrbis, quem intenderem deſignare. quia talis hac ratione non eſt hîc & nunc deſignabilis, cùm tamen ſignificem me certum aliquem deſignare.

13 Nota 3. Cùm ſacramenta ſint à Chriſto inſtituta, vt ſint ſigna non angelica ſed humana, vt forma conſecrationis ſit vera, particulam *hoc*, debere deſignare rem certam eo modo vt poſſit ab hominibus hîc & nunc percipi quid per eam deſignetur, etſi non omnino diſtinctè.

14 Nota 4. Pronomina demonſtratiua ratione circumſtantiarum ſæpe determinari, vt varia ſignificent: & vt modò ſtrictiùs, modò latiùs ſumantur, ac modò maiorem, modò minorem rei deſignatæ præſentiam requirant. Hinc ſi digitum intendam in aliquid remotum, quod obſcurè nobis apparet, rectè dico mihi aſtanti, Hoc quod ibi vides eſt talis ciuitas. Item ſi exiſtens in Hiſpania aut Francia dicam: Hoc regnũ eſt valdè potens; particula *hoc* totum regnum deſignat. Item ſi nominando conſequenter duos exiſtentes in Iaponia, aut qui vixerint ante mille annos, dicam: Hic illo habetur doctior, *hic* deſignat ſecundò nominatum, *illo* primò nominatum. Ratio eſt, quia per eiuſmodi vel deſignationem vel nominationem res in ſe abſens per aliquod ſignum ſenſibile nobis fit aliquo modo præſens ac demonſtrabilis per illas particulas.

Verba ratione circumſtantiarum variè determinantur.

15 Hinc ſequitur primò, Quando pronomina illa abſolutè proferuntur ſine alia externa materiæ deſignatione (vt fit in formis conſecrationis) requirere omnimodam rei deſignatæ præſentiam, ita vt ſeipſam ſenſibus ingerendo, per ſe determinent intellectum vt concipiat eam dictis particulis deſignari. quod maximè verum eſt in particula *hic* ſiue *hoc*, quæ ſignificat maiorem rei deſignatæ præſentiam, quàm particula *iſtud* ſiue *illud*. Hinc ſi dicam, Petrus & Ioannes cucurrerunt ad monumentum, ſed hic cucurrit citiùs, ille tamen prior intrauit: *hic* refert vltimò nominatum, ſiue Ioannem tanquam propinquiorem: *ille* primò nominatum. Hinc etiam oſtendens eminus ciuitatem aliquam meliùs dico: Iſta ciuitas, quàm hæc ciuitas ita vocatur, &c.

16 Sequitur 2. Quando dictæ particulæ ita abſolutè proferuntur, nec adhibentur aliquæ aliæ circumſtantiæ quibus intellectus audientes poſſit excitari, vt ſtatim concipiat qui deſignent; vt oratio ſit vera, ſiue vt illæ hîc & nunc verè rẽ certam deſignent, hanc debere ita eſſe præſentem vt ſtatim in oculos incurrat, atque ita intellectum excitet, vt concipiat eam deſignari. quia aliàs illæ particulæ non poterunt hîc & nunc determinare intellectum audientis, vt rem certam concipiat; atque ita nullam rem certam verè deſignabunt.

Nota 5. Non eſſe neceſſe vt res ipſa in ſe videatur, aut videri poſſit, ſed ſufficere vt videatur in re eam continente, ad quod requiritur, vt hęc ſit talis quæ ex communi vſu ſolet deſtinari ad eiuſmodi res continendas: ita vt ea viſa in his circumſtantiis facilè concipiam tale quid in ea contineri. Hinc oſtendendo burſam plenam auro, vſitatiſſimo loquendi modo verè dico, Hoc eſt aurum. Secùs ſi id dicam oſtendendo ſtatuam lapideam, concauam & plenam auro. hinc ſi ſacerdos dum pronuntiat formam corporis ſimul coram ſe habeat calicem cum vino, & pyxidem etiam clauſam cum hoſtiis, omnes facilè intelligent particulam *hoc* deſignare contentum in pyxide, non autem in calice: idemque eſſet ſi calix plenus hoſtiis poneretur iuxta alium calicem. quia ex communi vſu calix ita poſitus ſuper corporale ſolet continere hoſtias. 17

Res poteſt demonſtrari in contento.

Nota 6. Præter rationem ipſius formæ ex alio etiam capite requiri vt materia ſit præſens conſecranti. quia ſcilicet hęc conſecratio ex inſtitutione Chriſti neceſſariò eſt talis, vt poſſit habẽre rationem ſacrificij; ideóque eſſentialiter requirit talem præſentiam materiæ qualis eſt neceſſaria, vt verum poſſit offerri ſacrificium. Omne autem ſacrificium hactenus à Deo inſtitutum neceſſariò exegit, vt hoſtia eſſet realiter ſacrificanti præſens. 18

Materia debet eſſe præſens conſecranti vt habeat rationem ſacrificij.

Ex his omnibus infertur primò Sacerdotem non poſſe conſecrare hoſtiam poſitam retro parietem, quia hæc non poteſt ab eo per formam ſenſibiliter deſignari, vt patet ex 4. & 5. notabili. 19

Sacerdos non poteſt conſecrare hoſtiam poſitam ab altera parte parietis.

Dices, Etſi non poſſit deſignari per formam ordinariam, poterit tamen deſignari ſi dicat: *hoc quod eſt ſupra menſam in tali cubiculo, eſt corpus meũ.*

Reſp. Quidquid ſit de aſſumpto, hanc formam non eſſe validam. quia non eſt perfectè ſynonyma ei quam Chriſtus inſtituit, quæ non deſignat ſolùm in genere corpus Chriſti eſſe ſub aliquibus ſpeciebus, ſed per modum hoſtiæ eſſe ſub ſpeciebus realiter ſacerdoti pręſentibus, idque eſſentialiter, vt patet ex 6. notabili.

Infertur 2. Sacerdotem non poſſe conſecrare omnem panem in vaſto loco, v. g. in foro diuerſis locis poſitum: aut etiam panem retro ſe poſitum. quia hi panes non poſſunt ſufficienter deſignari per formam, quæ vt patet ex dictis, deſignat rem planè præſentem propinquam, & circam ſacerdote poſitam. Quod vel inde etiam patet, quia quæ vel retro nos ſunt, vel paulo remotiora, nunquam ſolemus demonſtrare niſi vel verbis eorum locum deſcribendo, vel digitum in ea intendendo: & eſt omnino neceſſarium. quia aliàs ſi vellemus ea deſignare ſolùm dicendo, Hoc eſt tale vel tale, nemo facilè poſſet concipere qua de re loqueremur. 20

Nec omnem panem poſitum in vaſto loco.

Dices, Saltem poſſet quis conſecrare panem ita remotum, vel retro ſe poſitum intendendo digitum in eum: quia tunc per particulam *hoc* ſufficienter deſignaretur. 21

Reſp.

Reſp. negando aſſumptum. Quia illa forma includeret illum geſtum tanquam quandam artificialem locutionē & ſui partem, ſine quo non haberet perfectum ſenſum: formæ autem Sacramentorũ (excepto matrimonio) neceſſariò conſtãt ſolis verbis propriè dictis: nec poſſunt proferri partim verbis, partim geſtibus aut ſcripto.

22 Infertur 3. Idem ob eandem rationem dicendum eſſe de pane latente ſub mappa altaris, vel corporali, vel clauſo in tabernaculo. quia particula *hoc* nudè poſita non poteſt eum ſufficienter deſignare.

Nec latentem ſub mappa.

Infertur 4. Si eſſet tam ingens panis, vel panum cumulus, aut lacus vini, vt per plurima milliaria protenderetur, aut longius quàm viſus poſſet ferre, non poſſe ſimul totum ab vno ſacerdote conſecrari, ſed tantùm ſecundùm aliquam ſui partem. quia verè non eſt ei ſecundùm ſe totum præſens, ſed tantùm ſecundùm partem ſui. Et quamuis poſſit ſufficienter deſignari ſi diceretur: Hic cumulus panum, vel hic lacus vini, non tamen per ſolam particulam *hoc*. Quod vel inde patet, quia ſi aſtans tali cumulo, vel lacui dicerem alteri, Hoc eſt panis vel hoc eſt vinum, eſſet vera propoſitio, ſi ſola illa pars quam videremus eſſet panis vel vinum, & reliqua quę eſſet centuplo maior, conſtaret alia materia. Et rurſum eſſet falſa, ſi pars mihi obiecta non eſſet panis vel vinum; & reliquum totum eſſet panis aut vinum. Secus eſſet ſi dicerem: Iſte lacus eſt vinum: vel Ille cumulus eſt panis. tunc enim ad veritatem propoſitionis requireretur ac ſufficeret vt longè maior pars eſſet panis vel vinum, ſiue hæc pars eſſet mihi proximè obiecta, ſiue non. Quanta autem pars talis cumuli, aut lacus poſſet ſimul ab vno conſecrari, difficile eſt dicere, nec eſt operæpretiũ ſubtiliùs diſputare, cùm ſit caſus omnino fictus, qui nunquam poſſit accidere.

23 Infertur 5. Sacerdotem validè conſecrare hoſtias ſuper altari poſitas in pyxide etiam clauſa. quia per ipſam pyxidem eas continentem ſatis parent aſpectui, vt poſſint per particulam *hoc* deſignari. Patet ex notabili 6. Idem etiam potiore ratione dicendum de hoſtiis quę in magno cumulo ſuper corporali poſito ab aliis planè teguntur. Nã etſi hę ſecundùm ſe immediatè cerni nequeant: ſatis tamen ſunt præſentes ratione totius cumuli, cuius ſunt pars, qui ſecundùm vſitatum loquendi modum totus ſacerdoti præſens, eiúſque aſpectui obiectus eſt.

Validè conſecrãtur hoſtiæ clauſæ in pyxide.

24 Infertur 6. Etſi poſſint fingi multi caſus, in quibus eſſet dubium an valida ſit conſecratio: in communi tamen Eccleſiæ praxi, ex hac parte nullum poſſe occurrere, modò ſit ſufficiens in celebrante intentio. quia non ſolemus vnquam aliquid conſecrare, niſi coram nobis in altari poſitum: & grauiter peccaret qui aliter faceret.

25 Ad primam obiectionē ſuprà poſitam Reſp. negando conſequentiam. Quia quando particula *hoc*, vel *hic*, ponitur ſine circumſtantiis eam ad aliud ſignificandum determinantibus (vt fit in forma conſecrationis) ſemper deſignat rem realiter præſentem, vt patet ex dictis.

Ad ſecundam neganda eſt maior, vt pluribus oſtendam q. 78. a. 2.

Ad tertiam nego maiorem, nec enim eſt neceſſarium vt materia actu aliquo ſenſu percipiatur, ſed vt poſſit percipi, quantum eſt ex parte ſua: vt patet ex notabili 3.

DVBIVM II.

Vtrùm quæuis materia, quantumuis parua poſſit conſecrari?

NOta primò, Nullum Catholicum ambigere, quin in tota hoſtia omnes omnino panis particulæ quantumcunque paruæ verè conſecrentur. Hoc enim apertè conſtat ex definitione *Trident. ſeſſ. 13. c. 4. & can. 3. & 4.* ſed diſputamus hìc, Vtrum huiuſmodi particulæ poſſint ſeparatim conſecrari. 26

Trident.

Nota ſecundò, Nos hic non diſputare Vtrùm quæuis particulæ panis & vini quantumcumq; paruæ poſſint ſeparatim à toto conſeruari (hoc enim ad hunc locum non ſpectat) ſed poſito quòd ſiue naturaliter, ſiue ſupernaturaliter ſub talibus particulis ſeparatis natura panis & vini conſeruetur, Vtrùm ita poſſint validè conſecrari? Qua in re ſatis conſtat inter Doctores, poſſe validè conſecrari quamdiu viſibiles ſunt: ſed difficultas eſt, Vtrùm poſſint conſecrari quando ob exiguitatem ſunt inuiſibiles, ſi ſciantur per reuelationem, aut alio modo certò ibi eſſe. 27

Soto in 4. d. 9 a. 2. cum quibuſdam aliis id affirmat. Ratio ipſius eſt. quia vt Sacerdos poſſit hoſtiam conſecrare, non eſt opus vt poſſit eam videre; cùm ſacerdos cæcus poſſit validè conſecrare. Quòd autem aliquis alius poſſit eam videre, ait nihil facere ad rem.

Soto.

CONCLVS. Verius eſt eiuſmodi particulas ita paruas vt ab hominibus etiam acutiſſimum viſum habentibus videri nequeant, non poſſe ſeparatim conſecrari. 28

Ratio eſt, quia nullo modo poſſunt demonſtrari aut deſignari per particulã *hoc*, quod tamē eſt neceſſarium vt ſint conſecrabiles: vt patet ex dictis dub. præcedenti. Secùs autem eſt, quando ſunt coniunctæ toti. quia tunc vnà cum eo ſunt viſibiles & demonſtrabiles.

Nihil poteſt conſecrari quod nõ ſit demonſtrabile.

Ad rationem Soti Reſp. Non eſſe neceſſe vt materia conſecrationis poſſit à conſecrante percipi ſenſu: ſed ſufficit vt ſit ei ſufficienter præſens, & poſſit ab aliis percipi, ſi qui integris ſenſibus eſſent præſentes: vt patet ex dub. 1. notab. primo & ſecundo.

Sotus.

Obiicies primò, Per accidens eſt huic particulæ quòd non ſit viſibilis ratione ſuæ paruitatis. Nam alias ratione naturæ ſuæ & ſpeciei eſt viſibilis. Atqui hoc ſufficit vt poſſit conſecrari. Ergo eſt conſecrabilis. 29

Reſp. negando minorem. quia vt materia ſit conſecrabilis debet hìc & nunc eſſe demonſtrabilis per Sacerdotem. Nam aliàs hoſtia in alio cubiculo, vel etiam in alia parte orbis poſita poſſet conſecrari, cùm ſolùm per accidens ratione diſtantiæ non poſſit à ſacerdote demonſtrari. 30

Obiicies ſecundò, Si talis aliqua particula poſt conſecrationem ſepararetur, maneret conſecrata, eſſétque ſub ea corpus Chriſti. ergo poterit ſeparatim conſecrari. Probatur conſequen-

 tia.

tia. Quia non minùs eſt de ratione Sacramenti, vt ſit ſignum viſibile, quàm ſit de ratione materiæ conſecrationis, vt ſit demonſtrabilis.

Reſp. negando conſequentiam. quia plus requiritur vt aliquid poſſit acquirere conſecrationem, quàm vt poſſit eam conſeruare. Sic anima ſeparata à corpore reſeruat conſecrationem & characterem ſacramentalem; non tamen poteſt hæc acquirere.

Ad prob. nego aſſumptum. Quia propriè loquendo Sacramentū non eſt neceſſariò ſignum viſibile, ſed ſufficit, quòd ſit perceptibile aliquo ſenſu. Nam matrimonium ſolo auditu poteſt percipi. Quare etſi illæ particulæ non ſint propriè viſibiles, poſſent tamen aliquo ſenſu, v. c. guſtu vel tactu percipi: & ſic vnà cum corpore Chriſti verum conſtituere Sacramentum. Materia autem conſecrationis debet eſſe propriè viſibilis. quia aliàs demonſtrari, ac per formam deſignari non poſſet; vt patet ex dubio 1. notabili 4.

DVBIVM III.

Vtrùm materia conſecranda debeat determinari per intentionem conſecrantis?

31 HÆc difficultas ſpectat potiùs ad intentionem conſecrantis, quam ad materiam conſecrandam. Quæritur enim Vtrùm conſecrans debeat intendere conſecrare certam aliquam ac determinatam materiam: an verò ſufficiat velle conſecrare in confuſo vnam ſolam hoſtiam ex iis quæ ſunt in altari, nullam certá determinando. Quare ſufficienter poterat videri explicata in q. 64. a. 8. dub. 4. Vbi generatim oſtendi, intentionem miniſtri Sacramenti debere ferri circa rem determinatam. Sed quia in hac materia ſunt quædam ſingulares difficultates, breuiter nobis explicandæ ſunt.

32 CONCLVS. Cōſecrans ſolam illam materiam conſecrat, quam determinatè intendit conſecrare: ideóque ſi nullam determinatè conſecrare intendat, nihil efficiet. Ita *Richar. d. 10. a. 7. q. 2. Duran. d. 11. q. 7. Suar. diſp. 43. ſect. 6.*

Richard. Durand. Suarez. Determinata miniſtri intentio eſt eſſentialis conſecrationi *Florent.*

Eſtque communis Doctorum. Prob. quia intentio Miniſtri eſt de eſſentia confectionis Sacramenti. ita vt hoc confici nequeat, niſi Miniſter hoc intendat conficere: vt patet ex *Florentino in litteris Eugenij*, & fusè oſtendi q. 64. a. 8. dubio 1. Cùm igitur confectio huius Sacramenti conſiſtat in conſecratione materiæ; ſequitur ſacerdotem non alias hoſtias conſecrare, quàm quas intendit conſecrare. Item ſicut omnis actio tranſiens neceſſariò verſatur circa rem determinatam: ita omnis intentio practica dirigens talem actionem debet verſari circa rem determinatam.

33 Hinc ſequitur primò, Sacerdotem habentem nouem hoſtias ante ſe, & volentem ex iis tātùm octo conſecrare, ſi certas deſignet quas intendat conſecrare, has ſolas conſecrare, & aliam non conſecrare: ſi autem velit tantùm octo conſecrare in confuſo nullas certas deſignando, nullam omnino conſecrare. quia conſecratio ex ipſius intentione hoc caſu nō fertur circa materiam determinatam, atque ita deeſt legitima intentio. Et confirmatur. quia eo caſu nulla eſſet ratio cur vna magis eſſet conſecrata, quàm alia: ergo vel omnes eſſent conſecratæ, quod apertè falſum eſt, vel nulla. Quòd enim aliqui dicunt illam ſolam eo caſu non conſecrandam, quæ infra alias, aut remotiſſimè à ſacerdote ponitur: & ſine fundamēto dicitur, & nihil facit ad rem, quia fieri poſſet vt nulla hoſtia eſſet infra alias, aut remotiſſima à ſacerdote; vt ſi plures eſſent æqualiter omnino remotæ. & tunc eadem rediret difficultas.

Dices primò, Omnes illæ hoſtiæ æqualiter à forma deſignantur: Ergo vel omnes conſecrantur, vel nullæ. Reſp. negando conſequentiam. Tantùm enim inde ſequitur, omnes æqualiter conſecrari quantum eſt ex vi ſignificationis & prolationis ipſius formæ, ſed circa quaſdá deeſt intentio, defectu cuius non conſecrantur. Vnde ſequitur grauiter peccare qui ita conſecrat. quia ex parte quaſi falſificat formam, quæ quantum eſt ex parte ſua ſignificat omnes hoſtias conſecrari. Vide dicta q. 64. a. 8 dub. 4. 34

Dices ſecundò, Hinc ſequitur eum qui habet duas hoſtias in manu vel ſuper patena, & credit tantùm eſſe vnam, tantum vnam conſecraturum. quod videtur abſurdum. Reſp. negando ſequi, ſi modò talis habeat intentionem, quam communiter ſacerdotes habent, ſcilicet conſecrandi totam illam materiam conſecrabilem quam habent in manibus, aut ante ſe ſuper corporale poſitam. Hæc enim communis eſt & legitima intentio, niſi reſtringatur; quod fieri non debet ſine neceſſitate, quæ communiter non occurrit. 35

Sequitur 2. Sacerdotem etſi cum graui peccato, validè tamen, poſſe conſecrare ſolam mediam, aut tertiam partem hoſtiæ, ſi hoc intendat, & mente certam partem deſignet quam velit conſecrare. Quòd ſi nullam partem deſignaret, nihil efficeret. 36

Validè, ſed ſacrilegè qui ſolā hoſtiæ parté conſecrat.

Dices hinc ſequi, Sacerdotem poſſe conſecrare infinitas tertias partes proportionales vnius hoſtiæ inter ſe diſtinctas, vt aliæ duæ tertiæ non conſecrarentur: ſi nimirum conciperet hoſtiam quaſi per intellectū diuinum diuiſam in tot partes tertias proportionales, in quot per Dei potentiam eſt diuiſibilis, quæ ſunt infinitæ, & à Deo ante actualem diuiſionem omnes cognoſcuntur: & ex his ſingulis intenderet certam aliquam tertiá partem conſecrare. Citatur pro hac ſententia *Maior in 4. d. 13. q. 2. in fine.* ſed ipſe ibi contrarium docet, & bene. nam iſte diſcurſus inuoluit apertam implicantiam: ſcilicet hoſtiam per intellectum diuinum eſſe diuiſam in tot partes proportionales, in quot diuiſibilis eſt, & tamen ſingulas adhuc diuidi in tres partes, quod ſupponit nullas antè tantum fuiſſe diuiſas, quā-tum diuidi poterant. Quare dicendum eſt, talem nihil omnino effecturum. quia non intenderet aliquas partes determinatas conſecrare. quia illę proportionales non ſunt determinatæ.

Maior.

Nota 1. Vt aliquis ita ex decem v. c. hoſtiis tantùm quinque conſecret, debere priùs mente determinare quas in particulari velit cōſecrare. aliàs ipſius intentio eſſet confuſa. Nec ſufficit 37

enim

eum velle eas conſecrare, quas Paulus poſtea deſignabit, quia ſic confectio Sacramenti penderet à conditione futura. quod fieri nequit, vt dixi qu 64.a.8. dub. 2 Credo tamen valituram conſecrationem ſi intenderet conſecrare eas, quas Paulus iam antè mente deſignaſſet, quia tunc certas aliquas intendit conſecrare, etſi ſibi incognitas, notas tamen Deo. Sed talia fierent cum ingenti ſacrilegio.

38 Nota 2.ex dictis q.64.a 8. dub. 2. hanc determinationem materiæ non debere eſſe actualem, ſed ſufficere virtualem aut implicitam, qualem habet quiuis ſacerdos conſecrandi tam hoſtiam quam tenet manu, quàm eas quas videt coram ſe cõſecrandas iacere in corporali, hoc ipſo quo intendit legitimè, & prout præſentes circũſtantiæ exigunt, celebrare. Hoc ipſo enim quo & ſcit illas hoſtias ſibi eſſe conſecrandas, & vult dicto modo celebrare, vult implicitè eas hoſtias conſecrare, niſi voluntatem ſuam reſtringat. Sed tũc non vellet celebrare prout præſentes circumſtantiæ exigunt.

Determinatio virtualis ſufficit.

39 Quòd ſi tamen ei omnino inſcio eſſent appoſitæ aliquæ hoſtiæ conſecrandæ, non poſſet cenſeri has velle conſecrare, etſi eſſent poſitæ in corporali. quia voluntas non poteſt ferri in omnino incognitum. Intentio autem conſecrandi, quæ includitur præciſè in voluntate celebrandi ſacrum, tantùm neceſſariò fertur circa materiam quam manibus tenet tempore conſecrationis: vel quæ eſt in calice: niſi aliquæ circumſtantiæ cogant eam ad alia extendi. Ad quod neceſſarium eſt vt hæ ſint cognitæ à ſacerdote, quia intentio non fertur in omnino incognitum.

40 Diſputant autem hic aliqui, Vtrùm ſacerdos verè conſecret hoſtias coram ſe in altari in pyxide poſitas, quas initio quidem ſacri ſciuit ibi poſitas eſſe, poſtea tamen tempore conſecrationis nullo modo earum recordatur. Quidam id negant. Quia talis tunc nec habet actu explicatam voluntatem conſecrandi illas hoſtias, vt per ſe patet: nec virtualem, quia tunc, vt patet ex dictis q.64.a.8. dub. 2. pronuntiatio formæ deberet mediatè procedere ex actuali voluntate conſecrandi illas hoſtias. quod tamen dici nequit, quia pronuntiatio formæ ſolùm fit ex voluntate celebrandi, ad quod ſufficit conſecratio vnius hoſtiæ, quam ſacerdos manu tenet. Nec etiam dici poteſt quòd voluntas debitè celebrandi hic & nunc implicitè includat voluntatem conſecrandi illas paruas hoſtias: quia hoc tantùm dici poteſt, quando celebrans ſcit eas paruas hoſtias ibi eſſe.

41 Sed dicendum eſt, quando Sacerdos priùs ſciuit eas hoſtias ibi eſſe poſitas, & habuit ſaltem implicitam voluntatem eas conſecrandi iuxta dicta ſuprà; ipſum eas verè conſecrare, etiamſi tempore conſecrationis earum nullo modo meminerit, quia voluntas illa eas conſecrandi virtualiter perſeuerat. Ita *Angelus verbo Euchariſtia, n.27. Nauar. c.25.n.91.* vbi citat Sotum & Paoormitan. & alij Prob. Quia ideo voluntas conſecrandi vnam hoſtiam virtualiter perſeuerat in omnino diſtracto, & non cogitáte ſe conſecrare, quia ex tali voluntate actuali initio ipſe incepit ſacrum, idémque ſine interruptione continuauit; ideóque omnes ſequentes actiones vere dicuntur ex illa prima volũtate conſecrandi procedere, illaque in his dicitur virtute perſeuerare. Atqui in dicto caſu eodem modo ſacerdos incepit ſuum ſacrum, vel aliquam illius partem ex vera voluntate conſecrandi omnes illas hoſtias, illúdque deinde ſine interruptione continuauit vſque ad conſecrationem. Ergo ſimili ratione omnes actiones ſequẽtes eam voluntatem, ipſáque etiam conſecratio virtute ex illa voluntate procedunt. Vnde patet reſponſio ad argumentum contrarium. Negandum enim eſt hic non eſſe veram virtualem voluntatem conſecrandi illas paruas hoſtias, aut illas actiones externas non procedere ex illa præcedente actuali voluntate illas conſecrandi.

Validè conſecras hoſtias de quibus actu nõ cogitas.

Angelus. Nauarr. Sotus. Panormit.

Dices, Actiones externæ eodem modo procederent, etſi non eſſet illa voluntas conſecrandi illas hoſtias. Ergo ex illa non procedunt. 42

Reſp. negando conſequentiã. quia etſi quoad eſſe materiale illæ actiones eodem modo procederent, non tamen quoad eſſe formale & morale, ſiue quatenus ſunt actus liberi & humani. Cùm enim hoc eſſe pendeat ab intentione, cùm in vtroque caſu procedant à diuerſa intentione, etiam habent diuerſum tale eſſe.

Tandem vt plenior huius materiæ ſit cognitio, Nota legitimam intentionem conſecrationis calicis, ſecundùm communem & optimam praxim, ferri ſolùm circa omnem humorem cõſecrabilem qui in calice per modum continui, aut quaſi continui continetur, vt comprehendat etiam aquã vino permiſtam (quæ etſi in vinum non conuertatur, vt infrà dicemus, verè conſecrari poteſt) & guttas vini quæ proximè continuo liquori calici intrinſecus adhærent, ita vt parua calicis agitatione reliquo vino miſceãtur. Tales enim guttas vini vel priùs abſtergi vel cũ reliquo vino conſecrari omnino expedit, ne materia non conſecrata miſceatur conſecratæ. Quare niſi conſecrans aliud expreſsè intendat, cenſetur communiter hanc totam materiam, & nullam aliam conſecrare: & conſequenter nec guttas remotiores circa extremum labium calici adhærentes. Quamuis magis expediat priùs omnes guttas præſertim remotas abſtergere: & tũc ſimpliciter omnem materiam conſecrabilem, quæ eſt in calice, conſecrare. De guttis autem exteriùs calici adhærentibus nihil laborandum eſt. quia nemo (niſi id expreſsè intendat, quod cum iniuria Sacramenti fieret) cenſetur eas velle conſecrare. 43

Qualis debeat eſſe intentio in conſecratione calicis.

ARTI

ARTICVLVS III.

Vtrùm requiratur ad materiam huius Sacramenti, quòd ſit panis triticeus?

44 ARticulo 3 docet materiam huius Sacramẽti neceſſariò eſſe panem triticeum.

Nota, conſtare quidem inter omnes Doctores, materiam ex qua hoc Sacramentum conficitur, neceſſariò debere eſſe panem. Apertè enim conſtat ex Euangelio Chriſtum conſecraſſe panem, nobiſque præcepiſſe, vt idem faceremus: vt oſtendi a. 1.

45 Conſtat item inter omnes, hunc panem non poſſe confici ex leguminibus, ſed neceſſariò conficiendum eſſe ex frumento. ſed quia hoc nomen latiùs patet, ita vt eo comprehendantur ea omnia grana quæ culmos & ariſtas proferunt, v. c. triticum, ſpelta, ſecale, auena, hordeum, &c. Controuerſia eſt, ex quo fromento hic panis neceſſariò conficiendus ſit: quam multi fusè valdè diſputant, & in multis inter ſe diſſentiunt: ſed ſæpe maior eſt diſſenſio in nomine, quàm in re: inde orta, quòd varia nomina, v. c. far, ſiligo, &c. diuerſa apud diuerſos ſignificent. Optimè hanc quæſtionem tractauit *Dominicus Soto in 4. d. 9. a. 3.* & *Suarez hic diſp 44. ſect. 1.* vbi ferè ſingulorum granorum nomina & ſpecies explicant. Sed quia hæc res non ita ſpectat ad Theologum, & facilè ex lexicis peti poteſt, iis omiſſis rem ipſam breuiter explicabimus.

Soto.
Suarez.

46 CONCLVS. I. Materia neceſſaria huius Sacramenti eſt verus & propriè dictus panis.

Ita omnes Doctores. Patet clarè ex Scripturis, quæ, vt oſtendi art. 1. clarè docent, materiam huius Sacramenti eſſe panem. quod verbum cùm propriè accipiendum ſit, neceſſariò intelligendum eſt de vero & propriè dicto pane.

47 Hinc infertur primò, Maſſam farinæ aqua ſubactam aut nondum coctam, aut elixam, aut frixam in ſartagine cum butyro, vel ſimili materia, non eſſe materiam huius Sacramenti. quia propriè & ſecundùm communem loquendi vſum, ſimilia non ſunt verè panis: ſed dicuntur vel paſta, vel libum, vel quid ſimile. Nec refert quòd non differant fortè ſpecie, ſiue eſſentialiter à vero pane. quia inde non ſequitur quòd ſint verè panis, qui tamen eſt materia omnino neceſſaria huius Sacramenti. nec ex communi vſu dicitur panis niſi igne coctus: nihil tamen refert an in furno, an in foco, an alia ſimili ratione ſit coctus. quia hæc valdè accidentaria ſunt. Etiam nullus panis quo in hoc Sacramento vtimur, furno coquitur.

48 Infertur ſecundò, Hunc panem debere confici ex farina & aqua naturali. quia hic ſolus propriè dicitur panis. Quare confectus ex farina & butyro, melle, vel ſimili liquore, non poteſt eſſe materia huius Sacramenti. quia non eſt propriè panis, ſed libum vel placenta. Quare nullo modo audiendus *Caiet. qui hic a. 7.* dubitat an panis confectus ex aqua roſacea poſſit eſſe materia huius Sacramenti. Sed melius *D. Thomas ibidem ad tertium*, & alij communiter Doctores, abſolutè negant talem panem poſſe eſſe materiam huius Sacramenti, quia potiùs haberet rationem libi, quàm veri ac propriè dicti panis, qui ſecundùm communem vſum ex ſola aqua naturali conficitur.

Caietan.
D. Thom.

Notat autem benè *D. Thomas hic ad quartum*, etſi extra caſum grauis neceſſitas ſit graue peccatum contra reuerentiam huic Sacramento debitam, ſi quis vtatur pane aliquantulum corrupto: validè tamen talem panem conſecrari, quamdiu retinet ſpeciem ac veram ſubſtantiam panis. Secus ſi ita eſſet corruptus, vt hanc omnino amitteret: quod ex variis eius accidentibus, præſertim colore, ſapore, & cohærentia partium inter ſe iudicandum eſt. 49

D. Thom.

CONCL. II. Vt panis ſit ſufficiens materia huius Sacramenti, debet confici ex tritico. 50

Ita communiter Doctores cum D. Thom. hîc, etſi Caiet. hîc cum paucis aliis contrarium ſentiat. Qua in re Notandum, Caiet. non dicere (vt aliqui ei imponunt) ex quouis frumento poſſe confici materiam huius Sacramenti: ſed tantùm aſſerit eam poſſe confici ex quouis frumento, ex quo poteſt confici panis, quia abſolutè ſine vllo additamento dicatur panis, qualem vult eſſe confectum ex farre, ſpelta, aut ſiligine ſiue ſecali: hoc enim videtur cum D. Thoma intelligere per *ſiliginem*. Qua de re quidquid ſit (nam etiam alij putant ex his granis poſſe fieri materiam huius Sacramenti, quia putant eſſe verum triticum) in eo grauiter errauit Caietan. quòd concedat dicta grana non eſſe triticum, & ſimul aſſerat ex iis poſſe fieri materiam huius Sacramenti. Hoc enim apertè repugnat *Concil. Florentino in literis Eugenij ad Armenos*, vbi dicitur: *Tertium eſt Euchariſtiæ Sacramentum, cuius materia eſt panis triticeus, & vinum de vite.*

D. Thom.
Caietan.
Florentin.

Reſpondet Caietan. Panem triticeum dici materiam Sacramenti, non quòd ille ſolus ſit materia, ſed quòd ſit præcipua & conuenientiſſima materia. Sed hoc dici nullo modo poteſt. 1. Quia Concilium toto illo tractatu loquitur de materia eſſentiali Sacramentorum, ſine qua, (vt ait §. *Hæc omnia Sacramenta*) Sacramentum non poteſt perfici. 51

Caietan.

Secundò, quia aliàs eadem ratione quando Concilium dicit aquam naturalem eſſe materiam baptiſmi, & vinum de vite eſſe materiam Venerab. Euchariſtiæ, poſſemus dicere, ipſum ſolùm aſſerere hanc eſſe materiam præcipuam, & conuenientiſſimam; ac abſolutè nos validè baptizare in aqua artificiali, validéque conſecrare in vino confecto ex alia materia quàm ex vuis. Vnde meritò ſententia Caiet. in Romanis exemplaribus dicitur deleta.

Hæc

Hæc igitur concluſio eſt omnino certa, nec vllo modo poteſt dici, ex aliquo frumento quod non eſt triticum, poſſe confici materiam huius Sacramenti. Etſi enim non poſſumus hoc ita clarè conuincere ex Scriptura, tamen ex Eccleſiæ traditione: & dicta definitione id apertè diſcimus.

25 Difficultas tamen eſt inter Doctores de variis generibus frumenti, Vtrùm reuera ſint triticum, an non? Plurimi inter ſe diſſentiunt, quòd per
D. Thomas. idem nomen diuerſa ſignificent, v. c. *D. Thom. hic ad ſecundum*, negat ex farre poſſe confici ma-
Soto. teriã huius Sacramenti. quia per far, vt notat Soto, videtur intelligere quoddam genus frumenti duriſſimum, ex quo vix poſſit fieri panis. Aliis far ſignificat optimum genus tritici, ex quo ſine dubio poteſt fieri materia Sacramenti. Similiter
Plinius. apud Plinium & alios antiquos, *ſiligo* ſignificat
D. Thomas. præſtantiſſimum triticum: tamen D. Thom. hic & quidam alij ſiliginem accipiũt pro ſecali, quã alij *tipham*, Hiſpani verò *centenum* vocant: ex qua an poſſit fieri ſufficiens materia pro hoc Sacramento, eſt dubium. D. Thomas hic affirmat, quia putat eſſe ſpeciem tritici. Alij verò id negant. Quare grauiter peccaret qui ea materia vteretur. quia dubia eſt. Similiter multi dubitant de ſpelta, an ſit verum triticum. *D. Thomas hic ad*
Scotus. *ſecundum cum Scoto*, & aliis multis, id negat. *Al-*
Albertus. *bertus* verò *Magnus, Thomas de Argentina*, & *Pa-*
Thom. de Argent. *ludanus*, quos citat *Soto in* 4. *d.* 9. *a.* 3. id affirmant.
Paludan. quod etiam ipſe Soto probabile putat: cui etiam
Soto ſuffragatur quòd *D. Thom. hic in argumento* 2. di-
D. Thom. cat in quibuſdam locis aliquos conſueuiſſe eiuſmodi panem conſecrare. Ex quo etiam apparet eſſe materiam dubiam. De hordeo verò, auena, milio, & ſimilibus granis communiter omnes negant poſſe fieri materiam huius Sacramenti, quia verè non ſunt triticum.

53 Ex quibus patet, ex ſolo illo frumento confici certam materiam huius Sacramenti, quod in quauis regione à peritis certò indicatur eſſe triticum: ſiue id in diuerſis regionibus ſit diuerſæ ſpeciei, ſiue non. Hoc enim non facit ad rem, modò ſit verum triticum. Vnde vlteriùs ſequitur, aliam omnem materiam, aut eſſe abſolutè inſufficientem, aut ſaltem dubiam; qualis eſt panis confectus ex ſecali, aut ſpelta. Quare graue eſſet peccatum hac vti. Et cùm hoc Sacramentum non ſit abſolutè neceſſarium ad ſalutem, ſicut baptiſmus multis eſt neceſſarius; vix poteſt occurrere caſus, in quo quia ea materia licitè vtatur.

Idem dicendum de amylo, quod etſi ex vero 54
tritico conficiatur, multi tamen putant per eius confectionem triticum ſubſtantialiter immutari: atque ita ex eo non poſſe confici materiam huius Sacramenti. Ita *D. Thomas ad quartum.* D. Thom.
Quare ſi ex eo ſiccato fieret panis, nulli liceret eum conſecrare. quia vt minimum eſſet materia dubia.

Notandum demum cum *D. Thoma hic ad ter-* 55
tium. Si cum farina triticea aliqua alia, aut cum D. Thom.
aqua naturali aliquis alius liquor in parua quãtitate miſceretur, & ita panis conficeretur, fore materiam ſufficientem: peccaturum tamen qui ea vteretur. quia ſaltem eſt de neceſſitate præcepti vt vtamur pane confecto ex puro tritico & aqua naturali, præſertim in Eccleſia latina, quæ azymo pane vtitur. Nam in græca licet ea miſcere, quæ ad panem fermentatum conficiendum neceſſaria ſunt. Purum autem voco triticum, quod aut nulla, aut pauca admodum habet alia grana permiſta. Nam ſi in magna quantitate tritici, pauca aliqua grana ſpeltæ, aut ſecalis permiſta ſint, pro nihilo computantur. Tale autem triticum adhibita aliqua diligentia facilè poteſt haberi, ſaltem aliunde importatum, in regionibus vbi non naſcitur, cùm non ſit opus tam magna quantitate.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm hoc Sacramentum debeat confici ex pane azymo?

56 ARticulo 4. docet 1. nihil referre ad eſſentiam Sacramenti, an conſecretur panis fermentatus, an azymus.

Docet 2. ex conſuetudine & præcepto Eccleſiæ Latinos teneri celebrare in pane azymo, & Græcos in fermentato. Vtraque concluſio eſt
Florentin. definita in *Florent.* §. 2. prout in compendio refertur, vbi dicitur: *Item definimus in azymo ſiue fermentato pane triticeo corpus Chriſti veraciter confici, ſacerdotéſque in alterutro ipſum Domini corpus conficere debere, vnumquemque iuxta Eccleſiæ ſuæ ſiue occidentalis, ſiue orientalis conſuetudinem.*

57 Docet 3. conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ conſecrandi panem azymum eſſe meliorem. Primò quia ſequitur in hoc exemplum Chriſti. 2. quia per hunc panem ſignificatur magis puritas corporis Chriſti, quod ſine opera viri conceptum fuit. Addit tamen, Græcorum conſuetudinem non eſſe irrationabilem, quia per fermentum quod farinæ miſtum panem ſapidum reddit, ſignificatur diuinitas, quæ coniuncta humanitati Chriſti, ei omnem virtutem dedit. quæ ſequentibus dubiis latiùs explicanda ſunt.

DVBIVM I.

Vtrùm Chriſtus conſecrauerit panem azymum, an fermentatum?

LAtini omnes aſſerunt, Chriſtum celebraſſe 58
in pane Azymo: contrà Græci aiunt, vſum fermentato. Vt autem hæc quæſtio faciliùs diſcutiatur, quærendum eſt primo quo die Chriſtus hoc Sacramentum inſtituerit: Vtrùm ſcilicet die 13. an 14. menſis primi, & Vtrùm pridie paſchatis, ac eodem die, quo Iudæi agnum paſchalem comedebant.

Nota

Iudæi habuerunt menſes lunares.

59 Nota 1. Iudæos habuiſſe menſes lunares, & computaſſe illum diem primum menſis, in quo accidebat nouilunium. Annum autem incipiebant ab eo menſe cuius 14. dies incidebat poſt æquinoctium vernum, quem menſem vocabant Niſan; vt patet *Heſter* 3. *v.* 7. quo etiam egreſſi ſunt ex Ægypto, vt patet *Exodi* 12.

Heſter 3. Exod. 12.

à ſolis occaſu inchoabant ſuas feſtiuitates.

60 Nota 2. Iudæos ſolere incipere ſuas feſtiuitates à veſpera, ſiue ſtatim à ſolis occaſu, præcedẽte ipſum diem feſtum: ſicut ſi dies Dominicus apud nos inciperet die ſabbati poſt occaſũ ſolis, & duraret vſque ad occaſum ſolis ſequentẽ. Patet *Leuit.* 23. *v.* 32. vbi dicitur: *A veſpera vſque ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra.* Addit *Sotus in* 4. *d.* 9 *a.* 4 §. *Tertium fundamentum eſt*, ſimiliter apud Iudæos diem naturalem incepiſſe à veſpera, ſiue ab occaſu ſolis. Sed hoc non credo eſſe verum, quia inde ſequeretur, primam horam diei fore primam horã poſt occaſum ſolis, ſicut iam Itali primam horam diei numerant. Vnde vlteriùs ſequeretur, Chriſtum fuiſſe crucifixum circa horam 18. cuius contrarium conſtat ex Euangelio. Nam ex *Ioan.* 19. *v.* 14. & cõmuni Eccleſiæ ſenſu conſtat fuiſſe crucifixum circa horam 6. ſecundùm computum Iudæorum, ſiue circa horam 12. ſecundùm noſtrum computum, qui diem à media nocte incipimus. Ex quo conſtat Hebræos dies naturales incepiſſe ab ortu ſolis, à quo horas incipiebant computare. Vnde *Matt.* 20. paterfamilias primùm egreditur ſummo mane, deinde hora 3. deinde hora 6. deinde hora 9. & demũ hora 11. vt vocet operarios.

Leuit 23. Sotus. Ioan. 19.

Diem verò communem à ſolis ortu.

Matth. 20.

61 Cõfirm. 1. Quia *Leuit.* 23. clarè diſtinguitur tempus diei naturalis à tempore obſeruationis feſti. Quod patet 1. Quia tanquam aliquid ſingulare præcipitur, vt feſta ſeruentur à veſpera vſque ad veſperam. Quòd ſi dies naturalis hoc modo incepiſſet ſuffeciſſet dicere, vt integrum diem ſeruarent. Cùm igitur tam expreſſe hoc præſcribitur, oſtenditur hoc tempus aliter computari, quàm dies communiter cõputentur. Patet 2. clariùs, quia *ibid. v.* 27. dicitur: *Decimo die menſis huius ſeptimi, dies expiationũ erit celeberrimus, & vocabitur ſanctus, affligetiſq; animas veſtras in eo.* Deinde verſ. 32. dicitur: *Sabbatũ requietionis eſt, & affligetis animas veſtras die nono menſis; à veſpera vſque ad veſperã celebrabitis ſabbata veſtra.* Vbi afflictio quę antea pręcipiebatur fieri decimo die, hic præcipitur fieri nono die; & vocatur etiam ſabbatum requietionis, non quòd duobus integris diebus debebant quieſcere ac ſe affligere: ſed quia hęc quies incipiebat die nona veſperi, & durabat vſq; ad veſperam ſequentis diei. quod clariùs habetur in Hebræo hoc modo: *Sabbatum requietionis eſt, & affligetis animas veſtras,* בתשעה לחדש בערב *in nona menſis in veſpere.* Vbi clarè oſtenditur hanc veſperam eſſe partem diei noni. Cur autem tunc deberent incipere afflictionem & quietem, rationem ſtatim ſubiungit: *à veſpera vſque ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra.* Ex quibus, vt ego poſſum iudicare, res clarè conuincitur. Similiter communiter ac propriè dies decimus quintus dicebatur dies primus azymorum, vt patet *Leuitici* 23. *v.* 6. & 7. & nihilominus, *Matt.* 26. *v.* 17. & *Marci* 14. *v.* 12. *Lucæ* 22. *v.* 7. dies 14. dicitur primus dies azymorum: quia ſcilicet in veſpera illius diei incipiebat ſolemnitas azymorum. quæ locutio eſſet valdè contorta, ſi illa veſpera non fuiſſet pars diei 14.

Luc. 23. Leuit 23. Matth. 26. Marci 14.

Cur dies 14. dicatur primus azymorum.

62 Nota 3. *Exodi* 12. *v.* 18. & *Leuit.* 23. *v.* 5. & *Num.* 28. *v.* 16. Iſraëlitis fuiſſe præceptum, vt 14. die menſis primi ad veſperam, ſiue vt hebraice habetur, in veſpere comederẽt paſcha, ſiue agnum paſchalem: & ab eo veſpere per ſeptem dies nullum fermentum poterat reperiri in domibus eorum.

Exodi 12. Leuit. 23. Numer. 28.

63 Nota 4. Primum diem azymorum, ſiue 15. diem menſis primi, fuiſſe Iudæis valde celebrem, & dici ſolemnitatem ſiue feſtum azymorum: vt patet *Leuit.* 23. *v.* 6. quia autem hunc diem celebrabant in memoriam tranſitus Domini percutientis Ægyptum, & inde eos educentis, vocabant eum diem, feſtum paſchæ, vt patet *Ioan.* 13. *v.* 1.

Leuit. 32. Ioan. 13.

64 Nota 5. *Luiſiũ Legionenſem in opuſculo* quod inſcripſit, *de vtriuſque agni, typici atque veri immolationis legitimo tempore*, putare Iudæos debuiſſe comedere agnũ paſchalem in veſpera, ſiue poſt occaſum ſolis diei 13. Fundamentum ipſius eſt, quia Iudæis fuit præceptum vt comederẽt agnũ in veſpera diei 14. Atqui cùm Iudæi ſuos dies inciperent à veſpera præcedente, veſpera diei 14. debet dici ea quæ eam diem præcedit, non autem eã quæ ipſam ſequitur: quod ait communiter DD. non aduertiſſe, ideóque lapſos eſſe, & putaſſe veſperam diei 14. eſſe eam quæ ſequebatur diem, non autem quę præcedebat. Et ſanè ſi vera eſſet ſententia Soti, quàm notabili 2. refutaui, hæc ratio apparet ſatis plauſibilis, nec ita facile poſſet ſolui. Sed ex iis quæ diximus apparet planè inanis & falſa. Nam vt oſtendi, dies Iudæorum naturalis incipiebat non à veſpera, ſed ab ortu ſolis: ideóque etiam in inſtitutione feſtorum, veſpera cuiuſque diei dicitur ea, quæ ipſius eſt pars vltima, ſiue quæ occaſum illius diei ſequitur. Quia, vt ſuprà oſtendi *Leuit.* 23. *v.* 27. & 32. feſtum expiationis dicitur celebrandum die 10. menſis, ita tamen vt incipiat celebrari in veſpera diei noni.

Sotus. Leuit. 23.

65 Deinde hæc opinio repugnat apertis Scripturis. Nam *Exodi* 12. iubentur filij Iſraël decimo menſis primi ſeligere agnum paſchalem, & ſeruare eum vſque ad diem 14. & eum immolare die 14. ad veſperam. Atqui ſecundùm illam ſententiam, non fuiſſet agnus ſeruatus vſque ad diem 14. ſed fuiſſet immolatus die 13.

Exod. 12.

Dices, fuiſſe ſeruatum agnum vſque ad diem 14 inchoatum: quia immolabatur veſpere, ſiue poſt occaſum ſolis diei 13. à quo tempore incipiebat dies 14. Sed contrà, hoc repugnat primò ſtatim dictis. Nam ex *Leuit.* 23. clarè oſtendi in Scriptura veſperam computari pro parte diei pręcedentis, non autem pro parte ſequentis diei. Secundò repugnat apertè textui illius capitis 12. Nam dum dicitur Iudæos debuiſſe immolare agnum ad veſperam: non ita intelligendum eſt, quaſi poſt occaſum ſolis debuerint eum immolare, vt reſponſio ſupponit: ſed quia debebant eum immolare appropinquante iam illo veſpere. quod etſi ex textu latino non poſſit probari: tamen ex hebræo eſt clariſſimum. Nam dicto

Leuit. 23.

Agnus paſchalis immolabatur ante occaſum ſolis.

capite

Exod. 12. capite *Exodi* 12.*v*.6.vbi nos habemus: *immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorũ Iſrael ad veſperam* hebraicè habetur בין הערבים id eſt, inter duas veſperas, ſiue inter duas tenebras, ſiue noctes, accipiendo veſperam pro tota nocte. Vbi apertè ſignificatur, agnum debuiſſe immolari ipſo die 14. claro die, ſiue poſt noctem antecedentem, & ante veſperam noctis ſequentis. Et confirmatur 1. Quia quando Scriptura vult aliquid fieri veſperi, ſiue poſt occaſum ſolis, longè aliter hoc exprimit, dicendo illud debere fieri בערב in veſpera. vt patet ibidem v.18. vbi dicitur, *primo menſe quarta decima die* בערב *in veſpera comedetis azymos.*

66 Confirm.2. Quia res fuiſſet nimis operoſa & difficilis, ſi debuiſſent agnum immolare poſt occaſum ſolis, quem eodem veſpere debebant aſſare igni & comedere, & res nimis diu fuiſſet protracta, cùm vix ante mediam noctem potuiſſent cœnam incipere: cùm tamen contrarium clarè appareat ex Euangelio. Nam Chriſtus poſt cœnam legalem lauit ſuorum pedes, & deinde Venerabile Sacramentum inſtituit, ſuiſque diſtribuit, ac communem cœnam cum iis ſumpſit, & poſtea egreſſo Iuda longiſſimam concionem habuit. Deinde iuit ad montem Oliueti, ibíque Luc. 22. ter orauit, & quidem prolizè: vt habetur *Luc*.22.*v*.43.& ter venit ad diſcipulos. Vnde colligitur eum ibi pluſquam vnam horam hæſiſſe: & tamẽ ex ijs, quæ poſtea ſecuta ſunt, facilè colligitur eum vt tardiſſimè circa mediam noctẽ fuiſſe captum. Vnde ſequitur, eum debuiſſe abſoluiſſe cœnam legalem notabiliter ante horam tertiam poſt occaſum ſolis. Quod fieri non potuiſſet, ſi agnus debuiſſet occidi poſt occaſum ſolis. Facile eſſet pluribus dictam ſententiam refutare, ſed hæc ſufficiunt, præſertim cùm oſtenſum ſit eam nullo niti fundamento, cúmque pugnet contra communem omnium opinionem.

His igitur poſitis difficultas, quam hîc diſputamus, eſt, Vtrùm Chriſtus comederit agnum paſchalem die 14. menſis, & eodem tempore, quo alij Iudæi eum comedebant.

67. Prima ſententia eſt Græcorum, qui iam à quingentis & ampliùs annis omnes ducẽt Chriſtum manducaſſe agnum die 13. menſis & paſſum eſſe die 14.

Matth.26. Probant 1.Quia Iudæi *Matth*. 26. dum conſultarent de occidendo Chriſto, dicebant: *Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.* Ergo Chriſtus non fuit occiſus in die feſto paſchæ, qui incidebat in diem 15. ſed antè.

2. Quia eodem die quo Chriſtus mortuus eſt, Ioſephus mercatus eſt ſindonem, & mulieres parauerunt aromata ad ſepeliendum & vngendum Chriſtum, & Iudæi criminaliter contra eum processerunt; quorum nihil licebat facere Leuit. 23. die feſto paſchæ, in quo, vt habetur *Leuit*.23.omnia opera ſeruilia prohibebantur. Ergo Chriſtus non fuit mortuus ipſo die feſto.

Ioan. 13. 3. Quia *Ioan*.13. dicitur Chriſtus ſumpſiſſe vltimam cœnam ante diem feſtum paſchæ, qui incipiebat luna 14 ad veſperam.

Ioan. 18. 4. Quia *Ioan*.18. Iudæi non introierunt in domũ Pilati ne contaminarentur, ſed vt poſſent comedere paſcha. ergo illud nondũ comederãt.

5. Quia *Ioan*.19. dies qua Chriſtus paſſus eſt, Ioan. 19.
dicitur paraſceue paſchæ.

Secunda ſententia eſt omnium Latinorum, 68.
Chriſtum eſſe paſſum die 15. menſis, & cumediſſe paſcha die 14. veſperi. Aliqui tamen putant Iudæos illo anno non celebraſſe primum diem azymorum die 15. ſed die 16. atque ita Chriſtum non fuiſſe mortuum in feſto paſchæ, ſed pridie.

Tertia itaque ſentẽtia eſt Pauli Burgenſis, qui Paulus Burgenſis.
in additione ad Liranum in caput 26.*Matthæi* docet quando feſtiuitas, ſiue dies primus azymorum incidebat in feriam primam, quartã aut ſextam, ſolitam transferri in diem ſequentem, ita vt Iudæi comederent agnum die 15. & celebrarent feſtum azymorum die 16.

Quarta ſententia eſt *Ruperti in commentario in* 69 Rupertus.
cap.23.*Leuit & Matth*.26.qui cum Burgenſi conſentit in illam feſti translationẽ azymorum, negat tamẽ Iudæos ſolitos transferre comeſtionẽ agni paſchalis. Fundamentum vtriuſque ſententiæ eſt traditio quædam Hebræorum, qui dicunt hoc ſtatutum fuiſſe poſt liberationem populi Iſraël ex captiuitate Babylonica, & reſtaurationem templi, ne duo feſta, v.c. paſcha & ſabbatum immediatè ſe mutuò ſequerẽtur, quod fuiſſet graue incommodum. 1. Quia tunc Iudæi debuiſſent parare ante illa feſta & coquere omnes cibos, quos illis duobus diebus voluiſſent comedere. 2. Quia quando feſtum azymorum incidiſſet 1. die hebdomadæ, debuiſſent Iudæi die ſabbati occidere agnum paſchalẽ, & ignem accendere quo eum aſſarent: cùm tamen *Exodi* Exod. 35.
35.*v*.3. fuerit prohibitum ſabbato ſuccendere ignem ad coquendum cibum.

Hinc Burgenſis infert, Chriſtum eo anno quo Burgenſis.
mortuus eſt, non comediſſe agnum eodem die quo Iudæi eum comedebant. quia hi comedebant eum feria 6 & luna 15. Chriſtus autem comedebat eum feria 5. ſcilicet luna 14. Sed hæ ſententiæ non ſunt probabiles, vt oſtendam infrà.

Conclvs. I. Iudæi etiam tempore Chriſti 70.
ſemper comedebant agnum paſchalem die 14. menſis primi, & die 15. celebrabant feſtum azymorum.

Eſt communis DD. paucis exceptis. & etiam Græci hoc fatentur. Probatur, quia *Exodi* 12.*v*.7. Exod. 12.
& 1.*& Leuit*.23.*v*.6.*& Num*.28. *v*, 18. hoc abſo- Leuit. 23. Num. 28.
lutè & generatim ſine vlla exceptione præcipitur. Ergo fuerunt ſemper ad hoc faciendum obligati. Quare incredibile eſt eos circa tempora Chriſti hanc cæremoniam mutaſſe; cùm tunc eiuſmodi cæremoniarũ fuerint obſeruantiſſimi.

Prob.2. Quia *Ioſephus* ſcribens ea quæ ipſe ſuis Ioſephus.
oculis ſpectabat *l*.2.*antiq.c*. 3. *& l*. 3.*c*. 1. ſcribit eam legem de immolando agno paſchali luna 14. & die 15. ſeruanda ſolemnitate azymorum ſemper fuiſſe inuiolabiliter obſeruatam.

Prob. 3. Quia Chriſtus comedit eodem die 71
paſcha, quo reliqui ex lege id tenebantur comedere. Atqui ipſe comedit hoc feria quinta, vt omnes fatentur. Ergo etiam Iudæi illud tunc comedebant. Ergo falſum eſt eos non ſolere vnquam comedere paſcha feria quinta.

Maior.prob. Quia *Luca* 22. dicitur: *Venit autem* Luc. 22.
dies azymorum, in quo neceſſe erat occidi paſcha. Vbi Lucas agit de die in quo Chriſtus comedit

P paſcha;

paſcha; & dicit neceſſe fuiſſe in eo die comedere paſcha. Et ne fortè quis dicat fuiſſe præceptū eo die comedere paſcha, Iudæos autem hoc præceptum non obſeruaſſe, addit Marcus, *Primo die azymorū quando paſcha immolabant*, ſcilicet Iudæi, claré oſtendens eos eodē die immolaſſe paſcha.

Rupertus. Dices cum Ruperto, eos quidem eo die immolaſſe paſcha, ſed ſequenti die non celebraſſe feſtiuitatem azymorum. Sed hoc & gratis dicitur, & apertè repugnat Euangeliſtis. *Matth.* 26.*v.*17. *Marc.*14.*v.*12. *Luc.*22. *v.* 6. qui omnes vocant eum diem quo Chriſtus comedebat paſcha, primum diem azymorum. quia ſcilicet in fine illius diei poſt occaſum ſolis incipiebat feſtiuitas azymorum, vt patet *Exodi* 12.v.18. quod fuiſſet falſum, ſi primus dies azymorum fuiſſet translatus in ſabbatum. quia tunc ſolùm incepiſſet feria ſexta veſperi.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Exod. 12.

72 Prob. 4. Quia vel illa cauſa translationis feſtorum fuit talis, vt effecerit illam translationē neceſſariā ac legitimam: vel non fuit ad hoc ſufficiens. Primum dici nequit. quia tunc Deus ſine dubio ab initio talem translationem inſtituiſſet, quod omnes negant. Item legitimè tunc tempore paſſionis Iudæi celebraſſent phaſe die 15. ad veſperam, & conſequēter falſum fuiſſet, fuiſſe neceſſe die 14. comedere paſcha, & Chriſtus illegitimo tempore comediſſet contra aperta teſtimonia Euangeliſtarum.

Secundum etiam dici nequit. Quia auctores illius volunt, illud decretum factum circa inſtaurationem templi poſt reditum populi ex captiuitate Babylonica: quo tempore Nehemias, aliique ſanctiſſimi viri ac prophetæ viuebant, qui numquam eiuſmodi rem contra expreſſum legis mandatum permiſiſſent. Qui tamen numquam leguntur vel verbum contra eiuſmodi ſtatutum dixiſſe. Vnde ſequitur, tunc nullum tale ſtatutum fuiſſe.

73 Probat. 5. Quia illa ſententia nititur ſola traditione Rabbinorum, & quidem ſatis recentium, qui eam ſine vllo fundamento, & ſine vllo antiquo teſte confinxerunt. Nec refert quòd Iudæi iam ita diſponāt ſuum calendarium, vt numquam primus dies azymorū in feriam primam, quartam aut ſextam incidat. Quia illa conſuetudo habuit initium vt ſummum à quingētis aut ſexcentis annis: vt claré probat *Cardin. Bellarm. l.* 4. *de Sacramentis c.* 8. §. *Secundo falſum eſt.* Ratio etiam cur illa feſta ſic deberent differri, nullius momēti eſt. Nam ſupponit falſum, ſcilicet, quòd in eiuſmodi ſolemnitatibus non licuerit coquere cibos: cuius contrarium apertè dicitur *Exodi* 12.*v.*16. vbi de primo & ſeptimo die azymorum dicitur: *Nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad veſcendum pertinent.* Similiter falſum eſt, quòd nō licuerit ſabbato incidēti in feriam decimamquartam menſis primi, immolare eo die ac aſſare agnum paſchalem. ſolùm enim erat Iudæis prohibitū die ſabbati parare cibos communes: immolatio autem illa & aſſatio agni paſchalis erat cæremonia quædam ſacra ad cultum Dei pertinens, quæ eodem modo erat licita ſabbato, ſicut oblatio aliorum ſacrificiorum: de quibus, Chriſtus Matth. 12. *Aut non legiſtis*, inquit, *in lege quia ſabbatis ſacerdotes in templo ſabbata violant, &*

Bellarm. Exod. 12. Matth. 12.

ſine crimine ſunt. Adde ſi aliqua ratio fuiſſet habenda talium incommodorum, cum Deus ita clariſſimè præuiderit, ab initio ita paſcha inſtituiſſet, vt potuiſſent facile euitari. quod cum non fecerit, clarum eſt noluiſſe vllam eorum haberi rationem.

74 Concl. II. Chriſtus comedit cum diſcipulis agnum paſchalem die 14.

Eſt communis Latinorum. Probat. 1. quia *Matth.* 26. dicitur: *Primo die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſū dicētes, Vbi vis paremus tibi comedere paſcha?* Marci 14. *Primo die azymorum, quando paſcha immolabant*, ſcilicet Iudæi, *dicunt ei diſcipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi vt manduces paſcha?* Lucæ 22. *Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha.* Vnde ſumitur triplex argumentum. Primò, quia illum diem in quo Chriſtus comedit paſcha, Euangeliſtæ vocant primum diem azymorum, quod nullo modo poteſt dici de die 13. quia toto illo die licebat comedere fermentatum: ſed ſolùm de die 14. quem Euangeliſtæ vocant primum diem azymorum, quia in eius poſteriore parte, ſiue veſpera, nullo modo licebat Iudæis comedere fermentatum, aut illud habere in ſuis domibus, vt expreſsè habetur *Exodi* 12.*v.*18. Secūdò, vt patet ex Marco, Iudæi eodē die immolabant paſcha: atqui ipſi numquam illud immolabant die 13. ſed 14. vt patet ex concluſ. 1. Tertiò, dicit Lucas fuiſſe neceſſe eo die immolare paſcha, ſcilicet propter præceptum legis, quod ſolùm præcipiebat id immolare die 14. vt patet *Exo.* 12.*v.*6. *&* *Leu.* 23.*v.*5. Nullibi autem quid ſimile præcipitur de die 13.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Exod. 12. Exod. 12. Leuit. 23.

75 Reſpondent aliqui Græci primò, Illud Lucæ, *Venit autem dies azymorum*, idem ſignificare, atque *appropinquabat dies*, &c. Sed hoc dici nullo modo poteſt. primò, Quia illud *venit* in Luca eſt præteritum, vt patet ex Græco ἦλθε. 2. Quia Lucas antè dixerat appropinquaſſe diem azymorū, & poſtea dixit veniſſe. 3. Quia alij Euangeliſtæ dicunt apertè tunc fuiſſe primū diem azymorū.

76 Reſpondent 2. Dici illum diem primum azymorum: quia Chriſtus tunc cum diſcipulis in comeſtione agni vtebatur azymo pane. Sed hoc dici nequit. primò, Quia Euangeliſtæ non reſpectiuè ſed abſolutè vocant illum diem primum azymorum. 2. Quia dicunt ideo petiiſſe diſcipulos a Chriſto vbi vellet comedere paſcha, quia erat primus dies azymorum, non autem quia tunc Chriſtus volebat comedere paſcha. 3. Quia Marcus & Lucas dicunt tunc Iudæos immolaſſe paſcha, idque neceſſe fuiſſe. quod eſſet falſum ſi ſolus Chriſtus comediſſet paſcha.

77 Quare euidentia horū teſtimoniorum conuicti reſpondēt alij tertiò (vt refert *D. Thom. in* 4. *d.* 11. *q.* 2. *a.* 2. *quæſtiuncula* 3.) tres illos Euangeliſtas errasse, & à D. Ioanne correctos fuiſſe: ſed in eo oſtendunt ſe abſolutè hæreticos & blaſphemos eſſe, & quòd malint ab Euangelio recedere quàm à ſuis erroribus.

D. Thom.

Ex his apertè patet, Chriſtum eodem die comediſſe paſcha. quo id omnes Iudæi comedebant. Quod etiam Marcus & Lucas ſuprà citati apertiſſimè teſtantur. quod etiam plurimis argumentis liceret confirmare: ſed vix video quid clarius poſſit adferri.

Ad

78. Ad argum. primũ Græcorum ſuprà pro prima ſententia allatum, Nego conſequentiam. Quia initio Iudæi aliqui timuerunt Chriſtum occidere in feſto paſchæ, ne fieret tumultus in populo: poſtea tamen oblata occaſione ex proditione Iudæ promittentis eum tradere ſine turbis, omnes ſtatuerunt ſtatim occidendum; & quidem die feſto, vt maior eius eſſet ignominia.

79 Ad ſecundum Reſp. Diebus feſtis non ita ſtrictè fuiſſe omnia opera interdicta ſicut diebus ſabbati, quia licebat in illis cibos coquere, vt patet *Exodi* 12.*v.*16. Quare ſimiliter etiam licita erant opera pietatis; quale erat ſepelire mortuũ, præſertim quando ſepultura non poterat differri, vt accidebat in morte Chriſti imminente ſabbato. Sic *Tobiæ* 2.*v.*4. narratur ipſum die feſto ſuſtuliſſe occiſum iacentem in plateis, & tuliſſe domum, vt eum ſepeliret. Quòd autem ſepelierit eum poſt ſolis occaſum, non ideo fecit quia timebat violare feſtum, ſed quia timebat deprehendi, ſi clara luce eum ſepeliuiſſet. Vnde ibidem dicitur, quòd occultè eum ſuſtulerit, & cautè ſepeliuerit. Quare etiam conſequenter licebat parare & facere ea quæ ad ſepulturam erant neceſſaria, v.g. emere ſindonem & aromata.

Quædam opera interdicta ſabato licebant in aliis feſtis. *Exod* 12.

Tob. 2.

Quod autem ſpectat ad Iudæos criminaliter contra Chriſtum agentes, certum eſt eos ſiue bene ſiue male ſibi perſuaſiſſe hoc ibi licere die feſto. Nam inuidia & odio excæcati putabant ſe Deo ſacrificium facere procurando mortem Chriſti. Hinc dum conſultarent de morte ipſi inferenda non dicebant, *non in die feſto*, ne ipſum violemus; ſed, *ne tumultus fiat in populo*: quaſi ſupponentes feſtum aliàs non violandum per mortem Chriſti

80 Ad tertium Reſp. S. Ioannem c. 13. dum dicit Chriſti cœnam contigiſſe ante diem feſtum paſchæ; computaſſe dies non ſecundùm vſum ſacrum quo feſta incipiebant à veſpera præcedẽte; ſed ſecundùm vſum ciuilem & communem, ſecundùm quem dies primus azymorum, quem Ioannes vocat feſtum paſchę, incipiebat ſequenti manè ab ortu ſolis. Qua ratione etiam communiter in Scriptura dies primus azymorum vocatur dies decimus quintus: cùm tamen vſus azymi inciperet die 14. ad veſperam, vt habetur *Exodi* 12.*v.*18.

Ioan. 13.

Exod. 12.

81. Ad 4. varij varia reſpondent: ſed verior & planior eſt illorum reſponſio, qui dicunt per paſcha ibi intelligi victimas paſchales, quæ ſingulis feſtis paſchalibus ſolebant offerri: vt patet *Num.*28.*v.*19. Vocabantur enim hæ hoſtiæ paſcha; quia in feſto paſchatis immolabantur. Sicut hoſtia oblata pro peccato, dicitur peccatum 2. *Corinth.* 5.*v.*21.

Num. 28

2.*Cor.* 5.

82 Ad quintum Reſp. Paraſceuen paſchę non dici eam quæ præcedebat feſtum paſchæ: ſed quæ incidebat in feſta paſchalia. Nam ſolum ſabbatum præcedebat paraſceue, quaſi dicas, præparatio, ſiue dies præparationis ſic dicta, quia cùm Iudæi die ſabbati nõ poſsẽt vllos cibos coquere; quę volebãt edere die ſabbati, præparabãt pridie vt habetur *Exodi* 16.*v.*23. In aliis autẽ feſtis licebat coquere cibos, vt habetur *Exodi* 12.*v.*16. Quare pro his nõ erat opus paraſceue eos præcedére.

Solũ ſabbatum habebat paraſceuen

Exod. 16.

Exod. 12.

83 Concl. III. Chriſtus eſt mortuus die 15. mẽſis, qui erat primus dies azymorum & feſtum paſchatis. Sequitur aperte ex dictis: quia de fide eſt eum eſſe mortuum poſtridie quàm ſumpſerat cœnam, vt patet ex omnibus Euangeliſtis, & ex *Apoſtolo* 1.*ad Corinth.*11.*v.*13. Cõfirmatur, quia Ioan. 13. dicitur Chriſtus ſumpſiſſe vltimam cœnam ante diem feſtum paſchæ, qui erat 15. dies menſis: quibus verbis Euangeliſta voluit deſignare certum aliquem diem, in quo Chriſtus vltimò cœnauit: ergo loquitur ibi de die ſiue veſpera immediatè præcedente diem feſtũ paſchæ, quia aliàs nullum certum diem deſignaſſet. Atqui Chriſtus die ſequente ipſam cœnã eſt paſſus: ergo ipſo die paſchatis Iudæorum eſt paſſus.

1.*Cor.* 11.
Ioan. 13.

Confir. ſecundò. Quia Ioan. 18. Pilatus dicit Iudęis: *Eſt autem vobis conſuetudo, vt vnum dimittam vobis in paſcha.* & vt habetur Matth. 27. *per diem ſolemnem*, & Marci 15. *per diem feſtum.* Ex quibus patet, ipſo die feſto paſchatis debuiſſe illũ vinctũ dimitti. Atqui hæc dicta fuerunt, & Barrabas fuit dimiſſus eodem die quo Chriſtus paſſus eſt: ergo fuit paſſus in die ſolemni paſchæ, die 15 mẽſis, quia dies præcedens ſiue 14. non erat feſtus aut ſolemnis: nec vllibi ſic vocatur in Scriptura, quamuis veſpera eius eſſet ſolemnis & feſta.

Ioan. 18.
Matth 27.
Marc. 15.

Contra dicta vnica reſtat obiectio ſatis difficilis, & quæ multos torſit, & neſcio an ideo fortaſſe à multis diſſimulanter planè omittatur. Eſt autem talis. Spiritus ſanctus, vt patet ex traditione Eccleſiæ, deſcendit in Apoſtolos die Dominico, & quidem eodem die quo Iudæi celebrabant feſtum Pentecoſtes. Atqui hoc non potuiſſet fieri, ſi feſtum paſchæ incidiſſet in feriam ſextam, quia tunc neceſſariò feſtum Pentecoſtes incidiſſet in diem ſabbathi. Ergo illud nõ eſt dicẽdũ. Minor probatur, quia Leuit. 23. iubentur filij Iſraël altero die ſabbati, ſiue altero die poſt feſtũ azymorũ, qui vocatur ibidem ſabbatũ, offerre primitias frugum Domino: & v.15. additur: *Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas vſque ad alterã diẽ expletionis hebdomadæ ſeptimæ id eſt, 50. dies, & ſic offeretis ſacrificiũ nouum Domino.* Vbi clarè dicitur, diem Pentecoſtes ſemper fuiſſe diem quinquageſimũ à ſecundò die azymorũ. quare ſi dum paſſus eſt Chriſtus, ſecundus dies azymorum fuit ſabbatum: etiam feſtum Pentecoſtes eo anno incidit in ſabbatum. quod eſt contra communem Eccleſiæ ſenſum. Reſpondent aliqui, negando minorem. quia putant quãdo feſtum paſchæ incidebat in feriã ſextam, tunc Iudæos manipulum primitiarum non obtuliſſe ſecũdo die azymorum (quia hic eſſet ſabbatum, in quo non poterant metere, & exſiccare manipulum offerendum) ſed die tertio; ideòque in Scriptura non dici manipulum offerendum altero die paſchæ, ſed altero die ſabbati.

84

Leuit. 23.

Sed contra hanc explicationem facit primò quod *Ioſephus* cæremoniarum Iudaicarum peritiſſimus *l.* 3. *antiquitatũ c.* 10. abſolutè dicat, hos 50. dies incepiſſe numerari poſt paſchale ſacrum, ſiue feſtum. quod neceſſariò intelligendum eſt de primo die poſt illud feſtum. Nam alioquin nullum certum diem deſignaſſet. Quòd ſi fuiſſet aliqua exceptio facienda, cùm has res exactè deſcribat, eam omnino expreſſiſſet.

85 *Ioſephus.*

Secundò, Scriptura loco citato per ſabbatum non potuit, alium diem intelligere, quàm ipſum feſtum, ſiue diem primum azymorum. tum quia toto illo capite ſæpè eiuſmodi feſta vocat ſabbata, eò quòd filij Iſrael in iis deberent quieſcere ab operibus ſeruilibus: tum quia alias Scriptura nullum certum diem deſignaſſet, quo debuiſſet manipulus offerri. Quia nullus eſt alius certus dies, qui ibi nomine ſabbati poſſit intelligi. Nec enim poteſt intelligi ſabbathum aliquod vagum vt omnes fatentur, & per ſe patet: nec etiam ſabbatum proximè ſequens ipſum feſtum azymorum quia ſi feſtum incidiſſet in feriam primam tunc manipulus debuiſſet offerri die octaua à feſto paſchatis; quod nemo dixerit.

86 Dices, per ſabbatum intelligi tam feſtum azymorũ, quàm ſabbatũ immediatè ipſum ſequens.

Sed contrà eſt primò, quòd hoc modo Scriptura per ſabbatum nõ deſignaſſet determinatũ ac certum diem, ſed indeterminatè alterum ex illis duobus, & reliquiſſet ex cõiecturis conijciẽdum, quis dies deberet intelligi per ſabbatum. quod tamen eſt contra morem Scripturæ, quæ exactiſſimè eiuſmodi dies ſolet exprimere. Secundò, quia aliàs non debuiſſet Scriptura dicere *altero die à ſabbato* (quo modo loquendi determinatus dies in ſingulari ſignificatur) ſed *à ſabbatis*, vt comprehẽderet tam dictum feſtũ, quàm ſabbathum immediatè ſequens. Quare cùm generatim ſine exceptione dicat, manipulum altera die a ſabbato offerendum, ſine fundamento aliquos caſus excipimus. Tertiò, quia Deus præciſiſſimè volebat omnia feſta certò die mẽſis celebrari, ita vt qui non poterant comedere paſcha 14. die menſis primi, non poſſent illud comedere ſequenti die, ſed neceſſariò iis erat expectandus dies 14. menſis ſeq. ergo non eſt veroſimile, feſtum Pentecoſtes nõ habuiſſe diẽ omnino fixũ, ſed ob certos caſus in alium diẽ menſis debuiſſe transferri. Nec refert quòd aliquando contingebat vt Iudęi deberent die ſabbati metere & ſiccare manipulum frugum, cumque adferre ad ſacerdotem offerẽdum Domino: quia cùm hæc eſſet cæremonia ſacra, non magis erat prohibita ſabbato, quàm immolatio & allatio agni paſchalis, ac aliarum victimarum.

Cæremonia ſacra etiam apud Iudęos non violabat feſta.

87 Alij variè reſpondent. Sed veriſſima videtur reſponſio, Pentecoſtem Iudæorum illo anno incidiſſe in ſabbatum; nec eo die, ſed ſequenti Spiritum ſanctum deſcendiſſe.

Spiritus ſanctus non deſcendit in Pentecoſte Iudæorum.

Act. 2.

Quod igitur dicit Lucas Act. 2. *Et cùm complerentur dies Pentecoſtes*, intelligendum eſt de Pẽtecoſte Chriſtianorum. quod probatur primò, Quia cùm Lucas hæc ſcribebat, celebre inter Chriſtianos erat feſtum Pentecoſtes, quod celebrabant in honorem deſcenſionis Spiritus ſancti: vt recte contra Magdeburgenſes docet *Card. Bellarm. l. 2. de Sacramentis c. 13. initio.* Cùm igitur D. Lucas ſcriberet Chriſtianis, veriſimile eſt more Chriſtiano fuiſſe locutum.

Bellarm.

Act. 20.

Prob. 2. Quia dum D. *Lucas Act.* 20. dicit D. Paulum feſtinaſſe vt ageret feſtum Pentecoſtes Ieroſolymis; teſte *Epiphanio hæreſi* 75. loquitur de Pentecoſte Chriſtianorum. Ergo ſimili modo intelligendus eſt c. 2.

Epiphan.

88. Tertiò, quia contextus ipſius narrationis ſatis indicat D. Lucam per Pentecoſten intelligere quinquageſimum diem a reſurrectione. Nam toto illo cap. docuerat quomodo Chriſtus per 40. dies fuerat conuerſatus cum Apoſtolis, & die XL. aſcenderat in cælum. Deinde addit quid Apoſtoli poſt eius aſcẽſum agerent, tãdémq. c. 2. ſubiungit: *Et cùm complerentur dies Pentecoſtes.* ſcilicet quinquaginta a reſurrectione. Hoc enim modo hæc optimè connectuntur præcedentibus, ſi intelligatur ſemper de eodem dierum ordine loqui. Nec refert quòd ſtatim poſt narrationem deſcenſionis Spiritus ſancti, dicat multos Iudęos fuiſſe Ieroſolymis, qui ad feſtum conuenerant. quia hoc ideo accidit, quia pridie fuerat feſtum Iudæorum.

Addit *Suarez tomo 2. diſput* 42. aliam explicationem, ſcilicet vt illud, *cùm complerentur dies Pentecoſtes*, idem ſit ac ſi diceret; cùm completa eſſet, ſiue cùm tranſiſſet dies Pentecoſtes. Quæ explicatio poſſet etiam probabiliter defendi, ſi cui altera diſpliceret. Suarez.

CONCLVS. IV. Certum omnino eſt Chriſtum in inſtitutione Venerab. Sacramenti vſum eſſe pane azymo. 89.

Docet id fusè *Gregorius IX. in epiſtola ad Michaëlem Cerularium Epiſc. Conſtantinopol.* Et ſequitur apertè ex dictis. Nã ex iis patet, Chriſtũ hoc Sacramentum inſtituiſſe die 14. ad veſperam eodem die quo Iudæi ex præſcripto legis phaſe comedebant: quo tẽpore nullus panis fermentatus poterat in eorum domibus reperiri: vt habetur *Exodi 12. v. 18. & 19.* Vnde euidentiſſimè ſequitur, Chriſtum tunc neceſſariò fuiſſe vſum pane azymo: quia aliàs tamquam præuaricator legis ab omnibus fuiſſet accuſatus. Gregor. IX. Exod. 12.

DVBIVM II.

An panis azymus, vel fermentatus ſit materia neceſſaria huius Sacramenti.

NOta primò, Hîc eſſe quæſtionem iam de neceſſitate ad valorem Sacramenti, quàm de neceſſitate præcepti. 90.

Nota ſecundò, Vſque ad annum Chriſti 1050. fuiſſe indubitanter ſemper creditum in tota Eccleſia, vtrumque tam fermẽtatum, quã azymum eſſe ſufficientẽ materiam huius Sacramenti: primùm circa dictum annum Michael Cerularius Patriarcha Conſtantinopol. incepit damnare Latinos, quòd panem azymum conſecrarent: vt docet *Leo 9. epiſtola ad eundem data, c. 5.* Michael Cerularius. Leo 9.

Prima igitur ſententia eſt Gręcorũ, qui putãt panem fermentatum eſſe neceſſarium ad valorem Sacramenti. Primò, quia putant Chriſtum vſum pane fermẽtato. Secundò, quia putant ſolum panem fermentatum propriè dici panem: tum quia eo ſolo communiter vtimur: tum quia volunt ἄρτος, id eſt panis, dici ab αἴρω, id eſt, tollo. quòd fermento attollatur. quod in azymum non conuenit. 91.

Secunda ſentẽtia docet, nec Latinos poſſe validè cõſecrare in pane fermẽtato, nec Græcos in azymo. Ita *Gloſſ. in cap. Literas. de celebratione Miſſarum* Sed hæc ſententia caret omni fundamẽto & eam ſatis refutaui q. 60. a. 6. in dub. concl. 4.

Tertia ſententia docet, panem azymum omnibus eſſe de neceſſitate præcepti, ideóque peccare 92

Græ

Græcos vtendo fermentato. Quia tenentur ſe conformare Eccleſiæ Romanæ, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, & hac in re exemplum Chriſti ſequitur. Ita licet dubitanter *Scotus in 4. d.11.q. 6.in fine.*

Scotus.

Quarta opinio docet, Latinos teneri vti pane azymo: Græcis liberum eſſe vtrolibet vti. quia poſſunt aut Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem ſequi, aut Latinæ Eccleſiæ ſe cóformare ſi velint. Hanc inſinuat *Paludanus in 4.d.12.q.1.a.4.concl.6.*

Paludan.

Haeretici noſtri.

Quinta opinio eſt noſtrorum hæreticorũ, qui adiaphorum putát vtro quis pane vtatur, ſicut adiaphorum eſt vino albo an rubro vtaris. Volũt tamen fermentatum magis eſſe conuenientem. 1. quia eſt aptior ad hominem cibandum, ideóque magis vſualis & communis. 2. quia vti azymis videtur ſapere cæremonias Iudaicas. Vnde in canone 11. Trullanó prohibentur Chriſtiani comedere azyma Iudæorum.

93 Impudens Caluini mendacium.

Qua in re Notandum eſt impudens mendacium Caluini, *qui l. 4. inſtit. c. 43.* ait conſtare ex hiſtorijs, totam Eccleſiam initio vſam pane fermentato vſque ad tempora Alexandri Papæ. Hunc verò vt nouo ſpectaculo populum in admirationẽ raperet, primò inſtituiſſe vt ſacerdotes conſecrarent panẽ azymum. Sed benè facit nullum hiſtoricum citando; quia nullum probatæ fidei reperire poſſet, qui hoc dicat. Simili etiã fraude non dicit, quis ille Alexander fuerit, cùm tamen plures Alexandri fuerint Pontifices. Sed veriſimile eſt eum non agere contra Alexandrũ I. qui floruit anno Chriſti 125. ſeptimus Pontifex à D. Petro. Nec enim hæretici facilè fatebuntur ritum quem reprehendunt, eſſe tam antiquum, & à tam ſancto Chriſti martyre inſtitutum. Si autem intelligat Alexandrum II. aut ſequentes, eum manifeſtè mentiri patet ex epiſtola Leonis IX. qui præceſſit diu Alexandrum II. & contra Michaelem Conſtantinopolitanum morem Latinorum celebrandi in azymis defendit.

94 Concl. I. Tam panis azymus quàm fermentatus, modò ſit triticeus, eſt ſufficiens materia huius Sacramenti. Eſt de fide, vt patet ex Florentino citato in explicatione articuli. Et patet, quia vterque eſt verè & propriè dictus panis, atque ita in Scriptura abſolutè vocatur; vt de fermentato omnes fatentur: & de azymo patet primò ex *Matt.c.26.v.20. Marc.14.v.22. & Lucæ 22. v.19.* vbi dicitur, Chriſtum accepiſſe panem Græcè *ἄρτον*, quem tamen ſuprà dub.1. concl.4. clarè oſtendi fuiſſe azymum. Et quamuis hoc ſine ratione Græci negent: tamen nullo modo poſſunt negare, quin panis quem Chriſtus poſt reſurrectionem in caſtello Emaus accepit ac benedixit, fuerit azymus: cùm hoc factum ſit ſecundũ nos tertio, aut ſecundũ illos ſecundo die azymorum. quo tempore certum eſt in domibus aut menſis Iudæorum non potuiſſe comparere vllum panem fermentatum: & tamen abſolutè id quod Chriſtus ibi fregit, dicitur panis, & Græcè *ἄρτος*. Illa autem deriuatio Græcorum ab *ἄρω*, tam facilè reijcitur, quàm ab ijs cóſingitur. Et quamuis eam concederemus, inde tamen non ſequeretur ita dictum, quia fermento attollitur. ſed quia habet vim homines ad iuſtam ſtaturam attollendi, eos nutriendo, & hoc modo incrementum dando. Vnde patet reſponſio ad ſecundum argumentum Græcorum. In primo autem apertè falſum ſumunt; vt patet ex dubio 1.

Florentin.

Matth.26. Marc.14. Luc.22.

Concl. II. Ex neceſſitate præcepti tenentur Latini conſecrare in pane azymo: Græci in fermentato. 95

Patet ex cóſuetudine vtriuſque Eccleſiæ, quæ tanquam grauiter obligans reſpectiuè recepta eſt; & vtraque eſt rationabiliter introducta: vt patet ex dictis in explicatione articuli.

Ad fundamenta 3. & 4. ſententiæ Reſp. Cùm illa conſuetudo fuerit legitimè in Eccleſiã introducta, Græcos non teneri eam dimittere; præſertim cùm Eccleſia Romana hoc nullo modo iis præcipiat, aut illi conſuetudini cõtradicat. Vnde nec in eo quòd illam retineant ſunt vllo modo ſchiſmatici, aut reprehenſibiles; ſed in eo quòd contrariam Latinorum conſuetudinem damnent. Vnde ſequitur, Græcos quidem poſſe communi conſenſu Latinorum conſuetudinem amplecti. priuatos tamen nullo modo id poſſe quádiu in ea Eccleſia manent. Quia quiſque obligatur obſeruare legitima Eccleſiæ ſuæ præcepta.

Concl. III. Melior eſt conſuetudo Latinorum, quàm Græcorum. 96

1. Quia eſt conformis facto Chriſti: vt oſtendi dub.1. 2. quia panis azymus eſt purior, & aptiùs ſignificat puritatem, tum Chriſti, qui ſine ſemine virili conceptus fuit: tum eam qua hoc Sacramentum debemus ſuſcipere. Azyma enim ſinceritatem & puritatem conſcientiæ ſignificat: ſicut contra fermentum ſignificat corruptionem & malitiam, iuxta illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 6. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.* 1. Cor. 5.

Nec refert quòd fermentum poſſit aliqua ratione ſignificare vnionem diuinitatis cum humanitate Chriſt. quia vt rectè notat D. Thomas hîc, hoc Sacramentum magis eſt Sacramentum corporis Chriſti, quàm diuinitatis eiuſdem: ideóque magis debet ſignificare puritatem corporis, quàm diuinitatem Chriſti. D. Thom.

Ex his patet, Etſi vterque panis poſſit eſſe ſufficiens materia huius Sacramenti: meritò tamen Eccleſiam poſſe vſum huius vel illius præcipere: quia iuſtæ ad hoc ſunt cauſæ. Et ſimili modo poſſet præcipere vſum vini rubri vel albi, ſi iuſta cauſa occurreret. 97

Ad 1. autem arg. hæreticorum Reſp. Vtrumq; panem eſſe aptiſſimũ ad nutriendum. Et quamuis fermentatus ſit gratior guſtui, ideóque magis vſitatus: nihilominus azymum eſſe aptiorem ad vſum huius Sacramenti ob rationes dictas, quæ illi præpóderant: præſertim ob Chriſti exẽplum.

Ad 2. Reſp. Nos non comedere azyma Iudæorum, nec in hoc facto eos imitari, ſed ipſum Chriſtum. Nec enim eſt prohibitum aliquid facere, quod olim fecerunt Iudæi: ſed eſt prohibitum aliquid facere tanquam cæremoniam legis veteris. Sic in canone Trullano prohibemur iam cum Iudæis in communi menſa vti azymis: quamuis etiam illi canones non ſint legitimè facti, nec alicuius Synodi generalis, vt præ ſe ferunt; ſed aliquorum Græcorum poſt Synodum VI. peractam illegitimè conuenientium.

DVBIVM IV.

Vtrùm Sacerdos Latinus exiſtens inter Græcos debeat celebrare in pane fermentato, an verò in azymo.

98 VT hæc difficultas clariùs explicetur, generatim explicãdũ eſt Vtrùm peregrinus poſſit ſe accommodare particularibus cõſuetudinibus loci per quem tranſit, quando hæ contrariæ ſunt conſuetudinibus in ſua patria ſub peccato obligantibus; & Vtrùm ad hoc teneatur.

99 Nota primò, Nos propriè dici in aliquo loco habere domicilium, in quo animo perpetuò ibi commorandi habitamus, ſiue communiter fixam ſedem habemus, etſi actualiter ibi non ſimus præſentes. Sic exiſtens pro aliquo breui tempore Louanij, poteſt dici habitare Antuerpiæ. Deſinimus autem ibidem habere domicilium ſtatim atque eum locum deſerimus, animo nunquam ad eum habitationis cauſa reuertendi. Ita communiter Doctores colligunt ex *l. Non intereſt 25. ff. De captiuis & poſt liminio reuer.* Vbi dicitur: *Neque enim ſatis eſt corpore quem reuertiſſe, ſi mente alienus eſt*, id eſt, ſi non redeat animo perpetuò manendi.

Quis dicatur alicubi habere domicilium.

Habitare verò ſecundùm communem loquendi modum, eo loco quis dicitur, in quo maiore anni parte commoratur, etſi cum animo reuertendi in locum vbi habet domicilium. Vnde ſtudioſi extranei verè dicuntur habitare in ea vrbe in qua ſtudent; non tamen habere domicilium.

Quis dicatur alicubi habitare.

Nota ſecundò, Certum eſſe inter omnes, peregrinum teneri legibus loci in quo eſt, quando eædem in ipſius patria obligant, niſi ſint leges ſingulariter latæ pro ciuibus, quibus peregrini nullo modo comprehenduntur, v.c. de agendis excubijs, vel ſimilibus.

100 CONCLVS. I. Peregrinus poteſt ſe accommodare legibus, & rationabilibus conſuetudinibus loci in quo eſt, etſi repugnẽt legibus loci in quo habet domicilium.

Ita *Nauar. cap. 23. n. 120. Panorm. cap. A nobis 1. de ſententia excõmunicationis n. 11. Sanchez de matrimonio l. 3. d. 18. n.* 18. & communiter DD. Patet primò ex *cap. Illa d.* 12. vbi ex ſententia Auguſtini & Ambroſij expreſſè docetur, quemque poſſe ſe accommodare moribus Eccleſiæ in qua verſatur, etſi contrarientur conſuetudini propriæ patriæ.

Nauarr. Panormit. Sanchez. Auguſt. Ambroſ.

2. Probatur ex *cap. Vt animarum, de conſtitutionibus in 6.* vbi dicitur: *Statuto Epiſcopi, quo in omnes qui furtum commiſerint, excommunicationis ſententia promulgatur, ſubditi eius furtum extra diœceſim committentes, minimè obligati noſcuntur, cùm extra territorium ius dicenti non pareatur impune.* Vbi apertè dicitur, ſtatutum Epiſcopi non ligare etiam proprios ſubditos extra diœceſin exiſtentes. Idemque omnino eſt de legibus particularibus alicuius loci.

101 Vnde ſequitur primò, Vt quis loci alicuius particularibus legibus non teneatur, ſufficere eum egreſſum eſſe limites illius loci, etſi parum egreſſus ſit, & animo ſtatim reuertendi. quia verè tunc extra locum eſt.

Sequitur ſecundò, Diſcedentem è loco in quo eſt feſtum vel ieiunium, in alium, in quo nec eſt feſtum nec ieiunium, eo animo vt poſſit ibi laborare, aut veſci carnibus, licitè vtrumque facere ſtatim ac limites loci ſui egreſſus eſt, nec ita diſcedendo peccare. quia vtitur iure ſuo, quærendo modum quo licitè ſe legibus eximat; ſicut qui petit ſecum in legibus diſpenſari. Nec illud vllibi prohibitum eſt: nec etiam legi vllam fraudem facit; vt patet ex regula *Nullus videtur 55. ff. de regulis Iuris.*

Licitè egredens è loco vbi eſt ieiunium, vt poſſit alibi nõ ieiunare.

Infertur 3. Idem dicendum eſſe de legibus generalibus, quæ certo quodam loco non obligant. v.c. Mediolani primis quatuor diebus quadrageſimæ non obligat lex ieiunij quadrageſimalis. Quare non ſolùm Mediolanenſes, ſed etiam peregrini qui ibidem illis diebus ſunt, non tenentur ieiunare: quia abſolutè lex illa ibi non obligat. 102

Nota quoſdam putare, eum qui ex loco in quo eſt ieiunium eo die, ſtatuit ire ad eũ locum in quo non eſt ieiunium, ſi moraliter certus ſit ſe ante noctem in hunc locum peruenturũ, poſſe manè ſumere ientaculum, nullo tamen modo poſſe veſci carnibus priuſquam ad alterum locum peruenerit. Ratio ipſorum eſt, quia lex ieiunij, quatenus præciſè vetat ſæpius comedere, eſt omnino indiuidua, ita vt non poſſit ſolùm ex parte ſeruari. quare qui non poteſt eam totam ſeruare, non tenetur eam ſeruare ex parte. Hinc plurimi probabiliter aiunt, eum qui ſemel fregit ieiunium bis comedendo non peccare poſtea ſæpiùs comedendo. Vnde ſequitur, eum qui eo die licitè poterit non integrè ſeruare ieiunium, non teneri illud ſeruare ex parte: atqui talis poterit veſperi cœnare etſi ante pranſus ſit quia veſperi erit in loco, vbi non tenetur ieiunare. Ergo etiam non tenebitur ieiunare vſque ad prandium, etſi tam diu ſit in loco vbi obligat lex ieiunij Confirmatur. quia qui die ieiunij eſt ſubiturus magnum laborem, qui excuſet à ieiunio, poterit antequam eum ſubeat ſumere ientaculum, etſi nondum cœperit laborare, & conſequenter necdum poſita ſit cauſa excuſans à ieiunio. Ergo idem dicendum eſt de eo qui veſperi venturus eſt ad locum vbi non erit ieiunium. 103

Sed cum alijs probabiliùs omnino credo, talem poſſe quidem ſtatim ac peruenerit ad locum vbi non eſt ieiunium, & cœnare, & carnes comedere, ſiue euſque ieiunarit, ſiue non: nullo tamen modo poſſe priùs frangere ieiunium ante tempus prandij ientando. Prob. 1. quia quiſque legibus loci, in quo habitat, obligatur quamdiu in eo eſt, niſi cauſa iuſta aliqua excuſetur; v.c. ob impoſſibilitatem ſeruandi legem, aut diſpenſationem. Atqui hîc nulla talis cauſa occurrit, quia quamdiu eſt in loco, commodè poteſt ſeruare legem, nec eſt cum eo diſpenſatum. Ergo tenetur eam ſeruare. 104

Egreſſurus è loco vbi eſt particulare ieiunium, tenetur illud ſeruare quãdiu in eo eſt.

Nec refert quòd veſperi ſit ponẽda cauſa excuſans à ieiunio. quia hæc nõdum eſt poſita, nec poteſt moraliter cenſeri poſita; aliàs poſſet manè comedere carnes. quia eadem cauſa quæ excuſabit eum à ieiunio, excuſabit etiam ab abſtinẽtia carnium. Has enim veſperi licitè comedet.

Vnde patet aliam eſſe rationem eius, qui iam 105
fregit

fregit ieiuniū. quia, poſita veritate illius ſententiæ (quæ mihi tamen videtur ſatis dubia) eſt præſens impoſſibilitas legem obſeruandi; eademque eſt ratio eius qui grauem laborem ſubiturus eſt. Sicut enim hic licitè ſæpiùs comedit, quia hoc eſt neceſſarium vt poſſit laborem ferre: & ante laborem inchoatum licitè comedit, quia hoc eſt etiam aliquo modo neceſſarium, vt poſtea bene laboret: atque ita neceſſitas comedendi eſt præſens, dum comedit. Et confirm. Quia ſi eſſet talis labor, qui perferri non poſſet, niſi ab eo qui comederet carnes, ideóque eum ſubeuntibus liceret comedere carnes, poſſet eaſdem comedere, qui mox eſſet eum ſubiturus; præcipuè cum ſe accingens ad laborem, cenſeatur eum quodammodo inchoare. Secus hæc ſe habent in eo qui ex loco vbi obligat ieiunium in alium diſcedit, niſi excuſetur ratione laboris in itinere ſubeundi, de quo hîc non agimus. Ex quibus patet clara ſolutio ad argumenta contraria.

Tempore ieiunij laboraturus licitè prius comedit.

106 Prob. 2. Quia præceptum ieiunij eſt aliquo modo duplex & diuiſibile. quia non ſolùm prohibet ſæpius in die comedere, ſed etiam comedere ante tempus prandij, ſiue notabiliter diu ante meridiem. Hinc qui ſummo manè ſine iuſta cauſa comederet, frangeret ieiunium, etſi poſteà toto die nihil comederet: & qui ita fregiſſet ieiunium, teneretur nihilominus illud poſtea eodem modo ſeruare, ac ſi ſolùm in prandio comediſſet, modò vires huc ferrent.

Præceptū ieiunij duo continet.

107 Addunt aliqui, diſcedentem è loco vbi habitat die feſto, ſi ante tempus quo vltimum ſacrum in eo erat dicendum, peruenturus ſit in locum vbi non eſt feſtum, non teneri eo die audire ſacrum. Quia talis nec tenetur audire ſacrum ante illam horam qua vltimū ſacrum dicitur. quia clarum eſt eum poſſe tam diu expectare; nec etiam poſt, quia iam eſt in loco vbi non obligat præceptum ſacri. Secùs eſt de eo qui poſt dictam horam ad talem locum peruenturus eſt: quia non audiendo ſacrum abſolutè peccat antequam illa obligatio ſoluatur.

108 Ego tamen cum *Nauar. c. 13. n. 5. & aliis* contrarium in primo caſu iudico eſſe verius.

Nauarr.

Prob. Quia talis iam ante contraxerat veram obligationem audiendi ſacrum, etſi eam non tenebatur implere ante horam v. c. vndecimam, qua vltimum ſacrum erat dicendum. Nec illi obligationi vllo modo ſatisfacit perueniendo ad locum vbi non eſt feſtum. Ergo peccat non audiendo eo die ſacrum, quia obligationi iam contractæ nullo modo ſatisfacit.

Manè egrediens è loco vbi eſt feſtū tenetur audire ſacrum.

109 Reſpondent alij, eum tantùm fuiſſe obligatū audire ſacrum ſub hac conditione, niſi ante horam vndecimam perueniret ad locum vbi non eſſet feſtum.

Sed contrà. Præceptum audiendi ſacrum eſt abſolutè latū iis omnibus incolis, qui ſunt in loco vbi eſt feſtum. Nec ex verbis legis, nec ex eius aut rei natura vlla eſt occaſio, cur talē conditionem ſubintelligamus, aut dicamus legē eſſe conditionatam: ergo talis conditio nō eſt ſubintelligenda. alioqui poſſemus probabiliter dicere, quamuis conditionem ſub quauis lege ſubintelligi. Confirmatur. quia cùm eiuſmodi feſta particularia ſint ferè inſtituta, vt Patronus loci, vel alius Sanctus ibi [illegible] celebretur, cumque legiſlator [illegible] quantùm poſſet ad [illegible] modo probabile eſt, voluiſſe incolas [illegible] obligare ad audiendum ſacrum ſub conditione, niſi inde diſcederent ante vltimum ſacrum. quia hoc modo conceſſa immunitate inuitaret eos vt diſcederent. Nec poteſt dici, quòd non poſſit eos aliter obligare. Quia nulla eſt ratio, cur non potuerit abſolutè præcipere auditionem ſacri, ſiue inde diſcederent, ſiue non. Aliud eſt de iis qui pridie diſcedunt. Quia ex hoc loco iuriſdictionis ipſius legis diſceſſerunt, antequam ipſa vllo modo obligaret; atque ita nunquam aliquam obligationem contraxerunt.

CONCLVS. II. Non eſt improbabile tranſeuntem per aliquem locum, per ſe non obligari particularibus legibus aut conſuetudinibus illius loci, ſi ſint contrariæ conſuetudinibus loci in quo habitat. 110.

Ita *gloſſa c. Illa, verbo Veneris d. 12. & cap. Quæ contra, d 8 v. Aut peregrini. Paludanus in 4. d 15. quæſt. 4. n. 3. Roſella v. Ieiunium n. 16. Sylueſter v. Ieiunium* a. 7. & cum pluribus quos citat *P. Sanchius l. 3. de matrimonio d. 18. nu. 6. Suarez hîc, diſput. 44 ſe. 1. 4. §. Illud verò.* Probatur, quia valdè durum videtur eum qui quacumque ratione per aliquem locū tranſit, ſtatim ipſius legibus aut conſuetudinibus obligari: vt apertè colligitur ex *l. Hæres abſens. 19. ff. de Iudiciis. §. Proinde.* vbi dicitur, eum qui vendidit vel emit merces in loco in quo habebat conductam tabernam, poſſe eo loco conueniri, & debere ſe ibi defendere: ſecùs eſſe de eo qui tranſiens alicubi aliquid emit aut vendidit. Et Ratio additur. *Quia iniquiſſimum eſt, quotquot locis quis nauigans, vel iter faciens delatus eſt, tot locis ſe defendere.* Simili autem ratione videtur durum eſſe, ita tranſeuntem ſtatim ſubijci conſuetudinibus illius loci. Eadem enim in his eſt ratio. Imò ideo tranſiens videtur ſe iis locis non debere defendere, quia illorum conſuetudinibus non eſt ſubiectus. Confirmatur, quia leges propriè ſolùm feruntur in ſubditos, & eiuſmodi conſuetudines propriè tantùm ligant eos, qui eius communitatis quæ eas induxit, ſunt quodammodo pars. Nec enim poſſumus aut legibus aut conſuetudinibus omnino alienos obligare. Atqui tranſiens per aliquem locum, vbi exiguo tempore, v. c. aliquot dies hæret, non poteſt propriè dici illius loci eſſe pars, aut ſubditus: ergo nec poteſt illius conſuetudinibus obligari. Confirm. ſecundò. quia c. *A nobis 21. de ſententia excommunicationis,* expreſsè dicitur, ſententia ſiue legibus Epiſcopi nō ligari niſi ſubditos; & apertè inſinuatur, peregrinos ei non eſſe ſubditos. vt pluribus oſtendam in materia de excommunicatione.

Paludan. Roſella. Sylueſter. Sanchez. Suarez.

Dices primò, *Cap. Quæ contra d. 8.* quod ſumptum eſt ex l. 2. confeſſ. S. Auguſtini, dicitur, rationabiles leges aut conſuetudines alicuius loci, non debere alicuius ciuis aut peregrini libidine violari. Reſp. D. Auguſtinum ibi apertè loqui de peregrinis qui aliquo loco iuſto tempore cōmorantur: atque ita aliquo modo ſunt pars illius Reipub. Nam rationem reddens ſubiungit, *Turpis eſt enim omnis pars vniuerſo ſuo non conueniēs.* 111

D. Auguſt.

Vnde patet Auguſtinum potius à nobis facere. Confirmat enim clarè rationem iam ſtatim à nobis allatam. Et ſimili modo intelligendæ ſunt quædam aliæ auctoritates D. Auguſt. quæ contra hanc ſententiam adferuntur.

112 Dices 2. Vel illæ leges particulares obligant immediatè incolas loci, & ſic eoſdem obligabũt vbicumque ſint. quod eſt contra primam concluſionem. vel afficiunt immediatè quaſi ipſum locum, & ſic obligabunt abſolutè omnes in ea exiſtentes, ſicut interdictum locale.

Reſp. Immediatè afficere incolas illius loci, vt patet ex dictis; ita tamen vt hi non obligẽtur eas ſeruare extra illum locum. Tum quia non aliter acceptantur, tum etiam quia legiſlator non poteſt obligare extra ſuum territorium exiſtentes. vt patet ex dictis concluſ. 1.

113 Dixi, Tales *per ſe non obligari.* quia ratione ſcandali quod alias oriretur, ſæpiſſimè contingit, vt legibus, præſertim factum aliquod, v. gr. eſum carnium, aut quid ſimile, prohibentibus, peregrini teneantur.

114 Hinc ſequitur primò. Tranſeuntem per aliquem locum, vbi eſt ieiunium, aut feſtum, ſi in loco in quo habitat, nõ ſit feſtum aut ieiunium, non teneri ieiunare, vel audire ſacrum, modò poſſit ſine ſcandalo (quod tamen in eſu carnium rarò accidit) contrarium facere, etſi vna atque altera nocte ibi hæreat.

115 Sequitur ſecundò; Eos qui magna parte anni alicubi habitant, obligari particularibus illius loci legibus. quia ſunt aliquo modo illius inquilini, & conſequenter pars Reipub. Colligitur aperiè ex D. Auguſtino, & *l. Heres*, mox citatis n. 110. Et cõfirmatur. quia nimis abſonum videtur, ſtudioſos, qui in Vniuerſitatibus ſtudiorum cauſa commorantur, nullis earum ciuitatum conſuetudinibus teneri, etſi tales ſint quæ ſtudioſos indigenas etiam obligent: qualia ſunt particularia feſta & ieiunia.

Diu alicubi cõmorantes obligantur legibus loci.

116 Ab hac concluſione excipiuntur primò contractus qui neceſſariò reguntur conſuetudine loci in quo fiunt. patet ex *l. Si fundus* 6. §. *de euictionibus.* vbi dicitur. *Si fundus venierit, ex conſuetudine eius regionis in qua negotium geſtum eſt, pro euictione caueri oportet.*

Contractus regulantur legibus loci in quo fiunt.

Excipitur ſecundò caſus quo tranſgreſſio legis cederet in damnum Reipub. illius loci; vt ſi certæ merces inferri vel auferri prohibeantur. Vnaquæque enim Reſpub. habet ius prohibendi ne quis peregrinus aliquid in ipſa contra eius bonum gerat.

Tertio, communiter Doctores excipiunt vagos, qui nullibi habent domicilium. quia cum hi nullas proprias habeant leges, cenſentur vbique ſubeſſe legibus loci in quo ſunt. quia alias nullis ſubeſſent. Quod probabile eſt ob DD. auctoritatem. Sed ratio non vrget. quia tales communibus ſaltem Eccleſiaſticis & ciuilibus legibus ſubeſſent.

Vagi tenẽtur legibus loci in quo ſunt.

CONCL. III. Sacerdos Latinus tranſiens per Græciam poteſt celebrare vel ritu Græcorum, vel ritu Latinorum: & ſimiliter Græcus tranſiens per loca Latinorum. 117

Patet ex dictis. quia vterque poteſt ſe accommodare conſuetudini loci per quem tranſit, etſi ad hoc non teneatur.

Hinc ſequitur, ſacerdotem, in cuius habitationis loco fit officium de feſto, ſi tranſeat per locum vbi non eſt feſtum, poſſe pro libitu legere officium, vel de feſto, vel de feria occurrente.

CONCLVS. IV. Etſi communiter expediat peregrinum obſeruare conſuetudines particulares loci per quem tranſit. Vt patet ex *c. Illa,* quod acceptum eſt ex D. Auguſt. iuxta illud vulgare: *Si fueris Romæ, Romano viuito more:* tamẽ ſacerdotem Latinum tranſeuntem per Græciam præſtat celebrare ritu latino quàm græco. Idémque eſt de Græco tranſeunte per loca Latinorum. Colligitur apertè ex *epiſtola Leonis IX. ad Michaelem Conſtant. c. 29.* vbi apertè hoc ſuadet. Et ratio eſt, quia hæ nõ tam ſunt conſuetudines diuerſorum locorum particularium, quàm generales vtriuſque Eccleſiæ: præſtat autem vnumquemq; ſeruare conſuetudinem ſuæ Eccleſiæ, quamdiu eius eſt pars, quàm imitari alienam. Imò in dicta epiſtola Leonis ſatis inſinuatur, hoc non ſolùm obſeruandum eſſe quando quis leuiter tranſit per alienam patriam; verũ etiam cùm aliquo tẽpore in ea commoratur. Et hoc etiam conſuetudo videtur obtinere: tum ob rationẽ iam dictam: tum etiam quia nimis difficile eſſet ſacerdoti omnes patrios ritus locorũ in quibus verſatur in celebrando mutari, & Latinum diſcere græcè celebrare, aut Græcum latinè ob aliquot menſes, quibus in aliena patria commoratur. Nec expedit eum aliquos ritus mutare ſine alijs, atque ita celebrare partim græco more partim latino. 118

D. Aug.

Leo IX.

Nota deniq;, ſacerdotem Latinum in noſtris regionibus non poſſe in iis tẽplis, in quibus Græci ex priuilegio celebrant more ſuo, eodem ritu celebrare, quia hoc in ijs locis ſolis Græcis conceditur. Idémq; dicendũ de templis Latinorum in Græcia exiſtentibus reſpectu Græcorum. 119

ARTICVLVS V.

Vtrùm vinum vitis ſit propria materia huius Sacramenti?

120 ARtic. 5. docet, vinum de vite eſſe materiam neceſſariam huius Sacramenti. Eſt definitũ in *Florentino in literis Eugenij ad Armenos.* Et patet ex *Matth. 26. & Lucæ 22.* Ex quibus locis apertè colligitur Chriſtũ in calice conſecraſſe vinũ; accedente præſertim Eccleſiæ auctoritate, quæ ex Apoſtolica traditione ea loca ſic intellexit.

Florent. Matth. 26. Luc. 22.

Hinc ſequitur primò, Omne vinum de vite, ſiue ex vuis expreſſum, eſſe conuenientem materiam huius Sacramenti, ſiue vina inter ſe ſpecie differant, ſiue non: quia omne eiuſmodi vinũ eſt verũ vinũ; quod ſufficit vt ſit cõueniẽs materia huius Sacramẽti: vt patet ex vſu Eccleſiæ, quæ indifferenter hæc omnia vina in hũc vſum aſſumit. 121

Omne verũ vinum eſt materia Sacramenti.

Sequi

Succus pomorum non eſt materia Sacramenti.

Sequitur ſecundò, Alios liquores expreſſos ex pomis aut malogranatis, aut ſimiles non poſſe eſſe materiam huius Sacramenti. quia non ſunt verum vinum. Et non niſi impropriè & cum aliquo adiuncto poſſunt dici vinum, v. c. vinum ex pomis, &c.

122 Nec etiam agreſta.

Sequitur tertiò, Agreſtam ſiue omphacium (quod eſt ſuccus ex vuis omnino immaturis expreſſus) non poſſe eſſe materiã huius Sacramenti. quia verè non eſt vinum, imò nec materia apta ad potandum: vt docet *D. Thom. hic ad tertium.* & communiter doctores.

D. Thomas.

Aut acetum.

Sequitur quartò, Idem dicendum eſſe de vino omnino in acetum conuerſo. quia verè nõ eſt vinum, nec apta materia ad potandum. Ita D. Tho. ad ſecundum, & maior pars DD. quamuis aliqui videantur contrarium docere: ſed facilè explicari poſſent, vt acetum vocent vinum iam aceſcẽs, nondum tamen omnino corruptum, quod validè conſecratur; ſed peccat ita conſecrans, vt docet D. Thom. ad ſecundum; quia indecens eſt in tali Sacramento materia quæ incipit corrumpi, præſertim quando eſſet notabiliter acidum: ſecùs eſſet, quando non eſſet notabiliter acidum, & eſſet aliqua neceſſitas tali vino vtendi.

123 Aut integræ vuæ. Sotus. Caietan. D. Thomas.

Sequitur quintò, Vuas integras non poſſe validè conſecrari, vt cum aliis docent *Sotus in 4. d. 9. q. 1. a. 5. §. De vuis, & Caiet. hic,* atque etiã *ipſe D. Thomas ad tertium* vbi ait: *Non tamen debent vuæ integræ huic Sacramento miſceri: quia iam eſſet ibi aliquid præter vinum.* Vbi apertè docet vuas non eſſe vinum, & conſequenter non poſſe conſecrari. Licet aliqui contrarium ſentiant. Prob. 1. quia vuæ verè nec ſunt vinum, nec materia potabilis, ſed potiùs ſunt cibus: nec enim dicuntur bibi ſed comedi: ſicut pomum non eſt ſicera, nec potus, ſed cibus. Secundò, quia etſi concedamus liquorem in ijs contentum eſſe verum vinum antequã exprimatur, tamẽ non poteſt determinatè deſignari per particulam Hoc, quod eſt neceſſarium vt aliquid ſit materia conſecrationis: vt patet ex dictis a. 2. d. 1. & 2. Quòd autem non poſſit ita deſignari, probatur. quia ille liquor non eſt in vuis vt vinum in vaſe, ſed vt pars in toto, & ſicut ſanguis in animali. quamuis autem monſtrato vaſe verè & propriè dico, Hoc eſt vinum, non tamen monſtrato homine verè dico, Hoc eſt ſanguis; & ſimiliter monſtrata vua malè dico, Hoc eſt vinum. Vide dicta a. 2. d. 1. notab. 5.

124 Muſtum validè conſecratur.

Infertur 6. Muſtum recens ex vuis expreſſum validè conſecrari. quia eſt verum vinum, licet nondum ſit purificatum, ſed habeat aliquas fæces miſtas: ideoque peccaret qui ſine neceſſitate illud conſecraret: in neceſſitate tamen id liceret: vt expreſſe docet *Iulius Papa in epiſt. ad Epiſt. Ægypti.* vt refertur *c. Cùm omne crimen, de conſecr. d. 2.* Iulius Papa.

Præcipuum autem hîc dubium eſt inter DD. an vinum congelatum validè conſecretur. *Armilla verbo Euchariſtia n. 19. & Alanus l. 1. de Euch. c. 11.* id negant. quia vel vinum dum congelatur, ſubſtantialiter corrumpitur; vel etſi non omnino corrumpatur, non tamen videtur poſſe conſecrari, quia non eſt potabile: materia autem calicis debet eſſe potabilis. 125 Armilla. Alanus.

Partem autem affirmatiuam tenet *Candelabrũ aureum de Euchariſtia n. 39. Silueſter verbo Euchariſtia 2. q. 10. n. 15. verſu Quintum ſi vinum, & c. Angelus verbo Miſſa n. 23. Sotus in 4. d. 9. a. 5. §. Quid autem.* vbi ait vinum exiliter congelatũ validè conſecrari: additq; *ſed vſque adeò poſſet indureſcere, vt deſineret eſſe vinum, & tranſiret in formam lapidis.* quę verba ſatis obſcura & difficilia ſunt. 126 Vinum congelatum validè conſecratur. Cand. aureũ. Silueſter. Angelus. Sotus.

Prob. hæc ſententia quia vinum per congelationem non corrumpitur ſubſtantialiter, vt patet: quia poſtea ſoluto gelu experimur eſſe verum vinum, licet aliquid virium communiter amittat. Et confirmatur 1. Quia alij liquores dum congelantur, non corrumpuntur ſubſtantialiter: ergo nec vinum. quia eſt eadem ratio. Confirm. ſecundò, Quia etſi calix conſecratus cõgeletur, manet nihilominùs in eo verus ſanguis, vt ex communi ſententia apertè ſupponit *rubrica Miſſalis, de defectibus Miſſæ §. Si in hyeme* quod eſſet falſum, ſi vinum per congelationem ſubſtantialiter corrumperetur. Vnde ſequitur manere veram materiam huius Sacramenti. quia ob ſolam mutationem accidentalem, non deſinit aliquid eſſe materia Sacramenti, niſi reddatur omnino inutile, vt per ipſum ponatur materia proxima Sacramẽti, ſicut in materia baptiſmi. Quia enim aqua congelata non poteſt eſſe materia lotionis, quæ eſt materia proxima baptiſmi, ideo etiam non poteſt eſſe materia baptiſmi. Vinum autem congelatum etſi non ſit in actu ſecundo potabile, tamen poteſt eſſe materia proxima conſecrationis. quia hęc non conſiſtit in vſu Sacramenti, vt baptiſmus, ſed in cõfectione eiuſdem. Quare ſufficit, quòd eius materia ſit natura ſua potabilis, etſi ob aliquod accidens actu potari non poſſit. Ex quibus patet ſolutio ad argumenta contraria.

Grauiter tamen peccaret qui tale vinum conſecraret, vt omnes fatentur. Quòd ſi tamen prius congelatio ſolueretur, non eſt improbabile, licitè ipſum conſecrari. quia cùm ſit verum vinum, nihil obſtat, quo minùs liceat ipſum conſecrare: quamuis deceret aliud ſumere, & omnino ſuadendum ſit, quando commodè fieri poteſt: vt docet *Suarez diſput. 45. ſectione 2. in fine.* 127 Suarez.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm aqua vino ſit permiſcenda?

128 Floren. Triden. Alexand. Papa.

ARtic. 6. docet, vino conſecrando priùs aliquantulam aquam miſcendam. Patet ex *Florentino in literis Eugenij ad Armenos, & Tridens. ſeſſ. 22. c. 7.* Fuitque hoc ab initio Eccleſiæ ſemper obſeruatũ, vt docet apertè Alexander Papa VII. à B. Petro; qui in ſuis literis, ſiue decretis ad vniuerſos Chriſtianos, teſtatur ſe hoc à patribus accepiſſe, qui non potuerunt eſſe alij quam Apoſtoli, quibus ita propinquè ſucceſſit.

129 Cur aqua miſceatur vino conſecrando. D. Clemens.

Facit autem hoc Eccleſia, primò quia Chriſtus creditur ita primùm conſecraſſe; vt docet *Florentinum ſuprà.* Et *D. Clemens l. 8. conſtit. c. 17.* & habetur

betur expreſse in liturgia S.Iacobi. Idémq; ſenſerunt olim antiquiſſima Concilia, & communiter Patres quos fuse refert *Card. Bellarm.l.4.de Vener.Euchariſtia,c.10.* Bellarm.

Secundò,quia per hanc miſtionem repræſentatur nobis,quòd è latere Chriſti ſanguis(qui per vinū ſignificatur)vnà cum aqua effluxerit. Aptiſſimè etiam repræſentatur huius Sacramenti effectus,cuius ſumptione populus Chriſtianus (qui per aquam ſignificatur)Chriſto ſuo capiti coniunctiſſimè vnitur, vt fusè docet *D. Cyprianus epiſt.63.ad Cæciliū,alias l.2.epiſt.3.paulò poſt medium.* D.Cyprian.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm permiſtio aquæ ſit de neceßitate huius Sacramenti?

130 ART.7.docet hanc miſtionē non eſſe neceſſariā ad valorem Sacramēti, ſolúmq; vinū validè licet illicitè conſecrari.quia illa miſtio nō pertinet ad eſſentialem ſignificationē huius Sacramenti,ſcilicet præſentiæ Chriſti per modum nutrimēti;quæ ſufficienter poteſt ſignificari ſine illa miſtione,quæ ſolū aliquid ſecundariū ſignificat,ſcilicet egreſſionem aquæ è latere Chriſti, & vnionem populi cum Chriſto : quæ nec ſunt eſſentialia huic Sacramento;nec neceſſariò immediatè per conſecrationem ſiue confectionem huius Sacramenti ſignificantur : ſed illa vnio & ſignificatur & efficitur immediatè per vſum huius Sacramenti,qui diſtinguitur à cōſecratione. Adde hanc vnionem ſufficienter etiam ſignificari per ipſum panem & vinum,vt oſtendi a.1.

131 Nota, *Armacanum l.9.de quæſtionibus Armenorū c.9.* putare hanc miſtionem eſſe de eſſentia huius Sacramenti. Primò,quia putat eam fieri ex præcepto & inſtitutione Chriſti,quod probat, quia Chriſtus ita aquam vino miſcuit:tum quia quidam Patres illud videntur apertè aſſerere:& præcipuè *D.Cyprianus epiſtola 63.ſuprà citatâ*, volens oſtendere aquam neceſſariò vino miſceri,ait: *Nam ſi in ſacrificio quod Chriſtus obtulit,nonniſi Chriſtus ſequendus eſt: vtique ad nos obaudire & facere oportet,quod Chriſtus fecit,& faciendum mandauit.* Vnde ſequitur,eſſe etiam de eſſentia Sacramenti. Nam aliunde non poſſumus ſcire quæ ſint eſſentialia in Sacramentis, niſi ex inſtitutione Chriſti. Armacanus. D.Cyprian.

Secundò,quia Cyprianus ibidem ait: *Sic autem in ſanctificando calice Domini offerri aqua ſola nō poteſt,quo modo nec vinum ſolum poteſt.* Et infrà. *Sic verò calix Domini non eſt aqua ſola,aut vinum ſolum: quo modo corpus Chriſti non poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola,niſi vtrumque adunatum fuerit.* Atqui ſola aqua, aut ſola farina inualidè conſecrantur. Ergo etiam ſolum vinum.

132 Alij verò concedunt quidem ſolum vinum validè conſecrari,propter eiuſmodi tamen auctoritates,& factum ipſius Chriſti, putant hanc miſtionem eſſe neceſſariam ex præcepto diuino. Ita *Hoſius lib. 4. de traditionibus contra Brentium, ad finem. Acaſtro lib.6.verbo Euchariſtia hæreſi.7.* Hoſius. Acaſtro.

Alexand.I. 3. Quidam putant, Alexandrum I. hanc miſtionem primò in Eccleſia præcepiſſe.

133 Sed dicendum eſt primò, Omnino certum eſſe,miſtionem aquæ non eſſe de eſſentia Sacramenti. Ita D. Thom. hîc, & communiter Theologi. Probatur 1. quia *Florentinum in litteris Eugenij ad Armenos* apertè docet,materiam huius Sacramenti eſſe panem triticeum, & vinum de vite. quibus verbis abſolutè exprimit quæ ſit eſſentialis materia Sacramenti : vt patet ex aliis locis, vbi recenſet materias Sacramentorum. Quòd ſi autem voluiſſet miſtionem aquæ eſſe de eſſentia Sacramenti,tunc non dixiſſet vinum de vite eſſe materiam, ſed vinum miſtum aqua: ſicut priùs dixerat, materiam Confirmationis eſſe oleum miſtum balſamo. Confirm. quia dum dicit aquam vino eſſe miſcendam, reddit rationem,non quia hoc eſt ex inſtitutione Chriſti,aut de eſſentia Sacramenti; ſed quia tota hoc ab initio ſeruauit Eccleſia : additque hoc Armenos debere imitari,ne ab vniuerſali Eccleſiæ cōſuetudine diſcrepent. Quibus verbis Concilium ſatis oſtendit, Armenos hactenus celebrando ſine vlla miſtione aquæ non peccaſſe contra eſſentialia Sacramenti ; imò ne quidem contra præceptum diuinum.aliàs volendo eos in ſuam ſententiam adducere,non debuiſſet illos premere generali Eccleſiæ conſuetudine,ſed inſtitutione & præcepto Chriſti. D.Thom. Florent.

Probatur 2. clarius ex *Trident.ſeſſ. 22. cap. 7,* vbi ait : *Monet deinde ſancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia ſacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miſcerent ; tum quod Chriſtum ita feciſſe credatur : tum etiam quia è latere eius aqua ſimul cum ſanguine exierit.* Vbi apertè docet, nos ex præcepto Eccleſiaſtico teneri aquam calici miſcere, Eccleſiamque hoc præcipere, non ob aliquam neceſſitatem Sacramenti, aut Chriſti inſtitutionem : ſed ob aliquas congruentias, quas ibi adfert, & ſuprà etiam attulimus in explicatione articuli. 134

Dico ſecundò, Præceptum miſcendi aquam vino conſecrando eſt ſolum præceptum Eccleſiaſticum. Patet apertè ex Florentino & Tridentino citatis.Et confirm. quia ſi Chriſtus hoc ita inſtituiſſet, ſequeretur eſſe neceſſarium ad valorem Sacramenti. Nam non aliter ſolemus colligere quæ ſint neceſſaria ad valorem Sacramenti,quàm ex inſtitutione Chriſti. Ex his ſequitur, ſententiam Armacani nullo modo eſſe probabilem,nec poſſe defendi,cùm apertè dictis Concilijs repugnet. 135 Aqua miſcetur calici ex præcepto Eccleſiæ. Florent. Trident. Armacan.

Ad primum eius argumentum, Nego Chriſtum hoc ita inſtituiſſe aut præcepiſſe. Cyprianum tamen alioſque Patres quandoque dicere hoc fieri ex mandato Chriſti. quia ipſe ſuo exemplo dedit Eccleſiæ occaſionem hoc præcipiendi. atque ita latiore modo poteſt dici hoc inſtituiſſe, & quaſi mandaſſe quia facti ipſius auctoritas, quaſi inſtar mandati Apoſtolis fuit. Vnde Cyprianus ideo dicit Chriſtum 136 Cyprianus. Cyprianus.

ſtum hoc mandaſſe: quia *in Sacrificio quod Chriſtus obtulit, nonniſi Chriſtus ſequendus eſt*, vt ipſe ait. Non quòd velit Eccleſiam neceſſariò in omnibus debere ſequi ea quæ Chriſtus tunc fecit. Nam ſic non poſſet permittere vt quis aliter celebraret quàm in azymis, in quibus Chriſtus celebrauit. quod tamen apertè falſum eſt: ſed quia ſine grauiſſimis rationibus ab eius exéplo non eſt facilè in re tanta recedendum. Sic multi dicunt, ſolutionem decimarum eſſe ex præcepto diuino, eò quòd Eccleſia eam præcepit ex Dei imitatione eam olim Iudæis præcipientis.

137 Ad ſecundũ Reſp. Cyprianum dicere, nõ poſſe purum vinum conſecrari, quia hoc non poteſt licitè fieri: & in hoc ſolùm dictas materias comparare, quòd neutra poſſit licitè ſeparatim conſecrari. Nam vinum validè ſine aquæ miſtione conſecrari, apertè ibidem docet his verbis. *Nam ſi vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis*. Apertè oſtendens poſſe ſanguinem per conſecrationem eſſe in calice, etſi aqua non fuerit miſta vino: eſſe tamen ſine nobis. quia tunc non ita ſignificat vnionem noſtram cum Chriſto. Deinde ſubdit: *Si vero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto*. Non dicit, Sanguis incipit eſſe ſine Chriſto. quia ſentit eo caſu non eſſe ſanguinem in calice, ſed puram aquam per quam plebs ſignificatur.

Dico 3. Hæc miſtio nullo modo ab Alexandro Papa, ſed ab ipſis Apoſtolis fuit præcepta. Patet primò, Quia alexander apertè dicit ſe à Patribus, id eſt, ab Apoſtolis didiciſſe hanc miſtionem eſſe faciendam. 2. Quia Florentinum ſuprà citatum apertè docet, hanc conſuetudinem ab initio fuiſſe in Eccleſia, acceptam ab ipſis Apoſtolis. 138

Ea miſtio ab Apoſtolis præcepta. *Alexand. I. Florent.*

Hinc ſequitur, Eccleſiam poſſe abſolutè in hoc præcepto validè diſpenſare: quia iam eandem poteſtatem habet, quam ab initio habuit. Malè tamen faceret Pontifex in re tanta, ac in tam antiquo ac vniuerſali Eccleſiæ præcepto diſpenſando; niſi grauiſſima aliqua occurreret neceſſitas, quæ vix videtur poſſe accidere: niſi fortè ad conciliandam aliquam gentem, cui aliàs immineret periculum ſchiſmatis: qua ratione conceſſit Bohemis communionem ſub vtraque ſpecie. 139

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm aqua debeat in magna quantitate apponi.

140 ARticul. 8. docet, modicum aquæ debere miſceri vino: quia ſi multum aquę miſceretur, eſſet periculum ne corrumperet vinum, præſertim quando hoc eſt tenue: atque ita non poſſet fieri conſecratio.

Nota primò In canonibus non determinari præcisè quantum aquæ debeat miſceri vino. *Capite* tamen *Perniciosus, de celebratione Miſſarum*, dicitur minorem debere eſſe quantitâtem aquæ quàm vini, & contraria conſuetudo dicitur perniciosa. *In Conſilio* verò *Triburienſi can.* 19. dicitur, ita aquam miſcendam eſſe vino, vt duæ partes ſint vini, tertia verò aquæ: *quia maior eſt maieſtas ſanguinis Domini, quam fragilitas populi*, &c. quod pro conditione vini, & moribus illius populi potuit eſſe licitum. Alia tamen eſt cõmunis Eccleſiæ praxis, vt ſcilicet minimum octies vel decies plus vini ponatur in calice, quàm aquæ: cui etiam fauet Florentinum, dum ait modiciſſimam aquam vino apponendam eſſe. Quare in hoc, quantum commodè fieri poteſt, communis cuiuſq. Eccleſiæ praxis ſequenda eſt, quãuis hac in re non ſit ſcrupulosè agendum, quia modicus in alterutram partem exceſſus non eſt curandus.

Conc. Triburienſe. Quantum aquæ vino miſcendum ſit.

Florent.

141 Nota ſecondò, Hanc aquam debere eſſe puram, & naturalem, vt omnes communiter docent: quia ſola naturalis aqua propriè dicitur aqua: nec vllo modo decet aquam minùs puram huic Sacramento miſceri.

Nota tertiò. Non ſufficere, vinum priùs in vaſe fuiſſe miſtum aqua, ſed hanc miſtionem debere fieri in ipſo calice, ita vt iuxta ipſum altare ab ipſis ſacris miniſtris tempore ſacrificij priùs vinum fundatur in calicem, & deinde aqua miſceatur: quia hæc miſtio non quomodo cunque, ſed per modum ſacræ cæremoniæ ad ipſum ſacrificium pertinentis, facienda eſt; vt *D. Thom.* docet *hic ad tertium*.

Hæc miſtio debet fieri tempore ſacrificij.

D. Thom.

Nota quartò, Debere hanc miſtionem fieri ante oblationem calicis, vt præcipitur in rubricis, ſi quis tamen id tunc fuiſſet oblitus, deberet poſtea aquam infundere, modò calix nondum eſſet conſecratus. Si autem non recordaretur ante conſecrationem calicis, nullo modo poſtea eſſet imponenda. quia nihil non conſecratum eſt miſcendum ſanguini. 142

& ante oblationem.

Diſputant hìc quidam, An illa aqua debeat miſceri initio ſacri, an poſt euangelium. Et quidam volunt eam in priuatis Miſſis debere initio miſceri, vt poſsit certiùs conuerti in vinum ante conſecrationem. Sed vt oſtendam dubio ſequẽti, melius eſt ſequi Rubricas Romanas, quæ docent imponendam eſſe poſt euangelium, ac oblationem panis.

DVBIVM

Vtrùm aqua quæ ex Eccleſiæ præcepto calici infunditur, neceſſariò priùs conuertatur in vinum, vt poſsit per formam conſecrationis conuerti in ſanguinem?

PRima ſententia id affirmat. Ita communiter Thomiſtæ. Præcipuum eorum fundamentum eſt, quia ſolum vinum & panis videntur eſſe materia huius Sacramenti. 143

Thomiſtæ.

Secunda ſententia id negat. Ita *Cardinalis Alanus l. 1. de hoc Sacramento c. 13. & D. Baronius tomo* 12. *Annalium ſub finem anni* 1188. qui putant hanc ſententiam eſſe de fide. Item *Altiſiodorenſis libro 4. Summæ, tract. 5. c. 2. Alexander Peſantius* in

Alanus. Baronius.

Altiſiodor. Peſantius.

*in 3.p.q.74.a.8.diſp.2.*probatq́. etiam eſſe ſententiam D. Thomæ. Eandem ſententiam probabilẽ putát *Conimb.l. 1. de generat.c.10.q.1.a.2.ſub finem.* (Conimbric.) Ei fauet etiam *Marſilius ab ijs citatus,* cùm doceat (Marſilius.) aquam numquam conuerti in vinum. quæ eſt etiam expreſſa ſententia ipſius Ariſtotelis ac antiquorum ipſius interpretum, vt oſtendam infrà (Ariſtoteles.) n. 178. Hanc etiam ſententiam apertè docet *gloſſa c. Cùm Martha v. Phyſici. & v. Cum vino.* Item *Card. Toletus l. 2. ſummæ c. 25. §. Rurſus ſiue vinum.* (Toletus.) item *Cornelius Ianſenius in ſua concordia c. 131.* illud (Ianſenius.) idem caput pro hac ſententia explicans. Eadem ſententia publicè defenſa eſt Romæ anno 1608. in Collegio Germanico: & anno 1606. in Romano. Eandem tenent multi recentiores viri docti.

144 Conclvs. Etſi propter auctoritatem Doctorum prior ſententia ſit probabilis: ſecunda tamen videtur probabilior; ſcilicet, Aquam aliquando immediatè conuerti in ſanguinem. (Aqua immediatè cõuertitur in ſanguinem.)

Prob. 1. Quia hoc vnanimi conſenſu docuerunt omnes ſancti Patres & Doctores Catholici, qui hanc rem aliqua ratione attigerunt vſque ad finem ſæculi 12. vt ſtatim oſtendemus.

(Alexand. I.) *Alexander I. in epiſtola ad omnes Orthodoxos,* & refertur *c. 1. de conſecrat. diſtinct. 2. Non enim,* ait *debet in calice Domini, aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed vtrumque permiſtum offeratur; quia vtrumque ex latere eius in paſſione ſua profluxiſſe legitur.* Vbi eodem modo dicitur aqua offerri, ac vinum: non autem offertur niſi per conſecrationem: & conſequenter inſinuatur, manere aquam vſque ad conſecrationem.

(D. Cyprian.) Idem docet *D. Cyprianus l. 2. epiſtola 3. aliàs 63.* qui etiam addit, tunc Sacramentum cæleſte effici (ſcilicet per conſecrationẽ) quando aqua & vinum confuſa adunatione copulantur. quod ſanè non fit niſi vtrumque in ſua ſubſtantia permaneat. Nec enim, niſi abſurdè, poteſt dici, panem in meam ſubſtantiam conuerſum, cum eadem confuſa adunatione copulatum eſſe.

Item *c. 4. de conſecrat diſtinct. 2.* quod ſumptum eſt ex Concilio Martini Papæ: vinum & aqua dicuntur offerri & benedici, ſiue conſecrari: quod fieri nequit, niſi aqua exiſtat dum conſecratur. Aliàs ſi priùs conuerteretur in vinum, verum erit ſolum vinum conſecrari: quod negat D. Cyprianus ſuprà.

145 Sed clariùs hanc ſententiam docuit *Paſchaſius* (Paſchaſ. Corbeienſis.) *Corbeienſis l. 1. de corpore Chriſti c. 11. Nec dubium,* inquit, *quin ſub hoc myſterio bibamus aquam, de qua Dominus: Qui biberit aquam, inquit, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Propterea non inconuenienter etiam ob hoc ibidem aqua conſecratur; non quòd aqua permaneat, ſed vertatur in ſanguinem, vt ſignificet quòd fides percipiat.* Quomodo potuiſſet clariùs dicere hanc aquam permanere in calice donec vertatur in ſanguinem; Inſinuatque etiam eius permanere ſpecies, vt ſignificet illam aquam, quam Dominus nobis (Ioan. 4. & 7.) *Ioan. 4. & 7.* promittit.

(Algerus.) Et *D. Algerus l. 1. de Sacramento corporis Domini c. 16. Cùm enim vinum pro Chriſto, aqua ſacrificetur pro populo, & vtrumque vnus ſanguis fiat,* &c. Vbi clariſſimè inſinuat, aquam immediatè conſecrari & conuerti in ſanguinem.

Eòdem pertinet illud *Ambroſij l. 4. de Sacramentis c. 5. Ante verba Chriſti, calix eſt vino & aqua plenus: vbi verba Chriſti operata fuerint, ſanguis efficitur.* Vbi cùm dicat abſolutè, *ante verba,* &c. ſignificat toto tempore ante conſecrationem, aquam & vinum permanere in calice: & conſequenter illam non priùs mutari in vinum, quàm in ſanguinem.

Et clariùs D. Algerus apud Baronium ſuprà, (Algerus.) vbi ait: *Sed licet in menſa Domini tria conſtituantur munera, ſunt tamen duo; per quam ſacrificatur. Eſt aqua miſta priùs vino: ſed quando ſacratur, non niſi ſanguis erit, quo anima intus alatur.* Vbi dicit tria eſſe munera ante conſecrationem, ſcilicet panem, aquam, & vinum; & poſtea eſſe tantùm duo: quia aqua miſta priùs vino, cum quo ſcilicet duo munera conſtituebat, fit vnus ſanguis. Idem planè docet *Paſchaſius ſuprà,* vbi ait: *Con-* (Paſchaſius.) *ſtat igitur etſi tria priùs ponantur, nonniſi caro & ſanguis poſtea rectè creditur.* Vbi clarè docent aquã ſemper diſtingui à vino, donec per conſecrationem mutetur in eundem ſanguinem. *Ibidem Hil-* (Hildebertus Cenomanenſis.) *debertus Cenomanenſis. Aqua, ait, in ſanguinem vertitur, vt populus qui per aquam ſignificatur: in Chriſto ſe mutatum intelligat.*

Ibidem D. Auguſtinus. *Aqua mittitur in calicem, & fit ſanguis conſecratione verbi cæleſtis.* (D. Aug.) Item *Damaſcenus l. 4. orthod. fidei c. 4. Non poteſt* (ſcili- (Damaſc.) cet Chriſtus) *panem ſuipſius corpus facere, & vinum & aquam ſanguinem?* græcè αὐτὸν οἶνον καὶ τὸ ὕδωρ & ipſum vinum, & ipſam aquam; quæ particula rem certam & veram ſignificat, & æqualiter aquæ & vino apponitur. *S. Iuſtinus martyr Apologia 2. pro Chriſtianis ſub finem.* vbi ait: *Poſteaquã &* (S. Iuſtin.) *is, qui præeſt gratias egit, & populus omnis benedixit, ij qui apud nos diaconi dicuntur, dant vnicuique eorum qui adſunt percipiendum panem, vinum & aquam, quæ cum gratiarum actione conſecrata ſunt; & ad eos qui adſunt perferunt: atque cibus hic apud nos Euchariſtia nominatur.* vbi Iuſtinus apertiſſimè docet, conſecrationem eodem modo panem, vinum & aquam remanere ac dari populo, ſcilicet ratione ſpecierum remanentium. quod eſſet, apertè falſum, ſi aqua priùs ſemper conuerteretur in vinum.

Ex his ſic argumentor. Patres dicunt aquam offerri, benedici, conſecrati, & conſecratione mutari in ſanguinem. Atqui hæc ſunt falſa, ſi neceſſariò ante cõſecrationem verteretur in vinum: quia tunc non eſſet, quando fieret conſecratio: nec ipſa ſed vinum mutaretur in ſanguinem. Ergo ſentiunt Patres ipſam immediatè conuerti in ſanguinem. 146

Dices, Patres loqui de aqua miſta vino, & intelligendos de aqua iam conuerſa in vinum. 147

Sed contrà primò, Hæc gloſſa gratis apponitur, nec vllum in Patribus habet fundamentum, redditque ſenſum eorum verborum planè contortum, & violentum: vt magis patebit infrà: ergo non eſt admittenda, præſertim cùm huius quæſtionis ſolutio ex verbis Conciliorum, ac Patrum dictis, & claro ac genuino ipſorum verborum ſenſu petenda ſit: cùm nonniſi per traditionem poſſit cognoſci, cùm à mera Chriſti inſtitutione pendeat, qui potuit materiam Sacramenti, qualem voluerit inſtituere. Vnde ſequitur

quitur verba Patrũ & Conciliorũ de ea re agẽtium in vſitato ac genuino ſenſu accipienda eſſe.

2. Quia eadem ratione poſſem dicere triticum conſecrari, & conſecratione verti in corpus Chriſti: quia triticum mutatum in panem conſecratur. Quamuis autem poſſim dicere, triticum conuerſum in panem conſecrari; malè tamen dicerem abſolutè triticum conſecrari: aut veſcentes bubula carne conuertere in ſuam ſubſtantiam herbam quà bouem nutrierant. Item ſicut Patres abſolutè dicunt, aquam conſecrari & conuerti in ſanguinem, ſimili phraſi poſſent dicere communicantem bibere aquam & vinum, quod omnino abſurdum eſt.

Et quamuis loquatur de aqua miſta vino: nullo tamen modo vel leuiter inſinuant eam debere priùs conuerti in vinum: ſed potiùs contrarium innuunt, dum abſolutè dicunt aquam
D. Damaſc. conſecrari: eodem omnino modo de hac & de vino loquentes, vt patet ex Damaſceno. Imò quandoque nullam facientes vini mentionem,
Paſchaſius. vt patet ex Paſchaſio.

148 Tertiò, quia clarè inſinuant aquam permanere diſtinctam à vino vſque ad conſecrationem:
D. Ambroſ. Algerus. vt patet ex Ambroſio & Algero.

Quartò, quia quando reddunt rationem, cur in calice plus debeat eſſe vini, quàm aquæ, non dicunt: quia hæc in illud debet conuerti: ſed *quia maior eſt maieſtas Chriſti* (ſignificata ſcilicet per vinum) *quàm fragilitas populi*, quæ per aquam ſignificatur. Ita *Concilium Triburienſe can. 19.*
Triburienſ.

Quintò, quia ſi Patres ſenſiſſent aquam priùs neceſſariò conuertendam in vinum, quàm poſſit conuerti in ſanguinem; mirum omnino eſſet, illos ne per vmbram quidem hoc vnquam ſignificaſſe: cùm tamen ſæpe clariſſimis verbis teſtentur eam conuerti in ſanguinem.

149 Sextò, quia aliqui eorum negant eam conuerti in vinum: vt *D. Nemeſius l. de anima c. 5.* vbi etiam docet aquam poſſe artificio à vino ſeparari. quæ ſententia videtur fuiſſe communis Patrum. Primò, quia vt ſuprà oſtendi, apertè inſinuant aquam in ſua ſubſtantia manere vſque ad conſecrationem, imo ipſius ſpecies etiam poſt hanc perſeuerare. vt D. Iuſtinus ſupra citatus. Secundò, quia in ſimilibus rebus apud eos magnæ auctoritatis erat *Plinius*, qui *lib. 16. naturalis hiſtor. cap. 35.* negat aquam conuerti in vinum; quod ante etiam docuerat Cato: vt habent *Conimbric. de generatione l. 1. c. 10. q. 1. a. 1.* Tertiò, quia circa annum 1188 & circa tempora Innoc. III. vt patebit infrà ex Baronio, & *cap. Cùm Martha, de celebratione Miſſarum*, communiter ferè omnes docti ſupponebant, aquam nunquam conuerti in vinum. quare valde probabile eſt, idem olim antiquiores Patres ſenſiſſe.

D. Nemeſius. Patres communiter ſenſerunt aquam nunquam conuerti in vinum. Iuſtinus. Plinius. Cato. Conimbric. Baronius.

150 Demum, ſi liceat ſine euidente neceſſitate hoc modo Patres interpretari; nihil vnquam ex iis certò poterimus diſcere: cùm eorum verba facilè in quemuis ſenſum quiuis deflectet. Et facillimum erit D. Thomam, omnéſq; ferè auctores ita interpretari, vt vix vllus reperiatur qui doceat primam ſententiam: ſi nimirum dicam, eos nihil aliud velle, quàm aquam vt vertatur in ſanguinem, debere priùs ſecundũ externam apparentiam in vinum conuerti, ita vt à vino diſcerni non poſſit. Et credibile omnino eſt plurimos nihil aliud velle, & immeritò pro prima ſententia citari: præſertim illos omnes, qui tantùm dicunt aquam debere à vino priùs abſorberi, aut incorporari. Item qui tantùm incidenter dicunt eam priùs in vinum conuerti. Et fortè hoc modo etiam explicari poſſet D. Thomas, qui cùm infrà q. 77. dicat generatim, quoties duo liquores etiam eiuſdẽ ſpeciei in pari quãtitate miſcentur vtrumq; corrumpi & generari vnum tertium: neceſſariò videtur intelligendus de corruptione accidentali, & quo ad apparentiam: vt ibidem pluribus dicemus. Et ſimili ratione hic videtur dicere, aquam debere priùs conuerti in vinum vt cõuertatur in ſanguinem.
D. Thom.

151 Prob. concl. ſecũdò ex *c. Cùm Martha de celebratione Miſſarum*, vbi ab Innoc. III. quæritur: Vtrùm aqua ſimul cum vino cõuertatur in ſanguinem? quæ quæſtio fuiſſet nugatoria, niſi quærẽtes ſuppoſuiſſent tanquam communiter indubitatum, eam ante conſecrationem nõ conuerti in vinũ. Nulla enim eſt ratio dubitandi, quin aqua conuerſa in vinum ſit legitima materia Sacramenti.
Innoc. III.

152 Pontifex autem reſpondendo refert tres ſententias. Prima eſt eorum qui aſſerunt illam conuerti in aquam quę fluxit ex latere Chriſti. Quare hi apertè ſupponunt eam non conuerti in vinum. Secunda eſt eorum qui dicunt aquam cum vino conuerti in ſanguinem, cùm priùs conuertatur in vinum. quod tamen ait Pontifex negari à phyſicis, inſinuans hoc non eſſe neceſſarium vt conuertatur in ſanguinem: atque ita bimembrem facit ſecundam ſententiam. Deinde quaſi phyſicis aſſentiens ſubinfert tertiam, nimirum poſſe dici aquam manere poſt conſecrationem immutatam. Vnde patet paucorum fuiſſe ſententiam aſſerentium conuerſionem aquæ in vinum. Primò quia petentes hanc quæſtionem, videntur eam conuerſionem omnino ignoraſſe: nam alias feciſſent aliquam eiuſdem mentionem, & non tam abſolutè ſuppoſuiſſent aquam non conuerti in vinum. Secundò, quia aliquot annis antè communiter ſupponebatur eam non conuerti, ſaltem à Gallis, qui hanc etiam quæſtionem à Pontifice petebant: vt infrà oſtendam ex Baronio. Tertiò, quia vt docet Pontifex, abſolutè omnes phyſici ſiue medici (quibus hac in re magna fides habenda eſt, cùm ad eorum propriè artem ſpectet hæc cognoſcere) negabant hanc conuerſionem; ſicut etiam modò eam negant. Vnde Põtifex quaſi refutans aliorum opinionẽ, dicentium, aquam priùs cõuerti in vinũ, ſtatim ei ſubiungit: *licet phyſici contrarium aſſeuerent*: ac deinde quaſi his (iuxta illud: *cuique in ſua arte credendũ eſt*) ipſiſq; experientiæ aſſentiens, addit: *Præterea dici poteſt quod aqua non trãſit in ſanguinẽ, ſed remanet.* Vbi non adfert alienas opiniones ſicut priùs, ſed docet quid videatur poſſe ex præcedentibus inferri: quod non feciſſet, niſi magis inclinaſſet in illam ſententiam phyſicorũ. Vnde infrà proferens ſuã ſententiam, non dicit ſecundam ſententiam, aut eorum qui dicunt aquam priùs conuerti in vinum, &c. eſſe probabiliorem (vt aliqui illum malè citant) ſed probabiliorem eſſe eorum ſententiam, qui dicũt *aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari*: vt oſtendat ſe aſtra-
Baronius. 153

Q here

here ab eo quòd priùs in vinum ſit conuerſa nec ne. Imò ſi ſtrictè vim verborum examinemus, ſignificat apertè aquam non conuerti in vinum: aliàs impropriè diceret eam vnà cum vino conuerti in ſanguinem. Sicut impropriè dicerem me herbam, qua bos paſtus eſt, ſimul cum eius carne conuertere in meam ſubſtantiam.

154 Confirm. 1. Quia infrà rationem reddens ſuæ ſententiæ non dicit: *ideo aquam in vinum conuertitur*. ſed, *ideo vino aqua vnitur, vt Chriſto populus adunetur*. Inſinuans quòd ſicut nos per gratiæ & donorum communicationem, ſalua manente noſtra natura vnimur Chriſto: ita aqua vniatur vino participãdo ſolas ipſius qualitates. quod magis patet ex *D. Cypriano ſupra citato ex c. 2. de cõſecr. d. 2.* ad quem hic Pontifex apertè alludit.

D. Cyprian.

155 2. Quia aliàs nullo modo reſpondiſſet ad quæſtionem propoſitam; ſcilicet, *An aqua immediatè conuertatur in ſanguinẽ?* Hoc enim ij, quibus ſcribit petebant. Nam ſi putaſſent illam priùs conuerti in vinum; nulla fuiſſet quæſtio. Vnde patet eos ſuppoſuiſſe eam numquam conuerti in vinum.

Nec ſufficit dicere, eum reſpondiſſe probabilius eſſe aquam priùs cõuerti in vinum, & deinde in ſanguinem: quàm eam aut non conuerti per conſecrationem, aut conuerti in aquam lateris Chriſti: quia hoc non ſatisfacit quæſtioni propoſitæ, qua petebatur, Vtrùm conuerteretur in ſanguinem poſito quòd non conuerteretur in vinum? Et ideo Pontifex non dicit, probabilius eſt eam priùs conuerti in vinum: ſed eam vnà cum vino conuerti in ſanguinem.

156 Confirm. 3. Quia Pontifex vocat probabiliorem ſententiam, quę tunc in Eccleſia erat maximè recepta: atqui tunc ea maximè recepta erat, quæ dicit aquam abſolutè conuerti in ſanguinẽ, ſiue conuertatur in vinum, ſiue non: ergo hanc dicit eſſe probabiliorem. Minor probatur. quia tunc & cõmuniter credebatur aquam conuerti in ſanguinẽ: & ferè omnes credebant eam nunquam conuerti in vinum: vt patet tum ex iam immediatè dictis; tum ex diſputatione, quę illis locis paulo antè ventilata fuerat, quam *Cardinalis Baronius ſub fine anni* 1188. refert ex Gaufredo, qui eam perſcripſit ad Epiſcopum Albanenſem

Baronius. Gaufredus.

157 tunc Vicarium Pontificis his verbis: *Ad partes enim Galliæ, ſicut noſtis, hoc anno cum veſtra benedictione reuerſus, nouam & mihi hactenus inauditã ventilari inter aliquos reperi quæſtionẽ, de ſubſtãtia aquæ, quæ vino miſta in calice ſimiliter offertur: & an ipſa ſimiliter cum eodem vino in ſanguinem conuertatur?* Et cùm attuliſſet quædam, quibus probarur Chriſtum miſcuiſſe aquam vino, deinde ſubiungit: *Igitur circa hoc & huiuſmodi, affirmantium totius miſti liquoris, qui in calice continetur, in ſanguinem Domini conuerſionem, ratiocinatio ſtudioſa verſatur. Auctoritates etiam quaſdam protulere, quas præſentis ſcripturæ conſummationi duximus reſeruandas. Nam qui eis ſuper hoc aduerſantur, ex nullis antiquorũ, ſiue etiã modernorum ſcriptis, tam euidentia teſtimonia protulere ſuæ aſſertionis: cæterùm innituntur potiſſimùm vni verbo, quod principales Sãcti in duabus ſpeciebus panis & vini conſecrationẽ perfici perhibẽtes, nullam in verbo illo alicuius diuerſæ ſpeciei, nullã aquæ fecerint mentionem. Ad quod reſpondetur eis; quod non conſueuere homines miſturam vini & aquæ, nec ſi quantitas aquæ præualeat, aquam nuncupare, ſed vinum. Præterea calicem legitur Dominus accepiſſe, non vinum: quamuis continens Euangeliſta poſuerit pro contento. Sacerdos quoque cùm Miſſam celebrat, quod dicere ſolet, attendendum. Similiter poſtquam cœnatum eſt, accipiens & hunc ſacroſanctum calicem (in quo videlicet continetur vinum miſtum aqua) benedixit, & dedit diſcipulis ſuis dicens: Accipite & bibite ex hoc omnes. Hic eſt ſanguis meus, &c.* Adfert deinde Patrum auctoritates, quibus affirmans ſententia comprobatur, quas ſuprà citauimus; ac deinde ſubiungit: *Cæterùm pars aduerſa auctoritates priores vtcunque permittit, dicens, vinum quod aqua miſtum eſt conuerti, ſed non propterea aquam mutari.* * *Teſtimonium verò Paſchaſij quod euidens eſt, eadem pars contemnit, licet magnũ ipſius B. Papa Gregorius in libro Dialogorũ perhibeat teſtimonium ſanctitati: ſicut Hildebertum aiunt verſificatorem fuiſſe, non Eccleſiaſticorum dogmatum aſſertorem. De Algero dictum, neſcimus hominem. ipſius tamen nullum adhuc comperi librum, & ſancti, vel cuiuſcunque Doctoris auctoritatem ſimiliter ſuffragari.* Deinde perit quid tenendum ſit doceri. Subdit Baronius: *Quid autem reſcripſerit ad petitam conſultationem Cardinalis Epiſcopus Albanenſis, non inuenimus: ſed aliud reſcribere non potuiſſe certum eſt, quàm quod credidit & cuſtodiuit ſemper ſancta Romana Eccleſia: nimirum, aquam ſimul & vinum tranſſubſtantiari in ſanguinem Chriſti.* Qui etiam infrà in fine anni 1192. contrariam ſententiam vocat nuper exortam hæreſim.

* Videntur errare in perſona ... nominis æquiuoci. ... D. Gregor. Baronius.

158 Vbi notandum primò, Vtramq; diſputantiũ partem vt certum ſuppoſuiſſe, aquam non conuerti in vinum. Primò, quia alias nulla fuiſſet cauſa diſputandi an conuerteretur in ſanguinẽ. Secundò, quia cùm negantes obiicerent, principales Sãctos perhibuiſſe, duabus ſpeciebus panis & vini conſecrationẽ perfici, nullam facientes aquæ mentionem: non reſponderunt alij, aquam iam conuerſam eſſe in vinum, cùm ſit cõſectarie (quod tamen fuiſſet promptiſſimum, ſi hoc putaſſent probabile. Imò ſi putaſſent aliquẽ è Patribus fuiſſe in illa opinione, potuiſſent ſtatim dicere eos hoc dixiſſe, quia putabant aquam ante conſecrationẽ conuerti in vinum.) ſed his omiſſis, quia nihil horũ vnquam cogitarant, dici poſſe; reſpondent, *non ſolere homines miſturam aquæ & vini, ne quidẽ vbi quãtitas aquæ præualet* (ſiue vbi eſt plus aquæ quàm vini) *vocare aquam, ſed vinum.* Item vt oſtendant ſibi omnino perſuaſum eſſe, etiam tempore conſecrationis non eſſe ſolum vinum in calice, ſed etiam aquam, dicunt ideo Euangeliſtam non dixiſſe Dominũ accepiſſe vinum, ſed accepiſſe calicem, vt poſſet ſignificare totum contentum, tam aquam, quàm vinum: quod nomen totum contentum ſignificat, ſiue vinum ſit, ſiue aqua.

159 Similiter quòd pars aduerſa non credebat aquam conuerti in vinum, patet: quia ideo negat eam conuerti vnquã in ſanguinem, ſed manere in ſua ſubſtãtia. Et vt eludat auctoritates Sãctorum; reſpondet, eos dixiſſe quidem vinum, cui aqua eſſet miſta, conuerti; non tamen ipſam aquam: ſed manere immutatam: Ideóque negat auctoritatẽ Paſchaſij, qui id nimis clarè de aqua aſſerit. Et ſic eos intellexiſſe Cardinalem Baronium ſatis patet ex ipſius verbis; & magis infrà

Paſchaſius Baronius.

in fine anni 1192. Vbi cùm narraſſet aquam, cui inciderat particula hoſtiæ, miraculosè conuerſam in ſanguinem, ſubdit: *Hæc* (ſcilicet dicta ſint) *de trãſubſtantiatione aquæ in ſanguinem Chriſti per commixtionẽ corporis Chriſti diuinitus facta, quod ſemper fieri in vino, cùm commixtio intercederet, antiquitas exiſtimauit.* Vbi comparat commixtionem particulæ hoſtiæ cum aqua, cum commixtione aquæ & vini: & conuerſionem illius puræ aquæ cum conuerſione huius: inſinuans vtramque æquè immediatè conuerti. Ac deinde ſubdit: *Cõfutauit hoc miraculum hæreſim hoc ſæculo obortam, negantium aquam vino miſtam mutari in ſanguinem.*

160 Ex his patet primò, Fuiſſe tunc temporis cõmuniſſimã opinionem, aquam non conuerti in vinum ante conſecrationem, quia cùm hac conuerſione admiſſa, potuiſſet iam facilè vtraque ſententia concordari, aut altera alterius argumẽtis reſpondere: incredibile omnino eſt, potuiſſe accidere vt neutra pars vllam eius faceret mentionẽ, ſi credidiſſent vel probabiliter eam fieri.

Patet 2. Affirmantes ipſam conuerſionem locutos fuiſſe de conuerſione immediata: cùm tunc nemini veniret in mentem mediata illa conuerſio.

Gaufredus. Patet 3. Cùm Gaufredus dicat, vſque ad illa tempora fuiſſe inauditũ in Eccleſia, aquam non conuerti in ſanguinem: fuiſſe communem omnium opinionem eam abſolutè ſemper conuerti in ſanguinem, ſiue conuertatur priùs in vinum, ſiue non.

161 Patet 4. Quàm ſit incredibile Pontificem *ca. Cùm Martha.* tam leuiter hanc ſententiam in Eccleſia receptiſſimam reieciſſe, vt aduerſarij volunt præſertim cùm nec verba eius, nec probationes vel leuiter id inſinuent, ſed potiùs cõtrarium, ſi preſsè examinentur. Multóq; improbabilius eſt, eum nullam feciſſe eius mentionẽ: vt patet etiã ex ſecũda cõfirmatione ſuprà nu. 155. allata. quod tamen neceſſariò debent dicere ij, qui volunt eum definire, probabiliorẽ eſſe eorũ ſententiam, qui ponunt mediatã conuerſionem.

162 Quare dicendum eſt, eum ſecundam ſententiam facere bimembrẽ, vt contineat mediatam conuerſionem, quam apertè recitat: & immediatam quam inſinuat tantùm breuiter, negando ſecundùm phyſicos conuerſionem in vinũ, & nihilominus abſolutè approbando conuerſionem in ſanguinẽ. Adde gloſſam in hoc caput apertè docere noſtram ſententiam v. *Phyſica*; vbi dicit aquam à vino, licet difficulter, poſſe tamen ſeparari. Et v. *cum vino*, vbi dicit vinum aquatum tanquam aliquid compoſitum, & compactum ex aqua & vino, mutari in ſanguinem.

163 Patet 5. Ex dictis probabiliter coniectari poſſe, opinionem illam de mediata conuerſione fuiſſe excogitatam poſt illam diſputationem ab iis qui primò negabant aquam in ſanguinem conuerti: qui cùm nollent ſibi perſuadere aquam vlla ratione etiam vino miſtam poſſe eſſe materiã huius Sacramenti; nec poſſent etiam reſpondere auctoritatibus Patrum abſolutè aſſerentiũ conuerſionem in ſanguinem; videntur excogitaſſe

Gaufredus. mediatam illam conuerſionem. Quia nec illa diſputatione recitata à Gaufredo, nec ante illam alibi reperitur vlla mentio mediatæ conuerſionis, vel per vmbram inſinuatæ. Imò latè ſatis ex dictis colligitur fuiſſe penitus ignoratam.

Probatur concluſio tertiò ex ratione. Multò certius eſt, totum quod continetur in calice per legitimam conſecrationem conuerti in ſanguinem, quàm aquam priùs conuerti in vinum. 164
Atqui hoc eſſet falſum, ſi neceſſariò deberet priùs conuerti in vinum, quàm in ſanguinem: vt per ſe patet. Ergo non eſt neceſſe eam priùs conuerti in vinum. Maior probatur. Quia multi putant fide tenendum eſſe, totum liquorem contentum in calice, legitima facta conſecratione, conuerti in ſanguinem: vt patet ex. Gaufredo, Alano, Baronio ſuprà citatis. *Gaufredus. Alanus. Baronius.* Cui etiam aſſentiuntur multi qui ponunt mediatam conuerſionem. Conuincitur etiam ex Patribus ſuprà citatis, id abſolutè communi conſenſu aſſerentibus. Item ex *Trident. ſeſſ. 13. can. 2.* vbi definit totam ſubſtantiam vini conuerti in ſanguinẽ manentibus tantùm ſpeciebus; vinum autem accipit pro toto contento in calice, ſiue aqua permiſta ſit, ſiue non: quia totum ſolemus vocare vinum. *Trident.* Et can. 3. definit Chriſtum totum contineri ſub ſingulis vtriuſq; ſpeciei partibus. quæ eſſent falſa, ſi ſubſtantia aquæ in calice legitimè conſecrato maneret ſæpe integra. Quare etſi olim Innoc. III. non damnauerit expreſſe eorum ſententiam *Innoc. III.* qui dicunt aquam remanere poſt conſecrationẽ: iam tamen poſt Trident. non videtur ſine errore poſſe aſſeri. *Trident. Nullo modo iam poteſt aſſeri aquam non conuerti in ſanguinem.* His accedit, falſam & ſacrilegã aliàs fore formam calicis: ſicut falsò & ſacrilegè pronuntiaretur abſolutè forma corporis ſuper hoſtias, inter quas eſſent aliquæ hoſtiæ chartaceæ: aut forma calicis ſuper calicem miſtum vino & oleo. Quia vox calix ſignificat totum quod in eo per modum liquidi continetur; vt rectè illi apud Baronium ſupra aſſerebant. Et forma abſolutè ex intentione & vſu Eccleſiæ pronuntiatur de toto illo liquido, quod in calice continetur (peccaret enim grauiſſimè qui tantùm mediam partem vellet conſecrare.) atque ita abſolutè affirmat illud totum eſſe ſanguinem (neque enim eſt vlla ratio cur forma dicatur magis cadere ſuper vnam partem iſtius liquidi, quam ſuper aliã.) Atqui hoc eſſet falſum ſi vna pars illius liquidi non conuerteretur in ſanguinem. Ergo tũc forma ex parte falsò & ſacrilegè proferretur. *Falſa foret forma calicis ſi aliqua eius pars non conuerteretur in ſanguinem.*

Confirmatur, quia iam Concil. quã Patres ſuprà citati abſolutè aſſerunt tanquã rem certam & indubitatam, poſt legitimã calicis cõſecrationem ita totam aquam & vinum conuerti in ſanguinem vt nihil ex iis remaneat niſi ſolæ ſpecies ſiue accidentia; quod non poſſunt aliunde colligere niſi ex verbis formæ. ergo ſentiunt hæc legitimè prolata ſignificare, totum illud miſtum ſecundùm omnem ſui partem abſolutè conuerti in ſanguinem, ita vt forma ex parte ſit falſa, quoties aliqua pars illius miſti non conuertitur: quia aliàs non poſſent ex veritate formæ certò colligere totum illum conuerti, ſi forma ſecundum eum ſenſum quo Eccleſia eam intelligit à Chriſto inſtitutam, poſſet eſſe abſolutè vera, etſi pars illius miſti non conuerteretur. 165

Alia autem eſſet ratio, ſi fortè parua aliqua feſtuca eſſet in calice miſta vino, quia cùm non eſſet aliquid liquidum, nec pars rei liquidæ, 166

nullo modo per calicem ſignificaretur; qui ſignificat rem liquidam; & conſequenter forma ſuper eam non caderet. Demum quia abſolutè offerimus populo adorandum, quidquid per modum liquidi humoris in calice eſt. Et ſicut eſſet populo cauſa idololatriæ qui offerret adorandas hoſtias non conſecratas miſtas conſecratis: ita qui offerret calicem, cuius partem ſciret non eſſe conſecratam.

167 Contrà verò nunquam fuit in Eccleſia iudicatum pertinere ad fidem, an aqua conuertatur in vinum, cùm ſemper plurimi fuerint, qui id publicè negarint, qui nunquam fuerunt in Eccleſia reprehenſi. Nec id caret ſua probabilitate.

Ariſtoteles. Plinius. Primò, quia qui id diligentiſſimè inueſtigarunt, vt Ariſtoteles, Plinius, omnéſque medici & chymici, id negant: quibus hac in re maior videtur habenda fides, quàm Theologis, qui id non tam diligenter examinarunt.

Probatur aquam miſtam vino nunquam in hoc conuerti. Secundò, quia pro illis ſtat experientia, quæ certiſſima rerum magiſtra eſt in iis, in quibus certa catholica fides ei non contradicit. Si dicas, fidem contradicere; quia aliàs aqua non poſſet conuerti in ſanguinem: gratis ſumis quod probandum eſt.

168 Experientia autem probatur primò, quia poteſt aqua poſt miſtionem iterum ſeparari. Nec ſufficit quòd dicas non educi aquam, ſed tantùm aquaticum humorem: quia gratis hoc dicitur. Nam quòd aiunt eiuſmodi humorem educi etiam ex vino: hoc negant harum rerum

Plinius. experientiſſimi; vt Plinius, & alij, qui volunt hoc modo poſſe diſcerni an vinum ſit purum: quod fieri non poſſet, ſi ſimilis humor poſſet eodem modo ex puro vino educi. Adde, etſi concedamus non eſſe veram aquam, nihil eos iuuare. quia ſaltem non eſt vinum; vt & peritorum auctoritate & ſenſu conſtat, & ipſi videntur fateri: ergo non erit magis materia conſecrationis quàm aqua.

169 Secundò, quia vt experimur, & peritiſſimi fatentur, corpora ſimplicia, qualis eſt aqua, non

Corpora ſimplicia nec nutriũt nec immediatè in miſta conuertuntur. nutriunt: cuius rationem omnes reddunt: quia non poſſunt immediatè conuerti in miſta. Ergo nec aqua poterit immediatè conuerti in vinum: præſertim cùm vinum ſit plenum calidiſſimis ſpiritibus, qui nullo modo videntur poſſe gigni ex pura aqua.

Tertiò, quia aqua eſt tenaciſſimæ naturæ. Vnde ſi eam coniicias in candentem ollam ferream, ſi vapores alambico excipias, totam omnino integram recipies.

170 Quartò quia ne viuentia quidem totum cibum aut potum quem tamen ſumunt naturæ ſuæ accommodatiſſimum, poſſunt integrè in ſuam ſubſtantiam conuertere; cùm tamen virtutem ad hoc accommodatiſſimam habeant. Idem videmus in igne comburente materiam etiam ſicciſſimam, ex qua cinerem & fuliginem relinquit. Quare etſi concedamus, vinum poſſe in ſe conuertere aliquas partes aquæ craſſiores, & ſibi accommodatiores; non tamen totum poterit conuertere.

171 Quintò, quia experimur vinum ſemper proportionaliter perdere virtutem ſuam pro multitudine aquæ, quæ ei imponitur, etſi guttatim & per tanta interualla imponas, quanta alij requirunt, vt ipſa conuertatur in vinum idque ita vt ſtatim ac paulò plus aquæ impoſueris, quàm fuerit initio quantitas vini; incipiat plus habere naturam aquæ, quàm vini, & ſi pergas imponere, tandem non percipies vinum: ita vt videatur vinum conuerſum in aquam: cùm tamen contrarium experiamur in iis, quæ certò ſcimus alias res in ſuam ſubſtantiam conuertere. Quantumcumque enim panem comedamus, nunquam tamen fiemus panis: quantumcunque ligni apponas paulatim igni, nunquam ignis fit lignum, aut debilitatur.

Dices, Vinum agendo repati, & perdere virtutem agendi. Sed contrà. Si habeat vim con- 172

Si vinum poſſet aquã in ſe cõuertere, poſſet paulatim quantumcumque multũ conuertere. uertendi aquam in ſe, quare non habebit vim ſeipſum reducendi ad priorem ſuum ſtatum, cùm hoc ſit facilius? Item etſi vim perderet ita vt non poſſet priorem ſtatum recipere, ſi tamen aquam in ſe conuerteret, non deberet eadem ferè proportione virtutẽ perdere, quando guttatim infunditur, ac quando tota ſimul. Quia aqua illo modo infuſa ſine comparatione habet minorem actiuitatem: & quantam vim vinum amittit ex vna parte, tantã deberet ex alia parte acquirere: quia augetur ipſius quantitas. Maior autem quantitas vini etiam ſecundùm illos, facilius in ſe aquam conuertit, quàm parua quantitas. Quare poterit ſemper aquam in ſe conuertere, quantumcunque aquæ paulatim infundas. Quod certiſſimum experimur in aliis omnibus quæ certò ſcimus res alias in ſe conuertere. Nec vlla dari poteſt inſtantia. In præſenti autem caſu experimur falſiſſimum. Sed vt gratis concedamus contra omnem in rebus aliis 173

experientiam hoc in vino non ſequi: tamen negari nullo modo poterit hinc euidentiſſimè ſequi, ſaltem requiri vt minimum quadruplam, aut quintuplam proportionem aquæ guttatim per interualla infuſæ, vt vinum perdat omnem vim ſuam, quàm requireretur, ſi ſimul infunderetur; cuius tamen contrariũ apertè experimur.

Sextò, quia etſi fortia valdè vina poſſent paruam aquæ quantitatem in ſe conuertere: non 174

tamen id videtur concedendum tenuibus, quale eſt Moſellanum, aut Louanienſe in quo tamen licitè celebramus, & tenemur etiam ei aquã miſcere: quod maximè vrget, ſi, prout permittitur in Concilio Triburienſi can. 19. tertia pars calicis ſit aqua, quod celebratum fuit in Germania vbi ſunt multa vina tenuia.

Septimò, etſi vinum poſſet in ſe conuertere aquam, non videtur tamen id poſſe facere tam 175

breui tempore, quale eſt communiter in priuatis Miſſis ab offertorio vſque ad conſecrationẽ, præſertim quando vina ſunt valdè tenuia, & ſaltem quinta vel ſexta pars aquæ infunditur, quòd locis plurimis vſitatiſſimũ eſt: & maximè hyeme quando aqua eſt frigidior & conſtipatior, ac aptior vt reſiſtat contrariis. Maximè autem hæc vrgent, quando quis poſt conſecrationem corporis recordatur ſe non impoſuiſſe aquam calici. quo caſo debet ſtatim eam imponere & conſecrare ſecundũ Rubricas Roman. Atqui incredibile omnino videtur, tantillo tempore aquam in vinum conuerti, præſertim ſi vinum ſit tenue.

Dicere

176 Dicere autem quòd illis omnibus caſibus aqua nõ conuertatur in ſanguinem, videtur expreſſè repugnare patribus, & Tridentino ſuprà citatis: qui abſolutè definiunt, in calice legitimè conſecrato, qualis hic eſt, nullam eſſe ſubſtantiam niſi ſanguinem Chriſti, & quæ concomitanter ei ſunt annexa: vt corpus, &c. Repugnat etiam formæ, quæ abſolutè dicitur; *Hic eſt calix ſanguinis*: & totum quod ibi eſt per modum li. quidi à populo adoratur: vt ſuprà oſtendi. *Tridenti.*

177 Reſp. Aliqui, accidere præter intentionem Eccleſiæ, & conſecrantis quòd aliquibus caſibus tota materia calicis non conuertatur in ſanguinem: ideóque hoc non eſſe curandum. Sed contrà. Eccleſia in Rubricis citatis ex certa ſcientia iubet miſceri aquam calici, etiam in iis circumſtantiis in quibus ſæpe moraliter vix fieri poſſit vt ante conſecrationem conuertatur in vinum; vel vt minimum probabile eſt non conuertendam in vinum. Quare ſi vera eſſet ſententia quam oppugnamus; (ſiue vlla neceſſitate (nec enim quidquam cogit Eccleſiam eo caſu præcipere miſtionem aquæ;) exponeret ſacerdotem periculo, ne formam ex parte falsò & ſacrilegè proferat: vt oſtendi ſuprà. Atqui hoc eſt abſurdiſſimum: ergo etiam id vnde ſequitur.

Adde, quòd ſi liceat aliquos caſus, quibus fit legitima conſecratio, excipere à generali regula; quà dicitur totum id quod ſignificatur per nomen *calix*, conuerti in ſanguinem: eadem ratione plures, & abſolutè omnes excipiam; & dicam aquam nunquam conuerti in ſanguinem. Nec enim hoc magis poteſt cõuinci abſurdum, quàm illud. nam, vt oſtendi n. 165. ex ſola ſignificatione & veritate formæ poteſt colligi, quòd totum illud miſtum conuertatur in ſanguinem. forma autem in omnibus illis caſibus idem ſignificat. Et ſicut Eccleſia vult in vno caſu aquã ita infundi, vt poſſit verti in ſanguinem: ita in omni caſu. Nec enim vllum excipit.

178 Dices, Ariſtotelem docere aquam miſſam in magnam copiam vini, in hoc conuerti. *Ariſtoteles.*

Reſp. Ariſtotelem hoc nullibi docere; ſed aliquos id ſolùm colligere ex verbis *ipſius c. 10. lib. 3. de generat. text. 89.* vbi dicit guttã vini miſtã decies milleſimis menſuris aquæ in hanc conuerti. Sed malè hinc illud infertur: ſicut ex eo quòd poſſimus conuertere panem in noſtram ſubſtantiam, malè inferres panem poſſe nos in ſe conuertere. Nec refert quòd vinum magis ſit actiuũ quàm aqua, atque videatur hanc poſſe faciliùs in ſe conuertere; quia ſimiliter ignis eſt multò actiuior quàm ſint cineres, & tamen carbo ignitus iis incluſus, paulatim mutatur in cineres: cùm contrà tamen nulli vnquam carbones poſſint cineres in ſe conuertere. cuius ratio eſt primò, quia ſicut ignis habet magnam vim agendi, ita habet exiguam vim reſiſtendi contrariis, & faciliſſimè ſuffocatur: contrà verò cineres habẽt incredibilem vim reſiſtendi igni ne ab eo corrũpantur. Secundò, quia carbones ſunt ex natura ſua aptiſſimi qui vertantur in cineres, vnde ſeipſos in cineres vertunt; cineres verò omnino inepti vt immediatè vertantur in carbones. Et eadem eſt ratio vini & aquæ; nam illud aliis liquoribus paruã quantitate miſtum, facilius corrumpitur, non propter horum vehementem actiuitatem: ſed quia ipſius ſpiritus calidiores ſtatim exhalantur, aut penitus ſuffocantur, atque ita omnis vis & natura vini perit. Hinc ſi vinum in parua quantitate diu relinquas in vaſe aperto, fiet paulatim quaſi aqua. ſecùs eſt de aqua, quæ & difficillimè omnino corrumpitur, & planè inepta vt naturaliter immediatè conuertatur in vinum, vt patet ex dictis nu. 169. *Cur vinum faciliùs vertatur in aquam quàm hæc in vinũ.*

Reſp. 2. *Ariſtotelem ibid. cap. 5. text. 34.* expreſsè docere aquam non conuerti in vinum, etſi huic miſceatur. Ponam eius verba primùm Græcè, ita ſe habent: Ἀπορήσειε δ᾽ ἄν τις καὶ τί ἐστι τὸ αὐξανόμενον, πότερον, ᾧ προστίθεταί τι, οἷον εἰ τὴν κνήμην αὐξῆσαί τι αὐτὴ μείζων· ᾧ δὲ αὐξάνει ἡ τροφή, οὔ. διὰ τί δὴ οὖν οὐκ ἄμφω ηὔξηνται; μεῖζον γὰρ καὶ ὃ, καὶ ᾧ. ὥσπερ ὅταν μίξῃς οἶνον ὕδατι· ὁμοίως γὰρ πλεῖον ἑκάτερον. ἢ ὅτι τοῦ μὲν μένει ἡ οὐσία, τοῦ δ᾽ οὔ, οἷον ἡ τῆς τροφῆς, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐπικρατοῦν λέγεται ἐν τῇ μίξει, οἷον ὅτι οἶνος. ποιεῖ γὰρ τὸ τοῦ οἴνου ἔργον, ἀλλ᾽ οὐ τὸ τοῦ ὕδατος τὸ σύνολον μίγμα. quæ ita Latinè reddas, *Quæret verò aliquis & quid ſit quod augetur: vtrùm id cui apponitur aliquid veluti ſi tibiã augeat aliquid, ipſa major,* (ſcilicet fit) *id verò quo accreſcit, ſcilicet alimentũ minimè* (ſcilicet augetur:) *Quare igitur non vtrumque augetur? nam maius fit* (ſcilicet in miſtione) *&* *id quod* (ſcilicet alicui miſcetur) *& id cui* (ſcilicet aliud miſcetur,) *veluti quãdo miſces vinũ aqua: ſimiliter enim maius vtrũmque;* (ſcilicet fit) *an quia huius quidem* (ſcilicet mixti) *manet ſubſtantia, illius verò non, videlicet ſubſtantia cibi: cùm & illic quod prævalet, dicitur ſiue nominatur in ipſa mixtura, videlicet quòd vinum ſit; nam totum mixtum efficit operationẽ vini, non autem aqua.* Vbi Nota, Ariſtotelem quærere cur in nutritione id ſolùm quod nutritur, dicatur augeri; in mixtione verò vtrumque mixtum dicatur augeri? Et dicit cauſam eſſe, quia in nutritione perit ſubſtantia alimenti, in mixtione verò v.c. aquæ & vini vtriuſque ſubſtantia manet. Deinde addit, quando altera pars in mixtione prævalet, hanc ſolam nominari, ſiue totum accipere huius nomen, & hoc ſolum dici augeri, v.c. quando aqua miſcetur vino, totum dicitur vinum, & hoc ſolum communiter dicitur augeri: cuius rationem reddit, non quia aqua in vinum vertitur; ſed quia ipſum totum exercet operationem vini prævalentis. Ex quibus omnibus clarè patet, Ariſtotelem ſentire, aliter ſe habere aquam mixtam vino, etiam prævalenti; aliter verò nutrimentum reſpectu nutriti; quia nimirum aquæ ſubſtantia manet, nutrimenti non. His conſonant quæ ibid. dicit textu 39. vbi cùm quæſiuiſſet, qualiter id quod nutritur augeatur per alimentum, id per ſimilitudinem explicans ait: ὥσπερ οἴνῳ εἴ τις ἐπιχέοι ὕδωρ, ὁ δὲ δύναιτο οἶνον ποιεῖν τὸ μιχθέν. quod Latinè ſic vertas: *haud ſecus atque ſi quis aquam vino infundat, & is id quod admixtum eſt, efficere vinum poſſit.* Vbi dũ ait, *efficere vinum poſſit*, oſtendit id non verè fieri, ſed fingi ſolùm poſſe. Sic cum aliis antiquioribus interpretibus Ariſtotelem intellexit *Philoponus in commentario ad textum 84. libro primo de Ortu & interitu, citatus à Dandino lib. 2. de Anima digreſſione 8. part. 3.* vbi ex mente Ariſtotelis explicans mixtionem ait: *Non mixta eſſent, ſi mero actu eſſent, ac nihil prorſus mutarentur, ſed aut dicte* *Ariſtoteles.* *Ariſtoteles.* *Philoponus Dandinus*

(ſcilicet miatio) *ſeparari poſſe quæ mixta ſunt, quia planè ſpeciem ſuã non amiſerunt; ſed inquinarunt: & ideo inſtrumentis quibuſdam ad immutandum aut ſecernendum comparatis ad priſtinam ſpeciem reducuntur; quomodo aqua percolata ſeparatur à vino.* Hactenus ille. Similiter *Philo Iudæus lib. de confuſione linguarum ſub finem* expreſsè docet, aquam miſtam vino nunquam in vinum conuerti. *Philo.*

179 Dices ſecundò, Vinum poteſt agere in aquam ſibi miſtam; ergo poterit corrumpere omnes qualitates neceſſarias ad conſeruationem ſubſtantiæ aquæ, & inducere ſuas qualitates, & conſequenter formam. Confirm. Quia incredibile videtur guttam vini miſſam in vas aquæ retinere diu ſuam ſubſtantiam: & ſimiliter guttam aquæ in dolium vini.

Reſp. 1. negando conſequentiam. Quia non quæcunque poſſunt in aliquid agere, poſſunt hoc in ſe conuertere, aut etiam ſubſtantialiter corrumpere: vt patet in puris cineribus, & materia vitri, quæ nullo igne poſſunt corrumpi, etſi per annum ardeant: imò in ipſa aqua; quæ iniecta in candentem ollam poteſt euaporari; non tamen ſubſtantialiter corrumpi. quia ſtatim vt venit ad locum frigidum, reducitur ad priorem ſtatum. Alia tamen videtur ratio vini miſſi in aquam, cuius ſpiritus, vt diai, facilè extinguuntur, & fit vappa, & demum omnino corrumpitur, non tamen mutatur in puram aquam. Quòd autem gutta aquæ in vaſe vini perſeueret, non magis mirum eſt, quàm quòd perſeueret in olla candenti.

180 Reſp. 2. Etſi vinum poſſet aquam corrumpere, non tamen poſſet in vinum conuertere. Quia corpus miſtum non poteſt cõponi ex vno ſimplici. Adde tam ad hanc quàm præcedentem obiectionem, etſi aliquibus caſibus vinum poſſet aquam in ſe conuertere, non tamen in omnibus caſibus ſuprà poſitis, nec tam paruo tempore, quod nos ſolùm contendimus. Quare illæ obiectiones contra nos non faciunt.

181 Ex his ſatis probata manet maior tertij noſtri argumenti; ſcilicet, longè eſſe certius rorum quod eſt in calice conuerti in ſanguinem; quàm aquam miſſam in calicem priùs conuerti in vinum: cùm rationabiliter ſæpe, imò ſemper ſine vllo periculo erroris in fide poſſim de hoc dubitare, non tamen de illo: & conſequenter patet hoc ad illud non neceſſariò requiri.

182 Contra ipſam verò concluſionem obiicies primò, Quòd quando Concilia & Patres recenſent materiam huius Saramenti, ſolùm nominant panem & vinum. Item dicunt poſt conſecrationem nihil manere ſubſtantiæ panis & vini, ſed dumtaxat ſpecies panis & vini; nulla facta mentione ſpecierum aquæ: vt patet ex *Trident. ſeſſ. 13. can. 2.* Ergo cenſent non remanere ibi ſpecies aquæ, nec hanc eſſe materiam huius Sacramenti. Confirm. 1. Quia aliàs ſola aqua poſſet conſecrari, ſicut peccata venialia ſola confiteri poſſumus. Confirm. 2. Quia ſolo præcepto Eccleſiæ tenemur aquam imponere, quæ non poteſt facere materiam Sacramenti. *Trident.*

Reſp. Antecedens non eſſe vniuerſaliter verum. Nam præterquam quòd Florentinum dicit, vino aquam miſcendam: ſæpe Concilia & Patres dicunt aquam ſimul cum vino offerri, conſecrari, benedici, &c. vt patet ex dictis. Nihil autem offertur, & conſecratur niſi materia Sacramenti. *Florentin.*

Quòd autem recenſentes materiam Sacramenti, ſæpe non nominent aquam, fit primò, quia ſolemus totum illud miſtum, quamuis in eo aliquid aquæ in ſua ſubſtantia ac natura perſeueret, tamen abſolutè vocare vinum, à potiore nimirum & prædominante parte: Et quia totum habet ſimilitudinem vini: vt reſponderunt illi citati ea Baronio n. 155. Et eadem eſt ratio ſpecierum remanentium. Cùm enim ſolæ ſpecies vini appareant, & non ſit certum an ſpecies aquæ remaneant, has Concilium tacuit, & quod erat certum ſolùm dixit. Quod autem dicit, *manentibus duntaxat ſpeciebus panis & vini*; non excludit ſpecies aquæ; ſed eas ſub ſpeciebus vini, ſecundùm communem loquendi modum (vt dixi) comprehendit, & tantùm excludit ſubſtantiam panis, & vini Agit enim ibi contra Lutheranos, qui non diſputant. Vtrùm aqua debeat priùs conuerti in vinum quàm conuertatur in ſanguinem; ſed Vtrùm ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem remaneat: & hos intendit Concilium damnare, non autem controuerſam inter Scholaſticos quæſtionem, quæ nihil ad rem præſentem faciebat, definire. Secũdò id fit, quia vinũ eſt per ſe, & neceſſaria materia Sacramenti: aqua verò nec neceſſaria, nec per ſe, ſed tantùm quatenus miſta vino eiuſdem qualitates & ſpecies aliqua ratione participat. *Cur multi ſolum dicãt panem & vinum eſſe materiam huius Sacramenti.* *Lutherani.*

Nec refert quòd poſſimus ſeparatim ſola peccata venialia confiteri, quia non valet argumentum à ſimili in Sacramentis, quę Chriſtus ſuo arbitrio ſingula diuerſa inſtituit: aliàs poſſemus dicere dari materiam liberam, & per ſe ſufficientem in omnibus Sacramentis, ſicut datur in pœnitentia. Vnde patet reſponſio ad primam confirmationem.

Ad ſecundam Reſp. Eccleſiam hoc (vt patet ex Florentino) præcepiſſe ob exemplum Chriſti, qui ita aquam materiam huius Sacramenti inſtituit, vt miſta vino poſſet conſecrari: cui tamẽ non neceſſariò miſceretur, & nonniſi miſta conſecrari poſſet. Vnde ſequitur, vt aqua poſſit eſſe materia huius Sacramenti, debere miſceri vino in quantitate notabiliter minore, quàm ſit ipſum vinum. Primò, quia aliàs non poſſet ita à vino abſorberi & immutari, vt ſubiret quodammodo naturam vini ſecundùm apparentiam externam. quod tamen, vt patet ea dictis, eſt neceſſarium. Secundò, quia aliàs non eſſet ratio, cur aqua potiùs diceretur miſta vino, quàm vinum aquæ; cùm tamen omnia Concilia dicant aquam miſcendam vino, non contra. 184 *Florent.* *Cur parum aquæ vino miſcendum ſit.*

Hinc patet ſolutio ad quædam alia quæ obiiciunt, ſcilicet ea noſtra ſententia ſequi Primò magnam quantitatem aquæ, cui parum vini ineſſet, poſſe conſecrari. Secundò, ſaltem eo caſu ipſum vinum ſolum poſſe conſecrari. Tertiò, aquam ſolam poſſe conſecrari ſine vino. Sed primum & tertium eſſe falſum, patet ea dictis. Nam vt aqua ſit conſecrabilis, debet ita à maiore quantitate vini abſorberi, vt appareat conuerſa in vinum. Secundum etiam falſum eſſe pa- 185

tet

tet. Quia etſi tunc fortè ibi maneat ſubſtantia vini; tamen quia non eſt ibi per ſe demonſtrabilis, nec etiam eſt conſecrabilis.

Quin autem Chriſtus potuerit dicto modo inſtituere materiam huius Sacramenti, nemo poteſt dubitare. Quòd autem id fecerit ſatis à poſteriore ex dictis colligitur: cùm niſi hoc dicamus, multa abſurda euadere non poſſimus, quæ in inſtitutione & vſu Sacramētorum admittenda non ſunt.

186 Obiicies ſecundò, Contrariam ſententiam eſſe communiorem Theologorum.

Reſp. 1. Non eſſe inuſitatum in Eccleſia Dei, vt opinio aliqua, quæ aliquando fuit viſa quaſi communis inter DD. Scholaſticos, qui vnius fortè auctoritatem ſecuti, eam minùs diligenter examinarant, poſtea ab iis refutetur. Nam longo tempore fuit communior, & ferè Thomiſtarum ſententia: validè abſentem abſolui: quæ tamen poſtea, etiā ante bullam Clementis, à pluribus cœperat reiici: vt patet ex *Suare q. 19. de pœnitentia ſect. 3.* Imò hæc ipſa ſententia, quàm impugnamus, paulò ante tempora Innocentij erat penitus ignota: vt oſtendimus ſuprà.

Suarez.

Reſp. 2. Nunquam fuiſſe ita communē quin multi contrarium apertè aſſeruerint, vt ſuprà oſtendi, & multo plures aſſeruiſſent, ſi diſtinctiùs fuiſſent rogati. Multi enim qui contra nos citantur, commodiſſimè intelligi poſſunt, tantùm loqui vel de eo quod ſæpe fieri credebant: vel de conuerſione aquæ in vinum quoad apparētiam externam. Et præſtaret ſanè eos hoc modo explicare, quàm fateri eos omnibus Patribus contradixiſſe, cùm eorum verba longè faciliùs traherētur ad ſenſum Patrum, quàm verba Patrum ad ſenſum eorum.

187 Obiicies tertiò. Si aqua miſta vino non tamen conuerſa in vinum poſſet conſecrari, ſequeretur Primò, quòd in calice eſſet duplex conſecratio: quia ibi eſſet duplex materia. Secundò, quòd eſſet diſtincta ſpecie conſecratio, quando vinum ſolum conſecraretur, ab ea qua conſecraretur aqua ſimul cum vino, quia eſſet diſtinctus terminus à quo & ad quem: ſcilicet ſanguis exiſtens ſub ſpeciebus aquæ & vini. Reſp. 1. Simili ratione tanquam abſurdum poſſe inferri, eſſe diſtinctam ſpecie conſecrationem, qua conſecratus vinum Græcum ab ea qua conſecratur Rhenanum. Reſpon. 2. negando vtramque ſequelam. Primò, quia aqua in exigua quantitate miſta vino in ordine ad conſecrationem, conſtituit cum eo aliquid vnum, & non duo. Secundò, quia vna eadémque forma vtrumque conſecratur. Tertiò, quia terminus ad quem, à quo actio ſumit ſpeciem, eſt in omnibus illis conſecrationibus vnus & idem: ſcilicet ſanguis Chriſti: aut ſi velis, tota humanitas Chriſti, quæ in ſe & ſecundùm ea omnia quæ hîc reproducuntur, eſt eadem ſub omnibus ſpeciebus, quæ nullo modo producuntur.

188 Obiicies 4. Species ſub quibus ſanguis continetur, debent ſignificare ſanguinem: ſed ſpecies aquæ non poſſunt ſignificare ſanguinem; quia aqua ſignificat populum, & vinum ſignificat ſanguinem: vt docent canones: ergo nec ſpecies aquæ continent ſanguinem. Reſpon. Dupliciter vnam rem poſſe ſignificare aliam. Primò non ſignificando eam eſſe præſentem, ſed ſolùm per quandam analogiam, eius qualitates repræſentando: ſicut agnus ſignificat Chriſtum, & ita ſecundùm canones vinum ſignificat ſanguinem, & aqua populum. Secundò ſacramentaliter, ſignificando rem hîc & nunc eſſe præſentem: & ſic eodem modo vtraque ſpecies aquæ & vini mutuo miſtæ poſt conſecrationem ſignificant præſentiam ſanguinis: nullo autem modo præſentiā populi, qui ibi præſens non eſt: ſola autem ſecunda ſignificatio eſt de eſſentia Sacramenti. 189

Obiicies 5. Si ex facto Chriſti miſcentis aquā vino liceret inferre, ipſam poſſe immediatè conuerti in ſanguinem, ſequeretur tam certum eſſe, hanc ita poſſe conuerti, quàm eſt certum Chriſtum eam miſcuiſſe. Atqui hoc eſt falſum. ergo, Reſp. negando ſequelam maioris. Primò, neque enim id quod probabiliter ex aliquo infertur eſt tam certum, quàm antecedens. Secundò, quia illud non infertur ex ſolo facto Chriſti, ſed ex hoc ſyllogiſmo. Aqua quæ ſecundùm exemplum Chriſti, & præceptum Eccleſiæ miſcetur vino, quoties legitimè conſecratur, ſemper vertitur in ſanguinem: atqui ſæpe non conuertitur priùs in vinum, imò fortè nunquam: ergo ſaltem aliquando immediatè vertitur in ſanguinem. Vbi ſi minor eſſet tam certa quàm maior, concluſio eſſet etiam certa. Multi tamen minorem negant, ideóq; concluſio non eſt omnino certa. Quanquam ego de ea nullo modo dubitare poſſim: quia rationes ſuprà allatæ videntur mihi conuincere eam planè eſſe certam.

Petes, quid fieret ſi ſpecies aquæ ſepararentur à ſpeciebus vini, aut his corruptis manerent illæ adhuc ſatis integræ, vt poſſet ſub illis exiſtere ſubſtantia aquæ; Vtrùm ſub iis ſanguis maneret? 190

An ſpecies aquæ ſeparatæ pergant continere ſanguinem.

Reſp. Rem incertam eſſe, & pendere à voluntate Chriſti, quæ nobis non eſt reuelata: & fortè veriſimilius videbitur non permanſurum.

Primò, quia aqua non eſt materia huius Sacramenti, niſi miſta vino huius rationem quodammodo ſubeat. Secundò, quia pertinet ad ſecundariam huius Sacramenti ſignificationem, vt ſicut per vnionem aquæ & vini ſignificatur noſtra vnio cum Chriſto; ita per ſeparationem ſignificetur noſtra ſeparatio: & ſicut nos ſeparati à charitate ſeparamur à Chriſto; ita ſpecies aquæ ſeparatæ à ſpeciebus vini deſinant continere Chriſtum.

Dices, *Concilium Tridentinum ſeſſ. 13. can. 3.* definit Chriſtum ſub ſingulis vtriuſq; ſpeciei partibus, ſeparatione facta integrè permanere: atqui ſpecies aquæ ſunt pars calicis: ergo ſub iis etiam ſeparatis manet totus Chriſtus. 191

Trident.

Reſp. Ob hoc argumentum ſatis probabiliter poſſe defendi, manſurum ſub illis ſpeciebus ſeparatis ſanguinem. Et ad primum argumentum in contrariū reſponderi poteſt, ex eo quòd ſanguis non poſſit primò poni ſub ſpeciebus aquæ ſeparatis; non ſequi, non poſſe ſub iis conſeruari. Nam ſimiliter anima ſeparata à corpore non poteſt accipere characterem baptiſmi; acceptum tamen retinet. Ad ſecundùm Reſp. Illam ſignificationem non eſſe Sacramentalem, nec

verſari circa eſſentiam Sacramenti; & conſequẽter propter eam eiúſve defectum nihil mutandum eſſe in eſſentialibus Sacramenti.

192 Ex altera tamen parte illud etiam argumentum non conuincit quod intendit. Quia facilè poſſet reſponderi, Concilium tantùm agere de diuiſione, qua partes ſpecierum ita ſeparantur, vt ſub iis poſſit conſeruari materia cõſecrabilis, vt ordinariè fit: non autem de illa qua partes ita diuiduntur, vt ſub iis nequeat conſeruari materia in ſe conſecrabilis. Quod patet primò, Quia intentio Concilij eſt definire ſolùm id quod negant noſtri hæretici: ſcilicet, illum qui tantùm accipit alteram ſpeciem, aut etiam eius minimam particulam, tantum accipere, quantum accipit is, qui vtramque ſpeciem ſumit: vt patet ex *c. 3. eiuſdem ſeſſ.* & ex *ſeſſ. 21. c. 1. 2. & 3.* Secundò, quia aliàs ſequeretur, Chriſtum ſemper manere ſub accidentibus vini, quamdiu aliqua quę priùs fuerunt in vino incorrupta remanent, etſi tali modo vi ignis vel alia ratione ſeparentur, ac rarefiant, vt ſub iis non poſſit ſubſiſtere ſubſtantia vini, quod tamen falſum eſt. Itaque Concilium intelligendum eſt de ea ſeparatione, qua ſpecies non conſtituantur in eo ſtatu, quin poſſit ſub iis ſeruari materia conſecrabilis: quando verò accidentia aquæ omnino ſeparantur à ſpeciebus vini, ſecundùm præſentem Sacramenti inſtitutionem, non poteſt ſub iis conſeruari materia conſecrabilis: atque ita etſi ſpecies aquæ per illam ſeparationem non corrumpantur ſecundùm ſubſtantiam, corrumpũtur tamen quatenus ſunt ſpecies materiæ conſecrabilis.

QVÆSTIO LXXV.

DE CONVERSIONE PANIS ET VINI, IN CORPVS ET SANGVINEM.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in hoc Sacramento ſit corpus Chriſti ſecundùm veritatem?

1 ARtic. 1. docet in hoc Sacramento corpus & ſanguinem Chriſti verè & propriè eſſe.

Quia hoc Sacramentũ maximum myſterium, & quod ſenſum ac intellectum noſtrũ omnino ſuperat, continet; hinc factum eſt vt à multis ſæpe ſit oppugnatum.

Qui primi circa hoc myſterium errarunt. *Ioan. 6.* *Capharnaitæ.* Primi autem qui circa hoc errauerunt, fuerũt Capharnaitæ, & quidam ex diſcipulis Chriſti, qui Ioann. 6. Chriſto promittenti hoc Sacramentum noluerunt credere, ſed dixerunt: *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Et infrà; *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt audire eum?*

Corinthij. *1 Cor. 11.* Secundò, videntur circa hoc myſterium errаſſe Corinthij, vt colligitur ex epiſt. 1. ad eos ſcripta c. 11. vbi Apoſtolus ait: *Audio ſciſſuras eſſe inter vos: & ex parte credo: nã oportet & hæreſes eſſe.* Deinde oſtendens in quo errarent, reprehendit eos quòd Euchariſtiã quaſi communem cibum ſumant; ac deinde grauiſſimis verbis eius veritatem explicat. Ita ex *D. Cyrillo Alexandr.* docet *Turrianus l. 1. de canonibus c. 12.*

Cyrillus. Alexand. *Turrianus.* Deinde varij hæretici variè circa hoc myſterium errarunt; ſed hi omnes non tam præcisè hoc impugnabant, quàm totam Oeconomiam Incarnationis euertebant.

Quartò, circa annum 780. quidam Iconomachi dicebant vnicam eſſe imaginem à Chriſto probatam, ſcilicet Vener. Euchariſtiam, quæ corpus & ſanguinem Chriſti repræſentaret: negantes realiter Chriſtum ibi eſſe præſentem, vt patet ex Synodo 7. act. 6. tomo 3. §. penultimo & vltimo. Sed hi non niſi obiter videntur hunc errorem docuiſſe quare etiam hęreſis ibidem à Concilio damnata euanuit. 2 *Iconomachi.*

Deinde inter Latinos circa annum 800. fuit quidam Ioannes Scotus; & circa annum 1050. Berengarius, deinde Petrobruſiani, Albigenſes, Flagellantes, VViclef, Carolſtadius, Caluinus, & cæteri Sacramentarij noſtri temporis, qui omnes directè & ex profeſſo hanc veritatem oppugnarunt. Ante hos autem etſi quidam negarunt veritatem huius Sacramenti, tamen ferè indirectè, quatenus negabant veritatem incarnationis, aut tantùm obiter id faciebant: atque ideo vſque ad annum 780. ſemper in Eccleſia fuit tanquam indubitata ſuppoſita hæc veritas, nec directè à Patribus ita operosè aut ex profeſſo, *Ioan. Scotus.* *Berẽgarius.* *Petrobruſ.* *Albigenſes.* *VViclef.* *Flagellãtes.* *Carolſtad.* *Caluinus.*

feſſo propugnata: quòd non eſſet qui eam ita palàm oppugnaret. Poſt illa verò tempora, luculentiſſimè à Catholicis ſæpe propugnata fuit.

3 *Trident.* *Veritas catholica circa hoc myſterium.*

Veritas igitur catholica eſt, quam definit Trident. ſeſſ. 13. can. 1. his verbis: *Si quis negauerit in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento contineri verè, realiter & ſubſtantialiter corpus & ſanguinem vnà cum anima & diuinitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum: ſed dixerit, tantummodò in eo eſſe vt in ſigno vel figura, aut virtute, anathema ſit.*

Lanfrancus. Paſchaſius. Guidmundus. Algerus. Alanus. Sanderus. Garetius. Claudius de Sainctes. Suarez. Valentia. Bellarm.

Hanc veritatem olim contra Ioannem Scotum & Berengarium pulcherrimè defenderunt Lanfrancus Epiſcopus Cantuarienſis, Paſchaſius Abbas Corbeienſis, Guidmundus & Algerus: & hoc noſtro tempore contra noſtros hæreticos Gulielmus Alanus, Sanderus, Garetius, Claudius de Sainctes, P. Suarez in hũc articulũ, *P. Valentia diſp. 6 q. 3.* Card. *Bellarm. de Euchariſtia l. 1. c. 3. 4.* qui hanc ita luculentè pertractarũt, vt nihil addi poſſe videatur. Quare ne actum agam, breuiter tãtùm clariſſima quædam & maximè vrgentia argumenta adferam, quibus catholica veritas probetur: & præcipua quædam argumenta hæreticorum ſoluam, & ſimul oſtendam quomodo alia ſolui debeant. Qui fuſiùs hæc expetit, dictos auctores legat.

4 *Matth. 26. Marci 14. Luc. 22. 1. Cor. 11.*

Probatur igitur primò ex verbis Chriſti Matthæi 26. Marci 14. *Hoc eſt corpus meũ. Hic eſt ſanguis meus.* Idem iiſdem ferè verbis docent Luc. c. 22. & Apoſtolus 1. ad Corinth. 11. Et ne dubitemus Chriſtum loqui de vero corpore & ſanguine, addunt: *quod pro vobis datur*, ſiue offertur: *qui pro vobis effundetur.* Horum verborum claritas ita torſit hæreticos, vt anno 1577. prodierit libellus, qui enumerabat 200. in varios ſenſus paucorum verborum detortiones: ita nimirum veritatis inimici ſe omnem in partem verſant, vt poſſint aliquem illorum verborum ſenſum veritati contrarium reperire, qui vel tenuem vmbram veriſimilitudinis habeat.

Præcipua ferè hoc tempore hæreticorum explicatio eſt: Verbum *eſt*, hic ſumi pro ſignificat; ſiue quod idem eſt, *corpus* ſumi pro figura corporis: atque ita ſecundùm eos panis & vinum dicuntur corpus & ſanguis Chriſti, quia ſunt horum figura.

5 Sed contra primò, Verba Scripturæ in proprio ſenſu accipienda ſunt, niſi aut alius locus, aut manifeſta abſurditas quæ inde ſequeretur, nos aliud cogat dicere; nihil autem tale hîc vel per vmbram occurrit: cùm omnia loca Scripturæ, quæ de hoc myſterio agunt, mirè ſimplici verborum acceptioni conſonent. Ergo ſimpliciter & propriè accipienda ſunt.

Secundò, quia nullus ſimilis tropus in tota Scriptura poteſt reperiri: quare gratis omnino hic fingitur. Nec hæretici poſſunt vllum Scripturæ locum proferre, in quo Chriſti corpus accipiatur aliter quàm vel pro naturali corpore, vel pro myſtico. Non poſſunt autem loca citata intelligi de corpore myſtico ſiue Eccleſia: quia hæc non fuit pro nobis oblata in cruce. Ergo debent intelligi de vero & naturali corpore, & ſine vllo tropo.

6 Tertiò, quia tales tropi eſſent duriſſimi, & contra omnem conſuetudinem loquendi. Etſi enim quando alicuius rei eſſe quodammodo totum apertè conſiſtit in repræſentatione alterius, poſſit illa vocari nomine repræſentati, v. c. oſtẽſa Cæſaris imagine benè dicimus, Ibi eſt Cæſar: & ſic in geneſi 7. ſpicæ oſtenſæ Pharaoni dicuntur eſſe 7. anni, quia hæ ſpicæ in viſione ita oſtẽſæ non habebant alium vſum, quàm repræſentare futura, & clarum erat totas eſſe repræſentatiuas. At longè ſecùs eſt quando aliquid non eſt palam, & quaſi totaliter repræſentatiuum alterius, ſed ex ſe habet omnino alium vſum. Quis enim non videat me abſurdiſſimè dicturum oſtenſo baculo, Hic eſt Cæſar, etiamſi vellem mihi in poſterum ſemper per illum baculum repræſentare Cæſarem? Quare ſimiliter contra omnem vſum loquendi Chriſtus de mero pane dixiſſet: *Hoc eſt corpus meum.* etſi voluiſſet per eum quaſi per figuram ſuum corpus in poſterum repræſentari.

Quando per tropum vna res poſſit dici alia.

Confirm. primò, Quia manna & agnus paſchalis etiam fuerunt figuræ Chriſti, & ex natura ſua magis repræſentabant carnem, ſanguinem & paſſionem Chriſti, quàm panis & vinum: & tamen ineptè dicerentur corpus & ſanguis Chriſti. Ergò multò ineptiùs merus panis aut vinum dicentur corpus & ſanguis Chriſti. 7

Confirm. ſecundò, Quia ſi hoc modo liceat cuique pro libitu verba Scripturæ detorquere ad metaphoras, nihil erit tam contra mentem Scripturæ, cui eius verba non poterunt accommodari: atque ita dicam Chriſtum corpus phantaſticum ſumpſiſſe, & ſpiritualiter tantùm ex Virgine conceptũ & natum, quatenus ipſa eum in ſuo corde per fidem concepit: ſicut Caluiniſtæ dicunt ſe eum in Sacramento manducare. Item ſecundùm ſolam apparentiam fuiſſe paſſum, & tantùm aſſimilatione quadam ob ſingularem ſanctitatem dici Deum: & ſic euertam omnia fundamẽta noſtræ fidei; omnes Scripturas quæ dicunt Chriſtum eſſe Deum, aut hominem natum eſſe ex Virgine, paſſum, &c. ad ſimiles metaphoras detorquendo. Et ſanè longè minùs quã noſtri hæretici torquebo verba Scripturæ, minúſq; à communi illius modo loquẽdi recedam. Nam ſicut illa dicit, Verbum factum eſſe hominem, Chriſtum eſſe Deum, D. Virginem eius eſſe matrem, &c. ita eadem ſæpe loquitur de Deo vt corporeo habente brachia, manus, digitos. Item vocat Iudices & homines ſanctos Deos, vocat Ioſephum patrem Chriſti. Item Apoſtolus ad Galatas vocat eos ſuos filios, dicitque ſe eos parturire. Quare ſi Scripturas loquentes de Incarnatione dicto modo myſticè cum antiquis hæreticis interpreter, non ita recedam à communi phraſi Scripturæ, ſicut noſtri hæretici recedunt, dum ita verba Chriſti circa hoc Sacramentum detorquent. Nec refert quòd non poſſimus capere, quomodo poſſit fieri vt corpus Chriſti ſit verè & propriè ſub hoc Sacramento; quia hoc nullo modo ſufficit, vt clara Chriſti verba detorqueamus ad tam inuſitatas metaphoras. Nam multo difficilius eſt concipere myſteriũ Incarnationis & Trinitatis, quàm huius Sacramenti. Et multa loca ſatis difficilia ſunt in Scriptura contra illa myſteria: vt cùm 8 9

Non ideo licet nobis aliqua myſteria negare, quia non poſſumus ea capere.

Chriſtus

Chriſtus dicit ſe minorem Patre,& ſimilia;cùm tamen nullus ſit cōtra hoc myſterium. nec enim eſt vllus in tota Scriptura locus, qui leuiter inſinuet Chriſtum non eſſe verè & realiter in hoc Sacramento.

10 Prob. 4 Quia multæ erāt cauſæ cur Chriſtus, dum dicta verba protulit, debuerit planè loqui: vt quòd conderet teſtamentum, cuius verba debent eſſe apertiſſima. Secundò, quòd ſolis diſcipulis loqueretur,hominibus tunc rudibus, & quibus iam diſceſſurus volebat planè ſuam doctrinā explicare. Tertiò,quia rem grauiſſimā, & in qua periculoſiſſimè erratur, erat inſtituturus. quæ omnia exigunt planam apertámq; locutionem. Vnde videmus tam in nouo, quàm in veteri teſtamento, omnia Sacramenta & cæremonias ad Dei cultum pertinentes eſſe planiſſimis verbis inſtituta. Nulla autem contrà erat ratio cur Chriſtus obſcurè loqueretur:vnde videmus eum hîc etiam clariſſimis verbis vſum eſſe. Nec enim potuiſſet clarioribus verbis exprimere corpus ſuum verè & realiter contineri ſub illis ſpeciebus,quàm dicendo: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Quare quamdiu hæretici non reddunt apertiſſimā cauſam ſui facti, impiè verba Chriſti in alieniſſimum ſenſum detorquent.

11 Cōfirm. 1. Quia aliàs quādo Chriſtus aliquid dixerat obſcurè, ſolebat id aut ſponte ſua, aut interrogatus,diſcipulis poſtea explicare:vt patet *Matth.13.v.36.*de ſemine & zizaniis.& *c.15.v* 15. de eo quod dixerat: *Quod intrat per os,nō coinquinat hominem.*& Luc. 12. *Attēdite a fermento Phariſæorum,quod eſt hypocriſis* & *Ioan.3.v.5.*de baptiſmo:vnde etiam Euangeliſtæ obſcurè à Chriſto dicta ſæpe per ſe explicabāt: vt patet *Ioan.2.v.21.* de templo diſſoluendo. & *c. 7.v. 39.* de Spiritu ſancto deſignato per aquā. & *c.12 v. 33* de exaltatione filij hominis,& alibi. Quare ſi in dictis verbis fuiſſet tam obſcurus tropus,omnino credibile eſt, quòd aut Chriſtus, aut aliquis Euangeliſta eum explicuiſſet: & planè incredibile eſt omnes eius explicationē omiſſuros fuiſſe. Omnes autem Euangeliſtæ, & Paulus, qui diuerſis locis & occaſionibus de hoc Sacramēto ſcripſerunt, planiſſimè aſſerunt veritatem corporis & ſanguinis Chriſti in hoc Sacramento. Nec poſſunt aliter intelligi,niſi vis eorum verbis inferatur.quod ſanè eſſet omnino incredibile, & contra omnem eorum conſuetudinem, ſi per tropum tam obſcurum eſſent intelligenda.

Matt 13 & 15.
Luc 12.
Ioann. 3.
Ioan. 2.& 7. & 12.

12 Probatur 5.clariſſimè, quia id quod pro nobis in remiſſionem peccatorum fuit effuſum, fuit verus Chriſti ſanguis, & non ſolùm figura eius:atqui id quod erat in calice, quem diſcipulis Chriſtus porrexit, fuit id quod pro nobis in remiſſionem peccatorum effuſum eſt. Ergo erat verè ſanguis Chriſti.Maior à nullo negatur.Probatur minor ex Luc.22.vbi dicitur: *Hic eſt calix nouū teſtamentū in ſanguine meo,qui pro vobis funditur:*ſcilicet in remiſſionem peccatorum,vt habet Matth. Vbi apertè agitur de effuſione, qua ſanguis Chriſti in pretium redemptionis noſtræ effuſus eſt:vt patet apertè ex verbis,& etiam hæretici fatentur. Item apertiſſimè dicitur effundendum pro nobis id quod erat in calice, ſiue ipſum calicem ita effundendum eſſe.Hunc enim refert illud pronomen *qui*; non autem ſanguinem: vt apertiſſimum eſt in græco, vbi ita habetur, *Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.* Vbi *ἐκχυνόμενον*, id eſt, *qui effunditur*, neceſſariò iungēdum eſt cum *ποτήριον*: non autem cum *αἵματι*: ac conſequenter neceſſariò fatendum eſt, aut Chriſti ſanguinem realiter fuiſſe in calice; aut purum vinum in pretium noſtræ ſalutis fuiſſe effuſum. quód blaſphemum eſt. Sunt hæc verba iam clara vt nulla vi aliò torqueri poſſint: atque ideo hæretici non aliter iis reſpondent, quàm dicendo eſſe corrupta:vt teſtatur *Bellar.l. 1. de Euchariſtia c.10.*de Beza, qui ſcribens in hunc locum fatetur omnia exemplaria etiam antiquiſſima ſic habere,ſed eſſe corrupta.quæ reſponſio eſt vaniſſima & miſerrima.Ita enim poterit totam Scripturam dicere corruptam.

Calicem vere fuiſſe effuſum in remiſſionem peccatorū. Luc.22.

Bellarm. Beza

Ex his patet,omnino falſum eſſe, & meritò à Pio V. in Romana editione expunctum, quod docet *Caiet.in hunc art.*ſcilicet non poſſe ex verbis Euangelij demonſtrari realem præſentiam corporis & ſanguinis Chriſti in hoc Sacramento;& verba Chriſti, *Hoc eſt corpus meum,quod pro vobis tradetur:*poſſe metaphoricè accipi. Probat à ſimili: quia *Apoſtolus 1.ad Corinth.*10.ait:Petra autem erat Chriſtus: & ,vt ait Caiet. potuiſſet addere, Qui pro vobis crucifixus eſt. Sed hoc exemplum nihil facit ad rem.quia Apoſtolus ibi non qualemcumque ſed ſpiritualem petram vocat Chriſtum; quæ non metaphoricè, ſed verè erat Chriſtus. Adde,etſi Caiet. explicatio poſſet aliquo modo accommodari aliis Euangeliſtis (quod tamen falſum eſt) apertè tamen repugnaret huic loco Lucæ. 13

Pius. Caiet.

1. Cor 1

Prob. 6. ex cap. 6. Ioannis, in quo Chriſtus ſæpiùs dicit corpus ſuum eſſe verè cibum,& ſanguinē ſuum eſſe potum: promittitq; ſe hæc nobis daturum in cibum & potum:ergo dedit. Vbi Nota 1. omnes hæreticos concedere Chriſtum hîc loqui de vera ſua carne,& vero ſanguine, & ea promittere in cibum & potum:ſed aiunt hæc intelligenda eſſe de ſpirituali comeſtione per fidem.Nos verò dicimus eum agere de comeſtione ſacramentali.quod vt clarius ſit, 14

Ioan. 6.

Nota 2. Chriſtum hoc capite varia agere, & gradatim ad declarationem huius Sacramenti aſcendere. Primò enim v. 27. accepta occaſione ex multiplicatione panum, excitat præſentes ad quærendum cibum animæ. & deinde v. 29. & ſeq.excitat eos ad fidem incarnationis, docens ſe per eam à Patre de cælo miſſum, & datum cibum hominibus. Deinde cùm exegiſſet ab iis fidem huius rei, & docuiſſet eos ſolos eam habere poſſe, quos cæleſtis Pater ſua gratia ad ſe traheret; excitat illos ad lumen fidei petendum, vt altiora quæ propoſiturus erat, myſteria crederent. Vnde meritò *D. Aug tract 25.in Ioan.* explicans illud quod Chriſtus dixit v. 29. *Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum qui miſit me*: ſubdit, *Vt quid paras dentes & ventrem?crede & manducaſti.* Nec enim (vt aliqui malè colligunt) D.Auguſt. his verbis ſignificat Chriſtum toto hoc capite tantùm agere de ſpirituali manducatione ſui corporis per ſolam fidem (hoc enim nón eſt verum etiam ex mente D. Auguſt.)ſed tantùm do- 15

D. Auguſt.

cet

cet id quod Chriſtus dixerat v. 27. *operamini cibũ qui non perit*, &c. intelligendũ eſt de cibo qui per fidem ſumitur: ſiue Chriſtum eos hortari vt in ſe credãt, quod veriſſimũ eſt. Alias cũ verè intellexiſſe Chriſtũ nobis hoc capite promittere hoc Sacramentũ; in quo eius caro & ſanguis verè ſumuntur; apertè patet ex iis quę dicit tract. 26. vbi explicãs hęc verba: *Ego ſum panis vitæ: Patres veſtri manducauerũt mãna in deſerto. & mortui ſunt;* ait: *Nã & nos hodie accipimus viſibilem cibum ſed aliud eſt Sacramentũ, aliud virtus Sacramenti. Quã multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur: vnde dicit Apoſtolus, Iudiciũ ſibi mãducat & bibit.*

16 Cùm igitur Chriſtus fusè oſtendiſſet Iudæis quòd neceſſariò deberent credere in eum, tandem v. 51. & ſeq. incipit agere de hoc Sacramẽto, & de reali in eo corporis & ſanguinis ſui ſumptione. Quod patet primò, Quia id verba apertiſſimè ſonant, & ſunt omnino ſimilia iis quæ Chriſtus dixit in huius Sacramenti inſtitutione; vt ſunt hęc: *cibus quẽ ego dabo, caro mea eſt pro mũdi vita.* &c. *Accipite & comedite, hoc eſt corpus meũ, quod pro vobis tradetur.* Quis non videat hìc dari quod ibi promittitur? Secundò, quia ſæpiſſimè diſtinguit ſumptionem carnis à ſumptione ſanguinis, dicitq́, hunc bibi, illam comedi: atqui ſi loqueretur de ſumptione, quæ fit ſola fide, nulla inter hæc eſſet ponenda diſtinctio: quia per eandem fidem eodem omnino modo veritatem ac pretium corporis & ſanguinis Chriſti credimus. 3. Quia cùm videret Iudæos ſcandalizari, quòd videretur iis durus ſermo, non ſolùm ſe non explicuit, ſicut c. 3. n. 5. fecit Nicodemo, dicendo ſe loqui de metaphorica comeſtione, ſed fortiùs affirmauit, eos debere comedere ſuam carnem, & bibere ſuum ſanguinem, ſi vellent habere vitam. Imò diſcipulis ipſis cum ſcandalo abeuntibus, nihil mutauit de modo loquendi, ſed dixit: *hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem vbi erat prius.* q. d. Si iã præſenti poſt recentem panum multiplicationem non crediteris me vobis poſſe dare carnem meã manducandam, quomodo credetis abſẽte id per miniſtros meos denũtianti? *Spiritus eſt qui viuificat. caro nõ prodeſt quidquam.* (q. d. Caro mea per ſe, ſi ſeparata à diuinitate, nihil quidem prodeſt, ſed tamen vim viuificandi habet à diuinitate ei coniuncta.) *Verba quæ loquor vobis* (id eſt, res quã ego vobis propono, ſcilicet caro mea, & ſanguis meus. per hebraiſmũ enim verba hìc accipit pro re ipſa quam verba ſignificant) *ſpiritus & vita ſunt*: tum quia plena diuinitate, tum quia ſpirituali modo exiſtentia vobis danda ſunt.

17 Pro maiore horum intelligentia Nota, Quia ad hanc ſumptionẽ, vt vtiliter fiat, neceſſaria eſt fide; Chriſtũ eam ſæpe requirere, & miſtim modò de ea ac ſpirituali ſui comeſtione, modò de ſacramentali ac reali loqui, & illi etiam tribuere huius effectus v. 35. *Ego ſũ panis vitæ: qui venit ad me*, ſcilicet per fidẽ, *non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet vnquam.* quia ſcilicet meipſum (vt infrà dicitur) ei manducandum & bibendum dabo in Sacramento, quod quidem ſumi ſine viua fide poteſt, non tamen ſatiare. Et hæc etiam eſt cauſa cur quidam Patres, & maximè D. Aug. multa in hoc capite myſticè explicent de manducatione per fidem viuam. Non quòd velint hanc ſolam manducationem nobis hìc promitti; ſed quia etiam hæc à nobis hìc exigitur: & quia ſine hac ſacramentalis ac realis comeſtio corporis Chriſti nobis nullo modo prodeſt, ſed obeſt: vt teſtatur ipſe D. Auguſtinus tract. 26. ſuprà citatus: vbi expreſsè oſtendit, Chriſtum hìc etiam loqui de reali ſumptione Venerab. Sacramenti.

Ioan. 3.

D. Aug.

Prob. concl. 7. quia aliàs eſſet falſum quod toties inculcat *Apoſtolus ad Galat. & ad Heb. 9. & 10.* ſcilicet vetus teſtamentũ cõtinuiſſe vmbras, nouum veritatem; hoc inquam eſſet falſum: quia præcipuum legis nouę Sacramentum eſſet mera vmbra. Imò manna, & agnus paſchalis plus habuiſſent veritatis, quàm hoc Sacramentum: quia longè perfectiùs ſignificabãt Chriſtum eiúſque paſſionem, quàm hoc Sacramentũ. Nam manna de cęlo pluebat, nulláq; hominum opera fiebat, & habebat in ſe omne delectamentum ſaporis; atque ita apertè repræſentabat Filium Dei deſcenſurũ è cælo, ſine opera viri in Virginis vtero aſſumpturum carnem, fideles animas in eo omnem delectationem recepturas, &c. Similiter agnus anniculus, immaculatus, ſua immolatione filios Iſraël à ſeruitute Ægyptiaca liberans, igni toſtus, ſine confractione oſſium comeſtus, apertiſſimè Chriſtum, eiúſq; paſſionem & fructum nobis ob oculos ponit. Nihil horũ habet nudus panis Caluiniſtarum, & tamẽ hic dicitur corpus Chriſti & veritas; illa tam Chriſti, quã huius panis dicuntur vmbra. Sicut ſi rudem truncũ dicas verè eſſe Cęſarẽ: viuam verò Cæſaris imaginem, tam Cæſaris, quàm illius trunci voces vmbram. 18 Hebr. 9. & 10.

Reſp. Caluiniſtę, hoc Sacramentũ dici veritatẽ, quia exhibet nobis Chriſti paſſionẽ præteritã, & pretium noſtræ redemptionis iam ſolutũ per fidẽ apprehendenda. Sed illa etiam hæc eadẽ per fidẽ apprehendenda exhibebant antiquis: ergo ſimiliter erunt ipſa veritas. Quòd autem illa hęc exhibebãt futura, noſtrum verò Sacramentũ ea exhibeat præterita, non efficit vt ſit magis ipſa veritas quàm illa: maximè in fide Caluiniſtarum, qui volunt nihilo magis cælũ nobis iam patere, quam patuerit antiquis; cùm nulli ante finem mundi cęleſtem gloriã ſecundũ illos aſſequãtur. 19 Caluiniſtæ.

Reſpondent 2. clariùs, Hoc Sacramentum nobis exhibere Chriſtũ non ratione ſuî, ſed ratione verborũ quibus dicitur corpus & ſanguis Chriſti. Sed hoc idem eſt ac ſi dicas, truncum illũ perfectiùs repręſentare Cæſarem, ſolùm quia ego dico eũ eſſe Cæſarem: & conſequenter imaginem non poſſe dici Cæſarem, truncum poſſe. Adde, quando vna imago aliquid perfectiùs repræſentat quam alia, ideo poſſe quidem dici perfectiorem imaginem, non tamen deſinere eſſe imaginem & vmbrã, aut fieri rem ipſam: cùm tamen Apoſtolus dicat nouam legem non continere ampliùs nudas vmbras & imagines, ſed ipſam veritatẽ. Et Chriſtus nõ dixit, Hoc eſt imago corporis mei: ſed, *hoc eſt corpus meũ*: quę ſanè tam à Chriſto, quã ab Apoſtolo, ſi vera eſſet ſẽt. Caluini, abſurdiſſimè dicerentur: vt patet ex dictis. 20

8. Demũ probatur ex perpetuo totius Eccleſię, omniũq; Patrũ conſenſu, quẽ fuſiſſimè probat *Car. Bell. toto l. 2. de hoc Sacramẽto*, vbi omniũ ætatũ teſtimonia clariſſimè refert: & conãtur quidẽ 21 Bellarm.

hæretici

hæretici ea eludere ſicut loca Scripturæ, dicendo Patres imitantes Chriſtum vocare hoc Sacramentum corpus Chriſti, quia eſt figura eius. Sed quædam teſtimonia ſunt tam clara, vt nulla ratione poſſint in aliam partem torqueri: vt ſunt primò eorum qui excludunt expreſsè figuram. Ita *Diuus Ambroſ. lib. 6. de Sacramentis, cap. 1. Sicut*, inquit, *verus eſt Dei filius Dominus noſter Ieſus Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam ſed quaſi Filius ex ſubſtantia Patris: ita vera caro, ſicut ipſe dixit, quam accepimus, & verus eius ſanguis eſt, quem potamus.* Item *Damaſcenus l. 4. de fide c. 14. Non eſt*, inquit *figura panis & vini corporis & ſanguinis Chriſti (abſit enim hoc) ſed eſt ipſum corpus Domini deificatum; ipſo domino dicente: Hoc eſt meum (non figura corporis) ſed corpus, & (non figuræ ſanguinis) ſed ſanguis.* quibus verbis quid poteſt clarius dici? Idem fuſè probatur in VII. Synodo act. 6. tomo 3. §. vlt. contra Iconoclaſtas, qui dicebant hoc Sacramentum eſſe imaginem corporis Chriſti.

Ambroſ. *Damaſc.*

22 Huc etiam pertinent eorum teſtimonia, qui dicunt nos non ſola fide, ſed reipſa Chriſtum in hoc Sacramento ſuſcipere. *Chryſoſt. hom. 60. ad populum. Semetipſum*, ait, *nobis commiſcet, & non fide tantum, verum & ipſa re nos ſuum efficit corpus.* per realem ſcilicet ſui corporis vnionem. Et hom. 61. *Vt itaque*, ait, *non tantum per caritatem hoc fiamus, verum & ipſa re in illam miſceamur carnem, hoc per eſcam efficitur quam largitus eſt nobis* Et *D. Hilarius l. 8. de Trinit. Hæc autem idcirco*, inquit, *a nobis commemorata ſunt quia voluntatis tantum inter Patrem & Filium vnitatem hæretici mentientes, vnitatis noſtræ ad Deum vtebantur exemplo: tanquam nobis ad Filium & per Filium ad Patrem obſequio tantum ac voluntate religionis vnitis, nulla per Sacramentum carnis & ſanguinis naturalis communionis proprietas indulgeretur: cùm & per honorem nobis datum Dei filij, & permanentem in nobis carnaliter filium, & in eo nobis corporaliter & inſeparabiliter vnitis, myſterium veræ ac naturalis vnitatis ſit prædicandum.* Quæ verba clariſſimè omnes hæreticorum explicationes & figmenta refutant.

Chryſoſt. *Hilarius.*

23 Secundò, hanc rem clariſſimè probant ea Patrum verba, quibus dicunt panem conuerti in corpus Chriſti, & in eo deprædicant maximam Dei potentiam. Item poſt conſecrationem non eſſe ibi ampliùs panem, ſed veram Chriſti carnem: nec hæc in re ſenſibus credendum eſſe, ſed verbis Chriſti. Hinc *D. Ambroſ. de iis qui myſteriis initiantur c. 9. Quantis*, inquit, *vtimur exēplis, vt probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit.* & infrà: *De totius mūdi operibus legiſti; Quia ipſe dixit & facta ſunt: ipſe mandauit & creata ſunt. Sermo ergo Chriſti qui potuit ex nihilo facere quod non erat, nam poteſt ea quæ ſunt mutare in id quod non erant?* & infra: *Liquet igitur, quòd præter naturæ ordinem Virgo generauit; & hoc quod facimus, corpus ex Virgine eſt*, &c.

Ambroſ.

Similiter *D. Damaſcenus l. 4. de fide c. 14.* fusè probat, panem & vinum per conſecrationem mutari in corpus & ſanguinem Chriſti. Et huc ſpectant tam eius, quam aliorum verba, quæ attuli ſuprà q. 74. a. 8. & quæ infrà a. 2. adferam. Pulchra etiam ſunt verba *D. Chryſoſt. l. 3. de ſacerdotio ſub initium*, vbi ait: *O miraculum! ô Dei benignitatem! qui cum Patre ſurſum ſedet in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur.* Plurimas alias auctoritates alij congerunt, ſed hæ ſufficiunt, quia his nihil poteſt clarius dici. Quare ad hunc omnium Patrum ac ſeculorum conſenſum probandum hoc vnum addam.

Damaſc. *Chryſoſt.*

Primò, clariſſimum eſt circa annum 780. in VI. Synodo generali act. 6. tomo 3. §. vlt. hanc veritatem contra Iconoclaſtas eſſe definitam: & poſtea contra Berengarium & alios in Eccleſia latina. Vnde conſtat, ab illo tempore tam græcam quàm latinam Eccleſiam hanc veritatem indubitatā habuiſſe. quod nec hæretici poſſunt negare. Secundò, Ipſi nullo iudicio demonſtrare poſſunt, quando hæc opinio primùm in Eccleſiam irrepſerit, niſi cùm Chriſtus hoc Sacramentum inſtituit. ergo clarè patet ab illo tempore hactenus in Eccleſia perſeueraſſe. Cōfirm. Quia cùm minutiſsimas quaſque nouitates hiſtorici notarint, & quando ortæ ſint accuratiſſimè ſcripſerint, cùm item aliæ omnes hæreſes ſtatim notatæ ſint, & in ſuo ortu à Patribus, vel etiam à Concilijs oppugnatæ: quis credat fieri potuiſſe vt tanta potuerit circa præcipuum myſterium in fide induci mutatio, ita vt nemo eius ortum notarit, nemo contra eam ſcripſerit, nulla Concilia celebrata fuerint? hoc qui credit, omnem euertit hiſtoriam, omnes mortales truncos facit. 24

Confirm. ſecundò, Quia ſtatim atque aliqui cœperunt hanc veritatem circa annum 780. & ſequentes vocare in dubium; tota Eccleſia in eos tanquam rem abſurdiſſimam & inauditam adſerentes, inſurrexit: vt patet primò ex Synodo VII. anno 781. Secundò ex Concilio Vercellenſi, quod teſte *Lanfranco l. de Euchariſtia poſt initium*, damnauit librū Ioannis Scoti, quem circa annum 800. contra Euchariſtiam ſcripſit. Et ex Paſchaſio Corbeienſi, qui refutauit Bertramnum circa annum 888. contra Euchariſtiam ſcribentem. Et ex Concilio Rom. ſub Gregorio VII. poſt annum 1050. quod damnauit Berengarium, &c. Ex quibus ſatis patet quam nihil agant hæretici, dum ex quibuſdam obſcuris quorundam Patrum locis conantur probare, eos ſenſiſſe Chriſtum tantùm eſſe in Sacramento, vt in ſigno. Vt hoc enim probent, primùm docere debent, quis primò noſtram ſententiam docuerit. Secundò, cur in eos qui primi à ſententia antiqua Eccleſiæ deſciuerunt, nemo antiquorum ſcripſerit: imò cur hactenus nemo noſtram ſententiam oppugnarit, qui non fuerit iudicatus hæreticus ab vniuerſa Eccleſia. 25

Synodus 7. *Conc. Vercellen.* *Lanfrancus.* *Paſchaſius.* *Bertramnus.* *Conc. Rom.*

Vt tamen facilius eorum argumenta ex Patribus deſumpta refutentur. Nota 1. Patres olim ſæpe de hoc Sacramento fuiſſe obſcuriùs & per metaphoras locutos, ne proderent auguſtiſſima myſteria Ethnicis. Vnde *Theodoretus dial. 2. poſt medium: Non oportet*, inquit, *aperte dicere, eſt enim vereſimile adeſſe aliquos myſteriis non initiatos.* 26

Cur Patres quandoque obſcuriùs de hoc myſterio loquantur. *Theodoret.*

Nota 2. Eos ſæpe ſolere Scripturas explicare ſenſu myſtico, vt mores inſtruerent, vt patet ex Gregorio & Auguſtino in multis locis. Item ornatus cauſa ſæpe vſos fuiſſe metaphoris, idque eo liberiùs circa hoc Sacramentum; quia (vt ait in re ſimili *D. Auguſtin. l. 1. contra Iulianum c. 2.*) ſciebant ſe in Eccleſia Catholica loqui, mentémque

Gregor. *Auguſt.*

temque ſuam ſatis intelligi, nec arbitrantur ſe aliter aliquando interpretandos, quia tali quæſtione tunc nemo pulſabatur, & nondu exortis Sacramentariis ſecurè loquebantur. Hinc vſque ad annum 780. Patres vix vnquam ex profeſſo huius Sacramenti veritatem conati ſunt demõſtrare, ſed ferè obiter eam tantùm aſſeruerunt; quia nulli eam ex profeſſo oppugnabant: ideoque ferè ſolùm myſticè de eo diſputabant, & quandoq; quædam dicebant obſcuriùs, ita vt viderentur eius veritatem negare: quia ſciebant ſe ſatis à ſuis auditoribus intelligi, & alibi clariùs ſuam mentem explicabant. Quare loca obſcuriora ex clarioribus debemus interpretari: & quis vnius Patris fuerit ſenſus, ex communi aliorum ſententia debemus colligere.

Hoc Sacramentum nõ tãtum Chriſtu continet ſed etiam repræſentat.

D. Damaſ.

28 Nota 3. Hoc Sacramentum non tantùm realiter Chriſtum continere, ſed etiam eumdem verè repræſentare, tum patientem, tum ſua gloria nos in cœlo beantem, & æternùm ſaturantem. Eſt enim pignus æternæ gloriæ. Vnde pulchrè *D. Damaſc. l. 4. de fide c. 24. Figuræ aic, porrò rerum futurarum idcirco dicuntur, non quòd non verè corpus & ſanguis Chriſti ſunt; ſed quòd nunc quidem diuinitatis Chriſti per ea participes efficiamur: tunc autem intellectuali modo, & per ſolum intellectum. Et Anſel. l. de diuinis officiis. Neque, ait, ab hoc Sacramento figuram omnino excludimus, neque eam ſolam admittimus: veritas eſt, quia Chriſti corpus eſt: figura eſt, quia immolatur quod incorruptibile habetur.*

Anſelmus.

Triplex ſumptio Sacramenti.

29 Nota 4. Vt iam communiter Doctores, ita etiam Patres olim diſtinxiſſe ſumptionem huius Sacramenti; in ſacramentalem tantùm, qua mali hoc ſine fructu percipiunt: & ſpiritualem tantùm, qua boni id in voto cum fructu recipiunt: & ſacramentalem & ſpiritualem ſimul, qua id omnes piè communicantes percipiunt.

30 Nota 5. Sicut iam Theologi, ita olim Patres, hæc tria diſtinxiſſe; nudum Sacramentum, rem Sacramenti, & Sacramentum & rem ſimul: itaque ſpecies huius Sacramenti quandoque abſolutè vocant Sacramentum. *D. Aug. epiſtola 23.* dicit Sacramentum corporis Chriſti, id eſt, ſpecies panis, ob ſimilitudinem quandam quodam modo eſſe corpus Chriſti. Et ſimilis eſt locus contra Adimantium c. 12. Ita quidã hæc loca S. Aug. explicant. Nec hæc explicatio eſt improbabilis: & potuit D. Auguſtinus ita velle loqui, vt oſtenderet quomodo intelligendum ſit, quod dici ſolet, corpus Chriſti in hoc Sacramẽto tangi ac frangi, & dentibus teri. quod propriè ſolùm conuenit in ſpecies, quibus ſubeſt corpus Chriſti. Sed credo verius eſſe, eum hîc non loqui de ipſis ſpeciebus huius Sacramenti, ſed de pane benedicto, qui tunc ſolebat dari catechumenis, & ab Auguſtino vocatur aliquando Sacramentum corporis Chriſti; vt patet ex *l. 2. de peccatorum merit. c. 26.* quem infrà citato nu. 33.

Auguſt.

31 Ex his ad omnia teſtimonia, quæ hæretici nobis ex Patribus obiiciunt, Reſpõdeo generatim. Primò, etſi quandoque Patres dicant hoc Sacramẽtum eſſe figuram corporis Chriſti, & nos hoc fide manducare: numquam tamen negant Chriſtũ realiter etiam in eo eſſe præſentẽ: voluntq; eum exiſtentem in Sacramento eſſe ſignũ ſui in cruce patiẽtis, aut in cœlo triumphãtis. Dicuntque nos fide eum manducare: tũ quando ſolùm ſpiritualiter hoc Sacramentum ſumimus: tum quia fides neceſſaria eſt vt fructum Sacramenti percipiamus. Item ſi quãdo videntur negare malos fieri participes corporis Chriſti, etſi Sacramẽta corporis eius dẽtibus premãt, intelligendi ſunt, vt dicãt hos nõ fieri participes fruct⁹ ipſius corporis Chriſti. Hoc enim eſt verè & propriè fieri participẽ corporis Chriſti. Nec enim diceremus canẽ fieri corporis Chriſti participẽ, etſi hoc Sacramẽtum comederet. Aliàs etiam malos ſumere verè corpus Chriſti cõtra Caluinũ ſatis vbiq; Patres docẽt. & patet apertè ex Apoſtolo *1. ad Cor. 11.* vbi docet iudicium ſibi ſumere, qui id indignè ſumit. Ita ſe explicat Aug. relatus *c. Quid eſt, de de conſecr. d. 2 ex Iuone l. 1. de Euchariſtia.*

1. Cor. 11.
Auguſt.

Reſpondeo ſecundò, Quòd ſi aliquando obſcuriùs loquantur, ita vt contra veritatem Sacramẽti aliquid videãtur aſſerere, loca obſcura per clara eſſe interpretãda, non contrà. Plurima autem vbique clariſſima loca occurrũt, quibus clariſſimè hãc veritatem aſſerunt, vt patet ex dictis ſuprà, & ex *Bellarm. toto l. 2. de hoc Sacramento.* Quod maximè locum habet in D. Auguſtin. quẽ aduerſarij totum ſuũ eſſe clamant, & loca quædam ex eo obſcura adferunt: ſed quæ mens eius fuerit, omiſſis plurimis clariſſimis locis quæ adfert *Bellarm. l. 2. c. 24.* vel ex ſolo *cap. 26. l. 2. de peccat. meritis* aperiſſimè colligitur: vbi loquens de benedicto pane ſolito dari iis, qui nondum poterant communicare, ait: *Quod accipiunt,* (ſcilicet catechumeni) *quamuis nõ ſit corpus Chriſti, ſanctum eſt tamen, & ſanctius quàm cibi quibus alimur; quoniã Sacramentum eſt,* ſcilicet latè ſumptum: vbi fatetur illum panem eſſe Sacramentum, ſeu ſignum corporis Chriſti, non tamen eſſe ipſum corpus; quod tamen alibi de noſtro Sacramento ſæpiſſimè affirmat. vt patet ex *l. 2. contra Fauſtum c. 10.* vbi dicit fideles ore eum ſanguinem percipere quo redempti ſunt. Et c. 20. Nunc bibi quod ex latere Chriſti fluxit. Item ex *l. 2. contra aduerſarium legis c. 9.* vbi ait: *Mediatorem Dei & hominum, hominem Chriſtum Ieſum carnem ſuam nobis manducandam, bibendumq; ſanguinem dãtem fideli corde atque ore ſuſcipimus: quamuis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere, & humanum ſanguinem potare quàm fundere.* Vbi neceſſariò debet intelligi loqui de reali manducatione carnis, & potatione ſanguinis. Nam hæc comedere & potare per fidem, ſcilicet credendo ea eſſe, nullam habet ſpeciem vel vmbram horroris. 32

Bellarm.
Auguſt.

Item ex concione 1. in pſalm. 33. tractans illa verba 1. Reg. 21. *Collabebatur* (ſcilicet Dauid) *inter manus eorum*, pro quibus legit: *& ferebatur in manibus ſuis*, ait: *Quomodo intelligatur in ipſo Dauid ſecundùm literam non inuenimus, in Chriſto autem inuenimus. Ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis quãdo commendans ipſum corpus ſuum, ait: Hoc eſt corpus meum. Ferebat enim illud corpus ſuũ in manibus ſuis.* Quæ verba vt vera ſint, neceſſariò ſupponunt, Chriſti corpus propriè & realiter eſſe in Sacramento. Aliàs ſi ibi tantùm eſſet tamquã in ſigno aut imagine, etiam Dauid potuiſſet ſeipſum ferre in manibus ſuis, non minùs quàm Chriſtus. Et hæc ad obiectiones ex Patribus dicta ſufficiant. ſi quis plura deſideret, videat *Card. Bellarm. lib. 2.* 34

Bellarm.

de Euchariſtia cap. 24. quo toto libro ſuis locis adfert particularium auctoritates, quas hæretici obiiciunt, ac ſoluit. Sed ex dictis facilè ſolui poſſunt.

35 Obiiciunt hæretici primò, Id quod Chriſtus habebat in manibus dum pronuntiabat pronomen *hoc*, erat adhuc panis: ergo pronomen *hoc* demonſtrat panem. & hunc dixit Chriſtus eſſe ſuum corpus: ac conſequenter corpus figuratè accipitur.

Confirm. 1. Quia Chriſtus porrexit diſcipulis id quod accepit ac fregit. hoc enim indicant illa verba Math. 26. *Accepit Ieſus panem, benedixit, fregit, deditque diſcipulis ſuis*, &c. Atqui accepit panem: ergo dedit panem diſcipulis. *Mat. 16*

Confirm. 2. Quia in forma conſecrationis apud Lucam, *calix* & *teſtamentum* accipiuntur metaphoricè: ergo & *corpus*.

Confirm. 3. Quia forma conſecrationis eſt propoſitio ſacramentalis: ergo etiam figurata.

36 Ad obiectionem Reſpondeo, Pronomē *hoc* ſignificare & demonſtrare id quod cōtinetur ſub ſpeciebus abſtrahendo ab eo quòd ſit panis, aut corpus Chriſti; ita tamen vt non referatur ad illud inſtans quo pronuntiatur, ſed ad illud inſtās quo tota propoſitio erit ſufficienter pronūtiata, vt habeat perfectam ſignificationem. itaque in illa propoſitione affirmatur id quod eſt ſub ſpeciebus eo inſtanti quo cōpletur ſignificatio ipſius propoſitionis, eſſe corpus Chriſti. Quod eſt commune non ſolùm omnibus propoſitionibus practicis, quæ nō ſupponunt, ſed faciunt ſuum obiectum: ſed etiam iis quæ ſignificant aliquid coram alio fieri. Hinc faciens diuerſas figuras propriè dico: *hic eſt circulus: hic eſt triangulus*, &c. cum tamen nondum ſint hæ figuræ dum dico *hic*. Nec in tali oratione committitur nugatio, vt obiiciunt hæretici; quaſi idem eſſet, *hoc eſt corpus meum*: ac, *corpus meum eſt corpus meum*. Nam etſi *hoc* demonſtret aliqua ratione corpus Chriſti, non tamen id ſpeciatim ſignificat, ſed generatim id quod continetur ſub ſpeciebus: ſicut cùm oſtenſo dolio dico, *hoc eſt vinum*.

37 Ad primam confirm. Reſpōdeo eſſe puerilem. Idem enim valet ac ſi diceres: Ioannes emit carnes crudas, coxit & comedit: ergo comedit carnes crudas. Tradidit itaque Chriſtus quod accepit, ſed mutatum in ſuum corpus.

38 Ad ſecundam Reſpondeo, In verbo *calix* eſſe quidem metonymiam; accipitur enim continēs pro contento; ſed vſitatiſſimam & clariſſimam, quæque ex circumſtātiis apertè explicatur. Tropus autem quem fingunt hæretici eſt duriſſimus & inauditus; nec quidquam nos cogit eum fingere: atque ita cōſequentia nulla eſt. Teſtamentum autem accipitur propriè, pro authentico inſtrumento, quo cōtinetur voluntas teſtatoris, & hæreditas alicui defertur. quę ſignificatio illi voci propriiſſima & vſitatiſſima eſt. Sacramēta autē (& maximè illud de quo hîc agimus) ſunt verè authentica inſtrumenta, quibus merita Chriſti, quæ nobis teſtamēto reliquit, continētur & nobis applicantur. Quod autem additur *in meo ſanguine*: idem eſt ac ſi diceretur, quod ſanguine & morte mea confirmatur. Dum verò Matthæus dicit: *hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti*. accipit teſtamentum pro voluntate teſtatoris, quia eius ſanguinis hæredes efficimur. Teſtamentum autem in propria ſignificatione, tam voluntatem teſtatoris, quàm eius inſtrumentum ſignificat.

Ad tertiam Reſpondeo, Eam propoſitionem eſſe ſacramentalē orationē; quia eſt inſtitutiua & cōfectiua Sacramenti: non autem quia tropicè explicanda eſt. Aliàs hæc verba: *ego te baptizo*, eſſent etiā tropicè intelligēda quod abſurdum eſt. 39

Obiiciunt ſecundò, 1. *Ad Cor.* 10. dicūtur Hebræi comediſſe eamdem eſcam ſpiritualem, & bibiſſe eumdem potum nobiſcum. Atqui illi ore tantùm ſumebant ſymbola corporis & ſanguinis Chriſti: corpus verò & ſanguinem ſola fide. Ergo ſimiliter nos. 40 *1. Cor. 10.*

Reſpondeo negando antecedens. Tantùm enim dicit Apoſtolus eos comediſſe eandē eſcā inter ſe, nō autem nobiſcum: ſed hoc ei affingūt hæretici. Nec obeſt auctoritas Auguſtini, qui tract. 26. in Ioannem, etiam aſſerit Iudæos eandē nobiſcū eſcā comediſſe. quia ad ſenſus myſticos & morales ibi deflectit, vt ſuprà notaui. Et apertè ſatis dicit, eos comediſſe eandem eſcam ſignificatione non re: quia eorum eſca ſignificabat noſtram: re autem ipſa erat longè diuerſa.

Obiiciunt tertiò, Matth 26. ait Dominus: *pauperes ſemper habebitis vobiſcum, me autem non ſemper habebitis*. Reſpondeo eum loqui de præſentia viſibili, & quæ humano & naturali modo exhibetur, quæque alieno ſubſidio indigeat. Similiter Lucæ vltimo ait diſcipulis: *Hæc ſunt verba quæ locutus ſunt vobis, cùm adhuc vobiſcum eſſem*. Significans ſe iam cū iis nō eſſe, ſcilicet humano modo cōuerſando, cū tamen realiter pręſens iis loqueretur. Similiter Ioan. 14. dicit ſe relinquere mundum, & ire ad Patrem, & miſſurum Spiritū ſanctum qui ſuo loco eos ſenſibiliter conſoletur & inſtruat; cùm tamen ibidem dicat: *Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos*. Et Matth. vltimo. *Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*. Itaque non omnibus modis Chriſtus à nobis receſſit. Quare cum dicto loco Matthæi nullo modo pugnat quòd corporaliter nobis præſens ſit in Sacramento, & ibi poſſit à nobis auro, argento, & ſuffitu honorari: quia non adeſt viſibili & humano modo: aut indigens obſequio noſtro ſicut tunc indigebat perfuſione vnguenti, tum ad refocillanda fatigata membra; tum propter inſtantem ſepulturam, vt ipſe ibidem dicit. Plura loca ex Scriptura adferunt, ſed nullius momenti, atque ita nec digna refutatione. 41 *Matth. 26.* *Luc vlt.* *Ioan. 14.* *Matth. vlt.*

Obiiciunt demum ex ratione, primò. Implicat vnum corpus eſſe eodē tēpore in diuerſis locis: quia ſequeretur, idem ſibi dextrum & ſiniſtrum eſſe; quieſcere & moueri; ſummè calere & frigere; mori & viuere: quæ videntur implicare. 2. Quia tantum Chriſti corpus non videtur poſſe eſſe ſub tam parua hoſtia. 3. Nec guſtamus, nec videmus aliud quàm panem & vinum: ergo nihil aliud eſt. Confir. quia ſi ab his experientiis non poteſt ſumi certum argumentum: fruſtra Chriſtus Luc. 24. obtulit diſcipulis palpandum corpus ſuum, vt ipſo attactu dicerent eum non eſſe ſpiritum. 4. Suſceptio Sacramentorum debet eſſe conformis ſuo fini; ſed finis huius Sacramenti eſt ſpiritualis, & nutritio animæ, non corporis: ergo 42 *Luc 24.*

ergo ſpirituali tantùm modo, & per ipſam animam ſola fide Chriſti corpus nobis ſumendum eſt. Hoc argumentum valdè vbique iactant hæretici. 5 Obiiciunt quædam abſurda ex noſtra ſententia ſequi: vt quod Chriſtus poſſit comedi à beſtiis ſi hoc Sacramentum comedant. quòd Chriſtus in fœtidum communicantium ſtomachum deſcendat: imò quòd in cloacam poſſit conſici, & ſimilia quę videntur indigna Chriſto.

43 *Auguſt.* Ad hæc generatim reſponderi poſſet illud *Auguſtini l. 22. de ciuit. c. 11. Ecce qualibus argumentis omnipotentiæ Dei humana contradicit infirmitas, quam poſſidet vanitas.* Quanta enim eſt vanitas, imò peruerſitas eorum qui non aliter volunt Deo credere, quàm quatenus quę aſſerit, poſſunt capere? *Multa nobis credenda quæ non capimus.* Quaſi non multa ſint à nobis credenda, quæ intelligentiam noſtram ſuperant: aut quaſi ipſi intelligant, qui fieri poſſit, vt vna natura ſimpliciſſima, tribus perſonalitatibus realiter inter ſe diſtinctis identificetur. Si igitur non poſſint capere, qui fieri poſſit vt Chriſtus realiter ſit in hoc Sacramento, audiant Apoſtolum 2. ad Cor. 10. & redigant in captiuitatem omnem intellectum in obſequium Chriſti. *2. Cor. 10.*

44 Deinde Reſpondeo ad primum, Nullam hîc oſtendi implicantiam, Nec enim quidquam abſurdi habet, ſi eiuſmodi de corpore replicato ſecundùm diuerſos exiſtēdi modos dicātur; quod eſt vnum quidē ſecundùm ſubſtantiā, virtute tamē plura, & in diuerſis exiſtēdi modis diuerſum, quatenus pluries exiſtit. Et ſimile videmus in anima, quæ eſt tota in ſingulis mēbris, & mouetur loco in manu dum quieſcit in capite; ſimul mouetur ſurſum in dextra, & deorſum in ſiniſtra; in illa ſentit calorem, in hac frigus. Quòd ſi Deus hoc tribuerit ſpiritui, vt naturaliter totus in pluribus locis partialibus ſit: & cùm nulla ſit ratio negādi quin Deus animam in abſciſſa manu, & conſequenter in diſtinctis omnino locis poſſit conſeruare: cur hoc circa corpus denegemus? Item plurimos Sanctorum eodem tempore diuerſis in locis fuiſſe, plurimæ referunt hiſtoriæ. Nec poteſt commodè intelligi quomodo Chriſtus *Act. 9. & 22.* D. Paulo apparuerit, & cum eo collocutus, & ab aſtantibus auditus fuerit, nec tamen è cœlo (vt ipſi hæretici communiter fatentur) diſceſſerit; niſi dicamus eum ſimul in duobus locis fuiſſe, Omnino enim Scriptura ibidem innuit eum D. Paulo præſentem & propinquum fuiſſe. His adde, quòd ſi credamus Deū poſſe corpora noſtra omnino corrupta ſecundò reproducere; nihil eſſe cur negemus eum poſſe ſecundò reproducere rem iam exiſtentem. *Act. 9. & 22.*

45 Ad ſecundum Reſpondeo, Hoc non magis eſſe abſurdum, quàm ſit abſurdum aut impoſſibile camelum tranſire per foramen acus (quod fieri poſſe teſtatur Chriſtus Matth. 19. aut Chriſti corpus è clauſo virginali vtero, ac è ſepulchro in apertum aërem egreſſum eſſe, domúmq; omnino clauſam intraſſe: ac ſic aliud corpus penetraſſe; quod omnia corpora glorioſa poſt reſurrectionem etiam poterunt. Item cùm videamus corpora poſſe naturaliter rarefieri ac cōdenſari, & ſic multò maiorem aut minorem locum vbi- *Matth. 19.*

nere: quid mirum eſt ſi Deus omnipotens poſſit magnum corpus in puncto ponere?

Ad tertium Reſpondeo, Magis hîc credēdum eſſe verbo Chriſti, quàm ſenſibus. Aliàs deberemus dicere Chriſtum phantaſticū habuiſſe corpus, quod ſupra aquas ambulauit, & per medium Iudæorum inuiſibile tranſiuit. Quanquam propriè loquendo hoc Sacramētum ſenſus non fallat, qui de ſolis qualitatibus propriè iudicant. quę verè tales ibi ſunt, quales ſenſibus apparent: etſi conſueta ſubſtantia iis non ſubſit, quam ſenſus percipere nequeunt. Ad illud autem quod ex D. Luca allatum eſt, Reſpondeo, illam palpationem per ſe non ſufficienter probaſſe veritatem corporis humani: potuiſſet enim ſpiritus ſimiliter apparere, & palpādum corpus offerre; vt patet in Angelis apparentibus Loth, & manum eius apprehendentibus: quos omnino homines credebat. Valuit tamen iſta palpatio, primò ad confirmandos Diſcipulorum animos, qui ſimilibus externis ſignis, multùm in vtramq; partem mouebantur. Secundò, iuncta Chriſti atteſtationi, & adhibita ad teſtandum articulum fidei, habuit ſufficientem vim ad probandam veritatem reſurrectionis, tum quòd Chriſtus per ſe non poſſet fallere: tum quòd ad diuinam prouidentiam pertineat non permittere fieri pericula in atteſtationem rei falſæ. 46

Ad quartū Reſpondeo primò, Hoc argumentum ſolum probare, non ſufficere nudam externam Sacramenti perceptionem: ſed ad eius fructum requiri, vt id fide viua percipiamus. Aliàs probaret, corporalem in baptiſmo ablutionem eſſe ſuperfluam, cùm adhibeatur ad ſolam ablutionem animæ. Imò probaret nulla externa Sacramenta eſſe neceſſaria; ſed omnia eſſe ſuperflua: cùm ſine his fide & deſiderio Chriſtū poſſimus percipere. Reſpondeo ſecundò. Hoc argumento etiam noſtram ſententiam probari. Nec enim Chriſtum in Sacramento ſolùm ſumimus in nutrimentum animæ; ſed etiam vt carnem noſtram in reſurrectione viuificet, & æterna vita beet: vt habetur Ioan. 6. & conſequenter non ſolo animo, ſed etiam corpore debemus eum ſumere. 47 *Ioan 6.*

Ad quintum Reſpondeo, Noſtros hæreticos eum modum argumentandi didiciſſe à Neſtorio, qui olim ſimilibus ratiunculis conabatur euertere Chriſti diuinitat. *Egone*, inquiebat, *bimeſtrem aut trimeſtrem, fœdatum ſputis, flagris laceratum, crucifixum dicam Deum?* Quibus ſi moueremur, facilè nobis vnus Vorſtius, eique ſimiles Atheiſtæ probarent, Deum non eſſe vbique: quia eorum iudicio fœdaretur ſi eſſet in cloacis, & pateretur in inferno. Sicut igitur amor noſtri Chriſtum impulit, vt vellet 9. menſibus Virginis vtero concludi, & poſtea fœdiſſimis Iudæorum ſputis oppleri, à militibus flagellari, ac nudus crucifigi: ita idem amor eundem compulit, vt vellet à nobis in hoc Sacramento comedi, & ex hominum negligentia, aut etiam malitia, quædam indigna pati, præſertim cùm corpus eius iam glorioſum his non magis inquinetur quàm diuinitas. 48 *Vorſtius.*

ARTICVLVS II.

Vtrùm in hoc Sacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem?

49 ARtic. 2. docet, poſt conſecrationem nihil ſubſtantiæ panis aut vini remanere, ſed totã conuerti in corpus & ſanguinem Chriſti. Eſt de fide contra Lutherũ & ipſius aſſeclas, definitũ in *Trid.ſeſſ.13 c.4.& can.2.* vbi dicitur: *Si quis dixerit in ſacroſancto Euchariſtia Sacramento remanere ſubſtantiam panis & vini vna cum corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti, negaueritque mirabilem illam & ſingularem conuerſionem totius ſubſtantia panis in corpus, & totius ſubſtantia vini in ſanguinem, manẽtibus dumtaxat ſpeciebus panis & vini, quam quidem conuerſionem catholica Eccleſia aptiſſime Tranſſubſtantiationẽ appellat, anathema ſit.* Idem olim definitum fuit in Concilio Romano ſub Gregorio VII. contra Berengariũ. Item in Concilio Lateranenſi ſub Innoc. III.c.1. Item in Conſtãtiẽſi ſeſſ.8. vbi duo errores Ioannis VViclef damnantur. Primus. *Subſtantia panis naturalis & vini naturalis manent in Sacramẽto altaris.* Secundus. *Accidentia non manent ſine ſubiecto in eodem Sacramento.*

Lutherus. Tridem. Concil. Roman. Berengar. Lateranẽſe. Conſtanṫienſ. VViclef.

D.Thom. Probat hanc concluſionem D.Thomas variis argumentis, quorum primum habet ſatis magnam difficultatem, & aliqua interpretatione indiget, de qua agam infrà a.4. tertium & quartum ſatis probabilia ſunt. Secundum verò omnino firmum eſt. Quia ſi ibi maneret ſubſtantia panis, forma conſecrationis eſſet falſa. Quod vt clariùs appareat,

50 Notandum eſt primò ex dictis a. 1. Chriſtum hîc propriè fuiſſe locutum; & verba eius eſſe vera intellecta ſecundùm communem vſum loquendi.

Nota ſecundò ex dictis qu.74.a.2.d.1. pronomen *Hoc*, ex communi vſu loquendi demonſtrare rem præſentem, & ſenſu aliquo modo perceptibilem.

Nota tertiò. Subſtantiam non eſſe per ſe ſenſibilem, atque ita nec demonſtrabilem, ſed tantùm ratione accidentium. Sicut autem ipſa ſunt propter ſubſtantiam: ita per ea ipſa ſubſtantia, quæ ſub iis continetur, demonſtratur. Sicut etiam quia res quædam artificiales ſunt propter alias, etiam conſequenter hæ per illas demonſtrantur: ſic oſtenſo vaſe, vel crumena, dico, Hoc eſt vinum, hoc eſt aurum, &c.

51 Nota quartò, Eiuſmodi res ſiue accidentia, ex iis quæ quoquo modo cõtinent, primò & per ſe ſemper deſignare ea, quæ ex natura vel vſu ſuo magis nata ſunt afficere & continere. Hinc accidentia hominis per ſe deſignant corpus, non animam: atque ideo iis demonſtratis bene dico, *hoc eſt corpus humanũ*. non ita, *hoc eſt anima rationalis*: multo tamen abſurdiùs loqueretur qui demõſtrato lapide aut dolio pleno vino, intra quæ eſſet angelus, diceret: *hoc eſt angelus*. Quia accidentia corporis ſaltem ſecundariò & ratione corporis, quodammodo per ſe animam continent, ideóque eius aliquo modo ſunt ſigna. Nã ex iis præſentiam animæ cognoſcimus: dolium verò ac lapis præſentem intra ſe angelum planè per accidens continent, ideóque nullo modo eum deſignant. quare etiam iis oſtenſis ineptiſſimè & planè falsò dicerem, *hoc eſt Angelus*. Secùs eſſet ſi Deus annihilaret omnem ſubſtantiam alicuius lapidis, permanentibus omnino immutatis omnibus eius accidentibus, & tunc ſub iis poneret angelum cum mutua inter hunc & illa dependentia; ita vt & ſtatueret nec hunc ſine illis, nec illa ſine hoc ita conſeruare: & quocumque accidentia mouerentur, neceſſariò etiam eò angelus moueretur. Tunc enim ſicut ab iis qui illud Dei decretum ſcirent, poſſet ex præſentia accidentium certò cognoſci præſentia angeli; ita etiam poſſet ab iis demonſtrari, & his oſtenſis dici, Hoc eſt angelus. Nam accidentia ſunt naturaliter ſigna ſubſtantiæ ſub iis ita contentæ, vt ſit vel ipſorum ſubiectum, aut deficiente omni ſubiecto ab illius præſentia in conſeruari pẽdeant, quod tunc vicem quodãmodo ſubiecti ſubit, & eſt primarium, imò vnicum obiectum, quod per illa accidentia poteſt deſignari aut demonſtrari.

Quæ requirantur vt aliquid poſſit per alia accidentia demõſtrari.

Nota quintò ex dictis a.1. Cùm forma conſecrationis ſit propoſitio practica, efficiẽs id quod affirmat; pronomẽ *hoc*, non demonſtrare id quod continetur ſub accidentibus, dum ipſum pronuntiatur: ſed quod continetur in eo inſtanti, quo perfectè forma pronuntiata eſt. ſicut cum formans aliquam literam dico, *hoc eſt A. hoc* non demonſtrat illã figuram quę eſt dum pronuntiatur; ſed quæ eſt dum tota actio mea perfecta eſt. 52

His poſitis prob. concl. ex verbis Chriſti *Hoc eſt corpus meum*. Cùm Chriſtus hæc diceret, tenebat manibus accidentia panis; & conſequenter pronomen *hoc*, deſignabat id quod illa accidentia hîc & nunc deſignabant, dum ſermo Chriſti completetur: atqui ſi erat ibi panis in proprio ſenſu, hunc ſolum deſignabant. Ergo Chriſtus dixit hunc eſſe corpus ſuum: quod omnino eſt falſum. Sicut falſum eſt, monſtrato lapide ſub quo eſt angelus dicere, Hic eſt angelus: cũ panis nõ ſit magis corpus Chriſti, quàm lapis ſit angelus: nec corpus Chriſti quantumcumq; ibi præſens ſit, magis erit demonſtrabile per accidentia panis, quàm angelus aut Deus per lapidem. 53

Si ſubſtãtia panis manere vna cum Chriſti corpore ſub ſpeciebus, pronomen hoc deſignaret ſolum panem.

Reſpondent Lutherani, per *hoc* demonſtrari panem, eúmque dici corpus Chriſti per communicationem idiomatum ratione vnionis ſacramentalis: ſicut homo dicitur Deus ratione vnionis hypoſtaticæ. 54

Lutherani.

Sed contrà primò, Tunc deberet dici *hic* (ſcilicet panis) *eſt corpus meum*: non autem, *hoc eſt corpus meum*. Sicut demonſtrato Chriſto dicimus; *hic eſt Deus*: non autem, *hoc eſt Deus*. Sicut etiam dicitur, *hic eſt calix*: non autem, *hoc eſt calix*.

Secundò, quia gratis omnino & contra omnem vſum loquendi fingitur talis communicatio idiomatum, quam vſus non fert niſi inter ea quæ idem habent ſuppoſitum. Alias poſſet in dicere aquam eſſe formam baptiſmi, & pronunciationem formæ eſſe aquam, vel ablutionem: quia inter hæc eſt vnio ſacramentalis.

Inter panem & corpus Christi non poteſt eſſe communicatio idiomatum.

Tertiò, quia etiam inter vnita hypoſtaticè non eſt cõmunicatio idiomatum, niſi ſint formæ integræ per modũ ſuppoſiti ſignificatæ. Hinc hæc eſt falſa: *anima Christi eſt corpus Christi: vel humanitas eſt diuinitas.* Ergo multò magis hæ erunt falſæ: *panis eſt corpus Christi: vinum eſt ſanguis Christi.*

55 Prob. 2. concl. ex ſenſu totius Eccleſiæ, quæ vt patet ex Conciliis ſuprà citatis hoc iam diu apertè ſenſit ac definiuit. Nec huius opinionis initium poſt tempora Christi poteſt demonſtrari. Imò omnes contrarium ſentientes ſtatim Eccleſia damnauit quod firmiſſimum eſt argumentum non dari initium huius ſententiæ, niſi in inſtitutione Christi.

Probatur tertiò ex Patribus, qui docent panem & vinum poſt conſecrationem deſinere eſſe, & mutari in corpus & ſanguinẽ Christi, &c. Ita *Cyrillus catheche. 13. myſtagogica 4.* Hoc ait: *Sciens ac pro certiſſimo habens, panem hunc qui videtur non eſſe panem, etſi guſtus panem eſſe ſentiat.* Et *Cyprianus ſerm. de cœna Domini: Panis iſte,* inquit, *communis in carnem & ſanguinem mutatus procurat vitam & incrementum corporibus.* Et paulo infra. *Panis iſte quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie ſed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus eſt caro.* Quòd ſi panis mutatus ſit in carnem, certè non manet panis: vnde etiam pulchrè *D. Ambroſ. l. 4 de Sacramentis c. 5. Ante verba Chriſti,* inquit, *calix eſt vini & aquæ plenus: vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit.* Expreſſe inſinuans, poſt conſecrationem nec aquam, nec vinum ampliùs eſſe in calice, ſed ſolum ſanguinem. Quod etiam expreſſe aſſerit *l. de iis qui myſteriis initiantur cap. 9.* vbi ait: *Quantis vtimur exemplis vt probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit.* Plurimas auctoritates vide apud *Bellarm. l. 3. de Euchariſtia. c. 20.*

Cyrill.
Cyprian.
Ambroſ.
Bellarm.

56 Ex his patet, Lutherum & Caluinum mentiri, dum fingunt tranſſubſtantiationem eſſe inuentũ D. Thomæ, aut Concilij Lateranenſis. Etſi enim ante illud Concilium, nomen non ita fuerit in vſu, res tamen apud Patres explicata, & in Eccleſia ſemper credita fuit. Et eadem planè licentia calumniabantur olim Ariani, *conſubſtantialitatem* diuinarum perſonarum fuiſſe inuentum Niceni Concilij: quia circa eius tempora nomen *Homouſion* primùm cœpit celebrari. ſuper quo etiam verbo nauſeat anima Lutheri, vt ipſe ait. quare etiã illud myſteriũ negaſſet, ſi fuiſſet auſus. Deinde etſi nõ poſſemus clarè ex Patribus oſtẽdere quid hac de re ſẽſerint: nõ tamẽ inde quid quam probarent hæretici, niſi ante Berengariũ non fuiſſe oblatam Eccleſiæ occaſionem ita expreſſis verbis hoc myſterium declarãdi, quòd de eo nulla eſſet in Eccleſia quæſtio quod noſtram ſententiam (quam ex damnatione Berengarij, & Conciliis ſuprà citatis cõſtat iam ampliùs quàm quinque ſæculis totã tenuiſſe Eccleſiã) multum iuuat, & inexpugnabilẽ reddit, donec probatos aliquos hiſtoricos hæretici proferãt, qui doceãt quo tempore, aut quo auctore hæc ſententia in Eccleſiã irrepſerit, quod nunquã facient niſi Euangeliſtas & Paulum laudent hiſtoricos: ex quibus dicimus Chriſtum huius doctrinæ eſſe auctorẽ.

Lutherus.
Caluin.
D. Thom.
Lateranenſe.
Berengarius.

Obiiciũt hæretici primò in Scripturis Euchariſtia ſæpe dici panem. Reſpondeo id fieri phraſi Hebræa; qua omnis cibus dicitur panis. Nam לחם *lechem* quod latinè ſemper panis vertitur, propriè ſignificat edulium, à לחם *lacham*, quod ſignificat comedere. Accipitur autem ferè pro pane, quia hic inter cibos eſt communiſſimus: caro autem Chriſti verè eſt cibus Ioan. 6. 57

Cur Euchariſtia dicatur panis.
Ioan 6

Deinde dicitur etiam panis, quia ex pane fit; & quia retinet proprietates panis. Adde, ferè dici panem cum aliquo addito, ſcilicet cæleſtem, panem vitæ, quem frangimus, &c quibus ſignificatur non eſſe propriè dictum panem, ſed altioris naturæ cibum: ſicut Chriſtus dicitur petra ſpiritualis, lapis angularis, &c.

Obiiciunt ſecundò ex Patribus. 1. quia *Gelaſius l. 2. contra Eutychetẽ in fine* dicit, in Euchariſtia non deſinere naturã panis. Item *Chryſoſt. epiſt. ad Cæſarium monachum* dicit naturam panis in Euchariſtia manere. *Theodoretus dialogo 1. ſub initium* ait: *Symbola & ſigna quæ videntur nomine corporis & ſanguinis honorauit, non naturam mutans, ſed naturæ gratiam adiiciens.* Similiter *D. Damaſ. l. 4. de fide c. 14.* dicit Chriſtum cum pane & vino diuinitatẽ ſuã coniunxiſſe, eáq; ſuũ corpus & ſanguinẽ feciſſe. 58

Gelaſius.
Chryſoſt.
Theodoret.
Damaſc.

Reſpondeo, Patres ibi ipſa accidentia & naturalem panis ſaporem vocare naturam panis, latè accipiendo hoc vocabulum; ſicut ſolemus etiam dicere: conſuetudinem eſſe alteram naturam. Vbi natura accipitur pro innatis conditionibus, quæ accidentia ſunt. Hinc *Theodoretus ibid.* dicit: non eſſe attendendum ad naturam eorum quæ videntur, ſed credendum mutationi, quæ hic fit ex gratia. Certè non videtur propriè ſubſtantia ſine natura panis, ſed accidẽtia: nec hic vllius rei mutatio fit ſi panis permaneat. Poteſt etiam dici eos dicere, manere naturã panis; quia quoad externam ſpeciem manet. Adde primum & ſecundum teſtimoniũ nõ eſſe Gelaſij Papæ aut Chryſ. vt benè docẽt *Card. Baronius in fine vitæ Gelaſij, initio anni 496.* & *Suarez diſp. 49. ſect. 2. §. ad ſecundum confir.* Damaſcenus verò pro nobis eſt, dicit enim Chriſtũ panem & vinũ ſuæ diuinitati iunxiſſe, nõ ea in natura ſua relinquẽdo; ſed corpus & ſanguinẽ ſuum faciendo & deinde quomodo hoc fiat explicans ſubdit: *Corpus enim ſecũdum veritatẽ coniunctum eſt diuinitati, quod ex ſancta Virgine corpus eſt: nõ quòd ipſum corpus aſſumptũ e cœlo deſcendat; ſed quòd ipſe panis & vinum tranſmutentur in corpus & ſanguinem Dei.* Vbi clariſſimè ſe explicat, & noſtram ſententiã contra hæreticos aſſerit.

Accidentia dicuntur aliquando natura.
Theodoret.
Baronius.
Suarez.
Damaſc.

Ex his patet primò, Malè aliquos dixiſſe, ſeclusa Eccleſiæ auctoritate non poſſe tranſubſtantiationem ex ipſa Scriptura apertè probari. Patet enim aliter verba Chriſti non poſſe habere genuinum ſenſum. 59

Patet ſecundò, Grauiter erraſſe quoſdam dicentes panem hypoſtaticè à Verbo in Euchariſtia aſſumi: qui error à *Bellarm. lib. 3. cap. 11.* tribuitur Ruperto Abbati Thuitienſi, quem tamen alij conantur excuſare: ſed eſt difficile eius

Bellarm.
Rupertus.

Qui dicunt panem hypoſtatice à Chriſto aſſumptum, hoc myſterium euertunt.

verba in bonum ſenſum torquere. Sed hic error cuiuſcúque ſit abſurdiſſimus eſt, tum quia gratis omnino confictus eſt, & in Eccleſia inauditus: tū quia hoc myſterium non tá iuuat quàm euertit. Nam ſi hoc eſſet verum, tunc ex vi verborū conſecrationis, ſub ſpeciebus panis non eſſet neceſſariò aliud corpus Chriſti, quàm ipſe panis, qui tunc eſſet corpus Chriſti: caro autem Chriſti ne quidem per concomitantiam ibi eſſet. quia ſi Verbum aſſumeret hypoſtaticè duo diſtincta corpora, hæc non eſſent neceſſariò loco coniuncta.

60 Deinde falſa eſſent illa verba Chriſti: *hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur.* Quia cùm panis ibi maneret, pronomen *hoc* ex vi & proprietate ſermonis neceſſariò eum demonſtraret; vt patet ex dictis: cùm tamen panis eo caſu non eſſet corpus quod pro nobis traditum eſt, ſiue crucifixum: ſicut anima Chriſti non eſt corpus Chriſti.

Falſa etiam eſſet forma calicis: quia tunc, *hic calix* deſignaret ſimpliciter vinum, vt patet ex dictis: & conſequenter vinum diceretur ſanguis Chriſti. quod etiam eo caſu eſſet falſum. Quia ſi Verbum aſſumeret duo diſtincta corpora, neutrum de altero poſſet prædicari, ſicut iam anima Chriſti nō poteſt dici corpus, aut corpus anima.

61 Quare quidam Ioannes Pariſienſis dixit panem & vinum fuiſſe aſſumpta immediatè à corpore & ſanguine Chriſti. Sed præterquam quòd hoc ſit contra definitiones Eccleſiæ & cōmunē auctoritatem Patrum, eſt etiam omnino improbabile. quia natura non poteſt immediatè naturam aſſumere. Poſſent contra vtrumque hunc errorem plura clariſſima argumenta adferri, ſed non eſt operę pretium tam vanis figmentis confutandis diutiùs inhærere.

Ioan. Pariſienſis.

62 Patet 3. erraſſe *Durandum in 4. d. 11. quæſt. 3.* dum dixit materiam primam panis remanere, & anima Chriſti informari, & ſic panem mutari in corpus Chriſti, ſicut alimentum conuertitur in alitum. Fundamentum ipſius eſt, quia aliter intelligi nequit, quomodo verè panis mutetur in corpus Chriſti, niſi aliquid vtrique termino cōmune permaneat, quod ſit ſubiectum mutationis. Aliàs enim panis non mutaretur in corpus, ſed annihilaretur, & corpus Chriſti crearetur. Nullum autem aliud tale ſubiectum mutationis hic poteſt fingi præter materiam primam.

Durand.

Trident.

Sed hoc eſt contra Trident. ſuprà, vbi dicit nihil ſubſtantiæ panis manere, cùm tamen materia ſit aliquid ſubſtantiæ panis: & ideo dicit hanc conuerſionem dici tranſſubſtantiationem, volens diſtinguere ab aliis conuerſionibus, in quibus permanens materia formas mutat.

Deinde quia ſic corpus Chriſti quod eſt in Euchariſtia, eſſet diuerſum ab eo quod fuit pro nobis traditum. Conſtaret enim diuerſa materia prima, & ſic falſum eſſet, à Chriſto diſcipulis datum corpus, quod erat tradendum in cruce: nec eadē eſſet hoſtia ſacrificij cruenti & incruēti. quæ ſunt contra fidem. Ad rationem Durandi reſponſio patebit a. 3. & 4.

63 Patet 4. Omnino impoſſibilem eſſe ſententiam *Bañes*, qui *in 1. p. q. 4. a. 2. d. 2.* docet probabile eſſe, manere exiſtentiam ſubſtantiæ, qua

Bañes.

accidentia poſt conſecrationem exiſtant. Ratio eius eſt. quia putat omnia accidentia carere propria exiſtentia, & formaliter exiſtere exiſtentia ipſius ſubiecti cui inſunt, quæ realiter ab ipſo ſubiecto diſtinguatur. Item ipſa accidentia non poſſe retinere idem eſſe, niſi retineant eamdem exiſtentiam: cùm igitur retineant poſt conſecrationem idem eſſe, retinebunt etiam eandem exiſtentiam.

Dici nullo modo poteſt exiſtentiam panis manere.

Sed præterquam quòd ſecundùm veram philoſophiam ſit improbabile & inconceptibile, aliquid aliena exiſtentia exiſtere, vt oſtendimus in materia de Incarnatione q. 17. ar. 2. Illa ſententia videtur apertè repugnare Tridentino ſuprà: vbi dicit totam ſubſtantiam panis conuerti in corpus Chriſti. Quomodo autem conuertitur tota, ſi id quod in ea præcipuum eſt, & per quod eſt ens in actu, & ſine quo non poteſt habere eſſe aliquod phyſicum, verè remaneat? Nec enim Concilium hic dicit ens aliquod metaphyſicum conuerti, ac deſinere eſſe: ſed ens actuale, & ſubſtantiam exiſtentem, quæ intrinſecè includit exiſtentiam, ſaltem ſicut album albedinem. Item Concilium docet ſolas ſpecies ſiue accidentia manere: atqui exiſtentia ſubſtantiæ non eſt accidens, ſed aliquid ſubſtantiale, imò præcipua entitas ipſius ſubſtantiæ. Nam ſecundùm Bañes ſuprà, poteſt exiſtentia conſeruari ſine eſſentia; non autem eſſentia ſine exiſtenti. Illa autem entitas in quauis re eſt præcipua, quæ ſola ſine altera poteſt exiſtere (vt patet in re & modo ipſius.) Ergo apertè repugnat Concilio affirmare eam manere.

Trident.

Reſpondet Bañes, hoc ipſo quo Concilium dicit, manere accidentia, etiam dicit manere eorum exiſtentiam, quę non eſt alia quàm exiſtentia ſubſtantiæ. 64

Sed contra primò. Sicut Concilium dicit manere accidētia, ſic dicit nihil remanere ſubſtantiæ. quare ſicut ex primo Bañes colligit manere eandem exiſtentiam accidentium: ſic ex ſecundo debuiſſet colligere hanc diſtingui ab exiſtentia ſubſtantiæ. Nam etſi ſecundùm rationes philoſophicas eſſet probabilius, accidentia exiſtere exiſtentia ſubſtantiæ (cuius contrarium tamen poſſem euincere, ſi eſſet huius loci) debuiſſet Bañes potiùs corrigere philoſophiā ſecundum rationes theologicas, quàm clara verba Concilij ob rationes philoſophicas vt ſummum probabiles, in alienos ſenſus torquere. Si enim detur ſemel licentia ob aliquas rationes phyſicas aperta verba Conciliorum in alios ſenſus torquendi: dicam ſtatim cum Durando, & quidem maiore probabilitate, manere materiam panis: quia Concilium dicit panem in corpus Chriſti conuerti; in omni autem conuerſione videtur debere eſſe idem ſubiectum corruptionis & generationis: alioqui non videtur corruptio talis diſtingui ab annihilatione: nullum autem hic videtur poſſe fingi ſubiectum præter materiam. Neque enim accidentia poſſunt dici ſubiectum in quo ſuſcipiatur actio corruptiua panis, & productiua corporis. Quare ſicut Bañes id quod definit Concilium, ſcilicet nihil ſubſtantiæ panis remanere, ita intelligit, vt ſolùm dicatur nihil remanere quod nō ſit neceſſarium

Rationes philoſophicæ potius ſunt corrigendæ per theologicas, quàm contra.

Durand.

ſarium vt accidentia poſſint perſeuerare:ita Durandus dicet intelligi ſolum de eo quod non eſt neceſſarium vt conuerſio poſſit fieri. Item alius dicet, quantitatem non diſtingui realiter à materia, nec ab hac ſeparari poſſe, atque ita neceſſariò vtramque poſt conſecrationem manere.

65 His adde, Videri omnino ſequi ex hac ſententia, accidentia poſt conſecrationem eſſe in ſubiecto. quod eſt expreſsè damnatum in Concilio Conſtantienſi. Sequela probatur primò, Quia accidentia neceſſariò vniuntur exiſtentiæ ſubſtantiali per modum recepti, ſiue formæ actuantis (proprium enim eſt accidentium habere rationem formæ reſpectu ſubſtantiæ, non contra) ergo informant ipſam exiſtentiam: ergo ei inſunt non tanquam in parte, aut comparte, &c. ergo vt in ſubiecto.

Conc. Conſtantien.

Demum ex dictis ſequitur, Nulla ratione poſſe defendi aliquorum ſententiam, qui dicunt nõ remanere quidem naturam ſpecificã panis, manere tamen quandam entitatem eandem numero, quæ antea fuit panis, & poſtea eſt corpus Chriſti. Sed hoc eſt contra Concilium, quia ſic aliquid ſubſtantiæ panis remaneret. Et eſt omnino inconceptibile, quomodo aliquid idem numero maneat, quod non ſit idem ſpecie.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ſubſtantia panis vel vini, poſt conſecrationem huius Sacramenti, annihiletur?

ARTICVLVS IV.

Vtrùm panis poßit conuerti in corpus Chriſti?

66 ARticulo 3.& 4.docet, ſubſtantiam panis & vini nõ annihilari in hoc Sacramento, nec reſolui in vicinum aërem, ſed conuerti in corpus & ſanguinem Chriſti. Vt iam dicta his quatuor articulis, quàm in tota hac materia dicenda poſſint meliùs intelligi, quædam difficultates nobis explicandæ ſunt.

1. Per quid res aliquæ formaliter ſint in loco.
2. Per quid Chriſtus ſit formaliter præſens in Sacramento.
3. Qua ratione idem corpus poſſit poni in diuerſis locis.
4. Quid requiratur vt vna res in aliam conuertatur.
5. Qualis ſit illa actio qua Chriſtus ponitur in Sacramento.

DVBIVM I.

Per quid res ſint formaliter in loco?

67 HÆc difficultas nobis neceſſariò primò fuit diſputanda, vt poſſemus clare oſtendere qua ratione Chriſtus ſit in hoc Sacramento.

Vt autem tota res intelligatur, Nota primò, Nos hîc non quærere per quid formaliter res aliqua ſit extenſa per tantum ſpatium, aut habeat talem aut talem ſitum (quos modos poteſt eoſdem retinere, etſi mutet locum) ſed per quid ſit ita formaliter in hoc vel illo loco, vt per ipſum præcisè habeat quòd ſit in tali loco, & cum quo implicet eam non eſſe in eo loco: ita vt neceſſariò eam formalitatem mutet, quoties mutat locum.

Variæ autem hac in re ſunt ſententiæ, & plurimi quidem Doctores aliter omnino putant hîc loquendum eſſe de rebus corporeis, aliter de incorporeis: & illi ipſi diuerſimodè inter ſe loquũtur. Vt autem breuitati ſtudeamus, ſolùm aliquot præcipuas ſententias hîc referemus.

Primò igitur plurimi volunt, corpora eſſe in loco per quendam modum realem & abſolutum, aliquo modo à parte rei ab iis, ac omnibus aliis accidentibus diſtinctum, quem *vbi* vocant, & volunt eſſe terminum motus, qui primò & per ſe motu locali acquiritur. De angelis variè iidem ſentiunt. 68

2. Alij volũt corpora eſſe in loco immediatè per ſuam ſubſtantiam ac quantitatem: ita vt eſſe in loco his nihil aliud ſuperaddat, quàm quendam reſpectum extrinſecum ad ipſum locũ. Ita *D.Thom.* 1 *p.q.*100.*a.*3. vbi ait: *Mobile ſecundùm locum non eſt in potentia ad aliquid intrinſecum, in quantum huiuſmodi; ſed ſolùm ad aliquid extrinſecum, ſcilicet ad locum.* Et 2. *contra Gentes cap.* 23. *Aliquando*, ait, *denominatur aliquid ab eo quod eſt extra ipſum: vt à loco dicitur aliquid eſſe alicubi.* Apertè oſtendens nihil intrinſecum rei accedere per hoc quòd ſit in loco. Idémque docet *Ariſtoteles* 8.*phyſicorum c.*7. Idem expreſsè docet *Scotus in* 2.*d.*2.*q.*6.§.*Ad quæſtionem initio. & verſu, Tamen oppoſitum* &c.

D.Thom.

Ariſtoteles.

Scotus.

3. Fere omnes Thomiſtæ docent, angelos nõ eſſe per ſe immediatè in loco, ſed per aliquam operationem tranſeuntem in aliquod corpus. quam ſententiam variè admodum explicant; ſed omnes explicationes eaſdem patiuntur difficultates. 69

Thomiſtæ

4. Aliqui putant, angelos eſſe in loco per modum quemdam abſolutum, quo certo modo ſe habẽt circa aliquod corpus quod eſt in loco; qui modus ita pendet ab eorũ voluntate, vt poſſint nullum talem habere: atque ita eſſe nullibi.

5. Alij volunt, angelum neceſſariò ſemper eſſe in aliquo loco, idque per modum aliquem ſibi intrinſecum, quo certo modo ſe habet ad aliquem locum.

6. Alij volunt, angelos eſſe in loco immediatè per ſuam ſubſtantiam; nihílque aliud per hoc iis accedere niſi reſpectum aliquem extrinſecum.

Bonauent. Scotus Gabriel, Gregor. Marſilius.

Ita *D. Bonauentura in 2.d.2.parte 2.a.2.q.1 Scotus in 2.d 2.q.6.§. Ad propoſitũ,&c. Gabriel ibid.q.2.a. 2 concl.4. Greg q.2.a.2. Marſilius q.2.a 1. & alij.*

70 Nota ſecundò, Non ſatis conuenire inter Doctores quid locus propriè ſit. Multi enim volunt eſſe ipſam concauam ſuperficiem corporis ambientis cum certo aliquo reſpectu ad quędam puncta imaginaria & immobilia. Sed hi valde difficulter oſtendunt, quomodo locus ſit immobilis & incorruptibilis: & quomodo dũ aër circa nos mouetur non continuò acquiramus nouum locum. Item quomodo ſecundùm illam ſententiam totum vniuerſum ſit verè in loco: quia nullum corpus ipſum ambit: atque ita nullibi eſſet, quod per ſe abſurdum eſt.

71 *Quid ſit locus.* Alij igitur volunt illam ſuperficiem ſolùm eſſe locum extrinſecum: id autem quod propriè habet rationem loci, eſſe illud ſpatium quod eſt intra illam ſuperficiem, quodque totum occupatur ab ipſo locato, & manet idẽ quantumcunque corpus ambiens mutetur, aut etiam annihiletur. Quam ſententiam credo veriorem, & longe facilius defenditur, & eſt magis conſentanea communi conceptui. Et ſecundùm hanc facilè concipitur quomodo & totum vniuerſum, & corpus, vel etiam angelus poſitus extra vltimam ſphæram verè ſint in loco. Quæ ſi dicas nullibi eſſe, communi repugnabis conceptui.

72 Concl. 1. Angelus non eſt in loco per ſolam aliquam operationem, aut modum ſe habendi circa aliquod corpus, vt volunt 3 & 4. ſententia.

Prob. primò, Quia alias ſequeretur primò, angelum abſtinendo à tali operatione aut ſui circa corpus applicatione permanere in rerũ natura, & tamen nullibi eſſe. Secundò, nec diſtare ab vllo loco vel corpore; nec vlli eſſe præſentem aut propinquum. Quæ ipſi quidem concedunt, & aiunt illo caſu illum angelum fore à quouis corpore indiſtantem negatiuè: ita vt eadem facilitate cuiuis deſignabili immediatè poſſet ſeſe applicare, eique eſſe præſens. quæ ſanè inconceptibilia ſunt. Experimur enim nos nõ poſſe concipere aliquid vt verè exiſtens, niſi concipiamus eſſe alicubi. Vnde benè *D. Auguſtinus epiſtola 57. ad Dardanum ante medium*, docet ea neceſſariò non eſſe quæ nullibi ſunt.

Rem aliquã poſſe verè exiſtere, & tamen nullibi eſſe, omnino impoſſibile.

D. Auguſt.

Deinde ſequeretur tertiò, ſi (quod multi putãt fieri poſſe) Deus crearet corpus infinitè extenſum angelum à quauis eius parte eſſe æquè indiſtantem, & circa quamuis deſignabilem poſſe æquè immediatè operari.

73 Quartò ſequeretur, poſtquam circa vnam partem fuerit operatus, immediatè pòſt poſſe circa quamcumque partem quantumcumque diſtantem operari, aut ei ſe applicare: atque ita quaſi in infinitum diſtare à priore loco: imò habere abſolutè infinitam vim transferẽdi ſe quaſi in momento ab vno loco in alium, quia nulla loca tam diſtantia poterunt aſſignari, vt non poſſit ſe minimo tempore longiùs transferre.

74 Quintò ſequeretur, eum poſſe eſſe in locis planè diſtantibus, ita vt non ſit in medio. Nam ſicut poteſt operari, aut ita ſe applicare circa totum aliquod corpus longum v. c. 20. pedes: ita poterit ſe ſolùm ita applicare ad partes eius extremas, & non ad medias (quid enim cogit angelum mouentem v. c. extremas partes aëris in tali ſpatio, mouere etiam medias: quo caſu erit in duobus locis diſtantibus, & non in medio, atque ita à ſeipſo diuiſus & diſtans. quod naturaliter fieri poſſe ferè omnes negant; & quidem meritò. Quia ſi concedamus eum à ſe vel minimum diſtare poſſe: nihil erit cur non concedamus poſſe in infinitum magis & magis diſtare. quod omnino abſurdum eſt.

Sequeretur 6. Nullam eſſe rationem, cur dicamus angelos potiùs eſſe in cælo empyreo, quam alibi. imò ſequeretur eos abſolutè ibi non eſſe. Nec enim eſt veriſimile eos ibi aliquam actionem tranſeuntem circa aliquod corpus perpetuò exercere, aut ſe ita ei applicare. Nec eſt vlla ratio, cur id fingamus. Dicere autem nullos angelos eſſe in cælo, eſt contra communem omnium Chriſtianorum ſenſum.

Prob. concl. 2. Quia ponamus per poſſibile vel impoſſibile me oculis corporeis poſſe angelum in ſe immediatè intueri; atque ita viddraim illum per talem operationem vel applicationẽ alicubi exiſtentem, & deinde deſiſtat ab illa operatione vel applicatione; quo caſu cum videam illum non ratione operationis illius, ſed immediatè in ſe, pergam illum videre vt ante: quæro igitur, an apparebit mihi eſſe circa certum aliquem locum, in quem debeam oculos conijcere vt eum videam: an verò quocumque oculos conuertam, eodem modo eum videbo, ita vt à quouis loco æquè indiſtans appareat, vſque ad extremum cæli ambitum? Certè illud ſecundum videtur per ſe omnino abſurdum, & ſecundùm hunc modum non iam viderem angelum nullibi eſſe quàm vbique, & omni loco præſentem; nec enim appareret mihi vbi non eſſet, ſed ibi vbi reuera eſſet. Quòd ſi primum dicas futurũ; certò ſequetur eum illo loco debere eſſe, & alibi non: quia aliàs nulla eſſet ratio, cur vt eum viderem, deberem potiùs in illũ locum oculos conijcere, quam in alium: aut cur circa illum locum potius [illegible] appareret, quàm circa alium. 75

Dices, eſſe omnino impoſſibile vt oculis corporeis angelum in ſe videam: atque ita non eſt mirum ſi ex eo alia abſurda ſequantur. 76

Sed contrà primò, Si illud impoſſibile verè à parte rei poneretur, nullo modo mutaretur angelus aut in ſe, aut in modo exiſtendi in loco; ſed ſolùm potentia mea viſiua mutaretur. Ergo nullum inde ſequeretur abſurdum circa modum exiſtendi ipſius angeli, quod iam ex illorum ſententia verè à parte rei non ſequitur. Ergo illa reſponſio nihil facit ad rem.

Secũdò ponamus (quod omnes fatentur fieri poſſe) Deum contrahere aliquod corpus in punctum, ita vt nullum ſpatium occupet: tunc illud corpus ſecundùm illos non magis erit per ſe immediatè in loco quàm ſpiritus (quia [illegible] volunt ea ſola per ſe immediatè eſſe in loco, quę loco poſſunt commenſurari) & tamen Deus poterit eleuare oculum meum vt poſſim illud corpus videre. quo caſu redit idem argumentum ſuprà poſitum. Nam vel debebo illud videre in certo loco, vel vbique. 77

Prob. concl. tertiò, Quia ſine vllo fundamẽto dicitur talis operatio aut applicatio eſſe neceſ- 78

ſaria

Omnem ſcientiam ex experientia, aut reuelatione haurimus.

ſatia vt angelus ſit in loco. Nec enim ex vllis rebus reuelatis, aut ex vlla experientia, aut analogia quam habent Angeli cum rebus corporeis id poſſumus colligere, ex quibus rebus ſolis omnem noſtram ſcientiam haurimus. Et eadem planè ratione qua illud aſſeritur, dicam vt angelus ſit in loco, requiri, vt viſibiliter aliquod corpus aſſumat; & vt aliquod corpus moueat, non requiri vt ſit ei præſens, ſed ſufficere vt ſit ab eo negatiuè indiſtans. Vel etiam dicam eum eſſe in loco formaliter per hoc ſolum, quòd aliquem locum diſtinctè intueatur, aut in eo eſſe velit. Et fortè probabilius; quia magis conuenit naturæ ſpirituali eſſe in loco per aliquid ſpiritale, quàm per aliquid corporale: & alij alia poterunt pro libitu eadem probabilitate fingere.

Res nõ ſunt per aliquem modum in loco.

79 Concl. II. Vt corpus aut ſpiritus ſint in loco, non eſt opus ſuperaddatur iis certus aliquis modus realis iis intrinſecus, quo formaliter ſint in loco, quémque toties mutent, quoties locum mutant. Ita tenent auctores ſextæ ſententiæ & ex parte auctores ſecundæ ſententiæ.

Probatur 1. Quia aliàs ſequeretur, quamuis rem quotieſcumque moueretur localiter, infinitos tales modos nouos acquirere, & alios perdere. quod tamen videtur omnino abſurdum. Et per ſe incredibile eſt, me mouendo paululum digitum, infinitas reales entitates producere & perdere. Et inde ſequeretur, quotidie produci innumerabilia infinita actu, ſeu infinitas entitates inter ſe diſtinctas, ſibi mutuò ſuccedentes: cùm tamen omnes negent, poſſe naturaliter dari infinitum actu. Illud autem ſequi probatur. Quia quantumcumque parum aliqua res moueatur, neceſſariò acquirit nouum locum ſaltem partialem: imò prima & vltima eius ſuperficies acquirunt locum totalem nouum ad ſingula puncta in illo ſpatio aſſignabilia, quæ de nouo attingunt. Et ſimiliter ſi corpus contractum in punctum moueatur, aut linea recta moueatur lateraliter, toties ſe totis acquirent nouum talem modum, & conſequenter nouam entitatem realem à ſe, licet tantùm modaliter, tamen verè à parte rei diſtinctam, quoties nouum punctum in ſpatio per quod mouentur aſſignabile attingent. Cùm igitur ſecundùm communem ſententiam hæc puncta ſint infinita aſſignabilia, ſiue diſtincta ſint à continuo, ſiue non: apertè ſequitur illa mora infinitas tales entitates breuiſſimo tempore acquirere & amittere. Poſſent hoc argumento plura abſurda ex illa ſententia inferri: ſed hæc ſufficiunt.

80 Probatur ſecundò, Quia ex alia ſententia ſequeretur, quòd ſi eſſet aliquod corpus contractum in punctum, quòd nullo modo poſſem illud naturaliter mouere: quia non poſſem in illo talem modum producere. Nam cùm ille modus præſentiæ ſit aliquid corporale, ex natura ſua requirit aliquam extenſionem; & conſequenter non poteſt naturaliter poni in puncto. Atqui illud eſt falſum. Ergo etiam id vnde ſequitur. Minor probatur. Nam ſi illud corpus eſſet incluſum alicui paruo corpori omnino ſolido & intus concauo, ſi hoc corpus mouerem, neceſſariò moueretur alterum, quia non poſſet illud penetrare. Quòd autem non obſtante illo alio poſſem hoc mouere, & per ſe videtur certum; & probatur: quia alias ſequeretur me non poſſe mouendo Venerabile Sacramentum, mouere corpus Christi in eo exiſtens. quod tamen falſum eſt. Nam *Trident. ſeſſ. 13. c. 5. & 6. & can. 6.* expreſsè docet, nos corpus Christi in proceſſionibus ad ægrotos geſtare & circumferre.

Sacerdos verè mouet corpus Chriſti dum mouet ſpecies. *Trident.*

81 Reſpondent aliqui; Nos non mouere corpus Chriſti, ſed ſolas ſpecies: Deum autem ad harum motum illud per ſe immediatè mouere. Sed hoc dici nequit: quia ſic verè & propriè loquendo non circumferremus corpus Chriſti, ſed ſolus Deus hoc faceret atq; ita poſſet quis verè dicere, Nos in proceſſionibus non circumferre corpus Chriſti, cuius contradictorium Concilium aſſerit. Secundò, quia vt docet *Tridentin. ſuprà can. 8.* & patet ex Ioann. 6. communicantes verè, realiter ac propriè manducant corpus Chriſti. Atqui hoc eſſet falſum, niſi illud propriè mouerent. Ergo propriè illud mouent. Minor probatur. Quia vt dicar aliquid manducare, neceſſe eſt vt illud deglutiam: aliquid autem deglutire eſt illud per actionem vitalem ex ore per guttur traiicere in ſtomachum. Non poteſt autem intelligi quomodo verè aliquid ita traiiciam, niſi ipſum verè moueam. Secundùm illos autem ego non traiicerem hoc modo corpus Chriſti, ſed Deus hoc faceret: atque ita non magis poſſem dici manducare corpus Chriſti, quam poſſem dici manducare aut deglutire angelum, ſi ſimul cum alio cibo ingrederetur per os in meum ſtomachum.

Ioann. 6.

Neceſſariò verè mouemus ea quæ comedimus.

82 Reſpondent alij. Species ſupernaturaliter eleuari, vt quoties mouentur, poſſint ſimul ſecum attrahere corpus Chriſti, & talem modum præſentiæ in eo producere. Sed contra hoc facit primò, quòd vt oſtendi q. 62. a. 4. implicet res corporales eleuari vt poſſint eiuſmodi res ſupernaturales producere; cùm ad hoc nullam vel inchoatam potentiam habeant. Secundò, quòd ſine neceſſitate fingamus hic miracula, quæ ſunt inconceptibilia.

83 Probatur concl. tertiò, Quia cùm, vt oſtendi, ille modus præſentiæ patiatur graues difficultates, & non poſſit facilè concipi & minùs explicari; non debet aſſeri ſine graui neceſſitate. Atqui nulla hîc eſt neceſſitas: imò nullum apertum fundamentum, cur eum aſſeramus. Ergo gratis fingitur.

Ex nullo fundamento poteſt colligi ibi eſſe modũ realẽ.

Minor probatur. quia nec ex iis quæ fide cognoſcimus, vt per ſe patet; neque etiam ex iis quæ lumine naturæ per ſe nota ſunt, vt patebit ex ſolutione obiectorum: neque ex aliqua experientia poteſt tale aliquod fundamentum ſumi: neque eſt aliud principium vnde poſſit illud ſumi. Ergo gratis aſſeritur. De experientia probatur. quia hæc ſolùm poteſt per ſenſus haberi, nullo autem ſenſu poſſumus talem aliquem modum percipere. Nam ſi in naui quæ ſuauiter mouetur, ita ſim interiùs concluſus, vt nihil extrinſecum videam, mutabo continuò locum, & tamen hanc mutationem nullo ſenſu vel in me, vel in aſtantibus potero percipere, aut vllo modo deprehendere an moueat

uear nec ne. Vnde patet, experientiam potiùs huic modo contradicere quàm fauere.

84 Dices primò, Cùm motus localis ſit motus realis, neceſſariò debet habere terminum realem: atqui hic non poteſt eſſe alius, quàm talis aliquis modus. Ergo hic ponendus eſt.

Secundò, Non poteſt concipi quomodo res quæ huic ſpatio priùs non erat præſens, poſtea ſit præſens, niſi in ea, vel in ipſo ſpatio aliqua ſit facta realis mutatio: atqui nulla fit talis mutatio in ſpatio: ergo fit in re mota.

85 Ad primum, Nego minorem. Terminus enim motus localis eſt acquiſitio noui loci, ſiue noua realis coniunctio loci & locati: quæ nihil aliud requirit quàm vt res illi ſpatio per ſeipſam immediatè ſit præſens. Sicut igitur ſpatium vt mihi ſit intimè præſens, non debet in ſe talem modum ſuſcipere (quod cùm nõ ſit res realis, non poteſt eſſe ſubiectum modi alicuius realis;) ſic nec ego debeo vllum eiuſmodi modum ſuſcipere, vt ſim præſens illi ſpatio.

Terminus motus localis quid ſit.

Confirm. a ſimili. Quia vt ſim in aliqua domo, neque in me, neque in ipſa domo requiritur aliquis modus realis, qui non poſſit in nobis perſeuerare, etiamſi deſinam eſſe in domo. Ergo nec requiritur aliquis in me modus præciſè vt ſim in tali ſpatio, qui non permaneat, cùm ab eo abſim. Antecedens probatur. Quia neque ille modus requiritur in domo; nam poſſet Deus me annihilare manente domo immutata: neque etiam in me; quia poſſet annihilare domum me manente immutato.

Ad ſecundum, Concedo totum. Nam hoc fieri nequit niſi acquiram nouum locum, & quidem ſi loquamur de via naturali per motum localem: inde tamen non ſequitur me aliquem eiuſmodi realem modum debere in me ſuſcipere, vt patet ex dictis: quia ille motus non tendit ad aliquem modum, ſed ad locum. imò quando clauſus in cubiculo ſuauiter nauigo, vix poteſt intelligi qua ratione talis aliquis modus producatur.

86 Quòd enim aliqui clamant ſe non poſſe concipere cur aliquis iam ſit verè in tali loco in quo antè non erat, ſi nullus realis modus etiam ei inſit, qui antè non erat, non mouere non debet: ſed ipſi vel ex ſenſu debent diſcere hoc poſſe concipi. Nam quod ſenſu poſſum diſcernere, poſſum intellectu concipere. Poſſum autem ſenſu percipere aliquem eſſe in aliquo loco in quo antè non fuit, non percipiendo in eo aliquem realem modum, quem antea non percipiebam: vt ſi quietè iaceat ſuper nauigio, & videam eum primò in vno loco, & interim dũ claudo oculos, nauis paululũ moueatur, tunc videbo illum eſſe in alio loco; & tamen nullum modum, nihilque aliud reale potero in oculis notare, quod antè non erat, præter illam coniunctionem cum alio loco. Similiter poſſum oculis clarè diſcernere duas res modò magis modò minùs diſtare, & cõſequenter alterutram mutaſſe locum, etſi nihil nouum reale iis intrinſecũ cernam. quare igitur non potero hæc eadem intellectu concipere? ſic. vt igitur ex eo quòd diſtinctè videam eandem rem modò magis modò minùs illuminari, nullo modo videndo eam moueri localiter, bene colligo illuminationem poſſe fieri ſine motione localis rei illuminatæ; ita ex eo quòd diſtinctè videam rem aliquam modò eſſe in hoc loco, modò in illo, non videndo in illa vllum eiuſmodi modum, bene colligo, eam non eſſe per talem modum formaliter in loco.

CONCLVSIO III. Vt aliqua res ſiue corporalis, ſiue ſpiritualis ſit in loco, nihil aliud requiritur, quàm intima ipſius cum loco coniunctio; atque ita ſicut res immediatè ipſi loco ſine ſpatio coniungitur ſine vllo modo reali ſuperaddito iis, quos neceſſariò habet vbicumque ſit, ita per ſe immediatè ac per eiuſmodi coniunctionem eſt propriè & formaliter in loco. 87

Patet ex dictis. & confirm. quia hoc ipſo quo res aliqua intra tale ſpatium eſt, aut eſſe concipitur, etſi vel per diuinam potentiam, vel per intellectũ omnes eiuſmodi modos auferas ſiue præſcindas, neceſſariò erit, ſiue concipietur eſſe in tali loco: ſicut manet & concipitur eſſe in aliqua domo, etſi omnes ab ea eiuſmodi reales modos auferas. Confirmatur. quia vt aliquid exiſtat in hoc vel illo tempore, nullo opus eſt reali modo, quo formaliter ſit in tali tempore, ſed ſeipſo formaliter eſt in hoc tempore, hoc ipſo quo ſimul cum eo exiſtit. Ergo ſimiliter aliquid erit in tali loco hoc ipſo, quo ei erit coniunctum, ſine vllo alio modo ſuperaddito.

DVBIVM II.

Per quid Chriſtus ſit formaliter præſens in hoc Sacramento?

NOta duo hic quæri, 1. Per quid Chriſtus ſit formaliter ibi, vbi ſunt ipſæ ſpecies. De quo varij variè ſentiunt, prout quique habent diuerſa principia circa exiſtentiam rerum, præſertim ſpiritualium, in loco. Secundò, Per quid Chriſtus conſtituatur ſub illis ſpeciebus vt cõtentum ſub continente: ita vt cum iis vnum Sacramentum efficiat? Qua de re etiam variæ ſunt ſententiæ. *Scotus* enim in *in 4 d.10 q.1. cum Gabriele ibi dem a.2.* & alij ſentiunt, ad hoc nullam inter ſpecies & corpus Chriſti phyſicam vnionẽ eſſe neceſſariam; ſed ſufficere vt Deus decreuerit ea inſeparabiliter cõiuncta conſeruare. Alij verò volunt inter ea neceſſariam eſſe aliquam phyſicam vnionem, quam plurimi dicunt eſſe inexplicabilem. Alij verò diuerſimodè eam explicant, quos ſingulatim referre non eſt operæpretium. Nam quid de tota re ſentiendum ſit, facilè ex ſequentibus poterit videri. 88

Scotus Gabriel.

Nota 2. Tripliciter aliquas res poſſe inter ſe vniri. Primò, ſolo loco, ita vt nullo modo inter ſe dependeant, & alterum poſſit moueri loco, altero manente immoto. Et de hac coniunctione nõ eſt vlla difficultas. quia ad hanc ſufficit res eſſe in eodem loco. 89

Triplex rerũ vnio.

Secundò, vt inter eas ſit vnio formalis ita ſcilicet vt vnum ſe habeat per modum formæ, & alterum per modum materiæ, aut ſubiecti. Et quidam volunt talem aliquam vnionem inter ſpecies & corpus Chriſti reperiri. Sed concipi nequit, qualis hæc vnio poſſit eſſe. Neque enim poteſt eſſe talis, qualis eſt inter ſubiectum & accidens

Inter corpus Chriſti & ſpecies non eſt vnio formalis.

cidens: quia aliàs accidentia eſſent in corpore Chriſti vt in ſubiecto, & ab iis poſſet denominari album, rotundum, &c. quæ falſa ſunt. Multò minùs poteſt eſſe talis vnio, qualis eſt inter materiam & formam ſubſtantialem: vt per ſe patet: aut qualis eſt inter hypoſtaſin & naturam aſſumptam. quia nulla hîc interuenit vnio hypoſtatica. Alia autem formalis vnio, quæ ſaltem ad has nó reducatur, non poteſt hîc facilè fingi. Quòd autem aliqui dicũt eſſe quidem aliquam vnionem formalem, explicari tamen non poſſe qualis ſit, cùm nihil tale ex Scripturis, traditione, aut natura huius Sacramenti poſſit colligi: gratis omnino dicunt.

Tertia vero poſſet vocari effectiua, qua vna res aliam ad ſe attrahit, eámque ita ſibi vnit, vt ſecum neceſſariò moueatur; ſicut magnes vnit ſibi ferrum.

90 CONCLVS. I. Chriſtus eſt formaliter ibi, vbi eſt Sacramentum, per realem ſuiipſius cum illo ſpatio coniunctionem: ſicut aliquis angelus in aliquo loco eſt. Ratio eſt, quia omnibus aliis excluſis hoc ipſo quo concipis talem coniunctionem, concipis Chriſtum ibi eſſe. Patet ex dictis dub. 1.

91 CONCL. II. Vt Chriſtus ſit ſub ſpeciebus tanquam contentum ſub continente; ita vt poſſit per eas infallibiliter demonſtrari, non ſufficit ſola coniunctio localis: ſed neceſſarium eſt, vt vnum non poſſit moueri loco aut deſinere, quin alterum ſimul moueatur, aut deſinat.

Patet, quia aliàs nó eſſet infallibile Chriſtum eſſe vbi ſpecies ſunt: atque ita non poſſet infallibiliter per has demonſtrari. quod tamen eſt neceſſarium, vt cum ſpeciebus cõſtituat vnum Sacramẽtum. quia ad hoc requiritur vt ſpecies ſint neceſſarium & omnino infallibile ſignum præſentiæ corporis aut ſanguinis Chriſti.

92 CONCL. III. Præcisè tamen, vt ſpecies reſpectu Chriſti habeant rationem continentis, ac infallibilis ſigni, ac conſequenter vnum cum eo Sacramentum conſtituant, abſolutè loquendo non eſt neceſſaria inter Chriſtum & ſpecies aliqua vnio phyſica, ſed ſufficit moralis, quæ ex decreto Dei talis ſit, vt vnum ab altero ſeparari non poſſit.

Quia vt patet in aliis Sacramentis, ad rationẽ Sacramenti præcisè fuiſſet vnio moralis inter materiam & formam. Et poſito tali Dei decreto ſpecies tam erunt infallibile ſignum præſentiæ Chriſti, quàm ſi eſſet inter vtraque maxima vnio phyſica. Nec poteſt vlla ratio adferri quæ cõuincat aliam vnionem hîc abſolutè eſſe neceſſariam ad rationem huius Sacramenti, præcisè vt habeat rationem Sacramenti.

93 CONCL. IV. Non eſt improbabile, inter corpus Chriſti & ſpecies eſſe quandam vnionem, quam vocant effectiuam: ita vt corpus Chriſti habeat vim attrahendi ad ſe ſpecies, eáſque ita ſibi vniendi, & conſequenter ſe iis, vt quocũque illæ mouentur, & ipſum neceſſariò moueatur, ſicut moto magnete mouetur ferrum.

Quomodo corp. Chriſti moueatur per ſpecies.

Prob. Quia niſi ſit aliqua ſimilis vnio, videtur difficulter intelligi quomodo is qui mouet ſpecies, verè & propriè moueret corpus Chriſti; quod tamen neceſſariò eſt aſſerendum: vt oſtendi dubio præcedente concl. 2. Nam ſi non eſſet inter hæc alia coniunctio, quàm quòd Deus ſtatuiſſet mouere corpus Chriſti ad omnẽ locũ, ad quẽ mouentur ſpecies: tunc nos ipſum non moueremus, ſed ſolus Deus, & mouẽs ſpecies ſolùm eſſet occaſio illius motus: aut vt ſummum cauſa moralis. quod nullo modo ſufficit vt poſſimus verè & propriè comedere corpus Chriſti. quia ad hoc requiritur vt phyſicè ipſum traiiciamus in ſtomachum. Nam comeſtio numquam ſignificat actionem moralem, ſed phyſicam.

94 Dixi *hoc non eſſe probabile.* quia nihil eſt quod abſolutè conuincat talem vnionem eſſe neceſſariam. Nam vt corpus moueatur per motum ſpecierum, videtur omnino ſufficere, vt iis vniatur ſimili aliqua ratione, qua is qui vehitur curru aut naui, iis vnitur; ita vt Chriſtus quaſi vehatur ipſis ſpeciebus. Nam cùm in corpore Chriſti nulla ſit reſiſtentia, quò minùs facillimè in quáuis partem moueatur; vt ſequatur naturaliter motum ſpecierum, minima vnio ſufficit. Vel ſi velis, hæc vnio corporis Chriſti cum ſpeciebus meliùs explicabitur, ſi dicatur ſimilis vnioni quam haberet corpus glorioſum cum alio corpore, quo cum penetratiuè ſimul in eodem loco ita exiſteret, vt moueretur neceſſariò moto alio corpore: ad quod ſufficeret, vt Beatus, cuius eſſet illud corpus glorioſum, non permitteret ſe alio modo ab alio illo corpore penetrari, quàm de facto priùs penetraretur.

95 Pro quo Nota primò, Etſi Beatus habens corpus glorioſum poſſit permittere vt ab alio ſine difficultate penetretur; tamen poteſt etiam huic penetrationi reſiſtere: atque ita ab alio corpore poterit propelli, niſi huic propulſationi reſiſtat.

Beati poſſunt impedire ne ab alio corpore penetrentur.

96 Nota ſecundò, Vt duo corpora quæ ſimul penetratiuè exiſtunt, à ſe mutuo ſeparentur, opus eſſe noua penetratione, quæ ſecũdùm aliam atque aliam partem ſe mutuò penetrent, v. c. ſi vnum moueatur ad dexteram & alterum ad ſiniſtram, neceſſe eſt vt pars quæ priùs penetrabat alterius dexteram partem, incipiat penetrare ſiniſtram; & contrà. Hinc ſi Deus poneret duo corpora non glorioſa penetratiuè in eodem loco, ſine nouo miraculo vnum non poſſet moueri immoto altero. Sicut igitur Beatus habẽs corpus glorioſum poteſt reſiſtere ne alius homo eum penetret: ita cùm ſemel penetrauit, poteſt reſiſtere ne alia noua ratione fiat penetratio, & conſequenter ne vnus ab altero poſſit ſeparari. quo facto Beatus ad motum alterius neceſſariò mouebitur; & quidem eadem facilitate non Beatus mouebit & ſe & Beatum, qua moueret ſe ſolum, ſi modò Beatus motui non reſiſtat. quia corpus beatum ex ſe nullo modo reſiſtit motui.

97 Idem, quod ad hanc rem attinet, credo dicendum de angelo, qui ſicut poteſt reſiſtere ne ab alio corpore penetretur; ita cùm ſemel illud penetrauit, poteſt reſiſtere ne alia ratione penetretur. quo facto vt moueatur ab illo corpore, ſufficit, quòd motui non reſiſtat.

Quomodo angelus poſſit moueri per aliud corpus.

98 Simili itaque ratione, vt Chriſtus ad motum ſpecierum neceſſariò moueatur, ſufficit quòd non permittat hîc aliam fieri penetrationem,

quàm

quàm quæ per ipſam conuerſionem panis in ipſius corpus in conſecratione facta eſt. Quare cùm hic modus vnionis ſufficiat vt ſatisfiat omnibus difficultatibus, quæ poſſint hic obiici, & ſit ſimpliciſſimus, & rei maximè connaturalis; nihil nos cogit aliam vnionem phyſicam ponere. Quamuis ſi quis velit eam quam in concluſione poſuimus vnionem aſſerere, facilè poterit ad hoc aliquas congruentias reperire.

DVBIVM III.

Qua ratione poſſit idem numero corpus poni in diuerſis locis.

99 HÆc res generatim priùs nobis diſputanda eſt, vt poſſimus clariùs oſtẽdere, per quam actionem Chriſtus fiat præſens in Vener. Sacramento. Eſt autẽ hæc difficultas ſatis ardua: quia cùm ſit omnino ſupra omnem naturę ordinem, ex iis quæ clarè habemus cognita, nihil hîc poteſt à priore probari, aut etiam à poſteriore clarè & immediatè demonſtrari. Quare tota hæc res petenda eſt partim ex principiis fidei, quę apertè nos docent, fieri poſſe vt idem corpus ſit in diſtinctis locis; idque de facto in Venerabili Sacramento fieri: partim ex iis quæ lumine naturæ cognita ſunt, oſtendendo hunc vel illum modum ponendi idem corpus in diuerſis locis nihil abſurdi inuoluere. Quare vt hunc vel illum modum vt probabilem accepremus, non eſt hîc expectandum vt à priori probemus eum eſſe poſſibilem, ſed ſufficit vt oſtendamus nullam probabilem in eo poſſe oſtendi implicantiam. Vnde ſequitur, inter varias Doctorum ſentẽtias, illam eſſe probabiliorem, quæ & principiis fidei, & dictis Patrum & Conciliorum eſt maximè conformis, ac minimas in ſoluendis obiectionibus patitur difficultates. Ex variis itaque Doctorum ſententiis præcipuas aliquot examinabimus, vt veriorem poſſimus ſeligere.

Præter hæreticos, qui vt faciliùs veritatem huius Sacramenti oppugnent, abſolutè negant fieri poſſe vt idem corpus ſit ſimul in diuerſis locis: quatuor ferè ſunt præcipuæ Theologorum ſententiæ.

100 Prima docet, non poſſe corpus quod in vno loco exiſtit, poni in alio loco, niſi commutetur in aliud corpus. Ita quidam olim diſcipuli D. Thomæ.

Secũda ſententia docet, idẽ corpus poſſe quidem ſimul eſſe in vno loco ſecũdùm modũ exiſtendi quantitatiuum, & ſimul in alio ſecundùm modum exiſtendi ſacramentalem: Fieri tamen non poſſe vt idem corpus ſit ſimul in duobus locis modo quantitatiuo, ſiue ita vt ipſi loco coëxtendatur, ſicut fit quando modo naturali exiſtit. Et hanc ſententiam tanquam probabiliorem docet *Sotus in 4 d.10.q.1.a.5.§.Hic præterea*. & quidam alij Thomiſtæ. *Sotus. Thomiſtæ.*

D.Thom. Vtraque hęc ſententia maximè nititur auctoritate D.Thomæ, qui eas quibuſdam locis videtur aſſerere. Alij tamen Thomiſtæ eum in commodo ſenſu conantur explicare: & omnino veriſimile eſt aliam fuiſſe eius mentem. Quod maximè poteſt colligi ex rationibus, quib. D.Thomas dictas ſententias videtur probare. Quæ ſi abſolutè & ſicut ſonant ſine vlla exceptione acciperentur: ex iis inferrentur quædam apertè falſa.

Prima ratio eſt quam adfert D.Thom.hîc a.2. vbi ait: *Nõ autẽ aliquid poteſt eſſe vbi priùs nõ erat, niſi vel per loci mutationẽ, aut alterius conuerſionem in ipſum*. Quòd ſi intelligatur de potentia Dei abſoluta, ſequetur Deum nihil iam poſſe de nouo creare: quia aliàs inciperet aliquid eſſe, vbi autẽ non fuit ſine loci mutatione, aut alterius in ipſum conuerſione. Quare benè notauit *Sotus in 4.d.9.q.2.a.2.§.Sed dicent*, D.Thomam tantùm velle, illud non poſſe fieri ſecundùm legem Dei ordinariam, & modum agendi rebus magis conuenientem. Secunda ratio eſt quam idem adfert in *4.d.44.qu. 2. art. 2. quæſtiuncula ſecunda ad quartum*. Vbi ait: per miraculum fieri nõ poſſe vt vnum corpus ſit in duobus locis, ſcilicet modo quãtitatiuo: *Quia eſſe in pluribus locis repugnat indiuiduo, ratione eius quod eſt eſſe indiuiſũ in ſe*. Sanè ſi hæc ratio abſolutè prout ſonat, intelligatur; abſolutè probabit corpus Chriſti nõ poſſe eſſe in cælo, & ſimul verè & realiter in Venerab. Sacramẽto. Nã ſiue in hoc ſit modo quantitatiuo, ſiue modo ſpirituali, non ideo minùs vel magis erit à ſe diuiſum, ſiue diſtinctum. Imò exiſtendo in vno loco modo ſacramentali, magis erit à ſe diſtinctum, quàm ſi exiſteret vtrobique modo quantitatiuo: quia tunc haberet modos exiſtendi omnino inter ſe repugnantes. Quare cùm planè faciliùs appareat, idẽ corpus in duobus locis ſimul habere modũ exiſtendi ſibi connaturalem, quàm habere in vno modum connaturalem, & in altero ſpiritualem, (quia hic modus difficillimè concipitur) ſi hoc concedamus eſſe poſſibile, omnino alterum erit concedendum. Quæ omnia magis ex dicendis conſtabũt, in quibus & ſoluemus alias quaſdam rationes, quæ contra hæc obiici ſolent. Quare non putaui pluribus has ſententias oppugnandas, præſertim cùm iam communiter fere Doctores concedãt, Deum ſine vlla conuerſione vnius in alterum poſſe vnum corpus modo quantitatiuo in duobus locis ponere: valdè tamen diſſentiunt quomodo hoc fieri poſſit. 101 *Sotus.* *Idem poteſt quãtitatiue in duobus locis exiſtere.*

Tertia igitur ſententia docet, id fieri poſſe per ſolam productionem diuerſorum vbi in eodem corpore, quam productionem vocant adductionem: quia idem corpus retinens locum quem antea habebat, alia diuerſa loca acquirit, atq; ita ad ea quaſi adducitur. Ita *Scotus in 4.d.10.q.1.§. Quantũ ergo ad iſtum articulum. verſu, Si verò corpus*. quem communiter *Scotiſtæ in 4.d.10. & 11.* atque etiam alij multi ſequuntur. Fundamentum huius ſententiæ eſt: quia *vbi* eſt modus aliquis realis diſtinctus à loco & locato per ſe producibilis: vt patet in motu locali: ergo poteſt immediatè in corpore aliquo produci a Deo, non deſtructo eo, quem priùs habebat (quia hic nulla poteſt oſtendi implicantia) & conſequenter vnũ corpus erit in pluribus locis ſimul. Confir. quia angelus exiſtens in loco ſibi inadæquato naturaliter poteſt proximum occupare non deſerendo priorem, idque ſolùm per acquiſitionem noui vbi: ergo duos tales modos ſimul eſſe in eadem re, non implicat. 102 *Scotus.* *Scotiſtæ.*

Quar

Quarta ſententia docet, Deum poſſe ponere idem corpus in diuerſis locis ipſum ſæpiùs reproducendo: ita vt virtute æquiualeat multis corporibus: quia in hoc nulla poteſt oſtendi implicantia. Ita *Gabr. in 4. d. 11. q. 1. a. 2. dub. 2.* & plurimi recentiores.

Gabriel.

104 Concl. I. Fide tenendum eſt, diuina virtute poſſe idem corpus ſimul ita poni in diuerſis locis, vt verè & realiter ſit in ſingulis præſens, & propriè poſſit dici ibi & ibi eſſe, ſiue in omnibus ſit propriè tanquam in loco, ſiue aliter, quæ eſt quæſtio magis de nomine quàm de re. vt videbimus q. 76. a. 5.

Ita communiter omnes Catholici, & patet expreſsè in myſterio Vener. Sacramenti, in quo Chriſtus in diuerſis locis, verè & realiter præſens eſt: vt oſtendi ſuprà a. 1. vbi etiam quæ contrà poſſent obiici, ex parte diſſolui, & reliqua cõmodiùs ſoluemus infrà.

105 Concl. II. Non poteſt hoc fieri per ſolam adductionem, ſiue nudam productionem alicuius vbi.

Probatur primò, Quia vt oſtendi dub. 1. nec corpora, nec ſpiritus ſunt formaliter in loco per talem aliquem modum, ſed immediatè ſeipſis, ſiue per immediatã ſui cum loco cõiunctionem. Ergo non poſſunt per nudam talis modi productionem in aliquo loco conſtitui.

Probatur ſecundò, Quia ponamus Deum, Petrum exiſtentem Louanij velle ponere Romæ, per nudam talis vbi productionem, ita tamen, vt ſimul deſtruat prius vbi, ac Petrus deſinat eſſe Louanij. (hoc enim fieri poſſe ſuppoſita contraria ſententia per ſe clarum eſt, & omnes illius auctores concedunt) tunc vel producet illud vbi in Petro exiſtente Louanij, vel exiſtente Romæ. Neutrum dici poteſt. Ergo eſt impoſſibile.

Minor probatur. quia ſi dicatur produci in Petro, adhuc exiſtente Louanij, tunc vbi Romanum producetur Louanij. (Nec enim poteſt intelligi, quomodo illud vbi producatur in Petro non exiſtente alibi quàm Louanij, niſi producatur Louanij,) atque ita vbi Romanum, ac conſequenter locus adducentur ad Petrum, & conſequenter non tam Petrus adducetur Romam, quàm illa Louanium. Quæ abſurdiſſima ſunt. Quòd ſi dicas illud vbi produci in Petro iam exiſtente Romæ, ſic Petrus erit Romæ priùs natura, quàm illud vbi in eo producatur: & conſequenter neque effectiuè, neque formaliter ſtatuetur Romæ per illud. Quia implicat effectum eſſe priorem ſua cauſa, ſiue aliquem eſſe album priùs natura quàm albedo exiſtat.

106 Dices, illud vbi non produci in Petro exiſtente Romæ vel Louanij, ſed vt concipitur iam adduci Romam. Sed contrà primò. Vel illud vbi producitur Romæ, vel alibi, vel nullibi. Neque enim poteſt hîc aliquod quartum excogitari.

Deus nequit in me aliquid producere eo loco vbi nõ ſum.

Primum dici nequit, quia cùm neceſſariò producatur in Petro, ſupponeret Petrum priùs eſſe Romæ. Implicat autem Deum hîc aliquid in me producere niſi hîc ſim. Neque etiam ſecundum dici poteſt. quia ſi dicamus alibi produci quàm Romæ, tunc debemus concedere illud vbi produci alicubi, & conſequenter alicubi eſſe extra Romã: nec vlla erit cauſa cur negemus produci Louanij: & alias dicendum eſſet, Petrum, dum illud vbi producebatur, fuiſſe alicubi extra Romam & Louanium, & conſequenter tertium vbi in eo ponendum erit. Nec etiam tertium dici poteſt. quia ſicut implicat ipſum vbi eſſe, & tamen nullibi eſſe (cùm neceſſariò & intrinſecè dicat præſentiam in loco) ita implicat ipſum verè & realiter produci, & tamen nullibi produci. Secundò, quia illud vbi neceſſario producitur in aliquo inſtanti. Atqui in eo caſu nullum daretur inſtans quo Petrus non eſſet vel Romæ, vel Louanij; ergo neceſſariò deberet in eo produci exiſtente Louanij, vel Romæ. Et confirm. Quia illa duo vbi haberent ſe ſicut frigus, & calor, quæ ſe mutuo formaliter expellunt: atqui vt calor formaliter expellat frigus, debet produci in frigido, & ſimiliter forma ignis producitur in ligno. Ergo ſimiliter illud vbi Romanum debebit produci in exiſtente Louanij, vt formaliter vbi Louanienſe expellat, ac deinde ſubito Petrũ conſtituere Romæ. quæ ego ſanè concipere nequeo.

Nihil poteſt produci niſi alicubi producatur.

Sed inſtabis, Si Deus produceret in inſtanti calorem vt octo in aliquo frigido in eodem inſtanti priùs natura quàm calor conciperetur productus, ſubiectum non poſſet concipi frigidum (quia aliàs calor & frigus ſimul eſſent in eodem) & conſequenter propriè loquendo ille calor non produceretur in eo, quod tunc eſſet frigidum, ſed quod antè fuiſſet frigidum. Ergo ſimiliter vbi non producetur in exiſtente Louanij, ſed in eo qui priùs fuit Louanij. 107

Reſpond. Etſi concederemus antecedens (quod tamen ex parte communi modo loquendi repugnat) omnino negandam eſſe conſequentiam. Quia calor ille non neceſſariò ſupponit ſubiectum ſuum eſſe calidum, aut frigidum, ac conſequenter, ſicut per diuinam potentiam poteſt produci in ſubiecto nec frigido, nec calido: ita poteſt concipi produci in ſubiecto, nec frigido, nec calido. Contrà fit in illo *vbi*: quia ſicut neceſſariò debet produci alicubi: ita ſupponit ſubiectum ſuum eſſe alicubi, præſertim quando concipitur produci in ſubiecto quanto & extenſo in ordine ad locum, quod nemo poteſt concipere eſſe non in loco: & conſequenter nullum poteſt dari inſtans naturæ, quaſi medium inter vtrumque vbi, in quo petrus ſit non in loco, niſi velis gratis & contra rationem fingere eum illo medio inſtanti eſſe in vacuo, & tunc cum quibuſdam negare eum eſſe in loco, & ſic hîc facere quæſtionem de nomine, quid debeat dici eſſe in loco: ſed ſic conſequenter illud vbi debebit in vacuo produci.

Vt autem hæc omnia clariùs intelligantur, 108
Notandum eſt, quòd etiamſi concedamus *vbi* eſſe modum aliquem realem, per quem res eſt formaliter in loco, nullo tamen modo concedendum eſſe, illud ſe habere reſpectu locati, ſicut calor ſe habet reſpectu calidi, ſed potius ſicut ſe habet inhærentia caloris reſpectu calidi. Sicut enim hæc facit lignum eſſe formaliter calidũ vniendo illi calorem, ſine quo hoc nequit concipi calidum: Ita illud vbi facit rem eſſe in loco vniendo ipſi locum, & ipſum loco. Nec enim ſine vera loci & locati coniunctione poteſt res

Vbi non eſt ſimile ipſi calori, ſed inhærentiæ, qua hic ligno inhæret.

concipi eſſe in loco. Quare cùm illud vbi non ſit intrinſecè ipſe locus (nam illud producitur in locato, non tamen ipſe locus, qui ſuccedentibus diuerſis locatis ſemper idem perſeuerat) non poteſt intelligi eſſe aliud quàm ipſa coniunctio locati cum loco. Quare ſicut quando calor priùs exiſtit quàm vniatur ligno, idque in loco diſtante; non poteſt concipi immediatè in ipſo produci inhærentiam in ligno, niſi aut ſimul reproducatur in ligno, aut priùs natura fiat illi localiter coniunctus, aut ſaltem non diſtans (quis enim concipiat in calore exiſtente Romæ ſiue vlla alia actione produci immediatè inhærentiam qua mihi hîc Louanij inhæreat?) ſic inconceptibile eſt in me hîc exiſtente immediatè produci vnionem cum loco Romano, ſiue vbi Romanum, niſi ibi reproducar, aut priùs natura ſim ab eo loco non diſtans. Quare ſicut lignum, cui nullus calor eſt coniunctus, non poteſt fieri calidum per ſolam productionem inhærentiæ caloris, ſed opus eſt vt ſimul aut ipſe calor in ligno producatur, aut per motum localem ei admoueatur: ita impoſſibile eſt exiſtentem Louanij fieri immediatè Romæ per ſolam productionem alicuius *vbi* ſiue coniunctionis ipſius cum loco Romano; ſed neceſſarium eſt, vt ſimul aut ipſe reproducatur Romæ, aut eò moueatur. Ex quo clariſſimè noſtra ſententia probatur.

109 Probatur tertiò, Quia vel corpus poſitum hoc modo in diuerſis locis habebit neceſſariò vtrobique eadem accidentia, vel non. Neutrum dici poteſt. Ergo illud eſt impoſſibile.

110 Reſpondent aliqui, neceſſariò vtroque loco habiturum omnia accidentia eadem, quæ non pendent à certo loco. Secùs eſſe de ijs quæ pendent à certo loco: quale eſt ipſum vbi, quod in vtroque loco neceſſariò erit diuerſum.

Sed contra primò, Ponat Deus hîc ſtupam in medio magni ignis, & eandem ſimul Romæ totam immerſam aquis: peto quid fiet de illa ſtupa, ſi Deus agentia naturali ſuo modo agendi relinquat? Nec enim poteſt dici vtrobique comburendam, quia impoſſibile eſt vt ignis naturaliter comburat ſtupam immerſam aquæ. Nam ſic deberet ignis generari in ipſa aqua. Nec etiam poteſt dici hîc comburendam, & Romæ non comburendam: quia ſic materia prima alia forma informaretur hîc, & alia Romæ quod ipſi negant fieri poſſe. Nec etiam dici poteſt in neutro loco comburendam aut alterandam: quia incredibile eſt aquam exiſtentem Romæ poſſe impedire actiuitatem ignis hîc exiſtentis.

111 *Ignis hîc exiſtens nullo caſu poteſt naturaliter Romæ comburere.*

Secundò, Ponamus eandem ſtupam hîc creari in medio ignis & Romæ in loco ſicco: tunc ſecundùm illos vtrobique comburetur. Sed hæc videtur repugnare naturis rerum. Quia ſic ignis hîc exiſtens deberet ignem producere Romæ, & quidem eundem numero cum eo quem hîc producit (quia ſi eſſet diuerſus, tunc eadem materia haberet diuerſas formas) quæ tamen naturaliter omnino impoſſibilia ſunt. Nam ſic ignis virtute ſua naturali poneret eandem numero formam in duobus locis. quod clarum eſt naturaliter fieri non poſſe. Nec refert quòd ipſum ſubiectum in quod ignis agit, ſit virtute ſupernaturali in diuerſis locis poſitum. quia hoc non dat ipſi igni vim agendi ſupernaturalem, vt poſſit agere Romæ, & dare ipſi formæ modum exiſtendi ſupernaturalem.

Tertiò, Creet Deus animam rationalem cum duplici illo vbi, & hîc infundat eam corpori iam vltimò diſpoſito ad ſuſceptionem formæ; tunc hæc anima hîc animabit corpus, & Romæ erit extra corpus. Nec enim poteſt dari ratio cur hîc non poſſit animare hoc corpus: nec poterit illud Romæ animare, cùm corpus ibi non ſit: nec etiam poteſt dici eodem inſtanti illud corpus futurum Romæ, cùm nulla hîc ſit cauſa, quæ producat in eo illud vbi. Si igitur anima poſſit hîc animare corpus, & Romæ non animare; quare non poterit idem corpus hîc animari, & Romæ eſſe inanime? 112

Quartò, Si ratione identitatis ſubiecti repugnaret corpori poſito in diuerſis locis recipere vtrobique diuerſa accidentia, nulla omnino poſſet habere vtrobique diuerſa. Atqui hoc falſum eſt (quia poteſt habere diuerſa accidentia, quæ dicunt ordinem ad locum.) Ergo etiam id vnde ſequitur eſt falſum. Negant aduerſarij maiorem. quia accidentia quæ dicunt ordinem ad locum nõ poſſunt poni eadem in diuerſis locis atque ita neceſſariò ſunt diuerſa in diuerſis locis. Secùs autem eſt de alijs. 113

Corpus poſitum in duobus locis neceſſariò poteſt aut omnia accidentia habere diuerſa aut nulla.

Sed hæc reſponſio nullo modo ſatisfacit. Primò, quia etſi ex eo quòd illa accidentia non poſſint eſſe eadem in diuerſis locis, benè ſequatur, ea neceſſariò eſſe diuerſa, non tamen ex eo quòd alia poſſint eſſe eadem in diuerſis locis, ſequitur neceſſariò eſſe eadem. Nam ſi omnino repugnet, idem ſubiectum habere aliqua accidentia vno loco, quæ non habeat alio loco, ſequetur etiam non poſſe vlla habere in diuerſis locis diuerſa, ſiue hæc pendeant neceſſariò ab aliquo certo loco, ſiue non. Nam hæc dependentia accidentis à certo loco nullo modo tollit illam repugnantiam; & conſequenter non poterit idem corpus poni in diuerſis locis. Quòd ſi hoc ei non repugnet, nulla erit ratio cur alia accidentia non poſſint vno loco ei ineſſe, & altero non ineſſe. Nam quòd ipſa poſſint eſſe eadem in diuerſis locis, nullo modo poteſt cauſare talem repugnantiam, ob quam implicet idem ſubiectum habere diuerſa in diuerſis locis. 114

Confirmatur. quia de facto Chriſtus habet aliqua accidentia in cælo, quæ non habet in Venerabili Sacramento, quæ tamen poſſunt poni in diuerſis locis. Quia in cælo habet extenſionem in ordine ad locum, & certum ſitum corporis v.c. quòd ſtet, vel ſedeat, quorum nihil habet in Venerab. Sacramento, in quo non habet vllam extenſionem in ordine ad locum, vel ſaltem non talem qualem habet in cælo, ſed omnino alterius generis. Nec ibi ſedet nec ſtat, cùm tamen eiuſmodi accidētia poſſint eſſe eadem in diuerſis locis. Poſito enim quòd idem corpus poſſit verè eſſe in diuerſis locis, nihil implicat ipſum in vtroque ſedere aut ſtare, & eſſe extenſum in ordine ad locum. Item ſedens aut ſtans in naui qua vehitur, eundem ſitum & extenſionem in diuerſis locis retinet. Et Chriſtus modum exiſtendi ſacramentaliter habet eundem 115

Chriſtus in diuerſis locis habet diuerſa accidentia independentia à certo loco.

in

in diuerſis locis, non tamen in cœlo. Quare dicta ſententia videtur apertè non ſolùm cum clara ratione, ſed etiam cum veritate huius Sacramenti pugnare.

116 Alij igitur concedunt, corpus hoc modo poſitum in diuerſis locis poſſe in ſingulis habere diuerſa accidentia: atque adeo eundem hominem poſſe vno loco mori, & altero viuere: vno loco ſummè frigere, alio ſummè caleſcere: in vno moueri, & in alio quieſcere: aut contrario motu moueri. Sed hæc videntur omnino incôceptibilia, & inuoluere apertam implicantiam. Nam quieſcere dicit expreſſam negationem motus; atque ita quieſcere & moueri ſunt contradictoria: & ſimiliter animam informare aliquod corpus, atque illud non informare. quæ tamen de eodem ſecundùm omnino idem dicerētur. quia eadem forma totum hoc corpus informaret, & totum non informaret. Item totus hîc homo quieſceret, & totus moueretur.

Corpus per ſolam multiplicationē vbi poſitum in diuerſis locis non poſſet ſuſcipere contraria.

117 Reſpondent hæc dici quidem de eodem, non tamen ſecundùm idem. quia hæc conueniunt ei ratione diuerſorum vbi. Sed hoc nullo modo ſatisfacit quia eſſe mortuum & viuum; frigere & calere, non conueniunt ſubiecto ratione loci, ſed ratione ſui. Sicut igitur diuerſa vbi nullo modo faciunt, vt ſubiectum ſecundùm ſe ſit plura: ita nullo modo efficiunt, vt ea quæ ipſi in diuerſis locis conueniunt, non conueniant ſecundùm idem. Confirmatur primò. quia alias ſequeretur album dum mouetur, ſemper ſecundùm aliud & aliud eſſe album: quia in diuerſis locis eſt album. aut ſi diuerſa vbi ſibi mutuo ſuccedentia nullo modo, vel virtualiter faciunt ſubiectum aliud atque aliud, ita vt poſſit dici eſſe album ſecundùm aliud atque aliud, vel alia atque alia ratione: cur quando ſimul eidem inſunt hoc facient? Confirmatur ſecundò. quia illa diuerſa vbi cùm ſint mera accidentia, non magis multiplicant ſubiectum ſecundum ſe quam alia accidentia; atqui diuerſa accidentia ſimul eidem inexiſtentia (ſiue id fiat naturaliter, vt quando lac ſimul eſt album & dulce: ſiue ſupernaturaliter, vt quando nigredo & albedo eidem toti ſubiecto diuina virtute ineſſent;) nullo modo efficiunt vt ſubiectum poſſit qua album calere, & ſubſtantialiter corrumpi, & ſimul qua dulce, aut nigrum frigere ac manere ſubſtantialiter incorruptum. Ergo nec diuerſa vbi illud poterunt facere.

118 Probatur concl. quartò. Quia ſecundùm aliam ſententiam illa duo vbi ſunt duo modi formaliter ſibi mutuo repugnantes, non minùs quàm calor & frigus: ita vt vnum non poſſit naturaliter acquiri, niſi alterum amittatur. Vnde ſequitur eum qui ſupernaturaliter eſſet hoc modo poſitus in duobus locis, virtute naturali non poſſe moueri, niſi vtrumque vbi amittat, & abſolutè deſinat eſſe in duobus locis. quod tamen dicti auctores negant. Illud autem ſequi probatur. Nam ſi moueretur ſolùm in vno loco, tunc vi naturali acquireret aliquod vbi formaliter repugnans & naturaliter incompoſſibile cum illo vbi in quo quieſcit: & conſequenter hoc neceſſariò deſtrueretur; aut ſi Deus illud ſupernaturaliter conſeruaret, tunc alterum naturaliter acquiri non poſſet. quia agens naturale non poteſt in aliquo ſubiecto ponere aliquam formam vel modum, perſeuerante in eodem ſubiecto alia forma, ſiue modo qui illi formaliter repugnat. Hinc ſi Deus ſupernaturaliter conſeruaret in aqua frigus vt octo, nullus ignis poſſet in ea producere calorem. Item ſi in me conſeruaret ſeſſionem, non poſſem vllo modo ſtare. Et ſimiliter poſito quòd vbi ſit modus aliquis realis; poſito quòd conſeruet in me hoc vbi quod iam habeo, non potero me mouere localiter. Quòd ſi verò vtrubique naturaliter moueretur ſimul in vtroque loco, tunc vi naturali acquireret ſimul duas formas ſiue modos ſibi planè repugnantes. Quod naturaliter eſt impoſſibile. Sicut ſi Deus poneret in aliquo toto corpore ſimul rubedinem & virorem, nulla vi naturali poſſet poſtea ſimul fieri totum flauum & ſubcinericium.

Corpus per ſolam multiplicationē vbi poſitum in diuerſis locis in neutro poſſet naturaliter moueri.

Probatur quintò. Quia neque hæc ſententia poteſt vllo modo deduci ex rebus naturali lumine notis: vt patet ex ijs quæ hactenus diximus, quæ ſatis probabiliter oſtendunt eam inuoluere implicantiam: nec poteſt clarè contrarium oſtendi. Neque etiam ex rebus quas fide cognoſcimus: quia ſi eſſet aliquid vnde poſſet ea deduci, maximè poſſet deduci ex myſterio Venerabilis Sacramenti: atqui ipſa potiùs hoc myſterium euertit, quam ipſum explicet. Quia (vt oſtendam concl. ſequenti, & dub. 4. ac 5.) poſita veritate illius ſententiæ, ex vi verborum formæ nō bene colligeretur, corpus Christi ibi eſſe per veram conuerſionem, & tranſſubſtantiationem panis in corpus Christi, & quandam quaſi creationem (vt Concilia & Patres ibi eſſe aſſerunt) ergo nulla eſt ratio qua eam probemus. 119

Ad fundamentum autem tertiæ ſententiæ. Reſpondeo, negando antecedens; ſcilicet, res eſſe in loco per aliquem eiuſmodi realem modum. Et quamuis res eſſent vere in loco per talem modum; tamen ille modus non poſſet ea ratione produci, quia illa ſententia eum vult produci: vt patet ex dictis. 120

Ad confirmationem Reſpondeo, probare obſcurum per obſcurius, & ſumere quod probandum eſt: ſcilicet angelum acquirere nouum locum per ſolam productionem talis vbi. quia, vt oſtendi dubio primo, angelus non eſt in loco per talem modum, ſed immediatè per ſuam ſubſtantiam.

Dices, Conſtat angelum exiſtentem in loco inadæquato, poſſe ſe extendere ad proximum non deſerendo priorem. Atqui nullum alium modum poſſumus aſſignare quo probemus id fieri: ergo ille modus aſſignandus eſt. 121

Reſpondeo primò, negando conſequentiam quia ex antecedente ſolùm ſequitur nos ignorare modum quo id fiat. quod non debet videri mirum: quia neque ille modus per ſe eſt nobis cognitus: neque eſt aliquod fundamentum nobis perfectè cognitum. ex quo eum clarè poſſimus colligere. Quare meliùs dicam, me eum ignorare, quam talem aſſignabo, quem conſtat in ſe inuoluere tot difficultates, quas ſuprà recenſui.

Non poſſumus propriè cognoſcere ſpiritualia.

Reſpondeo ſecundò, Si ex ijs quæ nobis no-

Quomodo angelus poſſit occupare maiorem locum.

ta ſunt poſſumus aliquo modo colligere, qua ratione angelus non deſerendo locum in quo eſt, poſſit proximum occupare; longè vero ſimilius eſt hoc fieri per realem ſuijpſius extenſionem, & quendam motum localem.

122 Pro quo Nota primò, Quod in corporibus eſt quantitas molis, hoc in angelis eſt quantitas virtutis: vnde ſicut corpus ratione maioris quãtitatis, ita ſpiritus ratione maioris virtutis poteſt maiorem locum occupare.

123 Nota ſecundò, Quando corpus aliquod homogenium, v. c. lignum eſt per certum locum extenſum, ſubſtantiam ligni in eo eſſe ſæpiùs, imò quaſi infinities replicatam. Nam in ſingulis eius partibus verè & perfectè ſubſtantia ligni reperitur, non quidem omnino eadem numero, ſed omnino eadem ſpecie, & quadam continuatione eadem numero, quatenus omnes partes vnum totum conſtituunt. Cùm igitur angelus id habeat per ſimplex quoddam eſſe, quod corpus habet per diuerſas partes, vt concipiatur extenſus per aliquem locum, ita vt verè & realiter ſit ei præſens totus in toto, & totus in ſingulis partibus, neceſſariò nobis concipiẽdum eſt, ipſius eſſe ſæpiùs & quaſi infinities eſſe replicatum, non quidem formaliter, ſicut quando idem corpus bis à Deo productum ponitur in diuerſis locis; ſed virtualiter, ita vt in ſingulis partibus loci ſit tota ſubſtantia angeli, non tamen totaliter. Item vt in ſingulis partibus loci ſit realiter & formaliter eadem ſubſtantia, virtute tamẽ diſtincta à ſeipſa prout eſt in alia parte loci. Sicut ſecundùm eam ſententiam (quæ ſaltem eſt valdè probabilis) quæ docet intellectum & voluntatem angeli non diſtingui à parte rei ab ipſius ſubſtantia; tota ſubſtantia angeli eſt voluntas, non tamen totaliter; & ſimiliter tota eſt intellectus, non tamen totaliter; & re quidem idem ſunt voluntas & intellectus, virtute tamen inter ſe diſtinguuntur. Cùm igitur angelus non deſerendo locum in quo eſt, maiorem occupat, hoc facit per verum motum localem ſeipſum latiùs diffundendo: ita vt ſecundùm aliquid ſui verè moueatur, & ſecundùm aliquid quieſcat; quod non quidem realiter, ſed virtualiter tamen diſtinguitur ab eo quod mouetur. Sicut cùm ipſe aliquid intelligit, & nihil tamen vult, ſecundùm aliquid ſui verè operatur, & ſecundùm aliud virtualiter diſtinctum non operatur, ſed omnino quieſcit.

Eſſe angeli eſt ſæpius virtualiter replicatum.

124 Hæc videntur ſatis probabiliter poſſe dici, ſi modò cum rebus ſenſibilibus ſpiritus aliquam analogiam habeat; ita vt ex his aliquid circa ipſius modum exiſtendi, & operandi poſſimus colligere. Quòd ſi nihil ex ijs poſſumus colligere, fruſtra de modo quo angelus exiſtit in maiore vel minore ſpatio diſputamus, cùm hac de re nihil nobis ſit reuelatum: & extra reuelationes nihil ſit in intellectu, quod priùs non fuerit aliquo modo in ſenſu.

125 Conclvs. III. Poteſt idem corpus poni in diuerſis locis per veram ac ſubſtantialem ipſius reproductionem. Ita Gabriel ſuprà citatus pro 4. ſententia, & plurimi recentiores. Et colligitur apertè ex D. Thoma, vt oſtendam dub. 5. n. 138. Probatur primò, Quia nulla hîc poteſt oſtendi

Gabriel.

D. Thom.

implicantia. Secundò, quia ex ijs quæ docet fides de corporum reſurrectione apertè conſtat Deum poſſe vnum corpus hîc corruptũ, aut etiã annihilatum alibi reproducere: cur non poſſit idẽ facere, etſi hîc non annihiletur? Quòd enim hîc exiſtat, nullo modo impedit, quo minùs alibi poſſit reproduci per quandã quaſi creationem.

126 Dices primò, Implicare eandem rem ſæpiùs eodem tempore exiſtere: quia idem à ſeipſo hoc modo diuideretur, & fieret plura.

Reſp. Simili modo, quando res ſemel annihilata alio loco producitur, à ſeipſa tempore & loco diuiditur: quia prout exiſtit ſecundo tempore, nullam habet dependentiam aut connexionem cum ſeipſa, prout exiſtit priore tempore & loco. Vbi autem nulla eſt connexio, neceſſaria eſt diuiſio: atque ita habet iam eſſe non quidem realiter, ſed virtute à priore diſtinctum, & conſequenter virtute plura. & ſimiliter dicendum, quando eodem tẽpore aliquid diuerſis locis exiſtit, habere virtute plura eſſe. Secus autem eſt quando aliquid per motum localẽ diuerſis locis exiſtit. quia eius eſſe hoc loco & tempore depẽdet à priore, & cum eo continuatione durationis & motus connectitur; atque ita quadam cõnexione & continuatione eſt omnino idem eſſe.

Non magis implicat aliquid eodem tempore ſæpius reproduci quàm diuerſo.

Confir. Quia ſi ſpectemus virtutem cauſarum naturalium, & ex iis velimus argumentari, tam eſt impoſſibile aliquid ſemel omnino corruptũ ſecundò produci, quàm aliquid ſimul duobus locis produci. Si verò ſpectemus ſolam diuinam virtutem, in vno non poteſt oſtendi maior implicantia quam in alio.

Dices 2. Eadem res non poteſt produci à duabus cauſis totalibus: aut ab eadem cauſa bis ſecundùm idem omnino eſſe pendere. Ergo non poteſt bis eodem tempore produci. 127

Reſp. Vt antecedens ſit verum (quod tamen plurimi, & fortè veriùs abſolute negant, ſi loquamur de potentia diuina) debere ſaltem intelligi de eo quod conſideratur ſecundùm eſſe omnino idem, & ne quidem virtute à ſeipſo diſtinctum. Nam aliàs Deus non poſſet lumen priùs productum a ſole & corruptum, ſecundò per ſeipſum reproducere, aut etiam ſe ſolo antequam corrumperetur abſente ſole conſeruare, aut rem aliquam creare, & deinde annihilatam ſecundò reproducere: quia ſic eadem res à diuerſis cauſis totalibus, ac bis ab eadem penderet: cùm tamen apertè falſum ſit. Deum illa non poſſe facere.

Dices 3. Talis productio eſſet vera creatio: Atqui hoc dici nequit: quia creatio ſupponit id quod creatur nullo modo exiſtere. Ergo talis productio non eſt admittenda. 128

Reſp. Talem reproductionem ſecundùm ſua intrinſeca nõ differre à creatione. An autẽ poſſit dici creatio; eſſe quæſtionem de nomine. Et ſanè ſancti Patres ſæpè dicunt corpus Chriſti in Ven. Sacramento creari, vt videbimus dub. 5 Propriè tamen loquendo talis res non debet abſolutè dici creari, aut produci (quia hæc cõnotant rem priùs nullo modo exiſtere) ſed debet dici reproduci, & quaſi recreari, ſiue ſecundò creari.

Quomodo reproductio differat à creatione.

129 Prob. concl. 3. Quia ſecundùm hanc ſententiam explicãtur facillime omnia incommoda, quæ videntur ſequi ex eo quòd corpus Chriſti exiſtat in duobus

Per reproductionem omnia incõmoda facilè explicantur.

duobus locis. Cùm enim corpus hoc modo reproductum ſit virtute duplex, & in vno loco omnino indepēdens à ſeipſo prout eſt in alio loco; ſequitur in vtroque loco poſſe eadem agere & pati, quæ duo omnino diſtincta corpora poſſunt agere & pati. Quod non ſolum eſt intelligendum de actionibus tranſeuntibus, & paſſionibus aliunde illatis, verùm etiam de actionibus immanentibus. Vnde homo ita replicatus poſſet vno loco comburi ac mori, peccare, & ſi velis damnari, & alio frigere, & pergere viuere, & mereri, & ſaluari, ſi abſolutam Dei potentiam ſpectemus: quia æquiualet abſolutè duobus hominibus. Et videmus quædam ſimilia fieri in Chriſto, qui in cælis ſeipſum mouet, & in Sacramento in vno loco ab alio mouetur, in alio quieſcit. Quamuis omnino credendum eſt, in tali caſu Deum non permiſſurum vt talis homo aliū gratiæ ſtatum haberet in vno loco, quàm in alio: quia videtur minùs conueniens eundem eſſe ſimul filium Dei, & diaboli. Item ex huiuſmodi aliquibus incommodis benè ſequitur, minùs quidem conuenire extra myſterium Venerabilis Sacramenti, Deum hoc modo ponere aliquem diuerſis locis. Nulla tamen abſoluta poteſt inferri implicantia.

130 Probatur quartò, Quia cùm conſtet ex fide idem corpus poſſe ſimul poni in diuerſis locis, & ſolùm inquiratur quomodo id fieri poſſit; ille modus debet videri probabiliſſimus, in quo minùs apparens poteſt oſtendi implicantia, & qui magis congruit cum principijs fidei. Atqui vt patet ex dictis, longè minor eſt apparentia implicantiæ in hoc modo, quàm in altero: & vt patebit dubio ſequenti, longè magis conſonat dictis Patrum & principijs fidei. Ergo hic modus inter alios debet iudicari probabiliſſimus.

131 Ex his apertè patet, poſſe idem corpus poni in diuerſis locis extenſum in ordine ad locum, & ſine vllius alterius conuerſione in ipſum, per veram ex nihilo productionem, ſi ſimul in diuerſis locis creetur, aut per ſubſtantialem reproductionem, ſi priùs exiſtebat: quia hîc nulla apparet implicantia, aut maior difficultas quàm in alio. Imò ſi conſideremus rationem naturalem, difficilius eſt corpus, quod in vno loco exiſtit modo naturali, ponere in alio modo illo ſacramentali, aut per veram tranſſubſtantiationem, quàm illud ipſum alio loco extenſum in ordine ad locum ſimpliciter reproducere. Quia illud plura includit miracula quàm hoc.

DVBIVM IV.

Quæ requirantur vt vna res in aliam verè conuertatur.

132 HÆc quæſtio neceſſariò nobis eſt diſputanda, vt poſſimus videre an panis verè dicatur conuerti in corpus Chriſti. Sunt autem hac in re variæ ſententiæ, quas infrà paulatim recenſebo & ſimul refutabo dum fundamenta noſtræ ſententiæ proponam: multæ enim magis videntur ab auctoribus excogitatæ, vt ſuam de Euchariſtia ſentētiam poſſent defendere; quàm quòd certas haberent rationes, quibus eas probarent.

Vt autem clariùs poſſimus progredi, Notandum eſt primò, hanc quæſtionem eſſe magis de nomine, quàm de re ipſa. 133 Nec enim hîc quæritur quomodo hoc vel illud factum ſit, aut fieri poſſit; ſed quid ſit neceſſarium, vt aliquid poſſit dici conuerſum in alterum. v. c. non quæritur Vtrùm Deus poſſit ponere ſub ſpeciebus corpus Chriſti per nudam adductionem, ita vt ſimul ibi deſinat eſſe ſubſtantia panis; ſed Vtrùm poſito quòd hoc fieret poſſet panis verè dici cōuerti in corpus Chriſti. Quare tota hæc res non ex naturis rerum aut ſecundùm ſe, aut etiam cū reſpectu aliquo ad diuinam potentiam, ſed ex communi vſu & modo loquendi deſumenda erit. Hinc vt poſſimus diſcernere vtrùm aliqua actio habeat veram rationem conuerſionis, non tam videndum eſt quid Deus poſſit facere, aut non facere; quàm an ea actio habeat in ſe ea propter quæ aliæ conuerſiones, quas conſtat eſſe tales, verè dicuntur conuerſiones; & propter quorum defectum aliæ mutationes communiter à nullis dicuntur conuerſiones. Nam etſi ex Dei potentia & voluntate pendeat, vt res aliqua fieri poſſit ac fiat: non tamen ab alijs propriè pendet, vt tali aut tali nomine vocetur; ſed hoc pendet à ſola ſignificatione talis nominis communi vſu recepta.

Quæſtiones de nomine ex communi verborum vſu definiendæ.

134 Nota ſecundò, Eas conuerſiones reales, quas conſtat hactenus eſſe factas, eſſe triplices. Duplex enim eſt formalis, Prima eſt accidentalis, qua res mutat ſola accidentia: vt quando calidum fit frigidum. Secunda eſt ſubſtantialis, qua formæ ſubſtantiales mutantur: vt quādo lignum conuertitur in ignem. Tertia eſt, quando tota ſubſtantia conuertitur in aliam: vt fit in Venerabili Sacramētu. Quarta, quæ fieri quidem poſſet, nunquam tamen facta eſt, quando manente eadem forma vna materia conuertitur in aliam. eſt & alia Quinta, quæ ſolùm ex vna parte realis eſt; vt quando lucidum conuertitur in tenebroſum, aut contrà: aut peccator in iuſtum, vel contrà, quia eſſe peccatorem nihil reale in homine ponit. & Sexta, omnino moralis: vt quando laicus accipiendo primam tonſuram fit clericus.

Variæ conuerſiones.

135 Nota tertiò, Etſi in conuerſione formali duæ formæ verè inter ſe commutentur, & vna deſinat ex vi productionis alterius, non tamē vnam dici cōuerti in aliam, v. c. frigus in calorem. quia ipſa conuerſio non ſolet denominare ipſas formas, ſed ipſum compoſitum. quia cùm hoc ſit ſubiectum conuerſionis, propriè ab ea debet denominari. Quare cùm in tranſſubſtantiatione nullum ſit commune ſubiectum conuerſionis, ipſa conuerſio denominat neceſſariò ipſos terminos, quorum vnus omnino deſinit, & alter producitur.

Formæ non dicuntur in ſe mutuo conuerti.

136 Concl. In omni propriè dicta conuerſione requiruntur primò duo reales termini, qui dicuntur conuerti, ſcilicet terminus à quo incipit conuerſio, & is in quem deſinit. Hinc quando aliquid creatur, non dicimus nihil conuerſum eſſe in aliquid. Et quamuis aliquando dicamus aliquid conuerti in nihil, minùs tamen propriè id dicitur, ſed per quandam catachreſin.

Requiſita ad conuerſionē

Dixi, terminos qui denominantur à conuerſione,

ſione, debere eſſe reales, non autem ea quæ deſinunt, & producuntur debere eſſe realia. quia tenebroſum verè dicitur conuerti in lucidum, & contrà.

137 *Terminus à quo neceſſario deſinit eſſe.* Secundò, requiritur vt terminus à quo, ſiue qui dicitur conuerti in aliud, ſecundùm eam rationem qua dicitur conuerti, eſſe deſinat, v.c. vt album conuertatur in nigrum, debet deſinere eſſe album. Quia in omnibus conuerſionibus, de quibus conſtat eſſe veras conuerſiones, hoc videmus fieri, vt patet diſcurrenti per omnes modos ſupra enumeratos. Item ob huius conditionis defectum, ſi Deus in frigido produceret calorem, frigore in ſuo priore ſtatu conſeruato, frigidum non poſſet dici conuerſum in calidum: idémque dicendum eſſet in reliquis conuerſionibus; vt ſi Deus conſeruata forma ligni in eo poneret formam ignis; & ſic de ceteris. Atqui, vt oſtendi ſuprà, ex iis quas ſcimus eſſe, aut omnes eſſe veras conuerſiones, oportet nos diſcernere quid ad veram conuerſionem requiratur. Ergo illa conditio eſt neceſſaria ad rationem conuerſionis. Confir. quia aliàs nulla eſſet ratio qua poſſemus diſcernere, quid ad veram conuerſionem requiratur, ſed quiuis poſſet quiduis aſſerere, & pro libitu fingere quiduis quotidie in quodlibet conuerti: & vt aliquid in aliud dicatur conuerti ſufficere, vt hoc illud expellat loco, in eum ſuccedendo. Nec de hac conditione eſt ferè vlla difficultas inter Doctores.

138 *& terminus ad quem incipit eſſe.* Tertiò, requiritur vt terminus ad quem ſub ea ratione incipiat de nouo eſſe, aut ſecundùm idem eſſe ſecundò reproduci, ſecundùm quod aliud dicitur in ipſum conuerti, v.c. vt album vertatur in nigrum, debet de nouo incipere eſſe nigrum. Quia ratio pro priore conditione allata eodem modo hanc etiam probat. Et hæc eſt expreſſa ſententia *D.Thomæ in 3.p.q.2.a.*1. vbi loquẽs de diuina eſſentia, ait: *Nec ipſa poteſt conuerti in aliud, cũ ſit incorruptibilis, nec aliud in ipſã, cùm ſit ipſa ingenerabilis.* Expreſsè inſinuans vt aliquid poſſit conuerti in alterius ſubſtantiam, hanc debere poſſe produci. Confirmatur primò. Nulla eſt ratio cur magis neceſſarium ſit ad veram conuerſionem vt terminus à quo deſinat, quàm vt terminus ad quem incipiat aliquo modo de nouo eſſe. Atqui illud eſt abſolutè neceſſarium. Ergo & hoc.

D. Thom.

139 Dices, Eſſe diuerſam vtriuſque rationem, quia in omni mutatione, quam ſcimus eſſe veram mutationem, conſtat terminus à quo dicta ratione deſinere eſſe: non ita tamen conſtat de termino ad quem. Nam in Venerab. Sacramento conſtat panem verè mutari in corpus Christi, cùm tamen hoc non incipiat de nouo eſſe, cùm antè ſit: & multi aſſerunt nullo modo incipere de nouo eſſe ſecundùm ſe, ſed ſolùm acquirere nouum vbi.

Solutio quæſtionis non eſt petenda ex re cõtrouerſa. Reſpondeo, Hoc nihil obſtare. quia non debemus ſignificationem huius vocis inquirere ex re dubia & controuerſa, qualis eſt modus quo Chriſtus hìc fit præſens in Venerab. Sacramento: ſed ex iis de quibus inter omnes conſtat. Cùm igitur in omnibus alijs conuerſionibus, quas omnes fatemur eſſe tales, conſtet hoc fieri: cur non potiùs ex iis concludamus, hoc abſolutè requiri, quam ex re dubia concludamus hoc non requiri? Niſi enim ex ijs quæ aperta ſunt quid hac in re dicendum ſit, colligamus, nulla certa regula hìc poterit ſtatui, ſed quiuis poterit pro libitu quiduis fingere. Quare quod aliqui 140
dicunt ſufficere, quòd terminus ad quem incipiat conſeruari dependenter à deſitione termini à quo: Item quod alij dicunt ſufficere vt terminus ad quem ponatur ſub iiſdem accidentibus ſub quibus priùs fuit terminus à quo, modò ille ibi ponatur vi eiuſdem actionis qua hic deſinit eſſe: quamdiu id certis exemplis non probant, conuincuntur id gratis dicere. Et eodem modo facilè dicam ſufficere vt vnum ſuccedat in locum alterius, vt dicatur in hoc mutari.

Et confirmatur. Quia ſi primum ſufficeret, poſito caſu quo Deus ſimul in eodem ſubiecto poneret calorem & frigus vt octo, & deinde quia nollet vtrumque ſimul diutius conſeruare, deſineret conſeruare frigus, ſequeretur frigidum conuerti in calidum: quia calidum qua tale tunc conſeruaretur dependenter à deſitione frigoris. Si verò ſecundum ſufficeret, poſito caſu quo angelus haberet in ſe aliquam qualitatem deſtructiuam totius naturæ panis, ſi ipſe per motum localem ſe poneret in eodem loco cum ipſo pane, & ita ipſum deſtrueret, Deo interim conſeruante omnia accidentia panis ſine ſubiecto, ſequeretur ipſum panem conuerti in ſubſtantiam angeli. Vtrumque autem per ſe ſtatim apparet abſurdum, & contra communem vſum loquendi.

Obijciunt alij primò, quòd cibus verè conuertitur in ſubſtantiam hominis qui eo veſcitur cùm tamen anima eius prius exiſtat ſecundùm omne eſſe quod poſtea habet. Reſpondeo, hoc pro nobis etiam facere. Nam nemo vnquam dixit, aut etiam potuit concipere, cibum conuerti in animam, aut partem corporis prius exiſtentem, ſed in noſtram ſubſtantiam, ſiue in partem corporis noſtri, ad quod ſecundùm omnes neceſſarium eſt, vt illa pars corporis in quam cõuertitur, de nouo ſubſtantialiter producatur, & incipiat eſſe talis ſubſtantia. 141

Obijciunt alij ſecundò, vt docet *Trident. ſeſſ.13. cap.4.* Eccleſia ex veritate verborum Chriſti, *hoc eſt corpus meum*, benè colligit, totum panem conuerti in corpus Chriſti: atqui hoc non eſſet verum, ſi ad eam conuerſionem requireretur talis reproductio corporis Chriſti: quia hæc per verba nõ ſignificatur. quia ipſa eſſent vera, etſi corpus ibi poneretur per ſolam adductionem. Ergo talis reproductio non requiritur ad veram conuerſionem. 142 *Trident.*

Reſpond. negando minorem. Quia cùm illa verba ſignificent corpus Chriſti eſſe realiter ſecundùm ſe præſens ſub omnibus hoſtijs, & conſequenter eſſe ſimul in diuerſis locis, neceſſariò etiam implicitè ſignificant ipſum ſæpiùs reproduci. quia impoſſibile eſt ipſum aliter ſimul poni in diuerſis locis. Ex quo etiam patet, refutari illam ſententiam, quæ docet ipſum poſſe ibi poni per ſolam adductionem. Quia ſi ibi poſſet hoc modo poni, ex verbis formæ non poſſet certò colligi vera & propriè dicta conuerſio panis in corpus Chriſti. *Quomodo ex verbis formæ vera reproductio corporis Chriſti colligatur.*

Quartò,

143 Quartò, requiritur vt inter deſitionem termini à quo, & poſitionem termini ad quem, ſit aliqua connexio: ita vt hæc ſit aliquo modo cauſa illius.

Probatur primò, Quia omnis nobis manifeſta conuerſio hoc modo fit. Secundò, quia aliàs non poſſet certa dari regula, quando aliquid diceretur in aliud conuerti, quando non. Tertiò, quia aliàs ſi Deus annihilaret lapidem, & eodem inſtanti ob alium finem crearet in eodem loco angelum, poſſit lapis dici conuerſus in angelum, quod eſt contra communem conceptum.

Hinc patet quando corpus Chriſti corruptis ſpeciebus deſinit ſub iis eſſe, & alia ibidem ſubſtantia producitur, illud in hanc non conuerti: quia ſcilicet huius poſitio non eſt cauſa, cur corpus Chriſti ibi deſinat eſſe; ſed potiùs illa ſubſtantia ibi creatur, quia corpus Chriſti ibi deſinit.

144 Communiter quidem Doctores in hanc conditionem conſentiunt: diſputant tamen inter ſe Vtrùm talis connexio, ſeu dependentia debeat eſſe phyſica, ita ſcilicet vt poſitio corporis Chriſti ſub ſpeciebus ſit phyſica cauſa deſitionis ſubſtantiæ panis. Aliqui hoc affirmant, ſed hi multùm laborant vt oſtendant qualis tandem hæc connexio ſiue dependentia ſit. Cùm enim Chriſti corpus hîc ponatur modo planè ſpiritali, ita vt non repugnet ei eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore quanto (quia aliàs etiam repugnaret ei eſſe ſimul in eodem loco cum quantitate alterius corporis) difficile eſt videre qua ratione poſſit phyſicè expellere ſubſtantiam panis, aut eam corrumpere, præſertim cùm ſi hæc corruptio deberet fieri actione phyſica, neceſſariò deberet dari actio immediatè & directè tendens ad corruptionem, ſiue non eſſe rei: atque ita actio realis haberet terminum priuatiuum: quod communiter negatur fieri poſſe. Varij igitur varias eiuſmodi dependentias excogitarunt, ob quas ex natura rei ad poſitionem corporis Chriſti, neceſſariò ſequatur deſitio panis, quas operosè valde conantur aſtruere: quas non duxi hîc referendas, quia nobis non eſt opus eas aut probare aut refutare, cùm poſſimus aliunde clarè oſtendere eiuſmodi naturalem connexionem, non eſſe neceſſariam ad veram conuerſionem.

145 Reſpondeo igitur, Ad veram vnius rei in aliam conuerſionem ſufficit, vt inter deſitionem vnius & poſitionem alterius ſit quædam connexio moralis: ita nimirum, vt ex quadam congruentia ac intentione & fine eius qui vtraque cauſat, vel ſaltem ex aliquo diuino decreto, ex vnius poſitione neceſſariò ſequatur deſtructio alterius. Hinc Deus infundens peccatori gratiam iuſtificantem, verè dicitur conuertere peccatorem in iuſtum. Item iuſtus peccando mortaliter, iuſtum conuertit in peccatorem. Quæ vera ſunt etiam ſecundùm eam ſententiam, quę valdè probabiliter docet, inter peccatum & gratiam habitualem nullam phyſicam ex natura rei eſſe repugnantiam. Item qui alicui conferret Præturam auferendo illi officium Senatoris quòd priùs habebat, verè diceretur conuertiſſe

Moralis connexio inter vtrumque terminum ad veram conuerſionem.

Senatorem in Prætorem, etiamſi potuiſſet abſolutè vtrumque officium ei relinquere. Quorum non eſt alia exigenda ratio, niſi communis loquendi vſus, cùm, vt dixi initio, hîc ſit ſola quæſtio de nomine.

Nec refert quòd in omibus conuerſionibus naturalibus, quæ ex vtraque parte reales ſunt, ſemper ſuccedens forma formaliter expellat primam, quia hoc non fit, quia eſt neceſſarium ad eſſentiam conuerſionis: ſed quia agentia naturalia non poſſunt vnam formam expellere niſi introducendo repugnantem. Quare ſi Deus crearet aliquod corpus album nec frigidum tamen nec calidum, quod tamen poſſet ab agente naturali calefieri; ita tamen vt Deus ſtatueret numquam in illo duas qualitates ſenſibiles conſeruare, ſed deſinere præcedentem conſeruare ſtatim ac noua aliqua produceretur: quicunque illud corpus calefaceret, verè diceretur mutare album in calidum, etſi inter vtrumq; terminum nulla eſſet phyſica repugnantia. 146

Quare in conuerſionibus naturalibus requiratur phyſica connexio inter vtrunque terminum.

Quintò, requiritur vt aliquid commune vtrique termino perſeueret, reſpectu cuius tam id quod deſinit, quàm id quod producitur, ſibi mutuo ſuccedant. 147

Patet diſcurrendo per omnes conuerſiones, quas manifeſtè conſtat eſſe veras conuerſiones, ſiue reales ſint, ſiue ſolùm morales. Nam omnis conuerſio formalis habet commune ſubiectum, in quod forma producta alteri ſuccedit. In tranſſubſtantiatione vero neceſſario manent eadem accidentia, ſub quibus primo fuit panis, & poſtea ponitur corpus Chriſti. Item ſi daretur aliqua conuerſio materiarum, neceſſario deberet manere eadem forma quæ vtramque informaret.

Hinc infertur primo. Ad conuerſionem ſubſtantialem neceſſarium eſſe, terminum à quo deſinere eſſe ſecundùm aliquod eſſe ſubſtantiale; & terminum ad quem incipere aliquo modo de nouo eſſe ſubſtantialiter: quia cùm per hanc conuerſionem vna ſubſtantia dicatur conuerti in aliam, neceſſarium eſt illam ſecundùm eſſe ſubſtantiale aliquo modo deſinere eſſe, & hanc ſubſtantialiter aliquo modo incipere eſſe, vt patet ex requiſitu ſecundo & tertio. Vnde ſequitur, vt panis dicatur conuerti in corpus Chriſti, non ſufficere hoc ibi poni per nudam adductionem, etiamſi hæc eſſet poſſibilis. 148

In conuerſione ſubſtantiali in vtroque termino requiritur mutatio ſubſtantialis.

Infertur ſecundò, Nihil poſſe mutari in Deum: quia Deus nullomodo poteſt de nouo incipere eſſe. Contrarium, ſcilicet aliquid poſſe mutari in Deum multi tribuunt *Caietano in 3. p. quæſtione 2. articulo 1. §. Circa illam litera*, &c. vbi ſatis fauet huic ſententiæ: tamen eam apertè non docet. 149

Cur nihil poſſit mutari in Deum. Caietan.

Infertur tertiò, Nihil poſſe totaliter cum omnibus ſuis ac ſ[illegible]ibus conuerti in alterum: quia tunc nihil maneret vtrique termino commune.

Infertur quartò, Impoſſibile omnino eſſe quod docet *Scotus in 4. d. 10. q. 1. § De ſecundo verſu, Etſi dicas.* Scilicet panem exiſtentem hîc in terris poſſe conuerti in corpus Chriſti prout exiſtit in cœlo. Tum quia nihil tunc eſſet commune vtrique termino, in quod vnus alteri ſuccederet. 150

Scotus.

Tum etiam quia illa ſententia ſupponit terminum ad quem non debere aliquo modo ſubſtantialiter incipere eſſe contra dicta ſuprà.

DVBIVM. V.

Qua actione corpus Chriſti ponatur in Venerabili Sacramento?

151 HÆc quæſtio ex præcedẽtibus facile poterit à nobis iam expediri. Poſitis enim iis, quæ dubiis præcedentibus diximus, nulla poteſt hîc ampliùs eſſe difficultas. Quare omiſſis aliorum ſententiis, quæ ex dubiis præcedentibus poterunt colligi. (Nam prout quiſque variè ſenſit circa difficultates ibi propoſitas, ita etiam in hac difficultate ſentire debet.) rem ipſam breuiter explicabimus.

152 CONCLVS. 1. Corpus Chriſti ponitur præſens in Vener. Sacramento, per veram & realem ſuiipſius reproductionem.

Gabriel
D. Thomas.
D. Thomas docuit reproductionem.

Ita *Gabriel in 4.d.11.quæſtione 1.articulo 3.dub.2.* & multi recentiores. Et colligitur apertè ex plurimis locis D. Thomæ. Primò, quia in *3.part.quæſtione 2.articulo 1.in corpore*, docet nihil poſſe conuerti in diuinam ſubſtantiam: quia hæc eſt ingenerabilis. apertè oſtendens vt aliquid poſſit in aliam ſubſtantiam conuerti, hanc neceſſariò debere aliquo modo produci. Conſtat autem ex ſententia D. Thomæ, panem conuerti in corpus Chriſti. ſecundò, quia *hîc articulo 8. in corpore* hanc conuerſionem panis in corpus Chriſti comparat cum conuerſione formali, & cum creatione: quòd ſicut in illa eſt vna forma poſt aliam, & in hac eſſe poſt non eſſe: ita in Venerabili Sacramento ſit corpus Chriſti poſt panem. apertè inſinuans quòd ſicut in formali conuerſione & creatione aliquid verè producitur: ita & hîc aliquid verè reproducitur. Confirmatur primò, Quia cùm ibi adferat varias inter hæc tria diſtinctiones, ne vel leuiter inſinuat per tranſſubſtantiationem nihil ſubſtantialiter produci, ſiſiue reproduci. quæ tamẽ differentia primò fuiſſet adferenda, ſi putaſſet eam eſſe veram. quia per hanc hæc fuiſſet diſtincta à creatione. Confirmatur ſecundò, Quia dicit hanc tranſſubſtantiationem conuenire cum creatione, quòd neutra habeat ſubiectum commune vtrique termino. apertè inſinuans per vtramque aliquid produci ſine ſubiecto in quo recipiatur.

153 Probatur hæc ſententia ex auctoritate Patrum. Primò, quia dicunt in conſecratione corpus Chriſti *fieri, confici, creari*. Hinc *D. Cyprianus ſerm. de cœna poſt medium* loquens de Chriſto ait: *Qui vſque hodie hoc veraciſſimum & ſanctiſſimum corpus ſuũ creat. D. Ambroſius l.4. de Sacram. cap.4. Panis iſte*, inquit, *panis eſt ante verba Sacramẽtorum; vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit Corpus Chriſti*. Deinde cùm oſtendiſſet hoc fieri poſſe propter vim verborum Chriſti, quia ſermo Chriſti ita operatorius eſt, vt poſſit quæuis ex nihilo creare, ſubdit: *Sed poſt conſecrationem dico tibi quòd iam eſt corpus Chriſti: ipſe dixit & factum eſt, ipſe mandauit & creatum eſt*; ſcilicet corpus Chriſti, quod ibi abſolutè dicit fieri & creari. Item *Beſſarion libr. de verbis conſecrat. Tota*, inquit, *Trinitas hoc corpus altaris creat.* Item cap. Virùm ſub figura, dicitur caro Chriſti conſecratione Spiritus ſancti potentialiter creari. Similia habent multi alii Patres. Atqui hæc omnia eſſent falſa, ſi corpus Chriſti non poneretur ſub Sacramento per veram ſubſtantialem reproductionem, ſed ſolùm per adductionem, aut ſuſceptionem alicuius modi accidentalis. nam aliàs dum moueor loco, aut alteror, poſſem dici creari, fieri, &c. Ergo Patres apertè ſentiunt illud ibi poni per veram eiuſmodi reproductionem.

D. Cyprian.
D. Ambroſ.
Beſſarion.

Probatur ex iiſdem ſecundò, Quia ſæpiſſimè comparant hanc actionem creationi aliarum rerum, mutationi aquæ in vinum, & ſimilibus actionibus, quibus aliquid realiter producitur. Ita *D. Cyprianus & D. Ambroſius ſuprà citati*. Et *D. Damaſcenus lib.4. de fide cap.14.* & alii: clarè inſinuantes corpus Chriſti hîc ſimili ratione ſubſtantialiter reproduci; præſertim cùm iiſdem locis apertè dicant illud ibi fieri ac creari. 154

Cyprian.
Ambroſ.
Damaſc.

Probatur ratione, primò, Quia, vt oſtendi dubio 3. impoſſibile eſt corpus aliquod verè & realiter fieri ſimul præſens in diuerſis locis, niſi verè reproducatur. Atqui corpus Chriſti per conſecrationem fit verè & realiter præſens diuerſis locis. ergo reproducitur. 155

Secundò, quia, vt oſtendi dub. 4. vt aliquid verè poſſit dici conuerti in aliud, hoc debet verè produci, vel reproduci. Atqui panis verè conuertitur in corpus Chriſti. Ergo hoc verè reproducitur.

Obiiciunt aliqui primò, Quòd Patres ex eo quòd Deus potuerit verbo omnia creare, probent à minore eum etiam verbo poſſe mutare panem in ſuum corpus, quaſi hoc ſit faciliùs quàm illud. Hinc *D. Ambroſius libr.4. de Sacramentis cap.4. Si ergo* ait, *tanta vis eſt in ſermone Domini Ieſu, vt inciperent eſſe quæ non erant: quanto magis operatorius eſt, vt ſint quæ erant, & in aliud commutentur*; Atqui corpus Chriſti ſecundò reproduci eſt difficilius, quàm ſemel illud produci. Ergo Patres ſentiunt hoc non fieri. 156

Ambroſ.

Reſpondeo, Si rem ſecundùm ſe conſideremus, vtrumque eſſe æque difficile, cùm neutrum fieri poſſit niſi per potentiam infinitam: nec quia corpus aliquod ſemel exiſtit, ideo faciliùs vel difficiliùs ſecundò reproducitur, quã ſemel creatur. Si verò ſpectemus ea quæ videmus quotidie fieri, ſcilicet diuerſa corpora ex diuerſis produci, cùm contrà nunquam videamus aliquid ex nihilo produci, ſed hoc aliquando factum eſſe ſola fide credimus: videtur facilius dicto modo ex pane conficere corpus Chriſti, quàm ex nihilo præſertim populo cui Patres eiuſmodi argumenta proponunt, qui diſtinctionem inter vtramque hanc actionem non ita conſiderat, nec poteſt diſcernere in formali conuerſione manere commune ſubiectum reſpectu vtriuſque formæ, in tranſſubſtantiatione verò non.

Quare Patres inſinuẽt reproductionem eſſe faciliorem, quàm eiuſdem creationem.

Obiiciunt ſecundò, & quidem præcipuè, quia videtur abſurdum dici corpus Chriſti toties reproduci, & ſecundùm aliquod eſſe ſubſtantiale incipere eſſe, ac rurſus deſinere. 157

Reſpondeo, Corpus Chriſti nec per hanc repro-

Corpus Chriſti in Sacramento, tantum incipit, ac deſinit eſſe ſecundum quid.

productionem abſolutè incipere eſſe, nec corruptis ſpeciebus abſolutè deſinere, cùm & prius & pòſt abſolutè ſit in cælo in ſe immutatum: ſed tantùm incipere eſſe ſecundùm quid, ſcilicet ſecundùm eſſe quod habet in ſacramento, & ſecundùm hoc deſinere. Quod non eſt magis abſurdum, quàm id verè & realiter à nobis immolari & manducari. Nam ex hoc illud ſequitur.

Quomodo reproductio differat à creatione.

158 Concl. II. Etſi actio qua Chriſtus ibi ponitur ſecundùm intrinſeca, & rationem phyſicam, non differat à creatione, tamen non eſt propriè creatio.

Quia vt aliquid dicatur propriè creari debet fieri ex nihilo, & abſolutè incipere eſſe, & conſequenter priùs non exiſtere. hæc enim connotat illa vox *creare*: corpus autem Chriſti verè priùs exiſtebat, & non fit ex nihilo, ſed ex pane. Quare Patres dum dixerunt corpus Chriſti ibi creari, non ita propriè locuti ſunt, nec ita attenderunt ad id quod illa vox connotat, quàm intenderunt per eam ipſam naturam & intrinſecam rationem huius actionis ſignificare. Propriè autem hæc actio dicitur replicatio aut reproductio, vt oſtendi dub.3.

159 Concl. III. Actio qua præcisè corpus Chriſti reproducitur ſub ſpeciebus, nullam habet phyſicam repugnantiam cum ſubſtantia panis. Cùm enim exiſtat in Sacramento modo quodam ſpiritali, facilè cum alia ſubſtantia poteſt eſſe in eodem loco: & ſi in hoc eſſet aliqua repugnantia, potiùs eſſet reſpectu quantitatis ipſius panis, quàm reſpectu ſubſtantiæ. Quia quòd duo corpora non poſſint eſſe ſimul in eodem loco, non tam conuenit iis ratione ſubſtantiæ, quàm ratione ſuæ quantitatis. Nullum etiam hic eſt fundamentum fingendi hic aliquam qualitatem in corpore Chriſti deſtructiuam ipſius ſubſtantiæ panis: præſertim cùm eius actio deberet immediatè tendere ad ſolam deſtructionem quod fieri nequit.

Qua ratione reproductio, corporis Chriſti repugnet exiſtentiæ panis.

160 Dixi, *qua præcisè*, &c. Quia etſi hæc productio ſecundùm ſe non habeat repugnantiam cum ſubſtantia panis; habet tamen eam ratione intentionis diuinæ, & modi quo hîc producitur: quia Deus intendit corpus Chriſti ibi ponere eo modo, quem veritas formæ requirit, vt ſcilicet ſolùm ſit demonſtrabile per ſpecies, & conſequenter vt ſolùm iis ſubſit ſine vlla ſubſtantia panis. quæ repugnantia requiritur & ſufficit, vt panis poſſit verè dici mutari in ipſum: vt oſtendi dub.4. requiſito 4.

161 Nota, quoſdam, quia putant ad veram conuerſionem neceſſarium eſſe, vt vnus [illegible] phyſicè deſtruat alterum, aſſerere, corpus Chriſti, vt eſt ſub Sacramento, diuinitus eleuari, vt producat in accidentibus modum quemdam exiſtendi extra ſubiectum, qui formaliter repugnat inhærentiæ, atque ita hanc in iis deſtruere, eamq́; ſeparare à ſubiecto, & conſequenter deſtruere ipſum ſubiectum, quod ſine accidentibus non poteſt naturaliter conſeruari.

Corpus Chriſti nihil producit incompoſſibile exiſtentiæ panis.

162 Sed hæc ſententia patitur graues difficultates. Primò, quia ſupponit quodlibet poſſe à Deo eleuari ad quidlibet producendum, cuius contrariū eſt multò probabilius, vt oſtendi q.62. a.4. Secundò, quia ad explicationem huius conuerſionis nullo modo eſt neceſſaria, vt patet ex dictis. Tertiò, quia magis deſtruit veram conuerſionem quàm iuuet. quia ſecundùm eam ſententiam corpus Chriſti priùs natura deberet poni ſub ſpeciebus, quàm deſineret ſubſtantia panis. quia priùs aliquid debet eſſe quam agere: & conſequenter non poneretur ibi propriè dependenter à deſitione panis. quia id quod eſt priùs non dependet in ſui poſitione à poſteriore: nec cauſa in ſui productione poteſt intelligi pendere à ſuo effectu. quia aliàs non poſſet dici prior natura: ſed vel poſterior vel ſaltem ſimul, quando eſſet mutua dependentia. Quartò, quia nullo modo conſtat, ſubſtantiā panis neceſſariò naturaliter deſinere hoc ipſo quo accidentia ei deſinunt inhærere, modo ei intimè maneant præſentia. Nam cùm nec accidentia, nec eorum inhærentia ſit de intrinſeca ratione ipſius ſubſtantiæ: qua ratione poteſt nobis conſtare ſubſtantiā ita pendere ab eorum inhærentia, vt hac ſublata illa neceſſariò ſtatim intereat? Imò ſi attentè ſpectemus vtrorúmque naturam, videbimus quidem præſentiam accidentium aliquo modo eſſe neceſſariam ſubſtantiæ: quòd verò neceſſariò ei inhæreant, hoc magis accidere ex eo quòd illa non poſſint per ſe ſubſiſtere, quàm quòd hæc inhærentia ſubſtantiæ ſit neceſſaria.

Quare non eſt improbabile, ſubſtantiam panis phyſicè loquēdo deſinere præcisè, quia Deus deſinit eam conſeruare: moraliter verò, quia formæ veritas hoc requirit, quia hoc ſufficit ad veram conuerſionem; nec vlla ratio contrarium conuincit.

Concl. IV. Per conſecrationem tota ſubſtantia panis verè & propriè conuertitur in corpus Chriſti; & ideò illa actio propriè dicitur tranſſubſtantiatio. 163

Trident.

Ita *Trident. ſeſſ.13. c.4. & can.2.* & patet ex dictis hîc & dub.4. quæ clarè docent omnia requiſita ad veram conuerſionem hîc reperiri: vt patet ſingula conferenti.

Dices, In propriè dicta conuerſione debet eſſe idem ſubiectū vtriq; termino commune: vt patet in omnibus naturalibus conuerſionibus: atqui hoc hîc non fit. Ergo non eſt propria conuerſio. 164

Identitas ſubiecti non eſt neceſſaria in omni cōuerſione.

Reſpon. negando maiorem. hoc enim tantùm verum eſt in formalibus conuerſionibus. Nam in tranſſubſtantiatione & materiali conuerſione implicat hoc fieri. Nec refert quòd hoc fiat in omnibus naturalibus conuerſionibus. Quia hoc contingit ob imbecillitatem agentium naturalium, quæ non poſſunt agere niſi ſit aliquod ſubiectum in quod agant, & conſequenter ſolam formalem conuerſionem poſſunt facere.

Subſtantia panis non annihilatur.

Ex his ſequitur primò, Etſi ſpectata præcisè intrinſeca rei natura eodem modo deſineret ſubſtantia, quo nunc de facto deſinit, ſi deſineret per nudam annihilationem; tamen de facto non annihilari. quia non deſinit abſolutè in nihil, (quod tamen ſignificat vox *annihilatio*,) ſed in corpus Chriſti in quod verè conuertitur: vt patet ex dictis. Nec enim in quæſtionibus de nomine, qualis hæc eſt, tam ſpectandum eſt qua̅ ſit natura rei in ſe præcisè, quam qualia ſint ea quæ ipſam circumſtant, quæ ſæpiſſimè denominationem variant. 165

Sequi

166 *D. Thom.* Quomodo corpus Christi dicatur non mutari per hanc reproductionem. Sequitur 2. Quando D. Thomas quibuſdam locis dicit corpus Chriſti per hoc quòd ſiſtitur præſens in Vener. Sacramento non mutari, hoc intelligendum eſſe aut de corpore Chriſti prout eſt in cælo, aut de mutatione propriè dicta, quæ requirit vt idem ſit ſubiectum formæ deperditæ & acquiſitæ. Nam propriè loquendo id quod creatur, non dicitur mutari. Iam autem eſſe mentem D. Tho. patet tum ex dictis concl. 1. vbi latiu oſtendi eum ſentire hic intercedere veram reproductionem corporis Chriſti: tum ex ijs quæ docet hîc a. 4. ad 1. vbi expreſsè ad verã mutationem requirit, vt maneat idem ſubiectum ſub vtroque termino: ideoq́ue præcisè negat per hanc conuerſionem corpus Chriſti mutari.

167 Qualis dependentia ſit inter corpus Christi vt eſt in Sacramento, & vt eſt in cælo. Sequitur 3. Corpus Chriſti prout eſt in Sacramento nullam habere phyſicam dependentiam à ſeipſo prout eſt in cælo, quantum eſt ex vi phyſicæ actionis, qua in Sacramento reproducitur & conſeruatur. Per eandem enim actionem poſſet hîc reproduci & conſeruari, ſi deſineret eſſe in cælo. Moraliter tamen & ex intentione Dei eſt hîc omnimoda dependentia. Primò, quia Deus non ſtatuit illud aut reproducere aut conſeruare modo ſacramentali, niſi dependenter ab exiſtentia naturali. Vnde Corpus Chriſti ponitur in Sacramento glorioſum, vel non glorioſum, prout alibi modo naturali exiſtit. Secundò, quia forma eſſet falſa, ſi, dum pronuntiatur, Chriſtus non exiſteret. quia tunc miniſter non poſſet ex perſona ipſius dicere: *Hoc eſt Corpus meum.* Sed hæc ratio ſecunda non probat abſolutè Chriſtum debere exiſtere modo naturali, ſed tantùm debere aliquo modo alicubi exiſtere, dum pronũtiatur forma. quia hæc abſolute eſſet vera, etſi nullibi aliter exiſteret quàm ſacramentaliter. Hæc tamen omnis dependentia, vt per ſe patet, tantùm eſt moralis. Qui verò credunt Sacramenta phyſicè producere ſuos effectus, aſſerunt etiam Chriſtum prout eſt in cælo phyſicè concurrere ad ſuijpſius reproductionem & conſeruationem, prout eſt in Sacramento. Sed hos ſuprà quæſtione 62. art. 4. ſatis refutauimus.

A R T I C V L V S V.

Vtrùm in hoc Sacramento remaneant accidentia panis & vini poſt conſecrationem?

168 Quæ accidentia maneant in Sacramento. ART. 5. docet, poſt conuerſionem panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti remanere panis & vini accidentia. quod intellige de accidentibus realiter diſtinctis. Modos enim qui immediatè ſubſtantiam afficiunt, vel ab ea eſſentialiter pendent; qualis eſt mutua vnio ſubſtantiæ & accidentium, & ſimilia, certum eſt non manere. quia deſtructa ſubſtantia conſeruari non poſſunt. Patet concl. ex *Trident ſeſſ. 13. can. 3. & Conſtantienſi ſeſſ. 8.* quæ docent accidentia ſine ſpecies manere ſine ſubiecto. Patet etiam ex ſenſu. quia experimur ſaltem ea omnia accidentia, quæ ſenſu poſſunt percipi, eadem permanere poſt conſecrationem, quæ fuerunt ante. Eiuſmodi autem accidentia ſunt non ſolùm ea omnia quę viſu, tactu, vel guſtu immediatè percipimus, ſed etiam ea quæ ex quibuſdam effectibus apertè colligimus: qualis in vino eſt vis quædam calefaciendi & alterandi bibentes, & ſimilia. Et de his omnibus certum eſt manere poſt conſecrationem, vt ipſa experientia docet.

Trident. *Conſtant.*

169 Diſputant autem DD. Vtrùm etiam alia accidentalia remaneant, ſi quæ fortè ſint. quæ nulla experientia poſſint percipi. *Soto in 4. d. 9. q. 2. a. 5.* id affirmat, & putat eſſe errorem dicere contrarium. Primò, quia Concilia dicunt abſolutè remanere accidentia. Ergo hoc de omnibus intelligendum eſt. Secundò, quia Eccleſia ſolùm hic confitetur conuerſionem ſubſtantiæ in ſubſtantiam. ergo manent omnia accidentia.

Soto.

170 Sed hæc argumenta facile poſſunt ſolui. Ad primum nego conſequentiam. quia Concilia & Canones nullibi directè definiunt ibi manere accidentia: ſed tantùm nihil panis aut vini ibi remanere præter accidentia: aut accidentia ibi manere ſine ſubiecto, ſcilicet ea quæ experimur remanere. Nec enim illa Concilia vel Canones agebant contra negantes ibi manere accidentia; ſed contra eos, qui dicebant ibi manere ſubſtantiã panis, in qua ſubiectarentur accidentia. Quare hos intendunt damnare, non autem definire accidentia ibi manere, ſed hoc tanquam ſenſu notum ſupponunt. Quare cùm dicunt accidentia manere ſine ſubiecto, ſolùm loquuntur de accidentibus, quæ experimur ibi remanere. Ad ſecundum Reſp. Solùm inde ſequi, accidentia panis non conuerti in corpus Chriſti: non autem nulla accidentia deſinere eſſe. Nam ſicut concomitanter cum corpore Chriſti ſimul ibi ponuntur eius accidentia: ita poſſet dici vnà cum ſubſtantia panis quædã eius accidentia perire. Quare qui hoc diceret, nihil periculorum in fide aſſereret: ſed ſi hoc intelligeret de accidentibus realiter à ſubſtantia diſtinctis, ſine vlla ratione gratis id fingeret. Quamuis enim poſſent Concilia vt dixi, in rigore intelligi de ſolis accidentibus perceptibilibus; & ad occultationem huius myſterij & exercitationem fidei ſufficeret hæc ſola remanere: tamen longè veriſimilius eſt omnia realiter diſtincta remanere. quia nulla eſt ratio cur dicamus aliqua non remanere.

ARTI

ARTICVLVS VI.

Vtrùm facta conſecratione remaneat in hoc Sacramento forma ſubſtantialis panis?

171 ARticulo 6 docet, formam panis qua conſtituitur in eſſe panis, non remanere in hoc Sacramento. Poſita autem veritate illius ſententiæ, quæ communiter in philoſophia recepta, & ſatis certa eſt, quòd panis non ſit aggregatum per accidens ſicut album, ſed ens vnum, ita vt conſtituatur in eſſe panis, non per aliquod accidens, ſed per formam ſubſtantialem, id quod docet D.Thomas, eſt de fide: quia *Trident.ſeſſ.13. c.4.& can.2.* expreſſè docet nihil ſubſtantię panis remanere, ſed totam conuerti in corpus Christi: quòd ſi remaneret forma ſubſtantialis panis, aliquid ſubſtantiæ remaneret, & tota non conuerteretur.

Trident.

172 Notandum tamen quoſdam auctores docere, panem dicere intrinſecè aliquid compoſitum ex ſubſtantia & forma accidentali qua conſtituitur in eſſe panis, & conſequenter aſſerunt formam panis manere poſt conſecrationem. Sed hi auctores non errant contra hoc myſterium; quia fatentur nihil ſubſtantiæ panis manere, ſed ſola accidentia, dicùntque per hæc panem formaliter in eſſe panis conſtitui, ſicut album per albedinem; errant tamen contra veriorem philoſophiam. Sed non eſt huius loci de hac re fuſiùs diſputare.

Not.ſecundò, Quod D.Thomas dicit in corpore: quòd ſi forma panis maneret ſine materia, futurum vt intelligeret. intelligendum eſſe in eo caſu quo maneret naturaliter extra materiam, ſicut manet anima rationalis corrupto corpore: quia tunc ſequeretur eam habere eſſe independens à materia, & conſequenter eſſe ſpiritalem. 173

D.Thomas.

In reſponſione ad 2. & 3. ſunt quędam difficultates quæ explicabuntur q.76.a.1.& q.77.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm hæc conuerſio fiat in inſtanti?

174 ARt.7. docet, hanc conuerſionem fieri in eo inſtanti, quod eſt vltimum prolationis verborum; ſiue in quo verum eſt dicere, iam verba formæ ſunt ſufficienter prolata. Vide dicta quęſtione 62.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm hæc ſit falſa, Ex pane fit corpus Christi?

175 ARt.8. docet primò, quomodo hæc conuerſio conueniat cum creatione, & conuerſione formali: & quomodo rurſus ab ijſdem differat. quæ ſatis patent ex textu & dictis a.4.du.5.

Varij circa hanc cõuerſionem modi loquendi.

Docet ſecundò, quod ad modum loquendi attinet, illas propoſitiones, quæ inter panem & corpus Christi ſolùm quandam ſucceſſionem ſignificant, eſſe veras; quales ſunt hæ: *Ex pane fit corpus Christi*: vel, *panis conuertitur in corpus Christi*, & ſimiles.

176 Tertiò docet, illas, quæ ſignificant ſub vtroq; termino manere idem ſubiectum, eſſe omnino vitandas, & in rigore eſſe falſas quia falſum omnino eſt hîc manere idem ſubiectum. Tales autem ſunt hæ: *de pane fit corpus Christi*: vel, *panis fit corpus Christi*, &c. Quare ſi quando tales locutiones in officio Eccleſiæ, vel apud Patres reperiantur, piè explicandæ ſunt: ita vt idem ſignificent, quod hęc: Ex pane fit corpus Christi. Quia enim in conuerſione accidentali dictæ propoſitiones veræ ſunt, Patres per catachreſim ad conuerſionem quæ in hoc Sacramento fit, eas tranſtulerunt, quaſi omnes propoſitiones idem ſignificarent.

Quartò docet, has propoſitiones: *poſt conſecrationem panis eſt*, vel, *erit corpus Christi*, & ſimiles, eſſe improprias, & ita explicandas vt panis accipiatur in cõfuſo pro quouis contento ſub ſpeciebus panis, quod ratione ſimilitudinis, quoad externam apparentiam poteſt aliquo modo dici panis, ita vt idem ſignificent atque hæc; *Id quod poſt conſecrationem eſt ſub ſpeciebus panis eſt corpus Christi.* Quare eiuſmodi locutiones, ſicut ſunt impropriæ, ita etiam vitandæ. 177

QVÆ-

QVÆSTIO LXXVI.

DE MODO QVO CHRISTVS EST IN HOC SACRAMENTO.

ARTICVLVS I.

Vtrùm totus Chriſtus contineatur ſub hoc Sacramento?

1 ARticulo primo docet, totum Chriſtum integrè ſub hoc Sacramento contineri. Eſt de fide, vt articulo ſecundo oſtendam.

ARTICVLVS II.

Vtrùm totus Chriſtus contineatur ſub vtraq; ſpecie huius Sacramenti?

2 ARt.2.docet, Chriſtum ſub ſingulis ſpeciebus integrè contineri. Vtriuſque articuli concluſio eſt de fide, definita *in Concilio Conſtantieſi ſeſſ.13. in Florẽtino in decreto Eugenij de Armenis. & in Trident. ſeſſ.13.c.3.*

Conſtant. Florent. Trident.

Ioan. 6. Probatur primò, Quia *Ioan 6.* Chriſtus ait de ſe: *Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcendi.* Et infrà: *Qui manducat me, & ipſe viuet propter me.* Clarè oſtendens nos eum integrè in hoc Sacramento ſumere.

Rom. 6. Secundò, quia vt dicitur Rom. 6. *Chriſtus reſurgens à mortuis, iam non moritur.* Vbi apertè dicitur Chriſti corpus & animam, numquam ampliùs eſſe ſeparanda: atqui ſi ſolum corpus poneretur ſub vna ſpecie, & ſolus ſanguis ſub alia, tunc corpus ſepararetur ab anima, & Chriſtus ibi eſſet in Sacramento mortuus. quod apertè repugnat Apoſtolo. Ergo ſecundùm Apoſtolum dicendum eſt, corpus Chriſti ibi viuum poni, & conſequenter cum anima & ſanguine, & reliquis quæ corpora viua requirunt; & conſequenter etiam cum ipſa Verbi ſubſiſtentia. quia non poteſt dici, aut Chriſtum ibi non ſubſiſtere, aut creata ſubſiſtentia ſubſiſtere.

3 1. Ioan. 4. Tertiò, quia 1. *Ioan.* 4. dicitur: *Omnis ſpiritus qui ſoluit Ieſum ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus.* Soluere autem Chriſtum eſt diuidere humanitatem à diuinitate. Atqui qui dicit ſolam carnem Chriſti ſine diuinitate ſub hoc Sacramento contineri, ſeparat humanitatem à diuinitate. Ergo eſt Antichriſtus.

Bellarm. Idem clariſſimè docuerunt ſemper omnes Patres, quos fusè refert *Card. Bellar. l.4. de Euchar. c.21.* Sed ijs referendis diutiùs immorandum nõ duxi, quia hæc doctrina præcisè difficultatem non habet. Nam omnes qui fatentur veram & realem Chriſti præſentiam ſub hoc Sacramẽto, fatentur etiam ipſum integrè ſub eo contineri, paucis planè exceptis, qui nulla ratione permoti id negant. Eos autem qui illam negant ſatis refutaui quæſtione præcedente a.1.

Not. cum *D.Tho. hîc a.1. & Trident. ſeſſ.13.c.3.* & communi Theologorum ſententia, duplici ratione poſſe aliquid contineri ſub hac vel illa ſpecie. Primò, vi verborum, quo modo omnia ea præcisè ſub aliqua ſpecie continentur, quæ per verba formæ ſignificantur, ita vt forma eſſet falſa, ſi aliquid eorum quacunque ratione abeſſet. 4 D. Thomas. Trident. Quid dicatur ſub aliqua ſpecie contineri vi verborum.

Secundò, per concomitantiam, qualia ſunt ea, quæ per verba formæ non ſignificantur, ita quin ipſa poſſet eſſe vera etſi abeſſent: propter connexionem tamẽ quam habent cum ijs. quæ vi verborum ibi continentur, neceſſariò etiam ibi ponuntur. Non quidem quòd Deus illa ſeparare non poſſet; (nam abſolutè loquendo, poſſet ſeparatim ponere Chriſti corpus, & ſanguinem, & animam; & quidem vel vnita Verbo, vel non vnita. nulla enim hîc eſt implicantia,) ſed quia Deus abſolutè decreuit numquam permittere, vt ea ampliùs ſeparentur. Quare vbicunque vnum ponitur, neceſſariò etiam alterum ponitur. Eadem enim connexio, quæ eſt inter hæc, vt ſunt extra Sacramentum, eſt etiam inter ea prout ſunt in Sacramento; non quidem ex naturali neceſſitate, ſed ex decreto diuino. Quid per concomitantiam.

Hinc ſequitur primò, Totam humanitatem Chriſti cum vnione ad Verbum vnica actione poni ſub hoc Sacramento, quæ tamen habeat aliquas partes: eodem planè modo quo vnica eſſet actio, ſi homo de nouo crearetur. 5

Sequitur ſecundò, Si apoſtoli conſecraſſent in triduo mortis ſub ſpecie panis, futurũ Chriſti

corpus

corpus ſeparatum ab anima, & ſanguine: & ſub ſpecie vini ſanguinem ſeparatum à corpore: vtrúmque tamen vnitum Verbo, quòd nunquam dimiſit quod ſemel aſſumpſit.

Sequitur tertiò, Sanguinem, phlegma, & alios humores eodem modo nunc eſſe incluſa venis ac vaſis ſuis naturalibus in corpore Chriſti in hoc Sacramento, ſicut in eodem ſunt in cœlo. Quia quoad hæc omnia eodem modo ſe habet corpus Chriſti in hoc Sacramento, & extra illud. Vnde valde probabile eſt, ſi Apoſtoli conſecraſſent in triduo mortis, ſanguinem futurum fuiſſe ſub ſpecie vini concretum, nec per modum continui.

DVBIVM.

Quid hic preciſè vi verborum ponatur ſub ſingulis ſpeciebus?

6 NOta duplicem hîc eſſe difficultatem. prima eſt Vtrùm vi verborum ſub ſpeciebus ponatur hypoſtaſis. Secunda eſt, Vtrùm corpus prout hîc ſumitur in forma ſignificet aliquod compoſitum ex materia & forma ſubſtantiali?

Hac in re multùm laborant ij omnes qui negant in viuentibus reperiri vllam formam ſubſtantialem, præter ipſam animam. Nam cùm conſtet hominem componi ex anima & corpore, & conſequenter corpus ſignificare aliquid diſtinctum ab ipſa anima (quam ideo docet *Trident. ſeſſ.* 13. c. 3. ſub ſpecie panis tantum concomitanter contineri) difficulter poſſunt explicare quid præciſè corpus ſignificet, prout ponitur in forma conſecrationis.

Trident.

Prima ſententia docet ſub ſpecie panis vi verborum præciſè poni ipſam materiam primam. Ita *Gabriel lect.* 42. §. *Poteſt ergo dici, in canonem,* Sed hoc dici nequit, quia materia prima non poteſt verè dici corpus, quod ſignificat aliquid compoſitum.

Gabriel.

7 Secunda ſententia eſt, hîc vi verborum præciſè vna cum materia poni etiam ipſam animá, non quidem prout habet rationem animæ, ſed prout habet rationem formæ, quæ præciſe det materiæ rationem corporis. Hanc ſententiam inſinuat *D. Thomas ſupra q.* 75. *a.* 6. *ad ſecundum.* eamque tenent communiter Thomiſtæ. Cui conſonat aliorum quorundam ſententia dicentium corpus hîc ſignificare materiá & formam aliquam ſubſtantialem, prout abſtrahit ab anima rationali, & anima cadaueris, & eſt quid commune reſpectu vtriuſque; non quòd velint talem aliquam formam de facto dari (quia ſecundùm eos materia neceſſariò ſemper informatur vel anima rationali, vel forma cadaueris:) ſed quòd poſſit ita ſignificari. ſicut ſignificat corpus prout abſtrahit à viuo & mortuo, etſi non poſſit eſſe viuum vel mortuum.

D. Thom.
Thomiſtæ.

8 Sed nec hæc ſententia poteſt commodè defendi. Primò quia cùm hæc verba ſunt practica, neceſſariò debent verſari circa rem certam & determinatam. Nam ſicut res indeterminata nullo modo poteſt effici: ita nec practicè ſignificari. Secundùm autem illam ſententiam verba formæ ſignificarent corpus aliquod indeterminatum, & metaphyſicum. Nec enim, vt etiam ipſi fatentur, poteſt vllo modo à parte rei dari tale corpus, aut talis forma. Nec ſatisfacit quod aiunt ſimili modo non poſſe dari corpus humanum niſi ſit viuum vel mortuum. Primò, quia hoc eſt falſum. Nam embryo pauló ante animationem poteſt dici corpus humanum, nec tamen eſt corpus viuum, nec mortuum. Secundò, quia etſi poſt nominationem corpus humanum neceſſariò ſit viuum vel mortuum: tamen neutrum horum eſt de intrinſeca ratione corporis, aut alicuius quod corpus in ſe includit. Vndè vt infrà dicemus corpus, manens ſecundùm omnia ſibi ſubſtantialia omnino idem, poteſt eſſe viuum & mortuum. Secundùm illos autem hoc fieri nequit: quia corpus aliquid intrinſecè includit, quod neceſſariò eſt vel anima, vel forma cadaueris, & ab vtroque abſtrahit, ac eſt merus gradus metaphyſicus.

Abſurda quæ ſequerentur ſi daretur forma cadaueris.

2. Inde ſequeretur non eſſe idē Chriſti corpus viuum & defunctū: quod omnino abſurdum eſt, & contra omnes Patres, qui communi conſenſu docent idem corpus, eandémq; carnem natam ex Virgine, datam diſcipulis in cœna, iacuiſſe in ſepulchro, & aſſumptam in cœlum. Reſpondent ipſi, non eſſe quidem idem corpus phyſicè loquendo; eſſe tamen idem moraliter, & ſecundùm communem loquendi modum, quo dicimus eſſe idem corpus viuum & mortuum. Sed hæc reſponſio euertit ipſum communem modum loquendi, qui omnino falſus eſſet poſita illa ſententia. Nam tunc illa corpora in ratione ſubſtantiæ & corporis magis inter ſe differrent, quàm homo & vermis ex eo genitus: quia illa haberent proximum genus corpus mixtum, prout diuiditur in animatum & inanimatum. (Nec enim cadauer poteſt poni ſub corpore animato: hæc verò ponuntur ſub corpore animato ſenſitiuo. Et tamen nemo dicet eſſe idem numero corpus. Nec refert quòd corpus viuum & mortuum magis conueniant in accidentibus, quàm vermis & homo. quia ſicut accidentia nullo modo dant corpori eſſe corporeum: ita nec poſſunt dare identitatem in ratione corporis. 9

10 Aliter reſpondet *Sotus in 4. diſt.* 10. *q.* 1. *a.* 1 ſcilicet formam non eſſe partem intrinſecam corporis, ſed hoc reſpectu illius ſe habere ſicut album reſpectu albedinis. quare ſicut mutata albedine manet idem album: ita mutata forma manere idem corpus. Sed hoc dici nullo modo poteſt. quia inde ſequeretur hanc eſſe veram: Hoc corpus eſt materia prima; ſicut hæc eſt vera: Hoc album eſt nix. Item ſequeretur eſſe idem corpus in homine, cadauere, & vermibus inde genitis: quia eſt eadem materia prima. quæ tamen apertè falſa ſunt.

Sotus.

11 Tertiò, ex illa ſententia ſequeretur, *corpus Chriſti* dici æquiuocè de corpore viuo & mortuo. quia cùm ſignificet aliquod ſingulare, non poteſt dici vniuocè de duobus non ſolùm numero ac ſpecie, ſed etiam toto genere diſtinctis. Imo ſequeretur corpus mortuum non poſſe dici corpus Chriſti; ſicut vermis ex me genitus non poteſt dici meum corpus.

12 Quartò, quia certum eſt vi verborum con-

ſtitui ibi corpus humanum: atqui ſecundùm illam ſententiam non magis ibi eſſet corpus humanum quàm cadauerum.

13 *Trident.* Quintò quia ſecundùm illam ſententiam vi verborum poneretur ſub ſpecie panis anima Chriſti: quod apertè repugnat *Trident. Seſſ.* 13. c. 3. & communi Theologorum ſententiæ, nec vllo modo poteſt defendi. Reſpondent non poni ibi animam quà animam, ſed quà formam corporis. Sed hoc nullo modo ſatisfacit. Primò, quia Concilium non dicit ibi non poni animam quà animam, ſed ſimpliciter animam non poni vi verborum: ſecundùm illos autem etſi non ſub ratione animæ, tamen verè anima poneretur vi verborum. Et ſimili illuſione poſſem dicere ſanguinem non quidem quà ſanguinem, ſed quatenus eſt pars corporis humani, poni vi verborum ſub ſpecie panis, nec hoc repugnare Tridentino. quod apertè falſum eſt. Secundò, quia anima non aliter poteſt dici forma materiæ, niſi quatenus eam informat: atqui nec aliter eam informat niſi animando, nec animat niſi quà anima eſt. Ergo non poteſt dici forma materiæ niſi quà anima: & conſequenter qui dicunt animam ibi eſſe præſentem quà formam corporis, dicunt implicitè eſſe præſentem quà animam. Tertiò, quia anima eſt forma non metaphyſica, ſed phyſica, non modò ipſius materiæ, ſed ipſius corporis, & cum hoc non metaphyſicè ſed phyſicè componit vnum hominem: ergo corpus dicit phyſicam partem hominis ab ipſa anima phyſicè diſtinctam; ſecundùm illos autem corpus eſſet ſolum quid metaphyſicum compoſitum ex materia & metaphyſico gradu animæ: & conſequenter ſola ratione diſtingueretur ab ipſa anima, ſicut gradus animalitatis ſola ratione ab anima diſtinguitur.

Corpus dicit partem hominis omnino diſtinctam ab anima ſiue forma.

14 Sextò, quia quod illa ſententia ſupponit, ſcilicet in corpore mortuo gigni aliquam formam ſubſtantialem quam vocat formam cadaueris, ſine vllo fundamento dicitur. Nam neque poteſt colligi ex vlla experientia, neque ex vllis principiis fidei: imò ſatis euidenter videtur vtriſque repugnare. Ergo malè aſſeritur.

Nulla eſt ratio aſſerendi formam cadaueris.

Quòd enim nulla ſit experientia pro illa ſententia, ſed omnes ei repugnent, patet. Primò, quia videmus ea omnia ex quibus poſſumus colligere diuerſitatem vel identitatem formæ ſubſtantialis, manere ſæpe eadem in corpore viuo & mortuo, hoc ſolo excepto quòd ex defectu vitæ videamus animam abeſſe. Ergo debemus potiùs colligere in carne, oſſe, neruis, &c. manere eandem formam ſubſtantialem, à qua præciſe accipiunt rationem carnis, oſſis, nerui, quàm eam eſſe diuerſam. Quia nulla vel minima hac in re poteſt aſſignari experientia, qua hoc colligamus, præſertim loquendo de forma quæ totis generibus à priore differat. Et contra hanc gratis dicimus quidquid hac in re aſſerimus, niſi vbi fides eam corrigit.

15 Secundò, quia ſæpiſſimè nulla poteſt aſſignari cauſa, quæ talem formam inducat, præſertim quando anima ſtrangulatur, vel caput ei ſubitò præſcinditur.

Tertiò, quia ſi eſſet ponenda forma cadaueris, quæ ſuccederet animæ diſcedenti; ſimiliter in embryone deberet poni forma ſubſtantialis, quæ pelleretur per animationem: quod tamen dici nequit. quia tunc forma embryonis deberet pelli per eaſdem cauſas, per quas fuit introducta. quæ eædem omnino cauſæ ſunt quæ primò generant embryonem & eundem paulatim perficiunt, & quę materiam diſponunt ad ſuſceptionem animæ: atque ita per idem embryo corrumperetur iam perfectus, per quod imperfectus perficiebatur. quod videtur omnino abſurdum.

Forma embryonis non expellitur in animatione.

Dices, formam embryonis expelli formaliter per animam introductam, cui formaliter repugnat. Sed contra primò, vt aliquid expellatur hoc modo formaliter, debet per aliud expelli effectiuè: hîc autem nihil poteſt aſſignari quo embryo præcipuè in brutis, expellatur effectiuè, niſi id per quod fuit antè genitus & perfectus. Secundò, forma vna non expellit aliam, niſi quia ei contrariatur (vt patet in formis accidentalibus, quæ omnes poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto, quæ ſibi mutuò non contrariantur. hinc lac ſimul & dulce, album, quantum &c.) atqui formæ ſubſtantiales non contrariantur ſibi mutuò, niſi ratione diſpoſitionum quas requirunt, aut qualitatum quas ſecum adferunt. Ergo ſi anima expellat formam embryonis, hoc fiet ratione diſpoſitionum, quas ad ſui introductionem requirit. quod tamen falſum eſt. Quia eædem planè qualitates embryonem conſeruant & perficiunt, quę materiam ad animę introductionem diſponunt. 16

Dices, in hoc has formas ſibi mutuò repugnare, quia implicat vtramque ſimul eandem materiam informare. Sed hoc eſt petere principium. Nam hoc ipſum hîc petimus nobis aliqua experientia, aut clara ratione in experientia fundata oſtendi: quod quamdiu non fit, fruſtra contra experientiam pugnatur.

Rurſum quòd dicta ſententia difficulter concordetur cum principiis fidei, patet tum ex dictis, vbi oſtendi ſecundùm illam vix poſſe explicari myſterium Venerabilis Sacramenti: tum etiā quia reddit multa difficilia in myſterio Incarnationis. Primò, quia videtur indecens inducere formam cadaueris in corpus Chriſti mortuum. Secundò, quia tunc corpus Chriſti fuiſſet verè corruptum, contra illud Act. 2. ſumptum ex pſal. 15. *Neque caro eius vidit corruptionem.* quia omne id dicitur propriſſimè corrumpi, quod in aliam ſubſtantiam præſertim genere differentem mutatur. Nec extra hanc materiam poteſt dari vlla alia inſtantia. 17

Forma cadaueris videtur repugnare myſteriis fidei.

Act. 2.

Nec ſatisfacit, ſi dicas corpus Chriſti dici non fuiſſe corruptum, quia ſecundum externam ſpeciem manſit idem: quia inde potius deberent inferre, non fuiſſe ſubſtantialiter mutatū, quam ſine neceſſitate aſſerere ita fuiſſe mutatū, & tamen non fuiſſe corruptum contra communem loquendi modum in aliis omnibus rebus: ac ſi dicerem, pomum putridum manere incorruptum, quamdiu foris integrum apparet.

Quartò, quia ſequeretur, cadauer Chriſti fuiſſe naturam in eſſe ſubſtantiæ omnino completam, & integrum ſuppoſitum. Atque ita aliqua completa natura præter humanam fuiſſet Verbo hypoſtaticè vnita, vt cum eo conſtituiſſet inte- 18

grum

grum ſuppoſitum; de quo per communicationem idiomatum potuiſſent omnia dici quæ dicuntur de Chriſto. Et conſequenter hæ fuiſſent veræ: Cadauer eſt Deus: cadauer mundum condidit: natum eſt ex Virgine: redemit nos: fuit datum Apoſtolis in cœna, &c. quæ inter catholicos inaudita ſunt. Quare cùm Philoſophia debeat ſubſeruire Theologiæ, & per hanc corrigi: non autem contrà: etſi illa ſententia ſpectatis ſolis rationibus naturalibus videretur quaſi certa (cuius contrarium tamen ſuprà oſtendi;) tamen propter dictas rationes theologicas crederem omnino eſſe negandam, ne dominam ancillæ cogamus ſeruire.

19 Tertia ſententia docet, corpus ſignificare materiam primam informatam forma corporeitatis, quam multi ita intelligunt, quaſi hæc forma eſſet generalis ac vna & eadem in omnibus corporibus præſertim miſtis, citántque pro ea *Scotum in 4. d. 11. q. 3. a. 2.* Sed hæc ſententia hoc modo explicata, nullo certo fundamento probari poteſt, nec in ea poteſt ſatis oſtendi quomodo caro & os diſtinguantur ſubſtantialiter, niſi ponat præterea formas ſubſtantiales partiales: quas ſi ponat, fruſtra ponet illam formam corporeitatis. Nec credo illam fuiſſe mentem Scoti: ſed credo potiùs eum vocare formam corporeitatis, formam vnam compoſitam ex multis formis partialibus vt clarè colligitur ex loco citato poſt initium articuli, vbi ait, *Præterea cùm dicitur, Hoc eſt corpus* (ſcilicet in verbis formæ) *non ponitur aliquid diſtrahens à veritate carnis & oſſis & huiuſmodi, ſed potiùs vt includit omnes partes eius, quod eſt primò animabile.*

Scotus. Non datur aliqua particularis forma corporeitatis.

20 IV. ſententia docet, in animalibus præter ipſam animam dari formas ſubſtantiales partiales, quæ conſtituunt ſingulas partes corporis organici, & vni dant rationem carnis, alteri rationem oſſis, &c. quæ ſemel omnes aptè materiam informantes, conſtituunt corpus organicum, non quidem vt integram ſubſtantiam, ſed vt partem eſſentialem animalis, vlteriùs per ipſam animam perfectibilem & animabilem. Quod vel inde patet; quia corpus ſine anima diu ſe conſeruare non poteſt, ſed ſtatim tendit ad corruptionem, niſi ſumma arte conſeruetur. Et hæc videtur eſſe ſententia Scoti ſuprà. Hanc ſententiam plurimi tenent recentiores, eámque fuſiſſimè defendit ac oſtendit eſſe ipſius Ariſtotelis *P. Dandinus in lib. 2. de anima, textu 11. digreſſione 8. parte 3.*

Dantur formæ partiales heterogeneæ.

Ariſtoteles. Dandinus.

21 Et probatur primò. Quia os & caro quantum poſſumus ex omnibus eorum accidentibus & proprietatibus colligere, differunt ſubſtantialiter; ergo per aliquam formam ſubſtantialem. Hæc autem non poteſt eſſe anima, præſertim in homine: quia hæc eſt omnino eadem in omnibus partibus: ergo dat omnibus partibus idem eſſe ſubſtantiale. Deinde quia caro & os in ratione carnis & oſſis præciſè manent eadem viua & mortua, quantum poſſumus colligere ex omnibus eorum accidentibus: ergo non habent præciſè rationem oſſis & carnis ab ipſa anima. Prob. 2. ex omnibus illis rationibus quas ſuprà attulimus contra tertiam ſententiam: quia hæ omnes hanc ſententiam maximè probant, & eſt aptiſſima ad explicandum myſterium Incarnationis & Venerabilis Sacramenti.

Obiiciunt aliqui 1. Forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter. Ergo vnius entis non poteſt eſſe niſi vna forma ſubſtantialis. 22

2. Quidquid aduenit enti in actu, eſt accidens; ſed per quamuis formam ſubſtantialem conſtituitur aliquid ens in actu. Ergo quæuis forma ei ſuperueniens conſtituit aggregatum per accidens.

3. Quia cum anima ſit perfectior omnibus illis formis partialibus, continebit in ſe quidquid illæ continent, ergo illæ fruſtra ſunt.

4. Repugnat vnam formam ſubſtantialem eſſe diſpoſitionem ad ſuſceptionem alterius.

5. Si darentur omnes illæ formæ partiales, ex illis conſurgeret vna integra habens partes heterogeneas, quæ eſſet vera anima vegetatiua, & ſic eſſent duæ animæ in eodem corpore; aut eſſet forma corporis inanimati: & hoc dici nequit, quia ſic non deſeruiret ad propria munia vitalia.

6. Quia ex illa ſententia ſequitur, carnem mortuam & viuam eſſe vniuocè carnem, quod eſt contra Ariſtotelem.

Ad primum Reſp. Si per eſſe ſimpliciter intelligas eſſe omnino completum: negandum eſt quamuis formam ſubſtantialem dare tale eſſe. Si verò eſſe ſimpliciter dicas illud omne eſſe ratione cuius poteſt aliquid dici produci aut generari, ſic neganda eſt conſequentia, quia tale eſſe poteſt vlteriùs ſubſtantialiter perfici. 23

Non omnis forma ſubſtantialis dat eſſe completum.

Ad ſecundum, nego maiorem, niſi intelligatur de ente omnino completo, aliàs vnio hypoſtatica eſſet accidens.

Ad tertium, nego antecedens. Nam ſi quidquid eſt altero perfectius, contineret in ſe omnem eius perfectionem, cùm anima ſit perfectior accidentibus: ſequeretur eam horum continere in ſe perfectionem; & conſequenter hæc eſſe ſuperflua animali.

Ad quartum Reſp. Gratis in eo ſumi quod probandum eſt, & cuius contrarium ſatis docet ipſa experientia. Videmus enim formam embryonis diſponere materiam ad ſuſceptionem animæ. Quod autem dicunt eam ſuccedente anima expelli, probare non poſſunt, vt oſtendi ſuprà.

Ad quintū Reſp. Ex illis formis partialibus cōſurgere vnam formā totalem habentem partes heterogeneas, conſtituentem formaliter corpus organicum in ratione ſubſtantiæ, incompletè tamen, & quod ſit aptum vlteriùs informari, eam autem formam quàm optimè inſeruire actionibus vitalibus, quatenus ita ſingula corporis membra diſponit, vt ſint apta organa animæ ad omnia eius functiones exercendas.

Ad ſextum, concedo hoc ſequi, quod etiam ex principiis fidei euidenter ſequitur. Nam niſi caro Chriſti viua & mortua dicatur vniuocè caro Chriſti, nullo modo propriè dici poterit eadem caro ſumpta ex Virgine, poſita in ſepulchro, & eleuata in cælum. Quod tamen nemo catholicus auderet negare. Quod ſi Ariſtoteles contrarium dicat, per fidem corrigendus eſt.

Ariſtotel.

CONCLVS. I. Sub ſpecie panis vi verborum 24

præcisè exiſtit corpus Chriſti conſtans materia prima & formis partialibus heterogeniis conſtituentibus corpus organicum quoad eſſe ſuum ſubſtantiale; iuxta dicta in explicatione quartæ ſententiæ.

Prob. Quia corpus hîc ſumitur vt phyſica pars animæ ab anima condiſtincta, & cum ea componens vnum totum ſubſtantiale: vt autem patet ex dictis, corpus vt ſic præcisè ſupra dicta includit.

25 Dices, Corpus ſecundùm communem acceptionem ſignificat totam illam ſubſtantiam materialem, quæ requiritur ad conſtituendum corpus organicum aptum vt ab anima informetur, atque ita includit etiam ſanguinem atque alios humores: vnde & hi tanquam partes corporis à Verbo aſſumpti ſunt. Ergo hæc omnia ibi erunt vi verborum.

Reſp. neg. conſequentiam. Quia etſi corpus commodè poſſit illa omnia ſignificare, non tamen neceſſariò ea omnia ſignificat. Quare hîc ratione circumſtantiarum reſtringitur ad ſola ea ſignificanda quæ dixi. Quia vt patet ex oppoſitione vtriuſq; formæ, corpus hic ſumitur prout condiſtinguitur à ſanguine, & pro corpore immolato, quod illis humoribus ſolet carere: non quidem ità, vt illi humores ſignificentur abeſſe, ſed vt non ſignificentur adeſſe.

26 Concl. II. Sub ſpecie vini vi verborum ponitur præcisè ipſe ſanguis, conſtans materia prima, & forma ſanguinis. Per ſe patet, nec hîc vllus diſſentit.

27 Concl. III. Vnio hypoſtatica non ponitur hîc vi verborum.

Trident. Colligitur apertè ex *Trident. ſeſſ.* 13. *cap.* 3. vbi docet diuinitatem hîc tantùm poni per concomitantiam. Quòd ſi vnio ibi poneretur vi verborum; etiam Verbum ibi ſimili modo poneretur. quia Verbum ibi formaliter ſingulari modo ponitur per vnionem: ſi autẽ Verbum hoc modo ibi poneretur, etiam diuinitas ibi hoc modo poneretur. quia hæc non diſtinguuntur. Ratio autem horum eſt, quia corpus hîc ſumitur vt pars eſſentialis humanitatis, & conſequẽter ſicut humanitas, vel etiam hæc humanitas non ſignificat directè ſubſiſtentiam: ita nec corpus vel etiam hoc corpus eam ſignificat, ſed ab ea abſtrahit. Confirmatur, quia etſi partes habeant partialem ſubſiſtentiam, aut vnionem ad Verbum, tamen non ſignificant per modum rei ſubſiſtentis, ſiue rem ſubſiſtentem vt talem. Quod vel inde patet, quia hæc eſt præcipua ratio, cur inter partes ipſas, ac inter has & Verbum nulla eſt communicatio idiomatum. Hæ enim ſunt falſæ. *Corpus Chriſti eſt anima Chriſti. Corpus Chriſti eſt Deus.* Quòd ſi ſignificarent per modum rei ſubſiſtentis directè ſignificãdo ipſam ſubſiſtentiam, poſſet inter ea eſſe vera communicatio idiomatum ratione eiuſdem ſubſiſtentiæ.

28 Dices, Chriſtus dicit hoc eſſe corpus ſuum: atqui non eſt corpus Chriſti, niſi prout vnitum eſt Verbo. Ergo ſignificatur ibi eſſe vnitũ Verbo.

Reſp. negando minorem. Nam ſi in triduo mortis nõ fuiſſet vnitũ Verbo, nihilominus verè fuiſſet corpus Chriſti: ſicut corpus ab anima iam ſeparatum, verè dicitur corpus illius animæ. Eadem autem in his eſt ratio ſanguinis. Nam etſi metaphyſicè loquendo ſit quoddam integrum ſuppoſitum: moraliter tamen, imò etiam ſecundùm quandam rationem phyſicam ex communi modo loquendi eſt propriè pars animalis. quia non eſt propter ſe, ſed à natura ſua inſtitutus eſt ad integrandum corpus animalis ſecundũ eam conſtitutionẽ, quam naturaliter requirit. Quare etiam præſertim quando dicitur *ſanguis meus*, apertè ſignificat per modum partis, non autem per modum rei ſubſiſtentis. Hinc etiam inter ipſum & verbum non eſt communicatio idiomatum.

Corpus Chriſti etiã dimiſſum à Verbo poſſet dici corpus Chriſti.

Hinc patet primò, Ipſum Verbum, & ratione huius totam Trinitatem (quia perſonæ à ſe mutuo ſeparari nequeunt) in hoc Sacramento eſſe per concomitantiam. Non quòd per conſecrationem incipiat ibi abſolutè eſſe (cùm enim tota Trinitas neceſſariò ſit ſemper vbique, nõ poteſt alicubi incipere eſſe) ſed quia incipit ibi nouo quodam modo eſſe: ita vt etſi fieri poſſet, vt Deus non eſſet vbique: tamen neceſſariò eſſet ſub hoc Sacramento: ſicut etiam neceſſariò eſſet, vbicumque eſſet humanitas Chriſti. 29

Patet 2. Alios humores & omnia accidentia quæ ſunt in corpore Chriſti, tam in calice, quàm ſub ſpecie panis eſſe ſolùm per concomitantiã, quia nec ſunt ſanguis, nec corpus Chriſti, quæ ſolam ſubſtantiam ſignificant, & ab illis humoribus diſtinguuntur.

Dices, Corpus Chriſti hîc ſignificat corpus organicum, quare videtur etiam includere accidentia. Reſp. Significare quidem corpus quod eſt organicum ſecundũ omnem eam rationem quæ requiritur vt ſit pars eſſentialis hominis, ſiue ſecundùm omnem rationem ſubſtantialem: non autem ſecundùm omnem rationem quæ requiritur, vt perfectè ſit organicum, & vltimò depoſitum vt ſit inſtrumentum functionum animæ. quod vel inde patet, quia etſi per diuinã potentiam omnia illa accidentia relicta ſubſtãtia, tollerentur, verè poſſet dici corpus Chriſti, & quidem idem quod iam in Sacramento eſt. 30

Patet tertiò, Subſtantiam panis præcisè conuerti in ſubſtantiam corporis Chriſti, & vinum in ſubſtantiã ſanguinis. Quia cùm hæc conuerſio fiat vi verborum, illud eſt propriè ipſius terminus, quod hîc ponitur vi verborum, & in hoc propriè panis & vinum eſſe deſinunt ac conuertuntur. 31

In quid ſubſtantia panis & vini propriè conuertatur.

Nota tamen, Inde non ſequi, nihil hîc poſſe poni vi verborum, quin panis aut vinum dicantur in ipſum conuerti. Nam etſi vt panis in aliqua conuertatur, requiratur, vt ipſa hîc ponantur vi verborum, tamen hoc non ſufficit. Nam ſi Chriſtus inter conſecrandum dixiſſet: Hoc eſt Chriſtus, vi verborum fuiſſet ibi totus præſens, etiam vt Verbum eſt, & tamen nullo modo panis fuiſſet conuerſus in Verbum. quia hoc nullo modo poteſt de nouo incipere eſſe: quod tamen neceſſarium eſt, vt aliquid poſſit eſſe terminus conuerſionis: vt oſtendi. q. præcedente a. 4. d. 4.

ARTI

ARTICVLVS III.

Vtrùm Chriſtus ſit totus ſub qualibet parte ſpecierum panis & vini?

32 ARtic. 3. docet, Chriſtum integrum eſſe ſub ſingulis partibus ſpecierũ panis & vini. Patet ex Florẽtino, quod ait: *Sub qualibet quoq; parte hoſtia conſecrata, & vini conſecrati ſeparatione facta totus eſt Chriſtus.* Item *Trident. ſeſſ. 13. can. 3. Si quis negauerit ſub ſingulis cuiuſque ſpeciei partibus ſeparatione facta totũ Chriſtum contineri, anathema ſit.* Et ibidem c. 3. ait: *Totus enim & integer Chriſtus ſub ſpecie panis, & ſub quauis ipſius ſpeciei parte: totus itẽ ſub vini ſpecie, & ſub eius partibus exiſtit.*

Florentin.

Trident.

Idem docuit *D. Hieronymus relatus c. Singuli, de cõſecratione d. 2.* & *Hilarius Papa, ibidem, c. Vbi pars eſt corporis, eſt & totum.*

D. Hieron.

Hilarius Papa.

33 Colligitur etiam apertè ex Scripturis, Quia certum eſt corpus Chriſti in vltima cœna non fuiſſe in partes diuiſum, ſed integrum datum ſingulis diſcipulis; & tamen probabile eſt Chriſtum conſecraſſe panem ante eiuſdem fractionem, & quamuis hoc ſit dubium: certum tamen eſt de calice eum conſecratum eſſe, antequam biberent diſcipuli. Cùm igitur ſinguli biberint vnam partem, neceſſariò ſpecies fuerunt diuiſæ. Quare cùm ſinguli acceperint integrè Chriſtũ, neceſſariò debuit ſub ſingulis partibus integrè fuiſſe. Ex his patet, omnino de fide eſſe Chriſtum integrum eſſe ſub ſingulis partibus poſt ſeparationem. Magna autem quæſtio eſt inter Theologos, quomodo ibi ſit ante ſeparationem.

DVBIVM.

Qua ratione Chriſtus ſit in ſingulis partibus ſpecierum.

34 PRima ſententia docet Chriſtum tantùm ſemel eſſe ſub vna hoſtia ante fractionem: poſt fractionem autem ſemel ſub ſingulis partibus: ſicut in ſpeculo integro ſemel apparet res obiecta, in fracto toties quot ſunt partes. Ita *Albertus in 4. d. 13. a. 11.*

Albertus.

Sed hæc ſententia ab omnibus Theologis meritò reiicitur, quia nullam poteſt reddere cauſam à qua per ſolam fractionem reproducatur corpus Chriſti, & incipiat ibi pluries eſſe, cùm antea tantùm ſemel fuerit: aut cur ſi duo calices conſecrati miſceantur, cùm antea bis ſub iis fuerit, incipiat tantùm eſſe ſemel. Deinde ex ea ſequeretur, quando vini cõſecrati partes inter ſe magna agitatione commiſcentur, corpus Chriſti diuidi; aut alias atque alias habere præſentias & habitudines ad ſpecies, quæ ſunt abſurdiſſima.

Quod autem adfertur de ſpeculo, nihil facit ad rem, quia ſimul cum illius diuiſione diuiditur etiam ipſius æqualitas & planities, & conſequenter fiunt plura ſpecula partialia, atque in pluribus tunc fit reflexio radiorum aut ſpecierum intentionalium. Hîc verò deberet Chriſti corpus aut diuidi, aut reproduci: in ſpeculo autem nihil producitur.

Secunda ſententia eſt communis Thomiſtarum planè alteri contraria, quæ docet Chriſti corpus ſub ſingulis partibus quantumcunq; vel mathematicè diuidantur, totum exiſtere, & ſecundùm ſingulas replicationes indiuiſibiliter: & ij qui concedunt dari puncta à parte rei in continuo, conſequenter dicunt etiam totum eſſe ſub ſingulis punctis. 35

Thomiſta.

Sed hæc ſententia, ſi ponamus, vt ipſi faciunt, continuum eſſe diuiſibile in infinitum, patitur ſummas difficultates. Primò, quia ex ea ſequitur Chriſtum ibi eſſe infinitè infinities, quia ſingulæ lineę ſunt diuiſibiles in infinitas partes, & ſuperficies in infinitas lineas, & corpus in infinitas ſuperficies. Atque ita in corpore ſunt infinities infinitæ lineæ aſſignabiles, & rurſum in ſingulis lineis infinita puncta. Corpus autem Chriſti toties ibi erit actu replicatum, quot ſunt in toto illo continuo puncta aſſignabilia. 36

Dices, Sicut partes continui non conſtituunt numerum, niſi diuidantur: ita nec Chriſtus ſub iis exiſtens. 37

Sed contrà primò. Inde ſequeretur, Chriſtum ibi tantùm ſemel eſſe ante diuiſionem, quia ſi eſſet ſępius, faceret numerum, atque ita hęc ſententia coincideret cum prima, quod tamen cupit vitare. Secundò, quia Chriſtus in ſingulis replicationibus actu integrè eſt, & ſecundùm ſe diuiſus, ac independens ab alia replicatione. Nec enim hæ replicationes ſunt propriè continuæ inter ſe, ſed tantùm contiguæ, ſicut arenæ in cumulo. quia nulla eſt ſubſtantialis & intrinſeca inter eas connexio. quia per fractionem ſpecierum nihil ſubſtantiale aut intrinſecum in iis perit. Nec enim oportet concipere corpus Chriſti hîc exiſtere ſicut multæ guttæ aquę ſunt in vna ſitula plena aqua ſibi mutuò connexæ, & conſtituentes vnum totum: ſed, vt dixi, ſicut multæ arenæ conficiunt cumulum, nec ſunt inter ſe continuæ ſed contiguæ. Quia aliàs, ſicut duæ partes aquæ non poſſunt diuidi aut coniungi ſine intrinſeca aliqua mutatione (ſubeunt enim diuerſos modos ſibi intrinſecos) ita per diuiſionem ſpecierum illud continuum conſtitutum ex replicationibus frangeretur, & corpus Chriſti intrinſecum aliquem modum diuerſum acciperet; quod abſurdum eſt. Quare ſicut arenæ eodem modo conficiunt numerum coniunctæ atque ſeparatæ, ita etiam illæ replicationes. Et confirmatur. quia ſi Deus annihilaret omnes ſpecies, & conſeruaret corpus Chriſti, tunc illæ replicationes eſſent inter ſe verè diſcretæ. Ergo etiam iam ſunt, quia non habent phyſicam vllam connexionem cum ſpeciebus.

Diuerſæ replicationes corporis Chriſti non componunt aliquod totum, aut continuum

Alij itaque concedunt totum. Sed hoc in primis eſt contra communem opinionem. Etiamſi enim multi concedant, per diuinam potentiam dari poſſe actu infinitũ, communiter tamen negant de facto dari. Deinde, quia etſi daremus 38

dari infinitum actu, nihil eos iuuaret. quia ſi finita indiuiſibilia mutuò ſibi addita non faciunt quid maius in ordine ad locum, neque infinita facient. Sicut quia vnum o in arithmetica per ſe poſitum nihil efficit: etiam infinita o nihil efficient, ſi ſola ponantur. Vnde hæc ſententia videtur omnino inuoluere contradictionem, ſcilicet indiuiſibile additum indiuiſibili non facit maius: &, aliqua indiuiſibilia ſibi mutuò iuncta faciunt quid maius & extenſum in ordine ad locum. Item in continuo, impoſſibile eſt punctum ſine indiuiſibile ſuccedere puncto, & in replicationibus illis quæ ſibi mutuò contiguæ inſtar continui replent totum illud ſpatium, vnū indiuiſibile immediatè alteri ſuccedit: quæ

Infinita indiuiſibilia non faciunt aliquid maius.

39 videntur apertè contradictoriæ. Quod autem adfertur de angelo & anima extenſis in ordine ad locū, nihil facit ad rem. Nec enim hi replent ſpatium per formales replicationes, ſed per æquabilem totius ſui eſſe diffuſionem: ſic vt toti quidē ſint in quolibet puncto, non tamen completè: nec in his eſt aſſignare vnum indiuiſibile alteri immediatè ſuccedens. Nec enim ſpiritus habet in ſingulis punctis eſſe aliquod omnino completum, & ab eo quod in aliis punctis eſt, omnino diuiſum, eique quaſi contiguum; ſed vnum integrum eſſe per totum ſpatium inſtar alicuius continui diffuſum: vt oſtendi ſuprà q. 75. a. 4. d. 3. Quare ex hac parte non eſt maior difficultas in angelo ita diffuſo, quàm in quouis continuo. Secùs autem eſt in corpore Chriſti in Sacramento, quia ſingulæ replicationes ſunt ab aliis independentes ac diſcretæ: atque ita ſi eſ ſent omnino indiuiſibiles in ordine ad locum, vnum indiuiſibile alteri immediatè ſuccederet.

Quomodo ſpiritus coëxtendatur loco.

40 III. Itaque ſententia eſt *D. Bonauent. in 4. d. 10. a. 1. q. 5. Alenſis 4. p. q. 40. membro 2. a. 5. Gabrielis lect. 80. in canonem, dub. 4. in fine.* Scilicet Chriſtum ibi toties eſſe replicatum quot ibi ſunt minimæ particulæ phyſicæ. quæ ſententia duobus modis poteſt intelligi.

D. Bonauēt. *Alenſis* Gabriel.

Primò, dari minima quædam naturalia, ſub quibus naturaliter ſubſtantia panis poſſit conſeruari, ita vt ſub minoribus non poſſit. Cùm itaque non poſſit hic exiſtere ſecundùm Dei inſtitutionē corpus Chriſti, niſi ſub iis ſpeciebus, ſub quibus naturaliter poſſit ſubſtantia panis aut vini conſeruari: videtur non debere exiſtere integrum ſub minore parte, quàm ſub qua panis poſſit ſeparatim conſeruari. Sed hæc ratio tantùm probat Chriſti corpus non poſſe ſeparatim ſub minore parte exiſtere. Adde, antecedens à multis negari.

Qua ratione dentur minima naturalia

41 Secundò itaq; poteſt intelligi, vt quanquā mathematicè loquendo & fictione intellectus poſſit continuum in infinitum diuidi: non poſſe tamen ab aliqua creatura phyſicè ita actu diuidi. Nam cùm omnis creaturæ vis ſit finita, non videtur poſſe in infinitum ſemper magis ac magis aliquod continuum diuidere, ſed alicubi erit ſiſtendum, ita vt ipſa hoc vlteriùs diuidere non poſſit. In homine enim hoc clara experientia conſtat; quare non dicemus idem de angelis? Atque ita dabitur corpus tam paruum, quod vlterius nulla creatura poſſit diuidere. Et quanquam poſſit angelus concipere ibi medium ab extremis diſtinctum, & conſequenter aliquam extenſionem, non tamen poterit ea intuitiuè deſignare & diſtinguere. Quid enim implicat Deū creare duo corpora, quorum vnum alterum tam parum excedit, vt hoc ab angelo notari nō poſſit: aut corpus tam paruum, vt in eo angelus non poſſit diſtinguere medium ab extremis? aut etſi poſſit in eo aliquas partes diſtinguere, non tamen ſequitur quòd poterit eas ſeparare. Secundùm hanc etiam ſententiam Chriſtus ibi erit toties, quot ſunt talia corpuſcula in hoſtia, ſub ſingulis ſemel.

Videtur autem hæc ſententia probari poſſe, 42 quia ſic euitantur incommoda in prioribus ſententiis allata. & hoc modo ſatisfit dictis Patrum & Conciliorum, qui ideo ponunt Chriſtum ſub ſingulis partibus hoſtię totum, vt oſtendāt eum, qui partem ſuſcipit ſacramenti, totum Chriſtum ſuſcipere. Vnde ferè dicunt ſeparatione facta totum Chriſtum eſſe ſub ſingulis partibus: aut ſi dicunt abſolutè eum eſſe ſub ſingulis partibus, facilè poſſunt intelligi de partibus deſignabilibus, & naturali aliqua potentia ſeparabilibus. De his enim agunt, quia loquuntur in ordine ad diuiſionem & ſumptionem; vt ſcilicet oſtendant tantum ſumere qui partem Sacramenti ſumit, quantum qui totum. Nec enim ipſi diſputant de mathematicis illis partibus: quas ne quidem ſatis imaginari poſſumus: & ſic *cap. Vos pars citato*, Hilarius Papa dicit: *Vbi eſt pars, ibi eſt & totum*: vt oſtendat nunquā corpus Chriſti reipſa diuidi: aut etiam poſſe à creatura deſignari locum vbi ſit pars, & non totum. Loquitur enim in ordine ad actualem diuiſionem & ſumptionem: vt patet ex adiunctis, intenditque docere in quauis parte totum Sacramentum accipi. Nam ſubdit: *Eadem eſt ratio in corpore Domini, quæ in manna, quod in eius figura præceſſit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus parauerat, habuit minus, &c.*

Quomodo patres dicāt Chriſtum eſſe integrū ſub ſingulis hoſtiæ partibus.

Sed quidam Thomiſtæ putant hanc ſenten- 43 tiam eſſe erroneā, aut errori proximam. Primò, quia ex ea ſequitur, in Sacramento poſſe abſolutè loquendo deſignari aliquas particulas, in quibus totus Chriſtus non contineretur, quod repugnat dictis Patrum & Conciliorū. Sed hoc non eſſe verum ſatis patet ex dictis, vbi oſtendi hanc ſententiam optimè cum mente Patrum conuenire. Secundò, quia Chriſtus tunc haberet aliquem ſitum in ordine ad locum, & ſecundùm vnum hoſtiæ ſitum caput ſurſum, & pedes deorſum: & contrà, hoſtia verſa haberet caput deorſum, quod videtur indecens. Reſp. hoc non eſſe indecens niſi reſpectu noſtri, qui experimur eum ſitum ad vſum humanum incommodum: ideóque vix imaginamur antipodas commodè incedere. Secùs eſt reſpectu Beatorum, qui nullam habent dependentiam à certo loco vel ſitu, nec tendunt deorſum ſicut nos. quare reſpectu illorum nihil eſt deorſum vel ſurſum.

Thomiſta.

Reſpectu corporis beati, habere caput deorſum nullum cōtinet incōmodum.

Adde, in illorum ſententia idem fatendum 44 eſſe. Etſi enim ſecundùm eos Chriſtus non habeat ſitum in ordine ad locum, habet tamen ſitum internum, ſicut etiam veram quantitatem & diſtinctionē partium inter ſe. Et ſicut ſecundùm illos debemus neceſſariò etiam in ſpatio

indiui

indiuiſibili concipere corpus verè quantum, & habens (non quidem in ordine ad locum, ſed in ordine ad intrinſecam diſpoſitionem) partem extra partem, & pectus medium inter caput & pedes, & caput immediatiùs coniunctum pectori quàm pedibus: ita debemus conſequenter concipere ſitum internum partium. Vnde ſi plures ſint replicationes eiuſdem rei habentes inter ſe ordinem, vt fit in Euchariſtia, in ea replicatione quę media eſt inter duas alias, neceſſariò concipiemus Chriſti caput immediatiùs coniunctū ſuperiori replicatione, pedéſque inferiori, & conſequenter caput ſupra pedes: & contrà, caput erit infra pedes ſi hoſtia inuertatur: nō quidem prout ſuprà & infrà dicunt diuerſum locum, ſed prout dicunt diuerſum ordinē partium inter ſe. Tam enim hæc poſſunt concipi in corpore poſito in puncto, quàm illa.

45 Obiic. 3. Quia ſecundùm eam ſententiam non eſſet ratio cur caput Chriſti poneretur potiùs in hac parte iſtius phyſici indiuiſibilis, quàm in illa: item cùm hæ minimæ partes poſſint variis modis deſignari, cur potiùs hoc quàm illo modo deſignentur, quia ſubſtantia ipſius panis eſt planè eiuſdem rationis, & ſecundùm omnem ſui partem eodem modo conuertibilis in corpus Chriſti, & forma æqualiter ſuper totam fertur. Sed facilè reſponderi poteſt, Deum ex variis modis quibus poſſet hæc variare, quem vult eligere, ſicut elegit hoc ſpatium, vbi mundum crearet, cùm alibi poſſet creare. Sic cùm varias hæ partes poſſint habere figuras, Deus ſuo iudicio eligit commodiſſimam. Nec enim eſt vlla neceſſitas, cur dicamus hæc omnia ex quadam neceſſitate formæ vel materiæ fieri.

46 Obiiciunt 4. Quia etſi hæ partes non poſſint diuidi iam ſeparatę, videntur tamen in ipſo continuo poſſe diuidi, v. c. ponamus hoſtiam in longitudine conſtare 7. talibus partibus, diuidatur in medio (nec enim poteſt dari ratio cur hoc fieri non poſſit, cùm continuum ſit vbique eiuſdem rationis, & æqualiter diuiſibile;) eo autem caſu diuidetur media illa pars, & conſequēter corpus Chriſti ſub ea exiſtens, cùm non poſſit diuidi, debebit deſinere ibi eſſe, & tunc duæ medietates illius particulæ erunt ſine Chriſti corpore. Sed vt omittam difficulter poſſe conuinci, naturaliter fieri poſſe vt hoſtia talis rectè in medio frangatur: Reſponderi poſſet primò, idem incommodum poſſe ſecundæ ſententiæ obiici. Nam ſi hoſtia frangatur, tunc ex vna ſuperficie qua vtræque partes connectebantur, fiunt duæ: & vel contra eorum ſententiam, qui ſub ſingulis punctis ponunt integrum Chriſti corpus tunc vna ſuperficies eo carebit, aut infinities ibi erit reproducendum. Item cùm duo calices miſcentur, ex duabus ſuperficiebus fit vna, itáq; vel Chriſtus infinities ibi deſinit eſſe, vel in infinitis punctis bis eſt. Sicut itaque illi dicunt non debere videri mirum ſi Chriſtus, qui deſinentibus ſpeciebus ibi omnino eſſe deſinit, etiam iis mutatis mutet modum præſentiæ: ſic etiam reſpondebitur in alia ſententia, Chriſtum eo caſu deſiturum eſſe ſub illis particulis quæ diuiduntur, & proximas replicationes imperceptibiliter extenſum iri. Et ſimiliter reſponderi

Quomodo ſe habeat corpus Chriſti in diuerſis fractionibus.

poſſet in caſu, quo hoſtia non contineret adæquatè certum numerum talium particularium naturaliter indiuiſibilium: ſcilicet tunc Chriſti corpus ſecundùm aliquas replicationes occupaturum imperceptibiliter maius aut minus ſpatium, vt adæquatè ſit ſub omnibus ſpeciebus. Quæ reſponſio in hac ſententia eſt eo facilior, quòd nullo caſu debeat concedere Chriſti corpus ratione ſolius fractionis ſpecierum toties de nouo replicari, aut incipere ibi de nouo eſſe, ſicut in altera ſententia neceſſariò dicendum eſt. Tolerabilius enim eſt dicere, ratione diuiſionis eum aliqua ratione deſinere eſſe, aut mutare nonnihil modum eſſendi, quàm reproduci.

Reſpondent aliqui, in eo caſu Chriſtum non reproducendum, nec mutaturum præſentiam, ſed tantùm terminū præſentiæ. Sed contrà, cùm ſingulæ corporis Chriſti replicationes habeant præſentiam planè indiuiſibilem, & in puncto conſtitutam; nō poſſunt habere terminum: quia indiuiſibile non habet terminum, ſed eſt terminus rei diuiſibilis. Quare vel Chriſtus in illa noua ſuperficie non erit, vel debebit nouam acquirere præſentiam vt ibi ſit: quia non poteſt in ea eſſe ex vi prioris præſentiæ. Adde, caſu quo ſpecies rareſiant, neceſſariò dicendum eſſe Chriſti corpus incipere occupare maiorem locū, quàm antea occupabat. Quod qua ratione fiat ſecundùm tertiam ſententiam facilè poteſt explicari: ſecundùm ſecundam verò nullo modo, niſi dicamus Chriſtum de nouo ibi infinities replicari. 47

Quòd ſi verò prior illa ſolutio de caſu fractionis hoſtiæ videatur dura, longè faciliùs ſecundò reſponderi poſſet, Deum facilè poſſe prouidere, ne vnquam hoſtia ita frangatur, vt aliqua ex iis particulis, quibus vna integra replicatio continetur, diuidatur: aut facilè initio omnes replicationes ita diſponet, vt nulla ſit ſub tali particula ſpecierum, quam aliqua ratione diuidendam nouit: atque ita omnis diuiſio poſtea non per illas replicationes, ſed inter eas fiat, quod Deo facillimum eſt. Ex quibus patet, eas rationes non tantum conuincere, nec tam claré quàm illi putant, dictam ſententiam refutare. 48

IV. ſententia aſſignat etiam illas partes naturali virtute indiuiſibiles: vt tamen magis ſe conformet modo loquendi multorum Doctorum, qui videntur abſolutè dicere Chriſtum eſſe totum in ſingulis partibus, idque modo quodam ſpiritali; & vt euitet primum & ſecundum argumentum, docet Chriſtum quidem tantùm ſemel eſſe in illis ſingulis particulis, ſed ita vt totus ſit etiam in ſingulis partibus cuiuſque particulæ quantumcunq; diuidatur, non per ſui formalem replicationem, ſed per æquabilem ſubſtantiæ ſuæ diffuſionem, ita vt in tota particula habeat eſſe completum, in partibus verò eiuſdem incompletum: ſicut anima in corpore humano. Quæ diffuſio difficulter quidem à nobis concipitur, ſed hoc non eſt mirum. Cùm enim pendeamus toti à ſenſibus rerum ſpiritalium, vix tenuiſſimam vmbram omni noſtra induſtria concipimus. Quare non eſt cur negemus hunc modum ſpiritui naturalem potentia diuina tribui poſſe corpori, cùm non poſſit oſtendi 49

Quo modo corpus poſſit ſpirituali modo exiſtere.

aperta implicantia, & alia multa, quæ non poſſumus concipere, in hoc Sacramento ponenda ſint. Aliam difficultatem hæc ſententia non habet, quæ ſuprà non ſit explicata. Etſi benè legatur D. Bonauent. videtur hanc tenere, etſi pro priore citetur.

D. Bonauēt.

50 Pro reſolutione Nota 1. In defenſione myſteriorum fidei non eſſe neceſſe vt oſtendamus clarè à priore ea eſſe poſſibilia, ſed ſufficit vt à poſteriore omnia argumēta contraria ſoluendo oſtendamus non poſſe contra ea apertam adferri contradictionem. Hoc ipſo enim ſatis oſtendimus non eſſe negandum, quin Deo ſint poſſibilia, & conſequenter verba Scripturæ ea atteſtantia propriè eſſe intelligenda.

Vt defendamus myſteria fidei, ſufficit oſtendere ea non inuoluere apertam implicantiam.

51 Nota 2. Quando fides nos docet aliquid factum eſſe, aut fieri, nec tamen expreſsè docet modum quo factū eſt, tunc vt colligamus quomodo hoc fiat, videndum eſſe primò, quiſnam inter varios modos ſit maximè conformis dictis Scripturæ, Conciliorum ac Patrum. Secundò, quinam poſſit facillimè oſtendi nullam inuoluere contradictionem, nec quidquam quod ſit contra rationem, aut dignitatem illius myſterij Nam cùm certum ſit, multa quidem myſteria fidei eſſe ſupra rationem naturalem; nulla tamen eſſe contra rationem: in iis explicandis quantum fieri poteſt ea ſemper via eligenda eſt, in qua minima apparet cum naturali ratione repugnantia: ita tamen vt magis credamus fidei, quæ errare nequit, quàm lumini naturali, quod ſæpe fallit.

Quid obſeruandum in illis explicandis.

52 Vnde ſequitur primò, Si continuum componatur ex indiuiſibilibus, dicēdum eſſe Chriſtum ibi ſecundùm ſingulas replicationes omnino eſſe indiuiſibiliter ſecundùm locum. Patet, quia ſic omnes dictæ difficultates ſatis facilè explicantur.

53 2. Supponendo veriorem & communiſſimam ſententiam, quę docet continuum eſſe diuiſibile in infinitum. ſi corpus per diuinam potentiam poſſit ita exiſtere vt in certo ſpatio ſemel tantùm ſit, ita tamen vt totum ſit in toto, & totum in ſingulis partibus, ſicut ſpiritus coëxtenditur loco non per ſui replicationem, ſed per quandam ſui ęquabilem diffuſionem, vt oſtendi q. 75. art. 4. d. 3. tunc videtur 4. ſententia ceteris probabilior: quia Conciliorum ac Patrum verbis etiam in rigoroſo omnino ſenſu planè conformis eſt: nec in ea poteſt oſtendi vlla alia contradictio. Deinde in ea facillimè explicatur quædam alia difficultas, quam præter dictas, ſecunda ſententia valdè grauem patitur: ſcilicet, quid tandem fiat, quando ſpecies valdè rareſiunt (quod in calice facilè fieret) atque ita multò plus loci quàm antea occupant. Nec enim dici poteſt eas tunc plus loci occupare, quàm Chriſti corpus; nec etiam ſatis concipitur quomodo Chriſti corpus per eaſdem indiuiſibiles replicationes tunc plus loci occupet, quàm antea, niſi dicamus replicationes multiplicari. quo caſu ſequuntur omnes difficultates, quæ primæ ſententiæ obiiciuntur. Quarta autem ſententia facillimè reſpondet, tunc replicationes nonnihil magis extendi, non per rarefactionem corporis Chriſti, ſed ſicut anima extenditur dum corpus hominis creſcit. Quare etiamſi continuum conſtaret ex indiuiſibilibus, crederem tamen eo caſu ſingulas replicationes accipere aliquam extenſionem in ordine ad locum. Quia aliàs concipi nequit, quomodo incipiant plus loci occupare quàm antea: quod tamen neceſſarium eſt vt tantum loci occupent, quantum ſpecies occupant. Quare 2. ſententia neceſſariò debet dicere, eo caſu aut ſingulas replicationes quæ antea erant indiuiſibiles, incipere habere aliquam extenſionem in ordine ad locum. quod tamen omnino conatur vitare: aut ſub aliqua parte ſpecierum non eſſe corpus Chriſti, quod nullo modo dici poteſt: quia tunc ſpecies, præſertim ſi illa particula ſepararetur, nullo modo eſſent infallibile ſignum præſentiæ Chriſti: & forma redderetur falſa, quæ non tantùm ſignificat Chriſtum eſſe ſub ſpeciebus dum pronuntiatur, ſed tam diu manſurum, quàm diu ſpecies manent integræ. 54

Quomodo ſe habeat corpus Chriſti quando ſpecies rareſiunt.

Quia tamen in 4. ſententia difficulter valdè concipitur, quomodo corpus poſſit illo modo omnino ſpiritali exiſtere, ſi cui hoc videatur impoſſibile, poterit 3. ſententiam amplecti. quia nihil in ea poteſt oſtendi quod principiis fidei & lumini naturali vel apparenter repugnet. 55

Quo autem tota res ſit expeditior, & minùs pendeat à philoſophicis diſputationibus, ſi quis contendat non poſſe dari tam paruum corpus, quin angelus poſſit adhuc id diuidere, poterit nihilominus adhuc 3. aut 4. ſententiam tueri, dicendo quòd certiſſimum eſt dari poſſe tam paruum corpus, quod homo nulla ratione poſſit vlteriùs diuidere, imò quod nec ſenſu percipere poſſit. Dicat igitur vel ſub his ſingulis, vel ſi lubeat, ſub milleſima cuiuſque parte, ita cōtineri corpus Chriſti, vt completè tantùm ſemel ſit in tota illa particula, cum aliqua tamen extenſione in ordine ad locum, ſecundùm explicationem 3. aut 4. ſententiæ. Quomodo autem corpus quantum poſſit eſſe in tam paruo loco, aut etiam in puncto, dicam a. 4. 56

ARTICVLVS IV.

Vtrùm tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti ſit in hoc Sacramento?

57 ARtic. 4. docet, totam quantitatem corporis Chriſti eſſe in hoc Sacramento, non vi verborum, ſed per concomitantiam.

DVBIVM.

Vtrùm quantitas ac reliqua accidentia quæ corpus Chriſti habet in cælo, ſint etiam in hoc Sacramento?

58 NOta 1. Præcipuam hîc eſſe difficultatem circa quantitatem. Qua in re prima ſententia eſt *Durandi in 4. d. 10. q. 2.* qui etſi fateatur quantitatẽ eſſe aliquod accidens realiter diſtinctum à ſubſtantia, tamen valdè inclinat in eam partem, vt aſſerat quantitatem corporis non eſſe in Sacramento. quia putát de eſſentia quantitatis eſſe, vt ſit extenſa in ordine ad locum. Vbi etiam multa alia dicit ſatis periculoſa in doctrina fidei, v.c. corpus Chriſti ibi tantùm eſſe per quẽdam ordinem ſiue habitudinem ad ſpecies, quæ ſatis refutauimus ſuprà q. 75. a. 1.

Durand.

II. ſententia eſt Nominaliũ, qui putant quantitatem non eſſe niſi modum quemdam ſubſtãtiæ, quo formaliter eſt extenſa in ordine ad locum. Cùm igitur Chriſtus in hoc Sacramento non habeat eam extenſionem, quam habet in cælo; negant eius corpus ibi eſſe quantum: aiunt tamen quantitatem corporis Chriſti ibi eſſe ſecundùm ſuam entitatem materialem. quia hæc non diſtinguitur à corpore Chriſti. Ita *Gabriel in 4. d. 10. a. 2 concl. 2.*

Nominales.

Gabriel.

III. ſententia eſt D. Thomæ hîc, & ferè communis Theologorũ, quantitatem corporis Chriſti eſſe in hoc Sacramento.

D. Thom.

59 Nota 2. Iuret has ſententias eſſe differentiam, partim in modo loquendi, quatenus ſecunda dicit extenſionẽ in ordine ad locum eſſe formalem rationẽ quantitatis: tertia eam extenſionem non vocat quãtitatem, ſed modum quantitatis. partim etiã in re, quatenus ſecunda ſententia dicit corpus ſeipſo immediatè poſtulare eſſe extẽſum in ordine ad locũ, & natum aliud corpus ex eodem loco expellere: tertia verò dicit corpus hoc habere per aliquod accidẽs realiter à ſe diſtinctum. Vt autem hæc faciliùs intelligantur,

60 Nota 3. Sicut ſpiritui naturale eſt propter ſuam perfectionem habere totam ſuam entitatem indiuiſibilem, & quam poſſit ad punctum contrahere, & latiùs extendere: ita corpori propter imperfectionem naturale eſt habere entitatem diuiſibilem in partes, quarum ſingulæ habeant diſtinctas entitates, quæque poſtulent, vt conuenienter naturæ ſuæ exiſtant, occupare locum, ita vt alterum corpus ab eodem excludant.

Differentia inter corpus & ſpiritum.

61 Nota 4. Sicut angelus poteſt tripliciter cõcipi, 1. vt ſubſtantia ex ſe requirens vim intelligendi. 2. vt actu habens hãc vim, qua poſſit intelligere, 3. vt actu intelligens: ita corpus poteſt concipi 1. vt natum eſt occupare locum. 2. vt in actu primo potens occupare locũ, & ex eo aliud corpus excludere. 3. vt de facto occupans locum. Sicut autem diſputatur vtrùm vis intelligendi diſtinguatur realiter à ſubſtantia angeli: ita etiam diſputatur, vtrũ potentia illa in corpore occupandi locũ, aliúdq; corpus excludendi, differat à ſubſtãtia corporis. Thomiſtæ enim omnes affirmãt. Nominales negant, volúntq; quantitatem nihil eſſe aliud, quàm extenſionẽ in ordine ad locum. Quod tripliciter poteſt intelligi. 1. vt illa extenſio nihil aliud ſit quàm præſentia & quędã habitudo corporis ad hunc locũ, quam corpus mutat quoties mutat locum: quámq; alij vbi quantitatiuum vocãt: & in eo ſenſu aliqui illos auctores intelligũt, & oppugnãt. Sed nulla eſt apparentia eam fuiſſe mentem illorũ auctorum. 2. vt illa extenſio idem ſit atque modus quidam corporis, quo vbicunq; ſit neceſſariò occupat certum ſpatium, v. c. longũ 6. pedes, latum tres, & profundum duos: qui modus manet quidẽ idem in diuerſis locis, mutatur tamen quoties illud corpus mutat figuram; vt ſi plicetur, aut alia ratione fiat duplo latius, & media parte breuius. Sed nec credo hanc eſſe mentem illorũ auctorum. quia hic modus ſuprà quantitatẽ inuoluit etiam figuram: & ex illo modo dicẽdi ſequeretur me aliam habere quantitatem dum ſto, aliam dum ſedeo. quod eſt contra communem conceptum: nec credo hoc illos auctores admiſſuros. 3. vt quantitas ſit modus corporis quo neceſſariò occupat tantum vel tantum ſpatium, ſiue rotundum ſit, ſiue quadratũ, ſiue oblongum: qua ratione area lata vno pede & longa 4. & alia lata duobus & longa tribus, habent eandẽ quantitatẽ. Itẽ triangulus cuius baſis eſt vnius pedis, & ſingula latera duorũ pedum, habet aream eiuſdem quãtitatis cum quadrato vnius pedis. Et manus clauſa eandem retinet quantitatẽ, quam habuit explicata.

Corpus potest tripliciter conſiderari in ordine ad locũ.

Thomiſtæ.

Nominales.

Qua ratione extenſio poſſit dici quantitas.

62

63 Quidquid autẽ de hac quæſtione ſit, hoc neceſſariò eſt fatendũ: quòd ſicut Angelus in puncto poſitus poteſt dici maior magnitudine virtutis, alio extenſo in ordine ad locũ: ita etiam corpus minorẽ locum occupans poteſt dici maius magnitudine molis alio maiorem locũ occupante. Quis enim neget globũ ligneum plus ſubſtantię in ſe cõtinere globo aëreo duplo maiorem locũ occupante, & conſequenter in illo magnitudinẽ molis maiorem eſſe quàm in hoc? etiamſi hic alia ratione poſſit dici maior ratione maioris extenſionis: ſicut ſi ingens vermis ſe omnino contrahat, poteſt aliqua ratione dici breuior alio minore quidẽ ſed extenſo; abſolutẽ tamen eſt longior. Vnde patet nomen quãtitatis aut magnitudinis eſſe aliqua ratione æquiuocum. Accipitur enim quandoq; pro ipſa, vt ita dicã, multitudine ſubſtantiæ, prout abſtrahit à magna vel parua extenſione in ordine ad locũ: alias pro eiuſdem extẽſione in ordine ad locum. Prior ſignificatio eſt magis propria, etſi ſecunda in vulgi cõceptibus ſit communior. Hæc tamen magis dicenda eſt modus quantitatiuus, quàm quantitas. Nam ſi ex duobus poculis aquæ Deus illam aquam ita cũſtiper, vt tantùm quartã partẽ poculi impleat, propriiſſimè dicetur ibi tantum eſſe aquæ, ſiue quod idem eſt, tantam quantitatẽ aquæ, quanta hic eſt: licet hæc habeat maiorem extenſionẽ in ordine ad locum. Et vt vtar quotidiano & notiſſimo exemplo, lac in olla feruenti valdè rarefactum obtinet quandoq; triplo plus loci quàm antea; & tamen ſecundùm communẽ ſenſum dicimus tantum eſſe lactis, ſiue tantam quantitatem lactis dum friget, quanta eſt dum feruet.

Corpus condenſatum eſt maius magis extenſo.

Quantitas dupliciter accipitur.

64 Hinc patet 1. Eſſentiam ipſam corporis quanti (ſiue ſubſtantia per ſe quanta ſit, ſiue per accidens realiter diſtinctum) non conſiſtere in actuali extenſione in ordine ad locũ. quia alioqui hac variata illa variaretur. quod patet falſum eſſe

Non conſiſtit eſſentialiter in extenſione.

ex

Corpus quantum poteſt conſeruari ſine extenſione.

ex dictis de duobus poculis aquę. Vnde ſequitur, per abſolutam Dei potentiam poſſe corpus conſeruari quantum ſine vlla extenſione locali: ſicut accidens poteſt conſeruari ſine inhęrẽtia, & ſubſtantia ſine propria ſubſiſtẽtia. Quæ etſi ratione naturali non poſſimus omnino conuincere, tamen ſecundum & tertium, omnes catholici fide credunt: quare non ſimiliter credamus corpus quantum poſſe eſſe ſine extenſione in ordine ad locum, quæ, vt oſtendi, nõ eſt de ratione formali quantitatis, ſed natura poſterior? Et confirm. 1. Quia cùm aliquod corpus retinens eandẽ quantitatem ratione rarefactionis & condenſationis poſſit naturaliter quadruplo vel quintuplo maiorem locum occupare vno tempore quàm alio: nulla videtur eſſe ratio cur Deus non poſſit facere, vt vel ferè, vel etiam omnino indiuiſibilem locum occupet. Confir. 2. quia Matth. 19. apertè

Matt. 19.

dicitur, Deum poſſe facere vt camelus tranſeat per foramen acus; quo caſu neceſſarium eſſet, vt locum ferè indiuiſibilem obtineret: nec faciliùs poſſumus concipere quomodo hoc fieri poſſit, quam quomodo poſſit eſſe in loco omnino indiuiſibili. Quare quod dicit *D. Aug. ad Dardanum epiſt. 57. Spatia locorum tolle corporibus, & nuſquã erunt: & quia nuſquam erunt, nec erunt.* intelligendum eſt de corporibus ſuæ naturæ relictis.

D. Auguſt.

65 Patet 2. Quod ad præſentem quæſtionem attinet, vt explicemus modum quo Chriſtus eſt in hoc Sacramento, parum referre ſiue dicas quantitatẽ diſtingui à ſubſtantia ſiue non. quia ſecundùm vtramq; ſententiam poterit Chriſti corpus dici eſſe quantum in hoc Sacramẽto. Nec etiam ratio naturalis quidquam hac in re poteſt conuincere; quæ maximè vera ſunt ſi concedamus formas ſubſtantiales partiales, quas neceſſariò concedendas eſſe oſtendi a. 2. Nihilominus ob quædam quæ dicam qu. 77. a. 2. puto probabilius eſſe, quantitatem realiter diſtingui.

66 Concl. I. Chriſtus in Venerab. Sacramẽto habet totam ſuam quantitatem, quam habet in cælo: non tamen habet eandem extenſionem in ordine ad locum.

II. pars per ſe patet, & ex dictis ſuprà, vbi oſtẽdimus Chriſtũ hìc exiſtere totum in minimis quibuſque partibus: quod repugnat illi extenſioni.

I. pars prob. quia vel hæc quantitas non diſtinguitur à ſubſtantia corporea: & tunc clarum eſt totam eius quantitatẽ ibi eſſe. quia tota ſubſtantia ibi eſt. Vel ſi diſtinguatur, tune erit neceſſarium, vt corpus Chriſti ſit ibi perfectè organicũ eo modo eâq; diſpoſitione, quæ requiritur vt anima poſſit ipſum informare. Itẽ vt retineat formam humanam, ac decẽtem membrorũ proportionem, quæ concipi non poſſunt ſine quantitate, ſine qua ſubſtantia non poſtulat habere partem extra partem, nec in ordine ad locum, neque in ordine ad ſe: quorum ſecundum ſaltem neceſſarium eſt ad rationem corporis organici: aliàs eſſet mera membrorum confuſio.

67 Prob. 2. Quia quantitas ſaltem eſt neceſſaria ad perfectionem corporis humani. Nam ſine ea non poteſt corpus concipi, niſi planè informe: & per conſequens debemus eam concedere Chriſto in Euchariſtia, quia non repugnat eum ibi eſſe quantum, vt oſtendimus: & omnis perfectio ei naturaliter conueniens, quam ibi habere poteſt, ei concedenda eſt.

68 Vbi Nota 1. Partes corporis Chriſti ſe mutuo propriè non penetrare, quia ſic eſſent ibi omnino confuſæ, & quaſi quoddam chaos. Quare etſi fortè nullum omnino habeant ordinem ad diuerſa loca, habent tamen ordinẽ intrinſecum, ita vt ſecundùm hunc vna pars ſit aliquo modo extra aliam. Nam inter caput & pedes, verè medium eſt collum, pectus, venter, tibię; vnde pedes capiti non immediatè, ſed illis ordine ſuo mediantibus vniuntur. Ordinem autem quem habent partes corporis inter ſe præcisè vt conſtituunt corpus organicum, eſſe diſtinctum ab eo quem habent in ordine ad locũ, patet: quia vnus poteſt variari altero manẽte inuariato, vt apertè videmus in teſtudine, quæ habet eundem ordinem internum partium organicarum ſiue ſe extendat, ſiue in globum quodammodo contrahat.

Partes corporis Chriſti ſe mutuo non penetrant.

69 Nota 2. Corpus Chriſti hîc propriè non condenſari. quia ſic perturbaretur tota ratio corporis organici, quæ exigit vt diuerſæ partes habeant diuerſam raritatem ac denſitatem. Nam oſſa requirunt quandam denſitatem ac materiæ conſtipationem, quæ repugnat naturali conſtitutioni oculorum, cerebri, ſanguinis, aliorúmq; humorum, quæ omnino decet, quãtum fieri poteſt, naturalem ſuam conſtitutionem retinere. Nec enim in hoc Sacramento quidquam admittendum, quod decorem maieſtati Chriſti conuenientem tollat. Omnis autem eius forma & decor, imò omnis forma humani corporis per talem condenſationem periret.

Corpus Chriſti non condenſatur.

70 Dices primò, Corpus Chriſti retinens eãdem quantitatem, non poteſt minorem locum occupare niſi conſtipetur: nec maiorem niſi rareſiat. Reſp. hoc tantùm verum eſſe de corpore exiſtente modo naturali & quantitatiuo, cum naturali ordine ad locum. Secùs eſt de corpore exiſtente modo ſupernaturali & ſpiritali, qui abſtrahit ab eiuſmodi ordine ad locum.

71 Dices ſecundò, Spiritus non poteſt exiſtere modo corporali, ita vt habeat partes extra partes ergo nec corpus modo ſpiritali. Reſp. negando conſequentiam. Quia ille modus exiſtendi ſupponit rem exiſtentem habere partes, quibus ſpiritus caret. quantitas autem corporis non ſupponit extenſionem ad locum, ſeu modum quantitatiuum, ſed hic potiùs illam ſupponit. quare illa vt prior poteſt eſſe ſine hoc. Atque ita hoc argumentum potiùs à nobis facit. Sicut enim angelus etſi non habeat partes, poteſt tamen ſe per locũ extendere: ita diuina virtute poteſt fieri, vt corpus quod habet partes, ſine hac extẽſione exiſtat. Nec refert quòd non poſſimus cõcipere quomodo fieri poſſit vt corpus ita exiſtat; quia non poſſumus etiã concipere quomodo fieri poſſit, vt ſpiritus ſe per ſpatium extẽdat. Quare neceſſariò nobis fatendum eſt, Deũ multa poſſe facere, quæ non poſſumus concipere.

Cur corpus potius poſſit exiſtere modo ſpirituali, quàm ſpiritus modo corporali.

Ex dictis patet, etſi corpus Chriſti non habeat propriè figuram ſitualem, quæ ſequitur modum quantitatiuum, habere tamen intrinſecam, quæ per ſe ſequitur aptam partium organicarum inter ſe diſpoſitionem.

72 Concl. II. Omnia etiam accidentia tam natu-

naturalia quàm ſupernaturalia, quæ permanenter ſunt in corpore Chriſti in cælo independenter ab omni ordine ad locum: ſunt in eodem per concomitantiam in Vener. Sacramento. Prob. Quia hoc ad perfectionem & dignitatem corpori Chriſti debitam pertinet, nec vllum inuoluit incommodum.

73 Conclvs. III. Idem dicendum de actionibus internis permanentibus: quales ſunt viſio & amor beatificus. Quia conuenit omnino Chriſtum ibi exercere huiuſmodi actiones, & congruentius eſt id fieri eadem numero actione, quàm tot diuerſis quoties eſt in Sacramento toto mundo replicatus. Secùs quibuſdam videtur dicendum de actionibus tranſeuntibus; quales ſunt breues aliquæ volitiones aut cogitationes. Quia cùm non poſſit hæc replicatio fieri niſi ſupernaturaliter, non eſt ponenda ſine iuſta cauſa, qualis hîc nulla videtur occurrere.

An Chriſtus habeat omnes actiones eaſdem in cælo ac Sacramento.

74 Sed contrà adferri poſſet, quòd Chriſtus exiſtens in Sacramento omnia omnino ſciat quæ agit aut cogitat vt eſt in cælo: nec enim eſt vlla ratio id negandi, præſertim cùm conſtet inter Doctores, ipſum per ſcientiam infuſam & beatam videre ſecreta cordium omnium creaturarum, nec ab eo vlla diſtantia impediri, vnde ſequitur, eum ea omnia intelligere & cogitare in Sacramento, quæ cogitat in cælo. Vnde etiam probabiliter infertur, eum vtrobique etiam eadem velle, cùm vtrobique eadem ei obiiciatur ratio volendi & cogitandi. Vnde cùm non videatur dicendum id fieri diſtinctis actionibus (alioquin idem dicere poſſemus de viſione beatifica) videtur dicendum quòd fiat eadem actione, Deo ſingulariter concurrente, vt intellectus & voluntas Chriſti actiones omnes eaſdem numero in cælo & in Sacramento producant.

Conclvs. IV. Qualitates tranſeuntes 75
non pertinentes admodum ad perfectionem & dignitatem Chriſti, quæ accidunt ei vno loco, non videntur in eo poni vt eſt in alio loco. Hinc ſi tempore paſſionis fuiſſet ſeruata Venerab. Eucharistia, Chriſtus in ea non ſubiiſſet illas alterationes & dolores, quos patiebatur extra illam. Nec enim vlla eſt ratio cur dicamus Deum hæc immediatè Chriſto inflicturum. Secùs verò eſt de pertinentibus ad eius dignitatem. Hinc eo caſu poſt reſurrectionem corporis eius in Vener. Euchariſtia etiam accepiſſet qualitates omnes glorioſas, quas habebat extra.

ARTICVLVS V.

Vtrùm corpus Chriſti ſit in hoc Sacramento ſicut in loco?

76 Articulo 5. docet, corpus Chriſti non eſſe ſub ſpeciebus vt in loco: accipiendo nimirum locum ſecundùm Ariſtotelem pro ſuperficie corporis extrinſecè ambientis. Patet, quia Chriſtus non ambitur ita à ſpeciebus, ſed intimè eis coëxiſtit; ſicut ſubſtantia coëxiſtit accidentibus duplici tamen differentia. Primò, quia accidentia inhærent ſubſtantiæ; ſpecies tamen non inhærent corpori Chriſti. Secundò, quia tota ſubſtantia tantùm ſemel eſt ſub accidentibus, & ſecundùm diuerſas ſuas partes ſubeſt diuerſis eorum partibus: corpus verò Chriſti ſæpiùs eſt ſub ſpeciebus. Nam eſt totum ac omnino integrum ſub minimis quibuſque partibus.

77 Petes, Vtrùm ſaltem ſit in ſpatiu quod ſpecies occupant tanquam in loco? *D. Thomas ad primũ* videtur id negare: quia neque eſt ibi circumſcriptiuè. quia hoc modo tantùm dicuntur eſſe in loco, quæ quantitatiuè in loco ſunt; ita vt ſecundùm ſe tota toti loco & ſecundùm ſuas partes eius partibus commenſurentur. Chriſtus autem hîc eſt modo ſpiritali planè diuerſo, vt patet ex dictis.

Neque etiam definitiuè. quia, vt ipſe D. Thomas ait, ſic tantùm ſunt in loco, quæ ita in eo ſunt, vt non ſint ſimul alibi: Chriſti autem corpus ſimul eſt alibi. Sed ſecundùm hunc modum loquẽdi anima Chriſti non eſſet in cælo definitiuè in loco; quia eſt alibi, ſcilicet in Sacramẽto.

Quid ſit eſſe definitiuè in loco.

78 Alij latiùs ſumunt eſſe definitiuè in loco, ſcilicet vt id dicatur eſſe definitiuè in loco, quod ita in vno, aut etiam pluribus locis eſt, vt tamen ſecundùm modum quo in iis exiſtit, non niſi per nouum miraculum poſſit incipere eſſe, ſeorſim in alio loco omnino ſeparato, niſi deſerat aliquẽ ex prioribus locis. Vel (vt alij definiunt) quod ratione modi quo exiſtit certum ac determinatum ſpatium requirit, quod totum poſſit occupare, & non ampliùs. Et ſecundũ hos Chriſti anima in cælo eſt verè definitiuè in loco, quia ſecundùm modum quo ibi exiſtit, ſine nouo miraculo, nec poteſt maiorẽ locum occupare, nec eſſe alibi priorem locum non deſerendo. Et ſimili modo ſi angelus per replicationem poneretur in duobus locis omnino diſtinctis, eſſet in vtroq; definitiuè. Neutro autem modo Chriſti corpus hic eſt in loco. Non primo, quia ſi hoſtia frangatur, poterit Chriſtus in vna parte hic manere, & in alia aliò deferri. Non ſecundo, quia quantum eſt ex modo quo hîc exiſtit, poſſet maiorem ac maiorem locum occupare, ſi maior materia conſecraretur. Et quamuis modus quo incipit eſſe per conſecrationem in diuerſis locis, ſit nouum quoddam miraculum, ſi comparetur cum modo quo Chriſtus exiſtit in cælo: non tamen eſt nouum miraculum, ſi comparetur cum modo quo alibi exiſtit in Sacramento, quia planè eſt eiuſdem rationis, & ſupponit inſtitutionẽ huius Sacramenti. qua poſita quòd Chriſtus incipiat per conſecrationem eſſe ſub Sacramento, non tam nouum eſt miraculum, quàm ordinarius diuinæ prouidentiæ agendi modus.

Sed quidquid his de rebus ſit, quæ ſpectãt ad 79
metã nominis quæſtiunem, patet ex *Trid ſeſſ.* 13. Trident.
Chriſtum in omnibus locis, vbi ſunt ſpecies cõſecratæ, verè, realiter, ac ſubſtantialiter eſſe præſentem. quod eſt inconceptibile ſi in illis locis non ſit. Quare etſi Chriſtus altiore ibi modo ſit, quàm vel angeli, vel corpora ſunt in loco: verè tamen in illis locis eſt. & hoc omnino

catho

Chriſtus ſacramentaliter exiſtens eſt verè in loco.

catholicis fatendum eſt, niſi velint contra communem vſum vocabulis abuti; dicendo Chriſti corpus eſſe quidem hîc præſens: non tamen eſſe in hoc vel alio loco: quaſi aut vocabulum *hîc* deſierit eſſe aduerbium loci, aut poſſit realiter hic dici præſens, quod nec hîc, nec alibi eſt.

Nec obeſt quòd communiter dicuntur tantùm duo eſſe modi, quibus res poſſunt eſſe in loco. quia hoc intelligendum eſt de rebus exiſtentibus in loco modo naturali. Nec enim per hoc poteſt impediri Deus ne alio modo rea in loco ponat.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm corpus Chriſti ſit mobiliter in hoc Sacramento?

80 ARtic.6. docet primò, Chriſtum in hoc Sacramento non poſſe moueri per ſe, ſed tantùm per accidens, ratione ſpecierum quæ per ſe mouentur. Ratio eius eſt, quia corpus Chriſti non eſt in Sacramento ſicut in loco. quod intellige ſecundùm dicta a.5.

81 Ex quibus patet, D. Thomam non negare corpus Chriſti verè moueri (vt vult Caiet.) ſed negat ipſum moueri per ſe. quia D. Thomas illa ſola vult eſſe per ſe in loco, & moueri localiter, quæ quantitatiuo modo ſunt in loco; ſicut corpora naturaliter ſunt in loco. Sed hæc acceptio loci & motus eſt nimis ſtricta. quia ſic angeli verè & propriè nec eſſent per ſe in loco, nec mouerentur: cuius contrarium oſtendi q.75.a.4. d.1. Alia tamen ratione poſſet dici corpus Chriſti non moueri in hoc Sacramento per ſe, ſed per accidens: quia is qui mouet Sacramentum, non imprimit vllum impetum immediatè corpori Chriſti, ſed ſolis ſpeciebus, quibus motis illud etiam mouetur.

D. Thom. Caietan. — Corpus Chriſti in Sacramento vere mouetur, — licèt aliqua ratione per accidens.

82 Docet ſecundò, Chriſtum non deſinere eſſe in hoc Sacramento per ſe, ſeu ratione ſui, quaſi in ipſo ſit aliqua cauſa deſitionis: ſed tantùm ratione ſpecierum deſinentium eſſe. Quia nimirum his corruptis Deus deſinit ibi conſeruare corpus Chriſti, quæ ſequentibus dubijs latiùs explicabo.

DVBIVM I.

Quomodo Chriſti corpus in Sacramento moueri poſſit?

83 NOta duplicem hic eſſe difficultatem. primò enim quæritur, An corpus Chriſti, vt eſt in Sacramento, poſſit verè moueri?

Durand. Prima ſententia eſt *Durandi in 4. d. 10. q. 3.* vbi docet corpus Chriſti in hoc Sacramẽto nullo modo poſſe moueri localiter. Ratio eius eſt. quia non eſt ibi localiter, ſed tantùm per quendam reſpectum. Sed hic modus loquendi Durandi eſt periculoſus in fide. Nam videtur negare veram & realem Chriſti præſentiam in Sacramento. Huic ſententiæ valdè fauet *Caiet. hic* Nam §. *Ad euidentiam* dicit, ſe ſolis verbis à Durando diſſentire, & fatetur corpus Chriſti ſecũdùm ſe non moueri: debere tamen dici moueri per accidens motis ſpeciebus. Vbi videtur inſinuare, Chriſtum tantùm dici moueri per denominationem extrinſecam. Et in ſolutione argumentorum in fine dicit, mouentem ſpecies non mouere corpus Chriſti, ſed ſolam eius præſentiam. Quæ neſcio quomodo poſſint intelligi, niſi velit Chriſtum ibi tantùm eſſe præſentem per denominationem extrinſecam.

Caietan.

D. Thom. Thomiſtæ. Secunda ſententia eſt D. Thomæ hîc & communis Thomiſtarum, ſcilicet corpus Chriſti in Sacramento non poſſe moueri per ſe, ſed tantùm per accidens, ratione motionis ſpecierum. quod qua ratione intelligendum ſit, ſuprà explicui.

Secunda difficultas eſt: A quo poſſit corpus Chriſti in Sacramento moueri?

Primò, *Scotus in 4. d. 10. qu.6.* docet corpus Chriſti in Sacramento à ſolo Deo, vel à ſeipſo moueri poſſe. Quia non poteſt à nobis immediatè tangi: & cùm non habeat vllam phyſicam connexionem cum ſpeciebus, his motis non neceſſariò mouetur. 84 *Scotus.*

Secundò, alij volunt Chriſtum in Sacramento verè moueri ab eo qui mouet ſpecies. Ita ferè communiter Theologi. Multi tamen inter ſe diſſentiunt, vt explicent qua ratione id fiat: vt infrà videbimus.

Tertiò, alij putant Chriſtum, vt eſt in Sacramento, neque à ſeipſo, neque ab vlla creatura propria virtute per ſe poſſe moueri: ita ſcilicet vt vel ſpecies non moueantur: vel motus non incipiat ab iis, ſed à corpore Chriſti: ita vt ipſæ non trahant corpus ſecum, ſed trahantur ab ipſo corpore. Ratio eorum præcipua eſt. quia per motum localem debet in mobili produci aliquod vbi, ſiue modus realis, qui in corpore Chriſti eſt omnino ſupernaturalis, & conſequenter naturaliter produci nequit. Sed hoc fundamentum ſatis refutaui q.75.a.4.d.1.concl.2.

CONCLVS. I. Corpus Chriſti verè & propriè mouetur localiter in Euchariſtia. 85

Trident. Prob.1. quia *Trident. ſeſſ. 13. c.5. & 6.* dicit corpus Chriſti circumferri in proceſſionibus, deferri ad ægrotos, &c. Atqui hoc eſt moueri. Ergo ſecundò, quia corpus Chriſti dum defertur ad ægrotum, verè fit illi præſens cùm antea non eſſet, idque non tantùm ratione ſpecierum, ſed per ſeipſum. Nam Chriſtus tum ægroto non ſolùm per reſpectum ad ſpecies, ſed per ſeipſum verè, realiter ac ſubſtantialiter præſens eſt, vt patet ex *Trident. ſeſſ. 13. can. 1.* Ergo etiam in ſe acquirit nouam præſentiam; nec aliter quàm per motum localem. Ergo etiam in ſe mouetur. *Trident.*

3. Corpus Chriſti dum in Sacramento circũfertur, poteſt verè & realiter dici eſſe hic per ſeipſum: ſicut per ſeipſum verè & realiter eſt in Sacramento, & non eſſe amplius ibi, vbi antè erat, idque ſucceſſiue, & tranſeundo per medium

dium, quod nihil aliud eſt, quàm moueri localiter; ſicuti propriè etiam eſt in loco: licet non modo quantitatiuo vt dixi a. 5.

86 Conclvs. II. Corpus Chriſti verè & realiter mouetur ab eo qui mouet ſpecies.

Trident. Prob. 1. *Tridem. ſuprà c. 5. & can. 6. & 7.* Vbi docet Vener. Sacramentum in proceſſionibus circumferri, & ad ægros deferri. Certè à ſacerdotibus defertur. Nec nomine Sacramenti ſolæ ſpecies intelliguntur, ſed ipſum etiam corpus Chriſti, & quidem præcipuè. quod autem aliquis circumfert, neceſſariò mouet.

Non poſſumus dici comedere id, quod non mouemus. Prob. 2. Quia de fide eſt, nos verè comedere corpus Chriſti. Ergo illud mouemus, quia comedere nihil eſt aliud quàm cibum ex ore ad ſtomachum traiicere. Quòd ſi Deus per ſe traiiceret corpus Chriſti in noſtrum ſtomachum, nobis nullo modo actiuè concurrentibus, poſſemus quidem dici recipere illud, non tamen comedere. Comeſtio enim eſt actio vitalis: & aliàs cadauer poſſet dici comedere, ſi angelus cibum per os & guttur eius in ſtomachum traiiceret. Vide dicta q. 75. a. 1. concl. 2.

87 Dices, Vt aliquid moueatur ad motum alterius, debet cum illo habere phyſicam aliquam vnionem. Atqui hîc nulla eſt talis vnio inter corpus Chriſti & ſpecies. Ergo hoc ad barum motum non neceſſariò mouetur. Maior patet. quia ſi angelus penetraret lapidem, mouens lapidem non moueret angelum, ſed hic maneret eodem loco, niſi ſimul ſe cum lapide moueret.

Variè ad hoc argumentum reſpondetur. Quidam putant inter corpus Chriſti & ſpecies eſſe formalem vnionem ſimilem ei, quæ fuit inter ſubſtantiam & ſpecies excepta inhæſione. Sed hoc videtur implicare. Nam ſecluſa inhæſione, nulla formalis vnio eſt inter ſubſtantiam & accidens, niſi quòd ſint in eodem loco.

88 Alij ponunt vnionem effectiuam, qua corpus Chriſti effectiuè trahit ad ſe ſpecies, & hæ corpus Chriſti, ſicut magnes ferrum. Item volunt corpus Chriſti effectiuè concurrere ad conſeruationem ſpecierum extra ſubiectum: ſpecies item eleuatas per potentiam obedientialem effectiuè in corpore Chriſti producere ſacramentalem præſentiam: atque ita dum mouentur, ſicut ipſæ nouam præſentiam acquirunt, ita nouam in corpore Chriſti producere: & conſequenter illud mouere. Sed hæc ſententia inuoluit multa difficilia, nec vllo modo neceſſaria. Nam in primis ſupponit quidlibet poſſe eleuari ad quidlibet effectiuè producendum, quod ſuprà q. 62. a. 4. ſatis refutauimus. Secundò ſupponit non poſſe Chriſti corpus vt exiſtit in Sacramento, vlla vi creata acquirere nouam præſentiam, eò quòd hæc præſentia ſit ſupernaturalis, & nulla creatura poſſit producere aliquid ſupernaturale. Sed eadem ratio probaret brutum non poſſe mouere hominem illo effectiuè non concurrente: quia anima eius debet acquirere nouam præſentiam, quam brutum non poteſt producere. Quia clarum eſt naturaliter corpus non poſſe agere in ſpiritum.

89 Quomodo corpus Chriſti poſſit a nobis moueri. Reſpondeo igitur ad argumentum, neg. minorem, ſi phyſicam hanc vnionem largè ſumas: qualis etiam eſſe poteſt inter nauim & eum qui inſiſtit naui, aut eam manu tenet, & ita ſimul cum ea mouetur. Qua de re tota, & qualis hæc vnio ſit, vide dicta q. 75 a. 4. dub. 1. concl. 2. & d. 2. concl. 1. & 2. quibus locis clarè oſtendi, Chriſti corpus ſeipſo immediatè eſſe præſens illi loco in quo Vener. Sacramentum eſt, & per mutationem localem nullum nouum modum realem in ſe recipere: atque ita etſi modus quo exiſtit in Sacramento totus in toto, & totus in qualibet parte, ſit omnino ſupernaturalis, hoc tamen ſuppoſito eius præſentia eſt planè naturalis, & tam facilè eam mutare poteſt, quàm ſi exiſteret modo naturali: & ſpecies vnà cum ipſo tam facilè moueri poſſunt, ac ſi eſſet ibi ſolus panis. quia corpus Chriſti non reſiſtit motui.

Conclvs. III. Non poſſumus immediatè ſi. ne independenter à ſpeciebus Chriſti corpus vt in Sacramento exiſtit, mouere localiter. 90

Patet, quia non poſſumus illud immediatè vlla actione attingere; nec poſſumus aliquid mouere niſi ipſum aliquo modo attingamus, ſaltem per aliquod inſtrumentum, ſiue corpus à nobis motum: vt fit quando baculo aut flatu aliquid impello. Et idem dicendum de qualis creatura corporali. quia neque poteſt ipſum immediatè attingere, neque aliquid in eo producere, quo ipſum ad ſe attrahat, vt magnes ferrum. Nec eſt alius modus quo vnum corpus poſſit aliud mouere.

Conclvs. IV. Chriſtus vt eſt in Sacramento non poteſt ſe mouere motu progreſſiuo, quia ad hoc requiritur extenſio ad locum. Poteſt tamen ſe mouere motu ſimplici, ſicut grauia feruntur deorſum: tum extra ſpecies egrediendo, quod tamen numquam credo feciſſe: tum etiam ſimul cum ſpeciebus, quod probabile etiam eſt eum feciſſe in iis caſibus, quibus legimus hoſtias ſacras quandoque inuiſibiliter motas nemine eas tangente. 91 Quomodo Chriſtus ſe ipſum mouere poſſit.

Prior pars per ſe patet. quia ad motum progreſſiuum requiritur vt vna pars moueatur ante alteram; & conſequẽter vt ſit in diuerſo loco, vt quotidiana docet experientia in incedentibus. Secunda pars probatur. Quia nulla eſt ratio cur id ei videatur negandum, cùm omnibus Beatis commune ſit poſſe hoc modo ſua corpora mouere. Nec obeſt modus indiuiſibiliter exiſtendi, quia anima nõ indiget ad hoc organis corporis, ſed vno impulſu ipſum corpus ſine eius cooperatione mouet, ſicut ſpiritus corpora aſſumpta.

Conclvs. V. poſſet etiam angelus hoc modo mouere immediatè corpus Chriſti independenter à ſpeciebus, ſi ipſe permitteret. 92

Probatur, quia cùm, ſicut ſuprà oſtendi, vt corpus Chriſti prout eſt in Sacramento moueatur, nihil ſupernaturale debeat in eo produci: nulla videtur hîc maior difficultas, quàm in motione qua vnus angelus mouet alium angelum. Poſſe autem vnum angelum mouere alium præſertim non reſiſtentem, non videtur poſſe eſſe vllum dubium, poſito quòd angelus ſeipſo immediatè ſit in loco, & localiter moueatur: vt oſtendi q. 75. a. 4. d. 1.

V DV

DVBIVM II.

Vtrùm corpus Chriſti exiſtens in Sacramento poßit alterari ab agentibus naturalibus, aut eadem alterare?

93 HAc in re certum eſt primò diuina virtute vtrumque fieri poſſe. Nulla enim eſt ratio cur Deus non poſſit diuerſas qualitates in corpore Chriſti vt eſt in Sacramento producere, & cum eo ita concurrere, vt poſſit corpora circumſtantia alterare.

2. Certum eſt corpus Chriſti iam de facto quia glorioſum eſt, non poſſe vllo modo ab vlla creatura alterari. quia hoc eſt contra dotem impaſſibilitatis. Nec de his caſibus eſt vlla difficultas. Procedit ergo quæſtio de caſu quo corpus Chriſti poneretur ſub Sacramento paſſibile, quale fuit in vltima cœna.

Nominales. Prima ſententia eſt Nominalium affirmãtium eo caſu Chriſti corpus poſſe naturaliter agere & pati. Ita *Gabr. in lect. 45. in can. lit. Q.* Eámque etiam inſinuat *in 4. d. 10. a. 2. conclu. 3. Maior ibidem q. 3. circa medium*, & alij. *Gabriel. Maior.*

Secunda ſententia planè cõtraria docet, Chriſti corpus eo caſu non poſſe naturaliter alterari, nec alia corpora alterare. Ita *Scotus in 4. d. 10. q. 7. Sotus ibidem a. 6.* Et colligitur ex *D. Thoma hic a. 8 & q. 81. a. 3. in corpore*, & eſt communis Thomiſtarum. *Scotus. Sotus. D. Thom. Thomiſtæ.*

94 Conclvs. I. Verius eſt corpus Chriſti in eo caſu nulla ratione poſſe ab agente naturali alterari.

Prob. Quia cùm id quod recipitur in alio debeat ſecundùm modum recipientis recipi, deberet illa qualitas recipienda in corpore Chriſti habere eundem modum exiſtendi cum ipſo: ſed talis modus exiſtendi nulli poteſt virtute naturali communicari, cùm ſit omnino ſupernaturalis omnibus rebus corporeis. Ergo.

95 Conclvs. II. Etſi incertum ſit, vtrùm corpus Chriſti eo caſu poſſet alterare corpora vicina, plurimique id negent, tamen non videtur improbabile id facere poſſe.

Quia qualitas per illum modum exiſtendi nõ mutat eſſentiam & vim agendi, & non tam videtur ab agendo impediri quàm in eo iuuari, cùm virtus collecta ſit maior ſeipſa diſperſa. Nec vlla poteſt adferri ratio cur requirat extenſionem vt agat, cùm ſine ea poſſit ſufficienter applicari paſſo. Ad hoc enim nulla ratione requiritur contactus phyſicus: De facto tamen ob exercitium fidei omnis actio impeditur.

DVBIVM III.

Quomodo corpus Chriſti deſinat eſſe ſub ſpeciebus?

96 QVidam apud *Suarem hic diſp. 54. ſect. 1.* putant Chriſtum ex Sacramento aſcendere in cælum, ibique toties eſſe, quot ſunt hactenus hoſtiæ conſumptæ. Sed hoc fabuloſum eſt. Nam vel ibi haberet eundem modum exiſtendi, quem habet in Sacramento; & hoc omnino eſt incredibile. quia hic modus humanis vſibus planè eſſet inutilis & indecens: vel eſſet perfectè extenſus in ordine ad locum: & tunc toties ita tandem exiſteret vt ne cæli empyrei tota concauitas eum caperet. *Suarez.*

Secunda ſententia docet, Chriſtum deſinere ibi eſſe tantùm per denominationem extrinſecam, eò quòd ſpecies eſſe deſinant, ſicut Deus deſinit eſſe in creatura ea deſinente. Præcipuum fundamentum huius ſententiæ eſt auctoritas D. *Thomæ hic in corpore*, vbi ait: *Deus cuius eſſe eſt indeficiens & immortale, deſinit eſſe in aliqua creatura corruptibili, per hoc quòd creatura corruptibilis deſinit eſſe. Et hoc modo cùm Chriſtus habeat de ſe eſſe indeficiens & incorruptibile, non deſinit eſſe ſub Sacramento, neque per hoc quòd ipſum deſinat eſſe; neque etiam per motum localem, ſed ſolum per hoc quod ſpecies Sacramenti deſinunt eſſe.* Quæ verba dupliciter poſſunt intelligi. Primò in ſenſu iam explicato. vt ſcilicet Chriſtum deſinere eſſe ſub ſpeciebus, nihil ſit aliud quàm ſpecies deſinere; & conſequẽter Chriſtum iis non eſſe ampliùs præſentem; ſicut Deus præcisè per deſitionem creaturæ deſinit ei eſſe præſens. Secundò, vt D. Thomas non voluerit omnimodam facere inter vtrumque ſimilitudinem, ſed tantùm in hoc, quòd ſicut non poteſt prouenire ex parte ſiue defectu Dei, quòd deſinat eſſe in aliqua creatura: ita ſpectata lege Dei ordinaria, non poſſe prouenire ex defectu aliquo ex parte corporis Chriſti, quòd deſinat eſſe in Sacramento. Quia quantum ex parte ſui, poſſet perpetuò manere ſub ſpeciebus, ſi ipſæ non corrumperentur. Vnde omnis deſitio hîc prouenit primò ex defectu ſpecierum. *Sotus* autem *in 4. d. 10. a. 6.* & *Caiet. hîc*, & quidam alij videntur D. Thomam intellexiſſe in primo ſenſu. Sed nullo modo credo. D. Thom. hoc ſenſiſſe. nec videtur eſſe probabile: quia tunc corpus Chriſti deberet permanere in corpore quod ſpeciebus ſuccedit, & in loco in quo fuit: ſicut Deus in iiſdem permanet creatura pereunte. niſi velimus contra Tridentinum dicere, eum tantùm ibi eſſe per denominationem extrinſecam. 97 *D. Thom.* *Sotus. Caietan. D. Thom.* *Tridẽt.*

3. Ii quidem volunt Chriſtum tantùm poni in Sacramento per adductionem & acquiſitionem nouæ præſentiæ, conſequenter dicunt deſinere ibi eſſe per ſolam mutationem localem priuatiuam, ſcilicet amittendo illam præſentiam. Sed hanc ſententiam ſuprà ſatis refutauimus. 98

4. Alij dicunt, quòd ſicut Chriſtus incepit eſſe in Vener. Sacramento per reproductionem accipiendo nouum modum eſſendi: ſic per ſubtractionem concurſus diuini deſinere ibi eſſe illum modum amittendo. Hanc ſententiam, vt conſequenter loquantur, debent tenere omnes ij qui dicunt Chriſtum poni in Vener. Sacramento per veram ſubſtantialem reproductionem. Vt autem hoc clariùs pateat, *Corpus Chriſti deſinit eſſe in Sacramento per ſubtractionẽ cõcurſus diuini.*

Nota primò, Secundùm hanc ſententiam Chriſtum per conſecrationem incipere verè & ſubſtantialiter ſecundò eſſe, ita vt ſi priùs non exiſteret, verè & propriè crearetur: atque ita actio qua Chriſtus ibi ponitur & conſeruatur, ſecundùm phyſicam & intrinſecam entitatem non differt à creatione & cõſeruatione rei crea-

tæ:

tæ: & Chriſtus per eam accipit ſecundò ſuum eſſe ſubſtantiale; idem quidem numero cum eo quod habet in cælo; virtute tamen diſtinctum; vt fusè oſtendi ſuprà quæſtione 75 art. 4 diſt. 3. & 5.

100 Nota ſecundò, Auctores oppugnantes quartam ſententiam aſſerere id, quo aliquid formaliter alicubi eſt, eſſe modum à parte rei diſtinctum ab ipſa rei ſubſtantia, cuius ſolius acquiſitione alicubi eſſe incipit, & eius amiſſione, ibidem eſſe deſinit, volúntque Chriſtum deſinere eſſe hoc modo ſacramentali per hoc ſolum, quòd Deus deſinat conſeruare illum modum quo ibidem eſt formaliter præſens. Sed poſito quòd Chriſti corpus ponatur in Sacramento per veram reproductionem, hæc nullo modo dici poſſunt: nam tunc ſecundùm illos auctores eſt formaliter alia actio qua corpus Chriſti conſeruatur in Sacramento ſecūdùm eſſe ſuum ſubſtantiale, & alia qua conſeruatur eius ibi præſentia. Ergo præcisè & formaliter per ſublationem huius illa non tollitur: & conſequenter Chriſtus non poteſt deſinere habere illud ſecundum ſiue ſacramētale eſſe, præcisè per hoc quòd illam præſentiam amittat.

Antecedens probatur primò. Quia vna actio tendit ad eſſe ſubſtantiale, alia ad accidentale: ergo ſunt formaliter diſtinctæ actiones 2. Quia quoties Sacramentum loco mouetur, Chriſtus acquirit aliam atque aliam præſentiam, & conſequenter mutatur actio, qua præcisè conſeruabatur præſentia, manente illa inuariata qua conſeruabatur ſubſtantia.

101 Prob. 2. Quia in vltima cœna, conſumpto iam Venerabili Sacramento, & corruptis iam omnino ſpeciebus, vel Deus continuauit illam actionem ſubſtantialē, quæ præcisè conſeruabat corpus Chriſti ſecundùm eſſe ſubſtantiale prout priùs erat, in Sacramento, vel non continuabat. Si dicas continuaſſe, cùm actio non poſſit eſſe ſine termino, ſequetur Chriſtum perſeueraſſe habere eſſe ſæpiùs replicatū. quod falſum eſt. Quòd ſi dicas non continuaſſe, ſequetur ſubtraxiſſe cō curſum quo corpus Chriſti ſecundùm eſſe ſacramentale antè conſeruabat: quod affirmat 4. ſententia.

Prob. 3. Vel corruptis omnibus ſpeciebus ſacramentalibus pergit habere eſſe ſæpiùs replicatum, vel non. Primum eſt apertè falſum, vt oſtendimus in refutatione primæ ſententiæ. Si autem dicitur ſecundum, ſequetur apertè Deum eum ſecundùm illud eſſe ſubſtantiale, quo erat in Sacramento, deſinere conſeruare: quod 4. ſententia dicit.

102 Dices 1. Hinc ſequetur Chriſti corpus corruptis ſpeciebus annihilari. Reſpondeo negando hoc ſequi. quia annihilari ſignificat aliquid abſolutè deſinere eſſe. Corpus autem Chriſti abſolutè perſeuerat eſſe; & tantùm deſinit eſſe ſecundùm quid, ſcilicet ſecundùm eſſe ſacramentale.

Dices ſecundò, Vel hoc ipſum videtur abſurdum, quòd Chriſti corpus ſecundùm eſſe aliquod ſubſtantiale toties eſſe deſinat. Reſpondeo, Hoc non eſſe magis abſurdum, quàm eum toties ſecundùm aliquod eſſe ſubſtantiale reproduci. quod ſuprà oſtendimus ex communi Patrum & multorum Doctorum ſententia neceſſariò eſſe dicendum: nec aliter poſſe hoc myſterium explicari. Qui autem vnum dicit, implicite etiam dicit alterum, cùm ex eo neceſſariò ſequatur, vt oſtendi.

Dices 3. Hinc ſaltem ſequetur, eo caſu quo Chriſtus exiſteret in ſolo Venerabili Sacramento, idque ſolùm vno loco corruptis omnibus ſpeciebus, ipſius humanitatem planè annihilandam. Reſpondeo, illum caſum ſecundùm legem Dei ordinariam eſſe impoſſibilem. Si tamē per impoſſibile accideret, tunc futurum vt Deus Chriſtum ſine ſpeciebus conſeruaret: aut ſi omnino deſineret eum conſeruare, ipſum annihilandum. Quod neceſſariò in quauis ſententia dicendum eſt, & noſtram ſententiam probat. Nam poſito caſu quòd in toto orbe non eſſet niſi vna hoſtia conſecrata, & Deus primò deſineret conſeruare Chriſtum extra Sacramentum, & deinde corruptis ſpeciebus ſacramentalibus deſineret præcisè conſeruare illū modum præſentię Chriſti; peto Vtrùm Chriſtus abſolutè ſecundùm humanitatem eſſe deſineret? ſi affirment, tunc ſequetur Chriſtum formaliter deſinere eſſe per deſitionem illius modi, & conſequenter non habere eſſe diſtinctum ab eo modo, atque ita ipſius eſſe ſecundùm ſe toties mutari quoties mutatur ille modus. quæ abſurdiſſima ſunt. Si negent eum deſiturum eſſe in rerum natura pręcisè per deſitionem illius modi, ſed ad hoc neceſſarium eſſe vt ſubtrahatur cōcurſus Dei, quo eius ſubſtantia conſeruatur, ſequetur, vt Chriſtus deſinat habere eſſe ſacramentale, non ſufficere vt præcisè deſinat conſeruare illum modum præſentiæ, quod nos dicimus. Nec mirum eſt ſi poſita abſurda hypotheſi, ſequantur abſurda. 103

Obiicies 4. Angelus exiſtens extenſus per magnum ſpatium, poteſt deſinere eſſe in multis partibus illius ſpatij per amiſſionem ſolius vbi. Ergo ſimiliter Chriſtus poteſt deſinere eſſe in Sacramento. 104

Reſpondeo. Quidquid ſit de antecedente, de quo ſatis egi quæſt. 75. artic. 5. negando conſequentiam. quia angelus non incipit occupare maius ſpatium per ſui reproductionem: & ſiue occupet magnum, ſiue paruum ſpatium, propterea non habet eſſe ſæpiùs aut minùs ſæpè replicatum. Secùs eſt de Chriſto incipiente ac deſinente eſſe in Vener. Sacramento, vt patet ex dictis.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm corpus Chriſti prout eſt in Sacramento, poßit videri ab aliquo oculo ſaltem glorificato?

105 ART. 7. docet corpus Chriſti prout eſt in Sacramento, non poſſe naturaliter videri ab oculo corporeo. Eſt ferè communis ſententia *Nominales.* Doctorum, exceptis quibuſdam Nominalibus, qui putant nos poſſe ibi videre Chriſtum, niſi Deus ſubtraheret concurſum. Probat autem D. *D. Thom.* Thomas ſuam ſententiam, quia corpus Chriſti vt exiſtens in Sacramento non poteſt emittere ſpecies intentionales, ſine quibus oculus corporeus naturaliter nihil videre poteſt. Et confirm. primò, Quia ſi corpus Chriſti produceret ſpecies, deberent illud repræſentare prout ibi exiſtit. (Nam ſpecies niſi à medio impediantur repræſentant rem prout in ſe eſt) & conſequenter deberent illud repræſentare modo quodam ſpiritali, quo tantùm corpus vel in puncto, vel ſaltem in minimo ſpatio totum ac integrum cum omni ſua quantitate perſectè exiſtit. quod naturaliter fieri nequit.

Confirm. 2. Quia experimur nos res valdè paruas, aut valdè ſubtiles non poſſe ſenſu percipere; hinc tenuem aërem non videmus. Atqui corpus Chriſti exiſtit in Sacramento vel omnino in puncto, vel ſaltē in ſpatio phyſicè indiuiſibili & modo ita ſubtili vt nullū corpus naturaliter poſſit ita ſubtiliter exiſtere: nam etiam alia corpora poſſet penetrare. Vnde habet modum exiſtendi magis ſpiritalem quàm corporalem. Vnde clarè conuincitur, eſſe omnino naturaliter inuiſibile, multò magis quam ſubtiliſſimus aër ſit inuiſibilis.

106 Docet ſecundò in reſponſione ad ſecundū, ne quidem oculum glorificatū poſſe corpus Chriſti virtute ſua videre in Euchariſtia. quia etiā huic ad videndum neceſſariæ ſunt ſpecies. Addit tamen oculum Chriſti videre ſeipſum prout eſt in Sacramento, non tamen videre ipſum modum quo eſt ſub Sacramento. Rationem autem cur Chriſtus ibi videat potiùs ſuum corpus corpora- *D. Thom.* libus oculis, quàm alij Beati, D. Thomas reddit: quia oculus Chriſti eſt in Sacramento, aliorum verò oculi non ſunt ibi. Hinc aliqui ita eum interpretantur, quaſi ſolùm dicat oculum Chriſti prout eſt in Sacramento, videre ſeipſum exiſtentem in cœlo. Sed hæc nullo modo eſt mens D. Thomæ. Primò, quia illa reſponſio nullo modo feciſſet ad rem. Primò, quia nō agitur hîc Vtrùm Chriſtus poſſit videre in Sacramento: ſed vtrùm poſſit ibi videri. Et in ſecundo argumento obiecerat ſibi, Chriſtum videre ſeipſum exiſtētem in Sacramento. quod in reſponſione concedit. Se- *D. Thom.* cundò, quia D. Thomas in reſponſione expreſsè dicit: *Dicendū eſt quòd oculus corporalis Chriſti videt ſeipſum ſub Sacramento exiſtentem.* Secundùm illorum autem interpretationem debere dicere: 107 *ſub Sacramento exiſtens.* Ratio quidē qua D. Thomas ſuam ſententiam probat, eſt difficilis, tamen ideo non debemus eius verba in ſenſum ita peregrinum, & omnino à propoſito alienū detorquere. Vt autem ratio D. Thomæ aliquid probet, vel dicendum eſt eum ſentire oculum beatum eò quòd habeat eſſe aliquo modo ſpiritale, poſſe ſine ſpeciebus videre rem ſibi intimè præſentem ſicut intellectus ſine ſpeciebus intuetur rem ita ſibi præſentem: & tunc optimè ſequitur, Chriſti oculum poſſe videre Chriſti corpus in Sacramento, qua intimè ei præſens eſt. Secùs autem eſſe de reliquis oculis beatis, qui in Sacramento non ſunt, & conſequenter corpus Chriſti non habent ita intimè ſibi præſens. Vel dicendum eſt eum hoc dicere. quia decet omnino vt Chriſtus ſeipſum oculis etiam corporeis videat vbicumque ſit: atque ideo Deum ſingulariter cum eo concurrere, vt ſeipſum in Sacramento videre poſſit. quæ ratio in alios Beatos non conuenit.

Circa hanc concluſionem aliqui dubitant, An 108 per diuinam potētiam fieri poſſit, vt oculus corporeus videat Chriſti corpus in Sacramento? *Capreolus in 4. d. 10. q. vlt. Richardus ibid. a. 5. q. 2.* & qui- *Capreolus. Richard.* dam alij id negant. At *D. Thomas hîc*, & clariùs in *D. Thom.* *4. d. 10. q. 1. a. 4. quæſtiuncula 1. ad primum.* quem *So- Sotus* *tus ibidem q. 1. a. 7.* & recentiores Thomiſtæ ſequuntur, id apertè docent: ſicut & *Scotus ibidem* *Scotus. D. Bonau.* *q. 9. & D. Bonauēt. q. vlt.* Ratio eſt, quia cùm corpus Chriſti ſit ibi verè res corporea, quanta & colorata, eſt intra latitudinem obiecti viſibilis. Ergo oculus diuina virtute poteſt eleuari, vt ipſum videat: ſicut intellectus poteſt eleuari ad vidēdum Deum. Nec refert quòd Chriſti corpus non poſſit emittere ſpecies. quia vel Deus poteſt ſupernaturaliter efficere vt eas oculo proportionatas emittat, vel eorum defectum ſupplendo efficere, vt oculus ſine iis videat. *Deus facere poteſt vt oculus corporeus Chriſtum in Sacramento videat.*

Dices, Impoſſibile eſt vt oculus intuitiuè videat corpus Chriſti, niſi ſimul videat modum 109 quo exiſtit. quia intuitio fertur in rem prout eſt. Atqui cùm hic modus ſit omnino ſpiritalis, videtur omnino eſſe extra obiectum oculi, & conſequenter non poſſe ab eo videri. Ergo impoſſibile eſt vt oculus videat ibi corpus Chriſti.

Reſpondeo 1. negando maiorem. Quia etſi intuitio neceſſariò feratur in rem vt exiſtentem, intuēs tamen non neceſſariò videt omnem modum ſecundùm quem res viſa exiſtit, præſertim quando intuitio non eſt omnino clara & perfecta. Patet, quia videmus rem eminus conſiſtentem non diſcernendo qua ſit figura; an quieſcat, an moueatur, imò aſtra inſpicientibus videntur quieſcere, cùm tamen celerrimè moueantur. Sic poſſet quis videre in Sacramento corpus Chriſti, prout habet rationem carnis, non tamen benè diſtinguendo ſingulas partes, aut etiam replicationes, ſed in confuſo eas videndo, quaſi vnum continuum conficerent: ſicut eminus videmus arenas in cumulo. *Videns rem non ſemper videt omnē eius modū.*

Reſpon

110 Reſpondeo ſecundò, Minorem etiam non ſatis probari. Nam etſi modus quo Chriſtus hîc exiſtit, imitetur aliqua ratione modum, quo ſpiritus exiſtunt; atque ita dicatur ſpiritalis: reuera tamen eſt accidens corporale. Quare nulla eſt clara ratio, cur dicamus eum abſolutè eſſe extra obiectum viſus, ſicut res omnino ſpiritales ſunt extra eiuſdem obiectum. Quare ſatis probabile eſt, poſſe oculum diuina virtute eleuari vt eum videat, ea ratione qua videmus in aliis corporibus quantitatem, figuram, & ſimilia.

111 Vtrùm autem Beatus habens corpus glorioſum habeat ſufficientem vim intrinſecam, vt ſine nouo miraculo poſſit videre corpus Chriſti in Sacramento, non ſatis nobis eſt clarum. Plurimi Doctores id negant. quia etiam talis oculus indiget ſpeciebus intentionalibus, quas corpus Chriſti non emittit. Sed hæc ratio non conuincit. Primò quia multi negant ſpecies eſſe neceſſarias. Secundò, quia etſi verius ſit, has eſſe neceſſarias oculis non beatis vt poſſint videre, inde tamen non ſequitur, etiam neceſſarias eſſe oculis glorioſis. Quia ſimiliter nos nullo modo poſſumus videre in meris tenebris, vbi nullum omninò eſt lumen: cùm tamen longè veroſimilius ſit oculum glorioſum rem conſtitutam in mediis tenebris poſſe diſtinctiſſimè videre. Nec enim decet beatum in ſuis actionibus ab eiuſmodi externis qualitatibus pendere. Quare ex eo quòd nos indigeamus ſpeciebus vt poſſimus videre, non ſequitur Beatum iis indigere. Quare hæc ſententia non eſt omnino certa: eſt tamen valdè probabilis.

112 Docet 3. Intellectum lumine beatifico illuſtratum poſſe perfectè videre corpus Chriſti in Sacramento. Res per ſe clara eſt. Nam cùm hoc lumen ſufficienter eleuet intellectum vt poſſit videre Deum: multò magis eundem eleuat, vt poſſit videre corpus in Sacramento, quia difficilius eſt videre Deum quàm corpus Chriſti.

113 Docet 4. Intellectum non poſſe ſolo lumine naturali ibi intueri corpus Chriſti. Quem communiter Thomiſtæ & aliqui alij ſequuntur. Ratio eorum eſt primò, Quia intellectus virtute naturali non poteſt cognoſcere niſi res naturales. Chriſtus autem eſt ibi modo planè ſupernaturali. Intellectus autem non poteſt intueri ibi corpus Chriſti, niſi intueatur modum, quo ibi exiſtit. Secundo, quia angelus nō habet infuſam ſpeciem corporis Chriſti prout hîc exiſtit. Tertiò, quia quæ angelus poteſt naturaliter intueri, quando exiſtunt, poteſt cognoſcere eſſe poſſibilia antequam exiſtunt: ſed angelus non potuit cognoſcere hoc myſterium eſſe poſſibile antequam exiſteret: ergo non poteſt illud intueri dum eſt.

Thomiſtæ.

114 Qua in re omnino certum eſt hominem mortalem naturaliter non poſſe ibi corpus Chriſti per intellectum intueri, vt patet ipſa experientia. Et ratio eſt, quia nihil hic poſſumus immediatè intueri niſi per ſenſus. Si autem loquamur de intellectu angelico, rationes hæ non cōuincunt. Ad primam enim dici poteſt, multos negare angelum naturaliter non poſſe videre rem ſupernaturalem, & ſanè illa propoſitio difficillimè poteſt probari. imò ſi generatim omnino ſumatur, eſt creditu ſatis difficilis. Nam ſi Deus frigus poneret in igne, eſſet ibi modo planè ſupernaturali: & ſatis incredibile eſt angelum non viſurum tam ipſum frigus, quàm ipſius inhærentiam. Si dicas eum hunc modum poſſe videre, illum tamen non poſſe, difficile probabis.

Angelus poteſt videre aliqua ſupernaturalia.

Adde ex dictis ſuprà, poſſe angelum ibi videre corpus Chriſti, etſi non videat modum quo exiſtit: ſicut diabolus vidit Chriſtum non viſo modo vnionis. & ſecundùm illos videt accidens exiſtens extra ſubiectum, non viſo modo quo ibi exiſtit.

Ad ſecūdam, Multi valdè probabiliter negant angelum indigere ſpecie infuſa vt videat rem præſentem. Nam contraria ſententia nullo argumento nititur, quod non facillimè poſſit ſolui. Et ex ea ſequeretur, ſi Deus angelis nullas infudiſſet ſpecies, futurum vt in æternum nihil poſſent cognoſcere, & conſequenter eorum intellectus ſecundùm ſe conſideratus fuiſſet imperfectior intellectu humano, atque etiam potentia viſiua. quia vt multa poſſimus videre & cognoſcere, ſufficiunt nobis ſpecies quas res naturaliter effundunt: angelis autem hæ nullo modo ſufficerent, ſed prætereà indigerent ſingulari infuſione ſpecierum. Item ſi Deus crearet iam aliquod corpus tam ſecundùm ſe, quàm ſecundùm omnes qualitates diſtinctum ſpecie ab omnibus quæ hactenus creata ſunt., ſequeretur quòd angelus id nulla ratione poſſet cognoſcere, quia non haberet eius ſpeciem; cùm tamen ſi eſſet coloratum, id homo poſſet videre. 3. Vel tales ſpecies ſunt naturaliter angelo debitæ, vel non. Primum dici nequit. quia tunc naturaliter eſſent ei debitæ ſpecies infinitæ, cùm ſint infinitæ res naturales poſſibiles etiam imperfectiores iis quæ creatæ ſunt. Nec eſt vlla ratio cur vnius rei ſpecies ei ſit naturaliter magis debita, quàm altera. Imò cum minimus angelus naturaliter poſſit videre angelum perfectiſſimum, ſequetur ei eſſe debitas ſpecies ſemper in infinitum magis ac magis perfectas. ſicut angeli in infinitum ſemper perfectiores ſunt poſſibiles. nec eſt ratio cur alicubi ſiſtatur. Vnde vlteriùs ſequetur, aut eum actu habere infinitas ſpecies, aut infinitas perfectiores ei naturaliter debitas ipſi deeſſe. quorum vtrumque abſurdum eſt. Quòd ſi dicas has ſpecies non eſſe ei naturaliter debitas, ſequetur eſſe ſupernaturales, vel ſaltem eſſe præter naturam ipſius eas habere. quia quod nobis non eſt naturale, eſt ſupra vel præter naturam. Item ſequetur eum non habere naturalem potentiam cognoſcendi res naturales. quia aliàs naturaliter poſtularet has ſpecies, ſine quibus illa nullo modo poteſt exire in actum. Omnis enim potentia naturaliter poſtulat ea ſine quibus non poteſt exire in actum. Vtrumque autem ex illis illatis eſt abſurdum. Plura poſſent in hanc rem adferri, ſed non eſt huius loci hoc fuſiùs diſputare.

115 *Angelus ſine ſpeciebus infuſis poteſt res præſentes videre.*

116

117 Ad tertiam, Nego maiorem. Poſito enim quòd angelus poſſit intueri res præſentes ſine ſpeciebus infuſis, ſequetur apertè, eum poſſe accipere aliquam cognitionem à rebus exiſtentibus, & conſequenter multa poſſe cognoſcere poſita rerum exiſtentia, quæ antè ignorabat.

Poſſet Angelus cognoſcere rē exiſtentem quā prius ignorauit eſſe poſſibilem.

Adde ex illa propoſitione ſequi, Aut Deum nullam poſſe creare ſubſtantiam, quam angelus non ſcit eſſe probabilem: aut ſi Deus eas iam de facto crearet, futurum vt angelus non poſſet eas vllo modo cognoſcere; cum tamen eſſent res naturales, & conſequenter obiecta naturaliter cognoſcibilia: quorum vtrumque videtur ſatis mirum. Adde etiam minorem illius argumenti eſſe incertam, nec poſſe clarè probari.

118 Ex quibus patet, non eſſe certum, angelum non poſſe ibi naturaliter Chriſti corpus videre. Quare contrariam partem tenent *Scotus in 4. d. 10. quæſt. 8. Maior qu. 3. circa medium. & Occam ibidem q. 5. 14. D. Gabriel lect. 45. lit. T. in canon.* & alij. Quia tamen corpus Chriſti vt eſt in Sacramento, ſit res cognoſcibilis: nec poſſit clarè oſtendi, quare non poſſit ab angelo cognoſci, non videtur negandum id fieri poſſe. Et confirmatur, quia per ſe videtur ſatis incredibile nullam creaturam poſſe creari tam perfectam quæ poſſet naturaliter ibi corpus Chriſti eiuſque modum exiſtendi intueri. Hoc enim videtur eſſe proprium ipſius Dei, vt colligitur ex illo Apoſtoli 1. ad Timoth. 6. *Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilem*, &c. Imò ſatis difficulter poſſumus adhuc defendere, quomodo talis creatura ſit omninò impoſſibilis, quæ naturaliter poſſit videre Deum: vnde etiam aliqui viri docti contrarium tenent. Quòd ſi autem ſemel concedatur poſſe creari angelum tam perfectum, qui naturaliter poſſit ibi Chriſti corpus intueri: ſine fundamento negabimus angelos de facto creatos id poſſe. Quia omnia argumenta, quæ probant hos hoc non poſſe, idem eodem modo probant de omnibus poſſibilibus. Quare tota hæc res eſt ſatis incerta, quia non poſſumus ſatis cognoſcere quæ angeli poſſint naturaliter ſcire, & quæ non poſſint ſcire. Ex iis tamẽ quæ de eorum cognitione ex coniecturis poſſumus conſequi, videtur probabilius eos poſſe naturaliter Chriſtum ibi videre: quia ea quæ attuli, id videntur ſuadere.

Scotus. Maior. Occam. Gabriel.

1. Tim. 6.

DVBIVM.

Quas actiones immanentes poſſit Chriſtus vt exiſtit in Sacramento, exercere?

119 CONCLVS. I. Non eſt dubium quin poſſit elicere actus intellectus per ſcientiam beatificam & infuſam, & etiam voluntatis hos ſequentes. Quia in his non dependet à corpore, & conſequenter nec à modo eius exiſtendi.

CONCLVS. II. Non videtur naturaliter poſſe exercere actus dependentes ab organo corporeo, quales ſunt omnes actus ſenſuum interiorum & exteriorum, & conſequenter actus intellectus dependenter à phantaſmatibus eliciti.

Eſt ferè communis ſententia Doctorum. Ratio eſt, quia organa corporea, vt poſſint ad hos actus concurrere, neceſſariò requirunt certam extenſionem in ordine ad locum, præſertim cùm non habeant ſe mere actiuè, ſed etiam paſſiuè aliquid in ſe recipiendo. Cauſæ autem naturales non poſſunt aliquas qualitates corporeas producere, aut in ſe recipere niſi modo corporali, & extenſo in ordine ad locum.

CONCLVS. III. Supernaturaliter tamen poſſet Chriſtus tales actiones elicere, quia nulla poteſt oſtendi implicantia: & probabile omninò eſt eum videre & audire adſtantes. 120

Dices, Si Chriſtus ibi intelligat, debebit naturaliter poni eadem intellectio pluribus locis ſecundùm numerum replicationum. Reſpondeo negando conſequent. Quia naturali vi produceret diuerſas intellectiones in ſingulis replicationibus, ſicut homo idem exiſtens hîc & Romæ. Veroſimile tamen eſt Deo ſingulariter concurrente eum producere eandem intellectionem vbicumque eſt, iuxta dicta articul. 4. Similiter eſt veriſimile eum producere eandem numero viſionem aut auditionem ſaltem in omnibus replicationibus exiſtentibus ſub eadem hoſtia, quia ibi eſt quodammodo per modum vnius, & ad vnicam ſumptionem ordinatus. Imò non videtur improbabile, ſub omnibus hoſtiis quæ eodem loco ſunt, ſiue ſub quibus eaſdem res videt, & audit, eaſdem etiam numero has actiones producere. Hoc enim magis videtur conueniens vnitati ipſius Chriſti, & nullam implicat contradictionem. Secùs verò eſt de locis diſtantibus. Nec enim eſt vlla ratio cur dicamus eum exiſtentem ſub hac hoſtia, videre oculo corporeo quę toto orbe fiunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm quando in hoc Sacramento apparet miraculosè caro, vel puer, ſit ibi verè corpus Chriſti?

121 ART. 7. docet primò, eiuſmodi apparitiones dupliciter fieri poſſe. Primò ſine vlla mutatione ſpecierum, per ſolam immutationem in oculis videntium: ita vt alia plenè res appareat quàm in ſe ſit. Et hoc ait contingere quoties vel ſolùm aliquibus talis ſpecies apparet, aliis intuentibus ipſum Sacramentum eodem modo quo priùs: vel quoties talis apparitio ad breue tempus durat. Secundò, ita vt ſpecies ſacramentales in ſe verè & realiter immutẽtur, ita vt accipiant figuram carnis, ſanguinis, vel ſimilem. Quod ait fieri quoties ſpecies immutatæ eodem modo omnibus appareat, idque per longum tempus.

Variè fieri poteſt vt aliqua in Sacramento appareant.

Nota dupliciter poſſe fieri, vt immutatis ſpeciebus circa illas figura pueri, ſanguinis, aut alia ſimilis appareat. Primò per ſolam mutationem potentiæ viſiuæ: ita vt neque in Sacramento, neque in aëre circumſtante vlla fiat mutatio. Secundò, per immutationem corporis circumſtantis 122

tis

tis ipſum Sacramentum; ita vt ſanguinis, carnis, vel pueri ſpeciem referat, ſimili modo quo in nubibus apparent nobis varij colores. Et credo frequentiùs hoc modo has apparitiones fieri, quia hic modus eſt magis realis, & ita nulla in ſenſu eſt deceptio, quia verè videt aliquod corpus talem aut talem figuram referens; nec ipſe iudicat an verè ibi ſit talis color aut forma, ſed tantùm videt id quod apparet, atque ita verè non decipitur. In alio autem modo, etſi non ſit mendacium: ſenſus tamen aliquo modo decipitur, quia videtur ſibi aliquid videre cùm reuera nihil videat.

123 Docet ſecundò, Quando ſpecies non immutantur, remanere ſub iis corpus Chriſti quod ſecundùm omnes certum eſt.

Docet tertiò, Quando ſpecies verè immutantur, non videri ibi verè carnem aut ſanguinem Chriſti.

Docet quartò, Quamdiu manent eædem dimenſiones ſpecierum, quæ ſunt fundamenta aliorum accidentium, manere ibi corpus Chriſti, etiamſi color, figura, & ſimilia accidentia mutentur.

DVBIVM I.

Vtrùm in eiuſmodi mutationibus miraculoſis Chriſtus eiúſve caro & ſanguis verè ibi aliquando appareant?

124 PRima ſententia docet, quoties per ſpecierum immutationem apparet ſpecies pueri, carnis, vel ſanguinis, Chriſtum ibi verè & realiter ita videri. Ita *Gabriel lect. 51. in canonem lit. E. & Alenſis 4.p.q.53 memb.4.a.3.* Ratio eorum eſt, quia hoc eſt poſſibile, & videtur neceſſarium ne aliàs decipiamur credentes nos videre quod nó videmus. Omnis autem deceptio à Sacramento veritatis debet abeſſe.

Gabriel. *Alenſis.*

Secunda ſententia planè contraria docet, nos numquam ibi verè Chriſtum, eiúſve carnem videre. Ita *D.Thomas hîc*, & communiter Thomiſtæ, & alij etiam Doctores.

D.Thomas. *Thomiſtæ.*

125 Nota primò, Has mutationes & apparitiones circa ſpecies ſacramentales poſſe varias ob cauſas fieri. Primò enim fiunt in confirmationem fidei, & ſic quandoque legimus ſacram hoſtiam apparuiſſe ſub ſpecie carnis, aut parui pueri. Secundò ob deuotionem ipſum Sacramentum ſumentium aut piè colentium. Sic refert *Paſchaſius Corbeienſis l. de corpore Chriſti c. 54.* apparuiſſe in ſpecie pulcherrimi pueri, & obtuliſſe ſe amplexandum, & mox rogante id ſacerdote reſumpſiſſe ſpeciem ſacramentalem, vt poſſet ſumi. Tertiò ad reprehenſionem indignè ſumentium aut tractantium Sacramentum. Et ſic quandoque legimus hoſtiam conuerſam fuiſſe in lapidem, aut copioſum ſanguinem ex ea manaſſe.

Variæ cauſæ cur tales apparitiones fiant. *Paſchaſius.*

126 Concl. I. Quando in Sacramento ſolùm apparet ſpecies carnis, aut effuſi ſanguinis, nullo modo credibile eſt, nos verè videre ibi carnem aut ſanguinem, ſed ſolùm aliquid quod ea repræſentat.

Probatur. Quia ſi caro vel ſanguis Chriſti nobis ſecundùm ſe apparerent, credibile omnino eſt, quòd talia appareret, qualia alicubi in rerum natura ſunt, aut ſaltem ſecundùm Dei conſtitutionem eſſe poſſunt: Atqui nullibi in rerum natura caro & ſanguis Chriſti ſunt talia, qualia ibi apparent, imò nec ſecundùm Dei cóſtitutionem talia eſſe poſſunt. Ergo non apparent nobis ſecundùm ſe. Maior probatur: quia ſecundùm aduerſarios ideo in talibus apparitionibus Chriſtum eiúſve carnem verè videmus, ne hîc fiat aliqua ſimulatio, dum res aliter apparet, quàm reuera eſt. Atqui niſi maior ſit vera, neceſſariò Chriſtus nobis appareret aliter quàm reuera à parte rei eſt. Ergo omnino credibile eſt maiorem eſſe veram.

Minor probatur, quia in illis caſibus apparet nobis caro fruſtatim concisa, aut ſanguis effuſus, qualia iam nec caro, nec ſanguis Chriſti eſſe poſſunt, cùm ipſe omnino ſit immortalis, vt patet ex dictis ſuprà a.2.

Concl. II. Idem ob eaſdem rationes videtur dicendum, quando Chriſtus ibi apparet ſpecie quidem humana, ſed corpore ſanguinolento & concisſo. Quia eadem ratio etiam hîc militat. 127

Concl. III. Probabile eſt idem communiter ſaltem dicendum eſſe, in qualicumque ſpecie ſeu forma, Chriſtus nobis ibi appareat. Probatur primò, Quia ita ſentiunt & plurimi & præcipui quique Theologi. Secundò, quia hic modus apparitionis eſt facillimus, nec habet aliquid incommodi. Nec enim ibi eſt aliqua falſitas aut mendacium, quia per illam ſpeciem Chriſtus non intendit ſignificare ſe ſub illa forma ibi eſſe præſentem: ſed ſe verè & realiter eſſe præſentem ſub Sacramento, quod veriſſimum eſt. ex quo patet reſponſio ad argumentum primæ ſententiæ.

Concl. IV. Satis veroſimile eſt Chriſtum ibi aliquando verè apparere ac videri in ſpecie pulchri viri, aut pulchelli pueri, aut ſimili; præſertim quando talis apparitio fit ad conſolandum ac recreandum animum pij alicuius viri: vt accidit in exemplo ſuprà ex Paſchaſio narrato. 128

Paſchaſius.

Pro quo ſuppono 1. Chriſtum poſſe ſimul eſſe in diuerſis locis etiam modo quantitatiuo, ſiue extenſum in ordine ad locum, vt oſtendi ſuprà q 75.a.4.d.3.

Suppono 2. ex dictis ibidem d. 5. Chriſtum in Sacramento habere eſſe ſæpiùs replicatum. Vnde apertè ſequitur, eum per diuinam potentiam poſſe ſecundùm vnam replicationem extendi in ordine ad locum, & apparere forma humana ſiue virili ſiue puerili prout Deus voluerit, & ſecundùm alias replicationes ibidem manere modo ſacramentali, & rurſum poſtea ſecundùm eandem replicationem reſumere eſſe ſacramentale prout habebat priùs. Nulla enim hîc poteſt oſtendi implicantia.

Probatur igitur concluſ. Quia Chriſto valdè facile eſt ratione diuinæ potentiæ (quam etiam qua homo habet ſibi perpetuò aſſiſtentem, vt omnem eius voluntatem perficiat, vt pluribus docetur in 3.part. quæſt.13.) hoc modo ſe nobis oſtendere: & hoc valdè conſonum eſt eius amori in tales pias perſonas, atque etiam fini ob 129

 quem

quem iis apparet. Nam apparet illis, vt viſibili præſentia eos recreet, qui ſi crederent eum ſibi tantùm apparere per aliquod corpus fictitium ex aëre compoſitum, non acciperent veram conſolationem ex illa apparitione. Ergo veriſimile eſt eum in ſe verè iis apparere. Confirm. quia conſtat eum extra Sacramentum per ſe ſæpè quibuſdam piis perſonis verè apparuiſſe. vt apertè patet ex *Actorum* 9.*v*.3.*&* *c*.23. *v*.11. *&* 1.*ad Cor*.15. vbi dicitur Chriſtum ſpecie viſibili apparuiſſe D.Paulo: idémq; de aliis Sanctis probatiſſimæ narrant hiſtoriæ. Quare igitur negabimus idem in Venerab. hoc Sacramento aliquando eſſe factum?

Act. 9. & 23.
1.Cor. 15.

DVBIVM II.

Vtrùm quando per miraculum verè & realiter ſpecies in ſe mutantur in figuram carnis, ſanguinis, aut ſimilem, corpus Chriſti ſub iis permaneat?

130 *Durand.* *D. Thom.* DVrandus *in* 4.*d*.10.*quæſt*.4. id generatim negat. D. verò Thomas hîc videtur generatim dicere, corpus Chriſti tam diu ibi manere quamdiu manent dimenſiones ſiue quantitas panis & vini: quia hęc eſt pręcipuum fundamentum reliquorum accidentium. Et hoc modo generatim eum intelligunt multi ipſius diſcipuli. Cuius rationem reddit *Sotus in* 4. *diſt*. 10. *quæſt*.1.*art*.7.*ſub finem*. quia non poteſt manere eadem quantitas panis aut vini, niſi maneant aliqua accidentia neceſſaria ad conſeruationem ſubſtantiæ panis aut vini. Sed hæc ratio Soti aut non eſt vera, aut nihil facit ad rem. Nam ſi Sotus velit tunc ſemper manere eandem quantitatem panis & vini, quamdiu exteriùs omnino nobis apparet eadem; eſt apertè falſum. quia in vino omnino corrupto, & verſo in acetum planè apparet eadem quantitas, quæ antea: & omninò credibile eſt eſſe verè eandem. Quòd ſi velit ſemper eſſe aliam quantitatem in genito & corrupto, etſi omnino eadem appareat, vt videtur velle; & dicit aliquid quod difficillimè poſſit probari, & nihil facit ad præſentem quæſtionem. Nam hîc petitur aliquod ſenſibile ſignum, ex quo poſſimus cognoſcere an ſpecies ſint ita mutatæ, vt non poſſit ſubſtantia panis ſub iis conſeruari, & conſequenter vt deſinat Chriſtus ibi eſſe. Si autem quantitas poſſit perire, etſi exteriùs appareat omnino eadem, nullo modo poterit eſſe tale ſignum.

Sotus.

Quare alij tenent mediam ſententiam, ſcilicet aliquando in eiuſmodi mutationibus deſinere ibi eſſe corpus Chriſti, quando ſcilicet ſpecies ita mutantur, vt non poſſit ſub iis naturaliter cõſeruari ſubſtantia panis. Secùs autem eſſe quando ita non corrumpuntur: & hoc putant communis in huiuſmodi mutationibus fieri. Ita *Suarez hîc diſp*.55.*ſect*.3.

Suarez.

131 Concl*v*s. I. Quamdiu in ſpeciebus manent accidentia neceſſaria ad conſeruationem ſubſtantiæ panis aut vini, manet ſub iis corpus Chriſti: ſtatim autem atque hæc corrupta ſunt, deſinit ibi eſſe corpus Chriſti. Eſt certa & communis omnium Doctorum.

Concl*v*s. II. Nec ex eo quòd appareat eadem quantitas ſpecierum, ſufficienter colligitur manere alia accidentia neceſſaria ad conſeruationem panis aut vini (vt patet quando ſpecies vini omnino aceſcunt:) nec ex eo quòd hæc appareat notabiliter mutata, ſatis colligitur corruptio illorum accidentium. Nam ſæpè in ollis efferueſcentibus videmus liquores impoſitos ita rarefieri, vt duplo vel triplo maiorem locum obtineant quàm anteà, idque ſine vlla ſubſtantiali corruptione. Quando tamen eſſet nimis exceſſiua eiuſmodi rarefactio vel condenſatio, poſſet cauſare eiuſmodi corruptionem.

Concl*v*s. III. Vtrùm talis corruptio facta ſit, non tam ex mutatione coloris, aut figuræ (nam idem ſpecie panis poteſt abſolutè loquendo naturaliter conſeruari ſub diuerſis coloribus ac figuris) quàm ex mutatione ſaporis ac odoris iudicandum eſt. Nam ex his optimè percipimus & veritatem & naturam panis ac vini. Quare quamdiu ſapor & odor manent incorrupti, omnino credibile eſt, manere ibi corpus Chriſti. Ita ferè communiter Doctores. Nec credo ab hac concluſione vllos, niſi fortè pauciſſimos diſſentire. Sed hæc concluſio non omnino ſatisfacit propoſitæ quæſtioni. Quia quando in Sacramento apparet caro vel ſanguis, non ſolemus ea guſtare, vt exploremus an maneant ibi ſpecies panis aut vini (quia natura ab eo guſtu abhorret,) ſed ſolemus ea aſſeruare: & tamen quærimus, quando debeamus iudicare ibi remanere corpus Chriſti, quando non. Quæ res ſatis difficilis eſt & perplexa ob diuerſum loquendi modum Doctorum. Quæ autem mihi, & aliis viris doctis videntur probabilia, ſaluo meliore iudicio proponam ſequentibus concluſionibus. 132

Concl*v*s. IV. Quando in punitionem perfidiæ eius qui indignè accedit ad Sacramentum ita ſpecies mutantur, vt appareant videnti & palpanti vera caro aut lapis, aut ſanguis, idque permanenter: omnino credibile eſt ibi deſinere eſſe corpus Chriſti. 133

Prob. 1. ex fine talis mutationis, quam ideo Chriſtus facit: vt oſtendat talem eſſe indignum communione, ſéque ideo eum à communione velle hoc modo prohibere. Quare omnino credibile eſt, quòd ſeipſum ei ſubtrahat omnino ſpecies corrumpendo, atque ita ſub iis eſſe deſinendo. quod maiorem vim habet, quando Sacramentum vertitur in lapidem: quia tunc impoſſibile eſt ipſum Sacramentum ſumi, niſi planè in puluerem conteras ac aliis rebus miſceas, quod nullo modo fieri debet.

Prob. 2. Quia talis mutatio quando perpetua eſt, repugnat fini ad quem hoc Sacramentum eſt inſtitutum. Ergo nõ eſt probabile Chriſtum ibi ſacramentaliter permanere. Antecedens prob. Quia hoc Sacramentum inſtitutum eſt, vt à fidelibus ſumatur. Atqui talis mutatio repugnat ſumptioni. quia omnes horremus à potu ſanguinis, aut ſumptione carnis crudæ. Vnde etiam non ſolet tunc Sacramentum ſumi, ſed aſſeruari. Ergo talis mutatio fini Sacramenti repugnat.

Con

Confirm. Cùm, vt patet ex conſuetudine Eccleſiæ, non teneamur ſpecies ita immutatas conſumere, ſed magis deceat conſeruare, eſſet contra reuerentiam Chriſti, ſi ſub iis maneret. Quia vt conſtat experientia, etſi initio remanerent adhuc aliquæ ſpecies panis & vini, tamen tandem omnino corrumperentur. Nam videmus eiuſmodi ſpecies tandem ita immutari, vt nulla ſit in iis apparentia panis aut vini. Eſt autem contra reuerentiam corporis Chriſti, ſi Sacramentum tam diu conſeruetur, donec ſpecies omnino corrumpantur.

134 Prop. 3. Quia inter panem & carnem tanta eſt differentia etiam viſu vel tactu perceptibilis, vt vix videatur naturaliter fieri poſſe, vt aliquid ex viſu & tactu appareat vera caro, & tamen maneant accidentia neceſſaria ad conſeruationem ſubſtantiæ panis. quæ ratio adhuc videtur magis vrgere, quando Sacramentum videtur verti in lapidem. Et confirmatur. Quia eiuſmodi mutationes ferè leguntur factæ, quando indignè accedens ipſum Sacramentum iam habebat in ore, qui ideo quòd verteretur in lapidem aut carnem, impediebatur illud ſumere: ita vt nec tactu nec guſtu poterat aliud iudicare, quàm eſſe veram carnem vel lapidem. Nec quod ſciam legitur vlla experientia deprehenſum fuiſſe, poſt talem mutationem factam permanſiſſe ſaporem aut odorem panis; ex quibus, vt dixi, præcipuè poteſt colligi, an ibi ſint accidentia neceſſaria ad conſeruationem panis. Ergo veroſimile eſt eas non remanere, & conſequenter nec corpus ibi remanere.

135 Dices, Eccleſia ſolet Sacramentum ita mutatum adorare cultu latriæ. Ergo ſentit Chriſtum ibi remanere.

Quo modo Sacramentū omnino immutatum ſit adorandum.

Reſpondeo. Veroſimilius eſſe Eccleſiam non aliter exponere Sacramētum ita mutatum adorandum, quàm exponat ſanctam crucem adorandam: ita vt exterior omnis cultus Sacramento ita mutato idem exhibeatur, qui ſolet vero Sacramento: & interior cultus, qui propriè eſt latria, tranſeat in Chriſtum, qui ibi ſaltem eſt vt in ſigno: atque ita cum illa re aliquo modo quid vnum componit. Quod vel inde patet. quia ſolemus Sacramentum ita mutatum etiam poſt ducentos & trecentos annos eodem modo adorare, cùm tamen iam conſtet, ibi non remanere accidentia panis ad eius conſeruationem neceſſaria.

136 Conclvs. V. Quando Sacramentum videtur verti in ſanguinem aut carnem, ad confirmationem fidei aſſiſtentium, aut conſolationem ſumentium, aut ſimilem cauſam: videtur omnino ibi remanere corpus Chriſti.

Nam cùm illa fiāt, vt oſtendatur veritas illius Sacramenti, conuenit eam veritatem permanere. Et hoc vel inde conuincitur, quia tales mutationes ſunt ferè temporaneæ. Vnde veroſimilius eſt eas non tam eſſe veras, quàm apparentes. Quòd ſi tamen eſſent perpetuæ, veroſimilius eſt corrumpendas omnino ſpecies panis aut vini, & Chriſtum deſiturum ibi eſſe: quia hoc probant 2. & 3. argumentum ſuprà allatum. Et tūnc miracula non fierent ad teſtandum Chriſtum perſeuerare ibi eſſe: ſed ad teſtandum eum ibi præſentem fuiſſe.

Ex his patet primò, Quando ex hoſtiis confoſſis emanat aliquis cruor, nullo modo ibi eſſe verum ſanguinem Chriſti. Nam cùm id quod ibi effluit, non habeat vllam rationem veri Sacramenti, nulla eſt ratio cur dicamus ſub eo cōtineri corpus aut ſanguinem Chriſti. Et certiſſimum eſt illum ſanguinem non elici è venis corporis Chriſti exiſtentis aut in Sacramēto aut in cælis. Quare eſt ſolùm aliquis humor ſanguini ſimilis à Deo ſubitò vel creatus, vel ex materia adiacente productus. 137

Patet ſecundò, Quando ſimilis mutatio accidit, non debere ſumi Sacramentum ita mutatum, ſed aſſeruari: vt patet ex vſu Eccleſiæ, & communiter Doctores teſtantur. Aliqui tamen putant, eum qui non horreret illius ſumptionem poſſe illud ſumere. Sed quando eſt perpetua illa mutatio, non conuenit illud ſumi, præſertim cùm, vt dixi, ſit dubium valdè an ſit ibi verum corpus Chriſti.

Petes, Si inter celebrandum ante ſumptionem contingeret Sacramentum ſub vna vel altera ſpecie ita mutari, Vtrùm ſacerdos teneatur nouam materiam conſecrare? 138

Quid faciet celebrans ſi Sacramentū immutetur.

Reſpondeo; Si temporaria tantùm ſit mutatio, expectandum eſſe dum Sacramentum recipiat propriam ſpeciem, & tunc ſumendum. Quòd ſi verò ſit perpetua, dubitant Auctores, & aliqui aſſerunt, nouam materiam neceſſariò conſecrandam, quia ex præcepto diuino ſacerdos tenetur conſumere Sacramentum. Alij verò id negant. quia illa ſumptio, vt oſtendam quæſt. 83. dub. 5. non eſt de eſſentia ſacrificij. Et cùm Chriſtus tunc conſtituat Sacramentum in eo ſtatu vt ſumi nequeat; videtur in lege qua præcipitur ſumptio diſpenſare. Ita *Soto in 4. diſt. 13. artic. 4. ad 3. Silueſter v. Euchariſtia 3. in fine. & Caietan. infrà quæſt. 82. art. 4. & ibidem D. Thomas in reſpōſione ad 3.* Vbi tamen docet conſulendum tali ſacerdoti, vt ſecundò cōſecret. quod reliqui etiam aſſerunt.

Soto. Silueſter. Caietan. D. Thomas.

QVÆSTIO LXXVII. DE ACCIDENTIBVS REMANENTIBVS IN SACRAMENTO.

ARTICVLVS I.

Vtrùm accidentia remaneant ſine ſubiecto in hoc Sacramento?

1 ARTICVLO 1. docet accidentia, quæ remanent poſt conſecrationẽ, manere ſine ſubiecto. Quod intelligẽdum eſt de ſubiecto vltimo, ſiue ſubſtantia, cui tota congregatio accidentium vltimò inhærere ſolet. quia a. 2. docet qualitates ante conſecrationem immediatè inhærere ipſi quantitati, & hac mediante ipſi ſubſtantiæ, & poſt conſecrationem pergere inhærere ipſi quantitati. Et ſic intellecta concluſio eſt de *Conſtantienſ.* fide. Nam in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. damnatur hæc propoſitio. *Accidentia panis nõ manent ſine ſubiecto in eodem Sacramento.* Et *Trident.* *Trident. ſeſſ.* 13. *can.* 2. abſolutè definit, poſt conſecrationem nihil ſubſtantiæ panis aut vini remanere, ſed ſolas ſpecies.

2 Hoc autem eſſe poſſibile non poſſumus à priore demonſtrare, niſi aliquo modo probabiliter: quia ſcilicet intellectu ſatis concipimus, hæc accidentia habere abſolutam aliquam entitatem diſtinctam ab entitate ſubſtantiæ. Nec enim calorem, ſaporem, & ſimilia concipimus vt modus aliquos ſubſtantiæ, ſed vt reales entitates, in ſuo intrinſeco conceptu nihil ſubſtantiæ includentes. Vnde etiam probabiliter colligimus habere realem entitatem à ſubſtantia omnino diſtinctam: & conſequenter poſſe à Deo ſeparatim conſeruari. quia nulla in eo poteſt oſtendi repugnantia: & conſequenter poſitis principiis fidei à poſteriore illud ſatis probatur. Hinc ſequitur, de eſſentia accidentis non eſſe, vt actu inhæreat ſubiecto, ſed ſolùm vt aptum ſit inhærere. Quomodo autem Deus poſſit ſupplere cõcurſum ſubiecti in conſeruatione accidentis, dicetur ſequenti dubio. Quæ verò accidentia poſt conſecrationem remaneant, vide dicta qu. 75. a. 5.

DVBIVM I.

Vtrùm, vt accidentia exiſtant ſine ſubiecto, opus ſit nouo influxu diuino, diſtincto ab eo quo priùs conſeruabantur in ſubiecto?

NOta primò, In reali actione quatuor poſſe conſiderari. Primum eſt ipſa cauſa efficiẽs. 3
Secundum eſt modus quo influit. Tertium eſt ipſa actio. Quartum eſt ipſe effectus: ſiue hæc ſola ratione, ſiue etiam aliquo modo à parte rei diſtinguantur.

Nota ſecundò, Eandem cauſam in eundem 4
effectum poſſe diuerſimodè influere. v. cau producat Deus primò lumen vnà cum ſole, & deinde abſente ſole, ſolus illud conſeruet: ſine dubio alia ratione iam influet in illud lumen quàm anteà. tum quia iam influit vt cauſa totalis, cùm anteà tantùm influeret vt cauſa partialis: tum etiam quia iam influit modo quodam determinato ad hunc effectum in particulari, ita vt ſpectato præciſè modo quo Deus hic & nunc influit, neceſſariò producatur hoc lumen. Antea influebat concurſo indeterminato: ita vt ſpectato præciſè modo quo influebat, non magis erat natus ſiue determinatus producere lumen quàm calorem vel frigus. Nam Deus, quantum eſt ex parte ſua, eodem modo concurrit cum aqua frigefaciente, & cum igne calefaciente, & cum ſole illuminante. Sicut qui inflat organa, eodem modo concurrit ad omnes ſonos, quos organa diuerſimodè pulſata edunt. *Eadẽ cauſa in eundem effectum diuerſimodè influit.*

Item ſi ponamus ſolem eſſe creaturam liberam, & poſſe illuminare, vel non illuminare res ſibi obiectas, idque modò magis, modò minùs intenſè prout vult. hoc caſu manens in ſe omnino immutatus, in obiectum eodem modo ſibi pro

propoſitum aliter influeret, quando produceret in eo lumen vt duo, aliter quando produceret lumen vt octo. Nam tunc longè potentiùs influeret in effectum, quàm cùm tantùm produceret lumen vt duo: non quòd acciperet in ſe maiorem vim, ſed eam quam habet, magis applicaret. Similiter quando duo leuant aliquod pondus, primò ſimul, deinde ſinguli per ſe vtroque caſu eundem effectum producunt: alio tamen atque alio modo in eum influunt, & in ſecundo caſu potentius quàm in primo. Item ſi candela poſſet operari liberè, & aliquod obiectum modò propinquius, modò duplo remotius ei obiiceretur, vt continuò in eo æque intenſum lumen produceret: deberet in vno caſu multò vehementiùs influere, quàm in alio, quia eodem modo ex parte ſua influendo, in remotiore obiecto minus lumen produceret. Vnde ſequitur poſſe fieri vt eadem omnino cauſa eundem omnino effectum modò maiore, modò minore ex parte ſua conatu producat.

Quandoque ad eundem effectũ producendum requiritur maior influxus.

6 Ex quibus patet primò. Etſi cauſa etiam creata per actionem ſuam præciſè non neceſſariò aliquid reale in ſe recipiat: tamen aliquo modo aliter ſe habere quando agit, quàm dum non agit, niſi aliunde impediatur quod in cauſis liberis poteſt facilè oſtendi. Ponamus enim me (quod pro libertate mea facere poſſum) obiectũ aliquod eodem modo mihi propoſitum modò amare, modò odiſſe, modò negatiuè circa illud me habere: tunc peram, quare voluntas mea modò producat odium, modò amorem, modò nihil. Non poteſt aliud reſponderi, quàm quia modò ſe liberè applicat ad hunc vel illum actũ producendum, modò non applicat: atque ita concipimus in ea quandam quaſi mutationem diſtinctam ab ipſa effectus productione, non quidem qua aliquid reale in ſe recipiat, ſed qua virtualiter ſe aliter habet dum agit quàm dum non agit. Sicut etſi volitio libera in Deo ita verè & realiter ſit, vt tamen nihil ſuperaddat ipſius eſſentiæ, nihilominus tamen quando concipimus eum in priori rationis nihil liberè velle, & in poſteriore aliquid velle, neceſſariò cócipimus eum virtualiter ſe aliter habere erga obiectũ volitum quàm antea & quaſi mutatum: & ſimiliter dicendum eſt de cauſa libera modò agente, modò non agente. Niſi enim concipiamus eam virtualiter ſe aliter habere quando agit, quàm quando non agit: nullo modo poterimus concipere cur modò agat, modò non agat. Quod clarius eſſet ſi ſol eſſet cauſa libera, & haberet in ſua poteſtate obiecta æqualiter propoſita illuminare modò vt ſex, modò vt 3. modò omnino non illuminare: tunc ponamus ex rebus æqualiter obiectis vnam illuminare vt tria, aliam vt 6. aliam omnino nihil; tunc virtus ipſius actiua neceſſariò aliter atque aliter duabus primis rebus eſſet applicata, tertiæ omnino non applicata: quod concipi nequit ſine intrinſeca aliqua in ipſo ſole differentia, qua virtualiter aliter atque aliter circa dictos effectus ſe habet. Et quamuis (quia naturas rerum non poſſumus omnino penetrare) non poſſimus clarè explicare in quo hæc differentia conſiſtat; tamen à poſteriore probamus eam neceſſario eſſe aſſerendam.

Cauſa aliter ſe habet dũ agit quàm dum non agit.

Dices, cauſam ſe applicare ad agendum formaliter per ipſam effectus productionem, & ideo dici cauſam modò agere vehementiùs, modò remiſſiùs, modò non agere: quia modò ponitur effectus intenſior, modò remiſſior, modò nullus. Sed hoc dici nequit. Nec enim ideo cauſa agit, quia effectus ponitur: ſed contrà, ideo effectus ponitur, quia cauſa agit: & omnino videtur contra rationem, ponere ex parte effectus rationem cur cauſa modò agat, modò non agat. Similiter nec virtus actiua cauſæ ideo hic & nunc eſt applicata ad agendum, quia agit: ſed ideo agit quia applicata eſt. Quod poteſt declarari ex differentia, quæ eſt inter cauſam neceſſariam & liberam. Illa enim quia naturaliter eſt determinata ad agendum, ideo ſuam virtutem, quantum eſt ex parte ſua, continuò quantum poteſt exerit, & ad agendum applicat, & quaſi conatur agere. Hinc ſi materia ei debitè applicetur, ſemper neceſſariò agit: ideóque ſiue præſente obiecto agat, ſiue propter eius defectum non agat, ſemper in ſe eſt eodem modo diſpoſita. Secùs eſt de cauſa libera, quæ quia habet ſuam vim agendi in ſua poteſtate, manente obiecto ſibi eodem modo propoſito, modò vim ſuam exerit, & ad agendum applicat, modò non: quod nequit concipi ſine aliqua virtuali mutatione intrinſeca ipſi cauſæ. Sicut ſi ſol, ceſſante omni extrinſeco impedimento, rem eodem modo obiectam modò illuminaret, modò non: omnino colligeremus aliquam diuerſitatem eſſe in ſole, quæ eſſet cauſa cur modò ageret, modò non ageret, poſito quòd ex parte concurſus diuini nullus eſſet defectus. 7

Ideo effectus ponitur, quia cauſa agit, non contrà.

Differentia inter cauſã neceſſariam & liberam.

Sicut igitur quando petitur cur cauſa neceſſaria modò agat, modò non agat, non redditur ratio, quia modò effectus producitur, modò non producitur: nam petitur cur hoc fiat. ſed reſpondetur, quia obiectum modò debitè applicatur, modò non: nam cùm ex parte cauſæ nulla poſſit reddi ratio huius diuerſitatis, tota debet reddi ex parte obiecti, poſito quòd Deus non ſubtrahat concurſum. Sic, inquam, cùm cauſa libera obiecto eodem modo propoſito modò agat, modò non agat, petenti cauſam cur hoc fiat male reſpondetur, quia effectus modò producitur, modò non producitur; ſed ponenda eſt aliqua differentia ex parte cauſæ, quæ diuerſimodò ſe habet erga obiectum, modò vim agendi exerendo, modò eam continendo. 8

Confirmatur. quia ad producendum aliquam volitionem aut intellectionem magis intenſam, experimur nos ceteris paribus maiorem vim debere adhibere, ſiue virtutem agendi debere magis applicare, quàm vt producamus eoſdem actus remiſſiores: quod non facimus vt eos actus in potentia recipiamus (nam hac ex parte nulla eſt difficultas:) ſed præciſè vt eos producamus. quare ille conatus neceſſariò identificatur cum cauſa, non autem cum effectu. 9

Vnde

Cauſam aliquam agere nō eſt mera denominatio extrinſeca.

10 Vnde patet ſecundò, Etſi communior & fortè verior ſententia dicat actionem eſſe in paſſo, & identificari ipſi effectui, tamen neceſſariò fatendum eſſe cauſam præſertim creatam aliquid agere, non eſſe meram denominationem extrinſecam; ſicut quādo paries dicitur videri: ſed ſupponere aliquid in ipſa cauſa, quod quando hæc eſt libera, ſit tam ab eius eſſentia, quàm à virtute agendi (quæ ſecūdùm ſe præcisè omnino eædem ſunt ſiue agant, ſiue non agant) ſaltem virtualiter diſtinctum: quod poteſt dici applicatio virtutis actiuæ, ſiue conatus cauſæ in effectum.

11 Dices, hæc omnia eſſe quidem vera reſpectu cauſæ creatæ quæ defatigatur inter agendū, non tamen reſpectu Dei, cuius vis infinita æquali facilitate omnia producit ſine vllo omnino labore. Reſpōdeo, Hęc nihil facere ad rem. nec enim ideo dicimus cauſam aliquam maiore conatu debere influere in effectum perfectiorem, quia ipſa in hoc magis laborat, (hoc enim omnino parergō eſt) ſed quia effectus potentiorē influxū ſiue cauſę conatum requirit: nec per hunc conatum ſignificamus cauſam magis laborare, ſiue difficiliùs effectum producere; ſed ſignificamus ipſam ſuam virtutem magis applicare ad agendum, ſiue hoc faciat cum maiore, ſiue cum ęquali aut etiam minore difficultate, (quæ hîc nullo modo curamus) quod etiam in Deo locū habet. Nam ponamus eum ſe ſolo ex tribus lignis vnū calefacere vt duo, ſecundum vt ſex, tertium omnino non calefacere, cur hoc ita fiat debet neceſſariò reddi aliqua cauſa ex parte Dei, qui diuerſimodè ſe erga hæc ligna habet, quatenus ſcilicet ſuam vim agendi erga vnum applicat vt duo, erga ſecundum vt ſex, erga tertium nullo modo: nec enim alia ratio hîc reddi poteſt. Nec inde ſequitur Deum aliquo modo mutari, quia Deus nihil omnino in ſe recipit, nec vllo modo per hæc laborat: quæ ex parte ſecùs ſe habent in cauſis creatis, quæ maiorem adhibendo conatum magis laborant.

12 Patet, tertiò, Quod ad rem attinet, non malè philoſophari eos, qui diſtinguunt actionem à paſſione, & illam ponunt in cauſa. Poſſet enim eorum ſententia defendi, modò actionem non diſtinguant à parte rei, ſed ſolùm virtute ac ratione ab ipſa cauſa: ita vt actio nihil aliud ſit, quàm ipſa virtus agendi prout hîc & nunc concipitur applicata ad agendum, ſimul tamen connotando actualem effectus à cauſa proceſſionem, ſine qua actio nequit intelligi. Nam aliàs ſol ſemper diceretur agere, etſi Deus ita ſuū concurſum ſubtraheret, vt de facto nihil omnino produceret: quia eius vis agendi, quantum eſſet ex parte ſua, eſſet ſemper applicata ad agendum. Quia tamen altera ſententia eſt communior, loquendum hac in re videtur vt multi, præſertim cùm hoc modo faciliùs oſtendamus, quomodo diuerſi effectus per diuerſas actiones producantur, cùm ſæpè virtus cauſæ v. g. ſolis reſpectu omnium ſit eadem.

13 Sed quidquid hac de re ſit, ex dictis ſatis patet, nos dictam cauſæ applicationem & quaſi conatum in effectum meritò quandoque maioris doctrinæ & explicationis gratia, vocare concurſum cauſę ad effectum, vel eius influxum in effectum: quia hæc videntur ſignificare aliquid magis intrinſecum ipſi cauſæ quam actio: & aliter quaſdam quæſtiones ob inopiam verborum vix poſſumus explicare. Vt quando quærimus, Quid ſit concurſus Dei generalis: & quomodo differat à concurſu cauſæ particularis ad eūdem effectum. Item quando petimus, Vtrùm Deus aliter influat in vnum effectum, quàm in alium, &c. Quare in hac difficultate explicanda cōcurſum ſiue influxum cauſæ diſtinguemus ab ipſa actione & effectu, & accipiemus pro ipſa applicatione virtutis actiuæ: non quòd omnino contendamus illa hanc propriè ſignificare, ſed vt faciliùs hæc difficultas explicetur.

14 Patet igitur 4. Quando quærimus Vtrùm Deus eodem influxu conſeruet accidens in ſubiecto, & extra ſubiectum; non agi de influxu prout identificatur termino. Hoc enim nihil eſſet aliud quàm quærere, Vtrùm ipſe effectus ſit omnino idem de quo agemus dub. 2. ſed accipimus influxum prout identificatur ipſi cauſæ, non quidem abſolutè conſideratæ, ſed prout hîc & nunc applicatur paſſo, ſiue pro ipſo modo quo hîc & nunc cauſa influit in effectum, iuxta iam dicta.

15 Patet 5. Illos qui ex identitate effectus volunt probare eundem eſſe influxum in vtroque caſu, non reſpondere ad quæſtionem præſentem. Quia, vt patet ex dictis, eadem cauſa poteſt in eundem effectum diuerſimodè influere: & hîc quærimus, Vtrùm modus influendi in vtroque caſu ſit idem.

16 Patet 6. (quod hîc obiter notandum eſt) Malè quoſdam ex eo quòd effectus omnes ſint determinati, probare, Deum concurſu determinato concurrere cum cauſis ſecundis. Quia in illa quæſtione de concurſu diuino, non accipitur concurſus prout identificatur rei productæ, ſed pro ipſa potentia diuina, prout hîc & nunc applicatur ad concurrendum cum cauſis ſecundis: & dicitur quòd applicet ſe modo quodam indeterminato, ita vt, quantum eſt præcisè ex modo quo hîc & nunc ex parte ſua concurrit, non magis, ſit nata producere in voluntate nolitionem quàm volitionem; & eodem omnino modo concurrit ad generationem equi & hominis.

17 Alij hæc alio modo explicant; & ſicut nos diſtinximus ipſam entitatem cauſæ, à modo quo hîc & nunc influit: ita diſtiguunt entitatem effectus ſecundū diuerſas dependentias, quibus à diuerſis cauſis dependet. v. c. calor productus ab igne & Deo per concurſum vniuerſalem, quatenus præcisè pendet à Deo, non magis habet quòd ſit calor, quàm quæuis alia qualitas. quia ſpectato præcisè modo, quo Deus ad eius productionem concurrit, non magis eſt hîc & nunc natus exiſtere calor, quàm lumen: & hanc dependentiam vocant concurſum Dei in actu ſecundo; quatenus verò idem calor dependet ab igne habet determinatè rationem caloris: non quòd Deus ſolùm concurrat ad rationem entis, & ignis ad rationem caloris (hoc enim fieri nequit, cùm hæc in calore non diſtinguantur.) ſed quia modus quo Deus concurrit, ex ſe eſt indeterminatus ad quoduis ens producendum, &

de

determinatur per ipſum ignem ad producendum potiùs calorem, quàm quiduis aliud. Sicut actio inflantis organa determinatur ab eo qui pulſat organa ad hunc ſonum potiùs producendum, quam illum. Quare vterque modus explicandi in idem incidit, ſed prior videtur clarior, & ſiue eo ſecundus non poteſt ita intelligi.

18 In præſenti igitur quæſtione quidam putant Deum non debere aliter concurrere ad conſeruandum accidens extra ſubiectum, quàm vt conſeruet illud in ſubiecto. Ratio eorum eſt primò, quia ſi opus eſſet alio influxu, hoc eſſet ad ſupplendum concurſum ſubiecti. Atqui cùm hic non ſit effectiuus, non poteſt à Deo ſuppleri. Ergo non eſt opus nouo concurſu. Secūdò, quia accidens realiter diſtinctum à ſubiecto in conſeruari pendet à ſolo Deo. Ergo ſi Deus continuet ſuam conſeruationem præciſo omni alio accidens perget exiſtere. Antecedens probatur primò, quia dependentia accidentis à ſubiecto non eſt eſſentialis conſeruationi. Ergo conſeruatio pendet à ſolo Deo. Prob. ſecundò, Quia accidens prius natura producitur quàm inhæreat ſubiecto. Ergo in illo eſſe quod habet in illo priori, non pendet à ſubiecto.

19 Conclvsio. Impoſſibile eſt accidens à Deo conſeruari extra ſubiectum præciſè per eum cōcurſum quo ipſum in ſubiecto conſeruabat. Ita *Suarez diſp.56.ſect.2.*

Suarez.

Probatur. Quia accidens extra ſubiectum exiſtere, eſt omnino ſupernaturale. Atqui hoc eſſet falſum, ſi ad hoc ei ſufficeret idem omnino concurſus diuinus, qui ſufficit vt exiſtat in ſubiecto. Ergo hic non ſufficit. Maior per ſe patet; nec credo eam ab vllo negari. Nec enim vllo modo poteſt dici accidens naturaliter poſſe exiſtere ſine ſubiecto. Probatur minor, quia nihil eſt ſupernaturale quod à cauſa naturali cum cōcurſu ei debito, ſiue cōnaturali fieri poteſt: cùm in hoc maximè differat effectus naturalis à ſupernaturali; quòd ille à cauſa naturali cum concurſu ei debito fieri poſſit: hic non poſſit. Atqui ſecundùm illam ſententiam cauſa naturalis v.c. ſol, poſſet cum ſolo concurſu generali naturaliter ſibi debito lumen in aëre productum annihilato aëre conſeruare extra ſubiectum. Ergo talis conſeruatio ſiue exiſtentia luminis non eſſet ſupernaturalis.

Quare aliqui effectus dicantur naturales, alij ſupernaturales

20 Dices, Concurſus ille accidenti tantùm eſt connaturalis, quamdiu eſt in ſubiecto: non autem dum eſt extra ſubiectum. quia natura ſua ordinatur, vt ſit in ſubiecto: & conſequenter non eſt ei naturale eſſe extra ſubiectum.

Sed contra primò, Argumentum allatum apertè generatim probat eum concurſum ſoli illud lumen ita conſeruanti fore naturalem, & conſequenter illam conſeruationem fore naturalem. Et confir. quia ille concurſus cauſæ primæ abſolutè & generatim eſt cauſæ ſecundæ connaturalis, qui illius viribus eſt proportionatus, & quem ipſa naturaliter exigit, vt poſſit vllo modo exire in actum: talis autem eſt ille concurſus generalis. Quòd autem res aliqua producatur aut conſeruetur alio modo quàm naturaliter produci aut conſeruari poſtulat, modò hoc viribus cauſæ naturalis fiat, nō facit vt effectus ſit ſupra naturam, ſed vt ſit præter naturam, ſiue præter naturalem ordinem: ſicut quando monſtrum producitur. quod nemo dicat produci ſupernaturaliter.

Quis concurſus ſit alicui cauſæ naturalis.

Secundò, quia ſi, vt aliquid dicatur exiſtere ſupernaturaliter, ſufficeret ipſum exiſtere alio modo quàm eo, ad quem natura ſua ordinatur, ſequeretur animam rationalem ſupernaturaliter exiſtere extra corpus: quia etiam naturaliter ordinatur, vt informet corpus, eique violentum eſt eſſe extra illud: ſicut etiam lapidi violentum eſt in ſublimi loco detineri: & tamē quia eodem concurſu poſſunt in eo ſtatu conſeruari, quo in ſuo ſtatu naturali, hic concurſus dicitur ijs debitus & connaturalis, nec dicuntur vlla ratione ſupernaturaliter in tali ſtatu exiſtere. Ergo ſimiliter erit dicendum de accidente exiſtente extra ſubiectum, ſi poſſit ibi eodem concurſu conſeruari, quo conſeruabatur in ſubiecto. 21

Reſpondent aliqui primò, Eſſe diuerſam rationem: quia anima rationalis tam in produci, quàm in conſeruari non pendet a corpore. Accidens autem in vtroque dependet à ſubiecto. Sed hæc reſponſio euertit planè illam ſententiam. Nam ſi accidens pendeat in fieri & conſeruari à ſubiecto, ſequitur non poſſe extra ſubiectum conſeruari, niſi Deus ſuppleat hanc dependentiam. Vnde illi ipſi vt probent ſuam ſententiam, negant accidens in fieri, aut conſeruari ita pendere à ſubiecto, vt difficilius producatur extra illud, quàm in eo: vt patet ex argumentis initio poſitis. Quare ſibi contradicunt: ſicut verè ſibi contradiceret, qui diceret formam ignis, v.c. in ſui productione pendere à diſpoſitione materiæ, & ſimul diceret, æquè facilè, ſiue eodem conatu poſſe produci in materia malè diſpoſita, ac in benè diſpoſita. 22

Nihil poteſt in conſeruari ab aliquo pendere, ſine quo æquè facilè conſeruatur.

Reſpondent ſecundò, Ideo Deum dici ſupernaturaliter conſeruare accidens extra ſubiectum. quia ſi vellet ibi operari prout res naturales exigunt, deberet ſubtrahere ſuum concurſum. 23

Sed ſi illa ſententia eſſet vera, hoc nullo modo dici poſſet. Nam ſi ſol cum concurſu Dei generali poſſit lumen in aëre productum hoc annihilato conſeruare, nihil erit quod illam ſubtractionem concurſus poſtulabit. Nam nec lumen eam poſtulabit. quia nihil naturaliter poſtulat ſui ipſius deſtructionem: ſed ſicut omnia naturaliter appetunt ſuam conſeruationem: ita naturaliter exigunt ea quæ ad eorum conſeruationem ſunt neceſſaria. Nec etiam ſol eam poſtulabit: quia cùm ex natura ſua ſemper poſtulet producere lumen, ſemper naturaliter etiam poſtulat dari ſibi eum cōcurſum ſine quo nullo modo poſſit agere. Nullo autem caſu poſtulat eum ſibi ſubtrahi. Imò etſi hic concurſus eo caſu tam ſoli quàm accidenti eſſet ſupernaturalis, tamen nullo modo poſtularet eum ſibi ſubtrahi: ſicut intellectus non poſtulat naturaliter ſibi ſubtrahi lumen gloriæ. Quare ſi naturaliter poſtularent eum concurſum ſibi ſubtrahi, ipſe non eſſet ſupra eorum naturam, ſed eſſet contra eam, ſiue repugnans eorum naturæ. Nullo autem modo dici poteſt, quòd talis concurſus repugnet naturæ acciden-

Nunquam vlla res ex ſe poſtulat ſibi ſubtrahi concurſum diuinum.

tis aut ſolis: quia nihil poteſt alicui eſſe contrarium, quod ei neceſſarium eſt, vt poſſit exiſtere, aut agere. Confirmatur. Quia ſi ſemel concedamus cauſas naturales deſinere agere præcisè, quia Deus concurſum generalem eis ſubtrahit, & hoc naturas rerum quandoque expoſcere, etſi ſufficiat hoc ſine alia probatione dicere: ſtatim eadem licentia dicam, hominem tam facilè poſſe videre in tenebris, quàm in lumine, & per corpus opacum quàm per diaphanum, niſi Deus concurſum ſuum ſubtraheret: naturas tamen rerum poſtulare, vt Deus eum ſubtrahat. & pari ratione hæc ſola affirmatione probabo. Item dicam aquam frigidam tam poſſe comburere lignum, quàm ignis id poſſit, ſi Deus eodem modo cum vtroque concurreret: naturas tamen rerum poſtulare, vt non concurrat eodem modo: & ſimili ratione probabo affirmando.

24

25 Probatur ſecundò, Quia ex alia ſententia ſequeretur, eum eodem concurſu cauſæ primæ & ſecundæ poſſe accidens produci extra ſubiectũ, cum quo producitur in ſubiecto. Sed hoc eſt falſum, vt patet experientia. Experimur enim omne accidens vt poſſit à cauſa ſecunda produci, requirere ſubiectum aliquod ſibi proportionatum, ergo & illud. Maior probatur, Quia eadem omnino vis quæ poteſt conſeruare lumen productum, poteſt illud ipſum producere: atqui ſecundùm illam ſententiam ſol cum concurſu generali poteſt cõſeruare lumẽ extra ſubiectum. Ergo poterit illud ibidem producere.

26 Probatur tertiò, Quia accidens in conſeruari verè pendet à ſubiecto. Quia aliàs eſſet forma per ſe ſubſiſtens, vt anima rationalis: quia formam aliquam eſſe per ſe ſubſiſtentem nihil eſt aliud, quàm eam exiſtere independenter à ſubiecto, omníque alia cauſa defectum ſubiecti ſupplente: ergo concurſus diuinus qui præcisè ſufficit, vt in eo conſeruetur, non ſufficit vt conſeruetur extra ipſum. Sicut eò quòd res aliqua in produci pendet à cauſa ſecunda, benè omnes colligunt, concurſum Dei vniuerſalem per ſe ſolum non ſufficere ad eius productionem.

Dices, Ideò dici accidens in produci & conſeruari pendere à ſubiecto, quia ſubiectum eſt conditio naturaliter requiſita ad eius productionem ac conſeruationem.

27 Sed contrà; vel ideo ſubiectum ad vtrumque requitur, quia poteſt per cauſam naturalem cum concurſu generali produci & conſeruari in ſubiecto, non tamen extra: & hoc eſt quod nos dicimus. Vel ideò ſolùm hoc fit, quia Deus non ſtatuit ad eius productionem & conſeruationem extra ſubiectum concurrere; & ſic ſubiectum non erit conditio naturaliter requiſita, ſed ex mero Dei beneplacito: & conſequenter ſpectata præcisè ipſius natura, non magis in ſui productione pendebit à ſubiecto, quàm anima rationalis à corpore organico, quàm Deus nunquam ſtatuit producere, niſi eam ſimul infundat corpori priùs organizato.

28 Pro ſolutione contrariorum argumentorum Nota primò, Subiectum reſpectu accidentis ſubire duplex officium. Primò, compartis, componendo ſimul cum eo aliquod totum: ſic paries cum albedine componit album. Et hoc officium cauſæ materialis, nullo modo per cauſam efficientem ſuppleri poteſt. Secundò, ſuſtentat ipſum accidẽs. hoc autem officium à priore eſſe diſtinctum, patet: quia corpus cum anima rationali compunit aliquod totum; non tamen eam ſuſtentat.

Duplex ſubiecti officiũ.

Nota ſecundò, Etſi hæc ſuſtentatio non ſit efficientia, facilitat tamen ipſam actionem cauſæ efficientis, qua accidens producitur & conſeruatur. quod vel inde patet; quia diſpoſitio, vel natura ipſius ſubiecti multum eandem actionem facilitat. Nam calor difficiliùs conſeruatur in aqua, quàm in alijs quibuſdam ſubiectis. Ita lumen quia naturaliter requirit ſubiectum diaphanum: naturali vi nec produci nec conſeruari poteſt in corpore opaco: virtute tamen diuina poteſt ibidem & produci & conſeruari. Simili modo etſi locus non concurrat effectiuè ad productionem aut conſeruationem ignis, aliquando tamen eam valdè facilitat. Nam loco naturali ignis facillimè conſeruatur: idémque in loco humido & vbi aër eſt conſtipatus & concluſus, & difficulter producitur, & facilè ſuffocatur. Si tamen agens ſit valdè vehemens; etiam tali loco eum producere & conſeruare poterit. 29

Multa actionem cauſæ facilitant, quæ in ſe actiua non ſunt.

Ex quibus omnibus colligimus, quando accidens producitur aut conſeruatur extra ſubiectum, concurſum ipſum ſubiecti ſuppleri per veram efficientiam cauſæ efficientis, & conſequenter maiorem requiri vim agendi, vt poſſit ita produci aut conſeruari: ſicut maior vis agendi requiritur, vt lumen producatur in corpore omnino opaco, quam vt producatur in diaphano: aut vt ignis producatur in ligno viridi, quàm vt producatur in arido ac ſicco. Confirmatur. Quia leuitas non effectiuè ſed formaliter impellit corpus ſurſum: & tamen in lapide proiecto ſurſum, eius defectus per cauſam efficientem, veramque efficientiam ſuppletur: cur non poſſit idem dici de dependentia accidentis à ſubiecto? 30

Concurſus ſubiecti per efficientiam ſuppletur.

Vt autem hæc meliùs intelligantur, Nota tertiò, Res creatas eſſe triplicis generis. Primæ habent eſſe perfectum, quæ ſemel productæ ad ſui conſeruationem indigent ſolo concurſu generali: quales ſunt ſubſtantiæ. Secundæ habent eſſe planè imperfectum, & valdè dependens: quale eſt lumen, quod vt conſeruetur, præter concurſum Dei generalem, indiget ſubiecto, & continuò influxu cauſæ ſecundæ. Tertij generis ſunt mediæ, quæ ad ſui conſeruationem indigent Dei concurſu generali, & ſubiecto; non tamen continuo influxu cauſæ ſecundæ, quales ſunt colores, & ſimilia. Cùm igitur dependentia hæc accidentis à ſubiecto ſit vera & realis, ita vt ſubiectum verè ad eius conſeruationem concurrat, nequit intelligi quomodo abſente ſubiecto poſſit conſeruari, niſi aliqua cauſa eius defectum ſuppleat. Sicut ſublata grauitate nullo modo lapis poteſt ferri deorſum, niſi aliqua cauſa eius defectum ſuppleat. Sicut autem hoc poteſt fieri effectiuè, ita etiam illud. 31

Res creatæ ſunt triplices.

Ad primam igitur rationem contrariam nego minorem. Nam niſi concurſus ſubiecti poſſet à Deo ſuppleri, nullo modo accidens ſine eo poſſet conſeruari, vt patet ex dictis. 32

Ad

Ad ſecundam nego aſſumptum. ſumit enim directè id quod probandum eſt, & apertè falſum ſcilicet accidens in ſui conſeruatione non pendere à ſubiecto. Ad primam eiuſdem probationem diſtinguo antecedens. Nam ſi ideo dicitur dependentia accidentis à ſubiecto, non eſſe ei eſſentialis, quia poteſt à Deo ſuppleri; ſic vera eſt: ſed nihil facit contra nos, ſed noſtram ſententiam probat. Si autem ideo dicitur non eſſe eſſentialis, quia annihilato ſubiecto accidens eadem facilitate, ſiue eodem influxu cauſæ ſecundæ conſeruari poteſt, quo priùs conſeruabatur; ſic falſum eſt, & petitur apertè principiũ, idemque alijs verbis dicitur in antecedente & in concluſione.

Ad ſecundam probationem nego antecedens: quia aliàs accidens produceretur independenter à ſubiecto, non minùs quàm anima rationalis. Quare accidens ſimul natura intelligitur productum & inhærens: quia producitur inhærens.

DVBIVM II.

Vtrùm accidens exiſtens ſine ſubiecto acquirat nouum modum poſitiuum, qui terminet ipſius exiſtentiam?

33 QVi aſſerunt dependentiam effectus à ſua cauſa efficiente eſſe modum quẽdam realem diſtinctum à re, facilè hîc reſponderent affirmatiuè. Nam cùm ſuprà oſtenderimus accidens ita exiſtens noua ratione verè & realiter dependere à Deo, ſicut acquirit nouam dependentiam: ita ſecundùm illos neceſſariò acquirit nouum modum. Sed quidquid hac de re ſit, hæc reſponſio non ſatisfacit huic difficultati. Nam hîc non quærimus modum quo aliquid pendet à cauſa efficiente, ſed quo rei exiſtentia vltimò terminatur.

34 Pro quo Nota, Quòd ſicut quantitas extenſa in ordine ad locum neceſſariò requirit aliquam figuram quo ipſius extenſio vltimò terminetur: ita res omnes quæ habent propriam entitatem, vt naturaliter exiſtant, requirere aliquem modũ ſibi intrinſecum quo eorum exiſtentia vltimò terminetur. Talis eſt in ſubſtantia ſubſiſtentia, & in accidente inhærentia. Quæritur hic itaque vtrùm vt Deus conſeruet accidens ſine inhærentia, neceſſariò debeat ei dare alium modum ei repugnantem: ſicut humanitas Chriſti priuata ſubſiſtentia accepit modum vnionis, quo inexiſtit Verbo. Quidam hoc affirmant, alij verò negant: & res ſatis eſt dubia, quia nulla eſt experientia, qua alterutram partem poſſimus conuincere.

Ad quid neceſſaria ſint ſubſiſtentia, & inhærentia.

Quòd ſi tamen ex alijs nobis notis, & cum quibus hæc res videtur habere aliquam analogiam, velimus argumentari, ſatis eſt probabile nouum aliquem modum requiri in accidente exiſtente ſine ſubiecto, qui ſuccedat inhærentiæ.

Probatur. quia ſicut figura vltimò terminat extenſionem quantitatis: ita inhærentia & ſubſiſtentia vltimò terminant exiſtentiam accidentis & ſubſtantiæ. Sicut enim quantitas ex ſe indifferens eſt vt in hac vel illa figura exiſtat: ita ſubſtantia ſecundùm ſe eſt indifferens vt ſaltem per diuinam virtutem exiſtat vel per ſe, vel in alio per vnionem hypoſtaticam: & accidens eſt indifferens, vt exiſtat in ſubiecto, vel extra ſubiectum. Ergo ſicut impoſſibile eſt conſeruare quantitatem extenſam, & tollere ab ea vnam figuram, quin detur ei alia: ita videtur impoſſibile tollere à ſubſtantia ſubſiſtentiam, aut ab accidente inhærentiam, niſi detur ijs alius modus illis repugnans. 35

Confir. Quia vt poſſumus ex rebus notis conijcere, impoſſibile eſt rem aliquam exiſtere, niſi in ſuo genere ſit vltimò determinata. Hinc impoſſibile eſt animal exiſtere niſi contractum ad certam ſpeciem vltimam, & ad certum indiuiduum. Item Impoſſibile eſt quantitatem exiſtere extenſam, niſi habeat certam figuram; & ſic in ceteris ſimilibus. Ergo ſimiliter accidens nequit conſeruari ſine inhærentia, niſi accipiat alium modum quo eius exiſtentia terminetur: alioqui hæc vltimò maneret indeterminata, & quaſi vaga ac incerta.

Nihil poteſt exiſtere niſi vltimò determinatum

Dices, Anima rationalis poteſt deſinere informare corpus non acquirendo nouum modũ. Ergo ſimiliter accidens poterit deſinere inhærere ſine tali modo. Reſp. negando conſequentiam. quia informatio non terminat exiſtentiam animæ rationalis quæ per ſe exiſtit: inhærentia autẽ intrinſecè terminat exiſtentiam accidentis. 36

Hæc ratio videtur ſatis probabiliter hanc ſententiam concludere: ſi quis tamen velit negare illam analogiam inter hos modos & figuram, facilè argumentum elidet.

Nota demum, improprium planè eſſe modum loquendi, quo aliqui vtuntur, dum dicunt accidens extra ſubiectum per ſe exiſtere, aut ſuſtentari ab illo modo. Nam per ſe exiſtere ſola illa dicuntur, quæ ſeipſa ſuſtentant, vt ſubſtantiæ. Tale autem accidens nec ſeipſum ſuſtentat; alioquin ſubſiſteret & eſſet ſubſtantia: nec ſuſtentatur ab illo modo, qui eſt ens quoddam imperfectiſſimũ, nec ſupplet vicem ſubiecti, ſed inhærentiæ: ſuſtentare autem eſt magnæ perfectionis & officiũ ſubiecti, non autem inhærentiæ: ſed ſuſtentatur à Deo, qui effectiuè ſupplet cauſalitatem ſubiecti, iuxta dicta dubio 1. 37

Accidẽs extra ſubiectũ non exiſtit per ſe.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in hoc Sacramento quantitas dimenſiua panis, vel vini ſit aliorum accidentium ſubiectum?

38 ART. 1. docet, ſolam quantitatem eſſe abſolutè, ſine vllo ſubiecto in hoc Sacramento: reliqua verò accidentia panis & vini in ea inhærere. Probat hoc quibuſdam rationibus, ſed quæ procedunt ex valdè dubiis principiis, & quæ communiter ab aliis negantur.

Ex naturali ratione nequit cognoſci an quantitas diſtinguatur realiter à ſubiecto.

Pendet autem hæc quæſtio ab illa philoſophica, An quantitas realiter diſtinguatur ab ipſo ſubiecto? quod quidam negant, alij affirmant. Et ſane ſi ſpectemus ſolas rationes naturales, facilè eſſet vtramque partem defendere: quia nulla eſt ratio quæ alterutram partem clarè conuincat. Sed non eſt neceſſarium hæc pluribus hîc diſputare: fundamenta verò ex quibus colligas qua ratione vtraque pars poſſit defendi, poſui ſuprà q. 76. a. 4. vbi etiam notaui quamcũque partem defendas, neceſſariò dicendum eſſe extenſionem in ordine ad locum non eſſe formaliter quantitatem: & ſimiliter nec rationem formalẽ quantitatis conſiſtere in eo quòd res habeat partem extra partem. quia poſſet Deus rei quantæ partes omnes ſeſe mutuo penetrantes ponere in pũcto: ſed in eo quòd res aliqua naturaliter poſtulet, & immediatè ac proximè nata ſit habere partem extra partem extenſam in ordine ad locum: ita vt nec partes eiuſdem corporis ſe mutuo, nec aliud corpus naturaliter patiantur eſſe ſecum in eodẽ loco; & conſequenter tam ſe mutuo, quam aliud corpus ex eodem loco neceſſariò expellát, niſi diuinitus impediantur, in cuius extenſionis & expulſionis proximo principio conſiſtit ratio quantitatis, ſiue ſit diſtincta à ſubſtantia corporali, ſiue non.

In quo conſiſtat formalis ratio quantitatis.

39 *D. Thom.* Quare Nota, Secundùm ſententiam D. Thomæ dicendum eſſe, quantitatem eſſe accidens realiter diſtinctum à ſubſtantia, per quam hæc immediatè habet, quòd naturaliter requirat habere partem extra partem: ita vt per eam vna aliam ſibi quidem connectat, non tamen in eodem ſecum loco patiatur; ſicut nec alia corpora: ita vt ſine hac partes ſubſtantiæ ſe mutuo & alia corpora poſſunt naturaliter penetrare, ac inidoneæ eſſent ad aliquod aliud accidens recipiendum. Hanc igitur Deus ſingulari concurſu ſuſtentat extra omne ſubiectum, quæ ſic ſuſtentata, Deo vlteriùs ſingulariter concurrente, ſuſcipit in ſe reliqua accidentia, eáque inter ſe connectit & ſuſtentat.

40 Quam ſententiam varij variis rationibus philoſophicis probant, ſed quæ facilè ſolui poſſunt, quia magna ex parte ſupponunt quod probandum eſt: ſpectatis tamen rationibus theologicis puto eam omnino amplectendam, quia faciliùs myſterium Ven. Euchariſtiæ explicat. Nam ſecundùm eam faciliùs explicatur primò, quomodo poſt conſecrationem omnia accidentia panis & vini inter ſe cohæreant. Cùm enim non poſſint habere immediatam connexionem inter ſe (nec enim poſſunt ſe mutuo informare: quia nulla eſſet ratio cur vnum potiùs informaret alterum quam contrà: nec poteſt alia inter ea ratio connexionis aſſignari) videtur omnino dicendum, ea immediatè connecti alicui tertio cui inhærent, quod non poteſt eſſe aliud quàm quantitas.

Secundum rationes theologicas probabilius eſt quantitatem diſtingui realiter.

41 Secundò, faciliùs explicatur, quomodo accidentia poſſint pati ab agentibus naturalibus, quæ non habent vim producendi aliquod accidens extra ſubiectum. Tertiò, quomodo diuerſę hoſtiæ ſiue ſpecies ſe mutuo non penetrent. Cur enim non poterunt duæ albedines, duo ſapores, &c. ſe mutuo penetrare, ſicut ſapor, odor, albedo in eadem hoſtia ſe mutuo penetrant?

42 *Nominales.* Reſponderi quidem poſſet Nominalibus, qui negant quantitatem à re diſtingui realiter, ſingulas qualitates per ſe eſſe quantas, atque ita à ſe habere extenſionem in ordine ad locum, & excludere alias res quantas ſibi non ſubordinatas, quales ſunt qualitates eiuſdem ſpeciei: & ſecùs eſſe de ſubordinatis, quales ſunt ſapor, odor, albedo, quæ ad eiuſdem rei perfectionem ordinantur, & ratione huius ſubordinationis naturaliter ſe mutuo non excludere, ſed inter ſe cõnecti. Sicut autem Deus ſingulari concurſu efficit, vt hoc aggregatum accidentium ſine ſubiecto exiſtat: ita etiam efficere, vt poſſit agere, & pati. & vt productæ qualitates etiam ſine ſubiecto exiſtant, & ſimili modo ſe expellant, ac ſi exiſterent in ſubiecto.

Quibus aliqui obijciunt, Videmus ibi ſuperficiem albam, ergo albedo ei inhęret. Aliàs enim nec eſſet, nec videri poſſet alba. Sed alij facilè negabunt nos videre ibi albam ſuperficiem, ſed ſolam ſuperficiem albedinis. Ex quibus patet hanc ſententiam nihil tenere, vel apparenter cõtrarium fidei, idcóque immeritò à quibuſdam argui tanquam periculoſam in fide.

43 Altera tamen ſententia omnino amplectenda eſt. Primò, quia eſt communior, & grauiorum Doctorum. Secundò, quia modus quò explicat ſupradictas difficultates, eſt multo ſimplicior, expeditior, & conceptu facilior. Tertiò, quia minùs multiplicat miracula. Nã poſito quòd quantitas hoc modo à Deo ſuſtẽtetur, & accipiat vim ſuſtentandi reliqua accidentia: tũc faciliſſimè intelligitur, quomodo ſine nouo miraculo hoſtiæ conſecratæ ſe mutuo loco expellát, & quomodo in iis poſſint produci diuerſæ qualitates, quæ ſe mutuo expellant. In ſententia autẽ Nominalium in his omnibus ſẽper opus eſt nouis miraculis.

Nominales.

Sine fundamento tamen à quibuſdam additur, impoſſibile eſſe ſolas qualitates ſine ſubiecto conſeruari. Cùm enim habeant tam diſtinctum eſſe ab omni ſubiecto, quàm quantitas: nulla videtur ratio, cur non tam poſſint conſeruari ſine ſubiecto, quàm illa.

Qualitas ſine quantitate à Deo conſeruari poteſt.

ARTI

ARTICVLVS III.

Vtrùm ſpecies quæ remanent in hoc Sacramento, poſsint immutare aliquid extrinſecum?

44 ARt. 3. docet, ſpecies panis & vini codẽ modo poſſe agere & immutare corpora circumſtantia, ſicut quando erant in ſubiecto, ſiue in pane, & vino. Patet experientia & ſenſu. Ratio eſt; quia inhærentia in ſubiecto non eſt aliter illis neceſſaria ad agendum, quàm quatenus eſt neceſſaria ad exiſtendum: vnde hoc ipſo quo non pendent à ſubſtantia in exiſtendo, nec dependent ab ea in agendo. Hinc cùm accidentia immediatè per ſe ſubijciātur ſenſibus, & his mediantibus ſubſtantia illa eodem omnino modo ſenſum immutant, & à ſenſibus percipiuntur, ac ſi ſubſtantitijs ſubeſſet: Ita vt hoſtias conſecratas à non conſecratis non poſſimus diſcernere, niſi quia eas conſecrauimus, aut vidimus conſecrari, & ſola fide his nullam ſubeſſe ſubſtantiam ſcimus.

Inhærentia in ſubiecto non confert accidenti vim agendi.

Similiter corpora ſibi vicina eodem modo immutant, & omnia accidentia quæ antea producere poterant, eodem modo producunt ac ſi eſſent in ſubiecto. Quia vim hæc producendi nullo modo accipiunt à ſubiecto, ſed eam ex ſe habent.

Difficultas verò eſt, quomodo poſſint producere ſubſtantiam. 45 quia aut accidentia non poſſunt producere ſubſtantiam (vt multi volunt;) aut non poſſunt eam producere niſi in virtute ſubſtantiæ, vt alij volunt. Sed reſpondendum eſt, ſpecies ſeparatas poſſe etiam eas ſubſtantias producere, quas aqua aut vinum antè producere poterant, Deo etiam in hoc ſupplente vicem ſubſtantiæ. Quare ſi accidens poſſit producere ſubſtantiam in virtute ſubſtantiæ; Deus dat ſpeciebus eandem virtutem, quàm ſubſtantia dediſſet: aut ſi accidens non poſſit immediatè producere ſubſtantiam, tunc ſpecies introducunt ſolùm vltimam diſpoſitionem, & Deus ſupplens vicem ſubſtantiæ introducit formam ſubſtantialem. Hinc ſi vinum miſtos ſibi liquores poſſit conuertere in vinum, vt aliqui opinantur; etiam ſpecies altero ex dictis modis id poterunt.

Quomodo ſpecies producant ſubſtantiam

ARTICVLVS IV.

Vtrùm ſpecies ſacramentales poſsint corrumpi?

46 ARt. 4. docet, ſpecies ſacramentales poſt cõſecrationem non minùs poſſe corrumpi, quàm ſi exiſterent in ſubiecto. Patet experiẽtia. In explicando tamen modo quo hoc fit, laborant qui negant quantitatem diſtingui realiter à ſubiecto. debent enim dicere quando ſpecies frigidę v. c. caleſiunt, ipſum calorem recipi in toto illo ex diuerſis accidentibus aggregato, & ipſum frigus ex hoc aggregato expellere. Non quòd ille calor verè ſubiectetur in illo aggregato (quia nulla eſt ratio cur in illo aggregato vna qualitas potiùs ſubiectetur in alia quàm contrà: vnde ipſi dicunt ſingulas diuina virtute exiſtere ſine vllo ſubiecto) ſed quia cum ijs coaleſcit, & vnum aliquod totum conficit. Quare ſecũdùm illos ille calor abſolutè producitur extra ſubiectum, Deo vicem ſubiecti ſingulari ſuo concurſu ſupplente. Quæ ſententia etſi abſolutè non poſſit conuinci falſa, tamen multò difficiliùs concipitur quàm contraria.

Alij verò, qui dicunt quantitatem diſtingui realiter, & reliqua accidentia in ea ſubiectari, facilè explicant quomodo in ea poſſit noua qualitas poduci, & alia expelli. Poſito enim quòd quantitas habeat vim ſuſtẽtandi qualitates, eodem modo erit capax alterationis, ſicut ſubſtantia, idq; ſine vllo nouo miraculo. ſicut ſi Deus corpus natura ſua opacum faceret perlucidum, ſine vllo nouo miraculo poſſem per illud videre, ſicut iam videmus per vitrum. Item ſi Deus magnam partẽ aëris efficeret omnino ſolidam aut alia ratione ita teneret coniunctam, vt nulla ratione poſſet diuidi, ſine nouo miraculo poſſet quis ſuper eam ambulare, non ſecùs quàm ambulamus ſuper terram, aut aquam congelatam.

Addunt aliqui, vt qualitates ſublata ſubſtantia ſuſtententur à quantitate, non eſſe opus alio 47 miraculo, quàm vt Deus ſuſtentet ipſam quantitatem ſine ſubiecto. Putant enim in corporibus ſolam quantitatem immediatè inhærere ipſi ſubſtantiæ: qualitates verò immediatè inhærere quantitati: atq; ita poſt conſecrationem, eodem planè modo inhærere quo priùs. Quæ ſententia propter multorum auctoritatem eſt ſatis probabilis: nullo tamen firmo fundamento nititur. Nã quòd ipſi adſerunt, quòd ſubſtantia non ſit capax qualitatum, niſi priùs ſit quanta, nullo modo probat qualitates debere ſubiectari in quantitate, ſed hanc eſſe conditionem requiſitam, vt corpus naturaliter poſſit in ſe vllam qualitatem ſuſcipere.

Patitur etiam hæc ſententia aliquot difficultates. Nam primò, difficulter intelligitur quomodo accidens quod natura ſua indiget ab alio 48 ſuſtentari, naturaliter habeat ſimul vim ſuſtentandi aliud, & natura ſua poſtulet ſuſtẽtare qualitates, quod eſt proprium officium ſubſtantiæ.

Secundò, quia inde ſequeretur, qualitates non perficere immediatè ſubſtantiam, ſed ſolam quantitatem: quia accidens ſolùm illud imme-

 diatè

diate perficit, cui immediatè inhæret: & conſequenter omnia reliqua accidentia magis eſſent perfectiua quantitatis quàm ſubſtantiæ, & potiùs propter illam, quàm propter hanc. quæ videntur eſſe contra communem conceptum.

Tertiò, quia cùm accidens ſit totaliter forma, difficulter intelligitur quomodo naturaliter poſtulet ab alia forma realiter diſtincta informari.

49 Dices, ſimiliter intellectus eſt accidens, & tamen naturaliter poſtulat à ſuo actu informari. Reſp. Eſſe multò probabilius, intellectum non diſtingui realiter ab anima, & conſequenter eſſe ſubſtantiam. quia nullum eſt argumentum, quod contrarium probet. Sed non eſt opus hæc pluribus hic diſputare, quia ad præſentem materiam explicandam non ſunt neceſſaria.

50 D. Thom. Docet D. Thomas præterea corpus Chriſti ſemper manere in Sacramento, donec ſpecies ita corrumpantur, vt ſub iis ſubſtantia panis aut vini naturaliter conſeruari non poſſet, eáq; corruptione facta, corpus Chriſti ibi eſſe deſinere. Eſt planè certa ſententia, nec ab vllo negatur.

51 D. Thomas. Not. D. Thom. hîc in corpore ponere triplicē modum quo, poſſint ſpecies corrumpi. Primò, per diuiſionem, qua ratione aliquo modo quantitas corrumpitur, quia eius cōtinuitas corrumpitur. Imò ex ſententia D. Thomæ, qui putat tam panem quàm vinum requirere certam quantitatem, ita vt ſub minore non poſſit exiſtere, ſpecies poſſent ita diuidi, vt ſub iis ſubſtantia panis aut vini non poſſet conſeruari; & conſequenter deſineret ibi eſſe corpus Chriſti. 2. per alterationem, qua ratione qualitates corrumpuntur eo modo quo iam dixi. 3. per deſitionem ſubiecti, qua ratione dicit ſpecies etiam poſſe corrūpi: quia etſi non habeant ſubiectum, habent tamen idem eſſe quod habebant in ſubiecto. Quod ait à contrario agēte poſſe corrumpi, ſicut corrumpebatur ſubſtantia panis: verba videntur obſcura, & in iis explicandis aliqui ſatis laborant.

Sed Reſp. D. Thomam ſupponere in omni mutatione ſubſtantiali aliam eſſe quantitatem in genito, quàm fuerit priùs in corrupto: & conſequenter quando ita ſpecies alterantur, vt non poſſet ſub iis naturaliter manere ſubſtantia panis aut vini, tùm eo caſu neceſſariò ibi gignatur aliqua alia ſubſtantia, vt videbimus a. 5. ſentit quantitatem qua aliæ ſpecies ſuſtentabantur, perire: quia nec poteſt perſeuerare in ſubſtātia nouiter genita, ſecundùm illud D. Thomæ principium: nec etiam manere ſine ſubiecto. quia Deus non vult ſpecies diutiùs conſeruare ſine ſubiecto, quàm ibi maneat corpus Chriſti. Vnde ſequitur neceſſariò etiam perire omnia alia accidētia, quæ tunc quantitati inhærebant: quia nec poſſunt manere ſine ſubiecto: nec tranſire de ſubiecto in ſubiectum. 52 D. Thomas.

Qui autem ſentiunt quantitatem immediatè inhærere ipſi materiæ, & eſſe ei coæuā ac incorruptibilem; conſequenter dicunt eandem perſeuerare, quando ex ſpeciebus ſacramentalibus aliquid gignitur.

ARTICVLVS V.

Vtrùm ex ſpeciebus ſacramentalibus poſsit aliquid generari?

53 ART. 5. docet, ex ſpeciebus ſacramentalibus aliquid poſſe generari. Patet experientia. Videmus enim conſecratas hoſtias diu conſeruatas, præſertim ſi ſint loco humido, corrumpi, & vermes ex iis generari.

DVBIVM I.

Qua ratione poſsit aliquid ex ſpeciebus ſacramentalibus generari?

54 RAtio difficultatis eſt, quia omnis generatio ſupponit materiam, in qua forma rei genitæ recipiatur: hîc autem nulla eſt materia.

D. Thom. Thomiſt. D. Tho. hîc tres adfert ſententias quas refutat, & quartam ſuam ſubiicit, in qua explicāda valdè Thomiſtæ laborant. Videtur enim apertè dicere ipſam quantitatem panis & vini ſubire vicem materiæ, & eſſe ſubiectum generationis, ac recipere in ſe formam ſubſtantialem genitam. Et ſic intellexerunt D. Thomam non ſolùm illi omnes qui eum oppugnant, ſed etiam antiquiores Thomiſtæ, vt docet *Sotus in 4. d. 10. q. 2. a. 2. §. Dua pr.o. res.* Sed vt fatetur ibidem Sotus, hæc ſententia non eſt probabilis. Primò, quia per ſe ſtatim apparet abſurdum, quòd forma ſubſtantialis informet aliquod accidens. Secundò, quia tale genitum eſſet omnino monſtruoſum, compoſitum ex quantitate & forma ſubſtantiali: & conſequēter nec ſubſtantia, nec accidens: & conſequenter vermes ex illis ſpeciebus geniti nullo modo eſſent animalia. quia non eſſent corpus: nam corpus dicit aliquid compoſitum ex materia & forma: imò nec eſſent ſubſtantia. Item ſi homo longo tempore nihil aliud comederet aut biberet quàm ſpecies conſecratas, tandem magna ex parte componeretur ex quantitate & forma ſubſtantiali ſine vlla materia: & conſequenter magna ex parte non eſſet corporeus, nec animal, ſed monſtrum. Tertiò, quia ſi mundus adhuc diu ſtaret, plurimæ res (omnes illæ ſcilicet, quæ ex illis ſpeciebus gignerētur, quę tandem eſſent notabilis pars vniuerſi) perdita primæua materia conſtarent ſola quantitate & forma ſubſtantiali, & ex ijs nihil poſſet naturaliter generari. quia quantitas nullo modo poteſt eſſe ſubiectum generationis, quæ omnia certè valdè abſurda ſunt. Quare recentiores conantur alio ſenſu D. Thomam explicare, ſed verba ipſius ſunt valdè difficilia.

Sotus. Quātitas nequit ſubire vicem materiæ in generatione.

D. Thomas.

55 Caietan. Nec minus abſurda eſt ſententia Caiet. hîc. Vult enim ipſam quantitatem in eiuſmodi mutationibus fieri ipſam materiam, ita vt eadem omnino res quæ antè erat quantitas, ſit poſtea materia prima. Sed hæc ſententia Caietani eſt omnino inconceptibilis: vt per ſe patet.

Sotus

Sotus. Quantitas nequit conuerti in materiam quantam.

Sotus verò ſuprà vult quantitatem conuerti in materiam quantam: & hoc modo intelligendum eſſe D. Thomam. Sed hæc ſententia & caret omni fundamento, & multas difficultates inuoluit: quia nec poteſt hic aſſignari aliquid commune termino à quo, & termino ad quem illius conuerſionis: nec poteſt oſtẽdi quomodo quantitas ibi deſinat vt ponatur materia prima corporis gignendi, quæ tamen neceſſaria ſunt ad veram conuerſionem. Quare cùm aliter hæc res poſſit facilè explicari, nihil eſt cur illam ſententiam amplectamur.

Creatur à Deo noua materia.

56 Conc. 1. Eodem inſtanti quo ſpecies ita ſunt alteratæ, vt non poſſet ſub iis vitijs naturaliter conſeruari ſubſtantia panis & vini, deſinit ibi eſſe corpus Chriſti, & Deus ibi creat materiam, eique vnit quantitatem panis, aut vini, cum qualitatibus, quæ ei illo inſtanti inhærent, per quas iam eſt vltimò diſpoſita ad ſuſceptionem alicuius formæ ſubſtantialis, quam eodem inſtanti illud agens producit, quod eam produxiſſet ſi ibi priùs fuiſſet ſubſtantia panis & vini. Quando autem generantur vermes ex pane vel ſpeciebus conſecratis; quiſnam ibi producat formam ſubſtantialem? diuerſi diuerſa ſentiũt. Nam qui volunt accidens poſſe producere ſubſtantiam; dicunt eam produci ab ipſis accidentibus, quæ introduxerũt vltimam diſpoſitionem neceſſariam ad productionem illius formæ. Qui verò negant accidens poſſe producere ſubſtantiam; dicunt Deum vt auctorem naturæ ſupplendo defectum agentis naturalis? (nulla enim eſt ibi forma ſubſtantialis, quæ poteſt producere formam vermis) producere eam formam ſubſtantialem. Vtra autem ex his ſententiis ſit verior, non eſt huius loci diſputare. Sufficit enim nobis quòd illa forma producatur ab eodem agente, à quo fuiſſet producta, ſi fuiſſet ibi panis aut vinum.

57 Hæc ſententia facillima eſt, ideóque maximè amplectenda, eámque moderni communiter ſequuntur. Nec hic nouum aliquod fit miraculum, quod poſita huius Sacramenti inſtitutione non ſit neceſſarium. Quare non tam debet dici nouum, quàm conſequens ipſam inſtitutionem, & in ea incluſum, & quidem aliqua ratione ſecundùm ordinem & exigentiam naturæ, quæ poſtulat ſibi per creationem reſtitui materiam, quam per conſecrationem perdiderat, ne tandem magna ex parte materia prima pereat.

Creatio materiæ non eſt nouum miraculum.

Diſputant autẽ hic aliqui, Vtrùm eadem numero materia in tali generatione à Deo creetur, quæ antè fuerat deperdita. Qua in re nullum argumentum poteſt hanc vel illam partem conuincere, quia vtraq; eſt poſſibilis. Videtur tamen conuenientius, vt eadem numero reſtituatur, quæ fuerat perdita. quia hoc modo minor in vniuerſo per hoc Sacramentum introducetur mutatio.

Creatur eadem numero materia quæ fuerat perdita.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm ſpecies ſacramentales poſſint nutrire?

58 ART. 6. docet ſpecies ſacramentales poſſe nutrire. Patet ipſa experientia. Nam experimur illas ſpecies eadem omnino in nobis operari, quæ verum vinum operatur. Et poſito quòd ex illis poſſit aliquid generari, (vt iam diximus) nulla hic eſt noua difficultas.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm ſpecies ſacramentales frangantur in hoc Sacramento?

59 ART. 7. docet primò, ſpecies ſacramentales verè poſſe frangi ac diuidi, cùm ſint verè quantæ. patet experientia.

Corpus Chriſti non frangitur niſi metaphoricè.

Docet ſecundò, Corpus Chriſti nec frangi poſſe, nec diuidi: quia eſt omnino incorruptibile & immortale. Per quandam tamen denominationem extrinſecam quandoque à Patribus dicitur frangi, tractari manibus, & dentibus teri: quia ſpecies ſub quibus eſt, franguntur & dentibus teruntur. ſed hæc locutio eſt impropria.

60 Dices, Si hæc locutio ſit impropria, quarè Berengarius *c. Ego Berengarius, de conſec. d. 2.* iuſſus eſt fateri, corpus ſacerdotum manibus in veritate tractari ac frangi, ac fidelium dentibus atteri.

Reſpondeo. Ita iuſſum eſſe, quia antè docuerat Chriſtum in Sacramento tantùm contineri vt in ſigno. Quare quando hæc dicuntur fieri in veritate, non ſignificatur has locutiones eſſe proprias: ſed corpus Chriſti ſub illis ſpeciebus quæ tanguntur, atteruntur, & franguntur; verè & realiter eſſe præſens, & non tantum vt in ſigno.

61 Nota tamen, corpus & ſanguinem Chriſti verè & propriè dici manducari & bibi. quia vt dicatur comedi & bibi, ſufficit vt naturali via actione vitali in ſtomachum per modum rei ſolidæ aut liquidæ traijciatur. Nec opus eſt vlla maſticatione, vt patet in auibus. propriiſſimè autem hoc modo corpus & ſanguinem Chriſti in ſtomachum traijcimus.

Verè tamen mãducatur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm aliquis liquor poſsit vino conſecrato commiſceri?

62 ART. 8. docet primò, liquores infuſos calici conſecrato miſceri ſpeciebus. patet experientia. Docet ſecundò, eos non poſſe miſceri ſanguini. quia hîc ibi eſt in venis Chriſti, & conſequenter tangi nullo modo poteſt à liquoribus infuſis, qui extrinſecè tantùm corpori Chriſti circumfunduntur, nec vllo modo ipſum penetrant. imò ne quidem madefaciunt. Vide *c. Cum Marthæ. de celebrat. miſſarum.* Docet tertiò, quãdo aliquis liquor calici conſecrato miſcetur, ſiue ſit eiuſdem ſpeciei, ſiue diuerſæ, ſemper ſpecies vel omnes, vel ſaltem ex parte corrumpi. Si enim liquor ea quantitate infundatur, vt commiſceatur omnibus ſpeciebus; putat omnes corrumpi: ſi verò ſit tam exiguus: vt tantùm miſceatur vni parti; vnam tantùm partem corrumpi: & conſequenter docet, vel omnino, vel ex parte deſinere ibi eſſe ſanguinem Chriſti.

Liquores calici infuſi nullo modo madefaciunt corpus Chriſti.

63 Pro quo Nota, triplici modo poſſe aliqua inter ſe miſceri. Primò, ita vt vtraq; retineant ſuam naturam integram. ſic miſcentur cineres arenæ. Secundò, ita vt alterum tranſeat in naturam alterius. Sic ſecundùm multos parum aquæ miſtũ vino cõuertitur in vinum. Tertiò, ita vt vtrumq; miſtum conuertatur in aliquod tertium, in quo non quidem formaliter, ſed virtualiter perſeueret. Sic ſecundùm communem ſententiam in corporibus miſtis elementa miſcentur, in quibus ſolùm virtualiter manent. Et hanc ſolam miſtionem *Ariſtoteles l. 1. de generatione textu 86. & ſequentibus*, vult eſſe veram miſtionem: & hæc eſt miſtio perfectiſſima & propriiſſima: ſecundùm communem tamen loquẽdi modum etiam ea quæ primo & ſecundo modo miſcentur, verè dicimus miſceri.

Aliqua poſſunt varijs modis miſceri. — Ariſtot.

64 D. autem Thomas hîc vult omnẽ miſtionem liquorum fieri ſecundo vel tertio modo, & vtrumque liquorem miſtum neceſſariò ſubſtantialiter corrumpi, & gigni aliquod tertium: idq; quandoque ſolo numero diſtinctum ab vtroque miſto, vt quando miſcentur duo liquores eiuſdẽ ſpeciei: quandoq; ab vtroque ſpecie diſtinctum, vt quando miſcentur duo liquores diuerſæ ſpeciei æquè actiui in eadem quantitate: quandoq; verò ab altero ſolu ſpecie diſtinctum: vt quando parum aquæ miſcetur vino, & in vinum conuertitur, vt multi putant.

D. Thom.

Ratio ipſius eſt, quia liquores ita miſti ſecundùm omnẽ ſui partem miſcentur, & conſequenter ſinguli diuiduntur in minores particulas, quàm ſint eæ ſub quibus earum ſubſtantia poſſit naturaliter conſeruari. Sentit enim D. Thomas etiam corpora homogenia ita requirere certam quantitatem, vt neceſſariò corrumpantur, ſi in minores partes diuidantur.

D. Thom.

65 Sed hæc ſententia patitur ſummas difficultates. Primò, quia omnino eſt incredibile, ſtatim atq; duæ aquæ miſcentur inter ſe, vtramque ſubſtantialiter corrumpi, & generari vnam tertiam. quia nulla eſt vel minima apparẽtia, ex qua poſſimus hîc colligere talem corruptionem: nec vllum eſt agens, à quo poſſit illa tertia aqua generari. Nam aquæ quæ miſcentur, non poſſunt illã tertiam generare. quia quando hæc generatur ſecundùm illam ſententiam; illæ corruptæ ſunt. Nihil autem poteſt agere, quando non eſt. Et planè inauditum eſt, quòd forma quæ corrumpitur, producat illam quæ in ipſius materiam introducitur; nec aliud agens hîc fingi poteſt.

Dices; Deum producere illam formam aquæ ne materia remaneat ſine forma. Sed hoc dici nequit. Quia Deus tunc tantùm introducit formam ſubſtantialem in defectu agẽtis naturalis, quando materia eſt vltimò diſpoſita ad eam ſuſcipiendam. hîc autem materia per illam diuiſionem omnino eſt indiſpoſita ad ſuſcipiendam formam aquæ.

Secundò, quia ex ea ſententia ſequeretur da- 66
ri certum inſtans in quo verum eſſet dicere: Iam talis diuiſio partium aquæ facta eſt, vt ſub ijs nõ poſſit vlterius aqua conſeruari. atqui hoc eſt hîc impoſſibile. Ergo & id vnde ſequitur. Maior probatur. Quia cùm ſubſtantialis generatio fiat in inſtanti, in ea datur neceſſariò certum inſtans in quo verum eſt dicere; iam primùm forma genita eſt, & corrupta nõ eſt. Atqui nullum hîc aliud tale inſtans poſſet aſſignari, niſi in quo talis eſt facta diuiſio. Ergo tale inſtans deberet aſſignari. Et confirm. Quia in omni alia corruptione illud inſtans eſt neceſſariò primum non eſſe formæ corruptæ, in quo primùm introductæ ſunt in materiã diſpoſitiones incompoſſibiles cum illa forma. Atqui hîc nulla diſpoſitio incompoſſibilis cum forma aquæ introducitur in materiã, niſi illa diuiſio. Ergo primum inſtans, quo facta eſt illa diuiſio debet eſſe primum inſtans deſitionis aquæ.

Minor probatur. Quia cùm materia nullo in- 67
ſtanti poſſit eſſe ſine forma, eodem inſtanti quo eſſet facta illa diuiſio, & conſequenter in quo tũ primùm non eſſet forma corrupta, deberet introduci ſecunda forma aquæ. Atqui hoc eſſet naturaliter impoſſibile: quia illo inſtanti materia habet diſpoſitiones incompoſſibiles cũ forma aquæ. Ergo nullum tale inſtans poſſit dari.

Sequeretur ſecundò, Quotieſcunque aqua in 68
aliud vas infunditur, aut vehementer in eodem vaſe agitatur, ipſam ſubſtantialiter corrumpi, & aliam gigni. quia tunc partes tantum inter ſe miſcentur, quantum miſcentur quando vna aqua infunditur in aliam. Imò quando diu duraret talis agitatio, ſequeretur ſæpiùs aquam corrumpi, & gigni; vel potiùs ſemel corrumpi, & aliam nõ gigni. quia ſi illa agitatio, ratione diuiſionis quã facit, impedit ne vetus aqua poſſit conſeruari: multò magis impediet ne noua gignatur. quia faciliùs res conſeruatur, quàm producitur.

Sequetur tertiò, Quando duo calices conſe- 69
crati.

crati miſcerentur, quòd ſub vtroque desineret eſſe ſanguis Chriſti. imò quòd idem fieret quãdo vnus paulò vehementiùs agitaretur: quæ tamen abſurda videntur, & cõtra praxin Eccleſiæ, quæ olim quando dabatur communio ſub vtraque ſpecie, ſæpe ſolebat ſanguinem ex vno calice in aliũ infundere: præſertim vbi erat magnus populus. Ibi enim in maioribus calicibus conſecrabant, ex quibus ſanguinem in minores fundebant, vt populo porrigerent. ita multi opinantur. contrarium tamen puto verius, nã *Ordo Romanus* (qui liber vt minimum ante octingentos annos eſt conſcriptus) *c.4. ſub finem* expreſſe docet, calicem qui conſecrabatur fuiſſe minorem, & diaconum ſolitum ex eo aliquid ſanguinis infundere in maiorem calicem plenum vino, quẽ deinde populo porrigebat. *Quia*, vt ibi dicitur, *vinum etiam non conſecratum, ſed ſanguine Domini commiſtum ſanctificatur per omnẽ modũ.* quæ apertè repugnant ſentẽtiæ quã oppugnamus, quia ſecũdùm eã ſanguis Chriſti ibi omnino deſijſſet eſſe.

Ordo Rom.

Quomodo olim adminiſtrabatur populo calix.

70 Fundamentum autem contrariæ ſententiæ facilè ſoluitur. Nam etſi gratis concedamus (quod multi negant) vinum poſſe in tam minutas partes diuidi, vt per eam diuiſionem deſtruatur, quando ſingulæ particulæ ſeparatim ponuntur: negandum tamen id fieri poſſe, quando illæ particulæ ita non ſeparantur, ſed manent ſemper continuæ alicui vino, vt fit in illa miſtione: nec enim ibi datur vlla particula omnino ſeparata, ſiue non continua cum aliquo vino. quare in illa nulla eſt cauſa corruptionis.

Quòd ſi verò liquores diuerſæ ſpeciei miſceãtur, negandum omnino eſt eos in tam minutas particulas diuidi, ſub quibus non poſſit eorum ſubſtantia conſiſtere. alioqui ſequerentur incõmoda ſuprà dicta. Nec vlla eſt aut experientia aut ratio, cur dicamus talem diuiſionem in his miſtionibus fieri: præſertim cùm ſicut quęuis res naturaliter reſiſtit ſibi contrarijs, ita etiam reſiſtit tali diuiſioni, per quam neceſſariò deberet corrumpi: atque ita ſine ſumma violentia talis diuiſio fieri nõ poſſet: nec hic eſt vlla cauſa, quæ talem vim illis liquoribus poſſit inſerre. 71

Ex his ſequitur, Quando miſcetur liquor aliquis ſpeciebus conſecratis, numquam ideo deſinere ibi eſſe ſanguinem Chriſti, niſi liquor miſtus ſit diuerſæ ſpeciei, & adeo actiuus, vt poſſit ſpecies corrumpere. quod credo cõmuniter non poſſe fieri niſi longo aliquo tempore: aut quando maxima quantitate, & cum vehementi agitatione talis humor miſcetur. hoc modo enim citiùs ſpecies corrumperentur. 72

Humor infuſus communiter nõ corrumpit ſpecies conſecratas.

Hinc ſequitur, ſi quis mitteret vnam guttam ex calice cõſecrato in vas integrum vini, manſurum verè ſanguinem ſub illa gutta: præſertim ſi vinum non eſſet valdè diuerſæ naturæ ab eo quod fuit conſecratum. Quia nulla eſſet cauſa, quæ poſſet corrumpere ſpecies. Quare totum illud vinum fieret aliquo modo ſacrum, & vſibus ſacris eſſet applicandum (quidquid aliqui contra dicant) vt benè ex Ordine Romano, & quibuſdam miraculis docet *Card. Baronius tomo 12. in fine anni 1192. folio 842.* 73

Gutta ſanguinis poſſet perſeuerare in integro vaſe vini.

Ordo Rom. Baronius.

QVÆSTIO LXXVIII.

DE

FORMA VEN. SACRAMENTI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm hæc ſit forma huius Sacramenti: Hoc eſt corpus meum. Hic eſt calix ſanguinis mei?

1 ART.1. docet formã legitimã qua hoc Sacramentũ cõficitur, eſſe: *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt calix ſanguinis mei.* Deinde aſſignat duplicem differentiam inter formam huius Sacramenti & aliorũ. Primò, quòd hęc forma immediatè dirigatur ad materiã: aliæ ad ſuſcipientẽ. Cuius ratio eſt. quia per hãc materia, per illas ſuſcipiẽs immediatè sãctificatur. Secundò, quòd ſacerdos hanc formam pronuntiet non tantùm vt miniſter Chriſti, ſicut in alijs Sacramentis, ſed etiã vt immediatè Chriſtum repræſentans, & quaſi eſſet ipſe Chriſtus, dicẽs, *hoc eſt corpus meum*, cùm ſit corpus Chriſti.

DVBIVM I.

Vtrùm per dicta verba & à Chriſto facta ſit, & à nobis fiat conſecratio, ſiue conuerſio panis in corpus Chriſti?

PRimus hic eſt error noſtrorũ hæreticorum. Nam Caluiniſtæ & quidam alij volunt nulla certa verba requiri, quæ eſſentialia ſint ipſi Sacramento; ſed ſufficere ea omnia quæ ſufficiunt ad excitandam fidẽ in audientibus. Sed hunc errorem, eiuſq; fundamentum ſatis refutaui ſuprà q.60.a.6.d.2. Quidẽm verò Lutherani requirunt quidem certa verba, ſed nullam eis veram tribuũt efficaciam: quia negant veram conuerſionem 2

Error hæreticorum.

Lutherani.

nem panis in corpus Chriſti. Sed hos ſatis refutaui ſuprà q.75.a.1.& 2.

Error Græcorum.

3 Secundus error eſt Græcorum recentiorum, qui docent conſecrationem non fieri per illa verba: *hoc eſt corpus meum*, &c. ſed per quaſdam preces, quibus Spiritus ſanctus inuocatur vt panem & vinum in Chriſti corpus & ſanguinem conuertat. Probãt primò, Quia multi Patres dicunt conuerſionem hãc fieri per myſticas quaſdam preces. Secundò, quia in Liturgia D.Iacobi, D.Marci, & D. Baſilij poſt pronũtiationem formæ ſubiũguntur preces, quibus Spiritus ſanctus rogatur vt hanc conuerſionem faciat. Ergo antè non fuit facta. Cõfir. quia *D.Baſilius in ſua Liturgia* poſt pronuntiationem illorum verborum, panem & vinum vocat typum corporis & ſanguinis Chriſti: ad quem locum alludens *Damaſc. l.4. fidei cap.14.* dicit eum hęc ſic vocare ante ſanctificationem, non autem poſt.

D.Baſil.

Damaſc.

4 Catholici autem omnes vnanimiter fatentur nos per dicta verba cõſecrare: ſed quidam quos citat D.*Thomas hic a.1.* putant Chriſtum non conſecraſſe per hæc verba; ſed vel ſine vllis verbis ſolo voluntatis imperio hanc conuerſionem feciſſe: vel conſecraſſe per benedictionem verbis nobis ignotis factam: & poſtea ſupradicta verba pronontiaſſe, vt doceret Apoſtolos ibi eſſe ſuum corpus, & quomodo deberent illud conficere. Ratio eorum eſt. Quia Euangeliſtæ dicunt à Chriſto præmiſſam benedictionem. Nam aiunt: *Accepit Ieſus panem, ac benedixit ac fregit, dediſq; diſcipulis ſuis dicẽs*, &c. Atqui illa benedictio fuit efficax. Ergo per illam perfecta eſt conſecratio.

D.Thom.

5 CONCL. I. Conſecratio fit illis verbis: *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt calix ſanguinis mei*, &c. non autem illis precibus quas Græci ſubiungunt. Ita omnes Catholici.

Florent.

Probatur primò, Quia Florentinum (cui etiã Græci ſubſcripſerũt) in literis Eugenij ad Armenos, docet cõſecrationem fieri verbis Saluatoris, quibus ſacerdos in perſona Chriſti loquens Sacramẽtum hoc conficit. Atqui ſola verba ſupradicta ſunt verba Chriſti, & hæc propriè in perſona Chriſti ſacerdos pronuntiat, non autem dictas preces. Ergo non per has, ſed per illa verba conſecrat.

Probatur ſecundò, Quia Chriſtus iuſſit nos conſecrare faciendo quod ipſe fecit: Atqui ipſe non pronuntiauit illas preces, ſed verba quæ nos pronuntiamus. Ergo per illa ſola verba conſecramus. Confirm. Quia ſolus Chriſtus poteſt inſtituere eſſentiales formas Sacramentorum: illæ autem preces non à Chriſto, ſed ab iis qui confecerunt illa ritualia, compoſitæ ſunt. Ergo hæ non poſſunt eſſe forma eſſentialis Sacramenti.

6 Prob. tertiò, Quia tã apud Græcos quàm Latinos ſtatim poſt dicta verba hoſtia offertur adoranda populo. Atqui ſi tunc ibi non eſſet corpus Chriſti, grauis committeretur idololatria. Ergo certum eſt ibi tunc eſſe corpus Chriſti: & conſequenter ipſum ibi poni ante illas preces, quæ poſtea dicuntur.

Quartò, quia in Liturgia Græcorũ ſacerdos alta voce pronuntiat illa verba: *Hoc eſt corpus meum.* & reſpondet omnis populus, Amen. quæ eſt dictio affirmans veritatem dictorum: qua populus oſtendit ſe credere ibi eſſe corpus Chriſti. quod tamen falſum eſſet, ſi ibi ſolùm poneretur per ſequentes preces.

7 Quintò prob. ex Patribus, qui id disertè multis locis aſſerũt. *D. Ambr. l.4. de Sacram. c.4.* ait: *vbi venitur vt conficiatur Ven. Sacramentum, iam non ſuis ſermonib⁹ ſacerdos, ſed vtitur ſermonibus Chriſti. Chriſti ergo ſermo hoc conficit Sacramentum.* Et deinde c.5. docet hęc verba eſſe: *hoc eſt corpus meum.*

D. Ambroſ.

D. Aug. ſer. 28. de verbis Domini: *Dixi*, inquit, *vobis, quod ante verba Chriſti, quod offertur panis dicitur: vbi verba Chriſti deprompta fuerint, iam non panis dicitur, ſed corpus appellatur.*

D. Aug.

Item, *Euſebius Emiſſenus homil. 5. de paſchate*, *Inuiſibilis*, inquit, *ſacerdos, viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui, verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit, ita dicens: Accipite & edite, hoc eſt corpus meum*, &c.

Euſebius Emiſſen.

8 Ad primam rationem Græcorum Reſp. Patres vocare ſæpe formas Sacramentorũ preces: quia continent implicitam inuocationem virtutis diuinæ ad effectum Sacramenti perficiendum.

Formæ Sacramentorũ dicuntur preces.

Ad ſecundã Reſp. Per illas preces non peti vt panis ille fiat abſolutè corpus Chriſti, ſed vt fiat nobis corpus Chriſti viuificũ & ſanctificans; nè ſcilicet ob peccata noſtra fiat nobis in iudiciũ & venenũ. Patet apertè ex contextu Liturgiarum. Et ita ſe hoc intelligere profeſſi ſunt etiam ipſi Græci in *Florentino ſeſſ. vlt.* Vnde quædam Liturgiæ non rogant *fieri*, ſed *oſtendi & exhiberi nobis* panem iſtum corpus & ſanguinem Chriſti.

Florentin.

9 Ad confir. Reſp. Baſilium vel vocare ibi Chriſtum, vt eſt in Sacramento typũ ſui, vt in propria perſona ſe obtulit pro nobis in cruce. quod Patres ſæpe faciunt, vt notauimus ſuprà q.75.a.1. Vel conſiderare adhuc materiã quaſi nondũ conſecratã; & ſic vocare eam typum corporis Chriſti.

D. Baſil.

Et ſic videtur eũ Damaſc. intellexiſſe. & videtur etiã hic ſenſus poſſe colligi ex textu. Inſtituit enim ibi quaſi quandã recapitulationẽ ipſius ſacrificij, quaſi iã ipſum inciperet. Quod patet. Nã ſacerdos initio iſtarum precum dicit ſe ad altare accedere quaſi iã inchoaturus ſacrificiũ: cùm tamẽ iam diu ſteterit ad altare. Deinde petit vt ſuper typum corporis Chriſti quẽ ipſe propoſuit veniat Spiritus S. & efficiat eum corpus Chriſti, cùm tamen iam antè ibidẽ Diaconus dixerit ibi eſſe Euchariſtiam (quæ ſanè etiam apud Græcos non eſt ſine corpore Chriſti) & Spiritum ſanctũ ſuper eam incubare. Ex quibus apertiſſimè patet per ſequentes preces non peti vt Spiritus ſanctus veniat, vt ſimpliciter panem faciat Euchariſtiam; ſed vt faciat eum nobis Euchariſtiam. Vnde *Damaſcenus c. citato* apertè noſtram ſententiam docet. Ait enim: *Dixit in principio* (ſcilicet Deus) *Producat terra herbam virentem, & vſque nunc pluuia facta producit germina diuino coadiuta & vigorata præcepto. Dixit Deus*, Hoc *eſt corpus meũ, &, Hic meus eſt ſanguis, & hoc facite in meam commemorationem: & omnipotenti eius præcepto donec veniat, efficitur.* Quæ verba ſanè clariſſimè pro nobis faciunt.

Damaſc.

Damaſc.

10 CONCLVS. II Chriſtus per eadem verba conſecrauit, per quæ nos conſecramus.

Ita D.Thomas hic & communiter Theologi, nec contrariũ videtur poſſe defendi. Primò, quia apertè colligitur ex Scriptura. Chriſtus enim

D.Thom.

iuſſit

iuſſit nos facere quod fecit. Atqui ſi non conſecramus per eadem verba quibus ipſe conſecrauit, nõ facimus quod ipſe fecit. Ergo per eadem verba conſecramus. Minor patet. quia eo caſu ſacrificium Chriſti eſſet omnino diuerſæ rationis à noſtro. quia conſecratio, in qua vel tota, vel lõgè præcipua ratio ſacrificij conſiſtit, fuiſſet facta à Chriſto ritu eſſentiali omnino diuerſo ab eo, quo à nobis fit; & conſequenter non faceremus idem quod tunc Chriſtus fecit. Confir. Quia aliàs Apoſtoli non ſumpſiſſent tunc Sacramẽtum eiuſdem rationis cum noſtro: quia hoc dicit eſſentialem habitudinem ad dicta verba quibus conficitur. Imò ſi Chriſtus conſecraſſet, aut ſine verbis, aut talibus quæ non declaraſſent expreſsè præſentiam corporis Chriſti, ita vt neceſſariũ poſtea fuiſſet eam Apoſtolis explicare (vt aduerſarij dicunt) id quod dabatur Apoſtolis, non habuiſſet veram rationem Sacramenti. quia ſpecies non potuiſſent ſufficiẽter nobis ſignificare præſentiam Chriſti: quia non poſſunt eam nobis ſignificare, niſi cum aliqua habitudine ad verba conſecrationis eam apertè ſignificantia: & conſequenter non fuiſſet ibi ſenſibile ſignum corporis Chriſti: vt probauimus ſuprà q.73.a.1. poſt 2. concluſ.

Damaſc. D. Chryſoſt. Innoc. Prob. ſecundò, Quia idem apertè docent *Damaſc. ſuprà. D. Chryſoſt. hom.2. in 2. epiſtolam ad Timotheum. Innoc. c. Cùm Martha. de celebr. Miſſarum*, vbi corrigit quæ alibi priuatus ſcripſerat, & alij.

Florent. Prob. tertiò, Quia ſacerdos (vt docet Florentinum) profert hæc verba in perſona Chriſti. quod propriè dici non poteſt, niſi eodem ſenſu & intentione proferat, qua ea Chriſtus protulit.

DVBIVM II.

Vtrùm Chriſtus ijſdem verbis egerit gratias Patri, benedixerit pani & vino, eaque conſecrarit?

11 *Soto. Suarez.* HAne quæſtionem quidam fusè ſatis diſputant, vt *Soto in 4. d.11. q.1. art.2.* & *Suarez hic diſp.58. ſect.2.* Sed quia magis ſpectat ad Scripturę interpretem, quàm ad Scholaſticum, breuiter quid videatur exponemus. Tres autem præcipuæ ſunt ſententiæ. Prima docet, hæc tria vnica

D. Thom. actione fuiſſe facta. Ita *D. Thomas hic ad 1.* cum multis aliis. Ratio eſt, quia gratiarum actio & benedictio in Scripturis ſæpiſſimè idem planè ſignificant; & ipſa conſecratio panis eſt vera benedictio. Cùm igitur non pateat ex Scriptura hæc fuiſſe diſtincta, nihil eſt cur diſtinguamus.

Sotus. Secunda ſententia diſtinguit benedictionem à conſecratione. Ita *Sotus ſuprà*.

Suarez. Tertia diſtinguit omnes tres actiones. Ita *Suarez ſuprà*.

12 *Benedicere varia ſignificat.* Nota, ſecundùm proprietatem latini ſermonis, benè alicui dicere, idem eſſe quod benè de illo loqui. in Scripturis verò benedicere varia ſignificat, prout variis perſonis, & cum reſpectu ad res varias tribuitur. Nam hominem benedicere Deo, idem eſt ac laudare Deũ, aut gratias ei agere. Contrà verò Deum benedicere homini vel rebus creatis, nihil eſt aliud, quàm ipſis aliquid

Geneſ.1. boni tribuere, aut virtutẽ indere. Sic Deus *Gen.1.* omnibus animalibus benedicit dando illis vim creſcendi; hominem verò benedicere aliis creaturis, idem eſt atq; aliquid boni illis apprecari, aut futurum prædicere: vt patet ex benedictionibus Iſaac & Iacob reſpectu filiorum. *Gen.27. & 49.* *Geneſ. 27. & 49.*

Hinc patet primò, Benedictionem latiùs patere quam gratiarum actionem. Secundò, eandẽ orationem poſſe habere rationem benedictionis reſpectu creaturæ, & gratiarum actionis reſpectu Dei. Talis fuit oratio Melchiſedec *Gen.14* *Geneſ.14.* 13

vbi ait: *Benedictus Abraham Deo excelſo, qui creauit cælum & terram: & benedictus Deus excelſus, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt.* Eſt tamẽ hîc ſemper virtualis quædã diſtinctio inter benedictionem ſpecificè ſumptam, & gratiarum actionem. quia hæc reſpicit Deum, illa creaturam.

CONCL. I. Benedictio illa Chriſti ſuper panem fuit diſtincta à conſecratione. Ita *Suarez* 14 *Suarez.*
diſp.58. ſect.2. & alij.

Prob. primò, Quia hoc poſtulat ordo verborum Euangelij, vbi dicitur; *Accepit Ieſus panem, benedixit, ac fregit*, &c. Quibus apertè innuitur priùs benedixiſſe quàm fregiſſe, &c. Et confirmatur. quia in Græco habetur εὐλογήσας ἔκλασε, poſtquam benedixiſſet fregit, &c.

Trident. Secundò, quia *Trident. ſeſſ.13. cap.1.* ait: *Poſt panis viniq; benedictionem ſe ſuum ipſius corpus illis præbere, ac ſuum ſanguinem diſertis ac perſpicuis verbis teſtatus eſt.* Atqui hoc nõ aliter teſtatus eſt, niſi per formã conſecrationis. Ergo benedictio hanc præceſſit.

Rituale. Roman. Tertiò, quia in Rituali Romano in canone, vbi ſacerdos exactiſſimè refert & imitatur actiones Chriſti, apertè diſtinguuntur hæc tria; gratiarum actio, quæ propriè ad Deum refertur, atque ideo ſacerdos eleuat oculos in cælum: & benedictio, quæ refertur ad materiã, quã ideo cruce ſignat: & forma conſecrationis, quam poſtea profert.

CONCL. II. Benedictio Chriſti, qua benedixit 15
pani & vino, fuit diſtincta ſaltem virtualiter à gratiarum actione. Patet ex probatione tertia, & dictis antè primam cõcluſionem. Satis autẽ probabile eſt, eadem oratione vtramque factã eſſe, qua Chriſtus gratias Patri agendo pro poteſtate ſibi tradita applicuit diuinam virtutem, vt ſemper præſtò aſſiſteret ritè celebranti, vt panem & vinum, ſtatim ac conſecrationis forma ritè proferretur, in corpus & ſanguinẽ ſuum cõuerteret.

Vbi Nota, Euangeliſtas cùm agunt de hac 16
benedictione, modò dicere Chriſtum benedixiſſe, modò gratias egiſſe: canon autem vtrumq; feciſſe dicit. quod videtur probabiliſſimum: ſed ita vt vna continua oratione hæc fecerit, virtute tamen diſtincta, quatenus gratiarum actio refertur ad Deum: benedictio ad materiam, vt patet ex dictis.

Videtur itaque hic ordo ſeruatus in actione *Ordo actionum quibus Chriſtus cõſecrauit.*
Chriſti. Primò, ſumpſit panem. Secũdò, egit gratias Deo, quòd eius virtus ipſi ſemper aſſiſteret: ſic Ioannis 11. excitaturus Lazarũ primum Deo *Ioan. 11.* agit gratias. Tertiò, pani benedixit apprecando ei aſſiſtentiã diuinæ virtutis, qua & tunc, & quotieſcunque hæc forma legitimè pronuntiaretur panis in eius corpus conuerteretur. Quartò, fregit. Quintò, conſecrauit ac porrexit diſcipulis. quamquam alij velint conſecraſſe ante fractionem: ſed res incerta eſt. Ex his patet reſponſio ad contraria argumenta.

ARTI.

ARTICVLVS II.

Vtrùm hæc ſit conueniens forma conſecrationis panis: Hoc eſt corpus meum?

ART. 2. docet, hanc formam conſecrationis panis *Hoc eſt corpus meum*, eſſe conuenientem. Patet ex facto Chriſti, & Eccleſiæ vſu.

ARTICVLVS III.

Vtrùm hæc ſit conueniens forma conſecrationis vini: Hic eſt calix ſanguinis mei, *&c.*

18 ARticulo tertio, docet primò, in conſecratione calicis hãc formam eſſe conuenientem. *Hic eſt calix ſanguinis mei noui & æterni Teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Patet ex Eccleſiæ vſu, quæ à Spiritu ſancto directa falli non poteſt. Addit D. Thomas etiam quaſdam congruentias, cur illa poſteriora in forma calicis addantur: ſcilicet vt ſignificetur vis ipſius ſanguinis Chriſti, cuius effuſione primò efficimur hæredes regni cæleſtis: quod ſignificant illa verba: *Noui & æterni Teſtamenti.* Secundò, iuſtificamur per infuſionem fidei & gratiæ, & ideo dicitur, *Myſterium fidei.* Tertiò, emundamur à peccatis, ideóque dicitur: *qui pro vobis & pro multis effundetur*, &c. Sed plura de his infrà.

D. Thomas.

Docet ſecundò, verba omnia ſupradicta eſſe de ſubſtantia formæ, quia vno tenore à conſecrante proferuntur. quæ doctrina propriè intellecta patitur magnas difficultates. Quare recentiores Thomiſtæ variè D. Thomam explicant, & volunt eum non docere omnia illa verba eſſe de eſſentia ipſius formæ (hoc enim credunt non eſſe verum) ſed dici de ſubſtantia: quia pertinent aliquo modo ad perfectionem formæ. Sed ſi quis legat attentè *D. Thomam tum hîc, tum etiam in 4. d. 8. q. 2. a. 2. quæſtiuncula 1.* clarè videbit aliam eſſe ipſius mentem. Nam in 4. apertè accipit pro eodem aliquid eſſe de ſubſtantia, vel de eſſentia formæ. Et in reſponſione ad tertium expreſsè dicit, dicta omnia eſſe eſſentialia, prout in hoc Sacramento conſecratur. Quare Caietanus hîc apertè fatetur eam eſſe mentem D. Thomæ, licèt verba eius dicat aliter poſſe explicari, & ita etiam eum aliqui Thomiſtæ intellexerunt.

Thomiſt. D. Thomas. Caietan.

Vt autem meliùs poſſimus videre quæ verba ſunt de eſſentia cuiuſque formæ, aliud dubiũ priùs ſoluendum eſt, quod D. Thomas incidenter tractat a. 5. ſcilicet, Vtrùm verba formæ dicantur ſolum recitatiuè.

DVBIVM I.

Vtrùm verba formæ dicantur à ſacerdote tantùm hiſtoricè ſiue recitatiuè; an verò formaliter & ſignificatiuè, ſiue aſſertiuè?

NOta primò, Illud dici recitatiuè ſiue hiſtoricè, quod ſolùm refertur tanquam ab alio dictum, vt facimus quãdo aliquorum auctorum verba referimus. Formaliter verò ac ſignificatiuè aliquid dicimus, quando per verba quæ proferimus, intendimus aliquid affirmare vel negare: vt ſi dicam: Deus creauit cælum & terram. 19

Quid ſit dici recitatiuè. Quid ſit dici ſignificatiuè.

Nota ſecundò, Non eſſe hîc difficultatem de verbis præcedentibus ipſas formas. quia per ea narramus quid Chriſtus fecerit, atque ita verè aſſertiuè, ſiue ſignificatiuè ea proferimus. Sed difficultas eſt de ipſis formis.

Nota tertiò, Exceptis paucis inter omnes conſtare, formas proferri à ſacerdote recitatiuè. Patet enim hoc expreſsè ex ipſo contextu canonis, in quo ſacerdos expreſsè dicit Chriſtũ eas protuliſſe, eſſéq; eius verba quæ poſtea profert. Sed difficultas eſt, Vtrùm etiam dicantur aſſertiuè ſiue formaliter, ita vt non ſolùm intendamus referre verba Chriſti vt ab eo dicta, ſed etiam per ea ſignificare hoc hic & nunc fieri, quod ipſa ſignificant. 20

Durandus in 4. d. 8. q. 2. ad 1. vult eas ſolùm recitatiuè dici. Ratio eius eſt, quia eadem oratio non poteſt ab eodem proferri recitatiuè & ſignificatiuè. Secundò, quia aliàs forma calicis eſſet falſa. quia in ea dicitur ſanguis effundendus: quod iam falſum eſt. Durand.

CONCLVS. Omnino certum eſt eſſentialia verba formæ neceſſariò dici etiam ſignificatiuè. Ita *D. Thomas infrà a. 5.* & communiter ferè Doctores. 21

D. Thom.

Probatur primò, Quia Florentinum docet ſacerdotem conſecrare per ea verba quæ profert ex perſona Chriſti: Atqui ſi formas tantùm recitatiuè diceret, nulla proferret ex perſona Chriſti. Nec enim loquitur ex perſona Chriſti, cùm dicit Chriſtum hoc dixiſſe. Ergo non profert eas ſolùm recitatiuè. Florentin.

Pro

Prob. 2. Quia formæ Sacramentorum ſignificant, quod efficiunt, Atqui ſi tantùm dicerentur recitatiuè, hoc eſſet falſum. Ergo, &c. Minor patet. quia propriè vt hic dicuntur nihil ſignificarent, ſed merè materialiter ſumerentur. quia ſacerdos nihil per ea verba præciſè affirmaret, ſed tantùm diceret Chriſtum ea protuliſſe. quod verum eſſet, etſi per impoſſibile nunquam fuiſſet Chriſtus ſub ſpeciebus. Confirmatur. Quia *Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 2.* dicit ſub ſingulis ſpeciebus eſſe quædam vi verborum, quæ ſcilicet per verba formæ ibi præciſè ſignificantur adeſſe. quod tamen eſſet falſum, ſi formæ tantùm dicerentur recitatiuè. quia non magis ſignificarent in calice quem ſacerdos manu tenet, eſſe ſanguinem, quàm corpus Chriſti, imò quàm lapidem. Quia nihil circa præſentem materiam affirmarent, atque ita verba formæ eſſent vera, etſi nulla fieret conuerſio, ſed maneret ibi purus panis, & purum vinum. quæ omnia ſunt abſurdiſſima.

Tridens.

22 Ex his patet primo, Verba formæ proprie non habere duplicem ſenſum: quia vt dicuntur recitatiuè, nihil ſignificant. Dicuntur tamen duplici intentione, ſcilicet indicandi quid Chriſtus fecerit, ſiue repetendi eius verba: & ſignificandi quid hic & nunc fiat: quod vſitatiſſimum eſt. Sic obiicienti nobis aliquid ſolemus dicere: *talis ſic reſpondet*, intendentes ſimul referre illius verba, & noſtram ſententiam patefacere. Ex quo patet ſolutio ad primum argumentum Durandi. Falſum enim eſt non poſſe eandem orationem ſimul proferri recitatiuè, & formaliter ſeu ſignificatiuè.

Verba formæ non habent duplicem ſenſum, etſi duplici intentione dicantur.

Patet 2. Solam intentionem dicendi verba ſignificatiuè eſſe de eſſentia conſecrationis. quia ratione huius ſolius loquitur ſacerdos in perſona Chriſti, & ſignificat quid hîc & nunc fiat. Vnde altera intentio ſola nulla ratione ſufficit, niſi hæc ſaltem implicitè adſit.

23 Patet 3. Coniunctionem *enim* non dici ſignificatiuè, quia non ſignificat quid hîc fiat, ſed tantùm reddit cauſam cur Chriſtus iuſſerit diſcipulos comedere & bibere; & à Sacerdote tantùm dicitur materialiter. Idem dicendum de verbis: *Qui pro vobis effundetur*, &c. vt adduntur à Latinis in forma calicis. quia referuntur ad effuſionem factam in cruce, quæ iam non poteſt dici futura. In formis tamen Græcorum, qui in forma corporis addunt: *Quod pro vobis datur* vel *frangitur*: & in forma calicis: *Qui pro vobis effunditur*: ea verba poſſunt etiam ſignificatiuè accipi, & intelligi de oblatione incruenta quæ iam fit, quia nihil aliud eſt hæc *frangi*, aut *effundi*, quàm libari ſeu immolari. Ex quo patet reſponſio ad ſecundum argumentum Durandi. In hoc tamen ſenſu præciſè non poſſunt hæc verba proferri in perſona Chriſti qui per ea etiam indicauit futuram effuſionem in cruce, quam iam inſtantem per verba de præſenti ſignificauit.

DVBIVM II.

Quæ verba in vtraque forma ſint eſſentialia?

24 PRima ſententia eſt *Scoti in 4. d. 8. q. 2. §. De ſecundo.* Vbi docet, omnia illa verba quæ in canone præcedunt formã ab illo loco: *Qui pridie quàm pateretur*, &c. non quidem eſſe de eſſentia formæ: neceſſariò tamen eſſe præmittenda vt forma vim ſuam habeat. Ratio eius eſt. quia forma neceſſariò debet expreſſè ſignificare ibi eſſe corpus Chriſti, quod fieri nequit, niſi illa verba præmittantur. Nam aliàs conſecrans non ſignificabit ſe loqui ex perſona Chriſti: & conſequenter *corpus meum* non ſignificabit corpus Chriſti, ſed corpus ſacerdotis. Sed hæc ratio nullo modo ſubſiſtit. Nam verba illa præcedentia formam non tam iuuant, vt ſacerdos intelligatur loqui in perſona Chriſti, quàm illud impediunt. Nam ſignificant ſacerdotem verba formæ proferre recitatiuè, & quaſi ſolùm referendo verba Chriſti, ſecundùm quam acceptionem verborum ſacerdos nullo modo loquitur ex perſona Chriſti, nec vllo modo ſignificat corpus Chriſti ibi eſſe præſens. Nam ſi purè laicus aſſidens menſæ & (ſi lubet) etiam tenens panem manu, illa omnia verba pronuntiaret, intendens referre quid Chriſtus in cœna fecerit ac dixerit, veriſſima omnino diceret, nec tamen ſignificaret Chriſtum ibi eſſe præſentem, nec ex eius perſona loqueretur: idemque eſſet de ſacerdote, ſi in illa ſola acceptione illa verba proferret. Quare vt ſacerdos verba formæ proferat in perſona Chriſti, ſufficit quòd hoc intendat. Nam verba ipſa ſecundùm acceptionem communem qua ab Eccleſia vſurpantur, & à ſacerdotibus dici ſolent, id ſatis expreſsè ſignificant. Aliàs autem præcedentia verba ad hoc non iuuarent, ſed potiùs obeſſent.

Scotus.

Addit *Scotus ſuprà §. De iſto articulo*, agens præcipuè de forma calicis, nobis non poſſe conſtare quæ verba præciſè ſint de eſſentia formæ: ideoque omnia quæ habentur in canone ſpectantia aliquo modo ad formam, eſſe recitanda, ne eſſentialia omittamus. Et in vtroque dicto ſequitur eum *Angelus in ſumma, verbo, Euchariſtia n. 24.* Sed quamuis omnia illa verba recitanda ſint ex præcepto Eccleſiæ: tamen quòd non poſſumus ſcire, quæ verba præciſè ſint eſſentialia formæ, repugnat communi ſenſui aliorum Doctorum: nec vlla eſt ratio id aſſerendi, vt videbimus. 25

Scotus.

Angelus.

II. ſententia eſt Græcorum, aſſerentium in forma corporis hæc omnia verba eſſe eſſentialia: *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis traditur.* Sed hoc hæreticum eſt, quia inde ſequeretur, totam Eccleſiam Romanam malè conſecrare, quæ illa vltima verba omittit.

Græcorum error.

III. ſententia eſt *D. Thomæ hîc a. 3.* qui putat in forma calicis, hæc omnia verba eſſe eſſentialia. *Hic eſt calix ſanguinis mei, noui & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* 26

D. Thom.

Probat hoc primò. Quia verba poſteriora determinant priora, & componunt cum iis integrã orationem. 2. Quia omnia illa verba eodem tenore & ritu à ſacerdote proferuntur. Eandem D. Thomæ ſententiam ſequuntur multi ex antiquioribus eius diſcipulis: quamuis recentiores conentur eum aliter explicare.

Sed hæc ſententia patitur grauiſsimas difficultates. Primò quia vt patet ex Florentino, per

Florent.

illa ſola verba fit conſecratio, quæ proferuntur ex perſona Chriſti,& ſignificatiuè. Atqui illud: *Qui pro vobis effundetur*: non profertur hoc modo, ſed ſolùm recitatiuè. quia aliàs ſignificaretur ſanguinem Chriſti adhuc eſſe effundendum per ſacrificium cruentum. Nam quando Chriſtus ea protulit, planè per illam effuſionem intellexit effuſionem futuram in ara crucis, vt patet ex contextu euangelij. Quamuis fortè etiam alluſerit ad præſens illud ſacrificium quo ſanguis eius incruentè libabatur, vt quotidie libatur.

D. Thom. Secundò, quia vt docet *ipſe D. Thomas ſuprà art.1.ad ſecundum*, illa verba ſufficiunt ad eſſentiam formæ, quæ ſignificant ea quæ ſunt de eſſentia Sacramenti, qualis eſt ſola præſentia Chriſti ſub ſpeciebus; non autem traditio, aut effectus Sacramenti. Sicut igitur ob hanc ipſe docet in forma corporis ſufficere hæc verba, *hoc eſt corpus meum*; ſic in forma calicis ſufficient hæc verba: *hic eſt ſanguis meus*. per quæ ſola teſtatur D.Thomas a.3. ſignificari conuerſionem. Sicut autem quæ ſubiunguntur formæ calicis determinant prædicatum, vt forma ſignificet ſanguinem effuſum, & virtutem ac effectum paſſionis: ſic quod Græci addunt formæ corporis: *quod pro vobis traditur*, idem efficiet. Nec ſatisfacit quod reſpondet D. Thomas hîc ad ſecundum; hæc potiùs addi formæ calicis, eò quòd ſanguis ſeorſum conſecratus expreſſiùs ſignificet ſui effuſionem in cruce: quia etiam corpus vi verborum ſeorſim conſecratur, & vt ſic æquè expreſsè ſignificat ſui immolationem in cruce,& à ſanguine ac anima ſeparationem: & conſequenter etiam ſanguinis effuſionem, ac omnem paſſionis effectum. atque ita eſt par vtrobique ratio.

27 *Quando verba ſequẽtia determinent præcedentia.* Adde, illam additionem propriè non determinare prædicatum ſiue ſanguinem. Quia tunc ſequentia tantùm determinant præcedentia, quando hæc ſunt indeterminata ad varia ſignificãda, vt fieret ſi dicerem: *Hic eſt ſanguis qui effuſus eſt pro nobis*. quia *ſanguis*, ibi, ſi alia non adderentur, eſſet indeterminatum ad ſignificandum quemuis ſanguinem. Secùs eſt quando quis in forma calicis dicit: *hic eſt ſanguis meus*. quia expreſsè ſignificatur ſanguis Chriſti: & conſequenter res quædam omnino determinata. Quare quæ adduntur non poſſunt ſanguinem vllo modo vlteriùs determinare, ſed ſolum ſignificare aliquos ipſius effectus, vel proprietates. Ex quo patet ſolutio ad primum argumentum D. Thomæ.

28 3. Quia cùm tres Euangeliſtæ, & Paulus referant dogmaticè inſtitutionem & conſecrationem huius Sacramenti, incredibile omnino eſt eos non retuliſſe formam ſufficientem ad eius confectionem. Quia aliàs malè ſubiungerent, Chriſtum iuſſiſſe nos facere id quod narrant eum feciſſe. Si enim forma quam afferunt, eſſet inſufficiens, ſacrilegè ea vteremur, atque ita non poſſemus facere quod narrant Chriſtum feciſſe. Atqui diuerſi diuerſa omittunt ex iis quæ habentur in forma ordinaria: imò ſunt quædam quæ omnes omittunt. Ergo omnia non ſunt de neceſſitate formæ.

29 4. Quia omnes antiquæ Græcorum liturgiæ, vt S.Iacobi, Marci, Baſilij & Æthyopum, quæ creditur fuiſſe Matthæi, quædam ex noſtra forma omittunt, aliæ alia, ſolúmque conſtanter retinent: *hic eſt calix ſanguinis mei*: ſiue *hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur*, &c. Ergo reliqua non ſunt eſſentialia. Nam quod aliqui dicunt cum iis eſſe diſpenſatum, gratis planè ſine vllo fundamento dicunt, nec vllam habet probabilitatem. Reſpondent autem alij, omnes illos qui vtuntur illis formis inualidè conſecrare. Sed hoc temerè ſatis dicunt: nam damnant grauiſſimi erroris magnam Eccleſiæ partem viróſque ſanctiſſimos; quos Eccleſia nunquam damnauit, imò ne redarguit quidem.

Quarta opinio eſt *Soti in 4.d.11. q.11.q.1.a.3.* vbi docet ſola hæc verba: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, 30 *Sotus.* eſſe de eſſentia formæ, quia qui ea ſola proferret, verè conſecraret: reliqua tamen ait eſſe de ſubſtantia formæ: quia legitimè conſecrans debet intendere per illa omnia conſecrare, ita vt non intendat perficere conſecrationem donec omnia prolata ſint. Quæ ſententia à Thomiſtis ſolùm inuenta eſt vt poſſint defendere D. Thomam. Sed nec hæc ſententia eſt ex mente D. Thomæ, vt oſtendi in explicatione articuli; nec videtur probabilis. Primò, quia nullo firmo fundamento nititur. Secundo, quia docet in poteſtate eſſe ſacerdotis, ſuſpendere confectionem Sacramenti, poſtquam materia & forma eſſentialis perfectè poſita ſunt, quod dici nequit. Quia ſic eſſe Sacramenti penderet à conditione de futuro contingenti; vt oſtendi ſuprà q.66.a 8.num.86.& 87. Tertiò, quia ex ea ſequeretur, formam calicis eſſe falſam. Nam hæc verba: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, expreſsè ſignificant ſanguinem ibi eſſe præſentem eodem inſtanti, quo finiuntur. quod tamen ſecundùm illam ſententiam eſſet falſum. *Eſſe Sacramenti poſita materia & forma nequit ſuſpendi.*

Dices, Verba formæ non habent perfectum ſenſum, donec omnia illa pronuntiata ſint: quia poſteriora determinant priora. quod probatur, quia ſi quis diceret: *Hic eſt ſanguis meus, qui non effundetur in remiſſionem peccatorum*, tota forma eſſet falſa. 31 Reſp. negando aſſumptum. quia vt patet ex dictis ſuprà, verba eſſentialia formæ per ſe habent perfectum ſenſum, nec vllo modo à ſequentibus determinantur. Ad probationem Reſp. Eo caſu formam non fore propriè falſam, ſed ſolùm id quod adiungeretur eſſet falſum. Sicut ſi dicerem: Chriſtus eſt in cœlo, qui heri natus eſt: prior pars eſſet vera, ſecunda falſa. Hinc qui vteretur tali forma: *Hic eſt ſanguis meus, qui non effundetur*, &c. verè conſecraret, ſi haberet legitimam intentionem, iuxta dicta q. 60.a.8.d.1.concl.3.n.70.

Nec dictis obſtat, quod Eccleſia Latina eodem tenore & ritu hæc omnia verba pronuntiat. quia inde nulla ratione ſequitur, omnia eſſe eſſentialia. Nam eodem tenore pronuntiat particulam *enim* in vtraque forma: & Eccleſia Græca in forma corporis: *quod pro vobis traditur*. quæ tamen non eſſe eſſentialia fatetur etiam D. Thomas. 32 *D.Thom.*

Nec etiam quidquam probet, quòd Lucas inter verba formæ eſſentialia interſerit illa verba: *nouum teſtamentum*. Quia ſimiliter eſſentialibus formæ calicis Matthæus interſerit *enim*, quod tamen

tamen non eſt eſſentiale. Ex quo patet ſolutio ad ſecundum argumentum D. Thomæ.

Magiſtri.

V. ſententia eſt *Magiſtri in 4. d. 8.* & communior Scholaſticorum maximè ſcribentium tam contra hæreticos. Pro qua ſit

33 I. Conclvs. Verba eſſentialia formæ calicis ſunt ſola hæc: *Hic eſt ſanguis meus*: ſiue, *Hic eſt calix ſanguinis mei*. Sicut corporis forma eſt: *Hoc eſt corpus meum.*

Probatur, quia inter verba quæ à ſacerdote pronuntiantur ſignificatiuè, & ex perſona Chriſti, hæc ſola apud Euangeliſtas, & omnes Eccleſias integrè ponuntur.

Secundò, quia hæc ſufficientiſſima ſunt ad perfectè ea omnia quæ Sacramento eſſentialia ſunt, ſignificanda.

Damaſc.

3. Quia iis ſolis verbis confici Sacramentum expreſsè aſſerunt aliqui Patres. *Damaſc. l. 4. fidei c. 14.* docet his verbis. *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus*: fieri conſecrationem. Idem docet *Ambroſ. l. 4. de Sacramentis c. 5. Emiſſenus relatus c. Quia corpus: de conſecrat. d. 2. Iuſtin. Apolog. 2. in fine* & alij.

Ambroſ. Emiſſenus. Iuſtin.

34 Nota, Et ſi certum ſit eſſe de eſſentia vtriuſq; formæ, vt ſaltem implicitè ponatur in iis verbum *eſt*: aliqui tamen putant non eſſe de eſſentia vt expreſsè ponatur, ſed ſufficere vt ſubintelligatur. Primò, quia cùm Hebræi ſemper non ſoleant illud exprimere, Chriſtus non videtur id expreſſiſſe. Secundò, quia non habetur in Syriaco, nec etiam in forma calicis apud Lucam, vt habetur in Græco. Quidquid autem hac de re ſit, grauiſſimè peccaret, qui ipſum non exprimeret: & vt minimum eſſet dubia conſecratio. Quia communiter Doctores volunt eſſentiale eſſe vt exprimatur. Nec argumenta in contrarium allata quidquam conuincunt. Nam in illis linguis ſecundùm conſuetudinē loquendi facilius verbum *eſt* intelligitur: in lingua autem Latina ſecundùm communem loquendi modum, nullus eſſet ſenſus, ſi quis diceret: *hoc corpus meum.* Nec ſolemus ita loqui. quare videtur inualida fore talis conſecratio.

Probabilius eſt, eſt eſſe eſſentiale.

35 Conclvs. II. Rectè tamen Eccleſia alia quædam verba, partim ex ipſis Euangeliſtis, partim (vt dicitur *cap. Cum Martha, de celebrat. Miſſarum*) ex traditione ſumpta in forma addit; quò vim & effectum huius ſanguinis magis explicet. Dicit enim eſſe *calicem ſanguinis*, ſiue continentem ſanguinem *noui & æterni teſtamenti*: quia eſt quaſi authenticum inſtrumentum, quo nouum teſtamentum tunc à Chriſto inſtitutum, confirmatur & obſignatur, quo æterna hæreditas nobis promittitur, quodque vſque ad finem mundi non eſt immutandum, atque ideo æternum dicitur; ſicut vetus teſtamentum erat temporale, quia aliquando erat mutandum, & temporalia promittebat.

Cur Eccleſia quædam alia verbis eſſentialibus adiungit.

Dicitur autem *Myſterium fidei*: quia in eo proponitur res valdè arcana, quam nec ſenſu, nec intellectu poſſumus vllo modo naturaliter deprehendere, ſed ſola fide eam debemus credere. Vel quia vt ait D. Thomas, per effuſionem ſanguinis Chriſti, in fide ipſius iuſtificamur. Sed prior ratio eſt magis literalis.

D. Thom.

36 Quod autem additur: *qui pro vobis & pro multis effundetur*, &c. Aut verba *pro vobis* & pro *multis* idem omnino ſignificant (vt videntur ſupponere Euangeliſtæ, quorum aliqui dicunt *pro vobis*, alij *pro multis*, nullus autem vtrumque dicit:) aut ſi diſtinguantur, per ea ſignificatur Chriſti ſanguinem non ſolùm pro præſentibus in cœna, aut pro Iudæis; ſed pro omnibus omnino hominibus effundendum. Sic enim intelligitur illud *pro multis*. Aut ſi ea verba referantur ad libationem ineruentam: vt quando dicitur in præſenti *effunditur*, ſicut apud Græcos: ſic ſignificatur, hoc ſacrificium non tantùm prodeſſe præſentibus, ſed omnibus etiam fidelibus.

Ex his patet, grauiter peccaturum, qui contra præſcriptum ritualis & conſuetudinem ſuæ Eccleſiæ aliqua verba omitteret, vel mutaret, vt omnes fatentur. poſſet tamen rei leuitas excuſare à mortali. Hinc *Suarez d. 59. ſect. 1.* cum aliis dicit omiſſionem particulæ *enim* tantùm dici venialem, ſi ſine contemptu ex negligentia aliqua aut incuria omittatur. Vbi tamen bene notat, vix fieri poſſe vt omnino voluntariè & ex propoſito ſine contemptu omittatur: quia nulla poteſt eſſe cauſa omittendi. 37

Suarez.

DVBIVM III.

Quæ mutatio verborum ſit eſſentialis in his formis?

REſp. Talem videri primò, ſi ponatur aduerbium locale *hic*, loco pronominis demonſtratiui. Secùs eſt ſi maſculinum genus ponatur pro neutro, aut contrà. quia eſt ſolùm error contra grammaticā. Item ſi loco Hoc vel Hic, dicas hæc res, hoc contentum, hoc edulium, vel hic potus, & ſimilia, quæ communia ſunt vtrique termino à quo & ad quem: videtur accidentalis mutatio. quia pronomen demonſtratiuum *hoc* rectè per eiuſmodi verba explicatur, cùm pro ſimili re ſupponat. Eſſet tamen graue peccatum. 38

2. Erit mutatio eſſentialis, ſi loco *hoc eſt*, dicas *hoc fiat*. quia ſignificaretur, panem & vinum (hæc enim tunc particula *hoc* neceſſariò referret) fieri corpus & ſanguinem Chriſti. quod in rigore falſum eſt, vt oſtendi q. 75. a. 8. Nec tum forma haberet eandem vim, quam modò habet: quia non ſignificaret eodem inſtanti, quo forma finitur, ibi eſſe corpus, cùm forma poſſet eſſe vera, etſi poſt horam ibi poneretur Chriſtus.

3. Si pro *corpus* ponas *caro*, dicendo: *hoc eſt caro mea*, videtur verius mutationem fore eſſentialem. Tum quia multi Scholaſtici hoc aſſerūt, tum etiam quia caro in rigore minus ſignificat quam corpus, quod etiam oſſa complectitur. Quòd autem Chriſtus Ioan. 6. vocet carnem ſuam cibum, nihil facit ad rem. quia ibi non docet nos formas ſacramentales. *Ioan 6.*

Dices, *D. Cyprianus ſerm. de Cœna Domini* ait, Chriſtum conſecraſſe his verbis: *Hæc eſt caro mea.* Reſp. Cyprianum hoc propriè ibi non dicere: ſed paulo antè ait expreſsè, Chriſtum conſecraſſe per hæc verba: *Hoc eſt corpus meum*: & deinde ait eum dixiſſe in cœna: *Hæc eſt caro mea.* quod fecit ne eadē verba ſæpiùs repeteret: & quia caro per ſynecdochen poteſt idem ſignificare 39 *Cyprian.*

quod corpus. Ibi tamen non intendit docere hanc formam eſſe validam; *Hæc eſt caro mea*: ſed ſolùm ſenſum Chriſti referre.

4. Eſt mutatio eſſentialis, ſi loco *meum*, dicas corpus aut ſanguis Chriſti. quia tunc ſacerdos non loqueretur in perſona Chriſti, nec verbis Chriſti. quod (vt patet ex Florentino) neceſſarium eſt ad valorem Sacramenti. Florent.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm prædictis verbis formarum inſit aliqua vis creata effectiua conſecrationis?

40 ARtic. 4. docet, verbis formæ ineſſe quandam vim, vt inſtrumentaliter producant ſuum effectum, non quidem phyſicam, vt aliqui putant: ſed moralem, vt patet ex reſponſione ad tertium, vbi ponit hanc vim in ſignificatione, quæ moralis eſt. Vide dicta q. 62. a. 4.

ARTICVLVS V.

Vtrùm prædictæ locutiones ſint veræ?

41 ARtic. 5. docet primò, formas conſecrationis non ſolùm dici recitatiuè, ſed etiam ſignificatiuè. Conſecrans enim verè affirmat ibi eſſe corpus Chriſti. Vide dicta a. 3. d. 1.

Docet ſecundò, Verba vtriuſque formæ eſſe vera, quia tantùm ſignificāt contentum ſub illis ſpeciebus in vltimo inſtanti ſuæ prolationis, eſſe corpus & ſanguinem Chriſti; quod veriſſimum eſt. Vt autem D. Thomas hoc probet, diſputat quid demonſtret particula *hoc*, & varias adfert ſententias. Prima docet *hoc* demonſtrare id quod ſignificatur per ſpecies; vt ſit ſenſus: Hoc quod ſignificatur per ſpecies eſt corpus meum. Sed hic ſenſus eſt falſus. quia innuit corpus tantùm ibi eſſe tanquam in ſigno. Secunda ſententia docet *hoc* demonſtrare id quod ibi eſt in fine prolationis formæ. quam ſententiam reiicit: quia hoc modo tantùm demonſtraretur corpus Chriſti eſſe corpus Chriſti. Tertia ſententia, quam ipſe probat, docet *hoc* demonſtrare contentum ſub ſpeciebus, prout abſtrahit à pane & corpore Chriſti; ita tamen vt propoſitio tantùm verificetur in fine ſuæ prolationis. Sed ſi res bene inſpiciatur, ſecunda & tertia ſententia idem diuerſis verbis dicunt. D. Thom.

42 Nota, aliud eſſe particulam *hoc* aliquid determinatè demonſtrare, aliud verò ipſam aliquid determinatè ſignificare, ſiue ſub determinata ratione demonſtrare, v. g. dum intendens digitum in Petrum, dico: Hic eſt Petrus: *hic* determinatè demonſtrat Petrum, non tamen ſignificat in particulari Petrum, ſed generatim quemcunque hominem eo loco exiſtentem: atque ita *hic eſt Petrus*, non eſt propoſitio identica. Simili modo in forma corporis, *hoc* determinatè demonſtrat corpus Chriſti, ſed ſub ratione confuſa. quia ſignificat generatim omnem ſubſtantiam, quæ eſt ſub ſpeciebus in vltimo illo inſtanti. Atque ita idem eſt ſi dicam, *hoc eſt corpus meum*, atque ſi dicam, *hoc contentum ſub ſpeciebus eſt corpus meum.* Quibus verbis non ſignifico, corpus Chriſti fieri corpus Chriſti: ſed per hanc orationem fieri vt corpus Chriſti ſit ſub ſpeciebus, ſiue vt corpus Chriſti ſit id, quod continetur ſub ſpeciebus vide dicta q. 74. a. 2. d. 1. & q. 75. a. 2.

Hæc ſunt diuerſa. *Determinatè aliquid ſignificare*, & *determinatè aliquid demonſtrare.*

Et ſimili modo in forma calicis particula *hic* accepta ſubſtantiuè, ſignificat idem quod *hic calix*, accipiendo continens pro contento, ſiue *hic potus*, & demonſtrat id quod in fine prolationis formæ eſt in calice ſub ſpeciebus vini: ita vt ſit ſenſus, hic calix, ſiue, id quod in hoc calice per modum potus continetur, eſt ſanguis meus.

DVBIVM

Vtrùm formæ ſacramentales operentur ſuum effectum vt veræ?

RAtio dubitandi eſt, quia cùm cauſa ſit prior effectu, formæ neceſſariò operantur vt natura priores ſuo effectu, ſiue exiſtentia rei quam affirmant eſſe, à qua tamen earum veritas dependet tanquam relatio à termino. Neque enim relatio poteſt eſſe prior natura ſuo termino: & conſequenter non videntur poſſe eſſe veræ ante poſitionē ſui effectus, ſiue quatenus concipiuntur vt cauſæ priores natura ſuo effectu. Ob hanc cauſam aliqui putant eas operari vt neutras, id eſt nec veras nec falſas. Alij volūt operari vt veras practicè, non tamen ſpeculatiuè: ſed hi decipiuntur, putantes aliquam propoſitionem poſſe eſſe veram practicè quæ nullo modo ſit vera ſpeculatiuè; quod in rigore falſum eſt, vt alibi oſtendi, & ad rem præſentem nihil facit. Alij varias alias diſtinctiones hîc faciunt. quas breuitatis cauſa omitto, quia ex iis quæ dicturus ſum, tota res clara erit: nec eſt operæ prætium aliorum ſententiis refutandis immorari. 43

Reſp. itaque operari quidem ſuum effectum vt practicas, & tamē ſimul vt ſpeculatiuè etiam veras. Probatur, quia ideo operantur ſuum effectum, quia ſunt verba primæ veritatis, & conſequenter neceſſariò vera. Ad rationem dubitandi Reſp. Veritatem propoſitionis pendere ab exiſtentia rei non abſolutè & neceſſariò præſenti, ſed vel præſenti, vel præterita, vel futura, prout in propoſitione eſſe affirmatur. Sicut enim veritas huius propoſitionis, *Ioannes cras ambulabit* requirit vt Ioannes cras ambulet, non autem vt hodie ambulet: ita veritas propoſitionis practicæ de præſenti requirit vt res quæ 44

aſſeritur

Poteſt quandoq; relatio eſſe antequã terminus actu exiſtet.

aſſeritur, caiſtat eodem quidem inſtanti temporis, qoo habet completum ſuum eſſe, ſed poſterius natura, quàm ipſa ſit:quia hoc implicite affirmat. Sicut igitur relatio quæ reſpicit terminũ abſolutè futurum, poteſt eo prior eſſe tempore: ſic quæ reſpicit futurum poſterius natura, poteſt eo eſſe prior natura: talis aotem eſt veritas propoſitiunis practicæ.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm forma conſecrationis panis conſequatur ſuum effectum antequam perficiatur forma conſecrationis vini?

45 ARticolo 6. docet, conſecrationem panis perfici, & ſub illius ſpeciebus verè Chriſtum exiſtere, antequam conſecretur calia. Pater tum ea veritate ipſius formæ, quæ aſſerit ibi corpus Chriſti eſſe in eodem inſtanti, quo ipſa completur: tum etiam ex vſu Eccleſiæ. Nam corpus offertur adoraodum ante conſecrationem vioi.

QVÆSTIO LXXIX.

DE EFFECTIBVS SACRAMENTI EVCHARISTIÆ.

ARTICVLVS I.

Vtrùm per hoc Sacramentum conferatur gratia?

Proprium eſt huic Sacramento, nos ſtrictiſ ſiri è vnire Chriſto.

1 ARticulo I. docet, hoc Sacramẽtum iis qui ipſum debitè ſuſcipiunt conferre gratiam ſanctificantem per modũ nutrimenti ſpiritualis, qua magis cũ Chriſto vnimur. Hoc enim eſt proprium huius Sacramenti, nos magis ac magis Chriſto voire, & quodammodo vnum cum eo efficere, vt quadam ratione in ipſius oaturam tranſeamus: ſicut eorom ciborum quibus veſcimur, ſolemus qualitates participare.

2 Dices, Omoia Sacramenta conferunt gratiam ſanctificantem, & omnis gratia ſanctificans nos vnit Chriſto: ergo vnire nos Chriſto nõ eſt proprium huic Sacramento. Reſpon. Si ſpectemus gratiam habitualem, quæ in hoc Sacramento confertur, ſecundùm ſe præciſe hanc non aliter nos vnire Chriſto, quàm quamuis aliam quacouque ratione acquiſitam. Secùs tamen eſſe, ſi eam ſpectamus prout habet annexas gratias præueoientes, quas Deus ſuo tempore confert dignè communicantibus, quibus directè ad feruorem caritatis eacitantur. Vide dicta q. 62. a. 2.

D.Thom. Probat autem D. Thomas ſuam concluſ. variis conuenientiis: ſed præcipua ratio eſt inſtitotio Chriſti, qui hanc vim Sacramento indidit: vt patet Ioan. 6. vbi ob hanc cauſam hoc Sacramentom vocatur ſæpiùs panis: & illud manducantes dicuntur viuere propter Chriſtum: vita autem animæ eſt gratia. Vide dicta q. 62. art. 1. d. 1. vbi oſtendimus omoia Sacramenta nouæ legis conferre gratiam ea opere operato. (Ioan. 6.)

DVBIVM I.

Quam diſpoſitionem requirat hoc Sacramentum in homine iuſto, vt augmentum gratiæ ei conferat?

POterat hæc difficultas ſatis videri explicata ſupra q. 62. a. 1. d. 2. coocl. 6. vbi generatim oſtendi, vt Sacramenta nouæ legis conferant gratiam homini iuſto, ſufficere vt hic ea humano more ſuſcipiat. Quia tamen àliqui in hoc Sacramento particularem difficultatem mouent, rem breuiter eaaminabimus. 3

Caiet. hìc putat hominem iuſtum non percipere ea commuoione augmentum gratiæ, niſi actualem deuotiooem inter ſuſcipiendum habuerit. Probat primò, quia hoc Sacramentum confert gratiam per modum nutrimenti; nutrimentum autem nos non nutrit, niſi ad hoc concurramus actu vitali. Secundò, quia aliàs qui ſæpiùs exiſtentes in gratia celebrarent, perciperent magnum augmentum caritatis, etſi tepidè celebrarent: quod eſt contra eaperientiam. quia io huiuſmodi hominibus non videmus vllum indicium magnæ caritatis. Fauet etiam huic ſententiæ *D. Thomas in 4. d. 12. quæſt. 2. a. 1. quæſtiuncula 3.* Caietan. D.Thom.

4 *Ad effectũ huius Sacramenti non eſt neceſſaria actualis deuotio. D. Thom. Soto.* CONCLVS. Verius eſt vt homo iuſtus augmentum gratiæ ex communione percipiat, ſufficere vt aliquo modo voluntariè, & humano modo hoc Sacramentum ſuſcipiat.

Ita expreſſè *D. Thom. infrà a. 8. & Soto in 4. d. 11. q. 2. a. 8.* & alij. Prob. Primò, quia hoc ſufficit in omnibus aliis Sacramentis. Ergo etiam in hoc. Nec enim eſt vlla ratio cur hoc Sacramentum præ aliis excipias. Secundò, quia Sacramenta hoc ipſo quo habent vim conferendi gratiam ex opere operato, eam conferunt omni non ponenti obicem: Atqui talis iuſtus nullum ponit obicem. Ergo percipit gratiam.

3. Quia aliàs iuſtus ſuſcipiens hoc Sacramentum ſine actuali deuotione, niſi per inuincibilem inaduertentiam excuſaretur, peccaret mortaliter. Atqui hoc eſt omnino abſurdum, & contra communem ſenſum. Ergo & illud vnde ſequitur. Maior probatur, quia vt patet in omnibus aliis Sacramentis, ſuſcipere aduertenter Sacramentum informe, ſiue cum impedimento effectus, eſt peccatum mortale. Fit enim ea in re iniuria Sacramento, dum ipſius finis & vis quam ex ſua inſtitutione habet, omnino eliduntur. Atqui talis aduertenter ſuſciperet Sacramẽtum informe, & cum obice effectus. Ergo peccaret mortaliter.

5 4. Quia hoc Sacramentum dabatur olim infantibus, & iam etiam in articulo mortis, aliquãdo datur phreneticis, qui tamen non poſſunt habere actualem deuotionem: & nihilominus cenſet Eccleſia hoc Sacramentum in iis augere gratiam. qui aliàs fruſtrà eis daretur. Ergo vt hoc Sacramentum augeat gratiam, non eſt opus actuali deuotione in ſuſcipiente.

Caiet. Reſpondet Caiet. 1. Non eſſe curandum quid in illis Sacramentum operetur per accidens. Sed hoc non ſatisfacit. quia ſine vllo fundamento dicitur hoc Sacramentũ in dictis perſonis operari ſuum effectum per accidens, cum maximè per ſe operetur cùm à nullo extrinſeco ibi poſſit iuuari.

6 Reſpondet ſecundò, Hoc Sacramentum non dari in articulo mortis phreneticis vt percipiant augmentum gratiæ, ſed propter vitam æternam, & impugnationes diaboli. Sed hæc reſponſio non poteſt ſuſtineri. Primò, quia non poteſt phreneticis prodeſſe communio ad vitam æternam, niſi augendo in iis gratiam. Nec iis timendæ ſunt impugnationes dæmonum, cùm iam peccare non poſſint. Quòd ſi autem tantùm agatur de corporali vexatione dæmonum: hæc non Sacramento, ſed aqua luſtrali, & exorciſmis pellenda eſſet.

7 *Caietanus. Differentia inter hunc cibum & corporalem.* Ad primum argumentum Caiet. Reſp. Hoc ſolum eſſe verum in cibo corporali, quem debemus in noſtram ſubſtantiam conuertere vt eo nutriamur: atque ita ipſe reſpectu nutritionis non habet ſe per modum agentis, ſed per modum paſſi. Secùs eſt in cibo ſpirituali qui conuertit nos in ſuam naturam, & habet ſe per modum agentis, nos autem per modum patientis.

Ad ſecundum Reſp. Si hoc argumentum valeret, probaret etiam eos qui quotidie celebrant cum actuali deuotione ſed exigua, nullum inde percipere gratiæ augmentum: quia non experiuntur tantum feruorem caritatis. Quare dicendum eſt in talibus augeri quidem quotidie caritatem, hoc tamen non ita apparere ob prauas aliquas inclinationes, quas illi retinent, quas habitus ſupernaturales per ſe non reprimunt nec ſenſibiliter ad deuotionem inclinant. quare ſecundùm ſe per experientiam percipi non poſſunt: vt cum P. Vaſquez notaui ſuprà q. 62. a. 2. *Cur ſæpe non ita a nobis fructus, quem ex hoc Sacramento percipimus. Vaſquez.*

Dices, Saltem tales deberent in ſe experiri maiores gratias præuenientes. Reſp. Tales etiam experiri maiores gratias præuenientes, quàm perciperent ſi non communicarẽt: quia etſi iam tepidi ſint, tunc eſſent multò tepidiores, & ſæpiùs fortaſſe caderent: non tamen ſentiunt in ſe ſingularem feruorem caritatis. tum quia hunc impediunt multis peccatis venialibus: tum etiã quia eiuſmodi gratiæ præuenientes non augent feruorem caritatis niſi iis cooperemur, ſed tantùm ſubitos aliquos motus excitant, qui niſi foueantur ſtatim tranſeunt. Feruor autem caritatis præcipuè augetur per feruentes actus heroicos, & habitus acquiſitos, qui dant facilitatem in operendo. 8

Obiicies demum, omnes Patres requirere ſummam deuotionem in iis qui communicant, & maximè reprehendere tepidè accedentes. 9

Reſp. Mitiſſimò hoc facere: quia valdè indecens eſt nos tepidè & ſine vlla deuotione ad hoc Sacramentum accedere, quod ob ſui maieſtatem ſummam reuerentiam exigit. Sed inde tantùm ſequitur, eos qui negligunt ſe ad deuotionem excitare, indecenter facere & contra reuerentiam huic Sacramẽto debitam. Non tamen ſequitur eos ponere obicem effectui huius Sacramenti. alioqui ſequeretur eos peccare mortaliter. quod eſt improbabile. *Patres merito ſummam deuotionem in huius Sacramenti ſumptione requirunt.*

Nota demum, Caietanum ſuprà putare communicantem ſine actuali deuotione, ſi modò non peccet ob inaduertentiam, etſi non percipiat gratiam; neſcio tamen qua ratione melius diſponi ad gratiam poſtea percipiendam. Sed vt benè notat Sotus ſuprà, hæc ipſius opinio eſt ſingularis & ſine fundamento. *Caietan. Sotus.*

DVBIVM. II.

Quando communicanti conferatur gratia ſacramentalis.

SVppono primò ex dictis ſuprà. q. 62. a. 1. d. 4. Neque hoc, neque alia Sacramenta conferre gratiam ex opere operato antequam actu percipiantur. Secundò, hoc Sacramentum nullam conferre gratiam habitualem, poſt ſpecies omnino conſumptas: quia tunc non reuiuiſcit, vt ibidem docui d. 5. concl. 7. 10

Duo itaque tempora poſſunt hîc conſiderari, de quibus ſit difficultas. Primum, eſt tempus quo durat ſumptio. Secundũ, in quo poſt ſumptionem ſpecies perſeuerant in ſtomacho antequam digerantur. Ratio autem difficultatis eſt, quia gratia cùm producatur in inſtanti, & ſumptio fiat in tempore, nullum videtur poſſe aſſignari inſtans quo gratia conferatur.

Caietanus hîc putat gratiam conferri toto tempore quo ſpecies ſunt in ſtomacho. Sed hæc ſenten- 11 *Caietan.*

ſententia prout explicatur à Caietano, non ſatiſfacit omnino huic quæſtioni. Quia ipſe ſupponit hoc Sacramentum non conferre gratiam niſi adſit actualis deuotio, & eam conferre quàm diu talis deuotio durat antequam ſpecies conſumantur. Nos autem ſupponimus ex dub. 1. hoc Sacramentũ conferre gratiam, etiamſi non adſit actualis deuotio, & quærimus generatim quando conferat.

12 Maior. 2. *Maior in 4. d. 9. q. 1.* docet hoc Sacramentum conferre gratiam aut ſucceſſiuè, ſicut calor producitur ab igne, ita vt productio gratiæ duret tam diu, quàm diu durat ſumptio: vel in eo inſtanti quo homo intet ſumendum eſt optimè diſpoſitus. Addit tamen, in priore modo ceteris paribus non dari maiorẽ gratiam quando ſumptio diu durat, ſed tunc lentiùs eam intendi; quàm quando citò perficitur. Sed neutet modus placet. Non prior. Primò, quia cùm alia Sacramenta conferant gratiam in inſtanti, nulla eſt ratio cur dicamus hoc Sacramentum eam conferre in tempore, quando toto tempore ſumptionis manet inuariata ſumentis diſpoſitio. Quia quòd aliquę qualitates ſoleant augeri ſucceſſiuè, vel fit ob imbecillitatem agentis, quod non poteſt formam in inſtanti producere; hic autem nullus poteſt eſſe defectus in producente: aut quia variatur diſpoſitio ſuſcipientis, vt quando actum caritatis quis paulatim magis intendit, paulatim etiam recipit maiorem gratiam. Hic autem ſæpe manet eadem diſpoſitio.

Cur aliqui effectus producantur in tempore?

2. Quia cùm hoc Sacramentum conferat aliquando primã gratiam, vt dicam a. 3. tunc neceſſariò debet certũ gradũ gratiæ producere in inſtanti, & tunc petã, quo inſtanti eam producat?

Nec ſecundus modus placet. Primò, quia ſine fundamento aſſeritur. Secundò, quia quãdo non variatur diſpoſitio ſumentis toto tempore ſumptionis, nullum poterit aſſignari inſtans quo gratia conferatur.

13 Sotus. Tertia ſententia eſt *Soti in 4. d. 11. q. 2. a. 1. §* *Colligitur ergo*, vbi ait hoc Sacramentum cõferre gratiam in primo inſtanti quo verum eſt dicere Iam comeſtum eſt, ſiue guttur tranſiuit. Sed hæc ſententia ſatis confusè adhuc loquitur. Primò, quia non explicat quando hoc Sacramentum poteſt dici tranſiiſſe guttur. Secundò, quia non explicat an tota hoſtia debeat tranſiiſſe gulam, an ſolùm ſecundùm aliquam ſui partem: & ſiue hoc ſiue illud dicas, res habet ſingularem difficultatem, vt patebit ex dicendis.

14 Quarta verò ſententia notat dari aliquem communem terminum indiuiſibilem inter os & guttur, qui inferiorem partem oris & ſuperiorem partem gutturis terminat, & vtramque vnit, & docet tunc cibum comedi, quando per hunc terminum traiicitur.

15 Deinde docet primò, quando non variatur diſpoſitio ſumentis, totam gratiam conferri ſimul. quod communiter etiam Doctores docent. Deinde ponit 4. modos, quibus hoc poſſit defendi. Primus eſt, vt gratia hæc non producatur in inſtanti temporis indiuiſibili, ſed in inſtanti diſcreto, vt aiunt: quod eſt quidem totum ſimul, & hac ratione dicitur indiuiſibile & inſtans, durat tamen per aliquod tempus. Sicut ſubſtantia angeli etſi duret per æuum, quia tamen eſt tota ſimul, & ſecundùm ſe immutabilis, dicitur eſſe & durare, non in tempore, quod mutationem ſignificat, ſed in inſtanti diſcreto. Vult itaque gratiæ productionem eſſe quidem totam ſimul; durante tamen per certum tempus, quod immediatè ſequitur primum inſtans, quo hoſtia attigit indiuiſibilem illum terminum. Probatur autem hæc ſententia, quia productio gratiæ non poteſt fieri ante illud inſtans; nec etiam in illo inſtanti, quia tunc nondum eſt comeſtio: neque etiam in inſtanti temporis poſteriori, quia nullum certum poteſt aſſignari. Ergo fit in illo inſtanti diſcreto.

Sed hic modus non poteſt defendi. Quia etſi res quæ eſt tota ſimul, poteſt per aliquod tempus durare, tamen fieri nequit vt producatur tota ſimul, & tamen productio duret per aliquod tempus, prout productio accipitur propriè, & vt diſtincta à conſeruatione. Quia res quæ propriè producitur, neceſſariò incipit eſſe. Atqui in media parte illius temporis quo dicitur durare productio, gratia nullo modo incipit eſſe, cùm tota ſit. Ergo nullo modo propriè producitur. 16

Nihil poteſt propriè produci in inſtãti diſcreto.

Confirm. 1. quia ſicut incipere eſſe ſupponit immediatè antè non fuiſſe, ita etiam produci. Atqui in media parte illius temporis falſum eſt dicere, Ille gradus gratiæ immediatè antè non fuit. Ergo falſum eſt dicere, Iam incipit eſſe, aut producitur.

Confirm. 2. quia id quod exiſtit totum ſimul per aliquod tempus, poteſt dici exiſtere in quouis inſtanti illius temporis. Atqui ſecundùm illam ſententiam productio gratiæ exiſteret per totum illud tempus. Ergo poſſet gratia dici produci in quolibet inſtanti; & conſequenter poſſet ſimul dici in hoc inſtanti produci, & iam antè totaliter producta eſſe. quæ abſurda ſunt.

Dices, productionem non debere ita ſtrictè accipi, ſed prout identificatur conſeruationi, qua ratione lumen dicitur continuò produci quamdiu eſt. Sed nec hoc dici poteſt. quia tunc hæc productio non tantũ tam diu duraret quàm diu durat ſumptio, ſed etiam quamdiu talis homo manet in gratia. quia tam diu perſeuerat conſeruatio gratiæ. quod eſt contra mentem auctoris illius ſententiæ. Adde hanc reſponſionem non ſatisfacere huic quæſtioni. Nam cùm in omni re quæ incipit eſſe tota ſimul, ſit verum aſſignare aliquod inſtans, in quo verum eſt dicere: Hæc res iam hoc inſtanti eſt, & immediatè antè non fuit: item cùm ille gradus gratiæ qui communicanti confertur, incipiat eſſe totus ſimul, debebit in eo aſſignari tale inſtans; & petitur, quodnam illud ſit. 17

Omnis res quæ tota ſimul producitur, habet primum inſtãs ſui eſſe.

Secundus modus docet gratiam conferre primo inſtanti temporis, quo hoſtia ſecundùm ſuam vltimam ſuperficiem attigit illum terminum indiuiſibilẽ ſuprà poſitum. Ratio eſt, quia cùm Chriſtus ſit totus in illa ſuperficie, poteſt tunc aliquo modo dici iam comedi. quia cibus corporalis ſtatim ac peruenit ad illum terminum, incipit aliquo modo attrahi, & alterari à ſtomacho, & viciſſim etiam alterat ſtomachum, atque ita incipit comedi. gratia autem promiſſa eſt manducanti hoc Sacramentum. 18

Et hæc quidem ſententia poſito quòd Chriſtus ſit integrè ſub ſingulis punctis ſpecierum non poteſt conuinci falſa, & poſſet probabiliter defendi. Si quis tamen negaret Chriſtum ita eſſe ſub ſingulis punctis, diceretque eum tantùm ſemel eſſe ſub ſingulis minimis particulis, quæ naturaliter dari poſſunt, iuxta dicta q. 76. a. 3. in tertia ſententia: poſſet ſecundùm hunc modum dicere, eo inſtanti conferri gratiam, quo hoſtia ſaltem ſecundùm vnam eiuſmodi particulam, dictum terminum tranſierit, ſiue ſimul plures aliæ eiuſmodi particulæ eum terminum tranſierint, ſiue non. Imò hic modus in hac ſententia habet maiorem probabilitatem, quàm alter in altera ſententia quia potiore ratione poteſt dici ſumpſiſſe Chriſtum, qui inter deglutiendum eum integrè tranſmiſerit vltra eum terminum, quàm qui eum tantùm promouerit vſq; ad eum terminum.

19 Tertius modus dicendi eſt, tunc dari gratiam, quando maior pars hoſtię tranſiuit illum terminum. Sed hic modus caret omni fundamento. Nec enim eſt vlla ratio cur tunc potiùs detur gratia, quàm quando ſola tertia vel quarta pars eum terminum tranſierit. Quia Chriſtus tam perfectè continetur ſub quauis minima particula, quàm ſub maiore.

20 Quartus modus dicendi eſt, tunc dari gratiam, quando tota hoſtia eſt iam recepta in ſtomachum, ita vt iam poſſit dici facta comeſtio. Ratio eſt, quia hæc gratia non videtur promiſſa niſi ei qui iam ſumpſit Chriſtum; ſiue ſumptioni non in fieri, ſed iam factæ. Sicut in aliis Sacramentis non datur gratia ei, qui incipit ſuſcipere Sacramentum, ſed ei qui iam ipſum ſuſcepit. Antequam autem quis Sacramentum tranſmiſerit in ſtomachum, non poteſt dici manducaſſe Chriſtum. Sicut qui incipit ingredi domum & vno pede attigit limen, non poteſt dici ingreſſus domum.

Moderantur tamen aliqui hanc ſententiam, & dicunt vt quis percipiat gratiam, non eſſe neceſſe vt hoſtia tota recepta ſit in ſtomachum, ſed ſufficere vt tota tranſierit terminum diuidentem os à gutture.

21 Sed nec ſententia placet. Quia Chriſtus iam perfectè continetur ſub minima particula hoſtiæ, quàm ſub tota. Quare nulla eſt maior ratio cur dicatur eum tum primùm ſumpſiſſe, quando tota hoſtia tranſmiſſa eſt in ſtomachum, vel tranſiit illum terminum: quàm quando tantùm decima pars tranſiit.

Dices, Chriſtus ſub vna hoſtia habet vnam præſentiam totalem, & ideo non cenſetur perfectè tranſmiſſus, donec tota hoſtia tranſmiſſa ſit. Sed hoc dici nequit. Sequeretur enim in ſingulis partibus hoſtię ſaltem ante fractionem habere tantùm præſentiam partialem: atq; ita non eſſe tam perfectè ſub ſingulis partibus, quàm ſub tota hoſtia, quod falſum eſt.

22 Pro reſolutione Nota, quòd ſicut eſt terminus indiuiſibilis coniungens ſuperiorem partem gutturis ori; ita etiam eſſe ſimilem terminum coniungentem inferiorem partem gutturis ſtomacho, qui ſit communis vtriuſque terminus.

23 Conclvs. I. Etſi ſecundus modus dicendi quartæ ſententiæ non ſit improbabilis; tamen probabilius eſt tunc primùm communicanti conferri gratiam, quando Chriſtus poteſt aliquo modo dici iam receptus in ſtomachum, ita vt ſecundùm eam ſententiam, quæ ponit eum integrè contineri ſub ſingulis punctis, ſaltem ſecundùm vnam indiuiſibilem replicationem attigerit inferiorem hunc terminum: aut ſecundùm aliam ſententiam, quæ ponit eum ſemel ſub minimis quibuſque particulis, vna ſaltem integra talis particula hunc terminum tranſierit, ſiue plures ſimul tranſierint, ſiue non.

Chriſtus in hoc Sacramento tunc primùm confert gratiam cum iam ſumptus eſt.

Prob. 1. Quia hoc Sacramentum non confert gratiam niſi ſumptum: ante illud autem inſtans non poteſt Chriſtus dici ſumptus, ſed incipi ſumi. ergo Sacramentum priùs non confert gratiam.

Secundò, quia hoc Sacramentum confert gratiam per modum nutrimenti. Atqui cibus non nutrit, niſi iam aliquo modo receptus ſtomacho. Ergo ſimiliter hoc Sacramentum non confert gratiam niſi iam aliquo modo ſtomacho receptum.

Nec refert quòd cibus adhuc exiſtens in gutture incipiat aliquo modo alterare ſtomachum, & ab eo alterari. quia idem fit, dum adhuc eſt in ore. Vnde videmus ſtomachum cibum adhuc in ore exiſtentem vel attrahere, vel etiam reiicere & nauſeare, prout ſapidus, eique commodus, vel contrà inſipidus eique contrarius eſt. 24

Dices primò, Promittitur gratia piè manducanti hoc Sacramentum. Atqui piè communicans dum traiicit hoſtiam vſque ad medium guttur, verè dicitur Chriſtum manducaſſe. Ergo tunc recipit gratiam. 2. Quia cùm hoſtia recepta eſt ſtomacho, non eſt ampliùs manducatio. Ergo non tunc ſed antea data eſt gratia. 3. Quia alias, qui piè communicans, cùm traieciſſet hoſtiam vſque ad medium guttur, moreretur, non reciperet gratiam Sacramenti. quod tamen videtur abſurdum. 25

Ad 1. Reſp. Simili modo promitti gratiam ſuſcipientibus cetera Sacramenta, & tamen hæc iis non datur niſi perfecta iam ſuſceptione. Quare ſimiliter hîc dicendum eſt, nec dari nec promitti gratiam, niſi ei qui verè iam manducauit, qualis non eſt is, qui nondum Chriſtum vllo modo ſtomacho recepit. Atque ita neganda eſt minor. 26

Ad 2. nego antecedens. Quia tunc manducatio eſt adhuc ratione ſui termini, ſicut alia Sacramenta ſunt in eo inſtanti, quo deſinunt fieri, & quo confertur gratia.

Ad 3. Reſp. Hoc non eſſe magis abſurdum, quàm ſit abſurdum, quòd non reciperet gratiã, qui piè communicans moreretur dum hoſtiam adhuc haberet in ore. quod tamen omnes admittunt. Et ratio vtriuſque eſt. quia neuter poteſt dici ſumpſiſſe ſiue comediſſe corpus Chriſti, ſed incepiſſe ſumere.

Dices 4. Minima illa particula cum per ſe non ſit ſenſibilis, non poteſt habere rationem Sacramenti. Ergo eius ſolius ſumptio non poteſt cauſare gratiam. 27

Reſp. Etſi per ſe ſeparata non ſit ſenſibilis, eſt tamen ſenſibilis vt eſt coniuncta reliquis partibus,

tibus, atque ita habet rationem Sacramenti. Etſi autem ſecundum concluſionem noſtram ſit fortè ſola ſumpta dum confertur gratia: non tamen eſt ſumpta ſeparata, ſed coniuncta reliquis partibus, atque ita habet veram rationem Sacramenti.

28 Concl. II. Poſt illud primum inſtans quo communicanti data eſt gratia, ſi non varietur eius diſpoſitio, toto reliquo tempore quo communio durat, nulla ampliùs datur gratia habitualis. Eſt ferè communis Theologorum. Quòd ſi tamen poſt illud inſtans, interim dum adhuc durat ſumptio, communicans melius diſponatur, valdè probabile eſt eum ſuſcipere maiorem gratiam. Ita *Caiet hîc, & Suarez d.63. ſect.* 4. Et apertè colligitur ex *Gabriele lect. 85. in Canon. & Palud. in 4.d.17.q.8. in fine. & Maiore d. 9. q.1.* Quia dicunt eum qui initio ſumptionis non eſt diſpoſitus ad gratiam, ſi dum durat ſumptio benè diſponatur, recipere gratiam.

Caietan. Suarez. Gabriel. Paludan. Maior.

29 Pro probatione vtriuſque partis Notandum eſt, Etſi corpus Chriſti ſimul cum ſpeciebus conſtituat integrum Sacramentum, & totum ipſum Sacramentum ſicut ad ſignificandam gratiam, ita etiam ad eandem producendam concurrat: tamen tota vis producendi gratiam prouenit à corpore & ſanguine Chriſti, ſiue ab ipſo Chriſto. Atque ita cùm Chriſtus tam perfectè contineatur ſub minima particula, atque ſub tota hoſtia, ſequitur minimam particulam habere tantam vim producendi gratiam, quantam habet integra hoſtia. Et ratio eſt, quia tota vis Sacramentorum producendi gratiam prouenit ex inſtitutione & promiſſione Chriſti: & vt patet Ioannis 6. communicantibus propriè promiſſa eſt gratia, quia Chriſtum manducant. Cùm igitur æqualiter Chriſtum manducent, qui minimam particulam hoſtiæ ſumunt, & qui integram; ſequitur eos æqualem ceteris paribus percipere.

Tota vis producendi gratiam in hoc Sacramento eſt à Chriſto manente.

Ioan 6.

30 Nota 2. ex dictis q.62.a.1.d 3. Deum ſuſceptioni ſingulorum Sacramentorum annexuiſſe certum gradum gratiæ, quem æqualiter diſpoſitis, æqualem ſemper conferunt: ita tamen vt meliùs diſpoſitis plus gratiæ conferant.

Gratia ſacramentalis reſpondet cuiuſque diſpoſitioni.

Nota 3. Etſi communio neceſſariò fiat in tempore, eodem tamen modo, quantum eſt ex parte ſua producere gratiam, ac ſi tota fieret in inſtanti Sequitur ex dictis. Quia cùm, vt oſtendi concluſ. præcedente, detur aliquod certum inſtans, quo Chriſtus totus poteſt dici perfectè receptus in ſtomachum, ita vt per ſequentium partium Sacramẽti ſuſceptionem Chriſtus non recipiatur perfectiùs, quàm in eo inſtanti fuerit receptus: ſequitur totam cauſam productionis gratiæ eſſe eo inſtanti perfectè poſitam, nec eam vllo modo perfectiùs poni, per receptionem reliquarum partium. Ergo eo inſtanti eodem modo confertur gratia, ac ſi tota hoſtia eodem inſtanti integrè reciperetur, quantum eſt ex vi & ratione Sacramenti.

Sumptio huius Sacramenti ita confert gratiam ac ſi fieret in inſtanti.

Dixi, Quantum eſt ex vi & ratione Sacramenti. Quia etſi duratio ſuſceptionis per ſe nullo modo conferat ad augmentum gratiæ; per accidens tamen poteſt conferre, quatenus communicans interim poteſt elicere feruentiores actus caritatis, atque ita ſe meliùs ad gratiam percipiendam diſponere.

Duratio ſumptionis per accidens cauſat maiorẽ gratiã.

Pro quo Nota 4. Quòd ſicut ſumptio Sacramenti, etſi phyſicè loquendo duret per aliquod tempus; tamen ſi loquamur de ea moraliter, & in ordine ad producendam gratiam, acceptatur eodem modo à Deo ac ſi tota compleretur in inſtãti: ita omnis diſpoſitio ad gratiam quam habet communicans vſque ad vltimum inſtans communionis, etſi phyſicè loquendo ſucceſſiuè fiat, & ſecundùm quaſdam partes ſequatur primum inſtans communionis: à Deo tamen in ordine ad gratiam ſacramentalem eodem modo acceptatur, ac ſi præcederet primũ inſtans communionis. Ratio eſt, quia cùm toto illo tempore homo verè ac realiter ſumat Chriſtum, & iam perfectè in vltimo inſtanti, atque in primo; omnis diſpoſitio, quæ vltimum inſtans præcedit, eſt vera diſpoſitio ad communionem, eámque ſecundùm aliquam ſui partem præcedit. Ergo ſicut totum tempus quo durat communio computatur quodammodo pro inſtanti: ita etiam debet computari totum illud tempus quo augetur illa diſpoſitio, quaſi hęc eſſet poſita primo inſtanti: quia eſt eadem vtriuſque ratio. 31

Tam ſucceſſiua ſumptio quàm ſumẽtis diſpoſitio cenſetur moraliter eſſe in inſtanti.

His poſitis probatur concluſio pro vtraque parte. Quia cauſa neceſſariò agens primo inſtanti quo ſecundùm omnem vim agendi perfectè ponitur, in obiecto non repugnante producit perfectè totum ſuum effectum, nec poſtea eum auget, niſi aut ipſa accipiat maiorem vim agẽdi, aut obiectum meliùs diſponatur. Atqui primo inſtanti quo Chriſtus integrè intra ſtomachum recipitur, ponitur perfecta receptio Sacramenti cum omni ſua vi agendi, quæ poſtea nullo modo augetur, vt patet ex dictis. Ergo eodem inſtanti producit totum ſuum effectum, nec poſtea eum auget, niſi obiectum meliùs diſponatur: & verè eum auget, ſi obiectum meliùs diſponatur interim dum perfectè durat eius vis agendi. 32

Cauſa perfecte poſita producit totũ effectum ſimul, niſi aliunde ſit repugnantia.

Confirmantur hæc omnia & explicantur pulchrè hac ſimilitudine. Fingamus enim aliquod corpus lucidum magnitudine v. c. paruæ hoſtiæ habere vim illuminandi corpus remotum ad 12. pedes vt duo: & remotum ad nouem pedes illuminandi vt tria; & remotum ad ſex pedes illuminandi vt 4. Item ponamus illud corpus habere tantam vim illuminandi in quauis vigeſima ſui parte, atque in ſe toto: tunc ſi illud in locum obſcurum per anguſtum foramen immittas, ſtatim primo inſtanti quo talis particula per illud foramen tranſierit, illuminabit corpus diſtans duodecim pedes vt duo, & eodem planè modo; ſiue æquè perfectè illud corpus illuminabit & initio, & in medio, & in fine ſui ingreſſus per foramen, atque etiam poſt vnam horam, ſi modo æqualiter ſemper ab eo corpore diſtet: quòd ſi tamen, dum illius durat immiſſio, corpus aliud fiat ei magis propinquũ, perfectiùs illud illuminabit, ſucceſſiuè quidem, tanta tamen intenſione, quanta ipſum illuminaſſet, ſi initio fuiſſet ita propinquum. Et ſimile eſt in ſumente hoc Sacramentum, qui meliùs diſpoſitus poteſt quadam ratione dici magis propinquus. 33

Con

Sumptio duplicis ſpeciei per ſe non auget gratiam.

34 Conclvs. III. Quando quis ſumit Vener. Sacramentum ſub duplici ſpecie, ſi non ſit meliùs diſpoſitus quando ſumit calicem, quàm erat quando ſumebat corpus, non recipit plus gratiæ, quam ſi ſumpſiſſet ſolùm ſub vna ſpecie. Quòd ſi tunc meliùs ſit diſpoſitus plus recipit; eodem modo quo iam dixi eum recipere plus gratiæ, qui meliùs eſt diſpoſitus in fine communionis, quam in initio. Secundam partem tenent iidem auctores quos citaui pro ſecunda parte concluſ. præcedentis: & eodem modo probatur, quo illam probaui, vt per ſe patet.

Sotus. Petrus Soto. D. Thom.

Priorem verò partem præter dictos docent *Soto in 4. d. 12. q. 1. a. 12. in reſponſione ad vltimam obiectionem. & Petrus Soto lect. 10. de Euchariſtia*, & communiter ferè omnes, qui hoc tempore ſcribunt contra hæreticos. Et colligitur ex *D. Thoma q. 80 a. 12. ad tertium.*

35 Probant aliqui hanc partem ex *Trident. ſeſſ. 21. c. 3.* vbi putant eam quaſi definitam. ſed ex hoc capite non poteſt efficaciter probari. quia Concilium tantùm ibi dicit, eos qui communicant ſub vna ſpecie, nulla gratia ad ſalutem neceſſaria fraudari: apertè inſinuans ſe nullo modo velle definire, eos nulla gratia priuari, quam percipiunt ij, qui ſub vtraque ſpecie communicant. Aliàs enim non debuiſſet dicere, eos non priuari gratia ad ſalutem neceſſaria, ſed nulla gratia priuari. Quare cùm conſultò hunc modum dicendi vitarit, oſtendit eum non eſſe certum. Imò quidam referunt multos ex iis qui Concilio interfuerunt, ſenſiſſe communicantem ſub vtraque ſpecie plus gratiæ recipere. Nec, etſi hoc eſſet verum, Eccleſia feciſſet vllam iniuriam laicis, prohibendo iis vſum calicis, vt dicam q. 80. a. 12.

36 Probatur igitur concl. eodem argumento, quo probaui præcedentem. quia cùm ideo communicanti promiſſa ſit gratia, quia ſacramentaliter ſumit Chriſtum, ſequitur, quoties duo æqualiter diſpoſiti æquè perfectè ſumunt Chriſtum, eos æqualem gratiam percipere. Atqui qui ſumit Chriſtum ſub vnica ſpecie, tam perfectè eum ſumit, atque is qui ſumit eum ſub vtraque ſpecie. Ergo, ſi æqualiter ſit diſpoſitus, æqualem percipit gratiam.

Minor prob. Quia Chriſtus tam perfectè totus omnino continetur ſub vna ſpecie atque ſub vtraque. Ergo qui vnam ſumit, tam perfectè ſumit Chriſtum, eiúſque corpus & ſanguinem, quàm qui ſumit vtramque.

37 Dices 1. Hoc Sacramentum, vt conſtat duabus ſpeciebus, perfectiùs ſignificat gratiã, quàm quatenus conſtat vnica ſpecie. Ergo etiam perfectiùs cauſat gratiam.

Vtraq. ſpecies ſimul ſignificat perfectius eandem gratiam, nõ tamen perfectiorem.

Reſp. neg. conſequentiam. quia etſi vtraque ſpecies ſignificet aliquo modo perfectiùs gratiam, quatenus magis expreſſe integram refectionem (quæ apud nos cibo & potu conſtare ſolet) ſignificat: tamen non ſignificat perfectiorem refectionem ſeu gratiam. quia res ſignificata, qua reficitur animus, eſt abſolutè eadẽ. Simili modo matrimonium contractũ per verba perfectiùs vinculum matrimoniale ſignificat, quàm ſi contraheretur per ſola ſigna: non tamen ſignificat, aut facit perfectius vinculum.

Dices ſecundò, Illud tantùm habet vim ſanctificandi in hoc Sacramento, quod in eo eſt ex vi verborum, quia illud ſolum per ſe ſumimus. reliqua verò per accidens. Atqui ſub ſpecie panis vi verborum eſt ſolum corpus, non autem ſanguis. Ergo hic ſub ſpecie panis, non habet vim ſanctificandi, quia non ſumitur per ſe. 38

Sanctificant etiam ea quæ in hoc Sacramento ſunt per concomitant.

Reſp. negando maiorem. quia aliàs ſequeretur, diuinitatem Chriſti, prout eſt ac ſumitur in hoc Sacramento, nullam habere vim ſanctificandi. quia non eſt in eo ex vi verborum. Illud tamen eſt apertè falſum, cùm tam corpus quàm ſanguis Chriſti habeant omnem ſuam vim ſanctificandi ratione diuinitatis coniunctæ. Nec etiam admittẽdum eſt, ea quæ ſub aliqua ſpecie concomitanter ſunt, aut eſſe, aut ſumi ibi per accidens; quia tam ex decreto Dei, quàm Chriſti inſtitutione hæc omnia neceſſariò ſemper fuerunt ſub vtraque ſpecie coniuncta, & ſimul ſumpta, quoties hoc Sacramentum fuit conſecratum aut ſumptum. Nec refert quòd in triduo mortis fuiſſet corpus à ſanguine ſeparatũ, ſi fuiſſet tunc facta conſecratio. quia hoc fuiſſet potiùs per accidens ipſi Sacramento eiúſque inſtitutioni. quia aliquo modo præter voluntatem Chriſti illud inſtituentis, qui nullo modo hoc Sacramentum inſtituit, vt tunc conſecraretur, aut ſumeretur, ideóque ita inſtituit vt certò ſciret, nullo modo tunc aut conſecrandum, aut ſumendum.

Dices 3. Tam ſumptioni corporis quàm calicis æqualiter promiſſa eſt gratia, nec vna ſumptio impedit effectum alterius. Ergo vtraque ſuam gratiam confert. 39

Reſp. Eodem modo vtriuſque ſpeciei ſumptioni per ſe eſſe promiſſam gratiam, ſicut ſumptioni diuerſarum hoſtiarum eſt ſigillatim promiſſa gratia: ita nimirũ, vt pro ſingulis ſumptionibus detur diuerſa gratia, quando diuerſæ hoſtiæ vel ſpecies diuerſis ſumptionibus ſiue communionibus ſumuntur. Quando autem per modum vnius communionis, & ſumptione moraliter vna ſumuntur (vt communiter fit ab iis, qui ſub vtraque ſpecie communicant) tunc non conferre diſtinctam gratiam, ſed omninò eandem. quia vnicæ ſumptioni non datur niſi vnica gratia.

Hinc ſequitur, hanc omnem gratiam conferri ſtatim in primo inſtanti quo Chriſtus ſub alterutra ſpecie perfectè receptus eſt in ſtomacho iuxta dicta prima concluſione: nec eam augeri poſtea, niſi melioretur diſpoſitio communicantis, iuxta dicta concluſ. 2. Quia etſi phyſicè loquendo vtraque ſumptio fiat diuerſo tempore; moraliter tamen loquendo, & ex acceptatione Dei, cenſetur fieri ſimul, & quaſi in inſtanti. Sic ut quando quis in eadem communione plures hoſtias, aut diuerſas vnius partes vnam poſt aliam ſumit. 40

Sumptio vtriuſque ſpeciei cenſetur moraliter fieri ſimul.

Conclvs. IV. Quando quis poſt communionem interim dum ſpecies digeruntur, non diſponit ſe meliùs ad perceptionẽ gratiæ, quam ab initio fuerat diſpoſitus, non percipit maiorem gratiam. 41

Me[illegible] diſpoſi[illegible] [illegible] gratia

Sequitur ex dictis. quia Sacramentum tantam habuit vim producendi gratiam primo inſtanti

ſtanti quo Chriſtus fuit perfectè ſtomacho receptus, quantam habet toto reliquo tempore, quo ſpecies incorruptæ in ſtomacho perſeuerant; & communicans tam perfectè tunc fuit diſpoſitus, quàm poſtea. Ergo Sacramentum tunc omnem ſuum effectum produxit. Quia nulla poteſt adſerri ratio ſiue ex parte cauſæ, ſiue ex parte effectus, qui in inſtanti poteſt produci, ſiue etiam ex parte ſubiecti, cur ſequenti tempore maior gratia producatur.

42 CONCLVS. V. Quòd ſi interim dum ſpecies integræ manent in ſtomacho, melioretur diſpoſitio communicantis: valdè probabile eſt etiam gratiam ſacramentalem augeri.

Poteſt augeri gratia quamdiu ſpecies durant.

Ita apertè *Caietanus hîc & Suarez d.63.ſect.7.* & apertè colligitur ex *Paludano in 4.d.17.q.8. in fine.* Citantur enim pro hac ſententia *Maior in 4.d.9.q.1 & Gabriel lect. 85. in can.* Sed non poteſt clarè ex iis colligi.

Caietan. Suarez. Paludan. Maior. Gabriel.

Probatur. quia hoc Sacramentum confert gratiam per modum nutrimenti: atqui cibus propriè non nutrit, quia ſumitur (nam ſi ſtatim poſt ſumptionem annihilaretur, non nutriret) ſed quia iam ſumptus in ſtomacho digeritur. Ergo etiam hoc Sacramentum nutriet animam, prout iam ſumptum in ſtomacho perſeuerat; ſi modò ſubiectum ob meliorem diſpoſitionem reddatur capacius ad gratiam ſuſcipiendam quàm ab initio erat.

43 Dices, Hinc ſequetur, quòd hoc Sacramentum conferret gratiam, etſi ſine vlla manducatione nobis neſcientibus ab angelo poneretur in noſtro ſtomacho. quia cibus ibi hoc modo poſitus nutriret.

Reſp. negando hoc ſequi. Quia ex inſtitutione Chriſti, vt hoc Sacramentum nos nutriat, debet nobis per manducationem applicari, vt patet Ioan.6. Secùs eſt de cibo corporali: quia naturaliter habet vim nutriendi, quomodocunque ſtomacho applicetur.

Ioann.6.

Prob.2. Quia quamdiu habemus hoc Sacramentum in nobis, habemus vberrimum fontem omnis gratię, quē non conuenit areſcere, quamdiu volumus ex eo haurire.

3. Quia hoc conuenit dignitati huius Sacramenti, & dignitati Chriſti, & excitat ad pietatem, & augendam deuotionem poſt ſumptum Sacramentum.

4. Quia ſicut grauiùs longè peccat, qui committit peccatum mortale dum adhuc habet in ſe integrum Sacramentum, quàm qui poſt conſumptas omnino ſpecies illud committit; quia ille grauem irreuerentiam illi Sacramento irrogat: ita etiam videtur quòd tunc actus caritatis & deuotionis ob coniunctionem cum hoc Sacramento plus gratiæ conferant.

44 Dices primò, Hinc ſequetur in dignè communicante ſemper toto tempore, quo manent ſpecies in ſtomacho, augeri gratiam, etſi ipſe toto tempore planè diſtrahatur. Probatur. Quia ſtatim primo inſtanti recipiet gratiam habitualem, & conſequenter fiet magis diſpoſitus ad gratiam ſacramentalem ſuſcipiendam (nam vt diximus q.62.a.1. d.3. ceteris paribus qui habet maiorem gratiam habitualem, maiorem etiam gratiam per Sacramentum recipit) Item ratione huius diſpoſitionis maiorem iterum gratiam ſuſcipiet, qua rurſus meliùs diſponetur, & ſic in infinitum.

Reſp. negando aſſumptum. Quia gratia habitualis quæ per ipſum Sacramentum confertur, nullo modo diſponit ad gratiam per idem Sacramentum ſuſcipiendam. Cuius ratio eſt. quia, vt dixi, etſi ipſa ſumptio Sacramenti, eiúſque in ſtomacho permanentia duret certo tempore: tamen quatenus acceptatur à Deo in ordine ad producendum ſuum effectum, cenſetur eſſe tota ſimul, & quaſi in inſtanti: & conſequenter etſi aliquis effectus Sacramenti tēpore præcedat deſitionem, imò etiā plenam ſumptionem ipſius Sacramenti: tamen cùm à Deo conferatur tanquam effectus totius eſſe ipſius communionis, prout conſideratur in fieri & facto eſſe, moraliter cenſetur hac totaliter eſſe poſterior, & conſequenter non poteſt reſpectu communionis, quocunque modo conſideretur, ſubire rationem diſpoſitionis.

Effectus Sacramenti nō poteſt ſuſcipientem diſponere.

Dices 2. Promiſſa eſt communicanti gratia ratione manducationis Sacramenti, quæ eſt actus liber, non autem ratione digeſtionis ſpecierum, quæ eſt actus merè naturalis. Ergo non augetur gratia dum ſpecies digeruntur, etſi melioretur communicantis diſpoſitio. 45

Reſp. negando conſeq. Quia etſi non ſit digeſtioni ſpecierum promiſſa gratia, & tamen promiſſa manducationi, non tam vt iam eſt in fieri, quàm vt conſideratur in facto eſſe (vt patet ex dictis) qua ratione durat quamdiu ſpecies digeruntur: & toto hoc tempore, quantum eſt ex ſe, eſt nata augere gratiam, ſi ſubiecti capacitas augeatur.

Hinc ſequitur primò, Per ſe loquendo nullo modo aliquem recipere maiorem gratiam, quia ſumit maiores, aut plures hoſtias, aut quia diutiùs hæret in iis ſumendis aut digerendis, vt patet ex dictis. Etſi per accidens hæc longior mora poſſet eſſe occaſio, cur quis maiorem gratiam accipiat, quatenus interim plures ac perfectiores actus caritatis elicit. Qua etiam ratione ſi vnus diutiùs exſpectet antequam communicet, quàm alius; hæc mora poteſt ei eſſe occaſio maioris gratiæ percipiendæ, quatenus poteſt interim meliùs ſe diſponere, plures actus caritatis eliciendo. Quare hæc ſententia non debet dare occaſionem aliquibus, qui id ſatis ſuperſtitioſè curant, vt inter communicandum plures hoſtias ſuſcipiant, quo diutiùs in ſtomacho hæreant, atque ita maiorem gratiam ſuſcipiant. Quia ſi velint ſe æquè diligenter præparare, æqualem gratiam percipient, ſiue parum ſiue diu hæreant, cùm poſſint ſe ante ſumptionem iam diu præparare quàm volunt. Quia omnes hi actus eliciti in ordine ad communionem, diſpoſitionem meliorant, ſiue eam præcedant, ſiue cum ea concurrant. 46

Plures hoſtię ſimul ſæpiæ per ſe non cauſant maiorem gratiam.

Sequitur ſecundò, Quando durante ſumptione Sacramenti, aut ſpecierum conſumptione, melioratur diſpoſitio per actus diſtincto tempore elicitos, gratiam primo inſtanti collatā, deinde certis inſtantibus, quibus illi actus eliciuntur, in certa quantitate augeri ſecundùm proportionem qua illi actus augent præcedentem 47

Quomodo augeatur gratia meliorata diſpoſitione.

diſpo

diſpoſitionem. Quando verò diſpoſitio augetur continuò, eò quòd vnus actus caritatis, aut ſimilis perpetuò æquè intenſus, continuetur, aut etiã continuò intendatur durante ſumptione & cõſumptione Sacramenti; tunc ſimili aliqua proportione, prout melioratur diſpoſitio, augetur etiam ſucceſſiuè gratia, ſicut calor à calefaciente ſucceſſiuè intenditur.

48 *Si dum durant ſpecies tollatur obex, confertur gratia.* Sequitur 3. Eum qui initio indiſpoſitus ſuſcepit Sacramentum (ſiue id acciderit ſine nouo peccato, eò quòd ſuam indiſpoſitionem omnino ignoraret: ſiue etiam cum nouo peccato) ſi poſtea interim dum adhuc ipſa ſuſceptio aliquo modo durat, aut ea completa dum ſpecies adhuc integræ ſunt in ſtomacho, ſufficienter diſponatur ad gratiam, eum verè ſuſcepturum effectum Sacramẽti. Ita *Caiet. Paludanus & Suarez. ſuprà,* *Caietan. Paludan. Suarez.* & ex parte etiam *Gabriel, & Maior.* *Gabriel. Maior.* Ratio eſt, quia cùm tunc adhuc habeat vim conferendi gratiam ex opere operato, & talis ſit ſufficienter diſpoſitus, verè eam conferet. Nec in hoc eſt aliquid abſurdi, quidquid aliqui ſine probatione contradicant.

Ex his demum patet ſolutio ad quaſdam obiectiones, quas contra dicta obiicit *Sotus in 4. d. 11. q. 2. a. 1.* *Sotus.* quas non eſt opus referre, quia clarè in dictis corollariis ſolutæ ſunt.

49 Conclvs. VI. Poſt conſumptas omnino ſpecies Sacramentum nullam vnquam gratiam ſanctificantem confert ex opere operato. Quia vt dixi quæſt. 62. a. 1. d. 5. hoc Sacramentum nunquam reuiuiſcit: nec eſt alia aliqua ratio cur dicas ipſum tunc ex opere operato gratiam conferre.

ARTICVLVS II.

Vtrùm effectus huius Sacramenti ſit adeptio gloriæ?

50 Articulo ſecundo docet, hoc Sacramentum operari in nobis adeptionem gloriæ, Primò, quia cauſat in nobis gratiam habitualem, vt dixi art. 1. ratione cuius habemus ius ad gloriam. Secundò, quia dat nobis vires perueniendi ad gloriam, quatenus conſeruat nos ne in peccata incidamus: vt dicitur hîc ad primum & 2. 6.

ARTICVLVS III.

Vtrùm effectus huius Sacramenti ſit remiſſio peccati mortalis?

51 Articulo 3. docet primò, hoc Sacramentum per ſe & ex inſtitutione ſua non remittere peccatum mortale. quia inſtitutum eſt per modum nutrimenti, quod non conuenit mortuo, ſed viuenti. Confirmatur. quia peccat mortaliter, quia conſcius ſibi peccati mortalis communicat: vt oſtendemus infrà q. 80. a. 4. Hoc autem eſſet abſurdum, ſi hoc Sacramentum eſſet inſtitutum ad remiſſionem peccati mortalis: vt oſtendi q. 62. a. 1. dub. 2.

52 *Euchariſtia per accidens remittit peccata mortalia.* Docet ſecundò, hoc Sacramentum per accidens aliquando remittere peccatum mortale, & conferre primam gratiam, quando quis exiſtens in peccato mortali ſolùm attritus bona fide accedit ad hoc Sacramentum, aut quia putat ſe contritum: aut quia inuincibiliter ignorat ſe eſſe in peccato mortali, aut quia omnino putat ſe licitè ita accedere: tunc enim per accidens cõfert primam gratiam, iuxta dicta q. 62. a. 1. dub. 2. Ita apertè *D. Thomas hic, & Soto in 4. d. 12. q. 1. a. 4. Vinaldus de Euchariſt. n. 167. Silueſter v. Euchariſtia 4. n. 3.* & alij plurimi. *D. Thom. Soto. Vinaldus. Silueſter.*

53 *Cibus ſpiritualis poteſt etiam viuificare.* Nec refert quòd nutrimentum corporale non proſit mortuis: quia gratia quæ eſt nutrimentum ſiue augmentum ſpiritale, tam apta eſt ex natura ſua ad viuificandũ, quàm ad nutriendum, ſiue augendum. Conferi autem hoc Sacramentum gratiam omni non ponenti obicem directè quidem & ex fine ſuæ inſtitutionis nutritiuam: per accidens autem quandoque etiam viuificatiuam. Et hoc videntur velle quidam Patres, qui videntur aſſerere hoc Sacramentum remittere peccata & ſcelera. Sic *D. Cyprian. ſerm. de cœna Domini,* *D. Cypr. an.* ait hoc Sacramentum valere ad ſanandas infirmitates, & ad purgandas iniquitates. Et infrà ait eſſe panem propter nutrimenti congruentiam; & ſanguinem propter viuificationis efficientiam. Similia habet *D. Auguſtinus ſerm. 18. de verbis Domini, & Damaſc. l. 4. de fide c. 14.* *D. Auguſt. Damaſc. Trident.* Et fortè huc etiam reſpexit *Trident. ſeſſ. 13. can. 5.* vbi ait: *Si quis dixerit vel præcipuum fructũ ſanctiſſimæ Euchariſtiæ eſſe remiſſionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus prouenire, anathema ſit.* Vbi videtur ſupponere, per hoc Sacramentum quandoque etiam remitti peccata mortalia. Et quamuis etiam poſſit intelligi de peccatis venialibus: tamen ſatis commodè etiam intelligitur de mortalibus, præſertim quia per peccatum abſolutè poſitum, communiter peccatum mortale intelligimus.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm per hoc Sacramentum remittantur peccata venialia?

54 ART.4. docet, hoc Sacramentum remittere peccata venialia, idque dupliciter. Primò, quia eſt nutrimentum ſpirituale, cuius eſt reſtaurare feruorem caritatis, qui per peccata venialia minuitur. Secundò, quia excitat in nobis actus caritatis, qua peccata venialia tolluntur. Proprium enim eſt huic Sacramẽto, quod (ſicut olim manna) habet in ſe omnem ſaporem ſuauitatis, excitare in piè ſumentibus aliquam ſuauitatem, qua amor diuinus prouocetur: vt patet ex ipſius officio, & Concilio Viennenſi. *Concil. Viennenſe.*

55 Nota in ſecundo illo modo peccata venialia non remitti immediatè per Sacramentum, ſed tantùm mediante actu charitatis per ipſum excitato: in priore autem modo ex opere operato immediatè remittuntur per vſum Sacramenti. Quare etſi nunquam peccata venialia remittantur, niſi qui ea commiſit, ab iis aliquo modo auertatur (vt dicam in materia de Pœnitentia) tamen vt per vſum huius Sacramenti remittantur, non requiritur in ſuſcipiente talis auerſio, quæ ea per ſe tollat. Tunc enim propriè non per Euchariſtiam, ſed per illam auerſionem hæc peccata tollerentur: ſed ſufficit aliqualis diſplicentia eorum in communi etiam virtualis, quæ videtur contineri in quauis ſupernaturali voluntate hoc Sacramentum piè ſuſcipiendi, reſpectu venialium, quibus voluntas nec actu, nec virtualiter inhæret. Quia cùm talis voluntas ſit deſiderium aliquod maioris vnionis cum Chriſto, videtur aliquam peccatorum diſplicentiam continere. Ita *Suarez d.63. ſect.10.* Et colligitur ex D.Thoma hìc, & patebit in materia de Pœnitentia. *Suarez. D.Thom.*

ARTICVLVS V.

Vtrùm per hoc Sacramentum tota pœna peccati remittatur?

56 ART.5. docet primò, hoc Sacramẽtum quatenus habet rationem Sacramenti, in ſumente non tollere directè pœnas temporales peccatis iam remiſſis debitas. quia ad hoc non eſt inſtitutum.

Docet ſecundò, indirectè tamen eas pœnas in piè communicantibus delere, quatenus eos excitat ad feruorem caritatis, quo remiſſionem illarum merentur, vel ex parte, vel in totum ſecundùm proportionem quam feruor ille habet cum pœnis debitis.

Docet tertiò, hoc Sacramentum quatenus habet rationem ſacrificij, tollere eas pœnas in eo pro quo offertur: non tamen ſemper omnes; ſed plures vel pauciores, pro deuotione offerentis. quæ fuſiùs dicentur in materia de ſacrificio.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm per hoc Sacramentum præſeruetur homo à peccatis futuris?

57 ART.6. docet, Sacramentũ nos præſeruare à peccatis futuris, iuxta illud Ioan. 6: *Hic eſt panis de cœlo deſcendens, vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur.* quod facit tum nos interiùs corroborando per augmentum gratiæ & virtutum, & maximè per gratias præuenientes, quas ſuo tempore non ponentes obicem, ratione gratiæ ſacramentalis à Deo percipiunt, iuxta dicta q.62.a.2. tum quia reddit nos dæmonibus terribiles, vt non audeant nos ita impugnare, iuxta illud Chryſoſt. hom. 45. in Ioannem: *Ab illa igitur menſa tamquam leones ignem ſpirantes ſurgamus diabolo formidoloſi.* *Ioann. 6.*

ARTICVLVS VII.

Vtrùm hoc Sacramentum proſit aliis quàm ſumentibus?

58 ART.7. docet, Euchariſtiam qua Sacramentum tantùm prodeſſe ſumentibus; ſcilicet ex opere operato. Nam per modum meriti de congruo, aut impetrationis poſſet etiam aliis prodeſſe, ſi pro iis ſumeretur, ſicut quæuis opera pia. Quà ſacrificium tamen etiam aliis prodeſſe. Sed de his infrà in materia de ſacrificio.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm per veniale peccatum impediatur effectus huius Sacramenti?

59 ARt. 8. docet primò, Peccata venialia præterita & ſolo habitu manentia nulla ratione impedire effectum huius Sacramenti. quod intellige per ſe. Per accidens enim aliqua ratione quandoq; eũ ex parte impediunt, quatenus poſſunt eſſe cauſa cur minores gratias præuenietes à Deo recipiamus, aut cur caritas minus in nobis ferueat, & conſequenter cur minùs benè diſpoſiti, & cum minore fructu communicemus.

Docet ſecundò, Peccata venialia quæ actu inter communicandum committuntur, non impedire quidem infuſionem gratiæ habitualis, impedire tamen ſpiritalem delectationem, quam deuotè communicantes ſolent percipere. quia illa peccata impediunt actualem deuotionem, & vnionem cum Deo, ac feruorem charitatis. quæ tamen neceſſaria ſunt ad illam delectationem ſpiritalem.

Adde cum illa peccata impediant etiam deuotionem: atque ita multum minuant actualem diſpoſitionem, etiam efficere, vt minor gratia habitualis infundatur, quæ meliùs diſpoſitis copioſior dari ſolet.

DVBIVM

Vtrùm hoc Sacramentum operetur aliquos effectus in corpore noſtro?

60 PRæcipua hîc difficultas eſt circa tres effectus, ſcilicet primò circa reſurrectionẽ noſtrorum corporum. Qui enim volunt Sacramenta omnes ſuos effectus phyſicè operari, varias hîc rationes comminiſcuntur, vt poſſint oſtendere quomodo Sacramentum quod iam eſſe deſiit, noſtrã reſurrectionem operetur. Sed ſecundum noſtrã ſententiam, qui in Sacramentis non agnoſcimus niſi moralem efficientiam, nulla hîc eſt difficultas vt infrà videbimus. Secundò, qua ratione hoc Sacramentum in nobis mitiget concupiſcentiam. Tertiò, qua ratione per communionem ſingulari modo vniamur Chriſto. qua de re multi multa diſputant; ſed magis diſſentiunt in modo loquendi; quàm in re ipſa. Quæ omnia fusè valdè & doctè diſputat *P. Suarez. hîc d. 64.* Nos vt breuitati conſulamus, rem paucis declarabimus. Nam à parte rei nulla eſt difficultas, niſi in quibuſdam modis loquendi, quos ex iis quæ dicemus, facilè erit explicare. *Suarez.*

61 CONCL. Hoc Sacramentum habet quatuor præcipuos effectus circa noſtrum corpus.

Corpora ſanctificat. Primò enim ſanctificat quodammodo corpora noſtra ſuo contactu. Si enim olim inſtrumẽta omnia paſſionis, eiúſque veſtes, & iam vaſa quibus Euchariſtia continetur, eius cõtactu ſanctificantur, cur non etiam corpus noſtrum, quod in ſe Chriſtum recipit, aliquo modo ſanctificetur? Hinc *Chryſ. hom. 30. in 2. Cor.* ſuper illud. *Salutate vos inuicem, Non vulgarem,* ait, *honorem conſecutũ eſt os noſtrum accipiẽs corpus Dominicum.* Ex quo patet, quàm caſtè deceat nos habere noſtra corpora, quæ ſunt ſacra quædam vaſa Chriſtum continentia. *Chryſoſt.*

Secundò, minuit ardorem cõcupiſcentiæ, 1. directè feruorem ſanguinis & humorem temperando & applicando diuinam virtutem, vt vel per ſe immediatè hoc efficiat, vel cauſas ſecũdas ſua prouidentia ita dirigat vt hic effectus ſequatur. Per gratias præuenientes, vel auocando aliò imaginationem, ne ſpiritus vitales concitet, vel dando robur animæ, vt poſſit efferueſcentiam corporis comprimere. 3. Dando animæ affluentiam ſuauitatis, quæ etiam in corpus redundet: vt cor & caro exultent in Deum viuum, & ita nihil carnale concupiſcant. 62 *Minuit libidinem.*

Tertiò, vnit ſibi corpora noſtra non quidem vnione omnino phyſica, vt aliqui videntur velle. Nam nulla talis hic poteſt aſſignari, quæ ſit effectus Sacramenti, & diſtincta ab ipſa ſumptione, qua Chriſtus nobis localiter vnitur: ſed vnione morali. Sicut enim cibos alios mutamus in noſtrum corpus, ſic cõtrà Chriſtus morali quadam habitudine nos ſuum corpus efficit. Etſi enim omnes filij Eccleſiæ dicantur membra corporis Chriſti: tamen ſingulari ratione vnum corpus in Chriſto dicuntur omnes qui hoc cibo aluntur, iuxta illud 1. *Cor. 10. Vnum corpus ſumus omnes, qui de vno pane participamus.* Hanc autem vnionem Patres quandoque vocant realem, quatenus includit aliqua ratione ipſam ſumptionem, per quam Chriſtus verè & realiter nobis intimè præſens conſtituitur, quæ in bonis eſt fundamentum alterius illius vnionis moralis; quam mali non conſequuntur: ideóque Patres dicunt ſolos bonos Chriſto per hoc Sacramentum vniri. 63 *Moraliter ſibi nos vnit.* *1. Cor. 10.*

Quartò, reſuſcitabit corpora noſtra in fine mũdi iuxta illud Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.* Non quòd aliqua qualitas noſtris corporibus imprimatur, cuius virtute ſint reſuſcitanda: aut quòd corpora eorum qui communicarunt, ſingulare donum accipient, quo ab aliis diſtinguentur (hæc enim ſine fundamento dicuntur) ſed quia reſurrectio ſingulari modo eſt debita corporibus noſtris ratione illius ſingularis vnionis, quam per communionem cum Chriſti corpore acquirimus: Decet enim glorioſum corpus habere etiam membra glorioſa. 64 *In fine nos ſuſcitabit. Ioan. 6.*

Nota demum, Etſi hoc Sacramentum tantùm moraliter operetur ſuos effectus ſicut alia: non improbabiliter tamen quoſdam aſſerere, diuerſimodè eos operari. Alia enim ſolùm modo mortuo nobis virtutem diuinam applicant, cùm inanima omnino inſtrumẽta ſint: Chriſtus verò cùm in hoc Sacramento præſens ſit, & actu vitali amet dignè ſuſcipientes: credi omnino poteſt, etiam actu vitali diuinam virtutem iis applicare ad productionem gratiæ, ſicut agens in hac vita eam applicabat ad opera miraculoſa. 65 *Aliter operatur ſuum effectum quã reliqua Sacramenta.*

QVÆ

QVÆSTIO LXXX.

DE SVMPTIONE HVIVS SACRAMENTI IN COMMVNI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm diſtingui debeant duo modi manducandi corporis Chriſti?

ARt.1.docet, hoc Sacramentum dupliciter poſſe ſumi, ſcilicet ſpiritualiter, quādo ita manducatur, vt fructus eius ſimul percipiatur, & merè ſacramentaliter, quando ſine fructu manducatur.

Tridens. Nota primò, *Trident.ſeſſ.13.cap* 8.cum communi etiam Doctorum ſentētia ponere tres modos manducandi hoc Sacramentum. Primò enim manducari poteſt merè ſpiritaliter: vt quando iuſtus concipit magnum deſiderium communicandi. Secundò ſacramētaliter tantùm: vt quando quis indignè communicat. Tertiò ſacramentaliter & ſpiritaliter ſimul: vt fit quando quis dignè communicat. D.Thomas autem primum & tertium modum ſub primo ſuę diuiſionis membro comprehendit, vt patet ex eius textu. D.Thom.

2 Vt autem tam hæc, quàm ſequentibus articulis dicenda clariùs intelligantur, Nota ſecundò. Chriſtum generatim loquendo poſſe ſeptem modis manducari; duobus vt eſt extra Sacramentum, & quatuor prout ęſt in Sacramento, & demum in figura Sacramenti. Chriſtus ſeptem modis manducari poteſt.

1. Igitur ſpiritaliter manducatur, pręcipuè ſecundùm diuinitatē per fruitionem beatificam. & ſic manducant eū Beati. de quo vide *D.Bernardū ſerm.33.in cantica.* 2. Per fidē viuam, qua ei inhæremus: & de hac manducatione videtur loqui *D. Auguſt.tract.25.in Ioann.* dū ait: *Vt quid paras dentem & ventrem? crede & manducaſti. Credere enim in eum, hoc eſt panē viuum manducare.* 3. Merè ſpiritaliter, per votum ſiue deſideriū communionis. 4. Spiritualiter & ſacramentaliter ſimul: vt fit dū piè communicamus. vtrumq; autem hūc modum complectitur D. Thom. ſub manducatione ſpirituali huius Sacramenti. 5. Sacramentaliter tantùm: vt fit dum quis indignè communicat. 6. Merè materialiter: vt ſi beſtia hoſtiam comedat. 7. In figura ipſum comederunt fideles, qui manducauerunt manna, quod erat figura huius Sacramenti, & conſequenter Chriſti. D. Bernard. D. Aug. D.Thom.

ARTICVLVS II.

Vtrùm ſolius hominis ſit hoc Sacramentum ſpiritaliter ſumere?

3 ARt.2.docet, ſolum hominem poſſe hoc Sacramentum ſpiritualiter ſumere. Quia nec creaturæ irrationales poſſunt hoc ita ſumere, vt per ſe patet: nec etiam angeli. quia nec poſſunt hoc Sacramentum realiter ſumere, quia comedere non poſſunt: nec etiam in voto, quia deſiderium ſpiritnale & fructuoſum huius Sacramenti ſumendi illi ſoli habere poſſunt, pro quibus ipſum eſt inſtitutum; quales ſunt ſoli homines, qui poſſunt fructum Sacramenti percipere. D.autem Thomas hìc ſolos illos vult hoc Sacramentum ſpiritualiter ſumere, qui vel per realem Sacramenti ſumptionem, vel per eius votum rem Sacramenti, ſiue gratiam percipiunt. D.Thom.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ſolus homo iuſtus poßit Chriſtum ſacramentaliter manducare?

4 ARt.3.docet, homines peccatores verè ſacramentaliter corpus Chriſti comedere. Patet expreſſe ex *Apoſt.1.ad Cor.11.* vbi expreſsè docet aliquos aliquando indignè Chriſti corpus manducare, qui ſanè non ſunt alij quàm peccatores. Ex quo benè infert D.Thomas, grauiter errare 1.Cor.11. D.Thom.

eos, qui dicunt Chriſtum deſinere eſſe ſub ſpeciebus ſtatim atque hæc labia peccatoris, aut etiam bruti, v.c. muris ſacras hoſtias abſumentis, attingunt. Quia apud omnes catholicos certum eſt, Chriſtum tam diu durare ſub ſpeciebus, quādiu hæ integræ manent. Nec eſt magis indignum Chriſto ipſum in Sacramento à beſtia comedi, quàm in propria ſpecie à Iudæis crucifigi.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm peccator ſumens corpus Chriſti ſacramentaliter peccet?

5 ART.4. docet, eſſe peccatū mortale accedere ad hoc Sacramentum cum conſcientia peccati mortalis. Eſt communis Catholicorum, *Triden.* *Lutherus.* & videtur certa de fide ex *Tridem. ſeſſ.13. cap.7. & can.11.* contra Lutherum qui voluit ad huius Sacramenti perceptionem eo quem eſſe aptiorem, quo pluribus peccatis obrutus eſt: vt refert *Bellarm.* *Bellarm. l.4. de Euchariſtia c. 17.* Probatur ex *Apoſtolo* *1.Cor. 11.* *1. ad Corinth.11.* vbi ait: *Qui manducat indignè, iudicium ſibi manducat & bibit.* Omnis autem qui eſt in peccato mortali: cùm ſit Deo inimicus, eſt indignus maximo illo amicitiæ ſymbolo. Vnde iubet Apoſtolus vt priùs probet ſeipſum homo, non vtrùm habeat fidem, vt aiunt hæretici: ſed vtrùm non ſit inimicus Dei, & peccatis immerſus. Non enim ibi Apoſtolus reprehendit Corinthios ob infidelitatem, ſed ob peruerſos *Bellarm.* mores. Idem pluribus docent Patres quos fusè citat *Bellarm. ſuprà c.18.* Nobis breuitatis cauſa *Chryſoſt.* vnum attuliſſe ſufficiet *Chryſoſtomū hom.3. in epiſt. ad Epheſ.* vbi fuſiſſimè probat ſumma animi puritate hoc Sacramentum eſſe ſumēdum, & inter cetera ait: *Regem vtique non audeas oſculari, ſi quidē os tuum oleat grauiter: & Regem cœlorum impudens*
6 *oſcularis anima tua vitiis olente.* Et ratio eſt Primò, quia in peccato mortali communicans peruer- *Ioan. 6.* tit inſtitutionem Chriſti, qui, vt patet Ioan.6. inſtituit hoc Sacramentum per modum cibi, cuius eſt vitam nutrire, non autem dare. Secūdo, quia grauem facit iniuriam Chriſto, dum cum intra illud cor includit, quod ipſum inimicum eſt, & plenum peccato; quod Chriſtus magis abominatur, quàm nos fætidiſſimam cloacam. Tertiò, quia duximus ſuprà q.61. eſſe peccatum mortale ſuſcipere reliqua Sacramenta, præter Pœnitentiam & Baptiſmum in peccato mortali: Ergo multo magis hoc erit verum in hoc Sacramento, quod maximam præ reliquis reuerentiam & puritatem requirit.

7 Nota primù, Diſputare hîc Doctores, quàm certos nos oporteat eſſe, nos eſſe in gratia, vt poſſimus dignè communicare.

Prima ſententia docet nos debere eſſe omnino metaphyſicè certos, ita vt nulla ignorantia excuſet. Hæc tribuitur communiter *Maiori in 4.* *Maior.* *d.9.q. 1.* ſed ipſe ibi ſatis perplexè loquitur, & magis diſſerendo quàm aſſerendo. Sed quidquid ſit de ipſius mente, hæc ſententia nullam habet probabilitatem, quia ſecundùm eam, nullus communiter poſſet dignè communicare. quia communiter non poſſumus tam certò ſcire *Sufficit cō municantes vt moraliter certus ſit ſe eſſe in gratia.* nos eſſe in gratia. Quare communiter alij Doctores ſentiūt, ſufficere moralem certitudinem, qualem cenſetur habere cuī poſt diligens ſui examen nullum peccatum mortale à ſe commiſſum occurrit, quod non ſit confeſſus. Quia velle hîc maiorem certitudinem requirere, eſſet omnium omnino conſcientias perturbare, & inſupportabile iugum hominibus imponere; contra illud Chriſti: *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue.*

Nota ſecundò, Vt conſcius ſibi peccati mortalis dignè communicet, neceſſarium eſſe vt præmittat confeſſionem, quando fieri poteſt, quantumcumque ſibi videatur contritus, vt definit *Concilium Tridens. ſeſſ.13. cap. 7. & can. 11.* vbi excommunicat eos qui audent contrarium docere, aut pertinaciter aſſerere. Quare hæc res iam non poteſt ampliùs inter Catholicos eſſe dubia: Diſputatur tamen quo iure hæc obligatio ſit introducta. 8 *Peccator debet prius confiteri.* *Tridens.*

DVBIVM I.

Quo præcepto conſcius ſibi peccati mortalis teneatur præmittere confeſſionem.

NOta hîc dici ſibi conſcium peccati mortalis, omnem eum qui credit ſe id commiſiſſe, & nondum hoc eſſe confeſſum; & quæritur quo iure teneatur confiteri ante communionem, quando omnino credit ſe eſſe contritum. 6 *Quis dicatur ſibi conſcius peccati mortalis.*

Caietan. Caietan. hîc cum quibuſdam aliis docet, ſuo tempore nullum adhuc extitiſſe præceptum obligans talem ad confitendum ante communionem: atque ita dici hoc tantùm eſſe concilij. Sed *Tridens.* hoc iam nulla ratione defendi poteſt. Nam *Tridentin. ſeſſ. 13. cap. 7.* apertè docet hoc præceptum ab initio in Eccleſia fuiſſe. Nam agens de probatione quam in communicaturo requirit Apo- *1. Cor. 11.* ſtolus 1. ad Corinth. 11. ait: *Eccleſiæ autem conſuetudo declarat eam probationem neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumuis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere.* Vbi Concilium clarè oſtendit, ſe non tradere nouum præceptum, ſed ex Eccleſiæ conſuetudine probare, quomodo intelligendum ſit illud præceptum quod habetur apud Apoſtolum.

10 Omiſſo igitur hoc errore triplex eſt ſententia. Prima docet eſſe præceptum iuris diuini naturalis; cuius præcipua ratio eſt, quia reuerentia huius Sacramenti requirit, vt homo quantum poſſibile eſt, ſit priùs certus de gratia, quàm hoc Sacramentum ſumat. ſicut periculum mortis exigit vt homo omni modo poſſibili procuret ſibi certitudinem gratiæ, & conſequenter confiteatur, ſi poſſit. Quia hoc modo eſt certior ſe eſſe in gratia, quàm ſi ſolùm conaretur conteri. Facilius enim eſt habere attritionem quàm con-

trit i

tritionem. Sed hæc ratio nihil aliud probat, quàm decuiſſe tale præceptũ imponi: nam aliàs probaret etiam non conſcium ſibi peccati mortalis teneri præmittere confeſſionem venialium, vt ſi fortè ſit in peccato mortali (nemo enim nouit vtrùm amore an odio dignus ſit) priùs iuſtificetur. quod tamen nemo dixerit. Item ſequeretur eum qui inter confitendum ſine vlla ſua culpa omiſiſſet aliquod peccatum mortale, cuius ante communionem recordatur, non teneri illud confiteri. quia tam certus eſt ſe eſſe in gratia, quàm ſi fuiſſet illud confeſſus. quod tamen falſum eſt, vt communiter docent Doctores, & probatur ex Tridentino, quod capite 7. definit omnem ſibi conſcium peccati mortalis, teneri præmittere confeſſionem vbi non ſolùm dicitur ſibi conſcius, qui credit ſibi peccatum non eſſe remiſſum, aliàs contritus non eſſet ſibi conſcius: ſed qui ſcit ſe id commiſiſſe, & necdum eſſe confeſſum, ſiue ſe adhuc obligari ad confitendum. Quare etſi bonum ſit eligere viam tutiſſimam, ſecluſo tamen omni præcepto poſitiuo, ſufficit moralis hac in re certitudo de contritione: vt patet in receptione aliorum Sacramentorum, & in omnium adminiſtratione, ad quæ dignè facienda ſufficit contritio, etiamſi ſtatum gratiæ requirant. Longè autem diuerſa eſt ratio morituri. quia agitur hic de euitando irrecuperabili damno, ad quod bona fides nihil iuuat, ſi omittantur aliquid neceſſitate medij neceſſariũ. In noſtro verò caſu tantùm agitur de euitanda irreuerentia Sacramenti; ad quod bona fides ſufficit, ſicut etiam neceſſitas.

Trident.

Non tenemur ſemper eligere viam tutiſſimam.

11 Secunda ſententia docet, eſſe præceptũ diuinũ poſitiuum nobis per Eccleſiam traditum. Ita *Soto in 4. d. 12. ar. 4. P. Valentia hic d. 6. q. 8. puncto 3. P. Suarez d. 66. ſect. 3.* & alij. Probant primò, Quia Trident. ſuprà docens præceptũ eſſe vt peccator præmittat confeſſionem ante communionem, non dicit conſuetudine Eccleſiæ eſſe hoc præceptum introductum: ſed per conſuetudinẽ Eccleſiæ declarari, ſiue cognoſci. innuens hoc modo non eſſe eccleſiaſticum præceptum, ſed diuinum. Secũdo. quia quidam Patres hoc inſinuãt, præſertim *D. Cyprianus*, qui *epiſt.* 10. 11. 12. 14. & *lib. de lapſis.* docet peccatores facere cõtra legem euangelij, ſi ſine iudicio ſacerdotis ad communionem accedant. Tertiò, quia alias Pontifex poſſet in hoc præcepto diſpenſare; quod tamen cùm nunquam factum ſit, nõ videtur fieri poſſe. Sunt autem dicta argumenta ſatis probabilia, tamen abſolutè non conuincunt quod probant: vt

Soto. Valentia. Suarez. Trident.

D. Cyprian.

12 de primo patebit infrà. Ad ſecundum reſpondeo, Cyprianum ibi loqui de lapſis in idololatriam, qui cùm iudicio Eccleſiæ eſſent generatim excluſi à communione, nõ poterãt ſine eius iudicio ad eandem admitti, ſine violatione iuris quod ipſa habet ligandi & ſoluẽdi. quod ipſi per euangelium conceditur: & conſequenter qui hoc violat, facit contra legem euangelij.

Ad tertium reſpondeo, Numquam in præcepto fuiſſe diſpenſatum, quia non poteſt occurrere rationabilis cauſa diſpenſandi; ſicut numquam fuit diſpenſatum, vt quis ſine aqua conſecraret. Inde tamen non ſequitur Pontificem nullo modo poſſe validè diſpenſare, atque etiam licitè ſi cauſa occurreret.

III. ſententia docet hoc eſſe præceptũ Apoſtolicum. Prob. 1. Quia Chriſtus non ſolet dare præcepta circa modum ſuſcipiendi Sacramenta: niſi quæ ſequuntur ex eorum inſtitutione: vt patet in omnibus aliis ritibus ad alicuius Sacramẽti ſuſceptionem neceſſariis quorum conſtitutionem Chriſtus reliquit Eccleſiæ Atqui quòd ante cõmunionem peccator contritus debeat confiteri, non ſequitur ex inſtitutione ipſius Sacramenti: vt patet ex refutatione primæ ſententiæ. Ergo non eſt iuris diuini. Prob. 2. Quia Trident. ſuprà videtur hoc apertè innuere. quia probat confeſſionem præmittẽdam communioni, quia cõmunicaturus 1. ad Cor. 11. iubetur primò ſeipſum probare, quam probationem ex conſuetudine Eccleſiæ probat ita debere fieri. Atqui illud præceptum quatenus aliquid ſuperaddit iuri naturali diuino, ſolùm eſt Apoſtolicum. Ergo præceptum præmittendi confeſſionem eſt ſolùm Apoſtolicum. Minor patet ex ipſo cõtextu Apoſtoli, qui cùm v. 23. vſque ad 27. retuliſſet quæ à Chriſto acceperat circa inſtitutionem & vſum huius Sacramenti: deinde ſuis verbis infert quædam quæ ex illis ſequuntur, dicens: *Itaque quicunque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini.* Ac deinde oſtendens quid faciendum ſit vt quis dignè comedat, ſubdit, *Probet autem ſeipſum homo*, &c. vbi apertè Apoſtolus ſuis verbis aliquid præcipit Corinthiis, quod partim erat iuris naturæ, vt patet ex contextu; quia iure naturæ tenemur nos examinare ante communionem, an ſimus dignè acceſſuri, ne aliàs indignè accedamus. partim etiam erat iuris poſitiui, vt patet ex Trident. ſuprà. quatenus conſcij peccati mortalis tenentur confiteri. Ex quo patet, Concilium potiùs facere pro hac ſententia, quàm pro præcedente. Hanc ſententiam docent *Medina de confeſſ. q. 17. Palacios in 4. d. 9. q. 10. ad primum*, & multi recentiores. 13

Trident.

1. Cor. 11.

Triden.

Medina. Palacios.

Concl. Secunda & tertia ſententia ſunt ſatis probabiles, quia probabiles habent vtrimque rationes, quæ tamen abſolutè non conuincunt niſi alterutram eſſe veram. vt patet ex dictis.

DVBIVM II.

Quando conſcio ſibi peccati mortalis liceat communicare: non præmiſſa eius confeſſione?

Nota *Tridentinum ſeſſ. 13. c. 7.* ad hoc requirere duas conditiones, ſcilicet neceſſitatem communicandi: & abſentiam confeſſarij. in quo omnes auctores conſentiunt. Sed difficultas eſt quando hæ conditiones cenſeantur adeſſe. Varij varios caſus enumerant, quos recenſebo, & primò eos in quibus Doctores communiter conueniunt. 14

Triden.

Reſpondeo igitur, neceſſitatem communicandi cenſeri primò, in articulo mortis tam ſacerdotis quàm alterius: quando ſcilicet aliquis aliàs eſſet deceſſurus ſine viatico. Ita communiter Doctores. 15

Quando ſit neceſſitas communicandi.

2. Quando Sacerdos tenetur ex officio celebrare, nec poteſt id facere per alium. Et de

Trident. Non teneris sub infamia ante communionem confiteri.

hac neceſſitate communicandi videtur præcipuè loqui Concilium Trident. ſuprà.

3. Quando quis ſine ſcandalo aut infamia nõ poſſet omittere ſacrum aut communionem: vt ſi ſacerdos publicè incepiſſet ſe veſtire, aut addixiſſet aliquibus ſacrum, & ſine ſuſpicione criminis non poſſet id omittere. Aut ſi aliquis acceſſiſſet ad locum communionis, nec poſſet ſine nota recedere. Non tamen ſufficeret quòd aliqui eſſent miraturi quòd conſuetam communionem omitteret, ſi nulla mala ſuſpicio naſceretur.

16 Cui poſt cõſecrationem occurrit ſe eſſe in peccato mortali, tantùm tenetur conteri.

4. Quando celebrans poſt conſecrationem recordatur peccati mortalis non confeſſi, aut etiam peccat mortaliter, non tenetur ante communionem confiteri, etſi adeſſet confeſſarius, & poſſet ſine nota fieri. Quia non decet tunc ſacrificium interrumpi: niſi fortè crederet ſe non eſſe contritum. Nullo enim modo poteſt communicare, niſi aut probabiliter credat ſe eſſe contritum, aut priùs confiteatur. Et hos caſus communiter Doctores admittunt. *Silueſter v. Euchariſtia 2. n. 9. Viualdus de Euchariſtia n. 117. Soto in 4. d. 12. a. 9. Nauar. c. 21. n. 4. Suarez hic d. 66. ſect. 4.* & alij.

Silueſter. Viualdus. Soto. Nauar. Suarez. Secùs ſi ante conſecrationem.

Quòd ſi verò ſacerdos recordetur ſe eſſe in peccato mortali ante conſecrationem, tenetur confiteri, ſi ſine nota poſſit. Vtrùm autem teneatur inchoatum ſacrum deſerere, ſi ſine nota poſſit, non ita certum eſt. *Victoria de Euchariſtia n. 79. Bonauent. in 4. d. 13. Soto ibidẽ q. 2. a. 6. Nauar. cap. 25. nu. 76.* negant. *D. Thomas infrà q. 83. a. 6. ad ſecundum* dicit eſſe tutius, deſerere tunc Miſſam, non tamen neceſſarium.

Victoria. Bonauen. Soto. Nauar. D. Thom.

17 Soto. Palud. Viualdus. Silueſter. Suarez. Præſtat die Dominico non audire ſacrum, quã communicare ſine confeſſione peccatũ mortalis.

5. Quando Sacerdos aliàs die Dominico non poſſet audire ſacrum, aut in paſchate communicare. Ita *Soto in 4. d. 12. q. 1. art. 4. Palud. d. 9. q. 4. concl. 10. Viualdus de Euchariſtia nu. 121. & 123.* & fauet *Silueſter ſuprà.* Suarez tamen ſuprà cum alijs tenet contrarium probabilius eſſe. Ego credo conſultius eſſe die Dominico omittere ſacrum: quia illud præceptum non eſt tam ſtrictum, quin ob minores cauſas poſſit omitti, & aliàs poſſet frequens dari occaſio ſine confeſſione celebrandi. Meliùs tamen credo facturũ, qui in paſchate celebraret cõcepta contritione. Tum quia hoc præceptum maioris eſt momenti, & rariùs datur iſta occaſio ſine confeſſione celebrandi, ac durum videtur talem hominem tunc temporis arcere à communione, quam omnes fideles percipiunt: maximè cùm probabile ſit hoc præceptum de præmittenda confeſſione tantùm eſſe iuris humani. Confirm. quia vt impleam præceptum de confeſſione annua, poſſum confiteri non integrè, ſi nullus ſit ſacerdos, cui poſſim integrè confiteri, vt dicam infra, cùm tamen integritas confeſſionis ſit præcepti diuini. Ergo ſimiliter potero communicare non præmiſſa confeſſione, vt impleam præceptum de annua communione, cùm hoc non ſit minoris momenti quàm illud.

Secùs eſt de communione annua.

18 Non ſufficit ſolemnitas feſti vt ſine confeſſione communicet. Trident.

Quod autem aliqui addunt ſufficere magnam deuotionem, aut celebritatem feſti qua ſoles communicare, vt poſſis communicare ſine confeſſione; nec verum eſt, nec in praxi ſecurum. Quia apertè repugnat Trident. quod neceſſitatem requirit: talis autem deuotio, aut occurrentia feſtiuitatis nullam inducit neceſſitatem per ſe loquendo, niſi aliunde ſcandalum, aut alia ſimilis neceſſitas immineret.

Reſpondeo 2. Confeſſionem cenſeri deeſſe. 19
Primò quando abſolutè deeſt, qui poſſit confeſſionem audire. Secundò, quando nullus adeſt, cui poſſis ſine interprete confiteri. Nec enim ad hoc teneris. Tertiò, quando non potes præſenti confiteri ſine graui periculo notabilis damni, aut ſcandali: vt ſi metuas ne ſacerdos peccata tua reuelet, ne ad inhoneſta inuitet, ne odium contra te concipiat, & grauiter in re aliqua magni momenti noceat, &c. Oportet autem hunc metum eſſe prudentem; nec ſufficit vana aliqua ſuſpicio, nec quòd ſacerdos de te ſit malam opinionem habiturus. Hoc enim non tanti æſtimandum, quando aliud malum non timetur.

Quando alicui cẽſeatur deeſſe confeſſarius.

Addunt tamen multi auctores, quòd ſi tum habeas aliqua peccata mortalia, quæ poſſis ſine tali periculo confiteri, te ad hoc teneri omiſſis iis quæ nõ potes ſine periculo confiteri. Secùs ſi habeas tantùm venialia. Tunc enim non teneris confiteri ſi ſis contritus; quamuis ſuadendum ſit vt confitearis. Si tamen timeres ne ſolùm eſſes attritus, tenereris confiteri venialia, vt ſaltem indirectè poſſes à mortalibus abſolui, & ita in gratia communicare. Ita *Suarez d. 66. ſect. 4.* 20

Suarez.

6. Quando habes caſus reſeruatos, à quibus præſens confeſſarius te non poſſet abſoluere. 21
Ratio eſt, quia tenereris eoſdem caſus bis confiteri, quod videtur graue onus. Ita *Armilla v. Communio. & Victoria nu. 79.* & innuit *Sotus in 4. d. 12. queſt. 2. a. 4.* Credo tamen cum Suarez probabilius eſſe eo caſu communicaturum teneri præmittere confeſſionem omnium peccatorum, ſi habeat aliqua mortalia non reſeruata, atque ita ab omnibus ſaltem indirectè abſolui. Secùs eſſet, ſi nulla habeat mortalia non reſeruata. Credo tamen etiam eo caſu meliùs facturum, ſi ſua peccata reſeruata vnà cum venialibus confiteretur, vt poſſet ab illis ſaltem indirectè abſolui. quia ſic ſecurior eſſet quòd communicaret in gratia, imò ad hoc teneretur, ſi putaret ſe ſolùm eſſe attritum, vt dixi in caſu præcedenti. Illud autem incommodum quòd quis teneatur hoc modò bis eadem peccata confiteri, non eſt tanti momenti, vt propterea poſſit quis excuſari ne teneatur ante communionem confiteri ea peccata mortalia, à quibus poteſt hîc & nunc directè abſolui. Sed de his dicemus plura, quando agemus de integritate confeſſionis.

Armilla. Victoria. Sotus. Suarez.

Nota primò, Vt peccator ſine confeſſione communicet, nulla ratione ſufficere (vt aliqui putant) quòd abſit ſacerdos cui deuotiùs & ordinariè ſolet confiteri, ſi modò alius adſit, cui legitimè poſſit confiteri. quia hæc cauſa nullius eſt momenti. Nam ſi velit, poterit poſtea eadem peccata alteri confiteri, atque ita fructum illius deuotionis acquirere. 22

Nota ſecundò, Doctores diſputare quantum debeat diſtare confeſſarius, vt poſſit dici abeſſe. Qua in re non poteſt certa aliqua generalis regula præſcribi, ſed ex circumſtantiis res ſpectanda eſt, & prudenti iudicio determinanda. Nam 22

Quantum confeſſarius debeat diſtare vt cenſeatur abeſſe.

quan

quandoque certis perſonis hîc & nunc ob imbecillitatem corporis, & iniurias autæ, aut breuitatem corporis qua arctantur, erit quaſi impoſſibile adire confeſſarium diſtantem vel ad quingentos paſſus; cùm tamen aliis quandoque, vel etiam iiſdem alio tempore;, facilè eſſet, etiam tria milliaria conficere. Quare generatim hoc ſolùm dici poteſt, illi ſoli cenſeri deeſſe confeſſarium, qui ob inualetudinem, difficultatem itineris, breuitatem temporis, præſentiam aliorum, vrgentia negotia, & ſimiles cauſas ſine graui incommodo hîc & nūc eum nō poteſt adire.

24 Nota tertiò, *Trident. ſeſſ.* 13. *c.* 7. præcipere ſacerdoti, qui ob inopiam confeſſarij vrgente neceſſitate, omiſſa peccati mortalis cōfeſſione celebrauit; vt prima data occaſione confiteatur. quod non eſt præceptum diuinum, aut naturæ, vt aliqui putant; quia hoc nullo fundamento nititur: ſed ipſius Concilij. Quare cùm expreſsè ad ſolos ſacerdotes dirigatur, non eſt ad laicos extendendum.

Trident. Celebrans nō præmiſſa confeſſione, tenetur primo commoditate confiteri.

Quod autem aliqui dicunt, Concilium ſi interrogatum fuiſſet, an laicos comprehendere intenderet, reſponſurum affirmatiuè: gratis fingitur. imò contra contextum Concilij. quod cùm antè generatim dixiſſet, omnes conſcios peccati mortalis teneri præmittere confeſſionem, non eſt credendùm temerè ſpeciatim ſolis Sacerdotibus præcepiſſe, vt in neceſſitate aliter communicantes, ſtatim poſtea confiterentur. Cuius etiam ratio videtur eſſe, quòd ſacerdotibus ſępiùs poſſit occurrere talis neceſſitas. Quare tale præceptum videtur neceſſariū ne negligētes ſint in ea vitāda, aut ſiue perſuadeant eā adeſſe, quando non eſt, vt euitent cōfeſſionis moleſtiam. rariſſimè autē occurrit laicis. Quare *Suarez d.* 66. *ſect.* 7. probabiliter docet, hoc præcepto non teneri celebrantem extra neceſſitatem in peccato mortali, aut quia id omnino eſt oblitus: aut quia non curat legem. Tum quia neuter propriè comprehenditur verbis legis: tum etiam quia ratio legis in his deficiet. Primus enim, qui ſcilicet immemor ſui peccati celebrauit, non communicauit cum conſciētia peccati mortalis, nec in eiuſmodi caſibus periculum eſt ne quis ſibi fingat neceſſitatem celebrandi, aut eam negligenter euitet, cùm omnino ſit ad celebrationem impertinens. Secundus autem non celebrauit vrgente neceſſitate, nec tale præceptum ei valeret ad cautelam, ſed ad maius peccatum, cùm eadem licentia hoc qua præcedens tranſgrederetur. Quare Concilium videtur ſponte hos caſus omiſiſſe.

Suarez. 45

A R T I C V L V S V.

Vtrùm accedere ad hoc Sacramentum cum conſcientia peccati mortalis, grauiſſimum omnium peccatorum ſit?

26 ARtic. 5. docet eſſe valdè graue peccatum ſuſcipere hoc Sacramentum indignè: non tamen eſſe omnium grauiſſimum. quia odium Dei blaſphemia, infidelitas, &c. ſunt grauiora. Vide textum, nulla enim hîc eſt difficultas.

A R T I C V L V S VI.

Vtrùm ſacerdos, debeat negare corpus Chriſti peccatori petenti?

27 ARt. 6. docet primò, publico peccatori etiam publicè petenti negandum eſſe hoc Sacramentum. Patet, quia cùm ſacerdotes ſint diſpenſatores myſteriorum Dei, debent ea dignè miniſtrare, nec proiicere ſanctum canibus, immundis nimirum & peccatoribus. vt dicitur Matth. 7. Vide *D. Cyprianum epiſt.* 10. 11. & 12. vbi grauiter reprehendit miniſtrantes indignis Sacramēta. Pulcherrimus autem locus eſt quem citat *D. Thomas in corpore.*

Matth. 7. *D. Cyprian.* *D. Thom.*

Nota primò, Vt publico peccatori poſſit publicè dari communio, neceſſarium eſſe vt publicè conſtet eum eſſe emendatum. Vt autem priuatim ei dari poſſit, ſufficit quòd priuatim egerit pœnitentiam, & hoc ſacerdoti conſtet. Cauendum tamen, ne publico peccatori poſt occultè actam pœnitentiam, ita priuatim detur communio, vt periculum ſit ne ſtatim fiat publicum eum communicaſſe (quia hæc communio æquiualeret publicæ) niſi ſimul fiat publica eius pœnitentia. Et hæc quidem certa ſunt; difficultas eſt tamen quando aliquid dicatur publicum. Qua de re multi varia ſatis cōfusè aſſerūt, ſed hac in re cum diſtinctione loquendum eſt, vt benè notauit *P. Leonardus de iuſtitia c.* 2. *dub.* 13. & *P. Suarez ſtatim citandus.*

Publico peccatori ante publicatam pœnitentiam neganda communio.

P. Leonard. Suarez.

28 Nota igitur ſecundò, publicum dici peccatorem dupliciter. Primò abſolutè, cuius ſcilicet peccata maiori parti ciuitati nota ſunt: & tali in ea ciuitate negandum eſt Sacramentum etiam coram iis qui eius crimen ignorāt. Quia talis in eo loco eſt abſolutè diffamatus, ac famam amiſit. quare nullum habet ampliùs ius, vt ſuum peccatum ibi celetur, & quòd vnus atque alter illud de nouo cognoſcit, parui momenti eſt.

Quis dicatur publicus peccator.

Imò ſi per ſententiam iudicis eius crimen notum ſit, etiam eo loco negāda eſt ei communio, vbi illud ignoratur, ſi conſtet ſacerdoti eum in peccato perſiſtere, & ſine turba id facere poſſit, quia talis omne ius ad famam amiſit: & conſe-

quenter nó habet ampliùs ius ne ei etiam publicè negetur Sacramentum. Ita *Suarez diſp. 67. ſect. 3. concl. 3.* Idem videtur dicendũ quando notorietate facti crimen eſt omnino alicubi publicum reſpectu loci vbi quidem nondum eſt publicum, ſed breui futurum eſt. Quia tunc eius crimẽ ibi narrare, ne quidem eſt contra charitatem, ſi aliqua cauſa ſubſit: vt docet *P. Leonardus ſuprà.*

Suarez. *P. Leonard.*

29 Secundò, illud crimen dicitur reſpectiuè publicum, quod eſt præſentibus omnibus notum, vel ſaltem maiori parti, ſi plures ſint quàm 10. Et coram his eiuſmodi peccatori neganda eſt communio, non coram aliis. Similitérque danda eſt communio priuatim pœnitenti, coram iis, quibus nota eſt eius pœnitentia.

30 Docei 2. Peccatori occulto non eſſe negandã communionem corã iis, quibus ignotũ eſt eius peccatum. Eſt communis ſententia DD. & apertè habetur *c. Placuit 6. q. 2.* Sed multi laborãt in eius probatione, quòd eam ex ſolo iure naturali petant. Tres autem præcipuæ rationes adferuntur. Prima eſt, quia quilibet baptizatus habet ius vt detur ei communio præſertim reſpectu Paſtoris ſui, quo non debet priuari ob ſuum peccatum quamdiu occultum eſt. Secunda, quia occultus peccator habet ius ne diffametur, diffamaretur autem, ſi negaretur ei publicè communio. Tertia, quia alioqui ſequeretur ſcandalum.

Quando occulto peccatori negãda ſit communio.

31 Sed hæ rationes meo iudicio nó ſatis probãt. Nam prima & ſecunda generatim intellectæ ſumunt apertè falſum. Nemo enim habet ius petendi vt aliquid faciam, aut vt celem ipſius peccatum, quando non poſſum id facere ſine manifeſta ac graui iniuria innocentis. Hinc poſſum alterius occultum crimen detegere, aut rẽ ſuam repetenti, eam negare, quando hoc eſt neceſſarium vt grauem iniuriam alicuius innocẽtis impediam. Atqui talis peccator ante emendationem non poteſt communicare ſine graui iniuria ipſius Sacramenti, atque adeò ipſius Chriſti, vt patet ex dictis a. 4. & 5. Ergo non habet ius vt dem ei cõmunionem, aut ne hanc negando eum infamem. Ad 3. Reſpondeo, Per ſe loquendo ex illa negatione nihil aliud natum eſſe ſequi, quàm quòd homines ſuſpicabuntur talem eſſe in peccato mortali, in quo nullum eſt ſcãdalum, ſed ſolùm diffamatio alterius. Quòd ſi quandoque ob imprudentiam aut malitiam aliorum ſecuturæ ſunt aliquæ turbationes, hoc eſt per accidens, nec perpetuum. Quare tunc ſaltem licebit tali publicè negare communionem, quando illæ turbæ ſciuntur non ſecuturæ, quod ſępe fieri poterit quando Parochus eſt magnæ auctoritatis apud ſuos, & prudenter rem totam peragit, reddendo, ſi opus ſit, probabilem ſui facti rationẽ.

Non teneor celare vnius peccatum cum alterius iniuria.

32 Addunt alij quartam rationem. Quia nimirum pertinet ad bonam gubernationem Reip. vt publicus bonorum communium diſpenſator in iis diſpenſandis non vtatur ſcientia priuata, ſed publica: Atqui talis diſpenſator eſt miniſter Sacramenti. Ergo debet hoc publicè ſaltem miniſtrare ex ſola publica ſcientia.

Sed contrà. Primò hinc ſequeretur, occulto peccatori ne quidem occultè poſſe negari communionem, quod tamen illi negant. Quòd autẽ diſpenſatio fiat publicè aut priuatim, nihil facit ad rem, modò ſit diſpenſatio publici boni, & fiat à publico diſpenſatore, quà talis eſt, vt hìc fit. 2. quia ſequeretur, quòd talis diſtributor teneretur publica bona etiam diſtribuere in eum quem priuata ſcientia ſciret iis vſurum in perniciem Reip. quod tamen ſpectato ſolo iure naturæ falſum eſt. 3. Qui confert Ordines non minùs diſtribuit bona publica, quàm qui miniſtrat hoc Sacramentum. Atqui Epiſcopus ſeruato priùs quantum fieri poſſet ordine correptionis fraternæ, etiam publicè deberet repellere à ſuſcipiendis Ordinibus eum quem priuatim noſſet omnino eſſe indignum, præſertim quando hoc poſſet per vnum aut alterum teſtem probare. Ergo ſimiliter ſpectato iure naturæ, ſacerdos tenebitur repellere à communione etiam publicè petentem, quem ita priuatim nouit indignum, vt poſſit hoc per vnum aut alterum teſtem probare.

Ex quibus patet, Etſi dictæ rationes poſſint ſufficere, vt talis obligatio iure poſitiuo inducantur; non tamen ſufficere vt ſolo iure naturæ eam inducant. Quare Reſpondeo, totam rationem cur non liceat occultum peccatorem publicè à communione repellere, eſſe voluntatem ac legem Chriſti, qui hoc ita ſtatuit: vt ſatis cognoſcimus tum ex ipſius facto, qui Iudæ etiam communionem tribuit: tum ex perpetuo Eccleſiæ vſu. Conuenientia huius inſtitutionis eſt, quia aliàs grauiſſima fuiſſent ſæpè ſecuta incommoda. Primò, quòd multi iniuſtè fuiſſent diffamati ex imprudentia miniſtrorum, qui ſæpe nimis leuiter iudicaſſent aliquem indignum hoc Sacramento. Secundò, ſæpe ſequeretur magna perturbatio: quia aſtantes facilè ſępe ſibi perſuaderent per iniuriam aliquem repelli, qui ſoli miniſtro, aut paucis aliis notus eſſet indignus. Tertiò, ſi miniſter deberet probare indignitatem repulſi, hoc ei eſſet grauiſſimum onus cùm ſæpe poſtea difficillimè id facere poſſet, quòd vel ſibi ſolet eſſe repellendi indignitas nota; vel quòd ipſe ignoraret quibus eſſet nota: vel quòd alij nollent contra repulſum teſtari, quòd potens aut eorum amicus eſſet, aut ſacerdos ipſis inimicus. Quòd ſi verò non deberet probare repulſi indignitatem, ſed omnes tenerentur ei credere: tunc nimia ei daretur licentia quoſuis infamandi. Demum quia ferè ad ſingulos ſeſe offerentes miniſter hæreret perplexus ne peccaret, aut indignum admittendo, aut dignum repellendo, aut alterutrum ipſum feciſſe alij facilè calumniarentur. 33

Ratio cur occulto peccatori non ſit publice neganda cõmunio.

Quæ etſi non conuincant, ſpectato ſolo iure naturæ, ſacerdotem numquam debere publicè repellere quem priuatim nouit indignum (poſſet enim ſæpe occurrere caſus quo omnia hæc Incommoda euitarentur: nec aliquid iure naturæ eſt illicitum, quia ſæpe ex eo ſequuntur incommoda, modò certum ſit hìc & nunc non ſecutura:) tamen conuincunt omnino decuiſſe Chriſtum Sacramentum pacis ita inſtituere, vt ex eius adminiſtratione non eſſet nata ſæpe ſequi turbatio: & conſequenter generatim velle ne eiuſmodi petenti publicè communio negaretur. Etſi enim Chriſtus ne petens infamaretur, non magis tenebatur ferre iniuriam 34

quæ

quæ Sacramento irrogatur, dum datur indigno, quam teneatur pati vt quis ad aliqua vitanda incommoda hoc Sacramẽtum proiiciat in lutum; tamen ob dicta conueniebat vt illam iniuriam vellet ferre: & conſequenter vt ſtatueret ne ille actus ex parte Sacerdotis eſſet ſibi iniurioſus, quem fieri circa ſe vellet.

35 Dubitant verò hîc Doctores, Vtrùm quando peccator occultus occultè petit communionem, debeat ei denegari?

D.Thomas. *D.Thom.in 4.d.9. a.5. ad primum* abſolutè docet ei eſſe negandam, etſi ſacerdos crimen ſciat per ſolam confeſſionem, modò poſſit hoc ita fieri, vt nulli alteri crimen reueletur, quem ferè communiter Thomiſtę & plurimi alij ſequũtur. Thomiſtæ. Sotus. Contrà *Sotus in 4.d.12.q.1.a.6.* abſolutè docet, tali dandam eſſe communionem, etſi ſine vlla reuelatione criminis ei poſſit negari, præſertim quãdo petit communionem à ſuo Paſtore. Ratio eius eſt primò, quia putat eam eſſe ſententiam D.Thomæ hîc. Secundò, quia talis habet ius petendi, quo ſine publica ſcientia non poteſt priuari. Sed hæ rationes nihil probant. Ad primam, nego eſſe ſententiam D. Thomæ. nam huius caſus hîc non facit mentionem: nec credendum eſt eum mutaſſe ſententiam quam tenuit in 4. niſi hoc apertè ex verbis eius conſtet. Ad ſecundam, nego talem habere ius petẽdi, vt patet ex dictis.

Alij verò mediam ſententiam tenent; ſcilicet tali negandam eſſe communionem, ſi ſacerdos eius crimen nouerit extra confeſſionem: ſecùs eſſe, ſi illud ſolùm nouerit in confeſſione. Ita Gabriel. Paludan. Nauarr. *Gabriel in 4.d.9.q.2.a.3.dub.1. Paludanus ibidem, q.2.concl.3.& Nauar.c.21.num.55.* Ratio ſecundæ partis eſt, quia tunc negare communionem eſſet ipſo facto ei quodammodo exprobrare audita in confeſſione; quod eſt illicitum.

36 Reſpondeo 1. Quando occultum crimen petentis communionem ſacerdos, ſiue Paſtor ſit, ſiue non, ſcit extra confeſſionem, tenetur ei occultè negare communionem. Ratio eſt. Quia cùm, vt oſtendi, talis nullum habeat ius petendi communionem, & ceſſent omnia incommoda, quę poſſent ſequi ex publica negatione, nulla eſt ratio, cur cum tanta Sacramenti iniuria ei detur communio. Quare hîc Miniſtrum obligat illud præceptum Chriſti; ne detur ſanctum canibus.

Qui extra confeſſionẽ nouit alterius crimen, neget ei occultè communionem.

37 Reſpondeo ſecundò, Quãdo ſacerdos cognouit indignitatem petentis ſolùm ex confeſſione, non poteſt ei etiam occultiſſimè petenti ita negare communionem, vt expreſsè ſignificet ſe eã negare ob peccatum in confeſſione cognitum. Quia hoc eſſet ei apertè exprobrare tale peccatum: quod omnino illicitum eſt. Et in hoc caſu ferè loquuntur auctores citati pro tertia ſententia: nec credo hoc vllum negaturum.

Secùs eſt de eo qui id ex confeſſione nouit.

Quòd ſi tamen poſſet eam negare adferendo aliquam aliam probabilem occaſionem, non eſt improbabile eum debere eam negare: modò tamen hoc ita poſſit fieri, vt nulla vnquam alicui (ſaltem præter eum qui petit communionem) vel leuis inde oriatur ſuſpicio, quòd tali negata ſit communio ob aliquod crimen occultum. Quia ſi eſſet vllum vel leue periculum, ne aliqui poſſent hoc ſuſpicari, certum eſt nullo modo poſſe ei negari communionem. quia aliàs reuelaretur confeſſio. Quare quoties eſſet periculum ne alij reſcirent tali negatam eſſe communionem, cùm tunc etiam ſit periculum ne putent ei negatam eſſe ob eius indignitatem; nullo modo licebit eam negare. Quare cùm ſæpiſſimè tale aliquod periculum ſit, rarò occurret caſus, quo negari poterit. Quòd ſi tamen occurrat, propter multorum Doctorum auctoritatem non eſt improbabile debere negari.

Reſpondeo 3. Multò tamen probabilius eſt, nos nullo vnquam caſu poſſe alicui negare abſolutè communionem ob aliquod crimen ſola confeſſione cognitum. Primò, quia ſemper eſt virtualis aliqua exprobratio illius criminis. Quia etſi aliæ cauſæ prætexantur, ſaltem ipſe qui petit communionem facilè aduertet eam ſibi negari ob peccatum expreſſum in confeſſione. Secundò & præcipuè, quia ſicut datio communionis eſt propriè actus Paſtoris, & pertinens ad regimen; ideóque non poteſt fieri, niſi à proprio Paſtore, vel cum eius licentia: ita etiam negatio communionis eſt actus pertinens ad regimẽ. Vt autem fusè oſtendemus in materia de ſigillo confeſſionis nullo modo licet vti ſcientia habita ex confeſſione in ordine ad regimen confitentis eo inuito. 38

Docet tertiò *D.Thom.in reſpõſ.ad tertium*, grauiter publicè ſuſpecto de crimine eſſe etiam negandam communionem. Quod intellige de ſuſpicione quam violentam vocant, quæ moralem quandam certitudinem inducit, ideóque ferè æquiparatur certæ cognitioni. Secùs eſt de leuioribus ſuſpicionibus. quia hæ non ſufficiunt ad tam grauem infamiam petenti inferendam, cùm fortè innocens ſit. 39 D.Thom. *Suſpecto neganda cõmunio.*

Vbi Nota, fuiſſe olim quibuſdam locis conſuetudinem dandi Euchariſtiam ſuſpectis. Primò ad quandam probationem; ſicut ſolebant etiam probari igne candenti, & ſi euadebant illæſi, habebantur innoxij: & contrà putabantur eſſe noxij, ſi aliquid mali patiebantur. Et ſic intellexit D.Thomas Capitula quæ citat in tertio argumento: meritóque hoc damnat: quia omnino ſuperſtitioſum eſt. Secundò dabatur ſuſpectis, vt eam recipiendo teſtarentur ſuam innocentiam, ſicut ſolemus iam eam teſtari iuramento. erat enim illud grauiſſimum quoddam iurandi genus. Et ſic potiùs videntur illa Capitula intelligenda. Quod nec ita damnandum eſt, quaſi nullo vnquam caſu liceret. Nouimus enim Gregorium VII. hoc modo Hẽrico IV. ſuam innocentiam probaſſe, & vt idem faceret eum inuitaſſe. Nec rurſum ita probandum eſt, vt extra grauiſſimos ac rariſſimos caſus vſurpetur. Quare meritò vſus eiuſmodi probationes aboleuit.

Suſpectis dabatur olim cõmunio in probationem. D.Thom. *Gregor. VII.*

ARTI

ARTICVLVS VII.

Vtrùm nocturna pollutio aliquem impediat à ſumptione huius Sacramenti?

40 ART.7. variè diſputat quando pollutio nocturna impediat communionem. Qua de re varij varie loquuntur, ídque maximè propter dicta quædam antiquorum Patrum, qui videntur dicere, paſſum pollutionem debere à communione abſtinere. Sed non loquuntur de ſtricta illa obligatione, ſed de quadam decentia. Vt autem rem omnem breuiter expliccmus,

Pollutio dupliciter contingit.

41 Nota 1. Dupliciter eiuſmodi pollutionem poſſe contingere. Primò cum peccato mortali, & certum eſt tunc impedire communionem, donec ipſum peccatum per legitimam pœnitentiam ſit remiſſum, iuxta dicta a.4.

D.Thom.

Secundò poteſt contingere vel ſine peccato patientis: vt quando omnino inuito accidit: vel cum ſolo peccato veniali: vt quãdo eam patiens leui aliqua ſua culpa dedit ei aliquam cauſam. Et tunc docet D. Thomas, & communiter etiam Doctores, non quidem ex neceſſitate, ſed tamen ex quadam decentia abſtinendum eſſe à communione; & eſſe quandoque peccatum veniale tunc communicare.

Quando impediat communionem.

42 Pro quo Nota 2. Vtramque pollutionem poſſe rurſus dupliciter contingere. Primò, ita vt ſecundùm ſe tranſacta relinquat aliquos effectus in homine, ſcilicet vel commotionem carnis, vel euagationem mentis circa huiuſmodi res. Et tunc omnino conſulendum eſt, vt eam paſſus abſtineat à communione, quàm diu hic effectus durat. Eſſet enim quędam indecentia ita ad fontem omnis puritatis accedere; & peccatum veniale ſi communicans eſſet negligens in ea paſſione repellenda. Quòd ſi tamen rationabilis cauſa exigeret communionem, non eſſet curanda talis commotio, modò eam patiens, quantum poſſet repelleret, ſéq; ad deuotionem excitaret. Quod maximè locum habet, quando dæmon crederetur eam excitaſſe, vt hominem à communione auerteret. Tunc autem nulla ratione eſſet omittenda communio: vt D.Thomàs hic docet.

D.Thom.

Secundò, poteſt quis paſſus eſſe pollutionem ita vt iam nullum omnino eius effectum ſentiat. Et tunc nulla ratione impedit communionem. quia habet ſe eodẽ modo ac ſi non fuiſſet. Quod etiam verũ eſt quãdo accidit cum peccato mortali, modò præceſſerit legitima pœnitentia & confeſſio ſecũdùm dicta ſuprà. Quamuis in hoc caſu eiuſmodi homini ſuadendum eſſet, vt ex humilitate ſibi vt indigno communione interdiceret, & hoc ei confeſſarius conſultò pro pœnitentia iniungeret: niſi rationabilis cauſa aliud ſuaderet. Ita *Suarez d.68.ſect.2.*

Suarez.

43 Hinc ſequitur primò, Alia peccata mortalia poſt legitimam pœnitentiam & confeſſionem nulla ratione impedire, quin quis ſtatim poſtea communicet. quia non relinquunt eiuſmodi effectus in animo verè pœnitentis. Tamen ratione ſcandali, præſertim quando quis ſæpè & publicè in eiuſmodi peccata incideret, abſtinendum eſſet à communione, donec aliquo tempore ſe emendaſſet, ne videretur aut peccata, aut communionem contemnere. Et confeſſarius deberet tali, quando commodè fieri poſſet, communionem prohibere, vt hoc modo excitaret eũ ad eiuſmodi peccatum vitandum: præſertim cùm, quando ſæpiùs quis poſt confeſſionem & communionem in eadem peccata relabitur, meritò ſit timendum, ne non habeat verum & ſufficientem dolorem de peccatis. Nam ſi verè ea deteſtaretur, maiorem ſibi vim inferret ad ea euitanda. Quare ſæpè erit neceſſarium eum à communione prohibere, vt hoc modo meliùs ſui peccati grauitatem cognoſcat, illúdque caueat.

Alia peccata confeſſione deleta non impediunt communionem.

44 Sequitur ſecundò, Copulam inter coniuges noctu habitam numquam abſolutè impedire quo minùs ſequenti die poſſint communicare. imò nullo modo impedire, quando nullus eius remanet effectus. Eadem enim eſt huius ratio, atque inuoluntariæ pollutionis, cùm vel non ſit peccatum, vel tantùm veniale.

An copula coniugalis eam impediat.

Sequitur tertiò, Coniuges nocte præcedente communionem nullo modo peccare reddendo debitum aut etiam petendo, ſi rationabilis cauſa id exigat, v.c. vt alterius grauis tentatio ſuperetur, vel ſi ob ſingularem corporis diſpoſitionem ſperent tunc potiùs quàm aliàs concipiendam prolem, & eam ſolam intendat. quia tunc actus nullo modo eſt malus; nec vlla ratione communionem impedit, ſi nullus eius effectus permaneat. Quòd ſi aliquis effectus permaneat, prudentis confeſſarij erit videre an expediat differre communionem.

Reddens coniugi debitum ante communionem non peccat.

45 Sequitur quartò, Eum qui ſolùm voluptatis cauſa tunc debitum petit, peccare venialiter. Tum quia indecens eſt tali tempore eiuſmodi voluptati indulgere: tum quia ad communionem maxima requiritur deuotio, & puritas affectus, quam talis voluptas funditus euertit, & ad omnem pietatem hominem reddit inhabilem. Quare talibus communiter ſuadendum, vt tunc communionem differant. quia ſæpe ad hoc ſub veniali tenentur. Niſi fortè magna deuotio præteritam culpam abſtergat. Vide *Suarez ſupra, & Sanchez l.9.de matrimonio d.13.*

Secùs eſt de eo qui ſolius voluptatis cauſa debitum petit.

Suarez
Sanchez

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm cibus, vel potus præſumptus impediat ſumptionem huius Sacramenti?

46 ART. 8. docet, ſolis iis licere communicare, qui ita ieiuni ſunt, vt poſt mediam noctem nihil omnino per modum cibi vel potus ſumpſerint. Prob. ex vniuerſali Eccleſiæ conſuetudine ab ipſis Apoſtolis introducta in reuerentiam illius Sacramenti. Fuit quidem olim vt patet ex *Carthag. 3. c. 29.* quibuſdam locis Iudæi feria quinta hebdomadæ maioris, ad imitationem Chriſti, poſt ſumptum cibum communicare: ſed hæc conſuetudo nunquam fuit vniuerſalis, & iam omnino abrogata eſt.

Carthag. 3.

Et hæc quidem concluſio eſt omnino certa apud omnes Catholicos, nec vllam habet difficultatem. Quod autem quidam hæretici nobis obiiciunt exemplum Chriſti, qui veſperi hoc Sacramentum inſtituit, nihil facit ad rem. quia hoc præceptum non eſt iuris naturæ aut diuini, ſed ab Eccleſia à temporibus Apoſtolorum introductum, quæ ob reuerentiam huius Sacramenti hoc iuſtè præcepit.

47 Difficultas autem aliqua eſt, quis dicatur ſumpſiſſe aliquid per modum cibi. Nota primò, Per modum cibi aut potus dici ſumi id quod ab extrinſeco ori impoſitum per ſe ſumitur, etiamſi medicinæ cauſa ſumatur. Hinc ſaliua, vel alij humores, aut etiam ſanguis ex capite aut gingiua in os defluentes, etſi deglutiantur, non ſumuntur per modum cibi vel potus, quare nec communionem impediunt.

Quis dicatur aliquid ſumpſiſſe per modū cibi.

Idem dicendum de reliquis ciborum præcedentis diei, quæ hærent inter dentes, quę etſi deglutiantur, non impediunt communionem. quia pertinent potiùs ad manducationem præcedentis diei quàm præſentis. Quia cùm hodie nullo modo ab extrinſeco ori imponantur, nō ſumuntur iam per modum cibi, ſed per modum ſaliuæ. Ita *Suarez. d. 68. ſect. 4.* Decet tamen omnino eiuſmodi res omnes exſpuere, quantum commodè fieri poteſt.

Suarez.

48 Idem ſecundùm communem ſententiam dicendū, quando quis abluēs os, aut guſtandi cauſa aliquem humorem ori imponens, quem ſtatim exſpuit, paruum aliquid per imprudentiā deglutit. quia hoc non per ſe, ſed per modum ſaliuæ, cui permiſcetur, ſumitur. Secùs eſſet ſi quis tale quid in notabili quantitate etiam contra mentem ſumeret. quia tunc non poſſet dici ſumi per modum ſaliuæ, tamquam quid vnum cum ea.

Licet item aromata ori imponere ante communionem ad vitandum noxium aërem, eáque etiam dentibus conterere, modò nihil deglutias. Secùs eſt de ſaccaro & ſimilibus quæ liqueſcunt: quia vix caueri poteſt, quin hæc deglutiantur, & frangant ieiunium. Quòd ſi tamen nihil deglutiretur, non impedirent: ſed hoc difficilè cauetur, niſi ſtatim exſpuantur, antequam ſaliua deglutiatur. Hinc patet eos, qui vt leniant raucedinem faucium, aut pectoris, veſperi incumbentes ſaccarum, aut ſimilem materiam ori imponunt, quam paulatim liquefactam deglutiunt, non poſſe ſequenti die communicare, niſi moraliter certi ſint, ſe nihil ex ea materia poſt mediam noctem deglutiuiſſe. quia aliàs verè non eſſent ieiuni.

An aromata ori impoſita communionem impediant.

49 Dices, Etſi aliquid deglutiant poſt mediam noctem, id ſolùm ſe habebit per modum reliquiarum præcedentis diei, & conſequenter non impedire communionem.

Reſpondeo, negando aſſumptum. Nam cùm illa materia ori imponatur vt paulatim deglutiatur, ex intentione ſumentis tam diu durat eiuſdem comeſtio, donec ipſe totam deglutiuerit: ſicut ſi paulò ante duodecimam noctis imponerem alios cibos ori, eóſque donec duodecima eſſet audita, manderem, & tunc eos deglutirem; nullo modo poſſem eo die communicare. Secùs eſt de reliquiis cœnæ diei præcedentis hærentibus inter dentes. quia ſecundùm communem hominum ſenſum, & intentionem ſumentis illa comeſtio fuit omnino abſoluta ante mediam noctem. Et particulæ hærentes inter dentes cenſentur iam comeſtæ eſſe. Hæc autem res moralis ſecundùm morale iudicium æſtimanda eſt.

50 Nota ſecundò, Varios eſſe caſus in quibus licet non ieiuno communicare, quos mox recenſebimus. Primus eſt, quando quis eſt in præſenti periculo mortis, ſiue id fiat ratione morbi, ſiue quòd ſupplicio afficiendus ſit. Tunc enim poteſt communicare non ieiunus, & quocumque diei tempore, ſi ſit ante ſequentem diem moriturus. Patet ex vſu Eccleſiæ, & ratio eſt, Primò, quia ſaltem valdè probabile eſt, talem tunc teneri ex præcepto diuino communicare, quod maioris momenti eſt, quàm præceptum Eccleſiæ prohibentis non ieiunum communicare. Secundò, quia cum communio tali homini ſit tūc valdè vtilis, & quodammodo neceſſaria, vt in extrema illa lucta tanto præſidio confortetur & roboretur, noluit eum Eccleſia ſuo præcepto tanto bono priuare.

Nō ieiunus licitè communicat, Primò in periculo mortis.

51 Quòd ſi tamen afficiendus ſupplicio præſciuerit ſe eo die moriturum, tenetur ieiunare donec communicarit. quia commodè poteſt. Similiter ægrotus quando commodè poteſt, debet dare operam vt ieiunus communicet. Non tamen ideo tenetur communionem differre vſque in ſequentem diem cum periculo ne priùs moriatur, aut ita morbo opprimatur, vt nō poſſit poſtea integris ſenſibus communicare. Quia magis pertinet ad reuerentiam Sacramenti, vt quis communicet integris ſenſibus, quàm vt ieiunus. Similiter vt ieiunus communicet, non tenetur cum notabili incōmodo aut ſumptionem cibi vel medicinæ diutius differre, aut etiam intempeſtiua nocte curare ad ſe afferri Sacramentum,

tum, cùm ſine magno incommodo communiter fieri nequeat, vt notauit *P. Suarez diſput.* 68. *ſect.* 5. Et patet ex praxi Eccleſiæ, quæ vt pia mater cupit in ea neceſſitate conſtitutis quacumq; ratione ſubuenire, eorúmque difficultates leuare. Et hoc etiam ad ipſius Sacramenti reuerentiam ſpectat, quod de die maiore veneratione defertur ad ægros quàm intempeſta nocte. Et in his quidem ſatis conuenit inter doctores; dubitant tamen

Suarez

52 Primò, Vtrùm in eadem ægritudine liceat alicui ſæpiùs non ieiuno communicare? Qua in re certum eſt Primò, non licere, niſi ſæpiùs occurrat eum eſſe in præſenti mortis periculo. quod iudicio medici, aut alterius perſonæ intelligentis diſcernendum eſt. Secundò, quando quis ſæpè ex aliquo morbo ferè totus conualuit, & poſtea ex eodem iterum in periculum mortis incidit: valdè probabile eſt ſæpiùs poſſe hoc modo per modum viatici communicare non ieiunium, inſtante præſenti mortis periculo. quia tunc ſunt quaſi diuerſi morbi.

Idque aliquando ſæpius in eodem morbo.

53 Sed difficultas eſt, quando perſeuerante eodem morbo æger ſæpiùs incidit in præſens periculum vitæ. Quia cùm tunc non obligetur niſi ſemel communicare per modum viatici, videtur ceſſare neceſſitas communicandi non ieiunum. Sed ſatis probabile eſt etiam eo caſu poſſe ſæpiùs ita communicare, quando euiuſmodi pericula incidunt poſt interuallũ aliquot dierum. Ita *Emanuel Sà v. Euchariſtia num.* 5. *Tabiena verbo Communio. verſu* 48. *Armilla verſu* 18. *& Suarez ſuprà.* Ratio eſt, quia non ſolùm tunc permittitur non ieiuno communio vt poſſit implere præceptum diuinum, ſed etiam quia moriturus valdè indiget illius Sacramenti præſidio, idque ſæpiùs, quando poſt aliquot dierum interuallum in periculum mortis incidit, cuius neceſſitati pia mater Eccleſia cupit omnibus modis occurrere.

Sà. Tabiena. Armilla. Suarez.

54 Dubitatur ſecundò, Vtrùm quando deeſt hoſtia quæ morituro detur, ne cogatur ſine viatico diſcedere, poſſit ſacerdos non ieiunus celebrare? *Maior apud P. Suarem hîc diſput.* 68. *ſect.* 4. putat tunc ſacerdotem poſſe ſine vlla alia cæremonia accipere panem, eúmque ſecretò conſecrare, ac ægroto porrigere. Sed hoc apud eum reperire non potui, & ſine vlla probabilitate contra communem omnium aliorum ſententiam dicitur. Quare omiſſa hac opinione quæritur, Vtrùm Sacerdos non ieiunus poſſit tunc celebrare legitimo ritu ſacrum, in quo, vt dicemus infrà, in quouis caſu neceſſariò ei communicandum eſt.

Maior. Suarez.

55 Videtur enim id poſſe facere. Primò, quia moriturus tenetur ex præcepto diuino communicare. Ergo vt hoc poſſit impleri, non videtur curandum præceptum Eccleſiæ, quo communio non ieiuno prohibetur. Secundò, quia præcepta poſitiua præſertim humana nõ videntur obligare cum notabili proximi incommodo. Atqui eo caſu præceptum Eccleſiæ non poteſt obſeruari ſine graui incommodo. Ergo non obligat. Et confirm. Quia ne proximus decedat ſine viatico, poteſt conſcius ſibi peccati mortalis modò ſit contritus, celebrare non præmiſſa confeſſione. Ergo poterit etiam celebrare non ieiunus. Quia cùm ſit probabile illud vetari præcepto diuino, videtur magis obligare, quàm hoc quod tantùm vetatur præcepto Eccleſiaſtico. Tertiò, quia aliàs poſſet ſæpè oriri ſcandalum, & grauis tum ægri, tum amicorum ipſius perturbatio.

56 Contrà tamen facit, quòd communiter Doctores negent licere eo caſu non ieiuno celebrare. Et hoc niſi aliàs graue ſcandalum oreretur, omnino dicendum eſt. Probatur, quia Eccleſia meritò potuit velle ſuum præceptum quo prohibet ne non ieiunus celebret, etiam eo caſu obligare. Et vt patet ex communi Doctorum ſenſu & praxi, voluit illud eo caſu obligare. Ergo verè obligat.

Defectus viatici non eſt ſufficiens cauſa vt quis non ieiunus celebret.

Maior patet. Tum quia, vt patebit ex ſolutione contrariarum rationum, nulla eſt ratio cur id non poſſit meritò velle: tum etiam quia aliàs maxima inconuenientia poſſent accidere, ſi Sacerdos benè pranſus aut etiam cœnatus eructans crapulam deberet à conuiuio, aut etiam ex lecto currere ad altare ad celebrandum. quod ſine magna Sacramenti irreuerentia non fieret.

Ad primum nego conſequentiam. quia æger eo caſu ob impoſſibilitatem omnino excuſatur ab obſeruatione præcepti communionis. Nec expedit Eccleſiam generalem ſuam conſuetudinem immutare, vt talis poſſit ſeruare diuinum præceptum, præſertim cùm grauia inde poſſent ſequi incommoda, vt patet ex dictis. Nec Sacerdos poteſt violare præceptum Eccleſiæ, vt alter poſſit ſeruare diuinum. Secùs eſt quando vtrumque præceptum in eundem concurrit: tunc enim qui nequit vtrumque ſimul obſeruare, tenetur potiùs obſeruare diuinum quàm Eccleſiaſticum, niſi aliud ſequatur incommodum. Res clariùs patebit exemplo. Ponamus (vt communior docet ſententia) conſcium ſibi peccati mortalis etiam contritum præcepto diuino prohiberi priùs communicare quàm fuerit confeſſus. Talis potiùs tenebitur non audire ſacrum die Dominico, quàm celebrare non præmiſſa confeſſione: quòd ſi tamen ego ſcirem talem hîc & nunc teneri celebrare, nec habere cui poſſit confiteri, ego non poſſum omittere die Dominico auditionem ſacri vt ipſius confeſſionem audirem, quando non poſſem vtrumque facere. Imò etiam eo die quo non teneor celebrare, non tenerer omittere ſacrum, vt poſſem illius confeſſionem audire. quando nullum aliud eſſet incommodũ, quàm quòd ille iam contritus non præmiſſa confeſſione celebraret. Quare cùm præceptum communionis hîc & nunc non obliget ſacerdotem, ſed ſolùm moriturum; ille non poteſt violare præceptum Eccleſiæ, vt hic poſſit diuinum obſeruare.

57

Non poſſum violare præceptum Eccleſiæ vt alius poſſit ſeruare diuinum.

58 Dices, Hæc tantùm eſſe vera quando ſacerdus non eſt paſtor morituri. Secùs autem eſſe quando eſt paſtor. quia ex officio tenetur morituro dare communionem.

Reſpondeo, Ad hoc non teneri quocumque caſu, ſed quando ſine magno incommodo fieri poteſt. Maius autem eſt incommodum violari generalem Eccleſiæ conſuetudinem iam ſtrictè

obli

obligantem,& quam,vt oſtendi, Eccleſia meritò etiam eo caſu vult obligare, quàm alicui reddi impoſſibilem obſeruationem diuini præcepti. Et confirm. Quia aliàs ſequeretur, quòd Paſtor tali caſu teneretur celebrare etiam ſuper communem menſam,& ſine veſtibus ſacris, aut alio apparatu ſacro,quando aliàs eſſet neceſſe aliquẽ mori ſine communione. Quia hæc ſolo iure humano adhibenda ſunt. Illud tamen per ſe primò apparet abſurdum.

59 Ad ſecundum, nego maiorem eſſe vniuerſaliter veram. nam vigiles tenentur ſeruare ſuam ſtationem etiam cum periculo mortis. Et in præſenti materia ſacerdos nullo modo poſſet dicere ſacrum ſine veſtibus ſacris, alióue ſacro apparatu,etſi aliàs aliquis ſine viatico deberet mori.

Ad confirmationem, nego conſequentiam. Quia praxis Eccleſiæ, & etiam definitio *Concilii Trident. ſeſſ.13. cap.7.* apertè declarant occurrente notabili aliqua neceſſitate celebrandi, non obligare præceptum præmittendi confeſſionem, ſi confeſſarius haberi nequit, quod ſufficit, vt ſciamus hoc præceptum cum tali moderatione latum eſſe, ſiue humanum ſit, ſiue diuinum. Secus eſt de præcepto non celebrandi non ieiunum. Quia praxis & Doctorum auctoritas ſatis docent, Eccleſiam velle ſuum præceptum etiam in ſimili neceſſitate obligare. quod, vt oſtendi ſuprà, meritò potuit velle. Et hoc ſufficit ad ſolutionem argumenti, etiamſi non poſſemus vllam dare rationem, cur leges hę cum talibus cōditionibus latæ ſint. quãuis etiam hęc non deſit.

Trident.

60 Nam cùm ſæpius poſſit contingere neceſſitas vt conſcius ſibi peccati mortalis debeat celebrare non præmiſſa confeſſione, ſi id non licuiſſet grauia fuiſſent ſæpe orta incommoda. Cùm verò ſemper parochi debeant ſeruare pro infirmis Vener. Sacramentum, rariſſimè poteſt contingere vt ſit neceſsitas, vt non ieiunus celebret, ne alius ſine viatico diſcedat. rariſsimos autem caſus legislator non curat. Adde, eiuſmodi celebrationem futuram ſæpe cum magna irreuerentia ipſius Sacramenti, ſi poſt lautum prandium, vel cœnam fieret. Quòd autem quis contritus celebret non præmiſſa confeſsione, per ſe loquendo non infert vllam irreuerentiam Sacramento.

Curtã ſtricte prohibeamus non ieiuni communicare.

60 Ad tertium, *Nauar. c.21. n.53.* putat ne quidem ad vitandum ſcandalum poſſe quem eo caſu nō ieiunum celebrare. Sed contrarium cum alijs eſt dicendum, quando verum ſcandalum timeretur, vt ſi parochiani grauiter eſſent perturbandi & exacerbandi contra parochum. Tunc enim deberet celebrare ſi ſine vllo ſcandalo hoc facere poſſet. quia tenemur iure naturæ euitare ſcandalum. Sed hoc ſcandalum communiter alia ratione commodè poteſt euitari, ſi ſacerdos doceat ſe non eſſe ieiunum, ideóque non licere ſibi celebrare. Nec enim quiſquam meritò poteſt ſcandalizari, quia ſacerdos leges Eccleſiæ ſeruat.

Nauarr.

Ad euitandum ſcandalum licitè celebrat nō ieiunus.

62 Ex his patet, grauiter obligari omnes parochos, vt dent diligentem operam, ne vnquam deſint hoſtiæ conſecratæ, quæ morituris quouis tēpore dari poſsint, ſi neceſsitas occurrat; quod facillimè fieri poteſt, ſi vel minimã in ijs ſuo tēpore conſecrandis, & conſeruandis operã dent.

Secundus caſus in quo licet non ieiuno communicare, eſt, quando ſacerdos loco vini conſecrauit aquam, eámque ſumpſit; tunc enim debet iterum conſecrare vinum, & illud ſumere. 63

Tertius, quando ſacerdos poſt conſecrationem recordatur ſe nō eſſe ieiunum. Tunc enim debet perficere ſacrificium & ſumere communionem eodem modo ac ſi ieiunus eſſet. Quia peius eſt ſacrificiũ manere imperfectum, quam non ieiunum communicare. Imò ſi celebrans poſt conſecrationem etiam vnius ſpeciei deficeret, ita vt ſacrificium nullo modo poſſet perficere, ſi eſſet alius ſacerdos præſens etiam non ieiunus (modò nullus eſſet præſens ieiunus) deberet ſacrificium perficere, & communicare: vt colligitur ex *c. Nihil 7. q.1.*

Quid agat qui inter celebrandum recordatur ſe non eſſe ieiunum?

Quod ſi verò ſacerdos incepto iam ſacro, tamen ante conſecrationem recordetur ſe non eſſe ieiunum, *D. Thomas q.83. a.6. ad 2.* docet tutius eſſe eum tunc deſiſtere a ſacrificio, ſi ſine ſcandalo poſsit, inſinuans eum ad hoc non teneri. Et hoc videtur omnino obſeruandum quando quis clàm celebrat: quando tamen publicè celebrat, videtur communiter conſultius vt pergat. quia communiter non poteſt deſiſtere ſine aliqua nota & infamia. 64

D. Thom.

Idem dicendum in caſu quo aliquis bona fide accedens ad communionem, paulò antequam hoſtia ei porrigeretur, recordaretur ſe non eſſe ieiunum, nec poſſet ſine Infamia recedere. Eſt enim eadem ratio. quia ſcilicet præceptum Eccleſiæ non obligat cum tanto noſtro incommodo.

Quartus eſt, quando celebrans poſt ablutionem reperit in patena aut calice adhuc aliquas particulas hoſtiæ à ſe conſecratæ: tunc enim debet eas ſumere. Ita paucis exceptis communiter Doctores, & pulchram rationem adfert *Caiet. tomo 2. opuſculorum tractatu 3. q.1.* quia ſcilicet totius omnino hoſtiæ & calicis conſumptio prout includit etiam ſumptionem ablutionis cenſetur vna actio, ad ipſam communionem decenter perficiendam pertinens: atque ita ſecundùm moralem æſtimationem & praxin ac intentionem Eccleſiæ cenſetur totam communionem ieiunus peragere, qui ad eam ieiunus acceſsit. Nam vt ſacerdos totam omnino communionem planè ieiunus perficiat, ita vt nihil alterius potus accipiat, antequam totum corpus & ſanguinem Chriſti ſumat, eſt moraliter impoſsibile. Nam moraliter fieri nequit, vt vel ante primam ablutionem omnem ſanguinem, qui in calice eſt, planè exhauriat: aut vt dum primam ſumit ablutionem, non ſumat aliquid vini antequam ſumat reliquas aliquas ſanguinis guttas, quæ in calice remanſerunt. Imò ſæpe poteſt contingere, vt in ſecunda ablutione adhuc aliquid ſanguinis ſumendum reſtet, & tamen ſecundùm ſenſum & intentionem Eccleſiæ cenſetur totum ſanguinem ieiunus ſumere. Et idem dicendum de particulis, quas ſumpta iam ablutione aduertit adhuc in patena, aut calice eſſe relictas, quas ſumens poſt primam aut etiam ſecundam ablutionem, cenſetur tamen ieiunus ſumere ſecundùm intentionem Eccleſiæ quæ præcipit eiuſmodi ſumptionem eo modo fieri, 65

Quomodo reliquiæ ab ſumendæ ſint? Caiet.

quo moraliter fieri poteſt. Confir. quia cùm præceptum vt hoc Sacramentum ſumatur à ſolis ieiunis ſit inductum ad honorem illius Sacramẽti. debet eo modo obligare qui maximè eſt ex honore Sacramenti: Atqui magis eſt ex honore Sacramenti, ſi tales particulæ ſtatim poſt ablutionem ſumantur, quàm ſi relinquantur in patena. quia tunc facilè poſſent decuti, atque eo modo perire. quod eſſet contra honorem Sacramenti. Ergo magis ſequitur præceptum & intentionem Eccleſiæ, qui eas hoc modo ſumit, quàm qui eas ſeruat.

66 *Reliquiæ in ipſa communione aut ſtatim poſt abſumendæ. Nauarr. Suarez.*

Addunt tamen aliqui Doctores, hanc ſumptionem debere fieri ſtatim poſt ablutionem, ſiue vt loquuntur in incontinenti. Ita *Nauar. c. 25. n. 9.* & alij. Quis autem dicatur eas ſtatim ſumere, aut quanta mora poſſit intercedere, non ſatis explicant. Quia in re probabile eſt quod cum alijs quibuſdam docet *Suarez d. 68. ſect. 6.* poſſe ſacerdotem eas reliquias ſumere, quandiu eſt in altari; & conſequenter qui poſt ſumptam ablutionem dediſſet diu communionem, & aduerteret in patena ſupereſſe adhuc aliquas reliquias hoſtiarum à ſe conſecratarum, poſſet eas ſumere. quia harum ſumptio eſt completio ſacrificij, & conſequenter tota hæc actio cenſetur vna, & fieri à ieiuno, quando fit ab eo qui eam ieiunus inchoauit, & interim nihil ſumpſit quod ex inſtitutione Eccleſiæ celebrans non teneatur ſimul inter communicandum ſumere. Nam, vt oſtendi, ſecundùm ritum Eccleſiæ ſumptio ablutionis in ſacerdote neceſſariò comitatur integram ſumptionem ſanguinis, eiúſque aliquam partem neceſſariò præcedit.

Confirm. Quia nulla alia ratione poteſt probabiliter definiri, quamdiu poſt ſumptam ablutionem liceat adhuc particulas ſumere. quia nulla eſt ratio cur liceat eas magis ſumere poſt vigeſimam partem horæ, quam poſt mediam horam.

67 *Quomodo abſumendæ reliquiæ ab alijs conſecratæ.*

Dixi, *tam diu poſſe ſumere reliquias hoſtiarum à ſe conſecratarum.* Quia ſecùs videtur de reliquijs ab alijs conſecratis: tum quia harum abſumptio non eſt completio conuiuij à celebrante parati: tum quia harum celeris abſumptio communiter non ita requiritur ad reuerentiam Sacramẽti. Nam cùm ſint in eodem vaſe, in quo erant ipſæ hoſtiæ quarum ſunt reliquiæ, eadem ratione poterunt commodè ſeruari, quæ illæ antea ſeruabantur, vt poſtea à ieiunis ſumantur. Quod ſi tamen aliquo caſu honeſtè ſeruari non poſſent, deberent ſtatim abſumi: ſicut etiam particulæ quas ſacerdos aduerteret ex ſuo ſacrificio eſſe adhuc in patena poſtquam ab altari diſceſſiſſet. quæ ſi poſſint honeſtè aſſeruari, ſeruandæ ſunt vt poſtea à ieiuno inter celebrandum ſumantur.

68 *Sotus.*

Requirit præterea *Sotus in 4. d. 12. q. 1. a. 8.* vt hæ particulæ paruæ ſint: ſed alij abſolutè loquũtur, & eadem eſt ratio in paruis & in magnis, quãdo illæ ſunt eiuſdem ſacrificij & deprehenduntur ante diſceſſum ſacerdotis ab altari. quia earum ſumptio eodem modo pertinet ad completionẽ ſacrificij. Poſſet hoc dictum Soti ſæpe habere locum, quando agitur de conſumptione particularum quæ reperiuntur poſt abſolutum omnino ſacrificium, aut quæ reſtant ex hoſtiis antè conſecratis, quæ ſolùm poſſunt ſumi à non ieiuno quando honeſte ſine periculo conſeruari non poſſunt. Quia in eo caſu faciliùs longe poſſunt conſeruari maiores particulæ, quàm minores, quæ facillime deperduntur. Quando tamen eſt eadem difficultas in vtriſque conſeruandis, vtræque eadem ratione poſſunt ſumi, vel non ſumi.

Hinc ſequitur primò; Quando pars hoſtiæ miſſa in calicem, in eo manet poſt ſumptionem ſanguinis, poſſe ſacerdotem curare infundi ablutionem in calicem, & illam particulam ſimul cum ablutione ſumere, etiamſi priùs aliquid vini deglutiat, quàm ipſam particulam hoſtiæ. Imò ſi poſt primam ablutionem adhuc pergeret adhærere calici, poſſet ſecundò & tertiò ſumere ablutionem, vt eam ſimul ſumat. quia hoc eſt decentius, quàm vt eam digito ad extremum calicis labrum attrahat, atque hoc modo ſumat. Ita Suarez & Nauar. ſuprà citati cum aliis. 69 *Quid agendum quando pars hoſtiæ manet in calice.* *Suarez. Nauarr.*

Secundò ſequitur, ſacerdotem qui inter celebrandum debet purgare ciborium in quo ſunt multæ reliquiæ ex hoſtiis etiam ab aliis cõſecratis, debere primò eas quas commodè poteſt ſumere ante ablutionem, infundendo eas calici cõſecrato vt ſimul ſumat cum ſanguine, vel alio modo. Deinde debere infundere vinum in ciborium vt cum eo ſimul ipſas particulas ſumat, idque ſemel ac ſæpiùs, prout eſt neceſſarium, vt omnes ſumat. Ita communiter Doctores, & patet ex praxi Eccleſiæ. & ratio eſt, quia aliter hæ reliquiæ non poſſunt decenter abſumi. 70 *Quomodo purgandum ciborium.*

Tertiò ſequitur, has reliquias non eſſe dandas aliis communicãtibus, vt eas ſumant ſimul cum ablutione. quia ad eos non ſpectat has reliquias abſumere, ſed ad ſacerdos, vt patet ex vſu Eccleſiæ, & benè notauit Suarez ſuprà. *Suarez.*

Quartò ſequitur, quando hoſtia adhæret palato communicantis, poſſe eum ſumere ablutionem etiam ſecũdò vel tertiò ſi opus ſit, vt ſimul eam deglutiat. Nec enim vllo modo decere, vt digitis hoſtiam tangat, vt eã à palato dimoueat, quando alia ratione eam deglutire poteſt. quod facilè fit per ipſam ablutionem, præſertim quãdo tam diu ore continetũr, donec tota hoc modo omnino penetrata ſit. 71 *Quid agendum quando hoſtia adhæret palato.*

Quintus caſus eſt, quando Sacramentum niſi ſtatim abſumatur, eſt in periculo ne incendatur, aut in manus ſacrilegorũ deueniat, à quibus dedecorosè tractetur. Tunc enim ſi non adſint ieiuni, à non ieiunis cum reuerentia ſumi debet. Quia tunc non ſumere Sacramentum, cederet in grauem eius iniuriam, quam iure naturæ tenemur auertere. *Aut aliqua ratione periclitatur?*

ARTICVLVS IX.

Vtrùm non habentes vſum rationis debeant ſuſcipere hoc Sacramentum?

72 ARt.9, docet primò, eos qui numquam vſi ſunt ratione, vt ſunt infantes, & perpetuò amentes, non eſſe admittendos ad communionem. Primò, quia omnino decet hoc Sacramentum piè & deuote ſuſcipi; quod illi facere nequeunt. Secundò, quia ſæpiſſimè eſſet periculum ne irreuerenter Sacramentum tractarent, aut etiam exſpuerent. Quare vt docet *Triden.ſeſſ.* 21.c.4. etſi olim rationabilis fuerit quibuſdam locis conſuetudo dandi hoc Sacramentum paruulis: quia tamen etſi illis vtile ſit, non eſt neceſſarium; meritò Eccleſia magis proſpiciens venerationi huius Sacramenti, quàm vtilitati paruulorum, nõ admittit hos ante annos diſcretionis ad cõmunionẽ. Nec obſtat illud Chriſti Ioan. 6. *Niſi manducaueritis carnem*, &c. quia ipſe ibi ſolis adultis imponit præceptum; non autem inſtituit medium ſaluti neceſſarium. Vide dicta q.73.a. 3.

Triden.

Ioan. 6.

73 Docet ſecundò, iis qui aliquando vſi ſunt ratione, & iam ea ſunt deſtituti, in periculo mortis hoc Sacramentum dandum eſſe, ſi id antè petierint. Ita *Arauſicanum can.*3. Ratio eſt. quia cù tales aliquando ſe piè diſpoſuerint ad huius Sacramenti ſuſceptionem, cenſentur etiam cùm ratione deſtituti ſunt, virtute illius prioris diſpoſitionis, hoc Sacramentum piè ſuſcipere: ſicut is qui piè ſe præparauit ad communionem, & inter communicandum ſine ſua culpa omnino diſtrahitur, cenſetur piè communicare. Secùs eſt in infantibus. Quia nulla ratione poſſunt dici ſe diſpoſuiſſe ad communionem.

Arauſican.

74 Nota primò, Sufficienter cenſeri petiiſſe quiſquis catholicè vixit. Nam hoc ipſo cenſetur velle ſibi in eo articulo media ſalutis conducentia tribui. Quare danda ei omnino eſt communio niſi conſtet eum eſſe in peccatu mortali, aut timeatur notabilis Sacramenti irreuerentia ratione vomitus aut ſimilium.

Quiuis catholicè viuens cẽſetur petere ſibi morituro dari Sacramentum.

Nota ſecundò, Quando tales ſperantur aliquando recepturi vſum rationis, illud tempus omnino eſſe expectandum, vt maiore cum reuerentia tantum Sacramẽtum poſſint ſuſcipere.

75 Nota tertiò, Eccleſiam numquam ſolere amẽtibus dare hoc Sacramentum niſi in periculo mortis. quia cum hoc Sacramentum non ſit iis neceſſarium, ſumma eius maieſtas ex decentia requirit, vt non niſi in tali periculo iis detur, qui hoc non poſſunt cum actuali deuotione ſuſcipere.

Nota quartò, *D.Thomam in reſponſione ad* 3. videri negare, aliquando fuiſſe in Eccleſia quibuſdam locis licitam conſuetudinem, & à ſanctis Patribus vſurpatam, dandi communionem infantibus. quam ſententiam videtur etiam amplecti *Caiet.infrà a.*12. Sed videtur omnino certum, ſanctiſſimos Patres talem conſuetudinem multis locis initio Eccleſiæ approbaſſe. Nam *D. Dionyſius c.7.Ecc.hierarc.* ait: *Illud verò quòd pueri quoque, qui nondum poſſunt intelligere diuina, ſacri baptiſmatis, altiſſimorumq; cõmunionis ſacroſancta ſignorum participes fiant*, &c. Vbi clarè docet, ſuo tempore eam fuiſſe conſuetudinem, eámq; probat. Similiter *Cyprianus l.de lapſis* narrat miraculum quod contigerat circa puellam infantem, cui poſt ſumpta idolothyta Epiſcopus dederat communionem. Item *Concil.Triden.ſeſſ.*21.*cap.*4. expreſsè docet initio Eccleſiæ, multis locis fuiſſe eiuſmodi conſuetudinem: additque ſanctiſſimos Patres huius ſui facti habuiſſe probabilem cauſam. quare non videtur hoc vllo modo poſſe negari.

D. Thom.

Caietan. Solet olim dari paruulis.

D. Dionyſ.

D. Cyprian.

Trident.

Nota quintò, Diſputari inter DD. qua ætate poſſint pueri admitti ad communionem. de quo agemus a.11.dub.4.

DVBIVM.

Vtrùm, ſi infantibus detur communio, ipſi eius fructum poſſint percipere?

CAiet.infrà art.11. videtur id abſolutè negare cui cõſentit *Petrus Soto lect.8. de Euchariſtia.* *Dominicus* verò *Soto in 4.d.12.q.1.art.9.* docet eſſe incertum. Ratio eorum eſt. quia hoc Sacramentum datur per modum cibi: Ergo ſicut cibus corporalis non poteſt prodeſſe iis qui non poſſunt circa eum vitaliter operari eum digerendo: ita nec Euchariſtia poteſt prodeſſe iis, qui non poſſunt circa eam exercere ſpiritales operationes vitales. Atqui paruuli non poſſunt tales exercere. Ergo, &c. 76

Caietan. *Petrus Soto.* *Domin. Soto.*

CONCLVS. Omnino dicendum eſt, infantes ſi daretur eis communio, recepturos gratiam Ita *Victoria v.Euchariſtia, n.84.in fine. Heſius in confeſſ.c.* 40 §. *Cùm itaque Scriptura Suarez hic d.* 62. *ſect.* 4. & alii. 77

Infans eſt capax effectus huius Sacramenti.

Victoria. *Suarez.* *Heſius.*

Probatur. Quia non licet dare alicui Sacramentum, qui non ex capax effectus ipſius. Atqui ceſſante prohibitione Eccleſiæ licitè daretur paruulis communio: ſicut licitè eis olim fuit data, vt patet ex dictis. ergo ſunt capaces effectus ipſius, ſcilicet augmenti gratiæ per eam recipiendæ. Maior probatur. Quia cùm Sacramenta ſint inſtituta, vt conferant ſuos effectus, qui ea confert ei qui non poteſt percipere eius effectum, facit apertè contra eorum inſtitutionem.

Ad rationem Caiet. Reſpondeo negando primam conſequentiam. Quia longè alia eſt ratio cibi ſpiritalis & corporalis. Nam ſpiritalem non conuertimus in noſtram naturam, ſed contrà ipſe nos in ſuam naturam quodammodo conuertit: cibum verò corporalem in noſtram naturam conuertimus quare vt hic nobis etiam poſt ſumptionem proſit, debemus vitaliter circa eum agere. Circa Euchariſtiam verò, excepta

Caietan Differentia inter cibum ſpiritualem & corporalẽ.

ſola ſumptione quæ a nobis debet fieri, ſufficit quòd habeamus nos paſſiuè vt nobis proſit.

78 Dices, Ergo ſi quis adultus iuſtus hoſtiam conſecratam omnino ignorans ſumeret, conſequeretur gratiam. Reſpondeo, negando conſequentiam. Quia vt adulto Sacramenta poſſint prodeſſe, neceſſarium eſt vt ea aliquo modo ſaltem implicitè petierit recipere. Talis autẽ nullo modo poteſt cẽſeri ea ratione voluiſſe ſuſcipere hoc Sacramentũ. Secùs eſt de paruulis, quibus ad ſuſceptionem Sacramentorum aliena voluntas ſufficit; niſi ex parte ipſius Sacramenti ſit ſingularis repugnantia: vt fit in pœnitentia, & matrimonio.

Adulto non prodeſt Sacramentum quo nullo modo petiit.

ARTICVLVS X.

Utrùm liceat quotidie hoc Sacramentum ſumere?

79 ARticulo 10. docet primò, per ſe loquendo licere quotidie hoc Sacramentum ſumere. Multis tamen ob varias occupationes quibus diſtinentur, ita vt non poſſint ſe dignè præparare; conſultius eſſe rariùs ad communionem accedere.

D. Thom.

Nota primò, D. Thomam hic ſolum diſputare de communione non ſacerdotum. nam de communione ſacerdotum agetur in materia de ſacrificio q. 83.

Nota ſecundò, Ex duobus capitibus ſpectandum eſſe an alicui conſultum ſit frequentiùs vel rariùs hoc Sacramentum ſumere: ſcilicet ex parte Sacramenti; & ex conditione ſuſcipientis.

80 Quantum autem eſt ex parte Sacramenti, cùm ſit ſymbolum maximi amoris Chriſti erga nos, cuiuſque effectus ſit, nos maximè Chriſto per amorem vnire; conſultiſſimum eſt ipſum quotidie ſumere iis omnibus qui ita viuunt, vt cum debita reuerentia & deuotione ipſum quotidie poſſint ſuſcipere. Quia & hoc modo maximè in ſe gratiam augent, & oſtendunt maximum ſuum in Deum affectum, cui quantum poſſunt quotidie vniri cupiunt. Et demum, quia cum hoc Sacramentum ſit inſtitutum per modum cibi: ſicut quia quotidie corporaliter deficimus, neceſſarius nobis eſt quotidie cibus corporalis: ita etiam quia facile in ſpiritu deficimus, cibus ſpiritualis quotidie ſumendus eſt. hinc pulchrè *D. Ambroſius l. 5. de Sacramentis cap. 4.* Si, inquit, *quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumis, quemadmodum Græci in Oriente facere cõſueuerũt? Quotidie accipe, vt quotidie tibi proſit: ſic viue vt quotidie merearis accipere.* Vnde *Trident. ſeſſ. 22. cap. 6.* ait: *Optaret quidem ſacroſancta Synodus, vt in ſingulis Miſſis fideles adſtantes non ſolum ſpiritualiter, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quò ad eos ſanctiſſimi huius ſacrificij fructus vberior proueniret.* Hinc in primitiua Eccleſia (vt innuitur *Actor. 2. v. 42. & 46* atque ex pluribus locis ſanctorum Patrum colligitur) fideles quotidie communicabant.

Ex parte Sacramenti nihil obſtat quia quotidie ab omnibus ſumatur.

D. Ambr.

Trident.

Actor. 2.

81 Ex ſecundo verò capite, ſiue conditione ſumentium, ſæpe conſultius eſt rariùs communicare. quia multi ob varias occupationes, quibus humana vita implicatur, non poſſunt ſe quotidie ita præparare ad ſuſceptionem huius Sacramenti, prout eius reuerentia exigit.

Ex parte ſumentium ſæpe eſt impedimentũ.

82 Quàm frequenter autem vnumquemque conueniat communicare, generalis regula nequit præſcribi, ſed ex ſtatu ac conditione cuiuſque perſonæ prudenti iudicio ſpectandum eſt. Si tamen conſideremus prudentiſſimorum per orbem Chriſtianum hac in re iudicium & praxin: laicis qui timoratè viuunt, & à grauioribus abſtinent peccatis, videtur conſulendum, vt ſemel per hebdomadam communicent, nec ſæpiùs, niſi particularis ratio occurrat. præſertim ſi coniugati ſint: qui partim ob matrimonij ſtatum, partim ob varias occupationes, vix poſſunt ſe dignè præparare ad ſæpiùs communicandum ea deuotione, quam tantùm Sacramentum requirit. Et ſi velint diligentem dare operam, facilè poſſunt ſe ſaltem diebus Dominicis ad hoc præparare.

Quoties expediat laicos communicare?

Perſonis autem continentem vitam agentibus, & omnino à mundo abſtractis, iudicio prudentis confeſſarij poſſet facilè concedi, vt etiam diebus feſtis per hebdomadam occurrentibus communicarent. Cauenda tamen etiam eſt iis nimia frequentia, ne vel appareant omnino ſingulares, aut ſuo exemplo alios eò pertrahant vt frequentiùs communicent, quam ipſis expediat. In quibus omnibus diſcernendis prudentis Confeſſarii conſilio opus eſt.

Docet ſecundò in reſponſione ad quartum, non licere ſæpius per diem communicare. Patet ex conſuetudine generali Eccleſiæ, quæ nunquam ſolet non celebrantibus ſecundam communionem eodem die permittere. Et colligitur etiam apertè ex *cap. Conſuluiſti, de celebratione Miſſarum & cap. Sufficit, de conſecratione d. 1.* vbi prohibetur ne ſacerdos extra diem Natiuitatis, aut caſum neceſſitatis, ſæpiùs per diem celebret. Vnde a potiore colligitur, Eccleſiam nolle laicos ſæpius per diem communicare. Excipe tamen caſum, quo neceſſarium eſſet aliquem ſecundò eodem die Venerabile Sacramentum ſumere, ne veniret in manus hæreticorum: aut ſimilem aliquem indignum caſum ſubiret. 83

Non licet ſæpiùs vno die communicare.

Nota primò, Iure diuino non eſſe prohibitum ſæpiùs per diem communicare. alias in feſto Natiuitatis id ſacerdoti eſſet illicitum. Reuerentia tamen tanti Sacramenti exigit ne id vulgò fiat. Vnde meritò hoc Eccleſiaſtica conſuetudine & lege ſancitum eſt.

Nota ſecundò, Etſi in feſto Natiuitatis liceat ſacerdotibus ter inter celebrandum communicare, nulli tamen non celebranti licet pluſquam ſemel communicare. Vt patet ex Eccleſiæ conſuetudine, quæ hoc priuilegium ſolis celebrantibus concedit. 84

In feſto Natiuitatis ſolis celebrãtibus licet ter communicare.

Nota

Angelus. Sylueſter.

85 Nota tertiò, Nullam certam horam vllo iure communioni eſſe præſcriptam. quare abſolutè loquendo, ſi ſcandalum abſit, quauis hora licet ieiuno communicare: vt docent *Angelus v. Eucharistia 3. numero 36. Sylueſter ibidem, quæſtione 15.* Reuerentia tamen Sacramenti exigit, vt niſi alia neceſſitas occurrat, ſeruetur illud tempus, quo communiter illis horis ſolet communio diſtribui. Nec extra neceſſitatem permittendum, vt aliquis ſub veſperam, aut intempeſta nocte communicet.

ARTICVLVS XI.

86 Articulo XI. docet, nos teneri aliquando hoc Sacramentum ſuſcipere. Vide textum qui clarus eſt, & ſi quid ſit difficultatis, ſequentibus dubijs explicabitur.

DVBIVM I.

Vtrùm præcepto diuino teneamur ad huius Sacramenti ſuſceptionem?

Caietan. Alexander. D. Thom. Tenemur iure diuino aliquando communicare. D. Thom. Valentia. Ioan. 6.

87 Qvidam putant nos ſolo præcepto Eccleſiaſtico ad eam teneri. Ita *Caiet. hic* ſecutus Alexandrum *4. parte q. 51. membro 4. & D. Thom. in 4. d. 9. q. 1. a. 1. quæſtiuncula 2.*

Conclvs. Multò verius eſt nos iure diuino teneri aliquando communicare. Ita *D. Thomas hic*, & eſt iam ferè communis: ita vt P. *Valentia hic d. 6. q. 8. puncto 4.* dicat iam nullum catholicum contrarium dicere.

Probatur, quia Ioan. 6. dicitur: *Niſi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis.* Atqui ſi non eſſet obligatio manducandi carnem Chriſti, ſine ea poſſemus habere vitam æternam. Ergo neceſſariò dicendum illis verbis ſignificari talem obligationem: & conſequenter præceptum diuinum. Nam cùm, vt oſtendi ſuprà quæſtione 73. articul. 3. ſacramentalis communio non ſit medium per ſe neceſſarium ad ſalutem; non poſſumus ad eam obligari, niſi ex aliquo præcepto. Cùm igitur eo loco apertè ſignificetur obligatio, ſignificabitur etiam præceptum.

88 Reſpondent aliqui, ibi non ſignificari abſolutam neceſſitatem communionis, vt habeamus vitam in nobis, ſed tantùm difficultatem eam conſeruandi ſine communione. Sed contrà Primò, quia hoc repugnat proprietati verborum, à qua ſine neceſſitate non licet recedere. Secundò, quia poſſemus eodem modo dicere, illis verbis: *Niſi quis renatus ſit*, &c. non ſignificari abſolutam neceſſitatem baptiſmi: ſed tantùm nos ſine eo difficulter poſſe ſaluari. quod falſum eſt. Tertiò, quia per inſtitutionem Sacramentorum non eſt imminuta copia gratiæ dandæ extra eorum vſum ratione operis operantis, aut ex mera Dei liberalitate. Atqui falſum erat ante huius Sacramenti inſtitutionem dicere neminem habiturum vitam niſi manducauerit hoc Sacramentum. Ergo etiam erit falſum, ſi nulla ſit lex poſitiua nos ad hoc obligans.

89 Dices, eſſe diuerſam rationem. Quia ante inſtitutionem huius Sacramenti Deus dabat hominibus auxilia neceſſaria ad perſeuerandum in gratia ſine reſpectu ad hoc Sacramentum. Iam autem ijs quibus eſt poſſibilis communio, non ſtatuit ea dare; niſi ſuo tempore communicent: ideóque dicimur ſine communione non poſſe habere vitam in nobis, ſcilicet perſeueranter. quia ſi eam ſuo tempore negligamus, Deus ſubtrahet auxilia moraliter aliquo modo neceſſaria ad perſeuerandum: vt diximus ſuprà q. 73. a. 3. concl. 6.

Sed hæc reſponſio non ſatisfacit. quia cùm talis neceſſitas communionis non poſſit oriri niſi ex mera voluntate Chriſti, qui ſtatuit negligentibus communionem eiuſmodi gratias non dare, ſequitur manifeſtè, eum nos voluiſſe ad communionem obligare, atque ita eam præcepiſſe.

Probatur ſecundò, Quia Lucæ 22. Chriſtus poſt inſtitutionem & ſumptionem huius Sacramenti ait Apoſtolis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Vbi præcipit Apoſtolis non ſolùm confectionem, ſed etiam ſumptionem huius Sacramenti: eandémque in iis præcipit omnibus fidelibus, differenter tamen pro cuiuſque ſtatu, vt patet ex *Apoſtolo 1. ad Corinth. 11.* Vbi agens de communione laicorum, accommodat illis hoc præceptum. Et ex *Trident. ſeſſ. 13. c. 2.* vbi ait Dominum præcepiſſe nos colere ſui memoriam in huius Sacramenti ſumptione. 90

Luc. 22.

1. Cor 11.

Tridens.

Reſpondet Caiet. Chriſtum ibi non præcepiſſe ſumptionem huius Sacramenti: ſed tantùm, vt quando id ſumimus, in memoriam eius ſumeremus. Sed hoc dici nequit. quia nulla alia hîc præcipitur cõmemoratio paſſionis. niſi ipſa Sacramenti confectio & ſumptio, quæ intrinſecè eſt commemoratio paſſionis Chriſti, ſicut comeſtio agni paſchalis fuit intrinſecè repræſentatio paſſionis futuræ. Alias quicunque non haberet inter communicandum actualem memoriam paſſionis peccaret; quod ſine vlla ratione dicitur. Itaque non tam præcipitur hîc modus ſumptionis, vt Caietanus vult, quàm ipſa ſumptio, quæ eſt commemoratio paſſionis. Præcipit itaque Chriſtus, vt per Sacramenti confectionem & ſumptionem (quiſque pro ſuo ſtatu) paſſionis ipſius memoriam celebremus. 91

Caiet. Luc. 22. non præcipitur nobis diſtincta commemoratio paſſionis ab ipſa confectione Sacramenti.

Caietan.

DVBIVM II.

Quinam obligentur hoc præcepto?

Difficultas hîc eſt de duobus hominum generibus. Primò, de infantibus (ſub quibus comprehendo perpetuò amentes) non quidem Vtrùm ipſi ita obligentur ad communicandum, vt peccent non communicando; hoc enim fieri nequit: ſed Vtrùm ij qui eorum curam gerunt, ac Eccleſiæ Paſtores teneantur ijs dare com 92

communionem, & procurare vt communicent: ſicut iiſdem nondum baptizatis tenentur procurare baptiſmum. Quidam enim hæretici id affirmant. quia Ioan. 6. generatim dicitur: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, &c.*

Ioan. 6.

Secunda difficultas eſt de adultis nondum baptizatis. Videntur enim hi non teneri hoc præcepto, quia ſunt incapaces communionis: ergo non poſſunt ab eam obligari. Et confirmatur. quia non obligantur ad confeſſionem, ergo nec ad communionem.

CONCLVS. I. Præceptum communionis nul-
92 lo modo pertinet ad eos qui nunquam vſi ſunt ratione. Quare Paſtores non tenentur ijs communionem procurare, cóſue ad eam admittere. Patet ex praxi vniuerſali totius Eccleſiæ, quæ errare nequit, quæ tales non admittit ad communionem. Et ex *Trident. ſeſſ. 21. c.* 4. vbi abſolutè definit tales nulla neceſſitate ad communionem obligari. Vbi non ſolùm vult dicere, tales non peccare non communicando, hoc enim per ſe clarum eſt: ſed Paſtores non teneri eis dare communionem. Vult enim rationem reddere cur Eccleſia eos ad communionem non admittat.

Præceptum communionis non pertinet ad infantes.

Trident.

Nec obſtat illud Ioan. 6. *Niſi manducaueritis, &c.* quia ſuprà q. 73. a. 3. concl. 5. in fine oſtendi, hoc nullo modo pertinere ad infantes, aut perpetuò amentes.

83 CONCL. II. Omnes ratione vtentes tenentur hoc præcepto etiam non baptizati: non quidem vt illud ſumant ante baptiſmum, ſed ita vt vel ideo teneantur baptizari vt poſſint communicare, & contrà facientes dupliciter peccent. ita *Suarez diſp. 69. ſect. 2. Vaſquez diſp. 214. c. 4.* & alij. De baptizatis per ſe patet. De alijs probatur. Quia præcepta diuina generatim prolata omnes capaces obligant: atqui hoc præceptum diuinum generatim eſt prolatum: & tales illius ſunt capaces (quia ſi velint baptizari, poſſunt illud implere.) ergo etiam illos obligat. Confirmatur primò. Quia Chriſtus hoc præceptum promulgauit Capharnaitis, quorum maxima longè pars non erat baptizata, & tamen omnibus dicebat *Niſi mãducaueritis,* &c. Ergo etiam tales hoc præceptum obligat. Confirmatur ſecundò. Quia qui ſunt in peccato mortali, non poſſunt hoc Sacramentum licitè ſumere, & tamen nihilominus ad communionem obligantur: non quidem vt exiſtentes in peccato communicent, ſed vt dignam pœnitentiam agant, & ſic communicent: Ergo ſimiliter non baptizati tenentur ad communionem, & conſequenter ad eam ſumendam ſe capaces reddere.

Obligat non baptizatos adultos.

Suarez. Vaſquez.

Ex quo patet ſolutio ad argumentum contrarium. Ad confirmationem Reſpond. eſſe diuerſam rationem præcepti confeſſionis: quia hoc non obligat niſi eos, qui poſt baptiſmum in peccata mortalia ſint relapſi. Quare nondum baptizati nec capaces ſunt confeſſionis, nec tenentur ſe reddere capaces. quia etſi teneantur baptizari, non tamen tenentur poſt baptiſmũ peccare, & donec ita peccent eius incapaces ſunt. Secùs eſt de præcepto communionis, quia omnes vtentes ratione tenentur ſe capaces reddere huius ſumptionis.

DVBIVM III.

Quando hoc præceptum obliget?

VIctoria v. *Euchariſtia, numero* 86. docet 94
ſufficere ſemel communicare in vita, vt ſatisfiat præcisè præcepto diuino. Ratio eſt. Quia Chriſtus non præcepit nobis frequentiam cómunionis, ſed ſolam communionem: Atqui ſemel communicans verè poteſt dici communicaſſe: Ergo ſatisfecit præcepto diuino.

Victoria.

CONCLVS. I. Adultus qui nunquam in vita ſua communicauit, iure diuino tenetur communicare in periculo mortis. Patet, quia aliàs nunquam poſſet hoc præceptum implere. Nec de hac re poteſt eſſe dubium, poſito quòd iure diuino teneamur communicare.

Præceptum communionis obligat in periculo mortis.

CONCLVS. II. Etiam ij qui ſæpiùs in vita com- 95
municarunt, tenentur nihilominus communicare inſtante morte.

Ita *Valentia d. 6. quæſtione 8. puncto 4. Durandus in 4. d. 9. quæſtione 1. articulo 2. Gabriel ibidem concl. 2.* Ratio tamen vtriuſque nihil probat. In eandem ſententiam inclinat *Sotus ibidem a. 11. Suarez hic d. 69. ſect. 3.*

Probatur primò, Quia quæuis res præcepta maximè videtur præcepta pro eo tempore quo eius vſus ad finem præcepti aſſequendum eſt maximè neceſſarius. Atqui ſi vnquam homo teneatur ſe coniungere cum Deo, & contra hoſtes ſe tueri, maximè ad hoc tenetur in articulo mortis. ergo cùm in hunc finem communio præcepta ſit, maximè tunc præcepta erit.

Valentia. Durand. Gabriel.

Sotus. Suarez.

Probatur ſecundò ex cura quam ſemper habuit Eccleſia, ne vllus etiam excommunicatus, ſi modò ageret pœnitentiã, ſine viatico è vita diſcederet. Ex qua meritò poteſt colligi, morientes iure diuino teneri ad communionem; præſertim cùm talis ſolicitudo ab initio ſemper in Eccleſia fuerit: vt patet ex antiquiſſimis conſtitutionibus. Et confirmatur. Quia *Concilium Nicenum 1. can.* 13. dicit antiquam legem obſeruandam eſſe, ne aliquis ſine neceſſario viatico diſcedat: vbi abſolutè vocat viaticum neceſſarium. Non videtur autem poſſe dici neceſſarium niſi ratione præcepti diuini.

Concil. Nicen. 1.

Probatur tertiò, Quia maximè expedit morientem ſigno aliquo externo teſtari ſe mori in communione catholica: Atqui ad vnionem membrorum totius Eccleſiæ & faciendam & declarandam à Chriſto inſtituta eſt communio. Ergo videtur maximè præcepta morienti, vt hanc vnionem tunc eo ſigno teſtetur.

Dices, Si morientes tenerentur in fine vitæ 96
communicare, Eccleſia nullos pœnitentes poſſet ob ſua crimina viatico priuare. quia non poteſt tollere præceptum diuinum.

Reſpondeo, negando aſſumptum. quia hoc præceptum non ligat Eccleſiam, sed morientem, non abſolutè, ſed quantum id commodè facere poteſt, qua poteſtate poteſt eum Eccleſia ob iuſtas cauſas priuare; non quidem tollendo præceptum diuinum, ſed tollendo ægro poteſtatem illud obſeruandi. Sicut Iudex prohibẽdo

Poteſt Eccleſia etiam morientes priuare cõmunione.

reo cibum, tollit ei poteſtatem conſeruandi vitam, ad quod iure naturæ tenetur.

97 Nota tamen, Etſi abſolutè loquendo poſſet Eccleſia ob grauiſſima crimina aliquem priuare communione etiam in hora mortis: de facto tamen numquam talis pœna generatim in Eccleſia fuit. Imò ſtatuta aliquorum Prouincialium Conciliorum, quæ priuabant damnatos ad mortem ſacra communione, Eccleſia reuocauit: vt patet ex *cap. Super eo, de hæreticis in 6.* Vbi præcipitur vt hæreticis etiam relapſis, ideoque damnatis ad mortem detur communio, ſi pœniteant & cófiteantur. Et ex proprio motu Pij V. dato anno 1569. per quem in Hiſpania abrogata eſt conſuetudo non dandi communionem damnatis ad mortem: vt teſtatur *Suarez diſput. 69. ſect. 3.*

Hoc tamen eſſet præter conſuetudinem Eccleſiæ.

Pius V.

Suarez.

98 Ex his ſequitur, non eſſe verum, quod quidam dicunt, eum qui communicauit in Paſchate, & ſexto menſe poſt incidit in periculum mortis, non teneri iterum communicare. Quia diſtincto præcepto tenetur in eo periculo cómunicare, cui nó ſatisfecit per communionem tam diu præcedentem, quæ nulla ratione habet rationem viatici: vt patet ex Eccleſiæ conſuetudine, & communi fidelium ſenſu, qui grauiter ſcandalizarentur, ſi talis eo caſu non communicaret. Quare etſi ſpeculatiuè eſſet probabile, eum præcepto diuino non teneri; certum tamen eſt quòd teneretur ob conſuetudinem vim legis obtinentem. Secùs eſſet de eo qui octo vel decem diebus ante mortem communicaſſet; quia talis communio cenſeretur facta inſtante morte, & habere rationem viatici.

Moribundus qui ante aliquot menſes communicauit tenetur iterum communicare.

Secùs eſt de eo qui ante paucos dies communicauit.

99 Nec refert, quòd de eo non cogitarit. quia poſſumus obligationi ſatisfacere quam ignoramus: vt ſi audiamus ſacrum ignorantes eſſe diem feſtum. Omnino tamen ſuadendum eſſet tali, vt cùm ſciret iam mortem inſtare, ſecundò communicaret. Tum quia hoc modo auget diuinam gratiam; tum etiam quia cùm ſcimus iam nobis mortem inſtare, ſolemus vehementiùs inſtãtem luctam apprehendere, & conſequenter maiore affectu diuinum auxilium implorare, atque extrema illa Sacramenta ſuſcipere. Vnde etiam fit, vt maiorem fructum ac animi conſolationem ex iis percipiamus.

100 Limitant hæc aliqui, docéntque eum qui ita inſtante morte communicaſſet, teneri ſecundò communicare, ſi poſt communionem peccarit mortaliter. Sed ſine fundamento. quia licet per peccatum mortale amiſerit gratiam ſacramentalem, iterum tamen eam per pœnitentiam recipit. Et aliàs ſeqoeretur, quòd eodem die deberet ſecundò communicare, ſi poſt primam communionem peccaſſet mortaliter. quod nemo dixerit. Qui enim ſemel eo die communicauit etiamſi inſcius inſtantis mortis, non poteſt ſecundò communicare. quia nulla hic occurrit neceſſitas, cùm per talem communionem abunde ſatisfecerit præcepto, & officio Chriſtiani hominis verè communicando in mortis articulo, etiamſi inſcius id faciat. Nec enim vlla ratione neceſſarium eſt communicare cum intentione ſatisfaciendi præcepto.

101 CONCLVS. III. Præter articulum mortis, etiã aliquoties in vita tenemur iure diuino communicare. Ita Valentia, Suarez, & Sotus ſuprà.

Tenemur aliquoties in vita communicare. *Valentia. Suarez. Sotus.*

Probatur, quia Dominus præcepit nobis hoc Sacramentum ſumere per modum cibi. Sicut autem cibus corporalis ſæpiùs ſumi debet, eò quòd neceſſarium ſit ſæpe reſtaurare vires corporis actione caloris naturalis debilitatas: ita etiam neceſſaria eſt frequentatio cibi ſpiritualis, quia ſimiliter vires animæ calore concupiſcentiæ continuò debilitantur.

Vbi Nota, Chriſtum nullum certum tempus præſcripſiſſe, quo extra periculum mortis teneamur communicare, ſed hoc reliquiſſe Eccleſiæ, ex cuius definitione colligimus non eſſe contra ius diuinum differre communionem per integrum annum. quia aliàs Eccleſia teneretur frequentiorem præcipere. Multi autem Doctores putant peccaturum contra ius diuinum, qui ad tres vel quatuor annos communionem differret. quod eſt probabile: nihil tamen certi hîc poteſt ſtatui.

DVBIVM IV.

Quando teneamur communicare iure Eccleſiaſtico?

Hac in re primò ſupponenda eſt definitio *c. Omnis vtriuſque, de pœnitentia.* Vbi dicitur; *Omnis vtriuſque ſexus fidelis poſtquã ad annos diſcretionis peruenerit, ſemel ſaltem in anno confiteatur, ſuſcipiens reuerenter ad minus in paſcha Euchariſtiæ Sacramentum, niſi fortè de proprij ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab huiuſmodi perceptione duxerit abſtinendum: alioqui & viuens ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, & moriens Eccleſiaſtica careat ſepultura.* Idem definit *Tridentinum ſeſſio. 13. canon. 9.* 102

Præcepto Eccleſiæ tenemur ſingulis annis communicare.

Trident.

Nota primò, Hac lege non teneri ſtultos, aut pueros ante vſum rationis. Quando autem pueri incipiant hac lege teneri, varij varia ſcribunt: in eo tamen ferè conueniunt, hoc non tam ſpectandum ex eorum ætate, quàm maturitate ingenij (quæ quibuſdam citiùs, alijs ſeriùs aduenit, vt experientia docet) & perfecta circa res fidei inſtitutione. Quare etſi ſtatim ac ſunt doli capaces, ac peccarunt mortaliter, obligentur etiam lege confeſſionis: conſuetudo tamen Eccleſiæ fundata in Concilio Lateranenſi habet, vt non ſtatim admittantur ad communionem, ſed exſpectent donec ſufficienter circa hoc myſterium ſint inſtructi, quod in primo illo vſu rationis non poſſunt ſufficienter capere vt debitam ei reuerentiam exhibeant. Atque ita poteſt contingere, vt aliqui etiam anno decimo admittendi ſint ad communionem, alij verò vix anno 14. quæ ex prudenti Confeſſarij ac parentum iudicio ſpectanda ſunt.

Quando pueri hac lege teneantur.

Lateran.

Nota ſecundò, Dici hîc in paſchate communicare, qui communicat in Dominica palmarũ, aut Dominica in albis, aut aliquo ex diebus intermedijs: vt patet ex conſuetudine & declaratione Eugenij IV. teſte *Nauar. c. 21. n. 45.* Conimbricæ tamen & Mediolani dicitur huic præcepto ſatisfacere, quicunque aliquo die quadrageſimæ communicat.

Quid nomine paſchatis ſignificetur.

Eugen. IV. Nauarr.

103 His poſitis difficultas eſt primò, Vtrum quis huic præcepto ſatisfaciat per communionem ſacrilegam, ſiue communicando ſcienter in peccato mortali. Aliqui enim hoc negant. Ratio eſt, quia Eccleſia præcipit hanc communionem, vt Deus per eam colatur, & animus ſumentis reficiatur: quorum neutrum fieri poteſt per ſacrilegam communionem.

Secunda difficultas eſt, Vtrùm qui videt ſe impediendum ne in paſchate poſſit communicare, teneatur ante illos quindecim dies communioni præſcriptos communicare? Pars affirmatiua videtur probari, quia etſi talis non poſſit integrè ſeruare hoc præceptum, poteſt tamen illud ſeruare ex parte. Ergo ad hoc tenetur: ſicut qui non poteſt integras horas legere, tenetur earum partem legere ſi poſſit.

104 Tertia difficultas eſt, Vtrùm qui in paſchate non communicauit, teneatur ſtatim pòſt communicare: an verò exſpectare paſcha ſequens?

Qua in re tres ſunt ſententiæ. Prima abſolutè docet eum teneri ſtatim communicare. Ita cum alijs tenet *Suarez hîc d.70. ſect.2. & Nauarrus cap.21. numero 45.* Ratio eorum eſt. Quia hoc præcepto virtute duo præcipiuntur. Primò, præcipitur ſubſtantia ipſius communionis, ſiue vt ſimpliciter communicemus ſingulis annis. Secundò, quaſi quid accidentarium, vt communicemus intra illos quindecim dies. Etſi autem ſecundum præcipiatur tanquam onus illius temporis, atque ideo eo lapſo deſinat obligare, ſicut obligatio audiendi ſacrum die feſto: non tamen primum, quo ſimpliciter præcipitur, vt ad minus ſemel in anno communicemus, ſiue vt non differamus communionem vltra annum: qui autem in paſchate non communicauit, continuò differt communionem vltra annum, & conſequenter continuò contra legem peccat. Confir. Quia multis locis qui in paſchate non communicarunt, compelluntur cenſuris ſtatim communicare. Ergo ſignum eſt eos ad hoc obligari.

Suarez. Nauarr.

105 Secunda ſententia abſolutè docet, talem non teneri communicare ante paſcha ſequens. Ita *Syluester v. Eucharistia 3. quæſtione 15. Soto in 4. d.18. quæſtione 1. articulo 4. §. Tertiò denique. P. Valentia hîc diſput.6. quæſtione 8. puncto 4. § Quartum eſt. Henriquez lib.8. de Sacramentis cap. 5. numero 1.* & alij. Probatur, quia alia præcepta, quæ præcipiunt aliquid certo tempore fieri, eo lapſo ceſſant obligare. Ergo etiam hoc. Quod autem alij reſpondent, duo hîc præcipi, quorum vnum eſt alligatum tempori, & alterum non: non videtur verum. Quia ſi communio ſine obligatione ad certum tempus præciperetur, ita vt continuò obligemur eam ſine iuſta cauſa vltra annum non differre: ſequeretur, eum qui ſciret ſe in paſchate impediendum à communione, teneri communicare ante diem palmarum. Atqui hoc falſum eſt, vt etiam auctores primæ ſententiæ fatentur. Ergo etiam id vnde ſequitur. Sequela maioris probatur: quia aliàs talis ſine vlla legitima cauſa ſponte vltra annum differret communionem. quod tamen ſecundùm eos ei prohibetur. Et confirmatur. Quia cui præceptum eſſet ſingulis hebdomadis ieiunare, idque die ſabbathi quando commodè poſſet, ſi ſciret hoc die futurum impedimentum, tenetur tempus præuenire.

Syluester. Soto. Valentia. Henriquez.

106 Tertia ſententia docet, eum qui legitimè fuit impeditus ne in paſchate communicaret, teneri ſtatim poſtea communicare: ſecùs eſſe de eo qui ſine legitimo impedimento omiſit communionem. Priorem partem probat. Quia qui ex iuſta cauſa ex conſilio Paſtoris in paſchate non communicat, tenetur ex eiuſdem præſcripto ſtatim ceſſante illa cauſa communicare: vt colligitur ex *cap. Omnis vtriuſque ſexus.* Atqui ob iuſtum impedimentum in paſchate non communicans cenſetur ex tacito Paſtoris cõſenſu communionem differre. Ergo illo ceſſante tenetur communicare.

Secundam partem probat ex fundamentis allatis pro ſecunda ſententia.

107 Concl. I. Qui voluntariè in paſchate communicat, etſi ſciat ſe eſſe in peccato mortali, & ſacrilegè communicare, ſatisfacit tamen præcepto Eccleſiæ.

Per communionem ſacrilegam ſatisfit huic præcepto.

Eſt ferè communis Doctorum. Probatur. quia Eccleſia ſolum actum externum communionis præcipit, quem hîc integrè ponit. Nec refert quòd Eccleſia eum præcipiat vt Deus colatur, & anima reficiatur. quia finis præcepti non cadit ſub præceptum, quando actus præceptus poteſt integrè ſine eo poni, vt hîc fit. Adde, externum Dei cultum in tali communione ſecundùm ſpeciem ſuam integrè poni. Nec etiam refert quòd iubemur reuerenter communicare. Quia vel hoc intelligendum de reuerentia externa, & ſic habet rationem præcepti: vel quatenus ſignificat reuerentiam internam, non tam præcipit, quàm inſtruit quid iure naturæ fieri debeat.

108 Concl. II. Qui videt ſe impediendum ne in paſchate communicet, non tenetur tempus præſcriptum præuenire.

Ita tenent auctores ſecundæ ſententiæ ſuprà citati, & præter eos *Suarez diſp. 70. ſect.2.* cum alijs. Probatur. quia aliàs qui credens futurum tale impedimentum, ante tempus paſchale communicaſſet; ſi caſu illud impedimentum non superueniret, non teneretur ſecundò communicare. Atqui hoc eſt falſum. Ergo & illud. Sequela maioris probatur, quia talis ſecundùm præceptum Eccleſiæ communicaſſet. Nam ex eius præcepto in talibus circumſtantiis fuiſſet obligatus communicare. Ergo eidem præcepto ſatisfeciſſet. quia Eccleſia tantùm vnicam communionem per annum præcipit. Ad argumentum in contrarium allatum. Reſpon. Id quod infertur, tantùm verum eſſe, quando quis poteſt ita ſeruare partem præcepti, vt ei abſolutè ſecundùm illam partem ſatisfaciat. quod hîc fieri nequit. quia aliàs ceſſante impedimento talis non teneretur ſecundò communicare.

Suarez.

109 Concl. III. In tertia difficultate prima & ſecunda ſententia ſunt ſatis probabiles. Quia certum eſt Concilium Lateranenſe potuiſſe ita nobis præcipere communionem in paſchate, vt ante illud tempus ad illam non teneremur, & eo adueniente continuò teneremur, donec ſatisfeciſſemus

ciſſemus præcepto. An autem ita præceperit non ita conſtat, cùm pro vtraque parte ſint diuerſæ rationes,& auctoritates Doctorum. Sed quidquid hac de re ſit, hoc videtur certum: poſſe Eccleſiæ paſtores eum qui non communicauit in paſchate,per cẽſuras cogere,vt prima data commoditate communicet. vt patet ex multorum locorum praxi.

110 Tertia autẽ ſententia non videtur probabilis. Nec eſt vlla ratio cur Eccleſia velit potiùs obligare ad communicandum proxima data occaſione, eum qui omiſit ſine peccato communicare in paſchate; quàm eum qui peccando hoc omiſit,cùm hic magis cõpulſione indigeat quã ille.

Nec refert quòd is qui ex confeſſarij conſilio communionem differt, teneatur poſtea ſtatuto tempore communicare. quia in hoc caſu confeſſarius ex auctoritate Eccleſiæ extendit quodammodo præſcriptum tempus communionis ita vt præceptum Eccleſiæ incipiat talem primùm obligare pro illo tempore quod à cõfeſſario præſcribitur. Secùs eſt de eo qui ſine confeſſarij conſilio communionem omittit. Siue enim id iuſtè faciat ſiue iniuſtè,nullus eiuſmodi actus confeſſarij circa eum interuenit.

Nota demum,iure communi nullam certam pœnam ſtatutam eſſe quam non communicantes in paſchate de facto incurrant. Quia in *c. Omnis vtriuſque* tantùm præſcribitur quam pœnam Prælati debeant infligere iis qui non communicant. Quare meritò quibuſdam locis tales excommunicantur.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm liceat ſumere corpus Chriſti ſine ſanguine?

ARticulo 12. docet licitum eſſe communicare ſub vna ſpecie.

DVBIVM.

Vtrùm laici iure diuino teneantur communicare ſub vtraque ſpecie?

111 COEpit hæc controuerſia primùm agitari in Bohemia anno 1412. auctore Petro Dreſdenſi & Iacobello Miſnenſi, qui affirmabant id iure diuino præceptum eſſe,quos ſecuti ſunt deinde noſtri hæretici, magis vt contradicant Eccleſiæ, quàm certo iudicio, Hinc *Lutherus in formula M. ſa.* Si quod,inquit, *Concilium ſtatueret aut permitteret vtramque ſpeciem,nos nequaquam vtrâque vti vellemus: ſed in deſpectum Concilij, eiuſque ſtatuti, aut vna,aut neutra.*

Controuerſia circa vſum calicis quando primum ſit mota. Petrus. Dreſdenſis. Iacobellus. Miſnen. Hæretici noſtri. Lutherus.

Plurimimi fuſiſſimè hoc tempore hanc quæſtionem tractarunt:& inter ceteros pulchè *Card. Bellarm. l. 4. de Sacramentis cap. 20. & ſequentibus, & P. Valentia hic diſp. 6. q. 6. puncto 5.* Nos autem breuiter pro noſtro inſtituto eius fundamenta explicabimus.

Bellarm. Valentia.

CONCLVS. I. Excepto celebrante nemo 112 iure diuino tenetur communicare ſub vtraque ſpecie.

Nõ celebrãs non tenetur vtramque ſpeciem ſumere. Tridens. Conſtans.

Eſt de fide ex *Tridentino ſeſſ. 21. cap. 1. & can 1. & Conſtant. ſeſſ. 13.* vbi præcipitur ſub pœna excommunicationis ne vllus Sacerdos communicet populum ſub vtraque ſpecie.

Probatur primò ex Ioan. 6. vbi Dominus ait: *Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum.* Item, *hic eſt panis qui de cælo deſcendit,vt ſi quis ex ipſo manducet,non moriatur.* Vbi omnem vim ſanctificandi & viuificandi tribuit Sacramento ſub vna ſpecie panis,quod eſſet falſum, ſi altera ſpecies eſſet neceſſaria ad ſalutem.

Ioan. 6.

Dices, has propoſitiones non eſſe omnino abſolute intelligendas; aliàs qui etiam ſacrilegè ſemel communicaret, haberet vitam æternam, ſed cum hac conditione: Si comederit ſicut præcipitur;& conſequenter ſimul cum calice. Nam ibidem Dominus dicit *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem,non habebitis vitam in vobis.*

Sed contrà, Verba ſacræ Scripturæ abſolutè 113 prolata,abſolutè,prout ſonãt, intelligenda ſunt: nec vlla conditio ſubintelligẽda eſt,niſi aut alius locus Scripturæ aut manifeſta ratio aliud cogat. nam aliàs nullus poſſet eſſe certus Scripturæ ſenſus. Atqui nihil horum nos cogit, vt ſub illis verbis,quibus Chriſtus promittit vitam manducanti ſuum corpus, ſubintelligamus hanc conditionem: *ſi ſimul biberit etiam calicem ſanguinis.* Imò ratio potiùs contrarium ſuadet. Ergo illa conditio non eſt ſubintelligenda.

Minor probatur, quia communicanti eſt promiſſa gratia non propter rationem ſpecierum, ſed ratione corporis & ſanguinis Chriſti, quæ communicans ſub ſpeciebus ſumit: & ſpecies eatenus ſolùm ad gratiam concurrunt, quatenus vnà cum illis Sacramentum conſtituunt. Atqui corpus & ſanguis Chriſti tam perfectè continentur ſub vnica ſpecie ac ſub vtraque, vt oſtendi ſuprà quæſtione 76 & cum ea conſtituitur perfectum ſignum viſibile gratiæ, & conſequenter Sacramentum. Ergo eodem modo promiſſa eſt gratia manducanti Chriſtum ſub vna ſpecie ac ſub duabus.

Nec obſtat illud, *Niſi manducaueritis,* &c. Pri- 114 mò, quia etſi Chriſtus ibi doceat & carnem & ſanguinem debere à nobis ſumi, indicẽ que ea poſſe ſumi per modum cibi & potus: præceptum tamen ſumendi propriè non cadit ſuper modum ſumendi ſed ſuper rem ſumptam, quæ ſub vna ſpecie tam perfectè ſumitur, quàm ſub duabus. Secundò, quia ſecundum vſitatiſſimum loquendi modum Hebræorum & Scripturæ, illa propoſitio poteſt accipi diſiunctiue,ita vt & ſumatur pro *vel.* Ita Leuitici 20. dicitur, *Patri matrique qui maledixerit, ſanguis eius ſit ſuper eum.*

Exod.21. *eum.* Item Exodi 21. vbi noſter vertit, *Qui percuſſerit patrem ſuum, aut matrem, morte moriatur. Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur:* Hebræa habent, *Qui percuſſerit patrem & matrem*, &c. Item Actorum 3. ait Petrus claudo: *Aurum & argentum non eſt mihi.* pro *vel argentum.* His adde vbi nos habemus, *Niſi manducaueritis:* Græca habent, Ἐὰν μὴ φάγητε, *ſi non manducaueritis*, &c. vbi illud *ſi non* more hebræo initio orationis poſitum, debet ad omnes eius partes repeti, aut ſubintelligi: hoc modo, Si non manducaueritis carnem filij hominis, & ſi non biberitis eius ſanguinem: ſiue, ſi neque carnem comederitis, neque ſanguinem biberitis, &c. Simili modo pſal. 1. in Hebræo dicitur, *Nõ reſurgent impij in iudicio, & peccatores* (pro Neque peccatores, vt noſter vertit) *in concilio iuſtorum.* Item Ioann.15. *Si non veniſſem, & locutus* (pro Neque locutus) *fuiſſem eis, peccatum non haberent.* & alibi Vnde patet hæc etiam probare noſtram ſententiam. Nam dum dicitur, eum qui neque manducat carnem, neque bibit ſanguinem, non habiturum vitam in ſe: Indicatur alterum ſufficere vt vita habeatur.

Act.3. Pſalm.1. Ioan.15.

115 Probatur ſecundò, Quia etſi initio Eccleſiæ fuerit permiſſa laicis communio ſub vtraq; ſpecie, ſemper tamen fuit etiam vſus communionis ſub vna ſpecie. Patet primò, *Act.2.* vbi de fidelibus dicitur: *Erant autem perſeuerãtes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis.* Vbi agi de communione ſacramentali etiam hæretici fatentur, & tamen nulla ſit mẽtio calicis. Gratis autem dicitur ſub vna ſpecie intelligi vtramque. Primò, quia id nullo modo probatur.

Actor.2. Ab initio Eccleſię fuit vſus vnius ſpeciei.

Secundò, quia apertè vel inde conuincitur contrarium, quòd tunc inter fideles fuerint multi Nazaræi: vt patet *Actorum. 21. v. 23.* quibus Apoſtoli tunc permittebant obſeruationem legis. aut igitur hi à communione perpetuò abſtinebant, quod repugnat verbis D. Lucæ, qui generatim aſſerit omnes perſeueraſſe in fractione panis: aut contra præceptum legis (quę *num.6. v.3.* pręcipit eos abſtinere ab omni quod inebriare poteſt) ſumebant ſpecies vini. quod omnino eſt incredibile: & videtur apertè repugnare *Act. 21. v.20. & 21.* vbi dicitur Iudæos conuerſos ad fidem initio ſtrictiſſimè & maximo zelo ſeruaſſe legem Moyſis.

Actor.21. Num.6. Actor.21.

Tertiò, quia olim dabatur Euchariſtia fidelibus domum ferenda, vt commodo tempore poſſent eam ſumere, idque ſub vna ſpecie panis. quia calix ſolùm diſtribuebatur per diaconum in templo, nec licebat laicis eum ſecum ferre: vt docet *Cyrillus catecheſi 5.* idem *Tertul.l.2.ad vxores. Non ſciet*, inquit, *maritus quid ſecretò ante omnem cibum guſtes, & ſi ſciuerit, panem non illum credat eſſe qui dicitur.* Similia habet *Cyp.ſerm.de lapſis. Clemẽs Alexand.l 1. Stromatum Baſilius epiſtol.ad Cæſariam*, & alij, qui ſolius ſpeciei panis meminerunt. Et manifeſte etiam conuincitur, quia laici non habebant vaſa ſacra, quibus ſanguinem exciperent: nec vllis vnquam alijs vaſis licuit eum excipere.

Cyrillus. Tertull. Cyprian. Clemens Alexand. Baſilius.

116 Quartò, quia quando communio pacis mittebatur ad peregrinos, aut etiam ad moribũdos, communiter ſub ſola ſpecie panis mittebatur: vt patet ex *Euſebio l 6.hiſt.c.43.* & varijs hiſtorijs, quas citat *Bellar.l.4.c.24.* vbi nota, in hiſtoria Euſebij in verſione latina eſſe aliquam difficultatẽ. nam prima fronte videtur innuere fuiſſe ſolum ſanguinem miſſum per puerum ad ægrotum, ſed ex gręco clare patet, fuiſſe ſolum corpus miſsũ.

Euſeb. Bellarm.

Quintò, quia etiam publice in templo plurimi non ſumebant Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie, nec ad hoc cogebantur: patet ex facto quod refert *Zozomenus l.8. hiſt. c. 5.* de quadam fœmina Macedoniana, quę vt ſuam tegeret hæreſim, publice acceſſit ad communionem, acceptamque manu Euchariſtiam clàm cum alio pane commutauit, vt hunc quaſi Euchariſtiam deinde palàm manducaret. Sane communionem calicis nulla ratione potuiſſet ita ſimulare, ſi omnes eũ debuiſſent ſumere. Idem colligitur ex *D. Leone ſerm.4. de quadrageſima*, vbi dicit, Manichæos vt crederentur catholici, ſolitos palàm ad communionem accedere, ſemper tamen abſtinere à calice, quòd vinum tanquam à diabolo creatum deteſtarentur. quod nullo modo ſine nota potuiſsẽt facere, ſi nulli licuiſſet abſtinere à calice. Vnde ibi iubet Pontifex obſeruari eos non qui aliquando, ſed qui ſemper abſtinerent à calice: non quòd hoc per ſe malum eſſet. hoc enim nulla ratione (ſed contrarium potiùs) indicat: ſed quia Manichæi per illud ſignum tunc poterant deprehendi.

Zozomen. D.Leo.

Sextò, quia antiquiſſimus fuit mos in Eccleſia latina feria ſexta hebdomadæ maioris in publico officio percipere Euchariſtiã ſub ſola ſpecie panis cum vino non conſecrato. Imò iã ante 1200. annos idem mos fuit in Eccleſia gręca per totam quadrageſimam, exceptis diebus ſabbathi & Dominicis, quibus ſolis conſecrabant, alijs diebus communicabant, vt nos dicta feria 6. vt patet ex *Concil. Laodiceno can.49. & Trullan can.52.* 117

Conc. Laodicen. Trullanum.

Septimò, quia ante annos ſaltem octingentos in multis latinis Eccleſiis fuit conſuetudo communicandi ſolùm ſub vna ſpecie: vt patet ex *Concil. Conſtan.ſeſſ.13. & Baſileenſi ſeſſ 30.* Et aperte colligitur ex *Beda l.1.hiſt.c.5.* Imò Ordo Rom. (qui cum citetur ab Alcuino Caroli magni præceptore ad minimum ante annos 800. fuit) ca. de ordine celebrandi, docet morem fuiſſe in Eccleſia, vt vinum in paruo calice conſecraretur, ex quo in alium magnum aqua & vino plenum ſolebat parum ſanguinis effundi, vt ex eo populus poſt ſumptionem corporis biberet. Quare non omnes poterant ſuſcipere partem ſanguinis, & conſequenter nec ſub vtraque ſpecie communicare. Et ſanè veroſimile eſt, poſtquam incepit ita augeri fidelium numerus, non aliter datam communionem ſub ſpecie vini, ſaltem in magno cõcurſu. Quia cùm reperiantur antiquiſſimi calices, nulli reperiuntur ea magnitudine, vt ex iis omnes vnius loci fideles vel modicum potuiſſent haurire. Nec vlla ratione probabile eſt, eundem ſacerdotem plures ſimul calices conſecraſſe. Quare omnino veroſimile eſt, vt colligitur ex Ordine Romano, in eumdem calicem ferè euacuatum ſæpiùs & ſæpiùs vinum non conſecratum infundi ſolitum; non vt mutaretur in ſanguinem, quod ſine conſecratione fieri non poterat; ſed vt aliquali ſanguinis permiſtione aliquo modo ſanctificaretur.

118 Antiquus mos communicandi ſub vna ſpecie. Conſtans. Baſileen. Beda. Alcuinus. Ordo Rom. Ordo Rom.

Prob. concl. 3. Quia nulla erat ratio præcipiẽdi 119

endi omnibus vſum vtriuſq; ſpeciei: cùm vt docuimus ſuprà, tantum gratiæ poſſit percipi ſub vna ſpecie communicando, quantum ſub duabus. Et plurima ex eo præcepto fuiſſent ſecuta, incommoda. Primum, quia multi nulla ratione ferunt potum vini. hi itaq; vel perpetuò contra diuinum præceptum debuiſſent abſtinere communione: vel cum periculo vomitus eá ſumere.

Secundum, quia quibuſdam locis, vt in Iaponia non niſi cũ magna difficultate poteſt haberi vinum quod ſufficiat ad celebrandum: quomodo ibi haberi poſſet ſufficiens ad tot centena millia cõmunicanda, præſertim quando Eccleſiæ eſſent pauperes?

Tertiũ, in multis locis, vbi eſt ingens populus, & vnicus ſacerdos, fuiſſet difficillimum ita calicem adminiſtrare, vt nihil decidiſſet in terram; præſertim inter ruſticos, & eos qui magnas barbas alunt.

120 Dixi, *Excepto celebrante.* quia etſi aliqui dubitent, Vtrùm celebrans iure diuino teneatur conſecrare vtramq; ſpeciem: nullum tamen videtur dubium, quin, ſi conſecret vtramq; ſpeciem, teneatur iure diuino vtramque ſumere. Nam conſumptio pertinet aliquo modo ad integritatem ſacrificij. Hinc Eccleſia tanta ſemper cura cauit ne ſumptio omittatur. Apertè hanc concl. ſupponit *c. Relatum. de conſec. d.2.* ex Concil. Tolet. vbi dicitur: *Quale erit ſacrificium, cuius nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcatur.* Vbi non tam præcipitur, vt vtraque ſpecies ſumatur, quam inſinuatur iure diuino eſſe præceptum.

Celebrans tenetur vtramq; ſpeciẽ ſumere.

Toletan.

121 Concl. II. Eccleſia habet iuſtiſſimas rationes præcipiendi laicis communionem ſub vna ſola ſpecie. Eſt de fide, vt patet ex Eccleſiæ praxi, quæ errare non poteſt, & *Trident. ſeſſ.21. c.2. & can.2.*

Trident.

Prima & præcipua fuit, vt eſſet conformitas per totam Eccleſiam. Cum enim ob incommoda iam dicta non poſſet fieri, vt omnes ſemper communicarent ſub vtraque ſpecie: optimum viſum eſt vniuerſaliter præcipere eam conſuetudinem communicandi, quæ iam multis locis erat introducta.

Cur laicis non detur calix.

Secunda, vt ſuo facto oſtenderet Chriſtum integrè contineri ſub ſingulis ſpeciebus, contra aliquos hæreticos, qui dicebant ſub ſpecie panis ſolum corpus exſangue eſſe.

Tertia, vt conſuleret reuerentiæ ipſius Sacramenti, quod aliàs ſæpe præſentiſſimo periculo exponebatur, ne cum ſumma indecentia in terram effunderetur. Dicitur tamen Paulus 3. cum Bohemis diſpenſaſſe, vt ſub vtraque ſpecie communicarent, ſi modò faterentur id non eſſe ad ſalutem neceſſarium.

Paulus 3.

122 Obijciunt hæretici primò illud Ioan. 6 *Niſi manducaueritis* &c. Sed hoc iam ſolutum eſt.

Ioan. 6.

Obijciunt ſecundò illud Matth. 26. *Bibite ex eo omnes.* vbi aiunt Dominum iubere vt omnes bibant ex calice. Reſpon. Eos falſum ſumere. Nam Chriſtus ibi apertè loquitur ad ſolos Apoſtolos: aliàs falſum eſſet quod ait Marcus c.14. *Et biberũt ex eo omnes.* docens omnes *bibiſſe*, quos Dominus iuſſit bibere: ſoli autem Apoſtoli biberunt. Dixit autem Chriſtus potiùs de calice, vt omnes ex eo biberent, quàm de pane: quia hunc dabat diuiſum in 12. partes, & cuique ſuam: calicem dabat primò integrum. quare potuiſſet fortè totum exhaurire, aut ſecundo non tradere, niſi Chriſtus eos monuiſſet, vt calicem ita inter ſe diuiderent, vt omnes ex eo biberent. Adde, verius eſſe Chriſtum idem de corpore dixiſſe. vt patet ex canone Miſſæ: quamuis id euangelia non habeant.

Matth 26.

Marc.14.

Cur Chriſtus ſingulariter iuſſerit omnes bibere ex calice.

Obijciunt tertiò auctoritatem Apoſtoli 1. ad Corinth. 11. Vbi generatim totam Eccleſiam Corinthiorum inſtituens ait Chriſtum poſt inſtitutionem huius Sacramenti dixiſſe: *Hoc facite quotieſcunq; bibetis in meam commemorationem.* Vbi datur omnibus Corinthijs præceptum bibendi calicem Reſp. cum *P. Valentia hîc d.6. q.8. punct.5. §.3.* ijs verbis nullum dari Corinthijs præceptũ abſolute ſumendi hoc Sacramentum, ſed preſcribi modũ quo debet ſumi; nimirũ cum magna pietate & deuotione, qua oſtendamus etiam exteriùs nos in hac ſumptione celebrare memoriam paſſionis Chriſti. Patet hoc Primò ex ipſis verbis, quibus ſi præciperetur ipſa ſumptio, æquiualerent his: Præcipio vobis vt bibatis calicẽ toties quoties eũ bibitis. quod ridiculũ eſt. Secundò, quia D. Paulus volebat hic corrigere errores Corinthiorũ, qui non peccabant eò quòd abſtinerent à communione, ſed quia irreuerenter communicabant: atque ideo inſtruit eos quomodo debeant communicare; ideoq́ue non refert expreſsè omnia verba Chriſti, ſed eorum ſenſum, non quidem omnem, ſed quatenus pertinebat ad inſtructionem Corinthiorum. multum enim differunt verba Apoſtoli hîc, ab illis Chriſti Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem,* vbi datur præceptum hoc faciendi in memoriam paſſionis Chriſti. Ex quo Apoſtolus infert ſumma reuerentia enim cibum ac potum eſſe ſumenda, quorum ſumptio eſt viua repræſentatio mortis Chriſti: idque nõ ratione intentionis ipſius ſumentis, ſed per ſe & ratione ſui. Vnde Apoſtolus ſubiungit, *Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc, aut calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis,* &c. oſtendens eam ſumptionem ita eſſentialiter eſſe commemorationem mortis Chriſti, vt hæc ſeiungi nequeant. 123

1. Cor 11.

Valent.

Luc. 22.

Obijciunt deinde multa ex Patribus: ſed nihil aliud probant, quam aut olim fuiſſe etiam laicis vſum calicis permiſſum quod & nos concedimus: aut neceſſariò ab omnibus ſumendum ſanguinem Domini, quem fatemur ab omnibus ſub ſpecie panis neceſſariò ſumi ſed inde non ſequitur, omnes debere eum ſumere ſub ſpecie vini, quod illi aſſerunt, & nos negamus. 124

Nec refert quod Patres aliquando dicãt hunc bibendum eſſe, quia non faciunt vim in modo ſumendi, ſed in ipſa ſumptione. Nam vt docet *D. Cyprian. ſer. de lapſis:* Cibus & potus ad eandem rationem pertinent. Dicunt autem eum bibendum eſſe primò, quia cùm ex ſe & natura ſua ſit liquidus, habet potiùs rationem potus, quàm cibi. Secundò, quia alludunt ad conſuetudinem ſui temporis quo à pluribus ſub ſpecie vini bibebatur. Et quia tunc de modo ſumptionis nulla erat quæſtio, ſine vlla ſuſpicione ne malè à quibuſdam intelligerentur, liberiùs loquebantur: vt in ſimili monet *D. Aug. l.1. contra Iulianum cap.6.*

Cyprian.

D. Auguſt.

Solùm

Solùm habet difficultatem teſtimonium Gelaſij Pontificis relatum à Gratiano *c. Comperimus de conſecr. d. 2.* vbi dicitur, *Comperimus quòd quidam ſumpta tantummodo corporis ſacri portione, à calice ſacrati cruoris abſtineant, qui procul dubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur aſtringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diuiſio vnius eiuſdémque myſterij ſine grandi ſacrilegio non poteſt prouenire.*

125 *Gelaſius Papa. Gratianus.*

Reſpondent aliqui eum loqui de ſacerdotibus, ſed hoc difficulter ex verbis Pontificis colligitur. Quare verius eſt quod docet *Card. Baron. to. 6. in vlt. anno Pelagij*: Pōtificem ibi agere contra ſolos Manichæos, ſecutum nimirum exemplum Leonis primi, de quo ſuprà egi. Quare vt benè notat Baron. Pontifex non dicit neminem poſſe ſine ſacrilegio abſtinere à calice; ſed eos qui tūc ſemper contra aliorum conſuetudinem abſtinebant, neſcio qua ſuperſtitione teneri: quia ſcilicet tales ferè erant Manichæi. Item non dicit, diuiſionem myſterij non poſſe eſſe ſine ſacrilegio; ſed non poſſe ſine eo prouenire: quia nimirum nulla erat cauſa, cur illi omnino à calice perpetuò abſtinerent, niſi quia cum ſummo ſacrilegio vinum à diabolo creatum credebant, omnémq; eius vſum docebant eſſe illicitum. quod in ſummam & Dei & huius Sacramenti cedebat iniuriam. Damnat itaque illos non quia à calice abſtinebant; ſed quia id ex tali cauſa faciebāt. Quæ omnia vel ex eo confirmantur, quòd, vt docet Baron. ſuprà, ſub hoc Pontifice Manichæi Romę latentes fuerint detecti, & in exilium miſſi.

Baronius.

Cur Manichæi calice abſtinebant.

126 Obijciunt ex ratione Primò, Hoc Sacramentum eſt ſub duplici ſpecie inſtitutū: ergo ita ſumendum eſt, quia aliàs non eſſet commemoratio paſſionis Dominicæ. Secundò, calix ipſe cùm ſit verùm Sacramentum, etiam verè cōfert gratiam. Ergo iniuſtè hac laici priuantur, cùm Dominus ijs dederit ius eam percipiendi. Tertiò, teſte Apoſtolo 1. ad Corinth. 10. omnes Iudæi non ſolùm idem manna manducauerunt, ſed etiam de eadem petra biberunt; quæ erant figura huius Sacramenti. Ergo etiam nos debemus omnes non modò corpus Chriſti comedere, ſed etiam ſanguinem bibere. Quartò, Chriſtus nobis inſtituit perfectum conuiuium. Atqui tale non eſt vbi deeſt potus. Ergo, &c.

1. Cor. 10.

Reſp. Chriſtum hoc Sacramentum inſtituiſſe ſub duplici ſpecie, magis quia ſacrificiū eſt, quàm quia Sacramētū. Quia illud debet exactè repræſentare ſacrificium cruētum, ad quod neceſſariō eſt vt quātum eſt ex vi verborum, ſanguis ponatur ſeparatim à corpore, & quaſi effuſus: & in hoc eſt perfecta repræſentatio paſſionis. In ſumptione autem non aliter quàm quatenus eſt ſacrificij participatio: ad quod impertinens eſt, an ſub vna, an ſub duabus ſpeciebus ſumatur. 127

Conſecratio vtriuſque ſpeciei præcipuè neceſſaria eſt ratione ſacrificij.

Ad ſecundum Reſp. Vtramq; ſpeciem per ſe non plus gratiæ cōferre, quàm vnam: vt dixi ſuprà q. 79. a. 1. conc. 3. Adde, etſi plus gratiæ cōferretur per ſumptionē vtriuſq; ſpeciei: tamē meritò Eccleſiam hoc non curare, magiſq; proſpicere reuerentiæ ipſius Sacramenti, quàm vtilitati ſumentium, cùm hæc gratia non ſit neceſſaria, & facilè hoc damnum poſſit compenſari, ſi frequentiùs & deuotiùs hoc Sacramentum ſumatur. Multo minùs curanda eſt maior illa conſolatio, qua hæretici lamentantur laicos priuari, quàmque ex ſumptione calicis aiunt percepturos: quia hæc conſolatio magis acquiritur diligenti præparatione, quàm vtriuſq; ſpeciei ſumptione, quanquam hæretici ſuam conſolationem quàm ex ſolius vini potatione quærunt, aliter percipere nequeant.

Ad tertium Reſp. Iſraëlitas indiguiſſe & manna & aqua; quia neutrum ſimul erat cibus & potus. Secùs eſt de noſtro Sacramento. Nam ſub vtraque ſpecie ſeparatim continetur cibus & potus. Adde, Iſraëlitas, non tam citò, nec tam diu bibiſſe ex illa petra, quàm diu comederunt manna. Vnde pro nobis hoc facit. 128

Ad quartum Reſp. Etſi quoad ſigna viſibilia expreſſiùs ſignificetur integrum conuiuium per vtramq; ſpeciē, ideóq; ſaltem ſecundariò aliqua ratione Chriſtus ſub vtraq; ſpecie hoc Sacramētū inſtituerit, vt eius vim meliùs intelligeremus: tamē quoad rē contentam eiuſque effectum, tā perfectum & fructuoſum inſtituitur nobis conuiuium ſub vna ſpecie, quàm ſub duabus vt patet ex dictis. Quare laici nulla propriè loquendo Sacramenti parte aut fructu priuantur: quia omnino integrum Sacramentum, & ſpirituale conuiuium, eiúſque fructum percipiunt.

QVÆSTIO LXXXI.

DE MODO QVO CHRISTVS VSVS EST HOC SACRAMENTO.

D. Thom.

DISPVTAT D. Thomas hac quæſtione, præſertim primo & ſecundo articulo, de quibuſdam à Chriſto geſtis tempore cœnæ, quæ non tam ſpectant ad tractatum de hoc Sacramento, quàm ad explicationem Scripturæ, vel vitæ Chriſti. Quare breuiter tantùm ea quæ D. Thomas habet, enarrabimus. Si quis velit ea videre latiùs tractata, inſpiciat *P. Suarez hic diſp. 41.*

Suarez.

ARTI

ARTICVLVS I.

Vtrùm Christus ſumpſerit ſuum corpus & ſanguinem?

1 ARtic.1.docet, Chriſtum in vltima cœna etiam corpus & ſanguinem ſuum ſumpſiſſe, vt daret exemplũ aliis. Ita videntur ſenſiſſe multi Patres. *Hieron ad Hedibiam epiſtola* 150. *citatus à D.Thoma. Chryſoſt. homil.*83. *in Matth.* vbi ait: *Vt non turbarentur diſcipuli, prius ſanguinem ſuum bibit. Heſychius in cap.*8. *Leuit. Chriſtus*, ait, *in cœna prius ſanguinem accepit, deinde dedit diſcipulis.* Et eſt communior Doctorum. Præcipua ratio eſt, quia tunc Chriſtus verè ſacrificabat, ſacrificantem autem oportet primùm eſſe participem: vt patet ex cap.6.& 7. Leuit. & communi tam Hebræorum, quàm aliarum gẽtium vſu. Cùm enim ipſa ſumptio pertineat aliqua ratione ad perfectionem ſacrificij, Chriſtus per ſe tunc non conſummaſſet omnino perfectum ſacrificium, ſi nõ ſumpſiſſet. quod ſine graui ratione non videtur aſſerendum.

D.Hieron. Chryſoſt. Heſychius. Leuit. 6. & 7.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Christus dederit Iudæ corpus ſuum?

2 ARtic.2.docet, Chriſtũ etiam Iudæ dediſſe ſuum corpus, quanquã aliqui contrarium tenuerint: tamen id apertè colligitur ex Euang. Nam Lucæ 22. dũ Chriſtus tradens calicẽ diſcipulis dixiſſet: *Hic eſt calix nouum teſtamentum in meo ſanguine, qui pro vobis fundetur*, ſubdit: *Verũtamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa.* Vbi apertè docetur Iudam tunc fuiſſe præſentem, dum Chriſtus conſecrauit ac diſcipulis diſtribuit calicem. Eum autem vnà cum aliis ex eo bibiſſe, apertè patet ex *Marci* 14. *v.*23. vbi expreſsè dicuntur omnes, ſcilicet Apoſtoli tunc ibi præſentes, ex calice bibiſſe: & conſequenter etiam Iudam, qui ibi præſens erat.

Luc.22. Marc 14.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Chriſtus ſumpſerit & diſcipulis dederit corpus ſuum impaßibile?

3 ARtic.3.docet 1. Chriſtum dediſſe diſcipulis in cœna corpus ſuum ex ſe paſſibile. quia tunc in propria ſpecie erat paſſibile; & tale ſemper ponitur ſub ſpeciebus per conſecrationem quale eſt in propria ſpecie.

Docet ſecundò, corpus Chriſti quod tunc dabatur diſcipulis, ratione modi, quo in Sacramento exiſtebat, à nullo agente naturali pati potuiſſe. Vide dicta ſuprà quæſt. 76. art. 4. & 6. dub.1.

Corpus Chriſti ponitur tale ſub ſpeciebus quale eſt in ſe.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm ſi hoc Sacramentum tempore mortis Chriſti fuiſſet ſeruatum, vel conſecratum, ibi Chriſtus moreretur?

4 ARtic.4.docet 1. Si quis conſecraſſet in triduo mortis, futurũ ibi fuiſſe corpus Chriſti ſeparatum ab anima & ſanguine.

Docet 2 Si quis Euchariſtiam autẽ conſecratam tempore paſſionis conſeruaſſet, Chriſtum ibi non paſſurum vlla vulnera aut dolores, moriturum tamen per ſeparationem animæ & corporis. quod probabile eſt, non quidem ex naturali aliqua connexione, ſed ex libera Chriſti voluntate. qui abſolutè volebat mori, & non tantùm ſecundùm aliquod eſſe: & conſequenter ſicut in cruce, ita in Sacramento liberè poſuiſſet animam ſuam.

Si tamen ſpectemus naturalem connexionẽ, quam habet corpus Chriſti prout eſt in propria ſpecie, ſecũ prout eſt in Sacramento: ex eo quòd in propria ſpecie moriebatur, nullo modo ſequitur eum moriturum fuiſſe in Sacramento, ſi fuiſſet tũc conſeruatum: vt fuſiùs oſtendit q. 75. a.4. d.3. Et hoc etiam videtur conforme principiis D. Thomæ, qui docet Chriſtum conſeruatum in Sacramento non vulnerandum tempore paſſionis, nec emiſſurum cruorem. Quare ſpectando ſolam naturalem rationem, ſequitur non emiſſurum etiam animam. quia eadem eſt ratio. Quare etiam credo probabilius eo caſu 5
Chriſtum non moriturum fuiſſe in Sacramento. Quia vel Deus debuiſſet ipſum immediatè ibi occidere; vel ipſe ſeipſum non modo permiſſiuè, ſicut in cruce animam ſuam poſuit, ſed immediatè mortem ſuam cauſando, cùm à nulla creatura potuiſſet immediatè cauſari. Illud autem videtur omnino incredibile.

Nec refert quòd Chriſtus voluerit abſolutè mori ſecundùm omnem vitam corporalẽ quam habebat. quia inde tantùm ſequitur, ſpectaſſe ad eum procurare ne Sacramentum tempore paſſionis ſeruaretur. Quòd ſi autem voluiſſet illud conſeruari; inde non ſequeretur quòd debuiſſet ſeipſum occidere, ſed quòd noluiſſet mori ſecundùm omnem ſtatum, quem in terris habebat.

Corpus Chriſti prout eſt in Sacramento nullam habet phyſicã connexionẽ à ſeipſo prout eſt in propria ſpecie.

Si Sacramẽtum fuiſſet ſeruatum in triduo mortis, Chriſtus non fuiſſet in eo mortuus.

QVÆSTIO LXXXII.

DE MINISTRO HVIVS SACRAMENTI.

ARTICVLVS I.

Vtrùm conſecratio huius Sacramenti propria ſit ſacerdotis?

1 ARtic. primo docet, proprium eſſe ſacerdotum conficere hoc Sacramentū. Quia eius conſecratio debet fieri in perſona Chriſti, & conſequenter poteſtate accepta à Chriſto, quæ ſolis ſacerdotibus data eſt.

DVBIVM.

Vtrùm ſolus ſacerdos poſsit validè hoc Sacramentum conficere?

2 VViclefo olim hæc res fuit dubia. Nec enim ſatis videbat cur malus ſacerdos validè Vviclef. conſecraret, & iuſtus laicus id non poſſet. Poſtea verò Lutherus apertè docuit quemuis lai- Lutherus. cum imò etiam ipſum diabolum validè conſecrare, ſi verba integrè ſuper legitimam mate- Bellarmin. riam proferat; vt teſtatur *Cardin. Bellarm. l. 4. de* Caluinus. *Euchariſtia c. 16.* Caluinus tamen cum ſuis apud Bellarm. ſuprà docet tam hoc Sacramentum, quàm baptiſmum non poſſe ab aliis, quàm à legitimis Eccleſiæ Miniſtris confici. Sed parum conſequenter ſuis principiis; cùm enim nec in Miniſtris Eccleſiæ vllam agnoſcat ſupernaturalem poteſtatem: nec in hoc Sacramento aliquid aliud quàm quod ſit figura corporis & ſanguinis Chriſti: nec credat habere aliam vim quàm excitandi fidem per modum obiecti, ſiue ſigni rei ſacræ: nulla poteſt reddi cauſa, cur quiuis laicus non poſſit illud validè adminiſtrare, cùm ad ſupradicta conficienda panis & vinum eandem vim habeant, à quocunque nobis proponantur. Vt autem clariùs procedamus, ſuppono hîc, quod infrà in materia de Ordine clariùs probabimus, eſſe in Eccleſia veros & propriè dictos ſacerdotes.

3 Solus ſacerdos validè conſecrat. CONCLVS. Fide certum eſt, ſolos ſacerdotes poſſe hoc Sacramentum validè conficere. Ita omnes Catholici. Et patet ex *Concilio Niceno* Concil. Nicen. *can. 14. Lateranenſi ſub Innocentio 3. cap. 1. Florentino* Lateranenſe. Florent. *in literis de Armenis, & Trident. ſeſſ. 22. c. 1.* Trident.

Prob. 1. Quia cùm conficere Euchariſtiam in qua (vt patet ſatis ex dictis ſuprà) verè ac realiter corpus & ſanguis Chriſti continetur, ſit opus omnino ſupernaturale, nemo poteſt eam conficere niſi ad hoc acceperit à Deo poteſtatem. Atqui ſoli Sacerdotes hanc poteſtatem à Deo acceperunt. Ergo ipſi ſoli eam poſſunt conficere. Maior prob. Quia nec ſine certis teſtimoniis dicendum eſt Chriſtum alicui hanc poteſtatem dediſſe: nec vlli legitur eam dediſſe niſi Lucæ 22. vbi cùm hoc Sacramen- Luc. 22. tum conſecraſſet ac diſcipulis dediſſet, ſubiunxit: *Hoc facite in meam commemorationem.* quibus verbis præcipit Apoſtolis vt faciant id quod ipſe fecerat, & conſequenter dat iis poteſtatem hoc faciendi conſecrando eos ſacerdotes. Atqui poteſtatem conſecrandi ibi dedit ſolis Apoſtolis, ac eorum in ſacerdotio ſucceſſoribus. Ergo nemo alius poteſt dici à Chriſto hanc poteſtatem accepiſſe. Minor probatur. Quia Chriſtus ibi iiſdem verbis, iiſdémque hominibus dat præceptum conſecrandi, quibus dat poteſtatem, vt patet: quia non dat hanc poteſtatem aliis verbis quàm his: *hoc facite,* &c. quæ, vt per ſe patet, continent præceptum. Atqui Chriſtus non dedit omnibus hominibus præceptum conſecrandi, vt etiam hæretici fatentur, & per ſe patet. quia aliàs omnes tenerentur conſecrare: quod apertè falſum eſt, cùm ne quidem omnes permittantur celebrare. Ergo nec dedit omnibus poteſtatem conſecrandi.

Reſpondent aliqui, Illa verba, *hoc facite*, ſo- 4 lùm referri ad actionem manducandi. quia Apoſtolus 1. ad Corinth. 11. referens huius Sacramenti inſtitutionem ait: *Hoc facite, quotieſcumque* 1. Cor. 11. *bibetis in meam commemorationem.* Vbi aſtringit hoc præceptum ad ſumptionem Sacramenti. Sed hoc nullo modo dici poteſt. Primò, quia D. Lucas referens illud præceptum Chriſti, nullam facit mentionem manducationis: quod tamen eſſet mirum ſi hæc ſola à Chriſto ibi præciperetur. Secundò, quia aliàs nullus eſſet locus in Scriptura: in quo aut conſecratio Euchariſtiæ nobis præciperetur: aut eam conſecrandi daretur facultas. quod tamen directè repugnat principiis hæreticorum, qui nullum cultum diuinum, aut Sacramentum admittunt, quod nobis non ſit præceptum in Scripturis. Quare dicendum, apud D. Lucam per ſe & immediatè ſacerdotibus & præſertim Paſtoribus populi (quales erant Apoſtoli) dari poteſtatem & præceptum faciendi quæ Chriſtus ibi dicitur feciſſe. ſcilicet conſecrandi & ceteris diſtribuendi Venerab. Sacramentum: & conſequenter laicis dari præceptum ſumendi illud Sacramentum.

Ad

5 Ad Apoſtolum Reſp. Eum ibi non referre abſolutè verba Chriſti, ſed ipſam inſtitutionem huius Sacramenti, quatenus communiter ad Eccleſiam ſpectabat. Inſtruebat enim totam Eccleſiam, omnémque populum, idque vt doceret Corinthios, non tam quod eſſet neceſſarium vt conſecrarent, aut ſumerent Euchariſtiam: ſed quomodo deberent eam ſumere dum ſumerent, vt oſtendi ſuprà q. 80. a. vltimo.

6 Dices 1. *Petri* 2. v. 9. omnes Chriſtiani dicuntur regale ſacerdotium: Ergo omnes poſſunt conſecrare. Reſp. Dici ſacerdotes largo modo, qua ratione omne opus bonum dicitur ſacrificium ſicut etiam ibidem dicuntur reges. Sicut ergo non ſunt propriè dicti reges, ſic nec etiam ſacerdotes.

1. Petr. 2.

7 Prob. concl. 2. ex communi ſenſo totius Eccleſiæ, qui probatur primò ex Conciliis ſuprà citatis. Deinde ex Patribus, qui id frequentiſſimè docent. Ita *Dionyſius cap. 5. Eccleſ. Hierar. p. 1. B. Ignatius ad Trallianos*, vbi ait, Non ſacerdotem audentem aliquid facere circa altaris myſteriũ eſſe infideli deteriorem. *Tertull. lib. de præſcriptionibus* ridet Marcioniſtas quòd ſacerdotalia officia laicis committerent, & quòd hodie haberent ſacerdotes, qui cras eſſent futuri laici. quod iam omnibus noſtris hæreticis commune eſt. Idẽ docent alij Patres, quos fusè refert *Bellarm. l. 4. de Euchariſtia c. 16.* Sed ſufficiunt allata Concilia, vt doceamus hunc iampridem eſſe Eccleſiæ totius ſenſum, & ab initio ſemper fuiſſe, donec doceant hæretici, quando hæc opinio primùm in Eccleſia eſſe cœperit.

D. Dionyſ. Ignatius. Tertull. Bellarm.

A R T I C V L V S II.

Vtrùm plures ſacerdotes poßint ſimul vnam & eamdem hoſtiam conſecrare?

8 ARticulo ſecundo docet, plures ſacerdotes poſſe eãdem hoſtiam conſecrare: ad quod tamen neceſſarium eſt vt eodem inſtanti formam abſoluant. Patet ex dictis q. 67. a. 6. d. 1. vbi oſtendi qua ratione plures poſſint ſimul eundem baptizare: eadémque omnino eſt ratio in præſenti caſu, ſi agamus de conſecrantibus eandem hoſtiam ſecundùm eandem partem: nam diuerſi poſſent diuerſas hoſtiæ partes validè conſecrare etiam diuerſis temporibus, non ſecùs ac poſſent conſecrare diuerſas hoſtias.

9 Vbi Nota cum *D. Thoma hic §. Sed contra,* in quibuſdam Eccleſiis recenter ordinatos ſacerdotes ſolere ſimul cum Epiſcopo ordinante conſecrare: quæ conſuetudo tamen non eſt vniuerſalis, ideóque *Durandus in 4. d. 13. q. 3.* & alij eam reprobant, iudicantque abrogandam. quia ſæpiſſimè, imò communiter videtur eſſe periculum, ne aut Epiſcopus, aut alij proferant formam conſecrationis ſuper materiam iam conſecratam quod videtur ſacrilegum. Sed hoc nimis durum eſt. Cùm enim Romana Eccleſia hanc conſuetudinem ſeruet, nulla ratione poteſt damnari vt mala, nec facilè particularis Epiſcopi auctoritate abrogari. In praxi autem diuerſi referuntur modi vt inconuenientia ſuprà dicta euitentur.

D. Thom. Durand.

10 Primus modus eſt, vt omnes habeant abſolutam intentionem conſecrandi, & diligenter curent, vt eodem inſtanti cum Epiſcopo abſoluant. Sed hoc ſæpe eſt moraliter impoſſibile, præſertim cum multi ſæpe rudes ordinentur, qui hoc ita non poſſunt obſeruare, qui ſi ante Epiſcopum formam abſoluant, ſoli conſecrant, & Epiſcopus non conſecrat, & ſuper materiam conſecratam cum multis aliis verba conſecrationis profert.

11 Secundus eſt, vt omnes referant ſuam intentionem ad illud inſtans, quo vltimus formam abſoluet; ita vt illo & non ante intendant conſecrare, etſi formam ante abſoluant. Sed hoc fruſtra fit. Nam vt dixi ſuprà q. 64. a. 8. dub. 2. concl. 3. n. 80. q. 66. num. 86. in nullius hominis, nec etiam in totius Eccleſiæ eſt poteſtate, poſita ſufficienti materia & forma Sacramentorum ſuſpendere. Quod autem alicui dicunt, in hoc caſu Deum ſuſpendere Sacramentum, donec omnes formam pronuntiarint, ſine vllo fundamento dicunt.

Vis Sacramenti non ſuſpenditur.

12 Tertius modus eſt, vt Neomyſtæ proferant verba formæ merè materialiter ſine intentione conſecrandi: ſed tantùm cauſa oſtendendæ poteſtatis acceptæ. Et hac ratione quidem euitantur dicta incõmoda; ſed videtur hoc eſſe contra mentẽ Ritualis Romani, in quo iubetur Epiſcopus altè & tractim verba pronũtiare, & alij attẽdere vt ſimul cum illo abſoluant. quare videtur omnino requirere intentionem conſecrandi.

13 Quare poſſet eſſe quartus modus, vt omnes Neomyſtæ formam conſecrationis dicto modo materialiter intendant pronuntiare; ita tamen vt ſimul habeant intentionem conditionatam conſecrãdi, ſi contingat eos ſimul omnino cum Epiſcopo formam abſoluere, aliàs non: & ſimul dent etiam diligentem operam, vt ſimul abſoluant. Et hoc videtur conſilium Caietani hîc iubentis Neomyſtam habere intentionem recitandi formam meliore modo quo poteſt. Nam hic modus videtur optimus quo omnia incommoda euitantur. Ita etiam *Suarez d. 61. ſect. 4.*

Qua intentione Neomyſtæ debeant cum Epiſcopo conſecrare. Caietan. Suarez.

ARTICVLVS III.

Vtrùm diſpenſatio huius Sacramenti pertineat ad ſolum ſacerdotem?

14 ARtic.3.docet,ſolius ſacerdotis eſſe hoc Sacramentum aliis miniſtrare. Primò, quia ſicut in conficiendo, ita etiam in miniſtrando ſolus Chriſti perſonā ſuſtinet, qui in cœna hoc confecit & diſtribuit.Secundò, quia ſacerdotis tanquam mediatoris eſt deferre munera populi ad Deum, & Dei ad populum.Cùm ergo hoc ſit maximum Dei munus, ſacerdotis eſt hoc populo diſtribuere.

Ob has rationes quidam putant ad ſolum ſacerdotem iure diuino pertinere diſtributionem huius Sacramenti.Ita *Sotus d.*13.*q.*1.*a.*3. hoc tamen aliis videtur difficile. quia inde videtur ſequi, iure diuino nullum non ſacerdotem poſſe hoc Sacramentum adminiſtrare: cùm tamen conſtet olim per Diaconos fuiſſe adminiſtratum: vt infrà clarè oſtendemus.

Sotus.

15 Nota igitur primò,in diſtributione huius Sacramenti duas actiones poſſe conſiderari. Prima eſt qua Miniſter Sacramentum acceptum ex altari, aut loco quo ſeruabatur, porrigit communicaturo, vt ipſum ſumat. Secunda eſt qua illud præcisè admouetur ori communicantis. quæ actiones etſi iam ſimul & ab eodem fiant, tamen diſtinctæ ſunt: & diſtributio Sacramenti propriè conſiſtit in prima actione.Secunda verò ad ſumptionem pertinet. Vnde olim communicaturus hoſtiam accipiebat manibus, ac ori ſuo imponebat.

Diſtributio Sacramenti duas actiones cōtinet.

16 Nota ſecundò,duobus modis poſſe hoc Sacramentum miniſtrari.Primò, ex officio & hoc iure diuino ſoli ſacerdoti conceſſum eſt. Et ſic intellige *Tridem. ſeſſ.*13.*c.*8. vbi ait ex Apoſtolica traditione hunc morem ſemper in Eccleſia fuiſſe,vt laici à ſacerdotibus communionem acciperent, & hoc probant argumenta D. Thomæ. Et prætetea confirmatur. quia etiam quinis habeat naturaliter ſufficientem poteſtatem phyſicam vt poſſit hoc Sacramentū diſtribuere. quia hîc nulla eſt phyſica difficultas, tamen naturaliter nullus ad hoc habet ſufficientem poteſtatem moralē qua hoc legitimè poſſit facere, ſed hæc eſt omnino ſupernaturalis. Sicut etſi quiuis habeat phyſicam poteſtatem ſufficientem vt diſtribuat pecunias regias:ſolus tamen hoc legitimè poteſt facere is, cui rex eam poteſtatem dedit. Cùm igitur bona in hoc Sacramento contenta ſint maximè ſupernaturalia, & ſolius Dei, ſolus is habet poteſtatem ea legitimè diſtribuēdi,cui Deus ſiue Chriſtus eam dedit. Non legimus autem hanc poteſtatem vllii à Chriſto datam niſi ſolis ſacerdotibus, quibus Lucæ 22.dicitur:*Hoc facite in meam commemorationem.* Et de iiſdem dicitur 1.ad Corinth.4.quòd ſint diſpenſatores myſteriorum Dei. Secundò, poteſt hæc diſtributio fieri ex poteſtate delegata.

Dupliciter fieri poteſt, & ſoli ſacerdoti ex officio cōuenit.
Trident.
D.Thom.
Luc 22.
1. *Cor* 4.

17 Sunt igitur hic aliquot nobis explicandæ difficultates.Prima eſt,

Vtrùm ſacerdotes iure diuino teneantur hoc Sacramentum per ſe diſtribuere: an verò poſſint hoc per alterum facere, alicui munus ſuum in particularibus caſibus delegando?

I.ſententia docet,ſacerdotem iure diuino teneri hoc Sacramentum per ſe adminiſtrare: ex diſpenſatione tamen vrgente iuſta cauſa poſſe id committere Diacono. Ita *Sotus in* 4.*d.* 13. *q.*1. *a.*3. Probat hoc rationibus ſuprà ex D. Thoma allatis. Sed illæ non ſatis probant ſacerdotem teneri per ſe hoc munus obire. Sicut etſi nemo alicuius domini bona poſſit diſpenſare niſi eius œconomus; tamen hic non tenetur hoc per ſe facere.

Sotus.
D.*Thom.*

2.Prob. illa ſententia ex *cap. Peruenit, de conſecrat.d.* 2. vbi dicitur, horrendum ac deteſtabile eſſe, quòd quidam presbyteri per laicum aut fœmina ægris communionem mittebant. quā exaggeratione videtur ſignificari hoc eſſe contra ius diuinum, ſed nec hoc argumentum conuincit,vt infrà oſtendemus.

II.ſententia docet, ſpectato ſolo iure diuino ſacerdotem poſſe hoc Sacramentum per alios adminiſtrare.Ita cum aliis *Suarez hîc d.* 72.*ſect.*1. §.*Dico ergo.*Probatur 1.ex vſu Eccleſiç.quia videmus olim Diaconos ſæpiùs calicem populo diſtribuiſſe: vt patet ex vita S. Laurentij, & aliis hiſtoriis. Nec hîc eſt facienda differentia inter calicem & corpus Chriſti, quaſi vnum iure diuino magis poſſit per Diaconum diſtribui,quàm aliud.quia etſi vnius diſtributio ſolita fuerit ſæpiùs Diacono committi, quàm alterius, quia maiores ad hoc faciendum rationes fortè occurrebant, tamen vtraq; ſæpiùs fuit Diacono commiſſa, vt patet ex *D. Iuſtino apologia* 2.*pro Chriſtianis in fine*, vbi ait. *Poſteaquam & is qui præeſt gratias egit,& populus omnis benedixit,ij qui apud nos Diaconi dicuntur,dant vnicuique eorum qui adſunt, percipiendum panem,vinum & aquam, quæ cum gratiarū actione conſecrata ſunt, & ad eos qui abſunt perferunt,atque cibus hic apud nos Euchariſtia nominatur.* Hinc etiam *Concil. Carthaginenſe* 4.*can.* 38. iubet, *vt Diaconus præſente presbytero Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, iuſſus eroget.* Nec ſatisfacit quod ait Soto hoc fieri ex diſpenſatione. quia nec vlla hîc reperitur diſpenſatio: nec Eccleſia poteſt in iure diuino diſpenſare. 18.

Suarez.
Diaconi olim aliquādo vtrāque ſpeciem diſtribuebant.
D. Iuſtin.
Carthag. 4.
Soto.

Prob. 2. Quia *Tridem. ſeſſ.* 21. *cap.* 1. docet in Eccleſia ſemper fuiſſe poteſtatem, vt in Sacramentorum diſpenſatione, ſalua eorum ſubſtantia, ſtatueret, aut mutaret ea quæ eorum venerationi, aut ſuſcipientium vtilitati pro temporum varietate conducerent: clarè oſtendens Chriſtum in Sacramentis ſola ſubſtantialia inſtituiſſe: modum autem diſtribuendi accidentalem reliquiſſe Eccleſiæ diſpoſitioni.Nam aliàs hunc ſuo arbitrio mutare non poſſet. Atqui quòd ſacerdos hoc Sacramentum diſtribuat per ſe, vel per alium, eſt modus planè conſequens eſſentiam Sacramenti, eique omnino acciden- 19

Trident.

tarius

tarius. Hinc eidem Doctores inferunt, probabile eſſe ſacerdotem ſpectato ſolo iure diuino, præſertim vrgente neceſſitate, non ſolùm per Diaconum, ſed etiam per inferiores Clericos, atque etiam per laicos poſſe hoc Sacramentum diſtribuere: & rationes allatæ hoc probant. quia nullum adferri poteſt ius diuinum, quo hoc magis probetur poſſe fieri per Diaconum, quàm per alios vrgente neceſſitate.

In neceſſitate poſſet hoc Sacramentum etiam per laicos diſtribui, ſpectato ſolo iure diuino.

20 Dixi, *vrgente neceſſitate*. quia reuerentia tanti Sacramenti exigit vt extra neceſſitatem non niſi per perſonas ſacras adminiſtretur, & quæ publica auctoritate ad hoc ſint conſtitutæ, atque adeò per ipſum ſacerdotem, quantum commodè fieri poteſt. Et ob hanc cauſam in *cap. Peruenit, de conſecrat. d. 2.* dicitur horrendum ac deteſtabile eſſe facinus illorum ſacerdotum, qui Sacramentum per laicos, aut etiam per fœminas ſine vlla neceſſitate mittebant ad ægros, quia hoc in illis circunſtantiis contra totius Eccleſię conſuetudinem non poterat ſine graui tanti Sacramenti contemptu fieri. Et hæc ſententia ita explicata videtur mihi probabilior.

21 Secunda difficultas eſt, Vtrùm ſpectata præſente Eccleſiæ conſuetudine poſſit ſacerdos hoc Sacramentum per alios adminiſtrare?

Qua in re communiter inter Theologos conuenit primò, eum in caſu neceſſitatis poſſe eius diſtributionem committere Diacono. Patet ex *Carthag. 4. can. 38. ſuprà citato.*

Carthag. 4.

Secundò, hunc abſente ſacerdote vrgente neceſſitate, poſſe hoc Sacramentum diſtribuere ſine vlla expreſſa commiſſione. quia tunc ſacerdos cenſetur id ei hoc caſu committere. quia ad hoc tenetur. Ita expreſsè docet *Gelaſius primus epiſtola 1. cap. 10.*

Diaconus in neceſſitate abſente ſacerdote poteſt hoc Sacramentum diſtribuere. Gelaſius 1.

Tertiò conuenit, hoc Diacono non poſſe committi ſine rationabili cauſa: vt ſi adſint ſacerdotes, qui id commodè facere poſſint. quia vt patet ex Carthag. citato ius ad hoc requirit neceſſitatem. *Silueſter* tamen *v. Diaconus nu. 4.* putat ſacerdotem quidem peccare ſi hoc ſine cauſa Diacono committat: hunc tamen licitè parere. Sed hoc dici nequit: quia ius non minùs requirit cauſam neceſſitatis, vt hic licitè hoc munus obeat, quàm ille hoc ei committat.

Silueſter.

22 Difficultas igitur eſt, Vtrùm vrgente neceſſitate ſacerdos poſſit hoc munus committere inferioribus Clericis, aut etiam laicis?

Sotus in 4. d. 13. q. 1. a. 3. in fine. Silueſter v. Euchariſtia 3. n. 4. Henriquez l. 8. de Sacramentis c. 54. n. 3. cum aliis id abſolutè negant. Primò, quia non licet iam laico, aut etiam Clerico inferiori Diacono tangere hoc Sacramentum. Sed hoc argumentum non vrget, quia ſimiliter nec Diacono iam licet tangere hoc Sacramentum. quare hæc prohibitio intelligenda eſt extra caſum neceſſitatis. Nam aliàs non liceret laico leuare Sacramentum lapſum in terram, ſi nullus alius, qui id facere poſſet, adeſſet.

Sotus. Silueſter. Henriquez.

Secundò probant, Quia in *c. Peruenit de conſecr. d. 2.* reprehēduntur ſacerdotes, qui per laicos infirmis viaticum mittebant. Sed hoc caput neceſſariò intelligendum eſt extra caſum neceſſitatis. Nam alias probaret, in neceſſitate ne quidem licere hoc committere Diacono, quia iubentur ſacerdotes per ſe deferre.

Tertiò probant. Quia Eccleſiæ conſuetudo videtur repugnare. Sed nec hoc quidquā probat. quia legimus olim ſanctos viros in neceſſitate miſiſſe aliquando viaticum per laicos: vt docet *Euſebius l. hiſtoria c. 36.* & fatetur *Henriquez ſuprà.* Nec poteſt iam dici contraria conſuetudo introducta, quæ vim legis obtineat. quia quòd iam diu hoc fortè non ſit factum, non tam accidit quòd Eccleſia iudicarit id eſſe illicitū, quàm quia rariſſimè occurrunt caſus, in quibus hoc commodè fieri poſſit, & ſit magna neceſſitas faciendi.

Euſebius. Henriquez.

Quare alij putant in graui neceſſitate hoc fieri poſſe, vt ſi alicui mox morituro iudicaretur ad ſalutem valdè neceſſariam eſſe communionem; nec eſſet vllus ſacerdos, aut etiam clericus qui poſſet eam ferre. Ratio eſt, quia nec hoc iure naturæ aut diuino prohibitum eſt, vt patet ex dictis: & nullum ius Eccleſiaſticum hoc in eo caſu prohibet. Ita tenet *quidam Henricus apud Silueſtrum ſuprà*, & quidam recentiores viri docti, & inclinat *P. Suarez d. 72. ſect. 1. in fine. & ſect. 3.* quam ſententiam nec damnare auſim: quia valdè durum eſt tali in eo caſu negare communionem: nec etiam eam abſolutè auſim aſſerere ob pluſimorum DD. ſententiam contrariam. 23

Henricus. Suarez.

Tertia difficultas eſt, Vtrùm aliquis poſſit ſibi communionem adminiſtrare? 24

Qua in re certum eſt id licere celebranti, & ſacerdoti facienti officium in feria 6. hebdomadæ maioris. Sed difficultas eſt, an extra hos caſus hoc liceat.

Dico primò, Id ordinariè non licere. patet ex conſuetudine Eccleſiæ. 25

Dico ſecundò. Id in neceſſitate licere ſacerdoti: vt ſi iaceret moribundus, & poſſet facilè ex ſacrario conſecratam hoſtiam ſibi ſumere, nec eſſet alius qui poſſet eam dare. Ita *Caietan. in ſumma, v. Communio. & Suarez d. 72. ſect. 3.* & alij. Addit Suarez, etiam extra talem neceſſitatem ſacerdotem alicubi ſolum exiſtentem, qui non poſſet conſecrare, paratam tamen haberet hoſtiam conſecratam, poſſe eam deuotionis cauſa ſumere. quia nullum eſt ius contrarium. Et ſanè videtur probabile, præſertim ſi aliàs in magno aliquo feſto deberet communione abſtinere.

Sacerdos in neceſſitate poteſt ſibi Sacramentum diſtribuere. Caietan. Suarez.

Dico 3. Idem videtur dicendum de Diacono, quando aliàs ſine viatico deberet mori. quia ius antiquum ei expreſsè concedit, vt in abſentia ſacerdotis poſſet ſibi communionem dare. Vt patet ex *Concil. Nicen. c. 14.* Nec nouum vllum ius hoc reuocauit, quo minùs ſaltem hoc ei liceat in tali neceſſitate: cùm, vt patet ex dictis, Diaconus, vrgente tali neceſſitate, poſſit communionem, habita expreſſa vel tacita commiſſione ſacerdotis, aliis adminiſtrare. 26

Et ſimiliter Diaconus. Nicenum.

Dico 4. An in tali neceſſitate laico liceret ſibi ſumere Euchariſtiam, ſi haberet præſentem, non ita liquet. Suarez ſuprà putat eſſe probabile, cui fauet exemplum illuſtris martyris Reginæ Scotiæ, quæ ſubitura martyrium, Euchariſtiam, quam apud ſe ſeruabat, ſumpſit, in quo à multis laudatur. Maxima tamen pars Docto- 27

Suarez.

tum id negat, quibus in re morali difficile eſt repugnare.

28 Nota primò, etſi cuiuis ſacerdoti ratione Ordinis competat aliqua ratione diſtributio huius Sacramenti: non poſſe tamen quemuis eam cuiuis adminiſtrare. Nam vt hoc licitè fiat requiritur aliqua iuriſdictio: vt patet ex *Carthag.* 1. c. 7. & communi Eccleſiæ vſu. Et quia adminiſtratio Sacramentorum, & maximè huius, quo fideles ſpiritualiter paſcuntur, eſt proprium officium Paſtoris: atque ita ſoli Paſtori conuenit, atque illis quibus hoc commiſerit. atque ita qui ſine venia proprij Paſtoris alienis ouibus hoc Sacramentum diſtribuit, alienum officium inuadit, & grauiter peccat: vt in ſimili dixi etiam ſuprà q. 67. d. 1. de baptizante alienos ſubditos. Vbi etiam oſtendi quis ſit proprius Paſtor, & præſertim peregrinorum: & fuſiùs oſtendam in materia de confeſſione.

Non omnis ſacerdos poteſt cuiuis communionem dare.
Carthag. 1.

29 Nota 2. Etſi grauiter peccet, qui ſine licentia alienis ouibus hoc Sacramentum diſtribuit: tamen nullam incurrit cenſuram, ſi modò ſit ſacerdos, & non religioſus. quia nullo iure aliqua cenſura lata eſt. Quòd ſi non eſſet ſacerdos, fieret irregularis. quia diſtributio communionis, quando fit propria auctoritate, eſt actus Ordinis ſacerdotalis: & conſequenter non ſacerdos eam ita diſtribuens, exercet actum Ordinis, quem non habet. Item ſi aliquis Religioſus ſine eiuſmodi licentia ſaltem bona fide præſumpta alicui non Religioſo det communionem, incurrit excommunicationem, vt patet ex *Clement. Religioſi, de priuilegiis.* Secùs eſſet ſi ſine licentia daret communionem alteri Religioſo. quia textus requirit, vt det Clericis aut laicis ſine venia presbyteri parœcialis: expreſsè inſinuans ſe loqui de Clericis aut laicis, qui ſubſunt eiuſmodi presbytero: quales non ſunt Religioſi. Textus etiam requirit aliquam præſumptionem, quia dicit, *præſumpſerint*, &c. Quare qui omnino bona fide crederet gratum eſſe proprio Paſtori, vt det eius ſubdito, hic & nunc communionem, eam cenſuram non incurreret: vt notat *Suarez. d. 72. ſect. 2.*

Quinam malè hoc Sacramentū diſtribuētes cenſuras incurrant.

Suarez.

Nota 3. Vt poſſit Paſtor dare alicui ſacerdoti veniam dandi communionem ſuis ſubditis, nullam requiri approbationem Epiſcopi, ſicut in confeſſione. quia nullo iure exprimitur. Et ratio eſt, quia in dante communionem non requiritur ea induſtria & ſcientia quæ requiritur in audiente confeſſionem: nec etiam eſt tantum periculum, ne illud munus committatur indoneo. 30

Nota 4. Plurimos Religioſos habere poteſtatem à Pontifice dandi communionem omnibus ritè diſpoſitis in ſuis templis; imò concedendi vt alij ſacerdotes in eorum templis eam omnibus accedentibus diſtribuant. Hoc tamen intelligendum eſt de communione libera: vt patet ex tenore priuilegiorum, & praxi Eccleſiæ. Atque ideo apud eos in paſchate ſine ſpeciali venia ſui Paſtoris cõmunicantes, non ſatisfaciunt præcepto de annua communione, ſed tenentur nihilominus in ſua parœcia communicare. 31

Nota 5. Eoſdem Religioſos non poſſe morientibus ſæcularibus adminiſtrare viaticum, niſi vrgente neceſſitate, ſiue quando eſſet periculum ne aliàs ſine viatico morerentur: vt patet ex priuilegio Pauli III. dato Societati. 32

Paulus III.

Nota 6. Vrgente neceſſitate, quando aliàs eſſet periculum, ne quis ſine viatico moreretur, quemuis ſacerdotem nullis cẽſuris impeditum, poſſe dare viaticum morituris. quia rationabiliter in tali caſu præſumitur venia proprij Paſtoris, quia eam tenetur concedere; aut ſaltem ipſius Eccleſiæ, quæ in tali caſu ſuis quacunque ratione poteſt, cupit ſubuenire. Ita *Suarez d. 72. ſect. 2. in fine.*

Suarez.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm ſacerdos conſecrans teneatur ſumere hoc Sacramentum?

33 Concl. affirmatiua. Ratio eſt, quia ſumptio pertinet ad integritatẽ ſacrificij. Vnde *Concil. Toletanum 5. cap. 5. Quale eſt*, loquit, *ſacrificium, cuius nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* ſed de hac re fuſiùs agemus qu. 83. a. 1 d. 4. pro reſponſione ad tertium vide dicta q. 76. a. 8.

Toletan. 5.

ARTICVLVS V.

Vtrùm malus ſacerdos Euchariſtiam conſecrare poſsit?

34 Articulo 5. docet, malum ſacerdotem validè conſecrare. Eſt de fide, ex *Trident. ſeſſ. 7. can. 12. de Sacramentis in genere.* Vide dicta ſuprà q. 64. a. 4. 6. & 9.

Trident.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm Miſſa mali ſacerdotis minùs valeat, quàm Miſſa ſacerdotis boni?

Articulo 6. docet primò, ſacerdotem malum tam efficaciter conſecrare quàm bonum. Quia actio ſacramentalis non pendet ex meritis Miniſtri. Patet ex dictis q. 64. a. 5.

Docet

Docet ſecundò, orationes quas malus ſacerdos in Miſſa fundit ex perſona Eccleſiæ, eſſe etiam efficaces ad impetrandum, de quo agemus q.83.a.1.d 5.

Docet tertiò, orationes quas malus ſacerdos vt priuatus fundit, non eſſe fructuoſas. quod non eſt intelligendum de quibuſuis orationibus, ſed de iis quas peccando fundit, vt ſit inter celebrandum. Nam peccatorem poſſe etiam fructuoſè orare certum eſt, & ipſe etiam D.Thomas alibi fatetur. D.Thom.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati poſsint conſecrare?

35 Omnes ſacerdos validè cōſecrat. ARticulo 7.docet, ſupradictos omnes validè conſecrare. quia quamdiu quis viuit, non poteſt amittere poteſtatem Ordinis. Vide dicta q.64.a.9.

D.Thom. Nota. Quod adfert *D.Thomas ad ſecundum*, ex Innocentio Papa, qui dicit: Clericis ab hæreticis ad Catholicam Eccleſiam redeuntibus ſolum baptiſma ratum eſſe permitti (quod Diuus Thomas intelligit de baptiſmo, quem ipſi licitè conferunt in extrema neceſſitate;) meliùs intelligi de baptiſmo quem ipſi ſuſceperunt. Senſus igitur eſt, quòd omnis poteſtas quam per alia Sacramenta ſuſceperunt, eatenus eis auſertur, quatenus non permittuntur ea ampliùs in Eccleſia vllo modo vti. Secùs eſt de poteſtate quam perceperunt in baptiſmate, in quo collatum eſt illis ius percipiendi alia Sacramenta, aliáque bona omnibus Chriſtianis communia: quod ius illis integrum manet poſt conuerſionem & peractam pœnitentiam: & ea ratione manet illis ratum baptiſma, non autem cetera Sacramenta, ſiue poteſtas per ea tradita, quia prohibetur iis vſus omnis poteſtatis, quam per ordinationem acceperunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm degradatus poſsit hoc Sacramentum conficere?

36 REſpondet affirmatiuè, & per ſe patet; quia poteſtas Ordinis ab Eccleſia auferri non poteſt.

D.Thom. Nota, pro reſponſione ad ſecundum, ea quæ D.Thomas citat ex *can. Quod quidam* 1.q.1. non eſſe verba canonis aut D. Auguſtini, ex quo ille canon ſumptus eſt, ſed Gratiani, qui etiam facilè explicari poteſt. Vt nihil aliud velit, quàm degradatum amittere omnem poteſtatem licitè aliquo caſu vtendi ſuo Ordine. D Auguſt. Gratian

ARTICVLVS IX.

Vtrùm liceat ab excommunicatis, aut hæreticis, ſeu peccatoribus communionem recipere, & eorum Miſſam audire?

37 ARticulo 9. docet, non licere ab hæreticis vel excommunicatis Sacramēta accipere. Vide textum, & dicta qu.64. a.6. vbi ea quæ ad hanc quæſtionem ſpectant fusè diſputauimus, & quædam adhuc dicemus in materia de excommunicatione.

ARTICVLVS X.

Vtrùm ſacerdoti liceat omnino à conſecratione Euchariſtiæ abſtinere?

38 ARtic.10.docet, ſacerdotem nō impeditum non poſſe perpetuò à celebrando abſtinere, ſed teneri ſaltem in præcipuis feſtis celebrare. quia tenetur vti gratia Dei quam accepit, ne videatur in vacuum eam accepiſſe. Sed hac de re fuſiùs agemus in materia de ſacrificiu q.83.

QVÆSTIO LXXXIII.

DE RITV HVIVS SACRAMENTI.

ARTICVLVS I. 17

Vtrùm Chriſtus in hoc Sacramento immoletur?

1 Conſecratio Euchariſtiæ eſt verũ ſacrificium.

ARticulo primo docet, cõſecrationem,ſiue confectionem huius Sacramenti eſſe verum ſacrificium,quo Chriſtus immolatur. Probat primò,quia conſecratio verè & viuè exhibet nobis ſacrificium crucis, non per modũ ſimplicis repræſentationis,ſed per modum veræ imitationis, quatenus eadem res in vtroq; Deo offertur in teſtimonium ſupremi ipſius dominij, vt oſtendam infrà: licet alio modo hîc offeratur, quàm in cruce. Secundò,quia per conſecrationẽ fructus mortis Chriſti nobis ex opere operato applicatur, quod fieri non poſſet,niſi eſſet verum ſacrificium:quia quà Sacramentum eſt,non prodeſt niſi ſumentibus. Et ſic intellectæ rationes D.Thomæ ſatis probant concluſionem. Prout ipſe tamen eas proponit,primo aſpectu ſatis difficiles ſunt:rem autem ſequentibus aliquot dubiis explicabimus.

DVBIVM I.

Quid ſit Sacrificium?

DVplex hîc eſt quæſtio. Prior eſt de nomine, ſcilicet,quid ſignificet ſacrificium. Secunda,de re ipſa,ſiue eſſentia ſacrificij.

Hæretici noſtri. Hæreticis omne opus bonum eſt ſacrificium.

Quod ad priorem quæſtionem attinet, hæretici noſtri temporis,vt ſacrificium Miſſæ faciliùs tollant, planè euertunt ſignificationẽ huius nominis, docẽntq; omne opus bonũ quod Deo reddimus,vt eũ honore afficiamus, habere verã rationem ſacrificij:vt docet *Cardin.Bellarm.l.1.de Miſſa,qui eſt quintus de Euchariſtia c.2.& P.Valẽtia in Apologia pro Miſſa.* Probãt ſuã opinionem

Bellarm. Valent.

Primò, quia Scripturæ omne opus bonũ vocant ſacrificium.Sic Pſal.4.dicitur: *Sacrificate ſacrificiũ iuſtitiæ,*&c.& pſalm.50.*Sacrificiũ Deo ſpiritus contribulatus,*&c.& ad Hebræos vltimo,*Beneficentiæ & communionis nolite obliuiſci: talibus enim hoſtiis promeretur*(id eſt placatur) *Deus.*

Pſalm 4. Pſalm. 50. Hebr. vlt.

D.Aug.

Secundò ex D.Aug. qui *lib.10.de ciuit. Dei c.6.*ait,*Sacrificiũ verũ eſt omne opus bonum quod agitur,vt ſancta ſocietate inhæreatur Deo, relatũ ſcilicet ad illum finem boni,quo veraciter beati eſſe poſſimus.*Vbi apertè dicit,verum ſacrificium eſſe omne opus bonum factum vt Deo placeamus.

Sed hac in re abutuntur nomine ſacrificij, contra vſum omniũ nationum,atque adeò ipſius etiam ſacræ Scripturæ.Nam iam hæ,quàm omnes omnino nationes dum propriè loquuntur, per ſacrificiũ certum aliquem actum intelligũt, diſtinctum ab aliis bonis operibus. Quis enim dum legit apud aliquem auctorem ſacrum aut profanum ſimpliciter, & ſine vllis adiunctis aliquẽ ſacrificaſſe,intelligat eũ dediſſe vnã eleemoſynam,aut humiliter Deum oraſſe:& non potiùs cum Deo vero vel falſo aliquid immolaſſe?Hinc etiam Scriptura ſæpiſſimè ſacrificium diſtinguit ab aliis piis operibus. Pſalm.50.*Si voluiſſes ſacrificium dediſſem vtique, holocauſtis non delectaberis.* Et 1.Reg.15. *Melior eſt obedientia quam victima.* Oſeæ 6.*Miſericordiam volo,& nõ ſacrificium.* Sed hæc res nimis clara eſt,quàm vt pluribus debeat diſcuti,& magis ex dicendis patebit.

Sed illud repugnat communi ſenſui omnium gentium.

Pſalm 50. 1. Reg. 15 Oſea 6.

4 Rationes autem ab hæreticis obiectæ,nullius omnino ſunt momenti.Nã eodem modo probarent Chriſtum eſſe propriè dictum leonem, aut vitem:quia in Scriptura dicitur leo, ac vitis vera,&c. Sicut igitur hæc loca neceſſariò ſunt intelligenda metaphoricè, ſic etiam illa, in quibus diuerſa opera bona dicuntur ſacrificium: quia nimirũ habent eundem effectum cum ſacrificio. Non minùs enim Deum nobis conciliant quàm ſacrificium; imò ſæpe multò magis:atque ideo à D.Aug.dicuntur verum ſacrificium, quia nimirum Deus per eiuſmodi opera in ſuum honorem facta veriùs honoratur, nobiſq; conciliatur quã per externũ ſacrificium: præſertim quando ſine interna pietate fit. quod maximè verum eſt de ſacrificiis pecorum, quibus D.Auguſtinus alia bona opera comparat, quæq; oſtendit Deo per ſe,& ſine interna pietate non placere.

D.Aug.

5 Vt autem tota res meliùs intelligatur.Nota 1. Omnes abſolutos ac ſupremos principes in quauis Repub. habere aliqua inſignia,quibus ſupremum ſuũ in temporalibus dominium omnibus manifeſtent,quæque nemo alius poſſit ſibi aſſumere ſine crimine læſæ Maieſtatis. Contrà Reſpublica habet certos quoſdam ritus ac ſigna externa, quibus ſuam ſubiectionem, illiúſq; in ſe dominium palàm ſignificat, quæque nullus ex illa Repub. alicui alteri ſine manifeſta nota defectionis exhibere poteſt. Tale ſignum videtur fuiſſe olim penſio tributi, quo ſinguli nummum Cæſaris imagine inſignitum perſoluebant. Tale etiam eſt ſuſpenſio inſignium ipſius Principis certo loco ac ritu facta, &c. Sicut igitur hoc & natura duce inſtitutum, & genitum moribus receptũ eſt:ita multo potiore ratione, & natura nos docuit, & communis omnium nationum lex

Supremis principibus ſing. lcia honoris ſigna exhibẽda.

Supremo Dei dominium teſtamur ſacrificio

lex ſanciuit, vt aliquo externo ſigno ſummi rerum omnium Principis ſupremum in res omnes dominium palàm teſtaremur: quod alicui alteri exhibere nihil aliud eſſet, quàm à vero Deo diſcedere, & aliud numen agnoſcere. Tale autem ſignum ſeu ritum vulgò omnes nationes quæq; in ſua lingua ſacrificium vocare ſolent: vt facilè patebit legenti omnes hiſtorias. hinc Poëta,

Námque erit ille mihi ſemper Deus, illius aram
Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.

D. Aug.

Inter alia honoris ſigna vnicum eſt ſacrificiū quod ſoli Deo exhiberi poſſit.

Vbi vt probet Auguſtū ſibi fore Deum, dicit ſe illi ſacrificaturum. Vnde & pulchrè *D. Aug.l.*10. *de ciuit. cap.*4. *Multa denique*, ait, *de cultu diuino vſurpata ſunt, quæ honoribus deferuntur humanis, ſiue humilitate nimia, ſiue adulatione peſtifera; ita tamen vt quibus ea deferuntur homines habeantur, qui dicuntur colendi & venerandi: ſi autem iis multum additur, & adorandi. Quis verò ſacrificandum cenſuit niſi ei quem Deum aut ſciuit, aut putauit, aut finxit?*

6 Dices, Etſi illa ſigna externa neceſſariò ſint exhibenda terreno Principi, qui internum affectum in ſe nequit inſpicere: Secùs tamen eſt de Deo, qui internas cogitationes immediate intuetur, nec externis illis ſignis indiget, & vult in ſpiritu & veritate coli.

Cur neceſſe ſit nos Deū ſacrificio colere
2.Cor.8.

Reſp. Hoc argumentum bene probare talia ſigna non eſſe neceſſaria præciſe ex parte Dei, vt eum colamus: quia tamen oportet nos prouidere bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus, vt dicitur 2. ad Corinth. 8. & religionem noſtram ac Dei nomen profiteri etiā coram hominibus, vt multis locis docemur in Euangelio: ideo opus eſt ſignis externis, quibus internum affectum exprimamus.

7 Adde, cùm omnes qui eandem fidem habent, conſtituant vnam Eccleſiam, atque vnum corpus, non ſolùm ſingulos per ſe ſeparatim teneri Deum colere, ac ipſius dominium agnoſcere; ſed hanc obligationem eſſe etiam in toto corpore, vt palàm Deum colat, eiúſque in ſe dominium proteſtetur. quod neceſſariò fieri debet per ſignum aliquod externum, quod communi omnium nomine exhibeatur, & ab omnibus vt tale agnoſci poſſit: vt & ſingula mēbra ſuam fidem in toto corpore poſſint agnoſcere, & aliis, qui ex hoc corpore non ſunt, teſtatam reddere, ab iíſque diſcerni: ita vt etiam ex hoc capite verum ſit quod ait *D. Auguſt.l.* 19 *contra Fauſtum c.*11. in nullam religionem ſiue veram, ſiue falſam poſſe homines conuenire ſine externis ſignis.

D. Aug.

8 Nota 2. Etſi hæc profeſſio fidei noſtræ ac ſubiectionis erga Deum poſſit declarari ſolis verbis: omnino tamen conuenire, vt eam rebus ipſis, ac quibuſdam ritibus teſtemur. Tum quia eiuſmodi ritus & aptiores ſunt, vt communitatis nomine Deo exhibeantur, & efficaciùs noſtrum affectum teſtantur quàm nuda verba. hinc etiam omnis Reſpub. ſuo Principi non ſolis verbis, ſed reipſa ac certis quibuſdam ritibus ſuam ſubiectionem teſtari ſolet. Tum etiam quia hæc teſtificatio Deo debetur tanquam aliquod tributum, quod neceſſariò in oblatione alicuius rei conſiſtit.

9 Ex his patet primò, Sacrificium eſſe in genere ſigni: & ſicut vox ſignificatiua habet in ſe vim aliquid ſignificandi, ita etiam ſacrificium.

Sequitur ſecundò, Quòd ſicut enuntiatio externa abſolutè prolata ſecundùm ſe & abſtrahendo ab interna intentione qua profertur, habet abſolutam vim aliquid ſignificandi; ita vt etſi ab interno ſenſu aut intentione pendeat vt vera ſit vel falſa: non tamen ab eo pendet in eo præciſè vt hoc vel illud ſignificet, niſi cum iis circumſtantiis proferatur, quæ internam intentionem exteriùs patefaciant: vt ſuprà oſtendi q. 60.a.8.d.1. Sic etiam ſacrificium debet tale eſſe ſignum, quod ſecundùm ſuam externam rationem habeat vim ſignificandi, nos agnoſcere illum pro vero Deo, cui illud exhibemus, niſi modus exhibendi palàm oſtendat contrarium: vt fit quando comœdi exhibent in theatro vetera aliqua ſacrificia. Hinc qui apud Ethnicos conſueto ſacrificantium ritu mactat coram aliquo idolo aliquod animal, veram committit externam idololatriam, etſi interiùs id ſolùm animo ridendi intendat facere. Quare ſacrificium ab interna intentione præciſè non dependet, vt habeat vim teſtificandi diuinitatem, & rationem externi ſacrificij, ſed in eo, vt ſit illa teſtificatio vera vel mendax, & cultus verus vel ſimulatus.

Sacrificium habet ſuam vim ſignificandi nō ab intentione ſignificātis, ſed ab inſtitutione.

Sequitur tertiò, (ſicut ſuprà q. 60. dixi de Sacramentis) ſacrificium non minùs quàm voces habere vim ex inſtituto. quia nulla externa actio merè naturaliter, & ſine vlla inſtitutione poteſt habere eiuſmodi vim ſignificandi internum noſtrum affectum, cùm ex diuerſa intentione fieri poſſit. 10

Sequitur 4. Neminem priuata auctoritate (etiam ſecluſo omni iure poſitiuo) poſſe inſtituere aliquod ſacrificium. Ratio eſt, quia ſicut quòd verba hoc vel illud ſignificant, non pendet à priuata alicuius voluntate, ſed à communi hominum ſenſu; ita quòd hæc actio habeat vim aliquid ſignificandi, quod naturaliter non ſignificat, non pendet ex priuata alicuius voluntate, ſed ex communi multorum ſenſu. Quare ad ſolam communitatem, aut ad eum qui in ſacris eſt caput communitatis ſpectat ſacrificia inſtituere, & maximè omnium ad ipſum Deum, cuius proprium eſt nobis præſcribere quibus ritibus velit coli. 11

Nemo poteſt priuata auctoritate ſacrificium inſtituere.

Hinc ſi aliquis in lege naturæ fuiſſet ſolus in aliqua ſolitudine, potuiſſet quidem certas cæremonias externas ſibi præſcribere quibus Deū coleret, & per quas eum Deum ſuum agnoſceret: hæ tamen non habuiſſent veram rationem ſacrificij. quia non habuiſſet rationem veri ſigni talis intentionis. Nam nulli homini potuiſſent talem intentionem ſignificare. Nec refert quòd potuiſſent eam ſignificare angelis; quia ſacrificium ſicut & Sacramentum debet eſſe ſignum humanum: alioqui poſſet in ſolis internis actionibus conſiſtere, quas Deus & Beati, ſaltem ij ad quos aliquo modo diriguntur, vident. 12

Dices, Poſſet quis aliquam cæremoniam ſibi præſcribere, qua quoties eam perficeret, ſtatueret ſupremum Dei in res omnes dominium teſtari, poſſétque eam intentionem aliis ſignificare; quo caſu illa cæremonia haberet veram rationem talis ſigni. Ergo etiam ſacrificij. 13

Reſp.

Reſp. Talem ritum non habiturum abſolutè, & ex vi inſtitutionis ſuæ talem ſignificationem, ſed ſolum vi verborum, quibus ille ſuam intentionem alijs ſignificaſſet, & ſolùm quando ab eo homine exhiberetur, & quidem coram illis quibus eam ſignificaſſet. quod non ſufficit ad rationem ſacrificij, quod eſt publicum & abſolutum in aliqua communitate ſignum & proteſtatio talis recognitionis.

14 Adde, cùm talis habitaret in aliqua communitate cuius eſſet pars (quia ſi habitaret in ſolitudine, tunc nemini hanc ſuam intentionem poſſet indicare) nullam haberet auctoritatem inſtituendi eiuſmodi ſigna: ſicut in repub. politica nulla ratione ſpectat ad priuatum deſignare ſigna, quibus ſubiecti ſui Principis in ſe dominium agnoſcant, eique (vt vulgò aiunt) homagium faciant. Quæ multò clariora ſunt, ſi loquamur de ſacrificio, quod vero Deo vnquam exhibitum fuit tam in lege veteri, quàm noua. quia ipſe tam Iudæis, quàm Chriſtianis certa ſacrificia præſcripſit, quibus voluit coli, reliqua omnia prohibendo, & conſequenter efficiendo illicita, & tollendo iis omnibus poteſtatem aliquod ſacrificium inſtituendi. Quare nemo vnquam alterutri legi ſubiectus potuit aliquod verum ſacrificium inſtituere.

15 *Nulla certa actio eſt ſacrificio naturaliter eſſentialis, quædam tamen ſunt aptiores vt in iis eius ratio conſiſtat.*

Sequitur 5. Ex rei natura nullam certam actionem eſſe de eſſentia ſacrificij. quare quod hæc præ illa hactenus fuerit aſſumpta, hoc accidiſſe ex libera voluntate inſtituentis. Quamuis rurſum negandum non ſit alias actiones aliis eſſe ex natura ſua magis ad hoc accommodas: ſicut ſuprà q. 60. dixi de Sacramentis. Hinc, quia ad ſignificandum alterius dominium in nos, aptiſſima eſt actio qua tributū ei pendimus, omnia quæ hactenus legimus propriè dicta ſacrificia fuiſſe inſtituta, conſtiterant in alicuius rei oblatione Deo per modum cuiuſdam tributi facta. Item quia Deus non habet ſimplex dominium in nos, ſed abſolutè ſupremum in res omnes, idque ſecundùm omnem rationem eſſendi quam habet, ita vt poſſit pro libitu omnia immutare: talis oblatio non fit ſimpliciter ſicut quando tributum offertur Regibus, ſed cum rei oblatę reali aliqua immutatione: vt patet in omnibus retro inſtitutis ſacrificiis, in quibus ſemper res oblata vel corrumpebatur ſaltem magna ex parte, vt patet in oblatione pecudum quæ occidebantur, & vini quod in terram effundebatur, & ſimilæ quæ adurebatur: vel etiam producebatur, vt fiebat olim in oblatione ſuffitus, & iam fit in ſacrificio nouæ legis. In his enim non id, quod corrumpitur, ſed id, quod producitur habet rationem hoſtiæ.

Fit cum reali rei immutatione.

16 Prò quo Nota, Rem aliquando ita corrumpi vt ex ea naſcatur aliquod ipſa dignius & aptius, quod Deo offeratur, quàm ſit res corrupta. Sic in ſacrificio noſtro corrumpitur panis, & reproducitur ibi corpus Chriſti: & dum res odorifera incenditur, producitur quædam exhalatio ſuauiſſimi ac gratiſſimi odoris, quæ per ſe expetitur, & cuius cauſa illa materia incenditur, & conſequenter in vtroque ſacrificio res producta vtpote dignior magis offertur quàm corrupta, & habet verā rationem hoſtiæ. Cōtra verò dum mactantur pecudes, aut nihil producitur, aut producitur cadauer vt aliqui volunt, quod vilius eſt animali occiſo, & conſequenter hoc habet potiùs rationem hoſtiæ, quàm illud, & ratio ſacrificij conſiſtit in huius peremptione, nō autem propriè in illius productione. Hinc quia res oblatæ communiter aut occidebantur, vt quando erant animalia, aut ſaltem deſtruebantur, factum eſt vt multa verba quæ ſacrificationem ſignificant, ſignificent etiam occidere aut deſtruere: vt patet in verbis immolare & mactare.

Quandoque id quod producitur, aliàs id quod corrūpitur habet præcipuam rationem hoſtiæ.

Ex hac generali conditione excipiunt aliqui ſacrificium Melchiſedec, qui videtur ſacrificaſſe per ſimplicem panis & vini oblationem: quia nullam legitur circa ea feciſſe immutationem. 17
Sed hoc nihil conuincit. quia etſi ibi non ſit ſcriptum, ipſum panem ac vinum offerendo ea immutaſſe, inde tamen non ſequitur eum hoc non feciſſe; præſertim cùm Scriptura ibi non intendat deſcribere modum quo illa oblatio facta eſt. Quare alij ne hoc ſacrificium cogantur excipere ex generali ratione omnium aliorum, valdè probabiliter aſſerunt eum aliquam ſaltem partem panis aduſſiſſe, & partem vini effudiſſe, & reliquum diſtribuiſſe Abrahamo & ſociis, vt teſtatur Ioſephus. *Ioſephus.*

An ſacrificiū Melchiſedec conſtiterit in reali mutatione.

18

Sequitur 6. Etſi variæ actiones circa hoſtiam quæ immolatur, fiant, ipſum tamen ſacrificium prout ſignificat actum ſacrificandi, propriè intrinſecè, & eſſentialiter conſiſtere in illa actione, qua hoſtia per realem ſui immutationem Deo offertur, ſiue id fiat per hoſtiæ productionem, ſiue per eius interemptionem. vnde patet, in iis ſacrificiis, in quibus hoſtia oblata comeditur, ipſam comeſtionē non pertinere ad intrinſecam rationem ſacrificij, quia per eam nihil Deo offerimus, ſed potiùs aliquid ab eo accipimus tanquam conuiuæ ad eius menſam admiſſi, vt patet ex 1. ad Corinth. 10. vbi comedentes hoſtias dicuntur fieri participes menſæ illius, cui hoſtiæ immolatæ ſunt. Cōuiuæ autem comedendo nihil offerunt inuitanti, ſed ab eo aliquid accipiunt. Hine Dominus *Leuit. 7. v. 34.* ait ſe dediſſe Aaroni & filiis eius ex hoſtiis pacificis pectuſculum & armū legitimum ſempiternum. quia ſcilicet iubente lege hæc à ſacerdotibus debebant comedi. Pertinet tamen hæc comeſtio ad quandam extrinſecam ſacrificij perfectionem: vt dicam dub. 5.

Quæ actio ſit præcipua in ſacrificio.

1. Cor. 10.

Leuit. 7.

19 Sequitur 7. Vt aliquod ſacrificium ſit legitimum in eo obſeruandos eſſe omnes ritus ab iis, qui ipſum inſtituerunt, præſcriptos. Ex ſacrificiis autē, quæ hactenus fuerunt inſtituta, colligimus 5. ad legitimum ſacrificium requiri. Primum eſt res aliqua permanens, quæ Deo tanquam tributum quoddam offeratur. Secundum eſt ritus ſeu modus offerendi, nimirum per realem hoſtiæ immutationem certo ritu factam: qui diuerſus ſemper in diuerſis ſacrificiis fuit. Vnde ſequitur omne ſacrificium eſſe oblationem, non tamen omnem oblationem eſſe ſacrificium. Hinc multa Deo offeruntur, quæ non ſacrificantur. Sic in lege veteri offerebantur primogeniti, & in vtraque offeruntur decimæ & primitiæ, non tamen immolantur.

Quinque ſacrificio requiruntur.

Ter

Tertium eſt Miniſter,qui tam in veteri,quàm in noua lege neceſſariò eſt ſacerdos. Hinc Oſias rex Iuda eò quòd tentaret adolere incenſum cùm non eſſet ſacerdos, à Pontifice Azaria prohibitus eſt, & à Deo lepra percuſſus: vt dicitur

2.Paral 26. 2.Paralip.c.26.

Idem etiam ius fuiſſe in lege naturæ patet ex

Gen. 14. Geneſi 14. Vbi cùm narratum fuiſſet,Melchiſedec obtuliſſe panem & vinum, ſtatim ſubditur: *Erat enim ſacerdos Dei altiſſimi.* Vbi clarè inſinuatur futurum vt aliàs non poſſet offerre. Imò eadem conditio etiam apud Ethnicos fuit obſeruata.Nam etiam apud eos vbique legimus fuiſſe certos,ad quos pertineret ſacrificare.

20 Contra hanc tamen conditionem triplex mouetur difficultas. Primò,quia apud Gentiles ſæpe promiſcuè multi leguntur ſacrificaſſe: imò Chriſtiani vulgò à Tyrannis ad hoc compellebantur. Secundò, quia in lege naturæ omnes videntur ſacrificaſſe: vt Cain, Abel, Abraham, Iacob, qui tamen non leguntur fuiſſe ſacerdotes. Tertiò,quia etiam inter Iudæos vulgò omnes etiam non ſacerdotes immolabant phaſe:

Philo. vt teſtatur *Philo de vita Moyſis*.Et videtur apertè

2 Para. 30. colligi ex 2.Paralip.c.30.vbi de populo Iuda dicitur: *Immolauerunt autem phaſe 14. die menſis ſecundi.ſacerdotes quoque atque Leuitæ tandem ſanctificati obtulerunt holocauſta in domo Domini.* Vbi videtur tribui populo immolatio phaſe, & ſacerdotibus immolatio holocauſtorum. Et infrà dicitur Leuitas immolaſſe phaſe pro iis, qui ex populo ſanctificati non fuerant: vbi inſinuatur ſanctificatos per ſe immolaſſe.

21 Ad primam Reſp. Quando priuati apud Ethnicos dicuntur ſacrificaſſe, ſacrificium latiore modo ſumi pro quadam imperfecta ratione ſacrificandi, qua aliquis in honorem Dei aliquid offerebat. Aliàs pro perfectis ſacrificiis eos habuiſſe certos ſacerdotes liquet ex omnibus Hiſtoriis. Vel etiam poſſet dici, ex quodam errore ac abuſu eos permiſiſſe vt quiuis ſibi priuatim eſſet ſacerdos: ſicut priuatim quiſque ſuos habebat Deos.

22 Ad ſecundàm reſpondent multi, in lege naturæ omnes primogenitos fuiſſe ſacerdotes. Abel verò qui primogenitus non erat,ex particulari Dei inſtinctu & ordinatione ſacrificaſſe. Vi-

D.Hieron. de *D. Hieron. in quæſtionibus Hebraicis*, vbi agit de Melchiſedec.

Alij verò volunt vnumquemque patremfamilias inter ſuos fuiſſe ſacerdotem. quod colli-

Iob 1. gitur ex lib. Iob c.1. vbi dicitur ſacrificaſſe pro

In lege naturæ paterfamilias erat inter ſuos princeps ac ſacerdos. filiis.Et valdè probabile eſt: quia in lege naturæ initio quiſque paterfamilias erat abſolutè caput ſuæ familiæ, & habebat in eam abſolutam poteſtatem: vt patet ex cap. 38. Geneſ. vbi Iudas

Gen. 38. Thamar nurum ſuam accuſatam quòd eſſet fornicata,iuſſit igne cõburi, quaſi abſolutus iudex.

23 Ad tertiam, multi putant apud Iudæos phaſe à ſolis ſacerdotibus Aaronicis fuiſſe immolatum. Primò, quia eſſentiale eſt ſacrificio vt fiat

Hebr.7. à ſacerdote. Apoſtolus autem ad Hebr.7.verſ.14. apertè inſinuat extra tribum Leui nullos apud

Eſdra 6. Iudæos fuiſſe ſacerdotes. Secundò,quia 1.Eſdræ cap.6. dicuntur ſacerdotes & Leuitæ immolaſſe phaſe pro omnibus filiis Iſraël. Tertiò,quia phaſe ſolùm poterat immolari in loco,quem Dominus elegerat,vt habitaret nomen eius ibi: vt dicitur Deuter.16. Videtur autem ille locus fuiſſe Deut 16.

templum,in quo ſoli ſacerdotes immolabant.

Sed hæ rationes nihil conuincunt. Ad primam Reſp. Omnes patresfamilias quoad hanc immolationem inter Iudæos fuiſſe ſacerdotes, idque ex inſtitutione Dei confirmantis in hoc ſtatum legis naturæ, ad quam illa immolatio & hoc ſacerdotium pertinebant, non autem ad legem Moyſis quam præceſſerunt. Apoſtolus autem ad Hebr. ſolùm negat extra tribum Leui fuiſſe per legem vllos ſacerdotes inſtitutos: vt patet ex textu.

Ad ſecundam Reſp. Si hic locus aliquid pro- 24

baret,probaret Leuitas omnes fuiſſe ſacerdotes, quia dicitur hos etiam immolaſſe phaſe. Quare dicendum eſt, eos tunc immolaſſe pro populo. quia vel hic fortè magna ex parte non erat purificatus;vel quia erat adhuc cæremoniarum,quibus hæc immolatio debebat fieri,omnino ignarus: vt in ſimili caſu dicitur 2.Paralip.c.30.

Ad tertiam Reſp.Per locum quem Deus elegit,ibi intelligi ipſam ciuitatem in qua erat templum:vt patet ex contextu,quia comparatur hic locus cum aliis vrbibus.

Quare alij & meliùs tenent ſingulos patres- 25 Patres familias immolabãt phaſe.

familias in hoc caſu fuiſſe ſacerdotes,& immolaſſe agnum: vt docet Philo harum rerum peri- Philo.

tiſſimus.Ita *Suarez tomo 2.in 3. partẽ d.40. ſect.2.* Suarez.

& probat rationibus ſuprà allatis, quibus alia clariſſima addi poteſt. Quia immolatio phaſe fuit à Deo inſtituta, & à Iudæis tũc facta antequam Aaronici ſacerdotes vlli eſſent. vt patet

Exodi 12. Quare hæc immolatio non potuit per Exodi 12.

illos fieri. Imò nec multis annis poſtea per illos fieri potuit, cùm ſolus Aaron & filij eius eſſent ſacerdotes,qui cùm eſſent pauciſſimi, tot millibus agnorum vno veſpere immolandis nullo modo poterant ſufficere.

Quartum requiſitum eſt locus in quo fit ſacri- 26 Altare neceſſarium.

ficium. Nam apud omnes nationes certus aliquis ſacrificio fuit deſtinatus à terra eleuatior, (quem Latini altare vel aram vocabant) quique illi ſoli rei ſeruiebat: vt patet ex hiſtoriis tam ſacris quàm profanis. Has autem duas conditiones ad ſacrificium requiri, vel ex ipſa affinitate nominum colligitur. Nã Latinis ſacerdos dicitur à ſacrificio: apud Græcos *ἱερεύω* ſacrifico, *ἱερεὺς* ſacerdos, *ἱερεῖον* victima. Item *θύω* ſacrifico. *θυσία* victima, *θυσιαστήριον* altare Hebraice זבח ſacrifico. זבח ſacrificium. מזבח altare,quibus ſignificatur hæc omnia ad idem opus ſpectare.

Quintum requiſitum eſt ex parte finis, vt ſa- 27

crificium ipſi ſoli Deo fiat. patet ex dictis. Quia per illud teſtamur eum,cui ſacrificamus, eſſe ſupremum rerum omnium Dominum. quod ſoli Deo conuenit.

Primã,ſecundã,tertiã, & quintam conditionem breuiter complexus eſt Apoſtolus ad Hebr. Heb 5.

5.his verbis, *Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum,vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* Vbi apertè requirit primò pontificem ſeu ſacerdotem ex hominibus aſſumptum: vt oſtendat non omnes homines eſſe ſacerdotes. Secundò,vt of-

fetat

ferat dona & ſacrificia: vbi requiritur hoſtia, quę offeratur. Et tertio cùm diſtinguat inter oblationem doni & ſacrificij, oſtendit ad ſacrificium particularem oblationem ſiue immolationem
28 requiri. Quartò requirit vt fiat Deo. Vbi Nota has quatuor conditiones videri eſſentiales ſaltem omni ſacrificio, quod in veteri aut noua lege fuit inſtitutum: ita vt ſi aliqua deficeret, non poſſet habere rationem veri ſacrificij, ſed ſacrilegij. Secùs eſt de quarto requiſito, ſine altari. Quia ſi quis iam ſacerdos conſecraret vtramque ſpeciem ſine altari, etſi grauiter peccaret, offerret tamen verum ſacrificium.

Quatuor conditiones ſacrificio eſſentiales.

29 Nec his obſtat quòd Ethnici olim multis diis immolabant, cùm tamen fieri nequeat vt multi habeant ſupremum rerum omnium dominium. Quia in eo contra apertam rationem errabant, & ſecum pugnabant, ſicut etiam in eo quòd admittebãt quoſdam Deos minores, quibus etiam quandoq; licet rariùs ſacrificabant: in quo aperta eſt repugnantia.

30 Ex his demum facile eſt colligere in quo conſiſtat ratio ſacrificij, quod hoc modo definiri poteſt. Sacrificium eſt oblatio externa legitima auctoritate inſtituta, qua res aliqua ſenſibilis immutatur per legitimum miniſtrum, legitimo loco & ritu Deo vero facta, in proteſtationem ſummi ipſius in res omnes dominij. Dico hanc oblationem debere fieri vero Deo. quia ſi alicui alteri fiat, magis eſt ſacrilegium quàm ſacrificium. Reliquæ omnes partes definitionis clarè patent ex dictis.

Sacrificij definitio.

31 Diuiditur autem variè ſacrificium. Primò ratione temporis quo fuit inſtitutum; in ſacrificium legis naturæ, Moſaicæ, & nouæ. Secundò ratione materiæ & modi, quo offertur. Sic in lege veteri varia fuerunt ſacrificia. Nam animalia immolabantur occiſione, aut etiam totali per ignem conſumptione: res inanimæ ſiccæ vt thus, ſal, ſimila per combuſtionem: liquidæ per effuſionem, quæ libatio dicebatur. In lege verò noua vnicum omnino eſt ſacrificium, de quo agemus dub. 2.

Varia diuiſio.

DVBIVM II.

Vtrùm Chriſtus dum in vltima cœna hoc Sacramentum confecit, propriè dictum ſacrificium obtulerit?

32 HÆretici noſtri temporis vt omnino ſacrificium Miſſæ tollant, pertinaciſſimè id negant: contra quos ſit hæc concluſio.

Hæretici noſtri.

Fide tenendum eſt, Chriſtum dum in vltima cœna panem & vinum in corpus & ſanguinem ſuum conſecrando conuertit, verum & propriè dictũ ſacrificium obtuliſſe. Ita *Trident. ſeſſ.* 22. *c.* 1.

Chriſtus in cœna verè ſacrificauit.

Trident.

Hanc concluſionem multi doctiſſimè & fuſiſſimè probant, præſertim qui contra hæreticos diſputant: inter quos *Card. Bellarm. lib.* 1. *de Miſſa c.* 6. 7. &c. *& Valentia hic d.* 6. *q.* 11. Nos breuiter eam pro noſtro inſtituto explicabimus. Proba-
33 tur igitur primò. Cùm Scriptura teſtetur pſalm. 109. & ad Hebr. 7. Chriſtum eſſe ſacerdotem in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedec, debet cum eo in ratione ſacrificandi aliquo modo conuenire. Atqui niſi dicamus eum in vltima cœna conficiendo hoc Sacramentum ſacrificaſſe: nulla ratione poterimus oſtendere eum cum Melchiſedec in ratione ſacrificandi conuenire: & ſi hoc dicamus, id faciliimè oſtendemus. Ergo hoc dicendum.

Bellarm.
Valentia.
Pſalm. 109.
Hebr. 7.

Maior probatur. quia cùm ſacrificium & ſacerdotium dicant neceſſarium ordinem ac analogiam inter ſe, ita vt ſacerdos à ſacrificando dicatur, vt oſtendi ſuprà: ex conueniẽtia vtriuſq; ſacrificij ſumenda etiam eſt conuenientia vtriuſque ſacerdotij.

Minoris prior pars per ſe patet. quia nullum eſt aliud ſacrificium Chriſti quod habeat vllam conuenientiam cum vllo ſacrificio quod ſcimus Melchiſedec obtuliſſe. Secunda pars probatur. quia ſacrificium Melchiſedec conſiſtit in oblatione panis & vini, atque ita per ipſum optimè repræſentatur ſacrificium Euchariſticum, in quo corpus & ſanguis Chriſti ſub ſpecie panis & vini offeruntur.

Vt hoc argumentum euertant hæretici, negant Melchiſedec offerendo panem & vinum ſacrificaſſe. Probant primò, Geneſ. 14. tantùm dicitur Melchiſedec protuliſſe panem & vinum, vt daret ea militibus Abrahæ, vt Ioſephus & alij narrant. Secundò, quia ad Hebr. 7. vbi Apoſtolus comparat ſacerdotium Chriſti & Melchiſedec, nullam facit mentionem talis modi ſacrificandi. 34

Gen. 14.
Ioſephus.
Hebr. 7.

Sed contrà facit primò, quia illo cap. Geneſ. 14. cùm dictum fuiſſet Melchiſedec protuliſſe panem & vinum, ſtatim ſubiungitur cauſa: *Erat enim ſacerdos Dei altiſſimi.* quibus verbis apertè ſignificatur eum hæc protuliſſe ad ſacrificãdum.

Melchiſedec verè ſacrificaſſe.

Reſpondent hæretici, in Hebræo non haberi *erat enim,* &c. ſed *& erat ſacerdos,* &c. voluntque hæc connecti cum ſequentibus, *& benedixit ei,* &c. vt dicatur ideo fuiſſe ſacerdos vt poſſet Abrahamo benedicere. Sed hæc non ſatisfaciunt. quia ſunt contra fidem omnium codicum Hebræorum, qui ponunt notam diſtinctionis poſt *altiſſimi,* hoc modo. *Produxit panem & vinum, & ipſe ſacerdos Dei altiſſimi. Et benedixit,* &c. quibus Chaldaica aliæq; verſiones conſentiunt. Ex quo patet, illud, *Et erat ſacerdos Dei altiſſimi,* nõ poſſe connecti cum ſequentibus, ſed cum præcedentibus. quare vt ſit ſenſus, neceſſariò dicendum eſt ו id eſt &, ibi poni pro כי id eſt *nam.* quod Hebræis frequentiſſimum eſt. 35

Secundò, contra dictam ſolutionem facit, quòd niſi fateamur ibi deſcribi ſacrificium Melchiſedec. nullus ſit locus in tota Scriptura, ex quo poſſimus colligere quale ipſius ſacrificium aut ſacerdotium fuerit. quod omnino abſurdum eſt. Nam omnino incredibile eſt, Scripturam toties nobis inculcare ſacerdotium Chriſti eſſe ſimile ſacerdotio Melchiſedec; & tamen nullibi nobis vel per vmbram indicare, quale fuerit ſacerdotium aut ſacrificium Melchiſedec.

Ex quibus patet ſolutio primi argumenti hæreticorum. Nec refert quòd Ioſephus dicat, Melchiſedec diſtribuiſſe panem & vinum Abrahamo & ſociis: hoc enim non tam faciebat quòd refectionis cauſa his indigerent (nam vt patet ex v. 21. & 24. lautam prædam acceperant, mul- 36

Ioſephus.

táque

taque cibaria ex quibus bene comederát) quàm vt redderet eos participes ſacrificij.

Ad ſecundum reſpondeo. Apoſtolum ibi nullam facere mentionem huius aut alterius ſacrificij ipſius Melchiſedec. Primò, quia non erat ei propoſitum, oſtendere Chriſtum eſſe ſacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedec, aut vtriuſque ſacrificium eſſe ſimile (hoc enim ex Scripturis vt clarum ſupponebat) ſed volebat ex excellentia ſacerdotij Melchiſedec, oſtendere excellentiam ſacerdotij Chriſti. ad quod impertinens erat illa ratio ſacrificandi, in qua Melchiſedec ſecundùm quandam apparentiam videbatur eſſe minor ſacerdotibus Aaronicis. Hebr. 5. Secundò, quia vt docet *Apoſtolus ibidem capite 5. verſ. 11.* illi, ad quos ſcribebat, nondum erant capaces tantorum myſteriorum, quæ in comparatione vtriuſque ſacrificij Melchiſedec ſcilicet & Chriſti oportuiſſet explicare. Si enim hæretici noſtri etiam modò nequeant capere, qui fieri poſſit, vt Chriſti corpus & ſanguis ſub ſpecie panis & vini verè contineantur ac immolentur. quomodo illi Iudæi, qui teſte Apoſtolo erant planè rudes & paruuli in fide, id potuiſſent capere. Confirmantur hæc omnia, quia tota Eccleſia, & communiter Patres ſemper docuerunt Melchiſedec ibi ſacrificaſſe, & adumbraſſe ſacrificium Euchariſticum: vt fusè probat Bellarm. ſupra. Bellarm.

37 Probatur concluſ. ſecundò, Quia immolatio & comeſtio agni paſchalis fuit verus typus non ſolùm ſacrificij crucis, ſed etiam Euchariſtici: Atqui illius immolatio fuit verum ſacrificium, vt communiter Patres docent, & Philo teſtatur *Philo lib. 3. de vita Moyſis* & apertè in- 1 Cor 5. ſinuat Apoſtolus 1. ad Corinthios 5. vbi alludens ad immolationem agni paſchalis ait: *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*, quo verbo verum ſacrificium ſignificatur. Ergo ſacrificium Euchariſticum eſt verum ſacrificium.

Immolatio agni fuit typus ſacrificij Euchariſtici. Maior Prob. Primo, quia ſicut Agnus paſchalis debuit immolari luna decimaquarta ad veſperam: ita eodem tempore Chriſtus ſeipſum in hoc Sacramento immolauit. Secundò, ſicut agnus paſchalis primò fuit immolatus immediatè ante liberationem filiorum Iſraël à poteſtate Pharaonis: ita Chriſtus hoc ſacrificium obtulit immediatè ante ſuam paſſionem, qua à poteſtate diaboli ſumus liberati. Tertiò, ſicut celebratio agni paſchalis fuit inſtituta non ſolùm in memoriam liberationis Iudæorum ex Ægypto, ſed ipſe etiam fuit iis datus in cibum quo fortificarentur ad conficiendam viam verſus terram promiſſionis: ita celebratio huius Sacramenti inſtituta eſt, non tantum in memoriam paſſionis Chriſti, qua in libertatem vindicati ſumus; ſed etiam vt huius victimæ comeſtione roboraremur, vt facilius poſſimus per deſertum huius mundi peruenire ad cœleſtem patriam. Quare ſicut agnus typicus debuit priùs immolari, vt Iudæi poſſent veſci ipſius carnibus: ſic etiam verus agnus, qui tollit peccata mundi, debuit priùs ſeipſum in cœna immolare, vt ſuas carnes tanquam victimę occiſæ diſcipulis comedendas daret: vt bene docet Greg. Nyſſen. *D. Gregor. Nyſſenus homil. 1. de reſurrectione*, cuius verba infrà citabo. Vnde pulchrè *D. Leo ſerm. 7.* D. Leo *de paſſione. Vt ergo*, ait, *vmbræ cederent corpori, & ceſſarent imagines ſub præſentia veritatis, antiqua obſeruantia nouo tollitur Sacramento; hoſtia in hoſtiam tranſit, ſanguinem ſanguis excludit, & legalis feſtiuitas dum mutatur, impletur.* Vbi expreſſe docet, tam Chriſtum vt tunc erat in hoc Sacramento, quàm agnum paſchalem fuiſſe veras hoſtias, & conſequenter confectionem huius Sacramenti eſſe veram immolationem. Idem docent communiter alij Patres, quos vide apud *Bellarm. ſuprà c. 7.* Bellarm.

Probatur concluſio tertiò ex ipſis verbis qui- 38 bus Chriſtus hoc Sacramentum confecit, quæ D. Lucas cap. 22. ita refert, *Hoc eſt corpus meum,* Luc 22. *quod pro vobis datur. Hic eſt calix nouum teſtamentum in meo ſanguine, qui pro vobis effunditur*, ſcilicet in remiſſionem peccatorum, vt ait Matth. 26. Matth. 26.

Vnde ſic argumentor Primò. Chriſtus ibi dicit in præſenti corpus ſuum dari, ſiue vt Apo- 1 Cor 11. ſtolus refert 1. Ad Corinth. 11. frangi pro Apoſtolis, & ſanguinem ſuum pro iis fundi in remiſſionem peccatorum, quæ ſignificant apertè eum inſtar hoſtiæ ibi immolari. Ergo tunc fuit verè immolatus.

Reſpondent hæretici, Chriſtum ibi loqui de Hæretici noſtri. immolatione crucis; & quia mox futura erat, loquitur de ea quaſi præſenti: atque ita ponit tempus præſens pro mox futuro. Ideóque etiam in verſione vulgata, & canone Miſſę in forma calicis ponitur *effundetur*. Sed hoc non ſatisfacit, quia etſi Chriſtus iis etiam verbis intendebat ſignificare immolationem mox futuram in cruce: tamen primò & per ſe intendebat explicare præſens illud myſterium, quod tunc actu peragebat. Quare cùm omnes tres Euangeliſtæ in græcis exemplaribus ita referant verba Chriſti vt propriè ſignificent præſentem ſanguinis effuſionem, & victimæ immolationem: omnino dicendum eſt Chriſtum primò & per ſe voluiſſe ſignificare tunc præſentem immolationem, & illa mediante mox futuram in cruce, quia verba Scripturæ propriè accipienda ſunt, quantum fieri poteſt.

Nec tamen ideò male facit Eccleſia in canone proferendo ea in futuro tempore: quia Chriſtus ea in vtroque ſenſu, vt oſtendi, protulit. immediatè tamen ea intellexit de immolatione præſenti.

Ex iiſdem argumentor Secundò, quia per illa 39 verba, *Hic eſt calix nouum teſtamentum in meo ſanguine*, &c. ſiue vt habet Matth. *Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti*: Chriſtus alludit ad verba & factum Moyſis Exodi 24. vbi victimæ oc- Exod. 24. ciſæ ſanguinem accipiens ſparſit in populum dicens: *Hic eſt ſanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiſcum.* Nam ſicut Moyſes ibi nomine Dei condebat & firmabat cum filiis Iſraël vetus teſtamentum: ita Chriſtus hîc condebat & initiabat nobiſcum nouum teſtamentum, vt ipſe apertè teſtatur. Et ſicut Moyſes in confirmationem illius teſtamenti effundebat victimæ ſanguinem ſuper filios Iſraël: ita Chriſtus fundebat ſuum ſanguinem in ora & corda diſcipulorum, quibus illum propinabat bibendum. Sicut igitur Moyſes ibi fundebat ſanguinem victimę im-

mediatè ante immolatæ, ita etiam Chriſtus hic. Cùm igitur & figuræ ad quas hìc Chriſtus tam expreſſe alludit, & verba quibus ipſe vtitur, apertè ſignificent præſentem immolationem: male omnino contra eorum proprietatem negatur hic præſentem immolationem ſignificari, cum nulla ſit ratio cur eam negemus.

40 Argumentor Tertiò, & clariſſimè ex verbis Chriſti apud Lucam, vbi non modo dicit in præſenti ſuum ſanguinem effundi, ſed ipſum calicem effundi, Vt patet ex Græcis quæ ſic habent: *τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.* Vbi notandum eſt, *ἐκχυνόμενον, quod effunditur*, nullo modo poſſe connecti cum *αἵματι*, id eſt ſanguine, ſed cum *ποτήριον*, id eſt calix, quare expreſſè Chriſtus dicit calicem effundi. Et quamuis continens ponatur pro contento, & calix ſignificet ſanguinem; non tamen eum ſignificat prout fuit effuſus in cruce (vt ſic enim non poteſt ſignificari nomine calicis) ſed vt fuit contentus in calice; in quo catenus dicitur verè effundi, quatenus quantum eſt ex vi verborum præciſè ponitur ſeparatim à corpore inſtar ſanguinis victimæ occiſæ, vt dicemus infrà.

41 Probatur concluſ. quartò. Actio quam tunc Chriſtus exercuit, habuit omnia quæ ad rationem veri ſacrificij neceſſaria ſunt. Ergo fuit verum ſacrificium. Antecedens probatur. Quia fuit in ea vera externa oblatio rei alicuius permanentis per realem immutationem. Quia vt oſtendi ſuprà quæſtione 75. Chriſtus panem & vinum verè in ſuum corpus & ſanguinem conuertit, atque ita ſeipſum ibi præſentem ſub Sacramento ſtitit, idque in honorem Dei & teſtimonium diuinitatis ipſius, vt vel inde patet, quòd hanc oblationem facturus oculos in cœlum ad Deum eleuarit, eique gratias egerit, vt oſtenderet ſe totam illam actionem in ipſius honorem facere, ipſúmque rerum omnium auctorem, à quo omnia habemus, agnoſcere. Fuit etiam facta à legitimo ſacerdote, vt per ſe patet, & ſupra menſam, quæ altaris vicem ſubiit, in quibus tota ratio ſacrificij conſiſtit. Cùm igitur & rationi & Scripturæ conformius ſit, Chriſtum ibi verè ſacrificaſſe, ſine vlla ratione id negatur.

42 Probatur quintò. Quia hic fuit totius ab initio Eccleſiæ ſenſus: vt patet ex *D. Leone ſuprà citato*, & ex *D. Cypriano libr. 2. epiſtola 3. aliàs 63. ad Cæcilium*, vbi ait: *Nam quis magis ſacerdos Dei ſummi, quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchiſedec obtulerat, id eſt panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem?* Item ex *Gregorio Nyſſeno hom. la 1. de reſurrectione, circa medium*, vbi de Chriſto loquens. *Non vtiquam*, inquit, *Pilati ſententiam expectat, vt eorum malitia ſit communis hominum ſalutis principium & cauſa; ſed conſilio ſuo antenertit, & arcano ſacrificij genere quod ab hominibus cerni non poterat, ſeipſum pro nobis hoſtiam offert & victimam immolat ſacerdos ſimul exiſtens & agnus Dei ille qui mundi peccatum tollit. Quando id præſtitit? cùm corpus ſuum diſcipulis congregatis edendum & ſanguinem bibendum præbuit, tunc aperte declarauit agni ſacrificium iam eſſe perfectum. nam victima corpus non eſt ad edendum idoneum, ſi animatum ſit. Quare cum corpus edendum & ſanguinem bibendum diſcipulis exhibuit, iam arcana & non aſpectabili ratione corpus erat immolatum, vt ipſius myſterium peragentis poteſtati collibuerat.*

D. Leo. D. Cyprian. Gregor. Nyſſen.

Quæ oſtendunt tam apertè Gregorium loqui de vero & propriè dicto ſacrificio, vt non poſſint ſine aperta violentia ad metaphoras detorqueri. Qui plura Patrum teſtimonia deſiderat, videat Cardin. Bellarm. ſuprà citatum. Nobis enim hęc ſufficiunt, vt oſtendamus iam olim Eccleſiam ita ſenſiſſe. Vnde benè inferimus eam doctrinam fuiſſe hauſtam ab Apoſtolis, donec hæretici ex aliquo antiquo auctore oſtenderint quando habuerit initium. Bellarm.

Obiiciunt hæretici 1. Chriſtus ibi tantùm myſticam cœnam inſtituit, vt daret diſcipulis Sacramentum ſui corporis & ſanguinis. Ergo non ſacrificauit. 43

Secundò, ſi ibi obtuliſſet ſuum corpus & ſanguinem pro peccatis noſtris, illa oblatio fuiſſet infiniti valoris, & ſufficiens ad delenda omnia peccata noſtra. Ergo tunc fruſtra fuiſſet ſacrificium crucis: quia per illam oblationem fuiſſemus ſufficienter redempti.

Tertiò, quia ſi tunc Chriſtus obtuliſſet ſacrificium, per illud repræſentaſſet ſacrificium crucis futurum: vnde ſequitur, cùm noſtrum ſacrificium ſit idem cum ſacrificio Chriſti, quòd repræſentabit crucifixionem futuram: & conſequenter erit falſum.

Ad primum, nego antecedens. Eſt enim manifeſtè falſum: vt patet ex dictis, & ſine probatione aſſumitur. 44

Ad ſecundum, nego conſequentiam. Quia cùm omnis actio Chriſti fuerit abſolutè infiniti valoris, ſimili ratione vnaquæque fuit ſufficiens pretium noſtræ ſalutis: & abſolutè etiã vel vnica ad noſtram redemptionem etiam de condigno merendam ſuffeciſſet ſi Deus voluiſſet nos ita redimi: ſed quia ipſe aliter iuſtas ob cauſas ſtatuerat, hinc factum eſt, vt ex pacto inter Patrem & Chriſtum inito noſtra redemptio non potuerit perfici, niſi per ſacrificium crucis.

Cur ſacrificium Euchariſticum nõ ſufficerit pro noſtra redemptione ſine cruento.

Ad tertium, nego ſequelam. Quia ſimili ratione probaretur ſumptionem Venerabilis Sacramenti iam nó repræſentare paſſionem Chriſti præteritam. Quia cùm Chriſtus dedit hoc Sacramentum Apoſtolis, non potuit repræſentare præteritam. Quare dicendum eſt, etſi Chriſtus non potuerit tunc per actionem quam tunc exercuit, ſignificare paſſionem præteritam, cùm adhuc eſſet futura; eam tamen ita inſtituit vt ab aliis non fieret niſi poſt paſſionem; & conſequenter vt eam præteritam ſignificaret. Vnde ſicut Chriſti ſacrificium & noſtrum omnino vnum ſunt: ita etiam ſecundùm rem vnum omnino idémque ſignificant: ſcilicet paſſionem Chriſti. Sicut tamen à diuerſis proximè offerentibus, & diuerſo tempore oblata ſunt: ita eandem rem ſecundùm diuerſas temporis differentias ſignificant.

Sacrificium vltimæ cœnæ & Miſſæ idem omnino & tamen idem ſignificant.

Obiiciunt præterea quædam alia, ſed quæ potius repugnant ſacrificio Miſſæ vt à nobis offertur. quare dubio ſequenti ea ſoluemus.

DV

DVBIVM III.

Vtrum Miſſa ſit verum ſacrificium?

Hæretici noſtri.

45 HÆretici omnes noſtri temporis id pertinacisſimè negant. Vt autem faciliùs noſtram ſententiam impugnent, Primò, multùm rident ipſum nomen *Miſſa*, quòd ſit barbarum, petúntque illud ſibi in Scriptura oſtendi. Secundò, totum ſtatum quæſtionis inuertunt, mentiuntúrque nos totam rationem ſacrificij conſtituere in quibuſdam externis cæremoniis, quas etiam quò magis odioſas reddant, valdè ridiculè deſcribunt, dicendo nos in eo conſtituere rationem ſacrificij, quòd ſacerdos modò clamoſus ſit, modo ſubmiſſa voce aliquid ſubmurmuret, modò erectus ſtet, modò incuruus, modò expanſis brachiis, modò contractis. Sed hac in re oſtendunt ſe eſſe meros ſycophantas & omnino profligatæ conſcientiæ: vt qui in tanta re doctores ſe ac ſerios diſputatores fore promittant, & hiſtrionem agant: & vndequaque omnia conquirant mendacia quò veritati tenebras offundant

Sycophantia hæreticorum.

46 . Quod igitur ad primum attinet, ſiue *Miſſa* ſit vox barbara, ſiue latina, ſiue habeatur expreſsè in Scriptura, ſiue non, nihil facit ad præſentem quæſtionem. Nec enim hîc diſputamus vtri loquantur latiniùs, ſed vtri loquantur veriùs. Nam aliàs deſerenda nobis eſſent euangelia, iiſque ſubſtituendus Cicero. nam in illis ſæpe contra puritatem latini ſermonis peccatur. Hæc ergo prius rideant quàm nos ſubſannent, qui ab Euangeliſtis, non autem à grammatiſtis fidei doctrinam petendam credimus. Nec refert quòd nomen *Miſſa* non habeatur in Scriptura. quia non diſputamus de voce ſed de re. Et ſimili ratione poterunt accuſare omnes qui credunt Trinitatem & ὁμούσιον. quia hæc nomina non habentur in Scripturis, ideoque etiam hoc poſtremum eorum prophetæ diſplicet. Credo ſanè ſi hi noui Euangeliſtæ fuiſſent in Concilio Niceno, cum Arrianis contra Catholicos ὁμούσιον damnaſſent.

Res petenda ex Scripturis non verba.

Quod verò ad ſecundum attinet, Simili etiam ratione poterunt ridere ac reprobare ſacrificium crucis, & dicere hoc in eo conſtitiſſe, quòd Chriſtus in cruce pendens modò taceret, modò aſtantes compellaret, modò alta voce, modò ſubmiſſa oraret, atque eum vocare modum clamoſum, modò ſubmurmurantem. Item quòd modò caput erexerit, modò inclinarit: atque ita cum Luciano ex Chriſto ſacerdote hiſtrionem facient. Et omnino credo eos ſatis ad hoc ſpiritus & oris fuiſſe habituros, ſi in Iuliani Apoſtatæ aut Luciani tempora incidiſſent.

Refelluntur qui rident cæremonias Miſſæ.

47 Sed his omiſſis vt rem ipſam explicemus, Nota primò, nomen *Miſſa* eſſe antiquiſſimum in Eccleſia. *Ambroſius* enim *lib. 5. epiſtola 33. circa initium. Ego*, inquit, *manſi in munere, Miſſam facere cœpi*, &c. Item *Auguſtinus ſermon. 91. de tempore. In lectione*, ait, *quæ nobis ad Miſſas legenda eſt*, &c. Non eſt autem vox hebræa, vt multi putant, ſed latina, & apud ſolos Latinos vſitata, atque idem ſignificat quod miſſio. Eſt autem iam olim hoc ſacrificium ita dictum: quia eo peracto per Diaconum populus olim ſolebat & adhuc ſolet his verbis dimitti, *Ite, Miſſa eſt*, quaſi dicat, Licet abire peracto ſacrificio, fit miſſio, ſiue dimittimini: atque inde ſolum ſacrificium dictum eſt *Miſſa*. Et quia ante oblationem ſolebant dimitti Catechumeni, prima pars illa officij ſolita eſt vocari Miſſa Catechumenorum. Et hæc ſufficiant de nomine.

D. Ambroſ.

D. Auguſt.

Nomen Miſſa antiquiſſimũ.

Eſt vox latina

Vt autem ad rem veniamus, Nota ſecundò, quæſtionem, de qua contra hæreticos diſputamus, eſſe, Vtrùm in toto illo officio quod vocamus Miſſam, contineatur verum ſacrificium, in quacumque demum parte ipſius ſacrificij eſſentialis ratio conſiſtat. quod iam non quærimus, de eo tamen poſtea diſputabimus.

C O N C L V S. In Miſſa offertur verum & propriè dictum ſacrificium. Ita omnes Catholici, & *Trident. ſeſſ. 22. capit. 1. & can. 1.* contra hæreticos noſtri temporis. 48

Miſſa continet verum ſacrificium.

Trident.

Probatur primò ex veteri teſtamento, in quo hoc noſtrum ſacrificium fuit plurimis figuris, quæ erant vera ſacrificia, adumbratum; & pluribus locis quòd eſſet in noua lege futurum, prædictum fuit. Ergo eſt verum ſacrificium. Antecedens fusè probant tum *Cardin. Bellarm. lib. 1. de Miſſa per multa capita*; tum alij qui hac de re proprios tractatus ſcripſerunt. Nos breuitatis cauſa vnica prædictione, eáque clariſſima contenti erimus, quæ habetur Malachiæ 1. vbi cùm Dominus oſtendiſſet cur ſibi diſplicerent ſacrificia ſacerdotum illius temporis, tandem ſubiungit: *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra: ab ortu enim Solis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* Vbi expreſsè dicitur offerri (ſcilicet propheticè ponendo tempus præſens pro mox futuro) in omni loco à gentibus oblatio munda, per verum ſcilicet ſacrificium. Atqui hoc nõ poteſt intelligi de vllis gentibus niſi de Chriſtianis: quia aliæ omnes vulgò erant idololatræ, & offerebant ſacrificia dæmoniis, quæ Deo placere non poterant: & quanquam fortè aliqui ea offerebant etiam Deo vero, tamen hi pauciſſimi erant: nec propter hos poterat dici ſacrificari in omni loco. Loquitur igitur propheta de Chriſtianis, atque eos verè ſacrificare. quod non poteſt intelligi de alio ſacrificio, quàm de ſacrificio Miſſæ: quia nihil aliud apud nos eſt, aut eſſe fingitur quod habeat veram rationem ſacrificij.

Bellarm.

Malach. 1.

A Malachia prædicitur.

Reſpondent hæretici, prophetam loqui de ſacrificio impropriè dicto, qualia ſunt omnia bona opera. 49

Sed contra primò. Opponit propheta hoc ſacrificium ſacrificiis Iudæorum, & ait his repudiatis illud ſucceſſurum. Atqui illa erant ſacrificia propriè dicta; ergo & hoc. quia aliàs nõ fuiſſet commoda oppoſitio, & fuiſſet magna æquiuocatio in nomine oblationis & offerendi, quæ ſine graui neceſſitate in Scripturis non eſt admittenda: hîc autem nulla neceſſitas occurrit. Deinde propheta loquitur de aliquo ſacrificio, quod Iudæorum ſacrificiis erat ſubſtituendum.

Nihil autem ſubſtituitur alteri, niſi quod de nouo altero abrogato inſtituitur. Atqui ſpiritalia ſacrificia non fuerunt inter Iudæos abrogata tanquam Deo diſplicerent, nec inter Chriſtianos nouiter inſtituta, cùm etiam in lege naturæ & veteri fuerint. Ergo ille locus de his non poteſt intelligi; ſed intelligendus eſt de aliqua oblatione, quæ fuit in noua lege inſtituta, quæ non eſt alia quàm quæ fit in ſacrificio Miſſæ.

Secundò, quia nomen oblationis quod in Hebræo habetur, eſt מִנְחָה, quod certum genus oblationis ſignificat ex ſimila, oleo & thure, nec vnquam ſumitur pro oblatione impropriè dicta ſiue ſpirituali. Ergo non eſt credibile hîc ita ſumi. Adde, illud genus ſacrificij ſatis commodè repræſentare ſacrificium noſtrum: quia vtrumque eſt incruentum, & aliqua ratione in materia conuenit. vnde fit omnino credibile hoc per illud ſignificari.

50 Tertiò, quia hæc oblatio dicitur munda, idque non ratione ſanctitatis ipſius offerentis, ſed ratione rei oblatæ, vt patet primò ex antitheſi. Nam propheta vocat eorum ſacrificia polluta ratione rei oblatæ, quia claudum, cæcum & debile offerebant: ergo hanc etiam oblationem vocat mundam ratione rei oblatæ. Secundò, quia Scriptura generatim & abſolutè atque in omni caſu dicit hanc oblationem fore mundam, nullo reſpectu habito ad offerentem. Ergo debuit eſſe talis ratione rei oblatæ, ſiue quia eſt oblatio rei per ſe Deo gratæ & mundæ. quod ſoli Euchariſtiæ conuenit, quæ nullis offerentium peccatis poteſt inquinari: vt pulchrè docet *Trident. ſeſſ.* 22. *c.* 1. Hoc autem non conuenit in ſacrificia ſpiritalia, quæ pendent ab intentione & munditia operantis, ſiue ea offerentis; nec omnia ab omnibus ita fiunt vt munda ſint & Deo grata, maximè ſecundùm ſententiam hæreticorum, qui omnia opera noſtra volunt ex ſe eſſe peccata, & conſequenter immunda, & Deo ingrata, & ſolùm grata propter ipſius indulgentiam. illa autem oblatio in ſe munda eſt, & Deo placens.

Hoc ſacrificium eſt ſingulariter mundum.

Tridem.

Quartò, quia propheta ibi opponit contemptum diuini nominis inter Iudæos, eum eiuſdem magnificatione inter gentes. Atqui illi in ſacrificio publico Deum contemnebant: ergo gentes debent eum publico ſacrificio honorare: aliàs nulla ratione tanta eſſet glorificatio quantus fuit contemptus. Atqui illa ſacrificia ſpiritalia non ſunt publica ſed priuata: ergo locus intelligendus eſt de vero ſacrificio quod publico nomine fit, quod non eſt aliud quàm ſacrificium Miſſæ.

Quintò, quia vnum ſacrificium opponitur multis: ſacrificia autem ſpiritalia ſunt valdè varia: Euchariſticum verò vnicum.

51 Probatur ſecundò ex nouo teſtamento Primò, quia vt oſtendi dub. 2. Chriſtus in vltima cœna obtulit verum & propriè dictum ſacrificium. Ergo ſacerdotes iam etiam in Miſſa offerunt verum & propriè dictum ſacrificium. Conſe. probatur; quia Chriſtus illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*; iuſſit nos idem facere quod fecit: ergo ſicut ipſe verè ſacrificauit, etiam nos verè ſacrificamus. Eſt conſequentia clara, nec eam aduerſarij negant, ſed negant antecedens: ſed in eo apertè errant, vt oſtendi dub. 2.

Prob. ſecundò ex 1. ad Corinth. 10. vbi Apoſtolus comparat menſam Domini cum altari Iudæorum, & menſa dæmoniorum: & ſumentes Euchariſtiam cum comedentibus idolothyta in idolio: dicitque hos fieri participes menſæ dæmoniorum, illos menſæ Domini. Atqui menſæ dæmoniorum & altare Iudæorum erant altaria propriè dicta, & qui eorum erant participes, erant propriè dicti ſacrificij participes: ergo menſa Domini eſt verum altare, & qui eius ſunt participes, propriè dicti ſacrificij ſunt participes: alias valdè manca eſſet comparatio, & magna in menſa & eius participatione eſſet æquiuocatio, ad quam admittendam nihil nos cogit. *1. Cor. 10.*

Prob. tertiò ex Actor. 13. vbi dicitur, *Miniſtrantibus illis Domino & ieiunantibus*, &c. vbi miniſtrare Domino Græcè λειτουργεῖν, ſignificat ſacrificare. Primò, quia vt fatentur etiam hæretici, λειτουργεῖν ſignificat exhibere publicum aliquod miniſterium: Atqui non potuit hîc propriè eſſe publicum miniſterium niſi ſacrificium. Nam per concionem, aut adminiſtrationem Sacramentorum non tam Domino quàm hominibus miniſtratur. 52 *Actor. 13.*

Dices, Nos poſſe dum hæc facimus etiam dici miniſtrare Domino, ſi in eius honorem hæc faciamus. Sed hoc non ſufficit. Primò, quia hæc intentio eſt priuata, nec ratione huius ipſum miniſterium fit palàm, & publica auctoritate in honorem Dei. Secundò, quia etſi λειτουργεῖν poſſit aliis miniſteriis accommodari: in ſacra tamen Scriptura ferè accommodatur ſacrificiis: vt patet *Luc.* 1. *v.* 23. Et *ad Hebr.* 8. *verſ.* 6. *& cap.* 9. *verſ.* 21. *& cap.* 10. *verſ.* 11. Vnde etiam Græci ſacrificium Miſſæ, liturgiam appellãt. & Eraſmus quem hæretici magni faciunt in cognitione linguarum, vertit locum illum Actorum 13 *ſacrificantibus illis*. Quare cùm hic locus poſſit ita commodè intelligi, & hoc verbum tum ex ſe, tum ex vſu ſacræ Scripturæ vulgò ſignificet ſacrificare, præſertim quando in rebus ſacris eo vtimur, nulla eſt ratio cur fingamus hoc loco ita non accipi. *Luc. 1. Heb. 8. & 9. Eraſmus.*

Prob. tertiò Ratione. Quia aliàs Chriſtiana religio nullum haberet ſacrificium propriè dictum. ſed hoc eſt abſurdum. Ergo, &c. Reſpondent hæretici negando minorem, aiúntque ſufficere nos colere Deum cultu fidei & ſimilibus actibus. 53

Etiam externis actibus Deus nobis colendus eſt.

Sed contra Primò, quia ſicut homo non conſtat ſola anima, ſed etiã corpore: ita non ſolis ſpiritualibus & internis, ſed etiam externis actibus debet Deũ colere, idq́; non ſolùm priuatim, ſed etiam publicè, & quaſi nomine publico: qualis actus propriè aut ſolus, aut ad id aptiſſimus eſt actus ſacrificandi. Secundò, quia aliàs Chriſtiana religio eſſet imperfectior Iudaica, eáque quæ fuit in lege naturæ. Nam careret perfectiſſimo ritu colendi Deum ſcilicet ſacrificio: nec haberet vllum cultum Deo proprium, quo ſupremum ipſius in res omnes dominium teſtaretur. quia reliqui omnes externi cultus poſſunt ſan-

ctis

ctis hominibus exhiberi, vt patet in apertione capitis, genuflexione, tunctione manuum & ſimilibus, quæ etiam coram hominibus mortalibus exhibemus: præſertim ſi quis à Principe veniá alicuius delicti precetur. Atque ita Chriſtiani longè minùs colerent Deum, quàm Iudæi. Quia hi haberent omnem cultum, quem habuere ſunt Chriſtiani, & prætetea omnium excellentiſſimum, ſcilicet ſacrificium. Adde, quòd ſicut Reſpub. nulla ratione ſuo officio ſatisfaceret, quæ Regem coleret quidem aliis officiis, ſi negaret ei cultum Regi proprium: ſic nec Eccleſia ſuo officio ſatisfaceret, ſi non coleret Deum ſacrificio, qui cultus Deo proprius eſt.

54 Prob. quartò ex vſu & conſenſu totius ab initio Eccleſiæ, in qua ſemper fuerunt & ſacerdotes & altaria, vt conſtat ex omnibus Scriptoribus. Hinc *D. Auguſt. l. 20. de ciuit. cap.* 10. diſtinguit ſacerdotes propriè dictos ab impropriè dictis & D. Chryſoſtom. & Hieronym. integros tractatus de honore ſacerdotij ſcripſerunt. Et videmus in antiquiſſimis templis altaria, & hiſtorici antiquiſſimi, & geſta Martyrum reſtantur ab initio altarium in Eccleſia vſum fuiſſe. Sed nihil opus eſt altari ac propriè dicto ſacerdotio niſi ad proprium dictum ſacrificium, vt fatentur etiam hæretici, qui ideo ſacerdotes & altaria tollunt. Ergo ab initio fuit in Eccleſia creditum Miſſam fuiſſe propriè dictum ſacrificium. Idem teſtantur omnes Patres, & antiquiſſimæ liturgiæ. quod nec ipſi neceſſatij negant. Aliqui tamen conantur Patres explicare, quaſi loquantur de ſacrificio impropriè dicto. Sed hæc reſponſio vel inde apertè refellitur, quòd Patres vbique requirant ad hoc ſacrificium altare, & propriè dictos ſacerdotes: & ex hiſtoriis patet ab initio Eccleſiæ hæc fuiſſe in vſu; quæ nemo vmquam requiſiuit niſi ad propriè dictum ſacrificium.

D. Auguſt. — *D. Chryſoſt.* — *D. Hieron.*

Quare communi ferè conſenſu hæretici in id conſpirant, vt dicant Patres, totamque Eccleſiam in hoc erraſſe. Vnde. *Lutherus libr. de Miſſa priuata* ait: *Hic non curamus ſi clament Papiſtæ, Eccleſia, Eccleſia, Patres, Patres: quia, vt dixi, hominum dicta & facta in tam magnis cauſis nihil curamus. Scimus enim ipſos prophetas lapſos eſſe, adeòque Apoſtolos: verbo Dei iudicamus Eccleſiam, Apoſtolos, adeòque ipſos angelos.* Debuiſſet addidiſſe, Atque adeò ipſum Chriſtum & Deum.

Lutherus Lutheri impudentia.

Caluinus l. 4. inſtit. c. 18. *Et certè,* inquit, *ſi cogitamus Domini non hominem cœnam eſſe, non eſt cur vlla hominum auctoritate, aut annorum præſcriptione patiamur nos ab illa vel latum vnguem dimoueri.*

Caluinus.

55 Ex quibus ſequitur, vel hæreticos errare, vel Eccleſiam ab initio erraſſe, & omnes Martyres, ac ſanctiſſimos Patres, atque adeò etiam ipſos Apoſtolos fuiſſe hæreticos. Nam etiam hos Miſſas celebraſſe, & alios celebrare docuiſſe teſtantur liturgiæ ab ipſis compoſitæ: qualis eſt liturgia D. Iacobi, & D. Marci. Imò ea qua vtitur Eccleſia Romana creditur quoad præcipuam ſui partem à D. Petro compoſita. Quæ omnia firmiſſimè confirmantur ex illa regula *D. Auguſtini lib. 4. de baptiſm. cap.* 24. *Quod vniuerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.* Hoc autem de quo agimus tale eſſe, ſatis clarè ex dictis colligitur, & tale certè ab omni qui ſincerè iudicat habendum eſt, donec hæretici ex aliquo antiquo auctore probauerint, quando hæc opinio primum eſſe cœperit. Qua in re, vt dixi, non quæritur quando hæc vel illa cæremonia aliqua accidentalis fuerit primùm inſtituta; ſed quando Eccleſia primùm inceperit credere in Miſſa offerri verum ſacrificium, & ad hoc neceſſarios eſſe veros ſacerdotes, ac altaria. Videat igitur quiuis prudens, 56 vtrùm vero ſimile ſit, tot ſanctiſsimos doctiſsimóſque Patres totam antiquitatem: totámque Eccleſiam hactenos ab ipſis vſque Apoſtolis in ſummis tenebris, grauiſsimóque errore à Deo deſertam iacuiſſe: An verò contrà hinc ipſa luce meridiana clarius probetur, hæreticos noſtros inſolentiſsimè inſanire, qui contra Eccleſiæ vniuerſale iudicium diſputãt; vt in ſimili ait *D. Auguſtinus epiſtola* 118. *ad Ianuarium*: præſertim cùm ex eorum ſententia apertè ſequatur, Chriſtum Matth. 16. vanè prædixiſſe, portas inferi non præualituras aduerſus Eccleſiam: erraſſéque Apoſtolum dum 1. ad Timoth. 3. dicit Eccleſiam eſſe columnam & firmamentum veritatis, eoſque verbo Lutheri & Caluini conuinci fuiſſe mentitos. Quomodo enim portæ inferi non præualuerunt aduerſus Eccleſiam, quam iuxta Caluinum ſuprà Satan peſtilentiſsimo errore occæcauit, vt tota crederet Miſſam eſſe ſacrificium? Quomodo eſt columna & fundamentum veritatis, quæ tota à veritate ad tam peſtilentem errorem ab Antichriſto fuit ſeducta, vt Caluinus ſuprà de ea mentitur? Credo, ſi clàm habuiſſet auditores Iudæos, idem de Chriſto fuiſſe dicturum.

D. Auguſt. — Neceſſariũ eſt aut hæreticos aut totam Eccleſiam erraſſe. — *D. Auguſt.* — *Matth.* 16. — 1. *Timoth.* 3.

57 Obiiciunt Hæretici Primò, Chriſtus eſt vnicus ſacerdos, & quidem in æternum, vt teſtatur Apoſtolus ad Hebræos 7. Ergo non debent eſſe plures. Quia vt idem docet, ideo Sacerdotes Aaronici fuerunt plures, quia prohibebantur morte permanere. vnde etiam infert nullum ſacerdotem debere Chriſto ſuccedere. quia ipſe manet in æternum. Et confirm. quia in Scriptura nulla ſit mentio ſacerdotum noui teſtamenti.

Hebr. 7.

Reſpondeo Chriſtum eſſe vnicum ſacerdotem, ſicut eſt vnicus magiſter & paſtor. Quia nullum habet ſibi ſecundum aut ſuccedentem cum eadem auctoritate; & qui eadem ratione ſit ſacerdôs, ſcilicet ratione vnionis hypoſtaticæ, ſicut Aaron habebat ſucceſſores in ſacerdotio cum eadem poteſtate. Quia verò Chriſtus non fungitur iam humano modo ſacerdotio, per ſe immediatè offerendo ſacrificia, neceſſe eſt vt habeat plures vicarios ſacerdotes, ſicut habet vicarios magiſtros & Doctores. Quare ipſum argumentum potiùs à nobis facit. Cùm enim ſit ſacerdos in æternum, id eſt, vſque ad finem mundi, debet perpetuò fungi ſacerdotio: ſicut quia perpetuus eſt paſtor, debet perpetuò paſcere, & conſequenter per Vicarios cùm id per ſe non faciat. Nec ſufficit ſi dicas eſſe ſacerdotem in æternum, quia effectus ſacrificij eius perpetuò durat. Quia ſic Noë poſſet dici ſacerdos in æternum, quia

Quomodo Chriſtus ſit vnicus ſacerdos.

effectus ſacrificij ipſius, quo impetrauit ne vlterius eſſet vniuerſale diluuium, vſque ad finem mundi durabit.

58 Ad confirmationem Reſpondeo Primò, eſſe argumentum ab auctoritate negatiua, & eadem ratione poſſe negari baptiſmum eſſe Sacramentum, quia hoc nullibi in Scriptura dicitur. Reſpondeo ſecundò, Æquiualentibus verbis ſatis dici in lege noua eſſe ſacerdotes. Multis enim locis Apoſtoli dicuntur ordinaſſe Epiſcopos & presbyteros, quos veros fuiſſe ſacerdotes patet tum ex Scriptura, quæ 2. ad Timoth. 1. docet hos ordinatos fuiſſe per veram ordinationem collatiuam gratiæ, & conſequenter per Sacramentum, quo ad offerendum ſacrificium conſecrabantur: tum ex tota antiquitate, quæ ſemper per Epiſcopos & presbyteros veros ſacerdotes intellexit. Abſtinuerunt autem Apoſtoli à nomine ſacerdotis, ne viderentur æmulari ſacerdotium vetus.

2. Timoth. 1.

59 Obiiciunt ſecundò, Sacrificium crucis fuit abſolutè infiniti valoris, & ſufficiens ad delenda omnia peccata totius mundi. Ergo non eſt opus alio ſacrificio, quod pro peccatis offeratur. Imò ſine illius iniuria nullum aliud offerri poteſt. Confirmatur primò, Quia *Apoſtolus ad Hebræos 9. verſu 25.* ex hac perfectione ſacrificij crucis infert, non fuiſſe opus Chriſtum ſæpiùs pati: vnde verſ. 12. ait: *Per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta æterna redemptione inuenta.* Et verſ. 25. *Nunc autem ſemel in conſummatione ſæculorum ad destructionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit.* Clarè oſtendens Chriſtum vnica oblatione ſufficientiſſimè peccata deſtruxiſſe, nec alia oblatione iam opus eſſe.

Hebr. 9.

Confirmatur ſecundò, Quia Apoſtolus ibidem capite 10. ex eo quòd in veteri teſtamento, ſacerdotes ſæpius offerrent ſacrificia pro peccatis, infert ea ſacrificia fuiſſe imperfecta, nec potuiſſe mundare conſcientiam à peccatis. *Alioqui*, ait, *ceſſaſſent offerri, ideo quòd nullam haberent vltrà conſcientiam peccati cultores ſemel mundati.* quibus deinde opponit Chriſtum, quem verſ. 14. dicit vna oblatione conſummaſſe ſanctificatos in ſempiternum. Ac deinde verſ. 18. ait: *Vbi autem horum remiſſio, iam non eſt oblatio pro peccato.* Quibus verbis videtur apertè negare poſt ſacrificium crucis vllum aliud reſtare.

Confirmatur tertiò, Quia ibidem verſu 26. ob ſupradicta dicitur: *Voluntariè enim peccantibus nobis per acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia.*

60 Reſpondeo primò, Hæc omnia nihil planè facere contra præſentem concluſionem. quia vt ſummum probant, in lege noua nullum debere eſſe ſacrificium propitiatorium, ſiue quod offeratur pro peccatis. Nos autem hic tantùm dicimus in genere eſſe nunc verum ſacrificium, ſiue ſit propitiatorium, ſiue non. Nec enim neceſſe eſt omne ſacrificium eſſe propitiatorium: vt patet in multis ſacrificiis legis veteris. Et quia primarius finis ſacrificij non eſt propitiatio pro peccato, ſed teſtificatio diuinæ excellentiæ. Quia tamen, vt infrà videbimus, hoc ſacrificium eſt verè propitiatorium, pro ſolutione obiectorum,

Præcipuus finis ſacrificij.

Nota primò, Dupliciter aliquod ſacrificium poſſe offerri ad propitiandum Deum pro peccatis. Primò, vt ſufficiens pretium Deo offeratur quo ei de condigno ſatisfiat pro peccato, & nos ab huius ſeruitute liberemur. Secundò, vt illud pretium vnicuique in particulari applicetur.

61 Ad obiectionem igitur nego conſequentiam, quia etſi per ſacrificium crucis Deo perſolutum ſit ſufficientiſſimum pretium pro remiſſione omnium, quæ vnquam patrata ſunt, & patrabuntur, peccatorum, etſi infinities plura eſſent, ideóque ſine iniuria Chriſti, ad hoc aliud ſacrificium, vt neceſſarium requiri non poſſit: negamus tamen per ſolum ſacrificium crucis hoc pretium ita ſingulis eſſe applicatum, prout neceſſarium eſt, vt de facto iis omnia peccata remittantur. Hoc enim apertè falſum eſt. Nam aliàs ſequeretur, omnes omnino homines debere ſaluari; quia Chriſtus pro omnibus mortuus eſt.

Quare præter ſacrificium crucis aliud ſit neceſſarium.

Per ſacrificium crucis ſufficiens pretium pro omnium redemptione eſt perſolutum: non tamē omnibus applicatum.

Item ſequeretur, ad acquirendam remiſſionem peccatorum, nulla opus eſſe pœnitentia, nullis Sacramentis, & conſequenter nec etiam baptiſmo, imò nec ipſa fide, quia ſecundùm principia hæreticorum, ſi hæc ſint neceſſaria, ſequitur virtutem ſacrificij crucis nó eſſe ſufficientem ad remiſſionem peccati. Sicut igitur etſi virtus illius ſacrificij per ſe ſit ſufficientiſſima ad delenda omnia peccata: quia tamen Deus noluit nos ſaluare ſine noſtra cooperatione, certiſque mediis ab ipſo inſtitutis, ſupradicta neceſſaria ſunt vt illa virtus nobis ita applicetur, vt actu peccata nobis remittantur: ita etiam Deus vnum ex mediis, quibus illa virtus nobis applicatur, voluit eſſe ſacrificium Miſſæ, quo non offertur Deo nouum pretium, ſed in cruce oblatum nobis applicatur.

62 Ad primam confirmationem Reſpondeo, Apoſtolum ibi nihil aliud velle, quàm oſtendere perfectionem ſacrificij crucis, ex eo quòd ibi ſufficiens Deo fuerit oblatum pretium pro peccatis totius mundi, atque ideo non eſſe opus Chriſtum ſæpiùs pati; & conſequenter nec opus eſſe ſacrificio vllo cruento, quo nouum pretium Deo offeratur: nullo autem modo velle negare, eſſe opus per alia media pretium illius ſacrificij nobis applicari, atque ita ſuperfluum eſſe ſacrificium Miſſæ, quia aliàs ſequeretur, omnia Sacramenta eſſe ſuperflua. Eſt enim eadem horum & illius ratio. Item ſuperflua fuiſſe omnia ſacrificia vetera, præſertim pro peccatis oblata, eáque iniurioſa fuiſſe ſacrificio crucis, quod non minùs pro veteribus, quàm pro nobis fuit oblatum.

Idémque dici poteſt ad reliquas confirmationes, ſcilicet Apoſtolum nihil aliud velle, quàm ex eo quòd in veteri teſtamento diuerſæ hoſtiæ offerrentur eiuſdem inter ſe rationis, & per ſacrificia eiuſdem generis, nullam ex iis habuiſſe ſufficiens pretium ad remiſſionem peccati. Secùs autem eſſe in ſacrificio crucis, quod quia continuit ſufficiens pretium pro omnibus peccatis, non debuit niſi ſemel offerri. Ex quo non ſequitur, non eſſe opus alio aliquo ſacrificio quo

illud

illud pretium nobis applicetur. Nec eſt aliquid vnde poſſit conuincí Apoſtolum ibi aliquid dicere quod vllo modo contra dicta faciat. Solùm habet difficultatem, quo modo Apoſtolus ex eo quòd ſacerdotes veteris teſtamenti ſæpiùs offerebant hoſtias, bene inferat, illas non ſuffeciſſe ad remiſſionem peccati. quia etſi poterat ſufficere pro præteritis peccatis ſemel obtuliſſe ſacrificium, tamen quia homines ſæpè peccabant, opus fuiſſet ſacrificia ſæpiùs iterari.

Quomodo ex multiplicatione veterum ſacrificiorum eorum infirmitas inferatur.

63 Vt igitur hæc clariùs intelligantur, Nota ſecundò, Apoſtolum hîc intendere primò oſtendere eminentem excellentiam ſacrificij crucis, quod habuit perfectam vim delendi peccata, ſupra ſacrificia omnia Aaronica; & horum contrà imperfectionem, quæ non poterant mundare ſecundùm conſcientiam. Quod probat primò cap. 10. verſ. 2. quia *alioqui ceſſaſſent offerri, ideo quòd nullam haberent vltrà conſcientiam peccati cultores ſemel mundati.* Quæ ratio poteſt intelligi Primò de iiſdem peccatis pro quibus ſæpiùs offerebant hoſtias, quod fuiſſet fruſtra ſi prima habuiſſet veram vim mundandi. & hic ſenſus intentus eſt ab Apoſtolo, & ſecundùm hunc ſenſum clara eſt conſequentia. Secundò poteſt etiam intelligi de omnibus abſolutè peccatis præteritis, & futuris. quia nimirum ſi illa ſacrificia continuiſſent ſufficiens pretium pro redemptione à peccatis, illud pretium debuiſſet eſſe abſolutè infinitum (nam minore pretio pro peccatis quibus Deum infinitum offendimus, & æternam pœnam meremur, ſatisfieri non poteſt) & conſequenter debuiſſet ſufficere pro omnibus peccatis etiam futuris: atque ita non fuiſſet opus aliquo ſacrificio eiuſdem generis, quo nouum pretium fuiſſet Deo oblatum; ſed vt ſummum aliquo quo illud pretium iam ſemel perſolutum fuiſſet peccanti applicatum: ſicut in noua lege ſacrificium crucis per ſacrificium incruentum nobis ſæpiùs peccantibus applicatur. Secùs autem fuit in ſacrificiis veteribus, quorum vnum nõ offerebatur in virtute alterius ſacrificij eiuſdem legis, ſiue vt alterius virtutem hominibus applicaret, ſed omnia erant eiuſdem rationis, & eadem ratione ſine reſpectu ad præcedentia offerebantur; quæ ratio apparet bona in argumento Apoſtoli. Quia verò hæc ratio non

64 erat omnibus ita euidens (nec enim ſtatim ita per ſe clarum eſt, quòd nullum poſſit dari ſacrificium abſolutè ſufficiens pro deletione vnius peccati, quod tamen ex parte ſua non ſufficiat pro deletione omnium peccatorum, ſi ſufficienter omnibus peccatoribus applicarentur.) Item quia potuiſſet quis reſpondere, etſi ex natura ſua vnum ſacrificium ſuffeciſſet ad ſatisfaciendum pro omnibus peccatis, noluiſſe tamen Deum, ne homines peccata parui facerent, pro quibus videbant tam facilè ſatisfieri, illud ita acceptare; ſed voluiſſe per diuerſa ſacrificia pro diuerſis peccatis ſatisfieri. Sicut etſi minima actio Christi meritoria ex natura rei fuerit ſufficiens ad redemptionem totius generis humani: noluit tamen Deus hanc perfici ſine paſſione & morte Chriſti. Item etſi ſacrificium Miſſæ ratione rei oblatæ, ſemel tantùm oblatum, ſit ſufficiens vt vſque ad fi-

Cur neceſſe ſit ſacrificiũ Miſſæ ſæpiùs repeti.

nem mundi omnibus hominibus virtutem crucis applicet, idque modo quodam infinito: voluit tamen Deus per ſingula ſacrificia hanc virtutem limitatè applicari, ita vt minùs ſingulis proſit quando offertur pro multis, quàm quando offertur pro paucis, vt ita neceſſe ſit ſæpiùs illud offerri, vt infra dicemus. Ob has inquam cauſas Apoſtolus probat ſuam concluſionem ſecundo, & oſtendit hanc neceſſitatem offerendi ſæpiùs ſacrificia eo quòd nequeat perfectè mundare à peccatis, non prouenire ex voluntate aut diſpoſitione Dei; ſed ex natura rei & vtilitate & imbecillitate rei oblatæ, dum verſu 4. ait; *Impoſſibile enim eſt ſanguine taurorum & hircorum auferri peccata.* Quod deinde confirmat ex pſalm. 39. vbi apertè dicitur oblationes illas & holocauſtomata taurorum & hircorum, quæ ſecundùm legem offeruntur, Deo non placuiſſe, propter vilitatem ſcilicet rei oblatæ, in qua nihil erat Deo dignum. Vnde pſalm. 49. per Prophetam ait: *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? Immola Deo ſacrificium laudis,* &c. Vbi clarè inſinuat, illa ſacrificia non aliter ſibi poſſe placere, quàm quatenus fiunt ex pio affectu offerentis. *Pſalm. 39.* *Pſalm. 49.*

Secundò, Apoſtolus per hæc intendit oſtendere, poſt oblationem Chriſti factam in cruce, debere iam ceſſare vetera illa ſacrificia. quod probat primò cap. 9. pluribus locis, quia illa tantùm erant figuræ quædam futurorum, ſcilicet ſacrificij Chriſti. Quare adueniente veritate debuerunt ceſſare. Secundò, quia erant omnino imperfecta, ideóque indigna quæ in tanta legis nouæ perfectione perſeuerarent: vt rationibus ſuprà allatis probat *capit. 10. vſque ad verſum 9.* vbi deinde infert: *Aufert* (ſcilicet Deus ſiue Chriſtus in illo pſalm. 39. promiſſus & Deo loquens) *primum vt ſtatuat ſecundum,* ſacrificium ſcilicet veteris legis vt ſtatuat ſacrificiũ nouæ legis; ſicut de teſtamento vetere & nouo docuerat cap. 8. in fine. Vnde quod dicit cap. 10. verſ. 18. *Vbi autem horum remiſſio, iam non eſt oblatio pro peccato.* nullo modo intelligendum eſt de ſacrificio Miſſæ, quo virtus ſacrificij crucis ad delenda peccata nobis applicatur. de eo enim nulla hic vllibi mentio: ſed de ſacrificiis veteris legis, quæ opponit ſacrificio crucis, quæque antè ex pſal. 39. & ex *Ieremiæ 31. verſ. 31. & ſequentibus,* tam hîc quàm cap. 8. probauerat vnà cum veteri teſtamento in nouo teſtamento eſſe abolenda. 65 *Poſt ſacrificium crucis vetera debuerũt ceſſare.* *Pſalm. 39.* *Ierem. 31.*

Ex quibus patet reſponſio ad ſecundam confirmationem. Ad 3. Reſpondeo Apoſtolum ibi agere contra Iudæos vacillantes in fide Chriſti, & volentes veterem legem cum noua coniungere. quod quidam faciebant ex inordinato zelo veteris legis: alij ne vexarentur ab aliis Iudæis, vt colligitur ex fine capitis, in quo hortatur illos vt conſtanter in perſecutionibus ſeruent fidem. 66

Cùm igitur dicit, *Voluntariè enim peccantibus nobis,* &c. non loquitur de quocunque peccato, ſed de defectione à fide Chriſti ad Iudaiſmum, vt patet Primò ex v. 29. vbi dicit, ita delinquentes ſanguinem teſtamenti pollutum ducere, & ſpiritui gratiæ contumeliam facere, quia ſe ili-

cet teſtamentum nouum Chriſti ſanguine firmatum putant ad ſalutem eſſe inſufficiens, niſi legem Moyſis per illud euacuatum ſimul ſeruemus. Patet ſecundò ex v. 25. vbi cùm hortatus fuiſſet eos ad bona opera & charitatem, ſubdit: *Non deſerentes collectionem noſtram* (id eſt ſocietatem fidelium) *ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam*, &c. qui ſcilicet à fide deficiunt accedente tentatione. Et deinde rationem reddens cur debeant non deſerere collectionem, ait: *Voluntariè enim peccantibus nobis, poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia.* Quia ſcilicet neque ea quam Chriſtus obtulit; quia hæc deficientibus à Chriſtu ad legem quamdiu in eo ſtatu manent, nequit prodeſſe: neque etiam ea quæ offerebatur in lege veteri: quia hæc iam eſt abolita per ſacrificium Chriſti. Vel ſimpliciter dicit, tales nullá debere ampliùs ſperare peccatorum veniam per oblationem hoſtiarum ſecundùm legem veterem, quia hæc iam per legem nouam omnino ſublata eſt cum omnibus ſuis ſacrificiis. Ex quibus patet, Apoſtolum in dictis locis nihil habere quod pro hæreticis contra ſacrificium Miſſæ faciat.

67 Obiiciunt 3. Euchariſtia eſt Sacramentum & teſtamentum, ergo non eſt ſacrificium. Probatur conſeq. Quia Sacramentum eſt actio Chriſti, ſacrificium eſt noſtra actio: teſtamento Deus aliquid largitur nobis, per ſacrificium nos Deo aliquid offerimus.

Reſpondeo negando conſequen. Ad probationem reſpondeo Primò, Sacramentum hoc non conſiſtere in actione, ſed in re permanente: & conſequenter nec eſſe actionem noſtram, nec Chriſti.

Reſpondeo ſecundò, Etſi inſtitutio huius Sacramenti ſit actio ſolius Chriſti, eius tamen cōfectionem iam eſſe actionem Chriſti vt cauſæ magis principalis, & ſacerdotis vt cauſę miniſterialis: idémque dicendum de ſacrificio, in quo principalis offerens eſt Chriſtus, ſacerdos autem miniſterialis.

Reſpondeo tertiò, Teſtatorem teſtamentum præcipuè inſtituere, vt det aliquid hæredi, ſæpiſſimè tamen in eodem præcipere, vt teſtatarius aliquam eius partem in teſtatoris vtilitatem conſumat, v.c. vt ſingulis annis curet certa ſacra dici, det certam eleemoſynam, curet ſtatuas erigi, &c.

Teſtamentū ſæpe ex parte in teſtatoris vtilitatē cedit.

Item quis neget hæredem poſſe totam hæreditatem teſtamento acceptam in teſtatoris honorem, aut animæ vtilitatem inſumere, atque ita totam ei dare? Quia igitur Chriſtus hoc Sacramentum ita inſtituit vt eius confectio ſit verum ſacrificium: hinc fit vt eius confectio cedat tota in honorem Dei, quatenus per eam Chriſti corpus & ſanguis ſub ſpeciebus panis & vini reproducitur ad teſtandam ſummam Dei excellentiam, & ſupremum in res omnes dominium. Rurſus, quia res ipſa deo oblata habet etiam veram rationem Sacramenti. hinc Chriſtus voluit eam ita in honorem Dei reproduci, Deóque offerri, vt tamen ad eam tanquam ad cæleſte quoddam conuiuium inuitemur, eámque in Dei honorem epulando comedamus.

Nec his obſtat quòd ſacrificium ſit verum holocauſtum. quia vt oſtendam dubio 4. concluſ. 4. ad hoc ſufficit, quòd tota hoſtia ita ſub ſpeciebus panis & vini in honorem Dei producatur, vt ſecūdùm modum quo ibi exiſtit, nullis prophanis vſibus poſſit applicari.

Vbi Nota, in teſtamento tria debere diſtingui. Primò, ipſius inſtitutionem. Secundò, authenticum inſtrumentum quo illa continetur. Tertiò, rem teſtamento relictam: quorum duo poſteriora dicuntur etiam teſtamentum. Miſſa autem nulla ratione eſt teſtamenti inſtitutio, vt calumniatur Caluinus, ſed teſtamenti à Chriſto inſtituti executio; tum quà ſacrificium quo perfectiſſimè mortem Chriſti repræſentamus & commemoramus: tum quà Sacramenti confectio, qua rem nobis teſtamento datam præſentem ſiſtimus hæredibus diſtribuendam, quibus vtraque ratione Chriſti merita applicamus, atq; ita obſequimur dicenti, *Hoc facite in meam commemorationem.* 68

In teſtamēto tria diſtinguenda ſunt.

Caluinus.

Vnde patet Primò, accipiendo ſacrificium pro actione ſacrificandi non eſſe hìc idem ſacrificium cum ſacramento (hoc enim conſiſtit in re permanente) ſed cum Sacramenti confectione. 69

Qua ratione noſtrum ſacrificium à Sacramento differat; eídemque idētificetur.

Patet ſecundò, Accipiendo ſacrificium pro re oblata, hoc Sacramentum eſſe verum ſacrificium, quatenus Deo verè offertur. Eſſe etiam Sacramentum, quatenus eſt practicum ſignum gratiæ ſuo vſu nos ſanctificans. Et demum eſſe teſtamentum: tum quia eſt authenticum inſtrumentum voluntatis Chriſti nos hæredis inſtituentis: tum quia eſt vnum ex præcipuis, quæ teſtamento nobis relicta ſunt.

Obiiciunt quartò, Patres aliquos dicere, Chriſtum tantùm ſemel eſſe immolatum; & Euchariſtiam huius immolationis eſſe repræſentationem. 70

Reſpondeo, Patres illos loqui de immolatione cruenta, de qua Apoſtolus agit ad Hebræos 9. & 10. ad hunc enim addunt, & accipiunt vocem immolari pro communiore conceptu, quo cruentam immolationem ſignificat. quia tam apud Iudæos quàm Ethnicos omnium viuorum immolatio erat cruenta. Quare Patres in illis nihil dicunt contra nos. Nam etiam nos fatemur, ſacrificium cruentum Chriſti eſſe ſolùm vnum, nec poſſe iterari. Fatemur etiam ſacrificium incruentum verè repræſentare cruentum. Cum his tamen conſiſtit quod ſacrificium incruentum ſit verum ſacrificium: nec hoc Patres nullibi negant, ſed pluribus locis aſſerunt, vt patet ex dictis.

Heb.9. & 10.

Ex his patet, quàm friuolis argumentis nitantur hæretici ſimul cum Chriſtiana fide natam, & tot ſæculorum auctoritate roboratam ſententiam euertere: & quàm non tam verbo Dei quàm ſuis figmentis præſumant Eccleſiam iudicare.

DVBIVM IV.

Quid ſit quod propriè in ſacrificio Euchariſtico offertur?

71. VAriæ hîc ſunt ſententiæ. Prima docet, in ſacrificio Miſſæ eſſe duo ſacrificia ſecundùm rationem phyſicam diſtincta, quorum primum conſtet oblatione panis & vini, quæ fit partim in offertorio, partim ante conſecrationem. Probat hoc variis auctoritatibus Patrum, qui dicunt panem & vinum in ſacrificio Miſſæ offerri: vt patet ex multis canonibus de conſecrat. d. 2. & ex ipſo etiam officio Miſſæ, in quo dum panem & calicem in offertorio eleuamus, dicimus nos ea offerre Deo. Secundum ſacrificium ſecundùm eos eſt, quo corpus & ſanguis Chriſti offertur. Addunt tamen primum ſacrificium ordinari ad ſecundum, atque ita cum eo moraliter vnum conſtituere. Ita *Caſſalius lib. 2. de ſacrificio Miſſæ cap. 25.*

Caſſalius.

Sed hæc ſententia non videtur probabilis. Primò, quia eſt contra communem ſententiam Theologorum & Patrum, qui abſolute aſſerunt vnicum eſſe legis nouæ ſacrificium, cuius hoſtia ſit ipſe Chriſtus. Secundò, quia vt oſtendimus dub. 1. omne ſacrificium hactenus à Deo inſtitutum, & præſertim in lege Moyſis & noua, conſiſtit in reali aliqua hoſtię immutatione, non autem in ſola verbali eiuſdem oblatione, qualis eſt oblatio panis & vini in offertorio, quæ ſine vlla omnino earum reali immutatione perficitur.

72 Secunda ſententia docet, Chriſtum prout exiſtit in propria ſpecie eſſe materiam huius ſacrificij per modum rei offerendæ: vt verò exiſtit modo ſacramentali, eſſe terminum ad quem actionis ſacrificandi, & hoc modo etiam offerri. Fundamentum illius videtur eſſe, quia in omnibus aliis ſacrificiis materia ſacrificij debet præſupponi actioni ſacrificandi: cùm autem ſolus Chriſtus in hoc ſacrificio offeratur, nec præexiſtat actioni ſacrificandi niſi prout eſt in propria ſpecie, debet vt ſic eſſe materia huius ſacrificij. Sed nec hoc vllo modo probabile eſt. Quia circa Chriſtum prout exiſtit in propria ſpecie, nulla fit realis immutatio, imò nulla propriè circa illum actio verſatur.

73 Tertia ſententia docet, Chriſtum prout exiſtit ſub ſpeciebus ſacramentalibus, eſſe primariam hoſtiam quæ in hoc ſacrificio offertur: ita tamen vt panis & vinum cenſeantur quodammodo ſecundariò offerri tanquam terminus à quo ipſius actus ſacrificandi. Pro quo Nota. Cùm noſtrum ſacrificium (ſicut etiam contigit hactenus in omnibus veteris ſacrificiis) conſiſtat in reali ipſius hoſtiæ immutatione, neceſſariò in ea reperitur terminus *à quo*, qui ſupponitur ipſi mutationi, & per eam deſtruitur; & terminus *ad quem*, qui per illam de nouo ponitur: atque ita vterque ſpectat aliqua ratione ad ſacrificium. Rurſum cùm ratio ſacrificij aliquando præcipuè conſiſtat in peremptione termini à quo, aliquando verò in poſitione termini ad quem, vt dixi dub. 1. fit vt quandoque terminus à quo habeat præcipuè rationem hoſtiæ, vt olim contingit in mactatione animalium; quandoque verò terminus ad quem, vt fit in noſtro ſacrificio. Et hãc ſententiam cum aliis tenet *Suarez hîc d. 75. concl. 3. & vlt.* & eſt ferè communis.

Chriſtus eſt hoſtia primaria, panis ſecundaria.

Duplex eſt ſacrificij terminus.

Aliquando vnus, aliàs alter eſt præcipua hoſtia.

Suarez.

Nota ſecundò, Hoſtiam huius ſacrificij eſſe Chriſtum vt contentum ſub ſpeciebus panis & vini, poſſe dupliciter intelligi. Primò, vt ſpecies ſint verè pars ipſius hoſtiæ. Secundò, vt Chriſtus dicat quidem neceſſariò intrinſecum ordinem ad ipſas ſpecies, intimámque cum iis habeat vnionem localem, vt poſſit habere rationem hoſtiæ: ita tamen vt ipſæ nō ſint pars ipſius hoſtiæ. Quamuis autem auctores ſupradictæ ſententiæ non ita ſe explicent, quidam tamen videntur magis inclinare in primum modum. 74

Concl. I. Id quod in hoc ſacrificio tanquam vera hoſtia primò & per ſe offertur, eſt corpus & ſanguis Chriſti, quatenus ſub ſpeciebus panis & vini vi conſecrationis ponuntur: ac conſequenter totus Chriſtus, prout exiſtit ſub iiſdem ſpeciebus, vt primaria hoſtia verè offertur. 75

Ita expreſsè *Tridentin. ſeſſ. 22. capit. 1.* vbi de Chriſto hoc ſacrificium inſtituente loquens ait: *Corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit.* Et infrà: *Nouum inſtituit paſcha ſeipſum ab Eccleſia per ſacerdotes ſub ſignis viſibilibus immolandum.* Vbi id quod hîc offertur & immolatur, modò dicit eſſe corpus & ſanguinem Chriſti; modò ipſum Chriſtum ſub ſpeciebus panis & vini. Atqui id quod in ſacrificio offertur & immolatur, eſt ipſa hoſtia. Ergo, &c.

Tridens.

Nota, Etſi vi verborum præcisè ſub ſpeciebus ſolùm ponantur corpus & ſanguis Chriſti, ſicut tamen per neceſſariam concomitantiam ſub ſingulis ponitur totus Chriſtus: ita totus immolatur, idque non ſolùm quaſi per accidens, ſed ex directa intentione Chriſti, qui hoc ſacrificium nunquam voluit celebrari, quin ſub vtraque ſpecie totus poneretur. Item quia corpus & ſanguis ponuntur ſub ſpeciebus ex vi verborum quidem quaſi ſeparatim, cum directo tamen ordine ad ipſum Chriſtum quaſi ad victimam occiſam: hinc fit vt directè etiam & per ſe totum Chriſtus immoletur, & habeat rationem hoſtiæ. 76

Tota hoſtia non debet vi verborum poni ſub ſpeciebus.

Probatur ſecundò, Quia cùm ſit eadem hoſtia ſacrificij cruenti & incruenti, neceſſariò ſequitur, Chriſtum in hoc immolari, vt etiam omnes Patres docent, nec credo vllum catholicum negare. Atqui Chriſtus non eſt hoſtia huius ſacrificij prout eſt in cælo: quia vt ſic nullo modo per hoc ſacrificium immutatur, nec accipit vllum modum hoſtiæ immolatæ. Ergo debet eſſe hoſtia prout exiſtit ſub ſpeciebus panis & vini, quia ibi per veram reproductionem, & conſequenter per realem immutationem ponitur, & quidem per modum hoſtiæ immolatæ, quatenus quantum eſt ex vi verborum præcisè, ſanguis ponitur ſeparatim à corpore.

Concl. II. Hoſtia huius ſacrificij dicit quidem neceſſarium ac intrinſecum ordinem tam 77

Hæc hoſtia nō includit ſpecies.

tam ad ipſas ſpecies tanquam contentum ad continens, & ſignificatum ad ſignum, quàm etiam ad vtramque formam conſecrationis: non tamen eas intrinſecè tanquam ſui partem includit.

Prior pars probatur primò, Quia cùm hoc ſacrificium ſit humanum & ſenſibile, eius hoſtia debet aliquo modo eſſe ſenſibilis: Atqui Chriſtus hîc non eſt ſenſibilis niſi ratione ſpecierũ: Ergo vt habeat rationem hoſtiæ, debèt neceſſariò talem ordinem ad ſpecies dicere.

Probatur ſecundò, Quia ſine tali ordine ad ſpecies ac ad formas conſecrationis, non poteſt habere veram rationem hoſtiæ mactatæ, vt patet ex dictis.

78 Secunda pars probatur. Quia cùm hoc ſacrificium ſit verum holocauſtum, in quo tota hoſtia neceſſariò integrè immolatur, ſi ſpecies eſſent pars hoſtiæ, ſequeretur eas etiam verè immolari. Atqui hoc non videtur dicendum. Ergo nec illud. Minor probatur primò. Quia nulla eſt ratio quæ hoc ſuadeat. Nam vt hoc ſacrificium ſit ſenſibile, non eſt opus vt hoſtia per ſe ſit ſenſibilis ratione alicuius ſuæ partis, ſed ſufficit quòd ſit ſenſibilis per aliquid, ad quod dicit intrinſecum ordinem. Quod vel inde patet. quia hoſtia præcipuè debet eſſe ſenſibilis, vt eius realis immutatio poſſit eſſe ſenſibilis. Atqui realis eius immutatio non eſt ſenſibilis, niſi ratione ordinis, quem dicit ad formam ſenſibilem. Ergo hoſtia per ſimilem ordinem ad ſpecies erit ſufficienter ſenſibilis.

Hoſtia non debet per ſua intrinſeca eſſe ſenſibilis.

Confirm. quia quòd Sacramentum & ſacrificium ſecundùm aliquam partem ſui neceſſariò debeant eſſe ſenſibilia, id ſolùm prouenit, quia ſunt intrinſecè ſigna ſenſibilia, nec in iis eſt aliquid neceſſariò per ſe ſenſibile, niſi quod per ſe habet rationem ſigni. Ergo cùm hoſtia non ſit per ſe ſignum viſibile, non debet neceſſariò eſſe per ſe viſibilis, ſed ſufficit quòd ſit viſibilis ratione alicuius ad quod dicit intrinſecum ordinem.

Probatur ſecundò, Quia cùm ſpecies panis & vini ſint res infimæ, non videntur dignæ, quæ Deo in tanto ſacrificio offerantur tanquam pars hoſtiæ infinitè dignæ.

Eadem eſt hoſtia ſacrificij cruenti & incruẽti.

Tertiò, quia aliàs hîc aliquid offerretur, quod non fuit oblatum in cruce: & conſequenter non eſſet vtrobique eadem omnino res oblata. quod videtur eſſe contra communem ſententiam Patrum, & Theologorum.

79 Dices, Dici vtrobique eandem rem oblatam, ſicut dicitur idem indiuiduum ſubſtantiale, quod diuerſo tempore habet diuerſa accidentia. v.c. idem coloratum quod habet diuerſo tempore diuerſos colores: ſicut etiam eſt idem Sacramentum ſub ſpeciebus vini rubri & albi. Sed hoc non ſatisfacit, imò apertè pro nobis facit. quia hoc coloratum non dicit intrinſecum & eſſentialem ordinem ad albedinem, ſed ad colorem in genere. Item Venerabile Sacramentum non dicit eſſentialem ordinem ad ſpecies rubras vel albas, ſed ad ſpecies in genere. Secùs autem eſt in noſtro caſu. Nam in ſacrificio incruento ſecundùm illos ſpecies ſunt pars eſſentialis hoſtiæ, per quas conſtituitur intrinſecè in ratione hoſtiæ, ſicut ſpecies in genere ſunt pars eſſentialis Sacramenti. Sicut igitur eſſet diſtinctum Sacramentum, ſi Chriſtus prout eſt in propria ſpecie, haberet rationem Sacramenti, ab eo quod iam eſt: ita etiam ſecundùm illos deberet eſſe diuerſa hoſtia Chriſtus in propria ſpecie, & prout eſt ſub ſpeciebus panis & vini cum iis integram hoſtiam componens.

Quartò, Quia aliàs ſequeretur, Chriſtum in ſacrificio incruento tantùm eſſe partialem hoſtiam, ſiue partem vnius hoſtiæ, ſicut ſecundùm ſe prout præſcindit à ſpeciebus ſacramẽtalibus, tantùm eſt pars Sacramenti. Atqui hoc videtur contra Patres, qui dum abſolutè vocant Chriſtum hoſtiam vtriuſq; ſacrificij, apertè inſinuant eum in vtroq; ſacrificio eſſe integram hoſtiam. Ergo non poteſt dici quòd ſpecies ſint pars huius hoſtiæ.

Concl. III. Panis & vinum etiam ad hoc ſacrificium neceſſariò pertinent tamquam materia, quam neceſſariò reſpicit & præſupponit: quia eorum conuerſio in corpus & ſanguinem Chriſti eſt eſſentialiter ad hoc ſacrificium requiſita, atq; ita ſecundariò aliquo modo poſſunt dici offerri. 80

Nam cùm ideo deſtruantur, vt in teſtimoniũ diuinæ excellentię corpus & ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus ponantur, verè poſſunt dici deſtrui in honorem Dei & in teſtimonium excellentiæ diuinæ: licet mediatè & conſequenter ratione immolationis corporis & ſanguinis Chriſti, ad quam eorum deſtructio immediatè ordinatur. Et hac ratione ſæpe tam in ſacrificio Miſſæ, quàm à Patribus dicuntur in ſacrificio Miſſæ offerri.

DVBIVM V.

In qua actione ſacrificium Miſſæ eſſentialiter conſiſtat?

NOta primò, Sex eſſe actiones de quibus poſſit hîc aliqua eſſe dubitatio. Prima eſt verbalis illa oblatio panis & vini quæ fit in offertorio. Secunda eſt ipſa conſecratio. Tertia eſt illa oblatio quæ fit ſtatim poſt conſecrationem, his verbis: *Offerimus præclaræ Maieſtati tuæ*, &c. Quarta eſt fractio ipſius hoſtiæ, & vnius particulæ cum calice commiſtio. Quinta eſt ſumptio Sacramenti facta à ſacerdote. Sexta eſt ſumptio facta à populo communicante. 81

Poteſt aliquid quadrupliciter pertinere ad ſacrificiũ.

Nota ſecundò, Aliquid quatuor modis poſſe pertinere ad rationem ſacrificij. Primò, vt partem eſſentialem, ſine qua ratio ſacrificij nequit conſiſtere. Secundò, vt partem integralem, ſicut manus pertinet ad rationem hominis. Tertiò, vt aliquid extrinſecè ita perficiens ſacrificium, vt hoc ſine illo maneat aliquo modo imperfectum, & fine ſuo deſtitutum: ſicut potentiæ pertinent ad perfectionem animæ, ſecundùm eam ſententiam, quæ has realiter ab ea diſtinguit. Quartò, vt aliqua cæremonia, ſine qua omnino integrum conſiſtit ſacrificium, ſed illicitè offeratur. Hîc autem maximè inquirimus quænam pertineant primo modo ad rationem ſacrificij. Variæ autem ſunt ſententiæ.

82 Prima docet, totam eſſentiam huius ſacrificij vel omnino vel præcipuè conſiſtere in oblatione quæ fit poſt conſecrationem. Ita *Eckius libr. 3. de ſacrificio Miſſæ cap.* 9. Item *Scotus in 4. d. 13. quæſt. 2. art.* 1. Nam abſolutè diſtinguit conſecrationem qua fit Sacramentum, ab oblatione, in qua conſtituit rationem ſacrificij. Imò ibidem docet, etiam eſſe ſacrificium illam oblationem qua offertur hoſtia non conſecrata. Eundem citat ac ſequitur *Gabriel ibidem quæſtion. 1. articul. 3. d.* 1.

Eckius. Scotus. Gabriel.

Secunda ſententia eſt Cani, *qui lib. 12. de locis theol. cap.* 12. *ad 4. argumentum*, ponit quatuor actiones, ſcilicet conſecrationem, oblationem, fractionem, & conſumptionem corporis & ſanguinis, quas vocat partes ſacrificij, quibus ait ipſum redintegrari, confici & abſolui. Ex quibus non ſatis colligitur, qua ratione vnamquamque actionem velit ad rationem huius ſacrificij concurrere, aut in qua præcipuè eius rationem conſtituat. Si tamen ea quæ hic paulò infrà dicit, coniungamus cum iis quæ dixerat ſuprà in reſponſ. ad ſecundum, videtur præcipuam rationem ſacrificij conſtituere in fractione: quia per hanc vult nos aſſimilare mortem Chriſti, in eàque aſſimilatione conſtituit præcipuam rationem ſacrificij.

Canus.

83 Tertiò *Sotus in 4. d. 13. q. 2. art.* 1. requirit quatuor actiones, ſcilicet duplicem oblationem, quæ fit partim ante cõſecrationem, partim poſt. 3. conſecrationem 4. conſumptionem, in qua præcipuè conſtituit rationem ſacrificij. Conſecrationem verò non videtur requirere vt partem ſacrificij, ſed tanquam aliquid ad ſacrificium prærequiſitum tum ad oblationem, tum etiam ad immolationem, quam totam ponit in conſumptione: adeò vt etiam laicos communicantes dicat in ſuo ordine & gradu ſacrificare.

Sotus.

Quarta ſententia requirit ad eſſentiam huius ſacrificij conſumptionem factam à celebrante, & conſecrationem. Videtur autem eius eſſentiam præcipuè conſtituere in conſumptione, & conſecrationem ſolùm requirere tanquam aliquid præuium ipſi immolationi victimæ. Vtrá que verò oblationem & fractionem ait pertinere ad quandam ſacrificij integritatem.

Quinta ſententia docet, totam eſſentiam huius ſacrificij conſiſtere in ſola conſecratione. Ita *Suarez d. 75. ſect. 5. concl.* 3. cum multis Neotericis viris doctis. Aliqui tamẽ ex iis volunt ſumptionem eſſe partem integralem huius Sacraficii: ſicut ſatisfactio eſt pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ.

Suarez.

84 Conclvs. I. Nec oblatio quæ præcedit conſecrationem, nec ea quæ eam ſequitur, nec etiam ipſa fractio eſt aut de eſſentia huius ſacrificij, aut pars eius integralis ad ſubſtantialẽ eius perfectionem pertinens, ſicut manus eſt pars hominis.

Ita *Suarez ſuprà ſect.* 3. Probatur primò, Quia eſſentia ſacrificij conſiſtit in reali alicuius rei immutatione: per illas autem actiones nulla fit circa hoſtiam huius ſacrificij realis immutatio. Nam oblationes illæ ſolùm verbales ſunt: & per fractionem ſolùm ſpecies immutantur, nullo autem modo ipſe Chriſtus.

Suarez.

Prob ſecundò, Quia Chriſtus in cœna obtulit verum ſacrificium ſecundùm omnes ſuas partes ſubſtantiales perfectum. Atqui ipſe nullam ex his actionibus exercuit vt pertinentem aliquo modo ad rationem ſacrificii. Ergo illę actiones non pertinent ad ſubſtantiam ſacrificii.

Minor patet. Nam apertè ex Euangeliſtis colligitur, eum ſtatim poſt conſecrationem dediſſe Sacramẽtum diſcipulis ſine vlla oblatione. Item nulla legitur ab eo facta oblatio panis ante conſecrationem: ergo gratis planè aſſeritur facta, cùm nulla ratio ad hoc vrgeat.

Reſpondent aliqui, Chriſtum obtuliſſe pa- 85
nem quando ante conſecrationem accepto pane gratias egit. Sed in his verbis Euangeliſtarum nullum eſt veſtigium, vnde hoc colligas. Nam illa gratiarum actio non narratur ab Euágeliſtis quaſi aliqua cæremonia à Chriſto exhibita vt aliquid Deo offerret, ſed quia ipſe oſtenderet ſe aliquod inſigne miraculum facturum, idque virtute diuina, cuius aſſiſtentiam implorabat, & pro ea impetrata Deo gratias agebat. Hinc eiuſmodi actio non fuit particularis huic ſacrificio, ſed ſolita ferè fuit à Chriſto præmitti præcipuis quibuſque miraculis: vt patet *Matt. 14. verſ. 19. Marci 6. verſ. 41. Lucæ 9. verſu* 16 *Ioannis 6. verſu* 11. in multiplicatione quinque panum. Et *Matth. c. 15. verſ.* 36. in multiplicatione ſeptẽ panum. *Ioannis 11. v.* 41. in reſuſcitatione Lazari: & alibi. Sicut igitur per illam gratiarum actionem præmiſſam multiplicationi panum nulla fiebat horum oblatio: ita nec etiam per illam quam Chriſtus præmiſit conſecrationi.

Cur Chriſtus ante cõſecrationem gratias egerit.

Matth. 14. Marc. 6. Luc 9. Ioann. 6. Matth. 15. Ioann. 11.

Similiter nulla à Chriſto eſt facta fractio Sa- 86
cramenti quæ potuit habere rationem ſacrificii. Nam illa quæ à Chriſto legitur facta, aut præceſſit conſecrationem (vt multi putant) aut ſi eam ſecuta eſt, non fuit cæremonialis, ſed neceſſaria, vt cuique ſuam partem diſtribueret, & in hunc ſolum finem facta. Ea quidem quam iam vſurpamus eſt cæremonialis, ſed nulla ratione ſimilis ei, quæ facta eſt à Chriſto, & conſequenter nec à Chriſto vſurpata, nec inſtituta.

Fractio Sacramenti in cœna non fuit cæremonialis.

Confirmatur primò. Quia eodem modo offeruntur in ſacrificium corpus & ſanguis. Atqui calix nullo modo offertur per fractionem. Ergo nec corpus. Confirmatur ſecundò. Quia ſi hæ actiones pertinerent ad rationem ſacrificii, deberent eſſe inſtitutæ à Chriſto, qui hoc ſacrificium ſecundùm omnes ſuas partes ſubſtantiales integrum inſtituit; & conſequenter debuiſſent ſemper in Eccleſia, & quidem eodem modo vſurpari. Atqui hoc eſt falſum. Nam (vt omittam, illas ſecundùm varias liturgias vario modo fieri) teſtatur *D. Gregorius libro 7. indictione 2. epiſtola* 63. Apoſtolos ad conſecrationem ſolam orationem Dominicam adhibuiſſe. Item quando contingit poſt conſecrationem integram hoſtiam labi in calicem, nulla adhibetur fractio. & tamen tunc fit integrum ſacrificium. Ergo hæc ad integritatem ſacrificii non pertinet.

D. Gregor.

Obiiciunt primò, quòd antiquiſſimæ litur- 87
giæ eiuſmodi cæremonias ſacrificio adhibeant. Sed inde tantùm ſequitur, eas ex antiquiſſimo Eccleſiæ vſu ac præcepto eſſe adhibendas.

Obii

Obiiciunt ſecundò, Quòd panis & vinum ante conſecrationem dicuntur hoſtia, & ſacerdos dicit ſe ea offerre: & ſimiliter Patres ſæpiſſime dicunt, nos in ſacrificio offerre panem & vinum.

Reſpondeo, Panem & vinum poſſe dici hoſtiam huius ſacrificij licèt ſecundariam, & in eo verè ſecundariò offerri, ſed per conſecrationem vt dixi diſt. 4. concl. 3. Quare ſacerdos quando ante conſecrationem dicit ſe ſupradicta offerre, reſpicit ad conſecrationem mox futuram, quæ tunc aliquo modo fieri incipit: tum quia materia eius præparatur: tum etiam qui totum illud officium per modum vnius actionis moralis concipitur. Dicitur itaque ſacerdos tunc offerre, ſicut ſacerdotes olim aſſiſtentes altari, & præparantes hoſtiam ad immolandum poterant dici iam eam immolare; conſueto omninò modo loquendi, quo dicimus facere id ad quod faciendum nos accingimus.

Panis & vinum per anticipationem dicuntur offerri in oblatione.

88 Concl vs. II. Dictæ actiones pertinent ad rationem ſacrificij quarto modo ex ſuprà numeratis: ſcilicet tanquam cæremoniæ ex præcepto Eccleſiæ neceſſariò inter ſacrificandum adhibendæ, vt ipſum ſacrificium decentiùs fiat. Per ſe patet ex liturgiis & vſu Eccleſiæ.

89 Concl vs. III. Sumptio huius Sacramenti vt à laicis fit, etſi ſub duplici ſpecie id ſumant, nullam habet rationem ſacrificij.

Sotus.

Eſt ferè communis, excepto Soto ſuprà citato. Probatur primò, Quia clarum eſt in lege noua ſolos ſacerdotes poſſe ſacrificare. Laici autem nullo modo ſunt ſacerdotes propriè dicti. Probatur ſecundò. Vel ipſa ſumptio conſtituit per ſe integrum ſacrificium, vel eſt tantùm pars ſacrificij. Neutrum dici poteſt: Ergo nullo modo eſt ſacrificium. Minor probatur, quia ſi dicas eſſe integrum ſacrificium, hoc eſt primò contra communem ſententiam Doctorum. Secundò, ſequetur omnes laicos eſſe perfectè ſacerdotes, & integrum Miſſæ ſacrificium offerre. quod nullo modo dici poteſt. Si dicas eſſe partem ſacrificij, ſequetur communionem numquam poſſe ita dari, niſi dum durat ſacrificium Miſſæ. quia aliàs fieret ſacrificium partiale & imperfectum. quod abſurdum eſt.

90 Concl vs. IV. Conſumptio hoſtiæ etiam à ſacerdote facta non eſt pars eſſentialis ſacrificij. Ita *Suarez d. 75. ſect.* 5. Probatur primò, Quia ſacrificium eſt actio ſacerdotis, quà ſacerdos eſt, & ad quam ex vi ſuæ conſecrationis immediatè directam accipit poteſtatem. Atqui ſacerdos non accipit in ſua conſecratione directam poteſtatem ſumendi hoſtiam, quia eam iam habet quatenus fidelis eſt. Ergo ſumptio hoſtiæ non habet rationem ſacrificij.

Suarez.

Probatur ſecundò, Quia ſacrificium offertur directè in perſona Chriſti: vnde ipſe eſt in omni ſacrificio præcipuus offerens: vt docet *Trident. ſeſſ. 22. cap.* 8. Atqui conſumptio hoſtiæ non fit in perſona Chriſti, alioqui quicumque communicaret ſuſtineret immediatè perſonam Chriſti. quod tamen in laicis communicantibus patet eſſe falſum, qui potiùs aliquid à Chriſto recipiunt, quàm eius perſonam ſuſtineant. Ergo ipſa ſumptio non habet rationem ſacrificij.

Sacerdos nõ cõmunicat in perſona Chriſti.
Trident.

Dices, Sacerdos ideo ſumit in perſona Chriſti, quia ſibiipſi hoſtiam porrigit, & quaſi propria auctoritate communicat. Reſpondeo, hoc tantùm probare, ſacerdotem ſuſtinere perſonam Chriſti, quatenus porrigit ſibi communionem: ſicut etiam ſuſtinet perſonam Chriſti, quando eam porrigit populo: non autem quatenus conſumit hoſtiam. Et conſequeretur vt ſummum poſſet probare, diſtributionem hoſtiæ eſſe de eſſentia ſacrificij quod patet eſſe falſum: aliàs quicumque eam diſtribueret populo, aut viaticum ægroto adminiſtraret, verè ſacrificaret. quod tamen nemo dixerit: præſertim cùm hoc ſacrificium non poſſet eſſe niſi partiale: quia auctores contrariæ ſententiæ tantùm volunt, hoc ſacrificium partialiter conſiſtere in conſumptione hoſtiæ. 91

Probatur tertio, Quia per ſacrificium aliquid Deo offerimus. atqui conſumendo hoſtiam nihil Deo offerimus, ſed potiùs à Deo aliquid accipimus tanquam conuiuæ menſæ ipſius participes facti: vt patet ex dictis d. 1. corollar. 6. Ergo ſumptio non habet rationem ſacrificij. 92

Probatur quartò, Quia D. Lucas cùm narraſſet quomodo Chriſtus conſecrauit, ſubdit eum dixiſſe, *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis, vt teſtatur *Tridentinũ ſeſſ. 22. capit.* 1. præcepit ſacerdotibus omnibus, vt hoc ſacrificium offerrent. Vnde ſic argumentor. Cùm Euangeliſta ibi expreſsè dicat, Chriſtum nobis præcepiſſe hoc ſacrificium offerre, omnino credibile eſt eum explicuiſſe in quo hoc eſſentialiter conſiſtat (quis enim credat, Euangeliſtam nobis denuntiare, Chriſtum nobis aliquid præcipere, & tamen non explicuiſſe quid hoc ſit?) Atqui ipſe ne vel leuiter quidem inſinuat, Chriſtum ſumpſiſſe Venerabile Sacramentum. Ergo omnino credibile eſt hanc ſumptionem non eſſe de eſſentia ipſius ſacrificij.

Trident.

Confirmatur primò, Quia ex eo quòd omnes Euangeliſtæ quædam verba quæ nos habemus in forma conſecrationis calicis, omittant, colligimus ea non eſſe eſſentialia. Ergo ſimiliter ex eo quòd referentes Chriſti ſacrificium nõ referant eum ſumpſiſſe, rectè colligimus hoc non eſſe eſſentiale ſacrificio.

Confirmatur ſecundò, Quia de fide certum eſt Chriſtum ſacrificaſſe, ex *Tridentin. ſeſſ. 22. capite* 1. & conſequenter feciſſe ea omnia, quæ erant eſſentialia ſacrificio quod inſtituebat (nam ſine his non poteſt conſiſtere ſacrificium.) Atqui aliquo modo incertum eſt, vtrùm Chriſtus communicarit. Ergo ex ſententia Eccleſiæ vt minimum probabile eſt, hoc non eſſe de eſſentia ſacrificij. Quomodo enim Eccleſia poſſet definire Chriſtum ſacrificaſſe, ſi putaret eſſentiam ſacrificij non poſſe conſiſtere ſine ſumptione, quam neſcit an Chriſtus vſurparet.

Trident.

Concl vs. V. Pertinet tamen ſumptio ad aliquam integritatem ac perfectionem ſacrificij. 93

Primò, quia eſt approbatio quædam ſacrificij. Secundò, quia ſic res Deo oblata in eiuſdem honorem conſumitur. Tertiò, quia cùm hoc ſacrificium inſtituatur etiam vt ſit Sacramentum & conuiuium (ſicut etiam inter veteres

ferè

ferè omnia ſacrificia Euchariſtica) non conſequitur vltimum ſuum finem ante conſumptionem hoſtiæ: ſicut tamen vſus Sacramenti non eſt de eſſentia ſacrificij; ita nec conſumptio hoſtiæ. Atque hinc factum eſt vt ſemper ab Eccleſia tanta diligentia obſeruatum ſit vt celebrans, aut vbi ipſe non poſſet, aliquis eius loco ſacerdos ſacra myſteria ſumeret, nec immolata victima fruſtra à Deo nobis conuiuium pararetur, ſi nemo id publico nomine adiret. Quò etiam referri poteſt illud *Chryſoſt. homil. 3. in epiſtolam ad Ephoſ. Fruſtra habetur quotidiana oblatio, cùm nemo ſit qui ſimul participet.* Huc etiam ſpectat id quod dicitur in *cap. Relatum de conſecrat. diſt. 2.* ſcilicet: *Quale erit ſacrificium, cuius nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* Ideóque antiquis etiam præceptum fuit, vt victimas aut ipſo immolationis die, aut ſaltem ſequenti, idque ferè intra templi atria conſumerent. Quia conuiuas Dei in domo Dei conueniebat epulari.

94 Dices, ſi ſumptio non habeat rationem ſacrificij, non erit neceſſe celebrantem communicare, ſed ſufficiet eum aliis dare hoſtiam conſecratam conſumendam.

Cur celebrans neceſſario communicet.

Reſp. negando aſſumptum. Primò, quia cùm celebrans hoc cæleſte conuiuium in perſona Chriſti non minùs ſibi quàm aliis inſtruat, omnino indecens eſt eum primò omnium eius non fieri participem. Secundò, quia ſicut ſacerdos publico nomine ſacrificium offert; ita etiam debet hoc publico nomine ſumere.

95 Petes, Vtrùm quòd celebrans neceſſariò teneatur communicare, ſit iuris diuini, an Eccleſiaſtici: *Suarez d. 75. ſect. 5.* reſpondet rem eſſe incertam, quia *Concil. Trident. ſeſſ. 22. c. 1.* tantùm docet id haberi ex traditione Apoſtolica, ex qua non neceſſariò infertur ius diuinum: nec vlli antiqui canones docent id eſſe iuris diuini. Et ſanè ſi loquamur de præcepto diuino ſuperaddito inſtitutioni huius ſacrificij, difficulter tale præceptum poſſet clarè probari. Videtur tamen omnino tale præceptum naturaliter cõſequi ipſam inſtitutionem ſacrificij; non quidem prout habet rationem ſacrificij, ſed quatenus eſt confectio Sacramenti & ſpiritualis conuiuii præparatio cuius ille ipſe qui hoc præparauit (vt dixi) neceſſariò debet eſſe particeps, ne cibum quem aliis in perſona Chriſti præparat, ipſe faſtidioſus reiiciat. quod magnam indecẽtiam per ſe inuoluit. Quare omnino credibile eſt Chriſtum abſolutè voluiſſe hoc ita fieri. Vnde Eccleſia meritò ſemper hoc tam ſtrictè ſeruauit, vt etiam deficiente ante ſumptionem celebrante, alius ſacerdos vicem celebrantis ſupplens teneatur hoc Sacramentum ſumere. Hinc patet ſumptionem propriè tertio modo ex ſuprà numeratis pertinere ad ſacrificium. quia non perficit hoc propriè intrinſecè, ſed potiùs quadam ratione extrinſeca, quatenus per hanc illud aſſequitur finem ſuum, ad quem inſtituitur, quatenus eſt confectio quædam Sacramenti, & præparatio conuiuii.

Suarez. Trident.

Neceſſitas communicandi in celebrante prouenit ex Sacramenti inſtitutione.

96 Concl. VI. Nouæ legis ſacrificium totum eſſentialiter perficitur conſecratione; & quidem primariò, quatenus per eam corpus & ſanguis ſub ſpecie panis & vini quantum eſt ex vi verborum ſeparatim ponuntur, illud quaſi occiſum, hic quaſi effuſus: atque ita mortem Chriſti perfectiſſimè repræſentant. Secundariò verò quatenus per eam panis & vinum eſſe deſinunt quę tanquam terminus à quo ad ſacrificium pertinent.

Eſſentia ſacrificij conſiſtit in ſola conſecratione.

Vbi Nota ex dictis d. 1. concl. 5. in omni ſacrificio communiter aliquid deſtrui, & aliquid aliquo modo produci, ſaltem ſecundùm aliquẽ nouum modum eſſendi. Item aliquando principalem hoſtiam eſſe rem ipſam quæ deſtruitur: vt quando animalia immolantur. Hæc enim ſunt principales hoſtię, quę vita priuantur in Dei honorem, vt hic oſtendatur vitæ auctor, dum vita ei redditur. Cadauer verò & ſanguis effuſus ſunt hoſtiæ minùs principales. Contrà in thymiamate res producta ſiue ſuffitus ex illius cremationе proueniens, eſt principalis hoſtia. Hic enim præcipuè intenditur, vt illa ſuauеolentia Deus omnis ſuauitatis auctor honoretur. Vterque tamen terminus eſt ſacrificio eſſentialis. quia & hic ſuffitus neceſſariò debet fieri ex tali materia; & animalia ita debent occidi, vt eorum cadauera & ſanguis ſeparatim ponantur.

In omni ſacrificio aliquid deſtruitur, & aliquid producitur, & modo hoc, modo illud eſt primaria hoſtia.

Similiter in noſtro ſacrificio, principalis hoſtia eſt corpus & ſanguis Chriſti in honorẽ Dei hic reproducta, & quantum eſt ex vi verborũ & ſpecierũ ſignificatione ſeparatim quaſi victima mactata poſita. Minus autem principalis & quaſi ſecundaria hoſtia eſt panis & vinum quæ huic ſacrificio eſſentialia ſunt, quatenus illorum reproductio debet neceſſariò & ex his, & ſub horum ſpeciebus fieri. aliàs non haberet rationem ſacrificij à Chriſto inſtituti. Imò ſi corpus & ſanguis non ponerentur ſub ſpecie aliqua viſibili, eorum reproductio non haberet rationẽ ſacrificii: quia non eſſet ſenſibilis. Vide dicta d. 4.

Prob. iam conclu. Primò, quia ex dictis patet nihil eſſe aliud quod poſſit commodè habere rationem ſacrificii. 97

Secundò, quia in hac conſecratione reperitur quidquid ad eſſentiam ſacrificij poſſit requiri. vt patet ex definitione data d. 1.

Tertiò, quia hæc ſola actio fit propriè in perſona Chriſti. Item ſola perfectiſſimè repræſentat ſacrificium cruentum. Nam corpus & ſanguis poſita ſub diuerſis ſpeciebus, quantum eſt ex vi verborũ ſeparatim, expreſſiſſimè repræſentant hoſtiam immolatam, ſiue Chriſtum in cruce occiſum. Sumptio autem per ſe nullam habet vim illa repræſentãdi, niſi quatenus eſt participatio hoſtiæ immolatæ. Cùm enim non ſoleamus animalia viua comedere, ſed prius occiſa, comeſtio non poteſt per ſe repræſentare animalis occiſionem, ſed eam ſupponit iam factam. Vnde pulcrè *Gregorius Nyſſen. homil. 1. de reſurrect.* circa medium ait, *Nam viuens corpus non eſt ad edendũ idoneum ſi animatũ ſit. quare cum corpus edendum & sãguinem bibendum diſcipulis exhibuit, iam arcana & non aſpectabili ratione corpus erat immolatum*, quo nihil clarius pro noſtra ſententia dici poteſt.

Conſecratio perfectè repræſentat ſacrificium cruentum.

Hoſtia mactatur antequam comedatur.

Greg. Nyſſen.

Prob. 4. Quia Patres in hac ſola rationem ſacrificii conſtituunt. Ita clariſſimè *D. Greg. mox citatus.* Item *Irenaus l. 4 c. 32. Calicẽ*, inquit, *ſanguinem ſuum confeſſus eſt, & noui teſtamenti nouam docuit oblationem.* & *Cyprian. ſerm. de cœna Domini* ait,

D. Greg. Irenæus. Cyprian.

cùm verbis conſecrationis panis benedicitur, Euchariſtiam fieri medicamentum & holocauſtum. *D.Chryſoſtomus homil.de proditione Iudæ*, docet verba Domini, *hoc eſt corpus meum*, vſque in finem mundi præſtare ſacrificio firmitatem. Quæ omnia apertè inſinuant hoc ſacrificium in ſola conſecratione conſiſtere.

D. Chryſoſt.

98 Ex quibus infertur, rationem ſacrificij ex inſtitutione Chriſti, ita coniunctam eſſe cum conſecratione, vt hæc ſub vtraque ſpecie nulla ratione ſine illo fieri poſſit, quantumuis quis intenderet non ſacrificare, ſed tantùm conſecrare. quia hoc ipſo implicitè intẽderet etiam ſacrificare: ſicut implicitè intendit conferre gratiam, qui intendit conferre Sacramentum.

Sacrificium eſſentialiter ſequitur conſecrationem vtriuſque ſpeciei.

99 Obijc. 1. Noſtrum ſacrificium eſt perfectiſſimum holocauſtum. Atqui de ratione holocauſti eſt, vt totum in Dei honorem conſumatur: Ergo comeſtio per quam hęc hoſtia conſumitur, eſt eſſentialis ſacrificio.

Reſp. Si hoc argumentum aliquid probaret, etiam probaret, aut omnia vetera ſacrificia fuiſſe holocauſta, aut non licere comedere hoſtiam noſtri ſacrificij, ſed eam alia ratione debere conſumi. Nam ſi ad rationem holocauſti ſufficiat, vt hoſtiæ comeſtione conſumantur, omnia vetera ſacrificia erunt holocauſta. Nam omnia aut comeſtione, aut alia ratione in Dei honorem conſumebantur. Quòd ſi verò ad rationem holocauſti non ſufficiat hoſtiam comedi, probaret non licere ex hac hoſtia quidquam comedere. quia ex holocauſtis olim nihil licebat comedere, ſed debebant tota igne conſumi. Vnde patet, negandam eſſe minorem loquendo de holocauſto in genere. quod hebraicè dicitur עלה quaſi aſcenſio, eò quòd in eo tota omninò hoſtia Deo penitus offeratur, atque ita quaſi ad eum aſcendat: ſiue hæc oblatio fiat per hoſtiæ totalem conſumptionem: ſiue per quamcunque aliam hoſtiæ legitimam oblationem, qua poſſit verè dici totaliter ac integrè Deo offerri.

In quo conſiſtat ratio holocauſti.

Sicut autem ſacrificia pecorum fiunt per eorum occiſionem, ita eorum holocauſta fiunt per omnimodam ipſorum deſtructionem. Contra verò ſicut huius hoſtiæ ſacrificium conſiſtit in eiuſdem quadam reproductione: ita eiuſdem holocauſtum conſiſtit in tali reproductione qua tota in Dei honorẽ reproducitur, quaſi per modum victimę occiſæ ſub diſtinctis ſpeciebus, idque tali modo exiſtendi, ex cuius vi non poſſit vllis profanis vſibus deſeruiri, atque ideo neceſſariò cedat tota in honorem Dei, cuius productione Deus eſt honorandus; non autem eius deſtructione, cùm omnino immortalis ac impaſſibilis ſit.

100 Obijc. 2. Sacrificium debet eſſe ſenſibile: atqui reproductio Chriſti non fit ibi ſenſibiliter. Ergo ad eius rationem requiritur conſumptio.

Reſp. Sacrificium non debere magis eſſe ſenſibile quàm Sacramentum: ſicut igitur hoc eſt ſatis ſenſibile ratione ſpecierũ & formæ conſecrationis: ita etiam ſacrificiũ. quare neganda eſt minor.

1. Cor. 11.

Obijc. 3. 1. ad Corint. 11. dicitur, *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis frãgitur. Hic eſt calix qui pro vobis effunditur.* Atqui hæc effuſio & fractio ſignificant quandam immolationẽ, nec fiunt niſi per hoſtiæ comeſtionem. Ergo hæc eſt immolatio.

Reſp. negando ſecundam partem minoris. quia illa verba *frangitur & effunditur*, referuntur partim ad cruentam immolationem crucis: partim ad incruentam, per quam myſticè corpus Chriſti frangitur ſiue occiditur, & ſanguis eius effunditur, quatenus vtraque quantum eſt ex vi verborum & ſpecierum ſignificatione ponuntur ſeparatim. Patet primò, quia hæc propriè fiunt pro nobis in remiſſionem peccatorum: ſumptio verò directè tantùm fit in augmentum gratiæ. Secundò, quia ſanguinem hic effundi, non ſignificat eum ex calice in os bibẽtis infundi (hęc enim potiùs eſſet infuſio quàm effuſio dicenda) ſed ſignificat eum ex corpore realiter aut myſticè effundi, & conſequenter corpus ſimili ratione occidi.

Obijcitur 4. Hinc ſequi noſtrum ſacrificium non fore verum & reale, ſed tantùm myſticum. 101
quia tantùm erit myſtica immolatio. Reſp. negando hoc ſequi. Ad probationem Reſp. Si per immolationem intelligas occiſionem hoſtiæ, tunc hic tantùm fore myſticam immolationem: ſed realis hoſtiæ occiſio ne quidẽ in comeſtione reperitur, vt aduerſarijs etiam fatendum eſt: nec vllo modo ad rationẽ huius ſacrificii requiritur. imo eſſet contra rationem ipſius. Quia ſi Chriſtus in eo verè occideretur, nec eſſet ſacrificium incruentum, ſed cruentum. Imò ſi rem penitiùs conſideremus, in comeſtione hoſtiæ ne quidem myſtica reperitur eiuſdem occiſio, ſed iam facta ſupponitur: vt patet ex probatione 3. & Nyſſeno ibidẽ citato. Quòd ſi verò per immolationem intelligas veram & realem hoſtiæ ſacrificationẽ, illa realiſſimè & perfectiſſimè in conſecratione reperitur. quia per hanc corpus & ſanguis Chriſti ſub diuerſis ſpeciebus per modum hoſtiæ mactatæ veriſſimè & realiſſimè reproducuntur in teſtimonium diuinæ excellentiæ, in quo tota ratio huius ſacrificij conſiſtit.

Ad verum ac reale ſacr. ſufficit myſtica occiſio hoſtiæ.

Hinc patet, de eſſentia huius ſacrificii prout iam eſt à Chriſto inſtitutum, eſſe, vt conſecratio fiat ſub vtraque ſpecie. Aliàs enim non fieret myſtica ſanguinis effuſio, victimæque occiſio. 102

Sequitur ſecundò, Vtriuſque ſpeciei ſumptionem pertinere ad illius quandam perfectionem iuxta dicta ſuprà.

Sequitur 3. Pontificem nullo modo poſſe diſpenſare, vt alterutra ſpecies ſola conſecretur. quia tunc non eſſet verum & integrum ſacrificium; ſed dimidiatum ac mancum. quod eſt contra ius diuinum.

Pontifex nequit diſpenſare vt vnica ſpecies conſecretur.

Sequitur probabiliter 4. Eum non poſſe etiam diſpenſare, vt quis celebrans alterutram tantùm ſpeciem ſumat. Quia eſt probabile, celebrantem iure diuino teneri vtramque ſpeciem ſumere: vt oſtendi ſuprà concl. 5. Nec vlla eſt ratio cur dicamus eum teneri ſumere vnam ſpeciem, non tamen vtramque.

Sequitur 5. Nulla ratione audiendum eſſe Volaterranum, qui docet Innoc. 8. cum Noruvegis diſpenſaſſe, vt ſine vino conſecrarent, eò quòd difficulter apud eos vinum cõſeruari poſſit. Sed hoc falſum eſſe patet Primò, quia oſtendi contrarium eſſe iuris diuini. Secundò, quia 103

Volaterranus. Innocent. 8.

nulla

nulla exſtant huius diſpenſationis veſtigia. Tertiò, quia falſum eſt ibi vinum non poſſe conſeruari. Quartò, quia ſi difficultas habendi vinum ſufficeret ad huiuſmodi diſpenſationem; maximè iam diſpenſandu eſſet cum aliquibus Indis, apud quos difficillimè vinum haberi poteſt. Quintò, quia ipſe dicit Pontificem diſpenſaſſe vt calix ſine vino conſecraretur: qui eſſet apertus error in fide cùm Concil. Florent. definiat, vinum de vite eſſe materiam neceſſariam conſecrationis calicis.

Florent.

DVBIVM VI.

Qui hoc ſacrificium offerre poſsint?

104 TRiplex hîc eſt difficultas. Prima, Vtrùm omnes & ſoli ſacerdotes hoc ſacrificium offerre poſſint? Plurimi enim hæretici hoc tempore volunt omnes Chriſtianos æqualem habere poteſtatem circa conſectionem Euchariſtiæ, in quo dixi hoc ſacrificium conſiſtere.

Hæretici noſtri.

Contrà *Magiſter in 4. d. 13.* putat hæreticos & excommunicatos inualidè conſecrare. Sed hoc nulla ratione à Catholico defendi poteſt, vt oſtendi ſuprà q. 64. a. 9. *Scotus* verò *ibidem qu. 2.* concedit quidem tales validè poſſe conſecrare Euchariſtiam: negat tamen eos validè poſſe offerre ſacrificium. quia conſtituit ſacrificium in oblatione verbali, quæ fit poſt conſecrationem, quam dicit debere fieri in perſona Eccleſiæ: hæretici autem & excõmunicati cùm ſint præciſi ab Eccleſia, non poſſunt in eius perſona offerre. Eundem ſequitur *Gabriel ibidem q. 2. a. 3. dub. 2.* Sed hoc fundamentum ſatis refutaui dubio præcedenti.

Magiſter. *Scotus.* *Gabriel.*

105 II. difficultas eſt, Vtrùm in omni noſtro ſacrificio Chriſtus ſit verè ac propriè principalis offerens? *Scotus* enim *quodlib. 20. in fine a. 2.* & *Gabriel lect. 26. in canon. lit. G. & H.* dicunt Chriſtum ea ſolùm ratione dici hoc ſacrificium offerre, quatenus hoc totam ſuam vim ex illius meritis habet, & ex ipſius inſtitutione & præcepto offertur. Sed hac ratione nõ niſi valdè remotè poſſet dici offerre hoc ſacrificium; ſicut dicitur etiam baptizare cum quocunque baptizante: cùm tamen longè alia ratione dicatur offerre hoc ſacrificiũ, quàm conferre reliqua Sacramenta.

Scotus. *Gabriel.*

III. difficultas eſt, Vtrùm omnis populus Chriſtianus per ſacerdotem hoc ſacrificium aliqua ratione offerat?

106 CONCLVS. I. Soli ſacerdotes ſacrificium Miſſæ per ſe validè offerre poſſunt. Eſt de fide. vt patet ex dictis q. 82. a. 3. & ſuprà dub. 1. corol. 7. n. 19. & 28.

CONCLVS. II. Omnes veri legis nouæ ſacerdotes, quantumuis ſint hæretici aut excommunicati valdè hoc ſacrificium offerunt, ſi legitima forma & materia vtantur. Ita *D. Tho. q. 82. a. 7.* & communiter Theologi, & apertè colligitur ex *Trident. ſeſſ. 23.* vbi c. 1. docet ſacerdotibus per ordinationem à Chriſto dari poteſtatẽ corpus & ſanguinẽ ipſius conſecrandi & offerendi: vt patet etiam apertè ex ſacerdotis ordinatione, qua immediatè traditur illi poteſtas offerendi hoc ſacrificium. Deinde c. 4. ex eo quòd ſacerdotibus imprimatur character, infert hanc poteſtatem iis auferri non poſſe. Et eodem ſenſu can. 4. dicit anathema iis, qui dicunt ſacerdotes poſſe fieri laicos. Quare non videtur contraria ſententia poſſe vlla ratione defendi. Et confirm. quia vt oſtendi dub. 4. tota ratio huius ſacrificij conſiſtit in conſecratione. poteſtas autem conſecrandi à ſacerdotibus auferri non poteſt. Quare quod quidam Patres dicunt extra Eccleſiam non poſſe eſſe verum ſacrificium; vel intelligendum eſt, quòd extra Eccleſiam non poſſit legitimè offerri ſacrificiũ: vel potiùs quòd extra eam nullum poſſit verum ſacrificium inſtitui, vel quacunque ratione haberi, quod ſit diſtinctum à ſacrificio Eccleſiæ, quod à quibuſcunque offeratur, ſemper aliqua ratione in Eccleſia offertur, quia ipſius ſacrificium eſt.

D. Thom. *Trident.*

CONCLVS. III. In omni ſacrificio legis nouæ Chriſtus eſt verè & propriè principalis offerens. Ita *D. Thomas hîc ad 3.* & cõmuniter Theologi. Et expreſsè docet *Trident. ſeſſ. 22. c. 2.* vbi ait: *Idem nunc offerens ſacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit.* Idem communiter docent Patres & Scripturæ interpretes, dum docent ideo Chriſtum dici ſacerdotem in æternum (id eſt vſque ad finem mundi) quia continuò hoc ſacrificium per ſacerdotes offert. Et clarè ſatis inde probatur. 107

D. Thom. *Trident.*

Præcipua autem huius rei ratio (præter eas quas initio dubij ex Scoto attuli) eſt, quia ſacerdos offert hoc ſacrificium vt miniſter Chriſti, ipſius perſonam immediatè ſuſtinens ac repræſentans: ita vt conſecratos eodem modo loquatur ac ſi reuera Chriſtus eſſet, dicens: *Hoc eſt corpus meũ.* Vnde pulchrè *D. Anſelmus ſuper pſalmũ 38. Ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cuius ſermo ſanctificat ſacrificium quod offertur.* Sicut igitur quis propriè dicitur dare eleëmoſynam, quam per famulum dat: ita Chriſtus verè dicitur hoc ſacrificium offerre; idque longè alia ratione quàm dicatur per miniſtros ſuos baptizare: quia etſi baptizans agat vt miniſter Chriſti, tamen loquitur in propria perſona, & proprijs verbis: conſecrans autem abſolutè in perſona Chriſti, & verbis Chriſti loquitur.

Scotus. *D. Anſelm.*

His adde, cùm Chriſtus eo tempore quo hoc ſacrificium & Sacramentum Ordinis inſtituit, præuiderit in particulari omnia ſacrificia, quæ vſque in finem mundi erant offerenda; probabile eſſe hæc omnia & ſingula actu elicito Patri obtuliſſe. Imò cùm, vt docet Apoſtolus ad Rom. 8. & ad Hebr. 7. etiam modò Patrem interpellet pro nobis; ſatis credibile eſt, cum ſingula ſacrificia dum actu fiunt, Patri actu elicito offerre. Hoc enim ipſius in Patrem reuerentiæ, & ſummo in Eccleſiam amori congruit. 108

Rom. 8. *Hebr. 7.*

CONCLVS. IV. Omnes catholici non excommunicati aliqua ratione, per ſacerdotes offerunt quatenus ſacerdos offert hoc ſacrificium in perſona totius Eccleſiæ: ſicut tota ciuitas dicitur agere quod eius legatus apud Regem agit. Secundò, & magis propriè hoc per ſacerdotes offerunt, qui ei aliqua ratione cooperantur, curando illud pro ſe dici, vel ei miniſtrando, vel etiam aſſiſtendo.

DVBIVM VII.

Vtrùm hoc ſacrificium ſit verè propitiatorium & impetratorium: & qua ratione?

109 *Hæretici noſtri.* DVplex hîc eſt difficultas. Prima eſt cum hæreticis noſtris, qui abſulutè negant hoc ſacrificium eſſe propitiatorium, ſiue valere ad obtinendam veniam peccatorum. Ratio illorum eſt Primò, quia hoc cederet in iniuriam ſacrificij crucis, quo Chriſtus pro omnium peccatis abundantiſſime ſatisfecit. Secundò, quia *Hebr. 9. & 10.* hoc videtur repugnare Apoſtolo, qui ad Hebr. c. 9. & 10. docet Chriſtum ſufficienter ſatisfeciſſe pro peccatis noſtris, nec opus eſſe alio ſacrificio. Sed has rationes nullius eſſe momenti, ſatis oſtendi dub. 3.

II. Difficultas eſt cum catholicis, Vtrùm hoc ſacrificium conferat ſuum effectum (qualiſcumque ille ſit) ex opere operato, an per modum impetrationis; an verò vtroque modò?

Valent. Bellarm. Soto. Has difficultates varij variè tractant. In primis *Valentia hîc diſp. 6. q. 11. puncto 1. §. 19. & ſequentibus.* Item *Cardin. Bellarm. l. 2. de ſacrificio c. 4. Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 1. §. Per hac.* Sed non ſatis hanc ſecundam difficultatem explicant. Fuſiſſimè autem & diſtinctiſſimè eam tractat *Suarez diſp. 79.* *Suarez.* Tractant eandem & alij multi, variéque de rebus varijs diſſentiunt, ſed ſæpè magis in verbis & modo ſe explicandi, quàm in re.

110 Vt autem rem omnem breuiter exponamus, Nota 1. Nos hîc non agere de ſacrificio quod Chriſtus in cœna obtulit, ſed de eo quod ſacerdotes iam quotidie offerunt.

Nota 2. Hoc ſacrificium generatim loquendo ex quadruplici capite poſſe habere vim operandi aliquem effectum. *Sacrificium habet quadruplicem vim operãdi.* Primò, ex opere operantis, ſiue proximè offerentis. Cùm enim ſit actus veræ virtutis, eoſdem planè effectus poteſt habere, quos habent aliæ actiones virtutis, & iiſdem omnino modis; ſcilicet, Primò per modum meriti de condigno aut de congruo. Secundò, per modum ſatisfactionis. Per omne enim opus veræ virtutis poſſumus pro peccatis ſatisfacere, præſertim quando in eum finem id Deo offerimus. Tertiò, per modum impetrationis, tum quia omne opus veræ virtutis habet vim aliquid à Deo impetrandi, ſi in eum finem offeratur: tum etiam quia ſacrificium eſt actus excellentiſſimæ orationis: vt magis infrà patebit. Sed ad hos operandi modos neceſſe eſt vt offerens ſit in gratia, præſertim pro primo & ſecundo. Quia qui eſt extra gratiam, nec mereri de condigno, nec ſatisfacere poteſt: quamuis per modum orationis poſſit aliquid à Deo impetrare, quando ritè orat, ita vt non peccet in ipſa oratione, vt facit peccator ſacrificans, niſi excuſetur per facti ignorantiam.

111 Secundo, poteſt habere vim aliquam agendi ratione excellentiæ rei oblatæ. Munus enim alicui munifico Principi oblatum, quod illi in ſe eſt valdè gratum, habet ex ſe vim eum permouẽdi ad aliquid rependendum, modo debita ratione offeratur: ita ſcilicet vt ipſo modo offerẽdi Princeps non offendatur. Atque hac etiam ratione ſacrificium à iuſto legitimè oblatum ſine dubio habet vim mouendi Deum vt aliquid conferat offerenti: non quidem quod æquet dignitatẽ rei oblatæ (quia hoc impoſſibile eſt) ſed prout iudicauerit hîc & nunc ſecundùm ſuæ prouidentiæ rationes expedire. Et hic effectus etiã per modũ impetrationis acquiritur. quia ſicut preces, ita etiam munera ſolent habere vim impetrandi. Ex illo tamen capite præcisè hoc ſacrificium nullam poteſt habere vim impetrandi, quando offertur ab iniuſto; quia contra voluntatẽ Dei offertur.

3. Poteſt ſacrificium acquirere vim impetrãdi aliquid à Deo, ex eo quòd ſacerdos id offerat ex perſona Eccleſiæ, quæ cùm Deo ſemper ſit accepta, eius etiam preces & munera Deo grata ſunt, etſi per peccatorẽ offerantur: ſicut munera vnius principis alteri per legatum oblata, huic grata ſunt, etſi offerens ſecundùm ſe ingratus ſit. 112

4. Sacrificium acquirit vim operandi ſiue effectum ex inſtitutione, voluntate, & perſona Chriſti, qui ſemper primarius eſt offerens. quod duplici ratione poteſt concipi fieri. Primo, quatenus Chriſtus potuit annectere in certa proportione ſua merita ipſi externo actui ſacrificij ad certum effectũ conferendũ ei pro quo offertur, cui (modò ex ſe non ponat obicẽ) infallibiliter conferatur, independenter à dignitate aut deuotione immediatè offerentis. ſimili aliqua ratione, qua Sacramentum ſuſcipienti diſpoſito confert ſuum effectũ independenter à dignitate aut deuotione Miniſtri. Et hũc modũ operandi vocamus ex opere operato. quia effectus ſequitur infallibiliter poſitionem externi operis in ſubiecto non ponente obicem. Quamuis autem poſſet quis negare Chriſtũ de facto eo modo annexuiſſe ſua merita huic ſacrificio: quin tamẽ id facere potuerit, nullum poteſt eſſe dubium. Nec enim hîc aliqua vel probabilis poteſt oſtẽdi implicantia: præſertim cùm nõ aſſeramus hîc aliquam efficientiam phyſicam in ſacrificio qua operetur hunc effectum, ſed tantùm moralem. 113

2. Per modum cuiuſdam impetrationis. Hoc ipſo enim quo hoc ſacrificium offertur in perſona Chriſti, ita vt Chriſtus verè id etiam per miniſtrum offerat, habet magnam vim aliquid impetrandi à Deo, etſi Chriſti merita ei non eſſent ſupradicto modo annexa.

CONCLVS. I. Sacrificium Miſſæ non ſolùm eſt λατρευτικὸν & euchariſticon, ſed etiam propitiatorium ac impetratorium. Ita definiuit *Trident. ſeſſ. 22. c. 2. can. 3.* 114 *Miſſa eſt verè propitiatorium. Trid.*

Prob. ex Scripturis. quia Matth. 26. & Luc. 22. calix ſanguinis Chriſti dicitur effundi, ſiue per ſacrificium Deo offerri in remiſſionẽ peccatorũ. *Matth. 26. Luc. 22.* Quod nihil eſt aliud, quam hoc ſacrificium in quo ſanguis Chriſti offertur, eſſe propitiatoriũ. Illa autẽ verba Chriſti eſſe etiam intelligẽda de ſacrificio incruento clarè oſtẽdi ſuprà dub. 2. & patet ex eo quòd dicitur calix effundi. quod neceſſariò intelligendũ eſt de ſacrificio incruento.

Prob. 2. Quia Apoſtolus ad Hebr. 5. expreſsè docet. omnis pontificis ſiue ſacerdotis munus eſſe offerre Deo ſacrificia pro peccato. *Hebr. 5.* Atqui in noua lege eſt verum ſacrificium, vt oſtendi ſuprà, & ſunt etiam veri ſacerdotes, vt oſtendam in materia de Ordine. Ergo eorum officium eſt offerre ſacrificium pro peccatis.

Prob. 3. Quia hoc ſacrificiũ ſucceſſit omnibus

Nobilium ſacrificium eminenter cõtinet vim omnium antiquorum.

veteribus, tanquam vnum ſufficiens pro omnibus, & eminenter omnium vim continens: Atqui inter vetera ſacrificia multa fuerunt propitiatoria & impetratoria. Ergo hoc etiam debet eſſe tale: hac tamen differentia, quòd ſicut lex vetus continebat ſolùm vmbras futurorum, & vim purgandi immunditias legales, vt docet Apoſtolus ad Hebr. 9. ita illa ſacrificia ex vi ſua & abſtrahendo à deuotione offerentis tantùm valebant ad tollendas immunditias legales. Sacrificium autem nouæ legis in quo eſt veritas, valet etiam eo modo quo infrà dicemus ad mundandas conſcientias à peccato.

Hebr 9.

Probatur 4. Quia ille fuit ſenſus totius ab initio Eccleſiæ: vt patet ex antiquiſſimis liturgiis, & præſertim D. Iacobi, in qua dicitur, *Offerimus, tibi incruentum ſacrificium pro peccatis noſtris.* Idem communiter docent antiqui Patres, vt patet apud *Card. Bellarm. l. 2. de Miſſa, c. 2.*

Bellarm.

115 Habet vim ſatisfaciendi ac diuerſa impetrandi.

Concl. II. Sacrificium Miſſæ habet vim ſatisfaciendi pro peccatis, & impetrandi diuerſa Dei dona primo, ſecundo & tertio modo ſuprà numeratis. Per ſe patet. Nam cum ſit perfectiſſimus actus virtutis religionis, nulla eſt ratio, cur non habeat omnem vim ſatisfaciendi, merendi, ac impetrandi, quam habent reliqui actus virtutis. Item cùm res in eo oblata, ſit excellentiſſima & Deo gratiſſima, per ſe aptiſsima eſt, vt eum ad liberalitatem excitet, ſi debitè ei offeratur. Denique cùm Eccleſia ſit Deo gratiſſima, nulla eſt cauſa negandi ipſius preces & ſacrificia, quæ per miniſtros ſuos Deo offert, hoc ipſo habere aliquam vim impetrandi, quia ex perſona Eccleſiæ Deo offeruntur. Nec credo vllum Catholicũ huic cõcluſioni contradicere.

116 Habet effectum ex opere operato.

Concl. III. Sacrificium habet vim producendi aliquem effectum ex opere operato ſecundùm rationem ſuprà in prima parte quarti modi explicatam.

Ita fere communiter omnes Theologi. Probatur 1. Quia Matth. 26. Chriſtus ait: *Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Quod, vt oſtendi ſuprà ex Luc. 22. eſt etiam intelligendum de effuſione quæ fit in hoc ſacrificio. Quibus verbis Chriſtus aperte docet, ſe hoc ſacrificium inſtituiſſe, vt ſuo modo (de quo agemus dubio ſequenti) remiſſionẽ peccati operetur. Quare cùm Chriſti inſtitutio ſit efficax, patet, Chriſtum ei indidiſſe aliquam vim ad illum effectum operandum. Non vt eam haberet ex opere operantis (quia hoc ipſo quo erat actus virtutis, ex natura rei hanc vim habebat, nec ad hoc aliqua noua promiſſione egebat,) ergo vt eam haberet ex opere operato. Confirm. quia Chriſtus illis verbis clare ſatis promittit remiſſionem peccatorum iis pro quibus debitè diſpoſitis hoc ſacrificium offeretur. Atqui ex eo quòd Chriſtus ſuſcipiẽtibus aliqua Sacramẽta promittit aliquẽ effectũ, colligimus ea hunc producere ex opere operato. Ergo idem dicendũ eſt de illo ſacrificio.

Matth. 26.

Luc. 22.

Hebr 9. Vetera ſacrificia ex opere operato tollebãt immunditiem legalem.

Prob. 2. Quia vt aperte colligitur ex Apoſtolo ad Hebr 9. ſicut vetera Sacramenta & ſacrificia habebant vim ad tollendam immunditiam legalem: ita noſtra Sacramenta & ſacrificia habent vim ad mundandas conſcientias à peccatis, vnumquodque ſecundùm rationem ſuæ inſtitutionis: Atqui non modò Sacramenta quædam vetera, ſed etiam quædam ſacrificia ex opere operato tollebant immunditiam legalem (vt patet ex Leuit. 4. vbi per eiuſmodi ſacrificia abſolute promittitur futura purgatio à peccato per ignorantiam contracto.) Ergo ſicut noſtra Sacramenta habent vim ex opere operato tollendi peccata: ita etiam ſuo modo eandem habebit ſacrificium. Eſt enim par ratio.

Leuit. 23.

Prob. 3. Quia aliàs ſæpe grauiſsimè populus Chriſtianus deciperetur, dum ſacrificium pro ſe & maximè pro defunctis offerri curat, ſi offerentes eſſent in peccato, & ab eorum dignitate aut deuotione vis ſacrificij penderet. quia ſine vlla ſua culpa omni ſacrificij effectu priuarentur quod & repugnat communi Eccleſiæ ſenſui, & per ſe videtur abſurdum: quia ſic Chriſtus per inſtitutionem illius ſacrificij non ſatis prouidiſſet populo Chriſtiano: cùm quoties ſacerdotes eſſent mali, non eſſet in huius poteſtate illius effectu frui. Confir. quia *Trident. ſeſſ. 22. c. 1.* docet ideo hanc oblationem Malachiæ 1. dici id mundam, quia *nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari poteſt.* Quod non videtur dici ideo, quia externa oblatio nõ poteſt coinquinari ob internam malitiam offerentis: quia hoc non videtur aliter verum in noua lege quàm in veteri, quia vtraque oblatio, ſiue externus actus offerendi, quando illegitime fit, ſiue ob malam intentionem, ſiue ob indignitatem offerentis, verè hîc & nunc eſt externũ peccatum, & per eam actionem verè offerens peccat: ſed quia habet vim reconciliandi nobis Deum independenter à dignitate aut bonitate proximè offerẽtis. quod veteribus ſacrificijs non fuit conceſſum. 117

Trident.

Malach. 1

Concl. IV. Hoc ſacrificium ex eo quòd offeratur immediatè ex perſona Chriſti, habet ex eiuſdem inſtitutione ſingularem vim vt varia à Deo impetret iis pro quibus offertur: idque præter omnem dignitatem & meritum proximè offerentis. 118

Nouum ſacrificium habet ſingularem vim impetrandi, quia in perſona Chriſti offertur.

Per ſe patet. Quia etſi hic ſit ſecundùm ſe indignus qui à Deo exaudiatur, tamen Chriſtus cuius ipſe perſonã ſuſtinet, quique per eum verè offert, ſemper eſt digniſsimus qui quiduis à Deo impetret: ſicut rex Pontifici gratiſsimus & optime de Eccleſia meritus, qui aliquid à Pontifice per legatum rogat, digniſsimus eſt qui impetret, etſi legatus per ſe omnino indignus ſit qui audiatur. Et credibile omnino eſt, ob hanc cauſam præcipuè Chriſtum voluiſſe hoc ſacrificium ita immediatè in perſona ſua, ſuiſque verbis offerri vt per ipſum faciliùs quæuis à Deo impetraremus, quia ob indignitatem noſtram facile tuliſſemus repulſam, ſi hunc in perſona noſtra obtuliſſemus.

Differunt autem hi duo modi explicati in tertia & quarta concluſione. Primò, nam prior etſi mediatè nitatur dignitate perſonæ Chriſti, quatenus merita ipſius eadem dignitate nituntur: immediate tamen præcisè nititur dignitate & efficacia meritorum Chriſti huic operi externo annexorum, & pacto inter Chriſtum & Patrem inito circa operationem ſalutis noſtræ: ideóque eius effectus confertur 119

Differt hæc virtus ab ea quæ cauſat ex opere operato.

à Deo ex iuſtitia, ratione meriti de condigno Chriſti. Secundus verò præciſè nititur dignitate perſonæ Chriſti, & gratia qua apud Patrem valet: non autem immediatè ipſius meritis, & præſcindit ab omni pacto; ideóque eius effectus confertur ex pura liberalitate Chriſti. Vnde ſequitur, ſecundùm hunc modum quo ſacrificiū operatur ſuum effectum, neq; eſſe ex opere operato, vt patet ex dictis: neq; etiam ex opere operantis; quia non habet ſuam vim propriè ex dignitate aut deuotione miniſtri offerentis, ſed ex dignitate Chriſti. Quare eſt modus operandi quaſi medius inter vtrumque.

120 Differunt ſecundò, quòd prioris effectus ſit ferè rei determinatæ, v.c. remiſſio alicuius pœnæ peccatis remiſſis adhuc debitæ: vel fortè gratiæ alicuius præuenientis, &c. de quo agemus dubio ſequenti. Secundi verò effectus eſt omnino indeterminatus, quia per hoc ſacrificium quiduis ad ſalutem pertinens à Deo impetrare poſſumus. Et ob hanc cauſam hic modus præter priorem fuit neceſſarius, ne anguſtus eſſet huius ſacrificij fructus.

Tertiò differunt, quòd prioris effectus ſit omnino infallibilis, ſaltem modò is, pro quo offertur ſacrificium, non ponat obicem. Et hæc eſt ratio cur effectus eius debuit fuiſſe determinatus, quia non decet diuinam prouidentiam ea dona quæ alicui operi externo infallibiliter ſunt annexa, ita ponere in noſtra poteſtate, vt noſtri arbitrij ſit eligere quæ dona velimus ei hîc & nūc eſſe ita annexa, vt ea infallibiliter impetrem⁹. Hinc ſecūdus effectus, cū ſit indeterminatus, & poſſit eſſe quæuis res ſaluti noſtrę conducēs, quā conamur à Deo impetrare, quamque ſoleat ſecundùm prouidentiæ ſuæ ordinem hominibus aliquando concedere; non eſt ita infallibilis. Experimur enim ſæpe nos non impetrare per ſacrificiū quod petimus, eò quòd Deus iudicet hîc & nunc ſecundùm ſuæ prouidentiæ rationem non conuenire dare quod petitur. Credibile tamen omnino eſt, numquam nos ita fruſtrari hoc effectu, quin etſi non concedatur quod petitur, aliquid tamen aliud concedatur, prout Deus hîc & nunc iudicat expedire. Hoc enim omnino decet dignitatem Chriſti, vt non fruſtretur omnino eius petitio, quàm hîc & nunc per ſacerdotem offert.

121 *Vis impetratiua ſacrificij creſcit ex dignitate celebrantis.* Quartò differunt, quòd prioris effectus nullo modo poſſit augeri vel minui ratione deuotionis, aut indignitatis miniſtri. Secundus verò poteſt ex hac parte augeri vel minui: vt videmus etiam fieri in rebus humanis. Nam quamuis legatus Regis benè de Eccleſia meriti, ſecundùm ſe indignus ſit: tamen ratione dignitatis ipſius Regis, qui per eum petit, facilè multa à Pontifice obtinet: faciliùs tamen eadem atque etiam maiora obtinebit, ſi ipſe per ſe Pontifici gratus ſit, & magna gratia petat ea quæ cupit obtinere. Quod maximè locum habet, quando ea quæ petuntur, non tam cedunt in bonum ipſius Regis, aut regni, quàm in commodum priuatum legati, aut amicorum ipſius: vt fit in ijs quæ communiter petimus in Miſſa.

122 Dices, hinc ſequi indignitatem legati poſſe eſſe tantam, vt hunc effectū omnino impediat, ſicut ſi Rex per legatum publicè ſceleſtum & hæreticum aliquid à Pontifice peteret; meritò hoc ei negaret, quia videtur talis petitio cedere in contemptum eius à quo petitur.

Reſp. negando conſeq. Nunquam enim indignitas miniſtri omnino hunc effectum ſacrificij impedit, modò in eo pro quo petitur, nulla ſit cauſa ob quam ille impediatur. Quia Chriſti dignitas meretur per quemuis legatum quantumuis malum, per quem à Deo aliquid petit, exaudiri. Secùs poteſt aliquando accidere in Regibus, quorum merita ſæpe non ſunt tanta apud Eccleſiam vt ea quæ petunt, mereantur quacunque ratione impetrare. *Indignitas ſacerdotis nunquam omnino impedit vim impetrandi quam habet ſacrificium.*

Ad probationem Reſp. Tunc tantùm malitiam legati cedere in contemptum eius à quo petitur, quando is qui mittit legatum non habet iuſtas rationes cur per eum hîc & nunc hoc petat. Chriſtus autem habuit iuſtiſſimas rationes ita hoc ſacrificium inſtituendi, vt per quoſuis legitimos ſacerdotes poſſet in ſua perſona validè offerri, ne populus Chriſtianus meritò haberet omnium ſacerdotum ſacrificia ſuſpecta ne forte inualidè offerantur, cùm nulliùs dignitas poſſit nobis certò eſſe nota. Idémque probabiliter cum quadam proportione dici poteſt de vi operandi, quam hoc ſacrificium habet, eò quòd offeratur in perſona Eccleſiæ. Credibile enim eſt etiam hanc ſemper in ſuis miniſtris per quos offert, aliqua ratione exaudiri, ita vt ſemper aliquod bonum ſaltem Eccleſiæ in communi ex hoc ſacrificio proueniat. Excipe tamen ſacerdotes excommunicatos præſertim non toleratos ac degradatos, quos cùm Eccleſia nolit in ſua perſona hoc ſacrificium offerre, ſicut per eos non orat, ita nec impetrat.

Hinc patet primò, Hoc ſacrificium ſemper Deo eſſe gratum & efficax, quatenus offertur in perſona Chriſti & Eccleſię, ratione tamē conditionis miniſtri aliud alio gratius & efficacius. 123

Patet ſecundò, Vim operandi huius ſacrificij quam habet ex capitibus ſecunda concluſ. explicatis, multum pendere à conditionibus miniſtri; & ex huius bonitate aut malitia augeri vel minui, aut etiam omnino tolli, præſertim ſi ſit excommunicatus. Contrà verò vim quàm habet ex opere operato, nullo modo à malitia ipſius aut bonitate pendere. Quam verò habet ex dignitate primarij offerentis, ſolùm pendere à bonitate miniſtri, quatenus per hanc poſſit augeri, & per malitiam conſequenter minui.

Patet tertiò ex dictis tam hoc dubio, quàm præcedentibus, qua ratione hoc ſacrificium conueniat cum ſacrificio crucis, & quomodo differat. Conuenit enim, quòd in vtroque ſit eadem hoſtia, & idem principalis offerens, ſcilicet Chriſtus; vt docet *Triden. ſeſſ. 22. c. 2.* 124 *Sacrificium incruentum & cruentum conueniunt in duobus. Trident. Differunt quadrupliciter.*

Differt autem primò, in modo offerendi, qui in hoc eſt incruentus, & ſub ſpeciebus ſacramentalibus: in illo eſt cruentus, & in propria ac naturali Chriſti ſpecie.

Differt ſecundò, in modo operandi ſuum effectum, idque primò, quia hoc habet omnem vim ſuam ex illo, non contra. Secundò, quia illud eſt cauſa generalis omnis noſtrę iuſtificationis ac gratiæ, quam quacunque ratione à Deo

accl

accipimus. Secùs eſt de hoc, quia multas gratias ac media ſalutis noſtræ à Deo accipimus independenter ab hoc ſacrificio: qualia ſunt ea quæ accipimus per alia Sacramenta, aut ratione alicuius meriti præcedentia: aut etiam ex mero Dei beneplacito, ſine reſpectu ad actiones aliquas humanas diſtinctas à meritis Chriſti.

125 Tertiò, quia ſacrificium cruentum operatum eſt noſtram ſalutem per modum meriti de condigno, ſatisfactionis, ac ſolutionis ſufficientis pretij ad remiſſionem omnium peccatorum, & ad omnem gratiam ac gloriam, omniaque beneficia Dei, ac media ad ſalutem noſtram pertinentia, quæ vnquam à Deo alicui puro homini conferentur, & infinities maiora obtinenda: ita tamen vt per illud præcisè nulli in particulari aliqua pars huius pretij applicetur. Per hoc enim ſacrificium præcisè Chriſtus hoc pretium omnino infinitum pro redemptione ac ſalute omnium hominum, in genere Deo quidem ſoluit, nulli tamen in particulari applicuit: ſed hanc applicationem ipſe partim alijs actibus fecit, v.c. vocando Apoſtolos, remittendo Magdalenæ peccata, &c. partim eam reliquit diuinæ prouidentiæ, quæ ſua bona diſtribuit prout vult, omnia tamen intuitu illius ſacrificij: partim etiam noſtris actibus ex gratia factis, quibus gratiam & gloriam meremur in virtute illius ſacrificij. Quia tamen noſtri actus ſunt parum efficaces, & ſæpe difficiles, vt magis noſtræ infirmitati conſuleret, inſtituit quædam alia media in ſe facillima, & ad gratiam obtinendam efficaciſſima; qualia ſunt Sacramenta, & ſacrificium incruentum, quibus nullum nouum pretium acquiritur, ſed per ſacrificium cruentum acquiſitum, quibuſdam in particulari applicatur. Cruentum itaque operatur ſuum effectum de cõdigno nouum pretium noſtræ redemptionis merendo: incruentum verò ſine vllo nouo merito ex Chriſti voluntate & inſtitutione meritum ac pretium iam acquiſitum certis perſonis applicando.

126 Hinc ſequitur tertia differentia in vtriuſque effectu. Quia cùm effectus immediatus ſacrificij cruenti ſit pretium redemptionis noſtræ quaſi in abſtracto, & prout concipitur nulli applicatũ, eſt omnino par dignitati ipſius ſacrificij, & omni ratione infinitus ac illimitatus. Quare hoc pretium ex ſe ſufficiens eſt ad infinitos homines redimendos, etſi per impoſſibile ſinguli commiſiſſent infinita peccata; atque ad infinities plura & maiora omnis generis beneficia à Deo impetranda. Contrà verò incruentum etſi in ſe ratione rei oblatæ & primarij offerentis ſit infiniti valoris; tamen ſemper finitum & determinatum habet effectum: tum quia cùm creatura infinita ſit impoſſibilis, nec gratia infinita ei dari, nec effectus vllus indeterminatus determinato actu certæ perſonæ applicari poteſt: tum etiam quia etſi poſſet dari gratia aliqua phyſicè infinita, tamen nullo modo conueniret eam per hoc ſacrificium hominibus dari. quia ſic ſtatim omnes homines ſine vllo labore infinitam gratiam & gloriam acquirerent. quod incongruum eſſet quia tantum præmium meretur vt labore acquiratur. Statuit itaque Deus certam aliquam menſuram gratiæ ſecundùm Chriſti hoc ſacrificium inſtituentis & offerentis & ſuam acceptantis intentionem, quam det ijs quibus illius fructus applicandus eſt.

Vnde ſequitur quarta differentia in frequentia offerendi. Nam eò quòd effectus immediatus illius ſacrificij fuerit abſolutè infinitus, ſuffecit illud ſemel fuiſſe oblatum pro omnibus remiſſionibus, ac gratiis à Deo obtinendis, quæ vnquam hominibus conceſſæ ſunt, aut concedentur, atque etiam pro infinitis pluribus ac maioribus, ideoque nunquam repetitur. Contra cùm effectus incruenti cuiuſque ſacrificij ſit certus ac limitatus: pro diuerſis indulgentiis ac gratiis à Deo obtinendis, ſæpiùs offerendum fuit. 127

DVBIVM VIII.

Quem effectum hoc ſacrificium conferat?

NOta, nos hîc non agere de effectu quem habet ex opere operantis, quatenus eſt actus virtutis. Nam vt ſic clarum eſt habere eoſdem effectus quos habent alij actus virtutum: ſed agimus de effectibus quos habet quatenus eſt ſacrificium, tum ex opere operato, tum etiam per modum impetrationis, prout offertur in perſona Chriſti, & Eccleſiæ. 128

Difficultas autem hæc in re eſt primò, Vtrùm conferat aliquando immediatè gratiam habitualem? 129

I. ſententia docet, per ipſum aliquando conferri primam gratiam, & remitti peccata mortalia, quando pro attritis offertur; pro qua ſententia varij citantur, ſed ipſi dum attentè leguntur, potiùs contrarium docent.

II. ſententia docet, per ipſum conferri immediatè augmentum gratiæ, quando pro iuſtis offertur. Citatur pro hac ſententia *Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 1.* vbi *§. Iſti ergo, ſub finem*, loquens de offerentibus hoc ſacrificium ait, eos mereri augmentum gratiæ non tantùm ratione deuotionis, ſed etiam ratione rei oblatæ. Et paulò infrà ſubdit: *Ex quo fit, vt illi effectus meriti operantis commiſceantur cum effectu operis operati, id eſt, hoſtiæ quæ offertur.* Sed etſi ibi impropriè loquatur, ideoque videatur illam ſententiam aſſerere, tamen eam verè non aſſerit, ſed tantùm vult dicere, meritum offerentis creſcere ex dignitate rei oblatæ, ſicut meritum dantis eleëmoſynam creſcit ex magnitudine rei datæ, quo exemplo ibidem etiam vtitur. Nam per hoc ſacrificium non conferri alicui gratiæ augmentum per hoc præcisè quia pro illo offertur, expreſſe docet *ibidem, d. 11. q. 2. a. 5. §. Hic diſcrimen*, &c. Alios plures pro hac ſententia citat *Henriquez l. 9. de Miſſa c. 13. n. 4.* Soto. Henriquez.

III. ſententia docet per hoc ſacrificium nunquam alicui conferri vllam gratiam habitualem, niſi mediante pio aliquo motu. Et videtur communis ſententia omnium Theologorum, qui hac in re ſuam ſententiam perfectè explicuerunt. Et ſecundùm hanc ſententiam credo intelligendos etiam eos qui pro ſecunda citantur.

Secunda difficultas eſt, Vtrùm hoc ſacrificium remittat immediatè iis pro quibus offertur, ea peccata venialia, quibus nec actu, nec virtute inhærent? 130

Quidam hoc affirmant multoſque pro ſua ſenten-

ſententia citat, ſed hi potiùs contrarium innuunt. Ratio illorum eſt. quia ſacramentalia habent vim remittendi immediatè peccata venialia. Ergo multo magis ſacrificium. Sed hæc ratio ſumit quod probandum eſt. Nam vt oſtendi ſuprà q. 71. a. 3. verius eſt ſacramentalia non remittere immediate peccata venialia.

III. difficultas eſt, Vtrùm hoc ſacrificium conferat aliquando ex opere operato gratias præuenientes ijs pro quibus offertur. *Durandus in 4. d. 12. q. 4.* id videtur negare. Nam dicit tantùm quandoque impetrare hunc effectum. Alij verò id affirmant.

Durandus.

IV. difficultas eſt, Vtrùm hoc ſacrificium remittat pœnam temporalem peccatis remiſſis adhuc debitam, non modò ex opere operato per modum iuſtæ ſatisfactionis, quod communiter DD. concedunt, ſed etiam per modum impetrationis: quod alicui aiunt, alij negant.

131 CONCLVS. I. Hoc ſacrificium qua ſacrificium eſt, nullo modo poteſt immediatè conferre gratiam iuſtificantem, eiúſue augmentum. Ita communiter Doctores.

Probant hoc quidam. Quia ne quidem ſacrificium cruentum contulit immediatè hanc gratiam. Ergo multò minùs ſacrificium incruentum id poterit. quia hoc eſt minoris virtutis. Sed hoc argumentum nihil probat. Nam ſi antecedens ita intelligatur, quaſi ſacrificium cruentum ex ſe non habuerit ſufficientem vim ad conferendam nobis immediatè gratiam habitualem, ſi Chriſtus in hunc finem illud obtuliſſet, eſt apertè falſum. Si verò velit illud de facto nulli per ſe immediatè conferre gratiam habitualem, tunc conſequentia nulla eſt. Nam ſi aliquid valeret, probaret etiam ſacrificium incruentũ nullum omnino beneficium alicui immediatè poſſe conferre. Item Sacramenta non conferre alicui immediatè gratiã habitualẽ, quia totam virtutẽ habent a ſacrificio crucis, quod nec gratiã habitualem, nec vllum beneficiũ per ſe alicui immediatè confert: quia tantùm eſt oblatũ ad perſoluendũ noſtræ ſalutis pretium quoad ſufficientiã; non autem quoad applicationẽ particularem, ad quam inſtituta ſunt Sacramenta, & ſacrificium incruentum, iuxta dicta ſuprà dub. 7. concl. 4. corol. 3. Vnde patet ex hac parte longè diuerſam eſſe vtriuſque ſacrificij rationem, quæ non prouenit ex eorum natura, aut intrinſeca ratione, ſed ex pura Dei voluntate, & Chriſti inſtitutione, ex qua tota hæc probatio petenda eſt. Si igitur probem, Chriſtum non inſtituiſſe hoc ſacrificium in illum finem, apertè probauero non poſſe per ſe immediate eam gratiam conferre. Quòd autem Chriſtus hoc ſacrificium non inſtituerit ad conferendam immediatè gratiam

Ab effectu ſacrificij cruenti non bene argumentatur ad effectum incruenti, ſed contrà.

132 habitualem, Probatur primò, Quia nec in Scripturis, nec in Patribus eſt vllum certum fundamentum, ex quo poſſimus talem Chriſti inſtitutionem colligere (nam quod Scripturæ & Patres ſæpe dicant hoc offerri in remiſſionem peccatorum, longè alium habet ſenſum, vt oſtendam concl. 3.) Contrà verò multæ ſunt coniecturæ, quæ probant nullam talem eſſe Chriſti inſtitutionem, vt patebit ex ſequentibus. Ergo talis inſtitutio non poteſt meritò affirmari.

Quòd igitur firmæ coniecturæ contrarium ſuadeant, Prob. primò, Quia Sacramenta & hoc ſacrificium ſunt inſtituta ad diuerſos fines. Atqui illa propriè ſunt inſtituta ad conferendam gratiam iuſtificantem eiúſue augmentum. Ergo ſacrificium non eſt ad hoc inſtitutum.

Prob. 2. Quia ſi hoc ſacrificium haberet vim conferendi immediatè gratiam habitualẽ, conferret eam cuiuis non ponenti obicem: vt patet in Sacramentis. Atqui hoc eſt falſum. Ergo & id vnde ſequitur. Minor prob. primò, quia liceret offerre hoc ſacrificium pro infantibus baptizatis, vt acquirerent augmentum gratiæ. quod eſt contra omnem Eccleſiæ vſum, & fidelium ſenſum. 2. Quia aliàs attrito poſſet conferre primam gratiam & remiſſionem peccati mortalis, & conſequenter poſſet quis conſcius peccati mortalis accedere ad celebrandum cum nota attritione ſi pro ſe celebraret. quia ante ſuſceptionem Sacramenti iuſtificaretur, nec ſacrificio faceret iniuriam. quia vteretur eo ad id, ad quod eſt inſtitutum, ſcilicet ad ſuam iuſtificationem. Sicut non facit confeſſioni iniuriã qui hoc modu ad eam accedit. Hanc rationem aliqui valdè vrgent, ſed reuera nihil probat. vt ibi proponitur. Quia etſi baptiſmus ſit inſtitutus ad remittendum peccatum mortale; tamen quia non eſt ita inſtitutus & hoc remittat conferenti, ſed tantùm ſuſcipienti, fit vt peccet mortaliter illum ſolemniter conferens in peccato mortali. quod eſſet verum etſi quis ſeipſum poſſet baptizare. Sic ergo cùm hoc ſacrificium non remittat peccatum offerenti, ſed ei pro quo offertur, ſequetur talem peccare mortaliter offerendo. quia priùs conſecraret quàm iuſtificaretur. quia non iuſtificaretur niſi poſt conſecrationem calicis. multò autem minùs hæc ratio vrget, ſi dicatur ſacrificium tantùm eſſe inſtitutum vt conferat augmentum gratiæ. Adde, vt docet *Trident. ſeſſ. 13. c. 7.* conſcium ſibi peccati mortalis non poſſe ante confeſſionem extra neceſſitatem communicare, quantumuis priùs iuſtificatus ſit. 133

Trident.

Eadem tamen ratio alia ratione propoſita grauiter vrget. quia ſcilicet ex dicta ſententia ſequeretur, conſcium ſibi peccati mortalis pro quo ſacerdos ſacrificium offerret, cum nota attritione poſſe communicare, ſi nec poſſit priùs confiteri nec communionem differre. Item ſacerdotem, qui bona fide putans ſe eſſe iuſtum, cum nota attritione de peccatis ſuis in genere, pro ſe conſecraſſet, & poſt conſecrationem ante communionẽ recordaretur ſe fuiſſe in peccato mortali, non teneri excitare in ſe contritionem vt poſſit communicare: quia ſciret ſe iam eſſe iuſtificatum. quæ ſunt contra communem DD. ſententiam, 134

Probatur 3. Quia non videtur decere vt aliquis maximę rationis compos iuſtificetur, aut creſcat in gratia non modò ſine vllo omnino ſuo actu, ſed etiam ſine vllius Sacramenti ſuſceptione per meram extrinſecam ſacrificij applicationem. Primò, quia talis non videretur poſſe dici vlla ratione poſt hanc vitam recipere prout geſſit in corpore ſuo. Secundò, quia aliàs qui vix vnquam aliquid boni egiſſet, poſſet alios, qui multum laboraſſent in vinea Domini, ſanctitate & gloria 135

ſuperare,

ſuperate,ſi valdè multi pro eo celebrateot. quod videtur omnino abſurdum.

Hoc ſacrificium non remittit immediatè peccata mortalia. *Trident.*

Hinc ſeqoitur,non temitti per ſacrificum immediatè peccatum mortale,ſed taotùm mediaote pio aliquo motu : qood apertè etiam innuit *Trident.ſeſſ.22.c.* 2. Vbi docet nos miſeticosdiam à Deo per hoc ſacrificium conſequi in auxilio opportuoo, Deúmque per illud placatum ingentia etiam crimina dimittere , concedendo donum pœnitentiæ. Vbi inſinuat hæc oon aliser fieri , quàm mediante auxilio gratiæ præuenieotis,qoo quis ad contritionem excitetur.

Noc etiam venialia.

136 Conclvs. II. Probabilius eſt hoc ſacrificium non temittere immediatè peccata venialia, ſed tantùm mediante aliquo motu pio.

Prob. 1. Quia peccatum veoiale eſt macula animæ libero arbitrio contracta, quam non decet tolli ſine vllo actu libero. 2. Quia etſi peccasi venialis macula poſſit abſolutè deleri ſine infuſione gratiæ : tamen nuoquam videtur in hac vita ſine illa tolli. quia natusis retum eſt conueniens vt quæ animæ inſunt per modum tei poſitiuæ,etiam per aliquid poſitiuum ijs aliquo modo contrarium tollantur. Atque ita conuenit macolam tolli per maiorem pulchritudinem, ſiue gratiam habitualem. Atqui ſacrificium non cauſat immediatè gratiam habitualem.Ergo nec tollit maculam peccati venialis.

Confert gratias præuenientes.

137 Conclvs. III. Sacrificium ex opesc operato cauſat gratias præuenientes , quibus excitantus iuſti ad maiorem perfectiouem,& peccatores ad pœnitentiam , & ita illis mediantibus peccatorum etiam mortalium cauſat remiſſionem.

Quòd enim hoc ſacrificium habeat aliquam vim temittendi peccata,non videtur vllo modo poſſe negari. Nam hoc & clarè patet ex verbis euangelij & Patres ſæpiſſimè aſſerunt , & Trident. ſuprà apertè docet. Quare cùm , vt pates ex dictis,non poſſit ea immediatè remittere : dicendum erit quòd semittat ea mediante tali moto quem per gratias præuenieotes excitat. quia hic modus eſt conuenientiſſimus , & expreſsè huic ſacrificio tribuitur à Tridentino. Quòd autem has gratias conferat ex opere operato , Probatur. Quia videtur hunc effectum maximè haberè ſibi annexum ex abſoluta Dei promiſſiooc. Atqui hoc ſufficit vt eum ita cauſet. Maior prob. Quia hoc apertè indicant illa verba, *Qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum.* qood etiam de mortalibus intelligendum eſſe patet ex Trideot.ſupra. Atqui hæc remiſſio non fit immediatè , ſed mediante aliquo motu pio ex gratia præueniente.

Trident.

138 Dices primò, Hoc intelligendum eſſe de remiſſiooc quo ad pœnam , quæ poſt peccata remiſſa reſtat. Sed hoc non ſufficit, Primò , quia cùm verba ſignificent abſolutam peccati temiſſionem,ſine neceſſitate (quæ hic nulla eſt) non debent reſtringi ad remiſſionem ſolius pœnæ. Secundo quia Trident. ſuprà docet hanc remiſſionem fieri per conceſſionem doni pœnitentię, ſiue gratiæ præuenientis qua ad pœnitentiam excitamur.quibus verbis expreſsè tribuit ſacrificio effectum quem nos tribuimus.

Dices ſecundò , Ad veritatem Scripturæ & Cócilij ſufficit has gratias per ſacrificium impetrari.Ergo oon eſt oeceſſe eas cooferri ex opere operato. Reſp. neg. conſequ. Quia cùm illa verba Chriſti contineant abſolutam promiſſionem huius effectus , meritò ex ijs colligimus eum per ſacrificium conferri ex opere operato, vt oſtendi dub 7.concl.3.

Dices 3. Nos ſæpe non ſentimus eiuſmodi motus cùm pro nobis ſacrificium offertur. Ergo non dantur infallibiliter , & cooſequenter nec ex opere operato. Reſp. neg. conſeq. Quia non eſt neceſſe vt illæ gratiæ dentus eodem tempore quo ſacrificiom offertur,ſed poſſunt dari poſtea, quando Deus pro ſua prouidentia id commodum iudicarit. Sicut Sacramenta ex opere operato oon tantùm conferunt gratiam habitualem, ſed etiam præuenientes ; ſed has non conferunt eum illa ſimul, ſed tempore commodo. Et hoc eſt quod *Trident. ſupra* c. 2. dicit , pes hoc ſacrificium cooferri auxilium opportunum. 139

Gratiæ præuenientes non conferuntur ſemper dum ſacrificium offertur.

Trident.

Petes , Vtrùm per hoc ſacrificium conferansur ſemper gratiæ efficaces? Reſp. Conferri ſemper efficaces,quantum eſt ex parte Dei, ſiue per quas Deus,quantum eſt ex ſe,ſincerè cupit hominem conuertere ; & per quas homo poſſit conuerti ſi velit: & quibus etiam , ſi velit, poſſit reſiſtere , & ſæpe reſiſtit. Quòd autem aliquæ gratiæ oon conſequantur effectum , non pendet ex parte gratiæ , ſed ex parte recipientis,qui liberè eam reijcit , vel etiam eidem coopesatur. Vbi etiam hoc notandum eſt,nos licitè hoc ſacrificium offerre in eum finem , vt Deus non tantùm det alicui gratias , quibus poſſit abſolutè conuerti,ſed vt det in particulari eas quibus videt eum de facto conuertendum. Item nos de facto ſæpe impetrare , vt Deos det tales gratias,qui aliàs aut nullam,aot eam quam ſciebat futoram ineſſicacem,erat daturus. Sæpe tamen fit contrarium ob defectum aliquem illius pro quo offertus ſacrificium. Quare cùm hic effectus ſit fallibilis,tantùm habetur per modum impetrationis 140

An conferat gratias efficaces

Conclvs. IV. Hoc ſacrificium operatus etiam in iuſtis remiſſiooem pœnæ temporalis, quæ remiſſa iam culpa reſtat. Eſt communis ferè Doctorum. Es prob. Qoia hoc ſacrificium ſicut & ſacrificium crucis eſt ex ſe maxime ſatisfactorium. Coofirm. primò , tam hæc quàm præcedens concl. Quia vetera ſacrificia ex opere operato delebant immunditiam legalem. Ergo noſtrum quod ijs tanquam veritas figuris ſucceſſit, poterit ex opere operato aliqua ratione delere veram immunditiam animæ , & pœnas hanc ſequeotes. aliàs veritas non reſpoodetet figuræ. Confirm. 2. Qoia cùm vterque hic effectus nullam requirat actualem diſpoſitionem in ſuſcipiente ; aptiſſimus eſt qui per cauſam merè extrinſecam alicui confcratur. 141

Operatur remiſſionem pœnæ

Conclvs. V. Hoc ſacrificium per modum imperrationis valar ad quæuis beneficia mediatè , vel immediatè impetranda , quæ aliqoa ratione ſpectant ad ſalutem animæ promouendam. Per ſe patet. Quia oratio ad hæc impetraoda valet : ſacrificium autem, vt dixi , eſt efficaciſſimum genus orationis , quod Chriſtus nobis etiam eo fine inſtituit , vt per id facilè omnia à Deo impetremus , per gratiſſimæ illius hoſtiæ oblatio. 142

Varia beneficia impetrat.

oblationem, & ſacrificij cruenti repræſentationem. Imò vt faciliùs omnia impetraremus, voluit nos id in ſua perſona offerre.

143 Nota, Hunc modum ſemper pendere à miniſtro, Primò quatenus ipſe poteſt ſacrificium applicare ſuo arbitrio ad hæc vel illa beneficia impetranda, idque certæ alicui perſonæ, ſaltem magna ex parte: quia non videtur etiam dubitandum quin aliqua pars huius impetrationis applicetur neceſſariò ex intentione Eccleſiæ, vt colligitur ex orationibus quas recitandas præſcribit, & dicetur dub. ſeq. concl. 10.

Secundò, quatenus ex ipſius diſpoſitione poteſt reddi magis vel minùs efficax iuxta dicta ſuprà.

144 An infallibilis.

Nota 2. Hunc modum quatenus eſt actio Miniſtri propria, nullo modo habere effectum infallibilem. Primò, quia poteſt impediri indignitate Miniſtri: quia peccatores Deus non audit. Secundò, quia etſi Miniſter ſit Deo gratus, tamen non ſemper impetrat quod petit, nec per ſacrificium, nec per alias orationes. quia nulla eſt abſoluta huius effectus promiſſio; ſed tantùm prout Deus viderit expedire dare quod petitur, aut non dare. Eſt tamen credibile eum qui debitè petit, nunquam omnino ſua petitione fruſtrari, quin ſaltem non modò aliquid mereatur, verùm etiam impetret, prout Deo viſum fuerit expedire. Hoc enim videtur nobis promiſſum illis verbis, *Quidquid petieritis Patrem in nomine meo, credite quia accipietis.* Sacrificans autem maximè petit in nomine Chriſti, qui Chriſtum Patri realiter offert.

Quatenus verò Miniſter ſuſtinet perſonam Chriſti & Eccleſiæ, etſi non ſemper obtineat in particulari quod petit, nunquam tamen etſi ipſe malus ſit, ſua impetratione ita fruſtratur, quin ſaltem Deus largiatur aliquid Eccleſiæ in genere, prout ipſius prouidentiæ viſum fuerit. Imò & quatenus Miniſter orat in perſona Chriſti, credibile eſt eum ſemper aliquid obtinere ei pro quo orat, modò hic non ponat obicem ipſi effectui, vt dixi dub. 7. Quod intellige ſi pro alio offerat. Nec enim videtur rationabile vt ſacerdos per eam orationem ſibi aliquid impetret, qua tam enormiter peccat.

145 Petes, Vtrùm effectus huius ſacrificij poſſit impediri ratione alicuius obicis reperti in eo pro quo offertur?

Vtrùm effectus impediri poſſit.

Reſp. 1. Si loquamur de remiſſione pœnæ temporalis, huic effectui poni obicē per quodvis peccatum mortale. quia hæc pœna nunquam remittitur exiſtenti in peccato mortali. *Henriquez* tamen *lib. 9. de Miſſa c. 13. nu. 1.* putat hunc effectum reuiuiſcere per iuſtificationem peccatoris, vt ſuprà dixi de effectu Sacramentorum. Sed hoc incertum eſt.

Henriquez.

Reſp. 2. Si loquamur de collatione gratiæ præuenientis, hanc non impediri per vllum peccatum mortale quod abſolutè tranſactum eſt. quia quiuis peccatores ſunt capaces eiuſmodi gratiæ. Et vt docet Trident. ſuprà, hoc ſacrificium offertur, vt etiam maxima ſcelera per donum pœnitentiæ remittantur. Satis tamen videtur verò ſimile, vehementem alicuius malitiam, & in peccatis obſtinationem poſſe impedire ne eiuſmodi effectus ex opere operato, ſiue infallibiliter cōferatur. quia talis reddit ſe ſponte ineptum, qui per media ordinaria conuertatur, nec Deus communiter ſolet dare extraordinaria.

Trident.

DVBIVM IX.

Quinam ex fructu huius ſacrificij participent?

Nota primò, Nos hîc non agere de fructu quem aliquis poſſit acquirere per modum meriti, quatenus aliqua ratione hoc ſacrificium offerens exercet actum virtutis. Nam per hunc actum eodem modo poteſt quis mereri atque per alios. Sed agimus de fructu quem ſacrificium confert, prout habet rationem ſacrificij. 146

Nota 2. Quadruplicis generis eſſe qui poſſint dici hoc ſacrificium aliquo modo offerre. Primus, & maximè principalis offerens eſt ipſe Chriſtus. Secundus, ſacerdos celebrans. Tertij ordinis ſunt omnes alij, qui aliqua ratione ad actum ſacrificandi concurrunt, v.c. inſeruiendo ſacro, vel ſacrificanti aſſiſtendo, audiendo ipſius Miſſam, atque ita cum eo aliqua ratione offerendo; vel dando eleemoſynam ſacerdoti vt celebret, &c. Hos enim omnes aliqua ratione offerre ſacrificium apertè inſinuat in oratione quàm ſacerdos dicit poſt primum Memento, vbi dicitur: *Et omnium circumſtantium, quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio: pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis pro ſe ſuiſque omnibus*, &c.

Quadruplices hoc ſacrificium offerunt.

Quarti ordinis ſunt omnes fideles viatores. Sicut enim ipſa Eccleſia offert hoc ſacrificium per ſacerdotem; ita omnes fideles qui Eccleſiæ membra ſunt, cenſentur id offerre.

Nota 3. Quintuplicis generis eſſe eos pro quibus hoc ſacrificium poſſit aliqua ratione offerri. Primi, ſunt Beati, Secundi, exiſtentes in purgatorio. Tertij, fideles viuentes in Eccleſia, Quarti, ab Eccleſia præciſi. Quinti, infideles adhuc viuentes. 147

Pro quintuplicibus offertur.

Addunt his aliqui damnatos, eos ſcilicet qui ſunt damnati ob leuiora peccata mortalia, quorum pœnam aiunt quidem non poſſe per hoc ſacrificium omnino tolli; putant tamen eam poſſe minui. Ita gloſſa in *cap. Tempus 13. quæ. 2.* fundatur maximè in eo quòd *D. Auguſt. in Enchiridio c. 110.* ait, hoc ſacrificium quibuſdam valere vt iis plena ſit remiſſio; aliis vt tolerabilior ſit damnatio. Sed Auguſtinus ibi apertè loquitur de iis qui ſunt in purgatorio, quorum aliquibus tota pœna, quia parua perſoluenda reſtat, per hoc ſacrificium remittitur: aliis verò quia multum debent, partim remittitur, & reliquam partem perſoluunt. Quare illa ſententia, nec vllum habet fundamentum, nec vllam probabilitatem. Certiſſima enim eſt Catholicorum ſententia, damnatos nullis noſtris precibus poſſe iuuari. quod apertè ibi etiam docet Auguſtinus. Nam dicit valdè malis noſtras preces nullo modo poſſe prodeſſe. omnes autem damnati cùm ſummè Deum oderint, valdè mali ſunt.

D. Auguſt.

Nullo modo prodeſt damnatis.

Nota

148 Nota 4.ex dictis ſuprà duobus modis hoc ſacrificium ſuum fructum communicare. Primò, ex opere operato. Secundò, per modum impetrationis. Præcipuæ autem difficultates ſunt de primo modo,eæque variæ.

Prima igitur difficultas eſt, Vtrùm ſupradictis omnibus poſſit huius ſacrificij fructus applicari?

Ratio dubitandi eſt,quia neque Beatis videtur poſſe applicari,quia eo non indigent, neque etiam præciſis ab Eccleſia, ſiue excommunicatis excommunicatione maiore. Quia vt patet *c.A nobis,2.de ſententia excommunicationis*,Eccleſia prohibet pro his ſacrificium offerri. quare videtur inualidè pro ijs offerri.

Soto.

Secunda difficultas eſt, Vtrùm exiſtentibus in purgatorio hoc ſacrificium proſit ex opere operato?Quidam enim id negant. Ita *Soto in 4. d.13.q.2.a.1.§.Tertiò aſſequuntur.* Vbi videtur putare hoc ſacrificium non prodeſſe ex opere operato,niſi iis qui hoc aliqua ratione offerunt,ſingulari actu ad ipſum concurrendo : quales non ſunt animæ defunctorum. Sed hæc ratio eſt falſa,vt videbimus infrà.

149 Tertia difficultas eſt, Vtrùm omnes quicumque hoc ſacrificiū aliqua ratione offerunt, ex eo percipiant aliquem fructum ex opere operato.

Scotus. Chriſtus nulli particulariter fructū huius ſacrificij applicat. 1.Cor.4.

I.ſententia docet,huic ſacrificio prout à Chriſto præciſè offertur, reſpondere eiuſmodi fructum,non quidem quem Chriſtus percipiat,ſed qui peculiariter à Chriſto alicui applicetur. Citatur pro hac ſententia *Scotus quodl.*20. ſed ipſe hoc non dicit, & ſi quis dicat, hoc ſine fundamento dicit. Nam ſicut Chriſtus iam per ſe nullum ſacrificium offert,vel Sacramentum cōfert: ita nec horum fructū alicui per ſe applicat, ſed per miniſtros Eccleſiæ,quos ſuorum myſteriorū diſpenſatores conſtituit,vt patet 1.ad Cor.4.

Scotus. Quomodo proſit omnibus fidelibus

II.ſententia docet,hoc ſacrificiū ex opere operato prodeſſe in particulari ſingulis fidelibus ab Eccleſia non præciſis,qui omnes aliqua ratione hoc per ſacerdotem offerunt. Eandem ſententiam innuit Scotus ſuprà.Sed nec hæc ſententia nititur firmo fundamento : quia cùm nec pro omnibus iſtis particulatim hoc ſacrificium offeratur,nec ſinguli in particulari vllo modo ipſum offerant,ſed tantùm copulatim ſumpti , quatenus vnum corpus Eccleſiæ conſtituunt , nulla videtur ratio cur particularem ſinguli fructum recipiant.Sufficit enim quòd generalē aliquem fructum Eccleſiæ communem percipiant. Qualis eſt quòd Deus Eccleſiæ prouideat de bonis Prælatis,eóſque meliùs dirigat in Eccleſiæ regimine:quòd Eccleſiæ pacem promoueat, eiúſque hoſtes comprimat,&c.

Caietan.

150 III. ſententia docet , omnes illos qui tertio modo ex ſuprà numeratis hoc ſacrificium offerunt,ad illud particulari aliquo actu concurrendo,ex hac ſua oblatione præciſè etiamſi ſacerdos hoc pro iis non offerat , aliquem fructum ex opere operato conſequi. Ita *Caietan. tom. 2. opuſc. tract.3.q.2.* Imò ipſe videtur ſentire non aliter nos fructum huius ſacrificij percipere , quàm quatenus hoc aliqua ratione offerimus. Eandem ſententiam pro priore parte tenent multi recentiores viri docti.

Prob.1.Quia ſicut Sacramentum confert fructum ex opere operato ratione perceptionis: ita ſacrificium ratione oblationis : Atqui Sacramentum eo modo fructū confert omnibus ſuſcipientibus non ponentibus obicem. Ergo etiam ſacrificium eum ita confert omnibus offerentibus:omnes autem ſupradicti illud verè offerunt. Secundò,quia Chriſtus potuit hanc vim tribuere ſacrificio,vt per ſe patet. Et valdè conueniens fuit hoc fieri, vt omnes incitarentur,vt deuotiùs hoc ſacrificium ſuo modo offerrent,& quia videtur inconueniens quòd deuotè audiens Miſſam ex ea non plus ex opere operato percipiat,quàm is qui eam non audit. Ergo omnino credibile eſt,Chriſtū eam vim ſacrificio dediſſe.

Ex his quidam inferunt , ſacerdotem duplicem fructum huius ſacrificij participare. Primò, quatenus id propriè in perſona Chriſti offert. Secundò, quatenus id etiam offert vt perſona priuata,ſicut ceteri cooperantes id offerunt.Nec enim ipſe conſideratus etiam vt perſona priuata debet eſſe peioris conditionis quàm illi : imò quo efficaciùs ad hoc ſacrificium concurrit, eo videtur maiorem fructum percipere.Notant tamen iidem,varias eſſe differentias inter vtrum- 151
que modum percipiendi hos fructus.

Prima eſt, quòd cùm prior fructus proueniat ex actione, quàm ſacerdos vt miniſter publicus exercet, hic poſſit eum applicare cui voluerit. Contrà verò cùm ſecundus proueniat ex actione quàm offerens (ſiue is ſit ſacerdos , ſiue aliquis ex cooperantibus) exercet vt perſona priuata , hic non poteſt alteri applicari quàm offerenti.Quia vt patet in ſuſceptione Sacramētorū, fructus qui à priuato acquiritur ex opere operato,ipſi proprius eſt,nec alteri applicari poteſt.

Secunda differentia ſequitur ex prima.Quòd prior fructus ex ſe nemini applicetur, & conſequenter nulli proſit niſi ſacerdos eum alicui intendat applicare. Secundus verò per ſe applicatur neceſſario offerenti,etſi hoc non intendat modo ipſius capax ſit.

Tertia, Ad priorem nón eſt neceſſaria ſanctitas offerentis, nec ex eo quòd hæc maior aut minor ſit, creſcit aut decreſcit : quia prouenit ex actione offerentis quatenus exercetur præciſè in perſona Chriſti. Secùs eſt de ſecundò, quia prouenit ex actione quam offerens in perſona ſua exercet. Quare requirit in eo ſanctitatem, ſiue gratiam habitualem,& pro huius magnitudine, ac deuotione offerentis creſcit aut decreſcit : ſicut gratia ſacramentalis creſcit ſecundùm diſpoſitionem recipientis.

Et hæc ſententia eſt ſatis probabilis, præſertim propter auctoritatē Doctorum eam aſſerentium Nec poteſt eſſe dubium, quin Chriſtus cum iis conditionibus potuerit hoc ſacrificiū inſtituere.

Sed Vtrùm de facto ita inſtituerit, non eſt ita 152
certum. Nec enim hoc vlla ratio efficaciter probat. Nam quod ad primam attinet , etſi ſupradicti omnes poſſint dici aliqua ratione offerre hoc ſacrificium ; ſolus tamen ſacerdos id verè propriè ac realiter offert. Sicut enim ſolus propriè eſt ſacerdos , ſolúſq; propriè conſecrat:ita ſolus propriè ſacrificat , idque non in ſua,ſed in Chriſti perſona.Sicut igitur etſi multi

perci

percipiant ſpiritualiter Venerab. Sacramentum, & quodammodo etiam ſacramentaliter per alium cooperando huius perceptioni, v. c. inducendo eum vt pro ipſis communicet, quando ipſi non poſſint ſacramentaliter communicare; ſolus tamen ille percipit fructum ex opere operato, qui ſacramentaliter per ſe communicat: ita ille ſolus, qui offert in perſona Chriſti per realem conſecrationem videtur habere annexum fructum ex opere operato. Et confirmatur. Quia ſicut ſacerdos nomine populi ſacrificat; ita eiuſdem nomine de ſacrificio participat (nam vt publica perſona & publico nomine hoc Chriſti conuiuium adit) & nihilominus quantumuis aſtantes ſpiritualiter communicent, & per eum ſacramentaliter: ſolus tamen ipſe habet fructum ex opere operato. Ergo idem eſt dicendum de fructu ſacrificij.

153 Ad ſecundam facilè negabitur minor. Vt enim fideles excitentur vt deuotè audiant ſacrum, eique inſeruiant, ſufficit quòd ſupra fructum quem habent ex merito ſuo, alia ratione maiorem ſacrificij fructum participent, prout magis aut deuotiùs ei cooperantur, quatenus ſcilicet eorum preces per eam cooperationem maiorem vim acquirunt. Idque primò, ratione rei oblatæ, quã in ſuo ordine etiam aliquo modo offerunt, quæ oblatio (vt dixi dub. 7. concl. 2.) & per ſe optimum orationis genus eſt, & ob dignitatem rei oblatæ magnam haber vim impetrandi. Secundò, quia eorum oratio, eò quod coniungatur cum ſacrificio ipſius ſacerdotis, cui etiam aliquo modo cooperantur, maiorem longè vim habet impetrandi. Et ſimile etiam videmus in rebus humanis. Nam qui cohoneſtandi & cooperandi cauſa comitantur legatum alicuius Principis, offerentem Regi gratiſſimum munus, longe faciliùs tunc quæ cupiunt à Rege impetrant, quã ſi ſeparatim eadem ab eo rogarent. Et ſatis probabile eſt eos qui tertiam ſententiam defendunt nihil aliud velle, licet videantur minùs propriè eum fructum vocare ex opere operato.

Qui ſacrificio cooperantur ſingularem fructum impetrant

154 Rurſum ſi vera eſt illa ſententia, prima tamen differentia quam inter vtrumque illum fructum adfert, non videtur ſatis probari rationibus pro ea allatis: imò videtur euerti ex fundamentis illius ſententiæ. Nam quòd offerens ſe habeat vt priuatus, non impedit quin fructum ſuæ oblationis aliis poſſit applicare. Nam quiuis opus virtutis priuatim exercens, poteſt eius ſatisfactionem alteri applicare. Secundò, quia ſi in hoc fructu ſacrificium ſit comparandum Sacramento, offerens qui ſe habet inſtar cauſæ efficientis, non debet comparari ſuſcipienti Sacramentum (qui ſe habet merè paſſiuè, ideóque ſimilior eſt ei pro quo offertur ſacrificium) ſed conferenti Sacramentum, qui eſt eius cauſa efficiens. Tertiò, quia in Miſſa poſt primum *memento*, circumſtantes non tantùm dicuntur pro ſe offerre ſacrificium, ſed pro *ſe ſuiſque omnibus*: quibus verbis apertè indicatur eos hoc poſſe eodem modo offerre pro aliis ac pro ſe. Quare ſi detur talis fructus ex opere operato, credo probabilius eſſe, eum poſſe ab offerente etiam aliis applicari. Id docet *Caiet. tom. 2. opuſc. tract. 3. q. 2. & Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 4. paulo ante §. Quocirca optimè*,

Caietan. Soto.

Similiter quod in tertia differentia dicitur, hunc fructum pendere à ſanctitate offerentis, quod intelligendũ eſt, vt ipſi etiam intelligunt, de offerente quà offerens eſt (nam quòd pendeat ab eius ſanctitate, quatenus in eo recipitur, hoc eſt per accidens offerenti quà tali) videtur probare eum non conferri ex opere operato. Nam in hoc differt propriè fructus qui percipitur ex opere operato, ab eo qui percipitur ex opere operantis: quòd hic pendeat à ſanctitate cauſæ operantis, ille non. Quare cùm ille fructus pendeat ex ſanctitate offerentis formaliter ſumpti, non videtur eſſe ex opere operato. Cõfirm. quia omnis alius fructus qui tam ex Sacramentis, quàm ex ſacrificio certò percipitur ex opere operato, nullo modo pendet ex opere operantis. Ergo vel hic non pendet; vel non eſt ex opere operato.

IV. difficultas eſt, qua ratione fructus qui ex opere operato reſpondet oblationi, quàm facit ſacerdos in perſona Chriſti, pendeat ab eius applicatione? 155

Quidam olim *Præpoſitiuus, citatus à D. Thoma in 4. d. 45.* putauit hunc ex inſtitutione Chriſti applicari omnibus fidelibus pro vniuſcuiuſque capacitate, ac diſpoſitione: atque ita non eſſe in poteſtate celebrantis eum magis huic applicare quàm alteri. Sed hæc ſententia repugnat cõmuni praxi Eccleſiæ ac ſenſui fidelium, qui ſecundùm eam fruſtra curarent pro ſe ſacra dici.

Præpoſitiuus.

Alij docent, quando ſacerdos vel ex pacto ratione ſtipendij accepti, vel ex præcepto Superioris tenetur alicui huius ſacrificij fructum applicare hunc huic ſemper applicari, quantumcunque ſacerdos intendat eum alteri applicare. Ratio eſt, quia cùm hæc applicatio ſacerdotis ſit iniuſta, non videtur Chriſtus per eam velle ſua merita applicari, ſed videtur potiùs ea applicare ei, cui hic & nunc debent applicari. Ita *Gabriel lect. 26. in can. lit. G.* Sed hæc ratio nullius eſt momenti. Nam ſimili ratione probares, eum qui inuito proprio ſacerdote natum in eius parœcia puerum baptizat, non conferre ei gratiam: quia baptizatio illa iniuſta eſt, ac contra præceptum Eccleſiæ.

Gabriel.

Tertiò, alij putant ſacerdotem ſemper teneri aliquam partẽ huius fructus applicare toti Eccleſiæ, quàm ſinguli fideles pro ſua diſpoſitione participent. Ratio eſt, quia cùm ſacerdos hoc ſacrificium etiam offerat in perſona Eccleſiæ, videtur huius omnino eſſe intentio, vt ipſum ſaltem ex parte, pro totius Eccleſiæ corpore offerat. Sed hæc ratio nihil probat de fructu qui habetur ex opere operato: quia hunc ſacerdos obtinet præcisè prout ſuſtinet perſonam Chriſti, qui vt ſic propriè ſacrificat; & hic fructus propriè prouenit ex ſacrificio, quà ſacrificium eſt. Quamuis alia ratione verè etiam offerat ſacrificium in perſona Eccleſiæ, quatenus per ipſum nomine Eccleſiæ Deus colitur, ac oratur: & conſequenter neceſſariò ex ſacrificio prouenit toti Eccleſiæ aliquis fructus, qui habetur per modum impetrationis: qui tamen non neceſſariò datur ſingulis in particulari, ſed toti Eccleſiæ in communi: vt dixi ſuprà in refutatione ſecundæ ſententiæ in prima difficultate. 156

Quartò

Quartò, alij putant quando ſacerdos inter celebrandum non applicuit alicui hunc fructum, poſſe eum poſtea alicui applicare. Sed alij communiter tenent contrarium.

157 Quintò demum grauis inter Theologos eſt controuerſia, Vtrùm ſacerdos inter celebrandum validè applicet hunc fructum ei, quem Deus ſcit poſt aliquot dies hoc vel illud facturum, v.c. daturum ſacerdoti eleemoſynam, &c. Quidam hoc negant. Primò, quia fructus Sacramentorum non poteſt hoc modo applicari. ergo nec ſacrificij. Secundò, quia inde ſequeretur, quòd ſacerdotes dum non offeruntur ijs eleemoſynæ, poſſent celebrare multa ſacra pro ijs qui primi ipſis eleemoſynam pro ſacro faciendo eſſent daturi, & ita ſuæ obligationi ſatisfacere. quod videtur abſurdum, & contra ſenſum fidelium. Tertiò, Deus nec punit, nec confert præmia ſecundùm ea quæ poſtea videt futura. ergo nec etiam ſecundùm ea applicat fructum ſacrificij. Ita *Suarez d.79. ſect.9.* Contrà alij affirmant eam applicationem eſſe validam. Ita *Corduba l.1.q.4.d.5. citatus à Suarez.*

Suarez. Corduba.

Quinta difficultas eſt, Vtrum hic fructus creſcat pro maiore diſpoſitione eius pro quo ſacrificium offertur. *D. Thom. ſupra q.79.a.5.* inſinuat partem affirmatiuam, quem aliqui eius diſcipuli ſequuntur. *Durandus* verò *in 2.d.45.q.3.* id negat, quem ſequitur *Suarez d.79. ſect.8.*

D. Thom. Durand. Suarez.

His poſitis ſit I. Conclvs. Hoc ſacrificium

158 etſi non ita propriè, poteſt tamen aliquo modo dici offerri pro Beatis: non quidem vt iis aliquid directè impetremus, (nulla enim re indigent, quam iis poſſimus impetrare) ſed quia dũ in eorũ memoriam offertur, Primò, cauſat iis aliquod gaudium accidentale. Gaudẽt enim tum de ho-

Quomodo hoc ſacrificium proſit Beatis.

73 nore qui per hoc ſacrificium in eorum memoriã Deo exhibetur: tum etiam quia iis ipſis gratiſſimum, quòd nos Deo gratias agamus pro gratia & gloria qua fruuntur, præſertim quòd videant hæc ipſa in noſtrum bonum cedere, nóſque per ea incitari vt eos imitemur. Secundò, proficit iis etiam ad extrinſecum quendam honorem; quatenus iis honorificum eſt, (vt docet *D. Chryſoſt. hom.21. in Acta*) in tanto ſacrificio nominari & patronos inuocari, & Deum per eorum merita à nobis interpellari, vt largiatur nobis gratiã, qua eos imitemur. Vnde poſt offertorium petimus, vt hoc ſacrificium Sanctis proſit ad honorem, & nobis ad ſalutem. Vide *Trident. ſeſſ.22.c.3.* Et *Innoc. in c. Cum Marthæ de celebrat. Miſſarum.*

D. Chryſoſt. Trident. Innoc.

159 Concl. II. Validè etiã offertur pro excommunicatis iiſque prodeſt, ſecundùm eam rationẽ qua effectus huius ſacrificii capaces ſunt. Quia etſi Eccleſia poſſit prohibere ne pro talibus offeratur, efficere tamẽ nequit ne pro iis validè in perſona Chriſti offeratur. Quia hæc poteſtas eſt poteſtas ordinis, nec pendet à iuriſdictione, & conſequenter non magis ab Eccleſia poteſt impediri, quã poteſtas cõſecrandi, aut confirmandi.

Validè offertur pro excommunicatis.

Nota tamen, grauiter peccaturum, qui vt perſona publica in perſona Chriſti aut Eccleſiæ pro talibus ſacrificium offerret; quia hoc grauiter ab Eccleſia prohibitum eſt, *cap. A nobis, 2. de ſententia excommunicationis.* Licitum tamen eſt pro iis indirectè ſacrificium offerre, celebrando pro dilatatione fidei, & extirpatione hæreſium. Sic enim indirectè oramus pro eorum conuerſione. Item poteſt ſacerdos directè pro iis illud offerre vt perſona priuata, ſicut etiam ceteri circũſtantes hoc facere poſſunt. hoc enim nullo iure prohibitum eſt. Vnde nullum eſt dubiũ quin poſſit pro iis orare in *Memento.* Sed hac de re pluribus agemus in materia de excommunicatione.

Illicitè tamen.

Conclvs. III. Licitè hoc ſacrificium offertur pro infidelibus non baptizatis, & prodeſt illis per modum impetrationis. 160

Licitè offertur pro infidelibus. 1. Timoth. 2.

Prob. quia Apoſtolus 1. ad Timoth. 2. iubet obſecrationes & orationes fieri pro regibus, qui tunc erant Infideles, & videtur omnino etiã ſub iis verbis comprehendere ſacrificium, quod (vt dixi) eſt efficaciſſimũ genus orationis. Vnde etiã *Tertull. ad Scapulã, Sacrificamus,* inquit, *pro Imperatore.* Et ſimiliter Iudæi in veteri Teſtamẽto ſacrificabant pro Principibus Ethnicis, quando iis erãt ſubiecti. Vnde patet, hoc per ſe eſſe licitum, nec vllibi ab Eccleſia eſt prohibitum.

Tertull.

Nec his obſtat illud *D. Aug. l.1. de origine animæ c. 8. Quis offerat ſacrificium corporis Chriſti niſi pro his, qui ſunt membra Chriſti?* Agit enim ſolùm de defũctis, docétq; illud pro infantibus ſine baptiſmo mortuis offerri nõ poſſe. quod veriſſimum eſt. Quia ipſi nec ſunt membra Chriſti, nec eſſe poſſunt. Secùs eſt de Ethnicis. Etſi enim non ſint actu, ſunt tamen poteſtate membra Chriſti, quia poſſunt fieri fideles, & vt fiant pro iis ſacrificatur.

D. Auguſt.

Nota tamen, hoc ſacrificium non prodeſſe iis ex opere operato. Cùm enim ſit ſacrificium Eccleſiæ, hoc modo ſolùm poteſt prodeſſe iis qui per baptiſmum facti ſunt membra Eccleſiæ. His enim ſolis ſiue per ſacrificium, ſiue per reliquã Sacramenta ſingulari illo modo Chriſti merita applicari poſſunt.

Concl. IV. Hoc ſacrificium oblatum pro fidelibus defunctis prodeſt iis ad remiſſionẽ pœnæ etiam ex opere operato. Eſt iam ferè cõmunis DD. Quòd enim iis aliqua ratione proſit eſt de fide: vt patet ex *Trident. ſeſſ.22. can. 3.* & omnibus etiam antiquiſſimis liturgiis, in quibus oratur pro defunctis, & plurimis ſanctorum Patrum auctoritatibus: ita vt apertè conſtet hunc fuiſſe ſenſum totius ab initio Eccleſiæ. vt pluribus oſtendemus in materia de purgatorio. 161

Prodeſt fidelibus defunctis ex opere operato. Trident.

Quòd autem proſit iis etiam ex opere operato. Prob. 1. Quia ſacerdos in ſua ordinatione eodem modo accipit poteſtatẽ offerendi hoc ſacrificium pro viuis & defunctis. Et Trident. ſuprà ſimpliciter dicit illud offerri pro viuis & defunctis, nihil omnino inter hos diſtinguẽdo. Atqui oblatum pro illis prodeſt illis ex opere operato. Ergo etiam his. Prob. 2. Quia cùm illi ſint vera ac viua mẽbra Eccleſiæ, nulla videtur ratio adferri poſſe, cur fructus huius ſacrificij, cuius capaces ſunt, non poſſit tam efficaciter iis applicari, quàm viuis; cùm vtriſq; ſolum ſpirituali modo, & per actionem omnino extrinſecam applicetur. per hoc ſolum quòd ſacerdos intẽdat pro iis celebrare: ſicut fructus orationis hoc ſolo alicui applicatur, quo quis intendit pro eo orare. Secus eſt in Sacramentis quæ ſuſcipienti per extrinſecam actionem circa eum factam applicari

Trident.

debent. Quare ex eo quòd defuncti non ſunt capaces fructus qui ex opere operato percipitur ex Sacramentis, non ſequitur eos non eſſe capaces fructus, qui ex opere operato per ſacrificium percipitur.

162 Concl.V. Probabilius eſt ſoli oblationi quam ſacerdos facit in perſona Chriſti, reſpondere fructum ex opere operato.

Sola ſacerdotis oblatio habet effectum ex opere operato.

Sequitur ex dictis in explicatione tertię difficultatis. Et probatur primò, Quia illa ſola oblatio habet veram rationem ſacrificij. Etſi enim alij poſſint dici offerre illam hoſtiam; tamen eorum oblatio vt ab ijs fit, tantùm metaphoricè eſt ſacrificium. Sicut igitur etſi multi ſpiritualiter communicent percipiendo Ven. Sacramentum in voto, vel etiam quodammodo ſacramentaliter per alium, quem, vt ſuo nomine communicet aut celebret, permouent; tamē ſoli perceptioni verè ſacramentali reſpondet fructus ex opere operato: ſimiliter ſoli illi oblationi ſacerdotis reſpondebit ſimilis fructus.

Probatur ſecundò, Quia ſoli illi actioni reſpondet fructus ex opere operato, cui hic ex promiſſione Chriſti annexus eſt. Atqui ſoli illi oblationi qua corpus & ſanguis Chriſti verè immolantur, eiuſmodi fructus eſt promiſſus. Ergo illi ſoli reſpondet talis fructus. Et conſequenter cū ſola oblatio ſacerdotis vt fit in perſona Chriſti, ſit talis, ſola habebit talem fructum.

Minor prob. Quia nullibi habetur talis promiſſio niſi in ijs locis, vbi corpus Chriſti dicitur tradi, ſiue frangi, & ſanguis effundi in remiſſionem peccatorum. quod non fit niſi per veram immolationem, ſiue ſacrificationem.

Probatur tertiò, Quia vt fatentur auctores contrariæ ſententiæ, vt eorum oblatio qui ſacrificio cooperantur habeat ex eo eiuſmodi fructum, ipſi debent eſſe in ſtatu gratiæ, quod eſt contra rationem operationis ex opere operato.

163 Conclvs.VI. omnes qui ſupradicto modo hoc ſacrificium offerunt ei actu aliquo cooperando, per modum impetrationis ſingularem aliquem fructum percipiunt, longè maiorē quàm per alium actum in ratione virtutis æquè bonū perciperent; tum ob dignitatem ipſius hoſtiæ, quam etiam ipſi aliqua ratione offerunt, tum quia eorum actio concummatur oblationem ſacerdotis, cui aliqua ratione cooperantur.

In quouis offerente habet ſingularem vim impetrandi.

Patet ex dictis ſuprà in explicatione tertiæ difficultatis in tertia ſententia. Et hanc concluſ. docet *Soto in 4.d.13.q.2.art.1. §. Iſti ergo.* licet minùs propriè loquatur dicendo hunc fructum ita eſſe ex opere operato, vt ſimul tamen etiam habeatur ex merito: quia propriè habetur per modum impetrationis, & eſt diſtinctus ab eo qui habetur per modum meriti.

Soto.

Ex his patet, hunc fructum creſcere & decreſcere ratione dignitatis, & actualis deuotionis offerentis, & poſſe ob eius indignitatem omnino impediri: quamuis non ſemper omnino impediatur hoc ipſo, quod offerens eſt in peccato mortali. Quia peccator poteſt fructuosè orare Deum, & aliquam gratiam ab eo impetrare, idque efficaciùs ſacrificanti dicto modo cooperando quàm alias. Semper tamen maxima ex parte tollitur, & ſæpe etiam omnino. quia peccatores ſæpè à Deo non exaudiuntur; præſertim quando diu in peccatis perſeuerant. Nec vnquam illis vllam pœnam pro peccatis etiam remiſſis poſt hanc vitam perſoluendam remittit.

Concl. VII. Qui ſolùm quarto modo ex ſupradictis hoc ſacrificium offerunt, communiter (niſi ſacerdos particulariter pro ijs offerat aut oret) ex eo nullum fructum in particulari percipiunt; ſed tantùm in genere, quatenus bonum quod Eccleſiæ confertur, etiam ſingulis membris prodeſt. Ratio eſt, quia eodem modo illius fructum percipiunt, quo illud offerunt. Atqui illud non offerunt niſi remotè, quatenus ſunt membra Eccleſiæ. Ergo etiam ſimili modo ſolùm percipiunt eius fructum. 164

Quomodo omnibus fidelibus proſit.

Dixi. *Communiter*, quia ſæpe Prælatis alijſque perſonis publicis, à quibus bonum Eccleſiæ multum pendet, ratione ſacrificiorum, dantur particulares aliquæ gratiæ propter bonum commune Eccleſiæ, cui multum expedit eiuſmodi perſonas ſingulariter à Deo dirigi.

Concl. VIII. Fructus qui ex opere operato reſpondet huic ſacrificio prout offertur in perſona Chriſti, omnino pendet ab applicatione ſacerdotis, eique confertur, cui hic eum applicuerit; ſi modò eius ſit capax. 165

Fructus ex opere operato pendet omnino ab applicatione ſacerdotis.

Ita communiter iam Doctores. Et patet, quia celebrans eſt conſtitutus à Chriſto diſpenſator huius fructus, vt eum per ſacrificium, cui voluerit applicet.

Dixi, *Si eius ſit capax.* Quia nec exiſtentes in purgatorio ſunt illius capaces, quatenus continet aliquas gratias præuenientes. Nec viui exiſtentes in peccato mortali ſunt illius capaces, quatenus continet remiſſionem pœnę tēporalis, vt communiter DD. fatentur. Quod autem quidam dicunt, hūc effectum ſacrificij reuiuiſcere, vt contingit in Sacramentis, ſine fundamento dicunt. Damnati autem nullo modo illius ſunt capaces.

Qui ſint illius incapaces.

Vnde patet primò, ſi ſacerdos hunc fructum aut nulli omnino, aut alicui incapaci applicet, eum nulli conferri, ſed remanere in theſauro Eccleſiæ. Vbi tamen notandum, quoties ſacerdos eum nulli alteri applicat, cenſeri eum ſibi applicare per generalem voluntatem, qua quiſque ſemper intendit ſibi prodeſſe, quantum poteſt. Vt enim hic fructus alicui applicetur, ſufficit voluntas virtualis & implicita: in illa autem voluntate generali qua ſacerdotes communiter aliquo modo mouentur ad celebrandum, implicitè continetur voluntas applicandi ſibi fructum ſacrificij, quando ipſi non intendunt contrarium. 166

Quandoque nulli confertur.

Ex quo patet ſecundò, ſemper eſſe conſultum, vt quoties pro aliquo celebramus, ſimul habeamus conditionatam voluntatem illum fructum, vel in totum vel ex parte alieni alteri applicandi, ſi fortè is pro quo celebramus, eius ſit incapax, aut eo non indigeat: vt ſi beatus ſit, aut damnatus, vel ſaltem in peccato mortali; aut etiam nullam de facto habeat pœnam temporalem perſoluendam pro præteritis peccatis. quo caſu eſt incapax remiſſionis pœnæ.

Concl. IX. Debet ſacerdos habere ſaltem virtualem aut implicitam voluntatem applicandi 167

Virtualis intentio eum applicandi neceſſaria eſt.

di

di alicui hunc fructum dum celebrat: alioqui fruſtra eum poſtea conatur applicare.

Probatur, quia non poteſt hunc fructum diſpenſare niſi quatenus ſuſtinet perſonam Chriſti, vt eius nomine eum diſpenſet. Atqui ipſe non ſuſtinet perſonam Chriſti niſi dum celebrat. Ergo tum ſolùm poteſt eum applicare.

Non poteſt pendere à conditione futura.

168 Conclvs. X. Probabilius eſt ſacerdotes inualidè applicare fructum huius ſacrificij ei quem Deus ſcit poſt aliquot dies, hoc vel illud facturum.

Probatur, quia vel talis fructus, v. c. remiſſio pœnæ temporalis ſtatim ac ſacrificium oblatum eſſet, inciperet habere effectum: vel tunc primùm cùm illa conditio poneretur. Neutrum dici poteſt. Ergo talis applicatio eſt inualida. quia non poteſt alio modo quàm altero ea dictis valere. Minor probatur, quia ſi primum dicas, ſequetur, Petro, v. c. iam remiſſam eſſe aliquam pœnam temporalem, & collatas aliquas gratias præuenientes dependenter ab actu ab eo liberè futuro, & conſequenter poſt vnum menſem adhuc fore in ipſius poteſtate efficere, vt illi effectus fuerint iam antè poſiti, vel non poſiti. quod videtur abſurdum.

Secundum etiam dici nequit, quia inde ſequeretur, quòd poſſem applicare alicui peccatori ſatisfactionem huius ſacrificij, vt incipiat ei valere tunc quãdo à peccato iuſtificaretur. quod communiter negatur. Item quòd poſſem eandẽ applicare ei qui iam ea non indiget, vt incipiat ei valere tunc cùm in peccatum fuerit lapſus, & ab eo reſurget. quod patet abſurdum eſſe: quia virtute remitteretur ei pœna peccati futuri; atque ita quodammodo daretur ei licentia impune peccandi.

Validè eum applicat contra præceptum ſuperioris.

169 Conclvs. XI. Poteſt quidem Eccleſia vel ſuperior me obligare, ſicut etiam ex pacto poſſum me obligare, vt alicui in particulari hunc fructum ſacrificij applicem: validè tamen eum contra dictam obligationem alteri applico. Ratio eſt, quia hæc applicatio eſt actus poteſtatis Ordinis, & fit immediatè in perſona Chriſti, ideóque non pendet à voluntate Eccleſiæ aut ſuperioris, ſed à libera celebrantis voluntate. Quare quantumcumque ſuperior cõnetur hunc fructum eiúſue partem alicui applicare, ſi tamen celebrans eum uni applicet, ille nihil efficiet.

Conclvs. XII. Nulla eſt generalis obligatio, qua omnes ſacerdotes teneantur hunc fructum ſui ſacrificij, vel aliquam eius partem alicui certo, aut ipſi Eccleſiæ applicare. Ratio eſt. Quia talis obligatio deberet prouenire ex aliqua lege Eccleſiaſtica, quæ hîc nulla poteſt oſtendi.

170 Concl. XIII. Eccleſia poteſt præcipere certas preces in Miſſa ad ſuam intentionem recitari, (ſicut etiam de facto præcipit) quas ſi ſacerdos recitet, valent ſecundum Eccleſiæ intentionem, etſi ſacerdos contrarium intendat. Idémque dicendum de fructu ſacrificij, qui per modum impetrationis reſpondet ſacrificio, prout in perſona Eccleſiæ offertur.

Probatur, quia Deus Eccleſiam per ſuum Miniſtrum orantem exaudit independenter ab illius intentione. Sicut Rex acceptaret legationem quam legatus faceret nomine ſui Principis, qui Regi eſſet gratiſſimus, etſi ſciret legatum contrarium ex perfidia cupere & tantum ſimulatoriè cauſam ſui Principis agere.

Conclvs. XIV. Fructus huius ſacrificij qui conſiſtit in remiſſione pœnæ temporalis; non creſcit pro magnitudine diſpoſitionis eius pro quo offertur: atque ita in iis omnibus qui eius capaces ſunt æqualis eſt. 171

An ſit maior in melius diſpoſito.

Probatur, quia cùm hæc remiſſio fiat per ſolam extrinſecam condonationem, nec homo propriè per eam fiat melior, aut aliquid poſitiui acquirat, non dantur propriè ad illam aliquæ diſpoſitiones, quarum vna ſit alia melior, ſed hæ ſolùm dantur ad effectus aliquos poſitiuos. Secùs eſt de Sacramentis quæ conferunt gratiam habitualem, ad quam datur diſpoſitio maior, aut minor.

Concl. XV. Quòd ſi loquamur de gratiis præuenientibus, eſt ſatis probabile, hunc effectum cõmuniter eſſe maiorem in meliùs diſpoſitis. Tum quia eadem gratia in actu ſecundo communiter efficacior eſt in meliùs diſpoſitis: tum etiam quia etſi Deus ſæpe etiam maximè indiſpoſitos & indigniſſimos ex inſcrutabili iudicio maximis gratiis præueniat; tamen ſæpe etiam in iis conferendis reſpicit aliquam hominis diſpoſitionem. Vnde communiter maiores gratias confert iuſtis quam iniuſtis; & tunc potiùs quãdo homo aliquo modo eſt ad pietatẽ aptior, quàm quando eſt omnino immerſus vitiis. quia tunc fruſtra quodammodo gratias perciperet. quia niſi gratiæ ſint ſingulariter efficaces (quas Deus non ſemper confert) vix vnquã in talibus habent effectum; niſi quatenus poſſint eos præſeruare vt minùs peccẽt. Quamuis etiam videamus quandoque contrarium, quare hîc non poteſt facilè infallibilis regula præſcribi, quia ſicut iudicia Dei, ita hæ gratiarum diſpoſitiones ſunt nobis ſatis inſcrutabiles. 172

DVBIVM X.

Vtrùm effectus huius ſacrificij ſit infinitus?

NOta primò, nos hîc loqui de effectu ſacrificij immediato, quem confert per modum impetrationis, vel ex opere operato: non autem de effectu mediato, qui poteſt eſſe infinitus; qualis eſt remiſſio peccati mortalis, ac pœnæ æternæ, quam ſacrificium cauſat mediantibus gratiis præuenientibus iuxta dicta dub. 8. 173

Nota ſecundò, hunc effectum poſſe eſſe dupliciter infinitum. Primò, intenſiuè, vt ſi remittatur alicui pœna infinita, aut conferatur infinita gratia. Secundò, extenſiuè, vt ſi infinitis hominibus ſingulis pœna finita remittatur.

Nota tertiò, hunc effectum ſecundùm vtrumque modum rurſum poſſe dupliciter dici infinitum. 1. Quaſi in actu primo, ita ſcilicet vt hoc ſacrificiũ, quantum eſt ex parte ſua, & Chriſti inſtitutione habeat ſufficientem vim ad producẽdos eiuſmodi effectus, ſi ſufficienter applicaretur. 2. Ita vt de facto aliquando producat effectũ infinitum: & hunc ſecundũ ſenſum nemo vnquã

 intendit,

intendit, niſi quis fortè dixerit per ipſum immediatè remitti peccatum mortale, & pœnam æternam. Nec de hoc diſputamus, ſed de primo ſenſu, & quidem præcipuè de effectu extenſiuè infinito. Hæc enim quæſtio præcipuè à Doctoribus diſputatur, vt inquirant, Vtrùm hoc ſacrificium tantum valeat ſi offeratur pro pluribus, ac ſi offeratur pro vno: & conſequenter Vtrùm is qui à pluribus accepit ſtipendium, vt pro ſingulis dicat vnum ſacrum, ſatisfaciat dicendo pro omnibus vnum. Qua in re multi valdè confuſè loquuntur, & ſæpe citantur pro aliqua ſententia, quam reuera non tenent. Imò ex eò quod non ſatis diſtinguant diuerſos modos, quibus hoc ſacrificium ſuum fructum confert, ſibiipſis aliquando contradicunt.

174 Prima ſententia docet efficaciam huius ſacrificij eſſe abſolutè infinitam: atque ita tantùm ſingulis prodeſſe ſi offeratur pro pluribus, atque ſi pro vno ſolo offerretur. Ita *Caietan. q. 79. art. 5. & tomo 2. opuſc. tract. 3. q. 2.* Ad hoc tamen exigit, vt illi omnes poſtulent pro ſe dici ſacrum. Fundamentum eius eſt, quia hoſtia huius ſacrificij eſt infiniti valoris, qui ſingulis offerentibus applicatur pro eorum deuotione. Sicut igitur quando plures curant pro ſe dici ſacrum, multiplicantur oblationes (nam ſinguli illi verè offerunt ſacrificium) ſic etiam multiplicantur applicationes valoris illius hoſtiæ, qui cùm ob ſuam infinitudinem nequeat exhauriri, quòd vnus ex eo multum accipiat, non impedit quin alter tantundem accipiat quantum acciperet ſi ſolus offerret. Sicut quòd multi ſimul hauriant aquā ex mari, non impedit quo minùs ſinguli æquè multum hauriant, ac ſi ſoli haurirent. Fatetur tamen, ſingulorum oblationi etiam ſacerdotis reſpondere fructum omnino finitum, qui conſequenter multis diuiſus, ſingulis datur minor, quàm ſi vni totus daretur. Cuius ratio eſt, quia fructus qui ex hoc ſacrificio accipitur non reſpondet dignitati ipſius hoſtiæ, ſed deuotioni offerentis; vnde §. *Et confirmatur.* infert; hoc ſacrificium oblatum pro pluribus qui illud nō offerunt, non prodeſſe illis tantum, quantum prodeſſet ſi pro vno ſolo offerretur. Qua in re vel apertè ſibi contradicit, vel valdè æquiuocè loquitur, nec vllo modo reſpondet ad præſentē quæſtionem. Nec enim hic propriè quæritur, Vtrùm plures offerentes eandem hoſtiam æquè eius valorem participent, ac ſi vnus ſolus eam offerret, ſed Vtrùm ſacrificium à ſacerdote oblatum pro pluribus, tantum ſingulis proſit, quantum vni prodeſſet, ſi pro eo ſolo offerretur. Et hoc ipſe etiam locis citatis abſolutè affirmat verùm eſſe, quando ſacrificium offertur pro iis qui hoc procurarunt; in quo ſibi apertè contradicit. Nam etiamſi hi ſinguli tantum percipiant ex propria ſua oblatione, quantum acciperent ſi ſoli offerrent: tamen inde non ſequitur, quòd tantum accipiant, quia ſacerdos pro iis offert, ſed quia ipſi offerunt.

175 Secunda ſententia docet, quando ſacerdos offert pro multis copulatim, & in confuſo ſumptis v.c. pro integra aliqua ciuitate, tunc ſacrificium minus prodeſſe ſingulis, quàm ſi pro vno ſolo offerretur. Secus eſſe, quādo [illegible] pro ſingulis ſigillatim offertur, v.c. dicēdo apud [illegible] offero hoc ſacrificium pro Ioanne, & offero illud pro Petro, &c. Ratio videtur eſſe, quia in primo caſu eſt vnica oblatio: in ſecūdo licet ſit vnica hoſtia, ſunt tamen multæ oblationes. Sed hæc ſentētia errat, quòd conſtituat hoc ſacrificium in verbali oblatione, quia hæc ſola multiplicatur, nō autem realis oblatio, quæ conſiſtit in conſecratione. Solet autem citari pro hac ſentētia *Siluester v. Miſſa n. 9.* ſed ipſe hanc propriè non tenet, ſed potiùs inclinat in ſententiam Caiet. Nam dicit: tūc ſolùm hoc ſacrificium pro multis oblatum tantum prodeſſe ſingulis, quantum ſi pro vno offerretur: quando ſinguli per ſe mouerunt ſacerdotem ad celebrandum: quia tunc ſinguli offerunt. & conſequenter tot ſunt oblationes, quot ſunt ij, pro quibus offertur.

Tertia ſententia docet, hoc ſacrificium abſolutè habere valorē finitū. Ita *Scotus quodl. 20. & Gabr. lect. 26. in can.* Ratio illorum eſt. Quia valor illius non debet reſpondere dignitati ipſius hoſtiæ, ſed ipſi oblationi & dignitati, ac deuotioni offerentis. Oblatio autē ſecundū ipſos eſt abſolutè finitæ dignitatis: quia putāt ſacerdotē hoc ſacrificium propriè offerre nō in perſona Chriſti, ſed in perſona Eccleſiæ: & conſequenter offerentē eſſe omnino finitæ dignitatis. Vnde *in 4. d. 13. q. 2.* docent excōmunicatum inualidè ſacrificare, quia ab Eccleſia præciſus eſt. Sed hæc ratio, vt patet ex ſupradictis, non eſt vera. 176

Quarta ſententia docet, hoc ſacrificium habere quidem in ſe abſolutè infinitam dignitatem, & quaſi infinitam virtutem, ſemper tamen conferre effectum determinatū, & minùs valere ſingulis oblatum pro pluribus, quàm pro paucioribus. Ita *D. Thom. in 4. d. 45. q. 2. a. 5. quæſtiun. 2. ad 2.*

Vt autem hæc clariùs poſſint intelligi, Nota 4. Aliud eſſe ſacrificium habere in ſe infinitam dignitatē & valorē, atq; ita eſſe ex natura ſua tale quod poſſit habere infinitū effectum, ſi ad hoc à Deo inſtitueretur. Aliud verò eſſe ipſum de facto habere completā vim producendi effectum infinitū, ſi ſufficienter applicaretur, v.c. ſi diceretur pro infinitis animabus exiſtētibus in purgatorio. Poteſt enim fieri vt aliquod opus ex natura ſua habeat ſufficientiſſimam dignitatē ad plenè ſatisfaciendum pro aliquibus peccatis, & ad comparandā eorum plenam remiſſionē; & tamē de facto non habeat completam vim ad talem effectum producendum defectu intentionis operantis, aut ratione cōtrarij pacti, inter ipſum & perſonam offenſam initi. Patet exemplo, nam quoduis Chriſti bonum opus fuit ex ſe ſufficiēs ad operādam plenam noſtram redemptionem, & vt propter illud gloriā ſine vllis propriis meritis poſſemus conſequi: tamen quia Chriſtus contrarium pactum cum Patre iniit, vt ſcilicet noſtra redemptio non conſummaretur niſi per ſuā mortem; & vt nō conſequeremur gloriā ſine noſtra cooperatione: ipſius merita nō habuerunt completam vim aliter noſtrā ſalutem operandi. 177

Nota quintò, Dupliciter concipi poſſe hoc ſacrificium habere in actu primo completam vim producēdi effectū aliquo modo infinitū. Primò, vt abſolutè & categorematicè habeat talem vim ratione vnius oblationis [illegible] ita vt prout offertur à ſolo 178

Caietan.

Syluester. Caietan.

Scotus. Gabriel.

D. Thom.

Aliud eſt ſacrificium aliquod in ſe eſſe infiniti valoris aliud verò ipſum poſſe infinitum effectum producere.

à ſolo ſacerdote cum certa deuotione poſſet æqualiter ſingulis prodeſſe oblatum pro infinitis hominibus, ac ſi pro vno offerretur. Secundò, vt habeat quaſi ſyncategorematice ea ſolùm ratione vim quodammodo infinitam, quatenus ratione circumſtantiarum in infinitum poteſt ſemper magis & magis creſcere eius effectus. quod rurſus dupliciter fieri poteſt. Primò, quatenus offertur ſemper cum maiore & maiore deuotione. Secundò, quatenus vel ab eodem, vel à diuerſis per plures ac plures actus offertur.

179 Hoc ſacrificium eſt infiniti valoris.

179 CONCLVS. I. Dignitas & valor huius ſacrificij tam ratione rei oblatæ, quam primarij offerentis, habet dignitatem & valorem abſolute infinita.

Patet, quia tam res oblata quàm primarius offerens eſt ipſe Chriſtus, vt in ſuperioribus dubiis clarè oſtendi. Ex quo ſequitur, illud habere ſufficientem in ſe proportionem, vt poſſit à Deo inſtitui ad infinitum effectum operandum.

180 Nihil de nouo meretur.

180 CONCLVS. II. Hoc ſacrificium quatenus offertur in perſona Chriſti, nullam habet vim de nouo aliquid merendi, aut operandi nouam aliquam ſatisfactionem.

Probatur. quia vel offertur in perſona Chriſti prout conſideratur iam beatus in cœlo, & ſic cùm Chriſtus non ſit ampliùs in ſtatu merendi, aut ſatisfaciendi, non poteſt offerendo hoc ſacrificium ſatisfacere, aut mereri. Nec refert quòd ſacerdos ſit in ſtatu merendi. quia illa actio vt ſic conſiderata non reputatur eſſe ipſius ſacerdotis ſed Chriſti. Vel ſecundò offertur in perſona Chriſti, prout conſideratur adhuc viuens in terris (quia cùm adhuc viator hoc ſacrificium inſtituerit, vt per ſacerdotes ſuo nomine offerretur, videtur offerri in perſona Chriſti prout conſideratur adhuc vt viator.) Et hoc modo non habebit vim merendi aut ſatisfaciendi diſtinctam ab ea quam habebat illa Chriſti inſtitutio, ſiue volitio qua hoc ſacrificium inſtituebat. Sicut ſi dominus præcipiat ſuo diſpenſatori vt det aliquot aureos pauperibus, & poſtea incidat in ſomnum, vel moriatur, atque interim famulus det eleemoſynam; dominus per illam donationem non plus merebitur aut ſatisfaciet, quàm fuerit meritus per illam iuſſionem. Ratio eſt: quia ad nouũ meritum vel ſatisfactionẽ requiritur noua libertas: hîc autẽ reſpectu domini non eſt noua libertas; imò nec noua actio. quia non aliter cenſetur hanc actionem facere, quàm ratione præcedentis iuſſionis. Et eadem eſt ratio huius ſacrificij reſpectu Chriſti viatoris ipſum inſtituentis.

181 Celebrans ſuſtinet perſonã Chriſti exiſtentis.

181 Adde, verius eſſe ſacerdotem ſuſtinere perſonam Chriſti non prout conſideratur olim fuiſſe, ſed prout adhuc exiſtit: nam profert formam conſecrationis in perſona Chriſti adhuc exiſtẽtis. Quod vel inde patet. Quia ſi Chriſtus omnino eſſe deſineret, forma eſſet falſa, nec ſacerdos per eam quidquam efficeret: ideòque etiam corpus Chriſti tale ponitur ſub ſpeciebus, quale eſt in ſe. Vide dicta q. 75. art. 4. d. 5. num. 167. Et ob has cauſas dubio 3. dixi per hoc ſacrificium non acquiri nouum pretium redemptionis noſtræ, ſed per ſacrificium crucis acquiſitum applicari.

Hinc patet, hoc ſacrificium prout offertur in perſona Eccleſiæ, nullam habere vim merendi aut ſatisfaciendi: quia Eccleſia non eſt perſona aliqua vna quæ poſſit mereri.

CONCLVS. III. Hoc ſacrificium quatenus offertur in perſona Chriſti, habet quantum eſt ex ſe infinitam vim impetrandi. Quoniam & res oblata & primarius offerens ſunt infinitæ dignitatis: & Chriſtus etiam modò eſt in eo ſtatu, quo poteſt Deum pro nobis interpellare, & quæ voluerit etiam impetrare. Eſt tamen hæc vis tantùm remota & incompleta. Quia ex eo quòd Chriſtus hoc ſacrificium non inſtituerit ad infinitum aliquem effectum impetrandum, nullo modo poteſt ſimilem effectum immediatè impetrare, quantumcumque ſacerdos ipſum ad hoc offerat. Mediatè tamen poteſt aliqua ratione ſimilem effectum impetrare, quatenus impetrat peccatori gratias præuenientes, quibus conuerſus obtinet remiſſionem peccati mortalis & pœnæ æternæ. Hinc patet, hoc ſacrificium oblatum in perſona Eccleſiæ, habere vim impetrandi. quia etſi communitas non poteſt per ſe aliquid mereri; poteſt tamen per legatum ſuum aliquid impetrare. 182

Quantã vim impetrandi hoc ſacrificium habeat.

CONCLVS. IV. Hoc ſacrificium prout offertur à perſona priuata (ſiue is ſacerdos ſit, ſiue alij ſacrificio cooperantes) ſemper habet actu vim limitatam producendi ſuum effectum. Quia, vt docet *D. Thom. q. 79. a. 5.* in hac oblatione magis attenditur dignitas & deuotio offerentis, quæ hoc caſu omnino finitæ ſunt, quàm dignitas rei oblatæ. Quæ ratio quamuis bona ſit, tamen non ſatis videtur per ſe hanc concluſionem probare. Poſſet enim aliquis reſpondere: Etiamſi oblationis efficacia præcipuè creſcat pro magnitudine dignitatis & deuotionis offerentis, nihilominus etiam creſcere ex dignitate rei oblatæ. Quis enim non videat ceteris paribus eum plus apud Deum mereri, qui dat ſex aureos pauperibus, quàm eum qui dat vnum tãtùm illem. Cùm igitur res oblata ſit infinita, vis oblationis erit etiam infinita. 183

D. Thom.

Ad hoc argumentum varij variè reſpondent. ſed iis omiſſis Reſpondeo, Efficaciam oblationis in ratione meriti aut impetrationis ex præſtantia rei oblatæ creſcere. Primò, quando res oblata eſt neceſſaria aut valde vtilis ei cui offertur, ita vt inde fiat ditior, aut aliqua ratione beatior: vt fit quando hominibus aliquid largimur. Tunc enim accipiens donum, eo maiore afficitur beneficio, quo illud eſt maius, & conſequenter magis donatori obligatur, etiamſi donatio huic nullo modo ſit incommoda aut difficilis. Hinc quo plura ac maiora accipimus a Deo beneficia, eò magis ei obligamur. Secundò creſcit quando pro magnitudine muneris creſcit difficultas oblationis reſpectu offerentis. Hinc qui olim Deo offerebat holocauſta magni valoris, verb. cauſ. viginti arietes, ceteris paribus plus merebatur quàm qui rem paruam obtuliſſet, etſi Deus æqualiter neutro dono indigeret. Ratio eſt, quia ceteris paribus actus internus eo eſt perfectior, quo actus externus, quem imperat, eſt difficilior: nam inde neceſſariò ſequitur, affectum 184

Quando vis oblationis creſcat ex præſtantia muneris.

Voluntas imperans actum difficiliorem eſt perfectior.

ex quo hic procedit, eſſe in actu ſecundo efficaciorem, & appretiatiuè maiorem erga eum cui illud munus offertur. Hinc Chriſtus Lucæ 21. (Luc. 21.) probat oblationem viduæ fuiſſe meliorem oblationibus diuitum, quia his facilius erat offerre aureum, quàm illi offerre duo minuta. Hæc tamẽ intellige niſi fortè is qui munus offert, ſit ita animo comparatus, vt omnino æquè multum offerret ſi hic & nunc hoc ei eſſet poſſibile: tunc enim abſolutè fieri poſſet, vt par eſſet vtriuſque interior affectus & cõſequẽter par eſſet vtriuſque meritum. Sed hoc rariſſimum eſt. Et tamen etiam illo caſu ille plus ſatisfaceret, cuius actus exterior eſſet difficilior. quia ipſa rei difficultas ſponte ſuſcepta per ſe habet rationem ſatisfactionis, cùm etiam per eam quam coacti patimur, poſſimus ſatiſpati: vt patet in purgatorio, vbi animæ purgantur præcisè, quia tantum patiuntur, quantum meruerunt: non autem quia cum magna aut parua deuotione patiuntur vt dicam ſuo loco.

Quando autem oblatio rei dignioris nec accipienti eſt vtilior, nec offerenti difficilior, quàm oblatio rei vilioris, ea muneris dignitate nullo modo creſcit efficacia oblationis in ratione meriti aut ſatisfactionis. Hinc ceteris partibus æquè apud Deum meretur, qui ei offert merita alicuius minoris Sancti, ac qui offert ei merita beati Petri, aut omnium Sanctorum ſimul.

185 Nota tamen, oblationem huius ſacrificij habere ſingularem vim ad impetrandum aliquid à Deo, etiã vt fit a perſonis priuatis, quæ aliquo modo ad ſacerdotis oblationem actu concurrunt, iuxta dicta dub 9. Tum quia ſingulari modo repræſentat Deo paſſionem Chriſti, qua Deus ad omnia beneficia nobis concedenda præcipuè mouetur; tum etiam quia non ſolùm in ea offertur Deo munus, quod per ſe ei gratiſſimum eſt, ſed etiam quia hoc offertur ea oblatione, quæ ſingulariter à Chriſto inſtituta eſt, vt per eam Deo pro peccatis ſatisfaciamus, & neceſſaria nobis beneficia impetremus: & conſequenter ad vtrumque quando debitè fit, habet ſingularem vim, determinatam tamen ſecundùm Chriſti inſtituentis, & Dei acceptantis intentionem, vt dixi notabili tertio.

Hoc ſacrificiũ ex aliis capitibus habet ſingularem vim impetrandi.

186 Concl. V. Hoc ſacrificium nullo modo poteſt dici ita habere infinitam efficaciam quaſi poſſit actu aliquem effectum infinitum immediatè impetrare: aut æquè facilè quantumuis magnum fructum impetrare ac minimum: aut quaſi tantum valeat ſingulis quando pro multis offertur, ac quando pro vno.

Nunquam habet effectũ actu infinitũ

Sequitur ex dictis, quia oſtendi neque habere eiuſmodi vim completam ratione offerentis, etiam vt offertur in perſona Chriſti: neque etiam ratione rei oblatæ: quia ad talem effectum nullo modo eſt inſtitutum, neque etiam inſtitui decuit.

Et probatur vlterius primò, Quia aliàs poſſemus quouis ſacrificio cuiuis homini quãtumuis magnas gratias præuenientes impetrare, atque adeo maiores quàm omnes ſimul Sancti habuerint. quod patet eſſe falſum. Secundò, quia alias dicendo vnum ſacrum pro omnibus hominibus viuis & defunctis, tantum ſingulis prodeſſem, ac ſi pro ſingulis vnum dicerem. Atqui hoc apertè falſum eſt. Nam inde ſequeretur Primò, ſtultiſſimè facere eos qui dicũt aliquod ſacrum pro vno particulari. Secundo, nos ex caritate aliquo modo obligari quoduis ſacrum dicere pro omnibus fidelibus, qui eius fructus ſunt capaces: quia cùm hoc modo ſine vllo noſtro incommodo aut difficultate poſſemus illis plurimum prodeſſe, caritas omnino exigeret, vt hoc faceremus. Tertiò, quòd qui accepiſſet à mille perſonis diſtinctas eleemoſynas, vt pro ijs diceret ſacrum, ſatisfacere dicendo vnum pro omnibus: quia tantùm iis prodeſt, ac ſi diceret vnũ pro ſingulis. quæ omnino abſurda ſunt, & contra communem fidelium ſenſum. Ergo & id vnde ſequitur.

Dices, Sex Miſſas pro ſex hominibus oblatas plus prodeſſe ſingulis, quàm ſi vnam pro illis offeram: quia habeo maiorem deuotionem ſaltem extenſiuè in ſex Miſſis, quàm in vna. Sed hoc non ſufficit, quia vt ſummum inde ſequitur, ſex Miſſas magis prodeſſe illis ſex hominibus, quando ſingulæ dicuntur pro omnibus: non autem quando ſingulæ dicuntur pro ſingulis.

Concl. VI. Vis huius ſacrificii poteſt aliquo modo dici ſyncategorematicè infinita, quatenus fructus eius qui per modum impetrationis obtinetur, ratione deuotionis, aut multitudinis offerentium poteſt in infinitum ſemper creſcere. Quo enim tam ſacerdos, quam reliqui aſtantes id deuotiùs offerunt, aut etiam quo plures illud offerunt, eò maiorem habet vim impetrandi. nam ſinguli tantum impetrant, quantum impetrarent ſi ſoli in ſuo ordine offerrent: modò æque efficaciter ad ſacrificium concurrant, ac ſi ſoli eſſent. Quod ideo dico, quia dantes ſimul ſacerdoti vt dicat ſacrum talem eleemoſynam, qualis ſolet pro vno ſacro dari, ſinguli non tam efficaciter ad illud concurrunt, quàm ſi quiſque pro vno ſacro daret pro ſe ſeparatim dicendo. Patent hæc ex dictis ſuprà dub.7. concl.4. 187

Habet vim ſyncategorematicè infinitam.

Petes, Vtrùm hic effectus ſacrificii proportionaliter creſcat pro deuotione offerentis: ita vt ſi deuotioni vt duo reſpondeat effectus vt tria; deuotioni vt quatuor reſpõdeat effectus vt ſex? *Sotus in 4. d. 13. q. 2. a. 5. §. Reſpondetur*, id negat, putátque ea ſuppoſitione poſita offerentem cum deuotione vt quatuor, tantùm habiturum effectum vt quinque, & offerentem cum deuotione vt quinque, effectum vt ſex. Sed hoc modo ratione deuotionis offerentis propriè non creſceret efficacia ipſius ſacrificii, ſiue ipſius externæ oblationis, quatenus ſecundùm ſe ratione rei oblatæ & inſtitutionis Chriſti ſecundùm dicta habet aliquam vim impetrandi; nam effectus ipſi præcisè reſpondens maneret ſemper idem; ſed tantùm creſceret præcisè effectus reſpondens deuotioni offerentis. Sicut ſi Sacramentum aliquod haberet præcisè vim conferendi ex opere operato vnum gradum gratiæ, quem æqualiter conferret omni ſuſcipienti non ponenti obicem, ſiue optimè, ſiue minùs benè eſſet diſpoſitus; nihilominus qui illud ſuſciperet cum deuotione vt ſex, reciperet plus gratiæ 188 (Sotus)

quàm

quàm qui reciperet eum deuotione vt vnum: ideo tamen effectus Sacramenti non creſceret ratione deuotionis ſuſcipientis, ſed ſolùm creſceret effectus deuotionis. Quare probabilius credo, hãc efficaciam ſacrificij eſſe duplo maiorẽ in eo qui cum dupla deuotione illud offert: eadem ratione qua dixi q. 62. art. 1. d. 3. effectum Sacramenti proportionaliter creſcere pro diſpoſitione ſuſcipientis. hac ſolùm differentia, quod quia hic effectus ſacrificij habetur tantùm per modum impetrationis, non ſit ita infallibilis & determinatus ac effectus Sacramenti. Et quia pendet etiam ex diſpoſitione eius pro quo offertur, poteſt etiam ex hac parte vel in totum, vel ex parte impediri. Ratio autem huius eſt, quia tam D. Thomas, quàm alij communiter Theologi dicunt effectum huius ſacrificij creſcere ratione deuotionis offerentis. quod non eſſet propriè verum, ſi eſſet vera ſententia Soti.

Dupla deuotione offerens habet duplum effectum.

D. Thom.

Sotus.

590 Hinc ſequitur primò, Quando plures eandem Miſſam audiunt, aut ei inſeruiunt, & ita eam aliquo modo offerunt, non ideo eos ſingulos minorem effectum percipere, quàm ſi eſſent ſoli. Quia cùm ſint ibi diſtinctæ oblationes, etiam ſunt diſtincti effectus ijs reſpondentes, qui potiùs creſcunt ex multitudine concurrentium: tum quia hoc modo ſeſe mutuò ſæpe ad maiorem deuotionem excitant: tum quia multorum preces ſimul per modum vnius Deo oblatæ, ſunt magis efficaces, quàm ſi omnes eſſent ſeparatim oblatæ. Quia etiam hic verum eſt illud vulgare, *Maior eſt virtus vnita ſeipſa diſperſa*: ideoque etiam Eccleſia in neceſſitate curat multos ſimul ad orandum conuenire.

Pluralitas eorum qui hoc ſacrificium ſecundario offerunt minuit in ſingulis effectum.

Sequitur ſecundò, Quando ſacerdos per diuerſas actiones, plures in ſuo Memẽto Deo commenda, pro eis in perſona ſua hoc ſacrificium offerendo, tantum prodeſſe ſingulis, ac ſi vnum ſolum commendaret. Quia ſingulæ actiones habent rationẽ diſtinctæ oblationis, nec vna alterã impedit. Dixi, Eũ ſæpiùs poſſe offerre idem ſacrificium vt perſonam priuatam, ſcilicet verbali oblatione: quia vt ſuſtinet perſonam Chriſti tantùm poteſt illud ſemel offerre. quia hæc oblatio non differt à conſecratione.

Sacerdos poteſt multis æqualiter in Memento prodeſſe, ac ſi vnius meminiſſet.

591 Concl vs. VII. Fructus qui habetur ex opere operato ex hoc ſacrificio prout communiter offertur, nullo ex dictis modo poteſt eſſe infinitus. Quia hic fructus reſpondet ſolùm conſecrationi, quæ fit à ſolo ſacerdote, & ſemel tantùm in vno ſacrificio, nec ratione maioris ipſius deuotionis poteſt creſcere: vt patet ex dictis d. 7.

Dixi, *prout communiter offertur*. Quia ſi plures ſacerdotes ſimul eandem hoſtiam conſecrarent (vt fit quando noui ſacerdotes ſimul cum Epiſcopo ordinante conſecrant) tunc ſinguli verè offerrent; & conſequenter ſingulorum oblationi reſponderet ſuus fructus ex opere operato, non minùs quàm ſi ſoli offerrent. Quòd enim conſecrent eandem hoſtiam nihil de fructu detrahit: ſicut contrà nihil accedit ex eo quòd ſacerdos ſimul plures hoſtias conſecret. Nam ſi propriè velimus loqui, etſi in diuerſis ſacrificijs plures ſint materiæ, atque aliqua ratione plures hoſtiæ ſecundariæ, primaria tamen hoſtia ex qua ſacrificium habet ſuam vim, in omnibus ſacrificijs eſt vna ac eadem, ſcilicet Chriſtus.

Fructus ſex opere operato multiplicatur quando ſunt multi verè offerentes.

Hinc ſequitur, eum qui à pluribus accepit diſtinctas eleemoſynas vt dicat pro ijs ſacrum, ſi ſingulæ ſufficiant ad frugalem vnius diei victum, teneri pro ſingulis ſingula ſacra dicere. Idémque dicendum de eo qui aliunde obligatur pro diuerſis ſacra dicere. Quia cùm fructus qui habetur ex opere operato (quem præcipue ſibi applicari cupiunt qui ſacrum pro ſe dici petunt, eo quòd maximè certus ſit, & fortè ſolus omnino infallibiliter applicetur) omnino vnus, iſque finitus vni ſacrificio reſpondeat; longè minùs de fructu ſacrificij participant, quando vnum offertur pro multis, quàm quando pro ſingulis vnum. Idémque iudicium eſt de fructu quem ſacerdos impetrat prout offert in perſona Chriſti, qui vnicus omnino vni ſacrificio reſpondet. Quia cùm hæc oblatio non ſit diſtincta à conſecratione, non poteſt in eodem ſacro multiplicari, niſi quando multi eandem hoſtiam conſecrant. 592

Obligatus pro pluribus dicere integrum ſacrũ, vnicu ſacrificio non ſatisfacit.

Nec his obſtat quòd quando multi conferendo eleemoſynas ad idem ſacrificium concurrunt, ſinguli recipiant particularem fructum ſuæ oblationi & deuotioni reſpondentẽ: quia hunc non recipiunt, quia ſacerdos pro ijs offert (nam eòdem modo eum reciperent, ſi ſacerdos pro alijs celebraret) ſed quia ipſi offerunt. Sacerdos autem propter pactum & acceptam eleemoſynam tenetur pro ipſis celebrare, vt ſuæ oblationis fructum ijs applicet.

Dixi, *Si ſingulæ ſufficiant ad frugalẽ vnius diei victum*. Quia ſi eleemoſynæ ad hoc non ſufficerent, plurimi Doctores dicunt, tunc licere tot accipere pro vno ſacro, quot ſufficiunt ad talem victum. Ita *Soto in 4. d. 13. q. 2. art. 1. & Canus in locis Theolog. l. 12. c. 13.* & alij.

Soto. Canus. Quanta eleemoſyna pro ſacro debeatur?

Vbi Nota primò, Pro victu tali illam quantitatem eleemoſynæ debere iudicari ſufficientem quam vel ſuperiorum auctoritas, vel loci conſuetudo pro ſingulis ſacris taxant, idque ſiue ſacerdos indigeat ratione particularis ſuæ conditionis, lautiore ſuſtentatione, ſiue non. hoc enim ij qui procurant dici ſacra, non tenentur æſtimare, ſed ipſius eſt aliunde ſibi prouidere. Talis autem eleemoſyna his locis ſunt quatuor aut quinque aſſes. Quare quamuis ſacerdos poſſit plus accipere à ſponte offerentibus, neminem tamen poteſt cogere, aut fraude inducere vt plus det.

Nota ſecundò, Hæc intelligenda eſſe quando qui dant eleemoſynam, non eſſent facilè alios reperturi, qui pro ſingulis ſingula ſacra dicerent. Nam hoc caſu iniuriosè à ſacerdote deciperentur, dum falſa ſpe inducerentur vt darent illam eleemoſynam habituri tantùm medium fructum ſacrificij, cum alias poſſint habere integrum.

Quanquam autem hæc ſententia non ſit improbabilis ob auctoritatem Doctorum, nõ videtur tamen paſſim admittenda, niſi vbi rationabilis cauſa & grauis ſacerdotis inopia (qui ſe nulla alia ratione poſſet nutrire) id exigeret. Tum quia ſapit auaritiam, & quaſi nundinationem quandam ſacrorum, dum tam rigidum pro ijs 593

Ee 4 pretium

pretium exigitur. Tum etiã quia in rigore videtur falſa. Primò, quia ſacerdos acceptando eleemoſynam eatenùs promittit integrum ſacrum, & tamen tantùm dimidium intendit pro altero dicere. quod difficilè excuſatur à mendacio. In mutuis enim ſiue oneroſis promiſſionibus tenemur externa ſigna promiſſionis intelligere prout communiter intelliguntur, & ſicut ſcimus ea hîc & nunc ab altero intelligi. Dans autem tibi eleemoſynam vt dicas pro illo ſacrum, intendit vt integrum dicas, & acceptando eleemoſynam ſecundùm communem hominum ſenſum cenſeris hoc ei promittere. Sicut igitur promittens tibi eleemoſynam, vt dicas pro eo ſacrum, te deciperet ſi intenderet tantùm dare mediam partem eius quod in ijs locis ſolet dari: ita etiam eum decipis dum acceptando eleemoſynã promittis illi integrum ſacri fructum, & tantùm applicas medium. Secundò, quia ſacerdos talem dolo inducit vt det ſibi eleemoſinam ſub ijs conditionibus, ſub quibus nullo modo eſſet daturus, ſi eas intelligeret. ad quod nullum ius habet. Nam etſi non teneatur dicere ſacrum pro eo qui non vult dare tantam eleemoſynam: tamen neminem poteſt tali ſimulatione contra ipſius intentionem inducere, vt tantam det. Nullum enim habet ius exigendi integrum victum vnius diei ab eo pro quo dixit vnum ſacrum, niſi ille ſaltem implicitè ſpoponderit ſe eum daturum. Nec ſufficit quòd ſuperior talem taxam pro ſacris ſtatuerit. quia tantùm ſtatuit, vt poſſis eam exigere nolendo dicere ſacrum pro eo qui non vult tantum dare: non autem vt poſſis eam dolo ab alio extorquere.

194 Poſſet autem prædicta ſententia habere locum, quando dictæ eleemoſynæ ita offeruntur & acceptantur, vt accipiens non poſſit cenſeri promittere applicationem integri fructus; ſed tantùm pro ratione eleemoſynæ datæ. Vt fit primò, quando accipiens hoc dantibus ſignificat: aut quando multi ſimul quaſi per modum vnius eleemoſynas alicui conferunt, vt pro omnibus iuxta illarum magnitudinem ſacra dicat: aut in ſimilibus caſibus. Tunc enim nulla fit dãtibus iniuria ſi ſacerdos pro ſingulis ſacris taxatam eleemoſinam accipiat.

195 Nota demum, ijs, pro quibus tenemur ſacra dicere, propriè debitum eſſe eum fructum, qui percipitur ex opere operato. quia hic eſt proprius fructus ipſius ſacri; aut vt ſummum etiam is qui impetratur in perſona Chriſti. Quare obligati pro certis dicere ſacrum, liberè poſſunt eum fructum, quem vt perſonæ priuatæ percipiunt alijs applicare, ſiue is percipiatur per modum impetrationis; ſiue ex opere operantis per modum meriti aut ſatisfactionis. Atque ita in ſuo Memento ſacerdos poteſt Deo commendare quoſcunque voluerit, offerendo pro ijs priuatim ipſum ſacrificium. quia per eiuſmodi oblationes nihil detrahitur fructui qui reſpondet oblationi prout fit in perſona Chriſti.

Quis fructus debeatur ei pro quo ſacrum debet offerri.

DVBIVM XI.

Quinam ſacerdotes, & qua ratione poſſint accipere eleemoſynas pro ſacris ſuis?

PRima ſententia docet, nullos ſacerdotes poſſe ita ab aliquo pro ſacro dicendo accipere eleemoſynam, vt ſe obligent ad celebrandum pro eo. Ratio eſt, quia hoc non poſſet fieri ſine pacto. omne autem pactum in rebus ſacris illicitum eſt. vt dicitur *cap. Pactiones, de pactis.* & hoc videtur ſimoniacum. quia daretur pecunia pro re ſacra. Hinc *D. Thom. 2.2. q. 100. art. 3. ad 2.* dicit eſſe ſimoniam, quando talia fiunt interueniente pacto. 196

D. Thom.

Reſpondent aliqui, pecuniam hîc non dari propriè pro ipſo ſacrificio, aut eius fructu, ſed ſolùm pro labore, qui inter ſacrificandum impenditur. Sed hoc non ſatisfacit. quia cùm hic labor ſit intrinſecus officio Miſſæ, non poteſt ab eo deiungi, neque per ſe pecunia æſtimari. Secùs eſſet, ſi quis procul deberet ire ad Miſſam certo loco dicendam. Tunc enim labor itineris poſſet æſtimari, quia ſacrificio extrinſecus eſt. vide *Leſſ. l. 2. c. 35. dub. 8.*

Non poteſt accipi pecunia pro labore qui ſacrificio impenditur.

Leſſius.

Secunda ſententia docet, ſacerdotes diuites non poſſe vllas eleemoſynas accipere pro ſacris. Inſinuat hanc *Silueſter v. Simonia num. 3.* Vbi dicit hoc pertinere ad auaritiam. Ratio eſt. quia pro alijs celebrantes non poſſunt accipere pecunias pro ſacro. ſed tantùm pro ſui ſuſtentatione. Diuites autem ſacerdotes ea pecunia ad hunc finem non indigent.

Silueſter.

Tertia ſententia docet, Paſtores non poſſe accipere pecunias pro Miſſis quas celebrant. quia tenentur eas celebrare pro ſuis parochianis à quibus aluntur. Ita *Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 2. §. Quibus autem.*

Soto.

CONCLVSIO Poteſt ſacerdos licitè accipere eleemoſynam cum obligatione dicendi Miſſam pro eo qui dat. Ita cum communi ſententia Leſſ. ſuprà. 197

Leſſius.

Patet ex communi praxi Eccleſiæ. Et ratio eſt, quia non datur eleemoſyna pro ipſa Miſſa, ſed pro ſuſtentatione celebrantis. Nam vt dicitur 1. Corint. 9. qui altari deſeruiunt, de altari participant. vbi Apoſtolus pluribus probat eos qui alijs ſpiritualia miniſtrant, debere ab ijs ali, ſicut miles alitur ab ijs quibus militat. hinc illud quod datur ſacerdotibus ab ijs quibus ſpiritualia adminiſtrant, ab Apoſtolo ibidem, & ab alijs ſæpe vocatur ſtipendium: & à Chriſto Lucæ 10. merces. non quòd propriè habeat rationem mercedis aut ſtipendij; ſed quia militantibus ac laborantibus in vinea Domini non minùs debetur iuſta ſuſtentatio, quàm temporalibus operarijs ac militibus debentur mercedes ſiue ſtipendia. Similiter ſacerdos obligat ſe alteri ad dicendum ſacrum eum reſpectu quidem ad eleemoſynam: non tamen tamquam ad pretium ſui ſacrificij, ſed tamquam ad conditionem ſine qua ſe non obligaret: cum verè conſtet eum gratis dare quę gratis accepit.

Poteſt accipi pecunia pro ſuſtẽtatione celebrantis.

1. Cor. 9.

Luc. 10.

Ad *cap. Pactiones*, ac D. Thomam Reſpondeo, Eos ſolum damnare pactiones in quibus ſpiritualia

D. Thomas.

tualia dantur pro temporalibus, aut ſine iuſta diſpenſatione beneficia commutantur. quod ſimoniacum eſt.

198 Concl vs. II. Etſi potiùs deceret ſacerdotes diuites dicere ſacrum ſine vllis eiuſmodi ſtipendiis; tamen licitè ea accipiunt: ſicut enim non ideo miles tenetur gratis militare, quia aliunde habet, vnde poteſt commode viuere: ſic nec ideo tenetur ſacerdos aliis ſpiritualia adminiſtrare nō accipiendo ab iis ſuſtentationem.

Quà diuites licitè eiuſmodi eleemoſynas accipiunt.

Nec hic facienda eſt diſtinctio inter eos qui diuites ſunt ex patrimonio, vel beneficiis Eccleſiaſticis. quia hæc eos nullo modo obligant, vt magis gratuitò aliis ſpiritualia adminiſtrent, quā alios, niſi ſint inſtituta cum obligatione hæc adminiſtrandi ſine vllo nouo ſtipendio.

199 Concl vs. III. Parochi ratione beneficij parochialis præcisè non tenentur vlla ordinaria ſacra pro ſuis parochianis celebrare. Ita *Suarez d. 86. ſect. 1.* Probatur, quia dantur illis decimæ propriè vt ſuis Sacramenta miniſtrent, concionentur, ac diuina officia debito tempore celebrent: non autem vt pro his vel illis orent, aut ſacra faciant.

Ad quid Parochi teneātur. Suarez.

Dixi, non teneri ratione beneficij, ſiue ſtipendiorum quæ accipiunt. Quia videntur ratione officij ſui ſaltem ex caritate teneri aliquādo pro ſuis ſubditis orare, quod conuenit ſaltem per oblationem ſacrificij fieri. Sed quanta hæc obligatio ſit, & quoties obliget, non ita facilè poteſt definiri, ſed ex circumſtantiis prudentis iudicio æſtimandum eſt. Item ſi forte aliqua ſingularia ſtipendia recipiant pro certis ſacris faciendis, v. c. anniuerſariis pro defunctis, aut in die ſepulturæ eorum ſecundùm conſuetudinem, tenentur ea per ſe vel alium facere.

Idem dicendum de canonicatibus & ſimilibus officiis, quæ ordinariè inſtituuntur vt certa officia in Eccleſiis celebrentur, non tamen vt certa ſacra pro aliquibus celebrentur, præſertim à ſingulis. Si quæ autem ad hunc finem inſtituta ſunt, vt fit ſæpè in capellaniis: qui ea obtinent, debent ea ſecundùm rationem quam conſtitutio exigit celebrare; vt per ſe patet. quia ad id ſtipendia accipiunt. Sed hæc ſpectant potiùs ad materiam de iuſtitia, quàm ad hunc locum. quare hæc breuiter dixiſſe ſufficiat. ſi quis plura velit, videat *Suarez hic d. 86.*

Ad quæ canonici obligentur. Suarez.

ARTICVLVS II.

Vtrùm conuenienter ſit determinatum tempus celebrationis?

200 ARtic. 2. docet primò, licere quotidie hoc ſacrificium offerre, excepta feria ſexta hebdomadis maioris.

Docet ſecundò, non licere vni ſacerdoti pluſquam ſemel vno die celebrare, excepto Natali Domini, & quibuſdam caſibus, in quibus neceſſitas contrarium exigit. Patet ex *c. Sufficit, de conſecrat. d. 1.*

Docet tertiò, cōuenientem horam celebrandi eſſe ab initio auroræ vſque ad horam nonam poſt ortum ſolis, quæ ſecundùm noſtrum computum eſſet tertia poſt meridiem.

DVBIVM I.

Quoties teneantur ſacerdotes celebrare?

201 PRæcipuè hic eſt difficultas circa priuatos ſacerdotes, qui nullum habent beneficiū quod eos ad celebrandum obliget. Duæ hic ſunt ſententiæ plane extremæ.

Prima docet, eiuſmodi ſacerdotes nullo modo, aut vt ſummum ſub veniali teneri vnquam celebrare, modò ſemel in anno communicent, & diebus quibus id aliis præcipitur, ſacrum audiant. Ita *Gabriel lect. 87. in can. lit. V. D. Bonauent. in 4. d. 12. p. 2. a. 2. q. 1. Halenſis in 4. q. 51. memb. 2.* & alij. Ratio eorum eſt. quia id nullo iure præcipitur. Poteſtas enim celebrandi datur tanquam aliquod priuilegium quo nemo tenetur vti. Et confirmatur, quia datur etiam ſacerdotibus poteſtas audiendi confeſſiones: & tamen non peccant nunquam audiendo.

Gabriel. Bonauen. Halenſis.

Secunda ſententia docet, eos ſaltem aliquoties in anno teneri ſub peccato mortali celebrare, ſcilicet in præcipuis feſtis. Ita *D. Thom. ſuprà q. 82. a. 1. & in 4. d. 13. q. 1. a. 2.* vbi dicit ſacerdotem teneri illis diebus celebrare, nec licere ei abſtinere. Et quamuis quidam ipſius diſcipuli velint eum loqui de obligatione ſolùm ſub peccato veniali, quia non dicit eos teneri ſub mortali, tamē cùm materia grauis ſit, videtur loqui de obligatione ſub peccato mortali. Idem tenēt *Silueſter v. Miſſa n. 7. Nau. c. 25. n. 88.* & alij. Probāt primò, Quia cùm poteſtas detur in ordine ad actum, videtur eſſe grauis inordinatio accipere eam poteſtatem & nunquam ea vti. Secundò, quia videtur eſſe contra caritatem & ſe & Eccleſiam tanto bono in perpetuum priuare. Sed reſpondent alij, hæc argumenta ſolum probare eſſe peccatum veniale, quia non probant grauem obligationem.

D. Thomas. Silueſter. Nauarr.

202 Concl vs. I. Omnes qui habent beneficium paſtorale aut ſimile, obligātur ſub peccato mortali per ſe vel alios curare, vt in eorum parochia fiat illis diebus ſacrum, quibus ſubditi id tenentur audire.

Quoties Paſtores teneātur celebrare.

Quia ad hoc ſtipendia accipiunt, vt ita diuina officia celebrent, vt ſubditi poſſint commodè ea audire, ad quæ audienda ab Eccleſia obligantur. Vnde ſequitur, quando ſufficientes ſunt ſacerdotes in eadem Eccleſia, eos teneri plura ſacra diebus feſtis & dominicis celebrare, quando id neceſſe eſt, vt omnes ſubditi poſſint audire ſacrum. Quia ob hunc fere finem communiter parochiani plures ſacerdotes alunt.

203 Concl. II. In Eccleſiis collegiatis & aliis, vbi competens eſt numerus ſacerdotum, tenentur ſuperiores procurare, vt ad minimum ſingulis diebus vnum ſacrum celebretur. Patet ex *c. Cum creatura.* Vbi Pontifex præcipit ne tales permit-

Quoties canonici.

tant

tant ſibi tempore obrepere, *quo minus & pro anni. uerſariis defunctorum, & pro feſto, vel feria ſecundum temporum congruentiam Miſſarum ſolemnia celebrent* Vbi expreſſe præcipitur fieri quotidie Miſſa: & patet ex conſuetudine Eccleſiæ, & ſenſu fideliū, qui grauiter ſcandalizarentur ſi ſine iuſta cauſa ſacrum in iis Eccleſijs omitteretur. Quare cenſendū eſt iis eum tali obligatione ſtipēdia dari.

204 Ex illo autem iure quidam colligunt in talibus Eccleſiis debere quotidie duo ſacra celebrari, vnum pro defunctis, & alterum de tempore. Notat autem *Victoria num. 94.* vt hoc ſit probabile non debere intelligi, quòd quotidie debeat celebrari ſacrū, quod particulariter pro defunctis in Miſſali præſcribitur (omnino enim abſurdè hoc maioribꝰ feſtis diceretur) ſed de ſacro quod pro defunctis offertur, etſi dicatur de tempore.

Sed hæc ſententia non habet vllum fundamentum, quia in illo capite non præcipitur, vt quotidie dicatur ſacrum pro defunctis, ſed tantùm iubetur. Primò, vt talia ſacra dicantur quādo occurrunt anniuerſarij dies, quibus clerici recipiunt ſtipendia pro iis dicendis. Secundò, vt propterea non omittatur Miſſa de tempore. Et confirmatur, quia cùm Pontifex ibi apertè diſtinguat ſacrum quod debet dici pro defunctis ab eo quod dicitur de feſto, aut feria occurrente, patet eum loqui de ſacro ſolito dici pro defunctis. Quare cùm indecens ſit hoc ſacrum dici celebrioribus feſtis, certum eſt Pontificem ibi non præſcribere vt quotidie dicatur ſacrum pro defunctis. Quod etiam probat ipſa praxis Eccleſiæ, quæ apertè eſt contraria.

205 Ex quibus patet, non poſſe generaliter definiri quot ſacra quotidie in eiuſmodi Eccleſiis dicenda ſint: ſed hoc ex ſingularum fundatione, variiſq; circumſtantiis, ac veteri conſuetudine, quæ niſi videatur apertè iniqua, pro lege habenda eſt, definiendum eſt. Idémque dicendum de Eccleſiis parochialibus, vbi ſolùm vnus aut alter ſacerdos eſt. Tenetur enim Paſtor curare, vt tot per hebdomadam fiant ſacra, quot iā longa conſuetudo & piæ fundationes (quarum ſtipendia vel ipſe, vel ſacellanus recipit) requirunt.

Hęc tamē intelligenda ſunt, niſi alicubi tot eſſent Miſſarum fundationes, & ita tenues, vt cōmodè non poſſet omnibus ſatisfieri. Quo caſu *Trident. ſeſſ. 25. c. 4. de reformat.* concedit Epiſcopis facultatem, vt in Synodo diœceſana, & Abbatibus ac religionum Generalibus, vt in capitulo generali, poſſint his aliquam moderationem adhibere, curando vnum ſacrum pro pluribus fundationibus dici, prout in conſcientia iudicauerint ad Dei honorem magis expedire. ita tamen vt eorum omnium pro quibus fundationes factæ ſunt, commemoratio fiat. Quod piè admodum ſtatutum eſt. quia aliàs piæ fundationes peribant, cùm nun eſſent qui pro tam paruo ſtipendio vellent ſubire onus illis plenè ſatisfaciendi.

206 Concl. III. Probabilius eſt etiam ſacerdotes qui nullum habent beneficium, grauiter obligari vt aliquando celebrent.

Probatur, quia per ordinationem non ſolùm datur iis poteſtas, ſed imponitur etiam officiū celebrandi, vt patet illo ad Hebr. 5. *Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, vt offeras dona & ſacrificia*, &c. Atqui omnis is qui aliquod officium ſponte ſuſcipit, tenetur ei ſatis facere, idque ſub peccato mortali, quando materia grauis eſt. Ergo cùm officium celebrandi ſacerdoti impoſitū ſit materia grauis, grauiter peccat ſi non ſatisfaciat. Confirmatur primo, quia hic etiam videtur communis ſenſus fidelium. Nam communiter grauiter offenduntur, ſi quem ſacerdotem videant omnino à celebratione abſtinere, & habēt eum pro homine aut perditæ conſcientiæ, aut malæ vitæ, aut qui parum religionem & pietatem curat. Nec enim communiter poteſt occurrere alia cauſa perpetuò à ſacrificio abſtinendi. Confir. ſecundò ex illis verbis Chriſti Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* quibus apertè (vt teſtatur *Trident. ſeſſ. 22. cap. 1.*) præcepit Apoſtolis, *eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus*, vt hoc ſacrificium offerrent. Vbi cùm dicit, *eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus*, videtur generatim intelligere omnibus ſacerdotibus ibi datum eſſe præceptum ſacrificandi. quia omnes omnino ſuccedunt Apoſtolis in ſacerdotio.

207 Quoties autem tales ſacerdotes teneantur celebrare, vt peccatum mortale euitent, non ita facilè eſt definire. Communiter videtur eorum ſententia, qui aſſerunt eos teneri ſaltem aliquoties per annum celebrare. Alij volunt, hoc non poſſe definiri ex aliquibus circumſtantiis intrinſecis ſed extrinſecis, v.c. ex ratione ſcandali aliorum, aut neceſſitate ſpeciali ipſius ſacerdotis, qui pro ſalute animæ indiget frequentiore celebratione. Sed credo probabilius eſſe, ſacerdotem ratione officij ſui teneri aliquoties per annum circa maiora feſta celebrare. Per ſe enim videtur valdè indecens, & coniunctum cū quodam tanti muneris cōtemptu, ſi ad id à Deo vocatus, non dignetur eo aliquoties ſaltem per annum fungi, atque ita hunc cultum ſingulariter Deo debitum ei ſubtrahat.

DVBIVM II.

An cuiuis ſacerdoti liceat quotidie celebrare?

208 Lutherani volunt omnes Miſſas priuatas eſſe illicitas: nec aliàs Miſſam celebrari poſſe, quàm quando populus ad communicandum conuenit. Ratio eorum eſt, quia putant eam non eſſe verum ſacrificium, ſed tantùm inſtitutam ad conficiendum Sacramentum in vſum populi. Vnde inferunt, fruſtra celebrari, quando populus non cōmunicat. Sed hoc fundamentum ſatis refutaui a. 1. dub. 3. vbi oſtēdi Miſſam eſſe verum ſacrificium in Dei cultum & remiſſionem peccatorum inſtitutum. Quare tota eorum ſententia corruit, quæ apertè etiam cum tota antiquitate pugnat. Nam in vita S. Andreæ legitur, quòd quotidie agnum immaculatū Deo in hoc ſacrificio immolarit. Idem narrat *D. Greg. hom. 37. in Euang.* de B. Caſſio Narnienſi Epiſcopo. Vnde etiam *D. Aug. epiſtola 23. Nonne, ait, ſemel immolatus eſt Chriſtus in ſe ipſo, & tamen in Sacramento non ſolùm per omnes paſchæ ſolennitates, ſed omni die populis immolatur?*

His

[Margin notes, left: *1. Victoria.* — *Trident.* — *Quoties ſacerdotes tenentur aliquando celebrare.* — *Hebr. 5.*; right: *Luc. 22.* — *Trident.* — *Idque aliquoties per annum.* — *Lutherani.* — *D. Greg.* — *D. Aug.*]

209 His igitur omiſſis inter catholicos certum eſt primò, vt quis licitè celebret requiri Primò, vt nulla cenſura ſit prohibitus. Secundò, vt conſcius ſibi peccati mortalis priùs cõfiteatur ſi fieri poſſit, iuxta dicta q.80.a.4. aut ſi fieri nequeat, vt ſaltem priùs cõteratur. quia nemo poteſt hoc Sacramentum conficere, aut ſumere niſi iuſtus.

Secundò, certum eſt eiuſmodi impedimentis ceſſantibus licere cuiuis ſacerdoti quotidie celebrare, ſaltem exceptis tribus vltimis diebus hebdomadæ ſanctæ.

Tertiò, certum eſt nulli licere celebrare ſacrum feria ſexta hebdomadæ ſanctæ. Patèt ex *can. Sabbato de conſecr. d.* 3. & communi DD. conſenſu, & Eccleſiæ praxi.

Quartò, certum eſt feria quinta & ſabbatho eiuſdem hebdomadæ licitè iam in ſingulis Eccleſijs celebrari vnum ſacrum ſolemne. Patet ex conſuetudine totius Eccleſiæ, qua ex parte abrogatus eſt *can. Sabbato* citatus.

210 Dubium igitur eſt Vtrùm illis duobus diebus liceat etiam priuatim plura ſacra celebrare?

Marcell. Franc. Prima ſententia id abſolutè negat. Ita *Marcellus Franc. in libro de horis canonicis capite* 30. Nititur præcipuè, quia communiter non ſolet illis diebus niſi vnum ſacrum in ſingulis Eccleſiis celebrari. Sed quod ad feriam quintam attinet, communiter alij DD. ei contradicunt. quia nullo iure prohibemur hoc die priuatim, & plura in eadem Eccleſia ſacra celebrare: nec vlla eſt generalis in Eccleſia conſuetudo contraria. Nã plurimi illo die priuatim vbiq; celebrant. Quòd autem non ita multi tunc ſoleant celebrare, magis ortum eſt ex eo, quòd aut ſacerdotes tunc nimiùm alijs rebus occupentur: aut quia multi cauſa maioris deuotionis, & ſolemnitatis ſummi ſacri volunt in eo ad imitationem Apoſtolorum de manu celebrantis communionem ſumere, ſicut Apoſtoli eo die eam ſumpſerunt de manu Chriſti.

211 *Nauarr.* Secunda ſententia docet, ſaltem in ſabbato illicitum eſſe priuatim celebrare. Ita *Nauar.* c.25. *n.*88. Prob. primò, Quia *can. Sabbatho* citato dicitur ex antiqua conſuetudine non licere eo die celebrare. Atqui hoc ius non eſt contraria conſuetudine reuocatum niſi quoad Miſſam ſolemnem. Ergo quoad alias Miſſas adhuc obligat. Secũdò, quia pro priuatis Miſſis nullus habetur introitus. Ergo ſignum eſt eas nõ poſſe celebrari. *Soto.* *Soto* tamen *in* 4.*d*.13.*q*.2 *a*.2.§. *Hic primum.* docet ſaltẽ ex facultate Epiſcopi licere eo die priuatim celebrare. Vbi dum dicit *ſaltem ex facultate Epiſcopi*: inſinuat probabile eſſe etiam ſine ea licere. Quare multi recentiores id docent. Et *Licitè iam celebratur ſabbato ante paſcha.* probatur primò, quia nulla extat prohibitio niſi in *can. Sabbato.* Atqui quoad hoc ille canon eſt omnino abrogatus. quia tota ratio illius vniuerſim eſſe deſiit. Ratio enim cur olim in Eccleſia nõ celebrabatur, erat: quia toto illo die vſque ad noctem Eccleſia protrahebat ieiunium, & lugebat mortem Chriſti, ideoq; quaſi haberet realem mortem Chriſti præſentem, non minùs quàm feria ſexta etiam illo die vſque ad noctem omni ſacrificio, quo Chriſtus myſticè immolatur, abſtinebat: & primum noctu incipiebat ſacrificium, quo Chriſti reſurrectio celebrabatur. Iam verò tota hæc ratio mutata eſt. Nam Eccleſia ipſo ſabbatho ante meridiem incipit celebrare reſurrectionem. Sicut igitur olim licebat priuatim incipere celebrare ab eo tempore, quo Eccleſia incipiebat celebrare reſurrectionem Chriſti: ita etiam modo licebit. Quia tota ratio illius prohibitionis ex tunc incipit ceſſare. Confir. Quia videmus ferè vbique in maioribus Eccleſijs aliquos priuatim manè celebrare, idque videntibus nec contradicentibus Prælatis Eccleſiæ. Quare videtur contraria conſuetudo penitus abrogata.

Miſſæ tamen ſolemniores plures in eadem Eccleſia eo die non ſunt celebrandæ. Quia generalis cõſuetudo habet, vt vnica in ſingulis Eccleſiis celebretur. Imò etiam in Miſſis non ſolemnibus cauendum ne plures publicè celebrentur. quia hoc aliquo modo interturbaret illius diei ſolemnitatem & cæremonias, quibus Chriſti paſſio & ſepultura adhuc magna ex parte repræſentantur.

DVBIVM III.

Vtrùm liceat eidem ſacerdoti ſæpiùs eodem die celebrare?

Hac in re conſtat inter omnes ordinariè hoc nõ licere. Patet ex *c. Sufficit, de conſecrat. d.* 2. vbi dicitur: *Sufficit ſacerdoti vnam Miſſam in die celebrare.* Et infrà additur: *Quidam tamen pro defunctis vnam faciunt, & alteram de die ſi neceſſe fuerit. Qui verò pro pecuniis aut adulationibus ſæcularium vna die præſumit plures facere Miſſas, non exiſtimo euadere damnationem.* 212

Ex quibus conſtat Primò, eſſe peccatũ mortale bis in vno die celebrare ſine neceſſitate. Secundò, id tamen licere quando neceſſitas id poſtulat. Quare DD. plures caſus adferunt, quibus aiunt id licere. *Nauar.* c 25.*n*.87. numerat 7 Et ſimiliter ferè *Soto in* 4.*d*.13.*q*.2.*a*.2. *Sylueſter* verò *v. Miſſa* 1.*n*.7. ex diuerſis numerat vndecim caſus, quos videtur omnes approbare. Et eoſdem numerat *Victoria de Euchariſtia q.*95. quos tamẽ non omnes probat: & quidam caſus bis repetuntur. Breuiter igitur decem diuerſos caſus hîc ennumerabimus, & quid videatur de ſingulis explicabimus. *Peccat mortaliter qui ſæpius eodẽ die celebrat.* *Nauarr.* *Soto.* *Sylueſter.* *Victoria.*

Primus caſus eſt in Natali Domini: in quo, vt patet ex conſuetudine Eccleſiæ, ſecundùm omnes DD. licet ter celebrare. 213 *Excipiuntur aliqui caſus.*

Secundus caſus eſt, quando dicta iam Miſſa ſuperuenit Epiſcopus, aut aliquis princeps, qui cuperet audire ſacrum, etſi dies feſtus non ſit.

Tertius, ſi die feſto dicto ſacro ſuperueniunt multi peregrini, qui aliàs ſacrũ audire nõ poſſẽt.

Quartus, quando dicta Miſſa occurrit mortuus ſepeliendus in locis vbi eſt conſuetudo eos cum Miſſa ſepelire.

Quintus, quando aliàs nuptiæ deberent benedici ſine ſacro.

Sextus, quando aliàs ægrotus deberet decedere ſine viatico.

Septimus, quando quis præeſt duabus Eccleſijs, & alterutra neceſſariò die feſto deberet carere ſacro niſi ipſe bis celebret.

Octauus,

Octauus, quando eodem die occurrunt duæ Miſſæ celebrandæ, vna de feſto, altera de ieiunio: aut altera pro defunctis, altera de tempore . & non eſt niſi vnus ſacerdos.

Nonus, quando alia aliqua neceſſitas occurrit iudicio boni viri ſufficiens. Alii duo caſus qui ab illis numerantur, coincidunt cum prioribus.

Durand. Decimum his adiungit *Durandus l. 3. de ritibus Eccleſiaſticis cap. 7.* ſcilicet, quando in dedicatione Baſilicæ tantus conflueret populus vt ſimul omnes in ea Miſſam audire nō poſſent. Tunc enim ſi vnicus eſſet ſacerdos, poſſet ſæpiùs celebrare, vt omnes ſacrū audire poſſent. Et hic caſus colligitur apertè ex *D. Leone epiſtola* 81. c. 2.

D. Leo. *Victoria.* *Paludan.* Addit Victoria ex Paludano, nullo caſu, excepto primo, licere eidem ſæpiùs quàm bis celebrare vno die, cuius rei nullam reddit rationem. *Suarez.* Quare *Suarez d. 80. ſect. 3.* putat neceſſitatem quæ ſufficit vt duo ſacra dicantur, poſſe ſufficere pro tertio, ſi æqualiter pro hoc vrgeat.

214 Pro reſolutione horum caſuum ex communi Doctorum ſententia notandum, in omnibus illis, vt quis ſecundum ſacrum licitè dicat, eum debere eſſe ieiunum: & conſequenter in priore non ſumpſiſſe ablutionem. Hinc quidam inferunt, ſecundum, tertium, quartum, quintum & ſextum caſum non poſſe habere locum. Quia vel hic caſus erit notus ſacerdoti antequam dicat ſacrum; & ſic non erit opus dicere ſecundum ſacrum, ſed primum differendum erit: vel primùm erit notus poſt dictum ſacrum; & tunc erit ſeriùs, quia ſacerdos ſumpſerit ablutionem. Sed hoc nō ſatisfacit, quia fieri poterit vt ſacerdos ob aliam cauſam nullo modo poſſit differre primum ſacrum: aut vt ille caſus primùm illi innoteſcat facta iam conſecratione.

Alia tamen ratione aliqui ex his caſibus videntur reiiciendi. quia illæ cauſæ non videntur ſufficientes, vt quis duo ſacra celebret. Ad hoc enim iura requirunt neceſſitatem. vt patet ex eorum verbis. Atqui cùm exiguum aut etiam nullum ſit incōmodum, Epiſcopum, aut aliquā perſonam nobilem non audire ſacrum, præſertim die non feſto: imò etiam die feſto, quando nullus eſt, qui poſſit illud ſeruata communi lege Eccleſiæ celebrare: nulla videtur ratio, cur contra communem Eccleſiæ conſuetudinem ſacerdos tunc debeat ſecundò celebrare. Idémque dicendum de quarto & quinto caſu. quia aliquem debere ſine ſacro quod eodem die fiat, ſepeliri, nullius momenti incommodum eſt: cùm ſæpe videamus ſepulturam fieri poſt prandium. Adde, numquam ita ſubitò nuptias contrahi, quin paſtor antè neceſſariò moneatur.

215 In tertio caſu, quando eſſet exigua peregrinorum multitudo, non videretur vlla eorum habenda ratio. Nec enim tam eſt incommodum paucos aliquos non audire ſacrum etiam die feſto, quàm ſit violare generalem Eccleſiæ cōſuetudinem de nō celebrando ſecundò. Secus forte eſſet, ſi eſſet ingens multitudo quæ deberet carere ſacro. Tunc enim eſſet eadem ratio huius caſus & decimi.

Neceſſitas autem ſexti caſus videtur eſſe ſatis grauis. Durum enim eſt morientem ſine ſua culpa priuare viatico, præſertim cùm ex præcepto diuino teneatur tunc communicare. Quare videtur malus incommodum ipſum ſine viatico decedere, quàm ſacerdotem ſecūdò celebrare, præſertim cùm hoc non ita repugnet Eccleſiæ legibus, quum ſæpe permittatur.

Septimus caſus ab omnibus admittitur.

Octauus autem, etſi ei videatur *c. Sufficit*, fauere, tamen repugnat abſolutè moderuæ Eccleſiæ conſuetudini, nec videtur habere vllam neceſſitatem. Nam vel erit dies feſtus valdè celebris; & tunc nullo modo conuenit celebrari ſacrum de *Requiem*. quare in diem ſequentem erit differendum: vel erit dies non ita celebris, & tunc nullū eſt incommodum non celebrari ſacrum de tempore, præſertim in tanta inopia ſacerdotū. Quare aut alius debuit fuiſſe illius capitis caſus, quā verbis exprimatur (quod videntur innuere illa verba, *ſi neceſſe fuerit*) vel (quod etiam aſſerit Victoria ſuprà) debuit olim fuiſſe facilior & frequentior permiſſio ſæpiùs per diem celebrandi, quàm modò ſit. Quia ex omnibus dictis caſibus ſolus ſeptimus modò eſt in vſu. Quare Vtrùm decimus iam admitteretur, videtur quis meritò poſſe dubitare. Quòd enim multi non audiant ſacrum videtur minoris momenti, quàm ſit violatio illius conſuetudinis, quæ iam tam ſtrictè obſeruatur. Nam in multis pagis ſatis frequenter ſingulis diebus dominicis & feſtis contingit, vt multi nequeant audire ſacrum, eò quòd vnica dicatur Miſſa, cui omnes intereſſe nō poſſunt. Et tamen Prælati hoc malunt permittere, quàm concedere vt paſtores bis eodem die celebrent. Tamen propter D. Leonis auctoritatem id abſolutè concedentis, & ingentem populi cōcurrentis deuotionem ac ſimilium dierum celebritatem, putarem eo caſu etiam modò licere ſecūdò celebrare. quia illa lex non poteſt verè dici contraria conſuetudine abrogata, cùm caſus ille rariſſimè occurrat. Nam in eiuſmodi ſolemnitatibus communiter eſt abundantia ſacerdotum. 216

Victoria Iam difficiliùs permittitur ſæpius celebrare quàm olim.

D. Leo.

Adde, in ſecundo, quarto & quinto caſu poſſe quādoq; ratione circumſtantiarum ſufficientem eſſe neceſſitatem ſæpiùs celebrandi: vt quando aliàs timeretur graue ſcandalum, aut populi perturbatio; quæ aliter euitari non poſſent.

DVBIVM IV.

Qua hora diei liceat celebrare?

CONCL. Licet celebrare ab initio auroræ vſque ad meridiem. Ita communiter DD. Inter illud autem tempus pro Miſſis priuatis quæuis hora eſt æquè apta: pro ſolemnibus verò ſeruandum eſt tempus quouis loco conſuetudine præſcriptum. 217

Initiū ergo diei quo Miſſæ poſſunt incipi, eſt initium auroræ, aut circa illud, id eſt ſeſquihora aut circiter ante ortum ſolis. Nec enim hæc res omnino mathematicè poteſt definiri, vt bene notat *Suarez d. 80. ſect. 4.*

Suarez. *Non licet celebrare ante aurorā niſi Priuilegium aut conſuetudo aliud obtineat.*

Ante illud tempus ſecundùm communem DD. ſententiam non licet celebrare ſine priuilegio. Aiunt tamen cōmuniter Epiſcopum poſſe hac in re tam ſecū quàm cum aliis ex iuſta cauſa diſpēſare. Poteſt etiam ex conſuetudine præſcribi licentia illud tēpus præueniēdi, præſertim quādo

illa

illa nititur rationabili fundamento. Inſinuat hoc *Victoria de Euchariſtia n. 97.* vbi dicit non eſſe initium auroræ ita punctualiter ſeruandum, ſed conſuetudinem eſſe ſeruandam.

Victoria.

Nauar. autem *cap. 25. nu. 85.* teſtatur, in multis Galliæ partibus, vt famuli & operarij poſſent manè audire ſacrum, conſuetudinem eſſe introductam vt hyeme diu ante auroram celebrentur ſacra; quam etiam conſuetudinem videmus hîc in Belgio vigere. Et ſanè illis locis vbi hyeme tam ſerò ſol oritur, neceſſarium eſt vt ſacra poſſint dici ante auroram: alioqui vix vlli famuli aut famulæ poſſent vnquam ſacrum audire.

Nauar. *Conſuetudo Belgij.*

219 Ab hac regula excipitur dies Natalis Domini, in qua licet noctu ſacrum dicere, vt patet *ca. Nocte ſancta de conſecr. d. 1.* Multi autem Doctores putant ſolùm dicere vnum ſacrum tunc dicere ante auroram. Sed meliùs alij abſoluè concedūt eundem ſacerdotem poſſe etiam tria ante auroram dicere. Ita cum aliis *Suarez d. 80. sect. 4.* Et colligitur apertè ex *dicto cap. Nocte ſancta.* Quia ibi abſolutè conceditur vt nocte Natiuitatis Miſſæ celebrentur ſine vlla reſtrictione: & conſuetudo id etiam multis locis obtinuit.

Suarez.

219 Similiter non licet diu poſt meridiem ſacrum celebrare, ſed ordinariè nitendum eſt vt ſacrum vltimum ſaltem circa meridiem incipiatur. *Nauar.* tamen *c. 25. nu. 85.* putat vſque ad horam tertiam poſt meridiem poſſe ſacrum celebrari. quia olim hoc licuit: vt patet ex D. Thoma hic. & *cap. Solent. de conſecrat. d. 1.* Nec iam per vllum ius reuocatum eſt. Vnde ipſe dicit ſe dum diebus feſtis iter ageret, ſæpè poſt meridiem ſacrum feciſſe. Sed conſuetudo iam planè contrariū obtinuit, quam DD. communiter dicunt ſeruandam: ſaltem ne quis diu poſt horam duodecimā ſiue meridiem ſacrum inchoet. Ex iuſta occaſione tamen licet paulò pòſt inchoare.

Nauarr. *An poſt meridiem liceat celebrare.* *D. Thom.*

Nota demum plures Canoniſtas dicere eſſe peccatum mortale facere ſacrum ante dictū Matutinum: ſed ſine fundamento. quia inter horas & ſacrum nulla eſt connexio. Nec refert quòd rubricę dicant ſacrum eſſe celebrandum poſt dictas Matutinas. quia aut loquūtur de officio publico, in quo conſuetudo Eccleſiæ ſeruanda eſt: aut tantùm oſtendūt quid fieri deceat. quia nullum verbum præceptiuum continent. Nec eſt dubitandum, quin, quando commodè fieri poteſt, omnino conueniat horas Matutinas & Laudes præmittere: tum quia ſecundùm conſuetudinem Eccleſiæ illæ preces deberent quaſi noctu dici, & antequam tempus dicendi ſacrum aduenerit, & ideo etiam eſt introducta conſuetudo, vt communiter etiam priuatim illæ preces præmittantur ſacro. Quando tamen adeſſet rationabilis aliqua cauſa, nullum eſſet peccatum hunc ordinem inuertere. vt benè docet *Soto in 4. d. 13. q. 9. a. 2. in fine.* Et cum aliis multis *P. Leonardus de Iuſtitia, c. 37. dub. 12. nu. 81. & Suarez hic d. 82. sect. 1.* 220

Canoniſtæ. *Licitè celebrari ante lectum Matutinum.* *Soto.* *P. Leonard.* *Suarez.*

ARTICVLVS III.

Vtrùm oporteat hoc ſacrificium celebrare in domibus, & vaſis ſacris.

221 HOc art. D. Thomas explicat qualis locus huic ſacrificio perficiendo neceſſarius ſit. qui triplex dici poteſt. Primus omnino cōmunis, ſcilicet ædes in qua offertur. Secundus proprius, ſcilicet ipſum altare. Tertius maximè proprius & omnino proximus, ſcilicet ipſa vaſa & lintea quibus corpus & ſanguis Chriſti excipiuntur.

D. Thom.

Docet igitur primò, hoc ſacrificium debere fieri in tēplis conſecratis aut benedictis, aut oratoriis iuſſu Epiſcopi ad hoc deſtinatis, niſi neceſſitas aliter facere cogat, aut priuilegiū concedat.

Docet ſecundò, hoc ſacrificium debere celebrari ſuper altari lapideo, ab Epiſcopo cōſecrato.

Docet tertiò, ad hoc ſacrificium neceſſariò requiri vaſa ac veſtes ſacras.

DVBIVM I.

Qua ratione ad hoc ſacrificium requiratur locus ſacer?

222 COnclvs. I. De iure communi, vt hoc ſacrificiū legitimè offeratur, debet fieri in tēplo ab Epiſcopo cōſecrato aut benedicto aut ſaltem in oratorio per Epiſcopum ad hoc deſignato.

Ita cōmuniter D D. Et patet ex *cap. Nullus, de conſecr. d. 1.* Vbi dicitur *Nullus presbyter Miſſas celebrare præſumat, niſi in cōſecratis ab Epiſcopo locis, qui ſui particeps de cetero voluerit eſſe ſacerdotij.* Et *c. Sicut ibidem.* vbi dicitur: *Nō in aliis locis quàm in Domino conſecratis, id eſt, in tabernaculis diuinis precibus à Pontificibus delibutis Miſſas cantare aut ſacrificia offerre licet niſi coëgerit neceſſitas.*

Ex his patet 1. Iure antiquo ad licitè ſacrificādum nō ſuffeciſſe locū fuiſſe ab Epiſcopo benedictum, ſed debuiſſe eſſe cōſecratum. vt patet ex illis verbis: *diuinis precibus a Pontificibus delibutis.* Quibus ſignificatur vnctio chriſmatis, quę in ſola conſecratione adhibetur. Vſus iam tamen obtinuit, vt ſufficiat locum eſſe benedictum: imò vt ſit particulatim per Epiſcopum ad diuinum cultum & ſacrificium offerendum deſignatus. Patet ex praxi Eccleſiæ, & *Trident. ſeſſ. 22. in ſ. à cu. ando.*

Trident.

Patet 2. Sine iuſta ratione extra eiuſmodi loca celebrare eſſe graue peccatum. Tum quia materia grauis eſt; tum etiam quia *c. Nullus citato,* hoc vetatur ſub periculo amiſſionis ſtatus: quæ pœna adeo grauis præſupponit grauem culpam. Quare nullo modo audiendus eſt *Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 3.* vbi contrarium docet. 223

Eſt peccatū mortale loco prohibito celebrare. *Soto.*

Addit *Silueſter v. Miſſa 1. q. 5. §. Quintum quicūque.* iis qui illegitimè celebrant loco non ſacro, de facto interdici ingreſſum Eccleſiæ per *c. Epiſcoporum de priuilegiis in 6.* Sed illa pœna ibi tātùm imponitur iis, qui ſine priuilegio celebrant, aut celebrare faciunt in loco interdicto. Quare verius eſt de facto nullam cenſuram per eiuſmodi factum incurri. quia nulla eſt iure expreſſa.

Silueſter.

Ab hac lege excipitur primò caſus neceſſitatis. vt patet ex *c. Sicut citato.* qualis à Doctoribus communiter admittitur.

224 Primò, quando aliqui dum peregrinantur, aut ex ſimili occaſione diu aliàs deberent ſacto carere, eò quòd nulla reperiant loca ſacra, in quibus poſſint celebrare. Nec his obſtat quòd *cap. vltim. de priuilegiis in 6.* concedatur Epiſcopo ſingularis facultas vt inter itinerandum poſſit in locis priuatis celebrare: quia hoc intelligitur etiam de caſu in quo non eſt neceſſitas, ſed tantùm maior commoditas ita celebrandi.

Secundus caſus eſt, quando alicubi Eccleſiæ ſunt dirutæ. Ita habetur *cap. Concedimus, de conſecrat. d. 1.* Vnde colligitur tertius caſus. Scilicet idem dicendum, quando aliàs multi præſertim die feſto non poſſent audire ſacrum. Vt quando ad paruum oratorium multi peregrini ſimul concurrunt, quorum magna pars in ipſo loco ſacro non poſſet audire Miſſam. Tunc enim ne multi cogantur non audire ſacrum, poteſt extra Eccleſiam loco patenti aptè ad hoc compoſito dici. Eadémque neceſſitas communiter accidit in caſtris. Quando tamen eiuſmodi neceſſitas poteſt præuideri (vt communiter fit in vltimo caſu) primùm petenda eſt facultas ab Epiſcopo. Quia quando hoc fieri poteſt, tunc nulla eſt neceſſitas ita celebrandi ſine licentia. Nota in his omnibus caſibus neceſſarium eſſe altare conſecratum portatile.

Secunda exceptio datur ex priuilegio vel licentia Epiſcoporum.

225 Vbi Nota primò, Epiſcopos olim potuiſſe permittere alicui vt celebraret quocumque loco honeſto in altari portatili, vt patet ex *capit. Miſſarum, & capit. Hic ergo de conſecratione diſt. 1.* Hæc tamen facultas iam reſtricta eſt per *Trident. ſeſſ. 22.* poſt canones. Vbi præcipit Epiſcopus *ne patiantur priuatis in domibus, aut omnino extra Eccleſiam, & ad diuinum tantùm cultum dicata oratoria ab iiſdem Ordinariis deſignanda & viſitanda, ſanctum hoc ſacrificium à ſecularibus, aut regularibus quibuſcumque peragi.* Vbi auferuntur Epiſcopis poteſtas liberè ita concedendi alicui poteſtatem celebrandi in loco etiam honeſto, qui non ſit ſoli diuino cultui deſtinatus. Non tamen videtur iis ablata poteſtas, vbi aliqua neceſſitas occurrit, quæ per ſe non ſufficeret, diſpenſandi cum aliquo, vt aliquoties poſſet in loco profanis vſibus deſtinato celebrare. Ita *Suarez d. 81. ſect. 3.* Et vſus hoc confirmat.

Trident. Quid poſſint Epiſcopi in hac re concedere.

Suarez.

226 Nota ſecundò, Epiſcopos etiam modò poſſe alicui concedere vt habeat domi locum honeſtum, qui per modum ſacelli ſoli diuino cultui ſeruiat, in quo ſuper altari portatili celebretur. Talem enim locum Trident. loco citato per oratorium intelligit: vt ex vſu patet.

Trident.

Nota tertiò, Priuilegia quæ olim habebant Mendicantes celebrandi ſuper altari portatili, extra loca diuino cultui ſpeciatim deputata, videri per dictum Trident. locum reuocata: ſed plurimis rurſum per Pontificem conceſſa ſunt.

Priuilegia Mendicantium.

Nota quartò, Per nullum inferiorem Papa ob quamcunque neceſſitatem poſſe alicui concedi facultatem celebrandi in naui exiſtente in mari, aut flumine: nec per conceſſa hactenus priuilegia hoc vlli licet, ob periculum effuſionis ſanguinis, ratione agitationis ipſius nauis.

Non licet celebrare in naui.

Conclvs. II. Vt licitè quis in Eccleſia conſecrata aut benedicta celebret, requiritur vt non ſit polluta. Ita communiter omnes Doctores. 227

Et ratio eſt quia Eccleſiam eſſe pollutam nihil eſt aliud, quàm ob aliquam rem eius ſanctitate indignam in ea commiſſam prohibitum eſſe ibi diuina officia celebrari. Cùm ergo materia huius præcepti ſit grauis, ſecundùm omnes eſt peccatum mortale in tali loco celebrare.

Nota, Eccleſiam conſecratam aut benedictam quinque modis poſſe pollui.

Eccleſia quinque modis polluitur.

Prima eſt, quando in ea humanus ſanguis iniuriosè effunditur. Patet ex *capit. Si Eccleſia, de conſecratione Eccleſiarum.* Vbi Nota primò, Sanguinem debere elici in notabili copia, vt Doctores colligunt ex verbo *effundi*, quod copiam ſignificat. Quare non ſufficeret duas vel tres guttas elici.

Nota ſecundò, Eccleſiam non tam pollui per ipſum contactum ſanguinis decidentis in pauimentum (vt aliqui putant) quàm per actionem iniurioſam, qua effuſio cauſatur. Vnde ſi in Eccleſia læſus egrediatur antequam ſanguis effluat, illa nihilominus polluetur. Contrà verò ſi læſus extra Eccleſiam, eam ingrediatur, ibique ſanguinem emittat, non polluetur. Quare non refert vbi ſanguis effluat, ſed ſolùm ſpectandum eſt vtrùm læſio in Eccleſia fiat. Nec ſufficeret eam fieri ſupra tectum Eccleſiæ, aut in turri, aut in ſpelunca ſub Eccleſia, vt notat *Nauarrus cap. 27. num. 256.* Similiter nihil refert, vtrùm is qui infert vulnus ſit in Eccleſia ſiue extra eam. Nam ſi læſus dum vulnus accipit, ſit intra Eccleſiam, hæc polluetur: ſi ſit extra Eccleſiam non polluetur, ſiue læſor ſit intra eam, ſiue non. Ita *Silueſter v. Conſecratio 2. n. 5.*

Quando effuſio ſanguinis Eccleſiam polluat.

Nauarrus.

Silueſter.

Nota tertiò, Hanc læſionem debere eſſe iniurioſam, vel ſaltem cõtinere in ſe peccatum mortale, etſi propriè iniurioſa non ſit: qualis eſſet illa, qua quis alium conſentientem, aut etiam ſeipſum grauiter læderet, ita vt mortaliter peccaret, quæ actio propriè iniurioſa non eſſet: ſufficeret tamen ad Eccleſiæ violationem. Secùs eſſet de læſione quæ fit caſu, aut inuoluntariè, aut alia ratione excuſat à peccato mortali: vt ſi fiat ab amente, aut ob neceſſariam ſui defenſionem: aut quando parui pueri ex ſubita rixa excutiunt ſibi cruorem ex naribus, quia iniuria parua eſt. Vide *Nauarr. cap. 27. nu. 256. & Silueſtrum ſuprà.* Imò *Victoria de Euchariſtia. num. 99.* abſolutè negat, per ſimilem percuſſionem Eccleſiam pollui, quia non eſt grauis læſio. Sed ſi deliberatè inter maiores fiat, non auſim hoc certò aſſerere. 228

Nauarrus. Silueſter. Victoria.

Violaretur autem etiam per effuſionem ſanguinis, ſi reus iuſſu iudicis in Eccleſia vulneraretur. Quia ea actio eſſet iniurioſa ſaltem ipſi Eccleſiæ, imò etiam reo: quia etſi iudex habeat ius eum mutilandi, non tamen vt eum in Eccleſia mutilet. Non ſufficit autem ad hunc effectum aliquem grauiter in Eccleſia lædi, modò neque ſanguis effundatur, neque mors ſequatur.

Secun

229 Secundus modus eſt, quando aliquis iniurioſè in Eccleſia occiditur, etiam ſine ſanguinis effuſione, v. c. ſuſpendio necetur. Patet ex *cap. Propoſuiſti, de conſecrat. Eccleſiarum.* In quo caſu ea notanda ſunt quæ in præcedenti. Non ſufficit autem aliquem ſufficienter eſſe læſum, ita vt mors debeat naturaliter ſequi, niſi de facto ſequatur. Quare niſi ſanguis fuerit effuſus, non cenſetur Eccleſia polluta, donec mors ſecuta fuerit: ea tamen ſecuta etiam poſt aliquot menſes ſtatim cenſebitur polluta.

Quando per effuſionem ſeminis polluatur.

Tertiò, polluitur per effuſionem illicitam humani ſeminis in ea voluntariè factam. Patet ex *cap. Si Eccleſia de conſecrat. Eccleſiarum.* Notant autem Doctores ex verbo *effuſio*, debere eſſe copioſam. Nec ſufficere emiſſionem vnius aut alterius guttæ. Nihil autem refert Verùm hoc vel illo actu turpi fiat, modò illicita ac voluntaria ſit.

230 Notant ſecundò, tam hoc quàm præcedentibus caſibus debere de iis publicè conſtare vel euidentia facti, vel confeſſione eius qui fecit, aut ſimili ratione. Quare quàm diu res manet ita occulta, vt non niſi pauci aliqui eam ſciant, Eccleſia non eſt polluta. Polluetur autem ſi poſtea res ex eorum propalatione fiat publica. Ita *Nauar. c. 27. num. 256. Soto in 3. d. 13. q. 2. art. 3.* &

Nauar. Soto.

Ratio eſt primò, quia cùm reuerentia eiuſmodi locis debita conſiſtat in opinione hominum: non poteſt per eiuſmodi actus tolli, niſi hominibus innoteſcant: ſicut homines non fiunt de facto per crimina infames, niſi innoteſcant. Secundò, quia ſicut ob occulta crimina non poteſt iniungi publica pœnitentia, ne auctor iniurioſè diffametur: ita nec Eccleſia ob ſimilia poteſt pollui. quia eadem diffamatio ſequeretur. Tertiò, quia aliàs res eſſet intolerabilis. Ponamus enim ſolum parochum ſcire eiuſmodi factum, hærebit perplexus; quia nec poterit ſine turbatione omnino à celebrando in ea Eccleſia abſtinere: nec poterit curare vt reconcilietur: quia non poterit probare factum, ſi rei negent (qui hoc non tenentur fateri, quamdiu non eſt plenè probatum.) Nec etiam liberè in ea poterit ſicut antea celebrare: quia ſemper dubitabit an luc & nunc ſit ſufficiens neceſſitas celebrandi in Eccleſia polluta.

231 Dubium autem eſt inter DD. Vtrùm polluatur per actum coniugalem inter coniuges habitum? *Nauar. c. 27. num. 257.* cum quibuſdam aliis id abſolutè affirmat. Alij contrà id abſolutè negant. ita *gloſſa in cap. Eccleſiis, de conſecrat. d. 1.* & *Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 3. §. Imo vt*, licet dubitanter. Ait enim, *Forſan per illum concubitum non violatur,* (ſcilicet Eccleſia) *quia pœnæ reſtringendæ ſunt.*

Quando per actum coniugalē polluatur.

Soto.

Tertia ſententia tenet eam pollui quando coniuges ſine neceſſitate in ea vtuntur cóiugio. quia talis actus eſt iniurioſus loco ſacro, & ſacrilegus: ſecùs quando eſt grauis aliqua neceſſitas: vt ſi ratione obſidionis, aut ob ſimilem cauſam coniuges debeant diu intra Eccleſiam manere: ita vt nec diu, nec nocte poſſint egredi. Tunc enim videtur nimis graue & periculoſum, ob humanam fragilitatem eos cogere perpetuò toto illo tempore coniugij vſu abſtinere. Quare ille actus tunc non videtur illicitus, aut iniurioſus Eccleſiæ. quia neceſſitas irreuerentiam excuſat & conſequenter Eccleſia per eum non polluitur. Ita cum multis aliis *P. Leonardus l. 4. de iuſtitia ſiue temperantia c. 3. dub.* 12. Et hæc ſententia videtur probabilior.

P. Leonard.

Quartò, polluitur, quando in ea ſepelitur aliquis excõmmunicatus. ita communiter DD. colligunt ex *c. Conſuluiſti de conſecr. Eccleſ.* Vbi dicitur per eiuſmodi ſepulturam pollui cœmeterium; quod multò potiori ratione debet intelligi de Eccleſia. Intelligit autem hoc *Victoria v. Eucha-riſtia nu. 99.* de nominatim excommunicato, aut denuntiato: adde, aut publico Clerici percuſſore. Ratio eſt. Quia apud Concilium Conſtantienſe hi ſoli etiam in ſacris vitandi ſunt: vt dicemus in materia de excommunicatione. 232

Quando per ſepulturam excommunicati.

Victoria.

Conſtantienſe.

Ex hoc autem caſu multi inferunt Eccleſiam pollui, ſi conſecretur ab Epiſcopo excommunicato; ſed ſine vllo textu. Cùm tamen eiuſmodi pœnæ & quaſi cenſuræ non incurrantur, niſi iure expreſſum ſit: præſertim cum Eccleſiam pollui, ſupponat eam eſſe conſecratam. Dum autem eam Epiſcopus conſecrat, nondum poteſt dici conſecrata: & conſequenter non poteſt dici pollui per illum actum.

Quintò, polluitur Eccleſia, quando in ea ſepelitur paganus ſiue infidelis nõ baptizatus. Patet ex *cap. Eccleſiam. 1. & 2. de conſecrat. d. 1.* Quod verum eſt, etſi ſepultus ſit infans ante baptiſmum mortuus. Notant autem DD. hoc verum eſſe quando per ſe talis ſepelitur: ſecùs autem eſſe, ſi infans ſit adhuc in ventre matris, quæ in Eccleſia ſepelitur. quia quoad huiuſmodi actus cenſetur vnum corpus cum matre. Addunt aliqui, hoc intelligendum eſſe quando infans fuit mortuus antequam mater ſepeliretur. Nam ſi adhuc viuat poſt mortem matris, debet hæc aperiri, vt puer poſſit ſaluari. Quare aiunt ſi mater ſepeliretur adhuc viuo infante, fore vt Eccleſia pollueretur. quia tunc ille puer per ſepulturam ſuffocaretur. Sed vix moraliter talis caſus poteſt accidere. niſi ponamus matrem in ipſa Eccleſia, vel planè iuxta illam mori, & ſtatim atque exſpirauit ſepeliri. Quia ſi infans notabili tempore in matris cadauere permaneat, ſtatim ſuffocabitur. 233

Nota, Violata ipſa Eccleſia quocumque ex his caſibus, violari etiam cœmeterium ei annexum: non tamen contrà, etſi cœmeterium aliquo ex dictis caſibus polluatur, Eccleſia ſimul polluitur. quia acceſſoriũ ſequitur principale. Cœmeterium autem eſt acceſſorium ad ipſam Eccleſiam, non tamen contrà. Quòd ſi cœmeterium ſit remotum ab Eccleſia, non polluitur ea polluta. Similiter quando ſunt duo cœmeteria vnius Eccleſiæ etiam ſolo muro inter ſe diſtincta, vno polluto alterum nõ polluitur. Hæc omnia expreſsè habentur *capit. vnico de conſecratione Eccleſiarum in 6.* 234

Polluta Eccleſia polluitur cœmeterium.

Et hi omnes caſus communes ſunt Eccleſiæ conſecratæ, & ſolùm benedictæ.

Sextò, Eccleſia conſecrata perdit ſuam conſecrationem quando eius parietes, vel omnes, vel maxima ex parte ſimul deſtruuntur. Secùs eſſet ſi manentibus parietibus integris, tectum & alia opera lignea comburerentur. Patet ex *cap. Ligneis, de conſecratione Eccleſiarum.* Ratio eſt 235

Lapſis parietibus Eccleſia deſinit eſſe conſecrata.

quia conſecratio inhæret potiſſimùm ipſis parietibus.

Notant autem DD. ad hunc effectum requiri vt parietes ſaltem maxima ex parte ſimul deſtruantur. Nam ſi per minores partes Eccleſia paulatim deſtrueretur, ita tamen vt pars collapſa reficeretur, antequam alia deſtrueretur ita vt Eccleſia ſemper maxima ex parte ſtaret integra, non amitteret conſecrationem. Quia cenſeretur ſemper eadem Eccleſia permanere, nec vnquam poſſet verè dici deſtructa: & conſequenter cenſeretur ſemper retinere ſuam conſecrationem quia omnis conſecratio manet indelebilis, quandiu manet idem ſubiectum. Hic autem ſecundùm moralē æſtimationem (ſecundùm quam res eiuſmodi morales debent penſari) manet idem ſubiectum, ſiue eadem Eccleſia, iidémque parietes licet reparati. Ita *Silueſt. v. Conſecratio* 2. *n* 4 §. *Tertius, &c. & nu.* 5 *in fine*, & alij.

Silueſter.

Hic tamen caſus non habet locum in Eccleſia quæ ſolùm eſt benedicta. quia benedictio inhæret ipſi ſolo, quod non poteſt tolli.

236 Nota 1. Si contingat Eccleſiam pollui interim dum ſacerdos celebrat: ſi pollutio fiat antequam inceperit canonem, debet deſiſtere. Secùs eſt ſi contingat poſt canonem inchoatum. Tūc enim debet pergere. quia cenſetur ſacrificium aliquo modo ſubſtantialiter inchoatum. quia hoſtia proximè præparatur ad conſecrationem: ideóque nullo modo decet ipſum relinqui imperfectum. Ita *Suarez. d.*81 *ſect.*4 *in fine.*

Quid faciet celebrans ſi Eccleſia interim polluatur?

Suarez.

Nota 2. Quando Eccleſia conſecrata polluitur, non poſſe reconciliari niſi per Epiſcopum (niſi Papa aut alicui ſimplici ſacerdoti committat.) Secùs eſt quando ſolùm eſt benedicta, quæ poteſt reconciliari per ſimplicem ſacerdotem lauando eam aqua exorcizata, ſiue benedicta, vt dicitur *c. vlt de conſecrat. Eccleſiarum.*

Eccleſia cōſecrata a per ſolū Epiſcopum reconciliatur.

Nota 3. Oratoria quæ nec conſecrata, nec benedicta ſunt, per eiuſmodi actus non polluuntur. quia hoc ſolis locis ſacris conuenit, quorum ſanctitas per tales actus violatur.

Oratoria nō polluuntur.

237 Nota 4. Hæreticos noſtros multum debacchari in eos ritus, quibus Eccleſię conſecrantur, aut benedicuntur: ſed ſine fundamento. Cùm enim talis actio ex natura ſua non ſit mala, nec alicubi in Scriptura diuina prohibita: nulla eſt ratio, cur ſit illicita. Rurſum cùm valeat ad conciliandam quandam reuerentiam locis ſacris, & ad excitandam hominum deuotionē, meritò ab Eccleſia iam ab antiquiſſimis temporibus fuit vſurpata: cuius auctoritas ſufficit ad retundendam omnem hæreticorum contra eam inſurgentium inſolentiam. De harum autem cæremoniarum vtilitate, efficacia & effectu, vide dicta ſuprà q.71. de cæremoniis baptiſmi. Eſt enim eadem horum omnium ratio.

DVBIVM II.

Qua ratione ad hoc ſacrificium requiratur altare, eiúſque ornatus?

238 CONCLVS. I. Vt licitè hoc ſacrificiū offeratur, neceſſarium eſt altare lapideū chriſmatis vnctione ab Epiſcopo conſecratum. Ita omnes communiter DD. & patet ex vſu Eccleſiæ. Nec vllo priuilegio ſine ſpeciali Pontificis conceſſione, licet celebrare ſine eiuſmodi altari. Primus ſanctus Sylueſter creditur præcepiſſe ne quis Miſſam ſine eiuſmodi altari celebraret, cùm ante ligneis altaribus vterentur: vt legitur in eius vita.

Altare ſacrificio neceſſarium.

S. Silueſter.

Nota 1. Non eſſe opus vt totum altare vnà cùm pede cui inſiſtit, ſit ex lapide. Sed ſufficit, vt ipſa tabula cui immediatè imponitur corpus & ſanguis Chriſti, ſit ex lapide, eaque magnitudine vt poſſit calicem cum patena cui hoſtia ſuperponitur, capere. Reliqua autem pars poteſt eſſe ex alia materia.

Nota 2. Altaria eſſe duplicia. Quædam enim ſunt ſtabilia quæ alicui loco & baſi cui inſiſtunt calce, vel alia ratione affixa ſunt: & priùs eriguntur ac ita firmantur, quàm conſecrentur: ideóque amittunt ſuam conſecrationem, vel per enormem fractionem, vel per ſolam amotionem à baſi cui affixa ſunt. Per leuem autem fractionem eam non amittūt: vt patet ex *c. Quod in dubus, &c. Ligneis de conſecrat. Eccleſiarum.* Alià verò ſunt mobilia, quæ confecta ſunt vt poſſint in diuerſa loca transferri, & per ſe conſecrantur. ideóque ſolùm amittunt ſuam conſecrationem, quando ita franguntur, vt maiori parti non poſſit calix cum patena quæ hoſtiam continet, imponi. Aliqui tamen volunt tale altare amittere conſecrationem, quando diſſoluitur à ligno cui incluſum eſt. Sed alij probabilius contrarium aſſerunt: quia illud lignum non adhibetur lapidi vt det ei formam (ſicut aliqui putant) ſed ſolùm ad ipſius ornatum, & faciliorem conſeruationem. *Ita Suarez d.* 81. *ſect.* 5. *& Emmanuel Sà v. Altare.* 239

Altaria duplicia.

Suarez.

Sà.

Addunt alij, violari vtrumque altare per fractionem vel amotionem ſigilli, ſiue ſepulchri. (ſigillum autem ſiue ſepulchrum dicitur paruus locellus in ipſa menſa vel in baſi altaris, in quo conditæ ſunt reliquiæ.) Probantque primò ex *cap.*1 *de conſecrat. Eccleſiarum*: vbi dicitur: *Adhæc ſi altare motum fuerit, aut lapis ille ſolummodo ſuperpoſitus qui ſigillum continet confractus*, &c. Secundò, quia ſigillum iſtud videtur eſſe de eſſentia & forma altaris. Sed hoc non videtur verum. quia illud ſigillum non eſt de neceſſitate altaris, vt ſtatim dicam, nec in eo huius forma conſiſtit; nec hoc in dicto capite ſignificatur: ſed tantùm dicitur, altare amittere conſecrationem ſi tabula eius ſiue menſa in qua eſt ſigillum frangatur: non quia ſigillum frangitur (poteſt enim ea fractio fieri, etſi ſigillum maneat integrum) ſed quia menſa frangitur, quæ per ſe immediatè conſecratur. Vide *Emmanuelem Sà v. Altare.* 240

Sigillum ſiue ſepulchrum altaris quid ſit.

Sà.

Diſputant autem hìc valdè Auctores, Vtrùm vt Altare ſit legitimum, neceſſariò debeat ei ineſſe tale ſigillum ſiue loculus cum reliquiis? Quidam id affirmant. Ita *Silueſter v. Altare nu.* 1. *in fine.* 241

An in altari neceſſariæ ſint reliquię.

Silueſter.

Prob. ex *capit. Placuit de conſecratione*, *d.*1. Vbi iubentur Epiſcopi euertere altaria, quæ paſſim per agros & villas ſine reliquiis Martyrum extruuntur. Sed hoc cap. non vrget. Tantùm enim tales

tales aræ præcipiuntur euerti, quia in iis committebantur ſuperſtitiones in cultu aliquorum qui quales eſſent neſciebatur: vt apertè colligitur ex contextu. Et ideo ne per errorem tales colantur, præcipitur vt nullæ memoriæ Martyrum extruantur; niſi vbi certæ ſunt reliquiæ Martyrum.

Synodus VII. Magis autem vrget canon ſeptimus Synodi ſeptimæ generalis, vbi præcipitur deponi qui templum conſecrarit ſine ſanctis reliquiis. Sed nec hoc capit abſolutè conuincitur. Quia ex eo quòd templum non poſſit conſecrari ſine reliquiis; non ſequitur neceſſariò idem dicendum de ſingulis altaribus. Secundò, quia hoc ibi pręcipitur in odium hæreticorum illius temporis, quia omnes imagines ac reliquias ex templis abſtulerant: vt ibidem dicitur. Quare alij Reſpondent, olim ad conſecrationem altarium neceſſarias fuiſſe reliquias: conſuetudinem tamen contrarium euiciſſe: eò quòd in tanta altarium multitudine impoſſibile ſit reliquias vbique habere. Ita *Hugo & Alenſis apud Silueſtrũ ſuprà & Soto in 4.d.13.q.2.a.3.§. Sexto denique.* *Hugo. Alenſis. Silueſter. Soto:*

242 Nota 3. Quoſdam apud Syluestrum ſuprà n 4. docere, quando reliquiæ haberi non poſſunt, earum loco in conſecratione altaris debere in eo reponi partem hoſtiæ conſecratæ. Sed hoc omnino abſurdum eſt, & contra reuerentiam tanti Sacramenti.

Nota 4. In locis conſecratis aut benedictis, aut etiã in oratoriis auctoritate Epiſcopi ad celebrandum deſtinatis, licere cuiuis ſacerdoti celebrare ſuper altari portatili, nec ad hoc opus eſſe vllo priuilegio: ſicut opus eſt priuilegio vt quis celebret in loco diuino cultui non dedicato, iuxta dicta dub. 1. Quando autem vtimur altari portatili, quod tabulæ ligneæ inſertum eſt, danda eſt opera vt tam calix, quàm hoſtia conſecrata ponantur ſuper ipſum lapidem conſecratum ſaltem maxima ex parte. Quòd ſi tamen aliqua ex parte innitantur etiam tabulæ ligneæ, modò abſit omne periculum lapſus, non eſt ita ſcrupuloſè curandum, vt docet Suarez ſuprà. *Suarez.*

243 *Duplex mappa & corporale neceſſaria. Silueſter.* Concl v s. II. Debet altare ſterni vt minimum duplici mappa linea, vel vna duplicata, & præterea corporali etiam lineo ab Epiſcopo, vel alio (qui ad hoc faciendum à Papa facultatem habet) benedicto. Ita *Silueſter v. Miſſal. 5 nu. 2.* Et alij communiter auctores: quorum aliqui triplex linum requirunt præter ipſum corporale: & hoc ſanè decentius eſt, non tamen neceſſarium.

Similiter & lumen. Concl v s. III. Neceſſarium eſt præterea vt ſit lumen in altari dum celebratur. Patet ex *cap. vlt. de celebratione Miſſarum*: vbi inter alios grauiſſimos cuiuſdam ſacerdotis exceſſus numeratur, quòd ſine igne celebrarit.

Vbi Nota, Etſi abſolutè loquendo ſufficiat vt vna candela accendatur: tamen quantum fieri poteſt, decentia requirit, vt ſint ad minimum duæ, eæque cereæ. Nam aliis vti minùs decet, & eſſet contra conſuetudinem Eccleſiæ.

D V B I V M. III.

Qua ratione requirantur ad hoc ſacrificium vaſa ac veſtimenta ſacra?

Concl v s. I. Pro hoc ſacrificio neceſſariò opus eſt calice & patena ab Epiſcopo conſecratis, & corporali ab eodem, vel ab alio ſacerdote ex Pontificis licentia benedicto. Patet ex *c. Vaſa de conſecrat. d. 1.* & vſu Eccleſiæ. 244

Concl v s. II. Corporale debet neceſſariò eſſe ex lino albo, nec poteſt aliquo colore tingi. Patet ex *c. Conſulto de conſecrat. d. 1.* Calix verò & patena debent eſſe ex auro vel argento, vel ſi paupertas id exigat, ex ſtanno. vt patet ex *cap. Vt calix de conſecrat. d. 1.* Vide *D. Thomam hic ad 6. &* 7. Videtur tamen ſufficere in calice, vt ipſa cupa quæ continet ſanguinem, ſit ex tali materia. Quare pes poterit confici ex ære aut ſimili materia: quia omnes rationes quæ ſuadent calicem debere fieri ex ſupradictis materiis, ſolùm probant de ipſa cupa. Et huic ſententię praxis ſuffragatur. Vide *Henriquez lib. 9. cap. 28. num. 2. in fine.* *D. Thom.* *Henriquez.*

Requiritur præterea tegumentum quo calix immediatè operitur: in quem vſum quidam habent corporale oblongum, cuius vna parte calicem operiunt. Communior tamen iam vſus habet: vt hoc tegumentum ſit diſtinctum à corporali: debétque eſſe ex lino ſaltem ab vna parte qua calicem contingit. Vide *Suarez d. 81. ſect. 6. §. Tandem.* *Suarez.*

Nota, Auctores variè diſputare, Vtrùm vaſculum in quo conſeruantur, & ſæpè etiam conſecrantur hoſtiæ populo diſtribuendæ neceſſariò debeat benedici. Multi id affirmant; ſed nullum certum ius adferunt. Rationes autem eorum tantùm probant, id admodum decere. quod veriſſimum eſt. Quare alij probabiliter contrarium tenent. Vide *Suarez d. 81. ſect. 7. §. Tertiò obiter.* 245 *Ciborium non neceſſariò debet eſſe benedictum.* *Suarez.*

Nota 2. Conſtare inter omnes DD. calicem amittere ſuam conſecrationem, quando ita frangitur, vt ſit inutilis ad vſum ſacrificij. Nullo modo tamen amittitur conſecratio per hoc ſolum, quòd aurum quod interiùs cupæ adhæret, deteritur: quia non hoc ſolum, ſed tota cupa conſecratur, quæ poſt illam attritionem manet eadem quæ ante fuit; & conſequenter ſuam conſecrationem retinet. *Quomodo calix amittat benedictionem.*

Aliqui tamen addunt, amitti conſecrationem, ſi rurſum interiùs deauretur. quia fit tunc intra ipſam cupam quaſi nouum vas ex tenui auro, quod immediatè debet ſanguinem continere, & tamen non poteſt dici conſecratum. Ita docet *Silueſter v. Calix.* Et hoc ſatis probabile eſt. Ratio tamen hæc ſatis clarè conuincit. Quare contrarium tenet *Emmanuel Sà v. Calix.* Et videtur probari. Quia cùm res ſemel conſecrata numquàm amittat conſecrationem quamdiu manet eadem & integra vt docet *D. Thom. hic ad 3.* & communiter Doctores: difficile videtur, cur calix perdat conſecrationem per deaurationem; cùm nec frangatur, nec ita mutetur, quin maneat idem. Videtur ergo omnino eam retinere ſimili ratione, quia Eccleſia retinet ſuam conſecrationem, quando pau- 246 *Silueſter.* *Sà.*

latim reficitur in qua pars noua cenſetur conſecrata hoc ipſo quò conſecratæ additur.

247 Dices, hoc tantùm verum eſſe quando pars quæ additur eſt minùs principalis; Vaſculum autem quod quaſi nouum per deauratiorem in calice interiùs efficitur, quoad ad vſum ſacrificij eſſe partem principaliorem in calice; quia continet immediatè ſanguinem.

Sed contrà inde ſequeretur Primò, calicem recens deauratum poſſe dici alium à præcedente: Secundò, cum in ratione calicis & vſus quem habet ad ſacrificium deſtrui, ſi interiùs aurum omnino deteratur. quæ tamen communiter negantur. Vtraque autem ſequela probatur. Quia res abſolutè dicitur deſtrui, ac fieri noua, quando ſecundùm ſuam præcipuam partem ſimul deſtruitur aut renouatur. Et patet in Eccleſia, quæ amittit ſuam conſecrationem, quando præcipua pars parietum ſimul corruit. Et ob has rationes viri quidam doctiſſimi putant ſententiam Sà eſſe probabiliorem: prior tamen ſententia videtur communior.

Sà.

248 Nota 3. Aliquos generatim aſſerere, calicem ſemper amittere conſecrationem quoties quacumque ratione cupa à pede diſiungitur: vt videre eſt apud *Silueſtrum v. calix*. Probant quia altare amittit conſecrationem, quando ipſa menſa amouetur à baſi cui inſiſtit. Sed præterquam quòd in iis quę merè pendent à iure poſitiuo argumentum à ſimili ſiue expreſſo textu ſit parum efficax: hoc argumentum vt ſummum probat, tunc calicem per eiuſmodi diſiunctionem amittere conſecrationem, quando cupa ita annexa eſt pedi, vt ſine aliqua fractione diſiungi nequeat. quod abſolutè aſſerendum eſt, quia eſt communis ſententia DD. Inde tamen non ſequitur idem dicendum eſſe, quando calix ita eſt factus, vt pes facilè ſine vlla fractione poſſit diſiungi à cupa, & mox reponi vt priùs. Imò ex eo argumento ſequitur potiùs, per talem diſiunctionem non amitti conſecrationem calicis; ſicut ara portatilis inſerta tabulę ligneę, à qua facilè poteſt amoueri, non amittit per eiuſmodi amotionem ſuam conſecrationem. Quare hanc partem abſolutè aſſerunt *Emmanuel Sa v. Calix. Suarez d.81. ſect.7. Hẽriq. l.9. c.28. n.2. in fine*, & alij.

Silueſter.

Sà. Suarez. Henriquez.

249 Nota 4. Ob reuerentiam ſacrorum vaſorum ac linteorum quæ contingunt corpus Chriſti: vt ſunt calix, patena, ciborium, corporale, atque etiam purificatorium, prohibitum eſſe in Eccleſia, ne promiſcuè ab omnibus attrectentur. Qua de re variæ fuerunt olim & inter ſe diuerſæ in Eccleſia conſtitutiones vt patet ex *diſtinctione* 23. c.26.27.29.31.32.33. & aliis iuribus. Iam verò vſus habet, vt nemo qui ſaltem non ſit ſubdiaconus quidquam horum ſine iuſta cauſa tangat. *Sotus* tamen in 4. *d.13. q.2. art.3. in fine reſponſionis ad tertium*, docet laicum ea tangentem ſine contemptu aut nullum, aut leuiſſimum peccatum committere. Sed verius eſt eſſe peccatum ſi ea ſine rationabili cauſa tangat, veniale tamen ob materiæ paruitatem. Quòd ſi rationabilis cauſa ſubſit, licitè ea tangit. Hinc quia mulieres corporalia ac purificatoria meliùs lauant ac reficiunt quàm viri, poſtquam à ſubdiaconis ſemel leuiter lota ſunt, poſſunt dari virginibus perfectiùs lauanda ac reficienda, ſaltem in locis vbi talis eſt conſuetudo: vt docet *Silueſter v. Corporalia n.2. in fine. & Caiet. v. Mulierum peccata, in fine*. Priùs tamen leuiter lauanda ſunt ab aliquo, qui ſit ſaltem ſubdiaconus; & aqua in piſcinam proiicienda eſt, ne fortè illis adhæreant aliquæ particulæ corporis Chriſti, vt dicitur *c. Nemo 2. de conſecrat. d.2.*

Vaſa ſacra non poſſunt ab omnibus tangi.

Sotus.

Mulieres lintea ſacra lauare poſſunt.

Caiet. Silueſter.

Concl. II. Ad hoc ſacrificium neceſſariæ ſunt veſtes ſacrę, ſiue benedictę, ſcilicet amictus, alba, cingulum, ſtola, manipulus, & caſula. 250

Qua ratione veſtes ſacræ ſint neceſſariæ.

Ita communiter omnes DD. & patet ex vſu Eccleſiæ. Eſſétque peccatum mortale aliquid horum omittere: vt communiter D D. aſſerunt, niſi ignorantia aut inaduertentia excuſet.

Vbi Nota, non poſſe moraliter loquendo occurrere caſum, in quo liceat celebrare ſine vllis veſtibus ſacris, ne quidẽ ſi metus mortis vrgeat: vt docet *Caiet. 1.2. q.69. a.4.* Quia moraliter loquendo vix fieri poteſt vt quis ad ita celebrandum velit alium cogere niſi in cõtemptũ Eccleſiæ, quo caſu eſſet peccatum mortale ei parêre.

Caietan.

Nollem autem condemnare eũ qui quãdo aliàa die celebri totus populus deberet carere ſacro, celebraret ſine cingulo benedicto. quo caſu ait *Nauar. c.25. nu.84.* licere vti ſtola pro cingulo, & manipulo pro ſtola. Vide *P. Suarez d.82. ſect.3.* Et ſic intellige *Emmanuelem Sà v. Miſſa nu.10.*

Nauar. Suarez. Sà.

Nota 1. Has veſtes deſinere eſſe benedictas, ſi ita frangantur vt ſint ineptæ ad ſuum vſum: vt ſi cingulum ita frangatur, vt neutra pars ſufficiat ad cingendum ſacerdotem. Secùs ſi longior pars adhuc ſufficeret. Aliqui tamen putant etiam in prima fractione licere partibus ſimul nexis vti. Ita *Emmanuel. v. Miſſa nu.12.* 251

Quando hæ perdant benedictionẽ.

Emmanuel.

Nota 2. Cõmuniter DD. requirere Primò, vt ſacerdos ſit calceatus, vel habeat ſandalia: quia honeſtas hoc requirit. Aliqui tamen putant non eſſe graue peccatum ceſſante ſcandalo ſine iis celebrare. Ita *Sà v. Miſſa nu 15.*

Sà.

Secundò, vt habeat librum in quo ſaltem totus canon continetur: dicúntque eſſe peccatum mortale ſine eo celebrare. Ita cum aliis *Nauarr. c.25. n.84.* Ratio eſt. quia quãtumuis aliquis ſciat totũ canonẽ memoriter, facilè poſſet contingere eũ aliquo caſu vel diſtractione ita turbari, vt nõ occurreret quid dicendum ſit, & ſic cogeretur aliqua omittere. quod eſſet graue incõmodum.

Nauarr.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm conuenienter ordinentur, quæ circa hoc ſacrificium dicuntur.

252 ART. 4. docet, ea omnia quæ in toto Miſſæ officio dicũtur, ritè cõuenientérq; eſſe inſtituta, atq; ordinata. quod ſatis clarè ac neruosè in textu, & ſolutione argumentorum explicat.

ARTI

ARTICVLVS V.

Vtrùm ea quæ in huius Sacramenti celebratione aguntur, ſint conuenientia?

253 ARt. 5. explicat breuiter præcipuas cæremonias quę in celebratione huius ſacrificij adhiberi ſolēt; oſtēditq; cōuenientiſſimè adhiberi.

Hæretici noſtri.

Nota 1. Hæreticos noſtros totis viribus omnes huius ſacrificij ritus oppugnate. Sed vt oſtendamus eſſe legitimos, ſufficit ipſa vniuerſalis Eccleſię auctoritas, quę (vt patet ex antiquiſſimis liturgiis D. Iacobi & aliorū) ab ipſis Apoſtolorū temporibus ſēper eiuſmodi cęremoniis in hoc ſacrificio offerēdo vſa eſt. Nec refert quòd in diuerſis Eccleſiis, atq; etiā in eadē Eccleſia, diuerſis temporibus fuerint in his cæremoniis aliquæ mutatæ; atq; alię aliis ſuppoſitæ. quia cùm omnes illæ cęremoniæ, quæ non pertinent ad ſubſtantiā ac ſumptionē ipſius ſacrificij fuerint iure humanò, per eos, qui Eccleſiā vice Dei gubernāt, introductæ: potuerūt per eoſdē diuerſis locis ac tēporibus diuerſæ conſtitui, prout videbāt ob diuerſas temporis ac locorū circumſtantias, has vel illas eſſe conuenientiores. Hanc enim Chriſtus ſuis Apoſtolis, ac eorum ſucceſſoribus, & præſertim ſummis Pōtificibus (qui ipſius ſunt generales in terris Vicarij) dedit poteſtatē: vt circa diuinū coltū poſſint ea ſtatuere, quæ pro diuerſis circūſtātiis, magis ad Dei gloriā expedire iudicarēt: innuatiatis ſemper iis quę Chriſtus per ſe obſeruanda conſtituit. Hoc enim rationi eſſe maximè conſonum patet ex praxi omnis humani regiminis.

254 Cōtra dictos antè ritus Hęretici varia obiiciūt, quibus conantur oſtēdere, eſſe ſuperſtitioſos aut ſaltē abſonos. Sed ea magna ex parte militāt generatim contra omnes ritus Eccleſiaſticos. Quare ſufficiēter ſunt refutata in q. 71. vbi cōtra hæreticos defendi ritus baptiſmi. Partim etiā ſupponūt, Miſſam nō cōtinere verū ſacrificiū quod pro viuis ac defunctis offeratur. quod refutaui ſuprà a. 1. dub. 3. Partim etiam ſupponunt cultum Sanctorū eſſe illicitū. Quare nō tam huc ſpectāt, quam ad quæſt. 25. vbi etiā inter docendum hanc rem tractauimus. Pauca autem quæ ritus huius ſacrificij proprios oppugnant, hîc adferemus.

255 Obiiciunt igitur primò, Cùm Miſſa ſit publicū officium, omnia in ea dici debere alta voce, & lingua vulgari, vt ab omnibus poſſint intelligi.

1. Cor. 14.

Prob. quia Apoſtolus 1. ad Cor. 14. eos reprehendit quòd in Eccleſia loquerētur linguis, ſiue ſermone quem alij non intelligebant, præſertim quando nemo eorū ſermonem interpretabatur, additq; rationē: *quia ſi neſciero virtutem* (id eſt ſignificationem) *vocis, ero ei cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus*, id eſt inutiliter & ſine vlla intelligentia nobis mutuo loquemur.

Cur Miſſa non fiat lingua vulgari.

Reſp. negando aſſumptū. Quia etſi Miſſa ſit officiū publicū, quia pro Eccleſia, & nomine Eccleſię offertur: tamē cùm nō ſit inſtituta vt populus in ea erudiatur, ſed vt Deus per eam colatur, nō eſt neceſſariū, vt populus omnia intelligat quæ in ea dicuntur: ſed ſufficit quòd in genere ſciat quæ myſteria in ea peragātur, quod à Paſtoribus in cōcionibus & catechiſmis debet diſcere. Deus autem cui ſacerdos loquitur, & quem in Miſſa inuocat, quauis lingua ſiue alta ſiue ſubmiſſa voce loquentes æqualiter intelligit.

Longè autē conuenientius fuit, vt diuina offi- 256
cia ſolū certis quibuſdā linguis, quæ doctiſſimis quibuſq; viris vſitatæ ſunt, & quibus omnes ferè doctrinæ ſunt cōſcriptæ, celebrarētur; quàm vt dicerētur in ſingulis patriis lingua vulgari. Primò, quia hoc modo habent plus venerationis & Maieſtatis. quia vulgus ferè ea magis admiratur quæ minùs intelligit: & ferè contēnit ea quæ ſe putat capere. Secūdò, quia aliàs ſequeretur maxima in ritibus Eccleſiaſticis cōfuſio, dum ſingulæ ferè vrbes ſicut habent diuerſos idiotiſmos, ita deberēt habere diuerſa ritualia & officia Eccleſiaſtica, quæ ſingulis etiā ętatibus deberēt mutari, ſicut mutantur linguæ. Tertiò, quia vix vllus ſacerdos poſſet celebrare diuina officia extra ſuā patriā. quia cùm eſſet ignarus linguę regionis in qua peregrinaretur; neq; poſſet verba neceſſaria rectè legere, neque vllo modo aut ſeipſum intelligere, aut ab aliis intelligi. quæ incommoda grauiſſima ſunt, & facilè euitantur, ſi ſequamur ritus ab Eccleſia præſcriptos.

Cur quædam dicatur ſubmiſſa voce.

Similiter quòd quædam alta, quædam ſub- 257
miſſa voce in ſacro dicuntur: fit Primò ad imitationem Chriſti, qui cùm pendens in cruce ſacrificium cruētum offerebat, modò alta voce tum aſtantes, tum etiam Deum Patrem ſuum compellabat: modò verò eundem tacitus precabatur. Secundò, quia hoc multum confert ad pietatem, & venerationem in animis aſtantiū excitandam: tum quia varietas & tædium leuat, & diſtractos animos in ſui contemplationem rapit (experimur enim quotidie quāuis actionem eò magis attentos habere aſtantes, quo magis eſt varia;) tum etiam quia dum quædam ſubmiſsè dicuntur, vel ipſum ſilentium ſatis docet, ipſum ſacerdotem à circumſtantibus totum in Deūm abreptum, ſolum cum ſolo altiſſima myſteria tractare, & conſequenter quandam venerationem in aliorum animis excitat.

Ad probationem Reſp. Apoſtolum ibi non re- 258
prehendere Corinthios quòd in Eccleſia loquerentur linguis (nam apertè ibi hoc donum inter cetera Spiritus ſancti dona numerat) ſed reprehendit quòd vterentur illo dono ad quandam oſtentationem, illúdque præferrent aliis donis potioribus: quale eſt donum caritatis & prophetiæ, quibus proximus inſtruitur ac ædificatur, Vndè v. ſecundo & tertio, dicit eum qui loquitur linguis, ſibi & Deo loqui, & ſeipſum ædificare, non populum. apertè oſtendens in iis orationibus, quæ diriguntur ſolùm ad orandū Deum, non eſſe opus ita loqui vt populus intelligat ſingula verba: ſed hoc ſolùm opus eſſe in exhortationibus quæ ad populum habentur.

Obiiciunt 2. Quòd in officio Miſſæ conti- 259

 neantur

neantur. Primò quædam inepta. Nam ſuperfluè quædam diuerſis verbis reperiuntur, vt ſunt illa: *Hæc dona, hæc munera, hæc ſancta ſacrificia*, quę idem ſignificant.

Secundò, quædam falſa. Nam in offertorio & alibi aliquoties ante conſecrationem ſacerdos dicit ſe offerre Deo *hanc hoſtiam*, vel *hoc ſacrificium*, eleuando vel deſignando ſolum panem aut vinum, cùm tamen hoſtia huius ſacrificij ſit ſolus Chriſtus.

Tertiò, quia ſacerdos poſt primum Memento dicit, tam ſe, quàm aſtantes offerre illud ſacrificium pro redemptione animarum ſuarum, cùm ſolo ſacrificio crucis ſimus redempti.

Quartò, quia in Miſſis pro defunctis ſacerdos orat vt Deus animas defunctorum faciat tranſire de morte ad vitam, & liberet eas de ore leonis, ne abſorbeat eas tartarus; quæ vana & ſuperſtitioſa videntur. Nam anima tunc habet ſtatum aut vitæ, aut mortis immutabilem, nec de vno ad alium tranſire poteſt. Vnde ſi animæ ſunt in ſtatu gratiæ, nullo modo poſſunt cadere in tartarum: ſi verò ſunt damnatæ, nullo modo poſſunt liberari, ſiue tranſire de morte ad vitam. quare fruſtra hoc petimus, & videmur hoc modo fauere errori Origenis, qui putauit pœnas damnatorum non eſſe æternas.

Origenes.

260 Ad primum Reſp. Illam repetitionem non eſſe ſuperfluam, quia per eam res magis exprimitur, & inculcatur, ac affectus dicentis oſtenditur ac excitatur. Hinc huiuſmodi repetitionibus plenæ ſunt Scripturæ, præſertim pſalmi. Pſalm. 1. *Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Idémque ibidem fit v. 2. & 5. Item pſal. 6. *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.* & alibi ſexcentis locis.

Cur quædam in Miſſa ſæpe repetantur.

Pſal. 1.

Pſal. 6.

261 Ad ſecundum Reſp. In hoc ſacrificio duplicem eſſe oblationem; vnam verbalē, quæ ſæpius fit: alteram realem, quæ ſemel in vno ſacrificio per conſecrationem fit: per vtramque autem panis & vinum poſſunt aliquo modo dici offerri. De prima per ſe patet. De ſecunda etiam patet ex dictis a. 1. dub. 4. concl. 3. & dub. 5. concl. 1. in fine, vbi oſtendi illa eſſe hoſtiam ſecundariam huius ſacrificij, eáque ſacerdotem etiam in offertorio dici offerre; quia ex tunc ſacrificium aliquo modò extrinſecè inchoat, vt ibidem dixi. Adde, per hoſtiam poſſe ibidem intelligi ipſum Chriſtum, quia per panem mox in ſuum corpus conuertendum per anticipationem, tanquam de facto eſſet præſens, repræſentatur, & à ſacerdote Deo verbaliter offertur. quod maximè habet locum in verbis quæ paulò ante conſecrationem dicuntur.

Duplex eſt in Miſſa oblatio.

262 Ad tertium Reſp. Nos per ſolum ſacrificium crucis redemptos eſſe quoad ſufficientiam pretij: per hoc ſacrificium nihilominùs nos redimi, quatenus per ipſum illud pretium nobis applicatur: tum ad impetrandas gratias, quibus à peccatis conuertimus, aut cōuerſi præſeruamur: tum ad delendas pœnas peccatis remiſſis adhuc debitas. Vtraque autem ratione poſſumus dici à peccatis redimi. Vide dicta a. 1. dub. 7.

Ad quartum Reſp. Sacerdotem ibi non orare propriè vt animę iam exutæ corpore, ac à Deo iudicatæ liberentur ab inferno, ac de morte ad vitam tranſeant (hoc enim vanum eſſet, vt probat obiectio;) ſed vt magis commoueat adſtātes per proſopopœiam repræſentarè ſibi ac populo illas animas quaſi iam iam egreſſuras è corpore, & diuino iudicio repræſentandas, & proponere ob oculos pericula in quib⁹ in illo articulo verſantur: & pro illis quaſi in eo ſtatu conſtitutis Deo ſupplicare, vt eas liberet, quod nullo modo fruſtra fit. Nam & multum confert ad concitandos aſtantium animos ad pietatem, & horrorem diuini iudicij. & illæ preces etiā apud Deum habent ſuum effectum, quatenus ea intentione Eccleſiæ & ſacerdotum funduntur, vt per eas Deus liberet eas animas à pœnis purgatorij, ſi iis fortè detinentur. Si quis plura hac de re velit, videat *Cardin. Bellarm. lib. 2. de Miſſa capp. 51. & ſequentibus vſque in finem libri.* Vbi omnes hos ritus contra hæreticos defendit, & magna ex parte pulchrè explicat.

Quomodo quædam in Miſſ. pro defunctis intelligenda ſint.

Bellarm.

264 Nota 2. Olim quando pauciores erant ſacerdotes & conſequenter pauciora fiebant ſacra; celebranti neceſſariò debuiſſe adeſſe minimum duos miniſtros, vt patet ex c. *Hac quoque. de conſecrat. d. 2.* Quod etſi *D. Thomas hîc ad* 12. intelligat de Miſſa ſolemni: verius tamen eſt hoc caput loqui de quauis Miſſa. Iam tamen conſuetudo obtinuit, vt ſufficiat vnus miniſter, qui perſonam totius populi ſuſtinet, ideóque ſacerdos loquitur ei in plurali dicens, *Dominus vobiſcum*. Hic tamen miniſter nullo modo poteſt eſſe fœmina vt patet ex *cap. Inhibendum. de cohabitatione clericorum & mulierum.* Vnde communiter Doctores docent, vrgente neceſſitate potiùs committendum eſſe vt ſacerdos ſine miniſtro celebret quàm vt fœmina ei miniſtret. Nec contraria conſuetudo quæ quibuſdam locis eſt, videtur vllo modo probanda. Nam omnino repugnat aperto iuri, & venerationi tanto Sacramento debitæ.

Olim fuere duo miniſtri neceſſarij.

D. Thom.

Iam vnus ſufficit.

Non poteſt eſſe fœmina.

265 Vrgente tamen neceſſitate poſſet ſacerdos ſolus ſine miniſtro celebrare, ac ſibiipſi reſpondere, vt ſi aliàs eſſet periculum ne quis moreretur ſine viatico, eò quòd deeſſent hoſtiæ conſecratæ. Aut ſi in magno aliquo feſto deberet ſacerdos aliàs omnino carere ſacro. In minoribus tamen feſtis plurimi iudicant magis expedire omnino carere ſacro, quàm ſolum celebrare. Vide *Sotum in 4. d. 13. quæſt. 2. ar. 5. ad duodecimum, & Henriquez. li. 9. de Sacramentis c. 30. num. 1. Emanuelem Sà v. Miſſa num. 18. Suarez d. 87. ſect. 1. in fine.* vbi excuſat à grauiore peccato eos, qui etiam in ſimplici feſto, ne careant ſacro, ſine miniſtro celebrant.

In neceſſitate licitè ſine miniſtro celebratur.

Sotus.

Henriquez.

Sà.

Suarez.

266 Nota 3. Eſſe peccatum mortale, ſi quis aliquid notabile in ritibus, aut orationibus Miſſæ mutet, aut omittat. Patet ex Diplomate Pij V, quod Miſſali Romano præfigitur, vbi omnibus præcipitur in virtute ſanctæ obedientiæ: *vt ceteris omnibus rationibus & ritibus, ex alijs Miſſalibus quantumuis vetuſtis hactenus obſeruari conſuetis, in poſterum penitus omiſſis, & planè reiectis; Miſſam iuxta ritum, modum, ac normam, quæ per Miſſale hoc nunc traditur, decantent ac legant. Neque in Miſſæ celebratione alias cæremonias vel preces quàm quæ in hoc Miſſali continentur addere, vel recitare præſumant:*

Eſt graue peccatum aliquid notabile in ritibus mutare.

Pius V.

Deinde addit, poſſe tamen obſeruari ritum à Sede Apoſtolica approbatum per ducentos iam annos in aliqua Eccleſia ſeruari ſolitum: ſed tantùm in illa Eccleſia, ſiue à miniſtris illius Eccleſiæ. Neque enim alij qui ad illam Eccleſiam non pertinent, eius ritus quatenus à Romanis diſcrepant, imitari poſſunt.

267 Excuſatur inaduertentia.

Nota 4. In omiſſione aut mutatione alicuius ex dictis ritibus, aut aliquorum verborum, quæ in ſacro dicenda ſunt, excuſare à peccato mortali Primò inaduertentiam, quę ſi omnino ſit inculpabilis, etiam ab omni peccato excuſat: ſi cõiuncta ſit cum leui negligentia, excuſat ſolùm à mortali. Si autem ſit grauis negligentia, ne quidem à mortali excuſat in re graui. Secundò, excuſat à mortali rei leuitas, vt ſi quis pauca verba nullo modo ad eſſentiam ſacrificij ſpectantia omittat, aut mutet ex aliqua negligentia, vel præ feſtinatione, aut breuem orationem vt priuata perſona adiungat. quod vix tamen excuſatur à peccato veniali.

268 An quiuis teneatur ſequi ritus ſuæ Eccleſiæ.

Nota 5. Sacerdotem qui eſt membrum certæ Eccleſiæ, quæ habet particulare officium, ſiue ritum Miſſæ, teneri quidem in ſua Eccleſia celebrare ritu ibidem recepto: quando tamen eſt in locis vbi ſeruantur rubricæ Romanæ, poteſt vel ritu Eccleſiæ ſuæ vel Romano celebrare. Similiter ſacerdos in cuius Eccleſia ſeruatur ritus Romanus, tranſiens per diœceſim vel vrbem, in qua ſeruatur peculiaris ritus, poteſt celebrare vel ritu illius Eccleſiæ, vel Romano, niſi religioſus celebraret in domo aliqua ſui ordinis in qua ſeruatur ritus Romanus. Tunc enim teneretur eundem ſeruare ſicut alij domeſtici, etſi in tota vrbe ab aliis particularis ritus ſeruaretur. Patent hæc omnia ex dictis ſupra q.74.art.4.d.3. de hac quæſtione, Vtrùm Latinus tranſiens per Græciam poſſit celebrare in azymo. Eſt enim eadem hic ratio.

Dixi *tranſiens per diœceſim*, &c. Quia tranſeunter celebrans in aliquo monaſterio in quo ſeruatur particularis ritus, ſi in vrbe tota ſeruetur ritus Romanus, tenetur etiam hunc ſeruare, quia vti priuato illo ritu, non eſt ibi mos patriæ, ſed priuilegium illius religioſæ domus, ſicut dixi loco citato celebrantem in Italia in templo aliquo Græcorum, teneri vti azymo.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm ſufficienter poſsit occurri defectibus circa celebrationem huius Sacramenti occurrentibus ſtatuta Eccleſiæ obſeruando?

269 ART. 6. explicat qua ratione poſſit occurri variis defectibus, qui poſſunt inter celebrandum contingere.

Quid agendũ deficiẽte celebrante.

Docet igitur 1. Quando inter celebrandum ſacerdos ſubitò deficit, ita vt non poſſit vllo modo ſacrificium perficere, ſi hoc contingat ante conſecrationem panis, ſacrificium relinquendum eſſe imperfectum. quia cùm nondum ſit ſubſtantialiter inchoatum, nullum in hoc eſt ita notabile incommodum. Si autem cõtingat poſt conſecrationem etiam vnius materiæ, tunc perficiendum eſſe per alium ſacerdotem, ſi quis adſit, etſi ieiunus nõ ſit, etiamſi ſit in peccato mortali, aut excõmunicatus. hic tamẽ neceſſariò debet priùs conteri. Ita communiter DD. *ex Conc.*

Toletan. 7.

*Tolet.7.c.*1, Ratio eſt. quia minus incommodum eſt, ſacerdotem non ieiunum, aut poſt commiſſum peccatum mortale antè confeſſionẽ cõmunicare, quàm ſacrificium relinqui imperfectum.

270 Soto Conſcius peccati mortalis debet conteri.

Nota cum *Soto in 4.d.13.q.2.a.6.ad primũ*, conſciũ ſibi peccati mortalis nullo modo poſſe hoc ſacrificiũ perficere, niſi priùs cõteratur, aut ſaltẽ probabiliter putet ſe contritum: aliàs peccaret mortaliter communicãdo in ſtatu peccati mortalis. Diſputat autẽ ibidem, Vtrùm talis ſacerdos ſi difficulter poſſit conteri, poſſet nolle perficere ſacrificium? Et reſpondet affirmatiuè; quia Concilium tantùm dicit liberum eſſe ſacerdoti inchoatum à deficiente ſacrificium perficere.

Suarez.

Sed meliùs *Suarez d.85.ſect.1. ſub finem* docet talem teneri conteri vt ſacrificium poſſit perficere. Quia grauiſſimum eſt incommodum contra inſtitutionem Chriſti, & reuerentiam tanti ſacrificij, atque etiam ipſius Sacramenti (pręſertim quando calix eſt iam conſecratus, qui ſine irreuerentia & periculo alicuius incommodi ſæpè in aliud tempus conſeruari non poteſt) ſi ſacrificium relinquatur hoc modo imperfectũ. Quare omnis qui ſine grauiſſimo incõmodo hoc poteſt impedire, ad hoc tenetur. Peccator autem nullum incommodum, ſed potiùs maximum commodum accipit, dum compellitur conteri.

Nota 2. Non ſacerdotem in ſimilibus caſibus nullo modo poſſe ſacrificium perficere: quia nõ habet poteſtatem ſacrificandi. Quare ſi nullus ſacerdos adſit, ſacrificiũ neceſſario imperfectum relinquendum eſt, & Sacramentũ honeſtè conſeruandum, donec poſſit legitimè ſumi, ſi id ſine periculo fieri poſſit. Quòd ſi hoc ſine periculo fieri nõ poſſet, vt ſi eſſet periculum ne Sacramẽtum veniret in manus infidelium; aut ne ſpecies ante aduentũ alicuius ſacerdotis planè corrumperentur; tunc Sacramentum etiam à laico ſumi deberet. quia hoc ipſius reuerentia exigit. Sotus tamen ſupra putat potiùs permittendum eſſe vt ſpecies calicis omnino corrumpantur, quàm vt ſumantur à laico. Sed meliùs *Suarez d. 71.ſect.3.in fine* docet, laicum tunc debere ſanguinem reuerenter ſumere. Quia quæ in reuerentiam huius Sacramenti ſunt inſtituta, non debent cum ipſius tanta irreuerentia ſeruari. 271

Præſtat laicũ ſumere calicẽ quàm eũ corrumpi. Sotus.

Suarez.

Docet 2. Quando ſacerdos poſt conſecrationem recordatur ſe non eſſe ieiunum, aut eſſe in peccato mortali, aut etiam excommunicatum, debere cõcepta contritione ſacrificiũ perficere. Patet ex dictis. Quando verò horum recordatur 272

Quid faciet qui inter celebrandum recordatur ſe non eſſe ieiunum. aut eſſe excommunicatum.

ante conſecratiooẽ, ait tutius eſſe deſiſtere à ſacrificio, ſi id poſſit fieri ſine ſcandalo, aut ſui diffamatione. Imo credo hoc omnino eſſe neceſſarium, ſi nondum inchoarit canonem. Quòd ſi canon eſſet inceptus, quia tunc ſatis indecens eſt relinquere ſacrificium, videtur tali caſu poſſe ipſum perficere. quia in hoc ſaltem caſu eſt vera ſententia D. Thomæ, quòd tantùm ſit tutius deſiſtere. quo ſatis inſinuatur non eſſe præceptum. *Sotus* autem *in 4 d.13.q. 2.a. 6. ad ſecundum* docet celebrantem, qui etiam in initio Miſſæ recordatur ſe eſſe in peccato mortali, ſi ſit ieiunus, & nulla cenſura prohibitus, poſſe concepta contritione pergere, etſi ſine ſcandalo poſſit deſiſtere. Quod videtur etiam innuere D. Thomas; quia dicit eſſe tutius deſiſtere maximè in caſu quo quis eſt excommunicatus, aut non ieiunus. Probatem tamen eum qui in dicto caſu Miſſam relinqueret, quando aliud non ſequeretur incommodum.

D. Thom.

Sotus.

273 Quid agendum ſi calix inficiatur.

Docet 3. Quando aliquod animal, vel res alia quæ calicem inficere aliqua ratione poſſit, ante conſecrationem in eum ciderit, vinum mittẽdum eſſe in piſcinam, & abluto calici aliud cum aqua imponendum ac offerendum, & deinde ſacrificium perficiendum.

Quòd ſi ſimile quid cõtigerit poſt cõſecrationem, tum animal quod incidit eſſe diligẽter abluendum, & comburendum, & ablutionem vnà cum cineribus proiiciendam in ſacrarium ſiue piſcinam (quod intellige, niſi ablutio poſſit à ſacerdote poſt ſumptum ſanguinem commodè ſumi: hoc enim eſſet multò decentius, præſertim cùm valdè probabile ſit, aliquam partem ſanguinis quæ animali adhærebat ei ineſſe) ſanguinem verò debere ſumi, ſi fieri poſſit ſine periculo ſalutis corporis aut vomitus. Quòd ſi verò horum notabile ſubſit periculum, (vt ſi venenum inſit calici) nullo modo debere ſumi, ſed honeſtè cõſeruari donec ſpecies omnino corrumpantur: & tunc mittendas eſſe in piſcinam: vel, vt alij volunt, ſpecies ſtuppa aut ſimili materia debêt imbibi, & permitti omnino exſiccari, & tunc ſtuppa comburenda eſt. & cineres mittendi in piſcinam. Sacerdos autem debet tunc abluto calici imponere nouum vinum cum aqua, illúdque conſecrare.

274 Docet 4. Quando ante conſecrationem calicis recordatur ſe non impoſuiſſe aquã calici debet eam ſtatim imponere. Nullo tamen modo debet eam imponere poſt conſecrationem ſanguinis: quia indecens eſt aquam calici conſecrato miſceri. Aliam rationem reddit D. Thomas; ſed hæc eſt verior. Quòd ſi deprehendat in calice eſſe puram aquam, debet eam mittere in piſcinam, & imponere vinum cum aqua, illúdq; conſecrare. Idémque dicendum ſi poſt conſecrationem hoc animaduertat.

D. Thom. ad 5.

275 D. Thom. Quid agendum ei qui purã aquam conſecrauit.

Addit D. Thomas, Quando ſacerdos primùm aduertit puram aquam eſſe in calice poſt conſumptionem corporis, eum debere conſecrare etiam nouam hoſtiam vnà cum calice, & eodem modo facirũ perficere ac ſi nullã antea materiam conſecraſſet: incipiendo ab illis verbis: *Qui pridie quàm pateretur:* aut ſaltem à forma conſecrationis corporis. Ratio eius eſt, quia ſi in caſu conſecraret ſolum calicem, tunc nec poſſet facere illos ritus, qui inter cõſecrationem & ſumptionem Sacramenti fieri ſolent; quia vt hi ritè fiant neceſſaria eſt præſentia hoſtiæ conſecratæ: nec etiam poſſet eos omittere; quia tunc non perficeret debito ordine ipſum ſacrificium. Et hanc ſententiam D. Thomæ etiam aliqui ex ipſius diſcipulis ſequuntur. Et confirm. quia eſt de eſſentia huius ſacrificij, vt corpus & ſanguis Chriſti, quantum eſt ex vi verborum, ponatur ſub diuerſis ſpeciebus ſeparatim inſtar hoſtię occiſæ. Atqui ad hoc videtur neceſſarium vt vtraque ſpecies ſimul exiſtat: ergo nõ eſt perfectum ſacrificium quando vna conſumitur ante alterius conſecrationem.

D. Thom.

276 Sed hæ rationes nihil conuincũt. Non prima, quia ritus omnes illi ſunt ſolùm inducti ab Eccleſia, & conſequenter ſunt omnino accidentales ipſi ſacrificio. Vt autem docet *D. Thomas hic ad quintum*, quando aliquid accidẽtale omiſſum eſt in ſacrificio, nihil ideo eſt repetendum. Et confirm. quia ex omnibus his cæremoniis ferè præcipua eſt ipſa fractio hoſtiæ cum certo ritu facta. nã aliqui putant hanc eſſe eſſentialem ſacrificio. Atqui, vt docet *D. Thom. ad 6.* quando hoſtia ante fractionem cadit in calicem, non poteſt hæc fractio fieri, & tamen ideo non eſt conſecranda alia hoſtia. Ergo vt aliæ cæremoniæ poſſint debitè fieri, non erit alia hoſtia conſecranda. Eſt enim eadem ratio. Ad confirm. nego minorem. Nullus eſt enim eſſentialis ordo inter conſumptionem vnius ſpeciei, & conſecrationem alterius. Nam quando Chriſtus celebrauit, diſcipuli ſumpſerunt corpus ante conſecrationem calicis: & tamen Chriſtus perfectum ſacrificium obtulit.

D. Thom.

277 Alij igitur docent, etiam in eo caſu ſufficere conſecrare calicem miſtum aqua & vino & ſtatim ſumere, reliquis omnibus omiſſis, quæ ante ſumptionem fieri ſolent. quod ita fieri poteſt vt nemo circumſtantium aduertat: vt ſi celebrans quaſi accepturus ablutionem accedat ad cornu altaris, & calici imponat vinum & paululum aquæ, & diſſimulanter conſecret ac ſtatim ſumat, & poſtea ſumat ablutionẽ. Ita *Scotus in 4. d. 8. q 3 Nauar. c. 25. n. 91. Angelus v. Miſſa n. 17. Suarez d 85 ſect* 1. Et hanc rationem probat *Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 6.* quando factum ſit publicè. & alij plurimi. Et confirmatur hæc ſententia Primò, quia vt patet ex *c. Paſtoralis, de Sacramentis non iterandis*, ſicut in celebratione Sacramentorum nihil eſt omittendum, ita nihil eſt iterãdum. Atqui ſecundùm ſententiam D. Thomæ multæ cæremoniæ quæ validè factæ ſunt, eſſent repetendæ. Ergo illa non videtur aſſerenda.

Scotus. Nauarr. Angelus. Suarez. Soto.

D. Thom.

278 Dices, Multæ cæremoniæ eo caſu ſunt illegitimè factæ, aut potiùs omiſſæ. v. c. propriè nõ eſt eleuatus ſanguis; nec particula hoſtiæ miſſa ſanguini. quia ibi ſanguis non fuit. Ergo ſaltem hæ repetendæ ſunt. quod ſine nouæ hoſtiæ conſecratione fieri nequit.

Reſp. negando cõſequentiam. quia ſi per obliuionem aut quia hoſtia ante fractionem cecidiſſet in calicem, illæ cæremoniæ fuiſſent omiſſæ: nemo tamen dixerit nouam hoſtiam eſſe conſecrandam, vt illæ poſſent ſuppleri: vt patet ex

reſponſione D. Thomæ ad 5. & 6. Ergo nec in alio caſu ob ſimilē cauſam noua hoſtia erit cōſecranda. Confirm. 2. Quia ſi tunc noua hoſtia conſecraretur, non tam perficeretur ſacrificium præcedens, quàm omnino nouum fieret. Nam illa vtriuſque ſpeciei conſecratio eſſet eſſentialiter omnino perfectum ſacrificium ſine vllo reſpectu ad præcedentem conſecrationem. Secùs eſt quando ſolus ſanguis conſecratur: quia huius conſecratio non conſtituit perfectū ſacrificium niſi cum reſpectu ad præcedentem corporis conſecrationem: atque ita cum ea vnum ſacrificium conſtituit.

279 Ob has rationes hæc ſecunda ſententia videtur probabilior; & eſt ſequenda quoties ſacrum fit publicè. Quia aliàs inter laicos facilè poſſet aliqua turbatio oriri. Nec illi obſtat auctoritas rubricarum quæ ſequuntur priorem ſentētiam: quia hanc rem non præcipiunt, ſed tantùm ex probabili ſententia inſtruunt quid faciendum ſit: atque ita non habent maius pondus quā pro ratione probabilitatis illius ſententiæ quam ſequuntur. Quia tamen certum eſt nos in eiuſmodi cæremoniis tutò ſequi rubricas; quando quis ſecretò vno aut altero præſente celebrat, cōſultò eas ſequetur. Et tunc ſecunda vtriuſque ſpeciei conſecratio, eò quòd ex intentione miniſtri dirigatur ad complendum prius ſacrificium imperfectum, cenſebitur morali quodam modo vnum cum eo integrum ſacrificium conſtituere.

280 Nota. Si Sacerdos percipiat in calice eſſe puram aquam ante eius ſumptionē, nō debere eam ſumere, ſed mittere in piſcinam, aut in aliquod vaſculum, vt poſtea eam ſumat cum ablutione. Quòd ſi hoc non deprehendat niſi quando iam eam habet in ore, nullo modo debet eam iterum eiicere in calicem, vt aliqui volunt. hoc enim indecens eſſet, & coniunctū cum periculo eiiciendi particulas hoſtiæ hærentes in ore; ſed debet eam deglutire, vt auctores ſuprà citati notant. Nec refert quòd poſtea debebit communicare non ieiunus. quia eo caſu non eſt moraliter in eius poteſtate hoc euitare.

Nota 2. Si per inaduertentiam, ignorationem, aut perturbationem qui omiſerit dictum defectum ſupplere donec ſacrum ſit abſolutum: tūc nullo modo debet iterum conſecrare, vt eum suppleat. Quia tūc eſſet omnino diſtincta actio. Ita Doctores ſuprà citati.

281 Docet 5. Quando ſacerdos in progreſſu ſacri non meminit ſe aliqua dixiſſe, aut feciſſe, nō debere inde turbari, ſed debere ſibi perſuadere ſe legitimè proceſſiſſe. Quia facilè poteſt contingere, vt quando deuotioni intenti ſumus, aut etiam nonnihil diſtracti, non recordemur eorum quæ immediatè antè fecimus. Quòd ſi verò haberet probabiles valdè rationes ſe aliquid omiſiſſe, ſi hoc eſſet tantùm accidentale, docet non debere mutare ordinem ſacrificij, vt illud ſuppleat, ſed progredi. Quòd ſi verò eſſet eſſentiale; vt ſi omiſiſſet vel corrupiſſet formam conſecrationis alterius ſpeciei: tunc forma ſecretò ſuper eam materiam eſſet pronuntianda, cum tacita tamen conditione eam non conſecrandi ſi ſit conſecrata. quia hoc in eo caſu dubium eſt. quia vix poteſt nobis poſtea certò conſtare nos formam malè pronuntiaſſe, aut omiſiſſe, niſi quis hoc ex malitia & ſciens fecerit.

Quid agat qui aliqua inaduertenter omiſit.

Docet 6. Quando hoſtia, quia priùs cadit in calicem, non poteſt poſtea frangi, propterea nihil eſſe reiterandum. Quia nihil ſubſtantiale ſacrificio deeſt. 282

Docet 7. ex decreto Pij Papæ, Quando aliquid ex ſanguine cadit in tabulam aliquam, hāc debere priùs à ſacerdote lambi, & deinde radi, ſicut etiam terra debet radi, quando in eam ſanguis cecidit, & quod abraditur debet comburi, & cineres debent proiici in piſcinam. Quando verò ſtillauit ſanguis ſuper lapidem altaris, ſanguis debet ſorberi à celebrante. Si ſuper aliquod linteum, hoc debet ter lauari ſuper calicem, & ablutio (niſi eſſet, qui vellet eam ſumere) debet proiici in piſcinam. Addunt aliqui partem illam lintei debere abſcindi, & combuſti cineres proiiciendos in piſcinā quod admodum decens eſt, quando illud linteum non eſt corporale aut purificatorium. Non eſt tamen vlla obligatio, præſertim quando eſt pretioſum, & ſolum rebus ſacris inſeruit. quia tunc honori Sacramenti per ipſius ablutionem ſatis conſulitur.

Pius Papa Quid agendum quado pars ſanguinis effuſa eſt.

Quòd ſi verò aliquis Sacramentum per ebrietatem aut infirmitatem euomuerit, ſi ſpecies adhuc appareant integræ, debent reuerēter conſeruari, donec omnino ſint corruptę (niſi fortè eſſet aliquis qui vellet eas ieiunus ſumere) quia tam diu eſt ibi verè corpus Chriſti. Quando verò ſpecies apparēt iam omnino corruptæ, Id quod eiectum eſt, condendū eſt in piſcina ſiue ſub altari.

Nota 1. Pœnas quę olim iniungendæ erant ei, cuius culpa ſanguis fuiſſet effuſus, quas D. Thomas hîc numerat, non eſſe iam eo rigore in vſu. Quare talis iudicio Superioris pro ratione culpæ puniendus eſt. Ante ſententiam tamen nullam pœnam tenetur ſubire, niſi quatenus hoc vel ipſe, vel confeſſarius iudicat neceſſarium vt ſatisfiat Deo pro peccato. 283

D. Thom.

Nota 2. Quando ſanguis ita effunditur, vt nihil maneat in calice, tunc nouum vinum cum aqua calici infundendum & conſecrandum, ac ſumendum: ſimili ratione quā ſuprà dixi de caſu quo deprehenderetur in calice eſſe ſolam aquam, aut miſtum venenum. Quòd ſi aliquid ſanguinis in eo remaneat quod ſumi poteſt, ſufficiet illud ſumere.

DVBIVM.

Qua ratione Chriſtiani obligentur ad audiendum ſacrum diebus Dominicis & feſtis?

VT magis completa ſit huius rei tractatio, hoc dubium hîc addendum fuit, in quo varia de oratione poſſunt diſputari, ſed quia huius loci non ſunt, breuiter tantùm quæ ſpectant ad praxin hîc diſputabimus. Primùm autem ponemus ſolùm aſſerendo ea, quæ hac in re omnino certa ſunt: deinde quæ habent difficultatem diſcutiemus. 284

Primum igitur inter omnes Doctores cōſtat, omnes Chriſtianos ceſſante legitimo impedimento teneri diebus feſtis & Dominicis audire ſacrum. Patet hoc ex *c. Miſſas, & c. Omnes fideles, de conſecrat. d.* 1. & praxi totius Eccleſiæ.

Secundò, conſtat hanc obligationem eſſe gra-

uem

Omiſſio ſacri eſt peccatum mortale.

uem, & conſequenter eum peccare mortaliter, qui ceſſante rationabili cauſa, aut integram Miſſam, aut notabilem eius partem omittit: qualem ſecundùm communem ſentētiam omitteret, qui veniret poſt euangelium lectum: ſecùs ſi veniret antequam euangelium legatur, ſi modò totam reliquam partem audiret. Quòd ſi veniret poſt lectam epiſtolam, & exiret ſtatim poſt communionem, communiter docent peccaturum mortaliter. Et ſimiliter qui exiret ante communionē. quia hæc eſt notabilis pars. Omnis autem qui aliquam partem ſponte omittit, peccat ſaltem venialiter. Vide *Nauar.* c.21.n.3.

Nauarrus.

286 Tertiò, conſtat hoc præcepto non ligari amētes, aut pueros ante vſum rationis. quia incapaces ſunt. Statim tamen atque perfectè incipiunt vti ratione ſufficienter ad peccandum mortaliſet, aut alias graues obligationes ſuſcipiendas; hoc præcepto obligantur: quod in ſingulis non tā ex annis, quàm ex maturitate ingenij prudēti iudicio ſpectandum eſt. Qua in re omnino conſulendum parentibus, vt pueros ſtatim atque aliquis rationis vſus in iis elucet; aſſuefaciāt ſacra pie frequentare, etſi nondum ad id obligentur. Hoc enim Chriſtianam pietatem omnino decet. Quamdiu tamen ita parui ſunt, vt neque res diuinas vllo modo apprehendere, neque in templó quieti decentérque contineri poſſint, præſtat eos domi manere. quia alios ſæpe grauiter turbant, & iis qui ipſos ducunt, impedimento ſunt, quo minùs orare poſſint.

An pueri ad ſacrum ſint ducendi.

287 Prima autem difficultas eſt, Vtrùm qui venit ad vnum ſacrum paulò ante conſecrationem v. c. & audit reliquam partem illius ſacri, & aliud ſequens vſque ad conſecrationem excluſiuè, ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ?

An ſufficiat audire duas partes ſacri.

Quidam hoc negant. quia cùm illæ duæ partes ſint inter ſe omnino independentes, non poſſunt vnum integrum ſacrificium conſtituere: & conſequenter qui eas audit, non audit integram Miſſam. ad quod tamen obligatur. Et hæc ratio in rigore loquendo hanc ſententiam ſatis efficaciter probat. Quia tamen plurimi DD. docent contrarium, abſolutè loquendó, talis eſt ſecurus, ac probabile eſt eum ſatisfacere. Ratio eſt. Quia cùm Eccleſia ſciat ſuas leges ita à grauibus Doctoribus explicari, hoc ipſo quo eorum explicationes permittit publicè imprimi & doceri, cenſetur ſuum præceptum ſecundùm eas moderari.

288 Dices, Hinc ſequetur, quando in Eccleſia vnus ſacerdos incipit ſacrum, dum alter medium abſoluit, ſatisfacere eum præcepto Eccleſiæ, qui vtriuſque ſacrum media ex parte audit. quod tamen videtur abſurdum. Reſp. negando ſequelā. Quia cùm Doctores non eodem modo aſſerant hunc ſatisfacere ſicut priorem: Eccleſia non poteſt cenſeri in ſuo præcepto (quod in rigore, vt dixi, auditionē vnius integri ſacrificij præcipit) ſecundam hanc moderationem admittere, ſicut admittit priorem. Nota tamen, hanc praxin parum decere, minúſque religioſam eſſe, ideóque nec vſurpandam ſine rationabili cauſa. Quare eum qui omnino ſponte veniret ſeriùs ad primum ſacrum cum intentione audiendi partem ſequentis, credo peccaturum venialiter. vt docet *Suarez d.88. ſect.2.*

Suarez.

II. difficultas eſt qualis attentio requiratur in ſacro? Eadem autem eſt difficultas de attentione requiſita in lectione horarum, Vtrùm ſcilicet ad ſatisfaciendum præcepto Eccleſiæ requiratur interna aliqua deuotio? Cuius ſolutio pendet ab hac difficultate, Vtrùm Eccleſia poſſit præcipere actus internos? Qua in re tres ſunt ſententiæ. 289

Prima affirmat, Eccleſiā directè poſſe actum etiam merè internum præcipere. Ita *Adrianus quodl.8. q.1. Et Pighius l.6. de Eccleſ. hierarchia c.16.*

Adrian. Pighius. Matth.18.

Prob.1. quia Matth.18. tribuitur Eccleſiæ abſoluta poteſtas ligandi atque ſoluendi, idque vt ſubiectos dirigat in ſuam ſalutem. Ergo cùm hæc maximè promoueatur per actus internos, videtur Eccleſia hos etiam poſſe præcipere. 2. Quia Eccleſia poteſt diſpēſare in votis merè internis: ergo poteſt actus etiam internos præcipere. 3. Quia Eccleſia poteſt punire actus merè internos Nam in multis canonibus fertur ſæpè excommunicatio propter peccata merè interna. nam multis locis excommunicantur, qui hæreſin aliquam crediderint: & ne dicamus ea loca intelligenda eſſe de aſſenſu exteriùs prodito, *Conc. Toletan. primum*, in confeſſione fidei vtrumque actū diſtinguens ſæpè dicit anathema iis, qui hæreſes quas ibi enumerat, v. c. Patrem eſſe Filium, aut ſimilem dixerit vel crediderit.

Toletan 1.

Secunda ſententia docet, Eccleſiā non poſſe directè & per ſe præcipere actum internum; poſſe tamen id facere indirectè, quatenus hic neceſſarius eſt, vt actus externus quem præcipit, habeat rationem veræ virtutis. Ita *Caiet. in ſumma v. Hora canonica §. Quod tertium; verſu. Nec propterea.* & alij. Prob.1. Quia *cap. Dolentes de celebratione Miſſarum* præcipitur, vt officium diuinum celebretur ſtudioſè pariter & deuotè, quod ſignificat deuotionem internam. 2. Quia Eccleſia ibi præcipit verum actum orationis: atqui actus externus ſine interno non eſt talis: ergo ille non ſolus præcipitur. 3. Quia aliàs poſſet quis ſatiſfacere præceptis Eccleſiæ, per meram ſimulationem, v. c. ſimulando ſe piè audire Miſſam, & recitare horas, cùm tamen id ridendi cauſa faceret. 4. Quia Eccleſia poteſt punire actum internum quando externo coniungitur. Patet ex *clement. Multorum, de hæreticis*, vbi excommunicantur qui ex affectu odij, amoris, vel auaritiæ malè contra hæreticos procedunt. Ergo poteſt etiam actum internum præcipere. 290

Caietan.

Tertia abſolutè negat, Eccleſiam etiam ſub hac ratione poſſe actum internum præcipere aut vetare; ſed ſolùm quatenus eſt abſolutè neceſſarius vt actus externus in eſſe phyſico liberè, ac humano modo ponatur. v. c. Eccleſia præcipit vt legā horas; quia autē hoc fieri nō poteſt, niſi velim eas legere, aliquo modo indirectè præcipit vt velim: non tamē præcipit vt eas cum interna deuotione legam. Ita *D. Thom. 1.2. q.100. a.9. in corpore. Silueſt. v. Hora. n.13. Durandus in 4. d.15. q.12 Ioannes Medin codice de oratione q.15. Angelus v. Hora n.17. Roſella ibidem* §.3. & alij plurimi. 291

D. Thom. Silueſter. Durand. Ioan. Med. Angelus. Roſella.

Probat id D. Thom. quia nemo poteſt præcipere, aut vetare, quod non poteſt punire: nec poteſt punire, quod non poteſt cognoſcere, & iudicare. Atqui Eccleſia extra tribunal confeſſionis non poteſt cognoſcere & iudicare actus

in

internos. Ergo nec poteſt eos præcipere aut vetare.

Greger.IX. Prob.2. Quia *Gregor.IX. cap. finali de ſimonia*, docet eos qui commiſerunt ſimoniam ſine vllo pacto ex mero interno affectu, non teneri legibus ſtatuentibus pœnas ſimoniacis: ſed talibus ſufficere ſatisfacere Deo. Vbi apertè inſinuat Eccleſiā eiuſmodi actus internos, etiamſi afficiant aliquo modo actum externum, punire nō poſſe.

292 Eccleſia non præcipit actus internos. Quamuis autem præcedentes ſententiæ non ſint improbabiles, tamen ob auctoritatem D. Thomæ, & plurimorum auctorum, ac rationes dictas ac alias quas adferam, puto tertiam eſſe veriorem.

Ad primum argumentum primæ ſententiæ Reſp. Ibi dari plenam poteſtatē Eccleſiæ tam in actus externos quàm in internos, quatenus ea neceſſaria eſt ad ſalutem noſtram. Sed quia duplex eſt Eccleſię tribunal, vnum externū, in quo creditur aliorum teſtimoniis: alterum internum, in quo ſolius confitentis de ſe teſtimonio ſtatur: in illo ſolùm iudicatur de externis actibus, iique ſoli præcipiuntur, aut vetantur: in hoc verò etiā iudicatur de internis. quia quiſq; ſuos internos actus poteſt cognoſcere & confeſſione explicare. Alij teſtes non poſſunt immediatè cognoſcere niſi externos actus: internos autem non niſi quatenus cum his neceſſariò coniuncti ſunt.

293 Ad ſecundum eodem modo reſponderi poſſet, illum actum pertinere ad forum internum. Sed meliùs Reſpondeo 2. Irritationem, vel diſpenſationem votorum non eſſe propriè actum iuriſdictionis, ſed dominij, vel alterius cuiuſdam poteſtatis quam vnus habet in alium: ita vt hic illo inuito nō poſſit ſe validè ad aliquid obligare: & ſic pater irritat vota filij impuberis, quem certum eſt non habere iuriſdictionem in actus internos. Et Prælatus diſpenſat in votis ſubditorum, tanquam Vicarius Dei condonando illis ius quod Deus acquiſierat per illud votū: ſicut ſi prorex auctoritate Regis condonaret alicui ius ſuo Regi per promiſſionem acquiſitum: qui eſt actus dominij ex parte Regis, qui illius iuris dominus eſt.

294 Ad tertiū Reſp. Omnes illos canones intelligendos de aſſenſu, qui prodit in actū externum.

Toletan. Ad Tolet. Reſp. primò; per tales modos loquēdi non ſignificari illos excommunicari, ſed Eccleſiam eos vt hæreticos execrari. Nam aliàs qui ſine interno aſſenſu diceret, *Patrem eſſe Filiū*, eſſet anathema. quod abſurdiſſimum eſt. Quare tam in hoc, quàm in aliis antiquioribus Cōcilijs per ſimiles modos loquendi, nihil aliud ſignificatur, quàm talem propoſitionem eſſe hæreticam, atque ita cum ſuo auctore execrandam.

295 Ad primum arg. ſecundæ ſententiæ Reſp. Illo cap. ſolùm præcipi actum ſtudioſum externū; vt hic nimirum fiat cum iis circumſtantiis quę neceſſariæ ſunt, vt ſit actus externus religionis, & ne contra religionem exteriùs peccetur. patet ex illius contextu. Nam agit contra illos, qui dū intererant diuino officio fabulabātur cum ſæcularibus; vel eorum fabulis ita intendebant, vt interrumperent diuinum officium. Et confirm. ex

Trident. *Trident. ſeſſ. 24. c. 12. de reform. in fine*. Vbi præcipitur vt clerici cogātur in choro hymnis & cāticis nomen Dei reuerēter, diſtinctè, deuotéq; laudare. Vbi clarè patet, Concilium loqui de deuotione & reuerentia, quæ in actu externo conſiſtit, quia ad hanc ſolam poſſunt clerici compelli.

Ad ſecundum Reſp. Actum externum orationis quoad externas circūſtantias debitè factum, eſſe verè actum externum virtutis religionis. ſicut adoratio externa in idolio facta eſt verus actus externus idololatriæ, etſi illum exercens interiùs non intendat adorare idolum. 296

Nec refert quòd actus externus ſine interno non poteſt habere rationem veræ virtutis, cùm poſſit fieri ob malum finem: quia poſſumus præceptis Eccleſiæ ſatisfacere per actum qui non ſit vera virtus, imò qui ſit peccatum: vt patet in ieiunante ob vanam gloriam, aut in paſchate indignè communicante.

Ad tertium, diſtinguo illatum. Nam ſi ſimulatio illa cadat ſuper actum externum; ita vt hic verè non ponatur prout ab Eccleſia præcipitur, ſed tantùm ſimuletur; nego ſequelam. Nullo enim modo per talem ſimulationē præcepto Eccleſiæ ſatisfit. Quòd ſi totus actus externus debitè ponatur, & ſola interna pietas ſimuletur; cōcedo totum. Nam certum eſt ſatisfacere præcepto Eccleſiæ, qui ſimulat ſe ieiunare ex pietate, & piè in paſchate communicare, etſi ieiunet ob vanam gloriam, & ſacrilegè communicet.

Ad quartum Reſp. In illo & ſimilibus iuribus ſolùm puniri actum externum aut omiſſionem contra iuſtitiam aut officium commiſſa: internū autem affectum ſolùm requiri tanquam conditionem ſine qua externus actus non puniretur.

Ad difficultatē igitur ſuprà propoſitam Reſp. primò, Quicumq; vult audire ſacrum ſiue præceptum ſit, ſiue non, tenetur iure naturæ ac diuino habere internam deuotionem. Eſt communis, & per ſe patet. Quia eſt contra reuerentiam Deo, tantiſq; myſteriis debitam iis vagabundo animo intereſſe. Si tamen abſit ſcandalum aut contemptus, diſtractio ex hac parte non eſt peccatum mortale, etiamſi exteriùs appareat. 297 Qualis deuotio neceſſaria ſit ad audiendum ſacrum.

Reſp. 2. Vt quis ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro, requiritur vt eidem dū celebratur ita interſit, vt humano & religioſo modo cum debita externa reuerentia eidem aſſiſtat: ita vt verè poſſit dici hic & nunc actum externum religionis exercere, ac cum celebrante in precibus externis communicare. Probatur, quia aliàs non poſſet dici decenter ac humano & religioſo modo audire Miſſam.

Hinc patet primò, Eos qui tempore ſacri huc illuc circumſpiciunt, peccare etiam contra præceptum Eccleſiæ, quæ externam reuerentiam præcipit. multóque grauiùs peccant, qui fabulantur. Imò ſi fabulæ ſint continuæ, & durent magna parte ſacri, facilè poſſunt eſſe peccatum mortale. Grauiter enim repugnant actui ab Eccleſia præcepto. Ita enim fabulantes nullo modo poſſunt dici reuerenter ſacro intereſſe: aut exercere actum externum verè religioſum, ſed potiùs irreligioſum: atque ita abſolutè non ponunt actum ab Eccleſia præceptum. Secùs eſſet ſi tantum interruptim hinc inde aliquot verba miſcerent, & poſtea iterum ſacro reuerenter attenderent. Quamuis enim tales ſatis grauiter peccent 298

contra

contra reuerentiam iure diuino & Eccleſiaſtico huic actui debitam, nō tamen videntur peccare mortaliter ſi abſit ſcandalum. Et ſic intellige *Sotum d. 13. q. 2. a. 1.* qui abſolutè dicit fabulantes in ſacro ſatisfacere Eccleſiæ præcepto. quod ſine hac moderatione videtur eſſe falſum.

Sotus.

299 Patet ſecundò, dormientem in templo tempore ſacri, nullo modo ſatisfacere præcepto Eccleſiæ. quia non intereſt ſacro humano ac religioſo modo.

An ſit neceſſe videre aut audire ſacerdotem.

Patet tertiò, etſi quando commodè fieri poteſt, omnino deceat nos ita ſacro intereſſe, vt poſſimus videre ipſum celebrantem, & aliquo modo audire quæ dicit (hoc enim modo perfectiùs ei in precibus communicamus, & excitamur ad deuotionem) tamen abſolutè non eſt neceſſarium. Ita communiter DD. Et patet, quia in magnis templis ſæpè tanta eſt frequentia audientium ſacrum etiam non ſolemne, vt extremi nec poſſint videre ſacerdotem, nec eum audire. Et tamen omnes iudicant eos audire ſacrum.

300 Nota tamen requiri vt poſſimus aliquo modo in cōfuſo aduertere quid ſacerdos agat, vtrū nimirum dicat ſacrum an non: & aduertere aliquo modo quouſque peruenerit, maximè circa euangelium & conſecrationem. quia aliàs non poſſumus externos actus ab audientibus ſacrum exhiberi ſolitos exercere, nec verè dici humano modo ſacro intereſſe. Sed hæc facilè poteſt quis aduertere ex ſignis, quæ tunc dari ſolent, & ex aliorum geſtu.

301 Reſp. 3. Non eſt neceſſarium, vt quis præcisè ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ, vt habeat internam aliquam deuotionem. Ita Auctores citati pro tertia ſententia. Et ex ea neceſſariò ſequitur. Quia ſi Eccleſia non poteſt eiuſmodi deuotionem præcipere, nō peccat contra eius præceptū qui eam non habet. Imò etiam quidam ex iis, qui tenent ſecundam ſententiam etſi verbis à nobis diſſentiant, reipſa tamen conſentiūt. Nam Caietan ſuprà ait: vt quis ſatisfaciat præcepto de legendis horis, ſufficere illam attentionem ad verba, quæ requiritur ne aliquis exponat ſe periculo malè ac perturbatè verba pronuntiandi, aut etiam omittendi. quod verum eſt: ſed hæc attentio poteſt haberi ſine vlla interna deuotione, & cum magna diſtractione.

Poteſt ſatisfieri præcepto Eccleſiæ ſine interna deuotione.

Caietan.

302 Hinc ſequitur, eum qui etiam voluntariè eſt toto tempore ſacri diſtractus, modò ſufficienter ſibi præſens ſit vt ſacro cum externa reuerentia debitè aſſiſtat; ſatisfacere præcepto Eccleſiæ. Et confirmatur 1. Quia aliàs qui omnino inuoluntariè in ſacro eſſet diſtractus, nō ſatisfaceret præcepto Eccleſiæ, & teneretur audire aliud ſacrū. quod tamen etiam illi qui contra nos ſentiunt negant. Hoc autem ſequi probatur. Quia talis verè non poneret actum præceptum, ſcilicet internam illam attentionem. Quòd autem hæc omiſſio ſit illi inuolūtaria, etſi excuſet eum à peccato, non tamen efficit vt impleat præceptū: ſicut ſi quis incipiens audire ſacrum incideret in ſomnum, & toto tempore dormiret: etſi quando hoc ei eſſet inuoluntarium, excuſaretur à peccato, nō magis tamen impleret præceptum, quàm ſi id voluntariè faceret, & æqualiter teneretur audire ſecundum ſacrum, ſi poſſet.

Reſpondent aliqui, Quando quis cum legitima intentione deuotè audiendi ſacrum incipit illud audire, ſi poſtea inuoluntariè diſtrahatur, etſi illa interna attentio non maneat actualiter, manet tamen virtualiter; & hoc ſufficere vt impleat præceptum. Secùs autem eſſe, quando diſtractio eſt voluntaria: quia tunc illa intentio, & eam ſequens attentio reuocantur. 303

Sed contrà facit 1. Quia etſi intentio audiendi ſacrum deuotè, poſſit dici aliquo modo virtualiter manere, quatenus externa illa auditio ex ea procedens perſeuerat; non tamen poteſt dici ita manere ipſa attentio interna. quia hæc per actum omnino contrarium, ſcilicet totalem diſtractionem planè interrumpitur. Quādo autem aliquis actus ita interrumpitur, nō ampliùs manet virtualiter: vt patet ex dictis qu. 64. art. 8. dub. 2. Quòd autem illa diſtractio ſit voluntaria, aut inuoluntaria, nihil videtur ad rem præſentē facere. v.c. ponamus aliquem incipere ſacrum cum intentione verè conſecrandi, quamdiu progreditur ex illa intentione in dicendis iis ac peragendis ſuo ordine quę dicenda ac faciēda ſunt, illa intentio virtualiter manet. Quòd ſi ita diſtrahatur vt ceſſet omnino ab externis illis actibus, interrumpitur illa intentio. Quare ſi tunc nullo modo memor intentionis conſecrandi, ſiue ſe hic & nunc debere conſecrare ex aliquo accidenti ſuper materiam verba conſecrationis proferret, verè non conſecraret, ſiue illa diſtractio fuerit voluntaria, ſiue non. Et eadem eſt ratio illius attentionis, quæ nullo modo manet in ita diſtracto. Imò etſi intentio audiendi ſacri ratione ſui effectus, ſcilicet actus externi maneat virtualiter: ſecùs tamē eſt de intentione interiùs attendendi ad res diuinas cum interna reuerentia. quia hæc per illam diſtractionem omnino interrumpitur. Quare ſi iſta attētio ſit præcepta, omnino diſtractus non ſatisfacit præcepto.

2. Quia etſi dicta reſponſio haberet locum in iis, qui omnino inuoluntariè diſtrahuntur, non tamen in iis qui negligentes ſunt in diſtractione repellenda. Nam vel per eiuſmodi negligentiam etiam leuem tollitur omnino illa deuotio præcepta, & tunc ex leui negligentia magna parte ſacri omnino diſtractus tenebitur audire aliud ſacrum: vel per nullam negligentiam tollitur; & tunc quantumcumque quis ſit negligens in diſtractionibus toto tempore ſacri repellēdis, ſatisfaciet præcepto Eccleſiæ, modò non velit expreſsè diſtrahi. quorum neutrum illi admittunt. Vel demum dicendum erit, Illam attentionem per omnem eiuſmodi negligentiam tolli, quando grauis eſt; per nullam autem tolli, quando leuis eſt. Et videtur valdè difficile. Quia ſi vt illa diſtractio interrūpat omnino illam deuotionem ſufficiat vt ſit voluntaria indirectè; cùm quæuis ex iam dictis ſit ita voluntaria, quęuis eam interrumpet. Nam etſi quòd vna ſit minùs voluntaria efficiat vt ſit minus peccatum: tamen non efficit vt non contrarietur illi attentioni, eámq; interrumpat: præſertim cùm hæc contrarietas quę requiritur inter duos actus, vt vnus alium interrumpat, non tam conſiſtat in morali aliqua repugnātia, quàm in phyſica: vt patet ex intētione conficiendi Sacramentum, quæ per actum contrarium 304

contrarium æqualiter interrumpitur, ſiue hic ſit perfectè voluntarius, ſiue non. v.c. ſi aliquis recèns factus ſacerdos, antequam ſeriò celebret ſępiùs experiendi cauſa ritus Miſſę priuatim exerceat, & ſuper legitima materia aſſueſcat ſine intentione conſecrandi verba conſecrationis proferre: ac poſtea intendens ſeriò celebrare incipiat ſacrum, ſed circa conſecrationem omnino diſtractus putet ſe tantùm experiri modum dicendi ſacrum, & ex ea intentione formam proferat: per hunc actum prior intentio planè interrumpetur, ſiue grauiter, ſiue leuiter in ea diſtractione peccarit.

305 Hinc dicta noſtra concluſio probatur 2. Quia ex contraria ſententia ſequeretur nos ſæpiſſimè in audiendo ſacro, ac horis legendis fore dubios an ſatisfecerimus præcepto. quia non ſatisfacimus quoties ex notabili aliqua negligētia ſumus diſtracti. Cùm autem non facilè nobis poſſit cōſtare, quanta hîc & nunc fuerit noſtra negligentia, facillimè dubitabimus an notabilis ſit nec ne. Et quamuis prudentes poſſent ſe aliquo modo circa actus ſuos reſoluere; tamen ſumma difficultas naſceretur confeſſariis, dum ſemper deberent iam anxiè examinare pœnitētes quantum fuiſſent ſingulis ſacris vel horis diſtracti, & quanta eorum fuiſſet negligentia in diſtractione repellenda; quæ alij rariſſimè poſſent exprimere, maximè rudiores.

306 Prob. 3. Quià eiuſmodi præceptum haberet plus incommodi quàm commodi. Quia timoratus eſſet ſæpiſſimè cauſa multorum ſcrupulorum: laxiores verò parum illo mouerentur. qui enim non mouentur reuerentia præſentis ac eos intuentis diuinæ Maieſtatis, vt inter orandū ſint attenti; non multum mouebuntur auctoritate Eccleſiæ, quam ſciunt actum ſuum non cognoſcere: Et quamuis ſciant ſe contra huius præceptum poſſe grauiter peccare, non tamen facilè apprehendent ſe hîc & nunc ita diſtrahi, vt grauiter contra illud peccent, ita vt hac ratione ad deuotionem excitentur. Quia naturaliter homini inſitum eſt magis moueri ad reuerentiam erga Deum per apprehenſionem maieſtatis ipſius, quàm per externum Eccleſiæ præceptum.

307 Tertia difficultas eſt, Vtrùm is qui legit horas canonicas tempore ſacri die feſto, vtrique præcepto ſatisfaciat. *Silueſter v. Miſſa 2. in fine*, id negat. *Soto* verò in 4. *d.* 13. *q.* 2. *a.* 1 cum aliis affirmat. Et hæc eſt communior & vera ſententia. Quia poteſt quis ſufficienter attendere horis, non ſolùm vt eas perfectè, ſed etiam vt deuotè legat, & tamen ſimul exhibere ſacrificio eam præſentiam quam dixi ſufficere ad audiendam Miſſam, etiam cum ea reuerentia, quam hoc ſacrificium poſtulat. Quare hac in re nullum eſt peccatum etſi magis deceat hæc diuerſo tempore fieri.

Beneficiatus licitè legit horas tempore ſacri. Silueſter. Soto.

308 Quarta difficultas eſt, Vtrùm vt quis ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ, dum audit Miſſam, aut horas legit, neceſſarium ſit vt hoc intendat?

Quidam aſſerunt eum debere hoc expreſſè intendere: quia præcipitur actus obedientiæ, quem non exercet is, qui non intendit obedire. Sed hæc ratio nullius eſt momenti. Quia non præcipitur actus formalis obedientiæ, ſed tantùm materialis: quem facit die feſto audiēs Miſſam quacunque intentione hoc faciat. Quare Doctores communiter tenent contrarium. Aliqui tamen requirunt, vt non habeat ſaltē intentionē non ſatisfaciendi præcepto Eccleſiæ. Quia nemo poteſt dici obedire, quando habet abſolutè voluntatem non obediendi. Hinc inferunt, eum qui die feſto manè audit ſacrum volens per hoc non ſatisfacere præcepto, ſed ſuæ deuotioni, & poſtea aliud audire, verè per hoc non ſatisfacere præcepto, atque ita teneri audire ſecundum. Addunt, ſi tamen poſtea mutet voluntatem antequam vltimum ſacrum dicatur, & velit per illud ſacrum ſatisfeciſſe pręcepto, non teneri audire illud.

Satisfacit præcepto, qui hoc non intendit.

Sed hi non videntur conſequenter loqui. quia ſi ad impletionem pręcepti non ſit neceſſaria intentio faciendi actum, quia præceptus eſt; nihil obſtabit voluntas contraria: atque ita qui exteriùs facit integre actum præceptum, ſi interiùs habeat voluntatem nullo modo parendi, peccabit quidem contra virtutem obedientiæ, non tamen contra præceptum Eccleſiæ. Sicut qui haberet voluntatem non parendi Superiori, poſito quòd hoc vel illud præciperet, peccaret quidem contra virtutem obedientię, non tamen contra pręceptum Superioris, quia nullum eſſet. Hinc ſi quis cum debita aliàs reuerentia audiret ſacrum, quia non auderet hero hoc præcipienti contradicere cum expreſſa tamen voluntate non obediendi per illum actum Eccleſiæ, etiamſi eſſet lata excommunicatio in non audientes ſacrum, nullo modo eam incurreret. Quia etſi peccaret grauiter contra virtutem obedientiæ, non tamen contra præceptum Eccleſiæ. Quare talis teneretur quidem mutare illam voluntatem, ne pergat peccare contra virtutē obedientiæ, non autem vt ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ. Is verò qui manè audit ſacrum intendens per illud non ſatisfacere præcepto Eccleſiæ, ſed ſolùm propriæ deuotioni, & poſtea audire aliud vt ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ, verè huic ſatiſfacit per prius ſacrum; nec ad quidquam poſtea tenetur, niſi vt poſito quòd poſtea nolit audire aliud ſacrum, ſimul etiam deſinat habere voluntatem non ſatisfaciendi præcepto Eccleſiæ per ſacrum quod iam audiuit. Nam ſi pergeret velle non ſatisfacere Eccleſiæ per ſacrum auditum, & tamen ſimul nollet audire aliud, implicitè vellet non obedire Eccleſiæ: atque ita peccaret contra virtutem obedientiæ. Non tamen tenetur poſitiuè illam voluntatem reuocare, quia mala non fuit ſed bona. quia fuit voluntas audiendi plura ſacra: atque ita ſufficit vt negatiuè circa eam ſe habeat.

309

310 Dices, Qui ex voto tenetur audire aliquod ſacrum, ſi manè vnum audiat intendens per illud non ſatisfacere voto, ſed ad hoc audire ſecundum, tenebitur ex voto audire ſecundum ſacrum: Ergo idem dicendum de obligato audire ſacrum ex præcepto.

Reſpondeo, negando conſequentiam. Quia ſicut nobis obligationem per votū imponimus: ita poſſumus eā extendere ad materiam eo voto non comprehenſam. Talis autē extendit ita ſuū votum ad ſecundum ſacrum audiendum, & implicitè facit quodammodo ſecundùm votum aliud

Differentia inter præceptum & votum.

aliud ſacrum audiendi. Quare in rigore loquendo, audiendo prius ſacrum ſatisfacit priori voto: tenetur tamen ad ſecundum audiendum ratione ſecundi impliciti voti. Secùs eſt de præcepto. Quia ſicut nemo poteſt ſibi præceptum imponere: ita nec ab alio impoſitum poteſt latiùs extendere, ſiue efficere vt ad plura obliget, quàm initio obligabat.

311 Petes, Vtrùm is cui pro pœnitentia iniunctum eſt, vt audiat aliqua ſacra, aut qui id vouit, ſatisfaciat audiendo ſacra ad quæ obligatur ex præcepto.

Reſpondeo, Hoc pendere ex intentione præcipientis, aut vouentis, quæ quando de ea dubium eſt, prudenti iudicio & circumſtantiis debet colligi. Communiter tamen pœnitentiæ ſolent intelligi iniunctæ circa materiam non præceptam, & conſequenter talis non ſatisfaceret. Quando tamen ſacerdos alicui iniungeret vt die feſto duo vel tria ſacra audire, niſi aliunde aliud conſtet, intelligendus eſt velle comprehendi ſimul ſacrum ad quod aliàs tenetur ex præcepto Eccleſiæ. Ideo enim iubet eum eodem die duo audire. quia vult eum vnũ audire ſupra id quod præceptum eſt. Sic qui ſimpliciter vouit ſingulis diebus audire ſacrum, niſi aliud expreſsè intendat, non cenſetur ſe obligare ad audienda duo diebus feſtis vel Dominicis. quia quando non conſtat de mente contraria vouentis, verba intelligenda ſunt vt ſonant: illa autem verba aliud non ſonant, eáque abſolutè ſeruat, qui vnicum ſacrum per diem etiam feſtum audit.

312 Quinta difficultas eſt, Vtrùm vt quis ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ, teneatur diebus Dominicis in ſua parochia audire ſacrum?

Satisfacit præcepto audiens ſacrum extra parochiam.

Sed hæc ſolutio iam facilis eſt. Nam etſi olim fuerint varia iura quæ hoc videntur præcepiſſe: iam tamen communi contraria conſuetudine abrogata ſunt. Quare communiter Doctores iam docent, ſatisfacere huic præcepto eum qui audit ſacrum extra ſuam parochiam, ſiue hoc ſolemne ſit, ſiue non. Vide *Silueſtrũ v. Miſſa. 2.n.5.* Omni modo tamen ſuadendum eſt omnibus, vt quantum commodè fieri poteſt præſertim diebus ſolemnioribus in ſuis parochiis ſacrum ſolemne audiant. Hoc enim multum ad ſplendorem Eccleſiæ, & ſolemnitatem officij confert.

Silueſter.

313 Sexta difficultas eſt, Quænam ab audienda Miſſa excuſent.

Qua in re conuenit inter omnes DD. eos omnes excuſari qui ſine notabili ſuo incommodo eam audire non poſſunt. Plura autem eiuſmodi impedimẽta paſſim enumerant Summiſtæ. quare cùm paſſim obuia ſint, non eſt neceſſe hic inſerere. Vide *Nauar. c. 21. n. 3. & ſequentibus.*

Nauar.

Notandum autem hìc eſt primò, Etſi itinerantes excuſentur ab auditione ſacri, quãdo ſunt in locis vbi id non dicitur; aut quando ſine graui incommodo non poſſunt illud audire: ad hoc tamen non ſufficit quòd deberent iter ſuum nonnihil retardare, aut etiam amittere comites ſuos nolentes expectare, quando non ſequeretur aliud graue incommodum, niſi quòd ſoli deberent poſtea incedere. Hoc enim eos non excuſat ab audienda Miſſa: quia non eſt tanti momenti. Secùs eſſet ſi ſequerentur incommoda, vt ſi per hoc exponerentur periculo grauiter errandi in via, quam nec norunt, nec facilè ab aliis poſſent diſcere: aut itinera ſolis incedentibus eſſent periculoſa, aut ſi eſſent pauperes, & alerentur à comitibus, &c. Quare diſcedentes die feſto è loco vbi ſunt ſacra, tenentur communiter vnum priùs audire, niſi moraliter eſſent certi quòd poſſent ipſum in itinere audire. quia autem hoc ſæpiſſimè fallit, ſæpiſſimè eſt aliqua culpa, & quidem ſatis grauis illud nõ audire ante diſceſſum. Vide *Suarez diſp. 88. ſect. 6.* 314

314 Quando itinerantes ab hoc præcepto excuſentur.

Suarez.

Nota ſecundò cum eodem ibidem, Quando ancillæ vel famuli ita occupantur à ſuis dominis vt non poſſint audire ſacrum; quamuis domini grauiter peccent non permittendo iis vt audiant ſacrum (niſi in aliquo caſu particulari id ſine notabili ſuo incommodo permittere non poſſint) ipſi tamen excuſantur. Ad hoc tamen neceſſarium eſt Primò, vt indicent domino ſe non audiuiſſe ſacrum, & petant facultatem audiendi, etiamſi ſciant ipſum nonnihil grauiter laturum, quando diuturna ira, aut grauis turbatio non timetur. Quòd ſi rogatus non permittat, excuſantur. Secundò, vt quantam poſſunt diligentiam adhibeant, vt vel audiant ſacrum antequam dominus eorum opera indigeat, aut negotia ſua ita diſponant, ac expediant, vt tempus audiendo ſacro commodum reperiant. Non tamen ideo tenentur notabiliter aliquid de moderato, ac communiter aliis famulis conceſſo ſomno detrahere. Hoc enim eſſet nimis durum: vt notat Suarez ſuprà. Tertiò, ſi viderent ſe communiter ferè toto anno ita impediri, tenerentur, ſi ſine graui damno poſſent, talem herum deſerere. quia hoc valdè repugnat officio hominis Chriſtiani. Si quis plura hac de re velit, videat Suarem ac Nauarrum ſuprà.

315 Quando famuli excuſentur.

Suarez.

Suarez. *Nauarrus.*

FINIS TOMI PRIMI.

DE

SACRAMENTIS AC CENSVRIS ECCLESIASTICIS

DISPVTATIONVM IN VNIVERSAM DOCTRINAM,

TOMVS SECVNDVS.

Auctore ÆGIDIO DE CONINCK è SOCIETATE IESV, in Collegio eiuſdem Societatis in Academia Louanienſi S. Theologiæ Profeſſore.

LVGDVNI,
Sumptibus Laurentij Durand.

M. DCXIX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

DE

SACRAMENTO POENITENTIÆ.

PRÆFATIO.

HACTENVS in explicatione Sacramentorum ordinem ac methodum D. Thomæ ſecuti ſumus, cumq́ue ſimul etiam explicuimus, quantum inſtituti noſtri ratio & breuitatis ſtudium patiebantur. Sed quoniam ipſe reliqua Sacramenta in ſua Summa explicare quidem aggreſſus eſt, ſed morte præuentus perficere non potuit: relicta in poſterum ipſius explicatione, eam in iis exponendis rationem ſequemur, quam perſpicuitati & breuitati (quibus toto hoc opere pro viribus ſemper ſtuduimus) conuenientiſſimam iudicabimus.

Quinam de pœnitētia ſcripſerint. Cyprian. Chryſoſt. Ambroſ. Auguſt. Magiſter. D.Thomas.

Scripſerunt autem de pœnitentia quàmplurimi. Inter catholicos primus omnium Cyprianus in ſermone de lapſis. Deinde D. Chryſoſt. in duobus libris de compunctione cordis, & homiliis duodecim de pœnitentia. D. Ambroſius de eadem ſcripſit libros duos. Totidem D. Auguſtinus in tom. 9. alterum ſcilicet de pœnitentiæ medicina; alterum de pœnitentiæ vtilitate. Extat apud eundem tom. 4. alterius auctoris liber de vera & falſa pœnitentia, qui imprudenter D. Auguſtino inſcribitur, cùm eius auctor cap. 17. D. Auguſtinum citet. De eadem ſcripſerunt plurimi Theologi cum Magiſtro in 4.d.14. & cum D. Thoma in 3. part. q.84. & ſequentibus.

DISPV

DISPVTATIO I.
DE
POENITENTIA
VT EST VIRTVS.

DVBIVM I.

Quid nomine pœnitentiæ ſignificetur?

1 Quid pœnitētia ſignificet. CATHOLICI communiter omnes docent hac voce ſignificari pœnam aliquam, ſiue animi dolorem peccata ſua punientis, ſecuti *Iſidorum in exhortatione ad pœnitentiam,* (Iſidorus.) *& Auctorem lib. de vera & falſa pœnitentia c.19.* qui *pœnitere* volunt idem eſſe atque *pœnam tenere.* Sed (Hæret eorum de ea ſentētia.) mollibus noſtris hæreticis, quibus ſola dulcia placent, hæc auſteritas mirum in modum diſpit. Quare Chriſtianis quantumcunque peccarint, nullam aliam pœnitentiā præſcribi volunt, quàm quandam reſipiſcentiam, ac melioris vitæ amorem. Hinc eorum præcurſor *Eraſmus in c.3. Matthæi* (Eraſmus.) conatur vocem *pœnitere* deducere à *ponè tenere,* vt idem ſit atque poſtea ſapere; ſed ſatis ridiculè: vt patet tum ex ipſa voce (nec enim dicitur *pœnetentia,* ſed *pœnitentia* à pœna ſcilicet) tum etiā ex communi vſu Latinorum. Hinc *Ouidius lib.1. de Ponto Eleg.1.* (Ouidius.)

Pœnitet, ô, ſi quid miſerorum creditur vlli,
Pœnitet, & facto torqueor ipſe meo.
Cumque ſit exilium, magis eſt mihi culpa dolori,
Eſtque pati pœnam, quàm meruiſſe minus.

Vbi clarè oſtendit pœnitentem torqueri dolore. Quòd clariùs docet *Auſonius in epigrammate de occaſione.* vbi ait: (Auſonius.)

Sum Dea quæ facti, non factique exigo pœnam,
Nempe vt pœniteat; ſic metanœa vocor.

2 Quare aliis Nouatoribus noſtris ea nominis deductio viſa eſt durior, ideóque concedunt pœnitentiam ſignificare animi dolorem. Sed qui cum Epicureis quibuſdam ſuam beatitudinē ponunt in quadam indolentia, ne aliquem dolorem cogantur ex ſua lege in ſe admittere, eam vocem è ſacris omnibus Codicibus, quantum poſſunt, eradunt in omnibus S. Scripturæ locis, vbi noſter interpres vertit *pœnitere,* aut *pœnitentiam;* ibi vertunt *reſipiſcere;* ac *reſipiſcentiam.* Quia in Græcis aiunt vbique haberi μετανοεῖν aut μεταμέλειν, ac μετάνοια, aut μεταμέλεια, quæ vt patet ex etymologia, reſipiſcentiam quandam ſignificant.

3 Puerile eſt ex ſola etymologia ſemper velle vocis ſignificationem inquirere. Sed puerile omnino eſt, ex ſola vocis etymologia contra omnium Doctorū vſum velle voci alicui ſignificationē indere. Conſtat autē antiquos auctores aliter ea voce vſos, & per eā dolorem quēdam animi ſignificaſſe, vt clarè patet ex verſu Auſonij ſuprà citato. Quod maximè patet ex Scriptura ſacra, quæ vbicunq; deſcribit modum agēdi pœnitentiam, ſiue vt in Græco textu habetur μετάνοιαν, vbique facit mentionem alicuius doloris aut pœnæ. Geneſ.6.v.6. *Pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra, & tactus dolore cordis intrinſecus.* Iob vlt.v.6. *Idcirco me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere.* Matthæi 11. *Si in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent:* græcè μετανόησαν. Quibus conſonat illud Ioelis 2. *Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu, & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & conuertimini ad Dominum Deum veſtrum.* Et illud Dauidis pœnitentis Pſ.37. *Quoniam ego in flagella paratus ſum & dolor meus in conſpectu meo ſemper. Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.* A quibus omnibus multum abhorret mollis illa Sectariorum reſipiſcentia & indolentia. Sed hac Epicureis relicta, ex ſupradictis Scripturæ locis patet pœnitētiam eam peccatori eſſe neceſſariam, quæ contineat aliquem dolorem. (Geneſ. 6. Iob vlt. Matth. 11. Ioel. 2. Pſal. 37.)

Variè autem eam ſancti Patres definiunt. *S. Auguſtinus epiſt.108. ad Seleucianum. Eſt* inquit, *pœnitentia bonorum & humilium fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus dicentes. Dimitte nobis debita noſtra.* Et *D. Gregorius hom.34 in Euang.* ait: *Pœnitentiam quippe agere eſt, & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.* Quod addit, vt oſtendat eam debere includere propoſitum ſecūdùm ſe efficax, vlteriùs non peccandi. 4 (Auguſt. Pœnitentiæ variæ definitiones. Gregor.)

Alia colligitur ex *Auctore de vera & falſa pœnitentia c.19.* ſcilicet, *Pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta, ſemper puniens quod dolet commiſiſſe;* donec ſcilicet vindicta æquarit culpam. Quod indicat *Auctor Hypognoſticon l.3.* vbi ait: *Pœnitentia eſt res optima & perfecta, quæ omnes defectus* (eo ſcilicet qui per peccatum defecerunt) *reuocat ad perfectum.* Quæ omnia in ſequentibus magis explicabuntur. (Auctor. Hypognoſt.)

DVBIVM II.

In quo actu formalis ratio pœnitentiæ conſiſtit?

NOta primò, vt patet ex definitionibus pœnitentiæ n. 4. allatis, & *Tridenr. ſeſſ. 14. cap. 4.* 5 perfectam pœnitentiam multos actus vel ſibi intrinſecos, vel eam comitantes complecti. (Pœnitentia varios actus complectitur. Tridens.)

Primus eſt odium quoddam, ſeu deteſtatio peccati, qua non modò peccatum in genere, ſed vt præſens, atque adeò ipſius præſentiam deteſtamur. Secundus, eſt dolor ſiue triſtitia eam deteſtationem conſequens. Ex mali enim præſentis

deteſtatione oritur in ſubjecto capaci quædam lucta, ſiue inquietudo animi conantis malum exoſum fugere, in qua conſiſtit ratio huius doloris, ſicut ratio gaudij in oblectatione animi quieſcentis in bono amato præſente. Quando autem hic dolor eſt vehemens, gignit ſæpe in parte inferiore animi ſimilem quendam affectum, quem gemitus & lacrymæ ferè ſequuntur. Hic tamen non eſt vera virtus, ſed paſſio animi; & quidem eſt ſæpe ſignum perfecti doloris interni, non tamen neceſſarium. Quia poteſt quandoque ratione diſpoſitionis hominis oriri vel ex alia cauſa, vel ex ſola imperfecta quadam peccati diſplicentia, quę actualem alterius, vel etiam eiuſdem peccati complacentiam admittat. Et ſimiliter ratione diſpoſitionis pœnitentis poteſt contingere, vt ſit perfectus dolor de peccato in parte ſuperiore animi ſine eiuſmodi commotione partis inferioris. Tertius eſt voluntas omnino quantum fieri poteſt, in nobis delendi peccatum. Quartus eſt voluntas ſatisfaciendi ei, quem peccato noſtro læſimus, & conſequenter hoc in nobis puniendi, quatenus ad illud eſt neceſſarium; quam ipſa realis deinde ſatisfactio ſequitur. Quintus eſt propoſitum abſolutè vitandi peccata in poſterum. Denique hos omnes actus neceſſariò præcedit quidam amor boni, cui malum quod deteſtamur repugnat, vt oſtendam n.15.

Quid ſit animi dolor.

Quid gaud ſi.

Qua ratione dolor animi cum paſſione partis inferioris conneƈtus ſit.

6 Nota 2. Quoſdam diſtinguere odium peccati ab eiuſdem deteſtatione, quòd illud dicat ſolùm quandam auerſionem à peccato: hoc verò deſiderium quo volumus peccatum abeſſe quantum fieri poteſt. Quòd ſi tamen communem modum loquendi ſpectemus, etſi deteſtatio differat ab odio inimicitiæ quo volumus inimico malum præcisè vt ei malè ſit; non videtur differre ab odio abominationis. Nam ſicut odimus aliquod malum abſens, ita & deteſtamur. Nam audientes peccatum Iudæ communi modo loquendi dicimus illud deteſtari. Item ſicut deteſtamur non ſolùm malum in ſe, ſed eiuſdem etiam in nobis præſentiam (quia hæc etiam malum quoddã eſt) ita eandem etiam odimus: in quo odio perfectè continetur voluntas abſentiæ ipſius mali.

Deteſtatio non differt ab odio abominationis.

7 Nota 3. Tertium actum non ſemper neceſſariò diſtingui à duobus prioribus. Nam quando ab initio dum priores eliciuntur, mali præſentis expulſio clarè apprehenditur poſſibilis, efficax eiuſdem deteſtatio expreſsè in ſe includit volũtatem illud omni modo deſtruendi; ſicut vera intentio finis includit voluntatem eum per media neceſſaria aſſequendi. Secùs eſt quando dum priores actus eliciuntur, expulſio mali præſentis non apprehenditur vt poſſibilis. Tunc enim voluntas non poteſt in eam expreſsè tendere. Si tamen deteſtatio ſit perfecta & ex ſe efficax, ipſa ſtatim ac expulſio apprehenditur poſſibilis, cauſat in voluntate expreſſam volitionem deſtruendi illud malum. Sicut ſi apprehenderem rem aliquam vt mihi valdè bonam; nullo modo tamen occurreret, an poſſem eam aſſequi: conciperem quidem ſtatim illius vehemens deſiderium: non tamen vellem expreſsè illud proſequi, donec eius aſſecutionem apprehenderem poſſibilem.

Nota 4. Quartum actum diſtingui à tertio, ſicut diſtinguitur electio mediorũ ab intentione finis.

Ex dictis patet ſolutio quæſtionis, Vtrùm hæc deteſtatio peccati ſit voluntas abſoluta abſentiæ peccati, an tantum conditionata. quam diſputant *Soto d. 14. qu. 2. a. 1. fine*: vbi ait eſſe conditionatam. Et *Medina Cod. de pœnitentia tract. 1. qu. 1.* vbi ait eſſe abſolutam. Et *Adrianus in 4. q. 1. §. Pro hums*, &c. vbi ait eſſe ſolùm ſimplicem quandam diſplicentiam peccati, abſolutam tamen, Sed diſtinguendum eſt. Nam ſi loquamur de hac deteſtatione, quatenus reſpicit præcisè peccatum præteritum, ſecundùm ſe eſt ſolùm ſimplex quædam & inefficax ipſius diſplicentia. quia impoſſibile eſt vt abſolutè & efficaciter velimus nunquam peccaſſe. quia ſcimus hoc iam eſſe omnino impoſſibile: eſt tamen hoc deſiderium tale vt efficaciter efficeret vt peccatum nũquam fuiſſet, ſi hoc eſſet poſſibile. Et hac ratione poteſt dici voluntas efficax ſub conditione: ſcilicet, velle nunquam peccaſſe, ſi fieri poſſet. Si verò de ea loquamur quatenus reſpicit peccatum prout habitu in nobis perſeuerat, & expelli poteſt; ſic eſt voluntas abſolutè efficax illud expellendi. 8

Soto.
Medina.
Adrian.

Qua ratione in pœnitente ſit efficax voluntas abſentiæ peccati.

His poſitis difficultas eſt in quo ex dictis actibus formaliter conſiſtat eſſentia pœnitentiæ. 9

I. ſententia docet, eam formaliter conſiſtere præcisè in deteſtatione peccati. prout diſtinguitur à dolore. Ita *Caiet. in opuſc. to. 1. tract. 4. q. 1.* Citatur pro eadem *Vega li. 13. in Trid. c. 25.* Sed ibi nihil dicit pro hac ſententia, ſed potiùs contrarium: præſertim §. *Et ſanè quanquam.*

Caietan.
Vega.

II. ſententia docet, eam formaliter conſiſtere in dolore. Ita *D. Thom. in 3. p. q. 85. a. 1 in corpore.* Et eandem ſatis inſinuat Vega ſuprà. Quod non eſt intelligendum de dolore quatenus eſt paſſio partis ſenſitiuæ; ſed quatenus eſt actus partis ſuperioris animæ: vt benè notat D. Thomas ſuprà.

D. Thom.
Vega.

Concl. I. Vera pœnitentia neceſſariò requirit vtrumque actum formaliter elicitum. Quia nec viator poteſt verè & ſeriò peccatum quod adhuc habitualiter in eo eſt, deteſtari niſi ſimul doleat ſe peccaſſe. quia hic dolor ex ea deteſtatione neceſſariò ſequitur in ſubjecto capaci: ſicut gaudium ſequitur vehementem amorem boni, quod apprehendimus vt præſens. Nec poteſt de eo etiam ita dolere, niſi ipſum deteſtetur: ſicut non poſſum gaudere de bono præſente, niſi ipſum amem. Atque hoc ſenſu *Trid. ſeſſ. 14. c. 4.* dicit contritionem eſſe dolorem ac deteſtationem peccati. 10

Pœnitentia requirit formalem deteſtationem & dolorem peccati.

Tridem.

Concl. II. Pœnitentia ſecundùm rationem ſuam omnino intrinſecam formaliter præcipuè conſiſtit in dolore ex tali deteſtatione peccati orto: & conſequenter connotat ipſam deteſtationem, imò eam aliqua ratione intrinſecè includit: vt infra dicam. 11

Præcipuè tamen conſiſtit in dolore.

Probatur Primò, quia ipſum nomen *pœnitentiæ* afflictionem quandam ſignificat, vt oſtendi dub. 1. hæc autem reperitur in dolore, non autem in nuda deteſtatione. Secundò, quia Beati perfectiſſimè deteſtantur peccata à ſe olim commiſſa, etiam quatenus ſecundùm denominationem quandam extrinſecam adhuc manent. Nam vellent, ſi fieri iam vllo modo poſſet, nunquam peccaſſe, & tamen nullus in iis iam eſt actus

actus pœnitentiæ; idque præciſè quia deeſt iis dolor cuius incapaces ſunt.

Dices, Pœnitentiam eſſe quidem formaliter deteſtationem peccati, non tamen quamuis, ſed talem ex qua actu ſequitur dolor. atque ideo dicitur afflictio & pœna non formaliter, ſed cauſaliter. Quia ſcilicet dolorem neceſſariò cauſat, atque ita nequit eſſe in Beatis. Quę reſponſio facit priorem ſententiam ſatis probabilem.

Videtur tamen contrà facere Primò, quia ea ratione impropriè loquerentur Patres, qui communiter conſtituunt pœnitentiam in quodam dolore, & afflictione animi. Secundò, quia inde ſequeretur, verum actum pœnitentiæ eſſe formaliter ſecundùm omnia ſua intrinſeca in Beatis, non tamen dici pœnitentiam, ſolùm defectu alicuius denominationis intrinſecæ: ſine verè in iis eſſe actum pœnitentiæ; cum tamen non dici pœnitentiam. quod videtur contra communem ſenſum Theologorum, qui abſolutè negant in Beatis eſſe actus pœnitentiæ.

12 Nota 1. Tam in ratione virtutis, quàm in ratione repugnantiæ cum peccato contrario perfectiorem eſſe dictam deteſtationem, quàm dolorem. Primò, quia deteſtatio eſt magis libera & ex electione, quàm dolor. quia illa poſita, hic ex quadam neceſſitate ſequitur in ſubjecto capaci. Secundò, quia deteſtatio virtute continet omnem perfectionem doloris: ſicut cauſa continet perfectionem effectus æquiuoci. Tertiò, quia quòd hic dolor ſit talis aut talis virtus, v.c. contritio, potiùs quàm attritio, hoc inde habet quòd ſequatur talem aut talem deteſtationem. Atque hac ratione valdè videtur probabile, pœnitentiam ſecundum integram & completam ſuam rationem formaliter dicere vtrumque actum. quia dicit perfectum receſſum à peccato & priore vita, coniunctum cum quodam dolore & animi cruciatu, & ſatis probabiliter vtrumque in recto. Sicut actus fidei prout dicit perfectam virtutem, includit & actum voluntatis, ſine qua non poteſt habere rationem actus liberi, & conſequenter nec perfectæ virtutis: & ſimul actum intellectus, à quo habet propriè quòd ſit actus fidei.

Deteſtatio peccati eſt perfectior dolore.

Probabile eſt pœnitentiam vtrumque actũ formaliter includere.

Ex dictis tamen non ſequitur, hunc dolorem non eſſe in ſe formaliter liberum & verum actum virtutis. quia ſimili fere modo ex efficaci intentione finis ſequitur neceſſariò electio medij ad finem obtinendum neceſſarij, & hæc ex illa habet rationem bonitatis & virtutis, & nihilominus eſt verus actus virtutis, & formaliter liber. quia immediatè à potentia hic & nunc formaliter liberè operante proficiſcitur. Et quamuis voluntas non poſſit ſimul retinere illam deteſtationem, aut efficacem intentionem, quin ſimul eliciat dolorem, aut electionem medij: poteſt tamen ſemper hæc non elicere ab illis deſiſtendo, quod ad formalem libertatem ſufficit. Imò eodem ferè modo ipſa deteſtatio peccati in memore ſuorum peccatorum ſequitur neceſſariò efficacem amorem boni, cui ipſa peccata repugnant, vt dicam infra diſp. 2. nu. 51. & ab hoc etiam habet ſuam perfectionem.

Ille dolor eſt formaliter actus liber.

13 Nota ſecundò, Inter hos duos actus deteſtationem magis primò & per ſe formaliter repugnare peccato, & ab eo voluntatem omnino auertere. Quare in contritione magis diſponitur animus ad remiſſionem culpæ per illam deteſtationem, quàm per dolorem. Hic tamen propriè eſt punitiuus peccati, & conſequenter ſatisfactiuus pro pœna temporali reſtante poſt remiſſionem culpæ.

Deteſtatio magis repugnat peccato, quàm dolor.

DVBIVM III.

Quod ſit objectum materiale virtutis pœnitentiæ?

RAtio huius difficultatis eſt, quia communiter Doctores aſſerunt, ſolum objectum pœnitentiæ eſſe peccatum à nobis commiſſum. Vnde ſequitur, nec vllum peccatum à nobis non cōmiſſum, nec malum pœnæ, nec aliquid quod habeat rationem boni, poſſe eſſe objectum pœnitentiæ. Ob quam etiam cauſam ab omnibus aſſeritur, in Chriſto non potuiſſe eſſe pœnitentiam. quia non potuit peccare. 14

Contrà tamen videtur facere, quòd ſecundùm communem ſententiam eiuſdem virtutis ſit amare honeſtatem ſui objecti, & odiſſe malum ei contrarium. Item quòd virtus inclinet ſuum ſubjectum vt amet honeſtatem ſui objecti, & deteſtetur malum ei contrarium, non ſolùm in ſe, ſed etiam in aliis. v.c. Iuſtitia inclinat iuſtum nō modò vt amet & procuret id quod iuſtum eſt; ſed etiam vt oderit & deſtruat iniuſtitiam: idque tam in aliis, quàm in ſe. Item vt ad id media neceſſaria procuret: ideoque hæc omnia ad objectum iuſtitiæ pertinēt. Et idem eſt de aliis virtutibus. Quare pœnitētia ſimiliter videtur debere odiſſe peccatum vbicunque reperiatur, & quacūque ratione conſideratum, & amare bonum ei cōtrarium.

Eadem virtus inclinat ſubjectum, vt amet ſui objecti honeſtatem, & oderit vitium contrarium in ſe ac in aliis.

Pro reſolutione Nota, Omnem potentiam appetitiuam inclinari ac tendere ſemper primò & per ſe in aliquod bonum propter ſe amabile verum, vel apparens, ipſum amando: & conſequenter inclinari ad fugam omnis mali contrarij, & ad proſecutionem eorum quæ ad conſecutionem aut conſeruationem illius boni neceſſaria ſunt. Hinc omne malum accidens rei à nobis amatæ, nos aliqua ratione contriſtat. Malum autem accidens ei, quod nullo modo amamus, ne quidem eo amore, quo generatim ex naturali affectu ſolèmus omnes homines, imò ferè omnia animalia præſertim innoxia atque adeò omnes res excellentes amare: tale, inquam malum nulla nos afficit moleſtia: vt experientia quotidie nos docet. 15

Omnis appetitus inclinat primò in amorem alicuius boni, & conſequēter in malum contrarium.

Malum eius quod nō amamus nos non contriſtat.

Et ſimili modo omnis habitus (cuius officium eſt naturalem potentiæ inclinationem in bonum adiuuare, præſertim in rebus arduis) primò & per ſe inclinat in amorem boni propter ſe amabilis, & conſequenter in fugam mali contrarij, & proſecutionem mediorum, quæ ad illius conſecutionem neceſſaria ſunt.

Hinc ſequitur, vnum eumdemque habitum inclinare ad diuerſos actus etiam ſpecie diſtinctos, eóſque nō ſolùm imperare, ſed etiam elicere. v.c. habitum intentionis finis electionem mediorum, & odium mali contrarij. Ratio eſt, quia 16

Idem habitus ad diuerſos actus inclinat.

cùm vt dixi, habitus in omni eiuſmodi inclinatione primò, & immediatè tendat in bonitatem finis, & hac mediante in alia obiecta, ſemper accipit ſuam ſpeciem à bonitate finis, quem primò reſpicit, tanquam ab objecto formali. Contrà verò actus primò & per ſe tendit etiam in alia objecta, v.c. electio in vtilitatem, quam medium habet ad cóſecutionem finis; & odium in malitiam bono amato contrariam, & conſequenter ab his etiam ſpecificantur.

17 Actus diuerſi poſſunt habere idem objectum formale.

Adde, actum non ſolùm ſpecificari à ſuo objecto formali, ſed etiam à modo tendendi in illud: qui manente eodem objecto formali variari poteſt hoc ſolo quo objectum materiale diuerſimodè potentiæ proponitur, etiamſi hæc diuerſitas nullo modo habeat rationem objecti formalis. v.c. proponitur alicui glorioſa reſurrectio corporum vt bona & per ſe expetenda, ſtatim excitat ſui amorem: ſi autem proponatur vt præſens, (vt in B. Virgine) excitat gaudium: ſi vt abſens & acquiſitu impoſſibilis, excitat inefficax deſiderium: ſi vt poſſibilis, difficulter tamen & cum labore (vt proponitur nobis) excitat ſpem: ſi vt acquiſitu facilis, & ſine labore (vt proponitur Beatis) excitat deſiderium, non tamen ſpem; quia hæc reſpicit objectum arduum, & cum labore acquirendum. In his tamen omnibus actibus objectum formale quod per ſe mouet ad amorem, eſt intrinſeca bonitas illius reſurrectionis: aliæ autem omnes conditiones etſi ſint occaſio cur voluntas diuerſimodè in objectum tendat; tamen non ſunt ei ratio cur amet objectum, ſiue excitans eam ad amorem, ſed hoc facit ſola bonitas objecti. quare etiam alia non habent rationem objecti formalis. Imò abſentia rei, impoſſibilitas, aut difficultas eam acquirendi, nullo modo habent rationem objecti, ne quidem materialis, cùm nulla ratione amentur. Et ex his facilis fit ſolutio quæſtionis.

18 Habitus pœnitentiæ primò inclinat in bonum & conſequenter in peccatum eì contrarium.

Concl. I. Habitus virtutis pœnitentiæ primò & per ſe tanquam in proprium & immediatum objectum inclinat in bonum cui peccatum contrariatur. Secundò verò in odium ac deteſtationem peccati: idque generatim ſiue ſit abſens, ſiue præſens, ſiue actuale, ſiue habituale, & in quocunque ſubjecto ſit. Quòd ſi conſideretur vt præſens, excitat ſimul deſiderium abſentiæ; inefficax quidem quatenus omnimoda amotio apprehenditur vt impoſſibilis: efficax verò quatenus apprehenditur vt poſſibilis iuxta dicta nu. 8. Tertiò, excitat dolorem; quibus adiungi poteſt voluntas illud omnino deſtruendi, quæ aliquando à dictis actibus eſt diſtincta, aliquando non, iuxta dicta n.7. Quartò, voluntatem ſatisfaciendi ei, qui peccato læſus eſt, & conſequenter voluntatem illud puniendi, & in hunc finem amplectendi malum pœnæ. Vnde patet, habitum pœnitentiæ cótrario modo ſe habere ad malum culpæ quod deteſtatur & fugit; & ad malum pœnæ quod amplexatur. Quintò, excitat propoſitum in poſterum omnino fugiendi peccata. Vnde ſequitur, hunc habitum habere hæc omnia pro objecto.

19 Actus pœnitentiæ immediatè incidit in peccatum à pœnitente commiſſum.

Concl. II. Actus pœnitentiæ tendit in peccatum liberè à pœnitente commiſſum; quod aliquo modo vel ratione maculæ habitualis, aut quia pro eo non eſt omnino ſatisfactum, aut ratione denominationis extrinſecę, qua dicitur aliquando commiſſum eſſe, adhuc perſeuerat. Quia vt patet ex vi nominis pœnitentiæ, & dictis ſuprà n.1.3.4. & 11. hic actus tendit in peccatum per modum reſipiſcentiæ (quæ reſpicit vitam malè actam a reſipiſcente) & laborioſæ fugæ quæ reſpicit malum aliquo modo præſens. Et ſic veriſſima eſt communis ſententia, nos ſolùm poſſe pœnitere peccati a nobis commiſſi: etiamſi habitus pœnitentiæ omnia abſolutè peccata deteſtetur.

Habitus pœnitentiæ & per ſe expetendus, & in Christo eſt: ſecus eſt de actu.

Ex his patet, habitum pœnitentiæ eſſe virtutem per ſe expetendam, nec ſupponere vllam imperfectionem in ſubiecto; & conſequenter eſſe etiam in Chriſto, ac Beatis, Secùs tamen eſt de actu pœnitentiæ.

DVBIVM IV.

Quod ſit objectum formale pœnitentiæ, & an ſit ſpecialis virtus?

Hoc dubium de objecto formali pœnitentiæ propter duo præcipue proponitur. Primò, vt videamus qualis ſit virtus. Secundò, vt intelligatur qua ratione habeat vim delendi peccata. 20

D. Thom. Sotus. Scotus. Durand. Suarez. Cur multi obſcurè de objecto pœnitentiæ loquantur.

Hac autem de re variè admodum varij ſenſerunt. vt patet apud *D. Thom. q. 85. a. 2. & 3. & in 4. d. 14. q. 1. a. 1. quæſtiuncula 3. & Sotum ibidem q. 2. a. 2. & Scotum ibidem q. 2. & Durandum ibidem, & Caiet. in 3. p. q. 85. a. 2. & Suarem tomo 4. diſp. 2. ſect. 3.* Multi autem ex iis valdè obſcurè de ea loquuntur, eò quòd objectum habitus ab objecto actus, & quædam alia non ſatis diſtinguant. Quorum ſententias & fundamenta non eſt operæ pretium hìc referre. Nam ex dictis præcedenti dubio, & iis quæ mox notabo, tota res facilè apparebit.

21 Peccatū mortale in ſe varias malitias continet.

Nota igitur Primò, quoduis peccatum præſertim mortale continere in ſe varias malitias ob quas eſt deteſtabile. Primò, quòd ſit contra rectam rationem, & omnino dedecens naturam rationalem. Secundò, quòd ſit contra particularem aliquam virtutem. Tertiò, quòd ſit contra auctoritatem & honorem Dei. Nam cùm ipſi ſit auctor naturæ rationalis, & communis boni, ac conſequenter generalis legiſlator, omne peccatum repugnat ipſius honori, ſiue auctoritati, quam violat ac quodammodo lædit: & conſequenter ponit aliquam inæqualitatem inter peccatum & Deum. Sicut iniuria illata homini ponit inæqualitatem inter læſum & lædentem. Quartò, quòd ſit quoddam quaſi malum Dei repugnans ipſius nobiſcum amicitiæ, eamque tollens, & nos inimicos ei conſtituens: quatenus hæc omnia conſiderantur non vt malum noſtrum, ſed vt malum Dei, & ei diſplicentia. Hanc autem malitiam diſtinctam eſſe à tertia, patet. quia etſi per impoſſibile Deus non eſſet ſupremus omnium Dominus ac legiſlator, nec ei teneremur obedire; tamen poſito quòd peccatum eſſet quoddam ipſius malum ei valdè diſplicens, & poſito quòd teneremur eum amare, vt modò tenemur, eadem etiam lege teneremur

mur

mut vitare peccatum : & quicunque hoc com-
mitteret,contra illam legem peccaret, ſicut qui
ſine iuſta cauſa facit aliquid quod ſcit proximo
eſſe malum , eique rationabiliter valde diſpli-
cere,peccat contra præceptum dilectionis pro-
ximi. Quòd autem vtraque malitia neceſſariò
in omni peccato mortali ſit coniuncta,non im-
pedit quò minùs verè formaliter inter ſe diſtin-
guantur. Sicut quòd occiſio innocentis ſit con-
tra iuſtitiam, non impedit quo minùs ſit contra
caritatem.Quintò, quòd priuet nos æterna glo-
ria,& conſtituat nos reos æternæ pœnæ. Sex-
to,quòd propter ipſum ſæpe incurramus aliqua
damna temporalia,v.c.infamiã , aut quid ſimile.

Quòd duæ malitiæ ſemper reperiantur coniunctæ, non arguit eas nullo modo diſtingui.

22 Nota 2.Nos ob has omnes rationes poſſe de-
teſtari peccatum,ac de eo dolere,ſiue pœnitere:
& conſequenter ob diuerſa obiecta formalia, &
per actus diuerſarum virtutum. Omnis tamen
huiuſmodi deteſtatio neceſſariò procedit ex a-
more alicuius boni contrarij , vt patet ex dictis
n.15.Hinc ſi illud deteſter ob primam malitiam,
erit actus amoris honeſti in genere;qui vtrùm ſit
ſpecialis virtus,& an gignat particularem habi-
tum,non ſpectat ad hunc locum,ſed ad primam
ſecundæ. Si verò ipſum deteſter ob ſecundam
rationem,erit actus illius virtutis,cui peccatum
contrariatur,v.c. iuſtitiæ , vel temperantiæ. Si
verò ob tertiam,erit quaſi quidã actus iuſtitię:vt
mox videbimus.Si ob quartã,erit actus caritatis,
cuius eſt amare omne bonum Dei quà tale eſt,
& odiſſe omne eius malum , quà tale eſt : ſiue
deteſtari quidquid ei aliqua ratione diſplicet:
idque quia ei diſplicet.Si ob quintam, erit actus
ſpei , qua æterna bona nobis deſideramus , &
mala contraria odimus : vt oſtendam diſput. 2.
dub. 5. Si ob ſextam , non erit neceſſariò actus
virtutis,ſed amoris naturalis,quo nosipſos ama-
mus , & mala noſtra odimus. Et hæc omnia cla-
ra ſunt excepta tertia deteſtatione.

Deteſtatio peccati à varijs virtutibus poteſt procedere.

23 Dico igitur primò. Dolor conceptus de pec-
catis ob tertiam rationem eſt actus verę virtutis.
Patet , quia fertur in obiectum honeſtũ propter
intrinſecam eius honeſtatem : vt patet ex dictis.

Qua ratione pœnitentia ſit particularis virtus.

Dico ſecundò.Eſt etiam actus particularis vir-
tutis à cæteris diſtinctæ. Patet,quia habet parti-
culare obiectum formale , ſcilicet malitiam in-
æqualitatis inter hominem & Deum per pecca-
tum conſtitutæ.

Dico tertiò. Hæc virtus eſt quædam iuſtitia
imperfecta, qualis inter hominem & Deum eſſe
poteſt. Ita apertè *D. Thom. q. 85. a. 3.* Probatur.
quia velle reſarcire æqualitatem læſam inter
duos homines v. c. reparando damnum illatum
fortunis aut honori alterius,eſt actus vere iuſti-
tiæ commutatiuæ:& idem dicendum de dolore,
quo quis dolet ſe poſuiſſe illam inæqualitatem
præciſè quia eſt contra iuſtitiam. Ergo idem di-
cendum de voluntate reſarciendi inæqualita-
tem per peccatum poſitam inter Deum & ho-
minem , & de dolore peccati eam voluntatem
conſequente.

D. Thom.

Eſt tamen hæc iuſtitia imperfecta.quia inter
Deum & hominem ſecundùm communem ſen-
tentiam non poteſt eſſe perfecta iuſtitia. Tum
quia nunquam poſſumus ei ad æqualitatem ſa-
tisfacere. quod maximè verum eſt in præſenti
materia , in qua per actus proprios pœnitentis
nulla vnquam, etiam in peccatis venialibus po-
teſt poni omnimoda æqualitas ſine aliqua re-
miſſione læſi iudicis : vt oſtendam in diſp.2. nu.
121. Tum etiam quia quidquid ſumus,ipſius ſu-
mus,& conſequenter inter nos & Deum non eſt
ſufficiens diſtinctio : qualis requiritur ad perfe-
ctam iuſtitiam : ſicut nec inter filium & patrem
quà tales ſunt.

Dico quartò.Hæc virtus ſecundùm actus quos 24
habet efficaces & proprios , non pertinet pro-
priè ad iuſtitiam vindicatiuam , ſed potiùs eſt
ſimilis commutatiuæ. Ita *P. Valentia hic diſp. 7.*
q. 2. puncto 1. §. Quartò ex ratione. &c.Et apertè eam
inſinuat *D. Thomas hic q. 85. a. 3. in corpore , & ad 3.*
dum ait , peccanti retribuere quod meritus eſt,
pertinere ad perſonam offenſam, & ad iuſtitiam
vindicatiuam. Voluntariè autem recompenſare
damnum illatum per peccatum eſſe perſonę pœ-
nitentis. Probatur primò , quia pœnitens non
intendit punitionem peccati ad aliorum terro-
rem, vel præciſè quia peccatum dignum eſt pu-
nitione , & ob intrinſecam honeſtatem quæ in
ea conſiſtit. quod proprium eſt iuſtitiæ vindica-
tiuæ. ſed intendit per ſe reſarcire æqualitatem
per peccatum læſam propter honeſtatem huic
compenſationi intrinſecam. quod eſt proprium
iuſtitiæ commutatiuæ. Secundò , actus iuſtitiæ
vindicatiuæ eſt actus iuriſdictionis ſuperioris in
inferiorem. quæ nullo modo conueniunt acti-
bus pœnitentiæ.Dixi *ſecundùm actus quos habet ef-*
ficaces , &c. quia habet ferè adiunctos quoſdam
actus inefficaces,qui pertinent ad iuſtitiam vin-
dicatiuam , quatenus inclinat pœnitentem vt
placeat ipſi punitio peccatorum , ex qua com-
placentia ſæpe pœnitente oritur voluntas ef-
ficax puniendi in ſe per opera laborioſa peccata
commiſſa : ſed hæc voluntas , actioneſque eam
ſequentes non ſunt propriè actus pœnitentiæ.
quia hi à peccatore exercentur prout ſubit per-
ſonam rei : illi autem ab eo fiunt quatenus ſubit
quodammodo perſonam iudicis vindicantis in
ſe ſua peccata.

Actus proprius pœnitentię ad iuſtitiam commutatiuam potius quàm ad vindicatiuam pertinet.
Valentia
D. Thom.

Exercet tamen etiam aliquos actus iuſtitiæ vindicatiuæ.

Dico quintò. Hæc virtus eſt ſpecies religio- 25
nis. Ita *Caiet. in 3. p. q. 85. a. 1.* Probatur. quia vt
docet *D. Thomas* 2. 2. *q.* 80. *a.* 1. religio eſt pars
potentialis iuſtitiæ generatim inclinans creatu-
ram vt Deo reddat quod ei debitum eſt. Pœni-
tentia autem eandem inclinat,vt particulare de-
bitum ſub certa ratione conſideratum reddat,
reſarciendo quantum fieri poteſt læſam æquali-
tatem:vt patet ex dictis.

Pœnitentia eſt ſpecies religionis.
Caietan.
D. Thom.

Ex quibus patet,pœnitentiam non ita dici par-
ticularem virtutem, quaſi ſub nulla alia virtute
generica conſtituatur : ſed quia eſt certa ſpecies
virtutis ſub certo genere conſtituta , & ab aliis
infimis ſpeciebus diſtincta : ſicut iuſtitia com-
mutatiua dicitur ſpecialis virtus;ſed tamen con-
tenta ſub genere iuſtitiæ.

Dico ſextò. Vt quis agat veram pœnitentiam, 26
non eſt opus vt eliciat actus huius virtutis par-
ticularis : ſed ſufficit quòd perfectè doleat de
peccato ob ſecundam aut quartam aut ſextam
rationem ex recenſitis n.21.

Dico ſeptimò. Etſi tertius & quintus dolor
ſufficiat ad remiſſionem peccati mortalis obti-

nendam in ſuſceptione Sacramenti; & iniuſto ad ſatisfaciendum pro pœna temporali: ſolus tamen quartus dolor habet veram rationem perfectæ contritionis, ſoluſque ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis obtinendam extra ſuſceptionem Sacramenti. Quia hic ſolus eſt actus caritatis. Patet ex *Tridens. ſeſſ.* 14. *c.* 4. & dictis Tomo 1. q. 68. a. 2. dub. 3. & latiùs infra diſp. 2. dub. 2. Quare hæc pœnitentia eſt longè optima & perfectiſſima, ideoque de ea in poſterum præcipuè diſputabimus, quamuis multa quæ de ea dicemus, poterunt cum quadam proportione aliis applicari.

Tridens.

27 Dico 8. Vt aliquis ex dictis pœnitentiæ actibus ad remiſſionem peccati ſiue in Sacramento, ſiue extra illud obtinendam ſufficienter diſponat: aut vt ſufficiat ad ſatisfaciendum pro pœna temporali, quæ culpa remiſſa reſtat: debet procedere ex gratia, ac eſſe ſupernaturalis. Quia diſpoſitio ad effectum ſupernaturalem (qualis eſt remiſſio culpæ, aut dictæ pœnæ) debet eſſe ſupernaturalis, vt habeat conuenientem proportionem cum ipſo effectu. Ita expreſſe *Trident. ſeſſ.* 6. *can.* 3.

Pœnitentia vtilis, debet eſſe ſupernaturalis.

Tridens.

Diſputant autem hic aliqui, Vtrùm hi actus debeant eſſe ſupernaturales in ſua ſubſtantia; an verò tantùm ſecundùm aliquem modum. Item Vtrùm omnis actus ſupernaturalis habeat obiectum diſtinctum à naturali. Item An dentur habitus infuſi virtutum moralium, & conſequenter pœnitentiæ prout eſt virtus particularis diſtincta à caritate. Sed hæc omnia pertinent ad materiam de gratia, aut ad tractatum de fide, ſpe, & caritate, vbi etiam hæc concluſio fuſiùs probatur; & communiùs & probabiliùs defenditur, eos actus eſſe ſupernaturales in ſubſtantia: & dictos habitus virtutum moralium infundi.

28 Dico 9. Imperfecta tamen quædam pœnitentia viribus naturæ haberi poteſt. Ita *D. Thom. q.* 84. *a.* 7. *in corpore.*

Pœnitentia imperfecta viribus naturæ haberi poteſt.
D. Thom.

Probatur, quia ratio naturalis ſufficienter docet Primò, peccatum eſſe contra legem naturæ, & offendere auctorem naturæ, ſiue Deum. Secundò, omnino nobis optandum eſſe, Deum habere nobis placatum; & nociuum eſſe habere eum iratum. Tertiò, pœnitentiam eſſe neceſſariam vt perſona aliqua offenſa placetur. quod naturalis ratio nobis ita indidit, vt parui pueri mox vt vident ſe parentes offendiſſe, conentur eos pœnitentiæ oſtenſione placare. Hinc etiam omnes gentes quantumuis barbaræ inſtituerunt certos ritus, quibus placent ſuos Deos peccatis offenſos. vnde aperte ſequitur, poſſe quem lumine naturæ apprehendere hic & nunc eſſe bonum pœnitere de peccato vt placetur Deus, & conſequenter ita pœnitere.

Natura nos docet pœnitentiæ neceſſitatem.

Deficit tamen hæc pœnitentia in duobus. Primò, quòd non poſſit eſſe ſatis firma & efficax, vt conſtanter in poſterum vitemus peccata. quia legem naturæ ſine gratia implere non poſſumus. Secundò, quia cùm ſit naturalis, nullam ex ſe habet proportionem cum effectibus ſupernaturalibus. Sed hæc fuſiùs tractare ſpectat ad materiam de gratia.

Hæc pœnitentia in duobus deficit.

29 Dices primò, Inutile & ſtultum eſt dolere de peccato præterito. quia ipſum non poteſt iam non eſſe commiſſum. Reſp. negando aſſumptum. Quia etſi hic dolor non poſſit efficere vt peccatum non ſit commiſſum: eſt tamen valdè vtilis. Primò, ad obtinendam remiſſionem peccati Secundò, ad reparandam læſionem auctoritatis diuinæ, eique ſatisfaciendum. Tertiò, ad oſtendendum noſtrum in Deum affectum. qua ratione poſſet quis laudabiliter dolere de peccato, quod ſcit ſibi iam omnino remiſſum eſſe.

Quare ſit vtile pœnitere.

Dices ſecundò, Omnia peccata mortalia ſunt contra caritatem in Deum. Ergo ad hanc ſolam ſpectat excitare in nobis pœnitentiam. Reſp. Hinc ſolùm ſequi hoc ſpectare ad caritatem, non autem ad eam ſolam ſpectare. Quia cùm peccatum etiam aliis virtutibus repugnet, ad alias etiam ſpectat nos excitare ad eius deteſtationem & deſtructionem.

DVBIVM V.

Vtrùm quem pœnitet vnius peccati, neceſſariò eum pœniteat omnium.

Nota primò, Non eſſe hic quæſtionem, 30
Vtrùm is qui deteſtatur explicitè vnum peccatum, neceſſariò deteſtetur explicitè omnia. Hoc enim eſt apertè falſum. nam poſſum vnum deteſtari nullo modo cogitans de aliis: ſed Vtrùm poſſim vnum deteſtari, non deteſtando ſaltem implicitè omnia alia.

Nota ſecundò, Hac in re aliter loquendum eſſe de peccatis mortalibus, aliter de venialibus: & aliter de vno actu pœnitentiæ, aliter de alio.

Concl. I. Quicunque abſolutè & perfectè deteſtatur vnum mortale propter primam, tertiam, quartam aut quintam rationem ex recenſitis n. 21. neceſſariò implicitè deteſtatur omnia mortalia. Ita *D. Thom. q.* 86. *a.* 3. *in corpore.* & fere communiter Doctores.

Perfecta pœnitentia neceſſariò ſaltem implicitè deteſtatur omnia peccata mortalia.
D. Thom.

Probatur. Quia qui abſolutè & perfectè amat aliquod bonum, neceſſariò ſaltem implicitè auerſatur omne malum, quod illius boni eſt omnino deſtructiuum: ſicut qui intendit efficaciter finem, implicitè intendit media ad eum acquirendum omnino neceſſaria, & conſequenter auerſatur malum quod eum finem neceſſariò deſtruit. Atqui (vt patet ex dictis n. 15.) omnes dictæ deteſtationes, ſi perfectæ ſint, procedunt ex amore abſoluto & efficaci alicuius boni, cui quoduis peccatum mortale ita contrariatur, vt ipſum planè deſtruat: vt patet diſcurrenti per ſingula. Ergo quicunque vnum ita perfectè deteſtatur, neceſſariò deteſtatur omnia. Confir. quia abſolutus amor cuiuſcunque boni eſt virtualis fuga ac deteſtatio mali ei omnino contrarij: ſicut acceſſio ad vnum terminum eſt neceſſaria receſſio à termino ei directè ita oppoſito; vt motus in vtrumque ſimul eſſe non poſſit. Amor autem omnium ſupradictorum bonorum, & affectus erga mala contraria ſunt termini ita directè oppoſiti, vt quantum quis ad vnum accedit, tantum neceſſariò ab alio recedat.

Dices,

31. Dices, Qui ex amore Dei vult facere vnum opus bonum, quia ei placet, non ideo etiam virtualiter vult facere omnia quæ ei placent. Ergo ſimiliter qui deteſtatur vnum peccatum quia Deo diſplicet, non ideo virtualiter deteſtatur omnia.

Cur potiùs poſſim vnum opus bonum velle ſine alio, quàm vnum peccatum ſine alio deteſtari.

Reſp. negando conſequentiam. Quia voluntas etiam implicita faciendi omnia bona opera, quando non ſunt præcepta, non eſt neceſſaria ad conſeruandum amorem Dei. Hinc poſſum ſimul amare Deum ſupra omnia, & tamen nolle hîc & nunc hoc bonum opus facere. Secùs eſt de deteſtatione peccati. Implicat enim vt amem Deum ſupra omnia (eadem eſt ratio omnis perfecti amoris alicuius boni ex ſuprà numeratis) & ſimul velim committere aliquod peccatum mortale. Quia hoc ipſo quo hoc vellem, amarem peccatum ſupra Deum, idémque dicendum eſt ad alias quaſdam obiectiones, quas *Medina Cod. de pœnit. tract.* 1. *quæſt.* 12. *art.* 2. contra dicta obiicit. Eſt enim eadem omnium ratio, eadémque ſolutio.

Medina.

32. Concl. II. Deteſtans aliquo ex dictis modis omnia peccata mortalia, non neceſſariò & implicitè deteſtatur omnia venialia. Videtur eſſe D. Thomæ ſuprà & aliorum DD. qui communiter ad veram pœnitentiam ſolùm requirunt deteſtationem omnium mortalium. Et ratio eſt quia peccata venialia non habent talem contrarietatem cum aliquo ex illis bonis, ex quorum amore pœnitentia procedit. Quod in 4. & 5. deteſtatione eſt clarum. Quia nullum peccatum veniale deſtruit amicitiam diuinam, aut priuat nos vita æterna.

D. Thom.
Cur poſſim deteſtari peccata mortalia non deteſtádo venialia.

Maior autem videtur difficultas de prima & tertia. Quia omne peccatum etiam veniale contrariatur rectæ rationi, & ponit aliquam inæqualitatem inter hominem & Deum. Sed dicendum eſt, peccata venialia repugnare quidem aliquo modo vtrique bono, imperfectè tamen; ita vt illud bonum non omnino tollant, cùm ſit ſupra conditionem humanam vitare omnia peccata venialia; vnde qui ſolùm peccauit venialiter, non dicitur ducere vitam alienam à recta ratione, aut eſſe iniurioſus in Deum: ſicut qui in re parua infert damnum proximo, nō poteſt dici abſolutè iniuſtus, quia propter rei paruitatem eius actus non habet rationem perfectæ iniuriæ. Quod vel inde patet, quia etſi peccata venialia etiam verè diſplicent Deo, & conſequenter aliquo modo contrariantur eius amicitiæ: tamen quia hæc contrarietas eſt imperfecta, eam non tollunt, ſed cum ea conſiſtunt.

33. Concl. III. Quando dictæ deteſtationes peccati procedunt ex amore boni contrarij omnino abſoluto & perfecto, virtualiter continent deteſtationem omnium peccatorum etiam venialium. Videtur ſequi ex dictis in fine concl. ſecundæ. Nam omnia peccata venialia aliquo modo contrariantur bono, quod per talem amorem diligitur. Amor autem alicuius boni omnino perfectus mouet ad deteſtandum omne malum, quod ei aliquo modo contrariatur: & in tantum à perfectione deficit, in quantum ad alicuius talis mali deteſtationem non mouet.

Pœnitentia omnino perfecta deteſtatur etiam omnia venialia.

34. Concl. IV. Qui aliquo ex dictis modis deteſtatur verè peccata venialia, etiam deteſtatur omnia mortalia, quia hæc magis repugnant bono contrario quam illa.

Concl. V. Qui deteſtatur aliquod peccatum mortale aut etiam veniale ex motiuo ſecundo, aut ſexto ex dictis num. 21. non neceſſariò etiam deteſtatur virtualiter omnia mortalia. Patet, quia ratio formalis talis deteſtationis non conuenit omnibus. Poſſum enim perfectè odiſſe ebrietatem, & ſimul velle eſſe iniuſtus. Imò deteſtatio vltima vnius peccati mortalis, poteſt procedere ex amore alterius.

DVBIVM VI.

Vtrùm pœnitentia ſit in voluntate?

Concl. I. Pœnitentia qua ob primam, tertiam, quartam aut quintam rationem deteſtamur peccata, tam ſecundū habitum quàm ſecundùm actum eſt in voluntate tanquam in ſubiecto. Patet, quia cùm omnis eiuſmodi actus procedat ex amore alicuius boni, neceſſariò debet eſſe in potentia appetitiua. Item cùm procedat ex motiuo aliquo ſpirituali, quod ſolo intellectu poteſt apprehendi (omnes enim dictæ rationes motiuæ, ſunt aliquo modo ſpirituales) non poteſt eſſe in parte inferiore animæ, quæ per rationes ſpirituales immediatè non mouetur. Vnde ſequitur neceſſariò eſſe in voluntate. 35.

Quæ pœnitentia ſit in voluntate.

Concl. II. Pœnitentia qua deteſtamur peccata quatenus repugnant alicui particulari virtuti, eſt neceſſariò in ea parte animi, in qua eſt ipſa virtus. Vtrùm autem aliqua virtus ſubiectetur in parte inferiore animi, non eſt huius loci diſputare.

Concl. III. Pœnitentia quæ naſcitur ex timore alicuius damni temporalis, eſt in eadem parte animi, in qua eſt ipſe timor: & conſequenter quandoque in ſuperiore, quandoque in inferiore.

Nota tamen, propter connexionem partis ſuperioris & inferioris animæ, eas ſolere mutuas affectiones participare. Hinc quidquid intellectu percipimus, idem rudi quodam & corporali modo imaginamur. Vnde etiam omnem motionem voluntatis, ſequitur aliquis ſimilis motus in parte ſenſitiua: & ex huius motione, ſequitur etiam communiter motio aliqua in voluntate, niſi hæc reſiſtat. 36.

Pars ſuperior & inferior mutuas affectiones participāt.

Atque hinc alterius ex frequenti apprehenſione intellectus, qua ob quodcunque motiuum apprehendit peccatum vt graue malum, naſcitur in imaginatione quædam diſpoſitio facilitans in ea talem apprehenſionem. Et ex eo quòd voluntas frequenter peccatum deteſtatur, naſcitur ſimilis quædam habitualis auerſio in parte ſenſitiua, & quædam inclinatio ad concipiendum dolorem & fletum de peccatis, quæ reſpondet habitui pœnitentiæ. Et quamuis non ſit ſupernaturalis, ſed acquiſita, nec etiam vera virtus, nec virtuti pœnitentiæ (quæ in affectu voluntatis perfectè conſiſtit) omnino neceſſaria; hanc tamen multum iuuat & facilitat, tum ad actus proprios eliciendos: quia inclinatio partis ſenſitiuæ etſi voluntatem non neceſſitet,

Frequentes actus pœnitētiæ gignunt in parte ſenſitiua aliquam diſpoſitionē illos facilitans

tamen præſertim quando eſt vehemens, valdè in hanc vel illam partem concitat, vt experientia patet. Tum etiam in ſuis effectibus & actibus imperatis, quos multũ facilitat, præſertim quando pœnitentia imperat planctum & lacrymas, aliáſve actiones naturali inclinationi repugnantes. Tunc enim hæc repugnantia contraria inclinatione vincitur.

DISPVTATIO II.

DE EFFECTV POENITENTIÆ QVOAD REMISSIONEM PECCATORVM.

DVBIVM I.

Vtrùm omnia peccata poſſint per pœnitentiam remitti?

1\. Nec peccata, nec pœna damnatorũ vnquã remittuntur.

NOTA 1. Non eſſe hìc quæſtionem de peccatis damnatorum ſiue Angelorum, ſiue hominum. Nam certa fide tenendum eſt eos perpetuis pœnis addictos eſſe ſine vlla ſpe veniæ conſequendæ. vt patet *Matth.* 25. *v.* 41. & 46. Sed tantùm eſt quæſtio de peccatis hominum viatorum. (Math. 25.)

Nota 2. Satis etiam conſtare ſaltem aliqua peccata per pœnitentiam poſſe remitti. Hoc enim ex innumeris Scripturæ locis, in quibus hæc vis ei tribuitur, ita clarum eſt, vt niſi quis velit totam Scripturam negare, hoc negare non poſſit. Quare nulli hoc vnquam hæretici abſolutè negarunt.

2\. Difficultas igitur eſt, Vtrùm ſint aliqua in homine viatore peccata, quæ propter ſuam grauitatem, aut aliam cauſam, non poſſint per vllam pœnitentiam remitti. Multi enim hoc aliquando aſſeruerunt: quorum duplex fuit ſententia.

Quidam hæretici ſenſerunt quædam peccata nunquam remitti.

Prima non negabat hominem poſſe agere pœnitentiam de quouis peccato, ſed aiebat quædam peccata præſertim poſt baptiſmum commiſſa, quantumuis pœnitenti non remitti. Et hic fuit error Nouatianorum, Montaniſtarum, Cataphrygum, & aliorum olim hæreticorum: vt patet ex *D. Ambroſ. l.* 1. *de pœnitentia c.* 9. & *l.* 2. *c.* 4. *Ex Paciano epiſt.* 3. *ad Sempronianum. Cardin. Baronio ſub finem anni* 254. & aliis pluribus. Sumpſerunt hi præcipuum ſuum fundamentum ex quibuſdam locis Scripturæ, quæ infrà adferemus. (Ambroſ. Pacianus, Cardin. Baronius.)

3\. Idem alia ratione aliqui catholici docentur.

Secunda concedit, [illegible] verè pœnitenti ſemper remitti peccatum qua[illegible]muis graue, & ſæpiùs commiſſum, negat tamen [illegible] peccatores in hac vita poſſe agere pœnitentiam, eo quòd Deus quibuſdam neget gratiam ad hoc neceſſariam: & tales volunt eſſe eos qui in Scriptura dicuntur obdurari, quibus aiunt Deum non ſolùm non dare gratiam efficacem, ſed negare etiam ſufficientem, ſine qua impoſſibile eſt agere veram pœnitentiã. Ita *Medina l.* 3. *de recta in Deum fide c.* 1. *Cather. opuſc. de prædeſtinatione*, & alij. Mouentur præcipuè quibuſdam Scripturæ locis, vbi id videtur inſinuari. Eccleſiaſtæ 7. *Conſidera opera Dei, quòd nemo poteſt corrigere, quem ille deſpexerit.* Pſal. 80. *Dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum ibunt in adinuentionibus ſuis.* Ad Rom. 9. *Cuius vult miſeretur & quem vult indurat.* Ioan. 12. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum.* (Medina. Catharinus. Eccleſ. 7. Pſal. 80. Rom. 9. Ioan. 12.)

4\. Qua ratione Deus dicatur aliquos obdurare.

Sed hæc loca non vrgent: quia in iis tantùm ſignificatur, neminem poſſe ſe à ſuis peccatis conuertere ſine auxilio diuino, Deúmque hoc quibuſdam vel ob eorum peccata enormia, vel ob alias cauſas ſibi notas tam exiguum dare, vt non niſi cum ſumma difficultate ſe cum eo poſſint conuertere, per quod etiam Deus videt eos de facto non conuertendos. Et hoc modo Deus dicitur eos obdurare. Sicut etiam pater vulgò dicitur peruertere filium, qui permittit eum incidere in tales occaſiones peccandi, quas videt ei futuras cauſas ruinæ. Talibus autem quandoque dicitur conuerſio impoſſibilis, aut quia valdè difficilis eſt, aut in ſenſu compoſito; quia poſito quòd Deus prædixerit eos non conuertendos, fieri nequit, vt de facto conuertantur. Eſt tamen in eorum poteſtate adiuuante gratia Dei efficere, vt Deus hoc nunquam præuiderit, & conſequenter nec prædixerit.

Simili modo explicandæ ſunt quædam locutiones Patrum, qui imitantes modum loquendi Scripturæ videntur dicere, quibuſdam defectu gratiæ impoſſibilem eſſe conuerſionem.

5\. Omnibus in vita quamdiu viuitur datur gratia ſufficiens.

Contrà verò neminem in hac vita quàm diu viuitur ratione ita à Deo deſeri, vt non poſſit conuerti; videtur multis clariſſimis Scripturæ locis probari; quæ ſæpiſſimè generatim inuitat omnes peccatores ad pœnitentiam, docétque Deum non velle eorum mortem, ſed vitam. Ezechielis 18. *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij, dicit Dominus Deus, & non vt conuertatur à viis ſuis, & viuat?* Et infrà v. 31. omnes peccatores ſuauiſſimè inuitat ad pœnitentiam: ac demũ videns eorum auerſionem, & dolens inſtar parturientis, exclamat: (Ezechiel. 18.)

Et quare

Et quare moriemini domus Iſraël? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini & viuite. Vbi oſtendit maximum deſiderium ſalutis pereuntium rebellium ac obduratorum Iudæorum.

1. ad Tim. 2.

Ex eodẽ affectu prouenit illud Matth. 11. vbi generatim dicit, *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Vbi nemo excipitur. Vnde etiam 1. ad Timoth. 2. de Deo generatim dicitur, *Qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quod autem hoc intelligendum ſit etiam de obduratis patet ex

Luc. 19. Ioann. 12.

Luc. 19. v. 42. Vbi Chriſtus recogitans ſecum mala superuentura iis, de quibus dicitur *Ioan. 12. v. 39.* quòd non poterant credere, quia cor eorum erat cæcatum, amarè flens exclamauit: *Quia ſi cognouiſſes & tu & quidem in hac die tua,* (tibi ſcilicet conceſſa ad pœnitentiam) *quæ ad pacem tibi.*

Matth. 23.

Ex ſimili erga eoſdem affectu exclamat Matt. 23. *Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos* (quos Ioannes ſuprà dicit à Deo fuiſſe occæcatos, nec potuiſſe credere) *quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Similia habentur Ierem. 3. Ezech. 33. Iſaiæ 49. & alibi ſæpiùs.

Ierem. 3. Ezechiel. 33. Iſai. 49.

Quæ omnia neſcio quomodo Deus potuerit verè, ſeriò, ac ſincerè dicere, ſi multos homines viatores & ratione vtentes ita deſtituat omni auxilio ad ſalutem neceſſario; vt poſſint quidem adhuc quotidie peccare, nullo tamen modo, quidquid faciant aut conentur, à peccatis reſurgere. Conſonat

Rom. 2.

his illud Apoſtoli ad Rom. 2. vbi omnino obduratos, & à Deo deſertiſſimos compellans ait: *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor theſaurizas tibi iram?* &c. Quomodo clariùs potuiſſet dicere, nullo modo ſtare per Deum quò minùs tales conuertantur, qui longanimiter eorum conuerſionem expe-

Apoc. 3.

ctando, ſtat ad oſtium & pulſat Apoc. 3. commouendo ſcilicet eorum corda per internas in-

Ioan. 1.

ſpirationes? qui, vt dicitur Ioan. 1. *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Sapient. 12.

Sed omnium expreſſiſſima ſunt verba Sapiẽtiæ 12. vbi dicitur: *Si inimicos ſeruorum tuorum & debitos morti* (peſſimos ſcilicet & obduratiſſimos Cananæos, Iebuſæos, &c. quorũ malitia ibidem n. 10. dicitur non potuiſſe mutari) *cum tanta cruciaſti attentione, & obſecratione, dans tempus & locum per quæ poſſent mutari à malitia,* &c. Vnde meritò

Oſee 13.

etiam talibus conteſtatur Oſee 13. *Perditio tua Iſraël: tantummodo in me auxilium tuum.* Ac ſi aperte diceret, Quantum eſt in me, ſeriò cupio & procuro ſalutem tuam, dando tibi ſufficientiã ad eam auxilia: tu verò eã contemnendo, tibi es cauſa perditionis tuæ. Vnde etiam

Cap. Firmiter.

cap. Firmiter. de ſumma Trinitate, generatim dicitur: *Et ſi poſt ſuſceptionem baptiſmi, quiſquam prolapſus fuerit in peccatum, per veram poteſt ſemper pœnitentiam reparari.*

6

Quid ea de re ſenſerit D. Thom. Cardin. Bellarm. D. Thomas.

Eandem etiam ſententiam communiter tenent omnes Patres, vt fuſiſſimè citatis eorum verbis docet *Cardin. Bellarm. lib. 2. de gratia & lib. arbit. c. 5.* Idémque apertiſſimè docet *D. Thom. hic q. 86. a. 1.* non ſine aliqua nota ſententiæ contrariæ, quæ dicit liberum arbitrium tolli.

Reſpondent aliqui, D. Thomam tantùm velle viatorem poſſe agere pœnitentiam, ſi Deus ei dederit gratiam: non autem Deum omnibus ex parte ſua ſufficientem dare. Sed hoc eſt planè contra mentem D. Thomæ. Primò, quia eodem modo poſſet dici damnatos poſſe agere pœnitẽtiam; quia ſi Deus vellet gratiam ad hoc ſufficientem iis dare, poſſent verè pœnitere. Quis enim ſine iniuria potentiæ diuinæ neget Deum poſſe conuertere damnatos? Et ſic D. Thomas nullam poneret diſtinctionem inter peccatores ita obduratos, & damnatos: cùm expreſsè ibidem inter eos diſtinguat, abſolutè dicens hos non poſſe agere veram pœnitentiam, illos verò poſſe. Secundò, quia D. Thomas voluit ibi aliquid docere (vt apertè patet ex contextu) de quo ſaltem aliqui hæretici aliquando dubitarunt; nemo autem Catholicus aut hæreticus vnquam dubitauit, An Deus per omnem ſuam potentiam poſſet quemuis peccatorem conuertere. Ergo ipſe plus ibi voluit dicere, ſcilicet omnes peccatores quàm diu ſunt viatores & ratione vtuntur, habere ſufficiẽs à Deo auxilium vt poſſint pœnitere, ſi velint adlaborare.

Quo tempore Deus det omnibus ſufficiẽs auxilium.

Hæc tamen non ſunt ita intelligenda, quaſi Deus det omnibus peccatoribus quouis tempore gratiam immediatè ſufficientẽ ad eliciendam contritionem. Nam cùm hæc ſupponat fidem, Deus infideles priùs excitat ad fidẽ, quàm ad contritionem; & ad hanc communiter tantùm dat iis gratiam remotam, idque non quouis momento, ſed ſuo loco & tempore, prout iudicauerit expedire, aliis maiorem, aliis minorem: talem tamen vt ſi ei voluerint collaborare, poſſint maiorem impetrare, & tandem etiam eam qua poſſint immediatè conteri. Poſſet hæc res multis argumentis clarè probari, ſed propriè ad hunc locum non pertinet, ſed ad primam ſecundæ. Si quis velit videre pluribus explicatam, videat *Card. Bellarm. l. 2. de gratia & lib. arb. c. 5. & ſeq. P. Suarez in opuſc. de auxilio gratiæ q. 6. P. Valentia tomo 2. diſp. 8. q. 3. puncto 4. Molinam in Concordia q. 14. a. 13. diſp. 10.*

Cardin. Bellarm. Suarez. Valentia. Molina.

Solùm itaque ſupereſt prior difficultas, Verùm pœnitens poſſit cuiuſvis peccati remiſſionem obtinere: quæ propriè huc ſpectat.

7

Cuiuis verè pœnitenti remittuntur peccata.

CONCLVS. Certa fide tenendum eſt, nullum eſſe peccatum tam graue, quod verè pœnitenti non remittatur. Patet, quia in Scripturis ſuprà citatis, & aliis pluribus locis generatim omnes inuitantur ad pœnitentiam, & pœnitentibus venia promittitur. Et Ioan. 20. generatim datur Apoſtolis per Sacramentum pœnitentiæ poteſtas ſoluendi ac remittendi omnia peccata.

Ioan. 20.

D. Hieron.

Meritò igitur *D. Hieronym. epiſt. ad Oceanum,* ait: *Fruſtra mortuus eſt Chriſtus, ſi aliquos viuificare non poteſt. Mentitur Ioannes Baptiſta & digito Chriſtum & voce demonſtrans: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi; ſi ſint adhuc in ſæculo quorum Chriſtus peccata non tulerit.*

Geneſ. 4.

Vnde ab omnibus catholicis damnatum eſt illud Caini Geneſ. 4. *Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* Et reprehenſa eſt deſperatio Iudæ, & ab Eccleſia damnati ſunt Nouatiani, Montaniſtæ, & ſimiles, dicentes, aliqua peccata non poſſe remitti. Et in Concilio Lateranenſi

Concil. Lateran.

generaliter definitum eſt omnia poſſe remitti, vt patet ex *cap. Firmiter ſupra citato.*

8 Obiicitur primò, Marci 3. & Luc. 12. dicitur blaſphemiam in Spiritum ſanctum nunquam remittendam.

Marc. 3. Luc. 12.

Omiſſis variis reſponſionibus, in quibus varij variè ſentiunt quid ſit peccatum in Spiritum ſanctum, quas adfert *Card. Bellarm. 1. de pœnitentia, c. 16.* Reſp. Blaſphemiam in Spiritum ſanctum hîc dici eam, qua quis agnitam fidei veritatem malitiosè oppugnat, & miracula, quibus ea confirmatur, arti magicæ adſcribit. Sicut tunc in dictis locis Iudæi blaſphemabant doctrinam & miracula Chriſti; & iam hæretici blaſphemant miracula, quæ diuerſis locis fiunt per inuocationem B. Virginis, aliorumque Sanctorum. Patet, quia poſt verba Chriſti dicentis illud peccatum in æternum non remittendum D. Marcus ſuprà ſubiungit: *Quoniam dicebant* (ſcilicet Iudæi) *Spiritum immundum habet*, in cuius ſcilicet virtute volebant Chriſtum eiicere dæmonia, & doctrinam ſuam proponere. Vbi clarè inſinuat hoc eſſe peccatum in Spiritum ſanctum, quod Chriſtus dicit eſſe irremiſſibile. Dicitur autem committi in Spiritum ſanctum, quia agnitio veritatis, eiuſque per miracula confirmatio per appropriationem tribuitur Spiritui ſancto. *Matth. 12. v. 28. Ioan. 16. v. 13. 1. ad Corinth. 12. v. 7. 8.* &c.

Card. Bellarm. Quid ſit blaſphemia in Spiritum ſanctum & qua ratione ſit irremiſſibilis.

Matth. 12. Ioan. 16. 1. Cor. 12.

9 Rurſum illud peccatum dicitur irremiſſibile, quia illud committentes difficillimè, ideóque rariſſimè verè conuertuntur, quia diuinæ bonitati eos ad ſe trahenti omnem viam præcludūt. Sæpe autem Scriptura imitando vulgarem modum loquendi, dicit impoſſibile, & nunquam fieri, quòd non niſi difficillimè & rariſſimè fit.

In Scriptura ſæpe dicitur impoſſibile quod valdè difficulter & raro fit.

Sic Ierem. 13. Iudæis dicitur, *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuā, aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis bene agere cùm didiceritis male.* Itē Sap. 12. de Cananæis dicitur: *Nequam eſt natio eorum, & naturalis malitia ipſorum: & quoniam nō poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum.* De quibus tamen ibidem n. 20. dicitur, quòd Deus cum magna attentione eos punierit: *dans tempus & locum per quæ poſſent mutari à malitia.* Item Matth. 19. dicitur faciliùs eſſe camelo ingredi per foramen acus, quàm diuiti ingredi regnum cælorū. quod idem eſt ac ſi diceretur eſſe impoſſibile: & ſubiungitur, hoc ei eſſe poſſibile per gratiam Dei.

Ierem. 13. Sap. 12.

Matth. 19.

10 Simili ſenſu 1. Ioan. 5. dicitur quoſdam peccare peccatum ad mortem, eos ſcilicet, qui ex obſtinata malitia peccant, qui vix conuertuntur, ſed ferè in ſuis peccatis vſque ad mortem perſeuerant. Subiungitque Apoſtolus ſe non dicere vt pro talibus oremus: non quòd hoc prohibeat, aut omnino inutile iudicet, aut quòd talium ſalus omnino ſit deſperanda (hoc enim eſſet falſum, quia etiam talibus ſæpe gratiam impetramus qua conuertuntur) ſed tantùm indicat talium conuerſionē eſſe valdè difficilem, & ſe nolle promittere, quòd pro talibus orantes exaudiemur, etiamſi ita oremus vt ex parte noſtra nullus ſit defectus, quo minùs exaudiamur. Quo ſenſu paulò antè dixerat nos pro aliis leuioribus peccatoribus debere orare, cum certa nimirum fiducia nos exaudiendos. Simili etiam ſenſu 1. Reg. 2. ait Heli: *Si peccauerit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Dominum peccauerit vir, quis orabit pro eo?* Tantùm enim vult dicere, non eſſe cuiuſvis hominis etiam ſancti impetrare à Deo veniam iis, qui tam grauiter eum offendebant, vt fecerant ipſius filij.

1. Ioan. 5. Quid ſit peccatum vſque ad mortem.

1. Reg. 2.

Obiicitur ſecundò, Ad Hebr. 6. dicitur impoſſibile eſſe ſemel illuminatos, & poſtea relapſos renouari ad pœnitentiam. Et c. 10. voluntariè peccantibus poſt acceptam notitiam veritatis non reſtare hoſtiam pro peccato. 11

Hebr. 6. Ibid. 10

Ad priorem locum duæ ſunt reſponſiones. Prior eſt ferè communis omnium veterum Patrum, ſcilicet Apoſtolum ibi non loqui de quauis renouatione ad pœnitentiam, ſed de ea quæ fit per baptiſmum: qui renouari non poteſt. Probatur Primò, quia initio capitis locutus eſt de pœnitentia quæ fit in ordine ad baptiſmum. Secundò, quia cùm ſupra dixerit non eſſe hîc agendum de doctrina baptiſmatum, videtur ſcribere iis qui putabant baptiſmum ſæpiùs poſſe repeti: ſicut in veteri lege ad tollendam immunditiem legalem ſæpiùs repetebatur. Tertiò, quia innuit eos qui ſæpiùs ita volunt renouari ad pœnitentiam ſæpiùs crucifigere in ſe Chriſtum. quia ſcilicet, vt dicitur ad Rom. 6. baptizati imitantur paſſionem Chriſti. Quare hæc ſententia eſt valdè probabilis.

Rom. 6.

Secunda ſententia eſt plurimorum recentiorum, qui dicunt Apoſtolum ibi agere de propriè dicta pœnitentia: & dicere, impoſſibile eſſe eos qui poſt agnitionem veritatis prolapſi ſunt in grauia peccata, & præſertim in apoſtaſiam, ſecundò per pœnitentiam renouari: quia hoc rarò & difficillimè fit, iuxta dicta n. 9. Et hæc ſententia eſt etiam ſatis probabilis. Vide hac de re plura apud *P. Cornelium in cap. 6. ad Hebr. n. 265.*

P. Cornelius

Ad ſecundum locum quidam ſimiliter reſpondent eo c. 10. Apoſtolum nihil aliud velle, quàm ita peccantes non debere expectare vt Chriſtus ſecundò pro nobis moriatur, ac ſecundum baptiſmum pro iis inſtituat. Alij volunt hîc hoſtiam & ſacrificium accipi pro pœnitentia (iuxta illud pſalm. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*,) & Apoſtolum tantùm velle tales difficillimè poſſe agere pœnitentiam. Volunt itaque hi auctores vtriuſque loci eundem eſſe ſenſum, quæ probabilia ſunt. Si tamen totius capitis contextum diligentiùs conſideremus, videtur probabilius quod ſatis fusè docui & probaui ſuprà in materia de ſacrificio; ſcilicet Apoſtolum hîc loqui Iudæis vacillantibus in fide, & volentibus coniungere legem Moſis cum lege Chriſti; aitque iis voluntariè peccantibus, nullam iam reſtare hoſtiam pro peccato. Quia neque ea reſtat quam Chriſtus obtulit (hæc enim deficientibus à Chriſto ad Moſen nihil prodeſt) neque etiam ea quæ offerebatur in lege veteri. quia hæc iam abolita eſt per legem Chriſti. 12

Pſal. 50.

DVBIVM II.

Qualis requiratur pœnitentia ad remiſſionem peccati mortalis?

CVm diſ. 1. n. 22. dixerim nō poſſe deteſtari peccata ob varias rationes formales, hoc 13

dubio

dubio petitur, ob quam ratiunem formalem debeamus deteſtari peccatum; vt hoc nobis remittatur. Ruſum cùm peccatum poſſit remitti, vel per ſuſceptiunem Sacramenti, vel ſine ea, de vtraque remiſſione poteſt eſſe difficultas. Tertiò eſt etiam aliqua difficultas, Vtrùm actus pœnitentiæ vt ſufficiant ad remiſſionem peccati, debeant procedere ab habitu caritatis.

Scotus.

Scotus in 4. d.15.q.1.a.6.§.Vt autem id aſſerit. Nam dicit debere eſſe formatam. quia aliàs non mereretur remiſſionem peccati de condigno. Sed hæc ratio nihil facit ad rem. quia contritio nunquam meretur de condigno remiſſionem peccati, nec hoc vllo modo fieri poteſt, vt dicam infrà.

Vt quis iuſtificetur per Sacramenta ſufficit attritio.

CONCLVS. I. Vt ordinariè per baptiſmum, aut Sacramentum pœnitentiæ, imò etiam vt quandoque per alia Sacramenta nobis peccata remittantur, ſufficit nos ea deteſtari ob 3. aut 5. rationem ex receoſitis diſput. 1. n. 21. aut etiam ob ſecundam, modò ea deteſtatio ſaltem virtualiter ſe extendat ad omnia peccata mortalia, quæ nobis remittenda reſtant. Patet ex *Tridem. ſeſſ.14. c. 4.* Et clarè hanc concluſ. probaui in 1. tomo q.62.a.1.dub.2. Vbi etiam ſatis fusè explicui qualis hæc pœnitentia eſſe debeat.

Tridem.

Contritio per ſe neceſſaria ad remiſſionem peccati mortalis.

D. Thomas.

Trident.

14 CONCLVS. II. Ad obtinendam remiſſionem peccati mortalis ſine ſuſceptione Sacramenti, aut martyrij: neceſſaria eſt contritio, ſiue deteſtatio peccati ob 4. rationem ex ibidem dictis. Ita *D.Thom.q.85.a.6.& 86.a.3.* & communiter Doctores. Patet ex Trident. ſuprà, vbi ad eiuſmodi peccati remiſſionem requirit contritionem caritate perfectam. Et apertè colligitur ex Scriptura, quæ omnem vim quam pœnitentia habet ad delenda peccata, tribuit ferè vbique caritati, qua dicit omnia peccata deleri, & ſine ea nihil prodeſſe.

Luc. 7.

Luc.7. Magdalenæ remittuntur peccata multa, quia dilexit multum: & qui minùs diligit, ei minus dimittitur. Vt videtur inſinuari nihil dimitti non diligenti.

1. Petri 4.

Prouerb. 8.

1. Ioan. 4.

1. Petri 4. *Caritas operit multitudinem peccatorum.* Prouerb.8. *Ego diligentes me diligo,* ait Deus. 1. Ioan. 4. *Qui diligit, ex Deo natus eſt.* &c. 3. *Qui non diligit manet in morte.*

Deuter. 6.

Hinc ſicut *Deuteron. 6. v. 5.* iubemur diligere Deum ex toto corde, quo perfectus amor caritatis ſignificatur: ita *c.4.v.29.* vt Deum per pœnitentiam repetiamus, requiritur, vt eum ex toto corde quæramus,

Ioel. 2.

& *Ioelis 2.v.12.* vt ex toto corde ad eum conuertamur. Quibus verbis clarè inſinuatur, vt pœnitentia ſufficiat ad remiſſionem peccati, requiri vt procedat ex caritate. Similia etiam paſſim habent Patres. Vnde

August.

D. Auguſtinus ſerm. 7. de tempore: Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati, & amor Dei. Et quãuis præcipua huius rei ratio ſit voluntas Dei, qui ſi voluiſſet, potuiſſet nobis aliter peccata remittere: tamen magis conueniebat, vt ad talem peccati remiſſionem, talem actum requireret. Quia cùm remiſſio peccati ſit maxima quædam res; omnino conueniebat Deum extra Sacramenti ſuſceptionem, eam diſpoſitionem ad eius remiſſionem in nobis requirere, quæ eſſet in ſuo genere perfectiſſima, quam poſſimus exhibere. Talis autem eſt ſola illa dicta deteſtatio peccati. Secundò, quia ſicut per peccatum mortale non ſolùm conuertimur indebitè ad creaturas, ſed etiam auertimur à Deo, aliquid ſupra eum amando: ita omnino conueniit, vt ſola illa diſpoſitio ad eius remiſſionem, per ſe ſufficiat, quæ eiuſdem ſupra omnia amorem contineat. qua ſola perfectè ad eum conuertimur. Tertiò, quia cùm remiſſio nunquam fiat niſi ſimul acceptetur peccator ad amicitiam diuinam: ad hanc ſola illa pœnitentia fuit conueniens diſpoſitio, quæ ex amore amicitiæ, ſiue ex caritate Dei procedit. Hanc autem pœnitentiam ſufficere ad iuſtificationem ante realem ſuſceptionem Sacramenti, ſatis patet, tum ex rationibus iam allatis, quæ hoc apertè probant; tum etiam ex dictis tomo 1.q.68.a.2. dub.3.

Dices, Vt cootritio dicatur caritate perfecta, ſufficit quòd ab ea informetur, vel imperetur. Ergo non erit neceſſe vt eliciatur ob talem rationem formalem. 15

Trident.

Quæ contritio dicatur caritate perfecta.

Reſp. negando aſſumptum. Primò, quia Tridentinum ſuprà apertè diſtinguit contritionem caritate perfectam ab imperfecta, quæ non iuſtificat ſine Sacramento. Quod hæc concipiatur ex conſideratione turpitudinis peccati, aut pœnarum metu; clarè inſinuans illam concipi ex amore erga Deum, ideoque dici caritate perfectam. Secundò, quia alias non diſponeret ad remiſſionem peccati, ſed eam ſupponeret. Nam aliquem actum virtutis informari à caritate, nihil eſt aliud quàm eum procedere à ſubiecto exiſtente iam in caritate, cui neceſſariò remiſſa ſunt peccata. Item vt aliquis actus imperetur à caritate, neceſſe eſt ipſum ſubiectum iam habere caritatem ſaltem actualem, quæ ipſum moueat ad alterum actum imperandum. Actus autem caritatis in memore ſuorum peccatorum neceſſariò immediatè excitat eorum deteſtationem, vt oſtendam n. 50. Vnde ſequitur, vt aliquis actus ab his diſtinctus imperetur à caritate, eum neceſſariò ſupponere ſubiectum iam formaliter perfectè eſſe auerſum à peccatis, & conuerſum ad Deum, & conſequenter perfectè diſpoſitum ad remiſſionem peccati, quam neceſſariò immediatè ſequitur iuſtificatio.

Contritio non neceſſariò procedit ab habitu caritatis.

Scotus.

Soto.

CONCLVS. III. Contritio requiſita ad remiſſionem peccati mortalis non debet eſſe formata. Ita *Scotus in 4.d.14.q.2.a.2.* Et eſt communis, vt fatetur Soto ſupra. Et probatur, quia aliàs deberet procedere ab habitu caritatis, aut ſaltem ab habente habitum caritatis: quod eſt impoſſibile. quia ſic eſſet poſterior habitu caritatis & remiſſione peccati, cùm tamen ad eam diſponat, & conſequenter ſit prior natura. 16

Duæ res non poſſunt ſibi inuicem eſſe cauſæ.

Reſpondent aliqui, duas res poſſe eſſe ſibi mutuo cauſas in diuerſo genere cauſæ, conſequenter vnam altera priorem, vt patet in cauſa materiali & formali. Sed hoc apertè implicat, præſertim in cauſa efficiente. Cùm enim agere abſolutè ſupponat eſſe, quis vnquam poſſit concipere quomodo effectus prius natura ſit, quàm cauſa à qua producitur? ſiue quomodo cauſa verè exiſtens pendeat à ſuo effectu poſteriùs natura futuro, tanquam à diſpoſitione ad ſui productioné neceſſaria? Confir. Quia in eo inſtanti naturæ quo effectus concipitur diſponere ad illius productioné, deberet concipi nondum eſſe

quia

quia cauſa debet concipi eſſe prior natura ſuo effectu, & ſimul deberet concipi iam eſſe; quia nihil poteſt concipi verè à parte rei diſponere ſubiectum ad receptionem formæ, niſi concipiatur exiſtere.

Quod autem ſumitur de materia & forma, falſum eſt. Nec enim vnquam materia in ſui productione dependet phyſicè à ſua forma: nec hæc eſt cauſa materiæ, ſed compoſiti. Similiter quod aliqui dicunt infuſionem gratiæ, & remiſſionem peccati eſſe ſibi mutuo diuerſo reſpectu priores & poſteriores, non eſt verum, vt oſtendam n. 17.

17 Dices, Caritas priùs natura infunditur quàm remittatur peccatum. quia ipſa eſt cauſa remiſſionis peccati. Ergo contritio poterit eâ informari priùs naturâ quàm ſit remiſſio peccati.

Caritas non infunditur prius natura quàm remittatur peccatum.

Reſp. negando antecedens. Nam cùm, vt docet *Tridentin. ſeſſ. 6. c. 7.* gratia habitualis ſiue caritas (quæ vel eſt eadem res cum gratia habituali, vel ſimul cum ea infunditur) ſit cauſa formalis noſtræ iuſtificationis, eodem inſtanti naturæ quo ipſa concipitur nobis infuſæ, concipimur iuſti: ſicut hoc ipſo quo concipitur ſubiecto inhærere albedo, aut lumen, ipſum neceſſariò concipitur album aut lucidum. Item hoc ipſo quo concipitur aliquis iuſtus, concipitur neceſſariò ei remiſſa eſſe peccata mortalia. quia iuſtitia intrinſecè dicit abſentiam peccati mortalis. Vnde ſequitur, eodem inſtanti naturæ, quo gratia concipitur infuſa, neceſſariò concipi peccatum eſſe remiſſum, ſecundùm præſentem Dei inſtitutionem. Nam etſi credam probabilius, gratiam non habere phyſicam repugnantiam cum peccato, & Deum poſſe eam infundere nec remittendo peccatum, nec hominem iuſtificando: tamen ipſe abſolutè ſtatuit hæc nunquam diuidere: atque ita ex eius inſtitutione, ipſa gratiæ habitualis infuſio, eſt moraliter quædam peccati remiſſio: & hoc ipſo quo Deus illam infundit, hoc remittit. Sicut olim Romani ipſa immediatè pilei impoſitione auferebant mancipiis ſeruitutem, & dabant libertatem. Et iam Iudex ipſa externa verborum pronuntiatione reum abſoluit. Quare hæc neceſſariò ſunt ſimul natura, ſcilicet gratiæ infuſio, & peccati remiſſio. Item gratiam infuſam eſſe, & peccatum remiſſum eſſe.

Gratiæ infuſio & peccati remiſſio ſunt ſimul natura.

18 CONCLVS. IV. Contritio diſponit ad remiſſionem peccati, quatenus procedit ſimul à gratia præueniente & cooperante, ac à libero arbitrio. Nam vt ita diſponat, neceſſariò eſt & libera, quod habet à libero arbitrio: & ſimul ſupernaturalis, quod habet à gratia.

DVBIVM III.

Qua ratione contritio concurrat ad remiſſionem peccati mortalis.

19 PRima ſententia docet, pœnitentiam cauſare remiſſionem peccati per modum cauſæ efficientis. Ita *Soto in 4. d. 14. q. 2. a. 2. §. Tertiò vt*, &c. ad hoc videtur inductus auctoritate *D. Thomæ*, qui *q. 85. a. 2. ad 4.* dicit pœnitentiam expellere effectiuè peccatum. Sed ſi Soto hoc intelligat (vt videtur intelligere) de remiſſione peccati extra Sacramentum, prout hic de ea diſputamus, eius ſententia eſt valde difficilis. Nam ille actus, (ſicut & alij actus immanentes) nullam habet vim effectiuam aliquid producendi niſi ipſum habitum. Quare nequit intelligi quomodo effectiuè deleat peccatum. Nam vel hæc remiſſio eſt omnino idem cum infuſione gratiæ, & ſic nullo modo poteſt fieri ab actu pœnitētiæ: quia hic vt eſt actus virtutis, nullam habet vim producendi gratiam (quæ à ſolo Deo infunditur) & conſequenter nec deſtruendi peccatum: vel ſi concipiamus eam remiſſionem vt diſtinctam ab infuſione gratiæ, ſic nullam poteſt habere cauſam efficientem præter Dei voluntatem, quæ eam immediatè operatur, ſicut voluntas mea operatur remiſſionem debiti, quo alius mihi obligatur, quando hoc ei remitto.

Soto.

D. Thomas.

Pœnitentia non expellit peccatum effectiuè.

Ad D. Thomam Reſp. Eum tantùm velle, actus virtutis pœnitentiæ concurrere effectiuè ad productionem gratiæ, & conſequenter ad deſtructionem peccati, quatenus ſunt pars Sacramenti: vt clarè patet ex q. 86. a. 6. in corpore, & ex q. 89. a. 1. ad ſecundum, vbi ait, Contritionem vt eſt pars Sacramenti effectiuè producere gratiam (quod intellige de efficientia morali iuxta dicta tomo 1. q. 62. a. 4.) Vt verò eſt actus virtutis, docet eam ſe habere vt vltimam diſpoſitionem ad gratiam conſequendam.

Secunda ſententia docet, peccatum formaliter expelli per contritionem, quatenus hæc continet actum caritatis, ſicut frigus expellitur per calorem. Fundamentum præcipuum eſt: quia vt docet *Tridentin. ſeſſ. 6. c. 7.* noſtra iuſtificatio (quæ includit remiſſionem peccati) formaliter fit per infuſionem alicuius formæ inhærentis, gratiæ ſcilicet, ſiue caritatis. Quod videtur ita intelligendum, vt iſta forma expellat naturali ſua vi peccatum. Nam alias remiſſio peccati non fieret præciſè per infuſionem illius formæ, ſed per extrinſecam Dei condonationem, quod videtur Trident. ibi negare. Quòd ſi autem habitualis caritas habeat vim formaliter expellendi peccatum, multò magis eam habebit caritas actualis. quia hæc nos perfectiùs Deo coniungit quàm illa. 20

Contritionem expellere formaliter peccatum aliqui ſentiunt.

Trident.

Confirm. 1. Quia hic actus eſt vera amicitia cum Deo. Ergo formaliter expellit peccatum, quod eſt quædam inimicitia inter nos & Deum. Secundò, quia per actum caritatis tam perfectè Deo inhæremus, quàm per peccatum ab eo auertimur. Ergo ille hoc omnino delet. Tertiò, quia videtur omnino dicendum, Deum poſſe in homine excitare aliquem actum tam perfectū, vt per ipſum neceſſariò peccatum expellatur. (Nam contrarium videtur diuinæ omnipotentiæ, & excellentiæ ipſius gratiæ multum repugnare.) Atqui ſi vllus talis actus ſit poſſibilis, hic videtur omnino eſſe actus caritatis ſupernaturalis. Ergo hic peccatum ita expellit. Quartò, quia formalis noſtra beatitudo præcipuè conſiſtit in actuali Dei viſione & amore. Ergo ſimiliter formalis noſtra iuſtificatio, quæ eſt beatitudo quædam inchoata, formaliter cōſiſtit in actu caritatis. Et hanc ſententiam videtur etiam tenere *Soto in 4. d. 14. q. 2. a. 2. §. Tertio vt*, vbi dicit:

Soto

Pœni

Pœnitentia non ſolùm formaliter expellit peccatum, quia ſe non compatiuntur: ſed etiam effectiuè, &c. Sed cùm, vt patet ex iis quæ idem dicit *d.15.q.1.a.6.§. Vt autem*, ipſe loquatur de pœnitentia informata per caritatem, fortè ſolùm vult eum actum formaliter expellere peccatum ratione gratiæ habitualis qua informatur. quod ſuprà n. 16. refutaui.

21 Contritio non poteſt formaliter expellere peccatum.

Sed dicta ſententia nullo modo videtur poſſe defendi. Primò, quia inde ſequeretur, hominem accepta ſolùm gratia præueniente & cooperante, perfectiſſime poſſe ſatisfacere pro ſuo peccato. Et conſequenter Deum in remiſſione peccati per contritionē nullum præſtare beneficium, niſi quòd det ei dictas gratias. Quod etſi videantur aduerſarij concedere; videtur tamen omnino abſurdum eſſe. Quia, vt oſtendam infrà diſput. 10. dub. 2. malitia peccati mortalis eſt verè infinita. nam per eam contrahimus debitum verè infinitum, quod ſecluſa omni remiſſione, non poteſt niſi per infinitam pœnam deleri. Omnis autem noſtra actio quantumcunque ſupernaturalis, eſt abſolutè finitæ perfectionis & bonitatis. Quare nullo modo poteſt habere vim delendi malitiam infinitam: cuius vlterior ratio eſt, quia magnitudo offenſæ creſcit ratione magnitudinis perſonæ offenſæ; vt per ſe patet. Contrà verò amor & obſequia præſtita perſonæ offenſæ, ex eo quòd exhibeantur perſonæ alicui magnæ, in efficacia ſatisfaciendi potiùs decreſcunt, quam creſcunt. Videmus enim quando offendimus aliquem principem, longè maiora obſequia requiri, vt ei ſatisfaciamus, quàm vt ſatisfaciamus plebeio, etiam eo caſu, quo offenſa erga vtrumque eſſet par. Et ratio eſt. Quia talia obſequia longè efficaciùs reparant læſam auctoritatem plebeij, quàm Principis. Hæc enim propter ſui excellentiam communibus obſequiis parum poteſt augeri, maximè ſi exhibeantur à plebeio. Vnde etiam fit, vt ſicut augetur culpa ex vilitate perſonæ offendentis: ita contrà vis ſatisfaciendi quam habent obſequia, minuatur ratione vtilitatis perſonæ exhibentis.

Malitia peccati creſcit ex magnitudine perſonæ offenſæ, cùm cōtrà meritum potiùs decreſcat ratione magnitudinis perſonæ cui ſoluitur.

22 Probatur 2. Quia etſi contritio habeat formalem repugnantiam cum omni peccato mortali actuali, ita vt non poſſit ſimul cum eo conſiſtere: tamen nullam poteſt habere phyſicam repugnantiam cum peccato habituali: quia hoc vel eſt ſolùm priuatio gratiæ habitualis debitæ ineſſe, vt aliqui volunt: vel, vt verius credo, eſt ſolùm quid morale, ſcilicet ipſum peccatum actuale adhuc in ratione iniuriæ & offenſæ Dei moraliter perſeuerans.

23 Pro quo Nota primò ex dictis diſput. 1. n. 21. Peccatum mortale continere in ſe læſionem diuinæ auctoritatis, eiúſque amicitiæ: & conſequenter perfectam iniuriam erga Deum. Quare peccatores conſtituit iniurioſos erga Deum, eiúſque inimicos; quæ iniuria moraliter & quaſi in habitu in nobis manet, & nos erga Deum iniurioſos conſtituit, donec pro ea plenè ſatisfecerimus, aut ipſe nobis eam condonarit. Sicut quando intuli Petro iniuriam, etſi actio tranſeat, maneo tamen perpetuò ei iniurioſus donec ſatisfecerim, aut ipſe mihi eam remiſerit.

Ratio peccati habitualis.

Nota 2. Amicitiam dicere duplicem amorem, ſcilicet vtriuſque amici ad alterum, v. c. in re præſenti amorem Dei erga nos, quo ipſe nos recipit in amicos, & eſt formaliter amicitia Dei erga nos; & amorem noſtrum erga Deum, quæ eſt formaliter amicitia noſtra erga Deum. Per illum Deus formaliter eſt amicus ſiue beneuolus nobis, & nos amici ipſius: per hunc verò nos ſumus formaliter amici Deo, & ipſe amicus noſter. Nos enim eſſe alicui amicos, idem eſt atque nos benè erga eum affici, ſiue ipſum amare propter ſe. Nos verò eſſe amicos alicuius, ſignificat eum benè affici erga nos. 24

Amicitia duplicem amorem includit.

Vnde ſequitur primò, quando aliquem offendendo facimus nobis inimicum, ipſum non conſtitui nobis inimicum formaliter per noſtrum peccatum, ſed per actum odij, quem in ſe concipit, quique obiectiuè per peccatum noſtrum cauſatur. Et ſimiliter quantumcunque illud peccatum retractemus, etiam eo actu quo planè eam iniuriam tollamus, per eam tamen retractationem nullo modo conſtituimur formaliter alterius amici, ſed per actum amoris, quem ipſe erga nos elicit. Vnde ſi pergat nos odiſſe, pergimus ipſius eſſe inimici. 25

Offenſæ noſtra ſolùm obiectiuè conſtituit nos inimicos offenſi.

Sequitur ſecundò, quando aliquem grauiter offendimus, etſi poſtea de eo doleamus; idque ex vero amore erga offenſum, non ſtatim eum fieri nobis amicum. Vnde ſæpe videmus eum nihilominus manere nobis grauiter offenſum: idque quandoque meritò, eò quòd talis actus non ſufficiat vt pro iniuria ſatisfiat. v. c. Commiſerit aliquis nobilis crimen læſæ maieſtatis: deinde ex ſincero Regis ſui amore factum ſuum deteſtetur, & veniam roget: non ſtatim per hoc plenè ſatisfecerit pro iniuria, & conſequenter manebit adhuc verè habitualiter iniurioſus in Regem, & ipſius inimicus, poteritque vt talis plecti, etſi de eius pœnitentia conſtet. Quod falſum eſſet, ſi per illam pœnitentiam plenè pro offenſa ſatisfaceret, aut Rex eam ipſi remitteret. Tunc enim non poſſet eum habere inimicum, aut eum plectere: non tamen teneretur eum in priſtinam amicitiam recipere. quia hoc gratuitum eſt. 26

Et ſimilis omnino eſt ratio peccatoris erga Deum, qui etſi vehementiſſime ex amore Dei de peccato doleat, manet nihilominus ei iniurius, ipſiúſque inimicus, niſi Deus ei peccatum remittat. Imo hæc ratio hic magis vrget. Nam cùm Dei Maieſtas ſit abſolutè immenſa, & reſpectu illius infinita noſtra vilitas; inde oritur quòd peccatum mortale infinitè eum offendat: & contrà noſtra pœnitentia quantumcumque excellens infinitè deficiat in ratione perfectæ ſatisfactionis, & conſequenter in virtute delendi peccatum. Et hoc videtur apertè docere *Tridem. ſeſſ. 6. c. 7.* vbi docet ſolum Deum eſſe cauſam efficientem remiſſionis peccati, qui gratuitò etiam contritum ab eo abluit. 27

Triden.

Nec refert quòd contritio ſit perfectiſsima à peccatis ad Deum conuerſio, quam in hac vita habere poſſumus; nec etiam quòd proficiſcatur à gratia, & ſit ſupernaturalis. quia inde tantùm ſequitur, quòd per eam peccatū omnino deſinat nobis eſſe habitualiter voluntarium, & quòd

nos deſinamus eſſe propriè auerſi a Deo: non autẽ ſequitur quòd deſinamus eſſe iniurij Deo. quia iniuria illa adhuc moraliter nos afficit, donec remittatur, vt oſtendi. Nec etiam ſequitur quòd Deus ob talem actum neceſſariò nobis debet remittere culpam, ſed tantùm quòd hoc conueniat ipſius bonitati, quam omnino decet à nobis acceptare eam pœnitentiam, quam poſſumus perfectiſſimam exhibere, præſertim cùm in hunc finem nos ad eam excitet.

29 Sequitur tertiò, cùm deletio peccati pro quo nullo modo poſſumus ſatisfacere de condigno, debeat neceſſariò fieri per Dei remiſſionem, eam non poſſe conſiſtere in aliquo actu noſtro, ſed neceſſariò conſiſtere in aliquo Dei actu erga nos. qualis de facto eſt infuſio gratiæ habitualis ea intentione à Deo facta.

Remiſſio peccati neceſſariò eſt actus ipſius Dei.

30 Sequitur quartò, peccatum mortale habituale non eſſe propriè priuationem gratiæ habitualis, ſed formaliter conſiſtere in iniuria Deo illata moraliter adhuc in peccatore manente. Quare ſi ſpectemus ſolam phyſicam naturam gratiæ habitualis (ſiue ſit ipſa caritas, ſiue quid diſtinctum) ipſa nullam habet phyſicam repugnantiam cum peccato habituali, ſed poſſet à Deo in peccatore optime conſeruari. Quod enim dicitur peccatum eſſe quandam inimicitiam inter nos & Deum: gratiam verò quandam amicitiam, etſi verum ſit in ſenſu cauſali, quia illud cauſat inimicitiam, & huius infuſio, vt de facto fit, eſt actus amicitiæ Dei erga nos: tamen in ſenſu formali falſum eſt. quia tam inimicitia, quàm amicitia Dei erga nos, formaliter ſunt actus quidam odij & amoris intrinſeci ipſi Deo: vt patet in actibus inimicitiæ & amoris inter homines, & dictis ſuprà: quamuis Deus illos actus ſolùm virtualiter eliciat.

Peccatum habituale nõ eſt priuatio gratiæ, nec huic phyſicè repugnat.

31 Quòd ſi tamen gratiam habitualem conſideremus, prout ſubſtat præſenti decreto Dei, quo ſtatuit vt ſit ornamentum & inſigne proprium filiorum Dei, ita vt hoc ipſo quo ea alicui datur, ipſe in filium Dei adoptetur, & voluntas eam dandi non diſtinguatur à voluntate adoptandi recipientem in amicum & filium: neceſſariò dicendum eſt, eam ſecundùm hanc moralem rationem includere formalem cum peccato mortali repugnantiam: ita vt non poſſit cum eo ſiue actuali, ſiue habituali conſiſtere. Quia impoſſibile eſt aliquem manentem in peccato mortali, eſſe amicum & filium Dei. Quare huius infuſio eſt propria & formalis externa peccati remiſſio: eodem modo atque pronuntiatio horum verborum. *Ego remitto tibi offenſam*, procedens ex voluntate eam remittendi, eſt vera ipſius exterior remiſſio.

Qua ratione gratia repugnet peccato.

Sed hæc, vt dixi, non habet gratia ex phyſica ſua entitate. Nihil enim eſt quod Deum, ſecluſo omni ipſius decreto aut promiſſo cogat, eum, qui talem qualitatem in ſe habet, acceptare pro filio, ac dare ei hæreditatem filiorum, ſiue ſui ipſius poſſeſſionem, per viſionem beatificam. Hoc tamen fatendum eſt, eam eſſe talis naturæ, vt non conueniat eam dari aliis, quam amicis Dei, & conſequenter, vt minus deceat eam relinqui in peccatore.

32 Ex his facile eſt reſpondere ad argumenta illius ſententiæ. Ad primum nego aſſumptũ, ſcilicet eam formam, cuius infuſione ſanctificamur, debere habere hanc vim ex ſua phyſica ratione, hoc enim eſt omnino impoſſibile. Ad probationem ſatis patet ex dictis, qua ratione, remiſſio peccati fiat propriè per infuſionem illius gratiæ, prout ſubſtat illi diuino decreto: quamuis ſi conſideres ſolam phyſicam illius entitatem, non negarim peccata per extrinſecam Dei condonationem ab ea diſtinctam remitti: nec hoc negat Tridentin. ſed potiùs eo loco apertè inſinuat. Nam cùm docuiſſet quæ dona nobis in iuſtificatione infundantur, ſubdit: *Vnde in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipit homo.* &c. apertè diſtinguens remiſſionem peccati ab infuſione donorum. Nec enim ibi docet gratiam habitualem eſſe cauſam formalem præciſè remiſſionis peccatorum, ſed iuſtificationis, quæ plus includit. in quo damnat hæreticos, qui nos volunt iuſtificari per ſolam iuſtitiæ Chriſti extrinſecam imputationem. vt ibidem docet. *Triden.*

Ad primam confirmationem patet reſp. ex dictis n. 24. & 25. Ad 2. patet ex dictis n. 27. & 28. Ad tertiam neganda eſt maior, vt oſtendi n. 21. Ad quartam neganda eſt conſeq. vt patet ex dictis n. 29.

CONCLVS. Contritio eſt cauſa remiſſionis peccati ſolùm per modum cuiuſdam diſpoſitionis, qua peccator cooperante gratia Dei ſe diſponit ad remiſſionem peccati, & gratiam à Deo percipiendam. Ita *D. Thom. q. 86. a. 6. in corpore & 89. a. 1. ad 2.* & communiter DD. & videtur aperta ſententia *Trident. ſeſſ. 6. c. 7.* & ſatis apertè patet ex dictis. quia non poteſt hîc alia cauſalitas aſſignari. 33

Contritio ſolùm diſpoſitiuè cauſat remiſſionem peccati. D. Thom. Trident.

Nota, hanc diſpoſitionem non eſſe ex natura ſua ſufficientem, & talem cui omnino debeatur peccati remiſſio (ſic enim deberet eſſe infinitè ſatisfactoria) ſed talem, quam Deus ex ſua miſericordia ob merita Chriſti vt ſufficientem acceptat, quamque acceptare omnino decet, vt oſtendi n. 28. Vnde multi Theologi dicunt peccatorem per talem actum mereri de congruo peccati remiſſionem. qua phraſi nihil aliud volunt dicere, quàm conuenire diuinæ bonitati, & ſtatui rerum in quo hominem viatorem conſtituit; vt hanc pœnitentiam ad talem effectum acceptet. quod verum eſt.

Addit *Soto in 4. d. 15. q. 1. a. 6.* Contritionem gratia informatam mereri etiam de condigno remiſſionem peccati. Sed hoc dici nequit tum ob dicta ſupra n. 16. tum quia ſic hic actus deberet habere infinitam vim ſatisfaciendi, vt oſtendi n. 18. *Soto.*

DVBIVM IV.

Qua ratione ac ordine communiter in nobis excitetur perfecta pœnitentia?

NOta, cùm varij actus ipſam contritionem ſemper comitentur, aliquam eſſe difficultatem, quinam hi ſint & quem ordinem inter ſe habeant. *D. Thom. hic q. 85. a. 5.* enumerat ſex tales actus; vltimus tamen duos diſtinctos actus 34

D. Thom.

com

complectitur. Eoſdem fere & eodem ferè ordine enumerat. *Tridem. ſeſſ. 6. c.5.*

Prima igitur actio eſt duplex, & potiùs Dei quàm noſtra, ſcilicet donatio gratiæ præuenientis, qua & intellectus illuminatur, vt peccator poſſit ſuum ſtatum, & res fidei benè apprehendere: & voluntas mouetur ad aliquos actus ex ſequentibus eliciendos. Nam ſine gratia Dei non poſſumus vllam vtilem pœnitentiam etiam inchoare: vt patet ex *Arauſic.cap.4. & Trident. ſeſſ.6. cap.& can.3.* *Arauſican. Trident.*

Secundò, ſequitur actus fidei, qua peccator credit æterna ſupplicia peccatoribus à Deo parata.

Tertiò, dum conſiderat ſe eſſe in peccato, concutitur quodam horrore iſtarum pœnarum: & conſequenter ei diſplicent peccata propter pœnam quæ ea ſequitur. Et quamuis hic timor ſit ſeruilis, eſt tamen bonus & vtilis ad inducendum timorem filialem, qui procedit ex amore: vt contra noſtros hæreticos definit *Trident.ſeſſ.14. cap.4.*

Quartò, conſiderando diuinã miſericordiam pœnitentibus propter Chriſti merita remiſſionem promittentem, erigitur in ſpem veniæ.

Quintò, ex præcedente conſideratione vlteriùs rapitur in admirationem diuinæ bonitatis, quæ indigniſſimos peccatores ad ſe conuerſos tam benignè recipit, eiúſque amore accenſus incipit odiſſe peccatum, non tam propter pœnas quas adfert, quàm quia eſt quaſi quoddam malum Dei, eique diſplicet: ſeu quia tantam bonitatem offendit: ita vt ipſum deteſtaretur, etſi nulla omnino præmia bonis, aut malis ſupplicia eſſent præparata. Et hæc primùm deteſtatio, dolórque eam conſequens, habet rationem contritionis.

Deinde ſextò, ex hoc odio ſequitur voluntas puniendi peccatum, vt hoc modo honor Dei læſus reparetur.

Demum ſeptimò, firmum propoſitum nunquam Deum offendendi, quantum cum auxilio gratiæ ipſius fieri poterit. Hos autem duos actus vltimos videtur D. Thomas complecti ſub timore filiali, quem ſexto loco ponit. Eſt autem hic timor horror quidam ſeu deteſtatio peccati, quatenus eſt offenſa optimi Patris noſtri Dei, qui etiam ad duos vltimos actus nos excitat.

35. Ex dictis autem naſcitur hic duplex difficultas. Prior eſt, Vtrùm hi omnes actus ſemper neceſſariò requirantur ad veram pœnitentiam, de qua agam dub. 6. Secunda eſt, qua ratione tertius actus, ſiue timor ſeruilis ſit bonus, aut actus virtutis. Lutherus enim dixit eſſe malum, quia facit homines hypocritas. Sed hoc inſulsè dicitur: quia hypocritæ propriè ſunt qui ſimulant exteriùs ſe alios eſſe, quàm reuera ſint. Quare etſi timor pœnæ humanæ, vel amor laudis poſſit facere hypocritas, quia poſſumus conari vt videamur hominibus alij eſſe quàm reuera ſumus: ſecùs eſt de timore pœnæ à Deo nobis infligendæ: quia clarè ſcimus nos eoram eo nihil poſſe celare, aut ſimulare. De eodem timore agit *D.Thom.2.2, quæſt. 19. art.4.* & dicit ipſum timorem eſſe bonum, ſed ſeruilitatem eſſe malam. Vt autem hæc meliùs explicemus, videndum eſt quid ſit timor ſeruilis. *Error Lutheri circa timorem ſeruilem. D. Thom.*

DVBIVM V.

Quid ſit timor ſeruilis?

CONCLVS. I. Timor ſeruilis propriè eſt, quo ſeruorum more ita timemus pœnam, vt eius euitandæ cauſa peccatum fugiamus. Patet ex ipſa voce. 36. *Timor ſeruilis quid ſit.*

CONCLVS. II. Naſcitur hic timor ex amore noſtri ipſius, ſiue concupiſcentiæ, & procedit ab codẽ habitu ſiue naturali, ſiue ſupernaturali, à quo ſpes procedit. Quia vt dixi diſp.1.nu.15. omnis habitus nos primò inclinat ad proſecutionem alicuius boni, & conſequenter in fugam mali contrarij. Sicut igitur amor noſtri naturalis impellit nos, vt amemus noſtrum bonum naturale; ita timor ex eo ortus nos impellit ad fugiẽda mala ei aduerſantia. Item ſicut habitus ſpei nos impellit ad amandam noſtram beatitudinem ſupernaturalem: ita timor ex eo natus nos auertit ad omnibus quæ ei aduerſantur. *Vnde naſcatur.*

CONCLVS. III. Timor hic quatenus à peccato auertit, ſemper eſt vtilis & expetendus. Quia ſemper nobis vtile eſt, quacumq; ratione auerti à peccato, cuius amor ſemper eſt noxius. 37. *Qua ratione ſit ſemper vtilis.*

CONCLVS. IV. Quòd ſi tamen hic timor oriatur ex puro amore naturali ſui ipſius, non habet neceſſariò rationem virtutis: ſicut nec amor ex quo procedit. Nulla enim virtus eſt ſeipſum amare.

CONCLVS. V. Si verò procedat ex virtute ſpei ſupernaturalis, eſt actus veræ virtutis. 38. *Quando ſit virtus.*

Probatur primò. Quia actus ſpei eſt actus veræ virtutis. Ergo etiam actus talis timoris: quia ab eodem habitu, & ex amore eiuſdem finis procedit. Secundò, quia actus ad quos Chriſtus nos in Euangelio excitat, ſunt actus virtutis. Atqui ipſe nos excitat ad talem timorem. Nam Luc. 12. iubet nos timere eum, qui poteſt corpus & animam mittere in gehennam. Tertiò, quia ſicut actus ſpei, ita actus huius timoris eſt donum Spiritus ſancti, quatenus eius impulſi elicitur, vt ex dictis ſatis patet, & docet *Tridem. ſeſſ.14. cap.4.* Ergo eſt actus virtutis. Vide plura apud *Baſilium in Pſal.33. & D. Auguſt.lib.de catechizandis rudibus c.17.* Nota. Quoties mouemur ad abſolutam deteſtationem peccatorum ex timore pœnæ a Deo infligẽdæ, communiter hunc naſci ex virtute ſpei & dono gratiæ, ſine qua vix poſſumus eiuſmodi timorem concipere. *Luc. 12. Trident. Baſil. Auguſt.*

CONCLVS. VI. Seruilitas tamen huic timori coniuncta eſt mala: quia eſt carentia alicuius boni. Nam prout iam à Doctoribus accipitur, dicit defectum caritatis. 39. *Seruilitas cur mala.*

Nota primò, hanc ſeruilitatem eſſe ſubſtantiæ ipſius actus extrinſecam, ſicut informitas reſpectu actus ſpei. Quare ſicut hic ſecũdùm ſua intrinſeca poteſt eſſe idẽ in habente caritatẽ, & in non habẽte: ita etiam ille timor poteſt eſſe in exiſtente in caritate. Nam Iob c.9. dicit ſe ſuiſſe quaſi perpetuum in vita ſua. *Verebar*, inquit, *omnia opera mea ſciens quòd non parceres delinquenti.* Sed tunc nõ habet rationem ſeruilitatis, *Eſt extrinſeca ὑnoti. Iob. 9.*

Vt

40. Vt hæc clariora ſint, Nota ſecundò, Timorem pœnæ poſſe eſſe triplicem. Primò quo quis eam ita vt timeat, vt eius vitandæ cauſa velit peccare: & hic eſt malus, & mundanus dicitur, quia reſpicit pœnam infligendam ab hominibus, non autem à Deo, quia ad hanc pœnam euitandam nunquam poteſt eſſe vtile peccare.

Timor pœnæ triplex.

Secundò, quo ita timeam pœnam, vt eius vitandæ cauſa, velim vitare peccatum; tamen ſimul ita affectus ſim, vt peccarem niſi eam timerem. Et quamuis hic affectus ſit omnino malus, ipſe tamen timor non eſt malus, ſed potiùs bonus & vtilis, quia reddit illum affectum erga peccatum, vel omnino, vel ſaltem magna ex parte inefficacem, & conſequenter efficit, vt homo ſit minùs malus, quàm aliàs eſſet.

Tertiò, quo ita fugiam pœnam, vt propter eam abſolutè deteſter peccatum, quod talem pœnam cauſat; & talis timor pœnæ neceſſariò requiritur, vt deteſtatio peccati ex eo orta ſit actus virtutis ſpei, & vtilis ad remiſſionem peccati etiam per Sacramentum obtinendæ, quia hæc ſola excludit omnem affectum peccati.

41. Dices, qui deteſtatur peccatum propter pœnam, magis deteſtatur pœnam quàm peccatum, & ordinat maius bonum ad minus, ſcilicet fugam peccati ad euitationē pœnæ. Atqui vtrumque eſt inordinatum. Ergo talis timor eſt malus.

Reſp. negando minorem vniuerſaliter eſſe veram. Pro quo Nota primò, dupliciter fieri poſſe vt magis deteſtet pœnam quàm peccatum. Primò, quantum eſt præcisè ex vi actus quem iam elicio, quia ſcilicet per eum hîc & nunc primò, & per ſe moueor in fugam pœnæ, & tantùm ratione huius in fugam peccati; atque ita aliquo modo magis moueor in fugam pœnæ quàm peccati. Secundò, vt timor pœnæ ſaltem virtute ac implicitè inclinet voluntatem ad volendum peccare, quando hoc eſſet neceſſarium, ad vitandam pœnam. Et vt dixi ſuprà, ſecunda hæc deteſtatio pœnæ mala eſt. Prior tamen ex ſe bona eſt, nec habet ſecundam ſibi neceſſariò coniunctam. Nam poteſt fieri vt hîc & nunc moueat ad deteſtandum aliquod peccatum, quia eſt infame coram hominibus, non cogitans de vlla alia eius malitia: & tunc quantum eſt ex vi præcisè illius actus, magis timeo infamiam quàm peccatum: & tamen ſimul poſſum habitualiter ita eſſe diſpoſitus, vt mallem omnem infamiam ſubire quàm peccare.

Dupliciter poſſum vnam rem præ altera deteſtari.

42. Nota ſecundò, Etſi nunquam liceat mihi ita fugere pœnam vt ſim paratus pro ea euitanda peccare; non eſſe tamen neceſſe, vt peccatum actualiter deteſter ſupra omne aliud malum, niſi quando viget præceptum contritionis: aut quando volo actu comparare fugam peccati, cum fuga cuiuſuis alterius mali, & alterutram præeligere, quo caſu teneor eligere fugam peccati. Sed nunquam eſt neceſſe facere talem comparationem; imò raro expedit præſertim infirmis, niſi quando occurrit neceſſitas ſubeundi aliquod malum, aut peccandi. Tunc enim neceſſariò illud præ hoc eligendum eſt. Sed hoc tantùm poteſt habere locum reſpectu alicuius mali ab hominibus infligendi, quia peccare nunquam poteſt eſſe medium neceſſarium, aut etiam vtile ad euitandas pœnas à Deo infligendas. Quare vix vnquam expedit etiam perfectis facere comparationem inter peccatum & pœnas inferni, vt alterutrum eligatur ſub conditione poſitā quòd per impoſſibile vnum eſſet medium neceſſarium ad euitandum alterum.

Qua ratione liceat plus deteſtari pœnam quam peccatum.

Similiter etſi nunquam liceat mihi abſolutè aliquid amare ſupra Deum, ita vt paratus ſim hunc offendere vt illud obtineam, non eſt tamen neceſſe in omni actu cum plus reliquis rebus diligere.

Vnde ſequitur, quòd ſicut honeſtè poſſum aliquando aliquo actu aliquid diligere, quo nullo modo diligo Deum: ita poſſum aliquando honeſtè elicere actum, quo aliquo modo plus diligo aliud bonum, quàm ipſum Deum, quantum eſt ex vi præcisè illius actus. Quod fit quoties ſeruimus Deo, & eius honorem promouemus, ac mandata ſeruamus, vt ab eo aliquod bonum temporale vel æternum obtineamus. Hoc autem honeſtè fieri poſſe, patet: tum quia in omni actu ſpei (quo bonum noſtrum propter diligimus) fit: tum etiam quia Deus ſpe mercedis etiam temporalis nos excitat vt ei ſeruiamus: vt patet in ſexcentis locis antiqui teſtamenti. Vnde Dauid Pſalm. 118. verſ. 112. de ſe ait: *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum propter retributionem.* Quare quod aliqui dicunt eſſe peccatum ordinate maius bonum ad conſecutionem minoris, non eſt generatim verum, & mille exemplis refutari poſſet. Nam ordinatè quis vtitur arte, ſcientia, potentiis animæ ac membris ad comparandum honeſtum aliquod lucrum, cùm tamen illa ſint meliora quàm hoc. Illud igitur tantùm eſt verum, quando ita ordino maius bonum propter minus, vt illud deſtruam, ſicut ſi deſtruam vitam, vt acquiram curioſam ſcientiam: aut quando illud ita facio, vt minus bonum abſolutè præferam maiori, paratus hoc pro illo amittere. 43.

Non teneor in omni actu plus diligere Deum quam res alias.

Pſalm. 118.

Quando ſit ſcientum ordinare maius bonum ad obtinendum minus, quando vero peccatū.

Similiter ſicut poſſum honeſtè odiſſe aliud malum, non odiendo ſimul peccatum; ita etiam poſſum odiſſe honeſtè peccatum aliquo actu, quod ſimul aliud malum magis primariò & per ſe odi: præſertim quando abſolutè & generatim eo ipſo actu, ab omni peccato omnino auertor. Vt fit quando ipſum deteſtor quia cauſatiuum pœnæ æternæ. 44.

Ex quibus clarè patet, illam minorem argumenti contrarij in caſu propoſito eſſe falſam.

DVBIVM VI.

Qua ratione ad remiſſionem peccati omnes actus dubio quarto recenſiti requirantur?

Nota primò, Nos hîc loqui de remiſſione peccati mortalis extra ſuſceptionem Sacramenti, aut martyrij. Nam quando hæc adſunt, non requiri amorem Dei ſuper omnia, aut veram contritionem, ſatis probaui tomo 1. quæſt. 62. art. 1. dub. 2. 45.

Nota ſecundò, Certum hîc eſſe primò requiri gratiam præuenientem, ſine qua non poſſumus pœnitere ſicut oportet, vt docet *Tridentin. ſeſſ. 6. can. 3.* *Trident.*

Secun

Actus fidei neceſſariò præcedit omnem alium actum ſupernaturalem.

Secundò, neceſſariò requiri actum fidei. Quia ſicut voluntas nihil poteſt velle niſi præcedat actus intellectus: ita ſaltem ſecundum præſentem Dei ordinationem, non poteſt vllam actionem ſupernaturalem elicere, niſi præcedat actus fidei, qua dirigatur: iuxta illud ad Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt,* &c.

Tertiò, requiri neceſſariò ſaltem virtualem amorem Dei ſuper omnia, ac ſimilem deteſtationem peccati, ſimiléque propoſitum vitandi in poſterum peccata.

46. Sed præcipua difficultas eſt, Vtrùm hi actus neceſſariò formaliter eliciantur? *D. Thom. hîc q. 85. a. 6. in corpore, Scotus in 4. d. 14. q. 2. ad vlt.* & cum iis multi alij requirunt formalem actum amoris. Alij tamen hoc negant. Ita *Gabriel in 4. d. 14 q. 1. a. 2. concl. 5.* & quidam alij.

D. Thom. Scotus. Gabriel.

Rurſum quidam abſolutè requirunt formalem actum contritionis. Ita *Canus relectione de pœnitentia parte 3. Et Petrus Soto lect. 4. & 5. de pœnitentia.* Alij volunt ſufficere virtualem: ita *Scotus in 4. d. 14. q. 1. a. 3. § Ex his ad,* &c. *Gabriel ibidem q. 1. a. 2. concluſ. 2. & 3. Nauarrus c. 1. n. 5. Suarez hîc diſput. 9. ſect. 1. n. 6.* & alij. Simili ferè modo diuerſimodè loquuntur auctores de propoſito in poſterum vitandi omnia peccata, quos breuitatis cauſa omitto.

Canus. Petrus Soto. Scotus. Gabriel. Nauarrus. Suarez.

47. Conclvs. I. Probabilius eſt ad peccati mortalis remiſſionem extra martyrij aut Sacramenti ſuſceptionem, neceſſariò requiri formalem actum caritatis.

Formalis actus caritatis ad remiſſionem peccati neceſſarius.

Prob. 1. quia, vt oſtendi ſuprà n. 14. tota ferè vis quam habet pœnitentia ad delenda peccata conſiſtit in actu amoris, ex quo procedit. Ergo ſi hic deficiat, illa non habebit ad hoc ſufficientem vim.

Dices, ſufficere amorem virtualem qui continetur in contritione. Sed hoc non videtur poſſe dici de contritione elicita ab eo qui neque habet habitualem, neque actualem caritatem. Quia talis contritio nec continet eminenter actum formalem caritatis, quia hic actus eſt perfectior contritione; eſt enim perfectiſſimus actus, quem hîc poſſumus elicere, & potiùs continet eminenter contritionem, vt dicam infrà. Nec etiam eum continet virtualiter, ſicut electio medij, eſt virtualis quædam volitio finis. quia hoc huic tantùm conuenit quatenus ratione præcedentis intentionis ex qua procedit, eſt mediata quædam proſecutio finis, quod tali deteſtationi non conuenit. nam aliàs præſupponeret actualem amorem. Quare ſicut volitio medij vtilis ad aliquem finem nullò modo eſt volitio illius finis, niſi ex illius intentione procedat, ita illa deteſtatio peccati non poteſt eſſe virtualis actus caritatis, niſi ex eo procedat. Vnde videtur apertè ſequi, talem deteſtationem nullo modo continere virtualem actum amoris. quia alius modus non videtur hîc poſſe probabiliter fingi.

48. Dices, continere dilectionem Dei ſuper omnia. Primò, quatenus ſaltem ex Dei decreto habet neceſſariam connexionem cum infuſione habitus caritatis, tanquam vltima ad eam diſpoſitio. Nam qui aliquid vult, neceſſariò implicitè etiam vult id omne quod ex eo neceſſariò ſequitur. Secundò, quatenus habet idem obiectum formale cum actu caritatis, ſcilicet diuinam bonitatem propter ſe amabilem. qua ratione diſp. 1. n. 30. dixi eum qui deteſtatur vnum peccatum mortale, quatenus diſplicet Deo, neceſſariò deteſtari omnia.

Sed hæc dici nequeunt. Nam prima ratio petit principium. Supponit enim talem deteſtationem eſſe vltimam diſpoſitionem ad gratiam. quod tamen probandum eſt. Adde, ex ea tantùm ſequi talem deteſtationem eſſe virtualem volitionem gratiæ habitualis, non autem eſſe virtualem actum caritatis: quod tamen probandum erat.

In ſecundo verò falſum ſumitur. nam hæc deteſtatio propriè pro ſuo obiecto formali habet contrarietatem quam habet peccatum cum bonitate diuina: non autem ipſam bonitatem, niſi mediante actu amoris, quando ex eo procedit. quod hîc negatur fieri. Et confirm. quia poſſet quis ex amore bonitatis in genere moueri ad deteſtationem peccati, quatenus contrariatur bonitati diuinæ, & ſine amore amicitię erga Deum. Sicut ex eodem amore poſſem deteſtari iniuriam alicui viro valdè bonu factam ſine vlla erga eum amicitia.

Probatur 2. clariùs. Quia omnis mali deteſtatio, & conſequenter etiam peccati neceſſariò præſupponit in deteſtante aliquem actualem vel habitualem boni contrarij amorem ex quo procedat. Atqui deteſtatio peccati ſufficiens ad eius remiſſionem non poteſt procedere ex amore alterius boni, quàm Dei ſuper omnia dilecti. Ergo hunc ſupponit. Non habitualem, quia agimus de contritione quam elicit exiſtens in peccato mortali. Ergo actualem. Minor per ſe clara eſt. quia aliàs talis deteſtatio nullo modo eſſet actus amicitiæ erga Deum: & ſatis probata eſt ſuprà n. 14. Maior etiam patet ex dictis dub. 1. n 15. Et confirmatur, quia ſicut ſe habet intellectus reſpectu veri & falſi: ita ſe habet voluntas reſpectu boni & mali. Atqui omnis cognitio falſi neceſſariò præſupponit aliquam cognitionem veri ex qua ſuo modo procedat. v. c. Impoſſibile eſt vt cognoſcam hanc eſſe falſam, *homo eſt brutum*, niſi priùs aliqua ratione verè cognoſcam quid ſit homo, & quid ſit brutum. Ergo ſimiliter deteſtatio cuiuſuis mali neceſſariò præſupponit amorem alicuius boni ex quo procedat. 49.

Contritio præſupponit formalem actum caritatis.

Omnis cognitio falſi præſupponit cognitionem veri & odium mali amorem boni.

Ex quibus ſatis concluditur, non poſſe in peccatore eſſe actum perfectæ contritionis ſine formali actu amoris Dei.

Dices, Peccatum vt diuinæ bonitati contrarium, habet ſufficientem malitiam vt ipſum deteſter. Ergo ſi mihi vt tale obiiciatur, potero illud ſine alio actu immediatè deteſtari.

Reſp. Si ſis in peccato mortali, poteris quidem ipſum deteſtari ex amore aliquo bonitatis in genere, iuxta dicta n. 48. non tamen ex amore amicitiæ erga Deum. quia, vt iam oſtendi, ad hoc neceſſarium eſt vt talis amor præceſſerit.

Conclvs. II. Ei qui memor eſt ſuorum peccatorum, hæc nunquam remittuntur ſine formali contritione. Eſt communis. Videtur hæc concluſio apertè colligi ex Scripturis, quæ clarè docent ad remiſſionem peccati requiri pœnitentiam, ſiue deteſtationem peccati, ac dolorem de peccato; Apocal. 2. *Memor eſto vnde excideris,* 50.

In memore ſuorum peccatorum formalis contritio neceſſaria.

Apoc. 2.

deris, & age pœnitentiam: ſin autem, venio tibi, &c. Luc.13. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* & alibi ſæpe. Idem docent communiter Patres. Vnde *Trident. ſeſſ.* 14.c.4. docet contritionem omni tempore fuiſſe neceſſariam ad obtinendam remiſſionem peccati. Quæ verba cùm propriè ſignificent formalem pœnitentiam, de hac quantum fieri poteſt, accipienda ſunt. Vnde fatendum eſt, ſaltem ordinariè formalem pœnitentiam requiri: ſi autem vnquam requiratur, maximè requiritur in dicto caſu. Et hæc concluſio in ſequenti magis probabitur.

Luc.13. *Trident.*

51. CONCLVS. III. Qui nullo modo eſt memor ſuorum peccatorum, poteſt per actum amoris Dei ſuper omnia iuſtificari, ſine vlla formali contritione.

Immemor ſuorum peccatorum poteſt ſine formali contritione iuſtificari.

Prob. 1. quia vt oſtendi n.14. Scriptura vbique tribuit dilectioni vim delendi peccatum, & generatim promittit diligenti illius remiſſionem. Atqui talis poteſt habere verum actum dilectionis ſine formali contritione, quia eo caſu nulla eſt illius actus ab hac dependentia, nec poteſt vlla ratio adferri cur hoc fieri nequeat. Ergo etiam ſine ea poteſt accipere veniam peccati.

Prob. 2. Actus veræ caritatis Dei eminenter continet omnem vim & bonitatem contritionis. Qui enim perfectè Deū ſuper omnia amat, perfectè omnino ad eum conuerſus eſt, & virtualiter ab omni peccato mortali omnino auerſus eſt: ita vt implicet eum ita amare Deum, & ſimul affici erga peccatum mortale. Imò ſi hoc ei occurreret, ſtatim incitaretur ad eius formalem deteſtationem, & dolorem, idque quodammodo neceſſariò. Nam cùm actus caritatis ſit omnino efficax, & vt dixi, virtualiter contineat auerſionem à peccato, naturaliter mouet voluntatem ad deteſtandum peccatum, in quo homo ſcit ſe eſſe: ita vt nō poſſit hoc non deteſtari, poſito quòd velit continuare amorem Dei. Sicut intendens efficaciter finem, non poteſt non velle medium quod ſcit ad eum acquirendum eſſe neceſſarium, niſi deſiſtat ab ea intentione. Et ſicut hic ſi perfectè videat neceſſitatem medij ad finem, eodem inſtanti quo hunc intendit efficaciter, neceſſariò etiam illud eligit: ita amans Deum ſuper omnia ſi aduertat ſe eſſe in peccato, eodem inſtanti hoc deteſtatur.

Amor Dei cōtinet eminenter contritionem, & memorem ſui peccati neceſſariò ad eam excitat.

Eodem etiam modo talis amor continet propoſitum vitandi in poſterum omnia peccata, quia per eum voluntas perfectiſſimè Deo ſubiicitur. Quare ille actus eminenter perfectè continet omnem virtutem perfectæ pœnitentiæ: & conſequenter non minùs quàm hæc diſponit peccatorem ad remiſſionem peccati recipiendam.

52. Et in hanc concluſionem maxima ex parte Doctores conſentiunt; ſed difficultas inter eos eſt, quare magis requiratur formalis contritio in eo qui eſt memor ſuorum peccatorum, quàm in eo qui non eſt memor.

Reſpondent aliqui, hoc fieri, quia memor ſui peccati, præcepto diuino obligatur, vt formaliter de eo conteratur; à quo immemor propter ignorantiam excuſatur. Sed hoc non ſatisfacit. Nam etſi concedamus peccatorem aliquo tali præcepto obligari, non tamen obligatur pro quouis inſtanti. Nam præcepta affirmatiua non obligant pro ſemper. Ponamus igitur memorem ſui peccati elicere actum caritatis eo tempore, quo non tenebatur conteri; tunc ſanè non peccabit non eliciendo formalem contritionem, quia per hoc quòd elicit actum caritatis, non contrahit nouam obligationem ad contritionem: & conſequenter ſecundùm eos poterit iuſtificari ſine contritione.

Reſp. igitur, Hoc ideo fieri, quia immemor ſui peccati poteſt elicere actum caritatis ſine formali contritione. Secùs autem eſt de memore ſui peccati, quia hic efficaciter impellitur ad eiuſdem deteſtationem, cui impulſui nequit reſiſtere, niſi deſiſtendo ab amore, vt dixi ſuprà. 53.

Cur immemor ſui peccati poſſit iuſtificari ſine formali contritione, memor verò non.

Dices primò, Scriptura & Patres requirunt formalem contritionem. Ergo virtualis non ſufficit. Reſp. Eos non requirere expreſsè formalem contritionem, ſed ſimpliciter contritionem, ſiue pœnitentiam. quæ vox etſi propriè & in rigore formalem pœnitentiam ſignificet, & ideo quando fieri poteſt, ita accipienda ſit, idcóque dicendum ſit ordinariè, ſiue in memore ſuorum peccatorum requiri formalem pœnitentiam, vt dixi concl. 2. tamen abſolutè ad veritatem iſtorum locorum poteſt ſufficere, ſi dicamus ſufficere aliquando contritionem virtualem. Primò, quia qui eam habet, verè poteſt dici contritus: tum etiam. Secundò, quia aliàs loca Scripturæ citata concl. 3. & rationes allatæ nos ad hoc cogunt. Tertiò, quia qui iuſtificatur per actum caritatis, habet ſaltem formalem pœnitentiam in voto, atque ita poteſt dici non omnino ſine ea iuſtificari.

Nec hæc ſententia fauet vllo modo ſententiæ hæreticorū, quos *Trident. ſeſſ.* 14.c.4. videtur damnare. Quia hi abſolutè negant vllam pœnitētiam vnquam eſſe neceſſariam ad remiſſionem peccati, volúntque ad eam ſufficere ſolam deſiſtentiam à peccato. quod ibidem apertè oppugnat Concilium. Nos verò & ordinariè requirimus formalem pœnitentiam, & ſemper ſaltem virtualem.

Trident.

Dices ſecundò, Hinc ſequitur formalē contritionem nūquam diſponere ad remiſſionē peccati, quia ſemper priùs natura ſupponit in ſubiecto actū caritatis, eóq; poſito ſtatim infunditur gratia; & cōſequenter vel priùs, vel ſaltem ſimul natura cum ipſa contritione. Diſpoſitio autē debet natura præcedere formam, ad quam diſponit. 54.

Reſp. negando hoc ſequi. Quia etſi contritio ſit poſterior natura actu amoris, eſt tamen in memore ſui peccati ſimul tempore, & naturaliter ac neceſſariò ab eo cauſatur, vt dixi. Et quamuis ſolus amor ſufficienter diſponat ſubiectum ad receptionem gratiæ; tamen contritio ei iuncta ſimul cum eo ipſum perfectiùs diſpōnit. Quare in hoc caſu Deus gratiam infundit cum reſpectu ad vtrumque actum, & conſequenter vtroque natura poſterior.

Cur contritio præcedat remiſſionem peccati.

Ex his facilè intelligitur, ex eo quòd requiramus hîc plures actus formaliter elici, vt peccatum remittatur ei, qui eius eſt memor, non reddi contritionem difficiliorem, nec impediri quo minùs quis vno inſtanti poſſit ſe diſponere ad remiſſionem peccati. Quia in memore ſui peccati poſito actu caritatis eo inſtanti ſine vlla alia difficultate, quaſi ex quadam neceſſitate ſequitur deteſtatio & dolor de peccato. 55.

Multiplicitas actuum non reddit peccatori contritionē difficiliorem.

Addunt

Vnus actus nequit formaliter eſſe caritas & contritio.

Addunt aliqui, quandoque fieri, vt vno eodémque actu amemus Deum, & deteſtemur peccatum. Sed propriè loquendo fieri nequit, vt formalis amor Dei ſit formalis deteſtatio peccati, quia vterque actus habet diſtinctum obiectum tam materiale, quàm proximum formale. vt oſtendi nu. 48. & diſtincto omnino modo in illud tendit: vnus ſcilicet per modum proſecutionis: alter per modum fugæ.

56. Conclvs. IV. In conuerſione peccatoris communiter vtrumque hunc actum præcedit actus ſpei, & in memore ſui peccati eiuſdem deteſtatio, quatenus excludit a beatitudine, aut pœnas æternas adducit.

Naturaliter homo citius & vehementius mouetur, vt amet ſe quàm Deū, ideóque attritio communiter præcedit contritionem.

Probatur, quia naturaliter vehementiùs inclinamur ad amandum nos ipſos ac bonum noſtrum, quàm ad amandum Deum: vt experientia patet: & conſequenter faciliùs magiſque apprehendimus, quæ nobis ſunt bona aut mala, & incitamur ad illa amanda, ac hæc deteſtanda. Cùm igitur peccatori obiicitur Deus tanquam auctor bonorum ſupernaturalium, & vindex peccatorum, procliuius eſt eum moueri in Deū, ipſum tanquam ſuum bonum ſibi deſiderando, & æterna ſupplicia metuendo, quàm amore aliquo amicitiæ. Confirm. primò, quia imperfecta communiter paulatim, & per gradus perficiuntur: cùm igitur peccator ſit omnino imperfectus, magis conforme eſt naturæ, vt priùs Deum amet imperfectè, quàm perfectè. Et quamuis hi actus non veniant à pura natura, ſed a gratia: tamen Deus in hac largienda communiter naturæ ſe accommodat. Confirmatur ſecundò, quia naturaliter nobis inſitum eſt, vt quem ſcimus nobis grauiter eſſe offenſum, prima apprehenſione magis timeamus, quam amemus, & ad eius amorem non aliter moueamur, niſi priùs ſperemus nos poſſe ei reconciliari: memor autem ſe eſſe in peccato apprehendit Deum ſibi grauiſſimè offenſum. Et hoc clarè etiam inſinuat *Triden. ſeſſ. 6. c. 6.* vbi ordinem quo peccator ad gratiam diſponitur, deſcribit. Confirmatur tertiò, quia ſi æquè facilè peccatores poſſent conteri quàm atteri, tam facilè iuſtificarentur ſine vſu Sacramenti, quàm per eum: quod falſum eſt.

Trident.

57. Quandoque cōtritio præcedit attritionem.

Dixi hoc ordinariè fieri. Quia Deus quandoque aliquos mouet modo extraordinario excitando eos immediatè ad apprehenſionem immenſæ bonitatis ſuæ, eiuſdemque amorem, etiam nihil de peccatis ſuis cogitantes, aut ſi de iis cogitent, excitando eos ad veram contritionem. quia hæc ei facilia ſunt quando vult. Crediderim tamen hoc numquam fieri in eo qui caret habitu ſpei. quia numquam caritas infunditur ſine ſpe, nec hæc infunditur niſi præcedente eius actu: ſicut nec fides infunditur, niſi præcedat actus fidei.

Nec ex dictis ſequitur, quòd homo non poſſit via ordinaria ſubitò conteri. quia omnes hi actus poſſunt breuiſſimo tempore elici; quia vnus ad alium diſponit, eúmque facilitat; quare etiam in inſtanti poſſent omnes elici, quamuis difficulter, ideóque credo rarò hoc fieri.

58. Propoſitū vitandi peccata qua ratione requiratur.

Concl. V. Nō ſemper neceſſariò requiritur propoſitum in poſterum vitandi omnia peccata, quod ſit diſtinctum ab actibus præcedentibus. Primò, quia fieri poteſt, vt dum quis elicit priores illos actus, nihil cogitet de vitandis peccatis in poſterum. quo caſu non poterit habere formale circa hæc propoſitum, & tamen iuſtificabitur. Secundò, quia poteſt fieri vt quis iam certò moriturus conteratur; quo caſu nullo modo eſt neceſſarium tale propoſitum. quia hoc tantùm eſt neceſſarium quatenus requiritur vt voluntas confirmetur ad conſtanter peccata in poſterum vitanda. Iam verò nihil horum eſt opus, cùm mors peccandi facultatem ſit iam iam ablatura.

Extra hos caſus tamen perfecta peccati deteſtatio ſemper efficaciter incitat voluntatem ad eiuſmodi propoſitum. quia hoc exigit perfecta à peccato in Deum conuerſio, vt voluntaté, quantum fieri poteſt, in bono firmet: ad quod tale propoſitum in diutiùs victura eſt vtiliſſimum, & quodammodo neceſſarium medium. Quare contritio ad hoc etiam ſæpe excitat in articulo mortis, quando occurrit conditionata hæc propoſitio, Quid faceres ſi diutiùs viueres? Sed talis cogitatio, aut propoſitum conditionatum non eſt tunc neceſſarium ad perfectam contritionem. quia tunc ceſſat omne periculum peccandi in poſterum.

Nota, Etſi hoc propoſitum debeat ex ſe eſſe omnino abſolutum & efficax: ita ſcilicet vt homo abſolutè & omni caſu proponat vitare omne peccatum mortale, idque ita vt quamdiu illud propoſitum durat, efficaciter moueat voluntaté vt actu omne peccatum mortale vitet: poteſt tamen fieri vt hoc propoſitum ſit ex ſe tale, quale iam dixi requiri, & tamen is qui illud habet ratione ſuæ infirmitatis probabiliter timeat futurum, vt adhuc aliquando peccet mortaliter. Poteſt enim hic timor conſiſtere cum abſoluta voluntate adhibendi omnem operam ad vitanda in poſterum peccata, quæ ſit omnino efficax, quantum eſt ex præſenti hominis diſpoſitione: ita vt quamdiu hæc durat, ipſe vitet omne peccatum mortale. Nam ſicut ex inconſtantia ingenij humani illa voluntas poteſt facilè mutari: ita habens illam voluntatem, poteſt aliquando probabiliter timere ne mutetur, & tunc ipſe incidat in peccatum. Quare etſi hic timor ſit aliquãdo iudicium quòd illud propoſitum ſit minùs perfectum: tamen poteſt cum abſoluto propoſito, & ſufficienti ad remiſſionem peccati conſiſtere. Niſi fortè oriatur ex aliquo actuali affectu erga peccatum, aut ex deſperatione diuini auxilij. 59.

59. Quale debeat eſſe propoſitū vitandi in poſterum peccata.

Concl. VII. Abſolutè loquendo poteſt eſſe vera contritio ſine voluntate ſatisfaciendi Deo in hac vita, ſiue per ſe puniẽdi peccata commiſſa, punitione diſtincta ab eo dolore qui intrinſecè in contritione includitur. Ita *Soto in 4. d. 20. q. 2. a. 2. ſub finem. Veg. l. 13. in Trident. c. 22.* & Suarez *hic diſp. 4. ſect. 3. n. 8. Henriquez l. 4. de Sacramentis c. 24. n. 6.* quatenus ait ſufficere vt pœnitens ſit paratus ſuſtinere pœnam à Deo infligendam, & alij plures. Probatur. Quia vel pœnitens teneretur habere propoſitum ſatisfaciendi pro culpa & pœna æterna, & hoc de condigno facere nullo modo poteſt: de congruo autem quantum potuit, & quantum Deus exigit, iam ſatisfecit, per 60.

60. Nō requiritur neceſſariò voluntas ſatisfaciendi Deo in hac vita.

Soto. Vega. Suarez. Henriquez.

contritionem ſe diſponendo ad remiſſionem peccati. Vel teneretur habere propoſitum ſatiſfaciendi pro pœna temporali adhuc reſtante. Et hoc etiam dici nequit. Primò, quia fieri poteſt vt contritio ſit tanta, vt nulla pœna reſtet. Secundò, quia fieri poteſt, vt homo ſit iam iam moriturus, nec poſſit ſatisfacere. Tertiò, quia niſi alicui in confeſſione ſit iniuncta aliqua pœnitentia, probabilius eſt eum non teneri pro ea pœna ſatisfacere in hac vita, ſed poteſt eius punitionem relinquere Deo, & paratus eſſe eam acceptare, quam ipſe immiſerit. Tum quia nulla eſt ratio, quia talis obligatio probari poſſit: tum etiam quia alias quicumque quantum poſſunt in hac vita pro ea non ſatisfacerent, peccarent mortaliter. quod videtur eſſe contra communem fidelium ſenſum, qui non ſolent damnare eos, qui talem pœnitentiam non faciunt. Item alias Confeſſarij tenerentur ſemper iniungere tantas pœnitentias, quantas crederent præciſè ſufficere ad ſatisfaciendum pro pœnis adhuc reſtantibus. quod eſt contra communem praxim.

Non tenemur pro pœnis temporali ſatisfacere in hac vita.

61\. Nota tamen primò, Quando pœnitens non vult in hac vita ſatisfacere pro pœna illa reſtante, eſſe ſignum remiſſæ valde contritionis, quia tam hæc, quando eſt intenſa, quàm actus caritatis efficaciter excitant ad talem ſatisfactionem. Primò, quia perfectius eſt ac Deo gratius, vt per nos pro iis pœnis ſatisfaciamus. Secundò, quia etſi illud debitum non excludat nos omnino à cœleſti regno; tamen eius conſecutionem, & Dei fruitionem retardat. Tertiò, quia ſatisfactio in hac vita eſt longè facilior, & cum magno merito peragitur: in altera verò vita, & ſine merito, & cum maximo cruciatu ſatis patimur. Vnde etiam amor noſtri ipſius ſi ordinatus ſit, nos ad eiuſmodi ſatisfactionem impellit. Vnde Patres & Concilia ad perfectam pœnitentiam ſæpiſſimè requirunt externa quædam opera pœnalia, quibus pro iis pœnis ſatisfaciamus, tum ob cauſas iam dictas: tum etiam quia hoc requiritur ad perfectam peccati remiſſionem; quod non cenſetur omnino remiſſum, quamdiu reſtant tales pœnæ adhuc perſoluendæ.

Nolle ſatisfacere in hac vita ſignū eſt minus perſ. Cõ doloris, ac caritatis.

Facilius & fructuoſius in hac vita ſatisfacimus: & ad perfect. pœnitentiã ac peccati remiſſionem requiritur.

Nota ſecundò, Quòd ſicut contritus neceſſariò habet propoſitum ſaltem virtuale implendi in poſterum omnia præcepta; ita habere neceſſariò propoſitum confitendi, quia hoc in illo includitur: & conſequenter implendi etiam pœnitentiam quæ iniungetur, vt dicam pluribus ſuo loco.

DVBIVM VII.

Qua ratione ad veram contritionem requiratur ſummus dolor, ſiue deteſtatio peccati?

62\. IN hac re certum eſt hunc dolorem debere eſſe aliquo modo ſummum. Hoc enim apertè docent plurima loca Scripturæ, quæ dicunt nos vt obtineamus veniam peccati, debere conuerti ad Deum ex toto corde noſtro, & ex tota tribulatione animæ noſtræ. Vt *Deuter. 4. v. 29. Ioelis 2. v. 12.* & alibi. Quibus ſignificatur quòd debeamus ſummè de peccato dolere, ſicut ſimilibus verbis alibi ſignificatur quòd debeamus Deum ſummè diligere. Diſputatur autem inter Doctores, qua ratione hoc ſit intelligendum.

Deuter. 4. *Ioel. 2.*

Prima igitur ſententia docet, requiri ſummũ dolorem intenſiuè. Ita *Adrianus in 4. qu. 2. de pœnitentia.* Ratio eſt, quia aliter non poſſumus peccatum ſummè, ſiue ſupra omnia alia mala deteſtari. quod tamen neceſſarium eſt ad rationem veræ contritionis.

Adrian.

Sed hæc ſententia non eſt probabilis. Nam vel vult hunc dolorem debere eſſe intenſiſſimum, qui vllo modo poſſit ab homine elici: & hoc nullo modo dici poteſt. quia nullus datur actus caritatis, & conſequenter nec dolor de peccato tam intenſus, quin habita maiore gratia homo poſſit intenſiorem elicere: vel ſolùm vult eum dolorem debere eſſe ſummum, quem peccator ſpectata gratia quam de facto habet, poſſit elicere. Et hoc etiam dici nequit, quia inde ſequeretur, Petrum v. c. habentem gratiam præuenientem ſolùm intenſam vt vnum, & elicientem contritionem intẽſam etiam vt vnum, habiturum remiſſionem peccati: Paulum verò habentem gratiam præuenientem vt centum, & elicientem contritionem intenſam vt nonagintanouem, non percepturum remiſſionem peccati; quod eſt omnino abſurdum.

Dolor intenſiue ſummus nõ eſt neceſſarius.

Dices, hoc ideo fieri, quia Paulus ratione maioris gratiæ acceptæ tenebatur plus conteri. Sed hoc non eſt verum. Neque enim vllo præcepto teneor ſemper tam intenſè operari, quàm poſſum. Nam aliàs qui haberet habitum intenſum vt centum, peccaret amando Deum ſolùm vt nonaginta.

Secunda ſententia docet, peccatorem ea ratione debere ſummè dolere de peccato; quia intenſiùs de eo debet dolere, quam de vllo alio malo de facto doleat. Ita *Petrus Soto lect. 14. de pœnitentia in fine. & lect. 15. §. Cæterùm.* vbi tamen ſuam ſententiam ita explicat, vt planè deſtruat. 63.

Petrus Soto.

Sed etiam hoc æquè improbabiliter dicitur. Quia inde ſequeretur, Ioannem habentem contritionem vt vnum, ſi eodem tempore de nulla alia re doleret, accepturum remiſſionem peccati: Petrum verò qui doleret vt centum, ſi tunc fortè etiam doleret paulò intenſiùs, vel etiam æquè intenſè de morte parentis, non accepturum remiſſionem peccati. quod abſurdum eſt, cùm ſine vllo peccato, imò etiam laudabiliter potuerit hunc ſecundum dolorem habere.

Deinde vtraque ſententia vel inde manifeſtè arguitur. quòd ex iis ſequitur poſſe aliquem habere verum actum caritatis erga Deum, & ex eo de peccato ſuo dolere, & tamen non iuſtificari. quod eſt apertè contra Scripturas: vt patet ex *Ezechielis 18. v. 27. & 33. v. 12.* & ex dictis ſup. n. 14. Adde, vtramque in fundamento aſſumere falſum, vt mox patebit.

Ezech. 18.

Nota igitur, duobus modis poſſe amorem alicuius boni, aut deteſtationem peccati dici ſumma. Primò, intenſiuè: quando ſummo conatu ac impetu in amorem aut deteſtationem alicuius rei ferimur. Secundò, appretiatiuè. quando ſcilicet ita Deum amamus, vt malimus quod- 64.

Poſſum vnum amare appretiatiue magis quam alterũ, & tamen minus intenſe.

uis aliud bonum amittere, quàm ipſum offendere: & peccatum ita deteſtamur, vt malimus quoduis malum pati, quàm peccare. Quæ fieri poſſunt etiam actu valdè remiſſo: vt patet in infantibus qui moriuntur ſtatim poſt baptiſmum, qui in cælo Deum appretiatiuè ſummè amant, & tamen actu remiſſo: cùm non poſſint eum amare intenſiùs, quàm ſit eorum habitus caritatis, qui in iis remiſſus eſt.

Similiter ſæpiſſimè fit vt rem aliquam longè intenſiùs amemus quàm aliam quam tamen appretiatiuè plus amamus. Sic matres communiter filium maximum natu ſolent amare maximè appretiatiuè, minimum verò natu maximè intenſiuè. Vnde fit, vt ſemper velint huic adeſſe, & eius malo vehementiſſimè afficiantur. Quod ſi tamen alterutri moriendum eſſet, mallent hunc mori quàm alium.

Sic etiam videmus aliquos vehementiſſimè dolere ex perditione liberorum, aut vxoris, & lachrymas ac ſingultus ciere, qui propter admiſſa à ſe peccata, ne vnam lachrymā poſſunt emittere, nec ſenſibilem dolorem ſentiunt, qui tamē animo ita ſunt comparati, vt mallent omnia amittere, quàm Deum offendere. quod etiam opere ipſo oſtendunt, grauiſſima mala, ne fidem aut iuſtitiam deſerant, perferendo.

65. Et ratio huius eſt. quia quòd actus ſit intenſus vel remiſſus, ſæpiſſimè plurimum pendet à parte ſenſitiua animæ, quæ plurimum valet, vt voluntatem in aliquem affectum vehementer impellat, vel ab eo retardet. Hinc videmus nos niſi nobis vim faciamus, vehementiſſimè ferri in amorem earum rerum, quæ parti inferiori commodæ ſunt, & ſimiliter in deteſtationem earum, quæ ei repugnant. Vnde fit vt maior aut minor intenſio actus voluntatis ſæpiſſimè oriatur ex eo, quòd pars inferior erga eius obiectum vel benè, vel malè afficiatur, & imaginatio illud vt valdè commodum, aut incommodum apprehendat. Quod, vt dixi diſputatione 1. n. 36. poteſt habere locum quandoque etiam reſpectu bonorum ſpiritualium.

Vnde proueniat quòd vnū præ altero intēſiùs aut appretiatiuè magis amemus.

Contrà verò quòd aliquid amem plus appretiatiuè quàm aliud, oritur purè ex iudicio rationis, quo vnum iudicē maius bonum quàm alius: & ex libertate voluntatis, qua illud vt tale proſequor. Sæpiſſimè autem contingit, vt id quod iudicamus abſolutè eſſe maius bonum, minùs afficiat partem inferiorem, aut etiam ei contrarietur, atque ita minùs intensè ametur alio bono minore.

66. Nota ſecundò, perfectionem ſiue magnitudinem amoris intenſiuam eſſe accidentalem & minùs principalem in ipſo actu: appretiatiuam verò eſſe magis principalem, & quaſi ſubſtantialem. quod verum eſt, etſi actum conſideres præcisè ſecundùm entitatem phyſicam. Nam idem actus reſpectu eiuſdem obiecti eodem modo propoſiti, ſolùm ratione diuerſæ diſpoſitionis ſubiecti, aut conatus potentiæ, poteſt intendi & remitti. quod eſt ſignum hanc perfectionem non eſſe ſubſtantialem, ſed quoddam accidens quod adeſſe & abeſſe poteſt eidem ſubiecto.

Perfectio amoris magis ex appretiatione quam ex intēſione ſpectanda.

Contrà verò non videtur poſſe fieri vt eundem actu aliquid amē modò appretiatiuè perfectiùs, modò imperfectiùs. Quia hæc maior vel minor perfectio ferè oritur ex diuerſa apprehenſione obiecti, ſiue quòd modò aliquid apprehendam in obiecto, quod antè non apprehendebam. Nec conſiſtit ſolùm in additione aut detractione vnius gradus, ſicut intenſio aut remiſſio; ſed in mutatione totius entitatis. Nam quando aliquid appretiatiuè magis amo quam antè, ſecundùm totam entitatem actus aliter in illud tendo, quàm antea. Nam nulla eſt ratio cur dicamus illum actum potiùs mutari ſecundùm vnam partem, quàm ſecundùm aliam.

Idē amor poteſt eſſe modò maior, modò minor intenſiuè, non tamen appretiatiuè.

Et hoc ſimiliter verum eſt, ſi ſpectes rationem moralem & virtutis in ipſo actu. Primò, quia perfectio appretiatiua eſt magis ex electione & ſecundùm rationem, vt patet ex dictis: quod virtuti proprium eſt. Secundò, quia per eam perfectiùs & conſtantiùs voluntas inhæret obiecto. Nam poſito quòd alterutrum bonum ei deſerendum ſit, potiùs deſeret id, quod intenſiùs amat, quàm id quod appretiatiuè magis amat. Tertiò, quia poſſum ſine iniuria maioris boni minus bonum amare intenſiùs, etiāſi illud ſit perſona, quam amare tenear, v. c. meus Princeps, vel etiam Deus: ſine eius tamen iniuria non poſſum minus bonum amare magis appretiatiuè. Quorum ratio eſt Primò, quia maior vel minor intēſio per ſe non dicit vllā comparationem inter bona amata. Nec enim quod intēſiùs amo, neceſſariò alteri præfero. Secùs eſt de appretiatione. quia quod appretiatiuè magis amo, neceſſariò alteri præfero. Secundò, quia qui minus bonum appretiatiuè magis amat, paratus eſt maius bonum pro eo deſerere, quorum vtrumque cum ingenti iniuria Principis vel Dei fieret. 67.

Licitè minus bonū amo intenſiùs, nō tamen appretiatiuè magis, quàm maius bonū, quod amare teneor.

Concl. I. Sicut ad verum actum caritatis requiritur, vt diligamus Deum appretiatiuè ſummè, ſiue magis quàm rem vllam aliam: ita ad rationem contritionis requiritur, vt deteſtemur peccatum magis appretiatiuè quàm vllum aliud malum. Hæc eſt certa & communis omniū D D. Quia certum eſt nos debere ita deteſtari peccatum, vt mallemus quoduis malum ſubire, quàm peccare. Sicut tenemur Deū ita diligere, vt mallemus quoduis aliud bonum amittere, quàm ipſum offendere. Hinc Chriſtus Matth. 10. *Qui*, inquit, *amat patrem, aut matrem* (idem eſt iudiciū de omnibus aliis rebus caris, vt ibidem apertè inſinuatur) *plus quàm me, non eſt me dignus.* 68.

Deteſtatio peccati debet eſſe appretiatiuè ſumma.

Matth. 10.

Solùm hîc eſt notandum, non eſſe neceſſariū vt pœnitens faciat has comparationes, aut ſimiles, Etſi viuus deberem comburi, non tamen vellem peccare. Sufficit enim abſolutè deteſtari peccatum vt grauiſſimum malum: ita vt voluntas ſit ita diſpoſita, vt quantum eſt ex vi huius actus, ſiue præſentis diſpoſitionis, mallet quiduis pati, quàm peccare mortaliter: etſi fortè data tali aut tali occaſione propter imbecillitatem humanam eſſet à propoſito dimouenda. Quare eiuſmodi comparationes infirmioribus communiter ſunt diſſuadendæ, ne fortè magis moueantur horrore alterius mali quàm peccati: & ſic non modò impediatur contritio, ſed 69.

Nō eſt neceſſarium vt deteſtemur peccatum cū explicita cōparatione ad alia mala.

Imo illud ſæpe diſſuadendum eſt.

 etiam

etiam nouum peccatum contrahatur, potiùs eligendo peccatum, quàm ſubire illam pœnam. Sunt tamen eiuſmodi comparationes perfectioribus ſæpe vtiles, tum vt expreſſiùs & peccatum ſummè deteſtentur, & ſuum in Deum affectum oſtendant: tum etiam vt ſi quando contingat talia, vt peccatum vitetur, eſſe ſubeunda, voluntas ſit paratior. Et hoc intelligo de malis temporalibus. Nam inter mala æterna & peccatū, vix vnquam (niſi fortè aliquando viris perfectiſſimis) ſuadenda eſt talis comparatio. Vide dicta n. 41.

Perfectioribus tamē ſæpe vtilis eſt.

70. Conclvs. II. Ad veram contritionem nulla certa intenſio requiritur, ſed quæuis modò appretiatiuè ſumma ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis. Ita *Soto in 4.d.17.quæſt.2. art.4. Suarez. diſp.4.ſect.4.nu.4. Henriquez. lib.4.de Sacramentis, c.27.nu.2.* & fere communiter Doctores. Et patet clarè ex dictis. Nam in quauis intenſione poteſt exiſtere vera eſſentia contritionis, qua deteſtemur peccatum appretiatiuè ſuprà omne alium malum, & ea poſita remittitur peccatum, vt ſuprà ſatis oſtendi.

Contritio non requirit certā intenſionem.
Soto.
Suarez.
Henriquez.

71. Nec his obſtat, quòd Scripturæ & Patres videantur quandoque requirere: vt magno conatu enitamur ad contritionem, & vt dolor ſit proportionatus peccato, adeóque maior pro maiore. Hoc enim faciunt partim vt explicent qua ratione debeamus peccatum ſummè appretiatiuè deteſtari, ad quod requiritur ſæpè magnus conatus, vt voluntatem inclinemus, vt ita deteſtetur eam rem, cuius amore ita priùs exarſit. Secundò, quia loquuntur de pœnitentia non ſolùm prout requiritur præciſe ad remiſſionē culpæ (ſicut nos iam de ea loquimur) ſed prout requiritur ad ſatisfaciendum pro omni pœna, quæ remiſſa culpa poſſet reſtare: quæ ſicut maior debetur pluribus aut grauioribus peccatis, quàm paucioribus aut leuioribus: ita maior requiritur pœnitentia pro vna delenda, quàm pro alia.

72. Conclvs. III. Vt contritio ſufficiat ad delendam culpam mortalem, nulla requiritur temporis duratio. Nam cùm, vt docet *D.Thom. quæſt.89. art.1.ad 2.* contritio reſpectu infuſionis gratiæ ſe habeat tamquam vltima diſpoſitio, ſequitur eodem inſtanti quo ipſa habetur, gratiam infundi. Eſt iam communis Doctorum. Et confirmatur: quia ſi deberet certo aliquo tempore durare, ſequeretur poſſe fieri, vt aliquis peccator habens veram contritionem moreretur illo medio tempore, atque ita damnaretur, quod abſurdum eſt, & contra communem Patrum ſententiam, qui docent veram pœnitentiam numquam eſſe ſeram.

Contritio non requirit certā durationem.
D.Thom.

73. Dices, hinc ſequi, nos facilè ſcire poſſe quòd ſumus in gratia, quia facile ſcire poſſumus nos amare Deum ſupra alia omnia. Ita cum *Caiet. Petrus Soto lect.14.de pœnitentia in fine.*

Caietan.
Petrus.
Soto.

Reſpond. negando aſſumptum. Primò, quia ſcire non poſſumus an noſter dolor ſit ſupernaturalis, quod tamen ad remiſſionem peccati eſt neceſſarium. Secundò, quia etſi quandoque poſſimus probabiliter colligere nos dicto modo Deum ſuper omnia amare, & peccatum odiſſe; atque ita probabiliter coniicere nos eſſe in gratia: tamen non poſſumus id omnino certò ſcire. Quia, vt dicitur Ierem. 17. *Prauum eſt cor omnium & inſcrutabile* (etiam ipſi homini,) *quis cognoſcet illud? ego Dominus,* &c. Quare ſæpe nos ipſos fallimus putantes nos ſincerè amare Deum amore amicitiæ, cùm tamen ſolùm amemus eum amore concupiſcentiæ propter bonum noſtrum, & ſimili ratione peccatum deteſtemur per ſolam attritionem, & quidem quandoque non ſatis perfectam, eò quòd occultè adhuc erga aliquod peccatum afficiamur, quod amore noſtri occæcati non ſatis aduertimus.

Ierem. 17.

DVBIVM VIII.

Vtrùm teneamur de ſingulis peccatis particulatim conteri?

Prima ſententia docet, pro ſingulis peccatis mortalibus a pœnitente commiſſis, eum debere ſingulas contritiones elicere, quantum ſaltem eorum poteſt meminiſſe. Pro hac ſententia varij ex antiquioribus Scholaſticis citantur, ſed eorum verba facilè poſſunt alio ſenſu accipi. Et hæc ſententia meritò ab omnibus vt improbabilis reiicitur, quia nullum habet fundamentum. 74.

Secunda ſent. docet, neceſſarium eſſe vt pœnitens de ſingulis particulatim conteratur, hac ratione vt ſcilicet quantum fieri poteſt reuocet ſingula peccata ſua in memoriam, & deinde de omnibus conteratur. Tunc enim eius contritio cenſetur ad ſingula explicitè terminari. Varij etiam pro hac ſententia citantur, qui non ſatis explicant, Vtrùm talis contritio requiratur præciſe ex ratione contritionis; an verò ſolùm ratione confeſſionis, ad quam iam ordinatur. Eam tamen præſcindendo à Sacramento aperte tenet *Soto in 4.d.17.q.2.a.3.* Addit tamen *in concl.2.& 5. Argum 2.* Primò, quando ratione breuitatis temporis aliquis non poteſt reuocare ſingula peccata in memoriam, ſufficere concipere ea omnia in confuſo, & ſic de iis conteri. Secundò, eum qui etiam extra neceſſitatem de ſuis peccatis ita conteritur, accipere ſtatim eorum remiſſionem cum obligatione tamen poſtea ſingula reuocandi in memoriam, & de iis ſic conterendi, quod dicit etiam neceſſarium fuiſſe in lege naturæ. Eandem planè ſententiam videtur tenere *Adrianus q.3.de baptiſmo, omnino in fine.*

Soto.
Adrian.

Tertia docet, quantum eſt ex vi præcepti contritionis, ſufficere conteri de omnibus peccatis confuſè conceptis. Ita *Caiet. hic q.87.a.1. Victoria in ſumma de pœnitentia n.116. Nau.c.1.n.23. Candel. aureum de contrit. q.21. Henriq.l.4. de Sacramentis c.27.num.9. Suarez diſp.4.ſect.5.n.9.* & alij plurimi.

Caietan.
Victoria.
Nauarr.
Candel.
aureum.
Henriquez.
Suarez.

Nota, variis modis contritionem particularem omnium peccatorum poſſe dici neceſſariam. Primò, præciſè ad remiſſionem culpæ obtinendam, ſecluſa neceſſitate confeſſionis. Secundò, ad obtinendam ſimul etiam remiſſionem pœnæ temporalis. Tertiò, vt conſtanter in poſterum euitemus peccata. Quartò, vt peccata legitimè confiteamur. 75.

Concl. I. Ad obtinendam præciſè remiſſionem culpæ, non eſt neceſſarium ſua peccata reuocare in memoriam. Prob. quia vt oſtēdi ſuprà n.51. poteſt quis iuſtificari per ſolum actū amoris nullo modo cogitans de peccatis ſuis. Itē habito actu amoris, & cogitans ſolū de vno, aut al- 76.

Ad verā contritionem non eſt neceſſe reuocare omnia peccata in memoriam.

icto

tero peccato ſuo, poteſt ſtatim de eo conteri (nulla enim eſt ratio cur non poſſit tam benè deteſtari ſua peccata per contritionem, quando ſolùm cogitat de vno aut altero, quàm quando cogitat de omnibus) habita autem contritione ſtatim accipit gratiam, vt oſtendi n.72. Et hanc concluſionem nequidem auctores ſecundæ ſententiæ negant.

77 Nec ad illud vnquam obligamur, ſecluſa nec·ſſitate confitendi.

CONCL. II. Habita ſemel remiſſione peccati ſecluſo præcepto confeſſionis abſolutè loquendo, nulla eſt obligatio reuocandi ſua peccata in memoriam. Hanc tenent auctores tertiæ ſent. Et prob. Quia nulla eſt ratio cur dicamus hoc eſſe neceſſarium, niſi vt perfectè poſſimus à peccaris ad Deum conuerti per expreſſam de ſingulis contritionem (hanc enim aduerſarij præcipuè inſinuant.) Atqui per priorem iam ſumus vere & perfectè ad Deum conuerſi: quia ſumus ei verè & perfectè reconciliati, quantom ad integram remiſſionem omnis culpæ attinet. quod ſine vera & perfecta conuerſione nun fit. Ergo non eſt opus alia conuerſione, aut peccatorum rememoratione, quantum ſaltem ſpectat ad remiſſionẽ culpæ. Confir. 1. Quia cum, vt oſtendi o. 14. & 15. tota perfectio contritionis naſcatur ex perfectione amoris Dei, fieri poteſt vt is qui ſolùm in cõfuſo cogitat de ſuis peccatis, perfectiùs Deum amet, & conſequenter peccata deteſtetur, quàm is qui ſigillatim ea recogitat. Ergo ſi hic ſatis perfectè conteratur, etiam ille ſatis perfectè contereretur. Confirm. 2. quia ſi eſſet opus vt contritio hoc modo expreſſe ferretur in ſingula peccata: iis qui plura peccata diuerſi generis commiſiſſent, præſertim quando non eſſent magno cerebro, aut capaci memoria, eſſet neceſſe vt ferè tot elicerent diſtinctas contritiones, quot commiſiſſent peccata. Nam nec tales homines multa peccata ſimul ſigillatim & explicitè poſſunt intellectu concipere: nec voluntas poteſt ea ita ſigillatim & explicitè ſimul deteſtari, niſi intellectus ea ſimul concipiat. Nam voluntas in nullam rem poteſt explicitè ferri, niſi hæc explicitè cogitetur. Illud autem communiter ab omnibus reiicitur. ergo etiam id, vnde ſequitur, reiiciendum eſt. Tertiò, quia vt mox patebit ex refutatione obiectorum, cootraria ſententia nullo nititur fundamento.

78 Soto.

Obiicit Soto ſuprà primò, lumen naturæ ſecundam illam ſententiam docere; & ſe neſcire quis eam negare poſſit. Sed hoc eſt apertè ſumere quod probandum eſt: imo etiam clarè falſum. Nam conſtat multos eam negare.

Obiicit ſecundò, nos contritionem debere admetiri grauitati peccatorum, ſed peccata ratione ſuorum obiectorum & circumſtantiarum aggrauantur magis & minùs. Ergo quantum eſt ex natura rei, debet eſſe ſingulorum ſingularis contritio.

Reſp. negando conſequentiam. Quia aliàs ſequeretur, nos debere tot elicere contritiones quot commiſimus peccata, eaſque magis vel minùs intenſas prout peccata diliximus, vt ſcilicet tot atque æqualibus actibus conuerteremur ad Deum, quot ab eo fuimus auerſi. Quare dicendum eſt, vnam ſimplicem contritionẽ etiam in cogitante de vno ſolo peccato ſufficienter pœnitentem ab omnibus peccatis ad Deum conuertere. quia eius voluntatem totaliter ab illis ad hunc conuertit: vt patet ex dictis.

Obiicit tertiò, Iſaiæ 38. ait Ezechias: *Recogitabo tibi omnes annos meos* (id eſt omnia peccata quæ ſingulis annis feci) *in amaritudine animæ meæ.* Item *Ezechiel.* 18. *v.* 28. promittitur impio venia ſi auerterit ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis, & fecerit omnia mandata: Atqui tenetur per particulares actus ſingula mandata implere. Ergo ſimiliter tenetur de ſingulis peccatis dolere. Hinc etiam communiter Patres ad veram pœnitentiam requirunt, vt doleamus de ſingulis peccatis, ea in memoriam reuocando, vt patet ex *ca.* 1. *de pœnitentia d.* 5. *& D. Gregorio libr.* 4 *moral. cap.* 15. *D. Chryſoſt. l.* 1. *de compunctione cordis, circa finem.* & aliis. 79 Iſa. 38. Ezech. 18. D. Gregor. D. Chryſ.

Ad locum Iſaiæ Reſpondeo primò, Ibi non præſcribi quid ad pœnitentiam abſolutè neceſſarium ſit, ſed ſolùm narrari quid Ezechias fecerit, quidq́; pœnitentem facere deceat. Sicut Dauid pſal. 50. ait: *Peccatum meum contra me eſt ſemper.* id eſt, perpetuò de eo cum dolore cogito. Et alibi ait, ſe cinerem tanquam panem manducaſſe: & alibi, ſe ſingulis noctibus lauiſſe lectum lacrymis. Quæ tamen conſtat non eſſe abſolutè neceſſaria ad remiſſionem culpæ obtinendam. Pſal. 50.

Reſpondeo ſecundò, Dictos Sanctos non egiſſe talem pœnitentiam præcisè vt obtinerent veniam culpæ, quam ſciebant ſibi iam remiſſam: ſed primò, vt ſatisfacerent pro pœnis reſtantibus. Secundò, vt temporalem Dei punitionem à ſe auerterent. Tertiò, vt ſe obfirmarent ad conſtantiùs in poſterũ peccatis reſiſtendum. Quartò, vt gratiam Dei ad hoc neceſſariam impetrarent. Et ob hos fines communiter Patres eiuſmodi pœnitentiam requirunt. Quia ad eos ſæpe neceſſaria eſt, vt oſtendam concluſ. 3.

Ad locum Ezechielis Reſp. Eum aut probare primam ſententiam, aut nihil. Quare nego conſeq. Quia poſſumus vno actu auerti ab omnibus peccatis. Impletio autem omnium mandatorum neceſſariò varios actus requirit.

Obiicitur quartò auctoritas D. Thomæ, *qui hic* 89. *a.* 1. ait pœnitentem de peccatis mortalibus debere ſingula in memoriam reuocare. Reſpondeo, eum loqui de pœnitentia prout ordinatur ad confeſſionem, quæ hoc quantum fieri poteſt, neceſſariò requirit. Et hoc modo videntur intelligi multi Doctores, qui eò quòd indiſtinctè loquantur, creduntur fauere ſecundæ ſententiæ. D. Thom.

CONCL. III. Eiuſmodi particularis cogitatio & contritio de ſingulis peccatis eſt vtiliſſima & ſæpe aliquo modo neceſſaria. Primò, vt perfectiùs & certiùs omnia peccata deteſtemur. quia quando tantùm in confuſo peccata deteſtemur, ſæpe accidit, vt falsò nobis perſuadeamus nos omnia verè deteſtari, cũ circa aliqua maneat in nobis occultus affectus; atq; ita deficit vera cõtritio. Secundò, vt pro pœna tẽporali ſatisfaciamus, & Dei vindictam à nobis auertamus. quia ſingularis peccatorum omniúmq; circunſtantiarum exacta perpenſio multùm animum incitat, vt homo ea hîc in ſe grauiter caſtiget, quæ alias Deus aut in hac vita, aut in alia eſſet grauiſſimè 80 Particularis peccatorũ recogitatiò neceſſaria ad bene eſſe.

punitarus. Tertiò, vt animum obfirmet, vt conſtanter ea in poſterum euitet. longe enim magis confirmat animum propoſitum expreſſum & particulare, quam generale & confuſum. Et hoc eſt quod ait *D. Chryſoſt. in cap. 6. ad Hebr. homil. 9.* *Si autem dicat, Peccator ſum, non autem ad peccatorum ſuorum ſpecies deſcendat dicens: Quia hoc & hoc peccaui, numquam ceſſabit.* Quia ſcilicet animus facilè à ſuccedente tentatione vincitur, contra quam non eſt ſingulari propoſito armatus. Hæc omnia etiam probant argumenta allata numer. 78. & 79.

D. Chryſ.

Quartò, illa commemoratio peccatorum omnino eſt neceſſaria ad faciendam confeſſionem, quæ iam omnino peccanti mortaliter poſt baptiſmum neceſſaria eſt, quando fieri poteſt. Sed hæc ad præſentem materiam non ſpectat.

DVBIVM IX.

Vtrùm debeamus vnum peccatum magis deteſtari quàm alterum?

HÆc difficultas facilè ex dictis poſſet colligi; quare breuiter eam exponam.

81 CONCLVS. I. Debemus neceſſariò ſaltem implicitè vnum peccatum magis deteſtari quam aliud.

Vnum peccatum ſaltē præ altero deteſtandum eſt.

Probatur, quia hæc deteſtatio intrinſecè in ipſa contritione includitur. hoc ipſo enim quo omnia noſtra peccata deteſtamur, quia Deo diſplicent, implicitè magis deteſtamur id, quod magis Deo diſplicet. Quod vel inde patet, quia per contritionem ita affecti ſumus, vt ſi neceſſarium eſſet alterutrum peccatum committere, potiùs id committeremus quod minùs Deo diſplicet, quàm quod magis.

CONCLVS. II. Non eſt opus explicitè ſiue actualiter ea comparando vnum peccatum præ altero deteſtari.

Non tamen neceſſario explicitè.

Ita cum communi ſententia docet *Henriquez l. 4. de Sacramentis cap. 27. numero 9.* Patet, quia alias ad contritionem neceſſarium eſſet ſingula peccata reuocare in memoriam, & ſigillatim de ſingulis conteri. quod dub. 8. oſtendi non eſſe verum.

Henriq.

82 CONCLVS. III. Si quis tamen velit cum explicita comparatione peccata deteſtari, debet neceſſariò maius peccatum magis deteſtari. Patet tam per ſe, quàm ex 1. concluſ.

Dubitant tamen aliqui, Vtrùm inuerſio huius ordinis ſit peccatū mortale, v. c. ſi quis mallet commiſiſſe duellum, quàm furtum: eò quòd hoc apud homines ſit magis infame. Quidam enim etſi concedant eſſe mortale, quando ea comparatio fieret inter peccatum mortale & veniale: tamen putant eſſe tantùm peccatum veniale, quando ſit inter peccata mortalia: modò vtrumque abſolutè deteſtemur. Quod verum eſt, quando eſt exiguus exceſſus inter vtrumque. Secùs tamen eſt, quando exceſſus eſt grauis. Sicut eſt in exemplo ſuprà poſito, aut in ſodomia reſpectu fornicationis. Quod probatur, quia qui mallet commiſiſſe duo peccata mortalia quàm vnum eiuſdem grauitatis cum illis, peccaret mortaliter. Ergo ſimiliter qui mallet commiſiſſe id quod duplo vel triplo grauius eſt, quàm id quod leuius eſt. Confirmatur. quia ſi occurreret caſus quo quis alterutrum ex duobus peccatis neceſſariò deberet committere, peccaret mortaliter eligendo potiùs maius quàm minus, ſi eſſet inter ea talis exceſſus. v. c. ſi Paulus crederetur publicè eſſe ſacerdos, & deberet iam à Petro, qui ex ſola confeſſione ſciret eum non eſſe ſacerdotem, conſecrari Epiſcopus; hîc teneretur eum conſecrare, quoad externam materiæ & formæ applicationem, ſi non poſſet id euitare ſine reuelatione confeſſionis, & faciendo contrarium grauiſſimè peccaret: cùm tamen illud extra hanc neceſſitatem eſſet grauiſſimum peccatum.

Deteſtari minus peccatum præ grauiore quando ſit peccatum mortale.

83 CONCLVS. IV. Quando facimus eiuſmodi comparationem inter peccata noſtra & aliena, tenemur noſtra ſemper magis deteſtari quàm aliena: ita vt nollemus committere, aut commiſiſſe aliquod verum peccatum etiam minimum, vt poſſemus impedire grauiſſima peccata aliena. quia numquam licet facere malum, vt eueniat bonum, vt patet ad Romanos 3. Vnde tenemur ſemper omnia peccata propria fugere, non tamen tenemur ſemper aliena impedire.

Tenemur noſtra peccata magis deteſtari quam aliena.

Rom. 3.

Poteſt tamen contingere vt ad impediendum alterius peccatum teneamur aliquid facere, quod extra eiuſmodi circumſtantias eſſet peccatum, ſed cum iis ſit opus bonum. v. c. Tenetur quandoque vxor vti ornatu, qui illam alias minùs deceret, quando hoc eſſet neceſſarium vt retraheret maritum ab alienarum amoribus. quod ſæpe poteſt contingere in operibus, quæ intrinſece mala non ſunt. Secùs eſt de iis quæ intrinſecè mala ſunt.

Poſſet hîc diſputari, Vtrùm poſſimus agere pœnitentiam de vno peccato, & non de alio à nobis commiſſo. Sed hoc ſati explicuimus diſp. 1. dub. 5.

DVBIVM X.

Vtrùm Deus poſſit remittere peccatum mortale ſine pænitentia, aut infuſione gratiæ?

EX dictis ſuprà numero 50. & 52. & tomo 1. quæſtione 62. articulo 1. dub. 2. concl. 3. ſatis patet, iis qui aliquando actualiter peccarunt, numquam etiam per Sacramenti ſuſceptionem remitti peccata ſine pœnitentia, ſaltem virtuali. Item ex *Trident. ſeſſ. 6. cap. 7.* apertè conſtat, peccatum mortale numquam remitti ſine gratiæ infuſione. Et in hanc doctrinam omnes Catholici conſentiunt. Sed difficultas eſt, Vtrùm Deus per abſolutam potentiam ſine his poſſet remittere peccatum mortale. 84

Trident.

Prima ſententia abſolutè docet, Deum non poſſe remittere talia peccata ſine pœnitentia ſaltem virtuali. Ita *Soto in 4. d. 15. quæſtione 1. articulo 2. §. Sed quid,* &c. cum quibuſdam aliis Thomiſtis, qui ad hoc præcipuè mouentur, quòd putent eſſe ſententiam *D. Thomæ in 3. p. q. 85. a. 2.* Sed *P. Suarez in commentariis in eum locum* ſatis oſtendit D. Thomam explicandum eſſe de po-

Soto.

Suarez.

tentia

tentia Dei ordinaria, de qua etiam eum intelligunt multi ipſius diſcipuli, vt teſtatur Soto ſopià.

Probatur autem hæc ſententia. Primò, quia voluntas hominis per peccatum ſemel a Deo auerſa, neceſſariò tam diu manet auerſa, donec per actum contrarium ad Deum conuertatur: ſicut voluntas ſemel auerſa ad bonum per actum virtutis manet habitualiter conuerſa donec per peccatum auertatur. Sicut igitur Deus non poteſt facere, vt hæc voluntas ſine vllo ſuo actu deſinat habitualiter eſſe conuerſa ad bonum: ita non poteſt facere vt peccator deſinat eſſe conuerſus ad malum.

Secundò, quia Deus nō poteſt homini remittere peccatum mortale, niſi eum in amicitiam ſuam admittēdo: quod implicat fieri niſi homo ſit bonus & iuſtus. Atqui peccatorem adultum fieri bonum & iuſtū implicat, niſi ipſe ad Deum per pœnitentiam conuertatur. Ergo implicat ei remitti peccata ſine pœnitentia.

85 Secunda ſententia docet, Deum non poſſe homini remittere peccatum mortale ſine infu-

Caietan. ſione gratiæ habitualis, aut caritatis. Ita *Caiet.* 1. 2. *quæſtione* 113. *articulo* 3. & alij. Probant primò, quia peccatum habituale conſiſtit eſſentialiter in priuatione illius gratiæ. Ergo ſine eius infu-

Tridem. ſione nequit tolli. Secundò, quia *Trid. ſeſſ.* 6. *c.* 7. docet cauſam formalem noſtræ iuſtificationis eſſe gratiam habitualem. Atqui ſine cauſa formali, effectus formalis requirit haberi. Ergo nec peccati remiſſio ſine infuſione gratiæ. Tertiò, quia aliàs peccatum remitteretur, per ſolam non imputationem: quæ eſt ſententia hæreticorū ibidem à Concilio damnata. Quartò, quia eſt impoſſibile Deum aliquid velle, ſiue remittere mihi peccatum, niſi aliquid producat vel in ſe, vel in me. Atqui remittendo peccatum nihil poteſt in ſe producere. Ergo debet aliquid in me producere.

86 Vt autem hæc faciliùs explicentur, breuiter nobis videndum eſt, in quo conſiſtat eſſentia

Scotus. peccati habitualis. *Scotus in* 4. *d.* 14. *quæſt.* 1. cum ſuis ait eam conſiſtere in relatione quadam rationis, ſiue reatu & obligatione ad pœnam ſubeundam. Ex quo ipſi facilè inferunt Deum poſſe remittere peccatum ſine vlla immutatione peccatoris, per ſolam extrinſecam condonationem. Sed credo hoc fundamentum non eſſe verum: vt ex dicendis patebit.

Alij quidam eam dicunt conſiſtere in priuatione gratiæ habitualis, quatenus hæc eſt peccatori voluntaria ratione peccati, quo eam

Soto. amiſit. Ita *Soto citatus num.* 84. & multi recentiores. Sed hæc ſententia ſemper mihi eſt viſa difficillima intellectu. Nam primò, quia inde ſequitur eum qui centum peccata mortalia commiſiſſet, & eum qui vnum commiſiſſet, fore æquè maculatos peccato. Quia æqualiter omnino gratia habituali priuati ſunt.

Reſpondet *Soto §. Sed arguit.* negando ſequelam. Quia macula peccati non conſiſtit in priuatione gratiæ nude ſumptæ, ſed cum reſpectu ad ſuas cauſas, ſcilicet conuerſiones indebitas ad creaturas, quarum contactu anima ſordidatur, ſicut nitida contactu fœdorum magis ac magis ſordidantur.

Sed contra. Vel illa conuerſio per ſe immediatè formaliter maculat animam: vel præciſè ſolùm quatenus cauſat priuationem gratiæ. Si primum dicas, tunc macula peccati non conſiſtet in priuatione gratiæ, ſed in ipſa conuerſione; nec ideo propriè maculabit animam, quia nitore gratiæ eam priuat: ſed ideo eam priuabit nitore, quia maculat. Sicut (vt exemplo Soti vtar) qui voluitur in pice, non ideo maculatur, quia priuatur nitore, ſed ideo priuatur nitore, quia per adhærentem picem maculatur: nec eius pulchritudo tollitur per nudam priuationem, ſed per poſitiuam poſitionem contrariæ turpitudinis.

Peccatū habituale nō conſiſtit in priuatione gratiæ.

Si ſecundum dicas, tunc omnes peccatores æqualiter erunt maculati, quia æqualiter omni omnino gratia ſunt priuati: ſicut æqualiter ſunt priuati vita ſiue occiſi, qui vnico vulnere lethali, ac qui mille occiſi ſunt.

Ex illa ſententia ſequitur, Deum verè eſſe immediatam cauſam peccati habitualis. quia ſolus immediatè ſubtrahendo ſuum concurſum peccatorem priuat gratia. Quòd enim aliqui dicunt peccatorem immediatè deſtruere gratiam ſuo peccato, cum quo implicat gratiam ſimul conſiſtere, eò quòd gratia ſit quædam amicitia, peccatum verò ſit inimicitia inter Deum & hominem, ſine fundamento dicitur, vt oſtendi ſupra n. 24. 25. & 30. 87

Dices, Peccatum non conſiſtere in priuatione gratiæ nudè ſumptæ, ſed prout eſt priuatio rei quam homo in ſe tenetur conſeruare, quæque ei ratione peccati quo eam meretur, voluntaria eſt. Sed hoc non ſatisfacit. Primò, quia etiam ſub ea conſideratione ſolus Deus eſt immediata phyſica cauſa priuationis gratiæ. Quare etiam ipſe erit cauſa peccati, non quidem quo ſeipſum, ſed quo hominem maculabit. Sicut Princeps priuans Senatorem propter eius demeritum veſtimentis ſenatoriis, ei verè inurit eam ignominiam, quæ in ea priuatione conſiſtit. Secundò, quia ſi priuatio gratiæ ſit peccatum eò quòd cauſetur meritoriè per peccatum hominis, qui tenebatur eam conſeruare: ſequetur priuationem vitæ in fure ſuſpenſo eſſe peccatum. quia eſt priuatio rei quam fur tenebatur conſeruare, quæ ei ſimili modo eſt voluntaria. Iſtorum autem vtrumque omnino abſurdè quis dixerit.

Tertia ſententia docet, peccatum habituale nihil aliud eſſe, quàm ipſum peccatum actuale ſecundùm ſuam malitiam habitualiter quodammodo in ipſo peccatore adhuc perſeuerans, ipſumque afficiens ac denominans. Hanc ſententiam iā multi recentiores amplectūtur. pro qua 88

Nota primò, in peccato mortali actuali 6. poſſe conſiderari quæ huc ſpectant. Primò, quòd ſit diſceſſus quidam à regula rectæ rationis. Secundò, quòd per ipſum homo auertatur à Deo ad creaturas, idque vel omnino directè & explicitè quando hoc peccatum eſt odium Dei: aut in aliis peccatis interpretatiuè & indirectè; quatenus peccator præponit bonum creatum amicitiæ diuinæ. Tertiò, lædit grauiter Dei auctoritatem ac amicitiam; atque ita eſt quædam

In peccato ſex conſiderari poſſunt.

formalis iniuria erga Deum, iuxta dicta diſp. 1. num. 21. Quartò, conſtituit peccatorem formaliter iniuriam odibilem Deo, & ratione demeriti dignum æternis pœnis. Quintò, efficit vt Deus habeat voluntatem hominem puniendi. Sextò, hinc ſequitur, quòd Deus de facto hominem puniat priuando eum ſua gratia, aliíſque pœnis ſubiiciendo. Quæ ſi quis penitiùs inſpiciat, facilè aduertet rationem, ac intrinſecam malitiam peccati conſiſtere aliqua ratione in tribus prioribus: tria verò poſteriora ſunt potiùs quidam effectus, quos peccatum cauſat, quartum quidem ex priore parte formaliter, ideóque ab eo ſeparari nequit: reliquos verò meritoriè, ſicut etiam ex parte quartum, nam dimiſſa culpa præcisè ſub ratione culpæ, poteſt quis manere dignus pœna. Nam communiter remiſſis peccatis teſtant nobis adbuc aliquæ pœnæ perſoluendæ, quibus verè digni ſumus.

In quo peccati ratio præcipuè conſiſtat.

98. Nota ſecundò, Tranſacto primo, ſiue poſt ipſum actuale peccatum reliqua quodammodo habitualiter in peccatore perſeuerare. Nam iniuria ſemel alicui illata, ſecundùm quandam moralem æſtimationem manet in inferente, eúmque conſtituit iniurioſum erga alterum, donec aut planè reſarciatur, aut remittatur.

Iniuria alicui illata tranſacto actu manet habitu.

90. Nota tertiò, Quando quis aliquam rem voluit aut reſpuit, etſi actu omnino tranſacto, quoad multos effectus cenſeatur ſemper manere in eadem voluntate, donec eam reuocarit: (vt patet in iis qui ſemel conſenſerunt in aliquem contractum; aut petierunt aliquod Sacramentum, qui cenſentur in ea voluntate perſeuerarè, donec eam reuocent;) non tamen quoad omnes effectus, neque quoad omnem denominationem, quæ actuali voluntati conueniebant. Etſi enim Petrus & Ioannes dum data ſemel occaſione ſe mutuo actu diligunt, verè dicuntur amici, aut inimici, dum odio babent: quòd ſi tamen actu omnino tranſacto, multo tempore nullum actum voluntatis circa ſe mutuo habeant, nec vllum amicitiæ aut inimicitiæ ſignum, etiam data occaſione ſibi mutuo oſtendant; quis dicat eos ſemper pergere inter ſe amicitias, aut inimicitias gerere, aut alterum ab altero auerſum eſſe, etiamſi dictas voluntates numquam contrario actu reuocarint? Item Petrus ex aliqua occaſione intulerit Ioanni iniuriam, qua tranſacta poſtea multis annis de ea nihil cogitet, etſi illa poſſit ipſi dici perpetuò habitualiter voluntaria, donec Ioannes eam remiſerit, qua alter hoc ipſo quo eam non reſarcit, cenſetur eam perpetuò continuare: quod verum eſt etiam eo caſu quo ipſe omnino factus eſt impotens reſtituere: quia cùm iniuria illata in ſuo effectu continuò perſeueret, ratione prioris actus quo voluntariè fuit poſita, cenſetur ipſi perpetuò voluntaria, donec eum ſeriò pœniteat. Quòd ſi tamen Ioannes ei ſemel iniuriam remiſerit, ſicut hæc tunc omnino eſſe deſinit, ita vt Petrus non ſit ei ampliùs iniurius; ita etiam deſinit huic eius omnino oblito eſſe voluntaria.

Quomodo voluntas tranſacta habitualiter perſeueret.

91. Hinc apertè colligitur primò, peccatum habituale intrinſecè conſiſtere in ſecundo & tertio ex recenſitis, numero 88. quatenus tranſacto actu cenſentur habitualiter manere: præcipuè tamen conſiſtit in tertio, nam quamdiu hoc perſeuerat neceſſariò perſeuerat peccatum, etſi ſecundum auferatur: vt fit in peccatore attrito, cui deſinit peccatum eſſe habitualiter voluntarium (nam aliter attritio non tolleret obicem gratiæ per Sacramentum conferendæ, quia hæc nunquam confertur ei, cui peccatum manet habitualiter voluntarium;) & tamen nihilominus donec ſuſcipiat Sacramentum, manet in ſuo peccato: ſublato verò tertio tollitur etiam peccatum, vt patet ex dictis.

Colligitur ſecundò, ex parte ipſius peccati, nullam eſſe repugnantiam, quo minùs per extrinſecam Dei condonationem, ſine vllo actu peccatoris poſſit remitti, quia poſita illa condonatione tollitur iniuria hominis in Deum, & conſequenter ipſa deſinit homini de ea nihil ampliùs cogitanti eſſe habitualiter voluntaria; & conſequenter homo deſinit habitualiter eſſe à Deo auerſus, eíque iniurioſus: in quibus conſiſtebat tota ratio peccati habitualis. Deſinit etiam Deo eſſe odibilis, quia ſublata cauſa formali, neceſſariò deſinit effectus formalis, reliqui tamen effectus poſſunt manere, ſi Deus velit. 92.

Colligitur tertiò, peccatum habituale melius definiri, *Peccatum præteritum nondum remiſſum* (vt inſinuat *D. Auguſt. libr.* 1. *de nuptiis & concup. cap.* 26. *quàm nondum retractatum*, quia ſine remiſſione per nullam retractationem poteſt peccatum tolli, vt oſtendi ſuprà num. 21. poſita autem remiſſione etiam ſine retractatione tollitur, vt mox dicam.

Definitio peccati habitualis.
D. Aug.

Concl. I. Deus poteſt peccatum mortale, cui voluntas nullo modo ampliùs actualiter inhæret, per abſolutam potentiam remittere ſine vlla phyſica peccatoris immutatione, per ſolam extrinſecam condonationem. Ita *Scotus in* 4. *d.* 14. *q.* 1. §. *Ex his Gabriel ibidem qu.* 1. *art.* 2. *concl.* 1. & communiter Nominales, *Suarez hic diſput.* 9. *ſect.* 4. & alij. 93.

Deus poteſt peccatum per ſolam condonationem remittere.
Scotus
Gabriel.
Nominales.
Suarez.

Probatur primò, Quia nulla poteſt hîc oſtendi implicantia, aut ratio cur hoc negetur, vt ſatis colligitur ex dictis, & magis patebit ex ſolutione obiectorum. Secundò, quia cùm peccatum habituale ſolùm conſiſtat in aliquo morali, vt iam oſtendi, non videtur poſſe tolli præcisè per phyſicam aliquam actionem aut formam ſine eiuſmodi condonatione, quam ſolam ad ſui remiſſionem ex natura ſua requirit: vt oſtendi ſuprà numero 21. & 30. Tertiò, quia homines ſibi mutuo ſic poſſunt remittere offenſas: quare non & Deus? Certè nulla videtur poſſe reddi ratio, cur hoc fieri nequeat, præſertim poſitis iis, quæ iam ſatis explicui.

Dices, eſſe diuerſam rationem. Quia Deus nemini poteſt remittere peccatum, niſi eum diligendo, nec poteſt eum diligere, niſi aut ſit bonus, aut faciat eum bonum. Secùs autem eſt de homine. 94.

Reſpondeo, Deum etiam verè diligere peccatorem, dum ei etiam dicto modo peccata remittit: non quidem ea dilectione, qua diligit ſuos amicos, ſed ea ratione qua generatim dicimur diligere omnes, quibus volumus aliquod bonum. Maximum enim bonum Deus vult ei,

quem

quem tanto malo liberat. Similiter etiam in peccatore bonum naturæ reperit quod diligat, & hoc ipſum aliquo modo melius facit, non quidem poſitiuum bonum ei conferendo, ſed magno malo ipſum liberando. Quod autem Soto ait Deum neminem poſſe diligere, niſi cum ad ſuam amicitiam aſſumat, aut poſitiuum bonum conferat, gratis ſine vlla probatione ſumitur: & per ſe apparet falſum, ſi de dilectione generatim ſumpta loquamur.

Soto.

95. Ad primum argumentum primæ ſententiæ nego aſſumptum. Eſt enim falſum ſi loquamur de vera auerſione, qua homo poſſit abſolutè dici auerſus à Deo, & peccatum. patet ex dictis numero 90. Nec ex eo quòd Deus fortè non poſſit per ſe immediatè facere, vt voluntas deſinat habitualiter eſſe conuerſa ad aliquod bonum (de quo non eſt opus hic diſputare) ſequitur eum non poſſe facere vt deſinat eſſe auerſa à bono. Quia ipſius infinitæ bonitati aliquo modo repugnat per ſe deſtruere aliquod bonum morale, qualis eſt illa conuerſio ad bonum, præſertim cùm illa deſtructio non poſſit eſſe vtilis ad bonum finem. Contrà verò eidem maximè conuenit omne malum morale deſtruere.

Ad ſecundum, nego primam partem maioris. Nulla enim eſt ratio eam aſſerendi, vt patet ex dictis. Minor etiam apertè falſa eſt. Quia Deus poſſet peccatori ſine vllo ipſius actu infundere gratiam habitualem, & ſic eum poſitiuè iuſtum efficere. Nulla enim hîc videtur ratio dubitandi.

96. Ad primum argumentum ſecundæ ſententiæ, nego antecedens. Vide dicta numero 85. & ſequentibus.

Ad ſecundum, nego conſequentiam. Quia etſi remiſſio peccati de facto non fiat ſine poſitiua & reali iuſtificatione peccatoris, tamen hæc duo ſecundùm ſe diſtinguuntur, vt etiam Tridens, ibidem inſinuat, dum ait: *Vnde in ipſa iuſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo*, &c. clarè diſtinguens remiſſionem peccati ab infuſione gratiæ, ſiue donorum.

Tridens.

Aliud eſt peccata non imputari, aliud ea verè remitti.

Ad tertium, nego aſſumptum, quia non imputatio non tollit peccata. Vnde hæretici aiunt peccata etiam in iuſtis manere, & volunt hos de facto ſolùm eſſe iuſtos per extrinſecam imputationem iuſtitiæ Chriſti. quæ vtraque Concilium damnat. Per dictam autem remiſſionem peccata verè tollerentur. Quare Concilium nihil facit contra nos, præſertim cùm ſolùm doceat quid de facto fiat. Nos autem ſolùm agimus de eo quod Deus abſolutè facere poſſit.

Ad quartum, nego maiorem, quia ex ea ſequitur Primò, Deum non poſſe mihi remittere pœnam purgatorij, nihil in me producendo. Secundò, Deum non poſſe poſitiuè nolle ſecundum mundum producere, aut velle ſubtrahere alicui creaturæ ſuum concurſum, quia ſic nihil produceret. Tertiò, hanc eſſe falſam: *Deus ante mundum conditum, verè amauit electos.* Nam ſi amor rei externæ non poteſt in Deo poni ſine aliquo reali effectu, non poterit etiam poni antequam ille effectus ponatur.

Quòd autem nos non poſſimus remittere alicui peccata niſi producendo in nobis volitionem, fit propter noſtram imperfectionem, qui non poſſumus aliter velle. Secùs eſt de Deo, qui propter ſuam perfectionem omnino infinitam poteſt plurima verè velle, & alia nolle per ſimpliſſimam ſuam entitatem, ſine vllius actiuis immanentis productione. Sicut etiam eadem ratione omnia futura intuetur.

Quare Deus poſſit potiùs ſine vlla reali actione remittere iniuriam ſibi factam quam nos.

Nec refert, quòd qui priùs verè dicebatur peccator, eo remiſſo verè diceretur non peccator. quia ad hoc ſufficit in eo factam eſſe veram moralem mutationem, per ablationem peccati.

CONCL. II. Einſmodi tamen remiſſio peccati, eſſet aliquo modo imperfecta. Primò, quia magna pars pœnæ remaneret, ſcilicet perditio gratiæ habitualis, & ſtatus ſupernaturalis. Secundò, quia relinqueret in homine aliquam vilitatem. quia eſſet ei magno dedecori ſuo peccato illa perdidiſſe, & ſe brutali ſuo appetitui ſubieciſſe. Poſſet tamen hæc vltima vilitas poſtea tolli heroico aliquo actu illius virtutis contra quam antè peccaſſet, aut etiam diuturna peccati fuga, qua motus inordinatos ſuperaret, & priorem lapſum caſtigaret. Sed ad hæc neceſſaria eſſet gratia. 97.

CONCLVS. III. Poſſet Deus non tantùm peccatori ita remittere peccatum, ſed etiam eum in filium ac hæredem ſuæ gloriæ adoptare, ſine vlla phyſica ipſius immutatione; etſi ſine hac ei gloriam de facto conferre non poſſit, vt per ſe patet. Ita mecum ſentiunt quidam recentiores viri doctiſſimi. 98.

Poſſet Deus peccatorē remiſſa culpa adoptare in filium ſine phyſica ipſius immutatione.

Probatur, quia ſic homo hominem in filium poteſt adoptare: quare non etiam Deus? Certè non video cur hoc repugnet. Etſi enim Dei dilectio ſit efficacior, quàm noſtra, ideóque poſſit ſtatim nobis dona ſupernaturalia conferre: non eſt tamen neceſſe, vt ſtatim omnia operetur quæ poteſt. Confirmatur, quia quòd per gratiam infuſam adoptemur in filios Dei, hoc non habet gratia ex phyſica ſua entitate: quia ipſa poſſet eſſe etiam in peccatore, vt oſtendi numero 30. & docet *Suarez diſp. 9. ſect. 3. numero 9.* ſed hoc habet ex mera Dei deputatione, vt oſtendi numero 31. Et ratio eſt. quia ſicut eſſe filium ad hæredem regis, non eſt propriè quid phyſicum, ſed morale: ita etiam eſſe filium ac hæredem Dei. Quare non poteſt hoc conferri præcisè per entitatem quamcumque phyſicam, ſed per Dei voluntatem nos ad eam dignitatem acceptantis.

Suarez.

Eſſe filium Dei non eſt quid purè phyſicum.

Nota tamen, talem adoptionem fore imperfectiorem ea, qua modò adoptamur, qua eleuamur ad quoddam eſſe ſuo modo proportionatum tantæ dignitati.

CONCLVS. IV. Implicat Deum remittere peccatum eodem inſtanti quo committitur. quia ſic peccatum ſimul eſſet, & non eſſet. Peccatum enim eo inſtanti quo remittitur, verè non eſt illud autem apertè implicat. 99.

Peccatum non po eſt remitti eodem inſtanti quo committitur.

Dices, Implicare quidem vt quis actu verè peccet, & Deus eodem inſtanti hoc illi remittat: eum tamen poſſe facere, vt is qui talem actum committit, verè non peccet, ſi nimirum nulit eo actu offendi, & cedat quodammodo iure ſuo, quod aliàs per peccatum læderetur.

Reſpon

Reſpondeo, hoc aliquo modo fieri poſſe in actibus quibuſdam, qui non ſunt intrinſecè mali, ſed tantùm ideo præcisè mali ſunt, quia ſunt contra alterius ios, aut ob ſimilem cauſam, quam Deus poteſt tollere; atque ita dare nobis veniam vt tales actus faciamus. Sicut Abrahæ dedit veniam, vt occideret innocentem filiom, & antiquis vt ducerent plures vxores. In iis autem actibus, qui intrinſecè mali ſunt, quale eſt mendacium, odium Dei & ſimilia, hoc dici nequit. Secluſa enim ignorantia implicat me liberè tales actus facere & noo peccare. Nam per nullam potentiam fieri poteſt vt eiuſmodi actus non repugnent naturæ rationali, ac rectæ rationi; & cooſequenter vt noo ſint peccata. Item ſicut implicat Deum efficere vt oon ſit omnium rerum abſolutus dominus: ita implicat eum efficere vt non ſit ſupremns legiſlator: ac conſequenter fieri oequit, vt peccata non lædant ipſius auctoritatem, aut vt peccans non ſit in eum iniutius.

Deus nequit facere vt libere faciam actum quem ſcit eſſe malum, non peccet.

100. Sed inſtabis. Poteſt homo efficere vt oullo actu eum poſſim offendere, eique iniuriam inferre, ergo etiam Deus. Reſpondeo negando conſequentiam. Quia homo ſiue iuſtè ſiue iniuſtè ſæpe poteſt conſentire vt hoc vel illud faciam, & hoc ipſo deſinit ei eſſe iniurioſum. Nam ſcienti & volenti non fit iniuria. Implicat autem Deum conſentire vt mentiar, vel blaſphemem, aut mihi dare veniam ea faciendi: & conſequeoter implicat, vt ea faciendo noo ſim ei iniurius. Poſſet tamen nolle vnquam vllum meum peccatum punire. Nec enim eſt quidquam quod eum poſſit cogere vt velit peccata puoire. Et ſic quamuis peccando fierem aliquo modo radicaliter diguus pœna, tamen actu non cootraherem vllam obligationem ſubeundi pœnam, quia hæc ſupponit in offenſo voluntatem peccata puniendi, vel ſaltem vt noo habeat contrariam voluntatem. Sicut obligatio ſoluendi debita ſupponit creditorem velle debitorem ſoluere.

DVBIVM XI.

Vtrùm Deus poßit remittere vnum peccatum mortale ſine alio?

101 HAc in re certum eſt, hoc de potentia Dei ordinaria, ſiue ſpectato præſenti Dei decreto circa modom remittendi peccata, fieri non poſſe. Quia Deus de facto nulli remittit peccatum mortale ſine infuſione gratiæ, & acceptatione ad ſuam amicitiam. Implicat aotem Deum aliqoem acceptare io ſuam amicitiam remanentem in peccato mortali, quia *ſimiliter odio ſunt Deo impius & impietas eius*, Sap. 4. Sicut igitur implicat Deum non auerſari impietatem ſiue peccatum; ita implicat eum non auerſari, ſed habere amicum ipſum peccatorem.

Manens in peccato non poteſt acceptari in amicitiam Dei, Sap. 14.

Et in hac ſententia omnes conſentiunt cum *D. Thoma hic quæſtione* 86. *articulo* 3. vbi eam ſatis probat, dicitque ſæpiùs eſſe impoſſibile vnum peccatum ſine alio remitti, quod non eſt intelligendum de potentia Dei abſoluta, ſed tantùm de ordinaria, vt ſatis patet ex diſcurſu D. Thomæ, quia ipſius rationes nihil aliud probant.

D. Thom.

Dubium autem eſt inter Doctores, Vtrùm Deus per abſolutam potentiam poſſit remittere voum peccatum mortale ſine alio? 101.

Soto in 4. d. 15. *articulo* 3. *§. Concluſionem*, id abſolutè negat. Primò, quia putat eam eſſe ſententiam D. Thomæ. Secundò, quia putat Deum non poſſe alicui remittere peccata, niſi eum recipiat in ſuam amicitiam. Sed oeutrum eſſe verum ſatis oſtendi tum hìc, tum ſuprà numero 94. Soto.

CONCLVS. I. Poſſet Deus per abſolotam ſuam potentiam alicui remittere vnum peccatum mortale ſine alio. Hanc cooclofionem tenent omnes ij quos citaui dubio 10. numero 93. pro mea ſenteotia, & ex ea apertè ſequitur. Nam poſito quòd Deus poſſit remittere peccatum per ſolam extrioſecam condonationem, non recipiendo hominem in ſuam amicitiam, nulla eſt ratio, cur non poſſit vnum remittere ſine alio. 103.

Deus ex potentia abſoluta poteſt remittere vnum peccatum ſine alio.

CONCLVS. II. Poſſet Deus dicto modo etiam pœnitenti ſiue attrito, ſiue etiam contrito remittere vnum peccatum mortale ſine alio. Ita *P. Suarez diſputatione* 10. *numero* 6. & 7. Quia nulla apparet implicantia. Imò hæc concluſio apparet facilior quàm præcedens: Nam per illam pœnitentiam peccatum deſinit homini eſſe habitualiter voluntarium, quare ſola iniuria in Deum reſtat remitienda. 104.

Suarez.

Nec refert quòd, contritus præſertim, æqualiter ſit diſpoſitus ad remiſſionem omnium peccatorum recipiendam, qnia hæc diſpoſitio non eſt per ſe ſufficiens ad deletionem peccati, ſed contrito Deus illud ex pura liberalitate remittit: vt oſteodi ſuprà numero 27. & 29. Quare ſicot abſolutè loquendo poſſet ei nullum peccatum remittere: ita poſſet remittere vnum ſine alio. Nulla enim hic apparet implicantia. Imò abſolutè loquendo poſſet Deus ita remittere vnum peccatum ſioe alio infuodendo ei eam qualitatem quæ iam habet rationem gratiæ iuſtificantis; quamuis tunc eam rationem non haberet: quia oon iuſtificaret. Probatur, quia, vt oſtendi ſuprà numero 30. poſſet Deus peccatori eam qualitatem infundere, nullum ei peccatum remittendo. Ergo poſſet ipſi illam infundare remittendo ſolùm aliqua. Et poſitis iis qoæ iam diximus, nulla apparet ratio hæc negandi.

DVBIVM XII.

Vtrùm ſimul cum culpa ſemper remittatur omnis pœna ei debita?

HÆc controoerſia præcipuè iam verſatur inter Catholicos & noſtros hæreticos, qui ferè omnes affirmant, vnà cum culpa ſemper omnem pœnam remitti, vt ex eorum libris docet *Cardin. Bellarm. libr. 4. de pœnitentia capite* 2. 105.

Bellarm.

Probant

Probant hoc primò, quia Scripturæ hoc videntur inſinuare. Nam *Ezech.* 18. *v.* 22. *& cap.* 33. *v.* 12. *&* 16. dicitur, quòd in quocumque die impius ſe ab impietate auerterit, impietas eius ampliùs ei non nocebit, ſed Deus omnium peccatorum ipſius obliuiſcetur. Et ad Rom. 8. dicitur: *Nihil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Ieſu.* Atqui hæc eſſent falſa, ſi remiſſa culpa reſtaret adhuc aliqua pœna perſoluenda: Ergo, &c. Secundò, quia Chriſtus in hac vita legitur multis remiſiſſe peccata, nulli tamen iniunxiſſe vllam pœnitentiam. Tertiò, quia Chriſtus pro nobis infinitè ſatisfecit: ergo nulla alia ſatisfactione opus eſt. Quartò, quia ſublata cauſa tollitur effectus: atqui peccata ſunt cauſa punitionis: ergo iis ſublatis tollitur punitio. Quintò, contritio habet vim tollendi culpam & pœnam æternam: ergo poterit etiam tollere pœnam temporalem, quia hoc facilius eſt.

Ezech. 18. Rom. 8.

106. Conc l. I. Semper vnà cum culpa mortali tollitur etiam debitum pœnæ æternæ. Ita *Trident. ſeſſ.* 6. *cap.* 14. & cum eo omnes Catholici. Probatur primò ex locis Scripturæ iam allatis, quæ hoc ſaltem probant. Secundò, quia numquam remittitur peccatum mortale, niſi ſimul peccator per gratiæ infuſionem acceptetur in filium Dei, & hæredem regni cæleſtis: vt patet ex *Trident. ſuprà c.* 7. & apertè colligitur ex initio c. 8. ad Rom. Atqui fieri nequit, vt aliquis ſit filius Dei & hæres æternæ gloriæ, & maneat debitor pœnæ æternæ; hæc enim mutuò repugnant: Ergo hoc ipſo quo Deus alicui dicto modo remittit peccatum, etiam neceſſariò remittit ei pœnam æternam.

Pœna ſemper æterna remittitur ſimul cum peccato mortali.

107. Conc l. II. Remiſſa culpa ſæpiſſimè reſtat adhuc aliqua pœna temporalis perſoluenda. Ita *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 8. *& can.* 12. & cum eo iam omnes Catholici. Probatur primò, Quia Scriptura multis locis docet Deum culpas iam remiſſas pœnis temporalibus puniuiſſe. 2. Regum 12. Dauid ob commiſſum adulterium & homicidium remiſſa culpa punitur morte filij, aliiſque grauiſſimis pœnis, & ſimiliter cap. 24. ob numeratum populum: & aliis multis locis ſimiles pœnæ leguntur inflictæ.

Remiſſo peccato non ſemper tota pœna remittitur. Trident. 2. Reg. 12.

Reſpondent hæretici, hæc fieri non in punitionem peccati præteriti, ſed ad impedienda futura: ſicut, inquiunt, verberantur filij non vt mulctam delictorum perſoluant, ſed vt inde ad reſipiſcentiam proficiant. Sed contrà primò, hoc repugnat cum expreſſis verbis Scripturæ 2. Regum 12. vbi Nathan Dauidi denuntians futuram Dei punitionem, non ait: Vt caueas in futurum peccata: ſed *veruntamen quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini propter verbum hoc, filius qui natus eſt tibi morte morietur*, &c.

2. Reg. 12.

108. Secundò, quia falſum eſt parentes in filiis non punire delicta præterita: vt patet tum ex communi hominum ſenſu, & modo loquendi. nam parentes verè dicuntur caſtigare & punire filios: punitio autem dicit directum ordinem ad culpam ob quam ipſa infligitur. Nemo enim rectè poteſt dici punire innocentem, etiam dum iuſtè infligit ei dolorem: vt cùm medicus inurit ægro cauterium. Tum etiam quia aliàs parentes vno filio peccante deberent omnes verberare, vt ſic eos à peccando deterrerent. quod tamen omnes cordati iudicarent iniquiſſimum.

Tertiò, quia ſæpe ob peccatum iam remiſſum infligitur mors. nam omnes morimur ob peccatum originale, etſi nobis per baptiſmum remiſſum ſit. Et Num. 20. & Deuter. 32. Moyſes & Aaron moriuntur ante ingreſſum in terram promiſſionis: idque, vt teſtatur Scriptura, quia præuaricati erant in Deum. quod tamen peccatum iam iis erat remiſſum. Ridiculum autem eſt aliquem puniri morte, vt erudiatur fugere in poſterum peccata.

Num. 20. & Deut. 32.

Ob huiuſmodi loca reſpondent ſecundò, 109.
Mortem, aliaſque pœnas remiſſo peccato infligi hominibus ad exercitationẽ virtutis: vt docet *D. Auguſt. lib.* 2. *de peccat. meritis cap.* 34. Sed nullo modo ſatisfacit. Primò, nam multis mors infligitur, quibus nõ poteſt eſſe exercitatio virtutis, vt ſunt omnes infantes & amentes, & etiam ij qui ſubitò & ex improuiſo moriuntur: qui cùm non poſſint mortem liberè acceptare, non poſſunt per eam in virtute exerceri. Secundò, quia ſi velint eas pœnas ita infligi ad exercitationem virtutis, vt non ſit ſimul pœna peccati, apertè repugnant Scripturis iam citatis: vbi illæ dicuntur infligi propter ipſa peccata, ſiue in eorum punitionem. Tertiò, quia *Tobiæ* 3. *verſ.* 21. apertè docetur, Deum iis qui ipſum colunt, & conſequenter amicis ſuis ex duplici intentione afflictiones immittere: ſcilicet ad probandam eorum virtutem, & ad corripiendã ſiue punienda peccata: & in hoc caſu dicitur ſperanda miſericordia ſine venia, quæ non datur niſi ad euadendam propriè dictam punitionem. Vnde etiam *D. Auguſt. lib.* 13 *de ciuit. c.* 6. ait: *Cùm ex hominis primi perpetuata propagine procul dubio ſit mors pœna naſcentis, tamen ſi pro pietate iuſtitiáque pendatur fit gloria renaſcentis: & cum ſit mors peccati* (ſcilicet originalis) *retributio, aliquando impetrat, vt nihil retribuatur peccato*, ſcilicet actuali, cui poſt remiſſionem adhuc aliqua pœna debetur, ſed martyrio tota deletur. Et ſecundùm hæc intellige locum ex D. Auguſtino nobis obiectum: ſcilicet mortem aliaſque pœnas, quas ob peccatum originale incurrimus præter alios fines, etiam ob hunc quantumuis iuſtis non remitti, vt ſint iis exercitatio virtutis. Nam quòd velit peccata iam remiſſa verè à Deo adhuc puniri ſatis patet tum ex dicto cap. 6. tum etiam ex iis quæ dicit in pſalm. 50. vbi ait: *Veritatem dilexiſti, id eſt, impunita peccata eorum, etiam quibus ignoſcis, non reliquiſti.*

D. Aug. Tob. 3. D. Aug.

Probatur ſecundò, Quia Scriptura ferè vbiq; in iis qui ad Deum conuertuntur, requirit pœnitentiam, luctum, lamenta, aliaque opera pœnoſa. Ierem. 31. *Pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam.* Ioëlis 2. *Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio & in fletu, & in planctu, & ſcindite corde veſtra*: ideóq; viri ſãcti quorũ pœnitẽtia in Scriptura laudatur, narrãtur maximas pœnas ſibi inflixiſſe. Sic Iob ca. vlt. agit pœnitentiam in cinere & cilicio. Et Dauid pſalm. 6. v. 7. laborat in gemitu ſuo, & lachrymis per ſingulas noctes lectum ſuum lauat. Et pſal. 101. cinerem tanquam panem manducat, & potum ſuũ cum fletu miſcet. Similiter Iſaiæ 38. Ezechias omnes annos ſuos

ttc. Ierem. 31. Ioel. 2. Iob. Pſal. 6. Pſalm. 101. Iſaia 38.

Deo

Deo recogitat in amaritudine animæ ſuæ. Et ſimilia paſſim in Scriptura occurrunt. quæ fruſtra omnia herent, ſi peccato iam remiſſo nullum amplius pœnæ debitum reſtaret. Probatur tertiò, quia hic fuit ſemper ſenſus totius ab initio Eccleſiæ, quæ reſurgentibus à peccatis ſemper graues pœnas præſcripſit: vt patet ex *D. Cypr. l. de lapſis, & Tertull. l. de pœnitentia, D. Gregorio homil.* 20. *in Euang.* ſuper illud Lucæ 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ,* & aliis.

D. Cyprian. Tertull. D. Gregor.

111 Quamquam autem tota huius rei ratio præcipue pendeat ex Dei arbitrio, qui ſicut pœnam quæ æterna eſt vnà cum culpa gratis remittit, ita potuiſſet ſemper remittere omnē omnino pœnam: tamen hoc minùs conueniebat, ne daretur nimia peccandi licentia, ſi tam facilè omnis peccati pœna fuiſſet remiſſa. Vnde *D. Chryſoſtomus homil. de pœnitentia & confeſſione,* ait: *Ne peccantes & multi manentes nos efficeremur deteriores, non remiſit nobis ſupplicium: ſed vidit hoc manifeſtè quòd peccatis ipſis non minùs damnoſum ſit non puniri: propter hoc imponit pœnam.* Vbi docet Deum exigere pœnas pro peccatis remiſſis. Quare, quod poſtea ſubiungit, Deum infligendo illas non exigere ſupplicium, ſed ad futura corrigere: non (vt vult Caluinus) ita intelligendum eſt, quaſi velit Deum nullo modo per illas pœnas punire peccata iam remiſſa (ſic enim ſibi apertè contradiceret;) ſed quia ad hanc punitionem mouetur non tam cupiditate vindictæ, quàm deſiderio noſtræ correctionis.

Cur Deus non ſemper cum culpa omnem pœnam remittat.

D. Chryſ.

Caluinus.

112 Ad primum argumentum in contrarium nego minorem. Nam illis locis nihil aliud ſignificatur, quàm ſtatim ac homo perfectè conuerſus eſt, Deum ei remittere peccatum, & illius, quatenus habet rationem culpæ, & meritorium eſt mortis æternæ, quaſi omninò obliuiſci. quia non recordatur illius in ordine ad æternam punitionem: & ſimiliter remittere etiam omnem pœnam temporalem, quando homo perfectam egerit pœnitentiam, faciendo tam quæ in illis capitulis Ezechielis, quàm quæ in aliis locis n. 110. citatis requiruntur, vt pro omni debito pœnæ ſatisfiat.

Ad ſecundum Reſpondeo 1. eſſe argumentum ab auctoritate negata, nec ex eo quòd Chriſtus illis non iniunxerit pœnitentiam ſequi quòd ad nullam fuerint obligati. Reſpondeo ſecundò, Chriſtum hoc feciſſe, aut quia multis talem de peccatis contritionem inſpirauerit, vt ſufficeret etiam pro deletione omnium pœnarum; vt in Magdalena & latrone ſatis patet: aut quia ij quibus denuntiabat peccata remitti, iam diu pro iis fuerant puniti, vt accidit in languidis quos ſanabat; atque ideo etſi fortè dolor eorum non ſufficeret ad deletionem omnis pœnæ; tamen liberalitatem Chriſti decebat iam ſatis diu afflictis omnem afflictionem remittere, aut demum potuit id feciſſe ob alias cauſas ſibi notas.

Cur Chriſtus non iniunxerit pœnitētiā iis quibus peccata remiſit.

113 Ad tertium Reſpondeo, Chriſtum quidem ſufficientiſſime pro omnibus peccatis & eorum pœnis ſatisfeciſſe quoad oblationē pretij, ideóque non eſſe nobis opus alio pretio quo redimamur: opus tamen eſſe variis mediis, quibus hoc pretiū nobis applicetur, vt poſſit nobis prodeſſe: vt fuſius dixi in materia de ſacrificio du. 3. Ad quartum Reſpondeo, Maiorem tantùm eſſe veram in effectu continuo depēdente à ſua cauſa. Nam alias ſublato patre neceſſario tolleretur filius. Debitum autem illius pœnæ non pendet à perſeuerantia peccati. Ad quintum, nego conſequentiam. quia contritio non habet vim delendi culpam, aut pœnam æternam ex vi ſua, ſed ex pura Dei miſericordia: vt oſtendi n. 21. & 22. quem etſi conueniat contritio culpam & æternam pœnam remittere: tamen minus conuenit eum ſemper illi remittere omnem pœnam ob rationes n. 111. dictas.

Hactenus dicta concedunt omnes catholici: ſed inter eos eſt aliqua difficultas. Primò, Qua ratione pœna æterna dicatur mutari in temporalem. Qua de re varij varia dicunt, ſed eſt magis ferè quæſtio de nomine, quàm de re. Secundò, Vtrùm contritio ſemper deleat aliquam partem pœnæ eius, quæ deleta culpa reſtat. 114

Nota, Contritionem quam elicit peccator poſſe dupliciter conſiderari. Primò, vt eſt prior natura infuſione gratiæ: & ſic eſt diſpoſitio ad remiſſionem culpæ & pœnæ æternæ. Secundò, prout conſideratur adhuc durare poſt gratiam iam infuſam ſiue in eodem inſtanti temporis, ſiue poſtea.

Concl. III. Ea ratione Deus dicitur pœnam æternam commutare in temporalem, quatenus illam ita remittit, vt tamen relinquat in homine debitum ſubeundi aliam pœnam temporalem: talem ſcilicet qualem decet eum ab amico, à quo grauiter fuit offenſus, exigere. Quanta autem pœna pro ſingulis peccatis iam remiſſis ſoluenda reſtet, nobis incertum eſt. Quia Deus talem ſtatuit, qualem ipſe iudicauerit expedire. 115

Qua ratione pœna æterna mutetur in temporalem.

Concl. IV. Contritio prout infuſa iam gratia informatur, eſt de condigno ſatisfactoria pro pœna reſtante. quia habet omnes conditiones ad hoc requiſitas. 116

Contritio eſt ſatisfactoria pœnæ temporalis.

Ex quo ſequitur Primò, per contritionem ſemper deleri aliquam partem pœnæ, quæ concipitur in eodem inſtanti naturæ quo culpa remittitur, adhuc reſtare.

Secundò, eam quo eſt perfectior, eo maiorem partem pœnæ delere. atque adeo in tantum poſſe perfici, vt totam deleat. Vtrùm autem hanc ſolùm deleat per modum ſatisfactionis, an etiam per modum meriti: & quare non ſemper ſufficiat vt totam deleat, dicemus in materia de ſatisfactione.

DVBIVM XIII.

Vtrùm Deus per abſolutam potentiam poſſit remittere culpam, non remittendo æternam pœnam?

Quidam hoc negant. quia putant peccatum habituale nihil aliud eſſe quam obligationem ad pœnam ſuſcipiendam. Ita *Scotus, Gabriel, & alij in 4. d. 14.* Et confirmari poſſet: quia Deum velle hominem punire æterna pœna, eſt eum odiſſe. Atqui ſublata culpa homo non eſt amplius dignus odio. Ergo Deus non poteſt eum velle æternùm punire, 117

Scotus. Gabriel.

Sed neutrum fundamentum eſſe verum ſatis patet ex dictis num. 88. Vt autem huic difficultati reſpondeamus, Nota cum *P. Suarez diſp.* 10. *ſect.* 2. *num.* 8. dupliciter poſſe conſiderari pœnam æternam. Primò, prout de facto iam exiſtit in damnatis: qua ratione includit inimicitias cum Deo, vermem conſcientiæ, &c. Secundò, prout dicit ſolam priuationem gloriæ, & paſſionem pœnarum ſenſus.

Suarez.

Pœna æterna dupliciter conſiderari poteſt.

118. CONCLVS. I. Si loquamur de prima illa pœna peccati, Deus non poteſt eam integrè infligere ſublata culpa: quia hac ſublata nec homo eſt amplius iniurius Deo, aut ab eo auerſus, aut dignus odio, nec amplius ipſa culpa vt præſente poteſt torqueri.

Deus poteſt remittere culpam relicto reatu pœnæ æternæ.

CONCLVS. II. Si loquamur de ſecunda pœna, Deus poteſt eam infligere remiſſa culpa. Quia peccatum non conſtituit hominem abſolutè dignum æterna pœna, & hæc dignitas ſiue obligatio ad pœnam eſt aliquid diſtinctum à peccato, & eius effectus, vt dixi num. 88. & conſequenter ablata culpa manere poteſt. Confirmatur primò. Quia homines remiſſa offenſa in ratione culpæ poſſunt rigidè debitas pœnas exigere, v. c. mortem homicidæ: quare non etiam Deus? Secundò, quia morientibus in peccato veniali Deus ſtatim omnem culpam remittit, vt infra dicam, remanente totali obligatione vt ſatisfaciantur pro pœna: quare non poſſit idem facere in peccato mortali?

DVBIVM XIV.

Qua ratione requiratur pœnitentia ad remiſſionem peccati venialis?

119. TAm hoc quàm ſequentibus dubiis ſolùm diſputamus, qua ratione poſſit tolli peccatum veniale per potentiam Dei ordinariam. Nam ſi loquamur de abſoluta, ſatis patet ex dictis num. 93. & 101. Deum poſſe peccatum tam veniale quàm mortale remittere, & ſine vlla pœnitentia.

Item agimus hic ſolùm de remiſſione peccati venialis extra Sacramentum: & quidem hoc dubio prout reperitur in iuſto adhuc viuente.

Prima ſententia docet, peccatum veniale poſſe remitti per hoc ſolum quòd homo ſatiſfaciatur pro pœna illi debita. Ita *Gabriel in 4. diſtin.* 16. *quæſt.* 5. *art.* 2 *concl.* 2. cui fauet *Scotus d.* 21. *quæſt.* 2. §. *Deo ergo.* Ratio eorum eſt: quia peccatum habituale nihil eſt aliud quàm obligatio ad pœnam perſoluendam: hac ergo perſoluta tollitur.

Gabriel. Scotus.

Secunda ſententia docet, ipſum poſſe deleri per quemuis actum bonum. Ita *Gabriel ſuprà, concl.* 4. Et inſinuat eam *Medina tractat.* 1. *de pœnitentia, quæſt.* 4. §. *Oppoſitum* vbi docet non requiri pœnitentiam ad eorum remiſſionem, ſed ſolùm quandam voluntatis reordinationem, quæ videtur fieri per quemuis actum virtutis, cui peccatum contrariatur.

Gabriel. Medina.

Tertia ſententia requirit contritionem. Ita *Thomas de Argentina in 4. d.* 21. *art.* 4. *ad* 1. Et quidam alij recentiores. Quidam tamen ex his non requirunt contritionem tam perfectam pro peccato veniali ac pro mortali. Nam hæc debet proficiſci ex amore Dei ſuper omnia: ad illam verò requirunt quidem amorem amicitiæ erga Deum; non tamen quo ametur omnino ſuper omnia.

Thomas Argentinas.

Quarta ſententia requirit quidem neceſſariò aliquam pœnitentiam; ait tamen ſufficere attritionem etiam implicitam, qualem vult reperiri in omni opere bono, quod continet ſaltem implicitam diſplicentiam peccatorum venialium. Additque, per quamuis attritionem tolli omnia peccata venialia, ad quæ illa ſe implicitè ſaltem extendit. Vnde etiam ait eſſe probabile, nobis nunquam per Sacramentum remitti peccata venialia quæ confitemur: quia ſi ſirmus de iis legitimè attriti, iam anteà nobis remiſſa ſunt.

Pro faciliore explicatione tam huius dubij quàm ſequentium, Nota primò, Etſi peccatum veniale non contineat verum ac perfectam iniuriam erga Deum, ideòque non tollat eius amicitiam, ſicut peccatum mortale; vere tamen diſplicet Deo, & eſt contra ipſius voluntatem ac præceptum, ideòque impedit perfectionem amicitiæ: tum quia efficit vt hominis voluntas minùs perfectè vniatur ac ſubiiciatur diuinæ: tum etiam quia ratione ipſius homo aliquo modo diſplicet Deo & conſequenter eidem minus placet. Vnde ſequitur, in omni peccato veniali eſſe quandam inordinationem & indecentiam, Primò contra ius naturæ, Secundò contra præceptum ac auctoritatem Dei illud prohibentis, Tertiò contra eiuſdem amicitiam, quam omnia peccata aliquo modo offendunt: quæ inordinatio eſt vera quædam animæ macula; eius decorem offuſcans. 120.

Peccatum veniale verè Deo diſplicet, ac eſt aliquo modo contra eius præceptum.

Verè etiam animam maculat.

Nota ſecundò, Sicut dixi ſuprà num. 91. peccatum mortale habituale intrinſecè conſiſtere in habituali iniuria erga Deum, & auerſione à Deo ad bonum creatum: ita peccatum veniale habituale intrinſecè conſiſtere primariò in iſta inordinatione habitualiter permanente, & ſecundariò in eo quòd adhæſio indebita ad creaturam, quam peccando amauimus, cenſeatur voluntaria, donec eam contrario actu reuocauerimus, aut ipſum peccatum nobis remittatur.

In quo conſiſtat hæc habitualis macula.

Hinc ſequitur, ſecluſa omni gratuita remiſſione ad perfectam deletionem peccati venialis requiri, vt triplex illa læſio iuſta ſatisfactione reparetur. 121.

Qua ratione ſatisfiat pro peccato veniali.

Pro quo Nota tertiò, Vt ſatisfiat iuri naturæ, ex natura rei requiri ſaltem implicitam detestationem ipſius peccati, qualis eſt in amore virtutis contrariæ. Item vt ſatisfiat amicitiæ diuinæ requiri actum amicitiæ erga Deum, quo homo etiam circa illam materiam in qua à voluntate diuina receſſit, eidem ſe ſubiiciat: qui actus neceſſariò continet ſaltem virtualem diſplicentiam peccati. Vt verò ſatisfiat offenſæ auctoritati Dei, prout eſt ſummus legiſlator, & iudex, ſecluſa omni remiſſione, requiritur aliqua punitio peccati: quod inde patet: quia Iudex cuius auctoritas per violationem legis læditur, acquirit verum ius infligendi certam punitionem peccatori: ita vt ſi velit rigidè agere,

 non

non teneatur vllam aliam ſatisfactionem admittere. v. c. meritus eſt aliquis flagellationem, etſi offerat millies per propria opera etiam magis laborioſa ſatisfacere Iudici, ipſe tamen non tenetur ea acceptare: ſed etiam iis poſitis ſecluſa omni promiſſione poteſt ſtatutam pœnam imponere ſi velit rigidè agere: quamuis hac in re miſericordia aliquando atque æquitas aliud exigant. Ex quibus vlteriùs ſequitur, numquam omnino deleri peccatum veniale quoad culpam & reatum ſine aliqua diuina punitione aut remiſſione, ſiue voluntaria acceptatione noſtræ ſatisfactionis: quamuis aliquando ratione promiſſionis hæc acceptatio poſſit eſſe debita: ſicuti iam de facto ratione ſuæ promiſſionis, Deus tenetur acceptare ſatisfactionem hominis iuſti, qua pro pœnis in purgatorio perſoluendis in hac vita ſatisfacit, vt dicam diſput. 10. dub. 3. illa ipſa tamen promiſſio includit aliquam remiſſionem: nam Deus ea ratione aliquid de ſuo iure puniendi peccata remiſit.

Numquã omnino deletur ſine aliqua punitione aut remiſſione.

122. Concl vs. I. Numquam remittitur vllum peccatum veniale ſine virtuali ſaltem de eodem pœnitentia. Eſt iam ferè communis. Et poteſt probari ex iis locis quibus num. 50. probaui ad remiſſionem peccati mortalis requiri pœnitentiam; quæ ſuo modo etiam poſſunt applicari præſenti quæſtioni: quia eadem etiam hîc eſt ratio. Quia ſcilicet minimè decet Deum remittere alicui peccatum quod ei adhuc interpretatiuè eſt voluntarium: quale eſt omne peccatum ab aliquo commiſſum, donec de eo ſaltem implicitè pœniteat. Quod verum eſt etiam in caſu ſuſceptionis Sacramenti, aut martyrij: vt oſtendi tomo 1. quæſt. 62. artic. 1. dub. 2. & quæſt. 66. art. 12. dub. 2. Quare quod *D. Thomas quæſt. 87. art. 1 ad ſecundum* ait, martyrium purgare ab omni culpa veniali & mortali, cui non reperit voluntatem actualiter inhærentem; adiungendum eſt, vel interpretatiuè. Nam vt patet ex ipſa obiectione D. Thomæ, tantùm vult ad remiſſionem peccati non eſſe neceſſariam actualem pœnitentiam eo inſtanti, quo per martyrium peccatum remittitur. Quare quod *Caietan. hic ex D. Thoma* infert ſubdormiſcentem cum voluntate peccandi venialiter, ſi dormiens occidatur, eiuſdem peccati per martyrium accipere remiſſionem, & malè infert, & verum non eſt. Alioqui pari ratione ex eodem inferret, obdormiſcentem cum voluntate peccandi mortaliter, ſi inter dormiendum propter fidem occideretur, accepturum iſtius peccati remiſſionem: quod apertè falſum eſt: & tamen D. Thomas de vtroque caſu eodem modo loquitur. Quare dicendum eſt, D. Thomam loqui de eo qui antequam obdormiſceret, habuerit diſplicentiam ſui peccati, inſufficientem tamen vt ſine Sacramento aut martyrio remitteretur.

Numquam remittitur ſine aliqua pœnitentia.

D. Thom.

Caietan.

Concl. II. Non eſt neceſſarium vt hæc pœnitentia ſit formalis, ſed ſufficit virtualis. Patet, quia, vt oſtendi numer. 51. eiuſmodi pœnitentia ſufficit ad remittenda peccata mortalia. Ergo multo magis ad venialia.

Sufficit pœnitentia virtualis.

Concl. III. Hæc pœnitentia debet ſemper neceſſariò eſſe ſupernaturalis, & proficiſci ex gratia. Quia peccatum veniale in hoc hominis ſtatu offendit aliquo modo amicitiam Dei ſupernaturalem, vt dixi num. 20. & retardat conſecutionem ſalutis: quare eius remiſſio ſpectat ad ſtatum ſupernaturalem, & eſt vtilis ad conſecutionem ſalutis, atque ita eſt aliquid ſupernaturale: ergo requirit pœnitentiam ſupernaturalem: tum quia media debent eſſe proportionata fini: tum quia *Arauſicanum capit. 7.* definit nos nihil boni ad ſalutem pertinens vt expedit cogitare poſſe ſine gratia. Alia fuiſſet ratio in ſtatu puræ naturæ: quia tunc peccatum veniale nullo modo læſiſſet ſtatum ſupernaturalem, nec peccati remiſſio ad hunc fuiſſet ordinata.

Debet tamen eſſe ſupernaturalis.

Arauſican.

Concl vs. IV. Ad horum remiſſionem optima eſt formalis, vel virtualis contritio, per quam remittuntur ſemper omnia peccata venialia, ad quæ ſaltem virtualiter ſe extendit. Per ſe patet: quia per eam ita remittuntur etiam peccata mortalia. Non tamen per eam remittuntur ea peccata venialia ad quæ ipſa ſe non extendit: quia voluntas per illam ab his nullo modo auertitur: quare manent adhuc ſaltem interpretatiuè voluntaria, & conſequenter non remittuntur. Quod accidere patet vel ex eo quòd homo ob nimium affectum erga aliquod bonum temporale aliquo modo adhuc ſibi complacet in quibuſdam peccatis: vel quia ſiue ob hanc ſiue ob aliam cauſam hic & nunc expreſsè ſolùm proponit ob amorem Dei ſe exercere in aliqua certa virtute, quam concipit Deo præ ceteris placere: atque ita ſolùm deteſtatur peccata quæ huic virtuti contrariantur. Quoties verò homo ex abſoluto & perfecto amore Dei, ſe eius voluntati abſolutè ſubiicit, cupiens ei abſolutè placere, aut abſolutè peccata venialia ſine reſtrictione deteſtatur, quia Deo diſplicent: eius contritio ad omnia ſe extendit. 123.

Optima pœnitentia eſt contritio.

Non ſemper per eam remittũtur omnia peccata venialia.

Aliquãdo omnia remittuntur.

Concl vs. V. Probabilius eſt ad remiſſionem peccati venialis etiam ſine Sacramento in iuſtis ſufficere attritionem. Ita *P. Suarez. diſput. 11. ſect. 3. aſſert. 2.* 124.

Ad eius remiſſionẽ ſufficit attritio. Suarez.

Crediderim tamen per eam non ſemper remitti omnia, etſi ad omnia ſe extendat.

Prima pars probatur: quia talis actus tam eſt proportionatus ad merendum veniam peccati venialis, quàm ad merendum augmentum gloriæ. Atqui cùm habeat omnes conditiones requiſitas ad meritum, ad hoc ſufficit: ergo etiam ad illud. Maior probatur: quia nec eſt maior improportio ex parte præmij, cùm maius ſit præmium augmentum gloriæ, quàm remiſſio peccati venialis, & difficilius ſit obtinere finem quàm media, qualis eſt remiſſio peccati venialis reſpectu gloriæ. Nec etiam eſt maior improportio ex parte actus. Nam ſicut attritio ex natura ſua præcisè non eſt ſufficiens auerſio à peccato, vt eius mereatur veniam: ita non eſt ſufficiens conuerſio in amicum, vt amicitiæ mereatur augmentum (cùm per ſe loquendo ad vtrumque requiratur actus amicitiæ.) Et rurſum ſicut attritio ad hoc redditur ſufficiens ratione ſubiecti à quo habet quòd ſit actus amici, & inter

informatus charitate, atque ita quodammodo actus charitatis, eadem etiam ratione reddetur ſufficiens ad remiſſionem peccati venialis merendam. Cùm igitur Deus non minùs promiſerit pœnitenti veniam peccatorum, quàm benè operanti augmentum gloriæ: non videtur ratio cur attritio non tam benè mereatur vnum quàm aliud.

125\. *Cur non delent ſemper omnia.* Secunda pars probatur. Quia longè maius Dei beneficium eſt remiſſio multorum & grauium peccatorum venialium, quàm remiſſio paucorum & leuium. Ergo cùm meritum debeat eſſe proportionatum præmio, non omne meritum quod ſufficit ad vnum, ſufficiet etiam ad aliud: & conſequenter fieri poterit vt peccata venialia ſint tam multa & tam grauia, & attritio tam remiſſa, vt non ſit ſufficiens ad remiſſionem omnium.

Obiicies primò, Vni operi non reſpondet niſi vnum præmium adæquatum: atqui iuſtus pro ſua attritione accipit augmentum gratiæ operi proportionatum: ergo non accipit pro ea remiſſionem peccati venialis; quia ſic maius acciperet præmium quàm is qui atteritur, quando nullum habet peccatum veniale. Secundò quodcunque augmẽtum gloriæ eſt maius præmium quàm remiſſio quorumcumque peccatorum venialium. Ergo attritio ſufficiens ad illud merendum, ſufficiet etiam ad hanc. Tertio contritio ſufficiens ad remiſſionem vnius peccati mortalis ſufficit pro omnibus: ergo ſimiliter attritio ſufficiens ad remiſſionem vnius peccati venialis, ſufficiet pro omnibus, ad quæ ſe extendit. Et confirmatur: quia tunc nulla erit ratio cur vnum peccatum per eam potiùs remittatur quàm alia: ergo vel omnia remittentur, vel nullum.

126\. Ad primum reſpondeo, Maiorem tantùm eſſe veram quando præmia ſunt eiuſdem rationis, & eadem ratione alicui actui promittuntur. Nam ſicut per eundem actum poſſum ſatisfacere debito v. c. iuſtitiæ & gratitudinis, ſic etiam poſſum mereri diuerſa præmia. Sic videmus etiam apud homines mercenarium diligenter heto ſuo ſeruiendo mereri & quotidianum ſtipendium, & maiorem ipſius gratiam, & abolitionem aliquorum defectuum, quibus eum antè offenderat: quod maximè verum eſt, quando vnum præmium eſt neceſſarium ad alterius conſecutionem: ſicut remiſſio peccati venialis eſt neceſſaria ad conſecutionem gloriæ. Vnde ex his etiam confirmatur prior pars noſtræ concluſionis, & colligitur reſponſio ad ſecundum, Neganda enim eſt conſequentia. Nam dicta præmia ſunt diuerſi ordinis, & diuerſa ratione attritioni charitate informatæ promiſſa. Nam primum ei promiſſum eſt quatenus eſt opus veræ virtutis ſupernaturalis à filio factum, quem pro vltimo præmio ſuarum actionum non decet habere aliud præmium quàm hæreditatem gloriæ, eiúſve augmentum. Et ex hac parte cuiuis operi vnicum ac determinatum præmium reſpondet; & in omnibus eſt æquale, in quibus opus omni ex parte eſt æquale. Secundum verò attritioni promittitur, quatenus eſt auerſio à peccatis ad Deum: & conſequenter alia ratione ac proportione ei debitum eſt. Quare nullum eſt abſurdum, quòd attritus non habens peccata venialia hoc ſecundum præmium non accipiat, & alter ipſum accipiat: quia hic eſt eius capax, ille non. Et ſimiliter ex eo quòd attritio ſecundùm primam rationem mereatur maius præmium quam ſit remiſſio multorum peccatorum venialium, non ſequitur eam hanc ſemper mereri. Eſt enim diuerſa ratio, vt patet ex dictis. Quanta autem remiſſio peccatorum venialium tantæ aut tantæ contritioni reſpondeat, ſolus Deus nouit.

Eodem actu poſſum ſatisfacere debitis diuerſæ rationis, & mereri diuerſa præmia.

Meritum gloriæ & remiſſio peccati venialis diuerſa ratione reſpondent peccato veniali.

Ad tertium, nego conſequentiam. Quia contritio reſpectu remiſſionis peccatorum mortalium, non habet ſe per modum meriti de condigno, ſed ſolùm per modum diſpoſitionis, qualem & homo in genere ſuo poteſt perfectiſſimam exhibere, & quam Deum ex miſericordia decet acceptare: quare non requiritur hîc talis proportio, qualis eſt inter meritum & præmium; ſed ſolùm dicta proportio in ratione diſpoſitionis, quæ æqualis eſt ad vnum peccatum mortale, & ad multa. Secùs de remiſſione peccati venialis per attritionem, quæ non habet ſe per modum diſpoſitionis (quia ſic requireretur actus amicitiæ, qui ſolus diſponit ad amicitiam aut inchoandam, aut aliquo modo per remiſſionem offenſæ redintegrandam) ſed per modum meriti, in quo requiritur proportio reſpectu præmij. 127.

Quare contritio potiùs ſemper deleat omnia peccata mortalia quàm attritio omnia venialia.

Ad confirmationem nego aſſumptum. Quia poteſt vnum peccatum potiùs remitti, quàm aliud: vel quia eſt leuius: vel quia ratione modi quo commiſſum eſt, meretur faciliorem veniam: vel quia reus illud magis explicitè deteſtatur, aut cum firmiore propoſito illud in perpetuum vitandi. Poſſum enim eodem actu in vnum obiectum conſtantiùs & firmiùs ferri, quàm in aliud, ob habitualem affectum diuerſum: vel demum ſi hæc omnia ſint paria, poterit Deus ſuo arbitrio ea peccata remittere quæ voluerit. Nec enim in hoc eſt vllum abſurdum.

Cur potiùs vnum quàm aliud deleat, quàdo ad omnia ſe extendit.

Ex his patet, etiam in iuſtis ſæpe remitti peccata venialia virtute clauium: quia ſæpe poteſt contingere vt attritio non ſufficiat ad remiſſionem omnium. Per ſuſceptionem tamen Sacramenti ſemper remittuntur omnia peccata venialia, ad quæ attritio ſe ſaltem implicitè extendit: quia hoc remittit omnia peccata, quorum remiſſioni voluntas non ponit obicem, iis ſaltem interpretatiuè inhærendo: vt de baptiſmo docet *D. Thomas quæſt. 87. artic. 1. ad ſecundum.* Et eadem eſt ratio in confeſſione, & probabiliter etiam in aliis Sacramentis: quia omnia applicant nobis vim ſanguinis Chriſti, qui pro remiſſione peccatorum noſtrorum effuſus eſt; & conſequenter habent vim ea remittendi. 128.

Peccata venialia etiam in iuſtis ſæpe remittuntur virtute clauium.

Per ſuſceptionem Sacramẽti ſemper omnia peccata venialia remittũtur, quorum non pœnitet. D. Thom.

CONCLVS. VI. Sufficit vt hæc attritio ſit virtualis. Quare ad remiſſionem alicuius peccati venialis obtinendam, videtur ſufficere quoduis opus bonum ſupernaturale ex intentione ſeriò factum. Quia cùm talis intentio contineat verum deſiderium impetrandi à Deo veniam, neceſſariò continet ſaltem virtualem diſplicentiam peccatorum. Nam non poſſumus ſeriò deſiderare liberari à peccatis ſine aliqua eorum diſplicentia. 129.

Sufficit attritio virtualis.

CONCLVS. VII. Omnis pœnitentia ſufficiens

Debet includere propoſitum ea peccata ampliùs nō committendi.

ad remiſſionem peccati venialis, debet neceſſariò includere ſaltem virtuale propoſitum illud ampliùs non committendi, ſine quo non poteſt conſiſtere vera pœnitentia. Quia non poſſum ſeriò ea peccata deteſtari à quibus in poſterum nolo abſtinere. Poteſt tamen hoc propoſitum conſiſtere cum probabili timore, quòd in poſterum in eadem peccata incidemus, & cum tali habituali conſtitutione pœnitentis, vt ſi hîc & nunc occurreret talis occaſio committendi ea peccata, ipſe mutato propoſito ſuccumberet: modò de facto nullus actualis affectus circa ea peccata ſit. Nec enim propoſitum debet eſſe tale, vt omnem habitualem inclinationem ad peccatum à pœnitente excludat, quæ non obeſt quamdiu in actum non prorumpit: ſed ſufficit quòd excludat omnem actualem affectum. Vide dicta num. 59.

130. Propoſitum requiſitum ad remiſſionem venialium tripliciter differt ab eo quod requiritur ad remiſſionem mortalium.

Nota, hoc propoſitum requiſitum ad remiſſionem peccati venialis tripliciter differre ab eo quod requiritur ad remiſſionem peccati mortalis.

Primò, quia ſecundum neceſſariò debet ſe extendere ad omnia peccata mortalia. Nam nec vnum ſine alio remitti poteſt: nec remiſſio peccati poteſt conſiſtere cum aliquo etiam virtuali erga ipſum affectu. Contrà verò ſicut poteſt vnum peccatum veniale remitti ſine alio: ita etiam poteſt remitti exiſtente actuali affectu erga alia.

Secundò, ſecundum propoſitum debet eſſe abſolutum vitandi in poſterum omnia omnino peccata mortalia etiam collectim ſumpta, quia & poſſumus & tenemur ea omnia hoc modo vitare. Vt verò obtineamus remiſſionem venialium etiam omnium, ſi cetera adſint, ſufficit propoſitum vitandi ſingula in particulari, ſiue ſpeciatim ſumpta; & vitandi omnia ſimul collectim ſumpta, quantum humana fragilitas fert. Nam abſolute ea ſic vitare non poſſumus ſine ſpecialiſſima gratia, quæ non datur omnibus. Quodvis tamen in particulari vitare poſſumus.

Tertiò, quia non videtur requiri propoſitum ex ſe tam efficax vitandi omnia venialia, ſicut vitandi mortalia. Quia non ita tenemur vitare omnes occaſiones peccandi venialiter, ſicut occaſiones peccandi mortaliter. Quare non tam firmiter tenemur illud proponere atque hoc. Et idem eſt de propoſito adhibendi omnia media quæ ad vtramque vitationem iudicantur aliquo modo neceſſaria. Teneor enim multo maiorem operam dare vt quæram media neceſſaria ad cuitanda peccata mortalia, quàm ad venialia. Vnde etiam ſequitur, nos faciliùs poſſe abſoluere ſæpe relabentes in eadem peccata venialia, quàm relabentes in eadem mortalia: quia hic relapſus ſæpiùs eſt ſignum defectus neceſſarij propoſiti peccata in poſterum vitandi: relapſus verò frequens in peccata venialia non tam facilè eſt ſignum defectus talis propoſiti ad eorum remiſſionem neceſſarij, cùm hoc poſſit contingere ratione frequentium occaſionum peccandi, quas non ita tenemur vitare in venialibus atque in mortalibus, præſertim quando hoc cum notabili incommodo fieret.

Faciliùs poſſunt abſolui ſæpiùs relabentes in eadem peccata venialia quàm in mortalia.

DVBIVM XV.

Vtrùm peccatum veniale poſſit remitti ſine mortali, aut originali?

GAbriel *in 4. d. 16. quæ. 5 art. 3. du. 2.* affirmat, & inclinat *Scotus diſt. 21. q. 1. §. Dico ergo.* Ratio eorum eſt, quia putant peccatum veniale habituale nihil eſſe aliud quàm reatum pœnæ, pro qua exiſtentes in peccato mortali aiunt poſſe ſatiſpati. Idem ex alio fundamento docet *Durandus d. 16. q. 2.* quia ſcilicet peccatum veniale habituale præter reatum pœnæ cōtinet ſolùm aliquam deordinationē voluntatis, quæ poteſt corrigi per actum virtutis contrariæ etiā ab exiſtente in peccato mortali. Gabriel & Scotus ex illo principio inferunt, peccata venialia etiā damnatis in inferno remitti: quod Durandus concedit de damnatis ob ſolùm peccatū originale, negat tamen de cæteris: quia hi non poſſunt habere vllum rectum motum voluntatis. Sed dicta fundamenta nō eſſe vera, ſatis patet ex dictis n. 120. 131.

Gabriel, Scotus. Durandus.

CONC. 1. Peccatum veniale in eo qui ſimul eſt in mortali aut originali, numquam ſine his remittitur. Ita *D. Thom. quæſt. 87. art. 4.* & omnes ipſius diſcipuli, & maxima pars Theologorum, & apertè ſequitur ex dictis n. 120. & 121. Quia peccatum veniale præter reatum pœnæ continet quandam offenſam auctoritatis & amicitiæ diuinæ, pro qua peccator nequit vllo modo de condigno ſatisfacere; cùm ad hoc requiratur vel attritio charitate informata, vel contritio ſiue actus charitatis, vt ibidem oſtendi: hoc autem poſito ſtatim remittitur peccatum mortale. Neque etiam poteſt ſe ad eius remiſſionem cōgrue diſponere. Nam nemo poteſt dici congruè diſpoſitus vt veniam à Deo impertet, quamdiu manet ab eo auerſus, eique iniurius ac inimicus. Quod apertè inſinuatur Eccli. 34. vbi dicitur: *Dona iniquorum non probat Altiſſimus, nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.* Vbi generatim dicitur Deum numquam remittere peccata iis, qui manent impij: omnis autem qui perſeuerat in peccato mortali, manet impius. 132.

Peccatum veniale nūquam remittitur ſine mortali. D. Thom. Eccli. 34.

Hinc ſequitur, nulli vmquam decedenti in peccato mortali actuali, vel originali remitti vllum peccatum veniale: quia peccata mortalia iis numquam remittuntur. Hoc tamen videtur Scoto & Gabrieli durum: quia inde ſequetur, tales ob peccatum veniale perpetuò puniri, cùm tamen hoc tantùm mereatur pœnam temporalem. Cui difficultati varij variè reſpondent, ſed eam meliùs explicabimus in materia de ſatisfactione, ad quam propriè ſpectat.

DVBIVM XVI.

Vtrùm in remiſſione peccati venialis ſemper infundatur noua gratia?

MVlti id negant, quibus etiam fauet *D. Thomas q. 87. art. 2.* Ratio eorum eſt, quia macula peccati venialis non conſiſtit in priuatione gratiæ: ergo ad illius remiſſionem non requiritur huius infuſio. 133.

D. Thom.

CONC. 1.

Suarez. Peccatum veniale non remittitur ſine infuſione gratiæ.

CONCLVS. I. Numquam in hac vita remittitur peccatum veniale ſine infuſione gratiæ. Ita *Suarez diſp.* 11. *ſect.* 2. *n.* 20. Prob. quia vel remittitur ſimul cum mortali, & tunc certum eſt infundi gratiam: vel remittitur iam antè iuſtificato, & huic numquam remittitur ſine aliquo actu virtutis ſupernaturalis: vt patet ex dictis dub. 14. omnis autem talis actus eſt meritorius augmenti gratiæ; quod (quidquid aliqui contradixerint) longè probabilius eſt ſtatim ac meritum ponitur, infundi. Neque enim eſt vlla ratio hoc negandi. ſed hoc fuſiùs diſputare non pertinet ad hunc locum.

134\. Hæc gratiæ infuſio per ſe requiritur. Bonauent.

CONCLVS. II. Hæc infuſio non fit ſolùm per accidens ratione concomitantis actus pij, ſed etiam per ſe, & ex intentione remittendi ipſum peccatum. Ita *D. Bonauentura in* 4. *d.* 21. *p.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. Probatur, quia peccatum veniale; vt oſtendi num. 120. inurit aliquam maculam ipſi animæ, quam conuenit deleri per aliquid animæ intrinſecum, quod ſit pulchritudo ipſius animæ, qualis eſt gratia ſanctificans. Probatur ſecundò, quia etſi Deus non ſolùm veniale peccatum, ſed etiam mortale de abſoluta potentia poſſit remittere per ſolam extrinſecam condonationem, vt oſtendi n. 93. tamen multò conuenientius eſt vt hoc faciat per infuſionem alicuius doni nobis inhærentis; tum ob dicta in primo argumento: tum etiam quia conuenit ipſius liberalitati, vt omnem actum ſuæ dilectionis erga nos teſtetur per realis alicuius doni largitionem. nullum autem in præſenti eſt aptius quàm augmentum gratiæ.

135\. Dices, hoc ſufficienter fieri per gratiam priùs inhærentem, aut per actum pœnitētiæ ob quem remittitur peccatum. Sed neutrum dici poteſt. Non primum, quia hæc gratia non eſt noua aliqua Dei operatio, aut doni collatio. Nec etiam ſecundum, quia etſi hic actus ratione gratiæ ex qua procedit ſit aliquod donum Dei, eſt tamen etiam actus noſter & meritorius remiſſionis peccati, eamque præcedens. Quare non poteſt dici eiuſdem remiſſio: quia hæc ſequitur actum pœnitentiæ, & fit à ſolo Deo.

Dices ſecundò, Hoc augmentum gratiæ nullam habet repugnantiam cum peccato veniali: ergo hoc non expellit. Reſpondeo, non habere quidem vllam repugnantiam phyſicam, ſiue ex natura ſua: quia hac ratione nec gratia habet repugnantiam cum peccato mortali: habet tamen eam ex intentione Dei in his circumſtantiis eam infundentis, quatenus per eius infuſionem intendit peccatum veniale remittere.

Nota tamen, gratiam qua remittitur peccatum veniale, non eſſe diſtinctam ab ea quam actus ob quem remittitur, per ſe meretur. quia aliàs qui haberet peccata venialia remittenda pro æquali actu plus gratiæ reciperet, quàm is qui ea non haberet. quod abſurdum eſt. Illo tamen caſu duplici intentione à Deo gratia infunditur, ſcilicet ad remunerandum actum virtutis, delendum peccatum.

Ad fundamentum contrarium Reſpondeo, etiam peccatum mortale non conſiſtere propriè in priuatione gratiæ, vt oſtendi nu. 86. Sicut igitur hoc vt conuenienter remittatur, requirit infuſionem gratiæ: ita & peccatum veniale ob rationes allatas.

DVBIVM XVII.

Qua ratione peccata venialia remittantur poſt hanc vitam?

Poſitis iis quæ dixi nu. 132. vbi oſtendi nulla vnquam peccata remitti damnatis, hæc quæſtio ſolùm poteſt habere locum in iis qui moriuntur cū peccato veniali in ſtatu gratiæ. Quod etſi aliquando aliqui negarint fieri poſſe, ſine vllo tamen fundamento id negarunt: & res nimis per ſe clara eſt, & iam ab omnibus conceditur. 136.

Variæ autem ſunt de eorum peccatorum poſt hanc vitam remiſſione opiniones, eò quòd diuerſi diuerſa opinentur de formali ratione peccati venialis habitualis. Sed poſitis iis quæ dixi num. 120. eorum fundamenta, & opiniones in iis fundatæ corruunt. quare eàs referre omitto. quia res tota partim ex ibi dictis, partim ex dicendis ſatis eluceſcet.

CONCL. I. Decedentibus in gratia, ſi quæ habent adhuc peccata venialia, iis remittuntur per actum contritionis, quem anima primo inſtanti poſt mortem elicit, quoque ſe ad eorum remiſſionem diſponit. Ita *P. Suarez diſp.* 11. *ſect.* 4. *num.* 10. & 14. 137.

Decedentibus cum ſolis peccatis venialibus hæc per actum contritionis, ſtatim à morte remittuntur. Suarez.

Prob. quia cùm talis anima habeat veram fidem, quia bonitatem Dei, & ſuum ſtatū, ac turpitudinem peccati etiam venialis, & quantum hoc Deo diſpliceat, perfectè cognoſcit: item cùm habeat veram in Deum charitatem, ab hac ſtatim impellitur, vt omnia peccata, quatenus Deo diſplicent, deteſtetur. quod tunc ei facillimum eſt, cùm ab omnibus paſſionibus & terrenis affectibus, quibus à peccatorum omnimoda deteſtatione priùs impediebatur, iam ſit libera. Atque ita nulla poteſt eſſe cauſa cur ſtatim primo inſtanti eum actum non eliciat. Item cùm anima per eum actum perfectiſſimè diſponatur ad remiſſionem peccati venialis, nulla eſt ratio cur eam à Deo perfectè eam amante non ſtatim conſequatur. quia nulla eſt cauſa eam veniam differendi. Addunt aliqui eam hanc remiſſionem per eum actum mereri. Sed contrarium eſt verius, quia omne tempus merendi vnà cum vita finitur: vt communiter Doctores fatentur, & ex multis Scripturæ locis apertè colligitur. Nam Eccleſiaſtici 14. dicitur: *Ante obitum tuum operare iuſtitiam, quia non eſt apud inferos inuenire cibum.* quia ſcilicet poſt obitum nihil poſſumus mereri. Et Ioan. 9. *Venit nox* (id eſt mors) *quando nemo poteſt operari*, ſcilicet meritoriè. Sic Apocal. 10. verſ. 6. dicitur non fore ampliùs tempus, ſcilicet merendi. Idem apertè inſinuatur *Eccle.* 9. *v.* 10. & alibi. Nec hîc excipiendum eſt meritum remiſſionis peccati venialis. quia cùm Scripturæ generatim loquantur, nulla facienda eſt exceptio ſine neceſſitate, quæ hîc nulla occurrit.

Poſt hanc vitam non eſt tempus merendi. Eccle. 14. Ioan. 9. Apoc. 10. Eccle. 9.

CONCL. II. Ille tamen actus nihil demit de pœna quæ morienti pro peccatis reſtat ſoluenda. Quia neque per modum meriti, vt iam dixi: neque etiam per modum ſatisfactionis: quia 138.

Nihil pœnæ remittitur.

ſicut poſt mortem non eſt amplius tempus merendi: ita nec ſatisfaciendi, ſed ſolùm ſatiſpatiendi. Et confirmatur, quia ſi per tales actus poſſent animæ ſatisfacere, cùm habeant iam intellectum & voluntatem in ſuis operationibus planè expedita, poſſent ſtatim plurimos tales actus elicere, atque ita breuiſſimo tempore pro maximis pœnis ſatisface. quod eſt contra communem Eccleſiæ ſenſum, quæ iudicat ſæpe multas animas valdè diu in purgatorio permanere.

D.Thomas.

Diſputant hic multi cum *D. Thoma quæſt. 87. art. 3.* qua ratione peccata venialia remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & ſimilia ſacramentalia: ſed hanc quæſtionem commodiore loco expoſuimus tom. 1. quæſt. 71. in fine, vbi omnes effectus ſacramentalium explicuimus.

DVBIVM XVIII.

Vtrùm peccata ſemel remiſſa per ſubſequens redeant?

D.Thomas. Gratianus. Magiſter.

139 QVidam id olim abſolutè affirmarunt, vt docet *D.Thomas quæſt.88.art.1.& Gratianus de pœnitentia d.4 initio. & Magiſter in 4.d.22.* Mouebantur ipſi quibuſdam dictis Scripturæ & Patrum, quæ illi ibidem citant, quibus hoc videtur aſſeri. Nam 1. Matthæi 18. dominus quidam narratur reuocaſſe omne debitum, quod ſeruo remiſerat, & in fine ſubiungitur: *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis. ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Secundò, quia Scriptura ſæpe dicit, iuſtorum peccata tegi, & a caritate operiri: ergo poſtea hæc per peccatum ſublata iterum redeunt. Et confirmatur. quia Ezechielis 18. eodem modo dicit Dominus ſe non recordaturum ampliùs bonorum operum, quæ quis cadens in peccatum anteà egerat; ſicut dicit ſe non recordaturum peccatorum pro quibus quis egit pœnitentiam. Atqui bona opera per peccatum mortificata redeunt per pœnitentiam. Ergo peccata occultata per pœnitentiam redeunt per peccatum ſubſequens. Tertiò, qui Scriptura docet Deum data occaſione recordari peccatorum, ea ſcilicet puniendo, quæ iam erant remiſſa. 3. Reg.17. ait mulier ad Eliam: *Quid mihi & tibi vir Dei, ingreſſus es ad me vt rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum?* Et pſalm. 78. *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum, citò anticipent nos miſericordia tua.* Quartò, quia *D. Auguſtin.l. 1. de baptiſm. contra Donatiſtas* expreſsè aſſerit patere ex loco Matthæi citato, Deum peccata iam remiſſa ſæpe iterum reuocare punienda, quando nolumus fratribus offenſas remittere: cui videntur etiam fauere plures alij Patres qui citantur diſt. 4. de pœnitentia initio. Quintò, quia qui poſt peccatum remiſſum antequam pro pœnis temporalibus ſatisfecerit, moritur, propter illud in æternum in inferno punitur. Ergo ſaltem tali caſu redit peccatum remiſſum ſecundùm obligationem pœnæ æternæ iam remiſſæ.

Matth. 18. Ezech. 18. 3 Reg. 17. Pſalm 78. D. Aug.

Pro horum ſolutione Nota cum D. Thoma ſuprà, dupliciter poſſe dici peccatum ſemel remiſſum redire. Primò abſolutè, vt ſcilicet eadem culpa redeat: vel ſaltem omnino eadem obligatio ad pœnam. Secundò, ſecundùm quid iuxta modum infra explicandum. 140.

Peccatum remiſſum numquam abſolutè redit.

CONCLVS. I. Peccatum ſemel remiſſum numquam per ſubſequens abſolutè redit, ſiue ſecundùm culpam, ſiue ſecundùm obligationem ad pœnam: ita vt eadem culpa, aut obligatio ad pœnam redeat. Ita D. Thom. ſuprà, & communiter omnes Doctores, & eſt omnino certa; & expreſſe eam docet *D. Proſper in reſponſ. ad ſecundam obiectionem Gallorum,* vbi ait: *Qui enim recedit a Chriſto, & alienus à gratia finit hanc vitam, quid niſi in perditionem cadit? ſed non in quod remiſſum eſt recidit, nec in originali peccato damnabitur: qui tamen propter poſtrema crimina ea morte afficietur, quæ ei propter illa quæ remiſſa ſunt, debebatur.* Vbi etiam inſinuat neminem catholicum poſſe hac de re dubitare. Item *Gelaſius citatus cap. vlt. de pœnitentia. diſt. 4. Diuina*, ait, *clementia remiſſa peccata in vltionem vlteriùs venire non patitur.* Idem docent plures alij Patres, quos Gratianus ibidem citat.

D.Thomas. D.Proſper. Gelaſius.

Probatur. Quia Deus pœnitentibus abſolutè & independenter ab omni conditione futura remittit peccata, eáque penitus tollit: ergò non poſſunt poſtea redire. Conſequentia patet, tum quia cum Deus ſit omnino immutabilis, numquam poteſt reuocare quod ſemel remiſit. Nam, vt dicitur ad Roman. 11. *Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei.* Tum quia aliàs remiſſio culpæ & pœnæ in ſui conſeruatione penderet ab euitatione futuri peccati, & conſequenter non eſſet facta abſolutè ſed dependenter ab ea euitatione, & ſub conditione non futuri peccati. Antecedens probatur. Quia Scriptura ſæpe dicit pœnitenti peccata abſolutè remitti, tolli, ac deleri, ita vt nihil eorum remaneat. Pſalm. 50. *Mundabor, lauabis me, & ſuper niuem dealbabor.* Eſaiæ 1. *Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.* Et Pſalm. 102. *Quantum diſtat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates noſtras.* Vnde Ioann. 1. Chriſtus dicitur tollere peccata mundi. quibus modis loquendi omnimoda abolitio peccati ſignificatur. Hinc *Trident. ſeſſ. 5. §. 5.* docet per baptiſmum peccatum originale (& idem eſt de reliquis peccatis) ita tolli, vt nihil eius remaneat, quod habeat rationem peccati. 141.

Rom. 11. Pſal. 50. Iſai. 1. Pſalm. 102. Ioan. 1. Trident.

Ad primum argumentum cótrarium Reſpondeo, eiuſmodi parabolas nó eſſe ſecundùm omnem ſui partem applicandas veritati. Nam aliàs ex parabola villici iniquitatis diſceremus ex furtiua pecunia facere eleemoſynas. Sed quid Chriſtus per eas nos voluerit docere, ex ſcopo ipſius & circumſtantiis ſpectandum eſſe. Vt autem patet ex præcedentibus, Chriſtus tantùm ibi intendit nos excitare, vt benigni ſimus in proximos facilè iis iniurias remittentes, atque ita nos habituros Deum benignum erga nos: alioquin eum tam ſeuerum futurum in nos, quàm nos ſumus ſeueri in proximos. Sic *Lucæ 6. verſ. 37.* ait: *Dimittite & dimittemini.* Et infra: *Eadem quippe.* 142.

Luc. 6.

pe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis.

Ad ſecundum Reſpondeo, Si illa loca aliquid probarent, probarent ſententiam hæreticorum à Tridentino damnatam, ſcilicet peccata in iuſtificatione non deleri, ſed tantùm tegi. Reſpondeo itaque, eiuſmodi locutionibus metaphoricè ſignificari veram peccati remiſſionem & abolitionem, quia aliter eatam Deo tegi nequit.

143. Ad confirmationem Reſpondeo, Etſi ex illis verbis Prophetæ per ſe ſumptis non poſſimus clarè colligere diuerſitatem inter remiſſionem peccatorum, & mortificationem bonorum operum; tamen ex diuerſitate materiæ eam facilè colligimus. Nam cùm iuſtificamur, applicantur nobis merita Chriſti, quibus pro peccatis quoad culpam & pœnam æternam de condigno ſatiſfit, atque ita ſecundùm hæc omnino delentur, ac ſi nunquam fuiſſent, vt etiam patet ex aliis locis Scripturæ. Secùs eſt de bonis operibus, quibus debetur æterna merces. Nam peccatum ſubſequens etiamſi habeat vim ea mortificandi, ſiue impediendi hominem ne poſſit eorum præmium conſequi, cùm tamen non efficiat vt pro iis ſatisfiat, non poteſt ea omnino tollere, quare manent in acceptatione Dei, vt ſublato impedimento eorum præmium iis reddat. Peccati itaque remiſſi obliuio quoad culpam & pœnam æternam debet eſſe perpetua, cùm pro eo ſit omnino ſatisfactum per merita Chriſti. Obliuio verò bonorum operum tantùm debet durare, quamdiu peccatum mortale ſubſequens durat, nam aliàs peccatum remiſſum neceſſariò in æternum puniretur; cùm propter ipſum homo in æternum priuaretur mercede præcedentium operum: atque ita Deus contrà quàm per Prophetam pollicetur, illius in æternum ipſum puniendo recordaretur.

Cur potiùs remittificant opera bona mortificata, quàm remiſſa peccata.

144. Ad tertium Reſpondeo, Illis locis agi de peccatis non omnino remiſſis, quatenus ſaltem reſtat adhuc aliqua pœna pro iis perſoluenda, quæ dum Deus differt punire, videtur eorum obliuiſci, qui tandem peccatis recentibus prouocatus ea cum his grauiter punit.

D. Auguſt. Ad quartum Reſpondeo, D. Auguſtinum eo loco non loqui ex propria ſententia, ſed ex ſententia Donatiſtarum ſumere argumentum, vt aiunt, ad hominem, eos ex ſuis verbis conuincendo. Nam ſi illo loco aliquid ex ſua ſententia aſſereret, aſſereret homini manenti in actuali ſaltem implicita voluntate peccandi, quandoque ratione ſuſcepti Sacramenti remitti peccata, ita tamen vt ſtatum poſtea redeant, quod apertè abſurdum eſt. Si verò tam ipſe aliis quibuſdam locis, quàm alij Patres dicant, peccata remiſſa per ſubſequens peccatum redire, intelligendi ſunt de reditu ſecundùm quid, quem concluſione ſecunda explicabimus. Hunc enim ſolum intendunt, etſi quandoque more concionatorio vehementiùs loquantur.

Ad quintum, Quidquid ſit de antecedente, nego conſequentiam. Si enim talis in æternum pro eo peccato puniatur, mitiſſima quadam pœna punietur. Sed de hoc fuſiùs agam in materia de ſatisfactione.

Conclvs. II. Peccata remiſſa per ſubſequentia redeunt ſecundùm quid. Primò quatenus hæc continent eandem ſaltem genere malitiam cum illis, & iiſdem hominem bonis priuant, & eaſdem ſpecie pœnas inducunt, ob quam rationem Iacobi 2. dicitur: *Quicumque autem totam legem ſeruauerit, offendat autem in vno, factus eſt omnium reus:* quia ſcilicet priuabitur omni gratia, beatitudine, ac mercede operum, ac ſi nullum mandatum ſeruaſſet. Secundò, quia ſubſequentia peccata ſunt grauiora, & merentur maiorem pœnam ob ingratitudinem peccantis poſt tam inſigne acceptum beneficium. Sicut autem beneficium Dei remittentis peccata eo eſt maius, quo hæc fuerint plura & grauiora; ita etiam ingratitudo peccantis, & conſequenter eius peccata ſunt maiora. Et hoc ſolùm volunt Patres pro prima ſententia citati, dum dicunt peccata remiſſa per ſubſequentia redire. 145.

Peccata redeunt ſecundum quid.

Iacobi 2.

Diſputant hîc præterea quidam Doctores, Vtrùm per abſolutam Dei potentiam peccata ſemel remiſſa poſſint per ſubſequentia redire? Quæ quæſtio varium poteſt habere ſenſum, & partim ex dictis clara eſt, partim nobis obſcura. Quare omiſſis variis opinionibus quid ſentiam exponam. 146.

Dico igitur primò, Deus nullo modo poteſt facere, vt peccata ſemel abſolute remiſſa (ſicut modò de facto remittuntur) per ſubſequentia propriè redeant, aut ſecundùm culpam, aut ſecundùm reatum pœnæ. Probatur, quia impoſſibile eſt concipere quomodo per ſubſequens peccatum illa redeant, niſi aut à Deo immediatè in homine producantur, quod fieri nequit: aut per ſubſequens peccatum reſultent, quod non poteſt concipi niſi fuerint remiſſa non abſolutè, ſed ſub conditione & dependenter ab euitatione futuræ culpæ.

Deus nequit facere, vt peccata abſolutè remiſſa omnino redeant.

Dico ſecundò, Poſſet Deus alicui remittere peccatum cum ea conditione, vt ſi poſtea iterum peccaret, contraheret tantam culpam, & tantum reatum pœnæ, quanta hæc ſurrexiſſent ex vtroque peccato, ſi priùs non fuiſſet remiſſum. Patet, quia homo per votum aut ſimiles modos poteſt ſe ſub dupla, vel etiam tripla culpa obligare ad fugam alicuius peccati: quare Deus non poterit facere, cùm abſolutus dominus ſit? Videtur tamen Deus tunc debere hanc obligationem homini ſignificare, quia aliàs ignorantia ab eius violatione eum excuſaret. Eo tamen caſu prior culpa aut reatus non rediret ſecundùm ſe, ſed tantùm ſecundùm æquiualentiam. 147.

Dico tertiò, Poſſet Deus remittere abſolutè culpam, & reatum pœnæ externi ſenſus & damni tantùm ſub conditione & dependentia ab euitatione futuri peccati. Quia poſito, vt dixi numero 118. quòd poſſit Deus remittere culpam non remiſſa hac pœna, nulla apparet ratio cur non poſſit hanc ſolum remittere ſub conditione futura: atque ita illo medio tempore teneret quidem aliquo modo radicaliter reatus pœnæ: ita tamen vt non haberet actu vllum effectum, nec propter eum homo puniri poſſet, 148.

poſſet, donec ipſe iterum peccaret. Si verò ſine nouo peccato moreretur, quia euitatio requiſita eſſet tunc abſolutè poſita, omnis reatus abſolutè tolleretur.

149. Dico 4. Vtrùm culpa hoc modo remitti poſſit, obſcurum eſt: & ſatis probabile eſt non poſſe. Quia per talem remiſſionem culpa omnino deſineret eſſe, & tunc non poſſet ſecundò poni, quia nemo poteſt in homine ponere culpam v. c. odij niſi ipſe ſolus. idque non quacumque ratione, ſed ſolùm producendo actum odij. ipſe autem per ſequens peccatum nullo modo reproduceret actum odij præcedentem & iam remiſſum: ergo nec præcedentem culpam in ſe reponeret. Vel ſecundò per talem remiſſionem verè non tolleretur culpa, ſed tantùm ſuſpenderetur, ſicut reatus pœnæ quodammodo ſuſpenditur: & hoc dici nequit, quia quamdiu culpa in homine eſt, neceſſariò hominem inficit, & efficit hominem Deo odibilem, idque formaliter: quare eius effectus non poteſt ſuſpendi, ſicut fieri nequit vt calor actu mihi inſit, & non efficiat me calidum. Et hoc argumentum illam ſententiam ſatis veroſimiliter probat, tamen eam non conuincit: quia poſſet dici medio illo tempore culpam ſecundùm ſe tolli (ſicut etiam tollitur reatus pœnæ: nam homo tunc vere nulla pœna dignus eſt: & ſimiliter nec erit eo caſu maculatus vlla culpa, nec Deo odibilis, ſed amicus;) eam tamen manere quaſi in radice in præcedenti peccato actuali, quod non fuit abſolutè remiſſum, ſed tantùm ſub conditione, ſi homo ampliùs non peccaret.

150. Pro quo Nota primò, Quòd ſicut peccatum Adami habet vim inficiendi ſingulos homines ex ipſo natos, ita tamen vt animam non inficiat antequam ſit vnita corpori: ita peccatum actuale habere vim inficiendi peccatorem, donec remittatur. Ponamus igitur Deum creare animam aliquo tempore priùs quàm corpori vniatur, tunc illo tempore erit, & tamen peccatum Adami eam non inficiet, quia deerit conditio requiſita vt poſſit ſuam vim exercere; & ſtatim atque erit vnita corpori, eam inficiet. Item ſicut peccatum Adami non poteſt animam inficere antequam vniatur corpori, ita potuit Deus efficere vt eam non poſſit inficere antequam homo edatur in lucem, quid enim hic implicat? Aut cur, ſicut Deus poteſt abſolutè impedire ne aliquis contrahat peccatum originale etiam nullam gratiam ei infundendo; efficere non poterit ne aliquis ipſum non contrahat antequam pariatur? Imò hoc fieri poſſe videtur ſequi ex priore caſu. Nam in illo peccatum Adami æqualiter eſſet commiſſum & cùm anima illa crearetur, & cùm corpori vniretur: & tamen defectu conditionis requiſitæ in priore tempore eam non inficeret; in ſecundo inficeret. Cur ſimili modo non poſſit per diuinam potentiam in ſecundo caſu fieri, vt ſicut de facto nunc ad hanc infectionem requiritur vnio animæ & corporis: ita requireretur hominis natiuitas? Nam etſi prior conditio ſit magis quodammodo naturalis: tamen ſecunda nullo modo aut rerum naturalis, aut diuinæ bonitati repugnat: imò hanc

Peccatum originale non inficit animam priùs natura quam corpori vniatur.

Poſſet Deus efficere vt non contraheremus peccatum originale ante natiuitatem.

magis commendaret. Melius enim eſſet homini, ſi peccatum originale non contraheret ante natiuitatem.

Nota ſecundò, Sicut peccatum Adami, in quo omnes verè peccauimus, inficit ſingulos homines habituali macula: ita peccatum actuale inficere etiam habituali macula eos, qui ipſum committunt. Sicut autem in ſecundo caſu Deus non remitteret illi homini peccatum, quod in Adamo commiſiſſet, ſed eius vim quodammodo ſuſpenderet, vt ipſum non poſſet inficere ante natiuitatem, atque ita toto tempore præcedente eſſet verè ſine peccato: ita remittendo alicui peccatum ſub conditione futura verè efficeret vt medio tempore homo in peccato non eſſet, impediendo vim actualis peccati, ne eum inficeret. Item ſicut in priore caſu ſtatim ac homo naſceretur, inficeretur peccato originali: ita in ſecundo ſtatim ac peccaret, rurſum primum peccatum eum inficeret. Itaque ipſe homo tunc rurſum ſe inficeret priore macula, per ipſum peccatum quod antè commiſerat, quod ſublato impedimento rurſum vim ſuam exercet. Et hic diſcurſus etiam hanc ſententiam facit ſatis probabilem: non tamen ita claram, vt alteram reddat improbabilem; vtra autem vera ſit difficile eſt dicere.

Non eſt improbabile, Deum poſſe efficere vt peccatum habituale, pro certo tempore hominem non maculet.

DVBIVM XIX.

Vtrùm per ingratitudinem, quæ continetur in peccato ſubſequente æquiualenter redeant omnia peccata remiſſa?

Siue:

Vtrùm hoc peccatum præter propriam malitiam ratione illius ingratitudinis contineat tantam malitiam, atque omnia peccata remiſſa?

CONCLVS. I. Certum eſt eam ingratitudinem non continere omnem malitiam peccatorum præcedentium. Ita *D. Thom. quæſt.* 88. *art.* 3. Et communiter. Quia per ſe omnino patet eſſe abſurdum, eum cui remiſſa ſunt mille grauiſſima peccata mortalia, committendo leue aliquod peccatum mortale, fieri reum pœnæ reſpondentis omnibus præcedentibus peccatis. Et ratio eſt: quia etſi accepta beneficia nos obligent ad gratitudinem, & hæc nos obliget ne benefactorem offendamus, (quia in hoc concluditur aliqualis contemptus beneficij præſtiti;) tamen quia hic contemptus adeo eſt imperfectus, & tantùm indirectè & interpretatiuè voluntarius, non ita auget malitiam peccati, vt ex hac parte coæquetur beneficio accepto: præſertim cùm obligatio gratitudinis ex hac parte non ſit tam ſtricta, atque obligatio iuſtitiæ, aut ſimilium virtutum: ideoque contra eam faciens communiter non adeo grauiter peccat. Hinc ſi teneor alicui ex iuſtitia dare vnum florenum, peccabo mortaliter ſi eum non dem, cùm facilè poſſim. Contrà, ſi deberem etiam ſex florenos alicui dare ex gratitudine, non peccarem mortaliter eos non dando, præſertim quando non 151.

D. Thom.

Gratitudo non ita ſtrictè obligat, ideoque non tam facilè contra eam præciſè peccatur mortaliter.

Niſi directè contemnatur beneficium.

non ex contemptu beneficij, ſed ex alia cupiditate moueret ad non dandum. Quòd ſi tamen aliquis peccaret directè vt oſtenderet ſe contemnere beneficia a Deo accepta per remiſſionem præcedentium peccatorum (quod [illegible] mo diabolicum eſſet, & credo rariſſimè in[illegible] hominės contingere; (tunc poſſet facile fieri vt illud peccatum æquaret malitiam omnium præcedentium, atque adeo etiam ſuperaret, quando non eſſent ita grauia. Non tamen credo futurum vt ſemper æquaret. quia poſſet fieri vt præcedentia peccata eſſent plurima numero, & non nimis grauia quam illud: vt ſi quis ſæpiùs peccaſſet ex puro odio Dei. quod peccatum eſt grauiſſimum ex ſuo genere.

D. Thomas. *Per quatuor genera peccatorum priùs remiſſa ſingulariter redeunt.*

152 Nota primò, cum *D. Thoma q. 87. art. 2.* ſolere communiter à Doctoribus quatuor genera peccatorum recenſeri, per quæ ratione ingratitudinis dicuntur remiſſa peccata ſingulariter redire. Primum eſt, odium fraternum. Validè enim indignus eſt diuina beneficentia Deoq́ue ingratus, qui in alios Dei filios immitis eſt, nolendo eis offenſas remittere. Secundum eſt, contemptus confeſſionis. Cùm enim peccatum mortale contrito directè remittatur cum obligatione illud confitendi, hanc remiſſionem quantum eſt in ſe reſcindit qui non vult poſtea confiteri. Sicut quodammodo reſcindit emptionem qui non vult ſoluere, Non tamen propriè contrahit iterum priora peccata, ſed tantùm culpam omiſſæ confeſſionis. Tertium eſt, pœnitentia prioris emendationis, quando quis dolet ſe receſſiſſe à peccato. quia hoc modo complacendo ſibi in prioribus peccatis, ea rurſus quodãmodo committit. Quartum eſt, apoſtaſia à fide. quia per hanc homo ſit valdè ingratus Deo, à quo omnino deficit.

153 Nota ſecundò, Doctores occaſione dictorum diſputare Primò, Vtrùm maius ſit beneficium Dei conſeruare aliquem in innocentia, quàm remittere ei peccata? Secundò, Vtrùm ingratitudo quam quis committit iterum peccando, poſtquam ei priora peccata ſunt remiſſa, ſit ſpeciale peccatum.

D. Thomas. *An maius ſit Dei beneficiũ conſeruatio innocentiæ an remiſſio peccati?*

Ad primum reſpondet *D. Thom. quæſt. 88. art. 3. ad tertium*, conſeruationem in innocentia ſecundùm ſe eſſe maius beneficium. quia melius mihi eſt à Deo præſeruari à peccatis, quàm ea mihi iam perpetrata remitti. Contrà tamen remiſſionem peccatorum ex altera parte eſſe maius beneficium, quia confertur omnino indigno: vbi oſtendit hæc beneficia ſecundùm quid ſe mutuò excedere. Quare vlteriùs diſputatur, Vtrum beneficium abſolutè ſit maius.

Hac in re aliqui variis vtuntur diſtinctionibus, quæ mihi non videntur ita neceſſariæ. Quare iis omiſſis hîc ſolùm diſtinguendum credo, Vtrùm Deus ſiue in vno præſeruando à peccatis, ſiue in altero ad pœnitentiam excitando vſus ſit ſolùm gratiis iis, quas ſecundùm communem prouidentiæ modum ſolet omnibus præſertim fidelibus (inter hos enim hîc ſit propriè comparatio. nam nemo non fidelis poteſt aut in innocentia conſeruari, aut peccatorum remiſſionem accipere elargiri: An verò circa alterutrum vſus ſit modo ſingulari, conferendo ei tales gratias, quales communiter non ſolet aliis conferre: vt accidit in præſeruatione Beatæ Virginis, & conuerſione D. Pauli. qua in re varius ex vtraque parte poteſt eſſe exceſſus.

Dico igitur primò, In priore caſu ſemper remiſſio peccatorum eſt abſolutè maius beneficium, quàm præſeruatio à peccatis. Primò, quia, vt videmus in humanis, ſi Rex communi modo foueat ſuos fideles amicos, eoſq́ue promoueat, non cenſetur iis tantum beneficium præſtere, quantum præſtaret ei quem læſæ Maieſtatis reum remiſſo crimine in amicum reciperet: quia illud beneficium præſtatur dignis, & id de congruo merentibus, ideoq́ue eſt ordinarium, & ſecundùm communes amicitiæ leges: hoc autem præſtatur non ſolùm indigno, ſed etiam omnia contraria merenti: quod eſt ſupra omnes amicitiæ & communis beneuolentiæ leges. Secundò, quia Deus quantum eſt ex parte ſua, etiam peccatori dat innocentiam, & eſt huius pura puta culpa negligentis Dei gratiam, quòd non conſeruetur in innocentia per baptiſmum accepta; cùm per gratias quas Deus ei partim confert, partim paratus eſt conferri, ſi non poneret impedimentum, abſolutè in ipſius poteſtate ſit innocentiam conſeruare. vt apertè docent *Arauſicanum can. 25. ſub finem. & Tridentinum ſeſſ. 6. capite 13. & can. 18. & 22.* Atque ita Deus quantum eſt ex parte ſua, & quaſi in radice, etiam huic idem beneficium confert, quod alteri confert, & prætereà remiſſionem peccatorum. 154

Remiſſio peccati communiter eſt maius beneficium.

Deus quantum eſt ex parte ſua omnes iuſtos in innocentia conſeruat

Arauſican. Trident.

Dico ſecundò, Quando Deus modis valdè extraordinariis conſeruat aliquem in innocentia, maius beneficium ei præſtat, quàm peccatoribus quibus peccata remittit: præſertim quando eos ſolùm per gratias ordinarias conuertit. Quia hæc beneuolentia eſt ſecundùm legem Dei ordinariam: non quidem quam amicitia poſtulat (quia, vt dixi, remiſſio peccati eſt ſupra omnes leges amicitiæ) ſed quam Deus ex inſigni erga omnes homines beneuolentia, ſeruare ſtatuit. Illa verò omnino eſt extraordinaria, & ſupra communes leges, ideoq́ue ex ſingulari omnino beneuolentia prouenit. Et talis ſine dubio fuit præſeruatio B. Virginis, præſertim à peccato originali, & omnibus venialibus: quæ dilectio omnium hominum dilectionem ſuperauit. 155

Quandoque conſeruatio innocentiæ eſt maius beneficium.

Ad ſecundum *D. Thomas quæſt. 87. art. 4.* Reſpondet primò, Quando quis ideo peccat, vt exhibeat ſe Deo ingratum pro beneficiis acceptis, ſiue vt oſtendat ſe ea contemnere, eſſe ſpeciale peccatum in confeſſione explicandum. Per ſe patet. Reſpondet ſecundò, Quando peccatum non fit ex tali intentione, ſed ob alios fines, vt homines ſolent communiter peccare, ea ingratitudinem non dicere ſpecialem malitiam. Et hæc ſententia paucis exceptis eſt communis. Sed quidam aſſignant tales rationes, quæ ſi aliquid probarent, potiùs probarent hanc malitiam non reperiri in peccatis, quàm eam non eſſe ſpecialem. Vera itaque ratio eſt, quia id non poteſt alicui peccato tribuere ſpecialem ma- 156

D. Thom.

malitiam, quod ei nullo modo eſt ſpeciale, ſed in omnibus peccatis reperitur: talis autem eſt hæc ingratitudo, præſertim reſpectu omnium peccaturum mortalium. Nam cùm nemu ſit; qui non acceperit ingentia beneficia à Deo; nemo poteſt peccare præſertim mortaliter, quin ſit ingratus in Deum. Quòd autem vnus peccando ſit magis ingratus quàm alter; efficit quidem vt hæc malitia ſit maior in vno peccatu, quàm in altero: non tamen vt ſit diuerſæ ſpeciei.

157 Dices, Poterit ſaltem tantùm creſcere vt in vno ſit triplo vel quadruplo maior, quàm in altero: ergo tunc ſaltem in ordine ad confeſſionem addet ſpecialem malitiam in ea explicandam. Sicut furtum ſex aureorum etſi ſit eiuſdem ſpeciei cum furto vnius aurei: quia tamen eſt ſextuplo maius, in confeſſione particulatim explicandum eſt, ſecundùm probabiliorem ſententiam.

Reſpondeo, negandu conſequentiam, Primò, quia vt colligitur ex dictis numer. 151. hic exceſſus non tam facilè, & fortè rariſſimè vel numquam ſuperaddit malitiam mortalem. Secundò, quia etſi ſæpe adderet talem malitiam, tamen cùm hoc pendeat à plurimis circumſtantiis, v.c. à gratiis præuenientibus, quas Deus aliis quàm aliis maiores confert, à libertate qua quis peccauit, ab actuali cognitione beneficiorum Dei, quam habebat dum peccabat, & ſimilibus pluribus, quæ neque nos ſatis in nobis cognoſcere, neque alteri exponere poſſumus; neque peccator, neque confeſſarius poſſent vnquam vel probabiliter iudicare quando talis exceſſus eſſet commiſſus, & quando non ideoque pœnitens fruſtra conaretur hoc confeſſario explicare: nec hoc poſſet communiter vllo modo vel apparenter fieri, niſi repetendo ſigillatim omnia peccata ſemel confeſſa. quod eſſet onus grauiſſimum, & ſæpe intolerabile. quia fieri deberet, quoties aliquis recidiſſet in peccatum mortale.

D. Thomas. Dixi, Præſertim in mortalibus. Quia *D. Thomas quæſt.* 88. *artic.* 3. *ad ſecundum*, dicit venialia non includere hanc ingratitudinem. quia non ſunt contra, ſed ſolùm præter legem Dei. quod ipſe dicit, quia non violant amicitiam diuinam, nec grauem ingratitudinem continent. Aliàs ſi velimus propriè & in rigore loqui, etiam venialia ſunt verè à Deo prohibita, ideoque contra eius legem fiunt, & continent aliquam ingratitudinem: præſertim quæ fiunt deliberatè, ſiue cum perfecta aduertentia: & ideo quando ſine ſcrupulo frequentantur, ſunt ſæpe cauſa cur Deus vberiores gratias homini ſubtrahat, atque hic ita derelictus in grauiora peccata cadat.

Peccatum veniale eſt verè contra legem Dei.

DVBIVM XX.

Qua ratione bona opera per peccata præcedentia mortificata, per pœnitentiam reuiuiſcant?

158 NOta primò, Noſtra opera poſſe eſſe quadruplicia. Primò mortifera, vel ſaltem nociua: vt ſunt omnia peccata: quæ non modò vitam non habent, ſed eam habenti auferunt, ſi mortalia ſint; aut ſaltem ei nocent, ſi venialia ſint. Secundò indifferentia, quæ nec bona ſunt nec mala. Tertiò mortua; talia dicuntur opera virtutum facta ab homine perſeuerante in ſtatu peccati mortalis: quæ cùm numquam habuerint vitam, aut conditiones neceſſarias ad meritum, reuiuiſcere non poſſunt. Quartò ſunt mortificata. Talia ſunt opera virtutum in gratia facta, quæ per peccatum mortale ſubſequens, vitam, ſiue vim perducendi hominem ad vitam æternam, quam antea habebant, quodammodo amittunt; quia peccator fit incapax vitæ æternæ. Tota autem hæc quæſtio ſolùm verſatur circa quartum genus operum. quia hæc ſola ſecundùm omnes poſſunt reuiuiſcere: quia ſola aliquando habuerunt vitam.

Opera noſtra quadruplicia ſunt.

Nota ſecundò, Communiter Doctores omnes concedere opera mortificata reuiuiſcere, ſed multùm inter ſe variant quomodo hoc fiat. Difficultas itaque in hoc conſiſtit, Vtrùm peccator per pœnitentiam recuperet omnem gratiam, omneſque virtutes infuſas in eadem intenſione, in qua eas ante peccatum habuerat. 159

Qua in re valdè variæ ſunt ſententiæ, cuius ferè cauſa eſt, quòd multi non ſatis perſpexerint quam vim in hac re habeat illud principium, quod ipſi generatim vt certum ſupponunt: ſcilicet formas quæ recipiunt magis & minùs pro diuerſa diſpoſitione ſubiecti, intenſiores vel remiſſiores requiri. Quod multi ita accipiunt, vt non ſolùm ſit verum reſpectu formæ quæ per ſe per illam diſpoſitionem acquiritur, ſed etiam reſpectu eius, quæ per accidens acquiritur, ſolùm occaſione illius diſpoſitionis, qualis eſt gratia, quæ redditur pœnitenti propter merita mortificata, quam volunt etiam huic diſpoſitioni reſpondere. qua autem ratione hoc fiat plurimi inter ſe diſſentiunt. Et quidem Diuus Thomas, & alij antiqui ſatis obſcurè hac in re loquuntur, vt quæ ſit eorum ſententia difficillimè colligatur: tamen eos varij pro ſe citant: vt fusè oſtendit *P. Suarez in commentariis in quæſtionem* 89. *artic.* 2. *Diui Thomæ*. Vt autem breuitati conſulamus, ſolùm aliquot præcipuas ſententias hîc breuiter ponemus.

Hoc principium, formæ infunduntur ſecundùm diſpoſitionem ſubiecti, multi malè intelligunt.

D. Thomas.

Suarez.

Prima ſententia docet, pœnitentem numquam recipere intentionem gratiam, quàm ſit contritio per quam reſurgit. Atque ita omnes qui reſurgunt per contritionem æquè intenſam, recipere æqualem gratiam quantumcumque merita præcedentia fuerint inæqualia. Ratio eorum eſt, quia illud axioma intelligunt vt velint nos numquam vlla ratione acquirere vllum habitum intenſiorem, quàm ſit actus per quem ad eum diſponimur. Et hanc ſententiam *Soto in* 4. *d.* 16. *quæſtion.* 2. *artic.* 2. *in explicatione* 4. *opinionis*, ait ſolere defendi à Thomiſtis, dicitque eam eſſe falſiſſimam. Ex eodem etiam principio iidem auctores inferunt, numquam in nobis augeri gratiam per actus meritorius ea remiſſiores. 160

Soto.

Hæc igitur ſententia eſt omnino improbabilis,

bilis. quia ex ea ſequitur Primò, merita mortificata verè non reuiuiſcere. quod eſt contra D. Thomam, & communem ſententiam. Illud autem ſequi probatur. Quia merita reuiuiſcere nihil eſt aliud quàm ea recipere planè expeditam vim cauſandi in nobis gratiam ipſorum dignitati reſpondentem, & ſimile ius ad gloriam eſſentialem, quæ propriè iuſtorum meritis eſt debita: ſiue, quod idem eſt, nos propterea recipere gratiam per peccatum perditam. quod illi negant his operibus competere.

D. Thom.

Merita reuiuiſcere quid ſit.

Sequitur ſecundò, iuſtos per maximam partem ſuorum bonorum operum non acquirere maiorem gratiam aut gloriam: quia ſæpiùs contingit eos elicere actus remiſſiores ſuis habitibus quàm intenſiores. Imò qui habent habitus valde intenſus, fortè poſteà numquam eliciunt actus intenſiores. Vnde omnes illi actus carerent ſuo præmio. quod apertè repugnat *Tridentino ſeſſ. 6. capit.* 16. vbi dicitur omnia opera bona in Chriſto facta, remuneranda eſſe. atque illi Matth. 10. *Quicumque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Vbi apertè ſignificatur, nos etiam per opera minima mereri mercedem à Deo.

Triden.

Matth. 10.

Secundò, ſi tres ita vixiſſent, vt vnus per ſexaginta annos ſine vllo peccato mortali ſeruiuiſſet Deo, nunquam tamen elicuiſſet actum intenſiorem quàm vt decem. Secundus verò pèr tot annos Deo ſine vllo etiam peccato mortali cum ſummo feroore ſeruiuiſſet, & tunc ex infirmitate laberetur in peccatum mortale. Et tertius tanto tempore vixiſſet in maximis flagitiis; & vterque poſterior per contritionem vt decem reſurgeret & ſtatim moreretur: ſequeretur eos æqualem beatitudinem in cælo percepturos. Quæ videntur planè abſurda.

161 Reſpondent, eiuſmodi opera reuiuiſcere, quia eadem gratia quæ reſpondet contritioni reſurgentis datur etiam propter illa opera: & ſimiliter in ſecundo caſu gloria debita operi intenſiſſimo datur etiam propter opera minùs intēnſa; atque ita hæc non carent ſua mercede. Quare aiunt, etſi non creſcat in illis gloria eſſentialis, creſcit tamen accidentalis, quatenus talibus glorioſum eſt eandem mercedem variis titulis accipere. Vnde in tertio caſu aiunt illos omnes futuros in æquali gloria eſſentiali, non tamen in æquali accidentali. quod ipſi valdè ponderant, ſed reuera parui momenti eſt, nec vllo modo ſatisfacit. Primò, quia merces quam à Deo pro bonis operibus expectamus, non eſt gloria accidentalis, ſed eſſentialis: vt patet clarè ex *Tridentino ſeſſ. 6. capite* 16. vbi definit nos omnibus operibus bonis in Chriſto factis vitam æternam promereri, quæ non eſt gloria accidentalis, ſed eſſentialis.

Triden.

Quòd autem dicitur hæc gloria dari pluribus titulis, non magis ſatisfacit, quàm ſatisfaceres ei, qui pactus tecum pro denario diurno, fodiſſet per decem dies hortum tuum, ſi ei dares vnum denarium decem titulis. Nam etſi per donationem eiuſdem rei poſſis quandoque ſatisfacere diuerſis titulis, quando hi ſunt diuerſi generis, nec inducunt ſtrictam obligationem: ſecùs tamen eſt, quando ſunt diuerſa debita ſtricta, ſiue iuſtitiæ, quibus nulla ratione per eandem mercedem ſatisfacis: vt patet in exemplo dato, & communi hominum ſenſu. Iuſti autem per bona opera ex iuſtitia merentur cæleſtem gloriam: vt patet ad Hebræos capite ſexto & ex Tridentino ſuprà.

Quod aliquis eandem beatitudinem accipiat diuerſis titulis, cum non magis beat.

Hebr. 6. Triden.

Adde, in tertio illo caſu abſolutè illos tres futuros æquè beatos, & vnum ſolùm ſecundum quid fore altero beatiorem. Quia noſtra beatitudo abſolutè ſumpta ſolùm ſignificat eſſentialem: accidentalis autem eſt ſolùm beatitudo ſecundùm quid: & qui illam haberet, ſine hac eſſet abſolutè beatus: qui verò hanc ſine illa, tantùm ſecundum quid, & abſolutè eſſet non beatus.

Secunda ſententia docet, contritum v. c. vt decem, præter gratiam huic contritioni reſpondentem, accipere alios decem gradus ex gratia priùs deperdita, & ſic conſequenter per reliquos actus, donec totam gratiam recuperauerit. Hunc modum dicendi adfert *Soto in 4. diſt. 16. quaſtion. 2. articul. 2. §. Quòd ſi quæras.* Eamque reprobat. Et meritò. Primò, quia gratis hoc fingitur. Secundò, quia ſic non omnia merita per pœnitentiam reuiuiſcerent, ſed tantùm paucula: & reliqua vt ſummum reuiuiſcerent per opera virtutum ſequentia. quod omnino gratis dicitur, & nihil iuuaret eum qui ſtatim poſt pœnitentiam moreretur: atque ita magna ex parte ſequerentur abſurda ſuprà allata. Nam ſi vnus per ſexaginta annos feruentiſſimè Deo ſeruiuiſſet, & deinde ex infirmitate peccaret mortaliter: & alter tot annos flagitioſiſſimè vixiſſet, ſi vterque reſurgeret per contritionem vt decem, & ſtatim moreretur, modò ſecundus habuiſſet priùs gratiam vt decem, ſequeretur vtrumque fore æquè beatum. 162

Soto.

Tertiam ſententiam tenet *Sotus ſuprà, §. Hanc igitur.* vbi docet eum qui reſurgit ſummo conatu, quem per auxilium Dei habere poteſt, præter gratiam contritioni reſpondentem, recuperare totam gratiam deperditam, ſiue hæc magna ſit, ſiue parua: eum verò qui tantùm medium conatum adhibet recipere mediam partem gratiæ deperditæ, & ſic in ceteris proportionibus. Et deinde *§. Suboriuntur.* ait in ſecundo caſu per bona opera ſubſequentia eadem proportione reliquum gratiæ deperditæ reſtitui. Sed nec hæc ſententia videtur probabilis. Primò quia & gratis talis proportio fingitur, & ſimili modo quamuis aliam fingere poſſem: & ſecundùm eam non ſemper omnia opera bona per pœnitentiam reuiuiſcunt. 163

Sotus.

Reſpondet Soto, omnia dici reuiuiſcere, quia gratia quæ pœnitenti reſtituitur, datur pro omnibus operibus mortificatis; quæ quando ea gratia minor eſt quàm deperdita, ad minorem gratiam à Deo acceptantur. Sed hoc non ſatisfacit. Primò, quia ſimiliter in prioribus ſententiis poſſet dici omnia opera reuiuiſcere per pœnitentiam, ſed ad minorem gra-

tiam.

tiam. Secundò, quia tunc per opera ſequentia nihil ampliùs ex gratia deperdita deberet acquiri: quia aliàs opera iam viuificata, iterum ac ſæpiùs reuiuiſcerent: quia iuſtificati ſæpiùs ex eorum vi & merito reciperent aliquam gratiam per peccatum antè deperditam. Illa autem abſurda ſunt & ex parte etiam contra Sotum.

164 Secundò, quia ex ea ſequuntur quædam quæ videntur abſurda & ferè ridicula. Nam vel Soto intelligit illum ſolum ſummo conatu conteri, qui ſummum adhibet conatum, quem poſſet per omnem gratiam poſſibilem adhibere: vel qui tantum adhibet, quantum per præſentem gratiam præuenientem adhibere poteſt. Neutrum autem ſatisfacit. Nam primum omnino impertinenter diceretur. quia nunquam ſumma illa gratia alicui datur, & veriſimilius eſt dari non poſſe, cùm ſit in infinitum ſemper maior & maior poſſibilis. De ſecundo verò idem fortè dici poſſet; ſcilicet hominem habita gratia præueniente vt ſex, poſſe ſemper vehementiùs ac vehementiùs conari ad contritionem, Deo parato per ſpeciale auxilium concomitans cum eo magis & magis concurrere, prout ille magis fuerit conatus. Sed hæc nolò hic diſputare. Quare demus, habentem gratiam præuenientem v. c. vt decem, non poſſe elicere contritionem ea intenſiorem; tunc ex illa ſententia ſequetur primò, eum qui perdiderat gratiam vt decem v. c. ſæpius elicientem contritionem vt tria, cùm poſſet elicere vt ſex, prima vice recipere quinque gradus gratiæ, ſecunda duos cum dimidio, tertia vnum & vnam quartam, quarta vice quinque octauas partes vnius gradus, & ſic deinceps. Et cùm ſicut continuum, ita etiam gradus intenſionis poſſint in infinitum diuidi, ſequetur, eum qui numquam ſummo conatu operatur, perpetuò minutiores partes gratiæ recuperare. quæ & ridicula ſunt & abſurda. Nam cùm actus ſequentes & in ſe ſint æquè perfecti, ac priores; & ratione ſubiecti meliores: abſurdum eſt per hos minus gratiæ recuperari, quàm per priores.

Secundò, ſi duo amiſiſſent ſinguli ducentos gradus gratiæ, & vnus accepta gratia præueniente vt centum, eliceret contritionem vt quinquaginta, & alter accepta gratia præueniente vt vnum, eliceret contritionem vt vnum: hic recuperaret ducentos gradus gratiæ, ille tantùm centum, cùm tamen ſine comparatione perfectiùs contereretur, quàm ille. atque ita obeſſet ei quòd tanta gratia fuiſſet præuentus.

Dices, Eum hoc ſuæ negligentiæ debere imputare, qui non fuerit tantùm conatus quantum potuit. Sed contra primò; Nulla hic fuit culpabilis negligentia. quia nulla eſt obligatio ſemper operandi tam intensè quàm poſſumus. Secundò, hic fuit diligentior altero. nam quinquagecuplo intenſiorem conatum adhibuit: & fortè maiore etiam cum difficultate; tum propter magnam intenſionem: quia difficilius eſt adæquatè reſpondere intenſæ gratiæ, quàm remiſſæ: quod vel hoc ipſum

Non tenemur ſemper tam intensè operari quam poſſumus.

indicat, quòd ex noſtra parte conatus debeat eſſe maior. Tum etiam quia potuit accidere, vt propter quædam extrinſeca impedimenta fuerit ei difficilius conteri quàm alteri, qui fortè hic & nunc nullam habuit repugnantiam.

Tertiò, quia ſimili ratione poſſemus fingere non ſemper eum plus mereri, qui abſolutè perfectiorem actum elicit, ſed eum qui elicit actum magis proportionatum gratiæ præuenienti, quam à Deo accipit. atque ita in dicto caſu ſecundum accipere duplo maiorem gratiam præcisè reſpondentem contritioni, quàm priorem. quod omnes fatentur eſſe abſurdum. Et tamen eodem omnino fundamento nititur, quo ſententia Soti, & iiſdem rationibus poſſet defendi.

Quarta ſententia docet, pœnitentem præter gratiam quæ contritioni præcisè reſpondet, ſemper recuperare omne ius ad gloriam, non tamen omnem gratiam deperditam in hac præſertim vita. Hanc inſinuat *Durandus in 3. d. 31. quæſt. 2. ad tertium.* Citatur pro ea. *Scotus in 4. d. 22. quæſt. 1. art. 2.* adduntque aliqui eum *d. 21. quæſt. 1. §. Ad propoſitum* dicere, gratiam eam reddendam in fine vitæ. Sed priore locò ſolùm ait, per pœnitentiam recuperari omne ius ad gloriam quod reſpondebat præcisè meritis, non autem quod reſpondebat gratiæ deperditæ, quàm negat recuperari. Secundo autem loco tantùm dicit probabile eſſe, gratiam non ſtatim intendi per actus remiſſiores: in fine tamen vitæ dari gratiam iis reſpondentem. Hæc autem ſententia ex dicendis facilè refutabitur. & per ſe parum apparet probabilis. Nam ſecundùm eam beatitudo patriæ non reſpondet gratiæ, ſiue ſanctitati habitæ in hac vita. 165

Durandus. Scotus.

Quinta ſententia docet, per pœnitentiam recuperari omnem gratiam correſpondẽtem meritis mortificatis, non tamen eam quæ acquiſita fuit, ex opere operato per Sacramenta. Et quamuis verba Scoti ſupra aliud prima fronte ſignificent, videtur tamen hæc ſententia poſſe ex illis colligi. quia dicit ideo omne ius ad gloriam debitum meritis reſtitui, quia hæc ſunt opera noſtra quibus debetur merces, quæ ideo manent in acceptatione Dei & reuiuiſcunt; gratia autem fuit purum donum Dei, & ideo non reuiuiſcit. quod optimè videtur poſſe intelligi de gratia ſacramentali. Sed hoc argumentum nihil probat. quia propter applicationem meritorum Chriſti per Sacramenta factam, non minus per horum ſuſceptionem fuit homini acquiſitum ius ad gloriam, quam per propria merita. Quare nulla eſt ratio, cur hoc ius minùs reuiuiſcat quam aliud. 166

Scotus.

Sexta ſententia tenet, per pœnitentiam, præter eam gratiam quæ ei ſpeciatim reſpondet, ſtatim reſtitui omnem deperditam, ac omne ius ad gloriam priùs habitum. Ita *Gabriel in 4. d. 14. quæſt. 3. art. 3. dub. 3. Medina Codice de pœnitentia tract. 1. quæſt. 8. §. Eſt igitur.* vbi dicit eſſe communiorem ſententiam, eamque multis aliis citatis fuſiſſimè ac doctiſſime defendit *P. Suarez relect. de reuiuiſcentia meritorum, diſputat. 2. ſectione 3.*

Gabriel. Medina. Suarez.

Conclvs. I. Certum omnino eſt opera mortificata 167

Merita mortificata per pœnitentiam reuiuiſcunt. Hebr. 6.

tificata per pœnitentiam reuiuiſcere. Hanc concluſionem omnes Theologi admittunt. Probant eam multi, & inter alios doctiſſimè *P. Suarez ex c.6. ad Hebr. v.10.* ſed alij eum locum aliter intelligunt. Probatur 1. ex cap. 3. ad Galat. vbi dicitur, *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa: ſi tamē ſine cauſa.* Vbi Apoſtolus loquitur Galatis, qui poſt magna merita lapſi erant in peccata, deficiendo ex parte ad Iudaiſmum: vt patet ex initio capitis. Et ex v. 3. vbi ait: *Sic ſtulti, vt cùm ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini?* cui ſtatim ſubiungit verba citata: quibus ſignificat primò, eos fruſtra tam grauia priùs propter Chriſtum fuiſſe paſſos, quia merita peccatoribus non poſſunt prodeſſe, ad gloriam. Deinde ſeipſum quaſi corrigens ſubiungit: *ſi tamen ſine cauſa*, quaſi dicat, In veſtra poteſtate eſt efficere vt ea ſitis paſſi fruſtra, ſiue ſine fructu, ſi maneatis in peccatis veſtris: aut etiam cum fructu, ſi à peccatis reſurgatis. Et ita hunc locum explicant *D. Hieron. & Ambroſius in commentariis in iſtum locum.*

Galat. 3.

D. Hieronym. D. Ambroſ.

Ioël. 2.

Secundò, Ioëlis 2. Dominus pœnitentibus ait: *Et reddam vobis annos quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo & eruca.* Vbi D. Hieronymus ait: *Et annos quos perturbationibus antè regnantibus perdideratis in vobis, quando opera veſtra locuſta, bruchus, rubigo, eruca, conſumpſerant, Deus vobis perire nō eſt paſſus.* Et infra: *Si autem poſt pœnitentiam tantam vbertatem Deus rerum omnium pollicetur, quid reſpondebit Nouatus negans pœnitentiam, & reformari poſſe peccatores in priſtinum ſtatum*, &c. Vbi clarè docet pœnitentem antiquum ſtatum recuperare, & merita deperdita ei reſtitui.

D. Hieronym.

Ezechiel. 33.

Tertiò, Ezechielis 33. dicitur, *Impietas impij non nocebit ei in quacunque die conuerſus fuerit ab impietate ſua.* Et ſimili ſenſu c.18. dicitur: *Omnium iniquitatum eius quas operatus eſt non recordabor.* Atqui ſi peccator pœnitendo non recuperaret gratiam deperditam, multum in omnem æternitatem ei impietas ſua noceret, & Deus perpetuò recordaretur peccatorum ipſius ea puniendo priuatione gratiæ & gloriæ, quam per opera præcedentia fuerat meritus. Quod autem quidam dicunt eam priuationem poſt pœnitentiam ampliùs non habere rationem punitionis, dici nequit. Quia omnis pœna in punitionem peccati ſemel inflicta, ſemper habet rationem pœnæ quamdiu durat, & conſequenter tam diu etiam durat punitio, quia hæc nihil eſt aliud, quàm pœnæ ſemel inflictæ continuatio. Nec etiam in præſenti caſu vlla poteſt reddi ratio, cur hæc priuatio ante pœnitentiam potiùs habeat rationem pœnæ quàm poſtea. Confir. Quia ſi Rex alicui militi ob fortia facta dediſſet aliquod dominium quo eum poſtea ob aliquod peccatū priuaret, nunquam diceretur ei hoc peccatum perfectè remiſiſſe, ſed illud perpetuò punire, quamdiu non reſtitueret ei hoc dominium in ſe vel in æquiualenti: eadémque eſt ratio de gratia prioribus meritis reſpondente, ſi per pœnitentiam non reſtituatur.

Si pœnitenti non reſtitueretur gratia deperdita, priora eius peccata æternum punirentur.

Nec refert quòd apud Ezechielem etiam dicatur, quòd Deus non recordetur ampliùs bonorum operum iuſti in peccatum labentis. quia aliter hæc obliuio eſt reſpectu peccatorum; aliter reſpectu bonorum operum, vt oſtendi n. 143.

Quartò, *Trident. ſeſſ. 6. c. 16.* ait, *Nihil ipſis iuſtificatis ampliùs deeſſe credendum eſt, quo minus plenè illis quidem operibus, quæ in Deo ſunt facta, diuinæ legi pro huius vitæ ſtatu ſatisfeciſſe, & vitam æternam ſuo etiam tempore ſi tamen in gratia deceſſerint, conſequendam verè promeruiſſe cenſeantur.* Vbi vt iuſti ſuis operibus & mereantur, & de facto conſequantur vitam æternam, Concilium ſolùm requirit vt in Deo facta ſint, & vt in gratia decedát. Atqui vtraque cōditio propriiſſime conuenit omnibus & ſingulis bonis operibus etiam per peccatum mortale mortificatis, quæ illi, qui in gratia moriuntur, tota ſua vita dum in gratia extiterunt vnquam fecerunt. Ergo pro his omnibus & ſingulis vitam æternam conſequuntur. Nam inutila eſſet doctrina, & impropria locutio Concilij, ſi quid aliud requireretur. 168

Trident.

Dices, ibidem can. 26. dicitur iuſtos debere pro bonis operibus ſperare æternam retributionem, ſi tamen diuina mandata cuſtodiendo vſque in finem perſeuerauerint. Ergo qui poſt bona opera mortaliter peccant, pro iis non recipiunt æternam retributionem. Reſp. negando conſequentiam. Quia ibi cenſet vſque ad finem perſeueraſſe non ſolùm eos qui nunquam peccarunt, ſed eos omnes qui in gratia decedunt, ſiue acceptam gratiam perpetuò conſeruarint, ſiue amiſſam recuperauerint: vt apertè docet c.16. initio, & circa medium. Nam hi omnes verè dici poſſunt perſeueraſſe vſque in finem. Nam aliàs ſemel poſt iuſtificationem lapſi non poſſent fieri ſalui. Nam ſimili modo Matth. 24. dicitur: *Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.*

Matth. 24.

CONCLVS. II. Contritus præter eam gratiam, quæ ipſi contritioni reſpondet, ſemper recipit omnem gratiam, quam ante lapſum fuerat meritus: & conſequenter omne ius ad gloriam ei reſpondens. 169

Pœnitens ſemper recipit omnem gratiā deperditam.

Prob. 1. ex refutatione aliarum ſententiarum. Secundò, quia hoc neceſſariò dicendum eſt, ſi merita per pœnitentiam ſemper propriè reuiuiſcant: vt oſtendi n. 162. & 163.

Tertiò, quia hoc omnino conuincunt argumenta pro 1. concl. allata. Quid enim eſt aliud, omnes annos (id eſt omnium annorum fructus) quos comederat rubigo, reſtitui pœnitenti (ſi hoc cum D. Hieronymo ſpiritualiter intelligamus) quàm omnem fructum bonorum operum, ſiue omnem gratiam per peccata deperditam, integrè pœnitenti reſtitui? Item quomodo peccatum etiam poſt pœnitentiam non punitur in perpetuum, ſi propter ipſum perpetuò tanto gloriæ augmento priuemur? Item ſi morientes in gratia non conſequantur omnem gloriam, quam per bona opera ante peccatum facta fuerant meriti, quomodo conſiſtit definitio Concilij Trident. quod docet nos pro omnibus iis meritis gloriam conſequi?

D. Hieronym.

Trident.

Dices, nos pro iis meritis gloriam conſequi, non tamen diſtinctam ab ea, quam per pœnitentiam & conſequentia opera meremur. Sed hoc nullo modo ſatisfacit: tum ob dicta n. 161. tum quia Trident. ſuprà can. 32. docet iuſtos non ſolùm per omnia eiuſmodi opera mereri gratiam & gloriam, ſed etiam gratiæ & gloriæ

augmentum: & eos hoc de facto conſequi, ſi in gratia deceſſerint. Quæ verba eſſent apertè falſa, ſi ſingulis non reſponderet diuerſa pars gloriæ. Nam ſi propter varia opera acciperent ſolùm eam gloriam, quæ vni ex illis operibus, etſi ſolum eſſet deberetur: falſum eſſet quòd pro ſingulis acciperent gloriæ augmentum.

D. Thom.

Quartò, quia vt expreſsè docet *D. Thom. q. 89. a. 5. in corpore*, bona opera per ſubſequeos peccatum non abolentur (nam ſic non magis poſſent reuiuiſcere quàm peccata) ſed ſemper manent in acceptatione Dei, qui ea ad gratiam & gloriam pro iis conferendam, prout fuerant facta, acceptat: ita vt per peccatum tantùm impediantur ne hunc effectum de facto habeant. Ergo ſublato peccato integrè ſuum effectum habent; quia nihil eſt amplius quod hunc impediat. Confirm. quia aliàs Deus pœnitenti non remitteret omnino perfectè peccata, ſi ipſum priuatione gloriæ præcedentibus meritis reſpondente perpetuò puniret: vt patet ex tertio argumento pro 1. concluſ.

170 Concl v s. III. Reſtituitur etiam pœnitenti omnis gratia, quam per Sacramenta ex opere operato perceperat. Quia alias peccatum ipſius perpetuò puniretur priuatione illius gratiæ, & correſpondentis gloriæ: nec pœnitentia omnes annos, ſiue annorum omnium fructus (inter quos ea gratia propriiſſimè computatur) quos peccati rubigo comederat, pœnitenti reſtitueret, contra dicta in ſecundo argumento pro 1. concl. Deinde cùm tam ſtrictum ius ad gratiam & gloriam acquiramus per Sacramenta, ac per merita, nulla eſt ratio cur pœnitenti hæc gratia potiùs reſtituatur quam illa.

171 Gratia deperdita pœnitenti ſtatim reſtituitur.

Concl v s. IV. Gratia per peccatum deperdita iuſtificato ſtatim redditur. Prob. primò, quia homo eſt capax huius præmij in hac vita, & ſolet propter merita aut ſuſceptionem Sacramenti hìc conferri, & quòd de facto eiuſdem collatio non fuerit continuata, ſolùm peccatum fuit impedimento: ergo hoc ſublato illud ſtatim rurſum confertur, ſicut gratia Sacramenti reuiuiſcentia ſtatim ſublato obice confertur. Secundò, quia nulla hìc poteſt eſſe cauſa diutiùs expectandi. Tertiò, quia aliàs aut gratia illa ſæpe nunquam reſtitueretur, ſi ſecundùm ſecundam aut tertiam ſententiam eſſet reſtituenda: aut deberet reſtitui poſt hanc vitam, & ſic gratia patriæ non reſpõderet gratiæ vitæ, quod eſt abſurdum. Nam dicere eam reſtitui in vltimo inſtanti vitæ, aut tempore illud immediatè præcedente, ſine vllo fundamento dicitur. Nec enim vlla poteſt fingi ratio cur potiùs tunc reſtituatur quam antè.

172 Pœnitens recipit omnes virtutes infuſas.

Concl v s. V. Idem dicendum de omnibus virtutibus infuſis, quas pœnitens ſecundùm earum intrinſecam perfectionem integrè recipit ſicut eas amiſerat. Prob. quia aliàs peccatum etiam poſt perfectam pœnitentiam adhuc puniretur priuatione iſtarum virtutum, quæ ſunt magnum quoddam animæ ornamentum. Deinde cum omnes fateantur has virtutes vnà cum gratia infundi, & cùm non augeantur per actus noſtros phyſicè, ſed tantùm meritoriè; nulla eſt ratio cur, cùm dicamus totam gratiam deperditam reſtitui, id de his virtutibus negemus, & argumenta ſuperiùs allata etiam hoc probant.

Dixi, *Secundùm earum intrinſecam perfectionem*, &c. quia ſecundùm extrinſecam, ſunt ſæpe imperfectiores & minùs expeditæ ad operationem, ob ea quæ num. 174. dicam. Hinc ſequitur pœnitentem ſemper reſurgere in maiore gratia, quàm fuerat ea ex qua exciderat, quia præter hanc aliam accipit ſuæ pœnitentiæ reſpondentem.

Pœnitẽs ſemper reſurgit ad maiorem gratiam.

173. Trident.

Dices primò, *Trident. ſeſſ. 6. c. 7.* dicit, iuſtificato gratiam infundi iuxta propriam eius diſpoſitionem, & cooperationem. Atqui hoc non fieret ſi ſemper tota gratia deperdita ei reſtitueretur. Ergo, &c. Reſp. Concilium ibi tantùm loqui de gratia quæ reſpondet præciſè actibus, per quos peccator reſurgit, & ſe ad gratiam diſponit, quæque hìc & nunc pœnitenti per ſe infunditur ratione præſentis diſpoſitionis: non autem de gratia quæ datur propter merita præcedentia, quæ omnino ſe per accidens habet reſpectu pœnitentiæ, qua peccator reſurgit. Nam hæc reſpectu illius non habet ſe per modum diſpoſitionis, ſed per modum remouentis prohibens illius conſeruationem.

Dices ſecundò, Hinc ſequetur, peccatorem conſequi lucrum per peccatum, quia ſanctior erit poſtea quàm antea. Reſp. Eum per peccatum nihil aliud acquirere niſi maximum detrimentum. Primò, quia tam diu fuit inimicus Dei, quod per ſe graue malum eſt. Secundò, quia interim infructuosè illud tempus ei tranſiit, quo potuiſſet multa mereri. Tertiò, quia peccatum relinquit ſæpe multas reliquias v. c. prauas diſpoſitiones, & debitum pœnæ temporalis. Per actus quidem pœnitentiæ acquirit commodum, ſed hoc per accidens eſt reſpectu peccati, quod commodum illud non auget, ſed minuit. Nam ſi ille non peccaſſet, per eoſdem actus multò plus meruiſſet.

Vnde tamẽ nõ ſequitur eum acquirere commodum ex peccato.

174. Dices tertiò, Dicta ſententia videtur repugnare experientiæ. Experimur enim eos qui ante lapſum magna facilitate exercebant opera virtutum, ſi diu in peccatis iacuerint, poſtea reſurgentes valdè difficulter illa exercere: hoc autem non fieret ſi haberent eandem caritatem, alióſque habitus infuſos æquè intenſos. Ergo ſignum eſt eos hos non habere. Quia, vt ait *D. Gregorius homil. 30. in euang. Nunquam eſt Dei amor otioſus. Operatur enim magna, ſi eſt; ſi verò operari renuit, amor non eſt.*

D. Gregor.

Reſp. Si hac in re poſſet experientia aliquid probare, clariſſimè probaturam noſtram ſententiam. Nam videmus ſi quando aliquos perfectos in virtutibus contingat ex humana fragilitate cadere, & ſtatim reſurgere; eos poſtea potiùs maiorem quàm minorem experiri facilitatem in exercitio virtutum. Vnde ſecundùm illud argumentum apertè ſequitur, eos minimum æquales habitus virtutum habere. Quòd autem quando reſurgunt poſtquam diu in grauibus peccatis vixerunt, experiantur magnam difficultatem in exercitio virtutum, non eſt mirum: quia cùm contraxerint vehementes inclinationes prauas & virtuti contrarias, neceſſariò cum magna difficultate contra earum inclinationem operantur.

Experientia potius noſtrã ſententiã probat quam contrariam.

Cur poſt multa peccata pœnitentes difficulter exerceant virtutes.

Sed

175. Sed verius credo, nos ex facilitate aot difficultate operandi oon poſſe colligere an habeamus habitus ſupernaturales intenſos: imò oc quidem an eos habeamus. Nam qui tepidè viuit ſæpe peccando venialiter, ita tamen vt non peccet mortaliter, & interim qootidie celebrat, ac ſæpiùs confitetur: certum eſt eum quotidie aogere habitum charitatis, tũ per ſuſceptionem Sacramentorum ex operè operato: tum etiam ex opere operantis ratione bonorum operum quæ interim exercet, & tamen eandem ſemper experitur difficoltatem in exercitio virtutum, & tentationibus ſuperandis. Cuius ratio eſt, quia vt docet *P. Vaſquez* 1.2.*diſp.*83.*c.*1.*n.* 1.& 2. habitus ſupernaturales dant quidem facultatem operandi actus ſupernaturales, non tamen facilitant operatiooem, quia ſicut non producuntur phyſicè per noſtros actus, ita nec ad eos noo ſenſibiliter inclinant: vode nec poſſumus eos in nobis percipere. Tota autem facilitas operationis virtuoſæ ex eo prouenit, quòd ad eam ſenſibiliter inclinemur, & quodammodo incitemur, qood prouenit vel à gratiis præuenientibus, quibus ſentimus nos ſæpe ad hanc vel illam rem vehementer impelli vel ab habitibus acquiſitis. Nam ſicut actus ipſi dum eliciuntur, ſenſibiliter voluntatem impellunt: ita etiam habitus ex iis generati, quoties eorum obiecta nobis obiiciuntur, nos ad eadem ſenſibiliter inclinant. Vel demum prouenit ex diſpoſitione, quæ ex ipſis actibus generatur in parte ſenſitiua, iuxta dicta diſp. 1. num. 36. Ex quibus ſatis patet nos oon poſſe vlla experientia percipere, quales aut quanti ſint in nobis habitus infuſi.

En facilitate aut difficultate operãdi nõ colligitur intenſio habitus ſupernaturalis.

Vaſquez.

Habitus ſupernaturales non facilitant operationem.

Ad D. Gregorium reſp. Eum debere intelligi aut de caſu in quo quis omittit ea facere ad quæ ſub peccato mortali obligatur; aut de caritate actuali, quæ noo eſt ſine operatione, vbi datur occaſio. Alioqni probaret caritatem per peccata veoialia aut tolli, aut ſaltem minui: quia per ea impeditur ne magna operetur. Et hac etiam ratione quandoque alij ſancti Patres dicunt, lapſos in grauia peccata difficulter & rarò recuperare priſtinnm ſtatum; ſcilicet quo ad feruorem & facilitatem in exercitio virtutum.

176. Dices quartò, hanc ſententiam cauſare in hominibus teporem, ſi credant etiam per remiſſam pœnitentiam omnia priſtina merita reſtitui. Reſp. Eam non magis inducere teporem, quàm eum inducat ſumma illa Dei benignitas, quæ ob remiſſam contritionem aut attritionem cum Sacramento quantumcumque eoormia peccata remittit.

Et quamuis aliqni Dei bonitate abutuntur, non tamen ipſe ideo debet deſinere eſſe miſericors. Quòd autem aliqui ex eo quòd Principes etiam clementes, dum ſubditis peccata, propter quæ eos dignitatibus ſuis priuarunt, remittunt, non ſoleant eos ſtatim priſtino ſtatui reſtituere, veliot probare idem de Deo dicendum eſſe: malè planè argumentantur, & potiùs deberent inferre, grauium criminum reos quantumcunque perfectè pœniteant, & ſe in virtutibus exerceant, oon modò nullo vnquam tempore reſtitui priſtino ſtatui, ſed nec in amicitiam à Deo recipi: quia Principes non modò nunquam ſolent reos læſæ Majeſtatis, quantumcunque eos peccati ſui pœniteat, priſtioæ dignitati reſtituere, ſed oec in amicitiam ſuam eos ampliùs recipere ſolent, imò nec ipſum ſupplicium remittere: niſi fortè aliqua oeceſſitate ad id cogantur, quia eos punire non audent, aut non poſſunt, aut quia eorum opera indigent. Alia eſt igitur ratio Dei, qui perfectè pœnitenti perfectè culpam remittit, idque propter Chriſti merita, qui pro noſtris peccatis perfectè Deo ſatisfecit: alia verò eſt Principum ratio, quibus pœnitentes nec per ſe, nec per alios pro peccatis in eos commiſſis ſemper ſatisfaciunt: ideóque vix vnquam hæc iis integrè remittunt.

Deus aliter remittit offenſas quam Principes.

Dices quintò, Adamo pœnitenti non fuit reſtituta iuſtitia originalis: ergo nec aliis peccatoribus pœnitentibus reſtituitur omnis prima gratia. 177.

Reſp. negando conſequentiam. Quia Adamo illa iuſtitia ea conditione fuerat data, vt eam per eſum cibi vetiti irrecuperabiliter perderet. Secùs eſt de noſtra iuſtitia, quia aliàs ſequeretur, ſemel lapſos nulla pœnitentia, nulliſque operibus quantumcunque heroicis poſſe priſtinum ſtatum recuperare, quod apertè falſum eſt.

Diuerſitas inter gratiã habitualem & iuſtitiam originalem.

Poſſet autem hîc quæri, Vtrùm Adamus per pœnitentiam recuperarit omnem gratiam habitualem, quam in ſtatu innocentiæ habuit: ſicut dixi peccatorem pœnitentem iam recuperare omnem gratiam priùs amiſſam. Et res ſatis dubia eſt. Nam partem affirmatiuam videntur probare rationes ſuprà allatæ, quia eadem videtur ipſius & noſtri ratio.

An Adamus pœnitens recuperarit omnem gratiam deperditam.

Contrà verò negatiua probatur. Primò, quia omnis illa gratia pertinebat ad alium ſtatum & ordinem diuioæ prouidentiæ, qui per eius peccatum fuerunt omnioo euerſi ſine vlla ſpe reſtitutionis: Ergo illa gratia fuit ſimiliter amiſſa: ita vt nouam quidem gratiam potuerit per pœnitentiam recipere, non tamen illam. Secundò, quia ſicut verius eſt Chriſtum oon venturum fuiſſe ſi Adam oon peccaſſet: ita probabilius eſt, oec Aogelos, nec Adamum in paradiſo accepiſſe gratiam per merita Chriſti. Quare ſi ea pœnitenti fuiſſet reſtituta, haberet iam aliquam gratiam & gloriam, quæ non fuiſſent ei propriè & ſecundùm ſe data propter merita Chriſti, ſed vel ex alia Dei liberalitate, vel propter merita quæ ſioe gratia Chriſti fuiſſent facta: ita vt Chriſtus tantùm per accideus fuiſſet illorum cauſa, quatenus meruit remiſſiooem peccati, quod impediebat oe Adam illam gratiam ac gloriam conſequeretur, ſicut modò pœnitenti gratia amiſſa non datur propter pœnitentiam, ſed propter merita præcedentia: pœnitentia autem taotùm eſt eius cauſa per accidens quatenus tollit impedimentum. Et hæ rationes hanc partem faciunt ſatis probabilem, non tamen certam.

Demum hîc aliquid diſputant, an opera virtutum informia, ſioe facta à peccatore, ei pœnitenti aliqua ratione proſint. 178.

An opera mortua pœnitenti proſint?

Reſp. primò, Homo ob talia opera nunquam accipit augmentum gratiæ aut gloriæ. Primò, quia Ioan. 15. dicitur, palmitem non poſſe ferre

Ioan. 15.

vllum fructum niſi manſerit in vite. Peccator autem non manet in Chriſto, vt oſtendit D. Ioannes epiſtola 1. multis locis. Secundo, quia 1. ad Corinthios 13. abſolutè dicitur, nulla opera extra caritatem facta prodeſſe ad vitam æternam.

Ioan. epiſt. 1.
1. Cor. 13.

Reſp. ſecundò, Sæpe tamen eiuſmodi opera proſunt peccatori, vt accipiat gratias præuenientes, quibus adducatur ad pœnitentiam. Primò, quia ea operans ponit minora impedimenta gratiæ Dei, quare eam faciliùs accipit. Secundò, quia quando fiunt ex gratia præueniente, de congruo merentur vt Deus det maiores gratias: quia eius liberalitatem decet vt maiora donet ei qui minoribus bene vtitur; præſertim cùm illa in eum finem det.

Reſp. tertiò, Merentur etiam aliquando modo de congruo bona temporalia, & auerſionem aut dilationem pœnæ in hac vita infligendæ. Ita *D. Thom. quæſt. 89. art. 6. in corpore.* Et patet in Achab. 3. Reg. 21. cuius mortem Deus ob pœnitentiam diſtulit, cùm tamen perſeuerauerit in idololatria. Hinc *D. Gregorius hom. 40. in Euang.* ait valdè metuendum diuitibus, & aliis quibus omnia ſuccedunt ex voto, ne hîc recipiant ſuorum operum mercedem.

D. Thomas.
3. Reg. 21.
D. Gregor.

DISPVTATIO III.

DE PRÆCEPTO POENITENTIÆ.

DVBIVM I.

Vtrùm peccator obligetur aliquando pœnitere, ita vt peccet non pœnitendo?

1\. QVIDAM apud *Ioannem Medinam tract. primo de pœnitentia quæſt. 2. §. Eſto ſit,* falſi quidem ſunt pœnitentiam eſſe neceſſariam vt peccator obtineat remiſſionem peccati: cum tamen qui ſponte eam omittit, non committere nouum peccatum. Videntur præcipuè moti auctoritate *D. Thomæ*, qui 2. 2. *quæſt. 14. art. 2.* docet in pœnitentiam, prout dicit ſolam perſeuerantiam in peccatis, etiam vſque ad mortem, non eſſe ſpeciale peccatum: ſed ſolùm prout dicit propoſitum non pœnitendi. Atqui hoc eſſet falſum, ſi peccator committeret nouum peccatum ſolùm non pœnitendo, quia hoc peccatum deberet eſſe ſpeciale. Et confirm. quia aliàs nullus poſſet damnari propter vnum ſolum peccatum mortale, quia præter peccatum prius committeret ſecundum non pœnitendo. Illud autem videtur abſurdum. Sed hæc ſententia communiter ab omnibus reiicitur.

Ioannes Medina.
D. Thom.

2\. CONCLVS. I. Qui non poteſt ſuſcipere Sacramentum baptiſmi aut pœnitentiæ, obligatur ad eliciendam contritionem, ita vt peccet mortaliter, ſi eam ſponte tota vita omittat. Eſt omnino certa, & communis omnium Doctorum, pauciſſimis fortè exceptis.

Peccator peccat non pœnitendo.

Probatur, quia Scriptura plurimis locis non ſolùm dicit pœnitentiam eſſe neceſſariam ad remiſſionem peccatorum, & ad eam hortatur peccatores, ſed etiam grauiſſimè eos reprehendit præcisè quia non conuertuntur ad Deum per pœnitentiam, iiſque ſupplicium ideo minatur. *Iſaiæ 65. ver. 12.* vbi Deus minatur peccatoribus mortem, quia vocauit eos ad pœnitentiam non reſponderunt, & Ierem. 8. Deus conquerendo ait, *Numquid qui cadit non reſurget? & qui auerſus eſt non reuertetur? Quare ergo auerſus eſt populus iſte in Hieruſalem auerſione contentioſa?* & infrà: *Nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens: Quid feci?* Et ſimilia loca tam in Scripturis quàm in Patribus paſſim decurrunt, & res ipſa dubio ſequenti clariùs probabitur.

Iſai. 55.
Ieremi. 8.

3\. Ad locum D. Thomæ reſpondeo, Eum ibi ſolùm velle, finalem impœnitentiam tunc non eſſe ſpeciale peccatum, quando quis non aduertendo obligationem pœnitendi, in peccatis ſuis moritur, vt fit quando ſubitò moritur: quo caſu poteſt fieri vt quis cum vno ſolo peccato mortali moriatur. Secùs autem eſt quando quis aduertit ſe impœnitentem mori. Nam tunc ſaltem interpretatiuè vult non pœnitere: & ſic poteſt dici habere propoſitum non pœnitendi, atque ita etiam ſecundùm D. Thomam committere ſpeciale peccatum impœnitentiæ. Et in eo caſu nunquam aliquis moritur cum vno ſolo peccato mortali. Nec hoc vllo modo abſurdum eſt.

D. Thom.
Quando finalis impœnitentia poſſit eſſe ſine nouo peccato.

4\. CONCLVS. II. Peccator ſuſcipiens Sacramentum baptiſmi aut pœnitentiæ, ſaltem extra periculum mortis, ſatisfacit præcepto pœniten-

Suſcipiens baptiſmum aut pœnitentiam ſatisfacit per attritionem.

tiæ

Henriquez, Suarez.

tię per ſolam attritionem. Ita *Henriquez. l.4. de Sacramentis c.6.n.5. & Suarez. diſp. 15. ſect. 4. n. 13.* Et eſt communis eorum omnium qui fatentur attritionem etiam notam eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad dignam ſuſceptionem baptiſmi & pœnitentiæ. Et ratio eſt, quia vt dubio 2. dicam, ideo præcisè peccator obligatur ad pœnitentiam, quia obligatur vt quacunque ratione poteſt Deo ſatisfaciat pro iniuria illata, & eius amicitiam recuperet, ad quod extra ſuſceptionem Sacramenti neceſſaria eſt contritio, & conſequenter ad hanc obligatur. Secùs eſt quando ſuſcipit vnum ex dictis Sacramentis, quia hoc ipſo quo Deus ea ita inſtituit, vt ad eorum iuſtificationem qui ea ſuſcipiunt, non requirat aliam diſpoſitionem quàm attritionem: effecit vt & ad amicitiam eius recuperandam, & ad ei pro culpa ſatisfaciendum non eſſet aliud medium neceſſarium, & conſequenter vt ceſſaret obligatio ad contritionem: quantum ſaltem ſpectat ad obligationem pœnitentiæ, quæ oritur ex eo quòd quis commiſerit peccatum mortale. Nam ex pręcepto caritatis poteſt talis obligari ad eliciendam contritionem ſaltem virtualem ſiue actum caritatis. Sed hoc per accidens eſt reſpectu quæſtionis præſentis: quia talis eodem modo ad illum actum obligaretur, etſi numquam peccaſſet.

Quidam in articulo mortis requirunt contritionem etiam in eo qui confitetur.

5 Dixi, *ſaltem extra periculum mortis.* Quia multi docent conſtitutum in periculo mortis etſi confiteatur teneri nihilominus conteri. quia quiſque in eo caſu tenetur tutiſſimam viam ſalutis eligere. Nam aliter exponit ſe periculo eam in æternum irrecuperabiliter perdendi. quod eſt contra caritatem ſui ipſius.

Etſi autem probabiliſſimum ſit, attritionem cum Sacramento ſufficere ad iuſtificationem: tamen hoc nō videtur omnino certum, cùm multi contrarium teneant. Quare qui ſine contritione confeſſus moreretur, exponeret ſe alicui periculo damnationis.

Illorum ratio refutatur.

Sed hæc ratio non videtur ſufficiens. Primò, quia quòd attritio cum Sacramento pœnitentiæ ſufficiat, videtur iam ita certum, vt prudenter poſſimus nobis perſuadere, nullum iam de eo eſſe periculum, cùm *Trident. ſeſſ. 14. c. 4.* hoc tam expreſsè doceat, & eius verba ſine aperta violentia non poſſint aliter explicari. Secundò, quia ex ea ratione ſequeretur, lapſum in peccatum mortale teneri ſtatim omnino, vel ſaltem ante ſomnum conteri: quia fieri poteſt vt paulo poſt, vel ſaltem inter dormiendum ſubitò moriatur. Quare ſi ſtatim non conteratur, exponit ſe periculo æternæ damnationis. Imò ſequeretur eum teneri ſtatim confiteri. quia aliàs non poteſt eſſe ſatis certus de ſua iuſtificatione. quia non eſt ei certum quòd habeat veram contritionem, & aliqui DD. dicunt, contritum non iuſtificari ante ſuſceptionem Sacramenti. Imò ſi rem benè conſideremus, puto hanc obligationem ex hac parte eſſe magis probabilem: quia credo eſſe certius, quòd attritio cum Sacramento pœnitentiæ iuſtificet, quàm communiter certus eſſe poſſim, quòd aut cras viuam, aut quòd ſim verè contritus, etiam cùm maximè mihi contritus eſſe videor.

Trid. ut.

6 Alia tamen ratione dicta ſententia probari poſſet. Primò, omnes tenentur in articulo mortis elicere actum amoris Dei ſuper omnia, qui actus eſt virtualis contritio, & in eo qui ſibi conſcius eſt peccati mortalis neceſſariò cauſat formalem contritionem: vt oſtendi ſuprà diſput. 2. n. 51. Sed hæc ratio non probat generaliter talem obligari ad contritionem ratione peccati à ſe commiſſi: quia facilè reſpondebitur eum ſatisfacere omni obligationi, ſi eliciat actum caritatis poſt confeſſionem, & tunc ad eum ſolum obligabitur, idque præcisè ratione pręcepti caritatis, quod eum obligaret etſi non peccaſſet. Probatur igitur ſecundò. Nam qui tali articulo nollet conari ad veram contritionem, exponeret ſe periculo ne quidem eliciendi attritionem. qui enim tali tempore deliberatè non conatur ſe excitare ad amorem Dei, & ad deteſtationem peccati eum conſequentem, valdè timendum eſt, ne adhuc totus occultè affixus hæreat mundo & peccatis, & hæc perfectè non deteſtetur, etiam per attritionem: & non tam oderit peccatum, quàm ſolas pœnas inferni, quas videt ſibi iminere: atque ita retineat occultum aliquem affectum erga peccatum, qui metu præſentis periculi non tam ſit extinctus, quàm paululum compreſſus.

Alia ratione illa ſententia defenditur.

Diuerſa autem eſt ratio in iis qui adhuc ſani de peccatis atteruntur: quia cùm hi liberè peccata deſerant, poſſunt credere ſe ea ſeriò deſerere ac deteſtari: qui autem ſolùm mouetur ad pœnitentiam inſtante morte, magis videtur ab ipſis peccatis deſeri, quàm ea deſerere. Quare communiter Patres dicunt talem pœnitentiam debere eſſe ſuſpectam. Ex quibus ſatis probabiliter concluditur talem quantum poteſt debere eniti ad dolorem omnino perfectum, ſiue contritionem, vt ſaltem attritionem certò obtineat.

Qui iam moriturus agit pœnitentiam, eam magis ſuſpectam habere debet quam qui ſanus eam agit.

Ex quibus infertur, nos in eo periculo magis teneri conteri, quando non poſſumus accipere Sacramenta: & vt puto etiam eo caſu quo non ſumus nobis conſcij alicuius peccati mortalis quod non ſumus confeſſi, quia ideo non ſumus certi nos eſſe in ſtatu gratiæ: & tunc conandum eſt vt viam certam eligamus.

In periculo mortis tenemur conari conteri.

DVBIVM II.

Vtrum peccator obligetur ad contritionem iure naturæ, an poſitiuo?

HÆc quæſtio procedit ſolùm in iis caſibus 7
in quibus homo non poteſt ſuſcipere Sacramentum. Quia poſito quod poſſit illud ſuſcipere, iam dixi eum per ſe non teneri ad contritionem.

I. ſententia docet, hoc præceptum eſſe iuris naturæ, cui fauet valdè *D. Thom. q. 84. a. 7. in corpore.* vbi dicit dolorem de peccatis qui eſt materia Sacramenti pœnitentiæ, eſſe à iure naturæ. & eam tenet *Caiet. in eum locum, & Vega in Trident. l. 13. c. 20.* & alij. Ratio eſt; quia qui alteri intulit iniuriam, tenetur eam quantum poteſt reſarcire. Atqui homo per peccatum intulit Deo iniuriam. Ergo tenetur eam, quantum poteſt reſarcire; quod fit per contritionem.

D. Thom.

Caietan. Vega.

II. ſententia docet eſſe iuris poſitiui. Ratio eſt, quia Deus non poteſt ius naturæ mutare. quare

ſi contritio eſſet Iure naturæ præcepta peccatori, etiam modò ad eam teneretur quantumuis Sacramentum pœnitentiæ ſuſciperet. Hanc ſententiam videtur tenere *Medina tract. 1. de pœnit. q. 2. §. Secundò contra poſitionem.* Et ſi benè legatur, *Soto in 4. d. 14. q. 1. a. 7. §. Sed circa, & d. 17. q. 2. a. 6. concl. 1*, quamuis pro prima ſententia citetur.

Medina. Soto.

Tertia ſententia eſt quaſi media, docétque primò peccatorem iure naturæ teneri ad ſatisfaciendum Deo, quantum hoc ei poſſibile eſt. quia hoc videtur probare argumentum primæ ſententiæ. Docet ſecundò, vt tamen teneatur ad talem modum ſatisfaciendi, hoc prouenire ex poſitiua Dei ordinatione. Ratio eſt, quia nemo tenetur ad aliquem finem aſſumere aliquod medium, quo non poteſt eum finem aſſequi. Atqui ſecluſa omni Dei ordinatione, qua contritionem velit ſuſcipere tanquam ſufficientem ſatisfactionem pro peccato, nullo modo poſſemus per contritionem pro peccato ſatisfacere. Ergo ad eam non teneremur. Hanc tenet *P. Suarez disp. 15. sect. 3. n. 4. & 8.*

Suarez.

8\. Vt autem hæc res clariùs intelligatur, Nota primò cum *Suarez disp. 15 sect. 1. n. 8.* obligationem ad contritionem in peccatore poſſe oriri ex triplici capite. Primò ex virtute ſpeciali pœnitentiæ, ſiue imperfecta quadam iuſtitia, qualis poteſt eſſe inter nos & Deum, quæ peccatorem obligat, vt quantum fieri poteſt, tollat iniuriam Deo per peccatum illatam. Secundò, ex virtute caritatis, quæ ſicut obligat vt conſeruemus diuinam amicitiam: ita etiam nos obligat, vt ſublatam, quantum fieri poteſt, reſtauremus. Tertiò ex amore noſtri ipſius. Nam ſicut obligamur non occidere nos ſpiritualiter; ita obligamur vitam perditam recuperare, & præſertim quando aliàs æternùm ſumus perituri, vt accidit ei qui in peccato mortali moritur.

Obligatio ad contritionem ex triplici capite oritur.

9\. Nota ſecundò, Etſi nemo ita obligetur ad impoſſibile vt peccet illud non ponendo: poſſe tamen aliquem quaſi in actu primo ad illud obligari. v. c. Petrus iniuſtè occidit aliquem, etſi in actu ſecundo verè non obligetur vt ei vitam reſtituat, quia impoſſibilitas excuſat eum ne peccet non reſtituendo: tamen in actu primo, & quaſi in radice eſt in eo aliqua obligatio. Quia ſi Deus daret ei poteſtatem reſtituendi Petro vitam, ſtatim abſolutè ad hoc obligaretur: non ratione poteſtatis, quam Deus tunc ei daret, ſed ratione obligationis, quæ priùs quaſi in actu primo in eo erat, ſed quaſi mortificata & impedita ne vim ſuam exerceret ratione impotentiæ, qua ſublata eam ſtatim exerit.

Qualis eſſe poſſit obligatio ad impoſſibile.

10\. Nota. Quando is qui intulit damnum (eadémque eſt ratio iniuriæ) non poteſt illud totum tollere, ſed tantùm ex parte; eum ad hoc teneri. v. c. Petrus aliquem mutilauit, ex quo patitur damnum pecuniarum: à reſtitutione membri excuſatur quidem per impotentiam: tenetur tamen alterum damnum reſarcire vel in totum, vel ex parte, prout poteſt. Quòd ſi nihil omnino poſſit reſtituere, præcisè iure naturæ non tenetur facere aliquos alios actus, qui nullo modo ſunt vtiles ad reſarciendum damnum illatum, etſi læſus eos cupiat ſibi exhiberi, & iis exhibitis paratus ſit omnem obligationem remittere. Quia ex virtute iuſtitiæ ſiue præcisè ratione damni illati non obligatur vt procuret, vt alter ſibi omnem obligationem remittat, ſed ſolùm vt reſarciat illatum damnum, à quo per impotentiam excuſatur.

Impotens reſarcire integrum damnum à ſe illatum, tenetur reſtituere partem ſi poteſt.

Non tenetur ad actus improportionatos ad reſtitutionem damni.

Dixi *ex virtute iuſtitiæ*, &c. quia ex alia cauſa poſſet ad alia opera obligari. v. c. ratione præcepti Iudicis eum ad ea condemnantis: aut ex caritate ſui. quia aliàs exponit ſe euidenti periculo mortis, quam tenetur euitare: aut ratione pacti inter eos initi, &c. Hic autem, quidquid ſit de obligatione pœnitentiæ, fatendum eſt Primò, pœnitentiæ virtutem inclinare peccatorem vt eliciat eos actus, quos nouit Deum accepturum pro ſatisfactione iniuriæ illatæ, quóſque ipſe ſibi cupit exhiberi: quia ipſa inclinat vt quacunque ratione læſo ſatisfiat: ſed aliud eſt eam ad hos actus inclinare pœnitentem; aliud verò eam ad hos obligare. Nam inclinat etiam vt peccator remiſſa culpa ſatisfaciat in hac vita pro pœna reſtante; non tamen ad hoc obligat: vt cum communiore ſententia docet *Suarez disp. 15. sect. vlt.* Suarez.

Secundò fatendum etiam eſt, per eiuſmodi actus, quibus peccata in nobis punimus, verè Deo pro offenſa ſatisfieri: quia ad hoc ſufficit vt faciam id quod offenſus à me petit, ſiue ſit vtile ad reparandam læſionem, ſiue non. Nam ſatisfactio nihil aliud requirit quàm vt voluntati ipſius læſi fiat ſatis. quod hîc verè fit.

Nota 3. In peccato, quatenus eſt præcisè contra voluntatem Dei vt ſummi legiſlatoris, duo poſſe conſiderari. Primò, quòd per ipſum peccator ſubtrahat ſuam voluntatem à lege, ſiue obedientia Dei contra eam faciendo: quæ ſubtractio cenſetur ei manere habitualiter voluntaria, donec eam retractet, aut peccatum ei remittatur. Secundò, quod per violationem ipſius legis fiat aliqua iniuria auctoritati Dei; atque ita ponitur aliqua inæqualitas inter peccatorem & Deum. 11.

In violatione legis duo ſunt conſideranda.

Nota 4. Legem aliquam dupliciter poſſe violari. Primò, ita vt nullum aliud diſtinctum damnum ſequatur. Vt quando quis ſuo peccato nullo modo apud alios latoris auctoritatem minuit. Secundò, ita vt hanc verè apud alios minuat, eos inducendo, vt vel falſa de ea credant, aut eam vel formaliter vel interpretatiuè minoris faciant: vt fit quando ideo faciliùs peccant, aut peccata paruipendunt. 12.

Lex poteſt dupliciter violari.

Hinc ſequitur 1. Sepoſito omni decreto ac præcepto Dei poſitiuo, quo aut ſtatuerit pœnitenti remittere peccatum, aut præceperit vt hanc vel illam pœnitentiam agat, eum qui ſolùm primo modo peccauit, ſpectato præcisè iure naturæ, ex virtute pœnitentiæ, & quadam quaſi iuſtitia erga Deum obligari, vt peccatum ſuum ſaltem virtualiter retractet per aliquem actum, quo voluntatem ſuam legi diuinæ ſubiiciat: atque ita implicitè etiam ſit paratus ſuſtinere pœnam, quam Deus ei volet pro peccato infligere. quia & hoc ei poſſibile eſt & vtile, ac neceſſarium, vt læſam diuinam auctoritatem aliquo modo reſtauret. Et confir. Quia ſine eiuſmodi retractatione peccatum ei manet perpetuò habitualiter voluntarium, & ſicut qui actu peccat, actualiter 13.

Ex præciſo iure naturæ peccator tenetur ad aliquam pœnitentiam.

diuinam

diuinam auctoritatem violat: ita ille pergit eam quodammodo habitualiter violare, quamdiu prior violatio pergit ei habitualiter eſſe voluntaria. quod apertè malum eſt. Vt autem habeat explicitam voluntatem volendi pati eam pœnam, non eſt neceſſe: ſed ſufficit quòd non habeat actum contrarium ei repugnando, & implicitè velit hunc non habere, quatenus ſubiicit ſuam voluntatem diuinæ. Quòd ſi verò etiam ſecundo modo peccatit, tenetur prætetea tollere omne ſcandalum, quod poſuit, quatenus ei poſſibile eſt, reuocando errores quos ſeminauit, extollendo diuinæ legis auctoritatem, oſtendendo ſui facti pœnitentiam, alios a peccatis deterrendo, &c. quatenus credit hæc ad eum ſinem poſſe conducere.

14. *Non tenetur iure naturæ præcisè ſpectato conteri.* Sequitur 2. Neutrum eo caſu teneri dolere de ſuo peccato ex amore Dei, ſiue quia illud Deo diſplicet. quia hoc tunc nec eſt neceſſarium vt ſuam voluntatem legi diuinæ ſubiiciat, neque vt peccatum ſufficienter retractet, ita vt deſignat ei eſſe voluntarium; quia hæc ſufficienter poteſt facere ob alios fines pœnitendo. Neque etiam eſt neceſſarium, vt iniuriæ Deo illatæ ſatisfaciat, quatenus hæc poſt dictam peccati retractationem adhuc manet. quia hoc non poteſt aliter ficri quàm per paſſionem æternæ pœnæ. Neque etiam vt diuinam amicitiam recuperet, aut æternam damnationem euadat. quia in dicto caſu hæc omnia ſunt ei abſolutè impoſſibilia; & conſequenter talis dolor ad hæc omnia eſt omnino improportionatus ac inutilis.

An teneatur habere expreſſum dolorem? Maior poſſet eſſe difficultas, Vtrùm abſolutè teneretur habere formalem dolorem aut deteſtationem peccati commiſſi? Qua in re videtur certum, eum qui ſecundo modo peccauit, teneri habere talem deteſtationem. quia non poteſt ſufficienter reſarcire auctoritatem Dei apud alios læſam, niſi oſtendendo talem dolorem: quare ne ſimulet, debet eum habere.

In eo autem qui ſolùm primo modo peccauit, requiritur ſaltem virtualis peccati diſplicentia concepta ex fine aliquo modo honeſto, aut ſaltem non malo: vt ſi quis audiens peccatis æternam pœnam paratam eſſe, ne hanc incurrat abſolutè ſtatuat Deum nunquam mortaliter offendere; quia peccatum aliter ſecluſa omni remiſſione, non poteſt ei deſinere eſſe habitualiter voluntarium. In memore autem ſui peccati virtualis hæc diſplicentia non videtur poſſe poni ſine formali: vt oſtendi diſp. 2. num. 51. & 52. Quòd ſi tamen quacunque ratione virtualis fuerit poſita, videtur ſufficere: quia per eam voluntas ſufficienter legi diuinæ ſubiicitur, vt peccatum deſinat ei eſſe voluntarium: nec talis dolor videtur requiri ad alios fines, quia ad eos, eo caſu eſt omnino improportionatus.

15. *Peccator de facto iure naturæ tenetur ad certam pœnitentiam.* Sequitur 3. Poſito quòd Deus ſtatuerit omnibus verè contritis remittere peccatum pœnáſque æternas, & ſufficientem peccatori gratiam det, vt poſſit conteri, (vt de facto dat omni facienti quod in ſe eſt) peccatorem iure naturæ, ſecluſo omni præcepto poſitiuo, teneri conteri, caſu quo nullum Sacramentum poſſit ſuſcipere. quia poſito quòd ei quacunque ratione ſit poſſibile Dei amicitiam recuperare, ac æternam damnationem euadere, ad hoc abſolutè obligatur; & conſequenter etiam vt adhibeat medium ab hoc abſolutè neceſſarium; quale eo caſu eſt contritio etiam formalis in memore ſui peccati, de quo hic loquimur. nam ſecùs in immemore; quia nemo poteſt obligari vt de ſuo peccato conteratur, niſi aliquo modo eius recordetur, aut ſaltem in genere cogitet eſſe aliquod periculum ne fortè habeat aliquod peccatum, de quo non egerit ſufficientem pœnitentiam. Excipimus hic ſemper etiam caſum martyrij, in quo vtrùm peccator teneatur conteri, ſatis dixi tomo 1. q. 66. art. 12. Et hæc res ex dictis num. 8. & 9. videtur ſatis clara. Solùm poſſet eſſe dubium, an in dicto caſu peccator teneatur conteri præcisè ex virtute ſpeciali pœnitentiæ, ſiue ad reſarciendam iniuriam Deo factam per peccatum? quidam enim hoc affirmant. *Ex qua virtute peccator tenetur conteri?*

Sed ſaluo meliori iudicio, credo probabilius 16. dicendum eſſe eum non teneri conteri, ſed ſufficere eum alia ratione peccata retractare: quia vt pro iniuria quæ poſt eam retractationem reſtat, vel in totum, vel etiam ex aliqua parte, verè ſatisfaciat, ille actus eſt omnino improportionatus: vt autem illius iniuriæ remiſſionem à Deo obtineat, etſi obligetur ex caritate Dei, & ſui, non tamen ex virtute ſpeciali pœnitentiæ ſiue iuſtitiæ erga Deum. ſequitur ex dictis n. 10. vbi oſtendi nos non teneri ex iuſtitia procurare vt læſus nobis remittat ſibi illatam iniuriam, pro qua non poſſumus ſatisfacere. Et confirm. quia aliàs qui principi ſuo furatus fuiſſet ingentem pecuniam, ſine vlla tamen læſione honoris ipſius, & deprehenſus ea tota reſtituta fuiſſet, & iam eſſet tali loco vbi alter non poſſet ei nocere, teneretur procurare vt alter ei offenſam omnem remitteret, quando id ſperaret facturum, nec aliter poſſet à peccatis abſolui, quod eſt contra communem omnium praxin. Nec enim Doctores aut Confeſſarij ſolent fures ad aliud obligare, niſi vt ablata reſtituant, quando aliam iniuriam non intulerunt.

Ex dictis patet primò, qua ratione non obſtante quòd ius naturæ ſit immutabile, potuerit 17. fieri vt peccator ante inſtitutionem baptiſmi, & pœnitentiæ, teneretur conteri, & iam poſito quòd ea Sacramenta ſuſcipiat, ſolùm teneatur atteri. Per hoc enim non mutatur ius naturæ, ſed ponitur aliqua conditio per quam contritio deſinit eſſe medium neceſſarium ad iuſtificationem, & conſequenter tollitur omnis ratio, ob quam ad eam tenebamur. ſicut tollitur obligatio ſoluendi debitum, poſito quòd creditor hoc remittat.

Patet ſecundò, hanc obligationem oriri partim ex primo præcepto decalogi, quo iubemur Deum ſuper omnia diligere, & conſequenter omnem iniuriam ab eo auertere, ac ipſius amicitiam procurare: partim ex præcepto caritatis erga nos ipſos, quod eſt regula dilectionis proximi, & quaſi fundamentum præceptorum ſecundæ tabulæ. *Obligatio pœnitentiæ oritur ex præcepto amoris Dei ac noſtri.*

DVBIVM III.

Pro quo tempore obliget præceptum contritionis?

Contritio poteſt obligare vel per ſe, vel per accidens, idque ex quatuor capitib.

18. NOta, poſito caſu, quòd non poſſumus confiteri (de quo hîc ſemper loquimur) nos dupliciter poſſe obligari ad contritionem. Primò, per ſe ex aliquo capite ex recenſitis num. 8. Secundò, per accidens: quod quatuor præcipuè caſibus euenire poteſt. Primus, quando tenemur aut etiam liberè volumus ſuſcipere aliquod Sacramentum, aut hoc ex officio adminiſtrare, quod tenemur in gratia Dei facere, iuxta dicta tom. 1. quæſt. 62. art. 2. & quæſt. 64. art. 6. Secundus, quando ob meum peccatum communitas incidiſſet in periculum ne à Deo puniretur, vt accidit in peccato Acham Ioſue 7. & Dauidis 2. Reg. 24. Tunc enim ex caritate proximi tenerer me ſtatim ad Deum omnino conuertere, vt hoc modo ipſius iram placarem. Quia teneor laborare vt commune periculum auertam, præſertim quando ego eiuſdem ſum occaſio. Sed hoc rariſſimum eſt, niſi forte aliquando in iis, qui ſunt capita populi.

Ioſue 8.
2. Reg. 24.

Prudẽter quandoque peccator credit ſe non ſuperaturũ aliquas tentationes niſi conteratur.

19. Tertius eſt, quando quis vrgetur grauibus tentationibus, quas credit ſe aliter non poſſe ſuperare, niſi ad Deum per contritionem conuertatur. Quod etiam prudenter quandoque poteſt credere, quia conſtat nos ſæpe non poſſe vincere tentationes ſine ſpeciali Dei gratia. Et quamuis Deus ſemper ex ſe paratus ſit ſufficientem dare gratiam, vt poſſimus tentationes ſuperare: non tamen ſemper efficit vt poſſimus eas quacunque ratione ſuperare, ſed ſemper requirit noſtram cooperationem, & ſæpe certum conatum, ſiue modum iis reſiſtendi, v.c. per orationem, conuerſionem ad Deum, auerſionem à peccatis, ſiue contritionem, afflictionem corporis, &c. atque ita dat nobis gratias quibus nos ad hæc media excitat: quas ſi neglexerimus meritò alias ſubtrahit. ita vt quamuis nullum ſit tempus in quo homo non poſſit abſolutè vitare peccatum: poteſt tamen quandoque accidere, vt poſſit ſibi moraliter certò perſuadere, ſe illud non euitaturum, niſi vtendo hoc vel illo medio, inter quæ poſſet aliquando eſſe vera conuerſio à peccatis ad Deum: præſertim quando alicui adeſſent graues occaſiones peccandi, quas ipſe non poſſet euitare.

Sæpe ad ſuperandas tentationes requiritur certo medio vtamur.

Quartus eſt, quando tenemur aliquod heroicum & difficile opus aggredi, v.c. confeſſionem fidei coram tyranno, ad quod ſingulari gratia opus eſt, quam ſæpe poſſumus nobis perſuadere nos non accepturos à Deo quamdiu volumus ſponte in eius inimicitia manere, ſiue non conuerti à peccatis, quia hac ratione reſiſtimus gratiæ Dei, & reddimus nos ea indignos. Hic tamen caſus ferè coincidit cum tertio niſi quòd ſit ſpecialior. Sed in his omnibus caſibus omiſſio contritionis non eſt diſtinctum peccatum ab eo quod committimus indignè ſuſcipiendo aut adminiſtrando Sacramento, aut voluntariè exponendo vel communitatem, vel nos ipſos ſupradictis periculis, ad quæ vitanda tenemur conteri. Atque ita horum tractatio ad hunc locum propriè non pertinet.

Tota igitur difficultas hîc eſt, quando quis per ſe ad contritionem obligetur. Qua in re variæ ſunt ſententiæ. 20.

Prima docet, nos commiſſo peccato teneri conteri ſtatim prima data commoditate, v.c. ſtatim ac perfectè aduertimus nos eſſe in peccato, nec habemus aliquod neceſſarium impedimentum, quo impediamur ne poſſimus hic & nunc cogitare ea, quæ ad contritionem nos poſſent excitare. Ita *Thomas de Argentina in 4. d. 17. q. 2. art. 4. ad 4. Gulielmus Pariſienſis in lib. de Sacramento pœnit. c. 19. D. Antoninus 3. p. tit. 14. c. 18. §. 2. Silueſter v. Contritio num. 4.* &c. Probatur. Quia qui intulit alicui damnum continuò peccat, donec illud reſtituat; ergo ſimiliter peccator continuò peccat, quamdiu Deo non ſatisfacit. Secundò, qui expreſsè vellet permanere Deo inimicus, peccaret mortaliter. Atqui non vult conuerti à peccato, vult manere Deo inimicus: ergo peccat mortaliter. Tertiò, quia aliàs ſequeretur, peccatorem poſſe velle hîc & nunc non conuerti. Atqui hoc falſum eſt, quia hoc idem eſſet atque velle permanere in inimicitia Dei. Ergo, &c. Quartò, qui intulit ſibi graue malum corporale, tenetur illud ſtatim emendare ſi poteſt. Ergo multò magis is, qui ſibi intulit graue malum ſpirituale. Quintò, quia tenemur præcepto caritatis proximum ſtatim data prima commoditate corripere. Ergo multò magis nos ipſos emendare. Sexto, quia qui non reſurgit ſtatim à peccato, exponit ſe periculo ne iterum peccet. Qui enim perſeuerat ſponte in peccato mortali, non poteſt diu omnia peccata mortalia vitare. Item exponit ſe periculo moriendi in peccato, quia poteſt ſubitò mori. Septimò, quia Eccli. 21. dicitur, *Quaſi à facie colubri fuge peccatum.* vbi iubemur illa ſtatim fugere.

Thomas de Argentina. Gulielmus. Pariſienſis. D. Anton. Silueſter.

Eccli. 21.

Secunda ſententia docet, peccatorem ſtatim occurrente die Dominico aut feſto teneri conteri. Ita *Angelus v. Feriæ num. 4.* & fauet *Scotus in 3. d. 27. art. 3. §. Quantum ad ſecundum*, quatenus dicit hominem tunc teneri amare Deum ſuper omnia. vnde ſequitur teneri conteri, ſi ſciat ſe eſſe in peccato mortali. Prob. primò, quia præcepto diuino tenemur diem ſabbati ſanctificare: quod peccator non poteſt congruè facere, niſi ſe conuertat ad Deum. Secundò, quia *Leuit. 23. num. 32.* dicitur, *Sabbatum requietionis eſt, & affligetis animas veſtras.* Et ſuprà num. 29. dicitur: *Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis ſuis.* Vbi videtur præcipi contritio. 21.

Angelus. Scotus.

Leuit. 23.

Sed hæc ſententia non videtur vllo niti fundamento. Primò, quia illæ leges de modo ſanctificandi ſabbatum Iudæis olim latæ, fuerunt ceremoniales, nec iam obligant. Feſta autem quæ iam colimus iure Eccleſiaſtico inducta ſunt, ſicut & modus ea celebrandi. Eccleſia autem non poteſt immediatè præcipere internam contritionem. Secundò, quia ne quidem olim Iudæis fuit præcepta contritio diebus ſabbati, ſed tantùm vt hoc colerent ceſſando ab operibus ſeruilibus, & offerendo certa ſacrificia. Sicut iam tenemur colere feſta audiendo ſacrum, aliaue diuina officia. quod legitimè faciunt exiſten-

Peccator non tenetur conteri ſtatim occurrente die feſto.

tes in peccato mortali. Loco autem citato ex Leuit.23. non præcipitur modus colendi omnia ſabbata, ſed vnius particularis feſti: nec ibi præcipitur interna, ſed externa animæ afflictio, ſcilicet per ieiunia & ſimilia opera. Nam iubetur mulctari morte, quicunque afflictus non fuerit (hoc enim ſignificant verba illa: *peribit de populis ſuis*, vt patet ex aliis ſimilibus locis) non poterant autem Iudæi punire morte eos qui non conterebantur: quia hoc dignoſcere non poterant. Adde, hac lege etiam innocentes fuiſſe obligatos, hi tamen non tenentur conteri.

22 *Soto.* III. ſententia eſt *Soto in 4.d.17.q.2.a.6.concl.5.* vbi docet peccatorem, qui eo tempore quo præceptum confeſſionis obligat, non poteſt confiteri; teneri tunc conteri. Probat, quia præceptum contritionis, quod antè erat indeterminatum, ab Eccleſia ad hoc tempus determinatur. Vnde infert, poſito quòd Eccleſia non præſcripſiſſet tempus confeſſionis, tunc peccatorem ſolùm obligandum conteri primò in articulo mortis, ſecundò, quando alias eſſet periculum ne peccati ſui obliuiſceretur. quia ipſe putat eum qui legitimè vult conteri, teneri ſingula peccata ſua in memoriam reuocare. quod diſp.2.n.76. ſatis refutaui.

Qui non poſſunt Sacramenta ſuſcipere, non tenentur in paſchate conteri.

Sed nec hæc ſententia ſatis fundata eſt. Quia Eccleſia non aliter poteſt determinare tempus quo teneamur præceptum aliquod ſiue diuinum, ſiue naturæ implere, niſi aut definiendo hoc in tali tempore per ſe obligare: aut præcipiendo vt rem præceptam tunc faciamus; quorum neutrum facit circa contritionem. Nec enim vllibi Eccleſia definit, nos aut diuino aut naturæ præcepto teneri ſemel per annum conteri: nec etiam vt hoc faciamus vllibi præcipit; ſed tantùm vt exiſtentes in peccato mortali, tunc Sacramentum pœnitentiæ ſuſcipiant. quod longè diuerſum eſt ab illo. Imò ſecundū probabiliorem ſententiam Eccleſia non poteſt immediatè internā contritionē præcipere.

23 *Caietan. Nauarra. Durand. Sotus.* IV. ſententia docet, peccatorem per ſe, ſiue ſecluſa omni extrinſeca obligatione, de qua egi n.18. tantùm teneri conteri in articulo mortis. Ita *Caiet. in ſumma, v. Contritio. §. Tempus autem. Nauar. c.1.n.27.* quatenus hunc ſolum caſum enumerant, in quo quis per ſe teneatur ſub nouo peccato cōteri. Idem apertè colligitur ex *Durando in 4.d.17. q.10.a.1. in fine, iuncto a. 2.* Et expreſsè docet *Soto citatus n.22.* poſito quòd Eccleſia non præcepiſſet annuam confeſſionem, nec eſſet periculum obliuionis peccati. Probatur hæc ſententia. Primò, quia non videtur vlla ſufficiente ratione poſſe probari hominem priùs ad contritionem per ſe obligari. Secundò, quia cùm homo non tenetur conteri ſtatim poſt peccatum commiſſum, nullum videtur poſſe tempus aſſignari quo peccet, ſi non conteratur, præter articulum mortis. Quodcunque enim tempus aſſignaueris, nulla poterit aſſignari ratio, cur tunc potiùs teneatur ſub mortali, quàm aliquod horis aut diebus antè.

24 *Peccator non tenetur ſtatim conteri.* CONCLVS. I. Non tenemur ſub nouo peccato mortali ſtatim poſt commiſſum peccatum mortale conteri, etſi hoc nobis memoriæ occurrat. Ita omnes auctores 3. & 4. ſententiæ, & iam ferè communiter DD. Probatur, quia cum hæc obligatio ſit grauis & dura, non eſt inducenda ſine claro fundamento. Arqui nullum eſt tale fundamentum, vt patebit ex ſolutione argumentorum primæ ſententiæ, Ergo, &c. Primò, quia alias Eccleſia non ſatisfaceret ſuo muneri ſolùm præcipiendo vt ſemel per annum confiteamur. quia palam eſt multos initio anni peccare mortaliter, qui nec confitentur ante finem anni, nec priùs conterentur. Quare cùm Eccleſiæ prælati teneantur, quantum fieri poteſt, ſuorum peccata impedire, ſi tales toties peccant mortaliter quoties data occaſione nec conteruntur, nec confitentur; deberent frequentiorem confeſſionem præcipere. Imò eos, quos conſtaret palàm incidiſſe in peccatum mortale, compellere, vt ſtatim cōfiterentur, cùm alias ſit valdè credibile quòd ſæpiùs peccabunt mortaliter. ſicut ob eandem cauſam ſimul habitantes, quos conſtat impudicè inter ſe viuere, ſtatim cogunt ſeparari. Tertiò, quia quoties quis confiteretur aliquod peccatum mortale, confeſſarius deberet rogare quàm pridem illud commiſiſſet, & quoties interim neglexiſſet occaſionem de eo conterendi, illúdue confitendi, quæ duriſſima ſunt, & contra communem omnium praxim.

Ad primum argumentum in contrarium nego conſequentiam. Quia peccans mortaliter non ſemper infert Deo aliquod damnum. Adde, nec antecedens eſſe vniuerſaliter verum: vt mox oſtendam. Vbi nota, me tripliciter poſſe alteri inferre iniuriam. Primò, ita vt nihil quidem ab eo accipiam, verum tamen ac reale damnum ei inferam, ſiue in pecunia, ſiue in fama, aut ſimili re. Quo caſu teneor communiter ſtatim ac commodè poſſum, damnum reſarcire: quia hoc aliàs per ipſam moram continuò creſcit. Nam grauius eſt alicui carere ſua pecunia aut fama per annum, quàm per vnum diem. Quare ſicut dilatio reſtitutionis eſt vera cauſa noui damni: ita etiam eſt verum peccatum: & quidem tunc ſecundùm ſe præciſè eſt nouum peccatum mortale, quando eſt cauſa grauis noui damni. Eadémque eſt ratio erga Deum quando meo peccato apud alios eius auctoritatem diminui, iuxta dicta n.12. Poteſt autem aliquando fieri, vt is cui damnum intuli, nullum ex dilatione reſtitutionis patiatur damnum: & tunc non tam ſtricte obligor reſtituere, nec ſemper committo nouum peccatum, quoties oblatam reſtituendi commoditatem negligo, modò non habeam voluntatem nunquam reſtituendi, & credam me adhuc ſæpiùs habiturum commoditatem reſtituendi. 25

Iniuria poteſt alicui tripliciter inferri, & debet ſtatim reparari quando ex dilatione creſcit.

Secùs eſt quādo inde non creſcit.

Secundò, poſſum alicui inferre iniuriam aliquid ab eo accipiendo, & tunc non tantùm teneor ad reſtitutionem ratione damni iniuſtè illati, ſed etiam quia iniuſtè retineo rem alienam: atque ita quodammodo continuò furtum committo, quàm diu eam voluntariè ſine iuſta cauſa retineo, quia eiuſdem rationis ſunt rem alienam iniuſtè capere, & retinere.

Teneor aliquando ſtatim reſtituere ratione rei acceptæ.

Vbi tamē aduertendū eſt, in vtroq; caſu ceteris paribus grauius eſſe peccatū alteri damnū inferre, quàm illatum non reſarcire. Hinc multa ſunt quæ damnificatoré vel ad tempus, vel etiā perpetuò excuſant à reſtitutione damni quæ tamen nū ſufficiunt, vt quis licitè poſſit damnum inferre. De quibus vide *P. Leſſium de Iuſtitia c.16.dub.10.* 26

Grauius eſt alteri damnū inferre, quam non reſarcire illatum.

Leſſius.

Tertiò, poſſum alicui iniuriam aliquam facere ſine vllo tamen ipſius damno, vt ſi clàm ſine vllo

effectu

effectu conet ipſius domum incendere. Et ſimilis aliquo modo eſt iniuria quæ committitur quoties quis ſine vllo ſcandalo contra præceptum Dei, aut alterius ſuperioris peccat. Quo caſu cùm dilatio reſtitutionis non ſit oneroſa ei qui iniuriam paſſus eſt, non facilè continet nouam iniuriam: niſi occurrat caſus in quo ſi omittatur, nunquam poſtea fieri poterit, aut tam ſit diuturna, vt poſſit cenſeri continere quendam contemptum eius, cui ſatisfaciendum eſt.

Quando iniuria non fuit damnoſa, ſatisfactio ſine noua iniuria differtur.

Ad 2. & 3. nego in vtroq; minorem. Primò, quia poteſt quis hîc & nunc liberè non velle conteri, ſine eo quòd poſitiuè nolit conteri. quia poterit nullum habere actum circa contritionem. Secundò, quia poteſt aliquis velle hîc & nunc nõ conteri, & tamen nullo modo velle eſſe in peccato mortali, aut Deo inimicus: imò poteſt ſimul de hoc dolere, & contrarium inefficaciter velle. Sicut poteſt fieri vt videam equum proximi ſubmergi, cui poſſem quidem ſuccurrere, ita tamen vt hîc & nunc non tenear: & tunc poſſum quidem nolle ei ſuccurrere, non poſſum tamen velle eum ſubmergi. Et ſimili modo poſſum aliquando hîc & nunc nolle conteri de peccato ſine eo quòd velim in eo perſeuerare: & illud aliquando poteſt licitè fieri, hoc verò nunquam.

28. Dices, Hæc nolitio nõ poteſt habere honeſtum finem: Ergo ſemper erit ſaltem peccatum veniale. Quidam negant antecedens, quia poteſt quis nolle hîc & nunc conteri, eò quòd per hoc impediretur ab alio bono opere, quod vult exercere. Sed hoc non planè ſatisfacit. Quia vel loquuntur de opere quod peccator hîc & nunc tenetur exercere, nec poteſt illud facere, & ſimul ſe excitare ad contritionem: & ſic non reſpondent ad mentem obiicientium, qui loquuntur de caſu quo quis ſine incommodo poteſt conteri. Vel agunt de opere ad quod peccator hîc & nunc nõ obligatur: & tunc difficile eſt videre quomodo illa nolitio poſſet eſſe honeſta. quia talis expreſsè vellet omittere maximum bonum, ſcilicet contritionem, & recuperationem amicitiæ diuinæ, propter aliud opus quod in tali ſtatu factum exigui momenti eſt. quod non videtur ſecundùm exigentiam honeſtatis & virtutis fieri poſſe. Nam etſi poſſim honeſtè aliquando facere minus bonum quando poſſum facere maius: non tamen videor poſſe expreſsè velle illud omittere, vt hoc faciam: quia hoc eſſet explicitè minus bonum præferre maiori, ſiue meliori. Quare quidquid ſit de antecedente, nego conſequentiam: quia poterit eſſe actus indifferens, quales dari in indiuiduo eſt probabilius. Quamuis non negarim talem nolitionem ſæpe fore peccatum veniale, quia facilè continebit aliquam indecentiã. Sed hoc nõ facit contra concluſionem, ſicut nec obiectio, quia hîc agimus de obligatione ſub peccato mortali.

29. Ad quartum, nego antecedens: nam hoc tantùm eſt verum quando ex omiſſione illius emendationis creditur ſecuturum aliud malum quod teneor euitare: vt fit in periculoſo morbo, ex quo mors facilè ſequeretur. Hinc qui ſine graui cauſa amputaret ſibi manum, grauiter quidem peccaret: tamen etſi poſtea omnino crederet ſibi reſtituendam per aliquam peregrinationem, vel ſimilem modum, non teneretur eam ſuſcipere, ſi modò non timeretur aliud incommodum quod ſub peccato teneretur euitare.

Ad quintum Reſp. Antecedens tantùm eſſe verum quando probabiliter timemus proximum, niſi ſtatim corripiamus, aut lapſurum in aliud aliquod peccatum mortale, aut in peccato moriturum. Quia ſicut non teneor alicui dare eleemoſynam corporalem niſi ſit in neceſſitate; ita nec ſpiritualem: peccator autem non eſt in neceſſitate correptionis, niſi quando ex eius dilatione graue aliquod malum timetur.

Non teneor proximũ corripere ob peccatum præteritum, quando non timetur aliud malum.

Ad ſextum Reſp. Illa pericula eſſe remota, qualia homo non tenetur euitare, præſertim ſub graui culpa: quia aliàs non poſſet negotiationem & ſimilia officia licitè exercere; quia in illis ſemper eſt aliquod periculum peccandi mortaliter, præſertim imperfectis hominibus. Quòd ſi tamen aliquis hîc & nunc crederet ſibi proximum aliquod periculum peccati imminere, niſi contereretur: ad hoc teneretur iuxta dicta n. 19.

Non tenemur vitare peccati pericula remota.

Ad 7. Reſp. Ibi agi de fuga peccati cõmittendi, 30.
nã ſtatim ſubditur: *Et ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te.*

Dixi in concl. *Non tenemur ſub nouo peccato mortali*, &c. Primò, quia certum eſt nos ſtatim teneri conteri, aut cum attritione ſuſcipere Sacramentum pœnitentiæ ſub pœna manendi in antiquo peccato mortali; & hoc ſolùm multi docent, qui pro contraria ſententia citantur. Secundò, quia facilè hac in re committeretur peccatũ veniale, præſertim quando peccator ſentit ſe à Deo excitari ad contritionem, & cùm facilè eam habere poſſet ex negligentia eam omittit. quod vix poteſt ſine aliqua indecentia fieri. Hinc videmus etiam cõmuniter timoratos quoſque ſæpe confiteri, quòd gratiæ Dei non reſponderint. Quamuis quando ei eſſet hîc & nunc valdè incommodum ſe diſponere ad contritionem, poſſet ſine vllo peccato eam omittere, aut etiam nolle hîc & nunc cõteri, modò crederet ſe poſtea habiturum meliorem occaſionem ſe conuertendi ad Deum.

Concl. II. Certum eſt ſecundũ omnes, peccatorem qui nõ poteſt ſuſcipere Sacramentum, teneri cõteri in articulo mortis. Quia niſi hoc tunc faciat, fortè nunquam illud præceptum poterit implere, & exponit ſe certo periculo perpetuæ damnationis, ac perſeuerantiæ in inimicitia Dei. quæ ſub graui peccato tenetur vitare. 31.

Peccator tenetur in periculo mortis pœnitere.

Concl. III. Etſi non ſit improbabile peccatorẽ per ſe loquendo, non teneri ſub peccato mortali cõteri extra periculũ mortis: tamẽ in iis qui diutiùs viuunt contrariũ eſt multo probabilius: imò eum qui expreſsè vellet differre pœnitentiã vſq; ad finem vitæ, non dubito peccaturũ mortaliter. 32.

Prima pars probatur tum auctoritate eorum quos pro quarta ſententia citaui: tum etiam rationibus ibidem ſubiunctis.

Secundam partem tenent *Henriquez lib. 4. de Sacramentis cap. 6. n. 6. Suarez. diſp. 15. ſect. 6. n. 3.* & 13 omnes quos pro 1. & 2. ſententia citaui, & eſt iam communior DD. Prob. quia qui tam diu ſponte manet alienus ab amicitia diuina, ipſo facto quodammodo oſtendit ſe eam parui facere. Nec enim re, quam magni facimus, tam diu volumus carere. Illud autem continet grauem iniuriam in Deum. Secundò, quia etſi, vt oſtendi ſuprà n. 26. minor longè ſit obligatio ſatisfaciendi pro

Henriquez, Suarez.

Differens nimis diu pœnitentiam grauiter peccat.

iniuria

iniuria illata, quàm eam non inferendi; poterit tamen illa ratione diuturnitatis temporis in tantum creſcere vt fiat grauis: ita vt tanta dilatione meritò grauiter offendatur is, cui ſatisfaciendum eſt: vt videmus fieri etiam in rebus humanis. v. c. Paulus debeat notabilem ſummam Petro, quam facilè poſſit ſoluere; quamuis hic facilè ferat aliquamdiu ſolutionem differri: tamen exiſtimabit ſibi grauem fieri iniuriam, ſi per multos annos differatur, etiamſi aliud nullũ damnum patiatur, præſertim ſi Paulus ſæpiùs monitus vt ſoluat, id negligat. Eadem autẽ eſt ratio peccatoris reſpectu Dei, qui eum ſæpiùs per gratias præuenientes ad pœnitentiam excitando mouet vt debitum ſoluat. quod ipſe eum quodam interpretatiuo Dei cõtemptu neglexit: vnde Deus de eiuſmodi grauiter conqueritur Prouerb. 1. vbi ait: *Quia vocaui & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret; deſpexiſtis omne conſiliũ meum, & increpationes meas neglexiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo*, &c. Quibus conſonat illud ad Rom. 2. *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis cõtemnis? Ignoras quoniã benignitas Dei ad pœnitentiã te adducit? Secundum autẽ duritiam tuam, & impœnitens cor tuum theſaurizas tibi iram*, &c. Idem etiam videtur eſſe ſenſus cõmunis Patrum, qui grauiſſimè reprehendunt eos, qui differunt pœnitentiam vſque ad finem vitæ. Vide *D. Auguſt. ſerm. 57. de tempore, & D. Cyprianum lib. 4. epiſt. 2. D. Ambroſ. in exhortatione ad agendam pœnitentiam D. Baſilium in exhortatione ad baptiſmum. Chryſoſt. in epiſt. 2. ad Corinth. homil. 22.*

Prouerb. 1.

Rom. 2.

D. Auguſt.
D. Cyprian.
D. Ambroſ.
D. Baſil.
D. Chryſoſt.

33 Demum probatur. quia ſecundùm communiorem & probabiliorem ſententiam homo tenetur ſæpiùs per vitam amare Deum ſuper omnia: ergo multò magis à peccatis conuerti, ſi ſciat ſe in iis eſſe. quia maior videtur Dei iniuria ſi aliquis diu ſponte maneat in eius inimicitia, quàm ſi ſemper habitualiter eum amans diu differat eum amare actualiter.

Non poteſt præcisè definiri quanto tẽpore ſine nouo peccato mortali poſſit differri pœnitentia.

Nec refert quòd non poſſit præcisè aſſignari certum tempus, quo talis per talem dilationem peccabit mortaliter. Hoc enim in rebus quæ pendent ex ſola morali æſtimatione non ita facilè fieri poteſt. Quare ſufficit in talibus conſtituere terminum aliquem extrinſecum, v. c. trium aut quatuor annorum: vt qui tam diu pœnitentiam differt, cenſeatur grauiter peccaſſe: etſi non poſſumus præcisè dicere, quando illa dilatio cœperit eſſe mortalis.

Tertia pars probatur. Quia talis voluntas continet grauem quandam indecentiam, nec vllo modo à contemptu diuinæ auctoritatis ac amicitiæ poteſt excuſari. Nam etſi is qui ex animi tepiditate pœnitentiam de menſe in menſem per multos annos differt, poſſit videri id non facere quia parui pendit diuinam amicitiã, ſed quia ab occurrentibus difficultatibus à conuerſione hic & nunc ſeriò aggredienda auertitur: tamen vt quis expreſsè velit tam diu conuerſionẽ differre, cùm facillimum ſit à tali actu abſtinere, nulla videtur poſſe eſſe ratio, quàm quia parui pendit diuinam amicitiam. Imò talis vt minimum implicitè aliquid creatum præfert amicitiæ diuinæ, ipſique Deo, ſiue, quod idem eſt, amat creaturam appretiatiuè ſupra Deum. quod eſt apertè peccatum mortale.

DVBIVM IV.

Vtrùm quis teneatur aliquando conteri de peccato ſibi remiſſo?

34 QVidam antiquiores Theologi vidẽtur ſenſiſſe nos de peccatis iam remiſſis toties teneri conteri, quoties ea nobis occurrunt. Sed hoc ſine fundamento dicitur: vt ſatis patet ex præcedentibus dubiis. Quia ſi non teneamur de peccato nondũ remiſſo conteri ſtatim atque hoc nobis occurrit: quantò minùs de peccato nobis remiſſo. Aliàs incumberet homini intolerabile onus, ſi quoties ei præteritum peccatũ occurrit, teneretur de eo dolere, & malum planè eſſet cõſilium multorum prudẽtum confeſſariorum, qui ſcrupuloſis ſuadent vt auertant cogitationem ſuam à præteritis peccatis: quia repellẽdo cogitationem præteritorum peccatorum peccarent omittendo contritionẽ: quæ abſurda ſunt. Quare credo illos auctores ſaltem magna ex parte nihil aliud voluiſſe, quàm quod docet *D. Thom. q. 84. a. 8. & 9.* ſcilicet nos de peccato commiſſo debere tota vita habitualiter dolere; atque etiã ſecundùm actũ ita, vt ipſum peccatũ nunquam nobis placeat: ideóque quando nobis occurrit, optimum eſſe conſilium illud deteſtari: atque etiam neceſſarium, quando aliàs eſſet periculum ne illud nobis placeret. Extra hunc autẽ caſum ſatis iã inter omnes conſtat, nos non teneri ampliùs cõteri de peccato, de quo ſemel formaliter ſumus cõtriti, aut etiã attriti illud ſumus cõfeſſi.

Non tenemur de peccato remiſſo conteri quoties hoc nobis occurrit.

D. Thom.

De eodem peccato non tenemur ſæpius formaliter conteri.

35 Tota autem difficultas eſt de peccato quod alicui eſt remiſſum per ſolam virtualem contritionem; vt quando de illo nihil cogitans peccator amauit Deum ſupra omnia: Vtrùm ſcilicet caſu quo poſtea non poſſit confiteri (nam ſi poſſit illud confiteri, tenetur de eo ſaltem atteri in ordine ad confeſſionem) teneatur de eo concipere formalem contritionem? Videtur enim ad hoc non teneri. Primò, quia contritio ſolùm eſt neceſſaria ad remiſſionem peccati, illud autem peccatum iam verè remiſſum eſt. Nec ſatisfacit ſi dicas eſſe remiſſum cum obligatione ad contritionem. Quia neque hæc obligatio poteſt oriri ex puro iure naturæ: quia ius naturæ non aliter poteſt nos ad eam obligare, quàm quatenus eſt neceſſaria ad remiſſionem peccati obtinendam. Ergo hac obtenta iam ea obligatio ceſſat. Neque etiam poteſt oriri ex iure merè poſitiuo: tum quia nullum tale poteſt oſtendi: nam vbicunque Scriptura docet neceſſariam eſſe pœnitentiam, loquitur de peccatoribus. Imò *Lucæ 15. v. 7.* dicuntur iuſti non egere pœnitentia. Tum etiam quia eſt ferè communis ſententia, in noua lege nullum eſſe præceptum diuinum merè poſitiuum, præter præcepta circa ſuſceptionẽ Sacramentorum. Secundò, quia in Scripturis non minor vis remittendi peccata tribuitur caritati, quàm pœnitentiæ, ſiue contritioni. Atqui per hanc peccatum ita remittitur, vt non teneamur de eo ampliùs conteri: ergo etiam per illam. Tertiò, quia inter homines is qui remiſſa quacunque ratione offenſa alterum

Luc. 15.

verè

vere recipit in ſuam amicitiam, nunquàm poſtea ſolet ab eo exigere vt ampliùs de ea doleat. Atqui Deus non videtur minùs perfectè remittere peccata, quàm homines. Ergo non eſt credendum eum poſt eorum remiſſionem, quid ſimile ampliùs requirere, niſi quatenus hoc neceſſarium eſt ad confeſſionem. & hanc ſententiam tenet *P. Vaſq. de confeſſ. q. 86. art. 1. dub. 2. num. 11.*

36 Alij nihilominus tenent talem quando poſtea recordatur ſui peccati, teneri de eo conteri; quia Deus cum tali onere cenſetur id remiſiſſe, ſicut remittit illud cum onere confitendi, ſi hoc fieri poſſit. Probant autem id primò, quia eſt communior ſententia Theologorum, vt patet ex *Nauar. c. 1. num. 5. Medina Codice de pœnitentia. tract. 1. quæſt. 2. §. Quartò arguitur. Henriquez lib. 4. de Sacramentis c. 6. nu. 5. Suarez. diſput. 9. ſect. 1. n. 4. & 13. & diſput. 15. ſect. 5. num. 5.* qui omnes hanc ſententiam adferunt vt communem. Secundò, quia tam Scripturæ quàm Patres ac Concilia ſæpe docent peccata non remitti ſine pœnitentia, quod cùm poſſit intelligi de pœnitentia formali, ſaltem io voto habita, ita vt actus caritatis non aliter diſponat ad remiſſioně peccati, quàm quatenus includit virtuale votum formalis pœnitentiæ, & directam ad eam obligationem: dicendum eſt de ea debere intelligi, quia eorum verba hanc propriè ſignificant: præſertim cùm DD. ea communiter ita intelligant. Sed non eſt opus hæc pluribus diſputare: quia non video quem vſum contraria ſententia in praxi habere poſſit.

Nauarr. Medina. Henriquez. Suarez.

DISPVTATIO IV.

DE SACRAMENTI POENITENTIÆ INSTITVTIONE AC ESSENTIA.

DVBIVM I.

Vtrùm in lege noua ſit aliquod propriè dictum Sacramentum pœnitentiæ, diſtinctum à baptiſmo?

1 *D. Hieronym. Cyprian.* VIDENTVR hoc olim negaſſe Montaniſtæ, & Nouatiani: vt colligitur ex *D. Hieronym. in epiſtola ad Marcellam, & ex Cypriano, l. 1. epiſtola 4.* Hæretici verò huius temporis valdè varij ſunt. Quidam enim aliquando admiſerunt pœnitentiam eſſe verum Sacramentum, poſtea tamen dixerunt tantùm eſſe Sacramentum latè ſumptum. Alij dixerunt non eſſe diſtinctum à baptiſmo: ita vt ſæpe iidem ſecum pugnent: vt docet *Cardin. Bellarmin. 1. de pœnitent. cap. 9.* Vt autem faciliùs noſtram ſententiam oppugnent, impudentiſſimè fingunt nos multa dicere tam à veritate, quàm à fide Catholica alieniſſima: vt docet *Cardin. Bellarm. ſuprà cap. 2. 3. 4. & 5.* ita vt vel inde clarè pateat veritatem à nobis ſtare, cùm noſtra ſententia non poſſit, niſi per calumnias oppugnari.

Cardin. Bellarmin.

2 *Pœnitẽtia eſt Sacramẽtum.* CONCLVS. Eſt in Eccleſia Catholica verum & propriè dictum Sacramentum pœnitentiæ diſtinctum à baptiſmate, à Chriſto Domino inſtitutum. Eſt de fide, vt patet ex *Florent. in literis Eugenij, & Trid. ſeſſ. 14. can. 1. & 2.*

Florent. Tridentin.

Probatur 1. Quia ad rationem veri & propriè dicti Sacramenti ſufficit, quòd ſit ſignum aliquod ſenſibile diuinitus & permanenter inſtitutum, habens annexam promiſſionem gratiæ, ſiue remiſſionis peccatorum: Atqui pœnitentia ſacramentalis eſt talis: Ergo eſt verum Sacramentum. Maior patet tum per ſe: quia nihil eſt aliud quod poſſit præterea requiri ad rationem Sacramenti. Tum etiam ex dictis tomo 1. quæſt. 60. in definitione Sacramenti. Nec etiam hæretici eam negant. Minor prob. ex Ioan. 20. vbi Chriſtus Apoſtolis ait: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur iis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Vbi habemus primò expreſſam promiſſionem remiſſionis peccatorum, & conſequenter gratiæ ſine qua illa non remittuntur. Secundò, ex illis verbis apertè colligitur ibi inſtitui externum aliquem ritum, ſiue viſibile ſignum, quo remiſſio erat facienda. Cùm enim homines debeant hanc remiſſionem circa homines exercere, debent hoc neceſſariò facere per aliquod externum ſignum: quia aliter eam hominibus ſignificare non poſſunt, & omnino impertinenter hæc remiſſio ita fieret, vt reus eam non poſſet cognoſcere. Hæc autem ratio maximè viget in ſententia hæreticorum, qui volunt peccata non aliter remitti quàm per excitationem fidei. Nullus enim homo poteſt in altero fidem excitare, niſi per aliquod ſignum externum. Ex quibus clarum eſt, ſaltem ex parte abſoluentis requiri aliquod ſignum externum remiſſionis peccati: quod iam contendimus.

Ioan. 20.

Ad eã requiritur aliquod externum ſignum ex parte abſoluẽtis.

Quòd

3 Item ex parte pœnitentis. Quòd autem etiam ex parte abſoluendi aliquid ſimile requiratur, inde etiam clarè colligitur quia non eſt dubium quin Chriſtus inſtituerit, vt hæc remiſſio fieret conuenienti modo. hoc autem fieri non potuit, niſi abſoluendus priùs externo aliquo ſigno, ſaltem in genere, fateretur ſe peccaſſe, oſtenderetque ſe dolere de peccato, veniamque petere. quia aliàs poſſet abſolutio cuiuis obuio, & nihil minùs cogitanti impendi. quod abſurdiſſimum eſt. Colligitur 1. Ioan. 1. apertè ex 1. Ioan. 1. vbi dicitur, *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra.* Vbi cùm Apoſtolus dicit: *Fidelis eſt & iuſtus vt remittat*: ſignificat hanc remiſſionem alicubi in Scriptura eſſe promiſſam, non omnibus, ſed confitentibus ſua peccata. quod patet ex illis verbis: *ſi confiteamur.* vbi requiritur confeſſio tamquam aliqua conditio. Quòd autem hæc debeat fieri homini, & conſequenter per Iacob. 5. ſignum aliquod externum, docemur *Iacobi 5. v. 16.* vbi dicitur: *Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra.* Sed hæc pluribus docebo infra num. 13. & 33. & diſ. 5. dub. 1.

4 Ioan. 20. Reſpondent hæretici Primò, illo loco Ioan. 20. ſolum dari Apoſtolis facultatem remittendi peccata, quatenus datur poteſtas, per annuntiationem Euangelij, excitandi fidem, qua peccata remittuntur. Sed & hoc apertè falſum eſt, vt oſtendam dub. 2. Et quamuis concederemus, nihil eos iuuaret. quia fatentur etiam baptizantem non aliter remittere peccata, quàm excitando fidem: atque ita ſi hoc ſufficiat vt baptiſmus ſit Sacramentum, etiam ſufficiet vt pœnitentia ſit Sacramentum.

Reſpondent ſecundò, Pœnitentiam eſſe quidem Sacramentum, non tamen diſtinctum à baptiſmo. Probant primò, quia baptiſmus ſemper in baptizato perſeuerat, nec vnquam frangitur. Quare ſicut qui è naui integra exciderunt, non debent confugere ad aliquam tabulam, qua enatent, ſed ad nauem redire: ſic etiam eos qui per peccata baptiſmi gratiam amiſerunt, aiunt non debere confugere ad pœnitentiam, ſed baptiſmum in memoriam reuocare, vt per eum ipſis peccata remittantur. Hinc Caluinus quibuſdam locis grauiſſime inuehitur in Patres, qui pœnitentiam vocant ſecundam poſt naufragium ta-
Caluinus. bulam. Secundò, quia Chriſtus eandem poteſtatem remittendi peccata conceſſit Apoſtolis,
Ioan. 20. Matth. vlt. Mar. 1 vlt. *Ioan. 20. & Matth. & Marci cap. vlt. v. 19. & 15.* Atqui hìc dat tantùm poteſtatem remittendi peccata per baptiſmum. Ergo etiam Ioan. 20. Tertiò, quia ob hanc cauſam baptiſmus Ioannis dicitur baptiſmus pœnitentiæ, & Patres quandoque etiam baptiſmum Chriſti ſic vocant. & Petrus Actorum 2. iubet baptizandos priùs agere pœ-
D. Aug. nitentiam. Quartò, quia *D. Aug. l. 1. de nuptijs c. 33.* docet baptiſmum etiam remittere peccata, quæ poſt eius ſuſceptionem committuntur.

5 Sed hæc nullo modo dici poſſunt. Primò,
Hebr. 6. quia Apoſtolus ad Hebr. 6. docet, impoſſibile eſſe eos qui ſemel illuminati poſtea lapſi ſunt, renouari ad pœnitentiam. Quod communiter Patres contra Nouatianos intelligũt de renouatio-
Bellar. P. Cornel. ne quæ fiat per baptiſmũ: vt fusè probant *Card. Bellarm. l. 1 de pœnitentia, c. 13. & P. Cornelius in commentarijs in hunc locum.* Et ſanè ipſe contextus Apoſtoli hanc explicationem facit probabilem. Et quamuis fortè ſit alius huius loci ſenſus, vt docet P. Cornelius ſuprà; tamen ex communi Patrum aliorumque DD. interpretatione clarè patet, iam olim fuiſſe communem Eccleſiæ ſenſum, peccata poſt baptiſmum commiſſa non poſſe per eum remitti. quod eſſet falſum, ſi poſſent remitti per eiuſdem in memoriam reuocationem; vt hæretici volunt. Secundò, quia alias Chriſtus non dediſſet Apoſtolis poteſtatem retinendi peccata baptizatorum: quia non poſſunt facere vt baptizati vel non ſint baptizati, vel vt iis non occurrat memoria baptiſmi, qua excitentur vt credant ſibi remiſſa eſſe peccata. Tertiò, quia ſecundùm illos per baptiſmum remitterentur quadam ratione peccata antequam committerentur. Sicut ſi Princeps alicui homicidæ dato chirographo ita crimen remitteret, vt ſimul etiam promitteret ſe in poſterum omnia peccata quæ committeret remiſſurum, hoc ipſo, quo chirographum inſpiciens crederet Principem ſibi crimen remiſiſſe. quo factu ſine dubio immenſa daretur licentia peccandi, ideoque cótra omnem rectam rationem fieret. Quare meritò omnes Patres cum tota Eccleſia catholica longe aliam pœnitentiam requirunt vt remittantur peccata commiſſa poſt baptiſmum, quàm vt remittantur priùs commiſſa. Quartò, quia aliàs Chriſtus potiùs debuiſſet inſtituere, vt remitterentur peccata per recordationẽ paſſionis ſuæ; quia hæc eſt efficacior ad fidem & pietatem excitandam.

Quintò, quia Patres vbique diſtinguunt hæc 6
duo Sacramenta. *Tertullianus lib. de pœnitentia. Hæc* Tertull.
igitur, ait, *venena eius prouidens Deus, clauſa licet ignoſcentiæ ianua, & intinctionis ſera obſtructa, aliquid adhuc permiſit patere: collocauit in veſtibulo pœnitentiam ſecundam, quæ pulſantibus patefaciat.* Et *D. Hieron. l. 1.* D. Hier.
contra Pelag. poſt medium. Redimatur, inquit, *ſanguine Saluatoris aut in domo baptiſmatis, aut in pœnitentia, quæ imitatur baptiſmatis gratiam.* *D. Ambroſ. l. 1.* D. Ambroſ.
de pœnit. c. 7. In baptiſmo, ait, *remiſſio peccatorum omnium eſt. quid intereſt, vtrum per pœnitentiam, an per lauacrum hoc ius* (ſcilicet remittendi peccata) *ſibi datum ſacerdotes vindicent? vnum in vtroque miniſterium eſt.* Quia ſcilicet tam baptizantis quàm abſoluentis miniſterio peccata à Deo tamquam cauſa principali remittuntur. Plurimos alios citat *Card. Bellarm. l. 1 de pœnitentia c. 10.* Bellarm.

Ad primam probationem hæreticorum Re- 7
ſpondeo primò, ſecundum ſententiam hæreticorum ibi ſumi apertè falſum. Nam ſecundùm eos baptiſmus in peccatore neque manet ſecundùm ſuam eſſentiam, quia hæc tota conſiſtit in actione tranſeunte: neque ſecundùm gratiam quam nec ipſi putant infundi, & nos dicimus per peccatum mortale perire: neque etiam ſecundùm habitum fidei, quia ipſi hunc negant infundi: nec etiam ſecundùm characterem; quia ipſi hunc negant. Nihil autem aliud fingi poteſt ſecundùm quod maneat.

Reſpondeo ſecundò, Etſi ſecundùm nos baptiſmus maneat in peccatore ratione characteris quem imprimit: tamen per hunc non remittit peccata, ſed per ſe, idque ſolùm quando actu

ſuſcipitur. Nec enim inſtitutus eſt vt remittat peccata futura (hoc enim ineptum eſſet, vt iam ſuprà oſtendi) ſed vt remittat præterita. Quare per peccata mortalia non frangimus quidem baptiſmum, nec eum amittimus, ſed perdimus eius effectum, ſcilicet gratiam Dei, qua excidentes peccatis immergimur, è quibus ſine pœnitentiæ tabula enatare non poſſumus: vt contra Caluini ineptias, aut potiùs blaſphemas exclamationes optime docet *D. Hieron. epiſtola* 8. *ad Demetriadem. D. Ambroſ. ad virginem lapſam. c.* 18. alijque ſancti Patres ac Eccleſiæ Doctores.

D. Hier. D. Ambr.

8 Ad ſecundam nego aſſumptum: eſt enim apertè falſum, vt oſtendam n. 18. & ſequent.

Ad tertiam Reſpondeo, Baptiſmum Ioannis & noſtrum toto cælo diſtare: vt patet ex Actorum 19. & ſatis oſtendi in materia de baptiſmo. Patres quidem aliquando licet rarò baptiſmum Chriſti vocant baptiſmũ pœnitentiæ; non quòd ſit idem cum Sacramento pœnitentiæ, aut baptiſmate Ioannis: ſed quia ij qui mortaliter aliquando peccarunt, antequam baptizentur, debent præmittere pœnitentiam, vt patet Actorum 2. Inde tamen nullo modo ſequitur, ipſum eſſe Sacramentum pœnitentiæ. Sicut nec ex eo quòd peccator debet priùs agere pœnitentiam, quam ſumat Venerabile Sacramentum, ſequitur vtrumque Sacramentum eſſe idem.

Act. 19. Cur baptiſmus Chriſti dicatur aliquando baptiſmus pœnitentiæ. *Act. 2.*

Ad quartum Reſpondeo, Auguſtinum eo loco noir velle baptiſmum per ſe valere ad remittenda peccata a baptizatis commiſſa: ſed ſolùm eum eſſe aliquo modo neceſſarium ad remiſſionem omnium peccatorum. Nam per eius ſuſceptionem & remittũtur peccata priùs commiſſa, & ſuſcipiens redditur capax Sacramenti pœnitentiæ, quo ſequentia peccata remittantur. Vnde reddens rationem eorum quæ dixerat, ait, *Quid enim prodeſſet vel ante baptiſmum pœnitentia niſi baptiſmus ſequeretur; vel poſtea, niſi præcederet?* quia nimirum inualidè hoc Sacramentum ſuſciperetur. Peccata autem poſt baptiſmum commiſſa, per eum immediatè non remitti, ſed per Sacramentum pœnitentiæ ſubſequens diſtinctum ab ipſo baptiſmo ipſe apertè docet *lib. 1. de adulterinis coniugijs cap. vlt.* Vbi cùm dixiſſet catechumenum, qui poſt petitum baptiſma malè viuens in morbum ſubitò incidit, ac omnibus ſenſibus deſtituitur, debere baptizari; ſubiungit: *Quæ autem baptiſmatis, eadem reconciliationis eſt cauſa, ſi fortè pœnitentem finienda vitæ periculum præoccupauerit: nec ipſos enim ex hac vita ſine arra ſuæ reconciliationis exire velle debet mater Eccleſia.* Vbi peccantem poſt baptiſmum non iubet excitari vt recordetur baptiſmatis, ſed per abſolutionem reconciliari.

D. Aug.

9 Probatur concluſ. Secundò auctoritate & communi conſenſu Patrum, qui pœnitentiam agnoſcunt eſſe verum Sacramentum diſtinctum à baptiſmate: vt patet ex dictis n. 6. quibus adde *Nazianzenum*, qui *in libro de vita Moyſis* ait: *Moyſes per lapidē inundare aquis eremum fecit. Quæ res quantum qualeque ſit pœnitentia Sacramentum, docet.* Item *Auguſtinum*, qui *epiſt. 180. ad Honoratum, & l. 5. de baptiſmo cap.* 20. annumerat hoc Sacramentum cum baptiſmo & Euchariſtia.

Nazianz. D. Aug.

Tertiò probatur, quia ex communi omnium DD. ſententia, & maximè ex *Concilio Florentino in literis Eugenij, & Trident. c.* 14 clarum eſt, totam omnino Eccleſiam iam aliquot ſæculis ſentiſſe Sacramentum pœnitentiæ eſſe verum & propriè dictum Sacramentum. Nec hæretici poſſunt vllo firmo argumento oſtendere, quando hæc opinio in Eccleſia primùm inceperit, niſi reducendo eam ad tempora Apoſtolorum. Ergo iuxta regulam *D. Auguſtini l. 4. de baptiſmo c.* 24. clarum eſt, hanc doctrinam ab Apoſtolis acceptam: præſertim cùm multi antiquiſſimi Patres ſæpe eam clarè aſſeruerint, nullus autem vnquam negarit.

Floren. Trident. D. Aug.

Obijciunt hæretici primò, Baptiſmus & Euchariſtia, quæ conſtat eſſe vera Sacramenta, conſtant aliqua materia permanente & viſibili: Ergo nihil poteſt eſſe Sacramentum quod ea non conſtat. Et confir. Quia *D. Auguſtinus tract. 80. in Ioannem*, ait: *Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum.* Secundò, quia pœnitentia non fuit Sacramentum ante legem euangelicam: Ergo nec poſt eam. Conſeq. prob. Quia Apoſtolus *Act. 26. v. 20. & 22.* docet, ſe eandem pœnitentiam annuntiare, quam prophetæ annuntiauerunt. Tertiò, Chriſtus Ioan. 20. ait Apoſtolis: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos;* & ſtatim ſubdit: *Quorum remiſeritis peccata,* &c. Atqui ipſe non remiſit peccata per applicationem alicuius Sacramenti, ſed ſolùm per annuntiationem Euangelij: Ergo non dedit Apoſtolis aliam poteſtatem remittēdi peccata. Quartò, Gratiani tempore nondum erat certum pœnitentiam eſſe Sacramētum. Nam *ipſe diſtinct. 1. de pœnitentia* allatis pro vtraque parte varijs auctoribus, tandem rem dubiam relinquit. 10

D. Aug. *Act. 26.* Ioan. 20. Gratian.

Ad primũ Reſpondeo, negando, conſeq. Nam ſimili modo poſſem argumentari, Baptiſmi materia remota neceſſariò eſt aqua: ergo cuiuſuis Sacramenti materia debet eſſe aqua. Quare etſi omnia Sacramēta debeant conuenire in eo quòd habeant materiam aliquam ſenſibilem, vt poſſint eſſe ſignum ſenſibile: non eſt tamen neceſſarium, vt omnia habeant omnino ſimilem materiam: ſed vnumquodque requirit talem, quæ ipſius fini eſt aptiſſima. Ad confirmationem Reſpondeo, eam nihil facere ad rem. Quia D. Aug. ibi ſolùm loquitur dè baptiſmo. 11

Ad ſecundum nego conſequentiam. ad probationem nego Apoſtolum hoc ibi dicere: ſed ſolùm dicit ſe hortatum fuiſſe & Gentes & Iudæos, vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Deum ſuum, ſeque nihil de Chriſto annuntiaſſe niſi quòd Moyſes & prophetæ de eo prophetarunt: vt patet ex contextu. Adde primò Apoſtolum ibi non loqui de pœnitentiæ Sacramento. nam agit de ijs quos ad fidem vocabat, qui illius erant incapaces: ſed de pœnitentia, quæ debet præcedere baptiſmum. Adde ſecundò, etſi illa verba: *nihil extrà dicens quàm ea quæ prophetæ locuti ſunt futura eſſe & Moyſes;* intelligerentur de Sacramento pœnitentiæ, futura nihilominus vera. quia Sacramentum in noua lege futurũ eſſe multis ſignis & figuris fuit in veteri prophetarũ. Hoc enim præfigurabat plurimę ceremoniæ, quib. immũditia legalis expiabatur.

Ad tertium Reſpondeo, Illa verba: *Sicut miſit me Pater,* &c. non ita accipienda ſunt, quaſi Chriſtus daret ibi Apoſtolis eandē poteſtatem, dum 12

ipſe

ipſe habuit ac exercuit:vt eá eodem modo exercerent. Nam ſic ipſi debuiſſent remittere peccata vi ſuorum inctitorum:ſicut Chriſtus ea paralytico Matth.9. & Ioan.8. adulteræ(cui tamen non fuerat concionatus)remiſit. Item Apoſtoli non debuiſſent remittere peccata baptizando. Nam Ioan.4. dicitur: *Quanquam Ieſus non baptizaret*, &c. Adde, quòd Chriſtus ante paſſionem non contulerit alicui Sacramentum pœnitentiæ non eſſe mirum,nec hic quidquam probare : nã tunc nondum erat inſtitutum. Ex quibus patet, etiam minorem eſſe falſam(Nam Chriſtus paralytico & adulteræ immediatè ſua auctoritate verè peccata remiſit,) & conſequentiam eſſe nullã.

Matth. 9. Ioan. 8. Ioan. 4.

Ad quartum,nego aſſumptum. Nam Gratianus ibi non diſputat an pœnitentia ſit Sacramẽtum? Sed Vtrùm per contritionem ante realem confeſſionem peccata verè remittantur? de quo aliquando quidam dubitarunt : nos autem omnino credimus id aliquando fieri cum obligatione tamen ea poſtea confitendi:vt docent *Trident.ſeſſ.14.c.4.* Illud autem longè diuerſum eſt ab hac quæſtione, Vtrùm pœnitentia ſit Sacramentum? quod ſemper in Eccleſia fuit certum.

Gratian. Trident.

Petes, quando Chriſtus hoc Sacramentum in-
13. ſtituerit? Reſpond. Eum hoc Sacramentum promiſiſſe Matt.16.& 18. inſtituiſſe verò cum Ioan. 20. inſufflans in Apoſtolos dixit : *Accipite Spiritum ſanctum,quorum remiſeritis peccata*,&c. Ita *Trident.ſeſſ.14.c.1.* Et probatur. Quia ibi dedit iis poteſtatem remittendi peccata,non quibuſcunque ſiue bene ſiue malè diſpoſitis ; ſiue pœnitentibus,ſiue non pœnitentibus : ſed iis quos ſcirent ſuorum peccatorum pœnitere. Et ſimiliter dedit poteſtatem retinendi ea iis , quos viderent non eſſe ſufficienter diſpoſitos ad remiſſionem. Nam alias illa poteſtas fuiſſet contra omnem rationem & decorem. Ad illud autem neceſſarium eſt vt prius cognoſcant quid quiſque cõmiſerit : nam aliàs impoſſibile eſt vt commodè iudicent quinam ſint benè diſpoſiti ad remiſſionem;qui non. Ex quibus infertur , Chriſtum tũc inſtituiſſe omnia quæ neceſſaria ſunt ad Sacramentum pœnitentiæ, & conſequenter etiam ipſum Sacramentum. Putant tamen aliqui , idq́; ſatis probabiliter , Chriſtum in vltima cœna in in illa longa concione inter alia prædixiſſe Apoſtolis , ſe inſtituturum poſtea hoc Sacramentũ, eoſque docuiſſe quo ritu illud deberent adminiſtrare , ſicut teſte *Fabiano Papa in epiſtola ad Orientales* eos tunc docuit conficere chriſma. Et ideo fortaſſe Trident.ſupra dicit Chriſtum illud præcipuè inſtituiſſe Ioan. 20. quia ſcilicet & Matth. 18. illud promiſerat , & in cœna eius ritum docuerat:atque ita poterat videri quodammodo inchoaſſe eius inſtitutionem.

Matth. 16. & 18. Ioan. 20. Chriſtus inſtituit pœnitentiam? Ioan. 20. Trident.

Cur ad Sacramentum pœnitentiæ neceſſaria ſit confeſſio.

Fabian. Papa. Trident.

DVBIVM II.

Vtrùm ſacerdos in Sacramento Pœnitentiæ verè peccata remittat?

14. HÆretici noſtri tẽporis , ſecuti Nouitianos abſolutè negant , ſacerdotes habere vllam veram poteſtatem remittendi peccata : ſed ſolũ dici ea remittere, aut quatenus ſua prædicatione excitant in peccatore fidem , qua ei peccata remittuntur;aut quatenus illi denuntiant ea eſſe remiſſa.

Hæretici noſtri. Nouatiani.

Fuerunt etiam olim multi catholici, qui negarunt ſacerdotem verè remittere ipſam culpã. Primò , quia cùm Deus per culpam offendatur, ipſe ſolus eam poteſt remittere. hinc Lucæ 5. dicitur : *Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus Deus?* Et Ioan.11. ſolus Chriſtus ſuſcitauit Lazarum à mortuis, & deinde iuſſit eum ſolui per Apoſtolos. Quare ſæpe Patres dicunt, ſolum Deum remittere peccata, ac viuificare animas. Secundò, quia nemo eſt ſufficienter diſpoſitus , vt ſuſcipiat effectum Sacramenti pœnitentiæ , niſi ſit priùs contritus Atqui peccatum omni contrito ſtatim remittitur : ergo non poteſt remitti per Miniſtrum Sacramenti.

Luc. 5. Ioan. 11.

Quia tamen ex altera parte ob claritatem verborum Ioan. 20. coguntur neceſſariò ſacer- 15.
dotibus concedere aliquam facultatem remittendi peccata; valdè inter ſe variant, qua ratione ea concedenda ſit.

Ioan. 20.

Primò, *Magiſter in 4.d.18.§ Non autem,& §.Ligant quoque.* docet ſacerdotem remittere peccata. Primò, quia declarando peccatori ea eſſe remiſſa, ipſum abſoluit in facie Eccleſiæ. Secundò, quia remittit aliqui pœnæ temporalis ei debitæ. Fundatur autem maximè auctoritate D.Hieronymi, qui in illud Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cælorum* , &c. *Hunc*, inquit, *locum quidam non intelligentes, aliquid ſumunt de ſupercilio Phariſæorum, vt damnare innoxios,& ſoluere ſe putent noxios : cùm apud Deum non ſententia ſacerdotum , ſed reorum vita quaratur. In Leuitico ſe oſtendere ſacerdotibus iubentur leproſi, quos illi non faciunt leproſos vel mundos, ſed diſcernunt qui mundi vel immundi ſint.*

Magiſt. D. Hieron. Matt. 16.

Secunda ſententia eſt *Hugonis Victorini l.2. de Sacramentis p.14.c.8.* quæ docet Deum remittere peccatum quoad culpam, ſacerdotem vero quoad pœnam æternam. Sed hæc ſententia pugnat apertè cùm *Trident.ſeſſ.6. c. 14.* vbi docet pœnam æternam ſemper vnà cum culpa remitti.

Hugo Vict. Trident.

Tertia ſententia docet, per Sacramentum remitti peccatum quoad culpam & pœnam æternam, non tamen prout actu ſuſcipitur, ſed prout contritus illud ſuſcipit in voto. Hanc tacito auctore citat, & meritò refutat *Ioannes Medina codice de pœnitentia tract.2.q.38.§. Eſt alia 4.opinio.*

Ioan. Medina.

Quarta eſt *Medinæ ſuprà* , *§. Videtur ergo.* Vbi docet tria eſſe in peccato , ſcilicet quòd conſtituat hominem inimicum Deo, reum pœnæ æternæ, & exulẽ à regno cæleſti. Duo prima ait Deũ remittere contrito ante Sacramentum : tertium verò ipſum ſacerdotem per Sacramentum:& in hoc vult conſiſtere vim clauiũ in aperiendo regno cæleſti. Addit tamen , ſi contritus ſine ſua culpa moriatur antequam poſſit confiteri ; Deũ ſupplendo defectum ſacerdotis hoc tertium ei remittere. Sed præterquam quòd hæc gratis ſine fundamento fingantur , hæc ſententia implicantia dicit. quia pars æternæ pœnæ, & quidem præcipua , quam peccato ſuo peccator meretur, eſt, quòd excludatur à regno cæleſti. Ergo ſi tota pœna æterna ei remittatur, neceſſariò debet etiam tolli illa excluſio. Repugnat apertè *Trident. ſeſſ.6.c.7.* vbi docet iuſtificatos à peccato conſti-

Trident.

tui hæredes regni cæleſtis. Ergo non perſeuerant damnati exilio, ſiue priuari iure regni.

16 Concl. I. Certa fide tenendum eſt, miniſtros huius Sacramenti habere poteſtatem per illud verè remittendi peccata. Patet ex *Florentino in literis Eugenij*, & ex *Trident. ſeſſ. 14. can. 3.* vbi dicit anathema ijs, qui dicunt ſuprà dicta verba Ioan. 20. non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi peccata in Sacramento pœnitentiæ.

Cōfeſſarius verè remittit peccata. Florentin. Trident. Ioan. 20.

Probatur primò, Quia verba Chriſti Ioan. 20. tam apertè docent Apoſtolis conceſſam eſſe poteſtatem remittendi peccata, vt id apertiùs docere non poſſent: verba autem ſacræ Scripturæ ſemper accipienda ſunt in proprio ſenſu, niſi apertum inde ſequatur incommodum: vt patet ex regula Tichonij apud Auguſtinum: & quia aliàs nihil poſſemus certò ex Scriptura probare.

Tichonius.

Quòd autem hîc nullum ſit inconueniens, patet, quia etſi abſurdum ſit hominem propria auctoritate alicui remittere peccata (hoc enim ſoli Deo ac Chriſto conuenit;) tamē nullum eſt inconueniens, ſi homo hoc faciat nomine Dei, tamquam miniſter eius, & auctoritate ab eo acceptа. Sicùt etſi ea quæ mihi debentur, aut iniurias mihi illatas ego ſolus propria auctoritate poſſum remittere: tamen ex commiſſione hoc conuenientiſſime facit is, cui hanc poteſtatem

17 dedero. Confir. 1. Quia certum eſt Chriſtū hanc poteſtatem potuiſſe dare ſacerdotibus (nulla enim hîc poteſt oſtendi implicantia:) vt autem eam daret, & ipſius bonitati & exuberantiæ gratiæ legis nouæ fuit conuenientiſſimum, eumque eam de facto dediſſe apertè illa verba Ioannis ſignificant. Ergo nulla eſt ratio cur negemus ipſum eam dediſſe. Confir. 2. Quia non eſt magis inconueniens hominem remittere peccata per Sacramentum pœnitētiæ quàm per baptiſmum; vt per ſe patet, & apertè docet *D. Ambroſ. citatus ſupra n. 6*. Item tam clarè imò clarius illo Ioan. 20. conceditur Apoſtolis poteſtas remittendi peccata, quàm vllibi conceditur poteſtas eadem remittendi per baptiſmum: Atqui omnes certò credimus per baptiſmum verè remitti peccata: Ergo idem dicendum eſt de Sacramento pœnitentiæ. Tertiò, quia Chriſtus ibidem paulò antè dixerat Apoſtolis: *Sicut miſit me pater, & ego mitto vos*; ſtatimque ſubdit: *Quorum remiſeritis peccata*, &c. oſtendēs ſe eam poteſtatem remittendi peccata, quam à Patre acceperat, ijs communicare, cum quadam ſcilicet proportione, & quantum eius erāt capaces. Atqui ipſe habebat veram poteſtatem remittendi immediatè peccata: ergo eam etiam Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus conceſſit. Quartò, quia ſi dicta verba non eſſent propriè intelligenda, Euangeliſtæ id alicubi explicaſſent, vt ſolent in alijs locis obſcurioribus facere. Atqui nullibi hoc faciunt: ergo propriè accipienda ſunt.

D. Ambroſ. Ioan. 20.

18 Reſpondēt hæretici primò, Hîc Apoſtolis ſolùm dari poteſtatem per prædicationem Euangelij excitandi fidem, atque ita remittendi peccata. Sed cōtra eam explicationem facit Primò, quia hoc modo verba illa ſumerentur valdè impropriè, & contra communem modū loquendi & hominum, & Scripturæ. quod, vt oſtendi ſuprà, planè abſurdum eſt. Secundò, quia hoc aperte repugnat tertiæ cōfirmationi. Tertiò, quia Chriſtus hîc dedit Apoſtolis primò aliquam poteſtatem, & ad hoc peculiariter gratiam, eamque ſufficientem: inſufflās enim in eos, ait: *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata*, &c. Atqui gratiam ad concionandum non iam, ſed in Pentecoſte dedit. Nam Lucæ vlt. cùm dixiſſet diſcipulis per eos annuntiadam eſſe omnibus gentibus pœnitentiam, & remiſſioné peccatorū in nomine eius, iuſſit eos ſedere Ieroſolymis donec induerentur virtute ex alto: Ergo illo Ioan. 20. non dedit illis poteſtatem concionandi, ſed aliquam aliam. Quartò, quia tam hîc quam Matth. 16. & 18. ſimul cum poteſtate ſoluendi & remittendi peccata promittitur & datur poteſtas eadem retinendi, ſiue ligandi peccatores. Contrà verò Matth. & Marci vlt. vbi datur poteſtas annuntiandi Euangelium, & remiſſionem peccatorum, nulla fit mentio poteſtatis retinendi; ſed iubentur abſolutè ea annuntiare omni creaturæ. Ergo hæ poteſtates ſunt diuerſæ.

Poteſtas remittendi peccata eſt diuinis à poteſtate concionandi.

Lucæ vlt.

Ioan. 20.

Matt. 16. & 18.

Matth. & Marc. vlt.

19 Quintò, quia dum Chriſtus Ioan. 20. concedit Apoſtolis poteſtatem remittendi peccata, eaque retinendi, dat eis poteſtatem iudiciariam, eoſque mittitque officium iudicis: vt ex ipſis verbis patet, & oſtendi n. 13. & apertè docet *D. Hier. epiſtola ad Heliodorum*, vbi loquens de ſacerdotibus, ait: *Qui claues regni cælorum habent, quodammodo ante diem iudicij iudicant*. Concionator autem non agit officium iudicis, ſed præconis: nec debet aliquos à concione repellere, ſed promiſcuè omnes admittere: cùm ſæpe Deus mittat concionatores etiam ad eos, quos ſcit in malitia ſua omnino obduratos eſſe, nec vllo modo conuertendos: vt patet in prophetis miſſis ad Iudæos: Nec his obſtat illud Matth. 7. *Nolite dare ſanctum canibus*, &c quia ibi tantùm monemur primò & præcipuè Sacramenta non eſſe conferenda indignis: vt docet *D. Auguſt. l. 1. de adult. [illegible]* c. 26. Secundario autem doctrinā Euangelij non eſſe importunè ac temere ingerendam [illegible] per eam magis irritandi ſunt, quàm emendandi: præſertim quando inde aliquod periculū Chriſtianis imminet: vt patet ex textu... ſubditur: *Neque mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus, & conuerſi diſrumpant vos.*

Ioan. 10. Et poteſtas iudiciaria. D. Hier. Matth. 7. D. Aug.

20 Reſpondent ſecundò, Chriſtum Apoſtolis ibi ſolum dediſſe poteſtatem remittendi peccata, quatenus dedit eis poteſtatem denuntiandi alijs ipſis remiſſa eſſe peccata: idque non modo publicè pro concione, ſed etiam priuatim ſingulis. Quam poteſtatem & conſolationem ac beneficium, quod ex ea fideles percipiunt, mire extollit Caluinus apud *Bellarm. l. 1. de pœnitētia c. 10.* Sed hoc nullo modo ſatisfacit. Primò, quia hæc duo valdè diuerſa ſunt; remitto tibi peccata, & denuntio tibi ea eſſe remiſſa. Illud enim iudicis, hoc præconis officium eſt. Secundò, quia Chriſtus apertè oſtendit ideo nobis remitti peccata, quia ſacerdos illa remittit: & aperiri cælum, quia ille hoc aperit. Nec enim dicit: *Quorum remiſeritis peccata, iam prius erant remiſſa* ſed *remittuntur eis*. quod falſum eſſet in præcone, qui ideo ea denūtiat remiſſa, quia prius remiſſa ſunt. Secundò, quia alias nihil iis fuiſſet opus clauibus. Nec enim præconi, vt denuntiet apertos eſſe carceres, reiſque

Caluinus. Bellar. Non eſt ſolùm poteſtas alijs denuntiandi eorum peccata eſſe remiſſa.

reiſque libertatem concedi, ſolent dari claues, ſed turba. Apoſtolis autem dantur claues, quibus aperiant cælum. 3. Quia non poſſum alicui certò denuntiare ei remiſſa eſſe peccata, niſi hoc ſciã; nec poſſum hoc ſcire niſi Deus hoc mihi reuelet. Vnde ſequitur, Miniſtros hæreticos non poſſe vti poteſtate ibi à Deo conceſſa denuntiando alicui remiſſa eſſe peccata, niſi Deus hoc ipſis reuelet. Sicut Nathan non potuiſſet Dauidi hoc nuntiare, niſi Deus ei priùs reuelaſſet. Ipſi autem numquam poterunt probare Deum ipſis reuelaſſe huius vel illius peccata ipſi remiſſa eſſe.

Dices, Nos poſſe ſcire alicui remiſſa eſſe peccata hoc ipſo quo ſcimus eum hoc credere. Sed contrà 1. hoc eſt apertè falſum: nec ex vllo loco Scripturæ, aut Patrum probari poteſt. imò multis Scripturis repugnat. 2. Etſi eſſet verum, nihil faceret ad rem: tum quia fruſtra dico Petro, v. c. remiſſa ei eſſe ſua peccata, quandu ipſe hoc certiſſime credit: tum quia non poſſum ſcire alterum credere ſibi remiſſa eſſe peccata, niſi ipſe priùs mihi dicat ſe hoc credere. Quare priùs debebo petere: Crediſne certiſſimè tibi remiſſa eſſe peccata: alterique reſpondenti ſe hoc certiſſimè credere, dicere: Ergo ego denuntio ea tibi eſſe remiſſa. Ac ſi cæcus priùs peteret à Paulo, Vtrum videret ſolem lucentem: & reſpondenti ſe ipſum videre, diceret: Ergo certò ſcias ipſum lucere. quo nihil poteſt fingi magis ridiculum. Vnde videmus, tales præſtigiatores ludibrio habere ſacram Scripturam, & illam poteſtatem quã Chriſtus ſuis Apoſtolis tam amplis verbis primùm promiſit, ac deinde eum tanta grauitate dedit, quamque omnes ſancti Patres ita mirantur ac extollunt, planè ridiculam facere: & nihil aliud conari, quam tenebras auditorum oculis offundere, dum eam ita extollunt.

Reſpondent 3. Hic dari veram poteſtatem re-
21. mittendi peccata, ſed per baptiſmum. Sed hoc iam ſuprà n. 5. & 6. refutatum eſt: & ex ipſo Euangelio ſatis apertè apparet eſſe falſum. 1. Quia hic Ioan. 20. datur Apoſtolis noua aliqua poteſtas, quam antè non habebant: hoc enim & ipſa verba, & noua Spiritus ſancti collatio apertè indicant: & clare ex eo conuincitur, quòd poteſtatẽ quam hic dat, Matth. 16. & 18. iis promiſerat: ineptè autem aliquis promitteret ſe alteri daturũ, quod iam antè ei dedit, iamque habet: poteſtatem autem baptizandi iam antè acceperant, atq; etiam exercuerant, vt patet Ioannis 3. & 4. vbi dicuntur Apoſtoli baptizaſſe viuo adhuc Ioanne Baptiſta, qui Matth. 14. narratur occiſus ab Herode. 2. Quia tam Matt. 18. promittitur, quam hîc Ioan. 20. datur poteſtas remittendi peccata per modum iudicij: vt oſtendi n. 14. coniuncta cum poteſtate ligandi & retinendi. Atqui in baptiſmo non remittuntur peccata per modum iudicij: nam remittuntur iis qui ante remiſſionẽ adhuc foris ſunt, nec Eccleſiæ ſubiecti, de quibus ait Apoſtolus 1. ad Cor. 5. *Quid mihi de iis qui foris ſunt iudicare:* quos ideo Prælati Eccleſiæ nec ligare poſſunt, nec eorum peccata retinere. 3. Quia poteſtas quæ ſignificatur per claues regni cælorũ, & datur hic Ioan. 20. eſt quædam poteſtas quæ non datur omnibus: Atqui omnes Chriſtiani, imò & infideles poſſunt validè baptizare. Ex

Eſt etiam diſtincta à poteſtate baptizandi.

Ioan. 20.

Matt. 16. & 18.

Ioan. 3. & 4.

Matth. 14.

Matth. 18.

Ioan. 20.

In baptiſmo non remittuntur peccata per modum iudicij.

1. Cor. 5.

Ioan. 20.

quibus omnibus clariſſimè patet has poteſtates eſſe diſtinctas. Quare quòd Patres aliquando per poteſtatem datam Ioan. 20. intelligunt etiam tam quæ exercetur in baptiſmo, hoc non faciunt, quia has poteſtates confundunt, vt hæretici volunt, ſed quia per quandam ampliationem verba textus ab vna ad aliam extendunt.

Prob. concl. 2. Quia vt oſtendi to. 1. q. 62. a. 1. 22.
omnia Sacramenta nouæ legis habent verá vim conferendi gratiam, & conſequenter remittendi peccata: Sacramentum autem pœnitentiæ eſt verum Sacramentum nouæ legis. 3. Quia Patres communi conſenſu docent illo loco Ioann. 20. datam eſſe Apoſtolis veram poteſtatem remittendi peccata: vt patet ex dictis ſuprà n. 6. Clariſſimus autem eſt locus *D. Chryſoſt. l. 3. de ſacerdotio*, vbi cùm oſtendiſſet ſacerdotes veteris legis non potuiſſe leproſos mundare, ſed tantùm diſcernere ac declarare quinam eſſent mundati, ſubdit: *At verò noſtris ſacerdotibus non corporis lepra, ſed animæ ſordes, non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus conceſſum eſt.* Idem fusè etiam docet *D. Leo epiſtola* 91. fuitque ſemper communis conſenſus omnium Patrum totiuſque Eccleſiæ. Nam etſi quidam aliquando diuerſimodè locuti ſunt de ratione & modo quo ſacerdotes remittant peccata, omnes tamen ſemper conſenſerunt ipſos ea aliqua ratione verè remittere. hoc n. ita clarè verba Ioannis docent, vt negari non poſſit, niſi ab iis, qui eius Euangeliu fidem non habent.

D. Chryſoſt.

D. Leo.

Concl. II. Miniſtri huius Sacramenti non ſo- 23.
lùm habent poteſtatem remittendi peccata ſecũdùm reatum pœnæ ſiue temporalis, ſiue æternæ: ſed etiam ſecundùm rationem culpæ. Quanuis autem de hac concluſ. fuerit aliquando inter Theologos aliqua diſceptatio: poſt Concilium tamen Trident. non puto eam ampliùs poſſe vocari in dubium. Nam in primis *ſeſſ. 6. c. 14.* cum dixiſſet poſt remiſſam culpam nos debere adhuc ſatisfacere, ſubdit: *non quidem pro pœna æterna quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto vnà cum culpa remittitur.* Vbi apertè ſignificat, ipſam culpam propriè per Sacramentum pœnitentiæ (nam de hoc ibi loquitur) aliquando remitti. *Et ſeſſ. 14. ca.* 3. ait: *Res & effectus Sacramenti* (ſcilicet pœnitentiæ) *quantum ad eius vim & efficaciam pertinet, reconciliatio eſt cum Deo.* Clarum autem eſt, nos tunc præcisè reconciliari cum Deo, cùm ex inimicis ſimus amici; quod fit per remiſſionem culpæ. Et clariſſimè *ibidem cap.* 4. cùm dixiſſet attritionem quæ ex gehennæ metu aut turpitudine peccati concipitur, eſſe verum donum Dei, ſubdit: *Et quamuis ſine Sacramento pœnitentiæ per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit.* Ego ſanè neſcio quomodo hæc res potuiſſet clariùs dici. Eandem veritatem probant etiam omnia argumẽta allata pro 1. Concl. Nam & verba Chriſti Ioan. 20. verè & propriè ſignificant Apoſtolis dari poteſtatẽ remittendi ipſam culpam: atq; ita eſſe intelligenda clarè probãt hi Patres, qui vim huius Sacramenti quoad remiſſionẽ comparant cum virtute baptiſmi; in quo clarũ eſt ipſas culpas remitti. verba citaui nu. 6. Adde, cùm hic nulla ſit neceſſitas, malè clara verba Euangelij in alienum ſenſum torqueri.

Confeſſarius remittit peccata etiam ſecundùm culpam.

Triden.

Ioan. 20.

24. Ad 1. argumentum in contrarium Reſp. Solum Deum poſſe propria auctoritate remittere peccatum; & hoc ſolùm tam Scripturam, quam Patres quibuſdam locis aſſerere: hoc tamen non obſtare quin alij poſſint illud ipſius vice & auctoritate tanquam ipſius miniſtri remittere, ij ſcilicet quibus hanc poteſtatem ipſe conceſſit, quales ſunt ſacerdotes, qui hanc legitimè acceperunt. Ad ſimilitudinem illam, quæ ſumitur ex ſuſcitatione Lazari, Reſp. per illam ſolùm ſignificari ſacerdotem non poſſe abſoluere peccatorem, niſi Deus ſua interna gratia eum priùs vocarit & excitarit ad pœnitentiam: atque hac ratione eum ſaltem inchoatiuè quodammodò viuificarit, excitandu eū vt ea opera faciat, quæ eum ad vitam in Sacramento acquirendam diſponunt, atque ita quodammodo viuere incipiat. Et hoc ſolùm volunt Patres, qui ex dicto Chriſti exemplo probant neceſſarium eſſe, vt Deus excitet & viuificet peccatorem, priuſquā ſacerdos poſſit eum abſoluere: vt patet ex eorū verbis, & maximè ex *D. Aug. tract. 22. & 49. in Ioan.* Fateor quidē ſæpè fieri, vt Deus ſua gratia ita excitet peccatorem, vt per cōtritionem ante ſuſceptionem Sacramenti verè viuificetur: ſed nego hoc neceſſarium eſſe, aut ſemper fieri. Nā contrarium clarè patet ex *Tridem. ſuprà citato.*

D. Auguſt.

Trident.

Ad 2. argumentum nego maiorem: patet enim eſſe falſam ex Tridentino.

D. Hieronym. Magiſter.

Ad locum D. Hieronymi, quem Magiſter pro ſe adfert, Reſp. Eum nihil aliud velle, quàm ſacerdotes non poſſe pro libitu nullo habito reſpectu diſpoſitionis perſonarum, aut omnino peruerſos abſoluere, aut innocentes ligare (vt quidam falsò præſumebant, vt ipſe ibidem teſtatur, quoſq; ibi ſolùm reprehendit;) ſed neceſſarium eſſe vt abſoluendus ſit ad hoc ritè diſpoſitus, & vt ligandus habeat in ſe culpam, vt poſſit ligari: docétque vtriuſque huius diſpoſitionis ſacerdotes non eſſe cauſas, ſed ſolùm iudices. Et ad hoc valet allatum ibi exemplum veterum ſacerdotum. Sicut tamen hi ſua abſolutione eos qui antè fuerant leproſi, verè mundabant ab immunditia legali: ita etiam noſtri ſacerdotes eos quos peccati ſui pœnitet, verè purgāt à ſordibus peccatorum. Et hoc ſolùm vult D. Hieronymus: quamuis vt illorum ſupercilium magis deprimat, duriùs aliquanto loquatur. Sed quiuis prudens facilè intelliget, præſtare ipſius verba in ſenſu non ita proprio accipere, quàm credere eum velle cum claris Scripturis, aliorumque Sanctorum verbis pugnare.

25. Obiiciunt præterea hæretici, nos non legere vllibi in Scriptura, Apoſtolos quēquam ita abſoluiſſe à peccatis. Reſp. 1. Nec in ea legimus eos quēquam *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, expreſsè baptizaſſe: non tamen ideo negandum eſt eos hoc feciſſe. Quia multa fecerunt, quæ non ſunt ſcripta. Reſp. 2. Aſſumi falſum. Quia *Act.* 19. *v.* 18. multi leguntur fuiſſe confeſſi ſua peccata, vt infrà oſtendam. quod non feciſſent, niſi fuiſſent ab iis abſoluendi.

Act. 19.

26. Notandum hic demum, poteſtatem retinendi peccata, quæ ſimul datur cū poteſtate remittendi, cōſiſtere in quadam poteſtate continuandi quodammodo vinculum peccati. Nam cùm quis hoc ipſo quo peccat, contrahat obligationem obtinendi à ſacerdotibus abſolutionem, quamdiu hi abſolutionem ei denegant, tam diu illam obligationem tanquam quoddam peccati vinculum continuant: atque ita reum in ſui peccati vinculis quodammodo detinent. Hæc autem poteſtas dupliciter legitimè exercetur. 1. Quando Prælati Eccleſiæ aliqua peccata ſibi reſeruant, negando inferioribus poteſtatem ab iis abſoluendi. de quo agemus infrà ſuo loco. 2. Quando ſacerdos audita confeſſione iudicat aliquem eſſe indiſpoſitum ad recipiendam abſolutionē, eò quòd nolit peccata, eorúmve occaſiones deſerere prout tenetur. Vnde patet 1. hanc retentionem eſſe actum iudicialem. Patet 2. Sola peccata mortalia propriè poſſe retineri. Quia cùm non obligemur peccata venialia cōfiteri, poſſumus ſine vlla abſolutione omnino abſolutam eorum veniam conſequi: & conſequenter ſacerdos per hoc quòd neget alicui eorum abſolutionem, non poteſt abſolutè continuare vllam in eo obligationem. Poteſtas autem poſitiuè ligandi exercetur tum in hoc Sacramēto, dum pœnitens obligatur, vt certam pœnitētiam ſubeat: vt docet *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 8. tum etiā in foro externo per impoſitionem cenſurarum, de quibus agemus ſuo loco.

Quid ſit poteſtas retinendi peccata?

Trident.

DVBIVM III.

Quæ ſit huius Sacramenti materia & forma?

NOta, Hoc Sacramētum, ſicut etiam alia habere duplicem materiam, ſcilicet remotam & proximam. 27.

CONCL. I. Materia remota huius Sacramenti ſunt peccata actualia pœnitentis, quatenus ſunt materia circa quam verſatur, ſicut medicina circa vulnera. Ita *D. Tho. q.* 84. *a.* 2. & communiter DD. & per ſe patet. Hæc autem concluſio non ſolùm intelligenda eſt de peccatis mortalibus, ſed etiam de venialibus. quia etſi hæc non neceſſariò, licitè tamē ac laudabiliter confitemur: vt docet *Tridem. ſeſſ.* 14. *c.* 5. Idémq; dicendum eſt de peccatis iam ſemel per confeſſionem remiſſis, quæ ſæpiùs poſſumus confiteri: vt patet ex cōmuni fideliū praxi. Et ratio eſt, quia, vt oſtendam n. 61. eadē peccata poſſunt ſæpiùs remitti.

Peccata materia circa quam huius Sacramenti.

D. Thom.

Trident.

Dices, Forma ſacramentalis non poteſt ſæpiùs pronuntiari ſupra eandem numero materiam. Ergo non poſſumus eadem peccata ſæpiùs confiteri. Reſp. Antecedens tantùm eſſe verum de materia proxima, quę ab ipſa forma informatur: non autem de remota. Nam aliàs idem homo nō poſſet mortua prima vxore ducere ſecundā, nec plures poſſent eadem aqua ſucceſſiuè baptizari. Hoc tamen hìc notandum, in hac iteratione confeſſionis eorundem peccatorum habendam eſſe rationem dignitatis ipſius Sacramenti, ne leuiter, & ſine ſufficienti diſpoſitione fiat. Quare non videtur facilè facienda, niſi quādo ſperatur notabilis aliquis fructus, v. c. tranquillitas conſcientiæ, quando dubitamus an priùs benè ſumus confeſſi. Cohibendi tamē hìc ſunt ſcrupuloſi, qui nunquam ſibi ſatisfaciunt præcedentes confeſſiones repetendo: quoque hoc ſæpiùs faciūt, eò fiunt magis ſcrupuloſi. Itē quando

Eadem forma ſacramentalis poteſt ſæpiùs pronūtiari ſuper eadē materia remota; nō tamen ſuper proxima.

Confeſſio iterata eorūdem peccatorū nō debet leuiter ſine dolore fieri.

Nō facilè permittēda ſcrupuloſis.

quando ex iteratione cõfeſſionis ſperatur cõcipienda maior erubeſcentia & deteſtatio peccati. Sic multi laudabiliter ſingulis annis ſecundò confitentur omnia peccata quæ toto anno commiſerunt, & particulatim ſingulis ſeptimanis confeſſi ſunt; vt hoc modo totum ſtatum animæ ſuæ perſpicientes ſeipſos magis erubeſcant.

Materia propinqua ſunt actus pœnitentis. D. Thom. Florentin. Tridẽt.

28. Concl. II. Materia propinqua huius Sacramenti ſunt actus ipſius pœnitentis, ſcilicet dolor de peccato, & eiuſdem confeſſio, & ſuo etiam modo ſatisfactio. Ita D.Thomas ſuprà, & communiter Theologi, & apertè docet *Florentinum in literis Eugenij.& Tridem.ſeſſ.14.cap.3.* quare inter Catholicos non eſt dubium quin hi actus ſint aliquo modo materia huius Sacramenti. Sed ſolùm eſt difficultas, an ſint propriè dicta materia Sacramenti ipſum intrinſecè componentis: de quo agam dub. 4.

Quæ ſit forma Sacramenti.

29. Concl. III. Forma huius Sacramenti eſt hæc, Ego te abſoluo à peccatis tuis. Patet ex Florent. ſuprà.

Nota 1. Quoſdam hanc formam reprehendere vt minùs conuenientem, velléque hanc ſubſtitui, *Ego tibi remitto peccata*: quia aiunt peccata non eſſe vincula, & nos non poſſe abſolui, niſi à vinculis. Sed hoc omnino inerudite faciunt. Nam eſt contra communem vſum loquẽdi, quo quiuis reus alicuius criminis aut pœnæ dicitur iis ligari, & ab iis abſolui: & contra auctoritatem S. Scripturæ, quæ Prouerb. 5. ait: *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.* Vnde Matth. 18. diſcipulis promittitur poteſtas ab iis abſoluendi. Quare etſi quis illa alia forma validè vtatur, quia omnino æquiualet ei, qua Eccleſia communiter vtitur; malè tamen contra communem conſuetudinem id facit. Non credo tamen fore peccatum mortale: quia res videtur leuis, niſi quis intenderet Eccleſiæ conſuetudinem damnare.

Prouerb. 5.

Matth. 18.

Quæ verba ſint eſſentialia huic formæ.

30. Nota 2. Omnia dicta verba ſaltem implicitè poſita eſſe eſſentialia: hæc ſola tamen *Abſoluo te* explicitè poſita ad eſſentiam Sacramenti ſufficiunt: quia reliqua ſub his ſufficienter ſubintelliguntur: vt de pronomine *Ego* per ſe patet. Et abſolutio in iis circumſtantiis data apertè intelligitur cadere ſuper pœnitentis peccata. Quod ſatis inſinuat Florẽtinum, dum ait formam huius Sacramenti eſſe *Ego te abſoluo*, &c. addit tamen illud, *&c.* vt oſtendat ſe hanc rem non definire, ſed eam relinquere Doctoribus diſputandam. Illud autem *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, etſi laudabiliter addatur, nullo tamen modo ad eſſentiam formæ pertinet. Ineptè autem aliqui addunt, *contritũ & confeſſũ*: quia poteſt quis etiam directè abſolui à peccatis de quibus ſolùm eſt attritus; & ſaltem indirectè à peccatis, quæ per obliuionem omiſit.

Florent.

D. Leo.

Dices, *D.Leo epiſt.91*, ait peccatorem non niſi ſupplicationibus ſacerdotis poſſe indulgentiam obtinere: ergo aliquæ preces præter formam ſunt neceſſariæ. Reſpondeo, negando conſequentiam; quia D. Leo ibi ipſam formam Sacramenti conſueto modo loquendi Patrum preces vocat: quia per eam implicitè inuocatur virtus diuina, vt ſecundùm pactum cum Chriſto initum Sacramenti effectum operetur.

DVBIVM IV.

Vtrùm hoc Sacramentum ex dictis actibus & forma abſolutionis tanquam ex partibus intrinſecis componatur.

Scotus.

Scotus in 4.d.14.qu.4. §. *Hic ſunt, & d.16. q.1.§. De pœnitentia*, id negat, docétque totã eſſentiam Sacramenti conſiſtere in ſola forma. Et probat primò, quia tota ſignificatio effectus huius Sacramenti eſt in ſola forma. Secundò, quia alias pœnitens eſſet partialis miniſter huius Sacramenti: quia partialiter concurreret ad eius productionem: quod tamen falſum eſt: quia totus effectus huius Sacramenti eſt à poteſtate clauium, quam nullo modo habet pœnitens. Tertiò, quia Florentinum docet actus pœnitentis eſſe quaſi materiam huius Sacramenti: ergo non ſunt vera materia. 31.

Conclvs. Hoc Sacramentum intrinſecè conſtat actibus pœnitentis tanquam materia, & forma abſolutionis, & ex iis tãquam ex partibus eſſentialibus componitur. Ita *D.Thom.q.84.ar.2. & 3.* Vnde *q.86. art.6.* docet eos actus tanquam partem Sacramenti effectiuè concurrere ad remiſſionem peccati. Prob. 1. quia tom.1. qu.60. art.6. probaui, omnia Sacramenta hoc modo intrinſecè cõſtare aliqua materia & forma. 2. Quia iis cõueniunt omnia quæ neceſſaria ſunt vt aliquid ſit propriè dicta materia Sacramenti: vt patet ex dictis q. citata. 3. Quia forma abſolutionis habet veram rationem formæ: ergo debet neceſſariò ei reſpondere aliqua materia, quam poſſit informare. Quia impoſſibile eſt vt aliquid habeat veram rationem formæ, quod nullam materiam informare poteſt. Hæc autem materia nihil poteſt eſſe aliud præter dictos actus. 4. Quia *Tridem.ſeſſ.14. c.3.* ait: *Sunt autem quaſi materia huius Sacramenti ipſius pœnitentis actus: qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenámque & perfectam peccatorum remiſſionem ex diuina inſtitutione requiruntur: hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur.* 32

Actus pœnitentis ſunt intrinſeci Sacramento.

D. Thom.

Tridem.

Ex quibus verbis patet, hos actus eatenus, ſiue ea ratione eſſe partes Sacramenti, quatenus ad eius integritatem requiruntur. Ergo actus qui ad illã eſſentialiter requiruntur, ſunt eiuſdẽ partes eſſentiales. Tales autem ſunt deteſtatio peccati, eiuſdémque confeſſio, quæ eſſentialiter requiruntur ad valorẽ Sacramẽti. Ergo ſunt eius partes eſſentiales. De confeſſione id fatetur *ipſe Scotus ſuprà, §. De pœnitentia.* Et prob. quia, vt oſtẽdi ſuprà n. 3. & 13. & apertè docet *Tridem.ſeſſ.14.c.5.* hæc abſolutio neceſſariò datur per modum ſententiæ iudicialis: Atqui ad rationem iudicij eſſentialiter requiritur accuſatio rei, vt & per ſe patet, & apertè docet Tridentinum ſuprà. Ergo vt illa abſolutio validè detur, ſiue vt poſſit habere rationem ſacramẽtalis abſolutionis, neceſſario præſupponit accuſationem rei, quæ non poteſt hîc eſſe alia, quàm eiuſdẽ confeſſio. Vnde ex dictis rationibus meritò Tridentinum ſuprà infert neceſſitatem confeſſionis: quare ego non video quomodo hoc poſſit negari. 33.

Confeſſionem eſſe partem eſſentialem Sacramenti. Scotus. Trident.

34. De deteſtatione autem peccati etiam probatur: quia ſine hac ipſa confeſſio non habebit veram rationem accuſationis ſuiipſius (nemo enim in ſe accuſat quod non deteſtatur;) ſed erit ſolummodo ſimulata accuſatio, aut hiſtorica quædam narratio: & conſequenter tota actio non habebit veram rationem iudicij: quod tamen omnino neceſſarium eſt ad rationem huius Sacramenti. Confirmatur primò, quia hæc confeſſio nō debet habere ſolùm rationem ſimplicis cuiuſdam accuſationis ſuiipſius, ſed talis quæ tendat ad reconciliationem. Nam hoc iudicium eſt primò & per ſe inſtitutum ad reconciliandum peccatorem cum Deo: atque ita intrinſece & eſſentialiter eſt reconciliatiuum: quare accuſatio quæ in eo fit debet etiam tendere ad reconciliationem: ad quod neceſſariò requiritur vt ſit ſignum interioris pœnitudinis: & conſequenter requiritur, vt ex tali pœnitudine procedat, ne falſum ſit ſignum. Hæc autem ad reconciliationem requiri, vel pueris natura docente notum eſt, qui mox vt delicti veniam à parentibus volunt impetrare, peccatum ſuum cum oſtenſione pœnitudinis agnoſcunt. Confirmatur ſecundò, quia, vt oſtendam infrà, nulla poteſt reddi ratio, cur ad eſſentiam huius Sacramenti neceſſariò requiratur confeſſio formaliter integra, niſi quia aliàs non poteſt adeſſe ſufficiens dolor de peccatis ad eſſentiam Sacramenti requiſitus.

Item deteſtatione peccati.

Ad hoc Sacramentum eſt neceſſaria accuſatio ſui, tendens ad reconciliationē cum Deo.

35. Ad primum argumentum in contrarium nego antecedēs. Quia ipſa etiam confeſſio prout procedit ex peccati pœnitudine, ſignificat receſſum a peccatis: & conſequenter coniuncta formæ, eiuſdem remiſſionem aptiſſimè ſignificat.

Ad ſecūdum nego priorem partem aſſumpti. Pro quo Nota, actus pœnitētis poſſe dupliciter conſiderari. Primò præciſè, quatenus ſunt præciſè actus ipſius pœnitentis diſponētis ſe ad remiſſionem peccati accipiendam; & ſic tantùm ſunt materia remota Sacramenti, ſicut truncus rudis eſt materia imaginis. Secundò, quatenus à ſacerdote per poteſtatem clauium vlteriùs aſſumuntur ad componendum vnà cum forma integrum Sacramentum, & ad ſignificandum veram peccati remiſſionem: & vt ſic ſunt quodámodo actus ipſius Miniſtri, quatenus iis tanquā inſtrumento quodam vtitur. Exemplo res fiat clarior. Sit aliquis qui compellat aliquam beſtiam modò hac ratione, modò illa clamare, intendens per hoc aliquid alteri ex pacto cum eo prius inito ſignificare; clamor ille prout erit præciſè actio beſtiæ ſolùm ſignificabit eam ſentire aliquod incommodum: at verò prout ab altero aſſumetur, vt vlteriùs aliquid ſignificet; erit quodammodo actio ipſius. Sic etiā cùm 4. Reg. 13. Eliſæus propheta iuſſit vt Ioas Rex iaculo terram percuteret, atque hic obediuit: percuſſio prout erat præciſè actio Regis, ſolùm ſignificabat in eo voluntatem obſequendi prophetæ: prout verò à propheta vlteriùs ex deſtinatione Dei aſſumebatur ad ſignificandā victoriam contra Syros, ſic erat quodammodo actio ac verum inſtrumentū ipſius prophetæ. Simili modo actus pœnitentis prout ab eo præciſe procedunt, non habent rationem Sacramenti, nec ſunt vllo modo eius pars: ſed ſolùm prout à Sacerdote per poteſtatem clauium ad hoc eleuantur, & fiunt quodammodo ipſius actus. Ex quibus patet hūc ſolum eſſe totalem Miniſtrum Sacramenti.

Actus pœnitentis dupliciter conſiderari poſſunt.

Sunt materia proxima Sacramenti, quatenus ſunt aliqua ratione actus ipſius miniſtri.

4. Reg. 13.

Ad tertium nego conſequentiam. Concilia enim hos actus vocant quaſi materiam: non quia ſunt vera materia Sacramenti (nam cùm Trident. dicat eſſe verè partem Sacramenti, nec poſſint eſſe niſi pars materialis, debent eſſe verè materia Sacramenti;) ſed quia non ſunt talis materia qualis eſt aqua in baptiſmo, ac Chriſma in Confirmatione, quę magis propriè videntur habere rationem materiæ, quæ ſecundùm primam ſuam ſignificationem, ſignificat rem aliquam permanētem. Vocat igitur quaſi materiam: quia eodem modo ſe habent reſpectu huius Sacramenti, ſicut aqua reſpectu baptiſmi: præſertim ſi conſiderentur prout ſunt puri actus pœnitentis: quia vt ſic ſolùm ſunt materia remota huius Sacramenti, ſicut etiam aqua baptiſmi.

Cur dicantur quaſi materia.

DVBIVM V.

Qualis debeat eſſe dolor peccati, vt poſſit eſſe pars huius Sacramenti.

NOta 1. Nos ob varia motiua poſſe deteſtari peccatum: vt oſtendi diſp. 1. n. 21. & 22. Inter omnes autem peccati deteſtationes, illa optima eſt, quæ procedit ex amore Dei ſuper omnia dilecti, quæ dicitur contritio. Omnis autem alia deteſtatio peccati ab illius perfectione deficiens poteſt generatim dici attritio, cuius tot ſunt ſpecies, quot modis contingit eam ab illius perfectione deficere. 36.

Primus eſt, quando ille dolor procedit ex amore amicitiæ erga Deum, non tamen ſuper omnia dilecti. Sicut enim poſſum amare Petrum, v. c. vero amicitiæ amore, etſi non diligam eum ſuper omnia: ita videor poſſe amare Deum amore amicitiæ, non tamen ſuper omnia. Quidam autem volunt hanc attritionem inter omnes eſſe optimam, quia accedit ad contritionem.

Varij gradus attritionis.

Et hanc quidem peccati deteſtationem dari poſſe, eſt ſatis probabile in eo qui conatur amare Deum ſuper omnia, ſed languidè; & ne de facto eum ita amet, impeditur occulto aliquo affectu, nimioque amore erga aliquas creaturas, quas non eſſet paratus propter Deum deſerere: quem tamen ipſe hic & nunc vel nullo modo aduertit, vel ſaltem non aduertit eſſe maiorem amore diuino. Quòd tamen talis dolor de peccatis ſit efficacior ad deletionem peccati quauis alia attritione, non credo. Nam cùm ne quidem virtualiter auertat voluntatem ab omni omnino peccato mortali: melior ad dictum effectum eſt illa attritio quæ generaliter voluntatem à peccato auertit. 37.

Secundus modus eſt, quando quis dolet de peccato, quia cauſat pœnas æternas, aut amiſſionem bonorum ſpiritualium.

Tertius, quando quis peccatum deteſtatur propter intrinſecam ipſius turpitudinem.

Quartus, quādo illud deteſtatur propter malum

lum aliquod temporale, quod ſibi timet à Deo immittendum, v.c. quia timet ne Deus puniat eum morte aut morbis,&c.

Quinto, quādo quis dolet de peccato ex timore mere humano: quia ſcilicet timet infamiā,&c.

Sexto, ſi quis doleat de peccato ſine propoſito ſe emendandi etiam virtuali.

Nota ſecundò, Dupliciter poſſe dolorem de peccato requiri. Primò, præciſe ad valorem ipſius Sacramenti. Secundò, ad ipſius effectum etiam conſequendum. Sed hoc ſecundum ſatis patet ex dictis tom.1.q.62.a.1.dub.1.& alibi. quare huc breuiter tantum attingam.

38. Tota igitur difficultas hic eſt de 1. Multi enim putāt imperfectiorem dolorē requiri ad eſſentiā Sacramenti, quam ad eius effectum: quales ſunt omnes ij, qui putant dari aliquando hoc Sacramentum informe: quorum variæ ſunt ſententiæ. Quidam enim putant ad valorem Sacramenti ſufficere dolorem naturalem. Alij putant ſufficere 6. dolorem ex dictis: alij alia ſentiunt, & obſcure loquuntur, & pro diuerſis ſententiis citantur, quas nō tenent. Vide *D.Tho.in 4.d.17.q.1.a.4. Siluest.v.Confeſſio ſacramentalis,1.n.26.Caiet.tom.1. opuſc.tract.5.q.5. Suarez. diſp. 20. ſect.* 4. vbi varias hac de re opiniones citat, ac refutat. Fundamentum fere omnium eſt. 1. Quia ad eſſentiā Sacramenti videtur ſufficere omnis illa diſplicentia peccati, quæ ſufficit vt confeſſio habeat verā rationē accuſationis ſui ipſius: ſed non omnis diſplicētia quæ ad hoc ſufficit, ſufficit ad recipiēdū effectū huius Sacramenti; ergo non omnis quæ ſufficit ad eſſentiā, ſufficit etiam ad effectum. 2. Quia aliàs cùm nō poſſimus eſſe certi nos ſufficiēter eſſe attritos ad percipiendū effectū Sacramenti, numquā poſſemus ſcire, an ſatisfecimus præcepto confeſſionis: quod videtur abſurdum.

D. Thom. Siluest. Caietan. Suarez.

39. CONCL. I. Ad effectū huius Sacramenti primò requiritur neceſſariò aliqua pœnitentia, ſiue deteſtatio peccati: quia nullū peccatum ſine ea remittitur. 2. Hæc pœnitentia debet eſſe formalis; tum quia eſt pars ipſius Sacramenti: & ſicut ad materiam baptiſmi nō ſufficit liquor, qui ſolùm eminenter ſit aqua, ſed requiritur vt formaliter ſit aqua: ita ad materiā huius Sacramenti nō ſufficit pœnitentia virtualis, ſed neceſſaria eſt formalis. Tum etiā quia, vt dixi diſp.1.n.51.& 52. in memore ſuorū peccatorum (qualis eſt neceſſariò is, qui vult confiteri) non poteſt eſſe pœnitentia virtualis, niſi ſit ſimul formalis. 3. Hæc pœnitentia debet ſe ſaltē virtualiter extendere ad omnia peccata mortalia, quæ in pœnitente remittenda reſtant. Quia nec vnum peccatū mortale vnquā ſine alio remittitur; nec vllum vnquam remittitur niſi peccatorem ſaltem implicitè ipſius pœniteat. 4. Requiritur ſaltem implicitum propoſitum vitandi in poſterum omnia peccata mortalia, iuxta dicta diſp. 2. n.58. Quare quando non adeſt explicitum tale propoſitum, videtur omnino neceſſarium, vt deteſtatio peccati extendatur ſaltem implicite ad omnia omnino peccata mortalia, etiamſi pœnitens vnum ſolum commiſiſſet: quia alias neque explicitum, neque implicitum haberet propoſitum vitandi in poſterum omnia peccata mortalia: quod tamē ſecundum omnes ad effectum huius Sacramenti eſt neceſſarium. 5. Hæc pœnitentia neceſſariò debet procedere ex gratia, & conſequenter eſſe ſupernaturalis: quia nemo viribus naturæ poteſt pœnitere vt conducit ad ſalutem, aut remiſſionem peccati recipiendam: vt definiunt *Arauſ.c.7.& Trid.ſeſſ.6.c.5.& can.3.6.* Demum ad effectum huius Sacramenti non requiritur neceſſariò contritio, ſed ſufficit attritio, patet ex dictis ſupra n.23.& tom.1.q.62.a.1.dub.1.

Pœnitētia requiſita ad effectum Sacramenti.

Arauſican. Trident.

Ex quibus infertur 5.& 6. attritionem ex recenſitis n.37. nunquam ſufficere ad effectum Sacramenti: reliquas verò tunc ſufficere quando habent conditiones iam requiſitas. 1. tamen & 4. meritò poſſent eſſe ſuſpectæ: quia ſæpe timendum eſt ne deſit iis 3.& 4. conditio. imò quartæ facilè etiam deeſſet quinta conditio.

CONCL. II. Probabilius eſt nullam attritionem ſufficere ad valorem Sacramenti, quæ non ſufficiat etiam ad eiuſdem effectum, ſiue ad gratiam percipiendam. Hanc concl. tenent omnes ij, qui tenent non dari hoc Sacramentū informe, quos citabo infrà dub.11. Prob.1. Quia *Trid.ſeſſ.14.c.3.* docet contritionem, ſiue dolorem de peccatis catenus eſſe materiam & partem huius Sacramenti, quatenus ad peccati remiſſionem requiritur: ergo quotieſcunq; deeſt talis dolor qualis requiritur ad remiſſionem peccati, deeſt materia, ſiue pars eſſentialis huius Sacramēti. 2. Quia, vt oſtendi ſuprà nu.13. Chriſtus non dedit Apoſtolis poteſtatem quóſvis abſoluendi à peccatis, ſed eos ſolos, qui legitime ſūt diſpoſiti: ergo ipſi non habent poteſtatem alios abſoluēdi, & conſequenter inualidè id faciūt, atque ita abſolutio erit nulla, & Sacramentum inualidum. Tertiò, vt oſtendi n.34. vt confeſſio ſit pars Sacramenti, non ſufficit vt habeat qualemcunque rationem accuſationis ſui ipſius, ſed neceſſe eſt, vt ſit accuſatio tendens ad reconciliationē: atqui nulla eſt talis, niſi per eā ſignificetur reum ſui peccati ita pœnitere prout requiritur, vt poſſit ei peccatum per Sacramentū remitti: Ergo vt confeſſio poſſit eſſe pars Sacramenti, debet ſignificare reum ineſſe eiuſmodi pœnitentiā, quæ ſufficiat ad remiſſionem peccati in Sacramento percipiendam: & conſequenter ne ſit falſum ſignum, debet pœnitenti talis dolor ineſſe. 4. Quia nulla poteſt reddi ratio, cur confeſſio ſit ſemper inualida, quando pœnitens vnum peccatum mortale ſine iuſta cauſa ſcienter omittit: niſi quia hæc omiſſio non poteſt conſiſtere cum attritione ad eſſentiā Sacramenti requiſita. Quæcunque enim aliæ cauſæ adferuntur, ſine vllo fundamēto adferuntur: atqui illud eſſet falſum, ſi poſſet dari attritio ſufficiens ad eſſentiam Sacramenti, & tamen inſufficiens ad eius effectum: ergo talis dari nequit.

40. *Idem dolor requiritur ad efficaciam & ad effectum huius Sacramenti.*

Tridens.

Qualis cōfeſſio requiratur ad eſſentiam Sacramenti.

41. *Cur requiratur integra confeſſio.*

Ad 1. rationem contrariæ ſententiæ neganda eſt maior: vt patet ex 2.& 3. noſtra ratione. Ad 2. Reſpondeo, nullam eſſe cauſam cur debeamus magis eſſe certi nos validè confeſſos eſſe, quàm nos percepiſſe effectum Sacramenti, cùm nō ob aliam cauſam quæratur valor Sacramenti, quam vt poſſimus habere eius effectum. Neque ex eo quòd non poſſimus eſſe omnino certi de eius valore, ſequitur nos debere eſſe anxios, vt ſæpiùs confiteamur. Nā vt ab omni obligatione eadem peccata ſæpiùs confitendi excuſemur, ſufficit

quòd

quòd probabiliter poſſimus nobis perſuadere nos ea legitime eſſe confeſſus: quod ſibi poteſt perſuadere omnis is, qui moralem diligentiam ad hoc adhibuit: ſicut etiam eodem modo poteſt ſibi perſuadere ſe eſſe in ſtatu gratiæ. nam aliter non poſſet communicare.

42. CONCLVS. III. Similis etiam attritio requiritur reſpectu peccatorum venialium, quando quis ea ſola confitetur, tam ad valorem, quam ad effectum Sacramenti. quia neque hæc ſine vera pœnitentia remitti poſſunt: quamuis ex parte propoſiti ea in poſterum vitandi non requiratur tanta perfectio ac firmitas. Vide dicta diſp. 2. n. 122. & 130.

Attritio requiſita ad remiſſionem venialium.

DVBIVM VI.

Vtrùm dolor de peccato requiſitus ad hoc Sacramentum debeat neceſſariò ſaltem natura præcedere ipſam confeſſionem?

43. QVidam huc negant. Quia videmus prudentes quoſque confeſſarios poſtquam audiuerunt totam confeſſionem, quando metuunt ne pœnitentes non habeant ſufficientem dolorem de peccatis, ſolere eos ad hunc concipiendum excitare, ac quando dicunt ſe de iis dolere cum propoſito ea in poſterum vitandi, eoſdem ſtatim abſoluere. quod facere non poſſent ſi dolor deberet præcedere confeſſionem. quia tunc prior confeſſio fuiſſet planè irrita: ac conſequenter deberet tota repeti.

44. CONCL. I. Dolor ad hoc Sacramentum requiſitus debet neceſſariò præcedere ipſam confeſſionē, Prob. quia vt oſtendi n. 40. confeſſio debet eſſe ſignum illius doloris: atqui non poteſt illius eſſe ſignū niſi ex eo procedat. Actus enim externi non ſunt vera ſigna internæ voluntatis niſi ab ea procedant. Quod maximè verum eſt in iis actibus, qui non ſignificant formaliter internam pœnitentiam, ſed tantùm quatenus ſunt eius effectus; vt fit in præſēti caſu. Nec enim qui narrat ſe aliquod peccatum feciſſe, dicit formaliter ſe de eo dolere, ſed hoc ſolùm implicitè ſignificat, quatenus hîc & nunc tali modo hoc cōfitetur, vt ea confeſſio ex interno dolore cenſeatur procedere. Conf. Quia ſi confeſſio peccatorum non deberet eſſe ſignum interni doloris, neq; ex eo procedere, poſſet quis ſine illo peccatorum dolore, eiuſve ſignificatione, per modum hiſtoriæ narrare peccata ſua, & poſtea merè interiùs de iis atteri: & ſic ab iis abſolui, etiamſi internus dolor nullo ſigno externo proderetur. Nam ſi non debeat exteriu ſignificari per ipſam confeſſionem peccatorum, nihil facit ad valorē Sacramenti, quòd per alia ſigna prodatur, quæ nullam habent rationem confeſſionis. Quia ſicut hæc ſignatio non poſſunt eſſe pars Sacramenti: ita non poſſunt ipſi interno dolori dare eſſe ſacramentale, ſiue cum eo conſtituere vnum ſignum ſacramentale. Quòd ſi verò ipſa confeſſio debeat ſignificare internum dolorem peccatorum, cùm non ſignificet futurum ſed præſentem, hic neceſſariò debet adeſſe ſaltem virtualiter, dū ipſa confeſſio fit: aliàs hæc eſſet ſignum falſum.

Dolor de peccatis debet neceſſariò præcedere confeſſionem. Actus externus non eſt ſignum interni niſi ex hoc procedat.

CONCL. II. Dolor iſte non ſolùm natura, ſed etiam tempore debet præcedere ipſam confeſſionem. Patet, quia ille dolor debet ſaltem natura præcedere voluntatem confitendi. quia debet eſſe cauſa confeſſionis, quod fieri nequit, niſi ſit cauſa voluntatis confitendi. hanc autem non poteſt cauſare, niſi ſit ea prior. Voluntas autem confitendi, cùm ſit tota in inſtanti, neceſſariò eſt prior tempore ipſa confeſſione, quæ fit in tempore. & neceſſariò præſupponit motum linguæ, qui non poteſt fieri, niſi in tempore.

Ad argumentum contrarium Reſp. Confeſſionem factam ſine ſufficienti dolore peccatorum, numquam poſſe eſſe partem Sacramenti, quantumcumque ante abſolutionem ſufficiens dolor in pœnitente excitetur ad hoc tamen valet vt confeſſarius accipiat perfectam cognitionem ſtatus pœnitentis, ita vt hic poſtea omnia ſua peccata poſſit paucis verbis ſufficienter cōfiteri, dicendo ſe dolere de peccatis iam narratis, & cupere ab iis abſolui: & hæc ſola verba tūc habent veram rationem confeſſionis, quæ ſit pars Sacramenti. Sicut ſi quis conſilij petendi cauſa narraſſet omnia peccata ſua, & poſtea de iis dolens vellet confiteri, ſufficeret eum dicere ſe dolere de peccatis iam dictis, & petere ab iis abſolui: hac tamen differentia quòd in priore caſu peccata omnia caderent ſub ſigillum. quia confeſſio fuit facta in ordine ad abſolutionem. Secus eſſet de ſecundo. 45.

DVBIVM VII.

Qua ratione ſatisfactio ſit pars Sacramenti?

NOta primò, Nos hîc ſolùm loqui de ſatisfactione, quæ fit dum quis implet pœnitentiam à confeſſario iniunctam. hæc enim ſola poteſt eſſe ſacramentalis. 46.

Nota ſecundò, Duplices poſſe eſſe alicuius rei partes, ſcilicet eſſentiales, quales ſunt materia & forma; & integrales, v.c. in homine caput pectus, manus, pedes. quæ diuiſio eſt potius ipſius partis materialis, quàm totius. Sic in hoc Sacramento partes eſſentiales ſunt eius materia & forma: partes verò integrantes materiæ ſunt contritio, ſiue attritio, confeſſio, & ſatisfactio.

Nota tertiò, Dupliciter poſſe aliquid dici partem eſſentialem alicuius rei. Primò, propriè & ſtricte, & ſic id ſolùm dicitur pars eſſentialis, ſine qua eſſentia rei ſine nouo miraculo nequit conſiſtere, & ſic in quouis compoſito ipſa forma ac materia totalis ſimul ſumpta ſunt partes eſſentiales. Item in homine caput, pectus, cor, &c. ſunt partes eſſentiales; quia ſine his homo nequit naturaliter exiſtere; manus vero & pedes non ſunt partes eſſentiales, quia homo ſine his poteſt eſſe. Secundò, latiore modo poſſet dici pars eſſentialis rei, quidquid eius eſſentiam hîc & nunc componit, ſiue omnis pars materiæ quæ hîc & nunc ipſa forma eſſentiali vere informatur, etiamſi ſine hac eſſentia poſſit conſiſtere; & ſic manus poſſet dici pars eſſentialis. Sed hæc locutio eſt impropria: & tales partes potiùs dicuntur integrantes. Poſſunt etiam dici ſubſtantiales, quatenus vere ſunt pars ſubſtantiæ ipſius rei.

Pars dupliciter dicitur eſſentialis.

Con-

Impletio pœnitentiæ non eſt propriè pars eſſentialis Sacramenti.

47. Concl. I. Impletio pœnitentiæ iniunctæ non eſt propriè pars eſſentialis. Quia Sacramentum poteſt eſſe eſſentialiter integrum ſine ea. Eſt enim verum & perfectum Sacramentum, quando abſoluitur is qui in extremis conſtitutus ſolùm poteſt dare aliqua ſigna doloris peccatorum ſuorum, cui nulla pœnitentia iniungitur.

Sed ſolùm integralis.

48. Concl. II. Impletio pœnitentiæ iniunctæ eſt vera pars integralis ipſius Sacramenti ad perfectionem ipſius ſubſtantialem pertinens: & conſequẽter ſuo modo verè informatur ipſa forma ſacramentali, ſicut manus anima rationali. Videdetur hæc concluſio eſſe apertè ſententia *Concilij Florentini in literis Eugenij*; vbi ſimpliciter aſſerit contritionem, confeſſionem & ſatisfactionem eſſe quaſi materiam Sacramenti, nihil inter hæc diſtinguẽs: Atqui contritio & confeſſio ſunt vera materia Sacramẽti: ergo etiã ſatisfactio. Idem etiam eodem modo docet *Triden. ſeſſ. 14. c. 3.* Confirm. quia iniunctio huius pœnitentiæ eſt verè actus poteſtatis clauium, & pars ſententiæ iudicialis, & eius impletio eſt executio illius ſententiæ, & conſequenter fit illius virtute: atque ita neceſſariò ab ea ſententia atque abſolutione ſacramentali (quæ datur cum directo ordine ad hanc impletionem) informatur, quatenus vna cum ea componit quoddam perfectum ſignum integræ remiſſionis ipſius peccati & quoad culpam, & quoad pœnam, ſaltem quantum homo tenetur pro ea in hac vita ſatisfacere, etſi ea non ſemper abſolutè integrè remittatur.

Florent. *Tridènt.*

DVBIVM VIII.

Quid propriè ſignificent verba formæ: Ego te abſoluo à peccatis tuis?

49. Ratio difficultatis eſt: quia dicta verba propriè accepta ſignificant remiſſionem ipſius culpæ, & tamen non videntur eam ſemper poſſe ſignificare. Quia aliàs quando is confiteretur, cui iam omnis culpa eſſet remiſſa, non eſſet capax abſolutionis: quod tamen falſum eſt. Quidam dicunt tunc dici remitti peccatum, quia remittitur pœna temporalis ei debita. Sed hoc non ſatisfacit: quia poteſt fieri vt peccatum ſit omnino remiſſum etiam ſecundùm omnem pœnam. Alij dicunt etiam in hoc caſu dici remitti peccatum: quia per Sacramentum delentur reliquiæ peccati, v. c. malæ inclinationis ex eo relictæ. Ita *Caiet. tomo 1. opuſc. tract. 5. q. 4. ad 2.* Sed nec hoc ſatisfacit. Quia nec hoc Sacramentum videtur inſtitutum ad has reliquias delendas, nec eæ ſemper poſt remiſſam culpam remanent, maximè quando culpa conſiſtit in ſola omiſſione venialiter mala.

Caietan.

Tertiò, *D. Thom. q. 84. a. 3. ad 5.* ait: *Ego te abſoluo*, ſignificare, *Ego tibi Sacramentum abſolutionis impendo.* Sed etſi hac explicatione poſita omnis difficultas euitetur; tamen videtur ſatis detorta, ſi ita crudè ſine alia explicatione ſumatur.

D. Thom.

50. Quartò igitur alij volunt, ea verba idem ſignificare atque hæc: *Ego tibi gratiam ſanctificantem, ac quantum eſt ex ſe remiſſiuam peccati confero.* Probant, quia ſicut omnis actio naturalis primò & per ſe tẽdit in productionem alicuius formæ, & tantùm conſecutiuè in deſtructionem formæ contrariæ: ita omnia Sacramenta primò & per ſe producunt gratiam, & tantùm conſecutiuè remittunt peccata. Cũ igitur Sacramenta id ſignificent quod producunt, ſequitur pœnitentiã primò & per ſe ſignificare productionem gratiæ deſtructiuæ peccati, & tantùm cõſequenter huius deſtructionem, ſi quando adſit. Et hæc explicatio eſt ſatis probabilis, & omnẽ difficultatem euadit: hoc tamen in ea eſt difficile, quia videtur detorquere verba formæ in ſenſum nõnihil alienum ac durum. Nam ea propriè ſecũdùm communem modũ loquendi primò & per ſe immediatè ſignificant remiſſionẽ culpæ, & potiùs cõſequẽter infuſionem gratiæ. Secundò, quia non diſtinguit ſignificationem verborum ipſius formæ præcisè à ſignificatione totius Sacramenti. quod tamen, vt infrà videbimus, neceſſariò faciendum eſt. Tertiò, quia hoc Sacramentum videtur immediatè & per ſe primò inſtitutum ad tollendum peccatum. Nam hoc & ipſius materia & forma propriè indicant, & clarè etiam ſignificãt verba, quibus fuit inſtitutum. Cùm igitur, vt oſtendi diſp. 2. dub. 10. aliqua actio poſſit primò & per ſe tendere in remiſſionem peccati, nulla videtur eſſe cauſa cur negemus hoc fieri in hoc Sacramento: ita vt in eo per ſe primò & intendatur, & ſignificetur remiſſio peccati, & conſequenter infuſio gratiæ, ſine qua illa nõ fit.

Quintò igitur alij concedunt hanc formam primariè ſignificare remiſſionem peccati: aiunt tamen vt eadẽ culpa ſæpiùs remittatur, ſufficere vt quis de ea ſæpiùs ſe accuſet: ſicut in foro externò toties aliquis poteſt abſolui ab aliquo crimine, quoties de eo accuſatur. Sed hæc reſponſio videtur petere principiũ: hoc enim eſt quod petitur; cùm culpam remitti ſiue deleri ſupponat eam eſſe, quomodo culpa quæ nullo modo exiſtit quando nos ſecundò de ea accuſamus, poſſit iterum verè remitti, cùm per hanc accuſationem nullum accipiat eſſe, quod poſſit deleri? Nec exemplum fori externi allatum quidquam facit ad rem. Nam in hoc non remittitur peccatum ei qui abſoluitur, ſed hic ſolùm declaratur innocens; quod clarum eſt toties fieri poſſe quoties occurrunt nouæ occaſiones de eius innocentia dubitandi: in noſtro autem Sacramento reus non declaratur eſſe innocens, ſed per veram peccati remiſſionem fit innocens. 51.

Differentia inter abſolutionem fori ſacramentalis, & externi.

Pro horum explicatione Nota 1. ex dictis nu. 49. peccatũ deducta metaphora à vinculis phyſicis, quæ in multis impediunt eos quos ſtringunt, verè dici ligare peccatorem, quatenus eum aut ad aliquid obligat, aut ab aliquo impedit: quod multis modis fit. Primò enim ligat cũ per reatum culpæ. Secundò, per reatum pœnæ ſiue æternæ, ſiue temporalis. Tertiò, quatenus conſtituit eum indignum omni gratia & gloria: atque ita quantum eſt ex ſe impedit eum ne quidquam horum à Deo conſequatur. Quartò, quatenus obligat eum ad confitendum. Et quamuis non omnes hæ obligationes habeant rationem culpæ, vt per ſe patet; tamen culpa per eas hominem verè ligat, etiam dum ipſa ſecundùm ſe deſiſtit. Sicut etſi obligatio quæ ſequitur votum, non ſit ipſum votum: tamen votum per hanc verè dicitur me ligare etiam dum 52.

Peccatum varijs modis peccatorem ligat.

iam ſecundùm ſe non exiſtit. Et ſicut qui remittit hanc obligationem, verè dicitur abſoluere à voto: ſic qui remiſſa iam culpa ſecundùm ſe, remittit ſequentes obligationes, verè dicitur abſoluere à culpa; quia efficit vt deſinat hac vel illa ratione ligare, ſecundùm quam antè ligabat.

53. Aliud eſt oratione aliquid determinatè ſignificare, aliud ipſam pro eo determinatè verificari.

Nota ſecundò, aliud longè eſſe orationem aliquam hoc vel illud determinatè ſignificare; aliud eam pro hac vel illa re determinata verificari, v.c. dum dico, *Aliquis homo currit*, hæc propoſitio non magis ſignificat Petrum currere, quàm quemuis alium hominem: ſi tamen ipſe ſolus currat, pro eo ſolo verificatur. Item poſito quòd Petrus ſit mihi obligatus vt ſoluat certam pecuniam, & Paulus vt reſtituat famam, & Iacobus vt famuletur, ſi dicam iis, *Ego remitto vobis omnem obligationem*: hæc verba non ſignificant diuerſa reſpectu diuerſorum; alioquin eſſent æquiuoca: ſed ſignificant vnum & idem, ſcilicet remiſſionem obligationis in communi, prout abſtrahit ab hac vel illa. In diuerſis tamen habet diuerſum effectum, & conſequenter pro diuerſa remiſſione verificatur.

54. Eadem oratio ratione circumſtãtiarum diuerſa ſignificat.

Nota tertiò, Eandem omnino orationem, ratione diuerſarum circumſtãtiarum quibus profertur, poſſe valdè diuerſa ſignificare. v. c. Summus Princeps, qui habet abſolutam poteſtatem remittendi in foro ciuili crimina, ſine vlla cauſæ cognitione dicat alicui reo: *Abſoluo te ab homicidio*: hæc oratio ſignificabit abſolutam criminis remiſſionem. Contra verò ſubordinatus Iudex, qui non habet poteſtatem remittendi crimina, poſt cauſæ cognitionem eandem orationē proferat, non ſignificabit crimen commiſſum huic reo remitti, ſed hunc ab eo eſſe innocentem, ſiue illud non commiſiſſe: nec tamen ſignificabit hoc abſolutè, ſed quantum ex allegatis & probatis poteſt cognoſci: hinc etſi Iudex ſecretò ſciret reum vere commiſiſſe homicidium: tamen ſi publicè probaretur innocens, legitimè & ſine vllo ex parte ſua mendacio pronuntiaret illum innocentem. Quia ſolùm diceret eſſe innocentem, quantum ex allegatis & probatis hîc & nũc poſſet cognoſci: quod verum eſſet. Cum hoc tamen conſiſtit iudicium hoc continere verum errorem & falſitatem, quatenus complectitur falſas probationes pro reo allatas, quæ ſunt etiam quædam pars ipſius actus iudicialis. Quamuis autem ſententia ipſius Iudicis præcisè ſolùm ſignificet reum eſſe innocentem quantum ex allegatis & probatis cognoſci poteſt, & ſic nihil contineat falſitatis: tamen totus actus iudicialis abſolutè ſignificat accuſatum eſſe innocentem, & conſequenter continet falſum.

Poteſt iudicium aliquod continere falſitatem, etſi ipſa ſententia ſecundum ſe vera ſit.

55. Poteſtas confeſſarij eſt media inter poteſtatem ſupremi Principis & ſubordinati Iudicis.

Poteſtas autem miniſtri huius Sacramenti eſt quaſi media inter dictas. Nam ipſe habet veram poteſtatem remittendi ipſa crimina, & in eo eſt ſimilis ſummo Principi: cùm tamen ſit iudex ſubordinatus ſub ipſo Deo, tenetur in iudicando ſeruare formam præſcriptam, vt ſcilicet neminem abſoluat niſi legitimè diſpoſitum, & cauſa cognita: hinc hæc verba: *Ego te abſoluo à peccatis tuis*, ab eo in Sacramenti adminiſtratione prolata, ſignificant reo hîc & nunc verè peccata remitti: cum hac tamen conditione, quantum ex ipſa cõfeſſione potuit cognoſcere ipſum eorum eſſe reum, & ad eorum remiſſionem legitimè diſpoſitum. Ipſum tamen totum Sacramentum prout conſtat confeſſione pœnitentis & forma abſolutionis, ſignificat abſolutè hîc & nunc peccata remitti, ea nimirum ratione ſecundùm quam hoc Sacramentum ad eorum remiſſionem eſt inſtitutum. Quare cùm hoc Sacramentum ſit inſtitutum vt peccator reconcilietur Deo, & ad hoc neceſſaria ſit remiſſio peccati mortalis, ſecundùm omnem rationem culpæ & pœnæ æternæ in eo qui adhuc his ligatur: in Sacramento abſolutè ſignificatur omnem culpam mortalem nondum remiſſam pœnitẽti ſecundùm omnem rationem culpæ & pœnæ æternæ ſimpliciter remitti: ita vt falſa ſit ſignificatio Sacramenti, ſi non remittatur id totum quod adhuc habet rationem culpæ mortalis, aut pœnæ æternæ. Secùs eſt de remiſſione pœnæ temporalis. Nam hoc Sacramentum non eſt inſtitutum, vt hanc ſemper totam remittat, ſed ſecundùm diſpoſitionem pœnitentis: & conſequenter non aliter ſignificat eam remitti.

Nota quartò, Etſi vt vera ſit confeſſio pœnitentis, neceſſarium ſit ipſum ea peccata commiſiſſe quæ confitetur: tamen non eſt neceſſe, vt hæc ei nõ ſint remiſſa. Nam ipſe ſolùm aſſerit ſe ea commiſiſſe, non autem ea ſibi non eſſe remiſſa: hoc ipſo tamē quo ea clauibus Eccleſiæ ſubiiciendo, petit ſibi ipſa remitti, neceſſariò innuit ea nondum ita eſſe remiſſa, quin poſſint adhuc amplius remitti, iuxta illud Pſal. 50. *Amplius laua me ab iniquitate mea*. Quare etſi ad veritatem Sacramẽti requiratur, vt pœnitens verè commiſerit ea quæ abſolutè confitetur, ita vt ſi nihil eorum quæ confitetur commiſiſſet, ſignificatio Sacramenti eſſet abſolutè falſa: ſi autem quædam commiſiſſet, quædam verò non cõmiſiſſet, tunc Sacramenti ſignificatio non eſſet quidem neceſſariò falſa (quia fieri poteſt vt falſitas commiſſa non tollat in pœnitente diſpoſitionem neceſſariam ad effectum Sacramenti, vt ſi in ea vel nullo modo, vel tantùm venialiter peccarit) ſemper tamen contineret aliquam falſitatem ſaltem materialem. Nullo tamen modo ad eiuſdem omnimodam veritatem neceſſarium eſt vt pœnitens confiteatur vel vnicum peccatum, quod non ſit ei ſecundùm culpam remiſſum: quia Sacramentum neque ſecundùm ſe totum, neque ſecundùm aliquam ſui partem abſolutè ſignificat hîc & nunc aliquod peccatum ſecundùm rationem culpæ adhuc exiſtere, aut remitti: vt magis patebit ex mox dicendis. 56.

Confitens ſignificat peccata ſibi adhuc poſſe aliqua ratione remitti. Pſal. 50.

57. Qua ratione abſolutio ſignificet hîc & nunc remitti peccata?

Concl. I. Forma abſolutionis ſignificat generatim omnem ſolutionem vinculorum peccati, ſiue ſecundùm culpam, ſiue ſecundùm pœnam, ſiue ſecundùm obligationem confitendi, ſiue ſecundùm quamcumque aliam rationem, ſecundùm quam ligare poteſt. Quia, vt oſtendi nu. 52. ea verba in proprietate ſermonis, ea omnia ſignificare poſſunt: nec eſt vlla ratio cur eorum ſignificatio hîc reſtringatur.

58. Concl. II. Non tamen ſignificat omnem dictam abſolutionem hic & nunc de facto conferri, neque etiam hanc vel illam determinatè conferri: ſed aliquam ex his indeterminate hic & nunc conferri: ſcilicet confitentem abſolui a peccato

peccato quatenus ligat vel ſecundùm culpam, vel ſecundùm pœnam æternam, aut temporalem, vel ſecundum aliquam aliam rationem. Imò neque hoc abſolute ſignificat, ſed ſolum ſub conditione, ſi confeſsio vera ſit, quoties tamen Sacramentum eſt validum pro aliquo determinato modo remiſsionis, verificatur. Patet ex dictis n. 53. 54. & 55.

59. *Forma Sacramenti poteſt eſſe vera, etſi nulla fiat remiſſio.* Hinc patet primò, quomodo forma Sacramenti poſsit eſſe vera, etſi nulla omnino vera fiat remiſsio peccati: vt ſi Sacramentum ſit irritũ, vel informe, poſito quòd tale aliquod detur. Eſſet tamen tunc ipſa ſignificatio Sacramenti falſa, ſicut etiam falſa eſt in baptiſmo informi.

Patet ſecundò, quomodo tam formæ quàm ipſius Sacramenti ſignificatio poſsit ſimpliciter eſſe vera, quamdiu peccata, quæ pœnitens confitetur, aliquo modo eum adhuc ligant ratione reatus pœnæ temporalis, aut ſimilis. Tunc enim veriſsime ſine vlla æquiuocatione pœnitens dicitur à peccatis abſolui: vt oſtendi n. 52. & 53.

Patet tertiò, quomodo non improbabiliter poſsit defendi quarta ſententia recitata num. 50. dicendo formam Sacramenti ſecundùm ſe quidem ſignificare immediatè abſolutionem à peccato modo iam explicato: prout tamen cũ confeſsione componit integrum Sacramentum ſignificare immediate ſolam infuſionem gratiæ habentis vim remittendi peccatum; & conſequenter remiſsionem peccati ſub conditione, ſi aliquod ſit remittendum. Et ſic facilè poſſunt ſolui duo priora argumenta in contrarium allata. Contra eam tamen adhuc aliquo modo pugnat tertium argumentum, & maximè videtur vrgere quòd dixi n. 56. ſcilicet confitentem ſua peccata vt ab iis abſoluatur, hoc ipſo implicitè ſignificare ſe iis adhuc aliquo modo ligari. Primò, quia ineptè quis petit abſolui ab eo, quo nullo modo ligatur. Secundò, quia vt dixi num. 51. & 54. hæc confeſsio debet habere rationem veræ accuſationis ſui ipſius, & quidem quæ tendat ad reconciliationem: atqui nemo præſertim hoc modo, ritè ſe accuſat in eo, cuius nullo modo iã ampliùs eſt reus, nec ratione ipſius aliqua obligatione tenetur. Quare ſi confeſsio fiat de ſolis iis peccatis, quæ nulla ratione ampliùs confitentem ligant, videtur ea continere implicitum mendacium.

60. Dices, Nos cõmuniter poſſe præſumere, noſtra peccata non eſſe nobis adhuc omnino plenè remiſſa, ſed reſtare adhuc ſaltem aliquam pœnam pro iis ſoluendam. Sed contrà, Ex dictis ſaltem ſequitur, ſi contingeret nos certò ſcire aliqua peccata nobis omnino plenè eſſe remiſſa, nos non poſſe ea ſubiicere ampliùs clauibus: & ex hoc vlteriùs ſequitur, omnia peccata plenè remiſſa nullo modo poſſe eſſe materiam confeſſionis, ſed tantùm ratione ignorantiæ, credit eſſe materiam, ſicut ſunt ea peccata, quæ verè non commiſimus, ſed falsò putamus nos commiſiſſe. quia quidquid eſt vera materia confeſſionis, poteſt ſecluſo omni errore clauibus ſubiici. quod in illa peccata non conueniret. Nullo autem modo poteſt dici talia peccata non eſſe materiam confeſsionis. quia alias viri valdè ſancti, qui magnas agunt pœnitentias, & ſæpe eliciunt feruentes actus amoris Dei ac cõtritionis, & non niſi leuia peccata committunt, quæ etiam ſtatim cum magno dolore confitentur, ſæpiſsime exponerent ſe periculo ne facerent Sacramentum irritum: cum ſæpe fieri poſsit, vt eorum peccata ſint ante Sacramentum iis ſecundùm culpam, & omnem pœnam remiſſa.

61. *Numquam peccatum in hac vita ita remittetur, quin poſſit adhuc vlterius remitti.* Ob has rationes videtur dicendum, numquã peccatũ in hac vita ita remitti, quin poſsit adhuc vlterius remitti; atque ita quoties hoc Sacramentum cum fructu percipitur, in eo verè peccata remitti.

Pro quo Nota, eum qui ſemel peccauit, quantumcunque ei peccatum remittatur, ceteris paribus ſemper manere minùs dignum beneficiis diuinis, quàm eſſet ſi numquam peccaſſet, quod patet in exemplis humanis. Sint enim duo amici Principis, in omnibus omnino meritis, nobilitate, ac naturæ donis inter ſe pares, hoc vno excepto quòd vnus aliquando in Principem peccarit, alter verò numquam. Item ſit aliquod beneficium alterutri conferendum, quantumcumque priori illud peccatum ſit remiſſum; tamen erit cauſa cur ſit altero minùs dignus, cui illud beneficium conferatur: atque ita ſi Princeps velit in rigore æquitatem ſequi, conferet illud ſecundo: & ſic illud peccatum erit priori impedimento, quo minùs illud beneficium conſequatur. Hinc etiam videmus eos qui grauiter in ſuos Principes peccarunt, quantumcumque cum iis in gratiam redierint, nihilominus ſemper cum maiore verecundia, & timore repulſi ab iis beneficia petere, & communiter etiam difficiliùs ea obtinere, quàm alios eiuſdem omnino gradus, qui numquam in Principem peccarunt.

62. Et quamuis nõ ſit omnino eadem ratio apud homines & Deum, qui ſua beneficia etiam indignis largitur: in eo tamen eſt paritas, quòd is qui ſemel peccauit, hoc ipſo ceteris paribus verè à parte rei ſit ſemper minùs dignus cui Deus beneficia conferat, quàm alius qui numquam peccauit. Quamuis autẽ Deus ratione ſuæ munificentiæ, qua etiam erga indigniſſimos ſæpe valde exiſtit liberalis, frequenter homini tanta det beneficia, quanta dediſſet ſi numquam peccaſſet; hoc tamen eſt per accidens reſpectu peccati commiſſi, quod, vt oſtendi, etiam poſt remiſſionem natum eſt nonnihil impedire eam munificentiam. Et non eſt dubium, quin etiam de facto ſæpè impediat. Hinc etſi certum ſit Dauidi peccatum adulterij & homicidij ſtatim ac egit de eo pœnitentiam fuiſſe remiſſum ſecundum culpam & pœnam æternam, & omnino credibile ſit tot lacrymis & gemitibus, & tam longa pœna aſpera, quam in pſalmis pœnitentialibus ſe egiſſe deſcribit, potuiſſe plenè ſatisfacere pro omni pœna temporali reſtante, ſi Deus prout communiter facere ſolet, voluiſſet eius pœnitentiam in hunc finem abſolute acceptare: numquam tamen ab eo impetrare potuit, vt ei omnem pœnam remitteret, ac ſicut priùs ſingulari præſidio contra omnia aduerſa tueretur: vnde poſtea notiſſimis iuxta ac grauiſſimis calamitatibus exagitatus fuit. Similiter Moſes quamtumcumque eum pœnituerit peccati ſemel

Num. 20. mel admiſſi Num. 20. numquam tamen poſtea à Deo impetrare potuit illud beneficium, vt vitam ei prurogaret, donec populum in terram promiſſionis induceret.

63 Dixi, talem ceteris paribus ſemper eſſe minùs dignum diuinis beneficis altero qui numquam peccaſſet. Quia ex eo quòd prior habeat maiora merita, aut ampliorem gratiam, fieri poteſt vt ſit dignior beneficiis diuinis quàm ſecundus.

Qua ratione peccatum ſemel commiſſum tota vita pergat ligare? Hinc patet primò, Quomodo peccatum ſemel commiſſum pergat ſemper etiam poſt remiſſionem aliquo modo ſuum auctorem quamdiu viuit ligare. Quia quantum eſt ex parte ſua ſemper eſt ei aliquo modo impedimento, quo minùs excellentiores quaſdam gratias à Deo conſequatur, quas aliàs fortè conſequeretur: vt autem oſtendi num. 52. quiſque dicitur ea re aliqua ratione ligari, qua à beneficiis conſequendis impeditur. Ceſſat tamen hoc impedimentum poſt hanc vitam; quia Beati ratione præteritorum peccatorum, à nullis beneficiis à Deo conſequendis impediri ampliùs poterunt.

64 Qua ratione in Sacramento ſemper verè remittatur. Patet ſecundò, Qua ratione peccatum per Sacramentum confeſſionis ſemper dicitur verè aliqua ratione remitti. quia nimirum ſemper recipitur noua gratia, qua illud impedimentum èatenus minuitur, quatenus homo redditur dignior, qui maiora beneficia à Deo recipiat, quæ gratia etiam ex vi Sacramenti ad hunc effectum directè datur. Cùm tamen dicta indignitas non minuatur in ſe (quia æqualiter ſemper manet talem tale peccatum aliquando commiſiſſe) ſed ſolùm per appoſitionem alicuius rei, qua ſubiectum redditur dignius quàm antè fuit, numquam poteſt in hac vita omnino tolli. Sicut ſi Deus plumbo, relinquendo ei naturalem grauitatem, inderet aliquam qualitatem, quæ haberet vim illud euehendi ſurſum. Hæc vis ſi in dies creſceret, minueret quidem ſemper illud impedimentum, quod grauitas plumbo adfert quo minùs celeriùs ſurſum feratur: non quidem minuendo ipſam grauitatem ſecundùm ſe, ſed efficiendo, vt minùs efficaciter euectionē plumbi poſſit impedire. quantumcumque tamen creſceret, numquam illud impedimentum omnino tolleret. Nam quamdiu grauitas plumbo ineſt, ſemper efficit vt ceteris paribus minùs celeriter feratur ſurſum, quàm aliàs ferretur. Eademque eſt ratio in dicta indignitate, quæ remiſſo peccato remaneat. Et hac fortè ratione ſatis probabiliter explicari poſſet ſententia Caiet. citata num. 49.

Caiet.

DVBIVM IX.

Vtrùm verba propriè dicta ſint de eſſentia huius formæ?

65 Medina. Petrus Soto. QVidam putant hanc formam poſſe validè ſcripto proferri. Ita *Medina Cod. de pœnitentia tract. 2. q. 15. §. Quartum dictum. Petrus Soto lect. 11. de confeſſione*, & quidam alij ex referendis n. 68. Ratio eorum eſt primò, quia hoc Sacramentum ſequitur formam iudicij: atqui in aliis iudiciis ſententia poteſt ſcripto proferri: ergo etiam in hoc. Secundò, quia confeſſio poteſt fieri ſcripto; ergo etiam abſolutio.

CONCLVS. De eſſentia huius formæ eſt vt proferatur verbis propriè dictis. Eſt iam communis Doctorum. Prob. Quia *Florentinum in litteris Eugenij* generatim dicit Sacramenta conſtare verbis tanquam forma. quod niſi neceſſitas aliter cogat, proprie intelligendum eſt: verba autem proprie ſolùm dicuntur ea, quæ ore proferuntur. 66. Abſolutio neceſſariò profertur verbis. Florent.

Confirmatur primò, quia idem Concilium agens de matrimonio ait: *Cauſa efficiens matrimonij regulariter eſt mutuus conſenſus, per verba de præſenti expreſſus.* Vbi dum dicit hunc conſenſum debere regulariter exprimi per verba, inſinuat primò hoc non eſſe ei eſſentiale. Secundò, ſe accipere verba propriè pro iis quæ ore proferuntur. Nam ſi verba velimus largè accipere pro quibuſuis ſignis æquiualentibus, matrimonium non ſolùm regulariter, ſed omnino eſſentialiter requireret verba de præſenti: quia nullo modo poteſt validè contrahi ſine ſignis, quæ præſentem conſenſum ſignificent pro eo tempore quo contrahitur. Confirmatur ſecundò, quia Trident. docet formam huius Sacramenti in illis miniſtri verbis poſitam eſſe, *Ego te abſoluo*, &c. Vbi dum ait: *in verbis miniſtri*, apertè inſinuat ſe loqui de verbis à miniſtro prolatis. Tertiò, quia cùm Florent. ſuprà doceat generatim omnia Sacramenta perfici verbis, vt forma, & in aliquibus Sacramentis hoc neceſſariò intelligendum ſit de verbis propriè dictis, hoc ipſo quo ab ea regula ſingulariter excipit matrimonium, apertè inſinuat reliqua omnia Sacramenta requirere verba proprie dicta. quia, vt communiter docent Iuriſtæ, exceptio confirmat regulam. Quartò, quia Sacramenta quæ non requirunt verba propriè dicta, non requirunt etiam verba determinata, vt patet in matrimonio. Atqui falſum eſt hoc Sacramentum non requirere verba determinata: Ergo etiam requirit propriè dicta. Trident. Florent.

Ratio à priore eſt inſtitutio Chriſti nobis vſu Eccleſiæ, & Conciliorum verbis declarata.

Ad primum Reſpondeo primò ad maiorem. Etſi hoc iudicium in multis ſequatur rationem iudiciorum ſæcularium, non tamen in omnibus, vt vel inde patet, quòd in hoc iudiciu ſit idem actor, teſtis, & reus. Reſpondeo ſecundò, negando etiam minorem. quia etſi multa iudicia requirant vt ſententia ex ſcripto feratur; tamen communiter tam in illis ipſis quàm in aliis neceſſarium eſt vt ipſa propriè dictis verbis proferatur: ita vt ſcripto nullo modo ſit latio ipſius ſententiæ, ſed ſolùm conditio requiſita vt poſſit pro dignitate ferri. Vnde hoc argumentum potiùs pro nobis facit. quod hac ratione probo. Quia iudices ſubordinati communiter in proferenda ſententia debent ſequi certam formam à legibus præſcriptam, ſine qua inualidè eam proferunt. Ergo cùm ſacerdotes in hoc Sacramento ſint iudices ſubordinati Chriſto, omnino veriſimile eſt, ſicut iis præſcripta eſt certa forma verborum: ita etiam præſcriptum eſſe certum modum quo teneantur ſententiam proferre, qui, vt patet ex vſu, non poteſt eſſe alius, quàm vt verbis eam pronuntient.

Ad

Ad ſecundum, nego conſequentiam. Primò, quia forma debet eſſe magis expreſſa & determinata quàm materia; quæ per eam determinatur. Secundò, quia ſæpe accidit pœnitentem non poſſe aliter confiteri quàm ſcripto aut ſignis: vix autem vnquam accidit vt is qui habet hîc & nunc poteſtatem abſoluendi, non poſſit verbis ſententiam proferre. quare magis erat neceſſarium vt confeſſio poſſet ſignis fieri, quàm vt abſolutio ita poſſet fieri. quia rariſſimi caſus non debent conſiderari.

DVBIVM X.

Vtrùm abſolutio ſacramentalis poſſit dari abſenti?

61 OLim liberiùs licuit ea de re diſputare. quare plurimi præſertim Thomiſtæ affirmarũt abſentem validè poſſe abſolui, atque adeò in caſu neceſſitatis etiam licite. Fundamentum eſt, quia in aliis iudiciis validè fertur ſentẽtia in abſentem, ergo etiam in hoc ſacramentali. quia nulla eſt ſufficiens ratio hoc negandi. Ita *Palud. in 4.d.17.q.2.verſu Tertia definitio.* Vbi ait: *Quòd ſi non poſſit ire* (ſcilicet pœnitens) *nec accerſere ſacerdotem, non tenetur quidem ſcribere & mandare peccata ſua: ſed tamen ſi ipſe vult, licet ei ſcribere & mandare: & illi reſcribere, & mandare abſolutionem.* Item *D.Antoninus 3.p.tit.17. c. 12. & c. 21. §. 3.* quærit quid teneatur facere ſacerdos qui alium abſoluit à peccato à quo eum abſoluere non poterat. & reſpondet, eum teneri petere facultatẽ, vt poſſit eum abſoluere, & tunc ſi eum habere præſentem non poteſt, ait plurimos Doctores in Concilio Baſileenſi reſpondiſſe poſſe eum abſentem abſoluere. & deinde addit: aut vt aliis placet, cùm ex hoc timetur notabile ſcandalum, committat ſummo Sacerdoti, ſcilicet Chriſto: præſertim quando multitudo eſt ſic neglecta. Vbi clarè oſtendit ſe priorem ſententiam retuliſſe vt probabilem. Idem ſimili modo docet *Silueſter v. Confeſſor 3.n.1.* & inſinuat *Fumus v. Confeſſio. n.23.* Quia videtur compendio velle referre ſententiam Paludani, cuius ſententiam etiam expreſsè docet *Petrus Soto lect. 11. de confeſſione, §. Tertium iſtud.* vbi dicit plurimos ſui Ordinis hanc ſententiam tenere. Idem etiam docet *Ioannes Medina Cod. de pœnitentia, tract. 2.q.15.§. Quartum dictum.* vbi ait: *Si peccator non poteſt confeſſorem adire, nec eum ad ſe accerſere, probabile eſt poſſe per internuntium & litteras abſenticonfiteri, & ab eodẽ per litteras ſacramentaliter abſolui.* Vbi pro hac re alios citat, eamque fusè probat. Quare videtur hæc ſententia olim fuiſſe valdè cõmunis inter Thomiſtas.

Paludanus. D.Antonin. Silueſter. Fumus. Petrus Soto. Ioan. Medina.

Iam verò cautiùs hac de re agendum eſt poſt definitionem Clementis VIII. in qua hæc propoſitio, *Licet per litteras, ſeu internuntium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere:* ad minus vt falſa, temeraria, & ſcandaloſa damnatur: & ſub pœna excommunicationis probibetur, ne quis eam vt probabilem publicè aut priuatim doceat aut defendat, aut ea in praxi vtatur.

Clemens VIII.

69 CONCLVSIO. Inualidè abſoluis abſẽtem, etiamſi priùs præſentis confeſſionem audieris. Ita *Soto in 4. d. 18. quæſt. 2. articl. 6. Cardin. Toletus lib.3. inſtruct. ſacerd. c. 6. P. Valentia 3. p. diſput. 7. quæſt. 11. puncto 1. §. Quod autem. P. Suarez diſp.19. ſect.3.num.7.*

Soto. Cardin. Toletus. Valentia, Suarez.

Prob. Quia verba formæ diriguntur expreſsè ad perſonam præſentem, vt patet ex pronomine *Te*, quo ſignificatur, ſacerdotem præſentem alloqui: ergo vt verificentur requirunt præſentiam abſoluendi.

Dices, Loco *Abſoluo te*, potero dicere, *Abſoluo Petrum* vel *Paulum*: ergo hac ratione forma poterit dirigi ad abſentem. Reſpondeo, negando conſequentiam. Quia vt talis mutatio poſſit fieri in forma, debet ita fieri vt ratione circumſtantiarum, & ex modo eam proferendi, ac intentione proferentis omnino idem hîc & nunc ſignificet, quod ſignificant verba conſueta formæ: aut aliàs mutatio erit eſſentialis: vt in ſimili pluribus oſtendi, dum egi de forma baptiſmi. Confirmatur. quia nulla alia poteſt reddi cauſa, cur non poſſim conſecrare materiam omnino abſentem, niſi quia verba conſueta formæ ratione pronominis *Hoc*, diriguntur ad materiam præſentem. Similis autem eſt etiam ratio in forma abſolutionis.

Ad argumentum contrarium Reſpondeo, eſſe diuerſam rationem in hoc iudicio, & in forenſibus: vt patet ex dictis.

DVBIVM XI.

An hoc Sacramentum poſſit eſſe informe?

DIuus Thomas in 4.d. 17. quæſt. 3. artic. 4. quæſtiuncula 1.* id affirmat, quem communiter ferè Thomiſtæ cum pluribus aliis grauiſſimis Doctoribus ſequuntur: ob quorum auctoritatem res ſatis eſt probabilis. Varios autem adferunt caſus in quibus hoc fieri poſſit, prout tenent diuerſas ſententias circa dolorem requiſitum ad eſſentiam Sacramenti. Commune autem eorum fundamentũ eſt, Primò, quia imperfectior attritio ſufficit ad eſſentiam Sacramenti, quàm ad eius effectum. Secundò, quia aliàs deberemus ſemper eſſe ſollicitì an ſatisfaceremus præcepto confeſſionis. quod videtur nimis durum. Sed vtrumque ſatis refutaui ſuprà numer. 40. & 41. 70

D. Thom.

CONCLVS. Probabilius eſt hoc Sacramentum nunquam poſſe eſſe informe, ſiue ipſum numquam conferri validè quoad eſſentiam ſiue effectum, ſine collatione gratiæ. Ita *Gabriel in 4. d.17.q.1.a.3.dub.2.littera T. Medina Cod. de pœnitentia tract. 2.q. 20. ſub finem*, & alij plures viri docti recentiores. Multi probant, quia cùm hæc forma ſignificet immediatè ſuum effectum, ſcilicet remiſſionem peccati, ſi hæc non conferatur, ipſa erit falſa: & conſequenter Sacramentum erit inualidum. Sed hoc argumentum non multum conuincit, vt patet ex dictis n. 58. & 59. Probatur igitur, quia, vt oſtendi num. 40. nulla attritio ſufficit ad valorem Sacramenti, quæ non ſufficiat ad eius effectum. quare ſi adſit talis attritio cum reliquis ad valorẽ Sacramenti 71

Hoc Sacramentum nũmquam datur informe. Gabriel. Medina.

requiſitis ponetur effectus Sacramenti: ſi abſit, Sacramentum erit nullum. Ex quo patet, magnam eſſe diuerſitatem inter hoc Sacramentum in quo idem actus qui eſt diſpoſitio neceſſaria ad ipſius effectum, eſt etiam ipſius pars eſſentialis; & inter alia Sacramenta, in quibus diſpoſitio neceſſaria ad effectum omnino diſtinguitur ab omnibus iis quæ ad eorum eſſentiam requiruntur.

Differentia inter hoc Sacramentum & alia.

72. Et ex his ſatis refelluntur omnes caſus, in quibus communiter DD. ſolent concedere dari pœnitentiam informem, quia omnes nituntur fundamentis iam refutatis. Duo tamen ſunt qui videntur habere aliquam difficultatem. Prior eſt quando aliquis, qui commiſiſſet v.c. fornicationem & furtum, inuincibiliter fuiſſet ſecūdi peccati oblitus, & de priore doleret propter ipſius particularem turpitudinem eo dolore qui ipſum ſufficienter diſponeret ad gratiam per Sacramētum ſuſcipiendam, ſi illud peccatum fuiſſet ſolum, & hoc modo confiteretur: tunc talis validè ſuſciperet Sacramentum, quia haberet ſufficientem materiam, & conſequenter reliqua omnia ad Sacramenti eſſentiam neceſſaria: nec tamen iuſtificaretur. quia prius peccatum non poteſt ei remitti ſine ſecundo, nec ſecundum hic & nunc ei remitti poteſt, quia de eo nullam omnino habet pœnitentiam, cùm de ſolo primo doleat.

73. Sed nec hic caſus eſt admittēdus tum ob dicta num. 40. vbi generatim probo nullum dolorem ſufficere ad eſſentiam Sacramenti, qui non ſufficiat ad eiuſdem effectum. Tum etiam quia ex eo ſequeretur poſſe quem validè ſuſcipere hoc Sacramentum cum actuali affectu peccati mortalis. Quia cùm talis attritio non extendat ſe virtualiter ad omnia peccata mortalia, poteſt cum actuali peccato mortali conſiſtere. quare ſi ſit ſufficiens materia Sacramenti, nulla erit cauſa cur ita attritus, qui ſimul affectum habet erga peccatum mortale, non poterit Sacramentum validè ſuſcipere. quod tamen ferè omnes negāt.

74. Reſpondeo itaque talem attritionem nullo modo ſufficere ad valorem Sacramenti, niſi virtualiter ſe extendat ad omnia peccata mortalia.

Prob. 1. Quia, vt oſtendi n. 34. 40. & 44. ad eſſentiam huius Sacramenti requiritur dolor, qui efficaciter tendat ad reconciliationem per Sacramentum obtinendam, ex quo ipſa voluntas confitendi, atque adeò ipſa confeſsio tanquam effectus à cauſa procedunt: vnde talis attritio neceſſariò virtualiter includit ſeriam ac efficacem voluntatem ſe reconciliandi cum Deo. Nam aliàs non tenderet ex ſe efficaciter ad reconciliationem. Ex quibus ſic argumentor. Omnis ſeria & ex ſe efficax voluntas ſe reconciliandi cum Deo, implicitè includit auerſionem ab omni peccato mortali, ſaltem cuius is qui illam habet eſt reus; atqui omnis pœnitentia ſufficiens ad eſſentiam huius Sacramenti, continet ſaltem implicitè talem voluntatem: ergo continet implicitè etiam talem auerſionem ab omni peccato mortali. Minor patet ex dictis. Maior probatur primò: Quia omnis amor ſerius & efficax alicuius boni implicitè continet deteſtationem mali contrarij, cum quo illud bonum nullo modo poteſt conſiſtere. Tale autem bonum eſt reconciliatio cum Deo reſpectu peccati mortalis exiſtentis in eo, qui vult Deo reconciliari: ergo ſeria & efficax illius voluntas, ſiue amor, implicitè continet huius deteſtationem. Secundò, quia inde omnes meritò colligunt, actum veræ charitatis virtute continere deteſtationem omnium peccatorum mortalium. Primò, quia ita amās Deum, ſi recordetur ſe eſſe in aliquo peccato mortali, neceſſariò hoc deteſtatur. Secundò, quia implicat aliquē amare Deum ſuper omnia, & ſimul velle peccatum mortale. Atqui eodem modo ſe habet ſeria & efficax voluntas ſe reconciliandi cum Deo reſpectu cuiuſuis peccati mortalis: Ergo eodem modo continet implicitè ipſius deteſtationem.

Dices, Peccator petens vt Deus ſibi remittat peccata, habet voluntatē reconciliandi ſe Deo, & tamen inde non ſequitur eum habere implicitam contritionem aut attritionem; ergo idem dicendum erit in altero caſu ſupra adducto. 75.

Reſpondeo, negando conſequentiam. Nam non omnis qui petit remiſſionem peccati à Deo habet ſeriam & ex ſe efficacem voluntatem ſe ei reconciliandi, ſed ſæpè ſolam quandam velleitatem, quæ poteſt conſiſtere cum actuali affectu erga peccatum mortale. Secùs eſt de pœnitentia & voluntate reconciliandi ſe Deo neceſſaria ad eſſentiam huius Sacramenti; quæ nullo modo poteſt conſiſtere cum actuali affectu ad peccatum mortale, vt dixi nu. 73. Vnde patet hanc voluntatem longè aliter ſe habere reſpectu peccati mortalis, quàm ſe habeat illa altera.

Secundus caſus eſt, quando aliquis perfectè attritus ſua peccata confitetur, antequam tamen abſoluatur peccat mortaliter, & ſic ſine alia attritione abſoluitur. Tunc enim videtur eſſe validū Sacramentum: quia ponitur ibi vera ac ſufficiens ipſius materia, nec videtur quidquam ad eius eſſentiam neceſſarium deeſſe. Sed omnino dicendum eſt, etiam eo caſu Sacramentum eſſe nullum: quia ad eius eſſentiam non ſufficit quòd eius materia fuerit aliquando poſita, ſed neceſſarium eſt vt vel actu, vel ſaltem habitualiter & interpretatiuè adhuc ſit dum datur abſolutio. Etſi autem talis initio habuerit legitimam attritionem, hanc tamen omnino reuocauit ac deſtruxit per ſubſequens peccatum mortale: ita vt nec actu, nec habitualiter ſit cū datur abſolutio. 76.

Poſſet hîc vlteriùs diſputari de neceſſitate huius Sacramenti, ſed ſi loquamur de neceſſitate præcepti, eam meliùs explicabo diſp. ſequenti dub. 1. Si autem loquamur de neceſſitate medij, hanc ſufficienter explicui in ſimili, tom. 1. q. 68. art. 2. dub. 1. vbi docui qua ratione baptiſmus ſit adultis neceſſarius neceſſitate medij. Eadem enim omnino ratione hoc Sacramentum eſt iis neceſſarium qui in peccatum mortale poſt baptiſmum relapſi ſunt.

DISPV

DISPVTATIO V.

DE CONFESSIONIS SACRAMENTALIS NECESSITATE.

DVBIVM I.

Vtrùm confeßio omnium peccatorum mortalium ſit iure diuino neceſſaria?

1\. NOta primò, Ex triplici capite hanc neceſſitatem poſſe prouenire, Primò ex precepto diuino. Secundò, quatenus eſt medium neceſſarium ad remiſſionem peccati mortalis, in quo quæritur, Vtrum ſuſceptio huius Sacramenti ſit neceſſaria neceſſitate medij ad remiſſionem peccati mortalis? Tertiò, quatenus eſt neceſſaria ad eſſentiam Sacramenti, vbi queritur, Vtrùm poſſit aliquo caſu hoc Sacramentum validè ſuſcipi ſine confeſſione?

2\. *Montaniſtæ. Nouatiani.* Circa primum varij olim fuerunt errores Mõtaniſtarum & Nouatianorum negantium in Eccleſia eſſe veram poteſtatem abſoluendi à peccatis, quos noſtri Sectarij ſecuti valdè variè & inconſtanter hac de re loquuntur: *Sectarij noſtri.* vt docet *Cardin. Bellarm. lib. 3. de pœnitentia cap. 1.* communiter autem doctrinam Eccleſiæ catholicæ hac in re damnant. *Bellarm.*

Circa ſecundum quidam putarunt hoc Sacramentum ita eſſe neceſſarium neceſſitate medij ad remiſſionem peccati, vt ſine reali illius ſuſceptione, hoc etiam perfectè contrito non remittatur quibus ex parte conſentit *Medina citatus à nobis ſuprà diſp. 4. n. 15.* *Medina.*

Circa tertium eſt quorumdam modernorum ſententia, hoc Sacramentum poſſe aliquando validè conferri, etſi nulla præceſſerit confeſſio. Nam ſi aliquis incidens in vitæ periculum ita ſubitò deſtituatur omnib. ſenſibus, vt non poſſit vllo ſigno aut confeſſionem petere, aut dolorem peccati oſtendere, aiunt eum validè à peccatis abſolui, ſi interiùs de peccatis verè doleat. Probant primò, quia eſſentia Sacramenti conſiſtit in ſola abſolutione. Secundò, quia *D. Auguſtinus l. de adulterinis coniugiis capit. vlt.* videtur id aſſerere. *D. Auguſt.*

3\. *Iure diuino tenemur confiteri omnia peccata mortalia.* CONCL. I. Fide tenendum eſt, nos iure diuino teneri particulatim ſacerdoti confiteri omnia peccata mortalia, quæ poſt baptiſmum commiſimus, quantum morali adhibita diligentia id facere poſſumus. Ita contra hæreticos definit *Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 7.* *Trident.* Hanc concluſ. plurimi qui hoc tempore ſcripſerunt controuerſias fuſiſſimè ac doctiſſimè probant, & inter ceteros *Cardin. Bellarm. toto lib. 3. de pœnitentia* & inter *Bellarm.* Theologos *P. Valentia 3. part. diſput. 7. quæſt. 9. puncto 1. & P. Suarez diſp. 17. ſect. 2. & diſp. 35. ſect. 1.* *Valentia. Suarez.* Nos autem eam pro ratione inſtituti breuiter probabimus.

4\. *Ioan. 20.* Probatur igitur primò. Quia Ioan. 20. Chriſtus conſtituit Apoſtolos, eorumque ſucceſſores iudices cum vera poteſtate peccata vel remittendi vel retinendi: atqui ipſi non poſſunt hoc iudicium legitimè & prudenter exercere niſi ſtatum pœnitentis eiuſque peccata cognoſcant, nec hæc poſſunt cognoſcere niſi ipſe ea confiteatur: ergo hoc eſt neceſſarium, ſicut eſt neceſſarium vt à peccatis liberemur.

Hæretici communiter negant maiorem. Sed eam ſufficienter probaui diſp. 4. dub. 2. Minor etiam per ſe clara eſt, quia ſacerdos nullo modo poteſt legitimè iudicare de re incognita, aut diſcernere qui ſint legitimè diſpoſiti vt à peccatis abſoluantur, & qui non ſint, niſi vtrorumque ſtatum & cauſas cognoſcat. Nec poteſt hæc cognoſcere niſi ea ipſi explicent, cùm illorum cognitio pendeat à rebus omnino occultis.

5\. Dices primò, Sufficere vt pœnitens confiteatur ſua peccata in genere, aut vt ſummum aliqua in particulari, & dicat ſe de iis dolere. Reſpondeo, neutrum ſufficere. *Quare neceſſaria ſit integra confeſſio.* quia ex eiuſmodi confeſſione ſacerdos non poteſt prudenter iudicare de ſtatu pœnitentis, qui habebit fortè aliqua peccata, à quibus non poterit abſolui, niſi eorum occaſiones priùs remoueat. Item ſacerdos ignorabit quam ſatisfactionem vel ad poniendum præterita peccata, vel ad cauenda futura, neceſſarium ſit ei iniungere, ad quos tamen fines obtinendos ipſa confeſſio eſt inſtituta. Nec ſatisfacit, ſi reus dicat ſe ſatis eſſe diſpoſitũ, nec imminere ſibi vllum periculum peccandi, & talem vel talem pœnitentiam hic & nunc ſibi fore vtilem: quia hæc omnia diſpicere non eſt rei ſed iudicis. Quare etſi ſacerdos teneatur pœnitenti credere dicenti ſe hoc vel illud feciſſe, aut nõ feciſſe: ſe dolere de peccatis, aut non dolere (quia certificare iudicem de iis, quæ reus fecit aut non fecit, & de toto ſtatu ipſius cauſę, eſt officium ipſius teſtis, cui iudex ſolet in iudicio credere;) tamen non tenetur ei credere dicenti ſe legitimè eſſe diſpoſitum: quia hoc diſcernere non eſt officium accuſatoris, aut teſtis; aut

rei (quorum perſonam pœnitens ſuſtinet) ſed ipſius iudicis,qui tamen hoc legitime facere nequit, niſi cauſa legitimè cognita. Quare ſi ſufficeret talis confuſa confeſſio , ſacerdos nullo modo poſſet dici exercere officium veri iudicis: nec tam ſuam ſententiam quæ debet procedere ex propria cognitione , quàm alienam proferret.

6. Dices ſecundò , Hinc tantum ſequi , eos ſolos teneri confiteri ſua peccata , qui volunt à ſacerdotibus abſolui , non autem eos qui per contritionem volunt Deo ſatisfacere : ſicut ſi Rex dediſſet alicui poteſtatem remittendi debita omnibus regiis debitoribus , qui hanc gratiam ab eo peterent , ſolùm illi tenerentur hanc gratiam petere qui nollent Regi aliter ſatisfacere.

Reſpondeo , negando aſſumptum. quia nullus exiſtens in peccato mortali poteſt Deo pro eo vlla ratione de condigno ſatisfacere. quare vt ab eo liberetur , neceſſariò indiget vt Deus hoc ei remittat. Vnde longè diuerſa ratio eſt peccatoris reſpectu Dei , & debitoris reſpectu Regis. quia hic poteſt Regi de condigno ſatisfacere , ille non. Vt autem Deus condonet peccatori ſuum peccatum , etſi ante inſtitutionem huius Sacramenti ſufficiebat contritio, quia Deus tunc non exigebat aliam conditionem : poſita tamen huius Sacramenti inſtitutione , qua Deus quaſi publicum tribunal erexit pro omnibus qui poſt baptiſmum eſſent lapſi in peccatum mortale : manifeſtè videtur ad remiſſionem peccati exigere , vt quis ſe illis tribunali ſiſtat ; ita vt numquam quàtumuis contrito remittatur peccatum ſine reali confeſſione , aut illius voto , & directa ad eam obligatione. Sicut etſi ante inſtitutionem baptiſmi contritus potuerit ſine eo ſaluari, iam verò nemo adultus ſaluari poteſt ſine eius ſuſceptione in re vel in voto.

7. Confirmatur primò,Quia ſicut baptiſmus eſt inſtitutus ad remiſſionem peccatorum, quæ ante ipſum committuntur : ita confeſſio eſt inſtituta ad remiſſionem eorum , quæ poſt ipſum cõmittuntur:vt colligitur ex plurimis Patribus, qui hæc Sacramenta hac ratione inter ſe comparant. Vide dicta diſput.4. numero 6.

Confirmatur ſecũdò, Quia omnino ad huius tribunalis dignitatem pertinet , vt rei non ſolùm poſſint , ſed etiam teneantur illud adire. Multum enim de talis tribunalis dignitate detraheret,ſi quis liberè poſſet illud non curare.

Poteſtas retinendi peccata clarè probat neceßitatem ea confitendi.

Tertiò , quia etſi poſito caſu, quòd Chriſtus ſolùm dediſſet Apoſtolis poteſtatem remittendi peccatum, non potuiſſet forte tam clarè oſtendi hæc neceſſitas confeſſionis : tamen cùm dederit iis etiam poteſtatem ea retinendi,clarè ea neceſſitas euincitur. Nam ſi peccator poſſit in hac vita omnimodam peccati ſui remiſſionem obtinere ſine confeſſione , aut obligatione ad eam: ſequitur Chriſtum Ioan. 20. nullam veram poteſtatem retinendi peccata Apoſtolis dediſſe. Nam ſi ſacerdotem retinere peccata nihil ſit aliud quàm pura negatio remiſſionis , ſiue ipſum ea non remittere ſine vlla obligatione in ipſo reo : hanc poteſtatem retinendi peccata habebant Apoſtoli ante illam Chriſti conceſſionem ſicùt iam etiam infideles eam habent. Hi enim verè poſſunt aliis ſua peccata non remittere: ſicut poſſum non creare cælum. Sicut igitur Chriſtus ridiculè egiſſet , ſi dediſſet Apoſtolis poteſtatem non creandi cælum : ſic etiam dando illis talem poteſtatem non remittendi peccata. Quare ne in tale abſurdum incidamus,dicendum eſt,Chriſtum dediſſe Apoſtolis poteſtatem retinendi peccata aliquo modo poſitiuè, prout hoc poſitiuè fieri poteſt, quatenus voluit peccatorum remiſſionem ab eorum abſolutione ita pendere , vt nullum peccatum mortale poſt baptiſmum commiſſum in hac vita plene remittaretur ſaltem ſine voto & directa obligatione ad confeſſionem. Vnde fit vt quamdiu ipſi peccatorem etiam contritum à ſuis peccatis non abſoluunt,tamdiu ipſius vincula (quibus ratione obligationis ad confitendum adhuc conſtringitur)continuent:ſicut iudex continuat rei vincula,quamdiu ea non laxat.Ita *D. Hilarius citandus infrà num.13.* Hilarius.

Probatur ſecundò ex 1. Ioan.1.vbi dicitur:*Si confiteamur peccata noſtra , fidelis eſt & iuſtus . vt remittat nobis peccata noſtra.* Vbi apertè dicitur Deum ex fidelitate & iuſtitia remittere peccata iis qui ea confitentur. Hanc enim conditionem neceſſariò requiri ſignificant illa verba : *Si confiteamur*, &c. Vnde ſequitur, Deum alicubi promiſiſſe remiſſionem peccati iis qui illud confitentur:quia aliter non poſſet ad hoc ex fidelitate aut iuſtitia obligari. Dicimus autem hanc promiſſionem factam Ioan. 20. vbi Chriſtus dedit Apoſtolis poteſtatem remittendi peccata iis qui ea confitentur. Quòd autem hæc confeſſio debeat fieri non Deo (vt volunt hæretici) ſed hominibus,patet tum ex iam dictis,tum ex Iacobi 5.vbi dicitur : *Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra*, ſcilicet homines hominibus , non quibuſuis ſed ſacerdotibus qui habent poteſtatem ſoluendi. Nam cùm Apoſtolus paulò ante iuſſiſſet preſbyteros induci ad infirmum vt orarent ſuper eum , ſubdit : *Oratio fidei ſaluabit infirmum , & alleuabit eum Dominus , & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra.* Vbi particula *ergo* indicat Apoſtolum hanc confeſſionem aliquando requirere tamquam conditionem neceſſariam , vt per orationem ſiue abſolutionem preſbyteri infirmo peccata remittantur. Etſi enim Apoſtolus ibi loquatur de Extrema vnctione , eiuſque virtute:tamen ſimul etiam facit mentionem confeſſionis , inſinuatque eam ad remiſſionem peccati eſſe neceſſariam, quando fieri poteſt. Hæc etiam confirmat illud Actorum 19. *Multique credentium veniebant*,ſcilicet ad Paulum , *confitentes & annuntiantes actus ſuos.* timore nimirum perculſi ob pœnã quorundam Iudæorum, qui temerè tentauerant eiicere dæmonia , vt habetur verſu præcedente. Quare non annuntiabant miracula ſua,vt ineptè aſſerit Lutherus,ſed peccata ſua, ob quæ ſcilicet timebant puniri. Vnde etiam qui fuerant curioſa ſecuti , id eſt , qui magiæ fuerunt dediti , ibidem dicuntur tradidiſſe libros ſuos comburendos. Nec ſatisfacit quòd aliqui dicunt eos tantùm generatim aliqua peccata dixiſſe:quia ſimpliciter

Marginal notes (right): 8. — 1. Ioan. 1. — Ioan. 20. — 9. — Iacobi. 5. — Actor. 19.

plicitet ibi dicitur eos confeſſos fuiſſe,& annunciaſſe actus ſuos,quæ verba innuunt eos peccata ſua particulatim enarraſſe.

Probatur tertiò, quia ab initio Eccleſiæ confeſſio omnium peccatorum ſemper fuit in vſu, & æſtimata neceſſaria ad remiſſionem peccatorum percipiendam : ergo iure diuino fuit inſtituta. Conſequentia Probatur Primò. quia valdè vero ſimile eſt hoc preceptum numquam ſolo iure humano potuiſſe hominibus imponi. Secundò,quia Patres communiter probant neceſſitatem confitendi aut ex Matth. 16. vt D. Hieronym. aut ex Matth. 18. vt D. Athanaſius , & Auguſt. infrà citandi , aut ex Ioan.20. clarè oſtendentes hanc neceſſitatem nobis à Chriſto impoſitam.

Matth. 16. D. Hieron. D. Athan. D. Auguſt.

10. Maiòr probatur primò ex *Tertulliano*, qui *lib. de pœnitentia* loquens de confeſſione ait: *Pleroſque tamen hoc opus vt publicationem ſui aut ſuffugere, aut de die in diem differre præſumo,pudoris magis memores quàm ſalutis: velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione conſcientiam medentium vitant,& ita cum erubeſcentia pereunt.* Et infrà. *Grãde planè emolumentum verecundiæ occultatio delicti pollicetur,videlicet ſi quid humanæ notitiæ ſubtraxerimus.proinde & Deum celabimus? Adeóne exiſtimatio hominum & Dei conſcientia comparantur? An melius eſt damnatum latere , quàm palam abſolui?*

Tertullian.

11. Ex quibus patet primò , Tertullianum ibi loqui de confeſſione facienda homini , vt patet tũ ex toto contextu: tum ex iis verbis: *ſi quid humanæ notitiæ*, &c. Et tamen ante verba citata definiens confeſſionem ait : *Is actus , qui magis Græco verbo exprimitur & frequentatur exomologeſis eſt, qua delictum noſtrum Domino confitemur.* Vnde patet ſecundò , antiquos Patres pro eodem accepiſſe aliquem confiteri Domino , & confiteri ſecretò ſacerdoti. Patet tertiò , eum ſenſiſſe hanc confeſſionem eſſe neceſſariam ad ſalutem; vt patet ex illis verbis: *& ita cum erubeſcentia pereunt.* & illis; *An melius eſt damnatum latere*, &c. Patet quartò , eum requirere talem confeſſionem , in qua nullum omnino peccatum mortale celetur , vt patet tum ex illis verbis : *ſi quid humanæ notitiæ ſubtraxerimus.* vbi apertè ſignificatur nihil poſſe ſubtrahi ſine periculo ſalutis. Tum etiam quia nulla fuiſſet difficultas aut verecundia in confitendo, ſi quiuis potuiſſet ea celare, quæ erubuiſſet confiteri.

Antiqui cenſebant ſacramentalem confeſſionem non tam fieri homini quam Deo.

12. 2. *Origenes homilia 2. in Leuit. Eſt*, inquit, *adhuc & ſeptima,licet dura & laborioſa per pœnitentiam remiſſio peccatorum,cùm lauat peccator in lacrymis ſtratum ſuum , & fiunt ei lacrymæ ſuæ panes die ac nocte, & cùm non erubeſcit ſacerdoti Domini indicare peccatum ſuum.* Vbi cùm præter dolorem,lacrymas & gemitus adhuc requirat confeſſionem , oſtendit illa ſine hac non ſufficere.

Origenes.

3. *D. Cyprianus ſerm.5. de lapſis: Quanto*,ait,*& fide maiores, & timore meliores ſunt, qui quamuis nullo ſacrificij , aut libelli facinore conſtricti , quoniam tamen de hoc vel cogitarunt , hoc ipſum apud ſacerdotes Dei dolentes & ſimpliciter confitentes exomologeſim cõſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam paruis licet ac modicis vulneribus exquirunt, ſcientes ſcriptum eſſe , Deus non irridetur. Derideri & circumueniri Deus non poteſt,nec aſtutia aliqua fallente deludi · plus imò delinquit qui ſecundum hominem Deum cogitans euadere ſe pœnam criminis credit,ſi non palàm crimen admiſit.* Vnde habemus etiam cogitationes internas confitendas eſſe;idque nõ ſolùm eſſe conſilij (vt hæretici aliqui volunt) ſed neceſſitatis. Quod patet primò ex illis verbis: *& timore meliores ſunt.* vbi oſtenditur tales meritò timere ſibi aliquod malum niſi confiteantur. Secundò ex illis: *Scientes ſcriptum eſſe, Deus non irridetur*,&c. vbi clarè oſtendit,eos qui talia non confitentur , velle Deo illudere. Vnde infra de tali agens,cùm dixiſſet eum minùs deliquiſſe, quàm ſi facto externo peccaſſet,ſubdit: *Nec ceſſet in agẽda pœnitentia,atque in Domini miſericordia deprecanda,ne quod minus eſſe in qualitate delicti videtur , in neglecta ſatisfactione cumuletur. Confiteantur ſinguli, quæſo vos , fratres , delictum ſuum , dum adhuc qui delinquit in ſæculo eſt , dum admiſſi confeſſio eius poteſt , dum ſatisfactio & remiſſio facta per ſacerdotes apud Deum grata eſt.* Ex quibus verbis patet , nos teneri etiam interna peccata ea intentione confiteri,vt nobis per ſacerdotes remittantur:idque ad ſalutem eſſe neceſſarium.

D. Cyprian.

4. *Lactantius lib.4. diuinarum inſtitut.c.17.* cùm docuiſſet cordis circumciſionem conſiſtere in eo,quòd conſcientias noſtras ſacerdotibus aperiamus,ſubdit : *Volens enim* (ſcilicet Deus) *vitæ ac ſalutis noſtræ pro æterna ſua pietate conſulere, pœnitentiam nobis in illa circumciſione propoſuit , vt ſi cor nudauerimus,id eſt ſi peccata noſtra confeſſi,ſatis Deo fecerimus , veniam conſequamur , quæ contumacibus & admiſſa ſua celantibus denegatur.* Vbi apertè docet , confeſſionem peccati eſſe neceſſariam vt pro eo Deo faciamus ſatis , ac veniam conſequamur. 13.

Lactantius.

5. *D. Hilarius can.18. in Matth. immobile*,ait,*ſeueritatis Apoſtolicæ iudicium præmiſit,vt quos in terris ligauerint , id eſt, peccatorum nodis innexos reliquerint, & quos ſoluerint, confeſſione videlicet veniæ receperint in ſalutem : hi Apoſtolicæ conditione ſententiæ in cælis quoque aut ſoluti ſint , aut ligati.* Vbi clarè habemus,peccatorem tam diu manere ligatum in cælis , quàm diu non abſoluitur à ſacerdotibus in terra.

D. Hilarius.

6. *D. Chryſoſt. hom.33. in Ioannem: In peccatis* , inquit, *quæ commiſimus confitendis neminem vereamur, Deum duntaxat, vt decet, formidemus,qui & nunc opera noſtra videt , & tunc quos in præſentia non pœnitet damnabit.* Et *lib.2. de ſacerdotio* ait: *Multa quidem arte opus eſt, vt qui laborant Chriſtiani , vltrò ſibi perſuadeant,ſacerdotum curationi ſeſe ſubmittere oportere.* Vbi apertè docet , neceſſarium eſſe ad ſalutem peccata ſua confiteri, non ſolùm Deo, ſed etiam ſacerdoti. Nec enim verecundamur ea confiteri Deo , ſed hominibus : & ſubmittere ſe curationi ſacerdotum non eſt aperire ſua vulnera Deo, ſed ſacerdoti,quem in his libris clariſſime docet habere poteſtatem peccata remittendi , vt legenti apertiſſimum eſt,& maxime in verbis citatis ſuprà diſp.4.n.22. 14.

D. Chryſoſt.

Vnde quando aliis quibuſdam locis dicit peccata non eſſe confitenda hominibus , ſed Deo , non ideo hoc facit , quod putet ſacramentalem confeſſionem non eſſe neceſſariam, aut quòd velit hanc abrogare : ſic enim & aliis omnibus Patribus , & ſibiipſi contradiceret: 15.

ſed ſolùm oppugnat confeſſionem publicam, quam recenter a deceſſore ſuo Nectario abrogatam vehementiùs inſectatur. Et hanc confeſſionem dicit fieri hominibus & conſeruis, & opponit non ſolùm ei quæ interiùs corde fit propriè ſoli Deo, ſed etiam ei quæ fit ſacramentaliter ſacerdoti vt vicario ipſius Dei, quam ideo Patres dicunt fieri potiùs Deo, quàm homini. vt patet ex dictis numer. 11. Hinc dum negat nos debere confiteri hominibus, ferè addit cauſam: quia non debemus confiteri in theatro, aut coram teſtibus, aut conſeruis noſtris, qui poſſunt crimina exprobare; quæ omnia conueniunt in confeſſionem publicam, nullo autem modo in priuatam ſacramentalem, quia hæc nec fit in theatro, nec coram teſtibus, nec ei qui poſſit ea exprobare, nec etiam conſeruo, ſed vicario Dei, quem hoc munere fungentem numquam Chryſoſtomus vocaſſet conſeruum, cùm eum ſupra omnes Imperatores, & ſupra ipſos angelos in libris de ſacerdotio extollat.

16. Et hæc explicatio pro pluribus locis quæ hæretici ex eo citare ſolent, optima eſt & genuina. Quædam tamen loca habet, quibus non poteſt ita accommodari. Nam *homil. 31. in Epiſtolam ad Hebræos* ait: *Ante Deum confitere peccata tua: apud verum iudicem cum oratione delicta tua pronuntia, non lingua, ſed conſcientiæ tuæ memoria.* His ſimilia etiam aliis locis habet, in quibus apertè videtur aſſerere, ſolam mentalem confeſſionem eſſe neceſſariam, quæ non poteſt eſſe ſacramentalis.

Reſpondeo, D. Chryſoſtomum in omnibus eiuſmodi locis non agere de confeſſione requiſita vt à peccatis abſoluamur, quæ ſacramentalis eſt, & quam ipſe in locis ſupra citatis ad remiſſionem peccati omnino dixerat eſſe neceſſariam: ſed agit de confeſſione, qua remiſſa iam culpa ſatisfacimus Deo pro pœnis reſtantibus, ad quod fuerat olim in quibuſdam caſibus inſtituta publica confeſſio, quam vbique Chryſoſtomus inſectatur, & vult in eius locum ſuccedere confeſſionem internam, qua cum Ezechia Iſaiæ 38. recogitamus Deo omnes annos noſtros in amaritudine animæ noſtræ. Hinc nullibi dicit non eſſe confitendum ſacerdoti ac vicario Dei (quod tamen maximè debuiſſet facere, ſi voluiſſet oppugnare ſacramentalem confeſſionem, & priora ſua dicta reuocare;) ſed non eſſe confitendum hominibus, & coram teſtibus, apertè inſectans ſolam publicam confeſſionem. Simili modo intelligendus eſt *Caſſianus* Chryſoſtomi diſcipulus, dum *collatione 20. c. 8.* docet, erubeſcentes peccata ſua confiteri coram hominibus, debere ea iugi ſupplicatione confiteri Deo, qui ea ſine improperatione condonat. Nam ex publica confeſſione timebatur improperatio, non autem ex ſacramentali.

Iſaiæ 38. — *Caſſianus.*

17. 7. Inſignis ad dicta hæc confirmanda eſt locus *D. Ambroſij lib. 2. de pœnitentia capit. 9.* vbi ait: *Plerique futuri ſupplicij metu peccatorum ſuorum conſcij pœnitentiam petunt; & cùm acceperint, publicæ ſupplicationis reuocantur pudore.* vbi apertè diſtinguit vtramque confeſſionem, ita vt prima ſecreta [illegible] ret. Nam vt quis poſſet petere pro ſuis peccatis à ſacerdote pœnitentiam, debebat ea neceſſariò confiteri, vt ille ſciret qualis pœnitentia deberet iniungi, & pro quibus peccatis publica pœnitentia deberet agi. De qua confeſſione *ibidem capit. 6.* dixerat: *Si vis iuſtificari, fatere delictum tuum, ſoluit enim criminum nexus verecunda confeſſio peccatorum.* Vbi apertè oſtendit, hanc neceſſariam eſſe ad iuſtificationem: & ſatis inſinuat etiam verecundos hanc non ita exhorruiſſe, quia ſine periculo infamiæ fiebat. Secunda erat publica in ordine ad ſatisfactionem, à qua dicit multos pudore fuiſſe reuocatos. Similia habet *Origenes homil. 2. in Pſalm. 37.* ſuper illud: *Quoniam iniquitatem meam ego pronuntio.* Vbi cum fusè docuiſſet neceſſitatem confeſſionis, tandem monet cautè circumſpiciendum eſſe cui confiteamur, ac ſubdit: *Si quid conſilij dederit, facias & ſequaris. Si intellexerit & præuiderit talem eſſe languorem tuum, qui in conuentu totius Eccleſiæ exponi debeat & curari, ex quo fortaſsis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipſe facile ſanari.* Vbi apertè oſtendit, ſecretam confeſſionem debuiſſe præcedere publicam.

Ambroſ. — *Origenes.*

8. *Diuus Auguſtinus tractatu 49. ſuprà Ioannem* comparans pœnitentes Lazaro reſuſcitato ait: 18.
Vt confitearis, Deus facit magna voce clamando, id eſt, magna gratia vocando: ideo cùm proceſſiſſet mortuus adhuc ligatus, confitens & adhuc reus, vt ſoluerentur peccata eius, miniſtris hoc dixit Dominus: Soluite illum & ſinite abire. Quid eſt, Soluite & ſinite abire? Quæ ſolueritis in terra, ſoluta erunt & in cœlo.

D. Auguſt.

Has auctoritates paucas ex plurimis ſelegi, ex quibus ſatis patet, ab initio Eccleſiæ ſemper omnium Patrum atque adeo totius Eccleſiæ fuiſſe hunc ſenſum. Quod pulcherrimè docet *Cardin. Bellarm. lib. 3. de pœniten. cap. 5. & ſequentibus.* Vbi oſtendit à temporibus Apoſtolorum illuſtriſſimos quoſque Patres, ac Eccleſiaſticos Scriptores hanc ſententiam vt in Eccleſia indubitatam ſemper tenuiſſe. Quare donec hæretici apertè doceant quando hæc opinio in Eccleſia eſſe inceperit, ſecundùm regulam *D. Auguſt. lib. 4. de baptiſm. c. 24.* clarè conuincimus, eam non ab aliis quàm ab ipſis Apoſtolis atque adeò ab ipſo Chriſto manaſſe.

Cardin. Bellarm. — *D. Auguſt.*

Demum probatur concluſio ratione. Primò, 19.
quia conſtat iam à multis ſæculis omnes catholicos credidiſſe, omnium peccatorum mortaliũ confeſſionem eſſe neceſſariam ad ſalutem. Atqui incredibile eſt, quòd vnquam homines, præſertim Reges & principes tam ſæculares quàm Eccleſiaſtici, permiſiſſent legem, quam ſæpe vt difficillimam apprehendunt, ſibi imponi, niſi intellexiſſent à Deo eſſe inſtitutam: Ergo hoc aſſerendum eſt. Secundò, quia aliàs aliqui tantæ rei notaſſent initia, & tam duro præcepto reclamaſſent: cuius tamen nulla indicia in antiquis hiſtoriis apparent.

Reſpondent hæretici, neceſſitatem confi- 20.
tendi primò inductam eſſe in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III idque etiam noſtros annales fateri, ſed cautè nullum locum [illegible]: quia vtrumque apertum mendacium eſt. Nam Innocentius in Concilio Lateranenſi non præcepit primùm confeſſionem, ad quam, vt iam [illegible] tendi

Innoc. III. Concil. Lateran.

oſtendi ab initio Eccleſiæ quicumque poſt baptiſmum mortaliter peccarant, fuerant obligati; ſed peruerſam quorundam conſuetudinem correxit, qui ad multos annos confeſſionem & communionem differebant, præcipitque vt omnes ſingulis annis vtrumque Sacramentum perciperent. *Platina.* Nec aliud voluit Platina (quem indoctè vel potiùs malitioſè pro noſtris annalibus videntur hæretici citare) dum in vita Zepherini Pontificis ſcribit huius decretum de percipienda in Paſchate Euchariſtia extenſum fuiſſe ab Innoc. III. ad confeſſionem.

21 Quamuis nec hæc ita accipienda ſint, quaſi Innocentius III. primus tum tulerit legem de annua confeſſione aut communione, ſed quòd eam iam olim latam, ad corrigendam multorum negligentiam, qua paulatim in deſuetudinem ibat, grauioribus verbis ac pœnis ſanciuerit. Nam vtramque legem iam olim fuiſſe patet tum ex decreto Zepherini circa communionem: tum etiam ex *D. Gregorio Nyſſeno*, qui *in epiſtola ad Epiſcopum Mitilenes in tom. 3. bibliotheca SS. Patrum* docet fideles omnes ſuo tempore debuiſſe in Paſchate confiteri. *Gregor. Nyſſenus.* Et *D. Chryſoſtomo*, qui *hom. 3. in Geneſ.* ait: *Quia in magnam hanc hebdomadam peruenimus, Dei gratia nunc maximè & ieiunij curſus intendendus, & magis continuanda ſunt preces, faciendáque diligens & pura peccatorum confeſſio.* *D. Chryſoſt.*

22 Obiicit Caluinus primò, Patere ex multis veterum clariſſimis teſtimoniis, confeſſionem, neque à Chriſto, neque ab Apoſtolis, ſed ab Epiſcopis fuiſſe inſtitutam: illis tamen clariſſimis teſtimoniis (quia multa quidem promittere, nulla verò reperire aut proferre poterat) relictis obſcuram quandam ex Zozomeno refert hiſtoriam, quam multi diuerſimodè referũt, eò quòd Zozomeni textus obſcurus ſit: & in ea referenda Caluinus ſuo more apertiſſima quædam miſcet mendacia: vt apertè oſtendit *Card. Bellarm. lib. 3. de pœnitentia cap.* 14. Qui etiam ibidem ſatis clarè probat hiſtoriam ibidem narratam fuiſſe huiuſmodi. *Caluinus.* *Card. Bellarm.*

Primùm igitur in ea dicitur, incipientibus Nouatianis accuſare Catholicos, quòd lapſos admitterent ad communionem, fuiſſe in ſingulis Eccleſiis vnum presbyterum conſtitutum, quem lapſi in grauiora & publica crimina (nam ſicut Nouatiani ſolùm accuſabant Catholicos, quòd hos ad communionem admitterent, ita illud tribunal pro his ſolis fuit erectum;) cogerentur omnes adire, vt ipſe confeſſione eorum ſecretò audita, diſcerneret quæ crimina publicè ad aliorum ſatisfactionem eſſent confitenda, & quæ pœnitentia pro iis agenda: vt Prælati hac ratione oſtenderent ſe nonniſi prudentiſſimè, & cum ſumma circumſpectione, ac iuſta ſatisfactione ita lapſos ad communionem admittere. *Nouatiani.* Dicitur autem eum presbyterum debuiſſe eſſe prudentem, & tenacem ſecreti, ne aliqua aut ipſe propalaret, aut propalari iuberet, quæ occultanda erant. Accidit autem tempore Nectarij Conſtantinopoli hac occaſione publicari crimen nobilis fœminæ, quæ dum diu ratione publicæ pœnitentiæ in Eccleſia moraretur, cum quodam Diacono peccarat. *Nectarius.* Vnde fuit magnum ſcandalum ortum in populo & perſuaſum Nectario Epiſcopo vt officium illud publici Pœnitentiarij, & ſimul omnem publicam confeſſionem ac pœnitentiam ex ſua Eccleſia tolleret: quod multæ Eccleſiæ primùm in Oriente, tandémque etiam in Occidente imitatæ ſunt. 23

Ex qua hiſtoria hæretici falsò colligunt Primò, tempore Nouati fuiſſe primùm ab Epiſcopis inſtitutam confeſſionem. Sed tunc ſolùm fuit inſtituta publica confeſſio: priuatim enim iam diu antè fuiſſe, patet ex teſtimoniis n. 10. citatis. Secundò, vnum tantùm fuiſſe confeſſarium in ſingulis ciuitatibus, & conſequenter non omnes fuiſſe coactos confiteri: quia vnus non poterat omnes audire. Sed malè id colligunt: quia ille ſolùm ille conſtitutus pro iis qui publicam debebant agere pœnitentiam, qui non erant ita multi, & ſoli apud antiquos cõmuniter dicuntur Pœnitentes. Tertiò, colligunt confeſſionem abſolutè à Nectario fuiſſe ſublatam. Sed hoc etiam falsò: quia ſolam publicam ſuſtulit. 24.

Quod patet Primò, quia hæc ſola poterat eſſe occaſio talis ſcandali. *Nectarius olim ſolam publicam confeſſionem ſuſtulit.* Secundò, quia aliàs ab aliis Epiſcopis, & maximè à Romanis, qui omnes, vt oſtendi ſuprà, crediderunt obligationem confitendi eſſe iuris diuini, fuiſſet grauiter reprehenſus. Tertiò, quia *ipſe Zozomenus l. 7. hiſt. cap.* 16. vbi dictam hiſtoriam refert, apertè fatetur confeſſionem eſſe iure diuino ad ſalutem neceſſariam: quare non potuit cenſere eam à Nectario potuiſſe auferri. *Zozomenus.* Quartò, quia hactenus Græci ſemper confeſſionem ſecretam vt obligantem obſeruarunt: vt patet ex *Nicolao Cabaſila cap. 29. in explicatione liturgiæ*, & ex cenſura Patriarchæ Ieremiæ, qua nuper Lutheranam hæreſin damnauit. *Nicolaus Cabaſila.*

Obiicit ſecundò, Impoſſibile eſſe omnia peccata confiteri iuxta illud: *Delicta quis intelligit?* 45. Reſpondeo, non exigi maiorem peccatorum explicationem, quàm poſſimus morali adhibita diligentia facere: vt oſtendam diſp. 7. Quare nihil impoſſibile præcipitur.

Obiicit tertiò, Eadem eſt iam remiſſio peccatorum, quæ fuit olim. Atqui ante Chriſtum contrito ſtatim remittebantur peccata ſine onere confitendi: vt patet Ezechiel. 18. & 33. *Ezech. 18.* Ergo etiam ſic modò remittuntur. Et confirm. quia non legimus aut Chriſto, aut Apoſtolis vllos fuiſſe confeſſos.

Reſpondeo, Si maior ita intelligatur, quaſi nihil hoc tempore requiratur ad remiſſionem peccati mortalis, quod non fuerit requiſitum olim, neque contrà olim aliquid fuerit requiſitum, quod iam non requiratur (ſicuti debet intelligi vt faciat ad rem) eſt apertè falſa. Nam ex ea ſequeretur, infideles poſſe iã obtinere remiſſionem peccatorum ſine vlla obligatione ad baptiſmum, & infantes poſſe iuſtificari per circumciſionem, vt olim iuſtificabantur: item olim potuiſſe tam infantibus quam adultis remitti peccata per baptiſmum, ſicut iam remittuntur: quæ omnia apertè falſa ſunt. Minor etiam apertè falſa eſt, ſi generatim ſumatur. Nam Numer. 5. Iudæi iubentur cõfiteri peccata ſua, & ſacrificium pro iis offerre. *Numer. 5.* Quamuis autem hæc confeſſio non fuerit ſacramentalis, ſed tantùm ceremonialis, nec habuerit locum in omnibus peccatis,

ſed

Suarez.

ſed tantùm in quibuſdam, vt cum probabiliore ſententia docet *Suarez diſp.25.ſect.1.n.2.* Tamen ex eo loco benè ſequitur Deum pro remiſſione peccatorum diuerſis temporibus diuerſa exegiſſe, & aliquando in particulari eorum confeſſionem: quod iam contendimus.

Ezechiel. 18.

Ad illud Ezech. 18. & 33. Reſpondeo, Peccatorem baptizatum contritum ſtatim quidem iuſtificari, ſed cum obligatione ſuo tempore confitendi: ſicut non baptizatus contritus iuſtificatur cum obligatione ſuſcipiẽdi baptiſmum. Ad confirmationem Reſpondeo, non eſſe mirum ſi Chriſtus dum viueret, remiſerit peccata ſine obligatione confitendi: quia tunc hoc Sacramentum nundum erat inſtitutum. Apoſtolos autem numquam audiuiſſe confeſſiones, falſum eſt. vt oſtendi num. 9.

Kemnitius.

Quartò obiicit Kemnitius, Chriſtus non aliter miſit Apoſtolos, quàm ipſe miſſus fuerat à Patre. Atqui ipſe remiſit peccata audita ſolùm generali confeſſione: Ergo ſimili modo Apoſtoli ea remiſerunt. Reſpondeo, negando conſequentiam: quia alia fuit ratio Chriſti, alia Apoſtolorum. Nam Chriſtus pro ſua auctoritate, quatenus erat filius Dei, atque adeò Deus, & de iuſtitia pro omnium peccatis ſatisfecerat, poterat ea remittere prout vellet independenter ab omni Sacramento. Item ipſe ea remittebat nondum inſtituto hoc Sacramento. Tertiò, ipſe non indigebat confeſſione aliorum, cùm omnia peccata per ſe noſſet. Vnde legimus eum paralytico Lucæ 5. remiſiſſe peccata ſine vlla omnino confeſſione. Secùs ſe habebant hæc omnia in Apoſtolis, vt per ſe patet. Longè meliùs ſic fuiſſet argumẽtatus Kemnitius. Chriſtus voluit Apoſtolos remittere peccata ſicut ipſe ea remiſit. Atqui ipſe ea non ſolùm denuntiauit remiſſa, ſed verè remiſit, idque eo ſolùm modo quo acceperat à Patre poteſtatem ea remittendi; & quidem tunc ſolùm quando habebat perfectam tam eorum, quàm ſtatus pœnitentium cognitionem: Ergo ſimiliter Apoſtoli verè remiſerunt ipſa peccata; idque tunc ſolùm, (ſaltem in baptizatis) quando habebant perfectam cognitionem tam criminum, quàm ſtatus pœnitentium, quantum ſcilicet homo eam habere poteſt & conſequenter audita eorum confeſſione, & per applicationem Sacramenti, prout Chriſtus poteſtatem ea remittendi iis dedit.

Luc. 5.

Quintò idem obiicit, nos docere peccata nobis non remitti gratis, ſed nos hoc per confeſſionem & ſatisfactionem mereri. Sed hæc eſt apertè calumnia. Nemo enim Catholicus hoc vnquam docuit. Docent quidem contritos mereri aliquo modo de congruo remiſſionem peccati mortalis, & poſtea iuſtificatos mereri de condigno remiſſionem pœnæ reſtantis. Sed hæc omnia optimè conſiſtunt cum eo quòd ipſum peccatum omnino gratis nobis remittatur.

26. Venialia peccata vtiliter, non tamen neceſſariò confitemur. Trident.

Dixi in concluſ. Nos teneri confiteri omnia peccata mortalia: quia etſi vtiliter confiteamur venialia, & ab iis verè abſoluamur, ad hoc tamen non tenemur, quia aliis modis ab iis liberari poſſumus: vt docet *Trident. ſeſſ.14. capit.5.* Nec eſt abſurdum quando Chriſtus dedit poteſtatem remittendi peccata, eaque retinendi, nomen *peccata* latiùs accipi in primo membro, ita vt complectatur etiam venialia, quàm in ſecundo, vbi complectitur ſola mortalia: quia fauor abſolutionis ampliandus eſt: nec decuit eo priuari eos qui parum peccarunt: decuit tamen eos non comprehendi odioſa retentione, quæ reſtringenda eſt ad ea quæ habent completam & perfectam rationem peccati, ita vt tollant diuinam amicitiam, qualia ſunt ſola mortalia.

Dixi etiam: *quæ poſt baptiſmum commiſimus* Quia peccata commiſſa ante baptiſmũ nõ ſunt materia confeſſionis. Vnde patet, eos ſolos qui iam baptizati peccarũt mortaliter, hoc præcepto teneri. Sub iis tamen comprehenduntur etiam ij, qui in ipſa ſuſceptione baptiſmi peccarũt mortaliter, iuxta dicta to.1.q.62.a.1. dub.6. concl. 3.

Concl. II. Hoc Sacramentum in re vel in voto ſuſceptum ad remiſſionem peccati mortalis poſt baptiſmum commiſſi, eodem modo eſt neceſſarium neceſſitate medij, quo tom.1. q.68.art.2.dub.1. dixi adultis nondum baptizatis baptiſmum eſſe neceſſarium ad remiſſionem peccatorum: quem locum conſule. 27.

28. Aliqua peccatorum confeſſio eſt de eſſentia huius Sacramenti.

Concl. III. Aliqua peccatorum externa confeſſio ad eſſentiam huius Sacramenti ita eſt neceſſaria, vt nullo vnquam caſu ſine ea poſſit conſiſtere. Probatur primò, quia, vt oſtendi diſp. 4. dub. 4. hæc confeſſio eſt pars eſſentialis Sacramenti: nulla autem res poteſt conſiſtere ſine parte ſua eſſentiali. Secundò, quia caſus neceſſitatis non mutat eſſentiam Sacramenti: quare ſi validè daretur Sacramentum ſine confeſſione in neceſſitate, ſequeretur etiam validè id fieri extra neceſſitatem: quod tamen apertè falſum eſt. Confirmatur: quia ſi liceat ſemel fingere aliqua ad eſſentiam Sacramenti ſufficere in neceſſitate, quæ non ſufficiunt extra eam, eadem licentia dicam in neceſſitate poſſe dari baptiſmum ſine aqua: & ſic euertam omnem eſſentiam Sacramentorum.

Auguſt.

Quare ad primũ argumentum in contrarium allatum n.2. negandum eſt aſſumptum. Ad ſecũdum, nego D. Auguſtinum id aſſerere, ſed potiùs contrarium. Nam cùm D. Auguſtinus ibi dixiſſet, catechumenum viuentem in adulterio, ſubitò incidentem in periculum mortis, & ita deſtitutum ſenſibus, vt non poſſit vllo modo ſignificare ſe dolere de peccato, aut cupere baptizari, debere nihilominus baptizari: quia præſumendum eſt eum pœnitere ſui peccati, ſubdit, *Quæ autem baptiſmatis, eadem reconciliationis eſt cauſa, ſi fortè pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupauerit. Nec ipſos enim ex hac vita ſine arra ſuæ pacis exire velle debet mater Eccleſia.* Vnde ſic argumẽtor. Eadẽ in hoc caſu eſt ratio baptiſmatis & reconciliationis: Atqui Paſtores non poſſunt adulto morituro conferre baptiſmũ, niſi ſciant cũ hunc actu petiiſſe: Ergo ſimiliter nõ poſſunt dare Sacramentum pœnitentiæ, niſi ei quem ſciunt hoc antè petiiſſe. Talis autem petitio eſt implicita confeſſio. Secundò, quia D. Auguſt. hîc dicit eandem eſſe rationem baptiſmi reſpectu Catechumeni, & huius Sacramenti reſpectu pœnitentis: Atqui ille non poteſt dari niſi ei quẽ conſtat eſſe catechumenum. Ergo ſimiliter hoc non poteſt dari, niſi ei quem conſtat eſſe pœnitentem 29.

D. Auguſt.

quod

quod ſine aliquali eius confeſſione fieri nequit. Videtur autem D. Auguſtinus ſecundùm conſuetum olim modum loquendi hîc vocare pœnitentes eos ſolos, qui ob commiſſum aliquod publicum crimen, antequam à peccatis abſoluerentur, & ad communionem admitterentur, cogebantur diu publicam pœnitentiam agere; qui tamen ſi priùs in vitæ periculum inciderent, abſoluebantur: quod poterat ſine noua confeſſione fieri: quia iam antè erant confeſſi.

DVBIVM II.

Quo tempore peccator iure diuino ad confeßionem obligetur?

30. *Communicaturus conſcius ſibi peccati mortalis neceſſariò præmittit confeſſionem. Trident.* NOta, peccatorem dupliciter poſſe obligari ad confeſſionem, primò per ſe, ſecundò per accidens. Quod accidit primò, quando ipſe tenetur communicare. Tunc enim neceſſariò tenetur præmittere confeſſionem, ſi poſſit, quantumcumque ſibi contritus videatur: vt docet *Trident. ſeſſ. 13. c. 7. & can.* 11. Vtrùm autem ad hoc teneatur iure diuino, an ſolùm Apoſtolico non conuenit inter auctores. Vide dicta tom. 1. q. 80. a. 4. dub. 1. Addunt aliqui idem dicendum eſſe de peccatore, qui alia Sacramenta vult ſuſcipere: *Secùs eſt in ſuſcepturo alia Sacramenta.* ſed verius eſt huic ſufficere ſi probabiliter credat ſe eſſe contritum. Quia cum Trident. ſuprà tanquam aliquid ſingulare ſtatuat ei, qui ſibi conſcius eſt peccati mortalis, neceſſariò præmittendam eſſe confeſſionem ante communionem: hoc ipſo inſinuat contrarium eſſe dicendum in ſuſceptione reliquorum Sacramentorum: quare hoc alij communiter ſentiunt. Omnibus tamen ſemper conſulendum eſt, vt confeſſionem præmittant. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 1. a. 4. concl. 6.* *Soto.*

31. Secundò, poſſet quis per accidens ad confeſſionem obligari, quia credit ſe aliter non poſſe euitare aliquod peccatum in quod ſæpiùs incidit: vt ſi haberet continuas occaſiones peccandi, à quibus ſe non poſſet expedire ſine prudentis alicuius conſilio, cui omnem ſuum ſtatum aperiret, nec vellet hoc extra confeſſionem facere: aut etiam fieri poſſet, vt non poſſet hoc facere extra confeſſionem ne diffamaret complicem, cuius honori magis cõſulit aperiendo eius peccatum in confeſſione, quàm ſi extra eam illud aperiret. Quòd ſi tantùm eſſet periculum ne ſi diutiùs differret confeſſionẽ in aliquod peccatum in genere incideret, non ita ſtrictè ad eam obligaretur. Vide dicta diſp. 3. n. 29. in fine.

32. Tota autem difficultas eſt, quando hoc præceptum per ſe iure diuino obligat?

Gulielm. Pariſienſis. Angelus. *Gulielmus Pariſienſis de Sacramento pœnitentiæ* c. 19. & *Angelus v. Confeſſio* 1. n. 3. cum quibuſdam aliis docent, nos ſtatim poſt commiſſum peccatum teneri confiteri. Sed hoc non eſſe probabile ſatis patet ex dictis diſp. 3. n. 24. vbi oſtendi nos ne quidem teneri ſtatim conteri: quod multò magis militat pro confeſſione.

Secunda ſententia planè contraria docet, ſpectato ſolo iure diuino peccatorem per ſe ſolùm teneri ad confeſſionem in periculo mortis, modò ſaltem ſuo tempore conteratur, vt hoc modo iuſtificetur. Hanc ſententiam & quidem potiore iure tenent omnes ij qui tenent eum extra illud periculum non teneri conteri, quos citaui diſp. 3. n. 23. & præterea *D. Thom. in 4. d. 17. q. 3. art. 1. quæſtiuncula 4. Scotus ibidem art. 3. ſub finem. Gabriel ibidem dub. 1.* & alij. *D. Thom. Scotus. Gabriel.* Probatur hæc ſententia iiſdem rationibus quas diſp. 3. n. 23. attuli ad probandum, peccatorem non teneri conteri extra mortis periculum: quæ hîc eo vehementiùs vrgent, quòd omnes rationes, quibus eandem ſententiam ibidem n. 32. oppugnaui, hîc nihil probent: quia peccator ſine reali confeſſione poteſt per contritionem redire in amicitiam cum Deo, & ſic euitare omnia incommoda, quæ ſequuntur ex eo quòd quis diu differat conuerſionem.

33. Tertia ſententia docet, tunc hominem iure diuino teneri confiteri, quoties ex dilatione oritur periculum ne peccati ſui obliuiſcatur: quia hoc neceſſarium eſt vt poſſit facere integram confeſſionem, ad quod iure diuino tenetur. Ita *Medina Codice de pœnitentia, tract. 2. q. 14. §. 2. ſub finem.* *Medina. Soto.* Citatur pro eadem *Soto in 4. d. 18. quæſt.* 1. *a.* 5. vbi *concluſ.* 7. ait: *Secluſo etiam poſitiuo iure tenebatur quiſque iure diuino eo tempore confiteri, quo ſecundùm communem iudicium humanum, periculum imminet obliuionis*: quæ verba videntur illi ſententiæ fauere, ſed tamen paulo infrà dicit eam eſſe falſam: & benè. Nam ex ea ſequitur, eos qui differunt confeſſionem per annum maxima ex parte peccare mortaliter: quia exponunt ſe periculo ne aliqua peccata obliuiſcantur: quod abſurdum eſt: quia ſic Eccleſia non ſatisfaceret ſuo officio præſcribendo annuam confeſſionem: quia hoc ipſo ſignificat nos extra caſus accidentarios non teneri ſæpiùs confiteri.

Ad rationem contrariam Reſpondeo, Nos teneri quidem integrè omnia peccata noſtra mortalia confiteri, quorum dum confitemur recordamur, & moralem diligentiam adhibere, vt poſſimus priùs ea omnia in memoriam reuocare: non tenemur tamen extraordinariam aliquam diligentiam adhibere, ne ea obliuiſcamur: alioquin quando non vellemus, aut etiam non poſſemus ea ſtatim confiteri, teneremur ea ſtatim ſcripto annotare: imò quicumque multa peccata feciſſent, tenerentur ea priùs ſcripto mandare, & ex charta confiteri: quia alias exponunt ſe alicui periculo, ne aliqua per obliuionem omittant. Illa autem omnia falſa ſunt.

34. Quarta ſententia docet, peccatorẽ iure diuino intra illud tempus teneri confiteri, quod ſecundùm prudens iudicium cenſetur eſſe tale, vt homines communiter in eius fine adhibita diligentia poſſint recordari omnium peccatorum, quæ eo toto commiſerunt, & ſimul ſit periculum ne eorum omnino obliuiſcantur, ſi vltra illud tempus confeſſionem differant: hoc autem tempus ſecundùm iudiciũ Eccleſiæ aiunt eſſe vnius anni. Et hæc eſt ſententia Soti nu. 33. citati. *Soto.* Sed hæc ſententia cùm refutet tertiam, non ſatis conſequenter loquitur: quia argumentum quod hanc probat, probat etiam illam. Item ſecundum hanc ſententiã Eccleſia debuiſſet frequentiorem cõfeſſionẽ præcipere: quia magna pars hominum plebeiorũ non poteſt ſine periculo obliuionis tã diu confeſſionẽ differre. Tertiò, quia ſic non debuiſſet

buiſſet

buiſſet incipi numerati hoc tempus ab vltima confeſſione facta, ſed a primo peccato mortali, poſt vltimam confeſſionem commiſſo. quia periculum obliuionis ſolùm ab hoc tempore incipit.

35. Quinta ſententia docet, peccatorem tunc teneri iure diuino confiteri, quando Eccleſia hoc præcipit. Quia cùm Chriſtus nullum certum tempus per ſe præſcripſerit, cenſetur illud præſcripſiſſe quod Eccleſia ſtatuit. Vnde conſequenter etiam docet, nos iure diuino teneri diebus feſtis & Dominicis audire ſacrum, in Paſchate communicare, &c. Ita *Victoria de Confeſ. n.32.* Sed hæc ſententia ius diuinum cum Eccleſiaſtico confundit.

Victoria.

36. CONCL. I. Conſcius ſibi peccati mortalis iure diuino tenetur in periculo mortis confiteri atque adeò etiam alias, quando eſt mortale periculum, ne ſi iam confeſſionem omittat, numquam in vita ſua confiteri poſſit. Quia alias exponit ſe manifeſto periculo quòd nonquam illud præceptum implere poterit. Et hæc concluſio eſt communis Doctorum.

Tenemur iure diuino confiteri ſaltem in periculo vitæ.

37. CONCLVS. II. Videtur omnino fuiſſe intentio Chriſti inſtituentis hoc Sacramentum, vt peccatores ſæpiùs etiam extra periculum vitæ eo vterentur. Quia non ſolùm fuit inſtitutum, vt per ipſum poſſemus faciliùs peccatorum veniam obtinere: ſed etiam ob plurimas vtilitates, quas ſecum adfert. Nam ſine eo plurimi homines tota vita ſua numquam à peccatis iuſtificarentur. Secundò quia confeſſio eſt vtiliſſimum medium vt peccata in poſterum vitentur, & vita rectè & dignè Chriſtiano homine inſtituatur: ita vt per eam plurimi à peccatis ad honeſtam vitam reuocentur, qui aliàs totam vitam in grauiſſimis ſceleribus conſumerent. quas omnes vtilitates perdunt, qui eam vſque ad finem vitæ differunt.

Hoc Sacramentum fuit à Chriſto inſtitutum vt ſæpiùs eo vteremur.

Vnde ſequitur, poſito quòd homines (vt experientia docet) per ſe ſint negligentes in huius Sacramenti frequentatione, Eccleſiam ex officio debuiſſe certum tempus ei ſuſcipiendo præſcribere, quod ad dictos fines, prout commodè fieri poterat obtinendos iudicabat eſſe neceſſarium. Cùm enim iſtorum aſſecutio, & omnibus in particulari vtiliſsima, & toti communitati ſit quodammodo neceſſaria, illa tenetur ex officio eam per media moraliter ad eam neceſſaria procurare. Tale autem eſt præſcriptio illius temporis.

38. CONCLVS. III. Quòd ſi tamen Eccleſia nullum tale tempus determinaret: valdè probabile eſt peccatorem per ſe loquendo, poſito quòd eſſet probabiliter contritus, non obligandum ad confeſſionem extra caſum primæ concluſionis. Patet ex refutatione reliquarum ſententiarum: quia nullum poteſt certum adferri fundamentum alterius obligationis.

DVBIVM III.

Vtrùm poſito caſu, quòd Chriſtus ita inſtituiſſet Sacramentum confeßionis, vt eſſet cuius liberum illud ſuſcipere, aut non ſuſcipere, Eccleſia potuiſſet eius vſum præcipere?

39. PRima ſententia id negat. Ita *Durand in 4.d.17. quæſt.8. litera H. Soto d.18. quæſt.1. art.1.§. Dubium autem, & Nauarr. de pœnitentia diſt 5. in principio, num.* 18. Rationes autem quas pro ſua ſententia adferunt, non ſunt firmæ.

Durand. Soto. Nauarrus.

Secunda ſententia affirmat, Eccleſiam eo caſu poſſe præcipere confeſſionem. quod maxime probat refutando fundamenta ſententiæ contrariæ, quæ non ſunt magni momenti. Ita *Medina Cod. de pœnitentia tractat.2.q.2.§. Licet igitur. & Suarez diſp.35.ſect.1.num.*18. Fauent *Scotus d.17.q.1 art. 1. ſub finem. Adrianus q.2. de confeſſione initio.*

Medina. Suarez. Scotus. Adrianus.

Tertia ſententia docet, Eccleſiam eo caſu poſſe præcipere confeſſionem actus exterioris, non tamen interioris. Ita *Paludanus in 4.d.17.q.2. a.2. initio.*

Paludan.

Sed hac in re videtur vtendum aliqua diſtinctione. Pro quo Nota, Chriſtum in eo caſu dupliciter potuiſſe inſtituere confeſſionem. Primò, eodem plane modo ſicut iam inſtituit liberam confeſſionem peccatorum venialium: ita ſcilicet vt potuiſſemus, & numquam illud Sacramentum ſuſcipere, & illud etiam ſuſcipere confitendo ſola venialia relictis mortalibus, vel aliqua pro libitu confitendo, vel alia omittendo. Secundò, vt liberum quidem fuiſſet cuiuis hoc Sacramentum numquam ſuſcipere, ita vt quiſquam per ſolam contritionem ſine vllo Sacramẽto, eiuſve voto potuiſſet iuſtificari: ſi quis tamen illud voluiſſet ſuſcipere, fuiſſet obligatus integrè omnia peccata ſua mortalia confiteri. 40.

Chriſtus potuiſſet dupliciter inſtituere confeſſionem liberã.

41. CONCLVS. I. Poſito quòd Chriſtus primo modo hoc Sacramentum inſtituiſſet liberum; potuiſſet Eccleſia eius vſum præcipere: Quia hoc tunc habuiſſet multas vtilitates: quia potuiſſet quis per ſolam attritionem iuſtificare, & nullam habuiſſet difficultatem. Quod autem Sotus ſuprà dicit, Eccleſiam ſicut non poteſt inſtituere ſacramenta: ita non poſſet eorum vſum præcipere, non eſt verum. Quia inde ſequeretur, Religioſos, qui non habent peccata mortalia, non poſſe per ſuas regulas obligari ad frequentem confeſſionem. quod falſum eſt. Secundò, quia illud videtur repugnare *Concilio Tridentino ſeſſ. 21. cap. 1.* vbi docet, Eccleſiam circa Sacramentorum vſum poſſe ea ſtatuere quæ fidelium ſaluti congruunt. Ex qua poteſtate infert eam licitè prohibere laicis ſumptionem calicis. Si igitur Eccleſia potuit ex parte prohibere vſum alicuius Sacramenti: quare non poſſit eius vſum præcipere?

Quo caſu eam Eccleſia potuiſſet præcipere.

Tridem.

42. CONCL. II. Non poſſet tamen tunc Eccleſia præcipere confeſſionem omnium omnino peccatorum: ſed tantùm talem qualis eſſet neceſſaria ad ſuſceptionem Sacramenti. Hanc concluſionem non puto vllum negaturum. Et probatur. Quia hæc confeſſio in pluribus caſibus multis eſt valdè difficilis, ita vt plurimi eam hor-

Qualem potuiſſet præcipere.

horreant tanquam mortem,& mallent ferè mori, quàm quædam peccata confiteri. atque vix vlla arte, ac timore inferni propoſito poſſunt ad confeſſionem induci; & inter confitendum ſentiunt tales anguſtias, quales experiuntur capitis ſupplicio damnati. Atqui niſi ſit maxima quædam ac ferè extrema neceſſitas, poteſtas humana non poteſt rem adeò difficilem præcipere: Ergo cùm eo caſu non eſſet hic talis neceſſitas, non poſſet Eccleſia eam confeſſionem præcipere. Probatur 2. Quia ſi Chriſtus hoc Sacramentum non inſtituiſſet, Eccleſia non potuiſſet omnibus præcipere vt ſua peccata certis hominibus integrè confiterentur, quantumuis hi eſſent ſecretiſſimi: ergo nec poſſet illud præcipere poſito dicto caſu. Quia in vtroque caſu eſſet æqualis vtilitas ac neceſſitas ea confitendi, ſcilicet vt confitens poſſit a peccatis auerti, & in via ſpirituali dirigi. Siue enim hæc confeſſio ſit ſacramentalis, ſiue non, eodem modo hæc vtilitas per eam obtineri poteſt.

43 Quo caſu eam non potuiſſet præcipere. C o n c l v s. III. Si Chriſtus inſtituiſſet confeſſionem ſecundo modo liberam, valde probabile eſt futurum vt Eccleſia non poſſet omnibus præcipere confeſſionem. Nam cùm tunc etiam non eſſet abſolutè ad ſalutem neceſſaria, argumenta pro ſecunda ſententia allata, etiam hanc concluſionem probant, præſertim primum. Et confirmatur. Nam plurimi Doctores ex eo probant. omnino credibile eſſe confeſſionem iure diuino eſſe præceptam. quia alias videtur incredibile omnes fideles etiam Reges & Imperatores paſſuros fuiſſe tam difficile præceptum ſibi ab Eccleſia imponi. quod argumentum eſſet nullum, ſi Eccleſia habuiſſet verum ius eam præcipiendi.

44 Dices, Eccleſia potuit præcipere vt ſæpiùs confiteamur, quàm iure diuino teneamur. Ergo poſſet etiam illud præcipere, etiamſi iure diuino ad illud non teneremur. Reſp. negando conſeq. Primò, quia determinatio temporis circa confeſſionem ab Eccleſia facta eſt iam aliquo modo neceſſaria, vt præceptum diuinum obſeruetur: quia niſi illa eſſet poſita, multi ſæpe nunquam confiterentur. Secundò, & præcipuè, quia poſito quòd aliquando teneamur omnia peccata confiteri; quòd hoc paulo citiùs vel ſeriùs faciam, non ita auget rei difficultatem, quæ præcipue conſiſtit in eo quòd aliquando teneamur confiteri, non autem quòd hoc vel illo tempore. Dixi hoc eſſe valdè probabile. quia hæc argumenta non ita conuincunt, quin contrarium etiam ſit probabile.

D V B I V M IV.

Vtrùm Eccleſia potuerit præcipere annuam confeſſionem?

45 Durand. D*vrandus in 4.d.17.q.14.* putat Eccleſiam non poſſe eam præcipere propria auctoritate, ſicut res alias præcipit, ſed ſolùm auctoritate ſpecialiter ſibi a Chriſto commiſſa. Ratio eius eſt. quia vt aliquis poſſit aliquid propria auctoritate præcipere, neceſſe eſt vt poſſit cognoſcere an ſubditus ipſius præceptum impleuerit, nec ne. Eccleſia autem non poteſt cognoſcere an verè hic & nunc confiteatur, an verò ſolum ſimulet. Sed ſi hoc argumentum aliquid probaret, ſequeretur, Eccleſiam non poſſe præcipere ſacerdoti vt celebret. quia non poteſt ſcire an hoc verè faciat, an verò ſolùm ſimulet. Item iudicem non poſſe teſti præcipere vt dicat quicquid de hac vel illa re ſcit, aut vt iuret aliquid, &c. quia non poteſt ſcire verùm hæc verè faciat, an ſolùm ſimulet. quia hæc pendent ab interno actu. Quare dicendum eſt, vt poteſtas humana poſſit aliquem actum externum præcipere, non eſt neceſſe vt poſſit cognoſcere an verè fiat, an verò ſolùm ſimulatoriè; ſed ſufficit quòd actus ſit verè externus, etſi vt habeat tale eſſe, quale hîc & nunc intenditur, pendeat ab aliqua occulta conditione.

C o n c l v s. I. Poſita inſtitutione huius Sacramenti, eiuſque neceſſitate iure diuino inducta, Eccleſia poteſtate ordinaria potuit præcipere annuam confeſſionem. Quia, vt oſtendi tam hoc quàm præcedenti dubio, nulla eſt ratio hoc negandi. Imò vt oſtendi n. 37. ipſa fuit ad hoc præcipiendum obligata. Confirm. Quia Chriſtus inducendo neceſſitatem huius Sacramenti, conſtituit Paſtores Eccleſiæ ordinarios ac neceſſarios iudices omnium peccatorum mortalium, obligando omnes peccatores, vt omnia ſua peccata illorum iudicio ſubijcerent. Ergo conſequẽter dedit Eccleſiæ poteſtatem, vt eos poſſet ad ſuum tribunal cogere, & obligare vt omnia peccata etiam interna certo tempore confiterentur, quatenus hoc eſt neceſſarium ad abſolutionem. Nec ipſa hoc modo directè præcipit actum aliquem internum, ſed ſolam externam confeſſionem, & Sacramenti ſuſceptionem: quamuis indirectè internos etiam actus præcipiat, quatenus ad illa ſunt neceſſarij: quod poteſt facere. Nec credo Durandum hoc voluiſſe negare, ſed ſolùm aſſerere quod dixi n.43. 46. Eccleſia potuit præcipere annuam confeſſionem.

C o n c l. II. Eccleſia de facto tale præceptum tulit. Patet ex *cap. Omnis vtriuſque, de pœnitentiis*. Et quamuis Durandus ſuprà & quidam alij videantur aliquando de hoc dubitaſſe & putaſſe probabile eſſe in illo cap. non præcipi per ſe confeſſionem, ſed ſolùm ſuaderi, aut vt ſummum indirectè præcipi, quatenus neceſſariò debet præmitti ante communionem, quæ ibi præcipitur: nulla tamen ſubeſt dubitandi ratio: quia eadem ratione ibi confeſſio & communio præcipiuntur. Et quòd ibi feratur verum præceptum, patet tum ex pœnis in omittentes ibi decretis: tum quia expreſsè dicitur ſtatutum. Quare alij Doctores communiter intellexerunt confeſſionem annuam ibi præcipi. Et hoc apertè etiam docet *Trident. ſeſſ. 14 c. 5. ſub finem, & can.* 8. 47 De facto eam præcepit. Cap. Omnis vtriuſque. Trident.

C o n c l v s. III. Hoc præceptum, quatenus præcisè ſtatuit vt confeſſionem omnium peccatorum mortalium, quam iure diuino aliquando facere tenemur, faciamus ſingulis annis, eſt merè Eccleſiaſticũ. Patet ex dictis n.37. & 38. & apertè hoc videtur docere Trident. ſuprà. Quare Pontifex validè in eo diſpẽſaret, illudve abrogaret: vix tamẽ, præſertim vt illud abroget, videtur poſſe occurrere ſufficiẽs cauſa, quæ ipſum à peccato excuſaret: præſertim cùm, vt dixi n.37. Eccleſia fuerit obligata tale præceptum inducere. 48

DVBIVM V.

Quinam hoc præcepto obligentur?

Soto.

49 PRimò *Soto d.12.q.1.a.11.§.Sed ſi quæras*, docet pueros ante annum 12. hoc præcepto non obligari. *diſt.* verò 18.*q.1.a.3.§.De verbo autẽ*, initio docet eos etiam hoc præcepto teneri ſtatim atque peccarunt mortaliter. Paulò pòſt tamen ait, pueros poſt annum 7. poſſe peccare, tamen Eccleſiam ante annum 12. vel 14. nolle eos cogere ſuis præceptis, ac cenſuris, ſed relinquere eos ſub iure diuino.

Bonauent.

Secundò *D Bonauentura in 4.d.17. a. 4. q.1.* & quidam alij putant etiam eos hoc præcepto obligari, qui ab vltima confeſſione nullum peccatum mortale admiſerunt.

Soli & omnes baptizati peccati mortalis ſibi cõſcij hoc præcepto tenentur. Trident.

50 CONCLVS. I. Omnes baptizati etiam pueri, qui ſibi conſcij ſunt alicuius peccati mortalis ab vltima confeſſione commiſſi hoc præcepto obligantur. Eſt communis doctrina DD. Et patet clare, quia tam *cap. Omnis vtriuſque*, quàm Tridẽt. ſuprà ſine vlla exceptione iubent omnes ſua peccata confiteri, qui ad annos diſcretionis peruenerunt. Atqui omnes etiam pueri, qui conſcij ſibi ſunt peccati mortalis, iam peruenerunt ad annos diſcretionis, ſiue ad eam ætatem in qua inter bonum & malum poſſunt diſcernere. qua aliàs non poſſent peccare mortaliter. Ergo illi omnes tenentur ad annuam confeſsionem. Nondum autem baptizati nec diuino nec humano iure ad confeſſionem obligantur: vt oſtendi tomo 1. q.80.a.11. dub.2. concl.2. in reſp. ad argumentum contrarium.

51 Nec refert quòd pueri non teneãtur tam citò communicare. quia implicitè aliquo modo ab hac obligatione excipiuntur illis verbis legis: *Niſi forte de proprij ſacerdotis concilio, ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab huiuſmodi perceptione duxerit abſtinendum*: quæ de ſola communione dicuntur. Communiter autem omnes paſtores, vt ex vſu patet, iudicant expedire, vt pueri non tam citò ad communionem admittantur, donec maiore cum deuotione illud Sacramentum percipiant: vt oſtendi tomo 1.q.80.a.11.dub. 4. vbi etiam dixi non tam ex annis, quàm ex maturitate iudicij ſpectandum eſſe, quando pueri incipiant hoc vel illo præcepto obligari. Sunt autem pueri aſſuefaciendi, vt ſtatim atque aliquid diſcretionis habere incipiunt, etiam incipiant confiteri. Prudentis autem confeſſarij erit diſcernere an ſufficientem materiam ad abſolutionem præbeant, nec ne. Et quando dubitat, poterit abſolutionem ſub conditione dare.

Soto. Etiam pueri obligantur præceptis Eccleſiæ.

Quòd autem Soto ſuprà ait pueros ante annum 12. aut 14. non obligari præceptis Eccleſiaſticis, falſum eſt. alioquin poſſent iam vndecim annos nati liberè comedere carnes in quadrageſima; & diebus Dominicis non audire ſacrum quod nemo, vt opinor, dixerit.

Habentes ſola venialia non obligatur hoc præcepto. Scotus. Durand. Caietan. Medina. Silueſter.

52 CONCLVS. II. Qui habet ſolùm peccata venialia non obligatur hoc præcepto. Ita *Scotus in 4.d.17.q.1.a.3. initio. Durandus ibidem q. 9. Caiet. tomo 1. opuſ. tit. 5.q.1. Medina de pœnitentia, tract. 2. q.5. circa medium. Silueſter v. Confeſſio 1.n. 14.* & alij. Prob. primò, quia *cap. Omnis vtriuſque*, cùm dicit fideles debere omnia ſua peccata confiteri, apertè loquitur de habentibus peccata mortalia. quia certum eſt nos non teneri confiteri omnia venialia. Secundò, quia *Tridentinum ſeſ. 14.c.5. ſub finẽ*, docet illo præcepto ſolùm præſcribi tempus, quo tenemur confeſſionem iure diuino præceptam implere. Ergo ſolùm obligat illos qui iure diuino ad confeſſionem tenentur; quales ſunt ſoli illi qui habent peccata mortalia. Qui tamen habet ſola peccata venialia, poteſt cogi vt ſiſtat ſe Paſtori, eique declaret ſe non eſſe ſibi cõſcium vllius peccati mortalis. Quia debet huic aliquo modo prout fieri poteſt, conſtare talem non teneri præcepto confeſſionis, eumque ad communionem poſſe admitti. Paſtor autem tenetur illud de ſe affirmanti credere, niſi haberet iuſtas rationes contrarium ſuſpicãdi. Ita *P. Suarez diſp. 36. ſect. 2. n. 9.* & *Scotus in 4.d.17.q.1.a.3.*

Trident.

Suarez. Scotus.

CONCLVS. III. Non poteſt Eccleſia directè præcipere confeſſionem peccatorum venialium. Ratio eſt, quia vel præciperet abſolute vt teneremur omnia omnino confiteri; & hoc eſſet nimis graue, & magna occaſio ſcrupulorũ, nec habet tantam vtilitatem vt poſſit omnibus præcipi: vel ſolùm præciperet in genere, vt aliqua confiteremur: & tunc cùm pro libitu poſſemus quæuis confiteri, vel omittere, illud præceptum haberet exiguam vtilitatem. Vel demum præciperet determinatè circa certa peccata venialia, vt quicunque ea committeret, teneretur ea confiteri. Sed nec hoc videtur generatim poſſe omnibus præcipi, præſertim ſub graui peccato: quia materia leuis eſt. Nec illius rei generatim loquendo, poteſt eſſe tanta vtilitas, vt Eccleſia poſſit eam omnibus præcipere, etiam, vt credo, ſub veniali. Nam Eccleſia non poteſt vlla præcepta nobis imponere ſine iuſta aliqua neceſſitate, aut vtilitate rei præceptæ proportionata: quæ, vt dixi, hîc non videtur eſſe. Faciliùs poſſet in aliqua religione reperiri iuſta cauſa tale præceptum inducendi.

CONCLVS. IV. Poſſet tamen Eccleſia generatim omnes adultos obligare ad confeſſionem annuã, etiam eos qui ſola peccata venialia haberent. Quia & tale præceptum reſpectu horum eſſet ſatis facile: & ipſa Sacramenti ſuſceptio haberet ſufficientem vtilitatem, vt pro ea aſſequenda illud poſſet ſtatui. quo caſu ſaltem iis qui nunquam peccaſſent mortaliter indirectè præciperetur confeſſio venialium. quia ſine hac præceptum implere non poſſent. 53

Poteſt Eccleſia indirectè præcipere confeſſionem venialium.

DVBIVM VI.

Qua ratione debeat computari annus, intra quem conſcius ſibi peccati mortalis teneatur ex præcepto Eccleſiæ confiteri?

HÆc ſupputatio quatuor præcipuè modis videtur poſſe intelligi. Primò, vt annus incipiat computari ab illo tempore, quo quis poſt vltimam confeſſionem primùm peccauit mortaliter: ita vt ab illo tempore poſſit ſine violatione huius præcepti differre confeſſionem vſque ad finem duodecimi menſis, non tamen vlteriùs. 54

Secundò,

Secundò, vt incipiat computari ab vltima confeſſione, quandocunque hæc facta ſit: ita vt non poſſiit quis differre ſequentẽ confeſſionem vltra duodecim menſes.

Tertiò, vt incipiat hic annus computari à calendis Ianuarij, ita vt omnes intra duo feſta circumciſionis teneantur ſemel confiteri.

Quartò, vt hic annus computetur à paſchate vſque ad paſcha.

55 CONCLVS. I. Duo primi modi computandi non videntur vllo modo conformes verbis præcepti. Nam in *cap. Omnis vtriuſque*, non dicitur: *nemo differat confeſſionem vltra annum*, ſicut deberet dici ſecundùm illos modos computandi: ſed *Omnes fideles ſemel in anno confiteantur*. Quo modo loquendi ſignificatur vnumquemque annum certis & omnino ſtatis terminis inchoari & finiri. quique non ſint diuerſi pro ſingulis, ſed iidem pro omnibus: ſicuti omnibus, vna eademque lex fertur. Patent hæc ex communi vſu loquendi, quo alias omnes ſimiles locutiones in ea ſignificatione ſolemus accipere: vt cùm dicitur. Omnes ſemel in menſe ieiunabunt: tantum

56 perſoluent, &c.

Optimè annua confeſſio definitur à paſchate vſque ad paſcha.

CONCLVS. II. Etſi ſpectando præcisè verba legis & communem vſum diſtinguendi annos, optimè poſſet hic annus ſecundùm tertium modum definiri: tamen ſpectata fidelium conſuetudine, meliùs quarto modo definitur, ſcilicet à paſchate vſque ad paſcha: quia nullo tempore anni ſolet confeſſio tanquam debita exigi niſi circa feſtum paſchæ: quia ſcilicet tunc exſpirat tempus intra quod præcipitur facienda. Ita *P. Suarez diſp. 36. ſect. 3. n. 8.* Paſcha autem hîc accipio pro quindecim illis diebus intra quos præcepta eſt communio: ita ſcilicet vt omnis confeſſio quæ fit ante Dominicam in albis, cenſeatur ſpectare ad annum præcedentem, non autem ad ſequentem. Et eodem ſenſu dicit P. Suarez ſuprà hoc tempus à quadrageſima, vſque ad quadrageſimam poſſe definiri.

Suarez.

DVBIVM VII.

Vtrùm vt quis ſatisfaciat huic præcepto, ſufficiat eum quauis parte anni confiteri?

57 HAc in re certum eſt Primò, eum qui initio anni integrè confeſſus eſt, non teneri ampliùs toto anno confiteri, ſi nullum ampliùs committat peccatum mortale. quia ſoli illi ad confeſſionem obligantur, qui ſunt ſibi conſcij peccati mortalis.

Secundò etiam cértum eſt, eum qui ante paſcha confeſſus eſt, ſi antequam communicet ſit ſibi adhuc conſcius alicuius peccati mortalis, teneri iterum confiteri, vt poſsit cõmunicare. Sed tota difficultas eſt, Vtrùm ſi quis eſſet confeſſus v.c. in Ianuario, & paulo pòſt peccaret iterum mortaliter, teneretur in quadrageſima iterum confiteri ex vi præcepti confeſsionis, ita vt eam omittendo peccaret, etſi ob iuſtam cauſam non communicaret. *Petrus Soto lect. 5. de confeſſione* aſſerit talem ad eam obligari, quem alij quidam ſequũtur. Et probatur Primo, quia *extrauagante Vices, de treuga & pace* dicũtur parochiani teneri ſuo ſacerdoti confiteri in paſchate. Secundò, quia *cap. Omnis vtriuſque* dicuntur fideles ſingulis annis teneri confiteri omnia ſua peccata mortalia, ſcilicet hoc anno commiſſa. Atqui talis ſi non confiteatur in paſchate, non confitetur omnia peccata mortalia. quæ eo anno commiſit. Ergo non ſatisfacit præcepto. Tertiò, quia aliàs qui fuiſſet confeſſus ſtatim poſt Dominicam in albis, poſſet ſine violatione illius præcepti differre confeſſionem ferè per duos annos integros, ſcilicet toto illo anno, & vſque ad finem ſequentis. Quartò, quia paſtores omnes à ſubditis exigunt confeſſionem circa feſtum paſchæ. Ergo ſignũm eſt eos pro tunc obligari.

Pet. Soto.

CONCLVS. Probabilius eſt nos ſatisfacere 58
huic præcepto, quocunque anni tempore confitendo. Ita *Victoria in ſumma n. 136. Soto in 4. d. 18. q. 1. a. 4. concl. 1. Henriquez l. 4. de Sacramentis c. 4. n. 7. P. Vaſquez hîc q. 90. a. 3. dub. 1. n. 5. & 15.* & alij. Probatur 1. Quia *cap. Omnis vtriuſque*, vbi præcipitur & annua cõfeſsio, & annua communio. hæc dicitur debere fieri in paſchate: de illa ſolùm quod debeat fieri ſemel in anno. Ex quo apertè patet, obſeruationem illius præcepti nulli certo tempori alligari. Secundò, quia *Trident. ſeſſ. 14. c. 5.* cùm oſtendiſſet ex dicto cap. Concilij Lateranenſis nos teneri ſemel in anno confiteri, ac morem eſſe in Eccleſia confitendi in quadrageſima, ſubdit; *quem morem hæc ſancta Synodus maximè probat, ac amplectitur tanquam pium, & meritò retinendum.* Vbi dum dicit, confeſsionem neceſſariò ſemel in anno fieri: morẽ autem confitendi in quadrageſima eſſe pium & meritò retinendum, apertè inſinuat hunc non eſſe præceptum. Tertiò, quia ſecundùm communẽ ſententiam, qui videt futurum, vt non poſsit circa paſcha confiteri, tenetur tempus præuenire, vt communiter DD. docent. Atqui hoc eſſet falſum, ſi præceptum confeſsionis obligaret pro certo tempore, vt patet in præcepto communionis, & ieiunij, & alijs omnibus ſimilibus, quæ pro certo tempore obligant. Hinc patet, quare is qui videt futurum vt in paſchate ſit impediendus, vt neque confiteri neque communicare poſsit, teneatur priùs confiteri, non tamen communicare. quia ſcilicet præceptum communionis obligat pro certo tempore anni, quo ſolo impleri poteſt. Secùs eſt de præcepto confeſsiónis, quod quauis anni parte impleri poteſt.

Victoria. Soto. Henriquez. Vaſquez.

Triden.

Ad primum argumentum contrarium Re- 59
ſpon. Pontificem ibi tantùm velle fideles teneri ſemel in annò confiteri; quia ſolùm vrget obſeruationem *cap. Omnis vtriuſque*, idque obiter. Dicit autem id debere fieri in paſchate. tum quia tunc communiter ſolet fieri: tum etiam quia ratione communionis tunc debet fieri.

Ad ſecundum Reſpondeo, In illo cap. non dici nos ſingulis annis teneri confiteri omnia peccata illo anno commiſſa. nam aliàs qui vltimo die legitimè confeſſus communicaſſet, & ſtatim poſtea peccaret mortaliter, teneretur eodem die iterum confiteri. Nam aliàs hoc anno non eſſet confeſſus omnia peccata quæ in eo commiſiſſet. Illud autem eſt apertè abſurdum. Iubemur itaque confiteri omnia peccata, quatenus hoc eſt neceſſarium ad integri-

tarem Sacramenti, quod tenemur ſuſcipere rita ſcilicet vt quando confitemur, nullum peccatum mortale culpabiliter omittamus.

60 Ad tertium, concedo totum. Nec enim hoc eſt maius abſurdum, quam ſit abſurdum eum qui vouiſſet ſingulis menſibus confiteri, ſatisfacere ſuæ obligationi confitendo primo die Iulij, v.c.& vltimo Auguſti. Quo caſu certum eſt eum ſine vlla voti violatione ferè per duos menſes confeſſionem differre. Hoc tamen in vtroque caſu fatendum eſt, tales minus decenter facere, nec omnino ſatisfacere fini, qui per tale ſiue præceptum, ſiue votum intenditur; qui eſt ne diu confeſſio differatur. Sed aliud eſt aliquid requiri ex decentia, & vt omnino ſatisfiat fini per præceptum aut votum intento: aliud verò eſt hæc ad illud obligare. v. c. ſecundùm & veram & receptá ſententiam ſatisfacit præcepto communionis, qui in paſchate communicat in peccato mortali: nullo tamen modo ſatisfacit fini ab Eccleſia intento.

Poteſt ſatisfieri præcepto etſi non ſatisfiat eius fini.

Ad quartum Reſp. Paſtores tunc confeſſionem exigere: tum quia communiter præſumunt eos qui tunc non confitentur, toto anno non fuiſſe confeſſos: tum etiam quia peccatori neceſſaria eſt confeſſio, vt poſſit dignè communicare. Ex quo etiam capite nata eſt conſuetudo tunc confitēdi, non autem quòd per ſe loquendo præceptum confeſſionis obliget magis pro illo tempore, quàm pro alio.

DVBIVM VIII.

Vtrùm is qui vno anno hoc præceptum non impleuit, teneatur ſtatim initio ſequentis anni confiteri?

61 NOta, dupliciter fieri poſſe vt quis hoc præceptum non impleat. Primò, quia abſolutè non confitetur aut ſaltem inualidè, ita vt Sacramentum non ſuſcipiat. Secundò, quia legitimè quidem confitetur, ſed per inculpabilem obliuionem, vel aliam iuſtam cauſam aliquod peccatum mortale omittit, cuius poſtea recordatur.

D. Antoninus. Sylueſter.

In priore caſu *D. Antoninus 2. p. tit. 9. c. 9. §. 3.* & *Sylueſter v. Euchariſtia 3. n. 17.* reſpondent talem non teneri confiteri ante finem ſequentis anni. Primò, quia qui omiſit die Dominico audire ſacrum, aut die ieiunij ieiunare, non tenetur ſequentibus diebus id ſupplere. Secundò, quia alias talis, ſi ſtatim initio ſequentis anni non confiteretur, continuò peccaret. quod videtur durum.

Soto. Medina. Nauarr. Victoria. Henriquez.

Communior tamen DD. ſententia tenet eum ſtatim teneri confiteri. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 1. a. 4. §. Ex his aſſertis. Medina de pœnitentia tract. 2. q. 14. in fine. Nauar. c. 21. n. 45. Victoria de confeſſione n. 147. Henriquez l. 4. de Sacramentis c. 4. n. 6.* & alij. Ex qua tamē ſententia naſcitur alia quæſtio, Vtrùm talis paulo poſt paſcha confitendo ſatisfaciat præcepto confeſſionis, pro illo anno, ita vt in eo non teneatur ampliùs confiteri, niſi hoc ſit neceſſarium ad communionem percipiendam. Videtur enim ſatisfeciſſe: quia in illo anno verè ſemel eſt confeſſus, nec in iure aliud præcipitur.

62 In ſecundo caſu Doctores variè reſpondent. *Ledeſma apud Suarem diſp. 36. ſect. 4. n. 6.* ait talem teneri ſtatim confiteri ſi recordaretur ſui peccati ante annum elapſum. v. c. ante Dominicam in albis: ſecùs ſi poſtea recordaretur. Sed non video ſufficiens in hac diſtinctione fundamentum. *Soto* verò *ſuprà, & q. 2. a. 5. ad tertium*, ait eum qui ſcienter ex iuſta cauſa illud peccatum omiſit, teneri ſecundò confiteri ſtatim data commoditate: eum verò qui ex obliuione id omiſit, non teneri ſecundò confiteri ante ſequens paſcha, niſi inſtet neceſſitas communicandi, aut periculum mortis. Qua ſecundus cùm fuerit confeſſus omnia peccata mortalia, quæ ei tunc occurrebant, verè impleuit præceptum Eccleſiæ, quæ aliud nihil iubet: ſecùs eſt de primo, qui non eſt confeſſus omnia quæ ipſi occurrebant. quare tenetur ſtatim data occaſione præceptum implere. Sed hæc diſtinctio nullum habet fundamentum in verbis canonis, qui ſine diſtinctione iubet nos ſingulis annis, omnia peccata mortalia confiteri, quantum ſcilicet ad legitimam Sacramenti ſuſceptionem (quam per ſe primò præcipit) eſt neceſſarium. quod vterque æqualiter fecit.

Ledeſma.

Soto.

C O N C L V S. I. Multo probabilius eſt, eum qui ſiue culpabiliter, ſiue ex iuſta cauſa hoc anno non fuit confeſſus, teneri ſequenti anno ſtatim data commoditate confiteri. Primò, quia eſt ferè communis ſententia DD. Secundò, quia cùm hoc præceptum non ſit alligatum certo tempori ipſius anni, ipſius obligatio non videtur etiam certo tempore exſpirare: quia hoc proprium eſt eorum præceptorum, quæ ad certum tēpus alligata ſunt. Quare dum præſcribitur nobis vt intra annū cōfiteamur, terminus anni non ponitur vt vis præcepti in eo finiamur. ſed vt ſine peccato nemo poſſit eius impletionem vlteriùs differre: atque ita præceptum includit obligationē ad non differendā diutiùs confeſſionem; ſicut votum intrandi intra annum religionem. Quare quo in vtroque caſu lapſo termino impletio diutiùs differtur, eo grauiùs peccatur. 63

Ad primum argumentum contrarium Reſp. eſſe magnam diuerſitatem inter vtraque præcepta, vt patet ex dictis. 64

Ad ſecundum Reſp. concedendo talem eodem modo continuò peccare, ſicut qui iuſtè differt reſtitutionem, non quidem committendo ſemper nouum peccatum, ſed continuando & aggrauando peccatum priùs commiſſum per omiſſionem confeſſionis in paſchate, Aut ſi hæc tunc ex iuſta cauſa fuerit omiſſa: tunc eam differens incipit peccare ſtatim ac commodè poſſet confiteri, ſimili modo atque is qui iuſti debiti ſolutionem, ſine iuſta cauſa diutiùs quam æquitas poſtulat, differt. qui non primo die peccat mortaliter, ſed tunc cùm dilatio incipit habere notabilem difformitatem contra finē præcepti, aut ius creditoris: quod in vtroque caſu ex facultate ſatisfaciendi obligationi & cauſis eam differendi, atque aliis circumſtantiis ſpectari debet.

Qui vltra annum confeſſionem differt, continuò peccat.

C O N C L V S. II. Qui ſiue iuſtè ſiue iniuſtè omiſit hoc anno confiteri, & circa initium ſequentis confitetur, non ſatisfacit pro obligatione confitendi ſecundo anno. Quia etſi hæc confeſſio verè fiat in ſecundo anno; tamen 65.

ſecun-

ſecundùm æſtimationem moralem non ad hunc, ſed ad præcedentem annum ſpectat, cùm fiat vt obligationi huius anni ſatisfiat. Secùs fortè eſſet ſi fieret medio anno iam elapſo: quia tunc nimia eſſet diſtantia, quàm vt poſſet ad priorem annum retrotrahi, quoad hoc vt in eo factâ cenſeatur. quia aliàs qui confiteretur ſub finem ſecundi anni, per eam confeſſionem non ſatisfaceret obligationi confitendi pro illo anno. quod eſt nimis durum.

Aliquando vnica confeſſione ſatisfit pro duobus annis.

66 C o n c l v s. III. Qui hoc anno validè confeſſus eſt, ſi ob inuincibilem obliuionem, aut aliam iuſtam cauſam aliqua peccata mortalia omiſerit, niſi occurrat periculum mortis, aut neceſſitas communicandi, non tenetur hæc peccata confiteri, niſi in fine ſequentis anni. Ita *P. Suarez. diſp. 36. ſect. 4 n. 7.* qui citat Victoriam & Nauarrum, ſed hi loquuntur tantùm de caſu obliuionis, Sed vt oſtendi n. 62. eadem eſt in vtroque caſu ratio. nam per vtramque confeſſionem æqualiter impletur præceptum Eccleſiæ; & conſequenter debuit obligare.

Suarez. Victoria. Nauarrus.

D V B I V M IX.

Qualis requiratur confeſſio vt ſatisfiat præcepto confitendi tum diuino quàm Eccleſiaſtico?

67 HAc in re difficultas eſt Primò, An illi ſatisfiat per confeſſionem informem. Sed cùm ſuprà oſtenderim non dari talem confeſſionem, non eſt cur hac de re multum laborem. Hoc tamen notauerim, poſito quòd hoc Sacramentum poſſet dari informe, ſicut eſt communior eorum ſententia, qui dicunt per ipſum illi præcepto ſatisfieri: ita etiam videri veriorem.

Secunda difficultas eſt, Quando quis integrè confitetur, ſed ob defectum contritionis, vel malitiam ſacerdotis non abſoluitur; vtrùm ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ de annua confeſſione? *Siluester v. Confeſſio 4. n. 3. in fine. Gabr. in 4. d. 17. q. 1. a. 3. dub. 5. Victoria de confeſſ. n.* 161. & quidam alij id affirmant. Primò, quia Eccleſia ſolùm poteſt præcipere externam confeſſionem, quam tales integrè ponunt. Secundò, quia *cap. Quòd quidam, de pœnitentia & remiſſ.* dicitur confeſſionem eorum, qui ſine propoſito emendationis confiteri volunt, eſſe recipiendam, etſi abſoluendi non ſint.

Silueſter. Gabriel. Victoria.

C o n c l v s. I. Nunquam præcepto diuino
68 ita ſatisfacimus, vt amplius nihil teneamur confiteri; donec omnia peccata mortalia, quæ commiſimus, verè confeſſi & ab iis ſacramentaliter & directè ſimus abſoluti. Hæc ſententia eſt communis: & patet: Quia, vt omnes fatentur, quantumuis ſimus legitimè confeſſi, ſi tamen per obliuionem, aut aliam iuſtam cauſſam aliqua peccata mortalia omiſimus, aut ſi ab aliquibus, quia erant reſeruata, non ſumus directè abſoluti, tenemur hæc poſtea, quando eorum recordamur, & datur opportunitas, confiteri, ſicut alia peccata mortalia poſt eam confeſſionem commiſſa, iuxta dicta n. 66. Ratio eſt, quia tam diu tenemur peccata noſtra confiteri, quamdiu retinentur: ſemper autem retinentur, donec directè ſimus ab iis abſoluti. Quandiu tamen inuincibiliter ignoramus nos habere aliqua peccata mortalia, à quibus non ſumus directè abſoluti, propter bonam fidem excuſamur ab eorum confeſſione. A ſolis autem illis peccatis directè abſoluimur, quæ explicitè confitemur habenti legitimam poteſtatem ab omnibus nos abſoluendi, ſiue cui nulla reſeruata ſunt, & de facto nos ab omnibus abſoluenti.

Nunquam ſatisfacimus præcepto diuino niſi ab omnibus peccatis mortalibus directè abſoluamur.

A quibus peccatis directè abſoluamus.

C o n c l v s. II. Eadem eſt ratio de præcepto confeſſionis præmittendæ ante communionem, ſiue diuinum ſit, ſiue Apoſtolicum. Tam diu enim tenemur eam præmittere, quamdiu occurrit nobis aliquod peccatum mortale, à quo non ſumus directè abſoluti, niſi neceſſitas hic & nunc aliud nos cogat facere. Vide dicta tomo 1. q. 80. a. 4. dub. 1. 69

C o n c l v s. III. Nunquam ſatisfacimus præcepto Eccleſiæ de annua confeſſione, niſi ſuſcipiamus verum Sacramentum pœnitentiæ; etiamſi hoc fiat ſine vlla noſtra culpa: vt quia inuincibiliter ignoramus nos non eſſe legitimè diſpoſitos, aut quia ipſe ſacerdos non habet intentionem nos abſoluendi. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 3. a. 3. concl. 1. & 2. Durandus d. 17. q. 14. a. 2. Medina de pœnitentia tract. 2. q. 10. in fine Nauarrus c. 10. n. 4. P. Suarez. diſp. 36. ſect. 7. n. 3.* & alij plurimi. 70

Soto. Durand. Medina. Nauarrus. Suarez.

Probatur, quia Eccleſia directè & per ſe præcipit ſuſceptionem ipſius Sacramenti. Ergo quamdiu aliquis hoc non ſuſcipit, non ſatisfacit ipſius præcepto. Antecedens probatur Primò, quia vt oſtendi concl. 1. etiam iure diuino eatenus directè tenemur confiteri, quatenus hoc eſt neceſſarium, vt peccata noſtra deſinant retineri; ſiue vt directè ab iis abſoluamur, quod fit per ſuſceptionem Sacramenti: vnde hæc neceſſariò primò & per ſe præcipitur. Eccleſia autem, vt patet ex *Tridentino ſeſſ. 14. c. 5.* præſcribit certum tempus, quo diuinum præceptum implendum eſt. Ergo præcipit directè ſuſceptionem Sacramenti.

Trident.

Dices, hinc ſequetur eum qui aliqua peccata inculpabiliter omittit, non ſatisfacere præcepto Eccleſiæ de annua confeſſione: quia iuri diuino non omnino ſatisfacit, donec omnia peccata confeſſus ſit. Reſpon. negando ſequelam. quia etſi talis non ſatisfecit præcepto diuino prout obligat pro tota vita, ſatisfecit tamen ei prout obligaret eum pro hoc tempore quo confitetur: poſito quòd tunc diuino præcepto ob periculum mortis, aut aliam cauſam teneretur confiteri. quia hoc non aliter nos obligat ad integram confeſſionem, quàm quatenus hîc & nunc moraliter poſſibilis eſt: hic autem talem facit. 71

Probatur ſecondò, Quia hoc præcepto Eccleſiæ obligamur omnia peccata mortalia nobis occurrentia confiteri. Atqui ipſa non poteſt nos ad hoc directè & per ſe obligare (nam aliàs poſſet nos ad hoc obligare, etiam extra ſuſceptionem Sacramenti.) Ergo tantùm nos ad hoc obligat, quatenus neceſſarium eſt ad ſuſceptionem Sacramenti: & conſequenter primò & per ſe ad hanc obligat. Tertiò, quia eodem modo præcepto Eccleſiæ obligamur ad ſuſceptionem huius Sacramenti, & ad cõmunionem:

Atqui is cui volenti communicare ſacerdos occultiſsime porrigeret hoſtiam non conſecratam, non ſatisfaceret præcepto Eccleſiæ, & ſi illud quacunq; ratione ſciret, deberet iterum communicare. Ergo idem dicendum eſt de eo, qui quacunque ratione confitetur ſine vera abſolutione ſacramentali.

Ad primum argumentum contrarium, nego aſſumptum, quia Eccleſia poteſt præcipere ſuſceptionem Sacramenti; & conſequenter indirectè omnia ad hoc abſolutè neceſſaria.

Ad 2. Reſp. Illo cap. non dici talem confeſſionem debere ſuſcipi, quaſi per eam ſatisfiat præcepto confitendi ſiue diuino, ſiue Eccleſiaſtico (de hoc enim ibi non agitur,) ſed quatenus ea eſt vtilis, vt confitens poſſit paulatim induci ad veram pœnitentiam.

72 Hinc ſequitur, in iis locis vbi excommunicantur ij qui in paſchate non confitentur, verè excommunicari eos, qui ita ſcienter confitentur vt nequeant ſacramentaliter valide abſolui, quantumuis hoc fiat defectu ſolius doloris interni: quia ipſi verè omittunt aliquem actum externum à prælatis validè ſub ea pœna præceptum. Primò, quia omittũt ipſam ſuſceptionem Sacramenti. Secundò, quia vel non confitentur integrè, ſi non dicant ſe confiteri ſine ſufficiente dolore: nam in hoc grauiter peccant. Vel ſi hunc defectum etiam fateantur, tunc manifeſte omittunt facere talem etiam externam confeſſionem, quæ ad abſolutionem ſufficiat: cùm tamen iuſtè ſub ea pœna præceptum ſit & integre confiteri, & tali modo vt confeſſio poſſit iudicari idonea ad abſolutionem impendendam.

Quæ pœna non confitenti imponatur,

Nota tamen, iure communi nullam pœnam non confitentibus eſſe ſtatutam, quæ de facto incurratur; ſed tantùm *cap. Omnis vtriuſq;* ſtatuitur, vt omittens confeſſionem aut communionem in paſchate, arceatur ab ingreſſu Eccleſiæ, & ita mortuus careat Eccleſiaſtica ſepultura. Sed hæc requirunt ſententiam iudicis, & conſequenter vt culpa probetur in iudicio.

DVBIVM X.

Quænam excuſent ab impletione præcepti confeßionis?

73 NOta primò, Dupliciter nos poſſe excuſari ab hac impletione. Primò, vt nullo modo teneamur confiteri. Secundò, vt teneamur quidem confiteri, non tamen integrè. Agimus autem hîc de primo modo, de ſecundo agemus diſput. 7.

Excuſant à confeſſione & phyſica, & moralis impoſſibilitas,

Nota ſecundò, Conſtare inter Doctores, excuſare abſolutè ab hac impletione impoſſibilitatem confitendi non ſolùm phyſicam, de qua per ſe patet; ſed etiam moralem, vt quando quis non poteſt confiteri ſine notabili incommodo, quod ab extrinſeco, & præter inſtitutionem huius Sacramenti prudenter timetur: vt ſi eſſet periculum reuelationis peccati, aut ne confitens incurreret in graue odium ipſius ſacerdotis, & ſimilia, quæ latiùs explicabo agendo de iis quæ excuſant ab integritate confeſſionis. Item quando ſine notabili periculo vitæ aut fortunarum non poſſum adire ſacerdotem, aut eum accerſere: aut non niſi conficiendo longum ac laborioſum iter. quod ex diuerſis circumſtantiis temporis & perſonarum ſpectandum eſt. Incommoda autem quæ oriuntur præciſe ex ipſa confeſſione: vt quòd Sacerdos, qui antè credebat aliquem eſſe ſanctum, ſciret eum eſſe magnum peccatorem, aut quòd pœnitens valdè erubeſcat confiteri, &c. hic non ſunt curanda, ſed contemnenda, ac ſuperanda. quia aliàs vix vlli niſi publici & impudentes peccatores tenerentur confiteri.

Incommoda ipſi confeſſioni intrinſeca ab ea non excuſant.

Nota tertiò, Faciliùs nos excuſari à præcepto Eccleſiaſtico, quàm à diuino, præſertim in hora mortis. Tunc enim ad hoc grauior cauſa requiritur. 74

Nota quartò, Fieri poſſe vt habeam multa peccata confitenda, & poſſim aliqua non tamen omnia ſine incommodo confiteri, & conſequenter vt tenear aliqua confiteri, etſi non omnia.

His poſitis præcipua difficultas eſt Primò, Vtrùm quis teneatur confiteri per interpretem, quando aliter non poteſt. *Silueſter v. Confeſſio* 1. *n.* 16. docet eum teneri ita confiteri, quando obligat præceptum diuinum: ſecùs eſſe quando obligat ſolùm Eccleſiaſticum, Alij tamen communiter negant nos vnquam teneri. 75

Silueſter.

Secunda difficultas eſt, Vtrùm teneamur confiteri ex ſcripto, quando aliter non poſſumus. Multi id negant. quia ſacerdos poſſet nos infamare ſi vellet. Ita *Nauar. c.* 21 *n.* 36. *Richardus diſt.* 17. *a.* 2. *q.* 3. *Medina de pœnitentia tract.* 2. *q.* 14. *concl.* 5. *Victoria de confeſſione n.* 175. citans Caiet. & Scotum, *Sotus d.* 18. *q.* 2. *a.* 6. & alij.

Nauar. Richard. Medina. Victoria. Caietan. Scotus. Sotus.

CONCLVS. I. Is qui habet aliqua peccata mortalia, quæ poteſt ſine vllo incommodo confiteri, & aliqua quæ non poteſt ſine graui periculo confiteri; poteſt hæc licitè tacere; tenetur tamen illa confiteri occurrente articulo quo præceptum confeſſionis obligat. Ratio eſt, quia poteſt ſaltem ex parte hoc præceptum ſeruare: Ergo ad hoc tenetur. Quòd ſi nullum habeat peccatum mortale quod ſine incommodo non poſſit confiteri, abſolutè excuſatur à confeſſione quantum eſt ex vi præcepti confeſſionis ſiue diuini, ſiue Eccleſiaſtici. quia hoc ſolùm obligat ad confitenda peccata mortalia. Tamen in articulo mortis ex præcepto caritatis tam Dei quàm ſuiipſius (quo obligatur vt quantum commodè poteſt, omnino tutam viam ſalutis eligat,) credo eum teneri ad confitenda venialia: quia hoc commodè facere poteſt, & aliàs exponit ſe periculo damnationis, ſi fortè non ſit contritus. quod facile fieri poſſet: præſertim quando alia Sacramenta nequit ſuſcipere. Imò quando tali etiam extra mortis periculum eſt communicandum, omnino ei ſuaderem priùs ita confiteri, etiamſi ſibi videatur contritus: quia hoc ob reuerentiam tanti Sacramenti decentius eſt. Nollem tamen eum omnino obligare, niſi dubitaret an ſit contritus. 76

Tenemur quandoque ex parte confiteri quando non poſſumus integrè.

Præcipitate noſtri poſſumus aliquando obligari ad confitenda venialia.

CONCLVS. II. Nunquam ex vi præcepti confeſſionis teneor confiteri per interpretem. Ita *Scotus diſt.* 18. *q.* 2. *a.* 6. *n.* 142. *Caiet. v. Confeſſio conditione* 12. *Medina de pœnitentia tract.* 2. *q.* 15. *concl.* 5. *Petrus Soto lect.* 12. *de confeſſione*, & alij plurimi. 77

Non tenemur per interpretem confiteri. Scotus. Caietan. Medina. Pet. Soto.

Culp

Tridem. Colligitur apertè ex *cap. Omnis vtriuſque.* vbi dicitur quòd tenemur ſolis peccata noſtra ſacerdotibus confiteri. Item ex *Trident. ſeſſ.* 14. c.5. vbi dicitur nos non teneri confiteri niſi ſecretò apud ſolum ſacerdotem. Vbi apertè oſtenditur nos non teneri confiteri, ita vt aliquis nos audiat præter ſolum confeſſarium: & conſequenter nec per interpretem. Confir. Quia ſi ſcirem quòd confeſſarius vel vni eſſet peccatum meum reuelaturus, non tenerer ei confiteri, vt doctores communiter fatentur; ergo eodem modo non tenebor illud confiteri, quando vel vnus alius præter ipſum hoc debet audire.

Niſi in periculo mortis ex præcepto caritatis. Dixi *ex vi præcepti confeſſionis, &c.* Quia talis in periculo mortis ex præcepto caritatis teneretur aliqua peccata venialia ita confiteri, & generatim omnia mortalia, dicendo ſe confiteri alia omnia peccata, quibus fortè Deum offenderit: quia hoc tutiorem viam ſalutis efficit, & ſine incommodo fieri poteſt. Imò omnino ſuaderem ei, vt quando aliud non timeretur incommodum, ſimpliciter omnia peccata ſua ita confiteretur: quia hoc vtiliſſimum eſt vt poſſit in ſpiritu iuuari, quod in illo articulo maximè quærendum eſt. Ea tamen peccata eſſent tacenda, ex quorum reuelatione aliquod notabile incommodum timeretur, ſi fortè interpres eſſet ſuſpectus. Idémque dicendum quando confeſſio nequit fieri niſi aliis audientibus.

CONCLVS. III. Probabilius eſt habentem 78.
peccata mortalia, teneri ea confiteri per ſcripturam, aut etiam per nutus, quando ea aliter explicare non poteſt: vt quia vel ipſe mutus vel ſacerdos ſurdus eſt. Ita *Silueſter v. Confeſſio.* 1. *n.* 16. Silueſter.
Caietan. v. Confeſſio, conditione 11. vbi tamen ſatis Caietan.
inconſtanter loquitur, & mirabilem modum præſcribit quem conſulas. *Petrus Soto lect.* 11. *de* Pet. Soto.
confeſſione, qui tamen ſatis dubitanter loquitur. *P. Suarez. diſp.* 36. *ſect.* 6. *n.* 7. & alij. Quia præce- Suarez.
ptum confeſſionis obligat quoties ſine notabili incommodo fieri poteſt. Atqui ex hac confeſſione non ſequitur maius incommodum, quàm ex confeſſione facta ore: ergo eodem modo obligat. Nec enim communiter magis timendum eſt ne ſacerdos non reddat chartam poſtquam eam legerit, quàm timendum ſit ne confeſſionem auditam reuelet: aut ſi illud timeatur poteſt confitens eam ipſi non tradere, ſed tenere eam manibus, & ita offerre ei legendam. Quod autem Soto dicit, periculum eſſe ne rapiat eam ex manibus, communiter friuolum eſt. Quòd ſi tamen hic & nunc ob nequitiam ſacerdotis tale quid timeretur; non teneremur ei confiteri: ſed nec etiam ore teneremur tali confiteri: quia idem periculum reuelationis timendum eſſet. Pſal. 50.

DISPVTATIO VI.

DE QVALITATE CONFESSIONIS, SEV QVO MODO FACIENDA SIT?

NOTA, Doctores præſertim antiquiores ſedecim conditiones ad legitimam confeſſionem requirere, quæ his verſibus continentur:

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis & accuſans, & ſit parere parata.

D. Thom. In quibus conditionibus, vt docet *D. Thomas in 4. d. 17. q. 3. a. 4. quæſtiunc.* 4. quædam ſunt neceſſariæ; quædam verò tantùm requiruntur ad maiorem reuerentiam, quas omnes fusè explicat *D. Antoninus in 3. p. tit. 14. c. 10. §. 3. & ſequentibus.* D. Antonin. Nos hîc præcipuè immorabimur in iis explicandis, quæ ad ipſius Sacramenti eſſentiam ſpectant, aut alia ratione neceſſariæ ſunt, quæ ad 4. capita poſſunt reuocari. Primò ſcilicet, vt confeſſio fiat cum accuſatione ſui ipſius & ſufficiente dolore, de quo egi diſp. 4. dub. 5. & 6. Secundò, vt certo modo fiat, de quo hîc agam. Tertiò, vt ſit integra, de quo agam diſp. 7. Quartò, vt fiat legitimo Miniſtro, de quo agam diſp. 8.

DVBIVM I.

Vtrùm confeſſio debeat neceſſariò voce fieri?

CONCLVS. I. Non eſt de eſſentia huius 1.
Sacramenti vt confeſſio voce fiat. Ita *D.* Confeſſio non ſit neceſſariò voce.
Thom. in 4. d. 17. q. 3. a. 4. quæſtiunc. 3. & cum eo communiter Theologi. Probatur: quia de eſſen- D. Thom.
tia huius Sacramenti ſolùm eſt ea confeſſio, quæ ſit vera ſui ipſius accuſatio, & qua pœnitens ſacerdoti omnia ſua peccata explicat, quantum hîc & nunc facere poteſt. Patet ex *Trident. ſeſſ.* 14. Trident.
can. 8. vbi damnat eos qui dicunt confeſſionem quam Eccleſia requirit, eſſe impoſſibilem. Atqui talis accuſatio poteſt haberi per nutus aut ſimilia, præſertim quando pœnitens nequit loqui. Ergo talis confeſſio tunc ſufficit ad eſſentiam D. Leo.
Sacramenti. Confirm. quia *D. Leo epiſtola* 92. *Con-* Concil.
cil. Arauſicanum can. 11. *& Carthag.* 3. *c.* 34. expreſſè Arauſican. Carthag. 3.

 docent

docent ægrotum deſtitutum voce, ſi per nutus confiteatur, debere abſolui. Idem etiam confirmat quotidianus vſus Eccleſiæ, quæ mutos ad confeſſionem admittit. Et ratio à priore eſt inſtitutio Chriſti: conuenientia verò, quia aliàs multi qui voce ſunt deſtituti, debuiſſent hoc Sacramentu cum magno ſuo damno, & ſæpe cum periculo animæ carere.

2. *Quantum fieri poteſt debet eſſe explicita & diſtincta.* Nuta tamen ſemper dandam eſſe operam, vt quantum fieri poteſt peccata diſtinctè explicentur. Quare quando pœnitens eſt quidem mutus, non tamen ſurdus, ſacerdos tenetur eum examinare circa ea peccata mortalia, quæ eum probabiliter credit commiſiſſe, atque ipſe interrogatus tenetur nutu ſignificare an ea fecerit, nec ne?

Ex quibus ſequitur, multò magis ſcripturam ſufficere, vt quis per eam præſenti ſacerdoti confiteatur: quia per hanc multò explicatiùs, quàm per nutus poſſumus peccata noſtra enarrare. *Sotus* tamen *d.* 18. *q.* 2. *a.* 6. §. *Si verò*, dicit eſſe neceſſarium, vt dum ſacerdos ſingula peccata legit, pœnitens nutu inſinuet ſe ea commiſiſſe: quia aliàs ſacerdos ex ſola ſcriptura non poteſt cognoſcere an ille vere ea fecerit, nec ne. Sed alij hoc non requirunt, & meritò. Nam hoc ipſo quo pœnitens præſenti ſacerdoti ſua peccata deſcripta tradit, nutu oſtendens ſe de iis dolere & petere abſolutionem, apertè confitetur ſe ea feciſſe. *Sotus.*

Dices, *In Florentino in litteris Eugenij* dicitur, quòd materia huius Sacramenti ſit confeſſio oris. Ergo requiruntur verba propriè dicta. Et confirm. Quia *cap. Quem pœnitet, de pœnitentia d.* 1. dicitur confeſſionem non debere fieri per ſcriptum. Reſp. Concilium ibi Os accipere latè pro quocunque inſtrumentu, quo animi ſenſum exterius aperimus. Vocat igitur *confeſſionem oris*, quamuis externam cõfeſſionem: quia hæc communiter ſolet, atque adeò quantum eſt poſſibile, neceſſariò debet ore fieri, & ideo etiam *dicto cap. Quem pœnitet*, dicitur non poſſe fieri per ſcriptum: quia extra neceſſitatem ita licitè fieri non poteſt. Vt autem hæc iura ita intelligamus, cogunt rationes pro concl. allatæ. *Tridem.*

3. *Debet communiter ore fieri. D. Thom.* C o n c l. III. Niſi neceſſitas aliter cogat, confeſſio ſemper facienda eſt ore. Ita cum D. Thoma ſuprà cõmuniter Doctores. Et patet ex *cap. Quem pœnitet citato*, & cõmuni Eccleſiæ vſu, qui per ſe ſatis obligat, ſicut etiam obligat, vt abſoluens dicat: *Ego te abſoluo*, non autem, *Ego tibi remitto peccata tua*. Et ratió etiam aſtipulatur: quia hic modus eſt aptiſſimus & conuenientiſſimus, vt finis confeſſionis obtineatur. Quare hæc obligatio videtur grauis: quamuis fortè nullum ſit expreſſum mandatum vel diuinum, vel humanum ad hoc obligans: nullum enim poteſt oſtendi, vt notat *P. Suarez diſp.* 21. *ſect.* 5. *n.* 5. & 6. Quare citans Canum infert, non ſolùm eum qui nullo modo poteſt voce confiteri; verùm etiam eum qui poſſet abſolutè loquendo voce confiteri, ſed in eo ob nimiam verecundiam valde grauem difficultatem ſentit, poſſe dicto modo quædam peccata ſcripto, aut nutu confiteri: quia dicta conſuetudo non videtur in eo caſu tam grauiter obligare. Idem videntur docere *Soto ſuprà, & Scotus d.* 17. *in fine in reſp. ad penultimum argumentum. P. Valentia hic q.* 11. *puncto primo, in fine.*

Suarez. Canus. Excuſat tamē magna difficultas. Soto. Scotus. Valentia.

D V B I V M II.

Vtrùm confeſſio debeat ſecretò fieri?

Qvidam hæretici huius temporis voluerunt olim ſolam publicam confeſſionem fuiſſe in vſu, & poſtea mutatam eſſe in priuatam incipientibus Nuatianis. Sed hos apertè errare conſtat ex dictis diſp. 4. dub. 1. vbi oſtendi priuatam confeſſionem fuiſſe ab initio Eccleſiæ in vſu. Contrà quidam olim catholici putarunt eſſe de eſſentia confeſſionis ſacramentalis, vt fieret ſecretò. Et hoc probabile putat *Richardus d.* 17. *a.* 3. *q.* 8. Citantur etiam pro eadem ſententia *Scotus & Gabr. d.* 17. *q.* 1. Sed ſi quis benè eos legat, ſolùm volunt nos ad publicam non teneri: vt expreſſe inſinuat *Scotus ibidem litera P. & Gabr. litera M.* quamuis ibi habeat quædam verba, quibus illam ſententiam videatur inſinuare. Citatur etiam *Angelus v. Confeſſio.* 1. *n.* 29. ſed ibi expreſſè docet, publicam confeſſionem eſſe validam: ait tamen eſſe contra præceptum Eccleſiæ, quando neceſſitas non ſubeſt. 4. *Hæretici noſtri. Nouatiani. Richard. Scotus. Gabriel. Angelus.*

C o n c l v s. I. Ad eſſentiam huius Sacramenti nihil refert, an confeſſio ſecretò, an publicè fiat. Eſt iam communis DD. & videtur aperta ſententia *Tridentini ſeſſ.* 14. *c.* 5. Et ratio eſt, quia confeſſio ideo requiritur, vt confeſſarius poſſit cognoſcere ſtatum pœnitentis, quem per vtramque confeſſionem æqualiter poteſt cognoſcere. Confirm. etiam ex praxi Eccleſiæ, in qua videmus ſæpe confeſſionem fieri per interpretem. Et quando multi moribundi iacent ſimul in eodem lecto, nec poſſunt vllo modo ſecretò confiteri, poſſunt confiteri etiam aliis audientibus. 5. *Poteſt cõfeſſio publicè fieri. Tridem.*

Conclvs. II. Etſi nemo ex præcepto confeſſionis præciſè obligetur publicè confiteri, nec hoc loquendo de particulari ſingulorum peccatorum mortalium confeſſione, communiter fieri expediat, ob infamiam, vel ſcandalum, quæ inde poſſent naſci: tamen ex rationabili cauſa quandoque laudabiliter fieret, aut ob aliorum ædificationem, aut quia ſecretò fieri nequit. Nulla tamen humana lege id poſſet præcipi, maximè circa peccata ſecreta: quia nimis durum eſſet. Ita *Tridem. ſupra.* *Tridem.*

D V B I V M III.

Vtrùm omne mendacium in confeſſione admiſſum ſit peccatum mortale?

NOta, Duobus modis poſſe contingere vt quis mentiatur in confeſſione. Primò, in re nihil ad confeſſionem faciente, & tunc ſecundùm omnes erit peccatum mortale, vel veniale, prout eſſet ſi fieret ſecretò extra confeſſionem: niſi quòd ratione circumſtantiarum ſit aliquanto grauius, quando fit in confeſſione. 6. *Dupliciter poteſt aliquis in confeſſione mentiri, eſtque peccatum veniale quando fit circa rē impertinentem & leuem.*

Nam

Nam tunc fit cum aliqua irreuerentia Sacramenti. Sed de hoc mendacio hîc non agimus: quia non fit propriè in confeſſione, ſiue in materia confeſſionis, ſed ſolùm eodem tempore dum fit confeſſio. Secundò, poteſt quis mentiri in re ſpectante ad confeſſionem, idque quinque modis. Primò, negando ſe feciſſe aliquod peccatum veniale quod tamen fecit. Secundò, negando ſe feciſſe aliquod peccatũ mortale, quod non tenetur hîc & nunc confiteri: quia nimirum vel eſt illud ſemel confeſſus: vel quia non poteſt illud hic & nunc confiteri ſine graui incommodo. Tertiò, confitendo aliquod peccatum veniale quod non fecit. Quartò, confitendo aliquod peccatum mortale quod non fecit. Quintò, negando ſe feciſſe aliquod peccatum mortale, quod tamen fecit, & hic & nunc tenetur confiteri. Agimus autem hîc ſemper de eo qui ſciens aut ex craſſa ignorantia mentitur.

Caietan.

7. *Caietan.* 2.2. *q.* 69. *a.* 1. §. *In reſponſione*, abſolutè docet eſſe peccatum mortale quocumque modo ex his quinque mentiri in confeſſione, quia falſificatur iudicium. Nam iudicium ſuper eo fundatum eſt falſum. Sed hæc ratio in primo & ſecundo caſu nullius eſt momenti: quia iudicium ſuper illa negatione nullo modo fundatur. Et hæc opinio Caietan. eſt ſingularis. Ipſe autem *in Summa v. Confeſſio, concluſione* 4. videtur eam limitare, ſed ſatis obſcurè loquitur.

Secunda ſententia docet, confitentem aliquod peccatum etiam veniale, quod ſcit ſe non feciſſe, peccare mortaliter: quia efficit vt forma ex parte ſit falſa, qua generaliter ſignificatur pœnitenti remitti omnia peccata quæ confeſſus eſt. Et confirm. quia qui inter alias hoſtias triticeas miſceret vnam hordeaceam, & ſimul omnes offerret ſacerdoti conſecrandas, peccaret mortaliter: quia efficeret formam ex parte falſam. Ergo etiam is qui confitetur vnum peccatum etiam veniale quod non fecit. Hanc ſententiam tenet *Caiet. ſupra, & Armilla v. Confeſſio. n.* 5.

Caietan. Armilla.

Tertiò, poſſet alicui videri non eſſe peccatum mortale, ſi quis confiteatur aliquod peccatum mortale, quod ſcit ſe non feciſſe: quia ſi ſpectemus veritatem Sacramenti, non magis hanc vitiat, qui hoc modo mentitur, quàm qui tertio modo mentitur. Quòd autem ſeipſum infamet, videtur eſſe materia leuis: quia hæc infamia eſt parui momenti, præſertim cùm ſit dominus ſuæ famæ, & pro hac ſententia citatur *Silueſter v. Confeſſio* 1. *q.* 8. ſed ipſe docet ibi apertè contrarium, & ſolùm dicit nõ peccaturum mortaliter, qui in genere diceret ſe grauem eſſe peccatorem: aut qui dubitans an aliquod peccatum commiſiſſet, id paulò fortiùs aſſereret, modò non omnino certò.

Silueſter.

8. C o n c l v s. I. Certum eſt eum qui ſciens negat ſe feciſſe aliquod peccatum mortale, quod hîc & nunc tenetur confiteri, peccare mortaliter: quia talis peccaret mortaliter, etſi ſolùm omitteret illud confiteri: quanto magis quando negat ſe id feciſſe.

C o n c l v s. II. Qui primo & ſecundo modo mentitur, tantùm peccat venialiter. Ita *Silueſter v. Confeſſio* 1. *q.* 8. *Angelus ibidem n.* 6. *&* 7. *Soto d.* 18. *q.* 2. *a.* 4. *concl.* 3. *Nauarrus c.* 21. *n.* 37. *&* 38. *Petrus Soto de confeſſione lect.* 10. *in fine Suarez. diſp.* 22. *ſect.* 10. *n.* 4. & communiter DD. Probatur: quia tale mendacium nec eſt pernicioſum alicui, vt per ſe patet: nec eſt contra ius ipſius iudicis: quia pœnitens non tenetur ea ipſi fateri. Nec falſificat formam aut Sacramentum ſubiiciendo iis falſam materiam, vt per ſe patet. Quare ſi vtatur aliqua reſtrictione mentali, ne quidem erit peccatum veniale.

Silueſter. Angelus. Soto. Nauarrus. Petr. Soto. Suarez.

C o n c l v s. III. Confitens aliquod peccatum veniale quod non fecit, peccat mortaliter, 9.
ſi nulla alia peccata confiteatur: quia reddit Sacramentum irritum. Quòd ſi tamen confiteatur ſimul alia peccata quæ verè fecit ſiue venialia, ſiue mortalia, tantùm peccat venialiter. Ita docent omnes Auctores citati pro ſecunda concl. Prob. quia eſt materia leuis, & non neceſſaria huic iudicio: quare nec fit grauis iniuria ipſi confeſſario ſiue iudici, nec etiam ipſi Sacramento: vt magis patebit ex ſolutione argumenti contrarij.

Ad argumentum igitur pro ſecunda ſententia allatum nego aſſumptum. Quia forma abſolutionis non fertur immediatè circa peccata in particulari, ſed circa ipſum pœnitentem, quem ſignificat generatim à peccatis quæ hîc & nunc confitetur, abſolui; non quidem abſolutè, ſed ſecundùm allegata & probata, ſiue ſuppoſita veritate eorum quæ adferuntur: vt dixi diſp. 4. n. 58. & 59. Quare tantùm in genere & ſub quadam conditione, peccatorum remiſſionem hîc & nunc fieri ſignificat: quare ſi vnum aut alterum non remittatur, forma nullo modo falſificatur. Alia autem eſt ratio in conſecratione, in qua forma fertur immediatè circa hoſtias conſecrandas, & immediatè ſignificat ſub ſingulis facta conſecratione eſſe corpus Chriſti. Quare eſſet falſa, ſi vel vna hoſtia non conſecraretur. Ex quo patet ſolutio ad confirmationem.

Confitẽs peccatum veniale quod, non fecit non falſificat formam.

Dices, Saltem integrum Sacramentum pœni- 10.
tentiæ ſignificat abſolutè hîc & nunc omnia peccata quæ pœnitens confitetur, ei remitti vt oſtendi diſp. 4. n. 54. Ergo in eo caſu eius ſignificatio falſificabitur. quod videtur fieri cum graui iniuria Sacramenti. Reſp. Reddi quidem aliqua ex parte falſam ſignificationem Sacramenti, ſed cùm non reddatur falſa in eſſentialibus, nec etiam ſecundùm integrum ſuum effectum, ſed tantùm ſecundùm aliquam particulam ſui effectus, hanc irreuerentiam eſſe leuem. Quod patet. nam ſi quis inter alia confiteretur aliquod peccatum veniale cum aliqua adhuc complacentia circa illud, eodem modo ſignificationem Sacramenti redderet ex parte irritam, ſiue falſam. Et tamen duriſſimum eſſet dicere talem peccare mortaliter. Item cùm baptiſmus detur per modum perfectæ regenerationis, ſicut habet abſolutam vim remittendi omnia peccata etiam venialia: ita eorum perfectam remiſſionem ſignificat. & conſequenter qui illum ſuſcipit cum affectu aliquo erga aliquod peccatum veniale, ex parte ejus ſignificationem falſificat ſicut eam totaliter falſificat, qui cum obice gratiæ ipſum ſuſcipit. Et tamen certum eſt priorem non peccare mortaliter, Ergo idem dicendum eſt in caſu poſitæ concluſionis.

Talis tamen ex parte reddit falſam ſignificationẽ Sacramenti, ſed eſt materia leuis.

Idem fit quando quis cum affectu erga peccatum veniale baptizatur.

C o n

11. Concl. IV. Qui confitetur vnum peccatum mortale, quod ſcit ſe non feciſſe, peccat mortaliter. Ita *Soto, Silueſt. Suarez ſuprà citati*, & communiter DD. quia in materia graui & neceſſaria iudicem decipit, eiúſque iudicium peruertit. Nec enim poteſt hic & nunc ferre prudens iudicium qui in re tam graui errat. quòd maximè patet in caſu quo quis falsò confitetur aliquòd peccatum mortale, qui feciſſet ſola venialia, quia tunc iudicaretur eſſe inimicus Dei qui eſſet amicus. Quòd ſi in eo caſu ſit materia grauis, etiam erit quando quis alia ſimul confitetur: quia horum cum illo coniunctio non mutat materiæ aut mendacij grauitatem.

Soto. Silueſter. Suarez.

DVBIVM IV.

Qua ratione peccet, qui vni confeſſario primò confitetur omnia peccata ſua mortalia, & deinde alteri venialia?

12. FAtentur omnes Doctores hoc aliquando ſine peccato fieri, quando ſcilicet perſona aliqua communiter toto anno ſine peccatis grauioribus viuens, ſemel per occaſionem in graue aliquod peccatum incidit, quod erubeſcit ordinario ſuo confeſſario confiteri, ideóque alterum accedit.

Sed difficultas eſt, quando aliquis hoc ſæpiùs faceret, vt haberet bonam opinionem apud ſuum confeſſarium. *Victoria de confeſſione n. 196.* docet abſolutè fore peccatum mortale, & inclinat *Silueſt. Confeſſio 1. n. 8.*

Victoria. Silueſter.

13. Conclvs. Per ſe loquendo non eſt peccatum mortale etiam ſæpiùs hoc modo duobus confiteri, vt apud ordinarium confeſſarium bonam de te æſtimationem integram ſerues. Imò poſſent tales ſubeſſe rationes, vt hoc licitè faceres: vt ſi haberes maximam repugnantiam confitendi grauiora illa peccata ordinario tuo confeſſario, & tamen non auderes, ne eum offenderes, ſtatis temporibus, ei non confiteri. Ita *Nauar. c. 21. n. 40. & Suarez. diſp. 22. ſect. 1. n. 13. Henriquez l. 5. de Sacramentis c. 16. n. 6.* Probatur, quia neque hoc eſt contra integritatem Sacramenti, vt per ſe patet, quia vtraque confeſſio fit integrè: neque apparet hîc vllà alia grauis deformitas. Nam intendens bonam de ſe æſtimationem apud ſuum confeſſarium conſeruare, ſiue velle eam non perdere, non eſt per ſe malum: & vti ad hoc tali modo, per ſe loquendo, aut nullam, aut non tam grauem inordinationem continet.

Cõfiteri duobus cõfeſſariis alteri leuia eſt per ſe res leuis.

Nauarrus. Suarez. Henriquez.

14. Dixi *per ſe loquendo*, &c. Quia per accidens poſſet hîc grauis eſſe inordinatio; vt quando quis hac ratione exponeretur periculo ſæpiùs labendi in peccatum mortale: quod facilè accidere poſſet, quando quis confiteretur grauiora peccata alicui, qui ea parum ponderaret, & ſine vlla obiurgatione impoſita leui pœnitentia ſtatim daret abſolutionem: aut ſi quis ſæpiùs in eadem incidens ſemper diuerſis ea confiteretur. Quia hac ratione non poſſet facile ab iis per confeſſionem emendari, cùm ſponte quæreret medicos, qui eum aut nollent, aut ob ignorantiam ipſius ſtatus non poſſent efficaciter ſanare. Quare in talibus valdè timendum eſt, ne non habeant ſufficientem dolorem de peccatis, & propoſitum emendandi. Sed hoc propriè non prouenit, quia illi ſecundo confeſſario confitentur peccata leuia, ſed quia priora confitentur ſponte iis à quibus non poſſunt ita iuuari: & idem omnino iis accideret etſi ordinario ſuo omnino non confiterentur. Quare omnes qui ſæpiùs in grauia peccata incidentes quærunt aut ferè ſemper diuerſos, aut negligentem aliquem confeſſarium, meritò timere poſſunt, ne nunquam abſoluantur ob defectum doloris, & propoſiti emendationis. His adde, dicto modo duobus confiteri, etiamſi rarò fiat, & poſſit ſine peccato fieri; tamen niſi ſingularis aliqua grauis cauſa ſubſit, ſemper eſſe diſſuadendum: quia eſt minùs ſalutare ipſi pœnitenti, & eſt ſignum animi magis curantis ſuam æſtimationem, quam animæ perfectionem, & progreſſum in virtutibus.

Per accidens poteſt eſſe grauis inordinatio.

Periculoſum eſt iis qui ſæpe in grauia peccata incidũt ſæpe mutare confeſſarium.

DVBIVM V.

Quando confeßio ſit inualida?

HOc dubium quia ſpectat ad qualitatem confeſſionis, hîc ponendum eſt. Eius tamen reſolutio pendet à diuerſis dubiis alibi explicatis: quare hîc breuiter poterit expediri remittendo ad ea loca, in quibus ea, à quibus pendet, explicantur. 15.

Nota primò, Dupliciter aliquam confeſſionem poſſe eſſe inualidam. Primò, abſolutè ſecundùm ſe totam: vt quando Sacramentum aut nullo modo, aut inualidè ſuſcipitur. Secundò, ſolùm ex parte, vt quando quis verè à peccatis abſoluitur, à quibuſdam tamen ſolùm indirectè.

Nota ſecundò, Ex duobus capitibus poſſe vtramque inualiditatem contingere. Primò, ex defectu aliquo confitentis. Secundò, ex defectu ſacerdotis.

Concl. I. Ex defectu pœnitentis confeſſio abſolutè eſt inualida, quando deeſt ei legitimus dolor, de quo dixi diſp. 4. n. 34. & 40. Semper autem hic dolor manifeſtè deeſt, quoties pœnitens in ſuſceptione Sacramenti peccat mortaliter, vt patet ex ibidem dictis. Hoc ſolùm hic notandum, ex eo quòd pœnitens paulo poſt confeſſionem labatur in eadem peccata mortalia, aut etiam in aliqua alia: aut quòd pœnitentiam iniunctam non impleat, non eſſe certum ſignum, eum tempore confeſſionis non habuiſſe ſufficientem dolorem, aut propoſitum emendationis. Potuit enim tunc ea habuiſſe & pòſt animum mutaſſe, quando tamen talis relapſus eſt frequens, eſt ſæpe probabile ſignum illius defectus. 16.

Aliquem ſtatim à confeſſione peccare mortaliter, quando ſit ſignum inſufficientis doloris.

Ex defectu Sacerdotis confeſſio eſt inualida Primò, quando ille omiſit abſoluere, quocunque caſu hoc fiat. Per ſe patet: quia ſine abſolutione nequit conſiſtere Sacramentum. Secundò, quando non habuit intentionem abſoluendi: quia hæc eſt de eſſentia Sacramenti. Quando tamen ipſe verba abſolutionis legitimè pronuntiat, hic defectus nunquam eſt præſumendus, niſi ipſe dicat ſe non habuiſſe intentionem. Tertiò, quando abſoluit ſine ſufficienti iuriſdictione, 17.

ctione. Quo caſu ſi in nulla omnino peccata ex iis quæ pœnitens confeſſus eſt, iuriſdictionem habuit: tunc confeſſio eſt omnino inualida: ſed ſi habuerit ſolùm in aliqua, tunc ſolùm eſt inualida reſpectu eorum in quæ (quia ipſi erant reſeruata) non habuit iuriſdictionem. Et tunc hæc quidem pœnitenti remittuntur, ſi ipſe ſit in bona fide; cum obligatione tamen ea iterum confitendi poſtquam eum defectum ſciuerit: ſicut etiam ei remittuntur peccata oblita. Quartò, ſi confeſſarius aliqua peccata mortalia nullo modo intellexerit, ſiue id acciderit ex diſtractione, ſiue ex linguæ ignorantia, ſiue alio caſu: & ab his pœnitens ſolùm abſoluitur, ſicut ab oblitis. Cùm enim confeſſio ſit ideo neceſſaria, vt ſacerdos peccata intelligat, ea eſt inſufficiens, per quam ille peccata non intelligit.

Confeſſarius abſoluit ab aliquibus peccatis, quando tantum in aliqua habet iuriſdictionem.

Idem fit quādo ſolùm aliqua intellexit.

18. Addunt aliqui quinto, Idem dicendum eſſe, quando ſacerdos intellexit quidem peccatum pœnitentis, ſed ex ignorantia non potuit diſcernere an eſſet mortale an veniale. Ita *Silueſt. v. Confeſſio 1.q.5. Victoria de Confeſſione n.168.* Sed hoc nimis durum eſt. Quare alij melius aiunt, ſufficere ad valorem directæ abſolutionis, vt ſacerdos intellexerit ſubſtantiam ipſius peccati etiam ſecundùm circumſtantias mutantes ſpeciem, v. c. pœnitentem commiſiſſe adulterium in loco ſacro; etſi ob imperitiam aut alias cauſas credat eſſe veniale quod eſt mortale, aut circumſtantiam non mutare ſpeciem, quæ eam tamen mutat. Ita *Gabriel in 4.17.q.1.a.3.dub.2. Adrianus q.4. de confeſſione ſub finem. Petrus Soto lect.6. de confeſſione. P. Suarez diſp.22.ſect.6.n.4.* & alij. Probatur quia aliàs vix vlli poſſent reperiri ſufficienter idonei ad audiendas confeſſiones: quia ſæpiſſimè contingit vt etiam peritiſſimi & experientiſſimi confeſſarij dubitent, an id quod pœnitens confitetur, ſit verè peccatum mortale, an ſolùm veniale: quia harum rerum cognitio in particulari ſæpiſſime à tot circumſtantiis pendet, quas nō poſſumus ſatis cognoſcere, vt nullus mortalis poſſit de iis ſemper in particulari benè iudicare.

Silueſter. Victoria.
Non eſt omnino neceſſe vt poſſit diſtinguere ſpeciem peccati.

Gabriel. Adrian. Pet. Soto. Suarez.

Adde, plurima eſſe peccata, de quibus inter DD. non conuenit an mortalia ſint an venialia: quare nullus poteſt hoc omnino certò ſcire.

Ex quibus ſecundu illam ſententiam ſequeretur, in his omnib. caſibus pœnitenté ab iis peccatis non aliter abſolui, quam ab oblitis: quod videtur abſurdum: quia Chriſtus tunc ad perfectam huius Sacramenti adminiſtratioué requiſiuiſſet in ſacerdote maiorem ſtatus pœnitétis cognitionem, quàm quæ humanitus haberi poteſt.

Dices, Eam ſententiam tunc ſolùm habere locum, quando hic defectus accidit ex imperitia confeſſarij, non autem quando accidit ex rei difficultate. Sed hoc non videtur dici conſequenter: quia ſiue hic defectus oriatur ex vna cauſa, ſiue ex alia, ſemper eſt eadem ignorantia ſpecici ipſius peccati, & ſtatus pœnitentis. Quare ſi huius cognitio eſſet eſſentialiter requiſita, vt pœnitens poſſit directè à peccatis abſolui ex quacunque cauſa contingeret eam deeſſe, neceſſariò etiam deeſſet directa abſolutio. 19.

Quare dicendum eſt, confeſſarium quidem obligari, vt quantum hîc & nūnc mortaliter fieri poteſt, curet vt intelligat ſpeciem peccati: & ſimiliter pœnitentem teneri ſimili modo ita ſe explicare, vt ille poſſit eam intelligere: & conſequenter eum, cuius culpa hic defectus accidit, peccare. Sed inde non ſequitur, eam cognitionem eſſe abſolùtè neceſſariam ad directam à peccato abſolutionem. Quòd ſi tamen pœnitens ſtudio quæreret talem ſacerdotem qui ex imperitia non poſſet inter peccata diſcernere, grauiter peccaret: atque ita propter defectum diſpoſitionis Sacramentum eſſet nullum.

Tenetur tamen confeſſarius quantum poteſt curare vt ſpeciē peccati intelligat.

DISPVTATIO VII.

DE CONFESSIONIS INTEGRITATE.

DISPVTATIONE quinta oſtendi, neceſſarium eſſe ad perfectam peccati mortalis remiſſionem illud alicui ſacerdoti legitimè confiteri: iam verò diſputamus, qua ratione neceſſarium ſit, omnia quorum ſibi pœnitens eſt conſcius, eidem integrè confiteri. Conſcius autem ſibi alicuius peccati mortalis ille dicitur, qui ſcit ſe id commiſiſſe, & nondum legitimè eſſe confeſſum.

DVBIVM I.

Vtrùm ſit neceſſarium, ſuſcipientèm hoc Sacramentum omnia peccata mortalia, quorum ſibi conſcius eſt, vni eidémque integrè confiteri?

NOta primò, Dupliciter poſſe eſſe neceſſariam integram peccatorum confeſſionem. 1. Primò, ne peccemus in ſuſceptione Sacramenti, eiuſve effectui ponamus obicem. Secundò, ad valorem ipſius Sacramenti.

Nota ſecundò, D D. communiter diſtinguere duplicem integritatem in confeſſione. Vnam vocant materialem, quando ſcilicet aliquis abſolutè

Integritas cōfeſſionis alia materialis, alia formalis.

ſolutè confitetur omnia peccata mortalia, quæ ab vltima cõfeſſione commiſit. Alteram vocant formalem: quando quis confitetur omnia peccata mortalia, quæ hic & nunc tenetur confiteri; etſi forte aliqua commiſerit quæ propter inuincibilem ignorantiam, aut aliquam iuſtam cauſam hic & nunc non confitetur: & dicunt hanc ſemper eſſe neceſſariam, non tamen primam.

Formalis eſt ſemper neceſſaria.

Concl. I. Vt non ponamus obicem effectui ipſius Sacramenti, neceſſarium eſt vt quantum fieri poteſt, integrè omnia peccata mortalia, quorum nobis ſumus conſcij, eidem confiteamur. Habetur expreſſe in *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 5. vbi ait: *Itaque dum omnia quæ occurrũt memoriæ, peccata Chriſti fideles confiteri ſtudent, procul dubio omnia diuinæ miſericordiæ ignoſcenda exponunt: qui verò ſecus faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per ſacerdotem remittendum proponunt.* Idem aperte inſinuatur *cap. Omnis vtriuſque.* Et quidem communiter DD. conſentiunt hoc eſſe iure diuino neceſſarium, multi tamen laborant in eo probando. Quare *Medina Cod. de pœnitentia, tract.* 2. *q.* 6. varias adfert rationes easque ſoluit, tandemque concludit, hoc ſola traditione ex communi Doctorum conſenſu, & Eccleſiæ praxi cognita poſſe probari. Sed ſi conſideremus quæ dixi diſp. 4. n. 3. & 13. & diſp. 5. n. 4. hæc probatio erit facilis. Ibi enim oſtendi Miniſtrum huius Sacramenti exercere verum iudicium, & ad hoc neceſſarium eſſe, vt ſtatum pœnitentis, quantum fieri poteſt, cognoſcat, vt poſſit iudicare an ſit dignus abſolutione nec ne.

Trident.

Medina.

2\. Confirmatur: quia ſicut Deus nunquam remittit vnum peccatum mortale ſine alio: ita inſtituit hoc Sacramentum, vt per ipſum ſimul ab omnibus noſtris peccatis mortalibus per ſe & directè abſoluamur: Atqui hoc nequit fieri niſi vni & eidem omnia integrè confiteamur: Ergo hoc ad legitimam huius Sacramenti ſuſceptionem, quantum fieri poteſt, eſt neceſſarium. Maior patet, quia hoc Sacramentum inſtitutum eſt vt per ipſum reconciliemur Deo. Nam vt docet *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 13. eius proprius effectus eſt reconciliatio hominis cum Deo, & conſequenter eius effectus debet eſſe integra omnium mortalium remiſſio. Minor probatur, quia, vt omnes fatentur, nos propriè & per ſe non abſoluimur à peccatis quæ non confitemur, ſed ea vt ſummum per accidens remittuntur, ratione gratiæ quæ infunditur: ſicut etiam verè attrito, qui bona fide ſuſciperet Confirmationem, aut Venerabile Sacramentum, remitterentur. Sicut igitur contra ipſius inſtitutionem vteretur Sacramento Euchariſtiæ, qui conſcius ſibi peccati mortalis cum nota attritione illud ſuſciperet: ita etiam qui vtitur Sacramento pœnitentiæ ad remiſſionem eorum peccatorum quæ non confitetur, ſiue qui non integrè confitetur, facit aliquo modo contra ipſius inſtitutionem. Hæc tamen differentia, quòd & ob ſummam reuerentiam, quæ debetur Venerabili Sacramento, & quia non poteſt occurrere neceſſitas communicandi in peccato mortali, nunquam liceat hoc ita ſuſcipere: contra verò quia in multis caſibus non poſſumus integrè confiteri, licet aliquando cõfeſſionem dimidiare: atque etiam quandoque ſolùm confiteri per ſigna generalia. Quia cum hoc Sacramentum ſit inſtitutum vt faciliùs & certius poſſemus peccatorum veniam obtinere, non debuit ad licitam eius ſuſceptionem maior peccatorum explicatio exigi, quam ea quæ pœnitenti hìc & nunc moraliter eſt poſſibilis. Hinc ſequitur, eum peccare mortaliter, qui vel vnum peccatum mortale ſponte, & ſine iuſta cauſa in confeſſione omittit. Quia, vt docet Trident. ſuprà, talis impedit effectum Sacramenti; quod eſt peccatum mortale.

Hoc Sacramentum eſt inſtitutum vt pœnitens ſimul ab omnibus mortalib. directè abſoluatur.

Trident.

Cur liceat aliquando non integrè confiteri.

Trident.

Concl. II. Integra peccatorum mortalium confeſſio, quantum hìc & nunc à pœnitente moraliter fieri poteſt, eſt per ſe neceſſaria ad valorem Sacramenti. Eſt etiam communis DD. Sed difficulter a multis probatur, quia rationes quæ communiter adferuntur, aut ſolùm probant primam concluſionem: aut ſi quid aliud probent, abſolutè probant hoc Sacramentum ſemper inualidè ſuſcipi ab eo qui aliqua peccata mortalia omittit, etiamſi habeat iuſtiſſimam cauſam ea omittendi: quod facilè oſtenderem per ſingula diſcurrendo, niſi breuitati conſulerem; præſertim in eorum ſententia qui putant aliquem dolorem ſufficere ad eſſentiam Sacramenti, qui non ſufficit ad effectum. Ratio igitur eſt, quia, vt oſtendi diſp. 4. n. 40. attritio neceſſaria ad effectum huius Sacramenti, eſt etiam neceſſaria ad eiuſdem valorem. Cùm igitur qui ſciens ſine ſufficiente neceſſitate confitetur non integrè, peccet mortaliter, vt patet ex 1. concluſione, non poteſt habere attritionem requiſitam ad effectum Sacramenti, & conſequenter nec ad eius valorem. 3.

Cur requiratur formalis integritas ad valorem Sacramenti.

Dixi, *eſt per ſe neceſſaria*: quia per accidens fieri poteſt, vt ſine integra peccatorum confeſſione validè ſuſcipiatur Sacramentum: ſcilicet quando contingit eam non eſſe integram ſine culpa confitentis: vt quia hìc & nunc ex iuſta cauſa ab ea excuſatur: aut quia inuincibiliter ignorat ſibi integrè eſſe confitendum; aut quia ſacerdos eum ſubitò abſoluit, antequam integrè confeſſus ſit, &c. In his enim & ſimilibus caſibus poteſt confeſſio materialiter non integra conſiſtere cum vero dolore peccatorum ſufficiente ad Sacramenti valorem, & conſequenter ponitur vera materia Sacramenti, & vera forma cum ſufficiente Miniſtri intentione. Ergo ponitur verum Sacramentum. 4.

Nunquam omiſſio alicuius peccati tollit valorem Sacramenti, quando non impedit neceſſarium dolorem.

Hinc patet, quomodo fiat vt confeſſio materialiter non integra ratione neceſſitatis, aut moralis cuiuſdam impotentiæ, aut probabilis auctoritatis Doctorum dicentium tali caſu licere non integrè confiteri, aut ratione inuincibilis ignorantiæ, ſit materia ſufficiens huius Sacramenti, quæ aliàs non eſſet. Quia ſcilicet, vt oſtendi diſp. 4. n. 40. nulla confeſſio eſt ſufficiens materia huius Sacramenti, quæ non procedit ex ſufficienti attritione, quæ in dictis caſibus poteſt conſiſtere cum tali confeſſione: extra eos verò non poteſt, quia extra eos caſus intendens cum tali confeſſione ſuſcipere Sacramentum, peccat mortaliter: quòd ſi tamen quacunque ratione à peccato mortali excuſaretur, ſicut tunc poſſet habere veram attritionem: ita poſſet validè abſolui. 5.

Dices,

6. Dices, Hinc ſequeretur nos licitè abſoluere rudes quoſdam homines, qui cùm ad confeſſionem veniunt, dicunt quidem in genere ſe peccaſſe, & de eo dolere, ac petere veniam ac abſolutionem: quantumcumque ta.... à cõfeſſario examinantur, non poſſunt vel vnius peccati venialis à ſe commiſſi iu particulari recordari.

A poſſint abſolui qui nullius peccati in particulari meminerunt.

Reſp. 1. Si tales verè apprehendant ſe peccaſſe & de eo attriti verè intẽdant confiteri, eos validè abſolui, Reſp. 2. Cõmuniter tamen niſi ſubſit grauis aliqua neceſſitas, nõ debere abſolui. quia communiter non videntur apprehendere quid ſit peccatum, aut ſe verè Deum offendiſſe. Si enim illud verè apprehenderent, valde veroſimile eſt, quòd idem apprehenderent circa aliquod peccatu in particulari, v. c. qood fuiſſent aliquãdo ex negligentia diſtracti inter utandum, aut nonnihil aliqua in re impatientes, aut auidiores in ſumẽdo cibo, &c. quia eſt moraliter ferè certum, eos ſæpe in huiuſmodi peccata incidere. Cùm igitur de iis interrogati abſolutè affirment ſe in iis non peccaſſe, valde probabile eſt, eos nõ apprehendere, ſe aliquod peccatum verè commiſiſſe; atq; ita non tam intendere verè confiteri, quàm facere quod iubentur facere, aut quod alios facere vident. Adde, omnino conuenire vt quantum fieri poteſt hoc Sacramentum num quam conferatur niſi confitenti aliqua peccata in particulari: quia ex confeſſione illa generali, confuſa ſolùm quædam, & vaga cognitio ſtatus pœnitentis habetur. Decet autem iudicem ex cognitiune determinata ferre ſententiam, quando neceſſitas ad aliud non cogit.

7. Conc l. III. Etſi tota formalis malitia peccati conſiſtat in ſolo actu interno, tamen ipſe actus externus etiam confitendus eſt: nec ei qui fornicatus eſt v. c. ſufficit dicere: Ego habui ex parte mea veram & efficacem voluntatem fornicandi: ſed debet dicere ſe fornicatũ eſſe. Eſt communis ſententia DD. & praxis Eccleſiæ. Et ratio eſt 1. quia externus actus prout coniungitur interoo, eſt verum peccatum. 2. Quia ferè ſemper mutat notabiliter ſtatum ipſius peccari ac peccatoris: & conſequenter rationem huius iudicij. Nam io dato exemplo per internũ actum peccat quis ſulus: per externum autem alium ſecum ad peccandum trahit, aut ſaltem ipſius peccato cooperatur. In furto externos actus reddit furem obnoxium reſtitutioni. Item in omnibus ferè peccatis, efficit vt interior complacentia io peccatum ſit vehementior, diuturnior & efficatior, quàm ſine eo eſſet, & vt habeat malitiam omnino completam. Item vt peccans ſit in poſterum in eundem actum procliuior. Nam ipſa externa peccati experientia & horrorem peccati minuit, & audaciam ad ſæpiùs peccandum addit. Quare huius cognitio omnino neceſſaria eſt, vt in hoc foro quod ad medelam animarum inſtitutum eſt, poſſit rectum iodicium ferri. Imò explicato ſufficienter actu externo communiter ſatis cognoſcitur actus internus: atq; ita communiter ſolum externum tenemur confitori, niſi internos, ratione intentionis (vt ſi quis furetur vt fornicetur) aut ratione alterius circumſtãtię habeat ſingularem aliquam deformitatem; vt infrà dub. 3. & 4. magis explicabimus.

Actus externus etiam confitendus eſt, quia mutat ſtatũ huius iudicij.

Explicato, actu externo communiter ſatis cognoſcitur internus.

DVBIVM II.

Qua ratione ſingula ſpecies peccatorum diſtinctè explicandæ ſint?

8. CAietanus tom. 1. opuſc. tract. 5. q. 3. multa circa hanc rem notat, & videtur velle ſingularem aliquam doctrinam adferre, ſed ſi ſpectemus exempla quibus eam explicat, ſulam communiſſimam doctrinam adfert, quæ etiam veriſſima eſt; quam clariùs explicant *Soto in 4. d. 18. q. 2. a. 4. concl. 6. P. Suarez. diſp. 22. ſect. 2. n. 3.* vbi notant duplicem eſſe alicuius actus ſpeciem, ſcilicet phyſicam & moralem, qua conſtituitur in ratione talis virtutis aut vitij, & variari poteſt manente priore inuariata, v. c. comeſtio carnium facta feria quinta & feria ſexta, eſt eiuſdem ſpecie phyſicæ: vna tamen differt ab altera in ſpecie morali. Similiter occiſio hominis facta gladio, & altera facta ſclopeto ſunt eiuſdem ſpeciei moralis, in phyſica tamen ſpecie differunt.

Caietan.

Soto. Suarez. Duplex eſt ſpecies actus, phyſica & moralis.

Conc l. I. Non eſſe opus in confeſſione explicare ſpeciem phyſicam, quando non mutat moralem. quia in hoc iudicio nihil curatur ſpecies phyſica, ſed ſola moralis.

9. Conc l. II. Species moralis qua actus conſtituitur in tali aut tali ſpecie peccati, quantum fieri poteſt, diſtinctè explicanda eſt. Ita Soto & Suarez ſuprà, & communiter DD. & expreſsè colligitur ex *Tridem. ſeſſ. 14. c. 5.* Nam vt ſpecies peccatorum poſſit diſtinctè intelligi, docet explicandas eſſe omnes circumſtantias mutantes ſpeciem peccati. Et rationem adfert; quia aliàs nec peccata ipſa à pœniteotibus expoouuntur, neque iodicibus ſatis innoteſcunt.

Soto. Suarez. Tridem.

Neque his obſtat, quòd multi non modò pœnitentes, verùm etiam confeſſarij neſciant diſtinguere inter diuerſas ſpecies peccatorũ. Nam non eſt neceſſarium vt pœnitentes dicant peccatum quod commiſerũt eſſe talis aut talis ſpeciei; ſed ſufficit quòd actum: proot factus eſt, clarè enarrent, quod facile facere poſſuot. Coofeſſarij verò eſt iudicare, quale peccatum ſit. Quòd ſi ipſe hoc nequiuerit diſcernere, ipſi ſoli imputabitur ad culpam, ſi eius ignorantia ſit craſſa: aot ſi hoc accidat ob rei perplexitatem, poterit eſſe error inculpabilis. Sed quacunq; ratione id accidat, confitens ſuæ obligationi ſatiſfecit, iuxta diſp. 6. n. 18.

DVBIVM III.

Qua ratione circumſtantiæ peccatorum ſint explicandæ?

10. NOta primò, Nos hîc ſulùm agere de circumſtantiis, quæ aliqoo modo augent vel minuont malitiam ipſios actus. Sunt autem triplicis generis. Quædam enim addunt actui malitiam ſpecie diſtinctam, v. c. ſit homicidium in templo, circumſtantia loci efficit, vt præter malitiam homicidij ſit etiam peccatum mortale in ratione ſacrilegij. Aliæ efficiunt, vt id quod ſolùm eſſet peccatum veniale, fiat mortale: vt ſi

Circũſtantiæ ſunt triplices.

quis in re leui, alterius famæ detrahat, aduertens tamen hìc & nunc ei inde oriturum graue damnum: aut contrà, quod ex genere eſt mortale, efficiunt veniale, aut etiam omnino nullum: vt ſi quis alteri graue damnum inferat ex ignorantia, aut leuiter, aut nullu modo culpabili. Et vtriuſque huius generis circumſtantias in confeſſione eſſe explicandas, communiter omnes fatentur: vt aperte docet *Triden. ſeſſ.* 14. *c.* 5. Tertiò demum quædam ita augent malitiam peccati, vt neque ſpeciem mutent, neq; à veniali ad mortale tranſferant, aut è contrà, à mortali ad veniale. Et de his maxima eſt difficultas.

Tridem.

11. Vtrùm quando hoc augmentum eſt valdè nutabile, neceſſarium ſit eas circumſtantias in confeſſione explicare. Quando enim illud non eſt valde notabile, ſatis conſtat eas non eſſe neceſſariò explicandas.

Prima ſententia negat eas neceſſariò explicari. Ita *D. Thomas in* 4. *d.* 16. *q.* 3. *a.* 2. *q.* 5. *Paludanus ibidem q.* 3. *a.* 3. *Durand. q.* 4. *Bonauent. d.* 17. *q. vlt. Medina de pœnitentia, tract.* 2. *q.* 7. *Nauar. cap.* 6. *num.* 6. & alij.

D. Thom. Paludan. Durand. Bonauent. Medina. Nauarr.

Probatur primò, Quia tam iure diuino quàm humano ſolùm tenemur confiteri integrè ipſa peccata, eorumque numerum; quod poteſt fieri omiſſis circumſtãtiis. Secundò, quia aliàs teneretur peccator ſcire omnes illas circumſtantias aggrauantes: quod videtur nimis durum. Tertiò, quia nulla videtur poſſe ſtatui certa regula, quãdo illæ circumſtantiæ tantùm augeant malitiam, vt ſint confitendæ, quando verò non. Quis enim ſatis explicabit, quando intenſio voluntatis in peccando ſit confitenda, quando verò non; Quartò quia *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 5. doctrinaliter definiens quæ circumſtantiæ ſint explicandæ, ſolùm meminit earum quæ ſpeciem mutant: ergo aliæ explicandæ non ſunt. Nam aliàs doctrina Concilij eſſet imminuta.

Trident.

Secunda ſententia docet, eiuſmodi circumſtantias eſſe explicandas. Ita *Caiet. v. Confeſſio, condit.* 15. *Victoria de confeſſione n.* 176. *Catechiſ. Pij V. p.* 2. *c.* 5. *n.* 41. *Soto diſt.* 18. *q.* 2. *a.* 4. *concluſ.* 7. citans Altiſiodur. Alenſem, Marſilium, & alios recentiores. *Petrus Soto lect.* 9. *de confeſſion. Suarez diſp.* 22. *ſect.* 3. *n.* 5. qui alios plurimos citat.

Caietan. Victoria. Cathechiſ. Pij V. Soto. Altiſiodor. Alenſis. Marſilius. Pet. Soto. Suarez.

Tertia ſententia docet, in actibus merè internis eiuſmodi circumſtantias non neceſſariò exprimi ſecùs eſt de externis. Et hanc probabilem putat *Henriquez l.* 5 *de Sacramentis c.* 7. *n.* 5. quam *n.* 6. ſecundã ſententiam credat abſolutè probabiliorem; pro qua plurimos citat.

Henriquez.

12. Nota ſecundò, Eſſe præterea aliquam difficultatem, Vtrùm circunſtantiæ minuentes malitiam actus ſint confitendæ; quando nec mutant ſpeciem actus, nec ex mortali faciunt veniale? Nam ſi mutent ſpeciem, vt ſi quis peccauerit cum coniugata, inuincibiliter credens eſſe ſolutã: aut ſi faciãt ex mortali veniale ob ignorantiã leuiter culpabilẽ, aut prauitatẽ materię; certum eſt eſſe explicandas: aliàs pœnitens confiteretur aliquod peccatum mortale, quod vere non fecit. ſolùm igitur dubium eſt de prioribus.

Prima ſententia docet, neceſſariò eſſe explicandas, quando notabiliter minuunt. Ita *Soto in* 4. *d.* 18. *q.* 2. *a.* 4. *concl.* 5. Primò, quia videtur eadem ratio in aggrauantibus & minuentibus. Secundò, quia aliàs pœnitens ſuam famam prodigeret apud confeſſarium.

Soto.

Secunda ſententia docet, eſſe expediens illas nun confiteri. quia pœnitens non debet ſe excuſare, ſed accuſare. Ita *Palud. in* 4. *d.* 16. *q.* 3. *a.* 3. *Nauar. c.* 6. *n.* 5. dicit eam eſſe communem: tamen ei diſplicet, & docet nos poſſe tales circumſtantias explicare, non tamen ad hoc teneri.

Paludan. Nauarrus.

CONCLVS. I. Circumſtantiæ quæ valdè notabiliter malitiam peccati intra eandem ſpeciem augent, neceſſariò ſunt explicandæ. Probatur primò ex *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 5. vbi apertè dicit eam peccatorum confeſſionem eſſe neceſſariam, quæ ſufficiat vt ſacerdos de eorum grauitate rectè cenſere poſſit: atqui hoc fieri nequit, niſi eiuſmodi circumſtantiæ explicentur. Ergo explicandæ ſunt. Minor probatur, quia cùm furtum mille aureorum ſit ſine comparatione grauius quàm furtum vnius aurei: quomodo poterit ſacerdos rectè iudicare quàm grauiter fur peccauerit, ſi neſciat an furatus ſit mille aureos, an ſolùm vnum? Secundò, quia aliàs qui exploſione tormẽti maioris ſimul occidiſſet viginti homines, ſatisfaceret dicendo ſe commiſiſſe homicidium: aut qui habuiſſet deſiderium occidendi mille homines, ſatisfaceret dicendo ſe voluiſſe committere homicidium. quod tamen videtur omnino abſurdum, Tertiò, quia cùm ſecundũ probabiliorem ſententiam inceſtus commiſſi cum cognatis in primo, ſecundo aut tertio gradu nõ differant ſpecie; qui commiſiſſet inceſtum, non teneretur explicare gradum cognationis. quod tamen nec aduerſarij admittunt. Quartò, quia aliàs qui alicui amputaſſet & brachia & pedes, ſi modò non occidiſſet, ſatisfaceret dicendo ſe eũ aliquantulum læſiſſe. quod abſurdiſſimum eſt. Quintò, quia aliàs qui furatus eſſet centum millia aureorum, rogatus à confeſſario an furatus eſſet pluſquam vnum aureum, poſſet id negare cum reſtrictione mentali. quia cùm non teneatur id confiteri, confeſſarius non habet ius eum de hoc interrogandi, & conſequenter non tenetur ad eius mentem reſpondere. quod nec aduerſarij quidem admittunt. 13.

Eſt tamen in hac ſententia ſatis grauis difficultas, quando aliqua circumſtantia cenſeatur ita grauiter augere peccatum, vt ſit confitenda. 14.

Prima ſententia docet, talem eſſe quæ efficit, vt peccatum æquiualeat duobus peccatis mortalibus eiuſdem ſpeciei: vt ſi quis habeat voluntatem occidendi duos homines, aut bis tantum furandi ac ſufficeret ad peccatum mortale.

Secunda ſententia docet, priorem ſentẽtiam eſſe veram, quando peccati grauitas ſumitur ex quantitate materiæ circa quam verſatur: vt in exẽplis allatis patet. quia in his res facilè poteſt diiudicari. Secùs verò eſſe quando augmentum ſumitur ex ſola duratione, aut intenſione actus ſiue interni, ſiue externi, aut ſimilibus: atque in his non poſſe aliam ſtatui regulam, quàm quòd tunc ſolùm pœnitẽs teneatur eiuſmodi circumſtantias confiteri, quando notabiliter exceſſit communem modum peccandi, vt v. c. ſi aliquot horis cõtinuò inhæſerit alicui delectationi turpi ſiue internæ, ſiue etiam externæ. Ita *Henriquez ſuprà,*

Henriquez.

Suarez.

ſupra, *& Suarez ſuprà n.* 17. vbi ait hac in re maxime conſulendam eſſe conſcientiam ipſius pœnitentis, vtrùm ſibi videatur notabiliter ordinarium modum exceſſiſſe nec ne. Quod verum eſt, quando ipſe eſt aliquo modo prudens & timoratus. Nec credo cõfeſſarium tales circa has circumſtãtias debere multum interrogare, quando eas per ſe non confitentur: quia hoc ſatis indicat eos non eſſe ſibi conſcios, quòd communem modum operandi notabiliter excellerint. Quoties autem hic modus notabiliter non exceditur, paulò maior aut minor duratio non multum variat requiſitum iudicium circa peccati grauitatem.

Quando duratio actus explicanda ſit.

Suarez.
Quando intenſio explicanda.

Solùm hic Nota cum *Suare diſp.* 22. *ſect.* 4. *n.* 12. intenſionem actus interni tunc ſolum eſſe explicandam, quando cauſauit in actu externo extraordinarium modum operandi: vt ſi quis occiſum inimicum adhuc multoties confoderet: aut quando interius cauſauit voluntatem, ſiue deſiderium ſimile quid faciendi. quia alias ipſa intenſio per ſe nec facilè cognoſci, nec explicari poteſt.

15. Ad primum argumentum contrarium nego aſſumptum. Nam quod attinet ad ius humanũ, hoc nihil ſtatuit circa integritatem cõfeſſionis; ſed solùm in quibuſdam declarauit quænam integritas iure diuino requiratur. Trident. autem ſuprà docet talem requiri quæ ſufficiat vt confeſſarius poſſit rectè iudicare de criminum grauitate, & peccatoris ſtatu. Ad hoc autem ſæpe magis neceſſarium eſt explicare circunſtantias aggrauantes, quàm mutantes ſpeciẽ, aut eorum numerum. quia furari ſemel cẽtum milia aureorum, longe grauius eſt, quàm bis furari vnum aureum. Ad ſecundum, nego hoc eſſe durum, quando rectè explicatur iuxta dicta n. 14. Imò faciliùs ſæpe tales circunſtantiæ poſſunt cognoſci, quam mutantes ſpeciem. Ad tertium patet reſponſio ex dictis n. 14. Ad quartũ Reſp. Conciliũ explicitè ſolum meminiſſe circumſtantiarũ mutantium ſpeciẽ: quia nolebat ſententiã inter DD. controuerſam explicitè in alterutram partem definire. Implicitè tamen ſatis oſtendit alias etiam circumſtantias eſſe confitendas: vt patet ex prima probatione noſtræ ſententiæ.

Tolet.

16. Conc. II. Circumſtantiæ minuentes malitiã, quæ non mutant ſpeciem peccati, nec efficiunt vt deſinat eſſe mortale, aut ſaltem vt ſit dubium an ſit mortale, communiter non ſunt explicandæ in cõfeſſione. Ratio eſt, quia illæ circũſtantiæ non dicuntur proprie minuere malitiam peccati, quæ ſolùm efficiunt, vt ſit minus grauiſſimis peccatis, quæ in illa materia & ſpecie ſolent cõmitti.: qua ratione aliquem ſolùm furatum eſſe mille aureos, poſſet dici circumſtantia minuens; cùm hoc ſit minus peccatum, quàm ſi furatus eſſet duo millia. Illud tamen omnino impropriè diceretur, cùm ibi ſit potius circumſtantia aggrauans, cùm hoc peccatum ex parte materiæ & damni illati ſit millies grauius eo, quo quis vnum aureum furaretur. Sed illæ circumſtantiæ dicuntur hic minuentes, quæ efficiunt vt peccatum circa talem materiam cõmiſſum ſit minus iis, quæ communiter circa talem materiam committuntur, v. c. quando quis aliquid fecit magna tentatione victus, aut aliquo timore impulſus, aut ex aliqua ignorantia, quæ tamen non excuſent à peccato. Dicimus autem eiuſmodi circumſtantias non eſſe neceſſariò explicandas: quia malitiam peccati nõ ita minuũt, vt notabiliter mutent morale iudicium confeſſoris, ſicut faciunt circumſtantiæ notabiliter aggrauantes. Ex quo patet ſolutio ad primũ argumentum contrarium. Ad ſecundum Reſpondeo, hanc infamationem nullius eſſe momenti, nec pœnitentem teneri eam curare.

Quæ circumſtantiæ dicantur minuentes.

Dixi, *Communiter non ſunt neceſſario explicandæ.* Quia non eſt illicitum eas bona intentione explicare, & hoc aliquando eſſet conſultum, vt confeſſarius meliùs conſcientiam pœnitentis norit. Imò aliquando poſſet eſſe neceſſarium: vt ſi quis ex craſſa ignorantia commiſiſſet aliquod peccatum, cui quando ſcienter fieret, excommunicatio eſſet annexa: præſertim ſi hęc eſſet reſeruata confeſſario. hanc enim circumſtantiam addere, neceſſarium eſt vt ipſe pœnitentem licitè abſoluat. Quanquam hoc caſu hæc circumſtantia aliquando poſſit etiam mutare ſpeciem, iuxta ea quæ dicam n. 37.

Aliquando vel licet aut etiam neceſſariò explicãtur.

DVBIVM IV.

Quænam ſint circumſtantiæ, quæ in particulari explicandæ ſunt?

SOlent communiter numerari ſeptem hoc verſu comprehenſæ: 17.

Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando. quas ſi ſingulas vellemus explicare, cùm hoc à variis materiis pendeat, longiſſimo diſcurſu eſſet opus. Quare circa ſingulas ſolùm breuiter notabimus, quid DD. communiter ſentiant.

I. *Circumſtantia*, QVIS.

Quis, ſtatum perſonæ peccantis inquirit. In quo ſecundùm omnes certum eſt, hanc circumſtantiam tunc eſſe explicandam, quando peccatum eſt cõtra votum aut ordinem ſacrum ipſius peccantis: vt ſi quis habens ſacrum ordinem, aut votum caſtitatis, contra hanc peccet. Item quando peccans facit contra obligationem, quam ex officio vel contractu habet: vt ſi prætor non defendat bonum commune, aut priuatum aliorum quando ad hoc ex officio tenetur: aut ſi conductus ad rei alicuius cuſtodiam, id negligat. 18.

Circumſtantia perſonæ quando ſit explicanda.

Addunt quidam, debere ſemper addi an aliqua perſona ſit in dignitate conſtituta: ſed alij melius aſſerunt, hoc non eſſe neceſſarium, niſi fortè quis ideo fuiſſet occaſio magni ſcandali: vt quandoq; accidit, quando conſtituti in dignitate præſertim Eccleſiaſtica publicè peccant.

Dignitas peccantis quando in cõfeſſione explicãda.

Duplex autem hic eſt difficultas. Prima, Vtrũ virgo præſertim puella permittens ſe deflorari peccet duplici peccato mortali, ſcilicet cõtra caſtitatem, & contra debitam cuſtodiam clauſtri virginalis. Quidam enim id affirmant, & conſequenter aiunt, quoties puellæ cõfitentur, ſe peccaſſe etiam interno deſiderio contra caſtitatem, eas debere exprimere, vtrùm ſint virgines nec ne. Sed hoc & durisſimum eſt, & ſine ſufficiente fundamento dicitur: vt pulchre probat *P. Leſſius de iuſtitia c.* 10. *dub.* 1. Verius itaq; eſt, tam virgines 19.

Leſſius.

Circumſtantia virginitatis in fornicatione non eſt explicanda.

conſentientes in ſui deflorationem, quàm iuuenes eas deflorantes, peccare ſolùm ſimplici fornicatione. Secùs eſſet ſi hi eis vim inferrent. hoc enim propter ſingulare damnum, quod eis inferunt, reddendo ipſarum nuptias difficiliores, eſt longè grauius peccatum, quàm ſi inferrent vim corruptæ; illudq́; eſſet in confeſſione exprimendum. Quidam verò dicunt, tunc etiam hanc circumſtantiam explicandam, quando virgo quidem conſentiens, ſed inuitis parẽtibus, ſub quorum cuſtodia eſt, defloratur: quia tunc parentibus fit iniuria: ſed eadem iniuria fit, quãdo peccatur cum corrupta, licet illa ſit fortè paulò maior. quare hæc non credo exprimẽda, niſi parentibus vis aliqua inferatur, aut credatur ſingularis inde oritura turbatio. Sed hæc omnia tam poſſunt contingere circa corruptam, quàm circa virginem. Vide P. Leſſium ſuprà. *Leſ. ut.*

20. II. Difficultas eſt, Vtrùm ſacerdos ſecularis, aut etiam Religioſus peccans contra caſtitatem teneatur dicere ſe ſacerdotem eſſe aut Religioſum? Quidam docent ſufficere ſi talis dicat, ſe eſſe Ordine ſacro initiatum, aut votum caſtitatis habere. quia tota malitia huius peccati quam habet ſupra ſimplicem fornicationem in eo conſiſtit, quòd ſit contra votum caſtitatis. votum autem ſolemne & ſimplex ſolùm accidẽtaliter differunt. Crediderim tamen cum *P. Henriquez l. 5. de Sacramentis c. 5. n. 6. in comment. littera G* talem teneri eas circumſtantias exprimere. quia etſi fortè hæ circumſtantiæ non mutẽt ſpeciem peccati, notabiliter tamen eius malitiam augent: vt etiam alij fatentur. Deinde credo verius eſſe mutare ſpeciem peccati propter ſingulare præceptum Eccleſiæ, & inhabilitatẽ ad matrimonium, quam ſacer ordo inducit. Nam ſi quis ſponte ordinaretur ſacris, omnino intendens nullo modo vouere caſtitatem, teneretur eam nihilominus ſeruare, & eſſet inhabilis ad matrimonium: ac ſi fornicaretur, peccaret duplici peccato; non tamen contra votum: quia nullum emiſiſſet. Nec enim poſſumus vllo voto obligari ſine propriæ voluntate, & minùs ea omnino repugnãte. Quare in initiato ſacris Ordinibus eſt ſingularis obligatio ad caſtitatem præter eam quæ exſurgit ex voto: & conſequenter eius fornicatio contrahit ſingularem malitiam.

Henriquez.

Ordo ſacer ac voti ſolemnitas explicanda.

Nemo poteſt voto obligari ſine propria voluntate.

Hoc tamen hîc Notandum, quando pænitens eſt benè notus ſacerdoti, non eſſe opus vt hanc circumſtantiam explicet: quia cùm ea ſit ſacerdoti cognita, hoc ipſo quo alter fatetur ſe hoc feciſſe, fatetur ſe cum ijs circumſtantiis feciſſe.

II. QVID.

21. Hic primò explicanda eſt ſubſtantia facti, an quis ſcilicet furtum, an fornicationem, an aliud peccatum fecerit. Secundò, ſi alteri iniuriam intulit, & an famam, an honorem, an bona externa, aut corporis læſerit, & quàm grauiter læſerit: præſertim in bonis fortunæ & corporis. Niſi enim quantitas huius læſionis, prout fieri poteſt, explicetur, cùm vna poſſit eſſe millecuplo grauior altera, peccatum non poteſt ſatis intelligi: vt oſtendi n. 13. Tertiò, explicanda eſt qualitas obiecti, circa quod peccatũ eſt, v. c. ſi rem ſacram quis furatus ſit. Si clericum aut ſuperiorẽ ſuum, aut parentem percuſſerit. Si cum coniugata, cum virgine ſacra, conſanguinea, aut affini ſua peccauerit, & quo gradu ei fuerit coniuncta. Item fregit quis ieiunium, an ſæpius per diem, an oua, an carnes comederit. Poſſet hîc vlteriùs quæri, an omittẽs ſacrum die feſto incidente in Dominicam, peccet duplici peccato: ſed hac de re meliùs agam dub. 6.

III. VBI.

Hæc circumſtantia tunc addit ſpecialem malitiam, quando aliquid fit eo loco vbi ſingulariter eſt prohibitum fieri, v. c. ſi ſemen aut ſanguis fundatur in Eccleſia; quia hoc modo polluitur. Item ſi ſacrum aut baptiſmus extra neceſſitatem ac priuilegium celebrentur loco profano. 22.

Poſſet hîc addi, ſi quis peccet publicè. Sed hæc circumſtantia non eſt mortalis niſi ratione ſcandali aut infamiæ, quæ aliis inde ſequitur, v. c. Ordini religioſo, quando peccans eſſet Religioſus: aut quando alia ratione eius infamia cum aliorum infamia eſſet coniuncta.

Addit *Medina de pænitentia tract. 2. q. 9.* ſemper eſſe explicandum quoties quis peccat mortaliter etiam ſola cogitatione in loco ſacro. Sed nimis durum eſt, & ſine fundamento dicitur. quare alij communiter ferè hoc negant. Imò probabilius eſt etiam tactum turpem habitum in Eccleſia, modò abſit periculum pollutionis, ratione loci non habere ſpecialem malitiam in confeſſione explicandam: vt cum multis docet *Sanchius l. 9. de matrimonio diſp. 15 n. 21.* *Medina.* *Sanchius.*

Multi tamen putant quoduis furtum commiſſum in loco ſacro continere ſpecialem malitiam ſacrilegij. quia videtur violari locus ſacer. Sed meliùs *P. Leſſius de iuſtitia c. 45. n. 14.* docet hoc ſolùm eſſe verum, quando ſurripitur res in loco ſacro tanquam in aſylo depoſita. Nam alias cùm res non ſit illius loci cuſtodiæ ac quaſi fideicommiſſa, qui eam ibi ſurripit, loci cuſtodiam aut ſanctitatem non violat. *Leſ. ut.* *Quando circumſtantia loci in furto ſit explicanda.*

IV. QVIBVS AVXILIIS.

In hac circumſtantia explicandum eſt Primò, quibus inſtrumentis ſcelus aliquod perpetraueris, quando illorum vſus aut ſingulariter prohibitus eſt, aut hic & nunc habet coniunctum periculum grauioris mali inferendi. Vt ſi ſclopeto aliquem traieceris cum periculo lædendi vicinos: aut ſi habet adiunctã ſingularẽ crudelitatem aut cruciatum, vt ſi quem incendio interemeris. 23.

Secundò, cum quibus ſociis peccatum patraris, tunc ſcilicet quando aliquo modo fuiſti cauſa vel occaſio cur hîc & nunc peccarint: quia tunc etiam es cauſa peccatorum, quæ ipſi commiſerunt. Secùs eſt quando ipſis nullo modo fuiſti cauſa peccandi, vt ſi alias nihilominùs facturi erant, aut ipſi te ad facinus induxerunt.

V. CVR, ſiue OB QVEM FINEM.

Hanc circumſtantiam tunc neceſſe eſt confiteri, quando quis peccando intendit finem aliquem qui continet malitiam mortalem diſtinctam à malitia medij, vt ſi quis furetur, vt poſſit ſe inebriare; aut occidat Paulum, vt poſſit poſtea occidere Petrum. 24. *Quando finis ſit explicandus.*

Solùm

Solùm hîc eſt aliqua difficulsas, Vtrùm peccans vt obtineat finem non malum, v.c. omittés die Dominico ſacrum vt ſtudeat, debeat hunc explicare? Quidam id aſſerunt. Quia qui peccat mortaliter vt ſtudeat, conſtituit in ſtudio finem vltimum, ergo ſtudium eſt per ſe malum.

Sed hoc argumentum nihil conuincit. Nam talis noo habet ſtudiuln pro vltimo fine ſuo, ad quem omnia ſua dirigat, quod ſine dubio eſſet per ſe grauiſſimum peccatum mortale: ſed pro vltimo fine huius omiſſionis, quod per ſe loquendo non eſt peccatum. Nam qui die non feſto omittit ſacrum audire vt ſtodeat, eodem modo habet ſtudium pro vltimo fine huius omiſſionis, & tamen noo peccat. quare intendere talem finem per tale mediũ non habet in ſe maliriam diſtinctam à malitia medij: & conſequenter talis circumſtantia finis oon eſt neceſſariò explicanda in confeſſione. Ita cum aliis, quos citat, *Henriquez. l. 5. c. 5. n. 7.* Et confirmatur, quia ſiue omittam ſacrum propter ſtudium, ſiue propter honeſtum luſum, ſiue vt coofabuler cum amicis, ſiue ob alium finem in ſe non malum; omiſſio eandem plane habet malitiam: ergo finis ad eius cognitionem eſt omnino impertinens.

Henriquez.

25 Quidam tamen dicta limitãt, niſi quis ex valdè vehementi affectu erga ſtudia ſacrum omittat. tunc enim aiunt hoc eſſe explicandum: ponuntque duo ſigna quibus cognoſcamus quando affectus talis ſit. Primò, quando quis expreſsè ita afficitur erga ſtudia, vt ſit paratus quoduis peccatum committere, vt poſſit ſtudere. Secundò, quando quis ſæpe omittit ſacrum vt ſtudeat. Sed etſi hæc ſint communiter confitenda, non tamen quatenus ſunt circumſtantiæ huius omiſſionis ſacri. Sed prior eſſe affectus explicandus eſt, quia per ſe eſt graue peccatum mortale, omnino diſtinctum ab omiſſione ſacri. Similiter talis conſuetudo ſæpe explicanda eſt, non quòd ſit proprie aliqua circumſtantia aggrauans præſentem omiſſionem: ſed quòd ſit ſæpe ſignum pœnitentem non habere ſufficiens propoſitum in poſterum abſtinendi à peccatis, aut eum verſari ſemper in propinquo periculo peccãdi. Quare ſi ceſſaret omne tale periculum, vt ſi quis ſua ſtudia abſoluiſſet, non eſſet opus eam conſuetudinẽ fateri, niſi fortè eſſet probabile præcedẽtes confeſſiones ob defectum ſufficientis doloris fuiſſe inualidas. quo caſu eæ repetendæ eſſent. Quare eadem omnino eſt ratio confiteodi talem affectum erga aliquem finem, & confitendi conſuetudinem peccandi.

VI. QVOMODO.

26 Hanc circumſtantiam neceſſarium eſt confiteri, quando modus operandi adfert ſingularem deformitatem; quò ſpectant ea quæ n. 14. notaui circa intentionem actus, quando ſcilicet explicanda ſit. Similiter hic modus operandi explicandus eſt, quando transfert actum ad aliam ſpeciem: aut efficit vt deſinat eſſe mortalis: vt quando quis peccat ex ignorantia, aut occidit alium ſe defendendo. Vide dicta n. 16.

Quando modus actionis ſit explicandus.

VII. QVANDO.

27 Olim quidam dixerunt, quemuis peccantem mortaliter in die feſto, peccare duplici peccato, quia violat feſtum. Sed hoc non eſt verum, niſi aut faciat opus ſeruile ab Eccleſia prohibitum, aut omittat ſacrum: vt cum communi ſententia docet *Nauar, c. 6. n. 9.*

Nauarr.

Præcipua autem hîc difficultas eſt: quando aliquis facit opus aliquod eo tempore quo duplici pręcepto prohibitũ eſt, v.c. An qui incidente feſto in Dominicam operator, aut ſacrum omittit, peccet duplici peccato. Qua in re variæ valdè ſunt ſententiæ, & res pulchra eſt, & cognitu vtiliſſima ad multas difficultates tam practicas quã ſpeculatiuas reſoluendas. Quare eam duobus dubiis ſequentibus explicabo. Nam ad hoc benè explicandum, neceſſarium eſt priùs cognoſcere, Vtrùm omnis qui liberè facit rem prohibitam, peccet peccato inobedientiæ.

DVBIVM V.

Vtrùm is qui facit rem iure poſitiuo prohibitam peccet contra obedientiam, an verò contra aliam aliquam virtutem?

28 PRima ſententia docet, talem peccare contra obedientiam, atque adeò contra eam ſolam, quando res ſolùm eſt mala, quia prohibita. Ita *Durandus in 4. d. 25. q. 5. a. 2.* Ratio eius eſt, quia ius poſitiuum aliquid præcipiendo aut vetando, non poteſt efficere vt aliquid de nouo incipiat eſſe materia neceſſaria alterius virtutis quam obedientiæ: quia aliàs deberet naturas rerum mutare. quod fieri nequit.

Durand.

Sed hæc ſententia patitur graues difficultates. Quia certum eſt iam agnũ ſacrificare eſſe actum ſuperſtitioſum contra virtutem religionis. Item iudicem ſæcularem capientem clericum malefactorem, aut alium reum in Eccleſia, ſi ſine licentia Prælatorum hæc faciat, peccare contra virtutem religionis; vt omnes concedunt: & tamen hæc non ſunt mala, niſi quia prohibita.

29 Secunda ſententia docet, nullum peccare formaliter peccato inobedientiæ, niſi qui ex contemptu violat præceptum. 1. Ius poſitiuum præcipiendo aut vetando rem priùs nec vetitam, nec præceptam, hanc facere materiam neceſſariam alicuius virtutis diſtinctæ ab obedientia, contra quam violans præceptum, neceſſariò peccet. Ita *Caiet. 1. 2. q. 96. a. 4. circa finem, Soto de Iuſt. l. 1. q. 6. a. 4. ſub finem.* & alij.

Caietan. Soto.

Prior pars probatur 1. Quia aliàs cùm ferè omnia quæ iure naturæ mala ſunt, ſint etiam prohibita aliquo iure poſitiuo, & plurima diuerſis iuribus, ſequeretur, omnem peccantem contra ius naturæ committere etiam peccatum inobedientiæ, & ſæpe plura, quando pluribus præceptis res eſſet prohibita. 2. Vt quis faciat formalem actum obedientiæ, neceſſe eſt vt faciat rem præceptam, quia præcepta eſt. Ergo ſimiliter vt quis peccet formaliter contra obedientiam, neceſſe eſt, vt expreſsè intendat hoc vel illud facere quia prohibitum eſt.

Secunda pars probatur, 1. rationibus allatis contra priorem ſententiam. 2. Quia cui prohibitum eſt, v.c. comedere carnes, non poteſt eas comedendo exercere actum virtutis temperantiæ: Atqui huius nõ eſt alia ratio, quã quia ille actus repugnat virtuti tẽperantiæ: Ergo eas tũc comedens ſemper peccat contra virtutem tẽperantię.

30. Sed etiam hæc ſententia habet graues diffi-cultates. Nam ex priore parte ſequitur Religioſum libere omittentem rem ſibi in virtute obedientiæ præceptam, aut facientem ita ſibi prohibitá, modò id non omittat aut faciat ex expreſſo contemptu obedientiæ, ſed ob alium finem, non peccare cótra votum: quia non peccat contra obedientiam, nec vouit hanc vel illam rem in particulari facere, ſed ſolùm obedire. Quare quamdiu non peccat contra obedientiam, nun peccat cótra votum. Secundò, ſequeretur neminem incurrere excommunicationem niſi qui faceret rem prohibitam, quia prohibita eſt. Nam aliàs non peccaret contra obedientiam, & conſequenter non eſſet contumax; ſecundum communiorem autem & veriorem ſententiam, ad incurrendam excommunicationé requiritur contumacia. illa autem apertè abſurda ſunt.

31. Secunda etiam pars eſt difficilis. quia ſecundum eam ſæpiſſime difficillimum eſt dicere in qua virtute quodque præceptum actum, aut omiſſionem quam præcipit, conſtituat vnde illius auctores inter ſe multùm variant. Quidam enim dicunt ius ſuo præcepto aut prohibitione facere vt talis actus eiuſue omiſſio ſint materia neceſſaria eius virtutis, ad quam immediatè per ſe ſpectant, v.c. ieiunium & abſtinentia à carnibus ad temperantiam. Sed hinc ſequitur, operantem die feſto, modò ſacrum audiat, non peccare contra virtutem religionis, ſed peccato auaritiæ, aut contra illam virtutem, quæ præcipit moderationem quandam in externo labore. quia externa illa operatio eſt propria materia huius vitij vel virtutis, nó autem religionis. Nec enim vel operatio ipſa, vel ceſſatio ab ea natura ſua dirigitur ad diuinum cultum, ſed ſolùm ex externa hominum intentione. Aliàs qui quocunq; tempore ſecundùm rectam rationem operaretur, aut ab opere ceſſaret, faceret actum materialem religionis, quacunq; intentione ſaltem non mala id faceret: ſicut omnis moderatè & ſecundùm rectam rationem comedens, aut à cibis abſtinens facit actum ſaltem materialem temperantiæ.

32. Confirm. Quia ſecundùm eam ſententiam præceptum non facit vt aliquid fiat de nouo materia certæ virtutis, ſed ſolùm vt fiat materia neceſſaria, ſiue vt actus qui priùs verè erat actus talis virtutis ſaltem materialis, ſed liber ſiue non præceptus, fiat neceſſarius, ita vt non poſſis eum omittere, niſi peccando contra talem virtutem. Quare ſi ceſſatio ab operibus ex natura ſua non refertur ad cultum diuinum, præceptum non faciet vt eò referatur.

Dices, Ceſſationem ab operibus quando fit die feſto, ex natura ſua ſpectare ad cultum diuinum; quia dat facultatem ſeruiendi tunc Deo, ad quod homo tunc obligatur. Sed cótra Primò. eodem modo hæc ceſſatio aliis diebus dat facultatem ſeruiendi Deo; & tamen tunc non eſt materia religionis. Secundò, quia ſimiliter ceſſatio à ſtudiis die feſto dat facultatem colendi Deum. & tamen qui nunc audito ſacro ceſſat à ſtudiis præcisè, vt defatigatum animum releuet, nihil facit ſpectans ad religionem. Et ſimiliter ſecluſo præcepto Eccleſiæ de operando, qui die feſto audito ſacro abſtineret ab operatione, præcisè vt ſe recrearet, nihil faceret ſpectans ad religionem. Reſpondent aliqui, præceptum tunc poſſe efficere, vt aliquid de nouo incipiat eſſe materia alicuius virtutis, quando antè non erat materia certæ virtutis: ſecùs autem eſſe quando ante erat materia certæ virtutis. Sed & hoc gratis dicitur (cùm inter hæc non poſſit reddi ſufficiens differentia, nec ſatis poſſit oſtendi, cur cùm votum poſſit materiam temperantiæ aut caſtitatis efficere materiam neceſſariam religionis, id præceptum non poſſit) & apertè falſum eſt. Nam contra prohibitioné Eccleſiæ iudex extrahens reum ex loco ſacro peccat contra virtutem religionis, cùm tamen ibi ſit materia iuſtitiæ.

Alij dicunt talem actum eiuſue omiſſionem ſpectare ad illam virtutem, propter quam præcipiuntur. Sed contrà, ſi in aliqua religione, vt meliùs ſeruaretur caſtitas, præciperetur vt ſinguli ferrent cilicium, aut ſe certis diebus flagellarent, inde ſequeretur, eum qui núquam ſentiret in ſe aliquos motus libidinis, vt quia eſſet omnino frigidus, ea omittendo peccaturum contra caſtitaté. Imò ſequeretur etiam, eum qui ob ſingularem corporis diſpoſitionem ſentiret in ſe per tales actus magis incitari motus inhoneſtos, eoſque ideo ſine licentia Superioris omitteret, peccaturú contra caſtitaté. quæ tamen per ſe apparent abſurda: cùm in ſecundo hæc omiſſio, quatenus à tali hîc & nunc aſſumitur, potiùs ſit ex natura ſua actus materialis caſtitatis, etiamſi hîc & nunc vitioſus ſit, quia eſt contra obedientiam. Item hinc ſequeretur, non ieiunantem in vigilia alicuius Sancti, non peccare contra temperantiam, vt auctores huius ſentétiæ communiter volunt, ſed contra religionem. quia ieiuniú tunc non præcipitur vt acquiramus temperantiam, ſed vt honoretur talis vel talis Sanctus, & per ipſum Deus. 33.

Dices, actum hîc non accipere ſpeciem virtutis à fine ei extrinſeco, ad quem à præcipiente ordinatur; ſed à fine intrinſeco, ad quem ex natura ſua ordinatur. Sed hoc nihil eſt aliud quàm incidere in priorem reſponſionem. quia hic finis nihil poteſt eſſe aliud, quàm illa honeſtas ad quam actus ex natura ſua ordinatur.

Pro reſolutione Nota, actus externos ſiue obiecta & materiam circa quam formales virtutes & vitia verſantur, eſſe in duplici differétia. Quidam enim actus tales ſunt vt ex natura ſua & phyſica entitate habeant quandam conuenientiam aut repugnantiam cum natura rationali, ita vt ſpectata præcise eorum natura, honeſtas inclinet ad eos faciendos, vel fugiendos. Tales ſunt actus temperantiæ, & intemperantiæ, continentiæ & incontinentiæ, iuſtitiæ & iniuſtitiæ, & ſimiles. Quare hi apud omnes gentes & nationes manent ijdem, ſicut natura rationalis vbique & omni tempore eſt eadem; & eſſentiæ rerum ſunt immutabiles. Nec enim vlla conſuetudine aut præcepto fieri poteſt, vt non ſit laudabile reddere vnicuiq; quod ſuum eſt, continenter ac temperatè viuere, &c. aut contrà, vt non ſit inhoneſtum rapere aliena domino rationabiliter inuito, inebriare ſe, mœchari, &c. 34.

Quidam actus ex natura ſua habent quandam conuenientiam aut diſconuenientiam cum natura rationali.

Et hi conſuetudine aut tempore mutari nequeunt.

Dices, In quibuſdam etiam regionibus introductum eſſe, vt ſit contra temperantiam ſi pue-

ri vel

ti vel feminæ quantumcunque aliàs moderatè bibant vinum. Ergo conſuetudo poteſt etiam mutare materiam temperantiæ. Reſpondeo negando aſſumptum. Nam ſit quidem ratione naturæ iſtorum locorum, vt communiter talibus perſonis potus vini ſit noxius, atque ita communiter peccent contra temperantiam illud bibendo. Vnde etiam naſcitur communiter præſumptio, quòd ſint intemperantes quæ bibunt vinum. Nec tamen hæc præſumptio, nec vlla conſuetudo efficit, vt quibus moderatus vini vſus eſt ſalubris, peccent illud bibendo, niſi fortè peccato ſcandali, ſi id publicè faciant. Et confirmatur. nam ſi publica conſuetudo poſſet efficere vt moderatus vini vſus eſſet actus intemperantiæ, poſſet etiam efficere vt immoderatus vini vſus eſſet actus temperantiæ: quod tamen eſt abſurdiſſimum.

35. Contrà quidam actus externi ſecũdùm ſuam entitatem & naturam nullam habent rationem honeſti, vel inhoneſti, ſed hanc totam habent ratione alicuius moralitatis, quæ ab apprehenſione hominum pendet. Tales ſunt omnes externi actus, quibus alios homines vel Deum honoramus & colimus: quorũ honeſtas pro varia gentium aut temporum conſuetudine etiam variatur. Hinc in his locis honoratioribus nos accedentibus aut compellentibus aſſurgimus, atque ita eos honoramus: quod tamen apud Chinenſes & Iapones eſſet ſignum contemptus, vbi vt honorent ad ſe ingredientes, ſolent ſedere, quod hîc eſſet ſignum contemptus. Sic in templo ſacrificio diuino aſſiſtentes viri caput honoris cauſa aperiunt, mulieres velant. Sic ſacrificatio agni apud Iudæos erat actus latriæ: apud Chriſtianos eſſet actus ſuperſtitionis. Ratio eſt, quia quòd hic vel ille actus pertineat ad honorem vel ignominiam inde præciſè habet, quatenus eſt ſignum interni iudicij & affectus, quo alterum magni vel parui facimus, & honorare vel contemnere cupimus: ſicut voces ſunt ſigna notionum mentis. Sicut igitur hæ non ſignificant ex natura ſua, ſed ex inſtituto; ſic etiam illi actus: & conſequenter ſicut vocum ſignificatio poteſt conſuetudine mutari; ita etiam illorum actuum. hac tamen differentia, quòd quia verba ſunt ſigna æqualiter ad totam communitatem ſpectantia, eorum ſignificatio maximè pendet à communi vſu: & per hunc ſolùm mutatur. Contrà verò honor & cultus cùm ſit exhibendus Superioribus, & maximè ſummis Principibus, ad hos maximè ſpectat præſcribere, quibus ſignis eum ſibi velint exhiberi, præſertim quando agitur de aliquo cultu iis proprio. Hinc Deus tam in veteri quàm in nouo Teſtamento per ſe certa ſacrificia inſtituit, quibus vellet coli: & quo ad alios ritus maximè in lege noua, dedit hanc poteſtatem Epiſcopis & maximè ſummo Pontifici, vt certos ritus colendi Deum præſcriberet.

Quidam actus ſiunt materia virtutis ſolum ratione alicuius moralitatis extrinſecæ.

Hi facilè variantur.

Actus aliquis pertinet ad honorem aut contumeliam, quatenus eſt ſignum interni affectus.

Deo ſummiſq; Principibus cõſtituere quibus ſignis debeant coli.

36. Nota ſecundò, Cùm ſuperiores noſtri tã Eccleſiaſtici, quàm ciuiles, non ſint propriè ſubditorũ domini, ita vt hi ſint eorum mancipia: item cùm non acceperint poteſtatem imperandi in ſuum commodum, ſed in commodum ſubditorum; vt docet *D. Thom. 2. 2. q. 42. a. 2. ad* 3. vbi dicit regimen eſſe iniuſtum quod non ordinatur ad commune bonum: ſequitur eos non poſſe vlla præcepta aut ſtatuta communitati imponere, niſi in quantum bonum commune hoc exigit. Vnde fit 1. vt eã leges communiter obligent grauiter vel leuiter pro materiæ grauitate, quæ præcipuè ſpectanda eſt ex parua aut magna vtilitate quã res præcepta habet ad cultum Dei, aliudue commune bonũ promouendũ. Dixi leges communiter obligare pro materiæ grauitate: quia fieri poteſt vt in materia graui leuiter obligent, ſi legiſlator hoc intendat. nam ad earũ valorẽ ac obligationem nõ minùs requiritur voluntas legiſlatoris, quam exigẽtia boni communis: quare ſicut non poſſunt grauius obligare, quàm bonũ cõmune poſtulat; ita nec grauiùs obligarit quam legiſlator velit: vnde ſequitur, Superiorem poſſe rem grauem præcipere ſub peccato veniali, non tamen rem leuem ſub peccato mortali.

Superiores habent poteſtatem imperandi ſolum in commodũ inferiorum. D. Thom.

Vnde ſpectanda ſit materiæ grauitas in legibus.

Superior rem grauẽ præcipere poteſt ſub peccato veniali, non tamen rem leuem ſub mortali.

Fit 2. Vt quando ad rẽ aliquã lege naturæ aut poſitiua obligamur, Superior nõ poſſit nouã legem circa eam ferendo, communitatem grauiùs quàm antè, ſiue per nouã obligationem ad eam obligare, niſi occurrat noua neceſſitas eiuſmodi obligationem inducendi: quia alias inductio talis obligationis non cederet in bonum cõmune.

37. Nota 3. Sæpe contingere, vt quia populus non ita curat obligationem legis naturæ, Superiores teneantur eam ſuis etiã legibus, & adiunctis pœnis ſancire: ita tamen vt non inducant propriè nouã obligationẽ, quia hoc nõ eſt neceſſarium, ſed ſolùm propoſitis pœnis intendunt plebem cogere vt legẽ naturæ obſeruẽt: & tunc contra hanc peccãtes non peccãt ſaltẽ notabiliter grauiùs, quàm ſi lex humana non eſſet. Aliquando verò particularis aliqua ratio exigit, vt nouã etiã obligationẽ imponãt: & hoc credo ſemper fieri, quãdo aliquid quod eſt contra ius naturæ, prohibetur ſub pœna excommunicationis, aut alterius cenſuræ de facto incurrendæ: quia vt hæc incurratur, requiritur contumacia, & conſequenter peccatum contra legem Eccleſiaſticam.

Quando leges humanæ ſuperaddito iuri naturæ nouam obligationem inducant.

38. Hinc ſequitur 1. Quòd hi vel illi actus ſpectent ad virtutem religionis, eos hoc maximè habere, quatenus abſtrahendo etiam ab intẽtione exercentis habent vim ſignificandi internum affectum honoris vel contemptus erga Deum. Hinc qui quoad omnes actus externos debitè & reuerenter aſſiſtit ſacrificio Miſſæ, facit verum actum externum latriæ, etſi interiùs intendat ridere Miſſam: ſicut qui in idolio adoleret coram idolo thus, faceret verum actum idololatriæ, etſi interiùs intenderet ridere idolum.

Vnde actus externi religionis habeãt quod ſint tales.

39. Sequitur 2. Sicut vt hi vel illi actus habeãt eiuſmodi vim ſignificãdi, pendet à legitima conſuetudine diuerſarũ Eccleſiarũ, & maximè à ſtatuto Pontificis, aut ipſius Chriſti, quorũ eſt præſcribere ritus, quibus Deus colẽdus eſt: ita etiam ab illarũ conſuetudine aut horũ ſtatuto pẽdere, vt hi vel illi actus ſint externi actus religionis. Secùs autẽ eſſe in actibus iuſtitiæ, tẽperantiæ, & ſimilibus, qui nõ ratione alicuius ſignificationis, ſed ratione ſuæ entitatis & naturæ ſunt honeſti vel inhoneſti, & materia talis vel talis virtutis.

40. Dices, quòd, Petrũ ſibi vſurpare hæc bona, ſit actus iuſtitiæ, aut iniuſtitiæ, pẽdet etiã ab aliquo morali, ſcilicet quòd ipſe ſit illorum dominus,

aut non ſit. Item Petrum cognoſcere Catharinam, quòd ſit actus coniugalis aut incontinentiæ, pendet a ſola moralitate, quòd ſcilicet illa ſit ipſius vxor, aut non ſit: poſſuntque hi actus ſecundùm ſubſtantiam planè eiuſdem rationis eſſe boni aut mali, conuenientes naturæ rationali, & eidem repugnantes. Ergo eſt eadem ratio horum actuum & præcedentium.

Reſpondeo, negando conſequentiam. Eſt enim duplex inter hæc differentia. Nam primò, hi actus vt ſint liciti vel illiciti ſupponunt quidem in ſuis ſubiectis aliquam conditionem, ſed talem quæ ferè ſit iuris naturæ & inuariabilis apud omnes, quale eſt matrimonium, quod ex natura ſua eodem modo apud omnes gentes ſecundùm rectam rationem viuentes dat ius, aut non dat ius ad actus matrimoniales: eaque conditione poſita, præcisè ex ſua phyſica entitate habent conuenientiam aut diſconuenientiam cum humana natura. Alij verò etiam ſupponunt ſimiles conditiones in ſuis ſubiectis, v.c. eum qui colitur, eſſe digniorem; eum verò qui colit, inferiorem: & in hoc ſimiles ſunt aliis, ſed præterea in ſe requirunt dictam moralitatem, ſiue vim ſignificandi. Secundò, differunt & quidem præcipue quoad rem præſentem, quòd actus iuſtitiæ aut caſtitatis ex natura ſua ſint neceſſariò materia talis virtutis, aut ei conueniens, ſi fiant à perſonis habentibus requiſitas conditiones: aut diſconueniens, ſi ab aliis fiant: ita vt nullo modo poſſint ab homine fieri, quin ſint actus ſaltem materialiter iuſti aut iniuſti, continentiæ aut libidinis. Secùs eſt de actibus religionis. ſecluſo enim omni præcepto Eccleſiaſtico, quo vetatur ne Eccleſiaſtici beneficia commutent, facta ab iis commutatio nullo intercedente pretio, nec eſſet actus religionis, nec ei contrarius, non magis quam iam ſit commutare duos calices. Ex quo patet, hos actus per præceptum aut prohibitionem incipere de nouo neceſſariò pertinere ad aliquam virtutem: in illis autem hoc fieri non poſſe. nam ſemper ex natura ſua ſunt certæ virtutis materia licita aut illicita.

41. Poteſt quis ſine intemperantia comedere cibos prohibitos.

Sequitur tertiò, Probabilius eſſe eum, qui credens hoc ſuæ ſanitati conducere, die prohibito ita comedit carnes, vt ſi alio tempore id faceret, exerceret externum actum veræ temperantiæ, non committere actum externum intemperantiæ, ſed inobedientiæ: imò ſi hoc faceret præcisè vt ſe carnium eſu oblectaret; interior quidē hic affectus eſſet contra temperantiam: quia eſſet inordinatus appetitus, quem temperantia debet moderari: ſicut etiam eſſet inordinatus appetitus ſanitatis, ſi id ſine ſufficiente neceſſitate faceret, vt conſuleret ſanitati: tota tamen totius actus malitia eſſet ratione inobedientiæ: quia tota cauſa cur hîc & nunc peccaret, eſſet quia & appeteret & comederet carnes contra prohibitionem Eccleſiæ, vt dixi n. 24. de eo qui omittit ſacrum vt ſtudeat, qui peccat & inordinatè appetendo ſtudia, & inordinatè ſtudendo: hic tamen actus non contrahit diſtinctam malitiam ab omiſſione ſacri. Quare ſicut huic ſufficit confiteri ſe omiſiſſe ſacrum: ita alteri ſufficit dicere ſe comediſſe carnes die prohibito, nec tenetur dicere ob quem finem hoc fecerit.

Dices primò, Hinc ſequitur tali ſufficere dicere ſe peccaſſe mortaliter contra præceptum Eccleſiæ, nec eſſe opus exprimere an bis in die comederit, aut an carnes, an oua in quadrageſima comederit. 42.

Reſpondeo primò, Hoc argumentum multo fortiùs impugnare ſecundam ſententiam, quæ docet talem ſolùm peccare contra temperantiam. Nam eum qui alio tempore peccat contra temperantiam, ſufficit in confeſſione dicere ſe tantum comediſſe, vt notabiliter valetudini nocuerit, aut tantum bibiſſe vt ſe inebriârit; nec eſt opus explicare, quid comederit aut biberit: quare non ſimiliter alteri ſufficiet dicere, ſe peccaſſe contra temperantiam frangendo ieiunium? Reſpondeo igitur ſecundò, negando hoc ſequi: quia in quadrageſima comedere ſæpiùs per diem: & comedere carnes, & comedere oua, ſunt ſingula particulariter & diſtinctis præceptis prohibita. vnde ſingula habent diſtinctam cum prohibitione Eccleſiæ, eiúſque fine repugnantiam (quod vel inde patet, quòd vnum ſæpe ſine altero permittatur,) & conſequenter continent diſtinctam malitiam in confeſſione explicandam.

Cur modus quo aliquis fregit ieiunium ſit in confeſſione explicandus.

Dices ſecundò, Princeps iuſtè indicens vectigal, ſuo præcepto facit vt eius ſolutio ſit materia neceſſaria iuſtitiæ. Ergo, &c. Reſpondeo negando antecedens: quia Princeps hoc non facit ſuo præcepto, ſed iuſta exactione quæ fundatur in contractu inter ipſum & Rempublicam inito, quo ipſe ſe obligauit ad hanc defendendam, & hæc vt illi iuſta tributa ſoluat. Itaque eodem modo hæc exigit atque mercenarius ſuam mercedem.

Sequitur quartò, Omittentem die feſto ſacrum, aut operantem, peccare & contra virtutem religionis: quia per præceptum Eccleſiæ auditio ſacri, & ceſſatio ab opere fiunt materia neceſſaria religionis, vt patet ex dictis n.31. & 39. atque etiam contra obedientiam Eccleſiæ debitam, quæ ſuo præcepto nos ad talia obligat. Valdè tamen verò ſimile eſt, non eſſe hîc propriè duplicem malitiam, ſed vnam quæ ſit immediatè contra virtutem religionis, & remotè tantùm ac radicaliter contra obedientiam: quia Eccleſia ſuo præcepto propriè ſolùm intendit hunc actum facere materiam neceſſariam religionis. Excipe caſum quo ferretur excommunicatio in eos qui non audirent ſacrum: tunc enim Eccleſia intenderet ſpecialem obligationem inducere, vt dixi numero 27. Et non eſt omnino improbabile idem dicendum eſſe, quando quis ſine iuſta cauſa in vigilia alicuius Sancti frangit ieiunium. Quia cùm hoc præcipiatur in honorem illius Sancti, videtur conſtitui materia neceſſaria religionis, ſiue obſeruantiæ erga talem Sanctum. Contrarium tamen, ſcilicet hunc ſolùm peccare contra obedientiam credo probabilius. Quia non præcipitur hoc ieiunium vt immediatè per illud aut Deum aut Sanctum colamus, ſed vt per illud animum præparemus, & aptiorem ad illorum cultum reddamus: ſicut ieiunium quadrageſimale præcipitur vt animum præparemus ad dignè celebrandam paſſionem & reſurrectionem Chriſti.

43. Omiſſio ſacri aut laboratio die feſto eſt immediatè cōtra religionem, radicaliter contra obedientiam.

Violatio ieiunij eſt propriè contra obedientiam.

44. Ex his facile eſt reſpondere ad argumenta primæ & ſecundæ ſententiæ. Nam argumentum primæ ſententiæ ſolùm probat Eccleſiam ſuo præcepto non poſſe efficere vt aliquid incipiat de nouo eſſe materia neceſſaria temperantiæ, aut ſimilis virtutis, quod nos etiam probabilius eſſe credimus. De actibus autem religionis nihil probat: vt patet ex dictis n. 35. & 38. & 39. Rationes autem contra eam allatæ ſolùm probant ius poſitiuum non poſſe efficere, vt aliquid de nouo incipiat eſſe materia religionis: quod nos etiam concedimus.

Diuerſa leges nõ ſemper diuerſam obligationem inducunt.

Ad primum argumentum allatum pro priore parte ſecundæ ſententiæ, nego illam ſequelam: quia diuerſa præcepta nõ ſemper imponunt nouam obligationem, ſed tunc ſolum, quando hoc noua aliqua neceſſitas exigit, vt oſtendi n. 37.

Ad ſecundum, nego ſequelam: quia vt aliquis exerceat actum virtutis, neceſſe eſt vt expreſsè intendat eius honeſtatem, vt autem quis committat actum alicuius vitij, nullo modo opus eſt vt eius inhoneſtatem directe intendat. Nam rapiens aliena peccat contra iuſtitiam, etiamſi id non faciat quia iniuſtum eſt.

Ad nouum argumentum pro ſecunda parte allatum, nego minorem: quia tota ratio cur tunc comedere carnes, non poſſit eſſe actus virtutis temperantiæ, eſt, quia cùm ſit contra obedientiam, non poteſt honeſtè, ſiue ob honeſtum finem intendi: quod tamen eſt neceſſarium, vt poſſit eſſe actus virtutis.

DVBIVM VI.

Vtrùm faciens opus duplici lege prohibitum, committat duplex peccatum?

Vaſquez, Suarez, Sanchez, Nauarr.

HAc de re variæ ſunt ſententiæ, vt patet ex *P. Vaſquez* 1.2.q.98.n.8. & *P. Suarez hic diſp.* 22.*ſect.*4.*n.*22.*P. Sanchio l.*9.*de matrim.diſp.*15.*n.*5. & 6.*Nauar.c.*11.*n.*4 & aliis. Sed ex dictis dub.5. facilis erit huius quæſtionis ſolutio.

45. Quãdo diuerſa leges diuerſas obligationes inducant.

CONCL. Quando diuerſa præcepta habent diuerſas rationes ob quas actum aliquem præcipiunt, aut vetant, ſiue illæ rationes ſint actui intrinſecæ, ſiue extrinſecæ, tunc adferunt diuerſas obligationes. Secùs eſt quando omnia feruntur ob eandem planè rationem. Patet ex dictis n.37. Nam ſicut legitimum præceptum inducit obligationem vbi antè non erat, quando ſubeſt ſufficiens ratio præcipiendi: ſic etiam nouum præceptum inducit nouam obligationem, quando ſubeſt noua ratio præcipiendi. Et rurſum ſicut præceptum nullam inducit obligationem, quando nulla ſubeſt ratio præcipiendi: ita nouum præceptum non inducit nouam obligationem, quando non ſubeſt noua ratio præcipiendi.

46. Nouam autem rationem præcipiendi voco non ſolùm quæ ſit diſtincta ſpecie, ſed etiã quæ ſit diſtincta numero. Nam coniugatus mœchando cum coniugata, ex eò quòd obligatur & huius marito, & ſuæ vxori non facere iniuriam, peccat duplici peccato iniuſtitiæ, cùm tamen hæ obligationes ſolùm numero differant. Similiter ſi vnus Superior mihi aliquam actionem prohibeat, quia periculum eſt ne Paulo inde damnum aut ſcandalum oriatur, & poſtea cõtingat ſimile etiam periculum ex eadem actione eſſe reſpectu Petri, ideóque alter Superior mihi eandem prohibeat, tenebor duplici obligatione eam vitare: quia duplici præcepto valide mihi prohibita eſt, cùm vterque habuerit iuſtam rationem præcipiendi, & contra faciens peccabo duplici peccato inobedientiæ: & ſi ſit ab vtroque prohibita ſub excommunicatione, duplicem excommunicationem incurram.

Hinc ſequitur, Quãdo aliquod feſtum incidit 47.
in Dominicam, nõ audientem ſacrum, aut operantem: aut non ieiunantem quando vigilia incidit in quatuor tempora, peccare duplici peccato: quia violat duplex præceptum latũ ob diſtinctas rationes. Nam vnũ præcipit auditionẽ ſacri in honorem dominicæ reſurrectionis; alterum in honorẽ feſti, ſiue Sancti in cuius honorem eſt inſtitutum: & vtraque ratio præcipiendi eſt per ſe ſufficiens ad inducendam obligationem ſub peccato mortali. Et ſimile eſt in dicto caſu de duobus præceptis ieiunij. Hoc inquam videtur dicendum ſi ſpectemus nudam rationem. Nam propter plurimorum Doctorum auctoritatẽ, qui contrarium ſentiunt, non eſt improbabile tales committere ſolum vnum peccatum mortale.

Feſto incidente in Dominicam non audiens ſacrum peccat duplici peccato.

Contrarium tamen probabile.

DVBIVM VII.

Qua ratione numerus peccatorum in confeſſione ſit explicandus?

NOta, ex communi ſententia Theologorum 48.
& Eccleſiæ praxi ſatis conſtare, nos, quantũ fieri poteſt, teneri numerum omnium peccatorum mortaliũ quæ commiſimus exprimere, non ſolùm quando ſunt diuerſæ ſpeciei, ſed etiamſi ſint eiuſdem ſpeciei. hoc enim ſenſu *c. Omnis vtriuſque* dicit omnia peccata confitenda eſſe: & expreſſiùs *Trid.ſeſſ.*14. *c.* 5. dicit omnia ſigillatim Triden.
eſſe confitenda: quia alias confeſſarius non poteſt ſufficienter ſtatum pœnitentis cognoſcere.

Difficultas autem eſt 1. quando quis longo 49.
tempore, v. c. medio vel integro die inhæſit cogitationi malæ: ita tamen vt eam ſæpiùs interruperit, qua ratione debeat eam confiteri.

Poteſt autem hæc interruptio dupliciter fieri. Interruptio actus dupliciter fit.
1. Cum expreſſa voluntate deſiſtendi à tali peccato: & tunc dicunt communiter talem interruptionem eſſe explicãdam. 1. quia efficit vt cogitatio poſtea ſuccedens nulla ratione poſſit dici vnum, idémq; peccatum cum præcedenti. 2. quia cùm talis interruptio neceſſariò notetur à peccante, facilè poterit ſcire quoties hoc modo illã cogitationem interruperit, & ita facile illi erit explicare quot habuerit eiuſmodi cogitationes. Addo 3. & præcipuè, eiuſmodi interruptionem multũ variare iudicium morale circa tales actus. Nã vel ita interrumpẽs eiuſmodi cogitationem poſtea omnino deliberatè eam iterum admittit, & hoc tunc eſt ſignum quòd ſit valdè atque adeò periculosè inconſtans, & admodum facilis etiam ad deliberatè peccandum, ideóque eum & grauiter laborare, & magna curatione egere. Contrà verò ſi ex aliqua inaduertentia iterum in eandem cogitationem incidit: tunc illa interruptio eſt ſignum quòd ex pura imbecillitate ac vehementi aliqua tentatione ceciderit,

& quòd illa cogitatio magna ex parte poſſit fortè à peccato mortali excuſari, eò quòd fuerit vel omnino, vel ſaltem aliquo modo inuoluntaria. Vnde patet, iudicium morale per tales circumſtantias multum variari. Eſt autem hæc interruptio explicanda prout commodè fieri poteſt ſine nimis ſcrupuloſa indagatione.

50. Secūdò, poteſt hæc interruptio fieri quaſi naturaliter ratione alicuius negotij, aut alterius cogitationis occurrentis, ſine eo quòd cogitans expreſsè eam velit interrumpere: & tunc eſt præcipua difficultas. *P. Suarez diſp.* 22. *ſect.* 5. *n.* 7. tres adfert ſententias. Prima docet, ſemper quantum fieri poteſt explicandas eſſe omnes tales interruptiones quantumcumque breues: quia efficiunt vt ſingulæ cogitationes ſint diſtincta peccata. Secunda docet, quantumuis eæ interruptiones ſint longæ, non eſſe explicandas; quia cum voluntas cōſenſum in illam cogitationem nunquam reuocauerit, cenſetur habitualiter ſemper in eo permanere, & conſequenter omnes illæ cogitationes cenſentur vnum peccatum. Sed hoc fundamentum falſum eſt: quia inde ſequeretur, eum qui integro anno ſingulis ſeptimanis habuiſſet deſiderium fornicandi, & de eo nunquā pœnituiſſet, tantùm vnicum peccatum ſaltem in ordine ad confeſſionem commiſiſſe: quia interpretatiue ſemper in eadem voluntate perſtitiſſet: illud autem eſt omnino abſurdum. Tertia ſententia docet, tunc illas interruptiones eſſe explicandas, quando ſunt notabiles: quia tunc facilè notari & explicari poſſunt: ſecùs verò eſſe quando ita breues ſunt, vt vix notari poſſint: quia tunc in ordine ad confeſſionem & morale iudicium videtur eſſe vnicus actus.

Suarez.

51. Ipſe verò *Suarez ibid. n.* 17 ait primam ſententiam per ſe eſſe veram: quia illæ interruptiones efficiunt, vt ſingulæ cogitationes ſint diſtincta numero peccata; & tenemur quantum poſſumus omnium peccatorum mortalium numerum explicare. Tertiam tamen ſententiam ait communiter eſſe veram per accidens, eò quòd non poſſimus eiuſmodi interruptiones ſatis aduertere. quare non poſſumus aliter numerū peccatorum explicare quàm dicendo nos tamdiu in moroſa cogitatione hæſiſſe. Credo igitur in praxi tertiā ſententiam eſſe veram & tutam. 1. ob rationem quam P. Suarez adfert. 2. Quia illæ paruæ interruptiones, quando hoc modo indeliberatè & quaſi moraliter fiunt, vix variant morale iudiciū circa illum actum. Nā ponamus eſſe duos, quorū vnus quia nulla ei occurrit cauſa diſtractionis per tres horas continuò turpi cogitationi inhæret: alter verò tamdiu eidē æqualiter quoad cetera inhæreat, niſi quòd quinquies vel ſexies ex occurrēte occaſione nonnihil diſtrahatur, & ſtatim iterū quaſi naturaliter ratione prioris commotionis ad eandē redeat: quis ſatis explicet vter grauiùs peccarit? Et ſi quod eſt diſcrimē, credo potiùs priorem grauiùs peccaſſe quàm ſecūdum. Sicut ſi vnus per horā cōtinuò ſine diſtractione oraret, & alter tam diu æquali pietate & feruore oraret, ita tamen vt ter vel quater ratione occurentis occaſionis exiguo valde tempore diſtraheretur: quis dicat priorē minùs meruiſſe quàm ſecundum? 3. Quia cùm ſecundùm communem modum operandi rarò contingat vt alicui cogitationi ſine vlla omnino interruptione valde diu inhæreamus, is qui dicit ſe per tres horas alicui cogitationi continuò inhæſiſſe, intelligendus eſt id feciſſe ſecundum communem modum operandi, ſcilicet cum exiguis aliquot interruptionibus, quas ſæpe prudenti coniectura ex diuturnitate temporis faciliùs ſacerdos coniiciat quam ipſe pœnitens, præſertim quando hic explicat an valdè vehementer an leuiter ea cogitatione fuerit abſorptus.

Exigua actus interruptio quando non eſt deliberata, vix variat morale iudicium.

52. Vnde vlteriùs colligas, quomodo confitendū ſit ei, qui ex vehementi aliqua paſſione per aliquot dies aut hebdomadas aliquā cogitationem inhoneſtā, aut cupiditatē vindictæ, aut odij fouerit. Credo enim cōmuniter ſufficere ſi dicat ſe magna parte diei, aut quaſi per totum diē de illa re cogitaſſe. quia hoc intelligendū eſt ſecundum communem modum agendi, qui ſolet eſſe, vt eiuſmodi cogitationes ſæpiùs ſomno, ciborum ſumptione, aliorum allocutione, aliiſue negotiis interrumpamur. Excipe caſum, 1. quo aut ita illis cogitationibus exarſiſſet, vt magna parte noctis ſomnum impediuiſſēt, aut ex ferè ab omni alio negotio aut cogitatione auocaſſent. 2. quo ipſo aliquoties deliberare cū animo deſiſtendi ab eo peccato eas cogitationes interrupiſſet. hæc enim morale iudicium valdè variant, & facilè notari ac explicari poſſunt. Et 3. quo aliquis ita in omnibus illis cogitationibus fuiſſet ſibi præſens, & ita in rebus ſuis eſſet exactus, vt poſſet diſtinctè omnes interruptiones explicare: quia hoc innueret eū cum magna deliberatione & perfecta aduertentia in iis omnibus peccaſſe; quod multum grauat ipſum peccatum in tanta duratione. Sed hoc credo rariſſimè accidere. Hæc cum viris doctiſſimis communicaui, qui ea etiā probarūt.

Quomodo debeat confiteri qui valdè malam cogitationem fouit.

53. II. difficultas eſt, Qua ratione confitenda ſit duratio peccati, quod in opus externum prodit, vt poſſit numerus exprimi? Qua in re benè notat *Nauar. c.* 6. *n.* 16. cum communi ſententia, vt peccatum aliquod prodiens in actum externum omnino interrumpatur, neceſſe eſt vt tam actus internus, quàm externus ſimul interrumpatur. Nam quàm diu alter continuatur, cenſetur peccatum continuari, & eſſe vnum numero. Vnde vadens hinc Bruxellas vt inimicum occidat, etſi ſæpiùs in via diſtractus nō cogitet de occiſione, & poſtea iterum cogitet, quia tamen itineratio ſemper cōtinuatur, cenſetur etiā peccatum continuari. Itineratio autē non cenſetur interrumpi per hoc quòd defatigatus in via quieſcat, aut quòd ad hoſpitiū, vt aliquid comedat aut bibat, diuertat; quia cùm hæc ſint neceſſaria ad confectionem itineris, etiam ſpectant ad ipſius confectionē, & ea faciēs cenſetur iter ſuum proſequi.

Peccatum in actum externum prodiens tam diu continuatur, quādiu continuatur actus externus vel internus.

54. Idē, quod ad præſentem materiā pertinet, dicendū eſt de eo qui in itinere nonnihil ſubſiſtit, vt occurrētem amicū alloquatur, aut paululum in itinere ad aliquod negotiū diuertit: quia hæc non variāt morale iudicium. Nam ſi ex duobus ex eiuſmodi intentione itinerantibus, vnus ex tali occaſione tantillum in itinere diuerterit aut ſubſtiterit; & alter, quia non fuit talis occaſio, ſine interruptione totum iter confecerit: qui (ſi cetera ſint paria) dicat, vter illorum grauiùs peccarit?

carit? Omnis autem peccatorum diſtincta narratio eò pertinet vt confeſſarius poſſit de grauitate criminum & ſtatu pœnitentis prudenter iudicare: vt docet *Trident. ſeſſ.* 14. c. 5. Vnde videtur ſequi, illa non eſſe neceſſariò explicanda, quæ hoc iudicium in nullo prudenti confeſſario poſſunt variare. Vnde ſequitur, eum qui in aliam regionem vt inimicum occideret, profectus eſt, ſufficienter confiteri, dicendo ſe ea intentione tot horarum & dierum iter confeciſſe: nec opus eſſe addere quoties in via dormierit: aut leuiter occurrentia negotia expedierit, quibus iter ſuum interruperit. Imò potiùs crediderim dicendũ eſſe ſi ' is magno deſiderio citò occidendi, extraordinaria acceleratione iter confecerit, v.c. etiam noctu itinerando, &c. iuxta dicta n. 37.

Trident.

55. Tertia difficultas eſt, Vtrùm in confeſſione ſit explicandum; quibus mediis quis vſus ſit, aliquod ſcelus perpetraret?

Nota, hæc media poſſe eſſe triplicia. Primò enim quædam ex ſe neque bona ſunt, nec mala: vt ſunt emere gladium, conficere iter, &c. Secondò, quædam ex ſe mala ſunt, ſed eiuſdem quodammodo ordinis cum fine intento, vt quæ ex natura ſua ad eum ordinantur: vt ſunt colloquia turpia, oſcula, & tactus, quibus aliqui ſe ad fornicandum excitant. Tertiò, quædam continent malitiam omnino diuerſæ naturæ ſeu generis: vt ſi quis alium occidat, aut Magos conſulat vt mœchetur, aut furetur. Et de his vltimis nullum poteſt eſſe dubium, quin ſint particulatim explicanda.

56. Dico igitur primò, Quando principalis actus non eſt ſubſecutus, neceſſe eſt explicare media ſecundi generis, & quidem ſigillatim quantum honeſte fieri poteſt, v.c. dicendo ſe ea intentione locutum fuiſſe verba turpia, aliam toties fuiſſe oſculatum, circa tales partes inuitam aut volentem tetigiſſe, ſéque tangendum exhibuiſſe, idque cum pollutione ſi ſecuta fuerit. Eſt communis & per ſe patet: quia hi actus ſunt per ſe diſtincta peccata mortalia, nec aliter explicari poſſunt. In his tamen quantum fieri poteſt, habenda eſt ratio honeſtatis, maximè in tactibus circa partes ſecretiores, qui non ſunt ita ſigillatim explicandi niſi quatenus eſt neceſſarium ad ſpeciem peccati cognoſcendam. Nec his multum inhærendum: quia quandoque periculuſum eſt, & præſtat ſacerdotem minùs perfectè peccatum pœnitentis intelligere, quàm vel illi, vel ſibi aliquod periculum ſcandali creare.

Turpibus circumſtãtiis explicandis non multum inhærendum.

57. Dico ſecundò, Quando media ſunt primi generis, ſi ad principalem actum non ſit peruentum, ipſa explicanda ſunt, ſed in genere: vt ſi pœnitens dicat ſe fuiſſe conatum tale quid facere, & ad hoc etiam aliqua media adhibuiſſe. Quòd autem hæc vel illa media adhibeantur, non variat ſpeciem peccati, niſi quando extraordinaria ſunt: vt ſi quis ingentem vim pecuniæ effudiſſet, aut magnum ac diuturnum laborem inſumpſiſſet, vt poſſet aliquod ſcelus perpetrare: hæc enim exceſſiuum & extraordinarium affectum erga peccatum ſignificant.

58. Dico tertiò, Quando ad finem intentum peruentum eſt, communiter ſufficit hunc explicare, nec media ſiue primi ſiue ſecundi generis neceſſariò explicanda ſunt. Ita *Naua. c. 6. n. 16. & ſeq. & Suarez diſp. 22. ſect. 5. n. 24.* & alij. Ratio eſt, quia cùm huiuſmodi actus tam intentione agentis, quàm natura ſua ordinentur ad actum principalem, conſtituunt quaſi moraliter vnum peccatum cum eo, tanquam quædam illius circumſtantiæ illud intra eandem ſpeciem nonnihil aggrauantes; eodem ferè modo ſicut peccatum aggrauat aliquanto diuturnior in eo perpetrando mora, quæ quando non eſt multum extraordinaria, explicanda non eſt.

Nauarr. Suarez.

Excipe tamen caſum 1. quo continerẽt extraordinariã aliquam malitiam: vt ſi quis lentè minutis vulneribus aliquẽ fodicãdu, aut viuo ventrẽ aperiendo, & cór extrahendo occidiſſet: aut valde fœdis ac diuturnis geſtibus aliquam ad libidinẽ prouocaſſet: quia hæc & notabiliter malitiam augent, nec poſſunt ſub ordinario modo intelligi. 2. Quando per tales tactus ante actum principalẽ fuiſſet ſecuta pollutio. tũc enim cenſetur actus conſummatus. 3. Quãdo quis tertiam perſonam ad facinus ſollicitandum induxiſſet. tunc enim hanc inducendo ad peccandũ, ſingulare peccatum ſcandali committeret. Ex quo capite, quando quis aliam etiam meretricẽ ad peccatum ſollicitando induxit, hoc confitendũ eſt. quia fuit cauſa non modò ſui peccati, ſed etiam illius quod ipſa cómiſit, eam ad hoc inducendo.

Addit *Nauar. ſup. n. 17.* ſimiliter non eſſe explicanda oſcula, tactus, gaudium de peccato commiſſo, & ſimilia quæ immediatè ſequũtur ipſam copulam. Sed melius alij contrarium aſſerunt: quia cùm illa non ordinentur ad copulam præcedentem, ſed ad ſequentem, non poſſunt cum illa eundem actum moralem conſtituere; non magis quàm ipſa copula ſecunda, quam tamen *Nau. ibid.* ait particulatim explicandam, etſi immediatè primam ſequatur. 59.

Nauarr.

Quarta difficultas eſt, Vtrum quando quis fecit aliquod peccatum, quod continet duas malitias ſpecie diſtinctas, vt ſi quis calicem furatus ſit: vtrùm ſufficiat dicere 1. ſe rem tanti valoris furatum eſſe, 1. ſe commiſiſſe mortale ſacrilegium? *Nauar. c. 6. n. 20.* videtur id inſinuare. Nam ait eum qui oblitus circumſtantiæ mutantis ſpeciem, rem ipſam confeſſus eſt, ſatisfacere confitendo poſtea ſolam circumſtantiam. 60.

Nauarr.

Contrariũ docet *Syluest. v. Confeſſio 1. q. 10. n. 11.* At *P. Suarez. diſp 22. ſect. 2. n. 8. & 9.* ait priorẽ ſententiam verã eſſe, quando tam peccatum, quàm circumſtantia poſſunt ſeparatim ſufficienter explicari: ſecùs eſſe quãdo nõ poſſunt ita ſufficienter explicari. Et huius primæ partis ſatis aptum & fortè vnicum exemplũ eſt quod adfert *Nau. ſup.* quando ſcilicet aliquis alicui iurauit ſe non furaturum, aut blaſphematurum, &c. & deinde furatus eſt, aut blaſphemauit, & poſtea confeſſus ſe blaſphemaſſe, oblitus fuit illius circumſtãtiæ; tũc ſufficit eum poſtea dicere ſe toties peccaſſe mortaliter, contra licitum iuramentum promiſſoriũ. In aliis autẽ peccatis vix videntur illa poſſe ſufficienter ſeparatim explicari. Quod etiam credo verũ eſſe in circũſtantia voti: quia hoc pro diuerſitate materiæ valdè diuerſimodè obligat.

S. Syluester. Suarez.

Nauarr.

Quare ſi illud iuramentum eſſet præciſe factum Deo, cùm tunc habeat rationem voti (nam 61.

promiſſio

promiſſio ad ipſum Deum dirigitur) crediderim in dicto caſu furtum aut blaſphemiam ſecundò confitenda eſſe, iuncta illa circumſtantia. nam aliter ipſa ſatis nequit intelligi. Hinc etiam ſequitur eum qui decies vnum aureum furatus eſt, nun ſatisfacere dicendo ſe decem aureos furatum eſſe: quia longè grauius eſt id decem actibus feciſſe quam vno ſolùm, & hæc multùm morale iudicium mutant.

62. Quinta difficultas eſt, Quando pœnitens non poteſt certum numerum peccatorum inire, qua ratione eum debeat explicare?

In hac re inter omnes conuenit 1. Quando definitus ac certus numerus explicari poteſt, id faciendum eſſe: quia tunc nihil eſt quod ab eo excuſat. 2. Quando non poteſt hic omnino certò explicari, ſed proximè poteſt coniici, hoc etiam faciendum eſſe, v. c. ſi dicas, Ego commiſi illud peccatum vigeſies plus minùs. Et tunc ſi poſtea occurrat te aliquot vicibus amplius hoc commiſiſſe, quarum tunc non eras memor in particulari, non eſt neceſſe eas iterum confiteri, quia cenſentur ſub priore numero comprehenſæ. Secùs autem eſſet 1. quando quis omnino definitum numerum expreſſiſſet. Tunc enim peccata poſtea occurrentia non poſſet cenſeri illa confeſſione comprehendiſſe. 2. Quando quis poſtea recordaretur ſe ferè duplo ſæpiùs tale peccatum commiſiſſe, quam fuiſſet confeſſus: quia per illud *plus minus*, nemo bona fide agens cenſetur velle comprehendere tantum exceſſum.

Qui dixit minorem numerum ſuorum peccatorum quàm fecit, quid poſtea debeat facere.

63. Vbi Nota cum *P. Suarez diſp. 22. ſect. 5. n. 37.* ei, qui commiſit multa peccata, nullo modo expedire ea ſigillatim ſingula enarrare, tum quia hoc longiſſimi negotij eſt, nec vllo modo neceſſarium: tum etiam quia hoc dat maximam occaſionem ſcrupulorum, quia poſtea ſemper occurrunt aliqua peccata, de quibus meritò dubitat an ſit ea confeſſus.

Suarez.

64. [illegible] Difficultas autē eſt, Quando quis longo tempore in aliquo peccato vixit, nec poteſt vllum certum numerum, vel proximè coniicere. *Caiet. tom. 1. opuſc. tract. 5. q. 3.* ait tali ſufficere dicere conſuetudinem peccandi, & tempus quo in ea hæſerit, v. c. meretrici ait ſufficere, ſi dicat ſe tot annis fuiſſe paratam cum omnibus peccare ſiue religioſis, ſiue ſacerdotibus, ſiue laicis. Fundamentum eius eſt: quia ad hoc iudicium non tam pertinet cognoſcere frequentiam peccatorum, quàm promptitudinem animi ad peccandum: cumque ſequitur *Nauar. c. 6. n. 15.* Sed vt cum aliis bene notat *Sotus d. 18. q. 2. a. 4. concl. 2.* hoc cum grano ſalis intelligendum eſt: quia abſolutè loquendo falſum eſt. Nam ponamus duas eſſe meretrices ex ſe æquè proiectas ad omnem libidinem; vnam tamen eò quòd deeſſent occaſiones integro anno tantùm ter vel quater per hebdomadam peccaſſe, & ferè cum ſolutis: alteram verò tanto tempore toties per dies ſingulos peccaſſe, & fere ſemper cum coniugatis, aut ſacerdotibus: quis dicat æquale de vtraque debere eſſe iudicium? Fundamentum autem Caiet. apertè falſum eſt: quia ex eo ſequeretur, nos non debere confiteri peccatum externum, ſed ſolum animi conſenſum; imò ſolam habitualem promptitudinem, quia hæc ſola in illis duabus meretricibus fuit par, quæ tamen ſecundùm ſe non eſt peccatum, ſed peccati effectus vel cauſa.

Caietan.

Nauarrus.
Sotus.

Caietan.

65. Quare dicendum, tales debere etiam frequentiam peccandi ſaltem in confuſo explicare, v. c. dicendo ſe peccaſſe ſæpe bis vel ter per diem, vel hebdomadam, aliquando paulo minùs, aliquando etiam ſæpiùs, idque magna ex parte cum coniugatis aut ſacerdotibus: vel contra rarò cum his & ſæpiùs cum ſolutis. hoc enim facto ſufficienti examine facilè facere poſſunt, præſertim ſi ſacerdos interrogando adiuuet, & eſt neceſſarium vt aliquod morale iudicium formari poſſit. De actibus autem internis ſufficiet dicere ſæpiùs per diem aut quaſi continuò, & prout dabatur occaſio, deſideraſſe indifferenter cum quouis hominum genere peccare: quia hi ab illis aliter explicari non poſſunt: quia non ita notant actus internos ſicut externos.

Quomodo diuturna conſuetudo peccandi explicanda ſit.

DVBIVM VIII.

Qua ratione dubia peccata ſint confitenda?

66. CONuenit communiter inter omnes Doctores, certa peccata vt certa eſſe confitenda, dubia verò vt dubia, ne, ſi confiteamur hæc vt certa, ſupra veritatem noſtram malitiam augeamus, aut ſi ea omnino omittamus, aliquid taceamus quod ad integritatem confeſſionis neceſſariò ſit explicandum.

Dubia peccata vt dubia confitenda ſunt.

Pro maiore tamen intelligentia Nota primò, nos poſſe dubitare primò, vtrùm aliquid fecerimus nec ne. Secundò, ſcientes nos id feciſſe, vtrùm in eo peccauerimus mortaliter. Tertiò, ſcientes nos peccaſſe mortaliter, vtrùm id ſimus confeſſi.

Tripliciter de peccato poſſumus dubitare.

67. Nota ſecundò, Nos quadrupliciter de vnoquoque ex dictis poſſe dubitare. Primò, vt altera pars ſit ferè certa, & tunc hæc vt certa eſt ſequenda, etſi aliqua formido ſit de oppoſito: quia in rebus humanis rarò haberi poteſt omnimoda certitudo. Secundò, vt vtraque pars ob certas rationes verè ſit poſitiue probabilis, etſi alterutra pars ſit minùs probabilis. Tertium dubium eſt negatiuum pro vtraque parte: quando pro neutra occurrunt ſufficientes rationes vt poſſim de ea probabile iudicium ferre. Quartum, quando ex vna parte habeo rationes vtcunque probabiles me peccaſſe, aut confeſſum eſſe: pro altera verò nullas.

68. CONCLVS. I. Qui ſecundo modo dubitat an peccarit, non tenetur confiteri: quia cùm poſſit probabile formare iudicium ſe non peccaſſe, poteſt illud ſequi. Ita *Suarez diſp. 22. ſect. 9. num. 6. Silueſt. v. Confeſſio 2. n. 3.* & plurimi alij, qui abſolutè docent nos in agendo poſſe ſequi probabilem ſententiam. Addunt aliqui, idem dicendum eſſe de eo qui ſcit ſe peccaſſe, ſed opinatur ſe eſſe cōfeſſum. Et ratio eſt, quia talis propriè loquendo non dubitat (quia hoc de illo propriè dicitur qui nullum probabile iudicium formare poteſt) ſed probabiliter opinatur. Et hæc quidem credo certa eſſe, ſi loquamur de eo qui ita dubitat an peccarit. Si autem loquamur de eo qui ſcit ſe peccaſſe, dubitat tamen an ſit confeſſus; credo probabilius eum teneri confiteri: ſicut is qui ſcit

Qui probabiliter ſcit ſe non peccaſſe tenetur confiteri.
Suarez.
Silueſter.

ſcit ſe debuiſſe homini centum,& ita dubitat an ſoluerit,non eſt liber à ſolutione ſaltem partiali: quia per ſolutionem incertam non poteſt ſatisfacere certo debito. Imo etiam in primo caſu ſuadendum eſt vt quis confiteatur, præſertim ſi indoctus dubitet an in tali facto quod ſcit ſe feciſſe peccarit.quia facile poſſet errare iudicando non eſſe peccatum,id quod reuera eſt.

Quomodo cum ſcrupuloſis agendum ſit.

Excipiendi tamen hic ſunt ſcrupuloſi,qui etiã in manifeſte licitis dubitãt an peccarint,aut etiã an ſufficienter confeſſi ſint. Quare illis ſuadendum vt nihil confiteantur niſi de quo certò illis conſtat quod ſit peccatũ, & quod non ſint confeſſi: quia hoc neceſſariũ eſt vt poſſint è ſcrupulis ſanari. Nec refert quòd fortè hac ratione exponentur periculo quædam peccata mortalia non confitendi: tum quia hoc periculum in talibus eſt rarum: tum etiam quia non tenentur cum tanto ſuo damno, ſiue certo periculo hærendi perpetuò in illis ſcrupulis & cruciatibus, omnimodam integritatem confeſſionis procurare, a qua minora ſæpe pericula excuſant.

69\. Qui negatiuè dubitat an aliquid fecerit non tenetur hoc confiteri.

C o n c l. II. Qui tertio modo dubitat an aliquid fecerit,quod credit eſſe peccatum, non tenetur cõfiteri: quia ad hoc requiritur vt ſaltem probabiliter poſſim iudicare me peccaſſe. quod talis nequit facere. Secùs eſt de eo, qui quarto modo dubitat an peccarit: quia hic poteſt probabiliter iudicare ſe peccaſſe,non autẽ ſe non peccaſſe.Itẽ de eo qui ſcit ſe aliquid feciſſe, negatiuè tamen dubitat an ſit peccatum mortale: hic enim tenetur confiteri.ratio eſt, quia talis ſcit ſe aliquid cõmiſiſſe, quod eſt accuſabile in illo foro,& nequit vllũ ferre iudiciũ quale ſit,quare nullo modo poteſt probabiliter iudicare non eſſe peccatũ mortale,aut non eſſe materiã neceſſariã cõfeſſionis.Et in his duobus dubiis maximè procedit cõmunis ſentẽtia,dubia eſſe cõfitenda: vt patet ex *Sylueſt.& Suare ſupr.à,& Nauar.c.9.n.14.*

Secùs eſt de eo qui ſcit ſe feciſſe quod neſcit an ſit peccatũ mortale.

Sylueſter. Suarez. Nauarrus.

C o n c l v s. III. Qui ſcit ſe peccaſſe mortaliter, & tertio modo dubitat an ſit confeſſus, tenetur illud confiteri. quia conſtat eum habuiſſe debitum confitendi, & ne probabiliter quidem poteſt iudicare ſe ſatisfeciſſe.

C o n c l. IV. Quando qui confitetur id de quo dubitat ſecundo aut tertio modo an fecerit, non debet abſolutè dicere ſe id feciſſe, ſed ſe de eo dubitare,aut ſolũ probabiliter credere ſe feciſſe.Secùs eſt de eo qui ſcit ſe aliquid feciſſe, & tamẽ dubitat an hoc ſit cõfeſſus.Poteſt enim abſolutè id cõfiteri:quia hoc modo ſolũ dicit ſe id feciſſe,quod certũ eſt; non autẽ negat ſe id eſſe cõfeſſum. Idem dic de eo qui ſcit ſe hoc feciſſe, neſcit tamẽ an ſit peccatũ mortale: nec enim eſt opus vt dicat ſe neſcire quale peccatũ:quia hoc non eſt ipſius iudicare,ſed confeſſarij.Excipe caſum in quo dubitaret,an cũ ſufficiẽti aduertẽtia id fecerit:vel quando id feciſſet cũ probabili iudicio ſe non peccare mortaliter:quia hæc ad dubium facti ſpectant,& niſi explicentur, confeſſarius non poteſt qualitatẽ peccati cognoſcere.

D V B I V M IX.

Quænam excuſent ab integritate confeßionis, ita vt poßint aliqua peccata omitti?

70\. HAc in re inter omnes conuenit, quædam excuſare, & hoc ſatis clarum eſt ex dictis n. 2.in fine. Sed non ita inter omnes conuenit, quænam illa ſint.diuerſi itaque caſus enumerantur,inter quos aliqui ſunt certi, alij incerti,quos conſequenter explicabo.

Primus caſus eſt, Quando alicui eſt abſolutè impoſſibile hic & nunc integrè confiteri,vt quia dum incipit confiteri ſubitò deſtituitur omni ſenſu,aut quia inuincibiliter ignorat ſuum peccatum.Et hic caſus per ſe clarus eſt.Sed difficultas eſt, Vtrùm etiam excuſet ignorantia vincibilis ſiue culpabilis.

Qua in re certum eſt Primò,quando ipſa tantùm eſt culpabilis venialiter, nec valorem nec fructum Sacramenti impediri. Secundò, certum eſt, quando eſt culpabilis mortaliter (quod fit quando pœnitens peccat mortaliter eo quòd ob defectum examinis eſt ſibi cauſa cur obliuiſcatur peccati ſui) tunc impediri omnem fructum confeſſionis. Multum tamen diſputant DD. an & qua ratione poſſit ex tali culpa confeſſio eſſe non integra, & tamen Sacramentum eſſe validum:vt videre eſt apud *Medinã de pœnitẽtia tract. 2.q.19. Victoriã de confeſsione n.160.Sotum d. 18.q.3. a.3.concl.3.Petrum Sotum lect.10. de pœnitentia Nauarrum c.9 n.16.*& alios. Sed ex dictis ſuprà n. 3. facilè eſt huic difficultati reſpondere, ſcilicet nunquam eum validè hoc Sacramentum ſuſcipere, qui ex negligentia mortaliter culpabili aliquod peccatum omittit.

Ignorantia craſſa non excuſat.

Medina. Victoria. Sotus. Pet. Sotus. Nauarr.

Hinc ſequitur, eum qui veroſimiliter habet plura peccata mortalia confitenda, teneri ante confeſſionem ſe diligenter examinare, nam aliter exponit ſe periculo ne aliqua omittat. Hoc autem examen non debet in omnibus eſſe æquè exactum, ſed pro diuerſa conditione perſonarũ diuerſum. Qui enim multis valdè negotiis, in quibus facile eſt peccare,fuerunt impliciti: item qui ſciunt ſe varia peccata feciſſe, exactiùs debent ſe examinare, quàm alij, in quibus hæc non reperiuntur.Item homines rudes non ſunt cogendi ad tam exactum examen quàm alij ingenioſiores: quia illi non ſunt illius capaces, & quamtumcunque adhiberent operam, non poſſent id exactè perficere. Quare ſacerdos ſua induſtria eos examinando in iis in quibus veriſimiliter coniicit eos peccaſſe, debet eorum defectum ſupplere. Quare quantum in hoc examine quiſque debeat diligentiam adhibere, non poteſt exactè præſcribi, ſed ſolùm poteſt dici, vnumquẽque pro ſuo ſtatu & conditione teneri eam diligentiam adhibere, quam adhibere ſolet in aliis rebus magni momenti diſcutiendis. 71.

Habenti plura peccata opus eſt diligẽti examine. Ea diuerſis diuerſum requiritur.

A rudibus non eſt tam exactum examen exigendum.

Sacerdos debet eorum defectum supplere.

Vbi Nota 1. Nos non teneri ſcribere noſtra peccata ne memoriæ excidant. Imò *Soto d. 18. q. 2.a. 4.ad vlt.* dicit hoc non eſſe conſulendũ.Melius tamen *Caiet.v.Confeſſ.condit.*11 cum alius ait, hoc non eſſe neceſſariũ, ſuadendũ tamen: quia exactiſſima diligẽtia hac in re laudanda eſt, modò euitentur ſcrupuli, & nimia anxietas. Quod autem ait Soto, poſſe eſſe periculum ne peccata ſi ſcribantur euulgentur,facillimè euitari poteſt. 72.

Non eſt neceſſarium peccata ſcribere, ſuadendum tamen. Soto, Caietan.

Nota ſecundò,Sæpe contingere aliquem peccare committendo id quod craſsè ignorat eſſe peccatum, qui poſtea ſine culpa ſe circa illud non examinat ante confeſſionem. Quia dum peccat, res ipſa, cùm habeat ſpeciem mali, eum excitat & admonet, vt conſideret an licita ſit: 73.

Facilius ignorantia excuſat inter confitendum quam inter operandũ.

quod dum omittit, peccat. Dum verò ſe parat ad confeſſionem, nihil eſt quod exciter memoriam ad recordationem talis facti, aut vt cogitet ſe in eo peccaſſe. Cùm enim hoc dum fieret non ita vrgeret eius conſciētiam, nullā peccati commiſſi ſpeciem in memoria reliquit. Sæpe tamen talibus poſtea accidit, vt andiendo in concione, vel alibi tale quid eſſe peccatum, incipiant habere ſcrupulum circa præterita facta, & tunc tenentur ea confiteri.

74. In ſubito vitæ periculo poſſumus non integre cōfiteri.

Secundus caſus eſt, Quando periculum eſt ne confitens ſubitò moriatur antequam detur abſolutio. Tunc enim auditis aliquibus peccatis poteſt abſolui: & ſi poſtea ſuperuiuat, poſſunt quātum fieri poteſt, reliqua audiri, & ipſe deinde ſecundò abſolui. Ita *P. Suarez. diſp.* 23. *ſect.* 1. *n.* 2. *Sà v. Abſolut. n.* 10. Quò etiam ſpectat caſus quo multis ſubitò imminet periculum vitæ, vt fit in naufragio, aut ſubita hoſtium irruptione, aut iam iam inſtante periculoſa valdè pugna: tunc ſinguli poſſunt breuiter dicere aliqua peccata, & ſic abſolui. Imò quando imminens periculum aliud non permitteret, poſſent omnes ſimul oſtendere dolorem, & aliqua peccata confiteri, & ſic ſimul abſolui. In his tamen omnibus, quantum fieri poteſt, ſemper conandum eſt, vt pœnitens materiam certam & determinatam confiteatur, vt Sacramentum ſit magis certum.

Suarez, Sa.

75. Periculum grauis mali ab integritate excuſat.

Tertius caſus eſt, Quoties ex confeſſione alicuius peccati pœnitens prudenter aut ſibi, aut proximo timet aliquod notabile malum. Quale eſt Primò, quòd cōfeſſarius præter pœnitentis conſenſum vel vni ſit eius peccatū reuelaturus. Tūc communiter DD. fatentur eum non teneri hoc cōfiteri, quod tamen aliquā patitur exceptionem, vt oſtendā diſp. 9. n. 33. in fine. Quò etiā ſpectat, quando non poteſt confiteri, niſi aliquis tertius ſuam confeſſionē audiat. tunc enim non tenetur peccata mortalia cōfiteri, vt oſtēdi diſp. 5. n. 77. Secūdò, quòd confeſſarius eum grauiter in poſterum oderit, aut malè tractet, præſertim quādo ab eo in aliquibus rebus pēdet: vt ſi ab eo ſuſtētetur, eiúe inſeruiat, aut cohabitet. Tertiò, quando pœnitens præſertim femina metuit ne ſi ſacerdoti peccata carnis cōfiteatur, eum excitet ad ſimilia deſideria, vel vt ſe ad ſimilia flagitia ſecum facienda inuitet. Valdè tamen cauendum pœnitenti ne ſimilia de ſuo confeſſario ſuſpicetur ſine graui admodū fundamento. Quale eſſet ſi ſciret eum aliquando adhuc confeſſionē reuelaſſe, aut aliquos ob peccata in confeſſione audita malè tractaſſe, aut ad flagitiū ſolicitaſſe, aut tam procliuē eſſe in ea vitia, vt ubuias quaſque ſibi familiares facilè ad turpia ſoliciter. Aliàs grauiſſimè per ſimiles ſuſpiciones peccaret. Quartò, quando pœnitens ob ſuam infirmitatem timet ne ſi diutiùs hæreat in examine circa peccata carnis, ad praua deſideria excitetur. Tunc enim præſtat ea leuiter examinare, quàm delectando peccare. Ob quam etiam cauſam confeſſarij in ſimilibus peccatis, eorumque circumſtantiis examinandis valdè cautè debent ſe gerere, vt etiam monui ſuprà n. 56. Quintò, quādo ipſi confeſſario imminet aliquod periculū, ſi diutiùs confeſſioni audiendæ immoretur: vt ſi pœnitens laboret morbo contagioſo, nec confeſſarius poſſit eum eminus audire. Tunc enim poteſt paucis peccatis auditis eum ſubitò abſoluere. Horum omnium ratio eſt, quia, vt oſtendi ſupra n. 2. integritas confeſſionis non eſt ita neceſſaria vt cum tanto periculo nos obliget.

Pœnitens non debet leuiter talia de ſuo confeſſario ſuſpicari.

76. Malum quod timetur debet confeſſioni eſſe extrinſecū.

Vbi Nota 1. Hæc incōmoda debere eſſe grauia, & extraordinaria confeſſioni. Nec enim vt aliquod peccatū omittam ſufficit quòd confeſſarius, qui me antè habebat pro valdè pio & caſto, eo intellecto in mente ſua me ſit habiturus pro graui peccatore, aut impuro, aut quòd maximo pudore afficiar, & ſimilia, modò aliud malum non ſequatur. quia hæc immediatè & quaſi per ſe ex confeſſione ſequuntur, & tamen his non obſtantibus à Chriſto præcepta eſt.

77. Requiritur etiam aliqua neceſſitas confitendi.

Nota ſecundò, vt quis ob dictas cauſas poſſit non integre confiteri, requiri etiam aliquam neceſſitatem hîc & nunc tali confeſſario confitendi. Quare ſi poſſet ſine graui incommodo etiam confeſſionem aliquantulum differendo alteri integrè confiteri, ad hoc teneretur. Non tamen tenetur eam valde diu præſertim præter cōſuetudinem differre. Ita *P. Suarez. diſp.* 23. *ſect.* 2. *n.* 7. & clarè inſinuat *Soto d.* 18. *q.* 2. *a.* 5. §. *Circa tertium.* Et ratio eſt, quia graue eſt incommodum diu Sacramentorū fructu carere, præſertim cùm homo ſit incertus an ſit contritus, atque ita diu carendo Sacramento, maneret fortè diu in peccato mortali. quod eſt graue malum. Quare cùm confeſſio eiuſque integritas ſit inſtituta in commodum noſtrum ſpirituale, non debet cum tanto noſtro incommodo ſpirituali obligare. Vnde patet, peccatorem multò minùs eam teneri differre, quando non poteſt id facere ſine ſcandalo, aut niſi ab aliis cum aliqua infamia notetur, aut quando inſtat præceptum annuum confeſſionis, aut neceſſitas communicandi; quo tempore ob reuerentiam tanti Sacramenti, quando non haberemus mortalia quæ poſſemus confiteri, præſtaret etiam ſola venialia confiteri, vt hoc modo eſſemus certiores de ſtatu gratiæ, quàm illud ſine confeſſione ſuſcipere. Imò quando conſcius ſibi peccati mortalis crederet ſe non eſſe contritum, aut etiam de eo probabiliter dubitaret, teneretur ante communionem etiam non integrè confiteri, quando integrè non poſſet. Imò etiamſi crederet ſe contritum, inſtante neceſſitate communionis, aut præcepto annuæ confeſſionis, ſi haberet alia peccata mortalia quæ poſſet tutò confiteri, ad hoc teneretur. Ita *Suarez diſp.* 23. *ſect.* 2. *n.* 5. *&* 6. Vide dicta diſp. 5. n. 76.

Suarez, Soto.

Cōfeſſio præmittenda cōmunioni etiā cùm integrè fieri nequit.

Suarez.

Nota tertiò, quocunque ex his caſibus aliquis fecerit confeſſionem non integram; eum poſtea teneri ſuo tempore peccata omiſſa confiteri. Vide dicta diſp. 5. n. 66.

78.

Quartus caſus eſt, Quando aliquis habet caſus reſeruatos. Multi enim aiunt Prælatos, & maximè ſummum Pontificem aut Pœnitentiarium, poſſe audire ſolos caſus reſeruatos, & ab iis ſacramentaliter abſoluere, & remittere pœnitentem ad inferiorem, vt a reliquis peccatis integrè abſoluatur. Ita *Caietan. v. Confeſſio, cond.* 10. *D. Antoninus* 3. *p. tit.* 14. *c.* 19. §. 6. *Paludan. d.* 17. *q.* 5. *a.* 1. *ante finem.* & probabile putat *Petrus Soto de confeſſ. lect.* 10. *ſub initium.* Ratio eorum eſt primò, quia hæc eſt conſuetudo Eccleſiæ Romanæ, in qua diſcutienda (ait Caietanus) non oportet

Caietan. D. Antonin. Paludan. Pet. Soto.

nimiùm

nimiùm ſapere. Secundò, quia aliàs eſſet onus intolerabile Prælatis, ſi deberent ſemper integras confeſſiones audire, præſertim cùm aliis negotiis grauiſſimis diſtineantur. Addunt tamen plurimi ex iis, pœnitentem poſtea teneri inferiori ſacerdoti integrè etiam caſus reſeruatos confiteri. Alij tamen plurimi negant hoc licere. Ita *Adrianus de confeſſ.q.4.§.Sed dubium videtur.Victoria de confeſſ.n.162.Durãdus d.17.q.15.Gabriel d.17.q.1.a.3. dub. 2. initio*, vbi ait plurimos eam tenere. Et hanc probabiliorem putat *Petrus Soto lect. 10. de confeſſione*, dicitque multos eam tenere. Pro eadem etiam multos citant *Henriquez l.6.c.19.n. 4. & P.Suarez. diſput. 31.sect.1.n.2.*

Adrian. Victoria. Durand. Gabriel. Pet.Soto.

Henriquez. Suarez.

79. Sed hac in re dicendum eſt Primò, ſi ſuperior audiat integram confeſſionem, tenetur abſolutè ab omnibus ſacramentaliter abſoluere. Quia nec vlla eſt cauſa cur neget abſolutionem ſacramentalem, nec eſt in eius poteſtate abſoluere ab vno peccato directè, & ab alio ſolùm indirectè, poſito quòd in omnia habeat legitimam iuriſdictionem, & pœnitens omnia confiteatur. quia hoc ipſo quo peccata legitimè ſubiiciuntur clauibus Eccleſiæ, neceſſariò pœnitens ab iis vel nullo modo, vel directè abſoluitur. Quia directè à peccatis abſolui, nihil eſt aliud quam abſolui ab iis quæ legitimè confeſsi ſumus.

Confeſſarius neceſſariò directè abſoluit ab omnibus quorum legitimus eſt iudex.

80. Secundò dicendum eſt, ſi Prælatus auditis ſolis reſeruatis ab iis abſoluat, modò pœnitens ſit legitimè diſpoſitus; validè abſoluit ab his directè ab aliis indirectè. Ita *Soto d. 18.q. 1.a.5.§. Secunda propoſitio.*

Soto.

Tertiò dicendum eſt, pœnitentem ſic abſolutum non teneri peccata reſeruata ampliùs confiteri, ſed ſolùm alia. quia nemo tenetur ampliùs confiteri ea peccata à quibus eſt directè abſolutus: vt expreſsè docet *Benedictus* XI. *extrauag. Inter cunctas de priuilegijs.* Quare in hoc auctores primæ ſententiæ non loquuntur conſequenter.

Non tenemur ſecundò confiteri ea, à quibus ſumus directè abſoluti. *Benedict.xi.*

81. Quartò dicendum eſt, communiter eſſe illicitum ita auditis ſolis reſeruatis abſoluere. Ex rationabili tamen cauſa vrgente aliqua neceſsitate hoc fieri poſſet. Ita *P.Suarez.diſp.31.sect.1.n.6.* Prior pars probatur. quia cùm integritas confeſſionis ſit iuris diuini, non poteſt violari ſine graui aliqua neceſſitate, quæ hîc nulla apparet. Nam Prælati facilè poſſunt ſe eo onere liberare, conſtituendo vnum aut alterum virum prudentem cui vices ſuas hac in re committant, aut generatim reſpectu omnium, aut quandoque in particulari, prout iudicabunt expedire.

Communiter non licet à ſolis reſeruatis abſoluere. *Suarez.*

82. Dices, Expedit Prælatos per ſe tales confeſſiones audire, vt hoc modo noſcant vultum ſui pecoris. *Reſp.* Paſtorem non debere vultum ſui pecoris noſſe ex cõfeſſione, ſed aliunde. Nam cùm illa cognitione nullo modo poſſit vti extra forum pœnitentiæ, nullo modo poteſt ei eſſe vtilis ad gubernandum, ſeu vt ea vtatur qua Paſtor eſt, ſed ſolùm qua confeſſarius eſt. Et hæc neceſsitas eſt communis omnibus confeſſariis, quos expedit noſſe conſcientias ſuorum pœnitentium. Quòd ſi tamen aliquando in particulari iudicet expedire, vt aliquorum confeſsionẽ audiat, tenebitur eas integrè audire, & ſic ſacramentaliter abſoluere quod cùm rarò contingat, non poteſt videri ita graue onus, præſertim ſi pœnitens iubeatur commodo tempore ad confeſſionem accedere. Quòd ſi ipſe nolit expectare dum Prælato vacet, poterit hic audire confitentẽ ſola peccata reſeruata, & abſoluere à cenſuris, ſi quas incurrit, ac iniungere ei pœnitentiam, & ſine abſolutione ſacramentali mittere eum ad inferiorem, cui omnia ſua peccata integrè confiteatur, & ab iis abſoluatur. Nec hac in re fit pœnitẽti iniuria, quòd cogatur bis ſua peccata confiteri. Primò, quia ſibi imputare debet, quòd noluerit expectare, dum Prælato vacet omnia eius peccata audire. Secundò, quia cùm tales caſus mereantur graues pœnitentias, poterit hæc difficultas bis confitendi eſſe pars pœnitentiæ ipſius, vt hæc idcirco minor iniungatur.

Cognitio accepta ex confeſſione Prælato ad gubernandum nec neceſſaria, nec vtilis eſt.

Quòd ſi tamen contingeret vt omnino expediret Prelatum per ſe talẽ confeſſionem audire, 83.
& nec illi vllo modo hîc & nunc vacaret audire integram, nec pœnitens propter neceſſitatem communicandi poſſet diutiùs carere ſacramentali confeſſione, nec eſſet vllus alius, cui iam abſolutus à cenſuris, & ſublata reſeruatione, poſſet integrè confiteri: poſſet tunc Prælatus auditis ſolis reſeruatis, eum ſacramentaliter abſoluere, & tunc ille ſolùm poſtea teneretur confiteri ea quæ non fuiſſet confeſſus. Ratio eſt, quia in ſimili neceſſitate poſſet etiam alius dimidiatam confeſsionem audire, vt patet ex dictis ſuprà. Atque ita manet probata ſecunda pars concluſionis. ſed hic caſus rariſsimus eſt.

Ex quibus patet primò, in caſu quo Prælatus poteſt audire dimidiatam confeſsionem, idem etiam poſſe inferiorem aut habẽtem ſolùm poteſtatem delegatam, ſi eadem occurrat neceſsitas. Imò cùm non poſſit alteri delegare poteſtatem audiendi talis hominis confeſſionem, faciliùs ei huiuſmodi neceſſitas occurret quàm Prælatis, qui aliis ſuas vices delegare poſſunt.

Patet ſecundò ſolutio ad ſecundũ argumentũ contrariæ ſent. quia hoc onus non erit Prælatis grauius quàm ipſi velint, ſi dicta n.82.obſeruẽt. 84.

Ad primum cum Durãdo & aliis ſuprà citatis pro ſecunda ſententia, nego eam eſſe conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ. Nam ſummus Pœnitentiarius aut Pontifex, ſi quando ſic dimidiatam confeſſionem audiant, ſolùm abſoluunt à cenſuris, & tollunt reſeruationem, & remittunt pœnitentem vt alteri confiteatur. quod inde clariſſimè patet, quia, vt ipſi aduerſarij teſtantur, ita cõfeſſi tenentur poſtea eodẽ modo integrè confiteri, ac ſi nihil fuiſſent confeſſi. quod eſſet falſum, ſi fuiſſent à reſeruatis ſacramentaliter abſoluti. Non tamẽ hîc intendo negare vllum vnquã Romæ ita confitentes auditis ſolis reſeruatis abſoluiſſe? ſed ſi quis hoc fecit, ex errore fecit, credẽdo alios qui abſoluebant ſolũ à cenſuris, verè ſacramentaliter abſoluere. Sed aliquorum error non debet dici conſuetudo Eccleſiæ Romanæ.

Quintus caſus ab aliquibus ponitur. Quando 85.
quis habens caſus reſeruatos occurrente neceſſitate cõfiteretur ei, qui non poteſt eum ab omnibus abſoluere. Aiunt enim hunc tunc poſſe confiteri ſola peccata non reſeruata. Ita *Alenſis 4.p.q. 77. memb. 5.a. 2.ad vlt.* Et credit probabile *Maior in 4.d.17.q.5.* idemque inſinuat *Petrus Soto lect.10. de confeſſione.*

Alenſis. Maior. Pet. Soto.

Probatur primò, quia aliàs talis teneretur bis eadem confiteri. quod eſt graue onus, ad quod confeſſio non obligat. Secundò, quia non tenemur ad vllam peccatorum confeſſionem niſi ſacramentalem, & apud legitimum iudicem: Atqui talis ſacerdos non eſt legitimus iudex peccatorum reſeruatorum, & conſequenter confeſſio ei facta, reſpectu horum non eſt ſacramentalis. Ergo ad hanc non teneor.

86. Contraria tamen ſententia, ſcilicet talem teneri integrè confiteri, eſt *D. Thom. in 4. d. 17. q. 3. a. 4. quæſtiunc. 2. ad quartum. Gabrielis ibidem q. 1. a. 3. dub. 2. Palud. q. 5. a. 1. in quinto modo dicendi. Angels v. Confeßio* 1. *n.* 29. *Suarez diſp.* 31. *ſect.* 3. *n.* 8. *Henriquez l.* 6. *c.* 15. *n.* 5. & ferè communis omniũ DD. Vnde vel ob hanc cauſam videtur tenenda, quia in re ſimili quæ pendet à ſola Chriſti inſtitutione, non eſt facile à communi ſententia recedendum. Et probatur primò, quia cùm ſacerdos ſit ſaltem indirectè pœnitentem etiam à reſeruatis abſoluturus, omnino decet eum, quantum fieri poteſt, hæc etiam cognoſcere, vt ſciat qualem abſoluat. Secundò, quia ſacerdos, quantum fieri poteſt, debet ita cognoſcere ſtatum pœnitentis, vt ex præſenti confeſſione poſſit poſitiuè iudicare eum eſſe dignum abſolutione, quod fieri nequit niſi hic integrè confiteatur etiam reſeruata. Nam ratione horum fieri poteſt vt pœnitens nullo modo ſit abſoluendus, niſi priùs de facto deſerat concubinam, cuï iam diu cum ſcandalo cohabitat, aut niſi reſtituat alienа, vt ſi fuerit vſurarius. Item fieri poteſt vt ratione eorum ad aliquid obligetur, quod nullo modo paratus ſit facere, atque ita ſit incapax abſolutionis. quæ omnia ſacerdos quantum fieri poteſt, ante abſolutionem debet cognoſcere.

Confitens ei qui non poteſt à reſeruatis abſoluere tenetur etiam hæc confiteri. *D. Thomas. Gabriel. Paludan. Angelus. Suarez. Henriquez.*

Sacerdos ex ipſa confeſſione debet cognoſcere pœnitentem eſſe dignum abſolutione.

Nec ſufficit quòd pœnitens ſit vir doctus, & dicat hic & nunc nullum tale impedimentum ſubeſſe. Primò quia non eſt ipſius hoc iudicare ſed ſacerdotis, cui hoc debet conſtare per cognitionem ipſorum peccatorum in hoc foro habitam. Secundò, quia cùm pœnitentes longè maxima ex parte ſint indocti, nec poſſint hæc cognoſcere, omnino decuit Chriſtum generaliter præcipere etiam hoc caſu integram confeſſionem, qua lege tenentur etiam docti, quia obligatio legis poſitiuæ non ceſſat, etiamſi eius ratio in caſu particulari ceſſet.

87. Ad primum argumentum primæ ſententiæ Reſp. Illud onus non eſſe tanti momenti, vt propterea debeat integritas confeſſionis violari, quæ vt oſtendi, eſt maioris momenti, Adde, pœnitentem debere ſibi hoc imputare, qui ſua ſpõte tales caſus committendo, etiam ſponte in tale periculum ſe conijcit. Quare etiamſi per ſe nemo obligetur aliqua ſecundò confiteri, per accidens tamen ſæpe fieri poteſt, vt ad hoc obligetur. Ad ſecundum, nego minorẽ. quia etſi talis ſacerdos non ſit legitimus iudex iſtorum peccatorum per ſe conſideratorum, eſt tamen legitimus eorum iudex, quatenus hic & nunc cum aliis coniuncta ſunt, de quibus, ac ſimul de toto ſtatu pœnitentis debet iudicare, quod ſine illorum cognitione facere nequit. quare ſimili etiam ratione illorum confeſſio poteſt dici ſacramentalis, quatenus illa ſunt quædam quaſi circumſtantiæ aliorum, eaque ratione præſentis ſtatum peccatoris quodammodo afficiunt, præſertim in ordine ad abſolutionem, quam poſſunt hic & nunc impedire, vt patet ex dictis.

88. Sextus caſus eſt. Quando aliquis fecit aliquod peccatum, quod non poteſt hic & nunc confiteri, niſi detegendo peccatum & perſonam complicis quæ nota eſt confeſſario. v. c. ſi quis peccauerit cum ſua ſorore, quæ confeſſario nota eſt. Hic autem caſus non habet locum, quando talis commodè poteſt alicui confiteri, cui ignotus eſt. quia omnes fatentur cum tunc teneri huic integrè confiteri, quia hoc ſine incõmodo facere poteſt. Sed difficultas eſt, quando non poteſt confiteri niſi ei, cui vterque notus eſt. Multi enim aiunt eum debere tunc tacere eam circumſtantiam, & ſolùm confiteri ſimplicem fornicationem, aut etiam internum affectum circa tale peccatum, quia iure naturæ tenemur proximum non diffamare, & ſolùm iure poſitiuo tenemur integre confiteri. Ius autem naturæ magis obligat quàm poſitiuum. Ita *Armilla v. Circumſtantia n.* 11. *Nauar. c.* 7. *n.* 3. *Viguerius in ſumma c.* 16. *§.* 4. *n.* 17. Contrarium tenet *D. Thomas in* 4. *d.* 16. *q.* 3. *a.* 2. *quæſtione.* 5. *Durand. ibidem q.* 4. *litera G. D. Antonius* 3. *p. titu.* 14. *c.* 19. *§.* 11. *Adrianus q.* 1. *de confeſſ. §. Sed oritur dubium, ad quartum. Paludan. d.* 17. *q.* 2. *Caietanus v. Confeßio condit.* 3. quem quidam malè pro prima ſententia citant, *Suarez diſp.* 34. *ſect.* 2. vbi plurimos alios citat.

Ne quis infamet complicem, tenetur, ſi poteſt, ignoto confiteri.

Armilla. Nauarrus. Viguerius D. Thomas. Durand. D. Antonius. Adrian. Paludan. Caietan. Suarez.

89. Et hæc ſententia eſt longè verior. Primò, quia, vt dixi n. 76. vt propter aliquod incommodum quod ex confeſſione alicuius peccati timetur, poſſim hoc in confeſſione omittere, neceſſarium eſt vt illud incommodum ſit extrinſecum confeſſioni, nec ſequatur immediatè ex ipſa confeſſione integrè ſoli ſacerdoti facta: reuelatio autem complicis in dicto caſu eſt neceſſaria vt confeſſio habeat eam integritatem quam ex natura ſua requirit, ſicut eſt neceſſarium vt mea peccata explicem: quia hoc ſine illo fieri nequit. Sicut igitur non excuſat me ab integritate confeſſionis, quòd non poſſim eam facere niſi perdendo bonam opinionem quam confeſſarius habebat de me: ita etiam non excuſat, quòd non poſſit fieri niſi ſimili modo fiat iactura bonæ æſtimationis ipſius complicis.

Non poteſt tamen ideo non integrè confiteri.

Incommodum confeſſioni intrinſecum non excuſat ab integritate.

90. Probatur ſecundò, quia publicare peccatum proximi non eſt ita malum, quin ſæpe ob aliquas cauſas non ſolùm poſſim, ſed etiam tenear hoc facere: vt benè cum aliis docet *P. Leßius de iuſti. c.* 11. *d.* 8. & 9. Atqui hic eſt iuſta cauſa non ſolùm vt poſſim, ſed etiam vt tenear complicis peccatum ſacerdoti indirectè narrare. Ergo teneor hoc facere. Minor probatur. Quia etſi ſæpe aliqua cauſa ſufficiat vt poſſim meum crimen propalare, quæ non ſufficit vt poſſim crimen alterius eo inuito propalare: tamen nulla datur quæ ſufficiat vt me obliget ad aperiendum alteri ſecretum meum crimen, quin eadem ſufficiat ad ſimile crimen alterius eodem modo aperiendum, ſi ea cauſa vtrumque æqualiter exigat. Nam tantum, imò maius ius habeo ad tuendam meam famam, quàm alter habeat vt conſeruem ipſius famam. Hinc ſi ad famam meam tuendam ſit

Ob multas cauſas licitè peccatum alterius publicatur. *Leßius.*

Quod me obligat vt meum crimen alteri aperiã, etiam poteſt obligare vt alterius crimen reuelẽ.

ſit neceſſarium alterius crimen prodere, poterio id facere. Nam vt reus poſſit aliorum contra ſe teſtimonia infirmare, licite pandit occulta eorum crimina: vt cum aliis optimè docet *P. Leſſius de iuſtit. c. 31. d. 1.* Item in omni caſu quo reus in iudicio ita interrogatur, vt teneatur ſuũ crimen prodere, tenebitur etiam prodere crimen alterius, ſi ſimili modo circa illud interrogetur. Cùm igitur neceſſitas integrè confitendi ſufficiat vt me obliget meum crimen alteri aperire: etiam ſufficiet vt obliget aperire crimẽ alterius, quando ad illud eſt neceſſarium.

Leſſius.

Probatur tertiò, quia, vt docet *P. Leſſius de iuſtit. c. 11. d. 12.* poſſum alienum crimen alicui perſonæ, quę id habebit omnino ſecretum, aperire, quando hoc eſt neceſſarium vt me in re magni momenti iuuet. quia, vt oſtendi, non teneor cum notabili meo incommodo alienam famam omnino illæſam ſeruare. Ergo multo magis potero id aperire in confeſſione, quando hoc neceſſe eſt ne ſecundò tenear idem peccatũ confiteri, & vt poſſim commodè in via ſpiritali dirigi & muniri contra pericula reincidendi. quod ad ſalutem meam ſæpiſſimè neceſſarium eſt.

91. Ad argumentũ contrarium Reſp. Ius naturę in talibus circumſtantiis deſinere me obligare ne aperiam alterius crimen. quia magis habenda mihi eſt ratio reuerentiæ ipſius Sacramenti, & boni mei ſpiritualis, quæ requirunt vt integrè confitear, quàm tantillæ iacturæ famæ ipſius complicis, cuius perdendæ periculo ſponte ſe ſubiecit, cùm tale peccatum mecum commiſit, quod ſine tali reuelatione non poſſem confiteri. Quare præceptum de integritate confeſſionis non præcipit hìc aliquid contra ius naturæ, ſed quod ei maxime conſentaneũ eſt. Sicut nec iudex in foro externo aliquid præcipit contra ius naturæ, dum præcipit teſti vt accuſati crimen aperiat. Hæc tamen intellige, caſu quo nullum aliud notabile malum ex tali confeſſione timetur, quam quòd ſacerdos crimen complicis norit, iuxta dicta n. 75.

92. Nota tamen, pœnitentes omnino teneri non aliter aperire complicis crimen quam quatenus ad integritatem confeſſionis eſt neceſſarium, Hinc quæ peccauit cum ſacerdote, tenetur hoc dicere: debet tamen quantum poteſt cauere ne addat aliquas circumſtantias; ex quibus confeſſarius poſſit cõiicere quis ille ſit, niſi ad integritatẽ confeſſionis eſſet neceſſarium eas explicare.

Pœnitens non poteſt complicis crimẽ plus aperire quam ſit neceſſariũ.

Idem etiam dicendum, quando neceſſe eſt alienum crimen explicare, vt pœnitens poſſit à confeſſario conſilio, aut alia ratione iuuari, vt in poſterum periculum peccãdi, aliaue grauia incommoda euitentur. quod fieri quandoque poſſe patet ex dictis n. 90. ita tamen vt nihil amplius aperiatur, quàm neceſſe ſit. Ad quod ipſe confeſſarius debet adlaborare comprimendo pœnitentes, ſi aduertat eos aliquid non neceſſarium de alienis peccatis dicere.

Confeſſarius debet impedire ne pœnitẽtes citra neceſſitatem aliena peccata narrent.

93. Septimus caſus. Quidam putant quando in celebri feſto eſt magnus pœnitẽtium concurſus ita vt omnes integrè audiri non poſſint, poſſe tunc ſacerdotem, ne multi a confeſſione excludantur, auditis præcipuis aliquot peccatis, pœnitentem abſoluere, reliqua parte confeſſionis in aliud tempus remiſſa. Sed non credo hoc eſſe probabile. Primò, quia aliquos eo die non poſſe confiteri, non tanti eſt momenti, vt propterea pœnitẽtia debeat dimidiari, Secundò, quia inde ſequerentur grauia incõmoda. Vt primò quòd illis diebus communiter plurimæ confeſſiones dimidiarentur, & quidem ferè eorum, quibus, vt benè inſtruantur, & ad debitum dolorem excitentur, maxime opus eſt integra confeſſione. Nam maximi quique peccatores, & qui habent intricatiſſimas conſcientias, & verſantur in continuis peccandi periculis, ferè ſimilibus diebus ad confeſſionem veniunt, & ſæpe ſine ſufficienti dolore, aut propoſito emendationis; quos ſacerdos nullo modo poterit ſufficienter aut ad dolorem excitare, aut contra futura pericula munire, niſi perfectè eorum ſtatum nouerit, ad quod requiritur integra confeſſio. Vnde ſequetur ſecundò, vt multæ confeſſiones ſacrilegè & inualidè fiant; & multi perpetuò in peccatis hæreant, qui alias integrè cõfitendo iuuarentur.

Magnus concurſus nõ ſufficit vt quis non integrè confiteatur.

Nec ſufficiet ſi ſacerdos eos moneat, vt paulò pòſt ad confeſſionẽ redeant, reliqua confeſſuri. quia tales non poſſunt id apprehẽdere vt neceſſarium, ſed videntur ſibi ſuo muneri abunde feciſſe ſatis, ſi quacunque ratione abſolutionem obtineãt. Imò multi forte aduertentes ſe in tali concurſu paucis abſolui, occaſionem ita confitendi quærerẽt. Quare longè ſatius eſt tales tunc non confiteri, quã hoc modo abſolui; quia cùm apprehendant ſibi neceſſariò confitendum eſſe, ſemper manebunt ſolliciti vt hoc faciant. Quod non ita dico, quaſi tales tunc à confeſſione repellendi ſint, vt ceteri audiri poſſint (hoc enim cum offenſione & aliqua eorum iniuria fieret) ſed quia non ideo in eorum confeſſionibus audiendis feſtinandũ eſt, vt omnes audiri poſſint. 94.

Octauus & certiſſimus caſus eſt. Quando aliquis non poſſet integrè cõfiteri ſine reuelatione ſigilli huius Sacramẽti. Hoc enim nullam vnquã ob cauſam frãgendum eſt, vt infrà dicemus. 95.

Nota demum, in his omnibus caſibus, in quibus licet non integrè confiteri, non licere plus reticere quàm ſit neceſſariũ. Hinc cui ſolùm imminet periculum ex confeſſione actus externi, tenetur internum affectum confiteri. Item qui ſcit in genere ſe commiſiſſe peccatum mortale, neſcit tamen ſe in particulari quale ſit: imò etſi dubitet an fuerit mortale, tenetur hoc ita cõfiteri prout quàm optimè poterit: vt docet *Suarez. diſp. 23. ſect. 1. n. 9.* Vidè dicta n. 69.

Suarez.

DVBIVM X.

Vtrum abſoluendus ſit moribundus, qui nullum peccatum in particulari potuit confiteri, ſed ſolùm ſigna generalia doloris oſtendere?

VAriæ hac de re ſunt ſententiæ. Prima abſolute negat, talem poſſe ſacramentaliter abſolui. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 2. a. 5.* & quidam alij. Probant, quia *Tridentinum ſeſſ. 14. c. 5.* docet hoc Sacramentum requirere talem confeſſionem, per quam ſtatus confitentis poſſit cognoſci: Atqui hæc non eſt talis. Ergo ad hoc Sacramentum 96.

Soto. Tridẽt.

non ſufficit. Secundò, quia per talem confeſſionē confeſſarius nihil cognoſcit quod antè non ſciebat. nam tantùm generatim cognoſcit talem peccaſſe. Atqui nemo poteſt exercere iudicium ſine cognitione cauſę. Ergo ſacerdos circa talem non poteſt proferre ſententiam iudicialem. Tertiò, quia tam hoc Sacramentum, quàm reliqua omnia neceſſariò requirunt materiam determinatam. Hîc autem nulla talis datur. Ergo, &c. Quartò, quia abſolutio ſacramentalis neceſſariò debet ſaltem ſuper aliqua peccata cadere directè: quia aliàs pœnitens à nullo peccato directè abſolueretur. Atqui hoc hic fieri non poteſt. Ergo, &c.

II. ſententia omnino extrema tenet; moribundum poſſe abſolui etiamſi nulla ſigna pœnitentiæ dederit. Huius ſententiæ fundamenta retuli diſp. 5. n. 18. vbi etiam oſtendi eam non videri probabilem.

III. ſententia docet, talem poſſe abſolui ſi dederit ea ſigna præſente ſacerdote: ſecùs verò eſſe ſi dederit ea abſente ſacerdote, etſi alij præſente ſacerdote teſtentur ipſum petiuſſe confeſſionem, & oſtendiſſe ſigna doloris. Et hanc ſententiàm (non autem primam) tenet *Nauarrus* c. 26. n. 17.

Nauarr.

IV. ſententia docet, talem abſoluendum, etiamſi ea ſigna abſente ſacerdote dederit, modò eo iam præſente alij teſtentur ipſum ea dediſſe. Auctores infrà citabo.

Sacerdos tenetur dare operam vt pœnitens aliquod peccatum in particulari confiteatur.

Vbi Nota, certum eſſe ſacerdotem ſemper debere laborare quantum poteſt, examinando circa particularia peccata ſaltē venialia ipſum moribundum, vt aliquod peccatum particulare ſaltem nutu, ſe præſente confiteatur: ſed difficultas eſt quando nihil ſimile haberi poteſt.

97. Sufficiunt tamen ſigna generalia, quando alia haberi non poſſunt. Renardus. Corduba. Henriquez. Alcozer.

Concl. I. Quando moribundus dat præſente ſacerdote generalia ſigna, quibus oſtēdit ſe peccaſſe, & de eo dolere, ſi eo quòd ſubitò priuetur ſenſibus, non poſſit aliquid in particulari confiteri, poteſt ſacramentaliter abſolui. Ita auctores tertiæ ſententiæ, *Renardus tomo* 1. *contra Lutherum, a.* 5. *poſt initium, ac Corduba apud Suarem diſp.* 23. *ſect.* 1. *n.* 5. *& P. Henriquez lib.* 6. *c.* 10. *n.* 7. citans Alcozer & alios. Et a fortiore tenent ij quos citabo concl. 2.

Concilium Arauſican. Carthaginen. 3. & 4. D. Leo.

Prob. primò, quia id expreſſè docent *Concilium Arauſicanum, & Carthag.* 3. *&* 4. & *D. Leo epiſtola* 91. *& paſtorale Leonis* 10. vt apertè oſtendam concl. 2.

Probatur ſecundò, quia talis dat veram materiam abſolutionis, ſcilicet veram ſuiipſius accuſationem cum oſtenſione doloris, quantum hic & nunc dare poteſt, & ex quá ſacerdos in hoc foro cognoſcit pœnitentem peccaſſe, & eum de hoc dolere, & conſequenter cognoſcit ſtatum pœnitentis, eumque eſſe ſufficienter ad abſolutionem diſpoſitum; quantum hic & nunc cognoſci poteſt. quæ abſolutè ſufficiunt, vt ſacramentaliter abſolui poſſit. Nam Deus a nobis non requirit aliam confeſſionem, quem quæ nobis hic & nunc poſſibilis eſt. Confirm. quia, vt docet *D. Thomas* 4. *d.* 21. *q.* 2. *a.* 1. *&* 2. qui ſolùm meminiſſet in genere ſe feciſſe aliquod peccatum mortale, & hoc ita confiteretur, deberet abſolui, cùm tamen in particulari nihil confiteretur.

Deus non requirit aliam confeſſionem, quàm quæ hic & nunc fieri poteſt. D. Thom.

Item ſi aliquis qui multis annis in grauiſſimis vixiſſet peccatis, ſolùm confiteretur vnum peccatum veniale, v. c. aliquando diſtractum fuiſſe inter orandum, & ſubitò deſtitueretur ſenſibus, ſecundùm omnes deberet abſolui, & tamen moraliter loquendo ſacerdos ex illa confeſſione nō poſſet magis de illius ſtatu iudicare, quam ſi ſolùm generatim dixiſſet ſe peccaſſe. Ergo etiam hoc caſu deberet abſolui.

Ad primum argumentum primæ ſentētiæ Reſp. 98.
Concilium ibi ad eſſentiam Sacramenti requirere aliquam confeſſionem, & quidem tam integram & particularem circa omnia peccata mortalia, quàm hic & nunc à pœnitente fieri poteſt, qualem & nos requirimus, & hic eſſe dicimus. quare neganda eſt minor. Ad ſecundum nego maiorem. quia ſacerdos per talem confeſſionem cognoſcit in hoc foro, ſiue tanquam iudex hunc Deum offendiſſe, & de hoc dolere, quorum ſecundū prius nullo modo, & primum ſaltem in hoc foro non ſciebat. Ad tertium nego minorem. Nam & actus pœnitentis, ſcilicet dolor & confeſſio, quæ ſunt intrinſeca materia Sacramenti, ſunt actus ſingulares & omnino determinati, & verſantur circa peccata determinata, quæ ipſe pœnitens commiſit, licet hæc determinate non exprimantur. quod ad valorem & fructum ipſius Sacramenti non aliter requiritur, quam quatenus hīc & nūc fieri poteſt. Ad quartum Reſp. Ad eſſentiam Sacramenti ſufficere vt abſolutio cadat directè ſuper peccatum in genere, atque ita pœnitens directè abſoluatur ab omnibus ſuis peccatis in genere, prout conueniunt in offenſa Dei, qua ratione iſte omnia confitetur. A nullo tamen ſecundùm ſuam ſpeciem directè abſoluitur; nec hoc ad eſſentiam Sacramenti requiritur. quare ſi poſtea poſſit, tenetur ſingula explicite confiteri.

Concl. II. Si moribundus ante aduentum ſacerdotis oſtenderit ſigna pœnitentiæ, & petierit confiteri, & ipſo ſacerdote aduenienti omnem vſum rationis perdiderit, ita vt ipſo præſente nullum ſignum doloris poſſit oſtendere, ſi tamen præſentes teſtentur ipſum dediſſe ſigna pœnitentiæ, & petiiſſe confeſſionem, & periculum ſit in mora, poteſt a præſente ſacerdote ſacramentaliter abſolui: Ita expreſſè *D. Antoninus* 3. *p. tit.* 10. *c.* 2. *circa medium. Silueſter v. Confeſſor* 3. *n.* 16. *Palud. d.* 21. *q.* 2. *a.* 2. *concl.* 2. vbi expreſſe docet confeſſionem generalem de peccatis, quæ pœnitens eſt oblitus, eſſe ſacramentalem, iunctis iis quæ dicit *d.* 17. *q.* 2. *verſ. Tertia deſinitio*. vbi docet confeſſionem poſſe etiam abſenti per nuntium fieri. quanto igitur magis ſecundum eum poterit fieri modo iam à nobis explicato? Item *Medina de pœnit. tract.* 2. *q.* 39. *in fine. Angelus v. Confeſſio* 4. *n.* 8.

99. Poteſt abſolui qui ſacerdoti præſenti ſolùm per alios confitetur.

D. Anton. n. Silueſter. Paludan.

Medina. Angelus.

Probatur hæc ſententia primò ex *Concil. Arauſicano cap.* 12. vbi dicitur: *Subitò obmuteſcens (prout ſtatutum eſt) baptizari aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habeat, aut præſentis in ſuo nutu*, quo ſcilicet dolorem de peccatis ſignificet. Item *Concil. Carthag.* 3. *c.* 34. ait: *Vt ægrotantes ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cum voluntas eorum teſtimonium ſui dixerit, baptizentur: ſimiliter & de pœnitentibus agendum eſt.*

Concil. Arauſican.

Conc. Carthag. 3. & 4.

Item

Item *Carthag. 4. c. 67.* ait: *Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu dum ad eum ſacerdos inuitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim verſus fuerit, dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia.*

100. Reſpondent aliqui cum *gloſſa in caput Is qui 26. q. 6.* hæc capita loqui ſolùm de abſolutione à cenſuris. Sed hoc in primis gratis omnino dicitur: quia ibi nulla fit mentio cenſurarum, & illa generatim loquuntur de omnibus qui ex infirmitate ſubitò obmuteſcunt, qui non niſi temere poſſunt generatim præſumi ligati eſſe aliquibus cenſuris. Secundò, comparant hanc reconciliationem cum baptiſmo, vt oſtendant ſe loqui de vero Sacramento. Tertiò, quia loquuntur de reconciliatione quæ requiritur ante ſumptionem Euchariſtiæ, quæ reſpectu eorum de quibus dubitatur an ſint in peccato mortali, debet fieri per ſuſceptionem Sacramenti pœnitentiæ: vt expreſſe docent *D. Leo epiſt. 91. & Concilium Tridem. ſeſſ. 14. c. 7.* Quartò, quia ſi hoc modo Concilia & Patres interpretemur, nihil nobis in iis vlteriùs faciemus reliquum, ex quo Sacramentum pœnitentiæ probemus: quod hæreticis erit gratiſſimum.

D. Leo. Tridem.

101. Probatur 2. clariſſimè ex *D. Leone epiſtola 91. ad Theodorum Epiſcopum Foroiulienſem*, vbi initiò docet, lapſos poſt baptiſmum, vt vitam ſiue gratiam amiſſam recuperent, debere confiteri, & per preces ſiue abſolutionem ſacerdotis indulgentiam obtinere. Deinde addit, *Mediator enim Dei & hominum, homo Ieſus Chriſtus hanc prapoſitis Eccleſia tradidit poteſtatem, vt & confitentibus ſatisfactionem pœnitentiæ darent, & eadem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.* Vbi clare docet, ſe loqui de ſacramentali abſolutione, & hanc vocari abſolute reconciliationem, & ante communionem neceſſariò præmittendam. Deinde cùm docuiſſet qua caritate & diligentia ſacerdotes ſe huic operi impendere debeant, ſubdit: *Si autem aliquis eorum pro quibus Domino ſupplicamus* (quales ſunt omnes fideles, pro quibus Eccleſia quotidie orat) *quocunque interceptus obſtaculo à munere indulgentiæ præſentis exciderit, & priuſquam ad conſtituta remedia perueniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore non receperit, conſequi exutus carne non poterit.* Ex quibus verbis etiam apertè patet, D. Leonem hîc nullo modo loqui de abſolutione à cenſuris (quæ, vt patet ex *c. A nobis 28. & c. Sacris 38. de ſententia excõmunicationis*, poteſt etiam mortuis impendi) ſed de ſola abſolutione ſacramentali, quam mortuus recipere non poteſt. Et deinde ratione huius periculi oſtendit quàm ſit periculoſum confeſſionem in vltimum vitæ tempus differre: & tandem

D. Leo.

102. ſubiungit: *Verùm, vt dixi, etiam talium neceſſitati ita auxiliandum eſt, vt nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, ſi eam etiam amiſſo vocis officio, per indicium integri ſenſus quærere comprobentur.* Vbi apertè priorem concluſionem docet, ac deinde pergit: *Quòd ſi aliqua ægritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulo antè poſcebant, ſub præſentia ſacerdotis ſignificare non valeant,* [illegible] *circumſtantium prodeſſe debeant, vt ſimul & pœnitentia, & reconciliationis beneficium conſequantur.* Hæc D. Leonis definitio clarior eſt, quam vt poſſit tenebris inuolui. Quidam tamen, ne quacunque ratione a præconcepta ſententia dimoueantur, conantur reſpondere, aiuntque D. Leonem initio quidem locutum fuiſſe de ſacramentali abſolutione, in vltimis tamen verbis vti æquiuocatione, & ſolùm loqui de abſolutione à cenſuris: nec aliunde id colligunt, quam quia alias eorum damnaretur ſententia, quam tamen neceſſariò oportet ſupponere eſſe veram.

Itaque iis dicendum eſt primò, D. Leonem hîc æquiuoce & obſcuriſſime loqui, atque ita non tam docere quam dare occaſionem errandi. Secundò, eum præſumere eos omnes qui iam moribundi pœnitentiam petunt, eſſe excommunicatos, & ab hac ſola cenſura, nullo autem modo a peccatis poſſe abſolui, ſiue ea per ſe voce, vel nutu, ſiue per alios ſacerdoti iam præſenti fateantur, ac abſolutionem petant. Nam de his omnibus eodem plane modo Pontifex loquitur, docétque omnium eandem eſſe rationem. Quæ quàm ſint aliena à veritate nemo non videt. Sed pergamus audire Pontificem, vt ipſe nobis omnem ſcrupulum eximat, oſtendatque ſe hactenus non fuiſſe locutum de excommunicatis. Poſt verba enim citata ſubdit: *Seruata tamen regula canonum paternorum circa eorum perſonas, qui in Deum à fide diſcedendo peccarunt:* vt ſcilicet non abſoluantur ſacramentaliter, niſi priùs ab excommunicatione abſoluantur, & prout fieri poteſt profeſſionem fidei faciant, vt idem docet epiſtola 3. ad Iulianum Aquileienſem. Cùm igitur hic diſtinguat inter eos de quibus antè fuerat locutus, & inter hæreticos, qui præciſi ſunt ab Eccleſia, oſtendit ſe antè non fuiſſe locutum de huiuſmodi hominibus. 103.

Probatur concluſione. Quia cùm talis oſtendat exteriùs ſe dolere de peccatis, ac velle confiteri, petatque in hunc finem ſacerdotem acceri, generatim iam incipit confiteri, ſimili ferè modo atque is qui per interpretem confitetur dum huic ſua peccata dicit, vt ſacerdoti deinde ea explicet. Quare dum aſtantes poſtea ſacerdoti præſenti pœnitentiam & deſiderium moribundi explicant, inſtar interpretum ipſius confeſſionem ſacerdoti exponunt, atque ipſe per hos ſacerdoti iam præſenti confitetur: atque ita ſufficientem materiam abſolutionis præbet. 104.

Ex quo patet, hanc ſententiam nullo modo repugnare definitioni Clementis VIII. qua damnauit hanc propoſitionem, *Licet per literas, aut internuntium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere.* Primò, quia, vt patet vel ex ipſis verbis, caſus hic damnatus omnino eſt diſtinctus a noſtro. Secundò, quia certum eſt Pontificem illam propoſitionem damnando, noluiſſe contradicere D. Leoni. Tertiò, quia ipſe Pont. Clemens VIII. interrogatus an moribundus in caſu noſtræ concluſionis deberet ſacramentaliter abſolui: reſpondit debere abſolui, & ſe eum abſoluturum, eúmque caſum ſuo decreto nullo modo comprehendi: vt anno 1608. 16. Aprilis teſtati ſunt ſe ex eo audiuiſſe Illuſtriſſimus Cardinalis 105.

Bellarm. Illuſtriſſ. Archiep ſ. Armacan.

Bellarminus, & Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Armacanus: qui etiam dixit ſe puniturum Parochum ſibi ſubiectum, quem ſciret tali negaſſe abſolutionem: & hac de re ſcriptum teſtimonium ſua manu ſubſignatum dedit R. P. noſtro Prouinciali Franciſco Florentino & P. Leonardo Leſſio tunc Romæ exiſtentibus, & ſimile poſtea miſit ad aliquos Doctores Louanienſes: quæ teſtimonia adhuc ſeruantur.

Euſebius Papa.

106. Dices, Euſebius Papa apud *Burchardum lib.* 18. *c.* 11. dicit in tali caſu ſacerdotem debere orare ſuper ægrum, oleo ſancto eum vngere, & infundere ei Euchariſtiam, nullam faciens mentionem abſolutionis. Ergo ſentit hanc non poſſe impendi. Reſp. primò, Argumentum ab auctoritate negata nihil probare. Reſp. ſecundò, Sub oratione comprehendi etiam abſolutionem ſacramentalem. Hanc enim Patres ſæpe orationem vocant: vt patet ex D. Leone ſupra citato, & ex ipſo Euſebio, qui ibidem dicit tali nihil negandum quod pœnitentibus tribui ſolet, inter quæ præcipua eſt abſolutio ſacramentalis.

Forma ſacramentorum Patres ſæpe vocant orationes.

Ex his patet, ſacerdotem tali caſu non ſolùm poſſe, ſed etiam teneri talem abſoluere. Quia cùm hoc licitè poſſit facere, vel ex caritate, vel etiam ex iuſtitia, ſi ipſius paſtor ſit, ad hoc obligatur. Quod etiam verum eſt reſpectu eorum qui contrariam ſententiam tenent: quia cùm hanc ſententiam poſſint in praxi tutò ſequi, idque ſit ſaluti moribundi valdè expediens aut etiam neceſſarium, ſi ſolùm ſit attritus, ad hoc vel ex caritate vel etiam ex iuſtitia tenentur.

Etiam auctores contrariæ ſententiæ tenentur tales abſoluere.

DVBIVM XI.

Vtrùm ad integritatem confeßionis neceſſe ſit aliqua peccata ſecundò confiteri?

107. CONCLVS. I. Qui confeſſus eſt peccata mortalia, à quibus vel nullo modo, vel ſolùm indirectè eſt abſolutus (quod, vt oſtendi diſput.6. dub. 5. variis modis poteſt contingere) neceſſariò debet proxima vice qua confitetur, ea ſecundò confiteri. Quia quicunque aliquod peccatum commiſit, tam diu obligatur illud confiteri, donec ab eo directè ſit abſolutus.

Tam diu tenemur peccata mortalia confiteri donec ab iis directè abſoluamur.

108. Vbi Nota, ſi is qui inualidè confeſſus eſt poſtea adeat alium confeſſarium, teneri ei ſigillatim omnia ſua peccata confiteri eodem modo ac ſi nunquam ea fuiſſet confeſſus, vt omnes fatentur: quia hic nullo modo poteſt de eius ſtatu ex priore confeſſione iudicare, vt per ſe patet. Quòd ſi verò eundem confeſſarium adeat, & hic adhuc habeat recentem memoriam illorum peccatorum, ſufficiet ea vno verbo confiteri, dicendo ſe aliàs inualidè fuiſſe confeſſum ob talem aut talem defectum, & ſe de omnibus iis dolere, eaque confiteri: quia hac ratione ſufficienter ſacerdoti omnia peccata explicantur iuxta dicta diſp.4.n.45.

Inualidè confeſſus poteſt eidem ſecundò vno verbo confiteri.

Quòd ſi confeſſarius oblitus ſit eorum quæ in priore confeſſione dicta ſunt, variant auctores an peccata debeant ſigillatim repeti. Optima autem videtur doctrina *P. Suarez. diſp.* 22. *ſect.* 6. *n.*7. ſcilicet, ſi prior confeſſio fuerit ſecundùm ſe inualida ob defectum doloris in pœnitenti, aut quia ſacerdos non habebat vllam iuriſdictionem in pœnitentem, cùm tunc prior confeſſio non potuerit eſſe ſacramentalis, tota ſimpliciter eſt repetenda: quia non fuit ſufficiens materia Sacramenti, & conſequenter nunquam ſuper ea cadere poteſt abſolutio. Secùs eſt ſi fuerit ex ſe ſufficiens & legitimè facta, ſed ſacerdos fuit oblitus abſoluere; tunc ſufficit quòd poſtea meminerit ſe talem tunc audiuiſſe confitentem, & iudicaſſe legitimè diſpoſitum, ac pœnitentiam conuenientem iniunxiſſe, & vt pœnitens dicat ſe ab eo tempore nihil graue commiſiſſe, aut ſi aliquid commiſerit, hoc confiteatur, & ſic ſacerdos eum poterit abſoluere. Quòd ſi ſacerdos priùs nullam pœnitentiam iniunxiſſet, nec ſufficienter poſſet recordari ſtatus ipſius pœnitentis, vt poſſet conuenientem ei pœnitentiam iniungere: tunc vt licitè daretur abſolutio, pœnitenti eſſet ſecundò confitendum: quia extra caſum neceſſitatis, vt ſacerdos poſſit licitè abſoluere, debet talem habere cognitionem ſtatus pœnitentis, vt poſſit ſcire, quæ pœnitentia ei poſſit congruè iniungi. 109.

Quid faciendum quando ſacerdos eſt oblitus prioris confeſſionis. Suarez.

CONCLVS. II. Si ſpectemus præcisè inſtitutionem huius Sacramenti, nunquam requiritur vt ſecundò confiteamur ea peccata à quibus ſumus ſemel directè integrè abſoluti. Hanc expreſſè docet *Benedictus* XI. *extrauag.* 1. *de priuileg.* Et ratio eſt. Quia cùm ſemel de iis peccatis ſit legitimè iudicatum, omnino huic tribunali eſt ſatisfactum, quod non aliter exigit ea ſibi ſubiici, quàm vt poſſit de iis legitime iudicare. 110.

Bened. XI.

Dixi, *a quibus ſumus directè integrè abſoluti*. Quia ſi ſimus tantùm indirectè ab iis abſoluti, vt quia erant caſus reſeruati: aut non integrè, vt ſi quis confiteatur ipſam ſubſtantiam peccati ſine ſua culpa omittendo eius circumſtantiam neceſſariò confitendam, tenetur ſecundò ea peccata confiteri, iuxta dicta ſuprà n. 60. & 85.

Dixi etiam, *ſi ſpectemus præcisè inſtitutionem huius Sacramenti*: quia poteſt aliunde occurrere neceſſitas talia peccata confitendi ſecundò: vt ſi quis hoc vouerit, aut ex quodam quaſi tacito pacto ad hoc obligetur: vt fit quando ſuperior ſuis ſubditis peregrinantibus dat facultatem aliis confitendi caſus reſeruatos, ea tamen conditione vt poſtea reuerſi domum teneantur ea ipſi ſecundò confiteri. de quo agemus ſuo loco. Adferunt alij quidam varios alios caſus, ſed eos nulla ratione ſufficienti probant, vt bene oſtendit *P. Suarez. diſp.* 22. *ſect.* 7.

Suarez.

DISPVTATIO VIII.

DE MINISTRO HVIVS SACRAMENTI.

DVBIVM I.

Vtrùm ſolus ſacerdos ſit Miniſter huius Sacramenti?

VVicleſ. VValdenſis. Triden.

1. VViclef olim docuit ſacerdotem non eſſe neceſſarium Miniſtrum huius Sacramenti, vt teſtatur *VValdenſis tom.2 c. 135.* quem quidam ex recentioribus hæreticis ſecuti ſunt, vt etiam colligitur ex *Trid.ſeſſ.14.c.6.& ca.10.* Horum autem fundamentum eſt, quia ipſi negant Miniſtrum huius Sacramenti aliter remittere peccata, quàm excitando in aliis fidem: quod æquè laici ac ſacerdotes facere poſſunt. Sed hoc fundamentum ſatis refutaui diſp.4. dub.2.

Magiſter.

Quidam vero Catholici ſecuti *Magiſtrum in 4.d.17.a.3.* etſi conceſſerint ſolum ſacerdotem eſſe Miniſtrum huius Sacramenti, putarunt tamen in neceſſitate abſente ſacerdote peccatorem teneri confiteri laico.

Solus ſacerdos poteſt cõferre hoc Sacramentum. Florent. Triden. Ioan.20.

2. CONCLVS. I. Iure diuino ſolus ſacerdos poteſt eſſe Miniſter huius Sacramenti. Ita *Florentinum in literis Eugenij, & Triden. ſeſſ. 14. c. 6. & can.* 10. Vbi docet illa verba Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata*, &c. ſolis ſacerdotibus eſſe dicta, atque iis ſolis hanc poteſtatem eſſe datam.

Probatur 1. Quia hoc apertè ex factis Chriſti ibidem colligitur. Nam antequam Apoſtolis ea verba diceret inſufflans in eos dixit, *Accipite Spiritum ſanctum*, & ſtatim ſubiunxit: *Quorum remiſeritis*, &c. clarè inſinuans illis ſolis hanc poteſtatem concedi, qui ad eam exercendam ſingulariter Spiritum ſanctum acciperent, ſiue ſe iis ſolis hæc verba dicere, qui per ſingularem ordinationem ad hoc Spiritus ſancti gratiam acciperent. Tales autem ſunt ſoli ſacerdotes, quibus ea verba in ordinatione dicuntur.

D. Auguſt.

Probatur 2. Quia hic fuit ſemper totius Eccleſiæ ſenſus, vt patet tum ex antiquiſſimis ritualibus, in quibus ea verba in ſolius ſacerdotis ordinatione dicuntur: tum etiam ex antiquiſſimis Patribus, qui ſolis ſacerdotibus hanc poteſtatem tribuunt: vt ex eorum verbis ſatis oſtendi diſp.4.dub. 2. Vnde iuxta regulam *D. Auguſt. l.4.de baptiſ.c.24.* clarè concluditur, hanc doctrinam ab ipſo Chriſto per Apoſtolos nobis fuiſſe traditam, donec hæretici clarè oſtendant quando ea in Eccleſia eſſe cœperit.

3. Ratio autem huius à priore eſt voluntas & inſtitutio Chriſti. Conuenientia eſt, quia, vt ſæpiùs dixi ſuprà, in hoc Sacramento poteſtas omnino ſupernaturalis exercetur, & eius Miniſter immediatè ſuſtinet perſonam Dei, eiúſque loco exercet ſummum hoc iudicium, in quo diſcernit quinam ſint abſoluendi, qui non. Nullo autem modo decuit & ampliſſimam hanc poteſtatem, & grauiſſimum iudicium cuiuis ex plebe committi, aut vlli alteri præterquam iis, qui ad hoc eſſent ſingulariter electi & conſecrati. Et confirm. quia olim ſoli ſacerdotes poterant iuridici iudicare inter lepram & lepram: quo apertè fuit adumbratum hoc iudicium quod in hoc Sacramento exercetur, & ſignificatum hoc ſolis ſacerdotibus committendum eſſe: vt inter alios docet *D.Hieron.in Matth.16.* *D.Hieronym.*

4. *Nunquam validè hoc Sacramentũ cõfert qui non eſt ſacerdos. Florent. Trident.*

CONCLVS. II. Eccleſia in nulla neceſſitate poteſt diſpenſare vt aliquis non ſacerdos ſacramentaliter abſoluat. Eſt communis omnium Catholicorum, & apertè colligitur ex Florentino, & Tridentino ſuprà, vbi abſolutè & ſimpliciter docent ex inſtitutione Chriſti ſolos ſacerdotes eſſe Miniſtros huius Sacramenti: quæ autem ex inſtitutione Chriſti ſunt, Eccleſia mutare non poteſt. Vnde etiam Florentinum dum Miniſtrum huius Sacramenti abſolutè docet eſſe ſacerdotem, & Miniſtrum Confirmationis ordinarium eſſe Epiſcopum, & ex diſpenſatione Pontificis ſacerdotem, clarè inſinuat, Miniſtrum huius Sacramenti ita eſſe ſacerdotem, vt per nullam humanam diſpenſationem fieri poſſit, vt alius hoc validè miniſtret.

Dices, *c. Fures de furtis*, dicitur, ſi fures comprehenſi presbytero aut diacono confeſſi fuerint, communionem iis dandam eſſe. Item *D.Cyprianus l. 3. epiſtola* 17. abſente presbytero committit abſolutionem lapſorum cuidam diacono. Ergo diaconi aliquando ſacramentaliter abſoluerunt. 5. *D.Cyprian.*

Reſp. negando conſequentiam: quia in *c. Fures* non dicitur talem diaconum poſſe talem ſacramentaliter abſoluere, ſed poſſe audire eius confeſſionem, vt iudicet an verè ſit contritus, & dignus cui communio detur. Quam tunc temporis ſæpe abſente ſacerdote diaconi adminiſtrabant. Cyprianus autem apertè loquitur non de abſolutione ſacramentali; ſed de ea qua publicè pœnitentes recipiebantur in communionem Eccleſiæ, vt poſſent cum aliis rebus diuinis intereſſe, & Sacramenta ſuſcipere.

CONCLVS. III. Nunquam aliquis ad remiſſionem 6.

Non tenemur alteri quam ſacerdoti confiteri.

miſſionem peccati ſui recipiendam tenetur alteri quàm ſacerdoti confiteri. Eſt iam ferè communis D D. Et probatur, quia iure diuino non tenemur vlli confiteri, niſi qui poſſit nos ſacramentaliter abſoluere, qui eſt ſolus ſacerdos: nec Eccleſia vllibi confeſſionem præcepit, niſi in ordine ad ſuſceptionem huius Sacramenti, nec aliam præcepit, niſi ad quam iure diuino tenebamur: vt docet *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 5. Ergo nullo iure ad aliam tenemur.

Trident.

Soto. Scot.

Imò *Soto d.* 18. *q.* 4. *a.* 1. *§. Sed ſi quis.* ſecutus *Scotum d.* 17. *a.* 2. docet, iam nullo modo eſſe ſuadendum vt quis laico confiteatur: quia hoc communiter fit cum aliquo periculo, & ſine fructu, quòd credo communiter eſſe verum, præſertim loquendo de integra confeſſione: aut de ea quæ fit eo ſolo fine, vt hoc modo faciliùs impetremus peccatorum veniam: quia hanc per internam contritionem, & alia opera humilitatis, & generaliter confitendo nos eſſe peccatores, poſſumus ſufficienter impetrare. Poſſet tamen quandoque fieri vt alicui omnino ſuadendum eſſet laico prudenti & ſecreto aperire aliqua peccata, quando hoc eſſet neceſſarium, vt peccator poſſet per eum conſilio, vel opera, in aliqua re magni momenti iuuari, aut graui periculo eripi, quod alias non poſſet euadere. Quacunque tamen ratione aliquis laico ſciens eſſe talem, fuerit confeſſus, hic nullo modo tenebitur obligatione ſigilli, quæ ex ea ſola confeſſione naſcitur, quæ ſaltem ſecundùm externam apparentiam eſt ſacramentalis, vt ſuo loco dicemus.

DVBIVM II.

Qua ratione in Miniſtro huius Sacramenti requiritur iuriſdictio?

7. DVæ hîc ſunt ſententiæ. Prima docet poteſtatem iuriſdictionis in hoc Sacramento non diſtingui à poteſtate ordinis: atq; ita vtramque ſimul accipi in ordinatione. Auctores tamen huius ſententiæ tripliciter eam explicant. Quidam enim dicunt quemuis ſacerdotem omnino completam iuriſdictionem accipere in ſui ordinatione, atque adeò validè quemuis legitimè diſpoſitum abſoluere, licet illicitè ob Eccleſiæ prohibitionem. Probant primò, quia poteſtas abſoluendi à peccatis in hoc Sacramentò, eſt intrinſecè poteſtas iudicialis, & conſequenter poteſtas iuriſdictionis. Atqui illa datur in ordinatione. Ergo etiam datur poteſtas iuriſdictionis. Secundò, quia ſi poteſtas iuriſdictionis neceſſaria huic Sacramento deberet dari ab homine, nemo poſſet Papam abſoluere. Quia neque ipſe Papa, neque vllus alius poteſt dare alteri iuriſdictionem in Papam: quia hoc pertinet ad ſuperiorem, nemo autem eſt Papa ſuperior. Tertiò, quia aliàs in articulo mortis non poteſt quilibet abſolui à quolibet ſacerdote: quod patet eſſe falſum. Quartò, quia *cap. Placuit, de pœnitentia d.* 6. ait Vrbanus II. *Placuit vt deinceps nulli ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti ad pœnitentiam ſuſcipere ſine eius conſenſu, cui prius ſe commiſit.* Ergo priùs licuit cuilibet quemuis ad pœnitentiam ſuſcipere. Hanc ſententiam docet *Armacanus l.* 11. *quæſtionum Armenicarum c.* 4. Et probabilem putat *Durandus in* 4. *d.* 19. *q.* 2. *a.* 1. Sed hæc ſententia nullo modo iam poteſt defendi. Repugnat enim apertè *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 7. *in fine.* vbi expreſſe docet inferiores ſacerdotes nihil poſſe efficere in caſibus reſeruatis, clarè oſtendens, eos inualidè ab his abſoluere.

Vrbanus II.

Armacan.

Durandus.

Trident.

Secundò, alij docent, ſacerdotes in ſui ordinatione accipere quidem iuriſdictionem habitualem, non tamen talem, ita vt validè abſoluere poſſint, Eccleſia id ſua prohibitione impediente. Ita *Nauarrus in Summa c.* 4. *n.* 3. *& c.* 27. *n.* 59. Sed hi auctores non loquuntur ſatis conſequenter. Nam ſi quiuis ſacerdos iure diuino habeat ſufficientem poteſtatem, vt actu poſſit ab omnibus peccatis abſoluere: Eccleſia ſua prohibitione poterit quidem efficere vt illicitè abſoluat, non tamen vt inualidè, modò pœnitens ſit ritè diſpoſitus. Sicut nulla ſua prohibitione poteſt efficere, vt Epiſcopus aliquem inualidè ordinet aut confirmet. 8.

Nauarrus.

Tertiò, alij docent, ſacerdotes in ſui ordinatione accipere quidem poteſtatem iuriſdictionis, ſed quæ etiam ſecluſa omni Eccleſiæ prohibitione non poſſit exire in actum ob defectum materiæ. Nam vt quis exerceat actum iuriſdictionis, non ſufficit quòd hanc habeat, ſed neceſſarium etiam eſt vt habeat ſubditos, quos neceſſariò debet habere per Eccleſiam: quia Chriſtus hoc Sacramentum ita inſtituit, vt nemo ſine auctoritate Eccleſiæ poſſit ſe alteri ſubiicere. Ita *Angelus v. Confeſſio* 3. *n.* 4. *D. Antoninus* 3. *petit.* 17. *c.* 4. *in tertio caſu*, & alij. 9.

Angelus. D. Anton.

Secunda ſiue quarta ſent. quam infrà probabimus, docet, poteſtatem Ordinis quam ſolam ſacerdos in ſui ordinatione accipit, eſſe diſtinctam à poteſtate iuriſdictionis, quam poſtea à Prælatis Eccleſiæ accipit. Ita *Medina Cod. de pœn. tract.* 2. *q.* 35. *conc.* 3. *Soto in* 4. *d.* 18. *q.* 4. *a.* 2. *ad* 3. *Suar. d.* 16. *ſect.* 3. *n.* 7. Ex quibus patet hîc propriè eſſe 4. ſententias. Nam prima diuiditur in tres: ex quibus cùm duas refutauerimus, reſtant nobis ſola tertia & quarta diſcutiendæ.

Medina. Soto. Suarez.

CONCLVS. I. Iure diuino in Miniſtro huius Sacramenti requiritur iuriſdictio, vt validè à peccatis abſoluat. Hanc concluſionem ſic generatim communiter D D. concedunt. Et expreſſè colligitur ex *Florentino in literis Eugenij.* vbi docet, Miniſtrum huius Sacramenti eſſe ſacerdotem habentem auctoritatem abſoluendi ordinariam vel delegatam. Vbi cùm explicet ea quæ iure diuino ad eſſentiam Sacramentorum requirantur; apertè docet hanc auctoritatem ſiue poteſtatem iuriſdictionis requiri iure diuino. Satis apertè idem docet *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 5. vbi docet abſolutionem à peccatis ex inſtitutione Chriſti eſſe actum iudicialem: ad hunc autem neceſſariò requiritur iuriſdictio. Vnde *c.* 7. ex eo quòd natura & ratio iudicis poſtulet vt ſententia in ſubditos feratur, docet ad hanc ſententiam ferendam ita neceſſariam eſſe iuriſdictionem, vt ſine ea inualidè feratur. Vnde apertè ſequitur, hanc neceſſitatem ſequi ex ipſa natura & inſtitutione Sacramenti. Hinc etiam *cap. Si Epiſcopus, de pœnitentia & remiſſione in* 6. dicitur nulla conſuetudine poſſe induci, ſiue præſcribi, 10.

Iuriſdictio iure diuino neceſſaria.

Florent.

Trident.

vt quis

Non datur præſcriptio contra ius diuinum.

vt quis ſine licentia Superioris, poſſit ſibi confeſſarium eligere: quia nimirum contra ius diuinum nulla conſuetudo aut præſcriptio poteſt præualere. Ex quo etiam clarè prima & ſecunda ſententia refutantur: quia ſi, quòd quilibet ſacerdos non poſſit quemlibet abſoluere, orietur ex ſolo iure humano, poſſet contra illud præſcribi: quia ſecundùm veriorem ſententiam contra omne ius humanum præſcribi poteſt: vt patet ex *c. vlt. de conſuetudine.*

Secùs eſt de iure humano.

11. CONCLVS. II. Etſi tertia ſententia magis fortè in modo loquendi quàm in re à quarta differat, hæc tamen tum Conciliorum, tum etiam communi modo loquendi eſt conformior, atque ita verior & tenenda. Patet primò, quia Tridentinum & Florentinum ſupra diſtinguunt hanc poteſtatem iuriſdictionis in ordinariam & delegatam: vbi clarè oſtendũt hanc ipſam poteſtatem omnino poſſe delegari: quod eſſet falſum, ſi eſſet eadem & ſimul conferretur cum poteſtate Ordinis: quia hæc nullo modo delegari poteſt. Quòd ſi dicas Concilia minùs propriè loqui (præterquam quòd hoc non ſit facile admittendum in rebus dogmaticis;) hoc ipſo concedes, noſtrum modum loquendi eſſe magis conformem modo loquendi Conciliorum, quæ eodem modo, ac nos loquuntur. Probatur ſecundò, quia iuriſdictio eſt eſſentialiter ſuperioritas, atque ita intrinſecè & eſſentialiter dicit reſpectum ad ſubditos: vnde fit vt non magis poſſit aliquis habere iuriſdictionem, & tamen non habere ſubditos: quàm poſſit eſſe dominus, & non habere ſeruum. Atqui ſecundùm tertiam ſententiam ſacerdos per ſuam ordinationem nullos acquirit ſubditos: ergo nec acquirit iuriſdictionem. Item Eccleſia ei poſtea verè dat ſubditos, ergo etiam dat iuriſdictionem: quia hæc omnino eadem ſunt: ſicut eadem ſunt dare alicui mancipium, & efficere eum huius dominum.

Trident. Floren.

Iuriſdictio dicit eſſentialiter reſpectum ad ſubditos.

12. Ad primum argumentum contrarium Reſp. Maiorem eſſe tantum veram reſpectu poteſtatis omnino completæ, & potentis exire in actum ſecundum, quam ſacerdotes non accipiunt in ſui ordinatione, ſed ſolùm incompletam, quæ poſtea per poteſtatem iuriſdictionis, quam ab Eccleſia accipiunt, completur. Sicut qui poſt ſufficiens ſtudium Iuris fiunt Licentiati aut Doctores, habent poteſtatem iudicandi de rebus controuerſis in Iure, ſed incompletam, donec accepta poteſtate iuriſdictionis alicubi iudices conſtituantur.

13. Dices, hinc ſequi pœnitentes dare confeſſariis iuriſdictionem: quia hi non poſſunt in eos exercere iudicium niſi iis confitendo ſe ſubiecerint: quod maximè verum eſt reſpectu Religioſorum priuilegiatorum, quibus pœnitentes nullo modo ſunt ſubiecti antequam iis confiteantur.

Reſp. negando hoc ſequi. Ad probationem Reſp. hoc non prouenire ex defectu iuriſdictionis, ſed ex defectu materiæ, circa quam talis actus debet verſari, quæ priùs neceſſariò per confeſſionem debet applicari. Simili modo nec iudex in foro externo poteſt in aliquem ferre ſententiam, niſi ſit actor, qui cauſam ad eum deferat, non defectu poteſtatis, ſed defectu materiæ. Quare pœnitentes propriè non aliter ſe ſubiiciunt iuriſdictioni confeſſarij aut clauibus Eccleſiæ, quàm dando illi materiam circa quam iudicium exerceat: quare ipſi pœnitentes dicuntur propriè applicare materiã poteſtati iuriſdictionis, vt poſſit exire in actum: Eccleſia autem non applicat materiam, ſed dat iuriſdictionem: quam quo ad hoc forum verè habent Religioſi priuilegiati in omnes Chriſti fideles. Vnde etiam hos habent aliqua ratione ſubditos etiam ante confeſſionem, per quam non fiunt ſubditi, ſed materiam applicant.

Religioſi priuilegiati habent iuriſdictionẽ in omnes Chriſtianos.

Nec refert quòd Religioſi non poſſint eos cogere vt ſibi confiteantur: quia inde ſolùm ſequitur, quòd non habeant iuriſdictionem neceſſariam ſed liberam.

Ad ſecundùm, nego aſſumptum. Quia actum iuriſdictionis qui exercetur immediatè nomine Dei, poteſt quis ratione ſui muneris ſubeundo diuerſam perſonam, in ſeipſum exercere, maximè quando non agitur de iuriſdictione coactiua ſed libera, qualis eſt ea qua Pontifex ſe vt priuatum hominem ſuo confeſſario in hoc foro voluntariè ſubiicit: quod facit propriè tanquam Vicarius Chriſti, eiúſque perſonam immediatè ſuſtinens: qua ratione habet iuriſdictionem in omnes Chriſti fideles, atque ita aliquo modo in ſeipſum, quatenus eſt etiam ouis, & quatenus hoc eſt neceſſarium, vt poſſit etiam communibus paſcuis, & Sacramentorum vſu cum aliis frui. 14.

Poteſt aliquis aliquam iuriſdictionem in ſeipſum exercere.

Nec hinc ſequitur, Pontificem poſſe ſeipſum abſoluere à peccatis: quia omnia Sacramenta præter Venerab. Euchariſtiam & matrimonium, ita à Chriſto ſunt inſtituta, vt eſſentialiter requirant vt conferens ſit perſona diſtincta à ſuſcipiente. Et in hoc Sacramento maxima eſt ratio: quia nullo modo erat conueniens, vt vnus & idem ſimul eſſet reus, accuſator, & iudex.

Ad tertium, nego aſſumptum: quia hoc fit ex conceſſione Eccleſiæ, vt mox videbimus. Ad quartum, nego conſequentiam. Quia illo capite ſolùm decernitur ne aliquis ex iis qui agunt ſolemnem pœnitentiam (de his enim ibi ſolùm agitur) poſtquam commiſſus eſt vni ſacerdoti, vt eam eius iudicio agat, poſſit ſine huius licentia alteri ſe committere in eadem cauſa, niſi in caſu in quo ſacerdos cui primò ſe commiſiſſet, iniunxiſſet ei aliquid in quo appareret intolerabilis error (quem hîc vocat ignorantiam.) Tunc enim tali conceditur, vt alteri ſacerdoti, non cuicunque, ſed habenti in eum veram iuriſdictionem, poſſit ſe committere. Quod vel inde patet: quia non dicitur ibi, quòd non poſſit confiteri alteri ſine licentia eius cui à ſuperioribus fuit commiſſus, ſiue qui ei datus eſt parochus, ſed ſine licentia eius cui ſe commiſit, ſiue quem ſponte confeſſionis cauſa adiit.

CONCLVS. III. Quiuis ſacerdos etiam excommunicatus, aut degradatus, abſentibus iis qui ægrum aliàs audire poſſent, ex conceſſione Eccleſiæ habet ſufficientem iuriſdictionem, vt quemuis in articulo, ſiue probabiliter imminenti periculo mortis conſtitutum poſſit abſoluere ab omnibus caſibus. Ita *Henriq. l. 6. c. 11. Nau. c. 26. n. 3. Sylueſt. Confeſſor 1. q. 6. caſu 7. Palud. d. 20. q. 1. a. 2. concl. 3.* 15.

In periculo mortis quiuis ſacerdos poteſt quemuis abſoluere.

Henriquez. Nauarrus. Sylueſter. Paludan.

Medina. *concl.* 3. *Medina de pœnitentia tract.* 2. *q.* 18. *ſub finem.* Trident. Colligitur aperte ex *Trident ſeſſ.* 14. *c.* 7. vbi agens de illo articulo, ait, Omnes ſacerdotes quoſlibet fideles à quibuſlibet peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt. Vbi Concilium ponit tria ſigna vniuerſalia, ſcilicet *Omnes, quoſlibet, & à quibuſlibet.* Atqui, vt omnes fatentur, ſecundum aut tertium accipiuntur omnino vniuerſaliter ſine vlla exceptione: Ergo etiam primum, quia Concilium eodem modo omnia tria ponit. Et ratio eſt, quia decuit Eccleſiæ pietatem, ne quem filium cupientem ſe ad Deum conuertere, fineret defectu confeſſarij ſine Sacramento mori cum periculo ſalutis, cui dando talem licentiam facile poſſet ſubuenire.

16. Illud intelligere quando deſunt alij, qui iuriſdictionē habent. Nota primò, quando adeſt proprius ſacerdos ſine eius licentia non poſſe alium accipi, qui nullam habet iuriſdictionem. Idémque credo dicendum (quanquam alij contrarium ſentiant) quando adeſt aliquis qui ex priuilegio habet iuriſdictionem, ſcilicet tunc non poſſe eum accipi, qui extra eum caſum nullam iuriſdictionem habet. Nam quòd talibus tunc detur iuriſdictio, ſolùm fit ratione neceſſitatis ipſius moribundi, quæ quando priuilegiatus adeſt, nulla eſt.

Periculum & articulus mortis non diſtinguuntur. Nota ſecundò, aliquos hîc putare eſſe diſtinguendum inter articulum & probabile periculum mortis hîc & nunc imminentis: ſed melius alij hoc negant: quia ius ea confundit: vt patet ex *cap. Eos qui,* 22. *de ſententia excommunicationis, in* 6.

Pœnitens in articulo mortis abſoluitur ab omnibus confeſſis directè. Nota tertiò, pœnitentem tunc abſolui directè ab omnibus peccatis quæ confitetur: quare etſi conualeſcat, non tenetur ea ſecundò confiteri. Si tamen fuerit abſolutus a cenſuris reſeruatis ab eo qui aliàs eum non poterat abſoluere, tenetur ſe poſtea ſiſtere ei qui cum aliàs abſoluere poterat: vt ſuo loco latiùs dicam.

17. Nota quartò, quæ hactenus dicta ſunt, præcipuè procedere circa peccata mortalia, à quibus nondum ſumus directè abſoluti. Nam circa venialia, aut peccata mortalia à quibus ſumus ſemel directè abſoluti, eſt particularis difficultas, quam fusè diſputant *Medina de pœnitentia tract.* 2. *q.* 36. *Suarez diſp.* 26. *ſect.* 5. *P. Valentia diſp.* 7. *q.* 10. *puncto* 2. *paulo ante finem.* de qua etiam diuerſas ſententias citat *Henriquez lib.* 6. *c.* 5. *n.* 4. & 8. Qua in re communiter DD. conſentiunt quemlibet ſacerdotem nulla cenſura impeditum poſſe ab his peccatis validè abſoluere: diſputant tamen quo iure id fiat: quidam enim putant id fieri iure diuino. Sed melius auctores citati ſuprà id dicunt fieri per conceſſionem Eccleſiæ. Et probatur: quia Eccleſia poteſt ſua prohibitione efficere vt tales inualidè ab iis abſoluant, ſubtrahendo iis iuriſdictionem neceſſariam, vt de facto eam ſubtrahit excommunicatis non toleratis ac degradatis. Illud autem eſſet falſum ſi haberent eam iuriſdictionem iure diuino: quia etſi poſſet tunc efficere vt illicitè abſoluerent, non tamen poſſet efficere vt inualidè abſoluerent pœnitentem benè diſpoſitum.

Medina. Suarez. Valentia. Henriquez. Quilibet ſacerdos nō impeditus validè abſoluit à venialibus. Idque iure Eccleſiaſtico.

DVBIVM III.

Qua ratione in hoc foro acquiratur iuriſdictio ordinaria?

NOta primò, iuriſdictionem aliam eſſe ordinariam, quæ alicui competit ratione officij quo fungitur: aliam delegatam, quam quis habet ratione conceſſionis factæ ab eo qui ordinariam habet. 18. Quænam ſit iuriſdictio ordinaria, quæ delegata.

Nota ſecundò, certum eſſe inter omnes, ſummum Pontificem habere iure diuino ordinariam & ampliſſimam iuriſdictionem in omnes fideles, quam ei ſtatim vt legitimè electus eſt, ipſe Chriſtus per ſe immediate confert. Vnde fit vt per Eccleſiam hæc ei nullo modo auferri, aut in eo reſtringi poſſit. Pontifex habet iuriſdictionem iure diuino.

Difficultas autem eſt, an Epiſcopi ſuam iuriſdictionem habeant iure diuino. Quidam enim hoc affirmant. Ita *Petrus Soto de confeſſ. lect.* 5. Contra verò alij volunt eos eam habere iure Eccleſiaſtico. Ita *Caietan. tom.* 1. *opuſc. tract.* 1. *c.* 2. *ſub finem. Medina tract.* 2. *de pœnitentia q.* 35. *concl.* 4. *Paludan. in* 4. *d.* 24. *q.* 6. *a.* 1. & *Durand. ibidem q.* 5. *a.* 1. *P. Valentia diſp.* 7. *q.* 16. *puncto* 3. *aſſert.* 3. *Henriquez l.* 6. *c.* 5. *n.* 5. Vt res autem clariùs eluceſcat, ponam aliquot concluſiones ſequentes. Pet. Soto. Caietan. Medina. Paludan. Durand. Valentia. Henriquez.

CONCLVS. I. Poteſtas Ordinis epiſcopalis, & dignitas eam conſequens ſunt iuris diuini, & ex inſtitutione Chriſti, qui & Sacramentum inſtituit quo Epiſcopi ordinantur, vt dicemus ſuo loco, & voluit Eccleſiam per Epiſcopos regi. Quò pertinet illud Apoſtoli Actor. 20. *Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Dicit enim eos poſitos eſſe à Spiritu ſancto: quia eius gratia ordinati ſunt, & ex Dei ordinatione Epiſcopi ſunt conſtituti. Nec refert quòd ij, quibus D. Paul. ibi loquitur, non fuerint omnes veri Epiſcopi, quia ſaltem vnus inter eos erat verus Epiſcopus, ratione cuius hæc verba in alios conueniebant, quatenus ſimul cum eo Eccleſiam gubernabant. Confirm. quia Ioan. 20. Chriſtus ait Apoſtolis, quibus Epiſcopi ſuccedunt, *ſicut miſit me Pater & ego mitto vos*; ſcilicet cum poteſtate gubernandi Eccleſiam. Hinc ſequitur, Eccleſiam & conſequenter Pontificem iure diuino teneri certis locis Epiſcopos conſtituere, qui plebem ſibi commiſſam regant, & dare iis iuriſdictionem neceſſariam vt ſuos ſubditos competenter regere poſſint. 19. Act. 20.

20. CONCLVS. II. Nullus Epiſcopus ex ſua ordinatione præcisè habet vllam iuriſdictionem, aut aliquos ſubditos. Patet: quia multi ſunt Epiſcopi merè titulares, qui nullos ſubditos habent, & conſequenter nec vllam iuriſdictionem, quæ ſine ſubditis eſſe non poteſt. Et idem eſt de Epiſcopis iis, qui abſolutè ſuo epiſcopatu priuantur, aut cum venia Pontificis ei abſolutè renuntiant. Et hi tamen omnes ſunt veri Epiſcopi quoad ordinem eiúſque poteſtatem.

CONCLVS. III. Quòd hic ſit Epiſcopus huius vel illius loci, aut quòd habeat tantam vel tantam diœceſim, aut tam paruam, aut tam magnam iuriſdictionem, pendet à iure humano.

Probatur

Probatur, quia ſi haberet hæc à iure diuino, non poſſent ei per ius humanum auferri, aut minui: vt patet in ſummo Pontifice, cuius iuriſdictionem nullus homo poteſt minuere. Atqui Pontifex poteſt minuere iuriſdictionem aliorum Epiſcoporum, atque adeò ex iuſta cauſa eos priuare omni iuriſdictione. Ergo hanc ab eo habent. Deinde ſequitur etiam ex ſecunda conc. quia cùm poſſint ordinati Epiſcopi ſine vllis ſubditis, aut iuriſdictione, non poſſunt hæc habere iure diuino, cùm nihil iis competat præcisè ex iure diuino, niſi quod habent ex vi ordinationis.

21. Concl vs. IV. Hoc ipſo quo aliquis legitimè conſtituitur alicuius loci Epiſcopus, accipit iuriſdictionem in eos omnes qui in eius diœceſi commorantur. Sicut etiam Parochus hoc ipſo quo talis legitimè conſtituitur accipit iuriſdictionem in hoc foro requiſitam in eos omnes, qui in eius parochia commorantur. Excipe tamen eos qui legitimè ab eorum iuriſdictione exempti ſunt.

Nota, Archiepiſcopum non habere iuriſdictionem in ſubditos Epiſcoporum ſibi ſubditorum, nec poſſe eorum confeſſiones audire niſi dum viſitat, vt habetur *c.vlt. de cenſibus in 6.* Quo tempore ex officio competit ei iuriſdictio, atque ita eam delegare poteſt, vt docet *P. Suarez. diſp.25.ſect.1.n.14.* Similiter quoad forum externum habet in eoſdem iuriſdictionem, dum ad eum fuerit prouocatum: vt habetur *c.Venerabilibus 7.de ſententia excommunic.in 6.*

Suarez.

Et in hac concl. omnes conſentiunt, ſolùm eſt aliqua difficultas, qui nam quoad hunc effectum dicantur in alicuius diœceſi aut parochia commorari? Quidam enim volunt eos ibi ſolos commorari, qui in ea habent domicilium, ſiue qui in ea habitant animo perpetuò ibidem manendi. Ita *Gloſſa in cap. Is qui, de ſepulturis in 6. verſ. Nota quòd ſecundo:* quam aliqui alij ſequuntur.

Quinam dicantur in alicuius parochia commorari.

Sed verior & communior eſt ſententia, ſufficere ad hunc effectum, vt quis maiore parte anni in aliquo loco habitet, etſi non habeat animum perpetuò manendi, vt faciunt ſtudioſi in Vniuerſitatibus, milites in præſidiis, &c. Ita *Angelus v. Domicilium, & Silueſter v. Parochia in fine.6. Tabiena ibidem q.2.n.3. Suarez. diſp.25.ſect.2.n.6. Sanchius l.5. de matrim. diſp.23. n. 12.& 13.* vbi id multis citatis & variis rationibus probat.

Angelus. Silueſter. Tabiena. Suarez. Sanchez.

Studioſi poſſunt vel paſtori loci, vel ſuo confiteri.

Ex quibus patet, tales poſſe prout voluerint confiteri, vel Paſtori loci in quo habitant, vel eius in quo domicilium habent; eodem planè modo ac quando quis habet domicilium in duabus parochiis. Tunc enim poteſt confiteri vtrique Paſtori prout voluerit, vt cum aliis docet *Suarez ſuprà n. 5.*

Suarez.

22. Concl vs. V. Poteſt Epiſcopus vel Paſtor audire confeſſionem ſui ſubditi etiam extra ſuam diœceſim vel parochiam. Ita *Silueſter v. Confeſſor 1. q.14. Victoria n.151. Soto d.18.q.4.a. 3. §. Aliud verò dubium. Suarez. diſp.25. n.17.* Ratio eſt, quia iuriſdictio voluntaria, quæ fit ſine ſtrepitu, poteſt etiam extra territorium exerceri: vt patet expreſsè *l.1. ff. de officio Proconſulis.* Et pluribus docet *Sanchius l.3. de matrim. d. 19.n.8.*

Silueſter. Victoria. Soto. Suarez.

Iuriſdictio volũtaria poteſt extra territorium exerceri.

Sanchez.

Nota, aliquos putare, quòd ſicut iuxta *c. vlt. de foro competenti*, in foro externo aliquis fit ſubditus ratione delicti in aliquo territorio commiſſi; ſimiliter fiat in hoc foro. Sed hoc nullo iure probatur: & inde ſequeretur, quòd is qui peccaſſet in aliena parochia, poſſet Paſtori ipſius confiteri: quod nullo modo probabile eſt. Quare communiter alij contrarium tenent. Vide *Silueſt. v. Confeſſor 1.q.13.concl.6.*

Silueſt.

Concl vs. VI. Qui habet ſolùm titulum coloratum, etſi propriè loquendo non habeat habitualem iuriſdictionem, validè tamen abſoluit, Eccleſia ob commune bonum eius defectum ſupplente, conferendo ei quodammodo actualem iuriſdictionem ad ſingulos eius actus. Patet ex *l. Barbarius ff. de officio Prætoris:* quo iure etiam Eccleſia vtitur. Ita tamen abſoluens, ſi huius defectus ſit conſcius, peccat vſurpatione alienæ iuriſdictionis, quia propriam non habet.

Habens titulum coloratũ validè abſoluit ſed illicitè.

Dicitur autem habere titulum coloratum, cui aliquod officium habens curam animarum collatum eſt inualidè ob occultum defectum: aut qui ſimili modo ab aliquo Paſtore in Vicarium, aut coadiutorem ad audiendas confeſſiones aſſumptus eſt. Vide *P. Leſſium de Iuſtitia c.26. dub.6.*

Titulus coloratus quis ſit?

DVBIVM IV.

Quinam poſſint delegare iuriſdictionem?

23. Concl vs. I. Ii omnes poſſunt hanc iuriſdictionem delegare, qui eam habent ordinariam: vt patet *cap. Cum Epiſcopus, de officio ordinarij in 6.* Sub his autem comprehenditur Vicarius Epiſcopi: vt docet *P. Sanchez lib.3. de matrim. diſp.29.n.15.* Contrà verò qui habet ſolam delegatam, non poteſt eam ſubdelegare, niſi ſit legatus ſummi Principis, qualis in rebus ſacris eſt ſolus ſummus Pontifex. Patet *cap. Cum cauſam 62. de appellationibus.* Ratio eſt, quia ordinarius habet iuriſdictionem propriam & officio omnino commenſam: quare poteſt eam exercere omni modo quo officium ea exerceri poſtulat. Legato verò non committitur ipſum officium, ſed ſolùm aliqua ipſius pars, atque ita habet iuriſdictionem reſtrictam ad certam functionem, v.c. ad ferendum iudicium, ad hæc vel illa Sacramenta adminiſtranda: & conſequenter non poteſt ea iuriſdictione aliter vti niſi ei expreſsè concedatur. Legato autem ſummi Principis conceditur vt poſſit ſubdelegare: aliis non.

Sanchez.

Solus legatus ſummi Principis poteſt ſubdelegare.

24. Plurimi tamen quos citat *P. Sanchius lib.3. de matrim. diſp. 31. n. 2.* docent omnem delegatum ad vniuerſitatem cauſarum, (v. c. cui data eſt poteſtas ad iudicandum de omnibus cauſis talis vel talis generis, vel quæ tali loco occurrent) poſſe ſubdelegare. Probant hoc ex *l. 1. §. Ab eo ff. Quis & à quo.* Sed in hac lege nullum video fundamentum, in quo hæc ſententia fundari poſſit. Melior pro hac re textus eſt *l. Legatus 12. ff. de officio Proconſulis:* vbi dicitur, *Legatus mandata ſibi iuriſdictione iudicis dandi ius habet.* vbi videtur eſſe ſermo non de legato Principis ſed Proconſulis. Et clariùs *l. Cùm prætor. 12. ff. de iudiciis.* vbi dicitur, *Is quoque cui mandata eſt iuriſdictio iudicem dare poteſt.*

Sanchez.

Sed hæc ſententia habet graues difficultates. Primò, quia aperte videtur contradicere *capiti Cum cauſam ſupra citato,& legi A iudice 5.cap.de iudiciis*: vbi expreſsè dicitur hoc ſolum competere delegato ſummi Pontificis aut Principis. Secundò, quia omnes Religioſi qui ex priuilegio poſſunt audire omnium fidelium confeſſionem, ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſarum, & tamen non poſſunt ſubdelegare. Idem dicendum de Sacellanis aut aliis presbyteris quos Paſtores ſibi aſſumunt vt ipſos iuuent in audiendis ſuorum confeſſionibus, qui nullo modo poſſunt ſubdelegare. Quare *Decius in cap. Cum cauſam,citato, & Curtius in l. More n. de iuriſdictione omnium iudicum*, apertè negant aliquem delegatum poſſe ſubdelegare, excepto delegato Principis. Sed hoc dicendo oportet expreſsè negare leges ſuprà citatas: quod & durum eſt, & in quibuſdam repugnat praxi.

Decius. Curtius.

25. Pro horum explicatione Nota, dupliciter alicui poſſe delegari iuriſdictionem. Primò, ita vt delegetur ei immediatè certa iuriſdictio, ſiue certum exercitium talis iuriſdictionis, v.c. poteſtas audiendi confeſſiones, iudicandi de talibus aut talibus cauſis, aut etiam excommunicandi eos qui nolunt obedire. Secundò, vt committatur alicui immediatè vicarium aliquod officium cui annexa eſt iuriſdictio: vt fit quando alicui committitur, etiam ad certum tantùm tempus vicarium officium Paſtoris abſentis, aut vicaria gubernatio vrbis, &c. His poſitis ſit.

26. Concl. II. Quibus priore modo iuriſdictio delegatur, nullo modo poſſunt eam ſubdelegare, niſi hoc ſingulariter iis concedatur. Patet, quia conceditur iis iuriſdictio adſtricta ad certum exercitium, v.c. ad audiendas confeſſiones, à quo exercitio diſtinctum eſt illud quo alteri iuriſdictio delegatur: quare cùm hoc iis non concedatur hoc facere non poſſunt. Quod verum eſt ſiue iis delegetur vniuerſitas cauſarum, v.c. vt poſſint audire omnium confeſſiones, qui ſunt in tali oppido; ſiue ſolùm aliquorum in particulari, v.c. vt audiant confeſſionem trium aut quatuor perſonarum: quia vtrobique eſt eadem ratio. Poterit tamen Ordinarius concedere eis poteſtatem, non vt nomine proprio, ſed vt nomine delegantis ſubdelegent: vt docet *P. Sanchez. l.3. de matrim. diſp.31.n.6.& 7.*

Qui delegati poſſint ſubdelegare?

Sanchez.

27. Concl. III. Cui ſecundo modo delegatur iuriſdictio, poterit eam ſaltem ex parte ſubdelegare. Patet, quia ceſſat in eo ratio ſuprà pro 1. conc. allata. Nam huic cum ipſo officio committitur etiam iuriſdictio ei quodammodo commenſa, & talis eſt quaſi ordinarius, quamdiu hoc officium retinet. Et ſic facilè conciliantur iura ſuprà citata. Priora enim loquuntur de iis, quibus priore modo delegatur iuriſdictio, quibus propriè hæc dicitur delegari. Secunda verò loquuntur de iis, quibus ſecundo modo ea delegatur, vt apertè patet ex exemplis quæ adferunt: agunt enim de legatis Proconſulum, Præfectis vrbium, & ſimilibus, quibus, vt patet, officium ipſum delegatur.

Nota 1. Hos tamen non poſſe integrum officium ſubdelegare: quia cùm hoc non habeant proprium, non poſſunt in alium transferre: quare nec poſſunt ſubdelegare cum poteſtate ſubdelegandi: quia ſic cõmitterẽt ipſum officiũ.

Nota 2. Vt aliquis alteri validè deleget iuriſdictionem, requiri vt non ſit excommunicatus, aut ſuſpenſus non toleratus: quia hæc delegatio eſt actus iuriſdictionis, quam tales exercere nequeunt.

Suſpenſus aut excommunicatus non toleratus nõ poteſt delegare.

Hinc ſequitur primò, Parochum poſſe cuiuis ſacerdoti approbato dare veniam audiendi confeſſionem omnium ſuorum parochianorum: & Epiſcopum poſſe dare facultatem audiendi confeſſiones eorum omnium qui habitant in ſua diœceſi: & Pontificem poſſe dare facultatem audiendi confeſſiones omnium fidelium; idque etiam repugnantibus Epiſcopis ac Parochis: quia habet abſolutam iuriſdictionem in omnes fideles omnino independentem ab omni humana poteſtate. Contra verò cùm Epiſcopi in vſu ſuæ poteſtatis pendeant à Pontifice, & Parochi ab Epiſcopis: nec hi inuitis Epiſcopis, nec Epiſcopi inuito Pontifice poſſunt alicui dare facultatem audiendi confeſſionem. 28.

Quibus parochi, Epiſcopi, Pontifices poſſint dare facultatẽ audiendi confeſſionem?

Sequitur ſecundò, Religioſos quibus Pontifex ex priuilegio dedit poteſtatem audiẽdi confeſſiones omnium fidelium, poſtquam iuxta *Trident. ſeſſ. 23. c. 15.* ab Epiſcopo ad audiendas confeſſiones approbati ſunt, non indigere Epiſcopi aut Paſtorum licentia, vt ipſorum ſubditorum confeſſiones audiant: quia ad hoc ſufficit illis licentia obtenta à Pontifice. Et confirm. Quia ſi hac non obſtante ſine venia Epiſcopi aut Parochi non poſſent ſubditorum confeſſiones audire; fruſtra omnino eis à Papa daretur facultas audiendi confeſſiones, cùm ſine hac, habita Epiſcoporum venia eodem modo poſſent audire ſubditorum ipſorum confeſſiones, atq; cum illa. Sicut in ſimili *Honorius 3. c. In his 30. de priuilegiis*. meritò aſſerit, fruſtra Pontifices dediſſe Mendicantibus priuilegium celebrandi in altari portatili, ſi id ſine venia Epiſcopi facere non poſſunt. Et quamuis olim hac de re fuerit aliqua difficultas, iam verò omnes in hanc ſententiam conſentiunt, & praxis Eccleſiæ eam docet. 29.

Tridẽt.

Honorius 3.

Sequitur 3. Hoc ipſo quo aliquis ſiue ab Epiſcopo, ſiue ab ipſo Paſtore ægroto aut peregrinante etiam ad certum tempus Vicarius in paſtoratu conſtituitur, eum poſſe alteri ſacerdoti approbato ſubdelegare facultatem audiẽdi confeſſiones, niſi ſit ei prohibitum. Ita *Sanchez l.3. de matrim. diſ.31.n.13.* Et ratio eſt, quia demandatur ei non nuda iuriſdictio, ſed officium. Secùs eſt de iis quos Paſtor aſſumit, vt eum in audiendis confeſſionibus iuuent: quia his demandatur nuda poteſtas audiendi confeſſiones. 30.

Vicarij Paſtorum poſſunt ſubdelegare, non tamen ſacellani.

Sanchez.

DVBIVM V.

Qua ratione delegetur iuriſdictio, aut per conſuetudinem acquiratur?

Nota primò, hanc delegationem variis modis fieri poſſe. Primò, iure communi. Sic vrgente neceſſitate in articulo mortis quiuis ſacerdos poteſt quemuis abſoluere iuxta dicta n. 15. Secundò per priuilegia quæ aut generatim alicui Ordini, aut perſonæ alicui in particulari 31.

con-

conceduntur. Tertio, per particularem conceſſionem capitulari vel tacitam. Quartò, per conſuetudinem.

Poſſunt hæc iterum dupliciter fieri. Primò, directè, vt quando externa conceſſio iuriſdictionis immediatè dirigitur ad confeſſarium. Secundò, quaſi indirectè, quando pœnitenti conceditur facultas eligendi ſibi confeſſarium, aut alicui certo confitendi: quo caſu ipſe pœnitens non dat confeſſario vllam iuriſdictionem, ſed tantùm perſonam deſignat, cui Superior hoc ipſo quo eligitur, iuriſdictionem dat. Nam hoc ipſo quo Superior alicui concedit poteſtatem eligendi confeſſarium, dat eligendo iuriſdictionem ſub hac conditione ſi eligatur: qua conditione poſita, conceſſio quæ antè erat conditionata & quaſi indeterminata, cùm varij poſſent eligi, fit determinata & abſoluta.

32. Nota 2. Difficultatē hìc eſſe primò, An vt quis non habens iuriſdictionem validè abſoluat, ſufficiat vt Superior poſtea factum ratum habeat, aut dū fit id tacite approbet: Videtur enim ſufficere. Nam regula 10. Iuris in 6. dicitur *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubiū comparari.*

Secunda difficultas, Vtrùm iuriſdictio poſſit conſuetudine obtineri. Videtur enim id fieri poſſe. Nam vt patet ex *cap. Cùm contingat. 13. de foro competenti,* id videtur apertè dici. Et hanc partem cum aliis tenent *Nauar. c. Placuit de pœnitentia d. 6. n. 36. & Soto d. 18. q. 4. a. 2. ad ſecundum.* Contrà verò facit quod dicitur c. 2. *de pœnitentiis in 6. Nulla quoque poteſt conſuetudine introduci, quòd aliquis præter ſui Superioris licentiam confeſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſoluere vel ligare.*

Nauarr. Soto.

Pro cuius ſolutione Nota tertiò ex *P. Leſſio de iuſtitia c. 6. n. 45.* dupliciter poſſe induci aliquam conſuetudinem. Primò, ſcientibus nec repugnantibus Superioribus. Secundò, iis inſciis aut repugnantibus, ſaltem interiùs, quando exteriùs reſiſtere non audent.

Leſſius.

33. Conclvs. I. Qui non habet iuriſdictionem, non poteſt eam acquirere, niſi ei vel detur ordinaria, vel alia delegetur ab eo qui id facere poteſt. Patet, quia cùm non poſſit eam habere à ſe, non poteſt eam habere niſi ab eo qui eam validè poſſit dare.

Conclvs. II. Vt quis alteri validè iuriſdictionem deleget, debet Primò ſciens quid agat id velle facere ſaltem implicitè. Sic Parochus cenſetur Petro dare iuriſdictioné, dum vult eum audire confeſſionem ſuorū. Ratio concluſionis eſt: quia nec poſſumus humano modo aliquid velle, niſi hoc cognoſcamus: nec ea, quę à noſtrâ libera volūtate pendent, poſſunt validè fieri, niſi ea velimus. Secundò, debet hanc voluntatem externo aliquo ſigno ſufficiēter exprimere, vt alteri poſſit innoteſcere: quia aliàs nec cōcedentis voluntas poteſt humano modo ad alterum dirigi, nec vlli aliquid validè conceditur, niſi hic illud acceptet vel per ſe, vel per alios, nec hic poteſt cōceſſionem acceptare, niſi eam cognoſcat. Vide *P. Leſſium de Iuſtitia c. 18. dub. 5. & 6.* Et confir. in re præſenti. Quia abſurdiſſimè alicui daretur iuriſdictio, ita vt nunquam ea licitè poſſet vti: nūquam autem poteſt quis licitè vti iuriſdictione, quam neſcit ſibi datam; nec poteſt ſcire ſibi eſſe datam niſi hoc ei ſignificetur. Vide *P. Sanchez lib. 3. de matrim. diſp. 36. n. 8.*

Nemo inſcius confert iuriſdictionem.

Nec etiam ſine externo ſigno.

Leſſius.

Sanchez.

Hinc ſequitur Primò, vt is qui caret iuriſdictione aliquem validè abſoluat, nullo modo ſufficere vt Paſtor ipſius actum poſtea ratū habeat. 34. Quia hoc Sacramentum omnino inualidè confertur ab eo qui non habet iuriſdictionem. Ratihabitio autem ſubſequēs nullo modo poteſt efficere, aut vt abſoluens iam ante verè habuerit iuriſdictionem, aut vt Sacramentū inualidè collatum conualeſcat, præſertim cùm hoc Sacramentum nullo modo poſſit pendere à conditione futura: vt oſtendi tom. 1. q. 64. a. 8. dub. 2. Ad illam regulam Iuris citatam Reſp. illam ſolùm intelligendam de iis actibus, qui in ſui valore immediatè pendent a ratihabitione alterius: vt fit in cōtractibus, & ſimilibus. Adde, cùm abſolutio non poſſit dari nomine alicuius alterius hominis, ſed immediatè nomine & auctoritate Dei, nullum eam poſſe ratam habere: quia vt dicitur ibidem regula Iuris 9. *Ratum habere quis non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum.*

Ratihabitio nō validat abſolutionē præcedentem.

Nemo poteſt alterius abſolutionem habere ratam.

Sequitur ſecundò, Vt quis validè abſoluat non ſufficere vt omnino præſumat parocho gratum 35. eſſe vt ipſius ſubditi confeſſioné audiat: nec etiam quòd parochus ſciens hoc fieri id de facto interiùs in animo ſuo approbet. Nam nec illa præſumptio, nec interior illa approbatio alteri de facto dant iuriſdictionem, ſine qua inualidè confeſſioné audit. Quare neceſſe eſt vt Parochus internú illum conſenſum aliquo ſigno externo exprimat, quo eum audienti ſufficiēter explicet: ita vt hic determinatè ſciat illum conſentire.

Vnde ſequitur tertio, Non ſemper ſufficere quòd parochus videat me v.c. audire ſuum ſubditum & non contradicat: quia inde non poſſum certò colligere eum in hoc conſentire. Nam poteſt fieri vt non contradicat, quia putat me ex priuilegio, aut alia ratione habere iuriſdictionem, quia nimirum falsò putat pœnitentem ſolùm confiteri venialia: aut quia non audet contradicere ne lites aut iurgia excitentur, aut aliquod ſcandalum fiat. Quare vt eius non prohibitio habeat rationem veræ conceſſionis, neceſſe eſt Primò, vt conſtet mihi ipſum ſcire, vel ſaltem credere me carere omni iuriſdictione, eumque eſſe talem, qui liberrimè contradiceret, ſi factum meum non approbaret: aut qui me ita amet, vt libenter habeat me ipſius conſenſum in ſimilibus rebus præſumere.

Non cōtradictio non eſt ſufficiens ſignum interni conſenſus.

Niſi aliquibus circumſtantiis veſtiatur.

Sequitur quartò, etiam in hoc caſu ſi parochus non videat me dum me accingo ad audiendam confeſſionem, ſed tantùm ſuperueniat dum 36. confeſſionem audire cœpi, & dicto modo factum meum approbet, me initio quouſque talis approbatio ſufficienter fiat, omnia inualidè agere: quia ſine vlla iuriſdictione: quare neceſſarium erit vt pœnitens ſecundò confiteatur omnia peccata quæ priùs fuerat confeſſus: quia illa confeſſio cùm non ſit facta legitimo iudici, non potuit eſſe ſacramentalis. Poterit tamen hoc breuiter facere, dicendo ſe confiteri omnia peccata, quæ ante fuerat confeſſus.

Sequitur quinto, Eum grauiter peccare qui ita confeſſionem audire incipit, etſi ſperet Paſtorem mox ſuperuenturum; & ita approbaturum ipſius

 factum.

factum. Tum quia initio inualidè confeſſionem audit cum iniuria pœnitentis, & ipſius Sacramenti, ac vſurpatione alienæ iuriſdictionis: tum etiam quia exponit ſe periculo inualidè abſoluendi, ſi Paſtor verè interiùs factum non approbet, aut non ſufficienter exteriùs id exprimat. Et ſimiliter grauiter peccat, qui tali ſciens confitetur: quamuis hic faciliùs ex ignorantia excuſari poſſit. Quare quando grauiſſima neceſſitas non poſtulat, nunquam ſimile quid, niſi expreſſa venia priùs petita faciendum eſt.

37. CONCLVS. III. Conſuetudo nunquam dat iuriſdictionem, quando vſurpatur inſciis iis, qui illam dare poſſunt. Quia nemo poteſt accipere iuriſdictionem niſi aliquis eam validè det: quod nemo hîc facit. Et ſic intellige *cap. 2. de pœnitentiis citatum n.* 32. Tum quia videtur loqui de priuata conſuetudine, quæ non facilè præſumitur nota Superiori: tum etiam quia ſi hæc conſuetudo fieret vidente & non contradicente Superiore, non præſumeretur fieri ſine ipſius conſenſu.

Conſuetudo non dat iuriſdictionem in hoc foro.

38. CONCLVS. IV. Conſuetudo quæ exercetur Superiore apertè conſcio & non contradicente cùm facilè poſſit, dat iuriſdictionem non ratione ſui, ſed ratione taciti conſenſus & approbationis ipſius Superioris. Quare poteſt breui tempore validè introduci: quia hoc ipſo quo Superior aliquot eiuſmodi actus permittit, quando conſtat quòd facile poſſet eos impedire, eos tacite approbat. Vide *P. Leſſium de iuſtitia c. 2. d.* 14. *n.* 45. Et ſic intellige *c. Cùm contingat citatum n.* 32.

Niſi vſurpetur conſciis iis qui eam dare poſſunt.

Leſſius.

39. Ex quibus patet primò, Poſſe fieri vt hæc conſuetudo initio incipiat per confeſſiones inualidas ob defectum iuriſdictionis, antequam Superiorum nô prohibitio ſit ſufficiens ſignum eos conſentire: & poſtea efficiat vt ſequentes confeſſiones validæ ſint, poſtquam illa non prohibitio eſt, ſufficiens ſignum conſenſus.

Patet 2. Iuriſdictionem conſuetudine acquiſitam ſemper pendere à voluntate Superiorum, quorum auctoritate, ſiue tacito conſenſu fuit introducta. Quare tam ipſi, quàm eorum ſucceſſores ſemper poſſunt eam reuocare. Secùs eſt de eorum inferioribus: quia hi nec legem nec priuilegium Superiorum infringere poſſunt. Hinc parochi non poſſunt reuocare conſuetudinem Epiſcoporum auctoritate inductam.

Nota demum cum *P. Sanchio l. 3. de matrim. diſp.* 59. *n.* 13. *&* 14. licentiam audiendi aliquorum confeſſiones metu vel dolo obtentam dare veram iuriſdictionem. Et fauent quæ docet *P. Leſſius de iuſtitia c. 17. dub. 5. & 6.*

Sanchez. Licentia audiendi confeſſiones valet de metu vel dolo obtineatur.

Leſſius.

DVBIVM VI.

Vtrùm validè abſoluat, qui dubitat an habeat iuriſdictionem?

40. NOta 1. Nos variis modis poſſe de aliqua re dubitare; vt oſtendi diſp. 7. n. 67.

Nota 2. Poſſe fieri vt ſit dubium an confeſſarius habeat in vlla omnino peccata, ex iis quæ pœnitens confitetur, iuriſdictionem: vt ſi ſit dubium an omnia quæ confeſſus eſt ſint reſeruata: vel etiam poſſe eſſe certum confeſſarium habere iuriſdictionem in aliqua peccata, dubium tamen an habeat in omnia.

Nota 3. Fieri poſſe vt ſacerdos nunquam habuerit certam iuriſdictionem in peccata pœnitentis, aut etiam vt aliquando certam habuerit, ſed iam dubitat an eam adhuc habeat, eò quòd dubitet an iuriſdictio quæ ei fuerat delegata, ſit reuocata, vel alia ratione iam exſpirarit.

CONCL. I. Quando quacunque ratione eſt verè incertum an confeſſarius habeat veram iuriſdictionem in vllum peccatũ ex iis quæ pœnitẽs confitetur: non videtur vnquam licitè dari abſolutio. Quia cùm Sacramentum eſſentialiter pendeat à iuriſdictione confeſſarij, quando hæc dicto modo eſt incerta, abſoluens exponit ſe probabili periculo conferendi Sacramentum inualidè, quod extra caſum magnæ neceſſitatis ſacrilegiè fit: vt communiter Doctores fatentur, & per ſe patet. Hîc autem non videtur poſſe occurrere vlla neceſſitas: quia pœnitens ſemper poteſt confiteri aliqua venialia aut mortalia quæ ſemel confeſſus eſt, in quæ confeſſarius habet certam iuriſdictionem: niſi contingat eum poſt confeſſionem vnius peccati mortalis ſtatim amittere ſenſum, & incidere in periculum mortis: quo caſu certum eſt ſacerdotem habere iuriſdictionem in omnia peccata. Quare in ſequentibus concluſionibus ſolùm loquemur de caſu in quo ſacerdos habet certam iuriſdictionem in aliqua peccata pœnitentis. 41.

Nunquam poteſt eſſe neceſſitas confitendi ei, qui in nulla peccata habet iuriſdictionem.

CONCLVS. II. Quando ſacerdos eſt moraliter quaſi certus ſe habere veram iuriſdictionem in omnia peccata confitentis, etiamſi de aliquibus paululùm dubitet, licitè abſoluit. Quia ſecundùm communem Doctorum ſententiam, cum tali ſcientia licitè operamur. Quia alias vix vnquam poſſemus aliquid facere. Nam in plurimis rebus paſſim occurrentibus non poſſumus habere maiorem certitudinem. Hæc autem maximè vera ſunt, cùm in eo caſu omnino certum ſit eum habere iuriſdictionem in aliqua peccata, & conſequenter Sacramentum eſſe validum. 42.

CONCL. III. Quoties ſacerdos verè dubitat an habeat veram iuriſdictionem in omnia peccata pœnitentis, nunquam licitè abſoluit, niſi occurrat aliqua neceſſitas. Ita *P. Suarez diſp. 26. ſect. 6.* Et ratio eſt, quia hoc fit cũ aliqua irreuerentia ipſius Sacramenti. Nam ſi reuera non habeat iuriſdictionẽ in aliqua peccata, ipſe ab iis ſolú abſoluet indirectè: quod eſt contra integritatẽ in hoc Sacramẽto requiſitã, quã tenetur procurare tam ipſe quàm pœnitens, quantùm cõmodè poſſunt. 43.

Suarez.

CONCL. IV. Quando ſacerdos iam antè bona fide credidit ſe habere iuriſdictionem in omnia peccata quæ pœnitẽs ei cõfitetur, & iam incipit dubitare an eam habeat, tenetur antequã ea iuriſdictione vtatur, adhibere diligentiam vt veritatẽ cognoſcat, quantũ hîc & nunc fieri poteſt, qua adhibita, ſi res adhuc maneat dubia, ſi abſoluat, non peccat vſurpatione alienæ iuriſdictionis: quia cũ hanc iam inceperit bona fide poſſidere, nõ tenetur ſe abdicare donec ei aliquo modo cõſtet ſe eam non habere. Exigit tamen reuerentia Sacramẽti, vt quãdo nulla eum neceſſitas compellit ad audiendas confeſſiones, ab iis abſtineat: quia alias ſine cauſa exponit ſe periculo ne à multis peccatis ſolùm indirectè abſoluat: quod ſine rationabili cauſa non eſt faciendum. 44.

Quòd ſi verò nunquam bona fide vſum talis 45

iuriſdi

iuriſdictionis poſſederit, ſi ea ſine neceſſitate vtatur, peccat etiam vſurpatione alienæ iuriſdictionis. quia etſi quis dubitans an res aliqua ſit ſua, poſſit licitè continuare eius poſſeſſionem iam bona fide inchoatam; non tamen poteſt eam cum tali dubio inchoare: vt cum aliis bene docet *P. Leſſius de Iuſtitia c.6.dub.3.* Leſſius.

46. Nota, quando quis bona fide incepit poſſidere aliquod beneficiũ cui annexa eſt iuriſdictio in hoc foro, & poſtea incipit dubitare de validitate collationis; ſi poſt diligentẽ inquiſitionẽ res adhuc maneat dubia: ſicut ipſe licitè retinet beneficiũ, ita licitè vtitur iuriſdictione ei annexa. Nã etſi fortè beneficiũ non ſit ipſius: tamen Eccleſia tunc ob commune bonum eius defectum ſupplet dando ei iuriſdictionem, iuxta dicta n. 22.

47. Concl. V. Quando id exigit notabilis aliqua neceſſitas, is qui dubitat an habeat iuriſdictionem in omnia peccata confitẽtis, licitè eum abſoluit: quia exigente neceſſitate poteſt fieri confeſſio non integra, & poteſt ita abſoluere is qui certò ſcit ſe non habere iuriſdictionẽ in omnia peccata confitentis: vt oſtendam infra n.105. Ergo multò magis id poteſt is, qui de illa dubitat. Sufficiens autem ad hoc eſt neceſſitas, quando pœnitens aliàs aut deberet communicare ſine confeſſione, aut quando non poſſet implere præceptum annuæ confeſſionis, aut præter conſuetudinem, aut cum aliqua nota deberet diu differre confeſſionem. Vide dicta diſp.7.n.77.

Nota 1. Quo probabilius eſt ſacerdotem habere iuriſdictionem, eò minorem neceſſitatem ſufficere vt licitè abſoluat: atque ita in priore caſu quartę concluſionis, niſi occurrant graues valdè rationes dubitandi, non ita magna requiretur neceſſitas, vt ſacerdos poſſit licitè abſoluere.

Nota 2. Quãdo quis cum dubia iuriſdictione pœnitentem abſoluit, debere eum monere, vt poſtea ea peccata ſecundò confiteatur ei qui habet iuriſdictionem: quia cùm hic ſit dubius an ab iis ſit directè abſolutus, tenetur procurare certam abſolutionem: vt oſtendi diſp.7. n.68.

DVBIVM VII.

Qua ratione in confeſſario requiratur probatio Epiſcopi?

48. Tridem. HVius dubij explicatio præcipuè pendet ex intelligentia *Concilij Triden. ſeſſ. 13.c.15. de reform.* vbi hac de re ita ait. *Decernit tamen ſancta Synodus, nullum etiam regularem poſſe confeſſiones ſæcularium etiam ſacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat; priuilegiis & conſuetudine quacunque etiam immemorabili non obſtantibus.*

Vt autem rem totam faciliùs explicemus, primò quædam quæ ab omnibus conceduntur ex ipſis Concilij verbis deducemus.

Ex iis igitur patet primò, Nullam requiri approbationem, vt quis audiat confeſſiones Religioſorũ: quia Concilium apertè reſtringit ſuum decretum ad confeſſiones ſæcularium. Voluit enim relinquere Religioſos ſuis ſtatutis, confidẽs per hæc ſatis eorũ ſaluti hac in re eſſe cautũ. Quare hi poterunt iam confiteri iis omnibus, quibus priùs per ſua ſtatuta confiteri poterant. 49.

Patet 2. Obtinentes legitimè beneficium, cui annexa eſt cura animarum, non indigere hac approbatione. Nam Conciliũ expreſsè eos ab hac neceſsitate obtinendi approbationem excipit. Et ratio eſt, quia cenſentur approbati hoc ipſo quo iudicantur idonei, qui tale beneficium adminiſtrent, quũque illud iis de facto confertur.

Patet 3. In omnibus aliis ſacerdotibus tam ſæcularibus quàm regularibus ad audiendum confeſsiones ſæcularium etiam ſacerdotum, hanc approbationem eſſe neceſſariam, quæ nihil aliud eſt quàm authenticum teſtimonium, quo approbatus declaratur idoneus, cui hoc munus committatur. Cenſetur autem Epiſcopus aliquem approbare, hoc ipſo quo ſciens & volens ei præcipit vt confeſsiones audiat.

Patet 4. Per hanc approbationem non conferri vllum ius ad audiendum confeſsiones, neque vllam iuriſdictionem, ſed perſonam ſolùm iudicari idoneam cui illa conferantur, ſine qua approbatione inualidè ei hoc munus cõmitteretur. Nam Concilium dicit ſine ea *nullum poſſe confeſsiones audire.* quibus verbis ſignificatur non approbatos inualidè confeſsiones audire: vt cum communi Iuriſtarũ ſententia fuse docet *P. Sanchez lib.6.de matrim.diſp.38.n.20* Et hoc etiam expreſsè declarauit congregatio Cardinalium. Approbatio non dat iuriſdictionẽ, hæc tamen ſine illa inualidè confertur. Sanchez.

Patet 5. Cùm hoc teſtimonium non ſit gratuitum munus, ſed potiùs actus iuſtitiæ, quem Epiſcopus ſuis ſubditis ex officio debet, hunc requiſitum teneri idoneum approbare, quoties non ſubeſt iuſta cauſa negandi. Epiſcopus requiſitus tenetur idoneum approbare.

His poſitis quæritur Primò, A quo Epiſcopo debeat confeſſarius approbari? Quidam putant eum debere approbari ab Epiſcopo pœnitenti: quia huius eſt proſpicere vt oues ſuæ non confiteantur niſi idoneis. 50.

Alij tamen probabilius docent, hanc approbationem debere fieri ab Epiſcopo ipſius confeſſarij. Ita *Suarez diſp.28.ſect.6.n.10.* Et expreſsè ex ore Pontificis bis declararunt Cardinales. Prior declaratio ita ſe habet: *S.D.N. audita conſultatione congregationis, declarauit Epiſcopum vigore priuilegij, de quo in c. finali de pœnit. & rem. non poſſe ſibi eligere ſacerdotem ſibi non ſubditum, qui à proprio Ordinario non fuerit adhuc ad formam huius decreti admiſſus ſeu approbatus ad audiendas confeſsiones.* Ex quo apertè patet, neminem poſſe approbare ſibi non ſubditum: quia aliàs talis Epiſcopus poſſet talem ſacerdotem ſtatim approbare, atque ita eligere confeſſarium. Imò hoc ipſo quo eum eligeret approbaret. Et ratio eſt, quia approbatio eſt actus iuriſdictionis: quare non poteſt exerceri niſi in ſubditum. Vt igitur Epiſcopus poſsit approbare ſacerdotem ſibi non ſubditum, neceſſe eſt vt conferendo ei beneficium, aut alia ratione faciat eum priùs ſibi ſubditum. Suarez. Approbatio non poteſt exerceri circa nõ ſubditum.

Vbi Nota 1. Etſi Religioſi mendicantes non ſint propriè ſubditi Epiſcopis, quo ad hanc rem tamen eos cenſeri ſubditos iis, in quorum diœceſi commorantur. 51.

Nota 2. Epiſcopũ poſſe hanc approbationem dare vel per ſe, vel per alium virum idoneum, cuius prudentiæ eam committat: vt patet ex vſu.

Secunda declaratio Cardinaliũ eſt hæc: *S.D N.*

declarauit tempore Iubilæi poſſe omnes regulares confiteri peccata ſua ſacerdotibus approbatis ab Ordinario ad audiendas confeſsiones: in bulla enim non fit mentio niſi de Ordinario eorum qui audiunt confeſsiones: non autem de Ordinario pœnitentium. Vbi notanda ſunt illa vltima verba, *In bulla enim*, &c. quibus apertè declaratur in hac approbatione danda non reſpici quis ſit Ordinarius pœnitentis, ſed quis ſit Ordinarius confeſſarij: quia hic ſolus hanc approbationem dare poteſt. Vnde ſequitur, Mechlinienſem v.c. qui habet facultatem eligendi confeſſarium approbatum quemcumque voluerit, poſſe in diœceſi Antuerpienſi confiteri cuicunque in illa diœceſi approbato.

52. Secunda difficultas eſt, Vtrùm approbatus in diœceſi v.c. Mechlinienſi, ſi transferat ſe in diœceſim Antuerpienſem, poſſit ibi à parocho aſſumi, vt eum iuuet in audiendis confeſſionibus ſine noua approbatione?

Prior ſententia hoc negat. Primò, quia refertur quædam reſponſio Cardinalium, in qua dicitur: *Approbatum ab alio quàm à Valentino Epiſcopo, in diœceſi Valentina, non cenſeri approbatũ ab Ordinario.* Secundò, quia Gregorius XIII. cõceſſit Religioſis Societatis priuilegiũ, vt ſemel approbati & à Superioribus expoſiti, quando iter faciunt per alias diœceſes, poſſint ibi audire confeſſiones fideliũ. Ergo ſine eo priuilegio hoc non poterant. Tertiò, quia quiſque debet approbari à ſuo Ordinario. Atqui approbatus à Mechlinienſi ſi eat habitatũ Antuerpiæ, iam habet pro ſuo Ordinario Antuerp. Epiſcopũ. Ergo niſi ab hoc approbetur, non cẽſetur approbatus à ſuo Ordinario.

53. II. ſententia docet, non egere noua approbatione. Ita *P. Henriquez. l. 7. de Sacramentis, ſiue de indulgentiis c. 12. n. 4.* vbi dicit eam plurimorum eſſe ſententiam. Probatur primò, quia Concilium non requirit niſi vnam approbationem. Atqui talis eſt verè ſemel approbatus. Ergo, &c. Nec obeſt quòd Concilium dicat ſacerdotes debere approbari ab Epiſcopis: quia hoc non eſt ita intelligendum, quaſi ſinguli deberent à pluribus approbari: hoc enim falſum eſt: ſed quia diuerſi debent à diuerſis approbari, quiſq; ſcilicet à ſuo. Secundò, quia ſi tali eſſet opus ſecundò approbari, hoc eſſet, quia deberet approbari ab Epiſcopo pœnitentis. Atqui hoc non eſt neceſſariũ: vt patet ex dictis n. 50. & 51. Ergo nec illud eſt neceſſarium. Tertiò, quia hæc approbatio non dat vllam iuriſdictionem approbato, ſed tantùm eſt authenticum teſtimonium, quo declaratur idoneus, vt ei hoc munus cõmittatur. Sicut Licentia aut Doctoratus eſt teſtimoniũ doctrinæ. Sicut igitur hoc teſtimonium ſemel datum vbique valet, ita etiam illud debet vbique valere.

Henriquez.

54. Ad primum argumentum primæ ſententiæ hi Doctores reſpondent, de ea reſolutione Cardinalium minùs certò conſtare, cùm non reperiatur inter eas quæ diuerſis locis à diuerſis collectæ aſſeruantur. Quare duæ aliæ reſponſiones allatæ n. 50. & 51. quæ omnino certæ ſunt, & huic ſententiæ fauent, videntur præponendæ; aut ſaltem illa videtur ita explicanda vt hia non repugnet: quod facilè fieri poteſt, ſi dicamus in ea eſſe ſermonem de eo qui erat ſubiectus Epiſcopo Valentino dum ab alio approbaretur: quo caſu approbatio fuiſſet inualida.

Ad 2. reſpõdent, per ſimilia priuilegia nihil probari, cùm ſæpe dentur nõ tam quòd ſint neceſſaria, quàm vt ſatisfiat aliquibus nimis ſcrupuloſis, qui de rebus etiã claris dubitant: vt bene notat etiã *Sanchez. l. 2. de matri. diſ. 37.* Nam eodẽ priuilegio Societati conceſſum eſt, vt ſcrupulis agitati ſecurè poſſint acquieſcere iudicio ſui cõfeſſarij. Itẽ vt quando aliqui ingrediuntur Societatẽ qui habent bona aliena incerta, quorũ dominum etiã facta diligẽti inquiſitione reperire non poſſunt: poſſint ea prudentum iudicio in cauſas pias diſtribuere: quæ ſunt aperti iuris naturæ. 55.

Priuilegia ſæpe conceduntur non tam quia neceſſaria ſunt, quàm vt eximatur ſcrupulis. Sanchez.

Ad 3. Reſpondent, quemque debere approbari ab eo, non qui eſt eius Ordinarius, quando audit confeſſiones (quia aliàs quoties aliquis Epiſcopus moreretur, omnes ab eo approbati, deberent à ſucceſſore iterum approbari, quod falſum eſt) ſed qui erat eius Ordinarius dum approbabatur. Vnde patet negandam eſſe conſequentiam.

Pro reſolutione Nota, aliquẽ dupliciter poſſe ab Epiſcopo approbari. Primò, ſolùm quoad certas perſonas, aut locũ in quo non requiritur magna ſcientia aut prudentia: ita vt Epiſcopus expreſsè dicat eũ eſſe idoneum, qui poſſit aſſumi vt in tali loco audiat confeſſiones, non autẽ alibi. Et de hoc eſt certum, eum non eſſe ſufficienter approbatum vt alibi audiat. Secundò poteſt quis abſolutè iudicari idoneus vt vbique confeſſiones audiat: qua ratione datur approbatio quando abſolutè datur. Et de hoc eſt tota difficultas. 56.

Qua in re ſaluo meliore iudicio credo dicendum Primò, quantumcunque aliquis ſit in vna diœceſi approbatus, ſi trãſeat ad aliam, ſatis eſſe probabile huius Epiſcopum habere ius eum iterum examinandi, vt videat an idoneus ſit. Quare poteſt prohibere ne vllus confeſſarius in ſua diœceſi aſſumatur, aut exponatur vt confeſſiones ſæcularium audiat, niſi à ſe approbatus ſit. Probatur, quia *Pius V. in extrauag. Romani Pontifices* edita 8. Idus Auguſti anno 1571. dicit Religioſos mendicantes ſemel approbatos, mortuo Epiſcopo, non quidem debere, poſſe tamen ab eius ſucceſſore, ſi ei placuerit, ſecundò per examen approbari, pro maiore quiete ipſius conſcientiæ. Vnde etiam ſequitur, eos poſſe ſimiliter examinari, quando ad aliam diœceſim tranſeunt. 57.

Epiſcopus poteſt prohibere ne quis ſacerdos in ſua diœceſi confeſſiones audiat niſi ab eo ſit approbatus.

Pius V.

Secundò, quamdiu tamen Epiſcopus non prohibet ſuis parochis, aut Superioribus Religioſorum ne ſacerdotes alibi approbatos ad audiendas confeſſiones in ſua diœceſi exponunt, hi validè ad hoc aſſumuntur & exponuntur: quia habent conditionem à Concilio Trident. requiſitam: quòd ſcilicet à ſuis Ordinariis ſint approbati. Et confirm. ex deciſione Pij V. Nam ſicut in hac re ſe habent duo Epiſcopi in eodem epiſcopatu ſibi ſuccedentes: ita videntur ſe habere duo exiſtentes in diuerſis epiſcopatibus, quibus idem ſucceſſiuè ſubiicitur. Ergo ſicut illi etſi abſolutè poſſint, non tamẽ debent ſecundò eundem approbare; ita nec hi. Et ſecundum hæc poteſt etiam optimè explicari reſponſio Cardinalium citata n. 54. pro priore ſententia: vt ſcilicet talis dicatur in diœceſi Valentina non eſſe approbatus ab Ordinario: quia nimirũ Epiſcopus retinet idem ius eum examinandi & approbandi,

Trident.

bandi, ac ſi non eſſet alibi approbatus.

58. III. Difficultas eſt, Vtrùm is cui iniuſtè negatur approbatio, hoc ipſo cenſeatur approbatus? Quidam enim hoc aſſerunt. quia cõſenſus aperte iniuſtè negatus, reputatur eſſe datus, vt colligitur ex *cap. Licet, de regularibus.*

Tridem. Val dè negatur approbatio etiã iuſtè. Pius V.

Sed contrarium dicendum eſt Primò, quia Trident. abſolutè requirit approbationem non obſtantibus quibuſcunq; priuilegiis: quibus verbis videtur derogare *Clementina Dudum, de priuilegiis*, quatenus hac in re Mendicantibus fauere videbatur. Secundò, quia Pius V. in bulla quæ incipit *Romani Pontifices*, abſolutè requirit obtentam approbationem. Tertiò, quia, vt ſuprà oſtendi, Trident. requirit hanc approbationem tanquam quoddam authenticum teſtimonium, quod non poteſt dari niſi à perſona publica: & omnino conueniebat vt ſacerdos admittendus ad publicũ officium, publica auctoritate probaretur idoneus. quia de rebus ad publicũ ſpectantibus non poſſunt authenticè priuati iudicare.

Nec refert quòd hinc poſſint aliqua ſequi incõmoda. quia fortè ex cõtrario maiora ſequerẽtur. Ad rationẽ primę ſententiæ nego aſſumptũ. Hoc enim ſolùm verum eſt, in caſibus iure expreſſis, qualis eſt ferè ſingularis in *dicto c. Licet.*

Nota tamen primò, Epiſcopum grauiter peccare, qui ſine iuſta cauſa approbationem negat.

Approbatio ſemel data ſine iuſta cauſa reuocari nequit.

59. Nota 2. Approbationem ſemel datam non poſſe validè reuocari ſine iuſta cauſa. quia hæc approbatio non eſt gratia, vt poſſit pendere à voluntate cõcedentis, ſed tantum authenticum inſtrumentum de ſufficientia talis perſonæ. Teſtimoniũ autem ſemel datum non poteſt reuocari, niſi ad hoc nouæ aliquæ rationes emergant, Sicut tamẽ alia ſimilia teſtimonia poſſent reuocari, ſi poſtea deprehenderentur continere apertum errorem qui antè latebat: ita etiam illud in ſimili caſu poſſet reuocari. quod maximè verum eſt reſpectu ſucceſſoris illius Epiſcopi. qui priorem approbationem dedit. Nam hic, vt patet ex dictis n. 57. poteſt approbatũ à ſuo deceſſore, ſecundò examinare, quando hoc iudicat expedire. quod fruſtra eſſet, ſi non poſſet approbationem reuocare. Vide *Suarem diſp. 28. ſect. vlt.*

Suarez.

DVBIVM VIII.

Quinam de iure aut conſuetudine poſſint ſibi confeſſarium eligere?

60. CONCLVS. I. Iure cõmuni Epiſcopi, & his ſuperiores, ac inferiores etiam Prælati exẽpti poſſunt ſibi eligere quemuis cõfeſſarium approbatum. Ita expreſsè habetur *c. finali, de pœnitentiis.* Talis autem nulla ratione cenſetur fœmina. quia hæc cùm non poſſit habere vllam iuriſdictionẽ ſpiritualem, non poteſt intelligi nomine Prælati. Ita *Henriq. l. 6. c. 13.* Religioſi tamẽ tenẽtur tales eligere quales iis ſtatuta permittunt.

Henriquez.

CONCL. II. Idem dicendum de iis omnibus, quibus id per particulare aliquod priuilegium permittitur, quale communiter habent Reges & Principes, iique quibus dantur bullæ cruciatæ.

Vbi Nota, hanc facultatem poſſe concedere omnes eos, qui habent iuriſdictionem ordinariam in hoc foro, iis, in quos eam habent, v.c. Papa omnibus fidelibus, Epiſcopus iis qui in ſua diœceſi habitant, Parochus ſuis parochianis.

CONCL. III. Eandem facultatem à Superioribus tacitè approbatam habent omnes Parochi, quibus nunquam videmus Epiſcopos certum confeſſarium præſcribere. Ita *Sà v. Confeſſor n. 1.* Imò *P. Suarez diſp. 27. ſect. 3. n. 2. & 4.* idem docet de omnibus ſacerdotibus. Quia cùm ſacerdotes ſæpiſſimè diuerſis locis celebrent, nec poſſint ſemper habere propriũ ſacerdotem præſentem, ne deberent ſæpe etiam conſcij ſibi peccati mortalis ſine confeſſione celebrare, decuit hanc facultatem iis concedi: ſicut ob eandem rationem *c. finali, de pœnitentiis*, ea conceditur Prælatis. Quòd autem hæc facultas de facto ſit conceſſa ſacerdotibus conſuetudo docet. Item ij qui non habent vlla peccata mortalia, quæ non ſunt ſemel confeſſi, vt dixi n. 17. poſſunt confeſſarium eligere. 61.

Omnes Parochi, imò & ſeculares ſacerdotes ex tacito ſuperiorem conſenſu poſſunt ſibi confeſſarium eligere.

Sà. Suarez.

Peregrinantes poſſunt confiteri parochis loci in quo ſũt.

Simili tacita conceſſione videtur inductum, vt peregrinantes poſſint confiteri iis parochis, eorumque vicariis, in quorum parochiis pro tempore commorantur, præſertim quando ibi non ſunt alij priuilegiati, quibus poſſint confiteri. Et ratio huius confeſſionis eſt, ne diu debeant abſtinere à confeſſione ac Sacramentorum perceptione. Ita *Silueſter v. Confeſſor 1. q. 11.* limitat tamen ad eos qui habent licentiam peregrinandi, *Soto. 18. q. 4. a. 2. ad primam obiectionem.* Imò *Caiet. v. Abſolutio ex parte abſoluentis, §. Licentia dupliciter*, dicit hoc ab Eugenio IV. etiam pro confeſſione, & communione annua ſtatutum eſſe. Hæc tamen ſunt intelligenda de ijs qui non ſuſcipiunt peregrinationem in fraudem legis, ea ſolùm de cauſa, vt poſſint aliis confiteri.

Silueſter. Soto. Caietan.

Quidam verò dicunt vagos nullũ habere propriũ ſacerdotem, atque ita poſſe cõfiteri cui voluerint. quia putant iure diuino quemuis cuiuis ſacerdoti approbato poſſe cõfiteri: & quod iam de facto hoc nequeant facere fieri ratione prohibitionis Eccleſiæ, quæ prohibet ne quis alteri quàm ſuo parocho cõfiteatur. quod ius ceſſat in ijs qui parochũ non habent. Ita *Palud. in 4. d. 17. q. 3. concl. 3. D. Antonin. tit. 17. c. 4. Nauar. in c. Placuit, d. pœnitentia d. 6. n. 80. Caiet. v. Abſolutio ex parte abſoluentis.* Sed hæc non ſunt vera, nec vllo firmo fundamẽto probari poſſunt. Imò nituntur falſo fundamento, vt patet ex dictis n. 7. 11. & 20. vbi oſtendi iuriſdictionem dari iure humano. Quare cùm nullibi talis iuriſdictio aut licẽtia poſſit in iure oſtendi conceſſa, ſignum eſt nullã eſſe, præſertim cùm talis conceſſio non videatur rationabilis, cùm nulla illius ſit neceſſitas, & poſſit parere turbationem, ſi vagabundus decumbens in vna parochia, alterius parochiæ parochum vocet ad ſuam confeſſionem audiendam. 62.

Paludan. Antonin. Nauarr. Caietan.

Dicendum igitur eſt tales habere pro proprio ſacerdote eum in cuius parochia pro tempore verſantur, cuius eſt ipſis Sacramenta adminiſtrare qui eos abſoluere poteſt ab iis omnibus à quibus proprios parochianos abſoluere poteſt.

Vagi habent pro parocho eum, in cuius parochia pro tempore morantur.

Addunt multi, eum cuius proprius Paſtor eſt omnino ignorans; poſſe cuiuis alteri confiteri. Probant, quia hoc videtur dici in *c. Placuit. de pœnitentia d. 6.* Ita *Nauar. in illud c. n. 146.* & plurimi Canoniſtæ. Item *Magiſter in 4. d. 21. in fine*, quem ſequuntur *Gabriel d. 17. q. 2. a. 3. dub. 4. Richard. a. 3. q. 7. Palud. q. 3. concl. 1. D. Antoninus 3. p. tit. 17. c. 4. caſu 1. Adrian. q. 5. de cõfeſſione & Medina de pœni-* 63.

Nauarrus. Magiſter. Gabriel. Richard. Palud. in. Antonin. Adrian. Medina.

tentia tract.2.q.30.§.Si autem. Quorum multi hoc extendunt ad varios alios caſus, in quibus aliquis ſine graui periculo non poteſt proprio ſacerdoti confiteri: quos fuſe citat *Henriq.l.6.c.13.* Henriquez.

Aiunt tamen multi, Primò, hoc tantùm habere locum quando non eſt alius ſacerdos parochi coadiutor qui ad hoc munus obeundum ſit idoneus, & cui pœnitens ſine incómodo poſſit confiteri. Secundò, vt ſubditus priùs teneatur petere à parocho veniam alteri confitendi, quam ſi non concesserit, tunc à iure aiunt eam concedi. Tertiò, vt non poſſit adiri Epiſcopus, vt ab eo petatur licentia alteri confitendi. Quartò, vt quantum fieri poteſt ſemper eligatur aliquis cófeſſarius in eadem diœceſi ab Epiſcopo ad audiendas confeſſiones expoſitus. quia Epiſcopus hoc cenſetur magis velle.

64. Quæ ſententia ſic ſaltem limitata non eſt improbabilis ob DD. auctoritatem. Nullo tamen fundamento nititur. Nam *cap. Placuit citatum* omnino aliud decernit: vt oſtendi n. 14. in fine. Et confirm. Quia ſi decreuiſſet quod auctores illi volunt, dediſſet ſummam occaſionē ſubditis calumniandi ſuos Paſtores tanquam ignorantes: & hos omnium ſuorum ſubditorū quantumcunque ignorantium iudicio & calumniis ſubiecisſet. quod eſt omnino incredibile. Vnde etiam hæc ſententia nullo modo videtur vſu recepta. Niſi fortè in eo quòd quando quis non poteſt ſine graui incommodo confiteri proprio ſacerdoti, ne quidem partialiter aliqua peccata reticendo, nec poteſt habere veniam alteri confitendi: aut quando proprius ſacerdos abeſt, nec eſt alius qui in pœnitentem habeat iuriſdictionem: tunc ſi adſit grauis valde neceſſitas confitendi, poſſet fortè ſuſtineri, pœnitentem poſſe alicui alteri confiteri ſimul mortalia & venialia, in quæ hic ſaltem habet iuriſdictionem, cum onere tamen mortalia poſtea ſecundò alicui alteri confitendi. Vide dicta n.41. & diſp.7.n.77. & dicenda infrà n.105. & 107.

DVBIVM IX.

Vtrum confitentes Religioſis priuilegiatis aut alicui alteri ratione particularis priuilegij, ſatisfaciant præcepto de annua confeſſione?

65. QVidam olim Ioannes de Poliaco, & quidā alij dixerunt, illos qui eiuſmodi Religioſis confitentur, nihilominus teneri ſemel in anno omnia ſua peccata ſuo parocho confiteri. Probant primò, quia in *cap. Omnis vtriuſque* dicitur, Omnes fideles teneri omnia ſua peccata proprio ſacerdoti confiteri, aut alicui alteri de eius licentia Atqui proprius ſacerdos eſt ſolus parochus. Ergo huic vel alicui alteri de eius licētia tenentur omnes fideles ſua peccata confiteri. Confir. quia *extrauag. Vices, de treuga & pace* Sixtus IV. præcipit Mendicantibus vt deſiſtant prædicare: *quòd parœciani non ſunt obligati ſaltem in paſchate proprio confiteri ſacerdoti. quia de iure tenetur parœcianus ſaltem in paſchate proprio ſacerdoti confiteri.*

Ioannes de Poliaco.

Sixtus IV.

66. Conc. 1. Confeſſi Religioſis priuilegiatis, etiam ſine licentia proprij parochi ſatisfaciūt præcepto de confeſſione annua. Ita expreſsè definiuit *Benedictus* XI *extrauag.* 1. *de priuilegiis* & *Ioan.* 22. *extrau. Vas electionis, de hæreticis*, vbi ſententiam Ioannis de Poliaco vt erroneam damnauit, & tandem cùm hæc difficultas iterum à Paſtoribus moueretur, illam concluſionem definiuit Clemēs VIII. in bulla data anno 1592. 22. Decemb.

Benedictus XI. Ioannes 22.

Clem. VIII.

Probatur, quia vt docet *Trident. ſeſſ.*14.*c.* 5. Eccleſia in *c. Omnis vtriuſq;*, nihil noui præcipit circa materiam aut Miniſtrū confeſſionis, ſed tantùm præſcribit certū tempus, quo teneamur diuinum præceptū implere. Ergo per eam confeſſionem qua ſatisfacimus præcepto diuino, per eandē etiam ſatisfacimus præcepto Eccleſiaſtico, ſi ſingulis annis eam faciamus. Vnde vlteriùs ſubſumo. Atqui qui confitetur in fine anni omnia ſua peccata mortalia alicui ex dictis Religioſis, ſatisfacit præcepto diuino (quia hoc nos ſolùm obligat vt omnia peccata mortalia cōfiteamur ei qui poteſt nos directè ab iis abſoluere, quod talis facit.) Ergo etiam ſatisfacit præcepto Eccleſiaſtico. Confir. quia *cap. Omnis vtriuſque* dicitur, ideo nos debere confiteri proprio ſacerdoti, aut alteri cum eius licentia: quia ſine hac alter non poteſt nos abſoluere. Vnde ſequitur ſecundum mentē illius iuris, omnem eum confiteri aut proprio ſacerdoti, aut alteri cum eius licentia, qui confitetur ei à quo poteſt directè ab omnibus peccatis abſolui.

Triden.

Quare etſi propriè per proprium ſacerdotem ſignificetur parochus, tamen per eum ibi Concilium potiore iure intelligit etiam Epiſcopum ac Pontificem. quia aliàs qui his in paſchate confiteretur, non ſatisfaceret præcepto Eccleſiæ quod eſt abſurdiſſimum. Ex quo patet ſolutio ad argumentum contrarium.

Ad confirm. Reſp. Vel Pontificem ibi ſolùm docere, fideles in paſchate teneri ſuis parochis confiteri, quatenus hoc eſt neceſſariū, vt poſſint tunc in parochia ſua communicare, ad quod tenentur, & conſequenter etiam ad confitendum, ſi ſint ſibi adhuc conſcij alicuius peccati mortalis. Vel planiùs Reſp Pontificem dicere ſpectato iure communi, & ſecluſis priuilegiis omnes fideles conſcios ſibi peccati mortalis, teneri cōfiteri ſuis parochis. Et quamuis ratione priuilegiorū poſſint multi, qui confitentur dictis Religioſis, iis non confiteri, noluit tamē Pontifex hos Religioſos hoc tunc publicè concionari ad ſeruandam pacem. Vnde ſtatim ſubiungit, dictos Religioſos per hoc non impediri, quò minùs ſecundum ſua priuilegia confeſſiones audiant. 67.

DVBIVM X.

Vtrùm facultas alicui data vt audiat confeſſiones, aut vt confeſſarium eligat, exſpiret morte concedentis?

NOta 1. Hanc quæſtionem controuerti de quauis facultate alicui delegata. Et ſic eam fuſiſſimè & doctiſſimè diſputat *P. Sanchez l.8. de matrim. diſp.*28. & nos eam hîc breuiter pro inſtituto explicabimus. 68.

Sanchez.

Nota 2. Duplicē facultatē ſolere alicui delegari. prima, quæ ſit Iuſtitiæ, & ſpectet forū contētioſum: & hanc certū eſt exſpirare ſtatim ac is, qui eam conceſſit, moritur, aut defungitur officio, ſi res adhuc integra ſit, ſiue ſi delegatus nondum cœperit vti iuriſdictione: ſecus ſi ea iam cœperit vti. Ita expreſſe habetur *c. Relatum* 19. *c. Gratū* 20.

Poteſtas iuſtitiæ exſpirat morte delegātis, ſi res adhuc integra ſit.

& *cap.*

& cap. Licet 30. de officio & poteſtate Iudicis delegati. Cuius rei cauſa eſt: quia, vt dicitur *c. Quamuis, eodem tit. in 6.* iuriſdictio delegata non tranſit efficaciter in delegatum antequam ipſe ea vtatur. quod non ita intelligendum eſt quaſi hoc ita ſit ex natura rei, & neceſſarium in omni delegatione iuriſdictiunis (nam ſic idem deberet fieri in iuriſdictione gratioſa) ſed quòd ius hoc particulatim in hac iuriſdictione ſtatuat.

Facultas gratioſa alia continet gratiam factam.

69. Altera verò facultas eſt gratioſa, quæ iterum duplex eſt. Prima continet gratiã factam, quando nimirum alicui conceditur aliqua poteſtas in ipſius fauorẽ: vt quãdo generatim alicui cõceditur poteſtas diſpenſandi in certis votis, aut matrimonij impedimẽtis. hæc enim cùm non reſpiciant certas perſonas quibuſcũ diſpenſetur, & ſit aliquid fauorabile & honorificũ ei, cui conceditur, cẽſetur huic per eam cõceſſionẽ fieri gratia.

alia faciendam.

Secunda continet gratiam faciendam: quæ ſcilicet alicui cõceditur in gratiam alicuius tertij. Vt ſi Petro detur poteſtas diſpenſandi cum Paulo in votis, aut impedimentis matrimonij. Tunc enim Paulo, non autẽ Petro fauor aliquis cẽſetur fieri. Et hęc ſi res adhuc ſit integra, morte concedentis expirat. Secùs autem eſt de prima, vt habetur expreſsè *c. Si cui 36. de præbẽdis in 6.*

Secunda exſpirat morte concedentis, ſecus eſt de priore.

70. Nota 3. Facultatem aliquam poſſe alicui tripliciter delegari. Primò, ad certum aliquod tempus, v.c. ad tres menſes, & tunc hoc elapſo exſpirat, vt per ſe patet. Secundò, ad tempus aliquod indeterminatũ, v.c. Si Pontifex det alicui facultatem audiendi confeſſiones donec eam reuocauerit, aut ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ: & tunc non exſpirat morte concedentis, ſed opus eſt vt ab eo, vel ſucceſſore reuocetur. Secùs eſt, ſi eam concedat ad beneplacitum ſuum, vel quamdiu ei placuerit; quia cùm mortuus non poſſit amplius habere beneplacitum, gratia conceſſa per eius mortem expirat, idemque eſſet ſi concedens ab officio amoueretur. Secùs eſſet ſi ſolùm excommunicaretur: vt fusè docet *P. Sanchius l. 8. diſp. 28. n. 49. & ſequent.* Tertiò, hæc facultas conceditur abſolutè, & ſine vlla limitatione: & tunc ſi ſit gratia facta, & concedatur à Pontifice, certum eſt eam non exſpirare morte concedentis. Huc enim habetur expreſsè *c. Si super gratia 9. de officio delegati in 6. & cap. Si cui 36. de præbendis in 6.*

Facultas conceſſa donec reuocetur, aut ad beneplacitum Sedis Apoſt. non exſpirat morte concedentis.

Sanchez.

71. Sed difficultas eſt, quando hæc facultas ita delegatur à Prælatis inferioribus. Quidã enim putant eam exſpirare morte concedentis. Ita *Palud. in 4. d. 17. q. 4. a. 3. concl. 7. D. Antonin. t. 17. c. 9. in fine. Angelus v. Indulgentia verſu 7. & Sylueſt. v. Indulgentia n. 18.* Hi tamen duo hoc limitant, niſi ea concedatur cauſa cognita, & cum cõſenſu Capituli. Ratio eorũ eſt, quia Epiſcopus non poteſt committere ſuas oues alicui poſt mortem ſuam, aut pro tunc huic dare iuriſdictionem. quod maximè vrget, quando alicui datur facultas eligendi confeſſorem, quia huic non datur actu iuriſdictio antequam de facto eligatur. Secundò, quia contrarium cederet in præiudicium ſucceſſoris.

Paludanus. Antonin. Angelus. Sylueſter.

72. Verius tamen exiſtimo gratiam ita conceſſam etiam per inferiores Prælatos nõ exſpirare morte concedentis. Ita *Henriquez. l. 7. de Sacramentis, c. 21. n. 6. Sà v. Gratia n. 4. Nauar. c. Placuit, de pœnitentia d. 6. n. 162. P. Suarez diſp. 26. ſect. 3. n. 7. Sanchius l. 8. diſ. 28. n. 75.* Probatur, quia omnia Iura quæ dicunt poteſtatẽ delegatã exſpirare morte concedentis, ſolùm loquuntur de cauſis contẽtioſis, ſecundũ quas gratiæ non ſunt regulandæ, quæ abſolutè dicuntur non exſpirare morte cõcedentis in iuribus citatis n. 70. in fine. Et quamuis hæc loquantur de gratiis conceſſis à Pontifice, hoc tamen non faciunt cauſa reſtringendi, ſed exempli gratia. Quare cùm eadẽ ſit ratio in conceſſione facta à Papa, & ab aliis Prælatis, ſcilicet quòd decet fauores ampliari, & gratiam ſemel conceſſam permanere, eodem etiam modo vtrorumq; conceſſio perdurabit. Secundò, quia aliàs grauiſſima orirentur incommoda. v.c. Si Epiſcopus delegaſſet alicui facultatem audiendi confeſſiones in aliqua ciuitate remota ab ea in qua moratur, & ipſe circa paſcha ſubitò moreretur, idque delegatus ignoraret, ac plurimas confeſſiones audiret, hæ eſſent inualidæ. Tertiò, quia vſus pro hac ſententia facit. Nam videmus Pœnitentiarios ab Epiſcopis conſtitutos, imò Sacellanos à Paſtoribus ad confeſſiones audiendas aſſumptos, iis mortuis pergere ſuo officio fungi, donec à ſucceſſoribus amoueantur.

Idem dicendum de gratia conceſſa per inferiores prælatos. Henriquez. Sà. Nauarrus. Suarez. Sanchez.

Ad primum argumentũ contrariũ Reſp. Epiſcopum non dare hanc poteſtatẽ poſt mortem, ſed dum viuit, quę poſt mortem eius durat. quod Iure ei ſuffragante facere poteſt. Et hoc clarũ eſt, quando alicui confeſſario datur immediatè poteſtas audiendi confeſſiones, aut diſpenſandi in votis. Vnde in hoc caſu hæc res eſt certior: ſed proportionaliter poteſt etiam concedi, quando alicui datur facultas eligendi confeſſariũ, qui ea vtitur poſt mortem concedentis. Quia etſi tunc confeſſor propriè non accipiat iuriſdictionem, niſi cùm actu eligitur, quod fit poſt mortẽ concedentis, tamen ipſa priùs quaſi in radice ei data eſt in ipſa gratia, quæ pœnitenti priùs fuit conceſſa. Hoc autẽ modo poſſe Prælatũ alicui dare iuriſdictionẽ quæ ſolùm poſt mortem dantis ei applicetur, patet. quia aliàs etiam Pontifex eam irritè daret, nam hic poſt mortẽ non plus poteſt quàm alij Prælati. Quod maximè verum eſt poſita diſpoſitione Iuris, quæ hac in re defectum, ſi quis eſſet, ſupplet. Ad ſecundum, nego hoc cedere in præiudiciũ ſucceſſoris. quia poteſt hanc facultatem quando voluerit reuocare. 73.

Nota demum, dupliciter poſſe alicui perſonæ in dignitate aut officio aliquo poſitæ eiuſmodi facultatem concedi. Primò, ita vt concedatur immediatè ipſi perſonæ, ſiue in gratiam ipſius, & tunc dicitur cõceſſio perſonalis, & exſpirat mortuo eo cui delegata eſt, duratq; quamdiu viuit, etiamſi officio defungatur. Secundò, ita vt concedatur quodammodo ipſi officio, ſiue ipſi perſonæ præciſè, prout tali officio fungitur: & dicitur cõceſſio realis: & tunc hæc perſona tam diu habet eam facultatẽ, quãdiu eo officio fungitur, ea defuncta ſiue vita, ſiue officio, is qui ei ſuccedit in officio eandẽ etiam habet. quia habet officium, cui illa facultas immediatè annexa eſt. Eſt communis DD. ſed tota difficultas eſt, quando cenſeatur hæc conceſſio realis, quando perſonalis. quod ex variis ſignis poteſt colligi, quæ fusè proſequitur *P. Sanch. l. 8. diſp. 27.* quem conſulas. 74.

Gratia conceſſa perſonæ, cum ipſius vita capitur.

Gratia conceſſa officio tranſit in ſucceſſores.

Sanchez.

DVBIVM

DVBIVM XI.

Qua ratione ſit in Eccleſia poteſtas reſeruandi aliqua peccata, ita vt inferior non poſſit ab ijs abſoluere?

75 HAnc poteſtatem noſtri hæretici negant, ſed ex falſo fundamento, eò quòd negent in Eccleſia eſſe veram poteſtatem remittendi peccata. Catholici autem omnes hanc poteſtatem admittunt; ſed inter eos ſunt aliquot difficultates circa rationem ea vtendi.

Prima eſt, Vtrùm Superior poſſit inferiori præſertim habenti poteſtatem ordinariam, ſine vlla cauſa adimere poteſtatem à quibuſdam peccatis abſoluendi? Qua in re certum eſt hoc illicitè facturum. quia hoc modo ſubditos contra omnem rationem grauaret: & talis reſeruatio cederet magis in deſtructionem, quàm in ædificationem, cùm tamen ob hanc ſolam hæc poteſtas Eccleſiæ data ſit, vt docet *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 7. (*Trident.*) Sed difficultas eſt, Vtrùm hoc validè faceret? Quidam id abſolutè negant. quia hoc videtur repugnare intentioni Chriſti concedentis hanc facultatem; ac conſequenter inualidè fieri. Alij docent Pontificem hoc validè facturum: ſecùs autem eſſe de Prælatis inferioribus.

76. Secunda difficultas, Vtrùm Prælati poſſint ſibi reſeruare peccata merè interna. Quidam id negant. quia ipſi hæc non poſſunt vetare aut punire. Ergo nec reſeruare. Sed hoc argumentum nihil probat. nam reſeruare peccata non eſt ea punire aut prohibere.

Tertia difficultas eſt, Vtrùm Superiores poſſint ſibi reſeruare aliqua peccata venialia? Qua in re certum eſt, hæc non poſſe ita reſeruari, vt pœnitens obligetur ea alicui certæ perſonæ confiteri, vt fit in mortalibus. Nam cùm non obligetur ea confiteri, non poteſt obligari, vt ea confiteatur certæ perſonæ. Sed difficultas eſt, Vtrùm poſſit Superior efficere vt inferior non poſſit ab iis ſacramentaliter abſoluere?

77. (*Licitè aliqua peccata reſeruantur. Trident.*) CONCL. 1. Non ſolùm validè, ſed etiam licitè ac laudabiliter Superiores reſeruãt ſibi aliqua grauiora crimina, vt inferiores ab iis nequeant abſoluere. Ita *Trid. ſeſſ.* 14. *c.* 7. & patet ex vſu Eccleſiæ. Quòd hoc validè fiat, patet ex dictis n. 7. 11. & 2 . vbi oſtendi ſolum Pontificem habere iure diuino iuriſdictionem neceſſariam ad abſoluendum à peccatis. quare reliqui omnes eam habent iure Eccleſiaſtico, & conſequenter ab aliquo ſuperiore. quare ſicut hic poteſt iis nullam iuriſdictionem dare, ita poteſt dare limitatam: & conſequenter inferiores nullam habebunt iuriſdictionem in eas perſonas, eaue peccata, in quæ ipſe iis eam non concederet, atque ita inualidè ab iis abſoluent.

Quòd autem hoc etiam licitè fiat, probatur. Quia hoc ſæpe ad ſalutem animarum poteſt expedire; tum vt pœnitẽtes meliùs à Superioribus dirigantur: tum etiam vt diligentiùs eiuſmodi peccata vitent, à quibus vident ſe tam difficulter abſolui. Debet tamen hæc reſeruatio (vt docet Trident. ſuprà) prudenter fieri, vt cedat in ædificationem, & non in deſtructionem. (*Trident.*)

78. Hinc patet primò, Etiamſi hæc reſeruatio illicitè fiat ſine iuſta cauſa, validè tamen fieri. quia cùm inferiores habeant ſuam iuriſdictionem à Superioribus, hoc ipſo quo illi eam non dant, hi eam habere non poſſunt. Nec refert quòd Superiores in eo faciant contra voluntatẽ Chriſti, quia inde ſolùm ſequitur eos peccare, non autẽ inualidè eos hoc facere. (*Reſeruatio etiam illicitè facta eſt valida.*) Poſſunt autem Superiores ita quædã peccata reſeruare non ſolum dum inferioribus iuriſdictionẽ conferunt (quod per ſe clarum eſt) ſed etiam poſteà. quia cùm poteſtas inferiorum in ſuo vſu ſit ſemper ſubordinata Superiori, ab hoc continuò ac neceſſariò pendet, & conſequenter pro ipſius voluntate reſtringitur. (*Poteſtas inferiorum continuò pendet à Superiore.*) Quæ etiam vera ſunt in Paſtoribus reſpectu ſuorum Epiſcoporum, quibus non minùs ſunt ſubiecti, quàm Epiſcopi ſint ſubiecti Pontifici. Quare etſi hic poſſit illis prohibere ne ſine graui cauſa ſuis Paſtoribus aliqua peccata reſeruent, quamdiu tamen hoc non facit, ipſi hoc validè faciunt.

79. (*Peccata interna poſſunt reſeruari.*) Sequitur ſecundò, Superiores poſſe validè reſeruare ſibi peccata merè interna. Quia non minùs eſt neceſſaria iuriſdictio ad abſoluendum à peccatis internis, quàm ab externis: & inferiores vtramq; æqualiter à Superioribus accipiunt. Ergo æqualiter eſt in Superiorũ poteſtate vtrãuis iuriſdictionem vel in totum, vel ex parte non dare. De facto tamen nulla eiuſmodi peccata reſeruata ſunt; & fortè non expedit ea reſeruari. quia hoc ad Eccleſiæ gubernationem, quæ maximè externa ſpectat, non eſt neceſſarium: vt notat *P. Suarez diſp.* 29. *ſect.* 3. *n.* 3. (*Suarez.*)

80. Sequitur tertiò, Superiorem poſſe etiam inferiorem priuare poteſtate neceſſaria ad abſoluendum ſacramentaliter ab aliquibus peccatis venialibus, quod ſaltem verum eſt de Pontifice. quia, vt oſtendi n. 17. quod omnes ſacerdotes ab his poſſint abſoluere, prouenit ex conceſſione Eccleſiæ, ſiue Pontificis, qui abſolutè poſſet efficere, vt aliquis ſacerdos à nullo omnino peccato poſſit abſoluere. Quare etiam poterit efficere vt non poſſit abſoluere ab aliquibus. (*Poſſet Pontifex alicui auferre poteſtatem abſoluendi ab aliquibus venialibus: ſecùs eſt de aliis Prælatis.*) De reliquis verò Prælatis res eſt ſatis dubia. Nam cùm quiuis ſacerdos nulla cenſura impeditus ex generali conceſſione Eccleſiæ habeat iuriſdictionem in omnia peccata venialia; videtur hæc poteſtas non poſſe reſtringi à particularibus Prælatis, qui communẽ Eccleſiæ conceſſionem limitare non poſſunt.

81. (*Clem. VIII.*) Nota I. Clementem VIII. in quadam Bulla in hac re reſtrinxiſſe poteſtatem Prælatorum Religioſorum, vt ſine matura diſcuſſione Capituli generalis, aut prouincialis non poſſint ſibi vlla peccata ſuorum Religioſorum reſeruare, præter ea quæ ibi enumerat, hæc autem ſunt. (*Quæ peccata poſſint Superiores in religione reſeruare?*) Primò, veneficia, incantationes, & ſortilegia. Secundò, apoſtaſia à religione ſiue habitu dimiſſo, ſiue retento, quando eò peruenitur vt extra ſepta monaſterij ſiue conuentus fiat. Tertiò, nocturna ac furtiua è monaſterio ſeu conuentu egreſſio, etiam non animo apoſtatandi facta. Quartò, proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. Quintò, iuramentum falſum in iudicio regulari ſeu legitimo. Sextò, procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortũ faciendũ poſt animatũ fœtũ, etiã effectu nõ ſecuto. Septimò, falſificatio

manus

manus ſeu ſigilli officialium monaſterij, aut cõuentus. Octauo, furtum de rebus monaſterij aut conuentus in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale. Nonò, lapſus carnis voluntarius opere conſummatus. Decimò, occiſio aut vulneratio, ſeu grauis percuſſio cuiuſcunque perſonæ. Vndecimò, malitioſum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores miſſarum. Quos caſus Pontifex non præcipit omnes reſeruari, ſed permittit vt Superior poſſit vel omnes, vel eorum aliquos reſeruare.

Caietan. Nauarrus. Henriquez. Peccata non reſeruantur Papæ niſi habeant annexã excõmunicationem. *Henriquez.*

82. Nota ſecundò, eum *Caiet. v. Caſus, Nauarro c.27.n.261. Henriq. l.6.c.14. n. 1.* & plurimis aliis quos hic citat, nullum caſum reſeruari Papæ qui non habeat annexam excommunicationem: atque ita hac ſublata reſeruationem deſinere. Vnde etiam quando peccata Papæ reſeruata ita committuntur, vt ratione ignorantiæ ea committens non incurrat cenſuram, ea etiam non ſunt reſeruata: vt docent *Henriquez. ſuprà* cum aliis. Hæc tamen intelligenda ſunt ſecundùm communem & ordinarium curſum. Nam abſolutè datur exceptio in iis qui ſimoniacè promouent, vel promouentur ad Ordines. Quos Sixtus V. in bulla data anno 1589. non excommunicat, ſed tantùm ſuſpendit, & tamen ipſum peccatum Sedi Apoſtolicæ abſolutè reſeruat. Adducit alij ſecundum exceptionem ex *extrauag. Inter cunctas, de priuilegiis*: vbi monetur Parochus ne mendaciter aut in fraudem dicat ſuum parochianum confitentem Mendicantibus fuiſſe excommunicatum, aut publicum peccatorem, & ſubditur. *Quia ſi hoc egerit, à delicto tali, niſi planè ſatisfecerit, præterquam in morte abſolui nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur.* Vbi videtur Pontifex hoc peccatum ſibi reſeruare. Sed hoc non eſt verum; quia ibi nulla ponitur reſeruatio, ſed ſolùm præcipitur vt extra mortis periculum talis non abſoluatur, quantumcumque proponat pro calumnia eam reuocando ſatisfacere, niſi hoc actu fecerit. Sicut *cap. vltim de vſuris in ſexto* præcipitur ne quis manifeſtum vſurarium abſoluat antequam actu reſtituerit, aut cautionem de reſtituendo dederit.

Vnus caſus excipitur.

Manifeſtus vſurarius nequit abſolui, niſi actu ſatisfecerit, aut cautionem dederit.

83. Ex dictis aliqui inferunt, Pontificem non reſeruare ſibi immediatè vlla peccata, ſed ſolam excommunicationem eis annexam, & ſolùm conſequenter impedire abſolutionem à peccatis, quatenus aliquis non poteſt ab his abſolui, niſi priùs abſoluatur à cenſuris. Sed alij communiter meliùs docent contrarium. quia aliàs ſequeretur eum qui multis innexus cẽſuris Papæ reſeruatis confiteretur bona fide alicui, quem falsò putaret habere poteſtatem ſe abſoluendi, directè abſoluendum ab omnibus peccatis, & ſolùm reſtare cenſuras à quibus extra forum pœnitentiale poſſet abſolui. quod videtur repugnare *Tridens. ſeſſ.14.c.7.in fine*: vbi inſinuat talem non abſolui à peccatis illis reſeruatis. Atque etiam videtur repugnare praxi Eccleſiæ. quia prudentes omnes ſolent talibus præcipere vt ſecundò confiteantur.

Papa non ſolum cenſuras ſed ipſa etiam peccata reſeruat.

Tridem.

DVBIVM XII.

Quis poſſit directè abſoluere à caſibus reſeruatis?

84. CONCLVS. I. Certum hac in re eſt primò eum hoc poſſe, qui ſibi eos reſeruauit, eiuſque abſolutè Superiorem in officio, aut ſucceſſorem. quia nemo per reſeruationem intendit, aut etiam poteſt vel ſibi, vel ſuo abſoluto Superiori iuriſdictionem aut poteſtatem abſoluendi adimere.

Nemo poteſt ſibi aut ſuo Superiori iuriſdictionem auferre.

Secundò, idem dicendum de eo cui tales ſuam poteſtatem hac in re delegarunt. quia ſicut poſſunt aliis adimere hanc poteſtatem: ita poſſunt iis eam rurſum concedere.

Priuilegiatũ non tollere reſeruationem niſi in confeſſione ſacramẽtali, excepto caſu excommunicationis.

Nota, eum qui habet poteſtatem ordinariam abſoluendi à reſeruatis, poſſe tollere reſeruationem etiam ſine ſacramentali confeſſione. quia poteſt ſuam poteſtatem alteri delegare. Secùs eſt de eo qui habet hanc poteſtatem ſolùm ex priuilegio, qui non poteſt tollere reſeruationẽ, niſi intendendo ſacramentaliter abſoluere: niſi peccatum eſſet ſolum reſeruatum propter excommunicationem. Nam vt ſuo loco dicam, talis poteſt abſoluere à cenſuris non conferendo Sacramentum.

85. Solùm hic Nota primò, quando Epiſcopus concedit alicui facultatem eligendi cõfeſſorem, aut audiendi confeſſiones, non cenſeri ei concedere facultatẽ vt poſſit abſolui, vel abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis, vt dicitur *cap. 2. de pœnitentiis in 6.* Vbi ratio additur. *quia in generali conceſſione illa non veniunt, quæ non eſſet quis veroſimiliter in ſpecie conceſſurus.* Vnde etiam infert *Nauarr. c.27.n.261.* Epiſcopum concedentẽ alicui poteſtatem abſoluendi à caſibus ſibi reſeruatis, cenſeri excipere eos qui annexam habent cenſuram. quia in his eſt particularis difficultas. Hæc tamẽ intellige: niſi ex circumſtantiis aliud conſtet.

Conceſſa poteſtas abſoluendi à peccatis nõ includit caſus reſeruatos.

Nauarrus.

86. Nota 2. Quando Epiſcopus aut Paſtor alicui peregrinanti dat facultatẽ vt poſſit eligere confeſſarium, electum eum poſſe abſoluere ab omnibus caſibus, à quibus ſuos ſubditos poteſt abſoluere, etiamſi alicui in pœnitentis diœceſi reſeruati ſint. Et ſimiliter ſi aliqui caſus ſint reſeruati in diœceſi ſacerdotis, ita vt hic non poſſit alios ab iis abſoluere, nec hunc pœnitentem poterit ab iis abſoluere, etiamſi in eius diœceſi non ſint reſeruati. Quia qui dedit pœnitẽti eam facultatem, per eam non auxit nec minuit poteſtatem ipſius confeſſarij circa peccata remittenda, ſed ſolùm pœnitentem ipſius iuriſdictioni ſubiecit, vt pro poteſtate quam in eo foro habet, eum abſolueret.

Electus à peregrino aut alio habente facultatem in cõfeſſarium, poteſt hunc eodem modo abſoluere ac alios ſibi ſubditos.

Idemque dicendum eſt de peregrinantibus etiam ſine tali ſpeciali licentia. quia, vt oſtendi n. 61. ex communi Paſtorum conſenſu poſſunt confiteri confeſſariis loci, in quo pro tempore ſubſiſtunt. Vide *Caiet. v. abſolutio 2.*

Caietan.

87. Nota 3. *Trident. ſeſſ.24. c.6. de reform.* concedere Epiſcopis facultatem abſoluendi ſuos ſubditos ab omnibus caſibus occultis etiã Sedi Apoſtolicæ reſeruatis per ſe, vel Vicariũ ad hoc deputandum, præterquam ab hæreſi, à qua ſolùm per ſe poſſint abſoluere. Qua in re multũ dubitatur

Tridem. Qui rati ne Epiſcop poſſint abſolue e à caſibus occultis?

Vtrùm

Vtrùm huic priuilegio derogatum ſit per bullam Cœnæ quoad caſus in ea cunrentos. Multi id affirmant, & hæc ſententia habet magnum fundamentum in verbis bullæ. Quidam tamen id negant. Congregatio autem Cardinalium, quam nos ſûe habemus, & quam plures citant, aliquando reſpondit ei derogatum eſſe quo ad abſolutionem ab hæreſi. Vnde videtur Epiſcopis concedere abſolutionem ab aliis caſibus, & hoc ſatis eſt probabile. ſed de hoc iterum agam in materia de cenſuris.

88. Nota quartò, *c. Mulieres* 6. *c. Ea noſcitur* 13. *& cap. Quamuis* 48. *de ſententia excommunicationis* conceди Epiſcopis vt varias perſonas impeditas adire Sedem Apoſtolicam, qui inciderunt in excommunicationem *cap. Si quis ſuadente*, poſſint cum certis conditionibus ab ea excommunicatione abſoluere ad euitanda pericula animarum, in quæ incurrerent ſi abſolutio deberet diu differri. Quæ ratio cùm militet etiam in aliis caſibus Pontifici reſeruatis, auctores communiter etiam ad hos eandem facultatem extendunt. Sec hac de re pluribus agemus in materia de cenſuris loco citato.

Epiſcopi poſſunt varias perſonas abſoluere à caſibus Papæ reſeruatis.

Addunt alij, idem dicendum eſſe de Paſtore reſpectu caſuum Epiſcopo reſeruatorum, quando hic non poſſet adiri, ſed non ſatis probant: & vix poteſt talis contingere neceſſitas, cùm facile ab Epiſcopo poſſit obtineri facultas ab iis abſoluendi: niſi forte in neceſſitate aliqua ſubita, in qua quid agendum ſit, dicemus dubio ſequenti.

89. Nota quintò, varios Religioſos habere varia in hac re priuilegia, ſed de his nobis hîc tractandum non eſt. quia ſingulorum eſt diſpicere quid hac in re ipſis conceſſum ſit. Solùm hîc diſputari poſſet, cùm hæc priuilegia dentur ſolùm pro foro interno, quid valeant pro externo. Sed commodius hac de re agemus in materia de cenſuris.

90. C o n c l v s. II. In articulo mortis quiuis ſacerdos poteſt directè abſoluere à quibuſuis peccatis & cenſuris. quia tunc nulla eſt caſuum reſeruatio. vt docet *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 7. Quando tamen aliqui hac occaſione ita abſoluuntur ab excommunicatione Pontifici reſeruata, debet priùs ab iis exigi iuramentum, quòd ſi conualeſcant præſentabunt ſe ei, à quo extra tale periculum poterant abſolui: vt expreſsè habetur *cap. Ea noſcitur* 13. *de ſententia excommunicationis.*

Trident. Quid obſeruandum in iis qui inſtante morte abſoluuntur à caſu Papæ reſeruato.

Nota, cùm tunc iis, qui aliàs non poſſunt abſoluere à caſibus reſeruatis, hæc poteſtas ſolùm detur ob neceſſitatẽ moribundi, tales non poſſe ab his abſoluere, quoties poteſt aliquis haberi, qui ordinaria poteſtate ab iis abſoluere poteſt: vt communiter DD. fatentur. quia tunc ceſſat omnis neceſſitas, & pœnitens de iure huic tenetur confiteri. Quare credo idem dicendum eſſe quando adeſt aliquis, qui ex priuilegio poteſt à reſeruatis abſoluere. quia tunc videtur eſſe eadem ratio, ſcilicet ceſſatio neceſſitatis. Alij tamen contrarium dicunt. quia eſt priuilegium quòd pœnitens huic poſſit confiteri, quo non tenetur vti. Sed non videtur ſatisfacere. quia etſi confeſſarij priuilegium non obliget pœnitentem vt eo vtatur: tamen abſolute efficit vt ſollatur neceſſitas confitendi ei, qui ſolum habet poteſtatem abſoluendi a reſeruatis ratione præſentis neceſſitatis, & conſequenter hac ſublata, eam non videtur habere.

In articulo mortis quando adſunt, qui aliàs poſſunt pœnitentem à reſeruatis abſoluere, alij id facere nequeunt.

91. C o n c l v s. III. Confitens integrè caſus reſeruatos ei, qui habet poteſtatem ab omnibus abſoluendi, ſi ab eo abſoluatur, etſi inualidè quoad remiſſionem peccati ob ſuam indiſpoſitionem. tamen liberatur à reſeruatione: ita vt poſtea a quouis habente poteſtatem in eius peccata mortalia poſſit abſolui. Ita *Caiet. v. Caſus. Siluester v. Confeſſio* 1. *q.* 19. *Henriquez l.* 6. *c.* 16. *n.* 5. qui plurimos alios citat. *P. Suarez diſp.* 31. *ſect.* 4. *n.* 6. Probatur. Quia ita abſoluens intendit ab illis peccatis abſoluere quantum poteſt ſecundùm præſentem pœnitentis diſpoſitionem. Atqui poteſt efficere vt abſolutio valeat ad tollendam reſeruationem. Ergo hoc fecit. Confirm. primò, Quia ita confitens ſatisfacit fini quem Superior intendit per reſeruationem caſuum, qui ſolùm erat vt ſe ſuo Superiori repræſentaret, a quo poſſet meliùs in via ſalutis dirigi, ac ſalutarem pœnitentiã accipere. quod ipſe iam præſtitit. Ergo omnino veriſimile eſt Superiorem ſaltem velle tollere reſeruationem. Confirm. ſecundò, Quia ſi talis extra Sacramentum ſua peccata expoſuiſſet Superiori petens pro iis pœnitentiam, hic eam iniungendo debuiſſet cenſeri tollere eorum reſeruationem. Ergo etiam eam ſuſtulit per talem abſolutionem. quia ea confeſſio ſaltem tali narrationi æquiualet.

Abſoluens inualidè confitentem liberat eũ à reſeruatione caſuum.

Caietan. Silueſter. Henriquez. Suarez.

92. Et hæ rationes ſatis hanc concluſionem probant, quando confeſſio fit ei qui habet poteſtatem ordinariam. Maior tamen eſt difficultas quando confeſſarius habet ſolùm delegatam, quia ſolùm videtur poſſe tollere reſeruationem per abſolutionem ſacramentalem. Hæc autem abſolutio non eſt ſacramentalis. Sed auctores citati etiam de hoc idem aſſerunt. quia quamuis ille per ſe non poſſit tollere talem reſeruationem ſine abſolutione ſacramentali: tamen videtur Superior hac in re eius defectum ſupplere: Tum quia vt dixi, talis pœnitẽns ſatisfecit fini reſeruationis: tum etiam, quia cùm hoc tam multi auctores aſſerant, & Superiores hoc ſciant nec contradicant, cenſentur in eo conſentire. Et hoc omnino certum eſt, quando peccatum eſt ſolum reſeruatum propter annexam cenſuram, quia talis confeſſarius ab hac poteſt abſoluere, etiam extra collationem Sacramenti, vt ſuo loco dicam.

Idem dicendũ qui ſolum ex priuilegio à reſeruatis abſoluit.

93. Nota, Doctores ferè communiter aſſerere, ſi quis confiteatur habenti poteſtatem ipſum abſoluendi ab omnibus ſuis caſibus reſeruatis, ſi fortè aliquos ex obliuione inculpabiliter mittat, in his tolli omnem reſeruationem. Ita *Silueſter v. Confeſſio* 1. *q.* 4. *Adrianus q* 4. *de confeſſione. §. Si petas circa dicta. Gabriel in* 4. *d.* 17. *q.* 1. *a.* 3. *d.* 2. *ſub finem, Nauarrus c.* 26. *n.* 13. *Angelus Confeſſio* 1. *n.* 11. *Emanuel Sa ibidem, n.* 7. *Roſella Confeſſio* 2. *n.* 9. *Henriquez l.* 6. *c.* 16. *n.* 5. vbi plurimos citat. Addunt multi id eſſe verum ſi confeſſarius hoc intendat. quia certum eſt non tolli reſeruationem, ſi confeſſarius hoc nullo modo intendat.

Extendunt hoc Doctores ad caſus inculpabiliter omiſſos. Silueſter. Adrian. Gabriel. Nauarrus. Angelus. Sa. Roſella. Henriquez.

94. Qua in re certum eſt, ſi confeſſarius habeat poteſtatem ordinariam abſoluendi à reſeruatis, omnem reſeruationem per talem abſolutionem

tolli ſi ipſe hoc intendat, quia poteſt eam tollere etiam extra confeſſionem.

Sed difficultas eſt primò in confeſſario habente ſolùm poteſtatem delegatam per priuilegia: quia hic non videtur poſſe tollere reſeruationem, niſi abſoluendo directè à peccatis. Auctores tamen citati abſolute loquuntur de quouis confeſſario: quare ego credo hoc generaliter poſſe aſſeri. Nam cùm Pontifices ſciant ſua priuilegia a Doctoribus ſic intelligi, vt tales poſſint etiam tollere reſeruationem peccati bona fide in confeſſione omiſſi, valdè probabile eſt ipſos ea hac intentione dare: quod certum eſt, quando peccatum eſt ſolùm reſeruatum ob annexam excommunicationem.

95. Secundò eſt difficultas, vnde poſſimus colligere confeſſarios ſemper intendere omnium peccatorum quæ in confeſſione bona fide omittuntur, reſeruationem tollere? Quidam docent, quando pœnitens confeſſario ſignificat ſe ad eum venire, vt abſoluatur à reſeruatis, hunc talem abſoluendo ſemper cenſeri velle tollere omnem reſeruationem etiam peccatorum quæ alter oblitus eſt. Quia cùm pœnitens eo caſu hoc ſatis apertè petat: confeſſarius omnino hoc ei per abſolutionem cenſetur velle concedere. Secùs autem eſſe, quando nihil ſimile innuendo ſolùm communi modo confitetur: quia tunc nullum eſt iudicium, vnde talis confeſſarij voluntas poſſit colligi. Et priorem quidem partem huius doctrinæ credo etiam eſſe veram: in ſecundo autem eſt aliqua difficultas.

Confeſſarius debet pœnitentem prius abſoluere ab omni excommunicatione, quam a peccatis.

96. Sit igitur IV. CONCLVSIO. Quando pœnitens bona fide omittit aliqood peccatum, quod ſolùm eſt reſeruatum ob annexam excommunicationem, vt fit in caſibus Papalibus, ſemper confeſſarius ante abſolutionem ſacramentalem tenetur tollere omnem reſeruationem peccatorum, quam hîc & nunc licitè poteſt tollere. quia cùm ſine graui neceſſitate non poſſit licitè dare abſolutionem ſacramentalem excommunicato, neceſſariò debet eum abſoluere quantum licitè poteſt, ab omni excommunicatione priuſquam abſoluat ſacramentaliter. Ita *P. Vaſquez hic q. 91. art. 3. dub. 5. n. 11.* Sublata autem excommunicatione tollitur etiam reſeruatio in eiuſmodi caſibus.

97. Reſpondent aliqui, confeſſarium tunc talem non abſoluere abſolutè ab excommunicatione, ſed ſolùm ad reincidentiam ad hunc effectum obtinendum: ita vt pœnitens ſtatim poteſt abſolutionem ſacramentalem reincidat iterum in excommunicationem.

Confeſſarius debet pœnitentem abſolutè ab excommunicatione abſoluere.

Sed contrà facit, quòd non ſit vlla ratio cur dicamus confeſſarium tunc ſolùm velle pœnitentem hoc modo abſoluere. imò debet cenſeri velle eum abſolutè abſoluere: quia cenſetur velle prodeſſe pœnitenti, quantum hic & nunc licitè poteſt, & eum reddere habilem ad Sacramentorum perceptionem, & adminiſtrationem ſi ſit ſacerdos, quem aliàs contingeret ſæpiùs in excommunicatione talia facere, quæ confeſſarius, quantum commodè poteſt, tenetur euitare. Secundò, quia, vt dicam diſputatione 13. dubio 6. nemo extra caſus iure expreſſos poteſt hoc modo abſoluere ad reincidentiam, ita vt abſolutus ſine noua culpa in cenſuram reincidat, niſi ſolus ſummus Pontifex.

Dixi, *quam hic & nunc licitè poteſt tollere*; quia quando quis eſt excommunicatus ob damnum alteri illatum præſertim ad partis inſtantiam, ſine iniuſtitia non poteſt abſolui priuſquam parti ſatisfaciat, niſi neceſſitas aliud ſuadeat: vt dicam diſp. 13. dub. 4. Ob eandem cauſam nunquam cenſetur confeſſarius velle abſoluere pœnitentem ab excommunicatione, quam ſponte ſine iuſta cauſa reticet.

CONCLVS. V. Etſi ſatis ſit probabile eum qui non ſignificat confeſſario ſe eum accedere vt abſoluatur à caſibus reſeruatis, non liberari à reſeruatione oblitorum, qui per ſe ſine cenſura reſeruati ſunt. Atque ita tali ſuadendum ſit, vt cùm eorum poſtea recordatur, ea confiteatur habenti poteſtatem abſoluendi à reſeruatis: tamen contrarium eſt etiam probabile. Primò, quia auctores citati numero 93. abſolutè aſſerunt in confitente talia peccata confeſſario habenti poteſtatem ab omnibus abſoluendi, tolli omnem reſeruationem eorum, quæ bona fide omiſit. Secundò, quia etſi talis pœnitens hoc explicitè non petat, cenſetur tamen interpretatiuè petere: quia venit ad confeſſionem, vt quantum fieri poteſt à peccatis omnibus liberetur: & ſi ei occurreret ſe habere aliqua peccata reſeruata, omnino peteret reſeruationem tolli. quare confeſſarius qui ei cupit omnino proſpectum, etiam cenſetur hîc & nunc velle eum liberare à peccatis, quantum licite poteſt: & conſequenter tollere reſeruationem. Item cùm tam licitè poſſit in tali tollere omnem reſeruationem, atque in eo qui hoc explicitè petit, cur non dicamus ipſum eam in vtroque æqualiter velle aut nolle tollere? 98.

DVBIVM XIII.

Vtrùm is qui non habet poteſtatem abſoluendi à reſeruatis, poßit extra periculum mortis ab aliis peccatis abſoluere eum, qui tales caſus habet?

PRima ſententia abſolutè negat id vnquam fieri poſſe. Citantur pro ea *Durand. in 4. d. 17. q. 15. & Richard. ibidem a. 2. q. 8. ad 2.* ſed hoc ipſi non dicunt. imò Richardus ſatis expreſsè docet contrarium, huic autem ſententiæ videtur fauere *Trid. ſeſſ. 14. c. 7.* vbi ait, *Extra quem articulum ſacerdotes cùm nihil poſſint in caſibus reſeruatis, id vnum pœnitentibus perſuadere nitantur, vt ad Superiores & legitimos iudices pro beneficio abſolutionis accedant.* Vbi inſinuat tales ſacerdotes non eſſe legitimos iudices talium pœnitentium: & conſequenter nullo modo poſſe eos abſoluere. Confirmatur: quia talis pœnitens vel abſolueretur à peccatis reſeruatis directè; & hoc videtur apertè repugnare Tridentino: quia confeſſarius ſic eſſet abſolutè legitimus iudex eorum peccatorum: vel ſolùm indirectè; & hoc dici nequit: quia ſic ſolùm abſoluimur à peccatis legitimè in confeſſione omiſſis. 99.

Durand. Richard.

Trident.

D. Thom. Paludan. Gabriel. Silueſter. D. Antonin. Silueſter.

Secunda ſententia omnino contraria abſolutè docet id fieri poſſe. Ita *D. Thoman 4. d. 17. quæ. 3. artic. 4. quæſt. 2. ad 4. Paludanus ibidem quæſt. 5. articulo 1. circa medium. Gabriel ibidem quæſt. 1. articulo 3. dub. 2. caſu 1. D. Antonin. titul. 14. ca. 19. §. 6. Silueſt. Confeſſio 1. quæſt. 19.* Qui auctores omnes abſolutè id aſſerunt. Veroſimile tamen eſt eos requirere aliquam neceſſitatem, vt licite fiat, etſi hoc non exprimant.

Soto.

Tertia ſententia docet, in caſu neceſſitatis id fieri poſſe, ſi pœnitens non habeat excommunicationem reſeruatam: ſi autem habeat, negat fieri poſſe: quia nec confeſſarius poteſt eam excommunicationem tollere, nec ea non ſublata valide pœnitentem abſoluere. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 2. a. 5. propoſ. 2. ad 1.*

Henriquez, Suarez.

Quarta ſententia docet, vrgente neceſſitate etiam talem poſſe ſacramentaliter abſolui, modo confiteatur aliqua peccata non reſeruata. Ita P. *Henriquez l. 6. c. 15. n. 1.* citans alios, & *P. Suarez diſp. 31 ſect. 3 n. 2.*

Trident.

100. Conclvs. I. Qui non habet poteſtatem abſoluendi a peccatis reſeruatis nullo modo poteſt directè ab iis abſoluere: quia deeſt illi neceſſaria ad hoc iuriſdictio, quæ per reſeruationem ei ſubtrahitur: vt apertè inſinuat *Trident. ſeſſ. 14. c. 7.* Vnde docet, talem in hæc peccata nihil poſſe, ſcilicet directè & per ſe ea remittendo. Vnde ſequitur, cum qui tali confitetur ſolā peccata reſeruata, inualidè omnino ab eo abſolui: quia nullam ei materiam ſuggerit, in quam tamquam legitimus iudex poſſit ferre ſententiam.

Qui non habet poteſtatē in reſeruata inualidè abſoluit eū, qui hæc ſola confitetur.

101. Conclvs. II. Quando pœnitens tali confeſſario bona fide confitetur ſimul cum reſeruatis aliqua peccata non reſeruata, valide ab eo abſoluitur, directè quidem a non reſeruatis, à reſeruatis verò indirectè, & cum onere ea iterum confitendi.

Validè tamen abſoluit eum, qui ſimul alia confitetur.

Probatur: quia hic ponitur vera materia Sacramenti, ſcilicet attritio & confeſſio peccatorum non reſeruatorum legitimo iudici facta: quia horum ille ſacerdos eſt legitimus iudex. Ponitur etiam legitima forma cum neceſſaria intentione. Ergo ponitur verum Sacramentum: quia ad hoc præter dicta nihil requiritur. Confirmatur primò. Quia reſeruans aliqua peccata, eum qui ea committit non ſubtrahit Paſtoris ſui iuriſdictioni, ſed relinquit ipſum ei ſubditum, & ſolùm ipſi Paſtori ſubtrahit iuriſdictionem circa ea peccata reſeruata: vnde Trident. non dicit talem confeſſarium nihil poſſe circa ipſum pœnitentem, ſed circa peccata reſeruata, nec eſſe horum legitimum iudicem: ergo ipſe retinet veram iuriſdictionem circa perſonam & alia peccata confitentis, & conſequenter horum eſt legitimus iudex, & poteſt ab iis directè abſoluere.

Trident.

Confirmatur ſecundò. Quia aliàs ſequeretur, eum, qui haberet aliquod peccatum reſeruatum cuius eſſet omnino oblitus, numquam à ſuo parocho validè abſolui; quia hic in perſonam pœnitentis, atque alia ipſius peccata nullam haberet iuriſdictionem.

102. Dices, talem tunc validè abſolui, quia ipſe illud peccatum non confitetur: ſecùs autem eſſe quando illud confitetur: quia in priore caſu pœnitens poteſt ſaltem indirectè abſolui a peccato reſeruato: ſecùs eſt in ſecundo caſu: quia indirecta abſolutio non poteſt dari niſi reſpectu peccatorum quæ in confeſſione legitimè omiſſa ſunt; cuius ratio eſt, quia pœnitentem directè ab aliquibus peccatis abſolui nihil eſt aliud quàm eum abſolui à peccatis quæ expreſsè confitetur ſacerdoti: quare qui caſus reſeruatos confitetur, non poterit indirectè ab iis abſolui; nec etiam directè, quia ſunt confeſſario reſeruati; atque ita non poterit etiam abſolui ab aliis. Et confirmatur. Quia etſi confeſſio peccatorum ob aliquam neceſſitatem poſſit diuidi, iudicium tamen ac abſolutio peccatorum nullo modo poteſt diuidi.

Sed ego non poſſum videre quo fundamento hæc nitantur. Ad obiectionem igitur, nego vllam inter vtrumque caſum eſſe differentiam: quare modò ſit neceſſitas ita confitendi, poterit eodem modo in vtroque caſu abſolui indirectè ab omiſſis aut reſeruatis, ab aliis directè.

Ad probationem, nego aſſumptú: nam ad directam abſolutionem non ſufficit qualiſcunque peccati confeſſio, ſed neceſſarium eſt vt fiat legitimo iudici, qualis non eſt talis ſacerdos reſpectu caſus reſeruati: quare iſte ab hoc non aliter abſoluit, quàm ab oblitis: vnde etiam talis peccati confeſſio non eſt hic & nunc neceſſaria per ſe, ſed ſolùm quatenus eſt neceſſaria vt poſſit de reliquis peccatis, ac toto ſtatu pœnitentis legitimum iudicium ferri, quantum hic & nunc ferri poteſt, vt dixi ſup. diſp. 7. n. 85. & 86.

Confirmatio verò ſi intelligatur de abſolutione directa, eſt apertè falſa. nam qui inculpabiliter aliqua peccata mortalia omittit, ab aliis directè abſoluitur, non tamen ab his. Quòd ſi ſolùm ita intelligatur, quòd neceſſariò pœnitens abſoluatur ab omnibus mortalibus, ſaltem indirectè, eſt vera, ſed nihil facit ad rem: quia fatemur talem indirectè abſolui ab omnibus. Quòd ſi verò intelligatur, quòd abſolutio directa neceſſariò integrè detur reſpectu omnium mortalium quæ pœnitens confitetur, ſumitur apertè principium iam refutatum; niſi intelligatur de peccatis quæ pœnitens iam confitetur legitimo iudici, quæ nos etiam fatemur ſemper vel omnia directè remitti, vel nulla, ſed hoc nihil contra nos facit; quia agimus hic de caſu in quo confeſſarius non eſt legitimus iudex reſpectu omnium mortalium, quæ pœnitens confitetur, & dicimus eum tunc exiſtente legitima cauſa poſſe hunc abſoluere ab aliquibus directè, & ab aliis indirectè.

Quomodo abſolutio poſſit diuidi.

Confirmantur hæc omnia: quia ex contraria ſententia ſequitur Primò, eum qui ſcit ſe habere caſus reſeruatos, nec habet præſentem qui ab iis poteſt abſoluere, & tamen ſine ſcandalo & infamia non poteſt omittere confeſſionem & communionem, debere neceſſariò in confeſſione tacere peccata reſeruata, quia alias redderet ſe incapacem abſolutionis, atque ita perfectior confeſſio impediret abſolutionem, quæ tamen ad eam obtinendam a Chriſto eſt inſtituta.

Reſpondent aliqui, talem non poſſe tunc confiteri, ſed debere communicare ac ſi non haberet confeſſarium.

Sed

Sed contra primò. Quid ſi talis per aliquot menſes non poſſet habere legitimum confeſſarium, & tamen teneatur quotidie celebrare; aut ſi quantumcumque conetur excitare contritionem, tamen omnino ſibi videatur tantùm eſſe attritus, numquid ſine confeſſione poterit communicare? Dura hæc valdè ſunt. Secundò, ſi talis haberet aliquam legitimam cauſam omittendi in confeſſione caſum reſeruatum, ſecundùm dicta diſp. 7. dub. 9. poſſet eum omittendo legitimè abſolui, quia eſſet eadem ratio huius atque illius qui talis caſus eſſet omnino oblitus. Atqui ſecundùm illam ſententiam in dictis caſibus pœnitens haberet legitimam cauſam omittendi caſus reſeruatos, quia non poſſet eos hîc & nunc confiteri ſine graui ſuo nocumento ſpirituali, reddendo ſe incapacem abſolutionis, & cum anxietate communicando. Ergo poterit eos omittere; quia illa incommoda, præſertim quando diu durant, non ſunt minora multis aliis, ob quæ ſecundùm omnes licet non integrè confiteri.

Sequitur ſecundò, Eos qui memores quidem ſunt ſuorum peccatorum, ſed neſciunt ſuum parochum ab aliquibus non poſſe abſoluere, inualidè ei confiteri, atque ita grauiſſimè decipi, ac ſine ſua culpa (nam ipſi non tenentur ſcire à quibus peccatis parochus non poſſit abſoluere) & priuari fructu Sacramenti, & manere obligatos poſteà omnes ſuas confeſſiones repetere. Quæ omnia & abſurda ſunt, & cum graui periculo animarum coniuncta. Vnde talis reſeruatio magis cederet in deſtructionem, quàm in ædificationem, contrà quam Trident. ſuprà eam docet debere fieri. Et ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſeruandam ſufficit, quòd talis parochus non poſſit ab his peccatis directè abſoluere, ſed ſolùm indirectè, ſicut ab oblitis: ita vt ſubditus poſtea rei veritatem cognoſcens, teneatur ea iterum confiteri.

Trident.

103. Talis ſine neceſſitate illicitè abſoluitur.

CONCLVS. III. Confeſſarius tamen extra caſum neceſſitatis, talem illicitè abſoluit: quia vtitur hoc Sacramento aliquo modo contra ipſius inſtitutionem: nam ſolùm eſt inſtitutum ad directam peccatorum remiſſionem, non autem ad indirectam, vt oſtendi diſp. 7. n. 2. Secundò, quia quòd in hoc Sacramento requiratur neceſſariò integra peccatorum mortalium confeſſio, non tam eſt propter integritatem confeſſionis, quàm propter integritatem abſolutionis, quam nullo modo decet dimidiari, ſine graui neceſſitate, ſicut peccatorum dimidiata remiſſio numquam fieri poteſt: in tali autem caſu dimidiatur directa abſolutio.

Tertiò, quia tunc non ſola abſolutio, ſed etiam confeſſio dimidiatur: nam cùm talis confeſſarius non ſit legitimus iudex peccatorum reſeruatorum, eo caſu non fit integra confeſſio iudici competenti: quod tamen ad integritatem confeſſionis eſt neceſſarium.

Quòd ſacerdos peccet nõ minuit valorẽ Sacramenti.

Ex quo ſequitur, eum qui ſine neceſſitate peccata reſeruata tali ſcienter confiteretur grauiter peccaturum, & conſequenter inualidè id facturum, quia non eſſet diſpoſitus ad ſuſceptionem Sacramenti. Quòd tamen ſacerdos in abſoluendo peccet, vel non peccet, nihil facit ad valorem Sacramenti, ſi pœnitens ſit legitimè diſpoſitus: quia Miniſtri malitia non minuit valorem Sacramenti.

CONCLVS. IV. Idem dicendum de eo qui eſt excommunicatus excommunicatione reſeruata. Si enim hic bona fide confiteatur aliqua peccata non reſeruata ſimul cum reſeruatis, validè abſoluitur. nam nullo modo eſt de eſſentia huius Sacramenti vt pœnitens priùs abſoluatur ab excommunicatione, quàm à peccatis; vt cum aliis bene notat *Nauarrus cap. 9. numero* 4. quia aliàs qui incidiſſet in talem excommunicationem, & eſſet omnino eius oblitus, non poſſet tota vita à ſuo parocho validè abſolui: atque ita ex contraria ſententia grauia ſequerentur incommoda. 104.

Non eſt de eſſẽtia Sacramenti vt pœnitens prius abſoluatur ab excommunicatione.

CONCLVS. V. Vrgente aliqua neceſſitate quæ ſufficeret ad non integrè confitendum (de qua dixi diſp. 7. numero 77.) aut ad communicandum ſine confeſſione (de qua egi tom. 1. q. 80. a. 3. dub. 2.) habens caſus reſeruatos licitè etiam ſcienter confitetur ei qui ſolùm habet poteſtatem in peccata mortalia non reſeruata, licitéque ab eo abſoluitur, cum onere tamen peccata reſeruata ſecundò confitendi habenti directam in ea poteſtatem, quia ab his tantùm indirectè abſoluitur. Ita omnes auctores primæ & quartæ ſententiæ. Probatur, quia ſi id non liceret, tota eius ratio eſſet, quia hac ratione dimidiantur confeſſio & abſolutio. Atqui non minùs, imò aliquo modo magis dimidiantur, quando confeſſio fit non integrè, vt per ſe patet. Ergo cauſæ quæ ad hoc ſufficiunt, etiam ad illud ſufficiunt. 105.

Poſita neceſſitate talis cõfeſſio licita.

Ad primum argumentum pro prima ſententia allatum Reſpondeo, Trident. ſolùm ibi dicere, talem confeſſarium non eſſe legitimum iudicem talium peccatorum reſeruatorum: atque ita in iis nihil poſſe quoad directam abſolutionem, ſed debere talem pro hac obtinenda mittere ad Superiorem. Cum hoc tamen conſiſtit quòd ſit legitimus iudex talis perſonæ reſpectu aliorum peccatorum, & quòd vrgente neceſſitate poſſit eum ab his abſoluere. Ad ſecundum Reſpondeo, talem tantùm indirectè ab iis abſolui: quia ea non confitetur legitimo iudici, quod tamen neceſſarium eſt ad directam abſolutionem. Tenetur tamen ea omnia integrè confiteri, vt oſtendi diſp. 7. n. 86.

Trident.

Hinc patet primò, Præſtare hoc modo confiteri & abſolui quàm communicare ſine confeſſione. Primò, quia cùm ſit probabile iure diuino requiri vt conſcius ſibi peccati mortalis ante communionem confiteatur: maior videtur indecentia hunc ordinem inuertere, quàm minuere integritatem confeſſionis, cùm illud Sacramentum longè maiore reuerentia ſit tractandum quàm hoc. Secundò, quia cùm non ita facilè habeatur contritio, communiter incerti ſumus an eam habeamus, etiam cùm nos maximè credimus eſſe contritos: quare qui conſcius ſibi peccati mortalis communicat, ferè exponit ſe alicui periculo communicandi in ſtatu peccati mortalis, quod ſummopere vitandum eſt, quoad fieri poteſt. Vnde vlteriùs ſequitur, eum, qui præter peccata reſeruata non habet niſi venialia, longè melius facere etiam tali confeſſario omnia ſua peccata confitendo, quàm communicando ſine confeſſione. imò niſi omnino cre- 106.

Præſtat ita cõfiteri, quam ſine confeſſione communicare.

deret ſe eſſe contritum, ad hoc teneretur.

107. *Dicta etiam locum habent in excommunicato.* Patet ſecundò, Hanc concluſionem etiam extendendam ad caſum in quo pœnitens eſſet excommunicatus excommunicatione reſeruata. Ad hoc tamen requireretur aliqua maior neceſſitas, quam ſi non eſſet excommunicatus: quæcumque tamen ſufficeret, vt poſſet ante abſolutionem communicare, ſufficeret vt poſſet ita confiteri: quia, vt dixi, minorem indecentiam continet talis confeſſio, quam talis communio: quare quæ neceſſitas permittit ita communicare, permittit etiam confiteri.

Quid faciendum in caſu, quo ſacerdos haberet ſolum iuriſdictionẽ in venialia? Dices tandem, ex dictis ſequi habentem caſus reſeruatos, aut ſaltem alia mortalia in ſimili neceſſitate licite confiteri etiam ei qui ſolùm habet poteſtatem abſoluendi à peccatis venialibus, modò ſimul confiteatur aliqua venialia.

Suarez. Reſpondeo, cum *P. Suarez diſp. 31. ſect. 3. n. 10.* ſequelam videri ſatis probabilem, ſed quia hîc deeſt Doctorum auctoritas & vſus Eccleſiæ, quæ in hac re maximi facienda ſunt: conſequens non eſſe facile admittendum, niſi fortè in grauiſſima neceſſitate: vt ſi quis aliàs multis annis deberet carere confeſſione, vel ſimili caſu. Vnde etiam ratio diuerſitatis petenda eſt: quia ſcilicet illud eſt ſecundùm vſum Eccleſiæ, & Doctorum auctoritatem, & conſequenter licitum: alterum verò iis repugnat, atque illicitum eſt.

DVBIVM XIV.

Vtrùm Superior inferiori petenti facultatem, vt poſſit alicui alteri confiteri caſus reſeruatos, & ab eo abſolui, id teneatur concedere?

108. *Superior quandoque ex iuſtitia tenetur ſubdito dare facultatem alteri confitendi.* HAc in re certum eſt, quando inferior habet aliquas iuſtas cauſas extrinſecas confeſſioni, ob quas meritò recuſat confiteri ſuo Superiori, vt quia probabiliter timet reuelationem ſigilli, aut ne Superior graue odium circa ſe concipiat, aut ne ſcientia ex confeſſione habita abutatur in ordine ad regimen cum damno inferioris, &c. tunc Superiorem, cùm iniurioſè ſit alteri cauſa cur auerſetur ei confiteri, teneri ex iuſtitia ei dare facultatem alteri confitendi, vt omnes fatentur. nam faceret ei grauem iniuriam cogendo eum ſibi in iis circumſtantiis confiteri. Sed hæc difficultas præcipua eſt, quando inferior ſolùm ex aliqua verecundia, aut ſimili paſſione refugit confiteri Superiori. In quo caſu quidam videntur generatim negare, Superiorem eam facultatem teneri concedere. Contrà

Soto.
Silueſter.
verò *Soto in 4. d. 18. quæſt. 2. art. 5. §. Circa tertium. Silueſt. Confeſſor 1 numero 13.* & alij docent, Superiorem teneri inferiori petenti veniam alteri confitendi præbere ſe facilem, niſi meritò præſumat, hunc hoc petere vt habeat occaſionem perſiſtendi in peccato. Quibus conſentit *D. Tho-*

D. Thom. *mas in 4. d. 17. quæſt. 3. art. 3. quæſt. 4. ad 6.* vbi addit, *Vnde illi qui ſunt nimis ſolliciti, vt conſcientias ſubditorum per confeſſiones ſciant, multis laqueum damnationis iniiciunt, & per conſequens ſibipſis.*

109. Conclvsio I. Superior ex charitate atque adeò ex officio tenetur inferiori talem facultatem petenti concedere, quoties credit grauiter ei obfuturum ſi negetur, vt quod vel non ſit confeſſurus, vel non niſi ægre; etiamſi hoc ſolùm proueniat ex inordinata verecundia, aut alia apprehenſione inferioris. *Quãdoque ex caritate ad hoc tenetur.* Ratio eſt, quia ſicut confeſſio ita reſeruatio caſuum maxime inducta eſt in vtilitatem pœnitentium, vt poſſint ita melius in via ſpirituali dirigi: quare ipſa non debet ita obſeruari vt cedat in eorum detrimentum & deſtructionem; vt docet *Trident. ſeſſ. 14. cap. 7.* *Tridem.* *Excipe aliquot caſus.* Hoc tamen intellige, niſi conſtaret Superiori peccatum ſubditi vergere in ſcandalum aut detrimentum aliorum, quod non poſſet aliter impediri, niſi Superior illud ſibi reſeruaret, & hoc modo ſperaret ſe poſſe omnino illud impedire ſine vlla ſigilli violatione. Item niſi crederet eiuſmodi conceſſionem ceſſuram in aliorum perniciem, qui inde ſumerent occaſionem faciliùs peccandi, ex ſpe ſimilis facultatis obtinendæ. Tunc enim Superior magis teneretur proſpicere multorum ſaluti quam vnius, ſed talia non ſunt facilè præſumenda. Nam cùm eiuſmodi conceſſiones ſint omnino ſecretæ, rarò ex iis talia ſolent contingere. Et is cui ea negatur, ſæpe vi ſeueritatis actus in deſperationem, in aliorum peruerſionem incumbit, qui alias fortè fuiſſet omnino emendatus.

Conclvs. II. Similiter hæc facultas concedenda eſt, quoties ex conceſſione maior vtilitas pœnitentis ſperatur, quàm ex negatione, niſi aliunde grauiora timeantur incommoda. 110. *Illa facultas cõcedenda eſt quoties creditur futura vtilis, alias non.* Quia, vt dixi, hæc reſeruatio præcipue eſt inſtituta pro ſalute pœnitentium: quare ei debet deſeruire. Secùs eſt quando non ſperatur illa vtilitas ex conceſſione: quia tunc nulla eſt cauſa cur Superior teneatur iure ſuo cedere, etſi hoc facere poſſit. Quòd ſi verò ex conceſſione timeantur grauiora mala, aut etiam notabiliter minor fructus, quàm ex negatione: tunc Superior tenetur eam non concedere: quia ipſius eſt procurare maiorem fructum ſuorum ſubditorum.

Conclvs. III. Quando Superior non habet iuſtas rationes in contrarium, debet ſe ſatis facilem præbere in hac conceſſione: quia communiter grauius malum oritur ex negatione quàm ex conceſſione: vt patet ex *D. Thoma n. 118. in fine citato.* 111. *Conuenit vt Superior in hac re ſit facilis.* *D. Thomas.*

Nota. Quando inferior hanc facultatem (vt ferè ordinariè fit) petit per ſuum confeſſarium, expedire omnino vt Superior hac in re ſtet iudicio ipſius confeſſarij, an expediat hîc & nunc date eam facultatem nec ne. *ac ſtet iudicio cõfeſſarij ipſius pœnitentis.* Quia cùm hic ſemper perſonam, & ſæpe caſum pro quo facultas petitur cognoſcat, poteſt faciliùs ſcire quid expediat, quam ipſe Superior, qui ea omnino ignorat. *Niſi habeat graues rationes in contrarium.* Excipe tamen caſum quo haberet graues rationes in contrarium: vt ſi maximè in religione videret valde frequenter eiuſmodi licentiam à ſe exigi, & interim diſciplinam religioſam laxari; ita vt meritò ſibi poſſet perſuadere ſuam facilitatem cedere in communis diſciplinæ detrimentum, & aliis eſſe occaſionem faciliùs peccandi.

Nota ſecundò, Quando confeſſarius hanc veniam

Confeſſarius cautè hác veniam debet petere.

veniam petit, ita cautè hoc debere facere, vt Superior nullo modo poſſit aut perſonam, aut caſum ob quem ea petitur, conicere. Nam aliàs eſſet periculum frangendi ſigilli, ſi confeſſarius ea ex confeſſione nouiſſet, aut ſecreti naturalis, ſi extra confeſſionem ea nouiſſet.

Superior poteſt petenti cũ facultaté certum confeſſarium præſcribere.

112. CONCLVS. IV. Nun tamen ſemper tenetur Superior dare pœnitenti facultatem vt eligat confeſſarium quem voluerit, ſed poteſt ei certum aliquem, aut certos aliquos è quibus vnum eligat præſcribere: quamuis etiam hac in re non expellat eum communiter eſſe valdè difficilem, præſertim quando ſcit perſonam quam pœnitens eligit, eſſe iduneam. Item poteſt eam facultatem concedere cum certa conditione, vt confeſſarius certam pœnitentiam iniungat: quàm & hic tenebitur deinde imponere, & pœnitens acceptare. Patet ex legibus pœnitentialibus, quæ olim pro diuerſis peccatis diuerſas pœnitentias præſcribebant. Communiter tamen conſultius fuerit, hac etiam in re multum prudentiæ confeſſarij fidere: qui ex circumſtantiis meliùs diſpiciet quid expediat.

DVBIVM XV.

Vtrùm Superior poßit ſupradictam facultatem concedere cum onere vt pœnitens eadem peccata teneatur ſibi poſtea confiteri?

113. NOta primò, Nos hîc non agere de abſolutione à cenſuris: quia conſtat ex multis iuribus facultatem ab his abſoluendi in plurimis caſibus dari cum onere vt reus nihilominus teneatur comparere coram Superiore, & explicato ei ſuu caſu ſe exhibere pararum, vt eius mandatis pateat, ſed loquimur de abſolutione à peccatis reſeruatis non habentibus cenſuram annexam.

Nota ſecundò, Quod ad praxim attinet non agi hîc propriè de peccatis præteritis. Nam qui petunt facultatem; vt poſſiot ab his ab alio abſolui, id ideo faciunt, vt nun teneantur Superiori ea confiteri: quare fruſtra omnino eis daretur ea facultas cum iſto oœre: quia numquam vellent ea vti; nam repugnaret omnino fini, ob quem eam facultatem petunt. Agimus igitur de caſu quo ea facultas petitur pro peccatis futuris: quod ſæpe poteſt accidere quandu debet aliquis peregrinari in iis locis, vbi nemo eum poterit à talibus caſibus abſoluere, ideóque petit, vt Superior det ei facultatem, vt ſi in eos caſus incidat, poſſit ab aliis ſacerdotibus ad confeſſiones audiendas expoſitis ab iis abſolui: quæ ſæpe præſertim in Religionibus ſolet concedi cum onere eadem peccata poſtea Superiori confitendi. Et quæritur, Vtrùm talis poſtea ſub peccato mortali ad hoc teneatur?

114. Quidam id negant: quia confeſſio iure diuino ita inſtituta eſt, vt quicumque in ea ab aliquo peccato directè abſoluitur, liberetur ab omni onere illud poſtea iterum confitendi, quam inſtitutionem Prælati mutare non poſſunt. Vnde, vt docet *Nauarr. cap. 9. numero* 1. communiter

Nauarrus.

Theologi aſſerunt, Eccleſiam non poſſe præcipere, vt peccatum à quo ſemel directè ſum abſolutus, ſecundò confitear niſi in hoc conſentiam.

Ex quo patet, aliam eſſe rationem abſolutionis ab excommunicatione: quia cùm tam huius inſtitutio, quam abſolutio pendeat à iure humano, hoc vtramque poteſt ſuo arbitrio ex iuſtis cauſis modificare, aliquaſque conditiones ei apponere.

Poteſt dicta facultas concedi cum onere ſecundò eadem peccata confitendi.

Communiter tamen Theologi aſſerunt ita abſolutum obligari ſub peccato mortali, vt ſecundò ſuum peccatum vel in confeſſione, vel extra eam Superiori exponat. Ita *Adrianus quaſt. 5. de confeſſ. §. Ideo pro reſolutione. Angelus v. Confeſſio 5. n. 9. Med. de pœnitentia tract. 2. quaſt.* 29. *Paludan. d.* 17. *quaſt. 5. artic. 1. num. 6. Naua. cap. Placuit, de pœnitentia d. 6. num. 12. Henriquez lib. 6. de Sacramentis cap. 15. num. 2. P. Suarez diſp. 30. ſect. 5. n.* 8. Multùm tamen hi auctores variant qua ratione id fieri poſſit.

Adrian. Angelus. Medina. Paludan. Nauarrus. Henriquez. Suarez.

Prima ſententia docet hoc fieri, quia tunc darur tantùm poteſtas abſuluendi directè à non reſeruatis, & à reſeruatis ſolùm indirectè. Sed hoc eſt improbabile. Quia hæc facultas ab homine extra eos caſus, quibus iuxta dicta numero 105. iure diuino naturali ita nobis licet confiteri & abſolui, uullo modo concedi poteſt. nam apertè repugnat reuerentiæ ipſius Sacramenti, cùm per eiuſmodi confeſſionem & abſolutio & confeſſio dimidientur, ad quod faciendum nulla hîc occurrit neceſſitas. 115.

Superior non poteſt dare facultatẽ abſoluẽdi ſolum indirectè a reſeruatis.

Secunda ſententia docet, eo caſu dari poteſtatem directè abſoluendi à peccatis reſeruatis, non tamen ab onere ea legitimo iudici confitendi. Sed hæc petit principium. Nam vt initio oſtendi, hoc eſt quod quæritur, quomodo fieri poteſt vt directè ab aliquo peccato abſolutus non liberetur ab omni onere id ampliùs cunfitendi. Item videtur ſupponere, talem priùs non fuiſſe confeſſum peccata reſeruata legitimo iudici, & tamen directè fuiſſe ab iis abſolutum: quæ ſunt contradictoria. Nam ſecundùm præſentem Sacramenti inſtitutionem, nemo poteſt directè ab aliquo peccato abſoluere, niſi ſit legitimus eiuſdem iudex.

Tertia ſententia in adminiſtratione huius Sacramenti tria diſtinguit. Primò, remiſſionem peccati. Secundò, impoſitionem pœnitentiæ in peccati punitionem. Tertiò, curationem eiuſdem peccati quoad obligationem illud in poſterum cauendi. Deinde docet, Superiorem non poſſe alicui quoad primum dare reſtrictam poteſtatem reſpectu eiuſdem peccati, ſed debere vel nullam dare poteſtatem, vel poteſtatem abſolutè illud remittendi, conſtituendo eum legitimum ipſius iudicem. Ratio eſt, quia ſacerdos numquam peccatum remittit auctoritate ſui Superioris, ſicut quando delegatus abſoluit aliquem ab excommunicatione, ſed immediatè auctoritate Dei. Quare ſi Superior hanc poteſtatem det, non poteſt eam dare reſtrictam. Secùs ait eſſe de poteſtate iniungendi pœnitentiam: quia ſicut poteſt confeſſarium obligare vt certam pœnitentiam iniungat pro certis peccatis: ita ſimiliter videtur poſſe reſtringere ipſius poteſtatem, vt non poſſit integram 116.

Confeſſarius abſoluit à peccatis immediatè nomine Dei.

pœnitentiam iniungere, ſed tantum ex parte, & ita vt pœnitens ex præcepto confeſſionis maneat obligatus præſentare ſe ſuo Superiori,& ei peccatum ſuum explicare, vt ipſi conuenientem pœnitentiam imponat, ac prouideat de peccatis in poſterum cauendis.

117. Sed in hac ſententia difficile intelligitur. Primò, quomodo hic diſtinguatur poteſtas iniungendi pœnitentiam, & prouidendi pœnitenti; vt vitet peccata futura. Nam ſi loquamur de prouidentia quæ fit per conſilium, ad hoc non eſt opus iuriſdictione. Si verò loquamur de ea quæ fit per alicuius obligationis impoſitionem, hæc non fit aliter à Miniſtro huius Sacramenti quàm per impoſitionem pœnitentiæ, qua ſimul & præterita puniuntur, & pœnitens ne iterum peccet deterretur, & etiam ad reſiſtendum tentationibus fortior redditur.

Secundò, difficile eſt videre qua ratione Superior poſſit ita reſtringere in confeſſario poteſtatem iniungendi pœnitentiam, vt alter maneat obligatus reliquam partem petere à Superiore. Primò enim peto quo iure talis tenebitur ſecundò confiteri? Non enim tenebitur diuino: quia hoc iure ſolùm tenemur confiteri ea peccata, à quibus non ſumus directè abſoluti: hic autem ab omnibus eſt directè abſolutus. Nec etiam humano; quia ſecundùm communem ſcientiam Eccleſia hoc non poteſt præcipere. Secundò, quia poteſtas iniungendi pœnitentiam in hoc Sacramento eſt poteſtas clauium: & ſicut impletio pœnitentiæ eſt pars Sacramenti pœnitentiæ, vt docet *Trident. ſeſſ.* 14. *cap.* 3. *&* 8. ita eiuſdem impoſitio eſt partialis adminiſtratio ipſius Sacramenti, & fit immediatè auctoritate ipſius Chriſti, non minùs quàm ipſa abſolutio. Quare Superior non aliter illam poteſtatem, quam hanc poteſt reſtringere.

Trident. Iniunctio pœnitentiæ fit immediatè auctoritate Chriſti, nec poteſt à ſuperiore reſtringi.

Nec refert, quòd ei poſſit iniungere vt certam pœnitentiam iniungat: quia inde ſolùm ſequitur, quòd confeſſarius teneatur ei legitimè imperanti obedire, non autem quòd pœnitentiam iniungat auctoritate ſui Superioris: aut quòd Superior poſſit efficere, vt ipſe inualidè aliam pœnitentiam iniungat, aut vt illa quam iniungit ſit tantùm dimidiata, cuius defectum Superior poſtea ſuppleat. Sicut igitur Superior poteſt quidem ſuo ſubdito imperare vt pro certo aliquo ſacrificium offerat, nullo tamen modo poteſt aut totum ipſius ſacrificium, aut eius partem per ſe alicui applicare: aut efficere vt inferior non poſſit totum integrè alteri applicare: ita non poteſt efficere vt pœnitentia quam confeſſarius imponit non ſit ſacramentalis, aut vt ſit tantùm dimidiata, ita vt cum ea quam Superior poſtea iniunget, vnam integram ſacramentalem efficiat. Nam nemo ſacramentalem pœnitentiam poteſt iniungere, niſi qui integer ipſius Sacramenti eſt Miniſter. aliàs darentur duo Miniſtri partiales huius Sacramenti: quod eſt apertè abſurdum.

118. Quarta ſententia docet, non dari tunc ſacerdoti abſolutam poteſtatem abſoluendi à peccatis, ſed ſub hac conditione, ſi pœnitenti imponat tale onus, & hic illud acceptet: ita vt aliàs non habeat iuriſdictionem in ea peccata, poſito autem eo pacto, ſcilicet iniunctione confeſſarij, & pœnitentis acceptatione, tenetur pœnitens ea peccata ſecundò confiteri ſuo Superiori: ſicut teneretur ſi hoc vouiſſet: idque ſub peccato mortali, cùm ſit res grauis, & multum pertinens ad ſeruandum rigorem Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Et nullum eſt dubium quin hic modus ſit poſſibilis: nec eſt vlla ratio cur ſit abſolutè illicitus. Multis tamen videtur nimis durus, ideòque cenſent Prælatos eo non vti: quia ſi confeſſarius ex obliuione aut ignorantia hoc pactum non exigeret à pœnitente, confeſſio eſſet nulla. Sed hoc non videtur tanti momenti. Primò, quia iſte caſus eſt omnino per accidens, atque ita non venit in conſiderationem. Secundò, quia vix contingit vt confitens non confiteatur aliqua peccata non reſeruata, & tunc validum erit Sacramentum: quia confeſſarius habebit ſaltem in hæc iuriſdictionem, vt dixi numero 101. Adde, Prælatos poſſe tantùm exigere hanc conditionem, quando confeſſarius eius eſt memor, & tantùm ei negare iuriſdictionem quando eam cum peccato mortali omittit.

Poteſt pœnitens ex pacto obligari vt ſecundò confiteatur.

Quinta ſententia docet, hanc iuriſdictionem dari confeſſario cum obligatione quidem vt ipſe tale onus à pœnitente exigat, & hic illud ſuſcipiat, ita vt aliàs illicitè abſoluat, validè tamen ſi pœnitens ſit legitimè diſpoſitus, ſiue confeſſarius peccet, ſiue non. Et hæc videtur ferè mens eorum Doctorum, quos citaui num. 114. paucis exceptis. 119.

Hinc inferunt primò, ſi pœnitens inſcius huius conditionis bona fide confiteatur & abſoluatur, non teneri onus illud poſtea ſuſcipere: quia iam ſine eo directè eſt abſolutus. Secundò, ſi ante confeſſionem hoc ei proponatur, illudque recuſet, confeſſarium non poſſe eius confeſſionem audire. Si tamen eum recuſantem nihilominus audiat ac abſoluat; tunc manere omnino liberum ſi bona fide proceſſerit, credens confeſſarium ſe poſſe hoc modo abſoluere. Quòd ſi tamen ſciret confeſſarium ſe non poſſe ita abſoluere ſine peccato mortali, tunc exigendo talem abſolutionem peccaret mortaliter, & conſequenter inualidè abſolueretur. Tertiò, ſi hæc conditio ei proponatur facta iam confeſſione, ſed tamen ante abſolutionem, eum non teneri eam conditionem acceptare: quia iam habet ius ad abſolutionem, quæ cum iniuria ei negatur, cùm bona fide ſit confeſſus, nec voluiſſet eam conditionem acceptare, ſi priùs ei fuiſſet propoſita; nec poſſit cogi vt cum tali conditione confiteatur: atque ita aiunt confeſſarium peccaſſe quidem initio ei talem conditionem non proponendo, iam tamen teneri eum abſoluere, ne ei faciat iniuriam. Alij tamen hæc omnia, & præſertim vltima tamquam abſurda negant.

Nota, hanc facultatem poſſe dupliciter concedi. Primò, vt fiat ſubdito immediatè poteſtas cum eo onere alteri confitendi, ſicut in quibuſdam religionibus conceditur Religioſis peregrinantibus, vt ſi contingat eos labi in peccata reſeruata, poſſint confiteri in locis vbi degunt ei ſacerdoti, cui aliàs poſſent alia peccata mor- 120.

talia

Quando hæc facultas cum eo onere datur immediatè pœnitenti, hic verò non facultas neceſſario conſentit in onus.

talia confiteri. Siue autem hæc facultas iis fiat per aliquam conſtitutionem aut regulam, ſiue per verbalem Superioris conceſſionem, hoc ipſo quo ſecundùm eam alteri peccata reſeruata cõfitentur, cenſentur in tale onus conſentire, eamque obligationem ſuſcipere, etſi tunc illius non meminerint: atque ita peccarent mortaliter ſi ſine voluntate ſecundò confitendi ſcienter talia peccata confiterentur, & conſequenter inualide abſoluerentur.

Nec refert, quòd noluiſſent fortè tunc confiteri, ſi eis tunc illa obligatio occurriſſet, ſed potiùs confeſſionem diſtuliſſent: quia hoc debent ſibi ac ſuæ inconſiderantiæ imputare. Quare in his non poteſt habere locum illa diſtinctio an ſacerdos iis hanc conditionem ante confeſſionem propoſuerit nec ne. quia non eſt confeſſarij hanc iis proponere, ſed ipſorum eam ſcire. & hoc modo communiter hæc poteſtas ſolet concedi.

121. Secundò, poteſt hæc facultas immediatè concedi alicui ſacerdoti vt in abſentia Superioris poſſit a ſimilibus caſibus cum ea conditione abſoluere. Et ad confeſſarium ſpectat eos, quos ſuſpicatur tales caſus confeſſuros, admonere ſe non poſſe niſi cum dicta conditione abſoluere. Siue tamen hoc faciat ſiue non, ſi pœnitens ſciat eum non poſſe aliter abſoluere, peccat mortaliter ei confitendo reſeruata ſine voluntate illud onus ſuſcipiendi: quia ſcienter petit abſolutionẽ à confeſſario eo modo, quo nouit ipſum eam dare non poſſe. Quòd ſi verò pœnitens illud ignoret, non tenetur illud onus acceptare poſt acceptam abſolutionem. quia iam abſolutè à peccatis liber eſt; quod ſpectat ad onus confitendi.

Quando hæc facultas conceditur confeſſario, ad quid teneatur?

At quid teneatur pœnitens?

122. Quòd ſi verò confeſſarius hoc onus proponat poſt auditam confeſſionem, ſed ante datam abſolutionem, credo diſtinguendum eſſe. Si enim ſacerdos ipſum eius admonuit ſtatim atque potuit vllo modo ſuſpicari eum habere caſus reſeruatos, tenebitur illud onus ſuſcipere, aut non poterit abſolui. fieri autem poteſt, vt hoc accidat ſolùm in fine totius confeſſionis, vt ſi pœnitens priùs confiteatur multa peccata non reſeruata, & tandem in fine vnum reſeruatum: ita vt ſacerdos ante illius expreſſionem nullam habuerit occaſionem ſuſpicandi eum habere caſus reſeruatos (nec enim de omnibus hoc tenetur ſuſpicari) & tunc puto illum teneri hoc onus ſuſcipere, ſi velit ſacramentaliter abſolui. nam nullum habet ius aliter abſolutionem obtinendi. Nec in hoc fit ei vlla iniuria: ſicut nec quiuis alius ſacerdos facit iniuriam confitenti ſibi caſus à quibus nequit abſoluere, ſi eum remittat ſine abſolutione ad Superiorem, modò ſtatim atque aduertit eum tales caſus habere, eum admoneat ſe non poſſe ab iis abſoluere. Quare pœnitens ſibi debet imputare quòd eadem peccata ſecundò teneatur confiteri. Ipſe enim ſibi huius oneris cauſa eſt, tum talia peccata committendo: tum ea alicui confitendo antequam ſciat an habeat poteſtatem ab iis abſoluendi.

Aliquando pœnitens nequit abſolui niſi acceptet illud onus.

123. Secùs dicendum eſſe credo, quando pœnitens ſtatim initio innuit ſacerdoti ſe habere caſus reſeruatos. Si enim ille tunc pergat nihilominus totam confeſſionem audire, & ſolùm in fine ſignificet ſe eum non poſſe abſoluere, niſi cum dicto onere; puto pœnitentem tunc non teneri illud onus ſuſcipere. quia ſacerdos fecit ei grauem iniuriam hoc modo ipſius confeſſionem audiendo; & cùm ipſe bona fide confeſſus ſit ei, quem prudenter credebat habere poteſtatem ab illis abſoluendi (nam hoc ipſo quo ſacerdos ſciẽs eum tales caſus habere, pertexit ſine vlla monitione audire eius confeſſionem tacitè ſignificauit ſe habere abſolutam poteſtatem ab iis abſoluendi, cui pœnitens potuit prudenter credere.) acquiſiuit abſolutum ius ad abſolutionem: nec hæc ei poteſt ſine iniuria negari, etiamſi nolit eadem ſecundò confiteri: quia ad hoc cogi nequit. Quare etſi ſacerdos grauiter peccarit eum priùs non admonendo, tamen licitè eum nolentem illud onus ſuſcipere abſoluit. quia magis eum obligat ius pœnitentis quod ſine graui iniuria ei negare nequit, quàm Superioris ſiue pactum ſiue præceptum, quo ſine tali conditione prohibetur à talibus peccatis abſoluere.

Aliquando debet abſolui, etſi non acceperit.

Ex dictis ſequitur primò, tam quartam quàm quintam ſententiam poſſe probabiliter defendi & practicari: quinta tamen videtur commodior, & magis in vſu, & apud Doctores receptior. 124.

Sequitur ſecundò, Quando in aliqua religione Religioſis peregrinantibus extra ſua monaſteria per generale ſtatutum talis facultas cum eo onere concederetur, etſi eorum regulæ communiter non obligarent ſub peccato mortali: eos tamen qui ea facultate vterentur, teneri ſub peccato mortali poſtea peccata reſeruata ſecundò ſuo Superiori confiteri. quia hoc ſtatutum non obligat per modum præcepti (nam hoc modo nemo poteſt obligari, vt ſecundò eadem peccata confiteatur, ſed per modum pacti onerosi inter ipſos & Superiores initi, qui eam facultatem non niſi cum tali onere concedunt.

Talis conditio acceptata obligat ſub peccato mortali.

DVBIVM XVI.

Qualis bonitas aut ſcientia in confeſſario requiratur?

HAc de re multa diſputant *Silueſt.v. Confeſſor 3.n.1.2.3.4.& Nauar.c.4.n.8.9.*&c. Nos breuiter rem ipſam explicabimus.

Silueſter. Nauarr.

CONCLVS. I. Vt ſacerdos validè hoc Sacramentum adminiſtret nulla requiritur in eo bonitas, modò ipſe habeat legitimam intentionem, & nulla cenſura neceſſario iuriſdictionis vſu ſit priuatus: niſi fortè contingat pœnitentem peccare talem confeſſarium eligendo. Vt tamen licitè illud Sacramentum adminiſtret neceſſe eſt vt bona fide credat ſe eſſe in ſtatu gratiæ, niſi eum fortè ſubita neceſſitas excuſet. Quæ omnia ſatis fusè agens de Sacramentis in genere explicui tomo 1. quæſtione 64. articulo 5. 6. 8 9. 125.

Bonitas ſacerdotis non requiritur ad valorem Sacramenti.

Requiritur tamen vt licitè id conferat.

CONCLVS. II. Vt ſacerdos licitè hoc Sacramentum adminiſtret, neceſſe eſt vt habeat ſaltẽ

Quæ ſcientia requiratur.

tantam ſcientiam, vt in iis peccatis quę communiter occurrunt, poſſit diſcernere quæ ſint venialia, & quæ mortalia. quænam habeant excommunicationem annexam, quæ non: & quæ circumſtantiæ mutent ſpeciem. Item qui caſus ſint reſeruati, à quibus nequit abſoluere. Item quando pœnitens obligetur ad reſtitutionem, quando non. Patet, quia ſine tali ſcientia non poteſt prudenter de ſtatu pœnitentis iudicare, aut eum in via ſalutis dirigere. quod tamen ad ipſius officium eſt neceſſarium. Et aliàs metuendum eſt ei illud Chriſti Matth. 15. *Cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt.*

126. *Non debet poſſe inter omnia peccata diſcernere. Diuerſa loca requirunt diuerſam ſcientiam.*

Nota tamē primò, Non requiri vt poſſit hæc in omnibus peccatis quæ credit ſe auditurum diſcernere. quia hoc vix doctiſſimi poſſunt facere. Sufficit igitur vt hoc poſſit in iis peccatis, quæ communiter ſolent committere ij, quorum confeſſiones audit. Vnde ſequitur, pro diuerſis locis, diuerſoque genere hominum diuerſam ſcientiam requiri. Nam alij aliis difficiliores & grauiores caſus habere ſolent. Quare quiſque videre debet, vtrùm ſit idoneus vt audiat eorum confeſſiones pro quibus exponitur, ſiue qui eo loco vbi audit confeſſiones ſolent accedere.

Non debet omnia poſſe extempore reſoluere.

Nota ſecundò, Non eſſe omnino neceſſarium, vt in omnibus caſibus occurrentibus poſſit extempore omnia dubia reſoluere, ſed ſufficit quòd in communiter occurrentibus id poſſit: & de difficilioribus poſſit dubitare, ac pœnitentem in aliud tempus remittere, quo ei reſolutionem det, ac interim per ſe ſtudendo aut alios conſulendo veritatem exquirere. Hæc tamen ita cautè facere debet, vt ex eius dictis aut factis nullus poſſit ſuſpicionem vllam malam de pœnitente concipere. Aliàs grauiter peccaret contra ſecretum ſigilli.

127. *Qua ratione Epiſcopi obligentur ne Paſtores inidoneos admittant?*

Hinc ſequitur, eos quibus incumbit populo de bonis Paſtoribus prouidere, grauiter obligari ne vllos inidoneos ad hoc munus promoueant, niſi fortè graui neceſſitate ad hoc adigantur. Nam in defectu aliorum præſtaret ignorantem confeſſiones audire, quàm totum populum longo tempore hoc Sacramento deſtitui; aut aliquem mortis periculum ſine cōfeſſione ſubire: quia hæc grauiſſima animarum pericula, atque adeò perniciem procrearent. Quare cùm talis Miniſtri qualitas non requiratur ab ſubſtantiam Sacramenti, ſed tantùm ad conuenientem ipſius adminiſtrationem, tanta neceſſitas facilè totum excuſabit, ſi quid hac in re contra decentiam, aut aliàs conuenientem Sacramenti vſum admittatur. Sicut etiam ob neceſſitatem excuſantur, qui ea occurrēte, Sacramenta in materia dubia conferunt.

Talis tamen confeſſarius tenetur etiam eo caſu pro ſuo captu ſtudendo, & alios conſulendo quantam poteſt dare operam, vt ſe ſuo muneri idoneum præſtet: & Prælati tenentur ſuos Paſtores, quantum commodè poſſunt, ad hoc compellere. Qua in re ſi quantā moraliter poſſunt operam adhibeant, ipſi excuſantur, ſi ex Parochorum defectu errores contingant, quando meliores habere non poſſunt.

DVBIVM XVII.

Quæ ſint obligationes Miniſtri huius Sacramenti?

Variæ hîc occurrunt difficultates, quas breuitatis cauſa hoc dubio complectar. 128.

Prima eſt, An Parochus teneatur toties audire confeſſionem pœnitentis, quoties ipſe cupit confiteri?

Secunda, qua ratione confeſſarius teneatur procurare vt pœnitens integrè confiteatur?

Tertia, an vt licitè pœnitentem abſoluat, debeat ſcire eum benè eſſe diſpoſitum?

Quarta, quid faciet confeſſarius, quando pœnitens eſt in propinquo periculo peccandi, quod ægrè poteſt vitare?

Quinta, an teneatur abſoluere eum qui non vult deſiſtere ab aliqua actione, quam ex probabili ſententia putat eſſe licitam, quam tamen confeſſarius omnino putat eſſe illicitam?

Sexta, qua ratione teneatur admonere pœnitentem quem ex ignorantia aduertit ſæpe aliquod peccatum committere?

Septima, quid faciet confeſſarius, qui malè abſoluit pœnitentem?

Has quæſtiones vel omnes, vel ex parte fusè tractarunt *Silueſt. v. Confeſſor 3. num. 13. & ſequent. Nauar. ca. 26. initio, per multos numeros. P. Henriquez l. 6. c. 27. & ſequent. P. Suarez tota diſp. 32. P. Sanchius lib. 2. de matrim. diſp.* 38. & alij, qui de diuerſis diuerſiſſimè ſentiunt: quorum opiniones ſi quis ſcire velit, loca citata conſulat. Iis enim breuitatis cauſa omiſſis, quas credo eſſe probatiſſimas ex optimis auctoribus breuiter explicabo. *Silueſt. Nauar. Henriquez. Suarez. Sanchius.*

129. *Paſtor tenetur ſubditi confeſſiones audire quoties hic hoc rationabiliter petit.*

Conclvs. I. Parochus tenetur, vel per ſe, vel alium ad hoc idoneum ſui ſubditi confeſſiones audire, non ſolùm quando alter tenetur confiteri, ſed etiam aliàs quoties id rationabiliter petit, ſiue ratione feſti occurrentis, aut indulgentiarum propoſitarum: ſiue quia tunc temporis (v.c. ſingulis menſibus, aut decimo quarto die) ſolet confiteri: aut quia habet aliqua peccata, quæ ipſius conſcientiam grauant: aut aliam ſimilem ob cauſam. Ita *Suarez ſuprà ſect.* 1. Ratio eſt, quia ex officio tenetur ſuo ſubdito adminiſtrare Sacramenta ſecundùm eam rationem qua Chriſtus ea inſtituit, & nos cupit iis vti. Atque Chriſtus confeſſionem inſtituit non ſolùm, vt ea vteremur quādo eſt præcepta, ſed toties quoties hoc ſecundùm prudens iudicium vniuſcuiuſque ſaluti pro ſua cōditione notabiliter conducit. Ergo Paſtor ex officio toties tenetur eam ſubdito petenti adminiſtrare: & conſequenter in dictis omnibus & ſimilibus caſibus: quia hoc ipſius ſaluti expedit. Confir. quia parochus facit ſuis ſubditis iniuriam, ſi eos ſine iuſta cauſa priuet mediis à Chriſto iis conceſſis multum eorum ſaluti conducentibus. Atqui hoc faceret ſi nollet in iis caſibus petentium confeſſiones audire. Ergo faceret iis iniuriam. *Suarez.*

130. *Confeſſarius tenetur laborare, vt pœnitens legitimè confiteatur.*

Conclvs. II. Quiuis audiēs alicuius confeſſionem, tenetur dare operam, quantum pro ratione tēporis commodè poteſt, vt hic ſibi integrè, & cum ſufficienti dolore confiteatur. quia hoc eſt neceſſarium ad perfectionē Sacramenti,

quam

quam ſacerdos, vt ſit fidelis diſpenſator myſteriorum Dei quantum fieri poteſt, debet procurare & omnino cauere ne illud inualide conferat.

Qua ratione teneatur hunc examinare?

Quare quando aduertit hac in re aliquem defectum (quod ſæpe in rudioribus poteſt contingere) tenetur eum emendare, pœnitentem examinando circa ea peccata, quæ ipſum probabiliter credit commiſiſſe: quæ prudens ex pœnitentis ſtatu & lapſu temporis, ex quo vltimò confeſſus eſt, ex negotiis quæ interim geſſit, & ex iis quæ per ſe confitetur, ſæpe probabiliter poterit conijcere.

131. *Examen debet prudenter fieri.*

Hoc tamen examen prudenter fieri debet, ne pœnitens meritò offendatur, ſi ab eo aliqua petantur de quibus nulla poteſt eſſe probabilis ſuſpicio. Hinc pœnitentes honeſti & bene inſtituti, & maximè literati non facile ſunt examinandi circa ea quæ confeſſarius ex eorum confeſſione non poteſt conijcere eos commiſiſſe. Cautiſſime autem hoc examen faciendum eſt circa res inhoneſtas, in quibus ſine neceſſitate non eſt deſcendendum ad particulares aliquos modos, aut circumſtantias & maxime cauendum eſt ne confeſſarius nimiùm interrogando doceat pœnitentem aliqua peccata, quæ antè ignorabat, & ita ſit ei occaſio ea committendi: aut ne hinc aut etiam ſibi ſit cauſa alicuius turpis tentationis, aut in eam conſenſus: aut ne det pœnitenti aliquam occaſionem ſcandali, aut ſuſpicandi ipſum delectari eiuſmodi rerum cognitione, quod maximè iuuenes confeſſarij cauere debent. Quare quoties ſubeſſet huiuſmodi aliquod periculum, leuiter tranſeundum eſt. Nam præſtat pœnitentem non ita perfectè confiteri (modò bona fide procedat) quàm aliquod ex dictis incommodis accidere.

132. *Confeſſarius debet ſcire abſoluendum eſſe benè diſpoſitum.*

Concl u s. III. Vt confeſſarius licitè pœnitentem abſoluat, debet priùs ſcire eum eſſe legitimè diſpoſitum, ſiue habere ſufficientem dolorem de peccatis præteritis, & verum propoſitum ea in poſterum vitandi. Quale autem hoc propoſitum eſſe debeat patet ex dictis diſp. 1. n. 59. Quare quandò hac de re ex aliqua occaſione (vt ferè contingit in rudioribus) dubitat, tenetur pœnitentem proponendo ei peccati turpitudinem, & pœnas quas meretur, quantumque Deo diſpliceat, & alia ſimilia, excitare vt ea concipiat, & in hoc ſæpe maximè laborandum eſt. vnde etiam pœnitens interrogandus eſt an ea verè habeat. Affirmanti verò eſt credendum. niſi aliquid obſtet: vt ſi non vellet peccati occaſiones deſerere; de quo ſtatim agam.

133. *Quid faciendum quando pœnitens haret in periculo peccandi?*

Concl u s. IV. Quando ſacerdos aduertit pœnitentem continuò eſſe in proxima aliqua occaſione peccandi mortaliter, nullo modo debet eum abſoluere, niſi promittat eam omnino deſerere. Quia cùm ſub peccato mortali ad hoc teneatur, non poteſt habere ſufficiens propoſitum vitandi in poſterum peccata, niſi firmiter hoc proponat. Hinc ſi confeſſarius haberet graues rationes ſuſpicandi ipſum eam occaſionem poſtea non deſerturum (vt ſi bis vel ter hac in re fefelliſſet fidem) deberet eum non abſoluere donec de facto eam deſeruiſſet, niſi neceſſitas aliud facere cogeret: quia aliàs pœnitens perpetuò in peccatis hærebit. Hinc eos qui viuunt in cōcubinatu nullo modo extra caſum grauis neceſſitatis, expedit abſoluere antequam de facto ſeparentur, etiamſi parati ſint iurare ſe in poſterum caſte victuros. quale iuramentum ſacerdos nec exigere nec admittere debet: ſed iubere eos ante abſolutionem ſeparari. quia aliàs fidem etiam iuratam fallent. patet ex *c. 3. de cohabitatione clericorum & mulierum.*

Quid agendū cum concubinariis?

134. *Quid agendū quando pericula vitari nequeunt.*

Præcipua autem hic eſt difficultas, quando pœnitens ſine grauiſſimis incommodis non poteſt eiuſmodi occaſionē deſerere: vt fit quando aliqua habitat in aliqua modo in qua ab aliquo ex domeſticis continuò ſollicitatur ad turpia, & cum eo ſæpe peccat, nec ſine grauiſſimo incommodo poteſt inde diſcedere. Tali igitur primò iniungenda omnia media, quæ poſſint eam ab eo peccato auertere, & firmiter præcipiendum vt caueat vnquam tali iuueni ſine neceſſitate loqui, præſertim in loco ſolitario: & vt quoties in eo peccauerit, certam aliquam pœnitentiam ſubeat. Deinde vt & ante abſolutionem & poſtea etiam ſæpiùs per diem coram crucifixo proponat omninò tale peccatum vitare. Item vt frequentiùs & ſemper eidem ſacerdoti confiteatur: & ſi promittat omnia hæc ſe facturam, poterit ſemel aut etiam ſecundò ſi reincidat abſolui. Si tamen ſæpiùs reincideret, aliquoties differenda erit abſolutio donec aduertatur aliqua emendatio. Vide *Nauar. c. 3. n. 21 & P. Suarez diſp. 32. ſect. 2. n. 4.*

Nauarr. Suarez.

135. *Confeſſarius debet abſoluere a ſe per habentem diſſentientem.*

Concl u s. V. Quando pœnitens ſequens probabilem Doctorum opinionem credit aliquid ſibi licere quod confeſſarius putat omnino eſſe illicitum, hic cum aliàs rite depoſitum tenetur abſoluere, etiamſi illud nollet omittere. quia cùm in hoc non peccet, confeſſarius non poteſt ideò ei negare abſolutionem. Nam omni ritè diſpoſito ſibi confeſſo tenetur eam impendere, ſi modò habeat poteſtatē eum abſoluendi.

Diſtinguunt hic aliqui DD. inter eum qui ex officio tenetur pœnitentis confeſſionem audire, vt eſt parochus: & eum qui ſolum ex caritate eam audit ſine vlla obligatione: & priorem aiunt teneri talem abſoluere, non autem ſecundum. quia pœnitens non habet vllum ius, vt ab hoc abſoluatur. Sed hoc falſum eſt. Nam poſtquam hic illi legitimè confeſſus eſt, ille tenetur eum ex iuſtitia abſoluere, ſi rite diſpoſitus ſit. Poſſet tamen ei denuntiare (ſi hoc iudicauerit expedire, vt quando illud factum cederet in damnum tertij) ſe eius confeſſionem ampliùs non auditurum, niſi velit ab ea ſententia diſcedere. Cùm enim non teneatur eius confeſſionē audire, in eo nullam ei facit iniuriam. Secùs eſt dè parocho, qui tenetur eius confeſſionem audire.

136. *Quomodo debeat monere ignorantem?*

Concl u s. VI. Quando confeſſarius aduertit pœnitentem ex aliqua ignorantia craſſa verſari continuò in aliquo peccato mortali, tenetur eum docere veritatem, etiamſi non ſperet vllam emendationem: quia talis pœnitens eſt omnino indiſpoſitus ad abſolutionem donec proponat ſe in eo emendare: & conſequenter ſacerdos eum priùs nulla ratione poteſt abſoluere.

Quod

Quod ſi verò videat pœnitentem ex ignorantia inculpabili ſæpius facere aliquod materiale peccatum quod putat ſibi eſſe licitum (vt ſi intelligat aliquos cum impedimento dirimendo ignoranter contraxiſſe, & bona fide matrimonio vti.) tenetur eum admonere, ſi ſperet eum in poſterum illud peccatum emendaturum, & id ſine graui incommodo fieri poſſit: vt fieret in dicto caſu, ſi ſacerdos facilè poſſet obtinere diſpenſationem, vt coniuges clam iterum contraherent, & hoc iis ſine vllo incommodo perſuadere poſſet. quia ex officio tenetur pœnitentem, quantum commodè fieri poteſt, inſtruere in iis omnibus quæ neceſſaria ſunt, vt poſſit etiam peccata materialia vitare.

137. Contrà verò, ſi videat eam monitionem non profuturam, eò quòd pœnitens ſine grauiſſimo incommodo non poſſit ab eo facto abſtinere: vt ſi in caſu prædicto putatitij coniuges haberent liberos, nec poſſet obtineri diſpenſatio, vt ſecundò contraherent, aut ſi impedimentum iis aperiretur, eſſet periculum ne cum grauiſſimis turbationibus vellent ſeparari: tunc, inquam, omnino tacendum eſſet, & eſſent relinquendi in bona fide: vt expreſsè in ſimili caſu docet *Innoc. III. c. Quia circa 6. de conſanguinitate.* Et ratio eſt, quia correptio fraterna tantùm debet adhiberi, quando creditur profutura: hæc autem eſſet obfutura. nam qui iam ob bonam fidem ſolùm peccant materialiter, tunc peccarent formaliter cum magno ſalutis diſpendio.

Innoc. III. Correptio fraterna ſolum adhibenda cum creditur profutura.

Ex quibus patet, aliquos hìc malè diſtinguere inter eos qui ex ignorantia peccant cõtra ius diuinum aut naturale, & eos qui ſolùm peccant contra ius humanum: & priores quidem aiunt ſemper corripiendos eſſe, quia putant eos numquam poſſe laborare ignorantia inuincibili. Secùs autem eſſe de ſecundis. Sed prior pars apertè repugnat exemplo à nobis dato & definitioni Innocentij. Nam talis copula eſt apertè contra ius naturæ: & fundamentum etiam apertè falſum eſt. Nam cùm multi viri doctiſſimi diſputent, vtrùm quædam ſint iure naturæ licita, nec poſſint alterutram partem certò definire: Ita vt aliqui omninò credant eſſe licitum, quod forte à parte rei eſt illicitum: quomodo homines rudes non poſſint inuincibiliter ignorare talia eſſe illicita?

138. Dices, *cap. Qui ſcandalizauerit 3. de regulis iuris* dicitur, *Vtilius ſcandalum naſci permittitur, quàm veritas taceatur.* Hinc Apoſtolus Actorum 20. Epheſiis ait, *Mundus ſum à ſanguine omnium, non enim ſubterfugi quo minùs annuntiarem omne conſilium Dei vobis.* Quẽ locum citans *D. Gregor. libr. 1. epiſtola 33. ad Venantium* ait: *Mundus ergo à ſanguine eorum non eſſet, ſi eis Dei conſilium annuntiare noluiſſet: quia cùm increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacẽdo paſtor occidit.* Et *D. Ambroſ. ſerm. 83.* ait, *Ego interdum parcens vobis tacere vellem, ſed malo vos contumacia cauſas reddere, quam negligentia ſuſtinere iudicium.*

Act. 20.

D. Gregor.

D. Ambroſ.

Reſpondeo, In his omnibus locis agi de publico concionatore, qui doctrinam ſaluti populis neceſſariam liberè annuntiare debet, etſi videat aliquos inde ex malitia ſcandalizandos; quia commune commodum debet priuato præferri. In noſtro autem caſu agitur ſolùm de priuato errore corrigendo qui nulli nocet niſi aliquantulum ipſi ignoranti, idque ita vt cognitio veritatis adhuc magis noceret. Quòd ſi verò eſſet talis error qui communitati noceret: vt in noſtro caſu ſi eſſet publica fama de nullitate matrimonij, atque ita pœnitens cum ſcandalo in eo permaneret: aut ſi pœnitens falsò ſe crederet eſſe ſacerdotem, & ageret alicubi Paſtorem, neceſſariò veritas eſſet aperienda, quantumcumque ipſe inde turbaretur, & acciperet occaſionem grauiùs peccandi, quia bonum commune præponendum eſt priuato.

Concionator debet liberè veritatem neceſſariam annuntiare, neglecta aliquorum [illegible]

Quando hoc publicum bonum exigit, pœnitens ſemper debet de veritate inſtrui.

Maxima autem hic eſt difficultas, quando pœnitens quæ inuincibiliter ignorat ſuum matrimonium eſſe inualidum, ex alio capite non vult reddere debitum, vel quia mariti conſuetudinem auerſatur; vel quia fecit votum caſtitatis, ideoque credit ſibi eſſe illicitum reddere.

C o n c l v s. VII. Quando talis pœnitens dicit ſe non audere reddere debitum propter votum caſtitatis; poteſt illi ſacerdos dicere hoc nullo modo impedire quin & poſſit & teneatur reddere debitum. Imò ſi abſolutè nolit reddere debitum, quia maritum auerſatur, tenetur ei negare abſolutionem niſi promittat ſe reddituram petenti. quia poſita illa ignorantia inuincibili verè ad hoc obligatur, & nequit validè abſolui, quamdiu habet propoſitum non reddendi. quia in eo mortaliter peccat. Ita *Sanchius l. 2. de matrim. diſp. 38. n. 8.* 139.

139. Quid agendũ quando pœnitens negat debitum ei quẽ putat ſuum eſſe maritum.

Sanchius.

Dices, Sicut numquam licet facere mala vt eueniant bona; ita nec licet ea præcipere. Atqui talis redditio eſt peccatum ſaltem materiale contra caſtitatem. Ergo non licet eam præcipere.

Reſpondeo, negando minorem. Nam vt aliquis actus ſit etiam peccatum materiale contra aliquam virtutem, debet poſſe vitari. hoc autem caſu hic actus vitari nequit. Quare ſicut illa quę vi contra voluntatem defloratur, nullo modo ne quidem materialiter peccat contra caſtitatem: ita nec talis coniux reddendo debitum, quando hoc ſine peccato negare nequit. Quia ſicut illa, phyſica quadam neceſſitate illum actum magis patitur, quàm agat: ita hæc quadam morali neceſſitate. Confirmatur. quia ſi aliquis per impoſſibile eſſet in ea neceſſitate conſtitutus, vt omnino eſſet ei impoſſibile euitare, quin aut fornicaretur, aut mœcharetur: tunc eligendo fornicari nullo modo peccaret. quia eligeret minus malum, vt euitaret maius. Secùs eſt de eo qui petit debitum. quia hoc omnino liberè facit, atque ita peccat ſaltem materialiter contra caſtitatem. quare etſi hoc in eo poſſit diſſimulari, non poteſt tamen ad hoc incitari.

Vt aliquid ſit peccatum etiã materiale, debet poſſe vitari.

C o n c l v s. VIII. Quòd ſi pœnitens incipiat dubitare de validitate matrimonij, & de ea confeſſarium conſulat: hic nullo modo poteſt dicere eſſe validum, ſi nouerit eſſe inualidum: ſed tenetur aperire veritatem quidquid demum inde ſequatur. Tum quia alias mẽtiretur dicẽdo matrimonium eſſe validũ: tum quia incitaret ſic coniuges etiam ad petẽdum debitũ. quod nullo 140.

modo

modo facere poteſt. quia pœnitens ſaltem materialiter peccat contra caſtitatem. vide Sanchium ſuprà. *Sanchez.*

141. *Abſens poteſt abſolui ab excommunicatione.* Concl. IX. Si confeſſarius pœnitentem ob defectum poteſtatis inualidè a cenſuris abſoluerit, ſiue id cum peccato, aut ſine peccato fecerit, tenetur ſi poſſit, procurare ſibi poteſtatem eum ab eis abſoluendi, & ſic abſoluere abſentem. quia hæc abſolutio nec requirit præſentiam rei, nec vllam in eo attritionem aut ſtatum gratiæ.

Affirmant aliqui, idem dicendum de eo qui ob defectum poteſtatis alium abſoluit à peccato reſeruato. hunc ſcilicet obtenta facultate eum abſoluendi, poſſe abſentem abſoluere (ſaltem ſub hac conditione, ſi legitimè ſit diſpoſitus) quando nullo modo eum poteſt habere præſentem. *Secùs eſt de abſolutione à peccato.* Sed hoc falſum eſt Primò, quia abſolutio ſacramentalis non poteſt dari abſenti, vt oſtendi diſp.4.num.69. Secundò, quia etſi quis poſſet validè abſentem abſoluere; tamen hoc caſu inualidè id faceret. quia ad abſolutionem neceſſaria eſt ſacramentalis confeſſio, quæ hic reſpectu illius peccati nulla fuit. Nam confeſſarius non erat illius legitimus iudex dum pœnitens id ei confiteretur, & conſequenter confeſſio illius non fuit ſacramentalis. quare tunc neceſſariò iteranda eſt illius peccati confeſſio.

142. *Quid agat ſacerdos quando oblitus fuit abſoluere pœnitentem.* Secùs eſſet quando confeſſarius fuiſſet omnium peccatorum pœnitentis legitimus iudex, ſed eum ex obliuione dimiſiſſet ſine abſolutione. Tunc enim ſi ſtatim poſtea eius recordaretur, poſſet eum coram ſe flectentem abſoluere, etiamſi hic quia putat ſe abſolutum, amplius de abſolutione non cogitet. quia retinet adhuc habitualem voluntatem percipiendi abſolutionem quam ſemel habitam non deponit donec vel actualiter abſoluatur, vel ſciens ſe non eſſe abſolutum, habeat poſitiuum actum contrarium.

143. Quòd ſi ſacerdos non recordaretur huius defectus niſi poſt aliquot dies, tunc non poſſet etiam præſentem pœnitentem nullo modo præmonitum abſoluere. quia neſcit an interim non peccauerit mortaliter. Quare tunc ſi commodè fieri poteſt, tenetur ſacerdos inducere pœnitentem, vt iterum ſibi confiteatur peccata, quæ ab vltima confeſſione fecit, & tunc eum ſimul ab omnibus abſoluere. Nec enim opus eſt præcedentem confeſſionem, vtpote validè factam iterare. Quod ſi reſpectu alicuius pec[ca]ti reſeruati facta eſſet inualidè, obtenta facultate abſoluendi, hoc ſecundò eſſet confitendum, vt dixi ſuprà. quod in ſecunda confeſſione poſſet fieri ſine aduertentia pœnitentis, vt ſi confeſſarius ab eo peteret, an doleat etiam de peccatis præcedente confeſſione dictis, & cupiat ſi qua ratione neceſſe ſit, etiam ab iis abſolui: & pœnitens reſpondeat quòd ſic. Nam hoc ipſo eadem iterum clauibus ſubiicit, iuxta dicta diſp. 4. numero 45. Quod ſi pœnitens non poſſet ſine graui offenſione induci, vt ſecundò confiteatur, ſibi relinquendus eſt. quia poſtea per alias confeſſiones ſaltem indirectè ab eo peccato abſoluetur, & ſic ei præcedens defectus non ita grauiter nocebit.

144. Concl. X. Si confeſſarius oblitus fuerit monere pœnitentem eum teneri ad reſtitutionem, ſiue id ex eius culpa, ſiue ſine ea acciderit, tenetur poſtea in ſequenti confeſſione, aut quacumq; alia ratione commodè poterit eum monere quòd tenetur reſtituere, non tamen tenetur per ſe reſtituere. *Non monens pœnitentem de reſtitutione non tenetur per ſe reſtituere.* Ratio eſt, quia non obligatur ad hanc monitionem in commodum creditoris, ſed in bonum ipſius pœnitentis, quem in iis quæ ad ipſius ſalutem ſpectant circa peccata confeſſa tenetur dirigere.

Niſi dixiſſet eum ad hoc non teneri. Secùs eſſet, ſi ex lata culpa dixiſſet pœnitentem non teneri reſtituere. tunc enim ſi poſtea eum non moneret, teneretur per ſe reſtituere. quia ex lata culpa dediſſet veram cauſam damni, quod creditor incurrit. Quòd ſi tamen in ea reſolutione, quia bona fide putabat ſe bene dicere, non peccarit mortaliter, ſi non poſſit pœnitentem admonere, non tenebitur per ſe reſtituere. Quia non tenemur ad reparationem damni, niſi ex culpa lata. Vide *P. Suarem diſp.32. ſect. 6.n.9.* & *P. Leſſium de iuſtitia c.9.dub.13.* & *c.13.dub. 10 n.77.* & *c.7.dub.7.n.32.* *Suarez. Leſſius.*

Nota demum, quando confeſſarius ob aliquam cauſam debet pœnitentem extra confeſſionem alloqui de rebus in confeſſione auditis, teneri priùs petere ab eo veniam vt poſſit hoc facere, quia eſt contra reuerentiam ipſius Sacramenti, & debitum ſigilli pœnitentiæ, ſine eius conſenſu extra confeſſionem de eiuſmodi rebus loqui: vt communiter DD. aſſerunt.

DISPVTATIO IX.

DE SIGILLO CONFESSIONIS.

DVBIVM I.

Qua ratione confeſſarius obligetur ſigillo?

Sigillum quid ſignificet?

1. NOta primò, Sigillum per metaphoram tranſlatum eſſe ad ſignificandam obligationem, qua quis tenetur rem aliquam ſeruare ſecretam. quia autem hæc obligatio maxima eſt circa audita in confeſſione, ideo per antonomaſiam dicitur ſigillum.

2. Nota ſecundò, Eiuſmodi obligationem in confeſſario oriri ex triplici capite. Primò, quatenus tenetur non reuelare peccata aliena, ne eum infamet. Secundò, quatenus ex fidelitate & tacita promiſſione tenetur ſeruare ſecreta, quæ ei ſub ea conditione ſecretò committuntur. Et ex his capitibus teneretur etiam ſeruare ſecretum, etſi peccata extra confeſſionem audiuiſſet. Tertiò: ex propria obligatione ipſius Sacramenti, ſiue ſacramentalis confeſſionis: Et de hac hîc potiſſimùm tractamus. nam reliquarum obligatio propriè ſpectat ad tractatum de Iuſtitia.

Nauarr. Candel. aureum. Adrian. Paludan.

3. Nota tertiò, Tria hîc poſſe quæri. Primò, ex qua confeſſione talis obligatio oriatur? Quidam enim putant eam etiã oriri ex confeſſione ſcienter facta laico. Ita *Nauar. c. 8. n. 7. Candel. aureum de ſigillo q. 10. & Adrianus q. vlt. de confeſſione. § Secunda pars patet Palud. in 4. d. 21. n. 11.* putat eſſe verú quando interceſſit pactum.

Siluester.

Secundò, quænam cadant ſub ſigillum; Qua in re quidam aiunt confeſſarium non peccare contra ſigillum, qui aperit peccatum pœnitentis, quod nondum patrauit, ſed in confeſſione dixit ſe omnino illud perpetraturum, nec potuit ab illo propoſito auerti. Ita *Siluester v. Confeſſio 3. q. 5.* & alij. Sed hoc ita generatim dictũ nullo modo eſt verum. Tertiò, quanta ſit iſta obligatio, & vtrùm in omni caſu obliget.

Quænam in hoc caſu dicatur confeſſio ſacramentalis.

Henriquez. Suarez.

4. CONCL. I. Ex omni & ſola ſacramẽtali confeſſione hæc obligatio oritur. Sacramentalem autem voco eam ſolam ac omnem, quam pœnitens facit ei, quem bona fide credit eſſe ſacerdotem in ordine ad abſolutionem percipiendam, etiamſi hanc non percipiat eò quòd ſit indiſpoſitus, aut quòd ſacerdos non poſſit eum abſoluere, aut ob alias cauſas. Ita ex communi ſententia *Henriquez l. 6. c. 19. & P. Suarez hac diſp. 33. ſect. 2.*

Prior pars probatur. Quia hæc obligatio eſt omnino propria tali confeſſioni, & in eius gratiam à Chriſto introducta. quia cùm ipſe hoc Sacramentum ita inſtituerit, vt nos voluerit omnia peccata noſtra mortalia etiam ſecretiſſima in eo aperire: fuiſſet hoc onus grauiſſimum, niſi confeſſarius fuiſſet tam strictè obligatus ea habere ſecreta. Et rurſum cùm non teneamur peccata noſtra alicui homini confiteri niſi ſacramentaliter, nulla fuit cauſa alias quaſcunque confeſſiones eo ſigillo muniendi: ſed ſufficiebat eas relinquere iuri naturæ, quod audientem ex primo & ſecundo capite ex dictis n. 2. obligat.

Secunda pars probatur. quia omnis talis confeſſio eſt ſaltem imperfectè & ex intentione confitentis ſacramẽtalis; & niſi induceret obligationem ſigilli, cederet in præiudicium confeſſionis ſacramẽtalis, quæ aliàs valdè oneroſa & inuidioſa redderetur, & facilè pateret calumniis. Nam maxima ex parte pœnitentes, præſertim qui haberent crimina grauiora, quæ cedunt in præiudiciũ tertij, poſſent ſibi meritò timere ne ſacerdos ea poſtea propalaret: ſiue quòd ipſi reuera non eſſent ſatis diſpoſiti ad accipiendam abſolutionem: ſiue quòd ſacerdos ex ignorantia aut malitia hoc iis imponere, ſiue quòd ipſe non haberet poteſtatem ab iis abſoluendi. Qua ratione omnes plurimùm à confeſſione deterrerentur. 5.

Confeſſio facta ſciente laico nunquã obligat ſub ſigillo.

Hinc ſequitur 1. Quando quis defectu ſacerdotis ſciens confitetur laico, quantumcunq; dicat ſe ea, quæ dicit, dicere ſub ſigillo, & alter promittat ſe ea ita accipere, per talem confeſſionem non induci obligationem ſigilli. quia talis confeſſio nullo modo eſt ſacramentalis, nec fit vllo modo ei cui Chriſtus nobis præcepit vt confiteamur: atq; ita nullo modo à Chriſto aut præcepta aut inſtituta eſt. Cùm itaque obligatio ſigilli ſit ſolùm annexa confeſſioni à Chriſto inſtitutæ, aut ei quæ cum hac ita connexa eſt, vt ſine ipſius iniuria nõ poſſit illius ſecretũ violari, nullo modo annexa eſt confeſſioni, quæ ita fit laico, quia hæc nullo modò à Chriſto eſt inſtituta: & quòd eius ſecretum violetur, nullo modo cedit in iniuriam confeſſionis vere ſacramẽtalis. Nam ex eo quòd talis laicus non obligetur ſigillo, nemo vnquam meritò poterit deterreri quo minùs confidenter confiteatur ſacerdoti. 6.

Nec refert quòd confitens putet hanc confeſſionem eſſe ſacramentalem, & à Chriſto in eo caſu præceptam. Nam hoc ſibi imputare debet: nam iſte error nullo modo cauſatur ex inſtitutione huius Sacramenti, quod nullo modo inſtitutum eſt vt confeſſio fiat laico.

Soto. Nauarrus.

Sequitur 2. Idem dicendũ eſſe de confeſſione, quã quis facit ſacerdoti à quo ſcit ſe nullo modo poſſe abſolui, aut quã facit ſine vllo animo accipiẽdi abſolutionẽ, ſed ſolũ conſilij petẽdi cauſa: vt benè cũ aliis docet *Soto in 4. d. 18. q. 4. a. 5. concl. 5. & Nau. c. 8. n. 18.* Quia talis cõfeſſio nullo modo eſt ſacramẽtalis, nec cedit in præiudiciũ cõfeſſionis à Chriſto inſtitutæ, ſi nõ obliget ſub ſigillo. 7.

Multo

Multo autem potiore iure idem dicendum eſt de confeſſione, quam quis facit ſolùm eo animo, vt alium ad ſcelus aliquod pertrahat, vt omnes fatentur. Vnde confeſſarius crimen ita auditum teneretur aperire, quando hoc eſſet neceſſarium ad graue malum innocentis, & præſertim Reipub. auertendum, etiamſi iuraſſet ſecretum. quia iuramentum eſt irritum quod fouet crimina. Ita auctores citati.

Secùs eſt de eo, qui confitetur ferè deſperans ſe accepturum abſolutionem ob indiſpoſitionem, quam in ſe ſentit: credens tamen fortè futurum vt prudentia confeſſarij ita diſigatur vt abſolutionem accipiat. quia hic aliquo modo abſolutionem intendit: vt benè notauit *P. Suarez diſp. 33. ſect. 2. num. 9.* Suarez.

8 Fingens ſe ſacerdotem tenetur ſigillo.

Sequitur tertiò, Confeſſionem factam ei, quem pœnitens bona fide, licet falsò credebat ſacerdotem, & habere poteſtatem ſe abſoluendi, inducere ſigillum: vt docet *Suarez ſuprà, §. Manet dubium*. Probatur. Quia hæc confeſsio eſt ſacramentalis ſaltem ex opinione pœnitentis falſa quidem, attamen fundata in præcepto Chriſti. Nam poſito errore facti quo credit talem eſſe ſacerdotem, & habere poteſtatem abſoluendi directè per inſtitutionem Sacramenti, & præceptū Chriſti, inclinatur ad ei confitendum: & in articulo neceſſitatis ad hoc præcepto Chriſti verè obligatur. quia eſt verum præceptum tunc confitendi ſacerdoti, & hic in apprehenſione pœnitentis eſt ſacerdos. Et quamuis pœnitens in hoc erret, tamen obligatio hìc & nunc confitendi non naſcitur ex hoc errore, ſed ex præcepto Chriſti præcipientis confeſſionem. Error autem eſt ſolùm conditio ſine qua ille hìc & nunc non obligaretur confiteri. Vnde cederet in iniuriam confeſſionis ſacramentalis, ſi talis confeſſio non obligaret ad ſigillum. Quia cum multis caſibus non poſſimus eſſe certi an ij quibus confitemur ſint verè ſacerdotes, poſſemus ſæpe eſſe anxij, an tenebuntur ad ſigillum. Confirm. quia aliàs ſequeretur eum qui bona fide credens ſe eſſe ſacerdotem fuiſſet factus Paſtor, & multas audiſſet confeſſiones, ſi poſtea intelligeret ſe inualidè fuiſſe ordinatum, non teneri ad ſigillum. quod omnino videtur abſurdum. Secùs autem hæc omnia ſe habent in eo qui confitetur ei quem ſcit eſſe laicum: vt oſtendi n. 6.

9 Cognita tam in confeſſione quam extra eam reuelari poſſunt.

CONCLVSIO II. Nihil cadit ſub ſigillum niſi cognitum ex ſacramentali confeſſione, & quatenus ita cognitum eſt, Patet ex prima concluſione.

Hinc ſequitur, eum qui peccata audita in confeſsione etiam alia via cognouit, poſſe ea eodem modo reuelare, ac ſi ea in confeſsione non cognouiſſet. Cauendum tamen omni modo ei eſt, ne vlla ratione aliquid amplius aut certius affirmet, quàm extra confeſsionem cognouerit. Nam aliàs ſigillum frangeret. Hinc nullo modo poteſt dicere talem ſibi ea peccata eſſe confeſſum. quia ſic aliquid certitudinis rei narratæ adderet. Vide *Nauar. c. 8. n. 10. & 15.* Nauarrus.

10 Frangit ſigillum qui reuelat peccatum mortaliter in genere.

CONCLVS. III. Ex iis quæ in confeſsione audita ſunt, cadunt ſub ſigillum primò omnia peccata mortalia etiam in genere. Vnde non ſolùm is ſigillum violat, qui ex confeſsione dicit Petrum commiſiſſe furtum, ſed etiam qui dicit eum peccaſſe mortaliter, aut aliquid aliud, vnde hoc poſſit colligi. Ita omnes DD. & per ſe patet: quia in hoc grauis fit pœnitēti iniuria. Secundò, omnia peccata venialia in ſpecie, non tamen in genere. Hinc ſigillum violat qui dicit Petrum ſibi confeſſum eſſe vnum verbum otioſum. quia verè aperit aliquid ex confeſſione cognitum, quod aliis per ſe non patebat. Nam videns aliquem confitentem non poteſt inde colligere eum verbum otioſum, aut determinatè aliquod aliud peccatum veniale in ſpecie confeſſum eſſe. Secùs eſt, ſi dicat eum ſibi cōfeſſum eſſe peccata venialia. quia ex ipſa confeſſione per ſe patet illum aliqua peccata confiteri, quæ neceſſariò ſunt vel venialia, vel mortalia. Quare dum ſacerdos dicit eum confeſſum eſſe venialia, non tam reuelat aliqua ipſius peccata, quam arcet ſuſpicionem, quam aliqui poſſent cōcipere eum confeſſum eſſe mortalia. Ita communiter DD. Aut veniale in ſpecie.

11 Periculoſum eſt vnum pœnitentem præ aliis laudare.

Notant tamen hoc quandoque poſſe eſſe periculoſum: vt quando is, qui duorum vel trium recenter confeſſionem audiuit, de vno determinatè dicit eum ſolùm confeſſum eſſe peccata venialia. quia indirectè de aliis videtur contrarium ſignificare. Et quamuis hoc non ſit etiam generaliter verum (poteſt enim eſſe particularis ratio hoc potiùs dicendi de vno quam de alio;) tamen eſt ſæpe periculoſum, ideoque non niſi cum magna cautione vſurpandum.

Ex dictis *Nauar. c. 8. n. 12.* infert, eum non frangere ſigillum, qui dicit Petrum ſolere ſibi obtundere caput minutiſsima peccata confitendo. Sed etſi talis directè non frangat ſigillum, malè tamen & periculosè hoc dicit. Nam videtur innuere talem eſſe ſcrupuloſum. aut ſaltem facilè poſſet audientibus talem ingerere opinionem: atque ita indirectè ſigillum frangere, vt patebit ex mox dicendis. Nauarrus.

12 Peccata publica cadunt ſub ſigillum.

Tertiò, cadunt ſub ſigillum peccata etiam publica ſi ſacerdos ea ex ſola confeſsione norit, aut dicat alterum ſibi hoc vel illud in particulari eſſe confeſſum, v. c. furtum, ob quod ſuſpendendus eſt. Ratio eſt, quia aliàs ſæpe per imprudentiam confeſſarius aliqua narraret, quæ fortè nō eſſent ita publica, aut quæ eſſent incerta magis confirmaret. quod cederet in grauem iniuriam Sacramenti: ideóque generatim oportuit hoc eſſe prohibitum, vt omnis talis occaſio præſcindatur.

Quartò, omnes circumſtantiæ peccatorum, & peccata ſociorum, ac naturales defectus pœnitentis, aliáque id genus, quatenus à pœnitente narrantur vt peccati ſui circumſtantiæ, ad eius explicationem aliquo modo pertinentia, etiamſi verè à parte rei nullo modo ſint materia Sacramenti. quia cùm horum explicatio vel ſit, vel ſaltem credatur à pœnitentibus neceſſaria ad perfectam confeſsionem faciendam, ſi ſacerdos non teneretur ea ſeruare ſub ſigillo, valde oneroſa redderetur confeſsio, cum pœnitentes ſæpe mallent diuulgari ſua peccata quàm illa: & non poſsint confidenter confiteri niſi ea explicent, & conſequenter niſi ſciant ea contineri ſub ſigillo. Secùs eſt de iis quæ narrantur tanquam nullo modo ſpectantia ad confeſsionem, ſed ſolùm ex occaſione aliqua incidente. 13

14 Hinc ſequitur primò contra *Caiet. v. Confeſſoris neceſſaria §. Quintum.* cum frangere ſigillum, qui dicit Petrum ſibi eſſe confeſſum, ſeque eum non abſoluiſſe. Quia etſi hoc ob varias cauſas etiam ſine culpa Petri potuerit contingere; tamen quia communiter hoc non fit niſi vel quia confitens non vult deſerere peccata, vel quia commiſit caſum reſeruatum, ita illud generatim aſſerens dat vt minimum auditoribus aliquam occaſionem ſuſpicandi Petrum vel eſſe impœnitentem, vel aliquid graue commiſiſſe. quod fit cum graui iniuria Sacramenti & ſigilli, quo confeſſarius obligatur non ſolùm non dicere aperte Petrum ſibi tale quid eſſe confeſſum; ſed nec dare aliis occaſionem id ſuſpicandi. Hinc ſi Petrus clam aliquem occidiſſet, & hoc Ioanni confiteretur, hic frangeret ſigillum ſi diceret Petrum circa illud tempus quo alter fuit occiſus, huic adfuiſſe. Quia etſi inde clarè non ſequeretur, Petrum eſſe auctorem cædis, alij tamen poſſent hoc inde ſuſpicari. Hinc etiam quando aliqui v. c. ſtudioſi, aut famuli alicuius Principis tenentur ferre teſtimonium ſuæ confeſſionis, confeſſarius debet hoc dare etiam iis quos propter indiſpoſitionem aut ſimilem cauſam non abſoluit, ne negando teſtimonium hoc aliquo modo prodat. Nec dando teſtimonium mentitur. quia tantùm teſtantur eos eſſe confeſſos, quod verum eſt.

Caietan. Frangit ſigillum qui dicit ſe pœnitentem non abſoluiſſe.

Teſtimonium confeſſionis debet aliquando dare non abſoluto.

15 Sequitur ſecundò, eos violare ſigillum quia peccata audita in confeſſione ita referunt, vt audientes poſſint aliqua ratione conijcere quinam ea commiſerint. Secùs eſt de iis qui ea ita narrant, vt audientes, ne vel leuiter poſſint vnquam ſuſpicari, quis ea fecerit: vt ex communi ſententia bene notauit *Nauar. c. 8. nu. 15. & Sylueſ. v. Confeſſio 3. qu. 5.* Ratio eſt, quia per hoc nulla omnino fit iniuria pœnitenti, nec in vllum ipſius grauamen cedit, quòd aliqui ſciant talia peccata in mundo fieri, modò nulla ratione poſſint vnquam ſuſpicari quis ea fecerit.

Quando frangat ſigillum narrans peccata tacito auctore.

Nauarrus. Syluester.

16 Notát tamen bene Doctores, non facilè etiam hoc modo de auditis in confeſſione loquendum eſſe, niſi ſubſit grauis aliqua cauſa, præſertim coram multis, & cum expreſſione aliquarum circumſtantiarum. Tum quia rudes ea ratione facilè ſcandalizantur, putantes etiam hoc modo lædi ſigillum: tum etiam quia quandoque eſt periculum ne lædatur. quia poteſt facilè contingere vt ex quibuſdam circumſtantiis aliqui conijciant facti auctorem. Qua in re facilè grauiter peccant, qui dicunt in aliquo certo loco, vbi paulò ante confeſſiones audierunt, grauia peccata perpetrari præſertim quando communitas illius loci non eſt valdè ampla. Primò, quia hoc cedit in præiudicium ipſius communitatis, quæ hoc modo infamatur: & conſequenter etiam ipſorum pœnitentium. quia infamia totius communitatis, etiam ſingula membra aliquo modo afficit. Secundò, quia fortè aliqui qui priùs habent ſiniſtram opinionem de quibuſdam in particulari, magis in ea confirmabuntur, & ita indirectè reuelabitur ſigillum. Et hæc maximè vigent quando ſimilia dicerentur de aliquo loco religioſo. quo caſu omnino credo violari ſigillum, vt argumenta dicta probant.

Non facile de auditis in confeſſione loquendum.

Qua ratione fit contra ſigillum dicere certo loco here graum peccata.

Vide *D. Antonin. 3. parte tit. 71. c. 22. §. 3.*

D. Antonin.

17 Infertur tertiò, eum frangere ſigillum qui ex Petro v. c. in confeſſione audiuit ipſum deliberaſſe alium occidere, nec poſſe eam mentem deponere, idque alteri narrat, modò confitens hoc dixerit ex vero animo ſeſe ſacramentaliter accuſandi, ſiue verè confitendi. Ita *Richard. in 4. diſtinct. 21. a. 4. quæſt. 2. ad 1. Scotus in 4. d. 21. qu. 2. a. 2. ad ſecundum. Durand ibidem qu. 4. ad 3. Gabriel qu. 1. a. 3. ad 1. Medina. de Confeſſ. tract. 2. q. 47. Henriquez lib. 6. c. 19. num. 8.* & alij communiter. Quia talis confeſſio verè obligat confeſſarium ad ſigillum: vt oſtendi n. 4. 5. & 7. in fine. Et qui periclitanti dicit, ipſi a Petro tale periculum imminere, verè frangit ſigillum. Nam huic reuelat peccatum Petri in confeſſione cognitum, ſcilicet illud malum propoſitum Petri, quod ex ſola confeſſione nouit.

Richardus. Scotus. Durandus. Gabriel. Medina. Henriquez.

Idem dicendum eſt de eo, cui aliquis confeſſus eſt ſe conſpiraſſe cum aliis de prodenda ciuitate, nec poſſe iam ſocios ab ea mente deducere, qui inuito pœnitente nullo modo poteſt hoc Magiſtratui aperire, cum periculo ne conſpiratores detegantur, etiamſi pœnitenti nullum inde immineat periculum, niſi quod ipſius crimen ab aliis cognoſcetur. Quia verè reuelaret ſigillum.

Quid faciendum ei qui ex confeſſione cognouit imminere proditionem aliquam?

18 Aiunt tamen aliqui, Confeſſarium tunc debere monere Magiſtrum vt ciuitati proſpiciat, eò quòd graue periculum ei immineat. Idemque aiunt reſpectu priuati qui periclitatur ne occidatur. Sed hæc valde periculoſa ſunt. Nam hac ratione poſſet ſacerdos facilè eſſe cauſa cur rei deprehenderentur: quod fieret cum violatione ſigilli. Quare ſi quando iudicatur expedire ſimile quid facere, cum maxima cautione id faciendum eſt, ne aliis vlla detur occaſio ſuſpicandi, qui ſint conſpirationis auctores; niſi fortè hoc fieret cum venia ipſius pœnitentis.

19 Concl vs. IV. Hoc ſigillum tam ſtrictè obligat, vt ob nullum omnino quantumcumque magnum incommodum euitandum vllo vnquam caſu inuito pœnitente liceat aliqua, quæ ſub ſigillum cadunt, reuelare: etiam ſi aliàs integrum regnum debeat perire. Eſt communis DD. vt fuſe oſtendit *Henriquez l. 6. c. 19.* & patet ex c. *Sacerdos de pœnitentia. d. 6.* Huius autem rationem reddemus dub. 2.

Ob nullum periculum licet frangere ſigillum.

Henriquez.

20 Quidam tamen aliquos caſus excipiunt. Primus eſt, quando pœnitens iam eſt mortuus, & reuelatio confeſſionis eſt neceſſaria ad impediendum graue malum. Ita quidam Canoniſtæ apud *Couarru. in 4. decretal. 2. par. 8. §. 12. num. 9.* Sed hoc falſum eſt, & ab aliis omnibus negatur. quia cùm poſſit quis etiam poſt mortem infamari, & homines ſint ſolliciti, vt etiam defuncti benè audiant, hoc fieret cum aperta violatione ſigilli.

Couarruu.

21 Secundus caſus eſt, quando quis aliàs non poſſet integrè confiteri vt ſi quis ſine legitima poteſtate abſoluiſſet aliquem ſimoniacum, nec poſſet hoc confiteri niſi ei qui ſtatim ſimoniacum conijceret. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 4. a. 5. §. Occurrit hic.* Citatur etiam pro hac opinione *Gabriel in 4. d. 21. a. 3. dub. 1. ad 5.* Sed ibi con-

Soto.

trarium

trarium docet & meritò. nam illa opinio eſt contra communem aliorũ ſententiam, vt etiam Soto fatetur, & eſt apertè falſa. Nam ſine comparatione grauiùs obligat obſeruatio ſigilli (quod etſi deberem millies mori, non licet mihi violare) quam integritas confeſſionis, quam vt notabile aliquod damnum euitem poſſum non integram facere: vt ex communi ſententia oſtendi diſp. 7. dub. 8. Alios varios caſus adfert *Syluest. v. Confeſſio. 3. q. 5.* Sed excepto primo quem n. 22. referam, & tertio quem refutaui n. 16. reliqui nihil faciunt ad rem, quia in iis nihil reuelatur quod ad ſigillum pertinet.

Syluester.

22 Vnico ergo caſu qui ferè ab omnibus admittitur licet reuelare audita in confeſſione, quando pœnitens id expreſſe concedit. Quia cùm ſigillum ſit inductum in gratiam ipſius pœnitentis, ne confeſſio ei ſit oneroſa, non aliter obligat, quàm quatenus pœnitens illud vult obligare. Sicut iuramentum promiſſorium non aliter obligat, quàm quatenus id vult obligare is in cuius gratiam factum eſt. Quare longe alia eſt ratio huius obligationis & priuilegij clericorum, quod non eſt conceſſum in gratiam priuatorum, ſed in gratiam totius Ordinis; cui fit iniuria ſi clericus etiam conſentiens ad tribunalia ſæcularia trahatur. quia hoc modo dignitas clericalis multùm imminuitur. Contrà verò, quando confeſſarius ex conſenſu pœnitentis eius peccata reuelat, nulli fit vlla iniuria, nec hoc aliis pœnitentibus oneroſum eſt.

Ex ſola venia Pœnitentis licitè reuelatur confeſſio.

23 Nota primo, Vt Sacerdos audita in confeſſione ex venia pœnitentis poſſit reuelare, quoſdam requirere vt pœnitens eadem extra cõfeſſionem narret. Primò, quia ſacerdos audita in confeſſione non ſcit niſi vt Deus. Ergo non poteſt ea vt homo reuelare. Secundò, quia aliàs ſi iudex ſuſpecto de aliquo crimine præciperet, vt daret cõfeſſario veniam confeſſionem reuelandi, ipſe incurreret graue periculum. Nam ſi daret eam veniam, tunc cõfeſſarius poſſet cogi illud reuelare, quòd ſi non daret, alij ſtatim crederẽt eum illud commiſiſſe. Ad primum, nego antecedens. Nam etſi confeſſarius ſuſtineat perſonam Dei, tamen hoc nõ impedit quo minus hic homo verè illud peccatũ ſciat. Ad ſecundum, nego confeſſarium habita tali venia poſſe quidquam ex confeſſione reuelare; quia cùm talis conceſſio per iniuriam extorqueatur, nullum confeſſario dat ius ea vtendi. quare confeſſarius tunc teneretur dicere ſe nihil tale ex pœnitente audiuiſſe, vt dicam n. 25.

Venia iniurioſè extorta non ſufficit.

Nota ſecundò, falſum eſſe quod docet *Altiſiodorenſis l. 4. tr. ſect. 6. c. 3. q. 7.* ſcilicet vt ſacerdos poſſit reuelare audita in confeſſione, ſufficere quòd credat non fore ingratum pœnitenti: vt v. c. quando talis reuelatio eſt vtilis pœnitenti, & nullo modo nociua. Quod communiter alij omnes Doctores reprehendunt, & meritò. quia ſic redderetur pœnitentibus oneroſiſſima cõfeſſio. quia ſæpiſſimè plurimi confeſſarij ex imprudentia crederent eiuſmodi reuelationem hîc & nunc forè pœnitenti gratam, cùm ei eſſet ingratiſſima: & ſic meritò pœnitentes timerent, ne confeſſarij aliquo caſu ex ſimili præſumptione ſua peccata reuelarent. Quare omnino tenendum eſt, talem reuelationem nunquam eſſe licitam, niſi quãdo adeſt expreſſa venia pœnitentis, nec aliter quam quatenus hic eam expreſſe conceſſit. Quare peccat ſacerdos, ſi aut plura peccata aut pluribus eadem aperit, quam pœnitens conceſſerit.

Altiſiodorenſis. Non ſufficit venia præſumpta.

Nota tertiò, cauendum omnino eſſe ſacerdoti ne iniurioſè aut fraudulenter eiuſmodi veniam extorqueat, falsò perſuadendo pœnitenti, eum teneri eam hîc & nunc dare, aut quid ſimile. Quando tamẽ pœnitens ſub peccato mortali tenetur aut per ſe aut per confeſſarium verè hic & nunc ſuum peccatum alicui directè aut indirectè aperire (vt quando hoc poteſt fieri ſine graui incommodo pœnitentis, & eſt neceſſarium ad graue damnum innocenti euitandum;) non ſolùm confeſſarius poteſt, ſed etiam tenetur ei negare abſolutionem, niſi illud velit aut per ſe, aut per confeſſarium aperire. quia aliàs eſt incapax abſolutionis. Inuito tamen pœnitente ſacerdos id nullo modo reuelare poteſt. 24

Nota quartò, ſemper eſſe peccatum mortale ſine venia pœnitentis aliquid quod cadit ſub ſigillum, etſi ſit leuiſſimum peccatum veniale, reuelare. Ita cum communi ſententia docent *Henriq. l. 6. c. 19. n. P. Suarez diſp. 33. ſect. 3. Soto in 4. d. 18. quæſt. 4. a. 5. concl. 1. in fine.* qui malè à quibuſdam pro contraria ſententia citatur.

Frangere ſigillum ſemper eſt peccatum mortale. Henriquez, Suarez, Soto.

Hinc ſequitur, confeſſarium interrogatum, an Petrus v. c. tale peccatum ei confeſſus ſit, poſſe etiam cum iuramento negare ſe quidquam ſcire, ſubintelligendo, ita vt poſſim tibi dicere. Nec hac in re eſt vllum mendacium, aut vlla fictio, vt communiter omnes Doctores docent. Hac in re tamen quando interrogantes aut ſciunt, aut ſaltem dicunt ſe ſcire pœnitentem tale peccatum commiſiſſe, ſed timere ne in confeſſione id ex pudore omiſerit, confeſſario valde cautè agendum eſt. Nam ſi dicat, pœnitentem hoc non eſſe confeſſum, dabit aliis fortè cauſam ſuſpicandi eum malè confeſſum eſſe: nec tamen vlla ratione poteſt dicere, eum hoc eſſe confeſſum, etſi peccatum omnino eſſet publicum, vt dixi n. 12. Quare conſultiſſimum eſt vt confeſſarius nihil reſpondendo grauiter interrogantes obiurget, quòd talia petant aut præſumant, doceatque quàm grauiter ea in re peccent. 25

Quomodo ſit reſpondendũ interrogantibus aliquid circa audita in confeſſione.

DVBIVM II.

Quo iure inducta ſit tam ſtricta ſigilli obligatio?

NOta, certum eſſe, confeſſarium obligari iure naturæ non reuelare audita in confeſſione ex primo & ſecundo capite ex dictis n. 2. atque etiam aliqua ratione ex reuerentia Sacramenti, quæ poſtulat, vt illi tribunali ſecretò commiſſa, ſecreta etiam habeantur: ſicut reuerentia loci ſacri poſtulat vt quæ in eo tãquam in aſylo depoſita ſunt, nullo modo iniurioſè auferantur. Sed hæ omnes obligationes non ſunt tam ſtrictæ, quin ſæpe ceſſent. Nam quando id bonum publicum exigit, poſſum alterius crimen mihi ſecretò commiſſum, etiam cum ipſius infamia publicare: atque in extrema neceſsitate aliena bona ex aſylo loci ſacri abripere. Neceſsitas enim facit vt multa quæ aliàs repugnant reuerentiæ 26

loco ſacro debitæ, eidem repugnare deſinant: vt oſtendi tom. 1. q. 83. n. 251. de coniugibus, qui diu obſeſſi in loco ſacro licitè vtuntur coniugio. Et patet in iis, qui in graui neceſſitate vtuntur materia dubia in conferendis Sacramentis ſine vlla horum irreuerentia. Et ſimili modo, quando hoc exigeret magna Reipublicæ neceſſitas, ſi nihil aliud obſtaret, poſſemus ſine vlla Sacramenti irreuerentia confeſſionem reuelare.

Quæritur igitur, vnde naſcatur ſtrictiſſima illa ſigilli obligatio, vt nulla omnino ex cauſa liceat illud inuito pœnitente reuelare? Multi volunt hoc oriri ex iure naturæ & intrinſeca ratione confeſſionis, cuius varii varias rationes reddunt.

Quidam aiunt hoc ideo fieri, quia hoc præceptum eſt negatiuum, ideóque ſemper & quocumque caſu obligare: ſicut quia præceptum non occidendi propria auctoritate eſt negatiuum, nullo caſu ita licet occidere. Ita *Soto in 4. d. 18. q. 4. a. 5. §. Quod ſi contra*. Sed hoc non ſatisfacit. Nam ſimili modo præceptum non reuelandi aliena peccata extra confeſſionem cognita, eſt etiam negatiuum, & tamen licitè ea reuelantur, quando ad tuendam vitam eſt neceſſarium. imò ad defenſionem vitæ propriæ licitum eſt priuata auctoritate occidere inuaſorem, quare igitur non erit licitum detegere confeſſionem eius qui vult prodere Rempublicam?

Soto.

28 Secunda ratio eſt *D. Thomæ d. 21. q. 3. a. 1. ad 1.* quia ſcilicet hoc Sacramentum ſignificat Deum perpetuo peccata condonare, atque ita ea quaſi obliuiſci. quare cum Sacerdos ea cognoſcat vt ſuſtinens perſonam Dei, ſi ea reuelaret, ſignificaret Deum eorum adhuc recordari. quod eſſet contra ſignificationem huius Sacramenti. Sed nec hoc ſatisfacit. quia dum ſacerdos peccata audita reuelat, non facit hoc in perſona Dei, ſed vt hic homo, & conſequenter non ſignificat Deum eorum eſſe memorem. Et confirm. quia aliàs non liceret ea reuelare conſentiente pœnitente: quia eadẽ manet ſignificatio Sacramenti. Quòd ſi dicas ſacerdotem tunc ea poſſe reuelare: quia tunc ſcit ea vt homo, præterquam quòd hoc videatur gratis dici, ſequeretur eum ſine reuelatione ſigilli tunc poſſe ea pluribus dicere quam ſit conceſſum. quod falſum eſt.

D. Thom.

29 Tertiò igitur *D. Bonauent. d. 21. p. 2. a. 2. q. 1. & Halenſis 4. p. q. 78. memb. 2. a. 1. ad 2.* aiunt id fieri, quia nunquam licet mentiri. Sacerdos autem reuelans audita in confeſſione ſignificat ſe ea ſcire vt hominem, quod eſt mendacium. quia non ſcit ea niſi vt Deus. Sed hoc multo minùs ſatisfacit. quia verè hic homo ſcit illud peccatum, nec ſacerdos illud reuelando aliud ſignificat. Imò dum dicit ſe id ſcire ex confeſſione, veriſsimè dicit & rem ipſam, & modum quo eam cognouit.

D. Bonauent. Halenſ.

30 Quartò, alij aiunt id fieri, quia ſi in aliquo caſu liceret reuelare audita in confeſſione, redderetur confeſſio nimis odioſa, præſertim cùm multi ex imprudentia ſæpe ea licentia abuterentur: atque ita homines deterrerẽtur à confeſſione, ipſaq; tota periret, quod eſſe maius malum, quam aliquod aliud quod poſſet ex eo quod peccata non reuelentur, accidere. Ita *Soto ſupra §. Ius autem diuinum.* vbi loquitur de iure diuino naturali, quod ſequitur ipſius Sacramenti inſtitutionem. Et confirmatur. quia ſi eſſet facultas aliquo caſu inuito pœnitente reuelandi confeſſionem, ea eſſet omnino inutilis, imò & pernicioſa. Nam nemo vellet tales caſus confiteri, & ſic nunquam per confeſſionem eiuſmodi mala poſſent impediri: quæ tamen iam ſæpe impediuntur, dum pœnitentes inducuntur vt à malo propoſito deſiſtant, aut etiam vt rem permittant reuelari.

Sed etſi hæc ratio probet hoc tam ſtrictum ſecretum debuiſſe iure poſitiuo præcipi, non tamen probat ex ſolo iure naturæ oriri. Nam ex eo quòd ſacerdos poſſit reuelare audita in confeſſione in eo caſu quo hoc eſſet neceſſarium ad eximendam Rempublicam præſentiſsimo periculo, aut in aliis ſimilibus caſibus, præſertim quando hoc fieret ſine alio damno pœnitentis; per ſe loquendo, non poſſet reddi cõfeſsio odioſa. Nam pœnitens eo caſu ad nihil obligaretur, ad quod iam non eſt obligatus. Nam iam etiam tenetur tale peccatum confiteri, & vel per ſe monere periclitantes, vt ſibi caueant, vel permittere vt confeſſarius hoc faciat, quatenus hoc eſt neceſſarium vt periculum euitetur: nec aliud incommodum ex dicto caſu fuiſſet ſecutum. Quare ſi qui à confeſsione per eam licentiam fuiſſent deterriti, immeritò fuiſſent deterriti. 31

Nec refert quòd quidam per imprudentiam ea licentia fuiſſent abuſi. quia hoc eſt per accidens, nec reddit rem malam in ſe: ſicut ex eo quòd ex matrimoniis clandeſtinis nata ſint ſequi multa mala ob hominum peruerſitatem, non ſequitur ea iure naturæ eſſe inualida, aut etiam illicita. ſed meritò prohiberi atque irritari.

Quòd ex aliqua re ſint nata ſequi mala per hominum imprudentiam, non reddit illam generatim malam.

Quintò, alij hoc probant. quia Chriſtus hoc Sacramentum ita inſtituit, vt omnia peccata mortalia teneamur integrè confiteri, niſi ex alicuius confeſsione mihi timeam aliquod graue malum contra Sacramenti inſtitutionem. Item ita vt nullum peccatum teneat confiteri quod timeam à confeſſario me inuito quacumque ratione reuelandum: quæ inter ſe pugnarent ſi ſacerdos teneretur, aut etiam poſſet me inuito in aliquo caſu aliquod peccatum reuelare. quia ex priore parte ſequeretur, me teneri illud peccatum confiteri, quia ex eius confeſsione non timerem vllum malum mihi inferendum contra Sacramenti inſtitutionem, quia ea reuelatio eſſet ſecundùm Sacramenti inſtitutionem: & rurſum ſequeretur, me non teneri illud confiteri. quia meritò timerem illud me inuito reuelandum. 32

Sed nec hoc ſatisfacit. quia id quod ſecundo loco in argumento ſumitur, non videtur vniuerſaliter verum. Cur enim is qui ſuum peccatũ etiam cum vitæ periculo tenetur reuelare, quando id eſt omnino neceſſariũ ne integra Reſpub. euertatur, non tenetur id confiteri ei qui hoc eſt reuelaturus cum exiguo aut etiam nullo ipſius damno? Confirm. primo. quia qui tenetur ita confiteri vt permittat, vel etiam ad hoc induet vt ſuum peccatum per confeſſarium, vel alio modo periclitantibus reueletur, non poteſt ideo à confeſsione abſtinere ne reueletur: Atqui talis eo caſu ad illud tenetur poſito quòd illud 33

Poteſt fieri vt pœnitens teneatur aliquod peccatum confiteri quod ſit reuelandum.

per

per ſe nolit reuelare. Ergo non poteſt eo caſu ab eius confeſſione abſtinere ne reueletur. Confirm. ſecundò, quia alias ſequeretur, neminem teneri talia peccata confiteri. quia nemo tenetur confiteri ſua peccata à quo ſcit ſe nullo modo abſoluendum. Nam confeſſio nec præcepta, nec inſtituta eſt niſi in ordine ad abſolutionem. Item ſecundùm illam ſententiam nemo tenetur confiteri ei à quo ſcit ſuum peccatum reuelandum. Atqui talis non poteſt confiteri niſi vel ita eius peccatum reueletur, ſi id permittat, aut vt non abſoluatur, ſi id non permittat. Ergo non tenebitur illud confiteri. Hoc autem eſt apertè falſum. ergo & illud. Quare quod communiter dicitur, me non teneri confiteri mea peccata ei quem ſcio ea alicui reuelaturum, intelligendum videtur in eo caſu in quo non obligor apertè permittere, vt confeſſarius ea illi reuelet, aliàs non videtur verum.

34 CONCLVSIO. Arctiſſima illa ſigilli obligatio eſt inducta iure poſitiuo, non quidem Eccleſiaſtico (vt quidam putant; quia ea obligatio eſt antiquior omni iure Eccleſiaſtico: nec videtur tam grauis per humanam poteſtatem poſſe induci;) ſed diuino, quod ex traditione & praxi Eccleſiæ colligimus. Ita *P. Vaſquez hic quæſtione 93. articulo 4. dub. 1. num. 19.* & cum aliis *Henriquez libro 6. c. 19. num. 3.* Et patet ex refutatione aliarum ſententiarum. Ratio autem & conuenientia eam inducendi fuit ea, quam attuli numero 30. quia nimirum aliàs multi indiſcretè confeſſionem reuelando redderent eam odioſam.

Vaſquez. Henriquez.

DVBIVM III.

Quinam teneantur obligatione ſigilli?

35 HAc in re certum eſt Primò, ea teneri ipſum confeſſarium, vt omnes fatentur, & per ſe patet, quod verum eſt, etiamſi ipſe verè non ſit ſacerdos, modò talis à pœnitente bona fide credatur, vt oſtendi n. 8.

Secundò, certum eſt ſimiliter ea teneri eos omnes, qui ſiue caſu, ſiue ex malitia, ſiue ex neceſſitate (vt fit quando pœnitens non poteſt confiteri niſi aliqui ipſum audiant, aut quando neceſſariò adhibet interpretem,) confitentem ſua peccata audiunt: quamuis de interprete contrarium teneat *Caietan. v. Confeſſio. condit. 11.* & pro eadem opinione citetur etiam *Soto lect. 11. de confeſſ. §. Primũ ad ſecretum.* Sed ipſe cum communi ſententia docet eum teneri. Et probatur. quia omnis iſtorum cognitio prouenit ex ſacramentali confeſſione qua talis eſt. Quia pœnitens nullo modo hic & nunc intendit pandere ſua peccata, niſi cum directo ordine ad abſolutionem ſacramentalem, & quatenus illud ad hoc eſt neceſſarium. Atqui omnis cognitio peccati eo modo habita ex confeſſione ſacramentali, qua talis eſt, clauditur ſub ſigillo. Ergo omnes illi tenentur ad ſigillum. Minor probatur. quia Chriſtus annectens priuilegium ſigilli ipſi confeſſioni, voluit ei abſolutè cautum ab omni periculo reuelationis, quatenus hoc eſt neceſſarium vt pœnitens omnino ſecurè poſſet ſua peccata confiteri. Atqui illud fieri non potuit niſi omnis illa cognitio clauderetur ſub ſigillo. Ergo, &c. Confirm. quia alias ſæpe oneroſiſſima redderetur confeſſio, cùm in multis caſibus fieri nequeat ſine periculo ne alij aliquid ex ea audiant: vt in omni magno concurſu pœnitentium ſolet accidere.

Caiet. Soto.

Tertiò, idem ſecundùm communem ſententiam dicendum de eo, cui confeſſarius pœnitentis confeſſionem ſine huius venia reuelauit. Quia & tota hæc cognitio ex ipſa confeſſione ſaltem mediatè prouenit; & aliàs oneroſa ſæpe ac pœnitenti periculoſa redderetur confeſſio. Nam ſi ſacerdos per malitiam, aut imprudentiam aliquod pœnitentis peccatum contra Principem aut Rempublicam commiſſum aliis reuelaret, hi poſſent rem ad Magiſtratum deferre, ac dare ei occaſionem in reum inquirendi: præſertim quando ij qui rem intellexiſſent, crederent eius reuelationem cedere in bonum publicum. Quæ omnia fierent cum maximo grauamine confitentium Sacramenti iniuria. 36

Addunt aliqui, etiam ipſum pœnitentem teneri ſeruare ſub eodem ſigillo ea quæ confeſſarius ei in confeſſione dixit. Ita *Nauar. in cap. Sacerdos, de pœnitentia d. 6. n. 15.* Et pro eadem opinione citatur *Paludan. in 4. d. 21. qu. 3. circa finem* Sed ipſe ibidem cum communi ſententia contrarium inſinuat, ſcilicet pœnitentem ſolùm teneri iure naturali celare dicta ſibi a confeſſario, quando eorum reuelatio poſſet ſacerdoti grauiter nocere. Et meritò. quia nulla eſt cauſa cur dicamus pœnitentem ſtrictiùs obligari, niſi fortè ex quadam decentia. quia ex vi confeſſionis ſacerdos nullum ſecretum reuelat ſiue committit pœnitenti, ſed pœnitens ſua ſecreta peccata tanquam in ſacro aſylo deponit coram ſacerdote. quare huic ſoli per obligationem ſigilli proſpiciendum eſt, non autem ſacerdoti. 37

Nauarr. Paludan.

Pœnitens non tenetur ſub ſigillo.

Præcipuum autem hic dubium eſt, Vtrùm is cui confeſſarius ex venia pœnitentis audita in confeſſione legitimè reuelauit, teneatur etiam ſub ſigillo? 38

Prima ſententia id affirmat. Ita *Silueſter v. Confeſſio 3. qu. 1. Nauar. c. 8. num. 4. Soto lect. 11. de confeſſ.* Citantur & alij multi, ſed qui tantùm dicunt, omnes qui mediatè vel immediatè, licitè vel illicitè dicta in confeſſione audierunt, teneri ea ſeruare ſub ſecreto, aut etiam ſub ſigillo: cum tamen aliqui eorum magis contrariæ ſententiæ faueant. quia negant talem habere eam cognitionem ex confeſſione ſacramẽtali. Dicta autem ſententia probatur primò. quia talis cognitio prouenit ex ſola confeſſione ſacramentali. Ergo clauditur ſub ſigillo. Secundò, quia committeret eiuſmodi reuelatio fit alicui homini docto, vt confeſſarius circa dubia in confeſsione audita inſtruatur: atque ita ille conſultus tenet ſe ex parte confeſſarij vtendo claue ſcientiæ, & ſupplendo defectum confeſſarij. Ergo eodem modo tenetur ad ſigillum ſicut ipſe confeſſarius. Tertiò, quia pœnitens non dat confeſſario veniam tali reuelandi ſua peccata, niſi ea conditione vt alter obligetur ſigillo. Ergo ipſe obligatur. Quartò, quia aliàs ſacerdos, poſtquam tali narraſſet

Silueſter. Nauarrus. Soto.

raſſet peccata confitentis, non teneretur ſub ſigillo. quia eodem modo ea ſciret, atque ipſe conſultus. Quintò, quia res tranſit cum ſuo onere. Atqui ſacerdos eam cognitionem habebat cum obligatione ſigilli. Ergo ſimiliter eam communicat alteri. Sextò, quia alias ſæpe redderetur confeſſio valde onèroſa. Nam ſæpe ad eius perfectionem ob confeſſarij ignorantiam aut impotentiam abſoluendi a caſibus reſeruatis, neceſſarium eſt peccata alicui alteri reuelare.

39 Hinc quidam inferunt primò, Superiorem à quo petitur facultas abſoluendi certam perſonam à caſibus reſeruatis, ſiue id fiat per pœnitentem, ſiue per confeſſarium ex venia pœnitentis teneri ad ſigillum.

Secundò, ſimiliter teneri eum quem pœnitens ſponte adhibet, vt ſe ſacerdoti ... audiat, vt hoc modo magis confundatur, vel ob aliam ſimilem cauſam. Probant, quia omnis hæc cognitio vel prouenit ex confeſſione ſacramentali, vel ad eam dirigitur.

40 Secunda ſententia docet hos non teneri ſigillo. Hanc a fortiore tenet *Medina de pœnitentia tract.* . *qu.* 46. Vbi ait, ne quidem eum teneri ad ſigillum, cui confeſſarius inuito pœnitente confeſſionem reuelauit. Et ſatis ei fauet Caietanus, dum negat interpretem teneri ſigillo: qui hic videtur fortiùs obligari quam illi. Inſinuat eandem *Palud. in 4. d. 21. quæſt. 3. ad 3.* vbi ait pœnitentem dando confeſſario veniam, vt alicui audita in confeſſione reuelet, efficere vt ipſe ea ſciat alio modo in ordine ad eam reuelationem, ita vt ipſa reuelatio non procedat ex cognitione quatenus eſt clauſa ſub ſigillo: aperte inſinuans cognitionem audientis non claudi ſub ſigillo. Eandem etiam docet apertè *Henriquez l. .c. 2. num. 3. & P. Vaſquez hic qu. 93. a. 4. dub. 2 num. 13.*

Medina.

Caietan.

Paludan.

Henriquez.
Vaſquez.

Probatur primò, quia vt cum aliis docet *P. Sanchez l. 2. de matrim. di p. 37. num. 3.* lex nunquam ſe extendit ad eum caſum, ad quem ratio legis ſe non extendit. Atqui ratio legis imponentis obligationem ſigilli non extendit ſe ad dictos caſus. Ergo nec ipſa lex.

Sanchez.
Lex non obligat in caſu ad quem ſe non extendit.

41 Pro cuius explicatione Nota primò cum Sanchio ſupra, aliud eſſe rationem legis in aliquo caſu particulari ceſſare: aliud verò eam ſe non extendere ad eum caſum. V. c. prohibitum ſit diebus feſtis a prandio edere ſpectacula ante horam tertiam ne populus à veſperis auocetur, poſito caſu quòd veſperæ fiant quidem inter ſecundam & tertiam, certum tamen ſit neminem qui alias ad veſperas eſſet iturus per ſpectacula ab iis auocandum; ratio legis in eo caſu ceſſabit: lex tamen etiam eum caſum comprehendet, & ad non edenda ſpectacula obligabit. Secus eſſet quando veſperæ eſſent factæ ante prandium, & poſtea nullum aliud diuinum officium fieret. Hunc enim caſum lex non comprehenderet: & conſequenter nec vetaret tunc edere ſpectacula. Ratio diuerſitatis eſt: quia in priore caſu poſſet ſaltem eſſe periculum ne quis a veſperis auocetur, quod legiſlator vult omni modo vitari. In ſecundo nihil tale eſſe poteſt.

Aliud eſt legem ſe ad aliquem caſum non extendere, aliud ipſius rationem in eo ceſſare.

42 Nota ſecundò, Aliud eſſe pœnitentem teneri ex præcepto confeſſionis hîc & nunc aliquod peccatum confeſſario explicare: aliud verò hanc explicationem eſſe neceſſariam vt poſſit directè ab eo peccato abſolui. Nam quoties non poteſt ſuum peccatum confiteri niſi tertius aliquis illud audiat, non tenetur id confiteri: eius tamen confeſſio eſt neceſſaria vt poſſit directè ab eo abſolui. Chriſtus autem imponens obligationem ſigilli voluit pœnitenti cautum eſſe vt ſine vllo periculo vlterioris reuelationis poſſet ſuum peccatum confiteri, non ſolùm eo caſu & modo, quo ex præcepto tenetur confiteri; ſed omni eo qui neceſſarius eſt vt poſſit hîc & nunc directè à peccato abſolui. Hinc etſi nemo teneatur confiteri per interpretem aut quando hoc non poteſt facere niſi tertius eius peccata intelligat: tamen quia hoc quandoque neceſſarium eſt vt peccator poſſit directè à peccatis abſolui, tales etiam obligantur ad ſigillum, vt ... n. 35. Et hæc eſt tota ratio impoſitionis ſigilli. Nam per hanc Chriſtus ſolum proſpectum voluit ei peccatorum narrationi, quam tanquam partem huius Sacramenti inſtituit, ſiue quæ ad plenam integritatem confeſſionis exigitur, quæ eſt ea ſola, quæ eſt neceſſaria ad directam peccatorum abſolutionem. Gratis enim omnino dicitur, Chriſtum alicui alteri reuelationi voluiſſe ita ſingulariter cautum, quàm ei quam vna cum hoc Sacramento ſingulariter inſtituit.

Probatur igitur minor dicti ſyllogiſmi. Quia Chriſtus imponens eam obligationem ſolum voluit proſpicere ei peccatorum narrationi, quæ neceſſaria eſt ad obtinendam ſacramentalem abſolutionem. Atqui nunquam ad illam præcisè eſt neceſſarium vt confeſſarius audita in confeſſione alteri reuelet, præſertim ita vt perſona confitentis cognoſcatur. Ergo Chriſtus ſ... dicendo ſigillum noluit tali narrationi proſpicere: & conſequenter ratio legis ad eam non extenditur. Minor probatur. quia quòd neceſſarium ſit aliquando audita in confeſſione conſilij vel auxilij petendi cauſa alteri explicare, fit vel quia confeſſarius dubitat an pœnitens teneatur aliquid reſtituere, vel an poſſit in poſterum ſine peccato in tali aut tali ſtatu perſeuerare, aut talem contractum exercere, vti liberè matrimonio, aut ſimile quid facere; vel demum quia ratione caſus reſeruati non poteſt eum abſoluere, niſi ad hoc facultatem obtineat. 43

Quali cumque autem ex omnibus eiuſmodi caſibus poſſit oriri neceſſitas aperiendi alteri audita in confeſſione, hæc in ſolo poſtremo caſu oritur aliquo modo ex vi ac inſtitutione ipſius confeſſionis, ſiue vt pœnitens poſſit directè abſolui à peccatis. In reliquis autem omnibus nullo modo inde oritur (nam pœnitens ſine vlla tali reuelatione poteſt ſtatim abſolui, modo promittat ſe poſtea per ſe: quod in confeſſione facere poteſt: vel per confeſſarium, vel alios conſulturum viros doctos, & eorum iudicio ſtaturum,) ſed oritur ex eo quòd pœnitens in poſterum teneatur vitare omnia peccata, & proxima peccandi pericula. Vnde teneretur per ſe vel per alios eodem modo ſuum ſtatum aperire, etſi confeſſio nunquam eſſet inſtituta. Quare quòd is cui extra confeſſionem talia 44

teue

reuelantur per confeſſarium, non obligetur ſigillo, nullo modo reddit odioſam confeſſionem. Adde, hanc reuelationem communiter poſſe ſufficienter fieri, ita vt non poſſit colligi perſona pœnitentis, & conſequenter ſine vllo eius grauamine.

In poſtremo autem caſu nunquam videtur occurrere neceſſitas vllo modo reuelandi confeſſionem. Nam ſi velit pœnitens poteſt ſemper per ſe ſuperiorem adire, eique confiteri, vel committere priori confeſſario, vt ita petat facultatem abſoluendi à caſu reſeruato, vt nullo modo perſona confitentis poſſit colligi.

Ex quibus patet, nullo modo reddi odioſam confeſſionem per hoc, quòd ita conſultus non teneatur ad ſigillum. quare cùm ſigillum ſolùm ſit impoſitum ne confeſſio reddatur onerosa, ratio legis ad eum caſum nullo modo ſe extendit.

45 Probatur concluſio ſecundò. Quia, vt D D. communiter fatentur, ſola illa cognitio clauditur ſub ſigillo, quæ ſaltem mediatè habetur ex confeſſione ſacramentali, qua talis eſt. Atqui cognitio, quam habet ita conſultus, non eſt talis. ergo non clauditur ſub ſigillo. Minor probatur. Quia cùm talis conſultatio tota fiat in gratiam pœnitentis vt ei conſulatur, confeſſarius ex ipſius conceſſione alium conſulens, agit planè partes pœnitentis, & hic per illum tanquam per ſuum inſtrumentum alium conſulit. quare ſicut ſi pœnitens per ſe extra confeſſionem viro docto caſus ſuos aperiret, cognitio quàm hic acciperet non poſſet dici venire ex confeſſione ſacramentali: ita nec poteſt dici ex confeſſione prouenire, quandò pœnitens conſulit eum per confeſſarium. Quare quamuis confeſſarius in hac explicatione vtatur aliquo modo cognitione habita ex confeſſione, cognitio tamen quam alteri dat non oritur propriè ex cognitione ſacramentali, ſed ex commiſſione pœnitentis, cuius ipſe eſt inſtrumentum: & cognitio ſacramentalis ſolùm ſe habet tanquam conditio requiſita, vt confeſſarius poſſit alteri caſum explicare. Sicut ſi pœnitens quo libeiùs poſſet à confeſſario dirigi, & in omnibus iuuari extra confeſſionem, ei diceret, Fateor me ea omnia feciſſe, quæ tibi iam antè inter confitendum narraui: hoc ipſo moraliter, ſiue in ordine ad actus humanos dirigendos daret confeſſario cognitionem ſuorum peccatorum diſtinctam à ſacramentali, etſi omnino ab hac dependentem & phyſicè eandem cum eâ. Et contrà qui extra Sacramentum narraſſet ſacerdoti omnia ſua peccata, poſtea in cõfeſſione dicendo, Fateor mẽ feciſſe ea omnia, quæ iam antè narraui, daret ei ſufficientẽ cognitionem ſacramentalem. Sicut igitur in hoc caſu cõfeſſarius verè accipit cognitionem ſacramentalem, ſic in priore vere poteſt dici cognoſcere peccata pœnitentis etiam extra confeſſionem: & eodem omnino modo ita conſultus accipit à pœnitente cognitionem nullo modo ſacramentalem, licet dependenter ab opera confeſſarij, & cognitione ſacramentali.

46 Ex quibus infertur Primò, quando aliquis ſponte ſine vlla neceſſitate adhibet aliquos præter confeſſarium, quibus audientibus confitetur; hos non obligari ſigillo. Tum quia cùm hoc nullo modo ſit neceſſarium ad integritatem confeſſionis, ratio legis eum caſum nullo modo complectitur: tum etiam quia ea peccatorum narratio ſicut ad diuerſos diuerſa intentione dirigitur, ita eſt virtute duplex, & ſacramentalis quatenus dirigitur ad confeſſarium; non autem quatenus dirigitur ad alios: atque ita hi non habent ſuam cognitionem ex confeſſione qua ſacramentalis. Quare etſi cum venia pœnitentis conſultus à confeſſario teneretur ad ſigillum, credetem tamen probabilius hos non teneri. Secùs eſt de iis, qui ex neceſſitate, aut caſu aliquo præter intentionem pœnitentis confeſſionem audiunt. quia cùm tunc pœnitens ſuam confeſſionem ex ſua intentione ſolùm dirigat ad confeſſarium, ipſa ſolùm habet rationem confeſſionis ſacramentalis.

Infertur ſecundò, idem dicendum eſſe de Superiore, a quo extra Sacramentum petitur venia abſoluendi à caſu reſeruato, quando aut pœnitens hanc per ſe petit, vt poſsit ab eo abſolui: aut quando ipſe confeſſario extra confeſsionem dixit vt eam facultatem peteret. Ratio eſt. quia in neutro caſu eſt vllo modo confeſsio ſacramentalis, ex qua tamen ſola ſigillum oritur. Nec enim ex eo quòd talis petitio ordinetur ad confeſſionem poſtea futuram, vllo modo (vt aliqui volunt) ſequitur, eam eſſe confeſsionem inchoatam. Nam eodem modo quando quis bona fide alicui amico ſuo narrat aliqua ſua peccata, vt ab eo diſcat, qua ratione ea poſtea debeat confiteri, ea narratio ordinatur ad confeſsionem, & tamen non habet rationem confeſsionis ſacramentalis. Et confirmatur. quia vtraque narratio poteſt æqualiter fieri non ſacerdoti ac ſacerdoti. 47

Quòd ſi hæc petitio facultatis abſoluendi cum explicatione perſonæ pœnitentis fieret ex huius venia per confeſſarium qui ex confeſſione ſacramentali haberet caſus cognitionem, eadem eſſet obligatio illius Superioris, & eius qui à confeſſario cum venia pœnitentis conſulitur.

Infertur tertiò, quando confeſſarius ex malitia, imprudentia, aut alio caſu, conſilij vel facultatis petendæ cauſa, caſum ex ſola confeſſione cognitum, ſine pœnitentis venia ita alieni explicat, vt poſsit perſona pœnitentis aliquo modo cognoſci, & frangi ſigillum, & audientem teneri audita ſeruare ſub ſigillo. Idemque dicendum, quando pluribus quàm conceſſum eſt aperitur. Quia tunc confeſſarius non agit vt inſtrumentum pœnitentis: & conſequenter cognitionem quam alij accipiunt, ex ſacramentali confeſsione accipiunt. 48

Ad rationes pro priore ſententia allatas videtur ex dictis facilè poſſe reſponderi. Ad primam enim negandum eſt antecedens. quia iam oſtendi ita conſultum non accipere ſuam cognitionem ex confeſsione ſacramẽtali, qua talis eſt. Ad ſecundam, negandum eſt ita conſultum tenere ſe vllo modo ex parte confeſſarij vtendo poteſtate clauium ad hoc Sacramentum pertinente: ita vt narratio ei facta habeat vllo modo rationẽ confeſsionis ſacramentalis. Ad tertiam, nego 49

nego conſequentiam. quia talis obligatio non poteſt oriri ex ſola voluntate pœnitentis, aut aliquo humano pacto. Nam aliàs qui laico narraret ſua peccata dicendo ſe ea dicere ſub ſecreto ſigilli, & non aliter, imponeret huic obligationem ſigilli. quod falſum eſt. Ad quartum, nego aſſumptum eiuſque probationem. Nam ſacerdos per illam narrationem non accipit nouam cognitionem, quam antea non habebat, neque phyſicè, vt per ſe patet: neque etiam moraliter, quia cùm in enarratione illorum caſuum non poſſit aliter agere quàm vt inſtrumentum pœnitentis, non poteſt in agendo excedere intentionem pœnitentis, & conſequenter nec vlli date nouam earum rerum cognitionem, quam quatenus hoc pœnitens conceſſit, qui nullo modo intendit ſacerdoti dare nouam cognitionem.

Ad quintum, nego conſequentiam. quia dicta cognitio non habebat obligationem ſigilli niſi quatenus directè proueniebat ex confeſſione ſacramentali: conſultus autem, vt ſupra oſtendi, non accipit propriè ſuam cognitionem ex confeſſione ſacramentali, ſed ab ipſo pœnitente, qui non obligabatur ſigillo. Ad ſextum, negandum eſt aſſumptum, vt patet ex dictis.

50 Quænam autem ex his duabus ſententiis ſit verior, ſatis eſt difficile dicere. Nam ſecunda ſententia videtur niti firmioribus rationibus: prior tamen eſt magis recepta, & propter reuerentiam Sacramenti videtur in praxi communiter ſeruanda; ob quam rationem etiam auctores qui ſecundam tuentur, fatentur eos omnes, qui quouis ex dictis modis aliquid ad confeſſionem pertinens ſecretò cognouerint, teneri ſtrictiùs illud ſecretum ſeruare, quam qui illud quacumque alia via ſecreta nouiſſent, aut etiam ſe ſecretum ſeruaturos promiſiſſent. Vnde etiam communiter aſſerunt, nulla vnquam ratione licitum eſſe aliqua ex dictis cognitionibus vti in ordine ad accuſationem & punitionem pœnitentis. quia hoc fieret cum aliqua irreuerentia Sacramenti. Idemque dicendum de cognitione quam quis acciperet ex charta, in qua pœnitens confeſſurus memoriæ cauſa, ſua peccata ſcripſiſſet. Vide *Henriquez l. 6. de Sacramentis c. 20. num.* 2. Quiſquis autem talem chartam reperit, ſiue ab alio perditam, ſiue caſu alicubi relictam, cauere omnino debet, ne poſtquam qualis ſit cognouerit, quidquam ex ea legat. Nam hoc fieret cum iniuria pœnitentis.

Henriquez.

DVBIVM IV.

Vtrùm liceat ſacerdoti extra confeſſionem vti ſcientia in ea comparata?

51 HAc in re certum eſt Primò, non licere vnquàm ita ea ſcientia vti, vt alij poſſint ex eius vſu coniicere, pœnitentem peccatum aliquod mortale etiam in genere, aut certum aliquod peccatum veniale in ſpecie feciſſe. quia hoc modo apertè reuelaretur confeſſio. quod ſemper eſt illicitum. nec vllo modo refert ſiue id fiat facto,

Nunquam licet ita vti ſcientia confeſſione habita vt hæc aliquo modo reueletur.

ſiue dicto. Hinc ferè communiter DD. & meritò aſſerunt, quando Superior ex ſola confeſſione nouit aliquem omnino ineptum eſſe ad officium quo fungitur, illudque in perniciem animæ ſuæ retinere, etſi hunc aliàs poſſit ad nutum amoueri, illum tamen hoc nullo modo poſſe facere, quando alij ſuſpicarentur id fieri ob aliquod ſecretum amoti crimen: quia ſic confeſſio reuelaretur. Eademque eſt ratio habentis poteſtatem eligendi aliquem ad aliquod officium, qui propter cognita ex ſola confeſſione nullo modo poteſt ei ſuum ſuffragium negare, ſi id nequeat facere niſi alij ſuſpicentur id propter aliquod ſecretum alterius crimen fieri: vt facilè accideret, quando ſuffragia publicè dantur, & talis pœnitens habetur publicè digniſſimus illo officio, nec poſſet coniici alia cauſa, cur confeſſarius ei ſuffragium negaret.

Inferunt hinc alij Secundò, quando aliqui in alicuius ſacerdotis necem conſpiraſſent, vt noctu dormientem occiderent, aut venenum in vino quo inter celebrandum vti deberet, impoſuiſſent, idque ipſe ex vnius eorum confeſſione cognouiſſet, eum non poſſe inde fugere, aut recuſare vti illo vino inter celebrandum, ſi id nequeat facere, niſi alij coniurationis conſcij ſuſpicentur eum hoc facere, quia talis hoc ei confeſſus eſt, idque etiam eo caſu quo nulli alij præter conſcios coniurationis id coniicere poſſint. Ratio eorum eſt, quia ſacerdos eo facto reuelaret aliis pœnitentis confeſſionem. quod nullo caſu licet. 52

Nec refert quòd ſolis iis eam reuelaret, qui ante pœnitentis peccatum noſſent. quia vt oſtendi ſupra nu. 12. frangit ſigillum etiam is, qui iis quibus Ioannis v. c. furta notiſſima ſunt, diceret eum ſibi talia furta confeſſum eſſe. Ita *Soto d. 18. qu. 4. a. 5. §. Hoc adeò. Richardus d. 21. a. 4. qu. 2. ad 5. Nauarr. c. Sacerdos, de pœnitentia, d. 6. nu.* 135. & alij.

Soto. Richardus. Nauarrus.

Sed dicta ratio nullo modo videtur ſufficienter probare intentum, & ſemper mihi viſa eſt ſumere falſum, ſcilicet tali facto eo caſu reuelari confeſsionem. Pro quo Nota, longe eſſe diuerſa, dicere etiam iis qui certa Ioannis furta nouerunt, *Ioannes mihi ſua furta confeſſus eſt.* quod nunquam ſine eius venia licet: & dicere aut facere aliquid vnde conſcij illorum furtorum colligant ipſum mihi ea confeſſum eſſe. quod ſæpe non modò licitè, ſed etiam neceſſariò fit. Nam de latrone ob publica latrocinia ſuſpenſo licitè dico, cum mihi cum magna contritione confeſſum eſſe, & me omnino credere eum benè eſſe mortuum. Ex quibus verbis omnes ipſius criminum conſcij colligunt ipſum mihi ea confeſſum eſſe. Nam aliàs nec cum contritione potuiſſet mihi confiteri, nec poſſem ſperare eum eſſe benè mortuum. quia ſacrilegè fuiſſet confeſſus, præſertim quando conſtat eum non eſſe alteri confeſſum. Imò hoc ipſo quo coram aliis talis confeſsionem audio, eique abſolutionem impendo, ac poſtea Venerabile Sacramentum diſtribuo (quæ tamen facere teneor;) ſignifico eum mihi ſua ſcelera ritè confeſſum eſſe, & adſtantes hoc ex meo facto debent coniicere; niſi conſtet iis de contrario, 53

Sæpè licet mihi facere, aut dicere aliqua, ex quibus alij colligant pœnitentem mihi eſſe cōfeſſum peccata quæ ipſi norunt eum feciſſe.

quia

quia ſine graui cauſa non poſſunt ſuſpicari eum ſacrilege aut confiteri, aut communionem ſuſcipere.

54 Ratio diuerſitatis eſt. quia qui dicit Ioannem talia aut talia peccata ſiue occulta, ſiue publica confeſſum eſſe, non frangit ſigillum præciſe per hoc quia dicit Ioannem ea confeſſum eſſe, ſed quia ſimul ſignificat ipſum ea feciſſe. Nam qui hoc, ante non ſciebant, aut non ita certò ſciebãt, ex illo dicto ſacerdotis certiſſimè intelligunt Ioannem ea feciſſe. quod aperte repugnat ſigillo. Nec obſtat quòd omnes præſẽtes illud tam certò ſciant, vt per dictum ſacerdotis nullo modo fiant certiores, quia hoc eſt per accidens, & dictum ſacerdotis tale eſt, vt natum ſit audientes reddere certiores Ioannem ea ſcelera patraſſe, & conſequenter eſt contra legem ſigilli, quæ non reſpicit quid hîc & nunc per accidens non fiat, ſed quid natum ſit fieri: ſiue quod idem eſt, inde tantùm ſequitur, rationem legis ceſſare in particulari, non autem in generali: atque ita nec obligatio legis ceſſat. Secus eſt in altero caſu. Nam talis ſacerdos nullo modo ſignificat pœnitentem hoc vel illud peccatum feciſſe (ſuppono enim neminẽ rei ignarum hoc ex eius facto poſſe colligere, & aliàs concederem eum ſacrilegè ſigillum frangere;) ſed ſolùm dat iis, qui pœnitentis peccatum nouerunt, occaſionem aliquam ſuſpicandi eum hoc eſſe confeſſum. quod non eſt contra ſigillum, vt patet ex exemplis allatis. Quare multi DD. tenent talem ſacerdotem eo caſu licitè fugere, aut à ſacrificio abſtinere. Ita *Scotus d. 21. qu. 2. a. 2. ad 3. Gabriel ibidem q. 1. a. 3. dub. 1. ad 4. Syluester Confeſſio 3. q. 19. Henriquez l. 6. c. 24. n. 5.* citans Maiorem, Palatium, Palud. & alios plurimos.

> *Cur potius frangat ſigillum qui dicit Ioannem ſibi peccata publica eſſe cõfeſſum, quam qui aliquid facit, vnde hoc colligatur?*

> *Scotus. Gabriel. Syluester. Henriquez. Maior. Palatius. Paludan.*

55 Et hanc ſententiam credo eſſe veriorem, ſaltem quando ex eo facto ſacerdotis nullum aliud notabile incommodum naſcitur, niſi quòd ſocij colligent pœnitentem hoc peccatum eſſe confeſſum. Imò probabile videtur, ſacerdotem eo caſu non modò poſſe, ſed etiam teneri fugere mortem, præſertim quando agitur de conſecrando & ſumendo vino infecto veneno. quia & hoc fieret cum magna irreuerentia Sacramenti, & ſacerdos poſitiuè ſe occideret. quod illicitum eſt, quoties euitari poteſt.

> *Quid faciendũ ſacerdoti qui ex confeſſione nouit ſibi parari mortem.*

Dices, Hinc ſequetur eum teneri recuſare tale vinum, etſi hoc ob certas circumſtantias facere non poſſet, niſi dando etiam rei ignaris occaſionem ſuſpicandi pœnitentem miſcuiſſe venenum: quia nunquam licet ſeipſum occidere.

Reſpondent aliqui, non dici tunc ſeipſum occidere. quia nõ tenetur credere pœnitenti dicenti venenum poſitum eſſe in calice. Sed hoc non ſatis capio. Primò, quia non video quomodo ſine vllo probabili motiuo ſibi perſuadere poſſit pœnitentem mẽtiri, & nullum eſſe venenum in calice. Secundò, quia confeſſarius, niſi euidenter ei de contrario conſtet, tenetur pœnitenti credere tam contra ſe, quàm pro ſe dicenti. quomodo ergo ſine vllo probabili argumẽto poterit credere eum falsò confiteri ſe feciſſe illud peccatum, ſiue cum aliis venenũ vino miſcuiſſe? Reſpondeo igitur, cùm eo caſu ſit ei mortaliter impoſſibile abſtinere ab eo potu, cum bibendo non cenſeri moraliter enoperari ſuæ neci, ſed ob iuſtam cauſam ac bonum finem facere aliquid ex quo mors eius ſequitur, ſicut facit is qui ſuffodit hoſtilem turrim, cuius caſu ſcit ſe obruendum.

> *Hauriens venenum, cum hoc nequit euitare, non cenſetur ſe occidere.*

Maior hac in re eſt difficultas, quando ex ea fuga ſacerdotis, pœnitenti ab aliis ſociis mors, aut ſimile graue periculũ immineret, quod nullo modo euitare poſſet. qui caſus etſi potiùs ſit metaphyſicus, quàm moralis, tamen vt tota res meliùs intelligatur, iudicaui cum aliis eſſe explicandum. Videtur enim ſacerdos tunc nullo modo poſſe fugere. quia hoc cederet in graue damnum pœnitentis, & redderet confeſſionem odioſam, & auerteret pœnitentes ne tali caſu confiterentur. 56

> *Quid ſi ex fuga ſacerdotis pœnitenti immineat mors.*

Reſpondeo igitur primò, Valdè laudabile fore tali caſu potiùs fortiter ſuſtinere mortem, quàm pœnitentem iis periculis exponere. Reſpondeo ſecundò, Abſolutè tamen loquendo probabilius videri ſacerdotem ad hoc non teneri. quia etſi laudabile ſit vitam ſuam pro aliis exponere, tamen ad hoc non tenemur, niſi quando proximi æterna ſalus eſt in extremo periculo: aut quando quis ratione officij aut pacti ſingulariter ad illud obligatur: qualis hîc nulla obligatio occurrit. Quare cùm ſacerdos ita fugiendo non reuelet ſigillum, vt oſtendi, non video quare abſolutè obligetur non fugere.

Quòd autem per illam licentiam poſſint tales ſicarij auerti ne in talibus circumſtantiis ſuum factum confiteantur; cùm hic caſus, vt dixi, ſit ferè metaphyſicus, non ſufficit vt ideò poſſit dici confeſſio reddi oneroſa: aut vt ſacerdos ideo debeat ſubire mortem. Sicut ſi quidam ex famulis heri hæretici ſacerdoti inſcio domino confiteretur, & poſtea dominus ſuſpicans aliquem ex famulis ſuis ei confeſſum eſſe, neſciens tamen quis eſſet, minaretur ſacerdoti mortem, niſi eum aperiret, abſolutè loquendo poſſet ſacerdos, ſi aliter non poſſet euadere mortem, nominare eum qui ſibi eſſet cõfeſſus, etiamſi ſciret eum poſtea à domino occidendum, & alios aliquando auertendos ne in tali occaſione confiterentur. Nam per hæc non redditur confeſſio odioſa ſecundùm ſe (quod cauet lex ſigilli) ſed ſolùm prout facta in talibus circumſtantiis: atque ita homines per ea non auertuntur ſimpliciter à confeſſione, ſed ne in talibus circumſtantiis confiteantur. quæ longè diuerſa ſunt. 57

Secundò, hac in re certum eſt, eum vſum ſcientiæ in confeſſione habitæ eſſe licitum, qui nec vllo modo poteſt alicui eſſe occaſio ſuſpicandi, quid hi vel illi pœnitentes ſint confeſſi, nec alio quouis modo poteſt eſſe pœnitenti incõmodus: vt communiter Doctores fatentur. Sic ob audita in confeſſione poſſum moueri vt pro pœnitente orem. Secundò, vt diligentiùs ſtudeam, aut etiam conſulam aliquos doctos, aut in confeſſionibus expertos quid faciendum eſſet, ſi tales aut tales caſus occurrerent: modò hoc ita fiat vt nemo vllo modo poſsit quidquam circa certos pœnitentes ſuſpicari. Tertiò, poſſum diuerſos caſus audiendo, eoſque inter ſe conferendo, paulatim fieri doctior & prudentior in aliorum conſcientiis tractandis, iiſque inter confitendum examinandis, aut dirigendis. Quartò, ſpectatis aliorum 58

> *Qualis vſus ſcientiæ ex confeſſione habitæ ſit licitus?*

aliorum periculis poſſum fieri cautior in euitando damno tam corporali, quam ſpirituali: atque etiam alios in ſimilibus rebus inſtruere, modò hæc omnia ita fiant, vt nullum ſit periculũ ne quis vllo modo ſuſpicetur certas aliquas perſonas hoc vel illud feciſſe, quia eiuſmodi vſus nullo modo poteſt reddere confeſſionem odioſam.

59 Reſtat igitur difficultas, Vtrùm liceat vti dicta ſcientia exercendo quoſdam actus circa ipſum pœnitentẽ, præſertim ei ingratos, qui ita tamẽ fiant, vt nemo præter ipſum poſſit aduertere ea fieri propter aliqua audita in confeſſione?

Nota primò, has actiones poſſe eſſe quadruplices. Primi generis ſunt, quæ ſpectant aliqua ratione ad iuſtitiam vindicatiuam, quales ſunt aliquem punire in corpore, aut priuare beneficio vel officio ad quod iam habet ius acquiſitũ, & ſimiles. Et eodem etiam ſpectaret ſi Superior ſciens ex confeſſione ſubditum certo loco ſolitũ committere peccatũ, ei per ſe, vel alios ſtrueret inſidias, vt eum in peccato deprehenderet.

Secundi generis ſunt quæ ſpectant ad diſtributionem officiorum, v.c. negatio ſuffragij in electione ad aliquod officium aut beneficium, nolle aliquod beneficium alicui conferre, amouere aliquem à beneficio iam adepto, aut a certo loco in quo quis habitat, quando Superior pro libitu poteſt ea facere.

Tertiæ conſiſtunt in negatione Sacramentorum, v.c. Euchariſtiæ, Confirmationis, Ordinis, aſſiſtentiæ matrimonij, &c.

Quartæ conſiſtunt in obiectione alicuius impedimenti, quo quis ſine alio ſuo incommodo impeditur ab aliquo peccato committendo.

60 Nota ſecundò, hanc difficultatem maximè habere locum in tribus poſterioribus actionibus. Nam ſatis certum eſt primi generis actiones ex tali ſcientia iniuſtè vſurpari, & cùm iniuria Sacramenti: quia ſine legitima probatione facta in foro externo iniuſtè exercentur. Item aduertendum eam ſolùm habere locum quando dicta fiunt, ſine conſenſu pœnitentis. Nam ex eius conſenſu certum eſt ea fieri poſſe. Tertiò eam ſolùm procedere in caſibus iure poſitiuo non prohibitis.

61 Nota igitur tertiò, Clementem VIII. in motu proprio, quem anno 1594. 26. Maij edidit pro regularibus circa caſus reſeruatos, præcipere vt *tam Superiores pro tempore exiſtentes, quàm confeſſarij, qui poſtea ad ſuperioritatis gradum fuerint promoti, caueant diligentiſſimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerint, ad exteriorem gubernationem vtantur*. Quod ſine dubio in Religionibus eſt obſeruandum. Quare dictæ quæſtiones in his magna ex parte ceſſant, præſertim circa actiones ſecundi generis. Agitur igitur hîc præcipuè, quid dicendum ſit ſecluſo omni iure poſitiuo humano.

62 Duplex eſt ſententia. Prima abſolutè docet eiuſmodi actiones licitas eſſe, quoties ſolus pœnitens poterit ſuſpicari cur fiant. Ita *Halenſis 4.p. q.78.a.1.memb.2.ad 8. D.Thom.in 4.d.21.q.3.a.1.q.1. ad 3. D. Bonauent. ibidem in 2.p. a.2.q.2.ad 3. Scotus q.2.a.2.lit.I. Palud.q.3.a.3.§. Si ergo. Gabriel q.vnica a.3.dub. 1. ad 2.* & alij plurimi. Probatur primò, quia ſacerdos ſolùm obligatur ex confeſſione ne reuelet aliqua in ea cognita. Atqui per tales actus hoc non fit. ergo ille non obligatur ad illos omittendos. Secundò, quia ſacerdus per auditionem confeſſionis nullo ſuo iure priuatur: Atqui ſi non audiuiſſet illius hominis confeſſionem, potuiſſet illum licitè amouere ab officio, negare ei ſuffragium, &c. Ergo etiam id poteſt audita confeſſione. Tertiò, quia ideo Prælati reſeruant ſibi aliquos caſus, vt meliùs in ſupradictis rebus poſſint ſibi ſubditos gubernare. Ergo in iis exercendis poſſunt vti ſcientia habita in confeſſione.

Halenſis. D. Thom. Bonauent. Scotus. Paludan. Gabriel.

Vbi nota, quoſdam ex dictis Doctoribus aſſerere talem confeſſarium non ſolùm poſſe, ſed etiam teneri quem ex confeſſione indignũ nouit, amouere ab officio, aut negare ei ſuffragium, aut Sacramentum, &c. quando id ſine reuelatione ſigilli facere poteſt. Quia quantũ poteſt, tenetur nõ promouere indignos ad officia, iiſque Sacramenta negare. Ergo cùm hic poſſit, tenetur. Ita *D.Thom. in 4.d.9.a.5.q.1. in corpore. Palud.d.21.q.3.a.3. Soto relect. de ſecreto, memb. 3.q. 4. concl.5. dub.1. Silueſt. Euchariſtia 3.q.5.dict.1. Nauar.c.Sacerdos, de pœnitentia d. 6. n.147.* & alij. 63

D. Thom. Paludan. Soto. Silueſter. Nauarrus.

Alij tamen negant eum ad hoc teneri. Quia nimis durum & periculoſum eſt confeſſorem cogere vt in exterioribus actibus vtatur ea ſcientia, quam in confeſſione accepit: vt benè docent *P.Sanchius l.3. de matrim.diſp. 16.n. 7.* citans pro ſe alios, & *Suarez hic diſp. 33. ſect. 7.n.12.*

Sanchius. Suarez.

Secunda ſententia abſolutè negat in eiuſmodi actibus licere vti ſcientia ex confeſſione habita, præſertim in actibus ſecundi & tertij generis, de quib. expreſsiùs loquitur. Ita *Armill. v. Cõfeſſor.n. 7. & Bannes.2.2.q.33.a.8.ſub finẽ. & P.Sanch.l.3.diſp. 16.n.3. & 4.* Prob. primò. Quia non ſolum nõ licet aliis reuelare audita in confeſsione, ſed ne quidẽ licet cum pœnitente extra confeſsionẽ, ſine eius venia de iis loqui, multóque minùs licet ea ipſi obiicere: vt cõmuniter Doctores fatentur: Atqui qui ob ea negat alicui quãtumuis ſecretò adminiſtrationem Sacramenti, aut ſuffragium ad aliquod officium, cúmve ab eo amouet, ipſo facto ei obiicit, & quaſi exprobrat audita in confeſsione. Ergo hoc non licet. Secundò, quia cùm obligatio ſigilli inducta ſit, ne cõfeſsio pœnitentibus reddatur oneroſa, debet prohibere ea omnia, per quæ illa redditur præſertim notabiliter oneroſa, quæque nata ſunt homines valdè ab illa auertere: Atqui hæc maximè fiunt per eiuſmodi vſũ talis ſcientiæ. Ergo hic eſt prohibitus. Minor probatur. Quia cùm homines ardẽtiſsimo amore quærãt beneficia, officia, & dignitates, nihil ferè tanto odio auerſantur atque ea quæ ipſos ab his poſſunt impedire. Quare ſi homines ſemel animo concipiant, ſe propter dicta in confeſsionem poſſe à ſimilibus conſequendis impediri, cum omnes qui ad res magnas aſpirãt omnia fere habeant ſuſpecta, quibus ab illis aſſequẽdis poſsint aliqua ratione impediri, præſertim quando ſibi malè conſcij ſunt: fiet vt quiſquis graue aliquod peccatum occultè cõmiſerit, hoc nolli vnquam audeat confiteri, quẽ vel leuiter ſuſpicabitur habere, aut aliquando habiturũ poteſtatẽ per electionẽ, denominatiuuem, aut alia ratione ſuam promotionem, aut procurandi, aut impediendi.

64 Vſum talis ſcientiæ eſſe illicitum in gubernatione.

Armilla. Bannes. Sanchez.

Quæ incommoda ex eo, ſequantur.

Tertiò

65 Tertiò, quia poſita illa ſententia reſeruatio caſuum qui ſuperioribus reſeruantur eſſet omnino intolerabilis humanæ fragilitati. Quomodo enim Clericus, qui graue aliquod peccatũ commiſit, ob quod meretur impediri ne ad aliqua officia promoueatur, confitebitur ſuo Epiſcopo, ſi ſciat hunc poſſe ea ſcientia vti ad impediendam ipſius promotionem? Eſſet etiam omnino inutilis. Nam quiuis confitens ei qui poſſet aliquando ipſius promotionem aut procurare, aut impedire, poſſet reticere omnia ea peccata, ob quorum confeſſionem timeret alterum permouendum ad ipſius promotionem impediendam. Nam ſecundùm communem ſententiam pœnitẽs inter cõfitendum licitè reticet omnia ea peccata, quæ non poteſt cõfiteri ſine periculo notabilis damni incurrendi, quod ſit extrinſecum ipſi confeſſioni. Tale autem ſine dubio eſt impeditio ab aliquo officio conſequendo. Confirm. quia ſi licitè in confeſſione taceam aliquod peccatum, quod timeo confeſſarium vel vni reuelaturum, aut propter quod me graui odio proſequetur: quomodo non tacebo licitè illud, ob cuius confeſſionem merito timeo ne impediar à conſequendo optimo aliquo officio, cùm communiter homines peccati ſui euulgationem, aut aliorum odia maximè timere ac vitare ſoleant propter periculum eiuſmodi impedimenti: Vnde ſequitur, quòd omnes præſertim Eccleſiaſtici, qui confitentur viris in aliqua dignitate conſtitutis, poterunt omnia peccata reſeruata reticere. quia communiter ex horum confeſſione tale periculum erit timendum, aut etſi fortaſſe hìc & nunc tale periculum non ſubſit, pœnitens tamen facilè ſibi perſuadebit ſubeſſe.

66 Ex his patet, difficile eſſe inter has ſententias ferre iudicium. Nam cùm prior nitatur tot ac tantorum DD. auctoritate, difficile eſt dicere eã eſſe improbabilem. Secunda tamen præſertim quo ad actiones ſecundi atque etiam tertij generis ex recenſitis n. 59. nititur valdè firmis argumentis, ex quibus etiam facilè reſpondetur argumentis prioris ſententiæ.

Ad primũ neganda eſt maior, vt patet ex argumentis ſecundo & tertio pro ſecunda ſententia allatis. Ad ſecundũ concedo totũ, ſi conſequens intelligatur ad ſenſum antecedentis. Nam confeſſarius eodem modo, ſiue ob eaſdem rationes poteſt pœnitentem amouere ab officio, eiúe ſuffragium negare poſt confeſſionem ſicut antè poterat. Tamen inde non ſequitur, quòd ad illa facienda poſſit moueri ex auditis in confeſſione. quod & nos negamus, & illud argumentum nullo modo probat. Ad tertium nego antecedens. Nam ſic caſuum reſeruatio eſſet intolerabilis & inutilis, vt probaui: ſed reſeruatio fit tantùm vt ſubditi videntes tam difficulter talis peccati abſolutionem obtineri, magis apprehendant eius grauitatem, illudque fugiant. Tum etiam vt Superiores, qui communiter ſunt prudentiores, & magis experti, pœnitentem in foro conſcientiæ meliùs dirigant, quàm ab aliis dirigeretur.

Ob quem finem fiat caſuum reſeruatio?

67 Reſpondeo igitur primò, Secundã ſententiam videri multò probabiliorem, quoad actiones ſecundi generis, præſertim ob argumentum ſecundum & tertium. Reſpondeo ſecundo, Idem (quamuis non ita certò) videri dicendũ de actionibus tertij generis. Non hoc etiam dicta argumenta præſertim primum probant. Et confirmatur. quia cùm nunquam alicui Sacramenta conferantur, aut negentur, quin aliquis ſaltem miniſter ſacerdotis ſit præſẽs, vix fieri poteſt vt petenti negentur, niſi aliquis hoc aduertat. Quare ſæpiſſimè erit aliquod periculum, ne alij ſuſpicentur ea negari ob aliquam occultam petentis indignitatem, & conſequenter erit periculum fractionis ſigilli. Quare etſi poſito caſu quòd hìc & nunc nullum huius ſit periculum, eſſet prima ſententia ſpeculatiuè probabilior, tamen nihilominus in praxi eſſet difficilis & periculoſa; cùm & ille caſus rariſſimus ſit, & vix certò nobis cõſtare poſſit hìc & nunc verè nullum tale periculum ſubeſſe. Quare etſi confeſſarius tam in ipſa confeſſione, quàm etiam extra eã, quando commodè poteſt, petita priùs venia, teneatur talem pœnitentem grauiter monere, ne Sacramenta quibus indignus eſt, petat: tamen ſi nihilominùs pergat petere, credo alterum teneri ea adminiſtrare: & conſequenter aſſiſtere illius matrimonio, quem ex confeſſione nouit habere occultũ impedimentum: præſertim cùm vix fieri poſſit vt confeſſarius hoc ſine aliqua pœnitentis nota impediat, cùm non poſſit effugere ne vel ipſe, vel alius eidem aſſiſtat niſi aliquod probabile impedimentum eidem obiiciat: & ſic exponetur periculo fractionis ſigilli.

Vſus illius ſcientiæ in negatione Sacramentorum eſt periculoſus.

68 Reſpondeo tertiò, Si loquamur de actionibus quarti generis, quando eæ poſſunt fieri ſine vllo periculo reuelationis ſigilli, aut alio pœnitentis grauamine licitè fiunt ex ſcientia ex confeſſione ſumpta. v.c. Superior in aliqua religione ex confeſſione intelligit ſuos ſubditos noctu per aliquem locum egredi è monaſterio ad nequitias aliquas perpetrandas, quod ſine vlla aliorum ſuſpicione facilè poſſit impedire, ibi quæſito alio colore aliquid ædificando, aut ſtruem lignorum erigendo, aut ſimili modo. Certè videtur valdè durum negare eum hoc poſſe facere, cùm nullum inde pœnitenti grauamen accidat, ob quod confeſſio poſſit reddi odioſa. Nam nec vllum notabile commodum, quod ſit à peccato diſtinctum, pœnitenti adimitur, vt fit quando impeditur à conſequendo aliquo officio: nec peccatum aliquo facto vel ſigno ei exprobratur, vt fit quando petenti negatur Sacramentum. quare videtur ceſſare omnes rationes, ob quas probaui vſum huius ſcientiæ in prioribus actionibus eſſe illicitum. Nec credo auctores ſecundò ſententiæ hanc concluſionem negaturos. quia *P. Sanchus ſuprà n.* 4. expreſſe docet illos auctores ſolùm velle eum vſum illius ſcientiæ eſſe illicitum, quo pœnitentis honori aut commodis aliqua ratione præiudicatur.

In quibuſdam actionibus ille vſus eſt licitus.

Sanchez.
Ill- ſolus vſus illius ſcientiæ eſt illicitus, qui pœnitentis commodo aut honori officit.

69 Dices, pœnitentem reputaturum pro grauamine, quòd tam ipſe quàm alij non poterunt ampliùs noctu egredi, atque ita deterrendum ne ſimilia Superiori confiteatur.

Reſpondeo, Hoc non ſufficere vt ea actio ſit illicita. quia talis vaniſsimè hoc reputat pro grauamine, quòd impeditur à peccando, cùm à nullo bono impediatur quod ſit à peccato

diſtin

diſtinctum. Vnde etiam ob eiuſmodi metum nemo poteſt à confitendo retrahi qui habeat aliquo modo animum ſe emendandi. Tales autem diſcurſores non ſolent vnquam ſuo Superiori talia confiteri quamdiù volunt actu in iis perſiſtere.

Adde, parum eſſe curandum ſi aliqui auertantur ne cum tali voluntate perſeuerandi in ſuo ſcelere confiteantur. Cõſultum tamen eſt etiam in hoc caſu priùs petere pœnitentis conſenſum in talem aut talem vſum illius ſcientiæ, vt omne periculum euitetur, quem ille ſine dubio, vt poſſit abſolui, tenetur dare. Quòd ſi nolit, poteſt Superior vti iure ſuo. Nec eſt hîc timenda prohibitio Clementis; quia hæc ſolùm loquitur de actibus ſpectantibus ad gubernationem, quales ſunt actus ſecundi, aut vt ſummum etiam tertij generis ex recenſitis num. 59. Hi autem actus nullo modo ſpectant ad gubernationem perſonarum, cùm circa illas nihil decernatur.

Notandum demum, Sacerdoti qui ſigillum iniurioſè fregit, nullam a iure imponi pœnam, quam de facto incurrat: ſed *cap. Omnis vtriuſque, de pœnitentia*, dicitur debere deponi à ſacerdotali officio, & ad agendam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudi. Sed hæc requirunt ſententiam iudicis. 70

DISPVTATIO X.

DE SATISFACTIONE.

DVBIVM I.

Quid hîc nomine ſatisfactionis intelligamus?

1 NOTA primò, quòd ſicut damnum fortunarum aut famæ reparatur per reſtitutionem eorum quæ ablata ſunt: ita etiam læſa alterius auctoritas reparatur per nouam ſubiectionem & humiliationem eius qui læſit, & læſa amicitia reparatur per actus amicitiæ, ipſi offenſioni contrarios. Quamuis autem ſatisfactio poſſit vtramque hanc reparationem ſignificare, communiter tamen accipitur pro ſola reparatione auctoritatis aut amicitiæ læſæ, prout diſtinguitur a reſtitutione quæ priorem reparationem ſignificat.

2 *Quomodo reparetur læſa amicitia.* Nota ſecundò, quando agitur de reparatione amicitiæ, cùm hæc debeat fieri per actus amicitiæ, neceſſariò requiri actum liberum eius qui offendit, quo ſpontaneè amico offenſo ad ipſius placitum ſatisfacit. Soli enim hi actus nati ſunt offenſum amici animum, ei qui offendit reconciliare, & ad priſtinum amorem reuocare. Contra verò reparatio læſæ auctoritatis eſt actus cuiuſdam iuſtitiæ, vt dixi diſp. 1. dub. 4. poteſtque duplicitet fieri. *Quomodo reparetur læſa auctoritas ſuperioris?* Primò, per liberum aliquem actum ipſius pœnitentis, ſiue per voluntariam pœnæ alicuius ſuſceptionem, & dicitur ſatisfactio, & pertinet ad virtutem commutatiuam. Vel etiam ſine vllo actu eius qui offendit. Hoc enim ipſo quo ei qui offendit etiam inuito condigna pœna à iudice infligitur, læſa offenſi auctoritas reparatur, & hæc reparatio pertinet ad iuſtitiam vindicatiuam; & tunc reus non dicitur ſatisfacere (quia hoc neceſſariò connotat ſatisfactionem ab eo liberè & humano modo procedere, ſaltem per voluntariam ipſius pœnæ acceptationem, qua ratione ipſam punitionem quodammodo ſuam efficit;) ſed ſolùm poteſt dici ſatiſpati, ad quod ſufficit eum tantum pati quantum meretur, iuxta illud Deuter. 2. *Iuxta menſuram peccati, erit & plagarum modus.*

3 *Card. Bellar. Reparatio læſæ auctoritatis & amicitiæ ſeparari poſſunt.* Nota tertiò cum *Card. Bellarm. lib. 4. de pœnitentia c. 1. §. Rurſus animaduertendum, & ſequentib.* Etſi ferè eodem actu & auctoritas præſertim Superioris, & amicitia lædantur, tamen poſſe fieri vt ſatisfiat auctoritati læſæ ſine reparatione amicitiæ: vt quando reus inuitus ſuſtinet condignam pœnam pro peccato. Contra verò poteſt quis quandoque ſatisfacere aliquo actu amicitiæ læſæ, ita vt non ſatisfaciat iuſtitiæ ſiue auctoritati læſæ: vt contingit animæ decedenti in ſolo peccato veniali, quæ primo inſtanti per actum caritatis & auerſionis à ſuo peccato abſolutè ſatisfacit amicitiæ; non tamen iuſtitiæ, quia poſtea debet adhuc ſatiſpati.

4 Nota quartò, agendo de ſatisfactione quam peccator Deo debet, quatuor eſſe pro quibus debet ſatisfacere. Primum eſt culpa mortalis. Secundum pœna æterna, quæ illi debetur. Tertium culpa venialis. Quartum pœna temporalis, quæ culpa remiſſa reſtat perſoluenda. Hîc autem propriè agimus de quarto, quatenus vel omnino ſponte, vel ex præcepto ſacerdotis poſſumus pro eo ſatisfacere. Obiter tamen etiam agemus de reliquis.

DVBIVM II.

Vtrùm poſſimus ſatisfacere pro culpa mortali, vel veniali, aut pœna æterna?

HÆc res fuſè tractari ſolet in materia de incarnatione, iam breuiter eam attingam.

5 CONCLVS. I. Nullo modo poſſumus de condigno ſatisfacere pro culpa mortali. Eſt paucis exceptis communis Scholaſticorum, & omnium Patrum, qui communiter docent, ideo opus fuiſſe vt Chriſtus incarnaretur, quia nulla pura creatura poterat de condigno pro peccatis hominum

Malitia peccati mortalis eſt infinita.

hominum ſatisfacere. Probatur, quia malitia peccati mortalis eſt verè infinita, & omne noſtrum meritum, omniſque ſatisfactio ſunt abſolutè finita. Ergo per hæc non poteſt pro illa ſatisfieri. Antecedens à priore vtcumque probaui diſp. 2. numer. 21. iam priorem eius partem in qua eſt tota difficultas, probabo à poſteriore. Quia ſcilicet malitia quæ abſolutè meretur pœnam infinitam, verè eſt infinita. Atqui omne peccatum mortale meretur de condigno pœnam abſolutè infinitam. Ergo eius malitia eſt verè infinita. Maior eſt clara. quia aliàs inter pœnam & meritum non eſſet proportio. Minor, in qua eſt tota difficultas, probatur primò. quia de condigno meretur pœnam æternam, quæ eſt abſolutè infinita.

Peccatū mortale meretur pœnam abſolutè infinitam.

6. Reſpondent aliqui, ſolùm eſſe infinitam extenſiuè. Sed hoc non ſatisfacit, quia reuera eſt infinita in genere pœnæ. Nam ſecundùm veritatem & communem hominum æſtimationem pœna durās per duas horas ceteris paribus ſimpliciter in ratione pœnæ eſt duplo grauior ea quæ ſolùm durat per vnam horā. Ergo quæ durat per infinitas horas, erit infinities grauior ea, quæ ſolùm durat per vnam horam, ſi cetera paria ſint.

Reſpondent aliqui, Nunquam peccato mortali infligi infinitam pœnam. quia quæcumque tota æternitate quouis tempore fuerit inflicta, erit finita. Sed inde ſolùm ſequitur, quòd peccatum mortale in æternum numquam fuerit de condigno punitum: quod potiùs probat quod intendimus: ſcilicet ipſum mereri eam pœnam, quæ nullo tēpore finito poſſit tota infligi. quod nequit dici de vlla pœna finita. Vt igitur peccatum aliquod dicatur mereri pœnam infinitam, non eſt opus vt aliquando talis pœna fuerit tota inflicta (nam potiùs contrariū ex eo ſequitur) ſed vt is quid illud committit, ſtatim contrahat debitum infinitam patiendi.

7. Prob. ſecundò. Quia culpa quæ nulla pœna abſolutè finita poteſt de condigno puniri, meretur abſolutè pœnam infinitam. Atqui peccatum mortale eſt tale. Ergo meretur pœnam infinitam. Minor probatur. Quia aliàs damnati poſſent finito tempore ſufficienter pro peccatis ſuis puniri: & conſequenter iuſtitia non exigeret vt punirentur pœna æterna. quod tamen falſum eſt.

Damnati non puniuntur ob peccata quæ in inferno cōmittunt.

Reſpondent aliqui, ideo puniri pœna æterna quia ſemper retinent voluntatem peccandi. Sed hoc dici nequit. quia nullo modo puniuntur pro peccatis quæ committunt in inferno (aliàs enim quo plura committerent, eo grauiùs deberent puniri: quod falſum eſt.) ſed præcisè pro peccatis quæ in via commiſerunt. Et confirmatur. quia aliàs ſi quē deſinerent habere peruerſam voluntatem, & quantum poſſent dolerēt ſe peccaſſe, deberent tandem deſinere puniri. quod etiam falſum eſt.

Dices, ideo perpetuò puniri, quia nunquam poſſunt culpam lethalem ſemel commiſſam ſufficienter retractare. Sed nec hoc ſatisfacit. quia nemo poteſt puniri eò quòd omittat id quod facere nequit. quare omiſſio ſufficientis retractationis culpæ præteritæ in damnatis non punitur, ſed præcisè ipſa culpa, non habitualis, ſed actualis iam olim commiſſa, cui præcisè tota pœna æterna reſpondet, quæque nulla pœna finita de condigno puniri poteſt.

Probatur tertiò. Quia ſi quis per impoſſibile commiſiſſet actu infinita peccata venialia, quorum ſingula mererentur pœnam vnius horæ intenſam, vt vnum, ille vt vna hora poſſet cōdignè puniri, deberet pati pœnam infinitè intenſam; quia quacumque data minore, infra cōdignum puniretur, quia quæcumque pœna finita poſſet ex condigno reſpondere peccatis finitis, & conſequenter eſſet minor ea, quam merentur peccata infinita. Atqui vnum peccatum mortale non eſt minoris malitiæ, neque minorem pœnam meretur quàm infinita venialia: vt communiter omnes Theologi admittunt. Ergo continet ſimpliciter malitiam infinitam, & meretur pœnam infinitam. 8.

Reſpondent aliqui, hinc non ſequi eius malitiam eſſe infinitam, ſed altioris ordinis quàm ſint tot peccata venialia, aut vlla pœna, ideoq; nulla pœna finita poſſe de condigno puniri: ſicut homo eſt melior infinitis brutis, nec eius vita poteſt compenſari infinitis vitis brutorum, & tamen ſimpliciter eſt bonitatis finitæ. 9.

Sed nec hæc ſatisfaciunt. Primò, quia inde ſequeretur quòd quæuis culpa meretur infinitam pœnam, quia eſt alterius ordinis quàm ſit ipſa pœna. illud tamen eſt omnino falſum. quia etſi in ratione malitiæ, aut rei deteſtabilis omnis culpa ſit ſuperioris ordinis quàm pœna, nec inter ea vt ſic ſpectata ſit vlla proportio, ideoque ſecundùm rectam rationem potiùs eligendum eſt quamuis pœnam pati, quàm committere vel minimum peccatum veniale: tamen ſi illa ſpectentur in ratione meriti & pœnæ, ſunt eiuſdem ordinis, & omnis pœna à iudice inflicta habet aliquam proportionem cum quauis culpa modò hæc ſit finita. Secundò, quia nulla poteſt afferri ratio, cur omnia peccata mortalia ſint ſuperioris ordinis reſpectu venialium, cùm multa ſint eiuſdem generis, v. c. furtum paruum, & magnum. Tertiò, quia quod affertur de homine qui dignior eſt infinitis brutis, nihil facit ad rem. quia infinita bruta nō ſunt digniora, quàm ſit vnum ſolum. Vt autem ex eo quòd aliquid ſit melius infinitis aliis poſſit illius infinitudo colligi, debet horum bonitas pro multitudine creſcere.

Culpa in ratione malitiæ eſt ſuperioris ordinis quam ſit pœna, tamē in ratione punitionis & meriti ſunt eiuſdē ordinis.

Explicabo clariùs exemplo, ſi conferamus vnum aureum cum infinitis argenteis in bonitate materiæ, ille his omnibus erit melior. quia infiniti argentei præcisè ſic ſpectati, non ſunt meliores vno. Secùs eſt ſi vtroſque conſideremus in ratione pretij. quia ſicut duo argentei ſunt maioris pretij, quàm vnus: ita infiniti argentei ſunt abſolutè pretij infiniti; & conſequēter nullus aureus finiti pretij dari poteſt, qui in ratione pretij æquiualeat infinitis argenteis. Et ſic etiam fit in comparatione peccatorum, v. c. mendacium leuiter pernicioſum ſi conferatur cum infinitis mendaciis purè officioſis, in malitia phyſica, vel etiam præcisè ſecundùm ſpecificam malitiam moralem, prout ſecundùm rationem ſpecificam conſtituunt tantam vel tantam 10.

malitiam: illud hæc omnia in malitia ſuperabit. quæ hæc omnia ſimul ſecundùm dictam rationem non conficiunt maiorem malitiam, quàm vnum ſolum. Si verò vtrorumque malitia conſideretur ex eo quòd habeant vim offendendi Deum, & merendi certam pœnam, ſicut hac ratione infinita peccata eiuſdem rationis infinities Deum magis offendunt, & maiorem pœnam merentur quàm vnum: ita hæc mendacia in ratione offenſæ & demeriti infinities illud ſuperabunt. Poſſent hæc facilè pluribus probari, ſed non eſt huius loci. quare ſolùm ponam ſolutionem duarum obiectionum.

11. Dices igitur primò, Ex dictis ſequi: omnia peccata mortalia eſſe æqualis malitiæ. quia vnum infinitum non poteſt eſſe altero maius.

Qua ratione vnum infinitū poſſet eſſe altero maius.

Reſpondeo, negando aſſumptum. Quia etſi vnum infinitum non poſſit eſſe altero maius, quà infinitum eſt, quandò tamen non eſt omni modo infinitum, poteſt illud ſuperare quà finitum eſt. v. c. dentur duo corpora abſolutè infinitum longa, quorum alterum ſit duplo latius, & duplo ſpiſſius alio: tunc vtrumque quidem erit æquè longum, illud tamen erit quadruplo maius hoc: ſic omnia peccata mortalia in hoc ſunt paria, quòd per ea bonum infinitum poſtponatur finito, atque ita Deus eiuſque amicitia contemnatur, in quo eorum infinitas conſiſtit: in hoc tamen ſunt verè diſparia, quòd vnum magis repugnet naturæ rationali legique æternæ quam aliud, atque ita duplo vel triplo ſit grauius.

12. Dices ſecundò, Sicut peccatum mortale meretur pœnam æternam: ita opus bonum iuſti meretur præmium æternum. Ergo ſicut illud eſt infinitæ malitiæ: ita hoc erit infinitæ bonitatis ac meriti.

Aliter peccatū mortale meretur pœnam æternā, & aliter bonū opus [illegible] vitā æternam.

Reſpondeo, negando antecedens. Maxima enim eſt inter vtrumque meritum differentia. Primò, quia quod iuſtus per bona opera mereatur al qua ratione de condigno æternam beatitudinem, non prouenit propriè ex natura ipſorum operum ſecundùm ſe conſideratorum: ſed tantum quia ipſa fiunt a filio Dei, quem non decet a patre accipere aliud ſuorum operum præmium, quam hæreditatem quæ ex natura ſua requirit quamdam æternitatem: vt ſcilicet filio numquam auferatur, quamdiu ipſe manet filius, quod in Beatis perpetuum eſt. Tum etiam quia fiunt a membro Chriſti, ex cuius meritis omnem ſuam dignitatem & vim merendi præcipue participant. Hinc ſi eadem opera fierent ab eo qui nec eſſet filius Dei, nec membrū Chriſti, nullo modo eam beatitudinem mererentur. Secùs eſt de peccato mortali, quod per ſe ex intrinſeca malitia meretur æternam pœnam. Secundò, peccatum mortale ita meretur pœnā æternam, vt nullo modo poſſit pœna finita de cōdigno puniri. Secùs eſt de noſtris bonis operibus. quia ſecluſa omni ſua promiſſione Deus tēporali viſione beatifica verè de condigno noſtra bona opera præmiare poſſet. Vnde pulchre *D. Baſilius in pſalm.* 114. cùm docuiſſet quòd legitimè certantibus parata ſit requies, ſubdit: οὐ κατὰ ὀφείλημα τῶν ἔργων ἀποδιδομένη, ἀλλὰ κατὰ χάριν τοῦ μεγαλοδώρου Θεοῦ, id eſt, *non ſecundùm debitum operum reddita, ſed ſecundùm gratiam munifici Dei*. quibus verbis apertè ſignificat, quòd noſtra opera tam immenſum præmium mereantur magis prouenire ex Dei munificentia, quàm ex eorum dignitate. Dicuntur igitur mereri de condigno vitam æternam, quia omnino dignum eſt opera filij æterna hæreditate remunerari: nec alia merces propriè eſſet digna filio. Sicut filius Regis diligenter patri obſequendo, meretur ab eo hæres inſtitui. Sed hæc pluribus diſputare pertinet ad materiam de merito.

D. Baſilius.

13. C o n c l v s. I I. Nullo modo poſſumus de condigno ſatisfacere pro pœna æterna peccato mortali debita. Patet ex dictis. Quia cùm hæc pœna ſit infinita, requirit ſatisfactionem infinitam, qualem exhibere non poſſumus. Poſſumus tamen de congruo per contritionem tam pro culpa lethali, quam pro pœna ei debita ſatisfacere, exhibendo talem ſatisfactionem, qualem poſſumus optimam exhibere, & qualem decet diuinam bonitatem a nobis exigere, quaque de facto contentus eſt. Confirm. Quia hac ratione ſecundùm communem ſententiam poſſumus ea de congruo mereri. Eadem autem ex hac parte eſt ratio ſatisfactionis & meriti.

Pro pœna æterna ſolum poſſumus de congruo ſatisfacere.

C o n c l v s. III. Poteſt iuſtus de condigno ſatisfacere pro culpa venialı, eiuſque remiſſionem mereri. Vide dicta diſp. 2. dub. 14.

D V B I V M III.

Vtrùm poſſimus ſatisfacere pro pœnis peccato remiſſo adhuc reſtantibus?

Hæretici noſtri etſi variè inter ſe ſentiant qua ratione per opera pœnalia poſſimus diuinam iram placare: tamen omnes negant nos poſſe pro eiuſmodi pœnis ſatisfacere, vt ex iis fusè ducet *Cardin. Bellarm lib. 4. de pœnitentia, c. 3.* Commune eorum fundamentum eſt, quia aſſerunt, vnà cum culpa ſemper omnem pœnam remitti, aiuntque eſſe hypocriſin & ſuperſtitionem, opera pœnitentiæ, vt per ea pro illis pœnis ſatisfaciamus, exercere. Sed in hoc damnāt laudatiſſimos quoſque Sanctos tam veteris quam noui teſtamenti, quos conſtat tam in ſacra Scriptura, quam apud alios ſcriptores eiuſmodi opera in eum finem aſſumpſiſſe. Illorum autem fundamentum ſatis refutaui ſuprà diſp. 2. dub. 12. vbi clare oſtendi communiter remiſſa culpa reſtare adhuc quandam pœnam temporalem perſoluendam. 14.

Bellarm.

15. C o n c l v s. I. Fide tenendum eſt iuſtos per opera pœnitentiæ vel ſponte aſſumpta, vel etiam iis præcepta, poſſe ſatisfacere pro pœnis ex peccatis remiſſis reſtantibus; ita vt omnem eorum reatum deleant. Ita *Tridenti. ſeſſ. 14. c. 8. & 9. & can.* 13. & communiter omnes Catholici. Hanc concluſ. fuse probant *P. Suarez hic diſput. 37. ſect. 1. P. Valentia diſp. 7. q. 14. puncto 2. Card.* Bellar. *l. 4. de pœnitentia cap. 3. & ſequentibus*, aliijque qui contra hæreticos ſcripſerunt. Nos eam pro inſtituto breuiter confirmabimus.

Iuſti poſſunt ſatisfacere pro pœna tēporali.

Tridentum.

Suarez. Valentia. Bellarm.

Probatur igitur primò. Quia Deus *Ierem.* 18. *v.* 8. promittit ſe pœnitentiam agentibus remiſſurum

Ierem. 18.

ſuum debitas pœnas, quas pro eorum peccatis, iis erat minatus: cùm igitur Deus in ſua promiſſione non fallat, apertè ſequitur, nos per eiuſmodi opera poſſe efficere, vt Deus nobis eiuſmodi pœnas remittat, ſiue quod idem eſt, ſatiſfacere Deo à nobis pro peccato pœnas exigenti. *Daniel 4.* Secundò, quia Daniel c. 4. ſuadet Regi, cui imminebat diuina punitio vt peccata ſua eleemoſynis redimat; quod nihil aliud eſt, quam Deo pro iis aliquas pœnas minanti ſatisfacere.

Reſpondet Caluinus, Danielem nihil aliud Regi ſuadere quàm vt aliena bona reſtituat. Sed hoc ridiculum eſt. Primò, quia redimere à Deo ſua peccata, ſiue pœnas pro iis impendentes, non ſignificat vllo modo reſtituere iniuſtè acquiſita. Secundò, quia propheta non dicit, *reſtitue iniuſtè ablata*, ſed *eleemoſynis peccata tua redime*: quæ longè diuerſa ſunt. Tertiò, quia illæ pœnæ erant præcipuè denuntiatæ propter ſuperbiam, qua contra Deum ſuperbiebat; vt patet ex verſ. 14. & 22. vbi dicitur puniendus donec ſciat quòd dominetur in excelſis Dominus: quia ſcilicet, vt patet ex cap. 3. volebat inſtar Dei alicuius haberi. Vnde etiam v. 27. dum in ſeipſo gloriaretur ſuper potentia ſua, ſubitò decreta *Tob. 12.* pœna ei inflicta eſt. Confirm. quia *Tob.* 12. *v. 9.* expreſsè dicitur eleemoſynam liberare à morte, & purgare peccata.

16\. Tertiò, quia 3. Regum 21. Deus differt ſupplicium Achab ob pœnitentiam ab eo factam. *3. Reg. 21. 2. Paral. 33.* Et 2. Paralip. 33. Manaſſe agens pœnitentiam impetrauit relaxationẽ à captiuitate, aliiſq; grauiſſimis pœnis, quibus ob peccata ſua affligebatur.

1. Cor. 11. Quartò, quia 1. ad Corinth. 11. dicitur, non iudicandos à Domino qui ſeipſos iudicant. Vbi *iudicare ſeipſum* non ſignificat nudam conſcientiæ diſcuſſionem (vt vult Kemnitius.) *Kemnitius.* hæc enim ſi aliud nihil ſequatur, vana eſt, nec vllam vtilitatem adferre poteſt: ſed ſignificat eam diſcuſſionem, qua noſipſos nobis reos conſtituimus, ac peccata noſtra deteſtamur, eaque dolore cordis aliiſque pœnis punimus, ac cum Ezechia *Iſai 38.* Iſaiæ 38. recogitamus omnes annos noſtros (ſiue peccata quæ ſingulis annis fecimus) in amaritudine animæ noſtræ. *2. Cor. 7.* Similiter 2. ad Corinth. 7. dicitur triſtitiam ſecundùm Deum operari pœnitentiam in ſalutem & vindictam, ſcilicet peccatorum à nobis admiſſorum. Et ita hæc loca communiter interpretantur Patres. *Chryſoſt.* Hinc *Chryſoſtom. homil. 42. in Matth. ſub finem. Audi*, inquit, *Paulum dicentem, Quoniam ſi noſmetipſos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.* Et infra: *Et quonam modo, inquies, à meipſo rationes viuendi & ſupplicium exigam? largos lachrymarum effunde fluuios, ingentes compunctionis gemitus redde: humillimus ſis, laboribus ac vigiliis teipſum affige*, &c.

17\. Quintò, quia vbicumque in Scriptura nobis deſcribitur qua ratione perfecta pœnitentia agenda ſit, ferè præſcribuntur dolores, labores, afflictiones. *Ierem. 31.* Ierem. 31. v. 21. *Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam.* *Ioël. 2.* Ioëlis 2. *Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio & in fletu & in planctu, & ſcindite corda veſtra*, &c. *Matth. 11.* Matth. 11. *Si in Tyro & Sidone facta fuiſſent virtutes, quæ facta ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.* Similia habentur aliis locis plurimis. Hinc omnes quotum pœnitentia in Scripturis laudatur ſe afflixerunt operibus laborioſis. Iob c. vlt. ſeipſum reprehendit, & agit pœnitentiam in fauilla & cinere. *Iob. vlt.* David Pſal. *Pſal. 37.* 37. de ſe ait, *Quoniam ego in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper.* & Pſalm. 101. *Pſal. 101.* *Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam.* & Pſalm. 6. *Lauabo* *Pſal. 6.* *per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo.* Similia exempla paſſim in Scripturis occurrunt, quæ fruſtra & à Scriptura nobis ſuaderentur, & à Sanctis fierent, niſi pro pœnis nobis ob peccata noſtra imminentibus Deo ita ſatisfacere poſſemus.

Sextò demum, quia hic fuit perpetuus ſemper Eccleſiæ ſenſus: vt fusè oſtendit *Cardin. Bellarm. l. 4. de pœnitentia cap. 9.* *Card. Bellarm.* Quare eidem adhærendum eſt, niſi velimus Eccleſiam erraſſe, portaſque inferi contra eam præualuiſſe.

Obiiciunt hæretici primò, Nomen ſatisfactionis eſſe recens inuentum, nec in Scripturis reperiri. 18. Secundò, quòd Chriſtus pro nobis ſatisfecit, ideo aiunt nos ei facere iniuriam, ſi pro pœnis peccatis noſtris debitis volumus ſatisfacere. Tertiò, quod Chriſtus dum Magdalenæ, paralytico & latroni remiſit peccata, nullam ſatisfactionem iniunxerit.

Ad primum Reſpondeo, Quòd nomen *ſatisfactio*, præcisè non reperiatur in Scriptura, nihil facere ad rem. Nec enim contendimus de nomine, ſed de re. Nam ſimili modo non reperitur *Trinitas* in Scriptura: quis tamen eam negare audeat? Sufficit igitur quòd res ipſa reperiatur in Scriptura, & nomina ei æquiualentia. Nam Daniel 4. *Daniel 4.* dicuntur peccata eleemoſynis poſſe redimi. Tobiæ 12. dicitur eleemoſyna purgare peccata. *Tob. 12. Prouerb. 16.* Prouerb. 16. dicitur: *Miſericordia & veritate redimuntur iniquitas.* Quid autem eſt maius nos redimere noſtras iniquitates, aut pro iis ſatisfacere?

Nomen autem ſatisfactionis eſſe recens inuentum, omnino falſum eſt. Nam ab initio Eccleſiæ fuit in ea vſitatiſſimum: quod legenti ſcripta Patrum facilè patebit. Citabo hic breuiter aliquot loca. *D. Cyprianus ſerm. de lapſis in fine. Qui*, *D. Cyprian.* inquit, *ſic Deo ſatisfecerit, qui pœnitentia facti ſui, qui pudore delicti plus & virtutis & fidei de ipſo lapſus ſui dolore conceperit, exauditus & adiutus à Domino, quam contriſtauerat nuper, latam faciet Eccleſiam: nec iam ſolam Dei veniam merebitur, ſed coronam.* Et *D. Pacianus in paræneſ. ad pœnitentiam extrema tom. 3. biblioth. Patrum. Ecce*, inquit, *promitto,* *D. Pacianus.* *polliceor ſi ad Patrem veſtrum vera ſatisfactione redeatis*, &c. *D. Auguſt. in Enchir. cap. 70. Nemini enim*, *D. Auguſt.* inquit, *dedit laxamentum peccandi, quamuis miſeratio deleat iam facta peccata, ſi non ſatisfactio congrua negligatur.* Similia habent paſſim alij.

Ad ſecundam ſatis reſpondi tom. 1. quæſt. 85. dub. 3. ad ſecundam obiectionem: ſcilicet Chriſtum ſufficientiſſimè pro nobis ſatisfeciſſe, eius tamen ſatisfactionem nemini prodeſſe, niſi ei modis à Deo conſtitutis applicetur: qui non vult nos ſolis meritis Chriſti, ſine vlla noſtra cooperatione ſaluari. *Merita Chriſti ei ſoli proſunt cui applicantur.* Similiter ad 3. ſufficienter reſpondi diſp. 2. n. 112.

Concl. II. Poſſumus pro huiuſmodi pœnis ſatisfacere de condigno. 19. Ita *D. Thom. in 4. d. 15.* *D. Thomas.*

Richard. Durandus. D. Antonin. Trident.

d.15.q.1.a.2.quaſtiuncula 1. Richard.ibidem a. 1 q.2. Durand.q.1.a.2 D. Antonin.3.p tit.14.c.20.initio.

Probatur 1. ex *Trident.ſeſſ.*14.c. 13. vbi abſolutè definit nos poſſe pro iis pœnis ſatisfacere: quod intelligendum eſt de ſatisfactione de condigno. Nam ſi ageret ſolùm de ſatisfactione de congruo, poſſemus etiam dici ſatisfacere pro peccato mortali & æterna pœna, vt oſtendi nu. 13. cùm tamen neget nos pro his ſatisfacere. Et meritò, quia ſatisfactio de congruo non poteſt abſolutè dici ſatisfactio, ſed tantùm ſecundùm quid. Quare hoc nomen abſolutè ſumptum ſolùm conuenit ſatisfactioni de condigno.

20. Medina. Suarez. No poſſumus ſemper ſatisfacere Deo pro pœnis infligendis in hac vita.

Prob. 2. Quia cùm bona noſtra opera poſſint habere ſufficientem proportionem vt mereantur de condigno vitam æternam: multò magis poſſunt habere ſufficientem proportionem vt ita mereantur remiſſionem pœnæ temporalis.

Nota tamen cum *Medina de pœnitentia tract. 2. q.46. & P. Suarez diſp. 37. ſect.9.* hæc præcipuè intelligenda eſſe de pœnis perſoluendis in purgatorio: quia Deus ſæpe ſtatuit aliquas pœnas pro peccatis infligere in hac vita, ita vt nullam aliam ſatisfactionem pro iis velit acceptare: quod tamen, vt oſtendam n.35. eſt neceſſarium ad ſatisfactionem de condigno. Illud autem patet ex pœnis quibus Deus in 2. lib. Regum puniuit adulterium Dauidis, & numerationem populi, quas Dauid nulla alia ſatisfactione potuit auertere. Rationem diuerſitatis reddit Medina ſuprà: quia Deus pœnas purgatorij ſemper infligit, aut remittit ex iuſtitia. Secùs eſt de pœnis huius vitæ. Sed ſi hæc intelligantur de pœnis quibus Deus hic peccata punit, dici non poteſt: quia omnis iuſta punitio neceſſariò eſt actus iuſtitiæ vindicatiuæ: Deus autem peccata etiam in hac vita veriſſimè ac iuſtiſſime punit. Ratio igitur diuerſitatis eſt: quia etſi Deus quoties hic peccata punit id faciat ex vera iuſtitia; tamen ſæpe hoc facit non tam vt iuſtitiæ ſatisfaciat, quàm vt ſuam in peccatis puniendis ſeueritatem nobis manifeſtet, atque ita à peccatis nos deterreat; ideóque nullam aliam ſatisfactionem pro iis admittit: quia hoc aut eorum qui puniuntur, aut ſaltem aliorum ſaluti expedit, quæ in ea punitione præcipuè intenditur. Secùs eſt in pœnis purgatorij, in quibus non ſpectatur ampliùs aliorum correctio, ſed ſolùm vt iuſtitiæ vindicatiuæ ſatisfiat: quare omnis alia iuſta ſatisfactio pro iis à Deo acceptatur.

Illius ratio eſt.

21. Omni noſtræ ſatisfactioni aliquid gratiæ miſcetur.

Nota ſecundò, Noſtram ſatisfactionem nunquam ita eſſe de condigno, quin ſemper ei admiſceatur multum miſericordia. Primò, quia Deus gratis dat nobis vires quibus poſſimus opera ſatisfactoria facere. Secundò, quia quòd opera noſtra habeant tantam vim ſatisfaciendi pro illis pœnis, maximè habent ex meritis Chriſti, vt docet *Trident. ſeſſ.* 14. c. 8. *& can.* 13. Tertiò, quia Deus gratis noſtra opera ad talem ſatisfactionem acceptat, cùm ſepoſita promiſſione poſſet nolle ea ita acceptare, vt oſtendam clariùs n.35. hoc tamen non impedit, quo minùs noſtra ſatisfactio ſit verè de condigno, ſicut nec ſimiles conditiones in noſtris meritis impediunt, quo minùs de condigno per ea vitam æternam mereamur.

Trident.

DVBIVM IV.

Quænam requirantur ad condignam ſatisfactionem pro pœnis peccato debitis?

22. Multùm differunt ſatisfactio & ſatiſpaſſio, vt dictũ eſt n. 2.

NOta primò, Multos hac de re ſatis confusè & obſcure loqui, quia non ſatis diſtinguũt inter ſatisfactionem & ſatiſpaſſionem, quæ ſicut valde inter ſe differunt: ita valdè diſtinctas conditiones requirunt: ideoque ſeparatim omnino de iis diſputandum eſt. nam ob earum confuſionem accidit vt varij varia & inter ſe pugnantia ſentiant. qui fortaſſe facile inter ſe conſentirent, ſi illa duo bene diſtinguerent. Quare omiſſis variis ſententiis rem ipſam explicabimus.

Nota ſecundò, Conditiones ad condignam ſatisfactionem requiſitas eſſe triplicis generis. Primò enim quædam requiruntur ex parte ſatisfacientis. Secundò, ex parte operis quo ſatisfit. Tertiò, ex parte perſonæ cui ſatisfit.

23. Soli iuſti poſſunt ſatisfacere. D. Thom. Bonauent. Richard. Antonin. Caietan. Soto. Dominic. Soto. Trident.

CONCLVS. I. Ex parte perſonæ ſatisfacientis requiritur primò vt ſit in gratia. Ita *D. Tho. in 4. d.14 a.3. q.2. D. Bonau. a.1. q.3. Richard. a. 1. q.5. D. Anton. 3. part. 14. c.20. §.2. Caiet. tom. 1. opuſc. tract. 6. q.2. Soto relect. vltim. de ſatisfact. Dominicus Soto d. 19. q.1. a.4.* Et credo eſſe communem Theologorum. Nam quòd quidam quos citabo n.41. videantur contrarium dicere, credo magis diſſentire in modo loquendi, quòd accipiant ſatisfactionem pro ſatiſpaſſione, quàm in re ipſa.

Probatur concl. apertè ex *Trident. ſeſſ.* 14. c.8. vbi cùm dixiſſet omnem noſtram ſatisfactionem eſſe per Chriſtum, ſubdit: *Nam qui ex nobis tanquam ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante qui nos confortat, omnia poſſumus. Ita non habet homo vnde glorietur, ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo viuimus, in quo mouemur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent.* Quibus verbis apertè ſignificat ideo noſtra opera habere tantam vim ſatisfaciendi pro pœnis peccato debitis, quia dum ea facimus, *in Chriſto viuimus & mouemur.* Quare cùm ſoli iuſti viuant in Chriſto, hi ſoli pro peccatis poſſunt ſatisfacere. Vnde non videtur contrarium iam poſſe dici.

24. Et ratio eſt, quia noſtra ſatisfactio tendit ad perfectam reconciliationem, & nititur gratuita Dei promiſſione, & dignitate ſatisfacientis, & operatur ſuum effectum aliquo modo per modum meriti, vt patebit ex dicendis. Vnde ſequitur requiri ſecundò, vt ſatisfaciens ſit adhuc viator. Nam ſicut poſt hanc vitam nullus eſt locus merito: ita nec ſatisfactioni. Et confirmatur. Quia aliàs cùm animæ exiſtentes in purgatorio eliciant feruentiſſimos & frequentiſſimos actus charitatis & contritionis, ſtatim pro maximis pœnis ſatisfacerent.

Poſt mortem nullus poteſt ſatisfacere.

Nota tamen, Deum ex miſericordia ſæpe acceptare pœnitentiam peccatoris ſeipſum humiliantis ac affligentis ad auertendum damnũ aliquod temporale, quod aliàs ei fuiſſet immiſſurus in hac vita, vt patet in Achab. 3. Regum 21. 3. Reg. 21.

25. Satisfactio debet eſſe voluntaria.

CONCL. II. Ex parte operis ſecundum communem ſententiam auctorum, quos citaui n.23. requiritur primò, vt ſatisfacienti ſit voluntarium, vel per modum actus eliciti, vel ſaltem per modum

dum obiecti voliti. Nam ſati facere ſignificat id quo ſatisfit, aliquo modo humano procedere a ſatisfaciente. Nam in hoc diſtinguitur ſatisfactio à ſatiſpaſſione. Hinc fit vt pœnæ extrinſecus nobis inflictæ, vel caſus nobis accideotes non habeant rationem ſatisfactionis, niſi eas voluntarie in eum finem, ſiue propter Deum acceptando ac patienter tolerando earum inflictionem quodammodo noſtram faciamus; ita vt poſſimus quodammodo dici ea ratione peccata noſtra punire, atque ita per eas verè Deo pro his ſatisfacimus: vt docet *Trident ſeſſ.* 14. *c.* 8.

Trident.

26\. Ex quo apertè ſequitur 1. Nos non ſolùm ſatisfacere precisè per actum internum (in quo tota moralis booitas operis formaliter conſiſtit:) ſed etiam per ipſum opus externum. Nam Concilium apertè docet, nos ſatisfacete non ſolùm per internam patientiam, ſed etiam per ipſa flagella inflicta & patienter tolerata.

Etiam per opus externum ſatisfaciamus.

Sequitur 2. Vim ſatisfactionis creſcere partim ex perfectione actus interni, partim ex difficultate actionis vel paſſionis externæ: quia cùm pœnalitates qua tales patienter toleratæ habeant vim ſatisfaciendi, quo maiores ſunt, eo maiorem vim habebunt.

Magnitudo afflictionis auget ſatisfactionem.

27\. Secundò, requiritur vt ſit opus bonum, ſaltem ratione intentionis, qua aſſumitur, aut aliunde impoſitum toleratur: vt eſt tolerantia pœnarum vel ſponte aſſomptarum, vel aliunde illatarum: qnia ſicut opus nullo modo bonum non poteſt Deo placere: ita nec poteſt habere vim nos Deo reconciliandi.

Satisfactio requirit opus bonum,

Tertiò, requiritur vt proficiſcatur aliquo modo ex gratia ratione interni affectus, quo illud aſſumimus vel toleramus: quia, vt patet ex *Trident. citato num.* 23. noſtra ſatisfactio debet habere vim à Chriſto, ideóque fieri à nobis vt viuentibus & motis in Chriſto: quod ſolis operibus aliquo modo à gratia prouenientibus poteſt conuenire: quia per ſolam gratiam in eo viuimus & mouemur.

& procedens à gratia.

Trident.

Quartò, probabiliter requiritur vt ſatisfactio fiat ab ipſo reo, vt explicabo dubio 7.

28\. Quintò, addunt plurimi opus debere eſſe afflictiuum, ſiue pœnoſum: quod quidè optimum ac decentiſſimum eſt, atque etiam neceſſarium vt ſatisfactio habeat aliquam rationem punitionis, ideóque ad huiuſmodi opera nos vbique Scriptura, & Patres hortantur: & verus Dei amor, animúſque verè pœnitens ad hæc inclinant: ita vt vix aut charitas, aut pœnitentia poſſit eſſe perfecta, quæ ad talia ſuſcipienda non permouet eum qui ſibi credit adhuc aliquas pœnas perſoluendas reſtare: quia ſicut charitas neceſſariò inclinat ad peccati deteſtationem: ita etiam, etſi non tam neceſſariò & efficaciter, inclinat ad eiuſdem punitionem, quatenus eſt neceſſaria ad omnem inæqualitatem inter offenſum & offendentem delendam, idq́ue eo magis, quòd ſoleamus moueri vt affligamus ea quæ deteſtamur. Et ſicut charitas nos mouet ad deteſtandum peccata: ita etiam ad deteſtandum noſipſos quatenus ſumus illorum auctores.

An debeat eſſe pœnoſa.

29\. Abſolute tamen loquendo videtur ſolùm requiri talis actus qui offendentem abſolute ſobiiciat poteſtati offenſi, a qua peccando ſe ſubtraxerat: quia omnis talis actus eſt aliquo modo natus reparare auctoritatem offenſi, quæ per ſubtractionem fuerat læſa. Ita *Scotus in* 4. *d.* 15. *quæſt.* 1. §. *De tertio dico. & Gabriel d.* 16. *q.* 2. *art.* 1. *notab.* 1. Et coofirmatur: qui per actum amoris etiam ſumma cum delectatione elicitum poteſt quis ſatisfacere pro pœnis debitis: quod omnes alij etiam communiter concedunt. Sed dicunt hunc actum etſi huic perſonæ hic & nunc ſit omnino iucundus, & delectabilis ratione præſentis ipſius conſtitutionis: eſſe tamen humanæ naturæ iam corruptæ laborioſum, quæ difficillime ſe à rebus terrenis perfectè ad Deum conuertit: atque ita etiam hunc actum vocant pœnalem. Ex quibus patet, has ſententias potiùs differre io modo loquendi, quàm in re, in qua videntur omnino conuenire

Scotus. Gabriel.

Hinc infertur primò, Omne opus meritorium eſſe etiam ſatisfactorium: quia cùm cedat in obſequium & honorem Dei, eſt etiam conciliatiuum amicitiæ diuinæ, & aliqua ratione vtile ad reſtaurandam læſam ipſius auctoritatem. Quare cùm omne tale opus habeat ſufficientem proportionem vt mereatur augmentum gratiæ: nulla eſt ratio cur negetur mereri remiſſionem alicuius pœnæ. 30.

Omne meritorium eſt ſatisfactorium.

Infertur ſecundò, Etſi ceteris paribus quo opus eſt magis pœnale, eo magis ſit ſatisfactorium, vt patet ex dictis; tamen vt decernatur quam vim ſatisfaciendi habeat hìc & nunc hoc opus, non ſemper ſpectandum eſſe, quàm hìc & nunc ſit difficile huic perſonæ. Nam ſæpe fieri poteſt vt quidam qui magno ſpiritus feruore feruntur in Deum, & heroicis actibus iam paſſiones ſuas habẽt edomitas, opera laborioſiſſima magna promptitudine & facilitate obeant: nullo modo tamen dicendum eſt ideo eos per ea minùs mereri, aut ſatisfacere, quàm alios tepidos, qui eadem cum magna difficultate faciunt: quia aliàs eorum virtus ipſis ex parte obeſſet. Quare ſi vtrique ex eadem virtute, ac actu æquè intenſo operentur, æqualiter ſatisfaciunt. Secùs fortè eſſet, quando ea facilitas non proueniret ex eorum virtute, ſed ex corporis naturali conſtitutione, aut alio accidenti. Nam ſicut tunc alij in talibus difficultatibus ſuperandis maiorem exercent virtutem, ita et plus ſatisfaciunt.

Quando difficultas operis auget ſatisfactionem.

Sextò, addũt aliqui, vt opus ſit ſatisfactorium debere eſſe opus ſupererogationis, ſiue tale, ad quod ſatisfaciens alias non obligetur: quia non poſſumus vno opere duplici obligationi ſatisfacere. Sed hoc alij meliùs negant, nec videtur vlla ratione poſſe dici: quia inde ſequeretur etiam nos per opera præcepta nihil mereri: quod falſiſſimum eſt. Sicut igitur per hæc poſſumus mereri: ita etiam ſatisfacere: quod vel maximè patet ex eo quòd multa in hunc finem nobis præcipiantur: vt ſunt omnia opera pœnitentiæ. Pendet quidem tota hæc res à Dei voluntate, qui cùm ſit omnium abſolutus Dominus, ſine dubio poſſet nobis multa opera ita præcipere, vt illis nihil omnino poſſemus mereri, nec vlla ratione pro peccatis ſatisfacere: tamen id non facit. Et ratio eſt, quia ea ipſa quæ nobis præcipit, non tam præcipit in ſuam vtilitatem, quippe qui noſtris rebus non indiget, quàm in noſtram 31.

Satisfacimus per opera alias debita.

(ſicut quando pater præcipit filio vt diligenter ſtudeat) ideóque omnem fructum noſtrorum operum nobis integrum relinquit. Ex quo facile patet, qua ratione per eadem opera poſſimus ſatisfacere & præcepto, & pro peccatis: quia hi duo tituli nulla ratione repugnant.

32. Dices. Hinc ſaltem ſequi eum qui per opus bonum ſatisfacit pro peccatis, non tantum gloriæ mereri, quantum alter per ſimile opus meretur, qui non ſatisfacit pro peccatis, quod tamen illi damnoſum eſſet: quia illa diminutio gloriæ videtur maius damnum, quàm ſit bonum ſatisfactionis pro peccatis. Secundò, nos per quoduis opus meritorium gloriæ poſſe ſatisfacere pro maximis pœnis debitis: quia plus videtur eſſe mereri augmentum gloriæ, quàm remiſſionem illius pœnæ.

Opus bonum alia ratione eſt meritorium, alia ſatisfactorium.

Reſpondeo, negando vtramque conſequentiam: quia hæc diuerſa ratione, ſiue diuerſis titulis, qui ſibi mutuo non repugnant, ipſi operi reſpondent, atque ita nec ſe mutuo impediunt, nec debent æquali omnino proportione ſe mutuo ſequi. Nam opus bonum propriè eſt meritorium gloriæ, quatenus eſt opus filij in honorem & obſequium munificentiſſimi patris factum. Contrà verò eſt ſatisfactorium pro peccatis, quatenus per hoc homo ſe ſub Deo humiliat, & iterum ſe eius voluntati & auctoritati ſubiicit, a quo ſe peccando ſubtraxerat: atque ita eſt reſtauratiuum diuinæ auctoritatis per peccatum læſæ: & hac ratione ei & promiſſa eſt, & reſpondet remiſſio pœnæ.

33. Concl. III. Vt poſſimus pro dictis pœnis ſatisfacere ex parte Dei, requiritur promiſſio remiſſionis illius pœnæ ſub conditione operis. Ita cum aliis *P. Suarez diſp. 37. ſect. 7.* Prob. quia vt oſtendi diſp. 2. num. 121. hoc ipſo quo alicuius Superioris præceptum iniuſtè tranſgredimur, ipſe acquirit ius infligendi certam pœnã peccato correſpondentem, quam ſecluſa omni promiſſione nulla ratione tenetur remittere, quantumcumq; ei æquiualentem ſatisfactionem offeramus: ſicut etiam in merito & emptione accidit. Nam ecluſo omni pacto, quantumcumque mea ſponte hortum tuũ colam, aut iuſtum pretium pro mercibus offeram, numquam tamen ex iuſtitia teneris mihi aut mercedẽ operis reddere, aut merces pro pretio tradere. Secùs eſt quando præceſſit promiſſio ſub conditione operis, aut pretij dandi. Vnde patet propriè loquendo ad condignitatem meriti aut ſatisfactionis non ideo præciſe (vt aliqui putant) ex parte præmiantis, aut eius cui ſatisfit, requiri promiſſionem præmiandi laborem, aut acceptandi ſatisfactionem, vt opus aliàs indignum tali præmio reddatur dignum (nam promiſſio non reddit opus propriè digniùs quàm in ſe ſit) ſed quia aliàs a parte non neceſſariò in talem finem illud acceptatur: quod tamen ad meritum aut ſatisfactionem de condigno eſt neceſſarium.

Suarez. Quare requiratur promiſſio ad ſatisfactionem.

34. Hinc demum patet primò, Qui fiat vt hîc paruo labore ſæpe ſatisfaciamus pro magnis pœnis perſoluendis in purgatorio: quia ſcilicet opus tum ratione ſtatus operantis, qui adhuc eſt in via & mereri poteſt: tum etiam ratione liberæ ſubiectionis, qua ille ſe Deo ſua ſponte ſubiicit, ſine comparatione magis eſt ſatisfactorium, quàm in purgatorio, vbi neque locus eſt merito, neque ſatisfactioni, ſed ſolùm ſatiſpaſſioni, in qua non reſpicitur dignitas patientis, ſed ſolùm æqualitas pœnæ cum debito.

[illegible]

Sequitur ſecundò, Longè vtilius eſſe hîc pro peccatis ſatisfacere, tum quia faciliùs, tum quia cum magno merito fit; quàm in purgatorio ſatiſpati, quod & difficilius eſt, & ſine merito fit.

DVBIVM V.

Vtrùm exiſtens in peccato mortali præſertim damnatus poſſit ſatiſpati pro pœna temporali peccato remiſſo reſtante?

Qvidam hoc negant, atque inde inferunt, damnatos pro peccatis ipſis in hac vita remiſſis, pro quibus nondum plenè ſatisfecerant, in æternum puniri. 35.

Probant 1. Quia omnis remiſſio pœnæ aut culpæ eſt actus gratiæ omnino indebitę ei qui in peccato perſeuerat, & quæ nullo modo confertur damnatis. 2. Quia apud Deum nulla pœna valet ad expiandum delictum aut reatum eius, niſi voluntariè acceptetur. Cuius ratio eſt, quia Deus non tam punit peccatorem ad terrorem aliorum, quàm vt ipſum compellat ad ſe à peccatis conuerti. Quare quamdiu peccator ad Deum non conuertitur, per nullam pœnarum ſuſtinentiam ipſius reatus minuitur. 3. Quia aliàs pœnæ huius vitæ etiam cũ ſumma impatientia toleratæ valerent ad minuendum reatum pœnæ temporalis: quod videtur abſurdũ. Citantur pro hac ſententia *D. Thom. in 4. d. 15. q. 1. a. 3. q. 2. Richard. ibi. a. 1. q. 5. Durand. q. 2. Anton. 3. p. tit.* 14. c. 20. §. 2. & quidam alij: ſed ipſi tantùm loquuntur de ſatisfactione, quam nos etiam ſuprà diximus debere fieri in gratia: & quidam eorum de ſatiſpaſſione contrarium ſentiunt, vt patebit n. 41.

D. Thomas. Richard. Durandus. D. Antonin.

Dictæ autem rationes non videntur ſatis probare. Prima enim ſolùm probat perſeueranti in peccato nullam vnquam pœnam remitti, quod alij etiam concedunt: ſed inde non ſequitur eum non poſſe pro ea, ſi finita ſit, finito tempore ſatiſpati. Nam ſatiſpatienti nulla pœna remittitur, ſed omnes ad vltimam perſoluit. Quis enim dicat ei qui præciſè meritus centum plagas, tot acceptis dimittitur liber, quidquam pœnarum remiſſum eſſe? 36.

Ad rationem ſatiſpaſſionis nec vlla remiſſio.

Ad ſecundam, negandũ eſt aſſumptum, ſi loquamur de reatu pœnæ præciſè. Nec enim vlla ratione probari poteſt vt per ſupplicium rei ſatisfiat iuſtitiæ vindicatiuæ, requiri vt reus illud volũtariè acceptet, cùm iuſtitia vindicatiua propriè reſpiciat inflictionem condignæ pœnæ, de cuius ratione nullo modo eſt, vt ſit reo voluntaria, ſed potiùs vt ei inuito infligatur. Adde, etſi concedamus id quod aſſumitur, nihil facere ad rem. Nam hîc propriè non quæritur, Vtrùm vt quis pro pœna temporali ſatiſpatiatur, debeat eam patienter ferre: ſed vtrùm debeat eſſe in ſtatu gratiæ? Nam ponamus exiſtentem in peccato mortali ſiue in hac vita, ſiue in alia patienter acceptare pœnas ſibi à Deo inflictas pro peccatis ſecundum culpam remiſſis, tunc quæro

nec vlla voluntaria pœnæ ſufferentia requiritur.

Vtrum

Vtrùm ſatiſpatietur pro pœna temporali reſtante, nec ne? ſi dicatur quòd ſic, habemus intentum: ſi dicatur quòd non, tunc huius rei erit reddenda ratio.

37\. Ad probationem reſp. In ea ſumi rem planè difficillimam. Quis enim credat Deum ideo punire damnatos, vt eos ad ſe conuertat, quibus iam omnino impoſſibile eſt ad Deum conuerti: item cur Deus puniat animas in purgatorio vt eas ad ſe conuertat, cùm iam perfectiſſimè ad eũ conuerſæ ſint? Quare omnino videtur dicẽdum, Deum in altera vita ideo præcisè peccata punire, vt iuſtitiæ vindicatiuæ fiat ſatis: vt etiam benè notauit *P. Suarez in tom. 4. diſp. 48. ſect. 2. n. 15.* In hac verò vita, eadem punit quidem etiam ob eundem finem, vt patet in morte quam omnes patimur ob peccatum originale, ſed tamen præcipuè vt peccatorem ad ſe conuertat: aut etiã ad aliorum terrorem, vt hominibus ſuam iuſtitiam manifeſtet, præſertim quando aliquem ſubita morte punit: Nec enim poteſt tunc dici eum punire vt ipſum ad ſe conuertat, vt ex communi catholicorum ſententia contra hæreticos oſtendi diſp. 2. n. 108.

Cur Deus puniat peccata.

Suarez.

38\. Ad 3. reſp. Si Deus eiuſmodi pœnas infligat directè ad puniendum aliquod peccatum ſecundùm culpam iam remiſſum, concedendo tũc per eas reatum temporalis pœnæ minui, ſaltem ſi patiens non peccet de nouo mortaliter per ſuam impatientiam. Nec in hoc eſt vllum abſurdum. Quòd ſi tamẽ ſua impatientia peccet mortaliter, ſatis probabile eſt tunc illum reatum non minui. 1. Quia cùm Deus in hac vita ferè puniat peccata, vt nos ab iis deterreat, cùm videt nos per illa longiùs à ſe recedere, punitionem ſuam magis continuat, vt frangat noſtram rebellionẽ, quàm vt ſatiſpatiamur pro peccatis præteritis; præſertim cùm hic & poſſimus & teneamur talia flagella patienter ferre, & per ea nos ad Deũ conuertere. 2. Quia talis per ſuam impatientiam meretur de nouo infinities maiores pœnas, quàm ſint eæ quas patitur. Quare non eſt ita mirum, ſi non minuatur reatus præcedens. Secùs eſſet ſi manens quidem in peccato mortali eas pœnas patienter ferret. Et ſimiliter ſecùs hæc omnia ſe habent in damnatis. qui neque ſe poſſunt ad Deum conuertere, ideoque nullo modo in hunc finem puniuntur: neque per ſuam impatientiam nouam pœnam merentur.

39\. Secunda ſententia docet, exiſtentem in peccato mortali: ſiue hic, ſiue in inferno poſſe ſatiſpati pro reatu pœnæ temporalis ex culpa remiſſa reſtante per eas pœnas, quas Deus ad hanc puniendam directè infligit. Ita *D. Thomas 4. d. 22. quæſt. 1. artic. 1. ad 5. Scotus d. 15. quæſt. 1. art. 4. Gabriel d. 16. quæſt. 2. art. 1. notab. 1. Medina tract. 3. de pœnitentia q. 2. §. Corollariè ſequitur. Nauarr. in cap. 1. de pœnitentia d. 6. num. 46.*

D. Thom. Scotus. Gabriel. Medina. Nauarrus.

Probatur 1. Quia iuſtitia vindicatiua nihil aliud exigit, quàm vt reus tantam pœnam à iudice ſibi inflictam patiatur, quãtus eſt ipſius reatus, ſiue quãtæ pœnæ ipſe adhuc reus eſt. Sit igitur adhuc pro illo peccato reus pœnæ vt ſex, poterit Deus directè ad puniendum illud peccatum infligere ei pœnã vt ſex (ſicut de facto damnatis infligit.) Ergo poterit pro illo peccato tantum pati, quantum iuſtitia exigebat eum pati, & conſequenter ſatiſpati.

Prob. 2. Quia aliàs ſequeretur aut peccata ſemel remiſſa ſecundùm omnem ſuum reatum per ſubſequens peccatum mortale redire, ita vt homo fieret reus tantæ pœnæ, quantæ fuiſſet reus, ſi illud peccatum ei numquam fuiſſet remiſſum: aut Deum damnatos punire vltra condignum. Vtrumque autẽ eſt abſurdum. Ergo & illud vnde ſequitur. Maior probatur. quia talis pro peccato remiſſo præcisè eodẽ modo pateretur pœnas æternas ac ſi numquam ei eſſet remiſſum. Quare vel dicendum eſt eum pręter pœnã quam de nouo meretur propter nouum peccatũ mortale, rurſum fieri reum pœnæ æternæ, quam per peccatum remiſſum prius fuerat meritus: vel eũ vltra condignum puniri. Quod argumentũ magis vrgebit, ſi punamus aliquem priùs poſt baptiſmum ſolùm peccaſſe ſæpius venialiter, & remiſſis omnibus culpis ei ſolùm reſtare aliquas pœnas perſoluendas, ac deinde peccare mortaliter, & ſic mori. Talis enim non videtur poſſe pro iis peccatis præcisè puniri pœna æterna, niſi puniatur vltra condignum. 40.

41\. Ob hæc & ſimilia argumenta credo hanc ſententiam eſſe veriorem, maximè quia prior nullo modo diſtinguit inter ſatisfactionem; & ſatiſpaſſionem, quæ tamen multum inter ſe differunt. Hoc tamen notandum eſt, vt quis poſſit pro aliquo reatu ſatiſpati, debere pati pœnam à iudice in punitionem illius peccati inflictam. Quare ſi pœna aut aliunde ipſi accidat, aut à Deo in alium finem infligatur, non poterit per eam ſatiſpati. quia ſatiſpaſſio ſupponit peccati punitionem, vt patet ex dictis n. 35. Talis autem pœna non habebit rationem punitionis niſi à Deo in hunc finem infligatur.

DVBIVM VI.

Vtrùm quis poſſit ſatiſpati pro pœna debita peccato veniali, antequam peccatum ſit remiſſum?

Communiter ferè DD. hoc negant, quia culpa tam diu meretur puniri, quãdiu eſt; hinc etiam apud homines ſubditi iuſtiſſimè tã diu puniuntur donec promittant emendationẽ. Sed ſi hæc ratio intelligatur de culpa actuali, nihil facit ad rem; quia quæſtio ſupponit culpã actu tranſiiſſe, & ſolum habitualiter manere. Quòd ſi intelligatur de culpa habituali, velitque eam perpetuò poſſe puniri quamdiu manet, videtur valdè difficilis. Primò, quia culpa habitualis præcisè nullam meretur pœnam, ſed ſola actualis. Nam ſicut illa non habet vllam diſtinctam malitiam ab hac, ita non meretur vllo modo diſtinctam pœnam: & aliàs ſequeretur, quòd quo quis hic diutiùs maneret in peccato habituali, eo grauiùs deberet puniri, etſi nullo modo de nouo peccaret per illam manſionem. Sicut quo quis diutiùs manet in peccato actuali, eo maiorem meretur pœnam. 42.

Culpa habitualis no meretur pœnam.

43\. Quod autem affertur, ſubditos tam diu legitimè puniri quamdiu nolunt ſe emendare, vt verum ſit, eſt intelligendum in caſu, quo & poſſunt & tenentur ſe emendare, ita vt con-

tinuò peccent non emendando ſe: quia vel pergunt continuare eadem peccata, aut pro commiſſis nolunt ſatisfacere prout tenentur, reparando læſionem famæ vel honoris alterius, aut ſe coram Superioribus humiliando, &c. Secùs eſt quando non poſſunt emendare peccatum commiſſum. Nam is qui furando bona Reipub. meritus eſt flagellari per medium quadrantem, ſi eſſet impotens reſtituere ablata, iniuſtè puniretur donec ea reſtitueret, cùm tamen tam diu maneat iniurius in Rempub. & quaſi in culpa habituali erga illam. Et eadem videtur eſſe ratio damnatorum, qui nullo modo poſſunt ſatisfacere pro vlla culpa, atque ideo neceſſariò in ea permanent.

44. Dices, Eos ideo iuſtè perpetuò puniri, quia ſemper pergunt peccare, tum complacendo ſibi in peccatis præteritis, tum etiam impatienter ferendo pœnas.

Sed hoc nõ ſatisfacit. Primò, quia non puniuntur propter peccata quæ commi[illegible]t in inferno: alias deberent eorũ pœnæ perpetuò in immenſum creſcere, cùm continuò fere grauiſſime peccent. Secundò, quia etſi patientiſſimè ferrent pœnas inflictas, & ampliùs nullo modo delectarétur de peccatis preteritis, imò etſi de iis prout poſſunt dolerent: tamen ſecundùm illam ſententiam nihilominus perpetuò etiam pro peccatis venialibus nondum remiſſis punirentur: quia culpa habituali etiam eo caſu perpetuò maneret.

45. Secundò, quia ſicut Deus poteſt remittere totam culpã remanẽte reatu pœnæ, vt [illegible] in animabus iuſtis, quibus remittit cu[illegible] veniales poſt diſceſſum à corpore: ita poſſet re[illegible] totum reatum pœnæ, manente reatu cu[illegible]pæ præſertim quãdo homo eſſet in eo ſt[illegible] in quo nullo modo poteſt pro ipſa culpa [illegible] ſufficientem ad Deum conu[illegible]e. Nu[illegible]a enim hic poteſt oſtendi imp[illegible]. Cum enim homo has pœnas debeat [illegible] De[illegible] luere, quare non poterit Deus hoc d[illegible]m ei remittere, ſicut & reliqua omn[illegible] ver[illegible] hoc debitum poſſit tolli per D[illegible] remi[illegible] manete culpa habituali [illegible]quitur hominem [illegible] neceſſario manere reũ pœnæ, ita [illegible] iu[illegible]itia ex[illegible]ar eum puniri quamdiu manet [illegible] habituali culpa: nec vlla erit ratio, cur pro [illegible]lo debito, cum omnino finitum ſit, non poterit etiam ſatiſpati.

Deus poteſt remittere pœnam manente culpa.

46. Te[illegible]ò, quia alias ſi quis commiſiſſet centum venialia peccata, quorum ſingula mererentur per vnam horam puniri pœna intenſa vt vnum; & ſimul vnum peccatum mortale, quod mereretur in æternum puniri pœna intenſa vt quinquaginta, ſequeretur eum perpetuò duplo plus puniri pro peccatis venialibus, quàm pro mortali. quod tamen eſt omnino abſurdum: Quia peccatum mortale meretur infinities maiorem pœnam, quàm illa venialia.

47. Reſpondent aliqui, non eſſe abſurdum minus peccatum quãdoque puniri grauiore pœna. Sed hoc eſt primò, contra commune omniũ iudiciũ. Secundò contra omnem rationem & æquitatẽ. Cùm enim peccatũ ideo præciſè mereatur pœnam, quia violat legem & auctoritatem legiſlatoris, ſicut omne maius peccatũ eam magis violat: ita maiorem meretur pœnam, & iuſtitia exigit vt magis puniatur. Ideoque Deuter. 25. præcipitur vt pro menſura peccati, ſit & plagarum modus. Et Apocal. 18. dicitur meretrix tantum paſſura tormentum, quantum ſe glorificauit, ſcilicet peccando. Tertiò, quia ſi ſemel cõcedamus in inferno in infligenda tanta vel tanta pœna nõ reſpici præciſè magnitudinem culpæ, & maius peccatum ſæpe minùs puniri quàm aliud leuius: eadem ratione poterimus dicere, ibi omnia peccata ſiue grauia, ſiue leuia; ſiue mortalia, ſiue venialia; ſiue pauca, ſiue multa eadem pœna puniri: nec erit cur hoc negemus. quod tamen abſurdiſſimum & falſiſſimum eſt.

Deuter. 25

Apocal. 18.

Nec refert quòd homines quandoque leuius peccatum grauiùs puniant. v.c. magni momenti furtum puniunt morte, & blaſphemiam, quæ longe grauius eſt peccatum, minore pœna. Hoc enim fit, quia leges humanæ in prohibendis & puniendis peccatis communiter non tam reſpiciunt quam grauia ſint in ſe, ſed quàm ſint nata grauiter perturbare Rempub. Et quæ hanc grauiùs perturbant, ea fere magis puniunt. Vnde multa peccata in ſe grauiſſima nullo modo puniunt. Secùs eſt de Deo, qui in prohibendo & puniendo peccato ſolam eius malitiam ac grauitatem ſpectat. Et confi[illegible]m. quia omnis æquus legiſlator grauiùs i[illegible]ud peccatum punit, quod magis prohibet. Atqui [illegible]ertum eſt Deum eo magis quodque prohibere, quo eſt grauius. Ergo etiam i[illegible]lud magis punit. 48.

Aliud in puniendis peccatis reſpiciunt homines, aliud vero Deus.

Reſp[illegible]dent alij ſecũdò, quòd peccata venialia præſertim grauiora in purgatorio puniantur quadam temporali pœna eiuſdem fere rationis cum pœna ſenſus, qua mortalia peccata puniũtur in inferno: eadem tamen in inferno puniri quidem pœna æterna ſed leuiſſima, quæ ſecundum moralem quandam æſtimationem ſit quaſi infinities leuior ea, qua puniuntur mortalia, vt quantum accedit durationi ipſius pœnæ, tantum grauitati detrahatur. Quòd ſi contendas nihilominus pœnã æternam ſemper fore grauiorem quauis temporali; dic peccatum mortale præter pœnam, qua in ſe punitur, etiam mereri vt venialia ei coniuncta tanto grauiùs puniantur. Quæ reſponſio eſt probabilis, & acceptanda, poſito quòd venialia in inferno perpetuò puniantur: ſed quia hoc non poteſt euidenter probari, ideo *Scotus & Gabriel citati ſuprà n. 40.* Item *Medina de pœnitentia tract. 3 q. 2. §. Corollariè ſequitur,* iunctis iis quæ dicit *ibidem quæſt. 5. in fine.* dicunt ea in inferno pœna temporali puniri. Sed hi mouentur malo fundamento, quòd ſcilicet ex peccato veniali tranſacto actu nihil remaneat, niſi reatus pœnæ, pro quo ſecundùm dicta dub. 5. poteſt quis in inferno ſatiſpati. Sed, vt dixit, credo illud fundamentum eſſe falſum. Quare cum culpa venialis tranſacto actu relinquat veram maculam habitualem, dicendum eſt aut ipſam in inferno perpetuò puniri, aut aliquem poſſe perſeuerante habituali culpa veniali, pro eius pœna ſatiſpati. Quod etiam apertè inſinuat *Cardin. Bellarm. l. 4. de pœnitentia c. 1. §. Rurſus aduertendum.* 49.

Scotus. Gabriel. Medina.

Car. Bellar.

Et prob. quia poteſt quis apud homines ſatiſpati pro pœna quam peccando meruit, etſi

offenſu

offenſo pro culpa non ſatisfecerit, nec ei remiſſa ſit. Vt ſi quis Principi intuliſſet iniuriam per quam ſuiſſet certam pœnam meritus, poſtquam eam etiam inuitus fuiſſet paſſus, nó poſſet ampliùs puniri, & tamen offenſa Principis adhuc in eo maneret, donec petendo veniam, vel alia ratione eius remiſſionem, ac in priſtinam gratiam admiſſionem impetraret. Quare idem non poſſet fieri apud Deum, præſertim quando reo eſſet omnino impoſſibile remiſſionem culpæ obtinere?

50. Hac in re eſt difficile ferre iudicium. Nam rationes allatæ videntur omnino probare ſecundam ſententiam. Quia tamen prior ſententia eſt ferè communis DD. non videtur facilè ab ea recedendum, præſertim cùm ſecundùm reſponſionem ſecundam allatam n. 59. poſſit probabiliter defendi. Et ſi loquamur de viatoribus, qui poſſunt & tenentur reatum culpæ tullere, omnino credibile eſt, Deum per nullam eorum afflictionem reatum pœnæ tollere, donec culpa eis ſit remiſſa. Ex quo nullum ſequitur abſurdum, cùm tales pœnæ hic iis a Deo poſſint ob diuerſiſſimos fines infligi, vt oſtendi num. 59. Secùs eſt in inferno. vbi ex præcisè infliguntur ex iuſtitia vindicatiua ad puniendapeccata.

DVBIVM VII.

Qua ratione aliquis poſſit pro alio ſatisfacere pro pœnis temporalibus peccato remiſſo reſtantibus?

NOta, nos hîc non agere de ſatisfactione quæ fit per applicationem ſacrificij, de qua ſufficienter ſuo loco egimus; ſed ſolùm de ea quæ fit à priuatis perſonis, per propria opera pro aliis oblata.

51. Tres autem ſunt hac de re opiniones. Primò enim quidam ſentiunt neminem poſſe pro alio ſatisfacere, ſed ſatisfactionem eſſe opus omnino perſonale, ſicut impletionem voti. Probant 1. Quia nemo poteſt per alium contrahere reatum talis pœnæ: ergo nemo etiam poteſt per alium pro ea ſatisfacere. 2. Quia nemo poteſt ſatisfacere pro aliena culpa; ergo nec pro pœna ei debita. 3. Quia nemo poteſt alteri mereri augmentum gratiæ: ergo nec pro eo ſatisfacere. 4. Quia ad Galatas 6. dicitur: *Vnuſquiſque enim onus ſuum portabit:* ergo vnus pro altero non poteſt ſatisfacere. quia ſic alienum opus portaret. Galat.

52. Addunt tamen iidem, nos per noſtra opera ſatisfactoria, quando ea in illum finem Deo offerimus, poſſe aliis per modum impetrationis aut meriti de congruo aliquando obtinere remiſſionem talium pœnarum ex liberali Dei cõdonatione: & nihilominùs per eadem opera pro nobis eodẽ modo ſatisfacere, ac ſi ea pro aliis nõ offerremus: ſicut quando aliis per noſtra opera meremur de congruo aliquas gratias præuenientes, ideo nihil minus nobis meremur augmenti gloriæ.

53. Sed hæc repugnant cõmuni ſententiæ Theologorum, vt infra oſtendam: nec rationes multùm conuincunt. Ad 1. nego conſequentiam. Quia ſi propriè loquamur, omnis reatus pœnæ immediatè naſcitur ex ſola culpa ipſius rei, nec poteſt per vllam promiſſionem contrahi: ſatisfactio autem magna ex parte fundatur in voluntate & promiſſione eius cui ſatisfit: vt oſtendi n. 35. Quare in huius poteſtate eſt eius conditiones variare. Ad ſecundam, nego etiã conſequentiam. Quia cũ culpa intrinſecè hominẽ maculet ac deordinet, vt conuenienter deleatur, requiritur intrinſecus aliquis ipſius actus illi deordinationi contrarius. Secùs eſt de reatu pœnæ. Ad 3. nego etiam conſequentiã. quia augmentum gratiæ & gloriæ cùm ſit præmium virtutis, ſignificat aliquam virtutem & dignitatẽ ineſſe ei cui confertur: virtus autẽ ac dignitas per proprios actus acquiruntur. Secùs eſt de remiſſione pœnæ, quę cõuenientiſſimè fit ex ſola liberalitate remittẽtis.

Adde, ſi loquamur de abſoluta Dei potentia, in tribus dictis argumentis negandum eſſe antecedens. Nam per eam fieri poteſt vt vnus per alienum actum conſtituatur reus, quia peccatum Adami facit nos omnes reos. quatenus in eo omnes peccauimus, Et Chriſtus per omnium noſtrûm peccatis Patri ſatisfecit, ac æternam gloriam nobis promeruit, & ipſius ſatisfactio ac merita tam ad remiſſionem peccati, quàm ad augmentum gratiæ nobis per Sacramenta ex opere operato applicantur: idque etiam quandoque ſine noſtra cooperatione, vt patet in infantibus baptizatis: & ſi Deus voluiſſet, potuiſſent ſimili modo omnibus applicari. 54. Per abſolutam Dei potentiam fieri poteſt vt vnus pro alio mereatur, aut demereatur.

Ad 4. Reſp. Apoſtolũ ibi ſolũ loqui de ſententia, quã quiſq; vel in fine vitæ, vel in extremo iudicio accipiet, in quo nemo propter aliena opera præmium aut damnationem accipiet. Quòd autẽ poſſimus nos mutuò iuuare in mutuis oneribus ſubleuãdis, expreſsè ibidẽ Apoſtolus docet.

Secunda ſentent. docet, vnum pro altero abſolutè de condigno ſatisfacere pro dictis pœnis; ſicut pro ſeipſo quiſque ſatisfacere poteſt. Hæc ſententia ſolet tribui Auctoribus quos citabo in concluſ. Quia abſolutè dicunt vnum pro altero poſſe ſatisfacere, quod propriè conuenit ſatisfactioni de condigno. Pro qua Notandũ eſt, quod (vt dixi n. 35.) per peccatũ Deus acquirit propriè ius nos puniẽdi, ita vt quòd poſſimus per noſtra opera ſatisfacere pro pœnis peccatis noſtris debitis, nõ tam proueniat ex natura rei, quàm ex liberali Dei promiſſione atq; acceptatione. Sicut igitur ſtatuit vt poſſimus pro nobis ſatisfacere: ita potuit abſolutè ſtatuiſſe vt poſſemus etiã ſatisfacere pro aliis: & quòd ita ſtatuerit, videtur eſſe cõmunis fidelium ſenſus. Nam omnes credunt vnius ſatisfactionem alteri poſſe prodeſſe. quod ſine tali Dei ordinatione fieri non poſſet. 55.

Et confir. 1. Quia catholici cõmuniter cenſent communionem Sanctorũ in eo conſiſtere, quòd vnius ſatisfactio pro altero oblata ei proſit: quia nimirum cùm ſimus omnes membra vnius corporis, vnius actiones cenſentur quodammodo alterius. Confirm. 2. Quia poſſum pro alio reſtituere, ergo etiam ſatisfacere. Vnde dicti auctores inferunt, quando aliquis pro altero ſatisfacit, ipſum per eam quidem actionem ſibi mereri, non tamen pro ſe ſatisfacere. quia omnem ſatisfactionẽ, quam actio illa habet, alteri donat, & à ſe alienat: ſicut is qui pro alio reſtituit.

Tertia autem ſententia quaſi media docet, 56.

nos

nos vere pro aliis ſatisfacere, ita vt noſtram ſatisfactionem abſolute pro altero Deo demus tanquam pretiũ pro pœnis quas ille Deo debet, atque ita eam à nobis alienemus: negat tamen eã eſſe perfectè de cõdigno ob defectum promiſſionis diuinæ, atq; ſolum niti liberali Dei acceptatione: atque ita nõ habere pro altero effectũ omnino infallibilem, quãuis ſemper vel illi, vel nobis proſit, modò adſint reliquæ conditiones requiſitæ dub. 4. Ita cum aliis *Medina de pœnitẽtia tract. 3. q. 2. &* 3. Ratio eſt, quia ex nullo fundamẽto poteſt nobis ſatis conſtare Deum promiſiſſe ſe eiuſmodi ſatisfactionem pro alio acceptaturum. Nam nec vllibi talis promiſſio exſtat; ſicut de ſatisfactione, qua quis pro ſe ſatisfacit, exſtat in multis Scripturæ locis. Et rationes allatæ ſolũ probant Deum ex ſua liberalitate cõmuniter tales ſatisfactiones pro aliis acceptare. Nam eodem modo ſicut pro aliis conamur ſatisfacere; ita etiam pro iis oramus, cùm tamen preces noſtræ pro aliis fuſæ non habeant infallibilem effectum. Et per hæc facile ſatisfit argumento cõtrario & primæ confirmationi. Ad ſecundam autem, nego conſequentiam. Quia per donationem poſſum efficere vt mea pecunia ſit alterius, atque ita ex iuſtitia pro eo reſtituere: non tamen poſſum efficere, vt mea actio ſit alterius.

Medina.

57. Poſſent hæc confirmari 1. Quia altera ſententia videtur valdè fouere aliquam negligentiam in ſatisfaciendo. Nam qui habent amicos bonos & pios facile ſatisfactionem negligent, cũ ſciant alios pro ſe ſatisfacere, & hoc ſibi æqualiter prodeſſe, ac ſi ipſi ſatisfacerent: quod videtur eſſe inconueniens. Quare etiamſi Deus ex ſua liberalitate ſæpe alienas ſatisfactiones acceptet, etiam pro viuentibus; tamen maximè videtur acceptare eas pro defunctis, qui pro ſe ſatisfacere non poſſunt. quod etiam videntur fideles ſentire dum communiter pro his, & rariùs pro viuentibus nituntur ſatisfacere. Confirm. 2. Quia, cùm, vt dixi n. 34. noſtra opera per hoc propriè ſint apta, vt pro dictis pœnis per ea ſatisfiat, quatenus per ea nos iterum diuinæ auctoritati ſubiicimus, à qua nos peccando ſubtraxeramus, atque ita hanc per peccatũ læſam quodammodo reparamus. Item cùm per opera noſtra bona nos ſolos ſubiiciamus auctoritati diuinæ; videntur ea ex natura ſua ſolùm eſſe ſatisfactoria pro nobis, non autem pro aliis quos non ſubiicimus.

Noſtra opera non habent ex natura ſua eandem vim ſatisfaciendi pro aliis, ac pro nobis.

58. Dices, Dum Prælati nobis conferunt indulgẽtias, non ſolum nobis applicant ſatisfactiones Chriſti, ſed etiam Sanctorum, idq; lege omnino infallibili. Ergo poſſumus etiam noſtras ſatisfactiones alteri lege infallibili applicare. Reſpondeo, negando conſequentiam. 1. Quia indulgentiæ nituntur præcipuè meritis Chriſti. 2. Quia conferuntur nobis poteſtate clauium, quam conſtat Eccleſiæ eſſe datam ad illas ſatisfactiones applicandas: nulli autem illa data eſt ad applicandam propriam ſatisfactionem alteri.

59. Concl. Noſtra ſatisfactio pro alio ablata poteſt ei ad remiſſionẽ pœnæ temporalis prodeſſe, ſi huius ſit capax, atque ita verè poſſumus dici pro alio ſatisfacere. Ita *D. Thom. in 4. d. 20. q. 1. a. 2. quæſtiunc. 3. Bonau. d. 20. p. 2. a. 1. q. 1. Richard. a. 1. q. 3. Palud. q. 3. concl. 3. Soto diſp. 19. q. 2. a. 4. concl. 1. Gabriel d. 16. q. 2. a. 3. dubio* 8. & alij communiter. Et eſt communis Eccleſiæ ſenſus, quæ omnes fideles hortatur, vt pro defunctis in purgatorio ſatisfaciant: vt diſp. 11. oſtendemus.

D. Thomas. Bonauent. Richard. Paludan. Soto. Gabriel.

Vtrùm autẽ hæc ſatisfactio pro aliis valeat de condigno, & lege infallibili, vt docet ſecũda ſententia, non ita certum eſt. Nam quamuis Deus hoc potuerit conſtituere. non conſtat tamẽ eum ita inſtituiſſe: & tertia ſentẽtia nititur valdè probabilibus rationibus. quamuis non omnino conuincant. Sed quidquid hac de re ſit, ſatis liquet ex ſecunda confirmatione tertiæ ſententiæ, noſtra opera ex ſe non eſſe ita apta, vt per ea ſatisfaciamus de condigno pro aliis; & ad hoc opus eſſe noua aliqua liberali Dei conſtitutione, qua ſtatuerit ea acceptare eodem modo ac ſi eſſent ab iis facta.

DVBIVM VIII.

Qualem pœnitentiam teneatur confeſſarius iniungere?

60. HActenus egimus de ſatisfactione non ſacramentali: iam verò agendum nobis eſt de ſacramentali. Circa præſentem igitur difficultatem variæ ſunt ſententiæ.

Primò enim quidam docent, ſacerdotem non ſemper teneri iniungere pœnitentiã per modum præcepti; ſed poſſe eam ſaltem ex parte ſolũ imponere per modum conſilij: ita vt pœnitenti ſit licitum eam facere, aut non facere. Quia cũ pœnitentia debeat eſſe medicinalis, expedit ſacerdotem in ea imponenda ſe accommodare cõditioni pœnitentis, cui quandoque magis expedit pœnitentiam hoc modo imponi. Ita *D. Thom. quodl. 3. a. 28. Palud. d. 20. q. 2. a. 2. Soto lect. 2. de ſatisfact. §. Itaque in tribus. Victoria in ſumma n.* 210. quamuis hoc non tam clarè dicat.

D. Thom. Paludan. Soto. Victoria.

Secundò, quidã docent ob quoduis peccatum mortale debere iniungi pœnitẽtiam ſeptem annorum. Ita *gloſſa in cap. Prædicandũ 22. q. 1. v. Quale. & in cap. Sunt plures. de pœnitentia, d. 3. v. Mille.*

61. Tertiò, quidam docent, ſacerdotẽ poſſe iniũgere pœnitentiam per alium implendam, ita vt alterius ſatisfactio ſit vera ſacramentalis. Ita *Vinaldus de ſatisfact. n. 12. Silueſt. v. Satisfactio. num. 3. Angelus v. Satisfactio n. 3.* & alij.

Vinaldus. Silueſter. Angelus.

Quartò, quidam docent, neceſſariò iniungendum eſſe opus aliquod externum. quia opus mẽtè internum non poteſt eſſe pars Sacramenti. quia non eſt ſenſibile. Ita *Halenſis in 4. quæſt. 84. memb. 2. a. 1. & Almainus d. 15. q. 1.*

Halenſis. Almainus.

62. Conclvs. I. Sacerdos habet veram poteſtatem iniungendi confitenti certam pœnitentiam tam in punitionem peccatorum præteritorum, quàm in medelam pro futuris cauendis, atque adeò ad hoc faciendum communiter tenetur. Eſt communis DD. & habetur in *Trident. ſeſſ. 14. cap. 8. & can.* 15. Ratio eſt, quia cùm ſacerdos immediatè in perſona Dei hoc iudicium exerceat, debet eum in iudicando imitari, qui ita communiter remittit peccata, vt tamen ſimul aliquam ſatisfactionem exigat. Item cum ſacerdos teneatur quantum poteſt mederi animæ ipſius pœnitentis, & huic valdè ſalutare ſit cùm vt faciliùs pro peccatis ſatisfaciat, tum

Trident.

Confeſſarius ex duplici capite tenetur pœnitentiam iniungere.

vt

vt hac ratione à peccando in poſterum deterreatur,& vt ei aliqua conueniens pœnitentia iniungatur, ſic ad hoc tenetur.

63. Dixi, *communiter ad hoc teneri*: quia quando in articulo mortis pœnitens inter confitendum amittit omnem ſenſum,certum eſt nullā ei pœnitentiam debere iniungi: quia ipſe eius incapax eſt.Et idem dicendū eſſet, quando ſacerdoti cōſtaret pœnitentem iam ante perfectè pro peccatis ſatisfeciſſe:quia vbi nulla opus eſt ſatisfactione,ibi etiam nulla opus eſt pœnitentia.Sed illud vix vnquam ſine reuelatione conſtare poteſt.

64. *Pœnitētia iniuncta ſolùm per modū conſilij non eſt ſacramentalis.*

CONCLVS.II.Confeſſarius debet pœnitentiam iniungere non per modum conſilij,ſed per modum præcepti, & aliter impoſita non eſt ſacramentalis. Hanc multi recentiores viri docti tenent.

Trident.

Prior pars prob.primò ex *Trident. ſeſſ.* 14.*c.* 8. vbi ait ſacerdotem teneri iniungere pœnitentiam:quod verbum non ſignificat conſilium ſed præceptum. Et confirm. quia Concilium illud probat ex eo quòd ſacerdos habeat claues non ſolùm ad ſoluendum,ſed etiam ad ligandum: apertè oſtendens eum debere ita imponere pœnitentiam vt liget ſiue obliget ad eam implendam. Conſilium autem quod homini omnino liberum relinquit vt aliquid faciat aut non faciat, nullo modo poteſt dici ligare. Secundò, quia, vt docet Trident. ſuprà,ſacerdos debet ita imponere pœnitentiam, vt puniat peccata præterita: atqui qui reum non obligat ad ſubeundam pœnam, ſed ſolùm ſuadet vt eam ſubeat, nullo modo eum punit, ſed ſolùm ſuadet vt ſeipſum puniat. Ergo ſecundùm mentem Concilij ſuo muneri non ſatisfacit niſi obliget.

65. Dices, confeſſarium eo caſu obligare pœnitentem ad certam pœnitentiam ſubeundam ſub conditione, ſtatuendo vt alias fructū ſacramentalis ſatisfactionis non percipiat.Reſpōdeo, hoc nullo modo ſufficere vt dicatur pœnitentem ligare aut punire.1. Quia talis verè manet tam liber ad implendā illam pœnitentiam,quàm anteà erat. 2. Quia aliàs Pontifex qui proponit indulgentias certum opus facientibus,poſſet verè dici omnibus mortalibus tale opus iniungere, eóſq; ad illud implendum obligare, eorúmq; peccata per id punire:quia imponit illis neceſſitatē illius operis faciendi ſub conditione, ſi velint debitarum pœnarum indulgentiam conſequi.Et ſimili modo diceretur omnibus aliquod opus iniungere, qui illud facientibus certum præmium polliceretur.Illa autem ſunt apertè abſurda.

Trident.

Secunda pars prob.Quia,vt patet ex dictis,& docet Trident. ſuprà, ſacerdos vt imponat pœnitentiam ſacramentalem debet ligare. Atqui qui non præcipit pœnitentiam, pœnitentem non ligat. vt patet ex dictis. Ergo non imponit pœnitentiam ſacramentalem.

Confeſſarius non poteſt grauem pœnitentiam iniūgere ſub veniali.

Ex his patet, etſi probabilius ſit Superiorem communiter poſſe rem grauem præcipere ſub veniali: confeſſarium tamen non poſſe grauem pœnitentiam iniungere ſolùm ſub veniali. Quia cum non agat hîc nomine ſuo, ſed ipſius Dei, nō poteſt ſuam actionē pro ſuo arbitrio temperare,ſed neceſſariò agit prout poſtulat inſtitutio Sacramenti,quæ exigit vt pœnitēs ligetur:quod abſolutè ſumptum ſtrictā obligationē ſignificat.

CONCL.III. Quando Sacerdos iniungit confitenti aliquod opus per alium exercendum.v.c. vt curet aliquam peregrinationem per aliu fieri; illud opus externum prout ab alio fit non habet propriè rationem pœnitentiæ ſacramentalis,nec eſt pars Sacramenti: ſed hoc conuenit ſoli illi actioni quam exercet pœnitens, procurando per donationem eleemoſynæ,aut alia ratione, vt alter illud opus faciat. Sequitur ex dictis.Nam,vt oſtendi,illud ſolùm opus habet rationem pœnitentiæ ſacramentalis,quod ex præcepto & obligatione virtute clauium impoſitum ſit. Atqui ſola procuratio illius operis ſit hoc modo (nam alter nullo modo obligatur ad illud opus ex præcepto confeſſarij,ſed ex pacto cum pœnitente inito,aut ratione liberalis promiſſionis: & ex huius vi & obligatione,non autem ex præcepto confeſſarij illud facit.) Ergo illa ſola habet rationem pœnitentiæ ſacramentalis. 66.

Opus per alium factum no eſt pars pœnitentiæ ſacramentalis

CONCLVS.IV. Etſi vt patet ex praxi Eccleſiæ communiter expediat pro pœnitentia iniungere aliquod opus e[illegible]num, quia hoc à rudibus præſertim hominibus certiùs poteſt impleri: tamen hoc non eſt abſolutè neceſſarium. Ita cum aliis *& P.Suarez diſp.* 38.*ſect.*6.*n.*2. 67.

Suarez. Actio interna poteſt eſſe pars ſacramēti,ac pœnitētia ſacramentalis.

Probatur. Quia etiam actio merè interna per ſe eſt apta ad ſatisfaciendum pro peccatis; & ratione præcepti confeſſarij illud iniungentis,& acceptationis ipſius pœnitentis poteſt ſufficienter eſſe ſenſibilis vt ſit pars Sacramenti: ſicut contritio ratione confeſſionis,& corpus Chriſti ratione ſpecierum & verborum conſecrantis ſufficienter ſunt ſenſibilia, vt ſint pars Sacramenti.Ac demum poteſt ſæpe valdè expedire ſaluti pœnitentis,vt ei ſimilia aliqua iniungantur. v. c. vt aliquoties per diem certo tempore cor ſuum ad Deum eleuet, breuiter cogitando eum vbique eſſe præſentem, & videre omnes noſtras non modò actiones, verùm etiam cogitationes. Item quanta Chriſtus pro peccatis noſtris paſſus eſt: quàm ſeuerè ea poſtea vindicabit, & ſimilia:& vt ſimul firmiter ſecum ſtatuat peccata in poſterum vitare.

CONCL.V.Poſſunt etiam pro pœnitentia iniungi ea,ad quæ pœnitens alias præcepto diuino aut humano eſt obligatus.v. c. Vt audiat ſingulis diebus feſtis ſacrum, vt ſacerdos quotidiè legat horas canonicas, &c. Quia, vt oſtendi ſuprà n.39. etiam per eiuſmodi opera pro peccatis noſtris verè ſatisfacimus. Et quandoque poteſt expedire vt ita fiat, quando pœnitens hac ratione creditur excitandus vt diligentiùs ſimilia præcepta obſeruet (cùm eum pudeat non ſtare promiſſis) iniunctam pœnitentiam implendo. Tunc tamen ea opera omittendo duplex peccatum committeret. Communiter tamen (vt etiam ex vſu Eccleſiæ patet) expedit iniungere ei aliqua opera ad quæ alias non obligabatur: quia ſicut iniunctio aliorum operum vix affert nouum grauamen:ita vix habet rationem punitionis: pœnitentia autem debet etiam iniungi in punitionem peccatorum præteritorum. vt docet *Trident.ſeſſ.* 14.*c.* 8. 68.

Trident.

69. Quare quoties ex verbis confeſſarij contrarium non colligitur, ipſe ſemper intelligendus

Confeſſarius cenſetur communiter opera aliàs indebita iniungere.

dus eſt iniungere pro pœnitentia opera aliqua, ad quæ pœnitens aliàs non obligatur, v.c. ſi iniungat vt pœnitens audiat ſingulis ſeptimanis vnum ſacrum; intelligendum eſt præter illa ad quæ ex præceptu aut voto obligatur. Secùs eſſet ſi diceret vt ſingulis diebus Duminicis aut feſtis audiret duo ſacra: quia niſi aliud inſinuet, ex modo iniungendi ſatis cu..igitur cum præter ſacrum obligatorium ſolùm vnum velle iniungere. Sic etiam cui iniunctum eſt vt det certam eleemoſynam, ſatisfacit dando eam etiam extremè indigenti, vt cum aliis bene notat

Viualdus.

Viualdus de ſatisfact. n. 10. Quia cùm obligatio hæc ſit quaſi ex caſu & extraordinaria, cunfeſſarius non cenſetur eam eleemoſynam velle excludere ab operibus iniunctis: quia aliàs fortè pœnitens nimis grauaretur dando tot eleemoſynas, idq́ue præter intentionem ſacerdotis, qui non potuit eum caſum præuidere. Quando autem eſt dubia confeſſarij intentio, ipſe, quantum fieri poteſt, eunſulendus eſt: quando hoc fieri nequit, res ex æquu & bonio prudenter diiudicanda eſt.

70. CUNCLVS. V. Nulla iam eſt lex diuina aut humana præſcribens certam aliquam pœnitentiam, quam ſacerdos pro his vel illis peccatis teneatur iniungere, ſed hoc relinquitur ipſius arbitrio: nun quidem ita vt pro libitu poſſit pro quibúſvis peccatis grauem vel leuem pœnitentiam iniungere (hoc enim apertè & æquitati, &

Qua ratione pœnitẽtia relinquatur iudicio confeſſarij?

Trident.

Trident ſeſſ. 14. c. 8. repugnat, vbi docet eos fieri peccatorum participes, qui ſine iuſta cauſa pro grauibus peccatis leues pœnitentias iniungunt;) ſed quia ipſius eſt iudicare quæ omnibus perſpectis hîc & nunc pœnitẽtia ſit iniungenda. Eſt communis Doctorum, & eam apertè docet

Innoc. III.

Innocentius III. c. Deus qui. 8. de pœnitentiis. Imò etiam olim ſimili modo fuiſſe permiſſum ſacerduti, vt in hoc furo eam pœnitentiam iniungeret, quam crederet hîc & nunc maximè expedire iniungi, apertè colligitur ex *capit. Menſuram.* 85. *de pœnitentia d.* 1. Quare canones pœnitentiales, qui habentur in quibuſdam Conciliis, aut ſolùm erant pro furo externo (quamuis etiam in hoc multum permittebatur iudicio Epiſcopi,) vel nun continebant præceptum, ſed tantùm quaſdam regulas, quibus confeſſarij poſſet inſtrui, vt eas, quantum iudicabant commodè fieri poſſe, ſequerentur.

Quod autem quidam dicunt olim pro quouis peccato mortali debuiſſe iniungi pœnitentiam ſeptem annurum; ſine vlla probatione dicunt. Nam tales pœnitentiæ ſolùm pro enurmibus peccatis iniungebantur, & maximè quando eum aliorum ſcandalo erant facta: alioquin magna pars hominum exiguo tempore metuiſſet maiores pœnitentias, quàm tota vita potuiſſet implere. Nec enim etiam tunc multi graues peccatores deerant, vt ex hiſturiis patet.

71. Nota, Etſi vt docet Tridentin. ſuprà, ſacerdos quantum fieri poteſt, debeat habere rationem grauitatis peccatorum, vt pro iis condignam pœnitentiam iniungat: præcipuè tamen ſpectandus eſt fructus ſpiritualis pœnitentis. Quare grauitas pœnitentiæ ratione infirmitatis aut corporalis aut ſpiritualis ipſius pœnitentis

Trident. In pœnitentia iniungenda præcipuè ſpectãdus eſt fructus ſpiritualis pœnitẽtis.

(quia nimirum ſi grauior pœnitentia iniungatur, fiet puſillanimis, & cuncipiet horrurem confeſſionis, &c.) ſæpiſſimè multùm moderanda eſt; vt communiter Doctores fatentur, & ex praxi Eccleſiæ ac Iuribus num. 70. citatis patet. Vnde pulchrè *D. Nazianzenus orat. 26. de moderatione in diſputationibus ſeruanda, ſub finem, Hanc,* inquit, *rationem tene, vt partim eum corrigas, idq́; leniter & humanè, non vt hoſtis, neque vt durus & rigidus medicus.* Ratio horum eſt Primò, quia hoc 72.

D. Nazianzen.

Sacramentum à Chriſto primò & per ſe inſtitutum eſt in bonum & vtilitatem pœnitentis, vt animæ eius vulnera curentur. Secundò, quia aliàs multi infirmiores à confeſſione deterrerentur, & ita fructus eius periret. Tertiò, quia ſi iniungas nimis leuem pœnitentiam, communiter & per ſe loquendo, tantùm eſt periculum ne pœnitens in purgatoriu grauiùs puniatur. Si iniungatur grauior quàm expediat eius infirmitati, periculum eſt ne eam nun implendo peccet mortaliter, & alia grauiora peccata non cunfiteatur, aut tales confeſſarios quærat, qui ſine vllo certo iudicio pro quibúſvis peccatis leuiſſimam pœnitentiam iniungant. Nec iniungendo leuiorem pœnitentiam, præſertim quando ſubeſt aliqua rationabilis cauſa, fit vlla Sacramento irreuerentia; quia hoc ad ſui integritatem non requirit, vt pœnitentia umnino cundigna iniungatur, præſertim cùm ſacerdos ſine reuelatione ſcire nequeat, quanta hîc & nunc huic pœnitenti deberet iniungi, vt præciſè ſatisfaceret pru tota culpa reſtante. Nec etiam Deo fit iniuria; quia reſtat ei ſuum ius integrum in purgatorio reliquam pœnam exigendi.

Hinc ſequitur primò, Sacerdotem numquam 73.
debere talem iniungere pœnitentiam, quam umnino credit pœnitentem ex aliqua imbecillitate non impleturum (vt docet *P. Suarez diſput. 38. ſect. 7. num.* 4.) Quia, vt oſtendi, exponeret eum grauibus periculis peccandi, cùm tamen ipſius ſit maximè umnia ea pericula à pœnitente arcere.

In iniungenda pœnitentia duo extrema cauenda.

Suarez.

Sequitur ſecundò, Cauendum etiam ei eſſe, ne, vt ait *Trident. ſupra,* ſine iuſta cauſa pru grauibus peccatis leuiſſimas pœnitentias iniungendu iuſtitiam negligat, & alienis peccatis communicet: præſertim quia hoc modo facilè daret pœnitenti uccaſionem vt minùs æſtimaret grauitatem peccatorum, eaque poſteà liberiùs perpetraret, à quibus ſe videt tam facile abſolui. Quare vt cum aliis monet *Viualdus de ſatisfact. n.* 10. quando leuiores pœnitentias ex iuſta cauſa iniungit, debet monere pœnitentem hoc fieri vt ipſius imbecillitati caueatur: alioquin ipſum granem pœnitentiam mereri, & graues pœnas perſoluturum in purgatorio, niſi hîc ſatisfaciat. Imò cum iis qui ſæpe in eadem peccata incidunt, ſeueriùs omnino agendum eſt, vt hac ratione à peccatis deterreantur. Præſtat enim eos exponere periculo ne pœnitentiam non expleant, quàm ne peccata contemnendo, ea ſæpiùs perpetrent, & ſine legitimo eorum dolore confiteantur: quod in talibus ſæpe timendum eſt. Vide Suarez ſuprà.

Trident.

Viualdus.

Suarez.

Nota, hîc etiam diſputari, Vtrùm ſacerdus 74.
poſſit imponere pœnitenti aliquam pœnitentiam,

tiam, quam coram aliis faciat quando ex ea poſſit colligi, eam ob graue aliquod peccatum ei eſſe impoſitam? *Nauar. cap. 8. n. 10.* id negat; quia hoc eſſet reuelare ſigillum.

Nauarrus.

Quando pœnitentiæ publicæ ſint iniungendæ.

Concłvs. VI. Peccatis occultis numquam eſt iniungenda pœnitentia publica: quia fieret cum pœnitentis infamia, & aliorum quandoque ſcandalo. Pro peccatis tamen publicis, quando cum aliorum ſcandalo facta ſunt, non modò licitè, ſed aliquando etiam neceſſariò (vt quando ſcandalum aliàs non ceſſaret) pœnitentiæ publicæ confitentibus iniunguntur, vt ea ratione ſcandalum emendetur. Ita *D. Thom. d. 17. q. 3. a. 4. quæſtiunc. 4. ad 4. Palud. d. 16. qu 6. concl. 3. Durand. ibid. q. 4. a. 1. Medina tract. 2. de pœnitentia q. 40. §. Alia eſt pœnitentia.* Vbi tamen addit, idem quandoque licere pro peccatis occultis. Sed hoc nec communiter expedit, nec ſine libero conſenſu pœnitentis fieri poteſt.

D. Thom. Paludan. Durand. Medina.

75\. Colligitur apertè ex *Trident. ſeſſ. 24. c. 8. de refor.* vbi expreſsè aſſerit pro talibus peccatis, publicas pœnitentias eſſe iniungendas, & ex adiunctis apertè colligitur ipſum loqui etiam de foro pœnitentiali, quantumcumque Nauarrus hoc neget. Et ratio eſt, quia vt licitè pœnitens abſoluatur, debet ei iniungi omnis illa ſatisfactio ad quam iure naturæ tenetur. Atqui ipſe tenetur exhibere omnem eam ſatisfactionem quæ neceſſaria eſt, vt ſcandalum omne tollatur. Ergo quoties ad hoc neceſſaria eſt publica pœnitẽtia, ea ipſi poterit iniungi. Nec hîc eſt periculum reuelationis ſigilli: quia quidquid hîc fit, vnde alij poſſint colligere pœnitẽtem aliqua grauia peccata eſſe confeſſum, hoc fit non modò conſentiente, ſed etiam operante ipſo pœnitente.

Trident.

Nauarrus.

Nec refert quòd hoc faciat coactus præcepto confeſſarij: quia hic tenetur id ei præcipere, & nolenti acceptare, negare abſolutionem. Quòd ſi tamen ad ſedandum ſcandalum, aut ob aliam cauſam non eſſet neceſſarium talem pœnitentiam iniungere: tunc confeſſarius ſi iudicaret hoc eſſe valdè expediens, poſſet quidem pœnitenti non reluctanti eiuſmodi pœnitentiam iniungere: inconſultè tamen faceret ſi eam reluctanti iniungeret, negando ei aliàs abſolutionem; quia tam duræ curationes cùm ſint valdè periculoſæ, numquam ſunt adhibendæ, quando aliter ſalus obtineri poteſt.

Duræ curationes nõ ſunt adhibendæ ſine neceſſitate.

76\. Nota denum, quoſdam diſputare, Vtrùm pœnitentia debeat imponi ante abſolutionem datam, vel poſtea? Sed communiter DD. ſentiunt, vtrumque poſſe legitimè fieri, modò ſaltem ſtatim poſt datam abſolutionem imponatur antequam pœnitens diſcedat: quia idem iudicium adhuc durat. Conſuetudo tamen habet vt detur communiter ante abſolutionem, & conſultius eſt ita facere. Vide *Nauar. cap. 1. de pœnitentia d. 6. nu. 35. & Silueſt. v. Confeſſor 4. n. 1.*

Nauarr. Silueſter.

DVBIVM IX.

Qua ratione pœnitens obligetur ad implendam pœnitentiam iniunctam?

77\. PRima ſententia docet, eum ſimpliciter ad hoc non teneri: quia non tenetur pro pœnis pro culpa remiſſa adhuc debitis in hac vita ſatisfacere: ſed ſufficit quòd ſit paratus ſuſtinere pœnam purgatorij. Ita *Caiet. tomo 1. opuſc. tract. 6. q. 1. ad 2.*

Caietan.

Secunda ſententia, ob idem fundamentum docet, eum quidem non teneri acceptare pœnitentiam; ſi tamen eam acceptarit, teneri eam implere. Ita *Scotus d. 18. q. 1. a. 1. Gabriel d. 16. a. 3. dub. 5. Medina tract. 2. de pœnitentia q. 45. Nauar. c. 20. n. 20. Armilla v. Confeſſio n. 29.* Sed hi non loquuntur ſatis conſequenter. Quia ſi confeſſarius non poteſt talem ſuo præcepto obligare vt acceptet pœnitentiam, non poterit ipſum etiam eam acceptantem obligare. Quare talis vt ſummum obligabitur ratione cuiuſdam tacitæ promiſſionis, quæ obligatio impertinens eſt ad rationem pœnitentiæ ſacramentalis, quæ, vt oſtendi n. 65. neceſſariò debet iniungi per præceptum confeſſarij.

Scotus. Gabriel. Medina. Nauarr. Armilla.

Dices, Sacerdos non eſt neceſſarius iudex pœnitentis, niſi hic ſe illi ſubiiciat. Ergo hic poterit ſe illi ſubiicere quoad abſolutionẽ peccatorum, non autem quoad iniunctionem pœnitentiæ. 78.

Reſpondeo primò, negando antecedens: quia etſi ſæpe pœnitenti liberum ſit, huic vel illi ſacerdoti confiteri; tamen diuino præcepto obligatur vt neceſſariò alicui confiteatur, hoc ipſo quo peccauit mortaliter, & per Eccleſiam eſt ſubiectus omnibus iis à quibus poteſt abſolui: quare hunc vel illum in particulari accedendo non ſubiicit ſe illi, ſed ſolùm ſubminiſtrat ei materiam abſolutionis: vt dixi diſp. 8. n. 13.

Qua ratione ſacerdos ſit neceſſarius iudex pœnitentis.

Reſpondeo ſecundò, negando conſequentiam. Quia etſi is qui habet ſolùm peccata venialia non teneatur ea ſubiicere clauibus Eccleſiæ: tamen hoc ipſo quo ea ſubiicit, tenetur parere iuſtæ ſacerdotis ſententiæ. Sicut hoc ipſo quo aliqui ſuam cauſam deferrent ad arbitros publica Principis auctoritate conſtitutos, tenerentur eorum ſententiæ parere: quod magis habet locum in tribunali pœnitentiæ, vbi etiam reſpectu venialium ſacerdos a Chriſto eſt conſtitutus legitimus iudex cum vera poteſtate ſoluendi & ligandi, cui pœnitentes propriè ſe non ſubiiciũt, ſed ſolùm materiam iudicij ſuggerunt.

Tertia ſententia docet, eum qui ſolùm confitetur peccata venialia, aut mortalia à quibus eſt ſemel directè abſolutus, non teneri vnquam ſub peccato mortali pœnitentiam iniunctam implere: ita tenent *Viualdus de ſatisfact. n. 16. Nauar. c. 21. num. 43.* & multi alij. Ratio eorum eſt, quia cùm non teneamur ea peccata confiteri, non videmur poſſe grauiter obligari, vt pœnitentiam pro iis iniunctam impleamus. Et hæc ſententia eſt ſatis probabilis ob grauium virorum auctoritatem. Ratio tamen non videtur conuincere: quia ſi aliquid probaret, probaret nos nullo modo ex vi præcepti ipſius confeſſarij teneri pœnitentiam implere: ſicut ne quidem ſub veniali tenemur talia peccata confiteri.

Viualdus. Nauarrus.

Concłvs. I. Tenetur pœnitens ſub peccato mortali & acceptare & implere pœnitentiam à confeſſario pro peccato mortali legitimè iniunctam, ſi materia grauis ſit, & velit abſolutionem conſequi. Ita *Magiſter in 4. d. 18. D. Thom. ibidem q. 1. a. 3. q. 3. Palud. d. 20. q. 2. a. 3. Soto ibid. q. 2. a. 2. Durand. d. 15. q. 3. ad 2. Petrus Soto lect. 2. de ſatisfa. §. Impoſitio* 79.

Magiſter. D. Thom. Paludan. Soto. Durandus. Pet. Soto.

Victoria. Suarez. *poſitio pœnitentiæ. Victoria n.* 209. qui putat eam eſſe de fide. Et *P. Suarr. d.ſp.38.ſect. 7. n.* 2. qui putat eam ſine temeritate non poſſe negari. Et ſanè ita clarè colligitur ex *c. Omnis vtriuſque, de pœnitentiis*: vbi eodem plane tenore dicitur, vt omnis fidelis ſua peccata ſingulis annis confiteatur, & pœnitentiam iniunctam ſtudeat pro viribus adimplere. Et ex *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 8. vbi definitur ſacerdotem habere veram poteſtatem per iniunctionem pœnitentiæ ligandi; vt contrarium defendi nequeat, niſi vis eorum verbis inferatur. Quod ſic probo. Nam omne iuſtum & ſanctum præceptum in materia graui obligat ſub peccato mortali, vt omnes communiter fatentur, & per ſe patet. Atqui, vt patet ex Trident. & dictis nu. 65. & 66. confeſſarius tenetur pœnitentiam ſtrictè præcipere pœnitenti, eumque ad eius impletionem obligare. Ergo hic in materia graui tenetur ſub peccato mortali eam implendo obedire. Quia hæc ſunt apertè correlatiua, poteſtas imperandi in Superiore, & neceſſitas obediendi in inferiore; nec alia ſine hac poteſt vllo modo conſiſtere. Quare cùm Concilium definiat illam eſſe in confeſſario, hæc neceſſariò debebit eſſe in pœnitente. Nullo autem modo poteſt eſſe neceſſitas obediendi in pœnitente, ſi liberè poſſit detrectare imperium recuſando pœnitentiam.

Trident.

Poteſtas imperandi in vno neceſſariò requirit in alio poteſtatem obedienti.

80. Dixi; *Si materia ſit grauis, & ſi velit abſolui.* Quia ſi materia ſit leuis (vt ſi ſolùm omittantur tres vel quatuor orationes Dominicæ, ſiue eæ ſint tota pœnitentia iniuncta, ſiue ſolùm aliqua eius pars) eius omiſſio erit tantùm ve[...] po[...]atum; vt communiter Doctores fatentur: quia in omni præcepto materiæ leuitas excuſat à peccato mor[...]i.

E[...]em videtur dicendum, quando pœnitens ante ac[...]tam abſolutionem dicit ſacerdoti, mal[...] eo non abſolui, ſed alteri (qui etiam licitè [...]onfiteri pot[...] confiteri, quàm tam grauem pœnitent[...]ipere. Nam ſicut ab initio non tenebatur [...] ſa[...]erdoti præciſè confiteri; ita nec poſt [...]choatam aut abſolutam confeſſionem abſol[...]tè obligatur ab eo abſolutionem accipere: quia nulla e[...] ratio talis obligationis, modò ſit paratus alteri legitimo iudici confite[...]; nec etiam tenetur acceptare pœnitentiam, niſi velit accipere abſolutionem. Eſſet tamen aliqua indecen[...]a Sacramentum ita inchoatum abrumpere. Vide *P. Suarez. diſp.* 38. *ſect.* 7. *nu.* 4. ſacerdos autem eo caſu bene faceret condeſcendendo infirmitati pœnitentis, niſi eſſet iuſta ca[...] faciendi contrarium. Vide dicta n. 73.

Suarez.

81. Concl*vs*. II. Probabilius eſt dictam concluſionem etiam eſſe veram, quando pœnitens confitetur ſola venialia, aut mortalia, à quibus iam ante fuerat directè abſolutus. Ita cum aliis *P. Henriquez l.*5. *de Sacramentis c.*10. *n.* 3. Quia etiam eo caſu ſacerdos habet veram poteſtatem iniungen[...]di pœnitentiam ſacramentalem; & conſequenter obligandi pœnitentem ad eius impletionem, vt patet ex [...] n. 65. & 66.

Henriquez.

Poſſe autem occurrere rationabilem cauſam iniungendi grauem pœnitentiam pro ſimilibus peccatis, quando quis valdè multa & grauia talia peccata confitetur (præſertim quando illud videtur neceſſarium eſſe, ne venialia peccata leuiter æſtimet, & ea ſine ſcrupulo frequenter, atque ita ſe periculo peccandi mortaliter exponat) non videtur poſſe eſſe dubium. Præcipue cùm, quando tales confitentur ſine magna contritione, probabiliſſimum ſit, iis adhuc longè plura reſtare perſoluenda in purgatorio, quam quibus delendis ea pœnit[...]ia ſuffici[...]t: quare cùm ſit infra condi[...]itat[...] pœnæ ab iis meritæ, nulla apparet ratio [...] eam ſacerdos non poſſit iniungere. Non [...]redo tamen ſacerdotem vnquam teneri tàm grauem pœnit[...]tiam pro eiuſmodi p[...]tis iniungere niſi qu[...]do hoc credit neceſſari[...] vt pœnitentem a pec[...]ndo contineat.

Con[...]vs. III. Tenetur pœnitens quantum poteſt per ſ[...] implere pœnitentiam ſibi a [...]onfeſſario iniunctam, niſi hic aliud expreſſe[...] [...]uia eſt obligatio perſonalis. Vide dicta n. 6[...]. Qu[...]re ſi non poſſit eá per ſ[...] implere, non tenetur eam implere per alium, & ſi fecerit non pro[...] el ex opere operato: nec ſi poſtea fiat poten[...]s eam per ſe implere, ab illius impletione erit liber. 82.

Contrarium cum quibuſdam aliis tenet *Vualdus de ſatisfact. n.* 12. Sed quod dixi ſequitur a[...] [...]è ex dictis. Intelligendum tamen eſt, quando opus iniu[...]ctu[...] non eſt tale, quod per alium exercetur tanquam per merum inſtrumentum; & in quo reperitur eadem difficultas & bonitas, ſiue per alios, ſiue per te illud exerceas: vt ſit in datione eleemoſynæ. Quare iuſſus dare certam eleemoſynam pauperibus, ſatisfacit eam dando per famulum. Secus eſt de eo qui iubetur ieiunare, legere ſeptem Pſalmos, aut quid ſimile facere.

Vualdus.

Concl*vs*. IV. Quando ſacerdos præſcripſit certum tempus pœnitentiæ implendæ, hoc ſeruandum eſt, quantum fieri poteſt: quòd ſi tunc non fuerit impleta, ſiue hoc acciderit ex culpa pœnitentis, ſiue ſine ea ob naturalem obliuionem, aut aliam impotentiam, ipſe tenetur eam poſtea data commoditate implere. Quia præceptum cadit directè & per ſe in ſubſtantiam operis: in tempus verò tamquam in circumſtantiam accidentalem. Cuius ratio eſt, quia pœnitentia non iniungitur ad celebrandum aut ſanctiùs tranſigendum certum aliquod tempus, ſicut inſtituuntur feſta & ieiunia: ſed vt pœnitens ſatisfaciat Deo pro pœnis ei debitis, & auertatur à peccati futu[...] quæ cauſæ tranſacto præſcripto tempore adhuc perſeuerant, ideóque in pœnitente manet eadem obligatio. Ex quo ſequitur, mutare illud tempus præſcriptum, impletionem pœnitentiæ nonnihil differendo, modò non ſit nimia dilatio, non eſſe peccatum mortale, quia eſt materia leuis, vt docet *P. Suarez. diſp.* 38. *ſect.* 7. *numero* 6. 83.

Iuſſus pœnitentiam certo tempore implere, eo lapſo non ſoluitur obligatione.

Suarez.

Quòd ſi ſacerdos nullum certum tempus præſcribat, cenſendus eſt præcipere vt pœnitentia prima commoditate fiat. Quare eam diutiùs differre, erit aliquod peccatum maius vel minus prout diu differtur; atque adeò poterit eſſe mortale, ſi pœnitentia grauis ſit, & valde diu differatur: quia contra intentionem confeſſarij & finem Sacramenti grauiter peccatur. Quanta autem dilatio requiratur ad peccatum mortale 84.

non

non facilè poteſt definiri; ſed iudicio prudentis ex circumſtantiis ſpectandum eſt.

85. Nota primò, Hæc quidem communiter eſſe vera; fieri tamen poſſe vt ſacerdos intendat impletionem pœnitentiæ abſolutè certo tempori alligare; idque ob certas cauſas, præſertim quando diuturnæ ſunt pœnitentiæ, & certis interuallis implendæ. Videtur aliquando expedire, ne fortè ſi pœnitens ſiue ex culpa, ſiue ex impotentia aut obliuione aliquoties ſuo tempore ſtatutam pœnitentiam non impleuerit, tam grauis ei fiat, vt deſperet ſe eam poſſe implere. Quare ſic videntur intelligendæ pœnitentiæ, quando ſacerdos alicui iniungit, vt toto anno ſingulis diebus dominicis audiat duo ſacra: aut vt ſingulis feſtis Chriſti aut B. Virginis confiteatur & communicet: aut eorum profeſtis diebus, aut etiam ſingulis diebus Veneris ieiunet, &c.

86. Nota ſecundò, Quoſdam putare pœnitentem qui oblitus eſt pœnitentiæ ſibi iniunctæ, teneri ſecundò eadem peccata confiteri, vt aliam pœnitentiam pro iis accipiat. Ita *Richard. d. 17. a. 2. q. 8. ad 4. Antoninus 3. p. tit. 14. c. 19. §. 19. Silueſt. v. Confeſſio 6. q. 3.*

Richard.
D. Antonin.
Silueſter.

Oblitus ſuæ pœnitētiæ nō tenetur ſecūdò eadem cōfiteri.

Sed contrarium eſt verius: quia illa repetitio confeſſionis, neq; eſt neceſſaria ad remiſſionem peccatorum, quæ iam abſolutè remiſſa ſunt, neque ad remiſſionem pœnæ temporalis iis debitæ: quia hæc alia ratione etiam in hac vita obtineri poteſt, & pœnitens abſolutè non tenetur pro ea in hac vita ſatisfacere: neque etiam ad implendum præceptum cōfeſſarij: quia ipſe non præcepit iterare confeſſionem, ſed aliud opus facere, quod pœnitenti iam eſt impoſſibile, ideóque ab eo excuſatur. Quòd ſi tamen ſua culpa, vt quia nimis diu pœnitentiam diſtulit, hoc acciderit; tenetur hoc peccatum confiteri. Aut etiam ſi fortè obliuio accidiſſet ſtatim poſt datam pœnitentiam, & crederet ſacerdotem adhuc eius eſſe memorem: teneretur, ſi poſſet, ab eo petere quid iniunxiſſet, præſertim quando pœnitentia eſſet grauis. Ita *Caiet. in ſumma v. Confeſſio iteranda. §. Ex ſatisfactionis. Soto d. 10. q. 2. a. 2. ad 3. Medina de pœnitentia tract. 2. q. 44. §. Sequitur ex dictis. Nauar. c. 9. n. 17.* & alij.

Caietan.
Soto.
Medina.
Nauarrus.

DVBIVM X.

Vtrùm impletio pœnitentiæ à confeſſario iniunctæ ſit pars Sacramenti, & habeat effectum ex opere operato?

87. DVplex eſt difficultas. Quod ad priorem attinet, *Durand. in 4. d. 16. q. 1.* abſolutè negat ſatisfactionem propriè eſſe partem Sacramenti. Primò, quia neque eſt pars formalis, vt per ſe patet: neque etiam materialis; quia hæc eſt ſola confeſſio. Secundò, quia totum non poteſt conſiſtere ſine ſuis partibus. Sed hoc Sacramentum eſt perfectum ante ſatisfactionem. Ergo nun eſt eius pars. Sed hæc argumenta facilè ſoluuntur. Ad primum enim nego ſolam confeſſionem eſſe partem materialem huius Sacramenti. Contrarium enim definiunt Florent. & Trident. Ad ſecundum Reſp. Totum non poſſe conſiſtere ſine ſuis partibus eſſentialibus, poſſe tamen conſiſtere ſine integralibus, etſi minùs perfectè. Nam homo eſt eſſentialiter perfectus ſine manu: ſatisfactio autem ſolùm eſt pars integralis.

Durandus.

Florent.
Trident.

Contrà *Palud. d. 16. q. 1.* vult eſſe partem eſſentialem Sacramenti. Sed nec hoc vllo modo dici poteſt: quia aliàs per abſolutionem non conferretur ſtatim gratia: quia hæc non confertur antequam Sacramentum eſſentialiter ſit perfectum. Illud autem apertè falſum eſt.

Paludan.

In ſecunda difficultate quidam abſolutè negant impletionem pœnitentiæ habere aliquem effectum ex opere operato, ſed aiunt ſolùm habere ex opere operantis maiorem effectum ratione obedientiæ, qua pœnitens ſe ſubiicit clauibus Eccleſiæ, & ex virtute earum agit. Ita *Soto in 4. d. 14. q. 1. a. 5. §. Nihilominus.* Ratio eius eſt, Primò, quia non eſt Sacramentum. Secundò, quia aliàs etſi quis eam impleret per peccatum veniale, v. c. eam implendo ob vanam gloriam, haberet nihilominus vim ſatisfaciendi, aut gratiam augendi. Atqui videtur abſurdum vt quis peccando venialiter, ſatisfaciat pro peccatis, Ergo, &c. Sed hæc argumenta nihil probant. 88.

Soto.

Ad primum Reſp. Non ſolùm integrum Sacramentum, ſed etiam ſingulæ eius partes poſſunt habere aliquem effectum ex opere operato, ad quem ſunt ſingulariter inſtitutæ. Ad ſecundum, nego minorem. Nam non eſt magis abſurdum vt per tale opus conſequar remiſſionem pœnæ temporalis, quàm vt per ipſum conſequar gratiam habitualem: quod tamen fit, dum pecco venialiter ſuſcipiendo Sacramentum. Ratio eſt, quia conſequor vtrumque effectum non virtute operis, vt à me procedit, ſed prout habet rationem Sacramenti vel integri, vel partialis: & hac ratione eſt quodammodo opus Chriſti, & ex eius meritis omnem ſuam vim habet.

Poteſt quis opere, in quo peccat venialiter, ex opere operato gratiam aut remiſſionē pœnæ conſequi.

Secunda ſententia omnino oppoſita ait, impletionem pœnitentiæ non ſolùm habere vim ex opere operato remittendi pœnam temporalem, ſed etiam producendi gratiam habitualem. Et hanc ſententiam videtur tenere *D. Thom. in 3. p. q. 8. a. 2. ad 2. & Caiet. in eundem locum.* Citatur pro eadem etiam *Soto in 4. d. 17. q. 1. a. 2. ad 2. obiect.* vbi etiam videtur ei fauere: ſed omnino contrarium tenet, vt patet ex loco ſuprà citato, ad quem etiam ſe remittit. 89.

D. Thom.
Caietan.
Soto.

Probatur autem dicta ſententia Primò, quia omne Sacramentum habet vim conferendi gratiam ex opere operato. Atqui illa ſatisfactio eſt pars Sacramenti. Ergo confert ita gratiam. Secundò, quia vt oſtendi tomo 1. q. 79. a. 1. dub. 2. concl. 2. quando interim dum durat vſus Sacramenti melioratur diſpoſitio ſuſcipientis; ex opere operato confertur maior gratia. Atqui quamdiu durat pœnitentiæ impletio, durat vſus Sacramenti, & melioratur diſpoſitio ſuſcipientis ratione bonorum actuum quos facit. Ergo augetur etiam gratia ſacramentalis. Tertiò, quia ſatisfactio non ſolùm eſt inſtituta ad puniendum peccata, ſed etiam ad cauendum futura. Atqui ad hoc opus eſt gratia. Ergo ipſa hanc confert.

Tertia ſententia media docet, ſatisfactionem à ſacerdote iniunctam habere vim ex opere operato remittendi pœnas temporales. Ita *P. Henriquez. l. 5. c. 20. n. 7. Vinald. de ſatisfact. num. 13.* qui 90.

Henriquez.
Viualdus.

multos alios citant. Et ſine dubio eſt ſententia D.Thomæ,& communior Doctorum.

Addunt quidam, quamuis pœnitentiam quantumuis paruam quæ hic & nunc ratione circumſtantiarum, aut diſpoſitionis pœnitentis prudenter à confeſſario iniungitur, ſemper tollere omnem pœnam pro peccatis remiſſis reſtantem. Ita quædam *gloſa in cap. Menſuram 85. de pœnitentia d.1. v. Sacerdotis.*

Pœnitētia iniuncta non remittit ſemper omnem pœnam debitam.

Sed hæc additio non eſt probabilis, ideóque communiter a Doctoribus reiicitur. Nam ex eo quòd pœnitentia ex opere operato remittat eas pœnas, nullo modo ſequitur quòd ſemper omnes remittat, cùm effectus hic ſit diuiſibilis: ſed remittit maiores vel minores pro ſui magnitudine,& diſpoſitione pœnitentis: ſicut etiam ſecundum diſpoſitionem ſuſcipientis, Sacramenta maiorem aut minorem gratiam conferunt.

Soto.

Affinis huic ſententiæ eſt ea quam tenet *Soto d.10.q.2.a.3.poſt medium.* vbi ait ſacerdotem poſſe efficere vt eadem pœnitentia plus vel minus pœnarum vſq; ad certum gradum remittat. v.c. homicidio reſpondeat pœna vt decem. Tunc putat ſacerdotem hoc ſibi confitenti poſſe pro arbitrio plus minuſve de pœna remittere vſque ad certos gradus, v.c. in caſu propoſito quinque; atque ita ſint quinque quibus ſingulis poſt confeſſionem reſtet pœna ſoluēda vt decem. Tunc ſi imponat vni pœnitentiam ex ſe ſatisfactiuam vt quinque, alteri ſatisfactiuam vt ſex, tertio vt ſeptem, quarto vt octo, quinto vt nouē, tunc ſecundùm illum ſinguli æquali deuotione implēdo totam pœnitentiam, æqualiter ſatisfacient pro tota pœna; nec vllos antequam totam pœnitentiam impleuerit. Nam quod vnius pœnitentiæ ſecundū ſe deerit, hoc ei ſacerdos virtute clauium remittet. Idē docet *Gabr. d.18.q.1.a.1. concl.1.*

Gabriel.

91\. CONCLVS.I. Certum omnino eſt impletionem pœnitentiæ à confeſſario iniunctæ eſſe veram partem Sacramenti, non quidem eſſentialem: quia alias ſine ea Sacramentum eſſentialiter perfici non poſſet, quod tamen falſum eſt: ſed integralem, ſicut manus aut pes eſt pars hominis. Eſt communis DD. & videtur apertè definita cùm in *Florent. in literis Eugenij*, tum maximè in *Trident. ſeſſ. 14. c. 3.* vbi dicitur ſatisfactionem eatenus eſſe partem materialem Sacramenti, quatenus ad eius integritatem, ac perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiritur.

Impletio pœnitentiæ iniunctæ eſt pars integralis Sacramenti.

Florent. Trident.

92\. CONCLVS.II. Hæc ſatisfactio ex opere operato remittit pœnas, & confert ſuo tempore gratias aliquas præuenientes, quibus iuuetur pœnitens, vt in poſterum fugiat peccata.

Confert gratias præuenientes,& remiſſionem pœnæ.

Prior pars eſt fere communis Doctorum. Secundam tenet *P. Suarez diſp.38.ſect.2.num.3.* Prob. quia ſicut ipſum Sacramentum, ita quæuis eius pars habet vim efficiendi ex opere operato id quod ſignificat, & ad quod efficiendum directè eſt inſtitutum. Atqui hæc ſatisfactio, vt patet ex Trident. ſuprà, & communi Eccleſiæ ſenſu, eſt inſtituta cùm ad delendas pœnas temporales, tum & vt faciliùs peccata in poſterum caueãtur: & cōſequenter cùm Sacramenta ſignificent ſuū effectum, ipſa etiā hunc effectum ſignificat. Ergo habet etiam vim eum ex opere operato efficiendi. Facilitas autem illa vitandi in poſterum peccata, datur per gratias præuenientes.

Suarez.

Trident.

CONCLVS. III. Eadem pœnitentia ſacramentalis eadē deuotione ac diſpoſitione pœnitentis peracta ſemper habet eandem vim delendi pœnas peccatis debitas: nec vllo modo eſt in poteſtate ſacerdotis facere vt in vno maiorem pœnam deleat, quam in alio. Prob. Quia ſacerdos non poteſt ex opere operato alicui aut conferre gratiam aut remittere pœnas purgatorij, niſi quatenus poteſt ei applicare Sacramentum, aut ſacrificium, quibus certa ac determinata vis operandi ſuum effectum indicta eſt, quam applicans nec augere poteſt, nec minuere. Quia eiuſdem eſt augere aut diminuere vim actiuam Sacramentorum, cuius eſt hanc eis dare. Sicut igitur ſolus Chriſtus ac Deus poteſt hanc dare: ita ſolus poteſt eam augere aut minuere. Et confir. quia ſecundùm ſententiam Soti eadem plane ratione poſſemus dicere, eſſe in poteſtate ſacerdoti efficere vt idem Sacramentum æqualiter diſpoſitis inæqualem gratiam conferat: quia ipſe non aliter remittit pœnas temporales, quam cōferat gratiam; ſcilicet applicatione Sacramenti, eiuſve partis, ſiue minuctione pœnitentiæ. 93.

Miniſter Sacramenti non poteſt eius vim minuere aut augere.

Sotus.

CONCL.IV. Probabilius eſt hanc ſatisfactionem non conferre gratiam ex opere operato. Videtur communior ſententia. Quia cùm Doctores communiter hunc effectum ei non tribuant, videntur eum non agnoſcere. Et apertè eam ſupponit *D.Thom in 4.d.16.q.1 art.1.quæſtiunc.2.ad 3.* Quare quamuis loco cit.n. 89. videatur contrarium indicare, credo tamen eum ſecùndùm hunc locum explicandum, qui rationi longe conformior eſt. 94.

D. Thom.

Prob. 1. Quia ſicut nec integrum Sacramentum: ita nec aliqua eius pars confert vllum effectum quem non ſignificat, ſiue ad quem conferendum non eſt inſtituta. Atqui ſatisfactio non ſignificat collationem gratiæ ſanctificantis, nec ad hanc conferendam eſt inſtituta, ſed ad punitionem & remiſſionem pœnæ temporalis, & ad facilitandam euitationem peccati futuri, quæ non fiunt per infuſionem gratiæ habitualis: quia hæc nec remittit eas pœnas, vt per ſe patet, nec facilitat exercitium virtutis, aut fugam peccati, ſed hoc debet fieri aut per habitus acquiſitos, aut per gratias præuenientes, vt oſtendi diſp. 2. nu.175. Ergo hæc non confert ex opere operato talem gratiam.

2\. Quia aliàs ſequeretur eum qui ritè cōfeſſus & abſolutus paulò pòſt peccaret mortaliter, & attritus pœnitentiā iniunctā impleret, recepturū gratiam & remiſſionem peccati: quia, vt oſtēdi tom.1.q.62.a.1.du.2. quidquid habet vim cōferendi gratiam iuſtificantem ex opere operato, poteſt in attrito delere peccatum mortale. Atqui illud eſt aperte falſum & contra communem ſenſum, ergo etiam id ex quo ſequitur.

Dices, Sequelā maioris eſſe falſam. Quia peccatū mortale impedit efficaciam ipſius pœnitētiæ in eo factæ. Sed etſi hoc de facto verū ſit; tamen poſita illa ſententia eſſet falſum in attrito: quia cùm, vt oſtēdi, tunc illa ſatisfactio haberet vim remittendi peccatum mortale attrito, nullo modo per hoc à ſuo effectu poſſet impediri.

DVBIVM

DVBIVM XI.

Ad quid valeat pœnitentia expleta in ſtatu peccati mortalis?

95. CErtum eſt eam valere vt ſatisfiat præcepto ipſius confeſſarij. Nam ſicut alijs præceptis ſatisfacit, qui ea implet in peccato mortali. quia ponit ipſam ſubſtantiam operis præcepti: ita etiam ſatisfacit huic: quare non tenetur eam poſtea repetere. Vnde ſequitur etiam ſufficere ad integritatem ipſius Sacramenti: quia hæc nihil aliud exigit, quàm vt ſatisfiat præcepto cófeſſarij.

Marſilius. Medina. Difficultas autem eſt, Quem effectum habeat pœnitentia in peccato mortali impleta? *Marſilius in 4. q. 11. a. 3. concl. 2. Medina de pœnitentia tract. 2. q. 42. §. Eſto igitur.* & alij putant eam etiam pro eo tempore habere ſuum effectum. Contrà *Soto d. 19. q. 1. a. 5. concl.* 2. cum quibuſdam alijs putat eam numquam habere aliquem effectum. Soto.

96. Communior verò Theologorum ſententia eſt eam non habere effectum, quamdiu is qui eam facit manet in peccato, incipere tamen eam habere ſtatim ac reſurgit a peccato. Ita *Vinald. de ſatisfact. n. 12. in fine. P. Suarez diſp. 38. ſect. 8. P. Henriquez l. 5. c. 20. n. 7.* qui plurimos alios citant. Prior pars probatur primò, quia cùm hic effectus ſit ſecundarius ipſius Sacramenti, videtur pendere à perſiſtentia primarij effectus ſcilicet gratiæ iuſtificantis, qua peccatum remiſſum fuit. Secundò, quia cùm hic effectus debeat fieri per applicationem meritorum Chriſti, propter quæ pœnitenti remittitur pœna temporalis, quæ eſt quidam affectus amicitiæ; non videtur vnquam concedi inimicis. Vinaldus. Suarez. Henriquez.

Secunda pars probatur. Quia cùm hæc ſatiſfactio, quatenus eſt pars Sacramenti ſit aliquo modo opus Chriſti, non videtur omnino eſſe mortuum, ſed tantùm mortificatum, atque ita recedente obice habere ſuum effectum.

CONCLVS. Hæc tota res ſatis incerta eſt: quia tamen tertia ſententia eſt ferè communis Theologorum, & habet rationes ſatis probabiles, videtur ceteris præponenda.

DVBIVM XII.

Quinam poſſint pœnitentiam ſemel iniunctam mutare?

97. NOta primò, Nos non agere hîc de caſu in quo aut pœnitentia ab initio imprudenter eſt iniuncta, ita vt vel longè pœnas debitas peccatis quæ pœnitens confeſſus eſt, excedat; vel ei ſit moraliter impoſſibilis: aut etſi initio fuerit prudenter iniuncta, poſtea mutatis circumſtantiis eſt pœnitenti facta moraliter impoſſibilis, quia eam ſine graui incommodo explere non poteſt. Tunc enim nulla poteſtate opus eſt, qua illa in aliam mutetur, ſed ſolùm prudenti iudicio, quo cauſa cognita iudicetur hîc & nunc, vel ex toto, vel ex parte non obligare.

Similiter non loquimur hîc propriè de eo qui habet poteſtatem concedendi indulgentias, de quo agemus commodiùs diſp. 12. vbi oſtendam talem poſſe per conceſſionem indulgentiarum relaxare pœnitentias iniunctas in puram vindictam peccatorum.

Agimus igitur in caſu quo pœnitentia verè obligat pœnitentem, & quærimus a quo ſine conceſſione indulgentiarum commutari poſſit.

Nota ſecundò, Hunc caſum poſſe eſſe quadruplicem. Nam poteſt quæri, an idem poſſit mutare pœnitentiam à ſe iniunctam. Secundò, vtrùm Superior poſſit mutare iniunctam ab inferiore. Tertiò, vtrum par poſſit mutare iniunctam à pari. Quartò, an inferior poſſit mutare iniunctam à Superiore? Rurſum quæritur iam, an vt quis mutet pœnitentiam, neceſſarium ſit pœnitentem ſecundò eadem peccata confiteri. 98.

Prima ſententia docet, ſolum ſuperiorem poſſe mutare pœnitentiam iniunctam, idque audita eorundem peccatorum confeſſione, niſi pœnitens paulò poſt confeſſionem abſolutam eundem confeſſarium accedat, intra tempus quo ſecundùm moralem æſtimationem poſſit videri adhuc idem iudicium durare, ita vt ſententia non poſſit dici tranſiſſe in rem iudicatam: illud autem tempus definiunt eſſe vnius aut alterius diei. Ita *Soto in 4. d. 10. q. 2. a. 3. ſub finem.* Soto.

Secunda ſententia omnino oppoſita docet, non ſolùm eundem ſacerdotem, aut eius Superiorem; verùm etiam inferiorem poſſe mutare pœnitentiam iniunctam, idque non repetita etiam eorundem peccatorum confeſſione. Ita *Vinaldus de ſatisfact. n. 31. Victoria n. 211.* & fauet *Nauar. c. 26. n. 22.* quamuis poſſet fortè intelligi ſolùm loqui in caſu poſito n. 97. Vinaldus. Victor. Nauarrus.

Tertia ſententia docet, quemuis poſſe mutare pœnitentiam iniunctam à pari aut inferiore, etiam non audita eorundem peccatorum confeſſione: non tamen iniunctam à Superiore niſi ex præſumpto ipſius conſenſu, quando non poteſt facilè adiri.

CONCLVS. I. In hac commutatione nihil facit ad rem, vtrùm commutaturus pœnitentiam ſit ſuperior, an inferior eo qui eam iniunxit, modò peccata ob quæ iniuncta eſt, non fuerint illi reſeruata. Hanc tenet *P. Suarez diſp. 38. ſect. 10.* 99.

Probatur. Quia etſi ad abſoluendum ac ligandum in hoc foro requiratur poteſtas iuriſdictionis, qua vnus homo altero ſuperior eſt, quæque ab Eccleſia confertur: tamen nec ipſa abſolutio nec ligatio fit propriè hac poteſtate, ſed poteſtate ordinis, quam ſacerdos exercet immediatè in perſona Chriſti, & in qua omnes ſacerdotes pares ſunt. Quare quiuis ſacerdos reſpectu eorum in quos habet iuriſdictionem, in hoc foro eſt ſupremus ſub Chriſto iudex.

Ex quo patet falſum eſſe, quod aliqui aſſerunt, ideò Superiorem poſſe mutare pœnitentiam inferioris, quia poteſt in eius præceptis diſpenſare: quia nullus purus homo in hoc foro eſt confeſſario ſuperior. Nullus purus homo in hoc foro eſt confeſſario ſuperior.

CONCLVS. II. Audita confeſſione eorum peccatorum ob quæ fuit iniuncta pœnitentia, quiuis ſacerdos, qui pœnitentem eadem numquam confeſſum potuiſſet ab iis abſoluere, poteſt pœnitentiam commutare etiam in minorem, ſi iudicet expedire. Eſt ferè communis. 100.

Probatur. Quia pœnitens ſemel à peccatis abſolutus habet integrum ius eadem rurſus ei-

dem tribunali ſubiiciendi, & nouum de iis iudicium poſtulandi, vt patet ex dictis diſp. 4. n. 50. Et confeſſarius habet poteſtatem eum abſoluendi à peccatis, & pœnitentiam ei iniungendi eodem modo ac ſi nunquam fuiſſet abſolutus: quo poſito cùm hoc iudicium ſit legitimum, poterit ſe reus ei conformare, quo facto per ſe quodammodo obligatio prioris ſententiæ deſinet: ſicut etiam videmus in omnibus humanis iudiciis. Nam hoc ipſo quo reus ſuam cauſam legitimè ſecundò deducit in iudicium, poteſt ſe conformare ſententiæ ſecundi iudicis, & à priore recedere, v.c. ſit vnus Epiſcopus, qui aliquem excommunicarit donec tale quid facit: poterit hic illius ſucceſſorem adire, & propoſita rurſum cauſa ab eo ſententiam accipere, qua prior mutetur, præſertim quando nemo ſe opponit. Quod maximè locum habet in hoc iudicio ſacramentali, in quo omnes legitimi iudices ſunt ſupremi ſub Chriſto, & eſt præcipuè inſtitutum in vtilitatem pœnitentis.

Nec refert quod *ca. Placuit. de pœnitentia d.6.* prohibetur ne pœnitens qui ſe priùs vni ſacerdoti commiſit, ſe poſtea alteri committat, quia ſolùm intelligitur de pœnitentiis publicis, in quibus per eiuſmodi mutationem politia externa valde turbaretur. Secùs eſt de hoc foro interno. Demum cùm hæc ſit communis ſententia DD. & confeſſariorum praxis, videtur etiam eſſe communis Eccleſiæ.

Dixi, *qui pœnitentem*, &c. Quia nullus poteſt mutare pœnitentiam iniunctam ob peccata, à quibus non potuiſſet priùs abſoluere. Quia vt poſſit mutare pœnitentiam, debet circa illa peccata ferre iudicium eodem modo ac ſi pœnitens numquam fuiſſet ea confeſſus, vt communiter DD. fatentur.

101. CONCLVS. III. Vt confeſſarius poſſit mutare pœnitentiam, neceſſarium eſt vt pœnitens ſecundò ei confiteatur peccata ob quę illa fuit iniuncta. Ita *Soto d. 20. q. 2. a. 3. in fine. Silueſt. v. Confeſſio 1. q. 27. P. Suarez diſp. 38. ſect. 19. n. 8.* & alij. Probatur, quia vt patet ex dictis, hæc mutatio debet fieri per actum iudicialem in hoc foro pœnitentiali, qualem nemo poteſt exercere niſi adminiſtrando actu hoc Sacramentum.

Soto, Silueſter, Suarez.

Dices, Videri ad hoc ſufficere vt pœnitens alia peccata confiteatur. Sed contra primò, hoc iudicium neceſſariò debet verſari circa peccata ob quæ iniuncta fuit pœnitentia, quod fieri nequit niſi in hoc iudicio proponátur, quia omnis actus iudicialis debet fieri cognita cauſa circa quam verſatur. Secundò, quia ſacerdos non poteſt pro libitu paruas vel magnas pœnitentias imponere, ſed tenetur ſequi cauſæ æquitatem, ſpectata grauitate peccatorum, aliiſque circumſtantiis, quod fieri nequit ſine iudiciali peccatorum cognitione, atque eorum confeſſione.

Hinc ſequitur primò, Hanc concluſionem habere locum etiam tunc quando pœnitens eundem confeſſarium accedit, vt pœnitentiam mutet. Quia ipſe non poteſt ſecundò circa eandem cauſam ferre iudiciũ, niſi per confeſſionem eorundem peccatorum ſecundò ad eum deferantur. Excipe tamen caſum, quo pœnitens interim dum primum iudicium cenſetur adhuc moraliter durare, hanc mutationem petit, nimirum priuſquam à confeſſario diſceſſerit; aut ſaltem eodem die quo confeſſus eſt, vel ſecundùm Sotum & Viualdum ſuprà, etiam duobus ſequentibus diebus. Sed in hoc caſu tutius crederem, vt ſecundò eadem peccata confiteretur: quod quamdiu ſacerdos meminit præcedentis confeſſionis vnico verbo fieri poteſt, ſi pœnitens dicat ſe eadem peccata rurſum confiteri, & petere abſolutionem & pœnitentiam. 102.

Soto. Viualdus.

Infertur ſecundò, Vt aliquis ſacerdos poſſit mutare pœnitentiam iniunctam à priore, omnino eſſe impertinens, quòd huius conſenſus præſumatur. Quia cùm hic non niſi audita confeſſione poſſit eam mutare, nullo modo poteſt validè conſentire vt alter hoc faciat. 103.

Infertur tertiò, Pœnitentem nullo modo ſatisfacere, ſi loco pœnitentiæ faciat quoduis aliud opus etiam apertiſſimè longè melius. Primò, quia cùm non exequatur ſententiam iudicis, non poteſt eius præcepto ſatisfacere. Sicut etiam nullo modo ſatisfacit præcepto Eccleſiæ, qui loco ieiunij ad quod obligatur facit alia opera longè meliora. Secundò, quia ſecundùm illud opus cùm non ſit ei iniunctum virtute clauium, non poteſt habere rationem pœnitentiæ ſacramentalis.

Non ſatisfit pro pœnitentia per opus melius.

Infertur quartò, Eum qui ratione obliuionis, aut aliter factus eſt impotens implere pœnitentiam, ſiue id factum ſit cum peccato ipſius, ſiue ſine eo, non teneri eius loco aliqua alia opera ſatisfactoria facere: & quamuis ea faceret, ſi poſtea fieret potens implere pœnitentiam, eodem modo teneretur eam implere, ac ſi illa non feciſſet. Sicut qui eò quòd perdidiſſet ſuum breuiarium eſſet factus impotens legere horas canonicas, non teneretur alias preces earum loco recitare: nec eas recitando tolleret obligationem legendi horas, ſi fortè poſtea aliud breuiarium reperiret.

Oblitus ſuæ pœnitentiæ non tenetur eius loco alia opera facere.

DISPVTATIO XI.

DE PVRGATORIO.

HACTENVS diſputauimus qua ratione poſſimus in hac vita obtinere remiſſionem peccatorum tam ſecundùm culpam, quàm ſecundùm pœnam: quia tamen ſæpe contingit aliquos ex hac vita decedere antequam pro peccatis plenè ſatisfecerint, diſputandum nobis eſt qua ratione poſt hanc vitam purgari poſſint. Qua in re tres ſunt præcipuè difficultates. Prima eſt cum hæreticis,qui negant vllas animas iuſtorum poſt hanc vitam à peccatis purgari. Secunda verſatur circa pœnas & ſtatum earum animarum quæ in purgatorio ſunt. Tertia circa modum quo à nobis iuuari poſſunt.

DVBIVM I.

Vtrùm aliqua animæ poſt hanc vitam in purgatorio pœnis temporalibus expientur?

Lutherus. 1. VArie olim diuerſi hæretici circa hanc quæſtionem errarunt:ſicut etiam Lutherus initio cum ſuis variè de ea ſenſit: tandem tamen tam ipſe quàm alij omnes huius temporis hæretici in hoc conſpirarunt, vt omnino negarent vllum eſſe purgatorium, ſiue locum in quo illi qui moriuntur in gratia, antequam omnino pro peccatis ſatisfecerunt, temporalibus pœnis puniuntur & purgantur. Ad quod non tam certa aliqua ratione mouentur, quàm quadam auaritia, vt ſcilicet habeant occaſionem euertendi omnia monaſteria,& anniuerſaria ſacra, quæ in ſubſidium iſtarum animarum fundata ſunt.

Partem igitur affirmatiuam vniuerſa ſemper ab initio tenuit Eccleſia, & tandem clariſſimè (Florent. Trident.) definierunt *Concil. Florent. ſeſſ. vlt. in decreto fidei.* & *Trident. ſeſſ. 6. can.* 30. eamque plurimi qui contra hæreticos ſcripſerunt hoc noſtro æuo doctiſſimè tam ex Scripturis quàm ex Patribus probarunt,& inter alios pulcherrimè (Bellarm. Valentia. Suarez.) *Card. Bellarm. lib. de purgatorio, P. Gregorius à Valentia, in 3. p. diſp.* 11. *quæſt.* 1. *& P Suarez diſp.* 45. *ſect.* 1. Quare cùm ab his res tota luculentiſſimè ſit diſcuſſa, eam tantùm breuiter percurram, vt qui hæc legunt poſſint habere aliqua fundaméta, ex quibus fidem catholicam contra hæreticos tueantur.

2. (2. Mach. 12.) Probatur primò ex 2. Machab. cap. 12. vbi dicitur Iudas Machabæus collegiſſe pecunias, & miſiſſe duodecim millia drachmarum Ieroſolymas vt offerretur ſacrificium pro iis quieciderant in bellu,& ſubditur: *Benè & religioſè de reſurrectione cogitans.* (*Niſi enim eos qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur & vanum orare pro mortuis.*) *Et quia conſiderabat quòd hi qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis orare vt à peccatis ſoluantur.* Vbi expreſsè dicitur, & exemplo non vnius Iudæ ſed omnium Machabæorum (qui in hoc factum pecunias contulerant) probatur benè & religioſe eos facere, qui pro defunctis orant vt à peccatis ſoluantur. quod omnino vanum eſſet, ſi nulli defuncti aliquibus peccatis, ſiue peccatorum pœnis perſoluendis ligarentur, à quibus per noſtras preces poſſent ſolui.

Contra hunc locum hæretici obiiciunt primò, librum hunc non eſſe canonicum. quod 3. probant primò, quia eius auctor in fine petit ſibi concedi veniam, ſi qua in re errarit. quod in ſcriptorem hagiographum non cadit. Secundò,quia in eo laudatur Raſias quòd ſeipſum occiderit. quod tamen impium eſt. Tertiò, quia in duobus illis libris ſunt aliquot antilogiæ. (D. Auguſt.) Quartò, quia *D. Auguſtin l. 1. cap.* 31. *contra Gaudentium*, dicit eos libros ſobriè legendos eſſe, quaſi ſuſpecti ſint. Quintò, quia auctor videtur ſupponere animas ſimul cum corporibus mori. quia ſentit iis non profuturas noſtras orationes niſi eſſet reſurrectio. Illud autem eſt omnino impium.

Obiiciunt ſecundò; Quòd Iudas ibi dicatur oraſſe pro iis, qui erant mortui in peccato mortali. Erant enim occiſi,quia acceperant ſibi donaria idolorum.quod *Deuteron. 7. v. vlt.* erat prohibitum. (Deuter. 7.) quare illis preces prodeſſe non poterant. Tertiò,quòd ex eo quòd illi orabant pro defunctis, non ſequatur eos fuiſſe in purgatorio.Nam poterant illi hoc ſolùm facere, vt oſtẽderẽt ſuum in eos affectum. Et ſic etiam reſpondent, quando docemus Patres oraſſe pro defunctis. Quartò, quòd Machabæi exemplum non faciat legem. potuit enim in eo erraſſe.

Sed hæc planè ridicula ſunt. Ad primum 4. Reſpondeo, hoc repugnare communi Eccleſiæ (Concil. Carthag. 3. Innocent. I. D. Aug. D. Hieronym.) ſenſui. Nam *Concilium Carthag.* 3. *can.* 47. *Innoc.* 1. *epiſtola* 3. *ad Exuperium cap. vltim. D. Auguſt. lib.* 18. *de ciuit. cap.* 36. *& D. Hieronym. in prologum horum librorum*, hunc librum inter canonicus numerant.

Ad primam probationem Reſpondeo, falſum ſumi. Nam auctor nullo modo petit veniam errorum,ſed tantùm petit ſibi cõdonari, ſi quid minùs concinnè & eleganter narrauerit. quod facilè in hagiographum cadit.

Ad ſecundam Reſp. non laudari ibi factum Raſiæ, ſed tantùm narrari fortitudinem animi ipſius in contemnenda morte. Adde, omnino credibile eſſe eum oppetiiſſe mortem ex ſingulari Dei inſtinctu, qui potuit ei dare veniam

ſeipſum occidendi, ſicut de multis martyribus legimus: quæ tamen exempla admiranda magis ſunt quàm imitanda: ideóque D. Auguſtinus monet vt cautè ea legamus, ne putemus nobis ſimilia licere quæ nulli ſine ſingulari Dei inſtinctu licent. Ex quo patet ſolutio quartæ probationis.

D. Aug.

Ad tertium Reſpondeo, non eſſe veras, ſed ſolùm apparentes antilogias. quod multis aliis Scripturæ locis vſu venit: vt patet vel ex ſola oratione, quam Actorum 7. habuit B. Stephanus, in qua v. 2. 5. 6. 14. 16. ſeptem vel octo dicuntur, quæ videntur repugnare iis, quæ dicuntur Geneſis cap. 12. 23. 33. 50. & Exodi 1. & ad Galat. 3. Et ideo tamen docti non reiiciunt hanc orationem à Scriptura canonica, ſed ſtudiosè laborant vt eas apparentes antilogias concilient.

Actor. 7.
Geneſ. 12.
Exod. 1.
Galat. 3.

Ad quintum, nego auctorem hoc vllo modo ſentire, ſed ex communi tunc Hebræorum ſenſu ſupponit idem eſſe, non eſſe reſurrectionem mortuorum, & animas eſſe mortales. Et ex eo quòd anima ſit immortalis, ſequi eſſe reſurrectionem mortuorum: ſicut etiam idem eodem modo vbique Scriptura ſupponit: vt patet 1. *ad Corinth.* 15. *v.* 29. *ac ſequentibus*, & ſæpe alibi.

1. Cor. 15.

5. Ad ſecundam obiectionem Reſpondeo, Iudam piè ac probabiliter credidiſſe tales vel omnes, vel ſaltem ex parte, aut ratione ignorantiæ fuiſſe excuſatos à grauiore peccato: aut in ipſis mortis anguſtiis diuina gratia præuentos doluiſſe de peccato, & ita veniã obtinuiſſe. Ad hoc autem credendum valido argumento mouebatur, quòd illi omnes magno zelo legis ac honoris Dei permoti animas ſuas maximis periculis obiecisſent. Quare non eſt credibile eos ſcienter voluiſſe contra legem peccare pro cuius defenſione ipſam mortem fortiter contemnebant. Aut ſi ex imbecillitate peccabant, omnino credibile eſt, diuinam bonitatem, quæ eos ad aliorum exemplum corporaliter puniebat, pro tam pio opere dediſſe eis gratiam, qua à morte ſpirituali reſurgerent. quod apertè indicant illa verba, *Et quia conſiderabat quod hi*, &c.

Ad tertiam Reſpondeo, eam apertè repugnare textui, in quo ſignificatur eos oraſſe pro iis vt ſoluerentur à peccatis; & hoc tamquam pium laudatur: & omnino vanum eſſet orare pro aliquo ſolùm vt oſtendamus noſtrum in eum affectum, quando credimus orationem ei nullo modo poſſe prodeſſe. Et quamuis ex eo quòd illi orabant pro mortuis, non ſequatur hos verè fuiſſe in purgatorio: benè tamen ſequitur, illos putaſſe eas animas poſſe eſſe in tali ſtatu, in quo adhuc peccatis ligatæ, noſtris orationibus iuuari poſſent. quod nos ſolùm contendimus.

Ad quartam Reſpondeo, illud factum non fuiſſe ſolius Machabæi, ſed totius exercitus; & ex eo clarè probari quæ fuerit illo æuo Iudæorum hac de re opinio. quæ cùm à Scriptura laudetur, non potuit eſſe male fundata.

6. Probatur ſecundò, ex 1. ad Corinth. 3. vbi Apoſtolus ait: *Vnuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificet. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam: vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur & vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus manſerit quod ſuperædificauit, mercedem accipiet, ſi cuius opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.*

1. Cor. 3.

Vbi Nota primò, Apoſtolorũ hîc comparare fideles & præſertim concionatores (de his enim primò & per ſe loquitur, & tantùm conſecutiuè de aliis) diuerſis hominibus, qui in ciuitate benè fundata ſuper firmam petram diuerſas domos ædificant, aliqui ex pretioſo marmore, auro, argento, & ſimili materia, quæ ab igne non læditur: alij ex ligno, fœno, ſtipula quam ciuitatem ſi contingat incendi, lapides, aurum & argentum manent illæſa: lignum, fœnum, ſtipula conſumuntur, & is qui intus eſt patitur detrimentum, & ambuſtus effugit.

7. Nota ſecundò, Quod dicitur hic, *Dies enim Domini*, græce haberi, ἡ γὰρ ἡμέρα, id eſt *ipſa*, ſiue *illa dies*, ſcilicet Domini: per quam antonomaſticè intelligitur dies extremi iudicij, iuxta illud 1. ad Timoth. 4. *Quam reddet mihi Dominus in illa die.* & alibi. Idemque dicitur dies Domini Sophoniæ primo, *Iuxta eſt dies Domini magnus.* Et Ioelis 2. *Venit dies Domini*, &c. & hic propriè reuelabitur in igne iuxta illud Pſalm. 96. *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Et in illo, toti mundo qualia ſunt omnium mortalium opera, clariſſime demonſtrabitur. Quem diem ſecundùm textum græcum dicit Apoſtolus reuelari in præſenti: quia Apoſtoli ex præcepto Dei diem iudicij vbique tamquam mox futurum, & quaſi iam præſentem denuntiabant. Similiter per ignem primò & per ſe intelligit ignem quo orbis ante iudicium conflagrabit, qui ſimul expiabit peccata fidelium, ſi quæ adhuc expianda reſtent: ſecundariò tamen per *illum diem* intelligit etiam diem mortis, & iudicij particularis cuiuſque fidelis. Quia quod ad rem attinet, vnum idemque iudicium exercetur, eademque ſententia circa vnumquemq; fertur hora mortis ipſius, quæ feretur in extremo iudicio. Quare hi dies hîc ab Apoſtolo, & ſæpe aliàs in Scriptura confunduntur, quaſi vnus ac idem eſſet. Sic quia excidium & deſolatio vrbis Ieroſolymitanæ erat typus extremæ deſolationis totius mundi: Chriſtus Matth. 24. & Luc. 21. vtraque confundit, & de iis quaſi eodem tempore futura eſſent, loquitur. Similiter ſub igne quo purgabuntur fideles in fine mundi ſubintelligit etiam ignem purgatorij, quem tamquam ſatellitem Chriſto iudici aſtare facit, paratum punire peccata in ipſum commiſſa. hic autem ignis probat ſingulorum opera; illos, qui aurum & lapides pretioſos ædificarunt, non attingẽdo. Sicut ignis immiſſus in ciuitatem diceretur probare illa ædificia, ſiue demõſtrare eſſe ex materia incombuſtibili conſtructa, quæ nullo modo attingeret, cùm alia omnia depaſceret. Item eos, qui lignum, fœnum, ſtipulas ſuperædificarunt, comburendo & puniendo, & ita probabit eorum opera eſſe mala, oſtendendo eos commiſiſſe aliquid combuſtibile, ſiue propter quod digni erant, qui igne punirentur; atque ita ſalui erunt, *ſed quaſi per ignem*: quia illo igne

1. Timot. 4.
Sophon. 1.
Ioel. 2.
Pſal. 96.

Iudicium particulare & vniuerſale ſæpe in Scriptura pro eodem accipiuntur.
Matt. 24.
Luc. 21.

igne non conſumentur, ſed purgabuntur, vt
Apoc.21. ſublata omni coinquinatione, quæ in regnum cæleſte intrare non poteſt (vt dicitur *Apocalyp.* 21. *v.* 37.) ipſi omnino æterna gloria perfruantur.

8. Hæc huius loci explicatio videtur maximè
Bellarm. Suar. genuina & conſona textui. Alij varij varias adferũt, vt videre eſt apud *Card. Bellarm. & P. Suarez citatos numero* 1. Ferè tamen omnes huius loci interpretes, atque etiam Patres ex eo probant purgatorium, vt ex eorum ſcriptis & dictis auctoribus patet, & ex textu clare colligitur. Nam certum eſt primò, per diem Domini intelligi, aut diem iudicij extremi, aut particularis, quo quiſque ſtatim a morte iudicatur: vt patet ex Scriptura, quæ vbique tempus vitæ noſtræ vocat *tempus noſtrum*: quia nobis ad pœnitentiam
Luc.19. Hoc tempus dicitur noſtra, tempus iudicij dies Domini. datum eſt Luc.19. *Quia ſi cognouiſſes & tu. & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi*: aut etiam quia Deus nos hic permittit noſtro arbitrio multa agere. Sic Lucæ 22. Chriſtus ait Iudæis
Luc.22. *hæc eſt hora veſtra.* Contrà dies iudicij dicitur dies Domini, vt patet ex locis ſupra citatis; quia ipſe tunc ſuo arbitrio peccata puniet, prout iuſtitia exigit.

Secundò, apertè ex loco Apoſtoli conſtat in illo die, ſiue poſt tempus huius vitæ noſtra opera per ignem eſſe probanda, & futurum vt aliquorum opera ita ardeant, vt ipſi detrimentum patiantur, ſiue vt in græco habetur, mulctentur ac puniantur: ita tamen vt ipſi deinde ſalui ſint. quod (quidquid quidam Græci dicant) nullo modo poteſt intelligi de damnatis, qui nullibi in Scriptura dicuntur ſaluari, ſed æternùm perire. Quare neceſſariò debet intelligi de illis, qui ſunt futuri beati. Ex quo apertè concluditur, aliquorum iuſtorum peccata poſt hanc vitam temporali pœna puniri. quod hac diſputatione contra hæreticos contendimus.

9. Probatur tertiò ex 1. ad Corinth. 15. vbi Pau-
1.Cor.15. lus contra quoſdam iudaizantes, & negantes reſurrectionem mortuorum diſputans, ait: *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis; ſi omnino mortui non reſurgunt? Vt quid & baptizantur pro illis?* Quaſi dicat, Fruſtra & inaniter id faciunt: quia ſi mortui non reſurgunt (vt omnes communiter fatentur) ſequitur, animam ſimul cum corpore extingui, atque ita nullo modo ſuo baptiſmo poſſunt mortuis prodeſſe.

Vbi Nota primò, Apoſtolum hîc diſputantem contra quoſdam hæreticos iudaizantes & ſequentes ſectam Saducæorum, qui negabant animæ immortalitatẽ, ac corporum reſurrectionem, illos confutare ex communi Iudæorum conſuetudine, qui ex traditione à maioribus accepta, ſolebant baptizari pro mortuis.

10. Nota ſecundò, Baptiſmum hîc aut ſumi metaphoricè pro lamentis, lachrymis, pœnitentiis, afflictionibus, operibuſq; pœnoſis, quæ ipſi pro defunctis aſſumebant. quod in Scriptura fre-
Marc.10. quentiſſimum eſt Marci 10. *Poteſtis bibere calicem,*
Luc.12. *quẽ ego bibo, aut baptiſmo quo ego baptizor, baptizari?* Et Luc.12. *Baptiſmo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor vſque dum perficiatur?* Vbi paſſionem
Pſal.123. ſuam vocat baptiſmum. Sic Pſal.123. dicitur: *Torrentem pertranſiuit anima noſtra, forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem.* Vbi afflictiones vocat *aquam.* & pertranſire aquam, ſiue in ea immergi ac baptizari, idem eſt quod affligi. Aut etiam poteſt dici accipi propriè pro ablutione qua Iudæi abluebantur ante ſacrificia, & conſequenter pro ipſo ſacrificio. Dicuntur igitur apud Apoſtolum *baptizari pro mortuis*, qui pro iis ſe affligebant, aut ſacrificabant, vel potiùs vtrique. Nam Iudæos vtrumque facere ſolitos patet ex Gen.50.
Geneſis 50. vbi Ioſeph cum ſuis per ſeptem dies fletu magno fleuit pro patre ſuo. & ex 2. Reg.3. 2.Reg.3.
vbi Dauid iuſſit populum accingi ſaccis, & cum eo ieiunans vſque ad veſperam fleuit pro Abner occiſo. Et l.2. Machab. 12. vbi Iudas cum toto 2.Mach.12.
populo curauit pro occiſis in bello offerri ſacrificia. Apoſtolus igitur ex hac vniuerſali & antiquiſſima Iudæorum conſuetudine probat reſurrectionem mortuorum. quia hæc ſcilicet vaniſſimè fierent, ſi mortui non reſurgerent, ſiue, quod idem eſt, ſi anima ſimul cum corpore interiret. Quare eodem modo fruſtra hæc fierent, ſi omnes mortui ſtatim à morte eſſent aut damnati, aut beati, nec vllis iuſtis reſtarent vllæ pœnæ, à quibus liberari poſſent, perſoluendæ; quia illæ afflictiones ac ſacrificia illis nullo modo poſſent prodeſſe. Quare vaniſſimi fuiſſent tam Ioſeph, quam Dauid, qui pro mortuis ſe afflixiſſent, ac fleuiſſent, ſi hæc illis prodeſſe non poterant.

Quod autem hæretici reſpondent, illos ſo- 11.
lùm ea feciſſe luctus oſtendendi cauſa, nimis frigidum eſt, & tantis viris indignum, qui tanta afflictione ac labore nihil aliud egiſſent, quàm vt mollitiem animi ſui omnibus oſtentarent, vt qui ſuorum mortem æquo animo ferre non poſſent. Quod maximè confirmatur reſponſo Dauidis, qui 2. Reg. 12. rogatus cur filio nato ſibi ex 2.Reg.12.
Bethſabee, adhuc viuo ac ægrotãte fleuiſſet ac ieiunaſſet; eo autem defuncto luctum omnem deponeret, ait: *Propter infantem dum adhuc viueret, ieiunaui & fleui: dicebam enim. Quis ſcit ſi fortè donet eum mihi Dominus, & viuat infans: Nunc autem quia mortuus eſt quare ieiuno? nunquid potero reuocare eum amplius: Ego vadam magis ad eum,* &c. Clarè docens vaniſſimum eſſe affligere ſe pro mortuis, quibus ea ratione prodeſſe non poſſumus: qualis erat ille infans, quem ſciebat nullas habere pœnas tẽporales perſoluendas, quia ipſe nondum poterat peccare. Qui plura loca Scripturæ pro hac ſententia velit videre, videat *Card. Bellar. ſupra l.* Bellarm.
de purgatorio. hæc enim nobis ſufficiunt.

Prob. quartò ex vniuerſali totius ab initio Eccleſiæ conſenſu, quæ ſemper curauit orari pro defunctis, vt patet primò ex antiquiſſimis liturgiis ac libris ritualibus, D. Iacobi, D. Marci, D. Baſilij, ac Æthiopum, ac Romana, quæ creditur eſſe D. Petri. quæ habentur initio tomi 6. bibliothecæ Patrum, in quibus omnibus inſtituuntur certæ preces pro defunctis.

Secundò ex conſenſu omnium Patrũ, qui ſem- 12.
per communiter ſenſerũt orandum eſſe pro defunctis. quod vaniſſimè feciſſet, ſi hoc nõ potuiſſet iis prodeſſe: nec prodeſſe potuiſſet, ſi omnes ſtatim à morte eſſent damnati aut beati, nec vlli pœnas aliquas temporales paterentur. Quare hæreticis contrà obgannientibus hic iterum

inge

D. Aug. ingerendum illud *D. Auguſtini epiſtola* 118. *ad Ianuarium*, vbi ait: *Similiter etiam, ſi quid horum tota* (ſcilicet Eccleſia) *per orbem frequentat* (ſcilicet tanquam recte factum ſuppoenendum eſt.) *Nam hoc quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſima inſania eſt.* Si quis autem velit conſenſum hac in re omnium Patrum videre, legat *Card. Bellar. ac P. Suarez citatos n.* 1. Nobis ſufficiet vnius aut alterius auctoritatem attuliſſe. Bellarm. Suarez.

13. *D. Ambroſius l. 1. epiſtola* 8. *ad Fauſtinum* agens de obitu ſororis ait: *Itaque non tam deplorandam quam proſequendam orationibus reor; nec mœſtificandam lachrymis tuis ſed magis oblationibus anima eius Domino commendandam arbitror.* & *D Chryſ. homil.* 41. *in priorē ad Corinth. Iuuetur*, ſcilicet mortuus, *non lachrymis, ſed prece, ſupplicationibus, eleemoſynis, oblationibus.* D. *Auguſt. l. de cura pro mortuis*, vbi totus fere eſt in hac re ſuadenda *c.* 1. ait: *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium: ſed etſi nuſquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parua tamen eſt vniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, auctoritas, vbi in precibus ſacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum.* Vbi ex teſtimonio D. Auguſtini diſcimus, totius Eccleſiæ conſuetudine & auctoritate probari, vt pro fidelibus defunctis oretur: nec hoc fit ob alium finem niſi vt iuuentur, ac a pœnis ſuis liberentur, Quare aut hæretici damnent ſuam ſententiam, aut totam Eccleſiam erroris arguant; & contra promiſſionem Chriſti Matth. 16. dicant portas inferi contra eam præualuiſſe. D. Ambroſ. D. Chryſoſt. D. Aug. Matt. 16.

Solùm hic notanda eſt quorumdam hæreticorum impudentia, qui relictis multis clariſſimorum Patrum teſtimoniis, quibus clariſſimè aſſerunt fidelium animas ſæpe adhuc temporalibus pœnis poſt hanc vitam purgari, & noſtris precibus iuuari poſſe, adferunt quædam loca D. Auguſt. & aliorum, in quibus dubitanter diſputant de modo, quo animæ illæ puniuntur, quaſi ipſi de re ipſa dubitarent, quam tamē apertiſſimè & conſtantiſſimè aſſerunt.

14. Probatur quintò, Quia, vt oſtendi ſuprà diſputatione 2. dub. 12. ſæpiſſime contingit vt poſt remiſſam culpam reſtet nobis aliqua pœna perſoluenda: & conſequenter ſæpe contingit vt quis moriatur antequam pro omni tali pœna ſatisfecerit. Ergo tunc debet alicubi ſatisfacere vel ſatiſpati poſt hanc vitam. Nulla enim eſt ratio cur dicamus Deum tunc relinquere ea peccata impunita, aut omnes eas pœnas remittere. Eademque eſt ratio eorum qui ſubitò moriuntur cum ſolis peccatis venialibus, qui poſt hanc vitam purgari & puniri debent. Ergo aliqui poſt hanc vitam temporalibus pœnis puniūtur, quod nos aſſerimus.

15. Obiiciunt hæretici primò, Nullibi exſtare in Scripturis nomen purgatorij, aut præceptum orandi pro defunctis. Sed hæc nugatoria ſunt, nec contra nos faciunt. Nec enim de nomine, ſed de re diſputamus, quam clarè ex Scriptura probauimus. Nec opus fuit vt Scriptura nobis præciperet, vt oraremus pro defunctis; ſed debet nobis ſufficere quòd proferat ac laudet facta eorum, qui illud fecerunt, vt nos ea etiam laudabiliter imitemur.

Obiiciunt ſecundò, Eccleſiaſtæ 11. dicitur, 16. *Si ceciderit lignum ad Auſtrum aut Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Ergo non datur locus in quo animæ purgandæ ad tempus permaneant. hinc Matth. 25. omnes mittuntur vel ad cælum, vel ad infernum, nulli ad purgatorium. Et Apocal. 14. dicitur, *Beati mortui, qui in Domino moriuntur: amodo iam dicit ſpiritus vt requieſcant à laboribus ſuis.* Ergo non patiuntur ampliùs poſt hanc vitam. Confirmant hoc demum ex quibuſdam locis Patrum, qui videntur tantùm duo receptacula mortuorum agnoſcere. Eccle. 11. Matt. 25. Apocal. 14.

Reſpondeo primò, Si hæc aliquid valerent, euerterent communem hæreticorum ſentētiam docentium iuſtorum animas vſq; ad diem iudicij non admitti in cælum, ſed clauſas teneri ſub altari. quare vltra duo illa loca, tertium vſque ad diem iudicij coguntur admittere. Deinde Reſpondeo, Eccleſiaſtem ſolùm aſſerere ſtatum gratiæ, vel peccati ſiue odij Dei, poſt hanc vitam eſſe immutabilem: & ſiue homo iuſtus ac amicus Dei, ſiue peccator & filius gehennæ moriatur, perpetuò talem futurū. Alias deberemus dicere, Patres perpetuò permāſuros in lymbo, in quo ante Chriſti aduentum detinebantur, nec vnquam fruituros viſione beatifica.

Chriſtus autem Matth. 25. loquitur de ſtatu animarum futuro poſt iudicium, qui ſolùm erit duplex, ſcilicet beatorum & damnatorum. Eodem modo D. Ioannes in Apocal. loquitur de ſtatu futuro poſt hanc vitam, vt patet ex contextu. Similiter etiam Patres aſſerentes tantùm eſſe duo loca, quibus recipiantur animæ defunctorum, loquuntur de locis ac ſtatibus in ęternū permanentibus. quia diſputant contra Pelagianos, qui etiam poſt diem iudicij comminiſcebātur futurum tertium locum, in quo pueri mortui ſine baptiſmo perpetua quadam beatitudine fruerentur. quod Patres impugnant & damnāt, Alias quæ fuerit eorum mens de purgatorio ſatis ex dictis conſtat. Matt. 25.

Obiiciunt quædam alia, ſed quæ non ſunt vllius momenti; quæ vide, ſi lubet, apud Card. Bellarm. ſupra. 17.

DVBIVM II.

Quo loco ſit purgatorium?

NOta, Theologos præter cælum communiter quatuor animarum receptacula conſtituere. Primò, infernum damnatorum; quem fide conſtat eſſe locum ſubterraneum circa centrum terræ. Nam Prouerb. 9. dicitur, *In profundis inferni conuiuæ eius.* Et 15. *Semita vitæ ſuper eruditum vt declinet de inferno nouiſſimo.* hinc vbiq; Scriptura opponit cælum inferno, tamquam loca remotiſſima ſurſum ac deorſum. Iob 11. *Excelſior cælo eſt, & quid facies? profundior inferno, & vnde cognoſces?* Similia habes Pſal. 138. Iſaiæ 14. & aliis. Quare inſulſus omnino *Caluinus* eſt qui *l.* 2. *inſtit. c.* 16. *& l.* 3. *cap. vlt.* negat infernū ſub terra eſſe, vultque animas damnatas nullo certo loco concludi, nec aliud pati quam quòd apprehendant Deum Prouerb. 9. Iob. 11. Pſal. 138. Iſai. 14. Caluinus.

Matt.5. Deum [illegible] tum. quod apertiſſime dictis Scripturæ locis [illegible] Matth. [illegible] repugnat.

18. Secundus locus eſt lymbus puerorum qui ſine baptiſmo moriuntur, & ſolum pœnam damni æternam patiuntur. Quem locum omnino coniunctum eſſe inferno, videtur inſinuare Florent. ſeſ. ult. vbi dicit animas eorum qui in peccato mortali, aut ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen imparibus puniendas. Quare [illegible] tam a Concilio, quam a Patribus ſub æterni nomine comprehenditur, quaſi vnus locus.

Florent.

Tertius locus eſt in quo ante Chriſti aduentum, iuſti ab omni peccato purgati poſt mortem detinebantur, ſinus Abrahæ in Euangelio dictus: quem fuiſſe ſubterraneum aperte colligitur ex ſymbolo, vbi dicitur Chriſtus deſcendiſſe ad inferos. Et ad Epheſ. 4. *In inferiores partes terræ:* nimirum ad Patres in lymbo exiſtandes: vt Catholici omnes docent.

Epheſ.4.

Quartus locus eſt purgatorium, in quo decedentes in gratia ſoluunt pœnas peccatorum, pro quibus hîc non ſatisfecerunt. Quamuis autem quidam putent eas animas non vno ſed variis locis puniri, tamen communis Theologorum ſententia eſt, eas certo loco ſubterraneo puniri. quod etiam videtur omnino conueniens. Nam cùm ſint rei, conuenit vt in carcere detineantur, donec vltimum quadrantem ſoluerint: vt ex Euangelio etiam colligitur.

Conuenit præterea inter Theologos, infernum inter hæc loca eſſe profundiſſimum, & centrum mundi occupare: & omnino conſonat Scripturis citatis. Qualis autem inter reliqua tria ordo ſit, DD. inter ſe varia ſentiunt, nec ex vllo fundamento poteſt aliquid certi probari. Quare non duxi hæc fuſiùs diſputanda. Qui plura videre deſiderat, legat P. Suarez hic diſput. 45. ſect. 2.

Suarez.

DVBIVM III.

Quas pœnas animæ in purgatorio patiuntur?

19. HAnc difficultatem varij varie explicant. D. Bonauent. in 4. d. 20. p. 1. a. 1. q. 2. & 3. Soto d. 19. q. 3. art. 2. Card. Bellarm. l. 2. de purgatorio cap. 10. 11. 12. 13. 14. P. Valentia in 3. p. diſp. 11. q. 1. puncto 2. & fuſiſſimè P. Suarez diſp. 46. ſect. 1. & 2. Qui in quibuſdam rebus varia inter ſe ſentiunt; partim ob quaſdam viſiones, quæ apud Bedam aliosque leguntur; partim quiâ res hæ magna ex parte nobis obſcuræ ſunt, & in multis non ſunt ita certa fundamenta, ex quibus hanc vel illam partem poſſimus clarè probare. Quare in iis ſolùm breuiter probabiliores Theologorum ſententias proferam cum breui ratiuncula. Qui plura volet, dictos auctores conſulat.

Bonauent. Soto. Bellarm. Valentia. Suarez.

20. Conclvs. I. Certum eſt omnes animas quamdiu ſunt in purgatorio carere viſione beatifica. Eſt communis DD. Primò, quia nemo videt Deum niſi plenè purgatus ab omni reatu peccatum conſequente. Secundò, quia ſicut ipſæ merentur adhuc pœnis temporalibus puniri; ita etiã priuari viſione Dei, cum qua nulla afflictio connaturaliter poteſt conſiſtere. Adde etiã, omnium eſt indecens dignum puniri, tanta beatitudine perfrui. Quare hæc temporalis beatitudinis priuatio habet vere rationem pœnæ.

Cum viſione Dei nulla afflictio naturaliter conſiſtere poteſt.

21. Conclvs. II. Dilatio hæc beatitudinis eas etiam aliqua moleſtia afficit. Cùm enim iam perfecte cognoſcãt maximũ eſſe bonum Deum videre, fieri naturaliter nequit, quin hoc valde deſiderẽt. *Spes autem quæ differtur, affligit animam.* Prouerb. 13. Et in hanc concluſionem etiam communiter Doctores conſentiunt. diſputant tamen vtrum hic dolor vehemens ſit: D. Thom. in 4. d. 21. q. 1. a. 1. q. 3. Soto d. 19. a. 3. concl. 2. & quidem alij putant hanc pœnam iis animis eſſe acerbiorem, quam ſint vllæ aliæ pœnæ, tam huius vitæ, quam purgatorij. Quia cùm perfecte apprehendant beatitudinem eſſe ſummum bonum, vehementiſſimè eam deſiderant, & conſequenter vehementiſſimè dolent ſe ea priuari.

Prouerb.13. D.Thom. Soto.

Contrà D. Bonauent. in 4. d. 20. p. 1. artic. 1. quæſt. 2. & Cardin. Bellarm. lib. 2. de purgatorio cap. 14. cum alii putant hunc dolorem non eſſe tam vehementem. Primò quia etſi beatitudo perfecte ab iis [illegible] ex [illegible] in ſe ſummum ſui deſiderium [illegible] ita vt mallent quiduis ferè pati, quàm ea diutius carere. atque ita eius dilatio ſit nata excitare magnam triſtitiam: hæc tamen in illis animabus multum lenitur gaudio quod percipiunt ex certiſſima ſuæ [illegible] ſpe. Secundò, quia illæ animæ habent [illegible] ſuas paſſiones perfecte domitas. Quare [illegible] poſſint facile tantam triſtitiam vitare, nulla videtur ratio, cur eam ſponte aſſumant: præſertim cum hoc videatur nonnihil repugnare ſummæ illi animi æquitati, qua ſe totaliter diuinæ voluntati conformant, & in eius diſpoſitione conquieſcunt.

Bonauent. Bellarm. Dilatio beatitudinis non ita grauiter affligit exiſtentes in purgatorio.

22. Confirm. Quia etiam antiqui Patres in lymbo non minus intelligebant quantum eſſet bonum videre Deum: & quamuis ex hac dilatione aliqualem [illegible] ciperent moleſtiam: vt patet ex illis [illegible] tibus deſideriis, quæ nobis exprimit Iſaias c. 45. & 64. inducens eos his vocibus Chriſti [illegible] clamantes: *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant iuſtum: aperiatur terra & germinet ſaluatorem.* Item, *Vtinam dirumperes cælos & deſcenderes,* &c. illam tamẽ fuiſſe omnino moderatam, & per ſe eſt omnino credibile, & patet ex illo Abrahæ de Lazaro Luc. 16. teſtimonio, *hic conſolatur.* Quare igitur non dicamus idem de animabus exiſtentibus in purgatorio?

Sicut nec olim Patres in lymbo. Iſai.45. Luc.16.

23. Dices, Eſſe diuerſam rationem, Primò, quia exiſtentes in lymbo ſciebant ſe ibi hærere non ob propriam vllam culpam, à qua ſe iam omnino erant purgati. Secundò, ſciebant ſe non poſſe tali dolore accelerare ſuam beatitudinem. Contrà animæ in purgatorio ſciunt ſe ibi ob propriã culpam detineri, & ſe dolore poteſt illi [illegible] pro purgatione peccati, & conſequenter pro celeriore liberatione. Sed hæc non videntur ſatisfacere. Nam ex priore differentia tantum ſequitur, animas illas grauiter dolere ſe commiſiſſe talia peccata, ob quæ merentur ad tempus priuari viſione Dei: non autem eas propter dolere, quia hæc viſio differtur. Nam damnũ quod patiuntur ſecundùm ſe præciſè in vtrisque eſt æquale. In ſecundo verò ſumitur, [illegible] animas per illum

Anima in purgatorio per ſpontaneã triſtitiam non poſſunt liberationem ſuã accelerare.

illam triſtitiam minuere debita ſibi ſupplicia. quod non videtur verum. Quia neque per eam hæc minuunt per modum ſatisfactionis. quia, vt omnes fatentur, tempus ſatisfactionis cum hac vita finitur: neque per modum ſatispaſſionis, quia, vt oſtendi diſp. 10. n. 2. & 35. ad hanc neceſſariò requiritur, vt pœna à iudice infligatur: illa autem pœna non poteſt dici à Deo infligi, aut propriè habere rationem pœnæ, cùm ab ipſis animabus ſpontè aſſumatur. Quare etſi credibile ſit eas animas aliquam triſtitiã accipere ob peccata à ſe commiſſa: non tamen credo eas ita vehementer ſe iam ideò affligere; quia fruſtra fieret: niſi fortè dicamus eas à Deo neceſſitari ad tã vehemẽtem triſtitiam: ſicut neceſſitantur damnati, vt continuò vehementiſſimè doleant, ſe priuari beatitudine. atque ita triſtitia haberet rationem pœnæ, & minueret debita ſupplicia. quod probabiliter quidem dicitur, ſed certò probari non poteſt.

24. CONCLVS. III. Certum etiam eſt eas animas pati præterea aliquam pœnam ſenſus: & quidem aliquas ex iis grauiſſimas, quæque omnes pœnas huius vitæ longè ſuperent. Ita communiter DD. & Patres. *D. Auguſt. in Pſalm. 3.* explicans verſum primum, *Quamuis*, ait, *ſalui* (ſcilicet futuri ſint) *per ignem grauior tamẽ erit ille ignis, quàm quidquid poteſt homo pati in hac vita.* Idemque docet *D. Gregorius eundẽ verſum explicans.* Item *D. Anſelmus in cap. 3. prioris ad Corinth. Sciendum eſt*, ait, *quòd grauior eſt ille ignis, quàm quidquid homo pati poteſt in hac vita.* Conſentiunt etiam alij Patres, & Beda ac ſimiles, qui apparitiones diuerſarum animarum deſcripſerunt. Ratio eſt, quia conuenit vt qui ſe iniuſtè peccatis oblectarunt, & tempus miſericordiæ huius vitæ, quo facilè potuiſſent pro iis ſatisfacere, neglexerunt, pro iis poſtea iuſtè puniantur, idque ſeueriſſimè, cùm iam non ſit ampliùs miſericordiæ, ſed iuſtitiæ tempus.

D. Aug.
D. Gregor.
D. Anſelm.
Beda.

25. CONCLVS. IV. Videtur etiam certum, ſaltem aliquas ibi torqueri vero & propriè dicto igne hæc eſt etiam communis. Ex qua igitur aperte ex illo Apoſtoli 1. ad Corinth. 3. *Saluus erit, ſic tamẽ quaſi per ignẽ.* Vbi eū loqui de vero igne quo ibi animæ puniuntur, oſtendi nu. 7. Illud autem, *quaſi per ignem*, non ſignificat tantùm quandam ſimilitudinem, ſed more Hebræo veritatem. Sicut illud Ioãnis 1. *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre.* Probatur. Quia, vt patet ex dictis n. 24. eſt communis ſententia Patrum atque etiam DD. Vnde in *Concil. Florent. ſeſſ. vlt.* hoc ſenſerunt omnes Latini ibi congregati. Græci tamẽ etſi conſenſerint eas animas pati aliquas pœnas, negarunt tamen torqueri igne, nec tamen ideo fuerunt damnati. Quare hæc concluſio non eſt tam certa, quàm priores, quæ ſine errore negari nequeunt.

1. Cor. 3.
Ioan. 1.
Concil. Florent.

Vtrùm autem torqueantur etiam frigore & ſimilibus aliis pœnis, non ita conſtat: probabilius tamen eſt quòd ſic. quia hoc multæ reuelationes docent.

26. Dixi, *ſaltem aliquas tam grauia pati.* Quia multi negãt omnes tam grauia pati, aut torqueri igne. quia poteſt ſæpe contingere, vt aliqui morientes nihil habeant purgandum niſi leuiſſima aliqua peccata venialia; quos tam grauiter torqueri, videtur incredibile. Et his videtur ſuffragari quædam apparitiones apud Bedam & Carthuſianum, in quibus innuitur aliquas animas exiguas valde pœnas pati: & eas etiam quæ initio grauiores pœnas patiebantur, paulatim minores pati. Et hanc ſententiam tenet *D. Bonauent. citat. n. 19.*

Beda.
Carthuſ.
Bonauent.

Contra verò alij volunt omnes igne grauiſſimo torqueri. Ita *D. Thom. in 4. d. 21. q. 1. a. 1. q. 3.* Et inclinat *P. Suarez. diſp. 46 ſect. 3. n. 7.*

D. Thom.
Suarez.

Ratio eſt. quia hoc videtur magis expedire ipſis animabus, quibus melius eſt graui tortura breuiter purgari, quam diu carere viſione beatifica, cuius accelerationem omnibus tormentis comparare vellent. Quare quando iuuantur viuorum ſuffragiis, pœnæ earum non remittuntur, ſed abbreuiantur. hoc enim iis videtur longe meliùs. Et huic ſententiæ valdè fauent Patres citati numero 24. qui generatim docent eas grauiſſimo igne torqueri; multumque fauet Apoſtolus 1. ad Cor. 3. vbi etiam ſtipulam (qua leuiſſima peccata ſignificãtur) docet igne purgari.

Animabus purgatorij melius eſt breuiter puniri grauiter, quàm diu leuiter.
1. Cor. 3.

Nec obſtant viſiones quæ à diuerſis referuntur, quæ ſymbolicæ ſunt, & allegoricè intelligẽdæ. quia ſtatus animarũ vt in ſe eſt nobis in corpore conſtitutis oſtendi non poteſt. Quòd igitur quædam animæ videbantur aliis leuiùs puniri, & pœnæ earum paulatim mitigari; non ſignificat pœnas in ſe eſſe leuiores in intentione, ſed in extentione, eaſque paulatim extrinſecè mitigari ob certam ſpem propinquæ liberationis.

27. Præcipua autem hîc eſt difficultas, Qua ratione ignis corporeus torqueat ſpiritus ſiue in purgatorio, ſiue in inferno. Multi docent hoc fieri ſolùm, quia ſpiritus alligãtur diuina virtute ipſi igni, aut certo loco; & quia hoc ſibi apprehendunt planè inconueniens, valdè triſtantur. Ita *D. Thom. 1. p. q. 64. a. 4. Scotus in 4. d. 44. q. 2. a. 2. initio*, & alij. Sed hoc non videtur ſufficere, tum quia Patres & Scriptura videntur ſignificare eos longè aliter torqueri ab igne: tum etiam quia hic dolor non videtur eſſe tantus, quantum nos fides in damnatis eſſe docet. Nam propriè loquendo cùm ſpiritus à nullo corpore, aut loco corporeo pendeant, aut benè vel malè afficiantur, parui momenti poteſt eſſe illa inconueniẽtia, quòd in hoc vel illo loco ſint. Et eſſet omnino impertinens quòd igni alligarentur, potiùs quàm aëri, cùm ignis non videatur illis magis inconueniens, quàm aër.

D. Thom.
Scotus.
Spiritus non torquentur ſola apprehẽſione ignis.

28. Secunda ſententia docet, ſpiritum alligatum illi igni apprehẽdere ſe ab eo eodem modo torqueri ſicut anima in corpore conſtituta ab eo torqueretur. Citatur pro hac *Sotus in 4. d. 50. a. 2. §. Credidernm* vbi dicit animas exutas corpore, ſimiliter ab igne torqueri, ſicut exiſtẽtes in corpore. Sed poſſet fortè meliùs intelligi ſecũdùm ſententiam quam infrà exponam. Hæc autem ſententia ſic explicata non ſatisfacit. Nam cùm ſpiritus certò ſciant ſe ab igne non poſſe lædi, cur id apprehendant? Nec poteſt dici Deum eos neceſſitare ad talem apprehẽſionem. quia Deus nequit in nobis per ſe cauſare falſum iudicium.

Sotus.

29. Tertia ſententia docet, ignem tanquã inſtrumentũ à Deo eleuatũ producere in ſpiritibus aliquã qualitatẽ iis diſconuenientẽ, qua grauiſſimè torque-

torqueantur, eò quòd eam tamquam ſibi valdè diſconuenientem eſſe intelligant, ideoque affligantur. Sed hæc etiam ſententia eſt valde difficilis. Primò, quia, vt oſtendi tom. 1. q. 62. a. 4. probabilius eſt implicare, aliquam rem corporalem à Deo eleuari vt quid ſpirituale effectiue producat. Secũdò, quia etſi talis qualitas poſſit ab igne in ſpiritu produci: tamen non videtur poſſe ita grauiter ſpiritum affligere, præciſè quia apprehendit eam ſibi diſconuenientem, ſiue ſe per eam deturpari, vt dicta ſententia inſinuat. Nam minimo prauo habitu, aut habituali culpa veniali etiam leuiſſima deberet ſine comparatione magis torqueri, quàm quauis alia qualitate, quam ignis poſſit in eo producere. Quia illa ipſum ſine comparatione magis deturpant. Quare vt hæc ſententia ſatisfaciat, vlteriùs dicendum eſt, ſpiritum ea qualitate torqueri ſimili aliquo modo, quo animæ torquentur dum ſunt in corpore, cum dolore percipiendo qualitates contrarias in ipſo productas eo modo quem infrà explicabo.

30\. Quarta ſententia docet, fatendum quidem eſſe, ſpiritus ab igne torqueri, nos tamen ſcire nullo modo poſſe quomodo hoc fiat. Ita *Durand. in 4. d. 44. q. vlt. Card. Bellarm. lib. 2. de purgat. c.* 12. & videtur ſententia *D. Auguſtini l. 21. de ciuit. c.* 10. vbi ait: *Cur enim non dicatur quamuis miris, tamen veris modis etiam ſpiritus incorporeos poſſe pœna corporalis ignis affligi?* Sic etiam D. *Gregorius libro* 4. *dialog. cap.* 29. vocat hanc pœnam inuiſibilem, quia à nobis cognoſci nequit. Quæ etiam vera credo, ſi loquamur de perfecta huius difficultatis cognitione: quia nihil ſpirituale poſſumus perfectè & per proprios conceptus cognoſcere.

Durandus. Card. Bellar. D. Aug.

D. Gregor.

31\. Vt tamen ex rebus nobis notis etiam de hac quæſtione aliquid colligamus Nota primo, etſi ignis in iis quos vrit, producat aliquam doloriferam qualitatem, non tamen propriè producere dolorem; ſed hic eſt quidam actus potentiæ ſenſitiuæ, omnino diſtinctus à qualitate quam ignis producit, quæ ſolùm eſt illius obiectum. Hinc per operationem Dei, vel etiam Angeli fieri poteſt, vt quis ſine vllo dolore aduratur. Imò hoc poteſt etiam aliquo modo naturaliter accidere in iis, qui organa tactus per lepram habent omnino corrupta, aut per vehementem apoplexiam impedita, præſertim quando vſtulatio non eſſet valdè vehemens.

Dolor vſtulati non eſt qualitas ab igne producta, ſed eſt actio ipſius animæ.

32\. Nota ſecundò, etſi anima exiſtens in corpore nullam ſenſationẽ poſſit producere niſi dependenter ab organo corporeo: tamen in ſe habet veram potẽtiã eam producendi ſaltem inchoatam, & quæ per organum corporeum compleri debeat. Imò valdè videtur veroſimile eam ad ſimiles actus nõ pendere à corpore, niſi quàm diu ipſam informat. Nam ſicut habet eſſe omnino independens à corpore in exiſtendo, ita videtur habere independens in operando. Nam operari ſequitur eſſe. Sicut igitur etſi quãdiu eſt in corpore ab eo pendeat in intelligendo, ita vt ob huius indiſpoſitionem quandoque nihil poſſit intelligere: tamen extra corpus exiſtens multo meliùs intelligit, quàm dum hoc informat. Sic videtur dicẽdum, quòd extra corpus poſſit corporeas qualitates etiam percipere non modò per nudam intellectualem cognitionem, ſed per quandam cognitionem experimentalem, aliquo modo ſimilem ei ſenſationi, quam circa eaſdem, dum eſt in corpore, elicit. Nec enim eſt vlla ratio quæ nos hoc cogat negare. Et quamuis ob defectum experientiæ non poſſimus id clarè probare, ſi tamen ex iis quæ certò ſcimus, velimus ratiocinari, videtur rationabiliter poſſe concludi. Et quamuis hoc aliquis velit omnino negare; tamen ei fatendum erit, Deum poſſe ſingulari concurſu ita ſupplere defectum organi corporei, vt anima ſimili modo percipiat calorem, & ſimiles qualitates extra corpus, quo eas percipiebat in corpore: ſiue hæc actio vocetur ſenſatio, ſiue non. Nec enim hîc de nomine diſputamus.

Anima ſeparata poteſt producere aliquas actiones ſimiles ſenſationi.

Nota tertiò, ſicut anima informans corpus propter mutuam ſympathiam, neceſſariò cum dolore quodam percipit qualitates, quæ corpus male afficiunt: ita Deum ſupernaturaliter poſſe eam ſeparatam alicui corpori alligare, quod à ſe nullo modo ſeparare poſſit, & quo cum Deo ſingulariter concurrente ſimilem aliquam ſympathiam habeat, ſicut habebat priùs cum eo quod informabat (nulla enim hîc apparet implicantia, vel ratio id negandi. Vnde fiet vt eodem modo percipiat qualitates impreſſas huic corpori, ſicut priùs percipiebat productas in eo corpore, quod informabat. Quare ſi Deus eam ita alliget alicui corpori, in quod ignis agat, eodem modo eius acrimonia torquebitur, ac ſi eſſet in proprio corpore. Et hoc eſt quod ait *D. Gregorius lib. 4. dialog. c.* 29. *Colligere ex dictis Euangelicis poſſumus quia incendium anima non ſolùm videndo ſed etiam experiendo patiatur.* Nec ad hoc opus eſt, vt qualitas ab igne producta in illo corpore, poſſit illud corrumpere: quia damnatos poſt diem iudicij eodem modo torquebit, quo torqueret in hac vita, & tamen nullo modo eorum corpora corrumpet. 33.

Modus quo ſpiritus torquentur ab igne.

D. Gregor.

Ex quo vlteriùs videtur ſequi, diuina virtute fieri poſſe, vt ignis ſimili modo torqueat ipſam animam immediate ſine tali connexione cum alio corpore, ſi nimirum Deus eam igni alliget, & per ſe immediatè neceſſitet ad acrimoniam ignis per ſe immediatè cum dolore percipiendam. Si enim hoc poſſit facere mediante alio corpore, cur immediatè per ſe facere non poſſit? 34.

Sequitur demum, valdè probabiliter idem fieri poſſe in Angelo. Nam etſi hic cùm non ſit forma corporis, non habeat potentias ſenſitiuas, quales ipſa anima habet: omnino tamen credibile eſt eum habere aliquam potentiam ei correſpondentem, qua non modò abſtractiue, ſed etiam experimentaliter poſſit qualitates corporeas percipere, ſiue hæc potentia in eo diſtinguatur ab intellectu, ſiue non: quod ad præſentem difficultatem non pertinet. Quare videtur poſſe à Deo neceſſitari vt ſimili aliquo modo acrimoniã ignis percipiat, nõ ſolùm nuda aliqua cognitione, ſicut cum eam intuetur, ſed, vt ait D. Gregorius ſuprà, cum dolore eam experiendo, ſicut anima noſtra eam percipit, quando corpus aduritur. Et hanc rationem explicandi modum quo ſpiritus ab igne cruciantur, cum viris doctiſſimis contuli, iiſque placet. Et quod ad me

Angeli poſſunt qualitates corporeas etiam experimẽtaliter percipere.

D. Gregor.

attinet, videtur mihi & Scripturæ & dictis Patrum ſatis congruere, nec video quomodo à nobis aut alius probabilior reperiri aut hic refutari poſſit. Ceterùm fatendum eſt Deo multos modos eſſe poſſibiles, quos nos non poſſumus concipere, de quibus faciliùs poſſumus incerta diuinare, quàm aliquid certi dicere.

35. Nota quartò, longè grauius ſpiritus torqueri, quàm quis hîc torqueri poſſit. Tum quia ille ignis virtute agendi longè noſtrum ſuperat: tum etiam quia ex eo quòd organa corporis doloris vehementia obſtupeſcant, & ſpiritus vitales impediantur, multo minùs hîc dolores ſentimus: in purgatorio autem ac inferno, nihil horum fit, ideoque quiuis dolor perfectiſſimè percipitur.

Probabile eſt eas animas torqueri à dæmonibus.

Nota quintò, DD. hîc etiam diſputare, Vtrùm animæ in purgatorio torqueantur à dæmonibus. Quidam id affirmant ob quaſdam viſiones, quibus hoc videtur ſignificari. Sed vt ſuprà dixi, cùm hæ viſiones fere ſint totæ ſymbolicæ, non poſſumus ex iis aliquid certi circa modum, quo animæ ibi puniantur, colligere. Quare communiter Theologi cum *D. Thom in 4 d. 21. quæſt. 1. a. 1. quæſt. 5.* id negant. Quia videtur minùs decere Deum dæmonibus tanquam ordinariis miniſtris vti, vt amicos ſuos puniat: præſertim cùm illi id nunquam ſint facturi, niſi peſſima voluntate. Item videtur magis conueniens, vt qui finaliter dæmonem vicerunt, ei in altera vita in punitione ſubiiciantur. Hæ rationes ſatis probabiles ſunt, non tamen abſolutè conuincunt.

DVBIVM IV.

Quanto tempore animæ in purgatorio detineantur?

36. HAc in re certum eſt, nullam ex eo omnino liberari, donec ſit plenè purgata, vel per propriam ſatiſpaſſionem, vel per aliorum preces ac ſuffragia: quia conſtitutæ ſemel in carcerem, inde non liberantur donec ſoluerint vltimum quadrantem. Vt clare nobis inſinuat Chriſtus, *Matth. 5. verſ. 26.* vbi nobis ſuadet, vt dum ſumus adhuc in hac vita, aduerſario ſiue creditori noſtro ſcilicet Deo, cui debemus pœnas pro peccatis, faciamus ſatis, dum eſt locus miſericordiæ; quia aliàs poſt hanc vitam totum debitum rigoroſiſſimè exigetur.

Matth. 5.

Secundo, certum eſt, plenè purgatas, ſtatim inde liberatas admitti ad viſionem Dei: quia nihil amplius reſtat, quod eas poſſit ab hac retardare. Vtraque aſſertio inſinuatur à *Trident. ſeſſ. 6. can. 30.* & definitur in *Florent. ſeſſ. vlt.*

Trident.

37. Tertiò, certum eſt, nullam ibi detineri vltra diem iudicij generalis. Quia Matth. 25. tantùm ſtatuuntur duo ordines iudicandorum: & omnes mittuntur vel in cælum, vel in infernum. Et omnes Patres conſentiunt, poſt diem iudicij omnes fore aut damnatos, aut beatos.

Matth. 25.

Quartò, certum eſt, multas liberandas ante diem iudicij. Quia multæ habent parum purgandum, & conſequenter breui tempore purgari poſſunt, vel per aliorum ſuffragia liberari. Et in hactenus dictis communiter Doctores conſentiunt.

Quanto autem tempore vnaquæque anima pro ſingulis peccatis ſiue mortalibus remiſſis, ſiue venialibus puniatur, nobis omnino incognitum eſt. Probabile tamen eſt multas ob grauia peccata plurimis annis puniri, quod aliquo modo nobis videtur inſinuare Eccleſia, dum pro iiſdem defunctis per multos annos curat anniuerſaria ſacra celebrari, oſtendens fieri poſſe, vt tamdiu iis indigeant.

Quare quod ait *Soto in 4. d. 19. quæſt. 3. artic. 2. in fine.* nullam animam in purgatorio puniri vltra decennium; & Eccleſiæ ſenſui videtur repugnare, & ſine fundamento dicit. Nam omnes rationes quas pro ſe adfert, tam probant nullam manere vltra annum, quam vltra decennium. 38.

Soto.

Ex his demum ſequitur, in fine mundi aliquas, quæ multa adhuc habent perſoluenda, intenſiſſimis pœnis mulctandas, quia breuiſſimo tempore debebunt eas perſoluere.

DVBIVM V.

Qua ratione animæ egreſſæ corporibus iudicentur, & ad loca deſtinata deferantur?

QVadruplex eſt difficultas. Prima, quando hoc iudicium particulare fiat. Secunda, à quo fiat. Tertia, vbi fiat. Quarta, qua ratione ad locum ſibi deſtinatum deducantur. Quidam enim putant hoc fieri à dæmonibus, & hoc eſſet ſatis probabile, ſi vera eſſet ſententia dicentium eas in purgatorio à dæmonibus torqueri. Par enim omnino eſſet, vt ſi dæmones eas coram Deo accuſent, & iudicatas torqueant, etiam ad locum ſupplicij deducant. Addunt alij, eas neceſſariò vel ab Angelis, vel a dæmonibus debere eò deportari: quia per ſe localiter ſeipſas mouere nequeunt. Sed hoc non habet vllam probabilitatem: quia hoc nimiam earum imperfectionem argueret. 39.

CONCLVSIO I. Statim à morte hominis anima ipſius iudicatur. Ita *Cardin. Bellarm. lib. 2. de purgatorio cap. 4.* & communiter Theologi cum *D. Tho. in 3. p. q. 59. a. 5 ad primum.* Probatur primò ex *Eccli. 11.* vbi dicitur: *Facile eſt coram Deo in die obitus retribuere vnicuique ſecundum vias ſuas.* Vbi non ſolùm ſignificatur Deum hoc poſſe facere (quod non poterat eſſe dubium) ſed etiam ipſum hoc facere, ad quod neceſſaria eſt ſententia iudicialis. Vnde ibidem paulò infrà dicitur: *In fine hominis denudatio operum ipſius*, ſcilicet per diuinum iudicium, quo quid ipſe meritus vel demeritus ſit, oſtẽditur, & meritis præmiis vel ſuppliciis addicitur. Confir. Quod Lucæ 16. dicitur epulo mortuus ſtatim ſepultus in inferno. Et cap. 23. latroni dicitur, *Hodie mecum eris in paradiſo.* Vnde, vt omnes Catholici fatentur, patet, damnandos ſtatim a morte detrudi in infernum; & omnino puros ab omni peccato mox deduci in cælum. Vtrumque autem ſemper præcedit ſententia iudicis, qua illi pœnis addicantur; his gloria decernatur. Ergo idem dicendum eſt de iis, qui ad purga- 40.

Car. Bellarm.

D. Thom.

Eccli. 11.

Luca 16. & 23.

purgatorium mittendi ſunt. Confirm. ſecundò: quia nul a eſt ratio cur hoc iudic um differatur, cùm in inſtanti fieri poſſit per locutionem ſpiritualem, qua animæ oſtendatur quid ſit merita, & ob quas cauſas.

41. Concl. 11. Verius eſt hoc iudicium à Chriſto homine fieri. Quia Matth. vltimo Chriſtus dicit ſibi datam omnem poteſtatem in cælo & in terra: quod etiam de iudiciaria hac poteſtate intelligendum eſt. Vnde idem Ioannis 5. ait: *Neque enim Pater iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit filio.*

Matth. vltim.

Ioan. 5.

42. Concl. III. Probabilius eſt animas iudicandas Chriſtum videre in humana forma ſibi apparentem. Quia videtur omnino conuenire, tum ad maiorem bonarum conſolationem; tum etiam ad maiorem malarum terrorem, vt ſuum iudicem videant. Et hoc facilè fieri poteſt, cùm Chriſtus per diuinam potentiam, etiam in maxima diſtantia poſſit animabus apparere. Et confirmatur: quia ob dictas rationes Chriſtus in vltimo iudicio palàm ab omnibus videbitur. Ergo veroſimile eſt, idem in iudicio particulari fieri.

43. Concl. IV. Credibile eſt animas iudicari in ipſo loco, in quo è corporibus diſcedunt. Quia, vt patet ex dictis, hoc facile fieri poteſt, & eſt conueniens. Primò, quia aliàs deberet aliqua mora inter mortem & iudicium interuenire, ſi deberent aliò deduci: quia hoc in inſtanti fieri non poſſet. Secundò, quia non conuenit animas ſiue damnandas, ſiue purgandas primò deduci ad cælum iudicandas, & inde reduci ad locum ſupplicij.

44. Conclusio V. Probabilius eſt dæmones non deducere animas ad purgatorium: quia, vt dixi dubio tertio, Deus in his puniendis non vtitur illis miniſtris. Nec id opus eſt, cùm ipſæ per ſe facilè ſe ſubmittant diuino iudicio ac voluntati, & ſpontè locum ſibi deſtinatum adeant. Probabilius creditur Angelos ſanctos eas conſolationis cauſa eo comitari, ſicut in euangelio legimus, eos deduxiſſe animam Lazari in ſinum Abrahæ.

DVBIVM VI.

Vtrùm animæ in purgatorio ſint omnino certæ de ſua ſalute: aut mereri, aut demereri in eo poßint: aut ante plenam purgationem ex eo aliquando egredi?

45. QVidam olim (vt refert *D. Thomas in 4. d. 21. q. 1. art. 1. quæſtiuncula 4.*) putarunt eas de ſalute ſua omnino eſſe incertas, ideóque ſumma anxietate torqueri. Sed hæc ſententia nullo modo eſt probabilis.

D. Thom.

Conclusio I. Animæ in purgatorio ſunt omnino certæ de ſua ſalute. Eſt iam communis Theologorum: & apertè ſequitur ex concl. 1. dub. 5. vbi oſtendi eas ſtatim à ſuo è corpore egreſſu iudicari, ſuamque finalem ſententiam accipere, quam ſciunt omnino eſſe immutabilem. Confirm. quia ipſæ facilè vel experimento diſcunt ſe non eſſe in inferno, ſiue æternùm damnatas. Nam experiuntur ſe Deum non blaſphemare, aut odiſſe, ſed amare: quod nullo modo conuenit damnatis. Vnde clare colligunt ſe ſolum eſſe in purgatorio, cuius pœnas ex fide ſciunt nō eſſe æternas. Quare quod in quibuſdam reuelationibus dicitur quaſdam ibi animas eſſe incertas, an aliquando ſaluabuntur, aut abſolute negandum eſt, aut commode explicandum: vt ſcilicet ignorent an liberabuntur ex illis pœnis ante diem iudicij: quod fortè de quibuſdam dici poſſet, quę grauiſſimas pœnas perſoluendas habent, idque tanto tempore, vt dubitent an mundus diutiùs ſtabit. Nullo autem modo poteſt dici de omnibus.

Concl. II. Animæ in purgatorio nec mereri poſſunt, nec demereri. Eſt communis ſententia. Et probatur. Quia aliàs ſententiam quà iis certum ſupplicium, certaque gloria pro peccatis & meritis præteritis decreta ſunt, immutare poſſent; & maius vel præmium, vel ſupplicium accipere: quod apertè falſum eſt, & contra illud 2. ad Corinthios 5. *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal* Chriſti, *vt referat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum.* Vbi clare ſignificatur, nos non aliud accepturos pr...mium, præſertim eſſent ...le, aut etiam ſ...plicium, q...àm quod meriti ſumus in corpore. Hinc Ioannis 9. verſ. 4. dicitur. *Venit nox* id eſt mors *quando nemo poteſt operari:* ſcilicet aliquid merendo. Et Lucæ 16. dicitur villico: *Redde rationem villicationis tuæ iam enim non poteris villicare.* Et Eccleſiaſtici 14. *Ante obitum tuum operare iuſtitiam: quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum.* quia ſcilicet ibi non poſſumus amplius aliquid mereri. 46.

2. Cor. 5.

Ioan. 9.

Luc. 16.

Eccli. 14.

Nota, illas animas ideo non poſſe demereri, quia Deus ſingulari ſua prouidentia ita conſeruat, vt in nullum peccatum poſſint incidere. Contrà verò nullo modo ibi poſſunt mereri, aut pro peccatis propriè ſatisfacere: quia omne tempus merendi, aut ſatisfaciendi, vnà cum hac vita finitur, Deo ita ſtatuente: vt patet ex teſtimoniis cit...is. Vnde quod, vt dixi diſputatione ſecunda, dubio 17. decedentibus in gratia cum peccato veniali, hoc iis contritis poſt hanc vitam dimittitur; non ita fit, quaſi per eam contritionem hoc mer...ntur: ſed ...olum quia ad hoc legitime ...e d...ponunt. Sicut in hac vita contritis grat...s remittitur peccatum mortale ex Dei miſericordia. 47.

Cur animæ in purgatorio nec mereri nec demereri poſſint?

Dices primò, Illæ animæ nondum habent perfectam ...tem. Ergo poſſunt eam augere. Reſpondeo. Eas hanc habere quidem aliquo modo imperfectam; quia nondum per eam Deum ita amant, sicut eum amab...t in patri...: atque ita per acceſſionem viſionis beatificæ ipſa aliquando perficienda eſt. Hac tamen ratione poſſunt dici habere conſummatam, quaten...s ſecundùm præſentem Dei conſtitutionem, ipſa nunquam in æternum in iis aut augeri, aut amitti poteſt: non quidem ob intrinſecam aliquam earum diſpoſitionem (hoc enim ſolis Beatis conuenit) ſed ob ſingularem Dei aſſiſtentiam, quæ non permittit eas peccare, vt dixi num. 47. 48.

Cur animæ in purgatorio non poſſint amittere charitatem.

Dices ſecundò, Illæ animæ poſſunt iuuari noſtris precibus. Ergo ibi aliquid recipere, quod hic non ſunt meritæ. Reſpondeo negando conſequentiam. Quia hoc ipſum, vt ſcilicet à nobis iuuari poſſint, ſunt hic meritæ, per eadem opera quibus gratiam & Sanctorum communionem ſaltem de congruo meruerunt. Vnde patet, has animas partim eſſe in termino, quatenus ampliùs nec mereri, nec demereri poſſunt: partim verò in via, quatenus adhuc in fide ambulant, & ad beatitudinem tendunt.

49. Concl. III. Probabilius eſt eas animas ordinariè ante pœnas omnino perſolutas non poſſe e loco in quo detinentur, egredi: quia ibi ſunt quaſi in carcere. Ex multis tamen apparitionibus apertè colligitur, eas aliquando ex ſingulari Dei permiſſione egredi, ac aliquibus apparere, vt eorum ſuffragia poſtulent, aut ob alias aliquas cauſas. Eiuſmodi tamen apparitionibus, nec facilè, nec ſine magna circumſpectione fides habenda eſt: quia dæmon ſæpe, vt ſimpliciores decipiat, eas fingit. Quare tales nunquam niſi ex prudentiorum conſilio iis debent fidere.

DVBIVM VII.

Qua ratione animæ quæ ſunt in purgatorio noſtris ſuffragiis iuuari poſſint?

50. Nota primò, ſuffragium hîc dici omne opus quo vnus alteri ſuffragatur, ſiue eum adiuuat, ei obtinendo remiſſionem pœnæ, aut aliquod ſpirituale commodum. *Suffragium quid ſit?*

Nota ſecundò, *c. Animæ* 13. *qu.* 1. numerari quatuor genera ſuffragiorum. Scilicet primò oblationes ſiue ſacrificia ſacerdotum. Secundò preces Sanctorum, ſiue ij in cælo, ſiue in terra ſint. Tertiò, eleemoſynas, quibus animæ iuuantur non tantùm quatenus ſunt opus aliquod in ſe ſatisfactorium: ſed etiam quatenus eas recipientes per eas excitantur, vt pro defunctis orent. Quartò ieiunia, per quæ intelliguntur alia opera pœnitentiæ.

Duplex autem eſt difficultas. Prima eſt cum hæreticis, qui ſicut negant purgatorium; ita etiam negant nos defunctis vlla ratione poſſe prodeſſe. Secunda eſt inter Catholicos, qua ratione noſtra opera poſſint prodeſſe defunctis. Quidam enim negant ea poſſe iis prodeſſe aliter quàm per modum impetrationis. Alij contrà volunt iis ſolùm prodeſſe per modum ſatisfactionis. Alij demum volunt, nos vtroque modo iis prodeſſe poſſe.

51. Concl. I. Fide tenendum eſt, nos noſtris ſuffragiis poſſe prodeſſe animabus in purgatorio exiſtentibus. Patet ex dictis dub. 1. Vbi ex Scripturis veteris & noui Teſtamenti, & totius ab initio Eccleſiæ conſenſu probaui, ſemper ab omnibus orthodoxis fuiſſe habitum laudabile pro defunctis ſuffragia Deo offerre, vt à pœnis liberarentur: quod ſtultè fuiſſet factum, ſi iis non poſſemus prodeſſe.

52. Conclvsio II. Inter omnia ſuffragia, quibus poſſumus defunctis prodeſſe, præſtantiſſimum eſt ſacrificium Miſſæ, quod pro iis oblatum ex opere operato iis prodeſt. Vide dicta to. 1. dubio 9. concluſ. 4. Ratio vtriuſque concluſionis eſt: quia inter eos & nos eſt communio Sanctorum: quia ſcilicet cùm ipſi nobiſcum ſint vnius corporis membra, poſſumus nobis mutuo in neceſſitatibus prodeſſe, & alter alterius onera portare, vt monet Apoſtolus ad Galatas 6. *Galat. 6.*

Conclvsio III. Poſſumus eis verè prodeſſe per opera ſatisfactoria pro iis ſatisfaciendo. Eſt ferè communis Doctorum. Et probatur primò. Quia cùm ſimus vnius corporis membra, inter nos & eos eſt aliqua bonorum communicatio, quæ etiã in eo cõſiſtit, vt iuxta Apoſtolum ad Galat. 6. alter alterius onus portet, eius neceſſitatibus ſuccurrendo: illæ autem animæ in maxima neceſſitate ſunt, quam pro iis ſatisfaciendo ſubleuamus. Secundò, quia hic videtur eſſe totius Eccleſiæ ſenſus, quæ poſt Miſſæ ſacrificium ea opera indicat maximè defunctis prodeſſe, quæ ſunt maximè ſatisfactoria: cuius non poteſt alia eſſe ratio, quàm quia poſſumus pro iis ſatisfacere. Tertiò, quia, vt oſtendi diſput. 10. dub. 7. vnus pro altero poteſt ſatisfacere. Nulla autem eſt ratio cur magis poſſimus ſatisfacere pro viuis, quàm pro defunctis, cùm eodem modo ſimus omnes eiuſdem corporis membra. Vtrùm autem hæc ſatisfactio ſit de condigno, & habeat infallibilem effectum, vide quæ dixi dubio citato. 53.

Conclvsio IV. Probabilius eſt nos non tantùm per modum ſatisfactionis, ſed etiam per modum impetrationis poſſe iis animabus obtinere remiſſionem pœnarum, quas impetramus ijs propter ſatisfactiones ac merita Chriſti remitti. Ita *Caietan. tom.* 1. *opuſc. tract.* 16. *q.* 5. *Durand. in* 4. *d.* 45. *qu.* 1. *Cardin. Bellarmin. lib.* 2. *de purgat. cap.* 16. & alij. Probatur primò: quia poſſumus ab homine pro nobis vel aliis obtinere remiſſionem alicuius pœnæ, quam iuſtè poſſet infligere: quare non poſſimus idem obtinere à Deo, cùm talis conceſſio poſſit eſſe honeſta, & nihil contineat abſurdi? Probatur ſecundò: quia hic videtur eſſe ſenſus Eccleſiæ, quæ docet nos orare Deum, vt animabus illis propter merita Chriſti, ac piorum ſupplicationes debitas pœnas remittat: vt patet in oratione *Fidelium Deus omnium*, &c. in officio defunctorum, & aliis ſimilibus precibus. Atqui hoc fruſtra faceremus, niſi ſperaremus aliquid à Deo impetrare. 54. *Caietan. Durand. Bellarm.*

Dices, nos ideo pro iis orare, quia oratio noſtra eſt etiam ſatisfactoria. Sed hoc non ſatisfacit. Primò, quia ſi non ſperaremus ſupra ſatisfactionem immediatè illis aliquam remiſſionem impetrare, fruſtra oraremus pro illis rogando Deum vt iis pœnas remitteret, ſed deberemus pro nobis orare, & illis applicare ſolam ſatisfactionem noſtræ orationis: quia ſic eodem modo illis prodeſſemus, & præterea nobis aliquid à Deo impetraremus; quem fructum ſecundùm illam ſententiam omnino perdimus, dum pro illis oramus: quod tamen eſt contra communem Eccleſiæ ſenſum. Confirmatur primò: quia communis fideliũ ſenſus eſt, orationes publicas quas 55.

nomine

nomine Eccleſiæ eius publici miniſtri etiam mali pro defunctis fundunt, his prodeſſe: quod non poteſt fieri per modum ſatiſfactionis: quia Eccleſia ſecundum ſe ſumpta non poteſt ſatisfacere: neque etiam tales miniſtri poſſunt ſatisfacere, quia ad hoc neceſſarium vt ſint in gratia, vt ex communi ſententia probaui diſp. 10. n. 23. Ergo debent iis prodeſſe per modum impetrationis, quatenus eorum preces propter dignitatem Eccleſiæ, quæ per eos cenſetur orare, habent magnam vim impetrandi a Deo ea quæ ipſi ex inſtitutione Eccleſiæ petunt: vt oſtendi in materia de ſacrificio dub. 7.

Miniſtri Eccleſiæ mali in publico officio orãtes pro defunctis per modum impetrationis iis proſunt.

56. Confirm. ſecundò: quia Sancti etiam ſuis orationibus proſunt defunctis. Atqui cùm non ſint in ſtatu ſatisfaciendi non poſſunt iis prodeſſe aliter quàm impetrando iis remiſſionem pœnarum propter merita Chriſti. Ergo ita iis proſunt. Maior etiam conceditur ab aduerſariis. Et patet primò ex Lucæ 16. vbi iubemur facere amicos ex mammona iniquitatis, ſcilicet dando ſanctis pauperibus eleemoſynas, vt cùm defecerimus, ſcilicet per mortem, recipiant nos in æterna tabernacula. Quod aliter facere nequeunt, niſi ſuis precibus nos liberando à pœnis purgatorij. Secundò, clarè probatur auctoritate Eccleſiæ, quæ in vltima oratione quæ recitatur poſt Litanias, docet nos rogare Deum, vt intercedente B. Virgine ac omnibus Sanctis defunctos a pœnis abſoluat.

Luc. 16.

57. Reſpondent aliqui, tam Sanctos quàm miniſtros Eccleſiæ non impetrare defunctis immediatè remiſſionem pœnæ, ſed vt Deus excitet aliquos, vt pro iis ſatisfaciant: aut vt aliorum ſatisfactiones pro iis acceptet. Sed contrà primò: quia hoc apertè pugnat cum verbis orationum quas Eccleſia in hunc finem inſtituit, quibus expreſſè petimus vt Deus per merita Chriſti remittat illis animabus dictas pœnas, eaſque à peccatis abſoluat: quæ nullo modo dictum ſenſum niſi contortè, & per duros tropos admittunt. Secundò, quia ſi Eccleſia ſolùm id quod illi aiunt, intendat petere, quare id non exprimit propriis verbis, cùm hoc ſit facillimum? Aut cur id voluit petere iis verbis, quæ aliud ſignificant? Tertiò, quia aliàs non deberemus rogare Sanctos vt orarent pro defunctis; ſed vt orarent pro nobis vt Deus excitaret in nobis ingentem feruorem, quo pro defunctis ſatisfaceremus.

58. Reſpondent ſecundò, Sanctos poſſe prodeſſe defunctis applicando iis aliquas ex ſuis ſatisfactionibus, quæ iis fuerunt ſuperfluæ. Sed nec hoc dici poteſt. Quia nullo modo eſt in hominis priuati ſiue viui, ſiue defuncti poteſtate, ſatisfactiones, quas aliquando habuit ſuperfluas, poſtea vel ſibi vel alteri applicare. Nam alias quando nullius pœnæ temporalis obligationem habeo, poſſem ſatisfacere pro peccatis mei futuris, & poſtea ſtatim ac peccaſſem, eas ſatisfactiones poſtquam de culpa doluiſſem, mihi applicare: quod abſurdum eſt: vt benè docet *P. Suarez. diſp.* 48. *ſect.* 7. *n.* 7. Eiuſmodi igitur omnes ſatisfactiones, hoc ipſo quod nec ipſe operans iis indiget, nec dum operatur eas alicui indigenti applicat, reperiuntur in theſauro Eccleſiæ, quem extra collationem Sacramenti nemo poteſt diſpenſare, niſi qui poteſt conferre indulgentias.

Sancti nõ poſſunt defunctis applicare ſatisfactiones præteritas.

Suarez.

Dices primò, Inconuenienter homo petit à Deo ſibi aut alteri remitti pœnam pro qua poteſt ſatisfacere. Secundò, ſi Sancti poſſent ſuis precibus impetrare remiſſionem pœnarum, cum illæ ſint feruentiſſimæ, & Deo gratiſſimæ, ſtatim euacuarent totum purgatorium. Tertiò, in purgatorio non eſt locus gratiæ, ſed rigidæ iuſtitiæ. Ergo ibi nihil remittitur. 59.

Ad primum, nego aſſumptum. Nam alias inconuenienter darentur indulgentiæ, per quas ob ſatisfactionem Chriſti gratis nobis eæ pœnæ remittuntur.

Ad ſecundum, nego etiam aſſumptum. Nam ſimili modo poſſemus concludere Sanctos pro nobis etiam non orare. Quia cùm ipſorum & maximè B. Virginis preces ſint digniſſimæ quæ quiduis à Deo impetrent, cumque ipſi ardentiſſimè omnium hominum ſalutem exoptent, ex illo modo argumentandi ſequeretur, eos, ſi pro nobis orarent, debere impetrare vt omnibus darentur eæ gratiæ quibus de facto ſaluarentur. Quare dicendum eſt, quòd ſicut merita Chriſti non applicantur nobis ſecundùm omnem ſuum valorem, ſed ſecundùm moderationem diuinæ miſericordiæ ſimul & iuſtitiæ: ita & Sanctorum preces ſecundùm modum diuinæ prouidentiæ tam nobis quàm illis animabus prodeſſe, quibus ita aliquarum pœnarum relaxationem impetrant, vt tamen etiam iuſtitiæ ſuus locus relinquatur.

Cur quauis Sanctorum preces non ſufficiant quiduis impetrare.

Ad tertium reſpondeo, antecedens tantùm in eo ſenſu eſſe verum, quòd ibi nulla propriè fiat gratia illis animabus propter earum reſpectum, aut preces, ita vt ſibi poſſint aliquid impetrare: hoc tamen nullo modo obſtat, quin poſſit iis aliquid remitti in gratiam aliorum, qui pro iis orant. Nam aliàs non poſſent iis applicari indulgentiæ, per quas pure ob merita Chriſti ſine alia ſatisfactione debitæ pœnæ remittuntur.

DVBIVM VIII.

Quibus defunctis noſtra ſuffragia prodeſſe poßint?

Fverunt aliquando aliqui, qui ob apocryphas quaſdam hiſtorias putarunt ea poſſe prodeſſe etiam damnatis, ſaltem ad aliquam pœnarum diminutionem. Sed hæc opinio nullo modo poteſt defendi, vt benè oſtendit *Cardinalis Bellarm. lib. 2. de purgat. cap.* 18. 60.

Cardin. Bellarm.

Conclvsio I. Noſtra ſuffragia non poſſunt propriè prodeſſe Beatis, ita vt aliquid ipſi impetremus: quia nullo noſtro auxilio indigent. Quare quòd aliqui Patres aliquando dicunt nos pro iis offerre ſacrificia; hoc intelligendum eſt ita fieri, vt non iis aliquid impetremus, ſed vt gratias pro eorum gloria agamus. Similiter quòd petimus vt noſtra ſacrificia illi proſint ad honorem, intelligendum eſt de honore

Quomodo ſacrificia in honorẽ Sanctorũ offerantur.

extrinſeco, quem talia officia piè obeuntes iis impendimus.

61. CONCLVS. II. Nullo etiam modo proſunt damnatis. Eſt iam omnino certa & communis Catholicorum. Ratio eſt, quia damnati ſunt omnino alieni ab omni miſericordia, & communione fidelium, & per immutabilem ſententiam æternis pœnis addicti. Vtramque concluſionem docet *D. Auguſtinus lib. de cura pro mortuis c. 1.* vbi loquens de ſuffragiis quæ pro defunctis offerimus ait: *Sunt, quos nihil omnino adiuuant iſta, ſiue pro iis fiant quorum tam mala ſunt merita, vt neque talibus digni ſint adiuuari: ſiue pro iis quorum tam bona, vt talibus non indigeant adiumentis.* Omnes autem damnati vtpote obdurati omnino in ſua malitia, & perpetuo Dei odio, ſunt ita mali, vt nulla miſeratione digni ſint. Beati verò omnes tantis bonis affluunt, vt nullius ope indigeant.

D. Aug.

Quare quod *idem in Enchiridio cap.* 110. dicit quibuſdam ea ſuffragia prodeſſe, vt tolerabilior iis fit ipſa damnatio, intelligendum eſt de damnatis ad purgatorium, quorum pœnæ non ſemper ſtatim noſtris ſuffragiis tolluntur, ſed aliquando tantùm minuuntur, per temporis abbreuiationem.

Item quod *cap. Cùm Martha, de celebratione Miſſarum, Innocent. 3.* ait: ea ſuffragia prodeſſe & mediocriter bonis, & mediocriter malis, per vtroſque intelligendi ſunt diuerſi ſtatus exiſtentium in purgatorio: vel illa diſtinctio non eſt probanda, ſicut nec Pontifex eam probat, ſed conſiderandam proponit.

Innoc. 3.

Hinc patet, hiſtorias de Traiano ex inferno D. Gregorij precibus liberato, & de Machario orante pro infidelibus damnatis commentitias eſſe. Sicut etiam oratio pro defunctis, in qua illa referuntur, videtur falsò D. Damaſceno adſcripta, vt etiam inſinuat *Bellarm. libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in Damaſceno*: quia præter has fabulas multa alia continet tanto auctore indigna, & ſatis pueriliter partim proſa, partim carmine omnino temerè conſcripta eſt, & in græco omnino alio titulo quàm alia eius opera inſcripta eſt. Vnde vel ex eo ſolo ſuppoſititium partum arguas.

Bellarm.

CONCLVS. III. Suffragia noſtra poſſunt prodeſſe omnibus exiſtentibus in purgatorio. Quia omnes ſunt in eo ſtatu, vt auxilio noſtro indigeant, & iuuari poſſint. Quare Eccleſia etiam pro omnibus indifferenter orat. Priuata tamen ſuffragia iis ſolis proſunt, quibus ab offerente applicantur, in cuius ſolius poteſtate eſt, ea cui voluerit applicare: vt in ſimili latiùs oſtendi in materia de ſacrificio, dub. 9. concluſ. 7. 8. 9. 11. 12. 62.

DISPVTATIO XII.

DE INDVLGENTIIS.

DE his hoc noſtro tempore plurimi qui controuerſias contra hæreticos tractant, pulcherrimè ſcripſerunt, & inter ceteros *Cardin. Bellarm. in tertio ſuo tomo duobus libris.* Et inter Scholaſticos *Soto in 4. d. 21. P. Valentia tom. 4. diſp. 7. quæſt. 20. Nauarr. in particulari opere*, & doctiſſimè *P. Suarez tom. 4. in fine*, & alij plurimi, quorum libri paſſim habentur in manibus. Nec vlla poteſt hic occurrere difficultas quam illi, & præſertim Suarez non luculentiſſimè explicarit. Quare potuiſſet hic tractatus facilè omitti: ne tamen lector hic aliquid, quod alij hoc loco tractare ſolent, deſideret, breuiter hic quæ Cardin. Bellarm. P. Suarez & P. Valentia fuſiſſimè diſputant, quaſi eorum compendium ponam. Vt autem tota res ſit clarior, primò ipſum nomen explicandum eſt. Pro quo Nota, indulgentias generatim poſſe ſignificare quamuis remiſſionem proprij iuris in alterius fauorem factam. Hîc tamen ex communi Eccleſiæ & Theologorum vſu eas accipimus pro pœnæ temporalis, quæ remiſſâ culpa adhuc perſoluenda reſtat, remiſſione per diſpenſationem Eccleſiaſtici theſauri facta.

Bellarm.

Soto. Valentia. Nauarr. Suarez.

Indulgentiæ quid ſint.

DVBIVM I.

Vtrùm in Eccleſia ſit aliquis ſpiritualis theſaurus, conſtans ex ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum, quem Prælati per indulgentias diſpenſare poſſint?

1. NEgant hoc omnes hæretici noſtri temporis, & negauit ex Catholicis olim *Maronius apud Suarem diſp. 51. ſect. 1.* quia putauit Chriſti & Sanctorum merita accepiſſe ſufficiens pręmium: illa per exaltationem nominis ipſius, hæc per ſingulorum beatitudinem, & conſequenter nihil iis ſuperfuiſſe, quod in Eccleſiæ theſauro reponeretur. Sed in primis id aperte falſum eſt de meritis Chriſti, quæ propter ſuam abſolutam infinitatem nullum pręmium creatum condignum potuerunt recipere, ſed quouis dato, infinities maius meruerunt; vt communiter DD. docent in

Maronius.

tractatu de Incarnatione. Et ratio eſt. Quia cùm valor meritorum creſcat ob dignitatem perſonæ merentis, Chriſti merita debuerunt neceſſariò eſſe omnino infinita, quia procedebant à perſona omni ratione abſolutè infinita. Deinde etiam conſequentia nulla eſt. quia etſi merita Chriſti, qua merita ſunt, recepiſſent condignum præmium: poſſent tamen qua ſatisfactoria, habere aliquid ſuperfluum, quod nobis poſſit impedit, cùm Chriſtus nulla ſatisfactione pro ſe eguerit. Nam vt dixi diſp. 10. num. 32. in eodem opere multum differunt ratio meriti, cui reſpondet præmium; & ratio ſatisfactionis cui reſpondet delectio pœnæ. Hinc etſi omnes Beati receperint abundantiſſimè condignum præmium ſuorum meritorum, ita vt non habeat merita in ratione meriti ſibi ſuperflua: multi tamen qui parum aut nihil peccarunt, poſſunt habere ſuperfluam ſatisfactionem, vt mox oſtendam, quæ aliis poſſit prodeſſe.

Etſi ſancti non habeant ſuperflua merita, poſſunt tamen habere ſuperfluas ſatisfactiones.

2. CONCLVS. I. Exſtat in Eccleſia theſaurus conſtans ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum, qui omnino infinitus eſt. Videtur de fide, vt patet in *extrauag. Vnigenitus, de pœnitentiis & remiſſionibus*.

Probatur, quia Chriſti meritum & ſatisfactio ratione infinitatis perſonæ ſunt valoris omnino infiniti. Atqui ipſa abſolutè fuerunt data Eccleſiæ. Ergo adhuc in ea exſtant, cùm abſumi non potuerint. Minor patet. quia Chriſtus vbique in Scripturis dicitur nobis datus, pro nobis paſſus, &c. *Iſaiæ 9. verſ. 6. Ioan. 3. verſ. 16. ad Galat. 1. v. 4. ad Titum 2. v. 14.* Rom. 8. *ver.* 32. 1. *Petri* 2. *verſ.* 21. &c.

Iſaiæ 9. Ioan. 3. Galat. 1. ad Titum 2. Rom. 8. 1. Petri 2.

Similiter probatur de Sanctis. quia plurimi v.c. B. Virgo, Ioannes Baptiſta, Apoſtoli, aliique Martyres grauiſſima paſſi ſunt, cùm tamen habuerint vel nulla, vel exigua peccata pro quibus debuerint ſatisfacere. Ergo quamuis eorum opera vt habent rationem meriti fuerint abundanter remunerata, tamen vt habent rationem ſatisfactionis, multa iis ſupererant, quæ neque ex eorum voluntate (cùm de eo ſæpe non cogitarint) neque etiam ex alia certa lege fuerunt aliquibus certis applicata. Vnde ſequitur, hæc manſiſſe in bonis communibus Eccleſiæ; ſicut bona ciuium decedentium ſine vllis ceteris hæredibus aut legatariis, iure gentium ad ipſam Rempubl. pertinent. Non eſt autem minor cõmunicatio bonorum inter fideles, quàm inter ciues vnius Reipublicæ.

Superfluæ Sãctorũ ſatisfactiones pertinent ad theſaurum Eccleſiæ.

3. CONCLVS. II. Poſſunt Prælati Eccleſiæ hũc theſaurum diſpenſare applicando ex iuſta cauſa certis fidelibus aliquam eius partem, qua Deo pro pœnis ab iis debitis ſatisfiat. Eſt certa & communis Theologorum, ſequiturque ex prima concluſione. Quia fruſtra omnino eſſet ille theſaurus in Eccleſia, ſi ipſa non poſſet eo vti, nec vllis in particulari eum applicare. Deinde quia in omni Repub. eſt poteſtas bona communia ex iuſta cauſa diſtribuendi. Confirm. quia ſi priuatus poſſit ſuas ſatisfactiones alteri applicare, vt patet ex diſput. 10. dub. ſeptimo, cur communitas non poterit communes ſatisfactiones alicui applicare?

Probatur ex Scripturis. Quia Paulus 1. ad Corinth. 4. dicit Apoſtolos ſiue Prælatos Eccleſiæ eſſe diſpenſatores myſteriorum Dei: hæc autem ſunt præcipuè merita & ſatisfactiones, quæ, cùm vt oſtendi ſupra, hominibus in communi data ſint, iis ſigillatim communicari & diſpenſari debent.

Nec hic ſatisfacit reſponſio hæreticorum, hanc diſpenſationem fieri per ſolam prædicationem. Primò, quia ipſa peruertit ſenſum euangelij, & tollit priuilegia à Chriſto Petro, & Apoſtolis conceſſa Matth. 16. & 18. & Ioan 20. & 21. vt oſtendi in tract. de Sacramentis in genere, & de Pœnitentia. Secundò, quia Paulus hîc tantopere requirit fidelitatem in hoc miniſtro, quæ maximè cernitur in eo, vt quis in hac diſtributione exactè ſeruet iuſtitiam diſtributiuam, nec prodigè, nec indignis bona Domini diſtribuendo. Concio autem omnibus exhibenda eſt tam indignis, quàm dignis.

Matth. 16. Ioan. 20. 21.

CONCLVS. III. Poteſt hæc diſtributio fieri etiam extra ſacrificium vel Sacramentum per indulgentias. Eſt de fide ex *Concil. Conſtan. ſeſſ.* 8. *& Tridem. ſeſſ. vlt. ſub finem.* 4.

Concil. Conſtantienſe. Tridenti. 2. Cor 2.

Probatur primò. quia Paulus 2. ad Corinth. 2. abſens Corinthio inceſtuoſo partem pœnarum quas debebat perſoluere remiſit, idque ſine Sacramento aut ſacrificio, vt ſatis patet ex textu. Idem ſæpe initio naſcentis Eccleſiæ fuiſſe vſitatum, vt ad preces Martyrum, vel aliàs, quando hoc Epiſcopi iudicabant expedire, remitteretur lapſis aliqua pars pœnitentiæ, patet ex *Tertull. l. ad mart. poſt initium. Cypriano lib. 3. epiſtola* 15. *Concilio Nicen. cap.* 11. *aliàs* 12. *Ancyrano cap.* 5. *Laodiceno can.* 2. quæ fuſiùs citat *Bellarminus lib.* 1. *de indulg. capit.* 3.

Tertullian. Cyprian. Conc. Nicen. Laodicenum. Ancyranum. Bellarm.

Reſpondent hæretici, hæc tantùm intelligenda eſſe de pœnitentiis, quæ ab Eccleſia diſciplinæ cauſa imponebantur, non autem de pœnis Deo debitis. Sed contrà primò, quia Paulus dicit ſe id quod donauit illi Corinthio, donaſſe in perſona Chriſti, ergo remiſerat ei pœnas debitas Chriſto. quia alias pœnas ſibi ſoli, ſiue Eccleſiæ debitas, ex perſona ſua aut Eccleſiæ, non autem ex perſona Chriſti donaſſet. Neque enim poſſum aliquid alicui cõdonare ex perſona Principis aut Dei, ſiue tanquam rerum ipſorum diſpenſator, niſi hoc ipſis ſit debitum.

D. Paulũ Corinthio inceſtuoſo verè remiſiſſe pœnas Deo debitas.

Secundò, quia *Tertullian. l. de pudicitia cap.* 22. cùm iam factus hæreticus incepiſſet eiuſmodi remiſſiones & indulgentias oppugnare: negauit ad preces Martyris poſſe remitti lapſis partem pœnitentiæ, cauſamque addidit: quia Martyri nullæ ſatisfactiones ſuperſunt, quas poſſit alteri communicare. Quæ ratio friuola fuiſſet, niſi ſciuiſſet Eccleſiam Catholicam ſentire, dum lapſis eiuſmodi pœnitentiæ remittuntur, iis ſimul aliquas Martyrum ſatisfactiones applicari, ſiue communicari. quod negat poſſe fieri, eò quòd credat nullas ſatisfactiones Martyribus ſupereſſe, quibus ipſi non indigeant.

Tertullian.

Tertiò, quia aliàs non fuiſſet facta gratia iis quibus fuiſſent remiſſæ pœnæ, qui debuiſſent grauiores luere in purgatoriu.

Probatur ſecundò. quia Gregorius I. circa annum 600. Leo III. circa annum 800. Sergius II. circa annum 844. & alij deinde ſequentes Pon- 5.

Gregor. I. Leo III. Sergius II.

tifices apertè indulgentias conceſſerunt, vt pluribus docet *Cardinalis Bellarminus lib. 1. de indul. cap. 3.* Ex quibus clare oſtenditur eam conſuetudinem fuiſſe in Eccleſia antiquiſſimam: tum quia illi Pontifices clare inſinuant ſe in eo facto ſequi antiquum Eccleſiæ morem: tum etiam, quia omnino incredibile eſt, tantos viros in tanta re aliquid feciſſe, quod à maioribus non acceperint. Ex quibus patet, etſi ob maiorem rigorem Eccleſiæ, & feruorem Chriſtianorum in peragendis pœnitentiis fuerit olim parcior vſus indulgentiarum; aliquam tamen ſemper fuiſſe, & conſequenter eſſe doctrinam Apoſtolicam, talem poteſtatem in Eccleſia eſſe, donec hæretici contrarium probent.

Conſuetudinē dandi indulgē tias eſſe antiquam. Car. Bellar.

6. Obiiciunt hæretici, remiſſa culpa nullas reſtare pœnas luendas. Sed hoc ſuprà ſatis refutaui.

Secundò, Chriſtum pro omnibus peccatis ſatisfeciſſe. Reſpondeo, eius ſatisfactionem ac merita nemini tamen prodeſſe, niſi ei applicentur: aliàs omnes homines de facto ſalui fierent. quia omnibus gratiam & remiſſionē peccati meruit; inter ceteros autem modos eam applicandi, vnus fit per indulgentias.

Obiiciunt tertiò, Chriſtus pro omnium peccatis ſufficientiſſime ſatisfecit: ergo ſuperfluæ ſunt ſatisfactiones Sanctorum. Reſpondeo, negando conſequentiam. Quia etſi hæ per ſe neceſſariæ non fuit, quia illæ omnino infinitæ & inexhauſtę ſunt: tamen voluit Chriſtus etiam has in eodem theſauro reponi, & Eccleſiæ membris applicari. Primò, quia hoc pertinet multum ad gloriam Sanctorum, quos Chriſtus etiam hoc modo honorare voluit. Secundò, quia etſi valor ſatisfactionum Chriſti, vtpote infinitus, atque theſaurus prout ex iis ſolis conſtat, intrinſece & ſecundùm ſe nullo modo augeri poſſit: extrinſece tamen ratione effectus producendi, per ſatisfactiones Sanctorum augeri poteſt. quia Chriſtus ſuas ſatisfactiones ita Patri obtulit, vt in ſingulis applicationibus determinatum haberent effectum, qui augeri poteſt. Sicut igitur quo plures in Eccleſia ſunt Sancti, maioraque eorum merita, eo ipſa Deo eſt gratior, & maiora ab eo obtinet beneficia, & ſæpe obtinemus aliquid per merita & preces alicuius Sancti, quod ſine iis non obtineremus: ita etiam non videtur incredibile Deum largiorem effectum indulgentiis concedere ob Sanctorum ſatisfactiones, quàm alia faceret.

Cur per indulgentias etiam merita Sanctorum nobis applicentur?

7. Obiiciunt quartò, Omnes Scripturæ clamant ſolum Chriſtum nos redemiſſe & ſaluaſſe. Atqui ſecundùm hanc ſententiam Sancti dicerentur nos redemiſſe. Ergo ea non eſt aſſerenda.

Reſpondeo negando minorem. Primò, quia ſecundùm Scripturas ille propriè dicitur nos redimere, qui à peccato & pœnis æternis nos liberat. quod ſoli Chriſto conuenit. Secundò, quia etſi liberans nos à pœna temporali poſſet ſecundùm quid dici nos redemiſſe: tamen id propriè etiam ſoli Chriſto conuenit. quia eius ſolius ſatisfactiones per ſe ad id & valent, & oblatæ ſunt: ſatisfactiones verò Sanctorum nec ad id per ſe oblatæ ſunt, nec per ſe ad id valent, ſed omnem hanc vim habent ex meritis Chriſti, & per poteſtatem à Chriſto ipſius Vicario conceſſam nobis applicantur. Quare calumniantur apertè hæretici, dum nos dicunt per indulgentias derogare meritis Chriſti, & conſtituere eum vnum è grege Sanctorum. quia maxime extollit & eminere facit merita Chriſti, quæ Sanctorum ſatisfactionibus hanc vim tribuunt. Sic poteſtatē Regis & magnetis illuſtrant, quòd poſſint eam ex parte aliis communicare, v.c. Rex ſuis ſubditis: magnes verò ferro quod ei adfricatur: quod deinde aliud ferrum ad ſe trahit.

Quintò, petunt hæretici, vbi ſit ille theſaurus, vel quomodo poſſit bullis includi. Reſpondeo, non indigere loco corporali, ſed manere in acceptatione Dei; qui ad hunc effectum illas ſatisfactiones acceptauit, vt propter eas remittat pœnas iis, quibus applicantur. Bullæ autem tantùm ſunt inſtrumenta quibus voluntas Pontificis illas applicantis aliis innoteſcit.

CONCLVS. IV. Poteſtas concedendi indulgentias eſt primariò in ſummo Pontifice, & per ipſum in alios deriuatur. Ita *Suarez diſp. 49. ſect. 1. num. 13.* 8.

Suarez.

Probatur. quia poteſtas diſtribuendi bona publica per ſe tantum conuenit ſummo Principi, aliis verò Magiſtratibus tantùm quatenus ab illo poteſtatem acceperunt, præſertim quando illa diſtributio non eſt abſolute neceſſaria ad eorum munus rite obeundum. Atqui in Eccleſia ſolus ſummus Pontifex eſt ſummus Eccleſiæ Princeps, & poteſtas illa nulli inferiori Prælato eſt abſolute neceſſaria ad munus ſuum rite obeundum. Ergo eſt per ſe immediatè in ſolo ſummo Pontifice. Confirm. quia Pontifex in aliis hanc poteſtatem abſolute augere, minuere, aut etiam tollere poteſt, atque ita efficere vt Epiſcopi ne validè quidem poſſint eas conferre. quod non eſſet verum, ſi illam ab eo non acciperent. Poteſt tamen dici, etiam Epiſcopos ex ſua ordinatione ac officio eam aliqua ratione habere; quatenus eorum ſtatus ſaltem ex decentia exigit; vt ipſa iis à Pontifice communicetur. Atque ita intelligendi ſunt auctores, qui dicunt Epiſcopos eam habere iure diuino.

Ex his patet, ſolum Pontificem poſſe ſuo iure concedere plenariam indulgentiam: reliquos verò tantas, quantas iis ille conceſſerit. Innocentius autem III. in Concilio Lateranenſi conceſſit Epiſcopis, vt in ipſa dedicatione Eccleſiæ poſſint concedere indulgentias vnius anni: in die verò anniuerſario, vel aliàs, tantùm poſſint concedere indulgentias 40. dierum: nec aliis quàm ſuis ſubditis. Patet ex *capit. Quod a. de pœnitentiis & remiſſionibus, capit.* tamen *A noſtro, eodem titulo*, docet Pontifex Archiepiſcopum poſſe concedere indulgentias per totam ſuam prouinciam. Nullus verò Epiſcopo inferior ordinario iure poteſt indulgentias concedere.

Innocen. III. Quatas indulgentias poſſint Epiſcopi conferre.

DVBIVM

DVBIVM II.

Cuius poteſtatis actus ſit conceſſio indulgentiarum: & quomodo operentur effectum, an per modum abſolutionis: an verò per modum ſimplicis ſolutionis?

9. Durandus. QVatuor poſſunt hîc eſſe ſententiæ. Primò enim *Durand. d. 20. q. 5.* tenet vt probabile eſſe actum ordinis. Sed hoc dici non poteſt. Primò, quia poteſtas ordinis conceditur immediatè à Deo, nec poteſt per Pontificem augeri vel minui. Secùs eſt de poteſtate concedendi indulgentias, vt patet ex dub. 1. Secundò, quia ſi eſſet actus alicuius ordinis, eſſet ordinis ſacerdotalis, quia reliqui non ordinantur ad remittenda aliis peccata. Atqui hoc dici nequit. quia poteſt Pontifex concedere facultatem dandi indulgentias non ſacerdotibus: vt patet in quibuſdam Cardinalibus. Ergo non eſt actus ordinis.

Caietan. Soto. Angelus. Secunda ſententia dicit generatim omnem conceſſionem indulgentiarum eſſe actum iudicialem & fieri per abſolutionem à pœna. Ita *Caietan. tom. 1. opuſc. tract. 15. cap. 2. initio. Soto d. 21. q. 1. a. 2. concl. 2. Angelus v. Indulgentia nu. 1. in fine* & alij. quatenus hi omnes generatim dicunt conceſſionem indulgentiarum, eſſe abſolutionẽ à pœnis, ſiue earundem remiſſionem. Sed hoc non videtur poſſe dici reſpectu defunctorum. quia poteſtas ſoluendi non extendit ſe ad non ſubditos, vt patet ex *cap. Quod a, de pœnitentiis.* Atqui defuncti non ſunt ſubditi Pontificis. Ergo, &c. Secundò, quia Pontifex nullo modo poteſt ligare defunctos, ergo nec poteſt ſoluere. quia æquè latè patet vtraque poteſtas. Nec refert quòd Eccleſia ſoleat excommunicare defunctos, eoſque ab excommunicatione abſoluere. quia hoc impropriè dicitur facere: quatenus declarat viuos incurriſſe, aut non incurriſſe excommunicationem; aut quatenus viuentibus permittit, aut interdicit communionem cum defuncto, vt dicam in materia de excõmunicatione. Tertiò, quia poteſtas ſoluendi promiſſa Petro, Matth. 16. eſt ei data Ioan. 21. dum dicitur ei: *Paſce oues meas.* Atqui poteſtas Papæ paſcendi, non extendit ſe ad defunctos. Ergo nec poteſtas ſoluendi. Matt. 16. Ioan. 21.

Tertia ſententia generatim dicit, indulgentias non continere vllam abſolutionem, aut actum iuriſdictionis, ſed meram diſpenſationem theſauri Eccleſiaſtici, ex eo ſoluendo pretium pro pœnis, quas peccator debet. ſicut cùm vnus pro altero ex proprio ſatisfacit. Ita tenent *Durandus in 4. diſt. 20. qu. 3. art. 2. Silueſter v. Indulgentia, num 3.* Durandus. Silueſter.

Quarta ſententia tenet, reſpectu viuorum eas continere & ſolutionem pretij, & veram abſolutionem: reſpectu mortuorum meram ſolutionem pretij. Ita *Bellarmin. libr. 1. de indulg. cap. 5.* quem ferè etiam ſequitur *Suarez diſput. 49. ſect. 3. & 4.* Bellarm. Suarez.

10. CONCLVSIO I. Conceſſio indulgẽtiarum cõtinet veram abſolutionem reſpectu viuorum: non tamen reſpectu mortuorum. Secunda pars patet ex refutatione ſecundæ ſententiæ. Prima probatur primò. quia Chriſtus Matth. 16. abſolutè promiſit Petro claues cælorum, quibus generatim omne vinculũ impediens ingreſſum regni cælorum ſolueret, quod ſine incõuenienti ſolui poſſet. Atqui talis eſt pœna, quæ reſtat remiſſa culpa: obligat enim hominem ad ſui ſolutionem, & ita impedit ingreſſum cæli: & ſæpe expedit eam homini condonari (nam aliàs indulgentiæ eſſent illicitæ) nec repugnat fieri per veram abſolutionem. Ergo cùm verba Chriſti generalia ſint, ad hoc vinculum etiam extendenda ſunt. Matt. 16.

Probatur ſecundò, quia vbique in iure dans indulgentias dicitur alios à peccatis, ſeu pœnis iis debitis abſoluere. Iura autem videntur loqui de vera abſolutione. quod patet primò ex *caput. Quod a, de pœnitentiis.* Vbi dicitur dantem indulgentiam debere eſſe iudicẽ accipientis, quia nemo poteſt ligari aut ſolui, niſi à proprio iudice. quod inaniter diceretur, ſi non ageretur de vera abſolutione. Secundò, quia ius vbique diſtinguit indulgentias datas viuis à datis defunctis, quòd illæ dentur per modum abſolutionis, hæ per modum ſuffragij.

Obiicies primò, Actus iudicij requirit cauſæ cognitionem. Atqui indulgentiæ dantur ſine cauſæ cognitione. Ergo non ſunt actus iudicij. Reſpondeo, negando minorem: quia eas concedens debet cognoſcere, vtrùm hæc vel illa cauſa ſit ſufficiens ad tales indulgentias concedendas. Quòd autem non debeat cognoſcere in particulari ſtatum cuiuſque qui eas lucratur, commune eſt omnibus ſententiis, quæ generatim ſub conditione feruntur. Sic Prælatus excommunicat omnes, qui certas res furantur: & poſtea excommunicatos poteſt abſoluere, ſi intra tale tempus reſtituant, etſi neſciat in particulari qui ſint. 11.

Obiicies ſecundò, Iuriſdictio exercetur in inuitum, indulgentiæ autem non poſſunt concedi inuitis; ergo non ſunt actus iuriſdictionis. Reſpondeo, negando maiorem vniuerſaliter eſſe veram, vt patet in abſolutione ſacramentali & diſpenſatione votorum. Fallit enim communiter quoties requiritur certa diſpoſitio in abſoluendo. Non omnis abſolutio poteſt inuito cõcedi.

Obiicies tertiò, hinc ſequi Papam non poſſe lucrari indulgentias. Reſpondeo, negãdo ſequelam. Primò enim poterit ſaltem eas ſibi applicare, ſoluendo pro ſe pretium, ſicut applicat eas defunctis. Secundò, quia probabilius eſt Prælatum & maximè ſummum Pontificem poſſe aliquem actum iuriſdictionis voluntariæ immediatè nomine Dei in ſeipſum exercere, & ratione diuerſi ſtatus duplicem perſonam ſubire, vt dixi diſp. 8. num. 15.

Obiicies quartò, Papa non habet iuriſdictionem in pœnas purgatorij. Ergo non poteſt nos ab iis abſoluere. Reſpondeo, negando aſſumptũ. Nam quamdiu illius pœnæ debitores ſunt ſubiecti Papæ, hic poteſt eos ab ea abſoluere, præſertim cùm non teneantur eam abſolutè ſoluere in purgatorio; ſed vel hîc, vel ibi.

CONCLVS. II. Hæc tamen abſolutio non fit ſine ſolutione ſufficientis pretij ex theſauro Eccleſiæ. Patet ex *extrauag. Vnigenitus, de pœnitentiis* 12.

& re-

& remiſſionibus. Probatur. quia Deus ſemper ita exercet miſericordiam, vt etiam admiſceat aliquid iuſtitiæ. Hinc nunquam aliquod peccatum, pœnámve ei debitam etiam per Sacramétum aut ſacrificium nobis remittit ſine interuentu meritorum aut ſatisfactionis Chriſti vel noſtræ.

Dices, Si interuenit ſufficiens pretij ſolutio, non erit opus iudiciaria remiſſione vel abſolutione, vt patet in debito pecuniario, quod vnus pro alio ſoluit. Reſpondeo negando aſſumptum. Nam fallit in debitis perſonalibus, quale eſt omne debitum pœnæ luendæ, in quo ex natura rei creditor non tenetur ſatisfactionem vnius pro altero acceptare: vt patet ex dictis diſp. 10. n. 57. Quare nihil alteri valet niſi iudex ſiue creditor eam acceptando, alterum à pœnis abſoluat quod in noſtro caſu reſpectu defunctorum facit immediatè Deus: reſpectu verò viuorum Prælatus nomine ipſius Dei.

13. Conclvs. III. Omnis conceſſio indulgentiarum eſt actus poteſtatis clauium. Patet, quia procedit à poteſtate publica aperiendi regnum Dei per ſublationem impedimenti, quod eius ingreſſum retardabat, promiſſa beato Petro, Matth. 16.

Matth. 16. Poteſtas clauium patet latiùs iuriſdictione Eccleſiaſtica.

Ex dictis patet Primò, poteſtatem clauium patere latiùs quàm iuriſdictionem Eccleſiaſticam. Quia conceſſio indulgentiarum quæ fit defunctis, non poteſt propriè dici actus iuriſdictionis. quia per eam nec exercetur iuriſdictio in defunctos, cùm non ſint ſubiecti Pontifici: nec in theſaurum Eccleſiæ, cùm iuriſdictio neceſſariò reſpiciat perſonam ſubditam, non autem rem inanimatam.

Conceſſio indulgentiarum differt à priuata ſatisfactione.

Patet ſecundò, conceſſionem indulgentiarum etiam reſpectu defunctorum differre à ſatisfactione, qua vnus pro altero ſatisfacit. Primò, quia illa fit publica auctoritate, hæc priuata. Secundò, illa fit per diſpenſationem boni communis. vnde requirit aliquam iuſtam cauſam. hæc per applicationem boni priuati, ad quam ſufficit voluntas applicantis. Tertiò, quòd illa legitimè facta habeat certiorem effectum. quia magis certa & expreſſa promiſſione nititur, magiſque continet ſatisfactionem de condigno, quatenus continet ſatisfactionem Chriſti.

Patet tertiò, quod dicitur in *capit. Quod a. de pœnitentiis*, indulgentias ſolis ſubditis poſſe concedi, intelligendum eſſe de iis, quæ conceduntur per modum abſolutionis, qua ſola ratione eas poſſunt concedere Prælati inferiores. Pontifex autem qui non habet aſtrictam poteſtatem, poteſt eas etiam concedere per meram ſolutionem pretij, & conſequenter etiam non ſubditis, v. c. defunctis.

Definitio indulgentiarum.

Patet quartò, indulgentias in genere poſſe definiri, liberalem conceſſionem qua liberamur à reatu aliquo pœnæ, extra Sacramentum & ſacrificium virtute clauium factam.

DVBIVM III.

Quem effectum habeant indulgentiæ?

Certum eſt hîc Primò, non valere ad remiſſionem peccati mortalis. quia poſt baptiſmum iuſtificatio impij non fit ſine contritione aut attritione côiuncta cum actuali ſuſceptione Sacramenti: vt docet *Tridentin. ſeſſ. 14. cap. 4.* Statim autem atque aliquis eſt côtritus, aut attritus ſuſcipit Sacramentum pœnitentiæ, ei peccata ſine vllis indulgentiis remittuntur: vt Concilium ibidem docet. quare hic effectus non poteſt fieri per indulgentias. 14.

Per indulgentias nó remittitur peccatũ mortale, Tridentin.

Nec etiam veniale.

Secundò, ſatis etiã certum eſt eas non remittere per ſe peccatum veniale. quia hoc nunquam in hac vita remittitur ſine infuſione gratiæ, vt oſtendi diſp. 2. dub. 16. Sola autem Sacramenta & martyrium ex opere operato gratiam infundunt. Deinde quia per côceſſionem indulgétiarum applicantur etiam ſatisfactiones Sanctorũ. Vnius auté hominis ſatiſfactio nullo modo poteſt alteri applicari ad remiſſionem culpæ. quia hæc nunquam fit ſine interna pœnitentia, & hominis renouatione.

Tertiò, certum eſt, non valere ad remiſſionem pœnæ debitæ in foro externo Eccleſiaſtico vel ciuili. Quantumcumque enim quis lucratus ſit indulgentias, poteſt nihilominus à ſuo iudice in vtroque foro puniri. quia alias omnis diſciplina euerteretur.

Quartò, certum eſt eas non tollere etiam pœnitentias in confeſſione in medicinam iniuncta, quatenus neceſſariæ ſunt ad peccata in poſterum vitanda. quia alias cederent in perniciem pœnitentis.

Tota autem difficultas eſt de pœnitẽtiis præcisè in punitionem peccatorum, & de pœnis luendis in purgatorio, qua ratione has remittat? 15.

Prima ſententia docet, eas numquam remittere vllas pœnas, niſi quæ reſpondent pœnitentiæ iniunctæ nondum expletæ. Ratio huius eſt. quia indulgentiæ videntur primò & per ſe inſtitutæ ad mitigandas, aut omnino tollendas pœnitentias iniunctas in confeſſione: vt patet ex vſu primitiuæ Eccleſiæ. Addunt quidã hanc remiſſionem pœnæ iniunctæ fieri per hoc, quòd Pontifex tanquam ſummus iudex diſpenſet in præcepto ſacerdotis, qui pœnitentiam impoſuit.

Secunda putat hoc ſaltem verum eſſe, quando dicitur indulgentias concedi de pœnitentiis iniunctis. quia conceſſio tunc videtur limitata ad ſolam remiſſionem illius pœnitentiæ, & pœnarum ei reſpondentium.

Tertia generatim dicit, per eas ſemper remitti pœnas purgatorij, ſiue is qui eas lucratur habeat pœnitentiam explendam, ſiue non; & aliquid etiam ex ipſa pœnitentia, ſi quæ adhuc implenda reſtet.

Quarta docet, ſemper per eas remitti pœnas aliquas purgatorij, non tamen ſemper pœnitentias iniunctas. Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia per ſe ſemper remittunt pœnas peccato debitas, pœnitentias autem iniunctas tantùm ex conſequenti, ſubtrahendo nimirum materiam

teriam obligationis. Cum enim ideò pœnitentia iniungatur, vt ſatisfiat Deo pro pœnis remiſſa culpa reſtantibus, poſito quod nulla pœna reſtet perſoluenda, ſequitur tolli totam rationem ob quam pœnitentia erat iniuncta, & conſequenter eius obligationem.

16. Conclvs. I. Extra Sacramentum pœnitentiæ nemo poteſt aliquem directè liberare à pœnitentiis iniunctis, diſpenſando in præcepto confeſſarij, vel illud abrogando. quia confeſſarius eſt hic iudex ſupremus ſub Deo, nec ab ipſius iudicio eſt vlla ad aliud forum appellatio: vt patet ex dictis diſp. 10. n. 99.

Nemo in præcepto confeſſarij pœnitentiam iniungẽtis diſpenſare poteſt.

17. Conclvs. II. Habens poteſtatem concedendi indulgentias immediatè nomine Dei, ex iuſta cauſa poteſt remittere pœnitentias iniunctas. Quod fieri poſſe ſine retractione ſententiæ à confeſſario latæ, patet in eo, qui remittit alteri ſatisfactionem ex ſententia iudicis ſibi ob illatam iniuriam faciendam: qui nullo modo dicitur iudicis ſententiam retractare, aut in ea diſpenſare, cum ſæpe ſit priuatus, nec vllam habeat iuriſdictionem in eum qui tenetur ſatisfacere.

Probatur autem concluſio Primò, quia Petro generatim data eſt poteſtas ſoluendi vincula poſt peccatum relicta, ergo etiam ſoluendi hoc. quia nulla in eo apparet incongruitas.

Probatur ſecundò, quia Pontifices ſæpè concedunt indulgentias aliquot dierum de pœnitẽtiis iniunctis, quæ valdè dubium ſemper haberent effectum quoad liberationem à pœnitentia iniuncta, ſi Pontifex hanc non poſſet directè remittere, ſed tantùm indirectè, remittendo reo pœnas quas Deo debet, & conſequenter ſubtrahendo rationem formalem ob quam pœnitentia fuit iniuncta; vt volunt auctores quartæ ſententiæ. Nam ſæpiſſimè contingit eum qui lucratur tales indulgentias, ſupra ipſam pœnitentiam ad quam obligatur, debere adhuc tantas pœnas perſoluendas quantis per indulgentias liberatur: aut etiam decuplo plures, & tunc illæ habebunt reſpectu harum ſuum effectum manente integro debito pœnitentiæ.

Dices, Pontificem remittere tunc præcisè illas pœnas, quæ reſpondent peccatis pro quibus pœnitentia iniuncta eſt. Sed contrà primò. Vnde conſtat, Pontificem ſolo ſuo arbitrio poſſe ita remittere pœnas reſpondentes huic peccato potiùs quàm illi, præſertim quando illæ pœnæ obligant duplici titulo, quorum alterum ipſe non poteſt per ſe directè & immediatè ſoluere, vt illi auctores ſupponunt: Adde, cùm illis peccatis iam certò illa pœna decreta ſit per ſententiam definitiuam, credibile omnino eſſe Deum nullam aliam pro iis ſatisfactionem acceptare, quamdiu reo aliæ pœnæ perſoluendæ reſtant. Secùndò, quia ſæpe fieri poteſt, vt reus pro iiſdem peccatis duplo maiores pœnas debeat, quam pœnitentiæ reſpondeant: atque ita hic effectus erit ſemper dubius, & conſequenter nullus. quia dubia ſolutio non ſatisfacit certo debito. Quare aut dicendum eſt, nos per eiuſmodi indulgentias nunquam liberari à pœnitentiis iniunctis. quod tamen verbis quibus conceduntur apertè repugnat. nam in iis bullis ſæpè expreſſè dicitur indulgentias concedi de pœnitentiis iniunctis. Aut fatendum eſt, Pontificem, aliumve habentem poteſtatem concedendi indulgentias poſſe immediatè & directè illas pœnitentias nomine Dei remittere: non diſpenſando in præcepto confeſſarij, ſed eodem modo ſicuti is cui ob illatam ei iniuriam debetur aliqua ſatisfactio, poteſt hanc remittere etiam ei qui per ſententiam iudicis ad eam exhibendam eſt condemnatus.

Conclvs. III. Per indulgentias non ſolùm quis liberatur à pœnitentiis ipſi iniunctis, ſed etiam à pœnis quæ in purgatorio ſoluendæ iis reſpondent. Eſt certa inter Catholicos. Et probatur. quia, vt patet ex dictis, Eccleſia habet poteſtatem has pœnas remittendi, & hoc per indulgentias facere intendit. quia aliàs per eas potius obeſſet lucranti, quàm prodeſſet. quia liberando eum a pœnitentia, priuaret eum fructu, quem ex opere operato haberet, ſi eam impleret, & ita efficeret, vt grauiſſimas pœnas lueret in purgatorio. ſed hæc patebunt magis ex dicendis. 18.

Conclvsio IV. Non ſolùm per indulgentias remittuntur pœnæ reſpondentes pœnitentiæ iniunctæ, ſed quæuis aliæ debitæ ex peccatis remiſſis pro magnitudine indulgentiarum. 19.

Eſt fere communis Doctorum excepto *Caietano*, qui *tom. 1. opuſc. tract. 15. cap. 7.* cum paucis aliis contrarium tenet. Fundatur præcipuè in ratione allata num. 15. pro prima ſententia. Sed ex ea ſolùm probatur, Prælatos per indulgentias poſſe eas pœnitentias vnà cum pœnis iis reſpondentibus relaxare: non autem eos non poſſe etiam alias pœnas remittere. Quia poteſtas Petro Matth. 16. promiſſa, eſt abſoluta, ſoluendi omne vinculum impediens ingreſſum cælorum. Tale autem vinculum ſunt omnes pœnæ perſoluendæ in purgatorio. *Caietan.* *Matt. 16.*

Probatur igitur concluſio Primò, quia facilius eſt remittere has pœnas, quàm illas quæ duplici titulo debitæ ſunt, vt patet ex dictis. Ergo nulla eſt ratio, cur hæ minus remittantur quàm iſtæ. Secundò, quia ſæpe conceduntur indulgentiæ multorum millium annorum. Certum autem eſt nulli vnquam talem pœnitentiam imponi. Deinde [illegible] iam omnes maiores indulgentiæ eſſent fere inutiles, cum paruæ pœnitentiæ imponantur, & fere expleantur antequam indulgen[illegible].

Conclvs. V. Tametſi in bulla dicatur indulgentias concedi pœnitentiis iniunctis: tamen eas lucrantes liberantur à pœnis purgatorij, etſi omnes pœnitentias ſibi iniunctas impleuerint. Ita *Suarez diſp. 5[illegible]. ſ[illegible]. 3. aſſert. 3.* 20. *Suarez.*

Probatur primò, quia cùm, vt patet ex dictis: maius ſit liberare aliquem a pœnitentiis iniunctis quam ab aliis pœnis: illa particula *de pœnitentiis iniunctis*, non apponitur vt reſtringat beneficium, ſed vt illud ampliet, & idem valet ac ſi diceretur, Etiam de pœnitentiis iniunctis: cum nulla ſit ratio illud reſtringendi ad illas pœnas, ſed potiùs contra. Quia qui expleuit pœnitentiam iniunctam dignior eſt hoc beneficio, quam qui non impleuit. Item remittere pœnitentias iniunctas valdè odioſum eſt, quia laxat diſciplinam

nam Eccleſiaſticam. Secùs eſt de remiſſione aliarum pœnarum, quæ fere ſolum fauorem continet, qui ampliandus eſt.

Probatur ſecundò. quia aliàs iam ferè inutiles eſſent tales indulgentiæ, vt patet ex concluſionis quartæ probatione ſecunda.

Caietan. Ex his patet falſum eſſe, quod dicit *Caietan. c. Quòd a, de pœnitentiis.* reſtringi poteſtatem Epiſcoporum ad dandum tantum indulgentias de pœnitentiis iniunctis. contrarium enim potiùs ex textu colligitur.

21. Concl vs. VI. Qui præcisè lucratur indulgentiam plenariam omnium pœnarum quas debet, liberatur ab omnibus omnino pœnis purgatorij, & pœnitentiis iniunctis in purã punitionem peccati. Patet ex dictis, quia eſt in Pontifice poteſtas ex iuſta cauſa ab vtriſque pœnis liberandi; idque vt patet ex verbis, intendit, magiſque infrà explicabitur.

Nota tamen, conſultiſſimum ſemper eſſe totam pœnitentiam implere. Primò, quia ſæpè iniuncta eſt per modum medicinæ maxime iis qui ſæpe in eadem peccata labuntur, & tunc indulgentiæ ab ea non liberant, iuxta dicta initio dubij ſecundi. quia ſæpe incertum eſt an indulgentias lucrati ſumus: vel ſaltem an eas ita lucrati ſumus, vt ab omnibus pœnis liberemur vt dicemus infrà. Tertiò, quia tantùm beneficium Dei exigit, vt etiam oſtendamus nos liberales erga eum aliquam ſatisfactionem exhibendo. Hinc vſus obtinuit, vt etiam in indulgentiis plenariis, ac Iubilæis aliquæ pœnitentiæ licet minores iniungantur: idque quaduque in bullis requirirur. Quando tamen pœnitentiæ eſſent valde graues & difficiles, nec eſſet periculum morale recidendi in peccata, poſſet quis rationabiliter vti indulgentiis, vt ab illis liberetur.

DVBIVM IV.

Vtrùm indulgentiæ requirant certam formulam & vtrùm hæc latè an ſtrictè interpretanda?

22. CONCLVS. I. Requirunt verba externa, vel ſigna æquiualentia, quibus ſufficienter earum conceſſio, quantitas, & conditiones ad eas lucrandas requiſitæ exprimantur. Quia aliàs ab hominibus intelligi, acceptari, aut percipi nó poſſunt: quæ ius tamen ſigna prædicta ſufficienter exprimentia ſufficiunt. quia nec diuino, nec humano iure alia forma requiritur.

23. Concl vs. II. Quando verba, quibus eæ conceduntur, ſunt omnino clara, ſunt accipienda vt ſonant, ſecundùm omnes Doctores: quando verò ſunt dubia, aliqui latè ea putant interpretanda, quia ſunt fauor Principis. alij verò ſtrictè, eò quòd ſint diſpenſatio quædam in communi lege, & eneruent rigorem diſciplinæ Eccleſiaſticæ, laxando iniunctas pœnitentias. *Suarez* verò *diſp.* 56. *ſect.* 2. vult poteſtatem concedendi indulgentias ſtrictè interpretandam, quia eſt aliquo modo odioſa, quatenus illam habens poſſet ea per imprudentiam

Suarez. facilè abuti, & ita eneruare diſciplinam Eccleſiaſticam. Ipſam verò indulgentiarum conceſſionem ait eſſe largè interpretandam, tanquam fauorem. Et hæc pars videtur verior reſpectu indulgentiarum, quæ tantùm liberant à pœnis purgatorij: quia vt ſic non continent vllam relaxationem alicuius diſciplinæ, ſed ſunt quædam liberalis donatio Principis, ac pœnarum remiſſio. Secus quatenus tollunt pœnitentias iniunctas: quia vt ſic eneruant diſciplinam Eccleſiaſticam.

DVBIVM V.

Quomodo diuerſæ formulæ indulgentiarum intelligendæ ſunt?

Nota primò, indulgentias diuidi in totales ſiue plenarias, quibus eas lucrantibus abſolutè conceditur remiſſio omnium pœnarum, quæ ipſis ex remiſſis culpis perſoluendæ reſtant: & partiales, quibus ſolùm certa aliqua portio reſtantium pœnarum remittitur: quamuis contingere poſſit, vt aliquibus hæc remiſſio ſit plenaria, eò quòd plures pœnæ non debeantur. 24.

Portio autem hæc aliquando eſt quaſi indeterminata, vt quando lucranti remittitur quarta, tertia, vel media pars pœnarum debitarum: & tunc ei qui habet plures pœnas perſoluendas, ſi perfectè indulgentias lucretur, plures pœnæ per accidens remittuntur, quàm alteri habenti pauciores: quia vtrique tertia vel quarta pars remittitur. Aliquando verò & communius eſt determinata. quia ſcilicet remittitur pœna quadraginta, centum, vel mille dierum aut annorum, vel etiam aliquot carenarum in antiquioribus indulgentiis.

Pro quo Nota ſecundò, olim pro grauioribus peccatis, v. c. adulterio & ſimilibus, ſolere iniungi pœnitentias ſeptem annorum, & pro grauiſſimis quibuſque criminibus longiores: vt patet *ex capite Hoc ipſum, 33. quæſtione* 2. iuncta gloſſa Gratiani. Vnde patet, illos qui multa fortè millia grauium peccatorum patrarant, ſecundùm illos canones debuiſſe multis annorum millibus pœnitere, ſi fieri potuiſſet. Illas autem agentes, non ſolebant continuò, ſed ſemel atque iterum per hebdomadam ieiunare, aut ſimilem afflictionem ſubire: quamuis communiter aliquibus recreationibus continuò carere deberent: vt docet *Cardin. Bellarminus lib.* 1. *de indulgentiis, cap.* 9. Et colligitur ex *cap. Accuſaſti.* 8. *de accuſationibus.* vbi ei qui falſa accuſatione alteri cauſa mortis fuerat præcipitur, vt *quadraginta dies cum pane & aqua (quod carena vocatur) cum ſeptem ſequentibus annis pœniteat.* Vbi ſatis inſinuatur, ſeptem annorum pœnitentiam fuiſſe alterius generis quam fuerit prior quadraginta dierum, & hac multo leuiorem. Tamen propter multitudinẽ & grauitatem peccatorum, eiuſdem ſæpe augebatur acerbitas; vt patet ex Iuribus citatis: & quia aliàs grauiſſimis peccatoribus non potuiſſet condigna pœnitentia iniungi. 25. *Bellarm.*

Nota

Leuioribus pœnis hic ſatisfacimus quàm in purgatorio.

16 Nota tertiò, etſi ceteris paribus pro iiſdem peccatis per breuiorem ſine comparatione pœnam poſſimus hic ſatisfacere, quam in purgatorio, eò quòd voluntaria pœnæ ſufferentia hic habeat rationem ſatisfactionis, ibi verò tantùm rationem meræ ſatiſpaſſionis rigoroſæ iuſtitiæ: tamen pœnæ purgatorij ob continuitatem, & incredibilem acerbitatem longè breuiori tempore expurgant hominem, quàm pœnæ quæ olim ſecundùm canones iniongebantur; quia exigua parte anni afflictionem afferebant, vt quæ toto ſomni tempore, pluribuſque per hebdomadam diebus, quibus non agebantur: imò & ipſis diebus quibus agebantur, ex variis cauſis & diſtractionibus ita interrumpebantur, vt planè nihil ſentirentur: cùm contrà acerbitas. pœnæ purgatorij omnino continua ſit. Hæc tamen intelligenda ſunt, ſi ſpectemos ipſam externam ſatisfactionem ſecundùm ſe, & vt communiter à pœnitentibus exhibetor. Nam fieri poteſt, vt per opus parum pœnale ob magnam caritatem, ex qua procedit, breui tempore pro diuturnis purgatorij pœnis ſatisfiat. Sed hoc ipſi externæ pœnitentiæ eſt per accidens. Quare canones in præſcribendis pœnis quæ pro peccatis iniunguntur (in quo propriè punitionem ipſius peccati ſpectant) præcipue reſpiciunt grauitatem ipſius pœnæ. quia vt ſic habet rationem punitionis: ideóque tantas tamque diuturnas pœnas præſcribebant; quantas aliquo modo credebant poſſe ad punitionem peccati ſufficere, abſtrahendo ab eo quòd pœnitens eas cum magna vel parua contritione ſuſciperet. quia hæc circumſtantia in ſingulis variatur: ipſi autem regulas generales præſcribebant. Quia tamen ſciebant ratione illius multùm creſcere valorem ſatisfactionis: ideo volebant vt confeſſarij pro magnitudine feruoris, quo pœnitentia ſuſcipiebatur vel agebatur, eiuſdem acerbitatem moderarentur: vt patet ex can. 11. Concilij Niceni & aliis.

Per accidens fieri poteſt vt in purgatorio citius quis purgetur, quã per pœnitentias canonum purgatur.

Cur canones tam diuturnas pœnitentias præſcribant.

Concil. Nicænum.

27 His poſitis Reſpondeo, per eiuſmodi indulgentias v. c. 100. annorum, remitti tantas pœnas purgatorij; quantæ delerentur per pœnitentiam 100. annorum ſecundùm canones exactam, quatenus hæc intelliguntur vt mera punitio ab Eccleſia iniuncta, abſtrahendo à diſpoſitione vel feruore ſuſcipientis.

Quid intelligatur per indulgentiam 100. annorum.

Vnde patet, ex dictis indulgentiis non poſſe colligi aliquos multis annorum millibus manſuros in purgatorio (quia fortè mundus tam diu non ſtabit, & pœnarum acerbitate diuturnitas compenſari poteſt) ſed multos eſſe debitores tantæ pœnæ in purgatorio luendæ, quanta reſponderet tantæ pœnitentiæ canonicè exactæ modo iam explicato.

28 Nota quartò, multos conari diſtinguere inter indulgentiam pleniorem & pleniſſimam. Sed verius eſt quod docet *Cardinalis Bellarminus l. 1. de indulgentiis ca. 9.* has non diſtingui: ſed Pontifices his vti formulis, vt oſtendant ſe abſolutè dare quantas poſſunt maximas. Similiter inter indulgentiam plenariam & iubilæum in ratione indulgentiæ non eſt vlla diſtinctio, niſi quædam accidentalis ratione adiunctorum. quia in iubilæo ſolet concedi maior poteſtas abſoluendi à caſibus vel cenſuris reſeruatis, & diſpenſandi in quibuſdam votis. Sed hæc ſunt ei accidentaria vt habet rationem indulgentiæ.

Bellarm.

Inter iubilæum & indulgentiam plenariam quid interſit.

DVBIVM VI.

Qualis cauſa requiratur vt indulgentiæ ſint validæ?

NOta, Omnes quidem requirere aliquam cauſam pertinentem ad honorem Dei vt validè per indulgentias remittantur pœnæ purgatorij. Aliqui tamen putant nullam eſſe neceſſariam vt remittantur præcisè pœnitentiæ iniunctæ. Alij putant quamuis cauſam ad quantumuis magnas indulgentias ſufficere: aiunt tamen Pontificem peccare concedendo magnas indulgentias ſine iuſta cauſa. 29

CONCLVS. I. Ad quaſuis indulgentias requiritur aliqua cauſa. Probatur. quia nullæ indulgentiæ conceduntur ſine diſpenſatione theſauri Eccleſiaſtici: vt patet *extrauag. Vnigenitus*, & dictis ſuprà. Atqui diſpenſatio facta ſine cauſa ab eo qui non eſt dominus, ſed merus diſpenſator (qualis eſt Pontifex reſpectu illius theſauri) eſt inualida. Ergo conceſſio indulgentiarum fit inualidè ſi abſit iuſta cauſa. 30

Probatur 2. de directa remiſſione pœnitentiæ iniunctæ. quia hæc eſt difficilior quàm remiſſio aliarum pœnarum, vt patet ex dictis dub. 3. concl. 4. Ergo illius remiſſio non minorem cauſam requirit quàm harum.

Tertiò, quia ideo remiſſio pœnæ purgatorij ſine cauſa eſt irrita, quia diſpenſator quando abeſt iuſta cauſa, inualidè remittit debita ſui domini. Atqui eadem ratio valet in remiſſione pœnitentiæ. Ergo æqualiter eſt iniuſta.

Quartò, quia vel talis remiſſio ſimul tolleret pœnas purgatorij, & tunc clarum eſt non minorem requirere cauſam, quàm requireretur ad has ſolas remittendas: vel eas non remitteret. Et tunc eſt primò contra iuſtitiã vindicatiuam, quæ exigit vt iuſta ſententia iudicialis ſine cauſa non mutetur. Secundò, contra diſciplinam Eccleſiaſticam, quæ eneruatur per indiſcretas relaxationes pœnitentiarum. Tertiò, contra bonum ipſius pœnitentis, qui ea ratione cogeretur maiores pœnas vel hîc, vel in purgatorio ſubire, cùm per alias pœnitentias nihil ex opere operato acquireret.

CONCLVS. II. Quæuis cauſa non ſufficit ad quaſuis indulgentias concedendas, ſed requiritur proportionata. Eſt iam fere communis. Probatur. 1. Quia diſpenſatio in voto, vel cuiuſuis legis ſuperiori, non ſolùm eſt inualida, quando ſine vlla omnino cauſa fit, ſed etiam quando fit ſine iuſta cauſa. quia reſpectu talis effectus cenſetur nulla. Ergo ſimiliter remiſſio pœnæ Deo debitæ ſine iuſta cauſa erit irrita. quia eadem eſt ratio, Probatur 2. Quia indulgentiæ ſine vlla cauſa inualidè dantur. Atqui quando cauſa tantùm eſt proportionata indulgentiis vnius anni, ſi conferantur indulgentiæ ſex annorum; indulgentiæ 5. annorum nullam habent cauſam ſibi 31

reſpondentem. Ergo inualidè ſecundùm hanc partem dabuntur. Valebunt tamen pro vno anno, quia diuiſibiles ſunt, & vt ſic habent cauſam proportionatam, ac vtiles ſunt. Vtile autem per inutile non debet vitiari, vt habet *regula Iuris* 37. *in* 6.

32 Conclvsio III. Proportio ſiue iuſta cauſa, ob quam indulgentiæ conceduntur, ſpectanda eſt primò ex fine ob quam conceduntur: qualis eſt promotio cultus Dei vel Sanctorum, propagatio fidei, hoſtium Eccleſiæ ſubactio vel conuerſio, maior Eccleſiæ Apoſtolicæ reuerentia, & aliæ quæuis huiuſmodi cauſæ piæ. quia ad honorem & quoddam extremum Dei bonum ſpectat, ſi ipſius ſiue Eccleſiæ theſaurus ad res huiuſmodi promouendas expendatur. Secundò, ex proportione & vtilitate quam conceſſio indulgentiarum, opuſúe ad illas lucrandas requiſitum habent ad dictos fines conſequendos. Si enim neutrum horum hîc & nunc ſit vtile ad eundem finem efficaciter conſequendum, parui æſtimandum eſt quòd finis ſit bonus, eritque conceſſio inualida. Sicut inualidè diſpenſaret Pontifex in voto caſtitatis alicuius plebeij imponendo ei vt ſemel orationem dominicam legeret, nulla alia exiſtente ratione, quàm vt ita omnes Turcas conuerteret. quia ad hunc finem talis diſpenſatio eſſet inutilis.

Quòd ſi tamen conceſſio indulgentiarum ſub tali vel tali conditione hîc & nunc ſit quidem aliquo modo vtilis ad finem conſequendum, non tamen prout exigit earum magnitudo, ſaltem ſecundùm partem aliquam valebunt, iuxta concl. 2.

33 Vbi Nota. Quando conceduntur indulgentiæ quas magna communitas, vel omnes fideles poſſint lucrari, vtilitatem operis requiſiti non eſſe ſpectádam ex efficacia particularis cuiuſque operis ſecundùm ſe, ſed prout eſt coniunctum cum operibus omnium aliorum. v. c. Conceditur indulgentia plenaria habenti imaginem aut roſarium benedictum, quoties talia vel talia opera facit, idque vt homines ad fidem, reuerentiam Sedis Apoſtolicæ, frequentationem Sacramentorum, aliáque pietatis opera excitentur: ad quæ conſequenda, etſi meum opus per ſe parum videatur efficax, omnia tamẽ opera quæ hac occaſione fiunt, ſunt valdè efficacia. vt ego tamen eam lucrer, omnino neceſſarium eſt vt meum opus quod ad eam lucrandam exerceo, habeat aliquam efficaciam, vt ſaltem aliis coniunctum, dictum finem promoueat. Quia Pontifex non requirit opus inutile ſed vtile ad finem. Vnde etiam pro magnitudine pœnarum quæ mihi in particulari remittuntur, videtur in meo opere requiri maior proportio ad finem. Sicut enim vt aliquam indulgentiam conſequar, requiritur in meo opere in particulari aliqua vtilitas & efficacia ad finem promouendum: ita pro magnitudine pœnarum, quæ mihi remittuntur, videtur omnino maior ac maior vtilitas in eodem requiri.

Qualem proportionem debeat opus habere cum fine.

34 Ex dictis ſequitur primò, non requiri vt opus iniunctum ſit per ſe ſufficiens pro pœnis remittendis. quia ſic nulla eſſet liberalis remiſſio, quam ſupponimus eſſe. ſed ſufficit vt ſit iuſta occaſio ob talem finem remittendi tantas pœnas.

Secundò, poſſe Pontificem aliquando concedere alicui indulgentias abſolutè nullum ab eo opus requirendo. Ita *Suarez. diſp.* 52. *ſect.* 4. *n.*3. Paret, quia fieri poteſt, vt habeat in eo optimum finem, & conceſſio ipſa indulgentiæ ſic per ſe ſufficiens medium ad eum promouendum. Vt ſi optime de Eccleſia merito eas concedat, vt alios ad ſimilia merita excitet. *Suarez.*

Sequitur tertiò, non omnes ſemper lucrari plenarias indulgentias etiam legitimè conceſſas, qui faciunt etiam in ſtatu gratiæ opus præſcriptum. quia fieri poteſt vt habeant tot pœnas perſoluendas, & opus tam exigua cum deuotione faciant, vt huius vtilitas ad illarum finem promouendum non ſit tanta, quanta requiritur pro tot pœnis remittendis.

Non omnes qui faciunt opus præſcriptum lucrantur plenarias indulgentias.

Dices, Sufficit quòd opera omnium ſimul ſint proportionata, præſertim cùm non ſemper requiratur aliquod opus in eo cui conceduntur indulgentiæ. Reſpondeo, Illa ſufficere vt in genere tales indulgentiæ concedantur: non autem vt ſingulis in particulari integræ applicentur. Quia alias lucraretur etiam eas, qui opus ita faceret, vt nullam haberet vtilitatem ad finem. Nec enim in hoc caſu talis conceſſio indulgentiarum vt huic vel illi applicata habet vtilitatem ad finem intentum promouendum, ſed potiùs obeſſet, ſi quantumuis tepidè peractum poſſet quantumuis magnas pœnas remittere. Quia eſſet occaſio cur homines tepidè ea opera obirent, cùm ſcirent æqualiter ſe indulgentias lucraturos, ſiue tepidè ſiue feruenter ea obirent.

Confirmatur ex *extrauag. Antiquorum* 1 *de pœnitentiis*; vbi Bonifacius VIII. cùm conceſſiſſet pleniſſimas in anno Iubilæi indulgentias, tandem ſubiungit: *Vnuſquiſque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficaciùs conſequetur, qui baſilicas amplius & deuotiùs frequentabit.* Quæ verba, quantumcumque aliqui conentur ea aliter interpretari, non videntur poſſe admittere commodum ſenſum, niſi dicamus fieri poſſe, vt tepidè frequentantes baſilicas, non lucrentur plenarias omnino indulgentias: aliàs has deuotiùs frequentantes non poſſent illas efficaciùs lucrari. *Bonif. VIII.*

Vnde patet, plenarias indulgentias ita intelligi concedi, vt illi qui pro magnitudine pœnarum quas debent, feruenter etiam opera præſcripta obeunt, omnium pœnarum, quas debent, remiſſionem conſequantur: alij verò proportionaliter aut omnium, aut partis debitarum remiſſionem percipiant ſecundùm proportionem pœnarum quas debent, & deuotionis qua opus præſcriptum obeunt: reſpectu quorum dicuntur etiam plenariæ, quia tantas lucrantur, quantas ex plena poteſtate Pontifex ſpectata hac cauſa & circumſtantiis operis, iis poteſt concedere. Idémque proportionaliter de aliis multorum annorum indulgentiis dicendum eſt. Nullus tamen tantus poteſt eſſe peccator, in quo non poſſint habere integrum effectum ſi cum dicta diſpoſitione, & proportionata deuotione opera iniuncta faciat. 35

35 Qua ratione intelligendæ ſunt plenariæ indulgentiæ.

Sequi

36 Sequitur quartò, temere ſatis eos facere, qui indulgentias Pontificum parui pendunt, aut facilè tanquam indiſcretas damnant. Quia Pontifex poteſt iuſtiſſimas habere cauſas eas concedendi quas ignoramus, nec neceſſarium eſt illas examinare: & facile poſſunt habere reſpectu diuerſorum hominum, reſpectu quorum videntur eſſe nimiæ, commodam explicationem, iuxta dicta.

Sequitur quintò, intelligendas eſſe indulgentias vt ſonant, ſiue conferre omnem remiſſionē quam exprimunt, ſi modò ſit legitima poteſtas in conferente, cauſa proportionata etiam reſpectu eius, cui in particulari applicantur, & legitima diſpoſitio in recipiente, de qua infrà.

DVBIVM VII.

Qualis requiratur diſpoſitio in eo qui lucratur indulgentias.

37 RESP. Secundùm omnes requiritur primò, vt ſit baptizatus: quia diſpenſatio theſauri Eccleſiaſtici non poteſt fieri niſi in filios Eccleſiæ, quales ſunt ſoli baptizati.

Secundò, vt ſit in ſtatu gratiæ ſaltem in illo inſtanti quo ponitur vltima conditio requiſita ad indulgentiam, ſiue in quo actu debet fieri remiſſio pœnæ. quia eiuſmodi beneficia non præſtantur perſeuerantibus in Dei inimicitia.

Putant aliqui eum qui in ſtatu peccati poſuit omnes conditiones ad indulgentias lucrandas in bullis requiſitas, poſtea reſurgentem à peccato percipere earum fructum. Sed contrarium longè eſt probabilius. Primò, quia ſic inimico valdè liberalis fieret remiſſio, ſaltem ſub conditione. quod videtur abſurdum. Secundò, quia ita reuiuiſcere eſt proprium omnino Sacramentorum, quæ efficacius multò applicant merita Chriſti, quàm indulgentiæ. Tertiò, quia ne quidem Sacramenta reuiuiſcunt ei, qui ea recipiens poſuit aliquod impedimentum eſſentiæ eorum repugnans, vt patet in pœnitentia, Atqui perſeuerantia in ſtatu peccati repugnat eſſentiæ indulgentiarum. quia hæc tota conſiſtit in remiſſione pœnæ.

Dices, Poſſet Eccleſia concedere indulgentias omnibus ter ieiunantibus, ita vt exiſtentibus in peccato tunc inciperent valere, quocunque inſtanti à peccato reſurgerent. Ergo tunc indulgentiæ reuiuiſcerent. Reſp. negando conſequentiam. Quia reſpectu horum vltima conditio requiſita ad indulgentias eſſet reſurgentia à peccato, & conſequenter ipſa eodem inſtanti poneretur, quo homo eſſet in gratia.

Tertiò, vt habeat aliquas pœnas perſoluendas pro culpis iam remiſſis. quia nec pœnæ remittuntur vnquam ante culpam; nec ei poſſunt vllæ remitti, qui non habet ſoluendas: nec etiā poteſt quis acquirere ius vt gratis ei remittantur pœnę quas per futura peccata merebitur.

38 Quartò, vt integrè faciat opus à concedente indulgentias præſcriptum. Aliqui tamen putant facientem mediam partem operis lucrari mediam partem indulgentiæ. ſed hoc eſt improbabile, niſi id in bulla exprimatur. quia indulgentiæ intelligentiæ ſunt vt ſonant.

Nota, quando in iis requiritur confeſſio, ſecundùm *Suarez. diſp. 52. ſect. 2.* & communem ſententiam id intelligendum eſſe de iis, qui habent conſcientiam peccati mortalis. quia confeſſio non ſolet requiri niſi ad huius expiationem. Suarez.

Dubitant etiam Auctores, Vtrùm quando conceditur indulgentia contritis & confeſſis, cōſcio ſibi peccati mortalis neceſſaria ſit actualis confeſſio: Contritionem enim ſufficere multi probabile putant. Sed contrarium eſt longè ſecurius. Quando autem dicitur, qui præmiſſa confeſſione communicaret, conſtat inter omnes confeſſionem actualem requiri in eo qui habet peccatum mortale.

Quintò, aliqui requirunt vt opus requiſitum fiat totum in ſtatu gratiæ, ſed contrarium longè eſt verius. Patet primò ex vſu totius Eccleſiæ. In Iubileis enim communiter requiſita ieiunia ac viſitationes Eccleſiæ ſolēt præmitti ante confeſſionem, ante quam certum eſt plurimos non iuſtificari, qui omnes effectu indulgentiarum fraudarentur. Secundò, quia illud opus non debet in ſe eſſe ſatisfactorium, aut applicare ipſas indulgentias, ſed tantum requiritur vt conditio, qua poſita Pontifex applicat indulgentias ex vi primæ ſuæ conceſſionis. Tertiò, quia tale opus etiam factum à peccatore poteſt eſſe ſufficienter vtile ad finem ob quem indulgentiæ conceduntur. quia poteſt valere ad excitandam pietatem & deuotionem populi ad diligentiorem præparationem ad confeſſionem & communionem; imò etiam ad impetrandum à Deo finem intentum: quia peccatores iam volentes ſe conuertere Deus ſæpe exaudit: aliàs enim non deberent petere à Deo gratiam qua poſſent conuerti. Ergo etiam erit vtile ad lucrandas indulgentias. Hinc quando conceditur in bullis, vt vnus pro alio lucretur indulgentias (quod fieri poſſe patet ex indulgentiis, quas lucramur pro defunctis, idémque inter viuos fieri poſſe videtur ſatis clarum, cùm nulla ſit ratio in contrarium;) etſi neceſſariò requiratur vt ſit in gratia is cui applicantur; non eſt tamen neceſſe vt is qui facit opus præſcriptum ſit in gratia, niſi Sacramentum aliquod ſuſcipiendum ſit. patet ex dictis, & tenet *Suarez. diſp. 53. ſect. 4. n. 6.* 39

Opus factum in peccato mortali poteſt eſſe vtile ad finem indulgentiarum.

Suarez.

Nota tamen, valdè conſultum eſſe totum opus explere in gratia, quia ſic certiùs & efficaciùs quis lucrabitur indulgentias. Nam fieri poſſet vt opus in ſtatu peccati mortalis factum, cùm ſit minùs efficax ad finem conſequendum, non ſufficiat ad indulgentias integrè lucrandas, iuxta dicta dub. 5. concl. 3. 40

Sextò, requirunt aliqui, vt qui lucratur indulgentias ſit ſolicitus vt pro pœnis per ipſas remiſſis piis operibus ſatisfaciat. Sed hoc eſt eneruare omnem earum vim. Cùm enim illæ nobis applicent ſatisfactiones Chriſti ad remiſſionem pœnarum debitarum, non eſt opus pro his alia ſatisfactione. Fateor tamen nos propter illas non debere omnino alias ſatisfactiones omittere, quia neſcimus an eas ſumus ita lucrati, vt nulla nobis debita ſuperſint, vt patet ex dictis n. 34. & 35.

DVBIVM VIII.

Vtrùm opus præſcriptum debeat eſſe honeſtum?

41 CONCLVS. affirmatiua. Quia aliàs communiter eſſet ineptum ad finem intentum conſequendū. quia ad pietatem aut cultum Dei referri non poſſet: vel etſi quandoque poſſet eſſe aliquo modo aptum; vt quando tantùm petitur eleëmoſyna ad pauperum vel Eccleſiæ neceſſitatem ſubleuandam, & hæc datur merè ob vanam gloriam; hoc tamen eſt per accidens, & præter naturam operis quod per ſe in gloriam Dei non cedit, & eſt ineptū vt ob id alicui Chriſti merita applicentur. Hinc qui ita faceret totum opus, vt nullam haberet rationem virtutis, indulgentias non lucraretur: vt ſi faceret illud ob prauum aliquem finem. Quòd ſi tamen hic finis eſſet tantùm venialis, & ipſe ſimul faceret illud opus ob finem honeſtum, cùm valdè probabile ſit opus externum factum ob duplicem finem poſſe ſimul eſſe bonum & malum: probabile etiam eſſet, talem lucraturum indulgentias. Quod multo verius eſt de illo, qui ſimpliciter facit opus ob finem bonum, ſed interim alia occaſione peccat venialiter. quia hoc non impedit quin opus abſolutè ſit bonum.

DVBIVM IX.

Vtrùm quis eodem tempore poſſit lucrari diuerſas indulgentias?

42 VErbi cauſa, habet quis ſex diuerſi generis imagines ſacras, quarum ſingulas habenti ac legenti *Pater & Aue*, confertur indulgentia vnius anni, Vtrùm is legēdo ſemel *Pater & Aue*, lucretur indulgentiam ſex annorum. Quidam id putant, quia talis verè facit opus præſcriptum. Sed contrarium communiter tenendum eſt cum *Suare diſp.* 52. *ſect.* 8. *n.* 10. Quia hæc opera ita præſcribuntur vt ſingula pro ſingulis indulgentiis requirantur, aliàs non eſſent proportionata indulgentiis, iuxta dicta dub. 5. concl. 3. *Suarez.*

Quòd ſi tamen opus eſſet tale, vt non poſſet multiplicari, verbi cauſa, ſi eſſent conceſſæ communicanti in feſto Natiuitatis, tunc non eſt omnino improbabile, aliquem poſſe diuerſas indulgentias lucrari, ſi tanta deuotione illud opus obeat, vt ſit illis omnibus proportionatum.

DVBIVM X.

Vtrùm defunctis poſſint conferri indulgentiæ, & quibus?

43 NEgant id noſtri hæretici, quia negant purgatorium & omnes indulgentias. Idem negarunt aliqui olim Catholici, eò quòd B. Petro ſolùm ſit data poteſtas ſoluendi eos qui ſunt ſuper terram, ſiue viuentes. Alij dixerunt defunctis tantùm mediatè ſiue indirectè conferri indulgentias, ita vt directè conferantur viuis, qui eas defuncto applicent.

CONCLVS. I. Poſſunt Indulgentiæ conferri etiam defunctis. Eſt certum, & contrarium eſt erroneum, & videtur damnatum in epiſtola Leonis X. qua damnauit errores Lutheri. Et patet ex praxi totius Eccleſiæ, quæ errare non poteſt. Et probatur, quia, vt dixi ſuprà diſp. 11. d. 7. poteſt priuatus ſuas ſatisfactiones applicare defunctis; quare Eccleſia non poſſit defunctis applicare ſatisfactiones Chriſti, cùm omnia hic poſſint reperiri, quæ ad iuſtam Eccleſiaſtici theſauri diſpenſationem requiruntur? *Leo. X.*

CONCLVS. II. Poſſunt indulgentiæ directè conferri defunctis. Prob. quia ſi Pontifex poteſt eas conferre alicui priuato, vt eas applicet defuncto: nulla videtur ratio, cur Pontifex id immediatè non poteſt. Imò communiter eas ita applicat eis, pro quibus eas alij intendunt lucrari. Nam videtur conuenientius vt ipſe per ſe diſpenſet theſaurum Eccleſiæ, quàm vt diſponendum quodammodo alteri tradat. 44

CONCLVS. III. Non poteſt Pontifex eas conferre defunctis per modum abſolutionis, vt vt patet ex dictis dub. 2. concl. 1. ſed tantùm per modum ſuffragij. quia præter hos duos modos, non eſt alius. 45

Petes quomodo hi modi differunt?

Omiſſis variis ſententiis quas adfert *Suarez. diſp.* 53. *ſect.* 3. Reſp. hoc ſolo differre quòd priore modo Pontifex directè remittat pœnam debitam ei cui dat indulgentias, iuridicè eum ab illa abſoluendo. Secundo modo tantùm offert Deo ſatisfactiones Chriſti & Sanctorum, quaſi pretium quo alterum à pœnis perſoluēdis redimat, quas Deus huic immediatè remittit, illud pretium ex pacto cum Chriſto inito acceptando. Vnde patet, indulgentias & infallibiliter, & ex condigno valere propter merita Chriſti, & promiſſionem ei factam. *Suarez.*

CONCLVS. IV. Non poſſunt prodeſſe Beatis, quia illis non indigent, nec etiam damnatis, quia non ſunt in ſtatu gratiæ, ſed ſolis illis qui ſunt in purgatorio. 46

CONCLVS. V. Probabilius eſt eas ſolis baptizatis prodeſſe. Primò, quia, vt dixi in materia de ſacrificio, vero ſimilius eſt etiam hoc ex opere operato ſolis baptizatis prodeſſe. Secundò, quia non videtur Papa poſſe defunctos hoc modo à pœna redimere, quos viuos non poterat ab ea abſoluere: nullos autem non baptizatos poteſt ab ea abſoluere. Tertiò, quia theſaurus Eccleſiaſticus (ſicut & reliqua Sacramenta præter baptiſmum) eſt à Chriſto relictus Eccleſiæ diſpenſandus iis, qui intra Chriſti Eccleſiam ſunt, tanquam eius filij, quales in lege gratiæ propriè illi ſoli reputantur, qui baptizati ſunt, vt docet *Tridem. ſeſſ.* 14. *c.* 2. *Tridem.*

DVBIVM XI.

Quæ requirantur vt indulgentiæ defunctis proſint?

REſp. Præter poteſtatem in conferente, quæ ex vſu Eccleſiæ eſt in ſolo Pontifice, & cauſam iuſtam de qua dixi ſuprà, requiritur. 47

Primò, vt ita concedantur vt poſſint defunctis applicari. Niſi enim id expreſsè concedatur, nemo poteſt indulgentias aliis quàm ſibi lucrari.

Secundò, vt opus requiſitum fiat ea intentione ab operante, vt defunctis indulgentias lucretur. quia nemo aut ſibi aut aliis lucratur indulgētias, niſi volens idque intendens ſaltem implicitè.

Tertiò,

Tertiò, vt animæ ipſæ eas acceptent. Sed ad hoc ſufficit generalis voluntas, qua omnes cupiunt à pœnis per ſuffragia noſtra liberati. Quamuis etiam probabile ſit iis nuntiari per Angelos Cuſtodes, quoniam pro iis indulgentias lucrentur; eaſque particulatim has acceptare.

48. Quartò, aliqui abſolutè requirunt vt Pontifex aliquod opus à viuis exigat, vt poſſit defunctis concedere indulgentias: ſed abſolutè non videtur neceſſarium, ſi aliàs iuſta cauſa ſubſit, iuxta dicta dub. 5. quamuis rarò poſſit eſſe talis iuſta cauſa, & vix fieri expediat, ideóque numquam fiat.

Quintò, aliqui requirunt vt faciens opus, eius ſatisfactionem offerat pro defuncto; ſed hoc non eſt verum: quia opus non requiritur vt ſatisfactorium, ſed vt vtile ad finem intentum promouendum. Vnde etiam non requiritur vt operans ſit in ſtatu gratiæ, iuxta dicta dub. 6.

Sextò, requirunt aliqui, vt dum viuerent meriti ſint vt poſſint iis poſtea indulgentiæ applicari: ſed generatim omnes hoc ſufficienter merentur hoc ipſo quo decedunt in gratia.

DVBIVM XII.

Quomodo deſinant valere indulgentiæ?

CONCLVS. I. Quando tacitè vel expreſsè conceduntur pro certo tempore, ſimul cum eo exſpirant per ſe patet, quia non valent vltra intentionem concedentis.

CONCLVS. II. Quando abſolutè in perpetuum conceduntur, non tolluntur morte 49. concedentis. Quia ſunt gratia Principis, quæ eius morte non expirat. Tolluntur tamen per reuocationem concedentis, aut eiuſdem Superioris, aut in idem officium ſucceſſoris. quia ſicut in concedi, ſic in conſeruari ab horum voluntate perpetuò pendent.

CONCLVS. III. Idem dicendum eſt de indulgentiis conceſſis indefinitè ſine vlla expreſſa vel tacita temporis limitatione. Talis enim conceſſio æquiualet perpetuæ, cùm nulla ſit cauſa cur potiùs ad vnum tempus, quàm ad aliud debeat reſtringi. Ita *Suarez diſputatione* 57. Suarez. *ſect.* 1.

DE CENSVRIS ECCLESIASTICIS.

CVM ratione Sacramenti Pœnitentiæ multa nobis tractanda fuerint de poteſtate Clauium, vt tota hæc res perfectè explicetur, neceſſariũ eſt vt aliqua etiam dicamus de cenſuris. quod quàm potero breuiſſimè faciam.

Scripſerunt autem de his varij, vt Soto in 4. d. 22. Alij verò
Scholaſtici communiter d. 18. Summiſtæ verò v. Excommuni- Soto.
catio, *v.* Interdictum, *& v.* Suſpenſio. *Nauarrus c. 27. Henriquez lib. 13. de Sacra-* Nauarr.
mentis & alij. Inter alios autem fuſiſſimè & doctiſſime P. Suarez tomo 5. & poſt illum Henriq. Suarez.
breuiùs quidem, ſed admodum doctè ac commodè P. Stephanus ab Auila. Nos noſtro Auila.
more breuitatem ſectantes, ſex diſputationibus rem omnem concludemus. Primò, agemus de cenſuris in communi. Secundò, de excommunicatione. Tertiò, de ſuſpenſione. Quartò, de depoſitione, & degradatione. Quintò, de interdicto & ceſſatione à diuinis. Sextò, de irregularitate.

DISPVTATIO XIII.

DE CENSVRIS IN GENERE.

DVBIVM I.

Quid ſit cenſura & quotuplex?

1\. PRimùm hîc videndum generatim quid nomine cenſuræ ſignificetur. Deinde quæ pœnæ Eccleſiaſticæ nomine cenſuræ ſuleant comprehendi, vt his perſpectis faciliùs ipſam poſſimus definire.

Cenſura variè ſumitur.

Cenſura igitur, ſi vim nominis ſpectemus, poteſt ſumi pro quouis de re aliqua iudicio, præſertim quo ea quæ in ipſa vel laudanda, vel reprehendenda ſunt, notantur. Quia autem olim apud Romanos Cenſores conſtituti fuerunt, vt mores populi corrigerent; hinc ſæpiùs cenſura ſumitur pro ſententia qua reprehenduntur ea, quæ in moribus vitioſa ſunt: aut etiam pro pœna, quæ tali ſententia imponitur.

2\. Quare ſecundùm communem vſum cenſura Eccleſiaſtica ſignificat aliquam pœnam eius generis, vt ſola poteſtate Eccleſiaſtica ferri poſſit: quæ ad Mores corrigendos iniungitur. Vnde ſequitur primò, hanc pœnam debere verſari primò & per ſe circa rem ſpiritalem, & circa temporalem non aliter, quàm quatenus dirigitur ad res ſpiritales. quia pœnas merè temporales poſſunt etiam iudices ciuiles iniungere. Sequitur ſecundò, hanc pœnam debere eſſe priuatiuam; quia in rebus ſpiritualibus non poſſumus puniri per earum collationem, quia hæc nequit eſſe pœnalis, ſed ſolùm per earum priuationem.

Requiſita ad cenſuram.

3\. Quia autem hæ pœnæ poſſunt adhuc eſſe variæ, non conuenit inter DD. quænam præcisè nomine cenſuræ Eccleſiaſticæ comprehẽdantur. *Sotus in 4. d. 22. q. 3. a. 1.* enumerat quinque, ſcilicet excommunicationem, ſuſpenſionem, irregularitatem (nonquidem omnem, ſed eam quæ ob aliquod delictum in pœnam infligitur) interdictum, & ceſſationẽ à diuinis: ſed hæc aut non diſtinguitur ab interdicto, aut non habet propriè rationem pœnæ, vt dicam diſp. 17. Alij verò his etiam addunt depoſitionem & degradationem; atque ita ſeptem cenſuras recenſent.

Sotus.

4\. Vt autem hanc rem definiamus, Notandum eſt, aliud eſſe cenſuram hoc vel illud ex vi nominis ſignificare (qua ratione dictæ omnes pœnæ poſſent forte dici cenſuræ.) aliud verò ipſam pro talibus aut talibus pœnis communiter in Iure, aut bullis Pontificũ ſumi. Hic autem cùm praxim ipſam, aut Iuris intelligentiã ſpectemus; quærimus quid cenſura in iure Pontificio ſignificet.

Reſp. igitur, tres ſolùm propriè eſſe cenſuras, ſcilicet excommunicationem, ſuſpenſionem & interdictum. Ita *Nauarrus c. 27. n. 1.* & ferè communiter Doctores. Probatur 1. quia quoties Iura iubens alicui aliquam cenſuram infligi, aut ab ea abſoluendi dant poteſtatem, intelligunt ſolùm tres dictas ſpecies: Ergo in Iure hæ ſolæ per illas ſignificantur. 5.

Cenſuræ ſunt ſolùm tres. Nauarrus.

Antecedens prob. tum ex *c. 1.* ac *c. Statutum. de ſententia excommunicationis in 6.* vbi hæ ſolæ numerantur; nec vllibi recenſentur plures: tum maximè ex *Quærenti. de ſignificatione verborum.* vbi Innocentius tertius ait: *Quærenti quid per cenſuram Eccleſiaſticã debet intelligi, cum huiuſmodi clauſulam in literis noſtris apponimus, reſpõdemus quòd per eam, non ſolùm interdicti, ſed ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententia valeat intelligi.* Vbi cùm Pontifex generatim interrogatus, quid per nomẽ Cenſuræ poſitum in ſcriptis Pontificum intelligatur, dogmaticè reſpondeat intelligi illas tres cenſuras: neceſſariò dicendum eſt, eum ibi omnes cenſuras enumerare. quia aliàs nec ſatisfeciſſet generali interrogationi, qua petebatur enumeratio omnium cenſurarum: nec ſeruaſſet leges reſponſionis dogmaticæ, quæ vitioſa eſt, quando proponens enumerare ſpecies alicuius generis, aliquas omittit. Sicut ſi Pontifex interrogatus, quæ ſint Sacramẽta nouæ legis; reſponderet, eſſe Baptiſmum, Confirmationem & Euchariſtiã, malè reſponderet, quia innueret non eſſe alia Sacramenta. Confirm. primò. quia ſi Ius agnoſceret plures cenſuras, credibile eſt quòd alicubi id innueret: Atqui nullibi enumerat plures, ſed contrà conſtanter vbique data occaſione; ſolùm eas tres: Ergo ſignum eſt eas ſolas eſſe.

c. 1. de excom. ſent. c. Statutum. c. Quærenti. Innoc. III.

Dices, dictis omnibus locis ideo ſolas eas cenſuras enumerari, quia in iis tantum erat quæſtio de cenſuris quæ ſolent ab homine infligi: irregularitas autem infligitur à ſolo Iure. 6.

Sed contrà primò. Hinc ſaltem ſequitur ceſſationem à diuinis, degradationem, & depoſitionem non eſſe cenſuras, quia imponuntur ab homine, & tamen in illis Iuribus non recenſentur. Secundò, quia vox *Cenſura* ſæpiſſimè ponitur in bullis, in quibus non agitur de pœna ab homine infligenda: ſed de abſolutione à pœnis, & quidem præcipuè à Iure inflictis: ergo cùm Innocentius ſuprà generatim reſpondeat per *Cenſuram*, quando ponitur in ſcriptis Pontificum, ſolùm intelligi illas tres, ſimpliciter dicendum eſt eas ſolas à Iure haberi pro cenſuris.

Con-

7. Confirmatur ſecundò: quia ſecundùm vſum Eccleſiæ, cenſuræ non tam feruntur, vt peccans ad aliorum terrorem puniatur, quam vt ipſe corrigatur, vt patet ex c. 1 *de ſententia excommunic. in* 6. vbi dicitur eiuſmodi pœnas debere eſſe medicinales: & ob eandem etiam cauſam infliguntur per modum vinculi, ex natura & inſtitutione ſua facilè ſolubilis, poſita emendatione rei. Quare non tollunt propriè vllam poteſtatem ſpiritalem, ſed eam quodammodo ligant. Secùs autem eſt de irregularitate, depoſitione, & degradatione, quæ tollunt, quantum in ſe eſt, ipſam poteſtatem ſpiritalem, idque in perpetuum, ſine ſpe recuperationis. Vnde etiam priores pœnæ tolluntur per abſolutionem rei: poſteriores verò per ſolam diſpenſationem, ſiue relaxationem legis, quæ ex vi ſua exigit, vt tales pœnæ perpetuæ ſint. Quæ omnia patent, tum ex c. 1. *de ſententia excommun. in* 6. tum ex bullis Pontificum, quibus eiuſmodi facultates conceduntur.

Cenſuræ præcipuè feruntur vt peccans emendetur.

c. 1. de ſent.

Sunt vincula ex ſua inſtitutione ſolubilia.

Secùs eſt in aliis pœnis, quæ habilitatē tollunt.

c. 1. de ſent. excomm.

Vnde etiam confirm. 3. quia in pluribus facultatibus, ſeu Ordinum priuilegiis, & quandoque etiam in bullis Pontificum primò conceditur generatim poteſtas abſoluendi ab omnibus cenſuris, & deinde poteſtas diſpenſandi in irregularitate contracta ex delicto. Vbi clarè innuitur hanc non eſſe cenſuram, & aliter tolli quàm illas.

8. Hinc patet, cenſuram, prout ſumitur communiter in Iure, & bullis Pontificiis, eſſe pœnam medicinalem priuantem immediatè vſu ſpiritalium bonorum, per poteſtatem Eccleſiaſticam ita impoſitam, vt ex ſe non ſit perpetua, ſed poſita rei emendatione debeat tolli. Sequitur ex dictis.

Cenſura quid ſit.

Dixi *eſſe pœnam*, vt excludatur ceſſatio à diuinis, quæ vt diſtinguitur ab interdicto, non eſt propriè pœna, vt oſtendam diſp. 17.

Dixi *eſſe medicinalem priuationem immediatè*, &c. Quia per eam non tam quæritur punitio peccati quam emendatio peccatoris: idcóque tolli debet eo emendato: vt patet ex *c. 1. de ſententia excommunic. in 6. & c. Ex literis, de conſtitutionibus*. Et hinc excluditur irregularitas, quæ incurritur ob crimina, depoſitio & degradatio: quia non ſunt propriè medicinales, nec priuant immediatè vſu ſpiritualium bonorum, ſed habilitate vtendi iis bonis, atque ideo quantum eſt ex earum inſtitutione ſunt perpetuæ.

c. 1. de ſent. excomm.
c. ex literis.

9. Dices, Hinc ſequitur, cenſuras non poſſe ferri in eos qui ſciuntur per eas non emendandi; ſicut medicina præſertim valdè amara nullo modo danda eſt iis, quibus ſcitur non profutura. Reſp. negando ſequelam: quia cenſura ex ſui inſtitutione ita habet rationem medicinæ vt etiam ſit pœna. Atque ita vtilis eſt tum ad puniendum delictum, tum etiam ad alios à ſimilibus peccatis metu pœnæ auertendos. Ac tertiò ſæpe neceſſarium eſt per excommunicationem aliquos à reliquorum conſortio arcere, ne ſanos inficiant. Quare quandoque cenſuræ ferendæ ſunt etiā in eos qui per eas peiores futuri ſunt, quando id bonum publicum poſtulat, quod priuato præferendum eſt. Secùs eſt de iis medicinis, quæ ſolùm habent rationem medicinæ, quæ præter, aut etiam contra rationem darentur iis, quibus non ſunt profuturæ, aut etiam obfuturæ. Ob dictam tamen cauſam, non facilè vtendum eſt cenſuris, quando non creduntur peccanti profuturæ, niſi quando bonum publicum id apertè poſtulat.

Duplex cenſuræ finis.

Meritò fertur etiam in eos qui emendandi non ſunt.

Dixi, priuare vſu bonorum ſpiritalium: quia 10.
non priuant bonis temporalibus, niſi in ordine ad ſpiritalia. Hinc excommunicatio maior priuat quidem reum communi hominum conuictu, non tamen omnium, ſed tantùm Chriſtianorum: idque ne reus ſua familiaritate aliis noceat, & vt ita confuſus ſuam turpitudinem agnoſcat, eamque deteſtetur.

DVBIVM II.

Quomodo diuidantur ſingulæ cenſuræ, & qua forma ferri debeant?

Concl. I. Cenſura alia eſt à Iure, ſic dicta, quia per ſtatutum, ſiue legem aliquam fertur. Alia eſt ab homine, quæ per hominis ſententiam fertur. Quæ rurſum diuiditur in particularem, quæ verſatur circa factum aliquod ſingulare, aut determinatas perſonas: vt ſi Prælatus excommunicet omnes qui tale damnum intulerunt, niſi ante menſem ſatisfaciant: aut excommunicet Petrum exiſtentem ſibi hic & nunc contumacem. Et in generalem, quæ eiuſmodi limitibus non continetur: vt ſi Epiſcopus per ſententiam excommunicet omnes qui furabuntur in templo. 11.

Cenſuræ diuiſio.

Circa quæ Quæritur primò, quomodo hæ cenſuræ differant? Varij varias differentias adferunt, ſed duæ ſunt præcipuæ. Prior eſt, quòd ſtatutum, ſiue lex ferens cenſuram, (quod ei cum aliis legibus cōmmune eſt) perpetuò duret, niſi contraria lege vel cōſuetudine abrogetur. Contrà verò virtus ſententiæ, quia pendet continuò à iuriſdictione eius, qui eam tulit, vnà cum ea aut perit, aut ſuſpenditur quoad cenſuram nondum contractam. v. c. Epiſcopus excommunicat omnes qui furantur, & paulò pòſt moritur, aut deſinit eo loco eſſe Epiſcopus; ſi poſtea aliqui furentur, non excommunicantur: ſi tamen antè furati ſunt, manent excommunicati donec abſoluantur. Quòd ſi Epiſcopi iuriſdictio per aliquam cenſuram ſuſpendatur, ſuſpenditur etiam ſententia, & qui interim furantur, non excommunicantur. Item Epiſcopus ob furtum commiſſum excommunicauit Petrum niſi intra menſem reſtituat; interim ipſe moritur: tunc Petrus etſi non reſtituat, non excommunicatur: quia ſententia ſuam vim amiſit. Ita communiter omnes Doctores. 12.

Lex manet mortuo auctore, non tamen ſententia aut præceptum.

Ratio differentiæ eſt, quia ſententia fertur a iudice tanquam à perſona publica quidem, ſed particulari. Sicut igitur quando deſinit habere iuriſdictionem, nihil amplius poteſt præcipere: ita etiam ea quæ ante præcepit, deſinunt obligare. Quare quòd cenſuræ ab eo de facto alicui inflictæ, pergant poſtea ligare, non habent propriè ex ipſius præcepto, ſed ex Iure communi, quod ſtatuit vt nemo liberetur à cenſura quam ſemel actu incurrit, ſine abſolutione. Secùs eſt in lege ſiue ſtatuto, quod legiſlator condit immediatè 13.

Cur præceptū vnà cum auctore finiatur, & lex perpetuò maneat.

in perſona eius, à quo poteſtatem condendi leges accepit, qui eſt vel Deus, vel communitas, quæ non moritur. Vnde etiam leges perpetuò obligant donec abrogentur, niſi forte communitas, cuius auctoritate latæ ſunt, tota pereat.

14. II. differentia eſt, quòd quando cenſura fertur per legem, aut generalem ſententiam, ſemper feratur ſub conditione peccati omnino futuri, vt impediatur, v. c. Quicunque clericum percuſſerit, ſit excommunicatus. Per ſententiam autem particularem fertur ad emendandum peccatum præteritum, à quo aliquis non vult reſipiſcere, & quidem quandoque omnino abſolutè, quandoque verò ſub conditione futura, v. c. niſi intra tale tempus parti læſæ ſatisfiat.

Addunt aliqui tertiam differentiam, quòd cenſura lata per legem ſiue ſtatutum comprehendat omnes, qui ſunt in territorio ferentis, etiam peregrinos; nullo autem modo exiſtentes extra illud. Lata verò per ſententiam comprehendit omnes incolas illius territorij vbiuis terrarum exiſtentes: nullo autem modo peregrinos. Sed hæc ſententia pariter graues difficultates, vt oſtendam dubio 7. n. 51. Quare alij eam negant. Vnde *Silueſter v. Excommunicatio* 2. *n.* 10. *ſub finem* quoad præſentem rem ſpectat, æquiparat ſententiam, quæ reſpicit peccatum futurum, ſtatuto.

Silueſt.

15. Quæritur ſecundò, Vtrùm Epiſcopi licitè poſſint ferre excommunicationem ob culpas futuras, v. c. excommunicando omnes qui furantur in locis ſacris: Quidam enim hoc negant ob *c. Romana, de ſententia excommun. in* 6. vbi dicitur: *Caueant etiam ne tales ſententias excommunicationis ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter in aliquos pro culpis futuris, &c. proferre præſumant.* Sed hoc Ius non continet præceptum, ſed tantùm admonitionem: vt bene notat *Suarez diſp.* 3. *ſect.* 4. *n.* 7. Et patet tum ex verbo *Caueant*, quod magis admonet, quàm præcipiat: tum quia Pontifex dicit id non eſſe faciendum, niſi rationabilis cauſa ſubſit, quam iubet etiam in ſententia exprimi. Quare vt ſummum vetat hoc fieri leuiter ſine vlla rationabili cauſa.

c. Romana.

Suarez.

16. Quæritur tertiò, Vtrùm poſſit ferri cenſura ſub conditione ad cauſam non pertinente? Hac in re certum eſt primò, Eam poſſe ferri ſub conditione ad cauſam pertinente: vt ſi quis excommunicet furem ſi non reſtituat intra menſem. Patet ex dictis, & communi vſu. Sed difficultas eſt, quando conditio ad cauſam non pertinet: vt ſi Epiſcopus excommunicet Petrum ſibi exiſtentem contumacem, ſi poſt tres dies pluat.

17. Conſtat ſecundò, Eiuſmodi modum ferendi cēſuras eſſe illicitum, quia in re grauiſſima committitur quædam nugatio, quæ cedit in contemptum diſciplinæ Eccleſiaſticæ. Sed difficultas eſt vtrùm validè feratur? Quidam putāt eam validè ferri ſub cōditione præterita vel præſenti, v. c. dicendo, Excommunico furantem nolentem reſtituere, ſi heri pluerit, aut iam pluat Pariſiis. Secùs eſſe ſi feratur ſub conditione cōtingenti futura. Probant primò: quia Sacramenta validè adminiſtrantur ſub tali conditione præterita, aut præſenti, non tamen ſub futura contingenti: ergo idem dicendum de cenſuris. Secunda pars probatur ſecundò: quia cenſura continens intolerabilem errorem fertur inualidè, vt patet *c. Per tuas, de ſent. excomm.* & *c. Solet, eodem tit. in* 6. atqui in tali latione cenſuræ committitur error intolerabilis: eſt enim abuſus quidam poteſtatis Eccleſiaſticæ: ergo fertur inualidè.

Illicitè fertur cenſura ſub conditione ad rem non pertinente.

c. Per tuas. c. Solet.

Sed hæc argumenta reſpectu ſecundæ partis illius propoſitionis, apertè nihil probant. Nam ſi primum aliquid probaret, probaret etiam contra apertam veritatem cenſuram inualidè ferri ſub conditione de futuro contingenti pertinente ad cauſam: nam (vt omnes fatentur) Sacramenta hoc modo inualidè conferuntur, excepto ſaltem matrimonio: quare neganda eſt conſequentia.

Similiter, ſi ſecundum aliquid probaret, ſequeretur etiam cenſuram inualidè ferri ſub conditione de præterito aut præſenti ad rem non pertinente: quod tamen etiam ij, contra quos diſputamus, negant. Sequela probatur. Nam non minùs abutitur poteſtate Eccleſiaſtica qui ſub vna conditione fert cenſuram, quàm qui ſub altera. Quare neganda eſt minor: quia in eo caſu non eſt abuſus poteſtatis Eccleſiaſticæ contra iuſtitiam, ſiue qua fiat aperta iniuria reo: vel qua ferat quis cenſuram: quam hîc & nunc in talem ferre non poſſit, ob appellationem interpoſitam, aut ſimilem cauſam. Et de ſimili errore ſolùm loquuntur citata Iura, & neceſſario ſic intelligenda eſt maior vt ſit vera; vt benè notat *Suarez. diſp.* 4. *ſect.* 7. *n.* 31. Quare dicendum eſt, etſi illicitè, validè tamen cenſuram ita ferri, ſi reliqua omnia ad eius valorem requiſita adſint.

Suarez. Validè tamen ita fertur.

Nota primò, Quando fertur cenſura ſub conditione, eam non incurri, donec hæc ſit impleta. Hinc ſi is in quem fertur, deſinat priùs eſſe ſubditus ei, qui eam fert, (eò quòd hic per mortem, aut aliam cauſam iuriſdictionem amittat: aut quia reus domicilium mutat) ipſe ea non ligatur. Poſtquam tamen eam ſemel incurrit, ſemper ea ligatur, donec abſoluatur, vt omnes fatentur, & patet ex praxi. 18.

Nota ſecundò, Quando cenſura ita fertur ob aliquam cauſam, quæ iam eſt cœpta trahi in iudicium; etſi reus mutet domicilium ante conditionem impletam, nihilominus hac impleta illam incurrit: quia ratione iudicij iam inchoati manet ſubditus eidem iudici: vt patet ex *c. Propoſuiſti, de foro competenti.* Addit tamen *Suarez. diſp.* 3. *ſect.* 5. *n.* 6. hoc ſolùm eſſe verum, quando mutatio domicilij fit in fraudem ad effugiendum iudicium: cúmque qui ob publicum bonum, aut ſimilem neceſſitatem poſt inchoatum iudicium domicilium mutaret, non manſurum ſubditum illi iudici, citatque *Bartolum in l. primā ff. de pœnis.* 19.

cap. Propoſuiſti. Suarez. Bartolus.

Concl. II. Cenſura alia eſt ſententiæ latæ, quam iudex per legem aut ſententiam actu infligit. Alia eſt ſententiæ ferendæ, quam iudex minatur ſe inflicturum, aut iubet infligi. 20.

Cenſura alia eſt ſententiæ latæ, alia ferenda.

Diſputatur autem hîc, quando lex vel ſententia contineant cenſuram latæ ſententiæ; & quando ſolùm ferendæ? Qua in re dicendum eſt primò, quando in Iure vel ſententia dicitur: *Quicunque hoc fecit, ſit ipſo facto,* vel *ipſo iure excommunicatus, ſuſpenſus,* &c. eſſe cenſuram latæ ſententiæ: quia verba hoc clarè exprimunt.

Quando feratur ſententia latæ.

Secundò,

Secundò, idem dicendum, quando dicitur: *Eum qui hoc fecerit excommunicamus*. Iudex enim tunc aperte ſignificat ſe velle cenſuram actu incutti per tale factum.

Tertiò, idem dicendum quoties Ius ſignificat ſe velle, reum cenſuram incurrere, nec tamen vllo modo dirigit verba ad aliquem iudicem, per quem cenſura infligatur, ſiue quoties verba non iubent aliquid fieri, ſed ſignificant fieri, aut futurum eſſe poſita tali conditione. Tunc enim apertè tribuitur ipſi legi vis actu inferendi cenſuram, niſi ex adiunctis clarè intelligatur contrarium. Talia verba ſunt: *Quiſquis hoc fecerit, ſit excommunicatus*: aut *excommunicatum ſe eſſe agnoſcat*: aut *excommunicatus maneat*: aut *excommunicationem incurrat*, &c.

Idem dicendum (etſi aliqui dubitent) de his formulis: *Qui tale quid fecerit, nouerit ſe excommunicationem incurſurum*: aut *erit excommunicatus*: aut *excommunicationem incurret*. Quia talia verba non ſignificant talem debere per Iudicem excommunicari: ſed ſignificant Ius habere vim ſententiæ. Quare verba futuri temporis, *erit*, *incurret*, &c. non ſignificant cenſurã poſt factum commiſſum adhuc eſſe ferendam ab alio, ſed ab ipſo Iure infligendam eſſe hoc ipſo quo tale factum committetur.

Nauarrus. Contra dicta ſentit *Nauar.c.27.n.* 12.putátque hanc formulam, *ſit excommunicatus*: non eſſe ſententiæ latæ: quia d. 30. in multis canonibus dicitur: *Qui hoc vel illud fecerit, anathema ſit*, qui tamen videntur intelligendi de ſententia ferenda.

Sed Reſp. 1. In antiquis canonibus *anathema* ſæpe ſumi non pro excommunicatione, ſed pro execratione. Reſp. 2. Verius eſſe ibi ferri vbique excommunicationem latæ ſententiæ. Nec enim ibi dicitur anathema iis qui certa quædã faciunt ſimpliciter: ſed qui ea faciunt ex ſuperſtitione hæretica: vt patet tum ex iis canonibus, tum ex Con. Gangrenſi. Concilio Gangrenſi ex quo deſumpti ſunt.

21 Secùs eſt, quando verba non ſignificant aliquid futurum, ſed iubent fieri. tunc enim implicitè diriguntur ad iudicem: vt quãdo dicitur: *Qui hoc fecerit, iubemus*, aut *volumus eum excommunicari*, *excommunicetur*, vel *ſtatim excommunicetur*. niſi fortè ex adiunctis cõtrarium intelligatur, vt ſi dicatur: *Qui hoc fecerit, ipſo iure*, aut *facto excommunicetur*. Et in his Doctores ferè conueniunt, Comitolus. latéque ea probat *P. Comitolus lib. 6. reſponſorum moralium q.* 24.

22 Dubitant tamen quidam de hac forma, *Prohibemus hoc fieri ſub interminatione excommunicationis*. Sed ex *c. Clericis. ne clerici vel monachi, &c. Relatum. §. Ad hoc, de iure patron.* c. Clericis. c. Relatum. clarè patet eſſe tantùm ſententiæ ferendæ. Nam ibi committentes aliquid ſub interminatione anathematis prohibitum, iubentur poſt factam admonitionem excommunicari.

Dices, In *cap.1. de eo qui furtiuè ordines ſuſcepit*, factum prohibitum ſub excommunicatione latæ ſententiæ, dicitur prohibitum ſub interminatione anathematis: Ergo hęc idem ſignificant. Reſp.1. Non eſſe ita clarum ibi agi de excommunicatione ſẽtẽtiæ latæ. Secundò, negando conſequentiam, quia ibi non proponitur forma, qua fuit lata excommunicatio, ſed tantùm proponitur id quod fortè factum fuit, & quod in ſimili caſu ſolet fieri, ſcilicet Epiſcopum prohibuiſſe ſub excommunicatione de facto incurrenda, ne quis furtiuè Ordines ſuſciperet: atque ita illa verba non per ſe, ſed ſolùm ratione circumſtantiarum & materiæ de qua agunt, ſignificant excommunicationem ſententiæ latæ. Idem docet Silueſter. *Silueſter v. Excommunicatio 1. n.* 21. de hac forma: *ſub pœna excommunicationis hoc prohibemus*: quia videtur eadem ratio, idémque modus loquendi in vtraque forma, quamquam hic ſit magis dubius, & poſſet etiam ſignificare cenſuram ſententiæ latæ. Hoc ipſo tamen quo dubius eſt, cùm odia ſint reſtringenda, in mitiorem partem interpretandus eſt.

Similiter poſſe dubitari de hoc forma: *prohibeo tibi hoc ſub interpoſitione excommunicationis*, qua vſus eſt D. Gregorius, vt habetur *c. Salonitana d.* D. Gregor. c. Salonit. 63. vbi videtur ſignificare excommunicationem de facto ferri. Et ſanè hæc verba magis propriè ſignificant, quàm ferendam.

Ex his demum ſatis conſtat nullam certam 23 formam verborum requiri, vt cenſura valide feratur, ſed ea verba ſufficere, ac etiam eſſe neceſſaria, quæ ſufficienter exprimãt talem aut talem cenſuram hîc & nunc infligi, vt cum communi ſententia docet *Auila p.2.c. 2.dub.*1. Auila.

Diſputant autem hîc Auctores de diuerſis formis verborum, an ſufficiant ad ferẽdam cenſuram, ſed quæ vix in praxi poſſunt habere locum. quare eas omitto. Qui autem volet eas cognoſcere, videat *Suarem diſp.3. ſect.*2. Suarez.

DVBIVM III.
Vtrùm in Eccleſia ſit poteſtas ferendi cenſuras?

Refert *Prateolus de vitiis hæreticorum*, Albanen- 24 ſes olim negaſſe hanc poteſtatem: quibus Prateolus. Albanenſes. poſtea ſatis fauerunt Ioannes Vvicleff, & Hus, Vvicleff. Hus. vt patet ex *Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. errore 30. & ſeſſ.15. errore* 19. & ſimiliter *Eraſmus in colloquiis de fide*, Conc. Conſtantion. Eraſmus. vbi ait, excommunicationem territare pueros, non autem viros fortes.

Concl vs. I. Eſt de fide in Eccleſia eſſe poteſtatem ferendi cenſuras. Ita omnes Catholici vt patet ex Concilio Conſtantienſi ſuprà citato, & perpetuo Eccleſiæ vſu.

Probatur 1. ex Matth. 16. & 18. Vbi Chriſtus Matth. 16. & 18. generatim promittit Apoſtolis poteſtatẽ ligandi atque ſoluendi, ita vt quidquid ligauerint vel ſoluerint in terris, ſit futurum ligatum aut ſolutum in cælis. Et quibus Patres ſemper intellexerunt, inter alias, Apoſtolis ac eorum ſucceſſoribus promiſſam eſſe poteſtatem priuandi fideles ob ſua delicta aliorum communione, & participatione bonorum ſpiritalium. Et patet clarè ex ipſo contextu Matth. 18. vbi Chriſtus dicit, eum qui Eccleſiam, ſiue Prælatos Eccleſiæ non audierit, habendum eſſe vt ethnicum & publicanum, vt ita ſcilicet alienus ſit ac excluſus ab omni communione cum Chriſtianis ſpiritali & ciuili, ſicut illi erant alieni à communione Iudæorum. Quod vt oſtendat qui fieri poſſit. ſubiungit: *Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*. Vbi Chriſtus

clarè

clare oſtendit ſe daturũ ſuis Apoſtolis,ipſiq; Eccleſię poteſtatẽ ita ligandi, qua facultatẽ habent fideles cum aliis fidelibus cõmunicandi in bonis ſpiritalibus ac externa cõuerſatione,vt non magis cum iis in his poſſint participare,quã Ethnici cum Iudæis in iis tunc participare poterant.

Actor. 8. Apoſtoli ſæpe excommunicarunt. *1. Corint. 5.*

Probatur ſecundò, quia Apoſtoli hac poteſtate ſæpe vſi ſunt. Nam vt teſtatur canon 30. Apoſtolorum, Actorum 8. B. Petrus Simonem magum excommunicauit, dum ait: *Non eſt tibi pars,neque ſors in ſermone iſto*.Item 1.ad Corinth.5. Apoſtolus ait ſe tradidiſſe Satanæ quendam inceſtuoſum. Quòd autem per huiuſmodi pœnam intelligat excommunicationem, teſtantur communiter Patres, & Scripturæ interpretes. Vide Chryſoſtomum, Theodoretum, & Theophylactum in hunc locum.Et patet ex verſu 9.vbi ait: *Scripſi vobis in epiſtola, ne commiſceamini fornicariis.* Similiter 2.ad Theſſal.3. præcipit Chriſtianis ne commiſceantur ſiue conuerſentur cum fidelibus non obedientibus verbis ipſius.

Chryſoſt. Theodoret. Theophyl. 2. Theſſal. 3.

Frequens ab initio fuit vſus cenſurarum in Eccleſia.

Probatur 3.ex vſu totius ab initio Eccleſiæ,in qua ſemper ab ipſis Apoſtolorum temporibus fuit vſus ferendi cenſuras, & præſertim excommunicationem io diuerſos peccatores, & præſertim in hęreticos,vt patet ex Canonibus Apoſtolorum, & omnibus generalibus Conciliis, & plurimis Pontificum ſcriptis. Quare hanc poteſtatem negare nihil eſt aliud quàm totam ab initio Eccleſiam damnare.

Valentia. *Lutherus.*

25 Nota, Hæreticos noſtri temporis (vt ex eorum ſcriptis docet *P. Valentia in tertiam partem diſp. 7.q. 17. puncto primo*) hanc poteſtatem in Eccleſia agnoſcere, variè tamen circa eam errare. Nam Lutherus aſſerit primò Eccleſiam per excommunicationem non poſſe ſubditos priuare aliquo bono ſpiritali interno, ſed ſolùm externa fidelium conſuetudine. Probat primò, quia Eccleſia non eſt domina boonrum ſpiritalium. Secundò, quia bonis, ſpiritalibus internis nemo poteſt priuari niſi à ſe. Tertiò,quia cùm hæc bona ſint neceſſaria ad ſalutem, iis priuare fideles eſſe crudele, & contra eorum ſalutem & conſequenter contra rationem cenſuræ quæ debet eſſe medicinalis. Ex quo docet ſecundò, excommunicationem oon eſſe fogiendam, ſed expetendam inſtar medicinæ. Tertiò Confeſſio Auguſtana negat, Eccleſiam poſſe vi humana ſubditos compellere vt ſeruent cenſuras.

Confeſſio Auguſtana.

26 Sed hi errores ſunt contra vſum & ſenſum totius Eccleſiæ,& contra apertas rationes.pro quo Nota 2.duplicia eſſe bona ſpiritualia etiam interna. Quædam enim ſunt omnino priuata & propria ſingulis:qualia ſunt,omnia dona gratiæ, fides,ſpes,caritas,aliæque virtutes,ac donũ ſcientiæ,& ſimilia: quibus nos ſolus Deus, atque ipſi noſipſos ſpoliare poſſumus. Alia ſunt publica, & toti Eccleſiæ communia,qualis eſt communicatio in precibus & ſatisfactionibus totius Eccleſiæ. Item poteſtas iuriſdictionis ſpiritalis, & conferendi Sacramenta, concionandi, & ſimilia faciendi. quæ poteſtates etſi vnicuique inſint propriæ: quia tamen datæ ſunt in publicam Eccleſiæ vtilitatem,nec poſſidentur à nobis vt priuatis, ſed vt publicis perſonis, non ſunt propriè bonũ priuatũ, ſed publicũ totius Eccleſiæ: ſicut poteſtas Conſulis, aut Prætoris in Repub.ciuili.

Bona ſpiritualia duplicia. *Quibus Eccleſia nos ſpoliare poſſit.*

His poſitis ſic argumentor. Omnis Reſp. benè conſtituta, eiuſue ſupremus Princeps habet poteſtatem priuandi ſubditos bonis communibus, quando ipſi hoc merentur, aut publicũ bonum hoc exigit. Hoc enim & per ſe notum eſt, & ad bonam gubernationem maxime eſt neceſſarium, atqui Eccleſia eſt ſpiritalis Reſpub. a Chriſto optimè conſtituta, eiuſque ſupremus in terris Princeps eſt ſummus Pontifex. Ergo ipſe habet poteſtatem priuandi ſuos ſubditos id merentes bonis illis ſpiritualibus etiam internis, quæ etiam oſtendimus eſſe publica.

Et hinc patet primò ſolutio argumentorum Lutheri. Ad primum igitur reſp. Etſi Eccleſia non ſit abſoluta iſtorum omnium bonorum domina, habet tamen abſolutam poteſtatem, ea, prout communi bono expedit, diſpenſandi, & conſequenter aliquos iis priuandi. 27

Ad ſecundum reſp. Hoc tantùm eſſe verum de bonis omnino priuatis:non autem de iis quæ ſunt etiam publica, vt patet ex dictis.

Cur Eccleſia poſſit aliquem priuare bonis ſpiritualibus.

Ad tertium reſp. Plurima ex dictis bonis non ſpectare ad ſalutem habẽtis ſed aliorum: vt ſunt dictæ illæ poteſtates ſpirituales. Alia verò etſi ſint vtilia ad ſalutem, non tamen neceſſaria; & expedit quandoque aliquos iis priuari, vt ſuam miſeriam ac fœditatem agnoſcentes erubeſcant ac horreant, & ita ad pœnitentiam adducantur. Adde, vt dixi dub. 1. in his pœnis ſpectari non ſolum bonum ipſius rei, ſed etiam bonum publicum, & punitionem peccati.

Patet 2. Etſi excõmunicatio ſit medicina, valdè tamen eſſe extimeſcendã; quia eſt ſimul grauiſſima pœna. Sicut membri putridi abſciſſio ac vſtio eſt medicinalis: iis tamen qui aliter ſanari poſſunt, omnibus modis eſt fugienda. 28

Patet 3. Eccleſiam poſſe etiam externa vi adhibita compellere ſubditos ad obſeruationem cenſurarum. Quia hoc ſæpe eſt neceſſarium vt finem ſuum obtineat.Nam aliàs peſſimi quique, quia non curant bona ſpiritualia, eius poteſtatẽ contemnerent, omniaq; eius iura peruerterent, & ſuo exemplo alios ad idem malu ſecum pertraherẽt. Quare cùm Chriſtus voluerit eam vtiliter habere poteſtatem ferendi cenſuras, debuit etiam ei concedere eam poteſtatem, quæ ad illius finem obtinendum eſt omnino neceſſaria. Confirm.quia ſicut homo conſtat anima & corpore, & potẽtiis partim ſpiritualib. partim corporalibus:ita Eccleſia conſtat ſtatu Eccleſiaſtico & ciuili,poteſtate ſpirituali, & externa ac ciuili. & ſicut in homine corporalia inſeruiunt ſpiritualibus:ita in Eccleſia poteſtas externa ac ciuilis debet inſeruire ſpirituali, quatenus hoc eſt neceſſarium ad illius finem obtinendum.

Poteſtas ciuilis inſeruit ſpirituali vt corpus animæ.

Concl. II. Poteſtas hæc fuit promiſſa B. Petro, ac aliis Apoſtolis,totiq; Eccleſiæ Matth.16. & 18. vt patet ex verbis ſuprà citatis. Data verò fuit omnibus Apoſtolis Ioannis 20. vbi Chriſtus iis ait: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*, id eſt, ſicut miſit me Pater cum ampliſſima poteſtate gubernandi Eccleſiam, omniaque ligandi & ſoluendi: ita proportionaliter cum ſimili poteſtate quatenus ac cuiuſque munus eſt neceſſaria,vos etiam mitto. Singulariter autem data fuit 29

Matth. 16. & 18. *Ioan. 20.*

Ioan. 21.

fuit D.Petro Ioan.21. his verbis: *Paſce oues meas.* Vbi D.Petrus,eiuſq; ſucceſſores Romani Pontifices conſtituuntur abſoluti Paſtores totius Eccleſiæ, cum abſoluta poteſtate ad id munus neceſſaria: qualis eſt poteſtas arcendi oues morbidas per cenſuras Eccleſiaſticas aliaque opportuna remedia à communibus pabulis ac caulis aliarum ouium, ne has inficiant: priuandique illas poteſtate, quam in ceteras habebant.

30 Poſſet hîc diſputari, quomodo Eccleſiaſticæ cenſuræ poſſint reum obligare in conſcientia,vt eas obſeruet, cùm hoc modo conſtituatur executor pœnæ, ad quam damnatur. quod videtur abſurdum.Cui difficultati varij variè reſpondét. Sed Reſp. Reum poſſe præcepto iudicis obligari, vt cooperetur ad executionem ſententiæ in ſe latæ,quando nec hoc eſt tam graue, vt ſuperet communiter humanam virtutem:nec pœna poteſt aliter executioni mandari,& tamen eius impoſitio eſt ad cómune bonum neceſſaria,vt fit in cenſuris.Ita colligo ex *P.Leſſio de Iuſtitia c.41.n.39.*

Quando poſſit reus obligari vt pœnam in ſe latam exequatur.

Leſſius.

DVBIVM IV.

Quinam poſſint ferre cenſuras?

31 NOta, duplici modo poſſe alicui hanc poteſtatem competere. Primò, ex iure ordinario. Secundò, ex delegatione.

CONCLVS. I. Poteſtate ordinaria illi omnes & ſoli poſſunt ferre cenſuras, qui habent iuriſdictionem Eccleſiaſticam in foro externo.

Prob. Quia hæc poteſtas eſt Eccleſiaſtica & coërcitiua in foro externo, & conſequenter includit iuriſdictionem. Vnde ſequitur, tales non poſſe in quoſuis ferre cenſuras,ſed ſolùm in ſibi ſubditos.

Talis autem eſt primò, Summus Pontifex reſpectu omnium fidelium. Secundò, Epiſcopus reſpectu omniú eorum, qui in eius diœceſi commorantur. Vbi Nota, Archiepiſcopum non poſſe ferre cenſuras in ſubditos ſuorum Suffraganeorum,eoſue ab illis abſoluere:niſi quando eos viſitat,aut cauſa ad eum eſt deuoluta per appellationem,aut ſimili modo. Colligitur ex *c. Venerabilibus, de ſententia excommunicationis, in 6.* Vide *Sanchium l.3. d. 28. concl.2. & Henriquez de Sacramentis l.10.c.30.n.3.* Tertiò, Vicarij Epiſcoporum. quia habent vnum tribunal cum Epiſcopo: vt dicitur *cap. 2. de conſuetudine in 6.* Quartò Capitulum Cathedrale ſede vacante, eiuſque Vicarius; quia illud ſuccedit in locum Epiſcopi defuncti,vt cum alijs notat *Abbas c.Cùm olim de maioritate.* ex quo c. hoc etiam colligitur, & multò apertiùs ex *c.vnico,eodem tit.in 6.* Ita *Sanchez l.3. de matrim.diſp. 28. concl.3.* Quintò, nuntij Pontificis à latere in tota prouincia ad quam legati ſunt. quia in ea habent iuriſdictionem ordinariam, *c. 2. de officio legati in 6.* Sextò, Abbates exempti habentes iuriſdictionem epiſcopalem reſpectu eorum in quos eam habent. Vide *Sanchez l.3.de matrim. diſp. 28. n.6.* Septimò, quidam Archidiaconi, ac Archipreſbyteri ex conſuetudine eam poteſtatem habent, vt patet ex *c. Veniens de eo qui furtiue ordines ſuſcepit. & c. Dudum 54. de electione, verſu Sed cùm in iure.* Octauò, eam habent Cardinales in Eccleſia ſui tituli. Nonò, Concilia generalia per orbem vniuerſum; & prouincialia in ſua prouincia. Decimò, ex priuilegio eam habent Generales & Prouinciales Ordinum, reſpectu ſuorum ſubditorum.

In quos Archiepiſcopus poſſit ferre cenſuras.

Sanchez, Henriquez.

Abbas. c. Cùm olim.

Sanchez.

c. 2 de officio.

Sanchez.

c. Veniens. c. Dudum.

CONCL. II. Eandem poteſtatem ex delegatione habent ij, quibus ſupradicti eam commiſerunt. 32

Vbi nota 1. Hanc poſſe committi cuiuis Clerico gaudenti clericalibus priuilegiis: quia hic eſt capax iuriſdictionis ſpiritualis, nec ad hanc poteſtatem requiritur vllo modo poteſtas ordinis.

Nota 2. Eam non poſſe iure ordinario committi pure laico,vt omnes Doctores fatentur,& apertè colligitur ex *c. In noua 16.q.7.* Idemque dicendum de Clerico coniugato præſertim cum vidua. quia hic reputatur quaſi laicus præſertim in hac materia. Vide *Auilam p.1.d.6.* Papa tamen ex plenitudine poteſtatis,quia hoc totum eſt iuris humani, poſſet illis hanc poteſtatem dare:ſecùs de inferioribus.

Laicus, & clericus cõiugat⁹ incapaces ſunt iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. c. In noua. Auila.

Nota 3. Nullo modo poſſe committi feminæ, 33 quia hæc eſt incapax omnis iuriſdictionis exercendæ per claues. Quod omnes fatentur verum eſſe reſpectu inferiorum Papa. Aliqui tamen dubitant an Pontifex hanc poteſtatem poſſit fœminæ committere. Sed vt docet Auila ſuprà,dicendum eſt non poſſe:quia hæc poteſtas clauiú iure diuino (in quo Papa nequit diſpenſare) tantùm data eſt Apoſtolis, atque eorum aliqua ratione ſucceſſoribus. Fœminæ autem nullo modo poſſunt Apoſtolis ſuccedere. Et confir. ex eo quòd neque Chriſtus, neque Eccleſia vnquam talem poteſtatem vlli fœminæ commiſerunt: vt benè notat *Innoc.III.c.Noua.c. de pœnitentiis & remiſſ.*

Fœminæ nequidem Pontifex hanc poteſtatem poteſt committere. Auila.

Nec his obſtat *c.Dilecta de maioritate.* vbi Pontifex iubet obſeruari ſuſpenſioné, qua quædam Abbatiſſa ſibi ſubiectos ab officio ſuſpenderat. Quia ſuſpenſio ibi latè ſumitur; non pro cenſura, ſed pro præcepto quo illa ſibi ſubditis ob inobedientiam interdixerat adminiſtrationé officij & beneficij Vnde Pontifex ibi præcipuit cuidam Abbati, vt per cẽſuras compellat tales ſubditos Abbatiſſæ obedire: clarè oſtendens Abbatiſſam cenſuras ferre non poſſe.

Innocent. III. c. Dilecta.

Nota 4. Omnes eos, qui habent hanc poteſtatem ordinariam, poſſe eam delegare aliis:vt patet ex *c. Cùm epiſcopus, de officio ordinarij in 6.* Qui verò tantùm habet poteſtatem delegatam, non poteſt eam ſubdelegare, niſi ſit legatus ſummi Principis, qui in re Eccleſiaſtica eſt ſolus ſummus Pontifex. Patet ex *cap. Cùm cauſam, de appellationibus.* Vide dicta diſp.8. dub. 4. 34

Quinam poſſint delegare. c. Cùm Epiſcopus.

c. Cùm cauſam.

DVBIVM V.

Quæ conditiones requirantur in ferente cenſuras, vt validè eas ferat?

REſp. Requiri primò, vt habeat legitimam poteſtatem per ſe patet. Secundò, vt eius poteſtas non ſit impedita. quia hæc ita ſe habet, ac ſi non eſſet. Impeditur autem per iuſtam appellationem, aut notoriam excommunicationé iudicis; vt dicemus in materia de excommunicatione. Tertiò, vt ferens cenſuram agat liberè, ſiue non neceſſariò. Nam clarum eſt, amentem, ſiue omnino vſu rationi deſtitutum, aut hic & nunc nullo modo aduertentem quid agat, nihil 35

vali

validè agere. quia non agit humano amore. & in hoc omnes DD. conſentiunt.

Dubitant tamen, Vtrùm neceſſaria ſit libertas à coactione, ſiue vtrùm cenſura metu extorta ſit inualida? Quidam id affirmant, probantque ex *c. vnico, de iis quæ vi metuſue cauſa fiunt, in 6.* Vbi dicitur abſolutionem à cenſura metu extortam eſſe inualidam. quare maiore ratione (vt aiunt) erit inualida ipſa latio cenſuræ metu extorta, cùm hæc ſit odioſa: abſolutio autem eſt fauorabilis. Cùm igitur fauores ſint ampliandi, & odia reſtringenda, faciliùs erit irrita latio cenſuræ, quàm abſolutio.

c. vnico de iis.

36 Sed hæc ratio nullius eſt momenti. quia in iure poſitiuo argumentum à pari non probat: tum etiam quia eſt magna inter hæc diſparitas. Primò, quia hic non eſt ſpectandus fauor eius in quem fertur cenſura, qui eo indignus eſt: ſed fauor poteſtatis Eccleſiæ per quam fertur cenſura, quæ multùm læditur ſi iudex metu cogatur aliquem abſoluere. quia diſciplina Eccleſiaſtica hoc modo planè illiditur, ſi ea abſolutio ſit valida. Quòd autem latio cenſuræ metu extorta ſit valida (quando aliàs eſt omnino iuſta) magis firmat diſciplinam Eccleſiaſticam, quàm eam eneruet. Nam etſi ipſa coactio ſit iniurioſa poteſtati Eccleſiaſticæ; quòd tamen ipſa latio ſit valida, nullo modo poteſtati aut diſciplinæ Eccleſiaſticæ repugnat. Secundò, quia cùm ſæpiſſimè accidat, vt potentes cogant iudicem vt aliquem abſoluat à cenſura: & contrà vix vnquã contingat, vt cogant eam ferre: Eccleſia merito ſtatuit talem abſolutionem eſſe inualidam; non autem talẽ lationem: quia leges reſpiciunt ea, quæ crebrò, non autem ea, quæ rariſſimè fieri ſolent.

Cur potiùs valeat latio cenſuræ metu extorta, quàm abſolutio.

37 Dices, *c. Verbum Dei, de pœnitentia d. prima*, dicitur, eum qui non habet poteſtatem abſoluendi, non habere poteſtatem ligandi. ergo ſicut metu coactus inualidè abſoluit; ita etiam inualidè fert cenſuram. Reſp. negando conſeq. Quia ex eo quòd poteſtas ſoluendi ſit ſemper coniuncta cum poteſtate ligandi, non ſequitur aliquem in omni caſu poſſe abſoluere, in quo poteſt ligare: vt patet in incendiario, ab ordinario nominatim excommunicato, qui à ſolo Papa poteſt abſolui, vt habetur *c. Tua nos, de ſententia excõmunicationis.*

c. Verbum Dei.

c. Tua nos.

38 Alij igitur docent, talem cenſuram validè ferri. Ita *Abbas in cap. 2. de iis quæ vi, &c. n. 11.* & alij. Probatur. quia generatim loquendo (vt benè docet *P. Leonardus de Iuſtit. c. 17. dub. 6.*) tam iure naturæ, quàm poſitiuo ex metu geſta ſunt valida, niſi in aliquo caſu cõtrariũ ſit iure ſtatutum. Atqui nullo iure ſtatutũ eſt, vt talis latio cenſuræ ſit inualida, vt patet ex dictis: ergo eſt valida.

Abbas.

Leſſius.

39 Quartò, requiritur vt ſi ferens cenſuram ſit extra locum ſuæ iuriſdictionis, obtineat conſenſum eius in cuius iuriſdictione eſt. Hinc Epiſcopus exiſtens extra ſuam diœceſim inualidè fert cenſuras etiam in ſuos ſubditos, non obtento tali conſenſu: excepto eo caſu quo Epiſcopus à ſuis expulſus eſt à ſua diœceſi. Tunc enim petita, etſi non obtenta venia Ordinarij illius loci in quo eſt, poteſt ſuos excommunicare. Vtrumque patet ex *Clementina vnica, de foro competenti.*

Epiſcopus extra ſuam diœceſim non li. centia nequit ferre cenſuras.

DVBIVM VI.

Quinam poſſint ligari cenſuris?

CONCLVS. Omnes & ſoli præcepti capaces, qui habent in Eccleſia militante Superiorem in rebus ſpiritualibus, poſſunt ligari cenſuris. Eſt communis Doctorum. Et ratio eſt clara, quia latio cenſuræ eſt actus iuriſdictionis ſpiritualis, ſiue Eccleſiaſticæ: & conſequenter exerceri debet à iudice Eccleſiaſtico circa ſuum ſubditum. 40

Hinc patet primò, mortuos non poſſe ligari cenſuris. quia nulli homini in terris ampliùs ſubiecti ſunt. Quis enim hominum viuentium poteſt mortuo aliquid præcipere, eumue ſententia ſua ad aliquid obligare? Omnis autem cenſura obligat eum, in quem fertur, vt à certis rebus abſtineat. 41

Mortui nequeunt ligari cenſuris.

Vnde vlteriùs ſequitur, Iura quædam quibus dicuntur mortui anathematizari, & excommunicari, non eſſe ita intelligenda, quaſi propriè tunc in eos aliqua cenſura feratur: ſed dicuntur excommunicari, vel quia tunc publicè declarantur in vita fuiſſe alieni à communione Eccleſiæ, & in excommunicatione mortui. Et ita in multis Conciliis dicitur anathema hæreticis iam defunctis. Quamuis alia ratione poſſit ibi accipi anathema pro execratione & deteſtatione: quo ſenſu accipitur, dum quibuſdam ſententiis hæreticis dicitur anathema. Vel etiam ſecundò, aliqui poſt mortem dicuntur excommunicari impropriè: quia prohibetur aliis, ne cum iis communicent, eos ſacro loco ſepeliendo, aut publicè pro iis orando. Et ſimili modo poſt mortem dicuntur aliqui abſolui ab excommunicatione, quatenus permittitur vt ſepeliantur loco ſacro, & pro iis diuina officia fiant. Sic in *cap. A nobis 28. de ſententia excommunicationis*, dicitur aliquando Eccleſia ligaſſe ac abſoluiſſe defunctos, ſcilicet concedendo aut prohibendo aliis cum iis communicare.

Quomodo dicatur excommunicari.

vel abſolui.

c. A nobis.

Vnde Nota, quando in aliquem fertur vera excommunicatio, hunc ſolùm directè ac immediatè hac ligari, ac arceri à communione fidelium: alios verò ſolùm indirectè, & conſequenter prohiberi ne cum eo communicent. Secùs eſt quando mortui excommunicantur. quia tunc ſententia iudicis directè ligat viuos, eoſque arcet à communione defuncti, & hunc tantùm conſequenter ab aliorum communione paſſiua arcet. 42

Excommunicatio directè ligat reum, alios indirectè.

Patet ſecundò, quando fertur excommunicatio ob aliquod crimen, quod non poteſt niſi in morte compleri, vt ſi feratur excommunicatio in eos qui moriuntur in lupanari, non eſſe propriè dictam cenſuram (quia non poteſt incurri ante mortem, & poſt mortem nemo poteſt propriè excommunicari,) ſed eſſe tantùm prohibitionem directè obligantem fideles ne cum tali communicent, & hac ratione dicitur anathema mortuis Epiſcopis inſtituentibus hæredes extraneos aut hæreticos, *cap. Si quis Epiſcopus 5. de hæreticis.* 43

Impropriè fertur excommunicatio ob crimẽ in morte complendũ.

Patet

Patet [illegible] fit ex om[illegible] in [illegible] vulne[illegible] [illegible] tunc [illegible] non [illegible] excommun[illegible] quia neque ante mortem eam incurr[illegible] crimen eſt comp[illegible] Nec etiam poſt mortem; quia tunc eſt in[illegible] pax excom[illegible] Quare cum alij fideles vi[illegible] excommunicat[illegible] non aliter prohibeantur communi[illegible] cum eo, quam quatenus ipſe ligatus eſt ex communicatione, quæ hic nulla eſt; poterunt cum eo ſi pœnitens moriatur, ſine vlla abſolutione communicare. Vide *Suarem de cenſuris diſp. 5. ſect. 1. numero 15.* Quòd ſi moreretur impœnitens, deberet per Prælatos Eccleſiaſticos communione priuari, quia ea omnino indignus eſt.

Patet quartò, mortuos in excommunicatione, tum non poſſint vlteriùs vllis præceptis Eccleſiæ obligari, non manere ampliùs propriè excommunicatos, ſed tantum impropriè modo iam dicto.

Patet quintò, non baptizatos non poſſe ligari cenſuris, quia, vt dicitur 1. ad Corinth. 5. & *cap. Gaudemus, de diuortiis, & in Trident. ſeſſ. 14. c. 2.* non ſunt ſubiecti iuriſdictioni Eccleſiæ. Secùs eſt de omnibus baptizatis, quantumcumque ſiant hæretici, vel apoſtatæ. Nam ſemper manent ſubiecti Eccleſiæ.

Patet ſextò, Papam non poſſe ligari cenſuris, quia nullum in terris habet Superiorem.

Patet ſeptimò, neminem ſeipſum poſſe ligare cenſuris, quia nemo ſibi eſt Superior.

Patet octauò, pueros ante vſum rationis, ac perpetuò amentes non poſſe ligari cenſuris, quia non ſunt capaces vllius præcepti, cum non ſint liberi, ideoque nec poſſunt vllo modo contra Eccleſiam eſſe contumaces.

45 Dubium tamen hic eſt primò, Vtrùm pueri vententes quidem ratione, [illegible] adhuc impuberes poſſint ligari cenſuris? Qua in re ex *c. 1. & vlt. de ſententia excommunicat.* apertè conſtat eos poſſe excommunicari a iure. Quidam tamen negant eos poſſe excommunicari per ſententiam. Sed hoc non ſufficienter probant. Nec enim eſt vlla clara ratio, cur vno modo potius quàm alio ex communicari poſſint. Quare alij meliùs dicunt, id abſolutè fieri poſſe: quamuis communiter minùs conueniat. Quia tales potiùs virgis, quàm cenſuris Eccleſiaſticis coërcendi ſunt: Vide *Suarem diſp. 5. ſect. 1. num. 17.*

46 Secundò, Suarez ſupra nu. 20. diſputat, Vtrùm incidens in amentiam poſſit excommunicari ob contumaciam ante amentiam commiſſam. Et reſpondet primò, talem abſolutè validè excommunicari, etſi amentia ſit perpetua. Vnde infert, mandantem famulo vt percutiat clericum, ſi ſtatim incidat in amentiam etiam perpetuam, ſi poſtea famulus clericum percutiat, incurrere excommunicationem. Secundò reſpondet, decere omnino talem abſolutè excommunicatione, etſi ante amentiam non oſtendit ſigna pœnitentiæ. Quia cùm cenſura habeat eſſe medicinalis, non conuenit eam [illegible] circa hominem adhuc viatorem, qui ſe iam non poteſt emendare. Vnde etiam infert nullo modo decere talem excommunicari per ſententiam.

Sed hæc habe[illegible] difficul[illegible] vt Suar. ſupra num. [illegible] docet, excommunicatio [illegible] prohibit onis obligatio[illegible] excom[illegible] perpetuò aut[illegible] præcepti & obligationis eſt incapax. Quare talis ferè ſimili modo videtur d[illegible] ex[illegible] qui d[illegible] excommunicati, quatenus ſ[illegible] alij prohibentur cum eo communicare, [illegible] aliqua tamen di[illegible] Quia cùm talis amens maneat vere ſubiectus Eccleſiæ, poteſt ab ea directè puniri, ac quadam ratione effici inhabilis ad legitimè participandum bonis ſpiritualibus Eccleſiæ. Secùs eſt de [illegible] Eccleſiæ ſubiectus non eſt. Nec [illegible] Suarez illud vlle. Alia autem eſt [illegible] temporaneam amentiam [illegible] alia tempora[illegible] tam, ita vt habeat lucida interualla [illegible] abſolutè eſt capax præcepti & obligationis, quamuis durante amentia ab eius impletione excuſetur. Ratio eſt, quia tali tribuitur habitualis vſum rationis, licet pro tempore impeditum. Ita etiam eſt capax obligationis præcepti. Secùs verò eſt in perpetuo amente, qui ſicut vſum rationis omnino a[illegible] ita omnino eſt incapax obligationis.

Hinc patet non[illegible] multo potiore ratione omnes beſtias eſſe incapaces propriè dictæ cenſuræ, quia non modo omnis præcepti, ſed etiam omnis pœnæ ſpiritualis incapaces ſunt. Quare quando locuſtæ, aut ſimilia nociua animalia dicuntur excommunicari, excommunicatio [illegible] propriè [illegible] quia a Deo precamur [illegible] vt nobis [illegible] re defi[illegible].

Nota demum, ut dubio tertio dixi, quaſi, [illegible] 48 congregatione hominum in poſſe ferre cenſuram: ita eaſdem poſſe [illegible] communitegram Capitulum [illegible] tamen poſſe immediatè & per ſe excommunicari, quia tunc poſſet [illegible] excommunicari, quod iure abſurdum reputatur: quamuis omnes & ſingulæ perſonæ ſi nocentes ſint, poſſint per ſe excommunicari. Ita habetur *c. Romana, de ſententia excommunicationis in 6.*

DVBIVM VII.

Vtrùm Iudex poſſit ferre cenſuras in ſuum ſubditum exiſtentem in alieno territorio, aut in alienum ex[illegible] in ſuo territorio?

49. Nota primò. Hanc quæſtionem non habere locum reſpectu ſummi Pontificis, [illegible] omnes Chriſtiani vbicumque exiſtunt, abſolutè ſunt ſubditi, ſed ſolùm reſpectu aliorum Prælatorum, qui limitatam iuriſdictionem habent.

Nota ſecundò ex [illegible] dub. 2 cenſuram poſſe ferri, vel per ſtatutum, ſiue legem: vel per ſententiam generalem aut particularem.

 Nota

Marginal notes:
Suarez.
[illegible] 5. [illegible] Tridentin.
Vtrùm impuberes ligentur cenſuris. c. 1. & vlt. de ſent.
Suarez.
An amens aliquando poſſit ... re ex communicatione.
Suarez.
Amens perpetuò omnino eſt incapax præcepti, ſecus de amente temporali.
Beſtiæ impropriè excommunicantur.
Communitas ſuſpendi aut interdici poteſt, non tamen excommunicari.
c. Romana.

Nota tertiò, duplicem hic eſſe difficultatem. Prima eſt, Vtrùm Epiſcopus, v. g. Antuerpienſis poſſit excommunicare ciuem Gandenſem exiſtentem Antuerpiæ per aliquot dies? Circa quam variæ ſunt ſententiæ.

50 Prima docet, cenſuram latam per modum ſententiæ etiam generalis, non ligare peregrinos: latam verò per modum ſtatuti eoſdem ligare. Ita *Abbas c. A nobis 1. de ſententia excommunicationis n. 7.* & ex parte *Sylueſt. v. Excommunicatio 2. n. 5.* Huius autem rei varij varias reddunt rationes. Præcipua autem ac communior eſt: quia ſententia reſpicit ſolum perſonas ſubiectas Epiſcopo, ſtatutum verò locum, & ligat omnes in eo exiſtentes quando æqualiter in omnes latum eſt: & conſequenter omnes in eo exiſtentes illo obligantur, ſicut alijs legibus loci.

Abbas. Sylueſter.

51 Sed hæc ratio patitur graues difficultates. Primò, quia, vt oſtendi tomo 1. q. 74. a. 4. d. 2. ſatis probabile eſt peregrinos nō teneri legibus particularibus loci in quo peregrinantur: quare totum hoc fundamentum incertum eſt. Confirm. quia poteſtas ligandi, non eſt niſi Superioris reſpectu ſubditi: atqui peregrini tranſeuntes per alienam diœceſim, non ſunt illi Epiſcopo ſubditi: ergo non poſſunt eius ſtatutis ligari. Minor probatur ex *c. A nobis 21. de ſententia excommun.* vbi quæritur quando Prælatus dicit: *Quiſquis furtum fecerit, excommunicatus ſit:* Vtrùm etiam ij comprehendantur, qui non ſunt de eius iuriſdictione (per quos auctores communiter intelligunt peregrinos, nec videntur alij poſſe intelligi.) Reſpondetur autem, *quod hac ſententia nonniſi ſubditi obligantur, niſi forte plus contulerit maior & largior auctoritas delegantis.* Vbi inſinuatur Primò, peregrinos ſicut non ſunt de eius iuriſdictione: ita nec eſſe ei ſubditos, ideoque eos illa ſententia nō obligari. Secundò, ideo eos illa ſententia non obligari, non quia ſententia non reſpicit territorium, ſed perſonas ſubditas (vt alij dicunt) ſed quia deeſt illi Epiſcopo poteſtas tales obligandi, niſi aliunde ei fuerit collata: quæ ratio æqualiter militat in ſtatuto, & in ſententia.

c. A nobis.

52 Secunda ſententia eſt *Gloſſæ in dictum c. A nobis.* Vbi docet per ſententiam qua Epiſcopus excommunicat omnes furantes in ſua diœceſi comprehendi etiam peregrinos ibidem furantes: dicitque eos fieri ſubditos ratione delicti infra *cap. vltim. de foro competenti:* atque ita per non ſubditos in illo capite intelligit peccantes in aliena diœceſi.

c. A nobis.

Sed hoc dici nequit. Quia nemo poteſt incurrere excommunicationem, niſi peccauerit contra præceptum ferentis excommunicationem (vt omnes fatentur) prius autem eſt aliquem alteri eſſe ſubditum, quam eius præcepto obligari, aut contra ipſum peccare. Atqui talis peregrinus dum furatur, nondum alteri eſt ſubiectus, ſed per peccatum fit ſubditus. Ergo non peccat contra eius præceptum, ſed ſolùm contra ius naturæ, aut commune: nec poteſt vllo modo obtalem actum dici contumax contra præceptum Epiſcopi: & conſequenter per tale peccatum non incurrit excommunicationē à tali iudice latam.

Prius debet aliquis alteri eſſe ſubditus quàm contra eius legem peccet.

Adde, vt bene notat *Suarez d. 5. ſect. 5. nu. 10. & 13.* peccantem in alieno territorio per hoc non ita fieri ſubditum illi iudici, vt inſtar indigenarum teneatur illius particularibus præceptis: ſed tantum in ordine ad punitionem illius criminis, quatenus hoc eſt contra ius commune, aut naturæ.

Suarez.

Qua ratione fiat quis alteri ſubditus ratione delicti.

Tertia ſententia eſt P. Suarez ſuprà, vbi etſi initio videatur aſſentiri primæ ſententiæ: tamen num. 14. eam limitat. Ait enim ſtatuto particulari Epiſcopi, quo certum crimen committentes excommunicantur, ligari *peregrinos, qui in illo* (ſcilicet territorio) *verſantur per aliquod tempus*, ſcilicet notabile: inſinuans breui tempore per modum tranſeuntis ibi hærentes, illo ſtatuto non teneri, ſed ſolùm illos qui magna parte anni ibidem morantur, quos tomo primo q. 74. a. 4. d. 2. cum eodem dixi teneri legibus loci, in quo commorantur. 53

Quarta ſententia docet, excommunicationem latam per ſententiam ſolum ligare eos, qui tunc ſunt ſubditi, quando fertur: non autem eos qui poſtea futuri ſunt ſubditi. Ita *Sylueſter v. Excommunicatio 2. numero 10. & Auila de cenſuris p. 2. cap. 3. diſp. 2. dub. 3. concluſ. 3.* Subditos autem vocant etiam eos qui ſubditi ſunt ratione criminis commiſſi. Ratio eorum eſt, quia ſententia ſtatim exercet omnes ſuas vires, ideoque ſolùm comprehendit tunc ſubditos.

Sylueſter. Auila.

Quinta ſententia docet, talem ſententiam etiam comprehendere eos qui poſtea futuri ſunt ſubditi: quia comprehendit ſubditos tam in re quàm in ſpe. Ita *Vgolinus apud Suarem diſput. 5. ſect. 5. num. 8.*

Vgolinus.

Secunda difficultas eſt, Vtrùm Epiſcopus poſſit excommunicare ſuum ſubditum peccantem extra ſuam diœceſim? 54

Prima ſententia docet, quando excommunicatio fertur per ſtatutum, ſubditum peccantem extra diœceſim ea non ligari. Quod aperte dicitur in *cap. 2. de conſtitutionibus in 6.* Secus verò eſſe ſi excommunicatio feratur per ſententiam. Tunc enim aiunt talem ligari, probantque ex *cap. A nobis 21. de ſentent. excommun.* Vbi dicitur, tali ſententia non niſi ſubditos ligari: talis autem eſt ſubditus. Ita *Sylueſter v. Excommunicatio 2. nu. 10.* Sed hoc caput nihil probat, quia ibi non dicitur omnes quacunque ratione tali Epiſcopo ſubditos ea ſententia ligari, ſed tantum ſolos ſubditos ligari.

c. A nobis.

Sylueſter.

Secunda ſententia negat, talem dum eſt extra diœceſim poſſe ab Epiſcopo ſuo, ſiue per ſtatutum, ſiue per ſententiam, excommunicari. Ita *Henriquez l. 13. cap. 26. & Auila de cenſuris p. 2. c. 3. diſp. 2. dub. 2.*

Henriquez. Auila.

Pro reſolutione Nota primò, tantam hanc ſententiarum differentiam inde prouenire, quòd multi putent *c. A nobis, citatum, & c. 2. de conſtit. in 6.* continere aliquam apparentem antilogiam, quæ aliter euitari nequeat, niſi dicamus, hoc loqui de excommunicatione lata per ſtatutum: illud verò de lata per ſententiam, atque ita inter ſtatutum & ſententiā diſtinguamus modo relato nu. 50. Sed ego inter dicta iura nullam video vel apparentē antilogiam, etiamſi vtrumque agat vel de ſtatuto, vel de ſententia. Hæc enim duo, *Statuto Epiſcopi nō ligantur niſi ſubditi*, &, *Statuto Epiſcopi nō ligantur ſubditi exiſtentes extra diœceſim* non 55

c. A nobis. c. 2. de conſtitut.

magis

magis ſibi repugnant, quam hæ: *Nihil eſt homo niſi animal, & non omne animal eſt homo*: quarum vtraque veriſſima eſt: quare vtrumque ius optimè concordat, & vnum alterum ſupplet. Nam in priore dicitur, excommunicatione Epiſcopi non ligari niſi ſubditos. An autem omnes quacúque ratione ei ſubditi illa ligentur, tacetur: quia petitum non erat. In ſecundo verò dicitur ea nó ligari ſubditum delinquentem extra diœceſim; an autem ea ligétur peregrini exiſtentes intra diœceſim, nó dicitur, ſed ſupponitur deciſum in *dicto cap. A nobis.* Quare credo hæc iura nullam facere diſtinctionem ex hac parte inter ſtatutũ & ſententiam: ſed caſu facere vno loco mentionem vnius, & alterius in altero. Moueor, quia vtriuſque deciſionis eadé redditur ratio; ſcilicet, quia Epiſcopus ſuis cenſuris ligare nullo modo poteſt, aut non ſubditum delinquentem in ſua diœceſi: aut ſubditum delinquentem extra eius diœceſim; idque ob defectum poteſtatis: vt clarè colligitur ex illis verbis *c. A nobis, Niſi fortè plus contulerit maior aut largior auctoritas delegantis.* Quæ ratio æqualiter conuenit ſententiæ & ſtatuto. Ita *Silueſt. v. Excommunicatio 2. n. 10. in fine.*

Silueſter.

Nota ſecundò, Aliquem poſſe eſſe extra prouinciam ſuam, & tamen in ea delinquere. Vt fit quando abſentes clerici non reſident quando tenentur. Tunc enim externum peccatum omiſſionis fit in loco vbi tenentur reſidere.

Poteſt vno loco exiſtens alibi delinquere.

56\. Qua ratione poſſit Epiſcopus punire externũ in ſua diœceſi delinquentem.

Concl. I. Poteſt Epiſcopus peregrinum qui deliquit in ſua diœceſi compellere ad ſatisfaciendum parti læſæ, & nolentem excommunicare, quamdiu in eius diœceſi eſt. Eſt communis, & patet expreſsè ex *cap. vltimo, de foro competenti.* Ratio eſt, quia talis ratione delicti fit ſubditus tali Epiſcopo in ordine ad illius peccati correctionem.

57\. Concl. II. Idem dicendum eſt de eo, qui poſt delictum egreſſus eſt ex illa diœceſi, modò ante egreſſionem fuerit legitimè citatus. Quia ratione iudicij iam inchoati ille Epiſcopus ſemper in talem retinet iuriſdictionem; eò quòd ipſe ratione legitimæ citationis, continuò teneatur comparere coram illo Epiſcopo. Quòd ſi ante citationem egreſſus ſit ex illa diœceſi, non poterit ab illo Epiſcopo citari, & conſequenter nec poterit excommunicari. Quia delictum non facit aliquem abſolutè ſubditum iudici loci in quo deliquit, ſed tantùm quamdiu ibi eſt: aut ſaltem quando legitimè ab eo citatus eſt. Poterit tamen Epiſcopus curare illum citari à proprio Epiſcopo, & nolentem comparere, excommunicare. Ita ferè communiter Doctores: quamuis hæc ex parte magis eorum ſententia & praxi, quàm certo iure nitantur. Vide *Aulam ſuprà dub. 3.*

Aula.

58\. Excommunicatio Epiſcopi nó ligat peregrinos. c. A nobis.

Concl. III. Excommunicatio lata per ſententiam in committentes aliquod crimen, non ligat peregrinos hoc committentes, qui in eo territorio exiguo tempore morantur. Patet ex *c. A nobis 21. de ſententia excommunicationis.* Vtrùm autem tales ligentur excommunicatione lata per ſtatutum, pendet ab illa quæſtione, Vtrùm tales obligentur particularibus legibus patriæ per quam tranſeunt: cuius vtraque pars eſt probabilis. Vide dicta q. 74. a. 4. dub. 2.

Dixi; *Qui exiguo tempore ibi morantur.* Quia ſi morentur ibidem maxima parte anni, cùm tunc aliqua ratione acquirant ibi quaſi domicilium, videntur etiam aliqua ratione fieri ſubditi iudicis illius loci, ideóque ipſius ſententia teneri, ſicut quæſtione citata dixi eos omnino teneri legibus talis loci. Ita *Aula 2. p. cap. 3. diſp. 2. dub. 3. in fine, Suarez citatus num. 43.*

Niſi magna parte anni ibi commorentur.

Aula. Suarez.

59\. Concl. IV. Quando cenſura fertur per ſententiam generalem ob peccata futura, vt ſi dicatur, *Quicumque furati fuerint, ſint excommunicati,* ligat etiam eos qui poſtea fiunt ſubditi, interim dum vis illius ſententiæ durat, ſiue antequam fuerit abrogata: quia ex latoris intentione æqualiter omnes illos reſpicit. Nam cùm lator velit eam toto vitæ ſuæ tempore, vel ſaltem donec reuocetur, habere ſuam vim: nulla eſt ratio cur poſt vnum annum, v. c. quando diuerſi venerint in diœceſi habitatum, ea potiùs ligentur antiqui ſubditi, quàm noui: cùm ius poſtulet, vt omnium ſit æqua conditio, niſi fortè particularis eſſet ratio, cur aliqui deberent excipi.

Sententia generali ligátur etiam qui poſtea fiunt ſubditi.

60\. Concl. V. Quando cenſura fertur per ſententiam particularem, ſiue quæ factum aliquod particulare reſpicit: probabile eſt ſolùm comprehendere eos, qui ſunt ſubditi, dum fertur. v. c. aliqui furati ſunt magni pretij ſacram ſupellectilem, & omnino ignorantur: præcipit Epiſcopus ſub pœna excommunicationis, vt quicumque fures nouit, eos deferat: dico hanc ſententiam non comprehédere eos, qui aliquot diebus poſt latam ſententiam veniunt habitatum in ea diœceſi, eóſque non excommunicari, etſi ſcientes furtum, eum non reuelent. Ratio eſt, quia cùm talis ſententia feratur per modum præcepti tranſeuntis, ſimul & ſemel omnem vim ſuam exercet: & ſicut reſpicit determinatum factum, ita etiam determinatas perſonas: & conſequenter ſolùm ligat eos, qui tunc eius capaces ſunt. Et ſi benè legantur, hoc ſolùm volunt auctores ſuprà citati pro quarta ſententia in prima difficultate. Quare credo eos non contradicere quartæ concluſioni. Imò Silueſter eam ſatis apertè aſſerit.

Secùs eſt de ſententia particulari.

Silueſter.

61\. Concl. VI. Epiſcopus non poteſt excommunicare, ſiue per ſtatutum, ſiue per ſententiam ſuum ſubditum exiſtentem extra ſuam diœceſim, niſi in ea aliqua ratione delinquat, quantumcumq; extra eam delinquat. Patet apertè ex *c. 2. de conſtitutionibus in 6.* Vbi cùm Pontifex dixiſſet, ſtatuto Epiſcopi excommunicátis fures, non ligari eos qui extra diœceſim furantur: non reddit rationem, quia ſtatutũ non reſpicit perſonas, ſed territoriũ: ſed quia *extra territorium ius dicenti, non paretur impunè.* Quibus verbis clarè oſtendit, Epiſcopũ nihil poſſe validè præcipere, aut vetare exiſtenti extra ſuã diœceſim, circa actus ibidem ita committendos aut omittendos, vt non ſimul committantur, vel omittantur aliqua ratione in diœceſi: eiúſq; rationé reddit, eò quòd Epiſcopi iuriſdictio non extendat ſe vltra diœceſim: quæ ratio æqualiter valet, ſiue cẽſura feratur per ſententiam, ſiue per ſtatutũ. Hinc patet non eſſe verum quod quidam dicunt, Epiſcopum poſſe præcipere ſuis clericis; ne dicant ſacrum extra ſuam diœceſim: hoc enim inualidè faceret: niſi fortè quatenus ob iuſtam cauſam poſſet iis præcipere ne diœceſim egrederentur: quamuis tunc non

Epiſcopus nó poteſt excommunicare nó peccantem in eius diœceſi. c. 2. de conſtitut.

Epiſcopus nequit præcipere ne exiſtentes extra diœceſim celebrent.

peccarent propriè dicendo alibi ſacrum, ſed egrediendo diœceſim. Nam Epiſcopus prohibens, ne ille ibi exiſtens dicat ſacrum, dicit Ius, extra ſuum territorium. Quare impunè ei non paretur. Excipe caſum, quo talis Clericus fungeretur aliqua legatione nomine ſui Epiſcopi, aut Capituli. Tunc enim ratione illius muneris, ipſius perſona eſſet Epiſcopo ſubiecta, & eius actiones ſingulariter cederent in honorem, aut dedecus ipſius Epiſcopi, aut Capituli. Quare poſſet Epiſcopus ei ſingulari ratione multa præcipere, vt dicam concluſ. 7. & 9.

62 Poteſt alibi exiſtens puniri, vbi peccat.

CONCLVS. VII. Quando ſubditus exiſtens extra diœceſim intra eam peccat, poteſt à ſuo Epiſcopo etiam per ſtatutum excommunicari. v. c. ſit ſtatutum in diœceſi, vt omnes paſtores, qui per duos menſes ſine iuſta cauſa non reſident, ſint excommunicati: excommunicabitur Paſtor per duos menſes exiſtens ſine iuſta cauſa extra ſuam diœceſim: quia peccatum committitur in diœceſi. Eſt communis Doctorum. Et ratio eſt, Quia hoc omninò neceſſarium eſt ad bonum regimen: aliàs nemo poſſet ſuos ſubditos coërcere.

Adde, etſi tales corporaliter ſint extra diœceſim, ratione tamen delicti, quod in ea committunt, in ordine ad coërcitionem cenſentur in ea eſſe. quare excommunicans cenſetur dicere Ius in ſuo territorio. Vnde etiam *cap. 2. de conſtitutionibus*, citatum ſignanter dicit, ſubditum delinquentem extra territorium, non poſſe in eo excommunicari, vt inſinuet ſecùs eſſe de eo, qui in eo delinquit.

cap. de conſtitutionibus.

Hinc infertur, eum, qui in ſua diœceſi commiſit aliquod peccatum, quod tractum habet, vt fit, quando aliquis alius læſus eſt, etſi fugiat ſtatim extra prouinciam, poſſe tamen à ſuo Epiſcopo compelli, vt parti læſæ ſatisfaciat; & nolentem excommunicari, quia talis pergit continuò in diœceſi peccare.

63 An delinquens in loco exempto ligetur ſententia ſui Epiſcopi. Suarez.

CONCLVS. VIII. Eadem eſt ratio ſubditi exiſtentis extra diœceſim, ac exiſtentis in loco omninò exempto, ibique delinquentis, etſi intra diœceſim ſit. Quia Epiſcopus ibi non habet maius ius, quàm habeat extra diœceſim.

Nota cum *Suare diſp. 5. ſect. 4. n. 6.* loca exempta quoad hunc effectum dici parochias aliquas, aut oppida, quæ à iuriſdictione Epiſcopi omninò exempta ſunt: non autem monaſteria Mendicantium, aut ſimilia loca, quæ non ſunt per ſe exempta, ſed tantùm ratione perſonarum inhabitantium. Quia cùm Superiores iſtorum locorum non poſſint externos in ſuis locis delinquentes corrigere, ſi Epiſcopi hoc etiam non poſſent facere, tales manerent planè impuniti, nec vlli foro eſſent ſubiecti.

64 Religioſus vbicunque exiſtat, eodem modo ſuo Superiori ſubditus. Epiſcopo immediatè ſubiicitur locus, & perſonæ ratione huius.

CONCLVS. IX. Superior Religionis habens poteſtatem ferendi cenſuras in ſuos, poteſt iis ligare ſuum Religioſum vbiuis terrarum delinquentem: ſicut vbiuis exiſtenti poteſt eodem modo præcipere, ac ſi domi eſſet. Ratio diuerſitatis inter hunc & Epiſcopum eſt, quia Epiſcopus habet immediatè iuriſdictionem in territorium, & ratione huius in perſonas. quare perſonæ non ſunt ei ſubiectæ immediatè per ſe, ſed tantùm ratione domicilij, beneficij, aut officij, quod in eius diœceſi habent. Quod vel inde patet, quia ipſi poſſunt hæc etiam inuito Epiſcopo relinquere, & transferre ſe ad aliam diœceſim, ſtatimque atque ipſi hoc fecerint, deſinent ſubiici illi Epiſcopo. Quare exiſtentibus extra ſuam diœceſim Epiſcopus nihil poteſt præcipere, niſi quod ſpectat aliqua ratione ad officium, quod ipſis ratione beneficij, aut domicilij, aut ſimilem ob cauſam, quæ eos Epiſcopo ſubiicit, obeundum eſt. Secùs eſt de Prælatis Religioſis, qui immediatè habent iuriſdictionem in perſonas Religioſorum. Ideoque etiam Epiſcopi iuriſdictio finitur certis locorum limitibus: illorum autem iuriſdictio nullis finitur locis, ſed certis perſonis, quæ vbicumque ſint, eodem modo iis ſubiectæ ſunt, & eodem modo ab iis coërceri, ac puniri poſſunt: ſicut etiam filij à parentibus, & vxor à marito.

Prælatis Religioſorum perſonæ immediatè ſubduntur.

CONCLVS. X. Qui vno loco legitimè aliqua cenſura ligatus fuit, eodem modo ea ligatus manet, quocumque terrarum eat, donec legitimè abſoluatur: idque ratione iuris communis, quod cenſuris hanc vim tribuit; vt omnes auctores docent, & Eccleſiæ vſus confirmat. 65

DVBIVM VIII.

Ob quæ peccata poſſit ferri cenſura?

HAc in re certum omninò eſt, cùm cenſura ſit pœna, eam non poſſe ferri niſi ob aliquod peccatum: quia pœna neceſſariò reſpicit peccatum; quamuis non ſit neceſſarium, vt omnes, qui ligantur cenſura, ſint nocentes, vt patet in interdicto, quod ei etiam particulare eſt, vt ſuo loco videbimus. 66

Sed difficultas eſt Primò, vtrùm poſſit ferri propter peccatum veniale? Secundò, vtrùm poſſit ferri ob peccatum merè internum? *Adrianus* enim *quodlib. 8. q. 1. lit. G*, cum quibuſdam aliis id affirmat. Tertiò, vtrùm poſſit ferri cenſura propter peccatum commiſſum contra ſolum Ius diuinum, aut naturale? *Caietan. 1. 2. q. 69. art. 2. §. Ad ſecundum*, cum quibuſdam aliis id affirmat. Ratio eſt, quia tale peccatum poteſt ab Eccleſia puniri: ergo poteſt propter illud ferri cenſura. Quartò, vtrùm quando fertur cenſura ob aliquod peccatum, hoc ſit intelligendum de peccato in ſuo genere completo?

Adrianus. *Caietan.*

CONCLVS. I. Excommunicatio minor poteſt ferri ob peccatum veniale. Eſt communis Doctorum, & patet ex praxi Eccleſiæ: quia hæc incurritur ob conuerſationem cum nominatim excommunicato, etiam leuem in rebus qualibus, quæ non poteſt eſſe niſi peccatum veniale. 67

Excommunicatio minor incurritur ob peccatum veniale.

CONCLVS. II. Nec excommunicatio maior, nec aliæ cenſuræ, prout communiter feruntur, poſſunt ferri propter peccatum veniale. De excommunicatione eſt ferè communis Doctorum. Vnde etiam *Tridentin. ſeſſ. 25. c. 3. de reformat.* non vult eam ferri niſi pro grauiſſimis cauſis. Et ratio eſt, quia cùm ſit grauiſſima pœna, eſſet contra omnem æquitatem eam ferri ob leuem culpam, qualis in ſuo genere eſt peccatum veniale. Quòd etſi in ratione mali ſit quid grauius, quàm pœna, tamen in ratione culpæ eſt quid leue, atque ita non meretur grauem pœnam.

Secùs eſt de aliis cenſuris. *Tridentinum.*

Quidam

Caietan. Nauarr.

68 Quidam tamen volunt ſuſpenſionem & interdictum poſſe ferri etiam ob peccatum veniale. Ita Caiet. *v. Præcepti tranſgreſſio. §. Pœna præceptorum, & Nauar. c. 27. n. 165. de ſuſpenſione*. Quod verum eſſe poſſet, ſi ferrentur hæ cenſuræ, ita vt poſſent cenſeri pœna leuis: vt ſi quis ſuſpenderetur ab aliquo officio parui momenti. Aliàs vt communiter feruntur, ſunt pœnæ graues, nec poſſunt ferri niſi ob peccatum graue, vt benè ducet *Suarez. diſp. 4. ſect. 4. num. 7.*

Suarez.

69 Dices, In quibuſdam Canonibus fertur excommunicatio ob culpas leues. Nam *can. Si quis d. 23.* excommunicatur clericus qui comam nutrierat. Ob huiuſmudi leges quidam apud *Auilam de cenſuris p. 2. c. 5. diſp. 1. dub. 3.* putant Eccleſiã rem etiam leuẽ poſſe præcipere ſub peccato mortali, ſi eam ſub pœna excommunicationis præcipiat, & videtur fauere huic ſententiæ *Sotus in 4. d. 22. q. 1. a. 2. concl. 1. corollario* 1. Sed obſcurè loquitur, & aliũ ſenſum habere poteſt. Alij verò hoc dicunt eſſe verum, quando præceptum eſt latum ſub pœna excommunicationis, & peccans monitus nõ deſiſtit: cui fauet Caiet. *v. Præcepti tranſgreſſio. §. Siſte tamen*. Sed hæc difficulter poſſunt intelligi. Nam vt communiter docent Doctores, homo nullo modo poteſt rem abſolutè leuem præcipere ſub peccato mortali, & videtur per ſe clarum: quia ius naturæ fortiùs obligat, quàm humanum; & tamen in re abſolutè leui nunquã ligat ſub mortali. Quòd ſi ſuu præcepto Superior non poſſit me obligare ſub mortali, nec etiam ſua monitione & comminatiune pœnæ id poterit: quia hæc nec faciunt materiam grauem, nec augent poteſtatem præcipientis. Et ſanè quis non diceret, & præceptum, & excommunicationem eſſe inualida, ſi quis mihi præciperet ſub pœna excommunicationis, ne loquerer verbum otioſum, & monitum, ac non deſiſtentem excommunicaret? Vnde *P. Suarez. diſp. 4. ſect. 6. n. 9.* abſolutè ait legem prohibentem materiam leuem ſub graui pœna, ex hac parte eſſe iniuſtã, ac nullam.

Can. Si quis. Auila. Sotus. Caietan.

Nemo poteſt rem leuem præcipere ſub peccato mortali.

Suarez.

70 Dixi *non poſſe ita præcipi rem abſolutè leuem*. Quia res per ſe leuis ratione circumſtantiarum fit aliquando grauis, ratione ſcandali, aut perturbationis, quæ inde ſequitur. Et ſic tempore Apoſtolorum comeſtio ſanguinis, & ſuffocatorum, & alia multa fuerunt grauiter prohibita, quæ iam videntur aut leuia, aut nulla peccata, nec iuſta materia grauis præcepti: quia deſierunt illæ circumſtantiæ, ob quas tunc erant materia grauis prohibitionis. Et ſecundùm hæc intellige quoſdam canunes, qui ob rem leuem videntur ferre excommunicationem. quia nimirum illa res tunc ob certas circũſtantias erat materia grauis: etſi per ſe conſiderata extra illas circumſtantias ſit leuis. Sed hęc pluribus tractare ſpectat potiùs ad materiam de legibus. Hoc ſolum hîc notandum, multos Doctores, qui contrarium videntur docere, verè à nobis non diſſentire, niſi in modo loquendi: vocant enim rem leuem non eam, quæ abſolutè ſit parui momenti, ſed quæ ſecluſo præcepto aut leuiter, aut nullo modo obligaret.

Niſi ratione circumſtantiarum ſiat grauis.

71 Conclvs. III. Non poteſt ferri cenſura ob peccatum internum. Quia Eccleſia actum internum nec vetare, nec punire poteſt; vt pluribns oſtendi tom. 1. q. 83. art. 6.

Interior actus ab Eccleſia puniri nequit.

Conclvs. IV. Non poteſt etiam Eccleſia ferre cenſuram ob actum externum, qui ſecundùm ſe, ac omnes externas circumſtantias hîc, & nunc licitè fieri poteſt, etſi procedat ex intentione, quæ ſit peccatum mortale: vt ſi audiam ſacrum omninò decenter quoad actum externum, animo tamen hæretico irridendi ſacrificium. Ita *Suarez diſp. 4. ſect. 2. num. 20.* Et clarè patet ex *cap. finali de ſimonia*. Vbi dicitur dationem procedentem ex animo ſimoniaco, ſi hic non prodatur exteriùs, ab Eccleſia non puniri. Er ratio eſt, quia nullus ibi eſt actus in ſe malus, niſi internus, qui ab Eccleſia puniri non poteſt. Nam externus ſolùm eſt malus denominatione extrinſeca.

nec exterior ſola denominatione extrinſeca malus.

Suarez.

Conclvs. V. Poteſt tamen ferri cenſura ob actum externum in ſe malum, quando coniunctus eſt cum actu interno malo: ita vt ſine hoc cenſura non incurratur. Sic in *Clementina Multorum de hæreticis*, excommunicantur inquiſitores, qui ex odio quædam ibi dicta faciunt, aut omittunt. Et ſæpe excommunicantur, qui aliquid faciunt ex præſumptiune, aut certa ſcientia: quibus Iuribus interior actus non punitur, ſed tantùm requiritur tamquam conditio neceſſaria, vt ob actum exteriorem in ſe etiam prohibitum hîc, & nunc talis pœna incurratur. Quod vel inde patet. Nam certum eſt, Iura, quæ excommunicant eum, qui aliquid ſcienter facit, non punire vllo modo ipſam ſcientiam, ſed tantùm hanc requirere in delinquente, vt propter actum prohibitũ excommunicationem incurrat. 72

Clement. Multorum.

Interior eſt ſæpe conditio requiſita, vt exterior puniatur.

Conclvs. VI. Nunquam poteſt propriè dicta cenſura ferri propter peccatum, quod ſit ſolùm contra ius naturæ, aut diuinum, ſed neceſſarium ſemper eſt, vt reus peccet etiam aliquo modo contra Eccleſiam, eius præceptum, aut monitionem ſpernendo. Ita *Soto in 4. diſt. 22. q. 1. art. 2. concl. 4. Nauarr. c. 27. num. 9. Auila part. 2. c. 5. diſp. 1. dub. 10.* & alij plurimi. Et quamuis hi Doctores ferè loquantur de excommunicatione, tamen eadem eſt ratio aliarum cenſurarum, vt habeant propriam rationem cenſuræ: vt rectè notat *Suarez. diſp. 4. ſect. 5. n. 6. & ſequentibus.* 73

Cenſura non fertur niſi in peccantem contra præceptum Eccleſiaſticum.

Soto. Nauarr. Auila.

Suarez.

Probatur primò. quia cenſura non eſt inſtituta, niſi ad frangendam alicuius contumaciam, ſiue inobedientiam erga Eccleſiam. atqui nemo poteſt dici inobediens Eccleſiæ, qui non peccat contra eius præceptum. ergo nec poteſt plecti aliqua cenſura. Maior patet Matth. 16. vbi ad excommunicationem requiritur, vt excommunicandus noluerit Eccleſiam audire. Item *cap. Ex parte, de ſignificatione verborum*, vbi Pontifex recenſens cauſas, ob quas ferri poſſit excommunicatio, aut interdictum; tantùm duas numerat, ſcilicet, aut quia reus citatus noluit parere Iudici, aut à commiſſo facinore iuſſus ſe emendare noluit. expreſsè ſignificans, ante hanc iuſſionem non poſſe ligari cenſura. Tertiò, quia *cap. Quæ fronte, de appellationibus*, dicitur, ligatum excommunicatione, aut interdicto, ſtatim ac omninò paratus eſt parere Iudici, & ſufficientem dat cautionem, debere abſolui. Idemque dicitur de excommunicato *cap. Ex literis, de conſtitutione*. Vnde ſequitur, eum, qui non eſt contumax, antequàm ligetur, non poſſe cenſura ligari.

Cenſura inſtituta ad frangendam contumaciam. Matth. 16.

cap. Ex parte.

cap. Quæ fronte.

cap. Ex literis.

74 Quartò, quia, vt dixi dub.1. & patet ex *cap.* 1. *de ſententia excommunicationis*, *in* 6. cenſura debet eſſe medicinalis, nec ferri debet niſi intentione medendi. Sicut igitur contra rationem eſſet dare alicui medicinam valdè aſperam, quando aliter poſſet à morbo curari: ita eſſet contra rationem ferre cenſuram (quæ eſt medicina valdè aſpera) in eum, qui aliter poſſet emendari: qualis præſumitur quiuis, donec Eccleſiæ monitiones ſpernat. Et confirm. Quia ſi cenſura poſſet ferri in eum, qui nullo modo eſſet contumax Eccleſiæ, in ſolam punitionem præteriti peccati, non eſſet magis medicinalis, quã aliæ pœnæ: atqui hoc eſt apertè cõtra Iura citata ergo non poteſt ita ferri.

cap. 1. *de ſent. excommunic.*

Et hinc patet ſolutio ad argumentum contrariæ ſententiæ. Quia etſi cenſura ſit pœna, non eſt tamen pura pœna, ſed ſimul eſt medicina.

75 Conclvs. VII. Quando in Iure fertur aliqua cenſura propter aliquod peccatum, niſi aliud exprimatur, intelligendum eſt de peccato in genere ſuo completo. Ita *Auila part.* 2.*c.*5.*diſp.*3.*dub.* 5.*Suarez diſp.*4.*ſect.*3. *n* 4.*Nauarr lib.*5. *conſiliorum, de ſententia excommunicationis, conſil.* 37.*n.*2. *Sanchez lib* 3.*de matrimonio diſ.*2.*n.*5.*ſub finem*, & alij. Et colligitur apertè ex *cap. Perpetuo ſanctionis, de electione, in* 6. Vbi dicitur, ſcienter indignum eligentes non incurrere Iuris pœnas, *niſi adeò in eo perſtiterint, quòd ex votis eorum communis electio ſubſequatur.* Vbi apertè ſignificatur, pœnam non incurri ob peccatum, quod non eſt omninò completum in ſuo genere, eo quòd caruit effectu. Et ratio eſt, quia cùm odia ſint reſtringenda, lex imponens pœnam ſtrictè interpretanda eſt.

Cenſura requirit peccatum conſummatum. Auila. Suarez. Nauarr. Sanchez.

76 Hinc conatus verberare Clericum, ſi verè non verberarit, eo quòd errauerit, aut impeditus fuerit, non incurrit excommunicationem. Item vulnerans aliquem etiam lethaliter, non incurrit cenſuram latam in homicidam, donec ille moriatur; & ſi etiam per miraculum mors impediatur, eam nunquam incurret, quia non erit verè homicida. Item Religioſus mittens literas ad Religioſam ſui Ordinis contra prohibitionem Gregorij XIII. ſi ad eam non perueniant, non incurrit excommunicationem ab illo latam. Item qui, vt placeat hæreticis, committit actum externum hæreſeos, ſine vllo interno affectu erga hæreſim, non incurrit excommunicationem, quia non eſt verè hæreticus.

Gregor. XIII.

Dixi, *Niſi aliud exprimatur*, quia mandans aliquem occidi per aſſaſinos, eſt excommunicatus, etſi effectus non ſequatur, *cap.* 1. *de homicidio, in* 6. Et ſecundùm communem ſententiam Religioſus ex Ordine Mendicantium, qui in cõcionibus aliqua dicit ad auocãdum populum à ſolutione decimarum, eſt excommunicatus, etſi effectus non ſequatur, *Clementina de pœnis cap.* 1. Vbi expreſsè fertur excommunicatio in talia dicentem, ſine reſpectu ad effectum. Et meritò, quia an hic ſequatur, néc ne, communiter ſciri nequit.

cap. 1. *de homicidio.*

Clement. de pœnis, cap. 1.

DVBIVM IX.

Vtrùm in ferenda cenſura neceſſariò adhibenda ſit monitio, vel alia ſolennitas?

77 Hoc dubium propriè non habet locum in cenſuris, quæ feruntur à Iure, aut per ſententiam generalem pro peccatis futuris. Quia hæ nullam aliam monitionem, aut ſolennitatem requirunt, quàm neceſſariam promulgationem; qualem omnes aliæ leges requirunt; quia ſtatuta talia per ſe continuò omnes mouent, vt metu pœnæ caueant peccata ita prohibita.

Eſt igitur ſolùm quæſtio de cenſura per particularem ſententiam ferenda in certas perſonas ob peccatum iam commiſſum.

Præcipua autem difficultas eſt, Vtrùm validè poſſit ferri cenſura, nulla monitione præmiſſa. v.g. conſtet publicè Petrum furatum eſſe, vtrùm poſſit ſine vlla monitione excommunicari? Caiet. 2.2.*q.*69.*art.*2.§.*Ad ſecundam dicitur*, id videtur affirmare. Et videtur poſſe probari. Primò, quia Apoſtolus 1. ad Corinth. 5. ſine vlla monitione excommunicat inceſtuoſum. Secundò, quia in multis canonibus refertur, quomodo diuerſi diuerſos excommunicauerint, nec tamen fit mentio, quòd eos ante monuerint: vt patet *cap. Guiliſſiarius*, & *cap. Inter querelas.*23.*q.*4.*c. In primis.* 2.*q.*1. Item *cap.* 1. & 2. 36.*q.*2. Tertiò, quia *diuus Gregorius cap. Quidam*, 5.*q.*1. quemdam autorem occultum libelli famoſi excommunicat, niſi ſe reuelet, ad quod tamen non tenebatur. Quartò, quia *cap. Duo ſunt*, 96. *diſt.* refertur, Innocentium excommunicaſſe Arcadium, & Ambroſium excommunicaſſe Theodoſium ob factum abſolutè præteritum. Quintò, *c. vlt.* 2.*q.*1. Nicolaus Papa duos Epiſcopos ſine vlla præmonitione excommunicat, eo quòd Lothario in ſuis ſceleribus fauerant.

Caiet. *1. Cor.* 5. *cap. Guiliſſiarius. cap. Inter querelas. cap In primis. cap. Quidam. cap. Duo ſunt. cap. vlt.* 2.*q.*1.

Sed hæc Iura nihil probant. Nam nulla ratione probatur Apoſtolum non monuiſſe priùs ſecretò ipſum inceſtuoſum, quàm excõmunicaſſe. Immò hoc omninò videtur dicendum. Nam cùm Apoſtolus, vt ibidem dicitur, per illam excommunicationem maximè quæſierit ſalutem ipſius inceſtuoſi: incredibile eſt ipſum non fuiſſe priùs minatum tantam pœnam, quàm inflixiſſe. Similiter in exemplis ſecundo, & quarto loco enumeratis, ſumitur argumentum a ſola autoritate negata, ideoque inualidum. Iuraque, quæ illis locis ſupponunt, cenſuras illas fuiſſe validè latas, aut ferendas (quod addo, quia *cap.* 1. & 2. 36. *q* 2. agitur de cenſuris ferendis) etiam ſupponunt in iis fuiſſe ſeruatum, aut ſeruandum id, quod ad earum eſſentiam requiritur. 78

cap. 1. & 2. 36. *q.* 2.

Nec eſt verum, Innocẽtium excommunicaſſe Arcadium ob factum omninò præteritum, quia eum excommunicauit, eo quòd D. Chryſoſtomum iniuſtè eiectum in exilio nollet reuocare. Similiter D. Ambroſius fortè excommunicauit Theodoſium, eo quòd nollet agere condignam pœnitentiam ob tantum ſcelus commiſſum: nam ſtatim atque hanc peregit, eum communioni reſtituit. Cùm autem tunc temporis Pontifices Romani, atque omnes boni Epiſcopi fuerint maxima obſeruantia erga Imperatores: incredibile omninò eſt, eos tam graues pœnas iis inflixiſſe, antequàm eos ſui officij monerent. Imò de sãcto Ambroſio hiſtoriæ apertiſſime narrant, eum ſæpiùs monuiſſe Theodoſium, ne eam cædem deſignaret. Adde, ipſum non tam videri excommunicaſſe Imperatorem, quam donec ageret pœnitentiam, aditu templi prohibuiſſe.

Ad *cap. Quidam*, reſpondeo, D. Gregoriũ iſtum non excommunicaſſe, ſed vt pat . expr ſe ex ... tu)

cap. Quidam.

textu)ſub pœna excommunicationis interdixiſſe ei vſum ſanctiſſimi Sacramẽti, donec ſe offerret ad factum ſuum probandum aut reuocandũ: ad quod cùm aliter non poſſet occurri grauiſſimo damno, quod infamato imminebat, iure naturæ tenebatur, cùm ſine vitæ periculo id facere poſſet, de quo ei ſufficienter poterat caueri. Ad *cap. fin. de* 2.7.1. reſpondeo, eos Epiſcopos ibi propriè non excommunicari, ſed deponi de officio ſacerdotali. Sic igitur.

Ad c. q. 1.

79. I. CONCLVSIO Vt cenſuræ licitè ferantur, neceſſariò præmittenda eſt canonica monitio. Ita communiter omnes Doctores, & patet ex *cap. Reprehenſibilis, de appellationibus*.

Cenſura prærequirit monitionem.

Nota (vt patet ex c. *Romana, & cap. Conſtitutionẽ de ſententia excommunicationis in* 6.) canonicam monitionẽ debere eſſe trinam, qua reus nominatim exprimatur. Item debere fieri aut tribus diuerſis vicibus, aut vna vice pro tribus cum competẽti interuallo, v.c. dicendo, Moneo te ſemel pro tribus vicibus, vt intra tres hebdomadas, aut dies hoc vel illud facias. concedendo tibi dies ſingulos pro ſingulis monitionibus, aut totum illud tempus pro tribus monitionibus. Quantum autem interuallum debeat ſingulis monitionibus, aut ſimul omnibus tribus deputari, ex circumſtantiis, prudentis iudicis iudicio ſpectandum eſt.

c. Romana. c. Conſtitut.

Quomodo monitio fieri debeat.

Secundò, hæc monitio debet fieri nomine iudicis, & immediate ipſi reo ſi fieri poteſt: aut ſi hoc fieri nequit, in eius domo: aut ſi hoc etiam fieri nequit, in publico loco, vnde præſumitur ad eius notitiam facillimè deferenda, v.c. in præcipuo templo vrbis in qua habitat, aut ſimili loco, quàm fieri poterit illius habitationi maximè vicino: vt fusè docet *Suarez. diſp.3. ſect.* 11.

Suarez.

80. Tertiò, debet fieri coram idoneis teſtibus, per quos probari poſſit: vt habetur *c. Sacro, de ſentent. excommunicat.*

c. Sacro.

Nota, iudici, qui fert excommunicationem non præmiſſa canonica admonitione, per menſem Eccleſiæ ingreſſum interdici. vt habetur *c. Sacro, citato*. Hæc tamen pœna non comprehendit Epiſcopos, vt patet ex *cap. Quia periculoſum, de ſententia excommunic. in* 6.

c. Sacro.

c. Quia periculoſum.

Quartò, debet hæc monitio fieri ſub comminatione cẽſuræ, vt apertè ex dictis Iuribus colligitur; & ratio eſt, quia reus non cenſetur contumax, niſi poſt talem comminationem nolit obedire. Et quia, vt patet ex dictis, & *Trident. ſeſſ.* 25. *c.* 3. *& cap. Nemo Epiſcoporũ* 11. *q.* 3. cenſuræ non ſunt ferendæ, niſi cùm patet remedia mitiora non iuuare ad peccantis emendationem. atqui hoc patere non poteſt, antequam talis comminatio ſit facta: quia ſæpe fit, vt qui ſimplici monitione nõ mouentur, moueãtur audita tali comminatione: ergo hæc priùs adhibenda eſt. Et confirm. quia, vt videbimus dub. 10. plurimi Doctores aſſerunt, eum qui violat legem, quam ſcit quidem eſſe latam, neſcit tamẽ ei annexam eſſe cenſuram, hanc non incurrere. Cuius non poteſt eſſe alia ratio, quàm quia, vt aliquis cenſurã aliquã incurrat, neceſſariò requiritur, vt antè ſub interminatione talis pœnæ ſit monitus, vt tale peccatũ vitet.

Trident. c. Nemo.

81 CONCLVS. II. Canonica admonitio non eſt neceſſaria, vt cẽſura validè feratur. Ita *Nauar. c.* 27. *n.* 8. & communiter alij, qui hoc colligunt ex *c. Romana, de ſent. excom. in* 6. Vbi excõmunicatio lata ſine tali monitione dicitur iniuſta, non tamẽ inualida. Excipe tamẽ cenſuram quam fert Epiſcopus contra eos qui communicant cum eo quẽ ipſe excommunicauit, quæ ſine tali monitione præmiſſa, inualida eſt. Patet ex *cap. Conſtitutionem, & cap. Statutum de ſent. excommunic. in* 6.

Nauar.

c. Romana. Quæ monitio requiratur ad valorem cenſuræ.

c. Conſtitutionẽ. c. Statutum.

82. CONCLVS. III. Vt cenſura propriè dicta validè ferri poſſit, neceſſariò debet præcedere aliqua monitio ſub comminatione cenſuræ. Ita *Soto in* 4. *d.* 21. *q.* 1. *a.* 2. *concl.* 4. Vbi dicit, excepto Caietano neminem contrarium dixiſſe, & *Auila p.* 2. *c.* 5. *diſp.* 1. *dub.* 10. Et quamuis hi auctores, & alij cõmuniter tantùm agant de excõmunicatione; tamen eſt eadem ratio de reliquis cenſuris, prout habent rationem propriæ cenſuræ: vt cum Suare oſtendi dub. 8. concl. 6. & ſatis patet etiam ex dictis. Et ideo generatim de omnibus cenſuris hoc docet *Sanchus l.* 9. *de matr. diſp.* 32. *nu.* 13. *&* 21. Huius ratio eſt. quia cenſuræ ex ſua intentione requirunt, vt ſolùm ferantur propter contumaciã, quæ aliter corrigi nequit, vt probant dicta tum hic immediatè ante ſecundam cõcluſionem (nam rationes ibi allatæ hanc concluſionem conuincunt) tum etiam dub. 8. concl. 6.

Soto. Caietan. Auila.

Suarez.

Sanchez.

Ex his patet, cenſuram non poſſe ferri ob peccatum etiam commiſſum contra legem Eccleſiaſticam omnino præteritum, ſiue quod iam aut nullo modo, aut ſolùm habitualiter durat, quale eſt, quando quis non audiuit ſacrum, aut non ſeruauit ieiuniũ præceptum: ſed neceſſarium eſt vt reus poſt monitionem adhuc perſeueret peccare, v.c. detinendo rem alienam, aut iudici iuſtam pœnitentiam, aut aliquid aliud iuſte præcipienti non parendo. quia aliàs non poteſt dici contumax. quia ad hoc requiritur, vt quis monitus non deſiſtat peccare, vt patet ex dictis. 83.

Nequit ferri ob peccatum omnino præteritum.

Dixi, *vt cenſura propriè dicta*. &c. quia quandoque ſuſpenſio, atque etiam quædam interdicta (quæ tamen magis habent rationem ſuſpenſionis) feruntur purè per modum pœnæ in punitionem præteriti peccati, vt ſuis locis fuſiùs dicemus; ſed tunc non habent rationem cenſuræ, quæ debet eſſe medicinalis, & ſolùm eſt inſtituta ad frangendam contumaciam, vt ſatis oſtendi.

Vbi Nota, excommunicationem nunquam habere rationẽ puræ pœnæ. quia cùm priuet reum multis bonis ſpiritualibus ad ſalutem animæ multùm neceſſariis, nullo modo conuenit eam ferri in non contumacem: atque ideo, vt patet Matth. 18. tantùm eſt inſtituta contra contumaces. Idemque omnino dicendum de interdicto propriè dicto, præſertim generali, ac quouis locali. Quia cùm per hoc multi etiam innocentes priuentur vſu bonorum ſpiritualium, non videtur poſſe ferri, niſi quatenus eſt neceſſarium vt frangatur aliquorum contumacia. 84.

Excommunicatio nunquã poteſt habere rationem puræ pœnæ. Matth. 18.

Similiter nec interdictum.

CONCLVSIO V. Vt cenſuræ per particularẽ ſententiam licitè ferantur, requiruntur certa ſolemnitas, ſcilicet vt ſcripto ferãtur, quo cauſa ob quam ferũtur exprimatur, quod iudex requiſitus intra menſem teneatur tradere reo. Super ipſa autem requiſitione debet fieri authenticum inſtrumentum: & contrà faciens (niſi ſit Epiſcopus, qui ab hac pœna per *cap. Quia periculoſum, de ſententia excommun. in* 6. excipitur) per menſem 85.

Solemnitas ad cenſuram particularem requiſita.

c. Quia periculoſum.

ab ingreſſu Eccleſiæ,& diuinis officiis ſuſpenditur: vt habetur *c.* 1. *de ſententia excommunic. in* 6.

c. 1. de ſent. excom.

DVBIVM X.

Vtrùm ignorantia excuſet à cenſura incurrenda?

86\. NOta,ignorantiã quæ huc ſpectat poſſe verſari circa triplex obiectũ. Nam poteſt quis primò omnino ignorare id quod facit, eſſe peccatum. Secundò,poteſt fieri vt ſciat quidem eſſe contra ius naturæ, vel diuinum; ignoret tamen eſſe aliquo iure Eccleſiaſtico prohibitum. Tertiò, poteſt fieri vt quis ſciat ſuum factum eſſe prohibitum iure Eccleſiaſtico;neſciat tamen eſſe prohibitum ſub aliqua cenſura.Et quidẽ non eſt dubium, quin prima ignorantia excuſet ab omni cenſura,cùm excuſet ab omni culpa. Sed dubium eſt de ſecunda & tertia.

87\. Circa hanc difficultatem variæ ſunt ſententię Prima generatim docet, eum qui ſcit ſe peccare, non excuſari à cenſura propter ignorantiam iuris humani. Ita *Scotus in 4.d.6.q.* 8. *initio,* & alij. Probant primò,quia *regula* 13. *de regulis iuris in* 6. dicitur: *Ignorantia facti excuſat, non iuris.* Secundò, quia *cap. Cum illorum,de ſentẽt.excommunic.*dicitur; eos, qui iuris ignari, clericos percuſſerint,indigere diſpenſatione.

Scotus. Regula iuris.

Sed hæ rationes nihil probant. Non prima, quia illa regula iuris procedit ſecũdùm præſumptionẽ fori externi, in quo communiter præſumitur ignorantiam iuris eſſe craſſam.Nec etiam ſecunda,quia illud caput agit de illis,qui excommunicati Ordines ſuſceperunt, & docet eſſe irregulares, etſi ignorantes id fecerint,agitque de ignorantia craſſa.quia æqualiter agit de ignorãtia facti ac iuris; cùm tamen conſtet ignorantiam inuincibilem facti, ſicut excuſat ab omni culpa, ita excuſare ab omni pœna.

88\. Secunda ſententia docet, talem ignorantiam excuſare à cenſura lata per iudices ordinarios, ſiue particulares:non tamen à lata per ius pontificium. Ita *Roſella v. Ignorantia nu.*13. & alij.Probatur. quia *cap.* 2. *de conſtitutionibus in* 6. dicitur, *vt animarum periculis obuietur, ſententiis per ſtatuta quorumcumque ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes.* Vbi hoc ſtatuitur tãquam aliquid ſingulare de ſtatutis ordinariorum. Ergo ſecùs dicendum de ſtatutis Pontificis, qui non eſt ordinarius,ſed vniuerſalis iudex.Cõfirm. Quia Pontifex dicit ſe nolle ignorantes iis ſtatutis ligari, oſtendens hoc de nouo ibi ſtatui: ergo ſecluſo illo iure ſecùs eſſet dicendum: & conſequenter cùm Pontifex eo non comprehendatur,eius ſtatuta ligabunt etiam ignorantes.

Roſella.

89\. Tertia ſententia docet primò, omnes verè ignorantes ſuum factum iure Eccleſiaſtico eſſe prohibitum, non incurrere cenſurã. Secundò, ſcientes ſuum factum eſſe prohibitum iure Eccleſiaſtico incurrere cenſuram,etſi ignorent hãc eſſe tali facto ſtatutam. Ratio prioris partis eſt: quia vt oſtendi dub.8.vt quis incurrat cenſuram, neceſſarium eſt, vt peccet contra ius Eccleſiaſticum, ac ſit inobediens Eccleſiæ. Qui autem ignorat ſe facere contra præceptum Eccleſiæ, non eſt ei inobediens. Secunda probatur. quia talis eſt verè inobediens Eccleſiæ,& conſequenter dignus cenſura.Ergo hanc incurrit quia obligatio ad pœnam ſequitur culpam, etiamſi illa ignoretur:vt patet primo, quia omnes infideles ignorãt peccato mortali eſſe ſtatutam pœnã ęternam,& tamẽ eam incurrunt. Secundò,quia aliàs ſoli viri docti incurrerent cenſuras:quia alij ferè eas ignorant. Tertiò, quia *c. vltim. de ſententia excommunicat.* ſignificatur impuberes poſſe incurrere excommunicationem,quam tamen credibile eſt eos ignorare.Ita *Couarr.c.Alma mater.p.*1.§. 10.*num.*9.*Medina* 12.*q.*76.*a.*3.*in fine.*

Couarru. Medina. C. Alma.

90\. Quarta docet,ignorantiam etiam ſolius cenſuræ excuſare ab ea incurrenda,quam ſententiã plurimi tenẽt de excommunicatione. Quia cùm hæc ſit grauiſſima pœna non debet ferri niſi in perfectè contumaces. Vt autem oſtendi dub. 9. num.69. & 70. non poteſt aliquis perfectè dici contumax: qui non peccat contra præceptum, cui ſcit cenſuram eſſe annexam.Secùs tamen putant dicendum de aliis cenſuris.Ita *Soto in 4.d.*22. *q.*1.*a.*2.*concl.*4.*in fine.*Multi tamen generatim eam tenẽt de omnibus cenſuris.Ita *Nauar.c.*27.*n.*174. *Sanchius lib.*9.*diſp.*32.*n.*21.*Suarez diſp.*4.*ſect.*9.*n.*19. qui plures alios citant.

Soto. Nauar. Sanchez. Suarez.

91\. CONCLVSIO I. Etſi tertia ſententia non ſit improbabilis, quarta tamen eſt probabilior. Probatur primò,quia, vt oſtendi ſupra nu. 73. & 80.cenſura eſt pœna medicinalis,& quidem valdè dura;ideoque non debet ferri,niſi quando eſt neceſſaria ad flectendam alicuius contumaciam Item qui non monetur ab Eccleſia, vt peccatum aliquod vitet ſub pœna alicuius cenſuræ, non eſt abſolutè contumax, vt ibidem oſtendi. atqui qui ignorat præcepto annexam eſſe cenſuram, non poteſt dici monitus ſub pœna cenſuræ, vt peccatum vitet.ergo eam non incurrit.Secundò, quia *c.*2.*de conſtitut.*generatim dicitur,ignorantes non teneri ſententiis per ſtatuta ordinariorum prolatis.quare omnino videtur proportionaliter generatim intelligendum, tam de ignorantibus ſtatuta, vt his nullo modo obligentur, quàm de ignorantibus ſolas ſententias,ſiue cenſuras latas per ſtatuta,vt hi eas non incurrant. Et confirm. Quia cùm hæc deciſio ſit animabus fauorabilis, vt euitentur earum pericula (vt ibidem dicitur) latè extendenda eſt, quantum verborũ proprietas patitur (quia fauores ampliandi ſunt, vt habetur *regula* 15.*de regulis iuris in* 6.) Atqui hanc ampliationem verborum proprietas non tantùm optimè patitur,ſed etiam videtur requirere.ergo ſic intelligenda.

Ignorantia etiam pœnæ excuſat à cenſura.

c. 2. de conſtit.

Regula iuris.

92\. CONCLVSIO II. Hæc ſententia intelligenda eſt non ſolùm de cenſuris latis per ordinarios,ſed etiam per Pontificem: quia rationes allatæ eam generatim probant.

Ad argumentum ſecundæ ſententiæ reſpondeo. Etſi verba illius textus propriè tantùm loquantur de ſtatutis ordinariorum, tamẽ deciſio etiã intelligenda eſt de ſtatutis Pontificis. quia ratio ibi allata etiã in his valet. Nam cùm huius ſtatuta faciliùs ignorentur,quàm ſtatuta propria loci in quo habitamus, maius eſſet periculum ſi illis ligarentur ignorantes, quàm ſi his ligentur. Ad confirmationẽ Reſpondeo, Verbum *nolumus*

non

non ſemper ſignificare omnino nouum ius condi in re quæ antè non obligabat, ſed aliquid prohiberi, ſiue aliàs licitum ſit, ſiue non. quod ex natura rei exquirẽdum eſt: hîc autem oſtendi illud competere cenſuræ ex ſua inſtitutione.

Ad primum argumentum pro ſecunda parte tertiæ ſententiæ reſpondeo, talem non eſſe perfectè inobedientem Eccleſiæ, prout cenſura requirit, ideoque nec hac eſſe dignum; quæ in hoc differt ab aliis pœnis, quòd non incurratur, niſi ob perfectam contumaciam.

Sanchez. Ad ſecundũ reſpondeo cum *Sanchio ſuprà n.* 19. concedendo ob hanc cauſam plurimos indoctos excuſari à cenſuris; non tamen omnes. quia multi varias norunt.

Ad tertiũ reſpondeo, impuberes ob hanc cauſam communiter excuſari à cenſuris, non tamen ſemper. quia ſæpè ingenioſi & benè inſtructi norunt verberantes clericos eſſe excommunicatos, de qua excommunicatione in eo textu agitur.

DVBIVM XI.

Qualis ignorantia excuſet à cenſura incurrenda?

93. Ignorantia quadruplex. NOta, quadruplicem poſſe eſſe alicuius facti aut iuris ignorãtiam. Prima eſt omnino inuincibilis: vt quando nunquam de aliqua re dubitauit: cui æquiualet ea quæ nititur probabili opinione, quam quis tutò poteſt ſequi. Eademque eſt ratio omnimodæ inaduertẽtiæ, vt quando quis habitualiter ſcit hoc eſſe prohibitum, tamen ex aliqua inconſideratione hîc & nunc omnino apprehendit vt licitum, nec vlla occurrit ratio dubitandi. Hæc enim omnia excuſant omnino à peccato.

Secunda eſt aliquo modo vincibilis, vt quando quis aliquam negligentiam commiſit in veritate inquirenda, quæ tamen leuis ſit, ita vt non peccarit mortaliter.

Tertia eſt abſolutè vincibilis, vt quæ facilè poſſet ſuperari, ſi quis adhiberet diligentiam, quam hîc & nunc tenetur adhibere. qualis eſt omnis quæ non excuſat à peccato mortali.

Quarta eſt affectata, vt quando aliquis ſtudio omittit veritatem inquirere, vt poſſit liberiùs peccare: cui quod ad rem præſentem attinet cõmuniter Doctores æquiparant eam, quæ ita craſſa ac ſupina eſt, vt ea laborans poſſit quodãmodo dici rem ſcire. vt ſi quis ignoret ea, quæ hîc & nunc apparent omnino clara, ſiue quando homini occurrunt tales rationes cur debeat credere rem eſſe prohibitam, vt quamuis hîc & nunc eum non omnino conuincant; tamen omnino ſit temerarium contra eas facere.

Addunt aliqui quintam mediam inter tertiam & quartam, vt quando negligentia commiſſa nõ eſt quidem omnino ſupina; eſt tamen maior ea quæ præciſè ſufficiat ad peccandum mortaliter.

Nota ſecundò, cenſurã aliquando ſimpliciter ferri in eos qui hoc vel illud fecerint. Aliquando verò ſolùm in eos qui ſcienter, aut temerario auſu aliquid fecerint, aut qui facere præſumpſerint, hęc enim omnia Doctores pro eodẽ reputãt.

Nota tertiò, quando ſecundo illo modo fertur cenſura, ſatis conſtare quamuis ignorantiam iuris aut facti, ab ea excuſare, præter quartam. Quia laborans vna ex aliis ignorantiis, non poteſt dici ſcienter, aut temerario auſu pręceptum trãſgredi. vide *Sanchez l. 9. diſp. 28. nu.* 35. Secundo. ſatis etiam conſtat primam & ſecundam ignorantiam cùm excuſent à peccato mortali, ſemper etiam excuſare à cenſura. quia qui iis laborat, dicitur rem ignorare.

94. Tota igitur difficultas eſt, Vtrùm quum primo illo modo cenſura fertur, ſufficiat tertia ignorantia, vt ipſa incurratur?

Prima ſententia id abſolutè negat, aitque neceſſariam eſſe quintam ignorantiam. Hanc fusè probat *P. Sanchez. l. 9. diſp.* 32. *n.* 31. quia, vt patet ex *cap. 2. de conſtitut. in* 6. omnes ignorantes excuſantur à cenſura inducenda, *dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit aut ſupina.* Atqui non omnis ignorantia quæ non excuſat à mortali, poteſt dici craſſa aut ſupina (quia in Iure hæc æquiparatur dolo, vt ipſe ibidem latè docet.) ergo omnis illa ſufficit ad incurrendam cenſuram. Sanchez. c. 2. de conſtitut.

Secunda ſentẽtia docet, omnem ignorantiam, quæ non eſt ſupina, excuſare à cenſuris latis per ordinarios: ſecùs autem de cenſuris latis per Põtificem. Ita *Soto in 4. d. 28. q. 1. a. 2. §. Ex his primum.* Ratio eius eſt, quia *c. 2. de conſtit. in* 6. dicitur ignorantiam non ſupinam excuſare à cenſuris ordinariorum, non tamen à cenſuris Pontificis. Sed in hac diſtinctione Soto apertè ſibi contradicit. Nam *d. 22. q. 1. a. 2. §. Quare diſtinctio, in fine*, eam diſtinctionem omnino reiicit. Soto.

Tertia ſententia docet, nullam ignorantiam excuſare à cenſura, quæ nõ eſſet ſufficiens vt excuſaret à peccato mortali, ſi eà abſolutè ignoraretur rem eſſe illicitam. Ita *Suarez. diſp. 4. ſect. 10. nu.* 10. Ratio ipſius eſt, quia omnis ignorãtia quæ non ſufficit ad excuſandum à peccato mortali in Iure dicitur craſſa aut ſupina, aut affectata. Suarez.

95. CONCLVS. Etſi prima ſententia ſpeculatiuè loquendo ſit ſatis probabilis, credo tamen tertiam eſſe probabiliorem, & in praxi ſeruandã: tum quia alias in praxi vix vnquã poſſumus diſtinguere quæ ignorantia ſit media inter tertiam & quartam, tum etiam, quia videtur incredibile Eccleſiam nunquam velle punire eam negligentiam, quæ committitur in cenſuris cognoſcẽdis, quæ præciſè ſufficit ad peccatum mortale, cùm in inferno pœna æterna puniatur à Deo.

DVBIVM XII.

Quis metus excuſet à cenſura incurrenda?

96. NOta, metum eſſe duplicem; alium leuẽ, quo leue aliquod malum timemus: alium grauem, quo graue malum timemus, v. c. mortem, mutilationem, infamiam, aut amiſſionem notabilis partis bonorum, &c. Et de hoc præcipuè eſt quæſtio.

Triplex autem eſt ſententia. Prima docet metum numquã excuſare à cenſura incurrẽda. quia nunquã excuſat ab obſeruatione præcepti. Fundatur præcipuè in *cap. Sacris, de iis quæ vi.* Vbi de iis qui metu inducuntur vt communicent cum excommunicatis dicitur: *Quia licet metus attenuet culpam: quia tamen eam non prorſus excludit (cùm pro* c. Sacris.

nullo

nullo metu debeat quis mortale crimen incurrere) excommunicationis labe credimus inquinari. Ita *Durãdus in 4.d.18.q.5.ad 3.& Caiet. 1. 2 q.96.a.4.*

Durandus. Caietan.

97. Sed illud principium ita generatim intellectum nequit defendi. Nimis enim certum eſt metum notabilis incommodi ſæpe excuſare ab obſeruatione præcepti Eccleſiaſtici. Nam aliàs qui die Dominico non iret ad templum, eò quòd meritò timeret, ne ſe abſente fures totam domum ſpoliarent, peccaret mortaliter. quod abſurdum eſt, Quare maneat illud certum, quod communiter in materia de legibus docetur: Metum grauẽ communiter excuſare ab obſeruatione præcepti humani: imò ſæpe etiã ab obſeruatione præcepti poſitiui diuini. Quia ſecundùm communem ſententiam non teneor integrè confiteri, quando non poſſum id facere ſine periculo notabilis damni; cùm tamen integritas confeſſionis ſit præcepta iure diuino.

Metus cõmuniter ab obſeruatione præcepti humani excuſat.

c. Sacris.

Ad *cap. Sacris.* Reſpondeo. ibi non dici, nunquam metum excuſare à cenſura incurrenda: ſed ſolùm tunc non excuſare, quando non excuſat à peccato: vt apertè patet ex ratione, quam Pontifex adducit.

Secunda igitur ſententia docet, tunc metum excuſare à cenſura, quando protſus excuſat ab omni peccato: ſecùs eſſe quando non excuſat ab omni peccato. vt ſi quis ex graui metu committat inceſtum prohibitum ſub pœna excommunicationis; quem certum eſt peccare, vnde ait eum etiam excommunicari.

98. Tertia ſententia docet, ſemper metum excuſare à cenſura, quoties efficit ne factum ſit contra præceptum Eccleſiaſticum, etſi pergat eſſe contra præceptum naturæ.

Vbi Nota, quando Eccleſia prohibet aliquid; quod eſt contra ius naturæ, poſſe fieri vt quis peccet contra ius naturæ, non tamen contra præceptum Eccleſiæ: vt ſi quis hoc inuincibiliter ignoret. Idemque aiunt illi, fieri poſſe ratione metus, v.c. prohibitus ſit inceſtus ſub pœna excommunicationis: quædam metu mortis eum committit: peccabit hæc contra caſtitatem, non tamen contra præceptũ Eccleſiaſticum: quia hoc in tanto periculo non obligat: atque ita non excommunicabitur, Ita *Nauar. c.17.n.63.§. Septimũ. Henriquez l.13.c.21.n.3.in fine. Auila 7.p.diſp.2.dub. 7.concl. 5. Suarez diſp.4.ſect.3.num.14.*

Nauarr. Henriquez. Auila. Suarez.

99. C o n c l v s. I. Metus aliquando efficit, vt peccans contra ius naturæ, non peccet contra præceptum Eccleſiæ, quo res aliàs eſt prohibita.

Metus aliquãdo excuſat ab obſeruatione præcepti Eccleſiæ, etiam peccantẽ contra ius naturæ.

Probatur. quia cùm certum ſit, talem metum communiter excuſare ab obſeruatione præcepti Eccleſiaſtici, nulla eſt ratio, cur etiã in hoc caſu non poſſit excuſare, ita vt actio etſi ſit contra ius naturæ, non tamen contra Eccleſiaſticum. Secũdò, quia poteſt fieri vt metus tollat abſolutè omnem rationẽ legis ob quam res etiam in ſe mala, ab Eccleſia prohibita ſit. v. c. iure Eccleſiaſtico prohibita eſt fornicatio in loco ſacro propter reuerentiã loci: aliqua metu mortis inducta ibi fornicatur. Hæc peccat contra caſtitatem, non tamen contra reuerentiam loci. quia non tenetur hanc irreuerentiam cum tanto ſuo periculo euitare: & conſequenter nec peccat contra prohibitionem Eccleſiæ. quia Eccleſia non aliter intendit hunc actum prohibere, quàm quatenus eſt contra reuerentiam loci.

Dixi, *Aliquando efficit.* quia non ſemper. Nam 100.
poteſt fieri vt ratio præcepti Eccleſiaſtici ſit tam grauis, vt nullus metus à præcepti obſeruatione excuſet. Vt cùm factum cedit in grauiſſimã Eccleſiæ iniuriam: vt fit quando quis in contemptum Eccleſiæ cogit aliquẽ violare eius præceptum. Tunc huic potiùs moriendum eſt, quàm præceptum violandum, ſiue factum aliàs ſit contra ius naturæ, ſiue non. Item quando aliquis iuberetur à laico violentas manus iniicere in Epiſcopos, Cardinales, aut ſimiles, quia hoc cum grauiſſima Eccleſiæ iniuria fieret.

Non tamen ſemper.

C o n c l v s. II. Quoties metus efficit vt factum aliquod non ſit peccatũ contra præceptum Eccleſiaſticum, excuſat etiam à cenſura, etſi alias ſit contra ius naturæ. Quia, vt dixi n.73. cenſura nunquam incurritur, niſi quis peccauerit contra præceptum Eccleſiæ. 101.

C o n c l v s. III. Quoties metus non excuſat 102.
à peccato contra præceptum Eccleſiæ, aut quia ille leuis eſt, aut quia hoc obligat, etiam in graui periculo; non excuſat à cenſura. Et hoc apertè probat *cap. Sacris citatum,* nec amplius Agit enim aperte de actu qui eſt peccatum contra prohibitionem Eccleſiæ, ſcilicet de cõmunicatione cum excommunicatis, hic & nunc illicita, & peccaminoſa, quæ ſolo iure Eccleſiaſtico prohibita eſt: Dicit itaque Pontifex metũ non excuſare à pœna, quia nõ excuſat à culpa. Non quòd nunquam vllo caſu excuſet (hoc enim dici nequit) ſed quia quandoque non excuſat. Quare illa verba idem valent, ac ſi diceret, Tunc non excuſat à pœna, quando non excuſat ab obſeruatione præcepti, ſiue à culpa contra præceptum commiſſa. Quod accidit quoties excommunicati cogunt aliquem ſecum communicare in contemptum præcepti Eccleſiaſtici, iuxta dicta n.100.

c. Sacris.

Hinc infertur, eum qui incurrit cenſuram com- 103.
muniter poſſe facere aliquid quod per cenſuram aliàs ei prohibitum eſt, quoties hoc nequit ſine graui ſuo incommodo omittere. Quia præcepta Eccleſiæ communiter cum tam graui incommodo non obligant. Hinc qui ſecretò eam incurrit, ſi alias ſit in ſtatu gratiæ, & non negligens in petenda abſolutione, poteſt exercere actus ordinis, quoties hoc eſt neceſſarium ne cum eius infamiã alij conſiciant eum aliquam cenſuram incurriſſe. Nec tunc fit irregularis. quia nullo modo peccat; nec hæc irregularitas ſine culpa incurritur. Vide *Suarez diſ 6.ſect.3.num.7.& 14.& Auilam 7.parte diſp.2. dub.7.*

Suarez. Auila.

Excipe primò caſum, quo Eccleſiæ præceptum, 104.
quo præcipit ſeruari cenſuram, obligat hîc & nunc etiam cum graui periculo, iuxta dicta num. 100.& 102.

Secundò, quando Eccleſia ſua prohibitione reddit aliquem inhabilem ad aliquem actum, ita vt eũ nequeat validè facere. Tunc enim etſi fortè metus poſſit excuſare ab obſeruatione Eccleſiaſtici præcepti: nunquam tamẽ efficit vt talis eiuſmodi actum validè faciat. Quare quando illum actum inualidè facere eſt contra ius naturæ, ob nullum metũ licebit eum facere. v. c. publicè excommunicatus amittit omnem iuriſdictionẽ:

Metus non facit vt quis aliquid validè faciat.

quu

quo caſu ob nullum metum poterit aliquem ſacramentaliter velle abſoluere. quia hoc non poteſt validè facere, niſi pœnitens ſit in periculo mortis & eſt intrinſecè malum, ſcienter aliquem inualidè abſoluere. Atque ita certum eſt, quòd talis peccabit peccato ſacrilegij contra ius naturæ & reuerentiam Sacramenti. An autem etiã peccabit directè contra præceptum Eccleſiæ, nõ eſt ita certum: quia videtur ob grauitatem periculi ab eo excuſari: ſicut dixi n. 98. de ea quæ vt euitet mortem committit inceſtum ſub excommunicatione prohibitum. Sed verius credo eum etiã peccare contra præceptum Eccleſiæ, & fieri irregularem. quia cùm hæc res ſit grauiſſima, nec poſſit à tali fieri ſine graui poteſtatis Eccleſiaſticæ (quam ipſe ſibi inique vſurpat) iniuria videtur Eccleſiæ prohibitio etiam cum periculo

Suarez. vitæ obligare. Vide *Suarem diſp. 6. ſect. 5. nu. 3.*

DVBIVM XIII.

Vtrùm cenſura poſſit ferri in innocentem, qui ſecundùm allegata iuridicè probatus eſt nocens?

105. QVadruplex hic eſt difficultas. Prima eſt, Vtrùm talis cenſura validè feratur, ita vt alterum verè liget in cõſcientia? Quidã hoc abſolutè affirmant. Quia cùm iudex tunc iuſtè præcipiat, condẽnatus tenetur obedire. Et huic ſen-

D. Thom. tentiæ fauet valdè *D. Thom. in 4. d. 18. qu. 2. a. 1. quæſtiuncula* 4. quẽ quidã ipſius diſcipuli ſequũtur.

Alij verò aiunt, talem ſententiam ad nihil obligare in foro conſcientiæ, niſi ad vitandum exte-

Caietan. rius ſcandalum. Ita cum aliis *Caiet. 2. 2. q. 70. a. 4. ad 2.* Ratio eſt, quia talis ſententia eſt abſolutè iniuſta, & ſolùm iuſta quoad præſumptionem. Ergo abſolutè eſt nulla. quia repugnat valido actui iuſtitiæ vt ſit iniuſtus.

Secunda difficultas eſt, Poſito quòd talis ſententia in aliquibus obliget, vtrùm is qui actum ordinis ſibi iuſtè per eam prohibitum exercet, fiat irregularis?

106. Tertia, Vtrùm iudex qui priuatim nouit talem eſſe innocentem, poſſit contra eum ferre cenſuram? Multi id abſolutè aſſerunt, moti illo generali principio, quòd iudex iuſtè quemuis reũ condemnet, qui legitimè ſecũdùm allegata probatus eſt nocens, etiamſi ſciat eum eſſe innocentem. Quam ſententiam communiter amplectuntur

D. Thom. Thomiſtæ, ſecuti *D. Thomam 2. 2. q. 67. a. 2.*

Sed hæc ſententia ita generatim intellecta patitur graues difficultates, eamque ac eius ratio-

Leſſius. nes benè refutat *Leſſius de iuſtit. c. 29. dub. 10.* Et vel inde refellitur, quòd ex ea ſequitur, omnes iudices in Anglia, qui Catholicos ad grauiſſima ſupplicia condemnãt, cõmuniter hoc ſine culpa, atque adeò iuſtè facere. Nam cõmuniter per falſos teſtes, tales in iudicio ſecundùm omnia allegata probantur conſpiraſſe in perniciem Regi, aut patriæ, nec vllus audet pro illis cõtrarius teſtis ſtare. Quare cùm illi iudices ſola priuata ſciẽtia norint eos eſſe omnino innocentes, & teſtes contra conſcientiam mentiri, ſecundùm illa ſententiam iuſtè eos condemnabunt. Quod nullus Catholicus, vt opinor, facilè admittet. Sed hac de re vide plura apud Leſſium ſupra.

Quarta difficultas eſt, Vtrum qui ſecretò nouit 107. ita excommunicati innocentiam, teneatur iuſſus à Superiore eum denuntiare excommunicatum? Multi Iuriſtæ hoc abſolutè aſſerũt, ob *c. Paſtoralis, de officio iud. deleg. §. Quia vero.* vbi hoc videtur expreſsè definiri his verbis. *Attendentes itaque quod non cognitio, ſed executio tantum demandetur eidem, reſpondemus quod cum ordinarius obſequi teneatur delegato* (ſcilicet Pontificis) *etſi ſciat ſententiam illã iniuſtam, exequi nihilominus teneatur eandem.* Sed hæc definitio non poteſt hanc ſententiam ita generatim probare, vt infrà oſtendam.

c. Paſtoral.

Pro reſolutione Nota primò, nos poſſidere 108. quodammodo triplicia bona. Primò, quædam ita poſſidemus, vt tamẽ magis ſint Reipublicæ quàm noſtra: vt ſunt publica officia, vel beneficia, quæ magis inſtituta ſunt ob bonum publicum, quàm ob priuatum. Secundò, quædam ita ſunt noſtra, vt Reſpublica nullum omnino in ea habeat dominiũ: talia ſunt vita, membra, &c. fortè etiam fama. Tertiò, quædam ſunt quaſi media. Nam ſunt bona abſolutè quidem priuata: ita tamen vt Reſpublica habeat in ea etiam aliquod dominium, talia ſunt bona fortunæ, & ius quod habemus conuerſandi cum aliis, & ſimilia. Vnde ſequitur, inter hæc bona, quod ad rem præſentem attinet, hanc eſſe differentiam. Quia cùm bonorũ primi & tertij generis Reſpublica ſit etiam aliquo modo domina: quando ingens ipſius bonũ hoc poſtulat, poteſt poſſeſſorem etiam ſine vlla ipſius culpa illis ſpoliare; faciliùs tamen primis, quàm tertiis. Quia tamen rurſum ſunt etiã priuata, nõ aliter poteſt nos iis ſpoliare, quàm quatenus eſt neceſſariũ ad illud bonum aſſequendũ. Secundis nunquam poteſt aliquẽ poſitiuè & directè ſpoliare ſine ſua culpa: quia eorum non eſt domina.

Triplicia bona poſſidemus.

Quibus bonis poſſit nõ Reſp. ſine cõtra culpa priuare.

Declaratur exemplo. Ioannes habeat domum 109. iuxta mœnia, & neceſſarium ſit ad fortificãdam ciuitatem, vt poſſit eſſe tuta contra hoſtiles inſultus, vt ipſa deiiciatur; poteſt hoc ciuitas etiã inuito Ioanne facere; pretium tamen tenetur ei refundere, quia hoc ſine periculo poteſt facere. Item ſi potentiſſimus tyrannus infenſus aliquibus ciuibus, præcipiatque ciuitati, vt eos publicis omnibus officiis ſpoliet, minãdo ni faciat exitium: licitè ciuitas hoc faciet. Si verò præcipiat vt priuet eos vita aut mẽbris, nunquam licitè hoc faciet, etſi tota deberet perire. Poteſt quidem Reſpublica vt ſe tueatur exponere aliquem innocentem euidentiſſimo mortis periculo, atque etiam aliquid facere, ex quo per accidens illius mors neceſſariò hic & nunc ſequatur, v.g. euertere hoſtiũ turrim in qua ſunt innocẽtes eius caſu neceſſariò obruendi; ſicut etiam ipſe ciuis, vt ſeruet Rempublicam, poteſt ſe euidenti periculo exponere, ac hoſtilis turris fundamenta eruere, etſi ſciat ſe eius lapſu obruendum. Sicut tamen hic non poteſt ſeipſum directè occidere, quantumcumque poſſit inde bonum Reipublicæ euenire. ita nec poteſt poſitiuè ac directè à Republica occidi.

Nemo poteſt innocẽtem directe occidere benè tamen indirectè.

Vnde ſequitur primò, Quando aliquis legiti- 110. mè probatur in iudicio nocens, quem iudex priuatim nouit innocentẽ, poſito quòd ipſius innocentiam

Innocēs probatus nocens pot ſi priuari fortunis, non vita. centiam nullo modo poſſit probare; cum poſſe quidem talem ſpoliare bonis fortunæ. Quia hoc tunc neceſſarium, vt publicus iudiciorum ordo ſeruetur, quem ſeruari omnino Reipublicæ expedit: nullo tamē modo poſſe eum occidere, aut mutilare. Quia talis quantúmcumque probetur nocens, ſemper tamen manet innocens, & à non oſtendi, nunquam innocēs ob vllum Reipublicæ bonum poteſt directè occidi.

111\. Retinet talis dominiū ſuorum bonoru, Sequitur ſecundò, talem ſpoliatum bonis ſuis priuatis, propriè ſolum ſpoliari poſſeſſione, non autem dominio, ſed hoc occultè adhuc retinere. quia nullo modo eſt neceſſarium ad bonum publicum, vt etiam à parte rei eo ſpolietur: quare poterit ſibi occultè eadem bona recuperare, quantu ſine ſcandalo poterit. Si verò priuetur officiis, non tamen officiorum. iis omnino priuabitur. tum quia hoc neceſſarium eſt ad bonum publicum, vt poſſint ea alteri validè conferri: tum etiam, quia, vt dixi, hæc bona ſunt magis Reipublicæ quam ipſos poſſidentis. quare ipſa longe facilius, quando ſibi expedit, poteſt nos iis priuare. Vide *P. Leſium de iuſtitia cap. 29. num. 84.* Leſſius.

112\. Sequitur tertiò, cùm Superiores ſiue Eccleſiaſtici, nec ciuiles non ſint propriè domini ſuorum ſubditorum, nec tempus, nec officium ſuum in ſuum proprium commodum, ſed ad commune commodum ſubditorum, conſequenter non poſſe his quidquam pro libito præcipere, ſed ſolum ea quorum obſeruatio conducit aut ad publicum, aut ſaltem priuatum bonum eorum, quibus hoc præcipiunt. Quænam poſſint ſuperiores præcipere.

113\. Nota ſecundò, ex dictis dub. 8. n. 73. cenſuram ſemper ferri ob contumaciam, quia ſcilicet ſubditus non vult obedire iudici præcipienti. Poteſt autē fieri vt quandoque præcipiat aliquid quod per ſe loquendo, non poſſet ſubſtito præcipere, poſitis tamen certis circumſtantiis poſſit id præcipere, v. g. Iudex per ſe loquendo non poteſt mihi præcipere, vt Ioanni dem centum, quando ea ipſi non debeo: poſito tamen quod iuridice probet ea ipſi debere, poterit mihi præcipere vt ea dem, & tenebor obedire: non tamen poterit prohibere ne occultā vtar compenſatione. Ratio differentiæ eſt, quia illud ad publicam diſciplinam eſt neceſſarium, hoc autem non. quare ſi vtrumque præcipiat, tenebor ei in priori obedire, non autem in ſecundo. Ratione circumſtantiarū fit aliquid de nouo materia præcepti.

114\. Rurſum fieri poteſt vt iudex alicui aliquid præcipiat, quod hic nullo modo poteſt facere, quia ſine peccato fieri nequit, vt ſi præcipiat alicui vſum matrimonij cum non ſua, quæ tamen publicè probatur ipſius eſſe vxor. Quo caſu præceptum eſt omnino inualidum, & in ſe à parte rei iniuſtū. Quia res illicita non poteſt verè à parte rei licitè, aut etiā validè præcipi, etſi ob allegata & probata in iudicio videatur legitimè præcipi.

115\. Tertiò, poteſt etiam contingere vt quis poſſit quidem licitè obedire, & tamen non teneatur eò quòd præcipiatur res nimis grauis: vt ſi quis vir honeſtus contraxerit cum aliqua ſponſalia, quā poſtea cognoſcit laborare ſecreta lepra, quæ ſe aut filios inficiendos meritò timet: aut alibi publicè propter crimina fuiſſe flagellatam, ita vt meritò timeat, ne hoc in eo loco diuulgetur, aut ne ibi ſimilia cōmittat, æque ſe ſuam familiam diffamet. Hæc enim adeò grauia ſunt & ſtatui humanæ intolerabilia, vt talis non videatur teneri iudici præcipienti matrimonium conſummare; etſi eo quòd non poſſit ea probare, ſecuturum ſit aliquod ſcandalum. quia hoc magis erit acceptū quam datum. Nec enim omne publicum bonum ſufficit, vt alicui quidlibet quantumuis graue præcipiatur.

116\. Ad quid obliget cenſura lata in innocētē. Concl. I. Cenſura lata contra innocentem legitimè probatum nocentem, non priuat eum ſuffragiis Eccleſiæ, nec poteſtate conferendi, aut coram iis ſolis, qui aut ignorant cenſuram eſſe latam, aut ſciunt eum eſſe innocentem, exercendi ea omnia, quæ tali cenſura verè latæ prohibentur. Sequitur ex dictis, quia cum non ſit neceſſarium ad obſeruantiam diſciplinæ Eccleſiaſticæ, aut bonum commune eum his priuari, non poteſt ſine culpa iis priuari. Hinc ſequitur, talem poſſe etiam publicè eo omnia facere in iis locis, in quibus ipſius cenſura omnino ignoratur. Et ex hac parte vera eſt ſententia Caietani n. 105. allata. Caietanus.

117\. Concl. II. Talis ex vi cenſuræ tenetur publicè in locis in quibus illa nota eſt, atque etiam priuatim coram illis quibus nota eſt cenſura, & ignota innocentia, abſtinere iis rebus, quæ per huiuſmodi cenſuras prohibentur. v. g. ſi excommunicatus ſit, tenebitur abſtinere ab aliorum communione, præſertim in ſacris, donec non ſolùm vt vitet ſcandalum, aut ne videatur contemnere cenſuras: ſed etiam quia præcepto iudicis ad hoc tenetur. Ratio eſt, quia etſi iudex non poſſit eiuſmodi abſtinentiam ei præcipere, niſi quatenus eſt neceſſaria ad euitandum eiuſmodi apparentem contemptum Eccleſiaſticæ diſciplinæ: poſita tamen hac neceſſitate verè hanc ei ac validè præcipit, ideoque eius præcepto obligatur. Et ex hac parte vera eſt ſententia D. Thomæ nu. 105. allata. Nec credo auctores vtriuſque ſententiæ aliud velle, ſed magis diſſentire verbis quam re. Ex quo etiam patet eſſe verum illud *D. Gregor. homil. 26 in Euang. relatum c. 1. 11. q. 3. Sententia paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt.* Quia ſcilicet talis ſententia etiam aliquo modo ligat, quando publicè putatur iuſta. D.Thom. D. Gregor.

118\. Concl. III. Ita excommunicatus non redditur inhabilis ad beneficia. quia hoc non eſt neceſſarium ad conſeruationem publicæ diſciplinæ. Si tamen collatio decerneretur nulla, & beneficium alteri conferatur, validè huic ſecundo confertur, atque alter eo omnino priuabitur. Ita *Suarez diſp. 4. ſect. 1. num. 27 & 29.* & aperte ſequitur ex dictis n. 108. & 111. Suarez.

119\. Concl. IV. Eiuſmodi cenſura ligatus, etſi exerceat actum ordinis eo loco, vbi per cenſuram tenebatur ab eo abſtinere, non fit irregularis. Quia cum talis cenſura non habeat propriè rationem cenſuræ, qui contra eam facit, non poteſt propriè dici violare cenſuram quod tamen neceſſarium eſt ad incurrēdam irregularitatem: cùm pœnæ ſint ſtricte interpretandæ. Ita *Suarez ſupra num. 20.* Talis faciendo contra cenſuram non fit irregularis. Suarez.

120\. Contra has concluſiones poſſet obiici, quia cùm iudex poſſit iis talibus præcipere ſub excommunicatione etſi alias iniuſtè, quod ſibi præcipit, vt talem penſionem v. g. Petro ſoluat, vt patet ex dictis nu. 81. ſequitur, quòd eo non ſoluente excommunicabitur, ſi non reddat. quia cum teneatur iudici

iudici obedire, erit contumax non obediendo, & propter hanc contumaciam validè excommunicabitur.

Reſpondeo primò, Etſi totum concederetur, nihil fore contra noſtras concluſiones, quæ poſſunt intelligi de caſu in quo reus non tenetur obedire iudici, aut quia non poteſt ſine peccato obedire: aut quia etſi poſſit, tamen quia res nimis grauis præcipitur, non tenetur, vt patet ex caſibus nu. 113. allatis.

Reſpondeo ſecundò, Etiam in caſu quo talis teneretur iudici obedire aliquid præcipienti, etſi non obediendo poſſit fieri cõtumax: tamen probabilius eſt eum non incurrere propriè dictam cenſuram. Quia iudex non intendit punire tanta pœna eam contumaciam, niſi quatenus ſupponit crimen, cuius ille accuſatur, eſſe verè cõmiſſum. Tunc enim cõtumacia eſt longè grauior: quando verò ipſe eſt innocens, quia ſatis durum eſt tunc parere iudici, contumacia eſt longè leuior, & ex parte excuſabilis, ac digna clementia: & conſequenter non eſt putandum iudicem velle eam puniri æquali pœna, qua aliam puniret. Et hæc videtur mens omnium DD. qui dicunt cenſuram latam innocentem probatum nocentem, non habere veram rationem cenſuræ: Ferè enim loquuntur in dicto caſu.

121 Quid teneatur iudex facere circa eũ quem nouit innocentem.

CONCLVS. V. Quando iudex priuatim nouit innocentem, qui publicè probatur reus, & à parte vrgetur, vt eum excommunicet, tenetur quantum poteſt efficere, vt veritas eluceſcat; atque etiam aliis modis efficere, vt ſine vllius iuſta offenſione poſſit ab excommunicatione abſtinere. Ratio eſt, quia ſaltem caritas obligat, vt quãtum fieri poteſt, euitet ne proximo innocenti ſit cauſa tanti mali, quod etiam ex tali excommunicatione in foro externo præſumpta ſequitur. quod ſine dubio non eſt leue.

122 CONCLVS. VI. Quando iudex non poteſt vllo modo efficere, vt veritas eluceſcat, aut iudicium declinare, in caſu quo poteſt validè præcipere, vt reus accuſatus parti ſatisfaciat, ita vt teneatur parere, poteſt in nolentem ferre ſententiam excommunicationis. Quia nec reus per eam priuatur vllis bonis, quibus Eccleſia ob bonum commune non poteſt etiam omnino innocentem priuare, ſimpliciter iubendo, vt cum nullo in ſacris, aut ciuilibus rebus communicaret: nec punitur innoxius, cùm peccet non parendo.

CONCLVS. VII. Probabile eſt idem dicendum eſſe in caſu quo reus poteſt quidem iudici parere, non tamen tenetur, eò quòd nimis grauis res præcipiatur. Nam hoc videtur probare prior pars argumenti allati pro ſexta concluſione.

123 Dices, Videntur hæ ſententiæ continere mendacium atque adeò eſſe abſolutè iniquæ. Primò, quia iudex per ſententiam declarat reum cõmiſiſſe tale crimen, quod ſcit eum non commiſiſſe. Secundò, quia dicit ſe eum excommunicare, cùm tamen reuera non excommunicet. talis enim propriè non eſt excommunicatus.

Reſpondeo, non eſſe opus vt iudex dicat abſolutè talem commiſiſſe hoc crimen: ſed ſufficienter probatum eſſe eum commiſiſſe, quod verum eſt. Similiter non dicit ſe reum abſolutè omnino propriè ac validè excommunicare: ſed ſe eum excommunicare, poſito quòd vera ſint ea, quæ probata ſunt. quæ conditio ſemper ſubintelligitur. Nam alias eſſet iniuſta ſententia ita abſolutè intellecta, vt iudex intenderet excõmunicare reum, etiam eo caſu quo allegata eſſent falſa. Quia tamen publicè ſupponuntur eſſe vera, illa conditio communiter omittitur. Sicut quando ſacerdos abſoluit pœnitentem, abſolutè dicit: *Ego te abſoluo*, ſemper tamen ſubintelligit: *ſi diſpoſitus ſis.* Nam velle aliquem abſoluere ſiue diſpoſitus ſit, ſiue non, eſſet ſacrilegium. — Omnis ſententia iudicis includit tacitam conditionem, ſi allegata vera ſint.

Adde, iudicem poſſe expreſsè talem conditionem apponere, dicendo: *Excommunico te, ſi vera ſint quæ allegata ſunt.* Et valde probabile eſt eum ad hoc teneri. tum quia ſic ipſius ſententia magis propriè eſt vera: tum maximè quia ita minùs efficaciter cooperatur damno, quod reo inde ſequitur, cùm oſtẽdat ſe quaſi coactum ac renitentem ſententiam ferre, nec credere eſſe vera, quæ allegata ſunt: atque ita efficit vt non cooperetur tam efficaciter infamiæ, quæ reo ex tali iudicio accidit: cùm non poſſit magis probari reus ex ipſa ſententia, quàm ex dictis teſtium.

CONCLVS. VIII. In caſu quo reus ſine peccato non poteſt facere, quæ pars ab eo exigit (vt ſi petat, vt ducat eam, quam nullo modo poteſt ducere ob occultum impedimentum) ſi Iudex huius priuatim ſit conſcius, nullo modo poteſt præcipere, vt hoc faciat, quantuncumque publicè probetur eum ad hoc teneri. Et conſequenter multo minùs poteſt nolentem hoc facere excommunicare. Quia antequam poſſit eum excommunicare, debet ei priùs illud ſub pœna excommunicationis præcipere: vt patet ex dictis dub. 9. Quòd autem hoc facere non poſſit, probatur. quia nemo poteſt me incitare, multóque minùs mihi præcipere, ac tam graui addita pœna me compellere, vt faciam hoc quod ſcit mihi hîc & nunc eſſe omnino illicitum. Hoc enim modo, quãtum poſſet me directè compelleret ad peccandum. quod apertè eſt illicitum. — 124 Iudex non poteſt excommunicare eum quem ſcit ſibi non poſſe obſequi.

Dices primò, Talis Iudex non præcipit abſolutè vt reus hoc faciat, ſed poſito, quòd licitè poſſit, Reſpondeo. Etſi præceptum poſſit hanc interpretationem admittere: tamen metus qui incutitur abſolutè me compellit ad delictum, cùm nullo modo poſſim euadere ſententiam (quæ etſi nõ ſit omnino valida, graue tamen malum adfert) niſi ipſum delictum perpetrem. 125

Dices ſecundò, Inde ſequitur, nunquam poſſe aliquem qui allegat matrimonium ſuum eſſe inualidum, compelli per cenſuram vt reddat debitum. quia quantumcumque probetur validum, fortè eſt inualidum. Reſpondeo, negando ſequelam. Quia quando iudex non ſcit contrarium, poteſt abſolutè ſupponere iuridicè allegata & probata eſſe vera, & conſequenter tanquam in re certa procedere. Quia in rebus humanis non poſſumus habere aliam certitudinem. Secùs eſt quando certò ſcit eſſe falſa, tunc enim certò ſcit eſſe malum id quod præcipit.

Dices tertiò, Cùm iudex ſit perſona publica non poteſt operari niſi ex ſcientia publica. Illius autẽ innocentiam nõ nouit, niſi ſcientia priuata.

Reſpondeo etſi iudex non poteſt ferendo ſententiam operari niſi ex ſcientia publica: non tamen tenetur ſemper ex ea operari, præſertim quando nouit eam eſſe falſam. quia tunc non poteſt dici ſcientia, ſed error. Vide plura apud *P. Leſſium de iuſtit. c. 29. dub* 10. Leſſius.

126 Concl. IX. Is cui delegatur vt ſententiam, qua in aliquem quem nouit innocentem, cenſura lata eſt, publice denuntiet, ſi nullo modo poſſit mandatum excutere: tunc licitè poteſt parere, quando iudex cum tali ſcientia eam potuit ferre: vt in caſu 6. & 7. concluſ. Quia nulla eſt ratio cur ceteris paribus non liceat mihi ex præcepto iudicis ſententiam denuntiare, quam ipſe potuit ferre. In caſu autem quo alter cum tali ſcientia mea non potuiſſet ferre, nec hic poterit denuntiare. Quia hac ratione etiam aliquo modo compelleret reum ad peccandum. quia grauiùs vrget eum ſententia denuntiata, quàm non denuntiata.

127 Ad *c. Paſtoralis* §. *Quia vero* Reſpondeo, eam deciſionem non eſſe ita generatim intelligendam quaſi quacumque ratione ſententia ſit iniuſta, is cui præcipitur, vt eam exequatur, ad hoc teneatur. Nam inde ſequeretur, quòd deberet eam exequi, etſi contineret apertam iniuſtitiam. Quare non eſt intelligenda de ſententia iniuſta contra iuſtitiam cõmutatiuam, qua reo verò ſit iniuria, ſed de iniuſta iniuſtitia legali ſolùm, quæ ſcilicet eſt commiſſa eò quòd in proceſſu non ſit ſeruatus ordo iuris accidentalis. ob quem defectum ſæpe ſententiæ aliàs validæ dicuntur iniuſtæ. vt patet *cap. Romana, de ſententia excommunicat. in 6.* Quod patet, quia illa deciſio non videtur latiùs extendẽda, quam poſſit extendi ratio quam Pontifex ad eam probandam adfert. Atqui illa ratio benè probat quemuis iuſſum à Superiore exequi ſententiam, in qua talis ſolummodo iniuſtitia commiſſa eſt, licitè eam exequi, nec ampliùs probat. Ergo deciſio non eſt latiùs extendenda. Minor probatur. Nam quòd cognitio cauſæ non ſit demandata executori, bene probat eum non debere curare, vtrùm in cognitione cauſæ benè proceſſum ſit; non tamen probat eam non debere curare an executio ſit hic & nunc licita, an illicita: quia antequam hanc poſſit ſuſcipere, debet ſcire vtrum ſit licita. Probauimus autem in dicto caſu eam eſſe illicitam.

Notandum tamen, quòd ſi reus conſentiret, vt iudex in tali caſu ferret talem ſententiam: aut alter latam iuſſus denuntiaret, & nullo modo per hoc eſſet incitandus ad peccandum, eos poſſe hoc facere. quia tunc ceſſaret ratio, cur eſſet illicitum.

DISPVTATIO XIV.

DE EXCOMMVNICATIONE.

DVBIVM I.

Quid & quotuplex ſit excommunicatio?

1 Sotus. Nauar. Suarez. Auila. VARIT varias definitiones excogitarunt, vt patet apud *Sotum in 4. d. 22. q. 1. a. 1. §. Igitur, Nau. c. 27. n. 1. Suarem d. 8. ſect. 1. n. 1. Auilam p. 2. diſp. 1. dub. 1.* & alios. quæ ferè in hunc ſenſum conueniunt. Quid ſit excõmunicatio. *Excommunicatio eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua priuat directè communione fidelium, vel abſolute omni vt maior, vel ſola paſsiua, quæ conſiſtit in perceptione Sacramentorum.* Quomodo differt ab aliis cenſuris. Atque ita differt à reliquis pœnis quæ aut non ſunt cenſuræ, aut non priuant communione fidelium niſi indirectè. Nam ſuſpenſio priuat quidem vſu beneficij & exercitio officij, qua talia ſunt; item interdictum priuat participatione diuinorũ officiorum qua talia ſunt, non tamen directè iis priuant quatenus habent rationem communicationis fidelium, ſed tantùm conſequenter.

2 Excommunicatio duplex. Definitio maioris. Hinc patet, duplicem eſſe excommunicationem, ſcilicet maiorem & minorem, vt expreſſè etiam dicitur *cap. penult. de ſententia excommunicationis.* vbi maior dicitur eſſe ea *quæ à communione fidelium ſeparat*, ſcilicet abſolutè, quia ita excommunicatis omnis cum fidelibus communicatio interdicitur. Minor verò, *quæ à perceptione Sacramentorum ſeparat.* Definitio minoris.

Dices, Anathema maiore communione priuat quàm excommunicatio, ergo hæc non priuat omni communione. Antecedens probatur, quia *c. Nemo Epiſcoporum* 11. q. 3. permittitur Epiſcopis vt ex iuſta cauſa priuent ſuos communione Eccleſiaſtica, non tamen ſub anathemate ſine cõſcientia Archiepiſcopi, aut Coëpiſcoporum, quia hoc non niſi pro mortali debet imponi crimine iis, qui aliter nequeunt corrigi. Item ex *c. Cùm non ab homine, de iudiciis*, dicitur clericum criminoſum debere primò deponi, & niſi corrigatur excommunicari, & demum perſiſtentem in ſcelere anathematis mucrone feriri. c. Nemo. c. Cùm non ab homine.

Reſpondeo, negando antecedens. Ad illa capitula reſpondeo, illis non ſignificari maiorem priuationem communionis adferri per anathema, quàm per excommunicationem maiorem: ſed eandem cum maiore ſolemnitate, & terrore, ac ignominia inferri; ſcilicet duodecim presbyteris Epiſcopum circumſtantibus, qui teneãt lucernas ardentes in manibus, eáſque in deteſtationem anathematizati in terram proiiciant, ac pedibus conculcent. vt habetur *c. debent* 11. q. 3. Adde *c. Nemo, citatum*, videri loqui de excommunicatione An excommunicatio diſtinguatur ab anathemate. c. Debent.

minori

minore, quia inſinuat illam poſſe ferri ob peccatum veniale.

3 Nota, etſi ἀνάθημα (anathêma) quod ſignificat votiuum aliquod donarium, quod ob beneficium à Deo obtentum in templo ſolet ſuſpendi, ſatis frequens ſit apud prophanos auctores: ἀνάθεμα tamen (anathema penultima breui) fere ſolùm reperitur apud ſcriptores ſacros, vt notat *D. Hier. in cap. 1. ad Galatas*, & in Scripturis ſignificat idẽ quod Hebræũ חרמה *chorma*, ſiue חרם *cherem*, id eſt occiſio, vel exciſio & ſeparatio, ſiue res occiſa & ſeparata, à verbo חרם occido, excido, ſeparo. Accipitur autem vtrumque nomẽ tam in bonam partem pro re quæ Deo oblata ac conſecrata eſt, ideoque à rebus prophanis ſeparata, vt patet in Græco & Hebræo textu *Num. 18. v. 14.* quam etiã in malam partem pro re execrabili, idcóque exſcindenda, vt *Num. 21. v. 3.* ſicut etiã apud Latinos *Sacrum* ſignificat & rem Deo conſecratam, atque etiam execrandam, iuxta illud *Auri ſacra fames*. Hinc homo ſacer dicitur qui omnino execrãdus, & quaſi quoddam piaculum diris deuotus eſt; & ſic Apoſtolus ad Rom. 9. optabat anathema, id eſt ſeparatus & exciſus eſſe à Chriſto: & primæ ad Cor. 16. dicit anathema ei qui non amat Chriſtum: & ad Gal. 1. de eo qui hæreticè docet, dicit *anathema ſit*. quem modũ loquendi poſtea omnia Concilia in hæreſibus damnandis imitata ſunt, dicendo, Qui talia vel talia docet aut credit *anathema ſit*.

Anathema dupliciter accipitur. D. Hieron. Num. 18. Num. 21. Rom. 9. 1. Cor. 16. Galat. 1. Concilia in modo damnandi hæreſes imitãtur Apoſtolũ.

4 Quibus verbis non ſignificant ſe eum excommunicare (vt quidam putant) ſicut nec Apoſtolus ibi Angelũ, ſi fortè docuiſſet hæreſim, voluit excommunicare: ſed tantùm intendunt talem doctrinam damnare, vt hæreticam, non ſtatuendo, ſed definiendo, eum qui eam tenet eſſe omnino execrabilem, ac a Deo alienũ, & diris deuotum. Hinc vlteriùs *anathema* ſæpe etiam ſumitur pro excommunicatione, vt quoties dicuntur aliqui ſeriri anathemate; quia nimirum tales à corpore Chriſti & communione fidelium exciduntur, & traduntur quodámodo diabolo, vt dicitur primæ ad Cor. 5. Quandoque tamen (vt patet ex dictis) ab excommunicatione tanquam aliquid grauius diſtinguitur, quatenus ſuperaddit quaſdam cæremonias, quæ ad terrorem faciunt. qua ratione aliquando, vt in *c. Gulliſarius* 24. *q.* 4. etiam excõmunicationi additur *maranatha*, id eſt, *Dominus venit*, ad exẽplum Apoſtoli primi ad Cor. 16. qua phraſi iudex reo minatur aduentum Domini ad iudicium. Excommunicatus itaque aliquando poſtea adhuc feritur anathemate, vt magis terreatur, & expreſſiùs ſignificetur omnimoda eius ab Eccleſia præciſio, aut etiã eum de hæreſi, aut ſchiſmate eſſe ſuſpectum: vt in *Trid. ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de reformatione*, dicitur de iis, qui per annum in excommunicatione ſordeſcunt. Et ſic intellige *c. Cum non ab homine, de iudiciis*.

Quid communicates in Cõcilijs ſignificent hac voce anathema. 1. Cor. 5. c. Gulliſarius. Excommunicationi quidoque additur Maranatha. 1. Cor. 16. Trident. c. Cum non.

5 Difficultas autem hic oritur, Verùm quando in iure ponitur abſolutè excommunicatio, intelligendum ſit de excommunicatione maiore, an verò de minore: nã in variis canonibus videtur accipi pro minore, & anathema pro maiore, vt in *cap. Nemo Epiſcoporum* 11. *q.* 3.

c. Nemo. Excommunicatio in iure ...

Reſpondeo, In iure antiquo hoc nõmen excommunicatio ſatis variè ſumi. nam aliquando ſignificat ſolam prohibitionem communionis, vt *c. De presbyterorum* 17. *qu.* 4. aliquando excommunicationem, quam iam minorem vocamus, vt in *cap.* 24. *Concilij quarti Carthaginenſis.* nunc tamen quando abſolute in iure ponitur, ſignificat excommunicationem maiorem, vt aperte habetur *c. penult. de ſententia excommunicationis*. Atque etiam in antiquioribus iuribus vix vnquam aliter accipitur, niſi in quibuſdam locis, vbi ex circumſtantiis ſatis ad aliud ſignificandum determinatur.

c. De presbyterorum. Conc. Carthag. 4. c. penul. de ſent.

Dices, In *c. 1. de exceptionibus in 6.* dicitur eum, qui in iudicio alicui obiicit, quòd ſit excõmunicatus, debere dicere ſpeciem excommunicationis, quam ei obiicit: vbi gloſſa per ſpecies excõmunicationis, putat intelligi maiorem & minorem. Sed dicendum eſt, per ſpecies excommunicationis, intelligi ſolùm diuerſas excõmunicationes maiores, v. g. contractas ob hæreſim, aut percuſſionem clerici, &c. Patet clare ex contextu quia ibidem etiam dicitur obiicientem etiam debere deſignare illum à quo lata ſit excommunicatio; quod de minore nequit intelligi, quia hæc non ſolet ferri ab homine. Decernit igitur ibi Pontifex, talem debere omnes circumſtãtias excommunicationis quam obiicit exprimere, vt oſtendit ſe rem liquidam, ſibique perſpectã adferre. Qua ratione autem Eccleſia poſſit ferre excommunicationem, vide dicta diſp. 13. dub. 2. & 3. 6

c. 1. de exceptionibus. Quomodo in iure ſignificentur variæ ſpecies excommunicationis.

DVBIVM II.

Quinam excommunicati iam ſint euitandi, & quo iure?

QVoniam natura excommunicationis præcipuè cõſiſtit in eo quòd neque ipſi cum aliis fidelibus, neque alij cum iis conuerſari ſiue communicare in ſuis actionibus poſſint, ex quo multiplices effectus infrà explicandi exſurgunt; hîc primum nobis explicandum eſt, qua ratione hæc negatio communionis obliget. Duplex autem eſt difficultas.

Prima eſt, vtrùm hæc mutua communicatio cum excommunicatis ſit prohibita iure diuino. 7
Ita quidam apud *Suarem d.* 2. *ſect.* 1. *nu.* 7. probant. Quia D. Paulus ad Titum 3. ait, *Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita.* & ſimiliter D. Ioannes epiſtola 2. de hæretico ait: *Nolite eũ domo recipere, nec Aue ei dixeritis.* Sed hæc argumenta vt ſummum poſſunt probare, eſſe prohibitum iure Apoſtolico, cum hæreticis conuerſari. Quamuis nec hoc probent; nam illis locis propriè nullum datur præceptum, ſed ſolùm docemur primò, cõuerſationem cum hæreticis magis eſſe periculoſam quàm fructuoſam, idcóque poſt vnam atque alteram admonitionem ab ea abſtinendum eſſe. Secundò, omnino conuenire nos ita ab iis abhorrere, vt nullam cum iis habeamus communionem, indignóſque iudicemus, quos ſalutemus, vt hoc modo confuſi erubeſcant.

Suarez. Excommunicatos iure diuino vitãdos eſſe quidã aſſerunt. Tit. 3. Ioan ep. 2.

Quare communis ſententia docet, hanc communicationem ſolo iure humano eſſe prohibitam. Probatur, quia quæ iure diuino prohibita ſunt, nullo iure humano, vel cõſuetudine mutari poſſunt; hæc autem prohibitio iure humano ac

Contrarium verius.

conſuetudine multùm immutata eſt, vt patet ex *c. Quoniam multos* 11. *q.* 3. & mox dicemus.

8 Secunda difficultas eſt, Quinam excommunicati iam ſint vitandi.

Nota, olim omnes omnino excommunicatos fuiſſe vitandos, ita vt qui publicè noſcerentur eſſe excommunicati; publicè vitarentur, priuatim verò qui priuatim noſcerentur excommunicati. Iam verò Concilium Conſtantienſe in *Extrauagante Inſuper ad euitandum*, quam ex D. Antonino refert *Soto in* 4. *d.* 22. *q.* 1. *a.* 5. & dicitur confirmata à Martino 5. & Baſileenſe in *Extrauagante Ad vitanda*, & Leo decimus cum Concilio Lateranenſi in concordatis Gallorum, huic prohibitioni aliquam moderationem adhibuerunt; cum aliqua tamen differentia inter ſe. Nam Conſtantienſe ſtatuit ne quis in poſterum in perceptione vel adminiſtratione Sacramentorum, aut in diuinis officiis, aut etiam extra ea teneatur ligatos excõmunicatione, aut alia cenſura vitare, niſi cenſura ſit nominatim contra eos à iudice publicata, vel denuntiata. exceptis clericorum percuſſoribus ita notoriis, vt factum nulla tergiuerſatione poſſit celari, aut excuſari. Baſileenſe verò excipit ab hac moderatione omnes omnino planè notoriè excommunicatos.

9 Dubium itaque eſt, cuius Concilij ſtatutum ſit ſeruandum. Quidam aiunt ſtatutum Baſileenſe ſeruandum. Primò quia hoc exſtat, alterum non, ſed ſolius D. Antonini auctoritate de eo conſtat. Secundò, quia hoc fuit poſterius, & conſequenter prius abrogauit. Alij verò negant Concilium Baſileenſe potuiſſe abrogare Conſtantienſe, quia in hac parte non fuit à Pontifice confirmatum, & decretum Leonis decimi, quo videtur confirmari, ſolùm fuit pro Gallis.

Sed quidquid hac de re ſit, certum eſt iam ſtatutum Conſtantienſe vim ſuam obtinere. Quia praxis totius Eccleſiæ hoc approbat; nam videmus per totam Germaniam, Galliam, ac Belgiam Catholicos ſine vllo ſerupulo aut Prælatorum reprehenſione cum notoriis hæreticis conuerſari: & ſanè vix aliter in multis locis fieri poteſt. quare vſus hoc decretum abſolutè iam confirmauit Ita *Soto. ſuprà. Victoria de excommunicatione num.* 10. *Caiet. v. Excommunicatio minor. Henriquez lib.* 13. *cap.* 5. *num.* 1. *Nauar. c.* 27. *nu.* 36. *in fine.* Vbi mutat ſententiam, quam antè tenuerat. *Suarez d.* 9. *ſect.* 2. *num.* 5. *Auila p.* 2. *cap.* 6. *diſp.* 2. *dub.* 1. qui multos alios citant. Ita vt iam hæc ſententia ſit communis.

10 Nota ſecundò, aliquos dubitare vtrùm nominatim excommunicati debeant vitari antequam denuntientur: Ratio dubitandi eſt, quia hi non videntur comprehendi illo ſtatuto, quod loquitur ſolùm de excommunicatis per ius aut ſententiam generalem. Sed communior ſententia docet talem non eſſe vitandum, etiam poſt latam ſententiam, niſi ea ſit publicata, vtique per ſcedulas loco publico affixas, aut denuntiationem publicè factam. Ita cum multis alijs *Auila p.* 2. *c.* 6. *d.* 3.

Vnde infert, cum cui eſt data in ſcripto ſententia excommunicationis vt eam denuntiet, nõ teneri vitare reum ante excommunicationem.

11 Nota tertiò, quidam varie diſputare, quando percuſſio clerici ſit ita publica, vt percuſſor debeat vitari. Sed hac in re dicendum eſt, tunc dici abſolutè talem, quando plurimis in ciuitate nota eſt, ita vt negari non poſſit, neque vlla ratione probabiliter defendi iure facta, & tunc per totam ciuitatem publicè debet vitari: reſpectiuè verò dicitur publica quando nota eſt maiori parti collegij in quo habitat, modò ſaltem decem ibi ſint, & tunc in illo collegio debet vitari, non tamen publicè, donec factum publicè innoteſcat.

Nota quartò, eos excommunicatos, quos hic diximus vitandos, communiter dici non toleratos, alios verò toleratos.

Nota quintò, excommunicatis propriè per illa decreta nihil fauoris concedi, vt expreſſe habetur in Concilio Baſileenſi, quantum ad hanc partem communiter recepto. Quare ipſi ex parte ſua eodem modo tenentur alios vitare, atque ante illud Concilium tenebantur, quamuis per accidens & conſequenter aliquid commodi eis accedat, vt mox dicemus.

DVBIVM III.

Vtrùm iam cum excommunicatis toleratis eodem modo nobis liceat communicare ac ſi non eſſent excommunicati?

12 RAtio dubitandi eſt, quia ex vna parte conceditur nobis abſoluta facultas cum iis communicandi: ab altera verò parte, cùm ipſis prohibitum ſit nobiſcum communicare, videmur non poſſe cum iis communicare. cooperamur enim eorum peccato, quod committerent communicando nobiſcum. Hac in re variæ ſunt ſententiæ.

Prima docet, nullo modo vnquam licere cum iis communicare; ſed auctores qui pro hac citantur. id ita non dicunt: & hæc ſententia abſolutè falſa eſt.

Secunda planè contraria dicit, eodem modo licere cum iis communicare, ac ſi non eſſent excommunicati, quia Concilium Conſtantienſe hoc abſolutè videtur concedere. citatur pro hac *Ledeſma* 1. *p.* 4. *q.* 5. *a.* 6. *dub.* 12. & vt probabilem citat *Victoria de excommunicatione num.* 10.

13 Tertia docet, quando excommunicatus eſt Paſtor, ſubditos poſſe ab eo abſolutè petere Sacramenta, nec videtur ad hoc requirere vllam aliam cauſam. Quando verò non eſt Paſtor, ait hoc non licere extra extremam neceſſitatem. Ratio diuerſitatis eſt. quia prior rogatus tenetur Sacramenta adminiſtrare, & conſequenter ſi conteratur, poteſt id facere ſine peccato; quando verò non eſt Paſtor, non tenetur, & conſequenter nec ſine peccato id facere poteſt. quare nec poſſumus hoc ab eo petere. Ita *Soto in* 4. *d.* 1 *quaſt.* 5. *a.* 6. *concluſ.* 6. & 7.

Quarta ſententia abſolutè docet, in rebus ciuilibus licere cum talibus communicare, nec requirit vllam cauſam. in ſacris item abſolutè docet licere cum iis communicare, quãdo ſe ad hoc paratos offerunt, ſecùs eſſe quando ſe non offerunt, niſi ſint Paſtores. Ita cum alijs *Candelabrum aureum, de excommunicatione nu.* 78. & 79.

CONCLVS.

14 Concl. I. In rebus ciuilibus poſſumus communiter eodem modo cum talibus communicare, ac ſi non eſſent excommunicati. Ita *Candelab. aureum ſupra*, & credo alios auctores ab hac ſententia communiter non diſſentire, imò ſatis apertè eam locis citatis aſſerunt. Probatur, quia ſi ad hoc requireretur grauis aliqua cauſa, nullum priuilegium eſſet nobis conceſſum, quia exiſtente notabili cauſa poſſumus etiam cum non toleratis in iis rebus cõmunicare. Secundò, quia Concilium aliàs ſuo decreto non ſatisfeciſſet timoratis conſcientiis (quod tamen intendit) quia cùm eiuſmodi communicationes frequentiſſimè poſſint occurrere, ſemper fuiſſemus anxij an hîc & nunc ſubeſſet ſufficiens cauſa cum iis communicandi.

[margin: In rebus ciuilibus cõmunicatio cum ex communi actu eſt abſolutè licita. Candelab. aureum.]

Dixi, *id communiter licere*. Quia quandoque per accidens ratione ſcandali, aut quando mea familiaritate tali poſſim eſſe cauſa contemnendi excommunicationem, aut quando omnino crederem eum ſe emendaturum, ſi videret, quòd ego eum vitarem, ex caritate ad hoc tenerer, vt per ſe patet.

[margin: Per accidens quandoque tenemur eos vitare.]

15 Concl. II. Idem dicendum eſt de communicatione in ſacris, quando hanc ita habeo, vt nullo modo alterum inducam ad rem aliquam ſacram operandam: ita auctores quartæ ſententiæ. quia tunc nec pecco contra prohibitionem Eccleſiæ, cùm nullo modo mihi ab ea prohibeatur talis communicatio, vt patet ex Cõſtantienſi; neque etiam pecco inducendo alterum ad peccatum; quia, vt ſuppono, non induco eum ad vllam communionem: & vix credo iam vllos ab hac re diſſentire. Hinc ſequitur, nos modò liberè poſſe audire ſacrum ſacerdotis excommunicati, ac intereſſe officio diuino quod excommunicati celebrant; item permittere vt tales officio aut ſacro quod celebramos interſint, imò vt ſimul nobiſcum officium canant in choro, aut etiam priuatim legant, modò eos ad hoc non inducamus.

[margin: Communicare in ſacris cum excommunicatis qua ratione liceat.]

Hinc aliqui inferunt, me ſimiliter poſſe recipere Sacramenta ab excõmunicato, qui publicè ad hoc ſe offert. Sed hoc non ſatis intelligo, quia cùm non poſſim accipere Sacramenta à tali, niſi me ei offerendo, & hoc faciendo virtualiter ea ab ipſo petam; non video quomodo poſſim ea ab ipſo accipere, & tamen eum nullo modo inducere vt ea det.

[margin: Non licet cõmunicare ab iis accipere Sacramenta.]

16 Concl. III. Exiſtente rationabili cauſa poſſum tales etiam inducere vt mihi Sacramenta miniſtrent, etſi non ſint Paſtores, modo aliàs habeant poteſtatem ea conferendi. Hanc concluſionem latè explicui & probaui tomo primo q. 64.a.6.d.2. quare non eſt opus hic plura addere.

[margin: Ex iuſta tamē cauſa id licet.]

17 Concl. IV. Exiſtente graui cauſa poſſum talem etiã inducere vt faciat ſacrum. hæc tamen cauſa videtur debere eſſe grauior, quam quæ ſufficiat ad petendã adminiſtrationem Sacramenti. quia per ſe, niſi grauis aliqua neceſſitas excuſet, videtur grauis indecentia talem celebrare, atque ita agere mediatorem inter Deum & homines, ac pro ipſa Eccleſia, à qua præciſus eſt, legatione fungi apud Deum. Talis autem cauſa eſſet, ſi aliàs aliquis deberet mori ſine viatico. Ita cum aliis *Auila 2.p.c.6.diſp.8.dub.2. ad 2.* Item quando aliàs integra parochia deberet die Dominico carere ſacro, poſſet inducere Paſtorem, vt celebraret, quia ad hoc habet tunc notabile ius, quo non debet priuari. Ita *Suarez.d.11.ſect.4.num.15.*

[margin: Quando eos liceat inducere vt celebrent.]

[margin: Auila.]

[margin: Suarez.]

18 Concl. V. Quoties licitè induco excommunicatum, vt mecum in ſacris aut prophanis communicet, ipſe non peccat mecum communicando, aut ſacras actiones obeundo; modò hæ conditiones adſint. Primò, vt ipſe nullo modo ſe ingerat, aut actiones ſacras obeat, niſi quatenus hîc & nunc neceſſe vt mihi ſatisfaciat; quare ſi poſſit mihi per alium ſatisfacere, neceſſariò debet ſe excuſare. Secundò, vt quando Sacramenta conferenda ſunt, priùs conteratur, & quoties ſiue hîc, ſiue aliàs actus ordinis obeundus eſt, priùs abſoluatur ſi poſſit. Hanc concluſionem omnes auctores admittunt, qui admittũt nos aliquo caſu tales ad huiuſmodi communicationem poſſe inducere: & hoc neceſſariò iis dicendum eſt, quia aliàs non poſſemus eos licitè ad hoc inducere, quia non poſſum aliquem inducere ad hoc, quod nõ poteſt licitè facere, etiam quacumque vrgente neceſſitate. quia ſicut non licet facere, ita nec licet ſuadere mala, vt eueniant bona.

[margin: Excõmunicatus in aliorũ gratiam quando que licitè ſecum in certam in ſacris communicant.]

[margin: Nullum licitè induci ad id quod ſinè peccato nequit facere.]

19 Hinc ſequitur, tales obeũtes eo caſu actus ordinis, non fieri irregulares; quod verum eſt etſi peccent materialiter propter defectu conditionis; modò per eos non ſtet quominus priùs abſoluantur. quia etſi tunc peccent contra ius naturale diuinum, non tamen contra Eccleſiaſticũ, nec exercent actum hîc & nunc ſibi prohibitum per cenſuram; quod tamen neceſſarium eſt ad illam pœnam incurrendam, vt dicam ſuo loco.

[margin: Excõmunicati quandoque ſine periculo excommunicationis actus ordinum obeunt.]

Nec his obſtat quòd Concilia non intendant ſuo decreto ſubleuare in aliquo excõmunicatos, quia hoc intelligendum eſt de ſubleuatione directa, nam indirectè & ex conſequente, hoc ipſo quo concedunt aliis facultatem cum iis communicandi, debent his viciſſim aliquam concedere, quia aliàs nec alij poſſent cum iis communicare.

[margin: Decretũ Conſtantienſe indirectè ſubleuat excommunicatos.]

20 Concl. VI. Etſi contingat non excommunicatum peccare, eò quòd inducat excommunicatum ſine vlla cauſa vt ſecum communicet in caſibus, in quibus hoc non licet, non incurrit tamen excommunicationem minorem, aliámue vllam pœnam, quia non peccat propriè cum eo communicando, ſed ſolùm inducendo eum ad actum ei prohibitum. Ita *Auila p.2. cap. 6. diſp. 6. dub.1. concl.4.*

[margin: Communicans cum excommunicato tolerato nunquã incurrit excommunicationem minorem. Auila.]

Concl. VII. In adminiſtratione Sacramentorum erga huiuſmodi excommunicatos idem obſeruandum eſt, quod diximus obſeruandum circa exiſtentes in peccato mortali, tomo 1. qu. 80. a.6. hoc excepto quòd non liceat tales ſacramentaliter abſoluere quantumcumque ſecretè, niſi priùs abſoluantur ab excommunicatione, aut ad illud nos cogat notabilis neceſſitas. Vide dicta diſp.8. num.107.

[margin: Qua ratione liceat nobis iis dare Sacramenta.]

DVBIVM IV.

In quibus teneamur vitare excommunicatos non toleratos?

21 Reſpondeo breuiter, in omnibus actionibus quæ continent aliquam communicationem tam in ſacris, quam prophanis, quia generatim nobis

[margin: Omnis communicatio cum non toleratis nobis eſt prohibita.]

nobis omnis cum iis communio interdicitur: vt patet ex *capit. penultimo, de ſententia excommunicationis.* vbi hæc dicitur ſeparare a communione fidelium, & *c. Excommunicatos 11. quæſt. 3.* vbi Calixtus Papa expreſsè præcipit ne quis excommunicatos ſuſcipiat, aut iis in oratione, aut cibo, aut potu, aut oſculo communicet, aut aue iis dicat. Vnde Auctores actiones in quibus non licet cum excommunicatis communicare, hoc verſu comprehendunt,

c. Excomm. Calixtus Papa.

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Per *os* prohibetur omnis collocutio etiam literis facta. item oſcula & ſimilia ſigna amicitiæ. Per *orare* prohibetur communicatio in ſacris. Per *vale* prohibetur omnis ſalutatio etiam geſtu facta. Licet tamen priùs ſalutantem reſalutare, quia eſt quodammodo debiti ſolutio. Ita cum aliis *Henriquez lib. 13. c. 7. n. 3.* Per *communio* prohibetur omnis ſocietas in negotiis. Per *menſa* omnis ſocietas in humano conuictu. Hinc duodecim oriuntur excommunicationis effectus, quos ſigillatim ſequentibus dubiis explicabimus. Qui quidem per ſe loquendo omnes excommunicatos, ſiue toleratos, ſiue non toleratos æqualiter afficiunt, quia ipſi ex parte ſua æqualiter tenentur nos vitare; quia tamen nos non tenemur vitare toleratos, inde ſequitur vt per accidens inæqualiter eos afficiant; vt magis patebit ex dicendis.

Henriquez.

DVBIVM V.

De primo effectu excommunicationis.

22 PRimus effectus excommunicationis eſt quòd priuet excommunicatum poteſtate ſuſcipiendi, aut conferendi Sacramenta, *c. Cum illorum, c. Si quem de ſententia excommunicationis, c. vlt. de clerico excommunicato,* &c. in quo occurrunt tres difficultates. Prima eſt, vtrùm excommunicatus validè ſuſcipiat Sacramenta? quæ difficultas æqualiter habet locum ſiue ſit toleratus, ſiue non; quia vterque æqualiter prohibetur Sacramenta ſuſcipere. qua in re omnes fatentur eum validè ſuſcipere reliqua Sacramenta, ſolumque eſt dubium de Sacramento confeſſionis, non quidem vtrùm poſſit confiteri ante abſolutionem ab excommunicatione: certum enim eſt hoc fieri poſſe, imò ordinariè neceſſariò faciendum eſſe, quando excommunicatio eſt ſecreta, quia alias deberet extra confeſſionem ſua peccata aperire. ſed dubium eſt vtrùm priùs poſſit abſolui a peccatis quam ab excommunicatione? qua in re variæ ſunt ſententiæ.

c. Cum illorum. c. Si quem. c. vlt. de clerico.

Secreto excommunicatus poteſt confiteri ante abſolutionem.

23 Prima docet, excommunicatum inualidè abſolui à peccatis. Ita *Silueſter v. Confeſſio n. 6. §. Quinto.* Probat. quia tali inualidè conferuntur beneficia: ergo etiam Sacramenta, ſed hæc ratio nullius eſt momenti, quia in pœnis iure poſitiuo inflictis non licet argumentari ab vna ad aliam. Eandem tenet *Gabriel in 4. d. 17. qu. 1. a. 3. dub. 2.* quia putat omnem exiſtentem in peccato mortali eſſe excommunicatum, & abſolutionem ſacramentalem nihil eſſe aliud, quam abſolutionem ab excommunicatione. Sed hoc fundamentum abſolutè falſum eſt.

Silueſter.

Gabriel.

Silueſter ſuprà idem etiam affirmat de excommunicato minore excommunicatione, quia *cap. vlt. de clerico excommunicato,* &c. dicitur talem peccare conferendo Sacramenta; ſed ab eo collata virtutis non carere effectu, quia non à collatione, ſed a ſuſceptione Sacramentorum eſt remotus, vbi inſinuatur eum hæc inualidè ſuſcipere. Sed in illo capite vt ſummùm inſinuatur, eum qui ſcienter ita Sacramenta ſuſcipit, ea ſine fructu ſuſcipere, quia mortaliter peccat.

Silueſter.

Secunda ſententia docet, excommunicatum inualidè ſuſcipere hoc Sacramentum, quando ſcit ſe eſſe excommunicatum; ſecùs eſſe ſi hoc inuincibiliter ignoret. hanc vt probabiliorem tenet *Soto in 4. d. 1. quæſt. 1. a. 2. ſub finem.* Mouetur primò rationibus Silueſtri iam refutatis. Secundò, quia Eccleſia poteſt talem reddere incapacem huius Sacramenti, ſicut reddit aliquos incapaces matrimonij. ergo veroſimile eſt eam hoc feciſſe. Sed ſi hoc argumentum aliquid probaret, probaret etiam ignorantem ſuam excommunicationem inualidè abſolui, quia etſi ignorantia excuſet à peccato: non tamen reddit ablatam habilitatem. Hinc ignorantes ſe habere impedimentum irritans matrimonium inualidè hoc contrahunt. 24

Soto.

Ignorantia nunquam efficit habiles ſua inhabiles.

Tertia ſententia docet, nunquam excommunicationem directè reddere abſolutionem inualidam, quamuis indirectè poſſit eam efficere inualidam, quatenus efficit, aut vt peccatum ſit reſeruatum, præcipuè quando quis hoc ſolùm confitetur, aut vt confitens mortaliter peccet recipiendo abſolutionem à peccatis ante abſolutionem à cenſura. ita *Angelus verbo Confeſſio. 5. nu. 10. Caiet. verbo Abſolutionis impedimenta. Victoria de excommunicatione nu. 3. Nauarr. c. 9. n. 4. Auila 2. p. c. 6. diſp. 3. dub. 4.* Addunt aliqui hoc etiam verum eſſe quando confitens peccat mortaliter ſuſcipiendo ita abſolutionem, modò confeſſio ſit integra, quia putant poſſe dari confeſſionem informem, quod ſup. diſp. 4. dub. 11. ſatis refutatum. 25

Angelus. Caietanus. Victoria. Nauarr. Auila.

CONCLVS. I. Etſi excommunicatio poſſit quandoque indirectè impedire valorem abſolutionis iuxta dicta in tertia ſententia, nunquam tamen eam formaliter & directè impedit. ita auctores tertiæ ſententiæ, & eſt iam ferè communis. 26

Excommunicatio nunquam directè reddit abſolutionem ſacramentalem irritam.

Vbi nota, duobus modis poſſe concipi talem inualidè abſolui. Primò, quia Eccleſia reddit eum in ſe incapacem abſolutionis, ſicut reddit aliquos incapaces matrimonij. Secundò, quatenus Pontifex omnibus ſubtrahit iuriſdictionem reſpectu excommunicati. Primum fieri nullo modo poteſt ab Eccleſia: ſicut enim Eccleſia non poteſt aliquem in ſe immediatè reddere incapacem Ordinis, Confirmationis aut Extremæ vnctionis, ita nec pœnitentiæ. nam eſt eadem horum omnium ratio; quia nimirum Eccleſia non poteſt immediatè aliquid mutare aut conſtituere circa ea, quæ ſpectant ad eſſentiam Sacramenti, vt docet. *Trid. ſeſſ. 22. cap. 2.* quæ ratio in omnibus Sacramentis æqualiter militat. quod etiam in matrimonio propriè loquendo verum eſt: nam Eccleſia ſtatuendo impedimenta dirimentia non reddit aliquos

Eccleſia non poteſt aliquem reddere incapacem abſolutionis niſi ſubtrahendo confeſſario iuriſdictionem.

Qua ratione Eccleſia reddat aliquos incapaces matrimonij.

quos immediatè incapaces Sacramenti, ſed tantum mediatè, quatenus reddit eos incapaces ad ineundum huiuſmodi contractum (qui ſecundùm ſe, ſicut alij contractus ciuiles, diſpoſitioni humanæ ſubiacet) & conſequenter ad ſuſcipiendum matrimonij Sacramentum, quod eſſentialiter eſt contractus.

Poſſet Pontifex aliquẽ reddere incapacẽ abſolutionis reſpectu omnium inferiorum.

27 Qua etiam ratione ſecundo modo ex ſupradictis poſſet Pontifex aliquem reddere incapacem abſolutionis ſacramentalis reſpectu omnium ſe inferiorum, auferendo nimirum omnibus iuriſdictionem in talem hominem. Sed non eſt probabile eum hoc feciſſe. Primò, quia nullo iure probatur; & cùm omnis lex pœnalis ſit odioſa & conſequenter reſtringenda, nunquam debet induci ſine certo iure.

Lex pœnalis non eſt inducenda iure.

Secundò, quia aliàs ſequeretur, eum, qui omnino oblitus eſſet ſe incurriſſe excommunicationem præſertim Pontifici reſeruatam, nunquam niſi fortè in articulo mortis à Paſtore ſuo validè abſolui. quia hic non poteſt eum à tali cenſura abſoluere, nec ignorantia, quantumuis excuſet confitentem à peccato, dat alteri iuriſdictionem; aliàs qui bona fide ob ignorantiam confiteretur alicui vnicum peccatum ipſi reſeruatum, validè ab eo abſolueretur. quod falſum eſt.

Bona fides cõfitentis nõ dat confeſſario iuriſdictionẽ.

28 Hinc ſequitur, excommunicatum aliàs legitimè diſpoſitum ac bona fide confitentem ei, qui habet legitimam iuriſdictionem ſaltem in aliqua peccata quæ confitetur, ſemper ab his validè abſolui, atque etiam gratiam recipere, etſi alter eum ab excommunicatione non abſoluat, ſiue id fiat ob defectum poteſtatis, quia ſcilicet excommunicatio eſt reſeruata, ſiue ex obliuione, aut etiam malitia, quia nimirum obliuiſcitur eum abſoluere ab excommunicatione, aut ſponte hoc omittit. Quia, cùm hic adſit legitimus Miniſter habens (vt ſuppono) veram intentionem abſoluendi à peccatis, & legitima forma ac materia Sacramenti, & ſuſcipiens, cùm ſit attritus, nullum ponat obicem gratiæ, neceſſariò etiam ponitur ipſum Sacramentum, eiuſque effectus, quem excommunicatio nullo modo impedit, vt patet in eo qui conteritur ante abſolutionem ab excommunicatione.

Poteſt quis validè abſolui à peccatis manens excõmunicatus.

29 Quòd ſi tamen ſuſcipiens Sacramentum quacumque ratione peccet mortaliter ſuſcipiendo abſolutionem ſacramentalem ante abſolutionem ab excommunicatione, Sacramentum erit inualidum; non præcisè ratione excommunicationis, ſed ob defectum diſpoſitionis in ſuſcipiente.

Similiter ſi quis confiteatur ſolùm ea peccata, quæ habent annexam excommunicationem reſeruatam confeſſario (ſiue in eo peccet ſiue non) abſolutio erit inualida, quia nulla erit materia in quam confeſſarius habeat iuriſdictionem. Secùs eſſet ſi confiteretur ſimul aliqua peccata non reſeruata; quia tunc ſi bona fide ageret, ab his abſolueretur directè & ab aliis indirectè, vt dixi diſput. 8. dub. 13.

Qui ſola reſeruata cõfitetur, inualidè abſoluitur, ſecus de eo, qui ſimul alia bona fide confitetur.

30 CONCLVSIO II. Extra caſum neceſſitatis, niſi ignorantia excuſet, eſt peccatum mortale dare alicui excommunicato abſolutionem ſacramentalem antequam abſoluatur à cenſura. aut eam ita ſponte accipere. ita communiter Doctores. & ratio eſt clara, quia tunc ſine vlla neceſſitate communicatur in re ſacra ac grauiſſima cum excommunicato contra prohibitionem Eccleſiæ.

Cõmuniter debitè prius quis abſoluitur à peccatis quam ab excommunicatione.

Dices, hoc quidem eſſe verum quando excommunicatus non eſt toleratus, aut quando mala fide procedit, quia tunc eſt indiſpoſitus ad ſuſcipiendum Sacramentum, atque ita hoc confertur inualidè. Secus tamen eſſe quando ipſe eſt toleratus, & bona fide procedit, quia tunc confeſſarius eum non tenetur vitare.

Sed dicendum eſt etiam in hoc caſu eſſe peccatum mortale, quia vel excommunicatio illa eſt reſeruata confeſſario, & tunc non poteſt eum vllo modo licitè ſine graui peccato abſoluere; vel non eſt reſeruata, & tunc peccat grauiter contra reuerentiam Sacramenti conferendo illud ſine vlla neceſſitate alieno ab Eccleſia, & cui tam grauiter Sacramentorum ſuſceptio interdicta eſt.

Excuſat tamen primò inuincibilis ignorantia, aut inaduertentia iuris, vel facti, vt per ſe patet. Secundò neceſſitas, quia, vt dixi diſp. 13. num. 103. hæc quando grauis eſt excuſat ab obſeruatione cenſurarum. *Soto* tamen *in 4. d. 22. qu. 1. art. 1.* putat, hoc ſolum habere locum quando alicui ita imminet mors, vt non poſſit priùs abſolui ab excommunicatione, quàm à peccatis, vbi etiam benè aduertit, tunc ſimul iiſdemque verbis debere ab vtroque abſolui dicendo, *Ego te abſoluo*: quia ſi adſit ſufficiens intentio, hæc verba ad vtramque abſolutionẽ ſufficiunt, quanquam conſultum ſit addere, A cenſuris & peccatis: quia hoc nihil poteſt nocere. quare hic caſus non poteſt hîc habere locum: in aliis tamen caſibus poteſt hæc neceſſitas eſſe frequẽs, vt quando aliquis incurrit excommunicationem reſeruatam, & occurrit grauis neceſſitas communicandi ad euitandam grauem infamiam aut ſcandalum; tunc enim poteſt alicui confiteri habenti iuriſdictionem in alia peccata mortalia, & ab his abſolui manẽte excommunicatione, à qua confeſſarius non poteſt abſoluere, vt dixi diſp. 8. num. 107. 31

Licitè quandoque aliquis prius abſoluitur à peccatis, quam ab excõmunicatione. Soto.

Iiſdem verbis poteſt quis abſolui a cenſuris & peccatis.

Secunda difficultas eſt, Vtrùm excommunicati ſuſcipiendo Sacramenta, aut alij iis hæc conferendo incurrant aliquam pœnam?

Qua in re certum eſt eos nullum incurrere, quando non peccant ſuſcipiendo, aut conferendo; quia pœna ſupponit peccatum. Sed difficultas eſt quando hæc cum peccato faciunt. 32

Excommunicati ſuſcipiẽtes Sacramẽta nulla imponitur pœna, etſi exerceat actum ordinis.

Sed dicendum eſt primò, excommunicatum ſuſcipiendo Sacramenta nullam pœnam ipſo iure incurrere, niſi ſuſcipiat Ordines, tũc enim certis caſibus ſuſpenditur, vt dicemus in materia de ſuſpenſione. Quia nulla alia pœna iure impoſita eſt huic peccato, nec ſine certo iure debet ſtatui.

Dico ſecundò, conferens Sacramenta toleratis, nullam incurrit pœnam, quia non peccat propriè in ius humanum, etſi fortè peccet contra ius naturæ. vide dicta dub. 3. num. 20.

Dico tertiò, qui præſumpſerint dare Sacramenta excommunicatis non toleratis, ſunt interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, *cap. Epiſcoporum, de priuilegiis in 6.* 33

Quã pœnam incurrant cõmunicantes in diuinis cum non toleratis. c. Epiſcoporum.

Dico quartò, clericus ſcienter & ſponte admittens excommunicatos à Papa ad diuina officia (ſcilicet vel Sacramenta) in his cum iis cõmunicãdo, eſt excõmunicatus excommunicatione Papę reſeruata, *c. Significauit, de ſententia excommunicationis.* Ad quod requiritur primò, vt ſit clericus. Secundò, vt participet cum illis in diuinis, non quacunque ratione, ſed eos ad hæc admittendo. Tertiò, vt hoc ſcienter faciat. Quartò, vt ſponte. Quintò, vt illi ſint excommunicati à Papa, vt apertè patet ex textu. Sextò, vt non ſint tolerati. quare requiritur vt ſint nominatim excommunicati ab homine, vel ſaltem denuntiati. Quod non ſolùm videtur verum ratione Concilij Conſtantienſis; ſed etiam quia vſus ſic interpretatus eſt ipſum textum cum rationabili cauſa in ipſo etiam textu fundata, qui de ſimili excõmunicatione videtur loqui, vt docet *Caietanus verbo Excommunicatio, cap.* 58. Vnde ad hanc pœnam incurrendam non videtur ſufficere admittere ad diuina publicum clerici percuſſorem niſi ſit denuntiatus.

c. Significauit. — *Caietanus.*

34 Tertia difficultas eſt, qua ratione excommunicatus prohibeatur conferre Sacramenta. Sed breuiter dico primò, non toleratum vix vnquam poſſe licitè vllum conferre, niſi baptiſmum ac pœnitentiam in articulo mortis, & quandoque Extremam vnctionem, & fortè quandoque Venerabile Sacramentum, ſed hoc vix poteſt cõtingere, Vide dicta tomo 1. q. 64. a. 6 dub. 2.

Non toleratus in nullo casu licite confert Sacramenta.

Dixi, *vix vnquam*, &c. quia fieri poſſet vt ipſi incumberet aliqua grauis neceſſitas conferendi Sacramenta, vt ſi aliquis minaretur ei mortẽ niſi alicui conferret aliquod Sacramẽtum, quod validè ei conferre poteſt, quo caſu hoc ei liceret. quia cenſuræ non obligant cum tanto periculo, vt dixi diſp. 13. num. 103.

Ad vitandam autem infamiam vel ſcandalum vix poteſt contingere, vt non toleratus poſſit cõferre Sacramenta, cùm ipſius excommunicatio ſit neceſſariò publicè nota, niſi fortè iuiſſet ad locum vbi ignoratur.

35 Dico ſecundò, toleratum licitè conferre Sacramenta, quoties aut ipſius grauis neceſſitas, iuxta dicta diſp. 13. num. 105. aut notabilis proximi vtilitas id exigit, iuxta dicta hîc dub. 3. num. 16. 17. & 18. & tomo primo qu. 64. a. 6. dub. 2. Vbi hæc ſatis explicaui.

Quando toleratus ea licitè conferat.

Dico tertiò, excommunicatus illicitè conferens aliquod Sacramentum, excepto baptiſmo non ſolenni, fit irregularis. quia omnis excommunicatus exercens actum ſacri ordinis fit irregularis, vt communiter auctores docent, & dicemus latiùs in materia de irregularitate.

Excõmunicatus illicitè cõferens Sacramenta fit irregularis.

Dico quartò, excommunicatus etiam non toleratus validè offert ſacrificium ſi ſacerdos ſit, eiuſque fructum qui ex opere operato habetur, validè cui voluerit applicat, modò hic eius ſit capax. Patet ex dictis tom. 1. q. 83. a. 1. dub. 6. concl. 2. & dub. 9. concl. 8. & 11. Quia has actiones facit immediatè in perſona Chriſti & poteſtate ab eo accepta, nec in iis pendet ab Eccleſia.

Validè offert ſacrificium, eiuſque fructũ cui voluerit applicat.

Diſputant autem hîc aliqui, vtrum Paſtor excommunicatus non toleratus validè aſſiſtat matrimonio, ſed hoc meliùs diſputabo in materia matrimonij diſp. 27. num. 14.

DVBIVM VI.

De ſecundo effectu excommunicationis.

Secundus effectus excõmunicationis eſt quòd excommunicati priuentur Eccleſię ſuffragiis, ſiue omni fructu qui fidelibus ex publicis miniſtrorum Eccleſiæ ſacrificiis, & orationibus per modum impetrationis, aut ſatisfactionis prouenit. hinc Eccleſia prohibet pro talibus publicas orationes aut ſacrificia offerri. Vt patet *cap. Sacris. 38. & cap. A nobis 28. de ſententia excommunicationis.* 36

Excõmunicatus priuatur Eccleſiæ ſuffragiis. — *c. Sacris. c. A nobis.*

Nota primò, ſacerdotem triplicem perſonam poſſe ſuſtinere. Primò immediate ipſius Chriſti vt ſit dum ipſe ſacrificat, & fructum ex opere operato alicui applicat. Secundò, ipſius Eccleſiæ, in cuius etiam perſona tanquam eius legatus ad Deum ſacrificium offert, & publica officia celebrat, & in vtroque caſu perſonam publicã agit, Tertio, omnino priuatam. quod non modo verum eſt in priuatis orationibus, ſed etiam ſuo modo in publico officio, atque etiam ſacrificio, quatenus hęc habent rationem operis operantis, & vt ſic ſunt ſatisfactoria, meritoria, aut etiam impetratoria: qua ratione poteſt etiam ſacrificium ſuum offerre, ſimili ratione qua alij aſtantes aut cooperantes, iuxta dicta tom. 1. qu. 83. ar. 1. dubio 9.

Sacrificans triplicẽ perſonam ſuſtinet.

Nota ſecundò, nos poſſe priuatim orare pro excommunicatis etiam non toleratis, quia Eccleſia ſolùm priuat eos communibus ſuffragiis, ſiue iis, quę à perſonis publicis, vt tales ſunt conferuntur, vt cum communi ſententia notat *Nauar. c. 27. nu. 36.* Vnde ſacerdos poteſt offerre pro excommunicatis actionem ſacrificandi, & recitandi officium publicum, prout ſunt opus operantis, & vt ſic habent vim vel ſatisfaciendi, vel etiam per modum meriti de congruo impetrandi, quia vt ſic operatur vt perſona priuata. 37

Poſſumus priuatim etiã ... celebrando, pro excommunicatis orare. — *Nauar.*

Item poteſt pro excommunicatis orare in ſuo *memento*, vt perſona priuata, & ſimili modo offerre pro eis ſacrificium, ea ratione qua ceteri circumſtantes id facere poſſunt: hæc enim omnia poteſt facere, vt perſona priuata, vt ferè communiter Doctores fatentur. Aliqui tamen hac de re dubitant, quia cùm ipſum *memento* ſit pars officij publici, videtur ſacerdos in eo agere vt perſona publica, præſertim cùm tunc Deo futurum ſacrificium offerat. Sed hæc nihil obſtant, quia facilè ſtat ipſum ſacerdotem talem cæremoniam vt perſonam publicam perficere, & futurum ſacrificium ex perſona Eccleſiæ Deo offerre, & tamen ſimul vt priuatũ illud ipſum offerre, Deumque per ipſum pro aliquo deprecari, vt ſatis oſtendi in materia de ſacrificio.

Etiam in ipſo Memento.

Nota tertiò, ſciendum omnes ſacerdotes peccare mortaliter, ſi prout ſuſtinẽt perſonam Chriſti vel Eccleſiæ, orent pro excommunicatis non toleratis. quia hoc directè iis prohibetur, & materia eſt grauis. Imò quatenus ſuſtinẽt perſonam Eccleſiæ, inualidè pro illis orationes aut ſacrificium offerunt: quatenus tamen ſuſtinent perſonam Chriſti, fructum ſacrificij validè iiſdem applicant. vtrumque ſatis probaui tomo 1. q. 83. a. 1. dub. 9. concl. 8. & 11. 38

Quando peccet ... celebrans pro excommunicato.

Hi

39 His poſitis difficultas eſt primò, Vtrùm iam liceat offerre publica ſacrificia pro excommunicatis toleratis, præſertim quando excommunicatio eſt publica. *Soto in 4.d.22.qu.1.a.4.concl.1.verſ. Hoc ſuppoſito*, cum quibuſdam aliis id negat. Primò, quia Concilium Conſtantienſe tantùm videtur nobis concedere, vt in externis actionibus ſacris & prophanis poſſimus cum talibus communicare. Talis autem applicatio ſuffragiorum non eſt propriè communicatio (orare enim pro aliquo non eſt communicare cum eo, nam alias non poſſemus priuatim orare pro non toleratis) aut ſaltem non externa communicatio, quia fit per internam mentis operationem. Secundò, quia Concil. expreſſe dicit ſe per ſuam conceſſionem nolle ſubleuare excommunicatos: atqui ſi hoc modo liceret pro iis orare, multum eos ſubleuaret, imò maxima ex parte eorum pœnam tolleret. Tertiò, quia tantùm concedit eam communicationem, quatenus eſt neceſſaria ad vitanda ſcandala & pericula, ac ad ſubueniendum timoratis conſcientiis: atqui cùm illa applicatio fiat per actum internum, non poteſt eſſe neceſſaria ad vitandum ſcandalum, aut ſimilia. imò ſi nominatim actu externo offerretur ſacrificium pro publicè excommunicato, eſſet potius ſcandalum.

40 Sed probabilius credo non eſſe tam prohibitum hoc modo pro talibus orare. ita *Nauar.c.27. n.36. & Henriquez lib.13.c.11.n.2.* cum aliis.

Probatur. quia Concilium Conſtantienſe abſolutè concedit vt poſſimus cum talibus communicare in omnibus officiis diuinis: atqui ſub hac communicatione comprehendit etiam illam applicationem ſuffragiorum: ergo hanc concedit. Minor probatur primò. quia cùm talis conceſſio ſit fauorabilis, extendenda eſt, quantum verba patiuntur, hanc autem ſecundùm communem loquendi modum facilè patiuntur: nam ob hanc applicationem & participationem dicitur in Eccleſia eſſe communio Sanctorum. hinc Eccleſia ſemper hæc duo pro eodem accepit, *nos cum aliquo communicare, &, orationes publicas pro eo facere*: vt patet ex *cap. Sacris 38. & cap. A nobis 28. de ſententia excommunicationis*.

41 Secundò, quia vt ex iiſdem capitibus patet, æqualiter hæc duo ab Eccleſia permittuntur aut prohibentur, ſcilicet *pro aliquo publicè orare, & recipere oblationes ab eo, vel pro eo factas*. Nam hoc ipſo quo Eccleſia has recipit, ſignificat ſe eum facere participẽ ſuorum ſuffragiorũ, quod nullo modo conuenit eam fictè facere. atqui talis receptio eſt aperta quædam cõmunicatio in officiis diuinis. ergo cum generatim omnis talis communicatio cõcedatur, etiam illa receptio conceditur, & conſequenter vt oretur pro talibus excõmunicatis.

Tertiò, quia aliqui ex aduerſariis concedunt tales poſſe ſepeliri in loco ſacro: atqui hoc fieri nequit ſecundùm Eccleſiæ conſuetudinem, niſi ſimul pro iis celebrentur officia diuina. ergo hæc licitè pro iis celebrantur.

Quartò, quia eadem eſt neceſſitas concedendi hanc communicationem, ac quamuis aliam in officiis diuinis: nam tam facilè poterò effugere ne cum aliquo tali officium diuinum celebrem; atque ne eius oblationes recipiam, aut pro eo celebrem quando vel ipſe vel eius amici id rogant, præſertim quando potentes ſunt. ergo æqualiter hæc ab Eccleſia conceduntur, præſertim cùm verba quibus hanc communicationem concedit, generalia ſint.

Dices, Potero me in his officiis ita gerere, vt exteriùs nihil diſtinguam inter excõmunicatos, & alios, & actu interno omnem fructum aliis applicare, & ſic euitabitur omnis turbatio. Sed hoc nullomodo dici poteſt; nam ſic deberem admittere talium oblationes tam communes quam priuatas, quo facto explicitè iis promitto participationem fructus illius officij, vel etiam me iis hunc applicaturum ſi aliquid offerant, vt pro iis celebrẽ: quare illa ratione fictionem ac fraudem admitterẽ à ſimplicitate Eccleſiæ omnino alienã, & ſacris perſonis indignã, ſi pro iis non orarem. 42

Quintò, quia Eccleſia non videtur excõmunicatos primò & per ſe priuare ſuis ſuffragiis (hoc enim pugnaret cum primario fine ipſius excommunicationis, quæ tanquam medicina ad excommunicati conuerſionem inſtituta eſt;) ſed tantùm ſecundariò, quatenus hoc eſt neceſſarium, vt excommunicati communionem perfectè vitemus. ergo non eſt veroſimile eam nobis concedere, vt cum aliquibus communicemus, & tamen prohibere ne pro iis offeramus illa ſuffragia. 43

Atque hinc patet ſolutio cuiuſdã argumenti, quod quibuſdã magnas difficultates ingerit. Quomodo Eccleſia tã pia mater ſuos filios per excõmunicationem, qua intendit eos ſanare, velit priuare ſuis ſuffragiis, quæ tamen iis valde vtilia & quaſi neceſſaria ſunt ad ſanitatẽ recuperandam, ita vt illa priuatio videatur huic fini repugnare. Dicẽdum igitur eſt eã hoc facere, quia eſt neceſſarium vt ipſi omnino præcidantur à cõmunione fideliũ, præſertim in rebus ſacris, atque hoc modo confuſi grauitatem ſui delicti videant atque exhorreſcant. qua ratione hæc priuatio multum valet ad eorum contumaciam frangendam, atque ita communiter plus prodeſt quàm obſit. 44

Ad primum argumentum in contrarium Reſpondeo, etſi priuatim orare pro excõmunicato non ſit propriè cum eo communicare, ſecùs tamen eſſe de oratione publica, vt patet ex dictis: quæ etſi vt ritè fiat requirat actum internum, non tamen in eo ſolo conſiſtit. nam eſt oblatio diuini officij, vel ſacrificij, quæ in actu externo conſiſtunt, & in quibus cenſentur omnes communicare, qui iis quacunque ratione cooperantur, iuxta dicta tomo.1.q.83.a.1.dub.6.concl.4. 45

Ad ſecundum Reſpondeo, Conciliũ non velle directè iis aliquem fauorem concedere, indirectè tamen in commodum aliorum neceſſariò hunc concedere, vt oſtendi dub.3.concl.5.

Nota tamen, tales ſemper peccare petendo talia ſuffragia, aut offerendo oblationes ad altare, quia hoc iis prohibitum eſt.

Ad tertium negaoda eſt minor, vt patet ex quinto argumento noſtro. Adde, etſi Concilium ob illos fines hanc communionem cõcedat, nullo tamen modo velle eam negare in caſibus, in quibus fortè ea incommoda ceſſant: nam generatim eam concedit, & fauores ampliandi ſunt, & aliàs nõ ſatisfeciſſet timoratis conſcientiis, quæ ſemper fuiſſent ſollicitæ, an fortè in hoc vel illo caſu

Margin notes:

Soto.

Contra Conſtant.

Naua.
Henriquez.
Conſtantienſ.

… nobis.

Licitè pro eo celebramus quo cum poſſumus communicare …

Recipiens oblationes implicitè promittit orationes.

Excommunicati tantum ſecundariò priuantur ſuffragiis Eccleſiæ

Cur Eccleſia excommunicatos priuet ſuffragiis.

Publica oratio habet rationem communicationis.

Excommunicati peccant offerendo oblationes.
Aucta.

caſu talia incommoda per ſe ceſſarent, atque ita communicatio eſſet illicita.

46 Quod autem additur fore ſcandaloſum, ſi publice pro ita excommunicato nominatim ſacrificium offeratur, generatim non eſt verum, maximè ſi eius conuerſio petatur; hoc enim non magis poteſt ſcandalizare, quàm ſi admittantur eius oblationes. Imò ſæpe poſſet contingere, vt magna ſequeretur turbatio, ſi non oraretur pro talibus nominatim, vt in iis locis in quibus nominatim in ſacrificio ſolet orari pro Principe & Epiſcopo, ſi ipſi publice feciſſent aliquid prohibitu ſub excommunicatione, & ſtatim omnes in ſacrificio eorú nomen omitterent, magna poſſet oriri turbatio.

47 Dixi, *Non eſſe iam prohibitum pro talibus orare*, non autem id abſolute ſemper licere. quia poſſunt varij caſus accidere in quibus hoc eſſet malum; vt quando inde orire tur ſcádalum, quod facilè poſſet accidere, quádo tales eſſent publice hæretici, aut quandò tales crederentur foueri in ſua malitia videndo pro ſe adhuc offerri diuina officia, aut crederentur omnino conuertendi, ſi viderent pro ſe non orari: tunc enim hæc ex charitate teneremur omittere, ſicut etiam tenemur reiicere eorum oblationes, atque etiam omnem communionem præſertim in ſacris. qui tamen contrà faceret, etſi peccaret, nullam incurreret pœnam ſtatutam in eos qui communicant cum excommunicatis, vt in ſimili dixi dub.5.num.20.

Illicitè quandoque pro talibus celebratur.

48 Secunda difficultas eſt, Vtrùm non tolerati, ſi per cótritionem iuſtificentur, ante obtentam abſolutionem fiant participes ſuffragiorú Eccleſiæ. *N.uar.c.*27.*n.*36. cum quibuſdam aliis id affirmat, quia videtur hoc decere pietaté Eccleſiæ, vt eos qui iá ſunt viua membra Chriſti, nec nullomodo amplius rebellant, deſinat priuare ſuis ſuffragiis.

Nauar.

49 C o n c l v s. Longè probabilius eſt tales non fieri participes ſuffragiorum Eccleſiæ ante abſolutionem. ita *Soto d.* 22. *quaſt.*1. *a.*1.§. *Attamen dubium.* & *Suarez. d.* 9. *ſect.* 3. *num.* 2. Probatur quia *c. A nobis* 28. & *cap. Sacris* 38. *de ſententia excommunicationis*, prohibetur expreſse ne pro talibus fiant oblationes aut orationes. Reſpondent aliqui, hoc ita intelligendum eſſe, quòd non liceat publice nominatim pro iis orare. Sed hoc eſt contra vim verborum. nam in dictis capitulis eodem modo prohibetur pro iis orari poſt contritionem ſicut ante. Reſpondent alij, non licere quidem pro iis offerre ſacrificium, aut orare in officio diuino, inde tamen non ſequi eos priuari Eccleſiæ ſuffragiis. Sed hæc implicant. nam aliquem eſſe participem ſuffragiorum Eccleſiæ, nihil eſt aliud quàm ſacrificium aut preces Eccleſiæ pro eo offerri. Eccleſia autem, vt ipſi cócedunt, expreſse prohibet hæc pro iis offerri. Et ratio eſt. quia cùm talis legitima auctoritate illa pœna ſit illigatus, non conuenit eum aliter quàm per legitimam auctoritatem ea ſolui. Confirmatur. quia excommunicatum priuari ſuffragiis Eccleſiæ non aliter ſcimus quàm quia iura prohibent pro eo fieri oblationes ac orationes: ergo ſecundùm ſenſum Eccleſiæ idem eſt, non licere hæc pro aliquo offerre, & eum priuari ſuffragiis Eccleſiæ. aliàs malè vnum ex alio colligeremus.

Non tolerati nunquam fiunt participes ſuffragiorum Eccleſiæ ante abſolutionem.
Soto.
Suarez.
c. A nobis.
c. Sacris.

Malè dicunt eſſe participes ſuffragiorum Eccleſiæ his, pro quo non licet diuina offerre.

D V B I V M VII.

De tertio effectu excommunicationis.

50 TErtius effectus excommunicationis eſt, quòd excómunicatus prohibeatur celebrare diuina officia, aut iiſdem intereſſe. quare ſi non ſit toleratus alij non poſſint hæc coram eo celebrare; vt patet *cap. Alma mater, de ſententia excommunicationis in* 6. vbi etiam illis diebus, quibus tempore interdicti licet publicè celebrare diuina officia, iubentur excommunicati excludi. Eſt communis Doctorum. Quare cùm materia grauis ſit, peccát mortaliter omnes excommunicati, audientes notabilem partem diuini officij, niſi ignorantia, aut aliqua neceſſitas eos excuſet. Similiter grauiter peccant qui coram non toleratis diuina officia celebrant, vt patet *cap. Is qui, de ſententia excómunicationis in* 6. Imò *c. Epiſcoporum, de priuilegiis, in* 6. iis qui tales ad diuina officia præſumunt admittere, interdicitur ingreſſu Eccleſiæ.

Excommunicati prohibentur intereſſe diuinis.
c. Alma.

Peccant mortaliter audientes.

Item ii, qui coram non toleratis ea celebrant.
c. Is qui.
c. Epiſcoporum.

51 Hinc ſi dum celebrantur diuina officia ingrediantur excommunicati non tolerati, monendi ſunt vt exeant, & ſi moniti parere noluerint, nouam excommunicationem Papæ reſeruatam incurrút, vt habetur *Clementina 2. de ſententia excommunicationis*. & ſi commode fieri poteſt, vi expellendi ſunt, quia ibi manendo quandam vim Eccleſiæ inferunt. Quòd ſi expelli non poſſunt officium diuinum omittendum eſt, etiamſi ipſum Miſſæ ſacrificium inceptum ſit, vt ex eadem Clementina apertè colligitur, & communiter omnes Doctores docent, modò in ſacrificio canon nondum ſit inchoatus. Quòd ſi hic inchoatus ſit, cóſecratio tamen nondum ſit incepta, vtrùm tunc ſacerdos teneatur deſiſtere, an verò poſſit proſequi, variant Auctores, & vtrimque ſunt probabiles coniecturæ. Quare vtrumque licite fieri poteſt, vt apertè etiam colligitur ex *D.Thom. in* 3.*p. qu.*83.*a.*2.*ad* 2. vbi dicit tutius eſſe, celebrantem qui ante conſecrationem recordatur ſe eſſe excommunicatum, ab inceptis deſiſtere, inſinuans non eſſe neceſſariú. ergo minus erit neceſſarium eum deſiſtere ob ingreſſum excommunicati, quia minùs indecens eſt excommunicatum audire ſacrum, quàm celebrare.

Clement. 2. de ſent.
Etiam vi à diuinis excludendi ſunt, aut hæc omittenda.

Quid faciendú ſi dum celebratur, non toleratus ingrediatur.

D.Thom.

Quòd ſi conſecratio ſit inchoata, omnino debet ſacrificium perfici, ſaltem vſque ad communionem impletam, quia cùm tunc ſit ſubſtantialiter inchoatum, nullo modo debet relinqui imperfectum, alij tamen omnes tenentur è templo diſcedere relicto ſolo miniſtro cum ſacerdote. Addunt tamen communiter Doctores, poſt peractam communionem ſacerdotem debere diſcedere ab altari, & reliqua in ſacriſtia ſecretò perficere.

52 Similiter ex eodé capite prohibetur omnibus aliis, ne cum non tolerato ſimul orét, verbi cauſa ſimul recitando alternatim horas canonicas ſiue publicè, ſiue priuatim, aut ſimul audiendo ſacrú. vt communiter auctores fatentur, & patet ex *cap. Excommunicatos* 11. *qu.* 3. & *cap. Nuper de ſententia excommunicationis*, vbi inter cómunicationes prohibitas numeratur oratio facta cum excommunicato. Et ratio eſt, quia omnis communicatio

Non poſſe aliquos cum non toleratis ſimul orare.

c. Excommunicatos.
c. Nuper.

cum

cum excommunicato eſt prohibita, qui autem legit cum aliquo horas cum eo communicat, vt per ſe patet; & ſimiliter qui cum eo audit idem ſacrum, quia omnes audientes idem ſacrum aut officium diuinum cenſentur per modum vnius illud Deo offerre, ac preces ad eum cõmunes fundere, atque ita inter ſe communicare.

53 Nota primò cum *Soto in 4. d. 22. q. 1. a. 4. §. Sed verum* & aliis cõmuniter, vt ſacerdos debeat deſiſtere ab officio, aut alij templo exire, non ſufficere quòd non toleratus ſit in Eccleſia, niſi ita ſit vt eandem Miſſam idémve officium diuinum poſſet dici audire; quia alias non poterit dici cum iis in oratione communicare. Quare nihil oberit ſi in alia templi parte aliis rebus intendat, aut etiam ita oret, vt ſecundum communem hominum ſenſum non poſſit dici intereſſe illi ſacro, vt ſi audiret ibi concionem, aut aliud ſacrum, aut eo loco oraret ex quo vix eminus poſſet videre audientes ſacrum, nec vllam cæremoniam cum iis communem in ſurgendo aut ſtando exerceret.

Soto.
Qualis præſentia excommunicati requiratur vt teneamur ideo diuinum officium omittere.

Nota ſecundò, excommunicatum qui ratione ordinis aut beneficij tenebatur horas legere, etiã tenen eas priuatim legere ſicut priùs, etiamſi ratione excõmunicationis fructibus beneficij fortè priuetur, quamdiu non priuatur ipſo beneficio, quia ſua culpa iis priuatur, & ſibi debet imputare quòd eos non recipiat.

Excommunicatus tenetur legere horas.

54 Notant plurimi tertiò, cum inter recitandum nõ poſſe dicere *Dominus vobiſcum*, quia eſſet quædam communicatio cum aliis, ſed eius loco debere dicere, *Domine exaudi orationem meam*. Addunt aliqui, ſacerdotem aut diaconum excommunicatum dicentem inter legendum horas *Dominus vobiſcum*, fieri irregularem, quia eſt actus ordinis. Sed etſi hoc ſit probabile quando ille hoc facit ſolemniter in officiu publico; ſi tamen hoc faciat dum ſolus priuatim horas legit, non videtur eſſe verum. Primò, quia etſi ſoli ſacerdotes & diaconi ſoleant ea oratione vti, tamen ea vti priuatim non videtur propriè actus ordinis. nam aliàs ſubdiaconus dicendo priuatim, *Dominus vobiſcum*, fieret irregularis, quod nimis durum eſt. Secundò, irregularitas ſtatuta in pœnam non incurritur, niſi ob peccatum mortale, talis autem materia eſt leuior quã vt ſufficiat pro peccato mortali, vt cum aliis bene notat *Aula 2. parte c. 6. diſp. 4. dub. 6. concluſ. 3.* imò ibidem addit talem ea verba ita recitando non peccare, & dicit multos viros doctos ita ſentire. & videtur poſſe probari, quia cùm hæc communicatio valde leuis ſit & remota, non videtur eſſe tanti momenti, vt propter eam præſcriptus ab Eccleſia modus dicendi horas debeat inuerti. nam non minor videtur communicatio quãdo quis dicit, *Venite adoremus*, &c. aut, *Iube Domine benedicere*, & reſpondet, *Benedictione perpetua benedicat nos Pater æternus*, & ſimilia: & tamen hæc licitè ab excommunicato dicuntur. Sed hæc argumenta non conuincunt. quare ſequenda eſt communior opinio, ſcilicet talem peccare venialiter dicendo, *Dominus vobiſcum*.

An excommunicatus poſſit dicere.
Dominus vobiſcum.
Aula.

55 Nota quartò, *Nauar. c. 27. n. 36. §. Ad quintum*, putare excommunicatum non peccare legendo horas canonicas, aut alias preces priuatim cum aliquo alio; ſed repugnat iuribus nu. 43. citatis, & communi ſententiæ. Meliùs *Suarez d. 12. ſect. 2. n. 18.* citans Couar. & *Henriquez l. 13. c. 7. n. 2.* dicunt eum peccare, venialiter tamen, quia in ratione communicationis eſt materia leuis.

... excommunicatus cum alio ... priuatim horas peccat venialiter.
Suarez.
Couarru.
Henriquez.

56 Nota quintò, cum *Nau. c. 21. n. 3. Aula 2. p. c. 6. diſp. 4. dub. 7. Suarez tomo 3. d. 88. ſect. 6.* excommunicatum non peccare nõ audiendo Miſſam, etiamſi negligens ſit in petenda abſolutione, & hac ratione fortè contra charitatem ſui & obediẽtiam Eccleſiæ debitam peccet (quæ per cenſuras intendit eum ad ſubiectionem & recõciliationem compellere.) Ratio eſt, quia quamdiu eſt excommunicatus Miſſam audire non poteſt, nec illud præceptum tanti momenti eſt, vt ipſum obliget vt tam remotè ſe diſponat vt fiat capax audiendi ſacrum. ſicut incarceratus propter debita etſi peccet contra iuſtitiam non ſoluendo creditoribus cùm facilè poſſet, non tamen peccat non audiendo ſacrum, nec tenetur ideò cunis ſoluere vt poſſit audire ſacrum.

Nauar.
Aula.
Suarez.
Non peccat non audiendo ſacrum.

57 Secus eſt de omiſſione confeſſionis & communionis annuæ; nam ſi excommunicatus omittat procurare abſolutionem, cùm eam facilè obtinere poſſet, peccat illam omittendo. tum quia hoc præceptum eſt magni momenti, nec admittit tam faciles excuſationes. tum maximè quia præceptum confeſſionis directè obligat peccatorem, vt procuret ſibi ſolutionem omnis vinculi quod eum diuidit ab vnione Dei vel Eccleſiæ, & conſequenter vt procuret abſolutionem ab excommunicatione ſi ea ligatus ſit. Idemque etiam conuenit præcepto communionis, quæ, cùm inſtituta ſit vt perfectiùs Chriſto eiúſque corpori vniamur, obligat nos vt tollamus ea omnia, quæ hanc vnionem impediunt.

Peccat tamen omittendo confeſſionem aut communionem.

58 Nota ſextò, excommunicatum licitè intereſſe concioni, vt apertè habetur *c. Reſponſo, de ſententia excõmunicationis*. ratio eſt, quia licitè poſſumus ei ſuadere ea quæ ad ipſius conuerſionem faciunt, atque ipſe licitè ea audire poteſt; hoc autem ſit in concione. Similiter (vt cum aliis notat *Soto in 4. d. 22. q. 1. a. 4.*) docens lectionem publicam non tenetur eam omittere, nec diſcipuli tenentur diſcedere eò quòd ingrediatur excommunicatus, quia hæc communicatio non eſt tanti momenti vt cum tanto onere alij debeant eam vitare: peccat tamen excommunicatus ſe ingerendo aut docendo. Addit tamen *Soto* ſuprà, toleratum non peccare hæc faciendo. ſed hoc non videtur verũ niſi notabilis aliorũ neceſſitas eum excuſet; quia tolerati eodem modo quantum eſt ex parte ſua, tenentur alios vitare, atque non tolerati.

Licitè intereſt concioni.
c. Reſponſo.
Soto.
Peccat audiendo publicam lectionẽ, hæc tamen nõ eſt ideò omittenda.
Soto.
Quando toleratus peccet publicè docendo.

Nota ſeptimò, quoſdam putare excommunicatum non poſſe vnquam etiam priuatim orare in templo; ſed verius eſſe eum hoc licitè facere quando ibi nullum ſit officium diuinum, quia nullibi eſt prohibitum. ita cum communiore ſententia. *Henriq. lib. 13. c. 7. n. 2.*

Licitè priuatim in templo orat.
Henriquez.

DVBIVM VIII.

De quarto effectu excommunicationis.

59 QVartò, excommunicatus ſi moriatur ante abſolutionem, priuatur ſepultura Eccleſiaſtica, ita vt nec poſſit ſepeliri in loco ſacro; nec à clero

Priuatur Eccleſiaſtica ſepultura.

clero ſolenniter ad ſepulcrum deduci, nec Eccleſiaſtica officia pro iis celebrari poſſunt. quia hæc reputatur ab Eccleſia quædam cum iis communicatio, quibus autem non cõmunicamus viuis, nec mortuis communicare poſſumus. ita communiter Doctores, & patet ex *c. Sacris, de ſepulturis*. Sunt hæc autem vera etiam quando excommunicatus omnino creditur pœnitens deceſſiſſe, & quantum potuit abſolutioné procuraſſe, modò verè non fuerit abſolutus, vt patet *c. Sacris* 38. & *c. A nobis* 28. *de ſententia excommunicationis*. debet tamen talis poſt mortem abſolui, & ita frui Eccleſiaſtica ſepultura, vt ibidem dicitur.

c. Sacris.

c. A nobis. Si pœnituerit poſt mortem abſoluendus.

60 Excommunicatum loco ſacro ſepelientes excommunicantur.

Nota primò, eos qui temeraria audacia excõmunicatos ſepeliunt in loco ſacro, incurrere excommunicationem, a qua nequeunt abſolui antequam parti ex arbitrio Epiſcopi ſatisfecerint, vt habetur *Clementina prima de ſepulturis*. Locus verò tali ſepultura polluitur & debet reconciliari, ac corpus debet extrahi & in locum prophanũ proiici, niſi fortè eius oſſa ita fuerint permiſta fidelium reliquiis vt diſcerni nequeant: tunc enim ne cum zizaniis eradicetur etiam triticum, debet ibi relinqui, vt dicitur *c. Sacris de ſepulturis*.

c. Sacris.

61 Quinam dictã pœnam incurrant.

Nota ſecundò, ad hanc pœnam incurrendam requiri primò, vt temeraria audacia prohibitio violetur, quare ab ea excuſat omnis facti vel iuris ignorantia, quæ non ſit affectata vel ei æquiualens, iuxta dicta diſp. 13. dub. 11. n. 93. Secundò, vt ſepeliatur in cœmeterio ſiue loco fidelium ſepulturæ deputato, ſub quo etiam comprehenditur templum: hoc enim apertè dicitur in ipſo capitulo. Quare ſine iuſta cauſa aliqui dicunt, eos hanc pœnam incurrere, qui excommunicatos cum ſolenni pompa ſepeliunt loco omnino prophano. hoc enim nullo iure probant. Qui verò ita ſepeliunt hæreticos cõdemnatos, eorumuè fautores, non debent abſolui, niſi eorum oſſa propriis manibus exhumata abiecerint; & locus perpetua debet carere ſepultura. vt habetur *c. Quicunque, de hæreticis in 6*. Vnde patet, talem locum non poſſe reconciliari. Hoc tamen vt notat *Suarez. diſp.* 12. *ſect.* 4. *n.* 13. intelligendum eſt de loco adæquato in quo hæreticus fuit ſepultus. quia verba in rigore non amplius exigunt; non autem de toto templo aut cæmeterio: hoc enim eſſet nimis graue, nec videtur vſu receptum.

Pœna ſepelientium hæreticos.

c. Quicunque.

Suarez.

62 Eſt autem hîc difficultas primò, Vtrum hac prohibitione cõprehendantur etiam excõmunicati tolerati? Prima ſententia abſolutè docet omnes publicè excommunicatos ea cõprehendi. ita *Caiet. verbo Excommunicatio c.* 46. & quidam alij.

Caietan.

Secunda abſolutè negat toleratos ea comprehendi. ita *Suarez. d.* 12. *ſect.* 4. *n.* 5. *Nauar. c.* 27. *n.* 137. *Henriqu. l.* 13. *c.* 7. *n.* 2. & *c.* 11. *n.* 3. Ratio eſt, quia prohibitio ſepulturæ immediatè dirigitur non ad mortuum, qui eius eſt incapax, ſed ad viuos, qui iam non prohibentur cõmunicare cum toleratis.

Suarez. Nauar. Henriquez.

Tertia ſententia eſt media, docetque nos iam prohiberi tales ſepelire loco ſacro, quia hoc directè cederet in eorum fauorem, tamen contrà facientes non incurrere cenſuram, quia iam licet nobis cum iis communicare; niſi fortè ſepeliãtur hæretici, quos abſolutè ſine reſpectu ad excõmunicationem *c. Quicunque, citato* prohibemur ſepelire loco ſacro. Ita *Auila* 2. *p. c.* 6. *diſp.* 9. *dub.* 6. §. *Ad primum, verſu Per hæc patet*. iuncta *diſp.* 10. *dub.* 1. *concl.* 3. *ſub finem*, & *dub.* 6. *concl.* 3.

c. Quicunque. Auila.

Conclvs. I. Vt quis dictas pœnas incurrat, non ſufficit eum ſepelire excommunicatum toleratum. Quia Cõcilium Conſtantienſe concedit nobis abſolutè cum tali communicare in ſacris & prophanis, nec ſepultura vllibi excipitur. Et confirmatur. quia poſſumus communicare mortuis quibus poſſumus communicare viuis, vt apertè colligitur ex *c. Sacris de ſepulturis*. Atqui talibus poſſumus cõmunicare viuis: ergo etiam mortuis. 63

Sepeliens excommunicatũ toleratum dictas pœnas nõ incurrit Conſtantien.

c. Sacris.

Conclvs. II. Hoc verum eſt etſi ſepeliatur hæreticus. Primò, quia Conſtantienſe abſolutè & generatim concedit vt non teneamur alicuius cõmunionem vitare ratione cuiuſcumque ſententiæ, aut cenſuræ. quare etſi prohiberemur vitare hæreticos præcise, quia hæretici ſunt præſcindendo ab omni cenſura, nihilominus nõ prohiberemur iam ſepelire non denuntiatos. Secundò, quia nulla ratione probatur ius prohibere ſepulturam hæreticorum præſcindendo ab omni excõmunicatione. Tertiò, quia *c. Quicumque citatum*, loquitur ſatis apertè de hæreticis damnatis per ſententiam, qui etiam modò non ſunt tolerati, vt notat *Suarez. d.* 12. *ſect.* 4. *nu.* 13. 64

Quod verum eſt etſi ſepeliatur hæreticus.

c. Quicumque.

Suarez.

Conclvs. III. Sepeliens loco ſacro excõmunicatum etiam toleratum, quem publicè conſtat mortuum impœnitentem, peccat contra reuerentiam loci & finem ad quem inſtitutus eſt. Ratio eſt, quia omnino indecens eſt eum quem moraliter & publicè conſtat eſſe damnatum inferre in terram ſacram, & fidelium reliquiis eius cadauer miſcere; & ſignificatur illo actu eũm dignum eſſe Eccleſiaſticis ſuffragiis, iiſque poſſe iuuari, qui iis omnino indignus & incapax eſt. quare Paſtores niſi grauiora incommoda timeantur, tenentur tales Eccleſiaſtica ſepultura prohibere. 65

Talis tamen peccat contra ius naturæ.

Conclvs. IV. Quando conſtat excommunicatum toleratum dediſſe ſigna pœnitentiæ ante mortem, etſi non fuerit abſolutus, licitè ſepelitur in loco ſacro. quia nullo iure poſitiuo vel naturali hoc prohibetur, & licitè ſuffragia Eccleſiæ ei applicamus, vt dixi dub. 6. n. 40. 66

Niſi excommunicatus pœnitens deceſſerit.

Conclvs. V. Idem dicendum eſt quoties dubitatur vtrum talis pœnitens deceſſerit, quia melior pars præſumenda eſt. Imò quoties publicè non conſtat eum impœnitentem deceſſiſſe, poteſt ſepeliri, quia alias eius prohibitio cederet in grauem infamiam amicorum, quam iure naturæ tenemur vitare.

Secunda difficultas eſt, quinam ad hanc pœnã incurrendam dicantur ſepelire excommunicatũ? Multi volunt eos ſolos hanc pœnam incurrere, qui propriis manibus cadauer foſſæ imponunt, quia hi ſoli propriè dicuntur ſepelire, & verba pœnam importantia, in rigoroſo ſenſu ſunt accipienda. ita *Caietan. verbo Excommunicatio c.* 46. *Nauar. c.* 27. *nu.* 137. & multi alij viri doctiſſimi, ob quorum auctoritatem hęc ſententia videtur non eſſe improbabilis. & verba legis in rigore poſſent ita accipi. Sed difficile eſt credere eã fuiſſe mentem legiſlatoris, quia ſic lex fuiſſet plane fruſtra, & ferè nugatoria nã cùm ij qui ita ſepeliunt, ſint ſemper homines viles, & ignari omnium iurium, & quia putant ſe licitè agere quidquid iis alij præcipiunt; poſita illa ſententia ſepelientes ex- 6[7]

Non eſt improbabile eos qui tales pe[r] alios ſepeliunt non incurrere dictas pœnas. Caietan. Nauar.

com

communicatum via vnquam cenſuram incurrent. nam neque procurantes ſepulturam eam inurient, neque etiam manibus ſuis eam exequentes quia hi propter ignorantiam excuſabuntur, & quicunque cupient ſuum mortuum quantumcumque excommunicatum ſepelire, facilimè reperient qui illud officium ſint parati ſubire, & ipſi ſine vlla pœna id procurabunt.

68 *Suarez. Contrarium probabilius.* Quare *Suarez. diſp. 12. ſect. 4. n. 10.* cum aliis viris doctis docet eos etiam hic dici ſepelire, qui ſepulturam procurant. Quia in hos propriè conuenit, tale quid temeraria audacia facere & in contemptum clauium, quia hi poſſunt apprehendere hoc in contemptum clauium fieri, non autem tales illi homines. quare hæc ſententia videtur probabilior. Alij quidam, quos citat *Syl- Syluester.* *ueſter verbo Excommunicatio 9. nu. 76.* volunt comprehendi omnes eos qui funus comitantur ad ſepulchrum, aut hoc ſepeliri permittunt, cùm tenerentur impedire. Sed alij melius hoc negant, quia verè non ſepeliunt. ſicut nec illi qui tumbam conficiunt, aut foſſam faciunt, aut etiam cadauer vſque ad cœmeterium ferunt, ſed illi qui cadauer in foſſam immittunt, aut id fieri curant. vt docet Suarez ſupra. *Suarez.*

DVBIVM IX.

De quinto effectu excommunicationis.

69 *Excommunicato inualidè confertur beneficium c. Poſtulaſtis.* Qvintus effectus eſt, quòd efficiat excommunicatum inhabilem ad acquirenda beneficia Eccleſiaſtica. hinc collatio beneficij ei facta, eiuſue ad ipſum electio aut præſentatio inualida ſunt, vt communiter auctores docent ex *cap. Poſtulaſtis 7. de clerico excommunicato.* vbi dicitur talibus non poſſe conferri beneficia, eóſque ſine diſpenſatione non poſſe retinere ea, quæ tunc fuerunt adepti; quibus verbis clare ſignificatur eos tunc inualidè ea acquirere. quod communiter Doctores de omnibus omnino beneficiis intelligunt, quia ius generatim loquitur & eius ratio generatim valet, quia ſcilicet eliguntur ad officium, cui tunc nequeunt deſeruire. vt dicitur *c. eodem titulo.*

70 *Etiamſi toleratus ſit. Conſtant.* Nota, hæc vera eſſe etiamſi excommunicatus ſit toleratus. nam etſi Concilium Conſtantienſe permittat nobis cum talibus communicare, non tamen reddit eos habiles ad beneficia acquirenda, quia ſic immediatè iis magnum fauorem præſtaret. *Aut ſuam excommunicationem ignoret.* Item etiamſi ipſe ſuam excommunicationem ignoret, vt quia oblitus eſt ſe eam incurriſſe, aut falsò putat ſe validè abſolutum eſſe. quia etſi ignorantia excuſet aliquem à peccato, non tamen reddit eum habilem ad aliquem actum, ad quem aliàs inhabilis eſt. ita communiter Doctores contra *Nauar. in cap. Fratres, de pœnitentia d. 5. nu. 45.* qui putat ſecundam hanc collationem validam eſſe. *Nauar.*

71 *Suarez. Qua ratione poſſit retinere fructus beneficij quod bona fide poſſedit.* Notat tamen *Suarez. diſp. 13. ſect. 1. n. 3.* excommunicatum qui bona fide beneficium accepit in excommunicatione, eique deſeruiuit, etſi poſtea re cognita teneatur illud relinquere, poſſe tamen retinere fructus interim perceptos, qui reſpondent congrue ipſius ſuſtentationi, qui hi ei pro ſeruitio impenſo debentur. Qui tamen huic ſuſtẽtationi ſuperflui ſunt, reſtituendi ſunt: quia ipſe non habet ius niſi ad congruam ſuſtentationem. niſi fortè bona fide eos ita expendiſſet, vt ex iis non eſſet factus ditior: tunc enim nec tenetur ad reſtitutionem ratione rei acceptæ, quia hæc nullo modo extat, nec ratione iniuſtæ acceptionis; quia bona fide fructus accepit ac conſumpſit. Secùs eſt de eo qui nouit ſuam inhabilitatem, quia hæc omnia iniuſte facit. Notat tamen *Henriquez l. 13. c. 3. n. 5.* ſi talis poſtea illud beneficium legitimè obtineat, poſſe eos fructus retinere, quia hoc beneficium eouſque vacauit, & fructus beneficij vacantis debentur ſucceſſori. Sed vt hoc ſit probabile, neceſſarium eſt vt ipſe interim per ſe vel alium curarit fieri omne officium illi beneficio debitum: nam alias melioris eſſet conditionis qui inualidè quàm qui validè beneficium obtinuiſſet. *Henriquez.*

Nota ſecundò, ea, quæ hìc dicta ſunt de excommunicato, communiter ferè auctores extendere ad ſuſpenſum & interdictum. Aliqui tamen putant, collationem his factam non eſſe irritam, ſed irritandam, vide *P. Leſſium de iuſtitia c. 34. d. 22. n. 116.* *Leſſius.*

Eſt autem hìc difficultas primò, vtrùm, quando alicui excommunicato collatum eſt beneficium, hæc collatio poſtea per abſolutionem reualidetur, ita vt tunc ſiue noua collatione poſſit validè acceptari? 72

Prima ſententia id abſolutè affirmat. Primò, quia talis collatio (idémque eſt de electione & præſentatione) quantum eſt ex parte conferentis valuit (quia in eo nullum fuit vitium) & tantùm eſt inualida, ratione incapacitatis ipſius collatarij; ergo hac ſublata illa abſolutè obtinet vim ſuam. Secundò, quia conferens alicui beneficium cenſetur in ea voluntate permanere donec eam reuocet; ergo ſi eam non reuocauit ante alterius abſolutionem, cenſebitur adhuc tunc velle ei conferre beneficium, quæ voluntas erit efficax, cùm nullum tunc ſit impedimentum. hanc ſententiam videntur tenere plurimi quos citat *Sanchez libr. 8. de matrimonio d. 7. numero 12.* dum dicunt collationem aut electionem inualidam ob electi impedimentum, hoc per diſpenſationem ſublato conualeſcere. *Quidam cenſent eam collationem per excommunicati abſolutionem conualeſcere.* *Sanchez.*

Quam ſententiam, etſi contrariam putet probabiliorem, ipſe dicit non eſſe improbabilem Doctorum auctoritatem, adhibita triplici limitatione. Prima eſt vt hoc impedimentum ſit occultum, atque ita collatio ſaltem in foro externo ſit valida. Secundò, vt illa reualidatio non cedat in præiudicium tertij, qui fortè ſimul cùm eo electus fuerit. Tertiò, vt collatarius aut electus non acceperit poſſeſſionem beneficij ante abſolutionem. quia ſic fieret intruſus, & incapax beneficij. 73 *Dicta ſententia tripliciter limitatur.*

Secunda ſententia eſt Panorm. apud Sanchez ſuprà, qui docet primam ſententiam tunc eſſe veram, quando collator nouit [illegible] collatarij, quia tunc non potest ſuam collationem inualidare. vt patet ex *c. Nulli 8. de electione in 6.* *Panorm.* *c. Nulli.*

Tertia ſententia docet, eo caſu opus eſſe, poſt abſolutionem noua collatione. Ita *Nauar. c. 27. numero 194.* & ferè communiter Doctores. & hæc eſt verior. 74 *Contraria ſententia eſt verior. Nauar.*

Pobatur primò, quia iura abſolutè irritant talem collationem. actus autem irritus eſt ac ſi non eſſet.

Secundò, quia quando alicuius conſenſus eſſentialiter requiritur ad alicuius rei valorem, ſi ille detur eo tempore quò obiectum eſt incapax, eſt ita nullus, vt poſtea non conualeſcat: atqui hic conſenſus fertur circa obiectum incapax, (excommunicatus enim eſt incapax beneficij acquirendi.) ergo collatio ei facta numquam conualeſcit. Et confirmatur. quia, vt dicemus infra, matrimonium inualidum ob aliquod impedimentum dirimens numquam conualeſcit ſine nouo conſenſu. Quæ argumenta etiam militant contra ſecundam ſententiam. quia cùm talis ſit incapax illius beneficij acquirendi, collatio ei facta ſiue ſcienter ſiue ignoranter eſt abſolutè inualida.

74 Ad primum argumentum primæ ſententiæ, nego conſequentiam, quia etſi illa collatio fuerit ſolùm inualida ratione incapacitatis collatarij; tamen fuit abſolute inualida; & conſequenter numquam conualeſcit, vt patet ex dictis.

Actus internus nihil operatur niſi externus exprimatur.

Ad ſecundum Reſp. quantumcumque talis in priore voluntate perſeueret poſt abſolutionem, imò etſi cognita illius abſolutione habeat actualem voluntatem conferendi ei beneficium, nihil tamẽ efficit, niſi poſt abſolutionem hanc voluntatem collatario externo aliquo ſigno indicet. quia in omnibus promiſſionibus, donationibus, aliiſque pactis humanis interior voluntas nihil operatur niſi exterius explicetur. vt docet *P. Leſſius de iuſtitia c. 18. d. 5.* quamuis autem hîc præceſſerit exterior collatio, hæc tamen nihil facit ad rem, quia illa ſolùm proceſſit ex præcedente illa voluntate, quæ fuit inualida, nec vllo modo poteſt eſſe index voluntatis, quæ ſequitur ipſam abſolutionem, quia illa eodem modo ſe habet ſiue hæc ſit, ſiue non ſit.

Leſſius.

75 Hinc ſequitur primò, neminem cum tali poſſe poſt abſolutionem diſpenſare vt beneficium retineat, niſi habeat aliqua ratione poteſtatem hoc beneficium ei conferendi, qualis eſt Pontifex, & omnis is ad quem pertinet illius beneficij collatio. ratio eſt, quia talis diſpenſatio nihil eſt aliud, quàm virtualis quædam ipſius beneficij ſecunda collatio. Communiter autem obtenta abſolutione is poterit tali hoc beneficium ſecundo conferre qui primò contulit, niſi ipſe iure conferendi priuatus ſit, aut collatio ad alium ſit deuoluta, aut collatarius ſe in beneficij poſſeſſionem intruſerit.

76 Sequitur ſecundò, eſſe graue peccatum talibus conferre beneficium, eóſue ad hoc eligere, aut præſentare (eadem enim eſt horum omnium ratio) non ſolùm quia eſt communicatio quædam cum excommunicatis (quæ ratio non habet locum in collatione facta tolerato) verùm etiam quia ſingulariter prohibitum eſt talibus tempore indignis beneficia conferre, vt patet ex *c. 1. de poſtulatione prælatorum, ſub finem.* hinc *c. Poſtulaſtis 7. de clerico excommunicato*, dicitur eos qui ſcienter talibus beneficia conferunt tamdiu debere à collatione beneficiorum ſuſpendi, donec veniam mereantur. Eſt tamen hæc ſuſpenſio non lata ſed ferenda, & videtur ſolùm habere locum

Quomodo peccent & qua pœna puniantur qui beneficia conferunt excommunicatis.

c. Poſtulaſtis.

in iis qui conferunt non toleratis beneficia; quia hi ſoli iam violant cenſuram, cuius violationis intuitu videtur hoc capitulum hos velle puniri. Conferens tamen beneficium habens curam animarum aut ad illud eligẽs excommunicatum, pro illa vice poteſtate eligendi aut conferendi priuatur. vt patet ex *c. Cùm in cunctis 7. §. Clerici, de electione.* vbi tali pœna plectuntur indignum eligentes eive beneficia conferentes. patet autem excommunicatum indignum eſſe beneficio.

c. Cùm in cunctis.

77 Secunda difficultas eſt, vtrùm is, cui ante excommunicationem fuit collatum beneficium, poſtea excommunicatus validè illud acceptet? Plurimi quos refert *Couar. l. 3. variarum reſolut. c. 16. n. 4.* id affirmant. Ratio eſt, quia totum ius ad beneficium acquiritur per collationem, quæ valida fuit, & acceptatio tantùm requiritur tanquã conditio ſine qua non. Sed hæc ratio non eſt vera. nam vt patet ex *c. Si tibi abſenti 17. de præbendis in 6.* per collationem ſolùm acquiritur ius ad rem per acceptationem autem ius in re. quare hoc non poteſt acquiri ab eo qui incapax eſt iuris acquirendi.

Couar.

c. Si tibi abſenti. Per ſolam collationem beneficij tantùm acquiritur ius ad rem: per acceptationẽ ius in re.

Alij ob dictam rationem docent eam acceptationem abſolute eſſe inualidam. ita quidam Iuriſtæ apud Couar. ſupra.

Couar.

Tertiò, alij docent per talem acceptationem non acquiri quidem vllum nouum ius in beneficium durante excommunicatione, ac hac ratione eſſe inualidam, valere tamen ad hoc vt acceptans ſufficienter declaret ſuum conſenſum, atque ita poſtea abſolutus ab excommunicatione acquirat ius in re in ipſum beneficium, virtute prioris acceptationis quę cenſetur adhuc permanere. Vnde infertur, quòd ſi collator alteri præfixerit certum tempus ad acceptandum beneficium, & hic toto illo tempore manſerit excommunicatus, collatorem eo lapſo poſſe illud cui voluerit conferre. quia acceptatio in excommunicatione facta acceptanti non tribuit maius ius, quàm ſi non fuiſſet facta.

Quia in re etſi tertia ſententia ſit ſatis probabilis, credo tamen ſecundam probabiliorem. Ratio eſt, quia vt patet ex *cap. Si tibi abſenti 17. de præbendis in 6*, non minùs quis acquirit ius in beneficium per validam collationis acceptationẽ, quàm per ipſam collationem. atqui ipſa collatio facta excommunicato eſt omnino inualida, quia hic eſt incapax ad acquirendum ius in beneficium: ergo ſimiliter acceptatio ab eodem facta erit inualida. 78

c. Si tibi abſenti. Excommunicatus omnino inualide acceptat collationem beneficij.

Nec refert quòd talis acceptatio ſufficiat ad declarandum conſenſum acceptantis, & quòd cenſeatur in eo permanere donec abſolutus ſit; quia etiam collatio facta excommunicato ſufficit vt declaret collatorem habuiſſe verè voluntatem conferendi tali beneficium, & poteſt in ea permanere donec tollatur excommunicatio, & tamen vt alter valide beneficium acquirat, debet ſecundo conferri.

Dices, eſſe diuerſam rationem, quia collatio cõfert verũ ius alteri, acceptatio verò nullo modo, ſed tantùm eſt conditio requiſita vt collatio ſuum effectum operetur. Reſpondeo negando aſſumptum. nam vt res aliqua hac ratione non minus dependet à meo eam acceptanti conſenſu,

quàm

quàm ab alterius eandem dantis, atque ideo vtriuſq; conſenſus prout componit integrum pactum, eſt ſimpliciter cauſa acquiſitionis dominij.

79 Tertia difficultas eſt, verùm excommunicatus poſſit recipere fructus ſui beneficij, quod iam antè obtinuerat, quo per excommunicationem non priuatur, vt cum cōmuni ſententia ſuppono.

Prima ſententia id abſolutè negat. Fundatur præcipuè in *c. Paſtoralis* 53. §. *Verum, de appellationibus.* vbi Pontifex interrogatus, verùm quando iam excommunicatus appellat à ſententia poſſit nihilominus eum iudex denuntiare, & ad tempus beneficiis ſpoliare? Reſpondet talem licitè denuntiare, quia cùm excommunicatio ſecum trahat executionem, per denuntiationem, non magis ligatur. Et addit, *Et illi prouentus Eccleſiaſtici meritò ſubtrahuntur, cui Eccleſiæ communio denegatur.* Quibus verbis Pontifex ſignificat tali ſubtrahi fructus per ipſam excommunicationē præcisè. Quod probatur primò, quia comparat ſubtractionem fructuum cum negatione communionis; atqui hæc de facto negatur omni excommunicato, ergo etiam fructus eidem ſubtrahuntur. Secundò, quia Pontifex dicit excommunicatum ideò poſt appellationem poſſe denuntiari, quia per hoc ampliùs non ligatur, inſinuans quòd hoc non poſſit fieri, ſi per hoc ampliùs ligaretur: atqui ſi non eſſet de facto priuatus fructibus, per eorum ſubtractionem ampliùs ligaretur; ergo hæc poſt appellationem fieri non poſſet: quod falſum eſt. Tertiò, quia verbum *ſubtrahuntur* cùm non dirigatur ad iudicem, videtur ſignificare ſententiam latam, non autem ferendam, iuxta dicta diſp. 13. n. 20. Quartò, quia cùm fructus dentur propter officium, excommunicatus qui non poteſt facere officium, non videtur poſſe recipere fructus. & hanc ſententiam tenet *Couar. l. 3. variar. reſol. c. 13. n. 8. verſu Duodecimo hinc etiam,* & multi alij.

80 Secunda ſententia docet, hoc ſolum eſſe verum in excommunicato qui perſeuerat contumax negligendo abſolutionem. ita cum aliis *Nauar. c. 25. nu. 124.* Addunt tamen aliqui talem nihilominus poſſe percipere fructus ſuo ſeruitio reſpondentes, ſi beneficio inſeruiat. Addit *Silueſter verb. Clericus 4. nu. 17.* clericum pauperem poſſe ſuſcipere fructus neceſſarios ſuæ ſuſtentationi.

Tertia ſententia abſolutè docet, talem licitè omnes fructus percipere modò beneficio per ſe vel alium inſeruiat, quòd ſi non inſeruiat, teneri ad reſtitutionem, ſicut alius teneretur. Ita *Nauarrus de reſtit. l. 2. c. n. 238. Auila p. 2. c. 6. diſp. 6. dub. 1. concl. 2.* & alij. Et eandem videtur tenere cum multis aliis *Sanchius l. 3. de matrimonio diſp. 51. n. 12.* vbi docet ſuſpenſum ab officio, ſi nihilominus per ſe vel alium beneficio inſeruiat, licitè percipere eius fructus; & vt patet ex n. 10. circa medium, ipſe videtur in hac re æquiparare ſuſpenſum ab officio excommunicato.

Probatur primò, quia tam grauis pœna non eſt ſtatuenda ſine certo textu: atqui nullus certus textus pro ea poteſt adferri, quia nullus alius adfertur quàm *dictum cap. Paſtoralis*, quod eam non probat, ſed potiùs contrarium. vt patebit ex ſolutione argumentorum. ergo talis pœna non eſt ſtatuenda. Secundò, quia, vt loco citato fusè docet Sanchius, ſuſpenſus ab officio non eſt ſuſpenſus à beneficio. atqui excommunicatus non aliter videtur priuatus fructibus quàm quatenus eſt ſuſpenſus ab officio, ergo nō eſt iis ſimpliciter priuatus. Minor probatur. quia excommunicatio per ſe & immediatè solùm priuat communione fidelium, reliquis autem rebus (niſi aliud in iure expreſsè habeatur) tantùm priuat quatenus haberi non poſſunt ſine communione prohibita: atqui excommunicatus poteſt retinere ius ad fructus ad illos percipiendos, imò etiam eos percipere non vſurpando vllam communicationem ſibi prohibitam. ſicut poteſt percipere fructus ſuorum agrorum, aut alio titulo ſibi debita, vt docet *P. Leſſius de iuſtit. c. 16. num. 79.* ergo ſpectata præcisè excommunicatio non vetat fructus percipere.

CONCLVS. I. Excommunicatus poſt denuntiationem licitè poteſt priuari omnibus fructibus ſui beneficij. ita expreſsè habetur in *dicto c. Paſtoralis.* nec vllus negat. 81

CONCL. II. Etſi prima & ſecunda ſententia non ſint improbabiles ob auctoritatem multorum Doctorum: tertia tamen videtur probabilior ob rationes ibi allatas. & magis patebit ex ſolutione argumentorum.

Ad *c. Paſtoralis* Reſpondeo, hoc videri apertè loqui de ſpoliatione facienda per iudicem. Primò, quia qui conſuluerat Pontificem apertè ſupponebat excommunicatum non eſſe hoc ipſo priuatum beneficiis ſiue reditibus Eccleſiaſticis, ſed solùm priuandum; nam aliàs non debuiſſet rogare an poſſet iis priuari non obſtante appellatione, ſed an deberet manere priuatus: præſertim cùm hîc non agatur de priuatione rei iam perceptæ, ſed de priuatione iuris percipiendi fructus futuros, quo non priuamur per externam aliquam executionem ipſi ſententiæ iudicis ſuperadditam, ſicut priuamur pecunia aut ſimili re; ſed immediatè per ipſum ius, aut iudicis ſententiam. quare ſi ſententia excommunicationis priuaret aliquem de facto iure percipiendi fructus beneficij, hic non poſſet vlteriùs eo iure priuari. Cùm igitur Pontifex ait tali meritò prouentus ſubtrahi (niſi velimus eum non reſpondiſſe ad quæſtionem propoſitam) debemus eum intelligere de ſubtractione facienda per iudicem, & pœna ſuperaddita ipſi præcisè excommunicationi. Secundò, quia Pontifex ibi apertè diſtinguit ſubtractionem horum fructuum à denegatione communionis Eccleſiaſticæ, in qua conſiſtit ratio excommunicationis. nam dicit hanc eſſe cauſam cur illi meritò ſubtrahantur; quaſi diceret, qui ſua culpa factus eſt inhabilis vt fungatur officio Eccleſiaſtico, meretur etiam priuari fructibus, qui propter officium dantur. ergo apertè inſinuat vnam pœnam in altera non inuolui. vnde patet hoc caput potiùs pro nobis facere. 82

Ad primam probationem Reſpondeo, illa non comparari vt neceſſariò connexa, ſed quatenus vnum eſt ſemper ſufficiens cauſa cur alterum poſſit infligi non obſtante vlla appellatione. Ad ſecundam, nego conſequentiam. eſt enim diuerſa vtriuſque ratio, vt apertè etiam ex textu illo patet. nam ſi denuntiatio ampliùs ligaret 83

Ccc 2 excom

c. Paſtoralis. — Couar. — Nauarr. — Silueſt. — Nauarr. Auila. — Sanchius. — c. Paſtoralis. — Sanchius. — Leſsius. — Excommunicatus poteſt priuari fructibus beneficij. Non eſt tamē ipſo iure priuatus. — c. Paſtoralis.

excommunicatum, hoc fieret quia magis priuaret eum iure communicandi cum aliis, atque ita ligaret in eo, quòd reus appellandò vult oſtendere iniuſtum eſſe, atque ita poteſtas denuntiandi per appellationem neceſſariò ſuſpenderetur. Secùs eſt de priuatione fructuu; ná poſita validitate excommunicationis clari iuris eſt talem poſſe priuari fructibus, ideóque ab hac præciſè priuatione nulla ratione appellari poteſt, nec ipſa vlla appellatione poteſt retardari, vt hic Pontifex definit. Vnde etiam non ait appellationem non impedire hanc priuationem fructuum, quia excommunicatio ſecum trahit executionem, ſicut dixerat de denuntiatione, ſed quia *illi meritò prouentus Eccleſiaſtici ſubtrahuntur, cui Eccleſiæ communio denegatur.* apertè oſtendens diuerſam eſſe vtriuſque cauſam. & conſequenter hanc pœnam non includi præcise in ipſa excommunicatione, quæ executionem ſecum defert; quia aliàs non debuiſſet illius reddi diſtincta ratio: vnde etiam hinc patet hoc caput à nobis facere. Ad tertiam Reſpondeo, cùm hoc capite iudex inſtruatur quid in tali caſu facere debeat, verbum *ſubtrahuntur* apertè ad eum dirigi, atque ita etiam hac parte hoc ius nobis fauere. Ad quartã Reſpondeo primò, Impeditum ab officiò præſtando etiam ſua culpa, non ſtatim priuari eius fructibus, vt patet in eo qui ſua culpa in morbum incidit, aut à ſolo officio ſuſpenditur. Reſpondeo ſecundò, excommunicatum non ita impediri ab officio clericali, quin totum validè poſſit implere; etſi hoc faciendo fortè peccet, quod ſufficit vt poſſit lucrari fructus: vt bene docent *Auila & Sanchez ſuprà citati.* & patet, nam alias paſtor celebrando ac Sacramenta adminiſtrando in peccato mortali non faceret fructus ſuos. quod falſum eſt; imò etiam poteſt illud implere licitè, vel totum vel magna ex parte. nam poteſt legere priuatim horas, ad quòd quandoque ſolùm obligatur, & per alium poteſt curare dici ſacra, & obiri munia paſtoralia, quando ad hæc obligatur.

Impeditus à præſtando officio non ſemper priuatur fructibus.

Auila. Sanchez.

84 Quarta difficultas eſt, vtrùm penſio validè conferatur excommunicato?

Notá, triplicem poſſe eſſe penſionem. Primò, omnino ſpiritualem, quæ datur coadiutori ſenis Epiſcopi vt eum adiuuet. Secundò, merè temporalem, quæ datur alicui ob merita ipſius, aut parentis ipſius in Eccleſiam quam armis aut alia ratione defendit. Tertia eſt media, quia fundatur in aliquo titulo ſpirituali, non tamen datur propter officium ſpirituale exercendum. talis eſt quæ datur Paſtori ſeni quando beneficium, cui ampliùs nequit inſeruire, alteri confertur. item ea quæ datur aliquando reſignanti beneficium.

Penſiones triplicis generis.

Prima ſententia negat abſolutè, vllam penſionem excommunicato validè conferri. quia hoc videtur ſupponere ſtilus curiæ: nam Pontifex conferens aut confirmans alicui penſionem, ſolet in literis ponere abſolutionem ab excommunicatione ad cautelam, ad illum effectum conſequendum. ergo cenſet ſine illa abſolutione excommunicatum fore incapacem illius penſionis acquirendæ. Inclinat in hanc ſententiam *Couarr. cap. Alma 1. part. §. 7. numero 2.* Sed hoc argumentum non conuincit. quia dici poteſt illam abſolutionem ſolùm poni primò, quia reſcriptum Pontificis alias per excommunicationem redderetur inualidum, vt dicemus dubio ſequenti. Secundò, ne in iudicio talis repellatur à petitione penſionis tamquam ea indignus, vt qui Eccleſiæ contumax eſt, & ob hanc cauſam quandoque etiam additur abſolutio ab aliis cenſuris.

Couar.

Secunda ſententia planè contraria abſolutè docet, excommunicato validè conferri penſionem. Ita quidam apud *Suarem d. 13. ſect. 2. num. 12.* Et *Auila 2. p. cap. 6. diſp. 5. dub. 5. concl. 2.* ait non eſſe improbabilem, ratio eſt, quia ius ſolùm reddit excommunicatum incapacem beneficij: penſio autem non eſt beneficium. 85

Suarez, Auila.

Tertia docet, penſiones primi generis inualidè conferri excommunicato, ſecundi generis validè, de tertio verò genere eſſe dubium. ita quidam apud Suarem ſuprà.

Suarez.

Quarta ſententia docet, omnes penſiones primi & ſecundi generis inualidè conferri excommunicato, quia poſt Pium quintum dantur titulo Eccleſiaſtic. Ita *Henriquez lib. 13. cap. 13. numero 2.*

Henriquez.

Quinta docet, probabilius eſſe penſiones primi generis inualidè conferri excommunicato quia dantur propter officium Eccleſiaſticum, à quo ſuſpenſus eſt. Secundi verò & tertij generis validè conferri. Quia hæ nullo modo hebent rationem beneficij Eccleſiaſtici, nec conferuntur propter diuinum officium exercendum, ſed alio titulo: nec refert, quòd ij qui habent penſiones tertij generis, teneantur legere officium beatæ Virginis, quia ab eo munere non ſuſpenduntur per excommunicationem, nec penſio datur vt hoc legant, ſed hæc lectio tamquam onus imponitur ei qui aliud officium non legit. Ita *Auila 2. part. cap. 6. diſput. 5. dubio 5.* 86

Auila.

Conclvsio. Tres vltimæ ſententiæ ſunt ſatis probabiles, quia & probabilibus argumentis & auctoritate Doctorum nituntur: quæ autem ſit vera eſt difficile dicere.

DVBIVM X.

De ſexto & ſeptimo effectu excommunicationis.

Sextò igitur excommunicatio reddit irrita reſcripta Apoſtolica ab excommunicato impetrata, vt patet *c. 1. de reſcriptis in 6.* Hinc in Pontificiis reſcriptis ſolet communiter inſeri abſolutio ad cautelam, ad illum effectum obtinendum. Quarè hic effectus iam vix vllum habet vſum, quia per eiuſmodi clauſulam eliditur. 87

Excommunicatio reddit irrita reſcripta Apoſtolica.

Septimò, priuat omni iuriſdictione Eccleſiaſtica. patet ex *cap. Is cui 12. de officio delegati in 6.* vbi dicitur delegatum carere iuriſdictione quando delegans eſt excommunicatus. & eſt communis Doctorum. Quare omnes actus iuriſdictionis à talibus exerciti ſunt nulli. vt patet ex *cap. Audiuimus 24. quæſtione 1.* Quod etiam communiter Doctores fatentur; diſputant tamen an hæc pœna per

Priuat iuriſdictione Eccleſiaſtica. c. Is cui.

c. Audiuimus.

i pertineat ad omnes omnino excommunicatos. Qua in re variæ ſunt ſententiæ, quæ ferè inde oriuntur, quia Doctores antiqui & etiam aliqui recentiores variant, quinam iam excommunicati ſint vitandi, de quo ſatis egi dub. 8.

88 Dico igitur primò, omnes actus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ inualide fiunt ab excommunicato non tolerato. hæc concluſio per ſe patet, quia ſi vllius excommunicati actus ſunt irriti, maximè tales erunt irriti; nec vllus id iam negat. Excipe tamen caſum quo tali excommunicatus iret ad aliquem locum, vbi ipſius excommunicatio eſſe occulta; ibi enim ipſius actus valerent, Eccleſia ob bonum publicum illius defectum ſupplente, conferendo illi ad ſingulos actus actualem iuriſdictionem. vt communiter ex *lege Barbarius, de officio Prætoris* Doctores docent.

Actus iuriſdictionis non toleratorum ſunt inualidi.

l. Barbarius.

89 Dico ſecundò, actus iuriſdictionis excommunicati tolerati ſunt validi in vtroque foro, quamdiu non repellitur. ita communiter Doctores, qui circa euitationem excommunicatorum probant conſtitutionem Concilij Conſtant. Vide *P. Leſſium de iuſtitia cap. 29. dub. 7. numero 57.* Et patet, quia cùm Concilium nobis concedat, vt cum talibus poſſimus in eiuſmodi actibus communicare, neceſſario debet concedere, vt eorum actus ſint validi, alias magna ſequeretur confuſio. Nota tamen, tales ſemper peccare, quoties eiuſmodi actus ſponte exercent, quia hoc iis eſt prohibitum; ſecùs eſt quando hoc faciunt ob bonum aliorum, & quaſi coacti, iuxta dicta dub. 3. numero 18. Dixi, *quamdiu non repellitur,* quia etſi nobis Eccleſia concedat vt cum talibus communicemus, non tamen cogit. quare citatus coram iudice poſſum contra eum excipere. eam tamen obijciens debet ſpeciem & auctorem excommunicationis exprimere, & intra octo dies eam euidenter probare, vt habetur c. 1. *de exceptionibus in 6.*

Tolerati vero ſunt validi.

Leſſius.

Sponte tamen eos actus exercens peccat.

Nullus tenetur excommunicati iuriſdictionem admittere.

90 Hinc naſcitur ſecunda difficultas, vtrùm excommunicatus toleratus poſſit valide alterum excommunicare? Videtur enim quòd ſic: quia quamdiu non excipitur contra illum illius actus validi ſunt, ergo quamdiu reus contra eum non excipit, validè eum excommunicat, ſicuti validè alias ſententias in eum ferret. Contra verò videtur facere, quòd cum tali non teneat obedire, non poſſum eſſe verè contumax non obediendo, & conſequenter nec poſſum ligari vlla cenſura, quia hæc contumaciam requirit. ob hanc cauſam aliqui abſolute negant talem validè poſſe excommunicare.

91 Sed probabilius eſt eum validè excommunicare, quamdiu contra eum non excipitur. Primò, quia cùm talis quamdiu publice agnoſcitur verus iudex, Eccleſia ipſius defectum propter bonum commune ſupplente, validè exerceat actus iuriſdictionis, validè etiam reo præcipit, vt iuſtæ ſententiæ pareat. nam hæc præceptio eſt actus talis iuriſdictionis, & conſequenter ille eſt contumax nolendo obedire; atqui quamdiu contra eum non excipitur, publicè agnoſcitur verus ac legitimus iudex; ergo reus eſt contumax ei non obediendo. Secundò, quia eodem modo quoad exercitium actuum iudicialium iam ſe habet excommunicatus, quicumque toleratus, ſicut olim ſe habebat excommunicatus occultus, quia eodem planè modo vterque verè à parte rei habet impeditam iuriſdictionem, & tamen eius actus validè exercet, Eccleſia eius defectum ſupplente: atqui tali iudici olim reus tenebatur obedire, niſi contra eum legitime exciperet, vt patet ex *cap. 1. de exceptionibus in 6. & cap. Exceptionem 12. de exceptionibus.* ergo ſimili modo tenetur etiam modò obedire tolerato, etiam publice excommunicato. Ex quibus patet ſolutio ad argumenta contraria.

Toleratus validè excommunicat donec contra eum excipiatur.

c. 1. de except. c. Exceptionem.

Tertia difficultas eſt, qua ratione electio ab excommunicatis facta valeat: Hanc & ſequentem difficultatem multi fusè diſputant, & varias adferunt ſententias, quæ ſæpe non tam reipſa differunt, quàm modo loquendi. his igitur omiſſis. 92.

Dico primò, electio facta a non toleratis eſt ſimpliciter irrita. Ita communiter Doctores ex *c. Cùm inter Renerum 16. de electione,* vbi iudicatur inualida electio facta à ſuſpenſis, omnis autem excommunicatus eſt ſuſpenſus ab officio. Et ratio eſt, quia electio eſt actus iuriſdictionis, quæ in tali excommunicato eſt omnino impedita. Excipe electionem ſummi Pontificis, quæ valida eſt etſi fiat à Cardinalibus excommunicatis; vt patet *Clementina Ne Romani, §. Cæterùm, de electione in 6.*

Electio facta a non toleratis eſt irrita. c. Cùm inter.

Excipe electionem ſummi Pontificis.

Dico ſecundò, quandò plures ad eandem electionem conueniunt, ſi inter eos ſint aliqui tales excommunicati, horum ſuffragia nullam habent vim; vt patet ex prima concluſione. quare horum non alia habenda eſt ratio, quàm ſi non interfuiſſent. & conſequenter aliorum ſuffragia eandem habebunt vim, quam habuiſſent, ſi ſine excommunicatis ſoli legitime elegiſſent, quia *vtile non debet per inutile vitiari,* vt dicitur *regula 37. Iuris in 6.* 93

Qua ratione valeat electio cùm aliqui excommunicati interſunt.

Addunt multi, talem electionem eſſe irritam, ſi non excommunicati excommunicatos non toleratus ſponte admiſerint ad electionem; quia *cap. vlt. de procuratoribus,* dicitur repellendus procurator, quem conſtituit communitas vnà cum ſuis rectoribus quos ſciebat eſſe excommunicatos. Quæ opinio ſatis probabilis eſt ob Doctorum auctoritatem; illud tamen caput ſolùm conuincit talem electionem eſſe irritandam, ſiue poſſe reijci à confirmatorem: nam illo capite tantùm dicitur talem procuratorem debere repelli, vnde non ſequitur eum inualidè admitti, ſiue eius acta eſſe inualida ſi admittatur.

Dico tertiò, ſi excommunicati tolerati ad electionem admittantur validè eligunt, poſſunt tamen ab ea reijci, & is, ad quem pertinet electionem confirmare, poteſt eorum electionem non acceptare, eamque reputare ac ſi non eſſet facta, quia nemo tenetur cum his communicare. patet ex dictis n. 89. & 91.

Electio à toleratis facta valet, ſed irritari poteſt.

Quarta difficultas eſt, vtrùm excommunicati validè aliquos ad beneficia præſentent? 94

Nota, quandò præſentatio pertinet ad clericum ratione ſui beneficij, per eam præſentato conferri aliquod ius ad beneficium: quare talis

Clericus à ſe præſentato confert aliquod ius, ſecus eſt de laico.

præſentatio eſt vſus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ: ſecùs eſt quando præſentatio ſpectat ad laicum, quia laicus non poteſt conferre alteri ius ad aliquod beneficium. Ita communiter colligunt Doctores ex *capite Cùm autem 24. de iure patronatus.*

c. Cùm autem.

Nota ſecundò, eum qui habet ius præſentandi, habere etiam ius vt beneficium conferatur præſentato, quando dignus eſt; quare collator inualidè illud alicui non præſentato conferret, quia hoc fieret cum iniuria patroni. Si tamen patronus conſentiat, poterit illud cuicunque digno conferre, quia ceſſabit omnis iniuria. His poſitis.

Collator inuito patrono inualidè alicui confert beneficium.

Dico primò, præſentatio facta à non tolerato, ſiue hic clericus ſit ſiue laicus, nullum præſentato tribuit ius, quia talis inualidè exercet actus iuriſdictionis, ſine quo non poteſt alicui ius ad beneficium conferri. Et hac ratione ille actus eſt inualidus.

Præſentatio non tolerati nullum confert ius.

95 Dico ſecundò, ſi Epiſcopus nihilominus tali præſentato hoc beneficium conferat, validè hoc facit. Ita *Suarez d. 14. ſect. 2. num. 31.* Ratio eſt, quia nullo iure talis collatio irritatur: & quamuis illa præſentatio non poſſit tribuere vllum ius præſentato, tamen valet ad hoc vt collatio fiat conſentiente patrono, atque ita non ſit ei iniurioſa, & conſequenter ſit iuſta. Peccat tamen Epiſcopus ſciens acceptando talem præſentationem, quia communicat cum excommunicato. Suarez tamen ſupra ait tantùm eſſe veniale. Imò credo poſſe fieri ſine vllo peccato, quando alias beneficium cum notabili aliquo Eccleſiæ detrimento deberet diutiùs vacare, quia neceſſitas excuſat. Addunt aliqui, ſi Epiſcopus conferat tali beneficium putans præſentationem eſſe legitimam, eò quòd ignoret vitium præſentantis, collationem eſſe nullam, quia eſt inuoluntaria, ratione ignorantiæ. Sed contrarium credo verius, ſi abſolute conferat ſine vlla conditione, etſi cognita veritate non eſſet collaturus: quia, vt benè docet *P. Leſſius de iuſtitia cap. 17. dub. 5.* contractus & pacta quibus error cauſam dedit (modò hic non ſit circa rei ſubſtantiam, ſicut in præſenti negotio non eſt) non ſunt propriè irrita, ſed ſolùm irritabilia ab eo qui deceptus eſt, valida autem, quamdiu non irritantur. quare vt ſummum talis collatio poterit ab Epiſcopo cognita veritate irritari.

Collator tamen validè ei beneficium confert. Suarez.

Suarez.

Etiamſi præſentantis vitium ignoret.

Leſſius. Quis error irritet pacta.

96 Dico tertiò, quando præſentans eſt toleratus, non ſolùm validè, ſed etiam licitè Epiſcopus præſentato confert beneficium, poteſt tamen ſi velit, eam præſentationem reijcere: quia etſi poſſimus, non tamen cogimur, cum ijs excommunicatis communicare. Si talis præſentatio fiat a clerico ratione beneficij, tribuit in hoc ius præſentato, vt præſentans non poſſit mutare præſentationem, quia actus talis excommunicati valent in quantum in aliorum commodum acceptantur; non tamen tribuit ei ius vt poſſit collatorem compellere, vt ſibi beneficium conferat, antequam præſentans iam abſolutus eum ſecundò præſentet.

Tolerati acceptationem collator acceptare poteſt, non tamen tenetur.

97 Nota, ex hoc effectu Doctores communiter inferre excommunicatum eſſe inhabilem ad acquirendam nouam aliquam iuriſdictionem Eccleſiaſticam; quale eſſet munus eligendi, conferendi beneficia, &c. quia ſicut quis illicite aſſumitur ad officium, quod non poteſt licite exercere, eiuſque aſſumptio eſt irritanda, vt patet ex *cap. vltim. de clerico excommunicato* ita etiam inualide aſſumitur ad id, quod non poteſt valide exercere. Sed hoc argumentum nihil probat, quia pœnæ non debent introduci per argumentum à ſimili. hæc tamen ſententia tenenda eſt, quia eſt communis Doctorum.

Excommunicatus inualidè acquirit nouā iuriſdictionem Eccleſiaſticā. *c. vlt. de clerico.*

Quinta difficultas eſt, vtrùm excommunicatus non toleratus, ſi Epiſcopus ſit, poſſit approbare confeſſarios ac concionatores, dare alicui facultatem audiendi confeſſiones, dare literas dimiſſorias; aut ſi ſit Paſtor, an poſſit dare alteri veniam conferendi ſuis ſubditis Sacramentum Baptiſmi, Extremæ vnctionis, Euchariſtiæ, &c. Quidam id generatim affirmant; ita *Silueſter v. Vnctio, numero 4.* & alij. quia putant hanc conceſſionem non eſſe actum iuriſdictionis. 98

Silueſt.

Secunda ſententia docet; talem ſaltem validè dare alijs licentiam adminiſtrandi Baptiſmum, Euchariſtiam, Confirmationem, & Extremam vnctionem: quia hi actus non requirunt iuriſdictionem.

Tertia ſententia abſolutè negat, quicquam ex dictis validè ab excommunicato fieri. Ita *Suarez diſp. 14. ſect. 1. n. 7.*

Suarez.

C O N C L V S. I. Prima ſententia non eſt probabilis, quia dare alicui veniam audiendi confeſſiones, eſt dare illi iuriſdictionem. atque ita eſt apertè actus iuriſdictionis. Idémque dicendum de approbatione confeſſarij ac concionatoris, de conceſſione dimiſſoriarum, & ſimilium: cùm enim hæc fieri poſſint ab Epiſcopo confirmato nondum tamen conſecrato, imò nondum ſacerdote, clarum eſt non eſſe actus Ordinis: cùm igitur ſint actus poteſtatis, neceſſario ſunt actus iuriſdictionis. 99

Non toleratus inualide dat alteri veniam audiendi confeſſiones concionandi, &c.

C O N C L V S. II. Longè verius eſt facultatem conferendi Confirmationem, Baptiſmum, Euchariſtiam, aut Extremam vnctionem inualidè concedi à non tolerato; quia etſi collatio horum Sacramentorum non ſit neceſſariò actus iuriſdictionis, concedere tamen facultatem ea conferendi eſt neceſſariò actus iuriſdictionis, cùm non poſſit eſſe alterius facultatis. 100

Idem dic de facultate baptizandi, &c.

Diſputatur hic etiam ab aliquibus, vtrùm Paſtor excommunicatus validè aſſiſtat matrimonio ſuorum ſubditorum, aut aliis facultatem aſſiſtendi concedat. Sed hoc meliùs diſputabimus in materia de matrimonio diſputatione 27. Iam breuiter Reſpondeo, talem validè aſſiſtere, inualidè tamen dare facultatem aſſiſtendi.

DVBIVM

DVBIVM XI.

Qua ratione priuet communicatione forenſi?

101 OCtauus effectus excommunicationis eſt, quod impediat excommunicatum ne ſit iudex, procurator, actor, aut teſtis etiam in cauſis ciuilibus. vt patet ex *c. Ad probandum 24. de ſententia & re iudicata, c. Decernimus 8. de ſent. excommun. in 6.*

Excommunicatus nequit eſſe iudex, procurator, &c.
c. Ad probandum
c. Decernimus.

Nota primò, ſi aliquis ex his ſit non toleratus, iudicem ex officio teneri eum repellere, etſi pars contra eum non excipiat. vt patet ex *c. 1. de exceptionibus in 6. & cap. Decernimus, citato.* quòd ſi ſit toleratus, iudex poteſt eum repellere, ſi de eius excommunicatione publicè conſtet; non tamen tenetur, niſi pars contra eum excipiat, poteſt autem pars hoc facere in quacumque iudicij parte: tenetur tamen tunc exprimere quali excommunicatione, ſiue ob quod crimen, & à quo talis ſit excommunicatus. Quod ſecundum intelligendum eſt quando obijcitur excommunicatio lata ab homine, debetque hæc intra octo dies probare; quòd ſi defecerit in probatione, tenetur ad ſumptus ab altera parte ea occaſione factos, nec in eodem iudicio poteſt ſæpius quam bis talem exceptionem eidem opponere, niſi aliquis nouam excommunicationem incurreret, aut nouæ innoteſcerent claræ & omnino promptæ probationes. quæ omnia expreſsè habentur *c. 1. de exceptionibus in 6.*

Iudex tenetur non toleratum ab agendo teſtando, &c. repellere.
c. 1. de except.
c. Decernimus.
Toleratus licitè admittitur donec pars contra eum excipiat.
Qua ratione fieri excipere contra excommunicatos.
c. 1. de except.

Nota ſecundò, etſi excommunicatus repellatur ne petat debitum in iudicio, poteſt tamen priuatim illud petere & alter tenetur ei ſoluere, quia excommunicatus non priuatur rerum ſuarum dominio. & quamuis hic neceſſaria ſit aliqua communicatio, eam tamen excuſat neceſſitas. vide *P. Leſſium de iuſtitia c. 16. n. 79.*

Excommunicatus poteſt priuatim petere debita.
Leſſius.

102 Quæritur autem primò, vtrùm iudex excommunicatus non ſolùm illicitè, ſed etiam inualidè exerceat actus iudicij? qua in re certum eſt Primò, toleratum validè hos actus exercere, vt patet ex dictis dubio 10. Secundò, certum eſt acta per iudicem Eccleſiaſticum non toleratum eſſe inualida, quia hic omni vſu iuriſdictionis priuatus eſt, vt ex ibidem dictis patet. Sed difficultas eſt de iudice ſeculari non tolerato.

Acta iudicis Eccleſiaſtici non tolerati ſunt irrita.

I. Sententia docet, tales non priuari de facto vſu ſuæ iuriſdictionis, actuſque eorum eſſe validos niſi per annum in excommunicatione ſorduerint. Ita *Victoria de excommunicatione nn. 16. aliàs 346.* Probatur primò, quia nullo iure hæc pœna habetur expreſſa. nā iura quæ adferri ſolent, aut loquuntur ſolum de iudice Eccleſiaſtico. vt *c. Ad probandum iam citatum, & c. Audiuimus 24. q. 1. & c. Tanta 18. de exceſſibus Prælatorum.* quod etiam alia ratione ad rem non facit. Aut tantùm generaliter oſtendunt, tales poſſe aut debere repelli à iudicando, *c. Decernimus citatum, & c. Exceptionem 12. de exceptionibus, & c. primum, de exceptionibus in 6.* Secundò, quia *c. Excommunicamus 13. de hæreticis, §. Credentes* excommunicantur fautores hæreticorum, & iniunguntur variæ pœnæ iis qui per annum excommunicati permanſerint, & inter cæteras vt iudicis acta inualida ſint: ergo ſupponitur priùs acta fuiſſe valida.

Victoria.
c. Ad probandum.
c. Audiuimus.
c. Tanta.
c. Decernimus.
c. Exceptionem.
c. Excommunicamus.

103 Secunda ſententia docet, acta iudicialia non tolerati eſſe inualida. eſt fere communis Doctorum, qui communiter adferunt pro hac ſententia iura etiam citata: ſed hæc eam non probāt. videtur tamen poſſe colligi ex *c. Nos ſanctorum. 15. q. 6.* vbi Pontifex liberat ſubditos a fidelitate dominorum excommunicatorum, & præcipit ne iis obediant; quod fieri nequiret ſi poſſent ab iis validè citari in iudicium. Ad *c. Excommunicamus, citatum* pro prima ſententia Reſpondeo, ibi multas pœnas poni quas excommunicatus ſtatim incurrit (vt quòd non debeat admitti ad publica officia, quòd debeat repelli ab aduocando, &c.) cum aliis particularibus, quas tantùm incurrit cùm poſt annum in excommunicatione ſorduerit. Vide plura apud *P. Leſſium de iuſtitia c. 29. dub. 7.*

Idem dic de actis iudicis ſecularis.
c. Nos ſanctorum.
c. Excommunicamus.
Leſſius.

104 Quæritur ſecundò, vtrùm excommunicato validè conferatur officium ſeculare vel dignitas habens annexam iuriſdictionem?

Qua in re patet hæc illicitè conferri non ſolùm non tolerato, quod clarum eſt, ſed etiam tolerato. Primò, quia iis indignus eſt. Secundò, quia omnino indecens eſt alienum à fidelium communione conſtitui caput aliorum. Tertiò, quia talis eſt minùs habilis ad tale officium obeundum, cùm nemo ei teneatur obedire. Quartò, quia hoc modo redditur potentior & fouetur quodammodo in ſua pertinacia contra Eccleſiam. Quare hoc peccatum videtur graue, niſi aliqua neceſſitas, aut magna vtilitas reipublicæ talis promotionem exigeret, aut omnino crederetur iam eum pœnitere ſui delicti & velle ſtatim Eccleſiæ reconciliari. Difficultas igitur eſt, verùm talibus validè eiuſmodi officia conferantur.

Etiam tolerato illicitè confertur iuriſdictio.

105 Prima ſententia id negat, quam multi canoniſtæ tenent. Probatur primò ex *c. Venerabilem 34. de electione.* Sed hoc cap. non facit ad rem. tantùm enim ibi dicitur, quia ad Pontificem ſpectat conſecrare & coronare Imperatorem, ſpectare etiam ad eum electi Imperatoris perſonam examinare, & ſi excommunicatus aut hæreticus ſit, eum repellere, ac electionem irritare. Probatur ſecundò, quia inualidè alicui confertur iuriſdictio quam non poteſt validè exercere. Sed hoc non eſt verum, quando illud impedimentum eſt temporale, & facilè amouibile, quia aliàs inualidè tale munus conferretur ei qui ex morbo laboraret aliqua phrenesi. Adde, etſi verum eſſet, nihil probaret contra toleratos, quia hi validè illius actus exercent.

c. Venerabilem.
Validè confertur officium ei qui eo pro aliquo tempore nequit fungi.

106 Secunda ſententia tenet talibus validè eiuſmodi officia aut dignitates conferri. quia tam graues pœnæ ſine certo iure non ſunt ſtatuendæ, hic autem nullum adfertur. & hanc vt probabilem tenet *Suarez d. 16. ſ. 2. n. 3.*

Suarez.

CONCLVS. Videtur mihi certum tales dignitates validè conferri tolerati, quia nulla eſt ratio hoc negandi, & vſus omninò euincit. nam videmus quotidie, multis locis dari talia officia iis qui ſatis noſcuntur incidiſſe in aliquas excōmunicationes; nec videmus eorum actus reſcindi. idemque probabiliter poteſt dici de non

Toleratis validè confertur iuriſdictio ſecularis.

tol ratis ob argumentum ſecundæ ſententiæ.

107 Tertiò quæritur, vtrùm acta publica ab actore, procuratore, aduocato, tabellione, teſte, &c. excommunicatis ſint valida.

Hac in re præcipua difficultas eſt de actis à tabellione. multi enim abſolute dicunt eius acta eſſe inualida. Probant primò iis iuribus, quæ ſupra numero 102. allata ſunt, ad probandum acta iudicis ſecularis excommunicati eſſe inualida. ex quibus aliqui nituntur probare omne officium publicum geſtum ab excommunicato eſſe inualidum. Sed vt patet ex ibidē dictis, hoc argumentum valdè infirmum eſt. Probāt ſecundò ex c. *Nullus* 2. q. 4. vbi præcipitur ne vllus anathematizatus ſuſcipiatur, cuiuſque dictis aut ſcriptis credatur. Sed hoc caput nihil probat, nam tantùm decernit, ne talium accuſationes contra fideles ſuſcipiantur, aut iis fides habeatur, vt patet ex epiſtola 2. Stephani Papæ §. 3. ex quo illud c. deſumptum eſt, & generatim loquitur de quouis excommunicato accuſante aut teſtante contra fideles. Quare *Rebuffus in concordia, tit. de excommunicatis vitandis v. 6.* ait illius acta eſſe valida.

c. Nullus.

Stephanus Papa.

Rebuffus.

108 Pro reſolutione Nota primò, duplici tempore poſſe contingere teſtem aut tabellionem eſſe excommunicatum, primò, quando coram eo res aliqua fit, de qua poſtea debeat teſtari, aut inſtrumentum conficere, ſiue caſu ſiue expreſsè rogatus rei gerendæ interſit. Secundò, vt ſit excommunicatus quando inſtrumentum conficit, aut teſtimonium in iudicio dicit.

Nota ſecundò, tripliciter poſſe requiri præſentiam tabellionis ad aliquem actum. Primò ſolum, vt per eam poſſit poſtea de actu publicè conſtare, ita vt ſine eius præſentia ille validè fieret. Secundò, quia illo abſente ille inualidè fieret. Tertiò, vt non ſolum ad valorem actus requiratur præſentia tabellionis, ſed etiam authenticum eius ſcriptum.

Præſentia tabellionis tripliciter neceſſaria.

109 Concl vs. I. Quando tabellio aut teſtis tantùm adhibentur primò ex dictis tribus modis rei alicui gerendæ, etſi quando fuit excommunicati non tolerati hoc illicite fiat, fit tamen valide, & poſtea abſoluti ab excommunicatione, non ſolum valide, ſed etiam licite adhibentur ad dicendum teſtimonium in iudicio, vel ad conficiendum de re a ſe viſa inſtrumentum. Probatur, quia vt poſſit quis de re aliqua teſtari non requiritur vt fuerit probus & dignus fide dum rem ipſam vidit fieri, ſed ſufficit quòd tunc fuerit perfecto iudicio, vt ſufficienter rem potuerit cognoſcere, ad quod probitas & illa dignitas ſunt impertinentia, ſed hæc tantùm requiruntur tunc, quando debet teſtimonium dicere. quia quantumcumque fuerit aliquando indignus fide; modò iam ſit vere dignus fide, debet ei fides haberi: abſolutus autem ab excommunicatione eodem modo eſt dignus, vt habeatur ei fides circa rem quam vidit excommunicatus ac ſi non fuiſſet excommunicatus, nec enim in iure prohibentur produci teſtes, qui fuerint excommunicati, ſed qui actu ſunt excommunicati.

Quando excommunicati præſentia ſufficiat.

Probitas non requiritur in teſte cum reſ fit, ſed cum teſtatur.

110 Concl vs. II. Etſi actu excommunicati ſiue tolerati, ſiue non tolerati poſſint, aut etiam debeant à dicendo teſtimonio, ab agendo, adnocendo, & ſimilibus repelli, ſi tamen non repellantur, nec pars contra eos excipiat, acta ex eorum teſtimonio, aut ita agentium valent, patet expreſſe ex *cap. 1. de exceptionibus in 6.* vbi de actore excommunicato definitur, & eadem eſt ratio aliorum.

Actor, teſtis, aduocatus, & etiam non tolerati valide agunt quamdiu non repelluntur.

c. 1. de except.

111 Concl vs. III. Inſtrumentum factum à tabellione excommunicato poteſt hac ratione dici inualidum, quatenus is contra quem hoc profertur iudicio, poteſt contra ipſum excipere tanquam contra teſtificationem excommunicati, ſi tamen contra hoc non exceperit, ſententia ex vi illius lata valet. Ratio eſt, quia teſtimonium excommunicati poteſt a parte reijci in iudicio. Si tamen non reijciatur ex vi illius acta valent, vt patet ex concluſione ſecunda: tale autem inſtrumentum nihil eſt aliud quàm teſtificatio facta ab excommunicato, etſi ratione officij ipſius habeat plus ponderis quam teſtimonium alterius.

Inſtrumentum excommunicati qua ratione ſit inualidum.

Nec refert, quòd tabellio ſit abſolutus quando inſtrumentum profertur in iudicium, quia non debet conſiderari ſtatus, in quo iam eſt, (nam alias ſi confeciſſet illud ante excommunicationem, & dum eſſet excommunicatus proferretur in iudicium, poſſet reijci. quod eſt falſum.) ſed ſtatus in quo erat dum hoc confecit, quia tunc teſtificatus eſt, non autem poſtea.

Solum ſpectandum qualis fuerit tabellio dum inſtrumentum confecit.

112 Nota, quando eiuſmodi inſtrumentum profertur ad probandum contractum aliquem fuiſſe factum, aut aliquid deberi: etſi vt dixi poſſit reijci in foro externo, in foro tamen conſcientiæ, niſi ſit iuſta ſuſpicio fraudis, debet ei haberi fides, ſicut etiam deberet haberi teſtibus excommunicatis, quando non eſſet ratio ſuſpicandi eos mentiri; quare ij quibus rei veritas perſpecta eſt, non poſſunt in petitione debitorum contra eiuſmodi teſtimonia excipere, quia hoc fieret cum iniuria actoris, cui etiam ſine vlla probatione tenentur exigenti debitum agnoſcere atque etiam ſoluere, niſi forte haberent iuſtam cauſam non ſoluendi; v.g. eo quòd alter ipſis etiam aliquid debeat, quod ipſi non poſſint tam facile probare. tunc enim ſicut ſine iniuſtitia poſſunt illud debitum negare, ita poſſunt probationes refellere, quacunque ratione alias licita. Quando tamen agitur de vitanda aliqua pœna, communiter licite excipitur contra teſtem excommunicatum.

In foro conſcientiæ non ſemper licitè excipitur contra teſtem excommunicatum.

113 Concl. IV. Si ad valorem alicuius actus requireretur non ſolùm præſentia tabellionis, ſed etiam authenticum eiuſdem inſtrumentum, inualidè adhiberetur excommunicatus. Ratio eſt, quia illius præſentia ac inſtrumentum tunc ideò requirerentur, vt actus poſſet irrefragabiliter in iure probari; atqui tale inſtrumentum ad hoc non ſufficit, cùm per exceptionem poſſet omnis eius vis elidi. ergo eſt omnino inutile ad finem legis, & conſequenter ad valorem actus.

Quandoque inualide adhibetur tabellio excommunicatus.

Excipiendus tamen eſt caſus, quo illius excommunicatio non eſſet probabilis in iudicio, quia tunc illius inſtrumentum in iudicio ſuam vim obtineret.

Concl vs. V. Secùs eſt dicendum, quando ad valorem contractus requireretur ſola illius præſentia. quia poſtea abſolutus poteſt de illo actu 114

actu authenticum inſtrumentum cõficere, cumque eodem modo probare in iudicio, ac ſi non fuiſſet excommunicatus: quare eius præſentia eodem modo ad finem legis obtinendum valet, & conſequenter reddit actum validum. Quamquam hæ duæ concluſiones rarò hab[...] locum in praxi, volui tamen eas hic ponere, quia iuuabunt ad explicandum, qua ratione Paſtor excommunicatus valide aſſiſtat matrimonio, vt ſuo loco videbimus.

115 Dubitatur quartò, qua ratione excommunicatus poſſit comparere in iudicio vt reus?

c. Dilecti.

Certum hac in re eſt, eum citatum debere comparere, quia aliàs ex ſua malitia referret lucrum. certum etiam eſt eum poſſe ſe defendere, & ad hoc vti iuris remediis, etiam excipiendo contra auctorem aut iudicem: vt patet ex *c. Dilecti filij* 8. *& c. vlt. de exceptionibus.* dubitatur tamen vtrùm poſſit per ſe comparere.

c. Intelleximus. Felinus. Decius.

Multi hoc negant aiuntque debere comparere per alium, quia *cap. Intelleximus* 7. *de iudiciis,* dicitur: *debet per alium reſpondere.* ita *Felinus in dictum cap. numero* 3. *& Decius numero* 7. & alij. Excipiunt tamen caſum quo non poteſt ſine incommodo per alium comparere, quia neceſſitas non habet legem.

116 Alij abſolutè docent, eum poſſe per ſe comparere. Ita *gloſſa in dictum cap. Intelleximus,* & *Panorm. ibidem, numero* 5. Primò, quia cùm ſæpe occurrat caſus, vt ſine graui incommodo per alium comparere non poſſit, nimis videtur durum & coniunctum multis incommodis, talem conſtringere, vt compareat per alium quoties id facere poteſt; quia ſic ſemper erit anxius an poterit per ſe comparere, & antequam poterit admitti, vt ſeipſum defendat, debebit prius probare, ſe non poſſe per alium comparere, quia niſi de hoc conſtet iudex eum non poterit admittere. Quod ei ſæpe erit difficile, & inutiles moras iudiciis adferet. Probatur ſecundò, quia alia iura expreſse ei permittunt, vt poſſit ſe in iudiciis defendere ſine vlla reſtrictione, vt patet ex *cap.* 8. *& vlt. de exceptionibus, citatis.*

Panorm.

117 Ad *cap. Intelleximus, citatum* reſpondent illud verbum *debet* ſolùm cadere ſuper *reſpondere.* quia Pontifex ſolùm erat interrogatus vtrùm talis in iudicio deberet reſpondere, reſponderetque debere. Addit verò *per alium,* non vt hunc modum præcipiat, ſed vt eum tamquam conuenientiſſimum indicet; & ſine dubio quantum commodè fieri poteſt, decet eum ſeruare. quia hoc modò minima habetur cum excommunicato communicatio. Probabile tamen eſt eum ad hoc non eſſe adſtringendum ob argumenta iam dicta. nam cùm neceſſariò ſit aliqua hoc caſu cum eo habenda communicatio, non eſt tanti momenti, vtrùm ſit paulo maior aut minor, vt ideò ad tam duras conditiones reus videatur aſtringendus.

c. Intelleximus.

Decet excommunicatum ſe per alium in iudicio defendere; ad hoc tamen abſolutè non tenetur.

DVBIVM XII.

De nono effectu excommunicationis.

118 NOnus effectus excõmunicationis eſt, quòd priuet excommunicatum omni communicatione cum fidelibus, in omni ciuili ac humana conuerſatione, & tam ipſum cum aliis, quàm alios cum ipſo conuerſari prohibeat, iuxta dicta dub. 4.

119 Nota primò, excommunicatos etſi illicitè, validè tamen cum aliis cõtractus inire, vt patet ex *cap. vltimo. §. Cùm autem. verſu Verum. de pœnis in* 6. vbi abſolutus ab excommunicatione conceditur facultas repetendi debita quæ alij tempore excommunicationis erga eos contraxerant. & *cap. Cùm illorum* 32. *de ſent. excommun.* vbi ſupponitur validam eſſe profeſſionem factã ab excommunicato, & *cap. Significaſti* 6. *de eo qui duxit,* &c. dicitur legitimum eſſe matrimonium ab excommunicato, contractum, & *c. Inter dilectos* 8. *de donationibus* dicitur tales validè donare.

Excommunicati validè contractus ineunt.
c. vlt. de pœnis.
c. Cùm illorum.
c. Significaſti.
c. Inter dilectos.

120 Nota ſecundò variis caſibus nos poſſe licitè cum excommunicatis etiam non toleratis communicare, quæ duobus capitibus poſſunt comprehendi.

Excuſat igitur primò ignorantia ſiue facti, quando nimirum ignoramus alterius excommunicationem; ſiue etiam iuris, quando aliquis omnino ignorat eſſe illicitum verſari cum excommunicatis.

Licitam faciũt communicationem cum excommunicato ignorantia & neceſſitas.

Secundò excuſat neceſſitas, quando ſcilicet aliquis vel nullo modo, vel ſine notabili incommodo, non poteſt vitare alterius communicationem. Quo autem hæc communicatio eſt grauior & in rebus magis prohibitis, v. c. in ſacris, eo neceſſitas debet eſſe maior; & in leuioribus autem ſufficit minor.

Hinc Gregorius VII. *cap. Quoniam multos* 11. *queſt.* 3. variis perſonis concedit vt poſſint cum excommunicatis communicare, ſcilicet vxori, filiis, ſeruis, ancillis ſeu mancipiis, ruſticis, id eſt, villicis, ſeruientibus, id eſt, famulis & aliis miniſtris, qui non ſunt adeò curiales vt eorum conſilio ſcelera perpetrentur, qui ſcilicet ſuo auxilio aut conſilio non fuuent in ſuis ſceleribus, aut pertinacia excommunicatum. Item iis, qui ignorant excommunicationem alterius; demum peregrinantibus per terram excommunicatorum, vt neceſſitate exigente poſſint ab his neceſſaria emere, aut in eleëmoſynam petere, eáue petentibus vendere, aut dare. Quas perſonas auctores communiter hoc verſu comprehendunt.

c. Quoniam.
Quibus liceat cum excommunicatis cõmunicare.

Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

121 Per *vtile* conceditur primò, omnis communicatio cum excommunicato, ſiue per concionem, ſiue per priuatam exhortationem, ſiue dando conſilium literis, aut verbo, quæ ad eius conuerſionem creditur profutura, vt habetur *c. Reſponſo* 43. *& c. Cum voluntate* 54. *de ſent. excomm.* Et ſimili ratione poſſumus ab excõmunicato petere conſilium ſaluti noſtræ, aut inſtructionem in rebus ad conſcientiam pertinentib. quando nõ habemus

Poſſumus excommunicato vtilia ſuadere, eáue ab eo accipere.
c. Reſponſo.
c. Cum voluntate.

bemus alios à quibus poſſimus hæc commodè petere, atque adeò in defectu aliorum poſſumus illius concionem audire ceſſante ſcandalo. Secùs eſt quando non deſunt alij per quos poſſumus ſufficienter inſtrui. Ita *Auila p. 2. c. 6. diſp. 11. dub. 3. concl. 5.*

Auila.

122 Nota, *Sotum in 4. diſp. 22. q. 2. a. 4. col. 10.* eodem modo loqui de lectione theologica, vbi docet excommunicatum hanc poſſe audire, & ſuper ea Doctorem conſulere; ſed alij hoc probabilius negant, quia hæc lectio per ſe non ita inſtituitur ad conuerſionem, ſicut concio, nec eſt ita neceſſaria ſaluti.

Sotus.

Secundò, idem conceditur propter notabilem vtilitatem temporalem, ſiue noſtram ſiue excommunicati. Ita *Nauar. c. 27. nu. 26. Silueſter v. Excommunicatio n. 4. Auila ſuprà dub. 4. concl. 1. & 2.* hinc poſſum petere ab excommunicato debitum, aut conſilium pro rebus temporalibus, quando hoc mihi poteſt vtilius dare quam alij, & eadem poſſum ei dare.

Nauarr. Silueſter. Auila.

Per *Lex* intelliguntur coniuges quos lex matrimonij inter ſe ſociat.

123 Nota, aliquos Doctores putare maritum non poſſe communicare cum vxore nominatim excommunicata. Primò, quia *cap. Quoniam multos 11. q. 3.* tantùm loquitur de vxore. Secundò, quia cùm maritus ſit caput vxoris, tenetetur eam corripere, & conſequenter abſtinere ab eius communicatione, vt ita corrigatur. Sed hæc nihil probant.

Qua ratione communicatio coniugis cum excommunicato licita. c. Quoniam.

Ad primum Reſpondeo, ibi per vxorem intelligi etiam eius correlatiuum ſcilicet maritum; quia eſt eadem vtriuſque ratio. conceditur enim hæc communicatio ad euitanda pericula animarum, aliaque incommoda, vt ibidem dicitur, quæ ſimiliter ſequerentur, ſi vir non poſſet communicare vxori excommunicatæ. Primò, quia cùm ob legem matrimonij non poſſit eam domo expellere aut negare ei debitum coniugale, vt etiam ipſi fatentur, eſſet ei difficillimum ab eius communicatione in alijs rebus abſtinere. Secundò, quia alias vir excommunicatus, cùm poſſit frui obſequio vxoris, eſſet melioris conditionis quàm non excommunicatus habens vxorem excommunicatam, qui huius obſequio frui non poſſet.

Ad ſecundum Reſp. virum quidem teneri quantum commodè poteſt vxorem corrigere, non tamen ea ratione & cum tanto ſuo incommodo, cùm alia media non deſint: quare meritò alij contrarium tenent.

Vbi Nota, eandem etiam eſſe rationem parentis reſpectu liberorum excommunicatorum, & domini reſpectu famulorum, quibuſcum poſſunt liberè communicare, quamuis teneantur aliis modis prout poſſunt eorum conuerſionem procurare.

124 Per *humile* intelliguntur ſubiecti, vt liberi, mancipia, famuli, villici, &c. qui cum dominis excommunicatis poſſunt communicare in rebus ad officium ſuum pertinentibus.

Subiecti cum ſuperioribus excommunicatis communicare poſſunt.

Per *res ignorata* intelligitur quæuis probabilis ignorantia aut inculpabilis inaduertentia iuris vel facti, quæ eodem modo excuſat ab obſeruatione huius præcepti, ſicut excuſat ab obſeruatione cuiuſuis alterius præcepti. Vbi hoc ſolum notandum, ſæpe contingere ignorantiam eò quòd aliquo modo culpabilis ſit, non excuſare omnino à peccato, excuſare tamen ne incurratur pœna ſtatuta iis qui cum excommunicatis communicant, iuxta dicta diſp. 13. dub. 11.

Per *neceſſe* excuſantur omnes illi qui ratione alicuius contractus obligantur communicare cũ excommunicato, aut qui ſine graui ſuo aut excõmunicati incommodo non poſſunt eius communionem vitare. Vt colligitur ex *c. Inter alia 31. & c. Si vero 34. de ſent. excomm.* nam in primo dicitur nos teneri eadem obligatione excommunicato quam ante eius excommunicationem contraxeramus. & in ſecundo dicitur quendam poſſe vehi cum excommunicatis in eorum naui ne naulum quod ex parte ſoluerat, perdat.

Neceſſitas quos excuſet.

c. Si vero.

Quæritur autem primò, vtrùm vt vxor aut famuli poſſint patrifamilias excommunicato cõmunicare, neceſſe ſit eos ante ipſius excommunicationem, eius vxorem aut famulos exſtitiſſe? 125
Prima ſententia id abſolutè negat, atque etſi fœmina peccet nubendo excommunicato, & famuli peccent elocando ei ſuam operam, poſſe tamen ei poſtea communicare: quia cùm Pontifex *c. Quoniam multos 11. q. 3.* generatim vxori & famulis concedat hanc cõmunicationem, nos non debemus eam conceſſionem reſtringere. Hanc ſententiam tenent quidam apud *Suarem diſp. 15. ſect. 5. n. 12.* & videtur eam tenere *Sanchez l. 9. de matrimonio diſp. 14. n. 3.* nam etſi tantùm loquatur de vxore, ratio tamen eius generatim probat. 126

Quæ requirantur vt ſubditi poſſint communicare ſuperiori excommunicato.

c. Quoniam.

Suarez. Sanchez.

Secunda ſententia planè contraria generatim dicit, neceſſarium eſſe tales iniuiſſe contractum ante excommunicationem vt poſſint excommunicato licitè excommunicare. Ita *Angelus v. Excommunicatio 8. n. 11.* quia *c. Inter alia 31. de ſent. excommun.* dicitur ideo tales perſonas teneri ad familiare obſequium excommunicati, quia ante excommunicationem ad id tenebantur, quod debitum poſt excommunicationem adhuc durat; quæ ratio cùm deficiat in iis, qui alteri non obligabantur ante excommunicationem, ipſi non videntur illi poſſe communicare.

Angelus. c. Inter alia. Innocent.

Tertia ſententia tenet primam quoad vxorem, quoad famulos verò & ſimiles perſonas tenet ſecundam, quia *Innocentius in d. cap. Inter alia* tantùm videtur loqui de famulis. Ita *Nauar. c. 27. n. 27. & Silueſter v. Excommunicatio 5. §. Tertiò* cũ aliqua tamen limitatione quã quarta ſent. adhibet.

Innoc. Inter alia. Nauarr. Silueſter.

Quarta ſent. tenet ſecundam cum hac limitatione, quòd eæ perſonæ quæ poſt excommunicationem ſine vllo peccato contractũ ineunt cum excommunicato, poſſint eodem modo manere in eius obſequio, ſicut ij, qui priùs cum eo contraxerunt, v. g. aliqua nupſit excommunicato, aut aliqui ſuum famulatum ei elocauit, neſciens eſſe excommunicatum, aut neceſſitate coactus, quia alibi victum lucrari non poterat, aut quia talis multùm eius famulatu indigebat, quo caſu ratione neceſſitatis poterat ſe ei locare. aiunt itaque hos poſſe tali communicare eodem modo ac ſi excommunicatio ſuperueniſſet contractui. 127

Hinc filij nati poſt excommunicationem patris, & mancipia excommunicato vendita eodem modo poterunt tali communicare ac ſi hæc

conti

contigit, vt ante excommunicationem, quia vtrique ſine peccato inceperunt eſſe ei ſubditi. Et eandem limitationem reſpectu famulorum admittit Siluester ſuprà, & ſententia hæc probabilis ac rationabilis eſt.

Siluester.

Addiderim tamen, idem dicendum de iis qui cum peccato quidem & violatione cenſuræ inceperunt ſubijci excommunicato, tamen poſtea ſine graui ſuo aut ipſius excommunicati damno non poſſunt eius conſortium deſerere. nam ſicut neceſſitas facit vt poſſimus licitè incipere cum tali communicare, ita etiam facit vt poſſimus licitè hoc continuare. & colligitur apertè ex c. Si verò 34. *de ſent. excommun.* vbi agitur de contractu inito inter duos excommunicatos, & dicitur cum qui iam erat reconciliatus Eccleſiæ poſſe contractum cum alio initum perficere, eo quòd non poſſet ſine ſuo damno reſilire.

c. Si verò.

128 Ex quo patet hanc ſententiam ſic explicatam quoad praxim parum differre à prima, quia cùm contractus initi cum excommunicato ſint validi, vt oſtendi n. 87. rarò contingit vt aut vxor aut vir aut famuli a domini excommunicati conſortio ſine graui ſuo incommodo poſſint recedere, cum nec illa alteri nubere, nec hi alii ſuam operam elocare toto illo tempore, quo eam excommunicatus conduxit, eo inuito poſſint; nam ſtatim ac hic abſoluetur, tenebuntur ad eius famulatum redire, atque ita nulli alteri diu poterunt ſe interea firmiter obligare.

129 His adde, primam ſententiam eſſe etiam per ſe valdè probabilem, & fortè veriorem: nam magnum habet fundamentum in iure.

Primò, quia cùm *cap. Quoniam multos*, generatim tales perſonas excipiat, & fauores non ſint reſtringendi, ſed ampliandi, generatim intelligendum eſt de omnibus; qui tales propriè dicuntur. Præſertim cùm pro omnibus ratio illius textus militet, ſcilicet periculum animarum quod ſequeretur ſi talibus eiuſmodi communicatio prohiberetur.

c. Quoniam.

Secundò, quia *Innocentius III. c. Si verò, citato* ait quendam poſt reconciliationem poſſe ſeruare contractum, quem excommunicatus cum excommunicato inierat, & quantum ad hoc neceſſe eſt cum excommunicato communicare: redditque rationem. Primò, quia non poterat ſine incommodo à contractu recedere. Secundò, quia illa cõmunicatio erat futura ſimilis ei, quã habet familia cum domino excõmunicato, quæ ſecundùm iura eſt licita. quæ ratio nihil in præſenti caſu probaret, ſi illi, qui poſt excommunicationem incepiſſent eſſe de familia excommunicati, non poſſent cum eo communicare.

Innocent. III. c. Si verò.

130 Nec his obſtat *c. Inter alia, citatum*. quia non dicitur ibi (vt aliqui putant) præciſam rationem, cur tales teneantur excommunicato communicare, eſſe, quòd contraxerint talem obligationem ante excommunicationem, (nam alias qui ſine vlla ſua culpa fuiſſent facti de eius familia poſt excommunicationem contractam non poſſent cum eo communicare, quod tamen quarta ſententia negat:) ſed quòd ſimpliciter contraxerint talem obligationem, & quòd hæc per excommunicationem iure id concedente non elidatur; quæ obligatio cùm immediate ſequatur conditionem vxoris, famuli, &c. niſi ius eam elidat, neceſſariò reperietur in omni vxore, famulo, & ſimilibus. Cùm igitur etiam poſt excommunicationem tales fiant verè famuli aut vxores, reperiétur in illis talis obligatio, & conſequenter tenebuntur ad familiare obſequium, cum nullum ius illam elidat. nullum enim tale adferri poteſt; & ſi vellet eã elidere, omnino credibile eſt quòd irritaret tales contractus, præſertim famulorum, quia hoc promptiſſimum & commodiſſimum eſſet; communiter autem Doctores fatentur eiuſmodi contractus eſſe validos.

c. Inter alia.

Facit autem Pontifex ibi mentionem eorum qui ante excommunicationem talem obligationem contraxerunt, non vt ad hos ſuam rationem aut deciſionem reſtringat, ſed vt proferat exẽplũ in re magis clara, & quæ communiùs ſolet accidere: ſicut Gregorius in *c. Quoniam multos*, facit mentionem ſolius vxoris, non autem viri. c. Quoniam.

Et confirmatur. nam alias idem Innocentius ibidem paulò pòſt in *cap. Si verò, citato* videretur ſibi apertè contradicere. vt patet ex dictis. c. Si verò.

Dices, nemo poteſt obligari ad peccandum, 131
atqui communicare cum excommunicato eſt peccatum; ergo famulus non poteſt ita ſuam operam ei elocare, vt ad hoc obligetur.

Confirmatur. Quia ſi quis vellet ſe excommunicato obligare directè & præcisè ad communicandum cum illo, inualidè hoc faceret, ergo etiam inualidè id faciet indirectè collocando ſe ei in famulum. Sed ſi hæc aliquid probarent, etiã probarent famulum non teneri communicare domino ſuo qui poſt contractum initum excommunicatur, quia inualidè obligarem me alicui præcisè & directè vt ei communicarem poſtquam fieret excommunicatus.

Reſpondeo igitur, minorem eſſe falſam in perſonis dicto verſiculo contentis. Ad confirmationem nego conſequentiam, quia per contractum poſitum in caſu antecedentis talis non ſubiret conditionem quæ redderet ei communicationem licitam, ſecùs eſt de caſu conſequentis.

Secundò quæritur, vtrùm dictæ perſonæ 132
poſſint generatim in omnibus communicare cum dictis excommunicatis.

Quidam putant eos non poſſe communicare in omnibus rebus aliàs licitis, præſertim in ſacris. Sed alij verius aiunt eos poſſe; quia cùm ius generatim iis communicationem concedat, non debemus hanc reſtringere. Ita *Sanchez lib. 9. de matrim. diſp. 14. nu. 4. & 45. Emmanuel Sà verbo Excommunicatio, n. 45. Henriquez l. 13. c. 12. n. 2. in comment. lit. L.* & alij, quos citant.

In quibus poſſint ſubiecti communicare cum excommunicatis. Sanchez. Sà. Henriquez.

Hinc famulus poteſt dominum excommunicatum euntem ad ſacrum comitari, ſicut etiã eius vxor, aut liberi; item ſacellanus poterit cum ſuo Epiſcopo legere horas, aut famulus domino celebranti inſeruire; quia eiuſmodi obſequia & communicatio à talibus ex officio iis debita ſunt ante excommunicationem, nec per hanc ea obligatio eliditur, vt patet ex *c. Inter alia 31. de ſent. excommunic.* Inter alia.

Hæc tamen minimè ſunt intelligenda de villicis aut ſimilibus perſonis, ad quorum officium nulla ratione ſpectat vt dominum comi

comitentur ad factum, neque hoc vllam cum eorum officio habet connexionem. Idémque crederem dicendum de filiis emancipatis.

133 Ex dictis ſequitur, ſi feratur excommunicatio in eos qui participant cum excommunicato, hac non ligari dictas perſonas communicantes cum patrefamilias excommunicato: quia illa pœna tantùm incurritur ab illis, qui illicitè cum excommunicatis communicant, dictæ autem perſonæ id licitè faciunt, nec iudex particularis poteſt hoc iis contra generalem iuris conceſſionem prohibere.

Incurrerent tamen excommunicationem, ſi participarent cum eo in ſcelere ob quod eſt excommunicatus. quia in hoc nullum iis priuilegium conceditur, vt patet ex *cap. Inter alia, citato in fine.*

c. Inter alia.

Vnde vlteriùs ſequitur, ſi aliquis ſit excommunicatus, eò quòd contraxerit matrimonium cum probabili impedimento irritante, vxorem incurrere excommunicationẽ ſi ei debitum reddat, quia participaret ei in ſcelere, ob quod ille eſt excommunicatus. Imò talis nullo modo poteſt cum illo communicare, quia eſt dubium verum ſit eius vxor. Iura autem concedunt illud priuilegium ſolum illi quam conſtat eſſe vxorem, & quæ alias licitè viro cohabitaret. hæc autem etiam ſecluſa excommunicatione omnino illicitè tali cohabitabit.

134 Nota tamen, quòd etſi paterfamilias poſſit cum vxore, filio, aut ſeruo excommunicato etiã in ſacris communicare, ita vt non teneatur egredi e templo ne vnà cum iis ſacrum cui illi interſunt audiat; non poteſt tamen eos ſecum ad tẽplum ducere, aut quacunque ratione inducere, vt vllis diuinis officiis interſint, quia hoc nullo modo licet, præſertim quando non ſunt tolerati: quia tunc deberent omnia diuina officia ceſſare, vt dictum eſt ſuprà n. 51.

Qua ratione poſſit quis cũ ſubiectis excommunicatis an[illegible] con[illegible]icare.

Vnde vlteriùs ſequitur, cùm ipſius ſit ſuos domeſticos corrigere, ipſum quantum commodè poteſt teneri impedire ne diuinis officiis interſint. Quando tamen tales ſunt tolerati, dominus poteſt habere rationabilem cauſam ducendi eos ſecum ad officia diuina, vt quando alias contra conſuetudinem teneretur incomitatus in publicum prodire; quia minus eſt incommodum, ſi tales diuinis officiis interſint. quæ intelligenda ſunt de officiis publicis. nam ſi loquamur de priuato, ſicut famulus excommunicati Eccleſiaſtici poteſt cum domino horas priuatim legere, etiam dominus poteſt idem facere cum famulo excommunicato, quando priùs ſolebat ita legere: quia hæc lectio non eſt aliter inter [illegible] prohibita, quàm quatenus eſt quæ[illegible] communicatio: hæc autem inter dominum & famulum abſolutè conceſſa eſt.

Quæritur tertiò, vtrùm excommunicatus poſſit condere teſtamentum, aut hæres inſtitui.

135 Reſpondeo primò, vtrumque validè fieri, quia nullo iure talia facta irritantur. Et confirmatur: quia quidam excommunicati ob grauiſſima crimina particulatim hac pœna puniuntur; quòd ſint inteſtabiles; vt patet de percuſſoribus Cardinalium *c. vltimo, de pœnis in 6.* & de hæreticis, eorùmque fautoribus *c. Excommunicamus 13. §. Credentes, de hæreticis*, vbi tales etiam prohibentur hæreditatem capeſſere. Dico ſecundò, excommunicati illicitè teſtamentum condunt, quia prohibita eſt iis communicatio cum aliis. Excipe caſum quo talis cuperet abſolui, & non poſſet ob defectum ſacerdotis, nec poſſet vlteriùs differre conditionem teſtamenti; tunc enim ſi haberet rationabilem cauſam teſtandi, licitè id faceret, quia neceſſitas eum excuſaret. Ita *Auila 2. parte c. 6. diſp. 6. dub. 6.*

Excommunicatus validè hæres inſtituitur aliumve inſtituit. c. vlt. de pœnis.

Excipe percuſſores Cardinalium, & hæreticos. An licitè teſtentur.

Auila.

DVBIVM XIII.

De decimo & vndecimo effectu.

DEcimus effectus excommunicationis eſt: 136 quòd contra eum qui per annum in ea obduratus permanſerit, nec monitus voluerit reſipiſcere, tanquam contra ſuſpectum de hæreſi procedi poſſit. patet ex *Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de reform.* Trident.

Vndecimus effectus eſt, quòd is, qui cum excommunicato non tolerato extra caſus permiſſos dubio præcedente explicatos communicat, incurrat excommunicationem minorem, imò in tribus caſibus etiam maiorem. Primò, quando communicat excõmunicato in crimine propter quod ipſe iam ante excommunicatus eſt, illud ipſum cum eo perpetrando aut in eo perpetrando ipſi conſilium, auxilium, aut fauorem impendendo, v. c. ſi aliqua nominatim excommunicata propter adulterium, quicumque poſtea cum ea adulteratur, aut eam iuuat conſilio aut fauore, vt cum aliis poſſit mœchari, eandem cum ipſa excommunicationem incurrit; vt habetur *c. Nuper 29. & c. Si concubinæ 55. de ſent. excommun.* 137

Communicans cum non tolerato incurrit excommunicationem minorem, & quandoque maiorem.

c. Nuper. c. Si concubinæ.

Secundò clericus qui ſcienter & ſponte admittit ad diuina excõmunicatum à Papa, ac denuntiatum, incurrit ſimilem excommunicationem Papæ reſeruatam. Vt patet *c. Significaſti 18. de ſent. excommun.* vide dicta dub. 5. n. 33.

c. Significaſti.

Tertiò incurrit excommunicationem maiorem qui communicat cum nominatim excommunicato poſt particularem prohibitionem ſub pœna excommunicationis legitimè factam: iuxta *c. Conſtitutionem 9. de ſent. excom. in 6.*

DVBIVM XIV.

Quale peccatum ſit communicare cum excommunicatis in caſibus prohibitis?

EXplicatis effectibus excommunicationis, in quibus oſtendi diuerſos eſſe caſus, in quibus licitè communicamus cum excommunicatis, & illi nobiſcum, iam videndum eſt quale peccatum talis communicatio contineat. 138

Communicatio cum excommunicato poteſt tripliciter eſſe peccaminoſa.

Nota, excommunicatum dupliciter poſſe peccare communicando cum alio, & ſimiliter alium communicando cum eo; primò præcisè in ratione communicationis prohibitæ, abſtrahendo ab eo, quòd aliud peccatum ei communicationi ſit coniunctum, nec ne. Secundò peccato aliquo, quod illi communicationi per ſe coniunctum eſt, vt quando hoc peccatum oritur in tali genere

actio

actionis ratione excommunicationis, ita vt hæc actio ſecluſa excommunicatione eſſet licita. Tertiò, peccato per accidens illi communicationi coniuncto: vt quando quis cum excommunicato furatur aut ſe inebriat, &c. quæ actiones eſſent peccata etſi abeſſet excommunicatio, ideóque ad hanc quæſtionem ſunt omnino impertinentes: agimus autem hic præcipuè de primo genere peccandi, mox acturi de ſecundo.

139 *Caiet.* (Caietanus.) *verbo Excommunicatio ſub finem* §. *Vbi ſecùs, v. Diſcerni autem*, diſtinguit triplicem communicationem. Prima eſt communicatio in ſacris, quæ eſt propria Chriſtianis vt Chriſtiani ſunt. Secunda in actibus Eccleſiaſticis, qualis eſt collatio aut acceptatio beneficij, electio, præſentatio, &c. Tertia eſt merè humana quæ Chriſtiano cum Ethnicis poteſt eſſe communis: & primam ait eſſe peccatum mortale ex genere ſuo: tertiam ait apertè eſſe ſolùm peccatum veniale in ratione communicationis prohibitæ, niſi ratione circumſtantiarum fiat mortalis, vt ſi in ea peccetur contra iuſtitiã, aut fiat ex contemptu clauiu Eccleſiæ. Idemque ait probabiliter dici de ſecunda.

Ratio eius eſt, quia prima prohibita eſt directè & primariò, aliæ verò duæ tantum ſecundariò. Idem ſentiunt (Sotus. Nauar. Silueſter.) *Sotus in* 4. *d.* 22. *q.* 1. *art.* 4 *col.* 10. §. *Quomodo ergo. Nauarrus cap.* 24 *n* 28. & 29. *Silueſter verbo Excommunicatio* 5. *n.* 6. §. *quarto*, & multi alij. concedunt autem dicti auctores, in communicatione ſecundi generis, ſicut etiam in iudiciis ciuilibus ſæpe per accidens committi peccatum mortale, præſertim quando iudex eſt excommunicatus non toleratus, ratione iniuſtitiæ quæ committitur: cùm enim hic careat actuali iuriſdictione, acta ipſius communiter ſunt inualida.

140 (Secundariò præcepta etiã grauiter obligant.) Sed quidquid ſit de hac ſententia, certè ratio ipſius infirma eſt. nam ex ea ſequeretur laborare die feſto tantùm eſſe peccatum veniale, quia huius prohibitio tantũ pertinet ſecundariò ad præceptum colendi feſta, quo per ſe & directè præcipitur vt vacemus rebus ſacris, & ex conſequenti vt ceſſemus à laboribus; quia nimirum hoc ad illud aliquo modo iudicatur neceſſarium.

(Omnis communicatio cũ excommunicato directè prohibetur.) Adde, etſi prima communicatio magis per ſe prohibeatur quàm aliæ; tamen hæ etiã verè ſecũdùm ſe & directè prohibentur, quia talis prohibitio etiã per ſe & directè iuuat ad finem excommunicationis obtinendũ, quatenus per priuationẽ talis cõmunicationis directè & punitur peccatũ excõmunicati, & ipſe ſtimulatur ad procurandã reconciliationẽ, & ſæpe magis priuatione huius cõmunicationis, quàm primæ, quã aliqui parum curant. Cùm igitur ſecunda & tertia cõmunicatio verè etiã prohibeãtur, ſi in iis ſit materia grauis, poſſunt etiã eſſe peccatum mortale.

141 (Raimund. Silueſter. Archidiac.) Alij igitur in omnibus his communicationibus ponunt ſemper peccatum mortale. Ita *Raimundus apud Silueſtrum ſuprà.* Quod *Archidiaconus ibidem* ait eſſe verũ, quãdo communicatio fit cõtra prohibitionẽ hominis, vt fit quando quis ab homine eſt excommunicatus, quia *cap. Sacris* 5. *de his quæ vi*, &c. videtur generatim dici talem communicationem eſſe peccatum mortale. Item (c. Exceptionem.) *cap. Exceptionẽ, de exceptionibus*, dicitur nos poſſe in quauis parte iudicij excipere contra excõmunicatos ne iis cogamur communicare in periculum animæ noſtræ ergo ſupponitur hanc cõmunicationẽ, etiam in rebus ſæcularibus eſſe peccatum mortale. Tertiò, quia ob quãuis talem cõmunicationem illicitam incurritur excommunicatio minor quæ eſt grauis pœna, & conſequenter non videtur poſſe imponi ob peccatũ veniale. Quartò, quia poteſt Epiſcopus aliquibus omnẽ eiuſmodi cõmunicationẽ prohibere ſub pœna excõmunicationis maioris, quæ nõ incurritur niſi per peccatũ mortale.

Sed hæc ſententia eſt nimis rigoroſa, ideóque communiter ab aliis reiicitur, nimis enim durum eſt dicere, aliquem peccaſſe mortaliter quia aliquamdiu loquitur cum excommunicato. 142 (Non omnis communicatio cum excommunicato eſt mortalis.)

Ad *caput Sacris* Reſpondeo, hoc ibi non dici, ſed tantùm neminem propter vllum metum debere peccare mortaliter. quis autem ſit illius capitis ſenſus, ſatis dixi diſp. 13. num. 97. & 102.

Ad ſecundum, nego conſequentiam. quia peccatum veniale eſt etiam periculoſum animæ. Ad tertium Reſpõdeo, excommunicationem minorẽ, quia facilè poſſumus ab ea liberari, non exiſtimari pœnã grauem. Ad quartũ reſpõdeo, iudicem nõ poſſe pro libitu prohibere ſub pœna excommunicationis maioris ne quis cũ excõmunicato communicet, ſed tunc tantũ quando hîc & nunc talis cõmunicatio cedit in grauem iniuriã Eccleſiaſticæ diſciplinę, quia ſcilicet per eã fouetur excõmunicatus in pertinacia, aut ob ſimiles cauſas.

Alij igitur aiunt, hanc communicationem tunc ſemper eſſe peccatum mortale, quando materia eſt grauis in ratione communicationis: ſecùs autem eſſe quando eſt leuis in eo genere. Vbi etiam benè aduertunt fieri poſſe vt actio aliqua ſit materia grauis in alio genere; leuis tamen in ratione communicationis, v.c. legere priuatim veſperas aut matutinum, in ordine ad præceptum legendi horas eſt materia grauis, peccaretque mortaliter ſacerdos illa omittens: in ratione tamen communicationis eſt materia leuis, vt docet *Auila* 2. *cap.* 6. *diſp.* 8 *dub.* 3. & plurimi alij. 143 (Eadem actio poteſt eſſe materia grauis in vno genere & in alio leuis.) (Auila.)

Et hanc ſententiam puto eſſe veriſſimam, quia omne ſtrictum præceptum obligat ſub peccato mortali in materia graui, & ſub veniali in materia leui, vt communiter docetur in materia de legibus; eſt autem ſtrictum præceptum prohibens communicationem cum excommunicatis, vt patet ex dictis num. 141. & multis iuribus. ergo vbi eſt materia grauis, obligat ſub peccato mortali, Tota autem difficultas eſt; quando ſit materia grauis, quando non: qua in re varij varia dicunt. (Præceptum non communicandi cum excommunicatis pro materiæ grauitate magis minuſue obligat.)

Vt autẽ rem faciliùs diſcernamus, Nota primò, verũ res aliqua ſit materia grauis alicuius præcepti, præcipuè ſpectandum eſſe ex conuenientia aut repugnantia, quã habet cum fine talis præcepti, idque ex ſe & natura rei ſpectata ſolùm cõmuni hominũ conditione, & abſtrahendo à particulari cõditione huius vel illius perſonæ quæ circa talem materiã hîc & nunc operatur. v.c. prohibet Eccleſia ne quis legat libros hæreticos; finis eſt vt vitetur periculũ peruerſionis; duo itaque eundẽ librum hæreticũ æquali tempore legũt, vnus ſine periculo peruerſionis, alter cũ notabili periculo. dico vtrũq; ęqualiter peccare præcisè contra præceptũ Eccleſiæ, quia vtriuſque actio ex ſe eſt æquè periculoſa in ordine ad peruerſionẽ, etſi per accidens ſecũdi actio ſit hîc & nũc ipſi in parti- 144 (Vnde ſpectanda ſit materiæ grauitas in aliquo præcepto.)

culari periculoſior, imò prioris actio propriè hîc & núc nũ eſt periculoſa, ideoq; ſecundus grauiùs peccat contra charitatẽ ſui & virtutẽ fidei ratione circũſtantiæ ſibi particularis & propriæ, non tamẽ grauius peccat, vt dixi, cõtra præceptũ Eccleſiæ, quæ in ferẽdis ſuis legibus nõ reſpicit cõditiones particulares vniuſcuiuſq; perſonę (alioqui deberet ferre particulares leges pro ſingulis perſonis, & vbi ceſſaret omnino legis ratio in particulari, ceſſaret etiã obligatio legis, quæ abſurda sũt) ſed ſolũ reſpicit cõditionẽ cõmunẽ hominũ, & quid cõmuniter ex tali actione natũ ſit ſequi.

Legiſlator nõ reſpicit conditiones particulares ſed generales.

145 Nota ſecundò, triplicẽ eſſe rationem cur dicta cõmunicatio prohibeatur. Prima eſt, vt hac ratione frangatur contumacia excõmunicati, & eius conuerſio procuretur, quam latores cenſurarum præcipuè intendunt, vt patet ex dictis diſp. 13. n. 7. Secũda, vt alij magni faciãt poteſtatẽ & auctoritatem Eccleſiæ, ob cuius contemptũ vident excõmunicatũ ita abiici, & tanquã indignũ a filiorum Dei cõſortio arceri. quare his duabus rationibus maximè repugnat illa communicatio, qua excommunicati potẽtia & dignitas augentur, & maximè qua ipſe ſupra ceteros attollitur, quia hac ratione fit vt nec ipſe ſuã, nec alij ipſius abiectionẽ & miſeriam apprehendãt, & minoris excommunicationẽ faciant cũ videant excommunicatum honorari. Tertia, quia indecens eſt eum qui tanquã membrũ putridũ ab Eccleſia præciſus eſt, inter membra ſana cõuerſari. Quibus addi poteſt quarta, quia ſæpe eſt periculũ ne quis morbida cæteras inficiat: ſed hæc nõ ita habet locum niſi in quibuſdã criminib⁹, v. c. in hæreſi; aut in iis actionibus quę habẽt aliquã cõnexionẽ cũ crimine ob quod alter eſt excommunicatus. Ideoq; participatio in his etiã ſingulariter prohibetur. Adde, hãc aliquo modo cõtineri ſub ſecũda ratione.

Triplici ex cauſa prohibetur dicta communicatio.

146 Hinc ſequitur primò, dictę Eccleſię prohibitioni maximè repugnare communicationem in ſacris, quando excõmunicatus Sacramenta aut ſuſcipit aut cõfert, aut quando diuina officia celebrat, aut ſacro aliiſq; publicis officiis intereſt. quia hæc cõmunicatio cõtinet magnã indecentiam contra dignitatẽ rerum ſacrarum, & minuit apprehẽſionem cenſuræ, cùm talis tanquã filius Eccleſiæ ad ea quæ filiorũ propria sũt admittatur. Hinc omnes concedunt, hanc participationẽ cum excommunicato ex vtraque parte eſſe mortalẽ: niſi excuſetur ex aliquibus cauſis allatis dub. 2. 3. & 13.

Communicatio in ſacris maximè repugnat præcepto.

Excipe caſum quo hæc cõmunicatio eſſet valdè exigua, vt quando excommunicatus tranſeundo per templũ ibi attẽntus hæreret, donec vnus breuis pſalmus caneretur, vt notat *Auila parte 2. cap. 6. diſ. 8. dub. 3. concluſ.* 1. idemque addit dicendum de communicatione qua aliqui ſimul legunt aliquoties officium diuinum priuatim, quia hæc non continet illam repugnantiam cum fine legis, quam continet ea quæ fit in officiis publicis.

Auila.

147 Sequitur ſecundò, peccare mortaliter contra hanc prohibitionẽ, qui non tolerato beneficium Eccleſiaſticũ confert, aut eum ad illud eligit, aut præſentat: quia hæc cõmunicatio eſt honorifica excommunicato, augetque ipſius potentiã ſupra ceteros, ideoq. repugnat tribus primis rationibus huius prohibitionis. Vnde valde probabiliter ſequitur, eum qui ſupradicta facit peccare duplici peccato mortali. Primò, ratione cõmunicationis prohibitæ. Secũdò, quia indignũ & incapacem ad beneficia promouet, quod peccatũ committeret etſi primũ abeſſet, vt quãdo confertur beneficiũ tolerato: idemque dicendum eſt de excõmunicato, qui talẽ collationẽ, electionem, aut præſentationem acceptat. primò, quia non minùs eſt huic prohibitũ cõmunicare aliis, quã aliis ſit prohibitũ cõmunicare ipſi. Secũdo, quia per eã acceptationẽ conatur ſibi appropriare ius ad beneficiũ ipsũq; beneficiũ cuius eſt omnino incapax, atq; ita conatur cõtra iuſtitiam rem non ſuã accipere.

Conferens beneficium non tolerato cõmũe præſentans peccat mortaliter.

Atque dupliciter.

Peccat mortaliter etiam tolerato beneficium procurans: ſicut & hic illud acceptando.

Sequitur 3. excommunicatum, etiam toleratum 148
peccare mortaliter contra hãc prohibitionem, ſi extra caſus quibus ob aliorũ commodum ac inſtantiam, aliaſq; rationes ad hoc neceſſitatur, beneficia Eccleſiaſtica conferat aut eligat ad ea, aut iudicium Eccleſiaſticum, aut etiam ſeculare vt iudex exerceat: quia hi actus ſunt valdè honorifici excõmunicato, eumq; ſupra cæteros fideles, a quibus vt putridum membrũ præciſus eſt, extollunt; ideoque magnã indecentiam continẽt, & rationibus huius prohibitionis multum repugnant. Quare in his actionibus non videtur facile poſſe dari materia parua, quia tota repugnantia nõ tam cõſiſtit in duratione actionis quã in dignitate, quæ ſtatui excõmunicati repugnat, quę neceſſariò ineſt omnibus iſtis actibus. Secùs eſt de actibus aliis iudicialibus, v. c. aduocati, procuratoris, actoris, teſtis, & ſimilibus, quia hi nõ cõtinent illã dignitatẽ, nec repugnantiã ita grauem cum fine illius prohibitionis: quare de iis ferè iudicandum eſt, ſicut de humana conuerſatione.

Peccat mortaliter etiam toleratus conferens beneficia, aut ad ea eligens, aut iudicium exercens.

Actio aduocati, teſtis, &c. minùs grauiter prohibetur.

Sequitur quartò, communicationem cum ex- 149
communicato in humana & ciuili cõuerſatione communiter tantùm eſſe peccatum veniale, quia communiter parum repugnat dictis rationibus. Quòd ſi tamẽ eſſet valdè diuturna & familiaris, maximè quãdo viri graues cum excommunicato cõmunicarẽt, poſſet eſſe peccatum mortale, quia talis cõuerſatio eſt nata addere animus excõmunicato in ſua pertinacia, cũ videat viros graues ita familiariter ſecũ agere, ex quo colligit ſe magni ab iis fieri; & conſequenter illa etiã nata eſt minuere apprehenſionem excõmunicationis in ipſius ac aliorũ animo; atque ita grauiter repugnat fini excõmunicationis. quæ rationes fortiùs militant, quando excõmunicatus vt actor, aduocatus, aut procurator admittitur ad multas actiones iudiciales, quia hæc admiſſio conciliat illi aliquam auctoritatem. Qua in re *Suarez diſp 15. ſect. 2. n. 11.* notat, vt hæc cõmunicatio ſit peccatum mortale, nõ ſufficere quòd aliquis intra longum tempus ſæpiùs, verbi cauſa, per aliquot etiam menſes penè quotidie cum excõmunicato communicet, quando illæ communicationes ſunt omnino inter ſe diſtinctæ & independentes: nam ſic conſtituunt ſolùm multa peccata venialia, nõ autem materiam grauem vnius peccati. ad hoc enim neceſſarium eſt vt inter ſe ſint connexæ ſaltem per modum vnius obiecti voliti, vt fit quando quis expreſsè ſtatuit longo tempore ſæpius cum tali communicare, aut init cum eo aliquod pactũ quod neceſſariò trahit ſecum frequentem ac diuturnam communicationem, vt ſi ſuſcipiat eum in ſuam familiam, aut de ipſius familia fiat.

Humana & ciuilis communicatio cum non toleratis communiter eſt peccatum veniale. Eſt tamen aliquando mortale.

Suarez.

Ab

150 Ab hac vltima regula plurimi Doctores excipiũt varios caſus Primò, quãdo quis excommunicato cõmunicat in aliquo ſcelere, verbi cauſa, furando cum eo. Secundò, quando communicat cum expreſſo cõtẽptu clauiũ Eccleſiæ. Tertiò, quando videt ſuam cõmunicationem quantumcumque breuem fore alteri cauſam perſeuerãdi in contumacia, aut aliis occaſionẽ ſcãdali. Quartò, quãdo talis cõmunicatio alicui particulatim prohibita eſt ſub pœna excõmunicationis maioris. Quæ vera quidem ſunt, ſed nihil faciũt ad rẽ præſentem, quia vt oſtendi n. 144. tales propriè non peccant mortaliter, contra generalẽ prohibitionem Eccleſię, quã prohibet cõmunicationẽ cum excommunicatis, de quo peccato hîc ſolum agimus, ſed ſolùm aut contra alia præcepta, aut contra particularem Eccleſiæ prohibitionem.

151 Excommunicatus licitè exercens iudicium non vſurpat alienã iuriſdictionẽ.

Alia hîc difficultas eſt, vtrùm excommunicatus exercens actus iuriſdictionis ſemper peccet vſurpatione iuriſdictionis alienæ. Qua in re certum eſt eum hoc modo non peccare, quoties ratione occurrentis neceſſitatis licitè eiuſmodi actus exercet, ſaltem ita vt non peccet contra prohibitionem Eccleſiæ, etiamſi fortè contra aliam virtutem peccet. iuxtà dicta ſupra num 14. 15. & 28. Sed tota difficultas eſt quando vſurpat hos actus contra Eccleſiæ prohibitionem, vt quando hoc facit ſponte ſua ſine neceſſitate.

Quidam videntur aſſerere, eum tunc tantùm peccare vſurpatione alienæ iuriſdictionis, quando tales actus inualide facit ob defectum iuriſdictionis: vnde inferunt toleratos tales actus exercendo non vſurpare alienam iuriſdictionem, quia validè eos faciunt.

Sed hoc dici nequit, quia inde ſequeretur, eum qui occultè ſcit ſe tantùm habere titulum coloratum conferendo beneficia, aut exercendo actus iudicis in foro externo, non peccare, quantumcumque hoc ſine vlla neceſſitate faciat: quia ſecundùm illam ſententiam non peccabit vſurpatione alienæ iuriſdictionis, quia validè tales actus faciet; nec eſt aliud præceptum contra quod neceſſariò peccet.

152 Dupliciter poteſt quis aliquid validè facere.

Pro reſolutione Nota, dupliciter poſſe contingere, vt quis actum aliquẽ validè exerceat. Primò per ſe, vt quando ex ſe habet hîc & nunc expeditam vim agendi, vt habet omnis legitimus iudex non habens impeditam iuriſdictionem. Secundò per accidens vt quando quis ex ſe non habet hîc & nunc ſufficientẽ vim agendi: actus tamen ipſius fit validè propter concursũ alterius cauſæ defectum ipſius ſupplentis: ſicut ſi aliquis ſimolaret ſe eſſe Petri œconomum, & ita aliqua ipſius bona diſtribueret, & Petrus hoc ſciens ne accipientes contriſtaret oſtenderet ſe conſentire, donatio alterius per ſe ſiue quantum eſt ex parte ſua, eſſet inualida, & dans vſurparet alienam poteſtatem, per accidens tamen eſſet valida ratione conſenſus Petri.

153 Excommunicatus illicitè iudicans vſurpat alienam iuriſdictionẽ.

Reſpondeo itaque, Omnem excommunicatum etiam toleratum, quoties illicitè contra prohibitionem Eccleſiæ exercet actus iuriſdictionis (vt fit quando eos exercet ex proprio motu, ſine non coactus ad hoc aliorum inſtantia) peccare vſurpatione alienæ iuriſdictionis.

Probatur: quia talis etſi habeat iuriſdictionẽ habitualẽ, habet tamẽ eam impeditã & quantũ eſt ex parte ſua impotentem exire in actũ, ita vt actus eius eſſet inualidus, niſi Eccleſia ob aliorũ bonò ſuppleret eius defectum, atque ita caret actuali iuriſdictione; & cõſequẽter dũ tales actus facit, eam neceſſariò vſurpat contra prohibitionem, ac ius Eccleſiæ aut ſuperioris iudicis, quos inuitos cogit, vt defectũ ipſius ſuppleant ne cõmunitas patiatur, ſimili modo ac ſupradictus fictus œconomus vſurpat alienam poteſtatem, & Petrum cogit vt ratam habeat ſuã donationem.

Ex quibus ſequitur, excommunicatum quoties illicitè contra Eccleſiæ prohibitionem eiuſmodi actus exercet, peccare duplici peccato. Primò illicita communicatione. Secundò, vſurpatione alienæ iuriſdictionis; & tertiò, ſi conferat Sacramenta, etiam peccat contra reuerentiam Sacramenti, & quartò, ſi actus eius ſint inualidi grauem facit iniuriam iis quibus Sacramenta ita conferatur ius dicit, ſi hi eius defectum ignorent, & tenetur ad refuſionem ſumptuum, ſi quos hac ratione inutiles fecerint. 154

Excommunicatus illicitè exercens iuriſdictionem dupliciter peccat.

DVBIVM XV.

Qua ratione excommunicationem incurrat, qui clericum aut monachum percutit?

POſt explicatam naturam effectuſque excommunicationis, locus requirebat vt explicarem omnes excommunicationes in particulari quas Iura ob diuerſa crimina ſtatuunt: ſed quoniam hoc plurimi ſufficienter fecerunt, vt *Suarez diſp. 21 & ſeq. Nauarrus cap.* 27. & cõmuniter Sũmiſtæ verbo *Excõmunicatio.* ex quibus hæc facile poſsũt peti, breuitatis cauſa duxi hoc omittendũ. Quare vnicã ſolùm explicabo, quæ & frequentiùs ſolet accidere & plures habet difficultates: quæ ſtatuitur *cap. Si quis ſuadente* 17. q. 4. vbi Innocentius ſecundus excõmunicat omnes qui violentas manus in clericũ vel monachũ iniciunt, qui à ſolo Papa ſine ſingulari priuilegio extra articulũ mortis poſsũt abſolui. circa quã legẽ 155

Suarez. Nauar.

c. Si quis. Innocen. II.

Quæritur primò, quis intelligatur nomine percutientis, ſiue quænam perſonæ poſſint hanc cenſuram incurrere? 156

Reſpondeo breuiter, per verba *Si quis*, cùm generalia ſint, intelligi illos omnes qui excommunicari poſſunt, de quibus egi diſp. 13. dub. 6. qui hanc excommunicationem incurrunt, ſi contra dictam legem ſufficienter peccauerint. & in hanc concluſionem omnes conſentiunt.

Quiſquis excommunicari poteſt, hanc excommunicationem poteſt incurrere.

Quæritur ſecundò, qui hîc intelligantur nomine *clerici?* 157

Reſpondeo, omnes eos intelligi qui ſaltem prima tonſura initiati ſunt, etiamſi coniugati ſint, vt habetur *cap. vnico de clericis coniugatis, in* 6. modò canonis priuilegio non ſint priuati.

Quinam gaudeant priuilegio canonis. Quinam eo priuentur.

Priuantur autem primò digami, *capite vnico, de digamis in* 6. vbi tales omni priuilegio clericali priuantur: male tamen hinc inferas, omnes irregulares hoc priuilegio priuari, quia hoc nullibi expreſſum eſt: imò ille textus videtur intelligendus de clericis in minoribus cõſtitutis, qui verã bigamiam poſſunt cõtrahere, nam videtur parũ credibile, ſacerdotem, qui ſimilitudinariã bigamiam contraxit, hoc priuilegio omnino priuari. Et cõfirmatur. quia talibus bigamis in illo capite

Sacerdos ob bigamiam eo non priuatur.

prohibetur ſub pœna excommunicationis ne habitum clericalem deferant: nullo autem modo videtur prohiberi talis ſacerdos, præſertim poſt actam pœnitentiam, habitum clericalem ferre.

158 Secundò, eodem priuantur clerici coniugati quamdiu non gerunt tonſuram ac habitum clericalem; vt habetur *capite vnico de clericis coniugatis, initio, & in fine.* Imò poſt *Tridentinum ſeſsione 22. cap.* 6. omnes coniugati, niſi alicuius Eccleſiæ ſeruitio ab Epiſcopo deputati eidem deſeruiant.

nicos.

Tertiò, idem dicendum de clericis qui abiecto habitu clericali negotiis ſæcularibus ſe miſcent, & ter à ſuo Prælato moniti nolunt ſe emendare. quia *cap. Contingit 45. de ſententia excommunicationis*, dicuntur illius immunitatis effici exſortes, quæ pro clericorum tutela contra violentiam laicorũ noſcitur inſtituta. Imò ſi clerici abiectu habitu tyrannidi ac enormitatibus ſe immiſceant, etiam ante omnem monitionem hoc priuilegio priuantur, vt habetur *cap. Perpendimus* 23. & clariùs *cap. Cùm non ab homine* 14. *de ſent. excõmunic.*

c. Contingit. *c. Perpendimus.* *c. Cùm non.*

159 Addit *Nauarrus cap.27.num.79.* idem dicendum eſſe de quouis clerico incorrigibili, probatque ex *cap. Cùm non ab homine, 10. de iudiciis*, ſed ibi tantùm dicitur clericum deprehenſum in furto, homicidio, periurio, aut ſimili crimine deponendum eſſe, & ſi incorrigibilis ſit excommunicandum, & creſcente contumacia anathematizandum, & ſi hæc contempſerit per ſæcularem poteſtatem corrigendũ. Ex quo non ſequitur, quẽuis incorrigibilem, ſed eos ſolos qui poſt illos omnes actus incorrigibiles perſiſtunt, per ſecularem poteſtatem comprimẽdos eſſe. Imò etiam tunc videtur requiri ſententia iudicis Eccleſiaſtici, qui tales brachio ſeculari tradat vt colligitur ex c. *Vt fama 35. de ſententia excommunic.*

Nauar. *c. Cùm non.* *c. Vt fama.*

160 Vt horum capitulorum ſenſum clariùs intelligamus, quæ videntur inter ſe pugnare.

Nota *cap. Cùm non ab homine, de iudiciis*, non decerni quæ requirãtur, vt clericus amittat præciſè priuilegium canonis, ita vt violentas manus ei iniiciens non incurrat excommunicationem, ſed quæ requirantur vt amittat priuilegium fori, ſiue, vt iudex ſecularis poſſit eum licitè punire, vt patet ex contextu. contrà in iuribus citatis num.158. agitur præciſe de amiſſione priuilegij canonis; ad quod duo requirunt, ſcilicet vt clericus abiiciat habitum clericalem, & tyrannidi, ſiue ſeditioni & enormitatibus inuerecundè ſe immiſceat. quo caſu etſi eum ob talia facta occidentes non excommunicentur, peccant tamen contra immunitatem clericalem, vt apertè in iiſdem iuribus inſinuatur. Nam *cap. Cùm non ab homine, de ſententia excommunicationis*, dicitur talibus maior iniungenda pœnitentia, quàm ſi laicum occidiſſent, & *capite Perpendimus* narratur quendam Comitem curaſſe ſuſpendi presbyterum, qui abiecto habitu ſeditionẽ fecerat, diciturque illius interfectores non mittendos quidem pro abſolutione ad Pontificem (quia ſcilicet non erant excommunicati;) iniungendam tamen iis eſſe pœnitentiam, quia ſcilicet peccauerant vſurpando iuriſdictionem in non ſubiectum: ſi autem talis ſacerdos amiſiſſet priuilegium fori, fuiſſet ſubiectus illi Comiti, & meritò ſuſpenſus, atque ita eius interfectores non peccaſſent.

c. Cùm non. Non omnis qui perdit priuilegium canonis, perdit priuilegium fori. *c. Cùm non.* *c. Perpendimus.*

161 Quartò *Clementina prima de vita & honeſtate clericorum*, clerici agentes publicè lanionem aut cauponem, ſi ter moniti non deſiſtant, aut ſi poſtquam moniti deſtiterunt idem officium reſumant, ſi ſint coniugati aut non deferant habitum clericalem, priuantur omni priuilegio clericali, & conſequenter etiam canonis. quòd ſi non ſint coniugati, & habitum clericalem ferant, tantùm amittunt priuilegium clericale quoad res ſuas, non autem quoad perſonas; atque ita retinent priuilegium canonis.

Clemen. 1. de vita. Clerici lanionem aut cauponem agentes quando perdant hoc priuilegium.

Quidam putant *capite vltimo, de vita & honeſtate clericorum*, idem ſtatui de clericis immiſcentibus ſe negotiis ſecularibus: ſed falluntur. nam hic tantùm agitur de amiſſione priuilegij quoad res clericorum, non autem quoad perſonas.

162 Quintò *capite vnico, de vita & honeſtate clericorum in 6.* dicitur, *Clerici qui ſe ioculatores ſeu goliardos faciunt aut bufones* (id eſt, qui ludionem, ſeu mimum, ac paraſitum agunt) *ſi per annum artem illam ignominioſam exercuerint, ipſo iure. ſi autem tempore breuiori, & tertiò moniti non reſipiſcant, careant omni priuilegio clericali*, & conſequenter priuilegio canonis.

c. vnic. de vita. Clerici ludiones aut paraſiti amittunt hoc priuilegium.

Sextò, hoc omnique alio clericali priuilegio priuantur, qui realiter degradantur, vt patet ex *capite 2. de pœnis in 6.* ſecùs eſt de ſuſpenſo, excommunicato, irregulari, aut etiam verbaliter depoſito, vt cum communi ſententia docet *Nauarrus cap.27.num.79.*

Per realem degradationem non tamen vllam cenſuram hoc priuilegium amittitur. *Nauar.*

163 Septimò *Bannez 2.2.q.12.a.1.diffic.3.dicto vltimo, & Suarez d.22.ſect.1.num.12.* docent hoc priuilegio priuari clericum in minoribus conſtitutum, qui omnino deſerit habitum clericalem, nec vllum beneficium Eccleſiaſticum habet, nec alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi deſeruit, nec in aliqua ſchola, aut Vniuerſitate ex licentia Epiſcopi, in ordine ad maiores ordines ſuſcipiendos verſatur.

Bannez. Suarez. Clerici in minoribus conſtituti.

Quia *Tridentinum ſeſſione 23. cap.6. de reformatione*, priuat talem priuilegio fori, quod, vt docet *Panormitanus cap.1. de apoſtatis num.6.* & patet ex dictis num.160. difficiliùs amittitur quàm priuilegium canonis, imò hoc videtur in illo vt pars in toto includi. quare ex amiſſione illius benè infertur amiſſio huius.

Tridentinum. *Panorm. c.1. de apoſtatis.*

Alij tamen id negant, quia à iure antiquo non receditur, niſi quatenus hoc in nouo exprimitur. Atqui olim verberans talem clericum erat excommunicatus, nec hoc per Tridentinum eſt expreſsè reuocatum, ergo etiam modò eſt excommunicatus.

Sed credo priorem ſententiam eſſe veriorem tum ob rationes ibi allatas, tum etiam quia Concilium ibidem in priuilegio fori, apertè includit priuilegium canonis, quia citat *caput de clericis coniugatis in 6.* vbi apertè agitur de priuilegio canonis.

In priuilegio fori includitur priuilegiũ canonis. *c. de clericis.*

164 Quæritur tertiò, quinam Religioſi hoc priuilegio canonis gaudeant?

Reſpondeo, eo gaudere omnes omnino Religioſos ac religioſas, eorumque conuerſos ac cõuerſas, atque etiam nouitios, patet ex *cap. Mona-*

Omnes perſonæ religioſæ gaudent hoc priuilegio. *c. Monach.*

c. Non dubium c. Religioſo.

chi,c.ſ. Non dubium 5.cap.de monialib. 33.de ſententia excommunicationis , & cap.Religioſo, eodem titulo 36. Idem dicendum de iis qui ſunt ex tertio ordine Diui Franciſci,aut Dominici,quia hi ſaltem lato modo religioſi dici poſſunt,ſicut nouitij.eſt contra *Caietan. verbo Excommunicatio cap.* 10.§.*Nota ſeptimò*: ſed alij ferè communiter hoc aſſerunt. Vide *Nauar.cap.*27.*n.*79.

Caietanus. *Nauar.*

An Eremitæ eo gaudeant. Sum.tr

Vtrum verò Eremitę hoc priuilegio gaudeant, non eſt ita certum:multi aſſerunt , alij verò negant. Vide *Salueſtrum verbo Eremita num.*2. Valdè probabile eſt eos ſolos eo gaudere qui alicui religioni per vota obſtricti ſũt,aut ſaltẽ alicui Prę lato Eccleſiaſtico ratione voti,aut muneris,quo alicui Eccleſię deputati deſeruiunt,ſũt ſubiecti.

Quæritur quartò,quinam in eo capite dicantur inijcere manus violentas.

165 Reſpondeo primò,illos omnes qui dictis perſonis iniurioſe violentiam aliquam inferunt eos verberando, pulſando, detinendo,aut trahendo ſiue manu,ſiue pede,aut alia corporis parte,ſiue immediatè corpus earum attingant,ſiue tantùm mediatè aliquo inſtrumento,v.c.baculo,gladio, lapide,ſagitta,&c.Item ſputum aut puluerem in faciem proiiciendo,aut frenum equitantium detinendo,aut cingulum ephippij incidendo , aut rem aliquam iis vi eripiendo,& ſimilibus modis vim inferendu, vt cum communi ſententia docet *Nauarrus cap.*27.*num.*77.

Qui dicantur manus inijcere.

Nauarr.

Debet autem aliqua vis actu iniurioſè inferri ipſorum corpori mediatè vel immediatè,ratione rei coniunctæ corpori,qualis eſt res quam manu tenent, equus cui inſident, veſtis qua operiuntur, &c.

Hinc non ſufficit illis iniuriari per verba,aut vim minari,aut conari eam actu inferre; niſi de facto inferas ; vt ſi proiiciens in clericum lapidem,aut ſagittam,erret.

Idem dicendum de eo qui clericum incluſum detinet vt egredi non poſſit,etſi eum non tãgat; vt dicitur *c.Nuper* 29.*de ſent.excommunic.* quia ſic verè infert ei vim:non tamen ſufficeret aliquem ſolo metu mortis propoſito,prohibere egredi,ſi aliàs nulla ratione concluderetur,quia nulla infertur ei vis.ita cũ aliis *Suarez d.*22.*ſect.*1 *num.*31.

c. Nuper. Metu clericum prohibens egredi.

Suarez. aut dolo res ei auferens non inijcit ei manus.

Ob eandem cauſam non incurrit hanc excommunicationem qui clerico ſiue vi tes ſuas dolo ſubtrahit.

166 Difficultas verò eſt verùm eam incurreret qui clerico dormienti omnes veſtes ſurriperet,atque ita eſſet cauſa cur egredi non poſſet,& quaſi captiuus detineretur.*D.Antonin.*3.*p.tit.*24.*cap.*1.*§.*1. *v. Furantem,* citans Archidiaconum id affirmat, quia hoc modo moraliter infertur clerico vis, Sed hoc videtur difficile,quia hac ratione , qui clerico in itinere conſtituto noctu furaretur equũ aut pecunias , atque ita eſſet cauſa cur non poſſet vlteriùs progredi , poſſet dici inferre illi vim,& incurrere hanc cenſurã,quod nõ videtur probabile.Quare Innocẽtius apud D. Antoninũ ſuprà abſolutè negat talem incurrere excommunicationem , cui videtur fauere *Caietanus verbo Excõmunicatio cap.*10.*§.Nota ſecundo.*& alij,qui abſolutè dicunt furantẽ res clerici hanc cenſuram non incurrere.Ratio eſt,quia per talẽ actionem nulla infertur clerico vis;quòd autem contingat eum neceſſitari,vt domi ſe contineat,eſt per accidens illi actioni.

Furans clerico veſtes an excommunicetur. D. Anton. Archidiac.

Innocent. D. Anton. Caiet.

167 Aliqui tamen aiunt,talem tunc incurrere excommunicationem,quando ea intentione veſtes clerici furatur , vt domi egredi non poſſit. Sed hæc ſentẽtia habet etiam difficultatem,quia etſi illa intentio augeat peccatum, tamen non facit vt actio externa ſit violenta,ſicut actio externa, quæ per ſe non eſt iniuſta,non fit iniuſta ratione malæ intentionis qua fit,vt benè docet *Leſſius de Iuſtitia cap.*9.*num.*113. Quare vt hæc ſententia ſit vera requiritur, vt ipſa ſublatio veſtium ita exteriùs fiat,vt ex ea appareat eam iſta intentione fieri, vt ſi fur non auferat veſtes ſecum, ſed tantùm eas alicubi abſcondat, vel eas in aquas demergat,aut alia ratione corrumpat, ita vt appareat ipſum eas ea intentione accepiſſe, quo caſu illa ſententia eſt ſatis probabilis. Quamuis etiam ſententia Innocentij valdè probabilis ſit , quia etiam in dicto caſu,talis non videtur magis vim inferre,quàm is qui minatur clerico mortem, ſi domo egrediatur, quem tamen communiter dicunt non excommunicari.

Leſſius. *Innocent.*

168 Reſpondeo ſecundò,hæc actio debet eſſe peccatũ mortale in ratione iniuriæ exteriùs illatæ. ita *Caietanus Excommunicatio cap.*10.*§.Nota ſexto, v. Quartus eſt,*quia vt patet *cap. Contingit* 36.*de ſententia excommunicationis* ipſa debet eſſe iniurioſa, & niſi ſit peccatũ mortale, non poteſt eſſe ſufficiens ad incurrendã excommunicationẽ maiorẽ.

Hæc iniectio debet eſſe mortaliter iniurioſa. Caietanus. c. Contingit.

Quando autem talis iniectio ſit peccatum mortale in ratione iniuriæ , prudenti iudicio ſpectatis circumſtantiis actionis & perſonarum, decernendum eſt.

Nota tamen primò,hanc actionem non debere eſſe neceſſariò violentam,aut iniurioſam illi cui infertur,ſed ſufficit quòd ſit iniurioſa ordini clericali,vt patet ex *c. Cõtingit citato,* vbi dicitur eſſe excommunicatũ eum qui verberat clericum cui offenſus eſt, etiãſi hic in hoc cõſentiat,vt ſic offenſo ſatisfaciat : clericus autẽ qui ſponte ſe tali verberationi ſubijceret dicitur ibidem excommunicandus.Vnde videtur non eſſe de facto excommunicatus.Debet tamen hæc percuſſio fieri ad vindicãdam iniuriam acceptam ſiue per modum punitionis,quia textus de tali ſolùm loquitur. Quare ſi clericus vt faceret pœnitentiã , ac corpus ſuum caſtigaret, peteret ab altero vt ipſũ flagellaret,ſimili modo quo ſolemus nos ipſos in hunc finẽ flagellare ; hic illi obſequendo nullã pœnam incurreret,quia nõ peccaret , nec talis actio eſſet vlli homini aut ſtatui iniurioſa.

Sufficit quòd ſit iniurioſa ordini clericali. c. Contingit.

Cauſa pœnitentiæ ſe per alium flagellans nullam pœnam incurrit.

170 Notat etiam *Nauarrus cap.*15.*n.*12.*& c.*27.*n.*78. poſſe fieri vt clericus ſibi ipſi violentiam inferendo hanc excommunicationem incurrat,v.g. ſi ſeipſum occidat,aut mutilet ſine iuſta neceſſitate,aut ita verberet,vt inde notabile periculum incurrat : quia verè violentiam clerico infert cum iniuria naturæ & ordinis clericalis , & eodem modo incurreret excommunicationem qui conſentienti clerico iſta faceret ; quæ maximè vera ſunt quando hæc fiunt per modum alicuius vindictæ humanæ.

Nauarr.

Quæritur quintò,qua ratione hanc excommunicationem incurrant , qui ſunt aliqua ratione cauſa talis iniectionis manuum.

171 Conclvs. I. Vt aliquis incurrat hanc excommunicationem ſufficit eum talem iniectionem manuum mandare, aut alium precibus, aut promiſſis ad eã incitare, ſi de facto ſequatur effectus: vt patet *cap. Mulieres 6. §. Illi. de ſent. excomm.* aut nomine ſuo factam poſtea habere ratam, vt patet *c. Cum quis 23. de ſent. excom. in 6.* neceſſe eſt autem vt eius nomine illa percuſſio facta ſit (quod fit quando alter percutit, quia putat ei gratum fore, & eſt quaſi rem eius gerens) vt poſſit ipſe eam ratam habere, vt ibidem dicitur.

Mandantes hanc iniectionem excommunicantur. c. Mulieres. Item eam ratam habentes. c. Cum quis.

172 Conclvs. II. Eandem excommunicationem incurrunt qui conſentiunt iis, qui manus violentas iniiciunt in rectores Eccleſiæ, quales ſunt parochi, & Superiores. patet *cap. Quantæ 47. de ſententia excommunicationis.* Ex quo benè inferunt communiter Doctores, idem dicendum de conſulentibus tale factum, aut violentiam inferenti aliquo modo auxilium præbentibus. Quia ſine dubio hi conſentiunt. Idemque dicit *Nauarrus cap. 27. num. 78.* de eo qui coram famulis diceret ſe expetere vindictam de tali clerico, etſi non iubeat eum verberari, credens tamen hoc futurum; quod videtur etiam ex dicto cap. poſſe colligi. quia talis eſt moraliter cauſa talis percuſſionis, & implicitè in eam conſentit. Quamuis autem hoc caput tantùm loquatur de iis qui conſentiũt percutientibus rectores Eccleſiæ, cõmuniter tamẽ Doctores id extendunt ad omnes qui conſentiunt percutiẽtibus quoſuis clericos. Additur in dicto c. *eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cum poſſint manifeſto facinori deſinũt obuiare.*

Item conſentientes. c. Quantæ. Nauar.

Vbi nota, ſecundum omnes hoc intelligendum eſſe de iis qui hic & nunc tenentur tale factum impedire, & hoc non faciunt, quia aliàs non peccarent omittendo, & conſequenter non incurrerent excommunicationem. Hinc communiter excuſantur qui ob metum notabilis incommodi deſinunt impedire.

173 Difficultas autem eſt, vtrùm ad hanc pœnam incurrendam ſufficiat aliquem non impedire tale factum quando ad hoc ex ſola charitate tenetur? *Hoſtienſis & Ioannes de Lignano apud Syluestrum verbo Excommunicatio 6. n. 5. verſu quinto,* id affirmant. quia textus generatim loquitur. *Sylueſter verò ibidem, & Caietanus verbo Excommunicatio cap. 10. §. primo,* dicunt hoc ſolùm eſſe verum, quando talis doloſè, ſiue ea intentione, vt clericus male tractetur, defenſionem omittit.

Hoſtienſis, Ioan. de Lignano. Syluester. Caietan. Non impediens clerici percuſſionem, tunc ſolum excommunicatur quando ad illud ex officio tenebatur. Nauar. Henriquez. Auila.

174 Tertia verò ſententia docet, ad hunc effectum requiri, vt is, qui omittit defenſionem, ad eam teneatur ex officio. Ita *Nauarrus cap. 27. num. 78. Henriquez lib. 14. cap. 12. num. 7. littera H. Auila 2. p. cap. 5. diſp. 3. dub. 8.*

Hæc autem ſententia videtur probabilior, Primò, quia plures Doctores eam tenent. Secundò, quia ſatis durum videtur hominem peregrinum ſub pœna excommunicationis obligari, vt clericum, quem coram ſe videt percuti, defendat quoties ſine damno poteſt; quod tamen ſecundùm aliam ſententiam dicendum eſſet. Tertiò, quia Pontifex, vt patet ex textu, tantùm punit eos qui illi violentiæ conſentiunt, aut fauent ſaltẽ interpretatiuè, quod neceſſario intelligendum eſt de fauore externo per actum aut omiſſionem expreſſo. nam actus merè internos Eccleſia non punit; item de fauore ſtatui clerici aliquo noxio (quia, vt patet ex *cap. Contingit 36. de ſent. excom.* ideò Eccleſia eiuſmodi actus ita punit, quia ſtatui clericali iniurioſi ſunt. atqui talis omiſſio ſolùm eſt iniurioſa clericis in eo qui ex officio ipſum tenebatur defendere, ergo in eo ſolo punietur excommunicatione, & quamuis textus videatur generatim loqui, tamen ſecundùm ſubiectam materiam, & alia iura intelligendus eſt.

c. Contingit. Nauar.

Addit Nauarrus ſupra, eum, qui ſolùm ex charitate teneretur tale factum impedire, ſi hoc omitteret cum aperte facillime poſſet impedire; in foro externo iudicandũ excommunicatum, quia creditur velle ferre opem inferenti violentiam. & ſic intelligit verba canonis, *eos fauere interpretamur,* &c. Sed hæc explicatio non videtur habere fundamentum in textu. nam ſi dicamus verbum Interpretamur ſignificare ſolã præſumptionem fori externi, generatim dicendũ erit etiam de iis, qui ex officio talem vim tenebantur impedire, quòd ſolum præſumuntur incurrere excõmunicationẽ. quia in iure nulla eſt ratio, cur dicta verba aliter intelligamus de his quàm de aliis.

175 Nota demum *Syluestrum verbo Excommunicatio 8. num. 12.* vbi citat etiam gloſſam & Richardum, docere conſulentem percuſſionem clerici non excommunicari, quãdo conſilium fuit inefficax, eò quòd vel alter non percuſſit, vel ſaltem ad hoc nullo modo fuit motus illius conſilio, ſed eodem omnino modo id feciſſet, etſi alter non ſuaſiſſet; quod tam de hoc quàm de mandante etiam docent *Nauarrus c. 27. n. 51. ante vlt. §.* qui etiam alios citat. quæ credo eſſe certa, quandò percuſſio nõ ſequitur, & ſatis etiam probabilia, quando percuſſio nullo modo ſequitur ex illo mandato aut conſilio. Primò, quia, vt dixi diſp. 13. n. 75. quando excommunicatio fertur ob aliquã actionem, intelligendum eſt de actione quæ habuit ſuum effectum, quẽ iura volunt cauari: cum autẽ in hoc caſu percuſſio nullo modo ſit ſecuta ex illo mandato aut cõſilio, hæc non poſſunt dici habuiſſe ſuum effectum. Secũdò, quia *cap. Mulieres 6. de ſententia excommunic.* dicitur mãdantem talem percuſſionem excommunicari. *quia is committit verè, cuius auctoritate vel mandato delictum committi probatur.* Vbi oſtenditur, ideo talem excommunicari, quia eſt aliquo modo cauſa talis percuſſionis: atqui in dicto caſu mandãs aut conſulens non poteſt dici cauſa talis percuſſionis: ergo non excommunicatur. Nota tamen, niſi de contrario conſtet, ſemper præſumendum eſſe percutientem fuiſſe alterius præſertim mandantis auctoritate aliqua ratione motum, quia hoc communiter, immò ferè ſemper fit.

Syluestr. Richard. Inefficaciter ſuadens aut mandans percuſſionem non excommunicatur. Nauar. c. Mulieres. Præſumitur communiter contra mandantem.

Hinc tamen puto excipiendum caſum, quo mandans aut conſulens tenebatur ex officio talem violentiam impedire, quia tunc omninò peccaret cõtra c. *Quantæ citatũ*, niſi poſtea quantum poſſet conaretur vim omnem impedire.

c. Quantæ.

Quæritur 6. Vtrum mandans alteri vel conſulens vt vim clerico inferat, ſi ante factum, mandatum aut conſilium reuocet, ſit excommunicatus, ſi alter nihilominus vim inferat. 176

Nota primò, ſub mandante comprehẽdi etiam eũ, qui alterum rogat, aut minis aut promiſſis inducit vt clerico vim inferat. nã in his omnibus

caſibus

caſu [illegible] m inſcien ad hoc mouetur [illegible] peccat alter [illegible] nomine egit.

Reuocatio mandati nunquam excuſat niſi ſpecialiter innoteſcat. Nota ſecundò, eiuſmodi reuocationem ſecundùm omnes nullo modo excuſare, quando [illegible] non innotuit ante factum commiſſum, quia hic tunc eodem modo agit a mandante vel ſuadente motus [illegible] ſi reuocatio non fuiſſet. quare hic agimus ſolum de caſu quo reuocatio alteri ante factum innotuit.

Nota tertiò, communiter Doctores eodé modo dicere, eiuſmodi reuocationem aut non ſufficere ad impediendam irregularitatem, aut obligationem reſtituendi, quando ſecuta fuit mutilatio, aut damnum temporale contra iuſtitiam, ſicut aiunt ſufficere aut non ſufficere ad euadendam excommunicationem.

177. Quatuor ſunt ſententiæ. Prima abſolute docet, non ſufficere ad has pœnas euadendas talem reuocationem, ſi effectus ſequatur. Ita quidam apud *Suarem diſp. 44. ſect. 3 num. 7.*

Suarez. Secunda docet, talem reuocationem ſufficere in mandante, non tamen in conſulente, Ita *Nauarrus cap. 27. num. 233. ſub finem*; etſi mutio videatur contrarium dicere, ideoque ab aliquibus pro tertia ſententia citetur.

Nauarr. Tertia ſententia docet, eiuſmodi reuocationé tam mandantem quàm conſulentem excuſare ab iis pœnis, ita tamen vt ſi conſulens credat ſuam reuocationé non fuiſſe efficacem, teneatur monere verberandum de periculo quod illi imminet, alias incurſurum has pœnas; ſecùs tamen eſſe de mandante. Ita *Silueſter v. Homicidium n. 11 §. Tertium. Suarez.* verò *ſup. num. 8.* ait etiam mandantem eo caſu, teneri ex iuſtitia eum monere cui periculum imminet.

Silueſter. Suarez. Quarta docet, mandantem abſolutè per eiuſmodi reuocationem excuſari nec teneri ex iuſtitia periclitantem admonere, conſulentem tamen non excuſari. ita cum aliis *Pater Leſſius de iuſtitia, cap. 13. dub. 9. num. 17. & 18.* fatetur tamen ob auctoritatem Doctorum quos citat, tertiam ſententiam eſſe probabilem.

Leſſius.

178. Conſilium dupliciter reuocari poteſt. Nota quartò, me dupliciter poſſe reuocare conſilium alteri datum, primò oſtendendo fuiſſe omnino falſum, v. c. dixi aliquid eſſe licitum, poſſe ſine periculo fieri, fore tali magnati valde gratum, &c. quæ omnia poſtea dico eſſe falſa, & quantum poſſum rationibus oſtendo. Secundò non oſtendendo me dixiſſe falſum, ſed aliis rationibus diſſuadendo, quod primò ſuaſi. v. c. ſuaſi alicui vt alterum occidat, quia grauem ab eo iniuriam accepit, vel quia hoc vtile eſt ad aliquod commodum conſequendum; aut oſtendi viam qua id facile fieri poſſet, & poſteà conor diſſuadere oſtendendo peccati grauitatem, periculum quod inde animæ ac corpori imminet, &c.

Reuocatio conſilij triplicitèr inefficax. Nota quintò tripliciter poſſe cótingere vt poſt talem reuocationé alter pergat in facinore ſemel concepto peragédo. Primò, quia non credit alterum ſeriò & ex animo ſua dicta reuocare, ſed tantum hoc exteriùs ſimulare, ne pœnam aliquã incurrat; & tunc reuocatio eſt inefficax, quia alter eodem modo mouetur priore mandato aut conſilio, ac ſi illa non fuiſſet. Secundò, quia etſi credat eum ſeriò & ex animo agere, tamé pergit moueri rationibus ab illo allatis ad facinus perpetrandum, quod vt vtile, aut factu facile fuerat propoſitum, & hic caſus non poteſt habere locum in mãdante niſi ſimul admiſcuiſſet conſiliũ. Nec etiam reſpectu eius, qui primo modo reuocat conſilium, quando alter fuit ſola ipſius auctoritate motus, vt crederet factum eſſe licitum aut vtile; ſecus vero eſt quando fuit perſuaſus rationibus à ſuadente allatis, quas poſtea non videt ſatis clare refutari, ideoque pergit ipſis moueri, atque ita etiam hoc caſu reuocatio eſt inefficax. Tertiò, poteſt fieri vt poſt reuocationé alter deſinat quidem omnino moueri aut mandato aut cõſilio alterius, quia tamé ſemel facinus perpetrandũ ſuſcepit, vult illud perficere, aut etiã quia aliæ rationes eum ad hoc permouent. & tunc reuocatio eſt efficax ſaltem reſpectu proximi ſui finis, ita nimirum vt reuocãs non poſſit dici vlteriùs ſuo mãdato aut conſilio in facinus influere.

Conclvs. I. Quando reuocatio conſilij aut mandati eſt ſecundum tertium modũ ex iam dictis efficax, etſi alter facinus nihilominus perpetret, tam conſulens quam mandans excuſantur à ſupradictis pœnis, quia tunc verè non ſunt cauſa operis, ſed ſolum quædam occaſio, quod non ſufficit vt dictas pœnas incurrat. Ratio eſt, quia facinus tunc non procedit ex illa voluntate, cuius conſulens aut mandans fuit cauſa, ſed ex alia omnino diſtincta, vt quæ habeat obiectum formale omnino diſtinctum. 180. Qui efficaciter reuocat mandatum aut conſilium non incurrit pœnas.

Conclvs. II. Quando mandanti aut conſulenti certò conſtaret reuocationem dicto modo fuiſſe efficacem, etſi quando crederent alterum nihilominus progreſſurum in facinore, ſi ſine notabili incommodo poſſent, tenerentur ex charitate periclitantem monere vt ſibi caueret, non tamen ad hoc tenerentur ex iuſtitia. Probatur. quia ſi ex aliquo capite tenerentur, eſſet ne alias ipſi ratione ſui mandati aut conſilij eſſent iniuſta cauſa iniuriæ ſecuturæ: atqui cum (vt oſtédo) non ſint futuri cauſa iniuſta iniuriæ, non poſſunt dici fore cauſa iniuſta. ergo ex hoc capite ad eam monitionem non tenentur. 181. Ex ſola charitate tunc tenetur mouere periclitantē.

Dixi, *Quando certò conſtaret*, &c. Quia quando haberent rationabilem cauſam dubitandi an alter adhuc eorum mandato aut conſilio moueatur ad facinus perpetrandum, tenerentur ex iuſtitia monere periclitantem, quia tenentur quantum poſſunt impedire ne ſuo mandato aut conſilio ei ſint cauſa iniuriæ accipiendæ.

Hinc ſequitur, quando reuocans mandatum ſuum, putat alterum non credere ipſum ſerio & ex animo reuocare, ipſum teneri etiam iuramento adhibito teſtari ſe hoc ſerio facere, & loco promiſſæ gratiæ ſuæ aut muneris minari alterũ omnino amiſſurum omnem ſuã gratiam, ſi facinus perpetret. Patet. quia tenetur quantum poteſt tollere omné cauſam iniuriæ, quam ante poſuerat, ad quod tunc tale medium eſt neceſſarium. 182. Mandans tenetur aliquando iurare ſe ſerio reuocare mandatum.

Idem etiam dicendum eſt de eo, qui reuocat ſuum conſilium dicendo illud falſum eſſe: tenetur enim omnibus allatis rationibus ac mediis, quantũ fieri poteſt alteri perſuadere ſuũ conſiliũ fuiſſe falſum, quia hoc neceſſarium eſt, vt cauſam iniquæ actionis à ſe poſitam tollat: vtrique tamé cauendũ eſt ne falſum iuret. quia hoc intrinſecè malũ eſt: nec mala ſunt facienda vt eueniãt bona. Idem quoad hoc de eo qui erat in conſulente.

183. Conclus. III. Quando etiam poſt omnẽ huiuſmodi diligentiam adhibitam nihilominus conſtaret alterum adhuc verè fuiſſe permotum ſiue mandantis, ſiue conſulentis auctoritate, aut rationibus ad facinus perpetrãdum, eò quòd non crederet mandantem ex animo revocaſſe ſuum mandatum (quod facilè poſſet accidere ſi mandatarius ſciret mandãtem ſæpe pręſe ferre aliud quàm in animo cogitat, aut implacabili odio in inimicum ſuum ferri, & ſolo metu pœnæ à vindicta abſtinere;) eo inquam caſu ille verè incurreret pœnas ſtatutas tale opus mandantibus aut conſulentibus.

Inefficaciter revocãs mandatum aut cõſilium incurrit pœnas.

Probatur. quia tales pœnæ generatim ſtatutæ ſunt iis qui tale facinus cum effectu ſecuto mandant aut cõſulunt: atqui tales hoc caſu verè hoc ita feciſſent, ergo eas pœnas incurrerent. Nec refert quòd mandantem iam verè pœniteat hoc mandaſſe, aut quòd per contritionem aut confeſſionem ſit in ſtatu gratiæ, aut etiã qoòd mandatarius malitiosè, & ſine iuſta ratione pergat alterius auctoritate moueri, modo verè moueatur. quia his omnibus nõ obſtãtibus, ſicut eo caſu erit verè cauſa iniuriæ, ita eas pœnas incurret; ſicut qui mandaſſet clericũ alibi exiſtentẽ mutilari, & poſtea facti pœnitens, & contritus, ac confeſſus tempeſtiuè mitteret etiã viginti nuntios, qui mandatũ reuocarẽt, & facinus quacunque ratione impedirent; quantumcumque etiam ad hoc diligentiam adhiberet, ſi tamen illi etiam ex pura malitia ac dolo deſinerent mandatum mandatario intimare, effectu ſecuto mandãs excommunicationem, irregularitatẽ, ac obligationem reſtituendi damnũ, quod clericus pateretur, incurreret, vt omnes fatentur. Item qui in alium incitaſſet canem, vt eum grauiter læderet, quantũcumque poſtea facti pœnitẽs conaretur eum reuocare, ſi id facere non poſſet, teneretur ad reſarciendu omne damnũ quod inde ſequeretur.

Dices, hoc ipſo quo mãdans reuocauit ſuũ mãdatũ, alter nõ poteſt amplius eo moueri ad facinus perpetrandũ, ergo mouetur ſola ſua malitia.

Reſpondeo negando aſſumptum quia hoc aperte pugnat cum ſuppoſitione à nobis poſita, quam etiam eſſe poſſibilem, ex dictis ſatis patet.

184. Conclus. IV. Quando mandans debite ac tempeſtiuè ſuum mandatum reuocauit, ita vt mandatarius ſecundùm prudens iudicium non videatur habere vllam rationem dubitãdi, quin alter ſeriò & ex animo illud reuocauerit, etſi ipſe poſtea nihilominus facinus perpetret, in vtroque foro (niſi de contrario aliquo modo conſtet) præſumendum erit eum non fuiſſe ad hoc vlteriùs motum mandantis auctoritate, ſed ſola ſua malitia, & conſequenter mandans erit iudicandus nullas pœnas incurriſſe.

Facilè præſumitur mandati reuocationẽ fuiſſe efficacẽ.

Hanc concluſionem neceſſariò tenent omnes auctores quartæ ſententiæ, & fortè aliud non volunt dicere, quia rationes eorum nihil aliud probant, & P. Leſſius à me conſultus reſpondit ſe loco citato nihil aliud intendere, ſuáque doctrinam benè intellectam cum præcedenti concluſione conſiſtere.

Leſſius.

Probatur. quia cùm talis alterum non aliter mouerit quam ſuo mandato, hoc ipſo, quo prudenter iudicatur abſtuliſſe totum ſuum mandatum, etiam ſimiliter iudicatur vlteriùs alterum non mouere, atque ita nec eſſe cauſa facinoris ſecuti, & conſequenter nec pœnas incurriſſe.

185. Conclus. V. Idem probabiliter videtur dicendum de conſulente, qui tempeſtiuè reuocauit ſuum conſiliũ oſtendendo totũ fuiſſe falſum, ita vt poſſit quis prudenter iudicare alterum nullas alterius habere vel apparentes rationes, quibus moueatur vt priùs conſilium ſequatur. Quia tunc, niſi de contrario aliquo modo conſtet, omnino credendum eſt executorẽ non fuiſſe ampliùs motum illius conſiliu, ſed aliis rationibus, aut ſola propria malitia.

Dixi, in vtraque concluſione *niſi de contrario conſtet*, quia ſi ſatis probabiliter conſtaret executorem fuiſſe verè motum mandato, aut conſilio alterius ad facinus perpetrandum, imprudenter contrarium præſumeretur. Poteſt autem hoc cõſtare primò, ſi executor id conſtanter aſſerat, nec ſint rationes ſuſpicandi eum mentiri. Secundù, ſi ipſe ex ſe nõ fuerit procliuis ad tale facinus patrandum, nec vllas ex parte ſua habuerit rationes, quibus ad hoc potuiſſet permoueri præter ſolam auctoritatem mandantis, aut conſulentis.

Quomodo poſſit colligi reuocationem fuiſſe inefficacem.

186. Conclus. VI. Quando quis dedit verum conſilium, v.c. oſtendendo commoda, quæ ex tali facinore poſſent ſequi, aut modum quo poſſet perpetrari, &c. quantumcumque poſtea conetur facinus diſſuadere oſtendendo incommoda quæ ex eo ſequentur, ſi alter nihilominus illud exequatur, niſi de contrario conſtet, in vtroque foro præſumitur fuiſſe motus alterius cõſilio. Ratio eſt, quia priores rationes non tolluntur per poſteriores: optimè enim hæc duo conſiſtunt, ex ſe tale facinus poſſe hoc modo facilè perpetrari, & ex eo talia ſecutura commoda, v.g. ex occiſione fratris hæreditatem; & ſimul illud eſſe graue peccatũ, & coniunctum cum periculo animæ & corporis. quare cùm illa natura ſua nata ſint homines ad tale facinus permouere, poſito quòd alter hoc fecerit, prudenter iudicatur conſulentis rationibus ad hoc fuiſſe permotus. quod enim ex aliqua cauſa omnino natu eſt fieri, ſi ea præſente fiat, prudenter iudicatur ab ea factum, niſi contrarium conſtet. Quòd ſi tamen aliunde conſtaret executorem non fuiſſe motũ alterius conſilio, vt ſi ipſe conſtanter hoc diceret, nec eſſet cauſa ſuſpicandi eum mentiri; vel ſi cõſultor ſolùm docuiſſet modũ facilè perpetrandi facinus, & alter modo planè diſtincto, & ab illo independente fuiſſet vſus, conſulens iudicandus eſſet non incurriſſe pœnas. iuxta dicta num. 175. quia eius conſilium probaretur non fuiſſe efficax.

Præſumitur ſæpe contra conſulentem.

Quando præſumatur reuocatio conſilij fuiſſe efficax.

187. Quæritur ſeptimò, vtrum quoties imponitur aliqua cenſura facienti aliquod opus, eandem etiam incurrat mandans.

Prima ſententia id generatim affirmat. ita *Silueſter verbo Excommunicatio 10. num 5.*

Silueſter.

Probatur primò. nam *cap. Quanta 47. de ſententia excommunicationis* dicitur facientes & conſentientes pari pœna plecti. Secundò *cap. Mulieres 6. eodem titulo*, dicitur mandantes verberari clericũ excommunicari, quia is committit vere, cuius auctoritate aut mandato delictum committi probatur. Tertiò, quia id vere dicimus facere quod per alios facimus.

c. Quanta.

Secunda

Secunda ſententia docet, primam ſententiam veram eſſe, quando is, qui aliquid mandat fieri ſecundùm communem modũ loquẽdi poteſt dici illud facere, vt ſolet fieri in us actionibus quas domini per famulos, aut magiſtratus per ſubditos ſolẽt facere; quales ſunt occidere, aut verberare hominem, ædificare domum, ſepelire mortuum, &c. ſecùs ait eſſe de actionibus quas non ſolemus per alios facere, v. g. comedere, dormire, &c. qui enim alteri præcipit vt illa faciat, non poteſt dici ea facere, & conſequenter ſi excommunicetur illa faciens, non comprehendetur mandans.

Mandans non incurrit pœnas aliciu facto ſtatutas niſi hoc exprimatur.

Tertia ſententia abſolutè docet, cenſurã latam in facientem aliquid non ligare mandantem niſi hoc exprimatur, ſaltem implicitè, vt ſi excommunicetur committẽs homicidium; aut quacunque ratione eiuſdem cauſa exiſtens; certum enim eſt tunc non ſolùm mandantem, ſed etiam conſulentem comprehendi. Ita *Auila 2. p. c. 5. diſ. 3. dubio 2. & Sanchius lib. 3. de matrimonio diſp. 49. n. 2.* cum plurimis aliis, quos fusè citant.

Auila. Sanchez.

Probatur autem primò, quia eſt communior Doctorũ, vt patet ex iis quos P. Sãchius citat. Secundò, quia cùm lex pœnalis ſit odioſa, eius verba ſtricte accipienda ſunt, ſecundùm propriam & rigoroſam ſignificationem: atqui qui mãdat aliquid fieri, propriè & in rigore non poteſt dici illud facere. quia mandare & facere ſunt actiones diſtinctæ, ergo non incurrit cenſuram latam in facientem, niſi exprimatur. Tertiò, quia quando Pontifices volunt ſuis cenſuris comprehendere etiam mandantes, expreſſis & diſtinctis verbis illud declarant, vt patet ex *cap. vltimo de pœnis in 6. & Clementina prima, eodem titulo*, & pluribus aliis iuribus; quod non facerent ſi mandantes ſemper comprehenderentur ſub facientibus. Quare hanc ſententiam credo eſſe veriorem.

Vnus caſus excipitur.

Excipe tamen caſum quo aliàs lex nullius eſſet efficaciæ, eò quòd facillimè eludi poſſet, vt oſtẽdi ſuprà dub. 8. n. 67. de pœnis latis in ſepelientes excommunicatum, & videtur aperte probari ex *cap. Si ciuitas 17. de ſententia excommunicationis in 6.* vbi dicitur, verba legis etiam pœnalis non eſſe ita ſtrictè interpretanda, quando aliàs lex poſſet facile contemni, & fruſtrari.

c. Si ciuitas.

189\. Ad primum argumentum primæ ſententiæ Reſpondeo, *cap. Quanta* intelligendum eſſe ſolùm quòd conſentientes poſſint ſimili aliqua pœna plecti cum facientibus, non autẽ quòd actu ſemper eadem pœna plectantur, niſi id exprimatur: nam aliàs qui permitteret excommunicato, vt in ſuo ſacello, aut cum ſuis paramentis celebraret, fieret irregularis, ſicut talis celebrans fit irregularis, quia conſentit vt celebret. illud autem eſt apertè falſum.

c. Quanta.

Ad ſecundum Reſpondent multi, illo cap. non dici talem verè committere delictum, ſed *verè committere*, ſcilicet in legem, ſiue peccare: ſed hæc interpretatio eſt omnino aliena à ſenſu illius capitis, Quare Reſpondeo, aliud eſſe aliquem ſecũdùm communem loquendi modum verè aliquid facere, verbi gratia, committere homicidiũ, aliud verò ipſum hoc facere in proprio & rigoroſo ſenſu. prius in illo capite aſſeritur, non autem ſecundum. ſic *Ioannis 15. verſ. 1.* Chriſtus ait, *Ego ſum vitis vera*, cùm tamen non ſit vitis propriè dicta.

Aliud eſt aliquem verè dici aliquid fecisse, aliud illud propriè dici.

Ioan. 15.

Vt autem quis incurrat aliquam cenſuram latam in eum qui aliquid facit, non ſufficit vt quacumque ratione poſſit dici eum hoc feciſſe, ſed opus eſt vt in proprio ſenſu poſſit dici hoc feciſſe, quia lex pœnalis ſtricte intelligenda eſt; & hinc patet reſponſio ad tertium.

Quæritur octauò, quinam percuſſores clericorum excuſentur ab hac excommunicatione? 190.

Reſpondeo generatim eos omnes excuſari, qui aut percutiunt eos clericos, qui non gaudent beneficio canonis, iuxta dicta num. 157. & ſequentibus, aut qui percutiendo non peccant mortaliter, iuxta dicta num. 108.

Qui excuſentur ab hac excommunicatione.

Hinc excuſantur primò, qui ioco inter ludendum, ſine vlla iniuria clericum percutiũt, vt habetur *cap. 1. de ſententia excommunicationis.* Secundò, qui ex ſubita cholera clericum percutiunt, antequam ſufficienter aduertant quid faciant, ita vt non peccent mortaliter. Hinc *Soto in 4. d. 22. qu. 1. a. 2. §. Iam verò*, ait pueros clericos, rixantes & mutuo percutientes, etſi ſanguinem è naribus aut capite etiam in templo eliciant, non eſſe excommunicatos, quia inter eos hæc iniuria leuis eſt. quod tamen non eſt ſemper verum, vt patet ex *capite vltimo de ſententia excommunicationis.*

Soto.

Tertiò Prælatus, qui cauſa correctionis clericum legitimè in vincula conijcit, aut verberat, vt habetur *cap. Vniuerſitatis 24. de ſent. excommun.* vbi dicitur Prælatum religioſum debere ſuos Religioſos per ſe verberare ſi poteſt, aut ſi non poteſt, per aliquem clericum, aut monachum (ſub quo comprehenduntur omnes verè Religioſi etiã quos vocant conuerſos, vt contra aliquos alios benè notat *Suarez diſp. 22. ſect. 1. n. 42.*) Quare ſi hoc faciat per laicum (niſi fortè grauis neceſſitas factũ excuſet, vt docet *Suarez ſup. num. 43.*) tam verberans quàm mandans erit excommunicatus, vt in illo capit. dicitur. Quod etſi loquatur de ſolis Prælatis religioſis, communiter tamẽ Doctores hoc extendunt ad omnes Prælatos Eccleſiaſticos, quoad hanc partem, quòd non poſſunt ſuos clericos verberare per laicos. Quamuis non deceat etiam Epiſcopos ſuos clericos per ſe verberare, vt colligitur ex *cap. Nõ licet Epiſcopo. diſt. 86.* quare debent eos per alios clericos caſtigare. multi autem Doctores volunt, inferiores Prælatos etiam ſæculares non poſſe ſuos clericos per alios verberare, quando id per ſe facere poſſunt; ſed hoc non ſatis probant, & contrarium cõſuetudo obtinuit, vt notat *Suarez ſup. num. 48.*

c. Vniuerſitatis.

Qua ratione Prælati poſſint punire clericos ſibi ſubditos. *Suarez.*

c. Non licet.

Suarez.

Nota fratres Minores & eorum priuilegiis gaudentes ex conceſſione Leonis X. & Alexandri VI. poſſe ſuos ſubditos caſtigare per quoſuis ex ſuis Religioſis. 191.

Leo. X. Alexan. VI.

Nota ſecundò, Prælatum poſſe iubere ſuum clericum capi etiam per laicos, vt patet *cap. Vt famæ 35. de ſent. excommunicationis, & c. Si clericos 15. eodem titulo in 6.*

c. Vt fama. c. Si clericos.

Addunt communiter Doctores, miniſtrum iuſtitiæ ſæcularis poſſe capere clericum repertum in flagranti delicto, vt præſentet eum ſuo Superiori. Vide *Auilam 2. p. c. 5. diſp. 3. dub. 13. caſu 13.* Ratio eſt, quia præſumitur eſſe tacitus conſenſus Superioris, & videtur quodammodo neceſſarium ad commune Reipublicæ bonum tuẽdum.

Auila.

Caute-

Cauendum tamen eſt ne clerico maior vis infe-
Prælatus clericum cauſa exigente cūtè torquet per ſecularem.
ratur quam ſit neceſſe.

Difficultas autem hic eſt, vtrùm quando ratio exigit vt clericus torqueatur, Prælatus Eccleſiaſticus id facere poſſit, per laicum. Aliqui id negant, ſed alij melius affirmant, quia illa actio dedecet clericos, & quia conſuetudo hoc iam approbat. Vide *Suarem diſp.22.ſect.7.num.44.*

Suarez.

192. Quartò excuſatur ludimagiſter, qui diſcipulū etiam exiſtentem in ſacris rationabiliter pro meritis caſtigando verberat, *cap.1. & cap. Ex tenore* 10. *de ſententia excommunicationis*, vbi quidā abſoluendus ab excommunicatione iubetur iurare ſe non ampliùs verberaturum clericum, niſi ſuper eum prælationis miniſterium, aut magiſteriū habeat; vbi comparatur hac in re magiſter Prælato, & inſinuatur illum etiam ſubdiaconum caſtigationis cauſa licitè verberare.

Ludimagiſter puniens diſcipulos clericos non excōmunicatur.
c. 1. de ſent.
c. Ex tenore.

Addūt *Suarez d.22.ſect.1.n.49.* citans Nauarrū, & *Auila p.2.c.5.diſp.3.dub.13.* citans Tabienam, idē eſſe dicendū de patre reſpectu filij etiam in ſacris conſtituti; quia nō videtur pater habere minorem poteſtatem in filiū, quàm magiſter in diſcipulum. Sed in hac re ratio ſuadet vt hæ caſtigationes maxima circūſpectione fiant, vt quantū fieri poteſt dignitati perſonæ conſulatur.

Silueſter
Nauar.
Tabiena.
Idem dic de patre reſpectu filij.

Ab vtroque tamen quantū fieri pōteſt dignitati clericali conſulendum. Excuſantur etiam quidā clerici ſeniores. Ac paterfamilias.

Quintò excuſantur ij, qui ratione officij, quod in Eccleſia obtinent, atque alij clerici ſeniores, qui zelo deuotionis in minoribus conſtitutos turbantes diuinum officium leuiter percutiunt: item patres familias qui clericos exiſtentes de ſua familia, aut ſibi propinquos cauſa correctionis leuiter percutiunt, quando ſcilicet eorum curæ commiſſi ſunt; *cap. Cum voluntate* 54. *de ſententia excommunicationis.*

c. Cum voluntate.

193. Sextò excuſatur oſtiarius, aut alius officialis, qui dum arcet turbam irruentem, clericum fortuito caſu lædit; quòd ſi tamen id faceret animo maligno, ex propoſito ſcilicet intendens clericū verberare ſine ſufficiente neceſſitate, videtur incurrere excommunicationem, ſed ſoli Epiſcopo reſeruatam, à quo dicitur abſoluendus, niſi clericum grauiter vulnerauerit, *cap. Si verò 3. de ſent. excommunicationis.*

Item oſtiarius.
c. Si verò.

Septimò excuſatur, qui vt ſe ſuaúe defendat, clericum vim ſibi inferētem percutit, modò hoc fiat cum moderatione inculpatæ tutelæ, ita vt non percutiat aliter quàm iudicat hîc & nunc eſſe neceſſariū ad ſuam & rerum ſuarū defenſionem: quia vim vi repellere licet, *cap. Si verò, citato.*

Item ſua defendens.

Idem dicendum de eo, qui percutit clericum ob neceſſariam defenſionem innocētis. nam quiuis licitè repellit vim innocenti illatam. Qua autem ratione & quouſque ſit licitum alterum verberare pro ſua aut alterius innocentis defenſione, vide *P. Leſſium de Iuſtitia cap.9. dub.8.9.11.12.13.*

Itē defendens innocentem.
Leſſius.

194. Dubitāt hîc aliqui, vtrùm ſi fugiens inimicum occurrat clerico haberi equum vel arma, poſſit ea nolenti ſponte dare vi eripere, quādo hoc neceſſarium eſt vt periculum euadat. Sed ſine dubio reſpondēdum eſt affirmatiue, niſi fortè clericus ea ratione conſtitueretur in eodem periculo: aliàs enim extrema mea neceſſitas dat mihi ius ea clerico eripiendi, & conſequenter ſine vlla ipſius iniuria id facio; imò ipſe reſiſtendo potiùs mihi vim infert, quam ego illi ea eripiendo; ſicut dum res meas auferenti eas eripio vim potius repello quam inferam.

Licitè vi clerico arma eripio vt vitam tuear.

Octauò mulier quæ percutit clericum facto aliquo ſuam pudicitiam tentantem, quia hoc ad iuſtam defenſionem neceſſarium eſt; ſecùs ſi ſolo verbo eam tentaret: quia tunc ſolis verbis repellendus eſſet, niſi fortè eſſet nimis moleſtus, ita vt verbis repelli non poſſit; tunc enim fœmina licitè cum pugnis arcet, & tale genus hominū hoc omninò meretur. vide *Auilam p. 2. cap.5. diſp.3. dub.13. in fine, & Suarem diſp.22 ſect.1 num.33.*

Item mulier percutiēs tentantem ſuam pudicitiam.
Auila.
Suarez.

Nonò excuſatur ab hac cenſura etſi non à peccato, qui percutit clericum quem reperit turpiter agentem cum ſua matre, vxore, filia, vel ſorore: ſecùs eſſet ſi reperiret turpiter agentē cum perſonis non ita coniunctis. ita expreſſe dicitur, *cap. Si verò, de ſentētia excōmunicationis.* Ius autē hoc concedit, quia tali difficile eſt iuſto dolori imperare, & ab eiuſmodi clerico in eo caſu manu abſtinere: quare debet hæc percuſſio fieri ſubitò, & quaſi in ipſa repertione. quare ſicut quando differtur facilius eſt ab ea tēperare, ita propter eam poſteà factam cenſura incurritur.

195.
Itē percutiens repertum turpiter agentem cū vxore, &c.
c. Si verò.

196.

Nota 1. hic per *matrem* non intelligi alias perſonas aſcendentes, nec per filiam neptem, aut filiam adoptiuam. quia cum hæc conſtitutio diſcedat à iure communi, ſtrictè intelligenda eſt.

Per vxorem autem intelligitur etiam ſponſa de præſenti, ſiue vxor nondum cognita: ſecùs eſt de ſponſa de futuro, vt docet *Sanchius lib. 2. de matrimonio diſp.1.*

Sanchez.

Nota ſecundò, hîc dici turpiter agere etiam eū, qui amplexatur dictas perſonas, aut ſimiles actus cum iis exercet; imò vt verberans excuſetur ſufficit, quòd reperiat ſolū cum ſola, loco & tempore meritò ſuſpectis, vt cum aliis docet *Nauarrus cap.27. num.84.* quæ vera ſunt, etſi maritus ſciens venturum clericum clam ſe domi abſcondat, vt ita repertum verberet, modò abſit dolus, qualis eſſet ſi euitaſſet cum ad dictas perſonas clam adeundas inuitari. Addit cum aliis Nauarrus, maritum etiam excuſari qui poſt trinam prohibitionē reperiret domi etiam honeſto loco cum vxore ſolum loquentem, ſi eum per viginti quatuor horas captiuū detineat vt tradat ſuo Prælato: docet tamē incurſurum excommunicationē ſi talē verberaret; ſed nō ſatis cōſequētet, quia *cap. Si vero, citato,* non magis cōceditur detentio quam verberatio. Quare *Silueſter verbo Excommunicatio 6. n. 6. §. decimo,* concedit etiam excuſari eum qui talē clericū verberat. quia *lege Si quis ei, C. ad legē Iuliā de adulteriis,* conceditur marito ita repertum perimere, eò quòd præſumatur turpia tractare: in cantem *Si verò* videntur omnes illi dici turpiter agere, qui in ſimilibus caſibus in iure ciuili permittuntur occidi. quare hanc ſententiam nō improbabilem putat *Suarez diſp.22. ſect.1. num.37.*

Qui dicatur turpiter agere.
Nauarr.
Nauar.
Silueſter.
l. ſi quis ei.
c. Si verò.
Suarez.

197. Decimò excuſatur, qui neſciens aliquem percutit, aut eum quem neſcit eſſe clericum. *cap. Si verò 4. de ſententia excommunic.* qualis autem ignorantia ad hanc excuſationem requiratur, vide dicta diſp.13. dub.11.

c. Si verò.

Hinc, vt benè notat *Suarez diſp.22. ſect.1. n.54.* ſi quis intendēs ferire ſagitta Petrū etiam notum ſibi clericum, præter omnem intentionem tāgeret Paulum clericum, qui caſu tranſiens ſagittam

Item excuſatur inuoluntariè percutiens clericum cum alium percutere vellet.

exci-

excipetet, modò hæc percuſſio percutienti eſſet omnino inuoluntaria & inculpata reſpectu perſonæ læſæ, talis non incurreret excummunicationem, quia nullum clericum voluntariè percuſſiſſet, nun Petrum, quia illum non tetigit; nec etiam Paulum, quia huius percuſſio eſſet ei omnunu inuoluntaria.

DVBIVM XVI.

Qua ratione tollatur excommunicatio?

Pœna ſemel inflicta perſeuerat mortuo infligente.

198. IN hac re certum eſt primò, eam non tolli per hoc ſolum quòd excommunicatus deſinat eſſe ſub poteſtate eius à quo fuit excommunicatus, vt fit quando hic moritur, aut alia ratione perdit ſuam iuriſdictionem, aut quando excommunicatus ir habitatum in loco excommunicanti non ſubiecto. Ita communiter Doctores. & tatio eſt, quia etſi inflictio pœnæ pendeat à iuriſdictione infligentis, ſemel tamen inflictæ perſeuerantia ab ea nullo mudo pendet: ſed iure ſic ſtatuente durat dunec legitimè tollatur, vt patet etiam in exilio & aliis pœnis ciuilibus, quæ non exſpitant per mortem infligentis.

c. Cùm deſideres.

199. Secundò certum eſt, eam nun tolli præciſè per emẽdationem excommunicari, etiamſi parti, ob cuius læſionem fuit excommunicatus, integrè ſarisfecerit, aut hæc ei omnem iniuriam remiſerit, & cupiat omnem pœnam iam eſſe ſublatam. vt patet ex *cap. Cùm deſideres* 15. *de ſententia excommunicationis.* nam ſicut ad infligendam excommunicationem non ſufficit ſolùm peccatum, aut voluntas partis læſæ, ſed opus eſt auctoritate iudicis, aut iuris infligentis illam, ita eadem opus eſt vt ipſa tollitur. Conſenſus tamen partis quandoque valet, vt quis non incurrat excommunicationem; vt ſi feratur in Ioannem excommunicatio, niſi intra menſem Paulo quem læſit ſatisfecerit, ſi hic illi ſatisfactionem temiſerit, aut conſenſerit vt eam differat, ipſe eam non incuttet, etiamſi ſtatuto tempore non ſatisfecerit. quia nun peccabit non ſatisfaciendo.

Tertiò certum eſt, eam tolli per legitimam abſolutionem. quia in Eccleſia non eſt minot poteſtas abſoluendi, quàm ligandi; à quo autem debeat dari hæc abſolutio dicemus infrà num. 228. & 254.

200. Nota, Abſolutionem aliam eſſe abſolutam; aliam ſub conditiune de præterito, præſenti, aut futuro; aliam ad teincidentiam, qua aliquis abſoluitur pro certo tantùm tempore, aut cum aliqua conditione, quam ſi non impleuerit rurſum incidit in excommunicationem: aliam demum eſſe ad cautelam, quæ datur ei, qui non ſcitur eſſe excommunicatus, vt ſi fortè ſit, ab excommunicatione liberetur: idque vel abſulutè, & ſic ſolet communiter præmitti ante abſolutionem ſactamentalem; vel ad certum tantùm effectum, & ſic ſolet Pontifex abſoluete eus, quibus aliquam gratiam confert, ne ſi fortè ſint excommunicati, collatio ſit irrita, quæ abſolutio non valet iis niſi pro illo effectu præciſè.

Abſolutio ad reincidentiã.

Abſolutio ad cautelam.

Abſolutio ad certum effectum.

201. His poſitis quætitur primò, vtrùm excommunicatio deſinat per mortem excommunicati?

Quidam hoc affirmant, præſertim quando excommunicatus verè contritus deceſſit è vita, ita vt non ſteterit per eum quo minùs fuerit abſolutus. Sed omnino certum eſt, excommunicationem per muttem excommunicati, quantumcumque contritus decedat, non omnino deſinere, quia nec ptu eo poteſt offerri ſacrificium, nec cotpus eius poteſt in loco ſacro; ſepeliri ante eius abſolutionem, vt patet ex *cap A nobis* 28. *de ſententia excommunic.*

Vis excõmunicationis nõ extinguitur morte excõmunicati.

c. A nobis.

Vtrùm autem propriè debeat manete ligatus excommunicatione, eſt quæſtio de nomine, de qua ſatis dixi diſp. 13. dub. 6.

202. Quæritur ſecundò, qua forma vtendum ſit in abſolutione ab excommunicatiune?

Reſpondeo ptimò, vt validè detut abſolutio, non ſufficiet ſula interior voluntas abſoluendi. quia cùm hæc abſolutio neceſſariò ad homines dirigatur, idque per modum cuiuſdam conceſſionis, qua concedatur reo facultas iam cum aliis communicandi, neceſſe eſt vt externis quibuſdam ſignis fiat quæ internam voluntatem ſufficienter exprimant. nam ſine his nec interiot voluntas ab aliis cognoſci, nec ad alios humano modo ita dirigi poteſt; nulla tamen certa forma opus eſt, ſed ſufficiunt quæuis verba, vel etiam ſigna quibus mens abſoluentis ſatis exprimatur: quia hæc ſufficiunt ſpectato ſolo iure naturæ, nec iure poſitiuu vlla certa forma vt eſſentialis præſcribitur; vſus tamen Eccleſiæ habet vt hæc abſolutio fiat verbis. quod obſeruandum eſt præſertim inter præſentes.

Sola interior voluntas non ſufficit pro abſolutione.

Nulla certa verba ad eam requiruntur.

203. Reſpondeo ſecundò, vt hæc abſolutio licitè detur in ſoro externo, obſeruandæ ſunt cæremoniæ, quæ in loco vbi datur, conſuetæ ſunt obſeruari, de quibus vide *Auilam part. 2. capite 7. diſputatione 3. dub.* 2. quando tamen abſolutio fit ſecretò, & in ſolo foro conſcientiæ, præſertim in confeſſione ſufficit dicere, *Ego te abſoluo à vinculo excõmunicationis, quam incurriſti propter tale factum, & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ*; vt cum aliis docet *Auila ſuprà dubio* 3. quamuis, quando eſt commoditas, conſultum ſit pluribus ceremoniis vti, vt abſoluendus grauitatem ſui vinculi magis apprehendat.

Auila.

Forma abſolutionis in foro conſcientiæ vſitata. Auila.

204. Nun tamen, quando excommunicatio fuit cõtracta propter enorme aliquod crimẽ, verbi gratia propter incendiũ, aut crimen ſalſi, aut grauem percuſſionem clerici, aut proptet ea crimina quæ contineutur in bulla cœnæ, tunc ab abſoluendo exigendum eſſe iuramẽtum quòd ampliùs tale crimen nun committet; vt colligitur ex *cap. Ex tenore* 10. *de ſententia excõmunic.* & cõmuniter Doctores docent.

Ab excõmunicato propter enorme crimen ante abſolutionem exigendũ eſt iuramentum. c. Ex tenore.

Aliqui tamen volunt hoc in quauis abſolutione faciendum eſſe, ſed alij meliùs aiunt ſolùm faciendum eſſe in criminibus atrocioribus. ita *P. Henriquez l. 13. cap. 28. numer. 4. Caietanus verbo Abſolutio. §. antepenultimo, Silueſter Abſolutio 3. num. 3. & Auila ſup.*

Henriquez, Caietanus. Silueſter. Auila.

Quæritur tertiò, quæ obſeruanda ſint quando quis abſoluendus eſt ab excommunicatione, quam incurrit propter iniuriam alteri illatam?

205. CONCLVSI. Quando parti læſæ iam ſatisfactum eſt, aut ipſa iniuriam remiſit, nihil peculiare eſt obſeruandum. per ſe patet.

CON-

Excommunicatus non eſt abſoluendus ante ſatisfactionem.

CONCLVSIO II. Quando abſoluendus adhuc aperte tenetur ad aliquam ſatisfactionem, non eſt abſoluendus, antequam actu ſatisfecerit, aut totaliter ſi poſſit, aut ex parte, ſi hoc ſolùm poſſit. Ita *Nauarrus cap.27.num.273.* & colligitur aperte ex *cap.2. de ſententia excommunicationis in 6. & cap. Ex parte 23. de verborum ſignificatione*, vbi tales dicuntur non abſoluendi niſi ſufficientem præſtent emendā. & ratio eſt, quia alias parti fieret iniuria, quæ difficiliùs poſtea obtineret ſatisfactionem. Quòd ſi tamen obligatio ad ſatisfaciendum eſſet dubia, ſufficeret dare cautionem, vt ex iiſdem iuribus colligitur. & ratio ſuadet; quia nemo cogendus eſt realiter alicui ſatisfacere antequam conſtet eum debere.

Nauar. c. 2. de ſent. c. Ex parte.

Malè abſolutū parti ſatisfaciat.

Hinc ſequitur, eum qui aliter abſoluit, teneri parti ad reſtitutionem omnis damni quod ei inde ſequitur: ſicut iudex qui ſine neceſſitate dimitteret captiuum debitorem potētem ſoluere, teneretur creditori reſtituere omne damnum quòd inde ſequeretur.

206. Impotens ſatisfacere præſtet cautionē ante abſolutionem.

CONCLVS. III. Quando excommunicatus eſt omnino impotens ad ſatisfaciendum, vt licitè abſoluatur debet præſtare cautionem, aut pignoratoriam, aut fideiuſſoriam; aut ſi nihil horum poſſit, ſaltem iuret quòd ſtatim ac poterit ſatisfaciet, quo facto poterit in vtroque foro abſolui, etiam inuita parte, imò ad hoc poteſt iudex compelli, vt cum aliis docet *Henriquez lib.13. cap.28.n.1.* quia contra mentem Eccleſiæ, & rationem cenſuræ eſt, vt reus ceſſante iam omni contumacia, paratus ad omnem ſatisfactionem, quam exhibere poteſt, non abſoluatur; vt patet ex *cap. Quæ fronte 23. de appellationibus*, & dictis ſupra diſp.13. dub.1. num.7. Quæ ſunt etiam vera quando abſolutio petitur pro foro conſcientiæ ab eo, qui non poteſt eam dare, niſi virtute priuilegij bullæ cruciatæ, aut Iubilæi, etſi in ipſa bulla dicatur, *vt detur abſolutio ſatisfacta parte*, quia intelligitur quando id fieri poteſt, *Henriquez ſupra, & Auila 2.p.c.7. diſp.3. dub.8.*

Henriquez.

a Quæ fronte.

Henriquez, Auila.

207. Cauſa deducta ad forum contentioſum reus non eſt abſoluendus pro ſolo foro conſcientiæ.

Nota primò, quando quis nominatim eſt excommunicatus, aut cauſa eſt deducta ad forum contentioſum, teneri communiter non eſſe abſoluendum pro foro conſcientiæ ab eo, qui per talia priuilegia id facere poteſt, quia hoc perturbaret ordinem iuris, niſi reus eſſet in loco diſtanti, vbi eſſet omnino ignota eius excōmunicatio, aut niſi pars omnino conſentiret in eius abſolutionem, aut hîc & nunc incumberet notabilis aliqua neceſſitas ita abſoluendi; vt notat *Henriquez lib. 13. c. 28. n. 2.*

Henriquez.

Nota ſecundò, quando abſolutio petitur pro ſolo foro conſcientiæ, credendum eſſe reu dicēti ſe impotentem eſſe ad ſoluendum, in foro verò externo id neceſſariò debet probare.

208. Quis ſit impotens ſatisfacere.

Nota tertiò, dici impotentem ad ſatisfactionē, qui ſine notabili iactura ſuæ famæ, aut bonorum quæ deberet notabiliter minoris vendere quàm valeant; non poteſt tam citò ſoluere; quē ſufficit dare cautionem quòd prima commoditate ſatisfaciet: tenetur tamen dare ſecuriſſimam quam ſine iactura famæ hîc & nūc dare poteſt. Excipe tamen caſum quo pars eſſet in pari neceſſitate, qua de re vide *P. Leſſiū de iuſtitia cap. 16. dub.1.* vbi diſputat quænam impotentia excuſet a reſtitutione; eadem enim hîc excuſat à reali ſatisfactione.

Leſſius.

Idem dicendum eſt de eo, qui habet quidem alibi ſufficientes pecunias vt ſatisfaciat, ſed in loco diſtanti, ita vt nō poſſit eas vllo modo ante longum tempus habere præſentes; quia eſt contra mentem Eccleſiæ iam perfectè pœnitentem tam diu illo vinculo ligari, ſecùs eſſet, ſi poſſet eas breui habere, mutuas ſaltem. vide *Auilam dub.5. & Henriquez l.13. cap.28. n.2.*

Auila. Henriquez.

Quæritur quartò, vtrùm abſolutio ſit valida quæ datur antequam parti ſatisfactum ſit, ei qui facile poſſet prius ſatisfacere.

Hac in re inter omnes conuenit Primò, talem illicitè abſolui, vt iam probaui. Secundò, eum validè abſolui ab eo qui habet ordinariam poteſtatem abſoluendi, quia nullibi talis abſolutio irritatur, item ab eo cui abſolutè conceſſa eſt poteſtas abſoluendi ſine vlla conditione addita, quia cùm talis poteſtas non ſit limitata, ex hac parte æquiualet ordinariæ. Tertiò, eum qui ſolùm habet poteſtatem delegatam abſoluendi, inualidè talem abſoluere ante ſatisfactionem, ſi hoc expreſſe dicatur in delegatione poteſtatis, vt ſi dicatur, *alias abſolutio ſit nulla*, aut, *non valeat*, aut, *non poſſit abſoluere*: ſecùs eſt ſi tantùm dicitur, *aliter non abſoluat*, vel, *nullatenus abſoluat*. quia etſi iis verbis prohibeatur abſolutio, non tamen irritatur.

Dubium igitur eſt, vtrùm talis abſolutio valeat quando in delegatione dicitur *Damus tibi poteſtatem abſoluendi ſatisfacta parte, vel ſi ſatisfactum ſit.* 210.

Prima ſententia docet, eam eſſe irritam, quia cùm poteſtas abſoluendi alicui delegatur cum aliqua conditione, ea non ſeruata factum eſt irritum, vt patet ex *cap. Cum dilecta 22. de reſcriptis, & cap. Venerabili 37. de officio delegati.* vbi proceſſus quidam à iudicibus delegatis contra tenorem præcepti facti dicuntur irriti. ita *Suarez diſput. 7. ſect. 5. num. 41. Caietanus verbo Abſolutio ante vlt. §. Henriquez lib.7. cap.13. num. 2.* & alij multi quos citat *Sanchez lib. 3. diſp. 33. num. 1.* vbi dicit eſſe communem.

c. Cum dilecta. c. Venerabili. Suarez. Caietan. Henriquez. à auctoris.

Secunda ſententia docet, abſolutionem eſſe validam. Probatur. quia quando alicui delegatur aliqua poteſtas cum aliqua conditione, quæ iure communi ineſt, per eius expreſſionem non reſtringitur data poteſtas, ſed delegatus tantùm admonetur ad quid iure communi obligatur. atqui talis conditio iure communi annexa eſt omni poteſtati abſoluendi; ergo quando exprimitur in delegatione poteſtatis, hanc non reſtringit. Confirmatur. quia quando alicui pacto aut conceſſioni de iure communi aliqua conditio ineſt, non plus operatur quando exprimitur, quàm quando non exprimitur; atqui conceſſioni talis poteſtatis de iure ineſt conditio, vt reus non abſoluatur niſi parti ſit ſatisfactum, & tamen quando hæc conditio non exprimitur, abſolutio ea non ſeruata validè datur. quia etſi poteſtas detur cum tali condi[illegible]one, ita vt illicitè ſine ea exerceatur, non tamen datur ſub ea conditione, ita aliàs actus non val[illegible] etiam auctores contrarij fatentur.) erg[illegible]m dicendum eſt, quando exprimit[illegible].

Sed [illegible] do priorem ſententiam eſſe veriorem. 211.
quia certum omnino eſt ſi delegans non intendat

Inualidè abſoluitur reus non ſatisfacta parte, quando hoc in delegatione exigitur.

dat tali dare poteſtatem abſoluendi niſi ſeruata illa conditione ipſum ea non ſeruata inualide abſoluere; atqui niſi aliunde de contrario conſtet, ille nullo modo cenſendus eſt huic aliter velle dare eam poteſtatem, ergo hic ea conditione non ſeruata communiter inualide abſoluit. Minor probatur, quia cùm delegatus non poſſit ſine iniuſtitia, ac graui partis iniuria talem ita abſoluere delegans non poteſt ſine peccato velle ei dare poteſtatem ita abſoluendi, cùm ad hoc nullam habeat rationalem cauſam, & vtilius ſit talem abſolutionem eſſe inualidam, quàm validam; ergo nullo modo cenſendus eſt eam dare. quia nemo debet præſumi velle peccare, niſi probetur: in vtroque autem argumento contrario neganda eſt maior vniuerſaliter ſumpta, vt clarius oſtendam diſp. 27. dub. 13. num. 33. 34. 35.

Quæritur quintò, qua ratione poſſit abſolutio dari ſub conditione.

212 Abſolutio validè datur ſub conditione.

Hac in re fatentur omnes, abſolutionem validè dari ſub conditione de præſenti, imò etiam ſæpe licite, verbi gratia, *abſoluo te ſi iam adhuc ſatisfeceris*. patet. quia quotidie ad cautelam abſoluimus pœnitentes ſub hac conditione *ſi indigeant*.

Nota tamen hanc conditionem debere eſſe talem, vt poſſit de ea humano modo conſtare an impleta ſit, nec ne. quia aliàs nullum eſſet externum ſignum, quo poſſet ſufficienter cognoſci an iudex habuerit abſolutam voluntatem abſoluendi, nec ne, quod tamen ad valorem abſolutionis eſt neceſſarium, vt dixi n. 202. Hinc ſi quis dicat *ego te abſoluo, ſi Deus iam nouerit te reſtituturum*, etſi conditio ſit de præſenti, & iam ſit poſita, abſolutio tamen nihil operabitur antequam reſtitutio de facto fiat; quia antè non poſſumus cognoſcere an conditio ſit poſita.

Sed dubium eſt, vtrùm poſſit dari abſolutio ſub conditione de futuro contingenti, verbi cauſa, *abſoluo te ſi intra menſem ſatisfeceris?*

Silueſter. *Silueſter verbo Abſolutio 1. num. 10.* id negat; quem aliqui alij ſequuntur. Primò, quia abſolutio ſacramentalis hoc modo inualidè datur; ergo etiam abſolutio à cenſura. Secundo, quia vt habetur

[illegible]. *regula 50. iuris in 6. Actus legitimi conditionem non recipiunt.*

Secunda opinio docet, talem abſolutionem validè quidem dari ſed illicitè. hanc inſinuat Nauar. *Nauarrus c. 25. nu. 11.*

213 Validè abſoluitur ſub conditione futura contingenti.

Conclus. I. Validè datur abſolutio ab excommunicatione ſub de conditione de futuro contingenti, & hac poſita illa habet ſuum effectum. Probatur. quia, vt patet ex dictis num. 202. ad valorem abſolutionis ſolùm requiritur voluntas habentis poteſtatem abſoluendi exteriùs expreſſa; atqui hoc caſu ponitur talis voluntas, quæ poſita conditione tranſit in abſolutam, & ſufficienter exteriùs exprimitur; ergo ſufficit ad valorem abſolutionis.

Differentia inter hanc abſolutionem & Sacramentum.

Ad primum argumentum contrarium, nego conſequentiam. Quia valor Sacramentorum non pendet immediate à voluntate conferentis, ſed tantum quodammodo mediatè, quatenus ab ea pendet vt hic & nunc ponantur vera forma & materia Sacramenti, cum intentione faciendi quod Chriſtus inſtituit. quibus poſitis nullo modo eſt in poteſtate conferentis eorum vim modificare, aut ſuſpendere, vt fusè oſtendi tomo 1. qu. 64. art. 8. dub. 2. concl. 3. Secùs eſt de valore abſolutionis ab excommunicatione, quæ immediate pendet a voluntate abſoluentis, ſicut valor cuiuſcumque conceſſionis aut contractus pendet à voluntate concedentis, aut contrahentis.

Ad ſecundum Reſpondeo, illam maximam non eſſe intelligendam de quibuſuis actibus legitimis, ſed ſolùm de certis quibuſdam quæ enumerantur *l. Actus legitimi ff. de regulis iuris*, ex qua illa deſumpta eſt. l. Actus legitimi.

214

Conclus. II. Nullo modo conuenit ordinariè ita abſoluere a cenſuris; tum quia eſt cõtrà vſum communem Eccleſiæ, tum etiam quia hoc modo relinquitur iudicio rei, an poſtea ſatisfecerit ſufficienter, vt poſſit dici abſolutus, nec ne, quod inconueniens eſt, cùm non ipſius ſed iudicis ſit hoc decernere.

Dixi, *hoc non conuenire ordinariè*. quia cum talis modus abſoluẽdi nec ſit intrinſece omnino malus, nec in iure prohibitus, poſſet accidere caſus extraordinarius in quo expediret eum ita dari; vt ſi reus non poſſet niſi poſt aliquot dies ſatisfacere parti læſæ, idque neceſſariò ſecretò ne ſe ipſum infamaret, & tamen deberet ſtatim ire ad exteram regionem vbi eſſet ſatisfacturus. atque ita niſi ſtatim hoc modo daretur abſolutio deberet diu differri cum graui rei damno: tunc enim nulla videtur inconuenientia, ſi hoc modo detur, & conſequenter cùm ſit reo valdè neceſſaria, charitas ſuadet vt ita detur. Vide *Suarem diſp. 7. ſect. 8. nu. 10. & 11.* Suarez.

Quæritur ſextò, vtrùm vt is, qui abſolutus eſt ad reincidentiam, iterum in excõmunicationem incidat, requiratur noua culpa.

Nota primò, hanc abſolutionem poſſe dari dupliciter. Primò tantùm ad certos aliquos effectus, verbi cauſa, vt excommunicatus poſſit admitti ad teſtandum, aut validè beneficij collationem acceptare, &c. vt colligitur ex *cap. Veniens 38. de teſtibus*, & de hoc caſu non agitur. quia hic non eſt propria abſolutio, ſed potiùs quædam diſpenſatio, per quam non obſtante excommunicatione cõceditur, vt talis poſſit eiuſmodi actum facere, talis enim verè manet excommunicatus: nec vllo modo ſoluitur ad vllum alium effectum, niſi ad illum particularem. quare nec propriè in excommunicationem illo perfectè reincidit, quia nullam nouam obligationem contrahit. 215

c. Veniens. Abſolutio ad certum effectũ non eſt propriè abſolutio.

Secundò, poteſt quis abſolutè abſolui ab excommunicatione, cum certa tamen conditione, quam niſi poſtea impleat, iterum in excommunicationem incidat. Quod iterum dupliciter fieri poteſt. Primò his verbis, *ego te abſoluo ab excommunicatione, ita tamen vt in eam reincidas, niſi ſtatim ac commodè poteris, hoc vel illud facias.* & ſic tacitè vel expreſsè abſoluũtur ij qui vrgente neceſſitate abſoluuntur ab iis, qui eos aliàs abſoluere non poterant; nam etſi ſtatim ac poſſunt ſe ſuo iudici præſentent, iterum in excommunicationem incidunt, vt habetur *cap. Eos qui 22. de ſententia excommunicationis in 6.* & de hoc caſu communiter omnes fatentur requiri nouum pecca- c. Eos qui.

cum contra illud præceptum, vt abſolutus reincidat, quia verba hoc ſatis indicant.

Secundò, poteſt his verbis dari, *Ego te abſoluo ab excommunicatione, ita tamen vt niſi intra menſem ſatisfeceris in eam reincidas.* Quo caſu aliqui putant non requiri nouam culpam eumque qui ex pura impotentia non ſatisfacit reincidere; quia verba abſolutè dicunt talem reincidere, ſi non ſoluat. aiunt autem talem reincidere vi prioris ſententiæ, qua fuit excommunicatus.

216 Ad reincidentiam ſemper requiritur nouum peccatum. Nauar. Auila. Henriquez.

Concl. Longè verius eſt ad talem reincidentiam requiri nouum peccatum. ita *Nauar. c.27.n.277. Auila 2.p.c.7.diſp.3.dub.14.& Henriquez l.13.c.29.n.2.*

Probatur, quia vt oſtendi diſp.13.nu.66.& 83. nemo poteſt de nouo ligari aliqua excommunicatione ſine nouo peccato; atqui cùm talis fuerit verè abſolutus ab excommunicatione, non poteſt in eam reincidere niſi de nouo ea ligetur, ergo opus eſt nouo peccato.

Dices, maiorem ſolùm eſſe veram quãdo noua excõmunicatio infligitur; ſecùs autem eſſe quando prior redit, quæ non fuit abſolutè ablata, ſed ſolùm pro certo tempore, & pro reliquo tempore ſub conditione, qua non poſita, eadem excommunicatio propter idem peccatum redit.

Sed contrà, vel medio illo tempore excõmunicatio fuit ſolùm ſuſpenſa, ita vt ſecũdum ſe, & quaſi in actu primo verè manſerit, ita tamen vt nullum habuerit effectũ ſicut ſolet interdictum ſuſpendi: & hoc dici nequit, quia ſecundùm ius ordinarium & cõmunem ſententiam excõmunicatio non poteſt ita ſuſpendi, niſi in quibuſdam caſibus ad certum aliquem effectum: vel eſt abſolutè ſublata, & tunc impoſſibile eſt redeat niſi de nouo producatur. quod nihil eſt aliud quã abſolutum de nouo iterum excõmunicari, quia intelligi nequit quomodo id quod ſemel verè deſtructũ eſt, redeat, niſi de nouo producatur, ea ratione qua produci poteſt: parum autem facit ad rem ſiue dicatur eſſe eadem numero excõmunicatio ſiue diuerſa (de quo nolo iam diſputare) quia ſiue hoc ſiue illud dicas, æque grauiter alter punitur, & propter eandem culpam bis puniri nequit.

217 Vnde ſequitur 1. Neminem poſſe reincidere in excommunicationem ita verè ſublatã vi præcisè prioris ſententiæ qua primò fuit excommunicatus, quia prior ſententia non habuit vim niſi puniendi prius peccatum. Hìc autem neceſſariò punitur diſtinctum peccatum, vt oſtẽdi; quare opus eſt noua ſententia; quæ ſimul cum abſolutione fertur, quaq́; abſolutus rurſus ſub conditione excommunicatur niſi intra tale tempus hoc vel illud fecerit (vt bene etiam aduertit *Nauar. c.27.n.277.*) quod fit quandoque auctoritate iuris, vt in caſu *c. Eos qui 22. ſententia excom. in* 6. aliquãdo verò auctoritate abſoluentis qua ratione nemo poteſt abſoluere, qui non poteſt excommunicare.

Nauar. c. Eos qui.

Sequitur ſecundò, ſummum Pontificem de abſoluta poteſtate poſſe aliquem ita liberare ab excommunicatione, vt niſi intra menſem ſatisfecerit iterum incipiat ea ligari ſine vllo nouo ſuo peccato, quia ipſe poteſt ſuſpendere excommunicationem; quamuis (vt dixi) non erit propria abſolutio, ſed ſuſpenſio excõmunicationis. Quare cùm inferiores iudices non poſſint ſuſpendere excommunicationem, non poſſunt ita abſoluere. nec ita abſolutus propriè reincideret in excommunicationem, qua nũquam fuit omnino liber, ſed ea quæ medio tempore eum non ligabat, niſi quaſi in actu primo, inciperet iterum ligare in actu ſecundo.

Quæritur ſeptimò, ſi quis hoc modo ferat excommunicationem, *Ioannes ob tale furtum ſit excõmunicatus donec reſtituat*, vtrum hoc ipſo quo reſtituit deſinat eſſe excommunicatus.

Gloſſa in Clement. primam de decimis, verbo Donec, id negat, quam cum aliis ſequitur *Nauar. c.27.nu.* 218
165. Ratio eorum eſt, quia excommunicatio non tollitur ſine abſolutione.

Nauar.

Secunda ſententia docet, ſi talis excommunicatio ſit lata à Pontifice, eam ſine alia abſolutione tolli per ſatisfactionem Quia Papa poteſt excommunicare, ad tempus determinatum, ſecùs autem eſſe de Epiſcopis.

Tertia ſententia abſolutè docet, talem hoc ipſo quo ſatisfacit deſinere eſſe excommunicatum. Ita *Couar. in c. Alma mater p.1. §.11.n.5. Auila p.2. c.7.diſp.2.dub.6.*

Couarru. Auila. c. Alma.

Concl. I. Hæc tertia ſententia videtur mihi verior. 219 Probatur, quia cum pœnæ ſint reſtringendæ, ſentẽtia pœnalis non ampliùs ligat quam verba in proprio & rigoroſo ſenſu ſignificant: atqui in tali ſententia verba in proprio ſenſu ſolum ſignificant reum ligari vſque ad ſatisfactionem: ergo non ampliùs ligatur. Cõfirmatur, quia interdictum & Suſpenſio hoc modo lata tantùm ligant vſque ad ſatisfactionem: ergo etiam excõmunicatio, quia eſt eadem ratio.

Concl. II. Talis excommunicatio non tollitur ſine abſolutione; 220 ſed hæc implicitè ſimul fertur cum ipſa excommunicatione, ſub cõditione tamen futuræ ſatisfactionis, talis enim ſententia idem valet, ac ſi diceret, *Ego te excõmunico propter furtum & rurſum te abſoluo ſtatim atque ſatisfeceris.* Poſſe autem hoc modo dari validè abſolutionem etiam ab Epiſcopo ſatis oſtendi n.213. Ex quibus patet ſolutio pro argumentis contrariis.

Concl. III. Si feratur excommunicatio hoc modo, *Petrus ſit excõmunicatus propter furtum, nec liberetur donec ſatisfaciat*, opus erit abſolutione poſt ſatisfactionem, quia cùm hæc verba dirigantur ad iudicem, non ſignificant abſolutionem dari ſtatim ac reus ſatisfacit, ſed tunc, & nullo modo antè dandam eſſe.

Quæritur 8. qua ratione poſſit quis abſolui qui pluribus excõmunicationibus ſimul eſt ligatus?

Concl. I. Qui ligatus eſt pluribus excommunicationibus poteſt vel ab omnibus ſimul abſolui vnica abſolutione, 221 vt ſi is qui habet ſufficientem poteſtatem ex intentione dicat, *Abſoluo te ab omnibus tuis excommunicationibus.* Vel ſolùm ab aliquibus, vt ſi abſoluens hoc ſolùm intendat, aut nõ habeat poteſtatem ab omnibus abſoluendi; quia abſolutio ab vna cenſura nulla ratione pendet ab abſolutione alterius.

Poteſt quis à pluribus excõmunicationibus, vel ſimul, vel diuerſo tempore abſolui.

Quæritur 9. Qua ratione requiratur cognitio excommunicationis, aut libertas, tam in abſoluente, quàm in abſoluendo? 222

Concl. I. Vt quis alium validè abſoluat non requiritur vt alteruter ſciat reum eſſe excommunicatum, ſed ſufficit quòd iudex habeat

Ad abſolutionem non requiritur neceſſariò cognitio cenſuræ.

beat legitimam poteſtatem, & veram volũtatem eum abſoluendi caſu quo eſſet excõmunicatus. Patet ex praxi Eccleſiæ; nam quotidie hoc modo ad cautelam abſoluimus.

Abſolutio metu extorta eſt nulla, eãque extorquens de nouo excommunicatur.

Concl. II. Requiritur in abſoluente vera libertas non ſolùm à neceſſitate, ſine qua actus non eſſet humanus, ſed etiam à coactione & metu. nam abſolutio vi, vel metu extorta eſt omnino nulla, imò etiam ita eam extorquens nouam excommunicationem incurrit, vt patet *ex c. vnico, de iis quæ vi metúſve cauſa fiunt, in 6.*

223 Nota 1. Hanc extorſionem debere eſſe iniurioſam, vt patet ex textu, qui eam vt contra iuſtitiam factam punit. Hinc qui obtineret abſolutionem minando alteri pœnam quam iuſtè poſſet inferre, aut ſubtractionem beneficij, quod non tenetur præſtare, validè abſolueretur.

Nota 2. Metum aut vim debere ſaltem indirectè incuti in Ordine ad abſolutioné extorquendam, quia alias illa nõ tam ſunt cauſa abſolutionis, quam occaſio, & per conſequens hæc non poteſt dici per illa extorqueri. Vnde ſi quis preſſus a ſuis inimicis excommunicatum abſolueret, vt eũ hac ratione inuitaret ad ſui liberationem validè eũ abſolueret, modò illi nullo modò premerent iudicem vt abſolutionem extorquerent.

224 Inuitus validè abſoluitur.

Concl. III. Reus poteſt omnino ignorans, aut etiã inuitus validè abſolui. quia etſi hæc abſolutio vt licitè fiat, communiter requirat vt reus deſinat à cõtumacia, quia propter hanc frangendam fuit lata, non tamen hoc neceſſariò requiritur vt validè fiat. Quia ſicut hæc pœna per ſolam extrinſecam iudicis volũtatem infligitur, ita etiã per eandem aufertur, & ſicut iudex eam non neceſſariò infert peccanti, ita nec neceſſariò eam continuat reo perſeuerante in peccato. Ita cum

D. Thom.

communi Theologorum ſent. *D. Thom. in 4. d. 18. art 5. quæſtiuncula* 2. vbi etiam addit fieri quandoque poſſe vt hoc licitè fieret; vt ſi iudicaretur hic & nunc expedire ad ſalutem rei, vt etiam ante emendationem abſolueretur, & nullum aliud inde ſequeretur incommodum.

Nota tamen, quando excommunicatio eſſet inflicta propter aliquod peccatum in quo reus quaſi continuo actu perſeueraret, vt fit in retentione bonorum naufragantium; tum antequam à peccato omnino deſiſtat deſinendo iniquè dicta bona poſſidere, eum non poſſe abſolui ab eo qui non poteſt legem excommunicantem tollere: quia quamdiu illa in ſuo vigore durat, talia bona ita detinenti illam pœnam perpetuò infligit.

225 Confeſſarius per generalem abſolutionem, quam ſolet præmittere ſacramentali, pœnitentem abſoluit à cenſuris ubi(?) quantum poteſt.

Ex dictis ſequitur primò, excommunicatum variis excommunicationibus etiam Papæ reſeruatis, confitentem ei, qui habet poteſtatem eum ab omnibus abſoluendi, ratione generalis abſolutionis ab excommunicatione, quæ abſolutioni ſacramentali præmittitur, abſolui ab omnibus excommunicationibus quas bona fide per obliuionem, aut ignorantiam omiſit explicare: quare poſtea ab ipſis peccatis poterit abſolui à ſuo parocho, niſi habeat aliqua peccata immediatè Epiſcopo reſeruata; tunc enim ab eo deberet abſolui. nam Pontifici nulla peccata reſeruantur niſi ratione cenſuræ iis annexæ, qua ſublata deſinunt reſeruari.

Excipe tamen caſum quo abſoluens non poſſet hic & nunc licitè talem ab aliqua excommunicatione abſoluere, vt quia talis abſolutio cederet in grauamen alicuius tertij, vt quando excommunicatio eſt lata ob læſionem alterius, quo caſu illicitè datur abſolutio ante realem ſatisfactionem aut ſufficientem cautionem, iuxta dicta num. 205.

Hinc in eiuſmodi abſolutionibus, etiam quando licitè fiunt, cenſentur ſemper apponi eæ conditiones, quas abſoluens teneretur apponere ſi ſcienter ab iis abſolueret: vt c. vt data prima commoditate reus parti ſatisfaciat, aut ſuo iudici ſe præſentet, quando ad hæc teneretur; vt ſi abſolueretur in ſubito periculo mortis ab eo, qui aliàs vel non poſſet eum abſoluere, aut ſaltem ſine ſufficiente ſatisfactione, aut cautione eum abſolueret illicitè. Similiter talis non cenſetur communiter velle abſoluere ab excommunicatione quæ vel nominatim in reum lata eſt, vel deducta ad forum contentioſum, iuxta dicta nu. 207. vel etiã ab ea, quam reus ſponte reticuit, quia indecenter ac illicitè eum ab hac abſolueret, quia hoc modo ipſius fraudem foueret. 226

Quæritur decimò, qua ratione abſolutio data pro ſolo foro conſcientiæ proſit in foro externo?

Reſpondeo cum *Henriquez l. 13. c. 27. num. 5. & Auila 2. p. c. 7. diſp. 5. dub.* 12. Primò, non obſtante hac abſolutione iudicem poſſe contra reum procedere, ac ſi non eſſet abſolutus. Patet quia aliàs illa abſolutio non valeret tantùm in foro conſcientiæ, ſed etiam in externo. 227

Henriquez. Auila. Iudex non tenetur curare abſolutionem datam in foro conſcientiæ. poteſt tamen eam acceptare.

Secundò, poſſe tamen iudicem eiuſmodi abſolutionem acceptare, quia in hoc nullum eſt incommodum; niſi fortè cederet in graue partis detrimentum, cui reus nollet ſatisfacere, cùm facilè poſſet. tunc enim huic fieret iniuria.

Tertiò, quando excommunicatio eſt omnino ſecreta, reum poſſe ſe in vtroque foro gerere vt abſolutum, quia cùm tunc nec ſit periculum ſcãdali, nec iudex habeat vllam poteſtatem contra eum agendi quamdiu delictum manet occultum, nulla eſt ratio cur non poſſit ſe gerere in vtroque foro vt non ligatum.

Quæritur vndecimò, quis poſſit abſoluere ab excommunicatione lata per canonem?

Concl. I. Si ea non ſit reſeruata, poteſt ab ea abſoluere Epiſcopus, vt communiter omnes Doctores colligunt ex *cap. Nuper 29. de ſententia excommunicationis.* vbi dicitur excommunicatum excommunicatione minore poſſe abſolui a ſuo proprio ſacerdote. Et redditur ratio. quia cùm conditor canonis eius abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur aliis facultatem relaxandi, vbi etſi propriè tantùm fiat mentio excommunicationis minoris, tamen ratio allata etiam in maiorem excommunicationem æqualiter conuenit, & conſequenter etiam de ea intelligenda eſt. Confirmatur. quia fruſtra Pontifices quaſdam à ſe latas excommunicationes ſibi ſpecialiter reſeruarent, ſi omnes eis eſſent reſeruatæ. 228

Ab excommunicatione non reſeruata poteſt abſoluere Epiſcopus.

Nota primo, *Epiſcopum* hînc intelligi quemuis qui habet aliqua ratione epiſcopalem poteſtatem ſiue iuriſdictionem in foro ex- 229

 terno,

terno, ita vt excommunicare poſſit: quiuis enim poteſt abſoluere ab eiuſmodi excommunicatione eos quos poſſet excommunicare. Qui autem hanc poteſtatem habeant, vide dicta ſuprà diſp. 13. dub. 4.

Excommunicatus ob participationem criminis cenſetur nominatim excommunicatus.

Nota ſecundò, etſi excommunicatio quam incurrunt ij, qui cum nominatim excommunicato communicant in crimine ob quod excommunicatus ſit, propriè ſit inflicta à iure; quia tamen illa communicatio redundat in iniuriam eius qui alterum excommunicauit, ita excommunicatus in ordine ad abſolutionem obtinendam cenſetur nominatim excommunicatus ab eo qui excommunicauit illum, cum quo ita communicauit, vt habetur *dicto cap. Nuper.* Et in hac concluſione communiter Doctores conſentiunt.

Difficultas tamen eſt, vtrùm idem ſit dicẽdum de proprio ſacerdote ſiue Paſtore excommunicati? quidam enim hoc negant. quia hic non habet iuriſdictionem in foro externo quæ neceſſaria eſt ad abſolutionem à cenſura. Ita cum aliis *Couar. l. 3. variar. reſolut. cap. vlt. n. 5.* Vbi ait ita ſeruari in praxi.

Couar.

250 Concl. II. Quiuis paſtor ſiue proprius ſacerdos (per quem, vt colligitur ex *c. Omnis vtriuſque 12. de pœnitentiis & remiſſionibus*, intelligitur omnis is, qui poteſt abſoluere à peccatis mortalibus) poteſt ſibi ſubiectos abſoluere ab excommunicatione reſeruata. ita cum multis aliis *Nauarrus c. 27. n. 39. & Silueſter verbo Abſolutio 1. n. 4.* qui dicunt eam eſſe communem ſententiam Theologorum, & apertè colligitur ex *dicto cap. Nuper.* vbi Epiſcopus & proprius ſacerdos in hac parte æquiparantur.

Parochus poteſt abſoluere à non reſeruata.

Nauar. Silueſter.

231 Nota tamen, in hac re eſſe aliquam differentiã inter Epiſcopum & Paſtorem. Nam cùm Epiſcopus habeat iuriſdictionem in foro externo (idem eſt de aliis ſimilem iuriſdictionem habentibus) hoc ipſo quo talis poteſtas eius officio per ius commune annectitur, ipſe cenſetur eam habere ordinariam, ideoque eam alteri etiam non ſacerdoti immediatè delegare poteſt: ſecùs videtur dicendum de ſimplici ſacerdote qui cum non habeat ex officio iuriſdictionem in foro externo, videtur hanc poteſtatem ſolùm habere delegatã, vnde etiam non poteſt eam alteri delegare; hoc ipſo tamen quo alicui ſacerdoti legitimè dat facultatem audiendi ſuorum ſubditorum cõfeſſiones eoſque à peccatis mortalibus abſoluendi efficit vt ius eidem deleget talem poteſtatem.

232 Ex quibus patet ſolutio ad argumentum contrarium, quia etſi tales non habeãt ex officio iuriſdictionem in foro externo, habẽt tamen quoad hunc effectum delegatam à iure, quod delegat eã omnibus, quibus ex officio competit cõfeſſiones audire, & à peccatis mortalibus abſoluere, quia ea ad hoc ferè neceſſaria eſt. Quod autem Couar. dicit Eccleſiæ praxim eſſe contrariam, non ſatis probat, imò experientia contrarium docet.

Couar.

Videtur autem dictis repugnare *extrauagans 1. de priuilegiis*, in qua explicanda multi laborãt, ſed iam nihil opus eſt, cùm ſit reuocata per Clementinam ſecundam de ſepulturis.

Extrauag. 1. de priuil.

233 Concl. III. Ab excommunicatione reſeruata per ſe loquendo ſolus is poteſt abſoluere, cui reſeruata eſt, eiúſue in officio ſucceſſor, aut abſolutè ſuperior, aut ab his ad hoc delegatus. Per ſe patet. quia per reſeruationem aliis aufertur poteſtas abſoluendi.

Dixi *per ſe loquendo*, quia ratione conceſſionis à iure factę multi alij diuerſis caſibus ab ea poſſunt abſoluere.

Primò enim in articulo mortis quiuis ſacerdos etiam excommunicatus non toleratus poteſt abſoluere ab omni omnino cenſura tam ab homine quàm à iure lata. Vt patet ex *Tridentino ſeſſione 14. c. 7.* 234

Quiuis ſacerdos à quauis cenſura in hora mortis abſoluit. Trident.

Nota primò, hæreticos aut excommunicatos præſertim non toleratos, non eſſe ad hanc abſolutionem dandam admittendos, quando adeſt ſacerdos non excommunicatus; ſimiliter nec eum qui extra talem articulum non poterat abſoluere, quando adeſt alius qui id etiam aliàs facere poterat, præſertim quando alter non eſt proprius Paſtor, vt latiùs dixi in materia de pœnitentia.

Nota ſecundò, quando aliquis alium abſoluit à cenſura reſeruata, vel lata ab homine, à qua eũ extra eum caſum non poterat abſoluere, eum teneri ab abſoluendo priùs exigere iuramentum, quòd data proxima commoditate præſentabit ſe ei, qui eum aliàs poterat abſoluere, vt eius mandatis pareat. quod ſi ſe poſtea non præſentet, in eandem excommunicationem incidet. Quod obſeruandum eſt quoties aliquis alium, qui ob temporale impedimentum legitimum iudicem adire non poteſt, à cenſura reſeruata abſoluit; vt dicitur *cap. Ea noſcitur 13. capit. Quamuis 58. de ſententia excommunicationis. & cap. Eos qui 22. eodem titulo in 6.* 235

Qui extra eum articulum non poterat abſoluere debet exigere prius iuramentum.

c. Ea noſcitur. c. Eos qui.

Addunt aliqui, quemuis clericum etiam primæ tonſuræ in articulo mortis abſentibus aliis poſſe legitimè diſpoſitum ab excommunicatione abſoluere. Quia cùm talis ſit huius poteſtatis capax, videtur pia mater Eccleſia, quæ quantum eſt ex ſe non vult aliquem pœnitentem in excommunicatione decedere, hanc ei poteſtatem in eo articulo concedere. 236

Sed contraria ſententia, ſicut eſt multo communior, ita etiam eſt verior, quia fruſtra eiuſmodi poteſtas ſine vllo iure contra ius commune & Eccleſiæ conſuetudinem aſſeritur. Quòd ſi ratio pro contraria ſententia allata quicquam probaret, probaret etiam purè laicum poſſe in eo caſu abſentibus clericis à cenſuris abſoluere, quia Eccleſia etiam huic poteſt hanc poteſtatem committere. Imò probaret hoc ipſo quo conteritur, ab Eccleſia abſolui ab excommunicatione, quia ipſa hoc poſſet ſtatuere: illud tamen apertè repugnat *cap. Sacris 38. de ſententia excommunicationis.* Sicut igitur Eccleſia non obſtante dicta ratione, non iudicauit tales ſine beneficio abſolutionis debere ab excommunicatione liberari, ne vis cenſurarum eneruaretur, ita ob eandem rationem non iudicauit eam poteſtatem aliis concedendam, quàm quibus in iure conceditur: præſertim cùm non ſit tanta neceſſitas talis abſolutionis, cùm non contrito prodeſſe nequeat, & contritus ſine ea peccati veniam conſequi, & poſt mortem abſolui poſſit.

Simplex clericus non poteſt tunc à cenſuris abſoluere.

c. Sacris.

Dices,

237 Dices, *D. Auguſtinus relatus c. Sanctum eſt. 35. de conſecrat. diſt. 4.* refert quendam publicè pœnitentem à laico quem recenter baptizauerat petiiſſe, vt ab eo reconciliaretur, quod etiam factum eſt, & ab Auguſtino laudatur.

D. Auguſt. c. Sanctum eſt.

Reſpondeo, D. Auguſtinum ibi non loqui de abſolutione à cenſura, nec dicere iſtum laicum potuiſſe eo caſu illum pœnitentem abſoluere, ſed ſolùm in eo laudare internum dolorem peccatorum, & deſiderium abſolutiuum, ſiue reconciliationis, per externam illam ſubmiſſionem teſtatum, ratione quorum ipſe dignus fuit qui veniam à Deo ſine humana abſolutione impetraret: ſicut in ſimili *idem Auguſtinus citatus in cap. Quem pœnitet. 81. de pœnitentia d. 1.* ait in abſentia ſacerdotis confitentem laico, non quidem abſolui à peccato, à Deo tamen propter ſuam humilitatem contritioni coniunctam veniam mereri.

c. Quem pœnitet.

238 Secundò, mulieres ac ij, qui ante pubertatem inciderunt in excommunicationem ob percuſſum clericum, etiam poſt pubertatem poſſunt ab Epiſcopo abſolui, ſicut etiam oſtiarius qui arcendo turbas, violentas manus in clericum iniecit, niſi eum grauiter læſerit *cap. Mulieres 6. cap. Quamuis 58. cap. vltimo, & cap. Si verò 3. de ſententia excommunicationis.*

Mulieres ac impuberes ab Epiſcopo abſoluuntur.

c. Mulieres. c. vlt. de ſent. c. Si vero.

239 Tertiò Religioſi, qui ſe mutuo quacumque ratione percutiunt, poſſunt à ſuis Prælatis abſolui adhibito conſilio Epiſcopi, ſi enormis exceſſus fuerit. *capit. Monachi 2. & capit. Cùm illorum 32. de ſententia excommunicationis.* vbi hoc extenditur etiam ad eos qui ante ingreſſum in Religionem excommunicationem incurrerunt. niſi eorum exceſſus fuerit enormis, vt ſi aliquem mutilarint, aut multum ſanguinis effuderint, in ea ſcilicet parte ea qua leui percuſſione non ſolet multus effundi; aut niſi Epiſcopum aut Abbatem percuſſerint; tunc enim ceſſante alio priuilegio ad Pontificem recurrendum eſt, vt ibidem dicitur. Quod verum eſt etiam quando eiuſmodi percuſſio facta eſt ab iis qui iam actu erant Religioſi, *c. Canonica 50. eod. tit.* Deinde *in cap. Cùm illorum* additur, monachum qui alterius monaſterij Religioſum percuſſerit, per proprium ſimul ac percuſſi Abbatem eſſe abſoluendum; percutientem verò clericum ſecularem debere mitti ad ſedem Apoſtolicam.

Qua ratione Religioſi abſoluendi ſint. c. Monachi. c. Cùm illorum. c. Canonica. c. Cùm illorum.

240 Quartò, qui ob legitimum impedimentum non poſſunt ſedem Apoſtolicam eiuſve legatum adire, poſſunt ab Epiſcopo abſolui, *cap. Ea noſcitur 13. & cap. Quamuis 58. de ſententia excommunicationis.* Tales autem ibidem dicuntur eſſe valetudinarij, membrorum deſtitutionibus impediti, qui ab inimicis graue, ſi in viam ſe dent, periculum timent, qui laborant inopia, (vt ſi qui aliàs non ſoliti erant mendicare non poſſent niſi mendicando iter conficere) aut qui ſunt puerili, vel ſenili ætate, aut qui alia corporis impotentia, aut quolibet legitimo impedimento retrahuntur; vt ſi paterfamilias aut aliquis Superior, non poſſet ſine graui familiæ aut ſubditorum damno illud iter ſuſcipere; & idem intellige de quouis impedimento quod iudicio prudentis hîc & nunc ſufficiens iudicatur. vide *Nauarrum c. 27. n. 88. & 90.*

Impotentes ire Romam, aut ad nuntium Apoſtolicum, ab Epiſcopo abſoluuntur. c. Ea noſcitur. c. Quamuis. Nauar.

Nota primò, etſi in dictis Iuribus tantùm agatur de abſolutione ab excommunicatione canonis, *Si quis ſuadente.* eandem tamen eſſe rationem in aliis excommunicationibus reſeruatis, vt cum communi ſententia docet *Nauarrus c. 27. num. 81. §. Ad primum.* 241

c. Si quis. Nauarr.

Nota ſecundò, eum qui ob aliquod ex dictis impedimẽtis non poteſt adire Pontificem eiùſve legatum, non teneri alium ad eos mittere; quia Iura hoc non exigunt, ſed abſolutè concedunt vt ab Epiſcopo abſoluantur. vide *Henriquez l. 12. de Sacramentis c. 5. n. 1.*

Henriquez.

Nota tertiò, quando impedimentum eſt temporaneum, excepto impedimento puerilis ætatis, abſoluens debet reo ſub iuramento iniungere, vt eo ceſſante præſentet ſe ei qui eum aliàs poterat abſoluere eius mandatis pariturus, *c. Quamuis 58. de ſent. excomm.* quòd ſi poſtea omittat iterum in excommunicationem incidet. *cap. Eos qui 22. eod. tit. in 6.*

c. Quamuis. c. Eos qui.

Nota quartò, *Nauarrum, c. 27. n. 89. §. Ad quartum* dicere ita impeditum non poſſe ab Epiſcopo abſolui, quando poteſt vel legatum Põtificis, vel alium habentem priuilegium abſoluendi adire. Contrà verò quidam apud *Auilam p. 2. c. 7. diſp. 1. dub. 6.* aiunt etiam iis caſibus Epiſcopũ poſſe abſoluere. qua in re credo ſententiam Nauarri probabiliorem quando legatus adiri poteſt: quia *cap. Quamuis 58. de ſent. excommun.* apertè requiritur vt legatus adeatur quando fieri poteſt; ſecùs eſt quãdo nec Pontifex, nec eius legatus adiri poſſunt: quia tunc Iura abſolutè concedunt Epiſcopo poteſtatem abſoluendi, nec requirunt vt adeatur alius habens priuilegium; quamuis hoc ſuadendum ſit quando impedimentum eſt tantùm temporaneum, ne reus poſtea teneatur ſe præſentare habenti abſolutam poteſtatem abſoluendi. 242

Nauar. Auila. c. Quamuis.

Quintò, *Tridentin. ſeſſ 24. c. 6. de reform.* concedit Epiſcopis, vt poſſint ſuos ſubditos in foro conſcientiæ per ſe vel per vicarium ad id ſpecialiter deputandum abſoluere ab omnibus cenſuris occultis etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, excepta hæreſi à qua per ſe tãtùm poſſint abſoluere. Item vt poſſint diſpenſare in irregularitate ex ſimili delicto proueniente, excepto homicidio voluntario. Dicitur autem hîc delictum occultum, quod non eſt publicum, nec ad forum contentioſum deductum, aut à quo reus ob defectum probationis fuit abſolutus. 243

Trident. Poteſtas Epiſcoporum abſoluendi à reſeruatis in caſibus ſecretis.

Nota, dubium eſſe inter Doctores vtrùm huic conceſſioni ſit derogatum per bullam cœnæ, quoad caſus in ea contentos. *Henriquez l. 6. de Sacramentis c. 14. nu. 7.* negat eſſe derogatum. cui fauent *Auila 2. p. c. 7. diſp. 1. dub. 6. & Nauarrus c. 27. n. 275.* & alij quos citat Henriquez. Cõgregatio autem Cardinalium dicitur reſpõdiſſe ei eſſe derogatum quoad abſolutionem ab hæreſi: & ita videtur habere praxis Eccleſiæ Romanę, quare non videtur ei derogatum quoad alios caſus. Vide *Suarem diſp. 21. ſect. 3. Henriquez* tamen *lib. 13. c. 27. n. 6. lit. Q. in fine cõmentarij,* ait illam declarationem tantùm eſſe factam pro locis Romæ vicinis.

Henriquez. Auila. Nauarr. Suarez. Henriquez.

Sextò, ſæpe per bullas cruciatas aut priuilegia conceditur, vt aliqui poſſint per inferiores abſolui à caſibus Papæ reſeruatis; & ſimiliter multis Religioſis, aliiſque etiam perſonis 244

conceditur vt ab iis poſſit abſoluere; in quibus priuilegiis diligenter inſpicienda ſunt verba, quibus ea facultas conceditur: nec enim quicquam operantur vltra apertam verborum ſignificationem.

245 In quibus etiam notandum eſt, quando ſolùm generalibus verbis conceditur facultas abſoluendi ab omnibus caſibus Pontifici reſeruatis, non comprehendi caſus cõtentos in bulla cœnæ, vt communiter Doctores affirmant: quia hi ſpecialiter ſunt reſeruati, & conſequenter per generalem conceſſionem non cenſetur eorum reſeruatio tolli; *quia conceſſione generali non veniunt ea, quæ quis non eſſet veroſimiliter in ſpecie conceſſurus*, vt dicitur *regula* 81. *in* 6. Vnde etiam Pontifex quando volt alicui concedere facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis in bulla cœnæ, ſolet hoc ſpeciatim exprimere. Similiter quando alicui conceditur poteſtas abſoluendi à caſibus cœnæ, multi volunt non concedi facultatem abſoluendi ab hæreſi, quia hæc ſpecialiter reſeruatur. Ita *Nauarrus cap. 27. num. 275.* Alij tamen contrarium aſſerunt eſſe verum, quando eiuſmodi facultas generatim alicui Ordini, vel per generale iubileum conceditur, quia tunc eſt gratia Principis quæ amplè interpretanda eſt. Ita *P. Henriquez l. 13. cap. 27. num. 5. in fine*, quam ſententiam etiam putat probabilem *P. Suarez de cenſuris diſp. 7. ſect. 5. nu. 12. in fine.* Credo omnino eam eſſe veram in locis multùm hæreſi infectis, aut iis vicinis, in quibus alias eiuſmodi priuilegia eſſent magna ex parte inutilia.

Sub generali conceſſione abſoluendi à reſeruatis non comprehenduntur caſus bullæ cœnæ.

Nauarr.

Henriquez.

Suarez.

Quando tamen Pontifex concedit alicui vt poſſit abſoluere à caſibus ſibi reſeruatis, cenſetur etiam concedere abſolutionem à reſeruatis Epiſcopo. quia hæc conceſſio eſt facilior quàm illa. Vide *Suarem ſuprà nu.* 13.

Suarez.

Quæritur duodecimò, vtrùm abſolutio data ratione priuilegij, aut iubilei, valeat etiam in foro externo?

246 Nota, hanc dubitationem poſſe intelligi tam de abſolutione ab excommunicatione lata per canonem, quàm lata ab homine, & per ſententiam particularem quando in bullis datur poteſtas ab ea abſoluendi, vt dicam nu. 255.

Hac autem in re certum eſt, quando in priuilegio expreſsè datur facultas abſoluendi pro vtroque foro, abſolutionem valere pro vtroque foro; & contrà eam ſolùm valere pro foro conſcientiæ, quãdo facultas ad hoc reſtringitur. Sed difficultas eſt, quando facultas datur abſolutè ſine vlla additione.

Prima ſententia docet, tunc abſolutionem valere pro vtroq; foro. Primò, quia Pius V. in Iubileo dato anno 1568. dicit eiuſmodi abſolutiones non valere pro foro externo, niſi ſatisfacta parte, ergo ſi huic ſatisfactum ſit, valent etiam pro eo foro. Ita *Suarez diſp. 7. ſect. 5. nu. 10.*

Pius V.

Suarez.

Secunda opinio negat, valere in foro externo, quia cùm talis conceſſio ſit odioſa, & contra rigorem iuris, ac iuriſdictionem Ordinariorum, quam imminuit, & aliqua ratione turbat, non videtur vllo modo concedi per verba generalia, niſi ſpeciatim exprimatur; iuxta *regulam iuris* 81. *in* 6. citatam ſuprà num. 245. ita cum aliis multis, quos citat *Auila 2. p. cap. 7. diſp. 3. dub. 12.* vbi etiam ad bullam Pij V. reſpondet, Pontificem in ea nihil aliud velle quàm quando parti ſatisfactum eſt, talem abſolutionem ad hoc valere in foro externo, vt ita abſolutus durante iubileo non poſſit à iudice impediri a ſuſceptione Sacramentorum, aliiſque quæ neceſſaria ſunt ad iubileum lucrandum; ſicut poſſet impediri ſi parti non ſatisfeciſſet, tranſacto autem iubileo ait eum teneri ſe iudici præſentare, eique ſatisfacere, & ad hoc poſſe cogi.

Auila.

Henriquez verò *l. 7. cap. 14. num. 2.* ait ſecundam ſententiam eſſe veram de rigore iuris; videtur tamen aliquanto plus tribuere in foro externo abſolutioni datæ virtute iubilei Pij V. & ſimilium.

Henriquez.

Concl. I. Quando virtute ſimilium priuilegiorum datur abſolutio, antequam parti ſatisfactum ſit ſine ipſius conſenſu etiam in caſibus in quibus hoc licite fit, iuxta dicta ſuprà nu. 206. nullo modo valet pro foro externo. Hoc clarè colligitur ex iubileo Pij V. ſuprà citato. & apertè probatur ratione pro ſecunda ſententia allata. Et confirmatur, quia vt talis poſſit legitimè in foro externo abſolui, non ſufficit eum eſſe impotentem ſatisfacere parti, niſi hoc iuridicè conſtet, quod fieri nequit niſi interueniente auctoritate iudicis fori externi. 247

Talis abſolutio non valet in foro externo antequam parti ſatisfactum ſit.

Concl. II. Idem dicendum quando reus ſatisfecit quidem vere à parte rei ipſi parti quantum ad hoc tenetur, hæc tamen hoc negat, nec conſentit vt abſoluatur: tunc enim in foro externo abſolui nequit, niſi iuridicè de ſatisfactione conſtet. 248

Nec etiam quando pars negat ſibi ſatisfactum eſſe.

Concl. III. Idem dicendum quando reus incurrit excommunicationem ob crimen quod religioni Chriſtianæ aut generali ſtatui hominum iniurioſum eſt, vt ſunt hæreſis publica, clerici percuſſio, &c. Quia cùm tales ligati ſint ob læſionem publici ſtatus, omnino conuenit eos in foro externo non niſi per publicum iudicium abſolui.

Concl. IV. Quando excommunicatio ſolùm eſt lata præcisè in commodum partis læſæ, v. c. propter debita non ſoluta aut furtum commiſſum, tunc ſi pars fateatur ſibi omnino ſatisfactum eſſe, aut in omnimodam rei abſolutionem conſentiat, valdè probabile eſt abſolutionem datam virtute eiuſmodi bullarum valere in vtroque foro: quia hoc videtur innitere bulla Pij V. citata, atque etiam aliæ quas citat Henriquez ſuprà, & ipſe eas ita videtur intellexiſſe. Et credo omnes tres ſententias hoc modo poſſe conciliari, ſi Doctorum mens magis ſpectetur, quàm rigoroſus verborum ſenſus. 249

Valet quando pars abſolutè fatetur ſibi ſatisfactum eſſe.

Henriquez.

Quæritur decimotertiò, vtrùm is qui poteſt alium abſoluere ab excommunicatione ratione iſtiuſmodi bullarum, aut priuilegiorum, poſſit eum abſoluere etiam extra Sacramentum pœnitentiæ.

Prima ſententia abſolutè negat, id communiter fieri poſſe. Primò, quia eiuſmodi facultas tantùm pro foro conſcientiæ ſolet concedi. Secundò, quia in ordine ad abſolutionem ſacramentalem: vnde in eiuſmodi priuilegiis ſæpe additur, vt confeſſarij poſſint abſoluere audita 250

confeſſione; aut per bullas datur facultas eligẽdi confeſſarium approbatum qui poſſit abſoluere. quare vbi hæc non adduntur, videntur ſubintelligi. Ita *Nauar. c. 26.n.3.*

Nauar.

251 Secunda ſententia omnino contraria docet, abſolutè tales validè abſoluere à cenſuris extra confeſſionem ſacramentalem, & ſæpe expedire vt ita fiat, vt ſi reus non ſit paratus vt ſtatim confiteatur, & adſint cauſæ ob quas expediat eum ſtatim abſolui, idemque dici poſſet, quando ei, qui habet poteſtatem abſoluendi à cenſuris reſeruatis, non vacaret audire integram confeſſionem: tunc enim poſſet audire ſolos caſus qui habent annexam excommunicationem, & tunc ab hac abſoluere, & pœnitentem mittere ad alium, qui audita confeſſione abſolueret à peccatis. Ita cum aliis *Auila 2. part. capite 7. diſput. 3. dubio 13.*

Habens priuilegium abſoluendi à cenſuris poteſt id facere extra confeſſionem.

Auila.

Ratio eſt, quia abſolutio ab excommunicatione nulla ratione pendet à Sacramento pœnitentiæ, & vt iam oſtendi, expedit eam aliquando dari extra Sacramentum.

252 Ad primum argumentum contrarium Reſpondetur, longè aliud eſſe hanc poteſtatem ſolùm dari pro ſolo foro conſcientiæ (quia hoc nihil aliud ſignificat quàm eam non valere pro foro externo.) aliud verò eam non poſſe exerceri niſi in foro ſacramentali. nulla enim eſt inter hæc conſequentia. Ad ſecundum Reſpondetur, ex eo, quòd facultas hæc ſæpe detur vt reus poſſit abſolui à peccatis, non ſequi vtramque abſolutionem ſimul, aut ab eodem debere dari; ſimiliter ex eo quòd dicitur hanc abſolutionem debere fieri à confeſſario approbato, non ſequitur quòd debeat fieri in confeſſione ſacramentali; ſed ſolùm cauetur ne alia perſona quæ fortè eſſet inepta eligatur. Item quod quandoque in bulla additur *audita confeſſione*, reſpectiuè eſt intelligendum reſpectu poteſtatis abſoluendi ab omnibus peccatis, quæ ſimul cum alia facultate ſolet concedi.

Non omne forum conſcientiæ eſt ſacramentale.

253 Tertia ſententia docet, tunc ſecundam eſſe veram quando in conceſſione facultatis non additur *audita confeſſione*: tunc enim videtur requiri, vt ea abſolutio fiat in foro ſacramentali. ita *Henriquez l.7.c.13.nu.12.* vbi etiam multos recentiores citat, additque etiam eam cõditionem iam communiter in bulla omitti.

Henriquez.

Concl. Tam ſecunda quàm tertia ſententia ſatis eſt probabilis, & tuta in praxi, & res eſt multo certior quando eiuſmodi facultas conceditur nulla facta mentione confeſſarij aut confeſſionis.

Quæritur decimoquartò, quis poſſit abſoluere ab excommunicatione lata ab homine per ſententiam particularem.

254 Concl. Ordinariè is ſolus poteſt eam tollere, qui tulit, aut eius abſolutè ſuperior, aut ſucceſſor, aut cui ipſe hoc commiſit. Ita communiter Doctores.

A cenſura lata per ſententiam particularem abſoluit Lator, &c.

Dixi *ordinariè*, quia quandoque contingit, vt alius poſſit ab ea abſoluere. nam primò in articulo mortis quiuis ſacerdos abſente legitimo iudice poteſt abſoluere ab omni excommunicatione, iuxta dicta ſup. n. 234. Secundò, Archiepiſcopus in duobus caſibus poteſt abſoluere excommunicatos à ſuis Suffraganeis, etſi non ſit abſolutus horum ſuperior. Primò, quãdo ad eum eſt appellatum, *c. Venerabilibus 7. de ſent. excommun. in 6.* Secundò, quando iure ſuo diœceſim ſui Suffraganei viſitat, tunc enim in eius ſubditos habet iuriſdictionem, vt patet ex *cap. Cùm ex officij 16. de præſcriptionibus.* vide *Henriquez l.10.c.3.n.3. & Syluest. v. Archiepiſcopus nu. 2.* vbi etiam plures caſus enumerat in quibus Archiepiſcopus habet iuriſdictionem in ſubditos Suffraganeorum: ſed hi præcipui & maximè certi ſunt.

Et in articulo mortis quiuis ſacerdos.

Et Archiepiſcopus in duobus caſibus.
c. Venerabilibus.
c. Cùm ex officij.
Henriquez.
Syluester.

Tertiò, quandoque ratione priuilegij poſſunt aliqui pro foro conſcientiæ abſoluere ab aliis per ſententiam particularem excõmunicatos, quando in priuilegio conceditur poteſtas abſoluendi ab omni excommunicatione ſiue à iure, ſiue ab homine lata, vt docet *Henriquez l.13.c.28.nu.2.* & cum aliis multis *Auila 2.p.c.7.diſp.3.dub.10.* quod maximè locum habet quando excommunicatio eſt lata propter aliquod factum particulare, cuius auctor eſt occultus: hac tamen in re cautè ſe debet gerere is qui ita abſoluit ne aut iudici, aut parti læſæ faciat iniuriam, iuxta dicta ſup. num. 205. & 207. 255

Henriquez.
Auila.

Rurſum quandoque accidit vt is qui excommunicauit abſoluere nequeat, idque variis caſibus, *Angelus* enim *v. Abſolutio 2.* numerat ſex. 256

Quibuſdam caſibus nequit abſoluere is qui excommunicauit.
Angelus.

Primus eſt, quando delegatus à Papa ad certam cauſam terminandam excommunicat eum qui ſententiæ definitiuæ non vult parere. hunc enim poſt annum à ſententia lata ſolus Papa abſoluere poteſt, quia tunc excommunicantis iuriſdictio omnino deſinit, *cap. Quærenti 26. de officio iudicis delegati.* Ante annum verò elapſum, aut quando delegatus tulit excommunicationem ante ſententiam definitiuã, poteſt reum abſoluere quamdiu ſententia definitiua non eſt data, quia tamdiu durat eius iuriſdictio.

c. Quærenti.

Secundus caſus eſt, quando excommunicans ratione excommunicationis, quam incurrit, aut quacunque alia ratione perdit ſuam iuriſdictionem. per ſe patet.

Tertius eſt, quando incendiarij ſunt nominatim excommunicati & denuntiati, tunc enim à ſolo Papa poſſunt abſolui. *cap. Tua nos 19. de ſent. excommunicat.*

c. Tua nos.

Quartus eſt, quando aliquis nominatim aliquem excommunicauit, & Papa ex perfecta cognitiõne cauſæ & certa ſcientia ſententiam confirmauit; tunc enim ipſe cenſetur talem nominatim excommunicaſſe, & conſequenter ſolus poteſt eum abſoluere: ſecùs eſſet quando ſolum eſſet lata generalis aliqua excommunicatio, v.c. in omnes adulteros, & à Papa cõfirmata. tunc enim ab ea niſi eſſet reſeruata, poſſent abſoluere omnes illi qui poſſent abſoluere ab excommunicatione iuris non reſeruata.

Quintus eſt, quando excommunicans non eſt ſacerdos; tunc enim Angelus putat eum non poſſe abſoluere pro foro conſcientiæ. Sed hoc falſum eſt, nam abſolutio à cenſura pro vtroque foro non magis eſt actus Ordinis, quàm eiuſdem latio.

Sextus eſt, quando Pontifex (idemque eſt de quocunque legitimo iudice) habens ſufficientem cauſæ cognitionem mandaret alicui vt alium

excommunicaret nullo modo de cauſa cognoſcendo: quia hic tunc eſſet merus executor, nec poſſet plus facere quàm eſſet ei mandatum. Secùs eſſet ſi ſimul ei mandaretur vt cauſam prius cognoſceret, & ſic cenſuram ferret; quia tunc poſſet etiam pœnitentem abſoluere.

Quæritur decimoquintò, quis poſſit abſoluere ab excommunicatione lata ab homine per ſententiam generalem.

257 Quidam putant eandem eſſe rationem huius cenſuræ, & latæ per ſententiam particularem, ſed malè.

Eadem ratio in ordine ad abſolutionem cenſuræ latæ per ius & latæ per ſententiam generalem. Nauar. Henriquez.

Concl vs. Qui poſſunt abſoluere ab excommunicatione lata à iure, poſſunt etiam abſoluere ab excommunicatione lata per ſententiam generalem, ſiue lata ſit à Papa, ſiue ab inferiore. ita *Nauarrus c.27.nu.44. Henriquez cap.28.num.5.* & iam ferè communiter Doctores. Ratio eſt, quia quoad hanc rem eadem planè eſt ratio cenſuræ latæ per ſententiam generalem & latæ per ius; nec vlla poteſt reperiri ratio diſtinctionis; ſecùs eſt de cenſura lata per ſententiam particularem qua aliqui nominatim excommunicantur. Quia cùm ad hoc opus ſit vt tales ante excommunicationem citentur à iudice, eorum cauſa neceſſariò debuit ad ipſius tribunal deduci, quare ſi alius eos abſolueret, neceſſariò illius iudicium aliquo modo interturbaret: ſecus eſt de excommunicatione lata per ſententiam generalem.

258 Ex dictis ſequitur, Antuerpienſem v. g. qui maxima anni parte habitans in diœceſi Mechlinienſi, ibi contraxit excommunicationem latam per ius, aut ſententiam generalem, redeuntem domum poſſe ab ea abſolui per eum, qui habet poteſtatem ab eiuſmodi excommunicatione abſoluendi, eodem modo ac ſi eam contraxiſſet Antuerpiæ. quia cùm eiuſmodi excommunicationes non ſint particulatim reſeruatæ ei à quo latæ ſunt; nihil refert à quo latæ, vel vbi contractæ ſint; quia ideo aliis non ſunt minùs vel magis reſeruatæ.

Poteſt confeſſarius vnius diœceſis abſoluere ab excõmunicatione alibi contracta.

Imò etſi excommunicatio, quam talis incurriſſet in diœceſi Mechlinienſi, eſſet reſeruata Epiſcopo, ſi non eſſet reſeruata in diœceſi Antuerpienſi, poſſet talis domum reuerſus à ſuo Paſtore abſolui, quia Mechlinienſis per hoc quòd aliquas cenſuras reſeruet in ſua diœceſi, non poteſt impedire Antuerpienſes ne ab iis abſoluant.

Etiamſi in loco, in quo contracta fuit, ſit reſeruata Epiſcopo.

Quòd ſi autem Antuerpienſis contraxiſſet in diœceſi Mechlinienſi cenſuram latam per ſententiam particularem, deberet abſolui à iudice qui eam tuliſſet, quia hæc huic eſt ſingulariter reſeruata.

Excipe latam per ſententiam particularem.

259 Notandum hîc demum, Epiſcopum vel Paſtorem poſſe ſuum ſubditum abſoluere etiamſi vterque exiſtat in aliena diœceſi, quia iudex exiſtens extra ſuum territorium poteſt exercere iuriſdictionem voluntariam ſiue gratioſam, quæ fit ſine ſtrepitu iudiciali, vt ex communi ſententia docet, *Couarruuias l. 3. variar. cap.20.num.8.*

Poteſt quis ſuum ſubditum abſoluere in aliena diœceſi.

Couar.

DVBIVM XVII.

De excommunicatione minore.

Nota, olim videri fuiſſe varias excommunicationes minores, quæ etiam ab homine ſolerent infligi, vt inſinuatur in variis capitulis 11. qu.3. & notant *Silueſter v. Excommunicatio 1.nu.1. & Victoria in ſumma, de excommunicatione num. 1.* iam verò ſolùm eſt in vſu ea, quæ à iure infligitur propter communicationem illicitam cum excommunicato. 260

Olim variæ fuerunt excõmunicationes minores. Silueſter. Victoria. Iam verò eſt vnica.

Quæritur primò, qui ſint effectus huius excommunicationis.

Concl vs. I. Excommunicatio minor directè ſolùm priuat paſſiua participatione Sacramentorum. patet ex *cap. 20. de exceptionibus*, vbi dicitur ita excommunicatum tantùm eſſe remotum à participatione Sacramentorum. Et *capite vltimo de clerico excommunicato* dicitur hanc participationem conſiſtere in ſola perceptione Sacramentorum. Ex quo patet talem percipiendo Sacramenta peccare mortaliter, quia materia grauis eſt, & in dicto cap. dicitur grauiter peccare. 261

Priuat perceptione Sacramentorum. c.2. de except.

Idque ſub peccato mortali.

Concl vs. II. Indirectè tamen & quaſi conſequenter iure id ſtatuente ita excommunicatus ſit aliquo modo ineptus vt eligatur ad aliquod beneficium Eccleſiaſticum, eiuſque electio irritanda eſt. *Quia ad eorum ſuſceptionem eligitur à quorum perceptione à ſanctis Patribus eſt priuatus.* vt dicitur *in dicto capite vltimo de clerico excommunicato*: quia ſcilicet omne beneficium Eccleſiaſticum eſt aliquo modo ſaltem remotè inſtitutum ad ſuſceptionem Sacramentorum, quatenus aliquo modo dirigitur ad celebrandum, aut ad Ordines ſuſcipiendos. 262

Ea ligatus illicitè eligitur ad beneficium, validè tamen, donec electio irritetur.

Vbi Nota primò, etſi Ius hîc ſolùm loquatur de electione ad beneficium, multi tamen dicunt idem dicendum eſſe de præſentatione ad beneficium, aut eiuſdem collatione; tum quia in his omnibus quædam perſona ex aliis ad beneficium obtinendum eligitur, atque ita aliquo modo poſſunt dici electio; tum etiam, quia ratio in Iure allata in omnibus æqualiter militat. Ita *Couar. in cap. Alma mater p.1.§.7. n.1. Henriquez l.13.cap.3.n.3. Suarez diſp.24.ſect.2. num.12.*

Couar. Henriquez. Suarez.

Nota ſecundò, quoſdam docere talem electionem eſſe iure ipſo irritam, & in dicto capite dici irritandam eſſe, id eſt irritam declarandam: ſed verius eſt ſolùm eſſe irritandam, quia Ius hoc expreſsè dicit; & cùm ſit pœnale, benigniore modo explicandum eſt. Quare, cùm altera explicatio ſit impropria, non eſt admittenda, cùm nulla neceſſitas ad hoc cogat. 263

Nota 3. In dicto capite dici talis electionem eſſe irritandam, *ſi ſcienter electus ſit.* Vnde quidam apud *Aulam part. 2.cap.6. diſput. 12. dub. 4. concluſ. 4.* aiunt talis electionem cum ignoratione cenſuræ factam non eſſe irritandam, quia verba legis pœnalis rigoroſè interpretanda ſunt, & Ius eam ſcientiam videtur requirere.

Aula.

re. Alij tamen communiter docent contrarium; quare hoc videtur in praxi ſequendum, atque illud *ſcienter* poſitum dicunt pro eo ac ſi diceretur, *etſi ſcienter electus ſit*.

264 Nota quartò, videri difficile qua ratione in dicto cap. dicitur ita excommunicatum peccare cóferendo Sacramenta, cùm tamen hæc collatio non ſit ei prohibita; atque ita nullo modo videtur peccare, ſi ſit in gratia.

Talis peccat venialiter contra decentiam ſi conferat aliquod Sacramentum.

Multi dicunt ius ſolùm loqui de collatione Sacramenti, quæ ſimul habet adiunctam Sacramenti ſuſceptionem, vt fit in conferente Ordines qui ſimul debet celebrare. Sed hæc explicatio ſatis dura eſt. quare alij veriùs aiunt talem peccare venialiter conferendo Sacramenta ſine neceſſitate; non quòd hoc ei directè ſit prohibitum, ſed quia indecens eſt aliquem conferre aliquod Sacramentum à cuius ſuſceptione tanquam indignus eſt prohibitus.

265 Quæritur ſecundò, quis poſſit abſoluere ab hac excommunicatione?

Quidam putant omnem ſacerdotem poſſe ab ea abſoluere quando contracta eſt per peccatum veniale; quia quiuis poteſt à tali peccato abſoluere.

Qui poteſt abſoluere à peccatis mortalibus poteſt abſoluere ab hac excommunicatione. c. Nuper.

Concl. I. Quiuis qui poteſt abſoluere à peccatis mortalibus, poteſt abſoluere à tali excómunicatione, quia *c. Nuper. 29. de ſenten. excõmunic.* dicitur, quòd quiuis proprius ſacerdos poſſit ab hac excommunicatione abſoluere: talis autem hac in re dicitur quiſquis poteſt abſoluere à peccatis mortalibus; vt oſtendi ſuprà num. 250. Eſt communis Doctorum.

Non tamen quiuis ſacerdos.

Concl. II. Verius eſt eum qui ſolùm poteſt abſoluere à venialibus non poſſe vnquam abſoluere ab eiuſmodi excommunicatione. eſt ferè communis. Et probatur. quia ſicut hæc abſolutio eſt diſtincta à ſacramentali, ita ad eam requiritur diſtincta iuriſdictio quæ nullibi generatim omnibus ſacerdotibus conceditur.

DISPVTATIO XV.

DE SVSPENSIONE.

DVBIVM I.

De natura & diuiſione Suſpenſionis.

1 QVÆRITVR primò, Quid ſit Suſpenſio? Omiſſis varijs acceptionibus, quibus hoc nomen accipi poteſt, ſolum agemus de Suſpẽſione Eccleſiaſtica. Hanc autem varij variè definiunt, vt videre eſt apud *Sotum in 4. d. 22. q. 3. a. 1. §. Differunt autem. Nauar. c. 27. nu. 151. Suarem diſp. 25. ſect. 1. n. 2. Auilam 3. p. diſp. 1. dub. 1. Angelum, Silueſtrum & alios Summiſtas verbo Suſpenſio, initio.* Quorum definitiones ferè cum hac coincidunt, *Suſpenſio eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua clericus priuatur vſu poteſtatis, quæ illi ratione officij clericalis, aut beneficij conuenit.* Addunt multi: *Ita tamen vt non priuetur tota poteſtate in perpetuum*; quia tunc eſſet potius depoſitio aut degradatio, quàm Suſpenſio. ſed hoc abſolutè loquendo non eſt neceſſarium, vt oſtendam diſp. 16. n. 3.

Sotus. Nauar. Suarez. Auila. Angelus. Silueſter. Suſpenſio quid ſit.

2 Hinc patet, differre ab excommunicatione & Interdicto, nòn ſolùm quia illi priuant quibuſdã bonis quibus non priuat Suſpenſio, ſed etiam quia ſub diuerſa formalitate priuant. Nam excómunicatio priuat bonis ſpiritualibus, quatenus habent rationem communicationis cum fidelibus; Interdictũ verò, quatenus ſunt quædam participatio diuinorum officiorum, aut Sacramétorum. Suſpenſio verò quatenus habet rationem poteſtatis clericalis. Vnde hæc cenſura in ſolos clericos ferri poteſt, aliæ duæ in omnes fideles.

Differt ab excommunicatione & interdicto.

In ſolos clericos fertur.

3 Quæritur ſecundò, qua ratione diuidatur Suſpenſio? *Angelus v. Suſpenſio 3. & Silueſt. Suſpenſio 1.* & alij Summiſtæ, varias adferunt diuiſiones Suſpenſionis, quæ non faciunt ad rem, nec vllo modo propriè Suſpenſioni conueniunt: nam vocant ſuſpenſum eum qui eſt in peccato mortali, & eũ cui ex iuſta cauſa confeſſarius præcipit aliquamdiu abſtinere à celebratione, aut Sacramentorum ſuſceptione, qui nonniſi impropriiſſimè poſſunt dici ſuſpenſi, nec vlla omnino cenſura ligati ſunt. Quare his omiſſis Suſpenſio diuiditur primò in eam, quæ eſt a iure, & eam quæ eſt ab homine. De qua vide dicta diſp. 13. dub. 2. circa cenſuras in genere.

Angelus. Silueſter.

Variè diuiditur.

Secundò, diuiditur in omnino totalẽ, qua quis ſuſpenditur ſimul ab officio, & beneficio; & in eã, qua quis ſolùm ſuſpenditur ab officio vel ſolùm a beneficio. Vbi rurſus Suſpenſio ab officio in multas partiales diuiditur, vt ex dicendis patebit.

Tertiò, quædam Suſpenſio eſt perpetua, quædam ad certum tempus, quædam ad tempus incertum. Pro quorum intelligentia Nota, Suſpenſionem ſolere variis modis ferri ſiue à iure, ſiue ab homine.

Primò enim quandoque aliqui generatim ſuſpenduntur ſine vlla determinatione. Talis Suſpẽſio fertur. *Extrauag. Diuina de priuileg. & Clement. 1. eod. tit.* Item in *Trident. ſeſſ. 25. c. 14. de reform.* vt videbimus infrà n. 52. Ita autem ſuſpenſi cenſentur abſolutè ſuſpenſi tã ab officio, quàm à beneficio; quia nulla eſt ratio cur Suſpenſio magis intelligatur de vno quàm de alio: præſertim in Suſpenſione lata à Tridentino, in qua nulla eſt circumſtantia, ex qua colligas vllã determinationem ad certam materiam. Aliàs verò expreſsè fertur Suſpenſio ab officio & beneficio, *c. Tuarum 11. de priuilegiis, & Clementina prima de decimis.* 4

Extrauag. Diuina. Clement. 1. de priuileg. Trident.

c. Tuarum.

Secundò,

Secundò, quidam ſuſpenduntur generatim & abſolutè ab officio. Tertiò, ab aliquo officio determinato v.c. ſacerdotali, &c. Quartò, à beneficio. Quintò, à iuriſdictione. Sextò, ab ingreſſu Eccleſiæ.

DVBIVM II.

Quos effectus habeat Suſpenſio?

5 *Suſpenſus ab officio quid prohibeatur.*

CONCLVS. I. Abſolutè ſuſpenſus ab officio prohibetur exercere omnes illas actiones quæ clericis omnino propriæ ſunt. Quales ſunt omnes actiones iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & omne exercitium Ordinis, aut officij, quod à ſolis clericis fieri poteſt. Eſt communis, & per ſe patet. Secus eſt de exercitio quod non requirit clericatum; quale eſt omne exercitium Ordinum minorum factum eo modo, quo à laicis communiter fieri ſolet. Item canere cum aliis in choro, modò ſuſpenſus non canat quaſi ex officio orationes aut capitula; quia hoc ex vſu Eccleſiæ ſolis clericis competit. Ita *Nauar. l.5. conſil. tit. de ſent. excommunicationis, conſil.64. P. Auila p.3. diſp.2. dub. 1. concl. 6. §. Hinc ſequitur.*

Nauar. Auila.

6 *Suſpenſus ab officio non ſemper eſt ſuſpenſus à beneficio. c. Inter. Nauar. Auila. Sanchez. Nauar.*

CONCLVS. II. Ita ſuſpenſus ab officio non eſt neceſſariò ſuſpenſus à beneficio; quia hæ pœnæ diuerſæ ſunt. Quare poterit omnes fructus ſui beneficij percipere, modò ei per ſe, vel per alios inſeruiat. Patet ex *c. Inter 10. de purgatione canonica.* Ita *Nauar. c.27. n.6. Auila ſupra.* & cum aliis *Sanchius l.3. d.51. num.12.* Limitat hanc concluſionem Nauarrus: niſi Suſpenſio ſit tam diuturna, vt tacitè vel expreſsè habeat vim priuationis. Sed Sanchius ſup. cum aliis abſolutè docet etiam perpetuò ſuſpenſum ab officio, non eſſe ſuſpenſum à beneficio; addit tamen n.13. ſi crimen graue ſit, beneficio priuandum eſſe.

7 *Tali illicitè confertur beneficium. c. vlt. de clerico. Collatio tamen eſt valida. Suarez. c. Cùm dilectus. c. Quia diuerſit.*

CONCLVS. III. Abſolutè ſuſpenſo ab officio illicitè confertur beneficiũ; quia cùm beneficium detur propter officiũ, illicitè datur ei, qui ab officio clericali arcetur, vt patet ex *c. vlt. de cler. excom.*

Addũt multi collationem eſſe irritam, ſed non probant: nã ex dicto capite apertè colligitur ſolũ eſſe irritandam. Ita *Suarez d.26. ſect. n.8.* nec aliud probat *c. Cùm dilectus 8.* quod alij pro ſe ſolent citare. Solent etiam citare *c. Quia diuerſitatem 5. de conceſſ. preb.* ſed nihil facit ad rem præſentem.

8 CONCLVS. IV. Suſpenſo ab aliquo officio determinato præcisè prohibentur actus illius officij, aut illi qui cum illis neceſſariam habent connexionem; quia pœnæ non ſunt extendendæ vltra ſignificationem verborũ legis pœnalis. Hinc ſuſpenſus à iuriſdictione nullos actus iuriſdictionis exercere poteſt, poteſt tamen exercere omnes actus Ordinis, alioſque clericales, qui non includunt iuriſdictionem.

An ſuſpenſus ab Ordine inferiore poſſit vti ſuperiore.

Hinc etiam plurimi inferũt ſuſpenſum ab actu Ordinis inferioris, etiam ſuſpendi à ſuſceptione atque actu Ordinis ſuperioris; non tamen contrà. Ratio eorum eſt; quia Ordo inferior ſupponitur à ſuperiore tamquam fundamentum: quare eo ſublato hic neceſſariò ruit.

9 Sed hæc ratio non conuincit. Nam etſi tam Suſceptio quàm exercitium actus Ordinis ſuperioris pendeat ab Ordine inferiore, ita vt illum nemo licitè poſſit ſuſcipere aut exercere, qui hũc nõ habeat; tamen vſus ſuperioris non ſemper pẽdet ab vſu inferioris Ordinis: nã ſacerdos omnino cæcus aut carens altera manu, poteſt audire confeſſiones, non tamen fungi officio diaconi; quia talis nullo modo poteſt decenter miniſtrare celebranti.

Quare aliqui apud *P. Suarem diſp.26. ſect.4. n.8.* aiunt illud tunc ſolum eſſe verum, quando actus Ordinis ſuperioris nequit fieri ſine exercitio actus inferioris Ordinis. Hinc dicunt ſacerdotem ſuſpenſum ab exercitio diaconatus poſſe audire cõfeſſiones, ſolemniter baptizare, &c. non tamen celebrare; quia tũc deberet legere Euãgeliũ, quod eſt actus diaconatus: quã ſententiã docet Suarez eſſe probabilem; contrariam tamen eſſe probabiliorem & ſecuriorem ob DD. auctoritatem. *Suarez. Suarez.*

Qua in re credo omnino eſſe indecens, vt ſuſpenſus ab exercitio Ordinis inferioris ſuperiorẽ aut ſuſcipiat aut exerceat; ideoq; ab his omnino arcendum eſſe. Credo tamen cum aliis viris doctis eſſe probabile talem ſuperiorem Ordinem exercendo aut ſuſcipiẽdo non fieri irregularem, modò nullo modo exerceat actus Ordinis, à quo ſuſpenſus eſt. Quia talis non facit aliquid directè ſibi per cenſuram prohibitum, ſed ſolùm per quandam conſecutionem propter indecentiam. Addunt præterea aliqui, Epiſcopum ſuſpenſum à collatione ſubdiaconatus non poſſe cõferre ſuperiores Ordines, ſed nõ probant. Quare *Suarez ſup. n.11. & 14.* meritò contrarium docet. 10

Suſpenſus à collatione Ordinis inferioris licitè confert ſuperiorem. Suarez.

CONCL. V. Suſpenſus à beneficio arcetur ab adminiſtratione omni temporali ſui beneficij, eiuſq; fructib⁹ ſuſcipiẽdis: non tamẽ ab actibus iuriſdictionis, ordinis, aut officij clericalis. Eſt cõmunis. 11

Suſpenſo à beneficio quæ prohibeantur.

Addunt tamen aliqui talem non poſſe conferre vlla beneficia, aut ad ea eligere, ſi ius cõferendi aut eligendi ei conueniat ratione beneficij à quo ſuſpenſus eſt; quia ipſe eſt priuatus fructibus ſui beneficij, talis autem collatio eſt fructus beneficij. Hanc ſentent. inſinuat *Nauar. c.7. n.160.* *Nauar.*

Sed contrarium eſt dicendum; quia *c. Cùm Vintonienſis. 25. de electione.* expreſsè dicitur ſuſpenſos à beneficio poſſe eligere. Et ratio eſt; quia electio aut collatio beneficij, eſt propriè actus iuriſdictionis ac officij clericalis, à quo talis non eſt ſuſpenſus, & non niſi impropriè poteſt dici fructus beneficij. *dicto c. Cùm Vintonienſis. verbo Adminiſtrant. & ibidem Abbas.* & alij communiter. *c. Cùm Vintonienſis. Abbas.*

CONCLVS. VI. Ita ſuſpenſus non modò poteſt ſed etiã tenetur præſtare officium; ad quod aliàs ex beneficio obligatur, quia Suſpenſio eum pœna afficit, nulla autem obligatione liberat. Nec refert quòd non fruatur fructibus ipſius beneficij; quia hoc ſibi imputare debet. 12

Tenetur fungi ſuo officio.

Addunt tamen hîc aliqui, talem poſſe recipere fructus ſui beneficij correſpõdentes labori, quem inſeruiendo impendit; ſiue quantum arbitrio boni viri daretur ſuſtẽtationis cauſa deſeruitori, qui alieno nomine eos labores ſubiret. Ita *Auila p.2. diſp.2. dub.1. concl.6. circa finem, & Petrus Nauarra l.2. de reſtit. c.2. n.257.* Immò hic laxiùs loquitur: nã videtur omnes fructus ei concedere donec per iudicem iis priuetur. Non loquitur tamen particulatim de ſuſpenſo à beneficio, ſed generatim de ſuſpenſo aut excommunicato.

An aliquid poſſit percipere ex beneficio. Auila. Nauarra.

Alij verò volunt, hoc ſolùm eſſe verum, quando

do ita ſuſpenſus non habet alia bona quibus ſe ſuſtentet, ita vt aliàs ei eſſet neceſſe mendicare in dedecus ſtatus clericalis. Citatur pro hac ſententia *Nauar. c.25.n.124.* ſed ipſe potiùs tertiam ſententiam tenet.

Nauarr.

Tertiò, alij dicunt ſecundam ſententiam eſſe veram, quandu quis eſt ſuſpenſus in puram pœnam, ita vt non ſit in eius poteſtate Suſpēſionem tollere. Secùs eſſe quando eſt ſuſpenſus ob contumaciam; ita vt in eius poteſtate ſit ab ea, cùm voluerit, liberari: hunc enim volunt nullo modo debere ali fructibus ſui beneficij donec reſipiſcat. Ita *Nauar. ſup. & Suarez diſp.27.ſect.2.n.5.& Couar. l.3.variar.c.13.nu.8.§.Duodecimo hic.*

Nauarr. Couar. Suarez.

Quartò, alij volunt primam ſententiam eſſe veram reſpectu quotidianarum diſtributionum, quas dicunt ita ſuſpenſum lucrari ſi diuinis officiis interſit. Hæc ſententia videtur poſſe colligi ex Couarruuia ſuprà initio capitis. vbi fusè docet diſtributiones quotidianas non recenſeri inter fructus beneficij, & dari quaſi in mercedem laboris. Vnde ſequitur cùm ſuſpenſi à beneficio non priuentur mercede laboris, ſed fructibus beneficij; eos poſſe eas recipere, ſi officio interſint.

14 Ex his ſententiis credo tertiam in rigore iuris eſſe veram, præſertim reſpectu fructuum, qui à diſtributionibus diſtinguuntur, quia ſicut Suſpēſio ab officio priuat omni omnino exercitio officij, ita Suſpenſio à beneficio, omni emolumēto quod ex eo prouenire poſſet. Prima tamen & quarta ſententia ſunt æquitati valde conſonæ in iis, qui in puram pœnam præteriti peccati, per certum ac notabile tempus ſuſpenſi ſunt. Durum enim eſt aliquem cōgere per aliquot annos perpetuò clericali officio fungi, & negare ei omne emolumentum, quod inde ei poſſet euenire. nam hoc fere æquè graue foret ac ſi beneficio priuaretur: cùm tamen iudex voluerit eum longè mitiore pœna punire, quàm ſit priuatio beneficij. Secùs eſt de ſuſpenſo ob contumaciam; quia non meretur miſericordiam, cùm in eius poteſtate ſit, cùm voluerit, omnem pœnam effugere.

Addunt præterea aliqui, abſolutè ſuſpenſum à beneficio inualidè aliquod de nouo acquirere, ſed Iura, quæ adferunt, vt ſummum probant talem acquiſitionem eſſe irritandam, non autem eſſe irritam, vt notat *Suarez diſp. 27.ſect.1.num.26.* vide dicta ſuprà n.7.

Suarez.

15 Suſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ prohibetur intra Eccleſiam celebrare diuina officia, eáue audire; non tamen extra. Ita *Silueſter verbo Suſpenſio. qu.5.ver. Si verò.* & communiter alij. Ex quibus patet hanc cenſuram magis habere rationem interdicti, quàm Suſpenſionis. vnde etiam in iure modò hoc, modò illo nomine vocatur. Quare commodiùs de ea agemus diſp.17 n.57.

Silueſter.

16 Nota 1. Dictas Suſpenſiones aliquandu ferri cum hac clauſula *in perpetuum aut ſine ſpe relaxationis.* & tunc ſi ſit totalis Suſpenſio ab officio, Ordine aut beneficio, habet rationem depoſitionis, irregularitatis, aut priuationis beneficij, quia videtur omnem capacitatem ad dicta recuperanda tollere. Secùs eſſet, ſi tantùm eſſet partialis Suſpenſio ab officio, Ordine, &c.

Aliàs verò fertur vſque ad certum tempus, verbi cauſa; ad triennium, quo tranſacto per ſe deſinit. Et hæ Suſpenſiones non habent propriè rationem cenſuræ, quæ, vt notaui diſp.15. initio debet eſſe medicinalis, & ſublata contumacia tolli, ſed ſunt puræ pœnæ.

Tertiò, feruntur donec qui ſatisfecerit, quo poſito per ſe ceſſant.

Quartò, ad beneplacitum iudicis, & tunc eo mortuo, aut ab officio depoſito ceſſant; quia ipſæ ab eius voluntate vlteriùs pendere non poſſunt. Secùs ſi ferātur ad beneplacitum ſedis, quæ non moritur; aut donec reus miſericordiam mereatur, tunc enim indiget abſolutione.

Quintò, fertur ſæpe ſuſpenſio ſine determinatione temporis, & tunc cenſetur ferri donec reus reſipiſcat, quo poſito debetur abſolutio.

Nota 2. Exercentem aliquem actum ſibi per Suſpenſionem prohibitum, niſi materia leuis ſit (vt ſi ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ aliquot verſus in ea cantari audiat) peccare mortaliter, & fieri irregularem ſi eam violet per actum Ordinis, vt omnes fatentur. 17

Nota 3. Non eſſe nobis directè præceptum vt ſuſpenſos vlla in re vitemos, ſed tantùm ne eos ad exercendum actum ipſis prohibitum inducamus, aut in eo ipſis cooperemur. Vnde quod in *extrauagante Ad euitanda*, cōceditur nobis, ne teneamur toleratos vitare; ita intellige, quòd poſſimus eos ex iuſta cauſa inducere vt exerceant aliquos actus alias ſibi prohibitos; quo caſu ob noſtrum bonum eos licitè exercent. Vide dicta diſp. 14.dub.2.in ſimili de excommunicatis.

Non tenemur vllos ſuſpenſos in vlla re vitare. *Extrauag. Ad euitand.*

DVBIVM III.

Quinam & quas ob cauſas ſuſpendi poßint?

EX dictis diſp.13.dub.4.5.& 6. conſtat primò, quinam poſſint ferre Suſpenſiones, videlicet omnes eos, qui poſſunt ferre cenſuras. 18

Conſtat 2. nec defunctos, nec non baptizatos, nec Pontificem poſſe ligari hac cenſura. quia illi omnes nullis cenſuris propriè ligari poſſunt.

Tertiò, Doctores communiter fatentur ſolos clericus poſſe hac cenſura ligari, quia eſt quædam priuatio vſus poteſtatis Eccleſiaſticæ, cuius hi ſoli capaces ſunt. Quibus poſitis

Quæritur primò, Qualis culpa requiratur, vt poſſit ferri Suſpenſio? 19

Prima ſententia docet, poſſe aliquem ſuſpendi ob culpam alienam. Primò, quia *c. Vel non eſt compos 14. de temporibus ordination.* Pontifex puerum qui anno 13. ætatis fuerat ordinatus diaconus, *in iniuriam ordinantis* ſuſpendit ab officio diaconi, vſque ad legitimam ætatem. Secundò, quia *c.1. de ordinatis ab Epiſcopo qui renuntiauit epiſcopatui*, qui ignoranter & ſine culpa à tali ordinatus eſt, ab executione Ordinum ſuſpenditur. Tertiò, quia integra communitas poteſt ſuſpendi; atqui tunc ſæpe aliqui innocentes ſuſpenduntur ob alienam culpam, ergo, &c. Ita *Silueſt. verbo Suſpenſio n.4.* fauetque *D. Thom. in 4.d.18.q.2.a.3. quæſtiunc.2.ad* 2.

c. Vel non eſt.

Silueſter. D.Thom.

Secunda requirit quidem propriam culpam in ſuſpendendo, vult tamen ſufficere venialem. Ita *Caiet. verbo Suſpenſio.* Et fauet *Nau. c.27.nu.161.* & alij. Secundam partem probant: quia excommuni 20

Caietan. Nauar.

municatio minor, cùm priuet perceptione Sacramentorum, grauior eſt pœna, quàm Suſpenſio, & tamen incurritur ob peccatum veniale, ergo etiam Suſpenſio ita poterit incurri.

Tertia ſententia requirit culpam mortalem; quia cum hæc pœna ſit grauis, non videtur poſſe ferri ob leuem culpam. Ita *Aretinus apud Nauar. ſup.* & plurimi recentiores.

Aretinus Nauar.

21 Pro reſolutione Nota, nos dupliciter poſſe loqui de Suſpenſione.

Suſpenſio ſæpe in iure impropriè ſumitur. Dilecta.

Primò largo modo, qua ratione ſæpe in iure dicuntur aliqui ab eo exercitio ſuſpendi, quod iis quacunque ratione prohibetur. ſic *c. Dilecta, de maioritate,* &c. dicitur quædam Abbatiſſa quoſdam clericos ſibi ſubiectos ſuſpendiſſe, cùm tamen fœmina talis poteſtatis ſit incapax. Sic qui etiam ſine vllo peccato ante legitimam ætatem ordines ſacros recipit, dicitur ab iis ſuſpenſus, quia prohibetur iis fungi. Sed hæ Suſpenſiones ſunt omnino impropriæ; vnde eas violans non fit irregularis, vt docent *Panorm. in cap. Vel non eſt compos, cit. e. n. 4. Couar. Clement. Si furioſus p. 1. §. 1. n. 4.* & cum aliis *P. Sua. cit. diſp. 28. ect. 4. nu. 4.*

Panorm. Couar. Suar.

22 Conclvs. I. Nemo nunquam propriè ſuſpenditur niſi ob propriã culpam; quia cùm Suſpenſio ſit vera pœna iniquè iniungeretur non culpabili; vt patet ex *c. 2. de conſtitutionibus.* vbi dicitur: *Rem quæ culpa caret, in damnum vocare non conuenit.* Et ex *c. 2. de his quæ à maiore parte,* &c. vbi dicitur: nec pœna eſt vlteriùs extẽdenda, quàm delictum fuerit in excedente repertum.

Non fertur in innocentem.

c. de conſtit. Innocentes puniri nequeunt.

23 Ad primum & ſecundum argumentum poſitum n. 19. Reſpondeo ibi non agi de Suſpenſione propriè dicta; ſed in priore de inhabilitate quadam, quam quiuis habet ad ſuſcipiendum aliquem Ordinem, aut ſuſcepto vtẽdum, antequam habeat annos à iure præſcriptos. In ſecundo verò ſolùm ſignificatur talem non poſſe vti Ordine ita ſuſcepto, antequam a legitimo Epiſcopo veniam obtinuerit: quia ſicut non conuenit cum ſine illius conſcientia Ordinem ſacrum ſuſcipere, ita nec eo vti. Ad tertium neganda eſt minor, vt oſtendam nu. 26.

24 Conclvs. II. Vt quis incurrat eas Suſpenſiones, quæ in Eccleſia communiter ſunt in vſu, requiritur culpa mortalis; quia grauem pœnam continent, vt vel inde patet, quòd non niſi ob graues culpas ſoleant ferri. Poſſet tamen leuis aliqua Suſpenſio ob culpam venialem ferri; vt ſi quis vnin die à leui alicuius Ordinis functione ſuſpenderetur.

Ad argumentum contrarium poſitum nu. 20. nego maiorem: quia cùm quiuis à minore excõmunicatione facilè poſſit liberari, non reputatur grauis pœna.

25 Quæritur ſecundò, qua ratione communitas poſſit ſuſpendi? Nota, hoc tripliciter fieri poſſe. Primò, vt immediate omnes qui ſunt de ea communitate ob proprium peccatum ſuſpendantur. Et hic modus non habet difficultatem nam ſic etiam communitas poſſet excõmunicari: quamuis impropriè tunc dicatur ipſa communitas ſuſpendi aut excommunicari.

Communitas tripliciter ſuſpenditur.

Secundò, ita vt communitas ſecundum ſe immediatè ſuſpendatur ab aliquibus functionibus, quæ ipſi immediate conueniunt, vt e. à collatione alicuius beneficij, aliorum actu iuriſdictionis, ita tamen vt nulli particulares ſint ſecundum ſe ſuſpenſi ab aliquo exercitio, quod ipſis particulariter conuenit. Et certum eſt hoc modo aliquam communitatem poſſe ſuſpendi: vt patet clarè ex *c. 1. Ne ſede vacante.*

c. 1. Ne ſede vac.

Tertio, poteſt communitas ita ſecundùm ſe ſuſpendi, vt ſimul etiam particulares perſonæ a propriis functionibus ſuſpendantur. Vt *c. Quia ſæpe 40. de electione in 6.*

c. Quia ſæpe.

Præcipua igitur hic eſt difficultas, an Prælatus poſſit aliquam communitatem ita ſuſpendere, vt etiam innocentes immediate ſecundùm ſe ſint ſuſpenſi ab exercitio ſibi proprio? Quidam id affirmant, quia Interdictum poteſt ita ferri; ergo & Suſpenſio.

Conclvs. III. Quando communitas ſuſpenditur, etiã innocentes eatenus etiam ligantur, quatenus ſunt pars communitatis, ita vt non poſſint exercere actus, qui immediate per communitatem, eiúſue nomine exerceri debent; quia hac ratione nulli innoxij, ſed ipſa communitas, quæ verè noxia eſt, punitur; nunquam tamen ſuſpenduntur ab exercitio ſibi proprio: quia alias iure, quod iam legitime poſſident propter alienam culpam priuarentur. quod abſurdum eſt, & contra principia iuris citata n. 22. Confirmatur ex *c. Quia ſæpe 40 de electione in 6.* vbi Pontifex à beneficiis ac officio ſuſpendit Capitula, ac particulares perſonas, quæ bona Prælati defuncti ſibi vſurpant, & tamen expreſsè reſtringit hanc pœnam ad eas ſolas perſonas, quæ aliquid ex illis bonis perceperunt; apertè inſinuans innoxios non debere ob aliorum culpam puniri. 26

Suſpenſa communitate innocentes ſolum ligantur quatenus illius ſunt pars.

c. Quia ſæpe.

Quod autem aliqui dicunt hoc verum eſſe, quando ipſa communitas peccauit, ſecùs autem eſſe, quando caput communitatis peccauit, tunc enim omnes partes communitatis poſſe ſecundùm ſe ſuſpendi; ſine vlla cauſa dicunt: quia abſurdius eſt communitatem in particularibus perſonis innocentibus puniri, quando ſolùm ipſius caput peccauit; quàm ſi ipſa peccaſſet Et in vtroque caſu poteſt interdici et faciliùs, quando ipſa peccauit, quàm quando ſolum caput peccauit.

Ad argumentum poſitum in fine nu. 25. nego conſeq. Eſt enim valdè diuerſa ratio; nam per Interdictum innocentes propriè non puniuntur, ſicut nec per ceſſationem à diuinis, ſed Eccleſia ſolùm ex iuſta cauſſa certa ſua officia iis ſubtrahit, ac clericis præcipit ne ea ipſis impendant. Secùs eſt in Suſpenſione ac excommunicatione, per quas ij, qui illis ligantur, priuantur bonis quæ iam poſſident, quod pœnale eſt. Sed hæc pluribus oſtendam diſp. 17. num. 7. 27

DVBIVM IV.

Qua ratione Suſpenſio impediri vel tolli poſſit?

Conclvs. I. Omnis Suſpenſio impeditur per iuſtam appellationem præcedentem, ipſam ſententiam; quia impeditur poteſtas eam ferentis, niſi fortè iudici ſit conceſſum, vt non obſtante appellatione in cauſſa procedat. Per ſe patet, & eſt communis. 28

Con-

29 CONCLVS. II. Suſpenſio ab officio, aut ingreſſu Eccleſiæ non ſuſpenditur per appellationem ſubſequentem, quia ſecum executionem defert. Secus eſt de Suſpenſione à beneficio. Ita *Sylu. v. Suſpenſio q.* 3. *Angelus Suſpenſio.* 2. *n.* 1. *Nauarr. l.* 1. *conſ. tit. de elect. conſ.* 8. *n.* 2. *Henriq. l.* 13. *c.* 34. *n.* 4. *Auila p.* 3. *diſp.* 3. *dub.* 4. Prior pars apertè habetur, *c. Is qui* 20. *de sent. excom. in* 6. Secundam partem auctores vnà cum gloſſa ex eodem cap. colligunt. Nam cùm ibidem ſingulariter dicatur; Suſpenſionem ab officio & ingreſſu Eccleſiæ non ſuſpendi per appellationem ſubſequentem, contrarium innuitur de aliis ſuſpenſionibus. Quidam tamẽ ex Doctoribus citatis diſtinguunt inter Suſpenſionẽ a beneficio, & à fructibus beneficij, aiuntque ſecundam ſuſpendi per appellationem ſubſequentem, non tamen priorem; ſed non video, in quo iure fundentur. Quare melius *Nau. ſup.* ait: omnem Suſpenſionem per appellationem ſubſequentem ſuſpendi, præter Suſpenſionem ab officio, & ingreſſu Eccleſiæ. Et ſanè vel hoc, vel nihil quod ad rem præſentem faciat, ex dicto iure colligitur.

Qualiter Suſpenſio per appellationem ſuſpendatur. Silueſter. Angelus. Nauar. Henriquez. Auila c. Is qui.

Nauar.

30 CONCLVS. III. Suſpenſio lata per modum cenſuræ tollitur per abſolutionem eodem modo, quo aliæ cenſuræ. Quæ verò lata eſt per modum pœnæ non tollitur, antequam tempus ad quod lata eſt, exſpirarit, niſi per diſpenſationem factam ab habente poteſtatem. Tempore verò lapſu per ſe tollatur. Vide dicta num. 16.

DVBIVM V.

In quibus caſibus ſit Suſpenſio à iure lata?

SVſpenſiones variæ in diuerſis iuribus feruntur quas recenſent Summiſtæ *verbo Suſpenſio. Nau. c.* 27. *n.* 154. *& ſeq.* Et fusè *Antonin.* 3. *p. tit.* 27. *c.* 1. 3. *&* 4. *Auila p.* 3. *diſp.* 5. & fuſiſſimè *P. Suarez diſ.* 31. Nos autem hic eas in certas claſſes maioris lucis ac facilioris memoriæ cauſſa diſtributas, quanta potuerimus breuitate recenſebimus,

Nauar. Antonin. Auila. Suarez.

I. *Suſpenſio. ob vitium ordinantis.*

31 Ordinatus ab Epiſcopo hæretico, ſchiſmatico, excommunicato, interdicto, non toleratis, aut à ſimoniaco per ſententiam declarato (hos enim ſolos etiam in ſacris iam tenemur vitare, & toleratorum actus in gratiam & vtilitatem aliorum validi ſunt, poſt *Extrauag. Ad euitanda.* Vide dicta diſp. 14. n. 16. 17. 18. 19. 20.) item ſuſcipiens Ordinem ſacrum ab Epiſcopo, qui epiſcopatui abſolutè renũtiauit; hi, inquam, omnes ſuſpenduntur ab Ordine ſic ſuſcepto; *c.* 1. *&* 2. *de ſchiſmaticis, & c.* 1. *de ordinatis ab Epiſcopo qui epiſcopatui renũciauit.*

Extrauag. Ad euitanda.

32 Difficultas autem eſt: an hæc Suſpenſio incurratur ab iis, qui omnino ignoranter à talibus ordinantur? Multi id affirmant. Primò, quia in variis iuribus ita ordinati abſolutè dicuntur non habere Ordinis executionem. Secundò, quia *c.* 1. *de ordinatis ab Epiſcopo, qui epiſcopatui renunciauit,* ſignificatur, ignoranter à tali ordinatum indigere diſpenſatione, ergo erat ſuſpenſus. Tertiò, quia nemo poteſt dare quod non habet: tales non habent executionem Ordinum; ergo eam non poſſunt dare. Sed hæc argumenta non conuincunt.

Ad primum facile reſpondebitur, illa iura intelligenda de iis, qui peccarunt ſuſcipiendo à talibus Ordines, ne iniuſtè puniant inculpatos.

Ad ſecundum Reſpondeo, diſpenſationem ibi largè accipi pro permiſſione, & declaratione ipſius Epiſcopi, qui cognita cauſſa declarat eum non incurriſſe Suſpenſionem, ſed poſſe libere fungi Ordine ſuſcepto. Ad tertium nego maiorem. Nam nõ baptizatus validè baptizat. Adde, Epiſcopum non aliter ordinato dare executionẽ Ordinis, quàm ipſum ordinãdo: hoc ipſo autem quo validè Ordinem confert, confert etiam executionem, niſi ordinatus ea per ius priuetur: nullum autem ius talem executione Ordinis priuat.

33 Quare *Abbas in c. Veritatis, de dolo, & contumacia n.* 46. *& Innoc. in c.* 1. *de ſchiſmaticis.* negant tales ſuſpendi. Primò, quia hoc nullo iure probatur. Secundo, quia nemo debet ſine culpa puniri. Tertiò, quia *c. Si qui a ſimoniacis* 1. *q.* 1. *& c. Ordinationes* 9. *q.* 1. *& c. Per tuas* 35. *de ſimonia.* expreſsè dicitur tales poſſe vti Ordine ſuſcepto. Nec obeſt quòd *c. Si qui à ſimoniacis,* dicitur, taliũ ordinationes miſericorditer ſuſtineri: quia per hoc ſolum innuitur talibus cõcedi executionẽ Ordinis ex miſericordia erga ipſos, quia videlicet durũ eſſet innocẽtes punire. Et in aliis capitulis abſolutè dicitur eos ſecurè poſſe in Ordine ſuſcepto miniſtrare.

Abbas. Innocent.

c. Si qui. c. Ordinationes. c. Per tuas. c. Si qui.

34 Reſpondent aliqui, ea capitula ſolùm velle, ordinatos ignoranter à ſimoniacis, præciſè, quà tales ſunt, non incurrere Suſpenſionem, incurrere tamen eam, quatenus ſimul ordinantur ab excommunicatis, quales iam omnes ſimoniaci ſũt. Sed hæc reſponſio nullo modo ſatisfacit. Primò, quia tales præciſiones metaphyſicæ ad praxin, quàm iura dirigunt, non ſpectant. Secundò, quia ſimoniaci olim habebantur palàm pro hæreticis, & ordinatio ab iis facta habebatur minùs rata, quàm facta ab excommunicatis, vt patet *c. Ab excommunicatis* 9. *q.* 1. Tertiò, quia *c. Ordinationes* 9. *q.* 1. apertè dicitur, eorum ordinationem, qui ignoranter ab hæreſiarchis, nominatim excommunicatis, ordinati ſunt, haberi ratas.

c. Ab excommunicatis. c. Ordinationes

Quare omnino credo dicendũ, tales non incurrere verã Suſpenſionem, ſed vt ſummũ aliquam inhabilitatẽ, quæ eos præſertim in foro externo ab executione Ordinum impediat, donec ad miniſtrandum à legitimo iudice facultatẽ accipiãt, quod non eſt improbabile, tum ob *c.* 1. *de ordinatis ab Epiſc. qui epiſcopatui renunt.* tum ob multorum DD. auctoritatem. Contrà tamen facientes non fiunt irregulares, vt benè notat *Auila* 3. *p. diſp.* 5. *dub.* 8. *§. Ad argum. & Suarez diſ.* 31. *ſect.* 1. *num.* 62.

Ignoranter ordinati ab hæretico, &c. non ſuſpenduntur.

Auila. Suarez.

II. *Suſpenſio. ob defectum ordinationis.*

35 Sine licentia ſui Epiſcopi Ordinem ſacrũ ſuſcipiens ab Epiſcopo alieno eſt ſuſpẽſus ab Ordine ſic ſuſcepto ad beneplacitũ proprij Epiſcopi, niſi per triennium fuerit cum ordinante cõmoratus, & hic beneficium illi de facto conferat. *Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 8. *&* 9. *de reform.* Excipe caſum ignorantiæ. Epiſcopus verò alienum ſcienter ordinans ſine licentia proprij Epiſcopi, per annum ſuſpenditur à collatione Ordinum. Et ſi hæc Suſpẽſio ſit manifeſta, ius concedit eius ſubditis licentiam, vt poſſint à quouis vicino Epiſcopo ordinari, *c. Eos qui, de temporibus ordinandorum in* 6. Similiter *Trid. ſeſſ.* 14. *c.* 2. Epiſcopos titulares conferentes ſine licentia Ordines aut primam tonſuram, ſuſpendit per annum à Põtificalibus. & *ſeſſ.* 7. *c.* 10. *de reform.* ad beneplacitum futuri Epiſcopi ſuſpendit ab

Trident.

c. Eos qui. Tridentinum.

Ordinibus eum, qui nō coactus ratione beneficij ſuſcepti aut ſuſcipiendi dimiſſoriis intra primum annum ſedis vacantis à Capitulo impetratis ordinatur in ſacris. Item *ſeſſ.6.c.5.* ordinantem ſine licentia in aliena diœceſi à pontificalibus, & ordinatum ab Ordinibus ſuſpendit.

Quis dicatur proprius Epiſcopus ad ordinandum.

Vbi nota, quoad hos effectus proprium alicuius Epiſcopum dici eum, in cuius diœceſi ipſe domicilium aut beneficium habet, aut natus eſt ex parentibus, qui tunc ibi domicilium habebant. Vide dicenda diſp. 20. num. 93.

III. *Suſpenſio ob ordinationem intempeſtiuam.*

Pius V.

36 Qui ante legitimam ætatem aut extra tempora ſacros Ordines ſuſcipere præſumpſerint, ſuſpenduntur ab ordinibus ſic ſuſceptis per extrau. Pij V. Qua in re excuſat ignorantia quæ nō ſit affectata. ſicut & ab irregularitate eum, qui in illa Suſpenſione peracta pœnitentia celebraret, putans id licitum. Vide *Auilam p. 3. d. 5. dub. 7.*

Auila.

Nota, Sacerdotem ſua ordinatione incurrentem hanc Suſpenſionem non fieri irregularem conſecrando ſimul cum ordinante, quia tunc nondum eius ordinatio perfecta eſt, & conſequenter nec Suſpenſio perfectè incurſa: ſecùs autem eſt ſecundùm aliquos de diacono canente Euangelium in eodem ſacro; quia hæc eſt actio Ordinis ſequens perfectam ordinationem. Probabiliùs tamen *Suarez diſ. 31. ſect. 1. n. 17.* etiam de hoc id negat, quia hi actus, moraliter loquendo: non fiunt poſt ordinationem, quæ cenſetur durare, quamdiu durat officium.

Suarez.

IV. *Suſpenſio ob ſimoniam.*

37 *c. penult. de ſimon.* qui ordinat aliquem accepta ab eo promiſſione, aut iuramento quòd non petet ab eo beneficium aut alimenta. item cum tali promiſſione eum præſentans ad Ordinem, ſuſpenduntur per triennium; ille à collatione, hic ab executione Ordinum: ordinatus verò ab Ordine ſic ſuſcepto, donec à Papa abſoluatur. Quod *c. Per tuas nobis 37. eodem tit.* extenditur ad eum, qui neſciebat id eſſe illicitum. Sed hoc intelligendum quoad forum externum in quo præſumitur deliquiſſe, vt *Suarez diſp. 31. ſect. 1. n. 34.*

c. Per tuas.

Suarez.

Ordinatus ſine titulo non eſt ſuſpenſus. c. Cum ſecundum. Auila.

38 Nota, Epiſcopum ordinantem aliquem ſine vllo titulo teneri eum alere donec de beneficio ſit ei prouiſum; nec hic vlla ratione eſt ſuſpenſus, *c. Cum ſecundum de prabend.* nec etiam peccat, niſi dolo, v. c. conficto titulo talem ordinationem obtineat. Talem autem hoc caſu Suſpenſionem incurrere multi aſſerunt: *P. Auila* tamen *3. p. diſp. 5. dub. 5.* probabiliùs id negat; quia nullo iure eſt expreſſum. cùm canones antiqui abſolutè reuocati ſint per *c. Cum ſecundum, de prabend.* Vtrùm autem litteræ dimiſſoriæ tali dolo obtentæ ſint inualidæ, & earum vi ordinatus incurrat Suſpenſionem latam in eos, qui ſine his ordinantur ab alieno Epiſcopo, dubium eſt. Quidam negant, *Suarez* verò *ſuprà*, probabiliùs affirmat. quia conceſſa facultas non extenditur vltra mentem concedentis; nec videtur Epiſcopus velle vlla ratione conſentire in illius ordinationem, & conſequenter nec his litteris velle dare facultatem.

c. Cum ſecundum.

Suarez.

Sixtus V. Clem. VIII.

39 Item conferens Ordinē ſimoniacè, per bullam Sixti V. & Clementis VIII. ſuſpenditur à collatione omnium Ordinum, etiam primæ tonſuræ, & ab executione munerum pontificalium, & interdicitur ab ingreſſu Eccleſiæ; & ſi ſpretis cenſuris his, temere ſe vetitis ingeſſerit, à regimine Eccleſiæ aut monaſterij, ac perceptione fructuum eiuſdē, ac quorumcumque beneficiorum Suſpenſionem ipſo iure incurrit. Ordinatus verò ſuſpenditur ab Ordinibus ſuſceptis ſine vlla ſpe altius aſcendendi; & ſi in iis præſumpſerit miniſtrare non modò irregularitatem, ſed omnium etiam dignitatum, officiorum, beneficiorum, etiam cuiuſuis ordinis aut militiæ regularium & vocis actiuæ & paſſiuæ, ſi regularis ſit, priuationem de facto incurrit cum perpetua inhabilitate ad eadem vel alia obtinenda: & eorundem ſic vacantium diſpoſitio, ac harum pœnarum relaxatio ſoli Papæ reſeruatur. Nec alius vllus per vlla omnino priuilegia ab his cenſuris, etiam occultis abſoluere, ſiue in iis diſpenſare poteſt.

Multi addunt committentes ſimoniam in beneficiis eſſe ſuſpenſos, ſed non probant, niſi quatenus omnes ſimoniaci ſunt excommunicati, per *extrauagantem 2. de ſimonia.* *Extrau. 2. de ſimonia.*

V. *Suſpenſio in promotum per ſaltum.*

Promotus per ſaltum ſuſpenditur ab Ordine ſic ſuſcepto & alio ſuſcipiendo etiam omiſſo; poteſt tamen cum eo diſpenſare Epiſcopus ſi priùs non miniſtrarit. Colligitur ex *Trident. ſeſſ. 23. cap. 14.* 40

Trident.

VI. *Suſpenſio.*

Qui Ordines ſacros extra caſus iure permiſſos ſuſcipit poſt contractum matrimonium etiam non conſummatum, ſuſpenditur ab Ordine ſuſcepto, & aliis ſuſcipiendis, nec poteſt ad beneficium promoueri: poteſt tamen Epiſcopus cum eo diſpenſare ſi religionem ingrediatur. Ita *Ioan. XXII. extrau. Antiqua.* Alij volunt hunc fieri irregularem, & fortè meliùs.

Ioan. XXII.

VII. *Suſpenſio.*

Qui excommunicatus ob percuſſionem clerici Ordines ſuſcipit, manet à ſuſceptis ſuſpenſus, cum quo ſolus Papa diſpenſat: cum Religioſo tamen, qui id aliquo modo ignoranter fecit, diſpenſat Prælatus, *c. Cum illorum, de ſent. excommunic. Suarez diſp. 31. ſect. 1 num. 19.* 41

c. Cum illorum. Suarez.

VIII. *Suſpenſio.*

c. Quia in omnibus, de vſuris, ſuſpenditur ob officio ad arbitriū Epiſcopi clericus qui à publico vſurario oblationes accipit, aut ita mortuū Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradiderit. Poſt *extrauagantē* tamen *Ad cuitanda*, hoc intelligēdum eſt de vſurario per ſententiā publicè de vſuris condemnato. Oblationes autem hîc dicuntur, quæ dantur gratis Eccleſiæ, aut eius miniſtris, qua tales ſunt.

Extr. Ad cuitanda.

IX. *Suſpenſio.*

Clement. 2. de vita & honeſtate clericorum, clerici beneficiati vtentes, publicè ſine iuſta cauſſa veſtibus variis coloribus contextis, ſuſpenduntur ſex menſibus à beneficio: non beneficiati in ſacris conſtituti eodem tempore ad beneficia redduntur inhabiles: ſacerdotes verò aut dignitatem obtinentes duplam pœnam incurrunt. Vbi Nota cum *Suarez diſp. 31. ſect. 3.* hanc pœnam non incurrere eum, qui ex occaſione extraordinaria aliquoties his vtitur, aut iis circumſtantiis, vt non 42

Suarez.

peccet

peccet mortaliter: in quo multum poteſt conſuetudo loci.

X. *Suſpenſio.*

43 Qui Eccleſiam ſibi commiſſam præſumunt alienis debitis grauare, aut litteras aut ſigilla alicui concedere, quibus poſſit obligari, ſuſpenduntur ab adminiſtratione temporalium & ſpiritualium, *c.2. de ſolutionibus.*

XI. *Suſpenſio.*

c. Quia ſæpe. c. Præſenti.

Qui vacante ſede Cathedralis, regularis, aut collegiatæ Eccleſiæ bona Prælati defuncti, aut ipſius ſedis occupant, ſuſpenduntur ab officio & beneficiis donec plenè reſtituant. *c. Quia ſæpe, de electione in* 6. Similis Suſpenſio fertur *c. Præſenti de officio Ordinarij in* 6. In clericos Epiſcopo inferiores iniuſtè ſibi vſurpantes bona Eccleſiarum vacantium ſibi ſubiectarum aut ad ſuam diſpoſitionem pertinentiũ. Epiſcopi id agentes ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenduntur, vel potiùs interdicuntur.

XII. *Suſpenſio.*

c. Si compromiſſarius. c. Cum in cunctis.

44 Compromiſſarius eligens indignum in Epiſcopum aut ſuperiorem dignitatem, ſuſpenditur per triennium à beneficiis, quæ in eadem Eccleſia obtinet, *c. Si compromiſſarius de elect. in* 6. Eadem pœna *c. Cum in cunctis, de elect.* ſtatuitur in eos, qui aliquem eligunt in Epiſcopum, qui aut 30. annorum, aut ex legitimo toro, aut vita & ſcientia commendabilis non ſit; aut qui eligunt ad beneficium curam animarum habens eum, qui aut 25. annum non attigerit, aut moribus & ſcientia non ſit commendandus. Similis pœna fertur *extrau. vnica de poſtulatione Prælatorum*, in eos, qui aut in Epiſcopum eum qui 27. ætatis annum non attigerit, aut Religioſum mendicantem ad Eccleſiaſticam dignitatem cathedrali inferiorem poſtulant. Similis item pœna fertur *c. 1. Si compromiſſarius de elect. in* 6. in eos, qui in perſonam electi ad perſonatum canonicum aut dignitatem aliquid obiiciunt, quod probare non poſſunt.

c. Si compromiſſarius.

XIII. *Suſpenſio.*

c. Exigit.

45 *c. Exigit, de cenſibus in* 6. viſitatores Eccleſiarum, & eorum familiares, qui occaſione viſitationis munera aut procurationes in pecunia, etiam à ſponte offerentibus recipiunt: aut etiam in victualibus ab iis, quibus viſitationis officium non impendunt, niſi intra menſem duplum reſtituant, ſuſpenduntur ab officio & beneficio donec reſtituant; Epiſcopus verò ingreſſu Eccleſiæ interdicitur.

XIV. *Suſpenſio.*

Extrau. 3. de priuil.

Extrau. 3. de priuilegiis. ſuſpenduntur abſolutè, qui conferunt aut recipiunt beneficia eorum, qui ob ſua negotia ad Romanam curiam proficiſcuntur, aut in ea officia aliqua exercent.

XV. *Suſpenſio.*

c. 1. de ſent. & re.

46 *c. 1. de ſententia & re iudicata in* 6. iudex Eccleſiaſticus ordinarius, aut delegatus qui ob gratiam vel auaritiam grauat alterutram partem, ſuſpenditur abſolutè per annum ab officio.

XVI. *Suſpenſio.*

Trident.

Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrimonij ſacerdotem qui etiam prætextu cuiuſuis priuilegij aut conſuetudinis ſpõſis benedicit aut matrimonio coniungit ſine proprij ſpõſorũ parochi licentia, tamdiu ſuſpendit, donec ab Epiſcopo parochi cuius officium vſurpauit, abſoluatur. Videtur autẽ ſacerdos hic formaliter ſuſpendi, ſcilicet ab omni officio ſacerdotali, vt *Suarez. diſp. 31. ſect. 3. n. 18.* Alij verò volunt abſolutè ab officio & beneficio ſuſpenſum eſſe. *Suarez.*

XVII. *Suſpenſio.*

c. 1. de ſchiſmaticis; qui ſponte de tenendo ſchiſmate iuramentum præſtiterunt, ſuſpenduntur ab Ordinibus & dignitatibus. *c. 1. de ſchiſmaticis*

XVIII. *Suſpenſio.*

c. Nullus de tempor. ordinandorum in 6. conferens primam tonſuram alieno ſine licentia, aut infanti non ingredienti Religionem, aut illiterato (qui ſcilicet legere, & ſcribere, aut rudimenta fidei neſciat, vt *Trid. ſeſſ. 23. c. 4.*) aut coniugato non parato ingredi Religionem, aut ſacros Ordines legitimè ſuſcipere, per annum à collatione primæ tonſuræ ſuſpenditur. 47 *c. Nullus.* *Tridentinum.*

Multi autem Doctores aſſerunt conferentem quemuis Ordinem aliquo ex dictis modis illicitè manere ab eius collatione per annum ſuſpenſum. Sed excepto caſu in ſecunda Suſpenſione allato, id nullo iure probant.

XIX. *Suſpenſio.*

c. Prouida, de elect. in 6. iudices inferiores Papa, qui poſt appellationem contra formam ibi præſcriptam immiſcent ſe cognitioni electionis Epiſcoporum eos confirmando & conſecrando, per annum ab Epiſcoporum confirmatione & conſecratione ſuſpenduntur. *c. Prouida.*

XX. *Suſpenſio.*

c. 2. de rebus Eccleſiæ non alien. Prælati contra formam ibi præſcriptam ſubiicientes bona Eccleſiæ laicis, ab officio & adminiſtratione: clerici verò qui ſcientes talia præſumi id Superiori non aperuerint (cùm ſcilicet id ſine dãno ſuo in iudicio probare poſſent) à beneficiis, quæ in tali Eccleſia obtinent, per trienniũ ſuſpenduntur. Prælati autẽ hîc tam Epiſcopi, quã inferiores intelligũtur. 48 *c. 2. de rebus.*

XXI. *Suſpenſio.*

Paulus II. in 2. extrau. Epiſcopos, quibus commiſſa eſt à Pontifice examinatio cauſæ, ob quam petita eſt facultas alienandi rem Eccleſiæ, ſi ſua poteſtate per gratiã, auaritiam, aut timorem in damnum Eccleſiæ abutantur, per annum ab officio ſuſpendit: quo tempore ſi damnabiliter diuinis ſe ingerant, irregularitatem reſeruatam Papæ incurrunt, illis verò inferiores excommunicantur. 49 *Paulus II.*

XXII. *Suſpenſio.*

c. 1. de vſuris in 6. Epiſcopi & ſuperiores qui domos ſuas elocant alienigenis volentibus publicè in iis vſuram exercere, aut qui in ſuis terris tales permittunt habitare, abſolutè ſuſpenduntur, ſcilicet ab officio & beneficio; inferiores verò perſonæ excommunicantur, & communitates interdicuntur. *c. 1. de vſuris.*

XXIII. *Suſpenſio.*

Clement. 1. de hæreticis Inquiſitores, qui odij, gratiæ vel lucri cauſſa omittunt contra iuſtitiam & conſcientiam ſuam contra hæreticos procedere vti debent; aut ex ſimili affectu alicui hæreſin aut officij inquiſitionis impedimentum imponendo præſumunt eum vexare, ſi Epiſcopi aut Superiores ſint, triennium ab officio ſuſpenduntur, alij excommunicantur. 50 *Clem. 1. de hæret.*

XXIV. *Suſpenſio*.

Clem. 2. de pœnis.

Clement. 2. de pœnis Prælati qui curant clericos à dominis ſæcularibus capi, vt ita cogant eos ſuis beneficiis renunciare; item qui tam ſeipſos, quàm alios clericos ab iiſdem capi curant, ne citati ſedem Apoſtolicam adeant, per triennium à beneficio ſuſpenduntur. Comprehenduntur autem hic etiam Epiſcopi, quia hi primariò per Prælatos intelliguntur. Inferiores verò clerici omnibus beneficiis eo ipſo ſunt priuati. Incurritur autem hæc Suſpenſio ſtatim ac captus beneficium reſignauit, aut ſtato tempore coram ſede Apoſtolica non comparuit.

XXV. *Suſpenſio*.

Ioan. XXII.

51 *Extrau. 1. Ioan. XXII. de elect.* percipientes fructus anni primi & ſecũdi beneficij alicuius defuncti, ita vt non relinquant ſucceſſori ibi ſtatutam portionem, Epiſcopi à pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenduntur, & communitates interdicuntur donec reſtituant; alij excommunicantur.

XXVI. *Suſpenſio*.

Extrau. 2. de elect.

Extrau. 2. de elect. Prælati à Papa promoti aut confirmati abſque eiuſdem authenticis litteris ſuarum Eccleſiarum adminiſtrationem recipientes, ab hac & earundem fructuum perceptione, & Capitula, quæ eos recipiunt, à ſuis beneficiis ſuſpenduntur.

XXVII. *Suſpenſio*.

Trident.

52 *Trident. ſeſſ. 25. c. 14.* Epiſcopum concubinarium qui à Synodo prouinciali monitus ſe non emendat, abſolutè ſuſpendit.

XXVIII. *Suſpenſio*.

c. vlt. de apoſtatis.

c. vlt. de apoſtatis Religioſum in apoſtaſia recipientem Ordinem ſacrum ab eo ſuſpendit.

XXIX. *Suſpenſio*.

c. Non ſolùm c. Conſtitut.

c. Non ſolùm & c. Conſtitutionem, de regularibus in 6 Religioſi mendicantes admittentes aliquem ad profeſſionem intra annum probationis, ſuſpenduntur à receptione ad profeſſionem.

XXX. *Suſpenſio*.

Clem. 1. de rebus.

53 *Clement. 1. de rebus Eccleſiæ non alien.* Religioſus alicui monaſterio, prioratui, Eccleſiæ ſeu adminiſtrationi cuiuis præſidẽs, extra caſum conductionis aut venditionis fructuum ad breue tempus; iura aut poſſeſſiones eiuſdẽ loci alicui ad vitam, aut certum tempus concedens, ſine neceſſitate aut magna vtilitate, aut non habito conuentus aut Superioris conſenſu, ſuſpenditur ab officio.

XXXI. *Suſpenſio*.

Clem. 1. de decimis.

Clement. 1. de decimis. Religioſi præſumentes iniquẽ vſurpare, aut ſibi appropriare decimas, aut modis ibi dictis Eccleſias iis priuare, niſi requiſiti intra menſem deſtiterint, & intra duos menſes damnificatis ſatisfecerint, ſuſpẽduntur ab officij & beneficij adminiſtratione, donec reſtituant, aut ſi hæc non habeant, excommunicantur.

XXXII. *Suſpenſio*.

Clem. 1. de ſtatu.

Clement. 1. de ſtatu Monachorum, §. Si quis autem 54
Religioſus Benedictinus præſumens non vti habitu ibi præſcripto, ſi ſit Abbas, aut Prior Abbatem non habens, à collatione beneficiorum, & inferior ab adminiſtratione ſua per annum ſuſpenduntur; aut ſi nullam habet, ad hanc aliudque beneficium per annum redditur inhabilis: quam pœnam ſinguli dicta ratione, per biennium incurrunt, ſi venationi, aut aucupationi clamoſæ, aut alteri, cum canibus aut auibus ex propoſito interfuerunt.

XXXIII. *Suſpenſio*.

Clem. 1. de priuil.

Clement. 1. de priuilegiis abſolutè ſuſpenduntur 55
Prælati Religionum, qui requiſiti intra menſem, non ſatisfaciunt iis, quos eorum Religioſi aliquo ex his modis læſerint: ſcilicet Prælatis in concionibus detrahendo; laicos ab eorum Eccleſiis abſtrahendo; indiſcretas indulgentias promulgando; teſtatores, ne matricibus Eccleſiis aliquid legent, retrahendo; legata vel debita incerta in aliorum præiudicium curando ſibi ſuiſque erogari; à caſibus Papæ aut Ordinariis reſeruatis ſine priuilegio abſoluendo; aut perſonas Eccleſiaſticas ſuam iuſtitiam proſequentes, præſertim coram iudicibus a Papa delegatis indebitè vexare, aut ad loca plura, præſertim multùm remota conuenire, præſumendo, læſerint.

XXXIV. *Suſpenſio*.

Clement. Cupientes.

Clement. Cupientes, de pœnis Religioſi qui requiſiti à rectoribus Eccleſiarum ſcienter omittunt ſibi confitentibus mouere ſcrupulum ob non ſolutas decimas, ſuſpenduntur à munere concionandi, donec id fecerint, ſi poſſint, & priùs concionantes excommunicantur.

Et hæ ſunt præcipuæ Suſpenſiones iure latæ. 56
Adferunt alij alias, verbi cauſſa de publico peccatore, maximè concubinario, ſed non probant; imò hunc, quidquid de iure antiquo fuerit, iam non eſſe ſuſpenſum apertiſſimè colligitur ex *Trident. ſeſſ. 25. c. 14. de reform.* vbi tali monitione præmiſſa iubetur primò puniri ſubtractione tertiæ partis fructuum: poſt ſecundam monitionem iubetur priuari omnibus fructibus, & à beneficiorum adminiſtratione ſuſpendi.

Trident.

Imò nec in Sodomitas etiam aliqua Suſpenſio lata eſt: Pius V. tamen in ſua conſt. 70. tam dirum nefas exercentes omni beneficio, officio, dignitate, & priuilegio clericali auctoritate dicti canonis priuat. Sed hæc lex requirit exercitium ſiue frequentiam talis actus, nec reum præſertim occultum obligat ante ſententiam. Ita *Suarez. diſp. 31. ſect. 4. num. 22.*

Pius V.

Suarez.

DISPVTATIO XVI.

DE DEPOSITIONE ET DEGRADATIONE.

QVIA hæ duæ pœnæ valde ſimiles ſunt ſuſpenſioni, breuiter etiam de his aliquid iudicaui dicendum.

Dubitatur primò, Quid ſint depoſitio vel degradatio?

Degradatio alia verbalis alia realis *c. 2. de pœnis.*

1 Nota primò, duplicem eſſe degradationem, aliam verbalem, aliam realem, vt habetur *c. 2. de pœnis in 6.*

CONCLVS. Depoſitio ſiue degradatio verbalis eſt, pœna Eccleſiaſtica qua clericus in perpetuum priuatur omni officio, ac beneficio clericali, retento ſolo priuilegio canonis ac fori. Realis verò degradatio eſt, quando clericus primò verbaliter degradatus certa ſolennitate ſpoliatur omnibus veſtibus ac ſignis clericalibus, omnique priuilegio clericali. patet hæc ex *c. 2. de pœnis in 6.*

c. 2. de pœnis

Degradatio verbalis duplex.

2 Nota ſecundò, aliquos diſtinguere duplicem depoſitionem ſiue degradationem verbalem: vnam quam iudex facit in ordine ad degradationem realem, & cum intentione ad hanc procedendi; & hanc volunt propriè dici degradationem: aliam verò quæ fit ſine intentione vlteriùs procedendi, & hanc volunt propriè dici depoſitionem. alij verò volunt hæc duo nomina pro eodem ſumi. nam ius ea ita ſumit; vt patet c. 2. *de pœnis in 6.* Sed quidquid ſit de nominibus, quæ ius ſæpe confundit, certum eſt duplicem eſſe depoſitionem iam dictam, vt omnes fatentur, & patet ex *c. 2. citato*, vbi deſcribitur prior, & ex *c. Cum non ab homine 10. de iudiciis, c. Si Epiſcopus d. 50. c. Si quis clericus d. 81. c. Tuæ 6. de pœnis. & c. 1. de homicidio in 6.* in quibus agitur de ſecunda. & quamuis iura hæc nomina ſæpe confundant, ſæpiùs tamen hanc ſecundam videntur vocare depoſitionem, & priorem degradationem.

c. 2. de pœnis.

c. Cum non. c. Si Epiſcopus. c. Si quis clericus. c. Tuæ. c. 1. de homicidio.

Depoſitio conuenit cum ſuſpenſione.

3 Hinc infertur primò, depoſitionem conuenire cum ſuſpenſione, quòd vtraque ſit pœna quæ priuet bonis ſolis clericis propriis, ideoque his ſolis infertur.

Differt ab eadem.

Infertur ſecundò, eas differre primò, quòd ſuſpenſio non priuet propriè ipſo officio aut beneficio, ſed ſolùm eorum vſum impedit; vt patet vel ex ipſa voce: contrà verò depoſitio vtroque priuat.

Secundò, ſuſpenſio ex natura ſua non exigit, vt ſit perpetua, ſed potius vt ſit temporalis, quamuis perpetuitas ei abſolute non repugnet: contrà depoſitio exigit, vt ſit perpetua. vnde ſequitur tertia differentia, quòd in ſuſpenſione longe facilius diſpenſetur quàm in depoſitione.

Addunt plurimi quartam differentiam, quòd depoſitus totaliter ſemper priuetur omni beneficio & officio clericali, ſuſpenſio verò ſemper ſolùm partialiter etiam eorum vſu priuet. hinc aiunt, ſi quis in perpetuum ſuſpenderetur ab omni officio ac beneficio, quantumque iudex vteretur voce ſuſpenſionis, fore tamen potiùs depoſitionem quam ſuſpenſionem. Vide *P. Aulam 3. p. diſp. 1. dub. 2. & Nauar. c. 27. num. 151.* 4

Aula. Nauar.

Alij verò hæc non admittunt, voluntque primò aliquem poſſe vere ſuſpendi in perpetuum ab officio & beneficio, & tamen hunc non fore depoſitum; quia non priuaretur ipſo officio aut beneficio. Secundò, poſſe etiam aliquem partialiter deponi, verbi cauſa à ſolo beneficio, aut ex ercitio Ordinis, aut à iuriſdictione, &c. & tunc priuaretur in perpetuum, aut ſolo vſu Ordinis, aut ſola iuriſdictione, aut ſolo beneficio cum inhabilitate ad ſimile recipiendum.

Quæ quidem vera ſunt, ſi loquamur de eo quod abſolute fieri poſſit, non credo tamen vllam ſimilem eſſe praxin, ſiue in iure, ſiue in iudiciis, & capita quæ ab illis citantur pro partialibus illis depoſitionibus, de abſoluta & totali depoſitione loquuntur; vt patet *cap. Cum non ab homine 10. de iudiciis, c. Si Epiſcopus. d. 50. c. Si quis Epiſcopus. c. Si quis clericus d. 81:* in quibus vltimis etſi aliqui expreſſe ſolùm iubeantur deponi ab honore & officio, tamen dum additur ſolam laicam communionem iis permittendam, expreſſe ſignificatur etiam depoſitio ab Ordine & beneficio, præſertim cùm actus Ordinis etiam ſub officio contineantur, & beneficium ſub honore. 5

In iure non fit mentio partialis depoſitionis.

c. Cum non. c. Si Epiſcopus. c. Si quis Epiſcopus. c. Si quis clericus.

Dubitatur ſecundò qua ſolennitate debeat fieri degradatio?

Hac de re c. 2. *de pœnis in 6.* ita dicitur *... alis degradatio, ſeu depoſitio ab Ordinis, vel ... eccleſiaſticis eſt à proprio* (ſcilicet rei) *Epi... ſtente in degradatione clericorum in ſacris conſti... rum ordinibus, certo Epiſcoporum numero definito canonibus faciendo: quanquam proprij Epiſcopi ſententia, ſine aliorum Epiſcoporum præſentia, ſufficiat in degradatione eorum qui minores duntaxat ordines receperũt.* Et infrà dicitur, in reali degradatione degradandum debere ſiſti ſuo Epiſcopo cum omnibus veſtibus ab inſignibus ad ſuum officium ſpectantibus, iiſque per Epiſcopum eodem ordine ſpoliari, quo in ordinatione ei fuerant tradita, retrograde tamen, ita vt vltimò traditum primò auferatur; caput eius debet abradi, aut ita tonderi, vt nullũ coronæ veſtigiũ appareat, & in ablatione 6

c. 2. de pœnis.

ſingulorum inſignium dicit Epiſcopus ſe ei eam dignitatem auferre,& in ablatione vltimæ veſtis dicit: *Auctoritate omnipotentis Dei Patris,& Filij,& Spiritus ſancti, ac noſtra tibi auferimus habitum clericalem,& deponimus,degradamus, ſpoliamus, & exuimus te omni ordine,beneficio, & priuilegio clericali.*

7 Vbi Nota primò,auctores communiter docere verbalem degradationem Epiſcopi debere fieri per Metropolitanum, aſſiſtentibus ei duodecim aliis Epiſcopis, degradationem verò inferiorum clericorum debere fieri à proprio Epiſcopo,aſſiſtẽtibus ei in degradatione presbyteri ſex aliis Epiſcopis, in diaconi verò vel ſubdiaconi tribus: pro aliis verò non eſt opus aſſiſtentia Epiſcoporum,ſed ſufficit ſi Epiſcopo aſſiſtant aliqui de capitulo. colligunt hoc communiter ex *c. Si quis, c. Felix & c. Si autem presbyteri 15. qu. 7.*

Quinam in ſingulorum clericorum degradatione debeant eſſe præſentes.

c. Si quis. c. Felix. c. Si autem.

8 Nota ſecundò,hos aſſiſtentes Epiſcopos requiri, vt ſimul cum proprio Epiſcopo iudicent de cauſa rei, vt patet ex *c. Si autem presbyteri* citato. Idque ſolùm in degradatione verbali in qua fertur ipſa ſententia,quę matura deliberatione,prudentique iudicio priùs examinari debet.hac autem lata realis degradatio à ſolo proprio Epiſcopo fit, vt apertè colligitur ex *c. 2. de pœnis in 6.*

c. 2. de pœnis

Suarez diſ. 30. ſect. 1. n. 18. citans alios grauiſſimos auctores, addit eam aſſiſtentiam Epiſcoporum ſolum requiri quando verbalis degradatio fit in ordine ad realem degradationem,ſecùs autem eſſe de depoſitione,quæ eò nõ ſpectat; quia hæc non eſt ita grauis,quod credo conſuetudine ita potuiſſe induci.& huic ſententiæ multum fauet *Triden. ſeſſ. 13. c. 4. de reform.* vbi hoc ſatis apertè innuit. Iura tamen citata loquuntur generatim de omni iudicio criminali talium perſonarum.

Suarez.

Tridem.

Nota tertiò hanc ſolennitatem iam magnam 9
accepiſſe moderationem. Primò per *c. 1. de hæreticis in 6.* Secundò, per *Trident. ſeſſ. 13. c. 4. de reform.* vbi decernit Epiſcopum per ſe, aut ſuum vicarium poſſe procedere ad verbalem degradationem presbyteri,aut inferioris clerici cum ſola aſſiſtentia totidem Abbatum mitratorum, loco Epiſcoporum; aut ſi hi commodè non poſſint conuenire, aſſiſtentibus aliis perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graues, ac Iuris ſcientia commendabiles ſint.

c. 1. de hæreticis. Tridem.

Nota quartò,in degradatione Epiſcopi requiri 10
etiam modò duodecim Epiſcoporum aſſiſtentiam, quia Iura moderantia antiquos canones de horum degradatione non agunt; in qua etiam hoc obſeruandum eſt, eos Epiſcopos ſolùm poſſe de cauſa rei Epiſcopi cognoſcere, non tamen ferre definitiuam ſententiam,niſi rem prius ad Pontificem detulerint, cuius eſt cauſas omnes grauiores definire. hæc autem omnino grauiſſima eſt.

In degradatione Epiſcopi ſolus Papa fert definitiuam ſententiam.

Nota quintò, verbalem degradationem poſſe 11
fieri ab Epiſcopo iam a Pontifice confirmato,etſi nondum conſecrato, quia eſt actus purè iuriſdictionis. Realis tamen neceſſariò fit ab Epiſcopo conſecrato, quia ex Eccleſiæ inſtituto eſt actus Ordinis. Colligitur apertè ex *Trid. ſeſſ. 13. c. 4.* vbi decernit Epiſcopum poſſe verbalem degradationem facere per ſuum vicarium, realem autem debere per ſe facere.

Realis degradatio fit neceſſario ab Epiſcopo conſecrato, ſecus eſt de verbali. Tridem.

Hinc patet, verbalem degradationem à reali 12
differre primò,in ſolennitate. Secundò,quòd illa ſit actus meræ iuriſdictionis,hæc autem Ordinis & iuriſdictionis ſimul. Tertiò, quòd illa ſit latio ſententiæ, hæc eiuſdem executio.

DISPVTATIO XVII.

DE INTERDICTO ET CESSATIONE A DIVINIS.

DVBIVM I.

Quid ſit interdictum & quotuplex?

CONCLVS. I. Interdictum eſt cenſura Eccleſiaſtica qua prohibentur diuina officia,adminiſtratio certorum Sacramentorũ, & Eccleſiaſtica ſepultura, quatenus illa rerum ſpiritualium quandam participationem continent. Quod addo. Primò,vt clarius appareat formalis ratio qua interdictum diſtinguitur a ſuſpenſione,iuxta dicta diſp. 15. n. 2. Secundò, quia infrà hinc reddam rationem, cur interdictum liget etiam innocentes. Alij alias definitiones adferunt:ſed multæ aut in aliquo deficiunt,aut interdicti naturam minùs explicant.

CONCLVS. II. Interdictum aliud eſt locale, quod immediatè afficit ipſum locum,prohibendo ne in eo ſupradicta fiant. Aliud perſonale, quod perſonas immediatè afficit,interdicendo iis participatione dictorum vbiuis locorum. Aliud verò mixtum,quod vtrumque continet,vt quando & populus alicuius ciuitatis, & ipſa ciuitas immediatè interdicũtur. Quãmuis alij velint hoc non eſſe tertium membrum, nec vnicum interdictum, ſed duo diſtincta. quod ſatis probabile eſt. Interdictum autem tam locale, quam perſonale rurſum ſubdiuiditur in generale,& particulare,ſiue ſpeciale,cui *Angelus interdictum n. 1. [illegible] &* 11. addit tertium membrum, ſcilicet interdictum ſingulare; ſed malè. nam & Iura ſolum duplicis interdicti meminerunt, & quod ipſe vocat particulare, eſt vere generale, licet ſit minus generale, quam id quod ipſe generale vocat

Interdictum aliud locale, aliud perſonale, aliud mixtum.

Item aliud eſt generale, aliud particulare. Angelus.

Nota,

Nauar.

3. Nota, *Nau.c.27.num.* 166.cum quibuſdam aliis definire interdictum generale locale, quo integrum regnnm, prouincia, ciniras, villa ſiue pagus vel parochia interdicitur. Quod etſi verum ſit, ea tamen definitio non explicat formalem rationem interdicti vniuerſalis, ſed ſolùm quædam exempla profert. minùs bona eſt definitio *Angeli*

Angelus.

v.Interdictum 2. *initio*, qua definit interdictum generale locale eſſe id quo integrum regnum, aut prouincia interdicitur: particulare, quo aliquod oppidum, caſtrū, aut villa interdicitur: ſingulare, quo certa Eccleſia interdicitur, quia qood vocat particulare eſt verè generale.

4. CONCLVSIO III. Interdictum generale perſonale eſt quod fertur directè in aliquam communitatem quatenus aliquod corpus conſtituit; v.c. in popolum vel vniuerſitatem Duacenſem, quo interdicto comprehenduntur omnes: qui ſunt ex illo populo, ſiue vniuerſitate, præciſè quatenus ſunt pars illius populi, aut vniuerſitatis. Interdictum verò perſonale particulare eſt, quod fertur io vnam pluréſue perſonas particulares qua tales ſunt. tale autem eſt non modò quando aliqui nominatim interdicuntur, ſed etiam quo interdicuntur omnes ij, qui tale furtum fecerunt; etſi mille ſint, & ſecundùm ſe omnino ignoti. etſi enim tali interdicto plures ſub generali nomine comprehendantur; non tamē interdicuntur quatenus ſunt pars alicuius communitatis, ſed ſinguli immediatè per ſe ob proprium crimen, eadem planè ratione ac ſi ſinguli ſoli id feciſſent; vnde ibi propriè ſunt plura particularia ioterdicta vna ſententia comprehenſa.

Cauſam dantes interdicto gen rali particulariter interdicuntur.
c. Si ſententia.

5. Nota primò, in quouis interdicto generali, aut etiam particulari locali eos cenſeri ſpeciatim interdictos qui interdicto cauſam dederunt; vt Doctores communiter colligunt ex *c. Si ſententia 16.de ſententia excommunicationis in 6.* Vbi dicitur habitantes in loco interdicto poſſe alibi diuinis intereſſe, modò non ſiot culpabiles, vbi clare inſinuatur eos, qui culpabiles ſunt, ſiue ob quorum culpam interdictum latum eſt, non poſſe alibi diuinis intereſſe, atque ita ſecundùm perſonas ſuas iuterdictos eſſe.

6. Nota ſecundò, etſi ſuſpenſio lata in communitatē cum interdicto generali perſonali in hoc conueniat, quòd vtrumque immediatè feratur in communitatem, nec liget innocētes, niſi quatenus ſunt pars illius communitatis; tamen omnino contrarios habere effectus. nam in tali ſuſ-

Aliter ſuſpenditur communitas, aliter interdicitur.

penſione ſingolæ perſonæ præſertim innocentes ſolùm impediuntur ab actionibus quæ per communitatem immediatè ſiue nomine ipſius exercētur, vt dixi diſp.15.n.16. Secùs eſt in interdicto; nam ſingulæ perſonæ, quamdiu illius communitatis membra ſunt, quantūuis innocentes ſecundùm ſe interdicuntur, & prohibētur vllibi diuinis intereſſe, aut Sacramēta ſuſcipere; vt habetur

c. Si ſententia.

c. Si ſententia, citato. & ratio redditur, quia aliàs interdictum eſſet fruſtra: quia per interdictum quo populus præſertim interdicitur nihil prohibetur quod per communitatem ſoleat exer ri, ſed ea quæ ſingulis perſonis immediatè competunt.

7. Dices, hinc ſequetur innocentes poſſe puniri, quod tamē diſp.15.n.22. reputauimus abſurdum eſſe. Reſpondeo negando conſequentiam.

Pro quo Nota tertiò. Eccleſiam ſuo interdicto nō ſpoliate propriè alios aliquo iure, ſiue re quā

Quomodo in interdicto generali innocētes non puniātur.

a ſe habent ſed ſubtrahere iis ſuum miniſterium ſiue ea quæ ipſi diſpenſanda commiſſa ſunt, nolendo iis adminiſtrare Sacramenta, diuina officia aut Eccleſiaſticam ſepulturam, à quibus omnes interdictos arcet, eorum participationem iis negando ac prohibendo, quatenus hoc neceſſariū eſt, vt ſe indemnem ſeruet, ac ius ſuum tueatur. Quæ ſubtractio etſi habeat rationem pœnæ reſpectu eorū ob quorū culpam fertur, quia in eorū ignominiam & confuſionem cedit, tamen reſpectu innocentium non babet rationem pœnæ, ſed neceſſariæ defenſionis. ſicut ſi vna ciuitas deberet omnia ſua victualia ab alia recipere, & cum ea iniiſſet pactum vt ea ſuis ciuibus certo pretio venderet, ac deinde huius Magiſtratus illius ciues offenderet, poſſet ciuitas offenſa meritò nolle vlla victualia vendere ciuibus alterius ciuitatis, donec ſibi eſſet ſatisfactum: quæ ſubtractio etſi eſſet valdè incommoda multis innocentibus, non haberet tamen reſpectu eorum rationem pœnæ.

8. Nota qnatò, etſi populus v.c. Louanienſis in propria ſignificatione comprehendat etiam clerum, tamen ſi populus interdicatur, nō cenſetur clerus interdici, niſi exprimatur; nec interdicto clero interdicitur populus, iure id ita decidente, *c. Si ſententia 16.de ſent.excommunic. in 6.*

Clerus non comprehenditur nomine populi, nec contrà.
c. Si ſententia.

Similiter Doctores communiter conſentiunt interdicto populo non interdici vllas perſonas religioſas etiam laicas; ſed difficultas eſt vtrùm interdicto clero Religioſi interdicantur? *Couar.in c. Alma p.2.§. 1.n.* 8. id affirmat dicens eſſe communem: ratio eſt, qnia in *dicto c. Si ſententia*, tota ciuitas diuiditur ſolùm in duas partes, ſcilicet populum, & clerum: ergo Religoſi ſub alterutra continentur, non ſub populo: ergo ſub clero.

Couar.
c. Alma.
c. Si ſententia.

9. Oppoſitū ſentiunt *Silueſter.v.Interdictum* 2.*n.*17. *Armilla v. Interdictum n* 10. *Auila p.* 5. *diſp.* 1. *dub.* 4. *concl.*7.*& P.Henriquez l.*13.*c.*42.*nu.* 3. licet dubius ſit. Probant, quia in odioſis Religioſi nō veniunt nomine cleri. Et hanc ſententiam credo probabiliorem. tum ob rationem iam dictam; tum maximè quia etſi clerus aliquando ſignificet omnes clericos, etiam Religioſos tonſura initiatos, non tamen eos tunc ſignificat quatenus conſtituunt aliquod vnum corpus; ſed ſolùm ſub vaga aliqua & communi ratione. nam Religioſi non conſtituunt communiter vnum aliquod corpus cum clericis externis, quod nomine cleri ſignificetur, cùm habeant planè diſtinctos fines, modos ſe ipſos regendi, nec commonibus cum iis conſiliis aut legibus regantur. Quare cùm interdictum generale perſonale debeat ferri in communitatem quatenus aliquo modo vnum corpus conſtituit, vt oſtendi num. 4. nomine cleri in ſententia interdicti ſoli illi poſſent comprehendi, qui quatenus clericali officio funguntur omnes vnum corpus inter ſe efficiunt; quales ſunt ſoli ſacerdos ſeculares illius ciuitatis, cuius clerus interdicitur. Et hanc etiam credo rationem, cur clerus non veniat nomine populi, quia nimirum ſunt quodammodo duo diſtincta corpora, quorum vnum non debet in hac e alterius nomine venire.

Silueſter.
Armilla.
Auila.
Henriquez.
In pœnis Religioſi non veniunt nomine cleri.

Ad argumentum contrariũ, nego conſequentiam, quia Pontifex non intendit ibi ciuitatem in omnes ſuas partes diuidere, ſed ſolùm ſignificare nomine populi non venire clerũ, nec contrà. an autẽ clerus ſignificet Religioſos nõ dicit.

10. *Sacerdos non beneficiatus in interdicto non venit nomine cleri.*
Vnde etiam infertur primò, ſacerdotem, etiam ſecularem, qui in tali ciuitate haberet quidem domicilium, nullum tamen haberet beneficium vel officium, non comprehendendum tali interdicto, quia non conſtitueret vnum corpus cum reliquo clero.

Veniũt tamen Religioſi habentes beneficium ſeculare.
Infertur ſecundò, in ſententia talis interdicti ſub nomine cleri venire Religioſos habentes paſtoratum, aut ſimilia beneficia, quia cum ſæculari clero vnum corpus efficiunt.

Infertur tertiò, ſi feratur interdictum in aliquam communitatem, quæ laicos, & clericos, atque etiam Religioſos continet, ſub eo nomine quo hi omnes, prout vnum corpus efficiunt, ſignificatur, omnes interdicto ligari. Sic quando interdicitur vniuerſitas, omnes qui ſunt ipſius propriè membra etiam Religioſi interdicuntur.
Aula. Henriquez. Suarez.
Vide *Aulam 5. p. diſp. 1. dub. 4. concl. 9. Henriquez lib. 13. c. 42. n. 3. Suarem hic diſp. 32. ſect. 2. num* 14.

11. *Quãdo interdicitur collegium eſt interdictum generale. Nauar. Henriquez.*
Infertur quartò, quando aliqua vniuerſitas, facultas artium, aut collegium interdicitur, eſſe interdictum generale, ita *Nau. c. 27. n. 166. P. Henriquez l. 13. c. 41. num. 3.* & alij. Ratio eſt, quia ſententia tunc fertur immediatè in aliquam communitatem, quatenus vnum corpus efficit, & comprehendit etiam innocẽtes: quæ non cadunt in interdictum particulare. Et confirmatur. quia excõmunicatio ea ratione lata eſſet irrita, quod tamen eſt falſum ſi ſententia immediatè feretur in perſonas.

Idem omnino credo dicendum de interdicto lato in familiam alicuius magnatis, quia eædem rationes militant.

Dices, talis cõmunitas eſt pars alicuius oppidi, ergo interdictum eſt particulare. Reſpondeo negando conſequentiam; quia ſimili modo oppidum eſt pars prouinciæ, & prouincia eſt pars regni, & regnum totius mundi, & tamen interdicta in ea lata ſunt generalia.

12. *Interdicto populo ſoli ciues comprehenduntur.*
Infertur quintò, quando populus alicuius ciuitatis interdicitur, non comprehendi eos qui non ſunt illius ciues, etſi ſtudiorum aut negotiorum in cauſa ibi diutiùs commorentur.

Innocens deſinẽs eſſe pars communitatis interdictæ, deſinit [illegible].
Infertur ſextò, ſtatim atque innocens deſinit eſſe pars illius communitatis quæ immediatè interdicta eſt, eum deſinere eſſe ſub interdicto, quia cùm ſit interdictus præciſè quatenus eſt pars illius cõmunitatis, ipſo hoc quo deſinit eſſe illius pars, ratio formalis interdicti in eo deſinit, & conſequenter ipſum interdictũ. Excipe caſum quo per mortem deſinat eſſe illius pars, quia cùm tunc viuo fuerit negata participatio rerum ſpiritualium, etiam mortuo negatur niſi abſoluatur. Qui verò dederunt cauſam interdicti, manent interdicti quantumcumque deſinant eſſe pars illius communitatis.

Incipiens eſſe pars communitatis interdictæ fit interdictus.
Contrà verò non interdicti, hoc ipſo quo fiunt pars alicuius communitatis interdictæ, ſunt etiam interdicti, quia interdictum ligat omnia membra illius communitatis, tales autem verè ſunt ipſius membra. contrahunt autem tales hanc cenſuram vi prioris ſententiæ quæ donec tollatur ligat omnia illius cõmunitatis membra.

13. *Interdictum locale.*
Conclusio IV. Interdictum generale locale eſt, quo aliquis locus interdicitur, in quo vel actu ſunt, vel eſſe poſſunt plura omnino diſtincta loca in quibus diuina celebrentur. Vel melius, tale interdictum eſt, quo locus aliquis, qui à communitate diſtinctis omnino habitantibus occupatur, ſub generali ratione, qua à communitate tanquã ab vno corpore occupatur, interdicitur.

Interdictum locale generale, & particulare quomodo differant.
Particulare verò eſt, quo locus aliquis ſacer. verbi cauſa hæc Eccleſia, ſine aliquod diſtinctũ ſacellum particulariter interdicitur. E quibus facile intelligitur ratio formalis & diuerſitas vtriuſque interdicti. Primò, quia generale ſemper fertur in locũ ſub generali ratione qua communitas eam habitatione occupat, v. c. ciuitas ſub nomine ciuitatis inhabitatur à ſuis ciuibus tanquam vnum corpus conſtituentibus, & ſimiliter regnum ſub nomine regni, pagus ſub nomine pagi, reſpicit ſuos incolas. Contra verò per particulare locus aliquis ſacer ſub nomine ſpeciali interdicitur. Hæc eſt præcipua & maximè eſſentialis differentia inter vtrumque interdictum.

Secunda differentia eſt, quòd in interdicto generali comprehendantur etiam loca multa non ſacra. nam dum ciuitas aut pagus interdicitur, non ſolùm loca Deo conſecrata aut dicata, ſed omnes ciuium domus, locaque quæ in ea continentur, interdicuntur, hinc in nullo eorum licet diuina celebrare: ſecùs eſt in particulari, quo ſola loca ſacra in eo expreſſa interdicuntur, v. c. ſi ſit in oppido vnicus locus ſacer, & ille interdicatur, ex vi illius interdicti nemo non interdictus prohibetur in aliis vllis illius oppidi locis diuina officia celebrare, aut Sacramenta adminiſtrare, quæ ibidem prius ex iure communi, aut priuilegio celebrare, aut adminiſtrare poterat. Supradictam autem definitionem quoad ſuum ſenſum partim colligo ex *Suarez diſp. 32. ſect. 2. num. 4.* partim infero ex definitione & diſtinctione ſupra aſſignata inter interdictum generale & particulare perſonale; debet enim inter hæc & illa eſſe aliqua analogia. Alij multi varias aſſerunt deſcriptiones, ſed quæ non explicẽt in quo conſiſtant formalis ratio, ac differentia vtriuſque interdicti. *Suarez.* 14.

Ex his infertur primò, quando aliquod magnum templum interdicitur, in quo ſunt multa altaria, aut etiam ſacella in quibus diuina officia celebrari ſolent, eſſe interdictum particulare, tum quia illa non conſtituunt diuerſa loca ſacra diſtincta, ſed multas partes vnius integri loci ſacri, tum maximè, quia ille locus non interdicitur ſub nomine quo à communitate tanquam vno corpore habitatur. Idem dicendum eſt, quando interdicuntur omnes Eccleſiæ, vel etiam omnia loca ſacra talis ciuitatis. ſunt enim ſolùm [illegible] interdicta particularia, quibus plura loca ſacra ſub aliquo communi nomine interdicuntur & [illegible] plane per accidens [illegible], quod ibi ſint plura talia loca, vel vnum ſolus ſicut in ſimili diximus ſupra [illegible] quando interdicuntur omnes [illegible] qui aliquod [illegible] fecerunt. 15.

Infertur ſecundò, caſu quo omnia loca Deo dicata in aliqua ciuitate eſſent interdicta, ſi aliqua noua 16.

Eccleſia erecta in ciuitate interdicta eſt interdicta: ſecùs ſi ſolùm omnia loca ſacra illius ciuitatis prius eſſent interdicta.

noua in ea erigerentur, hæc non fore interdicta, quia nullo modo ſub priore interdicto comprehenderentur, & erigerentur in loco nullo modo interdicto: ſecùs eſſet, ſi ciuitas eſſet interdicta, quia tunc omnis locus ſacer qui erigeretur in illa ciuitate neceſſariò erigeretur in loco interdicto.

Infertur tertiò, quando in aliqua ciuitate etiam vbi plures ſunt parochiæ, aliqua interdicitur, eſſe interdictum generale, quia tota ratio interdicti generalis ei conuenit, quia parochia tam reſpicit integrum aliquod corpus communitatis eam inhabitantis, quam ciuitas. Ita cum aliis *Nauar. c. 27. num.* 166.

Nauar.

Dices, parochia eſt pars ciuitatis, ergo eius interdictum eſt particulare. Reſpondeo negando conſequentiam, quia ſimiliter ciuitas eſt pars prouinciæ, & prouincia regni.

17\. Nota primò, quando aliqua ciuitas, aut caſtrum, ſiue oppidulum, aut villa interdicitur, eorum ſuburbia, ac continentia, ædificia cenſeri hoc ipſo interdicta, vt habetur *c. Si ciuitas 17. de ſenten. excommunicat. in* 6. Vbi ratio redditur, quia alias incolæ interdictum parui facerent, ſi in locis vicinis poſſent diuina officia audire, ac Sacramentum ſuſcipere.

Interdicta ciuitate interdicuntur loca vicina, c. Si ciuitas.

Aiunt autem Doctores, communiter hoc verum eſſe, etſi dicta ſuburbia, aut loca continentia non ſint in diœceſi ac iuriſdictione eius, qui interdictum tulit, quia ne interdictum fruſtretur, ius ei tali caſu iuriſdictionem ad hunc effectum confert.

& non ſubiecta interdicenti.

18\. Quæ autem loca ſiue ædificia ad hunc effectum debeant dici continentia ciuitati ſiue villę interdictæ, variant Auctores: optimè *Suarez diſp. 32. ſect. 2. num. 23. & P. Auila p. 5. diſp. 1. dub.* 3. aiunt talem eſſe, qui ita parum ab vrbe diſtat, ac commode à ciuibus adiri poteſt; vt poſito quòd ibi poſſent diuina officia audire non multùm curarent interdictum. qualis autem hîc & nunc talis locus ſit, ex circumſtantiis prudenti iudicio ſpectandum, aut etiam à iudice decernendum eſſe.

Suarez, Auila.

19\. Ex eodem fundamento Doctores communiter inferunt, interdicta aliqua ciuitate interdici etiam Eccleſiam exemptam in ea exiſtentem, nam etſi auctor interdicti non poſſit eam per ſe immediatè interdicere, poteſt tamen id concomitanter facere, ſicut dictum eſt de loco vicino, qui non eſt ſub eius iuriſdictione. eſt enim eadem, vel maior ratio, quia alias vis interdicti tota eneruaretur. Vnde etiam *Tridentin. ſeſſ.* 25. *cap.* 12. præcipit vt Religioſi quantumcumque exempti, ſeruent in ſuis Eccleſiis interdicta Epiſcoporum lata in loca in quibus eorum Eccleſiæ ſunt.

Trident.

Nota ſecundò, Eccleſia aliqua interdicta cenſeri etiam interdictum cœmeterium, & capellam ei contiguam; ſecùs verò ſi ei non ſint contigua vt habetur *c. Si ciuitas, citato.* Similiter etſi duæ Eccleſiæ omnino ſibi contiguæ ſint, modò ſint verè diſtinctæ Eccleſiæ, nec vna ſit alteri annexa, vna interdicta, altera non eſt interdicta. vide *Suarem diſp. 32. ſect. 2. num.* 27.

Si ciuitas.

Suarez.

20\. Nota tertiò, omne interdictum locale comprehendere perſonale particulare reſpectu eorum qui ei cauſam dederunt, qui particulatim cenſentur interdicti, ſecus autem eſt reſpectu innocentium qui nullo modo ſunt interdicti, vnde poſſunt audire diuina officia in quouis loco non interdicto. Patet apertè ex *c. Si ſententia 16. de ſent. excommunic. in* 6. Similiter certum eſt, interdictum perſonale particulare non comprehendere vllum locale.

Omne locale comprehendit aliquod perſonale, non tamen contrà.

c. Si ſent.

Sed difficultas eſt, vtrùm quando totus populus vnius ciuitatis eſt generatim interdictus, cenſeatur etiam locus interdictus. Aliqui id affirmant, quia, aliàs clerus poſſet ibi celebrare diuina officia apertis templi ianuis, & pulſatis campanis ſicut prius.

Sed cum *Nauar. cap. 27. n. 167. Angelo verbo Interdictum 1. num. 1. Soto in 4. d. 22. q. 3. a. 1. poſt primam concluſionem. Auila p. 5. diſp. 1. dub.* 2. contrarium eſt aſſerendum, quia hæc interdicta ſunt omnino diſtincta. Ad rationem contrariam concedo id fieri poſſe per ſe loquendo, nec enim in eo eſt vllum abſurdum: per accidens tamen ſi aliàs clerus non poſſet excludere interdictos ne diuina officia audirent, cùm ad hoc teneatur, teneretur conſequenter diuina officia ea moderatione celebrare, qualis eſſet neceſſaria, vt ab iis audiendis interdicti arcerentur.

Nauar. Angelus. Soto. Auila.

Nota quartò, quando generatim terræ alicuius domini, aut Principis ponuntur ſub interdicto, ea ſententia comprehendi omnes quas vt ſuas etiam in emphyteuſin, aut dotem vxoris acceptas poſſidet. vt docent *Silueſter verbo Interdictum 2. n. 3. D. Antonin. 3. p. tit. 26. c. 3. P. Henriquez l. 13. c. 42. num. 2. P. Auila p. 5. diſp. 1. dub.* 3. Idemque cum Geminiano apud Silueſtrum ſuprà crediderim dicendum de terris quarum ſolùm habet vſumfructum, quia cùm habeat earum dominium vtile, poſſunt dici ipſius, & ipſe propriè punitur per earum interdictum: ſecùs autem aiunt eſſe de terris quas habet ſolùm in pignus, quia non ſunt ipſius. Similiter non credo ea ſententia ligari terras, quarum habet ſolùm dominium directum, quaſque aliis in emphyteuſim, aut feodum dedit, quia per harum afflictionem non tam ipſe punitur, quàm is qui habet dominium vtile. 21.

Silueſter. Antonin. Henriquez. Auila. & Geminian.

Addit Silueſter, ſi talis poſt interdictum acquirat nouam terram, eam non fore interdictam: contrà verò ſi aliquam terram vendat, hanc manere interdictam donec relaxetur, quia tranſit cum ſuo onere. Sed hæc ratio nihil hic probat; quia interdictum non eſt onus aliquod annexum illi terræ, ſed pœnæ ipſius domini. 22.

Silueſter.

Quare hac in re credo eſſe diſtinguendum: nam vel illæ terræ ſunt interdictæ ob ſolùm peccatum ipſius domini, in quo incolæ non ſunt participes; vel ipſi incolæ ſiue eorum Magiſtratus ſimul cum domino dederunt cauſam interdicto. & in hoc caſu credo veram eſſe ſententiam Silueſtri; in priore verò caſu, credo pro vtraque parte contrarium eſſe probabilius.

Ratio eſt, quia in priore caſu tota ratio finalis ſententiæ eſt, vt ille dominus puniatur ac corrigatur, & formalis ratio ſub qua illæ terræ interdicuntur, eſt, eas eſſe terras illius domini. hoc ipſo autem quo deſinunt eſſe ipſius, vtraque ratio 23.

rio deficit. nam nec iam ampliùs ſunt terræ ipſius, vt per ſe patet; nec ipſe earum interdicto vlteriùs magis punitur, quàm ſi non eſſent ipſius: quare conſequenter deſinit etiam omnis illius ſententiæ vis circa illas terras, præſertim cùm iam inutiliter omnino & noxie continuaretur.

Similiter hoc ipſo quo talis nouam terram acquirit, hæc fit membrum illius totius, quod interdicto ligatur, idque ſub formali ratione qua ligatur, ſcilicet eſſe terram illius domini; quare etiam eidem interdicto ſubiacet. Sicut cum communi ſententia in ſimili dixi ſuprà num. 12. de eo qui aut incipit, aut deſinit eſſe pars communitatis interdictæ, eſt enim in vtroque exemplu hic eadem ratio; & diuerſitas, quam aliqui conantur adferre, ſine fundamento adfertur: ſecùs hæc ſe habent in ſecundo caſu, nam tunc illud interdictum fertur non ſolùm, vt dominus terræ, ſed etiam vt incolæ puniantur & corrigantur, & conſequenter terra ſaltem implicite & ex iudicis intentione interdicitur, non ſolùm quatenus eſt terra talis domini, ſed etiam quatenus à tali communitate inhabitatur, & in huius punitionem. Quare ratio tam formalis quàm finalis illius ſententiæ non reperitur niſi omnino imperfectè in terra quàm ille de nouo acquirit: quare nec ſententia in ea habet locum: & contra vtraque ſufficienter manet in terra, quæ poſt interdictum deſinit eſſe ipſius, quia manet terra illius communitatis quæ interdicto cauſam dedit.

24. Nota quintò, quoties interdictum abſolutè fertur, habere omnes ſuos effectus in definitione poſitos, quos dubio ſecundo magis explicabimus: & cùm grauis ſit pœna, nunquam ferri poteſt, niſi ob grauem culpam, & quando eſt locale, vel generale perſonale, nequit ferri, niſi ob culpam communitatis, quam per ſe vel ſuum caput commiſit, in qua ipſa licet in ſe innocens ſit, poteſt aliquo modo dici peccaſſe, Ratio illius eſt, quia cùm interdictum grauia incommoda ipſi communitati adferat; remedium tam acerbum imprudenter atque iniuſtè illi communitati adhiberetur, quæ eo nullo modo indigeret.

Locale generale non poteſt ferri niſi ob culpā communitatis, aut capitis.

Contingit tamen quanduque interdictum perſonale particulare ferri non abſolutè, ſed cum reſtrictione circa certos actus; vt quando alicui interdicitur ingreſſu Eccleſiæ, & tunc materia probibita poſſet eſſe tam parua, vt illud poſſet meritò ob leuem culpam ferri.

25. Nota demum ſextò, etſi Epiſcopus aliuſque ſimilis iudex nō poſſit ſeipſum interdicere, eum tamen teneri ſeruare interdictum à ſe latum, nec poteſt à ſe interdictos ad ſacra admittere, nec in loco à ſe interdicto celebrare, niſi priùs interdictum tollat, aut ſaltem ſuſpendat: quia illud ex iure communi prohibitum eſt, & contrà faciens ſtatutas à iure pœnas incurrit.

DVBIVM II.

Qui ſunt effectus interdicti, ſiue quanam per ipſum prohibeantur?

CONCLVSIO I. Prohibentur primò celebratio & auditio diuini officij. patet ex *cap. Si ſententia 16. de ſententia excommunicat. in 6.* & omnes fatentur. 26.

c. Si ſententia.

Sed difficultas eſt primò, quid hic nomine diuini officij intelligatur; qua de re Doctores variè ſcribunt, ita tamen vt magis in modo loquendi aut rei definitione, quàm in re ipſa differant. Reſpundeo igitur, hîc nomine diuini officij intelligi confeſſiunem ſacramentalium, aliarumque precum Eccleſiaſticarum recitationem ſolennem, ſiue ritu ad clericos propriè ſpectante factam. Qualia ſunt celebratio Miſſæ, horarum canonicarum, aliarumque Eccleſiaſticarum precum decantatio, benedictio ac ſolennis aſperſio aquæ luſtralis; item benedictio populi, quando eo modo ac ſolennitate fiunt qua in officio Eccleſiaſtico fieri communiter ſolent: ſecùs eſt ſi fierent modo planè priuato, quo etiam à laicis ſine vllo reſpectu ad ritum Eccleſiaſticis proprium fieri ſolent. Vide hac de re plura apud *Silueſtrum v. Interdictum 5. num. 5. Nauarrum cap. 27. num. 171. & ſequentibus, Aulam p. 5. diſput. 4. ſect. 1. dub. 1. Suarem diſp. 34. ſect. 3. num.* 1. qui hæc particulariùs enumerant: ſed ex dictis & communi vſu omnia facilè colligi poſſunt.

Quid intelligatur nomine diuini officij.

Silueſter. Nauar. Aula. Suarez.

Nota primò, hac prohibitione non contineri infantes alioſque carentes vſu rationis, qui licitè poſſunt diuinis intereſſe; quia Eccleſia tempore interdicti eus ſolos arcet à diuinis officiis, qui modo humano iis intereſſe poſſunt, quales non ſunt ij, qui non vtuntur ratione. 27.

Infantes non arcentur a diuinis officiis.

Nota ſecundò, hanc prohibitionem olim fuiſſe longè ſtrictiorem quam mudò ſit. nam eius rigorem diuerſa Iura moderata ſunt, & præcipuè *c. Alma, de ſent. excommunic. in 6.*

c. Alma.

28. In dicto igitur capite conceditur primò, vt omnes clerici non interdicti tempore interdicti localis generalis, quotidie poſſint in Eccleſiis & monaſteriis celebrare Miſſas, & alia diuina officia ſicut priùs, ianuis tamen clauſis, & excommunicatis ac interdictis excluſis, & ſine pulſu campanarum, ac voce ſubmiſſa, ita vt exteriùs audiri non poſſint. Additque Pontifex, clericos beneficiatos non ſolùm poſſe, ſed etiam teneri diuinis officiis intereſſe, alioqui priuandos quotidianis diſtributionibus.

Addunt aliqui, ſimiliter laicos, qui ex priuilegio poſſút intereſſe diuinis, diebus feſtis teneri audire ſacrú: *Aula* tamen *p. 5. diſp. 4. ſect. 6. dub. 6.* cum aliis id probabiliùs negat, quia nemo tenetur vti ſuu priuilegio; nec talibus præcipitur, ſed permittitur intereſſe diuinis, quare poſſunt generali Eccleſiæ prohibitioni & communitati, cuius ſunt pars, ſe accōmodare. nec refert quòd vinctus ſi die Dominico dimittatur liberè teneatur

Aula.

Laici priuilegiati tempore interdicti non tenentur audire ſacrum. Vincti die feſto tenentur audire ſacrum ſi poſſint.

tur

tur audire ſacrum; quia reſpectu huius præceptum audiendi ſacrum pergit ligare, & ſolùm ab eius impletione per imporentiam excuſatur. quare hac ſublata, nihil eum ab auditione excuſat. Secùs eſt de rempore interdicti, in quo per contrariam Eccleſiæ prohibirionem reſpectu illius communitatis præceptum audiendi ſacrum omnino ſuſpenditur, ita vt eam eiuſque partes deſinat pro eo rempore obligare. Alia eſt ratio clericorum, quia cùm interdictum, quod arcet ab officio diuino, ſit reſpectu eorũ quaſi ſublatum, præceptum, quo ad diuina celebranda obligantur, in eos omnem ſuam vim obtinet. Eademque eſt ratio omnium laicorum tempore Paſchatis, Pentecoſtes, &c. nam cùm tunc vis interdicti ex hac parte ſit omnino ſuſpenſa, præcepum audiendi ſacrum obligat ſicut priùs.

Sicut etiam clerici tẽpore interdicti.

29. Pro explicatiune igitur ſupradictæ conceſſionis octo hîc ſunt notanda.

Primò, hoc priuilegium tantùm concedi pro tempore interdicti localis generalis, vt ſatis patet ex fine & decurſu ipſius rextus, atque vſu & communi Doctorum ſententia. quare per hoc caput nihil innouatur circa interdicta localia particularia.

Secundò requiri, vt diuina officia celebrentur in Eccleſiis, aut monaſteriis. Per Eccleſias autem videntur omnino intelligi omnia loca ſacra in quibus ſaltem ex Epiſcopi inſtitutione ſeculares clerici ſolent diuina officia celebrare; quia, vt patet ex initio, intentio Pontificis hæc concedentis eſt vt hæc loca non deſtituantur obſequio diuino in iis celebrari ſolito.

Tertiò, tam Miſſas quàm alia diuina officia in iis locis poſſe quotidie celebrari, vt priùs; quare licitum eſt ibidem celebrare omnia diuina officia, diſtincta à Sacramentis, quæ priùs celebrari poterant.

30. Quartò, hoc priuilegium concedi propriè clericis, quo nomine comprehenduntur omnes perſonæ religioſæ etiam fœminæ, vt vel inde patet, quòd Pontifex velit ea officia celebrari in omnibus monaſteriis. Item omnes initiati prima tonſura, modò ſint cælibes, & non bigami, ac veſtem ac tonſuram clericalem gerentes alicui Eccleſiæ ex mandaro Epiſcopi inſeruiant, aut in ordine ad maiores Ordines ſuſcipiendos ſtudiis dent operam, iuxta decretum *Trid. ſeſſ. 23. c. 6. de reformat.* Communiter autem Doctores aiunt clericos coniugatos, etiam cum vnica & virgine, & geſtantes habitum clericalem non gaudere hoc priuilegio: quia *c. vnico de clericis coniugatis*, dicitur tales non gaudere vllis priuilegiis clericorum niſi canonis & fori. *P. Auila* tamen *p. 5. diſp. 4. ſect. 2. dub. 4. concluſ. 5. cum Soto & Emanuele Rodrigez* probabiliter putat tales clericos gaudere hoc priuilegio, ſi iuxta decretum Tridẽtini ſuprà ex mandaro Epiſcupi alicui Eccleſiæ inſeruiant. Hoc ipſo enim quo tales clerici ita Eccleſiæ ſeruitio deputati ſunt, videntur in hoc æquales aliis clericis computari. Et confirmatur, quia vel illi tunc non inſeruiendo Eccleſiæ reciperent ſua ſtipendia, & ſic eſſent meliore conditione quàm alij clerici, qui non accipiunt ſtipendia niſi inſeruiát, & Eccleſia damnum acciperet, quæ & eorum ſeruitio & ſuis ſtipendiis priuaretur, vel ipſi iiſdem ſtipendiis priuarentur: & hoc eſſet valdè durum, cùm ea ratione in grauiſſimas neceſſitates, & clericali ſtatu indignas ſine ſua culpa coniicerentur.

Trident.

An clerici cõiugati poſſint intereſſe diuinis tempore interdicti.

Auila.

Soto

Rodrigez.

Quintò, hæc officia debere celebrari ianuis clauſis: debent itaque omnes Eccleſiæ ianuæ ita claudi, vt nemo forinſecus poſſit diuina officia celebrantes audire vel videre, vt paret ex *Clement. 1. de ſententia excommunicationis.* vbi iudicantur violare interdictum Religioſi quidam, qui ianuas Eccleſiæ perforabant, vt perſonæ interdictæ per foramina poſſent videre celebrantes diuina. 31.

Sextò, debent excludi omnes excommunicati ac interdicti. Per hos autẽ non ſolùm intelliguntur ij qui verè interdicti ſunt, ſed etiam omnes laici etiam innocentes, ac peregrini, qui in terris interdictis exiſtunt, & priuilegium diuina audiendi non habent: qui largo aliquo modo hîc dicuntur interdicti, quia iis interdictum eſt tali loco diuina audire, etiamſi alibi ea audire poſſint, atque ita non ſint propriè interdicti. Et in hanc ſententiam omnes conſentiunt, & patet ex praxi: multi tamen laborant, vt eam probent; nam cùm textus expreſsè ſolùm iubeat excludi excommunicatos & interdictos, & ſupradicti verè & propriè non ſint interdicti, videtur difficile quomodo ſub nomine interdictorum debeant comprehendi; præſertim cùm pœnæ ſint reſtringendæ, & fauores ampliãdi. multi varia iura pro hac ſententia adferunt, ſed quæ eam non ſatis probant, vt benè oſtendit *P. Suarez. diſp. 34. ſect. 1. num. 22. & ſeq.* 32.

In cap. *Alma* interdicti dicuntur etiam innocentes.

Suarez.

Sed dicendum eſt, eum ſenſum expreſsè probari ex eodem capite; vbi Pontifex immediatè antè ea verba, quibus eam conceſſionem facit, expresè docet ſe circa perſonas quæ cauſam interdicto dederunt quantũuis pœnitentes & paratos ſatisfacere, vel circa alias quæ circa hoc minimè deliquerunt, durantis adhuc interdicti nullam concedere nouam relaxationem, niſi quòd iis etiam ſanis licitè conferatur Sacramentum pœnitentiæ. hoc autem eſſet falſum, ſi ipſi poſſent omnibus diuinis officiis intereſſe: nam ſic interdictum circa ipſos ferè totaliter relaxaretur. Quare vt textus ſibi conſtet, neceſſariò dicendum eſt, nomen *Interdicti* ibi largè ſumi, iuxta ſuprà explicata. Et confirmatur, quia Pontifex ibidem inferiùs generatim vocat interdictos, etiam eos, qui non dederunt cauſam interdicto, dum hos permittit certis diebus accedere ad altare; eis autem qui cauſam ei dederunt hoc omnino prohibet.

Septimò, non poſſunt pulſari campanæ ſcilicet eo modo quo populus ad diuina audienda ſolet conuocari, vt patet ex textu. 33.

Quare vt cum aliis benè notat *Couarr. in c. Alma p. 2. §. 4. n. 5.* non prohibentur campanæ ad alios fines conſueto modo pulſari, verbi cauſa ad ſignificandas horas quibus portæ aperiendæ aut claudendæ ſunt, aut opifices ad opera accedunt, aut ab iis recedunt, aut ſalutatio angelica manè, meridie & veſperi recitari ſolet, &c. Ex quo etiam cõmuniter Doctores inferunt non licere tunc tempore eleuationis in ſacrificio ſolito more tintinnabulum pulſare, quia per hoc

Couar.

etiam

etiam externis ſignum daretur, Chriſtum in Miſſa adorandum offerri, quod illicitum eſt.

Octauò, officia hæc diuina debent fieri voce ita ſubmiſſa ac moderata, vt poſſint quidem audiri ab iis qui intus ſunt, non tamen ab iis qui foris ſunt, quia hi omnino ab eorum participatione excludi debent.

34. In *eodem c. Alma*, circa idem punctum conceditur ſecundò, vt in feſtiuitatibus Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis beatæ Virginis (quibus Martinus V. adiunxit totam octauam Venerabilis Sacramenti) pulſatis campanis, apertiſque ianuis alta voce diuina officia ſolenniter celebrentur, excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis (quales hìc aperte vocat etiam eos, qui propriè interdicti non ſunt, ſed in loco interdicto habitant) admiſſis, quibus illis diebus conceditur participatio diuinorum ita tamen vt illi, ob quorum culpam interdictum latum eſt, altari nullatenus appropinquent. Cum autem ibi generatim permittantur ſolenniter diuina officia celebrari, ſequitur generatim ea omnia permitti quæ contra Sacramenta diſtinguuntur.

c. Alma.

Martinus V.

35. Occurrit autem hìc difficultas primò circa vltima verba conceſſionis, quibus illi qui cauſam dederunt interdicto prohibentur ad altare accedere. Volũt enim aliqui illis præcipi, vt tales lõgiùs ab altari abſiſtant: ſed hæc explicatio videtur mihi frigida, & minùs commoda. nam legem omnino dubiam & obſeruatu difficillimam reddit; cùm nec lex definiat, nec definiri poſſit, quantum tales debeant ab altari remoueri. Si enim dicas remouendos ad 10. vel 12. paſſus; tales in magnis templis proximi ferè (præſertim inter laïcos) ad altare poterunt accedere: ſi longiùs velis abeſſe, in multis minoribus ſacellis omnino excludendi erunt, contra apertam conceſſionem capitis *Alma*. Adde, eadem ratione, qua eos remouebis ad 10. vel 20. paſſus, alius remouebit ad 40. vel centum. nec vlla poterit ſtatui certa regula, præſertim ſi pro loci capacitate maius ſpatium decernendum ſit. atque ita omnia erunt incerta, ac multis locis indoctorum hominum arbitrio finienda; quæ abſurda ſunt.

Quid ſit accedere ad altare.

Quare cum aliis credo, per ea verba tales arceri à ſacra communione, & oblationibus: nam communi modo loquendi oblaturi dona tempore ſacrificij, & præſertim communicaturi dicuntur ad altare accedere; quæ duo etiam infamibus ac rebellibus hominibus ius ſingulariter prohibet, vt patet ex *c. Quia in omnibus 3. de vſuris* Vide *P. Suarem diſp. 34. ſect. 1. num. 33.*

c. Quia in omnibus.
Suarez.

36. Secundò, eſt difficultas, vtrùm alij interdicti, ſiue laici qui non dederunt cauſam interdicto, poſſint illis diebus communicare; *Archidiaconus & Ioannes Andreas*, quos citat & ſequitur *Syluester verbo Interdictum 5. n. 3. dicto 3.* id negant, quia communio talibus tempore interdicti eſt prohibita, nec vllibi illis diebus conceditur.

Archid.
Io. Andreas.
Syluester.

Sed cum *P. Suarez. diſp 35. ſect. 1. num. 35.* credo id licere, & apertè colligitur ex *cap. Alma* citato vbi iis omnibus abſolute permittitur *participatio diuinorum*, quibus verbis propriè ſignificatur communio. Confirmatur. quia ibidem immediatè, pòſt iis qui cauſam interdicto dederunt ſingulariter communio prohibetur, vt oſtendi num. 35. ergo aliis permittitur; alias non eſſet inter eos diſcrimen, & fruſtra his particulatim prohiberetur.

Suarez, Innocentes tempore interdicti localis licitè in paſchate communicant.

Addit *Suarez ſuprà n. 39.* ſimiliter aliis diebus licere clericis communicare tempore ſacri cui tempore interdicti licitè intereſſunt. quia hæc communio eſt quaſi pars officij diuini, quod ipſis abſolute permittitur.

Suarez. Sicut & clerici quoties ſacro intereſſunt.

37. Tertia difficultas eſt, vtrùm ſupradicta feſta Natiuitatis, paſchæ & Pentecoſtes contineant ſolùm vnum diem, an plures: Item quando ſinguli dies incipiant ac finiãtur, quantum ad præſentem caſum attinet: Circa primum fere communior ſententia docet, hæc feſta ſolùm complecti vnum diem, quia in rigore feſtum Natiuitatis ſolùm vnum diem complectitur, cùm ſequenti die ſit feſtum ſancti Stephani: ergo idem dicendum eſt de feſto Paſchatis. & hanc ſententiam cum aliis quos citat ſupponere videtur *Silueſter v. Interdictum 5. n. 3.* eamque vt communiorem ſequitur *P. Suarez diſ. 34. ſect. 1. num. 39.*

Syluester.
Suarez.
Soto
Auila.

Soto tamen *in 4. d. 22. q. 3 a. 1. concl. 4. & P. Auila p. 5. diſp. 4. ſect. 2. dub. 9.* cum quibuſdam aliis, quos citant, volunt ſingula feſta plures dies complecti, nimirum tres, vel quatuor: quia ſcilicet hęc feſta ſingula per tres vel quatuor dies feſtos celebrantur, qui omnes vocatur Feſtiuitas Paſchæ, Pentecoſtes, &c. & *c. Alma* abſolute dicitur in dictis feſtiuitatibus diuina officia ſolenniter celebranda.

c. Alma.

38. Quod ad ſecundum attinet, multi Doctores aſſerunt hæc feſta incipere a primis Veſperis, & durare vſque ad ſecundas.

Soto tamen & Silueſter ſuprà cum aliis volunt ea durare vſque ad Completorium: quod credo verum eſſe, quia hoc abſolutè ad officium diei pertinet.

Soto.
Syluester.

Item Auila ſuprà, cum Soto & multis Doctoribus Salmanticenſibus, quos citat, tenet feſtum Paſchæ & Pentecoſtes incipere a ſacro ipſius Vigiliæ, quia hoc per anticipationẽ fit de ipſo feſto. Et hæc ſententia poteſt confirmari ex *c. 2. de feriis*, vbi dicitur celebrationi feſtorum nõ poſſe certam horam præſcribi, ſed pro locorum conſuetudine, & eorum celebritate, eam citiùs aut ſeriùs debere incipere ac finiri. Cùm igitur Eccleſia in ipſis vigiliis dicta feſta à ſacro celebrare incipiat, videtur dicendum dicta feſta tunc incipere, Quæ rationes non ſunt improbabiles. Sed dicendum eſt in vtraque parte huius difficultatis cuiuſque loci legitimam conſuetudinem ſequendam eſſe, nec facilè nouam introducẽdam. nam conſuetudo optimè leges interpretatur.

Auila.
Soto.

Nota tandem, quando alicui particulari perſonæ ex priuilegio conceditur, vt tempore interdicti poſſit intereſſe diuinis, familiares ipſius ſiue qui eum comitari ſunt ſoliti, poſſe ſimul cum eo ſacris intereſſe, non tamẽ ſine eo. Secùs de familiaribus alicuius communitatis, cui tale priuilegium cõceſſum eſt; etſi enim familiares ſingularum perſonarum, ſiue qui ſingulas tanquam famuli ſolẽt comitari, poſſint cum illis ſacris intereſſe; hoc tamen non poſſunt familiares ipſius communitatis ſecundùm ſe. vt habetur *c. penult. de priuileg. in 6.* Vide *Auilam 5. p. diſp. 4. ſect. 2. dub. 7.*

c. penult. de priuil.
Auila.

Con.

39 CONCLVS. II. Tempore interdicti prohibetur ſecundò adminiſtratio ac ſuſceptio Sacramentorum; quibuſdam tamen exceptis. patet ex *c. Alma, citato.*

c. Alma.

40 Excipiuntur autem primò Baptiſmus & Confirmatio, *c. Quoniam 19. de ſent. excommunic. in* 6. Ex quo etiam apertè colligitur hæc conferri poſſe cum omni ſolennitate; quia ibi dicitur in tali baptiſmo vtendum eſſe chriſmate, ideóque hoc poſſe etiam tempore interdicti confici. cùm igitur vnctio chriſmatis numquam adhibeatur in baptiſmo non ſolenni, bene ſequitur ibi ſolennem baptiſmum concedi. Vnde *P. Suarez diſp. 33. ſect. 1. n. 3.* infert baptiſmum poſſe conferri etiam in loco particulariter interdicto, quia ad ſolennitatem ipſius pertinet, vt conferatur in templo, nec pueri debent extra ſuam parochiam baptizandi deferri.

c. Quoniam.

Confirmatio & baptiſmus tempore interdicti ſolenniter conferuntur.

Suarez. Ac baptiſmus etiam in loco ſpecialiter interdicto.

Excipitur ſecundò Sacramentum pœnitentiæ, quod tempore interdicti non ſolùm in articulo mortis, vt olim, ſed etiam ſanis quocumque tempore conferri poteſt, vt patet ex *c. Alma:* cum duplici tamen moderatione. Prima eſt, vt excommunicati ad ipſum non admittantur, niſi in articulo mortis; quæ limitatio tripliciter intelligitur. Primò enim aliqui volunt ibi abſolute prohiberi ne excommunicati tempore interdicti abſoluantur, quia in abſolutione excommunicationis vſurpantur quædam cæremoniæ, quæ ſpectant ad officium Eccleſiaſticum. Sed hæc ratio ſolùm poteſt habere locum in abſolutione ſolenni. Quare communiter alij Doctores cum *Abbate t vlt. de exceſſibus Prælatorum n. 5.* concedunt excommunicatum tempore interdicti ſine ſolennitate, prout fit in foro conſcientiæ, poſſe abſolui, quia ea abſolutio eſt ſolum actus iuriſdictionis: cuius exercitium non eſt prohibitum tempore interdicti.

Pœnitentia cũ duplici moderatione permittitur.

Abbas.

41 Secundò, *Silueſter v. Interdictum 5. n. 9. & Armilla v. Interdictum n. 45.* volunt illud caput loqui de illis ſolis qui excommunicati ſunt, quia cauſam interdicto pertinaciter dederunt. nam cùm hoc capite agatur ſolùm de modo obſeruandi interdictum, non videtur Pontifex ibi velle aliquid præſcribere circa alios, quàm circa eos qui ratione interdicti a ſacris excludendi ſunt.

Silueſter. Armilla.

42 Tertiò, *P. Suarez diſp. 33. ſect. 1. n. 16.* vult Pontificem ibi nihil velle conſtituere circa abſolutionem excommunicatorum, ſed eam relinquere iuri antiquo, ſolumque velle oſtendere ſe per eam conceſſionem circa interdictos nullam velle nouam facultatem concedere abſoluendi eos ab excommunicatione. atque ita dum dicit excommunicatos non eſſe abſoluendos niſi in hora mortis, loqui de iis, quos ordinarij Epiſcopi, vel confeſſarij aliàs extra articulum mortis abſoluere non poſſunt. Et hæc explicatio videtur maximè probabilis, quamuis ſecunda non ſit omnino reijcienda.

Suarez.

Secunda limitatio eſt, vt ij qui aliqua ratione culpabili cauſam interdicto dederunt, non abſoluantur, niſi priùs quantum in eorum poteſtate eſt, de delicto ſatisfecerint, aut de ſatisfaciendo ſufficientem cautionem dederint, aut ſi neutrum facere poſſint, ſaltem iurarint, ſe quàm primùm poterunt ſatisfacturos, & vt Eccleſiæ plenè ſatisfiat, ſe ope & conſilio per ſe vel alios prout poterunt laboraturos.

Tertiò, excipitur communio, quæ per modum viatici danda eſt conſtitutis in articulo mortis; dicitur autem in articulo mortis conſtitutus cuicumque probabile mortis periculum quacumque ex cauſa imminet. iuxta dicta ſup. diſp. 8. n. 16. 43

Viaticum eſſe etiam permittitur.

Nota primò, vt hoc Sacramentum poſſit pro morientibus debitè conſecrari ac renouari, *cap. Permittimus 57. de ſent. excommun.* concedi, vt tempore interdicti ſemel per hebdomadam celebretur cum moderatione ex *c. Alma* ſuprà explicata. Quod *Nauar. c. 27. n. 173.* cum aliis intelligit etiam in loco ſpecialiter interdicto, in quo Venerabilis Euchariſtia pro infirmis aſſeruari ſolet. nam inconueniens eſſet ſi Paſtor ex aliena parochia deberet hoc Sacramentum ſuis ſubditis morientibus petere.

Etiam in loco ſpecialiter interdicto poteſt ſemel per hebdomadam celebrari, renouandi Sacramenti cauſa. *Nauar.*

Nota ſecundò, ex communi ſententia hoc Sacramentum tempore interdicti cum omni ſolennitate ad ægrotos eſſe deferendum, etiam pulſata campanula, quia hoc nullibi prohibetur: & cùm omnes poſſint tunc Venerabile Sacramentum dum pertranſit adorare, illudque ſi velint honoris cauſa comitari, nulla eſt ratio cur eo ſigno ad hoc faciendum excitari non poſſint. Vide *Suarem diſp. 33. ſect. 1. num. 28.* 44

Communio tunc etiam ſolenniter ad ægros ferenda.

Suarez.

Nota tertiò, etſi *cap. Quod in te, citatum* videatur loqui de interdicto locali, tamen idem dicendum eſt de interdicto perſonali, vt patet ex eius ratione. nam generatim dicit, iis morientibus, quibus conceditur pœnitentia, non negari communionem: nulli autem quacumque cenſura ligato verè pœnitenti, & parato ſatisfacere pœnitentia denegatur. Ab iis tamen qui ob ſuam culpam ſpecialiter interdicti ſunt, priùs exigenda ſatisfactio, iuxta dicta n. 42.

c. Quod in te.

Diſputant autem hîc aliqui an perſonaliter interdicti poſſint morienti dare communionem? Qua in re dicendum eſt primò, eos qui tantùm generaliter interdicti ſunt, nec interdicto cauſam dederunt, poſſe hoc Sacramentum morientibus adminiſtrare, quia eadem omnino eſt ratio in hoc caſu, & in interdicto locali. 45

An perſonaliter interdicti poſſint aliis dare viaticum.

Dico ſecundò, ſpeciatim interdicti, quales ſunt omnes qui interdicto cauſam dederunt, non poſſunt Sacramentum adminiſtrare, quando ſunt alij, qui hoc facere poſſunt; quia hæc adminiſtratio cum ſit quædam ſacri officij participatio, iis eſt prohibita, poſſunt tamen aliis ſuas vices delegare, quia actus iuriſdictionis non eſt iis prohibitus, & ad hoc tenentur, quia tenentur ſuis ſubditis viaticum per ſe vel alios adminiſtrare.

Dico tertiò, quando non ſunt alij per quos hoc Sacramentum adminiſtrare poſſint; ſi ſint tolerati, poſſunt hoc per ſe adminiſtrare. Secus tamen (excepto forte vno caſu) crediderim quando non ſunt tolerati: vide dicta tomo 1. q. 64. a. 6. dub 2. concl. 2. & 3. in ſimili an liceat petere Sacramenta ab excommunicato. Crediderim tamen faciliùs admittendum eſſe, vt nominatim interdictus aliquod Sacramentum conferat, quàm nominatim excommunicatus, quia hæc res huic magis prohibetur, maioremque omnino in eo indecentiam habet, vt per ſe pa- 46

ret. cùm excommunicatus longè magis ab omni pace & communione Eccleſiæ ac fidelium alienus ſit, quam vllus interdictus.

47 Difficultas autem hîc præcipua eſt circa matrimonium, vtrum ſine ſolenni benedictione (quam omnes concedunt per interdictum prohiberi) tempore interdicti, ſiue ab interdictis licitè contrahatur. Quidam id negant, quia *cap. Si ſententia 16. de ſent. excommun. in. 6.* generatim dicitur interdictos non poſſe, exceptis caſibus in iure conceſſis, vllibi Eccleſiaſtica recipere Sacramenta, matrimonium autem eſt Sacramentum, & nullibi excipitur. Secundò, quia excommunicatus peccat ſuſcipiendo Sacramentum matrimonij: ergo etiam interdictus.

c. Si ſententia.

48 Communis tamen ſententia aſſerit, hoc interdictis non prohiberi, atque ita eos licitè illud contrahere, ſi modò ſint in ſtatu gratiæ. Ita *Nauar. c. 27. n. 179. Siluest. verb. Interdictum 5. n. 9.* & *Panorm. in c. Non eſt vobis, de ſponſalibus;* dicit eſſe communem. Probatur primò, quia per interdictum non prohibentur contractus, matrimonium autem primò & per ſe habet rationem contractus; ratio autem Sacramenti etſi in eo ſit dignior, tamen ſi tam ipſius inſtitutionem, quàm vſum, ac contrahentium intentionem ſpectemus, primò & per ſe habet rationem contractus; rationem autem Sacramenti acceſſoriè ac per accidens; quia & priùs tempore & intentione eſt inſtitutum vt ſit contractus, & poſtea eleuatum ad eſſe Sacramenti. Item eſſentialiter & ex natura ſua habet rationem contractus, rationem verò Sacramenti aliunde, & per accidens, cùm ſine ea eſſe poſſit. Similiter omnis communiter illud contrahens, primò & per ſe intendit ipſum contractum, Sacramentum verò ſolùm per accidens quatenus illi coniunctum eſt; vnde eodē modo contraheret etſi hoc abeſſet. Cùm igitur acceſſorium & per accidens ſequatur id quod eſt principale & per ſe matrimonium magis debet ſequi permiſſionem contractus, quàm prohibitionem generalem Sacramentorum.

Tempore interdicti licitè contrahitur matrimonium.
Nauarr.
Siluester.
Panorm.
c. Non eſt vobis.

49 Dices, hinc ſequi cognitionem cauſarum matrimonialium ſpectare ad forum ciuile, quia matrimonium principaliter eſt contractus ciuilis. Reſpondeo negando conſequentiam, quia Eccleſia cauſas matrimoniales ſpeciatim & expreſsè ſibi reſeruauit; per interdictum autem nullibi expreſsè aut ſpeciatim prohibuit matrimonia contrahi. Sicut igitur non obſtante generali regula, qua ex inſtitutione poteſtatis Eccleſiaſticæ omnium rerum ſacrarum ordinario ad Eccleſiam quaſi naturaliter ſpectat, nihilominus ſecloſa illa ſpeciali Eccleſiæ reſeruatione cauſæ matrimoniales etiam ad forum ciuile ſpectarent, vt ex communi ſententia oſtendam infra diſp. 30. dub. 1. ſic etiam in præſenti non obſtante generali prohibitione, qua interdicti arcentur à receptione Sacramentorum, licitum iis erit ſuſcipere matrimonium, per ſe quatenus eſt contractus iis licitus, & per accidens quatenus eſt Sacramentum, vt in tertia probatione magis patebit.

50 Probatur ſecundò, quia aliàs in generali alicuius prouinciæ, aut populi interdicto, infiniti propè homines etiam innocentes cogerentur fortè etiam per aliquot annos nullum matrimonium contrahere; ex quo grauiſſima ſequerentur incommoda, ac innumeræ fornicationes.

Tertiò, & præcipuè, quia, vt oſtendi num. 7. Eccleſia per interdictum ſolùm aliis ſubtrahit ea, quæ ipſi à Chriſto diſpenſanda commiſſa ſunt, qualia ſunt omnia diuina officia, & ea Sacramenta quæ per ſuos miniſtros diſpenſat: tale autem nullo modo eſt matrimonium: nam huius diſpenſatio non eſt commiſſa Eccleſiæ, ſed ipſis contrahentibus: quare ea per interdictum ſpoliari non poſſunt; nam aliàs in re omnino ſibi propria plurimi omnino innocentes grauiſſimè læderentur ac punirentur, quod tamen abſurdum eſſe ex principiis naturæ & iuris oſtendi ſup. diſp. 15. nu. 16. Quare ſicut hæc ſententia eſt communior, ita etiam verior.

Ad primum argumentum poſitum num. 47. Reſpondeo, eam prohibitionem intelligendam eſſe de Sacramentis quæ Eccleſiæ diſpenſationi commiſſa ſunt, vt patet ex dictis. Ad ſecundum nego conſequentiam. quia hoc excommunicato apertè prohibetur, non autem interdicto, nec vlla ex parte eſt eadem ratio.

51 Concl. III. Tertiò, per interdictum prohibetur, ne quis loco interdicto ſepeliatur Eccleſiaſtica ſepultura, loco ſcilicet ſacro, aut cum officio Eccleſiaſtico. Patet *cap. Quod in te, de pœnitent. & remiſſ.* loco autem non ſacro quantumuis interdicto quiuis ſepeliri poteſt: & quamuis clerus non poſſit funus ſolenni ritu comitari, poteſt tamen in Eccleſia pro defuncto ſeruata moderatione *cap. Alma,* diuina officia celebrare. hoc enim nullibi prohibetur.

Sacra ſepultura interdicitur.

52 Nota primò, *c. Quod in te, citato* permitti, vt in interdictu locali generali clerici, qui ei cauſam non dederunt, & id ſeruauerunt, poſſint loco ſacro ſine campanarum pulſu cum ſilentio ſepeliri: iam verò poteſt etiam circa funus diuinum officium celebrari, aliæque ſolennitates adhiberi cum moderatione præſcripta in *c. Alma.* vt omnes fatentur. Quòd ſi contingat clericum ſepeliri in illis feſtiuitatibus quibus licet ſolenniter diuinum officium celebrare, poterit cum omni ſolennitate ſepeliri. Nomine autem clericorum hîc veniunt omnes ij, quos recenſui ſuprà numero 30. exceptis fortè coniugatis, etiam iis, quos ibi dixi poſſe diuinis intereſſe, quia rationes quas ibi pro hac re attuli, non militant pro ſepultura.

c. Quod in te.

53 Addunt *Silueſter v. Interdictum 5. nu. 10. v. Quintum, citans Panormitanum & alios,* item *Couarr. cap. Alma p. §. 2. nu. 7.* & multi alij, idem dicendum eſſe de loco ſpecialiter interdicto; quod non eſt improbabile propter Doctorum auctoritatem, ſed nullum habet fundamentum in iure. Faciliùs hoc concedi poſſet, quando in ciuitate eſſet vnicus locus ſacer, iſque ſpecialiter interdictus, ita vt clericus alio loco ſacro ſepeliri non poſſet: tunc enim faciliùs permitteretur in eo ſepeliri, ne aliàs deberet ſepeliri loco profano.

Silueſt.
Panorm.
Couar.
An clericus poſſit ſepeliri loco ſpecialiter interdicto.

54 Addunt aliqui ſecundò, laicum qui ex priuilegio tempore interdicti poteſt intereſſe diuinis, aut quemuis alium in feſtis Paſchatis, Pentecoſtes, &c. poſſe ſepeliri loco ſacro: quia, vt aiunt,

An laicus priuilegiatus ac poſſit ſepeliri.

cui

cui in ſacris communicamus viuo, communicamus etiam mortuo. Ita *Silueſter ſup. v. Sextum, Soto in 4.d 22.q 3. a. 1.poſt 4.concl.* & alij. Sed illud axioma nihil facit ad rem præſentem, quia vt verum ſit, intelligendum eſt de eadem communicatione, ſiue circa eandem rem: intereſſe autem diuino officio, & poſſe loco ſacro ſepeliri, ſunt res omnino diſtinctæ, & tamquam diſtinctæ per interdictum prohibitæ, nec vno conceſſo alterum cenſetur concedi. Adde, hîc non quæri vtrùm tali mortuo poſſimus in ſepultura communicare: patet enim hoc licere in loco non interdicto, ſed vtrùm liceat eum tali loco ſepelire, quæ valdè diſtincta ſunt. Quare *P. Suarez diſp. 38. ſect. 1 num. 13.* cum aliis meritò docet contrarium.

Silueſter. Soto. Suarez.

56 Nota primò, certum eſſe perſonas nominatim interdictas etſi clerici ſint non poſſe ſepeliri in loco ſacro, vt patet ex *Clementina 1. de ſepulturis*. Sed difficultas eſt, vtrùm perſona generaliter ſolùm interdicta, quæ interdicto cauſam non dedit, poſſit ſepeliri loco ſacro non interdicto. quam quæſtionem fusè diſputat *P. Suarez diſput. 35. ſect. 3. n. 2.* & concludit ſaltem pòſt Concilium Conſtantienſe licere tales ſepelire. quod verum eſt, modò illa communitas cuius eſt pars, non ſit denuntiata.

An generatim ſolum interdictus poſſit ſepeliri loco ſacro. Suarez.

57 His poſitis duplex hic reſtat difficultas. Prima eſt, quid prohibeatur ei cui interdictum eſt ingreſſu Eccleſiæ? Qua in re certum eſt primò, eum non poſſe in Eccleſia diuina officia vel celebrare, vel audire, nec frui Eccleſiaſtica ſepultura ſi impœnitens moriatur; ſecùs verò ſi moriatur pœnitens. Ita omnes apertè colligunt ex *c. Is cui 20. de ſent. excommunicat. in 6.* Secundò, ex eodem capite communiter colligunt talem extra Eccleſiam poſſe diuina officia audire & celebrare, ſi aliàs nullum impedimentum habeat. Sed difficultas eſt, vtrùm poſſit intra Eccleſiam orare, aut Sacramenta ſuſcipere, dum in ea diuinum officium non celebratur? Tres ſunt ſententiæ.

58 Prima vtrumque negat. Ita *Monaldus & Veruecius apud Silueſtrum verbo Interdictum 5. num. 8.* & videtur ipſe eidem fauere. Fundatur hæc ſententia primò, quia verba interdicti propriè ſignificant talem nullo modo poſſe Eccleſiam ingredi. Secundò, quia *c. Latorem 33. q. 2.* cuidam matricidæ præcipitur, ne per annum Eccleſiam ingrediatur, ſed ad ipſius fores deprecetur; vbi omnino videtur agi de oratione priuata. Sed hæc argumenta non conuincunt. Quia, vt etiam contrariæ ſententiæ auctores fatentur, per eam cenſuram non omnis ingreſſus Eccleſiæ prohibetur: nam ita interdictus nullo modo prohibetur Eccleſiam ingredi ob alia negotia, quando in ea non fit diuinum officium, quia ſic ſolum ingreditur Eccleſiam quaſi materialiter ſumptam; ſed ſolùm prohibetur eam formaliter ſumptam ingredi, ſcilicet ad eum effectum ad quem inſtituta eſt. Vnde non immeritò quis colligat, eum ſolùm prohiberi eam ingredi ad audienda vel celebranda diuina officia, aut Sacramenta percipienda, vel adminiſtranda: quia Eccleſia ad hæc propriè inſtituta eſt, non autem ad priuatas orationes fundendas, niſi per accidens & conſecutiuè. Vnde patet ſolutio ad primum. Ad ſecundum Reſpondeo, in dicto capite non ferri vllam cenſuram, ſed publicam pœnitentiam præſcribi, vt patet ex textu. & tali ſolùm prohiberi in Eccleſia orare dum diuina officia in ea fiunt. nam ſicut ibi præcipitur primo anno orare ante fores Eccleſiæ, ita iubetur ſequentibus duobus ſtare, ſiue orare inter audientes; quod clarè patet debere intelligi de tempore quo diuina officia fiebant.

Monaldus. Veruecius. Silueſter. c. Latorem.

Interdictus ingreſſu Eccleſiæ, tantum prohibetur eã ingredi quaſi formaliter ſumptam.

Secunda ſententia talibus vtrumque concedit. Fundatur præcipuè, quia illis ſolùm in Eccleſia prohibentur diuina officia, ergo non Sacramenta huic ſententiæ fauet *Nauar. c. 27. nu. 170. in fine.* ſed hæc ſententia ſumit, quod probandum eſt, nec enim vllum ius pro ſe adfert. 59

Nauar.

Tertia ſententia eſt media, vultque talem licitè orare in Eccleſia, dum in ea non celebratur diuinum officium; illicitè tamen in ea ſuſcipere Sacramenta. Ita *Silueſter verbo Suſpenſio nu. 5. ſub finem, & Angelus verbo Suſpenſio 3. nu. 4.* Et hanc ſententiam credo probabiliorem, tum ob rationem allatam contra fundamentum primæ ſententiæ, quæ videtur vtramque huius ſententiæ partem probare: tum etiam quia abſonum videtur aliquem iudicari indignum qui aliis diuinis officiis interſit, & tamen ei permittere, vt cum aliis in Eccleſia Sacramenta percipiat.

Licitè in ea orat extra tẽpus diuini officij, ſed illicitè Sacramenta ſuſcipit. Silueſter. Angelus.

Secunda difficultas eſt, qua ratione teneamur vitare interdictos? pro quo. 60

Dico primò, illos qui diuina nec celebrant, nec adminiſtrant, quibuſque non incumbit cura ea tali loco adminiſtrandi, in nullo teneri vitare vllum interdictum; vnde poſſunt cum interdictis diuina officia audire in locis non interdictis, aut etiam in loco interdicto, ſi ad hoc aliàs priuilegium habeant. item poſſunt ſacerdotis nominatim interdicti ſacrum audire: modò neminem prohibitum ſacro loco ſepeliant, aut ad violandum interdictum inducant; quia illa priora nullibi ſunt prohibita, vt bene docet *P. Suarez diſp. 34. ſect. 2. num. 3.* & in ſimili docui diſp. 15. n. 17.

Quibus nulla in Eccleſia adminiſtratio incumbit in nullo tenentur vitare interdictos. Suarez.

Dico ſecundò, rectores Eccleſiarum, aliique quibus eorum locorum cura incumbit, aut etiam alij, qui in illis diuina officia celebrant, tenentur interdictos nominatim denuntiatos expellere, ſicut etiam quoſuis alios non priuilegiatos, ſi in loco interdicto iuxta priuilegia *capitis Alma, & cap. Permittimus, de ſent. excommunic. in 6.* celebrent. quia hoc ibidem iis expreſſe præcipitur, & ad eos propriè ſpectat diuinorum officiorum ac Sacramentorum diſpenſatio, quare ab iis debent excludere eos quibus illorum participatio interdicta eſt: ſecùs eſt de iis ad quos illorum diſpenſatio non ſpectat. 61

Secùs eſt de iis quibus aliqua adminiſtratio incumbit.

Nota, poſt *extrauagantem Ad euitanda*, neminem non interdictum teneri obſeruare interdictum locale, niſi nominatim denuntiatum; nec etiam vitare ſiue ſacris excludere, aut non ſepelire vllum interdictum niſi particulatim denuntiatum: talis autem cenſetur omnis is quem apertè conſtat eſſe membrum alicuius communitatis quæ denuntiata eſt interdicta: qui aliàs omne interdictum generale perſonale ex hac parte fruſtraretur omni ferè effectu, quia eſt 62

Extrauag. Ad euitanda. Non tenemur obſeruare interdictum locale ante denuntiationem. Quæuis pars communitatis denuntiatæ cenſetur denuntiata.

fere impoſſibile ſingula ipſius membra nominatim denuntiare. vide *P. Suarem diſp. 37. ſect. 2. n. 3.*

Suarez.

63 Addit *idem diſp. 34. ſect. 3. nu. 9. &* 10. Si dum ſacerdos locu non interdicto celebrat, ingrediatur denuntiatus interdictus, dandam quidem operam vt poſſit expelli, ſi tamen hoc fieri nequeat, ſacerdotem non teneri deſiſtere, quia nullibi præcipitur. Quòd ſi iuxta priuilegium *capitis Alma* celebret in loco interdicto, neceſſariò ei deſiſtendum eſt, niſi inchoarit canonem, eodem modo ac ſi ingrederetur excommunicatus, quia non permittitur ei ibidem celebrare niſi interdictis excluſis; vnde pergendo celebrare fieret irregularis, quia per actum Ordinis violaret interdictum.

c. Alma.

DVBIVM III.

Quale ſit peccatum violare interdictum?

64 CAiet. v. *Interdicti violatio* ſingularem hac in re tenet ſententiam; docétque primò ſolos clericos peccare violando interdictum, idque tunc ſolùm cùm exercent actum Ordinis. Quia in re mox ipſe ſibi contradicit, dum docet moniales contra prohibitionem interdicti canendo diuina officia peccare, quæ tamen non poſſunt exercere vllum actum Ordinis. Docet ſecundò, ex pœnis irregularitatis & ſimilibus, quæ clericis violantibus interdictum imponuntur, non ſatis colligi eos peccare mortaliter. Tertiò, laicũ ſpecialiter interdictum peccare audiendo diuina officia, ſecùs autem eſſe de eo qui tantùm generaliter eſt interdictus, aut qui non interdictus audit diuina officia loco interdicto. Quę omnia nec ſatis ſibi cohærent, nec vllum habent fundamentum, & communi Doctorum ſententiæ, atque adeò ipſi iuri & rationi ſatis apertè repugnant. Nam cùm Ius violantes interdictum grauiſſimè, vt infrà videbimus, puniat, iniquè id faceret niſi illi grauiter peccarent: nam pœna non debet excedere delictum. nec refert quòd irregularitas quandoque incurratur ſine vllo delicto, quia tunc non incurritur per modum pœnæ, ſed vel ob naturalem inhabilitatem, vt quando aliquis manum amittit, aut ob defectum ſignificationis, aut aliam indecentiam: violantibus autem interdictum aliqua per modum pœnæ infliguntur.

Caietan.

Ex grauitate pœnæ meritò colligitur grauitas delicti.

Dices, excommunicatio minor eſt grauis pœna, & tamen incurritur ob peccatum veniale. Reſpondeo negando aſſumptum. nam etſi priuet magno bono, quia tamen facillimè tollitur, cenſetur pœna leuis, ſicut priuari mille aureis per quadrantem eſt leuior pœna, quàm priuari vno in perpetuum.

Cur excommunicatio minor ſit leuis pœna.

65 Inter alios verò Doctores ferè conuenit primò, clericos (quorum nomine comprehenduntur omnes recenſiti ſuprà n. 30.) violando interdictum peccare mortaliter, quia ipſi propriè & per ſe præcipitur obſeruatio interdicti, niſi fortè excuſentur inaduertentia (vt ſi ex leui negligentia admittant ad officia diuina aliquem excludendum) aut materiæ paruitate, vt ſi ſolum vnum pſalmum contra interdicti præſcriptum canant; in functionibus tamen ſacro Ordini deputatis etiam paruis, quales ſunt Sacramentorum adminiſtratio, ſolemnis aquæ benedictio, vel aſperſio, ſolemnis Euangelij, Epiſtolæ, vel etiam orationis præmiſſo *Dominus vobiſcum* tempore diuini officij, decantatio, Doctores communiter propter actionum earum etſi breuium dignitatem, materiam grauem conſtituunt. Vide *P. Suarem hic diſp. 34. ſect. 4. n. 9. &* 10.

Clerici violando interdictum peccant mortaliter.

Actus Ordinis ſacri ſemper continet materiam grauem.

Suarez.

Secundò, idem dicendum eſſe de laicis in ſex caſibus. Primò, quando perſonaliter interdicti ſunt, etiam interdicto generali, tunc enim ſecundùm communem ſententiam peccant ex genere ſuo mortaliter ingerendo ſe diuinis; quia hoc ipſis directè prohibetur. Secundò, quando cum ſcandalo violant interdictum. Tertiò, quando violenter ſe ingerunt diuinis officiis, quæ ſecundùm *c. Alma* in loco interdicto celebrantur, quia inferunt clericis grauem iniuriam, iis vim inferendo. Quartò, quando mendacio obtinent facultatem vt poſſint intereſſe diuinis in loco interdicto, mentiendo ſe eſſe clericos, aut habere priuilegium, tum quia faciunt iniuriam Eccleſiæ eam vitam compellendo, vt eos ad diuina admittat; tum etiam quia mendacio inducunt clericos vt faciant rem illicitam eos ad diuina admittẽdo, ſicut peccaret mortaliter, qui mentiendo non eſſe ieiunium, alium induceret vt carnes comederet. Quintò, quando clericos inducunt vt loco interdicto illicite diuina coram ſe celebrent, quia inducunt illos ad peccandum mortaliter. Sextò, quando ipſi loco interdicto diuina officia ita celebrant, qualiter ſi clerici ea celebrarent interdictum violarent, quia hoc magnam indecentiam continet, & multum repugnat Eccleſiæ voluntati. vide *Nauar. c. 27. n.* 187. *Aulam p. 5. diſp. 5. dub. 2. §. Supponendum. Henriquez l. 13. c. 46. nu. 3.* qui tamen in quarto caſu magis in contrariam partem inclinat.

66 Idem dic de laicis in ſex caſibus.

Nauar. Aula. Henriquez.

Præcipua difficultas hîc eſt, vtrùm laicus non interdictus ſine vlla vi, fraude, aut ſcandalo audiens ſacrum in loco interdicto peccet.

67 Caietan. Nauarr.

Prima ſententia docet, eum nullo modo peccare. Ita *Caiet. & Nauar. citati n. 64. &* 66. probant, quia iis non eſt prohibitum intereſſe diuinis, ſed ſolùm clericis præceptum eſt vt eos excludant.

Secunda docet, talem peccare venialiter, quia facit aliquo modo contra intentionem Eccleſiæ. Ita *Sotus in 4. d. 22. q. 3. a. 1. concl. 6. Silueſter verbo Interdictum 6. n. 7. Angel. Interdictum 7. n. 9.* & cum aliis *Aula & Henriquez ſup.*

Soto. Silueſter. Angelus. Aula. Henriquez.

68 Tertia ſententia docet, talem ita audiendo diuina officia ex genere ſuo peccare mortaliter: quia Ius ſatis clarè oſtendit hoc ei eſſe illicitum. nam *cap. Si ſententia 16 de ſententia excommunicationis, in 6.* dicit talem licitè audire diuina officia in loco non interdicto. ergo ſupponit eum ea illicitè audire loco interdicto, & conſequenter hoc ei eſſe prohibitum; quare quando materia erit grauis, peccabit mortaliter. Ita *Innocentius & Archidiaconus apud Silueſtrum ſupra, & P. Suarez diſp. 34. ſect. 4. num. 9.* vbi tamen addit talem aſſiſtendo aliis officiis diuinis excepto ſacrificio Miſſæ, facile poſſe excuſari à peccato mortali ob materiæ leuitatem: quia etſi omnino nihil longo officio aſſiſtat, parum tamen hoc videtur repugnare Eccleſiæ voluntati, quæ talibus non ita grauiter prohibet dictis omnibus intereſſe. Secus autem

c. Si ſententia.

Innoc. Archid. Silueſt. Suarez.

autem eſſe de ſacrificio Miſſæ quod aſſiſtentes cum ſacerdote ſuo modo etiam offerunt.

Peccant laici mortaliter tūc ſuſcipiendo Sacramenta.

69 CONCLVS. Omnino credo tales peccare mortaliter ſuſcipiendo Sacramenta ſibi prohibita in loco interdicto, quia hæc ſacrorum participatio valdè grauis eſt, & grauiter Eccleſiæ intentioni repugnat. Adde, cùm Sacramenta non conferantur niſi ſe ad ea percipienda ſaltem offerentibus, atque ita expreſsè, vel implicitè ea petentibus, vel vt minimum collationi cooperantibus, ita ea recipiens clericum ad eorum collationem ipſi grauiter prohibitam inducit, aut ſaltem eidem cooperatur, atque ita grauiter peccat. nec credo auctores ſecundæ ſententiæ hanc negaturos. in aliis verò diuinis officiis ſecunda & tertia ſententia probabiles ſunt, ſaltem ob Doctorum auctoritatem.

DVBIVM IV.

Quas pœnas incurrant violantes interdictum?

c. Is qui. c. Is cui.

70 CONCLVS. I. Clericus violans interdictum locale, aut perſonale per actum Ordinis, fit irregularis, vt patet ex *c. Is qui 18. §. Is verò, & c. Is cui 20. de ſent. excommun. in 6.* Item tam ille quàm qui alia ratione interdictum violat, fit actiuè & paſſiuè ineligibilis, ac impoſtulabilis ad dignitates Eccleſiaſticas. Ita communiter Doctores, colligunt ex *c. Is qui, citato, & c. 1. de poſtulationibus.* vide *Sotum in 4. d. 22. q. 3. a. 1. concl. 5. Silu. Interdictum 6. q. 2. Henriquez l. 13. c. 46. n. 3. Auilam p. 5. diſp. 5. dub. 4. concl. 3. Suarem diſp. 34. ſect. 4. aſſert. 2.*

c. Is qui. Sotus. Siluester. Henriquez. Auila. Suarez.

71 Addunt plurimi Doctores, clericum violantem interdictum ſuſpendi ab omni iuriſdictione, quia *cap. vltim. de exceſſibus prælatorum* iudicantur irritæ omnes collationes beneficiorum, omneſque cenſuræ latæ ab Epiſcopo qui violauerat interdictum. Sed quamuis ob Doctorum auctoritatem hoc probabile ſit, tamen non ſatis probatur ex dicto capite. nam ibi agitur de Epiſcopo qui plurimos, eò quòd interdictum nollent violare, cenſuris ſubiecerat, ac ſuis beneficiis ſpoliarat, eáque aliis contulerat, quæ iure naturæ paret eſſe inualidè facta; & hæc ipſius acta ibi ſolùm dicuntur irrita. vt patet ex iis verbis, *ſententias in quoſcunque hac occaſione prolatas, &c. decernimus irritas & inanes.* vbi à contrario ſenſu potiùs inſinuatur ſententias à tali alia occaſione latas valuiſſe, & conſequenter eum non fuiſſe à iuriſdictione ſuſpenſum.

72 CONCLVS. II. Clericus ſiue ſecularis, ſiue regularis præſumens illicitè celebrare diuina in locis interdictis, aut coram excommunicatis aut interdictis non toleratis, ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ, donec ſatisfecerit ei cuius ſententiam violauit, *c. Epiſcoporum. de priuilegiis in 6.*

c. Epiſcoporum.

CONCLVS. III. Religioſi etiam exempti qui non ſeruant interdictum quod vident Eccleſiam cathedralem matricem, aut parochialem loci in quo ſunt, ſeruare, incurrunt excommunicationem, *clementina prima de ſententia excommunicationis.*

73 CONCLVS. IV. Sepelientes interdictum denuntiatum loco ſacro, aut alios contra iuris permiſſionem loco interdicto, excommunicantur, *clement. 1. de ſepulturis.*

CONCLVS. V. Dominus alicuius loci compellens clericum publicè & ſolenniter celebrare diuina loco interdicto; item pulſu campanæ, aut ſonitu tubæ præſumens plebem conuocare ad audienda tali loco officia diuina, aut impediens ne excommunicati aut interdicti nominatim iuſſi egrediantur templo; item excommunicatus, aut interdictus nominatim iuſſus nolens egredi templo tempore officij diuini, excommunicatur excommunicatione reſeruata Papæ, *clement. 2. de ſent. excommun.*

Clem. 2. de ſent.

DVBIVM V.

Quæ interdicta iure lata ſint?

INterdicuntur ingreſſu Eccleſiæ primò, qui præſumunt ferre cenſuram non ſeruata ſolennitate præſcripta, *c. 1. de ſent. excommun. in 6.* aut excommunicare non præmiſſa monitione, *c. Sacro eodem titulo*: idque per menſem. Secundò, Epiſcopi aut ſuperiores vſurpantes ſibi bona Eccleſiarum, aut beneficiorum donec reſtituant, *c. Præſenti de officio ordinarij in 6.* Tertiò, omnes quantumcumque exempti qui ſcienter celebrant aut celebrare faciunt diuina officia in loco interdicto; aut excommunicatos aut interdictos non toleratos ad diuina officia, Sacramenta, aut Eccleſiaſticam ſepulturam admittunt, donec ſatisfaciant ei cuius ſententiam violarunt, *c. Epiſcoporum, de priuilegiis.* Quartò, Epiſcopi qui quod inter viſitandum contra conſtitutionem *c. Romana, de cenſibus in 6.* acceperunt intra menſem in duplum non reſtituunt, donec id faciant, *c. Exigit, eodem titulo.* Quintò, laici conferentes epiſcopatum, aut abbatiam, & ab iis recipientes donec ea deſerant, *c. Si quis deinceps 16. q. 7.* 74

c. 1. de ſent. excom. c. Sacro. c. Præſenti. c. Epiſcoporum. c. Romana. c. Exigit. c. Si quis.

Interdicuntur abſolutè primò vniuerſitates aut collegia concedentia locum vſurariis externis, *c. 1. de vſuris in 6.* 75

c. 1. de vſuris.

Secundò, vniuerſitates concedentes contra bona, aut perſonas Eccleſiaſticas repreſalia, niſi intra menſem reuocauerint, *c. vnico de iniuriis in 6.*

c. vnic. de iniuriis.

Tertiò, vniuerſitates & Capitula quæ à ſententia Papæ ad Concilium vniuerſale appellant, in bulla cœnæ.

Quartò, quæuis communitas exigens tributum ab Eccleſiis, ſcilicet ſine legitima venia Pontificis, *c. Quanquam, de cenſibus in 6.*

c. Quanquam.

Quintò, Capitula quæ ſede vacante intra annum concedunt dimiſſorias ad Ordines ſuſcipiendos ei, qui ratione beneficij ad id non coarctatur, *Trident. ſeſſ. 7. c. 10. de reform.*

Trident.

Nota, Epiſcopos eiuſmodi interdicta non incurrere niſi de iis ſpecialis fiat mentio, *c. Quia periculoſum, de ſent. excommun. in 6.*

c. Quia.

Feruntur præterea in iure quædam interdicta localia, ſed illa poſt Conſtantienſe non obligant ante denuntiationem, vt *Suarez diſp. 37. in fine.*

Suarez.

DVBIVM VI.

Quomodo poſſit interdictum relaxari?

76 CONCLVSIO I. Interdictum latum ad certum tempus eo finito per ſe definit, anteà verò à ſolo ferente, aut ſuperiore poteſt relaxari, ſicut etiam omne Interdictum reſeruatum. Idémque dicendum de interdicto lato donec hoc vel illud fiat: hac enim conditione poſita per ſe tollitur: vide *Auil om p. 5. diſp. 6. dub.* 1. & dicta ſuprà diſp. 14. n. 219.

Auila.

Interdictum locale, aut generale nequit relaxari niſi ab habente epiſcopalem iuriſdictionē. c. Nuper.

CONCLVS. II. Interdictum locale, aut generale perſonale non reſeruatum poteſt per Epiſcopum, aut alium habentem in dictum locum, aut communitatem epiſcopalem iuriſdictionem relaxari, *cap. Nuper, de ſentent. excommunicat.* Non tamen per inferiorem, quia hoc debet fieri per actum iuriſdictionis fori externi. eſt communis.

77 CONCLVS. III. Interdictum perſonale particulare abſolutè latum ſine reſeruatione poteſt tolli per confeſſarium habentem poteſtatem abſoluendi à peccato mortali. *Suarez di 38. ſect. 2. numero 9.*

Secus de perſonali particulari. Suarez.

CONCLVS. IV. Interdictum locale generale non poteſt tolli ad cautelam, *cap. Præſenti, de ſent. excommun. in 6* ſecùs de particulari & quouis perſonali, *Auila 5. p. diſput. 6. dub. 5.*

Præſenti. Auila.

78 CONCLVS V. Poteſt interdictum ſuſpendi, vel in totum vel ſecundùm partem: ſed quandò tantùm ex parte ſuſpenditur, non poteſt vlteriùs per appellationem ſuſpendi, ſecùs quando in totum ſuſpenditur. vt colligitur ex c. *Dilectis 55. de appellat.* vide *Silueſtrum verbo Interdictum. 3. q. 8. & Auilam p. 5. d ſp. 6. dub 4.*

c. Dilectis. Siluester. Auila.

CONCLVS. VI. Interdictum latum in communitatem ſi hæc omnino diſſoluatur, definit eſſe reſpectu innocentium, quia non ligantur diutius quàm ſint pars illius communitatis; pergit tamen ligare eos, qui cauſam ei dederunt, qui cenſentur particulatim interdicti & nomine ſuo, & non ſolùm nomine communitatis.

DVBIVM VII.

Quid ſit ceſſatio à diuinis, & quos effectus habeat?

79 NAuar. c. 27. n. 188. eam ita definit, *Ceſſatio à diuinis eſt quædam deſiſtentia à diuinis officiis, & adminiſtratione Sacramentorum.* Sed vt hæc definitio ſit legitima, debet intelligi de deſiſtentia quæ ſub præcepto obliget.

80 Nota primò, hanc ceſſationem eſſe valdè ſimilem interdicto locali, quia in vtroque ferè ſimilia prohibentur. Differt tamen primò, quia non eſt cenſura, imò nec habet propriè rationem pœnæ, nec fertur directè ad aliquod peccatum puniendum, quia *c. Quamuis 8. de officio Ordinary in 6.* ſignificatur Capitula aliquando poſſe hanc ceſſationem indicere contra ſuum Epiſcopum quem tamen non poſſunt punire. Sed [illegible] grauiſſimi d[illegible] quam Eccleſia aliqua concipit ob enormem iniuriam ſibi aut diuino honori illatam, & per modum iuſtæ defenſionis, vt lædentem cogat ab iniuria inferenda deſiſtere, vt apertè inſinuatur *clement: 1. de ſent. excommun. ſub finem* vbi dicitur, *Quia ipſos hoc vnico vtimur* (ſcilicet poteſtate ponendi ceſſationem) *ad repellendas iniurias ipſis factas priuare nolumus, nec debemus.*

Nauarr. Ceſſatio à diuinis cum interdicto locali ferè conuenit, in aliis tamen differt. Nec eſt cenſura, nec propria pœna. c. Quamuis.

81 Differt ſecundò, quia ceſſatio nullas vnquam perſonas ſecundùm ſe afficit, ſed ſolùm prohibet certo loco diuina celebrari; quare per ipſam præcisè nullus prohibetur in aliis locis diuina celebrare.

Nunquam afficit perſonas.

Tertiò, quia per nullam violationem ceſſationis vlla irregularitas incurritur. vide *Suarem diſp. 39. ſect. 1.*

Violata non inducit irregularitatem. Suarez.

82 Nota ſecundò, circa illius effectus conuenire inter Doctores, tempore ceſſationis non licere celebrare vlla diuina officia, excepto vnico per hebdomadam ſacro. Item non poſſe adminiſtrari Sacramenta Ordinis, Extremæ vnctionis, & Venerabilis Eucharistiæ, niſi per modum viatici, vt patet ex *c. Non eſt vobis 11. de ſponſalibus.* Item omnes conſentiunt tunc licere Baptiſmum ac Confirmationem, & Pœnitentiam, ac communionem in periculo mortis, idque cum omni ſolennitate. Item conficere Chriſma feria quinta in hebdomade maiore (quia hoc eſt neceſſarium vt poſſit conferri Confirmatio. Item in ſingulis Eccleſiis, in quibus pro moribundis aſſeruatur Venerabile Sacramentum, eius renouandi cauſa vnum per hebdomadam ſacrum dicere, quia hæc permittuntur tempore interdicti, vt oſtendi ſuprà n. 39. & 43. quod Doctores extendunt ad ceſſationem. Nam cùm in *cap. Non eſt vobis, citato* concedantur baptiſmus, & pœnitentia pro morientibus, ſub illis cenſentur concedi Confirmatio & viaticum. argumento *c. Reſponſo 43. de ſent. excommun.* & *c. Quod in te 11. de pœnitentiis.* idémque dicendum de matrimonio iuxta dicta n. 48. Similiter plurimi Doctores aſſerunt tempore ceſſationis Sacramentum pœnitentiæ licitè ſuſcipi poſſe extra periculum mortis. Ita *Conar. in c. Alma p. 2. § 4. n. 7. Henriquez cap. 53. n. 4. Auila p. 6. diſp. 1. dub. 5.* citans Medinam, & reſolutionem plurimorum Doctorum Salmanticenſium. Quod propter eorum auctoritatem probabile eſt, quamuis ex iure probari nequeat.

Quæ per eam prohibeantur. c. Non eſt vobis. c. Reſponſo. c. Quod in te. Conarr. Henriquez. Auila. Medina.

83 Difficultas autem eſt primò, vtrùm tempore ceſſationis liceat aliquos ſine vllo ſacro officio (quod conſtat eſſe prohibitum) in loco ſacro ſepelire: Plurimi id negant; totum autem eorum fundamentum eſt, quia quidquid eſt prohibitum tempore interdicti, etiam eſt prohibitum tempore ceſſationis, & conſequenter etiam Eccleſiaſtica ſepultura, Vnde multi ex iis volunt clericos tempore ceſſationis poſſe [illegible] ſacro ſepeliri, iuxta dicta ſuprà nu. 52. de tempore interdicti. Ita *Angelus v. Interdictum. 5. n. 32. Armilla, ibidem nu. 48.* & alij: quidam tamen hoc permittunt ſoli preſbyteris. Ita Doctores Salmanticenſes apud *Auilam p. 6. diſp. 1. dub. 10. concl. 1.*

An prohibeat ſepulturam. Angelus. Armilla. Auila.

84 Sed hæc nullo iure probantur, ſed tantùm argumento à ſimili ex iuribus, quæ de interdicto agunt, ab illis deducuntur, quo [illegible] aut priuilegiis parum aut nihil prob[illegible]

tim cùm, vt patet ex dictis, larum ſit diſcrimen inter ceſſationem & interdictum. nullum autem reperitur ius, quod tempore ceſſationis aliquem prohibeat ſepeliri locò ſacro: & c. *Non eſt vobis 11. de ſponſalibus*, ex quo ferè vnico poſſumus effectus ceſſationis colligere, expreſſè ſolùm prohibentur diuinorum officiorum celebratio: & quorundam Sacramentorum adminiſtratio, nullibi autem inſinuatur prohibitam eſſe ſacrã ſepulturam. Quare *P. Suarez diſp. 39. ſect. 2. n. 34.* docet ſacram ſepulturam tempore ceſſationis nullo iure eſſe prohibitam, quamuis fortè Doctorum auctoritas, ac conſuetudo videatur multis locis eam prohibitionem induxiſſe.

c. Non eſt vob. 1.

Suarez.

85 Secundò, eſt difficultas, vtrùm moderatio quæ in *c. Alma mater*, eſt adhibita interdicto vt liceat clericis ianuis clauſis celebrare diuina, habeat etiam locum in ceſſatione? *Paludanus in 4. d. 18. q. 8. art. 3.* cum quibuſdam aliis id affirmat. Sed communior & verior ſententia eſt contraria. Ita *Couar. in c. Alma p. 2. §. 7. n. 7. Henriquez lib. 13. c. 53. n. 2. Auila 6. p. diſp. 1. dub. 3.* & alij. Probatur, quia cùm ceſſatio intrinſecè includat abſtentiam ab omnibus officiis diuinis, ipſa penè totaliter tolleretur, ſi liceret ea ita celebrare. Secundò, quia, vt oſtendi ſuprà, cùm ſit omnino diuerſa ratio ceſſationis & interdicti, male ab vno ad aliud argumentamur.

c. Alma.

Palud.

Moderatio c. Alma non habet in ea locum.

Couar. Henriquez. Auila.

Male ab interdicto argumentamur ad ceſſationem.

86 Addunt tamen aliqui, ſaltem priuilegium conceſſum feſtis Paſchæ, Pentecoſtes, &c. vt tempore interdicti liceat tunc palàm celebrare diuina, habere etiam locum tempore ceſſationis. ſed hoc in iure nullum habet fundamentum: quare in rigore contrarium eſt verius, niſi fortè conſuetudo alicubi aliud obtineat. vide *P. Suarem diſp. 39. ſect. 2. n. 13.*

Suarez.

87 Nota tertiò, vt ceſſatio indici poſſit requiri varias conditiones, præſertim quando fertur à Capitulo, aut ſimili conuentu. Prima eſt, vt in indicente ſit legitima poteſtas. Secunda, vt cauſa ſit euidenter iuſta & proportionata. Tertia, vt euidenter conſtet eſſe datam talem cauſam. ratio vtriuſque eſt, quia cùm ceſſatio ſecum adferat valdè grauia incommoda, vt rationabiliter indicatur, requirit cauſam grauiſſimam, & quam euidenter conſtet eſſe poſitam, quæque alia ratione emendari non poſſit. ideóque numquam poteſt ferri niſi ad frangendam alicuius contumaciam. hinc Iura volunt eam ſtatim ac pars eſt parata ſatisfacere, relaxari.

Conditiones ad eam requiſitæ.

Quarta eſt, vt priùs cauſa ceſſationis exprimatur aliquo inſtrumento, & publico ſigillo munito. Quinta, vt hoc tradatur parti contra quam ferenda eſt. Sexta, vt pars [illegible] rogetur an velit ſatisfacere. Septima, vt poſita ceſſatione, niſi qui læſit intra menſem ſit paratus ſatisfacere, vtraque pars per ſe vel per procuratorem Pontificem accedat, vt coram eo cauſam diſceptetur. Quòd ſi tamen etiam menſe tranſacto pars ſit parata ſatisfacere, relaxanda eſt ceſſatio. Quòd ſi pars quæ tulit ceſſationem, elapſo mẽſe Romam non iuerit; ceſſatio ipſo iure relaxatur. 88

Octaua eſt, vt quando Capitula aut conuentus ceſſationem indicunt, omnes qui habent vocem, etiam abſentes, priùs conuocentur, ſicut fieri ſolet in electionibus. Nona, vt conuocati de tota re deliberent. Decima, vt maior pars Capituli iudicet ceſſationem eſſe indicendam. Doctores colligunt apertè has conditiones ex cap. *Si canonici 2. & cap. Quamuis 8. de offic. Ordinarii in 6.* vbi etiam additur, quando pars indicens ceſſationem ſupradicta omnia non ſeruat, ceſſationem non eſſe obſeruandam, ex quo patet his non obſeruatis inualidè ceſſationem indici. 89

c. Si canonici. c. Quamuis.

Quamuis autem dicta Iura ſolùm loquantur de caſu quo Capitula, aut conuentus ceſſationem indicunt, tamen multi Doctores requirunt ſeptem priores conditiones etiam in Prælato ferente ceſſationem, & quidem ſex priores videntur quodammodo ex natura ipſius ceſſationis requiri. quia iis non obſeruatis non poteſt ſatis conſtare de contumacia eius contra quem fertur ceſſatio, quamuis in Prælato non videatur ita neceſſarium, vt moneat partem per inſtrumentum publico ſigillo munitum. Septima etiam conditio nec ex natura rei requiritur, nec vllo iure Prælatis præcipitur, quare ad eam non tenentur, niſi fortè alicubi conſuetudine inducta ſit. 90

Nota quartò, indicentes ceſſationem ſine ſufficiente cauſa priuari omnibus fructibus quos tempore ceſſationis deberent percipere, & teneri parti ſatisfacere de omni damno; quæ ſunt iuris naturæ. Eum verò contra quem iuſtè lata eſt ceſſatio teneri ceſſantibus plenè ſatisfacere de damno quod interim percipiunt, quia non poſſunt conſueta officia peragere, & condemnandum ad certam ſummam dandam Eccleſiis quæ interim diuinis officiis fuerunt priuatæ. ita habetur *c. Si canonici, citato.* 91

DISPVTATIO XVIII.

DE

IRREGVLARITATE.

DVBIVM I.

Quid ſit irregularitas, & quotuplex?

1 Irregularitatis definitio.

CONCLVS. I. Irregularitas eſt quædam inhabilitas iure canonico introducta, directè, quantum eſt ex ſe, impediens ſuſceptionem Ordinum, & indirectè vſum ſuſceptorum. Ordinem hîc latè ſumo, prout comprehendit etiam primam tonſuram, quam irregularis non poteſt ſuſcipere.

Differt à ſuſpenſione.

Dixi, eſſe *inhabilitatem*, quia eam contrahens, quantum per ius humanum fieri poteſt, redditur incapax ſuſceptionis ac vſus Ordinis. In quo differt à ſuſpenſione aliiſque cenſuris; quòd hæ immediatè ac directè ſolum impediant vſum alicuius poteſtatis. Irregularitas verò, quantum fieri poteſt, tollit ipſam potentiam ſuſcipiendi Ordinem, eóue vtendi.

Ac depoſitione.

Similiter differt à depoſitione ac degradatione. Primò, quia hæ ſunt eſſentialiter pœnæ: irregularitas autem abſtrahit à ratione pœnæ. Secundò, quia irregularitas immediatè ac directè reſpicit ac impedit Ordinem ſuſcipiendum, poteſtque contrahi à non clerico: illæ verò reſpiciunt per ſe ac directè Ordinem ſuſceptum, ideóque in ſolos clericos cadunt.

2 Nec fœminæ, nec non baptizati eam contrahunt. Eſſentialiter repugnat Ordini iis conferri.

Hinc ſequitur primò, neque fœminas, neque non baptizatos eſſe propriè irregulares. Quia eorum incapacitas ſuſcipiendi Ordines non eſt inducta à iure, ſed oritur immediatè ex ipſa natura ac inſtitutione Sacramenti Ordinis, cui eſſentiale eſt, quòd inualidè conferatur fœminis, aut non baptizatis. Poſſunt tamen viris nondum baptizatis quædam accidere, quæ poſtea baptizatos reddant irregulares, vt infrà videbimus, atque ita poſſunt contrahere quandam quaſi inchoatam irregularitatem.

3 Irregularis illicitè facit requirentia vſū Ordinis; reliqua licitè.

Sequitur ſecundò, eum qui abſolutè irregularis eſt, illicitè facere ea omnia, quæ requirunt vſum alicuius Ordinis: contrà verò (niſi impediatur) licitè ea omnia, quæ illum nullo modo requirunt. quia irregularitas non inhabilitat, niſi ad Ordinis ſuſceptionem, vel vſum. Quare talis poteſt primò ſuſcipere omnia alia Sacramenta, præter Ordinem. Secundò, exercere etiam ſolenniter actus minorum Ordinum, ac canere ſolenniter cum aliis clericis officium diuinum, exceptis iis, quæ ex vſu Eccleſiæ certo Ordini deputata ſunt qualis eſt oratio præmiſſo *Dominus vobiſcum*, & quædam ſimilia quia alia omnia etiam pueri laici facere poſſunt. Tertiò, exercere omnes actus iuriſdictionis præter ſacramentalem abſolutionem, & realem degradationem. quia hæc includunt vſum Ordinis. Vide dicta diſp. 16. n. 11. Secùs eſt de aliis qui exerceri poſſunt ab iis, qui ſola prima tonſura initiati ſunt.

Alij quidam dicunt, eum licitè exercere actus iuriſdictionis fori externi, non tamen interni. 4
ſed minùs benè. Nam nec illos omnes exercere poteſt, vt iam oſtendi in reali degradatione: & in foro interno multos exercere poteſt. quia poteſt dare ſubdito veniam alteri confitendi, diſpenſare in eius votis, concedere aliquas indulgentias, & ſimilia, quæ nullum vſum Ordinis includunt.

Quidam actus ſupponunt Ordinem, cuius vſum non includunt.

Nec his obſtat quòd omnis iuriſdictio Eccleſiaſtica ſupponit in exercente ſaltem primam tonſuram. quia aliud eſt aliquem actum ſupponere aliquem Ordinem; aliud verò eſt ipſum eſſe vſum illius Ordinis. quamuis autem actus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ ſupponat primam tonſuram, non tamen includit ipſius vſum.

Sequitur tertiò irregularem non priuari ipſo beneficio iam antè adepto, eiuſue fructibus, modò præſtet officium per ſe vel alium. Si tamen ipſum beneficium requirat actus ipſi prohibitos, eo priuandus eſt, iuxta *cap. Si celebret, de clerico excommunicato*, &c. Imò ſi non ſperaret breui poſſe ſe obtinere diſpenſationem, teneretur eo caſu beneficium reſignare, præſertim ſi hoc requireret, vt beneficiatus per ſe officium faceret. quia cùm beneficium ſit propter officium, malè hoc retinet, qui ad illud omnino ineptus eſt: ideóque etiam tali illicitè vllum beneficium confertur ſine diſpenſatione, vt communiter ex *cap. Si celebret citato* auctores docent. 5

Irregularis nõ eſt priuatus beneficio, ſæpe tamen priuandus.

c. Si celebret. Henriquez. Suarez. Auila.

Et hæc quidem communiter apud Doctores recepta ſunt, & videre eſt apud *Henriquez lib. 14. cap. 2. numero 4. P. Suarem diſp. 40. ſect. 2. Auilam p. 7. diſp. 2. dub. 6.*

6 Inualidè ei conferri beneficium communiter aſſerunt.

Difficultas autem eſt primò, vtrùm irregulari validè aliquod beneficium conferatur? Plurimi Doctores id negant. Ita *Nauarr. cap. 27. numero 194. Couarr. in cap. Alma, p. 1. §. 7. numero 1. Panormitan. in ca. Niſi cùm pridem, de renuntiatione, numero 4. Henriquez. libr. 14. cap. 2. numero 5. Auila p. 7. diſput. 2. dub. 6.* & alij. Citant pro hac ſententia *cap. Cùm bona 8. de ætate & qualitate ordinandorum cap. 2. de clericis pugnantibus in duello, cap. Poſtulaſti 7. & cap. vltim. de clerico excommunicato*, &c.

Nauar. Couarr. Panorm. Henriquez. Auila. c. Cùm bona. c. Poſtulaſti. c. lt. de electio

Sed

Ex mere tamen probare nequit.

Sed hæc iura nihil probant. Nam primum & tertium agunt de ſuſpenſis abſolutè, & excommunicatis; à quibus præſertim in pœnalibus malè argumentamur ad irregulares. Secundum verò & quartum, vt ſummum probant talibus ſine diſpenſatione illicite beneficium conferri, & collationem eſſe irritandam. quod omnes fatentur. Quare *Silueſter verbo Excommunicatio* 4. *numero* 4. citans gloſſam Raimundi, & Nicolaus Plonius, ac *Felinus apud P. Suarem diſput.* 40. *ſect.* 2. *numero* 29. dicunt talem collationem eſſe validam. Ratio eorum eſt, quia nullo iure poteſt probari inualida. Et hanc ſententiam credo in rigore iuris non eſſe improbabilem. Prior tamen eſt in praxi ſecurior, & communiter ſequenda, ob communem ferè Doctorum auctoritatem. Ita *P. Suarez diſp.* 40. *ſect.* 2. *num.* 35. *&* 36.

Silueſter. Nic. Plonius. Felinus. Suarez.

Suarez.

7 Secunda difficultas eſt, vtrùm Paſtor v. c. iam factus irregularis valide ſuos ſubditos in Sacramento pœnitentiæ abſoluat? Quidam aiunt, talem ſi denuntiatus ſit irregularis, inualidè abſoluere. Ratio eorum eſt, quia ſuſpenſus aut interdictus inualidè abſoluit à peccatis, vt docet *Nauar. cap.* 9. *num.* 8. ergo etiam irregularis. Sed nec hæc conſequentia bona eſt: nec antecedens verum. Nam tam interdictus quàm ſuſpenſus à ſolo beneficio validè confeſſionem audiunt, quantumcumque denuntiati ſint, modò pœnitens ſit aliàs bene diſpoſitus. & idem dicendum eſt de irregulari. quia nulli horum priuantur iuriſdictione, eiuſve vſu. Quare nihil iis poteſt deeſſe quo minùs validè abſoluant eos, in quos aliàs iuriſdictionem habent.

Nauar.

Irregularis validè ſacramentaliter abſoluit.

8 CONCLVS. II. Irregularitas alia contrahitur ſine vllo proprio actu, ob aliquem corporis, aut natalium defectum. Alia verò contrahitur ob proprium aliquem actum. Quæ iterum ſubdiuiditur in eam quæ fertur ob aliquam culpam eam incurrentis: & in eam quæ incurritur ſine vlla culpa, ob bigamiam, defectum lenitatis, &c.

Irregularitas variè contrahitur.

Rurſum alia eſt totalis, quæ ab omni Ordine ſuſcipiendo, aut exercendo perpetuò excludit: alia verò partialis, quia vel non impedit omne exercitium Ordinum (vt fit in ſacerdote, qui ſine ſua culpa perdidit pollicem, qui excepta celebratione poteſt alia ſacerdotalia munera obire) vel non impedit in perpetuum. Sic ſecundùm plurimos pueri ſunt irregulares, donec habeant legitimam ætatem pro ſingulis Ordinibus requiſitam. Quidam tamen negant hos eſſe propriè irregulares. Sed nihil hîc diſputandum eſt, quia eſt mera quæſtio de nomine.

Alia totalis, alia partialis.

9 Alij præterea diuidunt irregularitatem in eam quæ eſt iuris diuini, & eam quæ eſt iuris humani. Dari enim aliquam irregularitatem, quæ ſit iuris diuini, probant primò ex quibuſdam locis veteris Teſtamenti, in quibus quidam ob certos defectus prohibentur fungi ſacerdotio. Sed hæ leges cùm cæremoniales ſint, nihil ſpectant ad nos. Probant ſecundò ex Apoſtolo 1. ad Timoth. 3. vbi dicit Epiſcopum debere eſſe vnius vxoris virum. Sed hinc ſolùm ſequitur, ab ipſis Apoſtolis fuiſſe inſtitutum, ne bigami ordinarentur. Ius autem Apoſtolicum non eſt diuinum, ſed Eccleſiaſticum. Quare niſi largo modo ſumamus irregularitatem, dicamúſque irregulares omnes qui Ordinis incapaces ſunt, quales ſunt fœminæ ac non baptizati, atque adeò etiam dæmones: cum communi ſententia dicendum eſt, omnem irregularitatem iure Eccleſiaſtico eſſe inſtitutam.

1. Timot. 3.

Nulla datur quæ ſit iuris diuini.

DVBIVM II.

Quale peccatum requiratur vt incurratur irregularitas?

HÆc quæſtio, vt per ſe patet, ſolùm procedit in ea irregularitate, quæ contrahitur propter culpam, neque quærit ob quæ peccata in particulari lata ſit irregularitas (hoc enim poſtea videbimus) ſed in genere, quale peccatum ad eam requiratur? Quadruplex autem eſt difficultas. 10

Prima eſt, vtrùm irregularitas poſſit incurri ob actum merè internum? *Gloſſa vlt. in c. Perniciosè de pœnitentia d.* 1. cum quibuſdam aliis id affirmat. Et probatur. quia Pontifices conceſſerunt aliquando quibuſdam priuilegium diſpenſandi in irregularitate mentali: ergo cenſuerunt talem dari, quæ non potuit eſſe alia, quàm quæ naſcitur ex actu purè interno.

Gloſſa. Perniciosè.

Sed cum communi ſententia dicendum eſt, nullam talem dari. quia nulli ſunt canones, quibus feratur talis irregularitas, & probabilius eſt dari non poſſe. quia Pontifex non poteſt punire actus merè internos, vt apertè colligitur ex *cap. vlt. de ſimonia.* Vide dicta tom. 1. dub. vlt. in 2. difficultate. Adde, non ſufficere quemuis actum externum; ſed niſi in iure aliud exprimatur, (quod fortè hactenus non eſt factum) requiri actum in ſuo genere conſummatum. Vide dicta diſp. 13. n. 75. 11

Nulla incurritur ob actum internum.

Requiritur actus in ſuo genere conſummatum.

Ad argumentum contrarium Reſp. Si talia priuilegia fuerunt data, Pontificem per irregularitatem mentalem intellexiſſe omnino occultam, & quæ hæreat quodammodo in ſola mente, ſiue cognitione contrahentis. aut ſi quid aliud voluerit, dediſſe tale priuilegium ad ſedandos aliquorum ſcrupulos, vt ſæpe facit.

Secunda difficultas eſt, vtrum ad incurrendam irregularitatem ſufficiat peccatum veniale? Partem affirmatiuam tenent *Caiet. v. Irregularitas.* §. *Sunt tamen*, *Armilla ibidem numero* 14. ſa uétque *Silueſter ver. Ebrietas numero* 5. *in fine.* Ratio eorum eſt, quia excommunicatio minor incurritur ob peccatum veniale. ergo etiam irregularitas, Sed hoc iam eſt ſolutum ſuprà diſput. 17. numero 64. in fine. Alij quidam concedunt quidem de facto nullam eſſe latam irregularitatem, quæ incurratur ob peccatum veniale: putant tamen Pontificem poſſe talem ferre. 12

Caietan. Armilla. Silueſter.

Reſpondeo, De facto nulla irregularitas, quæ propter culpam ponitur, incurritur ob peccatum veniale. Ita *Soto de iuſtit. l.* 5. *q.* 1. *a.* 9. *Nauar. cap.* 27. *num.* 252. *in fine* citans alios. Ratio eorum eſt, quia cùm ſit grauiſſima pœna, non poteſt cenſeri imponi ob peccatum veniale, quia aliàs pœna non reſponderet delicto. 13

Nulla incurritur ob peccatum veniale.

Soto. Nauarr.

Ex

Nec incurri poteſt. *Suarez.*

Ex quo vlteriùs ſequitur, Pontificem non poſſe purè ob peccatum veniale ferre irregularitatem. Ita *Suarez diſp. 40. ſect. 3. nu. 17.* & eſt ex mente dictorum auctorum, eorumque ratio hoc probat. quia alias pœna ſuperaret delictum. quod iniquum eſt.

14 Dixi, *purè ob peccatum veniale*, &c. Quia Pontifex poſſet ferre irregularitatem ob aliquod peccatum veniale, cuius actus materialiter ſumptus etiam ſine peccato factus contineret ſufficientem indecentiam reſpectu ſtatus clericalis, vt ei poſſet annecti irregularitas, v.c. Pontifex ſtatuere poſſet, vt per actum quo aliquis fit bigamus, tum ſolùm incurreretur irregularitas, quando apertè conſtaret in eo ſaltem venialiter eſſe peccatum. Per ſe patet. Quamuis hoc fortè minùs expediret ob difficultates, quæ poſſent inde naſci. quia in foro ſaltem externo numquam poſſet ſciri, quando quis eam incurriſſet, niſi vt ſummum ex confeſſione rei.

Gloſſa in c. vlt. de temp. *A caſtro.*

15 Tertia difficultas eſt, Vtrùm incurratur per peccatum externum omnino occultum? *Gloſſa* enim *in cap. vlt. de temporibus ordinandorum*, quam citat & ſequitur *A caſtro l. 1. de lege pœnali cap. vlt. con l. 3.* docet neminem præter homicidam fieri irregularem ob crimen ita occultum, vt probari in foro externo non poſſit. quia c. citato dicitur periuros, adulteros, falſóſque teſtes poſſe ſacris Ordinibus initiari, iiſque fungi quamdiu crimen manet occultum. Idémque *cap. Ex tenore 4. eodem tit.* dicitur de clerico, qui crimen depoſitione dignum commiſerat.

c. Ex tenore. *Nauar.* *Trident.*

Contrariam ſententiam docet *Nauar. c. 27. n. 194.* alios citans, dicitque eſſe communem, vt verè eſt. Et probatur ex *Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. de reformatione*, vbi apertè ſupponit poſſe contrahi irregularitatem ex aliis criminibus omnino occultis. quia concedit Epiſcopus facultatem in iis diſpenſandi. Idem poſſet probari ex pluribus canonibus, qui certis criminibus abſolutè imponunt irregularitatem, nulla facta mentione, quòd debeant eſſe probabilia in iudicio.

Dupliciter crimini annectitur irregularitas: quæ aliquando requirit crimen publicum, aliquando non.

16 Pro reſolutione Nota, dupliciter poſſe alicui crimini annecti irregularitatem. Primò per ſe, ſiue ſecundum ſe ſpectato. Et hæc incurritur per tale crimen, quantumcumque ſit occultum, vt probant rationes ſecundæ ſententiæ. Secundò, poteſt ei annecti quaſi per accidens ratione infamiæ, quam adfert, vt ſuo loco clariùs oſtendemus. Et tunc ſicut non adfert infamiam, quamdiu occultum eſt: ita nec inducit irregularitatem. & hoc ſolum probant iura citata pro priore ſententia, vt ipſa intuentibus clarè patebit.

17 Quarta difficultas eſt, Qua ratione obligetur, qui dubitat an irregularitatem contraxerit?

c. Ad audientiam. *c. Significaſti.*

Rationem dubitandi adferunt textus qui inter ſe videntur contrarij. Nam *cap. Ad audientiam 12. & cap. Significaſti 18. de homicidio* expreſſè dicitur, eum, qui aliquem percuſſit, & poſtea dubitat an alter ex ſuo vulnere obierit, debere ſe gerere pro irregulari. quia in dubiis tutior pars eligenda eſt. Contrà verò cùm ex *regula iuris 11. in 6. & 168. ff. de regulis iuris*, apertè conſtet in dubio reum eſſe abſoluendum: nemo in dubio debet iudicari irregularis, ſed contrà. Confirmatur primò, quia *cap. Apoſtolicæ 9 de clerico excommunicato*, &c. iudicantur innoxij, qui probabiliter ignorantes ſe eſſe ſuſpenſos celebrarunt. Talis autem probabiliter ignorat ſe eſſe irregularem. Secundò, quia, vt fusè oſtendam infra diſput. 34. dub. 11. in dubio melior eſt conditio poſſidentis. Dubitans autem an ſit irregularis, ſuam libertatem ab irregularitate adhuc poſſidet. ergo poteſt pergere eam poſſidere.

Regula iuris. *c. Apoſtolicæ.*

18 Prima ſententia docet, talem debere abſolutè ſe gerere pro irregulari. Ita *Burgaſius apud Suarem diſp. 40. ſect. 5. num. 1.*

Burgaſius. Suarez.

Secunda ſententia abſolutè docet, talem debere iudicari non eſſe irregularem. Ita Innocentius in *c. Ad audientiam, citato. Cardinal. & Villadiego apud Suarem ſuprà.*

Innoc. Cardin. Villadiego. Suarez.

Tertia docet, priorem ſententiam eſſe veram in foro conſcientiæ, in quo agitur de peccato vitando. quia nemo poteſt facere id, de quo dubitat an ſit peccatum. Secundam verò eſſe veram in foro externo, in quo nemo punitur niſi probetur reus. Ita *Armilla v. Irregularitas num. 8. & 9.* & cum aliis *Nauar. c. 27. n. 193.* Sed hæc vltima ſententia eſt difficilis. Nam quando forum externum non procedit ex præſumptione, non diſcrepat ab interno. Nec rationes etiam valent. Nam nec agitur hic de noua aliqua pœna infligenda, ſed ſolùm vtrùm talis iudicandus ſit contraxiſſe irregularitatem. Nec etiam quæritur, vtrùm liceat facere id de quo dubitamus an ſit peccatum: ſed vtrùm talis non poſſit hîc & nunc meritò iudicare ſe non peccare celebrando, ſiue ſibi licere celebrare. quæ multum differunt, vt fuſius oſtendam diſp. 34. dub. 11. vbi fundamenta huius difficultatis fusè explicabo.

Armilla. Nauar. *Forum externum non procedens ex præſumptione non differt ab interno.*

19 Pro reſolutione Nota, ex duplici capite poſſe dubitari, an aliquis ſit irregularis: Primò, quia dubitatur an in iure tali facto ſit ſtatuta irregularitas. Secundò, quia dubitatur, an ipſe tale quid fecerit, ob quod conſtat irregularitatem eſſe ſtatutam. Prius eſt dubium iuris, ſecundum facti.

Duplex dubium facti & iuris.

20 Conclvs. I. Ex quocumque capite dubium oriatur, talis tenetur de veritate diligenter inquirere, quantum pro loco & tempore commodè poteſt, antequam quidquam agat quod irregulari ſit prohibitum. Et hoc communiter omnes admittunt, & eſt apertus ſenſus *cap. Illud Dominus 5. de clerico excommunicato* vbi Epiſcopus, qui dubitans de ſua excommunicatione, ſine vlla inquiſitione celebraret, grauiter reprehenditur, &c. Per ſe patet quia aliter operans temere ſe exponit præſenti periculo peccandi.

Dubitans tenetur veritatem inquirere priuſquam agat. c. Illud Dominus.

21 Conclvs. II. Quando poſt diligentem inquiſitionem manet dubium, an tali facto annexa ſit irregularitas: qui id commiſit, in vtroque foro debet iudicari non eſſe irregularis. Patet ex *capite Is qui. 18. de ſententia excommunicationis in 6.* vbi dicitur pro nullo facto incurri irregularitatem, niſi ſit iure expreſſum. Quibus verbis ſignificatur id clarè in iure debere contineri: non poſt autem dici in iure clarè contineri, quod poteſt diligentem iuris inſpectionem non poteſt certò ex eo colligi. Ita *Suarez diſpu. 40. ſect. 5. n. 4.* & cum aliis *Auila p. 7. diſp. 2. dub. 4.*

In dubio post inquiſitionem dubius iudicatur non irregularis. *Suarez. Auila.*

Probatur ſecundò, quia nemo bona fide ſuam libertatem aliámue quamcumque rem poſſiden-

dens, tenetur ſe ea ſpoliare, niſi ſufficienter conſtet ſe eam perdidiſſe, ſiue eſſe alienam. Atqui talis bona fide poſſidet libertatem ab irregularitate, nec quamdiu dubitat, ſufficienter ei conſtat ſe eam perdidiſſe: ergo tam diu non tenetur ſe ea ſpoliare.

22 *Idem dicendũ in dubio facti.* CONCLVS. III. Idem eſt dicendum quando quis poſt diligentem inquiſitionem adhuc dubitat an commiſerit factum, cui annexa eſt irregularitas. Quia hoc etiam aperte probat ſecunda ratio concluſ. præcedentis. Et confirmatur; quia ſicut iudex neminem poteſt condemnare niſi probetur reus: ita nemo tenetur ſeipſum condemnare, niſi ſibi probetur reus. Sed hæc pluribus probabo diſp. 34. dub. 11.

23 *Excipe caſum homicidij.* Multi tamen valdè probabiliter ab hac concluſione excipiunt caſum homicidij, aiuntque eum qui ſcit ſe aliquem verberaſſe, qui paulò pòſt mortuus eſt, & manet dubius, an ex ipſius læſione ſit mortuus, debere ſe gerere pro irregulari. quia c. *Ad audientiam*, & c. *Significaſti, ſuprà citatis*, videtur hoc expreſſe definiri: idque tum in odium ipſius homicidij, à quo Eccleſiaſticos remotiſſimè decet abeſſe: tum etiam, quia ſemper in eo caſu eſt probabilis præſumptio illam percutionem fuiſſe aliqua ratione cauſam mortis alterius, & ad eam aliqua ratione iuuiſſe. Sed hoc ſpeciale eſt in hoc caſu, vt docet *Auila p. 7. diſp. 2. dub. 5. concl. 2. & Suarez diſp. 40. ſect. 6. nu. 9.* vbi nu. 10. citans Nauarrum ait: deciſionem dictorum capitum maximè procedere in foro externo, fortè ob ſecundam rationem ſupra allatam.

c. Ad audientiam. & c. Significaſti.

Auila. Suarez. Nauarr.

Nec refert, quòd ratio quam ibi Pontifex pro ſua deciſione adfert, ſcilicet, *in dubiis tutiorem partem ſequendam eſſe*, æqualiter videatur habere locum in aliis dubiis. Quia Pontifex eam non adfert tamquam generale axioma (quia certum eſt communiter ſufficere nos ſequi partem tutam) ſed tamquam rationem præſentis ſuæ conſtitutionis, vt bene notat Suarez ſuprà.

Suarez.

DVBIVM III.

Quibus verbis ſoleat in iure ferri irregularitas?

c. Is qui. Irregularitas numquam incurritur niſi in caſibus iure expreſſis.

NOta, irregularitatem numquam ferri per ſententiam, ſed ſolùm a iure, vt patet ex *c. Is qui 18. de ſententia excommunicationis in 6.* Vbi dicitur, numquam incurri irregularitatem, niſi id in iure ſit expreſſum: & conſequenter nullo iure cenſetur ferri, cuius verba non magis ſignificant irregularitatem, quàm aliam pœnam: quia non poteſt dici tali iure irregularitatem eſſe expreſſam, ſiue expreſsè contineri. Ex quibus patet nullam fore hîc difficultatem, ſi antiquis hoc verbum fuiſſet tam familiare, quàm eſt modò. Sed tota difficultas hîc eſt, quia antiqui numquam eo verbo vtuntur, ſed aliis modis per circumlocutionem hanc pœnam exprimunt. ex quo fit vt multi laborent, vt diſcernant quando antiqua Iura hanc pœnam imponant, quando non. Doctiſſimè autem hanc quæſtionem tractat *P. Suarez diſp. 40. ſect. 8.* Vbi ex *c. Is qui citato* aliquot generales regulas colligit, quas hîc breuiter ponam.

24 Prima eſt, Quoties Ius non imponit pœnam incurrendam ipſo facto, ſed per iudicem imponendam; non loquitur de irregularitate. quia hæc numquam per ſententiam fertur, vt patet ex dictis. Quando autem Ius cenſeatur imponere pœnam ſententiæ latæ, quæ ipſo facto incurratur, quando verò per iudicem imponendam, ſatis oſtendi diſp. 13. n. 20.

Vbi tantùm notandum, etſi huiuſmodi verba, *Nemo illum ordinet*; videantur ad iudices dirigi, & conſequenter continere ſententiam ferendam: propriè tamen continere ſententiam latam, & ſolùm ad illos dirigi vt ſciant ſibi prohibitum contra eam facere. Sicut ſi lex diceret, *Nemo cum eo, qui hoc fecerit, communicet*: indicaret excommunicationem ſententiæ latæ. Tales enim leges apertè ſignificant, talia facientes ipſo facto incurrere impedimentum, ob quod alij eos ordinare, aut cum iis communicare non poſſunt.

25 *c. 1. de ordinatis.* Regula ſecunda, Idem dicendum quoties verba canonis directe ſolam executionem Ordinum prohibent, vt fit in c. 1. *de ordinatis ab Epiſcopo, qui epiſcopatui renuntiauit.* Tunc enim potiùs fertur ſuſpenſio, aut depoſitio, quàm irregularitas, quæ directè impedit ſuſceptionem Ordinum, vt dixi n. 1.

Excipe caſum, quo ex adiunctis clarè contrarium colligitur, v. c. ratione materiæ ipſius legis, vt ſi agat de caſu ob quem per alia Iura ſtatuta ſit irregularitas, & pateat quod eandem pœnam velit confirmare.

26 Regula tertia, Quando Ius ſtatuit aliquod perpetuum impedimentum, quod ipſo iure incurratur, directè impediens ſuſceptionem ſtatus clericalis, aut Ordinum, cenſetur ferre irregularitatem. quia hæc in tali impedimento directè conſiſtit, vt oſtendi nu. 1. Exemplum ſit, ſi lex dicat: *Quiſquis hoc fecerit*, aut, *quiſquis talem defectum habuerit, numquam ordinetur.*

Regula autem dicta tunc clarior eſt, quando illud impedimentum etiam in laicos cadit (quod neceſſariò eſt dicendum de impedimento ſuſcipiendi ſtatum clericalem.) quia ſuſpenſio aut depoſitio non cadunt in laicos.

Idémque dicendum quoties illud impedimentum ita ſtatuitur, vt poſſit ſine vlla culpa incurri, quia ſuſpenſio aut depoſitio non incurruntur ſine culpa. Excepta fortè ſuſpenſione eius qui ordinatus eſt ab Epiſcopo excommunicato, aut ſuſpenſo non tolerato, aut ab eo qui epiſcopatui renuntiauit, quam plurimi dicunt incurrere etiam eum qui ſine vlla ſua culpa ita ordinatus eſt. De quo dicta vide ſuprà diſputat. 15. numero 32.

DVBIVM IV.

Quænam excuſent ab irregularitate, quæ in puram pœnam ob aliquam culpam imponitur?

27 *Quæ excuſant a p[ecc]ato mortali, etiam excuſant ab irregularitate pœnali.*

HAc in re ſatis certum eſt, ea omnia excuſare quæ operantem excuſant à culpa mortali, ſiue ſit ignorantia iuris vel facti, ſiue [illegible]

metus; de quo vide dicta in ſimili, diſp. 13. d. 10. 12. & 13. Ratio eſt, quia, vt dixi ſupra n. 13. hæc irregularitas non incurritur niſi ob peccatum mortale. Aliqui ab hac regula excipiunt eum qui etiam ſine ſua culpa ſecundò baptizatur. quia *c. Quibus, de conſec. diſt.* 4. dicitur eſſe irregularis qui etiam ignoranter baptizatur ſecundò. & *c. Qui in qualibet* 1. *q.* 7. idem dicitur de eo, qui in quacumque ætate aut bis, aut ab hæreticis baptizatur, Reſpondeo, priorem canonem eſſe ſolùm Theodori Cantuarienſis, qui non potuit irregularitatem conſtituere. Secundum verò intelligendum de qualibet ætate eorum qui vtuntur ratione. Nam aliter apertè contradiceret *c. Placuit. & c. Qui apud.* 1. *q.* 4. vbi expreſsè dicitur eos, qui ante vſum rationis apud hæreticos baptizati ſunt, non incurrere hanc irregularitatem.

c. Quibus. c. Qui in qualibet. 1. *q.* 7. Ignoranter ſecundo, aut ab hæreticis baptizati non ſunt irregulares. *Theod. Cantuar. c. Placuit.*

Difficultas autem eſt, vtrùm committens aliquid quod ſit iure naturæ prohibitum, ignorat tamen eſſe prohibitum iure Eccleſiaſtico, aut ſaltem talem pœnam ei annexam eſſe, incurrat hanc irregularitatem?

28 Prima ſententia docet, neutram ex his ignorantiis excuſare. Primò, quia iudex poteſt punire peccata contra ius naturæ commiſſa. Secundò, quia alias ſequeretur eum qui aliquem culpabiliter occidit, neſciens id ab Eccleſia prohibitum, non incurrere aliam irregularitatem, quàm eam quam incurrit iudex reum iuſte condemnando ad mortem; quod falſum eſt. Ita *Sotus in 4. d. 22. q. 1. a. 2. ſub finem.* & plurimi alij quos citat *Sanchez. l. 9. de matrim. d.* 32. *n.* 16.

Sotus. Sanchez.

Secunda ſententia omnino contra docet, vtramque ignorantiam excuſare. Ita *Nauar. c.* 27. *n.* 16. *&* 274. & probabiliorem putat *Sanchez ſupra nu.* 11. citans alios. Ratio eorum eſt, quia qui neſcit aliquid prohibitum eſſe ſub tali pœna, non tam grauiter peccat contra legem prohibentem, & conſequenter non meretur tam graui pœna puniri, præſertim quam in ſe teneatur exequi. Vt hæc enim alicui poſſit imponi, videtur ipſa ei debere eſſe aliquo modo voluntaria in ſua cauſa. quod dici non poteſt de eo, qui eam omnino ignorat.

Nauarr. Sanchez.

29 Concl. I. Probabilius eſt exercentem actum, cui annexa eſt in puram pœnam irregularitas, hanc non incurrere, ſi inuincibiliter ignoret actum iure Eccleſiaſtico prohibitum. Ita cum multis aliis *Sanchez ſupra num.* 9. vbi etiam iuncto n. 9. fusè hoc probat.

Excuſat ignorantia legis prohibentis. *Sanchez.*

Probatur igitur primò, quia *cap.* 1. *de conſtitutionibus in* 6. (quæ conſtitutio, vt oſtendi diſput. 13. n. 62. etiam locum habet in iure Pontificio) apertè dicitur non ligari conſtitutionibus Ordinariorum ignorantes. Vnde apertè ſequitur, ignorantem aliquam legem, nec ea nec eius pœnis teneri. Secundò, quia *cap. Propoſuiſti d.* 82. Pontifex dicit clericos qui impure vixerant, ſi ignorabant conſtitutionem Siricij id ſub pœna depoſitionis prohibentis, venia dignos eſſe, nec hac pœna plectendos: cùm tamen illi ſcirent vitam impuram lege naturæ ac diuina prohibitam. Nec refert quòd aliqua pœna illos plectit. Nam non negamus tales poſſe à iudice puniri, ſed negamus eos incurrere pœnas lege ſtatutas, præſertim ante omnem iudicis ſententiam vt ita vt reus planè indemnatus, imò nec accuſatus teneatur eam in ſe exequi. quod valde durum eſt: atque hac ratione hæc pœna eſt omnino extraordinaria.

c. Propoſuiſti.

Probatur tertiò, quia hæc pœna videtur omnino reperta, & ab Eccleſia impoſita ad puniendam inobedientium contumaciam. atqui ignorantes Eccleſiæ prohibitionē non poſſunt ei dici rebelles & contumaces, vt per ſe patet, ergo eam pœnam non incurrunt. Maior probatur primò, quia in omnibus cenſuris requiritur contumacia, vt oſtendi diſp. 13. n. 73. & 80. ergo etiam pro irregularitate pœnali quæ valdè ſimilis eſt cenſuris, præſertim in eo, quòd reus eam in ſe teneatur exequi. Secundò, quia Ius ſæpe eam infert, vt puniat violationem ac contemptum cenſurarum. Vnde oſtendit hanc pœnam grauiorem eſſe, dignámque quæ ob crimina grauiora feratur: ideóque ad eam incurrendam ſæpe in iure requiritur, vt aliquid ſcienter & præſumptuosè fiat, quæ contumaciam ſignificant. & in his caſibus non videtur dubitandum, quin ignorantia legis prohibentis excuſet. 30

Irregularitas pœnalis fertur ob contumaciam.

Concl. II. Etſi ſit ſatis probabile, in ſciente ſe agere contra legem Eccleſiaſticam, ipſius pœnæ ignorantiam non excuſare: contrarium tamen etiam non eſt improbabile, tum ob Doctorum auctoritatem, tum etiam ob vltimas rationes concluſionis primæ, quæ hanc etiam probabilem reddunt: præſertim quando Ius ad hanc requirit, vt aliquid præſumptuosè & ſcienter fiat: quæ propriè non cadunt in eos qui ignorant ſe facere id quod tam grauiter, ſiue ſub tanta pœna prohibitum eſt. 31

Probabile eſt etiam ignorantiam pœnæ excuſare.

Ad primum argumentum pro prima ſententia, Reſpondeo, iudicem poſſe talia peccata punire, ſed mitiore pœna, & quæ ipſius ſententiam requirat. Ad ſecundum nego hoc ſequi. quia prioris actus longè aliam indecentiam, ac quaſi repugnantiam cum ſtatu clericali includit, quam actus iudicis. Nam prior, & verum homicidium committit, & crudelitatem exercet: contrà verò etiamſi in iudice ſit aliquis defectus lenitatis, ipſe tamen nullam committit crudelitatem: cùm potiùs eſſet quædam ſæuitia homines ita reipub. noxios permittere viuere: & cùm neceſſitate legum cogatur tales ad mortem damnare, ille actus eſt ei maxima ex parte inuoluntarius. vnde reſpectu ipſius non dicitur propriè homicidium. Ex quo patet etiam præciſa ratione peccati Ius longè grauiorem irregularitatem vnius actioni aunexuiſſe, quàm alterius, non tantùm in pœnam, ſed etiam propter multo maiorem indecentiam. 32

Peccata contra ſolum ius naturæ vindice iure & per ſententiam puniri. Legitima rei interfectio nō dicitur homicidium.

DVBIVM V.

Qua ratione contrahatur irregularitas per illicitam ſuſceptionem Sacramentorum?

PRæcipua hîc eſt difficultas circa rebaptizantes ac rebaptizatos, ac malè ſuſcipientes aliquem Ordinem, in quo caſu varias valde irregularitates numerat *Maiolus l. 4. per multa capita.* Sed vix vllas probat, niſi ex aliquorum auctoritate, aut paritate rationis. ſed hæc nullam irregularitatem poſſunt inducere. Adducit etiam aliqua 33

Maiolus

Iura

Iura,ſed quibus aut ſolùm ponitur nuda prohibitio ſine vlla pœna quæ de facto incurratur: aut ſummum imponuntur aliquæ Suſpenſiones, de quibus egi diſp.14.dub.5.in 1.3.4.5.& 6. Suſpenſione. Si quis illa fuſiùs velit videre tam citata quàm refutata, videat *P. Suarez diſ.41.ſect.* 3.

Suarez.

Rebaptizatus aut rebaptizans eſt irregularis. c. Quis in qualibet.

34 Conclvs. I. Qui voluntariè ſecundò baptizatur, aut alium baptizat, aut rebaptizanti miniſtrat, fit irregularis. Eſt communis. De rebaptizato patet *c. Quis in qualibet* 1. *q.*7. Eſtque irregularis etiam quoad executionem Ordinis ſuſcepti, vt patet ex textu.

c. Eos quos.

Dices, textus tantùm loquitur de rebaptizatis ab hæreticis. Reſpondeo, eſſe extendendũ ad omnes eos, qui hac in re hæreticos quacunque ratione imitantur rebaptizando. Patet tum ex ipſo vſu ſic interpretante hunc canoné: tum etiam ex mẽte Pontificũ, vt patet *can. Eos quos, de conſec.d.*4. qui generatim omnibus rebaptizatis imponit hãc pœnam. Et quanquam hic ſecundùm alias pœnas deſierit eſſe in vſu, non tamen ſecundùm hanc.

c. Ex literarum.

De rebaptizante prob. *c. Ex literarum, de apoſtatis,* hæc tamen irregularitas non eſt niſi quo ad Ordines ſuſcipiendos, vt patet ex textu.

35 Dices, hîc tantùm dicitur irregularis acolythus miniſtrans rebaptizanti, non autem rebaptizans. Ergo hic non eſt irregularis. quia irregularitas non incurritur, niſi in caſibus iure expreſſis. vt patet *c. Is qui* 18. *de ſent. excommunic.*

Reſpondeo, eo capite acolythum non dici irregularem propriè, quia miniſtrabat, ſed quia cooperabatur rei nefandæ, ſcilicet rebaptizationi. vnde patet dici irregularem, quia aliquo modo rebaptizabat, ſcilicet per alium, ſicut Paulus lapidabat Stephanũ. vnde multo magis dicitur irregularis, qui per ſe & propriè rebaptizabat. Sicuti canon qui ſtatueret Petrum irregularem, qui ad occiſionem Ioannis fuiſſet cooperatus dando occiſori arma quibus occideret, multo magis diceret occiſorem eſſe irregularem. Vnde patet hunc caſum ſatis iure eſſe expreſſum, nec hic ſumi argumentum à minori ad maius in diverſis caſibus, ſed in eodem omnino, ab eo qui imperfectè rem nefandam operatus eſt, ad eum qui perfectè. Adde, communem vſum optimum legum interpretem ita hunc canonem intelligere.

Vt miniſter hanc irregularitatem incurrat crimen debet eſſe publicum. Secùs eſt de rebaptizante. Silueſter. Suarez. Panorm.

36 Nota 1. Vt miniſtrans rebaptizanti hanc irregularitatem incurrat, crimen debere eſſe publicum. vt patet ex textu, & docet *Silueſt. v. Irregularitas n.*6. *& Suarez tom.* 3. *diſp.* 31. *ſect.*6. *dub.*3. Idemque docet de rebaptizante *Panorm. in hoc caput notabili* 2. Communior tamen ſententia docet, rebaptizantem eſſe irregularem etiam quando factum occultum eſt; quæ difficulter tamen poteſt probari, cũ nullus pro ea textus adferri poſſit, vt benè notat Suarez ſuprà. Sed in re morali non eſt ſatis tutum à communi ſententia recedere, à qua lex ſuam interpretationem videtur ſuſcipere.

Tridentinum.

Hoc autem certum eſt eo caſu poſſe in hac irregularitate Epiſcopum diſpenſare, iuxta *Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 6. Sicut etiam cum miniſtro, qui poſt hanc irregularitatem contractam ingreditur religionem, vt patet ex *cap. Ex literarum, de apoſtatis.*

Ex literarum.

37 Nota 2. Vt incurratur hæc irregularitas, non ſufficere vt iterentur cæremoniæ baptiſmi, ſed neceſſe eſt etiam reiterari ipſum baptiſma. Vnde patet non incurrere hanc pœnam, qui reiteraret ſolùm externam formæ & materiæ applicationem ſine intentione baptizandi, vt docet *Suarez tom.*3. *diſp.*31. *ſect.*6. *dub.*4. quia talis nulla ratione rebaptizat, niſi ſecundùm externam quandam apparentiam. Confirm. 1. Quia Eccleſia induxit hanc irregularitatem in odium hæreticorum rebaptizantium, & in eos qui hos imitantur. atqui qui non habet intentionem rebaptizandi, verè non imitatur hæreticos. ergo non incurrit hanc irregularitatem. Confir. 2. Quia Eccleſia intendit punire crimen in ſuo genere perfectum, quale non eſt ſola externa reiteratio ſine voluntate rebaptizandi, vt patet in ſimili quando quis committit externum actum hæreſeos ſine animo hæretico: quo caſu non incurrit excommunicationem. Secùs eſt de eo qui habet verè animum rebaptizandi: quia imitatur omnino hæreticos, & quantum in ſe eſt rebaptizat, etſi eius voluntas effectu fruſtretur, atque ita crimen perfectum committit.

Suarez. Sola exterior formæ ac materiæ applicatio hanc irregularitatem non inducit.

Dices, Eccleſia ſolùm actum externum punit. ergo nihil refert quæ ſit interior intentio, dum occulta manet. Reſpondeo negando ſequelam. Quia etſi hanc non puniat, tamen requirit tanquam conditionem neceſſariam, vt externus actus habeat perfectam rationem criminis in tali genere, & ſtatuta pœna puniatur. 38

Rebaptizans ſub conditione eam non incurrit.

Ex his patet 1. Non incurrere hanc irregularitatem eum qui rebaptizat ſub conditione, *Si non es baptizatus*, etiam eum quem ſcit eſſe baptizatum. quia non habet animum verè rebaptizandi, ſed potiùs nugandi, vel ſimulandi baptiſmum. In foro tamen externo talis puniri poſſet tanquam rebaptizator, quando conſtaret illum ſciuiſſe hunc eſſe baptizatum: quia haberetur hæc conditio tanquam non appoſita, & iudicaretur ſeriò voluiſſe rebaptizare, & conditionem ioco adieciſſe; niſi aliunde contrarium appareret.

Poteſt tamen quandoque puniri.

Petes 1. Vtrùm verè eſſet irregularis, qui haberet verè animum rebaptizandi, exteriùs tamẽ adiiceret hanc conditionem, *Si non es baptizatus*, vt animum diſſimularet. Reſpondeo, Si nulla ratione ex actu externo eiuſque circunſtantiis poſſet colligi eius intentio: probabile eſt non fore irregularem, ſicut non eſſe excommunicatum eum qui animo hæretico facit aliquem actum externũ, ex quo tamen nulla ratione poſſit eius hæreſis colligi. ſecùs ſi ex actu externo poſſet eius intentio rebaptizandi colligi: ad quod videtur ſufficere, ſi conſtet eum ſcire, hunc eſſe baptizatum. 39

Vt pœna incurratur intentio interna debet ex actu externo poſſe colligi.

Petes 2. Quid dicendum ſit de eo, qui metu coactus aliquem rebaptizat? Reſpondeo. Si habeat intentionem rebaptizandi, fit irregularis. Tũ quia hic actus tunc eſt intrinſecè malus, nec vllus metus eum à graui ſacrilegio excuſat: tum quia hic ſponte habet talem intentionem, nec ad illam poteſt vlla ratione cogi. Secùs dicendum, ſi non habeat hanc intentionem, vt patet ex dictis. 40

An metus excuſet.

Conclvs. II. Idem dicendum de baptizato ab hæretico, *c. Quis in qualibet* 1. *d.*7. Excuſat tamen ignorantia, *c. Placuit &c. Qui apud.* 1. *q.*4. Idemque dicendum de neceſſitate quæ à culpa excuſat. quia propter culpam incurritur illa pœna. Et ſecundùm hæc intellige *c. Quis in qualibet*, citatum, de qualibet ætate diſcretione vtentium. 41

Baptizatus ab hæretico eſt irregularis. c. Quis in qualibet. c. Placuit. c. Qui apud. c. Quis in qualibet.

42 Item baptizatus in periculo mortis.

CONCLVS. III. Adulti baptixati in ægritudine ob periculum mortis non poſſunt ordinari presbyteri, niſi fidem & ſtudium ſuum probarint probitate ſcilicet vitæ: aut niſi ſacerdotum ſit inopia, *c.1.d.57.* Videtur autem tunc requiri diſpenſatio Epiſcopi, vt publico iudicio conſtet de dignitate ordinandi.

43 Item furtiuè ordinatus.

CONCLVS. IV. Qui furtiuè ordinatur fit irregularis, ſaltem quoad aſcenſum ad ſuperiores Ordines, *c. 1. de eo qui ordinem furtiuè ſuſcepit.* Poteſt tamen cum eo Epiſcopus diſpenſare, niſi fuerit ſub pœna excommunicationis (vt iam fieri ſolet) prohibitus ita ad Ordines accedere: imò etiam eo caſu poſt vitam aliquamdiu in Religione laudabiliter actam, vt habetur *c.1. citato.*

Quis dicatur furtiuè ordinari.

Dicitur autem furtiuè ordinari, qui dolo obtrudit ſe Epiſcopo ordinanti, perſuadendo ſe eſſe alium quàm ſit, aut qui priùs dum vocatur ad examen curat aliū ſuo nomine examinari, & poſtea euocatus obtrudit ſe pro eo qui fuit examinatus: aut quacumque alia ratione efficit, vt Epiſcopus eum ex errore perſonæ pro alio ordinet.

44 Item coniugatus illegitimè ordinatus.

CONCLVS. V. Qui poſt matrimonium contractum ratum etiam ante conſummationem (niſi in Religione probata profeſſus ſit) inuita vxore ſacros Ordines ſuſcipit, fit irregularis, & ſuſpenditur ab Ordine ſic ſuſcepto. Si tamen in religione approbata profiteatur, poterit Epiſcopus cum eo diſpenſare. Quidam varias alias in caſu huius dubij irregularitates adferunt, ſed eas non ſatis probant, cùm nullum ius in quo exprimantur adferant.

DVBIVM VI.

Quando incurratur irregularitas ob malum vſum Ordinum?

45 Exercens Ordinem quem non habet fit irregularis.

CONCLVS. I. Clericus exercens Ordinem quem non habet fit irregularis quoad aſcenſum ad Ordines ſuperiores, *c. 1. & 2. de clerico non ordinato,* &c. Ita communiter DD. Manet etiam per biennium aut triennium iuxta arbitrium Epiſcopi ſuſpenſus ab Ordine digniſſimo, quem habet: non autem ab alio, vt apertè colligitur ex *c.2. citato,* & docet *Suarez. diſp.40. ſect.4.n.4.*

Suarez.

Dubitant autem DD. vtrum laicus exercens actum Ordinis ſacri hanc irregularitaté incurrat? Quidam id negant, citantque valdè multos, qui tamē fere omnes contrarium dicunt. Probant autē, quia cùm titulus præfixus his capitibus loquatur expreſſe de clericis vſurpantibus Ordinem quo carent, videtur textus ad hos reſtringendus.

Sotus. Nauar. Auila.

Communior tamen & verior ſententia docet talem fieri irregularem. Ita *Sotus in 4.d.18.q.4.a.1. §. In dubium præterea. Nauar.c.27. n.242. Auila p.7. diſp. 9. dub.* 10. & plurimi alij. Et probatur, quia cùm ius citatum fuerit conſcriptum ante ipſum titulum, non videtur per eum reſtringendum.

46 Recipe ſ. facientem eo modo quo à laicis licitè fit. Laicus etiam ſolemniter licitè exercet actum minorum Ordinum.

Nota, ad hanc pœnam incurrendam Ordinem debere exerceri cum ea ſolénitate & modo, quo non poteſt à laicis exerceri. Hinc laicus exercens actus minorum Ordinū, etiam cum omni ſolemnitate (quia cùm iam vulgò fiat per laicos, hi actus non cenſentur ampliùs alicuius Ordinis proprij, aut canens epiſtolam etiam cum dalmatica ſine manipulo; aut baptizans ſine ſolemnitate, non fit irregularis; quia hi non ſunt actus Ordinis, dum ſic fiunt.

Nota 2. debere hunc actū fieri non ſolùm cum peccato mortali, (ſine quo hæc pœna nō incurritur) ſed etiā ſeriò. Qui enim ioco eum exhiberet, etſi peccaret; non tamē fieret irregularis: vt cum cōmuniore ſententia docet *Auila p.7. diſp.9.d.13.*

Auila.

Nota tertiò, aliquos dicere non ſufficere aliquem actum Ordinis ſerio & ſolemniter exterius exercere, niſi intendat etiām ſolemniter eum facere. Sed hæc videntur implicare; quia intendere hæc facere ſolemniter, nihil eſt aliud, quàm velle hunc actum externum cum tali ſolemnitate ſeriò facere: quam voluntatem neceſſariò habet, qui ſponte hæc facit. 47

48 Alia requiritur intentio ad Sacramenta quam ad officia diuina.

Aliud eſt de rebaptixante ſine intentione conferēdi Sacramentum, qui ille reuera non habet volūtatem baptizandi quia Sacramenta pendent ab intentione diſtincta a voluntate ponendi externum actum. Secùs eſt de officiis diuinis. Quare vt ſummum hæc ſententia poſſet habere locum in abſolutione ſacramētali: ſed nec ex huc capite poteſt excludi irregularitas, quia hæc lex non punit propriè errorem aut ſacrilegiū, ſicut in rebaptizatione, & hæreſi, ſed alieni officij vſurpationē, quod fit quando exterior actus ſeriò ponitur. Alij tamen excipiunt ab hac pœna abſolutionē ſacramentalem attentatam a non ſacerdote: quia caput primum loquitur de officiis diuinis, qualis non eſt hæc abſolutio, cùm nullū externum ritum requirat, ſed nudam formæ pronuntiationem. Sed cōmunior ſententia eſt contraria. quia Sacramēta per diuina officia ſæpe in iure intelligūtur: *c. Is qui: c. Is cui, de ſent. excom. in* 6. *& c.1. de ſen. & re iudicat.* Vbi celebrantes diuina officia cēſura ligati dicūtur irregulares, quod de omnibus actibus Ordinū D D. omnes intelligūt.

Sacramenta ſæpe dicuntur officia diuina. c. Is qui c. Is cui.

Nota quartò, laicum fingentem ſe Paſtorem, & ita aſſiſtentem matrimonio, non eſſe irregularem: quia hic non eſt actus Ordinis, ſed iuriſdictionis, vel potiùs legitimi teſtis. Secùs ſi benediceret nuptiis. *Suarez diſp. 40. ſect.4. num.* 19.

Suarez.

CONCLVS. II. Violans cenſuram aliquam exercendo actum Ordinis ſacri, fit irregularis. Eſt communis omnium DD. & patet ex *c.1. de ſent. & re iudicata in 6. ex c. Is qui. & c. Is cui, de ſent. excō. in 6.* Per actus autem Ordinum minorum non incurritur, quia poſſunt à laicis exerceri etiam cum omni ſolemnitate, atque ex conſuetudine deſierunt alicui Ordini eſſe proprij. 49

Violans cenſuram per actum Ordinis ſacri eſt irregularis. c. Is qui. c. Is cui.

Nota, exercentem actum Ordinis ſibi prohibitum ſub pœna excommunicationis, prima vice tantùm incurrere excommunicationem, non autem irregularitatem: quia non violat cenſuram per actum Ordinis, cùm hunc priùs natura ponat, quàm illam contrahat.

Multi varios alios caſus adferunt, ſed non probant, niſi vt ſummum pœnam depoſitionis, aut ſimilem ferendā. Particulatim autem aſſerūt eſſe irregularem excommunicatum Eccleſiaſticum, qui curat diuina officia corā ſe celebrari. Probant ex *c. Illud Dominus, de clerico excomm.* ſed tantùm ibi dicitur tali pœnam aliquam infligendam, ex quo non ſatis colligitur eum eſſe irregularem. Eſt tamen difficile à ſententia ferè cōmuni diſcedere.

c. Illud Dominus.

DVBIVM

DVBIVM VII.

De irregularitate ob hæreſim, ſimoniam, aliáue crimina, vel ob infamiam contracta.

Hæretici irregulares. c. Saluberrimũ.

50 CONCLVS. I. Hæretici non poſſunt ad vllos Ordines promoueri etiam poſt pœnitentiam tranſactam. Eſt communis Doctorum, qui id communiter colligunt ex *cap. Saluberrimum* 1. *q.* 7. Vbi dicitur clericos ab hæreſi reuertentes ad Eccleſiam debere pro magno beneficio habere, ſi ſine vlla ſpe promotionis in ſuo ordine permaneant. Item ex *c.* 2. §. *Hæretici, de hæreticis in* 6. Vbi dicitur hæreticos ad nulla beneficia, aut publica officia poſſe admitti. Ordo autem publicum in Eccleſia officium eſt. Et ſic hæc Iura communiter omnes intelligunt, Aliqui tamen volunt hæc ſolùm intelligenda eſſe de hæreticis publicis. Secùs autem eſſe de occultis, Tamen *cap.* 2. *citatum* abſolutè loquitur, & alij abſolutè illud intelligunt. Idem dicendum de apoſtatis. quia hi ſunt hæretici & aliquid ampliùs.

c. 2. de hæreticis.

Item eorum fautores ac filij. c. 2. de hæreticis.

51 CONCLVS. II. Idem dicendum de fautoribus & receptoribus hæreticorũ, eorũque filiis vſque ad ſecundam generationẽ. Ita habetur *c.* 2. §. *Hæreticis, citato.* Hæc intellige de iis qui fauent hæreticis formaliter ſumptis, ſiue qua tales ſunt. Nã ſi quis hæreticum dumi reciperet, quia pauper, aut frater ipſius eſt, & ei faueret in re aliqua iuſta nullo modo ſpectãte ad hæreſin, nullã pœnã incurreret, cùm in eo benè faceret. Hoc autem ius per *cap. Statutum* 15. *eodem tit.* limitatur primò, vt illa cõſtitutio circa deſcendentes per lineam fœmineam ſolùm habeat locũ in prima generatione in 2. verò ſolùm reſpectu eorũ, qui per lineam maſculinam deſcendunt. Item vt non habeat locum reſpectu filiorum, quorũ parentes hæretici ante mortem Eccleſiæ reconciliati, ac catholici mortui ſunt. Ab hac 2. exceptione aliqui eximũt eus, quorum parentes ob hæreſin damnati, ſupplicio affecti ſunt. Horum enim filios, quantumcumque illi catholicè mortui ſint volũt eſſe irregulares. Sed textus abſolutè loquitur. quare alij ſentiũt eos non eſſe irregulares. Quod credu verius quãdo filios nulla maneret infamia: vt facilè cõtiogit in locis hęreſi valdè infectis. Ita *P. Henriquez lib.* 14. *c.* 5. *n.* 4. citans Simanchas, Nauarr. & Roas. Addũt his aliqui ſchiſmaticos, ſed loquẽdo de iis, qui non ſunt ſimul hæretici, id nõ probãt.

Henriquez. Simanchas. Nauar. Roas.

Epiſcopus diſpenſat cum clericis ab hæreſi conuerſis vt in Ordine miniſtret. Suarez.

52 Difficultas autem hîc eſt primò, an clerici conuerſi ab hæreſi ſine vlla diſpenſatione poſſint in perceptis antè Ordinibus miniſtrare? Quidam id affirmant; alij verò volunt eos indigere diſpenſatione Epiſcopi. Ita *Suarez diſp.* 43. *ſect.* 1. *n.* 6. quod credo verius, præſertim reſpectu eorum, qui publicè fuerunt hæretici. Nullo enim modo decet, hos ſine vlla Epiſcopi approbatione ad ſuum officium admitti. Et ſatis colligitur ex *cap. Saluberrimum, citato.* Vbi dicitur eos debere habere pro beneficio quòd poſſint in ſuo Ordine permanere. Vbi ſignificatur eos ad hoc opus habere aliquo beneficiu, ſiue diſpenſatione. Addit *Suarez ſupra*, ne quidem Epiſcopum cum talibus diſpenſare poſſe, vt ſacerdotio fungantur.

c. Saluberrimum.

Præcipue ſacerdotio.

Nati ante parentum hæreſim non ſunt irregulares. Henriquez. Diaz. Gomez. Simanchas. Perez. Leſſius.

53 II. Difficultas eſt, an filij nati ex parente Catholico, qui poſtea in hæreſin incidit, & in ea mortuus eſt, ſint irregulares? Quidam id affirmant. quia tales ſunt verè filij hæreticorum. Contrarium tenet P. Henriquez ſuprà citans Diaz, Gomez, Simanchas, Perez, & alios, quos etiam ſequitur *P. Leſſius de iuſtit. c.* 34. *n.* 121. Probatur primò. Quia ſecundùm omnes, vt fautores hæreticorum, hanc pœnam incurrant, debent fauere hæreticis formaliter ſumptis, vt notaui ſuprà. Ergo ſimiliter vt eorum filij eam incurrant, debent eſſe formaliter filij hæreticorum, ſiue nati ex iis dum eſſent hæretici.

In quibus poſſit puniri filius ob crimẽ paternum.

Probatur 2. Quia filij innocentes numquam ſolent puniri ob delictum paternum, niſi in bonis quæ tunc dependentes à patre delinquente, & quaſi per eum poſſident: non autem in iis, quæ dum pater delinquit vt ſua, & omnino independenter à patre poſſident.

Hinc quatumcumque pater ob grauiſſima crimina condemnetur, nunquam filius innocens poteſt iuſtè priuari bonis caſtrenſibus, aut vllis aliis, quæ iam omnino habet propria, ſed ſolùm iis quæ à patre poſt cummiſſum crimen accepit, aut accepturus eſt. Quia pœna non poteſt comprehendere, niſi ſuos auctores, ideoque filius non poteſt puniri in patre, niſi quatenus ſecundùm ſe, aut aliqua ſua bona adhuc in eo continetur. Cùm igitur filius iam natus ante hæreſin patris, poſſideat ius ac habilitatem ad Ordines ſuſcipiendos tanquam proprium bonum, & vt perſona omnino diſtincta ac independens à patre; non poteſt iis priuari ob crimen patris ſubſequens. 54

Probatur 3. Quia aliàs filius quamdiu parentes viuerent, penderet ſemper ab eorum voluntate ad hanc pœnam incurrendam: atque ita ſi ſubdiaconi parens laberetur in hæreſin, in eaque moreretur, ille nunquam poſſet ad vllum beneficium, aut vlteriorem Ordinem admitti. quod ſanè ei eſſet duriſſimum. Imò ſequeretur iam factum presbyterum ſine diſpenſatione non poſſe admitti ad celebrandum, aliaúe ſacerdotalia officia obeunda; quia hæc officia publica ſunt.

Suſpecti hæreſeos an ſint irregulares.

Nota, quoſdam hanc pœnam extendere ad eos, qui de hæreſi ſuſpecti ſunt. Sed veriùs diceretur Prælatos prohiberi hos ordinare, donec ſufficienter ſe purgarint, quatenus ſcilicet illi non poſſunt hos ordinare, donec ipſis ſatis cõſtiterit, eos nõ eſſe indignos, & cõſequẽter eos verè eſſe catholicos: ſtatim autem atque hoc ſufficienter probatũ eſt, ſine vlla diſpenſatione ordinari poſſunt. Ex quo patet non fuiſſe verè irregulares. 55

An etiam neophyti.

Simili modo Neophyti, ſiue recenter ad fidem conuerſi dicuntur irregulares, donec poſt ſuſceptum baptiſmum ſuam fidem ac morum probitatem ſufficienter Eccleſiæ probarint. quando autem hoc fecerint, Epiſcopi eſt iudicare. Quare etiam hi impropriè dicuntur irregulares.

Iure infames. Iuris infamia duplex.

CONCLVS. III. Qui iure infames ſunt, ſunt etiam irregulares, *c. Infames* 6, *q.* 1. 56

Nota, iuris infamiam dupliciter incurri. Primò per ſententiã iudicis infamiam inurentis. Secundò, per cõmiſſionem criminis, cui à iure infamia annexa eſt quando illud publicũ eſt. Huiuſmodi autem crimina ſunt, periurium in iudicio, ſimonia, ſodomia, improbum fœnus in quo vſuræ vſurarum exiguntur, ſacrilegium, duellum, hæreſis, eiúſque fauor, crimen læſæ Maieſtatis, perſecutio

Q[illegible] c[illegible] ma[illegible] nexa.

hoſtilis Cardinalium. Imò duo vltima committentium filij, atque etiam nepotes deſcendentes per lineam maſculinam ſunt infames, *c. Felicis, de pœnis in 6. & l. Quiſquis §. Filius C. ad legem Iuliam.* Vide *Silueſ. v. Infamia n.* 8. & 9. Permanet autem hæc infamia & conſequenter irregularitas etiam peracta pœnitentia.

Nota, hæc crimina debere eſſe publica, vt cum aliis docet *Nauar. c. 27. n. 248.* Et habetur expreſsè *c. vlt. de temporibus ordinandorum.* Et ratio eſt, quia crimen occultum non parit infamiam.

57 Non omnis infamia inducit irregularitatem. CONCLVS. III. Veriùs eſt alia crimina, quæ iuris infamiam nó habent annexam, non inducere irregularitatẽ, etſi quia publica ſunt, ſuos auctores infament: ſed tantùm inducunt aliquod impedimentũ ob indecentiam, ob quam tales *c. vlt. de tempor. ordinandor.* prohibentur ordinari, donec per pœnitentiam infamiam eluerint. quare hac poſita omne impedimẽtum tollitur, vt ex cap. citato patet, & fatetur *Nauar. c. 27. n. 204.* quare hoc impedimentum impropriè dicitur irregularitas.

DVBIVM VIII.

De irregularitate proueniente ex homicidio aut mutilatione voluntaria.

58 Homicidium quadruplex. NOta, homicidiũ poſſe eſſe quadruplex. Primò voluntarium, quod tunc ſolùm tale dicitur, quãdo aliquis iniuſtè aliquid facit, aut cum intentione alterũ occidendi, aut quod clare videt eſſe tale, ex quo moraliter certò alterius mors debeat ſequi Et hoc ſolùm propriè dicitur homicidiũ. Secundò caſuale, quando quis alteri præter intentioné eſt cauſa mortis. Tertiò neceſſariũ, vt quod fit cauſa defenſionis ſui ipſius, aut terũ ſuarum. Quartò legitimum, quod fit ſeruato ordine iuris. hoc auté dubio agemus de homicidio voluntario. Similiter quadruplex eſt mutilatio, pro qua

59 Nota 2. quoad incurrendam irregularitatem, eandem planè eſſe rationem mutilationis & occiſionis, niſi quòd in mutilatione voluntaria occulta Epiſcopus diſpenſare poſſit; non tamen in tali homicidio; vt patet ex *Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de refor.*

Nota 3. vt quis per homicidium quocumque modo factum incurrat irregularitatem, debere id feciſſe poſt baptiſmum ſuſceptum: vt cómuniter DD. apertè colligunt ex *c. Si quis vidua d. 50.* Nihil autem refert an occiſus fuerit baptizatus nec ne.

60 Nec qui ſolũ conatur occidere. CONCLVS. I. Nullus conatus occidendi per ſe, vel alium adhibitus ſufficit ad inducendam irregularitatem, niſi mors aut mutilatio de facto ſequatur. Patet, quia illa ſolùm eſt poſita pro iis qui occidunt aut mutilant; vt patet ex iuribus: nullus autem quantumcumque conetur occidere, poteſt vere dici occidiſſe niſi mors ſequatur. Idemque dicendum de mutilatione.

Hinc P. *Auila* ſic *diſp. 6. ſect. 3. dub. 4. concl. 2.* cum aliis infert nó eſſe irregularẽ illum, qui alium lethaliter vulnerauit, ſi ſtatim ex alio caſu (v. c. tormento diſcerptus) ita ſubitò occidatur, vt ratione vulneris prioris nullo modo citiùs moriatur. Secus autẽ eſſe ſi ideo citiùs moriatur. quia in hoc caſu alter influit in ipſius occiſioné; in priore verò nó. Poſſet quis forte ab hac cóclnſione excipere mandantem aliquem occidi per aſſaſinos. quia talis incurrit ipſo facto excommunicationis & depoſitionis ſententiam, etiamſi mors ſecuta non fuerit. Sed hæc pœna iam non poteſt habere locum, cùm nulli iam ſint aſſaſini.

CONCLVS. II. Volũtariè aliquem occidens aut mutilãs eſt irregularis. Patet ex toto tit. de homicidio. Nota, ad hanc irregularitatem nó ſufficere grauem vulnerationem cũ multa ſanguinis effuſione, aut deformitate ſecuta, niſi ſequatur mors aut mutilatio, quæ ſignificat mẽbri alicuius abſciſſionem. Quare nó ſufficit aliquem ita vulnerare, vt aliquod membrũ ei reddatur inutile niſi abſcindatur, aut ſaltẽ ita tractetur, vt planè moriatur, & abſcindi debeat. Vide *Nauar. c. 27. n. 223. Soto l. 5. de iuſtit. q. 2. a. 1. Suarem diſp. 44. ſect. 2. num. 6. Henriquez l. 14. c. 8. n. 4. Auila p. 7. diſp. 5. ſect. 1. dub. 2.* 61 Nauar. Soto. Suarez. Henriquez. Auila.

Difficultas autem eſt quid nomine membri hic intelligatur. *Soto ſuprà* cum *Caiet.* 2. 2. q. 65. & quidam alij, docent hic dici membrum omnem partem corporis quæ ſpecialem aliquam habet cooperationem cum membro principali. Hinc quidam inferunt ad irregularitatem ſufficere, vt quis alteri digitum aut auriculam amputet, Ratio eorum eſt. quia membrum dicitur omnis illa pars hominis ex qua corpus organicum ita conſtat, vt ea ſublata non dicatur integrum. 62 Soto. Caietan.

CONCLVS. III. Probabiliùs eſt membrum ſolùm dici eam partem corporis, quæ per ſe habet aliquod diſtinctum officium in corpore, qualis eſt manus, pes, &c. Atqui ita digiti non ſunt membra, ſed partes membri, idemque de auribus, naſo, &c. Ita *Nauar. c. 27. n. 206. Cenar. Clem. Si furioſus, de homicidio p. 3. §. 8. P. Auila p. 7. diſp. 5. dub. 1. P. Henriquez l. 14. c. 8. n. 1.* & communiter Canoniſtæ, vt docet *P. Suarez diſp. 44. ſect. 2. nu. 6.* 63 Membrum quid ſit. Nauar. Cenar. Auila. Henriquez. Canoniſtæ. Suarez. 1 Cor. 12.

Probatur 1. Quia 1. ad Cor. 12. de membris dicitur. *Omnia autem non eundem actum habent.* Vbi ſignificatur membrum dici quod habet diſtinctum officium. Secundò, quia in iure qui vnum alterumúe digitum amiſerunt, non dicuntur mutili, ſed debilitati, *c. 2. de clerico ægrotante* vbi ſacerdos cui abſciſſa erat media palma cum duobus digitis, dicitur debilitatus & habere membrum deformatum. Quibus clare innuitur digitos non eſſe propriè membra, aliàs non debuiſſet dici habere membrum deformatum; ſed membra aliqua amiſiſſe, & mutilatus eſſe, ſicut de eo, qui manum amiſerat dicitur *c. Expoſuiſti 6. de corpore vitiatis.* Tertiò, quia in altera ſententia difficillimum eſt videre, quid dicatur membrum; quid non. Nam eius definitio tam conuenit parti vnius digiti, quàm integro; cum tamen nemo dicat, eum eſſe irregularem, qui partem digiti alicui amputauit. Cum igitur noſtra ſententia ſit conformior modo loquendi ipſius Iuris, atque etiam mitior in re præſertim odioſa, amplectenda eſt. c. 2. de clericis. c. Expoſuiſti.

CONCLVS. IV. Qui ſibi ſponte notabilem partem digiti abſcindit, aut ſeipſum caſtrat, aut caſtrari permittit, eſt irregularis. Secùs ſi ex neceſſitate vim patiens, aut morbi depellendi cauſa hæc patiatur. Habetur expreſsè *c. 4. 5. 6. 7. 8. 9. d. 55.* Ex quo patet aliquem faciliùs fieri irregularem ſeipſum lædendo, quàm ſi alium lædat. 64 Irregularis eſt ſponte ſibi partem digiti amputans, &c.

CONCLVS. V. Procurans abortum poſt animationem fœtus, eſt irregularis. Secus eſt ſi id ante animationẽ fiat, quia tunc nó committitur homicidium. *c. Sicut ex literarum. 20. de homicidio.* Procurans abortum.

CON

65 Conclvs. VI. Ponens ſponte cauſam ex qua videt alicui mortem ſecuturam, v. c. dando ei venenum &c. fit irregularis, quantumcumque ante alterius mortem facti pœniteat, & conetur eam impedire, ſi mors de facto ſequatur, quia verè eſt homicida; vt omnes fatentur.

Mandans, cõſulens, &c. *c. Si quis.*

Conclvs. VII. Idem ſecundùm omnes dicendum de iis qui mandando, conſulendo, incitando, animando occiſorem, aut ſimili ratione ſunt cauſa mutilationis aut homicidij, *c. Si quis viduam d.* 50.

Quis dicatur mortis cauſa.

Vbi Nota 1. Eum omnem horum dici cauſam, qui de facto in eam influit, animum percuſſoris aliquo ex dictis modis permouendo, vt ſcelus patret, aut etiam arma ei, aliudue auxilium ad hoc præbendo: etiamſi aliàs nihilominus ſcelus eſſet patrandum. Vide *Leſſium de iuſtic. c.* 13 *dub.* 2. *nu.* 3.

Leſſius. Quid de reuocante conſilium.

Nota 2. Doctores hîc variè diſputare, vtrùm mandans vel conſulens occiſionem, ea ſecuta ſit irregularis, ſi mandatum aut conſilium priùs reuocauit. Sed hæc in ſimili ſatis diſcuſſi diſp. 14. dub. 15. n. 176. agens de mandante percuſſionem clerici, an reuocans mandatum ante factum, ea ſecuta ſit excommunicatus. Eſt enim eadem in vtroque ratio.

66 Huius occaſione diſputant hîc Doctores, an mandans aut ſuadens Petro, v. c. vt alium occidat, ſit irregularis, ſi ipſe Petrus occidatur, aut mutiletur? Quidam quos tacito nomine citat *Suarez diſp.* 44. *ſect.* 3. *num.* 18. id abſolutè negant. *Silueſt.* verò *v. Homicidium* 1. *q.* 7. *v. Quintum. Nauar. c.* 27. *num.* 233. cum quibuſdam aliis id abſolutè affirmant, pro quo ſit

Suarez. Silueſter. Nauar.

Quid ſi aggreſſor pereat?

Conclvs. VIII. Certum eſt talem non incurrere irregularitatem ſtatutam pro homicidio voluntario, niſi fortè hoc Petro ſuaderet ea intentione vt occideretur, ſciens probabiliter hoc futurum. quia aliàs mors Petri non poteſt ei dici directè voluntaria, cùm omnino contra eius voluntatem accidat.

67 Conclvs. IX. Si mandans aut ſuaſor poterat facilè cogitare ex illo facto Petro imminere periculum mortis, aut mutilationis (vt communiter fit quando homicidium aperta vi committendum eſt) his ſecutis ille contrahit irregularitatem ex homicidio caſuali. Eſt ferè communis. Quia tunc mors Petri eſt alteri indirectè voluntaria in cauſa, ipſéque ad eam cooperatur. Idemque dicendum de iis omnibus, qui alteri ſunt cauſa cur cum peccato exponat ſe probabili periculo vitæ, ſi hic de facto in eo pereat. Quia ſicut hic eſt verus ſui homicida, hoc faciens; ita etiam illi qui hoc ei ſuadent. Secùs eſt de iis qui alicui ſuadent, vt exponat ſe periculo vitæ, quando hoc cum virtute facere poteſt pugnando fortiter in iuſto bello, aut ſimili ratione. quia ſicut hic tunc non eſt occiſor ſui; ita nec illi.

Suadentes alicui vt ſe periculo exponat an ſint irregulares.

68 Conclvs. X. Qui ſuadet alicui alium occidere eo modo iiſque circumſtantiis, quibus inuaſori nullum probabile imminet periculum, vt ſi ſuadeat hoc clàm ex loco tuto facere, aut dato veneno, ita vt nemo id ſcire poſſit, & alter habeat facultatem id facilè ita faciendi: ſi hic caſu occidatur, alter non fit irregularis: quia illius mors huic nullo modo poteſt dici voluntaria, cùm nullo modo potuerit eam præuidere. Nemo autem incurrit irregularitatem ob homicidium, niſi hoc ei ſit aliqua ratione voluntarium. Ita cum Innocentio & Hoſtienſi *Auila* 7. *p. diſp.* 6. *ſect.* 2. *dub.* 5. *concl.* 4.

Innocent. Hoſtienſis. Auila.

Conclvs. XI. Qui volenti occidere, cùm hoc aliter nequit, impedire, ſuadet vt potiùs mutilet, non eſt irregularis, quia nec peccat, nec deficit in lenitate, ſed hanc potiùs exercet. Ita *Suarez diſp.* 45. *ſect.* 3. *n.* 2. Idem dicendum de eo qui reo lenta duraque morte plectendo, à iudice impetrat celeriorem ac faciliorem, v. c. vt potiùs plectatur capite, quàm agatur in rotam. quia hic potiùs eſt abundantia, quàm defectus lenitatis. 69

Suarez. Leniorem mortem alicui impetrãs non eſt irregularis.

Conclvs. XII. Quando multi aut certo conſilio, aut etiam ſubitò coorta rixa ſimul vnum aggrediuntur, ſi hic occidatur, omnes ſunt irregulares, etſi ille vnico vulnere à certa perſona inflicto occidatur. Quia hi omnes ad mortem ipſius verè ſunt cooperati, partim ſua ope animando occiſorem, partim impediendo ne alter poſſet ſe defendere. 70

Multi vnum occidentes ſunt irregulares.

Secùs eſt de eo, qui alicui vulnus non lethale inflixit, quem alij poſtea ſuperuenientes occidunt. Et hic eſt caſus, *cap. Significaſti* 18 *de homicidio.* Quæ deciſio vera eſt etiam quando prius vulnus fuit cauſa cur læſus fuerit ab aliis occiſus, impediendo eum ne tam facilè poſſet fugere. Quia tunc prior percutiens non poteſt dici cauſa, ſed ſolùm occaſio mortis alterius, niſi dum hoc vulnus infligebat, potuit facilè præuidere læſum hac occaſione occidendum.

Contrà verò qui lethaliter vulneratum adhoc paululum vulnerando ei eſt cauſa cur citiùs moriatur, eſt verè mortis ipſius cauſa, atque adeò irregularis. Idemque dicendum in priore caſu, quando dubium eſt an prius vulnus fuerit lethale, vt patet ex *cap. Significaſti, citato.* Excipe caſum quo vltimi percuſſores læſum ea ratione occidiſſent, vt certum ſit prius vulnus nihil planè iuuiſſe ad mortem accelerandam. Vide dicta n. 60.

Eſt irregularis qui alteri eſt cauſa cur citius moriatur.

c. Significaſti.

Conclvs. XIII. Eſt ſatis probabile eum fieri irregularem, qui deſinit impedire occiſionem aut mutilationem eius, cui hîc & nunc ad hoc faciendum ex iuſtitia obligatur. Primò, quia eſt communis ſententia DD. quæ hac in re magni facienda eſt. Secundò, quia talis eſt verè cauſa mortis alterius, quia ſubtraxit ei rem ſuam, ipſi ad vitam tuendam hîc & nunc neceſſariam, ſcilicet auxilium ſuum ex iuſtitia ipſi debitum. Sicut ſi quis alicui ſubtraheret panem ad vitam ſuſtentandam hîc & nunc omnino neceſſarium, eſſet ei vera cauſa mortis, ac homicida. Hoc tamen homicidium iudicandum eſt caſuale; niſi alter ideò opem ſuam ſubtraxit, vt ille occideretur. Imò ſi id fecerit ex iuſto aliquo timore, facilè poſſet ab hac irregularitate excuſari. Quinam autem teneantur ex iuſtitia alterum defendere, vide *P. Leſſium de iuſtit. c.* 9. *dub.* 13. *num.* 94. 71

Non impediens occiſionem quando ſit irregularis.

Leſſius.

Extendunt hæc aliqui ad eos qui deſinunt homicidium impedire, quando ad hoc ex ſola caritate tenentur, præſertim quando id videntes in hoc conſentiunt. Sed niſi ipſi aliquo externo ſigno occiſorem animãdo aliqua ratione in occiſionem influant; contrarium abſolutè dicendum eſt cum communiore ſententia. quia hæc irregularitas ſolùm ſtatuta eſt in eos qui in occiſionem 72

aliquo modo influunt. Habentur hæc expreſsè de iſta *c. vlt.* 23. *q.* 8. Idem ob eandem rationem dicendum de eo qui homicidium eo nullo modo cooperante ipſius cauſa factum, poſtea ratum habet. quia nullo modo poteſt dici ipſius voluntaria eſſe cauſa.

Quando ratihabitio retrotrahatur.
Dices, ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur, vt dicitur *regula* 10. *iuris* in 6. Reſpondeo, Hoc ſolum verum eſſe in iis quæ pendent à voluntate retrotrahentis, vt fit in contractibus, gratiæ conceſſionibus, & ſimilibus: aut ſaltem in iis caſibus, in quibus Ius hoc expreſſit: vt accidit in ratam habente percuſſionem clerici ſuo nomine factam, *c. Cum quis* 23. *de ſent. excomm. in* 6. neutrum autem in hoc præſenti caſu
c. Cum quis.
contingit. Nam homicidium iam commiſſum nullo modo pendet à ratihabitione, quæ poſtea ponitur; nec vllum eſt ius quod talem irregularitatem ſtatuat.

DVBIVM IX.

Vtrùm aliquis fiat irregularis ſi alium caſu præter intentionem, aut ob ſuam ſuorúmve defenſionem occidat?

73
Quid ſit homicidium caſuale.
NOta primò, homicidium caſuale dici, quod ex aliquo facto præter operantis intentionem ſequitur, vt ſi iaculans in feram caſu occidat hominem.

Vt inducat irregularitatem requirit culpam mortalem.
c. vlt. de homicid.
Nota ſecundò, hac in re conſtare primò, eum qui etiam præter intentionem occidit hominem ex culpa lata, ſiue peccando mortaliter in negligentia cauendi eum caſum, fieri irregularem, vt patet ex *cap. vlt. de homicidio in* 6. & communiter omnes fatentur. Addunt aliqui ſufficere culpam leuem ſed non probant. Cùm enim hæc irregularitas ſit pœnalis (alioquin nullam culpam requireret) atque adeò ſit pœna grauis culpam mortalem requirit. Et videtur hoc expreſsè de-
c. Quæſitum.
finitum *c. Quæſitum 7. de pœnitentiis*. Vbi definitur, parentes ſecum dormientes infantes noctu inter dormiendum opprimentes, non eſſe irregulares, etſi hoc aliqua eorum incuria quæ pœnitentiam mereatur euenerit; niſi ea negligentia fuerit ſtudioſa. quod verbum apertè ſignificat eam negligentiam ſaltem debere eſſe latam, ſiue continere culpam mortalem.

Secundò, eum qui dando operam rei licitæ omnino caſu, aut ſaltem ſine lata culpa aliquem occidit, non fieri irregularem; vt patet ex multis capitulis tit. de homicidio. Idemque dicendum ſecundùm omnes de eo, qui cum moderamine iuſtæ tutelæ aliquem occidit pro defenſione ſuæ
Clem. Si furioſus.
vitæ: vt patet ex *clementina, Si furioſus, de homicidio*. Quis autem hanc moderationem aut ſeruare aut excedere dicendus ſit, vide *P. Leſsium de*
Leſsius.
iuſtit. cap. 9. dub. 8.

74 Addunt aliqui hoc eſſe verum, etiamſi occidens alteri dediſſet occaſionem ſe inuadendi. v. c. adulterando cum eius vxore, aut ſimilem iniuriam ei inferendo, qua ipſum incitaſſet, vt ſe inuaderet, generatimque dicunt talem non fieri
Soto.
irregularem, modò poſtea inuaſus non potuerit aliter ſeruare vitam, quàm occidendo. Ita *Soto l.* 5. *de iuſtit. q.* 1. *a.* 9. *col.* 5. *Nauarra l.* 2. *de reſtitut. c.* 3. *p.* 3. *dub.* 14. *Siluester v. Homicidium* 3. *q.* 4. & alij.
Nauar. Siluester. Nauar.

Contrà verò *Nauarrus c.* 15. *n.* [illegible] *c.* 27. *n.* 238. cum quibuſdam aliis generatim dicit talem fieri irregularem.

Quando fiat irregularis occidens inuaſorem, cui prius iniuriam intulit.
Sed media ſententia tenenda eſt, ſcilicet talem fieri irregularem, quando potuit antè præuidiſſe ex tali occaſione ſe futurum in mortali periculo aut occumbendi, aut occidendi. Secùs autem eſſe quando omnino ſibi perſuadebat nullum tale periculum hîc & nũc ſubeſſe. quia in priore caſu homicidiũ fuit ei voluntarium in cauſa: ſecùs autem in ſecundo. Ita *Suarez. diſp.* 46. *ſect.* 1. *n.* 12.
Suarez.

His poſitis duæ hîc ſunt præcipuę difficultates. 75
Prima eſt, vtrùm dans operam rei illicitæ fiat irregularis, ſi caſu omnino aliquem occidat, etiamſi omnem diligentiam adhibuerit ne hoc accidat?

Quidam id generatim affirmant. Ita *Caiet.* 2. 2. *q.* 64. *a.* 9. *Siluester v. Homicidium* 2. *n.* 2. & alij. Præcipuum eorum fundamentum eſt, quia multa Iura dicunt ob huiuſmodi caſus non eſſe irregulares eos, qui dant operam rei licitæ. Ergo ſunt irregulares, ſi dent operam rei illicitæ.
Caietan. Siluester.

Sed hoc fundamentum nihil probat, vt infrà oſtendam. Et hæc ſententia inuoluit plurima abſurda, v. c. eum fore irregularem, qui furandi cauſa murum conſcendens, & ex eo decidens, alium caſu tranſeuntem occideret. & multa alia ſimilia, quæ abſurda ſunt, nec ab aliis auctoribus admitterentur.

Alij igitur hoc limitant, vt ſolùm habeat lo- 76
cum quando occiſus dabat operam rei ipſi prohibitę ob periculum occiſionis, quod communiter tali operi coniunctum eſt. Ita *Nauar. c.* 27. *n.* 237. cum multis aliis. Sed tam hic, quàm quidam alij, nec in ſuis principiis, nec in exẽplis adferendis ſatis ſibi conſtant, vt facilè patebit legenti. Fundamenta huius ſententiæ infra oſtendemus.
Nauar.

Secunda difficultas eſt, vtrùm cum modera- 77
tione iuſtæ tutelæ ob defenſionem ſui honoris, aut bonorum magni momenti, aut vitæ proximi alium occidens, fiat irregularis? *Nauar. c.* 27. *n.* 237. *Silueſt. v. Homicidium* 1. *n.* 13. & quidam alij, aiunt talem eſſe irregularem. Probant id aliqui, quia talis occidendo peccat; cùm non liceat priuato alium occidere, niſi ob defenſionem vitæ propriæ. Sed hoc falſum eſſe patet ex *cap. Dilecto 6. de ſentent. excomm. in* 6. Et pulchrè docet *P. Leſsius de iuſtit. c.* 9. *dub.* 11. 12. 13. Alij igitur id probant quia Ius generatim dicit eſſe irregulares, quicũque aliũ occidunt, ſolũque excipit eum, qui id facit ob defenſionem propriæ vitæ, *clement. Si furioſus*.
Nauar. Siluester.
c. Dilecto. Leſsius.
Clem. Si furioſus.

78 Sed hi ſumunt quod probandum eſt. Nullum enim Ius ita generatim ſtatuit eſſe irregularem eum, qui quacumque ratione alium occidit: ſed eum qui id facit aut cum peccato mortali, aut omnino voluntariè, vt accidit in iudice, eiuſque miniſtris, qui voluntariè ea officia obeunt, & conſequenter voluntariè reos morti addicunt. 79

Clem. Si furioſus.
Nec *clementina, Si furioſus* facit aliquam exceptionem à priore regula, ſed tantùm allatis aliquot exemplis oſtendit Iura ſtatuentia hanc irregularitatem, non eſſe intelligẽda de quouis quacumque ratione occidente, ſed iuxta iam dicta, atque oſtendit nos debere eos omnes caſus excipere, in quibus ſimilis ratio reperitur. quia alias omnino

omnino etiam innocenter ex inaduertentia inebriatur, ideoque omnino ratione deſtitutus, aut etiam alius omnino caſu ſine vlla ſua culpa aliquem occidens, eſſet irregularis, quia hi in illa clement. non excipiuntur: illud autem apertè falſum eſt. Adferunt etiam quędam alia Iura, quę n. 86. explicabo.

Omnino caſu occidens dando operam rei illicitæ nõ eſt irregularis.

80. CONCLVS. I. Etſi ob Doctorum auctoritatem non ſit improbabile, dantẽ operam rei prohibitæ quia periculoſa eſt, ſi omnino caſu aliquẽ occidat, fieri irregularem: probabilius tamẽ credo, talem numquam fieri irregularem, niſi ipſius actio hic & nunc ita ſit periculoſa, vt grauiter peccet cõtra ius naturæ præcisè ratione periculi occidendi cui hîc & nunc ita operando ſe exponit. Ita *Emmanuel Sà v. Irregularitas ex deformitate.* Item Cano & Penna ac quidam alij apud *Salon to. 1 de iuſtit. q. 64. a 8. titulo, An qui adhibunt, &c.* vbi etiam dicit hanc ſententiam eſſe ſatis probabilem. Eandem tenet *P. Henriquez l. 14. c. 15. n. 1.* citans alios: multique recentiores viri doctiſſimi, eamque pro foro conſcientiæ etiam tenet *P. Auila p. 7. diſp. 6 ſect. 1. dub 1. §. Hinc ſequitur.*

Sà. Cano Penna. Salon. Henriquez. Auila. c. Is qui.

Probatur 1. Quia, vt habetur *c. Is qui 18. de ſen. excom. in 6.* irregularitas nunquam incurritur, niſi in caſibus iure expreſſis. Atqui nullo iure eſt expreſſum talem fieri irregularem extra caſum à nobis expreſſum: ergo non ſit irregularis.

81. Dices, illud ſatis colligi à contrario ſenſu. quia titulo de homicidio, multa Iura dicunt quoſdam caſu alium occidendo non fuiſſe irregulares, cùm dederint operam rei licitæ. Vt autem colligitur ex *c. Cùm Apoſtolica 7. de his quæ fiunt à Prælatis*; vbi Põtifex à contrario ſenſu argumentatur, & ex *l. 1. ꝟ. de officio eius cui mandata eſt iuriſdictio.* & docet *Nauar. l. 3. conſ. tit. de donat. conſ. 5. n. 3.* argumentum à contrario ſenſu in Iure eſt firmiſſimum, niſi contrarium ſit alio iure expreſſum.

c. Cùm Apoſtolica. l. 1. ꝟ de of. Nauar.

Quãdo valeat argumentum à contrario ſenſu.

Sed contrà primò, multi viri doctiſſimi negant argumentum à contrario ſenſu aliquid certò probare, niſi fortè ratione materiæ: vt quando per argumentum à contrario ſenſu pœna reſtringitur aut fauor infertur, qui ampliandus eſt. Aliàs ſi illud argumentum ratione formæ eſſet bonũ, ſemper concluderet, atque adeò etiã in caſu quo lex ſaltem præcedẽs contrarium ſtatueret, multaque abſurda ſequerentur. Nam vel in hac ipſa materia ſequeretur, omnes quacumque ratione dãtes operã rei illicitæ, fieri irregulares, ſi caſu alteri eſſent cauſa mortis: nam Iura citata non diſtinguunt inter dantem operam rei illicitæ ob hanc vel illam cauſam: ſed ſimpliciter dicunt, nõ eſſe irregularẽ dantem operã rei licitæ, cui contrariatur quæuis res quauis ratione illicita.

Ad Iura citata, nego id ex iis colligi. nam illa non argumentantur à contrario ſenſu; quia lex citata ſolùm dicit, ex eo quòd aliquid alicui ſpeciatim concedatur, bene inferri tam hoc quam alia ſimilia ſine tali conceſſione eſſe illicita; quia quæ per ſe licita ſunt, fruſtra ſpeciatim conceduntur. Item Pontifex dicto capite ſolum ex eo quòd Concilium Later. vetet ne Religioſi de manu laici decimas accipiant ſine conſenſu Epiſcopi, dicit innui hoc iis cum conſenſu Epiſcopi licere: quia ſcilicet fruſtra aliquid prohiberetur fieri ſine certa cõditione, ſine quidem cum ea id liceret; præſertim cùm prohibitio, vtpote odioſa & naturalem libertatem reſtringens, non debeat vltra proprietatem verborum extendi.

2. Quia contrariũ videtur ſatis iure expreſſum. 82.
1. Quia *c. Is qui, citato*, dicitur neminem incurrere irregularitatẽ, niſi in caſu iure expreſſo. Non poteſt autem dici in iure expreſſum, quod ſolùm à cõtrario ſenſu colligitur. 2. Quia *c. Quæſitum 7. de pœnis.* decernitur parẽtes aliqua ſua incuria inter dormiendũ opprimentes ſuos infantes ſecũ dormientes non eſſe irregulares, niſi id graui eorũ culpa (quæ ibi ſtudioſa negligentia appellatur) accidat. cùm tamen ſupponatur eos hoc faciẽdo peccare. quia dicũtur incuriam pœnitentia mulctandam committere. atque ita patet illos dãte operã rei illicitæ, ſimul cum infantibus dormiẽdo: idque non alia ratione, quam quia erat periculũ occidendi infantes, vt ſæpe contingit, & ibi de facto cõtinebat, idque frequenter, vt videtur ibi ſupponi. Ex quibus clarè cõcluditur, poſſe aliquẽ dando operã rei illicitæ, quia periculoſæ, etiã ſecuta inde alterius morte, nõ eſſe irregularẽ.

Idem à contrario ſenſu (quod argumentum, vt oſtendi, ad pœnas reſtringendas firmũ eſt) apertè colligitur ex *c. vlt. de homicidio in 6.* vbi dicitur, eũ qui mandat aliquẽ verberari, expreſsè prohibens ne occidatur vel mutiletur, irregularem effici, ſi mandatarius occidat, vel mutilet, *cùm in culpa ſit, & hoc poſſe euenire debuerit cogitare.* Vbi Põtifex rationẽ reddit irregularitatis, non quòd ille dabat operam rei illicitæ, ſed quòd in culpa fuerit, non aduertendo hîc & nunc eſſe mortale periculũ, & quidẽ omnino proximũ iniuſtæ occiſionis: quia quantumcumque talis famulo mãdabat, vt alterum verberaret citra occiſionẽ, facilè tamen poterat aduertere, hoc nõ fore in eius poteſtate, niſi fortè reperiſſet verberandum ligatum, ac impotentem ſe defendere. Nam hoc ſe defendente, neceſſariò ſuberat præſens periculum ne alterutrer occideretur, aut mutilaretur. Quare à contrario ſenſu ſi non potuiſſet aduertere hic & nunc eſſe periculũ, non fuiſſet irregularis. Ex quo patet hoc cap. immeritò contra nos citari.

Ad Iura igitur, ex quibus à contrario ſenſu argumentantur; Reſpõdeo, Pontificẽ in illis addere eiuſmodi conditionem, vt relictis minus certis, quod omnino certũ erat definiret: vt in ſimili docet *Suarez diſp. 46. ſect. 2. n. 5.* Nec enim quouis loco debet quæuis definire. Vtrùm autem tales fuiſſent irregulares, ſi dediſſent operã rei illicitæ, relinquit Doctorib. colligendũ, aut ex ratione ob quã fertur irregularitas; aut ex aliis iuribus, vt ex *c. Quæſitũ citato.* ex *c. Ad aures 7. de ætate & qualitate ordinandorũ.* Vbi Põtifex à medico, qui multis putans eſſe cauſa ſalutis, fuerat cauſa mortis, interrogatus an poſſet ſacris initiari, reſpondet abſolutè in hac re videndũ eſſe, vtrùm conſcientia ipſum remordeat, quòd ſcilicet temerè dederit medicinas periculoſas, quæ mortẽ cauſarint, nihil diſtinguẽdo an dederit operã rei licitæ, necne. Imò cùm iſte fuerit canonicus, videtur dediſſe operã rei illicitæ paſſim fungẽdo opere medici cũ aliquo, vt patet, periculo ægrotãtium. quod clericis non licet, & tamẽ decernitur non eſſe irregularis, niſi eum conſcientia remordeat, quòd ſcilicet alicui culpabiliter fuerit cauſa mortis. 83

c. Illud. c. Quæſitum. c. Ad aures.

84. Probatur concl. 2. Quia canones non ſtatuunt hanc irregularitatem, niſi ob homicidiũ aliquo modo voluntarium (quia aliàs nulla eſſet ratio cur furioſi, dormientes, dantes operam rei licitæ, & caſu aliquem occidentes, non ſint irregulares, quam quia hoc iis nõ eſt voluntarium.) Atqui ei qui talem adhibet inter operandum, quamtumcumque aliàs illicite, diligentiam, vt hîc & nunc nullo modo poſſit ſuſpicari ſubeſſe periculum occidendi, mors caſu ſecuta non poteſt dici voluntaria: ergo nec ipſe erit irregularis.

Nemo fit irregularis ex homicidio ipſi nullo modo voluntario.

Dices, tali homicidium eſſe voluntarium, quia facit rem ex qua ſæpe poteſt ſequi alterius mors. Sed contra, non ſufficit quòd ex hac re in genere natum ſit ſequi homicidium; ſed quòd hîc & nunc natum ſit ſequi ſpectatis omnibus circumſtantiis, quæ humanitus ſpectari poſſunt. Quòd ſi his omnibus ſpectatis non appareat actio & nunc periculoſa, nullo modo poteſt ſic operanti imputari mors caſu ſecuta, aut dici voluntaria. Et hunc caſum nos ponimus. Idemque dicẽdum quando ſubeſt quidem periculum mortis, ſed nulla ratione iniurioſæ. Vt quando aliàs neceſſariò morituro adhibetur à perito medicina periculoſa, cum probabili ſpe ſalutis, qua tamen de facto mors nonnihil acceleretur. Nec enim hæc occiſio vlla ratione poteſt dici voluntaria ei, qui neceſſitate quãdam adigitur, vt eius periculo ſe exponat; & aliàs omnes medici irregulares eſſent.

85. Dices ſecundò, poſſe Eccleſiam tales actiones, vel omnibus, vel quibuſdam perſonis prohibere, idque adiuncta pœna irregularitatis, ſi mors quocumque caſu ſequatur. Reſpondeo, Etſi talis irregularitatis eſſet ſtatuta, hanc non fore homicidij, quod aduerſarij tamen aſſerunt, ſed alterius criminis; cùm homicidium verè non committatur.

Dicunt aliqui dici homicidij, quia non imponitur niſi hoc ſecuto. Sed contra, ſic ſi ſtatueretur irregularitas fornicanti in aliqua domo caſu quo eodem die aliquis in ea ipſo omnino inſcio occideretur: qui hoc caſu fornicaretur, cõtraheret irregularitatem homicidij. quod videtur ridiculum. Reſpondeo ſecundò, Non ſufficere poſſe talem ferri irregularitatem, niſi de facto feratur. quod nullo iure probatur: cùm potiùs contrarium ex iure colligatur, vt iam ſatis oſtendi.

Præter iura quibus à contrario argumentantur, ſolẽt duo alia capita adferri, ſcilicet *vltimum de homicidio in* 6. quod iam oſtendimus nobis a-
86. pertè fauere: & *c. Tua nos. 19. de homicidio* Vbi agitur de monacho, qui tumorem in gutture mulieris ſanandi cauſa ſecuerat. quæ paulo pòſt contra eius præceptum ad meſſem egreſſa, vi venti & laboris rupto vulnere, multo emiſſo ſanguine mortua eſt: dicitque Pontifex, talem ſi peritus erat chirurgiæ, debitamque diligentiam adhibuit, non ita improbandum, quin peracta pœnitẽtia poſſit cum eo miſericorditer agi, vt valeat diuina celebrare. Sed hoc caput pro illis nihil, pro nobis aliquid probat: Primò, quia vt irregularitas dicatur iure expreſſa (quod tamen requiritur vt ea incurratur) non ſufficit, quòd ex eo poſſit obſcurè colligi, vt Suarez ſæpe teſtatur, & per ſe patet ex vi, & communi acceptione verbi *expreſſa*. Secundò, quia ſi hoc caput aliquid contra nos probaret, etiam probaret eſſe irregularẽ, qui alteri leuiſſimum vulnus inflixiſſet, ſi chirurgus tale apponeret emplaſtrũ. quod alteri mortem aut mutilationẽ cauſaret: aut ſi læſus labore vel caſu vulnus ita exaſperaret, vt mors ſequeretur. quod tamen nemo dixerit. Et videtur apertè repugnare *cap. Exhibita 22. de homicidio*. Sequela probatur. quia mulier nullum incurriſſet periculum, niſi labore & vento vulnus perrupiſſet contra alterius monitionem.

c. Tua nos.

Suarez.

c. Exhibita.

Quòd autem hoc Ius pro nobis faciat, probatur. quia Pontifex ait, talem poſſe celebrare, ſi peritus omnem diligentiam adhibuerit, & culpa mulieris mors acciderit: alioqui ſi imperitus aut negligens fuerit, ab altari admonendum. Clarè indicans fore irregularem, ſi qua ratione ſua temeritate fuerit cauſa mortis: aliàs non. Quare *Soto l. 5. de iuſtit. q. 1. a. 9.* ait illum monachum non fuiſſe irregularem. 87.

Soto.

Nec refert quòd dicatur in eo, miſericorditer cum eo agi: quia per hoc aut ſignificatur pœnitentiá, quæ ipſi ob vſurpatum officiũ prohibitũ erat iniungenda, poſſe contrahi, aut de rigore poſſe diutiùs ob eam culpam ab altari arceri. Similiter *cap. 1. de corpore vitiatis*, dicitur cum eo qui in duellu partem digiti amiſerat poſſe miſericorditer agi, & peracta pœnitentia permitti miniſtrare; cùm tamen talis præſertim ante Trident. non fuerit irregularis, vt ibidem apertè ſignificatur. Et *c. 1. de clerico pugnante in duello* apertè ſignificatur tales non incurrere vllam irregularitatem, aut Suſpenſionem: ſed ſolùm de rigore iuris mereri vt deponantur; ita tamen vt in poteſtate Epiſcopi ſit in hac re diſpenſare iis dictam pœnam non infligendo. Item *cap. vlt. de bigamis*, dicitur Epiſcopum poſſe diſpenſare vt poſſit fungi ſuo officio ſacerdos, qui habuit plures concubinas, ſicut cum notato de ſimplici fornicatione; cùm tamẽ neuter ſit irregularis, aut propriè dicta diſpenſatione indigeat. Ex quibus patet multos ſine fundamento ſemper ex ſimilibus inferre aliquem incurriſſe irregularitatem.

Trident.
c. 1. de clerico.

Ex eo quòd in iure dicatur cũ aliquo miſericorditer agi vt poſſit Ordinẽ exercere, non ſequitur eum eſſe irregularẽ.

Concluſ. II. Debet hæc culpa eſſe mortalis præciſè ratione periculi, cui occidens voluntariè ſe exponit. Quia ob hanc præciſè incurritur hæc irregularitas, quæ quando ob culpam fertur, requirit mortalem, cum ſit grauis pœna. Secundò, quia aliàs actus in ratione homicidij eſſet nimis imperfectè voluntarius, & vix humanus ob imperfectam valdè aduertentiam, quæ ipſum veniale reddit. Colligitur apertè ex *cap. Quaeſitum*, citato, & explicato n. 82. 88.

c. Quaeſitum.

Concluſ. III. Non eſt irregularis, qui cum moderamine iuſtæ tutelæ occidit alterum in defenſionem innocentis præſertim ſibi propinqui. Quia hæc occiſio eſt omnino inculpata, & quodammodo neceſſaria, & conſequenter inuoluntaria, vt benè probat *P. Leſſius c. 9. de iuſtit. dub. 13.* quæ magis infrà probabuntur.

Occidens vt proximum,

Leſſius.

Concluſ. IV. Idem dicendum de occidente eum moderamine iuſtæ tutelæ conantem ſibi pudicitiam, honorem, aut bona temporalia magni momenti eripere. Ita *Suarez diſp. 46. ſect. 1*, cum aliis.

aut proprias fortunas defendens, non eſt irregularis.

Suarez.

Probatur. quia id fit ſine vlla culpa, vt docet

P. Leſſius

P. Leſſius c.9. de iuſtit. dub.11. & 12. Hæc autem irregularitas cùm ſit pœnalis, non incurritur niſi ob culpam. Confirm. 1. Quia qui per iudicem ab aliquo ſibi ablata repetit, nõ fit irregularis, etſi ſciat illum ideo plectendum morte, vt patet ex *cap. Poſtulaſti 21. de homicidio, & cap. 2. de homicidio in 6.* Atqui hic moraliter loquendo, non minus eſt cauſa mortis quam alter. ergo, &c. Ex quibus ita argumentor. Vel hæc irregularitas eſſet ſic occidenti ſtatuta propter culpam, & tunc nemo eam incurreret, qui non peccat mortaliter, vt iam ſæpe oſtendi; vel ob defectum lenitatis, & tunc eam non minùs incurreret is qui vt ſua defenderet, furem accuſando ei eſſet cauſa mortis (vt patet in iis qui aliam ob cauſam accuſant) quàm qui eum per ſe cùm iuſta moderatione occideret. atqui ille non eſt irregularis, vt iam oſtendi: ergo nec hic. Confir. ſecundò ex c. *Dilecto 6. de ſentent. ex commun. in 6.* Vbi approbatur factum Decani Aurelianenſis, qui quendam Balivum bona ſua inuadentem armis repulerat, nec vlla fit mentio irregularitatis incurſæ aut incurrendæ ratione homicidij probabiliter in illa pugna commiſſi: & redditur ratio; quia omnia iura permittunt vim vi repellere. Vnde clare patet defendentem ſua bona vim vi repellere, & hoc etiam clericis permitti, & conſequenter nulla irregularitate puniri.

Nec his obſtat quòd *c. Suſcepimus 10. & c. Significaſti 18. de homicidio,* dicuntur quidam irregulares, qui fures pro rebus ſuis ſeruandis occiderũt; quia exceſſerunt moderationem, cùm non fuerit vlla ratione neceſſaria occiſio pro rebus ſeruandis, vt patet ex textu.

60. Hinc patet primò, quod dicitur *c. 2. de homicidio. Si te tuaq; liberando eiuſmodi diaboli membra interfeciſti;* intelligendum diſiunctiuè, *Te vel tua liberando.* Sicut quando *c. Verum, de iureiurando,* dicitur abſoluendus a iuramento, qui id inuitus emiſit pro vita & rebus ſeruandis; ſufficit enim quòd id pro rebus ſeruandis emiſit: & aliàs non liceret ſolam vitam defendere, niſi ſimul res impeterentur.

Patet ſecundò, quando aliquis iniquè inuadit aliquem nobilem, aut alium, qui ſine notabili dedecore non poteſt fugere, ſi hic illum cum moderatione iuſtæ tutelæ occidat, non eſſe irregularem, etſi fugiendo poſſit certò mortem euadere. Quia cùm ad hoc cum tãta ſua ignominia non teneatur, non peccat alterum ita occidendo. Secùs autem eſt in viro Eccleſiaſtico. Cum enim hic ſine vllo decore poſſit fugere, ſi hoc modo omnino credat ſe poſſe periculum euadere, ad hoc tenetur: & conſequenter occidendo, aut mutilando peccat, & fit irregularis. Vide *Leſſium de iuſtit. c. 9. dub. 12. & P. Suarem diſp. 46. ſect. 1. n. 5.* qui *ibidem n. 12.* benè docet eum qui per adulterium, aliamue grauem iniuriam alteri cauſam dedit ſe inuadendi, teneri fugere ſi ſine notabili vitæ periculo poſſit. quia ſibi imputare debet, quòd in fugiendo aliquam ignominiam ſubeat, cui ſuo ſcelere iuſtam occaſionem dedit.

DVBIVM X.

De irregularitate ob defectum lenitatis quæ à miniſtris iuſtitiæ aut militibus contrahitur.

CONCLVSIO I. Quicumque aliquẽ ad mortem condemnat, hac ſecuta fit irregularis, *c. 1. d. 51. c. 2. Ne clerici vel monachi in 6. c. 2. de homicidio in 6.* quibus locis hæc irregularitas non tam ſtatuitur, quam ſtatuta ſupponitur. 91.

Nota, hanc irregularitatem non incurrere Principem ciuilem aut Eccleſiaſticum qui ſtatuit iudices: aut alicui in genere, aut etiam in facto particulari committit cognitionem & iudicium criminis capitalis, ſecùs ſi committeret ſolam executionem ſententiæ latæ, quia tunc directè iuberet occidi, nec etiam qui in genere iudices ad faciendam iuſtitiam hortatur, etiamſi ſciat mortem tenrum ſecuturam. Patet ex duobus capitibus citatis ex 6. multoque minùs eam incurrit, qui fert leges quibus ſtatuitur certis criminibus pœna mortis. Similiter eam non incurrũt iudices Eccleſiaſtici qui degradatum, aut alium hæreſeos condemnatum brachio ſæculari tradunt; debent tamen pro eo intercedere, ne plectatur morte, non tam vt mortem impediant, quod ſæpe ſciunt licitè fieri non poſſe, quam vt oſtendant ſe ex parte ſua eam non quærere, *c. Nouimus, de verborum ſignificatione.*

CONCLVSIO II. Similiter morte ſecuta irregulares ſunt, qui efficaciter in mortem rei directè influunt ſiue concurrendo ad ſententiæ capitalis lationem, vel eius executionem, *c. 1. d. 51.* tales ſunt accuſatores, teſtes, aduocati in cauſſis criminalibus; item notarij ſententiam dictantes, ſcribentes, recitantes; aut eidem ſubſcribentes ſecus eſt de famulis, qui eã excipiunt, quia nulla auctoritatem ipſi addunt, & conſequenter nec in eam influunt. *Aula p. 7. diſp. 5. ſect. 2. dub. 1.* Item tortores & lictores phyſicè ad mortem concurrentes extruentes focum, quo viui comburendi ſunt, & ſimiles. Non tamẽ ij qui ligna, gladios, funes, &c. vendunt, quibus alios interficiendos ſciunt, quia nimis remotè concurrunt, imo nec faber qui furcam erigit. Limitat hoc Aula ſup. *Niſi erigeret pro aliquo in particulari;* putarem potiùs limitandum, niſi tanquã officialis iuſtitiæ ex officio id faciat; nam communis faber nimis remote concurrit, imò multo remotiùs quam Princeps, qui committit iudici exactionem particularis cauſæ, quã ſcit eſſe capitalem, quem conſtat non eſſe irregularem. Idem dicendum de vendente tortori gladium, aut arma militi eunti ad bellum; imo & multo quę ampliùs de eo, qui comburendo impetraret mortem leniorem & celeriorem quia hic est potius abundantia quam defectus lenitatis. 92.

93. Dixi, *qui directè ſunt cauſa,* nam ſecus eſt de iis qui tantum indirectè ſunt cauſa mortis; qualis eſt primò qui accuſat eum à quo iniuriam paſſus eſt, aut in perſonas & bona propria, aut eorum qui ipſi commiſſi ſunt, aut ita propinqui ſunt, vt eorum iniuria cenſeatur ad ipſum pertinere, quales ſunt parentes, filij, fratres; modo id faciat vt ablata recuperet, aut iniuriam immunitem ... auertat

Margin notes: *Cap. Poſtulaſti. Cap. 2. de homicid. in 6.* — *c. Dilecto.* — *c. Suſcepimus 10. c. Significaſti.* — *c. 2. de homic.* — *Leſſius. Suarez.* — Abſ ad mortem condemnatus eſt irregularis. c. 1. d. 51. c. 2. Ne clerici. c. 2. de homicid. Secus de principe qui alteri cauſæ cognitionem committit, aut leges capitales condit, aut qui tradit reum brachio ſæculari. — *c. Nouimus.* — Qui efficaciter in rei mortem influunt ſunt irregulares. c. 1. diſt. 51. — *Aula.* Secus de iis qui remote ad eam concurrunt. — *Aula.* — Accuſans vt ... non fit irregularis.

c. 1 de homicid.

auertat, aut ſe ſuoſque in poſterum tutos præſtet. Habetur expreſſe *c. 1. de homicid. in 6.* vbi præcipitur vt clerici proteſtentur ſe non petere iudicium ſanguinis: quam proteſtationẽ etiam in laicis ita accuſantibus requiri probabilius eſt. Nec refert quòd interiùs fortè deſiderent vindictam, quia etſi deſiderium hoc poſſit eſſe peccatum, tamen eſt impertinens ad hunc effectum, quamdiu exteriùs non oſtenditur; quia nulla ratione influit in mortem rei. Vide *Suarem diſp.* 48. *ſect. 2. num.* 4. 5.

Suarez.

94. Secundò, idem dicendum de quouis accuſante, quatenus hoc eſt hîc & nunc neceſſarium ne innocens graue damnũ incurrat, quia hic eſt mera defenſio innocentis cum moderatione iuſtæ tutelæ ex qua non incurritur irregularitas, vt dixi dub. 9. cõcl. 2. Diſtinguit verò *Suarez. ſup. num.* 16. inter accuſantem in cauſſa propria & aliena, quòd ille non fiat irregularis, etſi aliter ſe poſſet præſtare indemnem, & quamuis nullum in particulari immineat illi vlteriùs damnum, ſed ſufficit iniuriam eſſe illatã cum probabili præſumptione aliquãdo adhuc inferendam eſſe. Hic verò fiat, niſi accuſatio ſit omnino neceſſaria ad damnũ particulare auertendum: quia hic nõ aliter excuſatur, quàm quia ad innocentem defendendum quodammodo cogitur inuitus accuſare, ideò mors ſecuta poteſt reputari ipſi omnino inuoluntaria; alteri vero ſingulari legis priuilegio hæc accuſatio abſolutè conceditur.

95. Tertiò, idem eſſet dicendum de aduocato & teſte neceſſariis vt vtraque accuſatio habeat debitum effectum, tum quia in his eſt eadem ratio; tum quia cui conceditur aliquid, cenſentur etiã concedi ea omnia, quæ ad hoc neceſſaria ſunt ne conceſſio ſit inutilis. Vnde ſequitur reum ſe licitè defendentẽ, eiúſque aduocatum & teſtes non eſſe irregulares, etſi accuſans deficiens in probatione puniatur morte; imò etſi vt contra eum excipiant vera crimina ei obiiciant, ob quæ plectatur morte, quando id ad iuſtam defenſionem eſt omnino neceſſarium, & modò ipſi apertè oſtendãt ſe nullo modo petere alterius ſanguinem: ſecùs eſſet ſi alia ratione poſſent periculum euadere. *Suarez d.* 47. *ſect.* 4. *num.* 8.

Suarez.

96. An coactus dicere teſtimoniũ in cauſa ſanguinis ſit irregularis.

Dubium verò eſt inter DD. Vtrùm qui obligatus præcepto iudicis agentis merè criminaliter contra reum, aut graui metu coactus refert teſtimonium ex quo ſequitur alterius mors, fiat irregularis. Multi affirmãt, ſed non probãt. Quare quidam viri docti putant contrarium eſſe verius, ſaltem quando teſtis apertè proteſtatur ſe hoc inuitum facere, nec alterius mortem petere. Primò, quia hic directè tantùm ſeipſum tuetur à damno corporis vel animæ, quo caſu nequidem fit irregularis alium occidens ſua manu. Secũdò, quia hæc irregularitas deberet incurri ob defectum lenitatis (gratis enim fingitur omnis alia indecentia.) atqui hîc nullus eſt defectus lenitatis, quia hic ſolum reperitur in voluntariè occidente; ſicut faciunt miniſtri iuſtitiæ qui ſponte talia officia retinent, quæ eos quandoq; ad occiſionem obligant; hic autem omnino inuoluntariè ad alterius mortem concurrit.

Cõfirmatur, quia confeſſarius poteſt iudici nolenti cõdemnare reum, quando ad hoc manifeſtè ſub peccato mortali tenetur, ſine periculo irregularitatis dicere ſe eum non abſoluturum, niſi proponat facere id ad quod ſecundùm ius tenetur, etiamſi hoc modo ſit futurus cauſſa cur reus plectatur. vt cum aliis docet *Auila p. 7. diſp. 5. ſect. 2. dub. 6. concl.* 4. Quia confeſſarius hoc faciendo per ſe ſolùm ſuæ ac pœnitentis conſcientię proſpicit ad quod tenetur, ex quo per accidens ſequitur alteri mors. Quod multo potiore ratione videtur dici de tali teſte, qui per ſe ſolùm ſuæ indemnitati proſpicit. Quid tamen hac in re dicẽdum ſit ob multorum ſententiam in contrarium non auſim definire.

Auila.

97. Hortantes ad iuſtam pugnã non ſunt irregulares. c. 7. 8. 9. 23 q. 8.

Concl. III. Qui in bello iuſto & offenſiuo alios hortantur generatim ad pugnandum (quod etiam clericis licet, vt Doctores cõmuniter colligunt ex *c. 7. 8. 9. 23. q. 8.*) imò etſi hortentur in genere ad occidendum, modò non excitẽt ad occidendum aliquem in particulari, item qui in eo pugnant etſi clerici ſint & percutiant, non fiunt irregulares, niſi aliquem occidant aut mutilent; tantùm enim tunc contrahunt irregularitatem ob defectum lenitatis. Patet ex *cap. Petitio, de homicidio* 24. & communi praxi & DD. ſenſu. Vide *Suarẽ diſp.* 47. *ſect.* 5. Dixi, *in bello offenſiuo* quia qui in bello merè defenſiuo occidit, non fit irregularis, quando id eſt neceſſarium ad patriæ aut reipublicæ defenſionem; tunc enim etiam clericis hæc licent, vt colligitur ex *cap. 2. de immunitate Eccleſiarum.* Et patet ex dictis dub. 9. concl. 3. & 4. quia hîc eſt vera defenſio innocentis.

c. Petitio

Suarez.

98. Ad pugnam iniuſtam hortantes, in eaue pugnãtes ſunt irregulares.

Dixi, *in bello iuſto.* quia communiter DD. dicũt omnes adhortantes ad bellum iniuſtum, aut in eo pugnantes; imò cuſtodientes pugnãtium ſarcinas contrahere irregularitatem homicidij; aut voluntarij, ſi aliqui ex parte hoſtium occidãtur; aut caſualis, ſi tantùm aliqui ex eorum parte occidantur: quia omnes ſunt vna cauſſa mortalis, quia ſe mutuo excitant. Sed quamuis hoc inter ita paucos, vt ſe mutuo omnes videre vel audire poſſint, ſit communiter verum, quia omnes ſe mutuo animant: quando tamen ſunt multa millia, videtur valdè difficile intelligere, quomodo ſinguli quoſuis occidentes aut mutilãtes ad hoc animent, cùm multi ſint qui eos nec videre, nec audire poſſunt: & difficulter intelligitur quomodo quis hîc & nunc poſſit ad pugnam ab aliquo excitari, quem nullo ſenſu percipit, imò de quo nullo modo cogitat. Quare putarem hæc limitanda iuxta ea quæ docet *P. Leſſium de iuſtitia c. 13. d. 4. num.* 35. &c. vt iidem dicantur irregulares facta occiſione, qui ibi dicuntur debere reſtituere. paucos tamen hîc dixero etiam 50. vel etiam 100. quia poſſunt omnes ſe mutuo animare. Illi verò à quorum parte aliquis occiditur ſoli videntur eſſe irregulares, qui fuerunt occiſo cauſſa cur hîc & nunc pugnari, quia illi ſoli ſunt cauſſa mortis. Vnde ſequitur, ducem belli iniuſti ſemper eſſe irregularem, quoties ab alterutra parte aliquis occiditur. In dubio autem vtrùm quis ſit cauſſa mortis, cenſetur irregularis iuxta dicta ſupra dub. 2. num. 23.

Leſſius.

DVBIVM XI.

De irregularitate proueniente ex digamia.

99. 1. *Timoth.* 3. NOta, conſtare ex Apoſtolo 1. ad Timoth. 3. & titulo de digamis, omnem digamum eſſe irregularem non propter culpam quæ nulla eſt, ſed ob defectum ſignificationis, quia eius matrimonium non poteſt ſignificare matrimonium Chriſti cum Eccleſia, ſcilicet vnius cum vna.

Digamia triplex. Nota ſecundò, digamiam eſſe triplicem. Prima eſt vera, quando quis validè contraxit cum duabus & conſummauit. Et de hac nulla eſt dubitatio. Secunda eſt interpretatiua, quæ varia eſt. Primò, quando quis contraxit cum aliqua, quæ (*c. Curandum.*) ab alio quàm ab ipſo eſt cognita, *c. Curandum d.* 34. Secundò, quando quis cognouit vxorem ſuã (*c. Si laici.*) poſt commiſſum ab ea adulterium, *c. Si laici vxor, & c. Si cuius vxorem d.* 34. Videtur tamen ibi requi- (*c. Si cuius.*) ri vt adulterium ſit notorium vel ſaltem in iudicio probabile. DD. tamen aiunt communiter, ſufficere etiam occultum. Tertiò, quando conſtitutus in ſacris contrahit ſecundas nuptias, aut (*c. Nuper.*) cum vidua quantumuis inualidè, *c. Nuper, & c. vlt. de digamis.*

100. Difficultas autem hic eſt vtrùm laicus bis contrahens, ſed cum altera vel cum vtraque inualidè; aut inualide contrahens cum vidua fiat irregularis? Quidam hoc in omnibus his caſibus affirmant: alij in quibuſdam affirmant, in aliis negant. Sed nulli ius aliquod adferunt, quo vllo ex his caſibus irregularitatem contrahi clare pro- (*c. Nuper. c. vlt. de digamis.*) betur. Nam *c. Nuper & c. vlt. de digamis.* quæ communiter adferri ſolent, loquuntur expreſſè de conſtitutis in ſacris, in quibus eſt ſpecialis turpitudo, & ex alio capite irregularitatem contrahunt. Nec refert quòd illi dicantur irregulares propter affectum intentionis, ſcilicet contrahendi, cum opere ſubſecuto: quæ ratio etiam in laicis militat, quia eſt limitata ad perſonas de quibus fit mẽtio. Dices, *can.* 18. *Apoſtolorũ* dicitur non poſſe ordinari, qui eiectam (ſiue, vt alij Canones loquuntur, dimiſſam) duxerit, idemque *can.* 19. dicitur de eo qui duas ſorores duxerit, cùm tamen hæc matrimonia non poſſint eſſe valida. Sed nec hæc Iura quidquam probant, nam apertè ſtatuunt has irregularitates, vel in pœnã talium criminum, vel ob infamiam quæ inde ſequitur: nam idem ſtatuũt de eo, qui ancillam aut filiam fratris duxit. Quare hac in re non alia inducenda eſt irregularitas, quàm quæ communi omniũ Doctorum ſententia recepta eſt, & quan-

101. tum per eam licet reſtringenda.

Auila. *Laicus contrahens bis inualidè non eſt irregularis.* *c. Nuper.* Hinc ſequitur primò, veriorem videri ſententiam *Auilæ p.* 7. *diſp.* 8. *dub.* 1. & 2. & aliorũ: non eſſe irregularem laicum qui contrahit duo matrimonia vel vnum cum vidua inualidè; tum quia nullo iure expreſſum eſt; tum etiam, quia *cap. Nuper, citato*. Pontifex tanquam abſurdum affert *eſſe bigamum qui nullum verè contrahit matrimonium*, etſi tentauerit contrahere: quod tamen ex contraria ſententia ſequitur.

Henriquez. Vinald. Griſald. Sequitur ſecundò ſententiam *Henriquez l.* 11. *c.* 6. *n.* 9. vbi alios citat, & *Vinaldi de irregularitate ex bigamia n.* 8. vbi citat Griſaldum, ſcilicet fictè contrahentem ſecũdum matrimonium aut cum vidua, non eſſe irregularem, cùm propter rationes quas ibi adferunt, tum quia Pontifex *c. Nuper, citato.* ad hanc irregularitatem requirit, vt quantum in ipſis eſt contrahant validè, quod de tali dici non poteſt. nihil autem facit ad rem quod ſic grauiſſimè peccant. (*Fictè ſecundò contrahens non eſt irregularis.*)

Sequitur tertio, non ſatis ex his probari, laicum contrahentem ſecundum matrimonium inualidè ob alium defectum fieri irregularem; tamen quia communis eſt ſententia, non facilè ab ea recedendum. (*Laicum ſecũdò inualidè contrahentẽ eſſe irregularem communiter docent.*)

102. Tertia eſt ſimilitudinaria, quãdo quis poſt votum ſolemne caſtitatis contrahit matrimonium, etſi inualidum & cum virgine, *c. Quotquot* 27. *q.* 1. Quidam tamen aiunt hoc ſolùm habere locũ in Religioſo, voluntque ſæcularem initiatum ſacris ita contrahentem ſolùm incurrere Suſpenſionem; quia *c. Quotquot citatum*, videtur loqui de Religioſis. Probabilius tamen eſt etiam talem clericum eſſe irregularem, & Epiſcopum poſſe cum eo diſpenſare, *c.* 1. *Qui clerici vel vouentes*. hoc tamen intellige ſi ſponte ad pœnitentiam redierit & laudabiliter vixerit; nam ſi nonniſi coactus & compulſus à ſacrilegis nuptiis deſtiterit, Epiſcopus non poteſt cum eo diſpẽſare niſi Religionem ingrediatur. Et ſic cum *Suarez diſp.* 49. *ſect.* 6. *n.* 7. caput citatũ cum ſecundo eodẽ titulo cõcilia. Vbi etiam cum *Auila p.* 7. *diſp.* 8. *dub.* 4. & aliis à fortiore infert, Epiſcopum poſſe diſpenſare in bigamia ſimilitudinaria à Religioſo contracta, ſi ad Religionem redeat. (*c. Quotquot. Suarez. Auila.*)

Nota tertiò, neminem per vllum matrimoniũ fieri digamum, niſi cõſummatum perfecta copula ſit. Nec eum qui duxit alteri prius nuptam ſed incognitam, *c. Debitum, de bigamis.* (*c. Debitum.*)

Nota quartò, hanc irregularitatem incurri à baptizato per matrimonia ante baptiſmum contracta, *c. Si quis viduam d.* 24. (*c. Si quis.*)

Nota quintò, in petenda diſpenſatione ſufficere dicere aliquem contraxiſſe bis, etſi contraxiſſet quartò. Auila ſuprà. (*Auila.*)

DVBIVM XII.

De irregularitate ex defectu natalium.

HAc in re certum eſt omnem illegitimũ eſſe irregularem, niſi fiat Religioſus; tunc enim poteſt ad omnes Ordines promoueri; non tamen ad prælaturam, *c.* 1. *de filiis presbyterorum.* Dubium autem eſt quinam dicantur illegitimi ad hunc effectum. 103. *Illegitimus eſt irregularis.*

CONCLVSIO I. Illegitimi ſunt nati à parentibus inter quos tunc nullum erat matrimonium. (*Quinam ſint illegitimi.*)

Excipitur natus à parentibus qui publicè contraxerunt inualidè ob occultũ impedimentum, ſi modò alteruter parens bona fide contraxerit, talis enim abſolutè reputatur legitimus, *c. Cum inter, c. Ex tenore qui filij ſint legitimi.* Secùs eſſet ſi clàm contraxiſſent, aut vterque parens ſciuiſſet impedimentum, *c. Cùm inhibitio* §. *Si quis, de clandeſtina deſponſatione.* (*c. Cùm inter. c. Ex tenore. c. Cùm inhibitio.*)

Clandeſtinum autem matrimonium dicitur ad hunc effectum, quod etiam coram parocho & duobus teſtibus contrahitur, ſi ſine diſpenſatione

ne omittantur denuntiationes ab Eccleſia adhiberi ſolitæ ad impedimenta cognoſcenda; quia Pontifex ibi §. ſequẽti vocat etiam clandeſtinũ cui parochus intereſt. Apertè id etiam inſinuat *Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 5. *de refor. matrim.* & citatis aliis fusè probat *Sanchez l.* 3. *d.* 42. *num.* 6. quamuis quidam alij contrarium ſentiãt, Vide hac de re plura infra diſp. 27. dub. 9.

Tridem. Sanchez.

104. Concl vs. II. Proles ſuſcepta ex valido matrimonio quantumcumque illegitime cõtracto, etiamſi contra votum ſimplex vtriuſque parẽtis, aut poſt illegitimam alterius parẽtis ordinationem aut profeſſionem ſuſcepta ſit, eſt legitima, quia nullo iure hæc probatur illegitima, v. c. ſi aliquis cõtracto validè matrimonio inuita vxore initietur ſacris, aut poſt matrimonium conſummatum in religione profiteatur, non ſeruatis iis quæ Ius præſcribit, quo caſu profeſſio nulla eſt, & in vtroque caſu cogitur ad vxorem redire, & proles ex iis ſuſcepta eſt legitima, vt omnes fatentur: ſecùs ſi ſuſcipiatur poſt legitimam parentis ordinationem aut profeſſionem, vt patet ex *c. Literas, de filiis presbyterorũ*, maximè ſi id integrum referatur, vt videre eſt apud *Suarem d.* 50. *ſect.* 2. *n.* 5. quanquam aliqui ſentiant etiam hanc legitimam eſſe; ſententia noſtra eſt multo communior & vera, vt ſuſe docet Suarez.

c. Literas. Suarez.

105. Concl vs. III. Proles nata illegitima per ſubſequens matrimonium inter parentes validè contractum fit abſolutè legitima, niſi dum ſuſcipiebatur inter parẽtes impedimentum dirimens intercederet. *c. Tanta, qui filij ſint legitimi.* quod ſi tamen illud impedimentum ante natiuitatem fuerit ſublatum; *Sanchez l.* 8. *d.* 7. *n.* 19. cum multis aliis putat prolem per ſubſequens matrimoniũ legitimari. quod eſt probabile ob DD. auctoritatem, contrarium tamen de rigore eſt verius. vt *Suarez d.* 50. *ſect.* 1. *n.* 3. Si verò impedimentum ſuperueniret poſt conceptionem ante natiuitatem, eo ſublato per ſubſequens matrimonium proles legitimaretur.

Proles naturalis per ſubſequens matrimoniũ legitimatur. c. Tanta. Sanchez. Suarez.

Nota, quando dubitatur an aliquis ſit legitimus, talem eſſe reputandum, quia defectus non imputatur niſi probetur. Hinc expoſititij poſſunt ſe reputare legitimos, cùm etiam propter paupertatem ſæpe exponantur. *Henriq. de irregul. c.* 8. *in gloſſa lit. K.* ait Gregorium XIV. in quadam bulla hoc ſtatuiſſe.

Expoſititij ordinari poſſunt. Henriquez. Greg. XIV.

Nota 2. Eum, qui publicè præſumitur legitimè natus, non teneri credere matri dicenti eſſe illegitimum, niſi id aliæ circunſtantiæ probent. Vide *P. Leſſium de iuſtitia c.* 10. *num.* 51. ſi tamen credat, non poteſt ſuſcipere Ordines.

Leſſius.

DVBIVM XIII.

De irregularitate ob defectum corporis vel animi.

106. Concl vs. I. Qui ob aliquem defectum corporis vel animi non poteſt aut abſolutè, aut non ſine periculo, aut ſcãdalo aliorũ exercere functiones alicuius Ordinis, fit reſpectu illius irregularis *c.* 2. *de clerico ægrotante* Hinc amens aut omnino illiteratus ad omnes Ordines, & quiſque ad eũ reſpectu cuius non habet ſufficientẽ ſcientiam, eſt inhabilis: de qua vide *Trid. ſeſſ.* 23. 4. 13. & 14. *de reform.* Item mutus, excus carens manu, pollice, altero oculo, naribus, &c. leproſus aut fœdo aliquo morbo laborans, ita mancus vt ſine fulcris altari ſtare non poſſit, &c. ſunt irregulares. Item ad ſacerdotiũ inhabiles qui pollicem aut anteriores digitos ita habent debiles, vt ſine periculo hoſtiam tenere aut frangere, aut calicem eleuare non poſſint. Si tamen defectus ordinato ſuperueniant, tantùm prohibent eum Ordinis vſum, quem ſine ſcandalo aut periculo exercere non poteſt. Hinc ſacerdos excus poterit audire confeſſiones.

Quinam illi ordinati aut minus irregulares ſint. c. 2. de clerico. Tridem.

Concl vs. II. Qui ſemel arreptus fuit à dæmone, aut in furiam incidit ratione indiſpoſitionis organorum cerebri nunquã ordinari poteſt, *c.* 3. 4. 5. *d.* 33. ſi tamen poſt ordinationem in furiam vel epilepſiam incidat, poterit miniſtrare poſtquam iudicio prudentium & præſertim Epiſcopi ſufficienter cenſetur curatus, vt ſine periculo miniſtrare poſſit. Phreneſis autem ex ſubita vi morbi orta ſtatim ac tranſiit nullam inducit irregularitatem. 107.

Arreptitius aut furioſus eſt irregularis c. 3. 4. 5. diſt. 33.

Concl vs. III. Defectus aut carentia membri non inducens magnam deformitatem aut impedimentum ad functiones Ordinum nullam etiam inducit irregularitatem, *cap.* 3. 5. 7. *de corpore vitiatis*: multi tamen putant talem fore irregularem, ſi hic defectus aliqua ipſius culpa acciderit; ſed hoc non eſt vniuerſaliter verum, ſed tantùm quando ille defectus ipſi in ſe vel in cauſſa fuit voluntarius: ita vt moraliter loquendo poſſit dici ſe ipſum truncaſſe. Vide dicta num. 64. 65. 67. 74. 108.

c. 3. 5. 7. de corp. vit.

Vtrùm autem ſit irregularis qui ſine ſua culpa aures perdidit, non conuenit inter Doctores. *Nauar. c.* 27. *n.* 213. affirmat. ait *P. Henriq. l.* 14. *c.* 8. *n.* 3. negat. quod cum P. *Auila p.* 7. *diſp.* 3. *dub.* 1 puto probabile, quando crinibus aut ſimili ratione ille defectus ita poteſt tegi, vt non appareat; quia ceſſat deformitas.

Carens auribus. Nauar. Henriquez. Auila.

Concl vs. IV. Serui ordinari non poſſunt, niſi priùs à dominis manumittantur, quòd ſi domino ſciente, nec contradicente ſeruus ordinetur, hoc ipſo fit liber: ſi ipſo inſcio initietur ſacris, fit liber, ſed Epiſcopus ſi fraudis ſit conſcius, aut alius eum præſentans tenetur domino duplum reſtituere, *c. Nulli, c. Si ſeruus ſciente, c. Si ſeruus abſente d.* 54.

c. Nulli. c. Si ſeruus ſciente. c. Si ſeruus abſente.

DVBIVM XIV.

Quomodo tollatur irregularitas?

Concl vs. I. Quæ poſita eſt ob merum aliquem defectum conditionis requiſitæ, v. c. ob defectum ætatis, ſcientiæ, libertatis, his acquiſitis tollitur per ſe: quare aliqui volunt hic non eſſe propriè dictam irregularitatem. 109.

Concl vs. II. Nulla propriè tollitur per baptiſmum, quia antè nulla contrahitur, quæ tamen fertur ob aliquod crimen, aut qualecumque homicidium, requirit vt ea ſint facta poſt baptiſmum: ſecùs de ea quæ incurritur ob bigamiam, *c. Si quis viduam d.* 34. & 50.

c. Si quis.

Con

110 CONCLVS. III. Profeſſio religionis approbatæ tollit irregularitatem ob defectum natalium, *c. 1. de filiis presbyterorum*. Soto verò *d. 25. q. 1. a. 1. concl. 1. ſub finem*. cum quibuſdam aliis ait conſuetudinem obtinuiſſe vt tollat etiam omnem irregularitatem, excepta ea, quæ contrahitur ex homicidio voluntario & bigamia: ſed aliis hoc communiter improbatur, faciliorem tamen reddit diſpenſationem, ita ex *c. 2. qui clerici vel vouentes*, colligunt Doctores.

CONCLVS. IV. Poteſt Papa cum omni irregularitate etiam bigamo diſpenſare, quia omnis irregularitas vt ſummum inducta eſt præcepto apoſtolico. ſæpe tamen nullo modo expedit, quia fieret cum graui ſcandalo aut indecentia vt in fœde leproſis, aut omnino illitteratis: communiter verò requiritur aliqua cauſa vt omnino licitè fiat.

111 CONCLVS. V. Epiſcopus per *Trident. ſeſſ. 24. c. 5. de refor.* poteſt diſpenſare in omni irregularitate prouenient. ex crimine occulto, etiã mutilatione voluntaria, vt declarauit congregatio Cardinalium, teſte *Suarez d. 44. ſect. 2. n. 4.* excepto homicidio voluntario. *Auila p. 7. diſp. 5. dub. 7.* cum aliis hoc extendit ad eam quæ prouenit ex defectu natalium occulto, quia hæc prouenit ex delicto parentum occulto, quod non eſt improbabile, eò quòd poteſtas diſpenſandi in Epiſcopo ſit fauorabilis & amplianda: contrarium tamen de rigore videtur verius. talis enim irregularitas contrahitur purè ex defectu natalium, nam etſi patentes talem, v. c. in amentia concipiendo non peccaſſent, nihilominus fieret irregularis.

Poteſt etiam Epiſcopus diſpenſare in homicidio caſuali occulto, quale etiam reputatur cummiſſum in ſui defenſionem excedendo moderationem iuſtæ tutelæ, aut etiam ex ſubita ira commiſſum. tale aiunt multi etiam reputari cõmiſſum per legitimam poteſtatem, quoad hanc diſpenſationem attinet: ſed quantum ad hoc, contrarium de rigore verius eſt. In his omnibus tantùm poſſunt diſpenſare, qui ex priuilegio poſſunt diſpenſare in omni irregularitate non contracta ex homicidio vol[unta]rio aut bigamia.

CONCLVS. VI. Poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo ad Ordines minores & beneficium ſimplex, *cap. 1. de filiis presbyterorum*. excepto canonic[atu] Eccleſiæ cathedrali[s] qui requirit Ordinem ſacrum, *Trid. ſeſ. 24. c. 11.* Qui ratione autem Epiſcopus poſſit diſpen[ſare] [cum] bigamia ſimilitudinaria, vide dicta nu. 1[0]2. 112

CONCLVS. VII. Qui multa commiſit delicta ob quæ incurrit irregularitatem, ſi ſint eiuſdem rationis, v. c. ſi excommunicatus ſæpius celebrauit, in petenda diſpenſatione ſufficit vnum exprimere; ſecus ſi eſſent diuerſæ rationis, v. c. ſi violaſſet cenſuram & commiſiſſet homicidium; aut multis cenſuris irretitus celebraſſet, tunc enim totum narrandum eſſet. *Auila p. 7. diſp. 10. dub. 8. Nauar. in addition. ad c. 27. nu. 31.* vbi allegat ſtilum curiæ. *P. Henriquez l. 14. c. 7. n. 5.* Sed hi tantùm in priore e[x]ſu adferunt exemplum in eo qui ſæpiùs celebrauit excommunicatus, quod certum eſſe credo. In homicidio tamen cum peccato perpetrato puto hanc cõcluſionem pati exceptionem; qui enim plures homines occidit, videtur plures irregularitates contrahere, vt docet *Suarez diſp. 44. ſect. 3. nu. 28.*

c. 10. de filiis presbyt. / *c. 2. qui clerici.* / *Trident.* / *Suarez. Auila.* / *c. 1. de filiis presbyt.* / *Auila. Nauarr. Henriquez.* / *Suarez.*

DISPVTATIO XIX.

DE EXTREMA VNCTIONE.

DVBIVM I.

Vtrùm Extrema vnctio ſit Sacramentum?

1 NEGARVNT hoc primò Vualdenſes & Albigenſes, deinde Vvicleff, demumque omnes noſtri temporis hæretici.

CONCLVS. De fide eſt Extremam vnctionem eſſe propriè dictum legis nouæ Sacramentum, à Chriſto inſtitutum, ac à D. Iacobo promulgatum. Ita *Trident. ſeſſ. 14.*

Probatur primò ex Scripturis. Iacobi 5. *Infirmatur quis ex vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit remittentur ei.* Habentur hic omnia ad eſſentiam Sacramenti requiſita. Primò, ritum externum ſcilicet vnctionem olei cum deprecatione ſacerdotis, quibus materia & forma Sacramenti deſcribuntur. Secundò, habentus hunc ritum ſtabiliter inſtitutum: quia Apoſtolus generatim dicit inducendos presbyteros ſuper ægrotantes. Loquitur enim Apoſtolus non tantùm tunc viuentibus, vt volunt hæretici, ſed generatim omnibus Chriſtianis: vt patet ex antecedentibus & conſequentibus, quæ tam ad nos ſpectant, quàm ad eos qui tunc viuebant: nec vllum eſt indicium ex quo colligatur illa verba Apoſtoli ad præſentes reſtringi. Tertiò, eſt expreſſa promiſſio gratiæ his verbis, *Et ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Vnde vlteriùs patet hoc Sacramentum à Chriſto eſſe inſtitutum: quia ſicut Apoſtoli non poſſunt per ſe conferre gratiam, ita non poſſunt eam certis verbis annectere. Apoſtolus autem certò & abſolutè permittit remiſſionem peccati hoc ritu legitimè vtenti: quod numquam feciſſet, niſi ipſi illa fuiſſet à Chriſto annexa. Confirm. quia Apoſtolus iubet eos vngi *in nomine Domini*, quod idem eſt ac ritu à Domino inſtituto. vt patet ex Act. 10. & 19. vbi aliqui dicuntur baptizari *in nomine Domini*, hoc eſt, baptiſmo à Domino inſtituto,

Vualdenſes, Albigenſes, Vvicleſ. Hæretici. / *Trident. ſeſſ. 14.* / Hoc Sacramentum à Chriſto eſſe inſtitutum. / *Act. 10. & 19.*

to. Supradicta autem ad eſſentiam Sacramenti ſufficere etiam hæretici fatentur.

2 Obiiciunt hæretici primò, Epiſtolam hanc non eſſe ſacram Scripturam. Sed hoc eſt contra omnem antiquitatem: vt probat *Card. Bellarm. l.1. de hoc Sacramento c.3.* quare nec ipſi vlterius iam audent huic reſponſioni adhærere. *Bellarm.*

Obiiciunt ſecundò, hunc ritum fuiſſe inſtitutum ad ſolam curationem corporum per donum miraculorum, quod tunc in Eccleſia erat, & iam ceſſauit. vnde inferunt ipſam etiam vnctionem debere iam ceſſare. Reſpondeo, negando aſſumptum. Primò quia Apoſtolus abſolute ibi promittit ſanitatem omnibus fidelibus vtentibus hoc ritu, & generatim omnes hortatur vt eo vtantur. quæ nõ poſſunt intelligi præcise de ſanitate corporali. quia nunquam fuit in Eccleſia generatim pro omnibus fidelibus ægrotantibus inſtitutum aliquod remedium, quo certò poſſent à morbis curari: quia ſic vix vlli fuiſſent ex morbo mortui. nam omnes communiter fuiſſent hoc remedio vſi. Adde, nec expediuiſſe tale remedium generatim aut inſtitui, aut excepti, cùm ſæpè multis expediat magis mori quàm ſanari. Hinc etſi ſanitas corporis aliqua ratione hic promiſſa ſit; nõ tamen abſolutè, ſed ſi ſaluti animæ valdè expediat.

Secundò, quia iubetur hæc vnctio conferri ſolis fidelibus, iiſque ægrotantibus. Hoc enim ſignificant illa verba: *infirmatur quis in vobis*, ſcilicet fidelibus. atqui donum miraculorum erat magis pro infidelibus, quàm pro fidelibus. 1. ad Cor. 12. Et antiqui Chriſtiani ſæpiùs ferè ſanabant infideles, quàm fideles. Item ſanabant non ſolùm ægrotantes, ſed etiam cæcos, claudos, mutos, & ſimiles. ἀσθενεῖν verò & κάμνειν, quibus verbis Apoſtolus Græcè ſcribens vſus eſt, propriè de morbo laborantibus dicuntur, & quidem grauiter, ita vt omnino viribus deſtituantur: & ideo etiam iubet Apoſtolus induci ſacerdotes; quia nimirum eos ægri accedere non poterant. *1. Cor. 12.*

Tertiò, quia Apoſtolus iubet ſolus ſacerdotes induci (hos enim ſecundùm phraſim noui teſtamenti, & omnium antiquorum Chriſtianorum ſignificat vox *presbyter*.) donum autem miraculorum ſæpe etiam laicis, iuuenibus, atque adeò etiam fœminis communicabatur. Quare ſecundùm explicationem hæreticorum non ſoli presbyteri, ſed aliqui ex his qui habuiſſent donum miraculorum debuiſſent induci.

Quartò, quia clarum eſt remiſſionem peccati pertinere ad ſolam animam, quæ tamen hîc etiam promittitur. Sed hæc fuſiùs diſputabimus agentes de effectu huius Sacramenti.

3 Obiiciunt hæretici tertiò, Apoſtolum requirere plures ſacerdotes, nos verò ſolùm vnum. Quartò, nos tribuere ſaluationem infirmi vnctioni, Apoſtolum verò orationi. Quintò, Apoſtolum requirere fidem in eo qui inducitur ſuper infirmum: nos verò ſentire etiam hæreticos poſſe hoc Sacramentum validè conferre. Sextò, candem hîc præſcribi vnctionem cum ea qua vſi ſunt diſcipuli Marci 6. atqui hæc non erat Sacramentum. ergo nec illa. *Marc. 6.*

Ad tertium Reſpondeo, Apoſtolum requirere plures ſacerdotes pro omnibus, non autem pro ſingulis: aut ponere numerum pluralem pro ſingulari. Ad quartum Reſpondeo, Apoſtolum tribuere effectum ſimul vnctioni & orationi, ſiue integro Sacramento, ſicut & nos. Ad quintum, nego aſſumptum. Nam oratio fidei ibi dicitur, non ob fidem miniſtri; ſed quia pro ſolis fidelibus inſtituta eſt, & ſola fide intelligitur, magnũque fidei myſterium continet. Ad ſextum, multi conceſſa maiore negant minorem. Sed cum aliis credo verius eſſe, vnctionem illam qua vtebantur diſcipuli Marci 6. non fuiſſe ſacramentalem, ſed adumbrationem quandam & figuram Sacramenti, vt apertè inſinuat etiam *Trident. ſeſſ. 14. c. 1. de extrema vnctione.* Primò, quia hæc vnctio videtur fuiſſe paſſim collata ægris etiam non baptizatis. Nam ad hos præcipuè Apoſtoli ibi mittebantur, vt eos ad Chriſtum pertraherent. Secundò, quia Apoſtoli tunc nondum erant ſacerdotes. hoc autem Sacramentum à ſolis ſacerdotibus, ſoliſque baptizatis conferri poteſt. *Oratio fidei quæ dicatur.* *Vnctio præcepta Marci 6 non fuit Sacramentum. Trident.*

Probatur concl. ſecundò ex Patribus. Primò *Innocentius* I. qui floruit anno 402. *epiſtola 1. ad Decent. c. 8.* apertè docet hanc vnctionem eſſe Sacramentum. quod idem poſtea docuit *Innocentius III. c. vnico, de ſacra vnctione.* Item *Chryſoſt. lib. 3. de ſacerd.* ſuo docet ex loco citato Iacobi, ſacerdotes habere poteſtatem remittendi peccata. Item *Auguſtinus ſerm. 215.* monet vt ægrotus Euchariſtiam ſumat, ac deinde Apoſtoli Iacobi præceptũ ſeruet. Item auctor antiquiſſimi libri de rectitudine fidei, qui inſcribitur Auguſtino, docet infirmos poſt ſumptam Euchariſtiam debere oleo benedicto inungi, vt animæ, aut etiam corporis ſanitatem recipiant. Idem ex plurimis antiquioribus Cõciliis probat *Card. Bellarm. l. de Extrema vnctione c. 4.* Sed vel vnum Conciliũ Florentinum ad hanc probationem nobis debet ſufficere; ex quo, cùm in eo tota Eccleſia tam Græca quàm Latina fuerit congregata, quis iã olim fuerit totius Eccleſiæ ſenſus, patenter poſſumus diſcere. 4 *Innoc. I.* *Innoc. III. Chryſoſt.* *D. Auguſt.* *Bellarm. Florent.*

Probatur igitur tertiò ex doctrina vniuerſalis Eccleſiæ, quæ, vt patet ex Concil. Florentino in literis Eugenij tam apud Græcos, quàm Latinos, iam ab aliquot ſæculis tota generatim credidit hoc eſſe verum Sacramentum; vt etiam hæretici fatentur. Quare donec proferant aliquem antiquum auctorem, qui doceat quando hæc doctrina cœperit, patet eam ab Apoſtolis acceptam: præſertim cùm id ſuadeant teſtimonia antiquiſſima probatione ſecunda allata. Nec mirùm quòd rariùs antiqui Patres huius Sacramenti faciant mentionem, quia non fuit data occaſio, cùm hæc doctrina non impugnaretur.

DVBIVM II.

Quæ ſit materia huius Sacramenti?

CONCLVS. I. Materia remota huius Sacramenti eſt oleum oliuarum. Eſt de fide definitum apertè in *Florent. in literis Eugenij*: & ſatis colligitur ex Iacobi 5. vbi iubemur infirmos vngere oleo: propriè autem & abſolutè id tantùm dicitur oleum, quod ex oliuis conficitur. 5 *Florent. Iacobi 5.*

CONCL. II. De eſſentia huius Sacramenti eſt, vt illud oleum ſit ab Epiſcopo benedictum. Eſt ferè communis DD. Quia Florent. & *Trid. ſeſſ. 10.* expreſ- 6 *Florent. Trident.*

expreſsè dicunt materiam huius Sacramenti eſſe oleum oliuæ ab Epiſcopo benedictum. Et cùm ſtrictè & dogmaticè loquantur, nihil requirunt ad materiam quod non ſit de eſſentia Sacramenti. hinc etſi aqua baptiſmi ex præcepto Eccleſiæ neceſſariò debeat benedici; quia tamen hæc benedictio non eſt eſſentialis, Concilia nun dicunt materiam baptiſmi eſſe aquam benedictam, ſed aquam naturalem. Ratio a priore eſt inſtitutio Chriſti. Congruentia eſt, quia conueniebat materias quæ ad effectus ſupernaturales debebant aſſumi; priùs ad hoc eleuari, aut per contactum, aut per vſum Chriſti, vt aqua panis, & vinum, aut per Epiſcopi benedictionem, vt Chriſma, & hoc oleum.

Caiet. Nota, *Caiet. in 3.p.q.72.a.3.* dubitare, vtrùm hæc benedictio neceſſariò debeat fieri per Epiſcopũ, putatque eſſe probabile hoc non eſſe de eſſentia tàm huius Sacramenti, quàm Confirmationis, quamuis non audeat hoc abſolutè dicere. Sed hoc nullo modo eſt probabile: quia videtur apertè repugnare dictis Conciliis.

Docet verò ibidem tanqoam certum ex diſpẽſatione Papæ poſſe ſufficere benedictionem ſacerdotis. Quod *Soto in 4.d.7.a.3. ſub finem, & d.23. q.1. a.3. concl.3.* cum quibuſdam aliis putat eſſe probabile. Sed communior ſententia tenet contrarium. quia Concilia ſupradicta abſolutè requirunt benedictionem Epiſcopi. Vide dicta in ſimili de Cõfirmatione, to.1.q.72.a.2.dub.1.concl. 4. eſt enim vtrobique eadem ratio. *Soto. Benedictio Epiſcopi eſt eſſentialis materiæ huius Sacramenti.*

Concl. III. Materia proxima eſt ipſa vnctio
7 facta à ſacerdote. Patet, quia hoc Sacramentum non conſiſtit in re permanente, ſed in actione tranſeunte: vt pluribus dixi in tractatu de Sacramentis in genere.

Nota, etſi ſatis conueniat vt hæc vnctio fiat per modum crucis, id tamen non eſt neceſſarium. quia nullibi id præcipitur. Quo ad quantitatem autem talis neceſſariò requiritur, à qua aliquis poſſit verè dici vnctus.

DVBIVM III.

Quot vnctiones in hoc Sacramento requirantur?

8 Concil. Florent. requirit ſeptem. Primam, in oculis propter viſum. Secundam, in auribus propter auditum. Tertiã, in naribus propter odoratum. Quartam, in ore propter guſtũ. Quintam, in manibus propter tactum. Sextam, in pedibus propter greſſum. Septimã, in renibus propter delectationem ibi vigentem. Quamuis autem vtraque manus ſit vngenda, tamen hæ duæ vnctiones pro vna accipiuntur. Et idem eſt de oculis, naribus, & pedibus. Septima tamen vnctio cõmuniter ferè omittitur; quia vix honeſtè fieri poteſt præſertim in fœminis: ob quam cauſam multæ etiam Eccleſiæ omittunt ſextam, vt bene notat *Suarez disp.40.ſe.1.2.n.6.* docens has duas non eſſe neceſſarias, niſi fortè ratione cõſuetudinis particularium Eccleſiarum, vbi in vſu ſunt. Vnctiones autem organorũ quinque ſenſuum vbiq; adhibentur, & videntur omnino ſufficere. Cuius ratio eſt, *Florent.* *Suarez.*

quia cum nihil ſit in intellectu quod priùs non fuerit in ſenſu; hinc fit vt omnia peccata & tentationes originem aliquo modo trahant ex aliquo ſenſu, atque ita per ſanationem & corroborationem omnium ſenſuum, ſatis ſignificatur ſanatio & corroboratio totius hominis. *Per ſanationem ſenſuum ſignificatur ſanitas totius hominis.*

Concl. Quinque primæ vnctiones ſunt ſal- 9
tem neceſſariæ neceſſitate præcepti. Patet primò ex vſu vniuerſalis Eccleſiæ, quia omnes Eccleſiæ eas adhibent. Secundò, quia ſi pauciores adhibeantur, redditur valor Sacramenti valdè dubius. quod ſine vrgenti valdè neceſſitate, illicitum eſt facere. Et in hanc concluſionem omnes Doctores conſentiunt.

An autem omnes ſint de eſſentia Sacramenti, non ita inter omnes conuenit. Quidam enim putant eſſentiã Sacramenti perfici quauis vnctione quæ ex dictis prima adhibetur: reliquas verò eſſe tantùm partes integrales integri Sacramenti, & vnius perfectæ vnctionis: ſicut in Euchariſtia vtraq; ſpecies cõcurrit ad integritatem vnius Sacramenti: vel ſicut ſeptem Ordines cõplent vnum Sacramentum Ordinis omnino perfectum. Innuit hanc ſententiam *Scotus in 4.d.23. in ſolutione 2. argu. Palud. d.23.q.1.a.3.concl.2. & Ioan. Medina de conf.q. 11 §. Secundo idem.* Et aliquo modo videtur fauere *D.Thom. in ſupplemento q.29.a.2.* quatenus comparat hoc Sacramentũ quod ad vnitatem attinet, cũ Euchariſtia. Huius etiã ſententiæ anno 1588. fuit tota Vniuerſitas Louanienſis, quę vna cũ Archiepiſcopo probauit paſtorale Mechlinienſe, in quo *can.9. de Extrema vnctione* dicitur, in morbis cõtagioſis ſufficere vngere organũ ſenſus magis obuiũ, dicendo: *Per iſtã ſanctam vnctionem, & piiſſimã ſuã miſericordiã indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum & greſſum.* *Scotus. Paludan. Ioan. Med. D.Thomas.* *Vniuerſ. Louanien.*

Probatur hæc ſententia primò, quia neque ex Scriptura, neque ex vllis Conciliis poſſumus oſtẽdere plures vnctiones eſſe de eſſentia Sacramenti. Secundò, quia Florentinum, quod exactiſſimè materias & formas Sacramentorum explicat, enumerat ſeptem vnctiones, nullam omnino inter has faciens diſtinctionem. atqui conſtat aliquas non eſſe eſſentiales. ergo idem videtur dicendum de reliquis vnica excepta. *Florent.*

Tertiò, quia ſingulæ vnctiones ſunt per ſe inte- 10
græ, & per eas verè totus homo vngitur: ſicut lota vna parte totus baptizatur. ergo ſingulæ habent rationem Sacramenti. Nec refert quòd per formam videatur tantùm peti partialis effectus, ſcilicet remiſſio peccatorũ per certum ſenſum cõmiſſorum. Quia tantùm hinc ſequitur, per vnicã vnctionem non conferri perfectum omnino effectum huius Sacramenti, ſed quaſi partialem.

Dices, Illicitum eſt petere à Deo vt remittat vnum peccatum mortale ſine alio. Reſp. In hoc Sacramenti forma non peti primò & per ſe remiſſionem peccati mortalis. Nam hæc non eſt directus effectus huius Sacramenti, nec ipſum eſt per ſe ad eam inſtitutum; ſed primariò petitur & confertur gratia iuſtificans propria huic Sacramento, quæ ſcilicet ratione gratiarum præuenientium ſibi annexarum habet vim corroborandi hominem in illa extrema lucta, & abſtergendi reliquias peccatorum. Remiſſio autem pecca-

totum mortalium tantùm petitur ſub conditione, ſi fortè adhuc aliqua remittenda reſtent: nec vllo modo petitur, vt ſi plura fortè reſtent, vnum ſine alio remittatur. Nam etſi expreſsè petatur remiſſio certorum peccatorum; id tamen fit ſine excluſione aliorum peccatorum: ſicut quando quis aliquod peccatum commiſit, quod ipſum valdè angit, poteſt à Deo petere, vt hoc ſibi remittat, nullam interim faciendo mentionem aliorum. Item poteſt de eo conteri non cogitando de aliis. Sicut autem tunc implicitè conteritur ſimul de omnibus mortalibus: ita etiam petit eorum remiſſionem. Et ſimili modo conferens hoc Sacramentum, per ſingulas partiales formas, videtur implicitè ægro petere remiſſionem omniũ peccatorum mortalium, ſi fortè aliqua ei remittenda reſtent, quatenus petit ei gratiam habitualem huic Sacraméto propriam. Nam omnis gratia habitualis habet vim delendi omnia peccata mortalia in eo cui confertur. Per ſingulas igitur vnctiones, & formas iis reſpõdentes, vt ſummum poteſt dici, peti partiales effectus, ſi ſpectemus ablationem reliquiarũ peccati, quæ poſſunt etiam per partes auferri. Et ita ſingulæ vnctiones vnà cum forma iis reſpondente, poſſent aliquo modo dici partiale Sacramentum, ſicut ſingulorum Ordinum collatio poteſt dici partiale Sacramẽtum, quatenus omnes ſimul ad vnum perfectum Ordinem ſacerdotalem conſtituendum concurrunt. Confir. Quia ſingulæ vnctiones cum ſua forma habent propriam ſignificationem & completum ſenſum independenter ab aliis: ergo conſtituunt Sacramentum eſſentialiter completum. Conſequentia patet. quia ad hoc nihil aliud requiri videtur: vt patet in Euchariſtia & Ordine.

Antecedens prob. quia ſingulæ vnctiones cum ſuis formis poſſunt conferri à diuerſis Miniſtris, vt ſi vnus poſt vnam vnctionem deficiat: tunc alter perficit Sacramentum ſine repetitione primæ vnctionis; atqui hoc eſſet falſum, ſi per ſe nõ haberent perfectã ſignificationem: vt patet in collatione aliorum Sacramentorum, & dictis in tract. de Sacramentis in genere. Ergo dicendum eſt eas habere completam ſignificationem.

Confir. 2. Quia Sacramenta operantur id quod ſignificant eodem inſtanti quo id perfectè ſignificant: atqui partialis vnctio cum ſua forma, ſignificat perfectè aliquem effectum Sacramenti ſaltem partialem. ergo eum ſtatim confert, & conſequenter eſt partiale Sacramentum eſſentialiter completum.

Nec refert, quòd ſingulæ vnctiones referãtur ad vnam vnctionem totalem: quia etiam diuerſæ ordinationes referuntur ad perfectam poteſtatem ſacerdotalem conſtituendam.

11 Dices primò, eſſe differentiam. quia ſinguli Ordines habent diſtincta officia, poſſuntque ſigillatim ſine animo progrediendi vlteriùs ſuſcipi: nunquam autem poteſt vna vnctio ſola adminiſtrari. Reſpondeo primò, quoſdam etiam aſſerere poſſe in neceſſitate dari vnicam vnctionem: vt patet ex paſtorali Mechlinienſi citato. Secundò, idem omnino eſſe in Ordine ſacerdotali, qui duplici ordinatione partiali confertur: quarum prima habet effectum independenter ab alia, etſi nunquam liceat illã ſolam ſuſcipere: nec hæ duæ ordinationes partiales videntur minorem habere inter ſe connexionem, quàm diuerſorum ſenſuum vnctiones.

Dices 2. has formas cùm ſint tantùm deprecatoriæ non requirere, vt ſtatim ac ſingulæ habent perfectum ſenſum, conferatur effectus: quia poſſunt verificari, etſi poſtea cõferatur: ſecùs de aliis Sacramentis, quæ habent formas aſſertorias. Reſpondeo, Si hoc quidquam probaret, probaret etiam non neceſſariò dari effectum, ſtatim ac Sacramentum hoc integrè completur. quia ad eius veritatem hoc non neceſſariò requiritur.

Secunda verò ſententia docet, quinque illas vnctiones eſſe de eſſentia Sacramenti. Ita *Soto d. 23. q. 1. a. 3. concl. 2. Card. Bellarm. c. 10. de extr. vnct. P. Valentia hic diſp. 8. q. 2. puncto 2. P. Henriq. l. 3. de Sacramentis c. 8. nu. 2. Suarez diſp. 40. ſect. 2. nu. 8.* iuncta *diſp. 41. ſect. 2. n. 13.* Et ferè communiter Doctores. 12

Soto. Bellarm. Valentia. Henriquez. Suarez.

Prob. Quia hæ omnes vnctiones ordinantur ad integram ſanitatem animæ ſignificãdam & operandam, ergo non habent perfectam ſignificationem, niſi quando omnes complentur. Quia ſicut Chriſtus dum erat in terris cõferebat ægris ſemper integram ſanitatem, nunquam verò ex parte tantùm: ita non inſtituit Sacramenta, niſi vt integrè ſanent, ſecũdùm omnem ſanitatem ad quam cõferendam inſtituta ſunt. 2. Non poteſt dici qui effectus reſpondeant potiùs vni vnctioni, quã alteri, cùm nec dimidiata peccatorum venia peti ſoleat; nec æqualiter diſpoſitis ad remiſſionem omnium per aliquod Sacramentũ dimidiata ſoleat concedi etiã reſpectu venialium: & gratia iuſtificans ac præueniens ei annexa non detur partialis ad ſingulas animi infirmitates curandas, cũ vna ad plures poſſit valere. Ex quo patet ſingulas vnctiones ac forma, iis reſpondentes non habere perfectam ſignificationem, donec vltima vnctio, eiuſque forma ſit completa. Et quamuis ſingulæ videãtur habere perfectã ſignificationẽ partialẽ, hæc tamen non eſt Sacramentalis, niſi prout illæ vnũ integrum Sacramentũ cum aliis conſtituũt, & cõſequenter nec priùs vllũ effectum habẽt. Ex quibus patet reſponſio ad argumenta contraria.

3. Quia videtur hæc eſſe ſentẽtia ipſius Eccleſiæ. Tum quia Doctores eam cõmuniùs aſſerũt: tum quia aliàs mirũ eſſet non eſſe frequentiorẽ vſum ſæpiùs conferendi Sacramẽtum ſub vna vnctione, quando in morbis contagioſis, dum omnes vnctiones adhibentur, periculũ eſt ne aut aliqui moriãtur ſine Extrema vnctione, aut ne ſacerdos inficiatur. Quare cùm res tota pendeat nõ ex ratione, ſed ex inſtitutione Chriſti, quam per traditionem cognoſcimus: hæc ſentẽtia videtur ſecurior, & in praxi ſeruanda. quamuis contraria ſententia non videatur damnanda, cùm ob rationes dictas, tum ob auctoritatẽ paſtoralis Mechliniẽſis, quod tot inſignes viros auctores habuit: præſertim quando hoc Sacramentum confertur ea ratione, quã illud in neceſſitate præſcribit, prout retuli n. 9. Securius tamen eſſet in dicto caſu vngere celeriter quinque organa ſenſuũ in capite, pronuntiando formã modo ibi præſcripto. quod videtur ferè æquè celeriter poſſe fieri; & tũc ipſæ vnctiones reſpõderent ipſi formæ, qua videtur ſignificari omniũ ſenſuum organa inungi. Itẽ tunc ponerẽtur omnes vnctiones, quas auctores dicũt

In neceſſitate quid probabiliter fieri poſſit.

eſſe

eſſe neceſſarias, & forma planè æquivaleret ei, qua Eccleſia communiter vtitur. quamuis extra grauiſſimam neceſſitatem non ſit facilè permittendum vt quis etiam hoc modo inungat.

DVBIVM IV.

Quæ ſit forma huius Sacramenti?

13 NOta, aliquos putaſſe formã poſſe eſſe affirmatiuam. 1. Quia in reliquis Sacramentis eſt talis. 2. Quia aliquæ Eccleſiæ videntur vſæ forma affirmatiua. Dicitur enim D. Ambroſius Mediolanenſes hanc formam docuiſſe: *Vngo te oleo ſanctificante in nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti, vt more militis vnctus præparatus ad certamen, aëreas poſſis ſuperare poteſtates.* Ita *Richard. d.23.a.1.q.4.ad 2. Palud.q.1.a.2. Durand.q.3.* vbi videtur dubitare an forma deprecatoria ſit valida. Et *Palud. diſt.23. q.1.a.2.concl.1.* dicit vtramque eſſe bonam, indicatiuam tamen eſſe conuenientiorem.

D. Ambroſ. *Richard.* *Paludan.* *Durand.*

Contrà Florentinum præſcribit hanc formam: *Per iſtam ſanctam vnctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti per viſum,* & ſic de cæteris ſenſibus.

Florent.

14 CONCL. Forma hæc neceſſariò debet eſſe deprecatoria. Patet ex Iacobi 5. vbi dicitur: *Orent ſuper eum,* &c. Et *oratio fidei ſaluabit infirmum.* Item ex vſu vniuerſalis Eccleſiæ, quæ vt patet ex Florentino, vtitur forma deprecatoria. Ratio à priore eſt inſtitutio Chriſti, qui ſingulis Sacramentis præſcripſit formam quam voluit. Quare non eſt hìc argumentandũ à ſimili, ſicut nec in aliis rebus merè poſitiuis. Congruentia eſt, quia hoc Sacramentum confertur tantùm moribundis, qui iam quaſi omnibus viribus deſtituti in ſola Dei miſericordia acquieſcũt, quæ oratione implorãda eſt.

Iacobi 5. *Florent.* *Cur forma Extremæ vnctionis ſit deprecatoria.*

Notandum tamen primò, efficaciam Sacramenti nullo modo pendere ex vi orationis ſacerdotis, vt eſt opus operantis, ſed ex vi promiſſionis Chriſti. quare non minùs habet infallibilem effectum, quàm alia Sacramenta.

Ex his patet, ſi quæ Eccleſia fuerit vſa forma ſupradicta, credibile eſſe non omiſiſſe tamen ſimul adiungere formam deprecatoriam noſtræ virtute æquivalentem. quod ſufficit ad eſſentiam Sacramenti: vt patet ex dictis de Sacramentis in genere. Quòd ſi aliqua hoc non fecerit: maior eſt auctoritas Eccleſiæ vniuerſalis, quàm particularis, ſine cuius inſigni iniuria nemo dubitare poteſt, an forma deprecatoria valeat.

15 Nota ſecundò, verba illa quæ cõmuniter adduntur: *in nomine Patris,* &c. non eſſe eſſentialia ſecundùm omnes. Seruanda tamen hac in re cuiuſque Eccleſiæ conſuetudo.

Nota tertiò, verba illa, *per piiſſimam ſuam miſericordiam* non poſſe ſine grauiſſimo peccato omitti ſecundùm omnes. Vtrùm autem ſint eſſentialia non ſatis cõſtat. videntur enim ſatis intelligi ſub verbo *indulgeat.* quod ſignificat miſericordiam.

Nota quartò, ſaltem eſſe de neceſſitate præcepti ad ſingulas vnctiones repetere integram formam mutatis nominibus ſenſuum qui vnguntur. Vtrùm autem hoc ſit de eſſentia Sacramenti; an verò ſufficiat in neceſſitate dicere: Per has ſacras vnctiones, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat ibi Deus, quidquid peccaſti per viſum, auditum, &c. vngendo interim omnium ſenſuum organa, non ita certum eſt, vt conſtat ex dub.3.

DVBIVM V.

Qui ſint effectus huius Sacramenti?

NOta, hoc Sacramentum poſſe habere varios effectus, vt clarè patet tũ ex D. Iacobo; tum ex *Trid. ſeſſ.14.c.2. de Extr. vnctione.* Et in hoc omnes conſentiunt. Sed difficultas præcipua eſt, quis ſit eius effectus primarius, ad quem primò & per ſe inſtitutum eſt. Variæ ſunt hac de re Theologorum ſententiæ. Plurimi enim putant illud inſtitutum eſſe ad remittenda peccata venialia, quia tam Iacobi 5. quàm in *Trid. ſeſſ.14.c.2. de Extr. vnct.* atque etiam in ipſa forma ſignificatur, huius Sacramenti effectum eſſe remiſſionem peccati. atqui non eſt inſtitutum ad remittenda peccata mortalia, cùm ad hoc inſtituta ſit pœnitentia. Ergo ad remittenda venialia. Ita *Durand. in 4.d.23.q.1.a.3. Bonau.a.1.q.1. Richard.a.1.q.5. Scotus q.1.concl.2. Nauar.c.12.n.12.* dicens eſſe communem Iuriſtarum, & alij. 16

Iacobi 5. *Trident.* *Iacobi 5.* *Trident.* *Durand.* *Bonau.* *Richard.* *Scotus.* *Nauar.*

Sed ſi loquamur de primario eius effectu, hoc dici nequit. Primò, quia ad omnium peccatorum actualium ſiue mortalium ſiue venialium remiſſionem inſtituta eſt confeſſio. Secundò, quia aliàs non minùs deberet dari ſanis, quàm infirmis. Tertiò, quia loca quæ illa ſententia pro ſe adſert, hoc nullo modo inſinuant; quia loquũtur generatim de peccatis. quare tam comprehendunt mortalia quàm venialia; imò potiùs videtur loqui de mortalibus quàm de venialibus. Primò, quia per nomen *peccatum* abſolutè poſitum, & Scripturæ & Concilia, & alij etiam Scriptores ferè intelligũt peccatum mortale. Hinc aliquem *eſſe peccatorem* ſiue *in peccato,* & *eſſe in ſtatu gratiæ,* accipiũtur tamquam oppoſita. Secundò, quia D. Iacobus non dicit abſolutè inuncto remittenda peccata, ſed ſub conditione, *ſi in peccatis ſit,* oſtendens hunc effectum nõ eſſe ordinarium, ſed quaſi præter intentionem, & communiter aliter fieri, & ſuſcipientem debere conari, vt ante ſuſceptionem Sacramenti non ſit in peccato. quod de ſolo peccato mortali debet intelligi, quo fideles præſumuntur ordinariè carere: non autem de veniali, de quo dicitur 1. Ioannis 1. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus.* Vnde patet hoc Sacramentum per ſe ſiue primariò non eſſe inſtitutum ad eam remiſſionem peccati, de qua D. Iacobus loquitur.

Peccatum abſolutè ſumptũ ſignificat mortale. *1. Ioan. 1.*

Igitur *D. Thom. ibid. q.1.a.2.q.1.* quem cõmuniter ipſius diſcipuli ſequuntur, docet hoc Sacramentũ primariò eſſe inſtitutum ad tollendas reliquias peccati. Quæ autẽ hæ ſint, inter ſe variant. Aliqui enim dicũt has ſignificare peccata, quæ poſt alia Sacramenta ſuſcepta reſtant remittenda: maximè quę moribundus, eò quòd inuincibiliter ea ignoret, aut quia ſenſu deſtitutus eſt, per cõfeſſionem delere non poteſt. Probatur. quia cùm, vt patet ex forma & locis citatis, hoc Sacramentũ videatur inſtitutum ad remiſſionem peccati, maximè videtur inſtitutum ad hæc peccata delenda, & ideo tantùm moribundis confertur. quia alij poſſunt 17

D. Thom.

ſemper per ſuſceptionem aliorum Sacramentorum ſaltem indirectè illa peccata delere.

Alij tamen volunt, hæc peccata non vocari reliquias peccatorũ, ſed quędam alia quę ex peccatis remiſſis relinquuntur, qualia ſunt infirmitas quædam animi, & pœnæ temporales. Verius tamen eſt vtraque dici peccatorum reliquias, vt bene notat Cardin. *Bellarm. c.8. de Extr. vnct.* Sed nec hæc ſententia ſatis exprimit, quis ſit omnino primarius huius Sacramenti effectus. Si enim hic eſſet expellere illas reliquias, deberet hoc Sacramentum conferri ſaltem iis omnibus, qui verſantur in morali periculo mortis, aut ſunt ſupplicio afficiẽdi, aut qui periculoſam nauigationem, aut pugnam ſubituri ſunt. quia hi omnes æqualiter hoc effectu videntur indigere.

Bellarm. Peccati reliquiæ quæ dicantur.

18 Conc. I. Hoc Sacramentũ eſt primariò inſtitutum vt per gratiã habitualem quatenus habet adiunctas actuales huic effectui proprias, animũ infirmi vi morbi infirmatũ, ac torpore quodam depreſſum roboret, & excitet ad ſpem & feruorem ſpiritalem, & eum præparet ad fortiter ſuſtinendos diaboli inſultus, qui nos tunc maximè impugnat. Ita *P. Suarez. disp. 41 sect. 1. n. 11.* Et videtur expreſsè ſententia *Trident. ſeſſ. 14. in proœmio de Extr. vnctione.* vbi docet, hoc Sacramentum in eũ finem à Chriſto eſſe inſtitutum vt per ipſum contra diaboli inſultus in hoc extremo cõflictu muniamur. Et c. 2. de effectu huius Sacramenti ait: *Res etenim hæc eſt gratia Spiritus ſancti, cuius vnctio delicta ſi quæ ſint adhuc expiãda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animum alleuiat & confirmat, magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciã excitãdo, qua infirmus ſubleuatus & morbi incõmoda ac labores leuius fert, & tẽtationibus dæmonis calcaneo inſidiantis faciliùs reſiſtit.*

Effectus primarius Sacramenti.

Suarez, Trident.

Colligitur etiam expreſsè ex Iacobi 5. Vbi hic effectus & primò & abſolutè huic Sacramento adſcribitur his verbis: *Et oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus.* quæ Concilium ſuprà explicat. Deinde ſubiungitur non abſolutè, ſed ſub conditione; *ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* vt oſtendatur hunc effectum non abſolutè & per ſe, ſed quaſi per accidens per hoc Sacramentum intendi, quatenus nimirum per alia iam remedia acquiri non poteſt.

Iacobi 5.

Prob. ratione, quia hæc ſola poteſt reddi ratio, cur hoc Sacramentum ſolis graui morbo laborantibus conferatur; quia ſcilicet primarius eius effectus in his ſolis locum habet.

19 Conc. II. Secundarius effectus huius Sacramenti eſt Primò, delere in attrito peccata quæ per alia Sacramẽta iam deleri non poſſunt. Patet ex dictis ſuprà. & hac ratione Trid. ſuprà vocat hoc Sacramentum *conſummatiuum pœnitentiæ*: quia ſc. ſupplet & cõſummat id quod pœnitẽtiæ deeſt, delendo nimirum ea peccata, quæ aut propter obliuionem, aut aliam impotẽtiam iam homo per Sacramentum pœnitentiæ delere non poteſt. Secundò, delere pœnas peccato remiſſo reſtantes; non quidem ſemper omnes. quia ſic vix inuncti irent ad purgatorium; ſed aliquas, nimirũ plures vel pauciores pro diſpoſitione ſuſcipientis. Prob. quia tam ex Scripturis, quàm Eccleſiæ vſu, harum remiſſio ſignificatur per remiſſionẽ peccati. quia hoc ſine illis perfectè non remittitur. Tertiò, cõferre ſanitatem corporis non abſolutè & ſemper, ſed interdum, & ſub conditione, ſi ſaluti animæ ſecundùm diuinam prouidentiam expediat. Ita Trid. ſuprà.

Secundarius effectus.

Trident.

Vbi Nota, inter hos tres effectus, duos priores etſi non ſint primarij, vt patet ex dictis, tamen cò valdè accedere. quia in Sacramẽti inſtitutione ita intenti ſunt, præcipuè primus, vt quãdoque ſufficiat, vt Sacramentum poſſit alicui conferri qui primarij effect⁹ creditur incapax. qualis eſt phreneticus, qui omnino creditur numquam ſanam mentem in vita recepturus, atque ita nec tentandus, aut ad ſpem & feruorem excitandus. In tali cùm primarius effectus nequeat ſperari, primariò intenditur remiſſio peccati mortalis, ſi fortè adhuc aliquod ei remittẽdum reſtet. Quare etſi nemo vtens ratione poſſit hoc Sacramentum ſuſcipere, qui non credit probabiliter ſe eſſe in gratia, poſſem tamen illud dare phreneticο, quem ſcio eſſe adhuc in peccato mortali, modò credã eum eſſe attritum: quod de quouis Catholico in tali ſtatu præſumendum, niſi moraliter conſtet de cõtrario: vt ſi inter peccandum ſubito quis deſtitueretur ſenſibus, antequam poſſet humanitus loquendo atteri. Vide *Suarez. diſp. 42. sect. 1. nu. 10.*

Poſſet aliquãdo conferri ei qui putatur adhuc eſſe in peccato mortali.

Ex quibus patet, conferentem hoc Sacramen- 20
tum poſſe aliquando intendere cõferre primam gratiam ei, quem probabiliter timet adhuc eſſe in peccato mortali, modò ſperet eum eſſe attritum, quando ſcilicet hic nullo modo poteſt confiteri. Contrà verò ſuſcipientẽ non poſſe hoc ea intentione ſuſcipere, quoties probabiliter credit ſe eſſe in peccato mortali. Ratio vtriuſq; eſt. quia cùm hoc Sacramentũ non ſit inſtitutum ad remittenda peccata mortalia, niſi eo caſu quo aliter remitti non poſſunt: nemo vtens ratione poteſt illud ſuſcipere, niſi priùs credat ſe eſſe in gratia, vel per contritionem, vel etiam per cõfeſſionem eorum peccatorũ quæ ei occurrũt, ſiue de quibus adhuc dubitat, an ſit benè confeſſus. quod hîc ei facile eſt. Nam quicũque poteſt ei adminiſtrare Extr. vnctionem, poteſt etiam adminiſtrare Sacramentum pœnitentiæ. Secùs eſt de Miniſtro, quem ſæpe contingit reperire moribundum in ea diſpoſitione, vt propter defectum ſenſuum non poſſit ei aliud Sacramentum adminiſtrare. qui caſus cùm communiter ſolùm habeat locum in iis quorum vita periclitatur ex morbo: ideo etiam pro his ſolis hoc Sacramentum inſtitutum eſt.

Et tunc miniſter intendit per ipſum conferre primam gratiam.

Credens ſe eſſe in peccato mortali non poteſt hoc ſuſcipere.

Quare ſit ſolũ inſtitutum pro periclitantibus ex morbo.

DVBIVM VI.

Quando hoc Sacramentum conferat ſuum effectum? 21

Reſolutio huius difficultatis facilis eſt ſuppoſitis iis quæ dixi dub. 3. Nam pendet ex difficultate ibidẽ tractata, ſcilicet, Quot vnctiones ſint de eſſentia huius Sacramẽti, & prout quiſq; de hac difficultate ſentit, ita etiam ſentit de illa. Quare omiſſis variis opinionibus, Reſpondeo, ipſum conferre effectum eodem inſtanti, quo eſſentialiter completur. Patet ex dictis de Sacramentis in genere: quia cùm Sacramenta operẽtur neceſſariò & per modum cauſæ naturalis, niſi reperiant obicem, eodem inſtanti quo perfectè ponuntur, etiam ſuum effectum operantur.

Hinc ſequitur ſecundùm communiorem ac veriorem ſententiam hoc Sacramentum conferre ſuum effectum ſtatim ac quinta vnctio vnà

cum

cum forma eſt eſſentialiter cópleta. Secundùm alteram verò ſententiam, quæ dicit ſingulas vnctiones eſſe partiale Sacramentum eſſentialiter completum, dicendum eſſet partialem effectum per ſingulas conferri ſtatim vt eſſentialiter completæ ſunt. Quòd ſi tamen ſit obex in ſuſcipiente, tunc conferetur effectus, quando hic tolletur, vt dixi in tract. de Sacramentis in genere.

Nota tamen gratias præuenientes non omnes ſtatim primo inſtáti actu cóferri, ſed tépore opportuno, vt Deus iudicat expedire. Et ſimiliter ſentiendũ eſt de ſanitate corporali quãdo cõfertur.

DVBIVM VII.

Quibus hoc Sacramentum ſit conferendum?

22 CONCL. I. Non poteſt conferri 1. non baptizatis. Quia nullus non baptizatus eſt capax alterius Sacramenti. 2. Neque iis qui numquam ratione vſi ſunt: quia non ſunt capaces vllius effectus, propter quem hoc Sacramentum ſit propriè inſtitutum, vt patet ex dub. 5.

Dices, eſſe capaces gratiæ habitualis & ſanitatis corporalis. Reſp. hoc Sacramentum nõ eſſe inſtitutum ad conferendam gratiam in genere, ſed tantùm prout dirigitur ad dictos effectus. Nec etiam inſtitutum eſt ad ſanitatem abſolutè conferendam, ſed ſub certis conditionibus, & valdè ſecundariò. quare ad hos ſolos effectus non poteſt adhiberi, quando alij nequeunt haberi.

3. Neque iis poteſt dari, qui nullo modo ægrotant, etſi ab intrinſeco illis periculum mortis immineat. Tum quia primarius effectus in iis non habet locum, imò vix ſecundarius, vt patet ex dictis. Quare crediderim inualidè iis conferri tum ob dicta, tum etiam quia Scripturæ & Concilia requirunt infirmitatem in eo cui confertur.

23 CONCL. II. Vt hoc Sacramentum poſſit alicui conferri, requiritur 1. vt ſit baptizatus. 2. vt aliquando vſus ſit ratione, ita vt quantum eſt ex hac parte potuerit aliquando peccare. 3. vt grauiter ægrotet. Sequitur ex dictis, & in his communiter Doctores conſentiunt.

Non requiritur vt ſic e pass aliquando peccaru.

Requirunt aliqui præterea 1. vt de facto aliquando ſaltem venialiter peccarit. quia in forma rogatur vt ei peccata remittantur. Sed ſi hoc aliquid probaret, probaret etiam eum debere habere adhuc aliqua peccata ſecundùm pœnam ſaltem remittenda. Quare alij communiter contrarium docent. 2. Requirunt vt vtatur ratione, dum ei Sacramentum confertur: ſed contra cõmunem Eccleſiæ praxin, quæ illud ſæpe confert omni ſenſu deſtitutis. Vide *Sotum d. 23. q. 2. a. 2. concl. 3. Nauar. c. 22. nu. 13.* & Summiſtas *v. Extrema vnctio.*

Sotus. Nauarr. Summiſta.

24 CONCL. III. Hoc Sacramentum non debet cõferri niſi ei qui ita ægrotat, vt de vita periclitetur. Eſt etiam cõmunis, & expreſsè definitur in Florent. & eam apertè inſinuat D. Iacobus dum ait, *Oratio fidei ſaluabit infirmum.* vbi græcè habetur κάμνοντα, quod ſignificat ferè iam deficientem præ morbo. Patet etiam ex dictis, quia primarij effectus his ſolis propriè conueniunt.

Florent. Iacobi 5.

Extremum periculum non eſt expectandum vt quis inungatur.

Nota 1. Non ſemper exſpectandum extremum omnino periculum vitæ, dum ægrotus iam iã eſt moriturus; ſed præſtat dari Sacramentum dum eſt adhuc integris ſenſibus, vt maiore cum deuotione & fructu hoc ſuſcipiat. Quare ſit aliqua irreuerentia Sacramento, ſi differatur eius collatio dum ægrotus ſenſibus deſtituitur. quia ſine vlla pietate ſuſcipitur. Et ſic fortè interpretandi illi DD. qui dicunt nõ poſſe illud dari deſtitutis vſu rationis. Quamuis autem neceſſarium ſit hos hoc antè petiiſſe, ſufficienter tamen cenſetur quis hoc petere, hoc ipſo quo in ſtatu gratiæ eſt, aut attritus. quia talis virtualiter, vel ſaltem habitualiter petit ſibi conferri omnia remedia ſaluti ſuæ conuenientia. Vide dicta tom. 1. q. 64. dub. 5. concl. 4. Hinc ſequitur eos qui peſte laborant, aut venenum lethiferum hauſerunt, aut vulnus lethale acceperunt, poſſe ſtatim hoc Sacramentum ſuſcipere, etſi adhuc animo vegeti eſſe videantur, præſertim ſi poſtea difficulter hoc poſſint ſuſcipere, quia verè cum periculo mortis ægrotant.

Nota 2. Etſi vt Sacramentum hoc licitè detur, requiratur vt ſuſcipiẽs bona fide credatur eſſe in periculo mortis: non tamen videri inualidum, ſi detur grauiter quidẽ ægrotanti, tamen ſine vero periculo mortis. Quia ſi requireretur ad eſſentiã Sacramenti vt ſubeſſet verum periculum mortis, non poſſet hoc Sacramentũ conferri, niſi agenti iam omnino animam. quia aliàs communiter dubius eſſet valor Sacramenti; quia cõmuniter ferè dubium eſt an verè ſubſit periculum mortis. 25

Sufficit vt æger bona fide credatur eſſe in periculo mortis, aut ſine eo grauiter ægrotet vt valide detur.

Dices, ſufficere vt bona fide credatur ſubeſſe. Reſp. Bonam fidem non ſupplere quæ ſunt eſſentialia Sacramento. quare ſi non valeat Sacramentum, quãdo ſcitur ægrotum non eſſe in periculo mortis, neque valebit ſi credatur in eo eſſe, ſi re vera non ſit. Et confir. quia *Trid. ſeſſ. 14. c. 3.* de hoc Sacramento dicit, id infirmis conferendum, præſertim iis qui tam periculosè laborãt, vt in exitu vitæ conſtituti videantur. Vbi videtur inſinuare validè iis etiam conferri, qui non ita videntur eſſe in periculo mortis. Vnde etiam Florentinum tantùm dicit ipſum non debere conferri niſi iis de quorum morte timetur; inſinuans validè poſſe dari iis qui non laborant ita periculosè. Vide *P. Suarez diſp. 42. ſect. 2.*

Tridẽt.

Suarez.

DVBIVM VIII.

Vtrum hoc Sacramentum poſſit ſecundò ab eodem ſuſcipi?

CONCL. Abſolutè loquendo poteſt ſæpiùs ab eodem ſuſcipi. quia non imprimit characterem; non tamen durante eodem morbi periculo, ſiue ſtatu. quia pro toto illo tempore cenſetur ſufficienter ſuum effectum operari. Eſt certa & communis DD. & patet ex praxi Eccleſiæ. Quòd ſi tamen morbi ſtatus mutaretur, ita vt ægrotus cenſeretur, etſi non omnino morbum, tamen mortis periculũ euaſiſſe, ac poſt notabile aliquod temporis interuallum rurſum in mortis periculum incideret, poſſet ſecundò inungi, & ſic deinceps: quoties poſt notabile interuallum talis mutatio, nouumque mortis periculum cõtingit. Ita *Victoria in Summa n. 224. Silueſt. v. Vnctio extrema n. 8. Armilla n. 9. Suarez diſp. 41. in fine.* & alij. 26

Poteſt aliquãdo ſæpius in eodem morbo conferri.

V. Bona. Silueſter. Armilla. Suarez.

Ratio eſt, quia hoc Sacramentum non confertur ſimpliciter propter morbũ, ſed quatenus affert mortis periculũ. qua ratione poteſt dici diſtinctus morbus, etiamſi ſub ratione inualetudinis cõtinuatione quadam ſit idem. Quare interuallum illud debet eſſe tantum, vt vtrumque pe-

riculum non ſolùm ſecundùm apparentiam & effectus. ſed in re ipſa poſſit dicit diſtinctum, ita vt æger medio tempore prudenti iudicio poſſit dici fuiſſe extra periculum mortis,quod ad illum morbum attinet: quæ omnia prudenti iudicio ſpectanda ſunt.

DVBIVM IX.

Quis ſit Miniſter huius Sacramenti?

Solus ſacerdos hoc confert. Florent. Trident.

27 CONCL.I. Solus ſacerdos poteſt eſſe Miniſter huius Sacramenti. Patet ex *Florent. Trid.ſeſſ.* 14.*c*.3. de hoc Sacramento, quæ abſolutè requirunt ſacerdotem miniſtrum huius Sacramenti; cùm contrà in baptiſmo dicāt in neceſſitate poſſe quemuis baptizare:quod hîc etiam dicerent ſi fieri poſſet,cùm abſolutam doctrinam de eſſentia Sacramentorum nobis intendant tradere. Eſt cōmunis & DD. & Eccleſiæ ſenſus,quæ numquam aliis hanc adminiſtrationem permiſit. Et colligitur apertè ex D.Iacobo,qui ſolos preſbyteros iubet induci,per quos in nouo teſtamento ſacerdotes intelliguntur,iuxta illud 1.ad Timoth.4.*Noli negligere gratiam,quæ in te eſt,quæ data eſt tibi per prophetiam* (id eſt per ſacram ordinationem) *cum impoſitione manuum presbyterij*, id eſt, cœtus ſacerdotum. Confirmatur 1.quia non ſenes, ſed Pontifices & ſacerdotes ſunt conſtituti vt orent pro aliis: vt dicitur ad Hebræos 6.2. Quia aliàs non ſeniores ſed ſanctiores fuiſſent introducēdi, quia horum oratio plus apud Deum poteſt.

Iacobi 5. Presbyter in nouo teſtamēto ſolus ſacerdos dicitur. 1.Timoth. 4.

Hebr. 6.

Innoc. I.

Dices, *Innocentius I.epiſtola* 1. *ad Decentium c.*8. dicit oleo ſancto ab Epiſcopo confecto,non ſolùm ſacerdotibus,ſed omnibus Chriſtianis licere vti in ſua ſuorúmve neceſſitate. Reſpondeo,Eum loqui de vſu paſſiuo: quia expreſsè dicit omnes eo poſſe inungi, ſcilicet per presbyteros, vt immediatè antè ex D. Iacobo probaueras. Vnde ſtatim ſubiungit Epiſcopum vel ſacerdotem eſſe miniſtrum huius Sacramenti.

Omnis ſacerdos validè,non tamen licitè hoc Sacramētum confert. Religioſus hoc ſine licentia conferens excommunicatur. Clement. 1.de priuil.

28 Nota, Etſi quiuis ſacerdos validè hoc Sacramentum conferat, cùm non ſit actus iuriſdictionis:extra neceſſitatem tamen ſolus Paſtor, vel alius cū eius licentia id licitè confert. quia conferre Sacramenta eſt officiū Paſtoris. Vnde Religioſi qui ſine venia proprij Paſtoris laicis,aut clericis non religioſis hoc Sacramentum conferunt, excōmunicantur,*clement*.1.*de priuileg.* Alij quidem ſacerdotes grauiter peccant, non tamen excommunicantur. quia nullo iure id probatur.

Excipe caſum neceſſitatis.

In neceſſitate tamen quādo aliàs ægrotus moriturus eſſet ſine hoc Sacramento: quiuis ſacerdos poſſet hoc Sacramentum miniſtrare, etſi ſciret parochum ægrè laturum. Quia nullo modo cenſendum eſt Eccleſiā velle ægrotum cum tanto ſuo damno obligare vt à nullo alio. quàm à ſuo parocho ſine huius licentia hoc Sacramentum ſuſcipiat, cùm eius ſalus poſſet hoc modo periclitari. Vide *Suarez. diſp.*44.*ſect.*2.*n.*3.

Suarez. Omnes vnctiones ab eodem adminiſtrandæ

CONCLVS.II. Singulæ vnctiones cum ſuis formulis debent integrè adminiſtrari ab eodem Miniſtro. quia D. Iacobus dicit vngentes debere orare ſuper ægrotum;& oratio vna à duobus partialiter ita prolata non poteſt habere perfectum ſenſum ſecundùm communem loquendi vſum, præſertim cùm partes orationis per ſe non faciant integrum ſenſum.

Contrarium validè fit & quandoque licitè.

CONCL.III. Poſſunt diuerſorum ſenſuum vnctiones à diuerſis ſacerdotibus miniſtrari, extra neceſſitatem quidem validè,ſed illicitè, quia cōtra vſum Eccleſiæ:in neceſſitate verò, vt ſi prior poſt primam vnctionem deficiat,& tunc alter reliquas conferat,etiam licitè. Ita ex communi ſententia *Suarez. diſp.*43 *ſect.*2.

Suarez.

Quæ ſententia ſatis facilè defenditur poſito quòd ſingulæ vnctiones ſint per ſe Sacramētum eſſentialiter completum. quia ſimile videmus in Euchariſtia, & Ordine, iuxta dicta dub.3. Iuxta alteram verò ſententiam dicendum,id in hoc Sacramento eſſe omnino ſingulare;ſicut quòd eius ſingulæ partes per ſe habeant aliquo modo ſenſum perfectum.

DVBIVM X.

Vtrùm ſit aliqua obligatio ſuſcipiendi vel adminiſtrandi hoc Sacramentum?

CONCLVS.I. Siue contemptu aut ſcandalo ex ſola aliqua negligētia hoc Sacramentum nō ſuſcipere non eſt cōmuniter peccatum mortale. Eſt ferè communis. quia nullo præcepto diuino vel humano ad id obligamur. Eſt tamen cōmuniter,quando nulla iuſta cauſa id omittendi ſubeſt, peccatum veniale. quia eſt quædam prodigalitas rerum ſpiritualium, tanta remedia ſalutis negligere. Quòd ſi tamen iudicaretur hæc ſuſceptio eſſe hîc & nūc neceſſarium medium ſalutis, eſſet peccatum mortale eam negligere. Sed hoc rarò, niſi ex conſcientia fortè erronea, contingit. 30

Eius ſuſceptio non obligat ſub mortali.

Niſi fortè ratione ſcandali.

Quòd ſi cum contemptu vel ſcandalo omittatur, pro horū grauitate eſſet etiam graue peccatum. Quare qui oblatam hanc vnctionem ſine vlla cauſa abſolutè recuſaret ſuſcipere, videretur grauiter peccaturus, quia moueret aliis ſuſpicionem cōtemptus,& hæreſis. Secùs ſi tantùm recuſaret tam citò recipere, quòd putaret ſe necdum ſatis grauiter laborare,aut ſimilem cauſam. Vide *Henriquez.l.*3.*c.*10.*n.*3.

Henriquez.

CONCLVS.II. Habens curam animarum rogatus à ſubdito tenetur ei hoc Sacramentum per ſe vel alium adminiſtrare ex iuſtitia. quia ex officio tenetur ſubditis præſertim petentibus miniſtrare Sacramēta, non ſolùm neceſſaria,ſed etiam multùm conducentia eorum ſaluti; quale eſt hoc. 31

Paſtor tenetur hoc adminiſtrare ex iuſtitia.

Alij quandoque ex charitate.

CONCL.III. Non habens curam animarum ex charitate tenetur id adminiſtrare grauiter eo indigenti, vt ſi aliàs ſine vllo omnino Sacramento eſſet moriturus. Quia niſi tūc ei hoc Sacramentū adminiſtretur,exponitur eius ſalus probabili periculo æternæ damnationis,quod quiuis à proximo ſub peccato mortali tenetur auertere. Imò qui id ſine graui incommodo facere poteſt, tenetur ſaltem ſub veniali id adminiſtrare ei, qui aliàs ſine eo eſſet neceſſariò moriturus,etſi extraordinariè eo non indigeat. Quia contra charitatem eſt proximo tantum bonum ſine vlla iuſta cauſa denegare. Vide plura apud *P. Suarez. diſp.* 44.*ſect.*2.*&* 3.vbi hæc omnia fuſiſſimè diſputat.

Suarez.

DISPV

DISPVTATIO XX.

DE ORDINE.

DVBIVM I.

Quid ſit Ordo?

1 Ordo varia ſignificat.

NOTA primò, *Ordinem* variè accipi. Significat enim primò quemdam reſpectum, quem res, quæ & aliquo modo differunt, & in aliquo etiam conueniunt, inter ſe habent. Vnde *D. Auguſt. lib. 9. de ciuit. c.13.* definiens ordinem: *Eſt*, inquit, *parium diſpariumque rerum ſua cuique loca tribuens diſpoſitio.* (D. Auguſt.)

Hinc ſecundò, ſignificat quemuis ſtatum ſiue ciuilem, ſiue Eccleſiaſticum: ſic dicimus aliquos eſſe in ordine ſenatorio, equeſtri, plebeio, laico, clericali, &c.

Tertiò, per antonomaſiam, & quamdam appropriationem ſignificat certum quemdam gradum, ſiue ſtatum Clericorum ad certa officia Eccleſiaſtica conſecratorum.

Quartò demum accipitur pro ipſa actione, qua tales conſecrantur, quam diſtinctionis cauſa Ordinationem communiter vocabimus. Cùm enim in actione conſiſtat, hoc modo magis propriè vocatur. Hic autem ſolùm diſputamus de duabus vltimis acceptationibus.

2 Magiſter. Variæ definitiones ſacræ ordinationis. Sotus.

Nota ſecundò, DD. Ordinationem variè definire. *Magiſter in 4. d.24. lit. K.* ait, *eſſe ſignaculum id eſt, quoddam ſacrum, quo ſpiritalis poteſtas traditur ordinato & officium.* At verò apud Sotum ibidem, *Eſt Sacramentum quo poteſtas ſpiritualis ſignificatur, & traditur in ordine ad ſacroſanctum corpus Chriſti conſecrandum.* Alij diſtinctiùs eam ſic definiunt; *Ordinatio eſt ſacra quædam cæremonia, qua alicui peculiaris poteſtas traditur deſtinata aliquo modo ad myſterium Venerabilis Euchariſtiæ ritè peragendum.* Nam ſacerdoti illud peragenti diaconus & ſubdiaconus inſeruiunt: ſicut etiam acoluthus ampullas ſubminiſtrando, ac cereos deferendo: exorciſta verò dæmones ab obſeſſis expellendo, hos aptos reddit qui ſacrificio intereſſe poſſint. Lector autẽ ſacra lectione ad debitam tanto myſterio pietatem præſentium animos excitat. Oſtiarius verò dignos admittit vt illius celebrationi interſint, indignos excludit. (Omnis Ordo aliquo modo dirigitur ad ſacrificium.)

3 Eiuſdem definitio.

Ex quo patet ſecundùm hos Doctores dicendum, Ordinem tertio modo acceptum *eſſe ſpecialem quandam poteſtatem implendi aliquod officium in ordine ad conſecrationem Venerabilis Euchariſtiæ.* qua ratione communiter primam tonſuram à ratione Ordinis excludunt. quia per eam clerici non deſtinantur ad certum aliquod diuinum officiũ. Aliqui tamen hanc rationem reprehendunt, quia clerici per tonſuram deſtinantur ad laudes in Eccleſia peragendas. Sed poſſet quis facilè reſpondere, hoc non ſufficere ad rationem Ordinis, eò quòd hic requirat deſtinationem ad certum officium. *P. Vaſquez.* verò *hic diſp.136. nu.8.* vult Ordinem eſſe *gradum aliquem in templo adminiſtrandum* (ſiue ad peragendum diuinum officium) *per quem aſcenditur*, ſcilicet ad altiorem in eo miniſterio ſtatum. A qua definitione excludit primam tonſuram eò quòd non ſit gradus. Cùm enim ſit omnibus clericis cõmunis, non dat initiato aliquam inter eos eminentiam; quare habet ſe potiùs inſtar ſoli, ſiue pauimenti. Vtraque ratio eſt bona, & quo ad rem attinet eadem. (Quare prima tonſura non ſit Ordo.) (Vaſquez.)

4 Qualis poteſtas ad Ordinem requiratur.

Nota tertiò, vt talis gradus ſit verus Ordo, non ſufficere vt talis poteſtas etiam ſpecialis quacumque ratione alicui conferatur (nam abſolutè loquendo per ſolam Pontificis deputationem poſſet alicui clerico conferri poteſtas cum omni ſolemnitate exercendi officium oſtiarij, lectoris aut acoluthi, & tamen hic nullum haberet Ordinem.) ſed requiritur vt ei conferatur omnino ſtabiliter per quandam conſecrationem, ita vt quamdiu viuit, eam amittere non poſſit, vt omnes Catholici fatentur contra noſtros hæreticos, qui volunt eiuſmodi poteſtatem non aliter conferri quàm per legitimam ad tale aut tale officium Eccleſiaſticum deputationem, quæ etiam per amotionẽ ab eiuſmodi officio amittatur. Sed contra eos pro nobis ſtat vſus totius ab initio Eccleſiæ, vt conſtat ex *Tertull. lib. de præſcript.* vbi docet proprium eſſe hæreticorum habere eiuſmodi deputationem ad miniſteria Eccleſiaſtica mutabilem: ita vt qui hodie ſunt diuini officij miniſtri, cras fiant laici. cui ſuffragatur *D. Auguſt. lib. de bono coniugali c.24.* vbi de miniſtris Eccleſiaſticis agens, ait: *Et ſi aliqua culpa quiſpiam ab officio remoueatur, Sacramento Domini ſemel impoſito non carebit, quamuis ad iudicium permanente.* (Hæretici noſtri.) (Tertul. Hæreticorum eſt habere miniſtros Eccleſiaſticos mutabiles.) (D. Auguſt.)

DVBIVM II.

Quot ſint ordines Eccleſiaſtici, & quàm antiqui fuerint?

5 Caluin. Kemnitius. Bellarm.

HAc in re prima diſputatio eſt cum hæreticis noſtris. Nam Caluinus & Kemnitius apud *Card. Bellarm. lib. de Clericis c.11.* tantum admittunt tres Ordines: ſcilicet Epiſcõporum (quos ferè Paſtores aut ſuperintendentes vocant) & presbyterorum (quos Seniores, aut verbi miniſtros vocant,) & diaconorum: reliqua verò Ordinum officia, excepto exorciſtæ, admittunt quidem; negant tamen habere rationem Ordinis

nis Eccleſiaſtici,aut certo numero poſſe definiri: aiuntque ea initio in Eccleſia fuiſſe vel plura vel pauciora, prout ſingulæ Eccleſiæ pluribus vel paucioribus miniſtris indigebant, quos Paſtores ſinguli pro ſuo iudicio modò aſſumebant,modò dimittebant.

Præcipuum eorum fundamentum eſt,quia antiqui Patres eiuſmodi officia modò plura, modò pauciora numerant,& aliqua recenſent quæ iam inter Ordines non numerantur. Nam *D.Dionyſius c.5. Eccleſiaſt. Hierarch.* tantùm numerat tres Ordines, ſcilicet Pontificum, Sacerdotum, & Miniſtrorum. *Canon Apoſtolorum 34.ſecundum alios 42.& 43.* tantùm numerat Epiſcopos, presbyteros, diaconos, ſubdiaconos, lectores & cantores. *D. Ignatius epiſtola ad Antiochen.* ceteris adnumerat *κοπιῶντας*, id eſt laborantes, quorum officium erat mortuos ſepelire. Nos autem iam neque cantoris, neque laborantis officium inter Ordines numeràmus. Confirmantur hæc primò, quia omnia minorum Ordinum officia, excepto exorciſtæ, iam laici obeunt, & ad ea per ſolam externam deputationem pro tempore aſſumuntur: ergo vel ex hac ipſa conſuetudine probatur numquam olim ad ea obeunda Miniſtros fuiſſe conſecratos, ſed eodem modo pro tempore, & nata occaſione aſſumptos. Secundò, quia etiam ipſi diaconi Actorum 6. fuerunt primò ſolùm ex occaſione creati, vt miniſtrarent menſis viduarum. quod non eſt officium ſacrum.

D. Dionyſ.
Can. Apoſt.
D. Ignat.
Actor. 6.

6 Catholici verò omnes admittunt ſeptem Ordines, ſcilicet, *ſacerdotum, diaconorum, ſubdiaconorũ, acoluthorum, exorciſtarum, lectorum, oſtiariorum*.

Quidam catholici recenſent nouem Ordines.

Sed quidam præter hos numerant *epiſcopatum, & primam tonſuram*, atque ita volunt eſſe nouem Ordines. Ita quidam Canoniſtæ apud *Nauar. cap. 22.n.18.* His verò liberalior *Tilmann. apud P. Valentia diſp. 9.qu.1. puncto ſecundo ſub finem*, adiungit decimum ordinem cantorùm, ſiue Pſalmiſtarũ: quia horum mentionem facit *Concil.4. Carthag.c. 10.* Tertiò, alij volunt ſaltem eſſe octo: quia ſeptem dictis adnumerant epiſcopatum. Ita *Caiet. tom.1.opuſc.tract.11. Michael Med.lib.1.de cælibatu, c.16. Nauar.c.22.n.18. Soto lect.1.& 4.de Sacramento Ordinis*,& alij.

Canoniſtæ. Nauar. Tilmannus. Valentia.
Carthag. 4.
Caietan. Mich. Med. Nauar. Soto.

7 Conclus. I. Ab initio in Eccleſia fuerunt ſeptem veri Ordines Eccleſiaſtici, quos n.6. initio recenſui. Eſt de fide ex *Trident.ſeſſ.23.c.2.* vbi id expreſsè docet. De presbyteratu, & diaconatu non poteſt eſſe dubium. quia Scriptura ſæpiſſimè horum mentionem facit, & hæretici eos etiam admittunt.

Semper fuerunt in Eccleſia ſeptem Ordines. Trident.

De aliis probatur. quia eorum meminerunt antiquiſſimi Patres. Primò, *Clemens epiſtola 2.ad fratrem Domini*. Secundò, *Cornelius Pontifex* circa annum Domini 255. *in epiſtol. ad Fabianum Antioch. apud Euſebium l.6.c.42.* hos omnes Ordines vtrem antiquam enumerat, aitque in Eccleſia Romana ſuo tempore fuiſſe presbyteros quadraginta ſex, diaconos ſeptem, ſubdiaconos ſeptem, acoluthos quadraginta duos, exorciſtas, lectores & oſtiarios vniuerſim quinquaginta duos. Eoſdem numerat *Caius Pontif. epiſt. ad Felicem, & Concil. Romanum ſub Silueſtro cap. 3.& Carthag.4.c.3 & ſex ſequentib.* cui etiam D. Auguſtinus ſubſcripſit. Vbi etiam docet quomodo ſinguli per Epiſcopum cõferendi ſint. Canone verò decimo docet cantorem ſine ſcientia Epiſcopi, ſola presbyteri deſignatione poſſe conſtitui, oſtendens apertam differentiam inter hoc officium & præcedentia: quę quia veri Ordines ſunt, ſola Epiſcopi conſecratione conferũtur. Vide hac de re plura apud *Baronium anno Chriſti 44.ſub finem*. Ex quibus patet iſtorum Pontificum tempore dictos Ordines in Eccleſia fuiſſe non vt recens inſtitutos, ſed vt à maioribus acceptos. Quare iuxta regulam quã aſſignat *D.Auguſt.l.4.de baptiſm.c.24.* meritò dicimus ab initio in Eccleſia fuiſſe, donec hæretici contrarium oſtendant.

Clemens. Cornel. Pontif.
Euſebius.
Caius Pont. Concil. Roman. Carthag. 4. D. Auguſt.
Baronius.
D. Auguſt.

Ad argumentum hæreticorum Reſp. Illos Patres locis ibi citatis non habuiſſe propoſitũ omnes Ordines, qui tunc in Eccleſia erant, recenſere; ſed ſolùm pro re nata certorũ officiorum facere mentionem: vnde ſicut quoſdam Ordines non enumerãt, ita nec eos in Eccleſia eſſe negãt; nec quæ officia habeant rationem Ordinis, quæ autem non habeant, ibi diſputant. Ad primam confirmationem nego ſequelam. Contrariũ enim apertè patet ex Concilio Carthag. citato. Quòd autem iam ſæpe laici iſtorum Ordinum officia obeant, fit quia non reperiuntur ſufficientes clerici, qui ea poſſint commodè obire. 8

Carthag. 4.

Ad ſecundam Reſp. Illam neceſſitatem viduarum fuiſſe quidem aliquam occaſionem creandi illos diaconos: eos tamen nullo modo fuiſſe ad illud ſolum officium creatos, ſed ad alia officia diuina obeunda; qualia ſunt in defectu ſacerdotum baptizare, & concionari, vt acta expreſsè docent D. Stephanum & D. Philippum feciſſe. Quod vel inde patet, quia fuerunt creati per orationem, & per manus impoſitionem, vt patet Actor. 6. quæ cæremonia ſacram ordinationem exprimit, vt infrà oſtendam. Non fuerunt itaque propriè creati diaconi, vt menſis inſeruirent, ſed hæc neceſſitas ſolùm fuit occaſio vt crearentur diaconi, atque ita cum maiore auctoritate illud officium obirent.

Neceſſitas viduarum non fuit cauſa, ſed occaſio creandi diaconos.
Actor. 6.

Conclus. II. Propriè ſunt tantùm illi ſeptem Ordines, quos n.6. initio recenſui. Ita *D.Thom.in ſuppl.q.32.a.2.*& eſt ferè communis ſententia DD. Prob. primò ex *Triden.ſeſſ.23.c.3.* vbi ſolos dictos inter Ordines numerat: & cùm ibi dogmaticè loquatur, omnino videtur intendere omnes veros Ordines enumerare, quia aliàs daret doctrinam imminutam: quod eo loco maximè debuit vitare: præſertim cùm agat contra hæreticos, qui aliquos Ordines admittebant, & aliquos negabant: contra quos intendebat docere quot & quinam ſint veri Ordines. 9

Ordines propriè ſunt ſolum ſeptem. D. Thom. Trident.

Probatur ſecundò, quia ordines quos alij adiiciunt, aut non ſunt veri Ordines, aut non ſunt diſtincti à iam numeratis. De prima tonſura id probaui num. 3. De officio cantoris probatur. quia, vt patet ex *Concil. Carthag.4. cap.10.* hoc non confertur ſtabiliter per aliquam conſecrationem. quod tamen ad rationem Ordinis eſt neceſſarium, vt oſtendi nu.4. Epiſcopatum verò aliqui probant non eſſe Ordinem. quia non confertur ad peragendum myſterium Venerabilis Euchariſtiæ, quod tamen aiunt eſſe neceſſarium ad rationem Ordinis. Sed hoc nullo

Carthag. 4. Officium cantoris non eſt ordo.

modo

modo ſatisfacit. quia poteſtas conſecrandi ſacerdotis, quæ in ordinatione Epiſcopi confertur, longe directius & immediatius inſeruit huic myſterio peragendo, quam poteſtas exorciſtæ aut lectoris, vt per ſe clarum eſt. Quare alij verius fatentur epiſcopatum eſſe verum Ordinem; non tamen conſtituere octauum Ordinem, quia non ſatis diſtinguitur à ſacerdotio, quod intrinſecè in ſe includit, atque ita vnum integrum ac perfectum Ordinem cum hoc conſtituit. Sicut virginitas non dicit diſtinctam virtutem à caſtitate, quàm intrinſecè includit. Quamquam ſi vellmus epiſcopatum incompletè concipere prout à ſacerdotio diſtinguitur, poſſit dici diſtinctus Ordo, ſed non omnino completus. Et ea ratione Anacletus & Damaſus citandi nu.41. dicunt eſſe duos Ordines ſacerdotum.

Epiſcopatus eſt verus Ordo, ſed idem cum ſacerdotio.

Anacletus. Damaſus.

DVBIVM III.

Quinam Ordines ſint maiores, & qui minores. Item, quinam ſint ſacri, qui non: & quæ ſint ſingulorum officia?

10 TRiplex, vt patet ex titulo, hîc eſt difficultas. Circa primam autem & ſecundam, conſtat tam ex *Concil. Trident. ſeſſ.23.c.2.* quàm ex communi ſententia, preſbyteratum, diaconatum, & ſubdiaconatum, iam eſſe Ordines ſacros, & maiores, reliquos verò dici minores, & non ſacros. Olim tamen ſubdiaconatus non fuit ordo ſacer, vt ex *cap. Nullus in Epiſcopum, d.60.* expreſsè docet *Innocentius III. cap. A multis 9. de ætate & qualitate ordin.* Preſbyteratus autem dictus eſt Ordo maior propter ſui eminentiam: reliqui autem duo ita dicti ſunt, eò quod diaconus & ſubdiaconus in altari preſbytero inſeruiendo, de eius dignitate aliquid participent. Reliqui dicti ſunt minores, quòd ſuos miniſtros in inferiore gradu conſtituant.

Tridènt. Tres ſunt Ordines ſacri ac maiores. Subdiaconatus olim non fuit ordo ſacer. c. Nullus. c. A multis. Innoc. III. Vnde maiores, vnde minores dicti.

11 Cur autem tres priores dicti ſint ſacri, non ita inter auctores conuenit. Quidam enim volunt dici ſacros, eò quòd eorum collatio ſit verum Sacramentum: ſecùs autem eſſe de collatione minorum Ordinum. Sed hoc dici nullo modò poteſt. quia ſic ſubdiaconatus aut debuiſſet ab initio eſſe Ordo ſacer, aut iam eſſe non poſſet. quia non potuit aliquando incipere eſſe Sacramentum. Illud autem apertè repugnat *cap. A multis citato.* Dicendum igitur eſt ita dici, quia habent annexum votum continentiæ, atque eos qui illis initiantur, omnino & in perpetuum ita Deo conſecrant, vt non poſſint iterum fieri ſæculares. Hinc eò quòd ſubdiaconatus non habuerit ab initio illud votum annexum, ideo non fuit ab initio Ordo ſacer: vt docet *Innoc. in cap. A multis citato.* Reliqui verò ſuos Miniſtros non ita Deo conſecrant. Nam etſi Ordinem non poſſint amittere: poſſunt tamen ducendo viduam, omne eius officium deponere, & omne priuilegium amittere, & fieri quaſi laici.

A multis. Cur aliqui dicantur ſacri.

12 Quæ autem ſint ſingulorum officia fusè diſputat *P. Vaſquez diſput. 236. cap. 2. & ſequentibus.* Nos ea hic breuiter enumerabimus. Presbyteris in Pontificali Romano quinque officia aſſignantur. Scilicet primò, *Offerre*, nimirum ſacrificium Miſſæ. Secundò, *Benedicere*, ſcilicet tam populum, quàm alia, quæ ab ipſo benedici poſſunt. Tertiò, *Præeſſe*. quia presbyterorum eſt, ſub Epiſcopis Eccleſiam regere. Quartò, *Prædicare*. Quintò, *Baptizare*. Hoc enim eſt etiam proprium munus ſacerdotis: vt oſtendi in materia de baptiſmo: quibus adde pœnitentes Deo reconciliare eos a peccatis abſoluendo. Duplicem autem poteſtatem per ſuam ordinationem ſacerdos præcipuè accipit, ſcilicet conſecrandi corpus & ſanguinem Chriſti, & abſoluendi à peccatis, de qua ſatis egi diſp. 4. dub. 2. & diſp. 8. dub. 3.

Vaſquez.

Officium presbyteri.

Duplex eiuſdem poteſtas.

De diaconis dicitur in Pontificali, *Diaconum enim oportet miniſtrare ad altare, baptizare, & prædicare.* Hæc duo tamen tantùm facit ex commiſſione ſacerdotis, aut in neceſſitate in eius abſentia. Vide dicta tomo 1. quæſt. 67. de miniſtro baptiſmi. Inter miniſteria autem quæ facit ad altare, præcipua ſunt, primò adminiſtrare populo calicem. quod tamen hodie non eſt in vſu. Olim autem fuiſſe patet ex vita S. Laurentij, & plurimis hiſtoriis. Secundò, cantare ſolenniter euangelium tempore ſacrificij: quod etiam hodie in vſu eſt, multique putant hoc eſſe præcipuum munus ad quod ipſe conſecratur, & cuius exercendi poteſtatem directè ac immediatè accipit. 13

Officium diaconi.

Sed hoc aliis videtur valdè difficile. Primò, quia cùm diaconi primò conſtituti ac ordinati ſunt, nulla erant euangelia conſcripta: quomodo ergo tunc fuerunt directè ordinati ad id quod facere nullo modo poterant? Secundò, quia cùm collatio diaconatus ſit Sacramentum, id ad quod diaconi immediatè ac directè conſecrantur, debet iis competere iure diuino: atqui cantare tempore ſacrificij euangelium, non poteſt eſſe tale: ergo non ſunt ad hoc directè conſecrati. Minor probatur, quia quòd diaconus canat euangelium in ſacro, nullo modo eſt inſtitutum à Chriſto (qui ne quidem inſtituit vt euangelium in ſacro ab vllo canatur aut legatur) ſed eſt cæremonia Eccleſiaſtica: ergo Chriſtus non potuit conſecrationem diaconi in eum finem inſtituere vt ipſe euangelium caneret in ſacro. quia aliàs ſimul inſtituiſſet vt hoc ſaltem ab aliquo neceſſariò in ſacro caneretur, aut legeretur. nam hoc in illo includitur. Nec enim poteſt concipi Chriſtum inſtituiſſe vt certi miniſtri ad aliquod officium inſtituerentur, niſi ſimul inſtitueret, vt hoc officium ab illis fieret. 14

Quare credo cum *Bellarmin. cap. 9. de Ordine in fine*, & aliis, diaconos ex Chriſti inſtitutione directè ordinari vt aſſiſtant & miniſtrent ſacerdoti in ſacrificio Miſſæ, aliiſque officiis diuinis, ipſum adiuuando, ac præſertim miniſtrando populo calicem, & ex ſacerdotis commiſſione, aut in ipſius abſentia baptizando, & contionando: non quidem vt hæc neceſſariò debeant ei committi, ſed vt per ordinationem fiat dignus, cui ea committantur. Quòd autem in ſacro hoc vel illo modo, v.c. canendo euangelium, ſacerdoti inſeruiat, hoc prouenit 15

Bellarm. Ad quid diaconi à Chriſto ſint inſtituti.

ex

ex determinatione Eccleſiæ, à qua eiuſmodi cæremoniæ ſunt inſtitutæ.

Olim etiam diu Diaconi habuerunt diſpenſationem bonorum Eccleſiæ,& curam diſtribuendi eleemoſynas pauperibus: vt patet ex vita B. Laurentij. Quod accidit ex eo quòd ab Apoſtolis iis fuit primò commiſſa cura diſtribuendi quotidianum victum viduis. Vnde etiam factum eſt vt cùm ob illarum rerum adminiſtrationem & diſpenſationem à multis honorarentur, ipſi ſæpiùs contra preſbyteros ſuperbierint: vt patet ex *D.Hieronymo epiſtola* 85.*ad Euagrium*. D. Hieron.

16 Subdiaconi officium. De ſubdiaconis in pontificali dicitur: *Subdiaconum enim oportet aquam ad miniſterium altaris præparare; diacono miniſtrare, pallas altaris & corporalia abluere, calicem & patenam in vſum ſacrificij eidem offerre.* Deinde ſubiungitur qua ratione debeat panem conſecrandum pro populo in altari ponere,corporalia, & alia ſimilia lauare. Ex quibus (ſicut etiam ipſum nomen indicat) patet, ſubdiaconum ordinari, vt diacono in iis, quæ pertinent ad ſacrificium Miſſæ ſubſeruiat:in quo vnum etiam ex præcipuis ipſius miniſteriis eſt vt epiſtolam ſolemniter canat.

17 Officium acoluthi. Vnde dicatur. De acoluthis autem ibidem dicitur: *Acoluthum enim oportet ceroferarium ferre,luminaria Eccleſiæ accendere,vinum & aquam ad Euchariſtiam miniſtrare.* Dicitur autem ab ἀκολουθεῖν, id eſt, ſubſequor. vnde ἀκόλουθος ſignificat ſubſequentem inſtar miniſtri aut pediſſequi, ex eo quòd diacono & ſubdiacono circa altaris miniſterium inſeruiat. Vocatur autem communiter acolitus,ſiue acolytus,quod aliqui volunt deduci à κωλύω,id eſt prohibeo, ita vt acolytus ſit idem quòd non prohibitus; eò quòd non prohibeatur accedere ad altare. Sed verius eſt ita dici corruptè per mutationem aut ſubtractionem aliquarum literarum. Dicitur etiam ceroferarius, eò quòd ipſius ſit ferre candelabrum cum cereo, quem etiam ipſe accendit.

18 Exorciſtæ officium. De exorciſta ibidem dicitur: *Exorciſtam enim oportet abiicere dæmones, & dicere populo, vt qui non communicat,det locum* (ſcilicet alteri communicanti,vt poſſit ad altare accedere) *& aquam in miniſterium* (ſcilicet baptiſmi) *fundere.* Sed hæc officia non ſunt ea ratione in vſu, ſaltem vt fiant per eos,qui ſolùm ſunt exorciſtæ.

Lectoris officium. De lectore dicitur: *Lectorem ſiquidem oportet legere ea quæ prædicat, & lectiones cantare,& benedicere panes, & omnes fructus nouos.* Vbi videntur ei tribui officia, quæ partim ſubdiaconis, partim diaconis ac preſbyteris conueniunt: vt eſt *prædicare, & fructus benedicere.* Sed dicendum hæc olim facta fuiſſe à lectore minore ſolemnitate, & extra officium Miſſæ.Quomodo autem fiebant variant auctores, & difficile eſt coniicere, quia iam diu non ſunt in vſu.

Oſtiarij officium. De oſtiario autem dicitur: *Oſtiarium oportet percutere cymbalum* (ſcilicet tempore ſacrificij) *& campanam,aperire Eccleſiam,& ſacrarium,& librum aperire ei qui prædicat.*

DVBIVM IV.

Vtrùm iure diuino vnus Ordo ſit altero ſuperior?

HAc in re, exceptis quibuſdam hæreticis,qui omnes omnino Ordines tollunt,ſatis conſtat Epiſcopos & presbyteros aliis inferioribus clericis eſſe iure diuino ſuperiores. Hoc enim vbique Scripturæ loquuntur. Nam Paulus Act. 20.vocatis presbyteris Epheſinis ait: *Attendite vobis & vniuerſo gregi,in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Vbi expreſsè docet illos fuiſſe poſitos à Spiritu ſancto regere Eccleſiam Dei. qui autem regit, eſt maior eo qui regitur. 19 Actor. 20.

Difficultas autem præcipua eſt, An Epiſcopus iure diuino ſit maior ſimplici presbytero? Olim Aërius,vt teſtatur *D.Auguſt l.de hæreſibus c.53.* voluit presbyteros iure diuino abſolutè eſſe æquales Epiſcopis:quem ſecuti ſunt deinde Vviclef,ac ferè omnes noſtri temporis hæretici. Aërius. D. Auguſt. Vviclef. Hæretici noſtri.

Probant primò. Quia Apoſtolus tam loco citato, quàm c.1. ad Titum & alibi,eoſdem omnino vocat modò presbyteros, modò Epiſcopos, quaſi inter eos nulla ſit diſtinctio. Secundò,quia ad Philippenſes c.1.Apoſtolus ait: *Paulus & Timotheus ſerui Ieſu Chriſti, omnibus ſanctis, qui ſunt Philippis cum Epiſcopis & diaconibus.* Vbi cùm ſolùm faciat mentionem Epiſcoporum & diaconorum, non videtur agnoſcere presbyteros ab his diſtinctos. Tertiò, quia idem videntur ſenſiſſe antiqui Patres. Ad Tit.1. Philip. 1.

Nam *D. Ambroſius in c.4.ad Epheſios,Timotheum,* inquit, *Epiſcopum à ſe creatum,presbyterũ vocat,quia primi presbyteri Epiſcopi appellabantur,vt recedente eo ſequens ei ſuccederet. Denique apud Aegyptum presbyteri conſignant,ſi præſens non ſit Epiſcopus:ſed quia cœperunt ſequentes presbyteri indigni inueniri ad primatus tenendos,immutata eſt ratio, proſpiciente Concilio, vt non ordo, ſed meritum crearet Epiſcopum multorum ſacerdotum iudicio conſtitutum.* Item *Chryſoſt.in cap.3. prima ad Timoth.homil.11.initio, Inter Epiſcopum,*ait, *& presbyterum intereſt ferè nihil,quippe & presbyteris Eccleſiæ cura commiſſa eſt:& quæ de Epiſcopis dixit, ea etiam presbyteris congruunt. Sola quippe ordinatione ſuperiores illi ſunt,atque hoc tantùm plus quàm presbyteri habere videntur.* Tertiò, *D.Auguſt.epiſtola* 19. *ad Hieronym.circa finem: Quamuis enim,*inquit,*ſecundùm honorum vocabula, quæ iam Eccleſiæ vſus obtinuit, epiſcopatus presbyterio maior ſit:in multis tamen rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt.* 20 D. Ambroſ. Chryſoſt. D. Auguſt.

Omnium autem clariſſimè eam opinionem videtur aſſerere D. Hieronymus *in cap.1. epiſtolæ ad Titum*, vbi ait. *Idem eſt presbyter qui Epiſcopus, & antequam diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis,Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego verò Cephæ, communi presbyterorum concilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò vnuſquiſque eos, quos baptizauerat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti; in toto orbe decretum eſt, vt vnus de presbyteris electus ſuperponeretur ceteris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur.* Et infrà: *Sicut ergo presbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine,* D.Hieron.

ei, qui ſibi præpoſitus fuerit eſſe ſubiectos: ita Epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis dominicæ veritate presbyteris eſſe maiores, & in commune debere Eccleſiam regere: imitantes Moyſen, qui cùm haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſrael, ſeptuaginta elegit, cum quibus populum iudicaret. Similia habet *epiſtola 85. ad Euagrium.*

Michael Medina.

21 Propter loca citata *Michael Medina l. 1. de ſacrorum homin. orig. & cont. c. 4.* ait dictos Patres idem hac in re ſenſiſſe cum Aëriu. hunc tamen quia aliàs etiam erat hæreticus, fuiſſe etiam ob eum errorem ab Eccleſia damnatum, qui in illis Patribus, quia aliàs erant catholici, fuit diſſimulatus, ſed inſigni eorum Patrum iniuria dicitur eos errorem tunc ab Eccleſia damnatum defendiſſe, atque ita verè fuiſſe hæreticos. Nec enim damnationem Aëtij poterant ignorare, præſertim cùm illi ipſi Aërium inter hæreticos numerent: & vt infrà oſtendam, ſine vllo fundamento illud dicitur. *Durandus* verò *in 4. d. 24. q. 5. & Soto q. 2. a. 2. ante finem* putant ſaltem D. Hieronymum fuiſſe in ea ſententia, quòd iure diuino inter Epiſcopum & presbyterum nullum eſſe diſcrimen, ſed ſolùm iure Eccleſiaſtico. Sed & hoc apertè falſum eſt, vt oſtendam n. 30.

Aërius. Durand. Soto. D. Hier.

Epiſcopus triplici ratione maior presbytero.

22 Pro reſolutione Nota primò, Epiſcopum de facto tripliciter ſimplici ſacerdote eſſe ſuperiorem, Primò, poteſtate Ordinis. Secundò, dignitate. Tertiò, poteſtate iuriſdictionis.

Iuriſdictio dupliciter alicui Ordini poteſt annecti.

Nota ſecundò, iuriſdictionem poſſe dupliciter alicui Ordini vel dignitati competere. Primò, ita vt quiſquis eum Ordinem ſiue dignitatem ſuſcipit, hoc ipſo in actu ſecundo talem iuriſdictionem neceſſariò acquirat, idque eadem planè actione, qua Ordo ipſi confertur. Secundò, ſolùm quaſi in radice, quatenus illa iuriſdictio omnino neceſſaria eſt, vt quis poſſit fungi munere, ad quod ille Ordo eſt inſtitutus: ita vt Eccleſia ita ordinato, ſiue fungenti tali munere, teneatur talem iuriſdictionem in actu ſecundo concedere.

23 CONCLVS. I. Sacerdos iure diuino poteſtate Ordinis reliquos omnes inferiores clericos ſuperat. Eſt de fide. Quia, vt oſtendi, dum egi de Miniſtro Venerabilis Euchariſtiæ & Confeſſionis, ipſe in ſua ordinatione accipit poteſtatem hæc duo Sacramenta conficiendi; quam nemo non ſacerdos habet. Vnde ſequitur ipſum dictos clericos etiam ſuperare dignitate. Nam habere talem poteſtatem eſt maximæ dignitatis; vt pulcherrimè & fuſiſſimè oſtendit *D. Cryſoſt. in libris de ſacerdotio.*

D. Chryſoſt.

24 CONCLVS. II. Epiſcopus iure diuino ſimplices ſacerdotes poteſtate Ordinis ſuperat. Quia poteſt conſecrare ſacerdotes, & confirmare, quod ſimplex ſacerdos non poteſt. Eſt definita in *Tridem. ſeſſ. 23. c. 7.* his verbis: *Si quis dixerit Epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi, & ordinandi, aut vel eam quam habent, illis eſſe cum presbyteris communem, &c. anathema ſit.* Agit autem de ſuperioritate quæ illis iure diuino competit, vt patet ex can. 6. De poteſtate autem confirmandi id fusè probaui tumo 1. q. 72. a. 11. De ordinatione autem id pluribus probabo infrà dub. 9.

Trident.

25 CONCLVS. III. Epiſcopus iure diuino ex vi ſuæ ordinationis ſuperat ſimplicem ſacerdotem dignitate: quia habet omnem poteſtatem Ordinis: quam habet ſacerdos, & prætetea poteſtatem comferendi illa duo Sacramenta, quod magnæ dignitatis eſt: nam hac ratione eſt verè pater ſacerdotum, quos conſecrando generat: pater autem eſt maior filio: & teſte Apoſtolu ad Hebr. 7. *Sine vlla contradictione quod minus eſt à meliore benedicitur.*

Hebr. 7.

Confirm. Quia Epiſcopi ſuccedunt in locum Apoſtolorum, & obtinent eum locum in Eccleſia, quem obtinebant Principes ſacerdotum in ſynagoga. Presbyteri vero ſuccedunt LXXII. Diſcipulis, & obtinent in Eccleſia locum quem obtinebant ſimplices ſacerdores in ſynagoga, vt docet *Anacletus epiſtola 3. §. 1. Damaſus epiſtola 3. D. Leo epiſtola 88. ad Epiſcopos Germaniæ. Concil. Neocæſar. can. 13. & Hiſpal. 2. can. 7. D. Hieronym. epiſtola 54. ad Marcellam & 85. ad Euagrium. D. Auguſt. tract. in pſalm. 44. ſuper illud, Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij.* & alij. Atqui Principes ſacerdotum in ſynagoga fuerunt digniores aliis ſacerdotibus; ſicut etiam Apoſtoli alijs diſcipulis; quia illi fuerunt principes Eccleſiæ, de quibus dicitur pſalm. 44. *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij* (Apoſtoli ſcilicet pro patriarchis;) *conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Ergo ſimiliter Epiſcopi ſunt maiores & digniores presbyteris.

Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis.

Sacerdotes LXXII. diſcipulis.

Anacletus. Damaſus. D. Leo. Conc. Neocæſar. Hiſpal. 2. D. Hieron. D. Aug.

Pſal. 44.

Dices, Patres quandoque dicunt etiam presbyteros ſuccedere Apoſtolis, vt patet ex *D. Ignatio epiſtola 7. ad Smyrnenſes, circa medium.* Reſpôdeo, Patres quandoque dicere presbyteros ſuccedere Apoſtolis, non quia Apoſtoli ſunt, ſed quatenus etiam ſunt presbyteri, ſiue quatenus habent poteſtatem conſecrandi, & abſoluendi. Nam aliis locis manifeſtè aſſerunt ſolos Epiſcopos ſuccedere Apoſtolis, prout erant principes Eccleſiæ. 26

D. Ignat. Qua ratione presbyteri quandoque dicantur ſuccedere Apoſtolis.

Dices ſecundò, Dignior eſt poteſtas conſecrandi corpus & ſanguinem Chriſti, quam quæuis alia poteſtas homini conceſſa. Sed illam habent presbyteri. Ergo nulli eos dignitate ſuperant. Reſpondeo, negando conſequ. Quia Epiſcopi & illam habent, & præterea poteſtatem ordinandi. Vtraque autem poteſtas ſimul, eſt melior vna ſola.

CONCLVS. IV. Epiſcopi iure diuino habent poteſtatem iuriſdictionis maiorem quàm presbyteri quaſi in radice, & actu primo, quatenus ratione dignitatis & muneris, ad quod ex Dei inſtitutione ordinantur, maior iuriſdictio iis debita eſt, quàm presbyteris. Quòd tamen de facto hi vel illi habeant in actu ſecundo maiorem, prouenit ex iure poſitiuo, ſiue conceſſione Eccleſiæ ſiue Pontificia. Ex qua etiam fieri poteſt, vt ſimplex ſacerdos habeat eiuſmodi poteſtatem æqualem, aut etiam maiorem quàm illi. Quod patet ex praxi Eccleſiæ. Nam plurimi presbyteri habent iuriſdictionem epiſcopalem, & poſſunt aſſumi vt ſint legati à latere Pontificis, cum poteſtate longè maiore. Vtraque pars patet ex dictis diſp. 8. n. 19. 20. & 21. vbi oſtendi Pontificem, vt eſt caput Eccleſiæ, teneri quidem iure diuino conſtituere certis locis Epiſcopos cum iuriſdictione eorum officio competente: quòd tamen ſinguli tantam vel tantam diœce- 27

Qua ratione Epiſcopis iure diuino competat iuriſdictio.

ſiu aut iuriſdictionem habeant, hoc prouenire ex conceſſione Eccleſiæ, quæ ſingulorum poteſtatem minuere vel augere poteſt.

28 Prior etiam pars patet ex dictis n. 25. vbi oſtendi eos eſſe principes Eccleſiæ: vnde ſequitur iis eſſe debitam iuriſdictionem principalem, eoſque inter ſuos presbyteros non eſſe tanquam conſulem inter ſenatores (vt Caluinus ſomniat) [Caluinus.] ſed tanquam Principem inter ſuos conſiliarios. Patet ex praxi totius Eccleſiæ. nam etiam tempore Apoſtolorum ſemper Epiſcopi habuerunt per totum orbem eminentem poteſtatem ſuprà presbyteros. Quia 1. ad Timoth. 5. Apoſtolus ei ſcribit, [1. Timot. 5.] vt aduerſus presbyteros non accipiat accuſationem ſine duobus aut tribus teſtibus. Et ſimiliter ad Titum c. 1. [Tit. 1.] vt ea quæ deſunt corrigat, & conſtituat per ciuitates presbyteros. Vbi Apoſtolus apertè oſtendit, Epiſcopos, quales Timotheus & Titus erant, eſſe iudices, correctores, ac rectores presbyterorum. Quod etiam apertè docent Patres citati n. 25. Nec vllo modo veroſimile eſt hoc habuiſſe ortum ex ſolis ſchiſmatibus, quæ in Corinthiis accuſat Apoſtolus. Tum quia, vt oſtendi, ſtatus ipſe epiſcopalis ex Chriſti inſtitutione hoc exigit: tum etiam quia priuata aliquorum ſchiſmata non fuerunt ſufficiens cauſa, vt ſtatim per totum orbem tanta in regimine Eccleſiæ mutatio induceretur.

29 [Quare presbyteri initio dicti ſint Epiſcopi.] Ad loca Scripturæ n. 19. contra nos citata Reſp. initio Eccleſiæ omnes presbyteros communiter participaſſe aliquo modo iuriſdictionem & officium epiſcopale. Tum quia tanquam eius conſiliarij vnà cum Epiſcopo Eccleſias regebant in iis locis vbi erant Epiſcopi: tum etiam quia iis magna ex parte communicabatur iuriſdictio epiſcopalis, præſertim in locis vbi Epiſcopi non erant. Vnde omnes promiſcuè vocabantur modò presbyteri, modò Epiſcopi, Epiſcopus enim ſignificat eum qui alicui rei tanquam director præfectus eſt, ſiue cui incumbit aliorum regimini inuigilare. Vnde fit vt Apoſtolus ſæpe nomine *presbyteri* aut *Epiſcopi*, promiſcuè tam Epiſcopos quam presbyteros intelligat. quamuis etiam ſæpe vtrorumque nomen diſtinguat, vt patet ex epiſtolis ad Timoth. & Titum ſuprà citatis. Creſcente tamen poſtea tam fidelium, quàm etiam Epiſcoporum ac presbyterorum multitudine, vt vitaretur confuſio, & forte etiam ob aliquorum presbyterorum ſuperbiam, ſua poteſtate inſolenter abutentium, & contra Epiſcopos ſuperbientium, tam nomina, quàm gubernandi officia fuerunt magis diſtincta, & presbyterorum poteſtas reſtricta.

30 Et hoc ſolùm, nec quidquam aliud voluit [D. Hier.] S. Hieron. citatus n. 20. Tantum enim vult ſpectato ſolo iure diuino, Epiſcopos non habere neceſſario actu maiorem iuriſdictionem, quam presbyteros: ſiue illos nullam habere eiuſmodi poteſtatem, quæ presbyteris communicari non poſſit, quæque initio non fuerit aliquo modo communicata. Aliàs eum ſenſiſſe Epiſcopum & poteſtate Ordinis, & dignitate iure diuino eſſe ſuperiorem presbyteris, patet ex eiuſdem epiſt. 85. ad Euagrium: vbi vel maximè videtur contendere presbyteros Epiſcopis iure diuino eſſe æquales; & tamen ibidem ait: *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod presbyter non faciat?* Vbi apertè agnoſcit poteſtatem ordinandi, ſiue conſecrandi presbyteros ita conuenire Epiſcopo, vt nō poſſit conuenire presbytero. Ex quo etiam ſequitur, illum ex vi ſuæ ordinationis, & conſequenter ex Chriſti inſtitutione hunc dignitate ſuperare. Nam vt oſtendi nu. 25. & pater filio, & conſecrans conſecrato eſt maior. Deinde in fine illius epiſtolæ ait: *Quod Aaron & filij eius atque leuitæ in templo fuerunt, hoc ſibi Epiſcopi & presbyteri & diaconi vendicent in Eccleſia.* Vbi apertè docet in lege noua eodem modo ſe habere Epiſcopos, ſacerdotes, & diaconos, ſicut in lege veteri ſe habebant Aaron, filij eius & Leuitæ. Atqui conſtat in veteri lege primò Aaronem, & deinde Eleazarum, ac alios ſummos ſacerdotes fuiſſe & Leuitarum, & filiorum Aaron, ſiue ſacerdotum principes, idque iure diuino, vt patet Num. 3. [Num. 3.] aliiſque locis plurimis: ergo etiam teſte D. Hieron. [D. Hier.] in Eccleſia eodem iure debent eſſe aliqui ſacerdotum & diaconorum, atque adeò Eccleſiæ principes; qui non ſunt alij quam Epiſcopi, quos etiam ſine dubio omnino conuenit aliis poteſtate eſſe ſuperiores: ſicut principes ſynagogæ reſpectu aliorum ſacerdotum ſine dubio fuerunt ſuperiores. Habemus igitur Hieronymum pro nobis, licet ibidem oratorum modo dignitatem presbyterorum exaggerando quædam paulò duriùs dicat.

Ad reliquos Patres iam facilior eſt reſponſio. 31 Ad auctoritatem Ambroſij Reſp. primò cum [D. Amb. Bellarm.] *Bellarm. l. 1. de clericis c. 15.* ea commentaria non eſſe Ambroſij. Secundò, cum auctorem non velle maximum natu presbyterum ſola ſucceſſione aliquando factum fuiſſe Epiſcopum; hoc enim nullum habet fundamentum: ſed eum olim iuſtio ſolere ſemper eligi in Epiſcopum (quod tamen non credo vnquam generatim factum eſſe) & per conſecrationem, ſiue per impoſitionem manuum presbyterij, id eſt cœtus Epiſcoporum, fieri Epiſcopum: vt dicitur 1. ad Timoth. 4. [1. Timoth. 4.] Nam idem auctor ibidem expreſſe fatetur Epiſcopum eſſe principem ſacerdotum. Chryſoſt. verò [D. Chryſ.] in verbis citatis apertè agnoſcit Epiſcopum poteſtate Ordinis ſuperiorem eſſe presbytero. Nec aliud vult quam quod diximus D. Hieronymum velle, ſcilicet etiam ſacerdotibus poſſe committi Eccleſiæ regimen, & hoc ſæpe fieri, licet non in eo gradu, quo Epiſcopis committitur.

D. autem Auguſtinus loco citato nullo modo 32 [D. Aug.] dicit ſolo humano vſu eueniſſe, vt Epiſcopus ſit maior presbytero: ſed quod *ſecundum honorum vocabula, quæ iam* (tempore ſcilicet noui Teſtamenti) *vſus obtinuit* (id eſt quibus ex communi vſu ſolemus vtrorumque officium ſignificare) *epiſcopus presbytero maior ſit*, &c. Vbi nullo modo dicit vſum obtinuiſſe hunc vel illum honorem, ſed obtinuiſſe *vocabula*, ſcilicet vt hoc vel illud officium per ea ſignificemus. quæ omnino nihil contra nos, ſed multum pro nobis faciunt: præſertim cùm *D. Aug. tract. in pſal. 44.* apertè [D. Aug.] doceat Apoſtolos eſſe principes Eccleſiæ, idque ex auctoritate ipſius Scripturæ. Vnde clarè patet ipſum ſenſiſſe eos eſſe tales ex inſtitutione Chriſti.

DVBIVM V.

Vtrùm Ordo, ſiue ſacra ordinatio ſit Sacramentum?

33 NOta, nos hic non agere, Vtrùm Ordo prout ſignificat ipſam poteſtatem, ſeu ſtatum quem Clerici in ordinatiune accipiunt ſit Sacramentum (conſtat enim inter omnes non eſſe Sacramentum, ſed Sacramenti effectum) ſed quæſtio eſt de ordinatione, qua talis poteſtas confertur. Similiter non quærimus hoc dubio vtrùm omnes ordinationes ſint Sacramentum, ſed ſolùm vtrùm aliqua ſit Sacramentum, ſiue ſit ordinatio Epiſcopi, ſiue presbyteri, ſiue aliorum. Quare nullam hîc habemus controuerſiam cum Catholicis, qui ſemper omnes crediderunt ſaltem aliquam ordinationem eſſe Sacramẽtum. Sed tota diſputatio eſt cum modernis hæreticis. Nam etſi aliqui concedant ordinationem eſſe Sacramentum: plurimi tamen id negant. Præcipua ferè eorum ratio eſt, quia *D. Auguſt. tract.* 80. *in Ioannem* requirit elementum ad rationem Sacramenti. Sed hæc omnino vana eſt. Nam D. Auguſt. ibi ſolùm loquitur de Sacramento baptiſmi. alia autem Sacramenta non requirunt propriè aliquod elementum, ſed ſignum externum ſenſibile, quod in ordinatione verè reperitur. Addunt prętcrea nec ex Scriptura, nec antiquis Patribus poſſe probari ipſum eſſe Sacramentum. Sed hoc ex dicendis patebit apertè eſſe falſum.

Hæretici noſtri.

D. Aug.

34 CONCLVS. Fide tenendum eſt ſacram ordinationem eſſe verum & propriè dictum Sacramentum. Ita omnes Catholici, & eſt apertè definitum in *Florentin. in literis Eugenij, & in Trident. ſeſſ.* 23. *can.* 3. Probatur primò, quia continet ritum externum diuinitus inſtitutum, qui vſu ſuo confert gratiam. quæ tria ad rationem Sacramenti propriè dicti ſufficere etiam hæretici fatentur. quare ſolùm mihi probandum eſt, quòd illa tria contineat.

Ordinatio eſt verum Sacramentum. Florent. Trident.

Primò igitur, quòd contineat ritum externum, vel ex ipſa experientia patet. Nam Ordo ſemper in Eccleſia fuit collatus per impoſitionem manuum, aut ſimile externum ſignum: vt patet ex omnibus tam Ritualibus, quàm quibuſuis auctoribus, qui rationem qua Ordines vnquam fuerunt collati deſcripſerunt. Hinc hæc ordinatio apud Græcos *χειροθεσία*, quaſi *χειροτονία* vocatur, id eſt extenſio, ſiue impoſitio manuum. Illa enim duo verba pro eodem apud Græcos ſcriptores Eccleſiaſticos accipi patet ex *D. Chryſoſt. hom.* 10. *in priorem ad Timoth.*

D. Chryſoſt.

35 Secundò, hunc ritum diuinitus eſſe inſtitutum apertè colligitur, tum ex eo quòd Apoſtoli ſemper eo in ordinatione diaconorum & ſacerdotum vſi ſunt: vt patet Actor. 6. & 1. ad Timoth. 4. qui non poſſunt vllo modo credi ſine Chriſti auctoritate in re tanta aliquid ex ſuo capite finxiſſe. Tum etiam quia, vt ſtatim oſtendam, per illum confertur gratia; quod fieri non poſſet, niſi eſſet à Deo inſtitutus, qui ſolus poteſt ſigna efficacia gratiæ inſtituere.

Apoſtoli ſemper ordinarũt per impoſitionem manuum. Actor. 6. 1. Timot. 4.

36 Tertiò, per illum conferri gratiam, patet ex 1. ad Timoth. 4. cui Apoſtolus ita ſcribit: *Noli negligere gratiam quæ in te eſt; quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum presbyterij*, id eſt cœtus presbyterorum, ſiue Epiſcoporum. Vbi Nota, aliquos putare Apoſtolum per illa verba, *per prophetiam*, ſignificare diuinam reuelationem, qua iuſſus eſt Timotheum ordinare Epiſcopum, vt colligitur ex *cap.* 1. *v.* 18. Sed verius credo eum ſignificare ipſam formam Sacramenti, qua ſignificatur gratia & poteſtas quæ per ordinationem traditur. quia per hanc propriè coniunctam cum impoſitione manuum data eſt Timotheo gratia. Secundùm aliam autem explicationem, verba debent nonnihil impropriè ſumi. Dicitur autem illa forma prophetia phraſi Scripturæ, quæ non ſolùm prædictionem rei futuræ, ſed omnem diuinitus traditum ſermonem, aut diuinorum myſteriorum explicationem, imò omnem miraculoſam operationem vocat prophetiam: vt patet 1. *ad Corinth.* 14. *v.* 3. 24. *&* 29. Vbi eos qui diuinas Scripturas explicant, aut de rebus diuinis appoſitè loquuntur, dicit prophetare. Et *Eccli.* 48. *v.* 14. vbi dicitur Elizei corpus mortuum prophetaſſe. quia ſcilicet corpus mortuum in eius ſepulchrum proiectum ſuſcitauit: vt habetur 4. *Reg.* 13. *v.* 21.

Per eam confertur gratia. 1. Timot. 4

1. Timoth. 4.

Prophetia in Scriptura omnem ſacrum ſermonem ſignificat.

1. Cor. 14.

Eccli. 48.

4. Reg. 13.

Similiter Apoſtolus 2. ad Timoth. 1. ait: *Admoneo te vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* Quibus locis expreſſè habemus per dictum ritum conferri gratiam. Nec obſtat quòd pro *gratia* græcè ponatur *χάρισμα*, id eſt donum, quia gratia eſt præcipuum donum Dei. Agi autem ibi de gratia ſanctificante patet Primò, quia Apoſtolus explicans quale ſit hoc donum, mox ſubiungit: *Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis & dilectionis, & ſobrietatis*: quibus apertè gratia ſanctificans ſignificatur cùm virtutibus quæ eam comitantur. Confirmatur. Quia Chriſtus Ioannis 20. cùm daret diſcipulis poteſtatem remittendi peccata (quæ eſt poteſtas Ordinis ſacerdotalis, eiuſque collatio eſt partialis ordinatio ſacerdotis, vt infrà dicemus) inſufflans in eos dixit: *Accipite Spiritum ſanctum*, &c. oſtendens in hac ordinatione Spiritum ſanctum conferri. Vnde etiam tota ſemper Eccleſia in collatione huius Ordinis dictis verbis vſa eſt. Numquam autem dicitur alicui abſolutè dari Spiritus ſanctus, niſi quando ei confertur gratia ſanctificans: vt patet *ad Roman.* 5. *v.* 5. vbi dicitur, *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* 37

2. Timot. 1.

Ioan. 20.

Rom. 5.

Probatur concluſio ſecundò ex conſenſu totius ab initio Eccleſiæ. Nam omnes Patres & Concilia quæ hac de re fecerunt mentionem, communi conſenſu docuerunt ſacram ordinationem eſſe Sacramentum. Primò, *D. Dionyſius cap.* 5 *hierarch. Eccleſ.* apertè docet per hoc Sacramentum conferri gratiam. Secundò, *Innocentius I. epiſtola* 18. *ad Alexandr.* apertè confert ſacram ordinationem cum baptiſmo: clarè oſtendens eodem modo eſſe Sacramentum. Tertiò, *Leo I. epiſtola* 81. *cap.* 1. ordinationem apertè vocat Sacramentum. & *epiſtola* 87. *c.* 1. *ad Epiſcopos Mauri.* de eadem loquens: *Quis*, inquit, *diſſimulare audeat, quod in tanti Sacramenti perpetratur iniuriam.* Quartò, *Anaſtaſius II. in epiſtola ad Anaſtaſium Imp-* 38

D. Dionyſ.

Innoc. I.

Leo I.

Anaſtaſ. II.

peratorem c. 7. Nullum, ait, *de his vel quos baptizauit Acacius, vel quos ſacerdotes ſiue leuitas ſecundum canones ordinauit, vlla eos ex nomine Acacij portio læſionis attingit, quo forſitan per iniquum tradita Sacramenti gratia minus firma videatur.* Quintò, *D. Ambroſius lib. de dignit. ſacerdot. c. 5. Homo,* inquit, *imponit manum, Deus largitur gratiam.* Sextò, *D. Auguſtinus lib. 2. contra Parmen. cap. 13. Ipſi,* inquit, *explicent, quomodo Sacramentum baptizati non poſſit amitti, & Sacramentum ordinati poſſit amitti?* Et paulò pòſt: *Si enim vtrumque Sacramentum, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri Sacramento iniuria facienda eſt.* Vnde habemus, teſte D. Auguſtino, Primò, ordinationem eſſe verum Sacramentum, eodem modo ac baptiſmum. nam vtrumque hac in parte æquat. Secundò, neminem Chriſtianum ſuo tempore de eo dubitaſſe. Quare non eſt opus plures Patres citare, vt probem vniuerſalem Eccleſiæ conſenſum: præſertim cùm his conſentiant etiam Concilia.

D. Ambroſ. D. Aug.

39 Nam *Chalcedonenſe can.* 2. dicit eos qui pecuniam pro ordinatione accipiunt, Spiritus ſancti gratiam vendere, quæ ſcilicet per ordinationem confertur. Nam aliàs illi eam vendere non poſſent. Idem communiter docent tam alia Concilia, quàm Patres, quoties huius rei mentionem faciunt. Tandem ordinationem eſſe propriè dictum Sacramentum, expreſsè docuit *Concil. Florent. in literis Eugenij,* in quo tota omnino Eccleſia Chriſtiana tam Græca quàm Latina conuenit. Ex quibus omnibus clariſſimè oſtenditur hanc eſſe doctrinam totius ab initio Eccleſiæ, atque adeò ab Apoſtolis eſſe traditam, donec hæretici ex antiquo aliquo auctore oſtendant contrarium: præſertim cùm nemo antiquorum eam vnquam vel per vmbram negarit.

Chalcedon. Florent.

Probatur demum ratione. Quia per ordinationem confertur ſacerdoti maxima ac omnino ſupernaturalis poteſtas remittendi peccata, & conſecrandi corpus & ſanguinem Chriſti, vt ſuis locis probaui. Nullò autem modo decuit hoc fieri niſi per aliquod Sacramentum, quo ſimul gratia tanto officio conueniens conferatur. Confirmatur. quia ſacerdotium veteris legis conferebatur per aliquam cæremoniam, quæ ſanctificabat legaliter. Ergo in nouo Teſtamento debet conferri per cæremoniam, quæ verè ſanctificat, vt veritas figuræ reſpondeat. Nam vt docet Apoſtolus ad Hebr. 10. ſanctitas legalis illius legis ſignificabat veram ſanctitatem dandam in noua lege.

Hebr. 10.

DVBIVM VI.

Vtrùm ſingulorum Ordinum collatio ſit verum Sacramentum?

40 HAc in re inter omnes Catholicos conſtat ſaltem ordinationem ſacerdotis eſſe verum Sacramentum. Et ratio eſt manifeſta. Nam cùm in hac ordinatione tribuatur ordinato poteſtas maximè ſupernaturalis, ſcilicet conſecrandi corpus & ſanguinem Chriſti, & remittendi peccata, ſi vlla ordinatio ſit Sacramentum, illa maximè debet eſſe. De reliquis tamen omnibus ordinationibus eſt aliqua ſententiarum varietas.

Conſtat ordinationem ſacerdotis eſſe Sacramentum.

Primò enim multi putant ordinationem Epiſcopi non eſſe Sacramentum. Ita *Richard. in 4. d. 24. ar. 5. q. 2. Soto d. 24. q. 2. a. 3. Bonauent. d. 24. p. 2. a. 2. q. 3. Scotus q. 1. §. De tertio art.* & alij.

Richard. Soto. Bonauent. Scotus.

Probatur, quia epiſcopatus non eſt Ordo: alioqui eſſent octo Ordines. Ergo nec Epiſcopi ordinatio eſt Sacramentum. Secundò, quia ſi eſſet Sacramentum, & characterem imprimeret, poſſet validè conferri non ſacerdoti, & cùm eſſet Ordo ſuperior ſacerdotio, eminenter contineret poteſtatem ſacerdotij: atqui illa ſunt falſa. ergo non eſt Sacramentum. Tertiò Sacramentum Ordinis confertur in Sabbato, epiſcopatus in dominico. ergo non eſt Sacramentum. Quartò, quia nulla poteſt ipſius certa materia aut forma aſſignari.

41 Secundò, *Durandus in 4. d. 24. q. 2. art. 1. & Caietan. tomo 1. opuſc. tract.* 11. docent nullam ordinationem inferiorem presbyteratu eſſe verum Sacramentum. Primò, quia ſicut baptiſmus datur, vt homo fiat capax ſuſceptionis reliquorum Sacramentorum; ita Ordo eſt inſtitutus vt ſuſcipiens habeat poteſtatem conficiendi Sacramenta: atqui per nullam ex his ordinationibus confertur talis poteſtas, niſi per ordinationem ſacerdotis: ergo hæc ſola eſt Sacramentum: reliquæ autem ſunt ſolùm quædam ſacramentalia, quibus ſuſcipiens præparatur ad ſuſcipiendum ſacerdotium, ſicut catechumenus diuerſis cæremonijs præparatur ad baptiſmum. Secundò, quia character ſolùm imprimitur ad conferendam aliquam poteſtatem ſupernaturalem: atqui per ſolam ordinationem ſacerdotis confertur talis poteſtas. ergo in reliquis non imprimitur character; & conſequenter nec ſunt Sacramenta. Tertiò, quia aliàs eſſent plura quàm ſeptem Sacramenta. Quartò, quia *Anacletus epiſtola 3. c. 2. in fine* ait: *Amplius quàm iſti duo* (ſcilicet epiſcopatus & ſacerdotium) *Ordines ſacerdotum nec nobis à Deo collati ſunt, nec Apoſtoli docuerunt.* Similiter *Damaſus epiſtola 4.* ait: *Quia (vt præfixum eſt) Ordines ſunt duo tantum primi in Eccleſia id eſt Apoſtolorum & ſeptuaginta diſcipulorum,* &c. Ergo reliqui nec à Chriſto inſtituti, nec Sacramenta ſunt. Quintò, quia in omnibus aliis Ordinibus, præſertim diaconatu & ſubdiaconatu nulla videtur eſſe certa materia aut forma, à Chriſto tradita: quia non ſolùm auctores, ſed etiam Concilia, quando de his loquuntur, inter ſe variant. Ergo non ſunt Sacramenta. Sextò, quia ſolùs Epiſcopus poteſt conferre Sacramentum Ordinis: atqui varijs ſimplicibus ſacerdotibus ſæpe fuit conceſſum alios Ordines conferre: vt videbimus dum agemus de Miniſtro huius Sacramenti. ergo non ſunt Sacramenta.

Durand. Caietan. Anacletus. Damaſus.

Tertia ſententia docet, ſaltem ſubdiaconatum ac inferiores Ordines non eſſe Sacramenta. Ita *Magiſter in 4. d. 24. c. Septimus eſt Ordo, in fine.* quocum ſentire etiam videtur *Gratianus in ſuo decreto d. 21. in fine primi §.* Pro eadem etiam citatur *Martinus de Ayala l. de tradit. Apoſtolicis p. 2. c. de Ordine. §. Synodus d. ſilu.* Ratio horum præter dictas eſt: quia cùm in Scripturis ſolùm fiat mentio ſacerdotum & diaconorum, reliqui Ordines videntur ab Eccleſia inſtituti. 42

Magiſter. Gratian. Mart. de Ayala.

Quarta

Quarta ſententia docet omnes maiores Ordines eſſe Sacramenta, non tamen minores. Ita *Nau. c. 21. n. 18. §. Quare probabilis. Michael Medina l. 1. de continentia*, &c. c. 46. & fauet *Soto in 4. d. 24. q. 1. a. 4. concl. 6.* Priorem partem pro ſubdiaconatu præcipuè probant auctoritate communi Theologorum. Secundam verò partem præter rationes iam allatas, quæ in his Ordinibus maximè vim habent, probant primò, quia officia horum Ordinum non videntur requirere in miniſtro ſingularem aliquam ſanctitatem. Nam cum omni ſolemnitate, excepto exorciſmo, vulgò a laicis exerceantur. Secundò, quia videtur durum, ſi dicamus eos peccare mortaliter, qui hos Ordines in peccato mortali ſuſcipiunt. Tertiò, quia hi Ordines non videntur ſemper fuiſſe ijdem in Eccleſia. Nam ab antiquis Patribus variè numerantur, vt oſtendi n. 5.

Nauar. Michael Medina. Soto.

43 CONCLVS. I. Omnino certum eſt ordinationem Epiſcopi eſſe verum & propriè dictum Sacramentum. Ita *Bellarm. l. de Ordine c. 5. P. Valentia hac diſp. 9. q. 1. puncto 4. Altera ſententia eſt*. Et eſt iam ferè communis. Imò *Petrus Soto lect. 4. de Sacramento Ordinis* dicit eam certa fide tenendam eſſe. Et *Michael Medina l. 1. de ſacr. hominum contin. c. 15.* dixit contrarium eſſe periculoſum, *P. Vaſquez d. 240. c. 4.* dicit contrarium ſine graui nota non poſſe teneri.

Ordinatio Epiſcopi eſt Sacramentum. Bellarm. Valent. Petr. Soto. Michael Medina. Vaſquez.

Probatur primò, quia omnia loca Scripturæ, quibus probamus ordinationem eſſe Sacramentum, ac per eam conferri gratiam, loquuntur de ordinatione Epiſcopi. quare ſi hæc non ſit Sacramentum, non poſſumus ex Scripturis probare vllam ordinationem eſſe Sacramentum. quod ſine errore dici nequit. Similiter Patres ex quibus probamus ordinationem eſſe Sacramentum ferè loquuntur de ordinatione Epiſcopi.

44 Secundò, quia *Triden. ſeſſ. 23. c. 3.* cùm docuiſſet ſacram ordinationem eſſe Sacramentum, ſtatim id probat ex cap. 1. 2. ad Timoth. vbi agitur de ordinatione Timothei in Epiſcopum. Et deinde cùm *can. 3.* idem definiuiſſet, *can. 4.* ait: *Si quis dixerit per ſacram ordinationem non dari Spiritum ſanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, Accipe Spiritum ſanctum*, &c. *anathema ſit*. Vbi videtur docere illas ordinationes eſſe Sacramenta, in quibus ab Epiſcopo dicitur, *Accipe Spiritum ſanctum*: præſertim cum ibi expreſſe definiat Epiſcopum hoc non dicere fruſtra, ſcilicet ſecundùm ſenſum hæreticorum, qui ideo dicunt eum hoc fruſtra dicere, eò quòd credant per illa verba non conferri Spiritum ſanctum. Ergo Concilium definit ordinantem per illa verba conferre gratiam: aliàs ea fruſtra, id eſt, ſine vllo effectu diceret. Atqui illa verba dicuntur in ordinatione Epiſcopi: ergo in hac confertur gratia, & conſequenter eſt Sacramentum.

Triden. 2. Timot. 1.

Tertiò prob. ratione. quia in ea ordinatione confertur poteſtas confirmandi, & ordinandi, quæ eſt valdè ſupernaturalis: & ordinatus deſtinatur ad officium valdè difficile, arduum ac excellens in Eccleſia obeundum, ad quæ maxima gratia neceſſaria eſt. quare omnino incredibile eſt ei non eſſe annexam gratiam, cùm hæc annexa ſit etiam ipſi matrimonio, vt coniuges facilius eum ſtatum ſuſtineant.

45 CONCLVS. II. Videtur certum ordinationem diaconi eſſe verum Sacramentum. Probatur primò, quia excepto Durando & Caietano, eſt communis Doctorum ſententia, quorum auctoritas in hac re eſt magni facienda. Secundò, quia, vt patet ex Act. 6. & Rituali Romano, diaconatus confertur per manus impoſitionem dicente Epiſcopo: *Accipe Spiritum ſanctum*, &c. Atqui tam Scriptura 1. ad Timoth. 4. & 2. ad Timoth. 1. & alibi, quàm etiam communiter Patres ſignificant, per manus impoſitionem ab Epiſcopo factam conferri gratiam. Et Trident. ſupra definit Epiſcopum non fruſtra, ſiue ſine effectu inter ordinandum dicere, *Accipe Spiritum ſanctum*. Ergo per eam ordinationem confertur gratia, & conſequenter eſt Sacramentum. Tertiò, quia *Anaſtaſius II. in epiſtola ad Anaſtaſium citata ſuprà numero* 38. expreſſe docet per ordinationem presbyteri & diaconi conferri gratiam Sacramenti. Quartò, quia diaconus ordinatur ad officium valdè ſacrum, nimirum vt ſacerdoti inter celebrandum proximè aſſiſtat; & in neceſſitate, aut iuſta cauſa vrgente ex commiſſione ſacerdotis baptizet, concionetur, & Euchariſtiam adminiſtret: imò olim ex officio ordinario, quando talis vſus in Eccleſia erat, laicis ſanguinem Domini porrigebat. quæ officia valdè diuina ſunt, & omnino requirunt in ſuo miniſtro particularem gratiam, vt benè fiant.

Similiter ordinatio diaconi. Durand. Caietan. Actor. 6. 1. Timot. 4. 2. Timoth. 1. Trident. Anaſtaſ. II.

46 CONCLVS. III. Probabilius eſt ordinationem ſubdiaconi eſſe verum Sacramentum. Probatur, quia paucis exceptis quos citaui numero 41. & 42. alij omnes Doctores id communiter docent, quorum auctoritas hac in re, quam ex ſola traditione poſſumus certò cognoſcere, magni facienda eſt. Secundò, quia cùm ſit probabile omnes ordinationes eſſe Sacramenta, id multò probabilius eſt de ſubdiaconatu, qui alijs eſt magis ſacer. Tertiò, quia cùm ſubdiaconus graue onus ſeruandi continentiam ſuſcipiat, omnino videtur ad id ſingularis gratia in eius ordinatione conferri.

Idem probabilius de ordinatione ſubdiaconi.

74 CONCLVS. IV. Probabile eſt etiam minores ordinationes eſſe Sacramenta. Primò, quia hæc ſententia eſt multo communior inter Doctores ſcholaſticos, vt etiam fatentur qui contrarium docent: præter eos enim quos citaui numero 41. & 41. ferè omnes alij eam tenent quos fusè citant P. *Valentia diſputat. 9. quæſtione 1. puncto 4. §. Tertia opinio. & P. Vaſquez diſputat. 237. cap. 2. num. 3.*

Probabile omnes ordinationes eſſe Sacramenta. Valentia. Vaſquez.

Probatur ſecundò, quia eam videtur inſinuare *Florent. in literis Eugenij*, vbi ait: *Sextum Sacramentum eſt Ordinis, cuius materia eſt illud per cuius traditionem confertur Ordo: ſicut presbyteratus traditur per calicis cum vino & patenæ cum pane porrectionem: diaconatus vero per libri euangeliorum dationem: ſubdiaconatus per calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita traditionem: & ſimiliter de alijs per rerum ad miniſteria ſua pertinentium aſſignationem*. Vbi etſi tantùm definiat ordinationem in genere eſſe Sacramentum, ad cuius veritatem de rigore ſufficeret vnam aut alteram eſſe Sacramentum: tamen dum ſingulas deinde ſubiungit, videtur inſinuare, ea quæ ante de ordinatione in genere dixerat, ſingulis conuenire.

Florentin.

48 Idem inſinuat *Trident. ſeſſ.* 23. vbi cùm c. 2. enumeraſſet omnes Ordines, ſtatim cap. 3. & poſtea can. 3. definit ſacram ordinationem eſſe Sacramentum. Vocat autem ordinationem ſacram, non ea ratione qua ſoli maiores Ordines dicuntur ſacri, ſed quia Sacramentum eſt. Nam aliàs doceret ſubdiaconatum iam magis eſſe Sacramentum, quàm olim fuerit, quando non erat Ordo ſacer. Probant hæc aliqui prætereà ex eo, quòd nulli Ordines poſſunt amitti aut repeti; vnde inferunt ſingulos imprimere characteres, & conſequenter eſſe Sacramenta. Sed ſimili modo probarent conſecrationem Abbatiſſæ eſſe Sacramentum quia repeti non poteſt: quod omni conſecrationi, qua res aliqua Deo dicatur, commune eſt, vt patet etiam in conſecratione templi, calicis, & ſimilium.

Trident.

Ex eo, quod conſecratio non poteſt repeti non probatur cõferre characterem.

49 Ad primam rationem primæ ſententiæ allatam numero 40. nego antecedens. Epiſcopatus enim eſt verus Ordo, licet non ſit diſtinctus à presbyterio, vt oſtendi num. 9. atque ita tantùm ſunt ſeptem Ordines.

Ad ſecundam, nego antecedens. Nam ſicut omnia Sacramenta præſupponunt in ſuſcipiente characterem baptiſmi: ita epiſcopatus præſupponit in ſuſcipiente characterem ſacerdotij. Imò ſi epiſcopatus conſideretur ſecundùm totam & completam ſuam rationem, ipſum ſacerdotium intrinſecè includit: vt dixi numero 9. quare non poteſt dici eminenter continere ſacerdotium. Nam ſi completè accipiatur, includit ipſum formaliter: ſi autem ſumatur præcisè ſecundùm id quod ſacerdotio ſuperaddit, ſic continet minùs excellentem poteſtatem, quàm ſacerdotium: quia nulla poteſtas poteſt homini dari excellentior poteſtate conſecrandi corpus & ſanguinem Chriſti.

Ad tertiam, nego antecedens generaliter eſſe verum. Fallit enim in epiſcopatu, quem Eccleſia propter officij dignitatem voluit in dominico conferri.

Ad quartam reſpondebo dubio ſequenti n. 58.

50 Ad primam rationem ſecundæ ſententiæ, nego maiorem generaliter ſumptam. Nam ſolum ſacerdotium ac epiſcopatus talem poteſtatem conferunt; reliqui verò tantum ſunt inſtituti partim vt alias poteſtates conferant ſacerdotio ſubſeruientes, iuxta dicta dubio 3. partim etiam vt ſuſcipientem paulatim præparent, vt congruè ſacerdotium ſuſcipiat. Nam ſuſcepturum gradum ita eminentem, omninò conuenit priùs varijs modis ſanctificari, idq́ue non ſolùm per quædam ſacramentalia, vt fit in baptiſmo, ſed per vera Sacramenta, quæ & gratiam ſanctificantem conferant, & ſuſcipientem paulatim ad altiorem aliquem gradum promoueant. Vnde longè diuerſa eſt ratio cæremoniarum baptiſmum præcedentium, quæ circa baptizandum non alium finem, aut effectum habent, quàm vt eum ad Sacramenti ſuſceptionem diſponant. Singulæ autem ordinationes habent aliquem finem ac effectum per ſe expetibilem ac intentum, ſcilicet Eccleſiaſticum gradum ac officium, quod ſuſcipienti vnà cum poteſtate illud ritè obeundi conferunt.

51 Ad ſecundam, nego maiorem. quia aliàs ſequeretur, Confirmationem non imprimere characterem, cùm nullam poteſtatem ſimpliciter ſupernaturalem conferat. Nam etſi ſæpe ſit neceſſaria gratia, vt quis reſiſtat omnibus tentationibus, quæ eum poſſent impedire à fide fortiter confitenda, & ſemper ea ſit neceſſaria vt id meritoriè faciat: tamen ſimpliciter eam confiteri non eſt actus ſupernaturalis, & ad id etiam meritoriè faciendum non requiritur ſingularis aliqua poteſtas ſupernaturalis, aut gratia diſtincta ab ea quæ ad alios actus virtutum ſupernaturalium requiritur: quæ facienti quod in ſe eſt, numquam deeſt. Quare vt aliquod Sacramentum conferat characterem, ſufficit quòd ſuſcipientem conſtituat in gradu, ſeu ſtatu aliquo immutabili, præſertim quando ſimul ſpiritualem aliquam poteſtatem tribuit, vt fit in ſingulis Ordinibus.

Ad tertiam plurimi reſpondent, tantùm dici ſeptem Sacramenta. quia omnes Ordines dicuntur tantùm vnum Sacramentum, eò quòd omnes dirigantur ad ſacerdotium, quo tandem vltimò complentur. Sed hoc habet difficultatem. Nam ſacerdotium non perficit aut complèt propriè inferiores Ordines, ſed ipſum ordinatum: ſicut Confirmatio perficit baptizatum, ſine qua *Vrbanus Papa in epiſtola ad omnes Chriſtianos c.* 7. dicit baptizatum non eſſe perfectè Chriſtianum; & tamen hoc non obſtat quominùs hæc ſint diſtincta Sacramenta.

Vrbanus Papa.

Adde, quòd eodem modo deberemus dicere tantum eſſe vnum Ordinem. Quia ſicut ordinationes inferiorum clericorum deſtinantur ad ordinationem ſacerdotis, & in ea aliquo modo complentur: ita omnes inferiores Ordines deſtinantur ad ſacerdotium, & in eo complentur. Imò multo potiore iure omnes Ordines deberent dici vnus Ordo; cùm facilius ſit pluribus ordinationibus compleri integrum Ordinem, quàm plures Ordines vna ordinatione conferri, vt oſtendam n. 52.

Quare Reſpondeo cum *Soto in* 4. *d.* 24. *q. vnica.* §. *Sed nunc de quarto. Maiore ibidem q.* 1. §. *Ad* 3. *dicitur. Almaino q. vnica.* §. *Conſequenter quæritur. &* *P. Vaſquez diſp.* 238. *c.* 4. *n.* 26. hoc Sacramentum non eſſe vnum ſpecie vltima, ſed genere. Dicuntur itaque ſeptem ſolùm eſſe Sacramenta, ſicut dicuntur quatuor virtutes cardinales, quarum aliquæ diuerſas ſpecies ſub ſe continent.

Soto. Maiol. Almain. Vaſquez.

Sacramentum Ordinis eſt ſolum vnum genere.

Qua ratione dicantur ſolùm eſſe ſeptem Sacramenta.

52 Dices, hinc ſequeretur epiſcopatum & presbyteratum eſſe duos diſtinctos Ordines, quia ſunt duo Sacramenta. Reſpondeo, negando ſequelam. Nam propriè loquendo epiſcopatus & ſacerdotium non ſunt Sacramenta, ſed ordinatio Epiſcopi, ac presbyteri eſt verum Sacramentum. Ordinatio autem Epiſcopi prout præcisè dicit rationem perfecti Sacramenti, non includit ordinationem presbyteri, ſed eam in ſuſcipiente ſupponit. Quare vtraque eſt per ſe integrum Sacramentum, cùm ſit integrum ſignum gratiæ ſine reſpectu ad alterum. Epiſcopatus verò, cùm perfectum ſtatum perſonæ ſignificet, intrinſecè omnino includit presbyteratum, ſine quo nequit concipi, atque ita meliùs dicitur vnus Ordo quàm duo: quamuis poſſint aliquo

Sacerdotij & Epiſcopi vnicus eſt Ordo, vtriuſque tamen ordinatio diſtinctum eſt Sacramentum.

modo etiam dici duo, vt oſtendi numero 9.

53. Ad quartam Reſpondeo, Anacletum non dicere abſolutè Chriſtum non inſtituiſſe niſi Ordinem epiſcopatus & presbyterij, ſed ſolùm inſtituiſſe alios Ordines ſacerdotum. quod veriſſimum eſt. Et eodem omnino ſenſu Damaſus loquitur. *Anacl. Damaſus.*

Ad quintam & ſextam reſpondebo dubio 7. & 9.

DVBIVM VII.

Quæ ſit ſingularum ordinationum materia & forma?

54. HAe in re quatuor ſunt præcipuæ difficultates. Prima eſt, vtrùm impoſitio manuum ſit de eſſentia ordinationis ſacerdotalis? Qua in re *Sotus in 4. d. 24. q. 1 a. 4. concl. 5.* cum quibuſdam aliis putat totam eſſentialem ordinationem ſacerdotis conſiſtere in traditione calicis cum vino, & patenæ cum pane, & illis verbis: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium*, &c. *Sotus.*

Probat primò, quia *Concilium Florentinum in literis Eugenij* hanc ſolam materiam & formam commemorat. Secundò, quia *c. Presbyter, de Sacramentis non iterandis* dicitur: *Presbyter & diaconus cum ordinantur, manus impoſitionem, ritu ab Apoſtolis introducto, recipiunt. quod ſi omiſſum fuerit, non eſt aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto tempore ad huiuſmodi Ordines conferendos cautè ſupplendum eſt, quod per errorem fuerat prætermiſſum. Impoſitio* (quædam exemplaria habent, *ſuſpenſio*) *autem manuum debet fieri, cùm oratio ſuper caput effunditur ordinandi.* Vbi manus impoſitio dicitur ab Apoſtolis inducta, & propter eius omiſſionem non eſſe iterandũ Sacramentum: quorum vtrumque eſſet falſum, ſi ipſa eſſet de eſſentia Sacramenti. Tertiò, quia alias ſi Epiſcopus inter ordinandum dum poſt traditum calicem, & verba ſupradicta pronuntiata, ante manus impoſitionem moreretur; ſequeretur ordinatum non habere poteſtatem remittendi peccata: atqui hoc eſt falſum: ergo & id vnde ſequitur. Sed minor hæc non ſolùm gratis a Soto aſſeritur, ſed contra aperta verba ipſius ordinationis, quibus Epiſcopus dum manus conſecrando imponit, diſtinctè aſſerit ſe ei tradere poteſtatem remittendi peccata: & conſequenter infertur ipſum hanc priùs non habuiſſe: quare hoc argumentum alia refutatione non indiget. *Florent. c. Presbyter.*

Contra verò *Bonauentura in 4. d. 24. p. 2. a. 1. q. 4.* videtur totam eſſentiam huius ordinationis conſtituere in ſola impoſitione manuum, & his verbis, *Accipe Spiritum ſanctum*, &c. Ratio eſt, quia huius ſolius fit mentio in *Concilio Carthag. 4. capite 3.* *Bonauent. Carthag. 4.*

55. Secunda difficultas eſt, in quo eſſentialiter conſiſtat ordinatio diaconi? *Michael Medina lib. 1. de continentia ſacror. homin.* putat eam eſſentialiter conſiſtere in traditione ſtolæ, dalmaticæ, & libri euangeliorum, ac verbis quæ Epiſcopus pronuntiat dum ſingula tradit. Sed hæc ſententia non eſt probabilis: quia nec auctoritate, nec probabili ratione nititur. *Michael. Medina.*

Durandus verò *in 4. d. 24. q. 3.* putat eam eſſentialiter conſiſtere in ſola manuum impoſitione ac verbis ei correſpondentibus, idemque videtur ſentire *Hoſius in confeſſ. Polonica c. 52.* quem alij tamen pro alia ſententia citant. Primò, quia *Concilium Carthag. 4. cap. 4.* huius ſolius facit mentionem. Secundò, quia olim in Eccleſia Anicienſi in qua Durandus fuit Epiſcopus, non ſolebat ordinando tradi liber euangeliorum. Tertiò, quia cùm initio Eccleſię fuerunt ordinati diaconi, nondum erat ſcriptus liber euangeliorum: ergo huius traditio non pertinet ad eſſentiam illius ordinationis. *Durand. Hoſius. Carthag. 4.*

Sotus verò ſuprà cum quibuſdam aliis putat eam eſſentialiter conſiſtere in ſola traditione libri euangeliorum, & verbis ei correſpondentibus. Primò, quia huius ſolius fit mentio in Florent. Secundò, quia *cap. Presbyter, citato num. 54.* dicitur manuum impoſitio introducta ab Apoſtolis. Tertiò: quia illud eſt ſolùm de eſſentia alicuius ordinationis, per quod trahitur ordinato certum aliquod officiũ: atqui hoc in ordinatione diaconi fit per ſolam illam traditionem, & dicta verba: ergo hæc ſola ſunt de eius eſſentia. *Sotus. Florentin. c. Presbyter.*

Tertia difficultas eſt, quæ ſit forma & materia ordinationis ſubdiaconi? quia neque ex Pontificali, neque ex vllis Conciliis videtur certa forma poſſe colligi. Materiam verò tam Florentinum, quam *Carthag. 4. c. 5.* aſſignat traditionem calicis vacui cum patena ſuperpoſita. Sed hoc non videtur poſſe dici de materia eſſentiali. quia in initio Eccleſiæ ſubdiaconi non poterant tangere vaſa ſacra, vt multi colligunt ex *Concilio Laodiceno canon. 21.* Quare *Viguerius in ſumma Inſtitut. Theologic. cap. 16. §. 6. verſ. 1. & 2.* putat eam conſiſtere in traditione libri epiſtolarum, eiúſque formam in verbis ei correſpondentibus. Et probatur: quia eodem modo pertinet ad ſubdiaconum tempore ſacrificij cantare epiſtolam, ſicut ad diaconum cantare euangelium: atqui hic ordinatur per huius traditionem: ergo ille ordinabitur per epiſtolarum traditionem. 56. *Florentin. Carthag. 4. Laodicen. Viguerius.*

Quarta difficultas, qualis contractus materiæ requiratur in ordinando? Quidam apud *D. Thomam in ſupplem. quæſt. 34. artic. 5. in 3. argumento*, putant non eſſe neceſſarium, vt ordinandus phyſicè contingat materiam, ſed ſufficere, vt extenſione manuum oſtendat ſe eam ab ordinãte acceptare, quam ſententiam in reſponſione admittit vt probabilem, licet contrariam putet probabiliorem. Idemque docent *Soto in 4. d. 24. quæſt. 1. art. 2. §. Vnum autem. Victoria quæſt. 230. Caietan. in ſumma v. Ordinandi. Albertus & Ledeſma apud P. Henriquez libr. 10. cap. 10. lit. D. & P. Vaſquez diſp. 246. num. 19. & 20.* Aliqui in alio extremo putant ordinandum ſacerdotem non ſolùm debere tangere phyſicè ipſum calicem ac patenam, ſed etiam ipſam hoſtiam. 57. *D. Thom. Soto. Victoria. Caietan. Albertus. Ledeſma. Henriquez. Vaſquez.*

Alij demum volunt ſufficere vt tangat ipſum calicem, etſi non tangat patenam. Ita *Soto & Victoria ſuprà. Sylueſter v. Ordo 2. §. 5. verſ. 4.* & alij. Imò P. Vaſquez ſuprà putat hanc eſſe communem ſententiam eorum qui requirunt contactum materiæ, & eam debere ſic intelligi vt ſit probabilis. *Soto. Victoria. Sylueſter. Vaſquez.*

Materia & forma ordinationis Epiſcopi. Vaſquez.

58. CONCLVS. I. In ordinatione Epiſcopi, materia Sacramenti eſt impoſitio manuum trium Epiſcoporum ſuper caput ordinandi. Forma verò ſunt verba quæ tunc illi tres ſimul proferunt, ſcilicet *Accipe Spiritum ſanctũ*. Ita *P. Vaſquez. diſp. 240. num. 58*. Et apertè omnino colligitur ex 1. ad Timoth. 4. Vbi dicitur Timotheo datam fuiſſe gratiam, *per prophetiam cum impoſitione manuum presbyterij*. Vide dicta numero 36. videtur etiam expreſſa ſententia *Cõcil. Trid. ſeſſ. 23. can. 4.* vbi definit non fruſtra ab Epiſcopo ordinante dici, *Accipe Spiritum ſanctum:* quia per ordinationem confertur gratia: clarè oſtendens hanc conferri per dicta verba. Hæc enim verba non fruſtra dici, nihil eſt aliud, quàm ea habere effectum quem ſignificant: ſicut contrà ea dici fruſtra eſt ea non efficere id quod ſignificant. Sicut fruſtra tibi dicerem, *Accipe hunc librum*, ſi non darem tibi librum quem poſſes accipere.

1. Timoth. 4.

Trident.

59. Dices, Epiſcopus pronuntians ea verba, non ſignificat ſe per ea conferre Spiritum ſanctum, ſed ſolùm oſtendit ſe firmiter credere ordinatum per ordinationem accepturũ Spiritum ſanctum: atque ita vt non fruſtra dicantur, ſufficere vt ordinandus per alias cæremonias, in quibus eſſentia Sacramenti conſiſtat, Spiritum ſanctum accipiat.

Sed hoc dici nullo modo poteſt. Primò, quia eſt aperte contra mentem Concilij, quod intendit docere ideo ea verba non dici fruſtra, quia ſunt efficacia gratiæ: aliàs enim ex illis nullo modò probaret per ordinationem dari Spiritum ſanctum. Nam ſecundùm illam explicationem ad eorum veritatem ſufficeret ordinarum tempore ordinationis ſuſcipere gratiam; ſiue per proprios actus ex opere operantis, ſiue per communionem (quam ſemper ſuſcipit) ex opere operato, etſi nullam gratiam acciperet per ordinationem. quod apertè repugnat menti ipſius Concilij. Secundò, quia illa explicatio apertè repugnat proprietati verborum. Eodem enim modo dicit Epiſcopus, *Accipe Spiritum ſanctum*, in ordinatione Epiſcopi, ſacerdotis & diaconi; ſicut in ordinatione ſacerdotis dicit: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium*, &c. atqui ſine manifeſto errore contra veritatem huius formę nemo poteſt negare per eam tanquam per cauſam partialem, conferri dictam poteſtatem. ergo ſimiliter nemo poteſt negare per iſta alia verba conferri Spiritum ſanctum. Vnde apertè ſequitur ea eſſe partem Sacramenti.

Materia & forma ordinationis ſacerdotis.

60. CONCLVS. II. Ad eſſentiam ordinationis ſacerdotalis pertinent Primò, tanquam materia traditio calicis cum vino, & patenæ cum pane; & tamquam forma hæc verba: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium Deo*, &c. Quia per hæc ordinato traditur vera poteſtas conſecrandi corpus & ſanguinem Chriſti vt patet tum ex ipſis verbis, tum etiam quia pauló póſt vna cum Epiſcopo conſecrat. Secundò, ad eam pertinent impoſitio manuum, quæ poſtea fit à ſolo Epiſcopo, vt materia, & tamquam forma hæc verba. *Accipe Spiritum ſanctum, quorum remiſeris peccata, &c.* Primò, quia per hæc verba verè accipit Spiritũ ſanctum, ac poteſtatem remittendi peccata; vt patet tum ex eorum proprietate, tum etiam ex dictis. Ita *Card. Bellar. c. 9. de Ordine, P. Vaſquez. diſp. 239. c. 3.* & alij. Secundò, quia hoc aperte videtur docere *Carthag. 4. c. 3.* vbi ait: *Presbyter cum ordinatur Epiſcopo eum benedicente, manum ſuper caput eius tenente*, &c. Putant aliqui Concilium hic tantùm loqui de cæremonia accidentali, quia dicit vnà cum Epiſcopo alios presbyteros debere ſimul manus imponere ordinando: quod, vt patet ex Pontificali Romano, fit ante eſſentialem ſacerdotis conſecrationem: Sed hoc dici nequit: quia dum hęc impoſitio manuum fit, Epiſcopus nihil dicit. Concilium autem loquitur de impoſitione quæ fit dum Epiſcopus benedicit, ſiue conſecrat ſacerdotem, quæ eſſentialis eſt: non quidẽ quatenus fit a ſacerdotibus, ſed quatenus fit ab Epiſcopo. Quare mihi omnino perſuadeo, tunc in Eccleſia Africana fuiſſe ritu aliquem accidentalem diſtinctum ab eo quo Eccleſia Romana vtitur: ita vt impoſitionem illam accidentalem quã hæc conſecrationi præmittit, illa tunc ſimul cum eſſentiali coniungeret. Confirmatur concluſ. primò, quia niſi per hanc impoſitionẽ manuum detur gratia ſacramentalis, nec ex vllo Scripturæ loco, nec ex teſtimoniis Patrum poterimus probare eam per hoc Sacramentum conferri, quia & Scripturæ, & antiquiora Cõcilia, ac Patres qui dicunt per ordinationẽ conferri gratiam, communiter dicunt eam conferri per impoſitionem manuũ. Secundò, quia omnes ferè antiqui Patres ordinationẽ vocant impoſitionẽ manuum. Dicere autẽ quòd ſemper loquantur de cæremonia aliqua accidentali videtur incredibile, præſertim cùm quoties hoc Sacramentũ explicant, recenſeant impoſitionem manuum tanquã aliquid quod in ea ferè primarium locũ obtineat, & alterius cæremoniæ vix meminerũt.

Bellarm. Vaſquez. Carthag. 4.

Hinc patet primò, ordinationem ſacerdotis cõſtare duabus partialibus ad perfectam ipſius ordinationem eſſentialiter requiſitis, & per vnãquamq; conferri nouam poteſtatem ſupernaturalem. Quare etiam omnino credendum eſt per vtramque conferri gratiam ſacramẽtalem. Quod confirmatur, quia, vt oſtendi, & patet ex verbis formę, quando ordinato conceditur poteſtas abſoluendi, ſimul ei datur Spiritus S. ſiue gratia ſacramentalis: atqui cùm poteſtas conſecrandi in eo ſit longè excellentior, cumq; hæc priùs perfectè tradatur, non eſt credibile ſimul non infundi gratiam, quæ ſuſcipientem ad tantum munus dignè diſponat. 61.

Ordinatio ſacerdotis continet duas partes.

Vtraque confert gratiam.

Patet 2. poteſtatem conſecrandi perfectè conferri independenter à poteſtate remittendi peccata. quia non ſolùm priùs abſolute confertur ordinato, ſed hic etiam ea vtitur conſecrando cum Epiſcopo, priuſquam illam accipiat. Cõtra communiter DD. aſſerunt poteſtatem abſoluendi inualidè conferri ei, qui poteſtatem conſecrandi priùs non recepiſſet.

Poteſtas abſoluendi eſſentialiter pendet à poteſtate conſecrandi, non tamen contra.

CONCLVS. III. Ad eſſentiam ordinationis diaconi & quidem præcipuè ſpectat impoſitio manuum, cum verbis ei reſpondentibus quia per hæc clariſſimè ſignificatur collatio gratiæ. Ita *Cardin. Bellarm. cap. 9. de Ordine* citans Ledeſmã. *Petrus Soto lect. 5. de Ordine. §. Circa iſta igitur*, & cum aliis *P. Henriquez. libr. 10. cap. 8. num. 2.* Probatur primò argumentis, quibus ſuprà probaui 62.

Quæ ſint de eſſentia ordinationis diaconi.

Bellarm. Ledeſma. Soto. Henriquez.

baut hanc impoſitionem eſſe eſſentialem epiſcopatui,& ſacerdotio.omnia enim etiam hanc concluſionem æqualiter probant.Secundò, quia *D.Dionyſ.cap.5.Eccleſ.hierarch.*expreſsè docet Epiſcopum, ſacerdotem, & diaconum conſecrari per manus impoſitionem. Tertiò, quia apertè illud inſinuat *Carthag.* 4. *cap.* 4. vbi docet Epiſcopum dum ordinat diaconum ei manus imponere. Quòd autem non loquatur de cæremonia merè accidentali, ſed de ea per quam diaconus verè ordinatur, patet ex *can.*5. vbi docet ſubdiacono, dum ordinatur, ideo dari calicem, quia non accipit manus impoſitionem: vbi dum aſſignat differentiam inter ordinationem diaconi & ſubdiaconi, apertiſſimè inſinuat eodem modo illum ordinari per impoſitionem manuū, ſicut hic ordinatur per traditionem calicis & patenæ. Quod tamen non eſt ita intelligendum, quaſi diaconus non etiam verè partialiter ordinaretur per traditionem euangelij;hoc enim repugnat Florentino. nec Carthaginenſe hoc vult docere: ſed ſolùm illam impoſitionem manuum eſſe præcipuam in diaconi ordinatione.quæ omnia magis confirmabuntur ex ſolutione tertij argumenti Durandi.

D. Dion. — *Carthag.* 4. — *Florent. Carthag.* 4. — *Durand.*

63. Hinc patet ſolutio ad primum argumentum Durandi poſitum nu.55. Ad ſecundum Reſpondeo,auctoritatem illius particularis Eccleſiæ nō eſſe tantam, vt nos multum debeat mouere.

Ad tertium quidam reſpondent, Chriſtum initio diſpenſaſſe cum Apoſtolicis,vt poſſent cōferre hunc Ordinem ſine traditione libri euangeliorum. Sed hæc reſponſio habet graues difficultates. Primo,quia ſine vlla ſufficiente ratione talis diſpenſatio aſſeritur, ſolùm ad fugiendam vim argumenti. Secundò, quia per ſe parum videtur credibile Chriſtum inſtituiſſe tale Sacramentum, cuius eſſentialis materia tunc nullibi in rerum natura erat: ita vt tunc nemo poſſet illud prout inſtitutum erat,intra multos annos validè conferre. Tertiò, quia ſi Chriſtus traditionem euangelij voluiſſet eſſe materiam eſſentialem huius Sacramenti, debuiſſet Apoſtolis præcipere,vt ſtatim id conſcriberent, ne vera collatio diaconatus illis eſſet omnino impoſſibilis ſecundùm eſſentialem ritum, quo erat inſtituta. Atqui illud eſſe falſum patet. quia primum euangelium fuit ſcriptum à D.Mattheo anno octauo poſt Chriſti aſcenſionem, vt docet Card.Bellarm.Item tam D.Matthæus,quàm alij Euangeliſtæ ſcripſerunt ſua euangelia ex diuerſis occaſionibus, Deo quidem eos ad hoc inſtigante; ſine vllo tamen Chriſti præcepto. Nullum enim huius exſtat vllibi veſtigium, ſed ex Scripturis ſacris,& Eccleſiaſticis hiſtoriis potiùs contrarium colligitur. Adde, auctores illius reſponſionis velle diaconum directè & præcipuè ordinari ad canendum euangelium tempore 64. ſacrificij. ideoque de eſſentia ipſius ordinationis eſſe traditionem libri euangeliorum. quia per materiam & formam ipſius ordinationis neceſſariò debet ſignificari munus ad quod directè ordinatur. Vnde apertè ſequitur ad eius ordinationem non ſufficere traditionem cuiuſcunque libri euangeliorum, ſed requiri Miſſale,vt etiam patet ex vſu Eccleſiæ. quia per traditionē alterius euangelij non ſignificaretur ipſius officium;neq;etiam ſatis expreſsè ſignificaretur per ipſam formam. quia in ea non exprimitur, quòd debeat legere euangelium tempore ſacrificij. Quartò, non ſolum Apoſtoli, ſed etiam plurimi alij initio Eccleſiæ plurimos ordinarunt ſine traditione euangelij, non ſolùm antequam Matthæus hoc ſcripſiſſet, ſed etiam diu poſt. Nam fideles initio multis locis euangelio caruerunt.quod vel inde patet, quia D. Lucas & D. Marcus,qui non fuerunt Apoſtoli,non videtur aliàs ſcripturi fuiſſe ex aliorum relatione proprium euangelium, ſi habuiſſent euangelium ſcriptum ab Apoſtolo, qui præſens omnia fuit intuitus.Quinto,vel tunc Apoſtoli alijque Epiſcopi ordinando diaconos cōtuliſſent effectum Sacramenti ſine Sacramento; quod videtur incredibile,præſertim tam diu,& à tam variis fuiſſe factum, ſine vlla neceſſitate; cùm Chriſtus potuiſſet facilè ſtatim initio præcipere Apoſtolis,vt euangelia quauis lingua ſcriberēt & per orbem diſpergerent:imò ex ipſa Sacramenti inſtitutione ipſi fuiſſent ad hoc obligati, ne talis diſpenſationis neceſſitas tam diu perſeueraret. Vel cōtuliſſent verum Sacramentum; & hoc dici nequit. Primò,quia fuiſſet diſtinctum Sacramentum ab omni eo quod iam confertur. quia habuiſſet eſſentialem materiam & formam diſtinctam. quod maximè vrget in eorum ſententia, qui in hac cæremonia conſtituunt totam eſſentiam Sacramenti.Secundò, quia verè non fuiſſet Sacramentum, cùm non fuiſſet cæremonia ſtabiliter inſtituta, ſed tantùm pro aliquo tempore: illud autē eſt omnino neceſſarium ad eſſentiam propriè dicti Sacramenti, vt patet ex dictis initio de Sacramentis in genere.

Traditio euāgelij non eſt in hac ordinatione directè a Chriſto præcepta, & diu in Eccleſia nō fuit vſurpata. — *Bellarm.* — *Requiritur iam traditio Miſſalis.*

Reſpondeo igitur cum *Card. Bellarm. cap.* 9. *de Ordine in fine*, Chriſtum inſtituiſſe materiam huius Ordinis in impoſitione manuum Epiſcopi, & traditione alicuius rei, qua diaconi officium deſignaretur. Quænam autem res ei deberet tradi, hoc reliquiſſe determinationi Eccleſiæ, 65. ſicut inſtituit materiam Confirmationis Chriſma ab Epiſcopo benedictum: verba autem quibus illud benedicitur, reliquit Eccleſiæ determinationi,vt docet *P.Suarez.to.3.diſp.33.ſect.2.* Item Chriſtus matrimonij materiam & formam inſtituit conſenſum contrahentium externus verbis aliiſve ſignis expreſſum: hæc autē ſigna non determinauit in particulari,ſed reliquit ea cōmuni vſui, & voluntati contrahentium. Similiter externa confeſſio peccatorum eſt materia pœnitētiæ determinatè à Chriſto inſtituta. Verùm autē hæc facienda ſit verbis an ſcripto,an aliis ſignis, Chriſtus non determinauit. Vnde ex iuſta cauſa, quouis ex his modis etiam licitè fit.

Bellarm. Materia ordinationis diaconi. — *Suarez.*

Item formam cuiuſque Sacramenti inſtituit in genere verba, quæ actionem conferentis ſignificant, v. c. talem hîc & nunc à baptizante ablui in nomine P[illegible], &c. Ipſa autem verba, in particulari,quibus hoc ſignificaretur non inſtituit, ſed hæc reliquit communi vſui cuiuſque linguæ,quæ ideo etiā apud ſingulas nationes diuerſa ſunt. Nam ad illā actionem ſignificandam aliis verbis vtitur Gallus, aliis Italus, aliis Flander, &c. dum vernaculè formam pronuntiant.

Sicut

Qua ratione Chriſtus inſtituerit pro ſingulis Sacramentis determinatam materiam & formam.

Sicut igitur Chriſtus dicta ſigna in matrimonio, & verba in alus omnibus formis Sacramentorum inſtituit quidem determinata ſecundùm rationem ſuam formalem, ſiue ſignificationem, quatenus voluit determinatè eſſe talia, quæ rem certam determinatè ſignificarent: indeterminata tamen ſecundùm eſſe materiale: ita inſtituit partialem hanc materiam diaconatus, (idem docet Bellarm. ſuprà de inferioribus Sacramentis) ſecundùm rationem formalem determinatam, qua ſcilicet determinatè ſignificaretur hîc & nunc ordinato tribui certam poteſtatem Eccleſiaſticam: indeterminatam tamen ſecundùm eſſe materiale, quatenus reliquit in poteſtate Eccleſiæ, per traditionem huius vel illius rei collationem huius poteſtatis ſignificare. Sicut tamen non eſt in cuiuſque poteſtate, per quoduis verbum quiduis ſignificare; ſed hoc pendet à communi vſu: ita non eſt in poteſtate alicuius particularis Epiſcopi; per cuiuſuis rei traditionē illam collationem ſignificare, ſed hoc pendet à determinatione Eccleſiæ, quæ inſtituit vt hoc fieret in diaconatu per traditionem libri euāgeliorum, & verbis ei reſpondentibus; qua non ſignificatur vel ſolùm, vel præcipuum ipſius munus eſſe cantare euangelium: ſed quia inſtrumenta aliorum officiorum non poterant ei tam commodè tradi, per traditionem illius libri ex Eccleſiæ intentione ſignificatur generatim, ipſius officium eſſe, ſacerdoti inſeruire, præſertim in iis quæ ad confeſſionem & adminiſtrationem Venerab. Euchariſtiæ pertinent: vt benè docet *D. Thom. in ſupplemento q. 37. a. 5. ad 5.* Patent hæc omnia ex dictis ſuprà n. 14. 15. 63. 64.

Bellarm.

Qua ratione determinatio materiæ & formæ pendeat ab vſu aut Eccleſiæ conſtitutione.

Quid ſignificetur per traditionē euangelij.

D. Thom.

66. Ad primum argumentum contra ſecundam concluſ. poſitum nu. 54. & contra tertiam concluſionem poſitum n. 55. Reſpondeo, Florentinum nō ſtatuiſſe ibi condere aliquod rituale, aut omnia ad conſecrationem neceſſaria deſcribere: ſed voluiſſe ſolùm aliquid exēpli gratia narrare; & exactiùs ſingula cognoſcere deſiderantes remittere ad ritualia. Facit autem in ordinatione diaconi potiſſimùm mentionem traditionis euāgelij, quia ſtatuerat quantum fieri poterat, aliquam externam materiam pro ſingulis Sacramentis aſſignare.

Ad ſecundum argumentum, contra ſecundā & tertiam concluſionem poſitum num. 54. & 55. reſpondent aliqui, Pontificem illo capite dicere eum ritum ab Apoſtolis introductum, quia ipſi primò eo leguntur vſi eſſe. Sed aliis videtur hæc expoſitio dura: quia ſimili modo poſſet quis dicere Apoſtolos introduxiſſe Confirmationem, & Extremam vnctionem: quia primi hæc Sacramenta contulerunt. Alij igitur aiunt Pontificem ibi non loqui de impoſitione manuum, qua ſacerdoti datur poteſtas abſoluendi à peccaris, ſed de ea quæ fit initio ipſius ordinationis ſimul ab Epiſcopo & duobus ſacerdotibus, quæ eſt tantùm cæremonialis, & de ea quæ fit in ordinatione diaconi, quam putant etiam tantùm eſſe cæremonialem. Sed ſecunda hæc pars à nobis iam

67. eſt refutata: & prior apertè repugnat vltimis verbis capituli, vbi dicitur: *Impoſitio* (alij legunt ſuſpēſio) *autem manuum debet fieri cùm oratio ſuper caput effunditur ordinādi.* Hoc autem in ordinatione ſacerdotis ſolùm fit cùm ei dicitur, *Accipe Spiritum ſanctum, quorum remiſeris peccata*, &c. quam illi fatentur eſſe eſſentialem. In priore autem illa impoſitione Epiſcopus nihil dicit. quare aut prior reſponſio retinenda eſt, aut alia excogitanda.

Reſpondeo igitur, ea verba (*ritu ab Apoſtolis introducto*) non eſſe ipſius Pontificis, ſed Epiſcopi Londonienſis, qui Pontifici propoſuerat hāc quæſtionem; *Vtrùm ſcilicet ordinatio presbyteri aut diaconi, in qua fuiſſet omiſſa manuum impoſitio* (quem ritum, prout putabat, aſſerebat ab Apoſtolis introductum) *deberet repeti.* Cui reſpondet Pontifex, ordinationem non debere repeti (quia ſcilicet multa in ea validè acta fuerant, quæ nō debebant repeti) ſed ea ſolùm eſſe ſtato tempore ſupplenda, quæ fuerant omiſſa. Vtrùm autem ille ritus ſit introductus ab Apoſtolis, an à Chriſto; & an ſit accidentalis an eſſentialis, Pontifex clarè non definit, quia hoc non petebatur: ſed ſolùm docet nihil repetēdum quod validè actū fuerat: & quod erat omiſſum (ſiue eſſentiale id fuerit, ſiue accidentale) cautè eſſe ſupplendum, idq; tempore ad conferendos Ordines ſtatutos. Quibus verbis videtur inſinuare eſſe eſſentiale quod omiſſum erat; quia inſinuat per eius ſuppletionem Ordinem aliquo modo conferri. Vide quæ in ſimili dixi to. 1. q. 72. a. 3. dub. 1. cōcl. 2. vbi explicui caput 1. illius tituli. Vbi idem Innocentius ad ſimilem quæſtionem ſimili modo reſpondit, in qua tamen agebatur de materia eſſentiali, vt ibidem oſtendi.

Priora autem verba huius *c. Presbyter* non eſſe 68.
ipſius Pontificis, ſed eius qui quæſtionem propoſuit, patet ex aliis ſimilibus capitulis, quæ ex decretalibus Pontificum collecta ſunt, in quibus ferè ſemper initio capitis ponitur ipſa quæſtio, prout fuerat ab iis, qui Pontificem conſuluerant, propoſita: quod hîc etiam factum eſſe, licet hoc expreſsè non dicatur, omnino præſumendum eſt.

c. Presbyter.

Ad tertium argumentum poſitum n. 55. contra tertiam cōcluſionem, nego minorem. Nam ſpiritalis poteſtas diacono propria, ei traditur tam per impoſitionem manuum, quàm per traditionem euangelij, licet per hanc apertius ſignificetur.

69.

Materia ordinationis ſubdiaconi.

Florentin. Carthag. 4.

Concl vs. IV. Propria materia ordinationis ſubdiaconi eſt traditio calicis vacui cum patena ſuperpoſita. Ita apertè docent *Conc. Florent. in literis Eugenij, & Carthag. 4. can. 5.* & eſt communis ſententia, nec videtur de ea poſſe dubitari ob dicta Cōcilia. Forma verò ſunt ea verba, quæ Epiſcopus poſtquam ſingulis ordinandis tradidit materiam, omnibus ſimul dicit, ſcilicet, *Videte cuiuſmodi miniſterium vobis traditur.* Ita *P. Vaſquez diſp. 238. c. 5. n. 51.* Probatur, quia hæc verba proximè coniuncta ſunt cum applicatione materiæ, & ſatis aptam cum ea connexionem habent, nec alia aptior forma hîc poteſt reperiri. Nec refert quòd eius prolātio non fiat omnino ſimul dum materia applicatur. quia ſufficit hæc eſſe moraliter ſimul.

Eiuſdem forma.

Vaſquez.

Ad rationē in contrarium poſitam n. 56. reſpondet P. *Vaſquez ſuprà cap. 6. nu. 61.* ſemper ſubdiacono licuiſſe tangere ſacra vaſa, & illo capitulo

Vaſquez. ſemper licuit ſubdiacono tangere vaſa ſacra.

tulo

tulo ei ſolùm prohiberi ne tangat vaſa continentia Chriſti corpus. quod etiam expreſsè docuit *D. Clemens lib. 8. conſtit. c. 21.* Vbi in oratione quam in ſubdiaconi ordinatione Epiſcopus ad Deum fundit, inter cætera ait: *Tribue ei Spiritum ſanctum, vt vaſa ad miniſtrandum tibi facta dignè tractet.*

D. Clem.

70. Qualis contactus materiæ requiratur.

Concl. V. Certum eſt ſaltem de neceſſitate præcepti eſſe vt ordinandus phyſicè tangat materiam quæ ei in ordinatione traditur. Patet ex praxi Eccleſiæ: & quia aliàs ipſe expoſuit ſe periculo ne inualidè ordinetur. Eſt etiam probabilius hoc eſſe neceſſarium vt validè ordinetur Primò, quia eſt communior ſententia. Secundò, quia aliàs materia ei non videtur ſufficienter applicari. Nam cùm hæc conſtat in re phyſica, videtur phyſicum contractum requirere. Et hoc confirmat ſolicitudo, quam omnes prudentes huius Sacramenti miniſtri adhibent vt ordinandus phyſicè materiam tangat.

Vaſquez.

P. Vaſquez diſputat. 246. numero 19. *&* 20. multa contra hanc concluſionem ſubtiliter diſputat, & bene probat. Primò, non eſſe ideo neceſſarium vt ordinandus tangat materiam, vt poſſit dici eius oblationem acceptare: quia hæc acceptatio non eſt neceſſaria ad valorem Sacramenti, vt patet in infantibus, qui validè poſſunt ordinari, & tamen cùm non intelligant quid agatur, non poſſunt eam oblationem acceptare. Item benè probat eum contactum non eſſe neceſſarium in genere ad omnem traditionem. quia varia poſſunt alteri tradi ſine vllo contactu: vt patet vel in contractu matrimoniali, in quo vera eſt mutua traditio corporum, & tamen nullus eſt neceſſarius contactus. Sed inde non ſequitur, ad hanc traditionem in particulari eum contactum non eſſe neceſſarium. Nam ad varias traditiones quædam ſolennitates requiruntur, ſine quibus inualidè fiunt, verb. cauſ. in contractu matrimonij præſentia parochi & teſtium. Potuit igitur Chriſtus ſimiliter hanc traditionem ita inſtituere, vt ſine tali contactu inualidè fieret. Ipſum autem eam ita inſtituiſſe etſi clare demonſtrari non poſſit; ex praxi tamen Eccleſiæ videtur colligi, ex qua magis quàm ex aliis ſpeculationibus hæc res diiudicanda eſt.

71. Quæ ſacerdos tenetur neceſſario tangere dum ordinatur.

Concl. VI. Ordinandus ſacerdos tenetur tangere & calicem & patenam ſaltem ex neceſſitate præcepti; quia hoc expreſsè in Rituali Romano præſcribitur: quia tamen is qui tangit calicem, ſecundùm communem vſum videtur tangere etiam patenam ei impoſitam, eſt ſatis probabile hûc contractum ad valorem Sacramenti ſufficere, & immediatum contractum patenæ tantùm ad maiorem ſecuritatem exigi: præſertim cùm plurimi Doctores hoc tamquam certum doceant. vt patet ex P. Vaſquez ſuprà. Quia tamen hoc non eſt omnino certum, & grauiſſimum eſſet incômodum ſi fortè hic Ordo inualide conferretur; omnino curandum eſt, vt tam calix, quàm patena immediatè tangantur, & grauiter peccaret, qui hoc ſponte omitteret. Optimè tamen docet P. Vaſquez ſuprà; nullo modo eſſe neceſſarium vt ordinandus immediatè tangat ipſam hoſtiam: quia in Rituali, vbi quæ in hoc contractu neceſſaria ſunt exactiſſimè deſcribuntur, illud nullo modo vel leuiter inſinuatur: nec etiam Epiſcopus ordinans, aliiúe miniſtri ſunt ſoliciti vt fiat. Imò cùm ordinandi habeant tunc manus linteo colligatas, difficillimè fieri poteſt vt ipſam hoſtiam ſimul cum calice tangant, præſertim quando habeant digitos breuiores. Quare hoc nullo modo puto neceſſarium. Et confirmatur: quia eodem modo calix cum vino eſt materia illius traditionis ſicut patena cum hoſtia? atqui nullo modo eſt neceſſarium, vt ordinandus tangat ipſum vinum: ergo non eſt etiam neceſſarium vt tangat hoſtiam.

Vaſquez.

Vaſquez.

DVBIVM VIII.

Quis ſit effectus huius Sacramenti?

72.

IN hoc dubio ſecundùm diuerſas ſententias ſuperioribus dubiis explicatas, etiam diuerſimode eſt reſpondendum. Nam qui tenent aliquas ordinationes non eſſe Sacramenta, conſequenter etiam docent eas non conferre gratiam, nec imprimere characterem. quia vtrumq; proprium eſt Sacramentis. Poſita autem veritate ſententiæ, quam du. 6. ſecuti ſumus, ſcilicet ſingulas ordinationes eſſe verum & propriè dictũ Sacramentum, neceſſariò etiam dicendum eſt, per ſingulas conferri gratiam habitualem habẽtem annexas gratias præuenientes ſingulis ordinationibus proprias, iuxta dicta to. 1. q. 62. a. 2. Item ſingulas imprimere characterem illi Ordini reſpondentem. Nam *Florentin. in litteris Eugenij* expreſsè definit Sacramenta nouæ legis conferre gratiam ex opere operato; & ea quæ non poſſunt repeti, imprimere characterem.

Effectus Ordinis quo ad collationem gratiæ, & characteris.

Florent.

73.

Difficultas verò eſt, vtrum ordinatio Epiſcopi imprimat characterem diſtinctum à ſacerdotali? *Michael Medina l. 1. de ſacr. hom. continentia* id abſolutè affirmat: quia putat characterem eſſe potentiam phyſicam operandi illum effectum ad quem confertur. Cùm igitur Epiſcopo conferatur diuerſa poteſtas, debet ei imprimi diuerſus character: Sed hoc argumentum & falſum ſumit, vt patet ex dictis tom. 1. q. 63. a. 1. & 2. vbi oſtendi characterem non eſſe phyſicam potentiam operandi, ſed tantùm moralem; & eius cõſequentia nulla eſt, nam eadem potentia etiam phyſica poteſt ad diuerſos actus ſufficere, & modò eſſe expedita ad vnum, modò ad alium. *P. Vaſquez* verò *diſp. 240. nu.* 54. putat characteri ſacerdotali per ordinationẽ epiſcopalem nihil accedere, niſi relationem deſtinationis diuinæ, qua ad aliud officium deſtinatur. Ratio eius eſt, quia character non eſt potentia operatiua. Et eodem modo *diſp. 239. nu.* 57. philoſophatur de charactere ſacerdotali, quatenus reſpicit in eo duplicem poteſtatem, & duplicem partialem ordinationem. vult enim totum integrè imprimi in priore ordinatione.

Michael. Medina.

Vaſquez.

74. Probabile eſt ſacerdotalem characterem phyſicè augeri in Epiſcopo. Bellarm.

Alij verò docent characterem ſacerdotalem tam quando datũr ei poteſtas abſoluendi, quàm quando poſtea ordinatur Epiſcopus, phyſicè augeri. Ita *Card. Bellarm. de Ordine c. 5. in fine,* & alij,

Pro-

Probatur, quia etſi character non ſit poteſtas operandi phyſica, eſt tamen poteſtas moralis, quatenus eſt verum ſignum poteſtatis, quæ in ordinatione traditur, Cùm igitur poteſtas per illas ordinationes verè augeatur, debet etiam character augeri: quia eadem res eodem modo ſe habens ſemper idem ſignificat.

Dices, ſufficere quòd à Deo deſtinetur ad diuerſa ſignificanda. Sed hoc dici nequit: quia ſi hoc ſufficeret, ſequeretur per collationem diuerſorum Ordinum non debere imprimi diſtinctos characteres: quia eodem modo ſufficiet primò impreſſum per ſubſequentem ordinationem à Deo extendi ad diuerſam poteſtatem ſignificandam. Illud autem nullo modo dici poteſt. Quòd tamen per dictas ordinationes non imprimatur diſtinctus character inde colligitur, quia non confertur diſtinctus Ordo, ſed prior perficitur. quare non eſt opus diſtincto charactere, ſed vt prior perficiatur. Quamuis autem ſententia P. Vaſquez facile poſſit defendi, hæc tamen videtur probabilior. Vaſquez.

DVBIVM IX.

Quis ſit Miniſter huius Sacramenti?

75. HAc in re inter omnes Catholicos conuenit ſolum Epiſcopum eſſe ordinarium Miniſtrum huius Sacramenti. Hoc enim apertè definierunt *Concil. Florent. in literis Eugenij, & Trident. ſeſſ. 23. can. 7.* vbi damnat hæreticos dicentes, Miniſtros Eccleſiæ debere conſtitui per populum & Magiſtratus laicos, in quo etiam nituntur hæreticos fundamento, ſcilicet ſacram ordinationem non eſſe verum Sacramentum, nec per eã conferri aliquam ſupernaturalem poteſtatem. quod ſatis refutaui num. 34. & apertè repugnat conſenſui totius ab initio Eccleſiæ, vt oſtendi num. 24. quare non eſt opus hos pluribus hîc refutare. (Florent. Triden.)

76. Difficultas igitur eſt primò, vtrùm Epiſcopus excommunicatus, hæreticus, aut degradatus poſſit validè Ordines cõferre? *Gratianus cauſa 9. q. 1. initio. & Palea ſiue Protopalea ibidem c. 2.* id negant Primò, quia *D. Gregorius lib. 3. epiſtola 20.* ait: *Nos conſecrationem dicere nullo modo poſſumus, quia ab excommunicatis eſt hominibus celebrata.* Secundò, quia *Innoc. 1. epiſtola 18. ad Alexand.* loquẽs de clericis Arianis ait: *Quoniam quibus ſolum baptiſma ratum permittimus (quod vtique in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti percipitur.)* Et infrà: *Nec dare eius* (ſcilicet Spiritus ſancti) *plenitudinem poſſunt (quæ maximè in ordinationibus operatur) qui per impietatis ſuæ perfidiam fidem Domini perdiderunt.* Tertiò, quia *Damaſus epiſtola 4.* ait per illicitam manus impoſitionem vulnerari caput ſuſcipientis. & ſubdit: *Reiterari neceſſe eſt, quod legitimè actum aut collatum minimè probatur.* Quartò, quia *D. Leo epiſtola 40. ad Anatolium c. 1. aliàs 2.* ait: *Aliter enim in Eccleſia Dei, quæ corpus eſt Chriſti, nec rata ſunt ſacerdotia, nec vera ſacrificia, niſi in noſtra proprietate natura verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati Agni ſanguis emundet.* (Gratian. D. Greg. Innoc. I. Damaſus. D. Leo.)

77. Secunda difficultas eſt, vtrùm ex commiſſione ſummi Pontificis ſimplex ſacerdos poſſit Ordines conferre præſertim maiores? Nam minores poſſe ita conferre ſatis conſtat ex praxi Eccleſiæ, & *Trident. ſeſſ. 23. c. 10. de reformat.* Vbi apertè admittit Abbates quoſdam ex ſummi Põtificis priuilegio poſſe ſuis Religioſis conferre primam tonſuram & minores Ordines. Nec hinc ſequitur horum collationem non eſſe verum Sacramentum: ſicut ex eo quòd ſimplex ſacerdos ex commiſſione Pontificis poſſit conferre Confirmationem, non ſequitur hanc non eſſe Sacramentum. (Ex Pontificis commiſſione ſimplex ſacerdos confert minores Ordines. Trident.)

78. In hac igitur difficultate prima ſententia docet ſimplicem ſacerdotem ex commiſſione Põtificis poſſe conferre omnes Ordines excepto epiſcopatu: quem omnes, qui credunt Epiſcopum iure diuino eſſe maiorem presbytero, concedunt nullo modo poſſe à presbytero conferri: quia maior non poteſt benedici a minore. Ita *Gloſſa in cap. Peruenit 95. diſt. & Angelus in ſumma v. Ordo 2. n. 2.* & quidam alij. Probant primò, quia poſito quòd Ordines minores ſint Sacramentum, nulla videtur ratio cur ſummus Pontifex, qui horũ collationem poteſt committere presbytero, non poſſit eidem committere collationem maiorum. Secundò, quia *Florent. in literis Eugenij* ſolùm dicit Epiſcopum eſſe ordinariũ Miniſtrum huius Sacramẽti: ergo inſinuat ex commiſſione Pontificis poſſe eſſe presbyterum. Tertiò, quia in *Concil. Antioch. cap. 10.* dicitur: *Nec presbyterum verò nec diaconum audeat* (ſcilicet Chorepiſcopus) *ordinare præter conſcientiam* (ſiue conſenſum) *Epiſcopi, cui ipſe cum poſſeſſione ſubiectus eſt.* Vbi apertè innuitur Corepiſcopos ex conſenſu Epiſcopi poſſe etiam presbyteros ordinare. Atqui Chorepiſcopos nõ fuiſſe veros Epiſcopos apertè videtur docere *Damaſus epiſt. 4.* (Gloſſa. Angelus. Florentin. Concil. Antioch. Damaſus.)

79. Secunda ſententia docet, ſimplicem ſacerdotem ex commiſſione ſummi Pontificis poſſe ſaltem diaconos & ſubdiaconos ordinare. Quia Innoc. VIII. anno 1489. conceſſit Abbati Ciſtercienſi, vt ſui Ordinis monachos poſſet ſubdiaconos & diaconos ordinare. Cuius verba recitat *P. Vaſquez hîc diſp. 243. n. 39.* aitque hoc priuilegium inter cetera exſtare in collegio noſtro Complutenſi. Similiter Victoria dicit ſe vidiſſe bullam, in qua Abbatibus Ciſtercienſibus concedebatur, vt poſſent ſuos Religioſos ordinare ſubdiaconos. Similis bullæ meminit *Nauar. l. 5. conſilio 13.* (Innoc. VIII. Vaſquez. Valentia. Nauar.)

80. Tertia difficultas eſt, quinam poſſint conſecrare Epiſcopum?

Qua in re communiter omnes docent, eum nullo modo poſſe conſecrari ab eo, qui non eſt Epiſcopus, tum quia maior à minore nequit benedici: tum quia nullum exſtat veſtigium, vnde contrarium poſſemus colligere. *Hoſtienſis* tamen *apud Silueſt. v. Conſecratio 1. n. 1.* docet ex commiſſione Pontificis eum poſſe conſecrari à presbytero: ſed ſine vllo fundamento hoc dici, ideoque ab aliis communiter negatur. (Hoſtienſis. Silueſter.)

81. Secundò, omnino certum eſt ſaltem ex conſtitutione Eccleſiæ requiri tres Epiſcopos, vt vnus conſecretur. Difficultas tamen eſt an hoc ſit ita eſſentiale, vt non poſſit validè conſecrari ab vno? *Paludan. apud Silueſt. ſuprà* id negat, cui ipſe (Paludan. Silueſter.)

videtur

1. can. Apoſt.

videtur conſentire. Primò, quia 1. can. Apoſtolorum dicitur, Epiſcopum debere à duobus vel tribus ordinari. Ergo tres nõ ſunt neceſſarij. Secundò, quia in *Concil. Arauſicano* 1. *can.* 21. ſtatuitur vt ſi duo aliquem inuitum ordinarint Epiſcopum, vterque deponatur, & ordinatus ſubſtituatur in locum vnius ordinantis, & aliquis alius ordinetur in locum alterius ordinantis. Vbi dum dicit ita ordinatum in locum alterius debere ſubſtitui, nullam faciendo mentionem ordinationis, videtur ſentire eum priùs validè ordinatum eſſe. Tertiò, quia D. Gregorius, vt habetur in eius reſponſionibus ad Auguſtinum, huic conceſſit, vt in Anglia ſolus ordinaret vnum aut alterum Epiſcopum, donec eſſent plures, qui ſimul poſſent alios ordinare. Quartò, quia, vt docet Silueſter ſuprà citans Hoſtienſem & Goffredum, vnus Epiſcopus totam cõſecrationem conficit, & alij ſunt tantùm coadiutores. quod videtur etiam colligi ex Pontificali Romano, in quo vnus ſolus dicitur conſecrator, reliqui verò aſſiſtentes. Vnde ſequitur illum ſolùm eſſe de eſſentia, alios verò duos tantùm ſolemnitatis cauſa adhiberi.

Arauſic. 1. — D. Gregor. — Silueſter. Hoſtienſis. Goffredus.

82 Contra hæc tamen facit primò, quòd ab ipſis Apoſtolorum temporibus, vt apertè colligitur ca 1. *ad Timoth.* 4. *v.* 14. & expreſsè docet *Anacletus epiſtola* 2. fuerint neceſſariò requiſiti tres Epiſcopi ad vnius conſecrationem. Vnde videtur omnino conſequens, hoc à Chriſto fuiſſe inſtitutum, & conſequenter eſſe eſſentiale. Quod etiam apertè confirmat *Anicetus Papa in ſua epiſtola poſt initium*: vbi cùm dixiſſet D. Iacobum à D. Petro, Iacobo, & Ioanne fuiſſe ordinatum Ieroſolymorum Epiſcopum, ſubdit: *Si autem non minùs quàm à tribus Apoſtolis tantus vir fuit ordinatus Epiſcopus: patet profectò eos formam inſtituente Domino tradidiſſe: non à minùs quàm a tribus Epiſcopis, Epiſcopum ordinari debere.* Vbi expreſsè dicitur Apoſtolos hanc formam ordinandi Epiſcopos nobis tradidiſſe ex inſtitutione Chriſti. Secundò, quia *Damaſus epiſtola* 4. intendens probare Chorepiſcopos non poſſe conferre Ordines eo quòd non eſſent Epiſcopi, ait: *Quòd enim Epiſcopi nõ ſint qui minùs quam à tribus ſunt ordinati Epiſcopis, omnibus patet.* Vbi cùm ex eo quòd Chorepiſcopi ordinentur ab vnico Epiſcopo, intendat probare eos nullo modo eſſe veros Epiſcopos, & conſequenter nullum munus Epiſcopi poſſe validè obire; videtur omnino velle docere, Epiſcopum nullo modo poſſe validè ab vnico Epiſcopo conſecrari. Idem ſimili modo docet *Ioannes III. epiſtola ad Epiſcopos Germaniæ & Galliæ.* Vnde Concilium Regienſe ait, canones definire irritam eſſe ordinationem Epiſcopi, quam pauciores quàm tres Epiſcopi faciunt.

1. Timot. 4. A tempore Apoſtolorum fuerunt requiſiti tres Epiſcopi ad vnius conſecrationem. — Anacletus. — Anicetus. — Damaſus. — Ioann. III. — Concil. Regienſe.

83 Ob has rationes *Card. Bellar. l.* 4. *de notis Eccleſiæ c.* 8. *ante medium, & P. Vaſquez. hic diſp.* 243. *c.* 6. *n.* 63. docent primò, Epiſcopum ordinariè omnino inualidè ab vnico Epiſcopo conſecrari. Secundò, ex diſpenſatione Pontificis id validè fieri poſſe, ſicut presbyter ex eiuſdem diſpenſatione validè confirmat.

Bellarm. Vaſquez.

Ad primam autem rationem n. 81. contra priorem huius ſententiæ partem allatam reſpondent, Quod ibi dicitur Epiſcopum debere à duobus aut tribus ordinari, intelligendum eſſe, quòd debeat ordinari à duobus vel tribus, præter ipſum Metropolitanum, qui præſupponitur neceſſariò debere adeſſe; atque ita vt minimum ordinabitur à tribus. Quæ reſponſio videtur ſatis difficilis. nam nullum in verbis canonis habet fundamentum. Videtur tamen neceſſaria, quia reſponſio alia quæ ſatisfaciat, non videtur poſſe adferri, vt benè oſtendit Vaſquez ſuprà. Qui etiam ad ſecundam bene reſpondet, Concilium Arauſicanum nullo modo velle talem ſubſtitui in locum ordinantis ſine noua ordinatione: ſed ſupponere eum debere ſecundò ordinari. Tertia verò ratio & falſo nititur fundamento, & ſolùm probat ſecundã partem illius ſententiæ. Ad quartam verò negandum eſt, totam conſecrationem ſecundùm eſſentialia ab vno ſolo perfici. Quia Pontificale Romanum apertè docet, tres Epiſcopos debere ſimul imponere manus ſuper caput conſecrandi, & dicere: *Accipe Spiritum ſanctum*: in quibus, vt oſtendi n. 58. eſſentialis materia & forma huius conſecrationis conſiſtunt. Quare dum ibidem vnus ſolus vocatur conſecrans, & reliqui duo dicuntur aſſiſtentes, id ſolùm ideo fit, quia ille vnus præcipuus eſt, & omnes cæremonias maxima ex parte per ſe ſolus facit.

Vaſquez. Arauſicanum.

Conclvs. I. Certum omnino eſt Epiſcopum excommunicatum, hæreticum, aut degradatum validè conferre Ordines. Ita *D. Thom in d.* 25. *q.* 1. *a.* 2. *in corpore, Scotus ibidem q.* 1. *§. de ſecundo articulo*, & cum iis communiter Theologi: & apertè patet ex dictis tom. 1. q. 64. a. 9. Vbi cum D. Thoma oſtendi hæreticos validè omnia Sacramenta adminiſtrare, modò habeant Ordinem ad id requiſitum, & vtantur legitima materia & forma. Ratio eſt: quia efficacia Sacramenti non pendet à fide aut bonitate Miniſtri, ſed ex ſola inſtitutione, & meritis Chriſti. Et ſicut character Sacramenti per nulla ordinati ſcelera, aut Eccleſiaſticam poteſtatem poteſt vnquam deleri: ita nec poteſtas per eum ſignificata, quæque per Sacramentum diuinitus confertur, poteſt vlla ratione quàm diu ordinatus viuit, ab eo tolli. Cuius nulla eſt alia ratio, quàm voluntas Chriſti id ita inſtituentis, ne, ſi hæc poteſtas penderet à fide vel meritis ipſius Miniſtri, eſſemus ſemper dubij de valore Sacramentorum. 84

Epiſcopus excommunicatus aut degradatus validè ordinat. D. Thom. Scotus.

Nota cum *Vaſquez. diſp.* 243. *num.* 21. Etſi poſito quòd minores Ordines ſint ſolùm aliquid ſacramentale, poſſit Eccleſia Epiſcopo excommunicato, aut degradato auferre poteſtatem eos conferendi, de facto tamen id non facere, ne fortè ſi (vt probabilius eſt) ſint Sacramenta, irritè hanc poteſtatem iis auferat.

Vaſquez.

Ad primam & ſecundam rationem contra nos allatam n. 76. Reſpondeo tam Gregorium quàm alios Patres ſæpe dicere, ordinatos ab hæreticis aut excommunicatis non conſecrari, ſed fœdari, aut nullam accipere poteſtatem: quia etſi tales verum Sacramétum & poteſtatem Ordinis accipiant, per illud tamen magis inquinantur quàm ſanctificentur, nec vnquam poſſunt legitimè ſua poteſtate vti. In iure autem ſæpe dicitur quis id facere non poſſe, quod licitè facere nequit. Similimodo Innocentius dicit, clericis Arianis ſolum baptiſma ratum eſſe permitti: quia nimirum poſt conuerſionem permittitur illis vti poteſtate percipiendi alia Sacraméta omnibus Chriſtianis 85

D. Gregor. Qua ratione Patres dicant hæreticos non conſecrare ordinandos. — Innoc.

communia, quæ in baptiſmo cōfertur. Nullo autem modo permittitur iis vti poteſtate Ordinis.

Ad 3. Reſpondeo, hoc nihil facere ad rem. quia Damaſus ibi ſolùm agit de ordinatis à Chorepiſcopis, quos negat eſſe veros Epiſcopos, aut habere poteſtatem ordinandi. Quare non eſt mirum ſi tales debeant ſecundò ordinari.

Similiter quartum etiam nihil facit ad rem. Primò, quia non agitur ibi de ordinatis ab hæreticis, ſed de iis, qui poſt ordinationem erant lapſi in hæreſim, quos Pontifex iubet priùs confiteri veram fidem, antequam priſtino ſtatui reſtituantur. Secundò, quia D. Leo verbis ibi citatis non (D. Leo.) docet (vt aliqui putant) apud hæreticos non eſſe rata ſacerdotia, aut vera ſacrificia: ſed hæc neque apud ipſos, nec apud nos eſſe poſſe, ſi, vt Eutychiani aſſerebant, Chriſtus nec noſtram naturam verè aſſumpſerit, nec verum ſanguinem pro nobis fuderit: quia ſcilicet ea ratione, nec ipſe Chriſtus fuiſſet verus Pontifex (nam ad hoc neceſſa- (Heb. 5.) rium eſt, vt ſit verus homo, vt patet ad Heb. 5.) nec eſſet vlla hoſtia, quæ aut in cruce fuiſſet oblata, aut in altari poſſet offerri, ſi Chriſtus veram carnem non habuiſſet. Hunc eſſe ipſius ſenſum, apertè ex verbis patet.

86 CONCLVS. II. Pontifex non poteſt diſpenſare, aut vt non ſacerdos Sacramentum Ordinis conferat; aut non Epiſcopus ordinet ſacerdotem. Prior pars eſt communis omnium DD. Nam etſi ſecundū eorum ſententiam, qui negant minores Ordines, aut etiam ſubdiaconatū eſſe Sacramentum, Pontifex ſine dubio poſſit horum collationem committere non ſacerdoti: tamen omnes negant eum poſſe committere non ſacerdoti vllam ordinationem, quæ ſit verū Sacramentum. 2. pars paucis exceptis eſt etiā communis omnium Doctorum in 4. d. 25. Ita *D. Tho. q. 1. a. 1. ad 3. Palud. a. 2. Richard. a. 1. q. 1. Sotus q. 1. a. 1. concl. 1. Durand. q. 1. a. 2.* & alij communiter. Et qui contrariū ſentiunt fere nituntur erroneo fundamēto, quòd ſcilicet Epiſcopus ſolo iure humano ſit maior preſbytero.

(Non ſacerdos nullum, non Epiſcopus ſacerdotem ordinare non poteſt etiam Pontifice diſpenſante.)

(D. Thom. Paludan. Richard. Sotus. Durand.)

Prob. 1. ex communi DD. auctoritate, quæ in re quæ pendet ex traditione, maximi facienda eſt.

Secundò, quia nullum omnino exſtat exemplum, quo vnquam fuerit aut non ſacerdoti commiſſa collatio vllius Ordinis; aut non Epiſcopo collatio ſacerdotij: vt patebit ex ſolutione contrariorum argumentorum. hoc autem eſt valde magnum argumentum hanc poteſtatem in Eccleſia non eſſe.

87 Tertiò 2. pars probatur, quia eſt maxima differentia inter ſacerdotiū & inferiores Ordines. Primò, quia in illo confertur poteſtas maximè ſupernaturalis, quia maior homini concedi nequit: & conſequenter poteſtas conferendi hanc poteſtatem debet eſſe omnino ſupernaturalis & valdè excellens. Sicut igitur poteſtas ſacerdotalis propter ſuam eminentiam omnino exigit, vt conferatur per aliquod Sacramentum: ita etiā poteſtas conſecrandi ſacerdotem exigit ita conferri, nec vllo modo decet, vt alicui conferatur per nudam Pontificis commiſſionem. Secundò, quia ſacerdotes conſecrantur, vt cum Epiſcopo regant Eccleſiam, eique filios ſpirituales generent, ac peccatores Deo reconcilient, atque ita vt ſint patres & duces fidelium: tales autem conſtituere ac generare non poteſt aptè conuenire, niſi principibus Eccleſiæ, qui in ea ſtatum omnino perfectum obtinent, quales ſunt Epiſcopi ſoli. quare videtur etiam omnino cōueniens, vt hoc à Pontifice non poſſit alteri cōmitti, præſertim cùm Apoſtolus ad Heb. 7. doceat minorē debere à maiore benedici. (Heb. 7.)

88 Et hinc patet ſolutio ad 1. argumentum contrarium allatum nu. 78. Adde, hanc differentiam maximè pendere ex ſolá Chriſti inſtitutione, quam ex traditione Eccleſiæ, & communi DD. ſenſu debemus colligere.

Ad 2. Reſpondeo, Concilium ita loqui propter Ordines minores, quos probabile eſt eſſe Sacramentum: & tamen conſtat eos ex commiſſione Pontificis poſſe à non Epiſcopo conferri.

Ad 3. Reſpondeo, illos Chorepiſcopos, de quibus agit Concilium, fuiſſe verè ordinatos Epiſcopos: de iis enim ibi dicitur: *Quamuis manus impoſitionem Epiſcoporū perceperint, & vt Epiſcopi conſecrati ſint.* Vbi illud, *vt Epiſcopi*, &c. nō ſignificat eos non fuiſſe verè Epiſcopos conſecratos, ſed ſignificat eos eodem modo fuiſſe conſecratos, ſicut conſecrantur alij, qui abſolutè dicuntur Epiſcopi. Quod clarè inde patet: quia dicuntur ordinati per impoſitionem manus Epiſcoporum, quod (Damaſus.) ſolis veris Epiſcopis conuenit. Vnde etiam *Damaſus epiſtola 4. ante medium*, etſi neget Chorepiſcopos communiter, quia ab vno ordinabantur, fuiſſe Epiſcopos veros, tamen hos de quibus Concilium hîc agit, ex eo quòd acciperent impoſitionem manuum Epiſcoporum, infert accepiſſe veram ordinationem epiſcopalem, licet omnino illicitè & contra canones, qui prohibent in villis Epiſcopos ordinari, ſicut illi ordinabantur: (Conc. Antioch.) ideóque pluribus illum canonem Concilij Antiocheni ibidem reprehendit tanquam conſtitutionibus Eccleſiæ contrarium. 89

(Conc. quinoſextum. Canones ſynodi ſextæ dicti ſpurij.)

Conantur quidam dicto canoni conciliare auctoritatem ex *can. 2. Concilij ſexti generalis, vel potius quinioſexti*, vbi Concilium Antiochenum cum aliis approbatur. Sed tam illud Concilium, quàm eius canones infirmiora ſunt, quàm vt poſſint aliis robur addere. Quare ſicut illud Concilium fuit contra omnem maiorum morem congregatum: ita in eo conſtituta nunquam fuerunt ab Eccleſia recepta; præſertim cùm in iis multa antiquis Eccleſiæ conſtitutionibus repugnent; præſertim quæ ſtatuuntur can. 13. contra cælibatum ſacerdotum. Item can. 38. in quo ſtatuitur, vt quando aliqua ciuitas maiorem à Rege accipit dignitatem, dignitas ſtatus Eccleſiaſtici ſequatur dignitatem ſtatus ciuilis. Vbi illius auctores id vnum moliuntur ſtabilire, quod toties Romani Pontifices malè fundatum euerterunt: vt ſcilicet Epiſcópus vrbis in qua habitaret Imperator, eſſet primus poſt Romanum.

Nec his obſtat, quòd quidā Pontifices aliquando aliquos ex his canonibus citarunt: quia id tantùm fecerunt, quando agebant contra Græcos, vt eos propriis armis confoderent. Quare eodem modo Pontifices citarunt eos canones, ſicut (Actor 17. Tit 1.) Apoſtolus *Actor. 17. v. 28. & ad Titum* 1. v. 12. citauit Aratum & Epimenidem. Sicut igitur Apoſtolus ideo non approbauit vt vera, omnia quæ dicti Poëtæ dixerunt; ſic nec Pontifices probarunt vt bona, omnia quæ dicti canones continent, quos

ne qui

Baronius.

hæ quidem aliæ ſedes Patriarchales vnquam receperunt: vt docet *Card. Baron. tom. 8. ſub finem anni* 692. vbi pluribus hos canones refutat.

Adrian. I. c. Sextam.

Dices, Adrianus I. vt habetur *c. Sextam ſynodum d.* 16. ſextam ſynodum cum omnibus canonibus eius approbat; qui non poſſunt eſſe alij quam hi.

Gratian.

Reſpondeo, Gratianum non ponere ibi verba Adriani ſed ſua. In epiſtola quidē Adriani ad Theraſium habentur hæc verba: *Quòd in ſexta ſynodi diuinè & legaliter prædicatis canonibus recipiuntur pictura illa*, &c. Sed hæc verba non ſunt Adriani. Nam ipſe ibidem dicit ſe ea citare ex epiſtola quam Theraſius ad ipſum ſcripſerat: quæ quidem non refutat ſed laudat: quia apertè errorem Græcorum, quem Adrianus impugnabat, conuincebant: nec tunc tempus erat illos canones refutandi.

Diſpenſante Pōtifice presbyter confert ſubdiaconatum. Conc. Meldenſ. Gelaſius I.

90 CONCLVS. III. Omnino probabile eſt Pontificem poſſe concedere ſimplici ſacerdoti vt ordinet ſubdiaconum. Id probant primò allata n. 79. Secundò, apertè colligitur ex *Concilio Meldenſi can.* 44. & ex *Gelaſio I. epiſtola* 1. *c.* 8. vbi loquens de presbyteris ait: *Nec ſibi meminerint vlla ratione concedi ſine ſummo Pontifice ſubdiaconum, acolythum iuſ habere ordinandi.* Vbi expreſsè indicat eos cum venia ſummi Pontificis poſſe dictos ordinare.

91 CONCLVS. IV. Quòd ſi certò conſtaret priuilegium citatum n. 79. eſſe verè datum Ciſtercienſibus à Pontifice: non eſſet dubitandum, quin ipſe poſſit concedere presbytero facultatem ordinandi diaconum: quia cum iniuria aliqua Sedis Apoſtolicæ diceretur Pontificem in re tam graui errasse. An autem certò credendum ſit illud priuilegium verè à Pontifice datum eſſe, habet aliquam difficultatem. Quia ſi illis Abbatibus vnquam fuiſſet conceſſum tale priuilegium, nullum debet eſſe dubiū, quin eo ſemper, quamdiu potuiſſent, fuiſſent vſi: quod vix eſt credibile eos feciſſe. Primò, quia cùm ille vſus fuiſſet publicus, nòn potuiſſet ita vulgò omnes latere, cùm tamen ſatis appareat ex iis, qui de hac quæſtione ſcripſerunt, tam illud priuilegium, quàm eius vſum fuiſſe hactenus vulgò ignoratum. Secundò, quia nulla eſt cauſa, cur illi Abbates poſt Concilium Tridentinum deſiiſſent illa facultate vti. Primò, quia in Francia, vbi Abbatiæ illæ deſignatæ ſunt conſtitutæ, hactenus Tridentinum

Trident.

nō fuit receptum, niſi in rebus pauciſſimis, idque ſatis recenter. Secundò, quia nullibi in toto Concilio tale priuilegium vllo modo reuocatur, imò nec *ſeſſ.* 23. *c.* 10. *de reform.* vbi priuilegia Abbatum in collatione minorum Ordinum reſtringuntur, nec vllibi alibi vlla fit mentio talis priuilegij, aut vſus ipſius. Quare videtur Concilium illud omnino ignoraſſe. quia aliàs vix videtur credibile quòd nullam ipſius vel leuiter ſaltem feciſſet mentionem: cùm tamen dicto capite potuerit videri neceſſarium eius meminiſſe. Ex altera tamen parte durum eſt negare fidem dicti codicis Complutenſis, in quo illud priuilegium habetur. Quare aliis quid hac in re ſit dicendum, iudicium relinquo.

An vnus Epiſcopus poſſit alium conſecrare.

92 CONCLVS. V. Non eſt improbabile ex commiſſione ſummi Pontificis fieri poſſe vt vnicus Epiſcopus validè alium conſecret. Item probabile eſt ſine eiuſmodi commiſſione id inualidè fieri: ſicut ſimplex ſacerdos ex diſpenſatione Pontificis validè confirmat, ſine ea verò inualidè id facit.

Secundam partem probant rationes allatæ n. 82. Priorem verò partem omnino conuinceret factum D. Gregorij citatum n. 81. ſi eſſet verum. Fateor quidem illud apertè colligi ex reſponſione 8. D. Gregorij ad interrogationes D. Auguſtini Epiſcopi Cantuar. prout refertur in tom. 2. Conciliorum Surij. Sed locus apertè eſt mendoſus: vt patet tum ex contextu totius capitis, in quo multa ſunt ſine vllo ſenſu: tum ex eadem reſponſione, prout habetur in eius operibus *in fine lib. 12. epiſtolarum regiſtri*; vbi ſic dicitur: *Et quidem etiam in Anglorum Eccleſia, in qua adhuc ſolus tu Epiſcopus inueniris, ordinare Epiſcopum non aliter niſi cum Epiſcopis potes. Nam quando de Gallis Epiſcopi veniunt, illi in ordinationem Epiſcopi teſtes tibi aſſiſtant.* Quæ verba potiùs contrarium probant, & faciunt validè probabilem ſecundam partem concluſionis. Nam ſi ſolùm iure humano ad vnius conſecrationem requireretur trium præſentia, omnino credibile eſt D. Gregorium in tanta neceſſitate diſpenſaturum fuiſſe.

D. Gregor.

Surius.

Prior tamen pars poteſt probari ex *l.* 8. *conſtitutionum D. Clementis cap.* 27. *aliàs* 33. Vbi dicitur: *Quòd ſi neceſſitas coegerit ab vno ordinari* (ſcilicet Epiſcopum) *quòd propter perſecutionem, aut aliam cauſam plures adeſſe non poſſunt, afferatur decretum commiſſionis plurium Epiſcoporum.* Vbi apertè inſinuatur poſſe vni Epiſcopo committi hanc ordinationem. Quare ſi illius libri eſſet omnino certa auctoritas, res eſſet indubitata.

D. Clemens.

Notandum demum primò, Etſi quiuis Epiſcopus quemuis Ordinis capacem & conſentientem validè ordinet; tamen ſolùm ſubditum licitè ordinare. Hinc in *Concilio Niceno can.* 17. dicitur irritam eſſe ordinationem, qua quis ordinat ſibi non ſubditum ſine conſenſu proprij Epiſcopi. Dicitur autem *irrita*, non quia inualida eſt; ſed quia ordinatus non poteſt vllo modo licitè vti Ordine ſuſcepto. Hinc *Concilium Tridentinum ſeſſ.* 23. *c.* 8. *de reform.* ita ordinantem ſuſpendit per annum à collatione Ordinum, & ordinatum ad beneplacitum proprij Epiſcopi, ab executione Ordinum ſuſceptorum: clarè inſinuans hos validè fuiſſe ſuſceptos. 93

Epiſcopus cuiuis validè Ordinēs confert, ſolī ſubdito licitè. Con. Nicen.

Trident.

Nota ſecundò, quoad ſuſceptionem Ordinum triplici titulo aliquē poſſe alicui Epiſcopo ſubdi. Primò, ratione originis: quia in eius diœceſi natus eſt. Secundò, ratione domicilij, quod in eius diœceſi fixit, etſi alibi natus ſit. Dicitur autem quis ibi habere domicilium, vbi animo perpetuò manendi habitat. Tertiò, ratione beneficij quod in eius diœceſi obtinet. vt apertè habetur *c. Cum nullus* 3. *de temporibus ordinationum in* 6. Quare ſi quis in vna diœceſi eſſet natus, & in alia habitaret, & in tertia haberet beneficium, poſſet à quouis ex tribus illis Epiſcopis ordinari, aut dimiſſorias petere: quia quiuis ex illis titulis ad hoc ſufficit: vt ex capite citato apertè colligitur. Variæ etiam ſtatutæ ſunt pœnæ pro iis qui contra canones Ordines conferunt, aut ſuſcipiunt: ſed de his egimus in tractatu de Cenſuris, diſput. 15.

In ordine ad ordinationem tripliciter quis alicui Epiſcopo ſubijcitur.

c. Cum nullus.

DVBIVM X.

Quæ requirantur in eo qui Ordines ſuſcepturus eſt?

94 DVplex hîc eſt difficultas. Prima, Quæ neceſſaria ſint, vt quis validè Ordines ſuſcipiat? Secunda, quæ requirantur in ſuſcipiente, vt licitè eos ſuſcipiat?

Fœmina omnino incapax eſt omnis Ordinis.

CONCLVS. I. Ad eſſentiam huius Sacramenti neceſſarium eſt, vt ſuſcipiés ſit vir. Ita omnes Catholici, & eſt certa de fide. Imò vix vll. vnquam hæretici huic doctrinæ contradixerunt, exceptis impuriſſimis quibuſdam ex Montani hæreſi dictis Pepuzianis, qui, vt narrat *Epiphanius hæreſi* 49. habebant mulieres ſacerdotes, ideoq; ab omnibus habiti ſunt hæretici, & omnino infames. Quare non eſt nobis hîc laborandum, vt hanc concluſionem pluribus probemus.

Pepuziani. Epiphanius.

Nota tamen primò, eſſe hîc aliquam difficultatem in ſententia eorum qui dicunt minores Ordines non eſſe Sacramenta: vtrùm ex diſpenſatione Pontificis fœmina poſſit iis initiari. Quidam id affirmant. Nam cùm ſecundùm eam ſententiam hi Ordines ſint ex ſolius Eccleſiæ inſtitutione; videtur etiam ex ipſius ſolius inſtitutione eſſe, quòd fœmina non ſit eorum capax. Quo argumento vtitur *Paludanus in 4. d. 25. quæſt. 3. a. 1. concl.* 1. vt probet fœminam ex diſpenſatione Pontificis poſſe ſuſcipere primam tonſuram.

Paludan.

95 Sed etſi Pontifex poſſit inſtituere aliqua ſacramentalia, quibus fœminæ initientur ſimili aliqua ratione ac nos iam per dictos Ordines initiamur: vt patet in velatione virginum, aut conſecratione Abbatiſſarum: tamen ſi Ordines ſpectentur ſecundùm præſentem inſtitutionem, ſiue quatenus per eos quis conſtituitur in certo gradu Eccleſiaſtico, cum poteſtate ex officio obeundi certum aliquod munus Eccleſiaſticum in ordine ad ſacrificium, & præparatur ad ſacerdotium ſuſcipiendũ (& eadem eſt proportionaliter ratio primæ tonſuræ) credo cum *P. Vaſquez diſp.* 245. *n.* 12. fœminam iure diuino eorum eſſe omnino incapacem. quia cùm mulier iure naturali & diuino ſit viro ſubdita, vt dicitur *Gen.* 3. *v.* 16. ideóque turpe ſit eam in Eccleſia loqui, nec hoc ei vllo modo permittatur, vt dicitur 1. *ad Cor.* 14. *v.* 34. *&* 35. eodem omnino iure indecẽs eſt, ideóque ei interdictum in Eccleſia ex officio ea munera obire, ad quę obeunda per primam tonſuram, & dictos Ordines initiati deſtinantur. Quare etiam omnis eiuſmodi poteſtatis ac Ordinis eſt omnino incapax.

Vaſquez. Geneſ. 3. 1. Cor. 14.

96 Nota ſecundò, olim ſolere in Eccleſia inſtitui aliquas diaconiſſas, nullo tamen modo vt exercerent aliqua officia dictorum Ordinum, ſed vt haberent curam fœminarum, iiſque in diuerſis neceſſitatibus aſſiſterent, & præſertim dum præparabantur ad baptiſmum, ne à viris deberent aliqua parte denudari, aut attingi. Vide *Epiphanium hæreſi* 79. Similiter quædam dictæ ſunt alia ratione Diaconiſſæ, Presbyteræ, aut etiam Epiſcopæ, non ab aliqua conſecratione, aut officio, ſed ex eo quòd earum viri, facta iam tori ſeparatione, eſſent ordinati diaconi, presbyteri, aut Epiſcopi. Quibus de rebus vide plura apud *P. Vaſquez diſp.* 245. *c.* 3. vbi hæc fuſiſſimè tractat.

Munus diaconiſſarum. Epiphan. Quę dictæ ſint Presbyteræ & Epiſcopæ. Vaſquez.

CONCLVS. II. Nullus non baptizatus eſt capax vllius Ordinis. Eſt communis Catholicorum. quia omnis collatio alterius Sacramenti, neceſſariò ſupponit characterem baptiſmi in ſuſcipiẽte. 97

Pueri validè ſed illicitè ordinantur. D. Thom. Paludan. Scotus.

CONCLVS. III. Validè, licet cum grauiſſimo peccato, initiantur etiã ſacerdotio pueri iam baptizati ante vſum rationis. Ita cõmuniter *DD. in 4. d. 25. D. Tho. quæſt. 2. a. 1. q. 2. Scotus q. 2. §. Hic breuiter concl. 3. Palu. q. 3. poſt 3. concl. Sotus q. 1. a. 2. concl. 3. Richard a. 4. q. 2. Bonauent. a. 2. q. 2.* & alij communiter, excepto *Durando ibidem q. 2. lit. I. & Petro Soto de inſtit. ſacerd. l. 5. de Sacram. Ordinis, §. Secundo etiam, & §. Ceterum eſt nonnullum.* qui putãt tales inualidè initiari maioribus Ordinibus. Primò, quia per ſe videtur abſurdum, vt infans ſit verus ſacerdos. 2. Quia nemo poteſt ſuſcipere aliquod Sacramẽtum, niſi in illud per ſe, vel per alios conſentiat. 3. Quia cùm conferens ordinando dicat: *Accipe Spiritum ſanctum,* &c. videtur exigere vt ordinandus oblata acceptet: atqui paruulus nequit hoc facere: ergo nequit ordinari.

Richard. Bonauent. Durand. Pet. Soto.

Sed hæc argumenta nobis non obſtant. Nam primum ſolum probat eſſe valdè indecens, vt paruulus ordinetur: ſicut etiam valdè indecens eſt, vt homo publicè inſanus, poſſeſſus à dæmone, & lunaticus ordinetur. Non tamen inde ſequitur hæc inualidè fieri. 98

In 2. maior manifeſtè eſt falſa. quia non ſolum baptiſmus, ſed etiam Confirmatio atque Venerabilis Euchariſtia infantibus, etiam inuitis eorum parentibus, validè conferuntur: vt in propriis materiis oſtendi.

Nec refert quòd pœnitentia, matrimonium, & Extrema vnctio non poſſint validè ſuſcipi ab infantibus, vel perpetuò amentibus: quia in his eſt particularis ratio. Nam in pœnitẽtia & matrimonio liberi actus pœnitentis & contrahentiũ ſunt pars eſſentialis ipſius Sacramẽti: illos autẽ infantes habere non poſſunt. Extremæ verò vnctionis ſolus is eſt capax, qui aliquãdo potuit peccare, vt ſuo loco dixi. quod in infantem non conuenit. nihil autem horũ repetitur in Sacramẽto Ordinis.

Ad tertium, nego maiorem. Ordinans enim illis verbis ſolum ſignificat, quid conferat ordinato: idque non per modum donationis, aut pacti, ad quæ requiritur aliqua acceptatio, ſed per modum efficacis operationis: ſicut baptizans confert gratiam baptizato, ad quam non requiritur ſuſcipientis acceptatio. alias qui dum ordinatur, eſſet plenè diſtractus, ita vt omnino non aduerteret, quid circa ſe ageretur, inualidè ordinaretur. quod falſum eſt.

No[ſ]tram igitur concluſionem aliqui probant, ex c. *vnico de clerico per ſaltum promoto.* Vbi narratur aliquem adhuc poſitum infra annos diſcretionis ſuſcepiſſe omnes Ordines vſque ad ſubdiaconatum incluſiue, & iudicatur validè factum fuiſſe, & apertè innuitur tunc potuiſſe validè ſuſcipi etiam diaconatum: quia ſignificatur eo caſu futurum, vt non potuiſſet ſecundò ordinari diaconus, ſi tunc fuiſſet ordinatus. Vnde benè infertur etiam ſacerdotium tali poſſe validè conferri. quia etſi id magis indecenter fieret, nulla tamen eſt ratio, cur minùs validè fieret. 99

c. vnic. de cle[ricis].

Vbi hoc Notandum eſt, per Ordines inferiores, quos ille ibi dicitur ſuſcepiſſe, non intelligi [...]os

mino

minores, ſed omnes inferiores ſacerdotio. quia alias debuiſſet ordinari ſubdiaconus, & ſatis ei cõſtitiſſet ſe non fuiſſe ordinatũ diaconum, cùm tamẽ hoc nonniſi ex aliorũ relatione ſciret. Et hæc ratio eſt quidem probabilis, ſed non conuincit id quod intẽdit. quia ille cuius in illo capite fit mentio, nũ videtur omnino infans ſuſcepiſſe Ordines (eſt enim per ſe incredibile hoc aliquando inter Chriſtianos fuiſſe factum) ſed circa quintum aut ſextum ætatis annum antequam perfectum rationis vſum haberet, ita vt poſſit quidem aliquo modo conſentire in Ordinum ſuſceptionem, non tamen perfectè cognoſcere quid ſuſciperet, atque ideò dicitur poſitus fuiſſe infra annos diſcretionis. Sed quidquid hac de re ſit, cùm talis non potuerit perfectè diſcernere quid ſuſciperet, non potuit in id perfectè conſentire. Vnde etiam colligitur in ſuſcipiente Ordines non neceſſariò requiri conſenſum. quia ſi requireretur, neceſſarius eſſet conſenſus perfectus, & diſtinctus, vt patet in matrimonio. ad talem autem conſenſum requiritur perfecta & diſtincta cognitio.

100 Probatur concluſio ſecundò, quia infans abſolutè eſt capax ſuſceptionis omnium Sacramentorum, quæ non requirunt eſſentialiter aliquam conditionem ipſius ſtatui repugnantem; vt patet, quia poteſt ſuſcipere baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam: atqui Ordinis Sacramentum non includit vllam eſſentialem conditionem repugnantem ſtatui infantis, vt patet ex refutatione argumentorum Durandi. ergo infans illius eſt capax.

Durand.

Poteſt quis etiam infans ad alium ſtatum vitæ transferri.

Dices, repugnare ſtatui infantis; quia per eius ſuſceptionem ordinatus transfertur ad alium ſtatum vitæ. quod fieri nequit ſine eius libero conſenſu. Reſpondeo, negando aſſumptum. quia Infans ſuſcipiẽs baptiſmum multò magis transfertur in alium vitæ ſtatum, cùm fiat Chriſtianus, & ſuſcipiat obligationem ſeruandi omnes leges Chriſtianis proprias, quàm infans ſuſcipiens Ordines, qui ad nullam nouam legem, ſiue continentiæ, ſiue aliam quamcumque obligatur: quia omnis noua obligatio ſuſceptioni Ordinum annexa ſolùm ligat illos, qui eos voluntariè ſuſcipiunt: vt oſtendam dub. 13.

Factus amens inualidè ordinatur, niſi id antè petierit.

Nota tamen, eum qui aliquando vſus eſt ratione, in amentia inualidè ordinari, ſi id priùs nullo modo petierit. quia talis cenſetur habitualiter diſſentire ſuſceptioni Ordinum. Vide dicta tom. 1. q. 64. a. 8. dub. 5. concl. 2. & 3.

101 Concl VS. IV. Excepto epiſcopatu, qui vt ſuprà dixi, eſſentialiter ſupponit, vel potiùs includit ſacerdotium; validè confertur Ordo ſuperior non habenti inferiorem; ſed hoc illicitè fit; & ita ordinatus manet ſuſpenſus à ſuſcepti executione, poteſt tamen Epiſcopus cum eo diſpenſare, vt omiſſum ſuſcipiat, & ita in vtroque miniſtret, ac ad ſuperiores aſcẽdat, modò non exercuerit actus ſuperioris Ordinis ante ſuſceptum inferiorem. Patet ex *c. vnico de promotis per ſaltum, & Trid. ſeſſ. 23. c. 14. de refor.* Sed hac de re egimus pluribus in materia de cenſuris.

Validè confertur Ordo ſuperior ſine inferiore, ſed ita ordinatus manet ſuſpenſus.

c. vnic.

102 Concl VS. V. Vt quis licitè Ordines ſuſcipiat, requiritur primò vt ſit confirmatus. Nam *Trid. ſeſſ. 23. c. 4. de refor.* prohibet ne non confirmati initientur prima tonſura. Contrarium tamen facere non videtur peccatum mortale. Vide dicta tom. 1. q. 72. a. 8.

Quæ requirantur vt quis licitè ordinetur.

Trident.

Requiritur ſecundò pro certis Ordinibus certa ætas, quæ ſecundùm ius antiquũ variis tẽporibus fuit varia: vt patet ex decreto *diſt. 77. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & diſt. 78. c. 1. & 3.* in quibus ferè vigeſimus quintus annus præſcribitur pro diaconatu, & trigeſimus pro presbyteratu (*Clemẽtina* verò *Generalem 3. de ætate & qualit. ordinand.* conceditur, vt ſubdiaconus poſſit ordinari anno ætatis decimo octauo, & diaconus vigeſimo, & presbyter anno vigeſimo quinto. Nouiſſimè verò *Trid. ſeſſ. 23. c. 12. de reform.* ſtatuit, vt *nullus in poſterum ad ſubdiaconatus Ordinẽ ante 22. ad diaconatus ante 23. ad presbyteratus ante 25. ætatis ſuæ annum promoueatur.* Quod intelligẽdum de annis inchoatis, vt cõmuniter DD. explicant. Quare ſufficit ad ſingulos Ordines vel per vnum medium diem præſcriptos annos inchoaſſe.

Decretum diſt. 77. & 78.

Clem. Generalem.

Trident.

Qua ætate ſinguli Ordines ſuſcipi poſſint.

Pro minoribus Ordinibus nulla certa ætas præſcribitur, ſed ſolùm c. 4. & 11. pro tonſura & minoribus Ordinibus exigitur certa ſcientia, quæ communiter ſaltem nouem vel decem annos ætatis requirit.

Requiritur 3. vt nulla cenſura aut irregularitate ſit irretitus, vt latiùs dixi in materia de cenſuris. 103

Requiritur 4. certa ſcientia, morum probitas, ac bona fama, & intentio ſeruiendi Eccleſiæ. Vnde *Trident. ſeſſ. 23. c. 4. de reform.* requirit, vt initiandus prima tonſura ſciat rudimenta fidei, legere, & ſcribere: & vt ſit *probabilis coniectura eum non ſæcularis iudicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultũ præſtet, hoc vitæ genus elegiſſe.* Cap. verò 11. requirit, vt ſuſcepturi minores Ordines ſaltẽ latinam linguam intelligant, & vt ſcientiæ ſpes eos maioribus Ordinibus dignos futuros oſtendat. c. verò 13. requirit, vt ſuſcepturi ſubdiaconatum & diaconatum habeant bonum teſtimonium, & ſint in minoribus Ordinibus probati, & ſint literis, ac iis quæ ad Ordinem exercendùm pertinent inſtructi, & qui ſperent ſe ſeruaturos continẽtiam. Sed hi ſi ſufficiẽter linguam latinam intelligant, alia quæ ad eorum officium, prout iam illud exercent, ſpectant, vel ex ipſis rubricis miſſalis ac breuiarij poſſunt ſufficienter diſcere.

Trident.

Quæ ſcientia & intentio in ordinando requiritur.

Cap. verò 14. pro initiandis ſacerdotio requirit primò, vt habeant bonum teſtimonium. Secundò, vt poſſint populum docere quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, & ſciant neceſſaria ad Sacramenta ritè adminiſtranda. Præciſè tamen pro ſacerdotio non eſt neceſſaria illa ſcientia, quæ requiritur in confeſſario: quia, vt quis ad hoc munus obeundum ſit idoneus, noua Epiſcopi approbatio præmiſſo, ſi opus fuerit, examine neceſſaria eſt: vt dicitur c. 15.

Nota, propter ea quæ ſuprà retuli ex *Trident. c. 4. & 11. Dominicum Bannes 2. 2. q. 32. a. 1. in 2. difficultate, concluſ. vlt.* & quoſdam alios putare; eum qui ſuſcipit primam tonſuram, aut minores Ordines cum animo nunquam ſuſcipiendi maiores, ſed ducendi poſtea vxorem, aut ſolùm vt declinet iudicium ſæculare; & Epiſcopum ſcienter talem ordinantem peccare mortaliter. Primò, quia facit contra Trident. locis citatis. Secundò, quia ſi quis ingrediatur aliquam Religionem cum animo egrediendi antequam emittat vota, peccat mortaliter: quia in re graui Religionem decipit. 104

Trident. Bannes.

atqui ita ordinatus ſimiliter decipit Eccleſiam: ergo etiam peccat mortaliter.

Sanchez. Suſcipiens primam tonſuram ſine animo progrediendi vlteriùs non peccat mortaliter. *c. 1. de filiis.*

105 Sed meliùs *P. Sanchez l. 7. de matrim. diſp. 31. n. 16. & 17.* illud negat, tum quia nullo iure, aut fundamento nititur. Nam Trident. locis citatis ſolùm oſtendit, quid ipſa decentia, & illius ſtatus reuerentia poſtulet, quidque fieri deſideret. nullis enim vtitur verbis præceptiuis. Tum etiam quia ex parte iuris repugnat. Nam *c. 1. de filiis presbyterorum in 6.* dicitur: *Is qui defectum patitur natalium, ex diſpenſatione Epiſcopi licitè poteſt ad Ordines promoueri minores:* cùm tamen Epiſcopus ſciat eum non poſſe promoueri ad maiores.

Quandoque tamen peccat venialiter. *Trident.*

Ex quo patet eum nullo modo peccare qui animo in iis miniſtrandi, Ordines minores ſuſcipit, cum animo nũquam ſuſcipiendi maiores, aut ducendi vxorem virginem. Si tamen eos ſuſciperet ſine vllo animo inſeruiẽdi Eccleſiæ, ſed ſolùm vt priuilegiis clericalibus gauderet, eſſet aliquod peccatum: quia illa intentio eſſet inordinata, & contra mentem Eccleſiæ, quæ tali nollet eos Ordines conferre, vt patet ex Trident. ſuprà. Sed hæc inordinatio ſolùm eſſet venialis; cùm nec vlli damnoſa ſit, nec notabilem illi ſtatui irreuerentiam adferat; aliàs qui illis Ordinibus initiatus ſine vlla iuſta cauſa ſtatum Eccleſiaſticum omnino deſereret, v. c. ducendo viduam, peccaret mortaliter: quod nemo dixerit. Alia autem eſt ratio ingredientis Religionem cum animo non perſeuerandi. quia hic in re graui decipit Religioſos: tum quia mala fide tam diu eorum ſumptibus alitur: tum etiam quia interim explorat omnia quæ in Religione fiunt, quæ ſæpe non expedit cognoſci ab iis, qui religioſum animum non habent. Vnde omnis Religio exiſtimat ſibi à talibus grauem iniuriam fieri.

Ingrediens Religionem cum animo eam poſtea deſerendi grauiter peccat.

DVBIVM XI.

Qua lege ſacris Ordinibus initiati prohibeantur ducere vxorem?

106 POſtquam explicui ea quæ ſpectant ad eſſentiam, & decentem collationem huius Sacramenti: viſum eſt expedire, aliquid breuiter ſubiicere de obligatione continentiæ, quam contrahunt qui ſacris Ordinibus initiantur. De aliis enim qui ſolùm minoribus initiantur conſtat eos hanc obligationem non contrahere. Agimus autem hoc dubio ſolùm de iis qui cælibes ordinantur; de aliis acturi dub. 12.

Hæretici noſtri. Vviclef.

Prima hîc difficultas eſt cum noſtris hæreticis qui ſecuti Vviclefum omnibus modis ſacerdotum cælibatum impugnant. Primò, quia Deus dedit omnibus ius contrahendi nuptias: ergo nemo poteſt eas alicui prohibere: vnde Apoſtolus 1. ad Tim. 4. docet eſſe proprium hæreticorum prohibere nuptias. Secundò, quia idem 1. ad Tim. 3. iubet Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum. Tertiò, idem ad Heb. 13. dicit cõnubium eſſe honorabile in omnibus: ergo etiam in ſacerdotibus. Quartò, quia omnes Apoſtoli habuerũt vxores: ergo non dedecet ſacerdotes eas habere. Quintò, quia cùm in Concilio Niceno Patres vellent prohibere ſacerdotibus vſum vxorum, Paphnutius interceſſit, & perſuaſit omnibus, vt iis vſum vxorum permitterent: vt narrant *Sozomenus l. 1. hiſtoriæ c. 21. & Socrates l. 1. c. 8.* Sextò, quia *canon 6. Apoſtolorum* præcipit ne Epiſcopus vxorem prætextu religionis abiiciat. Septimò, quia *can. 4. Concilij Gangrenſis* dicitur: *Si quis diſcernit presbyterum coniugatum tanquam occaſione nuptiarum quod offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo abſtinet, anathema ſit.* Octauo adferunt epiſtolam Vdalrici ad Nicolaum I. in qua narratur tempore D. Gregorio à piſcatoribus in eius piſcina fuiſſe reperta ſex millia capitum infantium occiſorum; quòd cùm D. Gregorius intellexiſſet prouenisse ex occultis fornicationibus clericorum, quibus connubia interdixerat: valdè ſe hoc feciſſe doluit, & legem reuocauit.

1. Tim. 4. 1. Tim. 3. Heb. 13. Concil. Nicænum. Paphnutius. Sozomenus. Socrates. Can. 6. Apoſt. Conc. Gangren. Vdalricus. D. Gregor.

Secunda difficultas eſt, vtrùm lege diuina ſacerdotibus, diaconis, & ſubdiaconis prohibitum ſit contrahere nuptias? Quidam id affirmant, quorum rationes fusè adfert & refutat *P. Vaſquez hic diſp. 249. c. 1.* quas hîc adferre omittimus. quia aut faciles ſunt, aut ſolùm probant eſſe præceptum Apoſtolicum. 107

Vaſquez.

Tertia difficultas eſt, vtrùm iſtorum matrimonia ab initio fuerint irrita? quia etſi ex multis iuribus conſtet à temporibus Apoſtolorum eiuſmodi connubia eſſe prohibita: tamen nouem vel decem primis ſæculis nullum ferè reperitur ius ea apertè irritans.

Ab initio ſacerdotibus ac diaconis prohibitum fuit matrimonium. *Can. 25. Apoſt. Ancyran. Neocæſar. Bellarm. 1. Timot. 5.* Diaconiſſæ olim vouebant caſtitatem.

CONCLVS. I. Semper ab initio Eccleſiæ fuit omnibus ſacerdotibus, ac diaconis prohibitum contrahere matrimonium. Patet primò ex *can. 25. aliàs 27. Apoſtolorum.* Secundò, *can. 10. Concilij Ancyrani & 1. Neocæſarienſis*, quæ fuerunt celebrata ante Nicenum: & conſenſu omnium antiquorum Patrum, quem fusè probat *Card. Bellarm. l. 1. de clericis c. 19.* Apertè etiam colligitur ex Scripturis. Nam *1. ad Timoth. 5. v. 9. 12. & 13.* apertè colligitur viduas, quæ tanquam diaconiſſæ Eccleſiæ inſeruiebant, vt dixi nu. 96. debuiſſe emittere votum continentiæ. Nam Apoſtolus ibi vetans communiter eligi iuuenes in tale miniſterium, ait: *Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto* (id eſt cùm opibus Eccleſiæ lautiùs nutritæ laſciuire inceperint, vt patet ex græco) *nubere volunt habentes damnationem, quia primam fidem* (promiſſionem ſcilicet continentiæ Deo factam) *irritam fecerunt.* Vbi clarè docet eas viduas debuiſſe emittere votum continentiæ, antequam ad illud officium aſſumerentur, quod volendo poſtea nubere faciebant irritum. Quòd ſi igitur nulla mulier ad tale miniſterium poterat aſſumi ſine voto continentiæ; quanto magis nulli poterant fieri ſacerdotes, aut etiam diaconi, qui nollent vouere continentiam? 108

Innoc. III. c. A multis. Subdiaconatus non fuit initio annexa continentia. *Vaſquez.*

Non tamen ex *Innoc. III. c. A multis: de ætate & qualit. ordinandorum* apertè colligi ſubdiaconatui non ſemper ab initio Eccleſiæ annexam fuiſſe obligationem ad caſtitatem. Quando autem primò inceperint etiã ſubdiaconi ad omnimodam continentiam obligari, non ita conſtat. *P. Vaſquez hîc diſp. 248.* plurima hac de re eruditè diſputat, putatque hanc legem in Hiſpania primùm incepiſſe in Concilio Illiberitano, aliàs Eliberino, vbi can. 33. etiam ſubdiaconis præcipitur talis continẽtia. Idem præcipitur in *ſynodo Rom. ſub Sylueſt. c. 8.* Sed hæc habent aliquam difficultatem ob can. 27. 109

Conc. Illiberit. Synod. Rom. Can. 27. Apoſt.

Apoſto

Apoſtolorum, in quo videtur omnib. maioribus Ordinibus initiatis continentia præcipi. Sed hic canon ſatis obſcurè deſignat perſonas, quibus hoc onus imponitur, & fortaſſe ſubdiaconatum inter minores Ordines cōputauit, ſaltem quoad hanc rem. Aut dicendum eſt hanc legem in ſubdiaconis in Eccleſia initio fuiſſe vſu contrario abrogatam. quæ res ſatis obſcura eſt.

110 Ad 1. argumentum hæreticorū Reſp. 1. negando conſequentiam. quia multa iure poſitiuo poſſunt nobis ex iuſtis cauſis prohiberi, quę à Deo & natura nobis permittuntur: vt patet in pluribus legibus tam ciuilibus quā Eccleſiaſticis. Reſp. 2. Eccleſiam nulli inuito legem continentiæ imponere: ſed ſolùm requirere tanquam conditionem neceſſariam ab iis qui volūt ordinari, vt eam ſuſcipiant. Sicut autem ipſa nulli in particulari obligatur, vt eum ordinet: ita poteſt nolle vllum ordinare, niſi eam conditionem admittat.

Multa aliàs permiſſa lege humana prohibentur.

Eccleſia nullum omnino ad continentiam cogit qui eam ſponte non vouit.

1 Ad Apoſtolum autem Reſp. Eum ibi ſolùm notare hæreticos Manichæos & ſimiles, qui nuptias abſolutè damnabant tanquam malas. Etſi enim Manichæi in ſuis laicis nuptias tolerabant, id non faciebant, quia iudicabāt eas eſſe licitas, ſed quia eas impedire non poterant. Vnde etiā eos hortabātur, vt ita nuptiis vterētur, vt tamē prolis ſuſceptionē impedirent, propter quam nuptiæ à Deo inſtitutæ ſūt: vt patet ex *D. Aug. l. 30. cōt. Fauſtū c. 6.*

D. Auguſt.

111 Ad 2. Reſp. Apoſtolum ibi non requirere, vt Epiſcopus actu habeat vxorem; ſed vt nunquam habuerit niſi vnam: vt oſtendat bigamos non eſſe ordinandos, ſicut omnis ſemper antiquitas eum intellexit, & ex ipſo contextu clarè patet. Quia eodem modo c. 5. vult viduam in diaconiſſam eligi, quæ fuerit vnius viri vxor. Certum autem eſt eum per hoc nec eas velle actu habere virum, cùm loquatur de vidua, nec eas ſolas velle ab hoc miniſterio excludi, quæ plures habuiſſent viros ſimul, quia tales nullæ erant; ſicut nec inter Chriſtianos vlli reperiebantur, qui plures ſimul haberent vxores, cùm hoc legibus Euangelicis expreſsè vetetur. Solùm ergo ibi vetat ad ea officia admitti bigamos.

112 Ad 3. Reſp. Ibi non dici omnibus honeſtū eſſe contrahere matrimonium, ſiue eo vti, ſiue vouerint continentiā, ſiue non (hoc enim apertè repugnat 1. ad Tim. 5. vt patet ex dictis) ſed Apoſtolus ibi ſolùm hortatur Hebręos coniugatos, vt in omnibus, ſiue omni ratione honorabile ſuū matrimoniū præſtent, ſeruando torum omnino immaculatum, ſiue omnino vitando ea omnia, quæ illius honeſtati ac pudicitiæ aduerſantur: quia fornicatores & adulteros Deus iudicabit, vt ſequitur.

1. Timot. 5.

Ad 4. Reſp. 1. falſum ſumi. Quia ex teſtimonio totius antiquitatis conſtat D. Ioannē permanſiſſe virginem. & idem de D. Paulo clarè colligitur ex 1. ad Cor. 7. Reſp. 2. Quidquid ſit de aliis Apoſtolis, de quibus antiqui variè ſenſerunt, nihil facere ad rem: tum quia illi ſuas vxores non duxerunt poſt apoſtolatum & ſacerdotiū ſuſceptum (quod hic ſolùm contra hæreticos contendimus ſemper in Eccleſia fuiſſe illicitum) tum etiam quia ſi conſtaret tam D. Paulum quàm alios Apoſtolos ante apoſtolatum duxiſſe vxores, vel inde noſtra cauſa multum iuuaretur. Nam ex teſtimonio totius antiquitatis conſtat eos iam factos Apoſtolos omnino continēter ſine vllo vſu matrimonij vixiſſe. & de D. Paulo id clarè conſtat ex 1. ad Corint. 7. Et apertè etiam colligeretur ex *c. 4. ad Philip. v. 3. & 1. ad Cor. 9. v. 5.* ſi ex iis locis probari poſſet Paulum habuiſſe vxorem, vt volunt hæretici. Nam ex iiſdem clarè conſtaret Paulum ſeparatim planè ab vxore ſua vixiſſe, & cōſequenter non fuiſſe vſum matrimonio. Quòd ſi Apoſtoli ſuo exemplo docuerunt ſacerdotem non debere vti matrimonio iam antè contracto: quanto minùs permiſiſſent ei illud de nouo contrahere?

1. Cor. 7.

Apoſtoli iam facti omnino continenter vixerunt.

Philipp. 4. 1. Cor. 9.

113 Ad 5. 6. & 7. Reſp. 1. illa nihil facere ad rem præſentem quia etſi ea concederemus, ſolùm probaretur aliquando in quibuſdam locis licitū fuiſſe presbyteris vti coniugio iam antè contracto, ſicut etiam Græcis iam hoc de facto licet. Hîc autē ſolùm contendo non licuiſſe vnquam ſacerdotibus iam ordinatis contrahere matrimonium.

Reſp. 2. Concilium Gangrenſe ibi non agere de ſacerdotibus adhuc vtentibus coniugio, ſed de iis qui habuerant aliquando vxores: vt patet ex prima verſione illius canonis apud *Surium to. 1. concil.* quæ eſt Dioniſij Exigui viri eruditiſſimi, & inter omnes verſiones antiquiſſima. Et ex præfatione illius Concilij, vbi dicitur hæreticos, quos damnat, omnino damnaſſe nuptias tanquam malas. Quare eos qui aliquando nuptias contraxerant, quantumuis poſtea continenter viuerent, indignos omnino eo munere putabant: ſicut iam in Eccleſia reputantur homicidæ quantumuis pœnitentes indigni ſacerdotio.

Conc. Gangren.

Surius.

Similiter canon 4. Apoſtolorum non præcipit, vt Epiſcopus adhuc vtatur vxore, quam antè duxerat (hoc enim tam apud Græcos quàm Latinos Epiſcopo ſemper fuit illicitum, vt dubio 12. videbimus) ſed ne eam à ſua cura abiiciat, denegando ei neceſſaria, iuxta illud 1. ad Tim. 4. *Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & infideli deterior eſt.*

Can. 4. Apoſt.

1. Timot. 4.

Hiſtoria autem illa Paphnutij mera fabula eſt, vt dub. 12. oſtendam. Et ſimiliter quæ 8. loco adfertur epiſtola S. Vdalrici eſt conficta, & quidem ab imperito & ſtolido confingenda, qui & ignorauit Nicolaum I. aliquot annis fuiſſe mortuum antequam S. Vdalricus naſceretur: & tam portentoſum finxit mendacium, quod vel leuiſſimi hominis fidem excedit, vt benè oſtendit *Cardin. Bellar. l. 1. de clericis c. 22.*

Hiſtoria Paphnutij & epiſtola S. Vdalrici confictæ ſunt.

Nicolaus I.

Bellarm.

114 Concl vs. II. Hoc præceptum vetans initiatos maioribus Ordinibus contrahere matrimonium, ſolùm eſt Eccleſiaſticum, primò tamen latum ab ipſis Apoſtolis. Secunda pars patet ex concl. 1. Prior eſt ferè communis ſententia Doctorum. Et de ſubdiaconis eſt clara. Nam *c. A multis, de ætate & qualit. ordin.* Innocētius ſatis expreſsè docet ſubdiaconatum non ſemper habuiſſe annexam continentiam: & conſequenter eam non habere ex præcepto diuino.

Sacris initiati ſolo iure Eccleſiaſtico tenentur ad cōtinentiam.

c. A multis.

De diaconis autem multi eam probant ex *Concil. Ancyrano can. 10. aliàs 9.* vbi dicitur, *Diaconi quicunque cùm ordinantur* (aliàs, *quicunque diaconi conſtituti*) *ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſint, dicentes velle ſe habere vxores, nec poſſe ſe continere, hi poſtea ſi ad nuptias venerint, maneant in miniſterio, propterea quòd his Epiſcopus licētiam dederit. Quicumque ſanè tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem profeſſi continentiā,*

Ancyran.

ſi poſtea ad nuptias venerint, à miniſterio ceſſare debebunt. Alia exemplaria addunt, *laicam tantùm recipientes communionem.* Quem canonem integrè recitaui, quia ex eo varia colliguntur, vt infrà videbimus. Ex eo igitur probatur concluſio. Quia Concilium cum iis diaconis diſpenſauit, vt iam conſecrati poſſent contrahere matrimonium. quòd facere non potuiſſet, ſi hoc fuiſſet prohibitum iure diuino. Sed hæc ratio parùm probat. Primò, quia ſicut illud Concilium nō potuit diſpenſare in lege diuina: ita nec in generali conſtitutione totius Eccleſiæ. Secundò, quia Concilium non dicit ſe cum iis diſpenſare, aut dare iis veniam ducendi vxorem, ſed Epiſcopū ordinantem iis hanc dediſſe, qui nullo modo potuit diſpenſare in generali lege Eccleſiæ. Alia igitur eſt huius canonis ratio, vt videbimus. n. 149.

115 Prob. igitur primò, quia eſt ferè communis DD. ſententia. Secundò, quia nullibi tale præceptum diuinum exſtat. Quæ enim ex epiſtolis D. Pauli adferuntur, ſolùm probant eſſe præceptum Apoſtolicum, ſicut etiam quòd bigamus non debeat ordinari. Tertiò, quia *Trident. ſeſſ. 24. can.* 9. id videtur apertè inſinuare his verbis: *Si quis dixerit clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractúmque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, &c. anathema ſit.* Vbi dum, cur tales nec licitè, nec validè poſſint contrahere, ſolam reddit cauſam legem Eccleſiaſticam, & votum, clarè ſatis inſinuat nullam hîc eſſe legem diuinam, cuius primùm oportuiſſet meminiſſe ad confundendos hæreticos, qui Eccleſiaſticas leges minùs curant. Quartò, quia cùm iis clericis non prohibeatur contractus matrimonij præcisè propter ſe (quia ſecundùm ſe eſt res omnino ſacra, ac Sacramenti celebratio, quæ nullam habet diſconuenientiam cum officio clericali) ſed ſolùm propter eius vſum, qui maximam habet diſconuenientiam cum officio iuſtorum clericorum; ſi Deus iis prohibuiſſet contrahere matrimonium, etiam prohibuiſſet iis vti iam antè contracto: atqui hoc falſum eſt: ergo & illud vnde ſequitur. Minor probatur. quia aliàs nunquam Eccleſia potuiſſet permittere ſacerdotibus græcis vti matrimonio ante Ordines ſuſceptos contracto: quod tamen falſum eſt, nam licitè eo vtuntur, vt communiter omnes fatentur. Et apertè docet *Clemens III. cap. Quæſitum 7. de pœnit. & remiſſ.* vbi ait: *Quæſitum eſt vtrùm ſacerdotibus græcis, quibus legitimo matrimonio vti licet,* &c. Argumenta autem quæ contrà adferuntur, ſolùm probant eam obligationem conſtitutione Apoſtolica inductam eſſe.

116 Conclvs. III. Initiatos ſacris Ordinibus iam inualidè contrahere nuptias, omnino certum eſt, vt patet ex c. *vnico de voto in 6. & c. 1. & 2. Qui clerici vel vouentes.* Quòd autem ab initio ſicut prohibitum, ita irritum fuerit tale matrimonium difficulter poſſet probari. Iura enim antiqua quibus id quidam conantur probare, ſolùm docent tunc fuiſſe prohibitum. Adferunt tamen quidam *cap. Presbyteris d.* 27. vbi tales matrimonium contrahentes iubentur ſeparari. Sed hic canon non eſt Calixti primi, vt ipſi putant, ſed ſecundi qui ſedit anno 1120. Imò talia matrimonia olim

Trident.

Matrimonium ſolùm ratione ſui vſus repugnat ſtatui clericorum.

Sacerdotes græci licitè vtuntur matrimonio priùs contracto.
Clem. III. c. Quæſitum.

Initiati ſacris inualidè matrimonium contrahunt.
c. vnic. 1. & 2. Qui clerici.

c. Presbyteris.

non fuiſſe irrita, videtur probari ex *cap.* 10. *Concilij Ancyrani citato ſuprà num.* 114. Vbi dicitur diaconos in ſua ordinatione continentiam profeſſos, ſi poſtea ad nuptias peruenerint, à ſuo miniſterio ceſſare debere, & laica communione contentos eſſe. Vbi tales ſola priuatione officij puniuntur, nulla facta mentione ſeparationis: & cùm iis communio laica concedatur, ſignificatur eos poſtea in matrimonio perſeuerando non peccare.

Concil. Ancyran.

Idem probant *P. Vaſquez diſp. 249. n. 34. ex can. 19. Concilij Rom. ſub Silueſtro*, qui valdè obſcurus eſt; & vt ipſe etiam eum explicat, videtur ſacerdotem, qui poſt ordinationem ex craſſa ignorantia contraxerit matrimonium, per duodecim annos priuare ſuo honore, ſiue officio: eum verò qui id ſcienter fecerit, in perpetuum priuat. Sed pace ipſius dixerim, ego ex hoc canone potiùs colligo tale matrimonium tunc fuiſſe irritum. Nam apertè ibi ſupponitur contrahentes debere ſeparari. Nam ſi deberent in coniugio permanere, id ex ignorantia contrahens, nullo modo poſt 12. annos deberet recipere honorem, ſiue officium amiſſum, cùm apud Latinos permanentes in coniugio nunquam potuerint fungi Ordine ſacro.

Vaſquez. Con. Rom.

DVBIVM XII.

Qua ratione initiatis Ordinibus ſacris prohibitum ſit vti matrimonio priùs contracto?

Triplex eſt difficultas. Prima eſt, vtrum initiati his Ordinibus iure diuino prohibeantur vti matrimonio priùs contracto? Quidam enim id aſſerunt, quorum rationes fuſiſſimè adfert & refutat *P. Vaſquez tota diſp.* 24. Sed non videntur habere difficultatem: quare eas hîc prætermitto. 117

Vaſquez.

Secunda eſt, an Eccleſia Romana benè faciat, non admittendo coniugatos ad ſacros Ordines, niſi priùs voueant abſtinere ab vxoribus. Omnes enim noſtri hæretici huc negant ob rationes allatas & refutatas dub. 11. Iiſdem adſtipulantur conditores canonum, qui dicuntur Trullani ſiue ſynodi ſextæ, vel potiùs quiniſextæ: qui can. 6. prohibent ne ſacerdotes, diaconi, aut ſubdiaconi iam ordinati matrimonium contrahāt. Et can. 12. ne Epiſcopus cum vxore, quam ante ordinationem habuit, vllo modo commoretur. Can. tamen 13. permittunt ſacerdotibus, diaconis, & ſubdiaconis vti matrimonio ante Ordines contracto, ita tamen vt eo tempore, quo miniſterio ſuo funguntur, ab vxoribus ſe contineant: citantque pro ſe canonem 2. Concil. 2. Carthag. ſed malè: nam ibi omnino contrarium dicitur. Probant autem ſuam ſententiam. quia qui iubent coniugatos ordinandos vouere continentiam ab vxoribus, afficiunt nuptias iniuria, contra clamante Chriſto, Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Et Apoſtolu ad Heb. 13. *Honorabile connubium in omnibus.* Et 1. ad Cor. 7. *Alligatus es vxori? Noli quærere ſolutionem.*

Hæretici noſtri.

Trullani canones.

Carthag. 2.

Matth. 19. Heb. 13. 1. Cor. 7.

118 Sed hi canonum conditores hîc plurima abſurda imperitè congerunt. Primò, quia damnant apertè Romanam Eccleſiam, quòd, dum à coniu-

Canones ſynodi ſextæ multa abſurda continent.

gatis

garis ordinandis exigit continentiã, faciat contra præceptum Chriſti, & Apoſtoli. Secundò, quia cùm nullam ob cauſam dedeceat ſacerdotes contractus matrimonij (qui in ſe eſt res omnino ſacra, & veri Sacramenti celebratio, quia mundus nullo modo inficitur, aut à Deo abſtrahitur, ſed magis purificatur & in gratia creſcit) niſi quia eos dedecet eo vti, impertinentiſſimè iis prohibent id contrahere, quibus permittunt iam contracto vti. Tertiò, quia ipſi ſe condemnant, dum aiunt eos, qui obligant coniugatos ordinandos ad continentiam, cõtra præceptum Chriſti & Apoſtoli, matrimonium iniuria afficere, & tamẽ illud præceptum Epiſcopo coniugato imponunt. Sanè nec Chriſtus, nec Apoſtolus in locis citatis loquuntur magis de matrimonio ſacerdotum, quàm Epiſcoporum. Quare vel ex hoc debebent aduertere ſe decipi, qui credunt hoc conuenticulum, quod tam apertè Eccleſiam Romanam totámque antiquitatem damnat, vnquam à Pontificibus fuiſſe approbatum. Argumenta autem quibus auctores illius canonis moti ſunt, leuiſſima ſunt. Nec enim Chriſtus ibi prohibet vllo caſu etiam ex mutuo conſenſu ſolutionem matrimonij quoad totum, ſed ſolùm quoad vinculũ. Apoſtolus autem non condit ibi præcepta (nam aliàs ſolutus ab vxore, eius præceptũ violaret quærendo vxorem) ſed ſuadet Corinthiis vt quiſque ſua ſorte contentus ſine ſollicitudine viuat. Illud autem Apoſtoli ad Heb. 13. explicui ſupra n. 112. Concilium autem Carthag. quod pro ſe citant, aut non intellexerunt, aut mala fide citarunt. Nam iſte canon talibus abſolutè prohibet vſum matrimonij. Vide etiam dicta ſuprà n. 89.

Heb. 13. Carthag. 2.

119 Tertia difficultas eſt, qua ratione in primitiua Eccleſia hæc lex fuerit lata ac obſeruata? Qua in re omnes Catholici aſſerunt fuiſſe ſemper ab initio ſaltem pro ſacerdotibus & diaconis obſeruatam in Eccleſia Latina. Quidam tamen putant eam pro Orientalibus, fuiſſe abrogatam in Concilio Niceno; probantque hoc ex hiſtoria illa Paphnutij citata ſupra n. 106. Quam eſſe veram probant, primò auctoritate Socratis & Sozomeni. Quòd ſi obiicias vtrumque multa apertè eſſe mentitum, vt de Socrate clarè probat *Card. Bellarm. l. 1. de clericis c. 20.* vbi adfert eius apertiſſima etiam in rebus clariſſimis mendacia: & de Sozomeno teſtatur *D. Gregorius l. 6. epiſt. 31.* vbi dicit eius hiſtoriam non recipi, quia multa mentitur. Reſpondent, ideo non ſequi, eos in narratione huius hiſtoriæ eſſe mentitos. Probant ſecundò, quia eam hiſtoriam citant Caſſiodorus & Nicephorus. Tertiò, eandem probat *S. Vdalricus in epiſtola ad Nicolaum I.* Quartò, quia ea reperitur in actis Concilij Niceni græcis, nuper repertis, & è græcis tranſlatis, quæ à quodam auctore græco tempore Baſilij Imperatoris fuerunt collecta ex membranis cuiuſdam Dalmatij Epiſcopi Cyziceni. quare de illius hiſtoriæ veritate non videtur quiſquam poſſe dubitare. Poſſent hæc confirmari ex can. 4. Concil. Gangrenſis, ſed ſuprà n. 113. oſtendi eum nihil facere ad rem.

Nicenum. Paphnutius. Socrates. Sozomenus. Bellarm. D. Gregor. Caſſiodorus. Nicephorus. S. Vdalricus. Dalmatius. Can. Gangren.

120 CONCLVS. I. Ab initio in Eccleſia fuit ſtatutum, vt nemo coniugatus ordinaretur ſacerdos, aut etiam diaconus, niſi promitteret omnino deinceps ab vſu matrimonij continentiam; idque ex conſenſu vxoris, quæ etiam caſtitatem vouebat. Hoc tamen ſtatutum non eſſe diuinum, ſed ſolum Apoſtolicum, ſatis patet ex dictis numero 114.

Prior autem pars probatur primò ex *epiſt. 2. D. Clementis ad fratrem Domini Iacobum, vel potius Simeonem,* vbi ſacerdotibus loquens ait: *Quod ſi poſt ordinationem miniſtro altaris contigerit proprium inuadere cubile vxoris, ſacrarij non intret limina, nec ſacrificij portitor fiat.* Et in fine teſtatur ſe hæc ab Apoſtolo Petro accepiſſe. Et quamuis non ſit certum hanc epiſtolam eſſe Clementis, tamen antiqua eſt, & in hac parte vſu totius Eccleſiæ probata, vt ex teſtimoniis omnium ferè antiquorum Conciliorum ac Patrum docet *Card. Bellarm. l. 1. de clericis cap. 19.* Hinc *Concilium Carthag. 2. can. 2.* præſcribens ſacerdotibus & diaconis omnimodam continentiam, aſſerit ſe id ſtatuere, quod Apoſtoli docuere, & tota ſeruauit antiquitas. Et hoc antiquius *Concilium Arelatenſe 2. cap. 3.* priuat communione ſacerdotem ac diaconum, qui vxorem ſuam conuerſam ſecum habere præſumpſerit. Conuerſam autem vocat, quia in viri ordinatione continentiam vouerat. Hinc etiam *Epiphanius hæreſi 59.* ait: *Rurſus enim non ſuſcipit ſancta Dei prædicatio poſt Chriſti aduentum eos, qui à nuptiis mortua eorum vxore, ſecundis nuptiis coniuncti ſunt, propter excellentem ſacerdotij honorem, ac dignitatem. & hæc certè ſancta Dei Eccleſia cum ſinceritate obſeruat. ſed & adhuc viuentem, & liberos gignentem vnius vxoris virum non ſuſcipit.* Vbi loquitur etiam de ſubdiaconis. & clarè docet poſt Chriſti aduentum nullum talem ab Eccleſia ſuſcipi, qui velit vti matrimonio. Item *D. Hieronymus contra Vigilantium poſt initium: Quid facient,* ait, *Orientis Eccleſiæ, quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes; aut ſi vxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt?* Vide plura teſtia omnia apud Bellarminum ſuprà.

D. Clemens. Bellarm. Carthag. Arelaten. 2. Epiphan. D. Hieron. Bellarm.

121 CONCLVS. II. Inſtituit, & facit Eccleſia nolendo aliquem admittere ad ſacros Ordines, qui non vouent omnimodam continentiam à mulieribus. Probatur primò ex auctoritate totius Eccleſiæ, quæ, vt oſtendi, iam ab initio hoc conſtituit, quæ in rebus tam grauibus errare nullo modo potuit. Secundò, quia à temporibus Apoſtolorum nullus repertus eſt laudatus ſacerdos, qui poſt acceptos Ordines vxore ſua vſus ſit. Conantur quidem hæretici adferre exempla ſacerdotum, qui genuerunt liberos; ſed nullo indicio probare poſſunt, quòd hos genuerint poſt ſuſceptos Ordines. Tertiò, quia hac in re Eccleſia nulli facit iniuriam. Nec enim quemquam cogit talem obligationem ſuſcipere, ſed ſolum non vult vlli ſacros Ordines conferre, qui ſponte eam non ſuſcipit. quod omnino decet ob tanti myſterij dignitatem, quod ſummam puritatem in ſuo miniſtro requirit. Quartò, probatur contra Græcos, qui, cum nulla ſit cauſa prohibendi ſacerdotibus ne contrahant matrimonium, quam quia non decet eos ipſo vti: eadem planè ratione qua ipſi prohibent illis matrimonij contractum, deberent etiam prohibere eius vſum. Item cùm in Miniſtris Eccleſiæ ideo maximè requiratur continentia propter puritatem ſacrificij quod offerunt, vel offerenti proximè aſſiſtunt:

Meritò Eccleſia à ſacris remouet coniugatos.

ſiſtunt; eadem ratione qua ipſi prohibent Epiſcopis vſum matrimonij, deberent etiam eum prohibere ſacerdotibus.

122 Conclvs. III. Nullo modo eſt credibile hanc legem in Concilio Niceno fuiſſe abrogatam, aut hiſtoriam illam Paphnotij vnquam accidiſſe.

Hiſtoria Paphnutij refutatur.
Socrates.
Sozomenus.

Primo, quia nititur ſola auctoritate Socratis & Sozumeni, quorum fidem meritò ſuſpectam reddunt alia plurima apertiſſima mendacia: & quamuis hinc non ſequatur eos in omnibus aliis mentitos eſſe; tamen benè ſequitur eorum auctoritatem non ſufficere vt aliquam rem ab ipſis primò ſcriptam vt certam credamus, præſertim quando vehementes ſunt coniecturæ eos mentiri, vt in præſenti accidit. Secūdò, quia cùm multi illius temporis ſcriptores agentes de caſtitate, quam tunc tenebantur ſacerdotes obſeruare, habuerint ſummam occaſionem faciendi mentionem iſtius facti, incredibile eſt quòd nullus vel leuem eius feciſſet mentionem, ſi aliquid ſubfuiſſet. Etſi enim non omnes ſcribant omnia, tamen vix vnquam contingit omnes omnino ſcriptores res ſui temporis tam notabiles omittere, præſertim quando propter ea quæ tractant, ferè incumbit neceſſitas earum meminiſſe: vt accidit iis omnibus qui circa illa tempora pro continentia ſacerdotum, vel contra eam ſcripſerunt. Tertiò, quia ex *D. Clemente, Epiphanio, Hieronymo citatis nu.* 120. item ex *Origene hom.* 23. *in lib. Numeri, Gregorio Nyſſeno l. de virginitate, c. vlt. D. Chryſoſt. hom. 2. de patientia Iob*, & aliis conſtat apertè, tam ante Concilium Nicenum, quàm poſtea fuiſſe in Eccleſia tam Orientali, quàm Occidentali omnimodam ſacerdotibus præſcriptam continentiam. Quid igitur credat in Concilio Niceno contrarium fuiſſe ſtatutum?

D. Clemens.
Epiphan.
Hieronim.
Origenes.
Greg. Nyſſ.
Chryſoſt.

123 Reſpondent aliqui, fuiſſe quidem illam legem olim in vigore, ſed paulò ante Concilium Nicenum incepiſſe in coniugatis ſacerdotibus contrariam conſuetudinem inualeſcere, & Concilium hanc ſua ſententia approbaſſe; eam tamen iterum paulò pòſt contraria conſuetudine abrogatam fuiſſe, atque ita tempore Epiphanij & Hieronymi etiam tales fuiſſe obligatos ad continentiam. Sed quis non videat, quàm hæc ſint parum veroſimilia; præſertim quando ſine vllo teſte dicuntur? Quomodo enim in re tanta tantillo tempore, potuit bis in regulis ac moribus Eccleſiaſticis induci tam grauis mutatio, idque ita vt nemo iſtorum temporum ſcriptorum id notarit? Quomodo ſi illa lex fuiſſet vnquam à tanto Concilio approbata, eam Iouinianus & Vigilantius non millies obieciſſent D. Hieronymo, qua vel vna potuiſſent ei os omnino opprimere? Quomodo etiam *Euſebius*, qui illi Concilio interfuit, *lib. 1. demonſt. euang. cap.* 9. ita abſolutè diceret initiatos ſacris debere ab omni vxoris commercio ſe continere?

Iouinian.
Vigilant.
Euſebius.

Adde, illam ex ipſius Concilij canone 3. clarè cōfutari. Vbi Concilium prohibet ne ſacerdotes, aut diaconi habeant ſecum ſubintroductas mulieres, iiſque præſcribitur quales ſecum habere poſſint: inter quas ſine dubio primo loco fuerat nominãda vxor, ſi cum ea potuiſſent cohabitare. Quidam tamen mirantur vllum virū doctum potuiſſe ex hoc canone argumētum pro hac ſententia ſumere, quòd ille canon idem præceptum extendat ad omnem clerum: cùm tamen certum ſit minoribus initiatos potuiſſe habere vxores.

Nicæn. c. 3.

Sed hæc obiectio potiùs pro nobis facit. Nam Concilium ibi præcipit omnibus clericis, ne præter ibi nominatas vllā apud ſe mulierem habeant nulla facta mentione vxoris; quia cùm communiter omnes clerici intendant paulatim ad ſacros Ordines promoueri, ad quos tunc ſoli cōtinentes admittebantur, communiter etiam omnes cælibes viuebant, ne vxor promotioni obſtaret. Quare ex illa obiectione ſolùm colligitur tunc, ſicut etiam modò, omnes clericos vulgò vixiſſe cælibes: cuius non eſt alia ratio, quàm quòd tunc ſacris initiati ad hoc cogebantur. Dico itaque hiſtoriam Paphnutij eſſe meram fabulam.

Ad primam autem probationem n. 119. pro ea allatam iam reſpondi, illos auctores ſæpiùs apertè mentiendo derogaſſe ſibi in re inaudita, quæque tam probabiliter cōuincitur falſa, omnem fidem. 124

Ad ſecundam Reſpondeo, eos auctores citare dictam hiſtoriam, prout eam apud Sozomenum & Socratem repererunt: per hoc tamen nullam ei addere fidem, cùm aliunde eam non probent.

Ad tertiam Reſpondeo, non eſſe mirum ſi epiſtola mendax, & ab imperitiſſimo impoſtore conficta, citet pro vera hiſtoria aliquam fabulam.

Ad quartam Reſpondeo, ſi conſtaret illa acta eſſe omnino germana, neminem debere de illius hiſtoriæ veritate dubitare: ſed cùm ab ignoto Græco compilata ſint eo tempore, quo ſub hæretico Imperatore totus propè Oriens aut ſchiſmaticus erat, aut hæreticus, quis præſtabit ea ex omni parte eſſe ſincera, nihilque illis additum, aut detractum? præſertim cùm eo tempore non ſolùm vnus aliquis è grege, ſed integra Epiſcoporum conciliabula portentoſa confingerent mendacia, prout ſuis rebus conducere cogitabant; vt fusè narrat *Baronius circa annos* 475. *&* 476. *& ſequentes.* *Baron.*

Adde, cùm iſte compilator vixerit poſt Socratem, potuiſſe bona fide quæ in eo reperiebat, Cōcilio Niceno addidiſſe. Nam etſi dicat ſe ea acta collegiſſe ex membranis Dalmatij, non tamen aſſerit, ſe nihil omnino aliunde accepiſſe.

DVBIVM XIII.

Vtrùm ſacris Ordinibus initiati obligentur ad continentiam immediatè per præceptum Eccleſiæ, an verò ſolùm mediante voto continentiæ?

NOta primò, nos hìc non agere de Græcis quia hac in re ſingularibus legibus vtuntur, ſed ſolùm de Latinis. 125

Nota 2. Nos hìc agere de obligatione noua, ſuperaddita ei, qua omnes iure naturæ obligantur extra vſum matrimonij abſtinere ab omni voluptate venérea. Qua in re variæ ſunt ſententiæ.

Prima docet tales ſolo præcepto Eccleſiaſtico teneri ad continentiam. Probant 1. Quia cùm votū requirat eſſentialiter conſenſum vouentis: Eccleſia nullo ſuo ſtatuto poteſt efficere, vt aliquo voto obliget, niſi ego verè voueam: ordinandi autē communiter nullū votum emittunt. 2. Quia aliàs

aliàs qui, dum ordinatur, omnino ignorat ſacris Ordinibus annexum eſſe votum continentiæ, aut abſolutè intendit non vouere, nullam nouam contraheret obligationem continendi. quia talis non poteſt dici vouere caſtitatem.

Ad canones autem quibus ſignificatur illis Ordinibus annexum eſſe votũ continentiæ, reſpondent id dici eo quòd iis initiati ob reuerentiam religionis eodem modo obligentur ad continentiã, ac ſi eam vouiſſent. Ita *Scotus in 4. d.37. §. Dico igitur*: vbi docet tales ideo teneri ad continentiã; quia iure Eccleſiaſtico eorum matrimonia irritantur. *Palud. d.18.q. 1.a.2. concl. 3.* & plurimi alij quos citat *P. Sanchez l.7.diſp.27.n.9.*

Scotus. *Paludan.* *Sanchez.*

126 II. Sententia docet, eos immediatè obligari ad continentiam ratione voti: lege autẽ Eccleſiaſtica ſolùm mediatè, quatenus per ipſam votum continentiæ iis Ordinibus annexũ eſt: quod hoc ipſo, quo quis ſciens ſacros Ordines ſuſcipit, cenſetur emittere: ſicut quãdo multis proponitur aliquod iuramentum præſtandum, & poſtea iubentur ſinguli dexteram eleuare, hoc ipſo quo hanc eleuãt cẽſentur iurare. Probatur, quia, vt patet ex *D.Gregorio epiſt. 42. in fine*, & refertur *c.2.d. 28.* Eccleſia præcipit nullum ordinari ſubdiaconum, niſi continentiam promittat. quod etiam Epiſcopi obſeruant. Nam ordinandis proponunt hoc votum, qui hoc ipſo quo poſtea Ordinem ſuſcipiũt, cenſentur illud vouere: vt apertè teſtatur etiam *Concilium Ancyranum c. 10. in fine, citatum ſuprà nu.114.* Hinc etiam iura vbique aſſerunt ordinatos emiſiſſe votum: vt patet *c. Cùm olim 6. de clericis coniugatis, & c.vnico de voto in 6.* Verba autem iuris tam aperta non ſunt ſine euidenti neceſſitate ad metaphoras detorquenda. Ita *D.Thom in 4.d.37.q.1.a. 5. Caiet.tom.1.opuſc.tract. 27.§. Quo ad ſecundum.* & multi alij quos citat *P. Sanchez lib.7.diſp.27.n. 50.*

D. Gregor. c.2.diſt. 28. *Ancyran.* *cap. Cùm olim. c. vnic.* *D. Thom. Caietan. Sanchez.*

127 Difficultas tamen eſt inter hos Auctores in caſu quo quis ordinatur ignarus illius voti, aut omnino intendens nõ vouere. Nam P. Sanchez cum quibuſdam aliis vult tales tunc obligari ad continentiam præcepto Eccleſiæ. Alij verò, quibus etiam fauet Caiet. volunt priorem nõ obligari ad continentiam, probantque ex *epiſt. D. Gregorij 42. infrà citanda n.139.* Addunt tamen cùm iam in Eccleſia Latina omnibus notũ ſit hoc votum ſacris Ordinibus annexum eſſe, nullum poſſe id inuincibiliter ignorare. Sed de hoc agemus dub. 14. Secundum autem volunt omnino obligari voto. quia quantumcumque intendat non vouere: tamen hoc ipſo quo ſuſcipit Ordines, quibus ſcit inſeparabiliter annexum eſſe votum, ſaltem exteriùs vouet. Quare poſtea incontinenter viuens contra votum peccat; ſicut peccat periurio, qui ſine animo iurandi exteriùs falſum iurat.

Sanchez. *Caietan. D. Gregor.*

128 Sed hæc habent difficultatem. quia etſi talis ſic ſimulando votum, peccet contra virtutem religionis, ſicut is qui fictè ſine neceſſitate falſum iurat: tamẽ illo voto, quod verè nullum eſt, poſtea non obligatur; ſicut is qui gratis alicui aliquid addito iuramento fictè promiſiſſet, peccaſſet quidem ita iurando; poſtea tamen non teneretur promiſſa implere, niſi fortè ratione ſcandali, ne videretur contemnere iuramenti religionem. Eadémque eſt ratio voti, vt benè docet *P. Leſſius de iuſtitia c. 42. dub.8. & c.40. dub.1.*

Leſſius.

Similiter aliorum ſententia patitur aliquam 129 difficultatem. Nam ſi ſemel dicamus ſacerdotes communiter nulla lege Eccleſiaſtica immediatè obligari ad caſtitatẽ, non poterimus probare eos qui noluut vouere, immediatè vlla lege ad eam obligari. Nã nulla lex particularis pro his lata eſt.

Dices, ideo hos obligari, quia qui ſuſcipit aliquod officium, neceſſariò etiam velit nolit, ſimul ſuſcipit onus ei inſeparabiliter annexũ. Sed hoc non ſatisfacit. Nam ſecundùm illos, onus immediatè annexũ ſacris Ordinibus, non eſt obligatio ad continentiam, ſed ad votũ continentiæ. Quare coniugatus cum tali intentione ſuſcipiens Ordines, peccaret quidem non vouendo, non tamen peccaret vtendo coniuge. Sicut ſi duo coniuges mutuo cõſenſu vouerent profiteri in Religione, peccarent quidẽ poſtea ſine iuſta cauſa differendo ingreſſum Religionis: nõn tamen peccarent interim vtendo matrimonio, modò per hoc non redderent ſe ineptos ad ingreſſum Religionis: vt cum aliis benè docet *P. Sanchez l.9.diſp.37.n.5.*

Sanchez.

CONCLVS. Etſi ſecunda ſententia relata n. 126. ſit probabilis ob plurimorum DD. auctoritatem: tamen credo probabilius eſſe, ſuſcipientes ſacros Ordines præter obligationem voti ibi explicatam, ex lege Eccleſiaſtica immediatè etiam obligari ad continentiam. 130

Sacris initiati & voto & lege Eccleſiaſtica ad continentiam obligantur.

Prob.1. ex incõmodis quæ n. 128. & 129. oſtendi ſequi ex contraria ſententia. Secundò, quia, vt cum multis aliis optimè docet *P.Sanchez l.7. diſp. 5.n.7.* quoties Eccleſia ex ſpeciali motiuo alicuius virtutis reddit aliquas perſonas inhabiles, vt inter ſe contrahant, iiſdem etiam ſpecialiter prohibet omnem actum venereum inter ſe, ita vt cum committentes duplici peccato peccent: vt patet in iis qui cognoſcunt ſibi affinem in 3. vel 4. gradu, aut ſpiritualem cognatam, qui ideo præciſè peccãt duplici peccato, quia inter eos intercedit tale impedimẽtum dirimens. Atqui Eccleſia omnes ſacris initiatos reddit immediatè inhabiles ad matrimonium cum quauis perſona cõtrahendum, idque ob motiuum ſiue reuerentiam virtutis religionis, ſiue propter excellentiam ipſius ſtatus ita ſacri quem tales ſuſcipiunt. Ergo ſpecialiter his immediatè prohibet omnem actum venereum cum quauis fœmina.

Sanchez. *Quando fornicatio eius cui nuptiæ prohibentur ſit duplex peccatum.*

Vnde ſequitur, Religioſum fornicantem committere diſtinctum ſpecie peccatum ab eo quod committit fornicans, qui ſolùm vouit caſtitatem. Quia ſicut prior habet ſpecialem inhabilitatem ad matrimonium: ita habet ſpecialem prohibitionem talis actus. 131

Conditio Religioſi fornicantis in confeſſione explicanda eſt.

Sequitur 2. Si fornicetur Religioſus ſacris initiatus, vtramque circumſtantiam eſſe exprimendam. Nam cùm vtraque contineat ſpeciale impedimentum matrimonij, neceſſariò etiam inducit ſpecialem obligationem ad caſtitatem. Diſcedo quidem hac in re à plurimorum ſententia, quos citat *P.Sanchez l.7.diſp.37.n.22. & ſeq.* ſed argumẽtum iam allatum me cogit. quod ſi quis mihi ſoluerit, lubens alteram ſententiam amplectar.

Item ſacerdotis.

Dices, quando duæ leges idem ob eandem rationem prohibent, non inducunt diſtinctas obligationes: atqui hoc hîc fit. nam ſtatutum Eccleſiæ reddens profeſſos, aut ſacris initiatos inhabiles ad nuptias, facit hoc ob reuerentiam ipſius voti:

ergo

ergo non inducit diſtinctam obligationem. Reſpondeo, quidquid ſit de maiore (de qua ſatis egi diſp. 7. n. 45.) negando minorem. nam Eccleſia non reddit tales inhabiles propter votum caſtitatis, quod emittunt, ſed propter eminentiam ipſius ſtatus quem ſuſcipiunt, vt docet *Sanchez l. 7. d.* 11. *n.* 4. Et patet primò, quia aliàs deberet omnes emittentes votum caſtitatis reddere inhabiles ad nuptias. Secundò, quia aliàs ſequeretur, eum qui ſuſcipiens Ordines intendit nullo modo vouere caſtitatem, validè contrahere matrimonium, cùm nullum votum emittat, quod tamen falſum eſt.

Sanchez.

132 Nota demum, quoſdam aſſerere Ordinem ſacrum non quidem per ſe, ſed ratione voti ſolemnis, quod ei ab Eccleſia annexum eſt, iure naturæ dirimere matrimonium. Probant, quia votum ſolemne Religionis iure naturæ dirimit matrimonium ſubſequens. Atqui *c. vnico de voto in* 6. votum Ordinis & Religionis in hoc æquiparantur: ergo etiam votum annexum Ordini illud dirimet.

c. vnic.

Sed dicendum eſt cum communi ſententia hoc votum ſolo iure Eccleſiaſtico dirimere matrimonium. Quia hoc votum ſolo iure Eccleſiaſtico differt à voto ſimplici, vt apertè colligitur ex capitulo iam citato: vbi expreſsè dicitur ſolemnitatem iſtorum votorum eſſe ſolo iure Eccleſiaſtico inductam. Ad probationem *P. Sanchez l. 7. diſp.* 28. *n.* 14. negat minorem, atque in illo iure hæc vota ſolùm æquiparari quoad vim dirimendi matrimonij ſecuti: non autem quoad ius quo ipſum dirimūt. Et ſine dubio apparet maior ratio in voto Religioſi cur debeat dirimere matrimoniū, quàm in voto annexo Ordini. Credo tamen negandam etiam eſſe maiorem, vt oſtendam diſp. 31. dub. 1.

Sanchez.

DVBIVM XIV.

Vtrùm inualidè, infantes, ignorantes, aut inuiti ordinati obligentur ad continentiam?

133 QVadruplex hîc, vt patet ex titulo, eſt difficultas. Prima eſt, vtrùm inualidè ordinati ob aliquem eſſentialem defectum ad dicta obligentur? quidam apud *Sanchezium l. 7. diſp* 27. *nu.* 13. id affirmant. Quia c. *Quida* 3. *&* c. *Placet* 12. *de conuerſ. coniugat.* dicitur eos qui inualidè profitentur in Religione, obligari voto caſtitatis, quantum pro eo tempore eam puterāt vouere: ergo ita ordinatus cùm licitè tunc vouerit caſtitatem, ſuo voto tenebitur. Sed contraria ſententia, & communis, & vera eſt. Quia talis non vouet per ſe & expreſsè caſtitatem, ſed tantùm ſecundariò & implicitè, quatenus illud votū eſt annexum Ordini quem putat ſuſcipere. ſicut igitur principale non ſubſiſtit, ita nec ſecundarium, & per accidens ei annexum. Secùs eſt de profitente, qui immediatè & explicitè vouet caſtitatem.

Sanchez. c. Quidam. c. Placet.

134 Secunda difficultas eſt, vtrùm infantes ordinati obligētur poſtea ad caſtitatem? *Palud. in* 4. *d.* 37. *q.* 1. *a.* 1. *& D. Anton.* 3. *p. tit.* 1. *c.* 8. *concl.* 2. id affirmāt: quibus videtur fauere *Richard. in* 4. *d.* 25. *a.* 4. *q.* 2. *ad* 3. Probant, quia, vt dicitur *regula iuris* 42. *in* 6. *Acceſſorium ſequitur principale*: atqui principale hîc ſunt character & poteſtas Ordinis: obligatio autem ad continentiam eſt acceſſorium: ergo cùm illa validè conferantur, hæc etiam valida erit.

Paludan. D. Anton. Richard. Regula iuris.

Sed communis DD. ſententia eſt contraria: vt patet ex *Vinaldo de ſacram. Ord. n.* 25. *Soto in* 4. *d.* 25. *q.* 1. *a.* 2. *poſt* 3. *concl. v. Si roges. P. Sanchez l.* 7. *diſp.* 30. *nu.* 3. *P. Vaſquez diſp.* 246. *nu.* 25. Probant autem id plurimi. quia votū eſſentialiter requirit liberum conſenſum vouentis, cuius tales omnino ſunt incapaces. Sed quamuis hæc ratio conuincat tales non poſſe obligari voto: non ſatis tamen probat eos ſtatuto Eccleſiæ non reddi incapaces coniugij; & conſequenter iis non prohiberi omnem vſum mulierum. Quare addendum eſt, quòd ſicut Chriſtus voluit continentiam ſolùm eſſe conſilij, & neminem ſine omni ſuo conſenſu ad eam obligari; ita ſimiliter Eccleſiam neminem velle alia ratione ad eam obligare, præſertim immeritum, cui fieret aliqua iniuria, ſi ei omnino inuito tantum onus imponeretur.

Infans ordinatus non obligatur continere. Vinald. Soto. Sanchez. Vaſquez.

135 Hinc infertur, infantem ordinatum cùm ad annos diſcretionis peruenerit poſſe eligere ſtatum Eccleſiaſticum, vel ſæcularem, ac liberè, vxorem ducere. Quòd ſi tamen iam adeptus ſufficiēs iudicium, & conſcius ſuæ libertatis, ſemel liberè actum ſacri Ordinis exercuerit, aut alia ratione ſuam ordinationem approbarit, ſtatim ſuſcipit obligationem ſacris Ordinibus annexam, nec eam ſententiam poſtea mutare poteſt.

Poteſt infans veniens ratione eligere ſtatum quem voluerit, niſi Ordinem ſacrum exercuerit.

Addunt multi, quos citat *P. Sanchez l. 7. diſp.* 30. *n.* 8. idem dicendum eſſe de ordinato ante pubertatem. Quia votum ſolemne Religionis prius emiſſum eſt irritum, vt dicitur *c. Ad noſtram* 8. *de regularibus*: ergo etiam votum annexum Ordini erit irritum. Imò cùm iā *Trident. ſeſſ.* 25. *c.* 15. *de regular.* irritet profeſſionem factam ante annū 16. completum: putant illi idem dicendum eſſe de voto cōtinentiæ ordinati ante annum 16. Quia eadem hîc militat ratio: ſcilicet leuitas ingenij puerorum, qui facilè inducuntur vt aliquem ſtatum amplectantur, cuius eos poſtea pœniteat.

Sanchez. c. Ad noſtram. Trident.

Addunt tamen aliqui, talem ſtatim ac nactus erit pubertatem; vel iam ſecundùm ſtatutū Trid. ſtatim atque annum 16. expleuerit, teneri intra triduum contradicere dictæ obligationi; aliàs cenſendum eam acceptare, atque ita non poterit poſtea reſilire. Probant. Quia niſi Religioſi profeſſionem ante legitimam ætatē emiſſam, ſtatim hac adepta reuocent (ſtatim autem dicitur fieri, quod intra triduum fit, vt habetur *l. finali, C. de iudiciis*) cenſentur eam approbare, vt colligitur ex *c. Ad noſtram, citato.*

Trident. L. fin. c. Ad noſtram.

136 Sed in his reperio quædam difficilia, vt mox oſtendam. Quare cum *Gloſſa in c. Pueri,* 1. *q.* 1. *& Vega tom.* 2. *ſumma c.* 57. *caſu* 7. *& Soto lib.* 7. *de iuſtit. q.* 2. *a.* 5. *ad vlt.* & aliis Reſpōdeo primò, impuberes ſi ordinentur cùm iam doli verè capaces ſunt, & intelligant, quam obligationem ſuſcipiant, verè contrahere obligationem Ordini annexam: quia ſpectato iure naturæ, tales poſſunt ſe validè Deo & alicui ſtatui obligare, & nullum eſt ius poſitiuum, quod talem obligationem irritet. Nam iura quæ irritant profeſſionem quæ ante pubertatem, aut annum 16. expletum fit; nullam faciunt mentionem obligationis annexæ ſacræ ordinationi. In particularibus autem iuris poſitiui conſtitutionibus argumentum à ſimili nihil probat. Aliàs probaremus ſicut ieiunamus pridie Natiuitatis S. Ioannis, ita pridie Natiuitatis B. Virginis eſſe

Gloſſa. Vega. Soto. Impubes liberè ordinatus tenetur continere.

Argumentum à ſimili in iure poſitiuo nihil probat.

ieiu

ieiunandum : quia hæc illo ſanctior ac venerabilior eſt. Adde, diuerſiſſimam eſſe vtriuſque rationem. Primò, quia obligatio Religioſi multò grauior ac immutabilior eſt, quàm ſacerdotis ſęcularis, ideoque maturiore deliberatione indiget. Secundò, poſt irritationem profeſsionis vouens manet omnino laicus. Contrà verò ſemel validè ordinatus neceſſariò retinet perpetuò Ordinem, quem vita laica parum decet. Tertiò, quia ſepoſita illa lege Eccleſiaſtica ſæpiſſimè contingeret aliquos ante maturam ætatem profiteri in Religione : rariſſimè autem hactenus contingit aliquem ante maturam ætatem ordinari. quæ autem rariſſimè contingunt, lex non comprehendit, vt patet *l. Nam ad ea π de legibus*.

l. Nam ad ea.

137 Reſpondeo ſecundò, infans ordinatus (idem ſecundùm ſententiam n. 136. citatam eſſet dicendum de impubere) poſtea perueniens ad annos diſcretionis, in foro conſcientiæ ſemper manet liber vt poſſit ſtatum ſæcularem amplecti, donec liberè, & conſcius ſuæ libertatis, aut expreſsè obligationem ordinationi annexam acceptarit, aut aliquem actum Ordinis exercuerit. Quia, vt oſtendi numero 134. nemini talis obligatio imponitur, niſi eam voluntariè acceptanti.

Sanchez.

Ad iura n. 136. contra nos citata reſpondet *P. Sanchez l. 7. diſp. 30. num. 10. in fine*, ea procedere ex præſumptione, ideoque in ſolo foro externo obligare. Adde, illa nihil omnino contra præſentem concluſionem etiam in foro externo probare. Nam loquuntur ſolùm de caſu in quo is qui irritè vouit, aliquid facit quo exteriùs apparet eum habere ratum ſuum votum, v.c. geſtando habitum profeſſorum; aut aliquid aliud faciendo, quod ſoli Religioſi ſolent facere. Nos autem hîc ſupponimus ita ordinatum nullum actum Ordini proprium exercere: & ſolùm affirmamus eum poſſe eligere ſtatum ſæcularem, quamdiu nec vllum talem actum exercuit, nec obligationem illam expreſsè acceptauit. quod etiam in foro externo verum eſt.

138 Tertia difficultas eſt, vtrùm ordinati cum ignorantia talis obligationis teneantur ſeruare continentiam? Qua in re certum eſt primò, eos qui nunquam cupiuerunt ordinari, & ordinati ſunt omnino neſcientes quid circa ſe ageretur, non obligari. Quia hi vel non vtuntur ratione, vel inualidè ordinantur. Quare hîc agimus ſolùm de iis, qui voluntariè ordinantur, ſed penitus ignorant talem obligationem ſacro Ordini eſſe annexam. Secundò, certum eſt tales obligari, quando non omnino hanc obligationem ignorant, ita vt ſi vellent, facilè poſſent eam cognoſcere.

139 In hac igitur difficultate quidam abſolutè aſſerunt tales non obligari. Primò, quia hæc obligatio non ſuſcipitur ſine voto: nemo autem poteſt cenſeri vouere id quod omnino ignorat. Secundò, quia *D. Gregorius lib. 1. epiſt. 42. circa medium*, ſcribit nimis durum eſſe, iis ſubdiaconis, qui in Sicilia erant ordinati, cùm ibi omnes ſubdiaconi more Græcorum vterentur vxoribus, velle harum vſum interdicere. quia nimirum cùm fuerint ordinati cum ignorantia talis obligationis, non potuerunt cenſeri eam acceptaſſe.

D. Gregor.

Contrà quidam apud *P. Sanchem lib. 7. diſp. 27. numero 11.* abſolutè dicunt talem teneri continere. Primò, quia lex ſemel iuſtè lata obligat etiam ignorantes. Secundò, quia qui ſponte ſuſcipit aliquod officium, neceſſariò acceptat omne onus ei annexum, etſi hoc ignoret. Tertiò, quia tales debent velle legitimè Ordines ſuſcipere, & conſequenter implicitè vouere continentiam; quia aliàs eos illegitimè ſuſciperent. 140

Sanchez.

Nota, tales dupliciter poſſe inuincibiliter hanc obligationem ignorare. Primò, quia habuerunt probabiles omnino rationes, quibus meritò potuerunt ſibi perſuadere nullam talem obligationem ſubeſſe: vt ſi videant eos qui poſt coniugium ordinantur, publicè vti coniugio, Prælatis omnibus tanquam rem licitam id permittentibus, nec vnquam audierint id eſſe prohibitum: quales fuerunt illi ſubdiaconi Siciliæ, de quibus agit D. Gregorius citatus num. 139. Et hos credo non obligari ad continentiam. Et hoc probat tam factum, quàm ratio Gregorij, qui talibus vſum coniugij permiſit. quia durum erat & contra Eccleſiæ conſuetudinem omnino immeritos, ac meritò inuitos ad continentiam cogere. Et hanc credo eſſe ſententiam *P. Vaſquez diſp. 247. num. 98.* vbi priorem ſententiam videtur aſſerere. 141

Ordinatus cum probabili ignorantia legis continentiæ ea non tenetur.

Vaſquez.

Secundò, poſſet quis illam obligationem ignorare ſine vlla probabili ratione in contrarium ex mera inſcitia, ac ingenij ſtupiditate: & credo hunc obligandum eam ſeruare. Quia Eccleſia ratione Ordinis, quem ille ſponte ſuſcipit, habet ad hoc verum ius, à quo alter per talem ignorantiam excuſari non poteſt. quia ſuæ ſtupiditati debet imputare, quòd Ordinem ſuſceperit antequam ſciret, quæ ei obligatio eſſet annexa. Quare reſpectu talis obligationis eſt immeritò inuitus. Talis tamen non obligaretur ex voto, quia non poſſumus vouere, quod nullo modo ſcimus: ſed ex lege Eccleſiæ. Credo tamen vtrumque hunc caſum iam vix poſſe in Eccleſia latina accidere.

Secus de eam ignorante ſine probabili ratione.

Et hinc patet ſolutio ad argumenta propoſita n. 139. Nam propriè ſolùm probant quod hîc aſſerimus. 142

Ad primum argumentum propoſitum numero 140. Reſpondeo, hoc ſolùm eſſe verum in obligationibus, quæ omnino inuitis imponi poſſunt, qualis non eſt hæc obligatio ad continentiam, quæ requirit aliquam acceptationem obligati, vel ſaltem vt aliquid faciat, quod ipſum ad talem acceptationem obliget; vt accidit in ſecundo caſu.

Ad ſecundum, nego aſſumptum generaliter eſſe verum. Fallit enim quoties is qui officium ſuſcipit, habet iuſtam cauſam ſibi perſuadendi tale onus non eſſe annexum illi officio. Vide *P. Leſſium de iuſtitia c. 40. n. 8. §. Sequitur 2.*

Leſſius.

Ad tertium, nego conſequentiam. quia qui ob probabilem rationem ſibi omnino perſuadet, ſacrum Ordinem ſine voto continentiæ poſſe legitimè ſuſcipi, poteſt eum velle legitimè ſuſcipere ſine tali voto. Quia, vt oſtendi ſuprà, Eccleſia non exigit ab eo votum.

Quarta difficultas eſt, Vtrùm is qui metu 143

compellitur ſacros Ordines ſuſcipere, obligetur ad continentiam?

Vbi Nota, nos hic non agere de eo qui ex metu ſine voluntate ſuſcipiendi Sacramentum, ſolùm ſimulatè Ordines ſuſcipit. quia talis inualidè ordinatur. Nec etiam de eo qui metu ex alia cauſa incuſſo ordinatur vt periculum euadat: vt ſi inimicus aut corriualis alicui machinetur mortem, & hic ſuſcipiat ſacros Ordines, vt alter horum reuerentia à cœptis deſiſtat: quem certum eſt teneri ad continentiam: idemque dicendum de eo qui metu iuſtè incuſſo compellitur ordinari. Vide *P. Leſſium de iuſtitia c. 40. dub. 3.*

Leſſius.

Agimus hic igitur ſolùm de caſu quo metus grauis ac cadens in virum conſtantem iniuſtè incutitur ad compellendum aliquem vt ordinetur.

144 Prior ſententia docet, talem teneri continere. Primò, quia obligatio caſtitatis tanquam acceſſorium eſt annexa Ordini ſacro. Atqui tali ipſa ordinatio eſt ſatis voluntaria vt verè ſuſcipiat Ordinem: ergo etiam vt ſuſcipiat iſtam obligationem. quia acceſſorium ſequitur principale. Secundò, quia qui metu compulſus baptizatur, tenetur legem Chriſtianam obſeruare: ergo qui ob metum ordinatur, tenetur ſeruare leges ordinatorum. Tertiò, quia in *Toletano 8. cap. 7.* dicitur inuitè ordinatos teneri permanere in ſtatu Eccleſiaſtico. Quartò, quia tales hoc ipſo quo ſuſcipiunt Ordines vouent continentiam: atqui votum metu extortum iure naturæ eſt ratum, nec hoc votum vllo iure poſitiuo irritatur: ergo validum eſt. Ita *Paludan. in 4. d. 38. qu. 3. art. 4. concl. 6. D. Antonin. 3. p. tit. 14. cap. 16. in fine. Sotus lib. 7. de iuſtitia quæſt. 2. art. 5. ad vltim. Abbas in c. Maiores, de baptiſmo. §. vltim. n. 7.* hic tamen cum quibuſdam aliis excipit clericum coniugatum. quia nimis durum eſſet hunc etiam conſentiente vxore obligare ad caſtitatem. *Armilla* tamen *v. Ordo, num. 4.* vult etiam hunc obligari ex parte ſua ad continentiam.

Toletan. 8. Paludan. Antonin. Sotus. Abbas. Armilla.

145 Secunda ſententia (quam magis probo) negat talem teneri ad continentiam. Ita *Roſella v. Ordo 3. numer. 6. Angelus ibidem in fine. Nauar. lib. 1. conſil. tit. de his quæ vi. conſil. 2. n. 4. & conſil. 3. numer. 2. alias conſil. 4. num. 4. Sotus in 4. d. 25. quæſt. 1. art. 2. ad 3. Azor lib. 13. inſtitut. c. 14. quæſt. 5.* & cum pluribus aliis *P. Sanchez lib. 7. diſp. 29. num. 5.* Vbi etiam docet deciſiones Rotæ ſequentes ſtilum curiæ hanc ſententiam tenere. Præcipuum autem horum Doctorum fundamentum eſt, quia talis ſolùm poteſt obligari ex voto, quod dum initiatur emittit: atqui votum metu graui extortum eſt irritum, vt ſtatuitur *cap. 1. & 6. de his quæ vi*, &c. Ergo cùm illius ordinati votum ſit irritum, ipſe non obligabitur continere.

Roſella. Angelus. Nauar. Sotus. Azor. Sanchez. c. 1. & 6. de his.

Reſpondent alij primò, in illis iuribus non ſtatui vt tale votum ſit irritum, ſed aliquos hoc ſolùm à contrario ſenſu colligere. quod argumentum ſæpe fallit; & ſine dubio in illo iure non eſt firmum. Secundò, In illis iuribus ſolùm agi de voto Religionis, ex quo non licet argumentari ad votum annexum Ordini, vt oſtendi n. 137. Atque ita totum hoc fundamentum eliditur, ſi ponamus votum metu extortum ſolo iure poſitiuo eſſe irritum. Adde, ordinatum etiam ex lege Eccleſiaſtica obligari ad continentiam; vt oſtendi n. 130.

Dico igitur cum *Soto l. 7. de iuſtitia quæſt. 2. art.* 146
1. Nauarr. cap. 22. numer. 52. Gloſſa in cap. Abbas. de his quæ vi &c. *Bonauent. in 3. d. 39. quæ. 2.* & aliis, votum graui & iniurioſo metu extortum, eſſe irritum iure naturæ. Prob. quia communiter ferè DD. aſſerunt tale votum eſſe irritum, & iura ſuperiùs citata videntur id ſupponere: & tamen nullum reperitur ius illud irritans. Ergo debet eſſe irritum iure naturæ. Quod argumentum eſt ſatis probabile, etſi non omnino conuincat. Prob. ſecundò meliùs. Quia Deus nullo modo poteſt cenſeri talia vota acceptare: atqui ſine Dei acceptatione nullum votum obligat: ergo votum metu extortum non obligat. Conſequentia & minor clara ſunt. Maior probatur, quando votum eſt circa materiam liberam, vt in præſenti quæſtione accidit. Quia Deus vult obiectum talis voti eſſe omnino liberum: ita vt ex ſe nolit quemquam ad illud cogere, aut obligare, præſertim cooperando alicui actioni iniurioſæ: atqui ſi tale votum acceptaret, per ſe vouentem cogeret ad talis voti obiectum perficiẽdum, idque cooperando actioni iniurioſæ: ergo id non acceptat. Maior patet, tum quia alias contrariaretur ſuæ voluntati qua ſtatuit nos per ſe ad talem materiam non obligare. Tum etiam quia videtur indignum Deo tali modo aliquem ad ea quæ voluit omnibus eſſe libera, obligare, cùm aliis honeſtiſſimis modis poſſit eum ad hoc faciendum, aut etiam vouendum inducere; vt infra magis declarabo. Minor probatur. Quia actio extorquentis votum nullam haberet vim alterum mediante voti obligatione cogendi ad continentiam, niſi Deus illud votum acceptaret; quare illa obligatio inducitur partim per actum extorquentis votum, partim per acceptationem Dei illud acceptantis, tanquam à duabus cauſis partialibus. Vnde ſequitur, Deum ex ſe eſſe cauſam partialem inducentem eam obligationem, & cooperari alterius iniurioſæ actioni tanquam
partialem concauſam cum ea. 147

Soto. Nauar. Gloſſa. Bonauent. Votum metu extortum iure naturæ eſt irritum.

Nec refert quòd Deus per illam acceptationem non faciat iniuriam vouenti. quia inde non ſequitur quòd non compellat eum votum exequi, idque cooperando alterius iniquæ actioni, quod ſolùm aſſerimus. Confirmatur & explicatur exemplo. Nam ſi Ioannes à ſuo ſeruo tantùm exigeret mediam partem operæ, quam iuſte poſſet exigere; & Petrus metu mortis illum compelleret, vt adhibito iuramento hero promitteret integram illam operam quotidie præſtare: Ioannes hanc promiſſionem acceptando, ſeruo propriè non faceret iniuriam; obligaret tamen ipſum ad præſtandam illam operam, & cooperaretur alterius actioni iniurioſæ complendo ipſius vim obligandi. Sicut igitur viro graui eſſet indignum talem promiſſionem acceptare, præſertim quando aliis iuſtiſſimis modis poſſet ſeruum ad illam operam præſtandam compellere; ita etiam acceptatio talis voti eſſet indigna Deo & contra priorem voluntatem, qua ſtatuit
neminem inuitum ad continentiam obligare. 148

Dices primò, Deus acceptat iuramentum promiſſorium iniurioſè extortũ: ergo etiam votum.

Reſpon-

Reſpondeo, negando antecedens, ſi propriè loquamur. Nam cùm tali iuramento nihil Deo offeratur, nihil poteſt acceptare. Quòd ſi velis, Deum acceptare illud iuramentum, nihil aliud ſignificare, quam Deum velle illud impleri. nego tunc conſequentiam. Eſt enim maxima differentia. Quia Deus per talem acceptationem non facit, vt iuramentum habeat vim obligandi (vt contingit in acceptatione voti) ſed iuramentum habet hanc ex natura ſua completam poſita validitate promiſſionis quæ illud extorquenti fit: ita vt ſicut Deus non poteſt efficere vt aduertenter iurans non obligetur iurate verum: ita immediate non poteſt efficere, vt iuramentum promiſſorium non obliget iurantem: ſed ſolùm immediatè poteſt hoc facere, quatenus vt ſummus omnium Dominus poteſt efficere, vt promiſſio aut ab initio ſit irrita, aut poſtea deſignat obligare: quo poſito per ſe tam quam acceſſoria deſinit obligatio iuramenti. Et ſimili modo dum Prælati dicuntur diſpenſare in iuramento promiſſorio metu extorto, tollunt huius obligationem nomine Dei irritando promiſſionem.quod quiuis abſolutus dominus promiſſarij facere poſſet. Quare cùm Deus nec velit omnes tales promiſſiones per ſe irritare, nec etiam expediat ipſum hoc facere, meritò vult iurantem implere iuramentum quia ſine peccato non poteſt illud non implere. Itaque votum obligat, quia Deus illud acceptat: iuramentum autem Deus vult ſeruari, quia obligat.

Cur Deus potius habeat ratum iuramentum metu extortum quàm votum.

Quomodo à Deo ſiat Prælato irritetur iuramentum.

149 Dices ſecundò, Hinc ſequitur vota etiam leui metu extorta eſſe irrita. Reſpondeo, concedendo totum in votis merè liberalibus, quando metus eſt vera cauſa voti, quod in foro externo communiter non præſumitur. Secùs tamen eſt in votis quæ comitantur pacta vtrimque onerosa: vt fit in voto Religionis, quod Prælatus acceptans obligat ſimul Religionem ipſi vouenti: & in votis annexis Ordini ſacro, quo confertur dignitas Eccleſiaſtica, in cuius iniuriam cedit voti violatio. Quare per ſe loquendo, qui ſacrum Ordinem ſuſcipit, aut Religionem profitetur, non ſolùm ex virtute veracitatis, ac Religionis, ſed etiam ex iuſtitia tenetur ſeriò vouere: & fictè agendo Ordini Eccleſiaſtico, aut Religioni faceret veram iniuriam; à qua obligatione non liberat eum leuis metus, ſed ſolùm grauis: præſertim in ſuſcipiendo Ordine ſacro, cuius reuerētiæ ſatis repugnat eo initiatum non continere. Quare Deus acceptando tale votum non cenſetur cooperari alterius iniurioſæ actioni, ſed iuſtæ Eccleſiæ exactioni, quæ meritò exigit vt tale votum ſit validum.

An leuis metus irritet votum.

150 Hinc ſequitur primò, Metu graui ordinatum nulla etiam Eccleſiæ lege ad continentiam obligari: quia Eccleſia hac lege neminem obligat, quem non poteſt obligare voto. Talem autem, vt oſtendi, non poteſt obligare voto.

Metu graui ordinatus non tenetur ad continentiam.

Sequitur ſecundo ratio deciſionis Concilij Ancyrani citati n. 114. in quo decernitur, diaconos, qui in ſua ordinatione proteſtati ſunt, ſe nō poſſe continere, ad hoc non teneri. Quia nimirum tales nec voto (quod non poterant vllo modo cenſeri emiſiſſe) nec lege Eccleſiaſtica ad continentiam tenebantur: quia hæc non obligat eos, qui eam nec vllo modo acceptant, nec etiam acceptare tenentur; quales illi erant. Nam cùm proteſtarentur ſe nolle cum tali obligatione ordinari, nullam faciebant Ordini iniuriam, eam non acceptando: ſed huic Epiſcopus eos ordinans potiùs faciebat iniuriam eos ita ordinando, vt ad continentiam obligari non poſſent. Qua ratione dicitur etiam iis dediſſe veniam ineundi matrimonium: non quidem formaliter, aut diſpenſando in aliqua lege (quod facere non poterat) ſed ipſo facto, eos ordinando eo modo quo ad continentiam obligari non poterant: quos tamen Concilium permittit ſuo officio fungi ob neceſſitatem illius temporis.

Ancyran.

Ad primum argumentum n. 144. propoſitum. Reſpondeo maiorem eſſe intelligendam, quando in vtroque eſt par ratio. Hic autem eſt valdè diuerſa. Nam ponuntur omnia eſſentialia Ordinis: voto autem deeſt acceptatio Dei eſſentialiter ad eius valorem requiſita.

Ad ſecundum, nego conſequentiam. Primò, quia obligatio illa baptizati non prouenit ex voto, ſed immediatè ex vi Sacramenti, quo immediatè fit ſubditus Eccleſiæ. Secus eſt de obligatione ordinati. Secundò, quia iure diuino omnes tenentur baptizari, quare ita compulſus ad nihil compellitur, ad quod ſaltem mediatè antè non tenebatur. Secùs eſt de eo qui compellitur ſuſcipere Ordines.

Ad tertium, Reſpondeo Concilium loqui de iis, qui aut ſolùm leui metu compulſi ſunt ordinari, aut poſtea liberè aliquos actus Ordinis exercendo, hunc ratum habuerunt.

Ad quartum, patet reſponſio ex dictis.

Demum hîc Nota, eandem hic eſſe rationem obligationis ad continentiam, & ad legendas horas, & ſimul vtramque aut ſuſcipi, aut non ſuſcipi.

DE
SACRAMENTO
MATRIMONII.

Sanchez.

SEPTIMVM ac vltimum Sacramentum nobis explicandum reſtat: de quo inter multos alios, qui vnus pro omnibus poſſet ſufficere, doctiſſimè ſcripſit P. Thomas Sanchius, & quidem ita vt meritò omnibus adimat omnem cogitationem quidquam vlterius de eo ſcribendi: cùm omnes huius materiæ difficultates ita explicuerit, vt nulla videatur ſupereſſe, cui quis aliquam lucem adferre poſſit. Ne tamen inchoatum tractatum relinquã mutilum, breuiter etiam huius Sacramenti naturam conabor explicare; vt quibus non ita vacat longiora ſcripta perlegere, poſſint hinc breui compendio ſibi neceſſaria excerpere. Qua in re (quia eam optimam iudico) ipſius Sanchij & methodum & ſententias quoad potero ſequar. Quia tamen non eadem omnium iudicia, ſed variis varia placent, & iuxta Apoſtolum ad Rom. 14. Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat: ſtatui ita eum ſequi, vt tamen ſi quid contrarium occurrat, id etiam exponam, ne alicui, quantum fieri poterit, quod deſiderare poſſit, ſponte ſubtraham. Proſequar autẽ toto hoc tractatu præcipuè quæſtiones Theologicas: Iuriſticas autem, quatenus cum illis aliquam connexionem habebunt, aut ad res conſcientiæ explicandas vtiles videbuntur. Quæ autem purè ad forum externum præſertim ciuile pertinent, ne iuſto longior ſim, rariùs attingam. Hinc quæ P. Sanchius diſputat lib. 6. de donationibus inter coniuges, & quædam etiam quæ diſputat lib. 10. de expenſis, quas facto diuortio quiſque coniux debeat pendere, apud ipſum legenda magna ex parte hîc omittam.

Rom. 14.

Sanchez.

Vnde matrim. dicatur.

c. 2. de conuerſ.

Vt autem antequam rem ipſam explicemus, de nomine matrimonij, eiuſque ratione aliquid dicamus, Matrimonium ita dictum eſt, quòd ineatur vt vxor mater fiat: à qua potiùs quàm à marito nomen accepit: quia, vt dicitur cap. 2. de conuerſione infidelium, in partu mulier maximos dolores ac labores perfert, atque ita quaſi præcipuum, quod in generatione reperitur, onus ſuſtinet. Dicitur etiam connubium, ac nuptiæ: quia mulier per illud ſub viri poteſtate conſtituitur, eaque quaſi velo obnubitur: quod etiam velum, quo honeſtiores in publicum prodeuntes caput tegunt, ſignificat & inſinuat Apoſtolus 1. ad Co[illegible]nth. 11. Dicitur etiam coniugium à duorum coniunctione. Priuſquam autem Matrimonij eſſentiam ac conditiones exponam, natura ſponſalium, quæ illud procedunt, explicanda eſt.

1. Cor. 11.

DISPVTATIO XXI.

DE NATVRA ET ESSENTIA SPONSALIVM.

DVBIVM I.

Quid ſint ſponſalia?

c. Noſtrates. Definitio ſponſalium.

1 CAp. Noſtrates 30. q. 5. & l. 1. ff. *de ſponſalibus*, ſponſalia definiuntur, *Futurarum nuptiarum promiſſio*, ſcilicet mutua: quia vnius promiſſio nullo modo conſtituit ſponſalia. Sic autem dicuntur, quia in iis vterque nuptias, & per eas vſum ſui corporis ſpondet. vnde etiam ſponſi quaſi promiſſi dicuntur. Vt autem valida ſint, tam in ipſa promiſſione, quàm in perſonis promittentibus, varias conditiones requirunt, quas ſequentibus dubiis explicabimus.

c. Tertio loco. Sponſalia variè accipiuntur.

2 Nota, Sponſalia ſecundò quandoque ſignificare matrimonium nondum conſummatum, *c. Tertio loco 13. de præſumptionibus*. Quia nimirum in eis implicitè vlterius promittitur vſus matrimonij, ſaltem communiter. Tertiò, licet rarò, ſignificant etiam munera, quæ ſponſæ à ſponſo dantur. *l. 1. C. Si nuptiæ ex reſcripto petantur*, vbi dicitur: *Sponſalia, hoc eſt, arrharum data nomine, reddi ſibi præcepto legum cum ſtatuta pœna depoſcunt.* & lib. 1. Reg. c. 18. *Non habet ſponſalia neceſſe.* Similiter ſponſi communiter quidem dicuntur, qui mutuo ſibi matrimonium promiſerunt: ſæpe tamen etiam ita vocantur, qui matrimonium per verba de præſenti contraxerunt. vt patet ex titulo de ſponſa duorum, & ſummariis capitum; & vulgò ſic etiam vocari ſolent.

l. C. Si nupt. a. — 1. Reg. 18.

Vxor tripliciter accipitur.

3 Item vxor ſiue coniux tripliciter accipitur. Primò, pro ea quæ matrimonium iam conſummauit; & ſic propriiſſimè accipitur. Secundò, etiam propriè pro ea quę matrimonium contraxit, nondum tamen conſummauit: & ſic accipitur c. 5. 6. 9. & aliis 27. q. 2. Tertiò, quandoque etiam accipitur pro ſponſa de futuro. Probant id aliqui ex *c. Iuuenis 3. de ſponſalibus*. Sed hoc caput ſatis eſt dubium: quia loquitur de puella nundum ſeptenni, quam iuuenis duxerat, & tanquam vxorem dicebatur cognouiſſe, & ideo Pontifex dicit: *quia ipſa coniux ipſius fuiſſe dicitur.* Sicut Cicero *tom. 2. orat. 29. pro domo ſua*, *cum ex medium* Clodij ſororem vocat eius coniugem, propter inceſtum inter eos commiſſum. Poteſt tamen id probabiliter colligi ex *l. Non ſine 5. C. de bonis quæ liberis*, &c. Vbi expreſsè decernitur in fauorabilibus ſponſam nomine vxoris comprehendi poſſe, ideoque legem ſtatuentem, vt ea, quæ vxor acquirit à marito, quo ad proprietatem, ſibi non autem patri ſuo acquirat; debere extendi ad ea, quæ acquiſiuit ſponſa à ſponſo.

c. 5. 6. 9. 27. q. 2. — c. Iuuenis. — Cicero. — l. Non ſine.

Ex his benè infert *P. Sanchius l. 1. diſp. 1. num. 2. & 3.* in rebus fauorabilibus, nomine ſponſæ intelligi etiam eam quæ contraxit matrimonium per verba de præſenti, nondum tamen conſummauit. Et nomine coniugis tam hanc quam ſponſam de futuro. Patet ex *l. Non ſine, citata n. 3.* Hoc tamen de ſponſa de futuro non puto eſſe generale, ſed ſolùm in iis in quibus eſt eadem fauoris ratio. Nam *c. Si verò 3. de ſententia excommunicationis*, etſi deciſio ſit fauorabilis, tamen nomine vxoris non venit ſponſa: vt fatetur *Sanchius ſuprà n. 6.* In rebus autem odioſis nomine ſponſæ intelligitur ſola ea, quæ matrimonium futurum promiſit; nomine vxoris quæ matrimonium conſummauit: quia *odia reſtringi, & fauores conueniu ampliari. Regula iuris 15. in 6.* Indifferentibus verò quæ contraxit matrimonium nondum conſummatum, & ſponſa & vxor dicitur. Patet ex iuribus citatis n. 2. & 3. 4

Sanchez. In fauorabilibus vxor & ſponſa latè accipiuntur. — l. Non ſine. — c. Si verò. — Sanchez. — Reg. iuris.

Nota demum cum *eodem Sanchio ſuprà, num. 4.* tunc legem, conſtitutionem, reſcriptum, teſtamentum, & ſimilia dici continere fauorem, quando eorum conditor per ea intendit alicui fauere: idque in omni eo in quo fauere intendit, etſi illud idem alteri ſit odioſum. Hinc etſi ſtatutum *capitis Si verò, de ſent excomm.* quo ſtatuitur, vt non ſit excommunicatus verberans clericum turpiter agentem cum matre, ſorore, vxore, filia, videatur odioſum clericis: quia tamen Pontifex in eo intendit fauere iuſto dolori percutientis, cenſetur materia fauorabilis. 5

Quando aliqua conſtitutio ſit cenſenda fauorabilis. — c. Si verò.

DVBIVM II.

Qualis requiratur promiſſio ad conſtituenda ſponſalia?

VAriæ hîc ſunt difficultates, quas per ſequentes concluſiones ſuo ordine explicabimus. 6

CONCLVS. I. Ad ſponſalia neceſſariò requiritur vera & directa matrimonij promiſſio. Patet ex definitione data num. 1. & explicatione ſingularum partium. Primò itaque requiritur

Sponſalia requirunt directam promiſſionem matrimonij.

tur vera promiſſio. quia ſponſalia hanc includunt tamquam ſpecies ſuum genus. Nec ſufficit quæuis promiſſio, vt per ſe patet, ſed debet eſſe promiſſio matrimonij, & quidem directa ſiue immediata. Nam ſi ſufficeret indirecta, cùm ij qui ſibi mutuo promittunt contrahere ſponſalia, mediatè ac indirectè etiam promittant contrahere matrimonium, promiſſio ſponſalium eſſet vera ſponſalia. quod patet eſſe falſum: nam promiſſio rei exhibendę neceſſariò differt à re exhibita. Quare etiam per talem promiſſionem non contrahitur impedimentum publicæ honeſtatis. Ita cum aliis *Couar.4. decret. p. 1.c.4. initio.*

Couar.

7 *Promiſſio eſſentialiter requirit animũ ſe obligandi. Leſſius.*

Hinc ſequitur, non ſufficere promiſſionem omnino fictam, nec eam quæ fit ſine animo ſe obligandi. quia neutra eſt vera promiſſio. Nam hæc eſſentialiter requirit, vt fiat cum intentione ſe obligandi, vt benè docet *P. Leſſius de iuſtitia c.18. dub.1. num. 9. & c.40. dub.1 num.6.* Et ratio eſt, quia qui ſolùm proponit Ioanni dare librum, etſi hoc ei dicat, nihil ei verè promittit, idque ob eam ſolam cauſam, quia non intendit ſe ei obligare. Quare idem omnino eſt nolle ſe obligare, & nolle promittere. Vide *P. Sanchius l.1. diſput. 9. num. 2.* infert, promittentem alteri matrimonium, ſi omnino credat eam promiſſionem non inducere vllam obligationem, non contrahere ſponſalia. quia ſicut non habet intentionem ſe obligandi, ita nec verè promittendi: niſi fortè eſſet actu ita affectus, vt vellet omnino more recepto promittere, & contrahere obligationem, ſi hoc ad vera ſponſalia requiratur: tunc enim implicitè vellet ſe obligare.

Sanchez.

8 *Caietan. Couar. Sotus.*

Quidam hîc excipiunt caſum, quo is qui aliquid promittit ſine animo ſe obligandi, ſimul verè iurat ſe ſtaturum promiſſis. Ita *Caietan.2.2. q.89. art.7. ad 4. Couarr. de pactis 1 p. §. 5. num. 2. Sotus l.8. de iuſtitia, quæſt. 1. artic. 7. ad 4.* & alij. qui docent talem verè obligari promiſſario. Quia hoc ipſo quo quis habet verum animum iurandi, ex vi ipſius iuramenti ob reuerentiam diuini numinis obligatur facere quod iurauit. Contrà alij volunt talem non obligari. Sed quidquid hac de re ſit (quod latiùs explicabo diſp.22.numer.51.) quantumuis dicamus talem obligari ex vi iuramenti facere id quod finxit ſe promittere: certum tamen eſt, hîc non eſſe veram promiſſionem, quæ ſine animo ſe obligandi ſtare nequit, atque ita nec ſunt vera ſponſalia, quia hæc eſſentialiter includunt promiſſionem.

9 *Sponſalia exigunt mutuam promiſſionem. l. 1. ff. de ſponſ.*

Concl. II. Hæc promiſſio neceſſariò debet eſſe mutua, ita vt vtraque pars promittat alteri matrimonium. Patet ex *l. 1. ff. de ſponſalibus:* vbi ſponſalia dicuntur eſſe repromiſſio, id eſt, reciproca promiſſio. Ratio eſt, quia cùm ſint quædam inchoatio matrimonij, & hoc ſit eſſentialiter cõtractus, qui intrinſecè mutuam obligationem includit: illa etiam neceſſariò participant ex hac parte naturam contractus, ac conſequenter mutuam obligationem includunt.

10 *Sponſalia nequeunt claudicare.*

Hinc ſequitur primò, ſponſalia hac ratione non poſſe vllo modo claudicare, ita ſcilicet vt ab vna ſolùm parte obligent, ſiue valida ſint. quamuis poſſint ab vna, vel etiam ab vtraque parte quadam ratione imperfectè obligare: quatenus vel vna, vel etiam vtraque pars poteſt ea altera inuita reuocare: vt fit quando impubes cum pubere, vel duo impuberes inter ſe ea contrahunt. Qua de re dicemus diſp.23.dub. 2.

Sequitur ſecundò, eſſe peccatum mortale fictè contrahere ſponſalia. Ita *Sanchius diſp. 9. n.3.* Quia in contractibus onerosis tenemur ex iuſtitia ſeriò agere. quia aliàs altera pars grauiter deciperetur, eique fieret grauis iniuria dum dolo induceretur, vt in re tanti momenti, quantum eſt ex parte ſua, & ſecundùm externam apparentiam tam grauiter ſe alteri obligaret: quod nullo modo facere vellet, ſi ſciret partem fictè agere. Nec refert quòd verè à parte rei is qui ſeriò agit, non obligetur. quia quamdiu hoc neſcit, tantum onus ſubit, & eodem modo cogi poteſt vt ſtet promiſſis, ac ſi altera pars ſeriò promiſiſſet. 11 *Fictè ea contrahens peccat mortaliter.*

Addit tamen P. Sanchius ſuprà tres limitationes. Prima eſt, quando deceptus facilè aduerteret alterum ioco agere, nec aliud inde damnum timeretur. Ad hoc tamen eſt neceſſarium vt decipiens non intendat alterum vlla ratione ſibi obligare, eoque modo agat vt non poſſit partem in foro externo ad implenda promiſſa cogere. aliàs deceptus inuitus graue onus ſubiret. Secunda, quando decipiens alteri gratuitò promitteret matrimonium ſine repromiſſione: ſed tunc non eſſent ſponſalia. Tertia, quando decipiens graui metu ad id compelleretur.

12 *Neceſſariò obligant ſub peccato mortali.*

Sequitur tertiò, vera ſponſalia neceſſariò obligare partes ſub peccato mortali. quia ſicut alij omnes contractus onerosi obligant ex vera iuſtitia, quæ obligatio neceſſariò ſtricta eſt, & conſequenter in materia graui, qualis hæc eſt, obligat ſub peccato mortali: quidam contrarium ſentiunt, ſed illud ex dictis clare ſequitur.

Dices, liberalis promiſſio facta homini, aut etiam Deo poteſt in re graui ſolùm obligare ſub peccato veniali, ſi promittens non intendat ſe grauiùs obligare: ergo etiam ſponſalia. Reſpondeo, quidquid ſit de antecedente (de quo videbimus diſp. 22. dub. 6.) negando conſequentiam. Quia ſicut obligatio promiſſionis omnino liberalis aliquo modo deficit à perfecta ratione iuſtitiæ: ita etiam poſſet conſiſtere cum obligatione non ita ſtricta. Secùs eſt in promiſſione onerosa. Nam ſicut hæc inducit obligationem perfectæ iuſtitiæ, ita etiam inducit omnino ſtrictam. quia hæc eſt de eſſentia iuſtitiæ commutatiuæ. Confirmatur. quia ſi quis aliquid homini liberaliter promittat fictè & ſine animo ſe obligandi, & per ſe loquendo ſolùm peccat venialiter. ſecùs eſt in ſponſalibus, vt oſtendi n. 11. quod tamen eſſet falſum, ſi poſſent ſolùm obligare ſub veniali. Nam is qui fictè contrahit ſponſalia, non peccat grauiùs, quàm is qui ſeriò contracta non implet. atqui in caſu quo tantùm obligarent ſub veniali, ſeriò contracta non implens tantùm peccaret venialiter. ergo ſimiliter fictè ea contrahens ſolũ peccaret venialiter.

13 *Debent deliberatè fieri.*

Concl. III. Hæc promiſſio debet deliberatè fieri, ſiue ita, vt promittens perfectè aduertat quid agat: quia aliàs non eſt actus perfectè

huma

humanus ac voluntarius: & conſequenter non poteſt inducere perſectam obligationem, qualis, vt oſtendi, eſt de eſſentia ſponſalium. Ad hanc autem, ſicut ad quamuis aliam promiſſionem, vt validè fiat, talis deliberatio requiritur atque etiam ſufficit, qualis requiritur ad peccandum mortaliter; vt cum aliis benè docet *P. Leſſius de iuſtitia c. 40. n. 2.*

Leſſius.

Et probatur. Quia omnis inaduertentia quæ in re graui excuſat a peccato mortali, efficit vt actus ſit imperfectè humanus ac voluntarius. Contrà verò quæ ſufficit ad peccandum mortaliter, cùm efficiat actum vere humanum ac liberum, & peccantem obliget ſubire æternas pœnas; etiam ſufficiet ad veram promiſſionem, qua vnus ſe alteri perfectè obliget.

14 Dices, *c. Si quis iratus 2. q. 3. & c. Diuortium, de pœnitentia d. 1.* & *Regula 48. n. de regulis iuris.* dicitur, id quod calore iracundiæ factum aut dictũ eſt, non priùs haberi ratum, quàm ſi perſeuerantiâ apparuerit iudicium animi fuiſſe: atqui calor iracundiæ non ſemper tollit deliberationẽ ſufficientem ad peccandum mortaliter. ergo minor ad hoc requiritur aduertentia, quàm ad contrahendum obligationem ex contractu. Reſpondeo, illa iura loqui de particularibus caſibus, v. c. quando ex ſubita ira coniux quaſi diuortiũ facturus à coniuge diſceſſit: aut vnus alteri aliquod crimen obiecit; vt patet ex textu. Quando igitur tales paulò pòſt facti pœnitet, præſumunt iura illos ea non tam feciſſe seriò, & vera voluntate diuertendi, aut accuſandi; quàm vt animi commotionem, ac iram ſignificare: ſicut ſæpe irati coniuges ſibi mutuo diras imprecantur, cùm tamen grauiter dolerent, ſi quid eorum, quæ alteri imprecantur, accideret. Quare ex illis iuribus male infertur contractus factos cum vera voluntate contrahendi, ſemper eſſe irritos, quoties ex aliqua paſſione fiunt: niſi fortè in quibuſdam caſibus, vbi ib ob certas rationes ius expreſsè ſtatuit. vt fit in *l. Locatio 9. ff. de publicanis:* vbi ſtatuitur, vt locatio vectigalium, quam licitator nimio calore vltra modum auxit, tum primùm rata ſit, ſi poſtea paratus ſit fideiuſſores dare. quod ideo ſtatuitur, ne aliàs tales aduertentes poſtea ſe ſua omnia perdituros cum publica pecunia aufugiant.

c. Si quis. c. Diuortium. Reg. 48. ff. de reg.

l. Locatio.

15 Nota, ſponſalia cum inſufficiente deliberatione contracta, ſicut nullo modo ſunt ſponſalia, ita ne quidem ſob veniali obligare: vt in ſimili benè docet *P. Leſſius l. de iuſtitia c. 40. n. 4.* Et ratio eſt, quia hîc non poteſt eſſe alia obligatio quàm iuſtitiæ, quia vt oſtendi num. 12. obligatio orta ex promiſſione oneroſa eſt obligatio iuſtitiæ; atqui hæc in materia graui ſemper obligat ſub mortali, vt ibidem oſtendi: ergo cùm hîc ſit materia grauis & promiſſio oneroſa, ſi non ſit grauis obligatio, nulla erit.

Indeliberatè facta non obligant. Leſſius.

16. Concluſ. IV. Hæc promiſſio debet verſari circa determinatam perſonã. Hinc ſi Petrus ſex vel ſeptem puellis ſimul promittat ſe vnam ex iis ducturum, & viciſſim promittant ſe ipſi nupturas; non ſunt ſponſalia. Quia nec Petrus hæc contrahit cum certa aliqua; quia nulli certæ fit ſpecialis promiſſio: nec etiam cum omnibus, quia non promiſit omnes ducere, ſed vnicam. Ratio à priore eſt, quia promiſſio puellarum (eadem eſt ratio promiſſionis Petri reſpectu ſingularum) fit ſub hac cõditione, ſi me ex aliis elegeris: quare nõ tranſit in abſolutam, & conſequenter nec ſunt ſponſalia, donec Petrus vnam elegerit, cum qua velit cõtrahere. Mox tamen atque vnam elegerit, erunt vera ſponſalia, quia cõditio ponetur. Vnde *Silueſt. v. Matrim. 2. n. 11.* docet, quãdo talis aliquã ex dictis cognoſceret, ſi ipſæ eſſent ſorores cenſeri illam elegiſſe, & ſecundũ ius antiquũ ſponſalia tranſitura in matrimonium. Ratio eius eſt, quia tunc propter obortam affinitatẽ non poſſet alias ſorores ducere, & conſequẽter cum illa ſola poſſet implere promiſſum. Tamen *n.* 12. videtur contrarium dicere, quando puellæ iſtæ nõ eſſent cognatæ. quia poſſet tunc vnam aliam ex dictis ducere, & ſic implere promiſſum. Sed verius eſt idem dicendum etiã in hoc caſu, atque in priore; quia niſi de contrario cõſtet, talis puella non poteſt iudicari aliter concedere vſum ſui corporis, niſi ſub ſpe futuri matrimonij: quare alter illum ab ea exigendo, videtur ei hanc ſpem facere, & ſuam electionem in ea determinare. quod maximè verum eſt ſecundùm ius antiquum: quia cùm talis poſſit hanc cognoſcere effectu maritali, præſumitur id feciſſe, iuxta *c. Is qui, de ſponſalibus.*

Debent verſari circa perſonas determinatas.

Silueſter.

c. Is qui.

Concl. V. Hæc promiſſio debet exteriùs vtrimque ſufficiẽter exprimi, ita vt poſſit à parte acceptari. quia promiſſio purè interior facta homini, nec eſt vera promiſſio, vt oſtendã diſp. 22. nu. 34. nec poteſt vllo modo eſſe reciproca. Nam cùm pars eam nec intelligere nec acceptare poſſit, nõ poteſt etiã eius intuitu repromittere. 17

Promiſſio debet exterius exprimi,

Concl. VI. Externa hæc promiſſio debet eſſe coniuncta cum libera actuali, vel ſaltem virtuali intentione ſe obligandi ad matrimonium, & ab hac eam imperante procedere: quia aliàs non poſſet cum ea vnum integrũ actum humanum componere. quod tamen eſt neceſſarium, vt externa promiſſio ſit ſignum illius internæ voluntatis: & conſequenter vt habeat veram rationem promiſſionis; vt in ſimili dixi diſp. 4. n. 44. 18

& fieri cum intentione ſe obligandi.

Hinc ſi Petrus omnino credens futurũ vt ebrius contrahat ſponſalia cum Catharina, ea intẽtione ſe omnino inebriet, vt tunc verè cõtrahat, & de facto ebrius conetur contrahere, inualide id facit, quia externa hæc promiſſio non procedit ex aliqua libera voluntate ſe obligandi ad matrimonium: nec in ſe eſt voluntaria per modũ actus exerciti, ſed ſolùm per modum obiecti voliti, quod non ſufficit, vt ſit verum ſignum alicuius liberæ voluntatis ſe obligãdi ad matrimonium. Vide dicta in ſimili tom. 1. q. 64. a. 8. dub. 2.

Ebrius inualide promittit.

Quòd ſi Petrus & Catharina ſobrij ſibi mutuo promitterent matrimonium, ſi ebrij ſponſalia contraherent, & poſtea ea ebrij contraherẽt, eſſent vera ſponſalia, ſed ratione prioris pacti, Actio autẽ facta in ebrietate ſolùm eſſet poſitio conditionis requiſitæ, vt prius pactum conditionatum tranſiret in abſolutum. 19

Dixi in concluſ. *vel virtuali.* quia ſufficit virtualem intentionem ſe obligandi adeſſe dum externa promiſſio fit. quia ſimilis intenſio ſufficit ad collationem Sacramenti: vt dixi tomo 1. q. 64. a. 8. dub. 2.

Sponſalia clãdeſtina licita.
Sanchez.
Henriquez.

10 CONCLVS. VI. Sponſalia clandeſtina ſiue præſentia Parochi, aut vllius teſtis nõ modò validè, ſed etiam per ſe loquendo licitè contrahũtur. Ita cum aliis *P. Sanchez l. 1. diſp. 13. num. 2.* fauetque *Henriquez l. 11. c. 5. num. 8 lit. T in ſcholijs.* Et prior pars eſt communis DD. ſecundam tamen negãt *Silueſt. Matrim. 6. q. 7. dicto 5. & 6. Armilla v. Sponſalia n. 14. Caiet. in ſumma v. Sponſalia.* & quidã alij. Ratio eorum præcipua eſt, quia quibus abſolutè nuptiæ prohibentur, iis etiã prohibentus ſpõſalia: vt patet *l. Oratio ff. de ſponſalibus, & l. Si quis tutor. 60. verſ. Quamuis. ff. de ritu nuptiarum.* Atqui matrimonia clandeſtina prohibentur: ergo etiam clandeſtina ſponſalia. Et confir. 1. Quia re aliqua prohibita prohibentur etiã ea quibus ad eam peruenitur. 2. Quia mala quæ ſequuntur ex clandeſtinis nuptiis, etiam ſequuntur ex clandeſtinis ſponſalibus. Nam ſæpe contingit ſequi copulam, atque ita illa tranſire in matrimonium.

Silueſt.
Armil.
Caiet.

l. Oratio.
l. Si quis.

21 Sed hæc non habent difficultatem. Ad argumentum itaque nego conſequentiã. Quia quibus abſolutè prohibitæ ſunt nuptiæ, ſi conentur cõtrahere ſponſalia, promittunt ſibi aliquid illicitum quare id nõ modò illicitè, ſed etiam inualidè faciunt. Contrahentes autem clandeſtina ſpõſalia, non promittunt clandeſtinas, aut aliàs prohibitas nuptias: ſed ſimpliciter contrahere matrimonium eo modo quo id licitè facere poterunt. quod licitum eſt. Prior autẽ cõfirmatio nihil facit ad rem. quia, vt oſtendi clandeſtina ſpõſalia ex ſe non ſunt via ad nuptias clandeſtinas, aut illicitas, ſed ad licitas. Ad 2. nego aſſumptum. Quòd enim aliquando talia ſponſalia ſequatur copula, per accidens eſt ratione malitiæ hãc habentium. & poteſt etiã haberi ab iis, qui publicè contraxerũt. Adde, iam per illam copulã nullum omnino, ne quidẽ præſumptum contrahit matrimonium, Quare mala quæ Eccleſia prohibens matrimonia clandeſtina vult euitare, quæq; recenſet *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrimonij*, nullo modo ſequũtur ex dictis ſponſalibus. Ex quibus clarè probatur noſtra concluſio. Quia cùm iſta ſponſalia ex natura ſua non ſint illicita, nec poſſint oſtendi vllo iure eſſe prohibita; nihil eſt cur dicamus abſolutè eſſe illicita. Sunt tamen communiter omnino diſſuadenda: quia ſæpe minùs circumſpectè contrahuntur, ita vt ſponſus mox valde pœniteat ea contraxiſſe.

Trident.

DVBIVM III.

Quæ verba vel ſigna requirantur ad contrahenda ſponſalia, vel matrimonium?

Soto.
Nauar.
Henriquez.
Silueſt.
Sanchez.

22 HAc de re varij variè ſcribunt, vt *Soto in 4. d. 27. q. 1. a. 3. Nauarr. c. 22. n. 79. P. Henriq. lib. 11. c. 11. n. 6.* & valde fusè *Silueſt. v. Matrimonium 2. n. 7. & ſequentib.* & alij; ſed inter alios diſtinctiſſimè *P. Sanchez l. 1. diſp. 18. & 19.* Vt autem rem totam diſtinctiùs tractemus, primò hic quædam ponam, quæ videntur certa, & ferè communiter admittuntur. Quia verò eadem hîc omnino eſt difficultas circa matrimonium & circa ſponſalia, ideo de vtriſque ſecuti aliorum exemplum ſimul tractabimus.

Primò igitur certum eſt, ad horum eſſentiam requiri aliqua externa ſigna, quæ internum conſenſum ſignificent. patet ex dictis n. 17. Secundò, certum eſt nõ requiri aliqua verba, aut ſigna determinata; ſed ſufficere ea omnia, quæ ſufficienter parti internum conſenſum exprimunt. Quia neque ex natura rei, vt per ſe patet, neq; ex vllo iure poſitiuo alia verba requiruntur. Tertiò certum eſt, non ſufficere quæuis verba, aut ſigna externa, ſed requiri talia quæ hîc & nunc ſpectatis omnibus circunſtantiis parti ſufficienter alterius conſenſum exprimunt. aliàs nullo modo poſſent eſſe ſigna interioris conceptus.

Vbi tamen aduerte non eſſe neceſſarium, vt hæc verba ſeu ſigna per ſe ſpectata habeant vim ſignificandi internum conſenſum, aut etiam vt quiuis illius linguæ peritus poſſit intelligere per ea hîc & nunc ſignificari talem conſenſum: ſed ſufficere vt ratione circumſtantiarum ipſis contrahentibus ſufficienter indicent præſentem cõſenſum, etiamſi per ſe ſumpta alia omnia ſignificarent: ſiue id contingat ratione conſuetudinis particularis alicuius loci, qua ratione quidã Indi validè contrahunt ſponſalia per hæc verba: *Ego te ſepeliam ſi ſuperuixero*: aut vno dicente: *Ego te ducam*, & altera reſpondente *Ego te fortè ducam.* quibus verbis ex conſuetudine loci ſignificant præſentem conſenſum in ſponſalia. Siue etiam ratione circunſtantiarum: ſic patre præſentem filiam alteri deſponſante, huius taciturnitas eſt ſignum conſenſus; aut quia inter eos priùs conuenit, vt per talia verba aut ſigna conſenſum præſentem in ſponſalia aut matrimonium intelligerent. 23

Signa externa ſæpe à circunſtantiis accipiunt vim ſignificandi.

Ex his patet ſenſus *c. Tua fraternitas 25. de ſponſalibus.* vbi dicitur, *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris conſenſum, sed neceſſaria ſunt, quantum ad Eccleſiam verba conſenſum exprimentia de præſenti.* Vbi Pontifex non negat ſigna externa expreſſiua præſentis conſenſus eſſe per ſe neceſſaria ad valorem matrimonij (contrarium enim ex ſequentibus patet;) ſed ſolùm negat expreſſa verba ad hoc in foro conſcientię requiri; quia in eo ſufficiunt quęuis ſigna, quę parti ſufficienter eum conſenſum indicent, etſi aliis ignota ſint. & expreſſa verba aut ſigna ſolùm requiruntur vt Eccleſiæ de contrahentium conſenſu conſtet. 24

c. Tua.

Simili modo intellige *Silueſt. v. Matrimonium 2. n. 10. verſu Sextũ.* &c & *Nauar. c. 22. n. 79.* vbi aiũt, quando aliqui intendunt contrahere de præſenti. etſi vtantur verbis de futuro: eſſe verum matrimonium: hoc, inquam, intelligendum eſt, quãdo vtrique parti conſtat ab altera parte verba in ea ſignificatione hîc & nunc accipi: aliàs falſum eſt quod dicunt. quia non eſſet aliquod verũ ſignũ interni cõſenſus. quia nihil poteſt alicui eſſe, verum ac determinatum ſignũ rei certæ, niſi ipſe intelligat hanc per illud determinatè ſignificari.

Silueſt.
Nauar.

Vbi Nota 1. In locis vbi Concilium Trident. receptum eſt, iam pro matrimonio requiri talia ſigna, per quæ nõ modò contrahentes, ſed etiam Parochus ac præſentes teſtes intelligant, hîc & nunc præſentem conſenſum in matrimonium ſignificari, vt dicam diſp. 27. n. 44.

Trident.
Quæ ſigna requirantur poſt Tridentinum.

Nota 2. Per ſe loquendo & abſtrahendo à circumſtantiis iam dictis, verba numquam ſignificare conſenſum in maiorem obligationẽ, quàm

Verba in contractibus ita accipienda vt minimam obligationem indicant.

quę

quæ hic & nunc, vt propriè ſecundùm communem acceptationem vera ſiur, requiritur. Patet exemplis. Nam qui promiſit aliçui dare partem auream ſatisfacit dando minimam quæ reperitur. Item qui promiſiſſet dare alicui triticum, aut oleum, ſatisfaceret dando granum tritici, aut guttamolei. *l. Fideiuſſorem* 52. *ꝟ. mandati. l. Cùm poſt* 69. §. 4. *ꝟ. de iure dotium. gloſſa l. Si quis à filio*, §. *Si quis plures, de legatis primo.* Et alij DD. ibi. Item promittens aliquid dare intra triduum, ſatisfacit dando in fine tridui. Item, dicens, *volo tibi dare iſtum equum*, nullo modo eum dat, imò ne eum quidem promittit. quia illa verba non ſignificant promiſſionem ſed ſolùm propoſitum dandi: niſi fortè ratione circumſtantiarum, vt ſi vnus ſtipuletur, *vis mihi tantum pro illa re dare?* & alter reſpondeat, *volo.* tunc enim ex communi ſenſu intelligitur promiſſio tantum dandi: quia cùm ſtipulans exigat promiſſionem, cenſetur alter eius intentioni reſpondere.

l. Fideiuſſorem. l. Cùm poſt. l. Si quis.

Volo dare. non ſignificat promiſſionem, niſi ratione circumſtantiarum.

26 Quòd ſi quis dicat, *volo tibi ex hoc nunc dare illum equum*, intelligitur præſens donatio ſecundùm communem loquendi modum. Imò quando ſtipnlanti abſolutè, *vis mihi dare hunc equum*, deſignando aliquem præſentem, reſpondeтem *volo*, ſignificaretur præſens donatio: quia alter per talem deſignationem videtur hanc petere. Et eadem in omnibus eſt ratio horum verborum: *Volo tecum contrahere*, aut *volo te habere vxorem.*

Signa ambigua, nihil operantur.

Ex dictis ſequitur primò, quando ſigna externa omnibus ſpectatis ſunt vere ambigua, ita vt non magis aſſenſum, quàm diſſenſum ſignificent, nihil omnino effici. quia deeſt externum ſignum, quo parti hîc & nunc alterius conſenſus vt præſens verè ſignificari poſſit. quia ex tali ſigno non poteſt probabiliter iudicari eum verè adeſſe. Et confirm. quia externa promiſſio (vt patet ex dictis) tam eſſentialiter requiritur ad ſponſalia, quàm interna voluntas obligandi, atqui niſi adſit determinata voluntas ſe obligandi, nihil planè efficitur, vt oſtendi n. 6. ergo idem dicendum quando externa promiſſio nnn ſignificat determinatè præſentem conſenſum.

27 Sequitur ſecundò, quando externa ſigna non magis ſignificant conſenſum de præſenti, quam de futuro, ſolùm contrahi ſponſalia: quia, vt n. 25. oſtendi, per eiuſmodi verba non cuntrahitur vnquam maior obligatio, quàm quæ ſit neceſſaria vt verba verificentur. ad hoc autem hîc ſufficit obligatio ſponſalinm. Vbi Nota, aliud eſſe verba contractus eſſe abſolutè ambigua, in quo caſu iam dicta procedunt, & certum eſt in primo caſu ex dictis nullam, in ſecundo minimam obligationem conttahi. aliud verò eſſe ambiguum an verba ſint ſufficientia, vt hîc & nunc determinatum conſenſum exprimant: quo caſu dubium eſt, an contractus valeat. Quid autem in tali dubio ſit præſumendum dicam diſp. 22. n. 41.

28 Sequitur tertiò, donationem aut receptionem annuli non eſſe per ſe ſufficiens ſignum ad contrahenda ſponſalia, quia poteſt multis aliis de cauſis fieri: niſi fortè ex circumſtantiis determinetur ad ſignificandum hic & nunc conſenſum in ſponſalia: vt ſi in aliquo populo communiter talem conſenſum ſignificet. aut ſi vnus offerat, aut petat annulum in ſignum talis conſenſus, & altera acceptet, aut det; idemque eſſet ſi quodcumque aliud ſignum cum talibus circumſtantiis peteretur, vt per ſe patet. Idem eſſet ſi, dum tractatur de ſponſalibus, alter porrigat annulum vel manum dicendo, *Accipe meam fidem.* & altera acceptet: vel ſi vnus ita petat manum aut annulum, & altera det. Vel ſi dum tractatur inter parentes de ſponſalibus, vnus mittat alteri munera ſolis ſponſis mitti ſulita, & altera acceptet, quia in talibus circumſtantiis hæc ſigna ſufficienter conſenſum exprimunt. Vide *P. Sanchez l. 1. diſp. 22.*

Donatio annuli non facit ſponſalia, niſi ratione circumſtantiarum.

Sanchez.

29 Sequitur quartò, hæc verba, *Numquam ducam aliam præter*, vel *niſi te*, non ſufficere ad ſponſalia. Ita *Couar. l. 4. decret. p. 2. c. 4. §. 1. nu. 8. Nauar. l. 4. conſil. tit. de ſponſal. conſil.* 48. *alias conſil.* 7. *Henriquez l. 11. c. 12. n. 7.* & cum multis aliis *P. Sanchez diſp. 19. n. 5.* licet etiam multi alij contrarium ſentiant, Sed quod dixi clarum eſt ex dictis. Nam dicta promiſſio æquiualet huic: *vel ducam te vel nullam aliam.* Et abſolutè verificatur ſi promittens nullam vnquam ducat.

Dicens nullam ducam præter te, quid affirmet, & ad quid obligetur. Couar. Nauar. Henriquez. Sanchez.

30 Dices, qui dicit, *Nemo currit præter Petrum.* innuit Petrum currere: ergo talis promittens innuit ſe iſtam ducturum. Reſpondeo primò, Antecedens in rigore eſſe falſum. Reſpondeo ſecundò, Etſi quando is, qui dicit *Nemo currit præter Petrum*, manifeſtè ſcit an Petrus currat nec ne, ſecundùm communem loquendi modum ipſe inſinuet Petrum currere, quia aliàs fruſtra & nugaciter illam exceptionem adderet: ſecùs tamen eſt quando agitur de re, quæ nobis adhuc incerta eſt; vt communiter contingit dum agimus de rebus futuris. Quare dicens, *Nullam ducam præter te*, ſolùm inſinuat ſe adhuc dubitare, an velit illam ducere nec ne.

Addunt aliqui, talem nullam omnino incurrere obligationem. Sed verius eſt eum obligari aut dictam ducere, aut nullam aliam, quamdiu illa & poteſt, & vult ei nubere, Hoc enim apertè promittit, & alteri eſt commodum ipſum ſtare promiſſis: quia hac ratione indirectè facilè poteſt induci vt eam ducat, ſi nimirum incipiat ei eſſe graue nullam ducere.

31 Sequitur quintò, quando ſponſi in conuiuio præbibunt ſibi mutuu in nomine, vel in proſperum euentum ſui matrimonij non contrahere per hoc matrimonium: quia intelligitur de matrimonio contrahendu: vt notat *Silueſt. v. Matrimonium* 1. *n.* 14. Et ſimiliter in conuiuio tractantes de ſponſalibus præbibentes ſibi mutuo in proſperum eorum euentum, non contrahunt ſponſalia: quia intelligitur de contrahendis.

Silueſt.

32 Sequitur ſextò, ſicut hæc verba, *Contraho tecum matrimonium: Accipio te in meam:* & ſimilia ſufficiunt vt contrahatur matrimonium: ita hæc, *Accipiam te in meam: contraham tecum matrimonium*, & ſimilia ſufficere pro ſponſalibus. Item hæc verba: *Ex hoc nunc te habebo pro vxore mea:* ſufficere ad matrimonium: quia non poſſunt verificari, niſi ſit conſenſus in præſens matrimonium. Habetur expreſsè c. *Ex parte 9. de ſponſalibus.* Secùs autem eſt de his, *habebo te pro mea.* quia vt hæc in ſua proprietate vera ſint, ſufficit vt poſtea inito matrimonio eam pro ſua habeat: quia nullum tempus deſignatur, ex quo incipiat eam habere

c. Ex parte.

habere pro ſua, vt in priore caſu contingit; ideóque ſolùm ſignificant ſponſalia.

33 Triplex præterea reſtat difficultas. Prima, Vtrùm hæc verba, *Accipio te in vxorem in craſtinum,* conſtituant ſponſalia, an matrimonium? *Victoria in ſumma numer.* 251. putat ſolùm conſtituere ſponſalia: quia conſenſus videtur de futuro. Sed credo eſſe conſenſum de præſenti, ſed ſuſpenſum, ita vt non habeat effectum ſuum ante diem craſtinum. Sicut ſi dicerem Petro: *Do tibi hunc equum in craſtinum,* hæc verba non ſignificarent me hunc equum ei promittere, ſed eum ipſi dare, ita tamen vt non eſſet ipſius ante diem craſtinum, & tunc ſine vlla alia donatione ipſius eſſe inciperet. Item ſi Petrus diceret Catharinæ, *Ego contraho tecum ſponſalia in craſtinum*; ille non polliceretur ſe ſequenti die contracturum ſponſalia, ſed ſignificaret ſe ea iam contrahere pro illo tempore. Et ſimiliter dicentes, *Accipio te in meam, & in meum*; ſignificant ſe iam habere præſentem voluntatem vt die craſtino matrimonium incipiat eſſe ratum. Sic dicens, *Contraho ex hoc nunc tecum, ſi pater conſenſerit.* ſignificat ſe velle matrimonium eſſe ratum ſtatim ac pater cooſenſerit. Quare ſecundùm probabilem ſententiam, quam cum aliis ſequitur *P. Sanchius l. 5. diſp.* 8. *num.* 5. & infrà etiam ſequemur, ſtatim adueniente conditione aut tempore ſtatuto, talia matrimonia aut ſponſalia, ſine vllo nouo conſenſu fiunt rata ac firma.

Victoria. *Accipio te in vxorem in craſtinum ſignificat matrimonium.*

Sanchez.

34 Secunda difficultas eſt, Vtrùm quando aliqui pro aliis præſentibus & tacentibus contrahunt ſponſalia, aut matrimonium, horum taciturnitas ſit ſufficiens ſignum interni conſenſus?

Qua in re certum eſt primò, eam taciturnitatem ſufficere quando illi ex horum mandato contrahunt. Sed agimus de caſu quo ſine eorum mandato contrahunt. Secundò, certum eſt, quando parentes ita contrahunt pro filiis, horum taciturnitatem eſſe ſufficiens ſignum conſenſus. Ita expreſsè deciditur *cap. vnico, de deſponſatione impuberum, §. vltim. in* 6. vbi dicitur: *Porro ex ſponſalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipſi filij, ſi expreſsè conſenſerint, vel tacitè vt ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur. Et eſt idem ſi filij tempore ſponſalium abſentes, & etiam ignorantes eadem ſponſalia poſt ſcientes ratificauerunt tacitè vel expreſsè.* Vbi apertè dicitur tales ſufficienter conſenſum exprimere, ſi præſentes taceant.

Contrahentibus parentibus pro filiis præſentibus, hi tacendo conſentiunt. c. vnic.

35. Difficultas autem eſt, quando ita contrahentes pro aliis non ſunt horum parentes, Vtrùm hi tacendo ſufficienter conſenſum exprimant?

Prima ſententia id affirmat. Ita *Soto in* 4. *d.* 27. *quæſt.* 1 *art.* 3. *verſ. Præſens autem. & Victoria in ſumma num.* 250. & alij. Probant primò, quia in re fauorabili, qualis hæc eſt, tacens conſentire videtur. Secundò, quia *c.* 1. *de matrim. contracto contra interd. Eccleſ.* iudicantur valida fuiſſe ſponſalia quæ frater pro ſorore præſente & tacente contraxerat. Sed hæc non conuincunt. Quia etſi contrahere matrimonium bonum, videatur res expetibilis, non tamen quoduis matrimonium cuiuis eſt expetibile.

Soto. *Victoria.*

c. 1. *de matr.*

36 Secunda ſententia id abſolutè negat. Ita *Palud. in* 4. *d.* 27. *quæſt.* 1. *art.* 1. *concl.* 1. *D. Antonin. p.* 3. *tit.* 1. *c.* 1. *immediatè ante §.* 1. *Angelus v. Sponſalia. n* 4. Et probant primò, quia *c. vnico, de deſponſatione citato* tanquam ſingulare hoc de parentibus ſtatuitur. Secundò, quia cum hac vel illa perſona contrahere, poteſt contrahenti eſſe odioſum: quare tacendo non præſumitur in hoc conſentire, niſi hoc ei à parentibus proponatur, qui non præſumuntur ei proponere niſi bonum, cùm ipſorum ſit filiis bona matrimonia procurare.

Paludan. *D. Anton.* *Angel.*

Sed prior ratio aſſumit quod difficulter poſſet probare. Nam quamuis in dicto cap. parentum exempli cauſa fiat mentio, nihil tamen eſt vnde poſſit colligi hoc de illis ſingulariter dici. Secunda verò eodem modo probat de tutoribus, curatoribus, aliiſve qui loco parentum curam pupillorum aut minorum gerunt. Quare puto idem de his eſſe dicendum: quia eodem modo ad hos atque ad parentes ſpectat iſtorum bona procurare, & hoc cenſentur facere quamdiu de contrario non conſtat. Et confirmatur: quia cùm his omnibus ſingulariter incumbat procurare ac dirigere res omnes eorum, qui ipſorum curæ commiſſi ſunt, cenſentur ea omnia quæ pro his agunt, eorum nomine agere. Quare quando ſimile quid coram ſuis filiis, pupillis, aut minoribus ſcientibus quid agatur, faciunt, hoc ipſo quo hi non contradicunt, cùm facilè poſſent, cenſentur conſentire; cùm ad alterutrum teneantur, ne videantur ſuperiorum ſuorum acta contemnere. Secùs eſt de iis quorum curæ illi non ſunt ea ratione commiſſi. 37

Idem dic quando tutores ita contrahunt.

Tertia difficultas eſt, quando parentes, tutores, aut curatores, pro filiis, pupillis, aut minoribus abſentibus contrahunt ſponſalia, & hi poſtea id ſcientes non contradicunt: vtrum cenſeantur conſentire, & ſponſalia valeant? 38

Prima ſententia id negat: quia *c. vnico citato num.* 34. dicitur in priore caſu ſufficere filiorum taciturnitatem, in ſecundo verò requiri vt hi iam certiores facti acta ratificent. Sed ſi capitulum illud attentè legatur, videtur vtrumque caſum omnino æquiparare. Nam & in priore caſu requirit, vt filij acta ratificent ſaltem tacitè: quod dicit eos facere, cùm ſcientes quid agatur, tacent, & ſubiungit: *Et eſt idem ſi filij,* &c. inſinuans eandem eſſe in vtroque caſu rationem: & vtraque acta ab iis ſimiliter ratificari. Et ideo *Sotus in* 4. *de* 27. *q.* 2. *art.* 2. *ad primum, & P. Henriquez l.* 11. *c.* 13. *n.* 5. cum aliis hoc affirmant: ſed puto diſtinguendum eſſe.

Gorne.

Sotus. *Henriquez.*

Reſpondeo igitur primò, Quando hi id reſciſcunt per aliquem ad quem non pertinet rem geſtam ad eos deferre, ipſos tacendo non cenſeri conſentire: quia non tenentur huic vllo modo reſpondere. Reſpondeo ſecundò, Quando id ipſis proponitur per ipſos parentes, aut curatores, ſi taceant, cenſeri conſentire, quia, vt oſtendi ſuprà, tenentur his talia iis proponentibus mentem ſuam aperire, atque ita vel contradicere, vel conſentire, quod cenſentur facere dum tacent. Quare ſi rem ipſis proponant coram parte, fient ſtatim ſponſalia. Secùs eſt ſi eam hac abſente iis proponant; tunc enim non erunt 39

Quid dicendum quando illi pro abſentibus contrahunt.

ſpon

ſponſalia, donec pars per ipſos mioores, aut alium ab iis ad hoc diſtinatum cognoſcat eorum conſenſum, eumque acceptet. Nullus cujus contractus onerosus inter abſeutes ſiue procuratoribus perfici poteſt, niſi vtraque pars ſuum conſenſum per litteras aut certum nuntiũ alteri indicet, & hæc eum acceptet; vt benè docet *P. Sanchez. lib.1.diſp.6.num.28.& diſp.7.n.35.*

Sanchez.

DVBIVM IV.

An matrimonium per verba de præſenti inualidè contractum habeat vim ſponſalium?

40 NOn agimus hîc de caſu quo contrahentes ob impedimentum dirimens ſunt abſolutè inhabiles vt inter ſe contrahant. Cùm enim talibus matrimonium ſit abſolutè illicitum, nullo modo poſſunt ſe obligare, vt illud inter ſe cõtrahant. Sed agimus de caſu, quo contrahentes ſolùm impediuntur vel hoc tempore contrahere, v. c. dum impuberes ſunt: vel hoc modo cõtrahere, v. c. clandeſtinè: vel quando deeſt illis legitimus conſenſus. Et petitur, vtrùm talis contractus habeat vim ſponſalium? Vnde patet triplicem hîc eſſe difficultatem.

Matrimoniũ impuberum habet vim ſponſalium. *c. fin. de deſp. c. vnic. eod. tit. in 6.*

41 Circa primam communiter omnes fatentur, matrimonium initum inter impuberes habere vim ſponſalium, & ex eo naſci impedimentum publicæ honeſtatis. Hoc enim apertè definitur *c. finali de deſponſatione impuberum. & eodem tit. in 6. c. vnico §. 2.* Addunt tamen aliqui hæc ſponſalia non contrahi ex natura rei, ſed ſolùm ex præſumptione iuris, quod præſumit eos ea intentione contraxiſſe, vt vellent ſaltem contrahere ſponſalia, ſi matrimonium contrahere non poſſent. Sicut in *c. Is. qui 30. de ſponſalibus*, ſponſi, qui habet inter ſe copulam, præſumuntur voluiſſe contrahere matrimonium. Adduntque dicti auctores eam præſumptionem in vtroque foro valere, atque adeò hos actus effici validos quoties non adfuit expreſsè contraria intentio.

c. Is qui.

42 Sed hoc apparet difficile. Nam cùm ius nulla ſua interpretatione aut præſumptione poſſit aut efficere vt habeam conſenſum, quem verè hîc & nunc non habeo: aut in his contractibus ſupplere defectum conſenſus contrahentium: difficile eſt videre quomodo poſſit efficere, vt contractus qui ſine tali interpretatione nõ valeret, ea poſita valeat. Quare credo ſponſos etiam in locis vbi Trident. non eſt receptum, habentes copulam, præſertim quando illam conſtitutionẽ *cap. Is qui.* omnino ignorant, per eam non magis contrahere matrimonium, quàm ſi a parte rei illa conſtitutio nõ eſſet; & vt verè cõtrahant matrimonium, neceſſe eſſe vt hoc expreſsè intendant. Quando tamen vterque illam conſtitutionem actu nouit, poſſet forte illis eſſe occaſio, cur talem voluntatem habeant & ipſa copula poſſet faciliùs eſſe ſignum interni conſenſus. In impuberibus tamen conantibus cõtrahere matrimonium poſſet illa conſtitutio aliquid operari. Nam cùm ipſi communiter intendant ſuum contractum celebrare ſecundùm canones Eccleſiæ; videntur etiam velle interpretatiuè ſecundùm dictam Eccleſiæ conſtitutionem contrahere; & conſequenter iniri ſponſalia.

Trident. *c. Is qui*

Circa ſecundam difficultatem multi negant matrimonium clandeſtinum iam habere vim ſponſalium. Primò, quia *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matr.* eum contractum omnino irritat, redditque; perſonas omnino inhabiles ad ſic contrahendum: atqui ſi poſſent contrahere ſponſalia, non eſſent omnino inhabiles, nec cõtractus eſſet omnino nullus: ergo, &c. Secũdò, quia Tridentinum reſiſtit huic contractui: quoties autem ius reſiſtit alicui contractui, ex eo nulla oritur obligatio. Tertiò, quia quãdo in aliquo actu eſt defectus non ſolùm ex parte cauſæ efficientis, ſed etiam ex parte formæ, tunc nulla ex eo oritur obligatio: atqui hoc hîc contingit. ergo, &c. Ita cum aliis *Nauar. l. 4. conſil. tit. de ſponſal. conſil. 1. n. 3. aliàs tit. de clandeſt. deſponſ. conſil. 3. n. 3.* quamuis in *ſumma c. 22. n. 57. in fine*, videatur dicere contrarium. Nam generatim dicit ex matrimonio inualidè per verba de præſenti cõtracto, naſci impedimentum publicæ honeſtatis. Excipiunt tamen quidam matrimonium impuberum clandeſtinè initum: quia conſtitutio Concilij ſolùm agit de puberibus, Quare matrimooium impuberum reliquit in priore ſtatu. Et hæc ſententia non eſt improbabilis. 43

Trident. Nauar.

Addunt quidam ex dictis Doctoribus, idem dicendum eſſe, etſi illud matrimonium firmetur iuramento. Quod verum eſt, ſi iuramentum cadat præciſe ſuper ipſum contractum, vt eſt præſens traditio corporum: vt ſi contrahentes dicant: *Iuro me te accipere in meam.* Quia tunc ſolùm iurant ſe verè ex animo contrahere. quare iuramentum tunc propriè nõ confirmat contractũ, nec ad aliud obligat, quàm vt contrahentes bona fide agant: vt benè docet *P. Leſſius de iuſt. in c. 17. dub. 7. n. 57.* Quare qui iurat ſe verè vendere equum, ſi eum poſtea non tradat, non eſt periurus. Si tamen contrahentes iurarent ſe eum contractum perpetuò habituros ratum, aut ſe habituros perpetuò pro coniugibus; omnino tenerentur poſtea contrahere, niſi ſibi mutuo obligationem remitterent. 44

Iuramentum dupliciter poteſt alicui cõtractui apponi. Leſſius.

Addunt ſecundò, etſi iuuenis puellam, qua cum ita contraxit, defloraüit, ſiue bona, ſiue mala fide id fecerit, eum non magis teneri eam ducere, quàm ſi ſine vlla promiſſione volentem defloraſſe. quia ipſe nihil ei promiſit: & quòd ſit decepta ſibi imputare debet, quòd ius tam clarum ignorarit. 45

Sed cum Ledeſma, Emanoele, Vega, quos citat *P. Sanchius l. 1. diſp. 20. num. 5.* credo verius talem obligari eam ducere, ſi puella inuincibiliter credidit, illud matrimonium eſſe validum. Nam quòd ignoret ius clarum, etſi in foro externo poſſit facere ſuſpicionem quòd ſponte fuerit decepta: tamen in foro conſcientiæ nihil facit ad rem, ſi verè bona fide proceſſerit, & illud ius omnino ignorarit. Quod multo magis dicendum eſt ſi illa matrimonia habeant vim ſpõſalium, vt infrà dicam.

Ledeſma. Emman. Vega. Sanchez. Poſt tale matrimoniũ violans puellam tenetur eam ducere.

CONCLVS. I. Matrimonium ab impuberibus inualidè contractum, etiam ſecluſa omni Eccleſiæ conſtitutione, habet ex natura ſua vim 46

Matrimoniũ impuberũ habet ex natura ſua vim ſponſalium.

vim ſponſalium, niſi expreſſa contrahentium intentio ſit contraria. Probatur. quia etſi externa verba expreſsè ſolùm ſignificent hìc & nunc contrahi matrimonium, & contrahentes hoc fortè expreſsè ſolùm intendant: tamen cùm ex vi contractus intendant ſibi mutuo dare abſolutum & perpetuũ ius in mutua corpora ad vſum matrimonij,& perpetuam cohabitationem; etiã ex vi contractus intendunt id ſibi mutuo dare, quantum & quale hîc & nunc poſſunt dare: & conſequenter remotum,quale datur per ſponſalia,ſi nequeant dare propinquum: quia illud in hoc continetur:præſertim cùm hic contractus ſit bonæ fidei,à quo omnis dolus abeſſe debet:ideoque in eo non tam ſpectatur ſtricta verborum ſignificatio,quàm quid conueniat contrahentes intendere ſignificare. Conuenit autem eos omnino intendere ſe ſibi mutuo quantum poſſunt obligare ad perpetuam coniugalem cohabitationem, cùm ſciant matrimonium, quod intendunt contrahere,hoc primò & per ſe continere: præſertim cùm hoc ſit neceſſarium,vt pars quàm minimũ fieri poteſt decipiatur.quod in cõtractu bonæ fidei neceſſariò debet intẽdere. Confirm. quia ſi his verbis contraherent: *Ego te ex hoc nunc habebo perpetuo pro legitima vxore*, aut pro *legitimo marito, ac perpetuò tibi cohabitabo*: expreſsè ſe obligarent ad poſtea cõtrahendum matrimonium, ſi quo caſu illud tunc de facto non contraherent. Nam expreſsè promitterent ea quæ aliter implere nullo modo poſſent. atqui dum his verbis: *Ego te accipio in meam*, aut *in meum*, aut ſimilibus contrahunt, idem implicitè promittunt: ergo eodem modo ſe obligant, vt poſtea contrahant matrimonium,ſi hoc tunc fortè non contraxerint:modò perſonæ tales ſint, quæ non habeant impedimentum perpetuò dirimens.

47. Matrimoniũ clandeſtinum habet vim ſponſalium. Henriquez.

CONCLVS. II. Probabilius eſt in locis vbi Tridentinum eſt receptum, matrimonium clandeſtinè contractum etiam à pubetibus habere vim ſponſalium,niſi contrahentes aliud expreſsè intendant. Ita cum aliis *P. Henriques l.11 c.5. num.4.* dicitque congregationem Cardinalium ita declaraſſe: & fauet *Nauar. c. 22. 57. in fine.* dicitque probabilem *P. Sanchius l.1. diſp.20. num.2. in fine.* Prob. Quia cùm hic contractus, vt patet ex dictis, virtute includat etiam vim ſponſalium; ſi Trident. ſolùm irritaſſet illum quatenus habet vim ſponſalium,eodem modo conſtitueret ſpõſalia ſicut matrimonium impuberum; vt per ſe patet.atqui Trident.non intendit aliter eum irritare, quàm quatenus habet præciſè rationem matrimonij:ergo retinet adhuc vim ſponſalium. Minor probatur primò. Quia Concilium ſolùm intendit irritare talem contractum, quatenus in Eccleſia erat prohibitus,& quatenus ex eo etiam nata ſequi mala,quæ ibi enumerat: atqui quatenus habet ſolùm vim ſponſalium,nec eſt prohibitus,nec ex eo dicta mala nata ſunt ſequi: ergo vt ſic eum non irritauit. Prob. ſecundò ex verbis Concilij, ſic enim ait: *Eos ſancta Synodus ad ſic*(ſcilicet clandeſtinè)*contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit.* Vbi apertè oſtendit ſe catenus, ac eodem modo eos contractus reddere irritos, ſicut perſonas reddit inhabiles *ad ſic*, ſcilicet clandeſtinè contrahendum: atqui nullo modo tales perſonas reddit inhabiles vt clandeſtinè contrahant ſponſalia; vt etiam ex ſententia aliorum oſtendi n.21. ergo nec contractum reddit irritum, quatenus habet præciſè rationem ſponſalium. Confirm. Quia ſi hic contractus prout habet rationem ſponſalium, redderetur irritus, id fieret vel ob inhabilitatem contrahentium, vel ob defectum formæ, vel quia ius ei reſiſtit. nec enim alia ratio reddi poteſt: atqui ob nullãm ex his cauſis eſt irritus,prout habet præciſè rationem ſponſalium. quia neque tales perſonæ ſunt inhabiles ad contrahenda ſponſalia:neque ad formam ſponſalium vllo modo requirit vt fiant coram parocho aut teſtibus: nec vllum ius reſiſtit clandeſtinis ſponſalibus, vt oſtendi n.21. Ergo huic contractui nihil deeſt, cur minùs habeat rationem ſponſalium. Ex quibus patet ſolutio ad argumenta propoſita n.43. Nam iam oſtendi, Conciliũ, nec reſiſtere huic actui,nec eũ reddere irritum, quatenus habet præciſè rationem ſponſalium: nec vt ſic habere vllum defectum.

Nauar. Sanchez.

Trident.

CONCLVS. III. Fictè contrahentes nec matrimonium, nec ſponſalia contrahunt. quia ad vtrumque deeſt neceſſarius conſenſus, ſine quo nec matrimonium, nec ſponſalia vlla ratione poſſunt contrahi. Verùm autem ex tali cõtractu oriatur aliqua obligatio, dicam diſp.22. numer.37.& 51. 48.

DVBIVM V.

Quinam poſſint contrahere ſponſalia?

CONCLVS. I. Vt aliqui poſſint validè contrahere ſponſalia, requiritur in iis primò, 49. vt ſufficienter vtantur ratione, vt poſſint peccare mortaliter. Patet ex dictis ſupra n. 13.

Requiritur ſecundò, vt nullũ inter ſe habeant impedimentum perpetuum (ſiue quod ſine diſpenſatione tolli nequeat) ſiue dirimens, ſiue etiã tantùm impediens matrimonium. quia nemo poteſt ſe obligare ad contrahendum matrimonium, quod licitè contrahere non poteſt. Quòd ſi impedimentum tantùm eſſet temporale, poſſent ſibi promittere matrimonium contrahendum illo ſublato, & conſequenter contrahere ſponſalia, vt accidit in impuberibus.

Dices, Habentes impedimentum perpetuum 50. quod per diſpenſationem tolli poteſt, poſſunt ſibi promittere matrimonium contrahendum obtenta diſpenſatione: ergo poſſunt contrahere ſponſalia. Reſpondeo, negando conſequentiam. quia tantùm poſsũt ſibi promittere matrimonium ſub conditione, ſi obtineatur diſpenſatio: atque ita promiſſio non erit abſoluta, nec habebit rationem ſponſalium, donec obtineatur diſpenſatio..

Tertiò requiritur, vt expleuerint ſeptimum annum ætatis, ante quem inualidè illa contrahunt. Vt habetur expreſsè *cap. Litteras 4. & cap. Acceſſit 5. de deſpenſatione impuberum, &c. vnico eodem tit. in 6.*

c. Litteras. c. Acceſſit. c. vnic.

Et circa hactenus dicta ſatis inter Doctores conuenit. Dubitant tamen primò, An ſuffi- 51.

Candelab. aureum. Victoria. Soto.

ciat moraliter compleſſe ſeptimum annum: qua ratione poteſt dici eum compleſſe, cui tantùm deſunt octo vel noueni dies. *Candelab. aureum p.1. de ſponſalibus nu.15. Victoria in ſumma n.284. Soto in 4.d.27.q.2.a.2.ad 3.* id affirmant. Meliùs tamen *P. Sanchius l.1.diſp.16.n.4.* cum aliis requirit vt abſolutè ſepteunium expleuerint. Quia ſicut quando iura alicui rei præſcribunt certum pretium, hoc conſiſtit omnino in indiuiſibili: (vt benè docet *P. Leſſius de iuſtitia cap.21.num.10.*) ita etiam quando alicui actioni præſcribunt certam ætatem agentis. Quia ideo certum pretium ac ætatem præſcribunt, ne quiſquam ſuo iudicio poſſit ea mutare. Addunt tamen eidem Doctores, ſufficere inchoaſſe vltimum diem anni ſeptimi. quia eodem modo requiritur ætas ſeptem annorum ad ſponſalia: ſicut requiritur in maribus ætas quatuordecim annorum ad condendum teſtamentum: atqui in fauorem teſtamenti, ad hoc ſufficit inchoaſſe vltimum diem anni 14. vt patet *l. A qua ætate 5. ff. de teſtamentis, & qui teſtamenta.* &c. ergo idem ſufficiet in ſponſalibus quæ non ſunt minùs fauorabilia.

Sanchez. Quando alicui actioni iura præſcribunt certam ætatem, requiritur completa. Leſſius.

l. A qua.

52 Secundò dubitatur, ſi qui præcoci ingenio ante annum ſeptimum haberent aperte ſufficiens iudicium ad ineunda ſponſalia, an valide ea contraherent? *Abbas in c. Iuuenis 3. de ſponſalibus nu.9. Angelus v. Sponſalia, n.5.* & quidam alij id negant. Quia aliàs fruſtra iura præſcriberent eam ætatem, ſi pro maturitate aut tarditate iudicij quandoque minor ſufficeret, aut maior requireretur. *D. Thom.* tamen *in 4.d.27.q.2.a.2.ad 7. Sotus ibidem ad 4. D. Antonin. p.3. titul.1.c.18. initio. P. Sanchius lib.1 diſput.16.nu.9.* id affirmant. Quia cùm ſponſalia ordinentur ad matrimonium tamquam huius quædam inchoatio, debent huius leges ſequi: atqui ad matrimonium ita requiritur certa ætas, vt tamen minor ſufficiat, ſi malitia ſuppleat ætatem: vt habetur *cap. De illis 9. de ſponſ. impub.* ergo idem dicendum erit de ſponſalibus. Et hæc pars eſt ſatis probabilis, quando certò conſtat de ſufficientia iudicij.

Abbas. Angelus. Ingenij maturitas ſupplet ætatem. D. Thom. Sotus. D. Antonin. Sanchez. P. De illis.

Ad argumentum contrarium Reſpondeo, ideo iura præſcribere illam ætatem, quia ante eam numquam pueri præſumuntur habere ſufficiens iudicium. quare eorum ſponſalia priùs contracta iudicantur inualida, niſi apertè probentur habere ſufficiens iudicium: poſtea verò contracta iudicantur valida, niſi clare probetur iis adhuc deeſſe iudicium.

53 Conclvs. II. Contrahentes inualidè ſponſalia ob impedimentum perpetuò dirimens, peccant mortaliter: quia conantur ſe obligare ad id quod ſine peccato mortali facere non poſſunt, niſi fortè ſolùm ioco id faciant, aut excuſentur ignorantia.

Contrahens ſponſalia cum impedimento peccat mortaliter.

Maior difficultas eſt an peccent mortaliter, qui ſponſalia contrahunt inualidè ob defectum ætatis, aut vſum rationis? *Nauar. c.22. n.13. Roſella Matrimonium 2. n.6. Silueſt. Matrimonium 5. n.6.* affirmant peccare mortaliter, niſi id fiat ob bonum pacis. quia *c.2. de ſponſ. impub.* id diſtrictiùs inhibetur.

Nauar. Rosel. Silueſter.

c.2. de deſp.

54 Sed Reſpondeo primò, certum eſſe ita contrahentes non peccare, quando ipſi ſufficienti rationis vſu carent. Quia tales nequeunt ſaltem grauiter peccare. Reſp. ſecundò, cum *P. Sanchio l.1. diſp.17. nu.4.* parentes qui nondum doli capaces inducunt vt contrahant ſponſalia, aut grandiores qui hæc cum illis contrahunt, aut nullo modo, aut ſaltem leuiter peccare: niſi fortè per accidens aliquod inde graue malum timeretur. Quia cùm ſponſalia non ſint Sacramentum: nec Sacramento, nec alicui alteri fit iniuria, cùm ex illis ſponſalibus non oriatur obligatio, ſaltem reſpectu illius qui doli capax non eſt: nec aliquid illicitum promittitur.

Secus eſt de iis qui ea ob alias cauſas inualidè contrahunt.

Ad c. 2. citatum Reſp. illud ſolùm vetare ne aliqui ante legitimam ætatem coniungantur, ſcilicet matrimonio: quia per ſponſalia non fit coniunctio, ſed promittitur. Addunt aliqui, etiam inter eos qui nondum legitimam ætatem explerūt, non prohiberi contractum matrimonij ſecundùm ſe (quia tantùm habet vim ſponſalium, quæ talibus licita ſunt) ſed ſolùm vt habet coniunctū conatum conſummandi. Sed verius credo, contrahentes per verba de præſenti antequam conſtet eos eſſe puberes, peccare mortaliter. quia quantum eſt ex ſe non conantur cōtrahere ſponſalia, ſed matrimonium, quod fit cum iniuria Sacramenti, quod inualidè ſuſcipiunt. Quando tamen eſſet probabile eos eſſe capaces matrimonij, & bonum publicum id exigeret, licite per verba de præſenti contraherent. quia neceſſitas excuſaret irreuerentiam, quæ aliàs Sacramento fieret. & hic eſt verus ſenſus illius c.2.

Tentans contrahere matrimonium ante legitimam ætatem peccat mortaliter.

DISPVTATIO XXII.

DE OBLIGATIONE AC EFFECTV SPONSALIVM.

DVBIVM I.

Qua ratione ſponſalia obligent?

IN hac quæſtione quædam dubia ſunt, quædam certa, quæ primò proponemus, vt deinde dubia faciliùs explicemus.

1 CONCLVS. I. Sponſalia directè obligant ad contrahendum matrimonium: quia hoc in iis directè promittitur, idque ſub peccato mortali, quia eſt obligatio ſtricta, & in re graui. Sequitur ex dictis diſp. 21. num. 6. & 12. Hinc *cap. Atho 27.qu.2.* iubetur ſponſa ſponſo ſubtracta excommunicari, niſi ad eum redeat. Hæc tamen intelligenda ſunt de ſponſalibus puberum; nam in impuberibus eſt aliqua differentia: & niſi iuſta ſubſit cauſa ea diſſoluendi. de quibus agam diſp. 23.

c. Atho.

2 CONCL. II. Quando certus dies præfixus eſt matrimonio contrahendo, hic (niſi inter eos poſtea aliter conueniat) omnino ſeruandus eſt. quia hoc expreſsè promiſſum eſt. Quando verò nullus certus dies præfigitur, intelliguntur nuptiæ contrahendæ data proxima commoditate: vt patet ex *reg. 14. π. de regulis iuris*, vbi dicitur; *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præſenti die debetur.* Ratio eſt, quia ea videtur intentio bona fide contrahentium. Excipe caſum quo pars videtur ſponte dilationem concedere. quod præſumitur quoties, cùm facilè poſſet, non vrget promiſſionis impletionem. Secùs eſſet ſi ob metum, deſperationem profectus, aut obliuionem deſineret promiſſa exigere.

Quando implenda ſint ſponſalia.

Reg. iuris.

3 CONCLVS III. Obligant etiam ſaltem mediatè ad abſtinendum ab omnibus iis (excipe ingreſſum Religionis, aut ſimilia quæ iure conceduntur) quæ à coniuge facta eſſent contra fidem matrimonij. Quia ſicut in matrimonio traduntur mutua corpora; ita per ſponſalia promittitur & traditur quoddam ius remotum in ea: contra quod peccant ſponſi per fornicationem cum alio aliquo habitam. Sicut qui promittit mihi ſuum equum, dat mihi quoddam ius remotum in eum, & facit mihi iniuriam ſi ſine iuſta cauſa reddat eum deteriorem: præſertim quando promiſſio fuit oneroſa, vt fit in ſponſalibus.

Ad quæ obligent.

His poſitis dubium eſt, quale ſit peccatum fornicatio ſponſi, aut ſponſæ cum aliis commiſſa? *Palud. in 4. d. 27. q. 1. a. 3. initio*, ait eſſe adulterium. Probatur ex *l. Si vxor. 13. §. 3. π. ad l. Iuliam de adult.* vbi dicitur *etiam in ſponſa hoc idem* (ſcilicet crimen) *vindicandum. quia nec matrimonium qualecumque, nec ſpem matrimonij violare permittitur.* Sed ex hac lege potiùs contrarium colligitur. quia in ea apertè diſtinguitur violatio matrimonij (quæ eſt adulterium) à violatione ſponſalium: etſi vtraque dicatur punienda. Confir. quia, vt docet *Gratianus cap. Lex illa 36. quæſt. 1. & D. Thom. 2.2. qu. 154. a. 8. in corpore*, & cum iis communiter omnes Doctores, adulterium eſt alieni tori violatio: talis autem non poteſt eſſe fornicatio ſponſæ, cùm ſponſus eius toro nondum fruatur. hinc etiam *l. Inter 6. §. 1. π. ad l. Iuliam de adult.* dicitur: *ſed propriè adulterium in nuptam committitur.* Sponſa autem non eſt nupta. Quare auctores communiter docent talem fornicationem eſſe quidem iniurioſam parti, non tamen adulterium. Diſputant tamen, vtrùm hæc iniuria contineat peccatum mortale diſtinctum à fornicatione. 4

Paludan. l. Si vxor.

Fornicatio ſponſæ non eſt adulterium.

Gratian. D. Thom.

l. Inter

Prima ſententia id abſolutè negat. Primò, quia hæc iniuria videtur leuis. Secundò, quia vouens ingredi Religionem, ante ingreſſum fornicando, non peccat peccato mortali diſtincto à ſimplici fornicatione Ergo idem dicendum de ſponſis. Ita *Candel. aureum de ſponſal. n. 10. & Conar. 4. decretal. p. 1. c. 1 n. 14.* 5

Cand. aur. Conar.

Secunda ſententia docet, fornicationem ſponſæ continere diſtinctum peccatum mortale in ratione iniuriæ. Primò, quia per eam ſponſa ſe longè viliorem reddit, ita vt nullus honeſtus eam poſtea habere vellet, in quo facit grauem iniuriam ſponſo: ſicut is mihi faceret grauem iniuriam, qui equo mihi vendito ante traditionem oculum erueret. Secundò, quia exponit ſe periculo concipiendi, & conſequenter ſponſum periculo ne alienam prolem vt ſuam alat, ac hæredem habeat. Vnde etiam *l. Si vxor, citata* hoc crimen inſtar adulterij punitur. Secùs tamen ait eſſe in fornicatione ſponſi; quia in ea non eſt tale periculum, & ipſe non redditur notabiliter vilior. Nam etſi honeſti nollent communiter ducere corruptam: nulla tamen facilè deſinet alicui nubere præcisè, quia ſcit aliquando fornicatum.

Fornicatio ſponſæ continet ſingularem malitiam mortalem.

l. Si uxor.

6 Tertia ſententia docet, fornicationem ſponſi continere etiam malitiam mortalem in ratione iniuriæ, etſi minorem quam ſit in fornicatione ſponſæ. Ita *Sarmiento, Lopez in inſt. mor.1.p.c.29.§. Ad hæc liber. & Ledeſma apud Sanchium l.1.diſp.2.nu.5.* quam etiam ipſe valde probabilem putat. Prob. quia, vt omnes fatentur, per talem fornicationem fit ſponſæ aliqua iniuria: hanc autem eſſe grauem probatur primò, quia dat ſufficientem cauſam ſoluendi ſponſalia. quod in leuem iniuriam non videtur conuenire. Culpa enim quæ viro cordato non ſufficeret ad repudiandam alterius amicitiam, non poteſt ſufficere ad ſoluenda ſponſalia. Secundo, quia talis fornicatio meritò mouet ſponſæ ſuſpicionem ſe minùs præ altera amari, & facilè etiam poſt contractum matrimonium minùs amandam. quod ei ſine dubio eſt duriſſimum. Tertiò, quia ſæpe eſt periculum ne naſcatur proles, quæ poſtea communibus ſumptibus debeat ali, & futura ſit ſudes in oculis vxoris: quam omnem aleam ſponſa debet ſubire, aut ſponſalia deſerere. Quare hinc etiam per fornicationem ſponſi, ſpem matrimonij violari cõſtat: præſertim cùm quæuis magni animi fœmina mallet ſponſalibus renuntiare, quam eum virum accipere, quẽ in feruore primi amoris videt alienis amoribus implicitum, & fortè magis quàm ſuo. Quæ omnia faciunt hanc iniuriam videri non leuem. Quare etſi ſecunda ſententia ſit ſatis probabilis: credo tamen hãc eſſe probabiliorem.

Idem probabile de fornicatione ſponſi. Sarmiento. Lopez. Ledeſma. Sanchez.

7 Nota tamen cum *P. Sanchio n.8.* ex tali fornicatione natos non eſſe ſpurios; ſed naturales, quales ſunt etiam nati ab habẽte votum ſimplex caſtitatis. quia ſolum impedimentum dirimens exiſtens inter parentes facit filios ſpurios.

Sanchez.

Ad primum argumentum propoſitum n.5. pro prima ſententia, negandum eſt aſſumptum, vt patet ex dictis. Ad ſecundum, nego conſeq. Quia qui poſt votum ingrediẽdi Religionem fornicatur, nec facit iniuriam Religioni, nec violat votum, niſi fortè per hoc redderet ſe minùs aptum ad ingreſſum Religionis. Secùs eſt in ſponſis fornicantibus, vt patet ex dictis.

DVBIVM II.

Vtrùm iniuſtè à ſponſalibus reſiliens cogendus ſit ea implere?

8 NOta, nos hîc non agere de eo qui iuſtè reſilit (quod, vt videbimus diſp.23. multis de cauſis fieri poteſt) ſed ſolùm de eo qui iniuſtè reſilit. Qui in re certum eſt in foro conſcientiæ eatenus debere cogi, quatenus non poteſt à peccatis abſolui, nec, præſertim quando res eſt publica, ad alia Sacramenta admitti, quamdiu ſine iuſta cauſa renuit promiſſum matrimonium contrahere: quia tam diu perſeuerat in peccato mortali, vt patet ex dictis n.1.

Renuens ſine iuſta cauſa implere ſponſalia nequit abſolui.

Sed tota difficultas eſt, vtrùm per alias pœnas in foro externo debeat cogi? Difficultas hæc naſcitur ex c. *Ex litteris* 10. & c. *Requiſiuit* 17. *de ſponſalibus*. Nam in priore de tali dicitur: *Quia igitur prædicto G. periculoſum eſt contra ſuum iuramentum venire: mandamus vt eum moneas, & ſi monitis non acquieuerit, cenſura compellas vt ipſam (niſi rationabilis cauſa obſiſterit) in vxorem recipiat.* In ſecundo verò de quadam quæ iurata promiſerat matrimonium dicitur: *Cum libera debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potius quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.*

c. Ex litteris. c. Requiſiuit.

Ob hæc ita Doctores ſatis variè ac ambiguè hac de re loquuntur, vt videre eſt apud *Sotum in 4.d.27.q.2.a.3. poſt medium. Silueſt. v. Sponſalia, n.4. P. Henriquez l.11.c.13.n.4. P. Sanchium l.1.diſp.29.* qui varias hac de re ſententias citat. Quidam enim videntur abſolutè dicere, tales debere cogi. Alij abſolutè id videntur negare. Alij putant cogendos, quando ſponſalia ſunt iurata, aliàs non, & ſic putant conciliare vtrumque caput: ſed malè, quia vtrumque loquitur de ſponſalibus iuratis. Addunt tamen DD. qui hac de re agunt ferè cõmuniter aliquam limitationem ſuæ ſententiæ, per quam tam ipſi, quàm ipſa iura facilè poſſunt conciliari, vt magis ex ſequentibus patebit.

Sotus. Silueſter. Henriquez. Sanchez.

Reſp. igitur primò, Per ſe loquendo iniuſtè à ſponſalibus reſiliens petente parte debet primùm admoneri vt ſtet promiſſis, & ſi nolit parere, per cenſuras, aliaque iuris remedia cogi, vt ea impleat. Et ita intellige DD. primæ ſententiæ, & c. *Ex litteris*. Prob. 1. quia iudex tenetur ſuis ſubditis petentibus ius hoc non negare, & iniuriam iis facientes cogere vt ab ea deſiſtant, & petentibus ius ſuum tribuant: atqui iniuſtè nolens implere ſponſalia, facit parti iniuriam negando ei ſuum ius: ergo poteſt, & niſi aliud obſtet, debet à iudice ad hoc cogi. 2. Quia, vt habetur *c.1. de pactis*, partes per cenſuras etiam in rebus minoris momenti debent compelli, vt licita pacta ſeruent: quanto magis in re tam graui. 9

Iniuſtè reſiliẽs cogendus implere ſponſalia.

c. Ex litteris.

c.1. de pactis.

Dices, Hæc coactio repugnat naturæ matrimonij, quod debet eſſe liberum. Reſp. negando aſſumptum, quia, vt dicemus ſuo loco, ſolus metus iniuſtus irritat matrimonium. Ex quibus patet hanc coactionem etiam adhibendam eſſe, quando ſponſalia non ſunt iurata: quia etiam ab his reſiliens facit iniuriam. Quando tamen ſunt iurata, aut puella ſub ſpe matrimonij fuit deflorata, multò maior coactio poteſt adhiberi: quia in reſiliente eſt maior obligatio ea implendi. Et ſic intellige auctores ſecundæ ſententiæ.

Reſp. 2. Per accidens tamen ob grauia incommoda quæ ſolent ex eiuſmodi coactionibus euenire (vt quòd coactus ſæpe fictè contrahat, aut perpetuas cum parte rixas habeat, eámque aliquando deſerat) ſæpe nullo modo expedit eas adhibere. Et ſic intellige auctores ſecundæ ſententiæ, & c. *Requiſiuit*. Ratio eſt, quia iudex ſæpe poteſt nolle aliquem cogere vt alteri ius ſuum tribuat, quando ex coactione grauius malum, præſertim quod rempublicam aliquo modo turbaret, meritò timetur: vt fit in coactione ad contrahendum matrimonium. quare meritò iudex hanc parti petenti ſæpe recuſat, maximè cùm dicta coactio in graue ipſius petẽtis damnum cederet. Hinc *P. Sanchius n.8. ſupra* bene notat: quando iudex iniuſtè reſilientem priùs debitè monitum, & recuſantem parere excommunicauit, ſi videat omnino pertinaciter recuſare matrimonium, debere eum abſoluere, nec poſſe in pœnis vlteriùs progredi, ne grauiora mala ſequãtur. quia ex matrimonio tam vehementi coactione contracto, nihil niſi malum ſperari poteſt. 10

Etſi grauiora incommoda timeantur.

c. Requiſiuit.

Sanchez.

DVBIVM III.

Qua ratione poßint arrhæ apponi ſponſalibus, vt hæc confirmentur?

11 NOta, cum *P. Sanchez l. 1. d. 35. initio*, Arrham tripliciter accipi. Primò, pro donatione quam vir facit vxori in dotis præmium. Secundò, pro donatione propter nuptias. Tertiò, pro pignore, quod in quouis contractu ſæpe vnus contrahentium alteri dare ſolet in ſignum complendi contractus, quodque dans perdit ſi à contractu reſiliat, quod etiam in ſponſalibus fieri ſolet: & hæc arrha vocatur ſponſalitia, de qua ſolùm hic agimus.

Sanchez. Arrha tripliciter accipitur.

12 Nota ſecundò, *l. Mulier*, C. *de ſponſalibus & arrhis*, conſtitui primò, vt ſi is qui arrham accipit, iniuſtè à ſponſalibus reſiliat, duplum reſtituat, ſcilicet ipſam arrham, & præterea eius valorem, idque ſine vllo alio contractu. Secundò, vt contrahentes poſſint inter ſe ſtatuere, vt iniuſtè reſiliens reddat arrham, & præterea duplum aut triplum eius valorem, non tamen amplius. Is autem qui eam tradit iniuſtè reſiliens, eam de iure amittit. Tertiò, vt quis teneatur his pactis neceſſarium eſſe, vt expleuerit 25. annum ætatis: minores verò niſi veniam ætatis impetrarint, vt ſcilicet poſſint ſe ampliùs obligare, ſi iniuſtè reſiliant, tantùm teneri reddere arrham; non autem præterea ſoluere eius valorē, aut duplum. Quartò, ne iuſtè reſiliens aut arrham perdat, aut ſi eam receperit quidquam præter eam ſoluat: vbi etiam recenſet multas cauſas, ob quas poſt contracta ſponſalia primùm emergentes, aut nouiter cognitas liceat reſilire. Quintò, vt non ſolùm ſponſi, ſed etiam eorum parentes, aui ac proaui validè pro ſuis filiis, aut nepotibus eiuſmodi conditione arrhas dent, aut recipiant. Sextò, *vt extra definitionem huius legis, ſi cautio pœnam ſtipulationis continens fuerit interpoſita, ex vtraque parte nullas vires habeat, cùm in contrahendis nuptiis libera poteſtas eſſe debeat*.

l. Mulier. Quænam circa arrhas iure ſtatuta ſint.

13 Nota tertiò, vt aliquid habeat rationem arrhæ, non ſufficere illud promittere, ſed debet de facto tradi: vt ex Bartolo & communi ſententia tradit *Silueſter v. Sponſalia, n. 9. verſu Tertium*. & colligitur ex *dicta l. Mulier, citata*. & *l. Arrhis 3. eodem tit.* in quibus ſemper ſupponitur arrhas de facto tradi. Et patet etiam ex communi vſu in aliis contractibus, in quibus nihil habet rationem arrhæ, niſi de facto tradatur ante completum contractum. *P. Sanchez* tamen *l. 1. diſp. 38. n. 4.* cum multis aliis ait ſufficere, ſi earum promiſſarum loco dentur pignora.

Arrha neceſſariò de facto tradatur. Bartol. Silueſter. l. Mulier. l. Arrhis.

Sanchez.

14 His poſitis prima difficultas eſt, vtrùm datio arrharum ſub conditionibus num. 12. recenſitis valeat etiam ſecundùm ius canonicum. Quidam hoc negant: quia videtur impedire matrimonij libertatem. Sed communis ſententia docet contrarium: quia cùm illa iure ciuili expreſſe approbetur, nullo modo ab hoc recedendum eſt, niſi aliquod apertum ius canonicum illud corrigens adferatur. Nullum autem tale adferri poteſt.

Secunda difficultas eſt, vtrùm arrhæ validè ſub dictis conditionibus tradantur in quacumque quantitate? &, vtrùm aliquis fundus poſſit tradi loco arrhæ? Quidam vtrumque negant, quia hoc modo videtur impediri libertas matrimonij. Alij verò variè ſentiunt, vt patet apud *Silueſt. v. Sponſalia, n. 9. & Sanchum l. 1. diſp. 35. n. 7. & 11.* Sed *ipſe n. 9. & 12.* benè docet vtrumque validè fieri. quia leges præſcribentes arrhis conditiones, nullam certam quantitatem iis præſcribunt: nec in fundo, aut quantauis magna quantitate eas conſtitui vetant. Hæc tamen intelligenda ſunt de rebus ac earum quantitate, quas contrahentes alienare poſſunt. Nam per ſe patet, neminem poſſe ſe obligare ad aliquid alienandum, quod alienare non poteſt.

Silueſter. Sanchez. Arrhæ poſſunt in fundis ac quauis quantitate conſtitui.

Tertia difficultas eſt, quando parentes filiorum ſponſalia datis arrhis confirmant, an ſi filij ab iis reſiliant, datas amittant; aut receptarum duplum, aut ſi promiſſum fuerit quadruplum reddere teneantur? Qua in re ex *l. Mulier, citata n. 12.* certum eſt primò, eos ad nihil horum teneri, quando filij ob nouam cauſam emergentem iuſtè à ſponſalibus reſiliunt. Secundò, eos dictis pœnis obligari, quando per ipſos ſine vlla iuſta cauſa ſtat, cur minùs matrimonium perficiatur. quia in vtroque caſu eſt eadem ratio eorum, ac ſponſorum, qui poſt datas arrhas à ſponſalibus reſiliunt. 16

Ad quid obligentur dantes arrhas pro filiis. l. Mulier.

Sed difficultas eſt, quando filij ſine iuſta cauſa à ſponſalibus reſiliunt, & per parentes non ſtat quo minùs perficiantur, an tunc datas arrhas amittant, aut receptas teneantur in duplum reſtituere? Quidam id affirmant, ſed contrarium verius credo. Quia hæc perditio arrhæ, aut dupli ſolutio habet rationem pœnæ conuentionalis, quæ non debet ſolui, quando nulla interuenit culpa contra pacta: vt cum aliis benè docet *P. Leſſius c. 20. n. 131.*

Excipe tamen caſum quo dantes, ac recipientes arrhas, explicitè aut implicitè promiſerūt eas perdere, aut in duplum reſtituere, quacunque ratione contigerit filios ſine iuſta cauſa à ſponſalibus reſilire. Quod cenſeretur facere, qui data arrha promittendo filij ſui nuptias, alterum retraheret, ne filiam ſuam opimo matrimonio iam oblato coniungeret, quia cùm tunc filiæ damno ſit cum altero ſponſalia contraxiſſe: videtur arrha tunc data in ipſius damni compenſationem, ſi ſine iuſta cauſa filius à nuptiis reſiliat. Si tamen filius reſiliret à ſponſalibus ex iuſta cauſa: tunc pater nihil deberet perdere. quia *l. Mulier, citata n. 12.* irritatur omnis obligatio, qua cauetur ne quis ob iuſtas cauſas à ſponſalibus reſiliat. 17

l. Mulier.

DVBIVM IV.

Vtrùm iniuſtè reſiliens à ſponſalibus teneatur illud duplum aut quadruplum acceptæ arrhæ ſoluere ante ſententiam iudicis?

HAc in re conuenit inter omnes, eum qui arrham acceperit, ſi iniuſtè reſiliat, teneri ante omnem exactionem ſoluere. quia nullum habet ius hanc retinendi. Item multi docent eum non 18

teneri ante ſententiam ſoluere illud duplũ, quod *l. Mulier, citata n.* 11. præſcribit, niſi de eo conuentum ſit. quia pœna a lege impoſita non debetur ante ſententiam.

Mulier.

Sed hæc res habet aliquam difficultatem. Quia illa lex non ſtatuit illam pœnam iniuram legalem punitionem alicuius culpæ, ſed æquitatem ſecuta, quid iuſtum ſit, quidq; te contrahentes videantur intendere explicat, ſcilicet vt par ſit vtriuſque partis contrahentium conditio: vt ſicut vnus, ſi deficiat, perdit datam arrham, ita alter ſi deficiat, tantumdem perdat. quæ in omni ſimili contractu, niſi aliud exprimatur, videtur eſſe contrahentium intentio: præſertim quando illam legem ſciunt. tunc enim ſecundùm conditiones in ea præſcriptas intendunt contrahere. Quare niſi contrarium aut partes expreſsè intendant, aut conſuetudo induxerit: credo ex tacito pacto hanc pœnam eſſe etiam conuentionalem, de qua quæſtio procedit. vtrùm ſiue in hoc contractu, ſiue in alio, debeatur ante ſententiam iudicis?

Quidam iniuſtè reſilientem eam debere docent, etiamſi nemo ex[illegible]. Ita *Palud in 4.d.27.q.1.a.2.& Petrus Nauar.l.3.de reſtit.c.2.dub.10.n.274.* Sed hæc ſententia eſt nimis rigida, nec ea videtur mens contrahentium, vt magis patebit ex dicendis.

Paludan. Pet. Nauar.

Secunda ſententia omnino contraria docet, eam non deberi ante ſententiam iudicis. Primò, quia ea videtur intentio contrahentium, qui ideo eas pœnas apponunt, vt metu condemnationis per iudicem faciendæ poſſint partem cogere, vt ſtet contractui. Secundò, cùm pœnæ ſæpe ſint valdè rigidæ, videtur æquitas poſtulare, vt non debeâtur antequam arbitrio iudicis decernatur, quid debeatur, vt ipſe earum rigorem moderari poſſit. Ita *Adrian. quod l.6.a.1.colla.3. Nauar.c.23. num.c.8.*

Adrian. Nauar.

19 Tertia ſententia inter dictas media docet, talem teneri ſoluere hanc pœnam ſtatim ac pars eam exigit, non tamen antè. Ita *Coua. in 4.decret. p.2.c.6.§.8.n.11.Silueſt.v. Pœna,n.14.& P.Leſſius de iuſtit.c.20.n.135.* Prob. quia hæc pœn[illegible] non debetur ex diſpoſitione legis, ſed pac[illegible]nuentione. Quare non exigit inſt[illegible] iudicis, ſed exigi a parte. Sicut [illegible]bet ius exigendi à reo pœnas leg[illegible] habet ius exigẽdi pœnas ſibi deb[illegible]a habet ius exigẽdi quod e[illegible].Et hanc eſſe contrahentium mentem p[illegible]batur. quia ideo à partibus ex pœnæ ex pacto apponuntur, vt ſine auctoritate iudicis pars poſſit cogi vt ſtet pactis. Nam vt cogatur auctoritate iudicis, nihil opus erat appoſitione pœnæ, cùm iudex eam per ſe nolenti ſtare pactis poſſit infligere. Confirm. quia amiſſio arrhæ datæ non minùs habet rationem pœnæ conuentionalis, quam redditio dupli: atqui eam recipiens, ſi dans iniuſtè reſiliat, ante omnem ſententiam iudicis habet ius eam retinendi. ergo ſimiliter ſi recipiens iniuſtè reſiliat, pars habet ius illud duplum exigendi. Nam dans arrham non minùs intendit partem obligare ad pœnam ſoluendam, quàm ſeipſum. Nam alias nimis iniquam ſuam cauſam redderet.

Iniuſtè reſiliens tenetur ſoluere ſtatutam pœnã ſtatim ac pars eam exigit. Couar. Silueſter. Leſſius.

Ob hæc argumenta puto hanc ſententiam eſſe veriorem, quando clarè conſtat partem iniuſtè reſilire. quando tamen de hoc eſt aliquod dubiũ, nihil debetur ante ſententiam iudicis.

DVBIVM V.

Vtrùm contractui ſponſalium validè apponantur pœna perſoluendæ ab iniuſtè reſiliente?

NOta, Doctores diſtinguere duplicem pœnã. 20
Prima conſiſtit in lucro perdendo niſi matrimonium contrahatur. Vt ſi quis Titiæ donet vel leget centum, ſi Caio nubat: & tunc Titia non acquirit illa cẽtum, ſi per ipſam ſteterit quo minùs Caio nubat, niſi fortè Caius ſit indignus eius nuptiis. Tunc enim acquiret legatum, etſi ei non nubat. *l. Cum ita legatum, 63.§.1.& l.Titio 71.ff. de condit. & demonſtr.* Si verò per Titiam non ſteterit, quo minùs Caio nubat, acquiret illa cẽtum, ſi per teſtamentum illi legata ſint, niſi Caius ante apertum teſtamentum mortuus ſit, *l. In teſtamento 31.eod.tit.* Si verò talis donatio per contractum inter viuos fiat, nulla eſt; quacumque cauſa conditio deficiat: vt docet *Sanchius de p.34.n.10.*

Legatum ſub conditione nuptiarum quãdo acquiratur. l. Cùm ita. l. Titio. l. in teſtam. Sanchez.

21 Hæc tamen intellige, ſi aliquis tertius hãc donationem fecerit. Secùs ſi Caius Titiæ donaret centum ſi ſibi nuberet, vel contrà. niſi rationabilis cauſa eſſet dandi: vt ſi promittatur in dotem (quod præſumitur quando fœmina promittit. & ſic intellige *c. De illis de condit. appoſitis.*) aut quia alter nobilior eſt: aut ſi ſenex promittat iuueni. quia in compenſationem cenſetur promittere. *l. Si ita ſtipulatus 97. §. Si tibi.ff. de verborum obligat.* Et hæc quidem eſt communis DD. ſententia. Variant tamen in reddenda ratione huius legis. Quidam aiunt ideo legem illud ſtatuiſſe, quia deficiente alia cauſa, putatur donatio libidinis cauſa fieri. Sed hoc videtur difficile. quia hac ratione quando ſenex promitteret iuueni, maximè deberet præſumi libidinis cauſa promiſiſſe, cùm tamen talis promiſſio admittatur. Quare verius eſt illud ideo ſtatutũ: quia talis donatio cum non habeat effectum ante nuptias, cenſetur facta inter virum & vxorem, ideoq; inualida. quare ſimiliter atque hæc ſecutis nuptiis morte donantis confirmatur. Ita expreſsè habetur *l. Cùm hic ſtatus, 32.ff. de donationibus inter virum & vxorem.* Si quis hac de re plura videre deſiderat, legat *P.Sanchium l.1. diſp.33.& 34.& P.Leſſium de iuſtit.c.18.n.123.*

Quando valea datum ſub conditione nuptiarum. c. De illis. l. Si ita. l. Cùm hic. Sanchez. Leſſius.

22 Secunda pœna propriè dicta, & de qua hîc agimus, eſt, quando duo contrahunt inter ſe ſponſalia, ſtatuta certa pœna pecuniaria perſoluẽda per eum, qui à ſponſalibus reſilit. Communiter verò auctores docent reſilientem etiam iniuſte non teneri eam pœnam ſoluere. Probant id communiter ex *c. Gemma, 29. de ſponſalibus. & l. Titia 134.ff. de verborum obligat. & l. Mulier 5. C. de ſponſalibus.* vbi eiuſmodi ſtipulationes dicuntur non obligare, quia matrimonia debent eſſe libera. Vnde Cynus, Ioannes Andreas, & Henricus apud *P.Sanchium diſp.30.n.11.* dicunt validè adhici modicam 23
pœnam, quia libertatem matrimonij non impedit. Alij tamen hoc negant. Imò *Gomeſius l.5.inſtit. Maior tit.12.n.192 Couar. rubrica de teſta.p.2.n.17.&*

c. Gemma. l. Titia. l. Mulier. Cynus. Ioan. Andr. Henric. Sanchez. Gomez. Maior. Couarr.

alij putant eſſe peccatum veniale talem pœnam ſponſalibus apponere. quia *c.Gemma, citato* dicitur talis ſtipulatio improbanda. Vnde vlteriùs inferunt, iuramentum appoſitum nec confirmare talem contractum, nec obligare ad ſolutionem pœnæ. quia putant eſſe peccatum veniale ſoluere talem pecuniam tanquam debitam. 1. Quia hoc eſſet approbare contractũ, qui erat illicitus. 2. Quia cùm appoſitio pœnæ prohibita ſit ob bonũ publicum, eò quòd huic expediat matrimonia liberè cõtrahi, aiunt legem non tantùm vetare ipſum, contractum, ſed etiam eius executionem. Sicut clericus qui iurauit ſe ſiſtere iudici ſæculari, nec ad hoc obligatur, nec poteſt facere, eò quòd hoc in præiudicium Ordinis clericalis cederet: vt patet *c. Si diligenti 12 de foro competenti.*

c. Si diligenti.

24 Sed quidquid ſit de primo, certum videtur tale iuramentum obligare ad ſolutionem pœnæ: vt bene probat *P. Leſſius de iuſtit. c. 17. d. 7. n. 56.* 1. Quia nullo iure ſatis probatur talem ſtipulationẽ eſſe peccatum, cùm ad nihil quod prohibitum ſit, obliget: vt magis patebit ex dicendis. 2. Quia etſi ita ſtipulari eſſet peccatum; inde tamen non ſequeretur, pœnæ ſolutionem eſſe peccatum. Nam quod aliqui dicunt, ſoluentem pœnam neceſſariò approbare contractum antea factum, non eſt verum: vt patet in eo qui ſoluit homicidæ pecuniam, qua eius operam ad cædem perpetrandam conduxerat. Alia autem eſt ratio clerici promittentis ſe ſiſtere iudici ſæculari; quia non modò hoc promittere, ſed maximè tali ſe ſiſtere eſt iniurioſum Ordini clericali; ac ideo per ſe primò prohibitum, promiſſio verò ſe ſiſtendi, tantùm conſequenter, quatenus excitat ad rem illicitam faciendam. Cõtrà verò, etſi demus officere libertati matrimonij talem pœnam validè promitti, ideóque hoc prohibitum eſſe, nullo tamen modo eius libertati officit, ſi reſiliens eam ſoluat, quare

Leſſius. Iurans ſoluere pœnam ſponſalibus appoſitam obligatur.

Soluens promiſſa non neceſſariò approbat contractum prius initum.

25 hoc non erit prohibitum. Confir. Quia, vt enim multis aliis docet *P. Sanchez l. 1. diſp. 32. n. 8.* quando aliquis contractus primariò irritatur ob ſolum bonum priuatum, & ſolùm ſecundariò ob publicum, confirmatur iuramento: atqui hæc appoſitio pœnæ talis eſt; quia per eam immediatè ſolùm officitur ei qui cupit reſilire: ergo firmatur iuramento.

Sanchez. Quando contractus prohibitus firmetur iuramento.

Dices, eſſe ex bono publico vt matrimonia liberè contrahantur. quia ex aliter contractis ſunt nata ſequi iurgia inter coniuges, quæ Rempub. turbant. Sed hoc non ſatisfacit. quia ſimili modo omnia priuata ciuium damna cedunt etiam in damnum Reip. Item ſimiliter eſt è bono publico ne quis ciuis ſua bona luſu vetito dilapidet; nam inde ſæpe maximæ familiæ affliguntur, ac graues rixæ tam domi quàm foris naſcuntur, quæ Rempub. turbant; & tamen ſic perdita tenetur ſoluere qui hoc iurauit, quia promiſſio ſoluendi ita perdita tantum cenſetur immediatè prohibita ob priuatum incommodum. Et idem eſt de incommodis, quæ Reſp. accipit ex eo quòd priuata matrimonia malè cedant.

26 Concl. I. Quando pœna apponitur ſponſalibus, non tenetur eam ſoluere qui iuſtè reſilit. Eſt certa, & hanc ſaltem probant iura ſuprà citata.

Solutam pœnam etiam à iuſtè reſiliente alter non tenetur reddere donec exigatur.

Nota tamen 1. Si quis iuſtè reſiliens ſoluerit ipſam pœnam, alterũ poſſe pecuniam retinere, vt docet *Sanchez diſp. 32. n. 2. & P. Leſſius de iuſtit. c. 17. dub. 7. n. 56.* quia leges non faciunt alium incapacem talis receptionis, ſed tantùm liberant alterum ab obligatione ſoluendi. Confir. quia qui luſu vetito aliquid amiſit, etſi non teneatur ſoluere, ſi tamen ſoluat, alter poteſt retinere: vt docet *P. Leſſius de iuſtit. c. 26. dub. 3. & 4.* Sicut tamen hic poteſt ſolutũ repetere per iudicem, ita etiam ille: vt *P. Leſſius dicto c. 17. dub. 7.* docet.

Sanchez. Leſſius.

Leſſius

Dices, Talis non intendebat in alterum transferre dominium illius pecuniæ niſi quatenus erat ei debita: atqui nullo modo erat ei debita, quia *l. Mulier, C. de ſponſalibus*, talia pacta dicũtur nullas vires habere. ergo illius dominium non fuit in alium tranſlatum. Reſp. negando maiorem. Quia talis non ſoluit pecuniam ſub conditione, ſi debeam: ſed abſolutè vt pactis ſtaret. quòd autem in eo aliquo errore ducatur, putando ſe ad hoc teneri, ſibi imputet. Nec enim alter tenetur eum docere ſuum ius, nec iura omnia irritãt ex errore facta: ſed ſufficit iis, quòd dent reſtitutionẽ in integrum, ſiue repetitionem ſoluti. Hæc tamen intelligenda videntur modò pars per iniuſtitiã alterum non cogat ad ſolutionem, aut impediat repetitionem. tunc enim per iniuriam eſſet alteri cauſa dãni, & ſic teneretur ad reſtitutionem. quæ omnia clarius patebũt infrà diſp. 23. n. 98. & 100. 27

l. Mulier.

Nota 2. Si quis talis pœnæ ſolutionem iuraret, iuramentũ interpretandum eſſe quòd ſoluet eã, ſi ſine iuſta cauſa reſiliat. quia ſtipulatio pœnæ tanquam acceſſoria ſequitur conditiones promiſſionis, quæ eſt principalis: promiſſio autem matrimonij etiam iurata intelligitur, niſi ſit iuſta cauſa reſiliendi. de quo agemus diſp. 23. Excipe caſum quo quis expreſsè iuraſſet ſoluere pœnam, etſi iuſta cauſa reſiliendi intercederet: quia tunc iuramentum obligaret iuxta dicta ſuprà. 28

Concl. II. Propter iura ſuprà citata, & maximè propter cõmunem ferè DD. ſententiã ſatis probabile eſt, etiã iniuſtè reſilientem nõ teneri ſoluere pœnã ex pacto reſilienti impoſitã: contrarium tamen videtur firmioribus niti fundamẽtis: illudq́; tenet *Gloſſa Gotofredi l. Titia, citata nu. 22. v. Quia inhoneſtũ.* Et ratio eſt, quia ſpectato ſolo iure naturæ, videtur omnino certum tales pœnas validè imponi iniuſtè [illegible] ; quia ſolum inuitant ad id quod honeſtũ & ex iuſtitia debitũ eſt: atqui earũ im[illegible] iure in eo caſu poteſt cõuinci irrita. er[illegible] valida. Minor prob. Quia omnia iura quæ [illegible] feruntur, apertè loquuntur de pœna quæ ligat etiã iuſtè reſilientem, & hanc ſolã annullãt: vt patet diſcurrẽti per ſingula. quia *c. Gẽma* loquitur in caſu particulari de pœna appoſita ſpõſalibus impuberũ, qui poſt pubertatem licitè poſſunt reſilire. Deinde quia abſolutè omnia iura irritantia hãc pœnam reddũt eius rationem, *quia matrimonia debent eſſe libera*, & cõſequenter etſi videantur generatim loqui, nullo tamen modo illã pœnam irritãt, niſi quatenus matrimonij libertatem minuit: vt cõmuniter omnes DD. fatentur: atqui ſi ſolùm apponatur iniuſtè reſilienti, nõ minuit libertatem matrimonij: ergo tunc non irritatur. Minor patet. quia vbi nõ eſt libertas, ibi minui non poteſt: atqui nemo habet libertatẽ iniuſtè reſiliẽdi à ſponſalibus: ergo hæc per appoſitionẽ pœnæ in nullo minui poteſt. Minor prob. quia 29

Probabile eſt pœnas ſponſalibus validè apponi.

non

Non eſt mihi liberum id ad quod ſub peccato obligor.

non poteſt dici mihi eſſe liberum facere aut non facere id quod ſine peccato mortali non poſſum facere. Item quia talis ſtrictiſſimo vinculo eſt aſtrictus, & neceſſariò tenetur non reſilire: ergo non eſt illi liberũ reſilire. Nam cùm iure dicatur impoſſibile quod licitè fieri nequit; cui deeſt iuſta cauſa, debet abſolutè dici non poſſe reſilire, cùm hoc ſine peccato facere nequeat. Nec refert quòd talis phyſicam libertatẽ reſiliendi retineat, quia etiam eam retinet quauis adiuncta pœna.

30 Confirm.1. Quia iura cenſent metum grauiſſimæ pœnæ, ſcilicet æternæ damnationis, cuius reatum iniuſte reſiliens ſemper incurrit: item metum priuationis Sacramentorum, quæ illi in tali ſtatu conferri non poſſunt: atque etiam excõmunicationis (qua contumax feriendus eſt, vt ea cõmuniore ſententia oſtendi n.9.) non impedire libertatem matrimonij: quomodo ergo cenſebunt eam, impediri metu pœnæ alicuius pecuniariæ, quæ à viro cordato præ illis nihil fieri deberet? Nec refert quòd aliqui imprudenter fortè hac pœna magis moueantur, quàm illis; quia iura non reſpiciunt quid imprudenter, ſed quid prudenter timeri poſſit. Hinc nunquam præſumunt aliquem ob leuem metum voluiſſe grauiſſimam obligationem ſubire, cùm tamen imprudentes id quandoque faciant. Item qui graui metu coactus iurauit, præſumitur potiùs grauem verè iurando obligationem ſubire voluiſſe, quàm fictè iurando peccare: vt docet cum aliis *Conar. 4. decretal. 2. p. c. 3. § 5. n. 4.* dicens oppoſitum eſſe errorem. Cuius ratio eſt. quia quiſque magis præſumitur metuere culpam, quam temporariam pœnam.

Iura non reſpiciunt quid imprudenter timere poſſit.

Conar.

Confir.2. Quia iura concedunt appoſitionem arrhæ etiam centum millium aureorum, quæ in quadruplum reddenda ſit ab iniuſtè reſiliente, vt oſtendi dub. 3. atqui redditio illa tripla vltra valorem arrhæ, habet veram rationem pœnę, vt per ſe patet: ergo licet apponere pœnam. Nec minùs metuũt homines illud triplum perſoluere, quàm eiuſdem valoris mulctam quauis alia ratione impoſitam. Et omnino ridiculum eſſet dicere, metum tantæ pecuniæ perſoluendæ quando ratione arrhæ debetur, non minuere libertatem matrimonij: & tamen eam minuere metum ſoluendi centum aureos, quando ex ſola ſtipulatione pœnæ debentur.

31 Et hæc poſſent ſufficere pro legibus quas DD. pro contraria ſententia citant: vnica tamen eſt cui hæc non ita ſatisfaciunt, ſcilicet *lex Si ſtipulatio, ff. de verb. oblig at.* vbi dicitur, *Si ſtipulatio facta fuerit, ſi tua culpa diuortium factum fuerit, dari, ſtipulatio nulla eſt, quia contenti eſſe debemus pœnis legum,* ſcilicet Iuliæ & Papiæ, quæ diuortia puniunt amiſſione dotis, & donationis propter nuptias. Reſpondeo, hanc legem non loqui de diſſolutione ſponſalium, ſed matrimonij, quæ iam nullo modo poteſt dici eſſe libera ei, qui nullam habet iuſtam cauſam diuertendi. Loquitur igitur lex ſecundùm ius antiquum Romanorum, quo cuiuis licitum erat renuntiare non modò ſponſalibus, verùm etiam matrimonio iam contracto, ſiue facere diuortium, modò pœnã dictam vellet ſubire: vt apertè colligitur ex *l. 1. C. de ſponſalibus, & ex toto titulo ff. de diuortiis.* & expreſsè habetur *l. Neque ab initio 14. C. de nuptiis.* vbi dicitur, liberam facultatem contrahendi atque diſtrahendi matrimonij trãsferri ad neceſſitatem non oportere. atque ob hanc cauſam nolebant leges ea vinculo pœnæ adſtringi, ne ad neceſſitatem transferrentur: vt expreſsè habetur *l. Libera. C. de inutilibus ſtipulationibus.* Vnde omnia ferè iura ciuilia quæ prohibent ſponſalibus apponere pœnam, idem dicunt de matrimoniis.

L. Si ſtipulatio.

Olim per leges ciuiles cuiuis erat licitum renuntiare ſponſalibus aut matrimonio.

l. 1. C. de ſponſal.

l. Neque.

Quare vt benè notat cum Alciato *P. Sanchius l. 1. diſp. 30. n. 7.* cùm iam lege euangelica ſine iuſta cauſa illicita ſint diuortia, pœna iniuſtè diuertenti validè apponitur, vt pote iuri conformis. quod idem omnino de ſponſalibus dici poteſt; cùm enim vtraque iam ad neceſſitatem tranſlata ſint, ceſſat generaliter ratio legis, atque etiam lex quæ vetat ea per pœnam ad neceſſitatem transferri, retinétque ſolùm locum in caſibus quibus etiam modò quis licitè ſponſalibus, aut matrimonio quoad cohabitationem renuntiat. 32

Alciatus. Sanchez.

Hinc inter Chriſtianos tam conſuetudine, quam Cæſareo iure meritò iam olim introductũ eſt, vt pœna validè ſponſalibus adiiciatur: vt expreſsè habetur in *Nouella 18. Leonis Imperatoris,* vbi dicitur: *Idcirco quod conſuetudini placuit, vt in ſponſaliorum reprobationibus pœna imminerent iis, qui reprobare inſtituerent, id in legis auctoritatem collocamus.* Ex qua & clarè & certò quæ diximus probantur: cui cùm etiam ratio ſuffragetur, videtur pluris debere fieri, quàm multorum iuriſtarum ſine ſufficienti probatione auctoritas. Vt habetur *l. 1. §. Sed neque. C. de vetero iure enucleando.* Et fusè docet *Sanchius l. 3. de matrim. diſp. 44. n. 2.* Hæc fuſiùs diſputaui non tam vt contra multorum doctiſſimorum virorum ſententiam aliquid definirem, quàm vt oſtenderem hanc rem habere maiorem difficultatem, quàm multi putent. Quid autem ſequendum ſit alij definiant.

Nouella. Leon.

l. 1. C. de vet. Sanchez.

DVBIVM VI.

Quantum obliget ſimplex promiſſio matrimonij.

DVplex hic eſt difficultas. Prima eſt, quænam requirantur vt aliqua promiſſio obliget. Sed hæc facile poterit expediri ex dictis diſput. 21. dub. 2. 33

Secunda eſt, vtrùm omnis vera promiſſio in re graui seriò facta obliget ſub peccato? *Caiet. 2. 2. q. 113. a. 1. ſub finem, & Fumus v. Perfidia.* & quidam alij putant ſolùm obligare ſub peccato veniali; quia ſolùm obligat ex virtute veracitatis, aut cõſtantiæ, ac quadã honeſtate. Sed hoc dici nequit. quia ſic qui cum propoſito faciendi ſine vlla promiſſione diceret ſe Petro, aut etiam Deo aliquid daturũ, ęquè grauiter iis obligaretur, atq; is qui hoc iis promitteret: quia obligaretur ex virtute conſtãtiæ & veracitatis: illud autẽ eſt apertè falſum.

Caietan. Fumus.

Alij verò docent id pendere ex intentione promittentis: atque ita eſſe in poteſtate eius, qui rem grauem ſiue Deo, ſiue homini verè promittit, efficere vt obligetur vel ſub peccato mortali vel ſolum ſub veniali. Probant. quia legiſlator poteſt alicui pręcipere rem grauem ſub peccato veniali:

atqui promiſſio ſiue Deo, ſiue homini facta eſt lex priuata: ergo poterit in re graui ſolùm obligare ſub peccato veniali.

Promiſſio interna non obligat.

34 Concl. I. Promiſſio mere interna homini facta non obligat. quia nullo modo eſt promiſſio. Debet enim promiſſio ita fieri, vt ad alterum dirigatur; hæc autem omnino inepta eſt ad alterum dirigi, cum humano modo ad eum peruenire nó poſſit. Vnde patet, quòd talis promiſſio non obliget, non prouenire ex iure poſitiuo (vt quidam putant) ſed ex natura rei; vt bene docet P. *Leſſius de iuſtit. c.17. dub.5.* Idémque videtur dicendum de promiſſione etiam externa, loco ſecreto nullo præſente prolata. Secùs eſt de promiſſione facta Deo, *cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur*, aut etiam Beatis qui nobis vbique præſentes ſunt, & ſecreta noſtra perſpiciunt.

Leſſius.

Promiſſio non obligat ante acceptationem.

35 Concl. II. Promiſſio matrimonij non obligat antequam acceptetur; quia non poſſum alteri obligari niſi ipſe acquirat ius in me, nec poteſt illud acquirere niſi volens; quod fit per acceptationem per ipſum vel alium eius nomine factam. Deinde, qui fruſtra eſſet talis obligatio. Nam cũ eſſet orta ex ſola voluntate promittentis, per eandem poſſet, quandocunque vellet, tolli: quia omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur vt habetur *c.1. de reg. iuris*. Quinam autem alieno nomine poſſint ſtipulari, vel promiſſionem acceptare, vide P. *Leſſium de iuſtit. c.18. dub.7.*

Reg. iuris.

Leſſius.

Excipe promiſſionem factam ciuitati, &c.

Excipiunt DD. communiter promiſſionem factam ciuitati, vel Vniuerſitati, vel Eccleſiæ, vel hoſpitali. Qui enim his promiſit, non poteſt promiſſionem ſuam reuocare, prohibente id iure. Non tamen tenetur eam indicare promiſſarius, nec ante horum acceptationem implere. Vide P. *Leſſium, ſuprà dub.6.*

Leſſius.

l. Iubemus.

36 Quidam excipiunt etiam promiſſionem matrimonij factam infanti, probantque ex *l. Iubemus 5 C. de emancipationibus liberorum*, vbi vt liberi validè emancipentur, requiritur eorum conſenſus, excipiuntur tamen infantes. Sed hæc lex hoc non probat. Nam cùm à iure communi exorbitet, non eſt trahenda ad ſimile: præſertim cùm hìc longe diuerſa ſit ratio. Quia cùm filium emancipari nihil ſit aliud, quàm eum deſinere eſſe ſub poteſtate parentum, ſecluſo iure poſitiuo, hoc in quouis filio fieri poſſet ſola patris voluntate: quia ſtatim ac nolumus habere ius in alterum, deſinimus habere, quantumcumque alter velit ſub noſtra poteſtate eſſe, niſi aliunde aliqua lege prohibeamur illam poteſtatem deponere. Hinc iure naturæ meus ſeruus ſit liber hoc ipſo quo nolo eum habere ſeruum, quantumcumque ipſe eſſe velit. quæ ſecùs ſe habent in promiſſione matrimonij, vbi alter voluntariè debet acquirere ius.

Poteſt quis nolens mihi deſinere eſſe ſeruus.

Promiſſio non obligat ſine voluntate ſe obligandi, niſi ratione damni ſecuti.

37 Concl. III. Promiſſio matrimonij vt obliget, debet fieri cum voluntate ſe obligandi. quia aliàs non eſt promiſſio, vt dixi diſp. 21. nu. 7. Per accidens tamen ratione damni ſecuti fictè promittens matrimonium, poterit obligari ad illud cótrahendum: vt ſi ea ratione obtinuerit copulam, aut eam cum fœmina honeſta familiaritatem, ex qua nata eſt oriri grauis infamia, niſi eam ducat. Excipe caſum quo mulier facilè poterat deprehendere eum fictè promittere ob magnam diſparitatem conditionis: vel ſi ipſa ſe pro virgine gerens, deprehendatur corrupta. de quibus vide P. *Leſſium de iuſtit. c.10. dub.3.*

Leſſius.

38 Concl. IV. Debet etiam eſſe deliberata. Quia aliàs nec eſt actus verè humanus, nec humanam obligationem poteſt inducere iuxta dicta diſp. 21. n. 13. Vbi nota, etſi vt, faciendo contra obligationem ex promiſſione ortam, peccem venialiter, ſufficiat imperfecta aduertentia: non tamen ſufficit, vt etiam ſub veniali me obligem. Quia cùm teneamur vitare peccatum, vt peccemus ſufficit nos imperfectè atque etiam interpretatiuè illud velle committendo aliquam negligentiam in eo vitando. Secùs eſt de obligatione contrahenda per promiſſionem: vt dixi diſp. 21. num. 15. Vide etiam *P. Leſſium de iuſtit. c.40. dub.1. n.4.*

Imperfectè deliberata non obligat ſub veniali.

Leſſius.

39 Concl. V. Omnis promiſſio rei grauis ſeriò facta ſiue Deo ſiue homini, obligat ſub peccato mortali. Ita *Soto l.7. de iuſtitia, q.2. a.1. ad 1. Richard. in 4. d.38. circa 3. principale q.3. Nauar. c.18. nu.6. Antonin. 2. p. tit.10. c.1. §.4. P. Leſſius de iuſtit. c.18. n.55.* & alij. Probatur primò, quia per talem promiſſionem, promiſſarius acquirit ius ad rem promiſſam, quo ſine vlla cauſa iniurioſè priuatur. quod ſine graui culpa non fit, quando res eſt grauis. quia alter grauiter læditur in eo, quod iam verè ipſius erat. Secundò, quia qui non ſeruat votum, eſt verè infidelis, atq; adeò perfidus in Deũ. quod ſine dubio grauem culpam ſignificat. Tertiò, quia ſi vt verè promittens rem grauem ſe obliget ad peccatum mortale, requireretur ipſius intentio ſic ſe obligandi, numquam ita obligaretur, niſi id expreſsè intenderet. Nam ſi voluntas ſeriò vouendi ſecundùm ſe ſit indifferens ad grauem vel leuem obligationem inducendam, non poterit determinatè inducere grauem obligationem, niſi per aliam expreſſam intentionem ad hoc determinetur: nam ex cauſa ad vtramque partem indeterminata ſemper inducitur minima obligatio ex iis ad quas eſt indeterminata; vt oſtendi diſp. 21. num. 25. atqui ſecundùm omnes certum eſt ſeriò vouentem Deo, v. c. caſtitatem, etſi non cogitet de graui, vel leui obligatione, teneri ſub peccato mortali eam ſeruare: ergo votum eam obligationem ex natura ſua inducit. Quartò, quia, vt docet Apoſtolus 1. ad Timoth. 5. quæ poſt votum caſtitatis vult nubere, habet damnationem, quia fidem Deo datam irritam facit: atqui omnis qui violat votum neceſſariò hoc facit. ergo omne votum in re graui, neceſſariò obligat ſub peccato mortali. Et idem proportionaliter dicendum de fide datæ homini. *1. Timoth. 5.*

Promiſſio rei grauis obligat ſub mortali.

Soto. Richard. Nauarr. Antonin. Leſſius.

Ad argumentum contrà allatum num. 33. nego cóſequentiam. Quia promiſſio impropriè dicitur lex; nec obligat per modum præcepti; ſed per modum iuſtitiæ, ratione iuris, quod per ipſam alteri datur, quod cũ ipſius iniuria violatur. Quare hìc eſt cótraria ratio, quàm in præcepto, per quod ſoli præcipienti acquiritur ius vt impleatur: quare vt in re graui grauiter obliget, requiritur vt ille valdè inuitè ferat illud violari, & cóſequenter vt velit illud ſtrictè obligare. Promiſſionis autem ſemel factæ obligatio pendet à ſola voluntate eius, qui per eam ius acquiſiuit; an ſcilicet parum

rum vel multum inuitus ſit illud violari: ſicut obligatiu non auferendi rem donatam pendet à volũtate donatarij. Hinc ſequitur promiſſionem matrimonij ſeriò factam,& legitimè acceptatam obligate ſub mortali. quia eſt promiſſio rei granis.Multa tamen ab impletione huius promiſſionis excuſant. de quibus agemus diſp.23.

40 Nota tamen,ſi quis inter promittendum tantùm haberet animum obligandi ſe ex honeſtate, tantùm obligandum ſub peccato veniali. Sed tunc non eſſet vera promiſſio, ſed tantùm propoſitum illud faciendi. quod ita probo.nam per talem promiſſionem nullum confertur ius promiſſario,atque ita non eſt vera promiſſio,de cuius eſſentia eſt vt cõferatur promiſſario aliquod ius; quod ſi per illam conferretur, tunc promittens non ſolùm ex honeſtate,ſed etiam fidelitate obligaretur, & faceret alteri iniuriam non implendò promiſſionem, quia auferret ei ſuum ius, & ſi hoc magni momenti eſſet,grauiter peccaret. Quamuis autem promittentem ſe ſolùm velle obligate ex honeſtate in aliis promiſſionibus ſæpe contingat,quas homines facilè faciunt,non tam animo ſeriò fidem ſuam obligandi, quam oſtendendi promptam voluntatem; vnde ſi rogarentur vt ſcripto,vel iuramento promiſſionem firmarent, aut an velint obligari ſub mortali, id ſtatim abnuerent:promittentes tamen matrimonium communiter cenſentur id ſeriò omnino facere, niſi ex circumſtantiis aliud appareat: quia res eſt grauis,quæque maturam tractationem requirit,& in qua communiter grauis iniuria æſtimatur alterum decipere.

Per verã promiſſionem neceſſariò alteri confertur ius.

Nota ſecundò cum *P. Leſſio de iuſt.c.18.nu.56.* cùm obligatio naſcens ex promiſſione liberali, non ſit tam ſtricta, quam obligatio perfectæ iuſtitiæ, maiorem longè in ea requiri materiam vt obliget ſub peccato mortali,quàm in hac.

Leſſius.

41 Concl.VI. Quando promittens poſtea dubitat,an habuerit animum ſe obligandi; ſi promiſſio externa ſpectatis circumſtãtiis clarè appareat fuiſſe ſeria; ipſe in vtroque foro iudicandus eſt ſeriò promiſiſſe. Primò quia quoties ex certis ſignis de contrario non conſtat,nemo præſumitur fictè agere, aliúdque exteriùs oſtendere quàm mente gerat.Secundò,quia promiſſarius iam bona fide poſſidet ius ad repromiſſam ratione promiſſionis externæ acceptatæ: & conſequenter in dubio eſt melioris conditionis.Secùs eſt quando externa etiam promiſſio dubia eſt:tũc enim promittens manet in poſſeſſione ſuæ libertatis,eiuſque in dubio melior eſt conditio. Vide *P.Sanchũ diſp.9.& P. Leſſium de iuſtit.c.17.num.7.*

Ad quid obligetur dubitans an ſerio promiſerit.

Sanchez. Leſsius.

42 Concl.VII. Promiſſio matrimonij ſub conditione non obligat ad matrimonium cõtrahendum, antequam conditio certò ſciatur impleta: obligat tamen ad non ponendum impedimentũ futuri matrimonij antequam cognoſcatur ſtato tempore non impleta;hoc enim ita promittentes cenſentur implicitè promittere. Poſita autem conditione ſtatim obligata ad contrahendum. quia iam tranſit in abſolutam.

Promiſſio conditionata quando obliget.

43 Concl.VIII. Promittens matrimonium cùm hoc ei erat abſolutè illicitum,etſi poſtea fiat licitum,ad id non obligatur. Ita *Sanchius l.1. diſp.50. n. 9.* quia promiſſio initio erat inualida, vt pote rei illicitæ: nec tractu temporis poteſt cõualeſcere,vt habetur *reg. Non firmatur,16.de reg.iuris in 6.* Confir.quia inuita vxore profeſſus in Religione, ea mortua non tenetur eam ingredi, etſi tunc ei ſit licitum,vt habetur *c. Quidam de conuerſione coniugatorum.* Nec refert quòd talis teneatur ſeruare caſtitatem, quantum in ipſo eſt.quia hoc ab initio poterat validè vouere. Poſſet tamen aliquando ad huc obligari ratione damni illati aliter irreparabilis: vt dixi concl. 3. Hinc patet ita promittentem matrimonium non teneri petere diſpenſationem impedimenti quo impeditur contrahere, niſi hoc promiſerit, cùm ne quidem eo ſublato teneatur contrahere.

Promittens rem illicitam quæ poſtea fit licita,non obligatur.

Sanchez.

Reg.iuris.

c. Quidam.

DVBIVM VII.

Qua ratione obligetur is qui iuratus matrimonium promiſit ſine animo ſe obligandi?

Svppono hîc talem habuiſſe verè animum iurandi (nam aliàs etſi peccaſſet fictè iurando, ad nihil tamen obligaretur:quia nec vlla hîc eſſet promiſſio,nec vllum iuramentum)ſed noluiſſe ſe obligare.Duplex eſt ſententia.Prima negat illum ad aliquid obligari. Primò,quia promiſſio ita facta non obligat;ergo nec iuramentum.Secundò, quia ſicut votum,ita & matrimonium Deus non acceptat vltra intentionem iurantis. Tertiò,quia acceſſorium ſequitur principale: ergo vbi promiſſio non obligat, nec iuramentum ei acceſſorium obligabit.Ita *Silueſt.v.Iuramentum 4.q.7. Angel.Iuramentum 5.n.32. Scot.in 3.q.vnica, a.3.Bonau. 39.a.3.q.1. Gabr.d.39.q.1.a.2.concl.5.* 44

Silueſter. Angelus. Scotus. Bonau. Gabriel.

Secunda ſententia docet, talem obligari. quia obligatio iuramenti non pendet ab intẽtione iurantis,ſed ex natura rei annexa eſt.Nam ſicut iurans aliquid eſſe factum,neceſſariò tenetur iurare verum,ne Deum faciat teſtem falſi: ita etiam iurans ſe aliquid facturum,tenetur hoc facere.quia aliàs faceret Deum teſtem falſi.quod ſemper illicitum eſt. Ita *Sotus l.8.de iuſtit.q.1.a.7.poſt medium. Caiet.2.2.q.89.a.7.P.Leſſius de iuſt.c.42.nu.38.*

Sotus. Caietan. Leſsius.

Hæc quæſtio connexa eſt cum illa,vtrùm iuramentum promiſſorium in re parua obliget ſub peccato mortali?*Gabr.ſup.q.2.concl.4.& 7. Tabiena, v. Iuramentum num.11.Caiet.in ſumma,v.Periurium Fumus ibid.n.3.*id affirmant.Quia non implens talem promiſſionem facit Deum teſtem falſi.quod eſt peccatum mortale. 45

Gabriel. Tabiena. Caietan. Fumus.

Sotus verò l.8.de iuſtit.q.2.a.3.initio Silueſt.v. Iuramentum 4.n.1.in fine. Nau.c.12.n.10.D.Antonin. p.2.tit.10.c.4.§.1. P.Suarez de relig.l.3.c.16.n.9. aiunt tantùm obligare ſub veniali. Et videtur apertè ſententia *D.Tho.2.2.q.89.a.8.*vbi docet iuramentum promiſſorium minùs obligare quàm votum: atqui votum in re parua tantùm obligat ſub veniali.ergo idem dicendum de iuramento.

Sotus. Silueſter. Nauar. D. Antonin. Suarez. D.Thom.

Solutio huius difficultatis præcipuè pẽdet ab hac quæſtione, quid ſignificet hæc oratio, *Teſtor Deum me hoc tibi daturum.* Vbi Nota, me tali oratione poſſe tria ſignificare.Primò,me iam habere ſeriam volũtatem hoc tibi dandi.Secundò,quòd intendam me ad hoc quantum poſſum obligare. Tertiò, me de facto daturum. Conuenit autem inter DD. me primum & ſecũdum abſolutè aſſerere, 46

Iuramentum promiſſorium quid propriè ſignificet.

rere,& Deum vocare in teſtem me hoc verè aſſerere,& conſequenter, ſi aut non habeam voluntatem dandi, aut non intendam me ad hoc obligare: fatentur omnes me & mentiri, & quantum in me eſt, adhibere Deum teſtem falſi. Tota autem difficultas eſt de tertio, vtrùm hoc aſſertiuè dicam, ita vt ſi poſtea id non faciam vere fuerim mentitus, & adhibuerim Deum teſtem falſi: Hoc enim poſito neceſſariò dicendum eſt me peccare mortaliter, quantumcumque res parua ſit: ſicut peccaret mortaliter, qui ſcienter rem leuiſſimam iuratus falsò aſſereret. Et hoc omnes aſſerunt, qui dicunt promiſſionem rei paruæ iuratam obligare ſub peccato mortali. Qui verò hoc negant, illud etiam negare debent.

47 CONCLVS. I. Qui ſiue iuratus, ſiue non iuratus ſimpliciter promittit ſe aliquid facturum, nõ aſſerit ſe id vere facturum, ſed tantùm ad hoc ſe obligat. Prob. 1. Quia aliàs peccaret mortaliter, qui iuraret ſe facturum aliquod peccatum veniale, & poſtea hoc non faceret. quia faceret Deum teſtem falſi. illud autem non eſt verum, vt com communi ſententia *P. Leſſius de iuſtitia c.42.n.18.*

Promittens nõ aſſerit ſe facturum

Leſ. ubi.

Dices, talem non inducere Deum teſtem falſi: quia ſubintelligitur hæc conditio, ſi liceat, aut expediat me illud facere. Sed contrà, inde ſequetur quòd talis non magis peccabit, quàm ſi iuraret ſe facturum rem indifferentem. Item ſequeretur eum non peccaturum ſaltem mortaliter, ſi ſine animo faciendi iuraret ſe facturum aliquod peccatum veniale, aut etiam mortale: ſicut non peccaret niſi ſummum venialiter, qui expreſsè iuraret ſe commiſſurum homicidium, quando hoc licitum ac expediens erit. Idem enim valet conditio ex communi vſu tacitè ſubintellecta atque expreſſa.

Prob. 2. Quia aliàs peccaret mortaliter, qui cum ſeriò iuraſſet ſe facturum rem aliquam omnino indifferentem, v.c. manſurum domi, ſi poſtea id non ſeruaret, cùm tamen communiter omnes dicant talem non obligari ad tale iuramentum ſeruandum. Dices ſubintelligi Niſi animum mutauero. Sed hoc dici nequit, quia tales communiter ita iurant, vt iuramento obſtricti cogantur non mutare propoſitum: ergo illa conditio non poteſt ſubintelligi.

44 3. Quia aliàs nequit intelligi quomodo ius quibuſdam iuramentis promiſſorijs poſſit apponere quaſdam tacitas conditiones, quibus deficientibus illa deſinunt obligare, etiamſi iurans illas prorſus ignorarit, v.c. Petrus iurat Catharinæ ſe eam ducturum, nihil plane cogitans de Religione, nec ſciens illo iuramento hanc conditionem ſubintelligi: *niſi voluerim ingredi Religionem:* ideóque intendens abſolutè Catharinæ ſuum matrimonium promittere. Quomodo poterit ius ſecundùm aliam ſententiam efficere vt iuramentum ſit conditionatum: & vt ille ſine periurio Religionem inuita Catharina ingrediatur, cum nulla talis conditio poſſit tacitè ſubintelligi iuramento aſſertorio, de qua iurans omnino non cogitat? Quod patet 1. Quia ſi talis actu cogitans ingredi Religionem abſolutè iuraret ſe ducturũ Catharinam in vxorem, ſiue animo id faciendi, abſolutè eſſet periurus; non obſtante illa iuris diſpoſitione, præſertim quãdo illam ignoraret. Item etſi ius millies apponat aliquam cõditionem, quę tacitè ſubintelligatur in aliquo iuramento, quo quis iurat rem aliquam præteritam aut præſentem, numquam per illam poteſt reſtringere intentionem ſiue aſſertionem iurantis, ſi hic illam ignoret, v.c. Petrus ſolus noſcens occultum Pauli homicidiũ, à iudice interrogatus an ſciat quis illud commiſerit; iuratus abſolutè negat ſe illud ſcire, ignorans ſe poſſe ſubintelligere, *vt tibi poſſim aut tenear dicere.* Quantumuis ius velit talem conditionem tam iudicis interrogationi, quàm alterius reſponſioni ſubintelligi: tamen Petrus eſt periurus, quia abſolute, & nõ cum illa reſtrictione intendit iurare. Quomodo ergo in caſu ſuprà poſito Petrus promittens Catharinæ matrimonium, non erit periurus ſi ea relicta Religionem ingrediatur?

CONCL. II. Iuramentum promiſſioni præcise adhibetur, vt Deus vocetur in teſtem præſentis voluntatis, qua promittens proponit hîc & nunc promiſſionem implere, & ad hoc ſe obligare intendit: & in vltorem perfidiæ, ſi hic fidem datam fallat: vt hoc modo tum reuerentia numinis, in cuius iniuriam cedit, ſi ipſo teſte promiſſa non ſeruemus: tum etiam timore vltionis moueatur, vt promiſſa impleat. Sicut ſi quis coram rege ad hoc aduocato aliquid alteri promitteret, & poſtea fidem falleret, cenſeretur regem contemnere, & hic meritò contemptum ſuum vlciſceretur: ſic etiam accidit in eo qui iuratam fidem fallit. 49

Quem finem ac ... habet iuramentum promiſſorium

Hinc ſequitur 1. Eum qui non implet quod bona fide iuratus promiſit, non eſſe propriè mendacem, ſed perfidum: nec adducere propriè Deum in teſtem falſi, ſed alia ratione peccare cõtra reuerentiam Deo ac iuramento debitam: dicitur tamen vulgò fuiſſe mentitus, & adduxiſſe Deum in teſtem falſi quatenus ſuo facto quodammodo innuit ſe antè perfidè iuraſſe. Ex quo patet diſtinctam omnino eſſe obligationem in iurante, qua dum iurat tenetur habere animum implẽdi promiſſa, ab ea qua poſtea tenetur promiſſa implere: quia prima expleta, alia adhuc durat. 50

Sequitur 2. Eum qui animo verè iurandi aliquid alicui iuratus promittit, ſine intentione ſe obligãdi, aut illud implendi, eſſe verè periurum, & adducere Deum in teſtem falſi, etſi promiſſa poſtea impleat. Item etſi talis præciſè ex ſua promiſſione (vt pote quæ hîc nulla eſt) nõ obligetur vt promiſſa faciat: obligari tamen ex virtute religionis ratione iuramenti. Sicut is qui ex graui metu iniurioſo alicui aliquid iuratus promittit, quia reuerentia diuini numinis exigit, vt id quod ipſo in teſtem vocato, alteri ſaltem quoad externam ſpeciem promiſimus, ipſo opere impleamus. Nam ſi quis hoc modo aliquid promitteret coram rege, non ſolùm eum offenderet fictè agẽdo, ſed etiam illud poſtea non implendo. 51

Iurans ſine intentione ſe obligandi eſt periurus, etſi poſtea promiſſa impleat, ad quod etiam obligatur.

Ad primum & tertium argumentum propoſitum n.44. nego conſequentiam. Patet enim eſſe falſam in eo, qui metu iniurioſo compulſus iurat alteri ſe aliquid facturum. Et ratio eſt, quia iuramentum in hoc tantùm ſequitur conditiones promiſſionis: quòd in vtroque eædem conditiones ſubintelligantur. 52

Iuramentum non ſequitur in omnibus conditiones promiſſionis.

Ad ſecundum Reſp. eſſe in vtroq; paritatem, ſi loquamur de intẽtione vtriq; eſſentiali & intrinſeca:

ſeca:

ſeca: quæ in voto eſt intentio ſe obligandi, in iuramento verò eſt intentio iurandi: & ſine his neutrum aut conſiſtere, aut obligare poteſt, niſi propter ſcandalum. Intentio autem ſe obligandi, nullo modo eſt iuramento eſſentialis aut intrinſeca: ſed obligatio neceſſariò ſequitur iuramentum ex vera intentione iurandi factum.

53 Sequitur tertiò, iuramentum promiſſorium in re parua ſolùm obligare ſub veniali. Quia ſicut exigua eſt iniuria, quam alter facit promiſſario, non implendo promiſſa: ita etiam parua eſt irreuerētia erga Deum. Sicut etiam eſſet parua irreuerentia erga regem, ſi rem parui momenti coram eo promiſſam non implerem; & ſicut Deo fit parua irreuerentia, dum votum rei paruæ non impletur.

In re parua obligat ſub veniali.

Ad argumentum contrà allatum nu. 45. patet ex dictis negandum eſſe aſſumptum. His tandem addendum, minorem materiam requiri, vt promiſſio liberalis iurata obliget ſub peccato mortali; quàm vt obliget non iurata. Quia illius obligatio eſt longè ſtrictior, quàm huius niſi forte Deo fieret. Tunc enim adhuc ſtrictiùs obligaret, quàm promiſſio iurata facta homini: vt docet *D. Thom. ſuprà nu. 45.*

D. Thom.

DVBIVM VIII.

Quæ oriatur vtrimque obligatio, quando Petrus promiſit Paulo dare vnam ex filiabus in vxorem, atque hic acceptauit?

54 CONCLVS. I. Pater tenetur tunc bona fide dare diligentem operam, vt vna ex iis Paulo nubat: quòd ſi vnica tantùm tradi poſſit, aut velit, hanc tenebitur dare. quia aliàs promiſſum ſuum non impleret, quod verum eſt etſi dum promitteret, cogitaſſet hanc non dare, ſi modò abſolute voluerit ad vnam dandam ſe obligare. Aliud enim eſt promittentem cogitare non hanc ſed aliam dare: aliud expreſsè nolle ſe ad hanc dandam obligare, quo caſu in foro conſcientiæ, ſi promiſſio eſſet omnino liberalis, non teneretur illam dare: quia promiſſio non obligat vltra intentionem promittentis, niſi forte ratione damni ſecuti: vt ſi alter omiſiſſet commodum matrimonium ſpe huius aſſequendi, nec poſſet iam tam commodum conſequi. In foro tamen externo, & abſtrahendo ab omni tali incommodo, cogeretur illam, ſi contenta eſſet, dare: quia promiſſio externa fuit abſolutè ſine exceptione facta. Patet ex *l. Si in emptione 34. ff. de contrahenda emptione.* Imò etiam in foro interno ita eſt iudicandum, quando non conſtat de contraria intentione. Idem dicendum ſi promiſſio eſſet onerosa; vt fieret his verbis, *Promitto tibi vnam ex filiabus, ſi hoc feceris, aut ſi tu te obligaueris ad illam ducendam*; etſi pater habuiſſet omnino cōtrariam intentionem, quia tunc promiſſio debet ab vtroque intelligi, vt exteriùs ſonat, atque ita obligat, præſertim quando vna pars iam contractum ex ſua parte impleuit: vt in præſenti ſi Paulus feciſſet opus illud ſub cuius conditione pater vnam ex filiabus promiſiſſet: quia illud matrimonium tunc ei eſſet debitum quaſi merces illius operis, quæ ſine iniuſtitia non poteſt fraudari: ſicut ſuprà dixi de ea, à qua aliquis ficta promiſſione obtinuiſſet copulam. Quòd ſi tamen Paulus nullum adhuc grauamen ſubiiſſet; pater faceret quidem ei iniuriam, talem exceptionem mente retinendo, & teneretur aut Paulo hanc ſuam mentem aperire, aut eam mutare. Quòd ſi tamen eam tempeſtiuè aperiret, valde probabile eſt, quod in conſcientia non obligaretur eam dare, quam intenderat excipere: ſicut is qui fictè promittit matrimonium, nullo alio damno ſecuto, non tenetur in conſcientia id contrahere, ſed tantùm parti ſatisfacere pro iniuria illata.

Si in emp.

CONCLVS. II. Si filiæ omnes conſenſerint, & dari poſſint, ſatisfacit pater dando quamuis ex illis, ſi nullam in particulari promiſit. Quia in alternatiuis, ſiue quando ſub disiunctione diuerſæ res debentur, debitoris eſt eligere, quam velit tradere: vt habetur *reg. In alternatiuis 70. de reg. iur. in 6.* Deſignata autem à patre tenetur alteri nubere, quia conſentiendo patris promiſſioni hoc implicitè promiſit. Quòd ſi promiſit vnam in particulari, non ſatisfacit dando ſororem; ſed tenetur illam dare, ſi ipſa velit: ſi autem nolit, aut tradi non poſſit, non tenetur dare ſororem. Quòd ſi enim pater aliquam indefinitè promiſit Paulus cum vna fornicetur, nec hanc tenetur dare: quia cùm antea ad hoc non obligaretur, non potuit Pauli ſcelere ad hoc obligari: nec etiam alias tenetur dare, quia non poſſunt iam Paulo nubere. Quòd ſi tamen hæc fierent in loco, vbi Tridentinum non eſt receptum, & promiſſio facta fuiſſet conſentientibus filiabus, vel eam ratam habentibus, tunc per talem copulam, promiſſio antea conditionata purificaretur, & haberet rationem ſponſalium, ac ex præſumptione iuris tranſiret in matrimonium. vt apertè colligitur ex *c. De illis 3. de conditionibus appoſitis*, iuncto *c. Is qui fidem 36. de ſponſalibus.* Et ſic pater cogeretur ab Eccleſia eam Paulo dare, nec alteruter vnquam permitteretur aliud matrimonium inire. Ratio eſt, quia cùm tales habuerint voluntatem ſaltem ſub conditione inter ſe contrahendi, hoc ipſo quo copulam habent, cenſet Eccleſia eos id animo coniugali facere: quæ ratio præſumendi ceſſat, vbi Tridentinum eſt receptum: atque ita nec matrimonium, nec ſponſalia præſumuntur. Similiter promittens vnam ex filiabus Petri ducere, ad hoc tenetur: poteſt tamen quam vult eligere, & hæc tenetur ei nubere ſi omnes ſimul repromiſerint: quia ille cenſetur abſolutè debitor, qui abſolutè promiſit; hæ verò ſingulæ ſub conditione, ſi illas elegerit. Ita *Sanchius diſput. 26. nu. 2. & 6.*

55

In alternatiuis debitoris eſt electio.

Reg. iuris.

Promiſſio matrimonij conditionata per copulam purificatur.
c. De illis.
c. Is qui.

Sanchez.

56 Sed maior difficultas eſt, quando Petrus promiſit indiſtinctè dare Paulo vnam ex filiabus, & hic repromiſit vnam ex iis ducere: vtrius ſit eligere quando omnes paratæ ſunt Paulo nubere? Videtur enim eſſe patris. quia *l. Si in emptione 34. ff. de contrahenda emptione* §. 6. dicitur: *Si emptio ita facta fuerit, eſt mihi emptus Stichus aut Pamphilus, in poteſtate eſt venditoris quem velit dare.* Videtur enim eadem eſſe ratio parentis promittentis filias. Et videtur hæc vera ſententia quando promiſſio fuit omnino reciproca, per modum contractus,

l. Si in empt.

promitto

promitto me daturum, ſi promittas te ducturum. Secùs eſſet, quando promiſſio eſſet vtrimque liberalis: vt ſi priùs vnus promiſiſſet ſe vnam ducturum, non exigendo repromiſſionem: & ſimili modo alter promitteret ſe vnam daturum, vel contrà. Tunc enim vterque ſatisfaceret vnam eligendo, nec teneretur aliam ducere, aut dare: quia vterque diſtincta promiſſione conſtituitur debitor: non autem per mutuum contractum, vt in emptione.

Quòd ſi vnus promittat ſe vnam daturum, & alter ſe eandem ducturum, vel contrà: tunc electio ſpectat ad priùs promittentem: quia alter videtur conſentire in eam quam hic elegerit.

DVBIVM IX.

Quæ ſint alij effectus ſponſalium?

Qua ratione ſponſalia per copulam tranſeant in matrimonium. c. Is qui.

57 CONCL. I. Vbi Tridentinum non eſt receptum, ſponſalia per copulam inter ſponſos habitam tranſeunt in matrimonium ex præſumptione Eccleſiæ. vt patet ex *c. Is qui fidem* 30. *de ſponſalibus.* Quod ita intelligendum, non quòd ſemper verum ſit matrimonium (ſi enim non habuerint animum verè cõtrahendi matrimonium, ſiue quod idem eſt, ſi non cognouerint ſe affectu coniugali, nullum omnino erit matrimonium: quia hoc ſine mutuo conſenſu de præſenti nullo modo contrahi poteſt, vt dicitur *cap. vlt. de ſponſa. duorum*) ſed quòd Eccleſia omnino præſumat eos ſe mutuo affectu maritali cognouiſſe; atque ita matrimonium contraxiſſe; ita vt nullam contrariam admittat probationem, & omnia ſecuta ab vtraque parte alia matrimonia iudicet irrita: vt patet ex *cap. Is qui, citato.* Ratio eſt. quia cùm tales habuerint animum inter ſe contrahendi, & data fide ſe ad id obligarint: Eccleſia fortiſſimè præſumit eos voluiſſe habere copulam maritalem, & honeſtam, potiùs quàm fornicariam; quia nemo præſumitur velle peccare ſine aliqua cauſa; hîc autem nulla fuit cauſa fornicandi, cùm potuerint licitè ſe cognoſcere affectu coniugali, atque ita ſtatim contrahere matrimonium, quod paulò pòſt contrahere intendebant.

c. vlt. de ſponſa.

c. Is qui.

Trident.

Vbi tamen receptum eſt *Trid.* quod *ſeſſ. 24. c. 1. de reformat. matrimonij* irritat matrimonia clandeſtina, hæc concluſio locum habere non poteſt, niſi tam ſponſalia, quàm ſubſecuta copula fierent coram parocho & teſtibus. quod fingi potiùs quàm contingere poteſt.

CONCLVS. II. Gignunt etiam impedimentum publicæ honeſtatis. de quo agemus diſputat. 32.

DVBIVM X.

Vtrùm quis poſſit validè ſe obligare Deo ad contrahendum cum aliqua matrimonium? ſiue, vtrùm matrimonium poſſit eſſe materia voti?

58 NOTA, inter omnes conſtare primò, matrimonium ſecundùm ſe non poſſe eſſe materiam voti: quia etſi id inire poſſit eſſe actus virtutis; tamen niſi aliunde aliqua vrgeat neceſſitas, eius contradictorium, ſcilicet obſeruatio caſtitatis ſemper eſt Deo gratior.

Matrimonium non poteſt per ſe eſſe materia voti.

Dices, poſſum id vouere ſolùm vt ſuſcipiam hoc Sacramentum eiuſque gratiam, & ſtatim Religionem ingrediar. ſed hoc dici nequit, quia illud Sacramentum non eſt in illum finem inſtitutum, vt ſolùm propter ſe, ſiue propter gratiam quam confert ſuſcipiatur, ſine vlla alia cauſa aut intentione; ſed ad procreationem prolis, & in remedium concupiſcentiæ: ideóque hac intentione ceſſante, per ſe loquendo, non conuenit ipſum ob alios fines ſuſcipere, nec poteſt eſſe materia voti. Adde tale matrimonium communiter fore parti iniurioſum, atque ita illicitum: vt dicam diſp. 25. n. 13.

Poteſt eſſe materia voti ei qui aliàs ad hoc obligatur.

Secundò, conſtat tunc poſſe eſſe materiam, quando quis ad id alia ratione obligatur: vt ſi quis ſub ſpe matrimonij virginem defloraſſet, nec illa alia compenſatione vellet eſſe contenta: aut ſi alicuius matrimonium eſſet neceſſarium ne integrum regnum veniret in poteſtatem infidelium. quia tunc Deo gratius eſt quàm eius contradictorium.

Sed dubitant DD. in aliis duobus caſibus. 59
Primò, quando aliquis vouet ducere aliquam pauperculam, vel eam cuius pudicitia periclitatur, vt ipſam à peccato reuocet. Sed dicendum eſt etiam tunc gratius eſſe Deo talem ſeruare caſtitatem, & ingredi religionem. quia per hæc quis aptior eſt vt ſe perficiat, Deóque coniungat, ad quæ charitas Dei primò inclinat. à quibus tamen per illud matrimonium omnino impeditur. Validè tamen ille voueret ſub conditione ſe talem ducturum in vxorem, ſi vxorem ducat: niſi tamen id expreſsè ita vouerit, ad neutrum tenetur: vt benè docet *Sanchius libr. 1. diſp. 4. nu. 13.*

Inualidè vouet ſe ducturum pauperculam.

Sanchez.

Secundus caſus eſt, quando quis eſt valdè procliuis ad libidinem ita vt ſæpiùs peccet. In tali 60
enim videtur matrimonium poſſe eſſe materia voti, quia illi in particulari videtur melius illud contrahere, quàm non contrahere. Vnde omnes prudentes communiter tali ſuaderent matrimonium. Quod autem aliqui dicant cõtrahere matrimonium ſolùm in remedium concupiſcentiæ ad euitanda peccata eſſe peccatum veniale, ſine fundamento dicunt: vt videbimus diſput. 25. dub. 2. quare tale votum obligare docent *Nauar. c. 12. nu. 43.* & quidam alij.

Nauarr.

Alij tamen docent tale votum abſolutè non 61
obligare: quia etiam tali non eſt abſolutè melius contrahere, quàm eius contradictorium. quia per illud præcludit ſibi viam ad perfectiorem ſtatum: ſed tantùm eſt ei melius ſub conditione, ſi (quod poteſt facere) nolit alia ratione peccandi pericula euitare: atque ita ſub illa conditione obligatur ad matrimonium, & validè illud vouet: vt bene docent *P. Leſſius de iuſtitia cap. 40. dub. 7. num. 44. & Soto l. 7. de iuſtit. q. 1. a. 3. §. Contra hanc autem.*

Leſſius. Soto.

Nec refert, quòd prudens confeſſarius ei omnino ſuaderet vxorem ducere. quia hic hoc ei neceſſariò ſuadet, quia non poteſt eum alia ratione corrigere: alter autem ſe poteſt corrigere.

quare

quare ei nec neceſſarium, nec abſolutè melius eſt vxorem ducere: ſed ſolùm poſito quòd nolit alia ratione pericula vitare.

Vtraque autem ſententia eſt probabilis, & aliqui putant eas nō tam differre in re, quàm modò loquendi. Quia vtraque concedit primò, talem etiam abſque voto teneri ducere vxorem, poſito quòd nolit alia ratione pericula peccandi vitare. Secundò, eum etiam emiſſo voto ducendi vxorem ad hoc non teneri, ſi alia ratione efficaciter pericula euitet. Quare cùm hoc ſemper ſit in eius poteſtate, nunquam abſolutè tenebitur ducere vxorem, ſed ſolùm ſub conditione, ſi aliter ſe non emendet.

Tota autem difficultas eſt, vtrùm ſi poſt tale votum neque ſe emendet, neque vxorem ducat, peccet verè contra votum? Prior ſententia affirmat. Secunda negat, niſi id vouerit ſub conditione ſi ſe non emendarit. Ratio eſt, quia tali nunquam eſt abſolutè melius ducere vxorem, quàm viuere cælibem: ſed ſolum ſub conditione, ſi ſe nolit aliter emendare: ergo illud votum abſolutè factum non eſt de meliore bono: & conſequenter non obligat. Et hoc credo probabilius.

DISPVTATIO XXIII.

SPONSALIA QVIBVS MODIS DISSOLVANTVR.

DVBIVM I.

Vtrùm ſponſalia puberum mutuo contrahentium conſenſu diſſoluantur?

Reg. Iuris. CONCLVS. I. affirmatiua. Patet ex *c. 1. de regulis iuris in 6.* vbi dicitur: *Omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur.* Intellige ſi natura ſua ſolubilis ſit, vt ſunt ſponſalia.

CONCLVS. II. Poteſt id etiam fieri ſine peccato. Ita communiter DD. Quia nullo iure prohi-

c. 2. de ſponſ. bitum eſt, & *c. 2. de ſponſalibus*, hæc dicuntur eodem modo poſſe diſſolui, ſicut alij contractus, quos patet ſine vlla culpa contrahentium mutuo conſenſu diſſolui. Vnde quod ibidem dicitur, tales omnibus modis inducendos, vt fidem præſtitam ſeruent; non ideo dicitur, quia ad hoc per ſe tenentur: ſed primò, quia ſæpe contingit alteram partem non omnino liberè conſentire in diſſolutionem ſponſalium, ſed ad id metu, vel nimia alterius importunitate induci. Quare tales admonitiones adhibentur, vt vtriuſque partis animus exploretur. Secundò, quia communiter neceſſe eſt, vt nota inconſtantiæ, aliaque hominum obloquia vitentur, ſponſos ab iis non reſilire, ideoque hoc omnino expedit, niſi grauius malum timeatur. Atque ita etiam dicitur diſſolutio in patientia tolerari; quia potiùs eſt permittendum, vt diſſolutio fiat, non obſtantibus illis obloquiis, & quamuis altera fortè pars, quæ minùs libere conſentit, aliquid iniuriæ patiatur: quàm vt, ſponſi inuiti cum mali exitus periculo, coniungantur.

2 Sponſalia etiam iurata licitè mutuo conſenſu ſoluuntur. D. Thom. CONCLVS. III. Hæc vera ſunt etſi iurata ſint ſponſalia. Quia hoc iuramentum non obligat niſi in commodum partis, qua remittente obligationem tollitur materia iuramenti. Ita *D. Thom. in 4. d. 27. q. 2. a. 3. ad 5. & 2. 2. q. 89. a. 9. ad 1.* & cum eo communiter alij DD. Quod verum eſt, etſi quis

Etiam intuitu pietatis inita. eiuſmodi ſponſalia intuitu pietatis cum paupere, aut ea cuius pudicitia periclitaretur, iniſſet. Quia obligatio etiam eiuſmodi promiſſionis directè cedit in illius perſonæ commodum, & hæc ſola directè & per ſe ius acquirit, vt impleatur, ideoque ea remittente ius ſuum, tollitur materia obligationis: præcipuè cùm, vt dixi *diſp. 22. dub. vlt.* talis promiſſio, vt habet merè rationem voti, non obliget. Ita *Candelab. aureum de ſponſal. c. 5. P. Henriquez lib. 11. c. 14. n. 6. Nauar. c. 22. n. 25.* & cum multis aliis *P. Sanch. lib. 1. diſp. 52. n. 8.*

Cand. aureum. Henriquez. Sanchez.

Neceſſe tamen eſt vt libera vtrimque ſit remiſſio. Nota, hæc intelligenda eſſe, modò libera vtrimque ſit remiſſio. Si enim vna pars alteram metu, vel dolo ad remittendum induceret, maneret nihilominus in conſcientia obligata. Secùs ſi rationibus vel precibus non nimiùm importunis alteram ad remittendum induceret. Vide *P. Leſſium de iuſtitia c. 17. dub. 5 & 6. & c. 15. num. 14.* quibus locis fusè diſputat, quis metus, dolus, aut precū importunitas reddat aliquem contractum, promiſſionem, aut iuris remiſſionem inualidam.

Leſſius.

CONCLVS. IV. Vnius conſenſus non diſſoluit ſponſalia. Quia vnus alteri inuito non poteſt tollere ius ſuum: hoc ipſo tamen, quo vnus ſponſalia renuit perficere, tribuit alteri ius reſiliendi ſi velit: quia violanti fidem, non tenemur fidem ſeruare, *l. Si conuenerit 14. ff. pro ſocio.* Vide *Sanchium diſp. 52. num. 4.* 3

Renuens implere ſponſalia tribuit alteri ius reſiliendi.

Violanti fidē non tenemur eam ſeruare. L. ſi conuenerit.

DVBIVM II.

Quomodo diſſoluantur ſponſalia impuberum?

CONCLVS. I. Non poſſunt diſſolui etiam per mutuum eorum conſenſum, quamdiu impuberes ſunt; ſtatim tamen atque peruenerunt ad pubertatem, vterque poteſt iis renuntiare: & ita diſſoluentur. Patet ex *c. De illis 7. de deſponſatione* 4

Facti puberes ſoluunt licitè ſponſalia antè contracta. c. De illis.

impuberum. Vbi dicitur debere iudicio Eccleſiæ ſponſos ab inuicem ſeparari (ſcilicet iudicando ſponſalia eſſe diſſoluta) ſi is qui impuber ea contraxit perueniens ad annos pubertatis reclamet. Videtur autem ſufficere hanc reclamationem fieri coram quibuſuis idoneis teſtibus, Debet tamen data commoditate alteri parti renuntiari.

5 Ratio prioris partis concl. eſt, vt occurratur leuitati puerorum, qui aliàs ſæpiùs diuerſa ſponſalia contraherent, atque iterum diſſoluerent. Secundæ partis ratio eſt, vt ſubueniatur immaturitati iudicij eorum, ideoque ſi fortè minùs prudenter ſe obligarint, detur locus pœnitentiæ, vt cùm ad maturiorem ætatem preuenerint, poſſint obligationem excutere.

Vnde patet non ſolùm in foro externo hanc renuntiationem non puniri, ſed abſolutè concedi vt licite fiat. quia aliàs lex non occurreret periculis peccandi, ſed occaſionem peccādi præberet, permittēs perfidiæ abſolutam impunitatem.

Quam vim habeant ſponſalia impuberum.

Dices, Ergo fruſtra impuberes contrahunt ſponſalia, cùm eo tempore quo implenda eſſent, poſſint ab iis reſilire. Reſpondeo, negando ſequelam. quia valent primò, vt durante impubertate non poſſint ſe alteri obligare. Secundò, vt adueniente pubertate non ſit opus nouo contractu. vt illa robur ſuum obtineant.

Priùs ad pubertatem perueniens ſtatim reclamare poteſt.

6 Vbi Nota 1. Aliquos putare neutrum poſſe reclamare, antequam vterque ad pubertatem peruenerit; ſed ſine fundamento. Cur enim prior perueniens non poterit ſtatim reclamare, cùm paulò pòſt poterit, cùm iam non ampliùs maturitas iudicij in eo expectetur?

Sanchez.

Nota 2. Doctores quos latè citat *Sanchius diſp.* 51 *n.* 14. communiter docere, factum puberem debere ſtatim reclamare: aliàs ſi in mora fuerit, cenſebitur tacitè ſponſalia confirmare, Statim autem dicitur fieri quod intra triduum fit, *l. finali C. de errore aduocatorum, & l. finali C. de iudiciis.*

Statim fit quod intra triduum fit. *c. fin. C. de errore. l. fin. C. de iud.*

Nota tertiò, *Sanchium ſuprà num.* 17. docere in foro conſcientiæ, ſatis eum reclamare ad tollen-
7 dam obligationem, qui interiùs ſtato tempore diſſentit, etſi exteriùs id non exprimat: quia talis non poteſt dici tacitè conſentire, nec aliter tollitur poteſtas reclamandi, niſi per expreſſum aut tacitum conſenſum. quanquam in foro externo hic conſenſus præſumatur, vbi de contrario non conſtat. Et *n.* 16. docet, ſi adhuc impubes contractis ſponſalibus abſolutè renuntiet, & poſtea nunquam ampliùs iis conſentiat, aut etiam diſſentiat, vel quia de iis non cogitat, vel quia putat ſe ampliùs illis non obligari, ſtatim atque ad pubertatem peruenerit, ſponſalia diſſolui. Quia prior diſſenſus ac reclamatio cenſetur habitualiter adhuc durare in pubere, ac iam ſponſalia diſſoluere. Quod ſaltem vt minimum ſufficit, vt poſtea quouis tempore poſſit reclamare. quia nunquam poteſt cenſeri ſponſalia confirmaſſe. Idemque videtur dicendum de eo qui perueniens ad pubertatem omnino fuit oblitus ſponſalium, aut ignorat ſe iam perueniſſe ad ætatem, qua poteſt reclamare, Videtur enim in foro conſcientiæ ſemper poſſe reclamare, quandocumque eorum erit memor. Quia talis non poteſt dici ea confirmaſſe. In foro tamen externo probanda eſſet obliuio vel ignorantia.

Sanchez.

Concl. II. Puber contrahens ſponſalia cum impubere manet ſtatim irreuocabiliter obligatus. Quia in eo non præſumitur immaturitas iudicij, quare lex ei non ſubuenit: impuber tamen factus puber eodem modo poterit reclamare, ac ſi cum impubere contraxiſſet. quia eadem eſt ratio. habetur expreſsè *c. De illis* 7. *in fine, de deſponſ. impuberum.*

c. De illis.

Concl. III. Impuberes contrahentes ſponſalia, ſi ea iuramēto confirmant, non poſſunt poſtea parte inuita iis renuntiare. Ita apertè habetur *c. Ex literis* 10. *de ſponſalibus*. Aiunt tamen aliqui Epiſcopum in eo iuramento poſſe diſpenſare, vt licitè reclament; ſi iurans non habuerit ſufficiens iudicium vt intelligere poſſet vim obligationis quam ſubit, & ita prudenter ſe firmiter obligare. Quando autem cenſendum ſit eum non habere ſufficiens iudicium, aiunt prudentis iudicis arbitrio diſcernendum: præſumi autem illud habere poſt ætatem proximam pubertati, antè verò nō habere: niſi de contrario in vtroque ex coniecturis conſtet. Quæ ſatis æqua ſunt, & ob Doctorum auctoritatem probabilia. In ætate tamen qua iurans præſumitur habere ſufficiens iudicium, non puto diſtinguendum inter puerum & puellam. Nam etſi hæc citiùs ſit apta matrimonio quàm puer; non tamen citiùs vtitur ratione. Si tamen ex rigore hæc examinemus, non video quomodo Epiſcopus poſſit in tali iuramento diſpenſare, ſi iurans fuerit doli capax ſufficienter, vt poſſet peccare mortaliter. Nam per illud parti fuit ius acquiſitum. Et contrarium videtur colligi ex *dicto cap. De illis* 10. *de ſponſalibus*. Nam ſi Epiſcopus in tali iuramento potuiſſet diſpenſare, non fuiſſet cauſa, cur volens reſilire debuiſſet tam ſeuerè cogi, vt iuramentum ſeruaret.

9

Impuber iuramento firmans ſponſalia non poteſt reclamare.

c. Ex literis.

c. De illis.

DVBIVM III.

Quomodo ſponſalia diſſoluantur, aut irritentur per votum Religionis, vel caſtitatis, aut per ſuſceptionem Ordinis ſacri?

VAriæ hîc ſunt quæſtiones, in quibus quædam faciles ſunt, & de quibus non eſt dubium quas breuiter primò ſoluemus; deinde dubias explicabimus.

Concl. I. Certum eſt ſponſalia diſſolui 10
primò per profeſſionem in Religione approbata. quia matrimonium ratum per eandem diſſoluitur, vt patet ex *c.* 2. *de conuerſ. coniugatorum*. Vbi etiam expreſsè dicitur licere vni coniugi ante matrimonij conſummationem altero inuito ad Religionem tranſire.

c. 2. *de conuerſ.*

Secundò, etſi per vota ſimplicia facta in Religione approbata non diſſoluatur matrimonium ratum: certum tamen eſt per ea diſſolui ſponſalia. quia per ea homo verè conſtituitur Religioſus, & inhabilis ad matrimonium.

Tertiò, certum eſt ſponſos inuita parte poſſe Religionem ingredi, vt patet ex dicto c. 2. Vnde vlteriùs ſequitur, eos hoc & validè & licitè vouere. Vnde

Quartò, certum eſt ſponſalia diſſolui hoc ipſo

quo

quo alter ex ſponſis vouet Religionem ingredi. quia per hoc ſtatus matrimonialis inter eos redditur illicitus. quare non poſſum ad eum obligari.

11 Dices, Etſi ſtatus matrimonialis inter eos reddatur illicitus, non tamen contractus: ergo etiam poterunt ad hunc obligari. Reſpondeo, negando conſequentiam. Primò, quia ſicut ille cõtractus non ſolet propter ſe expeti aut promitti, ſed ſolùm propter ſtatum eum conſequentem; ita hoc ipſo quo hic redditur omnino illicitus, ceſſat tota ratio & promiſſionis & obligationis; præſertim cùm communiter vtrique parti illo caſu contractus nec commodus, nec vlla ratione expetibilis ſit. Secundò, quia ipſe contractus talibus per ſe loquendo & parum conueniens eſt (indecens enim ei, qui ſe Deo totum deuouit, dare mulieri poteſtatem in corpus ſuum ad vſum matrimonij etiam remotam) & communiter eſt periculoſus. Nam ferè iis imminet periculum ne conſumment. Quòd ſi tamen rationabiliter ſibi omnino perſuaderent, nullum eſſe periculum ne matrimonium conſumment, aut alia ratione voti impletio impediatur: non video cur ſit graue peccatum, ſi vterque eo animo contrahat, vt vel vterque, vel alteruter ſtatim ante conſummationem, Religionem ingrediatur. Quare poſſunt dari cauſæ ob quas hoc etiam laudabiliter fieri poſſet, v.c. vt proles inter eos priùs concepta legitimetur: aut ſi hoc eſſet neceſſarium, vt alteruter liberetur ex cuſtodia, qua parentes eum, metuentes ne Religionem ingrediatur, incluſiſſent. Vide *Henriquez lib. 12. cap. 2. num. 8. P. Sanchium l. 1. diſp. 43. n. 8. P. Leſſium de iuſtitia c. 41. num. 51.* An vero talis poſſit conſummare matrimonium dicam infrà diſp. 34. dub. 4.

Vouenti Religionem etiã contractus matrimonij communiter eſt illicitus.

Poteſt tamen quandoque eſſe licitus.

Henriquez, Sanchez, Leſſius.

12 Conclvs. II. Supradicta vera ſunt etſi ſponſalia iuramento confirmata ſunt. Quia ſicut in ſponſalibus ſemper ex conſtitutione iuris ſubintelligitur illa conditio, *Niſi voluero Religionem ingredi*: ita etiam iuramento iis appoſito, quia acceſſorium ſequitur ſuum principale: vt in ſimili habetur *cap. Quemadmodum 25. de iureiurando, & l. vlt. C. de non numerata pecunia.* Ita cum communi Doctorum ſententia Henriquez & Sanchius ſuprà.

c. Quemad. l. vlt. C. de non Henriquez. Sanchez.

13 *Vega* tamen *l. 1. Summæ caſu* 389. & quidam alij putant talem teneri contrahere, & deinde Religionem ingredi. Quia *c. Commiſſum 16. de ſponſalibus*, de tali dicitur, *Quòd tutius eſt ei (religione iuramento ſeruata) priùs contrahere, & poſtea ſi elegerit, ad Religionem migrare.* Sed hoc eſt omnino improbabile: tum ob dicta num. 11. tum quia quando pars ſciret illius propoſitum nullo modo vellet cum eo contrahere: & quamuis vellet, alter ad hoc non teneretur, ob ibidem dicta. Quòd ſi verò parti hoc propoſitum occultaret, grauem ei faceret iniuriam. multa enim ex tali contractu ſunt nata ſequi incommoda. Primò, quòd fortè multi ſuſpicabuntur eum ingredi Religionem, quia aliquod vitium in parte deprehendit, ob quod eius nuptias auerſetur. Secundò, quia coget partem magnos ſumptus facere pro nuptiis; & deinde integro anno ob aliis nuptiis abſtinere: & erit fortè cauſa cur non ita commodas reperiat.

Vega. c. Commiſſum

Volens Religionem ingredi poſt ſponſalia iurata non tenetur priùs contrahere.

Ita contrahẽs cum parte inſcia facit ei iniuriam.

Dices, Quiuis habet ius ante matrimonij conſummationem, Religionem inuita parte ingrediendi, ergo poterit cum tali animo contrahere. Reſpondeo negando conſequ. Quia in caſu antecedentis vterque bona fide contrahit, & vtriuſque ius ac conditio paria ſunt: & Religionem ingrediens habet grauiſſimas cauſas id faciendi, vt ſcilicet conſulat ſaluti animæ ſuæ, quæ præponderat incommodis, quæ pars patitur, Quare huic nullam facit iniuriam nec contrahendo, nec ingrediendo. In caſu verò conſequentis diſpar eſt in ipſo contractu vtriuſque intentio, & habens illum animum, nullam habet neceſſitatem ita contrahendi, ac talibus periculis partem exponendi. Quare facit ei iniuriam præcisè ita contrahendo, non autem poſtea ingrediendo; quia ius hoc ei ob dictas cauſas concedit, non autem illud.

Ad *c. Commiſſum* varij variè reſpondent, & multi quædam dicunt, quæ difficulter poſſunt textui aptari. Reſpondeo igitur primò, ibi ſolùm dici, *tali tutius eſſe priùs contrahere*, atque ita innuitur non eſſe neceſſarium. Reſpondeo ſecundò cum *P. Suarez l. 2. de iuramento promiſſorio* c. 13 *num.* 10. Pontificem ibi ſolùm velle tali tutius eſſe monere mulierem de ſuo propoſito: tum ne ipſa putet eum ſibi voluiſſe illudere, & fictè iuraſſe, tum etiam ne fortè ipſa habeat aliquas rationes, ob quas omnino iudicetur expedire, vt priùs contrahant. quo caſu omnino deberet priùs contrahere, & poſtea ingredi Religionem: & hoc modo tota reuerentia iuramenti ſeruatur. Nam aut mulier renuit cum eo habente tale propoſitum contrahere, & ſic hic omni iuramenti religione apertè liberatur: aut ob iuſtas cauſas cupit contrahere, & ſic iuramentum impletur. 14

c. Commiſſum. Suarez.

Excipe ex dictis caſum quo aliquis ſub promiſſione matrimonij à virgine, vel honeſta vidua obtinuiſſet copulam, aut talem familiaritatem, ex qua omnino eſſet nata ſequi ſuſpicio copulæ, ita vt illis grauis immineret infamia, quæ non niſi per matrimonium poſſet auerti. Cùm enim tunc ſine graui illarum damno ac iniuria non poſſit iis inuitis Religionem ingredi, illicitè ac etiam inualidè id vouet; ſicut inualidè vouerem pauperibus dare pecuniam, quam tenerer dare Ioanni ratione illati damni, quod aliter reparare non poſſem. Vide *P. Leſſium de iuſtitia c. 10. n. 35.* 15

Poſt obtentã ſub ſpe matrimonij copulã illicitè Religionem ingrederis.

Leſſius.

Dices, *D. Thomas 2. 2. q. vlt. 4. 6. ad 3.* docet eum qui multa debet, nec poteſt breui tempore debita ſoluere, poſſe his non obſtantibus Religionem ingredi: ergo ſimiliter id poterit, qui puellæ ob deflorationem eſt obligatus. Reſpondeo, negando conſequ. Quia in priore caſu, ſolùm eſt debitum pecuniarium, quod non debet alicui tollere libertatem: in ſecundo verò ipſa perſona ac libertas immediatè debentur. quare non eſt mirum ſi hic non poſſit ſua libertate in poſterum vti, contra obligationem & ius parti acquiſitum. 16

D. Thom.

Conclvs. III. Certum etiam eſt votum ſimplex caſtitatis dirimere ſubſequentia ſponſalia. quia obſtrictis illo voto ſtatus matrimonialis eſt illicitus, & quibus hic eſt illicitus, ipſe cõtractus communiter per ſe incommodus & periculoſus 17

eſt, ideoque etiam illicitũs, vt dixi num. 11.

CONCLVS. IV. Suſceptio Ordinum minorum nullo modo diſſoluit aut impedit ſponſalia ſiue præcedentia, ſiue ſequentia. Suſceptio verò Ordinis ſacri vtraque dirimit: quia reddit ſuſcipientem incapacem matrimonij contrahendi.

18 Hactenus dicta ſatis clara, & communiter ferè inter auctores recepta ſunt. Difficultas autem eſt primò, Vtrùm ipſe ingreſſus in Religionem, etiam ſine vllo alio voto ſponſalia dirimat? Tres autem ſunt ſententiæ. Prima negat vllo modo dirimi; quia per eum neutra pars renuntiat iuri per ſponſalia acquiſito. Ita *Palud. in 4. d. 27. quæſt. 1. a. 3. caſu 5.* & inſinuat *Durandus ibidem q. 3.* Nam videtur ad illum effectum requirere profeſſionem.

Palud. *Durand.*

Secunda docet ea abſolutè dirimi, ita vt vterque ſtatim ſit liber. Quia ſicut ſe habent ſponſalia ad matrimonium: ita ſe habet nouitiatus ad profeſſionem. atqui hæc dirimit matrimonium ratum. ergo ille dirimit ſponſalia. Ita *Candel. aureum c. 5. de ſponſal. num. 40. Silueſter v. Sponſalia q. 10. caſu 2. Nauar. c. 22. num. 62.* quamuis non ita diſtinctè loquantur.

Cand. aureum. Silueſter. Nauar.

Tertia ſententia docet, tunc ea ſolùm ſolui ex parte manentis in ſæculo. Ita cum aliis docet *P. Henriquez l. 11. c. 14. num. 3.*

Henriquez.

19 Secunda difficultas eſt, quando is qui vouit ingredi Religionem, poſtea ſub promiſſione matrimonij, a virgine, aut honeſta vidua inſcia illius voti, obtinuit copulam, aut eam familiaritatem, ex qua grauis illis imminet infamia, quæ aliter quàm per matrimonium impediri nequeat: an ipſe poſſit ac teneatur Religionem ingredi? Quia in re certum eſt, eum teneri ingredi, quando aut illæ fuerunt voti illius conſciæ; quia mala fide proceſſerunt: aut copulam nulla præceſſit promiſſio matrimonij: quia tunc non tenetur eas ducere. Sed difficultas eſt, quando omnino ignaris voti priùs fuit promiſſum matrimonium? *Nauar. l. 4. conſil. tit. de ſponſal. conſil. 21.* ait talem debere ingredi Religionem, cui fauet *Candel. aureum 3. p. c. 14. n. 65. iuncto n. 64. in fine.* Quia talis neque tenetur illam ducere ratione promiſſionis, cùm hæc ſit irrita: neque ratione damni illati per copulam; nam alias teneretur eam ducere, etſi non præceſſiſſet promiſſio.

Poſt votum Religionis violans conſciam ſui voti aut ſine promiſſione matrimonij tenetur votum implere.

Nauar. *Cand. aureum.*

20 Alij tenent talem teneri illam ducere. Primò, quia votum non obligat, quando eius materia notabiliter mutatur, vt hîc fit. Secundò, quia fortiùs obligat iuſtitia, qua talis obligatur illi fœminæ, quàm votum. Tertiò, quia tenemur differre votum Religionis, vt poſſimus ſuccurrere parentibus grauiter indigentibus. atqui obligatio iuſtitiæ eſt fortior, quàm charitatis in parentes: ergo illa ſimiliter poterit nos obligare, vt ante Religionis ingreſſum matrimonium contrahamus. Sed hæ rationes mihi non videntur conuincere. Nam in prima ſumitur apertè quod probandum eſt, ſcilicet talem plus obligari illi fœminæ, quàm Deo per votum. Niſi enim hoc ſupponatur, nulla hîc inducitur mutatio materiæ, quæ excuſet à voti impletione. Ad ſecundam cum *P. Suarez l. 4. de voto c. 3.* nego, iuſtitiam fortiùs obligare, quàm votum; nam qui violat votum grauiùs peccat, quam qui in eadem materia violat iuſtitiam. Ad tertiam nego minorem; nam qui non poſſet aliter ſoluere debita, quam deſerendo parentes in tali neceſſitate, teneretur potiùs his ſuccurrere, quàm debita ſoluere, imò quàm cum ea, quam ita corrupiſſet, contrahere, ſi vtrumque nullo modo poſſet ſimul facere. Adde, per tale matrimonium per ſe loquendo, non ſolum differri aliquandiu impletionem voti (vt communiter fit, dum quis differt ingreſſum Religionis, vt parenti indigenti ſuccurrat) ſed in perpetuũ ſuſpendi, quia vinculum matrimonij ex ſe perpetuũ eſt, & omnino per accidens eſt, quòd vxor fortè moriatur, dum vir adhuc eſt in ea ætate, vt poſſit Religionem ingredi.

Suarez. *Religio fortius obligat quam iuſtitia.* *ſimiliter pietas in parentes.*

Tertia difficultas eſt, vtrùm votum ſimplex caſtitatis, aut ſuſcipiendi Ordinem ſacrum dirimat ſponſalia præcedentia? 21

Prima ſententia docet, vtrumque diſſoluere ſponſalia. Quia contrahens ſponſalia cenſetur ſemper ſubintelligere, Niſi voluero ad meliorem ſtatum tranſire. Status autem continentię eſt abſolutè melior matrimoniali. Ita. *D. Thom. in 4. d. 38. q. 1. a. 3. quæſtiun. c. 2. ad 1. Ricard. d. 27. a. 3. q. 2. Sotus 16. q. 2. a. 5. §. Verum,* & plurimi alij, qui ſuam ſententiam multis aliis rationibus confirmant; & eſt valde probabilis, & in praxi ſecura propter plurimorum auctoritatem.

D. Thom. Ricard. Sotus.

Secunda ſententia tenet, hoc ſaltem verum eſſe in voto aſſumendi Ordinem ſacrum. Ita *Silueſt. v. Sponſalia q. 7.*

Silueſter.

Tertia negat per dicta vota diſſolui ſponſalia. Primò, quia in iure tanquam aliquid ſpeciale ſtatuitur, vt contrahens ſponſalia cenſeatur excipere caſum quo vellet ingredi Religionem. nec aliquid ſimile vllibi reperitur, vnde poſſit colligi in ſponſalibus ſubintelligi, Niſi voluero ducere vitam cælibem, aut ſuſcipere ſacros Ordines. Secundò, quia *cap. Veniens 5. Qui clerici, vel vouentes.* mulieri, quæ vt diſſolueret cõtracta ſponſalia ſe voto caſtitatis obligarat, dicitur iniungenda pœnitentia ob mentitam fidem. Ita *Candel. aureum 3. p. c. 14. num. 64. Vega in ſumma l. 6. c. 41. puncto 4.* Et cum multis aliis *P. Sanchius l. 1. diſp. 46. n. 9. & P. Leſſius de iuſtit. c. 41. num. 54.*

c. Veniens. *Cand. aureum. Vega. Sanchez. Leſſius.*

CONCLVS. V. Hoc ipſo quo ſponſus aut ſponſa ingreditur Religionem, altera pars manet libera à promiſſione matrimonij: ſecùs eſt de ingrediente quandiu non vouet Religionem. 22

Prior pars probatur, Primò, quia ingrediens Religionem ipſo facto oſtendit ſe omnino alienum a nuptiis, atque ita renuntiat ſponſalibus. Secundò, quia alias faceret partis conditionem duriſſimam, quæ deberet per annũ expectare ipſius nuptias, & poſtea ſi fortè egrederetur, contrahere cum eo qui religioſum habitum exuiſſet. quod multi grauiſſimo ſibi probro ducerent.

Nouitiatus ſponſi non hunc, ſed ſponſam obligatione liberat.

Secunda pars probatur. quia ingreſſus in Religionem, nec ex natura ſua habet quòd liberet talem ab obligatione ſponſalium (quia non inducit aliquem ſtatum incompoſſibilem matrimonio: nec hîc poteſt eſſe alia cauſa illa ſoluendi;) neque etiam ex vllo iure poſitiuo (quia nullum tale reperitur.) alter autem ſponſus nullo modo poteſt ſuo iure priuari ſine ſufficiente ratione aut textu. 23

Ad

Ad rationem n.18. pro ſecunda ſententia allatam, nego maiorem. Nam ſponſalia obligant ad matrimonium, nouitiatus autem non obligat ad profeſſionem. quare illa ſe habent ſicut votum Religionis. Conſequentia etiam nulla eſt, quia priuilegia quæ alterius ius minuunt, tanquam odioſa reſtringenda ſunt, nec ad ſimiles caſus extendenda, præſertim cùm talis extenſio non ſit fauorabilis Religioni, ſed ſolùm ad hoc valeat, vt inducat eos quos pœnitet cõtraxiſſe ſponſalia, vt religioſum habitum ad tempus aſſumant, vt iis liberentur. Nam qui bona fide volunt ingredi Religionem, ideò id nunquam omittent, quia manent ſponſis vſque ad profeſſionem obligati, ſed potiùs ea ratione ad profitendum prouocarentur. Hoc tamen fatẽdum eſt, ſi altera pars etiam habitum religioſum aſſumat, aut alia ſponſalia ineat, cenſeri prioribus renunciare, atque ita vtrimque abſolutè diſſoluntur.

Obtinens copulam ab honeſta ſub ſpe matrimonij poſt votum Religionis, tenetur hanc ignaram voti ducere. Sanchez. Leſſius.

24 Conclvs. VI. Probabilius eſt eum qui poſt votum Religionis ſub ſpe matrimonij à virgine, aut honeſta vidua, illius voti ignara copulam, aut eam familiaritatem obtinuit, ex qua grauis imminet infamia, quæ aliter auerti nequit, teneri eam ducere. Ita *P. Sanchez diſp.* 45. *num.* 3. & *P. Leſſius de iuſtitia cap.* 10. *dub.*4. Probatur. quia æquitas naturalis non patitur, vt cum tanto damno alteri iniurioſè illato in alium ſim liberalis. Sicut autem emiſſio voti, ita eiuſdem completio eſt actus liberalitatis. Confirm. 1. Quia ſi decem aureos Petro liberaliter etiam iuratus promiſiſſem, & poſtea tanto pretio emiſſem aliquid à Paulo, & hoc conſumpſiſſem, nec poſſem ei ſatisfacere, niſi fraudando Petrum pecunia promiſſa, certum eſt, quòd tenerer huic ſoluere: nec vlla æquitas pateretur, vt pecuniam huic tantopere obligatam, Petro gratis donarem. Confirm. 2. Quia etſi eadem res vni priùs vendita, & alteri poſtea vendita & ſimul tradita fiat abſolutè ſecundi: vt patet ex *l. Quoties.* 5. *C. de rei vendicatione*. ſi tamen ſecundò data ſit gratuitò, prior (ſi aliter ius ſuum recuperare non poſſit) in eam habet actionem: vt colligitur ex *l. Ignoti* 5. *C. de reuocandis his, quæ in fraudem creditorum*, &c. quod naturali æquitati eſt maximè conforme, ne cum vnius damno in alium ſimus liberales.

l. Quoties.

l. Ignoti.

Vouens caſtitatem renunciat ſponſalibus.

25 Conclvs. VII. Hoc ipſo quo aliquis ſponſus vouet caſtitatem, aut ſuſceptionem Ordinis ſacris, renuntiat ſponſalibus. Quia ex parte ſua obligat ſe ad id quod cum ſtatu matrimonij non conſiſtit: atque ita eius pars ſiue ſponſa manet libera ab omni obligatione. Et in hoc omnes conſentiunt. Probabilius tamen eſt ipſum, niſi Religionem voueat, manere obligatum, vt cum altera contrahat, ſi ipſa hoc exigat. quia hæc per ſponſalia ad illud ſtrictum ius acquiſiuit, cui non renuntiauit, nec ſine legitima cauſa priuari debet. Nulla autem hîc eſt legitima cauſa eam priuandi, vt patet ex dictis n. 21. pro 3. ſententia.

Manet tamen ſponſæ obligatus.

Ad argumentum autem propoſitum n.21. pro prima ſententia, nego maiorem vniuerſaliter ſumptam. Nam talis conditio in contractu ſponſalium, neque ſubintelligitur ex natura ſua, vt per ſe patet (ſicut quando Petro promitto centum, non ſubintelligitur, niſi voluero eos dare pauperibus) neque etiam ex communi contrahentium ſenſu; quia contrahentes ſponſalia, communiter nihil minùs cogitant, quàm velle ſibi reſeruare ius ſeruandi caſtitatem; neque etiam ex conſtitutione alicuius iuris, quia nullum tale reperitur, ſed potiùs contrarium, vt oſtendi n.21. in 3. ſententia. Ius autem quod concedit ſponſis facultatem tranſeundi ad Religionem, non debet ad alios caſus extendi: tum quia non reperitur in iis ſimilis ratio: tum etiam quia, cùm minuat aliquo modo ius partis, videtur debere ſtrictè intelligi.

Dices, S. Alexius, ex cuius Imitatione ius concedit ſponſis tranſitum ad Religionem, non fuit factus Religioſus, ſed ſolùm complexus eſt ſtatum continentiæ: ergo hic ſufficit ad diſſoluenda ſponſalia. Reſpondeo, Si hoc quidquam probaret, probaret ſuſceptionem ſtatus continentiæ in ſæculo ſufficere ad diſſoluendum matrimonium ratum. quod tamen falſum eſt, & aperte repugnat *Extrauag. Antiqua Ioannis* 22. *de voto*. Quare dicendum eſt, id quod Alexius & ſimiles fecerunt, ex particulari Spiritus ſancti inſtinctu feciſſe. 26

Extrauag. Antiqua. Factum S. Alexij ſolo Spiritus S. inſtinctu fieri potuit.

Ex his patet (quod etiam omnes fatentur) ad diſſoluenda ſponſalia, nullo modo ſufficere ſolum propoſitum continentiæ ſine vllo voto: quia non inducit ſtatum.

Occaſione huius ſententiæ, quidam hîc diſputant, Ad quid teneatur, qui poſt contracta ſponſalia vouit caſtitatem, ſi ſponſa nolit ei remittere ſponſalia? Multi enim putant eum teneri ingredi Religionem, quia aliter votum ſuum ſeruare nequit. Sed verius eſt eum ad hoc non teneri, quia hoc non vouit. Quare ſi pars nullo modo velit remittere obligationem, poteſt matrimonium contrahere, & reddendo debitum conſummare. Patet ex *Extrauag. Antiqua, citata*, vbi apertè id inſinuatur. Nam ibi definitur, eum qui matrimonium contraxerat, & ante conſummationem ſacros Ordines ſuſceperat, ſi nolit Religionem ingredi, cogendum vt matrimonium conſummet. Quod fuiſſet falſum, ſi, vt poſſet votum continentiæ (quod in ſua ordinatione emiſerat) ſeruare, fuiſſet obligatus Religionem ingredi. Talis tamen nunquam poteſt petere debitum. quia voto manet obligatus, vt ſeruet continentiam, quantum poteſt. patet ex *c. Placet* 12. *de conuerſ. coniugatorum*. Omnino tamen expedit cum tali diſpenſare, vt poſſit petere debitum, ob grauiſſimum periculum, quod aliàs ei imminet. Patet ex *c. Veniens* 5. *Qui clerici vel vouentes*. Quòd ſi contingat vxorem mori, aut ob fornicationem vel ſimilem cauſam dare iuſtam cauſam diuortij, tenetur omnimodam continentiam ſeruare. Vide *P. Leſſium de iuſtitia c.* 41. *num.* 52. 27

Poſt ſponſalia vouens caſtitatem non tenetur Religionem ingredi.

Extr. Antiq.

Non poteſt tamen petere debitum.

c. Placet.

c. Veniens.

Leſſius.

DVBIVM IV.

Qua ratione matrimonium, vel ſponſalia ſubſequentia dirimant priora cum alia contracta?

Hæc in re quædam certa ſunt, quæ priùs ponemus, vt deinde dubia faciliùs enodemus. 28

CONCLVSIO I. Matrimonium ſubſequens dirimit ſponſalia præcedentia, ita vt & altera pars perpetuò liberetur omni obligatione (quia ita contrahens abſolutè ſponſalibus prioribus renuntiat, & dat alteri iuſtiſſimam cauſam reſiliendi) & contrahens etiam, quamdiu hoc matrimonium durat, non tenetur cum altera contrahere. quia hoc ei impoſſibile eſt. Patet ex *c. 1. de ſponſa. duorum.*

c. 1. de ſponſ.

29 Contrahens ſponſalia cum ſecunda priori, non autem huic manet obligatus.

CONCLVS. II. Sponſus contrahens ſecunda ſponſalia dat ſufficientem cauſam priori ſponſæ, vt licitè à ſponſalibus reſiliat: tum quia ipſe prior fidem fregit: tum quia prioribus ſponſalibus ſuo facto renuntiauit: ipſe tamen tenetur priorem, ſi voluerit ducere, etiamſi ſecunda ſponſalia iuramento firmarit: quia res vni obligata inualidè alteri promittitur: & cùm matrimonium cum ſecunda ſit ei illicitum, eius promiſſio nullo iuramento firmari poteſt. Quare cùm hæc ſecunda promiſſio ſit omnino inualida, vtpote rei illicitæ, etiamſi contingat hanc fieri licitam, vt ſi prior ſponſa prioribus ſponſalibus abſolutè renuntier; ſecunda tamen ſponſalia manent ſemper inualida, nec ea contrahens tenetur ſecundam ducere: vt oſtendi diſ. 22. num. 43. niſi fortè hanc ſecundam omnino ignaram priorum ſponſalium ſpe matrimonij defloraſſet, aut à vidua honeſta cum periculo infamiæ copulam impetraſſet. Tunc enim ratione damni, quod aliter non poteſt reſarcire, hanc tenetur ducere.

Niſi ſecundā deflorarit.

30 His poſitis, difficultas eſt primò, Vtrùm ſponſus, qui cum ſecunda contraxit matrimonium, vxore mortua, teneatur priorem id exigentem ducere?

Palud. Supp. Gabrielis. c. 1. de ſponſ.

Palud. in 4. d. 28. q. 1. a. 1. concl 4. Supplementum Gabrelis in 4. d. 28. q. 2. a. 2. concl. 2. & alij negant. Primò, quia c. 1. *de ſponſa. duorum*, dicitur per tale matrimonium priora ſponſalia omnino extingui. Secundò, quia quando ſecundum vinculum eſt fortius, & eiuſdem rationis cum priore cui ſuperuenit, extinguit omnino prius ſi ei repugnet: vnde qui vouit ingredi Religionē ſtrictam, & poſtea profitetur in laxiore, omnino liberatur priore voto. *c. Qui poſt 5. de regularibus in 6.* Cótrà verò alij aſſerunt eum teneri ducere priorem.

c. Qui poſt.

31 Secunda difficultas eſt, quando aliquis poſt prima ſponſalia, alia contrahit cum ſecunda priorum omnino ignara (nam ſi fuerit illorum conſcia, certum eſt nullum ius acquirere.) & ſub ſpe matrimonij ab ea obtinet copulam, cum periculo grauis infamiæ, niſi eam ducat: vtrùm hanc, an verò priorem teneatur ducere, poſito quòd vtraque ei cupiat nubere? *Sotus in 4. d. 27. q. 2. a. 4. dub. 3.* & quidam alij tenent debere ducere priorem. quia ſecunda ſponſalia non poſſunt prioribus derogare. Addunt tamen talem teneri ducere ſecundam ſi prior id permittat. Quia etſi hæc nullum habeat ius ratione ſponſalium, quæ fuerunt omnino irrita; habet tamen ius ratione damni illati, quod tenetur alter reparare. Et hoc omnino certum eſt.

Sotus.

32 Sponſus cum alia contrahēs non liberatur omnino priore obligatione. Vega. Adrian.

CONCLVS. III. Probabilius eſt ſponſum, qui cum alia contraxit matrimonium, hac mortua teneri priorem volentem ducere. Ita *Vega l. 6. ſumma caſu 125. Adrianus in 4. q. 2. de matrimonio ad 2. in fine*, & alij. Probatur primò. quia omnino iniquum eſt, vt aliquis per iniuriam alteri ius ſuum tollat, ſeque ab eius obligatione eximat, quando poteſt ei ſatisfacere; atqui ſi talis non teneretur priorem ducere, per iniuriam ei ius ſuum ita tolleret: ergo hoc non eſt dicendum. Secundò, quia obligatio validè contracta per impedimentum ſuperueniens non tollitur, ſed tantùm ſopitur: vt patet in eo qui poſt votum Religionis contraxit matrimonium & conſummauit, qui mortua vxore tenetur Religionem ingredi: atqui illud matrimonium perfidè contractum, non aliter liberat contrahentem ab impletione priorum ſponſalium, quàm reddendo hanc impoſſibilem: ergo mox vt erit ei poſſibilis tenebitur ea implere. Reſpondent aliqui, illa tantùm eſſe vera, quando ſecundum vinculum eſt diuerſæ rationis à primo: ſecùs verò eſſe, quando ſunt eiuſdem rationis, vt quando vtraque obligatio eſt iuſtitiæ aut religionis. Sed nulla omnino apparet ratio, qua hæc diſtinctio nitatur. Et ex ea ſequeretur, ſi Ioannes vendidiſſet mihi equum, & poſtea eundem venderet & ſimul traderet Paulo, & Paulus eundē ſtatim ei redderet, quòd ipſe non teneretur priorē venditionem implere mihi equū tradendo. quod credo nulla vnquam tribunalia admiſſura: eſſet enim contra omnem æquitatem.

Ad primam rationem allatam in contrarium n. 30. nego aſſumptum. Nihil enim ſimile illo capite dicitur; ſed ſolum talem debere manere cum ſecunda. & apertè ſatis innuitur, ideò præcisè eum non debere contrahere cum prima, quia iam hoc ei eſt impoſſibile. 33

Ad ſecundam nego etiam aſſumptum. Gratis enim id dicitur, vt oſtendi. Quod autem pro probatione adfertur, de eo qui poſt votū ſtrictioris Religionis in laxiore profitetur, qui in ea poteſt manere, nihil facit ad rem. Primò, quia hoc non prouenit ex lege naturæ, ſed ex particulari iuris conſtitutione, quæ non debet trahi ad ſimile, præſertim quando agitur de præiudicio alieni iuris. Secundò, quia eſt valdè diuerſa ratio in illo caſu, & in noſtro. Nam ibi res per profeſſionem traditur Deo, cui fuerat promiſſa, licet modo imperfectiore. Contra omnino fit in noſtro caſu, in quo prior ſponſa ſuo iure planè priuatur. Item votum eſt promiſſio omnino liberalis, quam conuenit cum minore rigore exigi. Tertiò, quia ad pacem tum monaſteriorum, tum etiam profitentium ſpectat, vt profeſſio ita facta habeatur rata, vt inter monaſteria pax ſeruetur: ideoque hoc particulari lege ſtatutum eſt. Secùs autem omnia ſe habent in noſtro caſu. Adde demum, ſi quid hoc ius probaret, ſolùm probaret ita contrahentem non teneri ducere priorem ſponſam, quamdiu matrimonium cum ſecunda durat: ſicut alter tantùm liberatur ab implendo priore voto, quia alia profeſſio perpetuò durat. Illud autem nos libenter concedimus.

CONCLVS. IV. Etſi ſententia allata num. 31. ſit ſatis probabilis, probabilius tamen credo, talem teneri ducere ſecundam cum qua habuit copulam. Ita *Maior in 4. d. 27. q. 5.* Probatur primò. Quia ſicut ſe habent ſponſalia ad matrimonium, ita ſe habet votum Religionis ad profeſſionem: atqui qui poſt tale votum ab aliqua honeſta ſub ſpe matrimonij obtinuit copulam, tenetur 34

Duarum ſpōſus ducet ſecundam ſi ab hac copulam obtinuit ſub ſpe matrimonij. Maior.

netur eam ducere, vt oſtendi n. 20. & 24. ergo idem dicendum eſt in noſtro caſu. Reſpondent aliqui, eſſe diuerſam rationem, quia vinculum iuſtitiæ quo ſponſalia obligant, eſt fortius vinculo voti. Sed hoc non eſſe verum oſtendi ſuprà num. 20.

Probatur ſecundò, quia æquitas naturalis non patitur, vt cum tanto alieno damno impleam contractum, ex cuius diſſolutione pars nullum aliud damnum patitur, quàm quòd non acquirat rem in cōtractu promiſſam. Et confirm. Quia multi ex iis, qui ſunt contrariæ ſententiæ, docent in hoc caſu iudicem interpellatum ob dictam cauſam, debere decernere vt ſecunda ducatur. quod ſine dubio fieri non poſſet, ſi ſponſus teneretur priorem ducere, quia iudex non poteſt hác ſuo iure priuare. Tertiò, quia etſi ſecunda ſponſa per ipſa ſponſalia præciſe nullum ius ad matrimonium acquiſierit; id tamen acquiſiuit ratione damni iniurioſè illati, quod aliter reſtaurari non poteſt (vt alij etiam fatētur:) atqui hoc ius eſt fortius illo, quod prior ſponſa per ſola ſponſalia acquiſiuit. ergo prioris ius potiùs impeditur per ius ſecundæ quàm contra: quia ius fortius ſuperueniēs impedit minùs forte præcedens: vt cum communi ſententia docet *Silueſt. v. Sponſalia. n. 7.* Et per ſe ſatis patet, id quod fortius eſt, vincere id quod eſt minùs forte. Syluester.

Quidam tamen aliquas inſtantias obiiciunt. Primò, ſi ſponſus vnius cum ſecunda contrahat ſponſalia iuramento firmata. Secūdò, ſi quis cum vna contrahat, & ante conſummationem contrahat cum ſecunda & conſummet: in vtroque caſu prius vinculum vincet ſecundum, cùm tamen hoc ſit fortius. Reſpondeo, Illa nihil facere ad rem: quia dictum axioma nō loquitur de vinculo apparente, ſed de vero. In vtroq; autem caſu ſecundum vinculum ſolùm eſt apparens. Cùm enim dicti contractus, cadant in materiam incapacem, abſolutè nulli ſunt. Vnde etſi priores cōtractus morte ſponſæ deſinerent omnino obligare, ſecundi tamen ea viuente initi, etiam poſt eius mortem nullo modo obligarent. Secùs eſt in noſtro caſu, in quo, vt omnes fatentur, talis verè obligatur ducere ita deceptā: & conſequenter oritur verum vinculum, quod alij dicunt per prius vinculum impediri: nos verò contrà aſſerimus prius per hoc impediri.

Confirm. 1. Quia ſi Ioanni vendidiſſem vnum equum, & deinde eundem venderem Petro, & acceptum pretium ante traditionem conſumerem, nec aliud haberem, aut habere poſſem quod ei poſſem reſtituere: quis non dicat me potiùs debere eum tradere Petro quàm Ioanni? aut quæ æquitas pateretur contrarium fieri? Smile autem eſt in noſtro caſu. Confirm. 2. Quia, vt patet ex *l. Quoties 15. C. de rei vindicatione.* res vni vendita, & deinde alteri vendita & tradita, huic debetur. atqui in ſecundis ſponſalibus ſecuta eſt ſaltem ex parte traditio: nam etſi ſponſi non tradiderint ſibi mutuo dominium corporum, tradiderunt tamen vſum. Ergo hæc etſi per ſe præciſè ſint inualida, ratione tamen huius traditionis debent præualere. L. Quoties.

35 Diſputant hîc præterea Doctores, Vtrùm in loco vbi Concilium Trident. non eſt receptum, ſecunda ſponſalia ratione copulæ transeant in matrimonium præſumptum iuxta *c. Is qui 30. de ſponſalibus.* Qua in re certum eſt eſſe matrimonium, quando ſponſi verè intendunt hoc modo contrahere. Sed difficultas eſt, quando hoc non intendūt. *Nauar. c. 22. n. 26. caſu 3. P. Henriquez l. 11. c. 13. n. 3. P. Sanchez l. 1. diſp. 49. n. 1.* affirmant tranſire. Quia Eccleſia magis præſumit eos voluiſſe cum iniuria alterius ſponſæ, quam ipſi videntur parum curare, coniugali affectu ſe cognoſcere, quàm fornicari. quod eſt valdè probabile. quia Eccleſia hac in re nō tam videtur conſiderare an præcedentia ſponſalia fuerint valida, quā an ſponſi omnino decreuerint inter ſe cōtrahere, idque ſibi promiſerint: quia tunc omnino eos præſumit animo coniugali eam copulam habere. Secūda ſponſalia olim per copulam trāſibant in matrimonium. c. Is qui. Nauar. Henriquez. Sanchez.

DVBIVM V.

Vtrùm ſponſalia dirimantur per ſubſequens impedimentum?

NOta, nos hîc non agere de impedimento, quod oritur ex ſponſalibus, aut matrimonio cum alia contracto; quia de hoc iam ſatis egimus: ſed agimus de aliis.

CONCLVS. I. Si impedimentum ſit tantùm impediens, niſi ſit votum Religionis, vel fortè caſtitatis, de quo egi dub. 3. non dirimit ſponſalia: tum quia eiuſmodi impedimenta non impediunt matrimonia niſi re integra: tum etiam quia non vidētur iam ampliùs obligare. Ita *Sanchez l. 1. diſp. 56. num. 3.* vnde iam ne quidem diſſoluunt ſponſalia ſubſequentia. 36 Impedimenta ſolùm impedientia, non dirimunt communiter ſponſalia. Sanchez.

CONCLVS. II. Impedimentum dirimens omnino irritat ſponſalia ſubſequentia iuxta dicta diſp. 12. dub. 6. concluſ. 8. præcedentia verò omnino ſoluit ex parte eius ſine cuius culpa interuenit. quia reddit matrimonium omnino impoſſibile ſine diſpenſatione, quam ipſe non tenetur admittere, etiamſi offeratur. Secùs eſt de eo cuius culpa impedimentum eſt ortum: quia ex ſuo ſcelere non debet commodum reportare. Vtrùm autem teneatur procurare diſpenſationem parte id exigente, non ita conſtat: probabilius eſt teneri, ſi ſine notabili incommodo eam obtinere poſſit: aliàs non. quia non videtur ſe obligaſſe ad procurandum matrimonium per media multùm extraordinaria & difficilia: vt in ſimili dixi n. 27. de eo qui poſt votum caſtitatis contrahit ſponſalia, quem oſtendi non teneri ingredi Religionem, vt poſſit votum ſeruare. quia hoc eſt medium nimis difficile, ad quod non cenſetur ſe voluiſſe obligare. Quare idem dicendum in noſtro caſu de eo qui cum ſua ſpōſa contraxit impedimentum dirimens etiam ſua culpa. Nec enim hic magis obligatur eam ducere, quàm prior obligatur ſeruare caſtitatem: niſi forte ab illa ſpe matrimonij obtinuiſſet copulam & timeretur grauis infamia, niſi nuptiæ ſequerentur. Ita *Sanchez ſuprà num. 4.* 37 Cuius culpa impedimentū accidit tenetur procurare diſpenſationē ſi commodè poſſit. Sanchez.

DVBIVM VI.

Vtrùm quando vnus ex ſponſis eſt in mora in complendis ſponſalibus, alter poſſit licitè ab iis reſilire?

38 HAc in re certum eſt eum qui eſt in mora, ſiue per quem ſtat ne ſponſalia ſuo tempore compleantur, non liberari ſua obligatione. quia alias ſua culpa acquireret commodum. Sed difficultas eſt, an pars liberetur?

Nota primò, Hanc moram dupliciter poſſe contingere. Primò, ratione abſentiæ vnius, qui ad remotum locum ſe contulit. Secundò, ob alias cauſas inter præſentes. Item poteſt hæc mora contingere ſine vllius culpa (vt ſi vnus ex neceſſitate, aut rationabili cauſa diutiùs contractum differat) aut etiam ex culpa vnius vel vtriuſque.

39 Nota ſecundò, Sponſalia dupliciter poſſe contrahi. Primò, non adiecto certo die quo implenda ſint. Secundò, adiecto certo die, quod rurſum dupliciter fieri poteſt. Primò, ea intentione, vt niſi matrimonium dicto die contrahatur, is per quem non ſtetit, maneat liber ab omni obligatione. Secundò, non vt tunc finiatur obligatio, ſed vt is per quem ſtát, quo minùs tunc matrimonium contrahatur, cenſeatur eſſe in mora, & poſſit cogi ad contrahendum.

40 Nota tertiò, ſæpe fieri vt ſponſalia contrahantur certo die implenda, & tamen non exprimatur vtro ex dictis modis ſit adiecta: & tunc difficultas eſt quomodo id poſſit colligi?

Qua de re quidam tradentes regulas, ex quibus id poſſit cognoſci, docent primò. Quando vna pars ſolùm obligatur ad cõtractum aliquem intra certum tempus ineundum, tunc diem cenſeri adiectum ſecundo modo, v. c. Petrus obligari ſe vt mihi domum vendat intra menſem, ſi non perficiatur illo menſe contractus, etſi per Petrum non ſtet, non liberatur obligatione mihi eam vendendi. & ſic intelligunt *l. Celſus* 23. §. *Idem au* ꝟ. *de receptis arbitris*. Vbi dicitur eum, qui iuſſus eſt dare pecuniam intra calendas, non liberari obligatione, etſi per creditorem ſteterit, quo minùs intra calendas dare potuerit. Sed hoc nec generatim eſt verum, nec illa lege probatur. quia ipſa non agit de obligatione celebrándi aliquem contractum, ſed dandi aliquam pecuniam. Qua in re certum eſt debitorem non ſolui obligatione, etſi per creditorem impeditum ſteterit, quo minùs ſtatuto die ſoluerit. Et in hoc ſolo caſu dicta regula vera eſt: non autem in contractibus celebrandis. Nam ſi tibi promiſiſſem vendere meam domum intra menſem, & per te ſtaret quo minùs ſtato tempore fieret; cõtra omnem æquitatem eſſet, te velle me vlteriùs obligare, vt expectarem dum tibi placeret eam emere, atque ita commoditatem eam vendendi negligerem, cum periculo ne poſſim eam poſtea commode vendere. Ex quo patet *dictam l. Celſus*, planè eſſe impertinentem, vt ex ea poſſimus quidquam circa præſentem quæſtionem in materia contractuum probare.

l. Celſus.

l. Celſus.

Docent ſecundò, quando vtrimque contrahitur obligatio certo tempore ineundi contractum, ſi eodem tempore & mutuo conſenſu cõtractum ineundũ promittant, & diem adiiciant, v. c. dicendo, *Promitto quod intra menſem tecum contraham*: diem adiici priore modo ex dictis n. 39. Quando verò priùs promittitur contractus, & deinde dies adiicitur, tunc ſecundo modo adiici. Ratio eſt, quia in priore caſu per modum vnius promittitur cõtractus ineundus certo die: atque ita vnica conſurgit obligatio, quæ ſimul definit in eo per quem non ſtetit quo minùs ſtato die contrahatur. In ſecundo verò ſicut eſt duplex promiſſio, ita etiam eſt duplex obligatio, vna contrahendi, altera tali die cõtrahendi, quarum vna poteſt ſine altera deſinere.

Quæ doctrina optima eſt, quando aliunde non poteſt certiùs conſtare de intentione contrahentium. Hanc tamen, quando non eſt clarè expreſſa in contractu, maxime puto coniiciendam ex cauſa ob quam illi diem contractui implendo adiiciunt: quæ ferè duplex eſſe ſolet. Primò enim adiicitur, quia vel vtraque, vel ſaltem illa pars, quæ cupit diem adiici, apprehendit ſibi omnino expedire, breui ſiue cum hac perſona, ſiue cum alia contrahere: aut quia difficile eſt ei diutiùs à nuptiis abſtinere: aut quia iam multa commoda offeruntur matrimonia, quæ poſtea fruſtra deſiderabuntur. Et tunc cenſetur dies adiectus, vt finiatur obligatio ex parte illius, per quem non ſtetit, quo minùs tunc contractus fuerit impletus: ſiue dies ab initio, ſiue poſtea adiiciatur. Quia alias fruſtra dies adiiceretur, cùm ea ratione non poſſent vitari dicta incommoda: quod tamen vnicè per illius adiectionem intenditur. Et ſicut contrahentes ab initio poſſunt ex mutuo conſenſu apponere contratui certam conditionem, ita etiam poſtea. 42

Qua ratione dies adiicitur contractui præcipuè colligitur ex fine contrahentiũ.

Secundò adiicitur, non quia partibus per ſe incommodum eſt diutiùs nuptiis abſtinere, ſed quia has nuptias apprehendunt ſibi commodas, ideoque cupiant eas citò perfici, ne quacumque ratione poſtea impediantur, & tunc adiiciunt diem ſiue ab initio, ſiue poſtea; non vt eo decurſo liberentur obligatione (quia cupiunt hanc omnino vtrimque perſeuerare donec promiſſa impleantur) ſed vt pars poſſit cogi, vt citò contractum impleat.

CONCLVS. I. Quando ſponſalia abſolutè contracta ſunt, etſi pars ſit in mora, altera non ſoluitur obligatione, niſi mora ſit tanta, vt illa prudenti iudicio cenſeatur renuntiaſſe ſponſalibus: aut mortaliter cõtra datam fidem peccaſſe. Tunc enim frangenti fidem, alter non tenetur eam ſeruare: vt dixi dub. 1. concl. 4. Ad hoc tamen communiter neceſſarium eſt, vt is qui eſt in mora moneatur, idque ſub interminatione reſiliẽdi, intra certum tempus, ſtet promiſſis. quia aliter nõ ſatis patet eũ culpabiliter eſſe in mora. quia poteſt habere iuſtũ impedimentũ: aut fortè cogitare partẽ in moram conſentire, cui nõ contradicit. Imò quando res non eſt omnino clara, opus eſt auctoritate iudicis; præſertim quando ſponſalia publicè contracta ſunt, aut iuramento firmata. Tunc enim non decet ea ſine publica auctoritate parte inuita diſſolui. 43.

Mora notabilis ex vna parte ſoluit ſponſalia.

Qui eſt in mora prius monendus.

Quando necesse auctoritas iudicis opus eſt.

CON-

Non ſoluuntur per moram inculpabilem, niſi ſit valde magna. Leſſ. al.

44 Concl. II. Per moram partis inculpabilem non ſoluuntur eiuſmodi ſponſalia, quia rationes dictæ ceſſant. Niſi forte eſſet tanta, vt alter nullo modo poſſet cenſeri ſe voluiſſe ad eam obligare. Nam vt cum communi ſententia benè docet *P. Leſſius de iuſtitia c. 18. num.* 71. nulla promiſſio obligat in iis caſibus, in quibus promiſſor non poteſt cenſeri ſe voluiſſe obligare. Qua in re communiter imploranda erit auctoritas iudicis, qui ſpectatis omnibus circumſtantiis & difficultatibus, quas pars in expectando patitur, debebit præſcribere tempus, quo hæc liberetur obligatione, niſi illa promiſſionem impleat. Nec enim ſponſalia, quæ nuptiarum cauſa ineuntur, debent aliquem obligare, vt magnam vitæ partem nuptiis ſine ſua culpa cogatur abſtinere. Nec etiam facile priuato alicuius iudicio relinquendum eſt, quando talis obligatio deſignat, ne ſeipſum nimium amando, alteri iniquus ſit iudex. quod maximè verum eſt, quando ſponſalia publica auctoritate ſunt contracta, aut iuramento confirmata. Tunc enim decet ea non niſi publica auctoritate parte inuita diſſolui.

45 Concl. III. Quando ſponſalibus certus dies ſecundo modo ex dictis num. 39. præſcribitur, etſi vna pars ſit in mora, non ſtatim liberat alteram obligatione: quia terminus non fuit in hunc finem præfixus, niſi mora ſit tanta, vt illa cenſeatur renuntiaſſe ſponſalibus: aut clarè mortaliter contra datam fidem peccarit. Tunc enim alteram partem poſſe reſilire à contractu,

l. Si conuenerit.

expreſsè in ſimili caſu habetur, *l. Si conuenerit 14. ff. pro ſocio*, vbi dicitur, *Nec tenebitur pro ſocio, qui ideo renuntiauit, quia conditio quædam qua ſocietas erat coita, ei non præſtatur.* Et hæc etiam confirmant primam concluſionem. Quia etiam in eo caſu ſponſalia contrahuntur tacitè ſub hac conditione: Si pars debito tempore parata ſit ea implere. In ſtatu tamen huius concluſionis cùm ſtrictior ſit obligatio ſtato tempore implendi ſponſalia, ſupradicta longè faciliùs ex mora ſequuntur, quàm in prima concluſione, niſi mora ſit inculpabilis. Tunc enim hîc eadem eſt ratio, quæ in caſu ſecundæ concluſionis.

46 Concl. IV. Quando terminus primo modo ex dictis num. 30. præfigitur, eo elapſo, is per quem non ſtetit quo minùs iniretur matrimonium, obligatione liberatur. Quia in eo caſu in hunc finem eſt terminus adiectus, & contractus cum tali conditione eſt initus. Omnis autem conſenſus conditionalis deficiente conditione eſt nullus, ac omnino deſinit obligare. Is tamen per quem ſteterit quo minùs ſunt impleta, non liberabitur obligatione, etiamſi mora illi fuerit inculpabilis. quia eius defectus non debet alterum ſuo iure ſpoliare, niſi fortè hoc expreſsè fuiſſet contractui appoſitum. Concluſio pa-

l. Si conuen. c. Sicut.

tet ex *l. Si conuenerit, citata, & cap. Sicut 22. de ſponſalibus.* Vbi ſponſus poſt iurata vni ſponſalia ducens aliam liberatur à culpa, ſi ſuo iuramento certum terminum, intra quem primam ſponſam duceret, præfixerit: nec per eum ſteterit, quin ad ſtatum terminum matrimonium cū ea contraxiſſet. Vnde colligitur culpabilem futurum fuiſſe, ſi per eum ſtetiſſet.

Palud.

Hanc concluſionem *Paludan. in 4. d. 27. q. 1. a. 3. caſu 4.* limitat, niſi mora in parte ſit inculpabilis. Quia tunc non poteſt dici per eam ſtare, quo minùs contractus impleatur: atque ita conditio debet reputari impleta, vt patet ex *regula iuris 41. in 6.* 47

Regula iuris.

Mora partis inculpabilis dat ſæpe ius reſiliendi. c. Quia. Nauar.

Secundò, quia legitimè impedito tempus non currit, vt dicitur *cap. Quia diuerſitatem 3. de conceſſ. præbend.* Sed cum *Nauarr. cap. 22. num. 27. caſu 11.* probabilius credo etiam hoc caſu alterum liberari. Primò, quia *cap. Sicut, citatum*, id abſolutè dicit, tantumque petit, vt per eum qui liberatur obligatione non ſteterit, quo minùs impleret ſponſalia. Cui etiam omnino conſentit *lex, Si conuenerit, citata.* Et etiam in hoc valet ratio pro concluſione allata, præſertim ſpectato fine ob quem dies tali modo ſolet contractui adiici, iuxta dicta num. 42.

l. Si conuen.

Adde, verè poſſe dici per me ſtare, quo minus ſponſalia impleantur, etſi ſine mea culpa id fiat, vt patet ſi ingrediar Religionem. Confirmatur. Quia ſi requireretur vt pars eſſet culpabiliter in mora, hic caſus non differret à caſu tertiæ concluſionis. Quia etiam in eo innocens liberatur obligatione, etſi pars culpabiliter ſit in mora: niſi forte dicamus ibi requiri longam moram, quæ ſit iniuria mortalis, hic verò ſufficere breuem, quæ ſit tantùm venialis. ſed hoc gratis dicitur; nec enim ſi talis vi contractus præcisè lapſo termino non cadat ſuo iure, non debet eo priuari ob culpam venialem, vt oſtendi diſput. 22. dubio 1. concluſ. 3. Fateor tamen hoc caſu æquitatem & humanitatem requirere, vt pars mitiùs agat: quia durum eſt ſummo hic rigore agere.

Ad primum argumentum contrarium negandum eſt aſſumptum, vt patet ex dictis. quod maximè verum eſt in contractibus, in quibus, vt oſtendi num. 42. eiuſmodi conditiones adiiciuntur ad euitanda aliqua incommoda, quæ æqualiter incurruntur, ſine culpa partis, ſiue ſine ea conditio defecerit. Secùs fortè eſt in teſtamentis & legatis, in quibus ius benignè interpretans voluntatem defuncti, cenſet hunc nolle priuare hæreditate aut legato eum, ſine cuius culpa conditio requiſita non ponitur. Et de eo videtur loqui *regula 41. iuris in 6.* Sed hæc non debet trahi ad pacta, quæ inter viuos irreuocabiliter fiunt: vt benè notat P. *Sanchius lib. 1. diſp. 33. numero 21.* 48

Regula iuris. Sanchez.

Ad ſecundum Reſpondeo, hoc cap. nihil facere ad rem præſentem: quia agit de vno qui ſua culpa fuit impeditus, & ſtatuit peculiare ius circa collationem præbendarum, quod aliò trahi non debet.

Hinc patet, quòd ſi in hoc caſu ſine iuſto impedimento vterque ſit in mora, quo minùs ſtato tempore compleantur ſponſalia, vtrumque liberari obligatione. quia videntur ſponſalibus renuntiaſſe, niſi de contrario ex circumſtantiis conſtaret. Tunc enim vterque videretur parti remiſiſſe terminum, non autem obligationem. Ita *Sanchez ſupra num. 6.* Quòd ſi vterque haberet iuſtum impedimentum, ſaltem æquitas requireret, vt neuter ſine alterius conſenſu reſiliret. 49

Sanchez.

Con-

50 C o n c l v s. V. Quando vna pars ſe transfert in remotas regiones, liberum eſt alteri parti inire aliud matrimonium. Habetur expreſſe *cap. De illis 5. de ſponſalibus.* Ratio eſt primò, quia talis cenſetur renuntiare ſponſalibus. Secundò, quia cùm ſit probabile eum diu abfuturum, non poteſt partem obligare, vt tam diu nuptiis abſtineat. Hoc enim videtur nimis graue: nec contrahentes ſponſalia cenſentur ſe ad hoc voluiſſe obligare, niſi id expreſſerint.

c. De illis.

51 Meritò tamen *Sanchez diſ. 54. num.* 10. *&* 12. requirit hîc primò, vt profectio fiat in terras remotas. Secundò, vt non ſit ſpes celeris reditus, quia aliàs nec proficiſcens propriè poſſet dici ſe tranſtuliſſe in alias partes, vt requirit *cap. De illis.* Nam ille propriè dicitur ſe in alias terras transferre, qui ſe eò confert animo diuiùs ibi commorandi. Nec etiam videretur renuntiare ſponſalibus, vt per ſe patet: nec pars haberet cauſas recedendi. Quòd ſi moraretur in terris propinquis, monendus primùm eſſet vt ſtaret promiſſis, & tunc ſeruanda eſſent dicta concluſ. 1. & 2. Quod ſi ſponſus ex conſenſu ſponſæ abſit, ſeruandum ſtatutum tempus iuxta concluſ. 3. & 4. Nota, hanc concluſionem habere locum etſi ſponſalia ſint iurata. & quamuis pars dederit culpabiliter cauſam diſceſſus alterius, vt habet expreſsè *cap. De illis, cit. num*, & probant rationes allatæ.

Sanchez.

c. De illis. Quis dicatur ſe in alias partes transferre.

c. De illis.

52 C o n c l v s. V I. Etſi vir contractis ſponſalibus poſſit ad remotas partes domicilium tráſferre, quia poſſet id etiam facere contracto matrimonio; tamen ſponſa de futuro non tenetur eum ſequi. Idemque eſt ſi intelligat eum velle eſſe vagabundum. quia hæc eſt grauis rerum mutatio, ad quam ſponſa ſe non cenſetur obligaſſe. Quare hoc ipſo quo ille ſe transfert ad illas partes, & hæc renuit ſequi, videntur renuntiare ſponſalibus.

Spõſus poteſt ſe aliò transferre non tamen ſponſa.

53 Secùs tamen eſſet ſi ſponſus ſe obligaſſet ad figendum certo loco domicilium. Tunc enim ſine conſenſu ſponſæ, non poſſet ſe aliò transferre: aut ſi ſponſa ſe ſaltem tacite obligaſſet ad ſequendum ſponſum: vt ſi dum contraheret ſciuerit illum omnino ſtatuiſſe ad illas partes ſe transferre: aut eſſe, & velle permanere vagabundum. Tunc enim teneretur eum ſequi, quia validè vterque ad huiuſmodi conditiones ſe potuit obligare. Quare ad eas tenebitur, niſi contrà faciendi cauſa iuſta de nouo acceſſerit. Vide *P. Sanchium diſput.* 40. *&* 54 *numero* 14.

Sanchez.

Nota tamen aliam videri rationem ſponſæ. Nam cùm mulier debeat ſubeſſe viro, non eſt eius conſtituere ſibi domicilium, ſed viri. Vnde poſt matrimonium contractum, vir poteſt liberè domicilium mutare, & hæc tenetur eum ſequi, niſi de contrario inter eos conuenerit: mulier tamen inuito viro non poteſt domicilium mutare, niſi neceſſitas cogat.

D V B I V M VII.

Vtrùm fornicatio ſponſi, vel ſponſæ det alteri ius ſoluendi ſponſalia?

54 C o n c l v s. I. Fornicatio tam ſpõſi, quàm ſponſæ ſuperueniens ſponſalibus, dat innocenti parti ius ea diſſoluendi. patet ex *c. Quemadmodum 25. de iureiurando.* Et quamuis hoc caput ſolùm loquatur de fornicatione ſponſæ, idem tamen eſt de fornicatione ſpõſi. quia ratio quam adfert, in vtroque valet: quòd ſcilicet ob fornicationem etiam coniuges poſſint thoro ſeparari. Adde, quòd fidem frangenti fides non ſit ſeruanda. Maritus enim fornicando vere facit contra fidem datam, vt oſtendi diſp. 22. n. 6.

c. Quemad.

55 C o n c l v s. II. Idem dicendum eſt ſi ſponſa vi comprimatur. Ita *Silueſt. v. Sponſalia n.* 10. *caſu* 7. *Angelus n.* 29. *Nauar. c.* 22. *n.* 27. *Sotus in* 4. *d.* 27. *q.* 2. *a.* 5. *caſu* 7. *P. Henriquez l.* 11. *c.* 14. *n.* 6. & alij plurimi. Patet ex *cap. Raptor,* 27. *q.* 2. vbi permittitur arbitrio ſponſi, vt ſine ſua culpa raptam ducat, aut dimittat. Quia & hoc caſu ſponſa fit notabiliter vilior, & eam ducenti aliqua infamia oboritur, & exponitur periculo ne alienam prolem alat pro ſua.

Silueſter. Angelus. Nauar. Sotus. Henriquez. c. Raptor.

56 Idem etiam dicendum, ſi ſponſa permittat ſe turpiter tangi. quia notabiliter per hoc fit vilior, & habetur omnino impudica, nec ſine nota vir eam poteſt ducere. Ait tamen *Sanchius l.* 1. *diſp.* 55. *n.* 5. eiuſmodi tactus ſponſi cum alia, non eſſe ſufficientem cauſam, vt ſponſa ſoluat ſponſalia. quia per hos vir nõ redditur ita infamis, vt nota inuratur ſponſæ ei nubenti. quod probabile eſt, niſi forte eſſent frequentes, ita vt indicarẽt propenſum valdè ſponſi in alteram animum, vt meritò poſſit timeri ne ipſe minùs ſit ſponſam amaturus: aut fidem ei non ſeruaturus.

Sanchez.

An tactus turpes ſponſi cũ alia ſoluant ſponſalia?

57 C o n c l v s. III. Idem dicendum eſt quando ſponſa fuit corrupta ante ſponſalia, ſi ſponſus eam omnino credidit virginem. Ita *Silueſt. v. Sponſalia n.* 10. *caſu* 7. *Sotus in* 4. *d.* 27. *q.* 2. *a* 5. *caſu* 7. *P. Henq. lib.* 11. *c.* 14. *n.* 6. & cum aliis *P. Sanchius lib.* 1. *diſp.* 63. *n.* 2. Prob. Quia ſponſa multo vilior eſt & cenſetur viro infame talem duxiſſe. Vnde vix vllus honeſtus ſciens vellet talem ducere, niſi aliunde illa vilitas compenſaretur. quare ſponſus grauiter decipitur, & tantùm per errorem conſentit: contractus autem cui error cauſam dedit, poteſt à decepto irritari. Vide *P. Leſſium de iuſtitia c.* 17. *dub.* 5.

Silueſter. Sotus. Henriquez. Sanchez.

Leſſius.

58 Addunt aliqui, idem eſſe dicendum, quando ſponſus credebat ſponſam eſſe virginem, ſi ipſa erat vidua. quia hæc vilior eſt virgine, & vir talẽ ducẽdo fit bigamus. quod videtur graue incommodum. Sed hoc mihi videtur difficile. Primò, quia hæc incõmoda non videntur tanti æſtimanda. Nam in contrahente vix poteſt eſſe ſerius animus aliquando ſuſcipiendi ſtatũ Eccleſiaſticum: imò in plurimis ne quidem eſt aptitudo ad talem ſtatum ob defectum doctrinæ, aut quia iã antè irregulares erant. Deinde quia ſponſus ſibi debet imputare quòd viduã pro virgine duxerit, nec de ſtatu ſponſæ priùs inquiſierit, cùm id facilè potuiſſet

Meritò ſoluis ſponſalia cum vidua quam credebas virginem.

lè potuiſſet facere. Aliud eſt de fornicatione quæ occulta eſt, nec tam facilè poteſt ſciri. quare ſponſo nõ eſt imputanda eius ignorantia. Probabilis tamen eſſet illa ſententia, ſi aut ſpõſus actu geſtaret habitum clericalem; aut vt clericus alicui Eccleſiæ deſeruiret, atque ita cum notabili ſuo emolumento clericali priuilegio gauderet, quo per tale matrimonium eſſet priuandus: aut ſi illa ſe tanquam virginem ſponſo venditaſſet; quia tunc dolo videretur eum induxiſſe.

Sanchez.

Docet prætetea *P. Sanchius l. 1. diſp. 63.* ſponſum poſſe reſilire, quando ſciebat quidẽ ſpõſam eſſe viduã, ignorabat tamen eius fornicationem, quia ratione illius reddita eſt ipſa vilis & impudica, qualẽ duxiſſe alteri eſt dedecori. quod probabile eſt, præſertim quãdo ſæpiùs eſſet fornicata.

59 *c. Quemad.*

Quando præcedens fornicatio poſſit obiici.

Nec dictis obſtat, quod *c. Quemadmodum, de iureiurando*, dicitur ſponſum non poſſe obiicere ſponſæ fornicationem præcedentem. quia hoc intelligendum eſt de fornicatione quam ſponſus nouerat: vt cum gloſſa docent ferè communiter DD. quo caſu non poteſt eam reiicere etſi fuiſſet ſæpiùs fornicata, cùm crederet tantùm ſemel atque iterum cum altero fornicatam. quia hoc parum variat dignitatem ſponſæ, niſi fortè fuiſſet ferè publica meretrix, credente ſponſo eam tantùm aliquoties occultè fornicatam fuiſſe. Illud enim multo viliorem illam reddit.

60 *Sanchez.*

Nota cum *Sanchio diſp. 65. n. 2.* hæc intelligenda eſſe, quando ſponſus cognito eo vitio noluiſſet contrahere ſponſalia, Secùs ſi erat actu ita affectus, vt nihilominus cõtraxiſſet. quia tunc error non dedit cauſam contractui, & conſequenter nõ potuit eum reddere irritabilem: neque in contractu potuit ſubintelligi conditio, *Si ſis honeſta:* cùm neque verbis, neque in tacita voluntate contrahentis fuerit contenta, niſi fortè ſpõſa, vt alterum alliceret, dixiſſet ſe eſſe virginem; tunc enim ſub ea conditione poſſit videri contractus initus. quia cùm illa virginem promiſerit, hic non poteſt videri niſi virginẽ acceptaſſe.

61 Conclvs. IV. Hæc ſunt vera, etſi ſponſalia iurata ſint. quia in iuramento ſubintelliguntur eædem conditiones, quæ in contractu ... appponuntur vt patet ex *c. Quemadmodum, citato concl. 1. & l. finali C. de non numerata pecunia.*

c. Quemad. l. fin. C. de non.

62 *Præcedẽs ſpõſi fornicatio non dat ſponſæ ius reſiliendi. Molina.*

Conclvs. V. Fornicatio ſponſi præcedens ſponſalia, & poſtea ſponſæ cognita, non dat ei ius reſiliendi. Quia, vt benè docet *P. Molina. 2. de iuſtitia tract. 2. diſp. 272. §. Deinde ſi mulieri.* ſola illa fornicatio dat poteſtatem reſiliendi, quæ fornicantem in ordine ad contractum matrimonij reddit notabiliter viliorem, ita vt alteri ſit quaſi dedecori cum tali contrahere. Atqui fornicatio ſponſi non reddit eum notabiliter viliorem: nec eſt nota ſponſæ tali nupſiſſe. Excipe tamen, niſi valdè frequenter fuiſſet lapſus, præſertim cum diuerſis & infamibus mulieribus. quia hoc redderet eum infamem, & poſſent ſimilia poſt coniugium etiam timeri. Item niſi ex fornicatione haberet aliquot proles, quia hæ reddunt notabiliter ſtatum matrimonij difficiliorem, partim ratione onerum: quia incũbit patri eas alere; partim quia ſunt ſæpe cauſa diſcordiarũ. Vnde crediderim idem dicendum etſi proles eſſent legitimæ, modò pars ignorarit eas eſſe: quia difficultates ex his ſequuntur: & plurimæ, niſi eſſent inferioris conditionis, nollent tali nubere.

Excipe aliquot caſus.

Conclvs. VI. Si vterque fuerit fornicatus poſt ſponſalia, poteſt ſpõſus reſilire, ſpõſa autem non poteſt: Ita cum cõmuniore ſententia *P. Henriquez l. 11. c. 14. n. 6.* Ratio eſt, quia ex parte ſpõſi in hoc caſu datur compenſatio delicti, non autem reſpectu ſponſæ. quia delicta ſunt valde imparia: longeque ignominioſius eſt ſponſo talem ducere, quàm ſponſæ tali nubere: & ex fornicatione ſponſæ longè grauius damnum ſpõſo imminet propter incertitudinem ſecuturæ prolis. Nec refert quòd vir adulter non poſſit vxorem adulteram repudiare. quia longè difficilior eſt ſeparatio tori quàm ſponſaliũ. 63

Vtroque fornicante ſolus ſponſus licitè reſilit. Henriquez.

DVBIVM VIII.

Quænam alia cauſa det parti ius ſoluendi ſponſalia?

Hanc rem fusè tractant *Silueſt. v. Sponſalia n. 7. & 10. Armilla n. 13. Angelus n. 22. Petrus Soto lect. 18. de matrim. Maior in 4. d. 27. q. 3. D. Antoninus 3 p. tit. 1. c. 18. §. 1. P. Henriquez l. 11. c. 14. P. Sanchius l. 1. diſp. 57. & nouem ſequent.* qui communiter admittunt hanc regulam. Tunc vnam partem poſſe reſilire à ſponſalibus, quoties aliquid accidit, quod ei contractum matrimonij reddit notabiliter difficiliorem: aiuntque omnem illam mutationem eſſe talem, quàm ſi præuidiſſent futuram, nullo modo voluiſſent contrahere ſponſalia. quæ veriſſima ſunt ſi benè intelligãtur. Secunda pars tamẽ prout iacet accepta, patitur aliquã difficultatem. quia plurimi contrahunt ſpõſalia, qui ob leuiſſimas cauſas deſiſtent ea contrahere, ſi eas præcognouiſſent; vt ſi aduertant ſponſam eſſe minùs gratioſam, aut parentes minùs liberales, quàm priùs conceperant. quæ nullo modo ſufficiunt ad ſoluenda ſponſalia, nec credo eam eſſe mentem iſtorum auctorum. 64

Silueſter. Armilla. Angel. Pet. Soto. Maior. D. Anton. Henriquez. Sanchez.

Quare hæc regula ſecundùm eorum mentem meliùs hoc modo aſſignabitur, ſcilicet talem cẽſeri omnem eam mutationem, quæ talem difficultatem induceret, quæ præcognita meritò communiter talis conditionis homines etiam verè cordatos à contrahendo omnino auerteret. Cùm enim quiſque contrahens ſponſalia cenſeatur ſecundùm communem aliorum intentionẽ contrahere, niſi de contrario conſtet, cenſetur tacitè excipere illum caſum, quem cõmuniter omnes, qui eius ſunt conditionis, præuiſum omnino exciperent. Et ſic par vtrimque eſt conditio, nec vlla pars poteſt conqueri eiuſmodi caſum excipi. Et hęc regula ſatis apertè colligitur ex *c. Quẽadmodum 25. de iureiurando.* 65

Quæ mutatio ſtatus det ſpõſis ius reſiliendi.

c. Quemad.

Ex communi autem dictorum doctorum ſententia, talis mutatio eſt primò, ſi ſponſa perdat vtrumque vel ſaltem alterũ oculum, vel aliàs notabiliter fiat turpis. Colligitur ex *c. Quemadmodum, de iureiurando.* Loquuntur autem cõmuniter Doctores in hoc caſu, de ſola deformitate accidente ſponſæ. quia in viris non ita requiritur pulchritudo. Quare valdè magna debet eſſe deformitas ſponſi, quæ de nouo accidens det ſponſæ ius reſiliendi, qualis poſſet fortè eſſe, ſi totum omnino naſum perderet; aut ſi tota facies fœdè exureretur; aut alia ratione ita fieret deformis, 66

Deformitas ſponſæ ſuperueniens, dat parti ius reſiliendi ſecus ſi viro ſuperueniat,

niſi ſit valdè exceſſiua.

vt ſpe-

vt ſpectantibus horrorem aliquem incuteret. Quæuis enim meritò cum tali horreret contrahere. aut ſi vnà cum deformitate accedat aliud malum, vt ſi perdat vnum oculum, & ſit periculum ne perdat ſecundum, aut ne ineptus reddatur ad ſuum opificium exercendum, aut officium acquirendum ad ſuſtentationem familiæ neceſſarium. Aliàs deformitas quando non eſt exceſſiua, non dat ſponſæ iuſtam cauſam reſiliendi.

67 Item morbus contagioſus.

Secundò, talis mutatio eſt, quando alteruter incurrit lepram, morbum Italicum, epilepſiam, aut ſimilem morbum incurabilem. quia nemo libenter cum talibus contraheret.

Grauis infamia, & morum peruerſitas.

Tertiò, ſi alteruter incurrat grauem infamiam, vel noſcatur de nouo grauiter eſſe deditus ebrietati, ſcortationibus, ſimilibuſque grauibus vitiis, & præſertim ſi eſſet procliuis ad hæreſim. Itẽ ſi eſſet truculentis moribus, &c. vt *Sanchez* docet *diſp.* 58. Nec obeſt quòd *c. Femens 5. qui clerici vel vouentes*, dicatur mulier recuſans ſponſum, quem audierat eſſe truculentum, fidem fregiſſe: quia ſatis patet ex textu fuiſſe leuem mulierem, quæ nimis leuiter ſimilia crediderat. Aliàs ſæuitia morum ſufficit etiam in coniugibus ad procurãdam ſeparationem tori: vt aperte inſinuatur *c. Literas 5. de reſtu. ſpoliatorum, in fine*.

Sanchez. c. Femens. c. Literas.

68 Grauis parentum contradictio.

Quartò, ſi alterius partis parentes obſtinatè contradicant matrimonio, ita vt ex eo contracto eſſet periculum ne letales inimicitiæ orirentur inter partium affines: aut inter parentes ſpõſorum, & ipſos ſponſos: aut alius malus exitus omnino timeretur. Secùs ſi tantùm timerentur leues aliquæ, aut nõ ita diuturnæ offenſiones. Ita *Panorm. in c. Requiſiuit 17. de ſponſalibus*. Ex quo etiam ſatis clarè colligitur: quia dicitur, tunc ſponſos nõ eſſe cogẽdos ad complẽda ſponſalia, quãdo mali exitus inde timentur. Et tamẽ loquitur de ſponſalibus iuratis. Itẽ *Nauar. c. 16. n. 18. in fine*.

Panorm. Nauar.

69 Iactura fortunarum.

Quintò, quando alterutra pars amiſſis ferè omnibus fortunis, ex honeſto ſtatu ad paupertatem decideret. Quia hæc res ſolet communiter in matrimonio contrahendo reſpici; & aliàs inopinatum & quidem valdè graue onus incumberet alteri parti ex propriis bonis onera matrimonij ſuſtinendi: quod vix pro dignitate ſui ſtatus poſſet facere: vel etſi quandoque poſſet, id rarum & per accidẽs eſt. Vnde cõmuniter talis euentus præuiſus omnes deterreret: niſi fortè patiens infortunium fuiſſet antè tanto ditior, quantũ iam perdidit, nec alia eſſet inter illos conditionum diſparitas. Tunc enim non videtur tale infortunium alteri vllo modo dare cauſam reſiliendi, cùm hoc non faciat inæquales nuptias. Similiter ſi ſponſo ſubitò accedat noua hæreditas, qua eius ſtatus plurimum melioratur, ita vt ſponſa ſit iam illi inæqualis, non ideo poteſt ſponſalibus renuntiare. quia per hoc non poteſt dici deceptus in ſponſæ conditione, aut per errorẽ in eam conſenſiſſe, quia non errauit circa obiectum conſenſus, ſed circa propriam conditionem, circa quam conſenſus non fertur. Eademque eſt ratio ſponſæ, ſi ipſi noua hæreditas accedat.

70 Negata dos. c. De illis.

Sextò, ſi ſponſa, eiúſve parentes recuſent dare promiſſam dotem. quia ſub eius conditione ſpõſalia cenſentur contracta. Habetur expreſsè *c. De illis 3. de conditionibus appoſitis*.

Dicta locum habent etiam in ſponſalibus iuratis nec eſt opus diſpenſatione pro iuramento.

Nota primò, eodem modo poſſe reſiliri poſita eiuſmodi cauſa à ſponſalibus ſiue ſint iurata, ſiue non, quia eædem conditiones ſub vtriſque ſubintelliguntur, iuxta dicta dub. 7. concl. 4. Quare non eſt opus petere diſpenſationem iuramenti. quia per ſe deſinit obligare. Item ſiue poſt ſponſalia inita incipiant poni eiuſmodi cauſæ, ſiue ante fuerint poſitæ & ignoratæ, iuxta dicta dub. 7. concluſ. 3.

An opus ſit auctoritate iudicis.

Nota ſecundò, quãdo cauſa diſſoluendi ſponſalia eſt moraliter certa, ad ea diſſoluenda non opus eſt auctoritate iudicis, ſicut nec ad alia promiſſa diſſoluenda, niſi forte ratione ſcandali: vt ſi ſpõſalia eſſent publica, & cauſa occulta. Tunc enim coram iudice Eccleſiaſtico deducẽda eſſet: ſicut etiam quando non eſſet ſatis clarũ cauſam eſſe ſufficientem & ſatis certã: & ob reuerentiam iuramẽti idem ſatis conuenit fieri, quando iuramento firmata ſunt. Vide *P. Sanchez l. 1. diſp. 69.*

Sanchez.

DVBIUM IX.

Vtrùm ſponſalia, quibus contrahendis dolus cauſam dedit, ſint omnino irrita, ita vt nullam vtraque parte pariant obligationem, neque etiam impedimentum publicæ honeſtatis?

HÆc quæſtio præcipuè locum habet, quando alter contrahens doli aut cauſa, aut ſaltem conſcius eſt, v. c. Aliqua corrupta ſimulat ſe virginẽ: aut laborãs occulto morbo, aut omnino paupercula, ſimulat ſe ſanam, aut valdè diuitem, & huc modo alium inducit, vt ſecum contrahat, qui aliàs nullo modo contraxiſſet. Qua in rẽ ſecundùm omnes certum eſt primò, tales contractus ſpectato ſolo iure naturæ, non eſſe omnino irritos, quando error non verſatur circa ſubſtantiã contractus (qualis in præſentis materia eſt ſolus error perſonæ) ſed tantum circa alias circũſtantias: quia aliàs matrimonium tali dolo initum eſſet omnino irritum. quod apertè falſum eſt. 71

Dolus qui nõ verſatur circa ſubſtantiam contractus nõ irritat eum iure naturæ.

Dixi, *Secundum omnes*, &c. quia etſi quidem videantur dicere tales contractus excepto matrimonio eſſe iure naturæ irritos; tamen ſi benè cõſiderentur tantùm volunt eſſe pro voluntate decepti irritabiles. nam dicunt ſolùm eſſe irritos in fauorẽ decepti, & ideo excipiendum matrimonium, quia natura ſua irritabile eſt. Vide *Molin. diſp. 259. & 352.*

Secundò certum eſt, quando contractus eſt irritabilis, deceptum, ſecundùm omne ius poſſe eum cognito errore irritare. Tota autem difficultas eſt, Verùm attento iure ciuili contractus bonæ fidei (qualis eſt ſponſalitius) dolo initi ſint ab initio omnino irriti?

Multi id affirmant. Mouentur primò & præcipuè propter *l. Et elegãter 7. ff. de dolo malo*. Vbi de minore, qui vendiderat ſeruum ignorans eum habere peculium, dicitur, *nullam eſſe venditionem, ſi in hoc ipſo vt venderet, circumſcriptus eſt*. Secundò, quia quando dolus dat cauſam contractui, videtur hic tacitè fieri ſub ea conditione, *Si ſint vera, quæ mouent ad contrahendum*, v. c. in exemplo ſupra poſito, *Si ſis virgo ac diues*. quare deficiente conditione conſenſus nullus eſt. 72

l. Et elegãter.

Sed

73 Sed eiuſmodi contractus etiam ſpectato iure poſitiuo non eſſe ab initio omnino irritos, optimè cum aliis docet *P. Leſſius de iuſtit. c. 17. dub. 5. n. 31.* quod fuse probat. Addam vnà atque alteram probationem, quæ me omnino conuincit. 1. Quia *l. Iulianus 13. ff. de actionibus empti.* apertè datur actio ex empto ei, qui dolo venditoris inductus tigna carioſa, aut pecus ſcabioſum emit: atqui certum eſt axioma iuris apud omnes receptiſſimum, numquam dari actionem ex empto, quādo emptio nulla eſt: ergo emptio (quæ tamē eſt contractus bonæ fidei) cui dolus cauſam dedit, eſt valida. 2. Quia *l. Qui vas 48. § vlt. ff. de furtis.* expreſsè dicitur, vendentem rem furtiuā fieri dominum pretij. quod eſſet falſum ſi venditio eſſet nulla: cùm tamen emptor noluiſſet emere, ſi ſciuiſſet rem eſſe furtiuam: atque ita inducatur ad emendum dolo venditoris, ſimulantis ſe rem ſuam vendere. Item *l. Rem alienam 28. ff. de contrahenda emptione.* dicitur: *Rem alienam diſtrahere quem poſſe nulla dubitatio eſt: nam emptio eſt & venditio: ſed res emptori auferri poteſt.* quibus iuribus nihil poteſt clarius pro hac ſententia adferri.

Contractum dolo initū nullo iure irritat. Leſſius.

l. Iulianus.

l. Qui vas.

l. Rem alienam.

Dices, hæc ſolùm eſſe vera quādo emptor ſciuit rem eſſe furtiuam. Sed expreſsè contrarium dicitur *l. Si in emptione. 34. §. 3. eodē tit.* Verba ſunt, *Item ſi & emptor & vēditor ſcit furtiuum eſſe quod venit, à neutra parte obligatio contrahitur.* & infra, *Quòd ſi venditor ſcit, & emptor ignorauit, vtrimque obligatio contrahitur.* quia ſcilicet emptor tenetur ſoluere, & alter tenetur actione ex empto. Ego ſanè non video quomodo potuiſſet noſtra ſententia clarius definiri. Reſpondent aliqui, tunc ſolùm venditionem eſſe nullam, quando emens machinatione venditoris deceptus rem vitioſam emit: in dictis autem exemplis emptorem non fuiſſe inductum ad emendum conſilio venditoris. Sed cōtrà primò, *l. 1. §. 2. de dolo malo.* dicitur; *Labeo autem* (ſcilicet ait) *poſſe & ſine ſimulatione id agi, vt quis circumueniatur.* Vnde infrà definit, omnem calliditatem, fallaciam, machinationem, ad fallendum adhibitam, eſſe dolum malum. Quis autem neget in iſtis venditoribus eſſe calliditatem, qua alter circumuenitur? Secundò, fur hoc ipſo quo alteri rem furtiuam venalem offert, ſimulat eſſe ſuam, aut ſe habere poteſtatem vendendi; in quo expreſſa eſt ſimulatio, ſiue machinatio ad decipiendum. Demum confirm. quia ſi quis omnino impotens ſoluere, perſuadens alicui ſe optimè illi intra paucos dies ſoluturum, eum induceret, vt ſibi equum venderet, ſecundum omnes eſſet validus contractus; cùm tamen clarum ſit venditorem dolo induci, vt equum vendat.

l. Si in empt.

l. 1. de dolo.

74 Ad primum argumentum propoſitum n. 72. Reſp. hanc legem poſſe ab aliis difficiliùs explicari, quàm à nobis. Primò, quia in dicto contractu minor propriè non fuit deceptus quòd vendiderit ſeruum, nec in eo paſſus eſt damnum; ſed quia vendidit tanti minoris, quanti valebat eius peculium: quo caſu conſtat venditionem non eſſe omnino nullam. Secundò, quia ibi dicitur: *hoc enim ſic accipimus carere dolo emptorem, vt ex empto teneri non poſſit.* Ergo ſi hic non caruiſſet dolo, fuiſſet obligatus ex empto, quod fieri nequit niſi valida ſit emptio. quare hæc lex apertè nobis fauet. Dicitur itaque emptio nulla, vel quia poterat propter dolum à minore annullari, ac ſi non fuiſſet: aut quia nulla erat emptio, ex qua ei actio competeret: quia neque poterat agere contra emptorem, poſito quòd dolo careret, cùm non eſſet factus ditior: neque contra ſeruum, cū hic nihil emiſſet. quare reſtabat ei ſola actio ex dolo malo. Simili ratione ſæpe in iure aliqui actus dicuntur nulli, aut nullius momenti: quia ex eis alterutri nullum firmum ius naſcitur: ſiue quia irritandi ſunt: vt cum communiore ſententia docet *gloſſa l. 1. C. de reſcindenda venditione. v. firma.* Ex habetur *l. Si dolo 5. C. de reſcind. venditione.* vbi dicitur: *Si dolo aduerſarij deceptum venditionem prædij te feciſſe Præſes prouinciæ aditus animaduerterit, ſciens contrarium eſſe dolum bonæ fidei (quæ in huiuſmodi contractibus maximè exigitur) reſcindi venditionem iubebit.*

l. 1. C. de reſcind. l. Si dolo.

Ad ſecundum Reſpondeo, illas conditiones dici tacitè ſubintelligi, non quidem ita vt efficiant contractum conditionatum (nam ſic iure naturæ eſſet irritus, & matrimonium ita contractum eſſet etiam irritum. illud tamen apertè falſum eſt.) ſed vt deceptus ſtatim ac ſciuerit talem conditionem deficere, eodem modo poſſit à contractu etiam iurato reſilire, ac ſi ſub hac cōditione expreſsè contraxiſſet, niſi contractus ſit omnino inirritabilis, vt in matrimonio accidit.

DVBIVM X.

Vtrùm quando pars decepta, poſtquam cognouit ſe habere iuſtam cauſam reſiliendi à ſponſalibus, habuit copulam cum altera parte, poſſit nihilominus hac inuita reſilire à ſponſalibus.

75 CONCLVS. Si habeat eam copulam antequā ſponſalia ſint omnino diſſoluta, cenſetur deceptionem, ſiue cauſam diſſoluendi ſponſalia condonare, & conſenſum primò habitum confirmare: nec poſtea ob eam cauſam poteſt reſilire. Ita *Lopez 1. p. inſtructorij c. 77. §. Hinc emergit.* & cum aliis *Sanchez l. 1. diſp. 66. n. 2.* Probatur. quia quamdiu deceptus iam conſcius ſui iuris non reſilit à ſponſalibus, cenſetur permanere ſciens & volens in priore conſenſu, & conſequenter fouet in parte ſpem propinqui cōiugij: quare dum eam ſub illa ſpe ad copulam allicit, aut etiam admittit, cenſet mutuo corporum vſu tradito, tanquam arrha quadam priorem conſenſum confirmare: & conſequenter omnem cauſam in poſterum reſiliendi ſibi tollit, ſicut omnem tolleret, ſi expreſsè priorem conſenſum confirmaret.

Copula impedit ius reſiliendi.

Lopez. Sanchez.

Nec refert, quòd fortè intendat nullo modo priorem conſenſum confirmare: qui cùm hic ſit contractus onerosus, & pars bona fide procedat, ipſóque externo actu oſtendat ſe priorem conſenſum confirmare, tenetur omnino id ſeriò facere: & conſequenter ſimiliter obligatur ac ſi id eo animo faceret. Sicut qui fictè promittens alicui matrimonium ab ea copulam obtinet, obligatur eam ducere, ac ſi ſeriò id promiſiſſet.

76 Hinc infertur primò, eum qui ignorans ſe habere ius reſiliendi habet copulam, non cenſeri confirmare priorem conſenſum: quia ad hoc

 neceſſe

neceſſe eſt vt ſciat ſe poſſe reſilire: vel ſaltem vt exteriùs oſtendat ſe eo animo eam copulam habere, vt vellet priorem conſenſum confirmare, etſi infirmus eſſet.

Infertur ſecundò, idem dicendum eſſe de eo, qui expreſsè dicit ſe nolle confirmare priorem conſenſum, vt per ſe patet. Item de eo qui poſtquam ſponſalibus omnino renuntiauit, habet copulam cum ea, quæ priùs fuerat eius ſponſa. quia cùm inter has perſonas iam nulla omnino ſit promiſſio matrimonij, non poteſt per eum actum cenſeri confirmari. Ex quo etiam patet eſſe diuerſam rationem inter coniuges, qui facto diuortio copulantur. quia inter hos coniugij vinculum perſeuerat.

DVBIVM XI.

Qualis probatio requiritur ad diſſoluenda ſponſalia?

77 CONCLVS. I. In foro exteroo, qoando obijcitur aliquod impedimentum ſufficit vtriuſque partis confeſſio. quia tunc præſumitor omnino aut illos verum fateri, aut ſi fingant, velle ſponſalibus renuntiare, quod quando vterque conſentit, facere poſſunt. Idem dicendum eſt, quando ſola pars quæ cupit matrimonium perfici, illud fatetur: quia nulla hoic eſt cauſa mentiendi. Secùs eſt ſi ſola pars, quæ cupit illud diſſolui, fateatur impedimentum. quia huic in ſua cauſa non creditur, niſi res aliunde probari poſſit.

78 CONCLVS. II. Ad probandum impedimentum matrimonij contrahendi, requiritur ſaltem vnus teſtis, qui iuratus aſſerat ſe id certò ſcire. quia ſimpliciter aſſerenti non creditur in iudicio cum alterius præiudicio, cùm hoc ipſo quo renuit iurare, oſtendat ſe rem non ita certò ſcire. Ita cum aliis *Palud. in 4.d.27.q.1.a.3.caſu* 9. Talis autem teſtis iuratus ſufficit, ſi omni exceptione maior ſit: qualis in hac cauſa etiam eſt is qui propriam turpitudinem fatetur: & quamuis ob iuſtam cauſam nolit publicato nomine ſuum teſtimonium deponere, ſed tantùm ſecretò coram iudice. Quia cùm hic agatur de peccato, quod ſponſi contrahendo committerent, impediendo, res eſt valdè fauorabilis, ideóq; minùs ſufficienti teſtimonio probari poteſt.

Iurato non creditur in alterius præiudicium.
Paludan.

Quādo agitur de impediēdo peccato ſufficit teſtimoniū alias minus exactum.

Excipe caſum quo ſponſalia iurata ſont. Tunc enim nomen teſtis deberet coram partibus publicari. Quia ſicut tunc fortior eſt obligatio; ita exactius requiritur teſtimonium ſufficientis cauſæ ad illam ſoluendam: præſertim cùm in ſolutione periculum ſit ne peccetur contra iuramentum. Habentur hæc expreſsè in *cap. Præterea, de ſponſalibus.*

Ad ſoluenda ſpōſalia iurata requiritur exactius teſtimonium.

c. Præterea.

79 Ex quibus infertur, non ſufficere teſtem, qui impedimentum ex ſolo auditu cognouit: quia talis teſtis non poteſt iuratus aſſerere verè ſubeſſe impedimentum, ſed tantū [?] audiuiſſe: nec etiam huius teſtimonium po[?] firmius eius à quo id audiuit, qui tamen non fuit iuratus huius rei teſtis.

Teſtimonium ex auditu non ſufficit.

Excipe tamen caſum quando agitur de probanda conſanguinitate, & teſtis iurat ſe ſaltem à duobus ſuis maioribus, qui fide digni ſunt, id audiuiſſe, & clare diſtinguit gradus conſanguinitatis ab vtraque parte. Colligitur apertè ex *c. Licet ex quadam 47. de teſtibus.* vbi agitur de matrimonio diſſoluendo, quod difficiliùs diſſoluitur, quàm ſponſalia. Et tamen dicitur ad illud diſſoluendum ſufficere vt duo omni exceptione maiores iurati teſtentur, ſe ſaltem a duobus ſuis maioribus hominibus fide dignis ante litem motam audiuiſſe, coniuges ſibi in tali gradu eſſe conſanguineos, modò gradus diſtinctè computent. Ergo vnus talis teſtis ſufficiet pro ſponſalibus diſſoluendis: quia pro his vnus tantum probat atque duo pro matrimonio: vt patet ex c. *Præterea, citato.* Ita *Couar. 4. decretal. 2.p.c.6.§.10.n.21.* & *Nauar. l.4.conſil. tit. de conſang. conſil. 2.n.* 1.

Niſi probanda conſanguinitate.

c. Licet.

c. Præterea.
Couarr.
Nauarr.

80 CONCL. III. Ad impedimentum ſponſalium probandum ſufficit certa illius fama. Patet ex *c. Super eo 2. de conſanguinitate.* Excipe caſum quo vel clarior fama, vel iurati propinqui ſponſorum, vel alij quos Epiſcopus putaret eſſe audiendos, contrarium probarent. Patet ex *c. Cum in tua 27. de ſponſalibus.* Ita *Sanchez diſp. 71. n.16.* vbi *n.18.* etiam docet ſolum rumorem non ſufficere. quia minùs probat quam fama, quæ eſt acclamatio, ſiue opinio maioris partis viciniæ: rumor verò minoris partis.

c. Super eo.

c. Cùm in tua.
Sanchez
Fama & rumor qui differant.

81 CONCLVS. IV. Ad probandam cauſam quæ non impedit matrimonium, ſed ſolùm dat parti ius renuntiandi ſponſalibus, requiruntur minimum duo teſtes omni exceptione maiores. Quia tunc non agitur de euitando peccato, ſed de tertij præiudicio: ſufficeret tamen ſola partis quæ ſolutioni repugnat confeſſio. Patet ex communi ordine iudiciorum in alijs rebus.

82 CONCL. V. In foro conſcientiæ ſufficit quæuis moralis certitudo, quam ſponſus per experientiam, aut ſimilem modum habet: aut talis per famam aut teſtes probatio, qualis iuxta dicta in foro externo ſufficeret. quia hæc ad prudenter in quauis re agendum ſufficiunt. Ita *Sanchez. l. 1. diſp.* 73.

Sanchez.

83 Hinc ſequitur primò, ſponſum vel alios poſſe occultum partis crimen reuelare, quando id neceſſarium eſt, vt ius ſuum obtineant: quia non tenemur noſtro iure cedere, ne alius infametur, præſertim quando alter ſi vellet poſſet integra fama rem priuatim tranſigere, v. c. remittendo parti ſponſalia. Quare quando vitium eſt ſecretum, opus eſt vt volens reſilire alterum priùs occultè moneat, ſe ob talem cauſam velle reſilire, eumque quantum commodè fieri poſſit, inducat, vt ſponte conſentiat, ac ſic deinceps ſeruetur ordo correptionis fraternæ, quantum fieri poteſt.

Poteſt alterius crimen reuelare vt ius ſuum obtineat.

Præmittenda tamē fraterna monitio.

Sequitur ſecundò, ſcientem occultum impedimentum inter ſponſos teneri id denuntiare. Patet c. *Si homo* 35. q. 3. & ratio eſt, quia tenetur proximi peccatum impedire, ſi ſine notabili incommodo poſſit. Quando tamen impedimentum oritur ex occulto crimine, ſeruandus eſt ordo correptionis fraternæ.

c. Si homo.

DV

D V B I V M XII.

Vtrùm laborans occulto defectu, qui cognitus partem omnino à ſponſalibus contrahendis auerteret, & daret ei iuſtam cauſam à contractis reſiliendi, poſſit nihilominus cum illius ignaro ſponſalia contrahere, eúmque cogere vt contracta impleat?

84 DVplex bic eſt quæſtio. Prima, vtrùm liceat tali defectu laboranti contrahere ſponſalia, cum illius ignaro, quando certò ſcit nullo modo contracturum, ſi illud vitium ſciret. Nam ſi conſcius illius vitij nihilominus eſſet contracturus, tuuc non eſt dubium, quin pars nullam ei faciat iniuriam, ſi cum ignaro contrahat?

Secunda quæſtio eſt, vtrùm quando poſt contracta ſponſalia (ſiue defectus præceſſerit, ſiue ſuperuenerit) illius ignarus ſiue ob aliam cauſam, ſiue quia aliquam tenuem illius defectus ſuſpicionem habet, detrectat inire matrimonium, pars non ſolùm poſſit ab eo precibus petere, ſed etiam per viam iuſtitiæ exigere, vt promiſſa impleat?

Quando venditor teneatur aperire occulta vitia rei vendendæ. Leſsius.

85 Prior quæſtio ex parte pendet ex reſolutione illius quæſtionis: an venditor teneatur emptori aperire occulta vitia rei vendendæ? Quam pulchrè tractat *P. Leſſius de iuſtit. c. 21. dub. 11.* Vbi docet primò, quando emptor interrogat venditorem, an res vẽdenda tali aut tali vitio laboret, teneri venditorẽ ex iuſtitia aperire illius vitia, præſertim quæ ſunt vſui ad quem expetitur, cõtraria.

Secundò, idem dicendum eſſe, quoties emptor ſignificat ſe talem rem ad certum vſum petere, quia ſimpliciter petit ſibi vendi rem illi vſui commodam. Additque venditorem teneri emptori ad omnia damna ſecuta, ſi rem illi vſui incommodam vendat. Vtraque aſſertio expreſsè habetur *l. Iulianus 13. ff. de actionibus empti. & l. 1. ff. de adilitio edicto.*

l. Iulianus l. 1. ff. de adilit.

Docet tertiò, quando venditor celat vitia quæ non reddunt rem notabiliter minùs vtilem vſui ad quem expetitur, non peccare contra iuſtitiam. Quia nimis durum eſſet tam ſtrictè tales homines obligare, vt tam minuta vitia aperirent.

Docet quartò, quando emptor fidens ſuo iudicio deligit ſibi rem aliquam, venditorem ſolùm teneri ex caritate aperire vitia rei, quæ reddunt eam ſolùm notabiliter minus vtilem vſui ad quem expetitur, modò non vendat eam cariùs, quàm reuera valeat: ſecùs eſſe ſi rederent eam noxiam. tunc enim ait eum teneri ex iuſtitia cauere, ne emptor vitio rei vendite aliquod damnum incurrat. Quæ ſine dubio & naturali æquitati, & *l. Iulianus, citata, & l. 1. de adilitio edicto.* ſunt valdè conſona.

86 Secundæ difficultati valdè affinis quæſtio eſt, an adulter poſſit ex iuſtitia exigere debitum à coniuge illius adulterij ignara? In qua partem negatiuam tenet. *Nauar. in ſumma c. 22. nu. 23. Couar. in 4. decretal. p. 2. c. 7. §. 2. nu. 4. Armilla v. Adult. n. 8. in fine Angelus ibidem nu. 3 in fine.* Probant primò. quia coniux innocens non tenetur adultero reddere debitum niſi ratione conſcientiæ erroneæ; ergo hic non poteſt illud exigere. Conſequentia patet. quia ſi Petrus debuiſſet mihi decem aureos, & aliquo caſu deſineret eos debere, & hoc ignoraret, iniuſtè eos ab eo exigerem. Maior probatur. quia ſi ille ſciret huius adulterium, non teneretur reddere; atqui cognitio criminis non dat illi ius negandi debitum, ſed ipſum crimen commiſſum: ergo habet hoc ius ante omnem criminis cognitionem, ſtatim ac crimen eſt commiſſum. Secundò, quia coniux non poteſt exigere diuortium à parte quam ſcit eſſe adulteram, ſi ipſe etiam occultè adulter ſit: ergo non poterit exigere debitum, ſi ſolus adulter ſit.

Nauarr. Couarr. Armilla. Angelus.

Affirmatiuam verò partem tenent *Caiet. tom. 1. opuſc. tract. 31. a. 3. reſponſ. 4. Sotus in 4. d. 36. q. 1. a. 4. v. Virùm verò vxor. Petrus Soto lect. 16. de matrim. §. penult. P. Henriquez l. 11. c. 15. n. 6. P. Sanchez l. 1. diſp. 68. n. 4.* & alij. quam etiam puto veriſſimam. Pro eius autem probatione Nota primò, aliud eſſe, me ab aliqua obligatione eſſe liberum: aliud verò me habere ius contra eam excipiendi, atque ita eam elidendi. v. c. Petrus excommunicatus toleratus agat contra me in iudicio, & curet me legitimè citari, nullam mihi facit iniuriam; & quamuis habeam ius excipiendi contra eum tamquam excommunicatum, atque ita elidendi omnem ipſius actionem: tamen quamdiu hoc non facio, quia vel illius excommunicationem vel ius meum ignoro, teneor comparere; nec ille vllam mihi facit iniuriam, me ad hoc cogendo, vt oſtendi in materia de excommunicatione. 87

Adulter licitè exigit debitum à coniuge ignara. Caietan. Sotus. Petr. Soto. Henriquez. Sanchez.

Non omnis qui habet ius elidendi aliquam obligationem ab ea eſt liber.

Nota ſecundò, ſi excipias cenſuras & ſimiles aliquas pœnas, quæ non tam infliguntur in meram peccati punitionem, quàm vel in medicinam, vel ob quandam, quam reus per crimen contraxit, indecentiam exercendi eas actiones, quæ ei in pœnam prohibentur: communiter alias omnes pœnas tam legales quàm conuentionales non deberi, antequam vel à iudice, vel à parte exigantur. Item exactionem partis reſpectu pœnæ conuentionalis eodem modo ſe habere, ſicut ſe habet ſententia iudicis reſpectu pœnæ legalis: vt oſtendi diſp. 22. n. 19. Vnde ſequitur, ſicut nec iudex poteſt exigere à reo pœnam lege ſtatutam, nec hic tenetur eam ſoluere antequam eius crimen iudici ſit legitimè probatum: ita peccantem contra pacta non teneri ſoluere ſtatutam pœnam, nec partem poſſe eam exigere, antequam ipſa crimen eſſe commiſſum ſufficienter cognoſcat. 88

Communiter pœna non debetur antequam exigatur.

Nemo poteſt exigere pœnam ſibi debitam antequam ei legitimè conſtet eam deberi.

His poſitis clarè probatur concluſio. Quia quòd adulter non poſſit exigere debitum à coniuge; eſt pœna conuentionalis, quaſi iure naturæ introducta, & conſequens rationem contractus matrimonij. quia frangenti fidem meritò promiſſa fides negatur: ergo nec reus eam tenetur ſoluere, antequam coniux eam exigat: nec coniux poteſt eam exigere, antequam ſufficienter crimen cognoſcat. Nam ſicut lex poſitiua ſtatuens alicui crimini aliquam pœnam non ſtatim priuat reum dominio ac poſſeſſione rei in pœnam debitæ, ſed ſolùm dat iudici ius vt cauſa cognita eum poſſit priuare: ita lex matrimonialis non ſtatim priuat adulterum iure petendi debitum; ſed ſolùm dat coniugi ius, eum poſt criminis cognitionem priuandi. Quamdiu autem hoc legitimè non facit, non eſt libera ab obligatione reddendi debitum; ſed ſolùm habet 89

Adulter non priuatur ſtatim de facto iure petendi debitum,

& coniux hoc ei tenetur reddere quamdiu crimen ignorat.

ius ſaltem remotum, poſtquam crimen cognouerit, eam obligationem eludendi: & verè peccat contra iuſtitiam negando debitum, vt in ſimili oſtendi n. 87.

90 Ad primum argumentum propoſitum nu. 86. nego antecedens. quia coniux tenetur reddere debitum donec cognito crimine eum ſuo iure priuet. Ad probationem, nego minorem. Nam crimen per ſe non dat coniugi plenum ius negandi debitum: ſed crimen ſufficienter cognitum: vt patet ex dictis.

Ad ſecundum, nego conſequentiam. Quia quòd adulter non poſſit ab adultera diuertere non habet rationem pœnæ, ſed ideo fit quia illud nulli conceditur niſi innocenti.

91 Vt autem ex dictis eliciamus ſolutionem difficultatum propoſitarum, Nota tertiò, cauſam iuſtam reſiliendi à ſponſalibus eſſe triplicis generis. Prima conſiſtit in ſola fractione fidei, ita vt non reddat reum notabiliter viliorem in ordine ad matrimonium, aut eius nuptias deteriores. Vt ſi ſponſus ſit ſemel caſu fornicatus ſine periculo prolis: aut ſi alteruter à ſponſalibus iniuſtè conatus ſit reſilire, volendo cum alio contrahere: aut ſua graui culpa non impleuit ſponſalia condicto tempore iuxta dicta dub. 6. concluſ. 1. & 3.

Cauſa reſiliendi à ſponſalibus eſt triplex.

Secunda cauſa eſt, quando parti ineſt aliquis defectus ſiue culpabilis, ſiue inculpabilis, qui reddat eius nuptias notabiliter minùs expetibiles, non tamen perniciosas alteri parti. Vt ſi mulier ſit corrupta ſiue ſponte, ſiue vi, aut valdè turpis effecta (quod poteſt habere locum quando abſentes contrahunt) aut ſiue vir, ſiue mulier ſit pauper & ignobilis, cùm tamen putetur diues ac nobilis. Item ſi ſit non ita bonæ famæ, aut moribus improbis, aut feroci ingenio: quando ſtatueret in poſterum ita viuere, vt hæc parti parum aut nihil nocerent. Nam ſi ſtatueret in improbitate & ſæuitia progredi, tunc nuptias parti redderet perniciosas.

Tertia cauſa eſt, quando vna pars laborat aliquo vitio, quod reddit eius nuptias parti perniciosas, v. c. morbo italico, graui lepra, ſimilibuſq; morbis contagioſis, quibus non ſperat ante nuptias omnino curari. Item ſi alterutra pars eſſet omnino peruerſis moribus, & ſtatueret talis perſeuerare: aut laboraret graui valdè infamia, quæ poſſet honeſtam familiam omnino dedecorare.

Agemus hîc primò, qua ratione hi defectus poſſint impedire ſponſalia contrahenda: in qua quæſtione non habent locum defectus primi generis: quia aut neceſſariò ſuperueniunt ſponſalibus contractis, aut contrahenda nullo modo impediunt.

92 Concl. I. Non tenetur pars volenti ſecum contrahere ſponſalia, aperire defectus ſecundi generis. Quia nemo tenetur ſeipſum infamare, aut defectus ſuos proclamare, quamdiu hi aliis non nocent: ſed partis eſt de iis inquirere, ac mature proſpicere quo cum contrahat. quòd ſi contraria ſibi perſuadens decipiatur, ſibi imputet, quòd ſuo iudicio fidens non meliùs de tota re inquiſierit. Patet ex dicto 3. & 4. relato n. 85. Quia talia vitia non impediunt ſocialem vitam, aut generationem, vel honeſtam educationem prolis, in quem vſum matrimonium contrahitur. nec in pretio eſt vlla inæqualitas cum mutua corpora tradantur, quæ pretio non æſtimantur. Hoc tamen admittendum eſt, ſæpe præſertim ſponſæ periculoſum eſſe, cum aliquo ita ſua opinione decepto contrahere: quia poſtea re cognita facilè amor vertitur in odium, & vxor peſſimè habetur. Vnde fieri poſſet vt teneretur aut tales defectus ſponſo aperire, aut ab ipſius nuptiis abſtinere, quando crederet aliàs futurum, vt graues diſſenſiones aliáue mala orirentur. Ita *P. Sanchez l. 6. diſp. 27. n. 8. & 10.*

Qui defectus non ſint aperiendi in contractu ſponſalium.

Sanchez.

Concl. II. Patienti tamen huiuſmodi defectus nullo modo licet vel dicto vel facto poſitiuè ſimulando contrarium, alterum vana ſpe ad nuptias ſuas allicere. Quia eſſet aperta fraus ac nociuum mendacium, præſertim quando quis fingeret ſe valdè diuitem, nobilem, optima fama, cùm tamen omnia eſſent contraria quia hoc modo alterum à commodis nuptiis ad incommodas induceret, idque per verum dolum. 93

Dixi, *poſitiuè ſimulando*, &c. Quia eiuſmodi defectus præſertim quando cum aliqua infamia coniuncti ſunt, licet eatenus tegere, quatenus ad conſeruandam bonam famam, ac honeſtum ſtatum præſertim iuſtè acquiſitum, neceſſarium eſt. Quia nemo tenetur aut famam ſuam, aut eiuſmodi ſtatum prodigere. quare etiam interrogatus poteſt eiuſmodi defectus diſſimulare, alia omnia reſpondendo. Imò recèns nupta non modò licitè, verùm etiam conſultò vtitur aliquo artificio, quo impediat, ne vir deprehendat corruptam: cùm hoc ſine vllo alicuius commodo, cùm iam ſeparari nequeant, & magno ipſius incommodo deprehenderetur. Imò etſi fœmina malè faciat promittenti ſibi nuptias concedendo vſuram corporis: tamen aut nullo modo, aut leuiter peccat, tali artificio tegendo ſe eſſe corruptam, ne alter deprehendens eius nuptias auerſetur. quia in hoc propriè non nocet viro. Neque propriè ſe fingit virginem, ſed vitium occultat. Vide Sanchium ſuprà. Imò etſi apertè diceret ſe virginem, non credo per hunc præciſè peccaturam mortaliter, quando vitium eſſet omnino occultum, nec aliud malum inde timeretur, quàm quòd alter deceptus duceret corruptam pro virgine. quia hoc propriè ei non nocet, & ſibi imputare debet quòd affirmanti credat, cùm facilè poſſet intelligere illam nunquam patefacturam ſe eſſe corruptam, quamdiu hoc poſſet celare. Quando tamen eſſet periculum ne vir hoc poſtea deprehenderet, vt communiter fit quando vir aſtutus eſt: illa exponeret ſe grauibus periculis, ne grauiſſimæ ſequantur poſtea diſſenſiones, ideóque talia canenda ſunt. 94

Licitè ſponſi ſuos defectus non perniciosos diſſimulát.

Sanchez.

Concl. III. Patienti defectum tertij generis non licet cum huius ignaro contrahere, niſi hic ſimiles defectus pateretur. Quia ita contrahens alteri innocenti affert perniciem, quod ſimpliciter malum eſt. Quare credo talem teneri parti ignaræ, ideóque paratæ contrahere, aut nuptias recuſare, aut defectum aperire. ſicut volenti à me emere ligna occultè carioſa, vt iis domum ædificet, tenerer eorum vitium aperire: 96

præſertim

præſertim cùm tale matrimonium ſit parti perniciosum in ſocietate coniugali, ac prolium ſuſceptione, ac educatione, in quem vſum expreſſè petitur. Sequitur apertè ex 1. & 2. dicto n. 85.

97 Concl. IV. Patiens defectum primi generis poteſt partem eius ignaram cogere vt ſponſalia iam antè contracta compleat contrahendo matrimonium. Quia quamdiu hæc defectum illum ignorat, nullum habet ius illud negandi. Patet ex dictis nu. 88. & 89. quia hæc non poteſt illum promiſſo matrimonio ſpoliare, niſi in pœnam violatæ fidei.

98 Concl. V. Idem probabiliter dicendum de patiente defectus ſecundi generis, quando non induxit partem dolo vt ſecum contraheret, ſiue illi defectus præceſſerint ſponſalia, ſiue non. Probatur, quia cùm hîc ſint vera ſponſalia, patiens illos defectus, habet verum ius vt promiſſa compleantur (nam vt oſtendi diſp. 21. n. 9. & 12. ſponſalia neceſſariò continent mutuam promiſſionem obligatoriam ad matrimonium) quo propter talem defectum ſiue præcedentem, ſiue ſuperuenientem non eſt priuatus, ſed pars ſolùm per eum acquiſiuit ius elidendi priorem obligationem, iuxta dicta num. 87. & 88. Quare quamdiu hæc ignorat illum defectum, & per exceptionem non elidit eam obligationem, iuſtè cogitur ſtare promiſſis: ſicut is qui ab excommunicato actore vocatur in ius, iuſtè cogitur ſe ſiſtere quamdiu contra eum non excipit. Confir. Quia vt oſtendi concl. 1. talis ſine vlla iniuſtitia poteſt cum altero illius defectus ignaro contrahere ſponſalia, atque ita acquirere ius ad matrimonium: ergo poterit poſtea licitè eo iure vti ab alio exigendo vt promiſſa compleat.

Ex quibus etiam confirmatur quod dixi diſp. 22. num. 27. ſponſum poſſe retinere ſtatutam pœnam, quam etiam iuſtè reſiliens ſoluit. quia cùm talis abſolutè & intendat contrahere ſponſalia, & apponere pœnam reſilienti, per alterius peccatum aut defectum non eſt ſtatim liber ab illo contractu, ſed ſolùm habet ius eum elidendi. ideóque quod dat in compenſationem reſilitionis, & ne compellatur contractum implere, validè dat. quia alter habet verum ius eum compellendi, quamdiu ipſe hoc per obiectionem defectus non elidit.

99 Dices, Contrahentes ſponſalia tacitè ſubintelligunt hanc conditionem, vt ſi alter ſimili aliquo defectu laboret, alter habeat ius reſiliendi à ſponſalibus: ergo ſtatim atque ille defectus in vno eſt, alter etiam eius ignarus habet ius reſiliendi. Reſp. Antecedens non eſſe propriè loquendo abſolutè verum. Nec enim ſponſalibus ſubintelligitur illa conditio, vt in tali caſu pars habeat abſolutum & omnino expeditum ius quacunque ratione reſiliendi, ſed vt habeat ius reſiliendi propter talem defectum, ſiue per huius obiectionem elidendi priorem obligationem. Quare quamdiu hunc defectum ignorat, ſicut eum non poteſt obijcere, ita nec alterius ius elidere: & conſequenter alter validè eo vtitur: ſicut excommunicatus validè contra alium agit, quamdiu non obijcitur ei excommunicatio.

Contradictorium tamen huius concluſionis eſt ſatis probabile, quando dicti defectus reddunt nuptias parti notabiliter incommodas; quia in hoc caſu parti propriè non datur ius reſiliendi in pœnam violatæ fidei, ad quam infligendam requiritur cognitio cauſæ: ſed ad euitandum proprium incommodum. quia nimirum tales nuptiæ ei validè incommodæ ſunt propter alterius paupertatem, ignobilitatem, magnam deformitatem, aut ſimilia: quiſque autem videtur ſemper habere ius, vt videtur proprium incommodum, etiamſi ignoret qua ratione ſibi incommodum ſit.

Concl. VI. Qui patiens defectus ſecundi generis, dolo ſimulando contrarium, partem induxit ad ſponſalia contrahenda, non poteſt ab hac vt debitum exigere contractum matrimonij; quia hoc faciendo continuat priorem iniuriam, qua alterum ad ſponſalia contrahenda induxit, quam tamen tenetur tollere. 100 *Ad quid obligetur qui dolo alterum ad contrahendum induxit.*

Idémque dicendum de eo, qui habens defectus tertij generis cum eorum ignaro ſponſalia contraxit, quia ſic contrahendo huic grauem iniuriam intulit, quam multum auget exigendo matrimonium. Imò vterque vel tenetur alterum ab omni obligatione ſponſalium liberare, aut defectum aperire. quia aliter iniuriam ſemel illatam non tollit. Idem etiam dicendum de eo qui in defectum tertij generis incidit poſt contracta ſponſalia; qui tenetur aut non contrahere matrimonium, aut parti eum defectum aperire: aliàs iniurioſè ei grauem perniciem adfert: ſicut is, qui volenti ædificare vendidiſſet ligna occultè carioſa, quæ eſſent certam ruinam ædificio allatura, teneretur ante traditionem & pecuniæ ſolutionem aut contractum reſcindere, aut emptori vitium aperire, ſi aliter imminens damnum non poſſet auertere. *Aut defectus perniciosos patitur.*

DISPVTATIO XXIV.

DE

IIS QVÆ SPECTANT AD ESSENTIAM MATRIMONII IN GENERE.

DVBIVM I.

Quid ſit matrimonium?

1 *Matrimonium dupliciter accipitur.* NOTA primò, matrimonium dupliciter accipi. Primò, pro ipſo contractu, quo ſpooſi ſibi mutuo tradunt corporum domioium. Secundò, pro ipſo vinculo, quod ex tali contractu inter coniuges naſcitur.

2 *Septem in eo reperiuntur.* Nota ſecundò, in matrimonio prout vtrumque complectitur, ſeptem reperiri. Primò enim reperitur internus contrahentium conſenſus. Secundò, externus contractus, ſiue ſigna quibus internus conſenſus exprimitur. Tertiò, mutua traditio corporum. Quartò, vinculum ortum ex contractu. Quintò, ius cuiuſque in alterum. Sextò, obligatio mutua reddendi debitum. Septimò, ipſa coonſummatio, ſiue vſus matrimonij. Hæc tamen noo omnia verè à parte rei inter ſe diſtinguntur. Nam tertium non diſtinguitur à duobus prioribus. Internus enim conſenſus in matrimonium exteriùs expreſſus eſt vera traditio corporom. Similiter quartum aliquo modo includit quintum & ſextum, vt infrà dicemus.

3 *Eius definitio.* CONCLVS. Matrimonium primo modo acceptum eſt contractus, quo legitimæ perſooæ in ſua corpora ſibi mutuum domioium tradunt ad vſum matrimonij. Ex quo patet hoc complecti tria priora ex dictis num. 2. Matrimonium verò ſecundo modo acceptum eſſeotialiter eſt ipſum dominium ita traditum, eíque ex vtraque parte correſpondēs ſubiectio. quare complectitur quartum, quintum & ſextom ex dictis num. 2. Vnde *c. Illud quoque. Inſtitut. de patria.* *cap. Illud quoque, de præſumptionibus, &* §. 1. *inſtitut. de patria poteſtate,* deſioitur *maris & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens.* Quæ coniunctio optimè explicator per illud mutuum domioium, & correſpondentem ei ſubiectionem. Nec enim poteſt intelligi, quomodo illa coniunctio conſiſtat, niſi in dicto dominio. Patet etiam ex Apoſtolo 1. ad Corinth 7. vbi docet *1. Cor. 7.* coniuges habere mutuam alterum alterius corporis poteſtatem: ita vt mulier non habeat poteſtatem ſui corporis, ſed vir, cui hoc obligatum eſt: & ſimilter corpus viri eſt obligatum mulieri. in quibus intrinſecè conſiſtit ratio huius vinculi, ſiue ſtatus. Et hoc modo matrimonſum accipit *Florentinum in literis Eugenij*, dum ait: *Florent.* *Cauſa efficiens matrimonij regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus.* Matrimooiom enim ſecundo modo acceptum eſt effectus matrimonij primo modo accepti, ſiue ipſius contractus.

Dices, Poteſt multis modis fieri vt coniuges perſeuerante matrimonio nec teneantur, nec poſſint ſibi mutuo reddere debitum: vt ſi conſummato matrimonio mutuo conſenſu profiteantur in Religione; ergo matrimonium oon conſiſtit intrinſecè in illo dominio, & correſpondente ei ſubiectione. Reſpondeo, negando conſeq. Quia inde tantùm ſequitur illud dominium impediri poſſe, vt non valeat exire in actum. Simili modo ac ſi quis ſui mancipij omnem operam alteri elocaſſet, tunc enim nec domious poſſet inuito conductore aliquod opus ſeruo imperare, nec hic poſſet imperanti obedire: maneret tamen ille dominus, & hic ſeruus. Eodem modo illi coniuges retinent dominium in mutua corpora, impeditum tameo. quare copula inter eos habita non eſſet propriè fornicatio; quia non eſſet acceſſus ad oon ſuam: ſed eſſet ſacrilegium contra ius Deo per votum acquiſitum. Vnde & per ſolam diſpenſationem illius voti, ſine vlla alia traditiooe, redderetur illud ius omnino expeditum. 4

DVBIVM II.

Vtrùm matrimonium ſit verum Sacramentum?

NOta, hæc poſſe diſpoiari de matrimonio prout erat in ſtatu legis naturæ & Moyſis, 5

vel

vel prout eſt in lege nnna. Item de matrimonin ſumpto pro ipſo contractu, vel pro vinculo eum ennſequrnte; quare hîc ſunt variæ difficultates.

Hæretici noſtri. Prima eſt cum hæreticis, qui abſnlutè negant matrimnnium eſſe propriè dictum Sacramentum. quibus fauet *Durandus in 4. d.26. quæſt.3. a.2.* *Durand.* contra quos alij omnes Catholici docent matrimnnium, qund baptizati per ſe immediatè contrahunt, eſſe verum Sacramentum.

6 Quidam tamen etſi concedant per procuratores verum matrimonium contrahi, negant tamen hoc eſſe verum Sacramentum, ideóque voluut id debere ſecundò inter præſentes contrahi. Prnbant id primò, quia nulla alia Sacramenta poſſunt aut per procuratorem, aut inter abſentes celebrati; ergo nec hoc. Secundò, quia ideò pœnitentia requirit præſentiam abſnluendi, quia in forma dicitur: *Ego te abſoluo.* atqui ſimiliter in matrimonio dicitur: *Ego te accipiam in meam.* ergn erit eadem ratio. Tertiò, quia aliàs dnrmiens poſſet peccare, ſi in peccato ſuſcipe- *Canus.* ret matrimnnium. Ita *Canus l. 8. de locis Theolog. c.* *Victoria.* *5. ad 3. Victoria in ſumma nu.* 244. Et non improba- *Sotus.* bile putat *Sotus in 4. d.27. quæſt.1 artic.3. v. At verò quamuis.*

7 Secunda difficultas eſt, vtrùm matrimonium *A caſtro.* in lege naturæ fuerit verum Sacramentum? *A ca-* *Petr. Soto.* *ſtro l. 11. v. Nuptiæ, hæreſi 3.* & *Petrus Soto lect. 2. de matrim. §. De inſtitutione quoque*, id affirmant, aitque Soto ideò hoc Sacramentum dici à Chriſto inſtitutum, qnia fuit ab eo renouatum ad primæuam inſtitutionem, & in ea confirmatum. Pro- *Geneſ. 1.* bant primò, quia Deus Geneſis 1. benedixit con- *Epheſ. 5.* iugio Adami. Secundò, quia ad Epheſ. 5. Adami cnniugium dicitur Sacramentum. Tertiò, quia *D. Leo.* *D. Leo epiſt. 92. ad Ruſticum* dicit nuptias ab initin ita inſtitutas vt haberent in ſe Chriſti & Eccleſię Sacramentum. Hanc ſententiam aliqui impu- *Heb. 9.* gnant vt errnneã: quia tam Apoſtnlus ad Hebr. 9. *Florent.* quàm *Florētinum in literis Eugenij* docent eſſe proprium legis gratiæ habere Sacramenta conferentia gratiam ex opere operato. Sed neſcio an hoc *Soto.* argumentum multùm vrgeat Sotn: quia non credo eum vnluiſſe matrimonium in lege naturæ contuliſſe ita gratiam, cùm *ibidem §. Prima, etſi.* videatur dnbitare, an in lege noua ita conferat gratiam. §. tamen ſequenti, vbi probat ipſum iam conferre gratiam, adfert eas rationes, quæ idem probarent de lege vetere. quare ipſius ſententia eſt ſatis dubia. Sed quidquid hac in re ſenſerit, ſi voluit ipſum initio fuiſſe eodem modn Sacramentum, quo iam eſt, ipſius ſententia nullo mo- *Florent.* do defendi poteſt. quia repugnat *Florentinum &* *Trident.* *Trident. ſeſſ. 7. can. 1.* quæ abſolutè docent matrimonium eſſe Sacramentum legis nouæ à Chriſtn inſtitutum. Secundùm Sotum autem non fuiſſet prnpriè à Chriſto inſtitutum, ſed ſolùm acceptatum & ennfirmatum.

8 Tertia difficultas eſt, an matrimonium infidelium, quando poſtea baptizantur, fiat verum Sacramentum? Quidam id affirmant primò, quia inter tales matrimonium qund antè erat pro eorum voluntate diſſolubile, fit ratum ac indiſſnlubile, atque ita fit nouus contractus: ergo etiam Sacramentum. Secundò, quia hoc matrimonium iam per baptiſmum factum indiſſolubile ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia: atqui hoc eſt proprium Sacramento: ergo, &c. Aliqui tamen ex his requirunt ad hoc nouum conſenſum exteriùs expreſſum. Ita *Ca-* *Capreolus.* *preolus in 4. d. 26. quæſt. vnica.* Alij volunt ſufficere ipſam ſuſceptionem baptiſmi: quia conniuges hoc ipſo quo hunc ſuſcipiunt, in inſolubilitatem matrimonij conſentiunt: atque ita virtute de nouo contrahunt. Ita *Palud. in 4. d. 26. q. 4. a. 3.* *Paludan.* *ad 5. & Vega l. 4. ſummæ c.* 113. *Vega.*

Quarta difficultas eſt, quando ex diſpenſatione Pontificis baptizatus contrahit cum non ba- 9
ptizata, vtrùm ex parte baptizati ſit verum Sacramentum? *Sotus in 4. d. 26. q. 2. a. 3. in fine* id affir- *Sotus.* mat. Cnmmunis tamen ſententia id negat.

Quinta difficultas eſt, vtrùm non ſnlùm contractus matrimonij, ſed etiam ipſum vinculum ſit verum Sacramentum? Quidam enim id affirmant, Primò, quia Patres videntur cnmmuniter ipſum vinculum vocare Sacramentum. Secundò, quia hoc vinculum ſignificat coniunctinnem Chriſti cum Eccleſia: ergo eſt Sacramentum. Tertiò, quia etiam in Vener. Sacramento eſt vnum Sacramentum conſiſtens in actione, ſcilicet ipſa conſecratio: & aliud in re permanente: ergo idem hîc dicendnm eſt.

Pro reſolutinne Nota ſecundò, Sacramen- 10
tnm dupliciter ſumi. Primò, propriè pro re vel *Sacramentum dupliciter accipitur.* cæremonia diuinitus inſtituta ad ſignificandam ſanctitatem veram, vel legalem, quam ſuo vſu conferat; qua ratione dicuntur in noua lege eſſe ſeptem Sacramenta. Secundò, lato modo pro quouis ſigno rei ſacræ diuinitus inſtituto, vt fuſiùs dixi initio de Sacramentis in genere. quod aliqui non conſiderantes multis diffirultatibus ſe implicarunt.

Concl. 1. Matrimoninm ſumptum pro 11
ipſo vinculo, nec iam eſt, nec vnquam fuit propriè dictum Sacramentum. Puto hanc concluſionem omnino eſſe certam. Quia, vt nſtendi tomo 1. q. 60. a. 1. de omnibus Sacramentis, & de Sacramentis nouæ legis definit *Florentinum in* *Florent.* *literis Eugenij; omne Sacramentum eſt inſtitutum vt ſuo vſu ex opere operato ſuo modo ſanctificet*; atqui vinrulum matrimonij nullo modn ſuo vſu ita ſanctificat (nam aliàs quoties coniuges in ſtatu gratiæ vterentur matrimonio ex opere operato nouam gratiam acciperent, quod apertè falſum eſt) ergo non eſt propriè dictum Sacramentum.

Ad primam rationem allatam num. 9. Reſpon- tt
deo, Patres accipere Sacramentum lato mo- *Matrimonium ab initio mundi fuit lato modo Sacramentum.* do, pro quouis ſigno rei ſacræ à Deo inſtituto: qnia dicunt matrimnnium eſſe Sacramentum, non quia ſignificat aliquam ſanctitatem, qnam ſun vſu ennferat, ſed quia ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia. Hinc etiam dicunt matrimnnium in lege naturæ ſimili mndn fuiſſe Sacramentum. Nam *D. Leo epiſt. 92. ad Ruſticum* *D. Leo.* *cap. 4.* dicit matrimnnium ab initio ſuæ inſtitutionis (non factæ à Chriſto, vt aliqui volnnt, ſed factæ à Den in paradiſo. nam agit de inſtitutione facta ante omne initium Romani iuris, vt patet ex antecedentibus) fuiſſe hnc mndo Sacramentum. Idémque docet *D. Auguſtinus lib. 1.* *D. Auguſt.*

de nuptiis & concupiſcent. c. 21. & alij communiter Patres.

Sicut etiam modò ſunt matrimonia gentilia. c. Gaudemus.

12 Imò hoc modo iam etiam matrimonium gentilium dicitur Sacramentum: vt apertè habetur *c. Gaudemus 8. de diuortiis.* Quia cùm eorum legitima matrimonia ſint ex primæua inſtitutione Dei in paradiſo, etiam ſuo modo ſignificant vnionem Chriſti cum Eccleſia. Perfectiùs tamen hoc conuenit matrimonio Chriſtianorum. quia hoc eſt magis inſolubile: vnde D. Auguſtinus aliquando dicit illud huic ſoli conuenire. quamuis nec hoc quidem omnino indiſſolubile ſit ante conſummationem: ideóque tunc tantùm ſignificat vnionem Chriſti cum Eccleſia ſecundùm gratiam & caritatem, quæ cum ſingulis membris in particulari, dum ſunt in via, poteſt diſſolui. Poſt conſummationem autem, per quam duo fiunt vna caro, ſignificat vnionem Chriſti cum Eccleſia indiſſolubiliter factam per incarnationem: vt docet *Innoc. III. c. Debitum 5. de bigamis.*

D. Auguſt. Aliter matrimonium ratũ, aliter conſummatum ſignificat vnionem Chriſti cum Eccleſia.

c. Debitum.

Ad ſecundam Reſpondeo, tantùm probare hoc vinculum eſſe Sacramentum latè ſumptum. Ad tertiam, nego aſſumptum. nam conſecratio Vener. Sacramenti nullo modo eſt Sacramentum, ſed ſacrificium: vt oſtendi tom. 1. q. 73. a. 1.

13 CONCLVS. II. Ante legem gratiæ matrimonium nullo modo potuit dici eodem modo eſſe Sacramentum, quo iam eſt: nec contrarium poteſt à Catholico defendi. Quia *Florentinum & Trident. ſeſſ. 7. de Sacramentis in genere*, apertè docent eſſe Sacramentum proprium legis nouæ à Chriſto in ratione Sacramenti de nouo inſtitutum. Imò ante Chriſtum non fuit vllo modo propriè dictum Sacramentum. nam non fuit inſtitutum ad conferendam aliquam ſanctificationem, ſed in officium naturæ ad legitimam generis humani propagationem.

Florent. Trident.

Matrimonium ante Chriſtum non fuit propriè dictum ſacramentum.

Ad primam rationem allatam n. 7. Reſpondeo, ſi ea quidquam probaret, probaret etiam coniunctionem beſtiarum eſſe Sacramentum. Quia ibidem nu. 22. eodem modo Deus benedicit beſtiis. Ad ſecundam Reſpondeo, Apoſtolum ibi loqui de matrimonio fidelium, vt infrà oſtendam. Ad tertiam patet ex dictis. n. 11.

14 CONCLVS. III. Matrimonium primo modo ſumptum inter baptizatos eſt propriè dictum legis nouæ Sacramentum. Eſt de fide ex *Trident. ſeſſ. 24. c. 1.* Probatur ex c. 5. ad Epheſ. vbi Apoſtolus loquens de matrimonio ait: *Sacramentum hoc magnum eſt. ego autem dico in Chriſto & Eccleſia.* græcè, *in Chriſtum & in Eccleſiam:* ſcilicet tendens, ad horum nimirum coniunctionem ſignificandam.

Trident. Epheſ. 5.

Vbi Nota primò, hîc non agi de matrimonio Adami: quia in ipſum non conueniunt illa verba: *Propter quod relinquet homo patrem & matrem.* quia Adam hos non poterat relinquere. Secundò, quia Apoſtolus ex ratione coniugij volebat docere, quo amore debeant ſe coniuges complecti: quod debebat oſtendere ex coniugio eorum, quos hortabatur; qui Chriſtiani iam erant: quare accommodatitiè hæc referunt quandoque Patres ad coniugium Adæ.

Apoſtolus ad Epheſ. 5. non loquitur de coniugio Adami.

Nota ſecundò, matrimonium ibi dici Sacramentum & quidem magnum, vt intelligamus non eſſe tantùm contractum quendam ciuilem, aut inane elementum, vt erant Sacramenta Iudæorum. Hæretici tamen obijciunt græcè non eſſe Sacramentum, ſed Myſterium: ſed hoc omnino ineptè obijciunt, quia hæc verba non differunt, niſi quòd vnum ſit Latinum, alterum Græcum: quod vel imperitè neſciunt, vel maleuolè diſſimulant.

Nota tertiò, Apoſtolum hîc præcipuè docere, hoc matrimonium ſignificare coniunctionem Chriſti & Eccleſię per gratiam & caritatem, quatenus ſcilicet ipſe contractus ſignificat immediatè mutuam caritatem inter coniuges, & hac mediante caritatem inter Chriſtum & Eccleſiam. Quod inde patet, quia Apoſtolus ex dilectione Chriſti, qua dilexit & ſanctificauit Eccleſiam, ibi conatur oſtendere, quæ officia ſibi mutuo coniuges exhibere debeant, vt ſcilicet inter eos verè ea ſit caritas, quam contractus eſſe ſignificat. Cùm igitur quæ apud veteres tantùm erant ſigna inania, apud nos ſint efficacia, habentia vim efficiendi id quod ſignificant: vt patet ad Hebr. 9. & ex dictis de Sacramentis in genere; ſequitur matrimonium iam operari illam dilectionem, quæ inter coniuges requiritur, atque ita eſſe propriè dictum Sacramentum. Confirm. quia 1. ad Timoth. 2. dicitur: *Saluabitur autem,* ſcilicet coniugata, *per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide,* ſcilicet erga maritum, *& dilectione & ſanctificatione cum ſobrietate,* ſiue continentia coniugali. Vbi apertè ſupponit, hæc bona matrimonio propria coniugatis ineſſe, quaſi per matrimonium accepta: ideóque non dicit, *ſi hæc acquiſierit,* ſed *ſi in illis permanſerit:* & conſequenter ſupponit matrimonium has gratias conferre; quod non niſi per Sacramentum fieri poteſt.

Hebr. 9.

1. Timot. 2.

Probatur ſecundò ex Patribus. *D. Ambroſ. l. 1.* 15
de Abraham c. 7. agens de adultero: *Et ideo,* inquit, *quia in Deum peccat, Sacramenti cæleſtis amittit conſortium.* quia nimirũ gratiam Sacramenti amittit. Itẽ *D. Aug. de bono coniug. c. 18. In noſtrarũ,* ait, *nuptiis plus valet ſanctitas Sacramenti, quàm fœcunditas vteri.* &c. 24. *Bonum,* ait, *nuptiarum per omnes gentes in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis. quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in ſanctitate Sacramenti.* Et *l. 1. de nuptiis c. 10.* ait: *Cuius Sacramenti tanta obſeruatio eſt in ciuitate Dei noſtri in monte ſancto eius, hoc eſt in Eccleſia Chriſti.* Et paulò pòſt *Manet autem* ſcilicet Sacramentum coniugale, *in perperam ſe ſeparantibus ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis: ſicut apoſtata anima velut de coniugio Chriſti recedens etiam fide perdita Sacramentum fidei non amittit, quod lauacro regenerationis accepit.* Vbi apertè comparat Sacramentum matrimonij cum baptiſmo, illiuſque vinculum cum huius charactere: & dicit vtrumque manere, ſcilicet ratione ſui effectus inſolubilis, nimirum vinculi & characteris, vt ſciamus illum loqui de Sacramento propriè dicto. quare pluribus locis docet hoc Sacramentum in ſola Eccleſia reperiri: cùm tamen etiam Ethnicorum coniugia poſſint aliquo modo latè dici Sacramenta. Ex quo patet: eum velle in Chriſtianorum matrimonio reperiri Sacramentum propriè dictum. Plura teſtimonia vide apud *Valentiam hic d. 10. q. 1. p. 5. & Bellarm. de matrim. ca. 3.* Ex quibus patet quàm impudenter nobis obijciant hæretici, neminem ante D. Gregorium matrimonium vocaſſe Sacramentum.

D. Ambr.

D. Aug.

Valent. Bellarm. D. Greg.

Pro

16 Probatur tertiò ex conſenſu vniuerſalis Eccleſiæ tam Græcæ quàm Latinæ, quæ io Florentino ſine contradictione definiuit matrimonium eſſe verum legis nouæ Sacramentum, contra quam diſputare eſt inſolentiſſimæ ioſaniæ, vt ait *D. Auguſt. epiſt.* 118. *ad Ianuarium.* Confirm. quia multi antiquiſſimi Patres, vt patet ex dictis, vocant matrimonium Sacramentum: nullus autem inſinuat non eſſe, aut impropriè Sacramentum dici. Item tam Concilia quàm Patres aſſerentes eſſe Sacramentum, loquuntur tamquam de re antiqua & certa in Eccleſia; nec vllus inſinuat quando poſt Apoſtolos hæc opinio inceperit: quare certò probatur ab Apoſtolis acceptam, donec hæretici clarè doceant contrarium.

D. Auguſt.

17 Obijciunt hæretici primò, Multi coniuges Chriſtiani ethnicis peiùs viuunt, ergo per matrimonium non ſanctificantur. Reſpondeo, eos hac ratione poſſe etiam probare baptiſmum non ſanctificare, quia quidam baptizati aliis peiùs viuunt. quare nego conſeq. quia Sacramenta non ſanctificant indiſpoſitos: & quamuis dent gratiam vt poſſis bene viuere, non tamen ad id cogunt.

Obijciunt ſecundò, matrimonium ab initio fuiſſe, & modò inter ethnicos etiam eſſe ſine Sacramento. Reſpondeo, inter Chriſtianos ſolos à Chriſto eleuatum ad eſſe Sacramenti: inter alios eſſe contractum ciuilem.

Tertiò, vnum Sacramentum non pugnat cum altero. atqui ſecundùm Pontificios matrimonium pugnat cum ſacerdotio: ergo non eſt Sacramentum. Reſpondeo, Sacramenta hæc non pugnare ratione ſui (quia coniugatus conſentiente vxore poteſt ordinari) ſed ratione ſtatus, quem inducunt; idque ex Apoſtolorum inſtitutione. quia ſacerdotes debent toti Deo vacare: *qui autem cum vxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori & diuiſus eſt*: vt dicitur 1. ad Corint. 7. Qui autem militat Deo non debet ſe implicare negotiis ſæcularibus: vt dicitur 2. ad Timoth. 2.

1. Cor. 7.

2. Timot. 2.

18 Quartò, Pontificij vocant matrimonium immunditias. quia Pontifex Siricius ad Hemerium Tarraconenſem dicit ſacerdotes debere abſtinere nuptiis, quia debent eſſe ſancti, & quia in carne viuentes Deo placere non poſſunt: atqui ſordes non poſſunt eſſe Sacramentum. ergo matrimonium non eſt Sacramentum. Reſpondeo, maiorem continere meram calumniam. Ad probationem Reſpondeo, Siricium ibi reprehendere ſacrilegas ſacerdotum nuptias, non autem vera coniugia. Fateor quidem copulam etiam coniugum continere quandam immunditiam indecentem in ſacerdote, qui filium Virginis omnis puritatis fontem quotidie debet manibus tractare. Vnde etiam iam olim Abimelech daturus Dauidi panes propoſitionis, petiit an ſocij mundi eſſent à mulieribus; & 1. ad Corinth. 7. ſingulariter dicitur virgo ſancta, ſiue pura corpore & ſpiritu: quaſi alij non ſint ita puri. Vnde etiam Apocalyp. 14. dicitur: *Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: virgines enim ſunt.* Falſum eſt autem quod ſumit Caluinus, copulam eſſe partem Sacramenti. Nam vt rectè *D. Ambroſ. de inſtitut. virg. c.* 6. defloratio virginitatis non facit coniugium, ſed pactio coniugalis.

Siricius. Papa.

Matrimonium nullam, eius vſus aliquam immunditiam continet.

1. Cor. 7.

Apoc. 14.

Caluinus.

D. Ambroſ.

19 Nec iuuant Caluinum *can. Non eſt dubium*, & *can. Cum ſocietas* 27. q. 2. qui deſumpti ſunt ex epiſt. *D. Leonis* 92. *ad Ruſticum c.* 4. in quibus innuitur matrimonium non poſſe perfici ſine copula: ſed corruptè transſcripti ſunt. D. Leo enim ibi omnino contrarium dicit, vt patet legenti. Fateor quidem copulam perficere vinculum matrimonij reddendo illud omnino inſolubile, & ideo dici conſummare matrimonium, & efficere vt perfectiùs ſignificet coniunctionem Chriſti cum Eccleſia, vt dixi ſuprà n. 12. idcóque aliqui Catholici dixerunt eam eſſe partem integralem Sacramenti: ſed decepti fuerunt non diſtinguentes vinculum matrimonij, quòd latè dicitur Sacramentum, à contractu, qui propriè eſt Sacramentum.

Can. Non eſt.

Can. Cum ſocietas.

D. Leo. Copula nullo modo eſt pars Sacramenti.

His adde primò, copulam coniugalem non dici impuram, quia eſt peccatum, ſed quia aliquid pudendum, & quod animum valdè à diuinis ad terrena auocat, continet. Vnde etiam quoſuis vel mediocriter honeſtos omnino puderet eam etiam cum coniuge coram aliis exercere.

Qua ratione dicitur immunda.

Adde ſecundò, nihil obſtare quin aliqua actio peccaminoſa, & conſequenter ſordida, ſit pars Sacramenti: vt patet in peccatore ſacrilegè aliquem abſoluente, vel baptizante: nec hoc inquinat Sacramentum, quia illa actio eſt immunda vt proficiſcitur à peruerſa alterius voluntate; munda tamen prout eſt inſtituta à Chriſto, & ſic ab eo proficiſcens, & ſic eſt pars Sacramenti. Sicut vbi valent matrimonia clandeſtina, poſſunt hæc contrahi per ipſam copulam, quatenus eſt ſignũ interni conſenſus in præſens matrimonium; qua ratione nihil habet immundum: licet alia ratione habeat aliquid immundum & pudendum. quare ſub hac ratione aliqui negarunt ei aſſiſtere Spiritum ſanctum, non autem ſub alia.

Poteſt actio mala eſſe pars Sacramenti.

Obijcit Durandus quintò, hoc Sacramentum in pluribus diſcrepare ab omnibus aliis. Nam primò, reliqua Sacramenta conſiſtunt in re ſacra, quæ à miniſtro ſuſcipienti applicatur. Secundò, adhibentur ad aliquid ſupernaturale. Tertiò, debent ab alio conferri ſuſcipienti. Quartò, non poſſunt conferri abſentibus, vel per ſubſtitutum. Quintò, Eccleſia non poteſt mutare eſſentialia aliorum Sacramentorum: quæ omnia contraria ſunt in matrimonio, quod ſolùm videtur inſtitutum ad generationem: & in eo contrahentes ſimul ſunt eius miniſtri & ſuſcipientes, & per procuratorem contrahitur, & Eccleſia efficit aliquas perſonas illius incapaces: ergo non eſt vniuocè Sacramentum. 20

Durand.

Reſpondeo, negando conſeq. quia Sacramenta ſingula habent aliquid omnino diſtinctum ab aliis. Ita Venerab. Euchariſtia ſola conſiſtit in re permanenti, & eiuſdem confectio, non eſt Sacramentum, ſed ſacrificium. Item in confeſſione actus pœnitentis ſunt illius materia: & in Extrema vnctione forma eſt deprecatoria. Adde, in antecedente multa falſa ſumi. Nam Venerab. Sacramentum non conſiſtit in re, quæ alicui neceſſariò à conficiente applicetur; nam poteſt eſſe, etſi nemini diſtribuatur; & poteſt diſtribui ab alio quàm à conficiente; item conſecrans eam ſibi confert. Item Confirmatio poteſt ex commiſſione Pontificis conferri à ſimplici ſacerdote, aliàs non, & abſolutio requirit iuriſdictionem, quæ iure humano confertur. Falſum etiam

Singula Sacramenta habent aliquid ſingulare.

etiam eſt matrimonium in lege noua tantùm eſſe inſtitutum ad generationem; quia etiam inſtitutum eſt ad ſignificandam & conferendam gratiam huic ſtatui conuenientem.

Durand.

Obijcit Durandus ſextò, Matrimonium validum eſt etiam inter non baptizatos; ergo non eſt Sacramentum. Reſpondeo, concedendo totum reſpectu eorundem; ſed inde non ſequitur non eſſe Sacramentum inter baptizatos.

Obijcit ſeptimò, Matrimonium poteſt contrahi cum pacto de certa pecunia numeranda: ergo non confert gratiam, quia aliàs hæc pretio emeretur. Reſp. negando conſeq. Quia illa pecunia non datur pro Sacramento, ſed pro oneribus, quæ matrimonium conſequuntur, ſuſtinendis, & quatenus eſt contractus quidam ciuilis. Sic ſi vt alicui Sacramentum conferam debeam multa milliaria conficere, potero id nolle facere, niſi data certa pecunia pro labore & ſumptu itineris.

21 Obijciunt hæretici octauò, Perniciosum eſſet Eccleſiæ ſi in ea non conſtaret, quæ eſſet alicuius Sacramenti materia & forma: atqui inter Catholicos non ſatis conſtat quæ ſit materia & forma matrimonij: ergo non eſt Sacramentum. Reſp. negando maiorem, loquendo de cognitione omnino præciſa & diſtincta; ſufficit enim nos cognoſcere in genere quænam ſint eſſentialia Sacramento, neceſſariàque vt legitimè adminiſtretur; de quo ſatis inter Catholicos conſtat: etſi non ita conſtet in quo præcisè eius eſſentia conſiſtat, quæ quæſtio metaphyſica eſt, non practica, quam ſine periculo ignoramus. Sic ſufficit nos ſcire quæ debeamus credere, etſi non ſciamus omnino certò quod ſit præcisè obiectum formale fidei, quod communiter ſimpliciores ignorant, nec ita inter doctos conuenit.

Non eſt neceſſarium diſtinctè cognoſcere quæ ſit præciſe materia & forma alicuius Sacramenti.

22 Concl. IV. Nunquam inter baptizatos poteſt iniri matrimonium ſine Sacramento, quia Chriſtus illum contractum immediatè inter baptizatos ad eſſe Sacramentum eleuauit, atque ita hæc inſeparabiliter coniunxit, vt ſeparari nullo modo poſſint. Probatur 1. quia Florentinum & Trident. abſolutè definiunt matrimonium fidelium eſſe Sacramentum; à qua definitione ſine vllo fundamento aliqua matrimonia excipias, quia tales definitiones abſolutè poſitæ debent omnino vniuerſaliter intelligi. Prob. ſecundò. quia aliàs ſequeretur primò, omnia matrimonia clandeſtina, quæ olim validè contrahebantur, communiter non fuiſſe Sacramenta; hoc autem & per ſe videtur abſurdum, & repugnat *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de reformat. matrim.* vbi talia matrimonia vocat rata, qua ratione ſola illa ſolemus appellare, quæ habent rationem Sacramenti. Sequela probatur, quia ita contrahentes communiter non intendebant ſuſcipere Sacramentum, ſed ſolùm inire ciuilem contractum, nec quidquam de Sacramento cogitabant; imò quòd ſi hoc iis occurriſſet, ipſum nullo modo tam irreuerenter voluiſſent ſuſcipere. Quare non poſſunt cenſeri intendiſſe hoc ſuſcipere, niſi quatenus hæc intentio in illa neceſſariò includitur: & conſequenter, ſi non neceſſariò includebatur, nullo modo intendebant ſuſcipere Sacramentum, atque ita nec ſuſcipiebant.

Baptizatorum matrimonium neceſſariò eſt Sacramentum.

Floren. Trident.

Trident.

Dices, illos implicitè intendiſſe Sacramentum, quatenus intendebant facere quod communiter Chriſtiani faciunt, qui Sacramentum ſuſcipiunt. Sed contrà. Ad rationem Sacramenti non ſufficit quacumque ratione velle facere quod Chriſtiani vel Eccleſia facit (nam aliàs qui iocandi cauſa vellet Chriſtianorum baptiſmum repræſentare, verè baptizaret, quia intenderet facere quod ipſi faciunt;) ſed eſt neceſſe vt id velit facere eo modo, quod in Eccleſia fit, ſiue per modum ritus alicuius ſacri à Deo inſtituti, aut ab Eccleſia vſurpati. Secundùm illam autem ſententiam clàm contrahentes nullo modo intendebant facere ritum ſacrum, ſed ſolùm contractum ciuilem inire. Sequeretur ſecundò, quoſuis contrahentes matrimonium ſine peccato poſſe intendere ſolum contractum ciuilem inire. quia ſi matrimonium in iis poſſit ſeparari à Sacramento, nulla eſt lex diuina vel humana, quia illi obligentur velle ſuſcipere Sacramentum. imò quoties putarent ſe eſſe in ſtatu peccati mortalis, nec haberent commoditatem ſe reconciliandi, id laudabiliter facerent. quod tamen credo neminem facilè admiſſurum. Quare volentes ita contrahere matrimonium, vt nullo modo velint ſuſcipere Sacramentum, nihil efficiunt. Secùs ſi abſolutè omnino intendant matrimonium contrahere, & ſimul nolint ſuſcipere Sacramentum, eò quòd putant hæc poſſe diſtingui. quia tunc hæc nolitio eſt tantùm conditionata & inefficax: voluntas autem contrahendi eſt abſoluta & efficax. atque ita vtrumque ſuſcipiunt, quia hoc virtualiter intendunt. Vide dicta tom. 1. q. 64. a. 8. dub. 3.

Ad eſſentiam Sacramenti requiritur vt intendas facere quod Eccleſia facit per modum ritus ſacri.

Volentes inire matrimonium ſine ſuſceptione Sacramenti nihil efficiunt.

23 Concl. V. Matrimonium fidelium per procuratores contractum eſt verum Sacramentum. Ita *Sotus in 4. d. 27. q. 1. a. 3. v. At verò quamuis. Card. Bellarm. l. 1. de matrim. c. 5. ad 1. Henriquez l. 11. c. 1. n. 2. P. Sanchez l. 2. diſp. 11. n. 27.* Probatur quia, vt oſtendi, omne matrimonium fidelium eſt verum Sacramentum: atqui, vt oſtendam dub. 9, hoc matrimonium eſt verum matrimonium: ergo eſt verum Sacramentum. Hinc ſequitur, contrahentes ſub peccato mortali teneri curare vt ſint in gratia illo tempore quo procuratores eorum nomine contrahent, ne Sacramentum viuorum in peccato mortali ſuſcipiant. Secùs eſt de procuratoribus qui alieno nomine agunt, nec vllum Sacramentum ſuſcipiunt.

Sotus. Bellarm. Henriquez. Sanchez.

Contrahentes per procuratores tenentur eſſe in ſtatu gratiæ, ſecùs eſt de procuratoribus.

Nec refert quòd contrahentes fortè dormiant, dum contractus initur. quia etiam dormientes validè ſuſcipiunt Sacramenta, quæ ante petierunt; vt patet ex dictis tom. 1. q. 64. a. 8. dub. 5.

Nec etiam refert quòd alia Sacramenta non poſſint ita conferri, quia ſingula habent diuerſas rationes, & eſt diſpar ratio. quia alia habent magis determinatam formam quàm matrimonium, quod etiam per ſigna contrahi poteſt. Ex quo patet ſolutio primi argumenti poſiti n. 6.

Ad ſecundum, nego minorem, quia in pœnitentia illa verba determinata, aut ſaltem iis omnino æquiualentia ſunt omnino eſſentialia. In matrimonio verò etſi illa verba ſint conuenientiſſima, ideóque communiter vſurpentur, non tamen dicuntur tanquam determinatè eſſentialia: nam ad huius eſſentiam ſufficiunt quæuis ſigna ſufficienter expreſſiua præſentis conſenſus. Sicut autem contrahentes poſſunt conſentire in abſentes; ita poſſunt hunc ſuum conſenſum ſufficienter

ret per ſe vel alios tanquam per ſua inſtrumenta exprimere.

24 Ad tertiũ Reſpondeo, talem propriè peccaſſe dum aduertens eſſe periculũ ne in peccato mortali ſuſciperet Sacramentum, neglexit ſe Deo reconciliare; eius tamen peccatum in dormiente aliquo modo exteriùs completur; quia tunc fit externa ſuſceptio Sacramenti. Simili plane modo ſicut quando quis ſciens ſe ebrium aliquem occiſurum, ſponte ſe omnino inebriat.

Vnum accidens morale poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis. Matrimonium baptizati cum non baptizata non eſt Sacramentum.

Concl. VI. Hoc Sacramentum non eſt niſi vnum numero in duobus. quia eſt eſſentialiter contractus, qui tantùm eſt vnus inter duos. Nec abſurdum eſt vnum accidens morale eſſe in diuerſis ſubiectis; nam vna numero poteſtas eligẽdi Epiſcopũ eſt in toto Capitulo. Hinc ſequitur Chriſtianum ex diſpenſatione Pontificis cõtrahentem cum non baptizata, nõ ſuſcipere Sacramentum; quia altera pars eſt incapax Sacramẽti. hoc autem Sacramentum, vt oſtendi, debet eſſe vnum in duobus. Item quia ſolus cõtractus baptizatorum eſt eleuatus ad eſſe Sacramenti; hic autem non eſt magis contractus baptizatorum, quam non baptizatorum.

25 Concl. VII. Matrimonium contractum inter infideles numquam poteſt fieri verum Sacramẽtum, etiamſi poſtea baptizentur. Ita *Petrus Ledeſ. de matrim. q. 59. a. 1. ad 3.* aſſerens eſſe plurimorum diſcipulorum D. Thomæ. Prob. quia matrimonium eſt eſſentialiter cõtractus inter baptizatos initus qui hîc nullo modo poni poteſt: nam neque cõtractus præteritus fuit initus inter baptizatos, & iam nullo modo in ſe exiſtit; neque tales poſſunt de nouo matrimonium contrahere, quia non poſſunt ſibi mutuo corpora tradere; nemo enim poteſt alteri tradere quod non eſt ſuum: atqui neuter iam habet poteſtatem proprij corporis, vt docet Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. ergo non poſſunt ea ſibi mutuo tradere.

Ledeſma.

1. Cor. 7.

26 Reſpondent aliqui fieri nouum contractum; quia is qui ante erat naturalis, prophanus & ſolubilis, fit ſacer, indiſſolubilis, & repræſentãs vnionem Chriſti cum Eccleſia. Sed contrà primò, ſi hoc ſufficeret, ſequeretur fideles conſummantes matrimonium conficere nouum matrimonium & Sacramentum; quia quod prius poterat per diſpenſationem Pontificis, & ingreſſum Religionis ſolui, & tantùm repræſentabat vniunẽ Chriſti cum Eccleſia per gratiam, efficiunt inſolubile & repræſentans vnionem Chriſti per incarnationem: vt habetur *c. Debitum 5. de bigamis.* Illud tamen eſt abſurdiſſimum. Secundò, petitur apertè principium, quia ſumitur fieri contractum ſacrũ, &c. cùm tamen quæratur, an fiat cõtractus? quod nos negamus. Nec eſt verum, eum contractum immediatè repræſentare vnionem Chriſti cum Eccleſia: quia hoc per ſe non competit contractui, qui ſtatim tranſit, ſed vinculo matrimonij permanenti: quæ aliqui confundentes in abſurda incidunt. Conantur tamen aliqui probare coniuges poſſe dici inire nouũ contractum hoc ipſo quo reddunt priorem magis inſolubilem: quia *Triden. ſeſſ. 24. c. 1.* dicit, Chriſtum in lege noua inſtituiſſe matrimonium, quod tamẽ antè fuit. Sed hoc nec verum eſt (quia tantùm ibi dicitur Chriſtum inſtituiſſe hoc Sacramentum, ſiue eleuaſſe contractum matrimonij ad eſſe Sacramenti) nec etiam facit ad rem, quia Chriſtus ibi innouauit aliquid circa ipſum contractum: coniuges autem per baptiſmum non innouant contractum, ſed ſtatum matrimonij.

c. Debitum.

Trident.

Ex his facile erit ſoluere argumẽta poſita n. 8. Ad 1. nego anteced. quia neuter eorũ poteſt pro libitu ſoluere matrimonium aut contractum: ſed ſolus baptizatus id poteſt ſoluere, idque ſolum in caſu quo alter non vult cõuerti, quod nullo modo eſt in baptizati voluntate. 2. nego etiam conſequentiam. Quia coniuges matrimonium ratum multò magis ante conſummationem poſſunt pro libito ſoluere ingrediendo Religionem, quod in vtriuſq; poteſtate eſt: & tamen nõ dicuntur inire nouum contractum conſummando. Ad 2. Reſp. id ſolũ probare ipſum vinculum matrimonij eſſe Sacramentum large ſumptum, vt patet ex dictis. 27

Dices 1. Patres & DD. communiter dicunt matrimonium fidelium ideo habere maiorem inſolubilitatem, quia eſt Sacramentum: ergo ſi matrimonium infidelium per baptiſmum acquirat hanc indiſſolubilitatem, etiam acquirit eſſe Sacramenti. Reſp. Patres loqui de Sacramento largè ſumpto: quia agunt de vinculo matrimonij, quod non eſt niſi largo modo Sacramentum. Et ſic concedo totum. 28

Dices 2. Tales coniuges baptizati habẽt idem vinculum & grauamen, quod alij fideles coniugati: ergo debent habere eandem gratiam ſacramentalem; quia qui ſentit onus, debet ſentire commodum. Reſp. negando conſeq. quia idem grauamen & vinculum erat in ſtatu naturæ, imò maius cùm tunc matrimonium ratum ſolui non poſſet per ingreſſum Religionis, & tamen tunc nõ habebant gratiam ſacramentalem. Fateor tamen credibile eſſe Deum talibus maiores dare gratias præuenientes ad ferenda incommoda matrimonij, quàm det infidelibus, non ob Sacramentum matrimonij, ſed quia fideles ſunt, quibus ratione fidei ac baptiſmi diuina gratia magis debita & vbique parata eſt.

DVBIVM III.

Quæ ſit materia, forma, & Miniſter Sacramenti matrimonij?

Variæ hîc ſunt ſententiæ. I. putat Miniſtrum huius Sacramenti eſſe ſacerdotem, & eius verba eſſe formam: verba autem contrahentium eſſe materiam, & hæc ſine verbis ſacerdotis tantùm efficere contractum ciuilem. Quia putant Sacramenti Miniſtrum debere eſſe perſonam ſacram. Ita *Canus l. 8. de locis theolog. c. 5.* Sed hoc non videtur probabile, quia ſine vllo fundamento dicitur, & ſequeretur baptiſmum collatum à laico non eſſe Sacramentũ; & omnia matrimonia clãdeſtina validè olim contracta non fuiſſe Sacramenta; imò iam contracta coram parocho & teſtibus, ſi ille nihil loquatur, non eſſe Sacramenta; quæ videtur contra *Florent. & Triden. ſeſſ. 24. can. 1.* quæ generatim definiunt matrimonium fideliũ eſſe Sacramentum. Et *Trident. ibid. c. 1. de reformat.* expreſsè docet matrimonia clãdeſtinè contracta, antequam irritarentur, fuiſſe vera ac rata matrimonia, ſatis inſinuans habuiſſe etiam rationem 29

Canus.

Florent. Trident.

veri

veri Sacramenti. Nec obſtat quòd ibidem iubeat ſacerdotem dicere. *Ego vos coniungo*.quia hæc ceremonia eſt accidentalis,nec aliud ſignificat,quā Declaro vos coniunctos eſſe:aliàs ſine his verbis non coniungerentur, atque ita matrimonium eſſet omnino nullum;quod apertè falſum eſt, vt ex Trident. ibidem patet.

30 II. eſt, internum conſenſum contrahentium eſſe materiam, verba autem eſſe formam.Ita *Nauar. c.22.n.20. Silueſter v.Matrimonium 1.n.1.*

Nauarr. Silueſter.

III. contrà docet verba eſſe materiā, conſenſum formam.Ita *Maior in 4.d.26.q.1.* Sed nec hæc dici poſſunt.quia ſequeretur, vel materiam, vel formam ſecundùm ſe totam eſſe rem inſenſibilem contra rationē Sacramenti, quod debet eſſe ſignum ſenſibile,idque ex vtraque ſua parte, ita vt tam forma quā materia ſint aliquo modo ſenſibiles.Vnde vt Vener. Euchariſtia ſit verum Sacramentum, requiritur vt corpus Chriſti, quod in ea habet rationem formæ,ſit ſenſibile,non ſolùm per materiā,ſed etiam per formam cōſecrationis.Et ratio eſt, quia vtraq; pars debet cōcurrere ad conſtituendum ſignum ſenſibile in ratione perfecti ſigni;quod fieri nō poſſet ſi alterutra eſſet ſe tota inſenſibilis:quia omnino inſenſibile nō poteſt cū alio concurrere ad aliquid cōſtituendum ſub ratione ſenſibilis ſigni:ſicut omnino ſpirituale nō poteſt cōpoſito dare eſſe materiale.

Maior.

Vtraque pars Sacramēti debet eſſe ſenſibilis.

IV. docet verba ab vno priùs prolata eſſe materiam,alterius verò verba eſſe formam. Ita *Vega l.6.ſumma caſn 117.Victoria n.245. Candel. aureum 1. p.de matrim.n.17.* & alij. Sed hoc gratis dicitur,& ſequeretur,quando ſimul omnino vtriuſque cōſenſus aliquo ſigno exprimitur, nullam eſſe certam formam, vel materiam.

Vega. Victoria. Cand.aur.

31 V. dicit corpora contrahentium eſſe materiā: verba autem formam.Ita *Petrus Soto lect.3.de matrim.§.Requiritur.* iuncta *lect.4. §. Sit igitur. Palud. in 4.d.26.q.2.a.3.ad 2.Conarr.4.decret.p.2.c.1.§.vnico.n.8.*& alij.Sed hoc etiam difficilè intelligitur ſi loquamur de materia intrinſeca,& parte eſſentiali matrimonij, quia videtur eſſe contra generalem rationem contractus,& communem conceptum. Quis enim dicat emptionem componi eſſentialiter ex re empta & verbis? Confirm. 1. Quia contractus immediatè gignit obligationē: atqui nemo dicat rem emptam vel pretium me obligare, ſed conſenſum per verba expreſſum: ex his enim omnes concipiunt contractum intrinſecè perfici. Hinc *l.1.ff. de pactis* pactum definitur *duorum pluriumve in idem placitum conſenſus*, ſcilicet exteriùs expreſſus. Confirm. 2. Quia res empta eſt materia circa quam verſatur emptio, & corpora cōtrahentium ſunt materia circa quā verſatur contractus matrimonij:ergo non ſunt intrinſeca & eſſentialis pars contractus:quia obiectum non poteſt eſſe pars actus,quia circa illud verſatur. Confir.3. Quia communiter Theologi docent omnia Sacramēta excepta Ven. Euchariſtia conſiſtere in actione tranſeunte: atqui ſecundùm hanc ſententiam hoc eſſet falſum; quia matrimoniū ex parte cōſiſteret in re permanēte.

Petr. Soto. Paludan. Conarr.

l.1.ff.de pactis.

32 VI.dicit vtriuſque conſenſum ſignis externis expreſſum mutuo ſibi ſub diuerſa ratione eſſe materiam & formam. Ita *P. Suarez 3 p. tom. 3. diſp.23.ſect.3,§.Ad primū.Lopez 2.p.inſtructionis c.35. de matrimonio.Sotus in 4.d.26. q.1.a.6.§.Ad dubium. Card. Bellarm. l.1. de matrim. c.6.*

Suarez. Lopez. Sotus. Bellarm.

Pro huius autem explicatione Nota, omnem promiſſionem &,traditionem vt valida ſit requirere oblationem alicuius rei ex vna parte, & acceptationem ex altera. vt oſtendi diſp. 22.dub.6. Item omnem contractum oneroſum habere duplicem oblationem & acceptationem.v.c.in emptione ab vna parte offertur pretium, ab altera parte res empta, & vtrumque à contraria parte acceptatur. Sic in matrimonio vir tradit ſuum corpus, mulier verò ſuum, & vterq; alterius oblationem acceptat. Itaque debet in vtroque ſaltē virtualiter eſſe duplex cōſenſus;vnus qui habeat rationem traditionis, & alter qui habeat rationē acceptationis:& ſigna externa debent vtrumque explicitè vel implicitè ſignificare.

Contractus eſſentialiter conſtat alicuius rei oblatione, ac acceptatione, & oneroſus quidē duplici.

Concl. I. Matrimonium habet pro materia circa quam corpora contrahentium, ſicut pœnitentia peccata pœnitentis. patet ex dictis:intrinſecè verò componitur ex mutuo conſenſu ſignis externis expreſſo, quatenus habet rationem traditionis tamquam materia:quatenus verò habet rationem acceptationis tanquam forma. Prob.1. ex refutatione aliarum ſententiarum. 2. quia omnis promiſſio vel traditio, donec acceptetur, eſt ex ſe inefficax & indeterminata vt rata ſit vel irrita:per acceptationem autem determinatur ad eſſe ratum,& fit efficax ad producendam obligationem: proprium autem eſt formæ determinare materiam,& dare ei vim agendi: ergo illa traditio habet rationem materiæ, & acceptatio rationem formæ. 33

Concl. II. Ad valorem matrimonij non requiruntur certa verba,ſed quæuis ſigna ſufficiūt, quæ ſufficiēter internum conſenſum exprimunt. Eſt communis. Vide infrà dub. 8.

Concl. III. Ipſi contrahentes ſunt miniſtri huius Sacramenti. Eſt communis,& patet ex dictis.quia hi ſoli ponunt materiam & formam. Et colligitur ex Florentino, quod docet conſenſum contrahentium eſſe cauſam efficientem matrimonij, id eſt vinculi matrimonij. 34

Florentin.

Hinc aliqui inferunt, contrahentes in peccato mortali duplex peccatum mortale committere: vnum quatenus Sacramentū indignè ſuſcipiunt: alterum quia indignè miniſtrant. Sed verius eſt, ſecundum tantùm eſſe veniale; quia non ſunt ad hunc effectum ſingulariter conſecrati. Vide quæ dixi to.1.q.64.a.6.vnde patet multò minùs peccare mortaliter ſacerdotem aſſiſtentem in peccato mortali. quia non eſt miniſter Sacramenti.

Contrahens in peccato mortali matrimonium vnicum peccatū mort. committit.

DVBIVM IV.

Quis conſenſus, quæue intentio ſit de eſſentia matrimonij?

NOta 1. DD. communiter cōſtituere tria eſſe bona matrimonij. Primum eſt bonum Sacramenti, ſcilicet vinculi inſolubilitas. Secundum eſt prolis generatio ac Chriſtiana educatio. Tertium mutua fides, quæ conſiſtit in reddendo debito & non adulterando. 35

Tria matrimonij bona.

Nota 2. nos duobus modis hæc poſſe intendere.1.ita vt habeamus animum hæc actu obſeruandi. 2. ita vt tantùm habeamus animum nos ad hæc obligandi ſine animo ea practicandi.

Rurſum

Rurſum poteſt hæc obligatio vel explicitè intendi. vel tantùm implicitè. & de hac maximè intentione diſputatur; quia certum eſt neceſſe non eſſe illa explicitè intendere; quia validè contrahit qui nihil de illis cogitat.

Nota 3. nos hîc propriè non agere vtrùm matrimonium valeat quando aliquid dictis bonis contrarium deducitur in pactum (de hoc enim agemus diſp. 29. dub. 3.) ſed vtrùm valeat quando tale quid ſine pacto à contrahentibus intenditur? quamuis in vno caſu (quia hoc ad explicationem præſentis materiæ eſt neceſſarium) agemus etiam de pacto.

Medina.

36 Prima igitur difficultas eſt, qualis requiratur conſenſus in ipſam copulam? *Medina l. 5. de ſacr. homin. continentia c.* 70. requirit expreſſum conſenſum in copulam, ſed ſine vllo fundamento. quare alij omnes ei contradicunt. Plurimi tamen requirunt conſenſum aliquo modo implicitum in copulam, quatenus contrahentes neceſſariò conſentiunt in obligationem reddendi debitum.

Sed hîc occurrit ſecunda difficultas, qua ratione hæc obligatio & conſenſus in eam, ſit de eſſentia matrimonij? Ad quam explicandam, nobis neceſſariò tractandum eſt, vtrùm validè contrahatur matrimonium cum mutua obligatione numquam aut petendi, aut reddendi debitum? Plurimi DD. id negant. Primò, quia matrimoniũ eſſentialiter conſiſtit in mutuo iure ac obligatione petendi ac reddẽdi debitum: atqui hæc non poſſunt conſiſtere cum tali obligatione. ergo matrimonium cum hac nequit validè contrahi. Secundò, quia talis obligatio repugnat fidei matrimonij & bono prolis: ergo irritat matrimonium, cui apponitur.

37 Tertia difficultas eſt, qua ratione neceſſarius ſit conſenſus in tria illa bona? Prima ſententia docet, matrimonium eſſe irritum ſi contrahentes intendant impedire generationem prolis: aut ſibi mutuo negare debitum, etſi hoc in pactum non deducant: quia talis intentio eſt contra eſſentiam matrimonij. Ita *Angelus v. Matrimonium* 2. *n.* 23. *Richard. in 4. d.* 31. *a.* 1. *q.* 1.

Angelus.
Richard.

Secunda docet primò, ad valorem matrimonij neceſſariàm eſſe ſaltem implicitam intentionem contrahendi perpetuum vinculum? quia hoc eſt de illius eſſentia. Vnde qui intenderet ſolùm contrahere hoc vinculum pro certo tempore, nihil efficeret: quia deeſſet intentio eſſentialiter requiſita ad eſſentiam matrimonij. Docet ſecundò, intentionem impediendi generationem, aut non ſeruandi fidem, non eſſe de eſſentia matrimonij: quia prolis generatio, aut fidei obſeruatio non ſunt de eſſentia matrimonij. Tertiò, ſicut obligatio non impediendi generationem & ſeruandi fidem eſt de eſſentia matrimonij: ita etiam intentionem hanc contrahẽdi eſſe de eſſentia contractus. Ita *Palud. in 4. d.* 30. *q.* 2. *a.* 1. *concl.* 1. *D. Antoninus* 3. *p. tit.* 1. *c.* 19. *Lopez in* 2. *p. instructorij de matrimonio c.* 42. *§. Porro ex prædictis*. Et hæc ſententia eſt vera ſi benè intelligatur, ſed indiget aliqua maiore explicatione.

Paludan.
D. Antonin.
Lopez.

38 Nota 4. cùm dominium rei diſtinguatur ab vſu, poſſe verum dominium conſiſtere cum obligatione ad non vtendum ipſa re. Item matrimonium cõſiſtere eſſentialiter in mutuo dominio vtriuſque in alterius corpus, ac ſubiectione ei reſpondente, vt dixi ſuprà n. 3. & 4.

Dominium conſiſtit cum obligatione non vtendi.

Nota 5. dupliciter aliquem contrahendo matrimonium poſſe conſentire in vinculi perpetuitatem. Primò, vt velit cõtrahere vinculum quod ex ſua natura ſit perpetuum, ſimul tamen nolẽs abſolutè illud de facto manere perpetuum. Secundò, vt velit illud etiam perpetuò, ſiue vſque ad mortem coniugis permanere. His poſitis ponam vnicam concluſionem, ex qua facilè omnes difficultates ſoluentur.

Dupliciter poteſt intendi perpetuitas matrimonij.

Concl vs. Ad valorem matrimonij neceſſariò requiritur primò conſenſus in id quod eſt de eſſentia. quia nihil poteſt exiſtere ſine ſua eſſentia: cùm igitur mutuus coniugum conſenſus ſit de eſſentia huius contractus, ille conſenſus erit maximè eſſentialis, qui fertur immediatè in id, quod eſt maximè eſſentiale matrimonio. Requiritur ſecundò conſenſus in ea quæ ipſius eſſentiam neceſſariò conſequuntur: quia qui rem aliquam abſolutè vult, neceſſariò vult ſaltem implicitè ea, quæ ipſi neceſſariò connexa ſunt. Alius autem quiuis conſenſus, vel diſſenſus, aut intentio, quæ dictis non repugnat, eſt ad matrimonij valorem impertinens. Sicut ad validè conferenda vel ſuſcipienda alia Sacramenta impertinens eſt omnis intentio, quæ eorum eſſentiæ nec repugnans, nec neceſſaria eſt. 39

Hinc ſequitur 1. Contrahentes neceſſariò conſentire 1. in mutuam traditionem dominij proprij corporis ad vſum coniugalem: quia in ea cõſiſtit eſſentia contractus matrimonij. 2. In matrimonij vinculum ex natura ſua perpetuum, donec alter moriatur. 3. In obligationem reddẽdi debitum non quocumque modo, ſed cùm debitè exigetur. Item in obligationem numquam aliam à coniuge cognoſcendi, & non impediendi generationem, & prolem ſi naſcatur, chriſtianè educandi. quia eiuſmodi obligatio neceſſariò cum eſſentia matrimonij coniuncta eſt. Non eſt tamen neceſſarium vt abſolutè conſentiant in perpetuitatem vinculi, ſed ſolùm ſub conditione, niſi alteruter ante conſummationem in Religione profiteatur: quia hac ratione in vtriuſque poteſtate eſt & vinculi perpetuitatẽ, & conſequentem omnem obligationem elidere. Poſſet fortè videri addenda alia conditio, Niſi Papa diſpenſet ante conſummationem. Sed quia hæc non eſt in poteſtate contrahentium, & omnino difficillima & rariſſima, non poteſt conſiderari vt moraliter poſſibilis: multoque minùs hæc conditio, Niſi Deus diſpenſet. 40

Contrahentes neceſſariò conſentiunt in quinque.

Non conſentiunt neceſſariò in vinculum abſolutè perpetuum.

Hinc ſequitur 2. Poſſe aliquem contrahere matrimonium cum intentione vt per annum circiter tantùm duret, & non obligandi ſe ad vnquã de facto reddendum debitum, ſi nimirum abſolutè intendat interea in Religione profiteri: quia cum hac intentione validè quis matrimonium contrahit, vt patet *c. Commiſſum 16. de ſponſalibus.* quamuis talis teneretur ſaltẽ implicitam habere voluntatem cõtrahendi perpetuum vinculum, & obligationem de facto reddendi debitum ſub hac conditione, ſi contingat eum non profiteri in religione, & illud legitimè exigatur: quia talis obligatio cõditionata includitur in eſſentia matrimonij. Secùs eſt de obligatione abſoluta: quia 41

Validè contrahis nolendo vinculum abſolutè eſſe perpetuum, aut te obligari reddere debitum.

c. Commiſſum.

Qqq nemo

nemo præciſe per contractum matrimonij abſolutè obligatur ad reddendum debitum aut perpetuandum illud vinculum: ſed tantùm ſub conditione, niſi velit Religionem ingredi.

42 Sequitur 3. Validè contrahere habentem animum numquam vtendi matrimonio, aut paulò pòſt deſerendi vxorem, aut mœchandi, aut impediendi generationem prolis, aut eam non educandi: quia ſicut omnia hæc facere, ita animus ea faciendi conſiſtit cum eſſentia matrimonij, vt patet ex dictis.

D. Aug.

Dices, *D. Auguſt. c. 5. de bono coniugali, & l. 1. de nuptijs & concupiſc. c.* 15. dicit eos, qui cum tali intentione contrahunt, non contrahere matrimoniũ. Reſp. negando aſſumptum. Nam in ſecundo loco nó agit de iis, qui ea intentione matrimoniũ contrahunt, ſed qui cum intentione impediendi generationem commiſcentur, quos *in illo c.* 15. dicit adulterari, etſi veri coniuges ſint. quia ſcilicet intentione magis adulteris, quàm coniugibus digna, cõiugio vtuntur. In priore loco apertè loquitur de iis qui ſine vllo matrimonio in perpetuo concubinatu viuunt, aut data fide de non fornicando cum aliis, aut etiam ſine ea.

Sequitur 4. Contrahentem non neceſſariò conſentire in copulam niſi valdè remotè & implicitè: quatenus conſentit in tranſlationem dominij ſui corporis, ex quo ſequitur aliquod ius ad copulam, ſed remotum. vtpote quod conſiſtit cum abſoluto iure numquam de facto reddendi debitum, ſi alteruter velit Religionem ingredi, vt patet ex dictis.

43 Sequitur 5. Validè contrahi matrimonium cum hac conditione, vt neuter teneatur alteri reddere debitum, ſiue vt vterque teneatur caſtitatem ſeruare, aut ante conſummationem Religionem ingredi Ita *Palud. in 4. d. 30. q. 2. a. 1. concl. 2. Abulenſis in c. 3. Num. q. 32. ſub finem, &* Barbatius *apud Sanchez l. 9. diſp. 10. n. 1.* vbi etiam Sanchez eam ſententiam probabilem dicit, ſicut etiam *Soto in 4. d. 29. q. 1. a. 3 §. In prima autem,* eamque expreſſe docet *P. Rebellius de iuſtit. p. 2. l. 2. q. 10. n. 19.*

Paludan. Abulenſ. Barbatius. Sanchez. Sotus.

Rebellius.

Prob. 1. Quia tota eſſentia matrimonij conſiſtit in mutuo dominio ac ſubiectione corporum ad vſum matrimonij, vt dixi ſuprà n. 3. atqui talis obligatio ſiue conditio appoſita non repugnat illi dominio, aut eius tradiſioni, ſed tantùm impedit eius vſum, vt oſtendi n. 4. & 38. ergo cũ ea poteſt matrimonium validè contrahi. Prob. 2. Quia ſi talis conditio ſiue obligatio eſſet contra ſubſtantiam matrimonij, non poſſet cum eo conſiſtere (quia nihil poteſt conſiſtere cum eo, quod ſuæ eſſentiæ contrariatur.) atqui poteſt cum eo conſiſtere, vt patet quando coniuges manente vinculo matrimonij ex mutuo conſenſu vouent omnimodam caſtitatem; ergo ei non repugnat, atque ita nec ipſum irritat, quia, vt dixi, nulla cõditio irritat matrimonium, quæ eius eſſentiæ nõ repugnat, præſertim cùm nullum ſit ius poſitiuum quod matrimonium ita contractum irritet.

44 Dices, illud non repugnare matrimonio iam contracto ſed contrahendo: quia matrimonium ſemel contractum præſertim cõſummatum nullo modo diſſolui poteſt, contrahendum autem multis modis poteſt irritari: quæuis enim res facilius impeditur fieri, quã deſtruatur facta. hinc impedimenta dirimẽtia ſi præcedunt matrimonium, ipſum irritant: ſecùs tamen eſt ſi ſuperueniant contracto. Sed hæc dici non poſſunt: quia etſi quando eſt aliquis defectus in cauſa efficiẽte, hæc habeat vim impediendi effectum ſecuturum; nõ tamen deſtruendi iam factum: quia hic ab illa pendet dum fit, non tamẽ dum factus eſt: atque ideo impedimẽtum dirimẽs, quia reddit perſonas inhabiles ad cõtrahendum, irritat matrimonium contrahendum, non tamen contractum. Secùs tamen eſt in conditionibus ſiue obligationibus quæ repugnant eſſentiæ ipſius contractus. hæ enim ſicut eſſentialiter repugnant cõtrahendo, ita etiam cõtracto (quia eadem eſt eſſẽtia rei in fieri, & in facto eſſe.) quare hæ aut vinculum matrimonij omnino elidunt, aut ſi id facere nequeunt, ab eo eliduntur. Hinc quia votum Religionis in marito repugnat iuri cõiugis hac inuita inualidè ab illo emittitur. Itẽ quia duo matrimonia nequeũt ſimul conſiſtere, ſecũdum durante primo inualidè & promittitur & cõtrahitur. Quare ſi mutua coniugum obligatio ad ſeruandam caſtitatem omnimodam, aut ad non petendum debitum repugnaret eſſentiæ matrimonij, non poſſet hoc durante validè ſuſcipi.

Impedimenta dirimentia poſſunt perſeueranti vinculo matrimonij ſuperuenire.

ſecùs tamen eſt de obligationibus eius eſſentiæ repugnantibus.

Prob. 3. Quia omne matrimonium inter baptizatos cum tali conditione cõtrahitur, vt neuter vnquam teneatur reddere debitum ſi velit ante cõſummationem Religionem ingredi: ideoque, vt oſtẽdi n. 41. neuter cõiugum per ipſum præciſè cõtractum obligatur vt vnquam de facto reddat debitum, niſi ſub cõditione ſi nolit Religionem ingredi: ergo nec obligatio reddẽdi debiti eſt de eſſentia matrimonij cõtrahẽdi, nec obligatio contraria, aut cõditio nũquam petendi debitum ei repugnat. Vnde vlteriùs ſequitur validè eam contractui apponi, etſi cõiuges nõ ſtatuerint vnquam Religionem ingredi. quia animus ingrediendi Religionem, nõ efficit vt illa conditio minùs vel magis eſſentiæ matrimonij repugnet; ſed ſolùm efficit, vt quando ea cõditio non eſt appoſita, ſine iniuſtitia vnus alteri ante cõſummationem poſſit negare debitũ. 45

Dices eſſe diuerſam rationem. Nam ea conditio quòd coniuges habeant ius non reddẽdi debitum quãdo volũt Religionem ingredi, de iure illi contractui ineſt: ſecùs eſt de illa, quam nolẽtes ingredi mutuo cõſenſu contractui apponũt. Sed hoc non ſatisfacit: quia quòd conditio aliqua ex lege poſitiua alicui contractui inſit, aut non inſit, non efficit vt magis vel minùs illius eſſentiæ repugnet: ſed ſolùm vt magis vel minùs pendeat à mutuo conſenſu contrahentium.

Dices primò, Tale dominium in mutua corpora nullum habebit vſum, & eſt omnino inutile: ergo etiam nullum. Reſp. 1. negãdo conſeq. quia cùm dominium diſtinguatur ab vſu, nihil repugnat aliquem habere dominium inutile. Reſp. 2. negando antecedẽs. quia tale dominium efficit vt coniuges nequeant aliud matrimonium contrahere, & cum aliis dormiendo adulterium committant: & ſi ſe mutuo cognoſcant, non fornicentur: imò ſi non vouerint caſtitatem, ſi ſponte ſe cognoſcant, nullo modo peccent. 46

Dices ſecũdò, Impotentes ad vſum matrimonij inualidè contrahunt; atqui qui contrahunt

cum

cum mutua obligatione ſeruandi perpetuò caſtitatem, ſunt impotentes ad vſum matrimonij: ergo inualide hoc contrahunt. Reſp. maiorem tantùm eſſe veram de iis qui phyſice impotentes ſunt vti matrimonio, quia hoc non poſſunt licitè facere: alias qui emiſerunt votum caſtitatis inualidè contraherent.

47 Ad 1. rationem contrariam allatam n. 36. Reſp. maiorem, vt ſit vera, debere intelligi de iure & obligatione remotis. quæ in ipſo mutuo corporum dominio includuntur: & talis obligatio ac ius poſſunt conſiſtere cum pacto ac obligatione nunquam reddendi debitum, vt patet in coniugibus vouentibus mutuo conſenſu caſtitatem: & eo ſenſu neganda eſt minor.

Ad ſecundam nego antecedens. quia nec fides matrimonij exigit, vt coniugi quacunque ratione petenti debitum reddatur, ſed vt reddatur debitè exigenti: poſito autem tali pacto ſiue ante, ſiue poſt contractum, coniux indebitè exigit copulam. quare alter non tenetur ei obſequi. Vnde talis verè non petit debitum, ſed indebitum; quare etiam alter nihil ei tenetur reddere. Nec etiam bonum prolis obligat coniuges vt dent operam generationi, aut vt non obligent ſe ad non dandam ei operam; ſed ſolùm vt dum vtuntur matrimonio non impediant eius generationem, & vt, ſi naſcatur, eam chriſtiane educent. Ex quo patet hunc caſum nullo modo comprehendi *cap. finali, de conditionibus appoſitis*, vbi ſolùm agitur de conditionibus quæ repugnant ſubſtantiæ matrimonij. hæc autem nullo modo ei repugnat. *c. fin. de cond.*

DVBIVM V.

Vtrùm Deus vel Eccleſia poſſit ſupplere conſenſum contrahentium, vt ſine eo poſſit eſſe matrimonium?

48 CONCLVS. I. Si agamus de contractu matrimonij, cùm contrahentium conſenſus, vt patet ex dictis, ſit eius pars eſſentialis, per nullam potentiam ſine eo conſtare poteſt, ſicut nil poteſt eſſe homo ſine anima rationali.

49 CONCLVS. II. Si loquamur de ſtatu, ſiue vinculo matrimonij, poteſt Deus hoc efficere ſine vllo coniugum conſenſu. Ita *Sotus in 4. d. 27. q. 1. a. 2. concl. 1. P. Henriquez l. 11. c. 1. n. 3. Vega l. 4. ſumma caſu 73.* & ferè communiter Theologi. Prob. quia hoc vinculum eſt effectus mutui conſenſus vt cauſæ efficientis: Deus autem omnem cauſam efficientem ſupplere poteſt. 2. Quia nihil eſt aliud quam mutuum corporum dominium, vt dixi dub. 1. Cùm itaque Deus ſit magis dominus noſtri corporis quàm nos ipſi, magis poteſt dare alteri eius dominium, quàm nos. Addunt aliqui Deum hoc modo coniunxiſſe primos parentes, quia Matt. 19. dicitur, *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Sed id dicitur de quouis matrimonio, vt patet ex textu. nec illud videtur vllo modo credibile; conueniebat enim matrimonium quod debebat eſſe initium & exemplar aliorum, cæterorum etiam modo contrahi.

Sotus. Henriquez. Vega.

Matth. 19. Primi parentes mutuo cõſenſu contraxerunt, ſicut alij.

50 Obiicies, hoc vinculum matrimonij eſt relatio conſurgens ex mutuo coniugum conſenſu: atqui Deus nequit ponere relationem ſine ſuo fundamento: ergo, &c. Secundò, ſtatus religioſus non poteſt in aliquo eſſe ſine libero eius voto: ergo nec matrimonium ſine libero contrahentium conſenſu. Tertiò, matrimonium eſt coniunctio animorum ipſorum coniugum: ergo non poteſt eſſe ſine libero eorum conſenſu.

Ad 1. Reſp. hoc vinculum propriè conſiſtere in dominio & poteſtate in mutua corpora ad vſum matrimonij, vt dixi dub. 1. quæ non eſt mera relatio, ſed eius fundamentum. Sed quidquid hac de re ſit, ſicut hæc (ſiue ſit relatio, ſiue non) poteſt oriri ex traditione quam homines faciunt: ita etiam ex traditione quam Deus poteſt facere.

Ad 2. quidquid ſit de antecedente, nego cõſeq. quia ſtatus religioſus non cõſiſtit in aliquo dominio, ſed in obligatione nata ex voto, quod eſſentialiter pendet à vouente. quãquam etiam nõ poſſit eſſe dubiũ, quin Deus poſſet homini imponere ſimilem obligationem, qualem per profeſſionem contrahit. An autem per hanc fieret propriè Religioſus, eſt quæſtio de nomine. Ad 3. nego antecedens: nam etiam inter eos qui animis maximè diſſident, matrimonium perſeuerat.

CONCL. III. Eccleſia nullo modo poteſt ſupplere contrahentium conſenſum. Eſt communis DD. & certa; quia etſi poſſit diſponere de quibuſdã noſtris rebus externis etiam nobis inuitis, non tamen de noſtris corporibus: præſertim in ordine ad vſum matrimonij: quia in eum finem horum nec directum nec indirectum habet dominium: nec conueniebat vlli poteſtati humanę tale dominium concedi. Poſſet tamen Eccleſia, imò alij etiam ſuperiores iuſtis de cauſis præcipere alicui matrimonium, aut eum etiam ad id compellere vt patet quando ipſe fidem dedit. 51

Poteſt quis compelli ad matrimoniũ.

Dices, *c. Is qui fidem 30. de ſponſalibus.* decernitur per copulam ſpõſalia tranſire in matrimonium, nec admittendam probationem diſſenſus. & *c. finali, de conditionibus appoſitis* dicitur matrimonium initum ſub conditione impoſſibili eſſe validum: cum tamen his caſibus ſæpe deficiat conſenſus, & conſequenter videtur ius eum ſupplere.

c. Is qui.

c. fin. de Cond.

Reſp. Iura non decernere vllo modo hæc matrimonia eſſe vera in caſu quo conſenſus deficit (contrarium enim expreſſe definitur *c. finali, de ſponſa duorum.*) ſed dicunt: alia matrimonia eſſe valida, quia omnino præſumunt verum conſenſum de præſenti adfuiſſe, idque ita vehementer, vt nullam contrariam probationem admittant.

c. fin. de ſponſa.

DVBIVM VI.

Vtrùm quis poſſit validè contrahere cum ea quam falſo putat ſuam eſſe conſanguineam, ſi ſciat conſanguinitatem eſſe impedimentum dirimens?

QVidam affirmant tales validè contrahere, quia poſſunt intendere contrahere quantũ aliqua ratione poſſunt: atqui talis cõſenſus ſufficiet, cùm verè à parte rei contrahere poſſunt: ergo verè contrahẽt. Maior prob. 1. quia *c. vnico. de ſponſalibus in 6.* dicuntur conſanguinei contrahẽtes ſponſalia incurrere impedimentum publicæ honeſtatis, quia illa non ſunt inualida defectu conſenſus. 2. Quia *clementina vnica de conſanguinitate* excommunicantur qui ſcienter cum conſanguineis cõtrahunt: quibus locis ius ſupponit tales poſſe habere verum conſenſum in matrimonium. 52

c. vnic. de ſponſ.

Clem. vnic. de conſ.

nium. Confir. quia hæreticus credens baptiſmum nullam habere vim, validè eum confert, ſi intendat facere quod facit Eccleſia: ergo ſimiliter tales poterunt validè contrahere. Ita *Couar. 4. decret. p. 2.c.3. §. 7.n. 2.* & alij. Sed hac in re aliqua diſtinctione vtendum eſt, quam in concluſione explicabimus.

Couar.

53 Concl. Si talis omnino certò credat eam eſſe ſibi conſanguineã, & ſe cum conſanguinea nullo modo poſſe validè contrahere, inualidè cum ea contrahit. Ita *Nauar. c.22.n 56. Silueſter Matrimonium 8.q.13.dicto 5. Angelus Matrimonium 3. impedimẽto 13.n.5.* & alij. Prob. quia impoſſibile eſt talem habere verã intentionem cõtrahendi: quia nemo poteſt ſeriò intendere id, quod omnino credit impoſſibile. quare non eſt verum talem poſſe intendere contrahere quantum poteſt, cũ omnino credat ſe nullo modo poſſe. Secùs eſſet ſi de altera parte vel leuiſſimè dubitaret, ita vt concipere poſſet fortaſſe fieri poſſe vt validè cõtrahat; tunc enim poſſet hoc intendere, & verè cõtraheret; quãuis cõmuniter grauiter peccaret ob periculũ inualidè contrahẽdi, cui ſuo iudicio ſe exponit. Et in hoc caſu facilè poſſunt intelligi *c. 1. de ſponſalibus in 6. & clement. de conſang.* quamuis fortè meliùs poſſit primum intelligi de iis, qui ignorabant impedimentum: ſecũdum de iis qui non curantes validè an inualidè contrahant, intendunt tantùm externum celebrare contractũ, vt videantur coniugati, vt poſſint ſic libidinem explere nihil curantes de veritate matrimonij.

Nauar.
Silueſter.
Angelus.
Clem. de conſ.

Et hinc patet ſolutio argumenti cõtrarij, eiuſq; probationum. Ad confirmationẽ nego conſequ. quia ita baptizans ſcit ſe poſſe facere id quod intendit, ſcilicet facere quod facit Eccleſia. Conſanguineus autem putat ſe nullo modo poſſe cõtrahere, quare non poteſt hoc ſeriò intendere.

DVBIVM VII.

Vtrùm vt valeat matrimonium, conſenſus vtriuſque contrahentis debeat ſimul exiſtere?

54 AGimus hîc præcipuè de conſenſu actuali, de quo quatuor ſunt ſententiæ. I. abſolutè docet vtriuſque conſenſum debere eſſe ſimul. 1. Quia conſenſus contrahentium ſunt ſibi mutuo materia & forma: atqui materia & forma Sacramentorum debent eſſe ſimul: ergo & illi conſenſus. 2. Quia *l. Continuus 137. ff. de verb. oblig.* dicitur, *continuus actus ſtipulantis & promittentis eſſe debet.* 3. Quia alias non poſſet eſſe conſenſus mutuus. Sic cum aliis *Panorm. c. Dilectus, de ſponſalibus, in fine.*

l. Continuus.
Panorm.

II. ſententia docet, nihil referre quantocunque tempore conſenſus inter ſe diſtent. Ita *Maior in 4. d. 27. q. 1. Nauar. c. 22. n.* 80.

Maior.
Nauarr.

III. eſt media, & docet requiri vt non ita diſtent, quin moraliter poſſint dici ſimul exiſtere. Ita *Sotus in 4. d. 27. q. 1. a. 3. §. Sed alia hinc. Lopez 2. p. inſtructorij de matrim. c. 38. Vega l. 3. ſum c. 75.* Quanto autem interuallo vterque conſenſus diſtare poſſit, vt cenſeatur eſſe ſimul, auctores illi diſcrepant.

Sotus.
Lopez.
Vega

IV. ſententia docet; primam ſententiam eſſe veram, vbi Tridentinum eſt promulgatum: quia aliàs non poteſt Parocho & teſtibus conſtare, coniuges in ſe mutuo de præſenti conſentire, quod tamen neceſſarium eſt.

55 Conclus. I. Non eſt neceſſe vt actualis vtriuſque conſenſus ſit ſimul. Prob. 1. Quia hic contractus ſequitur alios contractus: atqui in his non eſt neceſſe vt vtriuſque conſenſus ſit actu ſimul, quia aliàs inter abſentes celebrari non poſſũt: ergo nec eſt neceſſarium in matrimonio. 2. Quia vt oſtendam dub. 9. matrimonium validè poteſt contrahi per procuratores, ſed tunc ſæpe vnius conſenſus præcedit conſenſum alterius, & dum contractus fit, neutrius conſenſus actu eſt: ergo non eſt neceſſarium, vt dum contrahitur vtriuſque conſenſus ſimul exiſtat. 3. Quia etiam in pœnitentia ipſa confeſſio, quæ eſt materia huius Sacramenti, poteſt diu præcedere abſolutionem, quæ eſt ipſius forma: ergo matrimonio, etiam qua Sacramentum eſt, non repugnat vnam eius partem diu poni ante aliam. Ex quo patet ſolutio ad primum argumentum poſitum n. 54. Ad ſecundum Reſpondeo, illa lege ſolùm agi de ſtipulatione, cui hoc eſt ſingulare contra naturam aliorum contractuum. Ad tertium, nego aſſumptum. ad hoc enim ſufficit vt vterque ſit ſimul habitualiter, & ſecundùm moralem æſtimationem.

56 Conclus. II. Ad valorem matrimonij requiritur, vt dum contrahitur, vtriuſque partis conſenſus ſimul ſaltem habitualiter exiſtat. quia aliàs non poſſent ſimul in vnum contractum coaleſcere. quia ad hoc requiritur vt adhuc aliquo modo ſint.

Vbi Nota, quando quis in aliquam rem conſenſit, eius conſenſum habitualiter & ſecundùm moralem æſtimationem cenſeri tam diu perſeuerare, donec explicitè vel implicitè reuocetur. Hinc conſenſus habitus ſub conditione futura, hac poſita, etſi conſentiens dormiat, cenſetur perfici & fieri abſolutus, eodem modo ac ſi tunc actu eliceretur.

Quid ſit conſenſum alicuius habitualiter perſeuerare.

57 Qua in re aliqui putant eum conſenſum nullo modo verè ſecundùm ſe aut actu, aut habitu permanere, ſed ſolùm dici permanere, quia manet obligatio habendi eum ratum. Sed hoc dici nequit. 1. Quia matrimonium non ex illa obligatione, ſed ex mutuo conſenſu tamquam ex partibus eſſentialibus componitur: ergo dum hoc actu contrahitur, illi conſenſus debent aliquo modo ſaltem habitualiter, & ſecundùm æſtimationem moralem verè exiſtere. quia nihil poteſt actu componi ex rebus, quæ nullo modo exiſtunt. quia tamen matrimonium eſt magna ex parte ens morale, ad eius eſſe non requiritur phyſica omnium partium actualis coëxiſtentia. 2. Quia aliàs quamdiu maneret illa obligatio, tam diu cenſeretur ipſe conſenſus permanere, ſaltem ſufficienter ad valorem contractus. quod tamen falſum eſt: quia aliàs qui animo verè contrahendi mandauit ſuo procuratori, vt cum aliqua de præſenti contrahat, poſtea per eum validè contraheret, etſi priùs eo inſcio conſenſum ſine iuſta cauſa reuocaſſet: quia manet obligatio eum habendi ratum, ſiue in eo perſeuerandi. Illud autem apertè falſum eſt. Tertiò, quia etiam in caſibus in quibus apertè perſeuerat obligatio habendi ratum primum conſenſum, ſæpe ſolet peti, an is qui conſenſit in eo

Non ſufficit idẽ aliquem conſenſum habitualiter permanere, & manere obligationẽ eum habendi.

con

conſenſu perſeueret;& in caſibus in quibus quis tenetur ſuum conſenſum reuocare, ſecundùm communem tamen modum loquendi, ipſe dicitur in eo habitualiter perſeuerare, donec eum aliquo modo ſaltem virtualiter reuocarit. Vnde patet, ſecundùm communem ſenſum aliud eſſe aliquem obligare vt permaneat in priore conſenſu, aliud verò ipsũ de facto in eo permanere.

58 CONCL. III. Hic conſenſus tam diu habitualiter perſeuerat, donec ſaltẽ implicitè reuocetur, & tũc ſtatim omnino eſſe deſinit. hoc autem fit, quando is qui antè in vnam conſenſit, vult cum alia contrahere: aut quando aliquis vel explicitè vel implicitè pro certo tantum tempore conſenſit, ita vt niſi intra illud fuerit perfectus contractus, noluerit vlteriùs in eum conſentire, tũc enim lapſo eo tempore, conſenſus omnino deſinit. quoties autem nullum tempus definitè præſcribitur, omnes cẽſentur implicitè ſaltem indeterminatè aliquod tempus contractui perficiendo ita præſcribere: quia nemo eſt qui velit perpetuò alterius cõſenſum expectare, & de ſtatu ſuo continuò permanere ſuſpenſus. Quantum autem tempus hoc caſu debeat effluxiſſe, vt quis cenſeatur ſuum conſenſum ita reuocaſſe, non poteſt generatim præſcribi, ſed prudenti iudicio ex varijs circumſtantijs ſpectandum eſt. Nam poteſt fieri vt quandoque ſit breue, vt quando quis volens cito inire matrimonium, in aliquam præſentem cõſentit, quæ nullam obiicit cauſam, cur diu debeat conſenſum differre. Contrà poteſt fieri vt ſit longum: vt quando quis per literas cõſentit de præſenti in aliquam quæ procul abeſt, & quã ſcit habere multas difficultates ob quas non poſſit facilè ſe reſoluere an velit eius matrimonium acceptare: tunc enim cenſetur conſenſum ſuum velle diu durare. Item quando vnus bona fide contraxit cum ea, quæ ſolùm fictè conſenſit; ille tam diu manet in priore conſenſu, quàm diu perſeuerat in iſto matrimonio.

Quando cenſeatur aliquis implicitè ſuũ conſenſum reuocare.

59 CONCLVS. IV. Etſi rariùs, tamen abſolutè loquendo, quæ dixi poſſunt habere locum etiam vbi Tridentinum eſt receptum. Patet primò, quando aliquis per procuratores coram Parocho & teſtibus contrahit; quod etiam modò fieri poſſe oſtendam dub. 9. Secundò, ſi aliquis coram Parocho & teſtibus in vnam de præſenti conſentiret, daretque ei tempus vt poſſet deliberare, & committeret vni curam, vt poſtea ſuo nomine alterius conſenſum coram iiſdem acceptaret. Sed hæc ſine neceſſitate, quæ vix poteſt occurrere, niſi fortè inter Principes, non ſunt in praxi admittenda. quia ſecurius eſt, & omnino decet, vt vterque ſimul coram Parocho & teſtibus conſentiat.

DVBIVM VIII.

Qua ratione conſenſus internus debeat neceſſariò exteriùs exprimi?

60 VAriæ hac in re ſunt ſententiæ. Prima docet, totam eſſentiam matrimonij conſiſtere in interno cõſenſu: externa autẽ ſigna ſolùm requiri tamquam conditionem neceſſariã, vt vtrique parti cõſenſus interni poſſint innoteſcere. vt videtur colligi ex *c. Cum locum* 14. *de ſponſalibus*, vbi dicitur: *Matrimonium à ſolo conſenſu contrahitur.* Itẽ ex *c. Tuæ* 25 *eodem tit.* vbi dicitur: *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris cõſenſum: ſed neceſſaria ſunt, quantum ad Eccleſiam, verba conſenſum exprimentia de præſenti.* Sed hæc iura non faciunt ad rem, quia non intendunt diſtinguere internum conſenſum ab externis ſignis, quibus exprimitur; aut docere eum per ſe præcisè ſufficere ad contractum: ſed in priore cap. diſtinguitur conſenſus liber ab eo, qui ex metu præſtatur, & dicitur illum ſolum, non autem hunc ad matrimonium ſufficere. In ſecundo diſtinguitur conſenſus verbis expreſſus ab eo, qui ſolo nutu exprimitur vt patet ex contextu: & dicitur non ſolùm per illum, ſed etiam per hunc matrimonium contrahi.

c. Cum locum.

c. Tuæ.

61 II ſententia docet, in iis qui loqui poſſunt expreſſa verba eſſe neceſſaria ad valorem matrimonij, non quidem ex institutione Chriſti: ſed quia Eccleſia tales reddit inhabiles ad aliter cõtrahendum; ſicut omnes reddit inhabiles ad clãdeſtine contrahendum. Prob. ex *c. Tuæ, citato*, vbi dicuntur verba eſſe neceſſaria quãtum ad Eccleſiam. & ſimiliter multa alia iura dicunt, verba ad hunc contractum requiri. Ita multi apud *P. Sanchez l. 2. diſp. 31 n. 2.* ſed illa iura nihil probãt. quia *c. Tuæ*, ſolùm dicitur verba eſſe neceſſaria quoad Eccleſiam: quia nimirum Eccleſiæ vſus obtinuit, vt valentes loqui verbis cõtraherent: quia aptiora ſunt ad conſenſum exprimendum. quare neceſſaria ſunt ſaltem ad benè eſſe, vt tam Eccleſiæ, quàm contrahentibus meliùs conſtet de mutuo vtriuſque conſenſu. Reliqua iura nõ dicunt verba præcisè eſſe neceſſaria, ſed aliqua externa ſigna. Faciunt autem mentionem verborum: quia internus conſenſus ſolet per ea exprimi. Confir. Quia ex eo quod correctio iuris ſit odioſa, numquam ius nouum cenſetur antiquum corrigere, niſi id omnino clarè exprimatur, vt patet *l. Præcipimus* 32. *§. vlt. C. de appellationibus.* Atqui nõ minùs odioſum eſt aliquos contractus ſpectatò ſolo iure naturæ & diuino validos reddi inutiles: præſertim quando iam eleuati ſunt ad eſſe Sacramẽti: ergo ſine claro textu non eſt credendum hoc fieri. Nullus autem talis textus adferri poteſt.

c. Tuæ.

Sanchez.

Correctio iuris non eſt admittenda ſine neceſſitate. l. Præcipimus.

III. ſentẽtia docet, verba eſſe neceſſaria vt matrimonium habeat rationem veri Sacramenti. Quia *Florent. in literis Eugenij*, docet omnia Sacramẽta perfici re aliqua tamquam materia, & verbis tamquam forma. Ita *Canus l. 8. de locis theolog. c. 5. ad 3.* ſed dicta ratio nihil probat; quia idem *Conciliũ ibid. §. Septimum eſt.* ſatis expreſſe ab hac regula ex parte Sacramentum matrimonij excipit: vbi docet hoc regulariter, ſiue ordinariè perfici mutuo conſenſu verbis expreſſo: clarè oſtendens ipſum extraordinariè ſignis perfici.

Florent.

Canus.

IV. ſentẽtia docet, in iis qui loqui valent verba eſſe ſaltem de neceſſitate præcepti. Quibus videtur fauere *c. Tuæ, citatum.* Alij tamen id negant, voluntque ſecluſo ſcandalo ſolùm eſſe peccatũ veniale, facere contrarium. Ratio eſt quia nullibi extat tale præceptum: nam *c. Tuæ, citatum.* non videtur continere præceptum, ſed ſolùm docere quid cõueniat. Ita *Sotus in 4. d. 27. q. 1. a. 3. concl. 2. §. Ex huiuſmodi.* vbi inſinuat tales ex æquitate ad hoc teneri, & apertè docet *Sãchez l. 2. diſp. 31. n. 10.* 62

c. Tuæ.

Sotus.

Sanchez.

63 Concl. I. Exterior expreſſio interni conſenſus eſt pars eſſentialis ipſius contractus matrimonij, atque adeò Sacramenti. Ita *Sotus in 4. d. 27. q. 1. a. 3. concl. 1. v. Veruntamen. Victoria in ſumma n. 250.* & cum alijs *P. Sanchez l. 2. diſp. 30. n. 3.* Prob. quia matrimonium eſt eſſentialiter contractus humanus. atqui omnis contractus, aut pactum humanum eſſentialiter requirit internum conſenſum externo ſigno expreſſum, ex quibus tanquam ex partibus vnum integrum actum humanum, ſiue promiſſionem, ſiue traditionem conſtituentibus cõponitur: ergo hæc externa ſigna ſunt de eſſentia matrimonij. Confirm. Quia vt aliquis internus conſenſus habeat rationem veræ promiſſionis, aut traditionis, debet neceſſariò ad alterum dirigi, ita vt hic eum acceptare poſſit: at qui hoc fieri nequit ſine aliquo ſigno externo: ergo hoc eſt de intrinſeca ratione promiſſionis aut traditionis. Tertiò, quia matrimonium baptizatorum iam eſt neceſſariò Sacramentum. atqui de eſſentia Sacramenti eſt vt ſit ſignum ſenſibile: ergo eſt de eſſentia matrimonij.

Sotus. Victoria. Sanchez.

Omnis contractus eſſentialiter requirit internum conſenſum exteriùs expreſſum.

64 Hinc ſequitur, ſi duo merè internè quantum poſſent in ſe mutuo conſentirent, & Deus vtrique alterius conſenſum reuelaret, non fore matrimonium: quia illi conſenſus cùm non poſſint efficaciter ab vno ad alterum dirigi, non poſſent habere rationem mutuæ traditionis: & cùm non eſſent ſenſibiles, non poſſent habere rationem Sacramenti. Imò hoc corollarium verum eſſet, etſi vterque ſciret Deum ita reuelaturum mutuos conſenſus, & vterque intenderet per eam reuelationem ſuum conſenſum ad alterum dirigere: aut quamuis Deus miraculosè efficeret, vt more angelico poſſent ſibi mutuo loqui per internas cogitationes, niſi aut contrahentes non eſſent baptizati: aut Deus diſpenſaret vt baptizati poſſent contrahere matrimonium ſine Sacramento. Nã etſi tunc illi actus ſufficerent ad rationẽ ciuilis contractus, non tamen ad rationem Sacramenti, quod eſſentialiter eſt ſignũ ſenſibile.

Sine externo ſigno nunquam contrahunt matrimonium.

65 Conclvs. II. Non ſolùm muti, ſed etiam valentes loqui validè contrahunt matrimonium per nuda ſigna, ſine vllis verbis, modò illa ſufficiẽter exprimant internum conſenſum de præſenti. hęc concluſio eſt communis DD. & tamquam indubitata ſupponitur *cap. Is qui 30. de ſponſalibus.* quia ibi ſupponitur ſponſos per ſolam copulam poſſe contrahere matrimonium, ſi eam maritali affectu habeant. Confirm. quia certum eſt ſpectata ſola Chriſti inſtitutione eos poſſe per nutus aut ſimilia ſigna contrahere. quia aliàs muti non poſſent contrahere: atqui Eccleſia nullibi eos reddit inhabiles ad ſic contrahendum: quia, vt oſtendi num. 60. nullibi tale ius exſtat: ergo nihil obſtat quo minùs validè ſic contrahant.

c. Is qui.

66 Concl. III. Matrimonium nutibus contractum, eſt verum Sacramentum. Eſt etiam communis & certa. Primò, quia, vt ſæpiùs ſuprà dixi, omne matrimonium baptizatorum eſt neceſſariò Sacramentum. Secundò, quia nihil ei deeſt, quod pertineat ad rationem Sacramenti. Tertiò, quia hoc etiam clarè innuit Florentinum, vt oſtendi num 61.

Florentin.

Conclvs. IV. Omnino decet eos qui loqui poſſunt, verbis ſuum conſenſum exprimere. quia hoc eſt ferè neceſſarium, vt omnino clarè tam partibus quàm Eccleſiæ de eo conſtet. quod in re tanti momenti omnino fieri conuenit. quare parochi nullo modo deberent permittere vt aliter fiat. Quòd ſi tamen ex aliqua cauſa ſine ſcandalo, alioúe periculo aliter fiat, ſatis probabile eſt non eſſe peccatum mortale; quia nullibi eſt expreſsè prohibitum.

Quale peccatum ſit contrahere nutibus ſine neceſſitate.

DVBIVM IX.

Vtrùm matrimonium poſſit contrahi per procuratores?

Hac in re certum eſt matrimonium validè contrahi in locis vbi Trident. non eſt receptum. hoc enim apertè habetur *c. finali, de procuratoribus in 6.* vbi tamen ad hoc requiruntur tres conditiones. Prima, vt procurator habeat ſpeciale mãdatum ita pro altero contrahendi. quia nemo quantumcumque alicui omnia ſua negotia gerenda committat, cenſetur ei committere vt ſuo nomine matrimonium contrahat, niſi hoc ſpecialiter expreſſerit: quia hoc negotium valdè diuerſum eſt ab omnibus alijs: & cùm contractus matrimonij maximi momenti ſit, & à quo totius vitæ ſtatus pendeat, nemo cenſetur velle cum aliqua contrahere, niſi aliquo modo eam priùs nouerit, & expreſsè in eam conſenſerit. Vnde etiam non ſufficit dominum generatim ſuo procuratori dediſſe mandatum vt ſibi commodam vxorem quærat, niſi quæſita in particulari deſcribatur, & hic in eam conſentiat: vt habetur *l. Generali 34. ff. de ritu nuptiarum.* Excipe caſum quo aliquis expreſsè conſenſiſſet in eam quam procurator eligeret: & mandaſſet vt ſuo nomine cum ea ſine alio reſponſo contraheret. 67

67 Ad contrahendum per procuratorem tria requiruntur. Trident. c. fin. de proc.

Non ſufficit generale mandatum quærendi vxorem.

l. Generali.

Secunda conditio ibidem requiſita eſt, vt procurator per ſe hoc negotium peragat. Nec enim poteſt alium ſubſtituere, niſi hoc in mandato ſit expreſſum; nam cenſetur electa induſtria perſonæ. 68

Tertia conditio eſt, vt conſtituens procuratorem, conſenſum non reuocarit antequam contractus ſit initus. Etſi enim cæteri contractus validè fiant per procuratores, etiam poſt reuocatum mandatum, quamdiu reuocatio nec procuratori, nec parti innotuit: vt habetur *l. Si mandaſſem 15. ff. mandati. & l. 1. ff. quod iuſſu. §. 2.* & fauent *clement. vnica de renunciatione. & c. Ex parte, de reſcriptis.* Secùs tamen eſt in matrimonio. Cuius ratio eſt, quia in alijs contractibus ius poteſt ſupplere conſenſum partis: ſecùs eſt in matrimonio, quod nullo modo conſtare poteſt, ſi deficiat partis vnius conſenſus: vt *dicto c. vlt. de procuratoribus* dicitur.

l. Si mandaſſem. l. 1. ff. quod. clem. vnic. de renunt. c. Ex parte. Cur matrimonio magis ſit eſſentiale vt conſenſus non ſit reuocatus. c. vlt. de proc.

Hinc ſi mandans contrahi matrimonium iurauerit ſe non reuocaturum conſenſum, peccabit quidem ſine iuſta cauſa eum reuocando, validè tamen reuocabit. Hinc etiam in foro conſcientiæ ſufficit ſola mentalis reuocatio mandati. quia hæc omnino tollit conſenſum. Pro foro tamen externo neceſſarium eſt, vt reuocatio probetur facta ante contractum initum. Sufficit tamen implicita reuocatio (vt ſi mandans cum altera contrahat ſponſalia) idque etiam in foro externo, modò probari poſſit. His adde quartam 69

69 Qualis reuocatio irritet matrimonium.

con

conditionem, vt procurator non excedat fines mandati. Si enim hos exceſſerit, nihil agit. v. e. mandatum ſit ei vt contrahat cũ Catharina certa dote conſtituta; inualidè contrahit aut nulla, aut minore conſtituta. Idemq; eſt in ceteris conditionibus, Ita habetur *l. Diligenter ꝟ. mandati.*

l. Diligenter.

70 Nota, eum, qui ſemel validè alicui dedit mandatum ſuo nomine cum aliqua contrahendi, validè per ipſum cum ea cuntrahere, etſi puſta omnino ſui mandati obliuiſcatur: imò etſi paulò pòſt amens fiat, modò mandatum numquam reuocarit. Quia vt quis validè per procuratorem matrimonium contrahat, non requiritur vt vtatur ratione dum contractus celebratur (nã aliàs ſi tunc dormiret, aut omnino ebrius eſſet, inualidè cõtraheret, quod abſurdiſſimum eſt:) ſed ſufficit quòd omnino liberè illud mandatum dederit, nec id poſtea reuocarit. Ita *P. Henriquez l. 11. de matr. c. 4. n. 4. & P. Sanchez l. 2. diſp. 11. n. 15.*

Qui dato mãdato fit amens validè per procuratorem cõtrahit.

Henriquez, Sanchez.

71 Dices, Si quis per ſe cõtraheret dum omnino ebrius eſt, aut amens, nihil efficeret, etſi antè intendiſſet ebrius contrahere, vt oſtendi diſp. 21. nu. 18. ergo idem dicendum eſt quando per procuratorem contrahit. Reſp. negando conſequ. Quia in priore caſu externus contractus non eſt actus liber & humanus, quod tamen ad eſſentiã actus requiritur. In ſecundo verò, modò procurator dum contrahit, vtatur ratione, externus cõtractus eſt verè liber & humanus, etiã prout tamquam actus imperatus, ſecundùm moralem æſtimationem procedit à mandate: ad quod ſufficit, vt hic liberè eum mandauerit: quia hic ſolus actus ex parte mandantis eſt cauſa illius cõtractus, & omnes actus ſequentes ab ipſo mandante exerciti, modò non intercedat reuocatio mandati, ſunt omnino impertinentes.

Cur ebrius poſſit potius cõtrahere per procuratorem quam per ſe.

72. His poſitis difficultas eſt primò, vtrùm ſi quis fictè dederit ſuo procuratori mandatum cum aliqua contrahendi, vt contractus valeat, ſufficiat ipſum antequam hic ineatur, verè in eum conſentire, eumque ratum habere. Quidam id affirmant, ſed credo contrarium omnino dicendum eſſe. Quia vt contractus valeat, actus procuratoris tamquam ab imperante debet procedere à libero conſenſu mandãtis, tamquam eius ſignũ. nam procurator habet ſe tamquam iudex & interpres conſenſus ipſius mandantis: atqui in illo caſu hoc non fieret. (Nam verus conſenſus, qui in mandante ſequitur ipſum mandatum, nullo modo poteſt huius eſſe cauſa, aut mouere procuratorem ad contrahendum:) ergo eo caſu contractus eſſet nullus. Confir. Quia ſicut inter præſentes ſe habet externa locutio reſpectu interni conſenſus: ita inter abſentes ſe habent verba procuratoris reſpectu conſenſus ipſius mandantis. Sicut enim internum meum conſenſum per externam locutionem dirigo ad præſentem, illumque huic ſignifico: ita eumdem per procuratorem dirigo ad abſentem, eumque ei ſignifico: atqui ſi primò fictè dicerem alicui præſenti me in eam conſentire, cõtractus eſſet nullus, etſi antequam ipſa ſuum conſenſum exprimeret, verè in eam cõſentirem, modò hoc nullo externo ſigno exprimerem. quia externa traditio nullo modo eſſet ſignum veri interni conſenſus: non prioris, quia his eſſet fictus: non etiam ſecundi, quia cùm ab hoc non procederet, nõ poſſet eius eſſe ſignum, vt oſtendi diſp. 4. n. 44. Ergo idem dicendum eſt de eo, qui fictè mandaſſet per procuratorem contrahi matrimonium: quia hic ſine nouo mandato, nullo modo poſſet ſuum conſenſum parti per procuratorem ſignificare. Nam dum mandauit, nullus erat conſenſus, & verba procuratoris nullo modo poſſunt eſſe ſignum conſenſus poſteriùs habiti. Quare vt contractus ſit validus, talis debet ſecũdò cùm iam verè conſentit, procuratori mandare vt contrahat. quod ſufficienter facit dicendo, vt cauſam ſuam diligenter agat. Quòd ſi non fiat, matrimonium irritè quidem contrahetur, confirmabitur tamen ſtatim atq; mandans externo aliquo ſigno ſponſæ oſtendet ſe eam habere vt ſuam, eam tamquam vxorem in domum traducendo, aut alia ratione maritali modo & affectu eam tractando: vt dicam dub. ſequenti n. 89. & 90.

Qui fictè dedit mandatũ, debet hoc de nouo dare.

Qui fictè in aliquam conſenſit, debet ſecundò exteriùs in eam conſentire.

Quòd ſi verò is qui ſeriò mandaſſet contrahi, mutata voluntate ſecretò mandatum reuocaſſet, ſufficeret id iterum ſecretò approbare ante contractum initum. quia prior conſenſus per reuocationem extinctus, per approbationem iterum reuiuiſcit, ac ſi non fuiſſet reuocatus. 73

Qui ſeriò mãdatum clàm reuocauit, ſufficit eũ id clàm ratificare.

Hinc ſequitur, ipſum actum procuratoris conſtituere in genere moris vnum numero actum cum conſenſu mandantis, ſicut externa donatio eleemoſynæ iuſſu domini facta per famulum, conſtituit in genere moris vnum actum cum interna voluntate domini. Vnde vlteriùs ſequitur, illum eſſe veram partem eſſentialem ipſius contractus, atque adeò ipſius Sacramenti. Prob. quia ideo externa ſigna inter præſentes ſunt pars eſſentialis contractus, quia contrahentes per ea ſuum conſenſum neceſſariò ad partem dirigunt. atqui abſentes eodem modo dirigunt ſuum cõſenſum ad partem per actus procuratoris, ita vt ſine his illorum actus nullo modo poſſint habere veram rationem traditionis, aut contractus. ergo hi etiam ſunt de intrinſeca ratione contractus: non quidem quatenus procedũt à procuratore, ſed quatenus mediatè procedunt à contrahentibus: ideoque hi ſoli dicuntur contrahere, & eſſe Miniſtri Sacramenti, non autem procuratores. Vnde etiam nihil refert an hi ſint duo viri, an duæ fœminæ, an verò vir & fœmina. Ex quo ſequitur tertiò, procuratores debere exteriùs exprimere ſe nomine talis cum tali contrahere, idque ita vt ij quorum intereſt, id intelligant. 74

Actus procuratoris conſtituit vnum actum in genere moris cum cõſenſu mandantis.

Procurator debet exprimere quorum nomine contrahat.

Secunda difficultas eſt, vtrùm talis contractus iam valeat etiam in locis vbi Tridentinum eſt receptum? Quidam id negant. Primò, quia *Conciliũ ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrimonij*, tamquam eſſentialem conditionem requirit, vt contrahentes ſuum conſenſum coram parocho & teſtibus exprimant: atqui hoc hîc non fit. ergo, &c. Secundò, quia ex tali matrimonio poſſent eadem incommoda ſequi, quæ ex clandeſtino, ſi antequam procuratores contrahunt mandans ſuum conſenſum aut reuocaret, aut fingeret ſe reuocaſſe: ergo Concilium eodem modo vtrumque contractum intendit irritare. 75

Tridẽt.

Sed omnino dicendum eſt, matrimonium etiam in iis locis validè per procuratores contrahi. 76

Eſt communis, & patet ex praxi Eccleſiæ, quia videmus hoc quotidie fieri. Et prob. 1. Quia Tridentinum non requirit vt contrahentes per ſe ſuum conſenſum coram Parocho & teſtibus exprimant (hoc enim ex nullo eius verbo probari poteſt) ſed ſolùm vt eum coram iis exprimant, quod per procuratores tamquam per ſuos interpretes verè & propriè faciunt. Ex quo patet ſolutio ad primum argumentũ contrarium. Ad ſecundum, nego aſſumptum. Quia ex inſtrumentis, quibus procuratoribus datum eſt mandatũ contrahendi, poteſt Eccleſiæ conſtare de mutuo contrahentium conſenſu. Secùs eſt de matrimonio clandeſtino. Nec vnquam credetur dicenti ſe reuocaſſe mandatum, niſi id probet: ſicut non creditur dicenti ſe fictè contraxiſſe.

Trident. Prob. concluſio 2. Quia Trident. vt patet ex proœmio, dicto loco ſolùm irritauit matrimonia, quæ iure antiquo erant prohibita, & ex quibus, eò quòd in facie Eccleſiæ probari non poſſent, incommoda quę ibi enumerat, nata erant ſequi. atqui nec iure antiquo prohibitum fuit contrahere per procuratorem, & ita contractu poteſt probari in facie Eccleſiæ, ideóque ea incōmoda non ſunt nata ex eo ſequi, vt iam oſtēdi. ergo Concilium hoc ibi non irritat.

77 Tertia difficultas eſt, vtrùm iam vt matrimonium validè per procuratorem contrahatur, neceſſarium ſit, vt coram parocho & teſtibus procuratori detur mandatum ita pro altero cōtrahendi; aut vt tam Paſtor quàm teſtes coram quibus contractus celebratur, videant inſtrumenta, quibus procuratori tale mandatum datur: Videtur enim vtrumque neceſſarium, quia aliter Paſtori & teſtibus non poteſt conſtare ſufficienter de conſenſu contrahentium.

78 *Sanchez.* *Trident.* Sed Reſp. primò cum *P. Sanchio l. 2. diſp.* 11. *n.* 23. *& l. 5. d.* 8. *n.* 24. neutrum abſolutè eſſe neceſſarium ad valorem matrimonij. Prob. Quia Tridem. ſolùm requirit vt Parochus & alij aſſiſtant pręſentes teſtes externi contractus, ad quod ſufficit vt adſint præſentes dum hic à procuratoribus celebratur, & ſufficienter intelligant quid & quorum nomine celebratur. Reſp. 2. Neceſſarium tamen eſſe primò, vt mandans ſuo procuratori ea ratione det commiſſionem ſuo nomine cum tali perſona contrahendi, vt hoc poſſit in foro externo clarè probari, ſiue per publicum inſtrumentum, ſiue alia legitima ratione. Prob. quia aliàs ex tali matrimonio ſequerentur omnia incommoda quæ ſequuntur ex matrimonio clandeſtino. imò ſecundum mentem Tridentini eſſet verè clandeſtinum, quia de eo in facie Eccleſiæ conſtare non poſſet. Nam ſi mandans negaret ſe tali dediſſe eam commiſſionem, nullo modo coram Eccleſia probari poſſet ipſum

79 cum tali contraxiſſe. Reſp. tertiò, neceſſariũ eſſe ſecundò, vt Paſtori aliiſque teſtibus ſiue per inſpectionem inſtrumenti, ſiue per ſufficientia teſtimonia, aliaue legitima ratione moraliter conſtet, Petrum v. c. dediſſe commiſſionem tali, vt cum Catharina ſuo nomine contraheret de pręſenti. Prob. quia illi non ſolùm debent teſtari talem procuratorem dixiſſe Catharinæ, Petrum eam accipere in vxorem, ſed eum hoc ex mandato Petri dixiſſe, ſiue potiùs Petrum per talē procuratorem matrimonium cum Catharina contraxiſſe, ad quod neceſſarium eſt vt ſufficienter ſciant Petrum hoc mandatum dediſſe.

Dices, Etſi illicitè, validè tamen Paſtor aſſiſtit eorum matrimonio, quos ſcit habuiſſe impedimentum dirimens, & non niſi incerto valde modo ſcit eos iam obtinuiſſe diſpenſationem: ergo ſimiliter validè aſſiſtet tali matrimonio, etſi dubius ſit an procurator verè habeat à Petro tale mandatum: Reſp. negando conſequ. Quia de eſſentia matrimonij nō eſt vt Paſtor poſſit teſtari tales validè contraxiſſe: ſed vt poſſit teſtari eos verè ſecundum omnem externam apparentiam in ſe mutuò de præſenti conſenſiſſe, quod in priore caſu verè vidit eos facere, etſi neſciat an validè id fecerint, quod alia ratione probandum eſt. Secus autem eſt in ſecundo caſu. Nam niſi morali certitudine ſciat procuratorem habuiſſe tale mandatum à Petro, etſi poſſit teſtari procuratorem cum Catharina alieno nomine contraxiſſe: numquam tamen poterit teſtari eum hoc feciſſe nomine Petri, ſiue Petrum per procuratorem cum Catharina contraxiſſe; quod tamen Tridentinum tamquam eſſentiale matrimonio requirit.

Paſtor & teſtes non debēt teſtari matrimonium validè contractū eſſe, ſed externum actum legitimè celebratū.

Trident.

80 Hinc ſequitur, etiam poſt Tridentinum matrimonium validè poſſe contrahi per litteras. Ita *P. Henriquez l. 11. c. 2. n. 6. P. Molina tom. 2. de iuſtit. tract. 2. diſp. 254. n.* ... *Vega l. 4. ſumma caſu* 264. & cum aliis *P. Sanchez l. 2. diſp.* 12. *n.* 5. Prob. Quia hoc etiam modo poſſunt ſeruari omnia à Tridentino pręſcripta. Primò, ſi Petrus v. c. ſcribat Catharinæ ſe in eam de præſenti conſentire, & ipſius conſenſum ex hoc nunc acceptare pro eo tempore quo eum legitimè præſtabit: & Catharina acceptas litteras coram Parocho & teſtibus legens, coram iiſdem in Petrum de præſenti conſentiat: in eo tamen caſu neceſſarium erit vt Petrus aliquem deſignet coram quo Catharina debeat ſuum conſenſum exprimere, vt hic eum nomine Petri acceptet. Quia ex parte Catharinæ nullum eſſet interioris conſenſus externum ſignum, quod Petrus ad ſe directum, per ſe vel alium acceptare poſſet. Vt autem oſtēdi diſp. 22. n. 4. ad omnem promiſſionem ac conſenſum in contractum eſſentialiter requiritur, vt exteriùs dirigantur ad eum qui ea acceptare debet. Hoc ipſo tamen quo Petrus ſcriberet Catharinæ vt eas litteras coram Parocho & teſtibus legeret, ac conſenſum exprimeret, cenſeretur his committere, vt eum ſuo nomine acceptarent: & hanc vim nec aliam videntur habere illa verba quibus ſcribit ſe Catharinæ conſenſum acceptare. Secundò, ſi Catharina prior ſcripſit Petro ſe in eum de præſenti conſentire, & inde Petrus remiſſis iiſdem literis ſcribat ſe eius conſenſum acceptare, & ſimiliter in eam de præſenti conſentire, & vtræque literæ à Catharina coram Parocho & teſtibus legantur, & Petri conſenſus acceptetur. Sed hæc extra neceſſitatem non ſunt practicanda, quia aliæ vix commodiores poſſunt facilè reperiri: & in tali caſu neceſſe eſſet vt Parocho & teſtibus morali aliquo modo conſtaret illas literas verè eſſe Petri, iuxta dicta n. 79.

Validè per literas contrahi. *Henriquez. Molina. Vega. Sanchez.*

DVBIVM X.

Qua ratione matrimonium inualidè contractum poſſit poſtea validari?

81 NOta, matrimonium ob varias cauſas poſſe inualidè contrahi. Primò, ob defectum conſenſus, idque dupliciter: quia nimirum vnus aut etiam vterque, vel fictè, vel metu iniuſto compulſus conſenſit. Secundò, ob aliquod impedimentum dirimens. Tertiò, ob defectum præſentiæ Parochi, aut teſtium.

Qua in re certum eſt Primò, quando fuit inualidum ob impedimentum dirimens, non poſſe confirmari, quamdiu hoc durat. Secundò, certum eſt, quando fuit inualidum ob defectum præſentiæ Parochi aut teſtium, neceſſarium eſſe vt coram iis ſecundò contrahatur. Quia nulla eſt ratio cur poſtea potiùs poſſit validè contrahi ſine eorum præſentia, quàm antea, niſi fortè obtineatur diſpenſatio, vt poſſit clàm contrahi: aut contrahatur in loco vbi Tridentinum non eſt receptum.

82 Circa priores igitur caſus duplex reſtat difficultas. Prima eſt quando matrimonium in facie Eccleſiæ fuit contractum, inualidè tamen ob aliquod occultum impedimentum: vtrùm poſtea hoc ſublato neceſſarium ſit coram Parocho & teſtibus contrahere?

Trident.

Prima ſententia id affirmat. Primò, quia Tridēt. abſolutè docet matrimonia non poſſe validè contrahi niſi coram Parocho & teſtibus: atqui niſi hoc matrimonium ſublato impedimento trahatur coram Parocho & teſtibus, numquam fuerit coram iis contractum: ergo numquam fuerit validè contractum. Secundò, quia in bullis cruciatis ſolet commiſſariis concedi facultas, vt in tali caſu poſſint diſpenſare, vt ea matrimonia poſſint ſecundò occultè contrahi: ergo ſine diſpenſatione ita contrahi nequeūt. Ita quidam apud *Sanchum l. 2. diſp. 37. n. 1.*

Sanchez.

83 Sed communis fere ſententia docet tunc ſufficere, vt clàm inter ſe contrahant. Ita *Nauar. c. 22. n. 70.* vbi dicit Pium V. ita declaraſſe. *P. Henriquez l. 11. c. 3. n. 6. Vega l. 6. ſumma caſu 93. in fine.* & cum pluribus aliis *P. Sanchez ſupra n. 3.* Prob. Quia, vt oſtendi ſuprà diſp. 9. n. 40. & 41. nulla lex comprehendit illum caſum, ad quem ratio ac finis legis ſe nullo modo extendunt: atqui ratio ac finis dictæ legis Concilij Trident. ſe nullo modo extendunt ad matrimonia ita contracta: ergo lex ea non comprehendit: & conſequenter nec irritat. Minor patet, quia Concilium dicto loco in procemio apertè oſtendit ſe irritare illa matrimonia clandeſtina, quæ prius erant prohibita, & ex quibus nata erant ſequi incommoda ibi recenſita; atqui talibus coniugibus numquam antè fuit prohibitum, cognita occulta inualiditate contractus in facie Eccleſiæ celebrari, ſecundò clàm contrahere: nec ex tali contractu ſunt nata ſequi dicta incommoda: quia ita contrahentes numquam permittentur à matrimonio diſcedere, aut ſecundum contrahere, donec probatur prius matrimonium fuiſſe nullum: quod iam ſuppono non poſſe probari, eò quòd impedimentū ſit omnino occultum. Ex quo cōfirmatur concluſio, quia ſecundùm mentem Tridentini illo loco, illud ſolum matrimonium dicitur clandeſtinum, quod non poteſt probari in facie Eccleſiæ eſſe contractū: atqui id, de quo agimus, nō eſt tale: quia eodē modo poteſt probari in facie Eccleſiæ contractum, quo alia omnia: ergo ex mente Concilij nec clandeſtinum eſt, nec irritū.

Nauar.
Pius V.
Henriquez.
Vega.
Sanchez.
Lex nō comprehendit caſum ad quem eius ratio ſe non extendit.

Vbi Nota ex dictis nu. 79. Paſtorem ac alios non adhiberi vt teſtentur coniuges non fictè, ſiue ſeriò ac omnino validè contraxiſſe; hoc enim ſcire non poſſunt: ſed vt teſtentur eos exteriùs quantum deprehendi poterat, in ſe mutuo de præſenti conſenſiſſe: quo poſito donec contrarium clarè oſtendatur, Eccleſiæ ſufficienter probatum eſt, eos validè contraxiſſe; & ſemper hoc matrimonium ab ea habebitur ratum donec cōtrarium legitimè probetur. Quare cùm in noſtro caſu non poſſit probari, hoc matrimonium coram Paſtore inualidè fuiſſe contractum, ſemper in Eccleſia cenſebitur validum, ac legitimum, nec vllo modo clandeſtinum.

84 Hinc infertur primò, quando impedimentum non eſt ita occultum, quin poſſit ſufficiēter probari in foro externo, neceſſarium eſſe ſecundò coram Parocho & teſtibus contrahere. Ita P. *Hēriquez l. 11. c. 3. n. 6. & P. Sanchez l. 2. diſp. 37. n. 11.* Ratio eſt, quia cùm tunc in foro externo poſſit cōſtare de inualiditate prioris contractus, & nullo modo de valore ſecundi, hoc matrimonium non eſt ſufficienter probabile in facie Eccleſiæ, & cōſequenter clandeſtinum ac irritum. quia aliàs ex eo poſſent ſequi omnia incōmoda, quæ ex aliis matrimoniis clandeſtinis, quæ Tridentinum intendit vitare.

Henriquez,
Sanchez,

85 Addunt aliqui, idem dicendum eſſe quando aliquis ex teſtibus ſiue Paſtor, ſiue alius dum aſtitit matrimonio fuit conſcius illius impedimenti. quia non poteſt eſſe teſtis valoris illius matrimonij, quod ſcit eſſe nullum. Sed credo contrarium eſſe verius, quamdiu vnicus eſt conſcius illius impedimenti, ita vt non ſit probabile in foro externo. Quia, vt oſtendi ſuprà nu. 77. & 79. illi teſtes non debent teſtari matrimonium eſſe omnino validè & ſine impedimento contractum: ſed externum contractum fuiſſe ritè celebratum quoad omnem externam apparentiam ad ipſius eſſentiam requiſitam. quod in dicto caſu factum eſt.

86 Infertur ſecundò, quando impedimentum fuit abſolutè occultum iuxta dicta, qualecumq; demum fuerit; ſufficere vt eo ſublato ſponſi cōſcij prioris nullitatis, iterum in ſe mutuo occultè conſentiant, eumque conſenſum ſiue verbis, ſiue affectu coniugali, habēdo copulam, ſiue quouis alio ſigno ſibi mutuo exprimant.

Ex his facilè eſt ſoluere argumenta poſita n. 82. Ad primum Reſp. maiorem ſolùm eſſe veram in matrimoniis, quæ numquam ne quidem ſecundùm externam apparentiā fuerunt validè coram Parocho & teſtibus cōtracta. Ad ſecundum, nego conſequ. quia illa poteſtas datur vel pro caſu, quo impedimentum eſt aliquo modo probabile in foro externo: vel ad maiorem ſecuritatem: ſicut ſæpe in multis caſibus fit.

87 His poſitis ſecunda difficultas eſt, vtrùm, vt matrimonium in facie Eccleſiæ contractum, ſed occultè inualidum, fiat validum, requiratur vt

vterque

vterque conſcius inualiditatis de nouo iterum in illud conſentiat.

I. ſententia id abſolutè affirmat. quia matrimonium eſſentialiter requirit vtriuſque partis liberum conſenſum exteriùs expreſſum: atqui cum prior contractus ſit abſolutè nullus, debet poni omnino nouus contractus. ergo requiritur nouus vtriuſque conſenſus. Ita cum aliis *Felinus in c. Ex parte decani, de reſcriptis n.* 11. *ampliat.* 4. Sed ratio nihil conuincit, quando vnius conſenſus fuit initio omnino validus ac legitimus. Tunc enim contractus ex parte ipſius, vt dicam nu. 92. & 93. non fuit inualidus. quare non debet de nouo poni.

Felinus.

88 II. ſententia generatim docet, ob quodcumque impedimētum matrimonium fuerit irritum, hoc ſublato ſufficere vt coniuges ſe mutuo affectu coniugali cognuſcendo, aut alia ratione de nouo in matrimonium conſentiant, etſi alteruter non ſit conſcius prioris inualiditatis. Quare illi auctores conſulunt vt in tali caſu conſcius prioris inualiditatis excitet alterum vt maioris amoris cauſa priorem contractum ſecum renouet, ac in eius ſignum mutuo ſe coniugali affectu amplexentur aut aliud ſignum dent. Prod. quia ad eſſentiam matrimonij ſolùm requiritur, vt perſonæ habiles in illud legitimè interiùs & exteriùs conſentiant: atqui hoc hîc fit: ergo matrimonium eſt validum.

Nec refert, quòd alteruter ex errore conſentiat. quia cùm hic error non ſit perſonæ aut conditionis (ſi enim eſſet talis, tunc non eſſet impedimentum ſublatum, ſed adhuc perduraret) non vitiat valorem matrimonij. Ita *Caiet. tom.* 1. *opuſc. tract.* 12. *de matrimonio q.* 2. *Sotus in* 4. *d.* 28. *q.* 1. *ar.* 2. *concl.* 3. & plurimi alij quos citat *P. Sanchez l.* 2. *diſp.* 36. *n.* 2. Vbi etiam *n.* 8. ait, ſententiam non eſſe ita improbabilem, quin coniux poſſit eam ſequi, quando aliàs imminet grauiſſimorum malorum periculum, quod aliter euitari non poteſt.

Caietan. Sotus. Sanchez.

89 III. ſententia docet primò, quando matrimonium irritum fuit quia alter metu coactus, aut fictè conſenſit, tunc ſufficere vt hic poſtea conſenſum renouet. Secundò quando matrimonium irritum fuit ob aliquod impedimentū dirimens: neceſſarium eſſe, vt vterque conſcius nullitatis matrimonij, in illud de nouo conſentiat: aut ſaltem tali actuali affectu ac animo in matrimonium de nouo conſentiat, ac ſi non fuiſſet contractum. Pro quo non ſufficeret dicere, Vellem tecum de nouo contrahere, ſi contractus prior non valeret, quia tunc non poneretur voluntas ſecundò contrahendi, ſed eſſet ponenda ſi cognoſceretur prior contractus irritus; voluntas autem ſub conditione ponenda nihil operatur: ſed opus eſt vt actu intendat de nouo contrahere, ac ſi prior contractus eſſet nullus, ſiue ſi fortè aliquo caſu ſit irritus. Sed in hac re exigenda magna opus eſt prudentia, præſertim quando ſola vxor eſt conſcia nullitatis matrimonij. quia tunc ſæpe eſt periculum ne maritus ſuſpicetur aliquid latere, & graues tragœdias excitet. Quis autem modus illud proponendi ſit aptiſſimus, ex mariti conditionibus, & variis circunſtantiis ſpectandum eſt. Hoc ſolùm hîc moneo, etſi confeſſarij ſit pœnitentem hac in re inſtruere quid agendum ſit, vix vnquam tamen conſultum eſſe, vt ipſe cum marito hac de re agat: quia ſtatim mouebit ei ſuſpicionem, vxorem ei aliquod occultum crimen eſſe confeſſam, ob quod matrimonium ſit irritum. Ita *P. Henriquez l.* 11. *c.* 3. *n.* 6. *l. E. & H. Nauar. c.* 22. *n.* 47. & 80. *Silueſter v. Matrimonium* 8. *q.* 2. *dicto* 2. & *q.* 11. *dicto* 4. *Couar.* 4. *decret. p.* 2. *c.* 4. *n.* 5. vbi etiam dicit eſſe communem, & cum pluribus aliis *P. Sanchez l.* 2. *diſp.* 32. *n.* 9. & *diſp.* 36. *n.* 3. & 4.

Qua ratione reualidetur matrimonium inualidè contractum.

Voluntas ſub cōditione ponenda nihil operatur.

Confeſſarius periculoſè agit cum parte inualiditatis inſcia.

Henriquez. Nauar. Silueſter. Couarr.

Sanchez.

Hanc ego ſententiam puto omnino veram eſſe. Prior pars probatur, quia, vt oſtendi ſuprà n. 55. non eſt neceſſe vt vtriuſq; conſenſus actualis ſit ſimul, ſed ſufficit vt ſecundus ponatur, dum primus adhuc habitualiter durat: atqui in propoſito caſu vnus omnino validè conſenſerat, & in eodem conſenſu non ſolùm habitualiter, ſed etiam actu ſaltem virtuali perſeuerat, nam ex eo mouetur vt partem tamquam cōiugem tractet: ergo accedente legitimo conſenſu partis exteriùs expreſſo, fit verum matrimonium. 90

Nec refert, quòd talis fortè ex ſola ignorantia perſeueret in priore conſenſo, & vellet à matrimonio diſcedere, ſi ſciret hoc iam fieri poſſe. quia hæc voluntas ſub conditione ponenda nihil operatur, quamdiu nō ponitur; & cùm ipſius conſenſus initio præſtitus fuerit omnino legitimus ac abſolutus, quòd ignorantia ſit cauſa cur continuetur, hoc eius naturam non mutat: præſertim cùm hæc non ſit cauſa cur de nouo eliciatur, ſed ſolùm quòd non reuocetur, & cur moueat ad aliquos effectus ponendos. 91

Validè in aliquo conſenſu perſeuerat qui reſiliret, ſi ſciret hoc fieri poſſe.

Dices, Conſenſus ille ab initio fuit ex errore præſtitus: quia ſi deceptus ſciuiſſet partem fictè conſentire, nunquam in eam conſenſiſſet: ergo fuit nullus. Confir. Quia talis non intendit conſentire in matrimonium niſi poſito quòd pars etiam conſentiat: ergo ſi hæc non conſentiat, illius conſenſus erit nullus. 92

Ad argumentum nego conſequ. Quia cùm ille error non ſit error perſonæ aut conditionis, non irritat matrimonium, ſed tantùm efficit vt prior conſenſus quouis tempore antequam ſecundus ponatur, poſſit reuocari. Ad confir. Reſp. tantùm inde ſequi, prioris conſenſum fore nullum, ſi alter numquam poſtea conſentiat: ſecùs eſt ſi non ſtatim, ſed diu etiam poſtea cōſentiat, modò alter in priore conſenſo adhuc perſeueret. Quia etſi hic dum primò conſentit, intendat vt alter ſtatim etiam conſentiat, & non eſſet cōſenſurus, ſi putaret alterum nō niſi poſt aliquot dies, aut etiam annos conſenſurum: tamen de facto abſolutè conſentit. non autē ſub hac conditione, ſi alter ſtatim conſentiat: etſi fortè hoc omnino intenderet, ſi putaret, alterum tunc nō conſentire. Sicut qui vendit alicui rem aliquam promittenti ſe paulò pòſt ſoluturum, etſi nullo modo venderet ſi ſciret alterum non eſſe ſoluendo, nec intendere vnquam ſoluere; tamen de facto intendit ei vendere, & verè vendit.

Quòd ſi contingat vtrumque aut fictè, aut ob grauem metum inualidè conſenſiſſe, debet vterque poſtea ſimili modo conſenſum renouare; & hoc ſufficit vt matrimonium validum ſit: nec opus eſt vt alter de alterius defectu quid- 93

Eadem eſt ratio ſiue vnus ſiue vterque inualidè conſenſerit.

quam

quam ſciat. Eſt enim tūc eadem ratio vtriuſque, atque illius qui ſolus inualidè conſenſit. Hinc patet ſolutio ad argumentum poſitum n. 87. neganda enim eſt minor. nam prior conſenſus fuit ex vna parte validus. Quare ſolùm requiritur vt alterius partis conſenſus accedat, atque à parte acceptetur: ſed alter hunc initio, dum legitimè in matrimonium conſenſit, validè acceptauit, & iam iterum acceptat, hoc ipſo quo acceptat eius ſignum ab altero coniugali affectu exhibitum.

94 Addit *Sylueſter v. Matrimonium* 8. q. 11. *dicto* 4. cum quibuſdam aliis, ſufficere vt is qui fictè conſenſit, poſtea merè internè conſentiat. quia hoc ſolùm deſiderabatur, cùm iam antè externum conſenſum præbuerit. Sed hoc dici non poteſt quia prior externus conſenſus nullo modo poteſt eſſe ſignum interni conſenſus ſecuturi, aut cum eo vnum actum moralem, aut contractum componere. quod tamen eſt neceſſarium ad valorem contractus, vt oſtendi num. 72. & diſp. 4. num. 44.

Sylueſter.

Non ſufficit interior conſenſus eius qui prius fictè conſenſit.

95. Secunda pars probatur. quia ad valorem matrimonij omnino neceſſarium eſt vt vterque in ipſum conſentiat, non quacumque ratione, ſed intendendo illud contrahere. Quia, vt oſtendi ſuprà nu. 39. conſenſus vtriuſque partis in ipſum contractum eſt de huius eſſentia: atqui in illo caſu inſcius ipſius impedimenti ac nullitati matrimonij, nunquam validè ita conſenſit in ipſum contractum: ergo matrimonium ſemper manet nullum defectu partis eſſentialis. Minor probatur. quia conſenſus quem initio præſtitit, cùm ceciderit ſuper materiam incapacem, & præſtitus fuerit à perſona ad eum præſtandum inhabili, fuit omnino inualidus ac nullus: quare nec hic potuit poſtea ſublato impedimento conualeſcere: nam vt dicitur *regula* 18. *iuris in* 6. *Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit*. Nec etiam conſenſus quem talis poſtea præſtat, facit quidquam ad rem: quia per hunc non conſentit in futurum contractum matrimonij, nec hunc intendit inire, ſed conſentit ſolùm in vſum matrimonij intendendo eo vti. Quare à tali nunquam ponitur verus conſenſus in ipſum contractum. Nec refert quòd dicat ſe talem habere pro legitima vxore, & in huius affectus ſignum eam amplexetur. quia per hoc nullo modo intendit nouum contractum inire, ſed in antiquo perſeuerare, eoque vti.

Regula iuris.

96. Dices. Non minùs eſt de eſſentia matrimonij, vt vterque alterius conſenſum acceptet, quàm vt ipſe conſentiat: atqui in priore caſu huius ſententiæ, is qui primò legitimè conſenſit, poſtea validè acceptat conſenſum eius qui ante fictè conſenſerat, etſi neſciat eum intendere iam inire ipſum contractum: ergo ſimiliter in ſecundo caſu ignarus inualiditatis matrimonij, validè præſtabit ſuum conſenſum intendendo vti matrimonio. Reſp. negādo conſequ. Quia in priore caſu talis non ſolùm ab initio validè conſenſerat in alterum, ſed etiam validè eius conſenſum acceptarat: & quamuis crederet acceptare conſenſum præſentem, tamen ſuam acceptationē ad hunc non limitauit, ſed ſicut in alterum abſolutè conſenſit, ita eius conſenſum abſolutè acceptauit: & poſtea non ſolùm habitualiter, ſed etiam actu ſaltem virtuali in ea voluntate perſiſtit, dum alter iam vere in eum conſentit. quia amplectendo ſignum illius conſenſus oſtendit ſe in priore ſuo conſenſu ac voluntate perſiſtere: quæ cùm valida fuerint, ipſa actualis in iis perſiſtentia etiam valida eſt, & per eam alterius conſenſus validè acceptatur. Secùs eſt in ſecundo caſu, quia cùm prior conſenſus fuerit omnino nullus, omnis in eo perſiſtētia tam interna, quàm externa etiam nullius momenti eſt.

Addunt aliqui, ideo in ſecundo caſu omnem 97 conſenſum quem ignarus nullitatis poſtea præſtat, eſſe nullum, quia procedit ex errore perſonæ, quiæ talis putat ſe conſentire in ſuam vxorem, cùm tamen non ſit eius vxor. Sed ego non video quomodo hic ſit error perſonæ. Nam aliquam eſſe talis viri vxorem, aut non eſſe, non mutat perſonam ſed qualitatem.

Hinc ſequitur, Quando aliquis inualidè profeſſus eſt ſolùm ob defectum conſenſus, poſtea validare ſuam profeſſionem hoc ipſo quo ſciens eam eſſe inualidam, velit eam eſſe validam, idque exteriùs oſtendit gerendo ſe pro profeſſo. Nunquam tamen eam reddit validam quamdiu ignorat eſſe inualidam; niſi haberet talem voluntatem: Cupio meam profeſſionem ex hoc nunc eſſe validam, etſi fortè aliquo caſu inualida ſit. Vide dicta n. 89. Quando tamen illa fuit inualida ob defectum ætatis, aut aliam ſimilem cauſam; tunc per ſe loquendo eſſet etiam opus noua acceptatione Prælati, quia prior eius acceptatio fuit inualida: ſed ius hac in parte ſupplet defectum acceptationis Prælati, per ſe acceptando talis Religioſi tacitam poſſeſſionem poſtea factam. ius autem hac in re poteſt conſenſum Prælati ſupplere. Vide *Leſſium de iuſtit.* c. 41 *n.* 161. 98.

Qua ratione profeſſio inualidè facta validetur.

Leſſius.

DISPV

DISPVTATIO XXV.

DE

INSTITVTIONE, OBLIGATIONE, ET FINE MATRIMONII.

DVBIVM I.

Vtrùm tam poteſtas, quàm obligatio contrahendi matrimonium ſit iuris naturæ?

1 HAc in re inter omnes certiſſimò conſtat, vt quis licitè det operam generationi, de facto iam neceſſarium eſſe, vt matrimonij vinculum indiſſolubile contrahat. Sed difficultas eſt primò, vtrùm hoc proueniat ex ſola lege naturæ, ſuppoſita ſola conditione humani generis, an verò ex diuina aliqua inſtitutione? Secundò, quando, matrimonium ſit primò inſtitutum? Tertiò, vtrùm ſit aliqua obligatio illud contrahendi?

Sotus. 2 Hac in re *Sotus in 4 d.26.q.1.a.1.& 2.* docet primò, matrimonium eſſe omnino iuris naturæ. Secundò, homines non quidem ſingulos, ſed in genere iure naturæ obligari vt illud contrahant. Quia ſicut ſinguli obligantur vt ſeipſos conſeruent, & conſequenter vt comedant, quia hoc ad illud eſt neceſſarium: ita homines in genere, ſiue ipſa communitas eiúſque principes obligantur vt ſpeciem conſeruent; ad quod neceſſarium eſt contrahere matrimonium. Ex quo infert primò, poſito quòd nulli per ſe vellent contrahere matrimonium, fore vt capita rerum publicarum obligarentur aliquos cogere ad contrahendum matrimonium. Secundò, in caſu quo eſſet periculum ne aliàs genus humanum periret, etiam ſacerdotes ac monachos obligandos vt matrimonium contraherent. Sed hæc mihi ſemper viſa ſunt valde difficilia ob quædam quæ adferam nu.7. Docet tertiò, matrimonium primum à Deo fuiſſe inſtitutum, quando Deus Geneſis Gen.1, 1. benedixit Adamo & Euæ dicens: *Creſcite & multiplicamini*, qui tunc ijs explicuit finem ob quem matrimonium inſtitutum eſt, & dedit præceptum hoc contrahendi: quamuis hoc poſitiuum præceptum non fuerit neceſſarium vt homo ad matrimonium obligaretur, cùm iure naturæ ad hoc eſſet obligatus: vt docet *ſuprà a.2. §. Probatur concluſio.* & *infrà paulò ante §. Vnde ad prius.*

Quæ ſunt iuris naturæ immediatè ſequuntur naturas rerum. Sed hæc videntur repugnare prioribus. Nam ea quæ ſunt propriè iuris naturæ ſequuntur immediatè ipſam naturam rei, & cum ea oriuntur & pereunt: quare ſi inſtitutio matrimonij habeat ortum ex natura hominis, debuit ſimul cum illa oriri, & conſequénter eſſe antequam Deus illa verba dixit. Et confirmatur. quia vt fatetur etiam Sotus, Adam obligabatur ad matrimonium independenter ab illo Dei præcepto: ergo antequam Deus hæc verba diceret. Sotus. Vnde ſequitur apertè, illud priùs fuiſſe inſtitutum; atque ita non potuit per illa verba inſtitui.

CONCLVS. I. Homo qua animal rationale, naturaliter inclinatur ad matrimonium, tamquam ad modum conuenientiſſimum ad ſpeciei propagationem. Eſt communis. Probatur. quia quæuis res naturaliter inclinatur ad ſui conſeruationem; quare cum corruptibiles non poſſint ſe perpetuò conſeruare in indiuiduo, omnes inclinantur ad conſeruationem ſuæ ſpeciei per generationem, & ad rem genitam ad ſtatum ſuæ naturæ conuenientem perducendam. ad quod in homine neceſſaria eſt honeſta, & naturæ rationali conueniens educatio. qua in re cùm & patris & matris opera ſit aliquo modo neceſſaria, ad eam requiritur vt vterque perpetua ſocietate inter ſe coniungantur. quod per matrimonium fit. Vnde hoc ipſo quo natura humana inclinat ad ſpeciei decentem conſeruationem, inclinat etiam ad matrimonium, tamquam ad medium conuenientiſſimum, & poſita diuina inſtitutione neceſſarium. 3 Matrimonium homini connaturale.

CONCLVS. II. Quamuis naturæ humanæ fuerit conuenientiſſimum, matrimonium ita inſtitui, vt eſſet vnius cum vna indiſſolubile vinculum, vt patet ex dictis: tamen quòd neceſſariò actu ſit tale, hoc habuit propriè ex inſtitutione diuina, cùm aliàs ipſius naturæ non repugnet id aliter inſtitui. Ita *Scotus in 4.d.26.lit.D.& lit.E.* Prob. quia antiqui patres licitè vnus cum pluribus diſſolubile vinculum contraxerunt, vt probabo pluribus diſp.26.dub.6. 4 Quòd matrimonium ſit neceſſariò vnius cum vna habet ex Dei inſtitutione. Scotus.

CONCLVS. III. Videtur Deus inſtituiſſe matrimonium, dum immiſſo in Adamum ſopore Euam ex eius latere formauit. Ita *Magiſter in 4. d. 26. initio, & Richardus in 1. quæſt. 3.* idemque apertè docet *D. Auguſtinus lib.14. de ciuitate c.21.* vbi loquens de nuptiis ait: *quas Deus ante peccatum hominis ab initio conſtituit creando maſculum & fœminam,* 5 Quando ſit inſtitutum. Magiſter. Richardus. D. Aug.

feminam.vbi apertè dicit Deum nuptias inſtituiſſe hos creando, ſiue in vtriuſque creatione.

Probatur. Quia tunc Adamo matrimonij naturam & finem reuelauit. vnde expergefactus videns Euam ſtatim dixit: *Propter quod relinquet homo patrem & matrem, adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna*; ſcilicet per copulam coniugalem: vt explicatur *cap. Debitum 5. de digamis.*

c. Debitum. Ephes. 5. Matth. 19.

Probatur ſecundò. quia ad Epheſ. 5. & Matth. 19. videtur dictis verbis inſtitutio matrimonij tribui. Quod autem Deus poſtea dixit: *Creſcite & multiplicamini* (quibus verbis putant aliqui Deum inſtituiſſe matrimonium) tantùm ſignificatur quædam benedictio in ordine ad fœcunditatem iis data: nam eodem loco Deus prius eadem verbis benedixerat beſtiis.

6 Ius naturæ erga omnes immutabile.

Co n c l v s. IV. Nullus vnquam præcisè iure naturæ fuit obligatus ad matrimonium. Quia cùm ius naturæ ſit immutabile ac idem erga omnes, ſi aliquando aliquos obligaſſet, obligaret omnes. quod falſum eſt, cùm laudabilius ſit ſeruare virginitatem: idque non ſolum propter legem euangelicam & conſilium Chriſti; ſed per ſe loquendo ex natura rei, maxime ſpectato fine ad quem homo creatus eſt, vt nimirum ſe totum diuino ſeruitio tradat, ad quod vita cælebs ex natura ſua multò eſt aptior: vt docet Apoſtolus 1. ad Corinth. 7.

1. Cor. 7.

Dices, initio fuiſſe generationem Adami neceſſariam ad propagationem generis humani: nunc autem multiplicatis hominibus, nullius in particulari eſſe neceſſariam, ſed tantùm aliquorum in confuſo, qui numquã defuturi ſunt. Vnde iam nemo in particulari obligatur ad matrimonium, ſed tantùm communitas hominum, quæ particulares deberet compellere ad matrimonium, ſi nulli id ſponte inirent.

Sed contrà primò, quomodo probes Adamum fuiſſe obligatum ad propagandum genus humanum, aut iam communitatem obligari? Nulla poteſt adferri ratio, quàm quòd natura ad hoc inclinet, & ideo Deus dederit ei potentiam generandi. atqui non tenemur omnia facere, ad quæ natura inclinat: aliàs iam omnes deberent inire matrimonium, quia natura ſingulos ad hoc inclinat, & Deus dedit ad hoc ſingulis potentiam generandi, non vt per alios ſed per ſe generent, & ad ſuam naturam, non autem ad aliorum in ſpecie conſeruandam. Secundò, ſi nemo iam vellet generare, quos tandem communitas ad hoc cogeret? Non omnes, quia nulla eſt ratio, cur id dicatur. neque etiam aliquos, quia nulla eſt ratio cur hos magis cogat, quàm illos. Tertiò, quia eſt contra perfectionem euangelicam, quæ omnibus abſolutè ſuadet caſtitatem. Et Paulus 1. Cor. 7. vult omnes homines eſſe ſibi ſimiles, ſiue cælibes.

1. Cor. 7.

7 Co n c l v s. V. Videntur primi homines præcepto diuino obligati ad matrimonium. Probatur, quia Deus volebat abſolutè per eos genus humanum propagari, idque per matrimonium: ergo videtur id illis præcepiſſe; quia hic erat modus conuenientiſſimus ſuam voluntatem exequendi. Deinde quia aliàs fuiſſet Adamo planè liberum diuinam inſtitutionem circa propagationem hominum fruſtrari. quod videtur abſurdum. Iam verò nullum omnino videtur præceptum matrimonij ineundi, quia non eſt neceſſarium, cùm per nullos certos iam Deus velit homines propagari: & morale non eſt, vt omnes ſponte matrimonio abſtineant. Et quamuis contingeret omnes omnino velle caſtitatem ſeruare: nemo tamen ad matrimonium obligaretur, niſi Deus hoc alicui in particulari præciperet. Quia, vt patet ex dictis, nullum eſt Dei aut naturæ præceptum ad matrimonium obligans. quare omnes iam ad caſtitatem inuitantur.

Iam nullū eſt præceptū contrahendi matrimonium.

Co n c l v s. VI. In lege noua Chriſtus matrimonium non quidē inſtituit, quia iam antè erat, inſtitutum, ſed ad ſtatum Sacramenti euexit, ſiue inſtituit in eſſe Sacramenti, vt *Trident. ſeſſ. 24. can. 1.* Quando autem id fecerit, incertum eſt. Probabile eſt feciſſe Matth. 19. cùm id ad primæuam inſtitutionem reuocauit. 8

Trid. ſeſſ.

Matth. 19.

D V B I V M II.

Quem finem contrahentes matrimonium debeãt intendere, vt hoc licitè faciant?

Nota primò cum *Auguſt. l. 9. ſuper Geneſim c. 7.* matrimoniũ primò, & per ſe fuiſſe inſtitutum ad honeſtam multiplicationem generis humani, vt patet Geneſ. 1. v. 28. Secũdariò verò poſt lapſum hominum, in remedium concupiſcentiæ: vt patet 1. *ad Corinth. 7. v. 2. & 5.* vbi dicitur, *propter fornicationem tamẽ vnuſquiſque ſuam vxorem habeat.* Et, *Iterum reuertimini in idipſum ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram.* Tertiò, demum in nouo teſtamento à Chriſto eleuatū eſt ad eſſe Sacramenti; & ſic pro fine habet collationem gratiæ. 9

Auguſtin. Ad quid matrimonium ſit inſtitutum. Gen. 1. 1. Cor. 7.

Nota ſecundò, *Caiet. tom. 1. opuſc. tract. 12. q. 3.* quem multi ſequuntur, docere nos dupliciter poſſe aliquid intendere. Primò, tanquam finem principalem quem in hoc actu vltimò intendimus. Secundò, tanquam minus principalem, qui ſolùm eſt ratio motiua cur nos hîc & nunc applicemus ad operandum, interim tamẽ vlteriorem finem ſpectãdo. Sed ad explicationem ſimilium difficultatum, alia diuiſione finis opus eſt: vt oſtendam n. 12.

Caietan. Finis alius primarius, alius ſecundarius.

Variæ autem circa propoſitam quæſtionem ſunt ſententiæ. Prima docet, ſemper eſſe peccatum mortale contrahere matrimonium propter diuitias, pulchritudinem vxoris, alióſve fines ad quos matrimonium non eſt inſtitutum. quia grauis fit iniuria Sacramento, dum quis eo vtitur ob alienos fines. Ita *Angel. v. Matrimonium 2. n. 25. & Couar. 4. decretal. p. 2. c. 1. n. 7.* Sed hæc ſententia reputatur communiter nimis dura. 10

Angelus. Couar.

Secunda docet, ita contrahere matrimonium eſſe peccatum veniale. quia hæc inordinatio leuis eſt. Quòd ſi verò hi fines ſolùm ſecundariò intendantur, & proprij fines magis principaliter, aiunt nullum eſſe peccatum. Ita *Petrus Soto lect. 16. de matrim. §. Secundum præpoſterum. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 19. §. 9. Paludan. in 4. d. 30. q. 2. a. 3. Silueſter Matrimonium 4. qu. 4. Nauar. c. 22. n. 79.* Vnde Silueſter, Palud. & Nauarr. inferunt eſſe peccatum veniale contrahere principaliter maximo

Pet. Soto. Antonin. Palud. Silueſter. Nauar.

trimonium, quia hoc neceſſe eſt ad pacem componendam.

Tertia docet, eſſe peccatum veniale contrahere principaliter matrimonium ad vitandam fornicationem. quia generatio debet principaliter intendi. Ita *Petrus Soto lect. 16. de matrim. §. Secundùm præpoſterum.* Alij tamen dicunt hoc ſolùm eſſe verum, quando contrahentes ſunt apti ad generandum. quia aliàs ſenes non poſſent ſine peccato contrahere, quia non poſſunt intendere generationem. Ita *Silueſter & Paludan. ſuprà. Angelus v. Matrimonium 2. n. 26. D. Anton. ſuprà §. 8.*

Pet. Soto.

Silueſter. Palud. Angelus. Antonin.

Quarta docet, ſemper eſſe peccatum mortale, quando contrahentes excludunt finem principalem. quia grauis fit iniuria Sacramento. Sed hæ ſententiæ magna ex parte quædam continent, quæ mihi ſemper viſa ſunt difficilia. ob rationes quas infrà adferam.

11 Pro reſolutione Nota tertiò, ſicut matrimonium per ſe primò habet rationem contractus, qui conſequenter eleuatus eſt ad eſſe Sacramenti: ita contrahentes communiter intendere per ſe primò contractum, & tantùm conſequenter Sacramentum. Quando igitur contrahunt propter diuitias, aut ſimiles cauſas, propriè ſolùm dirigunt matrimonium in hos fines prout habet rationem contractus: per Sacramentum autem intendunt percipere gratiam, ideóque ad hanc ſe per confeſſionem diſponunt, ſaltem ij qui benè inſtituti ſunt. quare ea ratione non poſſunt dici vti Sacramento in finem indebitum, aut ei inferre iniuriam.

Contrahentes cōmuniter per ſe primò intendunt contractum & Sacramentum ſolū conſequenter, nec hoc ſed illum ordinant ad diuitias, &c.

12 Nota quartò, nos dupliciter poſſe ſtatuere alicui particulari actioni finem principalem. Primò, ita vt credamus eum eſſe præcipuum bonum, quod ex tali actione poſſit expectari, ſiue ob quod à Deo vel natura ſit inſtituta, & ſic præſtituere matrimonio finē principalem ei extrinſecum, eſt peccatum, & communiter graue. quia eſt accuſare quodammodo Deum, qui illud in alium finem principaliter inſtituit. Sed hic animus rarus eſt, niſi in omnino peruerſis ac hæreticis. Secundò, vt hac ſolùm ratione illud bonū ſtatuatur principalis finis illius actionis, quatenus operans illud hîc & nunc præcipuè vel etiam ſolùm intendit conſequi tali actione, & de hoc ſolo modò hîc agimus.

Dupliciter alicui actioni finem principalem ſtatuimus.

13 Nota quintò, nos dupliciter poſſe matrimonium ad copulam ordinare. Primò directè, ſiue ideo directè contrahere, vt illam habeamus. Secundò indirectè, contrahendo quidem cum animo conſummandi, non tamen hoc per ſe directè intendendo.

Nota ſextò, contrahentes poſſe tripliciter excludere finem primarium matrimonij, ſiue generationem. Primò, merè negatiuè eam non intendendo. Secundò, optando eam non ſequi, & ideo volendo etiam quædam, ad quæ non obligantur, omittere, aut quædam facere aliàs licita. Tertiò, eam impediendo poſitiua actione, vel rei debitæ omiſſione.

Generatio tripliciter contrahētibus excludi poteſt.

Nota ſeptimò, etſi quæuis res à Deo, vt auctore naturæ ſit principaliter in certum aliquem finem inſtituta, tamen ſaltem ſecundariò eſſe etiam inſtitutā ad quoſuis fines honeſtos, ad quos obtinendos habet aptitudinem, v. c. oculi præcipuè nobis dati ſunt ad videndum: ſed ſecundariò etiam vt alteri aliquid innuamus, dum hoc honeſta vtilitas poſtulat. Quare penitus omiſſo eorum fine primario, poſſumus iis vti ad omnes huiuſmodi fines honeſtos: quia ex nullo capite poteſt oſtendi vlla ratio quæ nos obliget, vt quauis re ſemper vtamur ad obtinendum eius præcipuum finem, aut hunc præcipuè intendamus: præſertim quando poſitiuè non impedimus, quin hic ſequatur. Patet, quia aliàs cùm vox articulata nobis præcipuè data ſit, vt noſtros conceptus aliis explicemus, peccarent qui vterentur ad cantandum, quia nemini ſuos conceptus explicant; aliaque plura abſurda ſequerentur.

Quęuis res ſaltem ſecūdario inſtituta ad omne honeſtū ad quod apta eſt.

Conclvsio I. Eſt peccatum & quidem ex genere ſuo mortale, contrahentes excludere tertio modo generationem. quia hoc fit vel negando debitum, vel procurando abortum, aut ſterilitatem, quæ ſunt peccata mortalia. 14

Conclvs. II. Etſi in ordinante matrimonium ad copulam ſit ſæpe aliquod peccatum ſecundo modo excludere generationem: tamen abſolutè poteſt ſine peccato fieri. Videntur id tenere Soto & Plaza apud *Sanchez l. 2. diſp. 29. num. 17.* Exemplum ſit in paupere, qui ſentit magnos ſtimulos carnis, & timens ne labatur duxit vxorem; & quia non habet media vnde poſſit alere proles, optat ſibi eas non naſci; vel etiam ducit aliquam quam credit iam ſterilem ne prolium multitudine grauetur. Quod licitè fieri probatur; quia coniugati ob iuſtam cauſam, v. c. ſi ob paupertatem non poſſint benè alere proles, licitè, dum vtuntur matrimonio, optant vt iis plures liberi non naſcantur: vt docent *Palud. in 4. d. 31. q. 3. a. 2. concluſ. 5. D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 20. §. 6. Roſella v. Debitum num. 11. Angelus ibidem n. 27. Nauar. cap. 16. n. 33.* & cum aliis. *P. Sanchez lib. 9. diſp. 8. num* 10. Imò licitè in hunc finem ex mutuo conſenſu abſtinent ab actu coniugali, vt cum pluribus docet *Sanchez l. 9. diſp. 25. num. 1.*

Soto. Plaza. Sanchez.

Palud. D. Antonin. Roſel. Angel. Nauar. Sanchez.

Dices, eſſe diuerſam rationem. Nam matrimonium eſt Sacramentum, quo vti ad finem non proprium videtur grauis inordinatio. Reſpondeo, nos non agere hîc de matrimonio vt Sacramentum eſt (cuius finis vt ſic non eſt generatio; ſed ſanctificatio ſuſcipientium, quam nolle, fateor eſſe graue peccatum) ſed prout eſt contractus quidam cauſans tale vinculum: qua ratione non eſt magis ſacrum quam copula; atque ita excludere huius finem non eſt maior inordinatio, quàm excludere finem copulæ. Imò illa eſt minor, cùm copula magis immediatè ad generationem ordinetur: vnde hac nunquam licet vti eo modo qui repugnet generationi: illud autem licet tali modo (v. c. cum ſterili, vel cum mutua obligatione ad caſtitatem) inire: vt patet ex dictis diſp. 24. numero 43. Confirmatur. Quia, vt docet *P. Sanchez diſp. 29. num. 20.* & ex communi ſententia oſtendi ſuprà diſp. 23. n. 11. & diſp. 24. n. 43. licitè quandoque aliqui contrahunt cum expreſſa intentione, atque etiam obligatione nunquam conſummandi, & conſequenter 15

Sanchez.

quenter excludendo intrinſecos fines matrimonij. Item vt patet ex dictis, poſſunt coniuges ob iuſtas cauſas vti copula cum deſiderio, ne naſcatur iis proles. Ergo poſſunt velle matrimonium, eiuſque vſum non intendendo generationem, atque optando ne ſequatur. Quod enim licitè intenditur diuerſis actibus, licitè etiam intenditur vno eodemque.

16 Concl. III. Ordinans matrimonium primo modo ex recenſitis numer. 13. ad copulam eam directè & per ſe intendendo, videtur peccare venialiter, niſi primariò intendat generationem, vel concupiſcentiæ remedium. Quia inire matrimonium præcipuè propter eiuſmodi delectationem, videtur aliqua inordinatio, cùm illud ſit res grauiſſima, hæc valdè vilis: nec talis videtur alium ferè finem hîc poſſe intendere.

Etiam aptus ad generationem contrahendo honeſtè primariò intendit remedium concupiſcentiæ.

Poteſt tamen talis honeſtè nihil aliud intendere quàm concupiſcentiæ remedium. quia honeſtum eſt fugere periculum peccati: nec alium quis finem abſolutè tenetur intendere, ſiue ſit aptus ad generationem, ſiue non; vt patet ex dictis.

17 Licitè contrahis ob finem matrimonio extrinſecum.

Concl. IV. Ordinans matrimonium ſolùm ſecundo modo ex recenſitis num. 13. ad copulam, licitè id contrahit, etſi ſolùm intendat finem aliquem extrinſecum, v. c. diuitias, aut coniugis opem, vt honeſtè poſſit ſuſtentare vitam, &c. Quia hi fines non ſunt mali, & poſſunt eſſe honeſti, nec tenetur alios intendere. Quia aliàs qui ſunt prouecta ætate, ita vt nec apti ſint generationi, nec ampliùs ſentiant graues carnis ſtimulos, non poſſent licitè inire matrimonium, cùm duos illos fines non poſſint intendere, quod tamen falſum eſt. Nec vlla eſt ratio cur illi qui apti ſunt ad generationem, teneantur hanc magis intendere quàm alij.

18 Contrahens honeſtiùs intendit publicam pacem, quàm generationem.

Hinc ſequitur, eum, qui contrahit matrimonium, quod neceſſarium eſt ad pacem aliquam magni momenti conficiendam, non ſolùm licitè primò & principaliter illam pacem intendere, ſed hoc eſſe opus honeſtius & maioris virtutis, quàm ſi principaliter intenderet generationem, vel concupiſcentiæ remedium. quia ille finis honeſtior eſt & magis obligat, quàm hi. Nam ille publicum bonum magni momenti ſpectat: hi verò exiguum bonum priuatum ſpectant.

DVBIVM III.

Quanta requiratur certitudo mortis coniugis, vt quis licitè ſecundò contrahat?

NOta, varias circa hanc rem eſſe diſpoſitiones iuris ciuilis, ſed hæ non obligant, quia tota hæc res ſpectat ad ius canonicum. 19

c. In præſentia.

Concl. I. Requiritur certum nuntium de morte coniugis, idque ſufficit. Patet *cap. In præſentia 19. de ſponſalibus.* Idemque dicendum de quauis alia certitudine huic æquiualente. Et Ita intellige *cap. Cùm per bellicam 34. q. 2. & can. Quoniam 5. de lite non conteſtata.* quæ dicunt ſufficere, vt veriſimiliter exiſtimetur vel præſumatur mortuus coniux. Loquuntur enim de veriſimilitudine moraliter certa. quia cùm in ſecundo matrimonio contrahendo ſit periculum grauis peccati & iniuriæ erga priorem coniugem, ſi fortè viuat, ſine morali certitudine ineundum non eſt: maximè cùm in dubio ſit melior conditio prioris mariti, pro quo ſtat poſſeſſio. 20

c. Cum per. c. Quoniam.

Concl. II. Quando coniux dicitur mortuus in aliquo loco; ex quo ſine graui incommodo plenior probatio haberi poteſt, non ſufficit vnum ſolùm nuntiare eum eſſe mortuum: quia hoc non efficit plenam probationem, quæ tamen quando haberi poteſt, in re tam graui omnino requiritur. Secùs eſt quando alia probatio haberi non poteſt: præſertim ſi aliæ circumſtantiæ & coniecturæ rem reddant probabilem. quia aliàs nimium eſſet onus coniugis relictæ, perpetuò debere nuptiis abſtinere. Ita cum aliis *P. Sanchez l. 2. diſp. 46. n. 12.* 21

Requiritur plena probatio, quando haberi poteſt.

Sanchez.

Concl. III. Fama per ſe non ſufficit, quia eſt incerta, niſi aliis adminiculis adiuuetur, v. c. quòd ex circumſtantiis ſint probabiles coniecturæ mortis ipſius, quòd multi teſtentur tali vel tali loco eſſe publicam de morte eius famam, & huius auctores graues nominẽt vel vt minimum ſeptem vel octo teſtentur talem famam ibi eſſe publicam. Item vt fama ſit conſtans, nec alia ſit in contrarium. Vide *Sanchez ſuprà num. 15.* 22

Sanchez.

c. Cùm in.

Concl. IV Eadem requiritur certitudo, vt quis in foro conſcientiæ poſſit ſecundò contrahere, & vt iudex id permittat. Patet ex *c. Cùm in præſentia 19. de ſpõſalibus.* Vbi pro vtroque eadem requiritur certitudo. Ratio eſt, quia idem eſt vtriuſque fori iudicium, quando ceſſat ratio præſumptionis.

DISPVTATIO XXVI.

DE VNITATE ET INSOLVBILITATE MATRIMONII.

NOTA, dupliciter matrimonium poſſe ſolui. Primò, quoad ſolum tutum, ſeu cohabitationem, & de hac ſolutione agemus diſp. vltima. Secuodò, quoad vinculum, & de hac ſolutione hîc agimus. Diſputationum autem de polygamia (quam alij ſolent tractare, dũ agũt de impedimentis matrimonij) hîc ſimul coniungimus: quia vtriuſque difficultatis ſulutio ex iiſdem principiis petenda eſt.

DVBIVM I.

An matrimonium ſit neceſſariò vnius cum vna, & inſolubile?

1 Bellarm.

VArios circa hæc errores refert *Card. Bellar. de matrim. c. 9. & ſeqq.* Multi enim hæretici olim damnarunt ſecundas nuptias tanquam malas & illicitas: & noſtro tempore quidã hæretici Catholicos accuſant quaſi eas etiam damnarent: ſed quod id probent, nihil adferunt præter calumnias & nugas: & res eſt tam apertè falſa, vt refutatione non indigeat. Contrà verò Lutherus multis locis, vt ex eius ſcriptis probat *Bellarm. ſuprà c. 10.* docuit etiam modò licere vni viro habere plures vxores. Sed hoc apertè eſſe falſum omnes Catholici, atque etiam communiter hæretici fatentur. *Socrates* autem *l. 4. c. 27.* narrat Valentinianum Imperatorem olim, quo liberiùs ipſe ſecundam vxorem priori ſuperinduceret, tuliſſe legem, vt cuique liceret habere duas vxores. Sed hoc eſſe meram fabulam clarè demonſtrat *Card. Baronius anno 370. in fine.*

Error Lutheri. Bellarm.

Calumnia Socratis in Valentinianum.

Baronius.

2 CONCLVS. I. Semper licuit ſecundò nuptias inire primo coniuge mortuo, vt docet Apoſtolus 1. Cor. 7. Et probatur ex omnium gentium conſuetudine. Nec iam vllus vel catholicus, vel hæreticus hanc cunclusionẽ negat. Quare non eſt opus eam pluribus probare.

1. Cor. 7.

CONCLV. II. Matrimonium ex ſua primæua inſtitutione requirit, vt ſit vnius cum vnica: ita vt inualidè quis contrahat cum ſecunda priore viuente. Expreſsè habetur *cap. Gaudemus 8. de diuortiis.* Et probatur ex illo Geneſ. 2. *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* Si autem quis poſſet plures ſimul habere vxores, non eſſent duo, ſed tres vel quatuor in carne vna. Vnde ex hoc Chriſtus Matth. 19. probat eſſe adulterum, qui dimiſſa prima, ſecundam ducit. quod non eſſet verum, ſi quis ſimul poſſet plures ducere. quia etſi peccare poſſet eo caſu priorem dimittendo, non tamen eſſet adulter ſecundam ducendo, quia hæc eſſet vera eius vxor.

c. Gaudemus. Gen. 2. Matth. 19.

CONCLVS. III. Eodem modo hoc vinculum, & ex prima ſua inſtitutione, & iam poſt legem euangelicam eſt inſolubile. Ita communiter Theologi. & docet apertè *Trident. ſeſſ. 24. initio.* Et patet ex Matth 19. vbi Chriſtus docens illicitum iam eſſe dare libellum repudij lege Moſaica cõceſſum, ait, *Ab initio autem non fuit ſic*; additque: *Quia quicumque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit mœchatur.* quod non eſſet verum, ſi per dimiſſionem poſſet ſolui vinculum matrimonij. 3

Trident. Matth. 19.

Nec refert quòd ibi addat, *Niſi ob fornicationem.* Quia nõ ſignificat propter fornicationem poſſe ſolui vinculum matrimonij, hoc enim nullo modo dicit: ſed ſolùm innuit hanc eſſe iuſtam cauſam dimittendi eam quoad torum: ita vt talis non poſſit dici facere eam mœchari, vt habetur Matth. 5. Vnde *Auguſtinus contra Adimantum c. 3.* hunc locum cum Marci 10. coniungens, ita eum citat, eius ſenſum explicans: *Quicumque dimiſerit vxorem ſuam niſi ob cauſam fornicationis, facit eam mœchari, & ſi alteram duxerit, adulterium committit.* quæ explicatio clarè colligitur ex ipſo textu. Quia, vt Chriſtus oſtenderet per illa verba, *Niſi ob fornicationem*, concedi quidem innocenti, vt ſuam fornicantem dimittat; non autem vt aliam ducat: non poſuit illa verba poſt hæc, *Et alteram duxerit*: ſed poſt hæc, *Quicumque dimiſerit vxorem ſuam*: vt oſtenderet ea ſolùm ad antecedentia, non autem ad ſequentia pertinere.

Ob adulteriũ non licet dimittere vxorẽ niſi quoad torum.

Matth. 5. Auguſt. Marc. 10.

Dices, Chriſtus hîc oſtendit eſſe ſingularem aliquam rationem in adulterio, ob quam liceat dimittere coniugem: atqui ſi ſolùm licere ab adultera ſeparari quoad torum, hoc non eſſet ei ſingulare. quia ob alias etiam cauſas id licet: ergo Chriſtus plus voluit innuere. 4

Reſpondeo negando minorem. Quia ſolùm adulterium eſt legitima cauſa, ob quam ſemel commiſſam licet coniugi partem omnino inuitam perpetuò à ſuo toro ſeparare. Ob alias autem cauſas dimiſſam tenetur emendatam recipere: niſi

Qua ratione in adulterio ſit ſingularis cauſa dimittendi.

niſi fortè ob hæreſim vel apoſtaſiam condemnata ſit: de quo infrà. Sed hæc eſt ſpiritualis etiam fornicatio.

Confirmantur dicta primò, quia in Matthæo abſolutè dicitur eum mœchari qui dimiſſam duxerit: quod falſum eſſet, ſi vinculum ſolueretur per talem dimiſſionem: tunc enim dimiſſam ducens duceret omnino ſolutam, ac conſequenter haberet eam legitimam vxorem, nec cum ea fornicaretur. Nec illi aſſertioni poteſt ſubintelligi, *Niſi ob fornicationem dimiſſa ſit*. quia incredibile eſt adulteræ concedi maius priuilegium (vt ſcilicet poſſit ſecundum inire matrimonium) quàm ob aliam cauſam etiam innocenter dimiſſæ, quæ id non poteſt.

Marc. 10. Lucæ 16. Rom. 7. 1. Cor. 7.

Secundò, quia Marci 10. & Lucæ 16. dicitur abſolutè, *Omnis qui dimittit vxorem, & aliam ducit mœchatur*. Similiter ad Rom. 7. & 1. ad Corint. 7. abſolutè dicitur adultera, quæ viuente viro cum altero fuit. Nec hæc loca debent explicari per locum Matthæi, ſed potiùs contrà; cùm hæc, vt patet, clariora ſint, nec poſſint vt ſonant eſſe vera, ſi illa exceptio admittenda ſit; quod eſſet abſurdiſſimum. Locus verò Matthæi poteſt vt ſonat verè intelligi, etſi illa exceptio non admittatur, vt patet ex dictis. Deinde, quia, vt benè docet *D. Auguſtinus l. 1. de adulterinis coniugiis. cap. 9.* quantumuis verba Matthæi 19. vrgeas, nũquam ex iis probabis, eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, non mœchari: ſed vt ſummum, aliquo modo colliges Chriſtum eo loco nõ definire talem mœchari. Sicut ex eo quod Matthæi c. 1. dicitur de Ioſeph: *Et non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum*, nullo modo ſequitur quòd eam poſtea cognouit: ſed vt benè *D. Hieron. in hunc locum*: quod factum eſt dicitur: quod factum non eſt tacetur. Idemque (ſi alia ſolutio non occurreret) poſſet dici ad locum Matthæi. Quod licitum eſt (ſcilicet fornicantem vxorem dimittere) dixit: quod licitum non eſt (ſcilicet aliam ea viuente ducere) tacuit. Ex aliis autem Euangeliſtis & Paulo ſuprà citatis clarè colligitur talem mœchari. Nam vt benè ait D. Auguſt. ſuprà: *Qui ergo nos ſumus vt dicamus: eſt qui mœchatur vxore ſua dimiſſa alteram ducens: & eſt qui hoc faciens non mœchatur, cùm euangelium dicat omnem mœchari qui hoc facit?*

D. Auguſt. — Matth. 1. — D. Hieron. — D. Auguſt.

Tertiò, quia aliàs eſſet in poteſtate cuiuſque coniugis adulterando ſoluere coniugium, ſaltem ſi id ita faceret, vt alterum quodammodo cogeret diuertere. quod eſt abſurdiſſimum, & contra illud Domini Matthæi 19. & Marci 10. *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*.

Matth. 19. Marc. 10.

Demum probatur ex conſenſu totius Eccleſiæ, quem latè probat *Bellarm. de matrim. c. 16*.

Bellarm.

5 Concl vs. IV. Omnimoda inſolubilitas etiam in lege noua non conuenit matrimonio, niſi ſit conſummatum, inter baptizatos, Ita communiter DD. & patebit ex dicendis dubio 3. & 5.

6 Concl vs. V. Ex diuina conceſſione licitũ fuit in antiqua lege ex rationabili cauſa ſoluere matrimonium quoad vinculum. Patet expreſsè Deut. 24. vbi dicitur: *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non habuerit gratiã ante oculos eius propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudij, & dabit in manu eius, & dimittet eam de domo ſua: cumque egreſſa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiſerit de domo ſua, vel certè mortuus fuerit non poterit eam prior maritus recipere in vxorem.* Vbi apertè oſtenditur validè eam ſecundò nubere. Imò non poſſe ampliùs recipi à primo: quæ dici non poſſent, niſi vinculum eſſet ſolutum.

Deut. 24.

Nec refert quòd Matth. 19. dicitur, hoc Iudæis permiſſum propter duritiem cordis: quia inde non ſequitur Deum hoc iis verè non conceſſiſſe, ſed tantùm reliquiſſe impunitum, vt aliqui putant, quia hoc apertè dictis verbis repugnat, & ſic maxima fuiſſet Iudæis data peccandi occaſio: quia omnes intelligebant ſibi hoc licere: ſed tantùm ſequitur, pronitatem Iudæorum ad peccandum fuiſſe cauſam, cur Deus hæc concederet, vt eorum imbecillitati ſubueniret.

Matth. 19. — Iudæi licitè dabant libellum repudij.

Concl vs. VI. Ex ſimili diuina conceſſione fuit illis licita polygamia plurium vxorum, quas ſimul validè vnus vir ducebat. Habetur expreſsè *cap. Gaudemus, de diuort.* Et patet, quia ſanctiſſimi quique id fecerunt; vt Abraham, Iacob, Elcana pater Samuelis, Dauid & alij, quos dicere in perpetuo vixiſſe adulterio, idque omnino palàm, videtur intolerabilis error, cùm omnes à Scriptura vtriuſque Teſtamenti laudentur, nec vllibi vel minimùm ex illa parte reprehendantur. 7

c. Gaudemus.

Nec refert quod Scriptura ſecundas vxores vocet aliquando concubinas: quia vocat etiam vxores, vt patet *Geneſ.* 16. *v.* 3. & Iudic. 19. vnica Leuitæ vxor dicitur cõcubina. quia hæc in Scriptura ſæpe accipiuntur pro eodem. Quandoque tamen etiam diſtinguuntur, vt patet *Geneſ.* 25. *v.* 6. & ſola illa dicitur vxor, quæ aſſumitur ſimul & in coniugium, & in adminiſtrationem totius familiæ, vt aliquo modo viro par: qua ratione ab Abrahamo ſola Sara, dum viueret aſſumpta fuit. Vnde vbique vocatur domina ipſius Agar. Et quidem quandoque plures eadem conditione ducebantur, vt patet in duabus vxoribus Iacob. Lia & Rachel, quæ erant dominæ familiæ. Quandoque verò vna ſola: reliquæ verò aſſumebantur ſolùm ad ſocietatem tori ob filiorum generationem; vt patet in Agar, & ancillis Liæ & Rachel, quæ dicebantur concubinæ: non quòd non eſſent verè vxores (nam *Geneſ.* 25. *v.* 1. eædem dicuntur vxores, quæ *v.* 6. dicuntur concubinæ:) ſed quia non aſſumebantur ad adminiſtrationem familiæ, ſed in ſolum finem generationis: vnde etiam manebant veræ ancillæ, vt patet ex locis citatis. 8

Gen. 16. Iudic. 19. — Gen. 25. Vxor & concubina in Scriptura quandoque omnino idem quandoque aliquo modo diuerſa ſignificant. — Gen. 25.

Concl vs. VII. Ceſſauit hæc conceſſio poſt Chriſti aduentum, qui Matth. 5. & 19. reuocauit matrimonium ad primam ſuam inſtitutionem. Eſt communis omnium Catholicorum.

Matth. 5. & 19.

DVBIVM II.

Quo iure matrimonium ſit omnino indiſſolubile, ac polygamia illicita?

Svperiore dubio ſatis oſtẽdimus & matrimonium præſertim conſummatum quoad vinculum eſſe omnino inſolubile, ac polygamiam 9

 eſſe

eſſe illicitam [illegible] iam verò quærimus, quo iure vtrumque fiat? Quare vt patet duplex nobis difficultas tractanda eſt: in vtraque autem valde variæ ſunt Doctorum ſententiæ, quas ſtatim citabo, omiſſis tamen breuitatis cauſa eorum rationibus: quia earum ſolutio facilè patebit ex iis quæ pro fundamento meæ ſententiæ adferam, quatenus hui[c] repugnant.

Circa primam quinque ſunt ſententiæ. Prima docet matrimonium etiam ante conſummationem eſſe indiſſolubile iure diuino naturali. Ita *Soto in 4. d. 27. q. 1. a. 4. in ſolutione 2. ad argumentum Caiet. Lyran. Matth. 19. ſuper ea verba: Qui reſpondens ait. Couar. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 3. n. 5.*

Soto. Caietan. Lyran. Couar.

10 Secunda docet id ſolum prouenire ex præcepto Dei poſitiuo. Ita *Abulenſ. 1. Reg. c. 8. q. 97. initio.*

Abulenſ.

Tertia docet matrimonij rati indiſſolubilitatem iure diuino prouenire ex Dei vol[unt]ate: in lege verò gratiæ, ex iure Eccleſiaſti[co]. [illegible] *Medina l. 5. de ſacrorum hominum continen. c. 89.*

Medina.

Quarta docet matrimonio quidem ex natura ſua conuenire aliqualem inſolubilitatem, ſed omnimodam ei conuenire ex eo quòd Chriſtus hoc eleuexit ad ſignificandā indiſſolubilem vnionem Verbi cum natura humana. Ita *Richard. in 4. d. 27. a. 2. q. 2. D. Anton. p. 3. tit. 1. c. 10. §. 1.* & alij.

Richard. D. Antonin.

11 Quinta ſententia docet, quod matrimonium diſſolui nequeat, hoc non habere præcisè ex nuda ſua natura (hanc enim ſi ſolùm ſpectes, videtur inſtar aliorum contractuum poſſe mutuo conſenſu diſſolui, ſaltem in quibuſdam caſibus) ſed ex natura ſua prout eſt coniuncta cum diuina inſtitutione. Ita *P. Sanchez l. 2. diſp. 13. num. 10.* Et hanc ſententiam credo veram, ſed latiùs explicanda eſt, vt infra videbimus.

Sanchez.

12 Circa ſecundam difficultatem pri[ma] ſent[e]ntia docet polygamiam etiam qua vir [vnus] habeat plures vxores, ita ex natura ſua repugna[re] ſ[inc]eritati matrimonij, vt tum hæc nequeat vllo modo conſiſtere. Ita varij quos refert *Sanchez l. 7. diſp. 80. n. 6.* Videntur autem hi auctores velle ne quidem per diuinam diſpenſationem fieri poſſe, vt vnus ducat verè plures vxores ſimul. Sed hæc ſententia ita intellecta defendi nequit, vt patet ex dictis n. 6.

Sanchez.

Secunda ſententia docet illud eſſe verum in polygamia plurium virorum vnam vxorem ſimul ducentium, quia hoc omnino impediret ipſam generationem, & rectam domus gubernationem. Et hanc ſententiam ſatis multi ſequuntur.

13 Tertia ſententia docet polygamiam plurium vxorum reſpectu vnius viri ſolùm eſſe prohibitam lege euangelica. Ita *Abulenſis 1. Reg. c. 8. q. 25. Durandus in 4. d. 33. q. 1.* Imò *Caiet. in 1. ad Timoth. c. 3.* explicans illa verba: *Oportet Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum.* & in Marci c. 10. explicans illa verba: *Quicumque dimiſerit vxorem*; ſatis apertè docet nulla lege diuina etiam modò eſſe prohibitam pluralitatem vxorum. Sed in hoc apertè errat: vt patet ex *c. Gaudemus 8. de diuortiis, & Trident. ſeſſ. 24. can. 2.* vbi hoc apertè damnatur, & apertè repugnat Scripturis, vt oſtendi num. 2.

Abulenſ. Durand. Caietan.

c. Gaudemus. Trident.

Quarta docet iure naturæ inualidè vnum virum ſimul plures vxores ducere: Deum tamen poſſe diſpenſare, vt hoc validè ac licitè fiat.

14 Vt autem auctores tam huius ſententiæ quàm primæ & quartæ relati n. 9. & 10. melius ſuam ſententiam explicent, notant duplex eſſe ius naturæ. Vnum omnino primarium, quod primis naturæ principiis continetur, qualia ſunt contenta in decalogo, in quo Deus diſpenſare nequit. Alterum ſecundarium, quod ex illo tanquam concluſio ex principiis ducitur, in quo Deus diſpenſare poteſt. Aiuntque diſſolutionem matrimonij ſolùm repugnare huic ſecundario iuri: eandemque eſſe rationem polygamiæ, vt quæ tantùm ſecundario fini matrimonij, ſcilicet pacificæ domus gubernationi, repugnet.

Multi minùs aptè diſtinguunt duplex ius naturæ; quorum vnum ſit diſpenſabile alterum nō.

15 Sed difficile eſt hæc intelligere. Primò, quia ab iis auctoribus extra rem controuerſam nulla exempla aſſignantur, quibus ſecundarium illud naturæ ius, in quo Deus diſpenſare poteſt, explicetur. Secundò, ſi illæ concluſiones neceſſariò deducuntur ex illis primis principiis, tunc in iis diſpenſari non poteſt, ita vt deſinant obligare, niſi diſpenſetur in principiis: ſicut in neceſſaria conſequentia etſi anteced[e]ns poſſit eſſe falſum, vera exiſtente cōcluſione, impoſſibile tamen eſt hanc euerti, niſi illud euertatur. Quod ſi non neceſſariò ſequantur, ſed tantùm per quandā conuenientiam; tunc nō obligabunt, niſi ex quadam decentia atque ita vel ſub nullo, vel ſub leui peccato, niſi Superioris præceptum accedat. Nam ea ratione ferè omnes actus iure poſitiuo prohibiti ſunt cōtra ius naturæ, quod docet ob periculum mali quòd ex iis prouenire poſſet, prohibendos eſſe. Tertiò, quia non licere in ſe excitare pollutionem, quando id ſanitati expedit, non eſt contra prima & omnibus obuia naturæ principia, ſed ſolùm ex iis deducitur, idque nō ita clarè quin magna etiam ingenia valde laborēt, vt id clarè probent: vt benè docet *P. Sanchez l. 9. diſp. 17. n. 16.* Et tamen omnino credo Deum nō poſſe permittere vt licitè fiat, præſertim per tactū, & excitationē libidinis. Contrà verò, primum ac notiſſimum principium eſt, non licere occidere innocentem, præſertim nulla exiſtēte neceſſitate: & tamē Deo concedente hoc licitè fit, vt oſtēdam n. 17. & 18.

Sanchez.

16 Pro reſolutione Nota aliquid poſſe tripliciter dici contra ius naturæ. Primò, quod ſecundum ſe intrinſecè prout eſt actus quodammodo phyſicus talis ſpeciei, includit aliquam malitiam ſaltem obiectiuam iuri naturæ repugnantem: quale eſt odium Dei, libido contra naturam, & ſimilia. Tale quid autem Deus non aliter poteſt efficere licitum, quàm immutando rerum eſſentias, quod fieri nequit: Secundo, quod ſecundū naturalem ſpeciem non ita repugnat abſolutè iuri naturæ, quin ſæpe licitè fieri poſſit; tamē quandoque repugnat ratione alicuius adiuncti, quod iuri naturæ repugnat. Sic furtum eſt contra ius naturæ, quia continet iniuriam erga dominum rei, qui ſi alteri det veniam eam ſibi vſurpandi, hic ponet actionem ſecundùm eſſe phyſicum eiuſdem rationis cum ea, quam fur facit; & tamen licitam. Sic copula Petri cum Ioanna ante nuptias eſt cōtra ius naturæ, quia eſt acceſſus ad non ſuam: poſt nuptias lic[it]a eſt, cùm tamē ſit eiuſdem ſpeciei phyſicæ cum præcedente. Tertiò, quod ſolùm illicitum eſt ratione alicuius periculi peccandi contra ius naturæ, quod illi communiter

Poteſt aliquid tripliciter eſſe contra ius naturæ.

conuen

coniunctum eſt, quod quandocumque abeſt alterum nullam habet malitiam. Sic communiter contra ius naturæ eſſe, ſacerdotem cum iuuenculis habitare, & cum illis multum familiariter conuerſari: quòd ſi tamen omne periculum ſcandali vel peccati abſit, vel etiam grauis neceſſitas vrgeat, ſpectato ſolo iure naturæ vtrumque licitum eſt, modo ſperetur ſcandalum & periculum euitari poſſe.

17 Nota ſecundò, nos non habere proprium dominium noſtrorum corporum, ſed Deum: nos autem propriè tantùm eſſe vſuarios, atq; ita non poſſe aliter vti, vel aliis ius vtendi poteſtatem concedere, quàm prout Deus conceſſerit, qui poteſt omnem vſum concedere intrinſecè iuri naturæ non repugnantem. Hinc ſuo iure poteſt concedere vt nosipſos, vel innocentem quemuis ſine vlla noxa occidamus: ſicut Abraham filium occidiſſet, niſi impediuiſſet angelus. Et de facto quædam martyres leguntur ex inſtinctu Spiritus ſancti ſe ita occidiſſe; vt ſancta Apolonia, & aliæ.

Deus habet dominium noſtrorum corporum, nos ſolum vſum.

18 Ex his patet, quomodo etſi generaliter verum ſit illud Theologorũ axioma: Deum nunquam poſſe in iure naturæ diſpenſare; ipſe tamen potuerit præcipere Abrahæ, vt filium occideret: aut Iſraëlitis, vt Ægyptios ſpoliarent: aut iiſdem permittere vt Cananæis fœnerarentur: quia ſcilicet vitæ bonorumque noſtrorum ſupremus Dominus poteſt nobis inuitis per ſe vel alios prout libuerit, & vitam & bona auferre, & cuiuis, quam voluerit, in ea concedere poteſtatem. Non ſecùs quàm Ioannes poſſet mihi concedere veniam vt pro mea voluntate poſſem ipſius oues mihi ſumere, eáſque in meum vſum occidere: & tunc hoc faciendo, nec ego contra ius naturæ peccarem, nec ille in eo vllo modo diſpenſaret.

Ius naturæ indiſpenſabile.

Quomodo Deus poſſit nobis quædã concedere, quæ alias iuri naturæ repugnant.

19 Concl. I. Diſſolutio vinculi matrimonij etiam conſummati, vel polygamia pluriũ vxorum nõ ſunt contra ius naturæ primo modo ex dictis.

Probatur 1. Quia Deus nullo modo potuiſſet vtramque concedere, cùm ius naturæ immutare non poſſit. Illud autem falſum eſt, vt patet ex dubio primo. Reſpondent aliqui, Deum illa concedendo non diſpenſaſſe in iure naturæ, ſed appoſuiſſe [illegible] aliquam circunſtantiam ob quam hoc deſierit obligare. Sed reuera nullam aliam adferunt, niſi quòd dicãt Deum feciſſe licitum, quod antea erat illicitum. quod non eſt apponere circunſtantiam quæ mutet actũ, eiúſue obiectum, ab iiſue tollat id ratione cuius repugnabât iuri naturæ: ſed eſt tollere prohibitionem. Vel oſtendant quid aliud circa rem mutetur.

20 Probatur 2. Quia nulla poteſt oſtendi ratio cur diſſolutio matrimonij ſit ex ſe ita mala, vt ſine Dei diſpenſatione ex nulla circumſtantia poſſit fieri licita. Quod enim dicunt repugnare primario fini matrimonij, ſcilicet educationi prolis; tantùm probat eam eſſe malam ratione alicuius adiuncti, quod ſæpiſſimè abeſt: vt quando proles iam ſufficienter educata eſt, vel quando nondum vlla concepta eſt; & præſertim quãdo vxor eſt ſterilis. Tunc enim non modò diſſolutio matrimonij ipſius fini non repugnat, ſed videtur eſſe contra ipſius primarium finem, vinculum eſſe omnino inſolubile: quia impedit legitimam generationem: atque ita his caſibus erit licita ſolutio matrimonij: atque etiam quoties prudenti iudicio iudicabitur prolis educationi non obfutura.

21 Reſpondent aliqui, his caſibus ceſſare rationẽ legis in particulari, non tamen in generali, quod non ſufficit vt lex etiam in particulari deſinat obligare. Sed hoc quidem verum eſt in lege poſitiua, in qua ratio obligandi immediata eſt voluntas legiſlatoris, quæ non deſinit eſſe ad legis ſuæ obſeruationem exigere, etſi in particulari caſu deſinat prima ratio [illegible] quam ille legem tulit. Cuius ratio eſt, quia etſi primum motiuum cur legiſlator aliquam actionem prohibeat, ſit periculum mali, quod inde natum eſt ſequi: proxima tamen ratio prohibitionis eſt dirigere communitatem in euitatione illius mali. Quare neceſſariò eam actionem prohibet non tantùm in caſu in quo hic & nunc eſt periculum illius mali, ſed generatim etiam vbi in particulari nullum tale periculum eſt. quia aliás maxima hominum pars, vel ex imprudentia, vel ex temeritate ſibi perſuaderet, ſibi hic & nunc nullum tale periculum imminere, etiam vbi maximè immineret. quam imprudentiam dirigere, & temeritatem refrænare immediatè intendit lex poſitiua, cuius eſt defectum legis naturalis, quæ multos ob eorum vitium non ſatis cohibet, ſupplere.

Quare ceſſante ratione legis in particulari ceſſet lex naturæ, nõ tamen poſitiuæ.

Quare quamdiu illud periculũ in generali manet, nunquam tota ratio legis poſitiuæ omnino ceſſat; & conſequenter nec obligatio legis. Secùs eſt in lege naturæ, in qua tota ratio obligandi eſt neceſſaria conuenientia vel diſconuenientia obiecti cum natura rationali, quæ ſi hic & nunc omnino ceſſet, ceſſat tota ratio legis, & omnis obligatio. Hinc etſi in lectione librorum hæreticorum, in cohabitatione clericorum cum iuuenculis, matrimonio clandeſtino, & aliis ferè omnibus, quæ lege poſitiua prohibita ſunt, ratio prohibendi ſit periculum alicuius mali: tamen meritò generatim prohibita ſunt, etiam iis quibus fortè tale periculum non imminet. Tamen ſpectato ſolo iure naturæ, quoties periculum abeſt, ea omnia licita ſunt. Si enim nullum eſſet ius poſitiuum illa prohibens, qui moraliter certi eſſent, nullum hic & nunc inde imminere mali periculum, licitè clandeſtinè contraherent, ac libros hæreticos legerent, ſicut licitè id faciunt, quibuſcum diſpenſatum eſt.

22 Quare etſi polygamia inducat communiter periculum diſcordiæ domeſticæ, atq; aliquo modo aduerſetur pacificæ gubernationi domus, quam alij dicunt eſſe finem ſecundarium matrimonij: tamẽ ſæpe poteſt fieri vt huius non ſit periculũ, vt ſi vir valdè prudens ſit, & mulieres pacificæ, & inter ſe amantes, & ipſæ cupiant eundem habere maritum. Adde, etſi hæc pax ſit aliquod bonum quod optandum & procurãdum ſit in matrimonio, non tamen eſſe eiuſdem finem. quia maior pax eſt in vita cælibe, quàm [illegible] monio, quare malè quis iniat matrimonium [illegible] maiorem pacem. Et quamuis demus [illegible] finem ſecundarium matrimonij, & ſemper per polygamiam aliqua ratione impediendum: tamen ſi aliás quia vxor eſt ſterilis, nõ poſſit obtineri generatio, vel

Pax domeſtica non eſt finis etiam ſecundarius matrimonij.

non tanta atque eſſet hic & nunc optanda, quod ſæpe fit, ſemper eo caſu erit licita polygamia: quia ſecundarius finis debet cedere primario, maximè quando vir eſt potens multos filios honeſtè educare.

23 Obiiciunt alij, polygamiam eſſe etiam contra alium matrimonij finẽ, ſcilicet contra remedium concupiſcentiæ. Quia fieri poſſet vt vtraque vxor ſimul peteret debitum, & cùm vir nõ poſſet vtrique ſimul reddere; alterius periclitaretur continentia. Sed ſi quid hoc probaret, probaret etiam nunquam licere vni cõiugi ab altero vel ad momentum abeſſe, multoq; minùs ad remota loca negotiorum cauſa ſe transferre, niſi alter alterius lateri continuò inhæreret: nec eos mutuo cõſenſu poſſe vouere continentiã; quia poſſet interim periclitari alterutrius continentia, & ſic euerti matrimonij finis, quæ tamen ſunt abſurdiſſima.

Polygamia nõ obeſt remedio concupiſcentiæ.

Quare dicendum eſt, etſi matrimonium ſit inſtitutũm poſt lapſum, vt coniuges data commoditate poſſent eo vti in remediũ concupiſcentiæ non tamẽ vt quocumque loco aut tempore poſſent eo vti, multoque minùs vt teneantur eo vti; nec poſſint in hac re vel in totũ, vel ex parte iure ſuo cedere, vt faceret vxor, qua volẽte vir ſecundam duceret, ſicut etiã altera, quæ habenti vnam nuberet. Confir. Quia ſaltem in ſtatu innocentiæ generaliter omnia hæc pericula ceſſaſſent; quia non fuiſſet periculũ ne plures vxores inter ſe litigarent, aut ne altera de continentia periclitaretur, aut ne proles ſoluto matrimonio malè educaretur: ergo tunc ſaltem ſolutio matrimonij & polygamia fuiſſet licita. quod illi negant, & ſine dubio negandum eſt, vt oſtendi n. 2.

24 Demum reſpondent aliqui, eſſe de eſſentia matrimonij, vt vir det totam poteſtatem ſui corporis vxori, ſicut hæc dat totã poteſtatẽ ſui corporis viro, & conſequenter non poteſt eam ex parte dare alteri. Nam vt dicitur 1. ad Cor. 7. *Vir non habet poteſtatem ſui corporis ſed mulier*. Sed hac in re petitur principium. quia hoc eſt quod petitur, quare vir non poſſit maximè conſentienti vxori dare tantùm dimidiatam partem ſui corporis, & alteram medietatẽ alteri. Apoſtolus enim indicat quidem quid fiat de facto, non autem dicit id iure naturæ neceſſariò fieri.

1. Cor. 7.

25 Concl vs. II. Spectata præcisè natura matrimonij præſcindendo ab inſtitutione diuina ex ſola Scriptura cognita, nullo modo probari poteſt inualidè vtriuſque conſenſu matrimonium ſolui, aut plures vxores ab eodem duci. Patet ex dictis, & confir. quia etſi rationes contrariæ quæ ex fine matrimonij ſumuntur eſſent firmiſſimæ; tamen ſolùm probarent illa illicitè fieri: nullo autem modo probarent inualidè fieri. Nam eadem omnia dicta mala ſunt magis nata ſequi ex matrimonio catholici cum peruerſa hæretica, aut apoſtata à fide (quod quamuis communiter illicitè, validè tamen contrahitur:) & tamen longè magis hæc coniunctio repugnat bonæ prolis inſtitutioni & paci domeſticæ, quàm polygamia, vel matrimonij diſſo[illegible]litas.

Ex eo, quòd aliquid repugnet fini matrimonij, non ſequitur quòd ipſum irritet.

26 Concl vs. III. Solutio vinculi matrimonij & polygamia ſunt communiter poſt lapſum tertio modo contra ius naturæ. Et hoc ſolùm argumenta contra primam concluſionem allata probant, & ideo meritò à Deo non ſunt permiſſa.

Concl vs. IV. Sunt etiam ſecundo modo contra ius naturæ. quia ſunt quidã vſus rei alienæ inuito domino, & conſequenter ſunt inualida, ſicut inualidè rem Petri venderem Paulo illo inuito. Probatur, quia, vt dixi, ſolus Deus proprie habet abſolutum dominiũ noſtri corporis, noſque ſolùm eius vſum, quem ipſe nobis cõceſſit, non omnino abſolutè, ſed cum certis limitationibus. Quare inualidè poteſtatem noſtri corporis aliis aliter concedimus quàm quatenus & qua ratione ipſe nobis id conceſſit: atqui ipſe inſtituens matrimonium ab initio, non conceſſit in hac re vt aliter eam poteſtatem alteri concederemus, quàm per inſolubile vnius cum vna vinculum: vt patet ex dictis dub. 1. Ergo inualidè & contra ius naturæ id aliter conamur facere. 27

Inualidè quis alteri ſui corporis poteſtatem aliter cõcedit quàm Deus ei permiſerit.

Hinc patet primò, vt hæc inualidè fiant, nõn eſſe opus poſitiua Dei prohibitione, ſed tantùm non conceſſione. Sicut vt inualidè vendam Petri chlamidem non eſt opus, vt hic id prohibeat, ſed tantùm vt non concedat. 28

Patet ſecundò, ſine vlla diſpenſatione in lege naturæ potuiſſe Deum concedere antiquis libellum repudij, & polygamiam. Sicut potuit dare veniam Abrahamo, vt occideret innocentem filium. Et vt dixi diſ. 25. dub. 4. poſſet duos efficere veros coniuges etiam inuitos.

Deus concedendo libelli repudij non diſpenſauit in lege naturæ.

Patet tertio, qua ratione verum ſit quod dicit *Sanchez l. 2. diſp. 13.* omnimodam inſolubilitatem matrimonij inde oriri, quia Chriſtus eleuauit illud ad ſignificandam vnionem Verbi cum noſtra natura. Fuit enim hæc cauſa finalis cur Chriſtus voluerit ei ineſſe tantam hanc inſolubilitatem; quia nimirum per ipſum voluit hanc vnionem ſignificari.

Sanchez. Significatio incarnationis eſt cauſa finalis inſolubilitatis matrimonij.

Concl vs. V. Etſi vnam mulierem pluribus ſimul nubere, ſit natum inferre longè maiora incõmoda, quàm ſi vnus ducat plures vxores: tamen non eſt ita malum, quin Deus id abſolutè poſſet concedere, præſertim cùm facilè poſſet omnia incommoda inde nata ſequi impedire. Ita *P. Sanchez. l. 7. diſp. 80. n. 15.* 29

Sanchez.

DVBIVM III.

Vtrùm matrimonium ratum ſoluatur per profeſſionem in Religione approbata, aut per Pontificis diſpenſationem?

HAc in re certum eſt primò, matrimonium baptizatorum iam conſummatum nec per ingreſſum Religionis, nec per Pontificis diſpenſationem ſolui poſſe. Hoc enim apertè docet illud Matth. 19. *Quod Deus coniunxit homo non ſeparet*. Eſt enim ſermo de matrimonio conſummato, quo duo fiunt vna caro, vt patet ex textu: & de eodem loquitur *Apoſtolus ad Rom. 7. v. 2. & 1. ad Corinth. 7. v. 10. & 11.* vbi docet hoc ſola alterius morte ſolui quoad vinculum. Vide dicta dubio 1. 30

Matth. 19.

Rom. 7. 1. Cor. 7.

Secundò certum eſt, matrimonium ratum ante conſummationem ſolui etiam quoad vinculum per profeſſionem in Religione approbata, ita vt alter licitè aliud matrimonium ineat. Hoc enim expreſsè definiunt *Trident. ſeſſ. 24. can. 6. &*

Trident.

Alexan. III. Innoc. III.

Alexander III c.2. & 7. & Innoc. III. c.14. de conuerſione coniug. vbi etiam docet vnum altero etiam inuito Religionem poſſe ingredi.

31 Difficultas autem eſt primò, vtrùm Pontifex poſſit diſpenſare in matrimonio rato, ita vt vterque poſſit aliud inire?

Prima ſententia negat: quia matrimonium eſt indiſſolubile iure naturæ, in quo Pōtifex nequit diſpenſare. Ita *Scotus in 4. d.31. q.1. verſu Tertio modo dici poteſt. Vill. in ſum. n.304. Palud. in 4. d. 27. q. 1. a.2. §. Tertius effectus eſt. Sotus ibidem q.1. a.4. v. Hic tamen nihil.*

Scotus. Villalob. Paludan. Sotus.

Secunda ſententia affirmat Pontificem id poſſe. Ita *Roſella v. Papa n.2. Silueſt. v. Diuortium q. 4. Angelus v. Matrimonium impedimento 13. n. 3. Nauar. c.22. n.21. D. Anton. 3. p. tit. 1. c.2. §.3.* Caiet. tomo 1 *opuſc. tract. 28. q. vnica.* P. *Henriquez l.11. c.8. n.11.* P. *Sanchez l.2. diſp. 14. n.2.* Eſt tamen inter auctores huius ſententiæ aliqua diuerſitas. Quidam enim putant Pontificem ſine vlla cauſa valide in tali matrimonio diſpenſare, alij id negant. Item quidam affirmant eum poſſe generali lege aliquem caſum ſtatuere in quo tale matrimonium ita ſoluatur: alij id negant.

Roſel. Silueſter. Angelus. Nauar. Antonin. Caietan. Henriq. Sanchez.

32 Secunda difficultas eſt, quo iure ſoluatur matrimonium ratum per profeſſionem?

Prima ſententia docet hoc fieri iure naturæ. Primò, quia talis profeſſio eſt mors ciuilis: ergo iure naturæ ſoluit matrimonium ratū. Secundò, quia qui deſerta vxore Religionem ingreditur, tranſit ad ſtatum perfectiorem. quod cuiuis iure naturæ licet. Ita *Richard. in 4. d.27. a.1. q.2. Palud. ibidem q.3. a.3. Durand. q.2.* & alij.

Richard. Paludan. Durand.

Secunda docet id fieri iure diuino; quia non poteſt ei conuenire iure naturæ, vt oſtendam n.37. Nec etiàm iure Eccleſiaſtico; quia nullum tale ius reperitur, quod hoc primùm ſtatuerit. Ita *Sotus in 4. d.27. q.1. a. 4. concl. 1.* & *Petrus Soto lect. 12. de matrimonio. §. Poſt hoc.*

Sotus. Pet. Soto.

Tertia docet hoc fieri iure Eccleſiaſtico. Ita *Medina l.5. de ſacror. homin. continentia c 86. & Henricus à Gandauo quodl. 5. q.35.*

Medina. Henric. à Gandauo.

33 C o n c l v s. I. Pontifex poteſt ſoluere vinculum matrimonij rati concedendo vtrique parti poteſtatem aliud contrahendi. Probatur primò. Quia eſt ferè communis ſententia Doctorum. Secundò, quia cùm Chriſtus non voluerit hoc matrimonium eſſe omnino inſolubile, veriſimile eſt conceſſiſſe ſuo Vicario; vt ex iuſta cauſa poſſet illud ſoluere. quia hoc exigit aliquo modo cōueniens Eccleſiæ gubernatio, cùm ſæpe multum ad eius bonū poſſit pertinere eiuſmodi ſolutio. Omnino autem credibile eſt Chriſtum ſuo Vicario conceſſiſſe omnem poteſtatem neceſſariam ad decentem Eccleſiæ gubernationem.

Confir. 1. Quia conceſſit ei poteſtatem remittendi vota etiam ſolemnia Religionis; vt multis docet P. *Leonardus de iuſtitia c.40. d.19.* Ergo veroſimile eſt ei etiam feciſſe poteſtatem ſoluendi vinculum minus, quodque per hoc ſoluitur, vt patet ex dictis nu.30.

Leſſius.

Confir. 2. Quia ſæpiſſimè Pontifices eiuſmodi matrimonia ſoluerunt, vt teſtantur *Nauar.* Caiet. & P. *Henriquez citati ſuprà n.31.* atqui non eſt credibile Chriſtum permiſiſſe ſuum Vicarium in re tanta falli: ergo dicendum eſt id eum poſſe. Nota tamen hîc propriè non eſſe diſpenſationem quæ dicitur, quando manente aliquo modo lege tollitur eius obligatio: hîc autem non tollitur immediatè obligatio vinculi matrimonij, ſed ipſum vinculum, ſiue dominium quod coniuges ſibi mutuo dederant in ſua corpora. quod Pontifex auctoritate Dei tanquam ſupremi Domini vtrique reſtituit, remittendo iis mutuas obligationes, ſicut nomine Dei remittit obligationem voti; quod facit eodem omnino modo, quo Prorex poteſtate accepta nomine Regis alteri remittit obligationem promiſſionis Regi factæ. quo caſu in nullo iure propriè diſpenſat: quamuis largo modo illæ remiſſiones communi vſu dicantur diſpenſationes. Ex quo patet ſolutio argumenti allati nu.31.

Nauar. Caietan. Henriq.

Pontifex diſſoluens matrimonium ratū propriè in nullo iure diſpenſat.

Dices primò, Pontifex non poteſt mutare eſſentiam Sacramenti, ergo nec hoc vinculum. 34
Reſp. negando conſeq. Quia hoc vinculum non eſt propriè Sacramentum, ſed tantùm effectus rei quæ eſt Sacramentum. Effectus autē Sacramenti perdi poteſt, vt patet in amittente gratiam.

Dices ſecundò, Efficaciùs hoc Sacramentum ſanctificat coniuges, quàm conſecratio calicem: atqui hæc per Pontificem tolli non poteſt: ergo nec illud vinculum.

Reſpondeo 1. negando conſequentiam. quia ideo Sacramentum efficaciùs operatur ſuum effectum, quia veram ſanctitatem producit: cōſecratio autem tantùm extrinſecè ſanctificat, non autem quia producit effectum magis indelebilem: nam aliàs coniuges non poſſent perdere ſanctitatem.

Reſpondeo 2. negando minorem. quia nulla videtur ratio, cur Pontifex nō poſſit tollere conſecrationem calicis, concedendo vt vſibus profanis applicetur, cùm tota conſecratio, eiuſque omnis vis iure humano introducta ſit.

Poteſt Pontifex tollere cōſecrationem calicis.

Dices, Matrimonium ratum & conſummatum non differunt eſſentialiter: atqui conſummatum eſt natura ſua inſolubile: ergo & ratum. Reſpondeo, diſtinguendo minorem. Si enim natura matrimonij ſecundùm ſe præcisè ſumatur, non eſt omnino inſolubile, vt patet ex dub.2. ſed tantùm ex diuina inſtitutione, quæ pro diuina voluntate potuit eſſe diuerſa in diuerſis caſibus: ex Dei autem conceſſione, Pontifex accepit poteſtatem ſoluendi vnum, & non aliud.

C o n c l v s. II. Niſi iuſta ſubſit cauſa, Pontifex inualidè in eiuſmodi matrimoniis diſpenſat; 35
ſicut etiam in voto, aut quouis iure diuino: quia in his non eſt dominus ſed diſpenſator: diſpenſatio autem rei alienæ ſine iuſta cauſa, & contra voluntatem domini, & inualidè fit.

Quiuis inualide in ſuperioris lege ſine iuſta cauſa diſpenſat.

C o n c l v s. III. Si ſubeſſet iuſta cauſa, poſſet Pontifex generalem caſum ſtatuere in quo ſoluerentur eiuſmodi matrimonia. 36

Probatur 1. Quia non videtur vlla ratio cur non poſſit facere per vnam generalem ſententiam, quod poteſt per plures particulares, quando ſubeſſet eadem cauſa. Secundò, quia in Pontifice eiuſdem omnino rationis eſt poteſtas ſoluendi hoc vinculum, & remittendi vota: atqui poteſt hæc remittere per generalem ſententiam, vt patet ex priuilegiis datis multis Religionibus, vt in ipſis vota emittentibus omnia alia vota

etiam

etiam iogrediendi alias Religiooes remittantur: ergo ſimili modo videtur poſſe ſoluere vinculum matrimonij.

37 Concl*vs*. IV. Videtur hoc modo auctoritate Eccleſiæ, à temporibus Apoſtolorum introductum, vt vota Religionis ſoluant matrimonium ratum, vt optimè probat *P. Leonardus de iuſtitia c.41.dub.8.num.* 69. Quia ſcilicet hoc neque fit iure naturæ, ſecundùm quod res vni per contractum præſertim oneroſum tradita, eo inuito inualidè omnino traditur alteri: atqui per matrimonium ratum cooiuges ſibi tradunt mutuam corporum poteſtatem: ergo ſpectato ſolo iure naturæ inualidè ſe traderent Religioni, cùm hæc traditio ſpectata ſola lege oaturæ omnino repugnet iuri, quod vterque priùs habeat in alterum. Et confirm. Quia reliqui contractus quibus alteri aliquod dominium in alienam perſonam traditur, non ſoluuntur per hanc profeſſionem, ſed hanc potiùs irritant: nam ſeruus inuito domiuo inualidè profitetur, cùm tamen illi contractus ſint magis ſolubiles quàm matrimonium. Ergo hoc non poteſt iure naturæ ita ſolui.

Leſsius.

Ingreſſus Religionis non ſoluit iure naturæ matrimonium ratum.

38 Neque etiam iure diuino ita ſoluitur: quia aliàs per omnia vota Religionis deberent eiuſmodi matrimonia ſolui, cum omnia illa vota iure diuino ſint eiuſdem rationis: nam ſolemnitas profeſſionis eſt introducta ab Eccleſia, vt patet ex *c. vnico de voto in* 6. atqui illud eſt falſum (vt patet in votis ſimplicibus eorum qui ingrediuntur noſtram Societatem, quæ ſunt vera vota Religionis. nec tamen ſoluunt matrimonium:) ergo etiam erit falſum id ea quo illud ſequitur.

nec etiam iure diuino.

c. vnic. de voto.

Confirm. ſecundò. quia ius naturæ atque etiam diuinum à tempore Chriſti manſit omnino immutatum. atqui hoc non manſit immutatum: quia olim ſoluebantur matrimonia rata per vota ſimplicia, vt multi colligunt ea facto D. Theclæ. & S. Alexij, & aliorum qui oon fuerunt Religioſi, & iam tamen per eiuſmodi vota non ſoluuntur: ergo quòd per vota Religionis ſoluantur oon prouenit ea iure naturæ vel diuino.

39 Ad primum argumentum allatum n. 31. pro prima ſententia. nego cooſequentiam. Primò, quia quòd profeſſio ſit mors ciuilis, reddatque Religioſum incapacem dominij ac matrimonij habet iure Eccleſiaſtico. Secundò, quia ſi aliquid probaret, ſequeretur etiam matrimonium conſummatum per eam ſolui.

Ad ſecundum, oego aſſumptum. Nam aliàs etiam mancipia inuitis dominis, & coniuges etiã conſummato matrimonio poſſent parte inuita Religionem ingredi, ac matrimonium diſſoluere, præſertim quando nulla eſſet proles educanda.

Ad argumentum pro ſecunda ſententia Reſpondeo, hoc iotroductum non ſcripto, ſed tradito iure.

Dices, *c.*7. & 14. *de conuerſ. coniugat.* dicitur talis ſolotio matrimonij deduci ea interpretatione ſacri eloquij, & reuelatione diuina. ergo prouenit ex lege diuina. Reſpondeo, negando antecedens: quia c. 7. ſolùm dicitur ex Scriptura apertè colligi, illud quod Chriſtus Matth 19. dicit: *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*; ſolùm intelligi de matrimooio conſummato. In 14. autem ſolùm dicitur quoſdam Sanctos deſeruiſſe ſponſas ea reuelatione diuina: & ea iis quæ moa ſubiunguntur, ſatis inſinuatur noſtra concluſio. Nam Pontifex dicit ſe decernere tale matrimonium ita ſolui, inhærendo veſtigiis ſuorum maiorum, quaſi ab his ſit ſtatutũ. Hoc tamen hic fatẽdum, ipſam poteſtatem conſtituendi talẽ legem, diuinitus à Chriſto Pontifici eſſe conceſſam; quod etiam apertè in dicto capite innuitur.

c.7. & 14. de conuerſ.

Matth. 19.

DVBIVM IV.

Quantum temporis concedatur coniugibus, vt poſſint deliberando de Religionis ingreſſu, differre conſummationem, qualiſque conſummatio requiratur, vt deſinant poſſe ingredi?

40 PRæcipua hic eſt difficultas in intellectu *cap. Ex publico 7. de conuerſ. coniug.* vbi cuidam mulieri præſcribuntur duo meoſes intra quos vel teneatur ad Religionem tranſire, vel matrimoniũ conſummare. Ex quo Doctores communiter colligunt Primò, coniuges poſſe per duos menſes à contractu inito differre conſummationem, vt interim deliberent an velint Religionem ingredi. Secundò, illis elapſis teneri ſtatim aut cooſummare, aut ingredi.

c. Ex publico.

Sed difficultas eſt, vtrùm intra illos duos meoſes volens ingredi Religionem teneatur profiteri: an verò ſufficiat eum fieri nouitium, & poſt annum probationis profiteri.

41 Prima ſententia docet, eum intra illos menſes teneri profiteri. Ita *Nauar. c.*16.*n.*27. & alij. Primò quia in dicto c. iubetur mulier iotra duos meoſes, aut conſummare, aut ad Religionem tranſire, quod accipitur pro profiteri: quia infrà dicitur per eius ingreſſum matrimonium ſolui: quod fit per ſolam profeſſionem. Sed hoc argumentum non conuincit. Nam ibi non dicitur ſolui matrimonium ea ad Religionem tranſeunte, ſed *habitum* (ſcilicet profeſſatum) *Religionis aſſumente*. Quare cùm textus vtatur diuerſis verbis, videtur etiam velle diuerſa ſignificare per tranſitum ad Religionem, & habitus aſſumptionem.

Nauar.

Probant ſecundò. quia aliàs eſſet nimis graue parti tam diu debere differre nuptias. Quare aliqui dicunt illam ſententiam ſaltem eſſe veram, quando vnus altero inuito Religionem ingreditur: ſecùs eſſe quando hic conſentit: quia tunc etiam in illam dilationem conſentit. Sic *Gloſſa c. Deſponſatam* 27. *q.*2. Sed hæc diſtinctio nequit ea iure colligi, & talis dilatio noo debet videri dura, cùm vtrique parti æquale ius coocedatur.

Gloſſa.

42 Secunda ſententia docet, tali ſupra illos duos menſes concedi integrum annum probationis. Ita *Palud. in 4 d.27.q.3.a.2.concl.2. & Sotus q.1.a.4. v. At verò ſi infra. D. Anton. 3.p.tit.1.c.21.§.1. Armil. v. Diuortium n.*5. Probatur, quia *c. Ad Apoſtolicam* 16. *de regularibus* conceditur nouitio annus probationis, idque tam vt ipſe Religionem, quàm vt Religio ipſum probare poſſit. Quare cùm ius cõcedat coniugibus ante conſummationem ingredi Religionem, debet hæc conceſſio intelligi cũ iuris priuilegio. Et confirm. quia à iure antiquo non receditur, niſi nouum clarè ad hoc cogat. quod hîc non fit.

Palud. Sotus. Antonin. Armil. a. c. Ad Apoſtolicam.

Sed

Sed facilè his reſponderi poſſet: quia *dicto c. Ad Apoſtolicam*, expreſſe dicitur poſſe tam Religioſum, quàm Religionem huic priuilegio renuntiare: & prohibendum eſſe Abbatibus, ne paſſim ante tempus probationis quoſlibet ad profeſſionem admittant. Quibus apertè ſignificatur eos poſſe ex certis cauſis aliquos ita admittere. Hæc autem cauſa videtur ſufficiens.

43 Tertiò, alij docent ſecundam ſententiam ſaltem eſſe veram vbi Trident. eſt receptum. quod (Trident.) *ſeſſ. 25. c. 15. de regularibus*, generatim irritat omnem profeſſionem factam ante annum probationis expletum. Quod etiam in dicto caſu valere debet. Nam eius ratio, ne ſcilicet aliqui nimis leuiter, antequam & ipſi benè probati ſint, & Religionem probarint ad hanc admiſſi, poſtea turbas & ſcandala generent, etiam in hoc caſu, & quidem maximè valet: quia qui hoc modo Religionem ingrediuntur, facilè poſſunt præſumi ingredi magis odio coniugis, quàm amore Religionis, vt expreſſe accidit caſibus (c. Ex parte. c. Veniens.) *c. Ex parte 14. de conuerſ. coniugat.* & *c. Veniens 5. qui clerici, vel vouentes.* Idémque planè videtur caſus (c. Ex publico.) *dicti cap. Ex publico 7. de conuerſ. coniugat.* quare hi maximè illo decreto Concilij debent (Trident.) comprehendi. Nec refert quòd *Concilium ibidem c. 21.* velit eos, qui cùm non ſint Religioſi, aliquod monaſterium in commendam habent, vel huic renuntiare, vel intra ſextum menſem in illo profiteri, atque ita ab illa generali regula aliquem caſum excipiat: tum quia exceptio firmat regulam, vt communiter Iuriſtæ docent: tum etiam quia in his particularis eſt ratio. Nam omnino præſumitur, eos ſatis cognitam habere Religionem eam, quam regunt, & huic etiam eſſe perſpectos: quare non eſt iis opus tam longa probatione. Secùs eſt in iis coniugibus, qui communiter prius nihil de Religione cogitarunt. Hanc ſententiam tenet (Henriq. Sanchez.) *P. Henriquez lib. 12. c. 5. num. 8.* & cum aliis *P. Sanchez l. 2. diſp. 24. num. 2.*

44 (c. Ex publico.) Pro reſolutione Nota, communiter omnes Doctores ſupponere in *dicto c. Ex publico*, præſcribi coniugibus duos menſes à die contracti matrimonij computandos, intra quos aut teneantur ad Religionem tranſire, aut illud conſummare. Sed difficile eſt videre quomodo hoc poſſit ex dicto capite colligi. Nam ibi agitur de muliere, quæ primò diu litigauerat de valore matrimonij; deinde condemnata diu omnino recuſauerat illud conſummare, dicens ſe velle Religionem ingredi (vt ex textu colligitur:) ac tandem ſuper ea re Pontificis literas impetrarat, quibus præcipiebatur vt Epiſcopus præſcriberet ei duos menſes pro ingreſſu Religionis, non computandos à die contracti matrimonij (quo iam multi menſes elapſi erant) ſed à die quo Epiſcopus poſt receptas literas Apoſtolicas, hoc ei præciperet. Quare ex hoc capite ſolùm videtur colligi, iudicem lite mota, & cauſa cognita debere præſcribere duos menſes, intra quos coniuges teneantur aut Religionem ingredi, aut matrimonium conſummare. Sed communiter Doctores dicto ſenſu ius illud accipiunt. Et quidquid fuerit de mente eius qui primò eas literas ſcripſit, potuerunt eo ſenſu eſſe in ius commune relatæ, & in eo ſenſu communiter hoc caput recipitur. Quare ſupponemus hunc etiam eſſe ſenſum genuinum.

Conclus. I. Quando noui coniuges cogitant Religionem ingredi, poſſunt duobus primis menſibus nolle matrimonium conſummare, etiamſi pars id maximè exigat. Sunt autem hi menſes computandi à die ac hora contracti matrimonij omnino integri, v.c. Si contrahatur matrimonium primo Octobris hora decima, menſes illi finientur primo Decembris hora decima audita. Quoties enim ius alicui rei certum tempus præſcribit, quod à certo initio incipiat, ſi illo modò computandum eſt, & quidem omnino completè quando agitur de re fauorabili, vt hîc fit, vt ex communi ſententia docet *P. Sanchez l. 2. diſp. 24. num. 15.* Vnde *n. 22.* & *23.* infert, vt quis validè profiteatur iuxta præſcriptum *Tridentini ſeſſ. 25. c. 15. de regularibus*, debere annum 16. ætatis, annúmque vnum probationis omnino expleſſe; vt ne momentum deſit: quia hoc in fauorem tam Religioſi quàm Religionis conceſſum eſt. Item vt quis teneatur ieiunare, debere omnino expleſſe annum ætatis 21. 45

(Tempus à iure in fauorem alicuius conceſſum omnino integrè computandum. Sanchez. — Trident. Vt quis validè profiteatur debet annum nouitiatus, & ætatis 16. omnino integrè expleuiſſe.)

Conclus. II. Ob multorum Doctorum ſententiam probabile eſt, coniugem poſſe duobus primis menſibus negare matrimonij conſummationem, etiam quando non deſiderat intrare Religionem; eā enim videtur tenere *D. Thom. in 4. d. 27. q. 1. a. 3. quæſtiunc. 2. ad 1.* quem ſequuntur *Palud. d. 32. q. 1. a. 1. & Sotus ibidē a. 3. v. Hāc quæſtionem.* & alij multi. Ratio eorum eſt, quia illud bimeſtre non ſolùm conceditur, vt cogitans de ingreſſu Religionis poſſit interim de eo deliberare; ſed etiam vt interim præparet neceſſaria ad ſolemnitatem nuptiarum, ac vt ſponſus eo cariorem habeat ſponſam quo diutius eam deſiderauit. Niſi tamen illud alicubi conſuetudine introductum ſit; contrarium credo probabilius. Ita *Nauar. c. 16. n. 27. & Richard. in 4. d. 27. a. 2. q. 2. ad 1.* & alij. Probatur, quia quantum eſt ex natura contractus matrimonij, per ipſum vterque coniux tradit ſtatim alteri dominium ſui corporis, vt docet Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. niſi fortè ex iuris conſtitutione, aut expreſſa contrahentium voluntate aliquid fuerit exceptum. atqui ius illum ſolum caſum excipit quo alteruter cogitat de Religionis ingreſſu: vt patet ex *c. Ex publico. 7. de ſponſalibus*: ergo niſi aliter inter ſponſos conuenerit, vterque habet ius ſtatim vtendi alterius corpore tanquam re ſua. 46

(D. Thom. Palud. Sotus. — Duo illi menſes illis conceduntur qui de Religione cogitant. Nauar. Richard. — 1. Cor. 7. — c. Ex publico.)

Ex quibus patet ſolutio ad argumenta contraria. Negandum enim eſt eos menſes ob alias cauſas concedi: nam cum ius expreſsè det rationem cur eos concedat, ſine fundamento alias rationes excogitamus: & cùm ſponſalia præcedant matrimonium, facilè interim neceſſaria ad ſolemnitatem præparari poſſunt, vt etiam communiter fit, & diuturnior negatio ſponſæ poteſt facilè fieri ante contractas nuptias. 47

Dices, iura concedere illos duos menſes etiam non cogitanti de Religione: quia fieri poteſt vt interim tale deſiderium ei à Deo inſpiretur. Sed hoc nec ex iure probari poteſt, nec ab eo, cùm rariſſimum ſit, conſiderabile eſt: quia ius

ſolùm

ſolùm quæ ſæpiùs accidunt cóſiderat: vt habetur *l. Nam ad ea 5. ff. de legibus.* Si quid tamen hac in re legitima conſuetudine introductum ſit, aut inter partes conſtitutum, hoc ſeruandum eſt.

l. Nam de ea.

48 CONCLVS. III. Etſi in locis vbi Tridentinum non eſt receptum, non ſit improbabilis ſententia allata n. 41. vbi tamen illud receptum eſt, videtur omnino dicendum requiri integrum annum probationis, antequam coniux Religionem ingrediens poſſit profiteri. Hoc enim ſatis probant dicta n. 43. Vnde etiam ſequitur, ſi puella duodecim annorum nuberet, & ante cóſummationem Religionem ingrederetur, differendam eſſe profeſſionem vſque ad annum ipſius 16. expletum. Quia Tridentinum hoc abſolutè & generatim ad valorem profeſſionis requirit, nec vllum caſum excipit. Nec obſtat quòd ſponſo graue ſit tamdiu nuptias differre: quia talem puellam ducendo, ſe ſponte huic periculo ſubiecit.

Nupta anno 12. & ſtatim Religioné ingrediens, ante annum 16 nequit profiteri. Trident.

49 CONCLVS. IV. Quantumcumque temporis elapſum ſit à matrimonio contracto, modò non ſit conſummatum, ſiue iure, ſiue iniuria id contigerit, vtraque pars habet ius ingrediendi Religionem, modò id ſtatim faciat. quia iura abſolutè concedunt facultatem ingrediendi Religionem ante matrimonium conſummatum, vt patet *c. 7. & 14. de conuerſ. coniug.* & tantùm ſtatuunt illos duos menſes, vt poſſit coniux cogi ad conſummandum, vel ingrediendum: non autem vt poſtea non poſſit ingredi. hoc enim nullibi dicitur. Imò *dicto c. 7.* expreſsè conceditur ius ingrediendi Religionem ei, quæ iam valdè longo tempore contraxerat.

c. 7. & 14. de conuer.

50 CONCL. V. Per nullam copulam matrimonium verè conſummatur, ita vt coniuges non poſſint Religionem ingrediẽdo illud diſſoluere, niſi ipſam ita habeant, vt poſſit ex ea ſequi generatio: omnis autem talis ſufficit; quia per hanc ſolam coniuges fiunt vna caro, ac affinitatem contrahunt: vt colligitur ex *c. Debitum 5. de bigamis, & c. Lex 27. q. 2.* Vide *P. Sanchez lib. 2. diſp. 21.* vbi hæc fusiùs explicat.

c. Debitum. c. Lex. Sanchez.

51 Hinc aliqui inferunt, ſupradicta vera eſſe, etſi ſponſus eam familiaritatem & tactus cum ſponſa habuiſſet, ex quibus huic nota aliqua inureretur, quæ multum difficiles redderet ei alias nuptias: imò etſi bona fide putando conſummare matrimonium virginem defloraſſet ſine matrimonij conſummatione ob impotentiam, aut aliam cauſam iuſtam.

Sed quamuis verum ſit talem validè profeſſurum, & ita ſoluendum matrimonij vinculum: tamen credo illicitè id facturum inuita ſponſa: quia ſponſus non habet ius ingrediendi Religionem cum tanto ſponſæ damno, vt oſtendi diſp. 23. num. 15.

Illicitè, etſi validè, Religionem ingrederis cũ periculo diffamationis ipſius ſponſæ.

Nec refert quòd ſponſus ſupradicta fecerit iure ſuo vtendo, & ſic non fecerit ſponſæ iniuriam: quia etiam ſponſus de futuro obtinens ab honeſta copulam ſub ſpe matrimonij, vel eam familiaritatem, quæ reddet eam poſtea non ſecutis nuptiis ſuſpectam; nullam fecit ei iniuriam, cùm ipſa conſenſerit & tamen hac inuita non poteſt Religionem ingredi, ob damnum quod parti inde ſequeretur. vt oſtendi diſp. 23. n. 15. & docet *P. Sanchez l. 1. diſp. 44. n. 3. & 4.* nec video quæ poſſit aſſignari differentia.

Sanchez.

Dices, moraliter loquendo intra illos menſes neceſſariò communiter intercedere inter ſponſos de præſenti eiuſmodi tactus & familiaritatem, & nihilominùs ius eos concedere, vt ſponſi de ingreſſu Religionis deliberent. Reſp. negando priorem partem aſſumpti. Primò, quia, vt oſtẽdi, ius illos menſes non concedit niſi cogitanti de ingreſſu Religionis, cui ſponſa ſi aliquid prudentiæ habet, non facilè concedet talem familiaritatem, nec ſolet ea intercedere inter eos qui ſtatim non conſummant. Imò ſi interceſſiſſet, difficulter Eccleſia permitteret vni parti etiam altera conſentiente, tranſitum ad Religionem, niſi clarè probaret matrimonium nó eſſe conſummatum. Confirm. Quia etiam alij fatentur non poſſe talem ingredi Religioné, ſi eiuſmodi actus feciſſet cum animo poſtea ingrediendi Religionem: cuius ratio non eſt, quòd hoc modo inferat ſponſæ iniuriam, quia etiam ei infert iniuriam, qui cum propoſito ſtatim ingrediendi Religionem contrahit cum ignara illius propoſiti, & tamẽ poteſt adhuc ingredi Religionem: ſed quia illa iam bona fide incepit implere contractum ex ſua parte, idque cum graui & irreparabili ſuo damno, niſi alter in contractu perſeueret: quod æqualiter verum eſt, ſiue bona, ſiue mala fide ſponſus agat. Confir. quia quando ſponſus poteſt ſtatim commodè conſummare matrimonium, vix vnquam ſolet hoc tã diu differre, niſi cogitet fortè aliquo modo de Religione; imò nec inuita ſponſa hoc facere poteſt: & conſequenter mala fide eiuſmodi actus facit, niſi indicet ſponſæ ſuum propoſitum, quæ ſi tunc eos nihilominùs permittat, aut per eam ſtet quo minùs matrimoniũ omnino conſummetur, ſibi debet imputare ſi quid damni ſibi inde ſequatur, quia ſibi ipſa cauſa eſt, & videtur iure ſuo cedere. 52

53 CONCLVS. VI. Debet hæc copula haberi poſt matrimonium contractum: quia matrimonium non poteſt conſummari antequam ſit.

CONCLVS. VII. Etſi matrimonium conſummatum per copulam vi vel metu obtentam nullo modo poſſit ſolui per ingreſſum Religionis, quia coniuges iam abſolutè facti ſunt vna caro, nec hac de re eſt dubium inter DD. eſt tamen ſatis probabile vim paſſam poſſe nihilominùs altero inuito Religionem ingredi. Quia cùm antea haberet ius ingrediendi, ſponſus non potuit ei hoc per vim eripere: hic tamen teneretur manere cælebs dum ſponſa viueret. Excipe caſum quo ſequeretur proles. ob huius enim bonum, quæ aliter vix commodè educari poſſet, ſponſa quandoque teneretur in matrimonio perſeuerare. Item quando copula fuiſſet ita obtenta poſt bimeſtre elapſum. Tunc enim ſponſus iam habet ius eam extorquendi, niſi ſponſa eſſet in procinctu omnino ad ingrediendum. Tunc enim ei fieret iniuria, cùm poſſit adhuc ingredi Religionem, præſertim ſi ſine ſua culpa non fuiſſet hactenus ingreſſa.

Vim paſſa ad conſummandum poteſt inuito Religioné ingredi.

54 CONCLVS. VIII. Si ſponſa fuit traducta in domũ ſponſi, non creditur iis affirmantibus non fuiſſe matrimonium conſummatum, nec hoc per ingreſſum in Religionem permittitur ſolui. quia

con

confeſſioni coniugum non ſtatur in præiudicium matrimonij, *cap. Super eo 5. de eo qui cognouit:* niſi aliunde, v.c. per inſpectionem aliaúe indicia poſſit probari non eſſe conſummatum. Secùs eſſet ſi ſponſa nondum eſſet traducta. Vide *Sanchez diſp. 23. & 45. num. 33.*

Sanchez.

DVBIVM V.

Qua ratione ſoluatur matrimonium infidelium per conuerſionem alterius ad fidem?

Inter infideles eſt verum matrimonium. 1. Cor. 7. Omnino inſolubile dum infideles ſunt. c. Gaudemus.

55 NOta primò, inter infideles ſi aliud impedimentum non ſubſit, eſſe verum matrimonium. vt patet 1. Corinth. 7. vbi Apoſtolus coniugem ad fidem conuerſum hortatur manere cum coniuge infideli, ſi hic conſentit ei cohabitare: quod non liceret, ſi non eſſet verum matrimonium. Eſtque omnino indiſſolubile quamdiu manent infideles: vt definitur *c. Gaudemus 8. de diuortiis.*

D. Thom. Durand. Sotus. Candelab. aureum. Henriquez. Sanchez.

56 Nota ſecundò, auctores variè diſputare, verùm coniux conuerſus ad fidem liberè poſſit manere in matrimonio cum altero nolente ſe conuertere, conſentiente tamen pacificè ei cohabitare, aut etiam ab eo diſcedere prout libuerit, vt patet ex *D. Thoma in 4. d. 39. q. vnica a. 3. Durãd. ibidẽ q. 2. Soto q. vnica a. 3. & 4. Candel. aureo 1. p. de matrimonio n. 221. Henriq. l. 11. c. 15. n. 11. Sanchez l. 7. diſp. 73. n. 10. & 11.* Plurimi autẽ diſtinguunt tria tempora, aiuntque 600. primis annis naſcentis Eccleſiæ, quo tempore multi ex infidelibus & facilè conuertebantur, ita vt communiter ſpes eſſet infidelem per fidelem conuertendum, & gratia etiam dabatur amplior, & feruor fidelium erat maior, ita vt his non eſſet periculum ne ab infidelibus peruerterentur; fuiſſe conſilium fidelem cõiugem cum infideli permanere, quamdiu erat aliqua ſpes conuerſionis: quamuis etiam liberum erat diſcedere, niſi fortè ex diſceſſu potuiſſet inter gentiles oriri graue ſcandalũ. Et hanc ſententiam abſolutè docet *D. Auguſt. l. 1. de adulter. cõiug. c. 13. & 18.* & apertè colligitur ex Apoſtolo ſuprà.

Poterat olim conuerſus coniux cohabitare pacifico infideli.

D. Auguſt.

Secundum tempus fuit vnius atque alterius ſæculi ſequentis, quibus conuerſis licuit ſimiliter manere cum aliis infidelibus, qui tunc adhuc ſæpe conuertebantur: non tamen cum Iudæis, qui erant omnino obſtinati. Vndè *Toletan. 4. c. 61.* iubet Iudæos habentes chriſtianas mulieres, niſi ab Epiſcopo admoniti conuertantur, ab his ſeparandos eſſe.

Toletan. 4.

Tertio verò tempore poſtea ſequente volunt omnino illicitum fuiſſe & iam eſſe fideli conuerſo manere cum infideli, niſi ſtatim conuertatur. Quia iam ferè maius eſt periculum ne fidelis peruertatur, quam ſit ſpes fore vt alter conuertatur. Quod videtur etiam praxi multis locis & DD. auctoritas probare, quamuis certa lege ſtatutum non ſit.

Negant Doctores hoc iã licere fieri.

57 Crediderim tamen cum *D. Thoma in 4. d. 39 q. vnica a. 3 in corpore*, id limitandum eſſe niſi eſſet probabilis ſpes conuerſionis alterius coniugis, nec crederetur fideli imminere periculum. quia ſuadet illud hoc caſu Apoſtolus: nec vlla abſoluta prohibitio in contrarium poteſt adferri, quia Concilium Tolet. eſt Concilium particulare: nec præcipit coniugem conuerſum ſtatim ab alio diſcedere; ſed iubet eum ſeparari, ſi infidelis ab Epiſcopo monitus nolit conuerti. quod officium & arbitrium iudicis requirit. Et hanc limitationem veriſſimam credo in locis vbi infideles incipiunt conuerti, & infidelibus Principibus ſubiecti ſunt. Tunc enim facilè ex diſceſſu poſſet oriri turbatio, ſi infideles conquererentur prætextu Religionis ſibi vxores eripi. Et videmus hoc etiam in Iaponia & India ſeruari.

D. Thom.

Tolet.

In religionibus tamen infidelibus ſubiectus ad licite ſit.

Concl. I. Si infidelis nolit cum coniuge conuerſo habitare, aut non niſi cum contumelia creatoris, aut pertrahendo eum ad peccatum: poteſt hic iam baptizatus eum deſerere, & nouum matrimonium inire. Itá definitum eſt *c. Quanto 7. & c. Gaudemus 8. de diuortiis.* & patet apertè ex 1. ad Corinth. 7. vbi dicitur: *Iis autem qui matrimonio coniuncti ſunt præcipio non ego, ſed Dominus vxorem a viro non diſcedere* (niſi ſcilicet iuſta cauſa interceſſerit;) *quod ſi diſceſſerit* (iuſta aliqua cauſa intercedente, nam hanc diſceſſionem ibi Apoſtolus permittit, cùm tamen priorem vetuerit, vt benè notat *D. Auguſtin. l. 1. de adulterinis coniugiis c. 3.*) *manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir vxorem non dimittat. Nam cæteris* (ſcilicet quando ambo non ſunt fideles,) *ego dico, non Dominus: ſi quis frater vxorem habeat infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Et infrà: *Quòd ſi infidelis diſcedat, diſcedat. non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater aut ſoror in huiuſmodi.* Vbi 58

c. Quanto. c. Gaudemus. 1. Cor. 7.

D. Auguſt.

Nota primò, quòd de fidelibus dicit Dominum præcipere ne alter ab altero diſcedat, aut diſcedentem (ex iuſta ſcilicet cauſa) manere cælibem. Contrà abſolutè dicit, Dominum non præcipere ne fidelis ab infideli diſcedat, nulla facta mentione, quòd diſcedens debeat manere cælebs: clarè inſinuans hoc non eſſe neceſſarium. 59

Secundò, quòd dicit fratrem vel ſororem non eſſe ſeruituti ſubiectos in huiuſmodi. Eſſent autem ſubiecti ſeruituti, ſi manerent obligati vinculo matrimonij. De hac enim ſeruitute Apoſtolus loquitur, cùm alia non ſit.

Dices, ideo dici non eſſe ſubiectos ſeruituti, quia non tenentur alteri ampliùs cohabitare. Sed hoc non ſufficit. quia etſi ipſe diſcedens etiam eſſet fidelis, alter tamen non teneretur ei cohabitare: quia nemo tenetur inuito aut fugienti cohabitare. Et ſic nullum eſſet diſcrimen inter eiuſmodi coniuges, & duos fideles: quod apertè repugnat verbis & intentioni Apoſtoli.

Et in hanc ſentẽtiam omnes DD conſentiunt, dubitant tamen de caſu quo infidelis nollet ſe conuertere, vellet tamen pacificè habitare cum fideli. Multi enim dicunt tunc poſſe quidem fidelem diuertere ab altero quoad torum; non tamen cum alio contrahere. Ratio eorum eſt, quia *c. Gaudemus 8. de diuortiis* dicitur conuerſus ad fidem nunquam coniuge viuente poſſe aliam ducere, niſi illa renuat cohabitare ipſi: aut ſi conſentiat, non tamen ſine contumelia creatoris; vel vt eum pertrahat ad peccatum mortale. Vt autem infidelis dicatur nolle cohabitare fideli ſine contumelia creatoris, illi DD. requiritur, vt con- 60

c. Gaudemus.

tumelias in Chriſtum, aut fidem noſtram coram fideli iactet. Ita *Durandus in 4.d.39.q.2. Palud.q. 1. a.2. Richard.a.2.q. 2.* & alij.

Durand. Palud. Richard.

Alij tamen docent, hoc quidem verum fuiſſe in primitiua Eccleſia, quando fideli licebat infideli pacificè agenti cohabitare. Nunc autem quando id non licet, poſſe fidelem cum alio contrahere, hoc ipſo quo alter monitus non vult ſe conuertere. Quia hoc ipſo quo eligit cohabitationem fideli illicitam, cenſetur ab hoc diſcedere. Ita *Soto in 4. d. 39. a.4. v. Eſt tamen hic. Lopez 2.p.inſtruct.c.53.de matrimonio v. Circa illum articulum.* & alij.

Soto. Lopez.

61 Quæ ob DD. auctoritatem probabilia ſunt, ſed non ita congruunt textui Apoſtoli, qui docet abſolutè ex conceſſione Chriſti poſſe fidelem diſcedere, hoc ipſo quo alter non vult conuerti. Et quidem etiam in eo caſu, quo ipſe tunc ſuadebat ei cohabitationem, qui non erat alius, quam quando infidelis volebat pacificè cohabitare alteri, eamque diſceſſionem intelligit abſolutè etiam quoad vinculum, vt oſtendi ſuprà. Secundò, quia Apoſtolus non dicit fidelem habere aliam poteſtatem diſcedendi quando alter diſcedit, aliam verò quando ille tantùm renuit conuerti: ſed tantùm dicit in ſecundo caſu conſultum eſſe non diſcedere: in primo verò neceſſarium eſſe diſcedere. Ergo ſi in primo caſu loquatur de ſeparatione etiam quoad vinculum; etiam in ſecundo caſu ita intelligendus erit; quia Apoſtolus non aliter diſtinguit inter vtramque diſceſſionem, niſi quòd in vno caſu ſit neceſſaria: in alio diſſuadenda. Et ita intelligit Apoſtolum *D. Auguſt.l.1.de adulter.coniug.c.13 & 18.* qui inter hos duos caſus non aliter quàm, vt dixi, diſtinguit. Ita *Bellarmin. de matrim. cap.12.ad ſecundum, in fine.*

D. Auguſt.

Bellarm.

Nec obſtat *c. Gaudemus, citatum*, quia Pontifex ibi pro eodem ſumit, coniugem velle cohabitare manendo in ſua infidelitate, & id velle cum contumelia creatoris: quia velle in infidelitate permanere Dei contumelia eſt; præſertim quòd talis vel exemplo filios ad infidelitatem facilè pertrahet; vel ſaltem erit indignum infidelem & boſtem Dei fidelibus liberis dominari. Vnde hos duos caſus, ſcilicet infidelem velle ſe conuertere, & nolle cohabitare fideli ſine iniuria creatoris, aut ab ea diſcedere, ponit tanquam duo membra adæquate genus diuidentia.

c. Gaudemus. Nolens ſe ad fidem conuertere cum aliqua creatoris iniuria coniugi fideli cohabitat.

62 Conclvs. II. Coniux conuerſus ad fidem, non poteſt tranſire ad ſecundas nuptias, niſi priùs ei moraliter conſtiterit alterum eſſe obſtinatum in ſua perfidia. Patet, quia hoc priuilegium tantùm ei conceditur, ne cogatur aut manere cælebs, aut infideli cum magna indecentia, & fortè ſuo & prolium periculo cohabitare, vt patet ex dictis. Atqui nihil horum ſequitur, quando alter paratus eſt conuerti: ergo tunc alias nuptias non poteſt contrahere.

Vnde ſequitur, teneri eum priùs alterum monere & inuitare ad fidem; quia alias communiter non poteſt ipſi conſtare de alterius pertinacia. Excipe tamen caſum, quo aut aliunde de hac ſatis conſtaret, aut quo hæc monitio eſſet valdè difficilis; tunc enim excuſaretur morali quadam impoſſibilitate. Patet ex motu proprio

Conuerſus ante diuortium tenetur coniugem monere ad fidem.

Pij V. quem citat *P. Sanchez lib. 7. diſp. 74. num. 13.* in quo definit Indos Occidentales ad fidem conuerſos, qui ſcire non poterant, quid actum eſſet de coniuge quem infidelem reliquerant, poſſe manere in coniugio, quod interim contraxerant.

Pius V. Sanchez.

Hinc ſequitur, infideli petenti certum tempus ad deliberandum de conuerſione, id debere ei concedi. quia hoc rationabile eſt, nec antè poteſt conſtare eum eſſe pertinacem. Non tamen requiritur, vt per Eccleſiæ ſententiam declaretur eſſe pertinax: ſed ſufficit alia via id conſtare; quia hoc priuilegium a Deo, non autem per Eccleſiam eſt conſtitutum.

Quod autem dixi de matrimonio coniugis conuerſi, idem dicendum eſt de ingreſſo Religionis, & de ſuſceptione Ordinis ſacri: quia per hæc alter ſpoliatur ſuo iure. quia coniux legitime profeſſus aut ſacris initiatus non eſt poſtea alteri conuerſo reſtituendus.

Conclvs. III. Prius matrimonium omnino ſoluitur hoc ipſo quo fidelis legitimè ſecundum init. Per ſe patet, quia iam fieri nequit vt vnus habeat ſimul duas vxores, aut vna duos maritos. Antequam tamen fidelis inierit ſecundum matrimonium, prius non ſoluitur. Quia *c.Gaudemus de diuortiis.* expreſſe dicitur coniugem fidelem teneri alterum poſtea conuerſum, antequam ipſe legitimum inierit matrimonium, recipere. Cuius nulla alia eſt ratio, quàm quia prius matrimonium antè non ſoluitur. 63

c. Gaudemus.

Dices, nemo poteſt ſecundum matrimonium inire, niſi prius antè ſit ſolutum.

Reſpondeo, ſufficere vt per ſecundum contractum prior ſoluatur; ſicut ſoluitur matrimonium ratum per profeſſionem.

Sotus in 4. d. 39. a.4. dub. 3. cum pluribus aliis aſſerit eodem modo hoc matrimonium ſolui per profeſſionem conuerſi in Religione approbata. Quia matrimonium ratum eſt fortius vinculum, quàm matrimonium infidelium (quia hoc per illud ſoluitur, vt patet ex dictis) ergo cùm profeſſio ſoluat illud matrimonium, multò magis hoc ſoluet. Quod enim vincit vincentem, vincit victum: vt patet *l. De acceſſionibus 14. ff. de diuerſis. temporaneis præſcriptionibus.* Eſtque hæc ſententia probabilis ob DD. auctoritatem. 64

Sotus. Matrimonium fidelis cum infideli ſolui per huius profeſſionem multi aſſerunt.

l. De acceſſionibus.

Sed fundamenta eius debilia ſunt. Primò, quia nullo iure nituntur. Secundò, quia in ſingularibus priuilegiis, quæ à iure communi exorbitant; non eſt argumentandum à ſimili, vel fortiore, vt docet cum aliis *P.Leonardus de iuſtit. c. 15.dub. 4.num. 28.* Et patet in hac etiam materia: quia, vt cum aliis docet *P. Sanchez l.7.d.76. num. 5. & 7.* fidelis non poteſt ingredi Religionem non monito infideli: imò etſi legitime ingreſſus ſit, tenetur egredi, ſi ante profeſſionem alter conuertatur: ad quæ tamen non obligat matrimonium ratum. Vnde ſequitur non omnem obligationem, quam ingreſſus in Religionem ſoluit in matrimonio rato, ſoluere etiam in matrimonio infidelium: & conſequenter hoc in aliquibus fortiùs illo ligat. *Lex* autem *De acceſſionibus, citata*, loquitur in caſibus iuris ordinarij, imò ipſius naturæ: quando ſcilicet in 65

Sed non probant.

In particularibus priuilegiis non valet argumentari à ſimili aut maiore. Leſſius. Sanchez.

In vtroque eadem ratio militat, ideóque ab vno ad alium eſt bona conſequentia.

Quòd autem profeſſio in Religione ſoluat matrimonium ratum, non habet ex natura ſua, vt oſtendi num. 37. ſed ex ſingulari Dei conceſſione, ac Eccleſiæ lege. Adde, totam rationem illius priuilegij, quo matrimonium conuerſi ſoluit id, quod priùs inierat cum infideli, eſſe, vt conuerſio non ſit oneroſa conuerſo, ſi cogatur cælibem vitam ducere; aut alteri moleſtè cohabitare. Quæ ratio tota ceſſat quando hic profitetur in Religione: ita vt hoc caſu tale priuilegium cederet in fauorem ſolius obſtinati, ad quem tamen conceſſio non ſpectat. Quare hanc ſententiam tuetur cum aliis *Abulenſis* 1. *Reg.* 8. *qu.* 68. & 74.

Abulenſis.

66 Hinc ſequitur non ſatis probari, quod docet *Nauar. lib.* 3. *conſil. tit. de conuerſione infidelium conſil.* 3. *aliàs conſilio* 1. *ad* 2. *dub.* ſcilicet Pontificem poſſe diſpenſare in matrimonio conſummato infidelium poſt vtriuſque baptiſmum, ante copulam poſt baptiſmum habitam. quod nullo modo credo: quia nulla ratione probatur. Hoc enim matrimonium, tunc eſt verè matrimonium fidelium conſummatum, quod omnino indiſſolubile eſt. Nec ad hoc requiritur, vt à formaliter fidelibus conſummetur, hoc enim nullo iure aut ratione probatur: maximè cùm, vt patet ex dictis, & omnes fatentur, hoc caſu illud matrimonium non ſoluatur per Religionis ingreſſum.

Nauarr. Non rectè quidam aſſerunt Papam poſſe diſpenſare in matrimonio conuerſorum ad fidem.

Sequitur ſecundò, minùs probabile eſſe quod aliqui docent, quos citat & refutat *Sanch. l.* 7. *d.* 76. *nu.* 11. ſcilicet matrimonium infidelium ſolui, ſi conuerſus ſuſcipiat ſacros Ordines. quia hoc nullo fundamento probatur.

Sanchez.

Sequitur tertiò, antequam fidelis ſecundò contrahat, infidelem inualidè ſecundò contrahere. quia ipſe non poteſt ſoluere prius matrimonium, licitè tamen id facit, poſtquam fidelis ſecundò contraxit. quia tunc matrimonium omnino ſolutum eſt. Idémque ſecundùm ſententiam citatam nu. 64. dicendum eſt, ſi hic ingrediatur Religionem. Quod autem aliqui dicunt, infideli nihilominus in pœnam prohiberi ſecundas nuptias, ſine fundamento dicunt.

Infidelis poſt coniugis conuerſi matrimonium validè ſecundò contrahit non tamen antè.

67 Nota demum, ſiue pater, ſiue mater conuertatur, altero in infidelitate permanente, in fauorem fidei proles nondum doli capaces, ſequi debere fidelem, ne ab infideli peruertantur: ſi verò iam ratione vtantur, ſuo arbitrio eſſe relinquendas, quia nemo ad fidem cogendus eſt. Ita communiter DD. ex *Tolet.* 4. *c.* 55. & 91. & *c. finali, de conuerſione infidelium.*

Proles doli incapaces ſequuntur parentem conuerſum.

Toletus. 1 *V. c. fin. de conu.*

DVBIVM VI.

Quænam probationes requirantur vt matrimonium probetur inualidè contractum, ita vt diſſoluatur?

68 NOta primò, quando agitur ſolùm in foro conſcientiæ, vt coniux ſuæ ſolius conſcientiæ ſatisfaciat, ſufficere, vt certò ſciat matrimonium eſſe inualidum, vt poſſit aliud inire ceſſante alio incommodo. Et poteſt Confeſſarius id affirmanti credere. quia cùm in hoc foro non ſit quod cogat eum mentiri, cùm ſolus ſui ſit accuſator, nihil eſt cur fides ei negetur, niſi fortè Confeſſarius ex aliquibus circumſtantiis certò cognoſcat eum falli, aut etiam mentiri. Secùs eſt quando agitur in foro externo, aut quando quæritur, an alter coniux poſſit ei, affirmanti matrimonium eſſe nullum, credere. Et de his caſibus hîc agimus.

Nota ſecundò, dupliciter poſſe matrimonium eſſe irritum. Primò, ob defectum interni conſenſus. Secundò, ob impedimentum dirimens, aut defectum externæ ſolemnitatis.

CONCLVS. I. Ad probandum fictum conſenſum, requiruntur & ſufficiunt eæ rationes, quæ rem vt moraliter certam prudenter credi faciunt: quia maior hîc certitudo haberi non poteſt, & rei grauitas etiam tantam requirit. Quæ rationes cùm iure præſcriptæ non ſint, iudicis, prudentíſue iudicio relinquuntur. Quæ autem ſint eiuſmodi rationes, quæ meritò prudentem moueant, vt certò credat matrimonium fuiſſe inualidè contractum; variè diſputant *Nauar. cap.* 22. *num.* 76. & 81. *Conar.* 4. *decretal. p.* 2. *c.* 2. *Salueſter Matrimonium* 4. *n.* 2. 9. 10. 11. *P. Henriquez l.* 11. *c.* 51. *n.* 4. *P. Sanchez l.* 2. *d.* 45. eáſque ex eorum ſententia hîc breuiter explicabimus. 69

Nauar. Conarr. Salueſt. Henriquez. Sanchez.

Ex dicta igitur concluſ. ſequitur primò, non ſufficere ſolam coniugis affirmationem, vt alter coniux, vel iudex poſſit ei credere ad ſoluendum matrimonium: quia nimis eſt indignum, vt id quod quis publicè teſtatus eſt, valeat proprio teſtimonio infirmare. vt habetur *c. Per tuas, de probationibus.* 70

Sponſo aſſirmanti ſe fictè conſenſiſſe non creditur.

c. Per tuas.

Excipe caſum, quo immediatè poſt verba contractus reclamat. Tunc enim poſſet præſumi indeliberatè, aut per incogitantiam ea protuliſſe: vt colligitur ex *cap. Præterea, de teſtibus cogendis.* Secùs eſſet ſi poſt interuallum reclamaret. Ita *Sanchez l.* 2. *diſp.* 45. *num.* 6. Sed in locis vbi Tridentinum receptum eſt, vix poteſt hic caſus habere locum: quia cum Paſtor vtriuſque conſenſum priùs diligenter exploret, vix poteſt habere locum inconſideratio, niſi fortè, quando non ſeruatis ſolitis cæremoniis ſubitò coram Paſtore & teſtibus contrahunt.

Niſi id ſtatim faciat:

c. Præterea.

Sanchez. Trident.

Addit *Nauar. cap.* 22. *num.* 76. idem dicendum eſſe quando vir aliquanto pòſt reclamat, & de facto aliam ducit, aut Religionem vel ſacerdotium aſſumit. Quia non eſt credibile eum ita ſuæ ſalutis eſſe immemorem, vt hæc contra conſcientiam faciat. Sed ſi diſtinguat hunc caſum à præcedenti (vt omnino videtur diſtinguere) videtur difficilis. quia qui non timet peccare fictè contra Sacramenti reuerentiam, & iniuriam contrahendo, ac eam quam ob iniuriam illatam tenetur habere vxorem, deſerendo: quare credendus eſt nolle illa alia peccata committere, præſertim ſi hæc faciat matrimonio conſummato? Credibilis tamen eſſet caſus, quando eſſet magna valdè diſparitas conditionis vtriuſque: ita vt per ſe omnino credibile eſſet, virum ſolius copulæ obtinendæ cauſa finxiſſe contractum. Quo caſu in foro præſertim conſcientiæ poſſet 71

Nauar. Addit Nauarrus, aut aliam de facto ducat, &c. Sed minùs benè.

Niſi magna vtriuſque diſparitas.

fæmina ſibi ſufficienter perſuadere, alterum verè ficte contraxiſſe. In foro tamen externo non credo vnquam tali viro permittendum, vt aliud matrimonium ineat, aut Ordines inuita parte ſuſcipiat, niſi aliæ vehementiſſimæ coniecturæ ficti conſenſus accedant.

Faciliùs credo defuiſſe verum conſenſum, quando præſertim ex parte puellæ probaretur notabilis metus interueniſſe, etſi non tantus vt per ſe matrimonium dirimat: vt *Sanchez ſuprà num.* 8. & 12. *Sanchez.*

72 Addit *Baldus l. finali n.* 21. *C. de heredum inſtitut.* ad hoc etiam ſufficere ſi vterque coniux fateatur ſe fictè conſenſiſſe (niſi aliunde ſit ſuſpicio colluſionis, ſiue eos hæc fingere vt matrimonium ſoluatur.) Quia hic non poteſt maior probatio haberi. quæ faciliùs poſſent admitti in matrimoniis clandeſtinis, vbi valent: quia facilè contrahuntur, & quandoque quaſi per iocum. quia multi hoc parum apprehendunt, nec tam graue credunt fictè agere, quando vlteriùs non proceditur. Secùs tamen dicendum eſt, quando aut ea conſummant, aut publicè cum tanta ſolemnitate contrahunt, aut cum tam diligenti examine circa conſenſum. Quo caſu niſi circumſtantiæ aliud ſuaderent, minùs credibile eſt eos inter ſe fictè contraxiſſe, nullo propoſito commodo (vt hic in fæmina præſertim accidit) quàm ipſos poſtea mentiri, quando eos iam tædet matrimonij, nec alia eſt via illud ſoluendi; quod tamen ſolui cupiunt: niſi enim id cuperent non faterentur cum ſua infamia fictum conſenſum. *Baldus. Quid ſi vterque fateatur fictum conſenſum.*

73 Demum multi quos citat *Sanchez ſuprà n.* 17. aiunt ſufficienter probari diſſenſum, quando conſtat contrahentem priùs ſeriò proteſtatum eſſe, ſe fictè contracturum. Alij tamen volunt hoc ſolùm eſſe verum, quando hæc proteſtatio fit præſente & conſentiente parte. Quia *l. vlt. ff. Nautæ, caupones,* &c. dicitur: *Item ſi prædixerit: vt vnuſquiſque vectorum res ſuas ſeruet, neque damnum ſe præſtaturum, & conſenſerint vectores prædictioni, non conuenitur.* ſcilicet nauclerus vt furtum à ſuis factum reſtituat. *Sanchez. Quid ſi alteruter antè proteſtatus ſit ſe fictè contracturum? l. vlt. ff. Nautæ.*

Sed hoc ſolùm probat, ſcientiam ac conſenſum partis eſſe neceſſaria, vt ipſi non fiat iniuria: non autem vt alter poſſit probari fictè conſenſiſſe.

Quare crediderim illud verum eſſe, quoties ita proteſtatus poſtea iterum iuratus aſſerit ſe fictè contraxiſſe, & ſui facti probabilem aliquam cauſam adfert, quæ ſpectato ipſius ingenio videatur eum ad fingendum potuiſſe promouiſſe. quia vix videtur certius ficti conſenſus argumentum poſſe adferri. In omnibus autem caſibus videtur maximè ponderanda cauſa, ob quam aliquis dicatur fictè contraxiſſe; ex hac enim maximè eius animus poteſt colligi. Qui tamen poſt talem proteſtationem matrimonium liberè conſummaſſet, cenſeretur illud ratificaſſe, vbi Tridentinum non eſt receptum: vt habetur *c. Inſuper* 4. *Qui matrimonium accuſare poſſunt.* Vbi tamen Tridentinum eſt receptum, hoc non præſumeretur. quia tale matrimonium per occultam copulam confirmari nequit. *Semper ſpectanda cauſa ob quam quis aſſeritur finxiſſe conſenſum. c. Inſuper.*

Concl. II. Quando agitur de ſoluendo vinculo matrimonij ob impedimentum; communiter neceſſarij ſunt duo iurati teſtes omni exceptione maiores. Patet *c. Super eo* 22. *c. Cum à nobis* 28. *de teſtib. & atteſt. & c.* 10. *de atteſt.* Quando autem agitur de conſanguinitate probanda, legitimi teſtes poſſunt eſſe parentes & conſanguinei. quia hi optimè hanc norunt. Vnde de ea matrimonium accuſare poſſunt; aliàs non, quia cenſentur colludere cum coniugibus, & de matrimonij valore teſtari, pro vel contrà, prout ipſum cupiunt valere, vel non valere. 74 *c. Super eo. c. Cùm à nobis. c.* 10. *de atteſt. An conſanguinei poſſint matrimonium accuſare?*

Concl. III. Quando nulla eſt apparentia colluſionis, vt ſi conſtet vtrumque coniugem cupere matrimonium, ſufficit vtriuſque confeſſio ad ipſum diſſoluendum, maximè quando fama adſtipularetur, *cap. Si duo* 25. *quæſt.* 6. Secùs eſſet quando eſſet ſuſpicio colluſionis, etiam accedente rumore viciniæ. Ita habetur *c. Super eo. de eo qui cognouit.* 75 *Quandoque ſufficit vtriuſque confeſſio. c. Si duo. c. Super eo.*

Imò *Sanchez l.* 2. *d.* 45. *n.* 34. cum aliis putat ſufficere confeſſionem vnius coniugis ſtantis pro matrimonio, quando fama adſtipulatur. Quia talis cùm non præſumatur contra ſeipſum velle mentiri, videtur eſſe legitimus teſtis, & facere ſemiplenam probationem. Similiter ſecundùm multos fama facit ſemiplenam probationem; quare ex vtroque conſurgit plena probatio. Quæ ſunt probabilia, ob DD. auctoritatem. 76 *Sanchez.*

Iudicandi ſunt autem coniuges ſtare pro matrimonio, quando aliunde detectum eſt impedimentum, ipſis conantibus negare, & matrimonium defendere. Secùs quando diſſolutionem petunt, aut per ſe impedimentum deferunt ad iudicem. *Quando coniuges iudicentur ſtare pro matrimonio.*

DISPV

DISPVTATIO XXVII.

DE MATRIMONIO CLANDESTINO.

Soto. Sanchez. Matrimonium dupliciter dicitur clandeſtinum.

NOTANT *Soto in 4. d. 28. q. 1. a. 1. & P. Sanchez l. 3. diſputatio. 1. initio*, à Canoniſtis ſex ſpecies matrimonij clandeſtini numerari, ſed *ibidem numero. 3.* melius docet propriè loquendo ſolùm eſſe duas. Prima eſt, quando matrimonium contrahitur ſine Parocho & teſtibus. Secundò, quando contrahitur quidem coram Parocho & teſtibus, omiſſis tamen aliis requiſitis ſolemnitatibus. Hîc autem præcipuè agemus de priore: quia celebritas huic contraria, eſt iam matrimonio eſſentialis, de qua agemus quatuor primis dubiis. Deinde quatuor ſequentibus agemus de ſolemnitate ex præcepto Eccleſiæ requiſita, & tandem de pœnis quas incurrunt clandeſtinè contrahentes.

DVBIVM I.

Quo iure matrimonia clandeſtina ſint illicita, aut irrita?

1 QVidam docent ea eſſe iure naturæ illicita: quia dant coniugibus occaſionem facile tranſeundi ad alias nuptias, contra bonum prolis, ipſorúmque contrahentium, ac contra pacem Reipub. ita *Petrus Soto lect. 4. de matrimonio, §. Primum ius ipſum.* & quidam alij. (Pet. Soto.)

Alij verò olim docuerunt ea fuiſſe etiam irrita, à tempore Euariſti Papæ circa annum 110. propter *canonem* 1. 30. q. 5. vbi ipſe dicit talia matrimonia eſſe potiùs ſtupra, & contubernia quàm legitima matrimonia. Item quia *c. Videtur. 35. q. 6.* dicitur matrimonia contra Eccleſiæ prohibitionem contracta, non haberi rata. (Can. 1. 30. q. 5. — c. Videtur.)

2 *Soto* verò *in 4. d. 28. q. 1. a. 1. §. Vtrum verò.* dubitat, vtrum Eccleſia poſſit talia matrimonia reddere irrita. Primo, quia Eccleſia non poteſt mutare ius naturæ: atqui tale matrimonium eſt iure naturæ validum: ergo Eccleſia non poteſt illud reddere irritum. Secundò, quia Eccleſia non poteſt aut mutare materiam aut formá Sacramentorum: aut efficere vt aliquid ſit de eorum eſſentia, quod antea non erat: ergo non poteſt efficere, vt talis ſolemnitas de nouo ſit de eſſentia Sacramenti. Confir. quia ideo Eccleſia non poteſt efficere, vt vel aliqui homines nequeant validè baptizare, aut vt certa aqua ad baptiſmi eſſentiam ſit neceſſaria: quia Chriſtus inſtituit, vt quęuis aqua ſit legitima materia baptiſmi, & quiuis homo poſſit validè baptizare: atqui eodem modo liber conſenſus contrahentium exteriùs expreſſus eſt legitima materia & forma matrimonij: ergo Eccleſia non poteſt efficere ne capaces matrimonij eum adhibentes inualidè contrahãt. (Soto.)

Sed ſi hæc argumenta aliquid probarent, eodem modo probarent, Eccleſiam non potuiſſe inducere vlla impedimenta dirimentia matrimonium: quod ex antiquiſſimo iure & Eccleſię conſuetudine patet eſſe falſiſſimum. Quare miror hominem doctum potuiſſe hac de re dubitare. Ipſa autem argumenta infrà n. 9. ſoluemus. 3

CONCLVS. I. Probabilius eſt matrimonia etiam omnino clandeſtina iure naturæ non eſſe abſolutè illicita. Ita *Caiet. tom. 1. opuſc. tract. 12. de matrim. q. 2. Soto in 4. d. 28. q. 1. a. 2. concl. 1.* & apertè inſinuat *D. Thomas in 4. d. 28. a. 2. ad 3.* dum dicit ſponſam de futuro non peccare admittendo ſponſi copulam credens eum id animo maritali facere. Et *a. 3. in corpore, & ad 3.* apertè inſinuat, tantùm eſſe illicita, quia ab Eccleſia ſunt prohibita. Vnde tantùm dicit ea in ſe mali ſpeciem habere, & ob iuſtas cauſas licitè fieri. quod non eſſet verum, ſi verè in ſe mala eſſent. 4 (Caietan. Soto. — D. Thom.)

Probatur, quia nulla poteſt adferri ratio cur ſint illicita, niſi quia ſępe eſt periculum ſcandali, dum alij neſciunt eſſe coniugatos, ideóque putant viuere in fornicatione: aut ne poſtea alter alterum deſerat, ac aliam ducat, & ſic deſeratur proles, & perpetua adulteria committantur. Sed hæc mala non ſunt intrinſeca matrimonio, ſed tantùm ex malitia hominum accidũt; & poſſunt facilè euitari, ſi coniuges paulò pòſt publicent matrimonium: atque adeò frequenter euitantur: ergo quoties aberunt hæc pericula, illa erunt licita. Quod autem aliqui dicunt non ceſſare legis obligationem, etiamſi eius ratio in particulari ceſſat: falſum eſt de lege naturæ, vt oſtendi diſp. 26. num. 21. vbi plura quæ hanc ſententiam probare poſſint, attuli.

Fateor tamen tale matrimonium non habere in ſe præcisè, cur poſſit honeſtè appeti, quia clandeſtinum eſt: imò verè habere communiter aliquam indecentiam, & ſpeciem mali, vt D. Thom. ſuprà notat. Quia decet nos vitare ea omnia ex quibus poſſet aliquid mali oriri, etſi credamus non oriturum. Et omnino conuenit ita nos agere, vt etiam hominibus pateat nos non malè agere. Poſita tamen legitima cauſa, ſecluſa Eccleſiæ prohibitione, etiam honeſtè poteſt appeti, ſicut lectio libri hæretici, & alia ſimilia. 5 (Seposita Eccleſiæ prohibitione clandeſtinum matrimonium ex iuſta cauſa poteſt honeſtè appeti, alias non.)

CONCLVS. II. Ob mala tamen, quæ ſæpe ex iis oriebantur, meritò Eccleſia ea matrimonia prohibuit, & ſemper deteſtata eſt: ante Tridentinum tamen habuit valida & rata. vt definit *Tridentinum ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrimonij.* 6 (Triden.)

Nec obſtant iura in contrarium citata n. 1. quia prius caput loquitur quo ad præſumptionem externam Eccleſiæ, quæ non reputat eſſe id quod ei occultatur: vt inſinuatur *cap. 2. de clandeſtina deſponſatione.* quod tempore Euariſti maximè vetum erat; quando communiter reputabantur concubinæ, quæ non erant ſolemniter deſponſatæ.

c. de cland.

Ad ſecundum reſpondeo, ibi agi de caſu particulari, in quo vnus priorem ſponſam, ex qua prolem genuerat, deſeruerat, & volebat aliam ducere contra aperta iura *c. Is qui 30. de ſponſalibus.*

c. Is qui.

7 C o n c l v s. III. Tridentinum meritò ad euitanda grauia, quæ ex iis ſequebantur incommoda, irritauit matrimonia clandeſtina ſine Parocho & duobus teſtibus inita: non quidem efficiendo vt alia materia & forma ad Sacramentum requiratur modò quàm antea (quod facere non potuit) ſed efficiendo contrahentes inhabiles ad ſic contrahendũ, & reddendo conſenſum eorum ſine tali ſolemnitate inſufficientem ad contractum illum ciuilem perficiendum. Sicut ſi efficeret aliquem impotentem ad alium aqua perfundendum, redderet ipſum impotentem eum baptizare, aut ſi faceret, vt verba hæc: *Ego te baptizo*, omnino aliud (quod conſuetudo facere poſſet) ſignificarent, efficeret vt prædicta proferens inualidè conaretur baptizare.

Qua ratione potuerit Tridentinum clandeſtina matrimonia irritare.

8 Potuiſſe autem Eccleſiam ſupradicta circa contrahentes matrimonium facere, patet: quia etſi ſpectato ſolo iure naturæ, tales ſint potentes contrahere, & hic contractus eſſentialiter non requirat niſi conſenſum internum per ſigna exteriùs claré expreſſum; quia tamen illi ſubiecti ſunt Eccleſiæ, poteſt illis ex legitima cauſa hanc poteſtatem tollere, & efficere vt ſupradicta non ſufficiant ad traditionem corporum. quia hæc omnia non tantùm à voluntate contrahentium, ſed etiam à voluntate eorum, quibus illa ſubiecta eſt, pendent. Sic Eccleſia reddit conſanguineos intra 4. gradum inhabiles ad contrahendum; & collationem beneficiorum per ſimoniam confidentiæ factam, nullam, ſicut etiam profeſſionem factam ante 16. annum ætatis, aut ante annum probationis expletũ, irritat. Item ius ciuile reddit prodigum inhabilem ad contrahendum: & contractus pupillorum factos ſine certa ſolemnitate nullos, qui tamen iure naturæ validi ſunt.

9 Ex quibus patet ſolutio ad argumenta contraria allata n. 2. Ad 1. nego conſeq. quia vt ex dictis patet, ſine vlla mutatione aut irritatione iuris naturæ tale matrimonium poteſt reddi irritum. Ad 2. diſtingno antecedens. Verum enim eſt Eccleſiam non poſſe mutare materiam Sacramentorum, efficiendo vt id quod priùs erat legitima materia, ſine ſui mutatione incipiat non eſſe legitima: poteſt tamen hoc efficere illud immutando, v. c. vinum vel aquam omnino corrumpendo. Quod etſi circa has res quæ conſiſtunt in ſola entitate phyſica nequeat facere ſolo ſuo decreto: poteſt tamen hoc facere in contractibus, qui magna ex parte pendent à rationibus moralibus, quas Eccleſia in ſuis ſubditis impedire poteſt; ita vt ipſæ, & conſequenter etiam ipſi contractus poni nequeant ſine certa ſolemnitate. quod hîc facit. Poſito autem quòd non poſſit poni contractus, nec poteſt poni hoc Sacramentum, quod eſt eſſentialiter contractus.

Ad confirmat. nego minorem. Nec enim illi conſenſus ſunt materia matrimonij præcisè ſecundùm ſuam rationem phyſicam, ſed prout inuoluunt quoddam eſſe morale, ſcilicet vim obligandi, quam Eccleſia poteſt impedire.

C o n c l v s. IV. Ad hunc effectum ſola matrimonia dicuntur clandeſtina, quæ non contrahuntur coram Parocho proprio, aut altero ſacerdote cum eius licentia, & duobus teſtibus. quidquid autem horum defuerit, matrimonium eſt irritum. Patet ex Trident. ſuprà. quod hæc ſola tanquam eſſentialia requirit. 10

Trident.

Vnde ſequitur 1. quantumuis illicitè omittantur proclamationes, non irritari matrimonium. Nec refert quòd Tridentinũ ibi dicat Parochum debere procedere ad celebrationem matrimonij præmiſſis denuntiationibus: quia tantùm ibi præſcribit formam requiſitam, vt licitè contrahatur, & ad hãc limitat Parochi poteſtatem vt legitimè aſſiſtat, non autem vt validè: quia infrà vbi irritat clandeſtina matrimonia, nullam facit illarum mentionem, ſed ad valorem matrimonij ſolùm requirit aſſiſtentiam Parochi, vel alterius ſacerdotis de eius licentia, & duorum teſtium.

Omiſſio proclamationum non irritat matrimoniũ.

Sequitur ſecundò, quantumuis aliàs publicè matrimonium contrahatur, ſine illorum tamen præſentia inualidè contrahi. quia Concilium aliter contractum abſolutè irritat. 11

Excipiuntur ex dictis aliquot caſus. 1. quandò infideles cõtrahunt etiam in locis vbi Concilium eſt publicatum. Quia hæc lex eſt merè Eccleſiaſtica, & vt talis recepta, ideóque cõprehendit ſolos ſubiectos Eccleſiæ in ſpiritualibus, quales nõ ſunt infideles etiam habitantes in locis temporaliter Eccleſiæ ſubiectis. Secundò, quando fideles priùs contraxerunt in facie Eccleſiæ, ſed inualidè ob occultum impedimentum; poſteà enim clàm validè contrahunt: vt dixi diſp. 24. dub. 10. Tertiò, quando contrahunt in locis, vbi non eſt receptum Trident. quia hæc irritatio non eſt efficax, niſi in locis vbi Trident. à 30. diebus eſt publicatum: vt patet ex *fine cap. 1. de reformat. matrimonij ſeſſ.* 24. Quartò, in oppidis aut pagis vbi nullus Paſtor, aut vicem eius obtinens haberi, aut in proximis locis adiri poteſt, validè ſine eo matrimoniũ contrahitur; vt declarauit Clemens VIII. Quintò, quando Papa diſpenſat, qui legibus Concilij non tenetur. Et hi caſus ab omnibus admittuntur.

Trident.

Clem. VIII.

Addunt verò aliqui ſextum caſum, quando contrahentes clãdeſtinè ignorant illud Concilij decretum. quia lex non ligat ignorantes. Et ſeptimum, quando aliqui nec ſine graui incommodo poſſunt differre contractũ, nec breui habere præſentem Parochum, aut eum adire. Tunc enim putant eos ex epiikia validè ſine Parocho contrahere, aut alterum ſacerdotem ex præſumpta eius venia validè aſſiſtere: aut ſaltem epiſcopum poſſe diſpenſare, vt in graui neceſſitate ſine ſolemnitate à Conſilio requiſita aliqui validè cõtrahant. Probant primò, quia lex poſitiua non obligat cum tanto ſubditorum incommodo. Secundò, quia etſi prohibitum ſit omnib. ſacerdotibus, ne alicui non ſubdito ſine Parochi venia Extremam 12

vnctionem

vuctionem aut venerabile Sactamentum confe-rant, tamen quando aliquis aliàs deberet ſine his mori, ex præſumpta Parochi venia licitè quiuis ſacerdos ea confert.

13 Sed hæ rationes ſolùm habent locum in præceptis aliquid præcipientibus aut vetantibus; non autem in irritantibus. Nam etſi ignorantia, aut neceſſitas, aut præſumpta prudenter venia, poſſint excuſare à peccato: nunquã tamen efficiunt, vt omnino inhabilis ad aliquem effectum fiat habilis: vt patet in lege irritante matrimonium inter conſanguineos intra 4. gradum, qui nullo caſu ſine legitima diſpenſatione validè contrahunt. Nec vllus Epiſcopus in ſtatuto generalis Concilij diſpenſare quacumque ratione poteſt, niſi quatenus ius, priuilegium, aut legitima conſuetudo hoc ei concedit. Nihil autem horum concedit Epiſcopis poteſtatem diſpẽſandi in hac lege Tridentini. Item ſicut præſumptus conſenſus Parochi non confert iuriſdictionem ad audiendas confeſſiones ei qui eam non habet: vt oſtendi diſp. 8. n. 34. & 35. ita nec efficit, vt is qui caret qualitate neceſſaria, vt validè aſſiſtat matrimonio, eam verè habeat. Vide hæc fuſiùs apud *Sanchez l. 3. diſp.* 17.

Ignorantia aut neceſſitas non tollunt vim legis irritantis, nec efficiunt habilem, eum qui aliàs inhabilis eſt.

Sanchez.

14 Conclvs. V. Incola loci in quo Tridentinum eſt receptum, validè clandeſtinè contrahit in loco vbi non eſt receptum, etſi per tranſitum tantùm ibi ſit; vel etiam eo fine, vt ita contraheret, eò ſe contulerit. Contrà incola loci in quo receptum non eſt, exiſtens in loco vbi receptum eſt, inualidè ita contrahit. Quia contrahentes ratione ſui contractus ſortiuntur forum loci, in quo contrahunt, & ſecundùm huius leges tenentur contrahere: vt habetur *c. vltimo de foro competenti. & l. Si fundus 6. ff. de euictionibus.* Nec fraudem legi facit qui ad talem locum ſe confert. quia ius habet eò eundi, & fraudem non facit, qui iure ſuo vtitur. Peccat tamen talis ita contrahendo, ſicut ante Tridentinum peccaſſet. Vide dicta tomo 1. q. 74. a. 4. dub. 2.

Quiſque contrahit ſecundùm leges loci in quo eſt.
c. vlt. de foro. l. Si fundus.

DVBIVM II.

Quis poßit ordinaria poteſtate matrimonio aßiſtere, aut alteri aßiſtendi licentiam concedere?

15 Supponenda hìc eſt conſtitutio *Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. de refor. matrim.* vbi irritat matrimonium aliter celebratum quàm præſente Parocho vel alio ſacerdote de ipſius Parochi, vel Ordinarij licentia. Ex qua conſtitutione variæ oriuntur difficultates, quas alij variis diſputationibus explicant: nos, quia connexæ, & magna ex parte aliis locis à nobis explicatæ ſunt, eas vnico dubio complectemur.

Trident.

Prima itaque difficultas eſt, quinam intelligãtur Ordinarij? Qua in re ſola difficultas eſt circa poteſtatẽ Archiepiſcopi, & Vicarij ipſius Epiſcopi.

Secunda eſt, quinam in hac re dicantur ſiue Ordinario, ſiue Parocho ſubiecti eſſe?

Tertia, vtrùm Paſtor validè aſſiſtat matrimonio ſuorum ſubditorum extra ſuam parochiam?

Quarta, vtrùm Paſtor excommunicatus, aut ſolùm habens titulum coloratum, validè ſuorum matrimonio aſſiſtat.

Conclvs. I. Ordinaria poteſtate ſuorum matrimonio aſſiſtere, aliiſque aſſiſtendi poteſtatem concedere poſſunt primò Parochus in tota ſua parochia. Secundò, Epiſcopus per totã ſuam diœceſim. Et hæc per ſe clara ſunt. Tertiò, Vicarius generalis Epiſcopi in ſpiritualibus, per totam etiam diœceſim. quia, cùm, vt habetur *cap. Romana 3. de appellationibus in 6.* hic vices Epiſcopi ſuppleat, & vnum tribunal, & quaſi vnam perſonam cum eo conſtituat; eandem etiam ſuo modo cum eo habet poteſtatem, & nomine Ordinarij, tam à Concilio hìc, quàm alibi à iure comprehenditur: vt cum communi ſententia docent *Abbas in cap. Relatum 19. de officio delegati, & Nauar. l. 4. conſil. titul. de ſponſalibus conſil. 47. num. 1.* 16

c. Romana.

Abbas. Nauar.

Quartò, omnes habentes iuriſdictionem epiſcopalem reſpectu eorum in quos eam habent, hìc maximè nomine Ordinarij comprehenduntur, quia cùm tam ipſi, quàm eorum ſubditi à poteſtate Epiſcopi ſint exempti, ipſi ſoli ſunt horum ordinarij iudices. Ita cum communi ſententia *Nauar. ſuprà & P. Henriquez l. 11. c. 3. num. 4.* 17

Nauar. Henriquez.

Quintò, Capitulum ſede vacante. quia ſuccedit in iuriſdictionem Epiſcopi. Colligunt id communiter DD. ex *c. Cùm olim 14. de maioritate & obedientia.* & apertè inſinuatur à *Tridentino ſeſſ. 23. c. 10. in fine, de reformat.* vbi dicit, Vicarium Capituli ſede vacante in iuriſdictionem Epiſcopi ſuccedere.

c. Cùm olim. Triden.

Sextò, legatus Pontificis per totam ſuam prouinciam. Quia in ea poteſt quidquid Epiſcopus poteſt per ſuam diœceſim.

Septimò demum, ſummus Pontifex per totum orbem terrarum.

Vbi nota, Archiepiſcopum in diœceſibus ſuorum ſuffraganeorum nihil horum poſſe, niſi cùm actu viſitat; aut cauſa ſit ad eum per appellationem deuoluta. Colligitur ex *c. vlt. de cenſibus in 6. & c. Venerabilibus 7. de ſent. excommunic in 6.* Vide *P. Henriquez l. 10. c. 30. n. 3. & P. Sanchez l. 3. d. 28. n. 3. & 4. & P. Suarez tomo 4. d. 25. ſect. 1. num. 14.* & quæ dixi in diſputat. de cenſuris in genere num. 29.

Quid Archiepiſcopus poſſit in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum.
c. vlt. de cenſ. c. Venerab. Henriquez. Sanchez. Suarez.

Conclvs. II. Quoad hanc rem dicuntur eſſe in alicuius parochia, vel diœceſi, qui in ea domicilium, vel quaſi domiciliũ habent. Domicilium autem habere dico in eo loco in quo animo perpetuò ibi permanendi, habito, etiamſi per horam tantùm ibi habitauerim. Quaſi domicilium ibi habeo, vbi per maiorem anni partem habito, vt Scholaſtici in Vniuerſitatibus, & milites in præſidiis. Vide dicta diſp. 8. n. 21. 18

Domicilium habere quis dicatur.

Hinc infertur, eum qui duobus locis habet domiciliũ, ita vt modò in vno, modò in altero habitet, poſſe coram vtrouis Parocho cõtrahere. quia verè vterque eius Parochus eſt. Idémq; dicendũ, quando duo eiuſdem loci ſunt abſoluti Parochi.

Duobus Parochis ſubditus coram vtroque contrahit.

Conclvs. III. Quando ſponſus & ſponſa ſunt diuerſæ parochiæ, poſſunt contrahere coram Parocho ſponſi, vel ſponſæ, prout libuerit. quia non eſt maior ratio de vno quàm de altero: & Parochus vnius, cenſetur parochus vtriuſque. quia ſunt quaſi vna perſona cùm vnum Sacramentum, vnúſque cõtractus ſit vtriuſque. *Nauar.* tamen *lib. 4. conſiliorum tit. de ſponſalibus conſ. 52.* docet in dicto caſu, eum Parochum neceſſariò 19

Nauar.

debere matrimonio aſſiſtere, in cuius parochia illud contrahitur. Sed illa reſponſio ſolùm docet id eſſe valde conueniens. quod veriſſimum eſt, & ex præcepto neceſſarium, quando contractus ſolemniter celebratur.

Ad valorem tamen matrimonij impertinens, vter Paſtor aſſiſtat, vt Cardinales teſte eodem loco Nauarro declararunt. Et colligitur apertè ex reſponſione quam hic habemus.

20 CONCLVS. IV. Vagi debent contrahere coram Paſtore loci, in quo pro tempore hoſpitantur. Vide dicta diſp. 8. n. 62.

Vagi qui dicantur.

Nota 1. Vagos dici qui nullibi habent domicilium, quales ſunt ij omnes, qui proprium domicilium deſerunt, vt aliò illud transferant. Hoc ipſo enim quo parochiam ſuam egreſſi ſunt animo ibi ampliùs non habitandi, donec peruenerint ad locum in quo habitare conſtituunt, in eóque ſedem fixerint, omni parochia ac domicilio carent.

Prob. concluſio, quia his neceſſariò aſſignandus eſt aliquis proprius Paſtor, à quo Sacramenta ſuſcipiant, nec alius quàm dictus, congruè aſſignari poteſt. Quod autem aliqui dicunt, cos nullum habere Paſtorem, ideóque à quouis poſſe Sacramenta ſuſcipere, non videtur verum. Quia inde ſequeretur, eos à nullo niſi à Pontifice poſſe Sacramenta ſuſcipere. quia nemo poteſt alicui Sacramenta conferre, niſi proprius ipſius Paſtor vel alius cum eius licentia. vt benè docet *P. Suarez tom. 4. d. 26. ſect. 2. n. 7.* Et praxis hoc omnino confirmat. Nec enim ſine ſcandalo Paſtor D. Quintini conferret Extremam vnctionem vago ægrotanti in Parochia S. Petri.

Suarez.

Nota ſecundò, *Tridentinum ſeſſ. 24. c. 7.* præcipere ne Parochi vagos coniungant matrimonio, niſi priùs diligenter inquiſiuerint de eorum ſtatu & habilitate ad contrahendum, & rem ad Ordinarium detulerint, eiuſque licentiam obtinuerint. quia periculũ eſt ne alibi vxore relicta, hîc aliam ducant. Quæ ratio etiam militat inter eos, qui alibi habentes domiciliũ, habitant ac contrahunt in loco vbi ignoti ſunt. Vnde *Sanchius* cum aliis *l. 3. d. 25. n. 8.* docet eadem cum his obſeruanda eſſe: quod ſaltem certum eſt de diligenti illa inquiſitione. quia ex officio Paſtor ad hanc tenetur: & his conſonant quæ habet Concilium Mechliniense citandum n. 46.

Trident.
In matrimonio vagorum quid obſeruandum ſit.

Sanchez.

Concil. Mechlin.

Vbi Nota tertiò, Concilium eſſe intelligendum de iis qui communiter dicuntur vagi: non autem de iis qui domicilium transferunt, notíque ſunt in iis locis. quia in his omnino ceſſat dicta ratio. Nec concilium videtur vllo modo de his ſuam legem intelligere.

21 CONCLVS. V. Paſtor validè aſſiſtit matrimonio etſi non ſit ſacerdos. quia Trident. tantùm requirit vt ſit Paſtor. Quòd autem dicit: *Qui aliter quàm coram Parocho, vel alio ſacerdote.* &c. inde non ſequitur Parochum debere eſſe ſacerdotem. quia dictio *Alius* ſępe refert aliquid diuerſæ qualitatis ab antecedente. Vt patet ex illo *Lucæ 23. v. 32. Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo.*

Lucæ 23.

22 CONCLVS. VI. Parochus validè aſſiſtit ſuorum parochianorum matrimonio extra ſuam parochiam ſine licentia Parochi ipſius loci. Quia hoc nullum tribunal, aut ſtrepitum iudicialem requirit: nec etiam ſolemnitatem, quæ cum exteriore pompa & ſtrepitu fiat; quæ ſola Prælati ac Superiores prohibentur in alieno territorio facere. Quare Parochi in aliena parochia, nec proclamationes facere, nec ſolemnem benedictionem dare poſſunt. quia hæc externum ſtrepitum exigunt.

Quænam poſſint Prælati facere in alieno territorio.

Ex his ſequitur primò, ex rationabili cauſa & ceſſante ſcandalo etiam licitè illud facere. quia nullibi eſt prohibitum. vt benè *Sanchez l. 3. d. 19. num. 17.* Et confirm. Quia licitè ita ſuorum audit confeſſiones, quod tamen continet actum iuriſdictionis. In quibuſdam tamen locis, ſtatuto prouinciali videtur prohibitum. 23

Sanchez.

Sequitur ſecundò, multo magis exiſtentem extra parochiam ſuam vel diœceſim poſſe alteri facere poteſtatem, vt in ſua diœceſi matrimonio aſſiſtat. quia minorem ſtrepitum exigit. Nec vlla eſt ratio cur hoc poſſit prohiberi.

CONCLVS. VII. Parochus excommunicatus etiam non toleratus validè aſſiſtit matrimonio. Probatur, quia hic non eſt actus iuriſdictionis, ſed teſtis: cùm inuitus omnino & repugnans validè aſſiſtat; nullus autem actus iuriſdictionis exercetur ab inuito. 24

Excommunicatus validè ſuorum matrimonio aſſiſtit.

Dices, excommunicatum non poſſe eſſe teſtem. Reſpondeo, Excommunicatos poſſe admitti ad ferendum teſtimonium in cauſis, in quibus admittuntur infames, vt hîc fit: vt oſtendam dub. 4.

Adde primò, excommunicatos debere quidem repelli à dicendo teſtimonio, validè tamen adhiberi, ſi nemo repellat. vt patet expreſsè *c. Pia. 1. de exceptionibus in 6.* & docet *Suarez tom. 5. d. 16. de excommunicatione ſect. 6. n. 7.* Adde ſecundò, nihil referre vtrũ aliquis ſit excommunicatus dum ſpectator adhibetur rei, de qua poſtea debeat in iudicio teſtari, modò quando teſtatur ſit abſolutus, vt oſtendi diſp. 14. n. 80. Videtur tamen talis peccare. quia in re graui & ſacra contra Eccleſiæ prohibitionem cum aliis communicat: niſi fortè ob grauem neceſſitatem excuſaretur. Vt ſi coniuges nulla ratione poſſent contractum differre: nec eſſet alius qui poſſet aſſiſtere: nec ipſe priùs poſſet abſolutionem obtinere.

c. Pia.
Suarez.

Illicitè tamen.

CONCLVS. VIII. Parochus excommunicatus toleratus validè dat alteri licentiam aſſiſtendi. quia poſt Concil. Conſtãtienſe actus iuriſdictionis per tales facti valent, etſi peccent eos ſine neceſſitate exercendo, vt dixi in tract. de excommunicatione dub. 10. & 16. hoc autem caſus eſt ſufficiens neceſſitas, præſertim quando vtrinſque eſt Paſtor, & vix poteſt effugere quin aſſiſtat, aut alteri det facultatem aſſiſtendi. 25

Toleratus validè dat alteri licentiam aſſiſtendi.
Conſtant.

Dubitant tamen auctores, vtrùm non toleratus id validè faciat. Aliqui id affirmant; quia putant hanc conceſſionem non eſſe actum iuriſdictionis. Et hanc ſententiam à potiore iure tenet *Nauarr. c. Placuit de pœnitentia diſt. 6. n. 73.* Et probatur, quia Parochum dare hanc licentiam nihil eſt aliud, quàm eum ex poteſtate à Conſilio ſibi facta, ſubſtituere ſibi aliquem alium idoneum teſtem. quod non videtur eſſe actus iuriſdictionis.

Nauarr.

Contrarium tamen videtur verius. quia Concilium dicit eum debere dare alteri licentiam aſſiſtendi. quod videtur eſſe actus ſuperioritatis & iuriſdictionis. Nemo enim poteſt alteri dare

Secùs eſt de non tolerato.

licentiam

licentiam aliquid faciendi, niſi habeat aliquam iuriſdictionem, aut dominium, vel in eum cui dat licentiam; vel in rem circa quam dat licentiam aliquid faciendi, vt patet in omnibus ſimilibus locutionibus. Confirmatur. quia hæc licentia non tantùm requiritur ne iuri ipſius Paſtoris præiudicetur, ſicut requiritur licentia, vt poſſit quis non ſubdito dare Extremam vnctionem: ſed vt aſſiſtens qualificetur atque idoneus fiat vt aſſiſtat. Qualificare autem aliquem videtur omnino eſſe actus iuriſdictionis.

Dare licentiam eſt actus dominij vel iuriſdictionis.

26 Concl. IX. Habens tantum titulum coloratum, modò communiter credatur habere verum titulum validè matrimonio aſſiſtit, ſupplente iure ipſius defectum ob bonum commune: iuxta ea quæ dixi diſp. 8. d. 3. conc. 6. Secùs eſſet ſi eſſet intruſus ſine legitima auctoritate. quia talis non habet titulum coloratum. Vide *P. Leſſium de iuſtit. c. 26. dub. 6. & P. Sanchez l. 3. d. 22.*

Intruſus non habet titulum coloratum. Leſsius. Sanchez.

27 Concl. X. Qui habet poteſtatem ordinariam aſſiſtendi matrimonio, validè facit alteri poteſtatem aſſiſtendi vt patet ex *cap. Epiſcopus 7. de officio Ordinarij.* Et in hoc omnes conſentiunt. Variè tamen auctores diſſentiunt, & quando delegatus poſſit ſubdelegare. Sed hæc ſatis explicui diſp. 8. n. 23. & 24.

c. Epiſcopus.

28 Concl. XI. Parochus cui prohibitum eſt aſſiſtere certo matrimonio, aut alteri facultatem aſſiſtendi dare, validè vtrumque facit, niſi prohibitioni clauſula irritans ſit appoſita. Quia cum de iure hanc poteſtatem habeat, per ſimplicem prohibitionem ei non aufertur: vt fusè docet *Sanchez diſp.* 32. Imò Etſi Epiſcopus poſſit efficere vt parochus inualidè det alteri licentiam aſſiſtendi, hanc ab initio reuocando: non videtur tamen poſſe efficere, vt Parochus manens Parochus validè non aſſiſtat, quia quamdiu hic aſſiſtit, ſeruatur conſtitutio Tridentini: nec Epiſcopus poteſt apponere conditionem eſſentialem matrimonio, ſine qua non valeat. Et confirm. 1. Quia cùm aſſiſtere matrimonio (vt oſtendi n. 24.) non ſit actus iuriſdictionis, non pendet ita à ſuperiore, vt eius valorem impedire poſſit. Secundò, quia contrahentes poſſunt contrahere coram Parocho omnino repugnante: cur non etiam inuito Epiſcopo? cùm hic non magis poſſit eos reddere inhabiles ad contrahendum, quàm Parochus. Tertiò, præſente ſuo Epiſcopo quantumcumque repugnante validè contrahunt: cur non etiam præſente Parocho Epiſcopo repugnante? Quæ vera ſunt etiam reſpectu Parochi ad nutum amouibilis, quamdiu non amouetur.

Epiſcopus poteſt efficere ne Paſtor det validè licentiam aſſiſtendi, non tamen ne validè aſſiſtat.

DVBIVM III.

Quæ requirantur vt licentia aſſiſtendi matrimonio, alteri validè fiat?

19 Hæc in re variæ difficultates ſunt; ſed multæ ſunt, quæ aut in ſuperioribus ſatis ſunt explicatæ, aut apud plurimos auctores ſunt ita clarè tractatæ, vt quid in iis dicendum ſit vix vllum ſit dubium. Quare harum ſolutionem breuiter ponemus, vt poſſimus paulò fuſiùs explicare ea in quibus adhuc reſtat difficultas.

Concl. Requiritur primò poteſtas in concedente, de qua egi dub. 2. concl. 10.

Secundò, vt is cui conceditur ſit ſacerdos, hoc enim expreſsè requirit. *Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. matrim.*

Trident.

Tertiò, debet hæc conceſſio exteriùs aliquibus ſignis ſufficienter exprimi. quia voluntas purè interna nihil exteriùs in aliis operatur, nec poteſt iis aliquid conferre. Quæuis tamen ſigna eam clarè exprimentia ſufficiunt. Vide dicta diſp. 8. nu. 33. & diſp. 21. dub. 6.

Vbi Nota primò, ſufficit generalem conceſſionem qua Paſtor alteri dat facultatem omnia paſtoralia officia in ſua parochia exercendi. ſub hac enim clarè comprehenditur dicta poteſtas, taliſque conceſſio æquiualet ſpeciali, vt cum communi ſententia docent *Nauar. l. 4. conſil. tit. de ſponſalibus conſilio 27. & P. Sanchez lib. 3. diſp. 35. num. 2. & 7.* 30

Quando poteſtas aſſiſtendi matrimoniis ſub generali conceſſione comprehendatur? Nauar. Sanchez.

Nota ſecundò, non ſufficere ſi Paſtor det alicui facultatem adminiſtrandi omnia Sacramenta: quia aſſiſtere matrimonio non eſt adminiſtratio Sacramenti: nec in vtroque eſt eadem ratio, cum illud rariùs contingat, & requirat ſingularem prudentiam, ne aliqui malè admittantur ad matrimonium, ideóque Paſtores non tam frequenter id ſolent aliis committere. Ita cum aliis *P. Henriquez l. 11. c. 3. n. 5.* Excipe caſum quo Paſtor notabili tempore futurus abſens alicui commendaret, vt ſuis Sacramenta adminiſtraret. Cenſeretur enim his verbis omne officium paſtorale comprehendere, cùm teneatur id alicui committere, niſi fortè alteri reliquam partem commiſiſſet. Ita *P. Sanchez l. 3. d. 35. n. 8.*

Henriquez. Sanchez.

Quartò requiritur, vt conceſſio facultatis præcedat aſſiſtentiam: quia requiritur ad actus ſubſtantiam, & per eam debet aſſiſtens qualificari, vt idoneus teſtis ſit. Vnde nullo modo ſufficit præſumpta ratihabitio Paſtoris, etſi ea poſtea ſequatur. quia nihil potuit operari antequam eſſet, nec eſſentia Sacramenti poteſt pendere à conditione futura. Nec etiam ſufficit me credere eum contentum eſſe, vt aſſiſtam, & ipſum de facto contentum eſſe, niſi id exteriùs exprimat: quia voluntas merè interna nihil operatur. 31

Præſumpta ratihabitio non ſufficit.

Sufficit autem ipſum ſcientem me non habere facultatem aſſiſtendi, & videntem me iam incipere aſſiſtere, non contradicere, cùm facilè poſſet, modò ſciam eſſe talem qui contradiceret niſi conſentiret. Tunc enim eius taciturnitas eſt expreſſum ſignum conſenſus, aliàs non. Vide dicta diſp. 8. n. 34. & 35. Eſt enim eadem ratio hic, & in facultate audiendi confeſſiones.

Quintò requiritur, vt facultas hæc legitimè acceptetur vel à ſacerdote aſſituro, vel à contracturis: quia illa his conceditur, & debet acceptari ab iis quibus conceditur. Quando tamen eam petunt per aliquem tertium, ſufficit eam ab hoc acceptari, quia hic nomine eorum agit. Quare hoc caſu ſtatim ac facultas conceſſa eſt, validè ſacerdos aſſiſtit, etſi nondum ſciat conceſſam, ſed tantùm ex coniectura temporis id coniiciat. quia iam verè acquiſiuit facultatem aſſiſtendi. Secùs eſt quando Parochus ſponte, vel ſolùm per literas rogatus, eam concedit. Tunc enim ille inualidè aſſiſtit, antequam per literas Parochi mandato ſcriptas, aut nuntium

An is cui conceſſa eſt facultas aſſiſtendi, validè aſſiſtat antequam id ſciat.

ab eo

ab eo directum id intelligat. Quia non acquirit facultatem, niſi eam acceptaret: nec poteſt eam acceptare niſi oblatam: nec poteſt cenſeri oblata, niſi offerens ſuam voluntatem aliquo ſignu externo, aut ipſi, aut contracturis expreſſerit. Quare non ſufficit eum conceſſionem cognoſcere per aliquem qui caſu eam audiuit. quia offerens non poteſt dici ſuam voluntatem ei per hunc ſignificare, niſi eum ad ipſum direxerit. Vide hac de re plura apud *P. Leſſium de iuſtit. c. 18. n. 42. & P. Sanchez l. 3. diſp. 36.*

Leſſius. Sanchez.

Sextò requiritur, vt facultas conceſſa non ſit reuocata. Non cenſetur autem ſufficienter reuocata, niſi iis quibus conceſſa fuit, per certum nuntium, aut literas ſignificata ſit. Ita *Sanchez ſuprà num. 9.*

Sanchez.

Septimò requiritur, vt quando ſub certa conditione conceditur, ea ſeruetur. Qua in re certum eſt delegatum obligari, vt eam ſeruet, modò rationabilis ſit.

33 Dubitant autem DD. Quando Paſtor dicit alteri, Do tibi facultatem aſſiſtendi talium matrimonio, præmiſſis denuntiationibus, aut dummodo diligenter inquiras an ſubſit impedimentum, aut præcipias eis ne conſummeot antequam denuntiationes fiant, &c. vtrùm tum facultas cenſeatur concedi ſub tali conditione; ita vt ea non ſeruata conceſſio ſit nulla: an verò ſolùm cum tali conditione, ita vt validè aſſiſtatur ea non ſeruata: quæ quæſtio locum etiam habet in delegatione cuiuſuis alterius poteſtatis.

Couar. Nauar.

Couar. in c. Alma mater p. 1. §. 9. num. 8. & Nauar. cap. 27. n. 57. dicentes eſſe communem ſententiam dant circa eiuſmodi conceſſiones duas generales regulas. Prima eſt, quando conditio cum tali conceſſione expreſſa cõtinet formam iuris communis, eo modo quo de iure ineſt; eius omiſſio non efficit actum irritum, qui ea non expreſſa fuiſſet validus. quia conditio tacitè ſubintellecta, & expreſsè appoſita idem operantur: atqui illa conditio ex iuris interpretatione ſubintellecta non irritat actum: ergo nec eum irritat expreſsè appoſita. Secunda eſt, quando conditio vel alia vel aliter apponitur, quàm de iure ineſt, tunc ea non ſeruata actus eſt irritus. Vnde quidam inferunt, quando Parochus dicit altori ſacerdoti, *Do tibi facultatem, vt tali matrimonio aſſiſtas præmiſſis denuntiationibus:* validè eum aſſiſtere iis non præmiſſis: quia ea conditio iure communi ineſt, vt patet ex *Tridem. ſeſſ. 24. c. 1. de reform.* Secùs autem eſſe, ſi dicat, Do facultatem aſſiſtendi, ſi diligenti facto examine, nullum reperetis ſubeſſe impedimentum. Quia apponitur aliquid quod iure communi non ineſt. Hoc tamen exemplum non eſt commodum, quia *c. vlt. de clandeſt. deſponſ.* hæc etiam inquiſitio præſcribitur.

Quando obſeruatio conditionis cum qua facultas conceditur ſit eſſentialis ſiue neceſſaria ad valorem actus, duæ regulæ ab aliis traditæ.

Tridem.

34 Sed hæc habent aliquam difficultatem. Nam iure communi cautum eſt, vt nemo ob damnum alteri illatum excommunicatus abſoluatur, niſi parti ſatisfecerit. Si tamen Ordinarius daret alteri poteſtatem talem abſoluendi, modò hic quantum poſſet, prius parti ſatisfaceret; multo probabilius eſt eum velle inualidam aliàs eſſe abſolutionem, vtpote parti pernicioſam, cùm licitè non poſſit eam velle eſſe validam, vt oſtendi in diſp. de excommunicatione n. 153.

Dictas regulas non eſſe vniuerſales.

Rurſum, ſi quis det alteri facultatem audiendi confeſſiones monitis pœnitentibus, vt diligenter lucrentur conceſſas tunc fortè indulgentias, quis credat virum bonum velle aliter datam abſolutionem eſſe irritam? Et tamen illa conditio iure communi non præſcribitur. Secundò, quia vt regulæ illæ veriſſimæ ſint, vix tamẽ prima præſenti, aliiſque ſimilibus quæſtionibus poteſt applicari: nam in dicta forma concedendi facultatem, ea conditio longè aliter exprimitur, quàm iure inſit. Nam aliud longè eſt dicere, *Nemo aſſiſtat matrimonio, niſi præmiſſis denuntiationibus*: aut *nemo abſoluat ab excommunicatione, niſi priùs ſatisfactum ſit parti.* Aliud verò, *Do tibi facultatem aſſiſtendi matrimonio præmiſſis denuntiationibus*, aut, *modò præmittas denuntiationes.* Item, *Do tibi facultatem abſoluendi ab excõmunicatione ſatisfacta prius parte*, ſiue *modò prius ſatisfactum ſit parti.* Prius enim iure præcipitur, & apertè ſignificat ſolam prohibitionem aliter illos actus exercendi. In ſecundo autẽ ſi verba omnino in rigore accipiantur, ſignificant conditionẽ ſub qua illa poteſtas traditur. Ex quo patet ſolutio argumenti allati pro priore regula. Maior enim ſolùm vera eſt, quando conditio eodem modo exprimitur, quo ſubintelligitur. quod in dictis caſibus non fit; vt patet ex dictis.

Conditio ferè aliter à concedente exprimitur quàm iure inſit.

Dixi, *Si verba in rigore accipiantur*, &c. Quia ſæpe concedentes eiuſmodi facultatem non accipiunt ea in iſto rigore: ſed ſolùm per ea ſignificant ad quid delegatus obligetur: quod quidem ſæpe accidit, quando id quod requirunt, etiam à iure requiritur. Sed hoc non eſt vniuerſale, vt iam oſtendi. Idcóque meritò P. *Sanchez. l. 3. d. 33. n. 6. ad 2.* Sanchez. has regulas ait eſſe veras, niſi ex circumſtantiis contrarium colligatur. Quare nobis hîc videndum eſt, quando hæc vel illa acceptio ex circumſtantiis colligi poſſit.

Vt igitur quod mihi occurrit explicem, Reſp. 35 totam rem pendere ab intentione concedentis, de qua ſi conſtet, non eſt multùm laborandum de reliquis, vt omnes fatentur. quando de ea non conſtat, ſpectandus eſt finis ob quem conditio eſt addita. Si enim is euertatur, poſito quòd actus forma præſcripta non ſeruata validè fiat, ille cenſendus eſt velle eo caſu eſſe irritum: modò tamen finis tanti momenti ſit, vt ad eum obtinendum poſſit rationabiliter cenſeri illud velle. Secùs eſt quando actum eſſe irritum non iuuat ad finem obtinendum: vel hic non ſit tanti momenti, vt propter eum aliquis prudenter velit actum eſſe irritum.

Vnde colligatur qua intentione conditio ſit appoſita.

Hinc in matrimonio cùm ideò præcipiantur 36 ſupradictæ conditiones, ne ſponſi, ſi fortè ſubſit impedimentum dirimens, irritè & conſequenter ſacrilegè contrahant: aut pro copula matrimoniali fornicariam poſtea habeant ſi inualidè contraxerint: nullo modo cẽſendum eſt, illas præſcribentem velle aliàs actum eſſe irritum: cùm hoc modo finem ſuum euerteret, & efficeret, vt coniuges, ſi contingeret eam formam non ſeruari, infallibiliter ſacrilegè contraherẽt, & copulam fornicariam haberent, quantumcumque aliàs nullũ impedimentum ſubeſſet: quod tamen euitare cupit, & facilè poteſt, ſi velit actum illum non ſeruata conditione, illicitè quidem fieri, validè tamen. Idem eſt, quando Paſtor concedit ve-

niam aſſiſtendi, modò alter præcipiat coniugibus ne ante benedictionem conſummenr. quia hoc non eſt tanti momenti, vt meritò velit eos aliàs irritè contrahere.

Secùs eſſet, quando aliqua ſe opponens matrimonio diceret ſe ſub promiſſione matrimonij defloratam à ſponſo, aut ſaltem contraxiſſe cum eo ſponſalia, præſertim iuramento firmata. Tunc enim committens alteri, *vt aſſiſtat ſi reperiat ſponſum non eſſe obligatum alteri:* cenſetur velle irritum eſſe contractum ſine ſufficiente inquiſitione factum. Quia cederet in graue partis præiudicium, ſi validus eſſet. Quare delegans ſine iniuria partis non poteſt velle matrimonium eo caſu eſſe ratum.

Conceſſio metu vel dolo obtenta valet. Sanchez.

37 Octauò, requirunt aliqui, vt conceſſio hæc omnino liberè fiat. Quare dicunt inualidam eſſe quæ metu vel dolo obtinetur. Sed *Sanchez l. 3. d. 39. n. 13. & 14.* in vtroque caſu contrarium docet, quod eſt probabilius. quia tam contractus quàm etiam donationes, quibus dolus vel metus cauſam dedit, validæ ſunt, licet irritabiles, quando tales ſunt, quæ irritari poſſunt. Ita *P. Leonardus de iuſt. c. 17. dub. 5. & 6.* Adde, reſcripta iuſtitiæ per dolum obtenta non vitiari, niſi à parte elidantur per exceptionem, vt colligitur ex *c. Super literis, de reſcriptis.* & docet *Sanchez l. 7. d. 21.* Hæc autem conceſſio eſt illis ſimilis: quia ex officio tenetur Paſtor per ſe vel alium aſſiſtere.

Leſſius.

c. Super

Niſi dolus ſit circa ſubſtantiam.

L. Si per errorē.

Excipe primò caſum, quo dolus eſſet circa ſubſtantiam; vt ſi putaretur Petrus petere ſibi hanc facultatem, & eſſet Paulus. Et ſic intellige *legem Si per errorem. ff. de iuriſdictione omnium iudicum.* Vbi dicitur, nihil tam eſſe contrarium conſenſui, quàm errorem. apertè enim de eiuſmodi errore loquitur. Secundò, quando concedens limitat ſuam conceſſionem, *Si vera ſunt quæ proponuntur.* Tunc enim clarum eſt deficiente veritate conceſſionem eſſe nullam. Ex hac parte reſcripta Pontificum dolo obtenta, nulla ſunt. quia Pontifex hoc in iure declarauit.

Conceſſa facultate aſſiſtendi validè vtetur extra parochiam concedentis.

38 Nonò, requirunt aliqui, vt matrimonium celebretur in parochia concedentis alteri veniam aſſiſtendi. Sed hoc non eſt neceſſariu. Sicut enim Paſtor poteſt aſſiſtere extra ſuam parochiam: ita poteſt alteri dare veniam aſſiſtendi. Quare ſi Parochus daret alicui veniam aſſiſtendi omnibus matrimonijs in ſua parochia celebrandis, hoc ita accipiendum eſſet, ac ſi diceret: ab omnibus meis parochianis celebrandis. Nec cēſendus eſſet velle reſtringere datam facultatem ad certum locum, niſi ex circunſtantiis alia eius mens poſſet colligi. Vide *Sanchez l. 3. d. 34.*

Sanchez.

Sacerdos non poteſt ſemper credere dicentibus ſe habere veniam coram eo contrahendi.

39 Petes, Vtrùm ſacerdos debeat credere dicentibus ſe habere veniam à Parocho, vt poſſint coram ipſo contrahere; Reſpondeo cum *P. Sanchez l. 3. d. 37. n. 2.* regulariter non debere credere, niſi certa ſigna adferant: quia in iis quæ ſpectant ad externam Eccleſiæ gubernationem, non debet in propria cauſa teſtantibus credi, præſertim quando hoc cedere poſſet in aliquod tertij præiudicium, vt hîc fit. Quòd ſi eſſent perſonæ valdè graues & probæ, poſſet ſacerdos iis credere; quia durum eſt talibus ſine euidenti cauſa fidem negare.

DVBIVM IV.

Quales teſtes, qualiſve tam eorum, quàm Parochi præſentia requiratur?

PRæcipua hîc difficultas eſt, Vtrùm teſtes adhibendi matrimonio debeant neceſſariò eſſe omni exceptione maiores? Quidam id affirmant, 40
quia *c. 1. de conſanguinitate,* & alijs quibuſdam iuribus, in cauſis matrimonialibus requiruntur teſtes omni exceptione maiores: ergo alij inualidè adhibentur.

c. 1. de conſ.

Nota ex dictis diſp. 14. n. 79. & 80. Quando aliqui alicui contractui ſpectatores adhibentur, vt hic per eo poſſit poſtea in iudicio probari, nihil referre quales ſint, dum contractui præſentes aſſiſtunt, (modò ſint tales qui poſſint perfectè intelligere quid agatur, & non deſit illis aliqua qualitas ad valorem actus in iis; dum huic aſſiſtunt, à iure ſpecialiter requiſita. qualis in re præſenti eſt, vt vnus teſtium ſit Paſtor contrahentium.) ſed ſolùm ſpectari quales ſint, dum poſtea teſtimonium de re à ſe viſa dicunt. Hinc excommunicatus non toleratus validè adhibetur alicui contractui, vt poſtea abſolutus de eo in iudicio teſtetur, nec contra eum ratione excommunicationis præteritæ poteſt excipi. Contrà verò ſi dum producitur teſtis in iudicium ſit excommunicatus, poteſt contra eum excipi, quātumcumque fuerit omni exceptione maior, dum contractui adhibebatur: vt benè docet *P. Suarez tom. 5. diſp. 16. ſect. 6. n. 7.*

Qualitas in teſtibus præcipuè requiritur dum teſtimonium perhibent.

Suarez.

CONCLVS. I. Ad valorem matrimonij requiruntur neceſſariò vt minimum duo teſtes præter Parochum. Patet ex *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrim.* vbi tot expreſſe requiruntur. 41

Trident.

CONCLVS. II. Non eſt neceſſe vt teſtes ſint omni exceptione maiores, ſed ſufficit eos habere ſufficiens iudicium, vt poſſint intelligere quid agatur, & illud poſtea teſtari, etſi mulieres, parentes, vel infames ſint. Ita *Sanchez l. 3. diſp. 41. n. 5. & P. Henriquez l. 11. c. 3. n. 9.* cum alijs quos citant.

Sanchez, Henriq.

Probatur. quia etſi teſtes eiuſmodi poſſint repelli à partibus, vel iudice, validè tamen ex conſenſu partium admittuntur: vt cum multis docet Sanchius. Imo etiam in alijs cauſis eorum teſtimonium validum eſt, quoties non repelluntur. vt apertè habetur *c. Pia, de exceptionibus in 6.* vt oſtendi ſuprà dub. 2. concl. 7. niſi aliud lege expreſsè cautum ſit, quod hîc non fit; quia Trident. nullas qualitates in teſtibus requirit, niſi vt tertius ſit Parochus. Secundò, quia defectum teſtiū ſupplet auctoritas Parochi. Tertiò, quia aliàs ſæpiſſime potuiſſet contingere multa matrimonia in dubiū vocari, præſertim in pagis vbi tam Parochi, quàm contrahētes communiter ignorant, qui teſtes ſint omni exceptione maiores: & tam ibi quam etiam in vrbibus matrimonia ſæpe paterent multis litibus: cùm facile eſſet apparētem aliquā cauſam reperire, quæ teſtibus obijci poſſet: atque ita Trid. incideret in incōmoda eadem vel æqualia iis quæ cupit euitare. Quartò, quia ſi ad valorem matrimonij requirerentur teſtes

c. Pia.

omni

omni exceptione maiores, hi maximè deberent eſſe tales quandiu poſtea deberent de eo in iudicio teſtari; vt oſtendi n. 40. atque ita matrimonij valor penderet a futura teſtium conditione, qui ſi eſſent paulò pòſt futuri omnino infames, matrimonium per eos probari non poſſet, & cõſequenter fuiſſet ab initio inualidum. quod abſurdiſſimum eſt.

42 Dices primò, Ad probandum matrimonium fuiſſe inualidè contractum, requiruntur duo teſtes omni exceptione maiores: ergo etiam ad probandum fuiſſe validè contractum. Reſp. negando conſequ. Quia cauſa matrimonij eſt fauorabilis, & præſumitur ſemper pro eius valore. Quare multo difficilius probatur irritum, quam ratum. Adde, auctoritatem Parochi & libri in quo contractum matrimonij & nomina teſtium deſcripſit, ſupplere defectum qualitatis: quæ aliàs in teſtibus requireretur. Ex quo patet ſolutio argumenti initio allati. Nam iota illa requirunt tales teſtes ad matrimonium diſſoluendum.

Matrimoniũ facilius probatur validũ, quam irritum.

Dices ſecundò, fieri poſſe vt Paſtor etiam infamis vel excommunicatus ſit, & non ſcripſerit contractum, aut nomina teſtium, & tunc tale matrimonium non poterit iuridicè probari. Reſpondeo, Etiam talis Parochi ac teſtium teſtimonium ſufficienter probare matrimonium, quia cauſa fauorabilis eſt. Adde, hunc caſum ratum eſſe, ideoque à lege non conſiderari, quæ ſolùm ſpectat ea quæ communiter accidere ſolent vt dicitur *l. Nam ad ea. 5. ff. de legibus.* vt mox etiam magis in hac materia probabo.

Leges raros caſus non conſiderat. *l. Nam ad ea.*

43 Dices tertiò, Tales poterunt facilè corrumpi, vt teſtentur matrimonium non fuiſſe contractum, & ſic tale matrimonium non poterit magis probari, quàm clandeſtinum. Reſpon. Hunc caſum ratum eſſe, nec omnia incommoda poſſe euitari. quare aliqua neceſſariò toleranda ſunt, ne in maiora, quæ ſuprà numeraui, incidamus: præſertim cùm fieri etiam poſſit, vt teſtes qui habentur omni exceptione maiores, etiam corrumpantur, vel etiam ſtatim à contracto matrimonio infames fiant aut moriantur, & Paſtor nihil in libro ſcripſerit, aut hic pereat, & ſic matrimonium nullo modo probari poſſit. Quare ſi Concilium voluiſſet omnibus omnino caſibus, qui poſſent euenire, occurrere, debuiſſet irritare omnia matrimonia, quæ non fuiſſent ita publicè contracta, vt nullo modo celari poſſent; quod ferè fuiſſet impoſſibile. Ideoque Concilium iudicauit ſufficere, ſi occurreret illis periculis, quæ communiter hac in re ſolent occurrere, quod ſufficienter fit eo modo, quem in concluſione explicui, vt etiam ipſa experientia docet. Vix enim iam videmus vlla matrimonia ita contracta iudicari irrita ob defectum probationis.

44 CONCLVS. III. Parochus & teſtes debent ita aſſiſtere, vt intelligant quid agatur, idq; ſufficit, etſi omnino inuiti ac repugnantes adhibeantur. Eſt communis DD. Prior pars patet. quia non poſſunt eſſe teſtes eius quod neſciunt geri. Confir. quia aliàs dormientes poſſent adhiberi teſtes. quod eſt ridiculum. Nec ſufficit eos audire verba, aut videre externa ſigna, niſi determinatè intelligant quid iis ſignificetur. Quia non debent teſtari talia verba prolata eſſe, ſed matrimonium eſſe contractum, ſaltem quoad apparentiam externam.

Secunda pars probatur. quia ſiue ſponte, ſiue inuiti adhibeantur, æqualiter quæ geruntur poſſunt intelligere ac teſtari. Vtraque pars confirm. ex *l. Coram Titio. 209. de verb. ſignificatione*: vbi dicitur: *Coram Titio aliquid facere iuſſus, non videtur præſente eo feciſſe, niſi is intelligat.* Et infrà: *Scire, non autem velle is debet: nam inuito eo recte fit quod iuſſum eſt.* *l. Coram.*

Ex quibus patet (vt etiam dicta lex infert) furioſum, infantem, dormientem, & ſimiles incongruè adhiberi teſtes. Item ignorantes loquẽtium linguam, niſi alius eis interpretetur quid agatur. 45

Patet ſecundò, ad eſſentiam matrimonij non requiri, vt Parochus vlla verba proferat. Quia Tridentinum tantùm requirit eius præſentiam: nec ipſe eſt miniſter huius Sacramenti. Vnde quod eodem cap. Concilium iubet eum dicere, *Ego vos coniungo*, non ſignificat eum cauſare coniunctionem, ſed approbare. Vnde Concilium requirit vel hæc verba, vel alia pro more patriæ. Peccaret tamen Parochus ea omittendo, ſed venialiter. quia res leuis eſt: vt docet *Sanch. l. 3. d. 38.*

Trident.

Parochus omittens dicere, *Ego vos coniungo*, peccat venialiter. Sanchez.

Nota, eſſe graue peccatum contrahere coram Parocho inuito. quia eſt contra honorem Eccleſiæ, cuius perſonam ipſe ſuſtinet: niſi fortè eſſet grauis neceſſitas: vt ſi ſine vlla iuſta cauſa Parochus nollet aſſiſtere matrimonio, nec eſſet recurſus ad ſuperiorem. Tunc enim liceret dolo eum ad hoc inducere, ſicut etiam alios teſtes. Non tamen poſſet priuatus iis adhibere vim.

Contrahens coram Parocho inuito quo peccet.

DVBIVM V.

Qua ratione requirantur proclamationes?

NOta, *Triden. ſeſſ. 24. c. 1.* præcipere vt antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtiuis in Eccleſia inter Miſſarum ſolẽnia publicè denuntientur ij, inter quos matrimonium eſt contrahendum. quibus denuntiationibus factis, ſi nullum appareat impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Eccleſiæ procedatur. 46

Triden.

Nota ſecundò, quando contrahentes ſunt ex diuerſis parochiis, proclamationes debere fieri in vtriuſque parochia: quia aliàs non ſatis poſſent impedimenta noſci. Patet ex praxi. Ita *Concilium Mechlinienſe Romæ approbatum anno 1570. tit. de Sponſalibus c. 3.* vbi, & tribus ſequentibus præſcribit, vt quando contrahentes ſunt ex diſtinctis decanatibus, Paſtores non aſſiſtant matrimonio, niſi vtroque Decano conſcio, & proclamationibus ab iis examinatis. Idemque vult fieri per Epiſcopos, quando ſunt ex diuerſa diœceſi, aut regno.

Vbi proclamationes faciendæ ſint.

Conc. Mechlin.

Nota tertiò, Parochum poſſe has proclamationes per alium facere. vt patet ex praxi. quia æditum fieri ſolent, idque tempore ſacri vel concionis matutinæ, vt habet Paſtorale Mechlinienſe. qui vtroque modo æqualiter Concilij finis obtinetur, quod vult illas fieri coram magna frequentia, quæ ſæpe maior eſt, magiſque attenta in concione. 47

Nota quartò, quando feſta continua ſunt, præſtare intermittere aliquot dies inter proclamationes,

tiones, ne nimis citò abſoluantur, & non poſſint ita diuulgari, & vt alij habeant tempus deferendi impedimenta. Patet ex praxi. Quare Concilium duo iubet eas fieri tribus feſtis continuis, intelligendum eſt de feſtis, quæ ſibi non ſuccedunt immediate. Tantùm enim vult, ne illæ nimis diu differantur, vt auditoribus excidant, & matrimonium diu cogatur differri. Vnde *Sanchez l.3. diſp.6.n.*8.

Sanchez.

48 His poſitis, difficultas eſt Primò, vtrùm matrimonium ſine his proclamationibus inualidè cõtrahatur? Quidam enim id aſſerũt. Quia Trident. ſuprà iubet vt parochus aſſiſtat matrimonio præmiſſis proclamationibus. quibus verbis videtur ei negare facultatem aliter aſſiſtendi, ſaltem ſine diſpenſatione. Secundò, quando ſponſi diuerſo vitæ tempore habitarunt in diuerſis locis, vbi debeant fieri proclamationes? *Paludanus in 4.d. 28.q.2.a.2.concl. 2. Roſella v. Impedimentum .1.nu.*15. volunt fieri in ſingulis locis. Excipiunt tamen caſum quo loca coniuncta ſunt, ita vt proclamationes in vno factæ, facile ad aliud deferendæ ſint. Tertiò, quale ſit peccatum eas proclamationes ſine venia Epiſcopi omittere? *Soto in 4.d.28.q.1.a.2.ad* 1. cenſet tantùm eſſe veniale, niſi fortè hoc alicubi ſub pœna excommunicationis prohibitum ſit.

Paludan. Roſella. Soto.

49 Concl. I. Hæ proclamationes non ſunt de eſſentia matrimonij. eſt communis Doctorum, & certa. Probatur. Quia Trident. loco citato vbi eas præcipit, non irritat matrimonium aliter factum. atque ex toto contextu apertè colligitur ibi ſolùm præcipi Parochis ordinem quem in celebratione matrimonij teneantur ſeruare. Ex quo patet ſolutio ad argumentum contrarium.

Trident.

Et infrà vbi ponit conditiones eſſentialiter requiſitas, has non ponit. Confirmatur primò, quia cùm has requirat vt impediat ne cum impedimento dirimente matrimonium inualide contrahatur, finem ſuum potiùs euerteret, ſi aliter contractum irritaret; quia efficeret vt ſæpiùs inualidè contraherètur. quod tamen vult vitare. Confirmatur ſecundò, quia, vt oſtendi dub. 3. is cui delegatum eſt vt aſſiſtat præmiſſis illis denuntiationibus, validè iis non præmiſſis aſſiſtit. ergo multò magis proprius Paſtor ita validè aſſiſtit.

50 Concl. II. Quando ſponſi in diuerſis locis habitarunt, debent fieri proclamationes in loco in quo diutiùs habitarunt, ac optimè noti ſunt. Ita cum multis alijs *P. Sanchez l.3.d.6.nu.*6. Quia hoc neceſſarium eſt vt impedimenta poſſint detegi. Credo tamen conſuetudinem habere vt ſimul etiam fiant in loco vbi de facto habitant, ac contrahunt. Et hac in re laudabiles conſuetudines particularium locorum ſeruandæ ſunt.

Sanchez.

51 Concl. III. Grauiter peccant, qui omiſsis proclamationibus ſine legitima diſpenſatione contrahunt. Quia res grauis eſt, & grauiter à *Lateranenſi c.15. relato c.vlt. de clandeſt. deſponſat.* & Trident. ſuprà prohibita, ob grauia incommoda, quæ poſſunt inde ſequi. quòd ſcilicet ita facilè aliqui cum occulto impedimento contraherent. Nec refert, quòd hic & nunc non ſit periculum, quia lex non deſinit obligare, etſi eius ratio in particulari ceſſet, vt oſtendi diſp.26.nu.21. Vide dicenda nu. 58.

Omittens proclamationes grauiter peccat. Lateran. Trident.

Aliqui tamen apud *Sanchez l.3.d.5.n.7.* putant in hoc caſu non eſſe mortale, ſi vna proclamatio omittatur. quia videtur res leuis: modò aliàs certò conſtet non ſubeſſe impedimentum. hoc tamen ſine graui aliqua cauſa non facilè admiſerim. Et credo talem Paſtorem ab Epiſcopo grauiter puniendum. Et meritò, quia hæc res non debet Parochorum arbitrio relinqui.

Sanchez.

Similiter quando legitimè contractum fuit matrimonium, eſt peccatum mortale ſine diſpenſatione, aut vrgente neceſſitate illud conſummare ante factas proclamationes. quia grauiter prohibetur ob periculum, ne, ſi fortè matrimonium ſit irritum, coniuges fornicentur.

Item conſummantes ante eas factas.

Concl. IV. Quando eſſet aperta & grauis neceſſitas contrahendi ſine proclamationibus: vt quia aliàs timetur matrimonium malitioſè impediendum, vel oreretur ſcandalum ex proclamationibus: vt ſi aliqui viuant in concubinatu, qui publicè putantur coniuges; vel quando vir eſt in articulo mortis, & vult ducere ſuam concubinam ad legitimandam prolem: vel quia id ſaluti animæ eius valde expedit: vel quando parentes vel tutores per potentiam, aliquorum nuptias volunt impedire, vt eorum bona abſumant, aut vt indignis eos coniungant; ita vt non poſſint niſi clàm nubere iis, quibus omnino expedit eos nubere. In talibus caſibus ſi non poſſet Epiſcopus adiri, aut rogatus ex malitia nollet diſpenſare, poſſet tunc iis non præmiſſis contrahi. Quia cùm illæ tantùm ſint neceſſariæ ex Eccleſiæ præcepto, non obligant cum tanto aliorum damno. Confir. Quia aliàs ſi ob certas cauſas non poſſent fieri proclamationes, & Epiſcopus nollet diſpenſare, aut adiri non poſſet, tenerentur tales perpetuò manere cælibes. quod nimis durum eſſet. Ita *Lopez 1. p. Inſtructory de matrim. c.39.§. Ex predictis. Sotus in 4. d. 28. q. 1. a. 2. concl. 3. §. Ex his primum colligitur.* & cum aliis *P. Sanchez l.3.d.10.n.27.*

52 Quibuſdam caſibus licitè omittuntur.

Lopez. Sotus. Sanchez.

Dubitant autem aliqui Doctores, an quoties timetur matrimonium malitioſè impediendum, ſi præmittantur proclamationes, poſſit ſola auctoritate Paſtoris ante eas contrahi, ita tamen vt fiant antequam conſummetur? *Candelab. aureum 1. p. de matrim. num. 243.* cum quibuſdam aliis id affirmat, quibus videtur fauere *Tridentinum ſeſſ.24. cap. 1. v. Quòd ſi aliquando.* Contrarium tamen credo probabilius. Quia non videtur Concilium rem tantam arbitrio Parochorum commiſiſſe, qui ſæpe ſunt homines indocti, & qui facilè quouis caſu permitterent ſibi perſuaderi tale periculum ſubeſſe. Et cùm facilè poſſit Epiſcopus adiri, nulla eſt neceſſitas talem poteſtatem Parocho concedendi. Ita *P. Henriquez l.11 cap.5.num.5.* dicens ſic declaraſſe Cardinales, & *P. Sanchez l.3.d.7.num.17.* Secùs eſſet ſi diſpenſatio non niſi difficillimè obtineri poſſet, iuxta dicta ſuprà.

53 Cand. aur. Trident. Henriquez. Sanchez.

DVBIVM VI.

Quis poſsit diſpenſare, vt omittantur proclamationes, vel poſtponantur matrimonio: & qualis ad hoc cauſa requiratur?

54 CONCLVS. I. Poteſt id Epiſcopus, omneſque ij qui habent iuriſdictionem epiſcopalem. Patet, quia Trident. relinquit iudicio & prudentiæ Ordinarij, an, & qua ratione proclamationes fieri debeant. Omnes autem ſupradicti cenſentur nomine Ordinarij. Vide dicta n. 16. & 17.

Trident.

Diſpenſat cum vtroque Epiſcopus cui alter ter ſubiectus eſt.

Nota, Quando contrahentes ſunt ex diuerſis diœceſibus, vtrioſque Prelatum poſſe cum vtroque diſpenſare, & vnus diſpenſationem ſufficere. quia in hac re coniuges cenſentur quaſi vna perſona: & ratione connexionis cauſæ vterque alterius Prælato cenſetur ſubiectus. Ita *Sanchez. l.3. d.7. n.7.*

Sanchez.

55 CONCLVS. II. Idem dicendum eſt de generali eius Vicario. Quia eſt verè ordinarius iudex, cùm idem tribunal habeat cum Epiſcopo, eademque cenſeatur perſona. Ita habetur *c. Romana, de appellationibus in 6.* Vide dicta num. 16. Excipe tamen caſum, quo Epiſcopus hoc ſibi vni particulariter reſeruaſſet. hoc enim facere poteſt.

c. Romana.

CONCLVS. III. Poteſt Epiſcopus hanc diſpenſationem alijs delegare. quia nullibi probibetur. Nec eſt verum hîc cenſeri electam perſonæ induſtriam, cùm id abſolutè etiam ignotis à iure committatur. Vide *Silueſtrum v. Delegatus nu. 11. Hoſtienſem c. Literas de reſtit. ſpoliat. poſt initium. Rebuffum in prax. benefic. in forma vicariatus n. 155.*

Silueſter. Hoſtienſ. Rebuffus.

CONCLVS. IV. Requiritur cauſa iuſta, vt licita ſit diſpenſatio. quia Cócilium requirit vt Ordinarius iudicet expedire diſpenſationem. quod fieri non poteſt, niſi iudicet ſubeſſe iuſtam cauſam.

56 His poſitis dubitant Doctores 1. quænam ſint iuſtæ cauſæ diſpenſandi, quas varij varias recenſent: vt videre eſt apud *Sotum in 4. d. 28. q. 1. a. 1. concl. 3. §. De bannis. Paludanum ibidem q. 2. a. 3. concl. 2. &c. D. Antoninũ 3. p. tit. 1. c. 16. Lopez 1. p. inſtruct. c. 87. Silueſtrum v. Matrimonium 6. q. 7. Roſellam v. Impedimentum n. 1. Nauar. c. 22. n. 70. P. Henriquez l. 11. c. 16* & copioſiſſimè *P. Sanchez l. 3. d. 9.* Ex quibus hic eas adferemus, in quas plures cóſentiunt.

Sotus. Paludan. D. Antonin. Lopez. Silueſter. Roſella. Nauarr. Henriq. Sanchez.

Secunda difficultas eſt, vtrùm quoties ſubeſt iuſta cauſa diſpenſandi, Epiſcopus petentibus id ſponſis, non ſolùm poſſit, ſed etiam teneatur diſpenſare?

Quidam id affirmant non ſolùm in hac materia, ſed generatim in omni diſpenſatione. Quia ſi cum vno diſpenſaret, & cum altero non, eſſet acceptor perſonarum. Ita *Silueſter v. Diſpenſatio, q. 1. in fine, & Roſella n. 4. Armilla verb. Diſpenſare nu. 14.*

Silueſter. Roſella. Armilla.

57 CONCL. V. Cauſa iuſta diſpenſandi eſt primò, quoties aliàs matrimonium omnino creditur per maleficium, aut per parentum aut aliorum factiones iniuſtè impediendum.

Cauſæ iuſtæ diſpenſandi.

Secundò, quando ſine infamia contrahentium non poſſunt fieri proclamationes, vt ſi viuentes in concubinatu habeantur publicè coniuges.

Tertiò, quando ſine notabili animæ, aut etiam rerum temporalium periculo non poſſunt nuptiæ iam diu differri, donec fiant proclamationes: vt ſi vir ſit in periculo mortis, aut debeat ſtatim longiùs proficiſci, & expediat eum antè contrahere matrimonium, vt proles legitimetur; vel quia alias creditur non depoſiturus ſeriò affectum erga concubinam, & ita permanſurus in malo ſtatu.

Quartò, quando duobus ad vitandum peccatum valdè expedit contrahere, & iam parati ſunt, & timor eſt ſi differatur, eorum animus aut ſua leuitate, aut aliorũ ſuaſionibus mutandos.

Quintò, quando inſtat tempus quo nuptiæ ſolemnes prohibentur, nec poſſunt priùs omnes proclamationes fieri, nec ſine notabili incommodo aut periculo animæ ob incontinentiam nuptiæ diu differri: præſertim quando eſſent primæ nuptiæ, quas non expedit conſummari ante ſolemnem benedictionem.

Sextò, quando inæqualis conditionis perſonæ, vel ſenes contrahunt, & valdè pudet illos tam diu nuptias ſuas ita publicari.

Septimò, quando magnates contrahunt. quia his ſemper aliquid largiendum eſt: & communiter ceſſat omne periculum, ne cùm occulto impedimento contrahant, cùm eorum genus & facta ferè omnibus ſint nota.

Cum magnatibus faciliùs diſpenſatur.

Octauò, quæuis notabilis ſponſorum commoditas. quando nullum eſt periculum occulti impedimenti. Quos caſus ferè omnes auctores citati admittunt excepto ſeptimo, quem Nauarr. non admittit, niſi vbi conſuetudo id obtinuit. P. Sanchez tamen cum alijs eum generatim docet.

Nauar.

Sanchez.

Nota primò, in omnibus his debere Epiſcopum pro rerum commoditate, quantam poterit diligentiam adhibere, vt ſciat primò, vtrùm ſubſit aliquod impedimentum. Secundò, vtrùm ea cauſa verè ſubſit. 58

Ante diſpenſationem diligẽs inquiſitio adhibenda.

Nota ſecundò, quando cauſa ſolùm requirit, vt matrimonium celebretur ante proclamationes, debere eas poſtea fieri ante conſummationem, niſi omnino apertè conſtet nullum eſſe impedimenti periculum. Quia quantum fieri poteſt cauendum eſt ne ſponſi cum periculo impedimenti dirimentis matrimonium conſummnent. Quare peccat mortaliter Paſtor, qui contracto iam matrimonio non præmiſſis proclamationibus, non procurat eas fieri ante conſummationem, hanc coniugibus prohibendo. Similiter & hi peccant mortaliter, quoties ijs non præmiſſis habent copulam. Quia vtrique niſi diſpenſatum ſit, agunt in re graui contra præceptum Tridentini, quod abſolutè iubet eas præmitti ante conſummationem, idque ne fortè contingat ſubeſſe impedimentum, atque ita copulam eſſe fornicariam. Quæ ratio militat non tantùm in prima copula, ſed & in reliquis. quare eodem modo prohibentur.

Proclamationes quando contractui poſtponuntur.

Paſtor id negligens procurare peccat mortaliter.

Nec ſufficit quòd hîc & nunc coniugibus cóſtet nullum ſubeſſe impedimentum. quia inde tantùm ſequitur ceſſare rationem legis in particulari. quo non obſtante pergit lex obligare, vt oſtendi diſp. 26. n. 21. Secundò, quia non ſufficit quòd hoc conſtet coniugibus, quia debet etiam cun-

conſtare Eccleſiæ, quæ non iudicat id ſibi ſufficienter conſtare, donec proclamationes fiant, aut iudicio Epiſcopi remittantur. Tertiò, quia expedit omnino matrimonia ſtatim publicari, ob ſcandalum & alia incommoda vitanda. Quare ſponſi tenentur illud ceſſante iuſto impedimento proxima commoditate propalare, etiamſi nolint id conſummare. vt *Sanchus diſp.*11.*n.*6. facilè autem id negligerent, ſi liceret ante proclamationes eo vti.

Sanchez.

59 Conc. VI. Probabilius eſt in quinque primis caſibus Ordinarium non ſolùm poſſe, ſed etiam teneri diſpenſare partibus petentibus, niſi rationabilis cauſa in contrarium vrgeat, v. c. timor impedimenti, vel ſimilis. Quia ex officio quantum commodè poteſt, tenetur ſuarum ouium periculis obuiare.

Poſito in duobus æquali cauſa licitè quandoque cum vnico diſpenſatur.

In alijs verò probabilius eſt, eum abſolutè non teneri diſpenſare. quare exiſtente in duobus æquali cauſa diſpenſandi ſine perſonarum acceptione propriè dicta, quæ ſit contra iuſtitiam diſtributiuam, poteſt cum vno tantùm diſpenſare. Ratio eſt, quia Paſtor ſiue Epiſcopus non tenetur ex officio omnibus commodis præſertim temporalibus ſuorum ſubditorum proſpicere, ſed ſolùm notabili commodo ſpirituali. In tribus autem vltimis caſibus ſolùm agitur de commodo temporali procurando. Quare non peccat contra obligationem officij ſui in iis diſpenſationem denegando: & conſequenter nec contra iuſtitiam diſtributiuam: nec committit propriè dictam, ſiue iniuſtam perſonarum acceptationem. Ex quo patet ſolutio ad argumentum contrarium. Valdè tamen expedit vt ſe æqualem omnibus exhibeat; alias enim facilè oreretur ſcandalum: & eſt aliqualis perſonarum acceptio, quæ ſaltem eſt præter iuſtitiam diſtributiuam, & impedit eius decorem.

DVBIVM VII.

Vtrùm ſcientes impedimentum matrimonij, teneantur id reuelare: quáque ratione teneatur Paſtor, aut Ordinarius eo ad ſe delato procedere?

60 TRes hic præcipuè ſunt difficultates. Prima eſt, vtrum is qui ſolus omnino nouit aliquod impedimentum, teneatur id denuntiare, præſertim quando hoc ei ſub ſecreto commiſſum eſt? Videtur enim non teneri, quia nemo tenetur denuntiare quod non poteſt probare. Sed hoc argumentum non vrget. Nam vt oſtendi diſp.23. ad probandũ hoc impedimentũ vnus teſtis ſufficit.

Secunda difficultas eſt, quando iudex nouit ſubeſſe impedimentum, ſcit tamen ſponſos in foro cõſcientiæ obtinuiſſe diſpenſationem; vtrùm poſſit iis permittere nuptias? Videtur enim poſſe, quia cùm tales verè coram Deo nullum habeant impedimentum, nulla videtur ratio cur debeant à matrimonio impediri.

Tertia difficultas eſt, quando ſolus Paſtor nouit hoc impedimentum, an teneatur publicè petentibus contrahere aſſiſtere. *Veracruz. & Vega apud Sanchez l.*3.*d.*15 *n.*8. affirmant ad hoc teneri. Quia, vt cum *D. Thoma* 3.*p.q.*80.*a.*6. docent communiter Theologi, Paſtor tenetur occulto peccatori publicè petenti Sacramenta, ea adminiſtrare. Alij putant hoc ſaltem verum eſſe reſpectu Epiſcopi, qui ſolus nouit impedimentum, quia *cap. Ex tenore 4. de tempor. ordinand.* dicitur Epiſcopum teneri ordinare eum, quem ſcit occultè irregularé, ſi publicè Ordines petat. Et ratio eſt, quia Epiſcopus in his cauſis debet eſſe iudex; & ſimul deberet eſſe teſtis, ſi contrahentium aut ordinandorum defectus deberet propalare. quod videtur abſurdum.

Veracruz. Vega Sanchez. D. Thom.

c. Ex tenore.

Conc. I. Qui ſcit aliquod impedimentum inter contrahentes, tenetur illud Paſtori reuelare, Patet primò, quia quiſque quantum cómodè poteſt, tenetur peccatum proximi impedire. Niſi autem reuelet, alij cum peccato contrahent, & in continua fornicatione viuent. Secundò, quia quiſque ſuperiori iuſtè præcipienti tenetur obedire. Præcipit autem Eccleſia vt tales impedimẽta aperiant. Hæc autem vera ſunt, quantumcumque eſſet occultum, & quamuis quis ſecretò id audiuiſſet, & iuratus ſecretum promiſiſſet, quia, vt oſtendi diſp.23.n.78. talis denuntiatio ſufficit ad impediendum matrimonium, quod alij cum peccato volunt contrahere: & maior habenda eſt ratio ſalutis proximi, quàm famæ: nec iuramento poteſt ſe quiſquam obligare, vt ſuperioris ac naturali de correptione fraterna præcepto non obediat. Hoc tamen caſu proximus ſecundũ leges correptionis fraternæ priùs ſecretò monẽdus eſt. 61

Excipe caſum primò, quo conſcij impedimenti id ſine magno ſuo incommodo, aut aliorum ſcandalo aperire non poſſent. Quia his caſibus nec fraterna correptio, nec præcepta Eccleſiæ obligant. 62

Quandoque denuntiatio impedimenti omittenda eſt.

Secundò, quando impedimentum eſſet cõiunctum cum infamia contrahentium, & illud tantùm audiſſent à perſonis indignis fide, aut incertis, quarum non meminerunt. Quia tunc denuntiatio poſſet inferre damnum contrahentibus, & eſſet inefficax ad vitandum peccatum, cùm ex tali ſcientia nihil poſſit probari, Cõſultum tamen eſſet, ſi commodè fieri poſſet, & ſperaretur fructus ſecretò monere contrahentes. Secùs eſſet, ſi id à certis ac fide dignis audiuiſſent. quia tunc ij examinari poſſunt, atque ita peccatum impediri. Idemque dicendum quoties impedimentum denuntiari poteſt ſine vlla infamia contrahentium, modò aliqua ratione probabile ſit, quia tunc prodeſſe poteſt, & non obeſſe.

Conc. II. Paſtor tenetur etiam per ſe de impedimentis inquirere, vt habetur *cap.*3. *de clandeſt. deſponſ.* & contrahentes interrogati tenentur aut id confiteri, quantumcumque ſecretum ſit, & cũ infamia ſua coniunctum; aut quæſito alio colore nuptiis abſtinere. Quia non poſſunt ſine peccato contrahere, nec vlla infamia dat veniam peccandi: præſertim cùm poſſint vitare infamiam, ſi alio prætextu à nuptiis abſtineant. 63

*c.*3. *de cland.* Contrahentes tenentur aut impedimentũ fateri aut nuptiis abſtinere.

Excipe caſum quo obtinuiſſent occultè diſpenſationem pro foro conſcientiæ. Tunc enim impedimentum pro foro conſcientiæ ablatum eſt, & ſolùm manet pro foro externo. Quare cùm licitè poſſint contrahere, poſſunt illud cum reſtrictione mentali negare, quamdiu non eſt ſufficienter probatum, ita vt iudex poſſit eos coge- 64

Niſi obtinuiſſent occultam diſpenſationem.

re à matrimonio abſtinere. quando autem illud eſt plenè probatum, tunc iudex tenetur ſecundum allegata & probata procedere: nec poteſt habere rationem occultæ illius diſpenſationis; quia hæc in foro externo nihil iuuat aut probat, cùm intentio ita diſpenſantis ſit, vt ſolùm valeat pro foro interno, ideóque in literis quibus ea diſpenſatio conceditur, ſolet præcipi, vt ſtatim ac diſpenſatio erit facta, illæ lacerentur, ne quid ex illis in foro externo poſſit probari. Quare illud impedimentum in facie Eccleſiæ adhuc manet, donec per diſpenſationem etiam in hoc foro ſublatum ſit. Vnde cùm negatio impedimenti non poſſit tūc prodeſſe, ſponſi tenentur id fateri. Docet tamen *Sanchez. diſp.15.nu.16.* quando nullo ſe matrimonio opponente, ſponſi coram iudice aut notario fatentur occultum impedimentum, dicentes ſecum eſſe diſpenſatum, poſſe iudicem aut notarium eos monere, vt id taceant aut reuocent, & in acta non referre: quia nondum ita eſt probatum, vt iudex teneatur contra eos rigidè procedere.

Probare impedimento iudex non curet occultam diſpenſationem.

Sanchez.

65 Concl. III. Statim ac Paſtor nouit aliquod impedimentum, etſi ſecretum ſit, nec poteſt de eo cognoſcere (quia ipſe non eſt iudex in foro externo) nec poteſt in matrimonio procedere, ſed tenetur id ſtatim Epiſcopo denuntiare, cuius eſt de impedimentis cognoſcere. Ita habetur *cap.vlt. de clandeſtin. deſponſ.* Quando tamen eſſet occultum & coniunctum cum infamia contrahentium, hi priùs iuxta legem correptionis fraternæ eſſent monendi vt deſiſterent à matrimonio.

Quid circa impedimēta poſſit Paſtor.

c. vlt. de cland.

66 Concl. IV. Etiamſi ſolus Paſtor nouerit impedimentum, modò id ſciat extra confeſſionem ſacramentalem, nullo modo poteſt eorum matrimonio aſſiſtere, quantumcumque id publicè petant. Sed ſi priuatim moniti nolint à matrimonio deſiſtere, tenetur impedimentum ad Epiſcopum deferre. Quia cùm poſſit hoc modo eorum peccata impedire, ad hoc tenetur, nec ſponſi vllum habent ius vt Paſtor eos permittat in perpetuo concubinatu viuere. Ad argumentum contrarium poſitum n. 60. reſpondebo n.69.

67 Conclvs. V. Si delatum impedimentum vel per vnum teſtem aut famam legitimè probetur, iuxta dicta diſp.23. dub. 11. tenetur Epiſcopus impedire matrimònium. Quia ad eum ſpectat impedire peccata ſubditorum. habetur *c. fin. de cland. deſponſat.*

c. fin. de cland. Epiſcopus qui ſolus nouit impedimentum tenetur matrimonium impedire.

Idemque dicendum, quando ipſe ſolus hoc impedimentum extra confeſſionem nouit; quia etiam in eo militat ratio allata concl. 4. Nec obſtat ratio contrà allata num. 60. in fine. Quia ſicut idem non poteſt eſſe iudex & teſtis, ita nec poteſt idem eſſe accuſator & teſtis. Vnde ſequeretur, matrimonium numquam poſſe impediri, quando vnus ſolus nouit eius impedimentum. Quare dicendum eſt illa non eſſe vera, quando ſolum agitur de peccato impediendo: quia cùm tunc iudicium in nullius cedat præiudicium, ſed ſit totum fauorabile, etiam iis cōtra quos fertur, quibus omnino expedit à tam grauibus peccatis impediri, nulli omnino fit iniuria, ſi idem ſit iudex & teſtis. Adde, ex illa ratione tantùm ſequi, Epiſcopum eo caſu non poſſe tales ſola ſua auctoritate impedire a matrimonio, ſed teneri illud impedimentum ad Nuntium Apoſtolicum, aut alium legitimum iudicem deferre. *Caput* autem *Ex tenore, ibi citatum,* nihil facit ad rem. Quia ibi non dicitur Epiſcopum teneri ordinare eum quem nouit occultè irregularem, ſed quem nouit commiſiſſe peccatum, ob quod eſſet deponendus ſi publicum eſſet; cum quo conſiſtit eum non eſſe irregularem, quamdiu illud occultum eſt. Et illum de quo ibi agitur non fuiſſe verè irregularem, patet: quia ibi dicitur, ei ſuadendum, vt contentus Ordine ſuſcepto in eo miniſtret: quod irregulari non ſuadendum, ſed prohibendum eſſet, cum hoc ſine peccato facere non poſſet. Et hoc ſolum dicit *Siluester v. Ordo 3.q.9.* qui malè pro contraria ſententia citatur.

Quando ſolum agitur de peccato impediēdo poteſt idem eſſe ſimul iudex & teſtis.

c. Ex tenore. Epiſcopus non ordinet eum quem occulte nouit irregularem.

Silueſter.

Concl. VI. Quando contrahentes non habēt aliud impedimentum matrimonij, quam quod ſint in peccato mortali, ideóque indignè ſuſcepturi Sacramentum, quando id occultum eſt, etſi per duos teſtes probabile ſit, debet Paſtor, aut alius habens licentiam aſſiſtendi eos priuatim monere; non poteſt tamen publicè petentes repellere, ſicut nec poſſet eos repellere à ſuſceptione Euchariſtiæ. Quia Chriſtus noluit ſuos à ſuſceptione Sacramenti ob talem cauſam publicè excludi: vnde etiam proditori ſuum corpus dedit, idque ob plurima incommoda quæ aliàs ſequerentur, vt probaui to.1.q.80.a.6. 68

69 Alia autem eſt ratio, quando agitur de aliquibus promouendis ad Ordines, vel iungendis matrimonio, qui habent occultum impedimentum. 1. Quia ibi agitur tantùm de vnico peccato externo vitando, quod iam peccator quantum potuit, interiùs compleuit, & à quo ſperatur poſtea facilè emendandus. Hic autem agitur de plurimis peccatis vitandis, quæ talis tota vita committet illegitimè vtendo Ordine ſuſcepto, aut fornicando cum putatitia vxore, aut ſaltem violando votum caſtitatis, aut etiam de vitando irreparabili damno tertij, quocum alteruter tenetur contrahere. Quæ cùm grauiſſima ſint, longè magis nos obligant, vt ea impediamus, etiam cum aliqua aliorum infamia, quam illud periculum ne quis exteriùs indignè Sacramentum ſuſcipiat, quòd iam interiùs quantum potuit indignè ſuſcepit. 2. Quia ex hac denuntiatione non ſunt ordinariè nata ſequi eadem incommoda, atque ex repulſa occulti peccatoris à ſuſceptione Sacramentorum. Quia rarius eſt eiuſmodi incōmoda ſubeſſe, & debent coram Ordinario probari. quare non tam facilè poſſunt fugi; nec ex iis ita poteſt naſci ſcandalum, aliorúmque turbatio, ſicut fieret ſi occultus peccator deberet repelli à ſuſceptione Sacramenti. vt oſtendi loco ſuprà citato.

Quare potiùs liceat dare Sacramentum occultum peccatori, quam ordinare irregularem, aut impedire cōiungere matrimonio.

Concl. VII. Qui nouit impedimentum ex ſola confeſſione, ſi commodè poteſt, petita priùs à pœnitente venia loquendi cum eo de auditis in confeſſione, debet eum monere ne contrahat. quòd ſi perſiſtat in ſua voluntate, debet ſe eodē modo gerere ac ſi nihil ſciret. quia cognitis in confeſſione nullo modo poſſumus vti ad externam gubernationem, vt fusè oſtendi diſp.9.n.64. Imò quando contrahens crederetur nullo modo emendandus per ſecretam monitionem, aut ægrè 70

latu

laturus eam veniam à ſe peti,nec eam conceſſurus,deberet confeſſarius penitus diſſimulare.quia mouitio eſſet futura ſine fructu.

DVBIVM VIII.

Qua ratione requiratur benedictio aliáque ſolemnitas?

71 CONCL. I. Conſtat ex antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine primas nuptias eſſe benedicendas:vt patet ex *c.3.& 5.30.q.5.* Dubitant tamen DD.an ſit mortale eas omittere. *Sanchez l.7.d.82.n.6.* docet tantùm eſſe veniale. quia non eſt res tam grauis. Et poſſet probari primò ex *c.Noſtrates 30.q.5.* vbi Nicolaus Papa inſinuat ſine peccato poſſe omitti. Secundò, ex *Trid.ſeſſ.24.c.1.* vbi tantùm hortatur coniuges, vt non conſumment matrimonium ante benedictionem, nihil addens de neceſſitate eam poſtea ſuſcipiendi,quod videtur facturum fuiſſe,ſi fuiſſet grauis obligatio. Ex quibus ſaltem ſequitur non eſſe peccatum, conſummare matrimonium ante benedictionem, quando hæc non ſtatim confertur,quia Conciliũ contrarium tantùm ſuadet. Spectata tamen conſuetudine præſertim in his locis,ratione ſcandali videtur ſæpe futurum peccatum mortale eas ſine vlla cauſa omnino omittere; quia vulgò præſumeretur ex aliquo contemptu fieri, aut animo propenſo in hæreſim.

can.3.& 5.30. q.5. Sanchez. Quale ſit peccatum omittere benedictionem. c. Noſtrates. Trident.

72 CONCL. II. Spectato iure communi,ſiue ſponſus,ſiue ſponſa ſecundas nuptias contrahit, ſi in prioribus benedictionem acceperit, hæ nuptiæ benedici non debent. Quia ſolemnes Eccleſiæ benedictiones nunquam conferuntur ſecundò iiſdem rebus.vt habetur *c.Vir 3.de ſecundis nuptiis.* Legitima tamen conſuetudo multis locis obtinuit, vt quando ſponſa primò nubit, nuptiæ benedicantur,etſi ſponſus viduus ſit. Ita *Roſella v. Nuptiæ,n.Couar.4.decr.p.2.c.8.§.11.n.2.* Imò quidā dicunt Ioannem XXII. conſtituiſſe, vt quoties vnus ſponſorum non accepiſſet aliàs benedictionem, eum debere benedici. Vide *Henriquez l.11. c.2.n.3.lit. G.in comment. Nauar.c.22.nu.83.Sanchez l.7.d.82.n.11.& ſeqq.* vbi hæc fuſiſſimè diſputat.

c. Vir. Roſella. Couar. Ioan. XXII. Henric. Nauar. Sanchez.

73 CONCL. III. Qui ſine venia proprij Parochi aut Ordinarij benedicit nuptiis ſibi non ſubditorum,ipſo iure ſuſpenditur,quamdiu Ordinario Parochi, qui benedicere debebat, videbitur, nullis priuilegiis aut conſuetudinibus obſtantibus.Ita *Trid.ſeſſ.24.c.1.de reform.matrim.* hoc tamen non vetat, quin Pontifex aliquibus id per noua priuilegia poſſit concedere.

Trident.

74 CONCL. IV. Debet Parochus vtrumque ſponſum interrogare ante contractum,an liberè conſentiat, vt Trident. ſuprà. Eius tamen omiſſio, quando aliàs Parocho conſtat eos liberè conſentire,eſt leuis. *Sanchez l.3.d.38.*

Trident. Sanchez.

CONCL. V. Parochus debet ſcribere nomina contrahentium, & teſtium,diem locúmque contractus in ſuo libro, vt poſtea poſſit de eo conſtare.Ita Triden.ſuprà cuius omiſſio videtur grauis, cùm poſſint inde grauia incommoda poſtea oriri, ſi difficultas in matrimonio probando oboriatur.

Trident.

DVBIVM IX.

Quas pœnas incurrant clandeſtinè contrahentes?

CONCL. I. Præcipua pœna matrimonij clandeſtini eſt priuatio duplicis priuilegij,quod habet matrimonium publicè contractum. quorum primum eſt,quòd quando hoc ob occultum impedimentum eſt irritum,proles bona fide ſaltem alterius parentis ex eo ſuſcepta,eſt legitima. vt patet ex *c. Cùm inter, & c.Ex tenore 14.qui filij ſint legitimi. c.*verò *Cùm inhibitio, de clandeſt.deſponſ.* dicitur, quando parentes contrahunt clandeſtinè in gradu prohibito etiam ignoranter, prolem fore illegitimam. quia taliter contrahentes, *non expertes ſcientiæ,vel ſaltem affectatores ignorantiæ videntur.* quia nimirum ſponte omittunt ea media, quæ Eccleſia præſcribit vt impedimenta ſciri poſſint. 75

Duplex priuilegium matrimonij publicè contracti. c.Cùm inter. c. Ex tenore. c.Cùm inhibitio.

Aliqui autem reſtringunt hanc pœnam ad contrahentes in gradu prohibito;quia textus citatus de his loquitur, & pœnæ reſtringendæ ſunt. Sed verius eſt eam etiam pertinere ad eos qui ob alia impedimenta clam irritè contrahunt.Eſt ferè communis DD. id autem multi probant.quia quando lex exprimit rationem ob quam factum aliquod punit, ipſius pœna extenditur ad omnia facta, quibus ea ratio conuenit; ratio autem dicta lege expreſſa, ſcilicet tales affectare ignorantiam impedimenti, conuenit omnibus clandeſtinè contrahentibus.Sed hanc rationem non omnes admittunt. 76

Probatur igitur aliter.Quia *cap.2.& 14.qui filij ſint legitimi*, cōcedentia hoc priuilegium,loquuntur apertè de matrimonio publicè contracto, & id ponderant; quare non videntur id aliis matrimoniis concedere,ne ea quæ puniunt,priuilegio afficiant.Et *c.Cùm inhibitio,de clandeſt.deſponſat.* videtur illos textus ſic explicare,& tantùm afferre exempli gratia contrahentes in gradu prohibito. Et confirm. Quia cùm tales filios legitimari ſit priuilegium, præiudicans iuri quod aliàs legitimi hæredes haberent, videtur ſtrictè intelligendum:vel ſaltem nullo modo extendendum ad eos, qui pœna magis, quam priuilegio digni ſunt.

c.2.& 14.qui filij. c.Cùm inhibitio.

Quidam tamen hinc aliquot caſus excipiunt. Primò, quando impedimentum eſſet tale, quod per denuntiationes non potuiſſet cognoſci. qualis eſt defectus cōſenſus in alterutro;aut ſi is qui habetur omnium ſententia Parochus eſſet intruſus,& ita matrimonio inualidè aſſiſteret.quia hi non poſſunt dici affectaſſe ignorantiam: ideoq; lex negans hoc priuilegium clandeſtino matrimonio,videtur ad hos non extendi.quod non eſt improbabile.Contrarium tamen credo probabilius. quia, vt iam oſtendi,iura concedentia illud priuilegium,expreſsè concedunt ſolis illis,qui in facie Eccleſiæ contrahunt. quare eo non gaudēt quicunque clandeſtinè contrahunt. 77

Omnes clandeſtinè contrahentes dicto priuilegio priuantur.

Excipiunt alij caſum, quo matrimonium ita irritè ac clandeſtinè contractum poſtea publicatur, & quia factis denuntiationibus impedi-

mentum perſeuerat eſſe omnino occultum, illud ab Eccleſia approbatur.

c. *Quod nobis.* Probant id ex *c. Quod nobis 9. qui filij ſint legiti mi*, vbi dicitur: *Si qui de matrimonio clandeſtino poſtmodum ab Eccleſia comprobato generati fuerint, eos legitimos iudices filios & heredes.* Et *cap. 2. de clandeſt. deſponſat.* vbi de clandeſtinè contrahentibus dicitur: *Verùm ſi perſonæ contrahentium hæc voluerint publicare, niſi rationabilis cauſa præpediat, ab Eccleſia recipienda ſunt & comprobanda, tamquam à principio in Eccleſiæ conſpectu contracta.* Atqui ſi matrimonium fuiſſet ab initio in conſpectu Eccleſiæ cōtractum, filij fuiſſent legitimi: ergo etiam in eo caſu ſunt. Et poteſt confirmari, quia tales non videntur poſſe dici affectaſſe ignorantiam impedimenti, quia etſi fuiſſent adhibitæ proclamationes, impedimentum non fuiſſet detectum. Confirmatur ſecundò, quia illi filij medio tempore poſt approbationem matrimonij ab Eccleſia factam, verè fuerunt legitimati per eam Eccleſiæ approbationem. quo iure per diuortium ſubſequens non debuerunt priuari. Ita *Silueſter v. Filij q. 8 §. Decimò.* & alij. Et hæc ſententia eſt ſatis probabilis.

c. 2. de cland.

Silueſter.

79 Sed cum *gloſſa c. Quod nobis, citato. v. Fuerunt.* & *Abbate ibidem nu. 5. Angelo v. Filius n. 12. Roſella v. Illegitimus n. 4.* credo contrarium probabilius. Primò, quia *c. Cum inhibitio, citatum*, dicit generatim tales filios illegitimos eſſe, nec excipit caſum illorum textuum, cùm tamen poſtea conditum ſit. Secūdò, duo illa capita pro altera ſentētia citata, nullo modo loquuntur de matrimoniis inualidè, ſiue cum impedimento contractis: nec his ratione publicationis poſtea factæ vllum priuilegium concedunt: ſed tantùm dicunt matrimonia clandeſtina eſſe valida, ac talia habenda quando de iis Eccleſiæ conſtiterit, niſi aliqua cauſa rationabilis præpediat, id eſt, niſi ſubſit impedimentum. Neque vllo modo intendunt ita contrahentes & poſtea publicantes, vllo priuilegio afficere, aut eximere à pœnis, præſertim poſtea imponendis. alioquin tales non poſſent iam per iudicem puniri, quoties dum poſtea publicant matrimonium, nullum apparet impedimentum. Neque verum eſt tales non præſumi affectaſſe ignorantiam, cùm poſſint etiam clàm contrahere, timentes ne aliàs impedimentum detegatur, quod tamen caſu dum contrahunt, vel etiam poſtea dum matrimonium publicant, contingit ignorari, mortuis fortè perſonis, quæ id potuiſſent detegere, ſi tempeſtiuè fuiſſet publicatum.

Gloſſa. Abbas. Roſella. c. Cum inhibitio.

Ex quibus patet ſolutio argumenti in contrarium allati, & prioris confirmationis. Ad ſecundam, nego aſſumptum. Quia Eccleſia approbando hoc matrimonium non intendit eos filios legitimare; ſed tantùm declarat illud matrimoniū, quārum ex allegatis & probatis poreſt cognoſci, eſſe legitimum: per quod nihil ei concedit, ſed ſuæ id naturæ relinquit.

80 Secundum priuilegium eſt, quòd publicè ignoranter cōtrahentes in gradu prohibito, facilè obtineant diſpenſationem: quo *Tridens. ſeſſ. 24. cap. 5.* priuat clàm contrahentes; iubetq; vt ſpe diſpenſationis obtinendæ careant. quia indignus eſt qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, qui eius ſalobria monita temere contempſit. Hanc autem pœnam aliqui reſtringunt ad contrahentes in gradu prohibito: alij ad quoſuis extendunt, ſed quorum impedimentum tale eſt, quod potuiſſet per proclamationes cognoſci. de quibus vide *Sanchez d. 42. n. 7.* Quidquid autem de rei veritate ſit, vix poteſt hæc extenſio habere locum niſi in contrahentibus cum impedimento publicæ honeſtatis: quia alia impedimenta dirimentia indigentia diſpenſatione, aut non poſſunt ignorari à contrahentibus, aut vix vnquam per proclamationes poſſunt cognoſci.

Trident.

Sanchez.

Dubitant autem DD. quem effectum habeat hæc pœna *Sanchez diſp. 45.* adfert duos, ſcilicet 1. Quòd Pontifex, ſine graui cauſa illicitè cum talibus diſpenſet. 2. Quòd diſpenſatio ſit irrita, niſi illa circumſtantia in petitione exprimatur. quia reddit diſpenſationem longe difficiliorem, eamq́ue ignorans poteſt videri inuitus diſpenſaſſe. Tum etiam quia Pōtifex non cenſetur velle diſpenſare in decretis generalis Concilij, niſi id exprimat. Ex quo ſequitur tertius effectus, quòd habens priuilegium diſpenſandi in impedimentis matrimonij, in hoc caſu nihil poſſit, niſi particularim in priuilegio exprimatur. 81

Sanchez.

Secunda pœna matrimonij clandeſtini eſt, quòd Eccleſia ſemper præſumat pro matrimonio in facie Eccleſiæ contracto, contra clādeſtinum, niſi hoc fortiſſimè probetur. 82

Tertiam adducunt alij, quòd proles naturales per matrimonium clandeſtinum poſtea inter parentes contractum, non legitimentur, ſed nullum textum proferunt. Quare alij communiter contrarium docent.

Concl. II. Clandeſtinè contrahentes debent ab ordinario grauiter pœna arbitraria puniri. Ita habetur *c. vlt. de cland. deſponſ. in fin. & in Trid. ſup.*

c. vlt. de cland. Trident.

Nota, Dubium eſſe inter DD. vtrùm ad has pœnas incurrendas dicatur iam matrimonium clandeſtinum id, quod coram Parocho & duobus teſtibus ſine requiſitis denuntiationibus contrahitur. Et certum eſt, tale non eſſe quando id legitimè fit iuxta dicta dub. 6. quia pœna ſupponit culpam. 83

Sed difficultas eſt quando proclamationes illegitimè omittuntur, an tunc illæ pœnæ incurrantur? *Candel. tur. 1. p. nu. 243.* cum aliis id negat. Sed *P. Henriquez l. 11. c. 6. n. 2. lit. M. in commentario*, & *P. Sanchez l. 3. d. 1. n. 7.* cum aliis id verius affirmant. Quia *c. fin. de cland. deſponſat.* ſumptum ex Concilio Lateranenſi apertè iubet tales puniri, & vocat eorum matrimonium clandeſtinum: quod caput Tridentinum non reuocat, ſed approbat, vt patet ex initio capitis.

Cand. aur.

Henriquez. Sanchez.

c. fin. de cland. Matrimonium coram Parocho ſine proclamationibus illicitè contractum ſubiacet dictis pœnis.

Deinde, quia ex talibus matrimoniis poſſunt ſequi multa incommoda, & ipſa facilè cum impedimentis contraherentur. Vnde etſi *Tridens. c. 1.* tantùm iubeat puniri contrahentes ſine Parocho, aut ſufficientibus teſtibus: tamen c. 5. apertè punit omittentes denuntiationes. Aliqui verò extendunt hæc etiam ad eos qui ex diſpenſatione contraxerunt omiſſis denuntiationibus, ſi poſtea ante eas matrimonium conſument, ſed ſine textu. quia omnia iura loquuntur de cōtrahente clandeſtinè, non autem de conſummante contra prohibitionem Eccleſiæ.

Trident.

DVBIVM X.

Quas pœnas incurrant Parochus, aut teſtes aßiſtentes matrimonio clandeſtino?

84 CONCLVS.I. Parochus vel alius ſacerdos cum eius licentia clandeſtino matrimonio validè aſſiſtens: vel etiam Parochus eiuſmodi matrimonia, aliáque ab Eccleſia prohibita non prohibens cùm facilè poſſet, trienniu ab officio ſuſpendendus eſt. Patet *c.final.de clandeſt. deſponſat.* Addunt aliqui etiam ſuſpendendum eſſe a beneficio. Sed contrarium verius. quia hæ ſuſpenſiones ſunt diſtinctæ, vt patet ex dictis in materia de ſuſpenſionē. Requiritur autem ſententia iudicis, quia dicitur, *ſuſpendatur.*

c. fin. de clandeſt.

CONCL. II. Tenetur Ordinarius cauſa cognita talem ſuſpendere ad triennium, nec poteſt antè abſoluere. quia non poteſt in decretis Concilij generalis diſpenſare.

CONCL. III. Parochus aliúſue ſacerdos de eius licentia aſſiſtens matrimonio inualido ob defectum teſtium; aut teſtes aſſiſtentes ſine Parocho, alióue legitimo ſacerdote, grauiter iudicio Ordinarij puniendi ſunt, *Trident. ſeſſ.24.c.1.* nulla tamen certa pœna his ſtatuitur.

CONCL. IV. Parochus, aliúſue ſacerdos aſſiſtens ſine legitima facultate matrimonio ſibi non ſubditorum, de iure abſolutè ſuſpenſus eſt (ſcilicet ab officio & beneficiis, vt explicui in materia de ſuſpenſione) quamdiu videbitur Ordinario illius Parochi, qui debebat aſſiſtere. Ita Trident. ſuprà.

Trident.

DISPVTATIO XXVIII.

DE MATRIMONIO METV CONTRACTO.

DVBIVM I.

Quando & quo iure matrimonium metu contractum ſit irritum.

5 NOTA primò, duplicem eſſe metum. Primò, leuem. Secondò, grauem, & qui poſſit cadere in conſtantem virum, quæ magis explicabo dub.2.

Nota ſecundò, dupliciter poſſe aliquem ex metu matrimonium contrahere. 1. Quando metus directè incutitur ad extorquendum matrimonium. 2. Quando ob aliam cauſam incutitur, ſed qui poſſit à patiente depelli ſi velit certam perſonam ducere. Poteſt autem vtroque modo metus incuti iuſtè vel iniuſtè; item ab eo qui petit matrimonium, vel ab aliu.

Metus non tollit voluntariū.

Nota tertiò, metum non poſſe cogere voluntatem. quare quod metu compulſi volumus, verè liberè volumus, & hoc eſt nobis abſolutè voluntarium, vt docet *D.Th.2.2.q.6.a.6.* quia ipſum prout ſubeſt his circumſtātiis abſolutè volumus. v.c. Vult aliquis ſibi inuri cauterium, quia hoc eſt neceſſarium vt grauius malum effugiat ipſa inuſtio prout eſt hîc & nunc medium neceſſarium ad ſanitatem conſeruandam, eſt ipſi abſolutè voluntaria, etſi ipſa per ſe conſiderata ei omnino diſpliceat, ideóque dicitur ei inuoluntaria ſecundùm quid. hinc *c. Maiores, de baptiſmo. §. Item quæritur.* dicitur nos ea quæ metu compulſi volumus, conditionaliter velle & abſolute nolle: quia ſcilicet ea ſolùm volumus prout ſubſunt præſentibus conditionibus: abſolutè tamen & per ſe conſiderata odimus.

D.Thom.

Maiores. Quomodo dicamur velle ſub conditione quæ ex metu volumus.

Quidam autem DD. generatim hîc diſputant vtrùm metus grauis iniuſtè incuſſus irritet etiam alios contractus. quam quæſtionem doctiſſimè tractarunt *P.Leſſius de iuſtit.c.17.dub.6.& Sanchez l.4.diſp.8.* vbi reſoluunt non eſſe ipſo iure irritos, ſed irritandos. quod etiam verum credo; ſed quia ad præſentem quæſtionem non eſt neceſſarium, fuſiùs non tractabo.

Leſſius. Sanchez. Metus non irritat alios contractus ipſo iure.

2 In præſenti autem quæſtione duplex eſt difficultas. I. vtrum matrimoniū metu graui, ſiue cadente in conſtantē virum contractum, ſit ipſo iure irritū? Quia in re quidam apud *Sanchez l.4.diſp.12.n.16.* docent tale matrimoniū non eſſe irritum, ſed irritāndum, etſi metus iniuſtè in eum finē incutiatur. 1. Quia alij contractus ſunt ſolum irritandi. 2. Quia alia etiam Sacramenta validè ex metu ſuſcipiuntur. Sed hæc nihil probant, tum quia iura aliter ſtatuerunt circa matrimonium, quàm circa alios cōtractus aut Sacramenta: tum quia eſt valdè diuerſa ratio. Nam alij contractus ſemel valide iniri, poſſunt poſtea irritari: ſecùs eſt de matrimonio, præſertim conſummato, quod irritari ampliùs nequit. quare debuit ab initio eſſe irritum, ne metum paſſus poſtea ſine remedio maneret. Item Eccleſia non poteſt alia Sacramenta pro ſua voluntate reddere irrita ſicut matrimonium, vt oſtendi diſp.27.n.7. excepta pœnitentia, quam poteſt reddere irritam ſubtrahendo confeſſario iuriſdictionem. Sed nulla eſt cauſa cur eā in hoc caſu irritet, quia hoc cederet in ſolum incommodum eius, qui metum patitur.

Sanchez.

Quare ius irritet potius matrimonium metu contractum quam alios contractus.

Secunda ſententia omnino contraria docet, metum grauem etiam iuſtè incuſſum vt aliquis cōpellatur aliquam ducere, irritare matrimoniū. 1. Quia *c. Veniens 15. de ſponſalib.* ſignificatur matrimonium eſſe irritū, quod pater reperiens iuuenē cum ſua filia in eodem lecto, coēgerat eos contrahere 3

c. Veniens.

trahere, cùm tamen hic metus fuerat iuſtè incuſſus. Secundò, quia ideo metus irritat matrimonium, cuius eſt cauſa, quia tollit requiſitam libertatem, & inducit infelices exitus: ſed hoc eodem modo fit ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè incutiatur; ergo eodem modo irritabit matrimonium. Ita *Couar. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 4. n. 15. & Sotus in 4. d. 29. q. 1. a. 3. §. Regula ergo generalis.*

Couarr. Sotus.

Tertia ſententia docet, ſecundam eſſe veram, quando hic metus à priuato incutitur: ſecùs autē eſſe, quando ex præſcripto legis publica auctoritate incutitur. Quia lex non poteſt irritare quæ approbat. Pro hac varios citat *Sanchez. diſp. 13. n. 2.*

Sanchez.

Quarta ſententia, quam infrà probabo, docet metum grauem iniuſtè incuſſum ad contrahendum matrimonium, illud irritare. Secùs tamen eſſe de metu iuſtè incuſſo.

4 Secunda difficultas eſt, vtrùm matrimonium ex metu graui contractum, iure naturæ, an verò ſolo iure poſitiuo ſit irritum.

Prima ſententia docet, eſſe irritum iure naturæ. Primò, quia c. *Cùm locum 14. de ſponſalibus* dicitur, conſenſum non habere locum, vbi intercedit metus: ſine conſenſu autem matrimonium conſiſtere nequit. Ita *D. Antonin. 3. p. tit. c. 7. Couar. 4. decretalium p. 1. c. 3. §. 5. n. 6. Victoria in ſumma n. 268. Sotus ſuprà. §. Septimò arguitur.* & alij.

c. Cùm locum.
D. Antonin.
Couar.
Victoria.
Sotus.

Secunda ſententia, quàm infrà probabo, tenet ſolo iure Eccleſiaſtico eſſe irritum.

5 Concl. I. Metus cadens in conſtantem virum irritat matrimonium ex eo contractum, ſi ad hoc iniuſtè incutiatur. Eſt cōmunis, & patet ex *c. Cùm locum 14. & c. Veniens 15. de ſponſalibus. & c. 2. de eo qui duxit,* &c. quod verum eſt in vtroque foro. quia hæc iura abſolutè dicunt eum, qui ita contraxit, validè cum ſecunda contrahere, licitéque cum ea permanere. quod falſum eſſet, niſi primum abſolutè in vtroque foro eſſet irritum. Nec verum eſt iura id dicere, quia præſumunt metu coactum non conſenſiſſe, ſed id finxiſſe. quia Eccleſia ſemper in dubio præſumit pro valore matrimonij. Secundò, quia ſuſcipientem aliquod aliud Sacramentum ex metu præſumit verè conſenſiſſe, niſi certò conſtet de contrario: vt patet ex *c. Maiores, de baptiſmo. §. Item quæritur. & Tolet. 4. c. 55.* ergo idem dicendum eſſet in matrimonio. Ratio concluſionis eſt, quia omnino expediebat matrimonia eſſe libera, nec quemquam aliena iniuria ad ea poſſe cogi: cùm autem ſemel contracta ſint inſolubilia, debebant ab initio irritari.

c. Cùm locum.
c. Veniens.
c. 2. de eo.

c. Maiores.
Toletus. 4.

6 Dices, Nemo poteſt cogi vt interiùs conſentiat, ergo ſi hoc faciat, liberè facit. Reſpondeo, nos non poſſe per ſe & directè compelli ad internum conſenſum; multos tamen ſæpe indirectè & per accidens ad eum compelli: vel quia non ſciunt ſe poſſe ſine mendacio externa verba proferre ſine interno conſenſu; vel quia ob periculum conſummationis ad quam ſciunt ſe etiam compellendos, vel ob aliam cauſam putant hîc & nunc eſſe minus malum verè conſentire, quàm fictè; atque ita conſentiunt compulſi metu maioris mali.

Per accidens aliqui ad actus internos compelluntur.

Vera autem eſt concluſio etſi à tertio metus incuſſus ſit, ac is cum quo quis cogitur contrahere, ſit innocens. Quia iura præcipuè hæc ſtatuunt, ne quis cogatur inuitus contrahere: patiens autem metum in vtroque caſu eſt æquè inuitus. & hic caſus expreſsè habetur *c. Veniens citato.*

Metus etiam à tertio incuſſus irritat matrimonium.

c. Veniens.

Hinc quidam inferunt tale matrimonium per ſe nullam obligationem inducere, cùmque qui metum intulit, nō teneri poſtea altero etiam volente contrahere, ſed alia ratione ei ſatisfacere pro iniuria illata. Sed contrarium eſt probabilius. Primò, quia eſt communior ſententia Doctorum, vt patet apud *Nauar. c. 22. n. 51. Silueſt. Matrimonium 8. q. 11. Richard. in 4. d. 29. a. 2. q. 1. Henriquez l. 11. c. 10. n. 5. P. Sanchez l. 4. diſp. 15. n. 4.* vbi plurimos pro ea citat. Prob. ſecundò, quia tale matrimonium ſaltem habet vim ſponſalium, iuxta dicta diſp. 20. dub. 5. ſponſalia autem metu contracta ſunt valida, ſicut alij communiter contractus. quia nulla eſt ratio cur excipienda ſint, cùm hoc eſſet in præiudicium læſi, cui melius eſt vt poſſit alium cogere, vt ſtet pactis, quàm id non poſſe, quod cederet in commodum lædentis, cum tamen iura illi, non huic velint ſubuenire. c. autem *Ex literis 11. de ſponſat. impuberum*, quod alij pro ſe citant tantum probat eum qui metum paſſus eſt, poſſe à ſponſalibus pro libitu reſilire: quod etiam fatemur, quia non ſunt inſolubilia ſicut matrimonium. quare non fuit eadem ratio hæc ab initio irritandi. Imò in eodem capite, dum dicitur puella monenda, vt non contrahat alias nuptias, donec puer, quorum inuita contraxerat, perueniret ad pubertatem: apertè ſignificatur ſponſalia non fuiſſe irrita, ſed irritanda. Quæ multò certiora ſunt ſi ſponſus ratione talium ſponſalium, aut matrimonij, etiam ſponſam cognouiſſet, quia tunc ratione damni aliter irreparabilis teneretur volentem ducere. 7

Inferens metum tenetur cum altero volente poſtea contrahere.
Nauar.
Silueſter.
Richard.
Henriquez.
Sanchez.

c. Ex literis.

Sponſalia metu contracta valida ſunt.

Concl. II. Quando metus eſt leuis non irritat matrimonium. Quia duo vltima iura nu. 5. citata requirunt metum grauem; & *c. Cùm locum.* quod generatim loquitur, ſecundùm hæc intelligendū eſt. quia metum leuem iura non conſiderant, vt patet ex *l. Nec timorem 7. ff. de eo quod metus cauſa. & c. Cùm dilectus 6. de his quæ vi, metúſque cauſa fiunt.* Ratio eſt, quia omnia aliàs eſſent incerta, plenaq; controuerſiis & litibus, cùm metus leuis facilè interuenire, aut etiam fingi ac probari poſſit. 8

c. Cùm locum.
Iura metum leuem non conſiderant.
l. Nec timorem.
c. Cùm dilectus.

Concl. III. Quando metus non ad matrimonium, ſed ad rem aliam extorquendam etiam iniuſtè incuſſus eſt, periclitans vt eum euadat, validè contrahit matrimonium, etſi alias nollet cōtrahere. Ita cum communi ſententia *Sanchez. l. 4. d. 12. nu. 3.* Ratio eſt, quia iura ideo irritant matrimonia metu contracta, vt auertant alios, ne quemquam metu matrimonium inire cogant, & vt ſubueniant patienti metum, ne per iniuriam ad rem ſibi odioſam compellatur. quæ rationes in hoc caſu deficiunt. nam irritando eiuſmodi matrimonia, nullo modo alios à metu inferendo auerterent, & patienti eriperent modum, quo periculum poſſet effugere, quod aliter quàm cōtrahendo matrimonium nequit vitare. Confirmatur. quia aliàs qui contraheret matrimonium eò quòd medici iudicarent id eſſe neceſſarium ad vitam ſeruandam, quæ alias ex abundantia humorum periclitaretur, id aliàs nullo modo contracturus, inualidè id contraheret. quod nemo dixerit. 9

Sanchez.

Hinc

10 Hinc infertur primò, plectendum capite validè contrahere cum aliqua, ſi iudex ea conditione vitam promittat. Secundò, etiam iniuſtè ab aliquo detruſum in carcerem ob aliam omnino cauſam, validè cum detrudentis filia contrahere, vt hoc modo ſe eximat, ſiue ipſe, ſiue pater primò hanc conditionem offerat. quia tunc metus non eſt per ſe directè cauſa matrimonij, ſed potiùs eſt via euadendi illud periculum. Vnde ſi iura eo caſu illud irritarent, periclitanti omnem viam ſalutis præcluderent, cùm tamen intendant ei ſuccurrere. Confirm. quia ſæpe videmus Principes bello ab aliis preſſos offerre prementibus filias, aut ducere ipſorum filias, quo ſe bello liberent: quæ tamen matrimonia numquam vidimus ab Eccleſia irritari, etſi ſæpe contingat alterum iniuſtè premi. Nec expediebat id fieri, quia multæ paces tam inter Principes, quàm priuatos fuiſſent per hoc impeditæ, & dubiæ ſæpe redditæ nuptiæ, quas ſæpiſſimè vna familia cum altera, cum qua grauiſſimas inimicitias gerit, pacis componendæ cauſa init. Ita cum aliis *Sotus citatus ſuprà n.3.*

So.us.

11 Infert ibidem Sotus ſecundò, validè contrahere medicum cum aliqua quam periclitantem de vita, eiúſue parentem, nullo modo aliàs vult curare, niſi illa ipſi nubat. Quod etſi verum ſit, quando medicus ex longinquis regionibus eſſet petendus, & non niſi cũ graui difficultate poſſet ad ægrum venire, aut quando alias habet cauſas ſiue iuſtas, ſiue iniuſtas, ob quas ſuam operam ægro negat; ita vt hoc non faciat vt matrimoniũ extorqueat, quamuis paratus ſit eam exhibere ægro, ſi puella ei nubat, tunc enim apertè ponitur caſus noſtræ concluſionis. difficultatem tamen patitur, quando medicus in iiſdem locis habitat, nec ob aliam cauſam negat ægro ſuã operam, niſi vt matrimonium extorqueat: quia tunc verè infert metum ſubtrahendo ægroto media vitæ neceſſaria, quæ antea vnà cum reliqua ciuitate communiter poſſidebat, atque ita eum qui antea in exiguo vel fortè nullo vitæ periculo erat, in præſentiſſimo conſtituit, idque directè vt matrimonium extorqueat: ſicut ſi vnus atque alter ſoli haberent omnia victualia in aliqua ciuitate, quæ aliunde quàm ab ipſis alij ſibi comparare non poſſent, grauem illis metum inferrent, ſi ea nollent ciuibus vendere.

An medicus validè ducat eam quã aliàs non vult curare.

12 Dices, Talis medicus non peccat contra iuſtitiam nolendo ægrum curare, nec infert metum iniuſtum: ergo matrimonium ita contractum nõ erit irritum. Reſp.1. negando cõſequentiam. quia ſaltem grauiter peccabit contra caritatem, inferendo talem metum. quod videtur ſufficere vt matrimoniũ ſit irritum: quia talis metus eodem modo illud reddit inuoluntarium, ac ſi iniuſtè inferretur, quod iura maximè conſiderant.

Metus incuſſus contra caritatẽ irritat matrimonium.

Reſp.2. talem etiam peccare contra iuſtitiam. 1. Quia medici communiter aut ratione ſtipendij, quod à Repub. recipiunt, aut ex aliqua cum ea conuentione tenentur curare ægros qui in ea ſunt, accepto moderato ſtipendio. 2. Quia etſi ipſe (quia eſſet ex alia ciuitate) non teneretur ægro operam ſuam impendere, peccaret tamen contra iuſtitiam, pro ea tantum pretium exigendo, ſicut vſurarius non facit iniuſtitiam nolendo mutuare: iniuſtè tamen exigit tantum ſuæ mutuationis pretium. Et confirm. quia militat hîc directè ratio legis. quia aliàs facilè contingeret medicos hac ratione ab ægris extorquere matrimonia, vel viatores ab aliqua, qua cum iter faciunt, volendo illam aliàs in horrida aliqua ſalua viæ ignaram deſerere. Quare videtur probabile tale matrimonium eſſe irritum: præſertim quãdo medicus eſſet iam certo pretio ab ægroto, vel ciuitate conductus ad curandum. quia tunc negãdo ſuam operam ſubtrahit alteri ſuum ius, ac ita metum ac periculum infert. Et confirm. quia ſi nauta ſuſcepiſſet nobilem virginem vehendam per mare, & vellet eam in tempeſtate ſolam deſerere, niſi contraheret matrimonium, omnino videtur tale matrimonium futurum irritum. Quando verò æger quò medicum diligentiorem redderet matrimonium ſponte promitteret, clarum eſt fore ratum.

Medicus negans alicui ſuã operam quãloque peccat contra iuſtitiam: ſicut etiam eam nimis carò locans.

Inualidè contrahis matrimonium cum eo, qui aliàs minatur in loco periculoſo deſerere. 13

14 Conc. IV. Quando metus iuſtè incutitur, etiam directè ad obtinendum matrimonium, nõ reddit hoc irritum. Patet quia Eccleſia per excõmunicationem cogit nolentes implere ſponſalia. Ratio eſt, quia tunc nulla eſt cauſa ſubueniendi metum patienti, quia iuſtè eum patitur: nec etiam tunc metus tam infertur ab extrinſeco, quàm ab ipſo patiente, qui ſponte dedit cauſam, cur talis metus poſſet inferri, vt habetur *l. Si mulier* 21 *ff. de eo quod metus cauſa.* Vnde tunc non tam inferens metum adfert alteri neceſſitatem contrahendi, quàm ipſe ſibi dando cauſam, cur alius iuſtè inferat ei metum; ſicut ſponſa exigens promiſſas nuptias, non tam infert ſponſo neceſſitatem metu peccati mortalis contrahendi, quàm ipſe ſibi. Iura autem ad contrahendum ſolùm requirunt illam libertatem, quæ excludit neceſſitatem ita ab intrinſeco illatam, vt metuens non poſſit dici ſibi eſſe cauſa illius, ſiue liberè eam ſibi accerſiuiſſe. Nam quando ſe ſponte in eam neceſſitatem coniecit, quidquid inde iuſtè ſequitur, ei abſolutè voluntarium ac liberum eſt in cauſa.

Qui dat cauſã cur iuſtè ei metus inferatur ipſe eum ſibi accerſit.

l. Si mulier.

15 Ex his infertur primò, ſi parens reperiens aliquem dormientem cum filia, minetur ei mortem, vel graue aliquod malum per ſe inferre niſi contrahat inualidum eſſe matrimonium: quia hoc iniuſtè minatur. Et hic eſt caſus *c. Veniens 15. de ſponſalibus.* vbi etſi non dicatur in particulari, quis metus fuerit incuſſus: tamen videtur omnino de ſimili metu intelligendum eſſe. quia aliàs non facilè conformiter cum aliis iuribus poſſet intelligi: nec eſt vlla ratio cur id aliter intelligamus: & omnino procliue eſt, & moribus hominum conſonum, talem ibi metum ſubintelligere. Secùs autem eſſet, ſi reperiens tantùm minaretur accuſationem: ſicut ſi mulier vim paſſa, minaretur inferentem accuſare, niſi eam duceret, validè contraheret. Quare quod aliqui dicunt talem habere quidem ius vt alterum accuſet, non autem vt priuata auctoritate cogat illum contrahere, falſum eſt. Poſſumus enim priuata auctoritate ad multa alios cogere; vt patet in eo qui nolendo reddere pignus, cogit alterum ſibi ſoluere. Et ex his facilè patet reſponſio ad obiectiones contrarias allatas nu.3. Ad primam Reſpondeo, negãdo illum metum fuiſſe iuſtè incuſſum.

Inualidè ad matrimonium compellit qui meritum malũ per ſe minatur inferre.

c. Veniens.

Secùs ſi minetur id inferre per iudicem.

Ad

Ad ſecundum, nego minorem. quia tale matrimonium eſt contrahenti omnino voluntarium ſaltem in cauſa: & ex natura ſua maxime natum conciliare amorem erga coniugem, cùm fuerit alteri ratio euadendi ingens periculum, in quod non coniugis, ſed ſua culpa fuerat coniectus.

16 Conc l. V. Metus ſolo iure Eccleſiaſtico irritat matrimonium. Probatur. quia non irritat iure diuino. quia nullum tale reperitur: nec etiam naturali, quia alias irritaret etiam metu leui contractum: quia ius naturæ non aliter inter hos metus diſtinguit, quàm quòd vnus grauiorem inferat iniuriam, quàm alius. Vnde in aliis contractibus iure naturæ tam tenetur ad reſtitutionem, qui extorſit aliquid metu leui, quàm qui graui, ſi verè metus fuerit cauſa dandi. Secundò, quia iure naturæ & diuino non minor requiritur libertas ad ſuſcipiendum baptiſma, quam ad matrimonium: atqui metus grauis illud non irritat: ergo nec hoc. Tertiò, quia dolus non minùs reddit contractum inuoluntarium, quã metus; præſertim quando eſt in re valdè graui: vt ſi aliquis fingeret ſe ditiſſimum, nobiliſſimum, pulchrum & ſanum, itáque obtineret optimum matrimonium, cùm tamen eſſet plebeius, pauper & infamis, ac contagioſo morbo laboraret: atqui hic dolus tamen iure naturæ non irritat matrimonium, quando non inducit errorem circa perſonam. quia ſupradictus omni iure validè contraheret: ergo nec metus id iure naturæ irritat.

Spectato ſolo iure naturæ metus leuis, vt grauis eodẽ modo contractus reddunt irritabiles.

17 Hinc infertur, inter non baptizatos metum non irritare matrimonium, niſi ipſorum legibus hoc ſit ſtatutum. quia Eccleſiaſticis legibus non ſunt ſubiecti.

Inter non baptizatos metus non irritat matrimonium.

Ad rationem contrariam allatam nu.4. Reſp. illo capite non dici nos verè non conſentire in id quod metu compulſi volumus (nam aliàs metu compulſi inualidè baptizarentur, cùm ad hunc neceſſariò requiratur eorum conſenſus: (ſed ſolùm negatur poſſe talem eſſe conſenſum, qualem eſſe conuenit, & ius neceſſariò requirit.

18 Dices primò, Ius Eccleſiaſticum nullibi irritat eiuſmodi matrimonia, ſed vbique ſupponit eſſe irrita: ergo alio iure ſunt irrita. Reſpondeo, etſi iam nullum ius reperiatur, quod apertè irritet tale matrimonium: tamen ex ipſo iure & ratione ſatis colligitur, aliquando vel ſcripto, vel traditione tale fuiſſe ab Eccleſia conditum.

Dices, ſecundò, matrimonium eſſe inſtitutum vt ſit perpetuum, & ad mutuum cõiugum amorem ac fidem conciliandam, ac prolem honeſtè educandam: his autem repugnat metus; quia nullum violentum eſt perpetuum, & metus parit alienationem animorum, atque ita impedit conuenientem prolis educationem, ac mutuam fidem. Ergo repugnat eſſentiæ matrimonij: & conſequenter illud irritat, non ſecùs ac conditio matrimonio appoſita eius fini repugnans.

19 Reſpondeo primò, negãdo minorem eſſe vniuerſaliter veram: etſi enim metus iniurioſus non cõciliet amorem, ſed potiùs odium, poteſt tamen fieri vt quis faciat de neceſſitate virtutẽ, vt ſponte eum amet, cui metu coactus fidem promiſit. Violentum autem poteſt eſſe perpetuum ſecundùm quid, ſcilicet per vitam hominis: vt patet in eo qui ad perpetuos carceres damnatus eſt: aut inuitus monaſterio aut coniugio detinetur, aut metu baptizatur: præſertim cùm hæc non ſint abſolutè violenta, ſed maxima ex parte voluntaria.

Quomodo violẽtum poſſit eſſe perpetuum.

Reſpondeo ſecundò, negando cõſequentiam. Nec enim omnia quæ repugnant fini ob quem res aliqua eſt inſtituta, repugnant etiam eſſentiæ; aliàs Sacramenta inualidè ſuſciperentur cum obice gratiæ, quia hic impedit finem ob quem inſtituta ſunt. Item inualidè quis contraheret, cum intentione paulò pòſt deſerendi vxorem: quæ tamen falſa ſunt. quia nõ eſt de eſſentia matrimonij, vt fides & mutuus amor de facto ſeruentur, aut vt contrahentes habeant animum ea ſeruandi, ſed vt ſe ad hoc obligent, cui obligationi repugnat appoſita conditio fini matrimonij contraria, non autem intentio illa non ſeruandi: vt oſtendi diſp.24.nu.42. quare multo minùs eſſentiæ matrimonij repugnat metus.

Non omnia quæ repugnãt fini matrimonij repugnant eius eſſentiæ.

Dices tertiò, Contra ius naturæ eſt, vt aliquis per iniuriam in alterum ius acquirat, aut vt non teneatur reſtituere ei libertatem, quam abſtulit: ſed vtrumque fiet ſi matrimonium iniuſto metu contractum ſit validum. ergo hoc repugnat iuri naturæ. 20

Reſpondeo, primam partem maioris ita intelligendam vt non poſſit hoc licitè fieri: nõ autem vt non poſſit validè fieri. Secunda autem intelligenda eſt niſi talis excuſetur per impotentiam. Patet vtrumque, quando quis dolo induxit alterum ad contrahendum matrimonium: quo caſu acquirit ius per iniuriam, nec tenetur reſtituere ablatam libertatem: quamuis alia ratione teneatur ſatisfacere pro iniuria, quantum poteſt.

Poteſt quis validè per iniuriam in alterum ius acquirere.

Dices quartò, Si tale matrimonium eſſet ſolo iure Eccleſiaſtico irritum, firmaretur iuramento. ſed hoc eſt falſum. ergo. Reſp. neg. maiorem, vt patet in matrimonio clandeſtino, quod iuramento non confirmatur.

DVBIVM II.

Quis metus dicatur grauis, ſeu cadens in conſtantem virum?

PRima hîc difficultas eſt, quale malum timeri debeat, vt metus dicatur cadere in conſtantem virum? Quidam docent hoc malum debere comparatiuè ſumi, & eſſe maius eo quod ſuſcipitur, vt illud euitetur. Ita *Silueſter v. Metus q.1. Sotus in 4.d.29.qu.1.a. 2. Rurſus adnotandum. Scotus ibidem q.vnica §. De primo contradictio eſt. Paludanus ibidem a.2.concl.2. Victoria in ſumma nu.*268. & alij. Probant primò, quia *l. Metum 5. ff. de eo quod metus cauſa.* dicitur: *Metum* (qui ſufficiat ad reſcindendum contractum) *accipiendum Labeo dicit nõ quemlibet timorem, ſed maioris mali.* 21

Silueſter. Sotus. Scotus. Paludan. Victoria. l. Metum.

Secundò, quia viri conſtantis eſt eligere minus malum, vt fugiat maius. Hinc inferunt, nullum metum impellentem ad peccandum poſſe dici cadere in virum conſtantem. Quia omnis qui eligit peccare, vt euitet aliud malum, inconſtanter agit.

Sed ea ratione non definitur, quis ſit metus cadens in conſtantem virum, ſed quid deceat virum conſtantem, vel potiùs (præſertim quando 22

non

Magis dicantur, quam conſtantes qui leuius malum ſubeunt vt grauius vitent.

non agitur de vitando peccato) prudentem & cautum agere. Nam qui ne perdat mille aureos eligit perdere centum, non conſtans ſed cautus dicitur. *Lex* autem *Metum, citata* requirit metū maioris mali, comparando hoc non cum malo, quod illius vitãdi cauſa ſuſcipitur; ſed cum malis quæ vulgò ferè omnibus accidunt, quæq; inconſtantes timent, conſtantes contemnunt. Simili phraſi ſolemus dicere caſus grauiores ſuperioribus reſeruari.

Sanchez.

Quod malum dicatur graue.

23 Alij igitur dicunt illud malum abſolutè ex ſua grauitate ſpectandum eſſe. Ita cum multis *P. Sanchius l. 4. d. 2. nu. 5. & diſp. 1. n. 12.* Vbi *n.* 11. 15. 19. 20. 23. requirit quinque conditiones, vt aliquod malum ſit tale. Prima, vt ſit graue, Secunda, vt timens probabiliter ſiue prudenter credat hoc ſibi imminere. Tertia, vt is qui minatur malum, ſit potens illud inferre. Quarta, vt non ſoleat vane & ſine effectu minas iactare. Quinta, vt metuens non poſſit facile illud malum depellere, quia tunc nulla eſſet cauſa metuendi. Sed tres vltimæ conditiones ſolùm explicant ſecundam. nemo enim poteſt prudenter terreri aliquo malo, quando ſcit minantem, aut non poſſe illud inferre, aut non eſſe probabile eum hoc illaturum, aut quando ipſe hoc poteſt ſine incommodo vitare.

In aliquibus perſonis minus malum infert iuſtum metum.

24 Secunda difficultas eſt, vtrùm reſpectu omnium requiratur æquale malum ad conſtituendum metum grauem? Quidam enim id affirmãt. Communiter tamen Doctores ſentiunt in quibuſdam perſonis, vt conſtituatur metus grauis qui reſcindat contractus, requiri minus malum, quàm in alijs. Ita *gloſſa c. Cùm locum 14. de ſponſalibus. & ibidem Abbas n. 6. Couar. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 4. n. 9. Nauar. c. 22. n. 51. Sotus l. 7. de iuſtit. q. 2. a. 1. ad 2.* Et cum pluribus alijs *P. Sanchius ſupra nu. 2.*

Gloſſa. Abbas. Couar. Nauar. Sotus. Sanchez.

25 Vt hac in re clariùs procedamus Nota primò, ex *l. 1. ff. de eo quod metus cauſa*, metum ita definiri poſſe: *Metus eſt inſtantis vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio.* quæ ſcilicet horret & refugit malum quod inſtare apprehendit.

L. 1. ff. de eo.

26 Nota ſecundò, aliud eſſe aliquem terreri aliquo malo: aliud verò eum metu mali ſuperatum ei cedere: ac tertiò aliud eſſe eum ad illud euitãdum aliquid facere, aut omittere. Quia quando quis ne calceos luto nonnihil inficiat aliquantulum à via recta declinat, facit aliquid quo malum euitet, & poteſt quidem dici hoc cauere; nõ tamen propriè poteſt dici eo terreri, ita vt mens trepidet, ſi debeat illud aggredi.

Aliud eſt aliquem aliquo malo terreri, aliud eo ſuperari, aliud hoc cauere.

Item quando martyribus proponuntur horrenda tormenta, vt fidem negent multi verè ijs terrentur, & cum horrore quodam ea conſiderant, etſi vim ſibi inferendo, diuina gratia metũ ſuperent, & in fide conſtanter perſiſtant. Hinc etiam ipſe Saluator noſter in horto apprehendens inſtantem mortem incepit pauere, & præ anguſtia animi ſudare guttas ſanguinis: nullo tamen modo terrori ceſſit, nec quidquam egit quo imminentia mala effugeret, quæ ipſe vltro amplexatus eſt. Quòd enim Patrem orauit, vt calix a ſe tranſiret, non ideo fecit quòd hoc abſolutè vellet, ſed vt oſtenderet, quantum natura tam acerbam mortem horreret.

Multi ſuperant mala quibus terrentur.

27 Vnde ſequitur primò, optimè poſſe dici eum metum cadere in virum conſtantem, quo tale malum metuitur, quòd etiam virum conſtantem terreat, ita vt debeat ſibi vim inferre vt illum ſuperet, ſiue vt ipſum malum, ſi opus ſit, cõſtanter ſuſtineat, quantumcumque hoc faciat, vt grauius malum euitet.

Quis ſit metus cadens in virum conſtantem.

Secundò ſequitur, non ſufficere, quòd malum impendens ſit maius eo, quod ad illud euitandum eſt neceſſariò ſubeundum, vt illius metus dicatur cadere in virum conſtantem; vt patet in declinante aliquantulum à via ne calceos inficiat. quia vir non debet ſibi aliquam vim inferre, vt illud malum ſubeat, eiúſue metum, ſi opus ſit, ſuperet. Vnde nec illud malum declinãs, aut ex iuſta cauſa ſubiens dicitur conſtanter; aut ex virtute (quæ ardua ſpectat) ſed cautè agere.

Sequitur tertiò, non ſufficere quòd malum impendens ſit leuius eo quod ſubeundum eſt, ad illud vitandum, vt illius metus non dicatur cadere in virum conſtantem. Quia vir conſtans meritò horret tormenta grauiſſima ſibi propoſita vt fidem neget, & opus eſt vim ſibi inferat, maximaque conſtantia vtatur vt ea ſuperet. 28

Sequitur quartò, aliud eſſe, aliquem inconſtanter in aliqua re agere, aliud verò id agere ex metu non cadente in virum conſtantem. quia qui ne viuus comburatur fidem negat, inconſtanter agit: quis tamen neget timorem illius horrendæ pœnæ cadere in virum conſtantem: cùm videamus Chriſtum ſimilis ſupplicij metu concuſſũ fuiſſe, licet eum cõſtantiſſimè ſuperarit?

Poteſt quis inconſtanter agere ex metu cadente in cõſtantem virum.

Sequitur quintò, eum metum quoad contractus irritandos poſſe dici cadere in virum conſtantem, qui ſufficit, vt talem impellat, vt vel in re magni momenti aliquid inuitus faciat (hic enim metus debet cenſeri grauis, cùm ille non poſſit cenſeri ob leuem rem moueri:) aut quem ille cum difficultate ſuperat, quando hoc opus eſt, vt maius malum euitet.

Quis metus reddat contractus irritabiles.

Nota tertiò, dupliciter dici metum grauem, ſiue cadentem in virum conſtantem. Primò, abſolutè & ſecundùm ſe, quando malum verè in ſe valdè graue eſt, ac tale quod virum abſolutè conſtantem ita poſſit mouere, vt vim ſibi inferre debeat, vt illud, quando opus eſt, conſtanter ſubeat. Et hic metus propriè & abſolutè dicitur cadere in virum conſtantem. Secundò, dicitur metus grauis reſpectiuè: quando ſcilicet malum inſtans non eſt terribile viro abſolutè conſtanti; eſt tamen tale reſpectu huius perſonæ, quæ ob imbecillitatem naturæ tale malum tamquam admodum graue apprehendit. Et hic quamuis minùs propriè, vſurpatione tamen quadam iuris in fœminis, alijſque qui natura timidiores ſunt, dicitur metus cadens in virum cõſtantem, qui in alijs non diceretur talis. Cùm enim *l. Metum autem 6. ff. de eo quod metus cauſa*, ad reſcindendum contractum dicatur non ſufficere metum, niſi qui cadat in virum conſtantem: tamen *lege Metus autem 3. ff. ex quibus cauſis maiores.* dicitur, iuſtum metum intelligi ex affectu eius qui eum patitur quaſi pro diuerſo affectu, & mentis affectione & firmitate diuerſus metus dicatur iuſtus. Quod tamen non eſt ita intelligendum, quaſi quoduis malum ſufficiat, ſi illud hîc & nũc tamquam valdè graue ipſe metuens concipiat: 29

Metus dupliciter dicitur cadens in virum conſtantem.

L. Metum.

L. Metus.

Quis metus ſit reſpectiuè grauis.

ſed

ſed quod ſiue in foro externo iudex, ſiue in foro conſcientiæ vir prudens, tale iudicauerit, quod ſcilicet ſpectata talium hominum natura, ipſe patiens meritò vt valdè graue apprehenderit. Pro quo

Conſtãs alia abſoluta, alia reſpectiua.

30 Nota quartò, aliquam perſonam dupliciter poſſe dici conſtantem. Primò, propriè & abſolutè. Secundò, quaſi reſpectiuè, ſpectata ſcilicet eius conditione, v.g. quòd ſit fæmina, puer, vilis conditionis, plebeius, ac rudis. Hi enim omnes faciliùs aliquibus malis terrentur, quàm viri magnates, aut eruditi. Quare quod in his parui momenti reputabitur, in illis heroicum factum, quódque conſtantis animi indicium ſit, reputabitur. atque ita minus animi robur in iis requiritur, vt conſtantes dicantur; & reſpectu illorum minus debet eſſe malum, vt eius metus cadat in conſtantem virum, & quod conſequenter ſufficiat, vt contractus ab iis initi reſcindantur: vt docent auctores citati n.24. Ratio eſt, quia, vt dicitur *l.1. in. de eo quod metus cauſa. Prætor habet irritum, quod metus cauſa factum eſt.* Requirunt tamen leges metum grauem, vt iudex clarè poſſit videre contrahentem ſolo metu impulſum contraxiſſe: & quidem tali, qui communiter id genus homines ſolet grauiter concutere: hic enim & perfectam iniuriam continet, & meritò poteſt dici cauſa contractus. Secùs ſi leuis ſit. Tunc enim nec perfectam iniuriam continet, nec metuens præſumitur metu contraxiſſe, ſed leuitate animi: ideóque iura illi non ſuccurrunt: ius tamen quod naturaliter habet, ei non auferunt. Quare incutiens metum in foro conſcientiæ, tenetur ad reſtitutionem quatenus poſſibilis eſt, ſiue metus ſit grauis, ſiue leuis.

l.1.ff de eo.

Quare iura non ſuccurrãt patienti leuem metum.

Quis metus irritet matrimonium.

31 Concl. I. Ad irritandum matrimonium talis metus requiritur, & ſufficit, qui eiuſdem cum cõtrahente conditionis homines ſolet communiter grauiter concutere, & compellere, vt omnino inuiti aliquid magni momenti faciant. Patet, quia *cap. Cùm locum* 14. *de ſponſalibus.* decernitur ideo matrimonium debere plena libertate gaudere, quia ſolo conſenſu contrahitur, qui locum non habet vbi metus intercedit. Quod non ita intelligendũ eſt, quaſi ex timore conſentiens, non verè conſentiat. hoc enim falſum eſt; ſed quia talis conſenſus reputatur quodammodo alienus & falſus, vt qui non ſponte à voluntate proficiſcitur, ſed metu extorquetur, & vt ibidem dicitur, metuẽs ſignificat ſibi placere quod odit, quia etſi omnibus ſpectatis tale obiectum velit, tamen illud ſecundùm ſe abſolutè odit: vt oſtendi ſuprà num.1.

c. Cùm locum.

Quomodo metus dicatur tollere conſenſum.

32 Vbi Nota, quamuis in particulari quandoque fieri poſſit, vt quis rem omnino leuem tam grauiter timeat, quàm alij communiter magnam, & vt eam euadat contrahat nuptias, quas aliàs omnino odit: tamen ne quidem in foro conſcientiæ tales nuptiæ ſunt irritæ. quia iura eas non irritãt. quia hæc non reſpiciunt quid in particulari ſit huic proprium, ſed quod communiter ſoleat accidere. Aliàs omnia eſſent plena litibus & incerta: ideóque requirunt metum cadentem in virum conſtantem, iuxta dicta n. 29.

Iura non reſpiciunt particularia.

33 Hinc infertur primò, vt metus irritet matrimonium, requiri Primò, vt malum quod timetur ſit graue. Secundò, vt moraliter certum ſit, malum aliter auerti non poſſe quàm per contractũ. quia leuis ſuſpicio mali non terret virum conſtantem. Vide dicta num.23. Tertiò, vt iniuſtè incutiatur, iuxta dicta num.14. Quartò, vt metuens ita propter illud moueatur ad contrahendum, vt aliàs contractus ſecundùm ſe pergat ei omnino diſplicere; vt requirit *cap. Cùm locum, de ſponſalibus.* Nam ſæpe fit, vt ſi non adfuiſſet aliquis metus, aliqui non contraherent; tamen contractus ſecundùm ſe non diſplicet, & in eum planè voluntariè conſentiunt. Ac tunc metus potiùs eſt occaſio, quàm cauſa contractus. quia voluntas etiam fertur in obiectum propter ſuum bonum: atque ita nec propriè inuita, nec compulſa metu illud vult.

Quatuor requiruntur vt metus irritet matrimonium.

c. Cùm locum.

Infertur ſecundò, qualis metus in particulari talis cenſendus ſit, qui irritet matrimonium, in foro externo iudicis, vel prudentis viri in foro conſcientiæ, arbitrio decernendum eſſe ſpectatis omnibus circumſtantiis, ex quibus ſæpe res multum variantur: vt habetur *l. Metus autem ff. ex quibus cauſis maiores.*

l. Metus.

Talem autem communiter vel leges vel Doctores iudicant Primò, metum mortis, aut grauis cruciatus, *c. Cùm dilectus, de his quæ vi.* Secundò, metum ſeruitutis, aut alterius rei qua perdita poſſet timeri ſeruitus, *l. Ego puto, & l. Iſti quidem. ff. de eo quod metus cauſa.* Tertiò, metum grauis carceris *l. Qui carcerem, eodem ti.* Quartò, metum grauis captiuitatis, aut diuturni grauiſque exilij. quia malo carceris ferè æquiparantur. Quintò, metum ſtupri, ſiue à viro, ſiue à fæmina timeatur, *l. Iſti quidem. citata.* Sextò, metum infamiæ grauis, & quæ facilè dilui non poſſit, aut amittendi honorabilem ſtatum: quia hæc valdè grauia æſtimantur, & pro quibus auertendis magno animo viri, etiam vitam exponunt. Secùs eſſet ſi infamia poſſet facilè dilui. Et ſic intellige. *l. Nec timorem ff. de eo quod metus cauſa.* Septimò, metum amiſſionis omnium, vel notabilis valdè partis bonorum. quia ſine his vita incommodè agitur, & ſtatus ſæpe periclitatur. Et confirmatur. quia metus quo quis timet iniuſtè impediri aut à notabili lucro ſibi aliquo modo neceſſario vt vitam fortunáſque ſuſtentet: aut à pingui beneficio conſequendo, iudicatur ſufficiens ad contractus reſcindendos, *l. fin. §. 2. ff. de eo quod metus cauſa. & c. Cùm veniſſent, de inſtitutionibus.* Secùs omnino eſſet, quando quis non eſſet iniuſtè ab his impediendus. quia tunc non tam metu impelleretur, quàm præmio & ſpe inuitaretur. Octauò, metum iniuſtæ excommunicationis. quia communiter grauem infamiam adfert. niſi omnibus iniuſtitia nota ſit: & priuat publica in ſacris & prophanis cum aliis communione. quæ grauia mala ſunt. Secùs ſi eſſet iuſta. quia metus iuſtè incuſſus non irritat contractus. 34

Enumerantur diuerſi metus irritantes matrimonium.

c. Cùm dilectus.

l. Ego puto.

l. Iſti.

l. Qui carc.

l. Iſti.

l. Nec timorem.

l. fin ff. de eo

c. Cùm veniſſ.

Nec dictis obeſt *c. Cùm dilectus, de his quæ vi.* vbi Pontifex videtur inſinuare ſolum metum mortis & cruciatuum cadere in conſtantem virũ: quia ſub his complectitur reliqua mala, quæ dum priuant aliquibus rebus vitæ commodè tranſigendæ neceſſariis, cenſentur aliqua ratione vita priuare: aliàs omnibus citatis iuribus contradiceret. Et in his ferè communiter omnes conſen-

c. Cùm dilectus.

tiunt

Sanchez.

tiunt: vt fusè docet *P. Sanchez in lib. 4. diſputat.* 5.

35 Diſputant autem Doctores, vtrùm metus reuerentialis, aut ortus ex precibus importunis cadat in virum conſtantem; Sed verius eſt neutrum per ſe cadere in conſtantem, niſi aut ille coniunctas habeat graues minas, aut periculum diuturnæ offenſionis cum aſperitate vultus, & verborum eius cui reuerentia debetur; hæc enim inferior meritò grauiſſimum malum indicat. Aut niſi vtraque coniuncta ſint. tunc enim fortiſſimum animum poſſent concutere, cùm grauiſſimum ſit diuturnas ac continuas preces ſuperioris ſemper reiicere, cùm hoc non fiat ſine periculo grauiſſimæ offenſionis. Aliàs etſi hæc ſolitariè ſumpta aliquo modo dicantur cogere; non tamen virum conſtantem. Vide *P. Leſſium de iuſtit. c.* 17. *n.* 35.

Metus reuerentialis, aut preces importunæ, irritant matrimonium.

Leſsius.

36 Conclvs. II. Supradicta mala non tantùm continent metum grauem, quando timentur propriæ perſonæ; ſed etiam quando parenti, liberis, vxori aut alteri tanta nobis neceſſitudine coniuncto, vt eius mala omnino tamquam noſtra apprehendamus. Patet ex *l. Iſti quidem* 8. *ff. quod metus cauſa.* vbi dicitur: *Hæc quæ diximus ad edictum pertinere, nihil intereſt in ſe quis veritus ſit, an in liberis ſuis, cùm pro affectu magis in liberis parentes terreantur.* Vbi etſi loquatur de ſolis liberis: tamẽ ex ratione, quæ in ſupradictos omnes æqualiter conuenit, patet ad eos omnes debere extendi. quia nimirum tam eorum malo, quàm noſtro terremur.

l. Iſti.

DVBIVM III.

Quale peccatum ſit, ex metu graui contrahere matrimonium, aut conſummare?

37 NOta, duobus modis hoc fieri poſſe. Primò, vt fictè quis contrahat: & tunc eſt peccatum veniale, ſi mentiatur. Secùs ſi vtatur reſtrictione mentali, aut æquiuocatione. Numquam tamen eſt mortale, quia eſt tantùm mendacium officioſum, niſi accedat iuramentum. Nec refert quòd alter decipiatur. quia vel ipſe ſibi, vel tertius aliquis qui metum infert, cauſa eſt illius deceptionis, alterum ad hoc cogendo: non autem is qui compellitur contrahere: præſertim quia etſi hic vellet validè contrahere, non poſſet; & habet iuſtiſſimam cauſam faciendi aliquid ex quo alter decipitur, maximè cùm id ſine graui eius damno fiat. Ita *Sanchez l. 4. d. 16. n.* 1.

Fictè ob metum contrahens non peccat ſaltem mortaliter.

Sanchez.

38 Dices, Peccat mortaliter, qui etiam metu mortis aliquem indiſpoſitum fictè abſoluit. ergo etiam qui fictè contrahit, quia illudit Sacramento. Reſpondeo, negando conſequ. Quia ille ex perſona Dei falſum iudicium exterius profert, & conſentit ei, qui directè aliquid impium & ſacrilegium petit. Vnde exterrnum ſacrilegium committit, matrimonium autem directè tantùm petitur, quatenus eſt contractus, non autem qua Sacramentum. Quare contrahentes non ſuſtinent immediatè perſonam Chriſti diſpenſantis ſua merita, ſed priuatam perſonam ineuntis contractum, cui per accidens adiuncta eſt à Chriſto participatio Sacramenti. atque ita metu contrahens non fingit ſe ſacrilegè diſpenſare merita Chriſti, ſed tantùm ſe inire contractum, qui ſi non ponatur, nulla materia aut forma Sacramenti ponitur. Quare cùm palàm ſit, actus eius qui metu contrahit, non poſſe conſtituere validum contractum: palàm etiam eſt eos non poſſe eſſe materiam Sacramenti: quare eos ita ponens non ſignificat ſe ponere Sacramentum. ſicut nouus ſacerdos, qui vt cæremonias diſcat, inſtar conſecrantis verba aliqua ſuper hoſtiam chartaceam profert, nec fingit ſe conſecrare, nec Sacramento iniuriam facit. Et eadem eſt ratio ita fictè contrahentis. Nec refert quòd publicè in Eccleſia contrahens vtatur quibuſdam ritibus ſacris contra eorum inſtitutionem, quod videtur contra reuerentiam tam ipſis, quàm Sacramento, quod aliis videtur ſuſcipere, debitam: quia hæc reuerentia in tanto periculo non obligat.

Quare grauius peccet fictè alia Sacramenta conferens quàm matrimonium contrahens.

39 Secundò, poteſt talis intendere validè contrahere, præſertim ſi ignoret contractum eſſe irritum, & tunc patet non peccare. quia bona fide agit. Quòd ſi omnino certò ſciat contractum eſſe irritum, fieri non poteſt vt verè intendat contrahere. Poſſet tamen id intendere, quantum eſt ex parte ſua, ſiue ſub conditione, ſi fortè poſſet accidere, vt validus eſſet contractus, quando ei non omnino conſtaret eſſe inualidum. & hic nulla eſt ratio peccati. Quia ſi inualidè contrahat, nulla hic ponitur materia aut forma Sacramenti, vt ſuprà dixi. Si validè, ponitur vera, nec ipſe intendit ponere Sacramentum niſi ſub conditione, ſi materia vera ſit: & vt hoc faciat habet legitimam cauſam ob grauem metum. Sed vix videtur poſſe accidere vt talis ſolo metu coactus contrahat, & tamen has intentiones habeat cum ea reflexione: quia ſcit ſe ad has non poſſe cogi, cùm alter non poſſit has cernere: niſi fortè id faceret eò quòd intenderet poſtea conſummare; non quidem ſponte in matrimonium conſentiens, ſed ex metu; quia nimirum ſcit ſe ad hoc cogendum. quod eſſet peccatum mortale (niſi fortè ex ignorantia, aut ſequendo aliorum quorundam ſententiam, bona fide crederet contractum valere:) quia cognoſcere non ſuam eſt abſolutè malum, nec vlla ex cauſa fieri licitè poteſt. Sed de hoc agemus pluribus n. 42.

DVBIVM IV.

An matrimonium graui metu contractum confirmetur iuramento, vel copula ſubſecuta?

DVplex eſt difficultas. Prima, vtrum copula metu extorta confirmet matrimonium, quando habetur animo coniugali. Affirmant id *Palud. in 4. d. 29. q. 1. a. 4. concl. 3.* Citatur pro eadẽ ſententia etiam *Sotus ibidem a. 3. ſub finem.* Sed hic ibi omnino, dubius hæret quid dicendum ſit. Probatur autem illa ſententia primò, quia *c. 2. de eo qui duxit, &c. Inſuper 4. qui matrimonium accuſare poſſunt*, dicitur metu coactos contrahere, non poſſe reſilire, ſi in copulam conſenſerint. Secundò, quia ſi talis copula eſſet peccatum, metus ad eam compellens, non caderet in virum conſtantem, atque ita nec matrimonium irritaret. 40

Paludan. Sotus.

c. 2. de eo. c. Inſuper.

Secunda difficultas eſt, quando quis cogitur talem contractum firmare iuramento, qua ratione obligetur?

Aliud eſt aliquem contractum metu extortum firmari iuramento, aliud ipſum iuramentum obligare. *Leſsius.* Nullus contractus metu initus confirmatur iuramento. *Leſsius.*

Vbi Nota, aliud eſſe contractum aliquem firmari iuramento aliud verò ipſum iuramentum obligare: vt pulchrè docet *P. Leſsius de iuſtit. c. 17. d. 7.* vbi etiam fusè diſputat, quinam contractus firmentur iuramento. Et quod ad præſentem rem attinet certum eſt nec matrimonium, (vt expreſsè definitur *c. 2. de eo qui duxit*) nec vllum alium contractum metu extortum firmari iuramento ſimili metu extorto: vt cum communi ſententia docet P. *Leſsius ſuprà n. 56.*

Sed difficultas eſt, vtrùm illud iuramentum ſit obſeruandum, præſertim quando quis iurat ſe illud matrimonium perpetuo habiturum ratum: ſiue, vtrùm metu coactus, iurans ſe aliquam ducturum, ad hoc obligetur? *Couarr. 4. decret. p. 2. cap. 3. §. 5. num. 3. & Sotus in 4. d. 29. q. 1. a. 3. v. Alia vero*, cum quibuſdam aliis id negant, quorum argumenta infrà adferam.

Couarr. Sotus.

41 CONCLVS. I. Si copula poſtea habeatur animo merè fornicario, ſiue non coniugali, certum eſt matrimonium in foro conſcientiæ non confirmari. Quia nullus eſt conſenſus in matrimonium, ſine quo hoc conſtare nequit.

CONCL. II. Si copula habeatur omnino liberè & affectu maritali, contrahitur matrimonium, ſicut contraheretur per quæuis alia ſigna ſufficienter conſenſum internum exprimentia. Vbi tamen receptum eſt Tridentinum, ſi defectus primi contractus ſit probabilis in foro externo, neceſſe eſſet hæc ſigna coram Parocho & teſtibus fieri. Vide dicta diſp. 24. n. 83. & 84.

42 CONCLVS. III. Si copula ſimili metu extorta ſit, quo præcedens contractus, probabilius eſt non confirmari matrimonium. Quia matrimonium numquam poteſt eſſe validum, ſi contrahatur metu cadente in conſtantem virum, quacumque ratione hic contractus fiat; quia iura abſolutè eum irritant. Vnde patet, talem potiùs eo caſu mori debere, quàm conſummare, niſi poſſit mutare mentem; ita vt ſine reſpectu ad metum omnino liberè velit contrahere. quia aliàs conſummatio eſſet mera fornicatio. Ita *D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 7. ſub finem*, & cum alijs multis *P. Henriquez libr. 11. cap. 9. num 7. &* P. *Sanchez l. 4. diſput. 18. num. 15.* Vbi tamen addunt, contrariam ſententiam ob Doctorum auctoritatem non eſſe improbabilem. quare in graui neceſſitate poſſet quis ea vti.

Potiùs moriendum eſt quam matrimonium metu contractum conſummandum. *D. Antonin. Henriquez, Sanchez.*

Ad primum argumentum citatum num. 40. Reſpondeo, illa iura ſolùm loqui de caſu quo copula omnino liberè habita fuit, vt apertè patet ex textu. Nam in *cap. Inſuper.* apertè dicitur, eam puellam ideo debere habere ratum hoc matrimonium. quia cùm potuit, non reclamauit: quare ſi non potuiſſet reclamare, non fuiſſet ratum.

c. Inſuper.

Ad ſecundum, nego aſſumptum. Vide dicta numero 28.

43 Dices, Eccleſia ſua lege vult ſuccurrere patienti metum: atqui ſi irritaret in tali caſu matrimonium, ei potiùs obeſſet. quia conſtitueret eum in neceſſitate aut moriendi, aut peccandi: ergo id non intendit.

Reſpondeo, Eccleſiam intendere prout commodè poteſt ſuccurrere omnibus generatim, idque non quouis modo, ſed talia matrimonia omnino irritando, vt alios auertat ne eiuſmodi metum inferant, cùm ſciant ſe id fruſtra facere. quod non ſatis efficaciter feciſſet, ſi per copulam potuiſſent confirmari. Quia cogentes ad ipſum contractum, eadem facilitate coegiſſent ad ipſam conſummationem. quare aut Eccleſia debuit etiam in tali caſu matrimonium irritare; aut ipſius ſtatutum rariſſimè habuiſſet vllum effectum. Ex quo noſtra concluſio magis probatur.

Nec refert, quòd aliquibus inde accidat incommodum: quia inter eos, qui ſciunt talia matrimonia eſſe irrita, eſt rariſſima talis coactio, cùm ſciant ſe nihil agere, & raros caſus lex non reſpicit. Inter eos autem qui id ignorant, copula non eſt peccatum cùm bona fide habeatur; & tamen metum paſſo poſtea reſtat libertas reſiliendi. Vnde Eccleſia ei hoc modo multò magis ſubuenit, quàm ſi haberet ea matrimonia rata.

CONCLVS. IV. Si quis metu graui contrahens iuret ſe verè ex animo contrahere, iuramentum tantùm obligat, vt quantum eſt in ſe illum animum habeat circa præſentem contractum: nullo tamen modo illum confirmat. quia contrahentes ſunt inhabiles vt validè contrahant, quamdiu metus durat. Nec obligat ad quidquam in futurum. quia id expreſsè non promittitur. Et quamquam matrimonium liberè contractum, etſi inualidè, v. g. quia clandeſtinè, aut inter impuberes, habeat vim ſponſalium, vt dixi diſp. 21. dub. 4. tamen in hoc caſu contrarium videtur verum ex parte metum paſſi. quia cùm contractus reſpectu huius ſit odioſus, omnino ſtrictiſſimè interpretandus eſt, vt ſignificet ſolum conſenſum in præſens matrimonium. quia cùm inuitus ſe obliget, intendit ſe obligare quàm minimùm poteſt, nec plus quam externa verba neceſſariò ſignificent, prout ſtrictiſſimè ſumuntur. 44

Metu iurans ſe ſerio contrahere, ad nihil in poſterum tenetur.

CONCLVS. V. Si verba ſignificent explicitè aliquam obligationem in futurum; vt ſi contrahentes promittant ſe perpetuò habituros ratum hunc contractum, quantum poſſunt efficiendo eum validum: tunc iuramentum non quidem eum confirmabit, nec vllum dabit metum inferenti ius; obligabit tamen iurantem vt ſecundò contrahat, ſicut obligat eum, qui iurauit latroni dare centum. Ita *Roſella v. Impedimentum 10. Siluest. Matrimonium 8. q. 2. dicto 8. Richardus in 4. d. 29. a. 1. q. 2. Palud. ibidem q. 3. art. 5. Sotus l. 8. de iuſtit. q. 1. a. 7. ad 3. P. Henriquez l. 11. c. 9. num. 6.* Probatur primò, quia ita expreſsè habetur *c. Inter cætera 22. q. 4.* Probatur ſecundò, quia omne iuramentum ex certa ſcientia factum obligat quando eius expletio eſt licita, vt habetur *c. Debitores 6. & c. Si verò 8. de iureiurando.* Atqui illius iuramenti impletio eſt licita: ergo ſeruanda. 45

Qui iurat habere ratum contractum obligatur iuramento.

Roſella. Siluester. Richard. Paludan. Sotus. Henriquez. c. Inter. c. Debitores. c. Si verò.

Reſpondent aliqui, maiorem tantùm eſſe veram, quando iuramenti impletio non eſt contra publicam vtilitatem. Hic autem eſſet contra publicam vtilitatem. 46

Sed contrà primò, iura citata generatim maiorem

c. Inter. Quando iuramentum nocens publicæ vtilitati ſit irritum.

torem affirmant. & *c. Inter cætera.* in particulari in hoc caſu ait iuramentum ſeruandum. Secundò, quia vel tale iuramentum impleri directè noceret publicæ vtilitati, & tunc erit peccatum, quod tamen eſt falſum: vel tantùm eſt minùs expediens, ita vt ſi ſæpiùs fieret, facilè Reſpub. aliquod damnum inde acciperet: & hoc nullo modo ſufficit vt iuramentum ſit irritum: quia ſic eſſet irritum iuramentum eius, qui captus ab iniuſtis hoſtibus iuraſſet eis dare centum, quia ſi plures id facerent, fierent hoſtes potentiores, & Reſpub. imbecillior; & per conſequens talis impletio eſt dicto modo contra bonum publicum: & ſecundùm illam ſententiam tale iuramentum non obligaret. quod eſt contra communem ſententiam. Vide dictâ diſputatione 22. numero 55.

47 Dices primò, *c. 2. de eo qui duxit.* is qui poſt iuratum vni ex graui metu matrimonium, cum ſecunda contraxerat, iudicatur debere manere cum ſecunda, nec vlla ei iniungitur pœnitentia ob violatum iuramentum, ſicut in aliis iuribus fit: ergo ſignum eſt non peccaſſe. Reſpondeo, negando conſeqn. Quia Pontifices non debent quæuis quouis loco dicere, quando nullo modo de iis interrogantur. Patet ex *c. Mulier 34. de iureiurando*, vbi dicitur Epiſcopum non debere prohibere, quin mulier quæ iurauerat ſe cum aliquo de præſenti contraxiſſe, & in probatione defecerat, alteri nubat nulla facta mentione pœnitentiæ: cùm tamen & ex textu, & per ſe pateat, talem alteri nubendo ſignificare ſe priori non nupſiſſe, & conſequenter ſe peieraſſe. Item *c. vltimo de ſponſalibus* dicitur, iuuenem qui deſerta priore ſponſa contra datam fidem cum ſecunda contraxerat, debere cum hac manere, nulla facta mentione pœnitentiæ. quem tamen certò conſtat peccaſſe.

c. 2. de eo.

Ex eo quòd in iure pro aliquo facto nō iniungitur pœnitentia, nō ſequitur non eſſe peccatum. *c. Mulier.*

c. vlt. de ſponſ.

c. Ex litteris.

Dices ſecundò, *c. Ex litteris 12. de deſponſat. impuberum*, dicitur puella quæ alteri inuita deſponſata ſub iuramento fuerat, poſſe liberè alteri nubere. ergo iuramentum non obligabat. Reſpondeo, negando conſequentiam, quia ipſa puella non iurauerat, ſed eius parentes, vt apertè colligitur ex textu.

Poteſt tamen Epiſcopus in tali iuramento diſpenſare ſicut in iuramento eius, qui centum promiſit latroni. & tunc metum paſſus liberè poterit cum alia contrahere.

DVBIVM V.

Vtrùm ſuperiores, vel parentes poſſint filiis certas nuptias præcipere, & hi teneantur obedire?

Trident.

48 NOta primò, Certum omnino eſſe filios inuitis aut inſciis parentibus validè matrimonia contrahere: vt definit *Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de reformat. matrim. ſub initium.*

Magiſtratus cogentes aliquem ad matrimonium excommunicantur.

Nota ſecundò, *Tridentinum ibidem cap. 9.* excommunicare locorum dominos, ac magiſtratus cuiuſcumque conditionis ſint, qui alios cogunt, quo minùs liberè matrimonia contrahant. Quæ intelligenda ſunt de graui aliqua ac iniuſta coactione. Nam iuſtè aliquem quandoque poſſe ad aliquod matrimonium compelli, infra dicemus.

Henriquez.

Benè autem cum communi ſententia aduertit *P. Henriquez l. 11. cap. 6. n. 5. lit. G. in commentario;* parentes, ac alios priuatos metu impedientes matrimonia ſuorum liberorum, aut aliorum, non incurrere hanc excommunicationem. Quia Concilium expreſsè ibi ſolùm agit de iis qui habent iuriſdictionem in foro externo, eoſque ſingulariter punit, quia eorum factum continet ſingularem iniuſtitiam, cùm ipſi in re tanta iniuriam inferant, quorum erat iuſtitiam tueri, ac iniuriam paſſis ius dicere: vt Concilium expreſsè docet. quæ ratio in priuatos non conuenit. Vide *P. Sanchez l. 4. d. 22. n. 9. & 10.*

Trident.

Sanchez.

Variæ autem hîc ſunt difficultates, vt infrà videbimus. Sed præcipua eſt, vtrùm filius inuitis parentibus contrahens matrimonium, peccet mortaliter. 49

Qua in re conſtat quidem eum non peccare, quando parentes iniuſtè volunt eum à matrimonio omnino impedire, aut compellere vt indignas nuptias contrahat. Sed difficultas eſt, quando nulla ſimilis cauſa ſubeſt. *Sotus in 4. d. 28. q. 1. a. 1. in fine, & Petrus Soto lect. 3. de matrim. §. Tertiò etiam*, cum quibuſdam aliis aiunt eum peccare mortaliter. Primò, quia parentum eſt procurare liberis nuptias. ergo hi tenentur iis hac in re obedire. Secundò, quia videmus communiter parentes omnes grauiſſimè offendi, ſi filij ſe inuitis matrimonia contrahant.

Sotus. Petr. Soto.

CONCLVS. I. Quando occurrunt tales circunſtantiæ, ob quas aliquis iure naturæ teneatur certas nuptias inire; vt quia v. c. ſub earum promiſſione virginem defloraui; aut quia neceſſariæ omnino ſunt ad pacem publicam conciliandam; aut ad tollendas capitales amicorum inimicitias, præſertim ſi filius ſtatuerit aliquando vxorem ducere: aut ſi eum inire tale matrimonium eſſet abſolutè neceſſarium ad ſuſtentandum patrem, aliàs grauiſſima inedia laborantem; poſſent ſupradicti ſibi ſubiectos præcepto & aliis viis compellere inire matrimonium. Quia poſſunt eos cogere ad id ad quod iure naturæ obligantur. Nec cuiquam debet videri durum ſi cogatur ſatisfacere ſuæ obligationi. Hæc tamen coactio debet communiter eſſe moderata, iuxta dicta diſp. 22 dub. 5 niſi neceſſitas ac rei magnitudo aliud exigeret. 50

Poſſunt ſuperiores ſubditis ea matrimonia præcipere ad quæ aliàs tenentur.

CONCLVS. II. Deficientibus eiuſmodi circumſtantiis, ſupradicti nihil tale poſſunt præcipere. Ita *D. Thomas in 4. d. 29. a. 4.* & communiter Doctores. Et patet ex Tridentino ſuprà, quia ſi tales poſſent ſubditis aut liberis matrimonia præcipere, poſſent eos ad hæc compellere, quod repugnat Tridentino. Ratio concluſionis eſt, quia matrimonium eſt quaſi quædam perpetua ſeruitus, à qua natura ſumus liberi, nec niſi proprio conſenſu poſſumus ei ſubijci. Secundò, quia cùm coniugium requirat indiuiduam vitæ ſocietatem mutuo amore conglutinatam, duriſſimum & periculoſiſſimum eſſet, & contra naturam ipſius alieno imperio ad ipſum adigi, quia rarò amamus ea in quæ ſponte noſtro iudicio non propendemus. Hinc animus ſem- 51

Non autem aliàs. *D. Thom. Trident.*

Matrimonium perpetua ſeruitus.

per horret & refugit ea, ad quæ alieno imperio impellitur, iuxta illud, *Nunmur in vetitum*, &c. Quare cùm violenta eſſet talis ſocietas, & contra animi propenſionem, eſſet communiter plena rixis & diſcordiis.

52 Concl. III. Tenentur liberi ſub peccato mortali non contrahere nuptias, niſi conſultis priùs parentibus, aut iis qui eorum locum tenent. Quia cùm hi teneantur in omnibus, & præcipuè in ſtatu vitæ deligendo illorum commodis proſpicere; grauis contemptus eſt ac ſignum diffidentiæ, tantam rem ſine eorum conſilio aggredi, ac parentibus nurum aut generum omnino inſciis adducere, qui fortè turbas excitaturi ſunt. Quare omnes parentes hæc ægerrimè videmus ferre, & hoc ſolùm probant argumenta allata n. 49.

Tenentur liberi parentes conſulere circa nuptias.

Excipe tamen caſum, quo contracturi haberent iuſtas cauſas id agendi clàm parentibus: vt ſi ſcirent eos id malitioſè impedituros, aut alias ſimiles.

Concl. IV. Etſi ceſſantibus iuſtis cauſis in contrarium, honeſtiſſimum & conſultiſſimum communiter ſit, liberos in hac re parentum conſilium ſequi, ideoque quædam iura dicant eos debere ſequi; tamen abſolutè ad hoc non tenentur. Vtramque concluſ. cum multis aliis docet *P. Sanchez l. 4. diſp. 23. n.* 10. Et hæc concluſio patet ex concluſione ſecunda. Quia ſi parentes non poſſint filiis præcipere, vt certa matrimonia contrahant, aut à certis (quæ aliàs licitè poſſunt contrahere) abſtineant: nec hi tenentur iis alterutrum præcipientibus obedire. Quare parentes, niſi grauiſſimæ rationes ſint in contrarium, debent in hac re ſequi filiorum inclinationem. quia horum res agitur, & amor mutuus, qui coniugibus maximè neceſſarius eſt, non fertur in id in quod natura non propendet. Vnde ſequitur, communiter liberos petito parentum conſilio non peccare, ſi iis inuitis nuptias ſibi aliàs conuenientes contrahant. Quia hac in re, ſicut in deligenda Religione ſui iuris ſunt, nec parentum eſt hac in re aliquid præcipere, ſed quod conueniens eſt ſuadere. Quare etiamſi meritò ægrè ferant, ſi priùs non conſulantur: immeritò tamen ægrè ferunt, ſi liberi eorum conſilium non ſequantur, niſi ipſi ad hoc ob alias cauſas obligentur. Quia hac in re non parentum, ſed filiorum negotium agitur, quibus maximè expedit ea matrimonia contrahere, in quæ per ſe maximè propendent, niſi manifeſta aliqua ratio in contrarium ſit. Ex quo patet ſolutio ad argumenta allata n. 49.

Filij ex ſola honeſtate communiter tenentur ſequi in re parentum conſilium.

Sanchez.

Parentes communiter tenentur ſequi liberorum inclinationem.

Excipe tamen caſum, quo filij ſcirent ex eiuſmodi nuptiis grauia odia, & ſcandala, aut ſimilia ſecutura. Tunc enim ſaltem ex caritate tenentur eas omittere. Vide *Sanchez lib. 4. diſp. 22. &* 23. qui etiam diſputatione 24. & ſequentibus diſputat, verùm parentes poſſint negare hæreditatem, aut dotem filiis ſe inuitis contrahentibus nuptias: & reſpondet negatiuè, quem ſi lubet, conſulas.

Sanchez.

DISPVTATIO XXIX.

DE CONSENSV CONDITIONATO.

1 Nota, tripliciter nos poſſe aliquid velle. Primò, abſolutè & per ſe. Secundò, cum aliquibus circumſtantiis & conditionibus, ita tamen vt etiam ſine iis rem vellemus, v. g. Petrus vult ducere Catharinam credens eam eſſe diuitem ac nobilem: ita tamen vt vellet eam ducere propter alias animi dotes, etiamſi ſciret eſſe pauperem ac plebeiam. Et patet hic non eſſe conſenſum conditionatum, nec illum errorem vitiare vllo modo matrimonium. quia non reddit actum inuoluntarium. Tertiò, poſſumus aliquid propter certas conditiones ita velle, vt ipſum abſolutè nollemus ſi ſciremus eas abeſſe. Vt ſi Petrus nollet Catharinam ducere ſi ſciret eſſe pauperem aut plebeiam. Quæ nolitio poteſt eſſe vel ſolùm habitualis, vt quando rem abſolutè volumus, putantes eas conditiones ei ineſſe; nollemus tamen ſi ſciremus abeſſe. Vel poteſt aliquo modo eſſe actualis, vt ſi actu reſtringamus conſenſum, nolendo rem niſi adſint illæ conditiones. In priore autem caſu tota volitio actualis eſt verè abſoluta, & talis abſolutè rem vult: nolitio autem ſolùm eſſet ponenda ſub conditione, poſito quòd veritas eſſet cognita. Quare ſicut illa nolitio de facto non ponitur, ita nihil operatur, nec efficaciam conſenſus impedit. In ſecundo caſu ſicut illa nolitio eſt actualis, ita efficit conſenſum conditionatum, & omnem eius efficaciam impedit, ſi illæ conditiones abſint.

Voluntas ponenda ſub conditione ſi veritas cognoſceretur, nihil operatur. Quis ſit conſenſus conditionatus.

2 Hinc contractus aliaque pacta variè fiunt. Primò, omnino abſolutè. Secundò, cum adiectione certi temporis, vt *do tibi librum illum in craſtinum*, ante quod tempus tuus non eſt. Tertiò, cum aliqua demonſtratione, vt *do tibi librum qui es cognatus meus*. Quartò, adiuncta cauſa, *do tibi librum quia cognatus meus es*. Quinto, cum aliquo modo ſiue conditione, vt *do tibi librum, vt diligenter ſtudeas*. Sexto, ſub conditione, vt *do tibi librum, ſi cognatus meus es*. Et de hoc modo hic maximè tractabimus: de aliis tamen etiam aliquid dicemus dub. 4.

Contractus variè fiunt.

Nota ſecundò, conditiones contractui adiectas poſſe eſſe de re præterita, præſenti vel futura; eaque vel neceſſaria, vel contingenti, vel impoſſibili, honeſta vel turpi, vel etiam contra ſubſtantiam matrimonij. de quibus omnibus dicendum eſt.

DVBIVM I.

Quid operetur conditio honeſta & poſſibilis adiecta matrimonio?

3 TRes ſunt hîc præcipuæ difficultates. Prima eſt, quando aliqui ita contrahunt, *Accipio te ex hoc nunc in coniugem, ſi pater conſentiat*, vtrùm ſtatim ac pater conſentit, ſine nouo illorum conſenſu ſit verum matrimonium? Prior ſententia id negat. Ita *D. Bonauent. in 4. d. 28. q.3. Durandus ibidem quaſt 2. ad 1. Richardus a. 2. q. 2. Sotus d. 29. quaſt. 2. art. 1. concl.* 3. & alij plurimi, eſtque ſententia valdè probabilis. eius autem rationes infrà adferemus.

Bonauent. Durand. Richard. Sotus.

Secunda ſententia dicit: priorem ſaltem eſſe veram, quando conſanguinei ita contrahunt ſub hac conditione, *ſi Pontifex diſpenſet.* Quia matrimonium requirit conſenſum de præſenti inter perſonas habiles: hæ autem perſonæ quando conſenſum præſtant ſunt inhabiles. Pontifex autem non ratificat priorem conſenſum, nec hoc facere poteſt, ſed ſolùm tollit ipſum impedimétum, redditque perſonas habiles vt poſſint conſentire. Ita *Roſella Matrimonium 5. n. 14. Silueſt. Matrimonium 2. n. 13. Victoria in ſumma nu.* 258. Et hæc ſententia eſt ſatis probabilis.

Roſella. Silueſter. Victoria.

Tertia ſententia, quam infrà explicabimus, docet matrimonium vtroque caſu valere poſita ſufficienter conditione, ſine vllo nouo conſenſu contrahentium.

4 Secunda difficultas eſt, vtrùm in locis vbi Tridentinum eſt receptum, requiratur vt conditio impleatur coram Parocho & teſtibus? *Nauar. l. 4. conſil. tit. de conditionib. appoſit. conſilio* 1. *n.* 6. videtur id negare. Et probatur, quia Parochus & teſtes non debent teſtari matrimonium validè fuiſſe contractum. Nam validè aſſiſtunt eorum matrimonio, quos neſciunt carere omni impedimento dirimenti: ergo etiam validè aſſiſtunt matrimonio conditionato, dum ſponſi ſub tali conditione conſenſum ſuum exprimunt, etſi ignorant an conditio ſit impleta; videtur enim eſſe eadem ratio. Confirmatur, quia ea ratione ſatisfit Tridentino, & omnia incommoda vitantur. Nam cùm conſtet coniuges ita inter ſe contraxiſſe, neuter vnquam permittetur cum altera contrahere, niſi conſtet conditionem non eſſe impletam.

Nauarr.

5 Sed explicatio huius difficultatis pendet ab alia, quam auctores communiter non ita clarè tractant. Vtrùm ſcilicet, quando aliqui contrahunt ſub conditione, de cuius veritate incerti ſunt ſiue præterita, ſiue futura, matrimoniũ conſiſtat ſtatim ac conditio eſt in rerum natura poſita: an verò neceſſarium ſit contrahentes priùs noſſe eam eſſe poſitam? *Sotus in 4. d. 29. q. 2. a. 1. concl.* 2. agens de conditione præſenti ait, valere ſtatim poſita conditione, etſi illi hoc ignorent. Et probari poteſt Primò, quia quando aliqui côtrahunt per procuratores, ſtatim valet matrimonium antequam coniuges ſciant quid actum ſit. Secundò, quia ſi quis alium à peccatis abſolueret ſub hac conditione, Si iam reſtitueris furto ablata, valeret abſolutio, etſi ſacerdos ignoraret vtrùm reſtitutio eſſet facta. ergo idem dicendum de matrimonio. Tertiò, §. *Conditiones 6. inſt. de verb. oblig. & l. Cùm ad 37. ff. de rebus creditis*, dicitur, ex ſtipulatione facta ſub conditione rei præteritæ, ſtatim ea poſita naſci obligationem, etſi contrahentes ignorent eſſe poſitam: ergo idem erit in matrimonio.

Sotus.

Inſtitut. de verb. l. Cùm ad.

Sed hæc ſententia mihi videtur difficilis. Nam vt oſtendi diſp. 21. nu. 22. & 26. & pulchrè docet *P. Sanchez l. 1. diſp.* 18. *n.* 2. ad valorem tam ſponſalium quàm matrimonij eſſentialiter requiruntur aliqua ſigna externa, per quæ contrahentes ſibi mutuo præſentem conſenſum ſiue in matrimonium, ſiue in ſponſalia determinatè ſignificent. Vnde per ſigna quæ omnibus circumſtãtiis ſpectatis parti æqualiter poſſunt ſignificare diſſenſum ac côſenſum, vel tam conſenſum de futuro, quàm de præterito, non poteſt contrahi matrimonium: vt docet *Sanchez ſupr. n.* 25. Atqui qui dicit, *Contraho tecum, ſi pater tuus tale officium in aula obtinuit*: ſi vtrique omnino ignotum ſit an pater hoc obtinuerit nec ne, non magis ſignificat parti ſe in eam conſentire, quàm diſſentire, ſed ſolùm ſub diſiunctione ſe conſentire, ſi conditio ſit poſita; ac diſſentire, ſi non ſit poſita. Vnde tam pars quàm omnes alij præſentes, quamdiu veritas conditionis ignota eſt, illis verbis non magis colligunt eum conſentire quàm diſſentire; ergo hæc verba ſunt tam diu inefficacia ad conſtituendum matrimonium. Confirmatur primò. quia ſi quis ita contraheret, *Ego te accipio, vel non accipio in vxorem*: certum eſt nihil acturum: atqui verba conditionata iis quibus veritas conditionis omnino ignota eſt, eodem modo ſignificant; ergo etiam ſunt inefficacia ad conſtituendum contractum, quamdiu illa veritas manet ignota. Confirmatur ſecundò. quia aliàs ſi qui contraherent his verbis *Accipio te in meam, ſi Deus iam videt fratrem tuum ante te ſine herede moriturum*, ſequeretur poſita veritate conditionis matrimonium ſtatim fore ratum, ſi contrahentes id intenderent: atque ita ſi alteruter antequam veritatem cognoſceret, cum alia contraheret, inualidè hoc facturum. quæ videntur abſurda. Quare credo verius eſſe tales contractus non eſſe perfectos, antequam partibus conſtet veritas conditionis requiſitæ. Quia verba tunc primùm habent vim iis determinatè ſignificandi abſolutum conſenſum. 6

Sanchez.

Per ſigna indeterminata non contrahitur matrimonium.

Sanchez.

Per propoſitionem ſub ignota conditione nihil abſolute ſignificatur determinatè.

Ad primum argumentum poſitum numer. 5. Reſpondeo, eſſe aliam rationem in contrahentibus per procuratores. Nam hi abſolutè in matrimonium conſentiunt, idque exteriùs abſolutè ac determinatè ſibi mutuo exprimunt. Et ſicut ipſi per alios ſuum conſenſum exprimunt, ita per alios mutuos conſenſus acceptant. quare etiam ſufficit, vt per alios illam expreſſionem intelligant. Secùs eſt in noſtro caſu, quia ſicut per ſe immediatè contrahunt, ita debent ſibi immediatè mutuos conſenſus determinatè ſignificare: quod non fit antequam ſciant conditionem eſſe impletam. 7

Ad 2. nego conſequentiam. quia vt quis validè abſoluat, ſoli Deo debet determinatè ſignificare ſuam intẽtionem. quod in eo caſu ſufficiẽter fit.

Ad tertium Reſpondeo, illas leges non dicere antequam conditio ſciatur poſita, contractum eſſe omnino perfectum ſecundùm ſe: hoc enim, vt oſtendi, non eſt verum: ſed cum iam eſſe perfectè poſitum in cauſis: quia eæ cauſæ iam poſitæ ſunt, ex quibus neceſſariò ſequatur. Vnde etiam inter contrahentes neceſſaria obligatio contracta, eſt cùm nullo modo poſſint conſenſum reuocare. Secùs eſt in matrimonio, in quo ante conditionem poſitam ac cognitam, vterque validè conſenſum reuocat, vt dicam num. 10.

8 Conclvs. I. Matrimonium contractum per verba de præſenti ſub conditione præterita, vel præſenti, ſtatim ſi conditio non ſubſit, eſt irritum. quia deeſt conſenſus, cùm ſponſi non intendant contrahere, niſi illa ſubſit. Quòd ſi ſubſit, ſtatim ac veritas partibus nota eſt, valet, ac ſi abſolutè contractum eſſet. Quia ſponſi intendunt abſolutè contrahere poſita conditione, & verba iam hoc ſufficienter ſignificant.

Quam vim habeat abiectio conditionis certo futuræ.

Idem communiter aſſerunt Doctores de contractu ſub conditione, quam contrahentes certò ſciunt neceſſariò futuram; quia in eorum cognitione & apprehenſione iam præſens eſt: nec ab illis aliter videtur adiici, quam vt oſtendant ſe iam tam certò contrahere, quàm illa conditio certò futura eſt. Quod communiter verum eſt in iis qui ſerio agunt, & vix videntur alium ſenſum commodè poſſe intendere. Quòd ſi tamen vellent contractum ſuſpendi vſque ad aduentum conditionis, verè vſque ſuſpenderent. Ita *P. Rebellius de iuſtitia part. 2. libr. 2. quæſt. 10. numer.* 13. Sed tunc haberet potiùs rationem adiectionis temporis, quàm conditionis.

Rebellius.

In dubio verò, res ex circunſtantiis ſpectanda eſt. Si enim adiicienti conditionem fuerit commodum contractum ante illud tempus non eſſe abſolutum, credibile eſt voluiſſe apponere ei tempus. Secus ſi eius omnino nihil intereſſet, an ſtatim, an poſtea impleretur.

9 Conclvs. II. Contractus initus ſub conditione de futuro contingenti, ſuſpenditur donec ſponſi ſciant conditionem eſſe poſitam: & eſt omnino nullus ſi ſtato tempore conditio non impleatur. Eſt communis Doctorum, & patet ex *cap. 3. & 5. de conditionibus appoſitis*. Ratio eſt, quia priùs nec contractus eſt omnino nullus, cùm vterque teneatur euentum conditionis expectare: nec omnino completus, cùm à futura conditione pendeat, vt ſit validus ſi ponatur, alias inualidus.

c. 3. & 5. de cond.

10 Nota tamen, matrimonium ita contractum, antequam conditio ponatur, nullo modo eſſe verum matrimonium. Hinc ſi interim alteruter priùs conſenſum ſuum reuocet, quantumcumque hoc faciendo peccet, matrimonium impleta poſtea conditione nullo modo ſubſiſtet, vt omnes fatentur. quia deerit conſenſus eſſentialiter requiſitus. Item ſi alteruter priùs cum alio de præſenti contrahat, validè id faciet, etſi illicitè. Ideoque quidam DD. dicunt, matrimonium non poſſe eſſe conditionatū: quia ante conditionem poſitam nullo modo eſt matrimonium: poſita autem conditione, & à partibus cognita, eſt omnino abſolutum. Quare volunt ſolum ipſum conſenſum eſſe conditionatum, qui ante conditionem eſt incompletus, & ea poſita completur, Et ſic intelligunt *Regul. 50. iuris, in 6.* vbi dicitur actus legitimos conditionem aut diem non recipere. quia non poſſunt incipere eſſe antequam conditio aut dies præfixa aduenerit. Sed hæc explicatio illius regulæ non videtur genuina, nam ipſa deſumpta ex *lege Actus legitimi 77. ff. de regulis iuris*. vbi dicitur, quædam pacta, ſiue actus vitiari, ſi iis conditio adiecta ſit. Huic autem actui ſiue contractui verè conditio adiicitur. Illa igitur regula ſolùm loquitur de certis quibuſdam actibus dicta lege numeratis.

Conſenſus ſub conditione validè, licet illicitè reuocatur, quamdiu conditio ignoratur poſita.

Reg. iuris.

l. Actus legitimi.

Habet etiam illa doctrina difficultatem. Nam ſicut contrahentium conſenſus primò incompletè ponitur, & deinde poſita ſufficienter conditione completur; ita etiam contractus, ſiue matrimonium, prout habet rationem contractus, initio incompletè ponitur, & pendet a futura conditione vt compleatur, ac habeat rationem perfecti contractus.

Matrimonium eodem modo dicitur conditionatum ſicut conſenſus.

Conclvs. III. Etſi propter multorum auctoritatem probabile ſit, matrimonium contractum per verba de præſenti ſub conditione honeſta de futuro contingenti, poſita conditione tantùm habere vim ſponſalium, & indigere nouo conſenſu, vt ſit matrimonium: probabilius tamen eſt, ſtatim atque illa ſufficienter poſita, ac a partibus cognita eſt, eſſe verum matrimonium, ſi aliud non ſubſit impedimentum. Ita *Innocentius cap. Super eo 5. in fine, de conditionibus appoſitis. Abbas cap. De illis 3. eodem tit. Nauarr. cap. 22. num. 63. & 64. Paludanus in 4. d. 29. quæſt. 2. art 5. ſub finem. Petrus Soto lect. 3. de matrimonio §. Quarto denique.* & cùm multis aliis *P. Sanchez lib. 5. diſput. 8. num. 5.* Probatur primò, quia ceteri omnes contractus, etiam ſponſalia ſub conditione tali inita, ſtatim atque hæc ſufficienter poſita atque cognita eſt, ſunt omnino valida ſine nouo conſenſu, ac ſi tunc purè, ſiue ſine conditione fuiſſent inita. vt patet ex *l. Potior 11. ff. qui potiores in pignore. & l. Hac venditio 7. ff. de contrah. emptione.* ergo etiam matrimonium. 11

Matrimonium ſub conditione initum hac poſita non indiget nouo conſenſu.

Innocent. Abbas. Nauarr. Paludan. Petr. Soto. Sanchez.

l. Potior. l. Hac venditio.

Reſpondent aliqui eſſe diuerſam rationem; quia matrimonium requirit maiorem libertatem, quàm cæteri contractus. Sed ſpectato iure naturæ hoc non eſt verum: cùm ex errore, qui non ſit contra eius ſubſtantiam, initum ſit validum. Imò etiam metu contractum ſpectato ſolo iure naturæ, valet, vt oſtendi ſuprà diſputat. 28. numero 16. ius autem poſitiuum nullam hîc ponit diuerſitatem. Adde, tam liberè iniri matrimonium ſub conditione futura, ita vt ea poſita ac ſufficienter cognita, ſtatim valeat, ac ſi ab initio purè iniretur. Nec enim eſt vlla ratio cur dicamus libertatem vno caſu magis minui quàm alio.

Matrimonium tam liberè initur ſub conditione, quam purè.

12 Probatur ſecundò, quia etſi conſenſus ſub conditione non ſit perfectus, ſed quaſi inchoatus donec ponatur conditio; hac tamen poſita eſt omnino abſolutus. quia hæc eſt intentio contrahentium; vt patet ex *l. Potior*, *citata*, & communi vſu. Dicens enim *do tibi ex hoc nunc talem librum, ſi ho*[illegible] intend[illegible] vt [illegible] liber ſit abſolu[illegible]

l. Potior.

teretur ante conditionem impletam. Et confirmatur primò ex ſenſu verborum. Longe enim aliud ſignificant hæc verba, *Accipio te ex nunc in meam, ſi cras centum dederis*; aliud verò hæc, *Accipiam te ſi dederis.* Atqui vtraque prout eſt coniuncta interno conſenſui, eſt verè practica, & efficit quod ſignificat: ergo vtraque habet diuerſum effectum. Secundùm alteram verò ſententiam, idem ſignificarent ac efficerent: ſcilicet obligationem ducendi illam poſita conditione. Secundò, quia conſenſus eius qui primò verba pronuntiat ſemper includit hanc conditionem, *ſi tu etiam conſenſeris.* & tamen ſtatim altero conſenſum exprimente fit abſolutus contractus, vt omnes fatentur: ergo conſenſus in matrimonium ſub conditione futura, hac poſita ac cognita habet abſolutum effectum. Nec

Prioris conſenſus in contractum ſemper eſt conditionatus.

refert quòd illa conditio à natura rei inſit, ideoque talis conſenſus communiter dicatur abſolutus, Nam hoc fit, quia vſus obtinuit, vt tantùm dicatur conſenſus conditionatus, qui inuoluit extrinſecam conditionem, quæ contractum ſuſpendat, quod hîc non fit. Non autem inde ſequitur, conſenſum priorem à parte rei non eſſe verè conditionatum: quia verè ſub onere & conditione elicitur, & manet ſuſpenſus, donec altera pars repromittat, etſi per annum eius conſenſus differatur: & interim eodem modo poteſt inualidari, ſicut conſenſus præſtitus ſub conditione extrinſeca.

13 Cur matrimonium præ aliis Sacramentis poſſit conferri ſub conditione.

Dices primò, Nulla alia Sacramenta poſſunt conferri ſub conditione de futuro contingenti. ergo nec matrimonium. Reſpondeo, negando conſequ. quia in aliis Sacramentis poſitio materiæ vel formæ non poteſt pendere à conditione futura. Impoſſibile enim eſt, vt infuſio aquæ, vel pronuntiatio formæ ita pendeat à re futura, vt hac poſita, aut non poſita, illæ etiam fuerint poſitæ, aut non poſitæ. Sacramenta autem ſtatim atque eorum materia & forma integrè poſita ſunt, neceſſario ponuntur, vel numquam. In matrimonio verò conſenſus internus eſt pars eſſentialis, qui factus ſub cōditione ita ab ea pendet, vt ea poſita, verè à parte rei complete ponatur, aliàs non. Similiter conſenſus externus in ratione ſigni ab eadem conditione pendet: nam vt oſtendi ſuprà n. 6. verba quibus internus conſenſus ita exprimitur, nihil determinatè ſponſis ſignificat, donec ſciant conditionem eſſe impletam, Pendet tunc itaque matrimonium non immediatè à cōditione futura, ſed à parte ſui eſſentiali, quæ ante conditionem non ponitur in eſſe. Sic pendet Sacramentum confeſſionis ab abſolutione quæ poteſt dari poſt confeſſionem etiam completè factam. Vide dicta tomo 1. q. 64. & 82.

Matrimonium conditionatum non pendet immediatè à conditione, ſed à parte ſua eſſentiali.

14 c. Super eo.

Dices ſecundò c. *Super eo* 5. *de condition. appoſitis.* dici Pontifex conſenſum per verba de præſenti ſub conditione futura expreſſum, non eſſe habendum de præſenti. Vnde etiam infert. ſic contrahentem ante conditionem impletam non eſſe cogendum ad contrahendum: innuens ea completa cogendum eſſe ad contrahendum, & conſequenter opus eſſe nouo conſenſu. Confir. quia c. ſequenti talis contractus vocatur ſponſalia.

Reſpondeo, conſenſum ante conditionem poſitam verè non poſſe dici de præſenti, quia ipſe nondum de facto verè eſt conſenſus, ſed eſt futurus conditione poſita. Nec ex eo quod dicitur, talem ante impletam conditionem non cogendum ad contrahendum; ſequitur ipſum ea impleta cogendum vt contrahat: ſed tantùm ſequitur eum contractum ante impletam conditionem nec habere vim matrimonij, nec ſpōſalium: & conſequenter alterum non teneri ad matrimonium conſummandum, vel contrahendum. Sicut non ſequitur, vendens equum ſub conditione ante eam poſitam non tenetur eum abſolutè vendere: ergo ea poſita tenetur eum abſolutè vendere. Argumentum enim à contrario ſenſu ſæpe fallit, niſi aliunde eius firmitas colligatur: præſertim quando id quod infertur, ſupponit quandam ſtatus mutationem; nec facit ad reſpoſionem rei propoſitæ vt hîc fit. Nec enim petebatur, vtrùm poſita conditione, talis deberet iterum contrahere; ſed vtrùm deberet matrimonium, ea non poſita, conſummare. Reſpondet autem Pontifex, talem ante conditionem impletam non eſſe cogendum vt contrahat. quia ſupponit antè non eſſe perfectum matrimonium: & conſequenter non poſſe conſummari, niſi priùs contrahatur. Ad confirmationem, nego aſſumptum. Nam ibi tantùm dicitur, mulierem dixiſſe virum de præſenti ſecum contraxiſſe: hunc autem faſſum eſſe ſe contraxiſſe ſponſalia ſub conditione futura. Vnde ſequitur tantùm, eos ſibi contradixiſſe, non autem talem contractum dici ſponſalia. Adde, nihil obeſſe noſtræ concluſioni, ſi talis contractus ante impletam conditionem dicatur ſponſalia, cùm omne matrimonium ratum ita quandoque vocetur, vt oſtendi diſp. 21. initio.

Argumentū à contrario ſenſu ſæpe fallit.

Conc l. IV. Dicta concluſio etiam vera eſt 15
vbi Tridentinum eſt receptum. Quod clarum eſt quando Parochus & teſtes non modò contractui, ſed etiam impletioni conditionis interſunt. quia tūc nihil requiritur ad perfectam obſeruationem formæ à Concilio præſcriptæ. Sed vt oſtendi nu. 4. dubitant Doctores, vtrùm hoc ſecundum ſit neceſſarium ad matrimonij valorem? Sed probabilius eſt vtrumque requiri. De priore nemo dubitat. De ſecundo, prob. primò, quia illi debent eſſe teſtes non modò inchoati, ſed perfecti & abſoluti contractus ſaltem externi: atqui hoc fieri non poteſt niſi interſint impletioni conditionis; quia contractus antea planè incompletus per hanc perficitur: ergo debent etiam huic intereſſe. Secundò, quia facilè poſſet alterutr negare conditionem impletam, cùm non poſſit in foro externo probari: & ita ſequerentur omnia incommoda, quæ Concilium cupit euitari. Tertiò, quia, vt oſtendi diſp. 27. n. 44. ad valorem matrimonij requiritur, vt illi ita aſſiſtant vt intelligant quid agatur, ſiue ſponſos hic & nunc in præſens matrimonium conſentire: atqui, vt oſtendi ſuprà nu. 6. ad hoc non ſufficit vt audiant eos conſentientes ſub conditione, ni ſciant etiam conditionem eſſe impletam; ergo hoc etiam eſt neceſſarium.

Parochus & teſtes debent etiam intereſſe impletioni conditionis.

Nec refert quòd dicti non debent eſſe teſtes 16
abſoluti valoris matrimonij, ideoq; hoc valeat,

etſi illi non videant litteras diſpenſationis inter conſanguineos: quia aliud eſt, eſſe teſtem externi contractus in genere ſuo completi, aliud eſſe teſtem valoris ipſius: & illud dicimus requiri, hoc non. Poſito enim quòd ille extitiùs legitimè factus ſit, præſumitur factus ab habentibus poteſtatem, & perſonis legitimis, donec probetur contrarium; & volentis reſilire eſt hoc probare, oſtēdendo diſpenſationem, aut commiſſionem procurationis eſſe nullam. Conditio autem non præſumitur completa, donec de ea conſtet, & conſequenter id aſſerentis eſt probare. Confirmantur hæc omnia ex dictis diſp. 24. n. 79. vbi ob eandem rationem oſtendi, vt Parochus validè aſſiſtat procuratoribus, debere ei conſtare de mandato iis dato. Quare etſi Eccleſia conſcia primi contractus fortè non permitteret initi ſecundum, donec ſciret conditionem defeciſſe: tamen ſi de facto contraheretur, pro hoc iudicaret, donec conſtaret conditionem ſuo tempore priùs impletam fuiſſe. Ex quibus patet reſponſio ad argumenta allata n. 4.

17 Hîc tamen notandum primò, videri omnino ſufficere, ſiue conditio ſit præterita, ſiue futura, vt contrahentes dum ſciunt eam eſſe impletam, id coram Parocho & teſtibus fateantur. Quia hoc ipſo apertè ſignificant ſe velle ſuum cōſenſum eſſe omnino abſolutum & purificatum.

Secundò, talia matrimonia non eſſe facilè permittenda; tum quia parum decent dignitatem Sacramenti; tum etiam quia ex iis facile lites ac difficultates oriri poſſent: præſertim ob varias
18 Doctorum hac in re ſententias.

C o n c l. V. Conſanguinei validè contrahunt ſub hac conditione, *ſi Pontifex diſpenſauerit*: & cōditionis impletionis ab iis cognita, eodem modo matrimonium eſt ratum, ac ſi habiles ſub alia conditione contraxiſſent, iuxta dicta cōcl. 3. Ita *Couar. l. 4. decret. p. 2. c. 3. initio n. 9. & P. Sanchius l. 5. diſp. 8. n.* 10. Ratio eſt, quia tales dum eorum conſenſus eſt omnino completus, ac contractus purus, per diſpenſationē ſunt abſolutè facti habiles ad contrahendum. Cùm igitur tales tunc primum abſolutè contrahant, contractus verè celebratur inter perſonas habiles; ac conſequenter validè. Ex quo patet ſolutio argumēti poſiti n. 3. pro ſecunda ſententia. neganda enim eſt minor.

Couarr., Sanchez.

19 C o n c l. VI. Quæ dicta ſunt de matrimonio, eodem modo locum habent in ſponſalibus, quia eadem eſt ratio: hoc excepto quòd nulli hîc teſtes neceſſarij ſint.

Notandum tamen, ſi contrahentes eiuſmodi ſponſalia vel matrimonium, ante conditionem impletam ſe mutuo cognoſcant, Eccleſiam præſumere eos receſſiſſe à conditione, & voluiſſe eſſe contractum abſolutum. Et conſequenter vbi Trident. non eſt receptum, iudicat eſſe verum matrimonium: nec vllam probationem admittit in contrarium, iuxta c. *Per tuas 6. & c. De illis 3. de condit. appoſitis.*

c. Per tuas. c. De illis.

20 C o n c l. VII. Si quis contrahat cum duabus ſponſalia ſub conditione futura contingēti, priùs contracta conditione impleta erunt valida, etſi ſecundorum conditio priùs impleatur. quia talis inualidè ſecunda contraxit, donec primorum conditionem ſciebat defeciſſe. Quare hæc nunquam poterūt eſſe valida, etiamſi priora ob defectum conditionis deſierint omnino obligare. niſi fortè ratione damni quod aliàs ſponſæ inde ſequeretur (vide dicta diſp. 22. nu. 43. & diſp. 23. n. 29.) aut niſi ſecunda fuiſſent contracta ſub cōditione, *ſi priora deſierint obligare.* Tunc his deſinentibus obligare, illa eſſent valida.

Si verò ita cum duabus contraxit matrimonium, illud erit validum, cuius conditio priùs implebitur, ſiue id primò contractum ſit, ſiue ſecundò, modò contrahens neutrum conſenſum reuocarit, ſed velit quantum poteſt, vtrumque eſſe validum. Quia validè quis contrahit matrimonium, etſi alteri ſit obligatus. Quòd ſi ante impletam conditionem alterius contractus conſenſum reuocaſſet: tunc alter eſſet validus impleta conditione, etſi poſterius impleretur. Nam illud matrimonium in quod contrahens ante impletam conditionem omnino deſiit conſentire, nullo modo poterit eſſe validum, iuxta dicta ſuprà n. 10. Quare alterum in quod pergit conſentire, eodem modo ſe habet ac ſi ſolum eſſet contractum.

Quòd ſi vtraque conditio ſimul impleretur, tunc neutrum matrimonium eſſet validum. quia ſe mutuo impedirent, & in neutrum eſſet determinatus conſenſus. quia nulla eſſet ratio cur magis conſentiret in vnum, quàm in alterum. Vide dicta in ſimili tomo 1. q. 67. n. 39.

Fatentur aliqui, ea quæ dixi, eſſe quidem vera in matrimonio, negāt tamen quæ dixi de ſponſalibus. quia hoc ipſo quo aliquis ita contrahit ſecunda ſponſalia, ſi conditio his adiecta prius eueniat, cùm talis tunc abſolutè in hac conſentiat, omnino reuocat conſenſum in priora ſponſalia; atque ita hæc non poſſunt conſiſtere deficiente conſenſu, à quo eſſentialiter dependet, ſicut dixi num. 10. de matrimonio. Sed contrarium puto probabilius. quia (vt dixi diſp. 21. initio) ſponſalia nihil aliud ſunt, quàm mutua matrimonij promiſſio, ſiue mutua ad contrahendum matrimonium obligatio, ex tali promiſſione orta; hîc autem poſita conditione vtrumque ponitur. Nam vtraque promiſſio conditionata tranſit in abſolutam, & vtrimque oritur obligatio ad matrimonium, vt etiam alij fatentur, ergo ponuntur vera ſponſalia. 21

Nec obeſt quòd alter ante impletam conditionem conſenſum reuocet. quia ſicut iniuſtè, ita etiam inualidè id fecit: nam ſi id feciſſet validè, impediuiſſet effectum illius, ſcilicet obligationem ad matrimonium; ſicut qui contraxit matrimonium ſub conditione futura, ſi antequam hæc ponatur, conſenſum ſuum reuocet, impedit illius contractus effectum, ſcilicet tranſlationem dominij corporum. Vnde patet ſponſalia ſub conditione contracta non ita pendere à continuatione conſenſus, ſicut matrimonium ita contractum. Quòd ſi tamen alteruter antea impleta ſponſalia iuſtè conſenſum reuocet, ſicut tunc nulla naſcitur obligatio, ita etiam nulla ſunt ſponſalia.

Sponſalia cōditionata non ita pendent à continuatione conſenſus ſicut matrimonium.

DV-

DVBIVM II.

Qua ratione valeant ſponſalia vel matrimonium contractum ſub his conditionibus, Si Deo, Eccleſiæ, vel parenti placuerit, ſi Pontifex in impedimento diſpenſauerit, ſi baptizatus fueris, &c.

22 NOta, quaſdam eſſe conditiones iure poſitiuo, vel naturæ ita intrinſecas contractui matrimonij, vt eius valor non poſſit ab iis non dependere: quales ſunt, *Accipiam te in meam ſi vixerimus, ſi Deus permiſerit, ſi non fuerit impedimentum dirimens inter nos*, &c. Circa quæ prima hic eſt difficultas, Quid tales conditiones in contractu expreſſæ operentur? Quidam dicunt eas contractum nullo modo reddere conditionatum. Probant ex *l. Conditiones 99. & l. Aliquando 107. ff. de condition. & demonſtr.* Sed in priore lege potiùs contrarium inſinuatur. quia tantùm dicitur, conditiones quæ non expreſsè, ſed ſolùm tacitè inſunt teſtamento, non reddere hoc conditionatum. In ſecunda verò dicitur, legatum ſub hac conditione *ſi hereditatem adierit*, ſcilicet hæres eſſe purum. quia ſcilicet iure ineſt.

L. Conditiones. L. Aliquando.

L. Seruo.

Contra hæc tamen faciunt *l. Seruo 47. eodem titulo*, vbi dicitur, *Sæpenumerò mutatur effectus, quamquam id expreſſerit teſtator; quod etſi non feciſſet, ineſſe tamen*, & *l. Si ita legatum 65. §. Illi, de legatis.* Vbi dicitur, *Aliud eſt enim verus ſi quid tacitè continetur: aliud ſi quid verbis exprimatur.*

L. Si ita.

Reſpondent illi, tam *l. Aliquando, citatam*, quàm ſuam regulam intelligendam, quando conditio eo modo exprimitur, quo iure ineſt. Alias verò leges intelligendas, quando illa aliter exprimitur, quàm iure ineſt. Vnde inferunt ſi quis dicat: *Contraho tecum ſi ſimus ad hoc habiles*, contractum eſſe purum, & ſtatim valere ſi ſubſit conditio. quia ipſa exprimitur ſicut iure ineſt. Secùs eſſe, ſi dicat, *Contraho tecum ſi Eccleſiæ placuerit.* Quia hoc ita intelligendum eſt, ſi Eccleſia repererit nullum inter nos eſſe impedimentum.

Sed hæc mihi ſatis difficilia videntur primò, quia difficulter poſſunt aptari verbis legum. Secundò, quia nihil aſſignatur ex quo poſſimus colligere quando aliqua conditio priore modo, quando verò ſecundo modo fuerit adiecta. Et inter exempla aſſignata, nullam video rationem, quare vna conditio potiùs hoc modo fuerit adiecta quàm alia.

23 Vt igitur hæc clariora ſint, Nota primò, quando certum eſt qua intentione contrahentes conditionem adiecerint huic eſſe ſtandum. Secundò, quando id non ita liquet, hoc ſpectandum eſſe ex fine ob quem eam adiecerint, iuxta dicta in ſimili diſputatione 27. numero 35. Tertiò, dictas conditiones eſſe duplices. Aliquæ enim ita neceſſariò inſunt, vt iis deficientibus partes ne quidem poſſint conari contractum perficere: ita vt clarè appareat contrahentes ſi ſeriò agere voluerint, vix potuiſſe intendere aliquid noui per illarum adiectionem operari, Tales ſunt hæ: *Ducam te vxorem, ſi vixerimus, ſi Deus non impedierit. ſi alteruter non fiat omnino amens*, &c. Cùm enim in his nulla ſit iuſta cauſa cur contrahentes velint ſuum conſenſum ſuſpendi, niſi de contrario conſtet, cenſendi ſunt id non voluiſſe. Aliæ verò ſunt, quibus deficientibus partes etſi inualidè, poſſunt tamen adhuc conari contractum perficere. quia nimirum aut ignorant eas deficere, aut vt exteriùs ſaltem videantur contraxiſſe. Talis eſt hæc: *Contraho tecum, ſi non ſit inter nos impedimentum dirimens.* Et bona fide agentes optimo fine hanc conditionem adijciunt; ne ſi fortè ſubſit impedimentum, aut conſenſerint, aut videantur conſenſiſſe in matrimonium ſacrilegum, atque ita exteriùs puniantur. Quare in eo caſu, niſi aliunde conſtet de contrario, contrahentes iudicandi ſunt velle ſuum conſenſum eſſe conditionatum, nec tranſire in abſolutum, donec ſciant an ſubſit impedimentum. 24 Confirmatur primò. quia ipſa verba per ſe expreſsè ſignificant conſenſum tantùm ferri in obiectum ſub illa conditione: & cùm, vt oſtendi, hic ſint iuſtæ cauſæ cur contrahentes velint ſolùm ſub conditione conſentire, nulla eſt ratio aut circumſtantia, cur hic & nunc ſignificent conſenſum abſolutum, ergo dicendum eſt ea in eo caſu ſolùm ſignificare conſenſum conditionatum. Secundò, quia, vt communiter Doctores fatentur, & bene docet *P. Sanchius libr. 5. diſputatione 1. numero* 14. qui ſcienter cum ſua conſanguinea contraheret ſub conditione, *ſi non ſit impedimentum dirimens inter nos*, non incurreret excommunicationem latam *Clementin. vnica de conſanguinitate.* Sicut qui ſemel baptizatum rebaptizaret ſub conditione, *ſi non es baptizatus*, non fieret irregularis: cùm tamen eas pœnas incurreret, ſi eam conditionem omitteret. Cuius non eſt alia cauſa, quàm quia verba illa appoſita ſignificant intentionem ſolùm ſub conditione ferri in obiectum. Quòd ſi tamen ſcienter ita contrahentes poſtea conſummarent matrimonium, excommunicationem incurrerent. quia oſtenderent ſe à conditione receſſiſſe, iuxta dicta numero 19.

Vnde colligendum ſit an conditio apponatur ad ſuſpendendum conſenſum.

Sanchez.

Clem. vnic. de conſ.

25 Ex quibus patet primò, tales conditiones communiter aliter apponi, quàm de iure inſunt. Quia de iure ſolùm inſunt, vt impediant effectum ipſius contractus: exprimuntur autem vt ſignificetur conſenſum ſolùm ſub conditione ferri in obiectum.

Conditiones communiter alio ſenſu exprimuntur quàm iure inſunt.

Sequitur ſecundò, quando aliqui contrahunt ſub expreſſa conditione, *ſi non ſunt conſanguinei*, contractum manere ſuſpenſum donec ſciant ſe non eſſe conſanguineos. Patet ex dictis ſuprà numero 6. Idemque dicendum eſt de his conditionibus, *ſi Deo gratum fuerit, ſi Deo vel Eccleſiæ placuerit.* quia idem ſignificant atque hæc, *ſi nullum ſubſit impedimentum*, ſiue *ſi licitè poſſimus contrahere.* In his enim caſibus ſuſpenditur contractus, donec probabiliter ſciant nullum ſubeſſe impedimentum.

26 Secunda difficultas eſt, Quid operetur hæc conditio, *ſi patri placuerit?*

Vbi Nota primò, eam poſſe apponi, vt ſigni-

ſignificet requiri conſenſum patris vel de præſenti, vel de futuro. Item fieri poſſe vt pater primò conſentiat, & poſtea diſſentiat vel contrà.

Soto. In priore caſu, *Soto in 4. d. 29. quæſtione 2. articulo 1. concluſ.* 2. ait, ſi pater tunc diſſentiat, matrimonium ſtatim eſſe inualidum: contrà verò ipſum ſtatim eſſe validum, ſi pater verè in illud conſentiat, etiamſi ſponſi hoc ignorent. Sed ex dictis numero 6. patet, verius eſſe contractum ſuſpendi, donec ſponſis conſtet de voluntate patris: quia priùs eorum verba non ſignificant determinatè conſenſum vel diſſenſum: ſtatim autem atque ipſi cognoſcunt patris voluntatem, contractus eſt vel validus, vel irritus, prout pater conſentit, vel diſſentit: nec curandum quid poſtea faciat.

27 Nauar. Siluester. In ſecundo caſu *Nauarrus capite 21. numero 63. Siluester Matrimonium 3. quæſtione 4. dicto 3.* cum quibuſdam aliis ait, ſi pater primò diſſentiat, & poſtea conſentiat, valere contractum. Argumenta autem, quibus id probant, non ſunt multùm efficacia. Sotus. Roſella. *Sotus* verò *ſuprà articulo 3. verſu Rogas autem. & Roſella Matrimonium 3. numero 4.* aiunt, ſi pater re cognita primò conſenſerit, matrimonium valere; quia conditio verè ponitur, & conſequenter contractus purificatur, & fit abſolutus: quare per ſequentem diſſenſum nequit inualidari. Quod certum credo, ſi ſponſi hoc ſciant; nec alij negant. Quòd ſi verò primò diſſenſerit, aiunt contractum ſtatim eſſe irritum, quia deficit conditio. Confirmatur primò, quia tunc ſtatim pars licitè poſſet reſilire. Secundò, quia *l. Bones 89. ff. de verborum ſignificatione*, dicitur: *hoc ſermone Dum nupta erit, primæ nuptiæ ſignificantur.* Ergo hîc ſimiliter illa conditione ſignificatur prima patris diſſenſio, vel aſſenſio. Item *l. Hac conditio 17. ff. de condition. & demonſtr.* dicitur, *hac conditio, ſi Capitolium aſcenderis, ſic accipienda eſt, ſi cùm primùm potueris, Capitolium aſcenderis.*

l. Bones. l. Hac conditio.

Sed hæc lex non facit ad rem. quia aliàs probaret conditionem deficere, niſi pater ſtatim re intellecta conſentiret. Prior etiam non conuincit. quia in eo caſu eſt particularis ratio. Nam cùm nuptiæ non niſi alterius morte ſoluantur, niſi per illam conditionem primæ nuptiæ intelligerentur, impletio conditionis deberet tota vita differri, quod abſurdum eſſet. Confirmatur igitur tertiò quia aliàs partes deberent expectare donec pater moreretur; quia tam diu poſſet ſemper expectari ipſius conſenſus.

28 Quis ſit ſenſus huius conditionis, *ſi pater conſenſerit.* Et hanc ſententiam, ſi verba in rigore ſpectentur, credo eſſe veram. quare ſtatim ac partes ſciunt patrem rogatum diſſentire, vtraque poteſt ſine vlla alterius iniuria reſilire. Spectato tamen communi ita contrahentium ſenſu, qui communiter intendunt abſolutè talem contractum inire, ſi qua ratione patris bona venia id facere poſſint; ipſi videntur non ita ſtrictè ea verba accipere, ſed velle obligationem manere quamdiu intra breue ſaltem tempus, eſt ſpes patrem poſſe facilè ad conſenſum inflecti. Cuius ſignum eſt, quòd pergant vrgere conſenſum, quamdiu ſperant obtinere. Si igitur ipſi perſeuerent in priore voluntate, & pater paulò pòſt conſentiat, credo contractum valere. Quia vt patet, conſenſus eſt ſufficiens, & ſatis etiam exteriùs exprimitur, tum per priora verba, quæ ex communi intentione ſuis apertè eum ſenſum admittunt: tum etiam per hoc ipſum, quòd patris conſenſum aut pergunt ſollicitare, aut poſtea acceptant. Statim tamen atque deſperant poſſe eum obtinere, aut non niſi cum eius offenſione, ita vt nolint eum ampliùs rogare, deficit conditio. quia vlteriùs non intenderunt conſenſum extendere; alioqui deberent perpetuò manere ſuſpenſi. Confirmatur primò. quia ſi duo contraherent ſub hac conditione, *ſi Pontifex in impedimento diſpenſet*, mitterentque procuratorem, qui primò pateretur repulſam: & deinde meliùs cauſam proponens, obtineret: non videtur dubium contractum valere: atqui noſter caſus eſt talis: ergo, &c.

Secundò, quia conditio illa eundem videtur habere ſenſum, ac ſi dicerent, *Contraho tecum, ſi poſſis patris mei conſenſum obtinere.* atqui in hoc caſu etſi parens initio negaſſet, & tamen ſecundò vel tertiò intra breue tempus rogatus, omnino lubens conſentiret, valeret contractus: quia verè ille potuiſſet obtinere conſenſum, nec poſſet abſolutè dici id non potuiſſe: ergo etiam in altero caſu valet; atque ita videntur poſſe conciliari ſententiæ ſupracitatæ.

Vt autem hæc clariora fiant, Nota cum *P. Sanchez lib. 5. diſputatione 7. numero 12.* ita contrahentes talem conditionem communiter ideo ſolum apponere, ne parentes, ſine eorum conſenſu contrahendo, offendant. Quare non tam exigunt vt pater poſitiuè faueat, quàm ne ægrè ferat, ſiue offendatur: quare iis ſufficit, eum nullo modo repugnare. Vnde *ipſe ibidem numero 19.* benè infert tale matrimonium valere, etſi pater ſit mortuus. quia tunc repugnare non poteſt, quod contrahentes maximè quærunt. Vnde ſupradicta confirmantur. quia hoc ipſo quo pater breui tempore aliquoties rogatus liberè conſentit, ſufficienter obtinetur conditio ab iis requiſita, ſcilicet, ne pater nuptiis offendatur. His poſitis ſit 29 Sanchez.

Concl vs. I. Contractus hoc modo initus, *Ducam te ſi vixerimus, ſi Deus non impedierit*, eſt ab initio abſolutus. quia conditio non aliter apponitur quàm per ſe inſit. Secùs eſt de hoc: *Ducam te. vel accipio te in meum, ſi nullum ſubſit impedimentum dirimens, ſi Deo vel Eccleſiæ matrimonium placuerit.* Quia conditio apponitur ad ſuſpendendum conſenſum, donec ipſa cognoſcatur impleta: vt patet ex dictis. 30

Concl vs. II. Ita contrahentes, *Contraho tecum, ſi patri placuerit*, ſuſpendunt conſenſum, donec ſciant contractum patri non diſplicere, quo poſito, ille ſtatim fit abſolutus, ſiue pater viuat, ſiue non; aut donec intelligant patrem non poſſe induci vt matrimonium permittat, tunc enim contractus eſt irritus. Secùs eſſet in hac conditione, *Si pater oſtenderit ſibi placere.* Quia tunc requiritur aliquis actus poſitiuus, quem mortuus præſtare non poteſt, niſi 31

ex

ex adiunctis conſtaret aliam eſſe contrahentium intentionem.

32 C o n c l v s. III. Contrahens cum non baptizata ſub conditione *ſi baptizetur*, ſtatim ac ſcit hanc baptizatam eſſe, contractus valet. Secùs eſſet ſi abſolutè contraheret; quia conſenſus ferretur in materiam incapacem, & eſſet omnino irritus: atque ita contractus non poſſet conualeſcere, etiamſi poſtea materia fieret capax, niſi nouus accederet conſenſus. In primo autem caſu conſenſus fertur in materiam capacem. quia non eſt abſolutus donec materia capax eſt. Vide dicta ſuprà n. 18. & diſp. 22. n. 43.

33 C o n c l v s. IV. Idem dicendum de conſanguineis contrahentibus ſub conditione, *ſi Pontifex diſpenſet*. Quia eſt eadem ratio, & vtrobique conditio eſt honeſta. Intellige tamen, ſi modò ſubſit talis cauſa vt Pontifex poſſit ſine vllo peccato diſpenſare, & contrahentes diſpenſatione licitè vti poſſint. Aliàs ſponſalia ſaltem eſſent inualida. quia obligarent ad id quod legitimè fieri non poteſt: vt ſi ſponſi non poſſent contrahere ſine aliquo ſcandalo: aut ſi in gradibus præſertim propinquis nulla eſſet ratio diſpenſandi. Tunc enim eſſet aliqua inordinatio eam dare, eâue vti contra generalem Eccleſiæ conſuetudinem. Quòd ſi in hoc caſu contractus conditionatus fuiſſet matrimonium, maius eſt dubium, pendetque à ſequenti diſputatione.

34 Dices, Hæc conditio, *ſi Pontifex diſpenſet*, pendet à voluntate Principis, & conſequenter in iure cenſetur impoſſibilis, vt habetur *l. Apud Iulianum, aliàs, Idem Iulianus 4. §. final. ff. de legatis.* Atqui conditio impoſſibilis, de iure habetur pro non appoſita, atque ita contractus fit abſolutus. Abſolutè autem contrahentes in hoc caſu nihil agunt. ergo talis contractus eſt nullus. Reſpondeo, maiorem tantùm eſſe veram in caſu quo Princeps non ſolet conſentire, vt ibidem additur. ſecùs vbi ſolet conſentire, vt in noſtro caſu. Et confirmatur. quia ineuntes pactum abſolutè de reſignatione beneficij cum penſione, inualidè & ſimoniacè id faciunt. Sub conditione autem *ſi Pontifex approbauerit*, licitè hoc faciunt: ergò idem eſt in noſtro caſu.

l. Apud Iulianum.

Quando cenſetur conditio pendens à Principis voluntate impoſſibilis.

35 Nota, *Armillam v. Sponſalia, num.* 11. docere, promittentem conſanguineæ matrimonium, *ſi Pontifex diſpenſet*, teneri procurare diſpenſationem. quia hoc eſt acceſſorium, ſine quo matrimonium fieri nequit. Obligatus autem ad aliquid, obligatur ad eius acceſſorium, ſine quo hoc fieri non poteſt.

Armilla.

Veriùs tamen *Nauarr. lib. 4. conſil. tit. de ſponſalibus conſil. 25. in 1. editione*, negat eum ad hoc teneri, idque etiam eo caſu quo ipſe ſub ea ſpe alteram defloratit, & habuerit animum impetrandi diſpenſationem, modò hunc nulla ratione exteriùs expreſſerit. Quia non poteſt obligari ad acceſſorium, niſi obligetur ad principale. atqui non obligatur ad principale ante diſpenſationem factam: ergo nec ad acceſſorium. Nec præcisè ex promiſſione matrimonij magis poteſt colligi eum promittere procurationem diſpenſationis, quàm eum promittere procurationem conſenſus paterni, qui contrahit cum aliqua, *ſi pater eius conſentiat.* Cenſeretur autem tacitè hoc caſu promiſiſſe eam procurationem ſi ante dixiſſet ſe faciè poſſe eam impetrare, & ea ſpe alteram ad e pli... attraxiſſet. Et hoc caſu credibile eſt, eum teneri vt vel ſui, vel ſaltem communibus expenſis, quantum poterit, procuret diſpenſationem. quia per talia verba apertè dedit fœminæ ſpem procurandi diſpenſationem, eaque ſpe eam induxit ad conſenſum. Æquum tamen eſt, hanc partem ſumptuum ferre, cùm ipſius res maximè agatur. Aliàs ceſſante omni alia promiſſione, præcisè ex tali contractu neuter tenetur procurare diſpenſationem, ſed hoc ei incumbit facere, qui cupit contractum perfici. quia eius res propriè agitur.

Nauarr. Promittens matrimonium ſi Papa in impedimento diſpenſet; nõ tenetur diſpenſationem procurare.

Secluſa promiſſione illius eſt procurare diſpenſationẽ qui cupit contractum perfici.

D V B I V M III.

An matrimonium aut ſponſalia inita ſub conditione contraria ſubſtantiæ matrimonij, turpi, vel impoßibili, ſint valida?

Difficultas hîc præcipuè eſt propter *cap. finale de conditionibus appoſitis.* vbi dicitur primò, conditiones ſubſtantiæ matrimonij contrarias, ei appoſitas ipſum irritare. Secundò turpes vel impoſſibiles ei adiectas, in fauorem matrimonij haberi pro non appoſitis; atque ita contractum cenſeri omnino purum. Circa priorem partem difficultas eſt cur tales conditiones potiùs irritent matrimonium, quàm turpes vel impoſſibiles? 36

c. fin. de cond.

In ſecunda verò videtur valdè difficulter intelligi, quomodo ſub tali conditione contrahens poſſit cenſeri abſolutè contrahere, cùm verba contractus expreſsè ſignificent eum nolle conſentire? Vnde *l. Non ſolum 30. ff. de obl. & obligat.* de ita contrahentibus dicitur: *Quorum procul dubio in huiuſmodi actu talis cogitatio eſt, vt nihil agi exiſtiment appoſita ea conditione, quam ſciant eſſe impoſſibilem.* In huius igitur textus explicatione valdè variæ ſunt Doctorum ſententiæ, quas fuſiſſimè refert & explicat *P. Sanchius libr. 5. diſputatione 3. 4. 9. & 15.* quem qui eas videre cupit conſulat. Rem ipſam hîc breuiter explicabo.

l. Non ſolum.

Sanchez.

Nota primò ex dictis diſp. 24. num. 40. Matrimonium ex Dei inſtitutione eſſentialiter includere, primò, perpetuum vinculum, quod præſertim poſt conſummationem nullo modo poſſit diſſolui. Secundò, mutuam fidem, ſiue obligationem non adulterandi, & reddendi debitum quoties alter coniux hoc legitimè petet. Tertiò, obligationem non impediendi generationem, & chriſtianè educandi prolem, ſi naſcatur. Quæ fuſiùs explicui dicta diſp. 24. vbi etiam oſtendi omnem intentionem aut obligationem his ita repugnantem, vt non poſſit cum iis conſiſtere, irritare ipſum contractum matrimonij. 37

Matrimonium eſſentialiter tria includit.

Nota ſecundò, Hæc verba, *Contraho tecum, ſi ſterilitatem procuraueris, aut corpore quæſtum feceris* duplicitèr poſſe accipi. Primò, omnino propriè, ita vt ſuſpendant conſenſum, donec conditio ſit impleta, vt cõtrahens nolit matrimonium eſſe

Contraho tecum ſi hoc feceris, dupliciter poteſt accipi.

eſſe contractum, donec fœmina iſta fecerit. Secundò, vt ſignificent idem atque hæc, *Contraho tecum ea conditione vt ſterilitatem procures, te adulterandam prebeas*. &c. ſiue vt te iam obliges, vt illa facias. Et hic videtur communior ſenſus ita contrahentium. Nam intendunt vt matrimonium ſtatim valeat, eoque vt valido vtuntur. Et neceſſariò ita intelligenda eſt hæc conditio: *Si te adulterandum prebeas*. Nam adulterari nequit niſi iam nupta,

38 CONCLVS. I. Iure naturæ ſuppoſita præſenti matrimonij inſtitutione, inualidè ita contrahis: *Accipio te in meam, donec te pulchriorem aut ditiorem inuenero.* quia contrahentes neceſſariò aut nullum, aut perpetuum vinculum contrahunt, niſi alteruter velit Religionem ingredi. Hoc autem cum tali conditione nequit conſiſtere. Idemque dicendum de his contractibus, *Accipio te in meam ſi priùs ad exequias meas veneris, vel ſi tota vita tua nõ mentiaris*, &c. quia ſupponunt matrimonium contrahendum poſt alterius mortem.

39 CONCLVS. II. Idem dicendum eſt de his contractibus, *Accipio te in meam, ſi ſterilitatem procuraueris, ſi corpore quæſtum feceris*, &c. ſi modò accipiantur ſecundo modo. ex dictis numero 37. quia directè repugnant obligationi eſſentialiter in matrimonio incluſæ: vt patet ex dictis nu. 37. eamque omnino elidunt, & conſequenter etiam ipſum matrimonium.

Vnde patet primò, hunc contractum, *Accipio te in meam, ita vt non tenear ſeruare matrimonij fidem. vel, ſi poſtea te adulterandam prabeas, ſi prolis generationem perpetuò impedias, aut natam enecas*: ſemper iure naturæ irritare matrimonium. quia abſolutè ſignificant obligationem illa faciendi poſt contractum matrimonium, quæ ipſius ſubſtantię directè repugnant.

Patet ſecundò, etiam ethnicos hoc modo inualidè contrahere. quia etiam ipſi obligantur iure naturæ.

40 CONCLVSIO III. Validè ita contrahis: *Accipio te in meam ſi iam antè ſterilitatem procuraueris*. Ita *Couarr. 4. decret. p. 2. cap. 3. §. 1. numer. 9. Paludanus in 4. d. 19. quæſt. 2. art. 5. concluſ. 1. P. Sanchez, libr. 5 diſput. 9. num. 6.* Quia non repugnat matrimonio procuraſſe ſterilitatem, ſed velle ſe obligare ad eam ſtante matrimonio procurandam.

Covar. Pal. dav. Sanchez.

Idem ſpectato ſolo iure naturæ dicendum de hoc contractu: *Accipio te in meam, ſi in poſterum ſterilitatem procuraueris*, ſi contrahentes ſuſpendant conſenſum, donec hæc procurata ſit. Quia tunc non inducitur obligatio contraria matrimonio, quæ cum ipſo debeat conſiſtere, ſed prærequiritur procuratio ſterilitatis tamquam conditio ante cuius poſitionem matrimonium non ſit ponendum. Credo tamen in odium tam peruerſæ intentionis c. finale etiam tales contractus irritare. Et hoc modo poſſet conciliari *Sanchius ſupra n. 9.* vbi dicit tales contractus eſſe irritos, cum aliis quos ibidem citat, qui dicunt eos eſſe validos.

c. fin. de cond. Sanchez.

41 CONCLVS. IV. Contrahentes matrimonium ſub conditione turpi, vel impoſſibili, ſi verè intendunt nullo modo contrahere niſi ea poſita, nullo modo contrahunt matrimonium antequam ipſa ponatur, & conſequenter numquam ſi impoſſibilis ſit, ſiue ab initio norint eſſe impoſſibilem, ſiue non. Quia matrimonium nullo modo poteſt ſubſiſtere, ſine conſenſu contrahentium, qui conditione non poſita omnino deficit. Et in hoc Doctores communiter conſentiunt. Eſtque hæc concluſio vera non modò in foro interno, ſed etiam in externo, quando de veritate intentionis contrahentium conſtat. Ex quo patet, quando contrahentes credebant conditionem fuiſſe honeſtam ac poſſibilem, præſumendum eſſe eos ſeriò voluiſſe eam adiicere. quia nulla eſt ratio præſumendi contrarium.

CONCLVS. V. Quoties tam in foro interno, quàm externo omnibus conſideratis dubium eſt, verùm contrahentes eam conditionem ſeriò, an verò ſolùm ioco adiecerint, præſumendum eſt ſolùm ioco adieciſſe: idque tum in fauorem matrimonij, quia vt patet ex *cap. finali de ſententia & re iudicata*, in dubio ſemper pro eius valore iudicandum eſt (& ſic intellige *cap. finale numero 36. citatum*) tum etiam; quia nemo præſumitur aut velle peccare, aut in re adeò graui ac ſancta velle nugari, ac ſuum actum reddere irritum. Quod maximè verum eſt, quando contrahentes norunt dictam legis diſpoſitionem. quia tunc ſecundùm eam cenſentur velle contrahere: niſi de contrario conſtet. Vide *Leſſium de iuſtit. c. 18. dubit. 15. n. 122.* 42

c. fin. de ſen. c. fin. de cond. Leſſ. ac.

DVBIVM IV.

Quid operetur cauſa, demonſtratio, dies vel modus adiecta contractui ſponſalium vel matrimonij.

CONCLVS. I. Promittentes ſibi mutuo inire inter ſe matrimonium poſt vnum annum, ſtatim contrahunt ſponſalia. quia ſtatim obligantur vt elapſo anno matrimonium ineant. 43

CONCLV. II. Dies adiecta matrimonium per verba de præſenti, ſtatim vt aduenit, efficit illud ratum, non antè. v. g. dicens, *Accipio te in meam & in meum poſt tres dies*. ſtatim lapſu tertio die ſunt coniuges, niſi interim reuocent conſenſum. Quia dies ita adiectus ſimiliter ſuſpendit contractum atque conditio. Nam ſicut contrahens ſub conditione futura non vult contractum eſſe perfectum antequam ponatur conditio: ita contrahens dicto modo in diem, intendit vt contractus non ſit perfectus ante illum diem. Et ſicut conditio poſtea adueniens & cognita partibus, his ſignificat vtriuſque conſenſum iam eſſe abſolutum, & ita contractum perficit: ita etiam dies adueniens, ita vt contractus pro hoc tempore ſit omnino perfectus, & incipiant eſſe coniuges. Hæc tamen eſt differentia, quòd conditio cùm poſſit eſſe & non eſſe, efficit vt partium conſenſus ſit adhuc ambiguus, nec habeat magis rationem abſoluti conſenſus, quam diſſenſus. Dies verò cum certò ſciatur ventura, efficit conſenſum ab initio determinatum & abſolutum, ſed qui ante tale tempus 44

Dies adiecta ſuſpendit conſenſum.

Differentia inter adiectam conditionem & diem.

tempus non ſit perfectus & ſufficiens vt cauſet ſuum effectum. Vnde ſi alterutrer ante diem conſtitutum moreretur, aut reuocaret conſenſum, numquam inter eos eſſet matrimonium. Vnde hic contractus ſimilis eſt donationi mortis cauſa factæ: niſi quòd hæc licitè ante mortem reuocetur; ille verò, niſi iuſta ſubſit cauſa, illicitè reuocetur. Quòd ſi tamen accideret cauſa ſufficiens ad

Sequo conueniant, ac differant conueniens in diem, & donatio mortis cauſa.

45 irritanda ſponſalia, licitè reuocaretur.

Concl. III. Demonſtratio, vel cauſa adiecta matrimonio, non ſuſpendit illud, nec vitiat, etſi falſa ſit. v. c. *Contraho tecum quia es nobilis, vel quia diues es:* valet cõtractus etſi ignobilis & pauper ſit: niſi ſupponat errorem perſonæ vel conditionis, vt ſi putet eſſe Catharinam, vel liberam, cùm ſit Paula, vel ſerua. Probatur. Quia illa non determinant obiectum contractus, nec deſignant conſenſum in illud ferri ſub aliqua conditione (aliàs non differrent à conditione, quod eſt falſum) ſed tantùm exprimunt opinionem contrahentis circa tale obiectum, & cauſam quæ eum mouet ad contrahendum.

Demonſtratio adiecta quid valeat.

Nec refert, quòd non contraheret ſi ſciret ſponſam non eſſe talem: nam voluntas ſub conditione ponenda, nihil operatur in re, nec impedit quin modò abſolutè velit, licet ex errore, qui non vitiat matrimonium, niſi ſit circa perſonam, aut conditionem libertatis.

46 Concl. IV. Modus adiectus matrimonio vel ſponſalibus ſi ſit rei poſſibilis & honeſtæ, nec contrariæ ſubſtantię matrimonij, nec vitiat illud, nec ſuſpendit. Eſt certa & communis.

Difficultas autem eſt quando modus inuoluit aliquid impoſſibile vel turpe, vel contra ſubſtantiam matrimonij. v. c. *Contraho tecum vt des mihi montem aureum, vt mecum fureris, vt procures ſterilitatem. Sanchez l. 5. diſp.* 19. dicit duos primos modos haberi pro non adiectis, & contractum eſſe validum, tertium verò illum irritare.

Sanchez.

Pro quo Nota, modum variis modis apponi. Primò, vt is cui aliquid datur, excitetur ad aliquid faciendum; ſic parens dat filio libros vt diligenter ſtudeat, non tamen intendens eum ſtrictè obligare, aut aliàs irritare donationem. Secundò, limitando poteſtatem vtendi re donata. Sic accipiens à parte pecunias vt perſoluat didactra, contra iuſtitiam alia ex iis comparat. Tertiò, vt obligetur pars ad aliquid faciendum: vt do tibi decem vt res meas cures.

Modus variis modis apponitur, & quam vim habeat.

Primo modo ſolet apponi, quando apponitur in ſolam commoditatem eius, per quem implendus eſt. Secundo verò & tertio modo, quando in vtilitatem eius, qui eum apponit, adiicitur. 47

Concl. V. Spectato ſolo iure naturæ modus contrarius ſubſtantiæ matrimonij primo modo adiectus, illud non irritat. quia talis modus non aliter repugnat matrimonio, quàm intentio tale quid faciendi, quæ tamen non irritat matrimonium, vt oſtendi diſp. 24. dub. 4. Non eſt tamen improbabile talem contractum iure poſitiuo eſſe irritum. quia *c. finale citatum*, videtur omnes tales contractus irritare.

c. fin. de cond.

Concl. VI. Probabilius eſt talem modum ſecundo & tertio modo adiectum iure naturæ irritare matrimonium. quia adiiciens non intendit contrahere matrimonium, niſi cum obligatione ad illa facienda quæ directè repugnat eſſentiæ ipſius matrimonij.

DISPVTATIO XXX.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII IN GENERE.

DVBIVM I.

Quinam poſſunt impedimenta matrimonij inducere, præſertim dirimentia?

1 HAc in re certum eſt primò, ſummum Pontificem poſſe ſua lege eiuſmodi impedimenta inducere, Patet ex praxi Eccleſiæ, quæ errare non poteſt. Quomodo autem cum hac doctrina conſiſtat, quòd Eccleſia non poſſit aliquid immutare circa eſſentialia Sacramentorum, ſatis oſtendi diſp. 27. n. 7.

Secundò certum eſt, Pontificem hoc illicitè facturum ſine iuſta cauſa. quia irrationabiliter ſubditos grauaret; diſputant tamen aliqui, verùm hoc validè faceret. Sed cum *P. Sanchez l. 7. diſp. 1. n. 6.* multo probabilius credo, cum hoc inualidè facturum. quia, vt oſtendi diſp. 7. n. 36. Superiores tam ciuiles quàm Eccleſiaſtici nullam habent poteſtatem ferendi leges, niſi in vtilitatem communitatis. Quare omnino inualidè ferunt leges communitati omnino inutiles, atque adeò noxias, qualis illa lex eſſet.

Sanchez.

2 Dubitatur igitur primò, vtrùm Principes ſæculares habeant poteſtatem inducendi impedimenta matrimonij? Quidã id abſolutè negant. Primò, quia matrimonium eſt Sacramentum, circa quod ſæculares nihil poſſunt conſtituere. Secundò, quia *c. Tuam 3. de ordine cognitionum* dicitur, cauſas matrimoniales ad ſolum forum Eccleſiaſticum pertinere. Ita *Richardus in 4. d. 42. a. 2. q. 2. in corpore.* & fauent *Paludan. ibid. q. 1. a. 2. conc. 7 Sotus q. 2. a. 2. ad 2.*

c. Tuam.

Richard. Palud. Sotus.

3 Secunda difficultas eſt, vtrùm Epiſcopus poſſit talia impedimenta inducere? Quidam dicunt ſpectato ſolo iure diuino, eum hoc poſſe in ſua diœceſi; quia Epiſcopus in ea poteſt, quidquid Pontifex per totum orbem, niſi hoc ei prohibeatur. Addunt tamen Pontificem hanc poteſtatem ſibi ſoli reſeruaſſe. Sed illud fundamentum à multis negatur, illudque allatis variis inſtantiis refutat. *P. Suarez tomo 5. d. 7. ſect. 4. n. 5.* Et poteſt clarè refutari ex iis, quæ dixi diſp. 8. n. 19. & diſp. 20. n. 27. vbi oſtendi Epiſcopos iure diuino non habere actu determinatam poteſtatem iuriſdictionis, ſed eam iure Eccleſiaſtico à Pontifice accipere: nec habere maiorem quàm hic concedat. Quare vt hanc vel illam poteſtatem non habeant, non eſt opus Pontificem eam ipſis negare: ſed ſufficit quòd eam non concedat.

Suarez.

Epiſcopus nō habet iure diuino determinatam poteſtatem.

Tertia difficultas eſt, qua ratione Pontifex prohibendo aliquibus matrimonium, poſſit illud irritare. Qua de re variè auctores ſentiunt, vt infrà videbimus.

4 Quarta difficultas eſt, vtrùm conſuetudo poſſit talia impedimenta aut inducere, aut tollere? Multi id negant. Primò propter *c. Quod ſuper 5. de conſanguinitate*, vbi conſuetudo contrahendi in gradibus prohibitis dicitur potiùs dicenda corruptela, quàm conſuetudo. Secundò, quia *c. 1. de ſponſalibus* dicitur validum matrimonium, quod quidam Gallus contra morem patriæ ſuę contraxerat. Contra hæc tamen faciunt *c. 1. & 3. de cognat. ſpirituali*: in quibus Alexander III. videtur omnino aſſerere conſuetudinem poſſe eiuſmodi impedimenta inducere. Quare variæ ſunt Doctorum ſententiæ, quas fuſe explicat *P. Sanchius l. 7. diſp. 4.* Et res ſatis obſcura eſt, vt infrà videbitur.

c. Quod ſuper.

c. 1. de ſponſ.

c. 1. & 3. de cogn.

Sanchez.

5 Concl. I. Spectata natura rei, omnes eiuſmodi impedimenta inducere poſſunt, qui aliàs abſolutam habent poteſtatem ferendi leges: vt ſunt ſupremi Principes, ac liberæ Reſpublicæ.

Probatur. Quia matrimonium eſt contractus verè ciuilis, non minùs quàm alij; & conſequenter ſimiliter poteſtati politicæ ſubiectus eſt. Sicut igitur ſupradicti ex iuſta cauſa poſſunt aliquos (v.c. prodigos, & pupillos) reddere inhabiles ad alios contractus, ita etiam ad hunc. quia eadem planè eſt ratio.

Nec refert quòd matrimonium ſit Sacramentum: quia ideo non deſinit eſſe verè contractus ciuilis, & hac ratione ſubditus poteſtati politicæ. Quare etſi poteſtas politica directè nihil poſſit ſtatuere circa Sacramenta: poteſt tamen indirectè, impediendo valorem contractus, quem matrimonium eſſentialiter inuoluit. Sicut etſi lex Eccleſiaſtica non poſſit directè impedire poteſtatem Ordinis: poteſt tamen id facere indirectè, ſubtrahendo nimirum ſacerdoti iuriſdictionem ad abſolutionem neceſſariam. Imò nec poteſtas Eccleſiaſtica poteſt alia ratione irritare hoc Sacramentum, quàm irritando indirectè contractum. Et hinc patet ſolutio argumenti poſiti n. 2.

Sacramentum matrimonij ratione contractus iure naturæ ſubiectum politicæ poteſtati.

Ad ſecundum Reſpondeo, illud ſolùm probare concluſionem ſequentem.

6 Concl. II. Eccleſia tamen hanc poteſtatem Chriſtianis Principibus circa matrimonia fidelium ob dignitatem Sacramenti ademit. quia omnino decuit rerum ſacrarū, & maximè Sacramentorum cauſas à ſola poteſtate Eccleſiaſtica pendere: vt colligitur ex *c. Tuam 3. de ordine cognitionum, & c. Multorum 35. q. 6.* & aliis, ac vniuerſali Eccleſiæ conſuetudine. Nec hac de re iam eſt vlla quæſtio.

c. Tuam.
c. Multorum.

Hinc patet primò, Principes ſæculares ſiue fideles ſiue ethnicos poſſe ſtatuere impedimenta circa matrimonia infidelium ſibi ſubiectorum, quia non ſunt Sacramentum; nec infideles ſunt ſubiecti Eccleſiæ, ſed ſolis ſuis Principibus. Quare Eccleſia nihil omnino circa eorum matrimonia ſtatuit, ſed reliquit ea iuri naturali, ac ciuili. 7

Princeps poteſt ſtatuere impedimenta pro matrimoniis infidelium.

Patet ſecundò, Principes gentiles ſtatuentes impedimenta matrimonij, obligare etiam fideles in ſuis partibus commorantes. quia ciuiliter iis ſubiecti ſunt. Nec Eccleſia his hanc poteſtatem, vtpote ſibi non ſubiectis potuit adimere, cùm hoc ad bonum ſpirituale fidelium, non ſit abſolutè neceſſarium.

Princeps infidelis ſtatuens impedimenta matrimonij obligat etiam fideles ſibi ſubditos.

Tertiò, infideles etiam habitantes in terris fidelium, non ligari his impedimentis ab Eccleſia ſtatutis. quia Eccleſiæ non ſunt ſubiecti. Secùs eſt de fidelibus habitantibus in terris infidelium. quia Eccleſiæ ſubiecti ſunt.

Infideles non ligantur impedimentis ab Eccleſia ſtatutis.

Concl. III. Probabilius eſt hanc poteſtatem nullo modo competere Epiſcopis, etiam ſecluſa omni Pontificis prohibitione. quia nec iure diuino iis competit, vt patet ex dictis n. 3. neque etiam Eccleſiaſtico, quia nullum tale adferri poteſt. Confir. quia per talia impedimenta matrimonium propriè & per ſe irritatur, quatenus eſt contractus merè ciuilis; & tantùm cōſequenter, quatenus eſt Sacramentum; ideoque vt oſtēdi etiam n. 5. illud irritare propriè & per ſe ſpectat ad Principes ciuiles, ſicut irritare alios cōtractus ciuiles. Quare dum Eccleſia ſibi hanc poteſtatē aſſumit, vtitur poteſtate illa indirecta, quam habet circa res temporales, vt de iis diſponat, quatenus hoc expedit bono ſpirituali fidelium, quæ immediatè conceſſa eſt toti Eccleſiæ, atque eius capiti Romano Pontifici: nullo autem modo ſingulis Epiſcopis. Quia circa res ciuiles inuitis Principibus nihil poſſunt ſtatuere, quantumcumque hoc ſaluti fidelium expediat, modò non ſit eorum ſaluti omnino neceſſarium; quo caſu magiſtratus ciuiles iure naturali diuino tenentur hoc admittere. 8

Pontifex ſtatuens impedimenta matrimonij vtitur poteſtate, quā habet indirectè in res temporales.

Concl. IV. Poteſt Pontifex legitima exiſtente cauſa etiam particulari præcepto certas perſonas inhabiles reddere ad contrahendum inter ſe. Patet, Quia ſi Princeps poteſt particulari præcepto reddere aliquos inhabiles ad alios contractus (vt patet in prodigis) cur non etiam ad hunc, cùm vrgentiſſima ad hoc poſſit eſſe ratio? 9

Ex hac occaſione diſputant DD. Vtrùm ſi Pontifex prohibeat aliquibus in particulari nuptias, cenſeatur hoc ipſo eas, ſi contrahantur, irritare? 10

Variè admodum ac ſatis confusè hac de re Doctores loquuntur, quorum ſententias fusè explicat *Sanchius lib. 7. diſp. 7.* quas hîc omnes adferre non iudicaui operæ pretium: ſed in re ſatis dubia, & quæ rarò occurrit, credidi mihi ſufficere ipſius ſententiam, quàm inter alias probabiliorem exiſtimo, hic breuiter adferre.

Sanchez.

Docet igitur primò, Pontificem prohibentem aliquibus perpetuò nuptias, hoc ipſo irrita reddere ſponſalia. quia nō poſſunt ad rem illicitam,

ſcilicet

Inhibens perpetuo nuptias prohibet etiam ſponſalia.

ſi liceat prohibitas nuptias obligare. Secùs eſſet ſi tantùm ad certum tempus iis prohiberet nuptias, & illi contraherent ſponſalia tempore illo lapſo perficienda. Vide dicta diſp. 22. nu. 43. & diſp. 29. num.31.

Sponſalia prohibita validè contrahuntur.

Docet ſecundò, ſi ſimpliciter tantum prohibeat ſponſalia, validè nihilominus ea contrahi: quia multa prohibentur fieri, quæ facta tenent: vt patet in contrahentibus nuptias cū ſolo impedimento impedienti. Et quãuis ita contrahentes ſponſalia peccent, non tamen obligantur ad peccatum: quia nuptiæ non ſunt iis prohibitæ. quod intelligendū eſt, quando ſponſalia non niſi ad tempus prohibentur, v.c. per vnum menſem, aut donec lis finita ſit, quia tunc non prohibentur iis nuptiæ contrahendæ poſt illum menſem, aut litem finitã, quare ad hoc poſſunt ſe obligare. Quòd ſi verò ſpõſalia illis prohiberentur in perpetuum, multo magis cenſerentur prohibitæ nuptiæ, & conſequenter non poſſent ſe ad has contrahendas obligare.

11 Docet tertiò, matrimonium ſimpliciter tantùm prohibitum abſque decreto irritante, validè contrahi, etſi cauſa, ob quam prohibetur, ſit perpetua. Patet in contrahentibus cum impedimento tantùm impediente, quibus in perpetuum prohibitæ ſunt nuptiæ.

Docet 4. Si Pontifex prohibeat aliquibus matrimonium cum clauſula particulatim irritante matrimonium contrahendum, tunc irritum eſſe matrimonium, ſi cauſa irritans ſit perpetua. quia tunc textus non patitur mitiorem explicationē. Quòd ſi cauſa tantùm ſit temporalis, donec iudex cognouerit vtrùm inter eos ſit impedimentum; aut vtrùm ſit futurum in præiudicium tertij cui fides data dicitur: tunc ait matrimonium cenſeri tantùm irritari, in quantum cedit in præiudicium iudicis aut tertij, ideóque donec cauſa cognoſcatur coniuges eſſe ſeparandos.

Vnde videtur ſequi, abſolutè irritum fore ſi verè fuit contractum in præiudicium tertij. quia hæc cauſa ex ſe eſt abſoluta & perpetua. Quia tale matrimoniū nec contrahi, nec continuari poteſt ſine perpetua iniuria illius tertij, quæ tolli nequit, niſi aut matrimonium diſſoluatur (quod fieri nequit poſtquam ſemel validè contractū ſuit) ut niſi læſus cedat omni iure ſuo, & iniuria tum ceſſat. quod eſt planè per accidens, nec valor matrimonij à conditione futura contingenti pendere poteſt.

Quòd ſi poſtea non reperiatur vllum impedimentum, aut præiudicium tertij, iudicabitur matrimonium ab initio fuiſſe validū. Ratio eſt, quia talis clauſula admittit facilè hunc ſenſum, nec ſine vrgente neceſſitate matrimonij abſoluta irritatio admittenda eſt; cùm res grauiſſima ſit. Vnde docet 5. ſi clauſula irritans ſit generalis, ſiue quæ ſolùm generatim irritet quidquid fuerit contra prohibitionem factum, ſimiliter explicandam eſſe, ſolùm in tantum facta irritare, in quantum cedunt in præiudicium tertij. Quæ probabilia ſunt; ſed magis nituntur quadam ... ac probabili Doctorum ſententia, quàm certa ratione. quæ in re ſatis obſcura nobis ſufficere debet. quare pluribus hæc non diſputo.

12 CONCLVS. V. Circa 4. difficultatem certum eſt primò, conſuetudinē poſſe & inducere & tollere impedimenta, quando à Pontifice expreſsè aut tacitè approbatur; vt ſi videat eam paſſim ab omnibus vſurpari, & nihil contradicat cū facilè poſſit. Secundò, conſuetudinem à Pontifice improbatam, non habere hanc vim, niſi quã legitimè ſit præſcripta. Patet ex *c. finali de conſuet.* Et in his omnes conſentiunt. Sed difficultas eſt, quando talis conſuetudo ſuit alicubi bona fide tanto tempore vſurpata, quantum aliàs ſufficeret ad præſcribendum contra aliam legē: vtrùm ipſa ſupradictā vim habeat, ſine vlla alia tacita Pontificis approbatione? *c. fin. de conſ.*

CONCLVS. VI. Valdè probabile eſt talem conſuetudinem vſurpatam approbantibus Prælatis Eccleſiaſticis habere vim tollendi impedimenta ſolo iure Eccleſiaſtico matrimonium dirimentia. Ita cum aliis *P. Sanchius l.7. diſp.4. n.14.* 13

Sanchez.

Probatur à multis hæc concl. 1. Quia c.1. & 3. *de cognatione ſpirituali* decernit Alexād. III. cōſuetudine poſſe induci impedimentū dirimēs. Non videtur autē maior ratio, cur hoc poſſit cōſuetudine induci, quàm tolli: vt bene probat *Sanchez ſupra*. Sed vt verū fatear, iura citata nō conuincunt. quia, vt patet ex *c.1. citato*, Pontifex non nititur ſola cōſuetudine, ſed hac iuncta ac munita duobus canonibus Pontificiis, ſcilicet *c. Super quibus*. quod eſt Vrbani. & *c. Poſt ſuſceptū*, quod eſt Paſchalis 2. 30. q.3. Nam in priore definitur abſolutè compatrum filios poſſe matrimonio iungi. In 2. verò id negatur de ſuſceptis poſt compaternitatem contractam. Quorum in quibuſdam Eccleſiis vnum erat receptum: in aliis aliud. idcóque Pontifex reſpondet locorū conſuetudinem eſſe ſequendam.

cap. 1. & 3. de cogn.

Sanchez.

c. Super quibus. c. Poſt ſuſceptum.

Probatur igitur 2. Quia *c. finali de conſuet.* generatim & abſolutè dicitur cōſuetudinem rationabilem, ac legitimè præſcriptam poſſe præualere aduerſus ius poſitiuum. Certum autem eſt, in præſenti materia poſſe conſuetudinem legitimè tandem præſcribi, ſi bona fide diu ea permaneat. Nec poteſt dici irrationabilis, cùm nihil contra ius naturæ, aut rationem contineat. *c. fin. de conſ.*

Et confirm. Quia aliàs in talibus locis ſequerentur grauiſſima incommoda, cùm plurimi ineuitabiliter ſine vlla ſua culpa matrimonia irrita contraherent. quod repugnat intentioni Pontificis tales leges condentis.

Nec obſtat quod Innoc. III. *c. Quod ſuper his, de conſanguinitate*, ait: *Ne autem intra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debet publicè inhibere, & præſumptores Eccleſiaſtica diſtrictione punire, non obſtante conſuetudine, quæ dicēda eſt potius corruptela.* Quia ſatis inſinuat initio epiſtolæ, quod habetur adiunctum in exemplaribus Plantinianis, illam conſuetudinem fuiſſe tantùm aliquorum, & ſatis obſcuram atq; incertam. Nec enim epiſcopus, qui Pontifici eam quæſtionem proponit, ibi aſſerit eam conſuetudinem in iis locis vulgò eſſe receptam (ſicut de præcedente aſſeruerat) ſed tantùm aſſerit id à quibuſdam dici, qui intra 3. vel 7. gradum contraxerant. Vnde patet fuiſſe potiùs aliquorum abuſum, quàm publicam cōſuetudinem. Quia incredibile eſt, fuiſſe ibi publicè & generatim permiſſum in 3. gradu contrahere, cùm tunc etiam ſeptimus prohiberetur. Quare m... ò Pontifex dicit eſſe corruptelam. Adde, etſi Pontifex ibi veram ac generalem conſuetudinem improbaſſet, potuiſſe tamen improbationem rurſus contraria conſuetudine infirmari, ſicut & alias leges. 14

c. Quod ſuper.

15 Non eſt etiam improbabile conſuetudine tandem induci poſſe aliquod impedimentum dirimens matrimonium. Ita *Petrus Soto lect. 4. de matri. ſub finem. Pighius in ſuis controuerſiis, controu. 15. ſub finem*, & cum pluribus aliis *Sanch. ſupra n. 11.* Prob. 1. ex *c. 1. de cognatione ſpirituali.* Ex qua tamen, vt ſupra oſtendi, hoc nõ ſatis efficaciter probet ſolã conſuetudinẽ habere eam vim: iunctata tamen DD. auctoritate probabiliter inde colligitur. Prob. 2. Quia in aliis omnibus rationabilis conſuetudo poteſt acquirere vim legis: quare non etiam in hoc caſu?

Pet. Soto. Pighius. Sanchez. c. 1. de cognat.

Nec obſtat *c. 1. de ſponſalibus*, quia ibi tantùm dicitur matrimonium non fuiſſe irritum, etſi defuerint ſolemnitates in mariti patria adhiberi ſolitæ: vt patet ex textu. quod nihil facit ad rem. Nam vt aliquid probaret, deberet oſtendi matrimonium in mariti patria fuiſſe contractum, ibique iudicari irrita matrimonia ita contracta, quorum neutrum oſtendi poteſt. Imò ex textu apertè patet fuiſſe contractum in Saxonia: & conſequenter debuiſſe contrahi ſecundùm leges Saxoniæ, non autem Gallorum.

c. 1. de ſponſ.

DVBIVM II.

Quot ſint, & quantum obligent impedimenta dirimentia?

16 NOta 1. impedimenta matrimonij eſſe duplicis generis. Quædam enim ſunt impedientia tantùm, quæ efficiunt vt matrimonium illicitè, non tamen inualidè contrahatur. De quibus infrà. Alia ſunt dirimentia; non quòd matrimonium ſemel validè contractum dirimant, ſed quia efficiunt, vt validè contrahi nequeat, & id attentantes dirimunt.

Impedimenta alia ſunt ſolum impedientia, alia dirimentia.

Eiuſmodi impedimenta iure antiquo ſunt 12. his verſibus comprehenſa:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſit affinis, ſi fortè coire nequibus.

Quibus *Tridens. ſeſſ. 24. c. 6.* adiecit raptum, & *c. 1.* defectum Parochi & teſtium: de quo egi diſp. 27. ſicut etiam diſp. 28. de vi, ſiue matrimonio metu contracto. Item de impedimento Ordinis ſufficienter egi diſp. 20. dub. 11. Et ſimiliter impedimentum ligaminis, ſiue qua ratione coniugatus prohibeatur ſecundam ducere, explicui diſp. 26. dub. 2. De reliquis verò impedimentis agam ſequentibus diſputationibus.

Triden.

17 Nota 2. Conſtare inter DD. eſſe peccatum mortale ſponte contrahere cum impedimento, quia eſt contra Eccleſię prohibitionem in re graui. Sed dubium eſt, vtrùm ſit duplex peccatum; vnum inobedientiæ & alterum contra religionem Sacramenti, quod inhabiles tentant ſuſcipere? Secundò, vtrùm grauis metus excuſet cum tali impedimento contrahentes? Tertiò, vtrùm fornicatio habita inter laborantes tali impedimento ſit duplex peccatum?

18 CONCLVS. I. Veriſimilius eſt ſponte ita contrahentes committere duplex peccatum. De inobedientia per ſe patet, & omnes admittunt. De iniuria Sacramenti probatur. quia profanant ritus ac nomẽ Sacramenti, iiſque abutuntur ad nequitiam honeſto nomine velandam: quod Sacramento omnino iniurioſum eſt. Quod maximè verum eſt, quando in facie Eccleſiæ contrahunt. Si enim priuatim contrahãt, etiam vbi Trid. non eſt receptũ ſæpe ab hoc peccato poſſunt excuſari, eò quòd verè non intendant aut matrimonium inire, aut Sacramentũ ſuſcipere: ſed ſciãt vtrumque eſſe impoſſibile. Nec etiam intendunt huius ſuſceptionem ſimulare, ſicut cum publicè contrahunt, cùm hoc illis inutile ſit, ſed ſolùm intẽdunt profanum inire contractum, ſe mutuo obligando ad fidem inſtar coniugum in mutuo corporũ vſu ſeruandam: niſi fortè vnus alteri perſuaderet ſe poſſe verũ matrimoniũ ita contrahere. Tũc enim peccaret cõtra reuerentiã Sacramenti, quod alter hîc & nunc ſe credit ſuſcipere. Adde, ſi ordinent contractũ ad copulã, quod communiter faciunt, peccare prætèrea cõtra caſtitatem, vt per ſe patet.

Contrahens cum impedimento dirimẽti duplicitèr peccat.

CONCLVS. II. Qui metu graui ita contrahit, nullo modo peccat, modò non intendat conſummare; niſi fortè mendacio officioſo, ſi non vtatur reſtrictione mentali. Patet ex dictis diſp. 28. dub. 3. matrimonium tamen nullo modo efficitur validum, quantumcũque id contrahentes intendant. Atque ita eius conſummatio eſt mera fornicatio, quam nullus metus excuſat. Eſt fere communis, & ex dicendis patebit. 19

Grauis metus excuſat contrahentem cũ impedimento, ... fieri contra ... valid... nec excuſat conſummationem.

Dices, Præcepta Eccleſiæ in graui metu non obligant, ergo nec reddunt hoc matrimoniũ inualidum. Reſpondẽt aliqui antecedens falſum eſſe in iis præceptis, quorum obſeruatio eſt valde neceſſaria ad bonum commune. talia autem eſſe ea quę irritant matrimoniũ. Sed hæc reſponſio eſt difficilis. 1. Quia difficile eſt videre cur tanti interſit boni communis neminem omnino in 4. gradu conſanguinitatis contrahere, vt quiuis in particulari potiùs debeat mori, quàm id facere. 2. Quia ante Triden. tam boni cõmunis intererat nullos clandeſtinè cõtrahere, quàm modò ſit: & tamen tunc prohibitio ita contrahendi ac conſummandi matrimonium non obligabat cum tanto incommodo. 3. Ex ea reſponſione ſequitur eos mortaliter peccare, qui mortis metu coacti cum tali impedimento ſine animo conſummandi contrahunt. quod tamen etiam ipſi negant.

Reſp. igitur negando conſeq. quia illud antecedens ſolum probat priorem partẽ noſtræ concl. ſcilicet, tales ita contrahendo non peccare; non autẽ eos validè contrahere. Quia etſi metus grauis tales excuſet ab obſeruatione præcepti Eccleſiaſtici: tamen non efficit eos habiles ad contrahendum. Sicut etſi excommunicatũ non toleratum excuſet metus mortis ne peccet exercendo aliquos actus iuriſdictionis; non tamen efficit vt hi ſint validi; quia non reddit ei vſum iuriſdictionis, quo priuatus eſt. Similis inuincibilis ignorantia excuſat à peccato agentem cõtra quamuis legem irritantem; & tamen nullo modo efficit vt actus ſit validus. quia non reddit ignoranti capacitatem, quam lex ei abſtulit. Quamuis igitur Eccleſia ſua prohibitione non poſſit efficere, vt eam omnino ignorãtes aut graui metu coacti contra eam agendo peccent: poteſt tamen etiam tales efficere inhabiles ad aliquid agendũ: idq; meritò facit. Nam etſi inde quibuſdã in particulari grauia incommoda accidant, tamen per accidens eſt, nec ita in frequens, & grauiora ſequerentur incõmoda ſi hoc non faceret: vt oſtendi diſp. 28. n. 43. 20

Metus etſi excuſet peccato, tamen non efficit habile...

Co

21 Quando fornicatio inter impeditos cōtrahere ſit ſpeciale peccatū. Sanchez.

CONCLVS.III. Quando Eccleſia irritat aliquorum matrimonium ob reſpectū alicuius virtutis vel honeſtatis,quam videtur minuere,etiā ſingulariter prohibet copulā. ſecùs eſt quando id prohibet in pœnam delicti. Ita *Sanchez l. 7. d. 5.n.7.*

Priori modo prohibet matrimonium iis, inter quos intercedit affinitas vel cognatio naturalis, ſpiritualis,vel legalis,vel impedimētum publicæ honeſtatis:idque ob quandam reuerentiā, quam tales ſibi mutuo debent. Item iis inter quos eſt cultus diſparitas. quia Chriſtianum cum gentili contrahere eſt cōtra decentiam religionis,& cōtra debitam prolis educationem, quæ à gentili facilè poſſet peruerſis ritibus imbui. Illis autem omnibus æquè vel magis repugnat copula,quam ipſum matrimonium: cùm hoc nō aliter ferè illi reuerentiæ aut religioni,quàm propter copulam repugnet.Quare talis copula eſt vel inceſtus,vel contra virtutē religionis in vltimo caſu.Hæc autem clariora ſunt in obligatis voto ſolemni, vel conjugatis ſecundò contrahentibus cum aliis,in quibus copula vel ſacrilegium, vel adulterium continet.Secùs eſt quando aliquibus ob crimen, aut raptum interdicitur matrimonium;quia hoc præcisè repugnat fini prohibitionis, non autem copula, vt patebit infrà.

22 CONCLVS.IV. Metus grauis impellens tales ad contrahendum ac conſummandum, minuit culpam in eo qui metum patitur: quia reddit actum minùs voluntarium. Auget tamen eam in eo, qui metum infert, ob iniuriam quam alteri facit. Copula autem attentata ab iis,qui omnino impotentes ſunt, non tam eſt fornicatio, quàm mollities contra naturam.

DVBIVM III.

Quot ſint impedimenta impedientia tantùm, quantumque obligent?

23 Impediunt matrimonium prohibitio Eccleſiæ.

CONCLVS. I. Numerantur communiter 12. Primum eſt,Eccleſiæ interdictū:quādo videlicet Prælati prohibēt aliquibus in particulari inter ſe contrahere,quia dubium eſt an inter eos ſit aliquod impedimentū, donec id liquidè cognoſcatur.Quæ prohibitio cùm ſit in re graui, obligat ſub mortali, niſi fortè conſtet eſſe iniuſtam.

Excommunicatio.

Huc etiam referri poſſet excommunicatio tam maior, quàm minor, qua ligari prohibentur ab vſu omnium Sacramentorum.Sed de hac re ſatis dixi in materia de excommunicatione.Addunt aliqui,tempore interdicti illicitum eſſe contrahere matrimonium. Sed contrarium eſt verum, vt docui in tract.de cenſuris diſp.17.n.48. modò omittatur benedictio quæ tunc illicita eſt.

Tempus feriarum,

Secundum eſt,tempus feriarum,ſcilicet ab initio aduentus vſque ad diem Epiphaniæ, & à die cinerum vſque ad octauam paſchæ incluſiuè, ob quorum dierum venerationem Eccleſia prohibet ſolemnitatem nuptiarum, ſcilicet benedictionem,& ſolemnem ſponſæ in domum ſponſi traductionem. Vide *Trident. ſeſſ.24. cap.10. de reform. matrim.* vbi antiquum ius,quod pluribus temporibus hæc prohibebat, corrigit.

Trident.

Sponſalia,

Tertium,ſpōſalia.Poſt hæc enim eum vna inita antequam legitimè diſſoluantur,illicitè cum alia cōtrahitur.quia hoc fit contra fidem datam.

Quartū,votum ſimplex Religionis aut caſtitatis,aut non ineundi matrimonij. quia tunc contrahere eſt contra obligationem voti.hoc tamen non irritat matrimoniū,ſicut nec ſpōſalia id irritant.quia res vni promiſſa,validè alteri traditur. 24

Votum caſtitatis aut Religionis.

Catechiſmus baptiſmo præmitti ſolitus,

Quintū eſt,quando quis tenet aliquam in catechiſmo,qui ſolet præmitti baptiſmo,reſpondendo eius nomine,ſacerdoti interrogāti.an credat, an renuntiet diabolo, &c. Vbi Nota, Etſi, quia hæ cæremoniæ ſolent baptiſmum comitari,communiter ſit idem qui tenet in catechiſmo & in baptiſmo:tamē quandoque ſunt diuerſi,vt quando in neceſſitate puer ſubitò ab obſtetrice baptizatur,& cæremoniæ poſtea ſupplentur. Tunc enim aliquis inſtar patrini pro eo reſpondet.Talis autem olim contrahebat ſimile ferè impedimentum,quale contrahit is, qui ſuſcipit aliquem ex ſacro fonte, non tamen dirimens,ſed impediens tantùm.Vt habetur *c.2.de cognat.ſpirituali in 6.* Sed *P. Sanchez l.7. diſp.10.n.12.* cum aliis putat hoc impedimentum iam omnino eſſe ſublatum per *Trid. ſeſſ. 24.c.2. de refor. matrim.* Vbi in baptiſmo vel Confirmatione vult tantùm contrahi cognationem ſpiritualem inter baptizatum, eiuſque patrem & matrem ex vna parte, & baptizatū ac ſuſceptores ex fonte ex alia parte, omni alia cognatione ſpirituali ſublata.quod valdè probabile eſt. quia verba Concilij hoc apertè inſinuant.

c. 2. de cogn. Sanchez. Trident.

Sextum inceſtus cum conſanguinea coniugis in 1.& 2. gradu: aut fornicatio habita cum matre & filia. 25

Inceſtus cum conſanguinea coniugis,

Septimum,raptus alienæ ſponſæ,quando videlicet quis ſponſam alterius de præſenti cauſa libidinis explendæ ſponſo renitente de loco in locum abducit. Quòd ſi ſponſa conſentiat, idem impedimentum incurrit.

Raptus,

Octauum, ſi quis occidat propriam vxorem.

Vxoricidium. Suſceptio propriæ prolis.

Nonum, ſuſcipere ex malitia propriam ex legitima vxore prolem, quo ponatur impedimentum reddendi debitum.

Occiſio presbyteri, Publica pœnitentia, Matrimoniū contractum cum moniali, Sanchez. Septem vltima iam non obligant.

Decimum, occiſio iniuſta presbyteri.

Vndecimum, publica pœnitentia dum durat.

Duodecimum,contrahere matrimonium cum moniali. Quæ fusè explicat *Sanchez l.7. diſp.6.& ſequentibus.*

Sed non eſt opus bis ſeptem vltimis diutiùs immorari. quia iam omnino ſublata ſunt. Nam iis irretiti ſine vlla diſpenſatione videntibus Prælatis contrahunt. Ita *Nauar.c.22.n.75.& 85.* & cum aliis *Sanchez l.7.diſp. 17.num. 8.*

Nauarr. Sanchez,

His poſitis difficultas eſt primò,vtrùm votum ſimplex caſtitatis ita obliget ad abſtinendum nuptiis,vt eo obſtrictus has nullo caſu ſine diſpenſatione licitè contrahat,quantumuis grauiſſimas difficultates in ſeruanda caſtitate experiatur, ac ſæpiùs labatur? Videtur enim tunc poſſe contrahere.Primò,quia nulla promiſſio obligat vltra intentionem promittentis. Talis autem nō videtur ſe voluiſſe obligare,vt tali caſu caſtitatē ſeruaret. cùm ſi ei priùs occurriſſet,eam nullo modo vouiſſet.Secundò,quia votum eſt de meliore bono: ſæpiùs autem peccanti contra caſtitatē meliùs eſt nubere quàm vri,vt docet Apoſtolus 1.ad Cor.7. 26

1.Cor.7.

Secunda difficultas eſt, vtrùm qui ſcienter contrahūt cum obligatis voto caſtitatis aut Religionis,ſemper peccent? Videntur enim non peccare

quando illos nullo modo ad matrimoniū inducunt, ſed ſponte ab iis oblatum acceptant. Quia vt docet *P. Leſſius de iuſtit. c. 19. dub. 4. n. 48.* ſæpe accipimus licitè quædam ab iis, qui illicitè dant.

Leſſius.

27 Tertia difficultas eſt, vtrùm tempore Aduentus aut Quadrageſimæ licitè ineantur nuptię omiſſa benedictione, aliiſque ſolemnitatibus? *Palud. in 4. d. 32. q. 1. a. 4. concl. 5.* cum quibuſdam aliis id negant. quia *c. Non oportet, & c. Nec vxorem 33. q. 4.* id videtur abſolutè prohiberi.

Palud. c. Non oportet. c. Nec vxorem.

28 CONCLVS. II. Votum caſtitatis impedit matrimonium, non obſtantibus maximis difficultatibus, quas ſentit vouens in ſeruanda, etiam eo caſu, quo ſi eas antè præuidiſſet futuras, noluiſſet vouere. Eſt communis DD.

Probatur, quia communiter in vouentium poteſtate eſt illas magna ex parte euitare, vitando occaſiones & otiū, ac exercendo ſe in ieiuniis & orationibus. Quòd ſi hoc nolint facere, ſibi, non rei difficultati, imputent. Nec enim ob ſuam inordinatam voluntatem aliquis acquirit ius frangendi ſua vota. Quòd ſi illa faciens nihilominùs adhuc graues difficultates experiatur, ſuperandæ tamen ſunt; cùm id abſolutè poſſit cum gratia Dei, quæ ei nō deerit. Quia caſtitatis tanta excellentia eſt, vt etiam per ſummas difficultates expetenda ſit. Ex quo confirmatur concluſio. quia vt oſtendi diſp. 23. n. 64. vt quis liberetur promiſſione etiam homini facta, non ſufficit omnis talis difficultas de nouo occurrēs, quæ ſi fuiſſet ab initio præuiſa, deterruiſſet alterum à promittendo: ſed neceſſariò requiritur talis, quam promiſſarius non poteſt tollere, & quæ præuiſa, communiter cordatum quemque à promittendo auerteret. Talis autē nullo modo in noſtro caſu poteſt cenſeri difficultas ſuperandi tentationes contra caſtitatem. Quia etſi omnibus ſatis conſtet ſæpiſſimè tales difficultates in ſeruanda continentia occurrere: pauciſſimi tamen verè cordati, & quibus cordi ſua ſalus eſt, ac caſtitatis excellentia perſpecta, ideò à ſtatu Eccleſiaſtico ſuſcipiēdo, atque ea vouenda abſtinent: nec quemquam verè conſtantem ſui voti, ideo poſtea pœnitet; & ſi quis ſit quem pœniteat, is ab omnibus iudicatur inconſtans. Quòd maximè verū eſt, cùm eiuſmodi certamini ea præmia à Deo ſint propoſita, quæ infinities maiorem laborem mereantur. Ex quibus clarè ſequitur, neminem vouentem caſtitatem, poſſe prudenter cenſeri hunc caſum excepiſſe, Sicut qui vouiſſet in profeſto B. Virginis ad locum ei ſacrum peregrinari, non excuſaretur quòd dies eſſet pluuius, etſi faciliùs id vouerit, quòd crederet futurum ſerenum: alias id non voturus. Fateor tamen illas cauſas eſſe ſufficientes ad impetrandam diſpenſationem; ſine qua nullo modo vnquam tanti momenti vota frangenda ſunt. Hoc enim exigit diuinæ Maieſtatis reuerentia.

Caſtitas etiam per ſummas difficultates expetenda ac conſeruanda eſt.

Quæ rerum mutatio liberet à promiſſione.

Difficultas ſeruandi caſtitatem non tollit obligationem voti, ſed eſt ſufficiens cauſa diſpenſandi.

29 Quare quod hæretici dicunt eiuſmodi vota illicitè fieri quia vouentes cōmuniter non habent donum continentiæ, ideoq; tale votum tanquam impoſſibile eos non obligare; eſt apertè contra omnem experientiam. quia plurimos, atque adeò omnes, qui cum Dei gratia ad hoc ſeriò laborāt videmus ea integerrimè ſeruare. Eſt etiam contra omnem rationem. quia ſimiliter, ſi cuius coniux ob impotentiā, morbum, aut aliam cauſam fieret inutilis vſibus matrimonij, poſſet alter ſiue vir ſiue mulier dicere impoſſibile ſibi eſſe continere, atque ita ſe non ampliùs obligari data fide matrimonij, & velle aliud inire. quod abſurdiſſimum eſt.

Hæreticorum abſurditas.

Eſt etiam apertè contra Apoſtolum 1. ad Tim. 4. vbi agens de viduis, quę emiſſo voto continentiæ ſolebant miniſtrare Eccleſiæ, ait: *Cum luxuriatæ fuerint in Christo nubere volunt; habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Non poteſt autē hic intelligi vlla fides irrita facta, ſiue violata, præter votum caſtitatis, quod illæ dum ad illud officium aſſumebantur, emittebant, & nubendo frangebant: & tamen Apoſtolus generatim docet tales habere damnationem, quæcumque eam fidem irritam faciunt. apertè oſtendens, omnes eam potuiſſe ſeruare.

1. Timot. 4.

Ex his facilè ſoluuntur argumenta allata n. 26. 30.
Ad 1. nego minorem, quia, vt oſtendi, talis ſecundùm communem vouentium intentionem cenſetur ſe obligaſſe, vt caſtitatem etiam eo caſu ſeruaret. Ad 2. Reſp. 1. Inde non ſequi, talem licitè contrahere matrimoniū, quia ipſi non eſt neceſſe nubere, vel vti, nec hoc vouit; ſed ſeruare caſtitatem, quod & vouit, & optimū ei eſt, ac facere poteſt. Reſp. 2. Etſi ſolutæ melius ſit nubere quàm vri: non tamē ei, quæ obſtricta eſt voto caſtitatis. Quia melius eſt aliquando ex fragilitate peccare contra votum caſtitatis, quàm ad hoc tota vita faciendū ſe obligare. quod facit talis dum nubit: nam obligat ſe vt contra votum caſtitatis tota vita ſua reddat debitum marito. Nec enim per matrimonium eximitur ab obligatione voti, ſed hanc ſibi reddit impoſſibilem: nec ipſa impoſſibilitas efficit, vt redditio debiti in ipſa nō ſit cōtra votum caſtitatis; ſed ſolùm facit vt per eam formaliter non peccet. Quare dū ſponte reddit ſibi redditionem debiti neceſſariā, tantùm peccat contra votum, quantum forte tota vita peccaret ſæpiùs fornicandū. Sicut ſacerdos qui ſuſcipiens vnius menſis nauigationem initio abiiceret breuiarium in mare, vt liberius poſſet omittere horas, tantum peccaret, quantum is qui tanto tempore eas ſponte non legeret.

Obſtricta voto caſtitatis grauius peccat nubendo, quàm fornicando.

Poſt votum caſtitatis contrahens nuptias reddendo debitum peccat materialiter contra caſtitatem.

Adde, talem exponere ſe certo periculo ſæpiùs petendi debitum, atque ita peccandi formaliter contra votum.

Dices, *S. Epiphanius hæreſi 61.* dicit, melius eſſe talibus nubere, quàm ſæpiùs occultè fornicari. 31
Reſp. 1. Eum hoc ibi non dicere abſolutè: ſed melius iis eſſe publicè nubere, & poſtea pudore perfuſas agere pœnitentiam, quàm tota vita ſine ſpe correctionis in occulta fornicatione manere. Sicut etiam ſolemus dicere, ſæpe aliquibus qui leuiora peccata cōtemnunt, & tota vita ea periculoſè frequentant, expedire vt in grauius aliquod peccatum lapſi confundantur, & ſic feruentiùs ad pœnitentiam ac nouam vitam redeant.

S. Epiphan.

Reſp. 2. Epiphanium ibi illud dicere de virgine, quæ ſine vllo voto, cum ſolo virginitatis ſeruandæ propoſito inter virgines agit. Eiuſmodi enim virgines, ab iis quæ ſe Deo per votum obligant, apertè diſtinguit. Et has nubendo ex Apoſtolo docet habere damnationē: illas verò ſolùm iudicium, quo priuantur ſua corona, & iudicantur indignæ illa perfectione & ordine, ex quo

nubendo

nubendo ceciderunt: ideoque dicit iis etiam opus eſſe pœnitentia, qua ſcilicet ignauiam ſuam corrigant; vel etiam quia, vt ſæpe in iis fit, ipſas nuptias lapſus præceſſit.

32 Hinc patet primò, habenti votum caſtitatis, quantumcumque ſæpiùs labenti nunquam licere ſuadere nuptias, quia maius eſt malum: & aliter per diſpenſationem in voto ei poteſt ſuccurri.

Obſtricto voto caſtitatis nunquam licitè ſuadentur nuptiæ ſine diſpenſatione.

Patet ſecundò, interroganti an valeat matrimonium contra votum contractum, ſi credatur id facere vt contrahat, ambiguè eſſe reſpondendum, ne detur ei occaſio peccandi. Quòd ſi aliter non poſſumus euadere, poſſumus veritatem dicere, adiungendo tamen id eſſe graue ſacrilegium; & talem teneri abſtinere à petitione debiti, atque ita neceſſariò petendam priùs diſpenſationem, niſi velit ſe grauiſſimis difficultatibus ac periculis exponere. Hoc enim ſic dicendo, non damus ei occaſionem lapſus, ſed hanc permittimus, cùm non poſſimus eam commodè tollere. Et confir. quia aliàs non liceret DD. hos caſus ſcriptis mādare maximè lingua vernacula, ne eiuſmodi hominibus eſſent offendiculo.

Quomodo talis reſpondendum interroganti an validè contrahat.

33 Sed vlteriùs hîc dubium eſt, quid ſi contingat aliquem cum eiuſmodi voto de facto contrahere, ad quid teneatur?

Reſpondeo primò, ſi ſolùm habuerit votum non cōtrahendi matrimonium, peccauit quidem contrahendo, poteſt tamen petere & reddere debitum. quia hoc propriè non eſt cōtra votum, mortua tamen vxore tenetur nuptiis abſtinere.

Ad quid obligetur contra votum cōtrahens.

Secundò, ſi vouerit Religionem, tenetur ante matrimonium conſummatum votum implere, quia in eius adhuc eſt poteſtate, peccatque conſummando etiam reddendo debitum; quia efficit ſibi votum impoſſibile: eo tamen conſummato poteſt etiam petere debitum, votumque eius tanquam impoſſibile ſuſpenſum eſt, donec vxor moriatur, aut fornicetur, aut conſentiat vt legitimè Religionem ingrediatur. Tunc enim iterum voto tenetur, quia fit ei poſſibile.

34 Tertiò, ſi emiſerit votum caſtitatis: nunquam poteſt debitum petere, poteſt tamen id reddere etiam prima vice conſummando matrimonium; quia coniux habet ad hoc ius, niſi alter velit Religionem ingredi, ad quod non tenetur, quia hoc non vouit; nec ad ſeruandam caſtitatem tenetur eligere medium ſibi tam durum. Patet ex *extrau. Antiqua Ioannis 22. de voto.* vbi vxoratum ante matrimonij conſummationem ſine conſenſu vxoris ſuſcipientem ſacros Ordines, dicit inducendum vt Religionem ingrediatur: quòd ſi nolit, cogendum matrimonium conſummare petente vxore. quod fieri non poſſet, ſi non poſſet licitè ita conſummare. Mortua tamen vel fornicante vxore, tenetur abſolutè ſeruare caſtitatem.

extrauag. Antiqua.

35 Conclvs. III. Peccat mortaliter ſcienter contrahens cum aliquo his votis impedito, etſi hic vltrò ſe offerat, quia vſurpat ſibi rem alteri obligatam, & huic eam ſubtrahit. Nec obſtat quòd alter offerat. quia validè eam offerre non poterat nec alterius poteſtati ſubducere, niſi hic obligationem acceptando, eam ſibi vſurparet, atque ita directè etiam alteri iniuriam infert. Secùs eſſet ſi alteri tantùm eſſent illicitæ nuptiæ, ob aliquam prohibitionem. quia hæc non ligat non prohibitum. Et quamuis non poſſit petere vt prohibitus contrahat (quia non poſſum ab aliquo petere, quod licitè facere non poteſt) non tamen tenetur impedire ne id faciat, niſi ex correptione fraterna, qua tenemur proximi peccatum impedire; quæ tamen non obligat cum magno noſtro incōmodo. quale eſſet recuſare valdè commodas nuptias. Acceptando autem oblationem non incitat alterum ad peccatum, nec ei cenſetur cooperari, vt in ſimili docet *P. Leonardus de iuſtit. c. 19. dub. 4. n. 48.* de accipientibus legata, quæ beneficiatus ex bonis ſuperfluis iis illicitè legauit: aut etiam munera, quæ ipſis illicitè dat. Ex quibus patet ſolutio argumenti allati. n. 27.

Nubens ei cui ſolùm prohibitæ ſunt nuptiæ non peccat.

Leſſius.

36 Conclvs. IV. Quamuis olim diuerſa diuerſis locis ac temporibus hac in re videatur fuiſſe conſuetudo: iam tamen tempore Aduentus & Quadrageſimæ ſolæ ſolemnes nuptiæ prohibentur in quibus ſcilicet detur benedictio, ac fiat ſolemnis ſponſæ in domum ſponſi traductio, tripudia, aliæque ſimiles feſtiuitates adhiberi ſolitæ. Ita *Silueſt. Matrimonium 7. q. 2. dicto 5. Roſella v. Impedimentum, impedimento 17. Nauar. c. 22. n. 71. Bellarminus l. 1. de matrim. c. 31. §. In altero. Henriquez l. 11. c. 16. n. 2.* & cum plurimis aliis *P. Sanchius l. 7. d. 7. n. 13.* Probant autem id præcipuè ex conſuetudine. Nam paſſim aiunt permitti nuptias ſine eiuſmodi ſolemnitatibus, cum moderata aliqua feſtiuitate. Et hanc ſententiam apertè inſinuat *Tridem. ſeſſ. 24 c. 10. de reform. matr.* Vbi dictis temporibus iubet *antiquas ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter obſeruari*: & aliis temporibus *nuptias ſolemniter celebrari permittit*: apertè inſinuans illo tempore ſolas ſolemnes nuptias prohiberi.

Tempore Aduentus & Quadrageſimæ ſolum ſolemnes nuptiæ prohibentur.

Silueſt. Roſella. Nauar. Bellar. Henriquez. Sanchez.

Tridem.

37 Putant tamen aliqui, non licere tunc temporis contractas nuptias conſummare. quia non licet eas conſummare ante benedictionem acceptam, quæ tunc dari nequit. Sed contrarium eſt verius. quia cōſummatio ante acceptam benedictionē nullo iure prohibetur. Imò *Trident.* dum *ſeſſ. 24. c. 1.* ſolùm hortatur ſponſos ne ſimul cohabitent ante acceptam benedictionem, apertè inſinuat non eſſe peccatum matrimoniū ante eam conſummare. Ita *Bellarm. Nauar. Sanchius ſuprà.*

Licitè tales nuptiæ ante benedictionē conſummantur.

Trident.

Bellarm. Nauar. Sanchez.

DISPVTATIO XXXI.

DE IMPEDIMENTIS TRIPLICIS ERRORIS DISPARIS CVLTVS, RAPTVS, Criminis, Voti Solemnis, ac Impotentiæ.

DVBIVM I.

Qua ratione error perſonæ aut qualitatis irritet matrimonium?

1\. *Quid ſit error perſonæ? quid qualitatis?* NOTA primò, errorem perſonæ dici, quando contrahens putat aliam eſſe perſonam qua cum cótrahit, quàm reuera ſit. Error verò ſolius qualitatis, quando contrahenti conſtat quidem quæ ſit hæc perſona, putat tamen alijs qualitatibus affectam, quàm reuera ſit, v. c. putat eſſe diuitem, nobilem, formoſam, &c. cùm ſit pauper, plebeia, turpis. *Quid conditionis?* His adiicitur tertius error conditionis, quando ſcilicet creditur libera quæ ſerua eſt. Quamuis enim hęc conditio ſit vera qualitas perſonæ: tamen quia eius error habet diſtinctũ effectũ ab errore aliarum qualitatum; ideo etiam ab hoc diſtinguitur.

2 Nota 2. Errorem eſſe duplicem. Alius enim dat cauſam cótractui, qui ſcilicet eſt ratio cur aliquid velimus, quod aliàs nullo modo vellemus. Alius verò eſt concomitans, ſiue incidens in contractũ ſi rem nihilominus vellemus. Prior facit actum inuoluntarium ſaltem ſecundùm quid. Secundus verò facit eum ſimili modo non voluntarium. Aliqui prioré errorem confundunt cum eo quem Theologi vocát antecedentem: ſed minùs benè. *Alia ratione error dicitur antecedens, alia dare cauſam cótractui.* Primò, quia alia lógè ratione error aliquis dicitur antecedens (qui ſcilicet antecedit omnem errantis liberam voluntatem; ita vt ei nullo modo ſit voluntarius, ideoque dicitur etiam inuincibilis ac inculpabilis) alia verò ratione dare cauſam contractui, vt patet ex dictis. *Error conſequens poteſt dare cauſam contractui.* Secundò, quia error conſequens (ſic dictus quia conſequitur aliquam errantis voluntatem, eique eſt aliquo modo voluntarius ac vincibilis) poteſt dare cauſam contractui; & tamen non poteſt dici antecedens.

3 *Quis error reddat cótractum omnino non voluntarium, quis tãtum ſecundùm quid?* Nota 3. Quando error verſatur circa obiectum, circa quod tã conſenſus agentis, quàm ipſe actus immediatè etiam verſatur, prout illud diſtinguitur à ratione motiua, ſeu à fine propter quẽ agens hîc & nunc agit: tunc errorem efficere actum abſolutè inuoluntarium, aut ſaltem non voluntarium, ſi ſolùm concomitãs ſit. Quando verò non verſatur circa tale obiectũ: ſed ſolùm circa rationem motiuam etiã totalem ipſius agentis, ſolùm facit actioně inuoluntariam ſecundũ quid. Prioris generis obiecta ſunt in vẽditione ac emptione res empta, v. c. pannus, vinũ, triticum, &c. non quidem omnino ſecundùm ſe ſpectata, ſed cum reſpectu ad obligationem ſoluendi, quã emptor neceſſariò contrahit. In baptiſmo, Confirmatione, ordinatione, baptizatio, Cõfirmatio, ordinatio perſonæ præſentis: in pœnitentia abſolutio perſonæ præſentis, idque præciſè à peccatis quæ hic & nunc confitetur, ſi directam abſolutionem conſideremus. Quæ autem qualiſue ſit perſona ementis, vendentis, aut ſuſcipientis Sacramentum, per accidens eſt obiecto & intentioni agentis eſſentiali. Sicut etiam qualitas rei emptæ quãdiu ſalua manet ipſius ſubſtantia. Patet, quia etſi emptor cómuniter moueatur ad emendum v. c. pannum, quia putat eſſe bonum, aut vitio carere; tamen eum non emit ſub hac conditione, *ſi talis ſit*, ſed eum abſolutè intendit emere. Quare ſi malus ſit, emptio eſt ei abſolutè voluntaria, & tantùm inuoluntaria ſecundùm quid.

Nota 4. Priorem errorem eos actus qui à noſtra 4
voluntate, ſine conſenſu pendent, reddere irritos: quia efficit vt conſenſus eſſentialis, ſiue qui fertur in ſubſtantiam ipſius actus omnino deſit: v. c. volenti emere triticum obtruditur hordeum, emptio omnino nulla eſt, quia ipſe nullo modo conſentit in emptionem hordei, ſed ſolius tritici.

Secundus verò error non reddit actũ irritum quia non tollit conſenſum eſſentialem, qui fertur in ſubſtãtiam ipſius actus, v. c. in emptioně ipſius panni, tritici, &c. reddit tamen eum ſæpe irritabilem iuxta dicta diſp. 23. dub. 8. & 9.

Excipiendus hîc eſt caſus primò, quando quis 5
laborãs priore errore actualiter intenderet emere rem præſentem, qualiſcumq; demum eſſet. Talis enim verè emeret qualecumque granum ſibi propoſitum, quod falsò crederet eſſe triticum. quia verè in illius emptionem conſentiret.

Dixi, *quando actualiter intenderet, &c.* quia non ſufficeret eum habitualiter ita affectum eſſe, vt vellet hoc granum emere, etſi ſciret non eſſe triticum. quia voluntas ea ratione habitualis, ſiue ſolùm ſub conditione ponenda in actu nihil operatur.

2\. Quando laborãs 2. errore actu intẽdit actum 6
ſuum eſſe irritũ, ſi fallatur; ſolùm conſentiens ſub cõditione, *ſi non fallar*; ſiue actu reſtringendo ſuũ conſenſum ad talem perſonã, vel conditioně, v. c. ſi Epiſcopus expreſsè intendat Ioanně ordinare, & nullo modo alium: ſi Petrus expreſsè intendat emere hunc equum ſi habeat propoſitas qualitates, aliàs non. Tunc enim patet deficientibus illis conditionibus, conſenſum omnino deficere.

Hinc

Error perſonæ reddit liberalem donationem irritam.

Secùs eſt de errore cuiuſcumque qualitatis.

7 Hinc infertur 1. Si dem liberaliter aliquid Petro credens eum eſſe Ioannem, donationem eſſe irritam. quia nullo modo intendo illud huius præſenti donare, ſed ſolùm Ioanni, & ad hoc meam intentionem ſecundùm communem donantium ſenſum reſtringo. Secùs eſſet ſi donatarius eſſet vere Ioannes, ſed falsò crederem eum meum eſſe cognatum. quia ſolùm eſſet error circa cauſam motiuam. Quare hic poteſt donum retinere donec ego hoc reuocem, niſi fortè dolo me induxiſſet ad donandum. quia tunc tenetur me meæ libertati reſtituere.

8 Infertur ſecundò, irritè me donare Petro 100. quia falsò puto me tantum ipſi debere, quia actu intendo ſoluere debitum; ſiue dare eam pecuniam quatenus debitam, & non aliter.

An eleemoſyna valide detur fingenti paupertatem?

Infertur 3. probabiliter poſſe defendi, eleemoſynam inualidè dari ei, qui falsò creditur pauper. quia dans videtur expreſsè intendere eam dare pauperi, & non alteri. quia ſolùm intendit dare eleemoſynam, quæ videtur neceſſariò reſpicere pauperem. Contrarium tamen credo communiter eſſe probabilius. quia communiter homines intendunt ſua dare huic homini, quem credunt eſſe pauperem, ita vt paupertas ſit ſolùm ratio motiua. Et vt donatio habeat formaliter ratione eleemoſynæ, ſufficit quòd detur ei, qui omnino creditur eſſe pauper, vt ita ipſius miſeria ſubleuetur. Simulans tamen eam paupertatem tenetur ad reſtitutionem. quia alterum dolo malo induxit ad dandum.

9 Conclus. I. Error perſonæ iure naturæ reddit contractum ſponſalium ac matrimonij omnino irritum. Eſt communis Doctorum. Quia perſonæ contrahentium ſunt ipſum primarium ac eſſentiale obiectum huius contractus, ſicut res empta in emptione. Quare error circa ipſas facit actum omnino inuoluntarium, ac conſequenter irritum: vt patet ex dictis. Ex quo patet differentia inter hoc Sacramentum, & reliqua.

Quare error perſonæ reddat potiùs irritum matrimonium, quàm reliqua Sacramenta. Error perſonæ etiam craſſus & concomitans irritat matrimonium.

Concluſio autem vera eſt, etſi error ſit craſſus & facilè vincibilis. quia etſi hic non ſufficiat ad culpam tollendam, efficit tamen ne actus ſit verè voluntarius. Item etſi error ſit ſolùm concomitans, qui efficit actum omnino non voluntarium. niſi fortè errans actu intendat cum propoſita perſona contrahere, qualiſcumque demum illa ſit. Patet ex dictis num. 5.

10 Hinc patet primò, errorem perſonæ irritare matrimonium apud omnes gentes. quia ius naturæ apud omnes idem eſt.

Secundò, Pontificem non poſſe efficere, vt non irritet matrimonium. quia non poteſt tollere ius naturæ, aut supplere conſenſum contrahentium. Vide dicta diſp. 24. n. 51.

Error ſolius nominis nihil vitiat.

Nota, cum non in perſona, ſed in ſolo nomine errare, qui putat eam cum qua contrahit vocari Paulam, cùm vocetur Ioanna; modò aliàs ipſa perſona ei ſatis cognita ſit.

11 Conclus. II. Nullus error ſolius qualitatis irritat iure naturæ matrimonium. Eſt communis & certa, & ſequitur apertè ex dictis. quia contractus matrimonij non verſatur circa qualitates, ſed circa perſonas contrahentium, & qualitas ſolùm ſe habet per modum rationis motiuæ aut cauſæ finalis: & conſequenter eius error facit ſolùm [illegible] ſecundum quid [illegible] impedit eſſentialem conſenſum.

Excipe caſum primò, quo quis expreſſè intenderet non contrahere, ſi talis qualitas perſonæ non inſit; iuxta dicta n. 6. Secundò, quando error qualitatis inuoluit ſimul errorem perſonæ. Tunc enim, vt per ſe patet, & omnes fatentur, matrimonium eſſet irritum, quia eſſet verus error perſonæ.

Sed difficultas eſt, quando error qualitatis inuoluit errorem perſonæ. Qua de re varij varie ſcribunt, vt videre eſt apud *Silueſt. Matrimonium 8. n. 1. dub. 4. Roſell. v. Impedimentum imped 2. Sotum in 4. d. 30. q. 1. a. 1. Richard. ibidem a. 1. q. 2. ad 2. Angelum v. Matrimonium 3 imped. 4. n. 3. Nauar. c. 22. n. 32. Candelabrum aureum 1. p. de matrimonio. n. 113. Henriquez l. 11. c. 10. n. 2. & Sanchium l. 7. di ſp. 18. n. 25. & ſequentibus*, vbi plurimorum diuerſa placita refert: quæ qui vult apud eum videre poteſt. Iis enim breuitatis cauſa omiſſis, ex ipſis vnicam hanc regulam ſtatuam. 12

Silueſt. Roſell. Sotus. Richard. Angel. Nauar. Candelabr. Henriquez. Sanchez.

Conclus. III. Solius illius qualitatis error inuoluit errorem perſonæ, quæ determinat intellectum contrahentis, vt certam ac omnino determinatam perſonam concipiat, cum qua hic & nunc intendit contrahere, eámque diſtinctam ab ea cum qua externum contractum celebrat. Prob. Quia errorem qualitatis inuoluere errorem perſonæ in præſenti caſu nihil eſt aliud quàm illum eſſe cauſam, cur quis credat hanc perſonam cum qua exterius contrahit eſſe aliam quam reuera ſit, ita vt verum ſit ipſum non intendere cum hac contrahere, ſed cum ea quam hanc putat eſſe. hoc autem in ſolo illo caſu fit. 13

Quando error qualitatis inuoluat errorem perſonæ.

Vt autem concluſio ſit clarior, & faciliùs ad particularia poſſit applicari, Nota primò, conſenſum contrahentium, ſiue ſponſalia, ſiue matrimonium neceſſariò debere ferri in perſonam omnino determinatam. Inualidè enim contraheres cum filia Petri, nullam in particulari determinando, ſi hic plures haberet. Vt autem intendas cum aliqua determinata contrahere, omnino neceſſarium eſt, vt tibi in particulari determinatè proponatur. quia ſicut voluntas nunquam fertur in incognitum: ita nunquam fertur in aliquid determinatum, niſi determinatè cognitum, ſiue ab intellectu apprehenſum. 14

Contrahentis conſenſus neceſſario fertur in perſonam determinatam.

Voluntas in nihil determinatè fertur niſi determinatè cognitum.

Nota ſecundò, nos duobus modis ſolere aliquam perſonam cognoſcere ſingularem de ea conceptum formando. Primò, cognoſcendo eam in ſe per eiuſdem viſum, aut familiaritatem, quæ etiam per literas haberi poſſet. Secundò, cognoſcendo eam ſolùm ſecundùm aliquam qualitatem, quæ nobis ab aliis deſcripta eſt.

Inter diuerſas ſucceſſiuas cognitiones prima præcipuè voluntatem determinat.

Nota tertiò, quando aliquis ſucceſſiuè diuerſas cognitiones eiuſdem perſonæ ſiue veras ſiue falſas accepit, primam cæteris paribus ſemper præcipuè attendendam eſſe, quia per illam ipſe certæ perſonæ conceptum ſibi formauit, quem per reliquas cognitiones (niſi longè euidentiores ſint) non mutat, ſed has perſonæ primò conceptæ conuenire credit, niſi aduertat inter eas repugnantiam.

Hinc infertur primò, nunquam errorem qualitatis quæ non deſignat perſonam omnino determinatam, inuoluere errorem perſonæ. quia illa qualitas non poteſt intellectum inducere,

vt deter

vt d[illegible] tam perſonam concipiat, aut voluntar[illegible] [illegible]onat.

16 Infertur ſecundò, quando quis aliquam perſonam in ſe vere cognoſcit, falſitatem qualitatum quantumuis particularium quæ putantur ineſſe, non inducere errorem perſonæ: quia harum narratio non efficit vt alter concipiat hanc aliam eſſe perſonam, quàm reuera ſit, ſed vt concipiat ei ineſſe alias qualitates, quàm reuera inſint. Ad eiuſmodi autem perſonæ cognitionem non ſufficit ea[illegible] ſemel obiter vidiſſe, ſed neceſſaria eſt talis cognitio, vt quis poſſit ſecundùm communem modum loquendi dici verè eam cognoſcere. Ad quod videtur ſufficere, quòd ſemel atque iterum antequam ei talis eſſe deſcriberetur, familiariter cum ea egerit, etiam per literas.

17 Quando verò dubium eſt, vtrùm cognitio illa perſonæ ſit tanta, vt falſa de ea narratio non poſſit inducere errorem perſonæ: videndum eſt, vtrùm perſonæ cognitio in ſe præceſſerit illam narrationem: an verò contrà. & tunc prior cognitio præferenda iuxta dicta notab. 3. v. c. Petrus incidit in aliquam perſonam ſibi incognitam, agit aliquantulum cum ea, deinde rogat, quænam ſit, falſóque dicitur ei eſſe filiam vnicam talis ducis, deinde eam ducit vxorem; eſt ſolùm error qualitatis, & matrimonium valet. Quia ipſe determinatur ad concipiendam certam perſonam ex priore conuerſatione; & per eam narrationem non determinatur, vt putet eam eſſe aliam ab ea quacum egit, ſed vt putet ei talem qualitatem conuenire. Excipe caſum, quo filia talis ducis per famam ei priùs eſſet ſingulariter nota, tunc enim per eam narrationem determinaretur vt hanc in particulari ſibi ducendam proponeret. Contrà Ioannes promittit Petro filiam ſuam primogenitam, ei aliàs incognitam, deinde mittit ad eum ſecundò genitam, & hic eam ducit credens eſſe primogenitam, eſt error perſonæ. quia intentio ipſius abſolutè fertur in primogenitam ſibi promiſſam. Quod verum eſt etiamſi primogenita iam eſſet defuncta. quia inde non efficeretur, vt ſecundò genita eſſet illa cum qua ſponſus intendit contrahere.

Excipe caſum, quo ante contractum longa familiaritate hæc ſecunda ſponſu ſufficienter in ſe eſſet nota: ita vt ei in ſe inciperet placere abſtrahendo ab illa qualitate.

18 Infertur tertiò deciſio caſus quem adfert *Tabiena v. Impedimentum imped.* 1. *q.* 4. *n.* 5. vbi refert quendam ab altero petiiſſe in vxorē ipſius filiam ſecundò genitam, valdè pulchram, Petrum verò negaſſe, ſed promiſiſſe ei primogenitam iuueni ignotam, q[illegible]m hic petiit primù oſtendi [illegible]idam ſuo amico; cui pater [illegible]ro primogenita, quæ turpis erat, oſtendit ſ[illegible]genitam. Iuuenis verò audita huius pulchri[illegible] cum primogenita contraxit. Reſpondet [illegible]e Tabiena fuiſſe errorem ſolius qualitatis. quia [illegible]uuenis non poterat intendere contrahere cum ſecundò genita, cùm hæc ei fuerit negata.

Tabiena.

Dubitat tamen quid dicendum eſſet, ſi hæc non fuiſſet ei negata. Sed ſimiliter dicendū eſſet, fuiſſe validum matrimonium. quia intentio iuuenis ſemper fereb[illegible]tur in primogenitam ſibi promiſſam, quam falsò credebat amico oſtenſam, ac eſſe pulchram. Ita *Sanchez l.* 7. *diſp.* 18. *n.* 36. Et ſequitur ex dictis n. 17.

Sanchez.

Huius autem occaſione quærunt [illegible]liqui, quid dicēdum fuiſſet, ſi ille pater nullam filiam in particulari promiſiſſet, ſed vnam ex pluribus, & tunc aliam oſtendiſſet, & aliā tradidiſſet. Reſpondéntque 1. Si pater vnam ex ſuis filiabus oſtendiſſet, & alteram tradidiſſet, inualidum futurum fuiſſe matrimonium. quia iuuenis intētio fuiſſet determinata per illam oſtenſionem ad illā ſolam ducendam quæ fuiſſet oſtenſa, cùm ad nullam aliam potuiſſet determinari. quod veriſſimū eſt. Secundò, ſi verò pater oſtendiſſet aliquam filiam nō ſuam, & ſuam tradidiſſet, validum futurum fuiſſe matrimonium. Sed dicendum eſt, inualidū futurum fuiſſe, quamcumque pater eo caſu dediſſet ſiue vnam ex ſuis, ſiue aliam oſtenſam. quia iuuenis intentio in nullam determinatā potuiſſet ferri. Nam neque in illam oſtenſam. quia tunc non in[illegible]ēderet aliquam ducere quæ non eſſet filia illius patris. Neque etiam in vnam ex illius filiabus. quia nulla eſſet ratio, qua ipſius intentio potiùs determinaretur ad hanc ducendam quàm ad illam. quod tamen eſt neceſſarium, vt oſtendi n. 14. 19

C O N C L V S. IV Spectato etiam iure poſitiuo, nunquam error ſolius qualitatis, quandiu non inuoluit errorem perſonæ, irritat matrimonium, niſi ſit error conditionis ſeruilis. de quo agam dub. 2. quia de nullo alio, hoc reperitur vllo iure ſtatutum. Eſt communis Doctorum. 20

DVBIVM II.

Qua ratione error conditionis ſeruilis irritet matrimonium: quáue ratione ſeruis matrimonium liceat?

NOta, duplicis generis eſſe ſeruos. Quidam enim propriè ſerui ſunt, qui mancipia dicuntur, in quos dominus plenum ius habet eos vendendi, ac quibuſuis operibus occupandi. Secundò, qui dicuntur aſſcriptitij, eò quòd glebæ, ſiue agro aſſcripti ſunt, quem in domini commodum tenentur colere, ſolùm ea quę vitæ ſuæ ſuſtentandæ neceſſaria ſunt inde deducentes, quorum filij dicuntur originarij, qui præter hanc obligationē, quam perpetuam habent, aliàs liberi ſunt, nec à domino vendi poſſunt: nec ipſum ſed agrum, ad quemcumque veniat, ſequuntur. Vide *Panormit. in cap.* 2. *de Iudæis & Sarracenis notabili* 1. *& gloſſam ibidem v. Liberi ſint.* Cùm hi agitur, vt eod[illegible] capite dicitur, propriè non ſerui ſed liberi ſint, matrimonium cum iis etiam per errorem contractum valet. quia nullibi irritatur. 21

Serui [illegible] mancipia [illegible] aſcriptitij, aut originarij.

Panorm. Gloſſ. Matrimonium cum originario per errorem contractum valet.

C O N C L V S I O I. Error conditionis ſeruilis iure naturæ non irritat matrimonium. quia non eſt contra eius ſubſtantiam, quæ conſiſtit in ſola traditione [illegible]tua corporum, non autem conditionis. Quare [illegible]mus error eſt tantùm circa accidentia. Nec refert quòd ſeruus non poſſit omnino liberum vſum ſui corporis tradere, eò quòd ſæpe poſſit à domino impediri ab vſu matrimonij ob [illegible]s occupationes, vel etiam vendi in aliis regionibus, ad quas non poſſet eum coniux tam facile ſequi. Quia hæc eſſentiæ matrimonij non obſunt, quæ ſolùm exigit, vt quis tradat poteſta- 22

tem

tem ſui corporis ad vſum, qui ſpectato cuiuſque ſtatu, commodè haberi poteſt. Quia aliàs matrimonium eſſet irritum inter duos ſeruos, vel inter liberum & ſeruum; etſi nullus error intercederet. Quæ ſunt aperte contra *c.2. & vltimum capit. de coniugio ſeruorum*. Item eſſet etiam irritum, quando quis contraheret ſaltem ignorans, cum leproſa, aut laborante alio morbo inſanabili & contagioſo: aut ea infirmitate, quæ rariſſime permittat vſum matrimonij: cùm in his non ſit minor deceptio, & maior difficultas in vſu matrimonij. Illud tamen ſecundùm omnes falſum eſt.

c. 2. & vlt. de coniug.

23 Dices primò, Irritè quis cum hac conditione contraheret, vt non teneretur reddere debitum, niſi quando tertio placeret. Atqui ſeruus non poteſt reddere debitum, niſi quando domino placet: ergo ipſe irritè contrahit.

Validè contrahis cũ hac conditione vt non tenearis reddere debitum, niſi quãdo tertio placet.

Reſpondeo, negando maiorem. quia, vt dixi diſp. 24. dub. 4. n. 43. poteſt quis contrahere cum hac conditione, vt nunquam teneatur reddere debitum. Adde, minorem eſſe falſam. Quia dominus tenetur ſeruo coniugato dare commodum tempus, quantum ratio patitur, vt vtatur matrimonio.

Dices ſecundò, Iura non irritant hæc matrimonia, ſed ſupponunt eſſe irrita. ergo iure naturæ irrita ſunt. Reſpondeo negando conſeq. quia potuit hoc introductum eſſe iure non ſcripto, aut ſcriptum iam periiſſe.

24 Concl vs. II. Tunc ſolùm iure Eccleſiaſtico hic error irritat matrimonium, quando liber cum ſerua, vel libera cum ſeruo ignari conditionis contrahunt. Patet ex *c. 2. & finali de coniug. ſeruorum*, vbi hæc ſola irritantur, idque ob incommoda & grauem deceptionem, quæ ex tali matrimonio ſequuntur. Hinc

c. 2 & fin. de con.

Patet primò, ſeruum validè contrahere cum ſerua, quam credebat liberam: item ſeruum vel liberum cum libera quam credebat ſeruam. quia iura hæc matrimonia non irritant, nec eſt ratio ea irritandi.

Secundò, validè liberum ignoranter contrahere cum ea quæ fuit immediate antè ſerua; imò quæ ipſo inſtanti contractus fit libera. Vt ſi dominus dediſſet ei libertatem pro eo tempore, quo contraheret. Quia dicta incommoda hic ceſſant, & moraliter loquendo talis contrahit cum libera.

25 Vbi Nota, ſi dominus ancillam tanquam liberam tradat alicui vxorem credenti eſſe liberam, aut videns hunc eam ducere, ſtudio taceat, ancillam hoc ipſo quo ducitur fieri liberam. Idemque dicendum, quando dominus conſcio ſeruitutis tradit ancillam cum inſtrumento dotis. Patet ex *l. vnica §. Sed & ſi quis, & authentica Ad hoc, C. de latina libertate.*

l. vnic. C. de latina. authent. Ad hoc.

Patet tertiò, valere matrimonium liberi cum ſerua, ſi liber cognita ſeruitute id confirmet actu aliquo externo in id conſentiendo, quia purgatur ignorantia. Vbi autem Trident. nõ eſt receptum, Eccleſia præſumit eum hoc facere, ſi eam notam ſeruam cognoſcat: vt patet ex iuribus citatis n. 24. Vbi autem receptum eſt Tridentinum; quæ requirantur ad confirmationem matrimonij, vide dicta diſp. 24. dub. 10.

Addit *Sanchez diſp. 19. n. 4.* idem dicendum ſi ſerua eſſet iam ſtatu libera, id eſt, ſi eſſet ei conceſſa libertas acquirenda poſt certum tempus, modò hoc eſſet breue. quia hoc pro nihilo computatur: nec ex eo poſſunt ſequi grauia incommoda, quæ ius cupit euitare. 26

Sanchez.

Breue autem tempus vult eſſe quod eſt minus ſex menſibus. quia nec intra illud tempus poſſet à domino vendi, aut procul ablegari; nec etiam ex matrimonio parere, & conſequenter ſoboles eſſet futura libera. Secùs, ſi tempus eſſet futurum longius. quia proles concepta fieret ſerua, & alia incommoda ſequerentur. quæ non ſunt improbabilia, ſed planè certò probari nequeunt.

Addunt alij, idem dicendum, quando liber facilè poterat ſcire conditionẽ alterius, ita vt ignorantia fuerit craſſa. quia hæc æquiparatur ſcientiæ. Sed hoc tantùm verum eſt, quando agitur de culpa vitanda, à qua talis ignorantia non excuſat, & conſequenter communiter nec à pœna. Iura autem abſolutè irritat eiuſmodi matrimonia ignoranter contracta. talis autem verè ignoranter contrahit.

His poſitis difficultas hîc eſt primò, vtrùm ſerui poſſint contrahere matrimonium inuitis dominis; *Magiſter ſententiarum in 4. d. 36. §. Quæritur etiam*, videtur id negare. Quia in *Concilio Cabilonenſi relato c. vlt. 29. q. 2.* dicitur coniugia ſeruorum eſſe valida, in quibus *legalis coniunctio fuit & per voluntatem dominorum*. Vbi vt ipſe ait, *videtur minus præter voluntatem dominorum inter ſeruum & ancillã non poſſe contrahi coniugium.* Idem videtur olim ſenſiſſe *D. Baſilius ad Amphilochium canone ſuo 40.* vbi ait, *Quæ præter domini ſententiam ſe viro tradidit, fornicata eſt. quæ verò poſtea libero matrimonio vſa eſt, nupſit. quare illud quidem fornicatio; hoc verò matrimonium. Eorum enim qui ſunt in alterius poteſtate, pacta conuenta firmi nihil habent.* Quæ etiam ratio hoc videtur probare. Cùm enim ſerui non habeant dominium ſui corporis, non poſſunt id alteri inuito domino tradere. 27

Magiſter. Conc. Cabilonenſe.

D. Baſil.

Alij contrà putant, ius ad matrimonium ita homini iure diuino naturali competere, vt (niſi ipſe ſe voto continentiæ obſtrinxerit) nulla lege humana poſſit à coniugio omnino arceri. quia ſicut homo habet naturalem inclinationem ad cibum & potum, quia hæc neceſſaria ſunt ad cõſeruationem indiuidui: ita habet naturalem inclinationem ad matrimonium. quia hoc eſt neceſſarium ad conſeruationem ſpeciei. Sicut igitur nõ poteſt prohiberi ne comedat; ita non poteſt prohiberi ne ducat vxorem. Et in hoc conſtituunt differentiam inter libertatem & ius ad matrimonium. Quia cùm libertas ſit homini conceſſa in priuatum commodum, poteſt ea ex iuſta cauſa priuari. Contrà, cùm ius ad matrimonium illi à Deo & natura conceſſum ſit in commodum totius naturæ, eo priuari nequit. 28

Sed hæc mihi videntur difficilia. Primò, quia ſi illa argumenta aliquid probarent, probarent etiam neminem per votum continentiæ ſe poſſe priuare iure quod habet ad matrimonium; ſicut non poteſt ſe priuare poteſtate edendi. Et ſicut clericus non poteſt ſe priuare priuilegio clericali, & ſiſtere tribunali ſæculari, quia hoc cederet in iniuriam totius Ordinis, cuius gratia hoc priui- 29

priuilegium ſingulis datum eſt; ſic nemo poſſet ſe priuare iure contrahendi matrimonium.

Secundò, quia inde ſequeretur, malè Eccleſiam, olim ſtatuiſſe ſex impedimenta non dirimentia matrimonij, quæ recenſui diſp. 39. n. 35. quibus certis hominibus prohibebat tota vita nuptias. Si enim nemo poſſit iure humano priuari iure ineundi matrimonij: Eccleſia hoc illis prohibere non potuit.

Poteſt quis lege humana priuari iure contrahendi matrimoniũ.

30 Quare credo exiſtente iuſta cauſa non minùs aliquos iure humano poſſe priuari iure contrahendi matrimonij, quàm ſua libertate, cùm hæc non ſit illis minùs naturalis, quàm illud: & multo durius eſt priuari libertate, quàm illo iure. Item cùm nulla ſit in ſingulis ſaltem hominibus obligatio ineundi matrimonij, aut illud ius conſeruandi: nulla eſt ratio, cur ex iuſta cauſa aliqui eo priuari non poſſint.

D. Baſil.

Henriq.

An autem aliquando fuerit talis neceſſitas ſeruis impoſita, vt non poſſent inire matrimonia inuitis dominis, non ſatis conſtat. Sanè *D. Baſilium citatum n.* 27. videtur id omnino ſenſiſſe. Idemque cum quibuſdam aliis docet *P. Henriquez l.* 1. c. 10 *n.* 4. *in fine.* Sed non eſt opus hoc pluribus diſputare: quia ſolùm de præſenti ſtatu quærimus. Sit igitur

31 CONCLVS. II. Seruitus ex natura ſua non repugnat cum ſtatu matrimonij. quare ſpectata ſola illius natura, poſſet hoc ſeruus inuito domino contrahere. Hæc eſt communis; & ratio eſt, quia dominus non habet omnimodam poteſtatem in corpus ſerui: neque vllo modo eam quæ datur coniugi per matrimonium. Quare cùm ſeruus ex hac parte habeat verè dominium ſui corporis, poteſt illud inuito domino alteri tradere: præſertim, cùm (vt oſtendi num. 23.) dominium in mutua corpora, quod eſt de eſſentia matrimonij, poſſit facillimè conſiſtere cum ea conditione, vt vel vnus vel vterque coniux poſſit pro alterius voluntate ab vſu coniugij impediri.

c. 1. de coniug.

32 CONCLVS. III. Certum eſt iam de facto ſeruos validè inuitis dominis contrahere matrimonium. Ita habetur expreſsè *c.* 1. *de coniugio ſeruorum.* Vbi dicitur eorum matrimonia non debere vllatenus impediri. Ex quo omnes communiter colligunt, dominum non poſſe ſine iuſta cauſa eorũ matrimonia directè impedire, nolendo hoc illis vllo modo permittere.

Dominus non poteſt directè ſerui matrimonium impedire.

Seruus tenetur communiter domini conſenſũ petere vt contrahat.

Conc. Cabilon.

Nota tamẽ, ſeruos, niſi aliqua iuſta cauſa aliud ſuadeat (qualis eſſet ſi timerent ne dominus malitiosè eorum matrimonium impediat) teneri priùs dominorum conſenſum petere, antequam cum aliqua contrahant. Colligitur apertè ex *Concilio Cabilonenſi citato n.* 27. quod requirit voluntatem dominorum, vt coniugia ſeruorum ſint omnino legitima. Ratio eſt, quia hoc exigit reuerentia quam iis debent. præſertim cùm ſæpe multum dominorum interſit, vtrùm ſerui cum hac vel illa contrahant: ideoque durum iis ſit ſi ſerui iis inconſultis cum aliqua contrahant, quæ ipſis valdè ingrata, ac multas moleſtias parturaſit.

33 Ex his autem oritur alia difficultas, qua ratione dominus poſſit ſerui ſui matrimonium indirectè impedire, v. c. vendendo eum in remotis regionibus? Item, qua ratione iam coniugatum poſſit impedire ab vſu matrimonij, occupando eum in ſuo miniſterio, aut mittendo eum negotiorum cauſa in alias regiones, aut etiam eum ibidem vendendo. Et tertiò, quando ſeruus non poteſt ſimul & domino aliquid præcipienti obſequi, & reddere vxori petenti debitum: cui potiùs debeat obſequi?

Circa has difficultates variæ admodum ſunt Doctorum ſententiæ. Et circa primam aliqui putant, dominum poſſe quidem ita vendere ſeruum, quem ſuſpicatur cogitare matrimonium antequam ipſe ſponſalia contraxerit. Secùs autem eſſe, quando iam ſponſalia contraxit. quia ſponſa iam acquiſiuit, ius vt ſponſus cum ea contrahat. quod dominus ei non poteſt, ſine notabili neceſſitate eripere.

Circa ſecundam valdè variæ ſunt ſententiæ. Nam *P. Sanchez l.* 7. *diſp.* 22. adfert ſeptem diuerſas, quas non eſt opus hîc referre, quia apud ipſum facilè videri poſſunt. Sanchez.

Circa tertiam, plurimi aiunt, ſeruum ſpectatis circumſtantiis, ſcilicet periculo incontinentiæ in vxore, ſi diutiùs differat reddere debitum; & neceſſitate domini ipſius opera indigentis; debere primùm obſequi ei, qui eſt in maiori neceſſitate. ceteris autem paribus, ſi ſine conſenſu domini contraxerit, debere huic magis obſequi, quàm vxori: ſecùs autem eſſe, ſi cum huius conſenſu contraxerit. quia tunc dominus videtur tacitè conſenſiſſe, vt in tali caſu magis obſequatur vxori. Ita *Palud in* 4. *d.* 36. *q.* 2. *a.* 2. *concl.* 4. *Richardus ibidem a* 4. *q.* 2. *Sotus d.* 35. *q.* 1. *a.* 1. *ad* 2. *Armilla v. Matrimonium n.* 6. & alij. Palud. Richard. Sotus. Armilla

Nota, primam & ſecundam difficultatem ex dictis ferè ſolùm habere locũ quando ſeruus ſiue ſponſalia ſiue matrimonium contraxit cum ea, quæ, quia eſt ſerua, vel alia ratione omnino impedita, non poteſt eum ad longinquas regiones ſequi. Si enim ipſa poſſit ſponſum aut maritum ſine graui incommodo ſequi, ſicut hic, ſi eſſet liber, non obſtante contractu poſſet ſe ad alias regiones transferre (vt oſtendi diſp. 23. n. 52.) ita poteſt à domino in iis regionibus vendi; vt omnes fatentur. quia dominus hac in re non habet minorem libertatem ac poteſtatem in ſuum ſeruum, quàm ipſe haberet in ſeipſum. 34

Dominus poteſt ſeruũ vbi vult vendere quando vxor poteſt eum ſequi.

Et eadem hac in re eſt ratio ſeruæ quæ libero nupſiſſet. Nam quòd vxor inuito marito non poſſit mutare domicilium, non prouenit ex eo quòd in ratione matrimonij magis ei obligetur, quàm ille ipſi; ſed quia mariti, non autem vxoris, eſt regere familiam, & domicilium eligere. Secùs autem eſt in ſerua, quæ excepto vſu matrimonij, in ſuæ vitæ directione domino, non autẽ marito ſubiecta eſt, niſi quantum domino placuerit.

Similiter & ſeruam quam maritus poteſt ſequi.

CONCLVS. IV. Seruus ſine conſenſu domini contrahens matrimonium, per hoc nulla ratione poteſt minuere ius, quod dominus in eum priùs habebat. Ita apertè *Scotus in* 4. *d.* 36. *q.* 1. *a.* 2. *concl.* 3. Et apertè eam inſinuãt *Nauar. c.* 22. *n.* 43. *Emmanuel Sà v. Matrimonium* §. *Impedimẽta dirimentia n.* 1. *Henriq. l.* 11. *c.* 10. *n.* 4. *lit. F.* & alij multi, qui dicunt dominũ non teneri conſentire matrimonio ſerui, ne ſibi præiudicet, apertè inſinuãtes illius matrimonium huic in nullo præiudicare, ſi non cõſentiat. 35

Scotus. Nauar. Sà. Henriq.

Patet

Patet etiam apertè ex *c.* 1. *de coniugio ſeruorum.* vbi de ſeruis coniugatis dicitur: *Debita tamen & conſueta ſeruitia non minùs* (ſcilicet quàm antea) *debent propriis dominis exhibere.* Si enim ſeruus per tale coniugium minueret ius domini in ſe, non eodem modo ſicut antè teneretur ei ſeruitia exhibere. Ratio eſt, quia nemo eſt poteſt priuata auctoritate de re aliena inuito domino diſponere, ſiue eam ipſi auferre. Hoc autem hîc fieret, ſi ſeruus per tale coniugium ius Domini minueret.

36 Dices, ſeruum hoc non facere priuata auctoritate, ſed auctoritate Dei, qui inſtituendo matrimonium ei conceſſit, vt poſſet illud contrahendo, domini in ſe ios minuere. Sed hæc conceſſio nec iure, nec ratione probari poteſt, & ſatis apertè repugnat naturæ ipſius ſeruitutis, qua ſeruus non ſub conditione, ſed abſolutè eſt res ipſius domini. Et eodem argumento quis inferret, quòd dominus talem ſeruum ex nulla neceſſitate poſſet in locis remotioribus vẽdere: & quòd eo caſu quo hoc eſſet neceſſariũ vt poſſet reddere debitum, teneretur eum lautiùs habere, ac ab omni opere liberare. quæ abſurda ſunt. Quare ex eo quòd poſſit contrahere matrimooium nihil aliud ſequitor, quàm eum poſſe facere ea quę matrimooio ſunt eſſeotialia, ſcilicet qooad eius vſum transferre in vxorem dominium ſui corporis, & obligare ſe ad reddendum debitũ, quantum ipſius ſtatus hoc permittet, ac ratio exiget.

Quale ſit in ſeruo ius contrahendi matrimonij.

37 CONCLVS. V. Dominos oon peccat contra iuſtitiã, ſi etiam ſine neceſſitate vendat in remotis regionibus ſeruum, quia ſine ſua venia ſponſalia, aut matrimonium contraxit, etſi matrimonium eiuſúe vſus neceſſariò impedienda ſint.

Sequitur apertè ex concl. 4. & principiis auctorum quos ibi citaui. quia aliàs per illud matrimoniom ius domini minueretur. Et apertè tanet *Nauar. ibi citatus.* Et probatur, quia, vt patet *P. Sanchio citato n.*33. communiter Doctores concedunt dominum in neceſſitate (qualem aiunt eſſe quando eius opera domino eſſet inutilis, & ſine notabili pretij diminutiooe non poſſet eum in locis propinquis vendere) poſſe talem ſeruum ita vendere. atqui ſi talis venditio eſſet cõtra ins ipſins ſerui, aut vxoris, extra talem neceſſitatem: eſſet etiam contra idem ius in tali neceſſitate. Quia ſecundùm omnes talis neceſſitas non ſufficit, vt alteri inuito ſuum ius poſſim auferre, cùm nec extrema, nec valdè grauis ſit.

Nauarr. Sanchez.

38 Dixi, *Dominum non peccare contra iuſtitiam.* quia nulla exiſtente rationabili cauſa, eſſet contra caritatem eum ita vendere, præſertim quando ſeruus eſſet coniugatus; quia tunc vterque coniux priuaretur quaſi in perpetuum omni coniugio, cùm nec contracto vti, nec aliud contrahere poſſent: atque ita dominus eos in graue incommodum cooiiceret: quod ex caritate, quantum commodè poteſt, tenetor vitare. In notabili tamen neceſſitate dominus poteſt præferre ſuum commodum, & illud ſerui iocommodum non curare. quia ipſe eſt res domini, & hic habet ius ſua re vtendi, etiamſi inde alteri aliquod incommodum accidat.

Quantum dominus peccet ſeruũ coniugatum aut ſponſum procul vendendo.

Quando tamẽ ſeruus ſolùm contraxiſſet ſpõſalia, etſi dominus eum ita vẽderet ſine neceſſitate; non videtur graue peccatum. quia incommodum non eſt ita magnum, cùm vterque cõiux poſsit tunc alias nuptias inire. Imò vt dominus tũc ab omni peccato excuſaretur, ſufficeret quòd ſeruus eo inſcio ſponſalia contraxiſſet, vt eum ita puniret. Colligitur apertè ex *Nauarr. c.* 22. *nu.* 34. vbi docet dominum nõ peccare mortaliter, etiamſi ſeruum coniugatum ita vendat, dicitq́ue eſſe communem.

Nauarrus.

Dices, Iudex Eccleſiaſticus in dictis caſibus à ſeruo compellatus, cogeret dominum vt ſine neceſſitate eum non venderet: ergo hic peccat contra iuſtitiam ita vendendo. Reſp. negando conſequ. Quia ad illud ſufficit, quòd dominus peccet contra caritatem. quia poſſumus cogi vt huius leges ſeruemus.

39 CONCLVS. VI. Hoc ipſo quo dominus ſeruo dat facultatem contrahendi ſponſalia aut matrimooium, implicitè ei promittit, quòd quaotum commodè poterit, permittet eum vti matrimonio: atq; ita ex iuſtitia tenetur eum ſine notabili neceſſitate noo ita vendere, vt matrimooium, eiuſúe vſus omnino impediatur præſertim cùm iſta promiſſio reſpectu ſpõſæ ſioe vxoris ſit aliquo modo oneroſa, quæ cũ tali promiſſione eũ contractum iniit, quem fortè aliàs nõ iniiſſet. In notabili tamen neceſſitate, poſſet eũ ita vendere, quia noo cenſetur cum tanto ſuo incommodo voluiſſe ſe ad eum ita non vẽdendum obligare.

40 CONCLVS. VII. Etſi Dominus in ſerui coniugiũ conſenſerit, non tenetur ideò ei quidquam remittere de ſeruitiis, quæ aliàs ſerui communiter ſolent præſtare, etiam eũ pro ſua incõmoditate notabili tempore foras mittendo: & ſeruus vix vnquam poteſt eiuſmodi domini obſequia recuſare, vt poſſet vxori petenti debitũ reddere.

Qua ratione dominus poſſit vti opera ſerui cum impedimẽto eius matrimonij.

Probatur. Quia ſi quid huic rei obſtaret, eſſet obligatio erga vxorem: atqui hæc non obſtat: ergo nihil obſtat. Minor probatur. Quia liber nũquam tenetur vlla ſua officia omittere, vt poſſit meliùs vxori debitum reddere, ne fortè dum abeſt, eius caſtitas periclitetur. Hinc videmus mercatores ſæpiſsimè lucri cauſa plurimis mẽſibus domo abeſſe: & vt mollis ac nimis vxorius ab omnibus rideretur, qui, vt vxori obſequeretur, vllam lucroſam perfectionem omitteret. Quãto ergo minùs ob ſimilem cauſam tenebitur minùs liberè ſerui opera vti, intra eũ modum, quo aliàs eius opera rationabiliter vteretur? Quãuis etiam domino cauendum ſit, oe extraordinario modo ſeruum ita diſtineat, vt vix vnquam vxori adeſſe poſsit. Sed hoc communiter non accidit.

DVBIVM III.

Qua ratione matrimonium fidelis cum infideli ſit irritum?

41 CONCLVS I. Matrimonium fidelis cum infideli non eſt irritum iure naturæ: quia diuerſitas fidei ex natura ſua nullam habet repugnantiã cum ipſo matrimonio, eiuſque vſu. Nec etiã diuino, quia nullum tale ius diuinum exſtat, præſertim in lege gratię, in qua etſi matrimoniũ fidelium ſit eleuatũ ad eſſe Sacramenti: quatenus tamen habet rationem meri contractus ciuilis,

relictum eſt primæ ſuæ inſtitutioni. Et hæc concluſio eſt ferè communis DD.

42 Nec refert quòd in lege veteri Iudæis fuerint prohibita matrimonia cum incolis terræ promiſſionis. Primò, quia inde non ſequitur, matrimonia cum iis contracta fuiſſe irrita. Deinde ea prohibitio fuit illi populo particularis: quia non prohibebantur iis matrimonia cum quibuſuis infidelibus: nam Salomon ſiue reprehenſione duxit filiam Pharaonis. ſed cum certis tantùm: quare illa etiam iam ceſſauit. Confirm. quia Iacob validè contraxit cum filiabus Laban; Ioſeph cum filia Putipharis; Moyſes cum filia Iethro; Eſter cum Aſſuero, qui erant idololatræ.

Dices, primò, Tale matrimonium eſt contra rectam prolis educationem, & pacificam coniugum cohabitationē, quia proles exponitur periculo peruerſionis: & vix poteſt eſſe pax vbi eſt diſſenſio fidei. Secundò, matrimonium obligat ad mutuam cohabitationem, & natura ſua eſt inſolubile. atqui fidelis non poteſt obligari vt cohabitet infideli, & poteſt eo relicto alias inire nuptias, vt patet ex dictis diſp.26.dub. 5. Tertiò, matrimoniū fideliū eſt neceſſariò Sacramentū: atqui matrimonium fidelis cum non baptizato, nō poteſt eſſe Sacramentum: ergo nec validum.

Matrimoniū fidelis cum infideli communiter eſt illicitum. Reſpondeo ad primum illa tantùm oſtendere eiuſmodi matrimonia eſſe illicita, ob pericula prolis & fidelis coniugis, non tamen eſſe irrita: quia proles taliū parentū abſolutè loquēdo poteſt legitimè educari. Nā S. Clotildis nupta Clodouæo infideli, optimè ſuas proles educauit. Quòd autem ſæpiſsimè contingat talium liberos malè educari, ſolùm oſtēdit matrimoniū eſſe illicitum ex parte fidelis: aliàs matrimoniū Catholici cum hæretica eſſet irritū, cùm ſit hîc idē periculū. Imò matrimonium inter duos infideles eſſet irritum; quia inter eos proles multo minùs poteſt Chriſtianè educari.

Non eſt contra eſſentiā matrimonij quod alterutter poſſit illud ex priuilegio diſſoluere. Ad ſecundū reſpondeo, Non eſſe contra eſſentiam matrimonij, quòd alter coniux per accidēs non teneatur alteri cohabitare, aut etiam poſſit illud, ex priuilegio aliud matrimonium ineūdo, diſſoluere. Quia aliàs matrimoniū inter infideles contractum, ſtatim atque alter conuerteretur, eſſet nullum. Imò matrimonium ratū eſſet nullum, cùm vterque poſſit illud diſſoluere per profeſſionem. Adde nō eſſe de eſſentia matrimonij, vt contrahentes ſe obligent vt de facto cohabitēt aut debitū reddāt; vt oſtēdit diſp.24.num.43.

Ad tertium reſpondeo, Non eſſe neceſſariò Sacramentum, niſi quando ſuſcipientes ſunt huius capaces: quales hic nō ſunt ob cōſortiū infidelis.

43 Matrimoniū fidelis cum infideli valet quando vterque eſt baptizatus, alias non. Concl vs. II. Iure Eccleſiaſtico matrimoniū baptizati cum nō baptizata, eſt irritū cuiuſcumque fidei vterque ſit. Eſt communis inter omnes DD. Et quamuis certum ius irritans adferri non poſſit: tamen hoc communi praxi, & Eccleſiæ ſenſu introductum eſt.

Dixi, *Baptizati cum non baptizata.* quia ſi vterq; ſit baptizatus, etſi alter ſit hæreticus, vel etiam apoſtata, matrimoniū valet. quia inter hos poteſt conſiſtere Sacramentum. Eccleſia autem præcipuè ſupradictorum matrimonium irritauit, quia omnino dedecet fidelem inire matrimonium, quod non ſit Sacramentum. Patet ex praxi. Quotidie enim videmus haberi rata matrimonia inter eos, quorum alter eſt hæreticus, vel etiam atheus. Et aliàs ſūmè fuiſſent perplexa Catholicorum connubia, quia plurimi ſunt occultè hæretici, vel etiam athei, qui creduntur Catholici.

Nec his obſtat canon 72. ſextæ ſynodi, quia hi canones ſunt ſuppoſititij, & nullius auctoritatis, vt oſtendi, diſp.20. nu. 89. & 118. *Synodus 6.*

Conclvs. III. Matrimonium fidelis cum 44 cum infideli ſiue hic hæreticus ſit, ſiue gentilis, iure Eccleſiaſtico eſt prohibitū, vt patet ex *Concil. Calced. c.13. Laodiceno c.10. & 31. Carthag. 3. ca. 12.* & aliis: Atque etiam communiter eſt illicitū iure naturæ, vt patet ex obiectionibus contra primam concluſionem. Quòd ſi tamen eſſet grauis neceſſitas, & illa pericula hîc & nunc ceſſarent, ceſſaret etiam prohibitio iuris naturæ: quia ceſſaret eius ratio. Vide dicta diſp. 26. nu.21. *Chalcedon. Laodicen. Carthag. 3.*

Hinc *Sanchez l.7. diſp. 72. num. 5.* dicit, in locis vbi Catholici mixti cum hæreticis palàm habitant & agūt, ceſſante omni coniugis & prolium periculo, licitè Catholicos cum hæreticis contrahere, & hoc ibi ſicut alia negotia permitti. Sed hoc generatim non auſim dicere, & in praxi rarò videtur tutum. Tum quia vix eiuſmodi pericula omnino ceſſant; tum quia videmus Catholicos ex huiuſmodi matrimoniis ſcandalizari, ſaltem quando hæreticus ſe gerit pro tali, & palàm talis noſcitur. Quare credo Sanchium ſolùm id affirmare, quando etiam omne ſcandalum ceſſaret, & eſſet notabilis aliqua cauſa ita contrahendi: & præſertim quando hæreticus ſe gereret pro Catholico, aut crederetur conuertendus. *Sanchez.* 45 An licitè Catholici cum hæreticis cōtrahāt in locis vbi permiſtì habitant.

Hinc patet, ex graui cauſa poſſe Papam diſpenſare, vt fidelis cum non baptizato contrahat: vt ſi hic eſſet potens, & ſperaretur eius conuerſio, nec immineret periculum prolibus, quia infidelis paratus eſſet permittere, vt catholicè educarentur. Quo caſu illud matrimonium deſineret iuri naturę repugnare. At ſine iuſta cauſa diſpenſaret illicitè ſed validè: atque ita matrimonium valeret, ſed illicitè contraheretur, quatenus iure naturæ eſt illicitum. Papa poteſt diſpenſare, vt fidelis cum non baptizata contrahat.

DVBIVM IV.

An raptus dirimat matrimonium?

NOta, propriè tunc eſſe raptum, quando perſona aliqua vi de loco in locum abducitur, vt raptor eam in ſua poteſtate habeat. Patet vel ex ipſa nominis ſignificatione. Nā in aliis rebus rapina à furto ita diſtinguitur, quòd per illam vis inferatur rei dominis, vel iis, quorū curæ eſt commiſſa: per hoc non. Nec rapinam dicitur committere qui alteri aliquid eripit, niſi id faciat, vt illud in ſuam poteſtatem redigat. 46 Raptus quid ſit?

Patent hæc apertè ex *l. Quod autem ff. de incendio, rapina &c. §. Alind autē.* vbi dicitur, *Rapere* requirere, vt inferatur vis. Vide *Silueſtrū v. Rapina initio, & v. Luxuria num. 1. verſ. Raptus. & Sanch. lib.7. diſp.* 12. vbi plurima de pœnis iure ciuili raptoribus conſtitutis diſputat. Sed hæc ad hunc locum *l. Quod autem. Silueſter. Sanchez.*

locum non pertinet quia hîc ſolùm de raptu agimus, quatenus matrimonium impedit.

47 CONCLVS. I. Inter raptorem & raptam non poteſt conſiſtere matrimonium donec hæc extra illius poteſtatem abducta, ac loco tuto & libero conſtituta, planè liberè in illud conſentiat. tunc enim validè contrahent. Ita *Trid.ſeſſ.24.c.6. de reform.matrimonij*: vbi & addit, raptorem teneri arbitrio iudicis raptam dotare, ſiue eam ducat, ſiue non: & tam ipſum quàm conſilium aut fauorem præbentes eſſe excommunicatos ipſo iure, & perpetuò infames, ac omnium dignitatum incapaces. Et ſi clerici ſint, præcipit, vt de proprio gradu decidant: eſtque raptor hiſ pœnis obnoxius, etſi raptam poſtea legitimè ducat, vt patet ex textu.

Trident.

Raptor tenetur dotare raptam: al ãſque pœnas incurrit.

48 Requiritur tamen ſententia iudicis, vt eam teneatur dotare. quia hoc iudicis arbitrio faciendum eſt. Idem docet *Sanch.l.7.diſp.23.n.1.* de infamia, incapacitate dignitatum, & priuatione proprij gradus. quod maximè pro hac vltima pœna eſt probabile. Quia eiuſmodi pœnas nemo tenetur in ſeipſum ſaltem communiter exequi. Excommunicatio autem ipſo iure, & conſequenter ante ſententiam incurritur.

Sanchez.

Vt autem hæ pœnæ incurrantur, neceſſe eſt fœminam repugnantem in alium locum deferri. Nam Trid. apertè ſupponit eam per raptum cõſtitui in raptoris poteſtate. Nec ſufficit parẽtibus vim inferri, ſi illa conſentiat. Quia Concilium vult tantùm conſulere libertati matrimonij, ad quã ſolius puellæ liber conſenſus requiritur. Addit *Sanchez ſuprà nu.4.* ob eandem cauſam, neceſſe eſſe ad eas pœnas incurrẽdas, vt mulier abducatur matrimonij contrahendi cauſa. quod probabile eſt. Alij volunt ſufficere vt rapiatur libidinis cauſa. quod Sãchius etiã fatetur probabile.

Trident.

Sanchez.

DVBIVM V.

Quæ crimina dirimant matrimonium?

49 CONCLVS. I. Duo ſunt eiuſmodi crimina ſcilicet machinatio in mortem proprij vel alieni coniugis; & adulteriũ coniunctũ cum illa machinatione, aut cum promiſſione futuri matrimonij, quæ dirimunt matrimoniũ contrahendum inter ipſos adulteros, eoſue qui communi conſilio mortem coniugis machinati ſunt. Patet ex *c.Si quis, viuẽte 31.q.1.& c.1.3.4.5.6. de eo qui duxit,&c.& c.1.de conuerſione infidelium.* In hanc concluſionem omnes auctores conueniunt: ipſa tamen maiore explicatione indiget, ob varias conditiones quas requirit, in quibus non omnes conſentiunt, quas conſequenter explicabimus.

cap. Si quis. c.1.3.4.5.6. de eo. c.1. de conu.

50 CONCLVS. II. Vt machinatio in mortẽ coniugis dirimat matrimonium requiritur primò, vt habuerit effectum, ſiue vt ex ea mors coniugis ſit ſecuta. vt patet ex *c. ſi quis viuente 31. q.1.& c.1. de conuerſione infideliũ*, vbi expreſsè notatur mors ex illa machinatione ſecuta. Et quamuis quædam iura hoc non exprimant; tamen ſecundùm dicta iura intelligenda ſunt, quia leges crimini pœnã imponentes, de perfecto crimine intelliguntur, niſi aliud conſtet. Ita *D.Thom.in 4.d.37.q.2.a.2.in corpore*: & cum eo communiter Theologi. Sufficit tamen contracturos conſilio, mandato, aut ſimili modo mortem coniugis per alios procuraſſe, modò hi ab iis permoti mortem intulerint. Secus eſſet ſi omnino proprio motu ſine reſpectu ad eorum conſilia id feciſſent. Quia tunc eorum machinatio fuiſſet inefficax nec ipſi fuiſſent verè cauſa mortis. Quando autem mandatũ aut conſilium reddatur inefficax per reuocationem, vide dicta diſp.13.nu.125. Non tamen ſufficit vt ratam habeãt occiſionem ſua cauſa factam. quia ratihabitio ſolùm æquiparatur mãdato in rebus quæ à noſtra voluntate pendent, vt ratæ ſint aut vbi iure eſt expreſſum, vt accidit in habente ratam percuſſionem clerici.

Varia requiſita vt hæc pœna locum habeat.

c. Si quis. c.1. de conu.

Leges imponentes pœnã requirũt crimẽ perfectũ.

D. Thom.

51 Requiritur ſecundò, vt cõtracturi machinentur coniugi mortem eo cõſilio, vt inter ſe contrahant. Ita *Richard.in 4.d.37.a.2.q.2. D. Tho. ibid. q.2.a.2. Palud. ibidẽ Sotus q.vnica a.4. P. Henriq.l.12. c.14.n.2. Valentia hîc diſp.10.q.5.puncto 3.* & alij. Quia leges intendunt hac pœna impedire ne aliqui cupiditate alieni matrimonij propriam vel alienam coniugem occidant; efficiendo nimirum occiſores incapaces talis matrimonij, qui finis nullo modo habet locum in iis qui alia ex cauſa coniugem occidunt; quia hi per talem pœnam nullo modo poſſunt à ſuo ſcelere retardari; quia inutiliter lex in eos illam ſtatueret. Ex quo ſatis colligitur legiſlatorem non intendere eos ſua lege comprehendere.

Richard. D. Thomas. Palud. Sotus. Henriq. Valentia.

52 Tertiò requiritur, vt ante mortem coniugis cõtracturi inter ſe commiſerint adulterium; vel vt vterque in mortem cõiugis cõſpirarit. quia iura id impedimentum ſtatuentia alterutrum & requirunt, & docent ſufficere: vt patet ex *c.1. de cõuerſione infidelium.* vbi dicit validum quorumdam fuiſſe matrimonium cum occiſoribus ſuorũ virorum: quia illæ horum mortem nõ fuerant machinatæ: contrà verò inualidum earum quæ fuerant machinatæ, nullam faciendo mentionem adulterij. Et *c. Significaſti 6. de eo qui duxit,&c.* ſolùm requiritur vnius machinatio adulterio coniuncta.

c.1. de conu.

c. Significaſti.

53 Quartò, quãdo vnus ſolus machinatus eſt mortẽ coniugis, requiritur vt ignara huius machinationis cum eo ante coniugis mortem committat formale adulteriũ: ſiue quod ſciat eſſe tale: alioqui ex parte ipſius nõ committetur adulterium. Cùm autem pœna hęc ſit communis vtriq; contrahenti exigit vt culpa communis ſit. Et confirmatur quia quando ſine occiſione coniugis eſt adulteriũ commiſſum cum fide de contrahendo poſtmodum matrimonio, debet vterque ſcire ſe committere adulterium. Si enim alteruter bona fide procedat, putans vtrumque eſſe ſolutum, in eius fauorem matrimonium ſubſecutum eſt validũ: vt habetur *c.1. de eo qui duxit*: eſtq; in noſtro caſu ſimilis ratio. Ita *Emmanuel Sà v. Matrimoniũ. § de impedimentis dirimẽtibus n.7.& Sanchius l.7.d.78.n.12.* Vbi etiã addit: ſi Catharina, v.c. cõiugata adulteretur cum Petro ignorans hunc coniugatũ, & hic deinde mortuo marito Catharinæ occidat ea inſcia ſuã vxorem, vt eam ducat, valere matrimonium. Quia vt adulteriũ præſtet impedimentum, debet ex vtraque parte tendere in iniuriã coniugis occiſæ, & huius eſſe occaſio. quia hoc impedimentum inductum eſt ad eiuſmodi

c.1. de eo.

Sà.

Sanchez.

occaſiones tollendas. Adulterium autẽ Catharinæ, etſi ex eius parte iniurioſum ſit proprio marito non tamen vxori Petri: nec ipſa ex parte ſua dedit ſciens aliquam occaſionem, vt Petrus occideret ſuam vxorem, cùm neſciret eum hanc habere. Quod ſaltem poſt factum vt probabile admitti poteſt, quamuis ante factum tale matrimonium omnino diſſuaderem: & neſcio an iudex facti conſcius id admitteret.

54 Quintò, quando vnicus eſt conſcius machinationis mortis, requiritur vt adulterium committatur durante morte coniugis. Hinc ſi Petrus occidat vxorem: vt ducat Catharinam cuius virum lãguidum, credit breui moriturum, & poſtea ſine vlla promiſſione cum ea adulteretur, validè cum ea poſt mortem viri contrahet. quia adulterium hîc ex neutra parte fuit occaſio coniugis occidendæ.

Sextò requiritur, vt matrimonium cũ coniuge occiſa fuerit verum: quia ſi fuerit inualidum, quantumcumq; occultè, non erit locus huic impedimento. quia à parte rei nec adulterium, nec coniugis occiſio fuit, ſed tantùm putatur fuiſſe.

55 Concl᷑s. III. *Prima* concluſio habet locum ſiue occiſus ſit vir, ſiue fœmina. quia eadem eſt ratio: & quamuis occidens ſit infidelis. quia poteſt Pontifex fidelem reddere incapacem, vt contrahat cũ infideli. Patet ex *c.1. de conuerſione infidelium*, vbi vtrumq; apertè deciditur.

c.1. de conuerſ.

Hinc patet primò, Paulum occidentem vxorẽ vt aliquam incertam ducat, cum quauis aliàs non impedita poſtea validè contrahere: quia incerta non potuit eſſe particeps criminis: niſi fortè id feciſſet, vt contraheret cum vna ex quinque vel ſex, quæ omnes aliquo ex dictis modis criminis occaſionem dediſſent, cum eo vel adulterando, vel mortem coniugis machinando.

Secundò, Paulum ſuaſu Iacobæ occidentem vxorem, vt ducat Catharinam ſceleris inſciam, validè cum vtrauis contrahere, ſi cum neutra priùs ſit mœchatus quia Catharina eſt innocens & occiſio non eſt facta ad ineundum matrimonium cum Iacoba. Sequitur ex dictis n.51.

56 Conclvs. IV. Vt adulterium, ſine machinatione mortis dirimat matrimonium, requiritur 1. vt ſit coniunctum aut cum matrimonio inter adulteros de facto cõtracto: aut cum promiſſione de contrahendo poſt mortem coniugis: ita vt nec ſolum adulterium ſufficiat, nec attentatum matrimonium, aut eiuſdem promiſſio ſine adulterio. vt patet ex *c.6. & vlt. de eo qui duxit.* Debet etiam promiſſio eſſe acceptata: quia aliàs nõ habet veram rationem promiſſionis. Non tamen (vt aliqui putant) requiritur vt accedat iuramẽtum; quia hoc nullo iure probatur. Quod enim iura videntur requirere, vt promiſſio fiat data fide, ſolùm volunt eam debere eſſe ſeriam & acceptatam; quia aliàs non eſt vera promiſſio. In omni autem tali promiſſione fides datur.

c.6. & vlt. de eo.

57 Nota cum *P. Sanchez l.7. diſp.79. n.10.* promiſſionem etiam fictam inducere hoc impedimẽtum, modò exteriùs omnino appareat ſeria, & tãquam talis acceptetur. Quia talis promiſſio dat promiſſario veram occaſionem inſidiandi vitæ alterius coniugis, vt matrimonium poſſit perfici, quod Eccleſia ſtatuendo hoc impedimẽtum præcipuè intendit vitare. Et confirm. quia Eccleſia primò & per ſe ſolùm actum externum prohibet ac punit, nec curat ex qua intentione procedat, niſi quando hæc eſt neceſſaria, vt ille perfectè contrarietur ipſi prohibitioni, & fini ob quem eum prohibet: in præſenti autẽ caſu externa illa promiſſio ficta eodem modo, vt iam oſtendi, repugnat fini, quem Eccleſia intendit, ac ſi ſeriò fieret; & conſequenter habet in ſe perfectam rationem delicti, in ratione actus repugnantis Eccleſiæ prohibitioni. Ergo per eum incurritur ſtatuta pœna. Excipe tamẽ caſum, quo promittens, aut omnino credit alterum aduertere ſe ioco promittere, aut intendit promiſſionem ſtatim reuocare antequam alter poſſit inde vllam occaſionem interficiendi coniugem accipere: idq; etiam de facto efficaciter facit: quia tunc illa promiſſio non repugnat legi, vt per ſe patet.

Sanchez. Ficta promiſſio quandoque inducit hanc pœnam.

Addunt aliqui primò, non ſufficere vnius taciturnitatem, vt cenſeatur alterius promiſſionẽ de futuro matrimonio acceptare. quia talis acceptatio cùm reddat eum incapacem illius matrimonij, in eius damnum cedit: tacens autem non cenſetur conſentire in id, quod in ipſius damnum cedit; vt Doctores communiter colligunt ex *Regula, Is qui tacet 44. de regulis iuris in 6.* 58

Reg. iuris.

Sed contrarium eſt fortè probabilius. quia cùm adulteri ſe mutuò amant, cenſentur expetere mutuum matrimonium; ideóque vnus alteri hoc promittit tanquam fauorabile: in fauorabilibus autem *qui tacet cenſetur conſentire. Regula 43. de regulis iuris in 6.* Nec refert quòd acceptatio ſit ijs damnoſa, eò quòd impediat matrimonium. quia tales hoc aut neſciunt, aut non apprehendunt aliàs non promitterent matrimonium.

Tacens videtur eiuſmodi promiſſionem acceptare.

Reg. iuris.

Dices, Iura in nullo præſumunt ignorantiam iuris Reſpondeo, nihil referre quid iura præſumant. quia illa taciturnitas non debet iudicibus eſſe ſignum conſenſus, ſed ipſi promittenti, qui hîc & nunc ſuam promiſſionem iudicat fauorabilem. Quare ſi alter eam promiſſionem verè interiùs acceptet, validè probabile eſt eius taciturnitatem eſſe ſignum conſenſus? præſertim in fœminis, quæ ſunt magis pudibundæ, nec ita audent ſuum in talia cõſenſum facilè exteriùs prodere. Et hoc ſatis certum credo, quando illam promiſſionem paulò pòſt ſubſequitur adulterium. quia pars tunc illa promiſſione videtur omnino moueri, vt in hoc conſentiat.

Addunt alij ſecundò, ſufficere promiſſionem conditionatam, modò adulterium præceſſerit, vel ſaltem ſequatur antè quàm conditio noſcitur defeciſſe. Quia talis promiſſio inducit veram obligationem expectandi conditionem, eáque poſita contrahendi, quantum eſt ex forma & natura ſua, & inijcit ſpem futuri matrimonij. & dat occaſionem quærendæ necis coniugis. Secùs tamen eſſe, ſi antequam committatur adulterium, conditio noſcitur defeciſſe. quia cùm tunc ſit omnino nulla, non concurrunt ſimul adulterium & promiſſio. Ita *Nauarr. l.4. conſiliorum, tit. de eo qui duxit, conſilio 2. num 1.* 59

An conditionata promiſſio ſufficiat.

Nauarr.

Et hoc credo verum eſſe quando conditio noſcitur eueniſſe ante mortem coniugis: quia tunc promiſſio tranſit in abſolutam. Contrariũ

tamen

tamen credo verius, quando mors coniugis accidit ante euentum conditionis. quia tunc illa promiſſio non habuit rationem veræ promiſſionis, ne quidem externæ, nec potuit alteri eſſe occaſio machinandi mortem coniugis, tùm ante conditionis euentum nullam certam ſpem futuri coniugij ex ea potuerit concipere, cùm ita promittens à parte rei non magis promiſerit ſe cum ea contracturum, quàm non contracturum. Nam vtrumq; promiſit ſub conditione, vt oſtendi diſp.29.nu.6.atque ita promiſſarius ea promiſſione non tam excitatur vt ante conditionis euentum necem coniugis machinetur, quàm vt eam eouſque differat, ne aliàs gratis ſe tanto ſcelere obliget.

Excipe tamen caſum, quo aut in promiſſarij poteſtate eſſet conditionem ſuo tempore implere; aut ipſe ferè certus eſſet eam implendam. Tunc enim habita priùs facinoris patrandi occaſione facilè in necem coniugis incitaretur.

60 Secundò requiritur, vt promiſsio & adulterium ſimul exiſtant ante mortem coniugis. hoc enim apertè requirunt *cap. 6. & vltim. de eo qui duxit.* Quare ſi alterutrum ſequatur mortem coniugis, aut ſi promiſsio priùs facta omnino reuocetur antequam committatur adulterium; cùm verè non exiſtant ſimul, nec illa iam poſsit incitare ad occiſionem coniugis; non afferent impedimentum. Hinc ſi Petrus viuente vxore promittat Catharinæ matrimonium, & vxore mortua aliam ducat, & cum Catharina ſine promiſſione adulteretur, nullum orietur impedimentum. quia prior promiſsio fuit reuocata per ſecundum matrimonium. Ita *Sanchez ſuprà nu.5 & 6. Sotus in 4.d.37,q.vnica a.4.*

Adulterium & promiſſio debēt ſimul eſſe ante mortem coniugis.
c.6. & vlt. de eo.
Sanchez. Sotus.

61 Tertiò requiritur, vt dum committitur adulterium, vterque ſciat alterum eſſe coniugatum. Patet ex *c.1.de eo qui duxit*, vbi dicitur non incurriſſe hoc impedimentum eam quæ vxorato nupſerat, putans eſſe ſolutum. Quia ex ipſius parte non fuerat adulterium commiſſum. Incurritur tamen impedimentum, etſi promiſsio facta ſit, vel matrimonium contractum ante ſcientiam vitæ coniugis alterius, ſi poſt ſcientiam adulterium committatur ante mortem coniugis. quia per hoc priora pacta ratificantur. Secùs eſt, ſi copula contingat poſt mortem coniugis. quia tunc nec habet rationem adulterij, nec poteſt eſſe occaſio mortis illius.

c.1 de eo.

Putant autem aliqui adulterium excuſari ab hoc impedimento per ignorantiam etiā craſſam vitæ alterius coniugis. quia in rebus facti non præſumitur ſcientia. Sed cōtrarium videtur probabilius. quia talis copula habet verè malitiam adulterij. Sicut percuſsio eius qui à percutiente craſsè ignoratur eſſe clericus, habet veram rationem ſacrilegij. Ita *Silueſter Matrim.8.q.9.dicto 9. Nauarr.c.22.num.46. P.Valentia hic diſput.10.q.5.puncto 3. Petr.Soto lect.9. de matrimonio*, & ferè communiter Doctores.

Ignorantia craſſa non excuſat.
Silueſter. Nauar. Valentia. Pet. Soto.

Dices, *l.penultima ff. ad legem Iuliam, de adult.* dicitur, adulterium non committi ſine dolo: atqui ab hoc excuſat etiam ignorātia craſſa: ergo. &c. Reſpondeo, maiorem ſolum eſſe veram, quando agitur de pœnis lege Iulia infligēdis; quæ vt grauiſsimæ ſunt, ita omnino perfectā culpam requirunt. Hoc autem impedimentum nō tam eſt ſtatutum in pœnam, quàm vt occiſio coniugis caueatur. Quare non requirit culpam ita perfectam præſertim cùm tale adulterium poſsit eſſe occaſio occidendi coniugem.

l.penult. ff. ad l. Iul.

Quartò requiritur, vt copula ſit perfecta, nec ſufficit conatus, aut impudici tactus. quia per hæc non committitur adulterium. 62

Quintò, vt præcedens matrimonium fuerit verum. aliàs non committitur verum adulteriū.

Alij requirunt vt promiſsio ſit reciproca, ſed hoc iura non requirunt. Patet ex *ca. Significaſti 6. de eo qui duxit.* Vbi ſolùm requiritur vt alteruter fidem dederit.

c Significaſti.

CONCLVS. V. Hoc impedimentū tantùm reddit adulteros inhabiles, vt inter ſe cōtrahant; non autem vt cum aliis contrahant. Patet ex iuribus citatis, & eſt cōmunis. Nec oritur vnquam ex nudo adulterio ſine machinatione mortis, aut matrimonio contracto, vel promiſsio. patet ex *c. Significaſti: de eo qui duxit*, & dictis. Nec etiam ex matrimonio de facto contracto altero coniuge viuente, vel promiſſo ſine adulterio. vt patet ex *c.finali, de eo qui duxit.* 63

c.Significaſti.
c fin. de eo.

Nec obſtat quod *ibidem c.1.* dicitur in ſacris canonibus haberi: *Vt nullus copulet matrimonio, quam prius polluerat adulterio, illam maximè cui fidem dederat vxore ſua viuente, aut quæ machinata eſt in mortem vxoris.* Hoc enim non ita intelligendum eſt, quaſi ſine his adulterium ſufficiat (quia ſic apertè contradiceret aliis iuribus citatis) ſed particula *maximè*, ſumitur pro *inquā*, vel ſimili, vt determinet priùs dicta, & oſtendat canones, vt qui (vt patet cauſa 31.q.1.) abſolutè dicunt adulterium impedire matrimonium, cum hac reſtrictione eſſe intelligendos, vt patet ex *c.Cùm haberet, de eo qui duxit.* Vbi cùm Pontifex dixiſſet: *Noſti enim quòd Leo Papa ſtatuit, vt nullus ducat in matrimoniū, quam adulterio polluit*; ſubiungit: *Et quòd hic plus proceſſum ſit* (quia nimirum adulteri inierant matrimonium) *quàm ſit fides præſtita dumtaxat fuiſſet adulteræ.* Vbi clarè innuit hanc conditionem (ſcilicet fidem adulteræ eſſe datam) ſub Leonis dicto ſubintelligi. Aliàs nullus eſſet ſenſus. 64

c.1. De eo.
c.Cùm haberet.

Demum Nota, ſufficere vt adulter ineat cum adultera matrimonium clandeſtinum. Nec enim requiritur vt validum ineat, cùm id fieri non poſsit: præſertim cùm dixerimus diſp. 21. tale matrimonium habere vim ſponſalium. 65

DVBIVM. VI.

Quo iure votum ſolemne Religionis dirimat matrimonium?

NOta, conſtare inter omnes, hoc votum dirimere matrimonium contrahendum: vt patet ex *c. vnico de voto in 6.* Tamen inter eos valdè controuertitur, quo iure id fiat. 66

c.vnic. de voto.

Prima ſententia, quæ plurimorū eſt Doctorū, dicit id iure naturæ fieri. Prob.1. Quia vota ſolemnia continent traditionem ipſius vouentis, iuriſque quod ipſe habet in ſuum corpus ad hoc alteri tradendum ad vſum matrimonij: quo iure ſemel validè tradito, iure naturę inualidè id alteri traditur. Vota autem ſimplicia tantùm cōtinent

promiſſionem, quæ non irritat traditionẽ alteri poſtea factam. Atque ita hæc ſentẽtia eſſentialiter diſtinguit vota ſimplicia à ſolẽnibus. Prob. 2. Quia *Siricius Papa epiſt.* 1.*c.*6. vt refertur *cap.* *Si quis ſacro* §. *Velata* 27.*q.* 1. dicit velatas virgines contrahentes matrimonia, verbo Domini & canonica auctoritate ſeparandas eſſe. Tertiò *Tridẽt. ſeſſ.*24.*can.*9. ait: *Si quis dixerit clericos in ſacris ordinibus conſtitutos: vel regulares caſtitatẽ ſolẽniter profeſſos poſſe matrimoniũ contrahere, contractũmq; validũ eſſe, nõ obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, &c. anathema ſit.* Vbi inſinuat clericos lege Eccleſiaſtica: Religioſos verò voto reddi incapaces matrimonij. Ita *Durãd. in* 4.*d.*28.*q.*1.*in fine corporis. Sotus l.* 7.*de iuſtit.q.* 2.*a.*5.*verſ. Sed interrogas. Petrus Soto lect.*5.*de matrim. ſub finem.* & plures alij.

Siricius. Papa c Si quis.
Tridẽt.
Durand. Sotus. Pet. Soto.

67 II. Sententia, quam probabiliorem puto, docet profeſſionem in Religione ſolo iure Eccleſiaſtico dirimere matrimonium. Ita *Roſel. v. Impedimẽtum, impedimento* 4.*n.*2. *Angelus Matrim.*3.*impedimento* 5.*Richard. in* 4. *d.*38. *a.*7.*q.* 2.*ad* 3.*Scotus ibidem q.*1.*ſub finem.* Card. *Bellar. l.*2. *de monach, c.* 34. *ad* 2.*P. Leſſius de iuſtit. c.* 41.*n.*68. Probatur, quia omne votũ ſiue ſolẽne ſit, ſiue ſimplex, eſt eſſentialiter promiſſio: atq; ita non poteſt intrinſecè continere traditionem, quæ ſpecie differt à promiſſione. Res autẽ vni promiſſa validè alteri traditur. Reſpõdent alij, votũ ſolẽne duo cõtinere, ſcilicet quòd tradat Deo ius, quod vouẽs habebat ad nuptias, & ſic habere rationẽ traditionis: & quòd promittat in poſterũ ſeruare caſtitatẽ, & ſic habere rationẽ voti. Sed cõtrà, vel promiſſio & traditio eſt vnicus abſolutè actus, & hoc dici non poteſt: quia duo actus eſſentialiter & ſpecie diſtincti, quales ſunt promiſſio & traditio præſertim diuerſarũ rerũ, non poſſunt in vnũ actum ſpecie coaleſcere. Vel ſunt duo actus diſtincti, & ſic nõ per votũ, quod eſt eſſentialiter promiſſio, ſed per actum ei coniunctũ reddetur Religioſus incapax matrimonij: imò votũ adiunctũ erit ſuperfluũ, cùm Religioſus per ſolã traditionẽ ſufficiẽter obligetur ſeruare caſtitatem, imò magis quàm per votũ poſſit obligari. quia magis obligor nõ vti contra volũtatẽ alterius re ei tradita, quàm rãtùm promiſſa. Et planè ſuperfluè exigerem à viro probo, vt mihi promitteret, quòd nũquam contra meã voluntatẽ vteretur libro, quẽ mihi abſolutè dediſſet, ac tradidiſſet. Item cùm ſecũdùm illos auctores ſtatus religioſus cõſiſtat propriè in illa traditione, nemo fiet Religioſus per ipſa vota, ſed per traditionem ab iis diſtinctã. quæ tamen ſunt contra communem ſenſum, & mentem etiam auctorum illius ſententiæ.

Profeſſio ſolo iure Eccleſiaſtico dirimit matrimonium. Roſella. Angel. Richard. Scotus. Bellarm. Leſſius.
Votum etiã ſolemne nõ continet traditionẽ.

68 Confirm. primò. Quia *Bonifacius VIII. c. vnico de voto in* 6. *& Gregorius XIII. in Bulla Aſcendente Domino*, definiunt omnẽ votorum ſolemnitatem matrimonium dirimentem eſſe ex Eccleſiæ conſtitutione. Reſpondent aliqui, ipſam ſolemnitatem nõ eſſe rationem formalem cur profeſſio habeat rationẽ veræ traditionis, ac dirimat matrimoniũ: ſed eſſe ſolùm conditionem ſine qua non. Sicut præſentia Parochi & teſtiũ eſt cõditio ſine qua mutuus contrahentiũ conſenſus nõ poteſt habere rationem matrimonij. Cuius ratio eſt, quia vota non poſſunt habere rationem perfectæ traditionis, niſi De⁹ ea ſic acceptet: ipſe autem contentus generali in res omnes dominio, nullius rei ſibi oblatæ particulare dominiũ tanquam per ſe acceptat; benè tamen per alios. Hinc quantũcũq; Deo offeras v. c. calicem, niſi aliquis homo nomine Dei eũ acceptet, manet ſemper tuus: ſtatim autem atq; aliquis eum acceptat, tuus eſſe deſinit. Eccleſia autem nõ vult vlla vota tanquam veram vouentis traditionẽ acceptare, niſi quæ fiunt in Religione approbata. Vnde hæc ſolemnitas eodem modo eſt cauſa, cur profeſſio ſit vera traditio, & dirimat matrimonium: ſicut præſentia parochi eſt cauſa cur conſenſus cõtrahẽtiũ exteriùs expreſſus ſit verũ matrimoniũ, & dirimat aliud matrimoniũ cum alia cõtractum. 69

Bonif. VIII. Greg. XIII.

Sed hæc vidẽtur parũ congruere menti illorũ Pontificũ. 1. Bonifacius ſuprà ex eo quòd votorũ ſolẽnitas ſit ex conſtitutione Eccleſiæ infert ſolum votũ in Ordine ſacro, aut profeſſione Religionis emiſſum dirimere matrimoniũ. Quia nimirum hoc Eccleſia de illis ſolis votis cõſtituit. Vbi clarè inſinuat ipſam ſolemnitatẽ ſiue Eccleſiæ conſtitutionem immediatè dare his votis hanc vim, præſertim cùm ibi eodẽ planè modo loquatur de voto Religioſi, & ordinati: cùm tamen communiter ferè omnes fateantur, hoc votum ſolo iure humano dirimere matrimonium.

Solemnitas voti non eſt conditio requiſita vt hoc habeat rationem traditionis.

Reſpondent, Pontificem hæc vota ſolùm cõparare in vi dirimendi matrimoniũ, nõ autem in iure quo id dirimũt. Sed hoc non ſatisfacit. Quia Pontifex abſolutè vtrumq; votum comparat in ratione dirimẽdi matrimoniũ: & apertè inſinuat hoc iis competere ratione ſolẽnitatis dum dicit: ea ſola vota dici ſolemnia quantũ ad dirimẽdum matrimoniũ. Secundùm illam autẽ ſententiam voto Religioſi non conuenitet hæc vis ratione ſolemnitatis, ſed ratione naturæ ſuæ. Sicut matrimonio legitimè contracto vis dirimendi matrimoniũ ſubſequens non conuenit ratione ſolẽnitatis, ſed ratione naturæ. nec poteſt propriè dici eſſe præ aliis ſolemne quantum ad dirimendum ſubſequens: benè tamen dicitur ſolemne quantum ad hoc, vt valeat; quia nimirũ ſolemnitas eſt ſuo modo directa cauſa valoris ipſius matrimonij, tanquam cõditio adhoc directè requiſita. Quòd autem coniugatus inualidè ſecundò contrahat, eſt illi ſolemnitati planè per accidens. Et ſimili modo ſecundùm illam ſententiam ſolemnitati votorum eſſet planè per accidens irritatio matrimonij ſequentis.

Per ſe eſt cauſa irritationis matrimonij.

2. Quia Gregor. XIII. ſuprà ex eo quòd ſolẽnitas ſit ab Eccleſia inuenta, inferi per vota ſimplia, quantũ eſt ex natura rei, tam poſſe aliquem conſtitui propriè dictum Religioſum, quàm per ſolemnia: ideóque Religioſos ſocietatis Ieſu per vota ſimplicia propriè fieri Religioſus, nõ ſecùs quàm profeſſos. Quæ argumentatio eſſet inepta, & conſequens falſum, ſi ſolemnitas conſtitueret eſſentialem differentiam inter hæc vota. Quia cùm vota afficiant eſſentialiter Religioſum, ille neceſſariò eſſentialiter minùs perfectè, & alia longéq; inferiore ratione debet eſſe Religioſus, cuius vota ſunt eſſentialiter imperfectiora, & alterius ac inferioris rationis. atqui ſecũdùm illos vota ſimplicia ſũt eſſentialiter rationis imperfectioris & inferioris quàm ſolẽnia: ergo Religioſi facti per ſola vota ſimplicia ſunt imperfectiùs 70

Greg. XIII. Vota ſimplicia poſſunt conſtituere propriè dictum Religioſum

& aliter

& aliter Religioſi quàm profeſſi. Sicut res mihi promiſſa eſt longè imperfectiùs & alia ratione mea, atque mihi tradita. Quod tamen apertè eſt contra Bullam Gregorij.

71 Cõfirmatur 1. Quia ſi per vlla vota poſſet fieri talis traditio, qua homo fieret incapax matrimonij & dominij, deberet fieri per omnia vota Religionis. Et huc videtur iis ita fore eſſentiale, vt ſine tali traditione nemo poſſet eſſe Religioſus: quia Religio inſtituta eſt, vt per eam homo ſe tradat Deo modo perfectiſſimo poſſibili. Atqui Religioſi Soc. Ieſu per vota ſimplicia fiũt verè ac propriè Religioſi nõ ſecùs ac profeſſi: vt definitur in bulla Gregorij, & tamẽ manent modò capaces dominij: & ante illã bullam videbãtur etiam fuiſſe capaces matrimonij, quia Pontifex dicit ſe eorũ matrimonia illa bulla irritare, & annullare: ergo talis traditio nec ad verũ perfectũq́; ſtatũ Religionis requiritur; nec videtur poſſibilis.

Celeſt. III. Confirm. ſecundò. quia Celeſtinus III. *c. Rurſum, qui clerici vel voventes*, dicit votũ ſimplex coram Deo tantum obligare, quantum ſolemne. quod eſſet apertè falſum, ſi vnum cõtineret traditionem, alterum ſimplicem promiſſionem.

Tertiò, quia nulla poteſt adferri ratio, cur Deus per alios aliquando tale dominium acceptet, & nũquam per ſe: aut cur extra ſtatum religioſum, ac Ordines ſacros nũquam tale dominiũ fuerit acceptatũ. Etſi enim Eccleſia ſtatuerit, vt nemo poſſit fieri verus Religioſus, niſi emittat vota: nullibi tamen vetuit, ne quis talia vota extra Religionem in manu alicuius Prælati emitteret, iſque ea numine Dei acceptaret. Quo caſu ſecũdùm illam ſententiam talia vota matrimonium ſubſequens irritarent, quia eſſent vera traditio.

Deus non acquirit nouum dominiũ rerum, quas locis ſacris damus. Quartò. quia aliæ res externæ non poſſunt ita Deo dari, vt ipſe particulare earum dominium acquirat, quantumcumq; alius eas nomine Dei acceptet. Hinc earum rerum, quas in locis ſacris Deo offerimus, nõ ipſe Deus, ſed loca ſacra, ſiue homines iis locis dicati dominium acquirũt. Et ſimili planè modo profitẽs in Religione nõ tradit Deo ſingulare ſui dominium, ſed quadam ratione ipſi Religioni, cuius fit mẽbrum. Vnde (vt

Leſſius. benè docet *P. Leſſius de iuſtis c. 8. n. 19.*) Religioſus fugiẽs è Religione facit huic veram iniuriam, ſeipſum ei furando. Ex quo patet ſolutio ad argumentum poſitum n. 68. Sed illud dominium nõ repugnat eſſẽtiæ Religionis, vt mox videbimus.

72 Probatur hæc ſententia ſecũdò. Quia etſi Religioſus per profeſſionem aliquod ſui dominium Deo traderet, hoc tamẽ non repugnaret eſſentiæ matrimonij: ergo ex natura ſua non redderet illum matrimonij ineũdi incapacem. quia hoc (vt alij etiam fatentur) non poteſt alia ratione fieri quàm quia illa duo inter ſe pugnãt. Minor prob. quia coniugati manente coniugij vinculo validè in Religione profitentur, & fiunt iam perfectè religioſi, quàm quiuis alii: quod fieri nõ poſſet, ſi illa duo vincula inter ſe pugnarent: quia repugnantia nequeũt ſimul conſiſtere. Quod autem aliqui dicunt, Dominium quod Religioſus dat Deo repugnare matrimonio contrahendo, non autem contracto, ſine fundamento dicunt, vt oſtendi diſp. 24. n. 44. Ratio autem illius eſt, quia ſicut dominium domini in ſeruum eſt longè diuerſum ab eo quod habet coniux in coniugem, ita etiam hoc eſt diſtinctum ab eo, quod per profeſſionem tradi poſſet.

Pro quo Nota, nullum hominem poſſe in aliũ habere dominium omnino plenum, ſicut habemos in res alias, quas pro voluntate poſſumus omnino deſtruere: in homines autem ſolùm poſſumus habere dominiũ omnino limitatum, quaſi ad certos vſus. Quale autem quodque dominium ſit, ex fine ad quem inſtitutum eſt, ſpectandum eſt. Hinc quia ſeruitus inſtituta in vtilitatem domini, hæc ſeruũ ſubiicit domino, quatenus ipſe eſt res quædam vtilis homini, tum ratione operæ ſuæ, tum etiam quatenus aliis vendi poteſt. Contrà verò quia matrimonium inſtitutum eſt ad honeſtam generationem, per ipſum coniuges accipiũt in ſe mutuo dominium in ordine ad generationẽ: non autem ad alia ſeruitia. Itẽ quia Religio inſtituta eſt, vt Religioſus poſſit Deo & ſuæ ſaluti perfectiſſimè vacare, Ideo hic per profeſſionẽ tradit ſuperiori, aut ipſi Religioni in ſe ius, quo obligatur ſecundùm huius regulas, & illius directionem viuere. quia hoc ad illũ finem eſt neceſſariũ. Et ſimiliter ſi quod Deo ſui dominium traderet, hoc conſiſteret in iure, quo ipſe obligaretur ſuam perfectionem & Dei gloriam quærere ſecundùm regulæ inſtituta; & in hunc finem ab iis omnibus abſtinere, quæ ab illis adipiſcendis hominem maximè impediunt. Qualia ſunt vſus diuitiarum, & ipſius matrimonii: non autem ipſum vinculum, aut Sacramentum, aut contractus matrimonii: quæ ſecundùm ſe ſecluſo vſu à perfectione non auocant, & poſſunt conſiſtere, & de nouo ſuſcipi ſine vllo coniugii vſu: & cum abſoluta obligatione eo nunquam vtendi: vt oſtendi diſp. 24. n. 43.

Nullus homo poteſt in alium habere dominiũ omnino plenum. 73

Ad 1. argumentũ poſitum n. 66. nego per profeſſionẽ fieri talem traditionem, aut ſi quod dominium tradatur, hoc ſolùm repugnare poteſtati tradendi alteri ius proximũ petendi debitum: non autem tradi ius remotũ, quòd ſolùm eſt de eſſentia matrimonii. Ad 2. Reſp. Gratianum malè citaſſe Siricium, qui ſolùm dicit talem complexus legibus, ac iure Eccleſiaſtico prohiberi, ideóque ſeparandos eſſe. Ad 3. Reſp. Concilium ibi ſolùm definire, Eccleſiæ conſtitutionem iunctam voto tales reddere inhabiles ad nuptias: per quid autem hoc immediatè fiat, permittit Doctoribus diſputandum. 74 *Gratian.*

DVBIVM VII.

Qua ratione impotentia dirimat matrimonium?

HÆc materia habet multas & graues difficultates, ſed eas fuſiùs explicare omitto, quia multæ in iis nequeunt clarè exponi, niſi ea dicantur, quæ vix honeſtè dici poſſunt. Quia tamen illius cognitio eſt Theologo neceſſaria, eam omnino omittere nõ potui. Leuiter tamen eam percurram, ſolùm dicendo ea quæ omnino neceſſaria ſunt. Qui fuſiorem explicationem deſiderat, legat *Sanch. lib. 7. diſp. 92. vſque ad finem libri*, qui eam 23. diſputationibus fuſiſſimè tractat, ex quibus ea quæ maximè credo neceſſaria, breuiter ponam. *Sanchez.*

Yyy 4 Notan

75 Notandum autem eſt primò, impotentes hîc dici qui non poſſunt habere talem copulam, ex qua fiat vna caro. ad quam requiritur, vt vir intra vas muliebre, ſemen immittat: quia talis copula ad conſummationem matrimonij eſt neceſſaria. patent hæc ex *c. Debitum 5. de digamis.* Et fusè probat *Sanchez ſuprà diſp. 92. num. 7.* Ad irritandum autem matrimonium parum refert, an ea impotentia proueniat ex conſtitutione aut defectu membrorum: an ex arctitudine fœminæ, aut etiam ex maleficio.

c. Debitum. Sanchez.

76 Nota ſecundò, impotentiam aliam eſſe perpetuam, quæ ſine miraculo, periculo vitæ alterius, aut peccato tolli non poteſt. Aliam temporalem, quæ ſine illis arte humana, aut ordinariis Eccleſiæ remediis, quibus contra maleficia vtitur, tolli poteſt. Patet ex *cap. Fraternitatis, de frigid. s.* Vbi dicitur: *Nos tamen perſpicaciter attendentes quòd impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinum miraculum per opus humanum abſque corporali periculo potuit remoueri.*

c. Fratern.

Item aliam eſſe abſolutam, quæ reddit aliquem impotentem reſpectu omnium: aliam reſpectiuam, quæ tantùm eſt reſpectu certæ perſonæ: qualis communiter eſt in maleficiatis.

Hinc patet, perfectè eunuchos eſſe abſolutè impotentes, quia carent vero ſemine. Patet ex motu proprio Sixti V. apud *Sanchez diſp. 92. nu. 17.* quo declarat talium matrimonium eſſe irritum.

Sixtus V. Sanchez.

77 Conclvs. I. Impotentia abſoluta & perpetua dirimit matrimonium iure naturæ. Quia nemo poteſt in alterum transferre dominium eius rei, quam nullo modo habet: atqui in ita impotente, nulla eſt potentia ad vſum matrimonij: ergo eius dominium in alterum non poteſt transferre: & conſequenter nec inire matrimonium, quod eſſentialiter conſiſtit in traditione mutua corporum ad vſum matrimonij, ſiue quatenus ad illum ſunt potentia.

78 Etſi hanc concluſionẽ omnes concedãt quando vnus contrahens ignorat alterius impotentiam: tamen multi putant matrimonium eſſe validum, quando is qui potens eſt illam nouit, & nihilominus vult cum eo contrahere. Ita *Candel. aureum 1. p. de matrimonio n. 236. Palud. in 4. d. 30. q. 1. a. 1.* & alij. Probant primò, quia nõ eſt de eſſentia matrimonij, vt coniuges habeant copulam: ergo impotentia ad copulam id non impedit. Secundò, quia validè aliqui contrahunt cũ voto continentiæ, & mutua obligatione nunquam petendi debitum, qui tamen moraliter impotẽtes ſunt ad vſum matrimonij: ergo ſimiliter validè cõtrahent phyſicè impotentes. Tertiò, quia ſi potentia ad copulam eſſet de eſſentia matrimonij; impotentia ſuperueniens illud redimeret: atqui hoc eſt falſum: ergo & illud. Et cõfirm. quia ſuprà diſp. 24. num. 43. ex eo quòd impotentia moralis poſſit conſiſtere cum matrimonio contracto, probaui etiam poſſe conſiſtere cum contrahendo.

Cãd. aureũ. Palud.

79 Sed omnino dicendum eſt, talium matrimonium eſſe omnino nullum, vt ferè communiter DD. fatentur. Et apertè colligitur ex *cap. Conſultationi. 4. de frigidis,* &c. Vbi Pontifex loquens de iis qui etiam ſcienter cum arctis, ideóque impotentibus ad copulam contraxerunt, dicit, quòd non poſſint has habere vxores. Et ratio eſt, quia contractus matrimonij eſt eſſentialiter mutua traditio dominij corporum, quatenus potentia ſunt ad vſum matrimonij: vt oſtendi n. 73. cùm autem tales non habeant talem potentiam, nullo modo poſſunt alteri eius dominium tradere.

c. Conſultationi.

Ad primum argumentum contrarium, nego conſeq. quia etſi per matrimonium non tradatur 80
copula, debet tamen tradi dominium corporis potentis ad copulam.

Ad ſecundum, nego conſeq. Quia moraliter ſolùm impotentes habent corpora verè phyſicè potentia ad vſum matrimonij: & conſequenter illius dominium, quod ab vſu diſtinguitur, verè poſſunt tradere. Secùs eſt de phyſicè impotentibus.

Ad tertium, nego maiorem. Quia etſi per matrimonium directè & per ſe tantùm tradatur dominium corporis quà potẽs eſt ad vſum; indirectè tamen & conſequẽter traditur aliquo modo dominium totius corporis, quatenus huic vſui vel mutuo amori conciliando ſubſeruit. Hinc non ſolùm actus coniugalis inter cõiuges licitus eſt: ſed etiam tactus, & aſpectus, quatenus dictis finibus ſubſeruiunt, idque etiam poſtquam impotentes facti ſunt ad copulam: modò abſit periculum pollutionis: vt docet *Sanchius l. 9. diſp. 17. n. 21.* Et eiuſmodi tactus cum aliis habiti ſunt contra fidem matrimonij. Quamuis igitur tale dominium non poſſit dari ſine dominio potentiæ ad copulam, quia tantùm conſequenter ad hoc datur: poteſt tamen ſemel datum ſine eo permanere. Sicut filum ſine acu non poteſt induci in pannum, ſine ea tamen poteſt in eo permanere.

Ad confirm. Reſp. eſſe valdè diuerſam rationem. Nam ſi obligatio ad non reddendum debitum repugnaret matrimonio contrahendo, deberet ei repugnare ideò præcisè quia repugnat obligationi, quæ neceſſariò per illum contractũ ſuſcipitur, & in qua eſſentia matrimonij cõſiſtit: vt alij etiam fatentur. Ex quo apertè ſequeretur, hanc cum ea non poſſe conſiſtere etiam poſt factum: vt loco citato ſatis oſtendi. Impotentia autem phyſica ſolùm repugnat matrimonio; quia deeſt materia circa quam contractus eſſentialiter verſatur, quæ ſi poſtea deſinat, ideò non irritat contractum antè factum, aut obligationem, quæ eum eſſentialiter ſequitur, cùm hæc alios effectus habere poſſit, vt patet ex dictis. 81

Conclvs. II. Quando impotentia eſt tantùm reſpectiua, dirimit matrimonium inter eos, reſpectu quorum eſt: quia reſpectu aliorum, nulla eſt ratio dirimendi.

Dices, Tales habent verã potentiam generandi, licet reſpectu huius vel illius non poſſit exire in actum: ergo poterũt etiam in hos illius dominium transferre. Reſpondeo negando conſequ. Quia ſicut matrimonium neceſſariò eſt contractus inter certas perſonas: ita reſpicit potentiam non in genere, ſed reſpectu perſonæ in quam dominium corporis transferendum eſt: quare impotens reſpectu huius, eſt abſolutè impotens vt cum hac contrahat.

Matrimoniũ reſpicit eſſentialiter potentiam reſpectu certæ perſonæ.

Con

82 Concl. III. Quando impotentia non eſt perpetua, nõ dirimit matrimonium. Patet *c. Fraternitatis, de frigidis.* vbi dicitur impotentiã, quæ poteſt humana arte tolli, nõ dirimere matrimonium. Ratio eſt, quia talis abſolutè eſt potẽs, licèt adhuc imperfectè, ita vt adminiculo indigeat, & tantùm eſt impotens ſecũdùm hoc tẽpus, vel ſecluſo tali adminiculo. Vnde patet impuberes iure naturę ſi modò vtãtur ſufficiẽter ratione, poſſe validè cõtrahere, niſi aliud impedimentũ obſtet: etſi pro eo tempore ſint adhuc impotentes. Iure tamen Eccleſiaſtico puer vſque ad annum 14. & puella vſque ad annũ 12. reddũtur incapaces, niſi priùs potentes, & ſufficiẽter doli capaces ſint. Secùs poſtquam eam ætatem attigerunt, etſi adhuc ob ætatis imbecillitatem impotentes ſint.

c. Fraternit.

Impuberes ſpectato ſolo iure naturæ validè cõtrahere.

83 Hinc ſequitur 1. Quando ferè certò cõſtat aliquos eſſe impotẽtes, nullo modo poſſe permitti vt cõtrahant, & ſi cõtraxerint, ſtatim ſeparãdos, ſaltem toro. Quia tales non poſſunt bona fide præſumere matrimonium eſſe validum, & cõſequẽter omnino illis illiciti ſunt omnes actus tẽdentes ad vſum matrimonij. Imò alterutro petente, omnino cohabitatione ſeparandi ſunt.

Quòd ſi tamen vellent cohabitare tanquam frater & ſoror, id permittẽdum eſt, & ſuadetur *c. Conſultationi, de frigidis*: nõ tamen præcipitur. Quoties tamen creditur ſubeſſe periculum incontinentiæ, omnino ſeparandi ſunt.

c. Conſultat. An impotẽtes permittantur ſimul cohabitare.

Quòd ſi poſt contractũ matrimoniũ dubium ſit an impotentia ſit perpetua, an tẽporalis, datur illis triennium, vt experiãtur an poſſint matrimoniũ conſummare, *c. Laudabilẽ. de frigidis.* quo tẽpore licita ſunt iis, quę aliis cõiugibus, tenẽturq; dare operã, etiã adhibẽdo medicamenta, quantũ ſine grauis mali periculo poſſunt, vt potentes fiant: quia cùm mutuo obligẽtur ad vſum matrimonij, tenentur etiã ad ea, quæ ad hunc neceſſaria ſunt. Abſoluto verò triennio ſi conſummare non potuerint, toro ſeparãdi ſunt; aut etiã habitatione, ſi periculũ incontinentiæ, aut alteruter id petat. Patet *c. Laudabilẽ, de frigidis.* Debet autem hoc triennium computari a tempore, quo primùm tentarunt cõſummare, itaq; continuari vt maxima ſaltem anni parte eodem toro vtantur.

c. Laudab.

c. Laudab.

84 Sequitur ſecundò, facta ſeparatione petẽtem poſſe aliud inire matrimoniũ: quia prius fuit omnino nullũ. Secùs eſt de impotente, ſi impotẽtia ſit abſoluta: quia hic eſt incapax matrimonij. Quòd ſi poſteà aliqua ratione reperiatur factus potens, reddenda eſt ei coniux, etſi hæc cũ ſecũdo iam contraxerat. quia prius matrimoniũ fuit validũ, cùm impotentia fuerit tantùm temporalis. Patet ex *c. Laudabilẽ, & c. Fraternitatis, de frigidis.* Secùs ſi conſtaret impotentiam fuiſſe tantùm reſpectiuam. quia tunc vterque poſſet inire aliud matrimonium. quia tantùm ſunt incapaces matrimonij inter ſe, non autem reſpectu aliorũ. Quòd ſi non conſtet impotentiam fuiſſe reſpectiuam, & impotens reperiatur poſt ſeparationẽ potens, præſumitur impotentiam fuiſſe temporalem: & reſtauratur prius matrimonium, vt cõiuges per triennium iterum probent: vt colligitur ex *c. Fraternitatis, de frigidis.* Secundò autem ſeparatus nunquam reſtituitur. Vide *Sãchez l.7. diſp.99. & 93. num.14.*

Deprehẽſus impotens ſi poſt ſeparationẽ deprehendatur potens, reddendus priori coniugi.

c. Laudab.
c. Fratern.

c. Fratern.
Sanchez.

Nota, Quando contrahentes ſunt adhuc ætate imbecilla, & dubitatur, an inde proueniat impotentia, illud triennium experientiæ computãdum à tempore, quo perfectam pubertatem adepti ſunt. Quod in fœmina contingit anno 14. in viro 18. *Sanchez l.7. diſp.104. n.18.* *Sanchez.*

Sequitur tertiò, quando in contrahẽtibus fuit talis impotentia, quę ſine miraculo, peccato, vel vitæ periculo auferri non potuit, etſi aliquo ex his modis poſtea auferatur, matrimonium tamẽ eſſe nullum, adeò vt vterque poſſit aliud matrimonium inire; niſi ſecundò poſtea inter ſe contrahant. Quia iuxta definitionem ſuprà datam, illud impedimentum fuit verè perpetuum; nec eius oblatio poteſt facere ratum priorem contractum.

Impotentia modo non naturali ablatã, non reſtauratur prius matrimonium.

Nec obeſt quòd validũ ſit matrimonium inter maleficiatos, ſi poſſit maleficiũ exorciſmis, orationibus, aut coniugũ ad Deum cõuerſione per confeſſionem, ac alia pia exercitia auferri. Quia cùm hic effectus ſoleat ſæpe eiuſmodi cauſis à Deo concedi, vtpote ad hunc finem ab eo & Eccleſia ordinatis, non dicitur miraculoſus: ſicut nec obtentio gratiæ per Sacramenta, aut orationes. *Sanchez diſp.93. n.8.10. & 20.* *Sanchez.*

Effectus qui exorciſmis fit non cenſetur miraculoſus.

Sequitur 4. ſteriles, aut mulieres quæ nequeunt parere ſine vitę periculo, aut non niſi fœtũ mortuum; ſi aliter potẽtes ſunt ad vſum matrimonij; validè cõtrahere. Quia nec generatio, nec poteſtas generandi eſt de eſſentia matrimonij. Credo tamen tali fæminæ ſcienti hunc ſuum defectum in pariendo illicitũ eſſe nubere. quia tenetur tantum ſuæ vitæ periculum euitare, ſi cõmodè poſſit. Quòd ſi graues tamen pateretur tentationes, præſertim cum periculo ſuccumbendi, licitè nuberet. Quia non tenetur dicta incommoda cum tanto ſuo malo ſuperare. Colligitur ex *Sanch. l.7. diſp. 108. n.8.* Vbi ob ſimilem cauſam, dicit talem coniugatam licitè petere debitum; nõ tamen teneri reddere cum tanto ſuo incommodo. Quod verũ eſt, quãdo bona fide contraxit, & toto vult ſeparari à marito. quia ſi conſcia ſui defectus cõtraxit, tenetur reddere; quia nõ potuit cõtrahere niſi ad hoc ſe obligãdo. alioqui grauiſſimè maritum deciperet, volẽdo inuitum obligare ad reddendum debitum ſine iure petendi. Idẽmque eſt quando vult eodem toro vti. quia aliàs grauiſſimis tentationibus maritum exponeret. 86

Impotens parere ſine vitæ periculo validè, ſed illicitè nubit.

Sanchez.

Nec proli quæ creditur mortua edenda, fit hoc modo iniuria. quia hoc eſt pręter intentionẽ cõiugum iure ſuo vtentium. Adde, probabile eſſe ſecundùm *D. Auguſtinum l.5. contra Iulianum c.8.* tali proli melius eſſe, ſic eſſe, quàm non eſſe, & conſequenter ex tali actu nullum ei accedit malum, ſine quo nullo modo eſſet, cùm in coniugum poteſtate non ſit, vt ad eſſe omnino perfectum perueniat. 87

D. Aug.

Sequitur quintò validè contrahere paulò pòſt moriturum. quia habet veram potentiam generandi, etſi nunquam ea vſurus ſit. 88

Nec refert quòd tunc ratione morbi ita conſtitutus ſit, vt ad matrimonij vſum ſit ineptus. Quia inde tantùm ſequitur, pro hoc tẽpore potentiam eſſe impeditam, non autem ſublatam: niſi fortè ita eſſet affectus, vt nulla omnino ope humana poſſet vnquam reddi potẽs. Talis enim

impo

impotentia vndecumq; proueniat, irritat matrimonium. Sed hæc non præſumitur, niſi clarè cõſtet, & tale matrimonium legitimat prolem antè inter contrahentes ſuſceptam, etſi cõtrahatur ad hunc ſolùm effectũ, & in fraudem aliàs neceſſariò ſuccedentium. *Sanchez. diſp.* 105.

Sanchez.

89 Sequitur 6. Hermaphroditos validè contrahere in quibus eminet ſexus virilis, cùm fæminis, in quibus eminet ſexus fœmineus, cum viris. Quia verè ſunt potentes ad matrimonij vſum. Quòd ſi vterque ſexus in iis ſit æqualis, poſſunt eligere vt inter fæminas, aut inter viros computentur. Facta tamen ſemel electione, illicitus eſt iis vſus alterius ſexus. *Sanchez. diſ.* 106. Quẽ loco ſuprà citato conſulat, qui plura hac de re cupit diſcere. Ipſe enim minutiſſimè & doctiſſimè ſingula proſequitur. Ego hæc pro noſtro inſtituto, & communi confeſſariorum vſu ſufficere credo.

Sanchez.

Occurrit hîc quidem diſputandum primò, An ſigna magica, quibus matrimonium malitioſè impeditur, tollere liceat? Sed iam non eſt opus, cùm hanc quæſtionem doctiſſimè explicarit *P. Leſſius de iuſtit. c. 44. dub. 6.* qui in omnium manibus verſatur.

Leſſius.

Item hîc diſputandum eſſet de impedimento ligaminis, & Ordinis, quæ moralem quandam impotentiam continent: ſed de iis ſatis multa dixi diſp. 20. dub. 11. & diſp. 26. dub. 2.

QVÆSTIO XXXII.

DE IMPEDIMENTO TRIPLICIS COGNATIONIS, affinitatis, & publicæ honeſtatis.

NOta, cognationem eſſe triplicem, ſcilicet carnalem, ſiue conſanguinitatem, ſpiritualem, & legalem. de quibus ſingulis ſigillatim agemus.

DVBIVM I.

Qua ratione conſanguinitas impediat matrimonium?

1 NOta primò, conſanguinitatem ſic dictam, quòd ſit inter eos qui eundem ſanguinem ratione natiuitatis participant: atque ita cognati, quaſi ſimul ab eodem nati dicuntur.

Vnde naſcitur naturalis quidã inter eos amor: ideóque cognatio communiter definitur: *Vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium propagatione carnali contractum.* Quod durat inter eos omnes, qui ſecundùm commune hominum iudicium eundem ſanguinem participant. Hæc enim participatio paulatim ratione diuerſæ cõmiſtionis, & diſtantiæ à primo ſtipite deficit.

Quid ſit cognatio.

Impugnant aliqui hanc definitionem primò, quòd ea ratione omnes homines deberent dici cognati. quia omnes ab vno ſtipite ſcilicet Adamo deſcendunt. Secundò, quia ſecundùm eam non fuiſſet cognatio inter Adamum & filios: quia non deſcendebant ab vno ſtipite.

Ad primum, nego aſſumptũ. quia definitio nõ dicit eſſe cognationem inter omnes deſcendentes ab eodem ſtipite; ſed inter eos ſolos, inter quos hoc vinculum oritur, quod non contingit omnibus. Ad ſecundũ Reſp. hanc definitionem non eſſe inuentam pro Adamo, ſed pro eius poſteris, quibus accommodata eſt. Nec enim hîc metaphyſica aliqua definitio; ſed quæ moralem doctrinam dirigeret, commoda deſcriptio quærebatur.

Nota ſecundò, gradus conſanguinitatis alios eſſe in linea recta, quæ eſt inter parentes, filios, nepotes, pronepotes, &c. quorum hi dicuntur deſcendentes. Pater verò, auus, proauus, &c. aſcendentes.

Duplices gradus conſanguinitatis.

Item alios eſſe in linea tranſuerſa, eorũ ſcilicet qui ab eodem quidem ſtipite deſcendũt, non tamen vnus ab alio, v.c. duo fratres, duo patrueles, &c. Spectando autem ius canonicum, ſecundùm quod gradus computandi ſunt in ordine ad matrimonium dirimendum, hæ duæ regulæ in iis computandis ſunt obſeruandæ.

Prima eſt In linea recta tot gradibus vnus ab altero diſtat, quot generationibus inferior à ſuperiore deſcendit, v.c. filius à patre, vnica generatione; nepos ab auo, duabus; pronepos à proauo, tribus; abnepos ab abauo, quatuor generationibus deſcendit: ideóque primi diſtant vno gradu: ſecundi duobus: tertij tribus: quarti quatuor. & ſic deinceps. 2

Qua ratione numerād in linea recta.

2. Regula. In linea tranſuerſa tot gradibus dicuntur aliqui inter ſe diſtare, quot diſtat à communi ſtipite is, qui ex iis maximè diſtat. v.c. Catharina ſit neptis Petri, Paula verò eius abneptis; Ioannes verò eiuſdem abnepos; hic ab vtraque æqualiter, ſcilicet 4. gradibus diſtabit, quia tot diſtat à Petro.

Quomodo in linea tranſuerſa.

In priore regula conuenit ius ciuile cum canonico: in ſecunda diſcrepat. Nam ius ciuile computat ſimul gradus vtriuſque diſtantis: atque ita ſecũdùm hoc fratres inter ſe diſtant duobus gradibus. quia quiſque vno à ſtipite, duo patrueles 4. gradibus, &c. neptis & pronepos 5. gradibus.

3 Nota 3. *D. Thom. 2. 2. q. 154. a. 9. in corpore* adferre 3 rationes, cur minùs conueniat conſanguineos inter

D. Thom.

inter ſe matrimoniũ cõtrahere, eóve vti. Primò, quia filij parentibus naturaliter debent quãdam reuerentiam: & conſequenter etiam iis qui his ſanguine coniuncti ſunt, cui repugnat matrimonij vſus. Secũdò, quia inter conſanguineos ſolet maxima intercedere familiaritas. Quare frequẽter inter eos periclitaretur pudicitia, ſi licitum eſſet iis matrimonium, cuius ſpes ad impudica excitat, & illius deſperatio ab his auertit. Tertiò, quia ratione illius prohibitionis plures contrahunt inter ſe neceſſitudinem, ratione matrimoniorum, quæ coguntur cũ extraneis contrahere. Atque ita communitas in Repub. hominúmque ſocietas magis coaleſcit. Ex quibus ſecunda & tertia ratio oſtendunt quidem expedire, vt talia matrimonia prohibeantur: non tamen probant ea per ſe vllam habere cum recta ratione repugnãtiã. Nec enim ex eo quòd ſæpe expediat matrimoniũ inter certas perſonas cõtrahi; ſequitur id tunc ſemper illicitè cum aliis contrahi. Itẽ ex eo quòd ob hominum malitiam cõtingat ex aliqua re ſæpe aliqua mala naſci, non ſequitur eam omnino eſſe illicitã. Aliàs oporteret omnẽ vſum vini eſſe illicitum, quia multi ſe inebriant. Item aliàs ex ſecũda ratione ſequeretur nuptias debere eſſe illicitas inter eiuſdem domini famulos & famulas; ne fortè earum ſpe excitentur ad fornicationem. Prima autẽ directè probat matrimonij vſum inter conſanguineos habere quandam indecentiam; præſertim in proximis gradibus. Ideóque Leuitici 18. vbi hæc coniugia prohibentur, hæc ſola indecentia ponderatur.

Non omnis ea res eſt illicita ex qua per accidens natũ eſt ſequi malum.

*Leuit.*18.

4 Nota 4. Quoſdam DD. vt definiant inter quos cõſanguineos matrimoniũ ſit contra ius naturę, primùm definire, id omne eſſe cõtra ius naturæ, quod ſtatim obiectũ intellectui, exiguo vel nullo diſcurſu tale apparet, & ab omnibus rectè inſtitutis tale iudicatur. Sed hæc ratio nec eſt à priore, nec ſufficiens. Nã etſi ex eo quòd omnes benè inſtituti ſtatim iudicẽt rẽ aliquam eſſe illicitam, benè colligamus eã iuri naturæ repugnare: multa tamen ſunt contra ius naturæ, quibus hoc nõ conuenit. Multæ enim gentes aliàs optimè inſtitutæ admiſerũt, vt licitas modicas vſuras, ac matrimonij diſſolutionẽ. Imò plurimi olim celeberrimi philoſophi, vt patet ex *Plutarc.lib.de liberis educandis, poſt medium*, crediderunt pæderaſtiam eſſe licitam quod etiã omnes Iapones ante conuerſionem crediderunt. Quæ tamen certiſſimè iuri naturę repugnant. Illud igitur generatim eſt contra ius naturæ, quod ex ſe cum natura rationali habet talem repugnantiam, vt ab ea ſcienter licitè fieri aut appeti nequeat. Quæ autem in particulari talia ſint, partim ex principiis fidei, partim ex communi gentium iudicio, partim ex diuerſis rationibus, aliiſque claris principiis colligitur.

Minùs rectè aliqui definiunt quid ſit cõtra ius naturæ.

Ius naturæ multis ſæpe obſcurũ eſt. *Plutarchus.*

Quid ſit cõtra ius naturæ.

Nota quintò, ex eo quòd aliquod matrimoniũ ſit iure naturæ illicitum, non ſtatim ſequi eſſe etiam irritum. Nam obligatus voto caſtitatis, aut ſponſalibus cum alia contractis, contra ius naturæ illud init, nõ tamen inualidè. Quare difficile eſt probare, matrimoniũ inter aliquas perſonas iure naturę eſſe irritum, & argumenta, quę communiter à multis auctoribus ad hoc adferuntur, in rigore non aliud oſtendunt, quàm aliqua eiuſmodi matrimonia eſſe iure naturæ illicita. Quia tantùm oſtendunt, ea continere in ſe quandam indecentiam, ac impedire aliquo modo aliquos fines ſecundarios matrimonij, ne tam perfectè obtineantur. Vnde etiam multi inferunt, in extrema neceſſitate, vt ſi aliis omnibus mortuis, ſolus frater cum ſorore, aut pater cum filia ſupereſſent, hos validè licitéque inter ſe contracturos: ſicut licitè accipio rem alienam in extrema neceſſitate: itáque aiunt validè contraxiſſe filios Adæ. Extra talem tamen neceſſitatem, volunt talia matrimonia eſſe irrita ſine diſpenſatione contracta.

6 Sed hæc inuoluunt cõtradictionem. Nam etſi neceſſitas quãdoque excuſet ab obligatione legis aliquid inhibentis: tamen nunquam tollit vim irritantis. Hinc inualidè quis iam contraheret ſine diſpenſatione in gradu prohibito, aut clàm, vbi Trident. receptum eſt, etſi aliàs deberet mori, aut etiã tota Reſpublica interire. Quia vt oſtendi diſp.30.nu.20. neceſſitas præcisè non poteſt homini dare capacitatem, quam non habet; inter nullos autem matrimonij contractus eſt irritus, niſi qui illius inter ſe ineundi ſunt incapaces.

Neceſſitas non tollit vim legis irritantis.

Ex quo ſequitur 1. nullam neceſſitatem poſſe efficere, vt ij, inter quos matrimonium iure naturæ eſt irritum, illud validè contrahant.

Nec efficit vt iure naturæ matrimonij incapaces validè contrahant.

Sequitur ſecundò, eum qui vult oſtẽdere matrimonium inter aliquos iure naturæ eſſe irritum, debere probare non ſolùm hoc iis eſſe illicitum, ſed eos iure naturæ ad hoc cõtrahendum eſſe incapaces.

7 Sequitur tertiò, fruſtra aliquos cõtendere probare, matrimonia inter certos cõſanguineos eſſe irrita, eò quòd nonnihil repugnent quibuſdam ſecundariis ipſius finibus, ſiue quòd per ea non adferretur ſufficiens remedium concupiſcẽtiæ: aut etiam ex eo quòd eorum vſus contineat notabilem indecentiam. Nam hinc vt ſummum videtur ſequi, ea matrimonia eſſe illicita. Nã aliàs ex priore ratione ſequeretur matrimonium eſſe illicitum, quod pulcher & ſanus contraheret cum omnino deformi & infecta lepra, præſertim ſi eſſet ſterilis. Quia hoc multo minùs valet ad ſedandam concupiſcentiam, & præterea eſſet inutile ad primarium finem matrimonij, ſcilicet generationem.

8 Sequitur quartò, ſatis difficulter poſſe clarè probari aliquam conſanguinitatem iure naturæ dirimere matrimonium: & multò difficiliùs inter quos ita dirimat, præſertim ex ſolis principiis, quibus hæc communiter ſolent probari: ideóque admodum variæ ſunt hac de re ſententiæ. Aliqui enim docent inter ſolos aſcendentes & deſcendentes matrimonia iure naturæ eſſe irrita. Et huius ſententiæ apertè eſt *D.Thomas 2.2. q.154.a.9.ad* 3. Et eam tenent *Halenſis p.2. q.169. memb.2. Caiet.2.2.q.154.a.9.ad 3. Palud. in 4.d.38. q.4.a.4.ſub finem*, & plurimi quos citat *Sãchez. l. diſp.52.num.*10. Vbi etiam dicit, eam eſſe valdè probabilem.

Difficulter probatur aliquam cõſanguinitatem iure naturæ dirimere matrimonium.

D.Thom. Halenſis. Caietan. Paludan. Sanchez.

Item alii volunt matrimonia inter omnes omnino aſcendentes & deſcendentes ſemper irritè contrahi. *Armilla v. Matrimonium n.25. Couarr.4. decretal.p.2.c.6.§.10.nu.4. Scotus in 4.d. 40.quæſt.*

Armilla. Couar. Scotus.

vnica

Richard. Durand. Paludan. Antonin. Victoria. Abulenſis. Pet.Soto. Toletus. Bellarm. Vaſquez.

vnica a.2.Richard.ibidem q.4.Durād.q.vnica.a.2. Paludanus ibid.a.3.cōcluſ.2.D.Antoninus p.3.tit.1. c.14.§ 2.Victoriá in ſumma n. 295. Abulenſis l. 1. Reg.Petrus Soto lectione 10.de matrimonio,propoſ.1. Toletus l.7.ſumma c.5.in fine,Bellarminus l.1.de matrimonio c.28.P.Vaſquez 1.2.q.74.diſp.112.n.7.

Alij tamen volunt matrimonia inter hos ſolùm eſſe irrita vſque ad certum gradum. Quia videtur nimis abſonum,ſi cognatio dicatur ſemper in infinitum inter hos durare,præſertim cùm videamus paulatim huius cognationis ſenſum ac reuerentiam erga maiores minui.

Hi tamen valdè variant,quouſque hæc cognatio extendatur. Aliqui enim volunt eam ſolùm extendi vſque ad primum gradum, alij vſque ad ſecundum,alij vſque ad quartum. Quia *c. Non debet 8.de conſanguinitate* generatim dicitur,conſanguinitatem non dirimere matrimonia vltra quartum gradum. (c. Nō debet.)

9 Rurſum in linea tranſuerſa aliqui volunt,omnia illa matrimonia iure naturæ eſſe irrita, quæ prohibentur Leuit.18. quorum rationes infrà refutabo. Et hanc ſententiam ferè amplectuntur noſtri hæretici, illa ſola intentione, vt faciliùs propugnent matrimonium Henrici VIII. cum Anna Bolena. (Leuit.18. Hæretici noſtri.)

Multi verò Catholici docēt ſaltem inter fratrem & ſororem matrimonium iure naturæ eſſe irritum. Mouentur hi maximè rationibus allatis num.7. Sed vt oſtendi, eæ ſolùm probant, talia matrimonia eſſe illicita. Probant præterea ex *c.Gaudemus 8.de diuortiis*: vbi definitur infideles conuerſos ad fidem, qui antea contraxerant in ſecundo & vlterioribus gradibus, non eſſe ſeparandos. Ergo cenſet Pontifex eſſe ſeparandos qui in primo gradu contraxerant. Quod argumentum *Soto in 4.d.40.q vnica a.4.§.Verumtamē* tanti facit, vt credat contrariam ſententiam erroneam. (c.Gaudemus. Sotus.)

Sed vt benè aduertit *P.Sanch.l.7.diſp.52.n.10.* hoc non conuincit: Pontifex enim ibi ſolùm definit quod certum eſt, quódq; ei ſolùm erat propoſitum, ſcilicet Vtrùm pagani conuerſi, qui in ſecundo aut tertio gradu contraxerant deberent ſeparari: & reſpondit non debere ſeparari, cum ipſi ita validè contraxerint. An autem ſi contraxiſſent in primo gradu,debuiſſent ſeparari,nihil dicit,quia propoſitum non erat. (Sanchez.)

Adde,legibus ciuilibus Romanorū,quæ etiam paganos obligabant, & inter eos erant receptæ, matrimonia fratrum & ſororum videri omnino fuiſſe irrita.quia omnino improbabantur.Vt etiam apertè colligitur ex q.6.reſponſionū D.Gregorij ad interrogata Auguſtini, quod refertur c. *Quædam lex* 35.q.3.vbi apertè innuitur,apud Romanos in ſolo ſecundo ac vlterioribus gradibus matrimonia fuiſſe permiſſa. (c. Quædam.)

10 Concl. I. Certum eſt non omnia matrimonia,quæ prohibentur Leuit.18.eſſe iure naturæ irrita. Nam *Triden.ſeſſ.24.can.4.* definit Eccleſiam in aliquibus ex his poſſe diſpenſare.Et confirm.primò,quia Iacob duxit duas ſorores ſimul; quod tamen in Leuit. prohibetur. Imò Deuteron. 25. iubetur, vt frater ducat vxorem fratris defuncti ſine liberis;cùm tamen in Leuit. prohibeatur ducere vxorem fratris, ſcilicet habentis liberos. Quòd autem frater habeat liberos vel non habeat,non efficit, vt maior ante coniugem eius,& fratrem ſit propinquitas, aut matrimonium ſit inter hos iure naturæ irritum. Conātur hanc ſcripturam hæretici variè eludere, ſed fruſtra.Eſt enim nimis clara. (Leuit.18. Tridens. Deut.25.)

11 Nec obeſt quòd in Leuitico loco citato poſt prohibita illa matrimonia dicitur gentes omnes illas abominationes feciſſe, ideóque Deum eas perdere. Quia inde tantùm ſequitur, aliqua ex illis matrimoniis,ſicut & alia ſcelera ibi enumerata continere grauem abominationem,non tamen omnia: quamuis etiam inſinuetur omnia continere aliquam, licet non ita grauem, indecentiam quando ſine vllo delectu, aut iuſta cauſa vulgò ineuntur:vt faciebant illæ gentes.Secus eſt quando iuſta aliqua cauſa ſubeſt. Tunc enim multa ſpectato ſolo iure naturæ erat licita: vt patet ex exemplis Sanctorum, qui talia ſine vlla reprehenſione contraxerunt.

12 Dices, *Innocent.3. c. de infidelibus 4.de conſang.* dicit infideles baptizatos poſſe permanere in matrimoniis,quę priùs ſecundùm legem Moyſis contraxerant: ergo innuit non poſſe manere in contractis contra legem Moyſis. Vnde *cap.finali, de diuortiis*, dicit recenter conuerſos poſſe manere cum vidua fratris defuncti, quam duxerant, ſi frater ſine liberis obierit. Et *cap.Litteras 13. de reſtitutione ſpoliatorum*, dicitur Eccleſiam non poſſe diſpenſare in gradibus iure diuino prohibitis. (c. de infidel. c. fin. de diuortiis. c.Litteras.)

Reſpondeo, Pontificem primis duobus capitibus, quod certum eíque propoſitum erat, definite: alterū de quo tūc aliqui dubitabant,quódque ei propoſitum non erat intactum reliquiſſe, nec à contrario ſenſu valere argumentum. Adde, in ſecundo cap. videri omnino loqui de matrimoniis inter fideles recèns conuerſos, quæ iure Eccleſiaſtico erant irrita: propter eorum tamen infirmitatem,dicit ſe ea concedere. ita ſcilicet vt ſecundò ea contrahant, innuens ſe facere gratiam.quæ ſanè non fuiſſet facta infidelibus, cùm neceſſarium eſſet eos in illis permanere. (Argumentum à contrario ſenſu inefficax.)

Ad tertiū Reſpondeo, Pontificem ibi non dicere quos gradus diuina lex prohibeat, & poſſe intelligi de matrimonio matris & filij, vel fratris & ſororis. Aut ſi loquatur de lege Leuitici, dicit Eccleſiam in iis non poſſe diſpenſare: ſcilicet vulgò, & ſine graui cauſa. quia non niſi rariſſimè,& in grauiſſimis cauſis id ſolet facere, ita vt vix ſine ſcandalo aliter,pręſertim illo tempore in quo ſtrictior erat canonum obſeruatio, potuerit fieri.

13 Concl. II. Matrimonium inter patrem & filiam,matrem & filiū iure naturæ eſt irritum. Prob.1.Quia eſt communis omnium Doctorum ſenſus. Secundò ,quia tale matrimoniū continet talem indecentiam,vt omnes gentes aliquo modo benè inſtitutę illud ſemper abominatę ſint:& ſi quę illud permiſerint, habitæ ſūt omnino barbaræ & belluinæ. Et Doctores quidem communiter hoc argumento hanc concluſionem probāt.Sed vt oſtendi n.7. ſi nihil aliud addatur,hoc ſolùm probat ea matrimonia iure naturæ eſſe illicita. Quare,vt probemus eſſe irrita, notāda ſūt quæ dixi diſp.26.num.17.& 27. vbi oſtendi nos,

quia

quia non habemus abſolutum dominium corporis noſtri, ſed ſolùm tale quale Deus nobis concedit, inualidè id alteri per matrimonium tradere alia ratione, quàm Deus hoc conceſſerit. Vnde ſic argumentor: Omnino incredibile eſt Deum dediſſe homini poteſtatem transferendi in alium dominium corporis ſui, ad eum vſum qui nullo vnquam caſu futurus fuiſſet non ſummè inhoneſtus, & quem recta ratio ſummè deteſtatur: atqui talis eſt omnis vſus matrimonij inter prolem & parentem: ergo omnino incredibile eſt Deum iis conceſſiſſe poteſtatem hoc contrahendi. Minor patet tunc ex dictis; tum etiam (quia vt teſtantur *Ariſtoteles lib. 9. hiſtoria animalium c. 47. & Plinius lib. 8. naturalis hiſtoria. c. 42.* vbi etiam miranda hac de re exempla refert) copulam parentis cum prole natura ita abhorret, vt etiam plurima bruta eam abhorreant, nec ad eam adigi poſſint.

Ariſtot. Plinius. Copulam parentis cũ prole natura grauiſſimè abhorret.

14 Hinc ſequitur, Tale matrimonium nullo vnquam caſu, ſine expreſſa Dei conceſſione (in qua, quo minùs de abſoluta potentia fieri poſſit, nullam video implicantiam: quia Deo non deſunt cauſæ, quibus illa conceſſio poteſt honeſtari) validè poſſe contrahi, etſi ſoli pater & filia, ex omni hominum genere ſupereſſent. Sequitur ex dictis num. 6.

Quod autem aliqui dicunt, eo caſu præſumendum fore Deum diſpenſare vt tales inter ſe contraherent, neſcio quo fundamento dicant: cùm tunc potiùs præſumendum eſſet Deum velle totum genus humanum inire, quod permiſiſſet in eum ſtatum incidere, in quo non poſſet vlteriùs licitè conſeruari ſine conceſſione rei, quæ ita à recta ratione abhorret: præſertim cum infinitis aliis modis decentiſſimis potuiſſet eum caſum impedire. Et confirmatur. Quia ſi in tali caſu liceret eam Dei diſpenſationem præſumere, multò potiore ratione poſſemus præſumere Deũ diſpenſare vt quis cum ſecunda viuente priore vxore contraheret, quando hoc ad grauiſſima mala impedienda eſſet neceſſarium. Quia Deus hoc in veteri lege generatim conceſſit: illud verò numquam.

Non poſſe in vllo caſu præſumi Dei diſpenſationem.

15 Dices, *D. Chryſoſt. hom. 44. in Geneſim. & D. Ambroſ. l. 1. de Abraham. c. 6.* excuſant filias Loth cum patre dormientes à peccato. quia hoc fecerunt exiſtimantes omnes alios homines periiſſe: atq; ita hoc neceſſarium eſſe vt genus humanum ab omnimodo interitu vendicari poſſet; ergo illi Patres cenſent in tali caſu hoc fore licitum.

D. Chryſoſt. D. Ambroſ.

Reſpondeo, negando conſequentiam. Tantùm enim volunt eas ex perturbatione erraſſe tam circa mundi interitum, quàm circa neceſſitatem huius remedij, ac actus licentiam. Nam etiamſi verè tunc illi ſoli fuiſſent in mundo, & tali caſu licitè filia patri nuberet; tamen illæ excuſari hac ratione non poterant, quæ & ſine vllis nuptiis patri copulatæ ſunt, eúmque aſtu inebriarunt, vt ad tantum ſcelus ignarum pellicerent, quod ſciebant ſobrium nunquam admiſſurum. Incredibile autem eſt tantis Patribus vnquam veniſſe in mentem, iſta, ſecluſa ignorantia, potuiſſe vnquam licitè fieri.

16 Conclvs. III. Videtur idem dicendum de matrimonio aui & neptis, auiæ & nepotis: & probabiliter abſolutè de omnibus deſcendentibus reſpectu aſcendentium per lineam rectam. Ita expreſsè deciditur. *l. Nuptiæ 53. & l. vlt. ff. de ritu nuptiarũ*, quæ ſumptæ ſunt ex Caio & Paolo antiquis iuriſcõſultis; in quibus dicitur inter aſcẽdentes & deſcendentes in infinitum iure gentium (qua ratione iuriſconſulti ius naturæ appellant) inceſtuoſas nuptias contrahi, eaſque conſiſtere non poſſe. Et meritò: quia hi omnes dicuntur verè parentes, & debetur iis naturaliter idem honor, qui patri & matri: imò ſecundùm receptiſſimam conſuetudinem maior, tamquam veris & altioribus principiis. Et apud omnes gentes hæc matrimonia non fuerũt minùs abominabilia, quàm patris cum filia. Imò huius exempla facilius reperias, quàm illorũ. atqui, vt patet ex dictis nu. 13. & 14. matrimonium patris & filiæ ideo præcipuè à Deo negatum iure naturæ eſt irritum, quia eſt contra reuerentiam parenti debitam; ergo vbi ſimilis iure naturæ debetur reuerentia, erit ſimiliter irritum.

Deſcendẽtes ſemper inualidè contrahunt cum aſcendentibus. *l. Nuptiæ.*

Nec obeſt, quod *c. Non debet, de conſanguinitate.* 17
dicitur hanc non dirimere matrimonium vltra quartum gradum. Quia loquitur de conſanguinitate in linea tranſuerſa, non autem in recta: Quia ius non conſiderat caſus moraliter impoſſibiles, qualis eſt vt quis ducat filiam abnepotis ſui, cùm poſt Euangelium nullum legatur exemplum alicuius, qui viderit filiam abnepotis ſui: multò minùs qui potuerit eam ducere.

c. Non debet.

Similiter quod *c. Gaudemus 8. de diuortiis.* dici- 18
tur, matrimonia quæ gentiles in ſecundo gradu contraxerunt, iis poſtea cõuerſis non eſſe diſſoluenda; intelligendum eſt de linea tranſuerſa: loquitur enim Pontifex de matrimoniis, quæ illæ gentes ſolebant communiter contrahere. Inauditum autem eſt quòd vnquam aut nepos cum auia, aut auus cum nepte contraxerit.

c. Gaudemus.

Dices, Pater eſt per ſe principium filij, auus verò tantùm per accidens, cùm poſſit eſſe filius ſine auo, vt patet in filiis Adami: ergo patri debetur per ſe reuerẽtia, auo tantùm per accidens, & conſequenter nec tanta debetur, nec ita naturaliter, cùm natura non ſpectet quæ ſunt per accidens. Confirmatur. Quia minor eſt participatio ſanguinis inter auum & nepotem, quam inter patrem & filium, & minor inter proauum. Ergo tandem in diſtantioribus omnino tolletur, & deſinent eſſe conſanguinei, & conſequenter inhabiles ad nuptias.

Reſpondeo, negando antecedens. Quia Petrus v. c. ſub ratione nepotis tam eſſentialiter reſpicit auum, quàm patrem ſub ratione filij. Prout autem eſt quid abſolutum, & hic homo, naturaliter loquendo, tam impoſſibile fuit eum eſſe ſine generatione aui, quàm ſine generatione patris. Loquendo autem de via ſupernaturali, vel ſaltem omnino extraordinaria, & quæ ſuperet vires cauſæ creatæ, qualis fuit in creatione Adami, vtrumque eſt æqualiter poſſibile. Tam enim potuit Adam exiſtere ſine patre, quàm Seth ſine auo. Ad confirm. Reſpondeo, hîc non tam ſpectari maiorem vel minorem participationem ſanguinis (ſicut fit in linea tranſuerſa) quàm rationem principij, quæ per ſe reuerentiam exigit à principiato. Omnes autem aſcendentes natu-

Auus per ſe eſt principiũ nepotis, nec ei debetur minor reuerentia quàm patri.

raliter per ſe ſunt principium neceſſarium deſcendentium vt patet ex dictis.

19 CONCLVS. IV. Matrimonium fratris & ſororis ex ſe continet grauem indecentiam, ita vt omnes ferè gentes benè inſtitutæ illud abhorruerint. Ideóque Abraham Geneſ.12. ſufficienter ſibi eſt viſus Ægyptiis perſuadere Saram non eſſe ſuam vxorem, dicendo eam eſſe ſuam ſororem: quaſi hæc duo eſſent incompatibilia: ideóque iure naturæ eſſe illicitum, ſaltem extra grauiſſimam neceſſitatem, quæ illam indecentiam excuſet qualem multi volunt fuiſſe inter filios Adæ, ſine quorum matrimonio genus humanum propagari non poterat, ideóque aiunt matrimonium inter eos licuiſſe ſine diſpenſatione. Ita *Sanchez diſp.52.nu.3.ad 4.*

Geneſ.12.

Sanchez.

An matrimonium inter fratrem & ſororem ſit iure naturæ irritum.

An autē ſit iure naturæ irritum, non ita conſtat. Multi affirmāt & certum eſt Deum potuiſſe illud ita inſtituere iuxta dicta, & grauitas indecentiæ id videtur ſuadere. Plurimi tamē grauiſſimi auctores, quos citaui nu.8. id negāt. 1 Quia hi non habent immediatam inter ſe cōiunctionem & reuerentiam, ſed tantùm ratione parentum, quæ nō videtur ita aduerſari matrimonio, vt hoc irritet. 2. Quia non videtur credibile Deū voluiſſe inter eos irritū eſſe matrimonium, per quos volebat genus humanum initio propagari, itaque illud inſtituere vt neceſſe fuerit in filiis Adæ eius inſtitutionem immutare, concedendo vt ij inter ſe contraherent, qui per matrimonij inſtitutionem ad hoc erant inhabiles. Vtrimque ergo ſunt congruentiæ, quæ non conuincunt. Quare vtraque ſententia probabiliter defendi poteſt. Si tamen priorem ſequaris, neceſſariò tibi dicendum erit, opus fuiſſe ſingulari Dei conceſſione, vt filij Adæ potuerint inter ſe cōtrahere matrimonium. Si ſecundam ſequaris, poterit illius temporis neceſſitas ſufficere, vt illud matrimonium, ſine vlla alia diſpenſatione ab omni indecentia excuſet. Quare ego magis in hanc ſententiam inclinarem. Hoc tamen addiderim, apud omnes ferè gentes benè inſtitutas hoc matrimonium fuiſſe iure poſitiuo irritū. vt de legibus Iudæorum patet ex Scriptura, & de legibus Romanorum ex dictis n.9. in fine.

20 CONCLVS. V. Præter parentes ac filios, cæteróſque deſcendentes, fratres ac ſorores; inter nullos alios conſanguineos matrimonium iure naturæ eſt irritum. Quia viri in Scriptura laudati in aliis gradibus illud inierunt. Abram enim duxit Saram, quæ aliter dicta eſt Ieſcha, filiam fratris ſui Aram, vt patet *Geneſ.11.& Exod.6.v.20.* Amram pater Moyſis duxit ſororem patris ſui, quam ibi latinus textus vocat patruelem, ſed hebræus textus habet דודה quaſi dicas patruā, à דוד quod ſignificat patruum.

Gen. 11.
Exod. 6.

21 CONCLVS VI. Etſi olim iure Eccleſiaſtico conſanguinitas diremerit matrimonium vſque ad ſeptimum gradum, iam tamen tantùm dirimit vſque ad quartum incluſiuè. Patet ex c. *Non debet de conſanguinitate*, & docent communiter omnes catholici.

c. Nō debet.

Ratio autem cur Eccleſia hoc impedimentum induxerit, ſumitur ex congruentiis adductis n.3 noluit tamen illud iam ad tot gradus extendi atque olim, ob multas difficultates, quæ inde oriebantur, cùm ſæpe difficulter poſſet ſciri, quinam in quinto, ſexto, ſeptimo gradu ſe contingerent, eò quòd tam remotam cognationem homines non ita computent, ideóque facilè obſcura maneat. Potuiſſe autem Eccleſiam hoc impedimentum inducere patet ex dictis diſp. 30. dub. 1.

DVBIVM II.

Qua ratione cognatio ſpiritualis contrahatur, ac matrimonium impediat?

VT hac in re clariùs procedamus, ponemus quædam quæ aut omnino, aut ferè certa ſunt; & deinde dubia quædam explicabimur. 22

CONCLVS. I. Excepto baptiſmo & Confirmatione, ex nullius alterius Sacramenti collatione cognatio ſpiritualis matrimonium impediens aut dirimens oritur. habetur expreſsè *cap. vlt. de cognat. ſpirituali in 6.*

c. vlt. de cogn.

Difficultas tamen hîc aliqua eſt, vtrùm ex confeſſione inter cōfeſſarium & mulierem pœnitentem non naſcatur ſimilis aliqua cognatio, quæ fornicationem inter eos habitam ſingulari malitia afficiat in confeſſione explicanda? Quidam id abſolutè negant. quia talis ſpecialis malitia non poteſt hîc reperiri niſi ratione alicuius cognationis ſpiritualis: atqui, vt teſtatur ius citatum, hæc naſcitur ex ſolo Baptiſmo & Cōfirmatione. ergo talis malitia hîc non reperitur. 23

Sed omnino dicendum eſt, talem copulam continere ſpecialem malitiam in cōfeſſione explicandam: quia ſingulariter repugnat reuerentiæ tam ipſi Sacramento, quàm cōfeſſario debitæ, qui eſt quaſi ſpiritualis pater ipſius pœnitentis. imò c. *Omnis 30.q. 1.* (quod eſt Symmachi Papæ) dicitur, *Omnes quos in pœnitentia ſuſcepimus, ita noſtri ſunt ſpirituales filij, vt & ipſi quos vel nobis ſuſcipientibus, vel ſub trina merſionis vocabulo mergentibus vnda ſacri baptiſmatis regenerat.* Vbi expreſſè dicitur tam eſſe noſtras ſpirituales filias, quas in cōfeſſione abſoluimus, quàm quas baptizamus: atqui fornicatio cum his habita continet ſingularem malitiam: ergo etiam habita cum illis. Vide etiam tam hoc c. quàm ſequenti talis fornicatio grauiſſimè prohibetur, vocatúrque graue adulterium: & dicitur grauiſſima pœna, ſcilicet depoſitione, & perpetua pœnitentia, eaque valdè dura puniendum. Copula autem quæ ſingulari Eccleſiæ prohibitioni repugnat, ſingularem continet malitiam. Ita *Armilla v. Circumſtantia n. 12. Candelabrum 1.p. de confeſſ. nu. 50. Lopez 1.p. inſtructorij c. 35. §. Secundò reſpondeo*, & cum multis aliis *Sanchez l.7. diſp.55.c.3.& 4.*

Copula cō-feſſarij cum pœnitente ſpecialem malitiam continet.

c. Omnes.

Armilla.
Cand. aur.
Lopez.
Sanchez.

Ad ius citatum n.22. Reſp. inde ſolùm probari, ex confeſſione non naſci ſpiritualē cognationem dirimentem matrimonium inter perſonas aliàs habiles. Nam hæc filiatio nec dirimit matrimoniū inter confeſſarium & pœnitentem, cùm iam antè inter ſe contrahere nequeant: nec inter eorum liberos, cùm ad hos non deriuetur. Secùs eſt in alia cognatione ſpirituali, vt patet ex eodem capite.

CONCLVS. II. Poſt Concilium Tridentinum cognatio ſpiritualis matrimonium iure Eccleſiaſtico 24

ſiaſtico

Inter q̃ ios iam contrahatur cognatio ſpiritualis.
Trident.

aſtico dirimens, ſolùm contrahitur inter baptizantem, vel confirmantem, & baptizati aut cófirmati patrinos ex vna parte: & baptizatum aut confirmatum, eiúſque patrem & matrem ex altera parte. Ita *Trident. ſeſſ. 24. c. 2. de reform. matrim.* vbi reſtringit ius antiquum, ſecundũ quod præterea contrahebatur cognatio inter vxorem patrini & baptizatum eiusque parentes. Item inter liberos patrinorum, & parentes ipſius baptizati, eorumque libtros, præſertim eos per quos compaternitas erat contracta, vt patet ex *c. 1. 3. & 4. de cognatione ſpirituali*. Inter fœminam tamen & virum qui eandem prolem ſuſcipiunt, nulla vnquam nata fuit eiuſmodi cognatio: vt apertè patet ex *c. vlt. 30. q 4.* vbi dicitur, minùs quidẽ cóuenire, nulla tamen auctoritate eſſe prohibitum, ne maritus & vxor eundem ſimul è fonte ſuſcipiant, quod tamen eſſet grauiter prohibitum, ſi contraherent inter ſe cognationem ſpiritualem. Sicut ob eandem cauſam grauiter peccat, qui vxoris ſuæ prolem ſuſcipit.

Inter quos olim cõtrahebatur.
c. 1. 3. & 4. de cogn.
c. vlt. 30. q 4.

CONCLVS. III. Vt hæc cognatio contrahatur, requiritur primò, vt ij inter quos contrahenda eſt, ſint baptizati. Nam cùm non baptizati, non ſint ſubiecti Eccleſiæ, hæc in eos nullam cognationem ſpiritualem poteſt inducere. Ita *D. Thom. in 4. d. 42. q. 1. ad 3.* & cum eo fere communiter Theologi. Hinc ſi infidelis in neceſſitate, aut alia occaſione baptizet filium Paulæ fidelis, neq; cum ipſa, neque cum filio cognationem contrahet. quare poſtea conuerſus, ſi nihil aliud obſtet, validè cum Paula contrahet matrimonium. quia neque baptiſmus poterat eam cognationem inducere quando conferebatur, quia baptizans tunc non erat eius capax; neque etiam poſtea quia tunc omnino eſſe deſierat: neque vllum ſupererat fundamentum, ex quo illa cognatio exurgeret. Et per ſe etiam abſurdum eſt, aliquem eſſe patrem ſpiritualem eius, qui ante ipſum ſpiritualiter natus eſt.

D. Thom.
Infidelis Paulæ filium baptizans, conuerſus eam tamen validè ducit.

26 Dices, Poterit Eccleſia eo caſu reddere fidelem incapacem vt contrahat cum infideli; ſicut facit eum incapacem, quando ſimul mortem alterutrius coniugis machinati ſunt. vt patet ex *c. 1. de conuerſione infidelium.*

c. de conu.

Reſp. Eccleſiam poſſe quidem hoc facere, tamen de facto non facere. Nam non aliter ſtatuit hoc impedimentum, quàm inducendo cognationem ſpiritualem, quæ non poteſt eſſe niſi inter duos, qui eius capaces ſunt; nec enim poſſum alicui eſſe cognatus, qui mihi non ſit cognatus. Cùm igitur infidelis ſit incapax huius cognationis, inter ipſum & fidelem nec ipſa cognatio, & conſequenter nec ipſum impedimentum, quod hanc ſupponit, poteſt contrahi.

27 Hinc aliqui inferunt, ſi Petrus ſuſcipiat filiũ Panlæ adhuc infidelis, & hæc poſtea baptizetur eos validè contrahere. quia non fuit inter eos contracta cognarin. Ita *Durand. in 4. d. 42. q. 1. a. 1. in fine. Sotus ibidem a. 3. §. Poſtrema ex his.* Sed cum *Sylueſtro Matrimoniũ 8. q. 7. dicto 12. Angelo Matrimonium 3. impedimento 7. n. 10. Roſella v. Impedimentum, impedim. 6. n. penult.* credo tales irritè contrahere. Nam etſi inter eos non oriatur hæc cognatio quamdiu alter eſt infidelis, naſcitur tamẽ ſtatim atque ipſe conuertitur: non quidem immediatè ratione baptiſmi, qui iam præteriit: ſed ratione paternitatis, quæ orta eſt inter fidelem ſuſcipientem & baptizatum, quæ poſtea inter ſuſcipientem & baptizati parentes gignit compaternitatem, ſtatim atque hi ſunt eius capaces. Sicut olim proles, v. c. Petri hoc ipſo quo baptizabantur, contrahebant cognationem ſpiritualem cum eo quem Petrus iam ante ſuſceperat. vt patet ex *c. 1. de cognat. ſpirit. in 6.* quam tamẽ nullo modo contrahebant dum alter baptizabatur, etſi tunc fortè eſſent natæ, ſi nondum erant baptizatæ. Vbi Nota, tam baptizantem quàm ſuſcipientem immmediatè ſolùm contrahere hanc cognationem cum baptizato, & hac mediante cum eius parentibus; idque vel in eodem inſtanti, ſi tunc eius capaces ſint; vel poſtea ſtatim ac capaces fiunt.

Durand.
Sotus.
Sylueſter.
Angelus.
Roſella.
Petrus inualidè ducit Paulã cuius adhuc infidelis prolem ſuſcepit.
c. 1. de cogn.
Hæc cognatio immediatè cõtrahitur cum ſolo baptizato, & hoc mediante cum aliis.

Requiritur ſecundò, vt ſuſceptor teneat alterum dum baptizatur, vel cõfirmatur, vel immediatè ex baptizantis aut confirmantis manibus eum ſuſcipiat. quia iura ſtatuentia hanc cognationem, vbique huius cæremoniæ mentionem faciunt. Et ita cenſuit congregatio Cardinal. edita per Petrum de Marzilla. Debet autem hoc facere animo obeundi munus ſuſceptoris. nam aliàs materialis illa tentio baptizandi, ſicut non ſufficit, vt aliquis fiat verè ſuſceptor: ita nec ſufficit, vt eam cognationem contrahat. Nam aliter cùm baptizans communiter infantem etiam teneat, ipſe eſſet ipſius ſuſceptor, quod falſum eſt. Et ratio eſt, quia ſicut baptiſmus eſt neceſſariò ablutio cæremonialis; ita ſuſceptio neceſſariò eſt tétio cæremonialis. Quare ſicut ad illum neceſſariò requiritur intentio exercendi cæremoniam à Chriſto inſtitutam: ita ad hanc neceſſariò requiritur intentio exercendi cæremoniam ab Eccleſia inſtitutam, ſiue faciendi id quod Eccleſia inſtituit. Nullo tamen modo eſt neceſſarium, vt ſuſcipiens immediatè intendat ſuſcipere illam cognationem: nam hæc ab Eccleſia illi muneri inſeparabiliter annexa eſt, vt nemo illud obire poſſit, quin hanc ſuſcipiat, ſi modò eius capax ſit. quod addo propter infidelem baptizantem. 28

Congreg. Cardinal.
Suſceptio eſt neceſſariò actio quædam cæremonialis.
Contrahit hãc cognationem qui id non intendit.

Requiritur tertiò, vt ſuſceptor à paréntibus vel Parocho ad hoc munus ſit legitimè deſignatus. Nam Trident. ſupra dicit neminem quantumcumq; ſuſcipientẽ hanc cognationem cõtrahere præter deſignatos à parentibus vel Parocho. 29

Trident.

Nota 1. Munus deſignãdi patrinos per ſe ſpectare ad parẽtes; ad Parochum autẽ ſolùm in eorũ defectu. quare ſi illi ritè aliquos deſignarint, Parochus inualidè alios deſignat, niſi deſignati recuſent id munus obire, aut ad hoc inepti ſint, v. c. nõ baptizati, hæretici notoriè excõmunicati, & ſimiles qui reiiciendi ſunt: & Parochi tunc eſt deſpectum parẽtum ſupplere, alios legitimos deſignando; ſicut etiã quando parentes aliquos illegitimè deſignarunt, v. c. duos viros aut duas fœminas aut plures duobus; tunc enim ad Parochum ſpectat, vnum vel duos ex iis ſeligere, qui ſoli munus illud obeant. Apertè hæc omnia aut dicuntur, aut colliguntur ex Trident. ſuprà.

Ad quos ſpectat munus deſignãdi patrinos.
Trident.

Vnde vlteriùs infertur, ſi parentes nullum deſignarint, & aliquis ſe ſpõte ingerat, eum hoc ipſo, quo à Parocho ſciente ipſum non eſſe de- 30

Sponte ſe ingerens quando hãc cognationẽ contrahat.

ſignatum (cuius eo caſu eſt deſignare ſuſceptorem) admittitur, cenſeri ſufficienter ad hoc munus deſignatum. Secùs eſſet, ſi Parochus crederet eum à parentibus deſignatum: quia tunc non poſſet cenſeri velle eum ad hoc munus deſignare.

Trident.

Nota 2. Trident. ſuprà præcipere, vt Parochus ante baptiſmum diligenter inquirat, quinam à parentibus ſuſceptores deſignati ſint, & vt hos ſolos admittat, nec plures duobus, virum ſcilicet & fœminam: Parochúmq; cuius culpa contrarium admiſſum eſt, arbitrio Epiſcopi iubet puniri. quæ quantum obligent, vide dicta tom. 1. q. 67. a. 7. in fine.

Ex inualido Sacramento nulla oritur cognatio.

31 Requiritur quartò, vt Sacramentũ validè cõferatur. quia quando principale nullum eſt, acceſſorium etiam irritatur. Hoc autem munus, & cognatio id ſubſequens ſunt omnino acceſſoria ipſi Sacramento, atq; ita eius valorem ſupponunt. Confirm. quia iura ſolùm ſtatuunt, vt is eam cognationem contrahat, qui alium baptizat aut confirmat, eumúe dum baptizatur aut confirmatur tenet, ſiue baptizatum aut confirmatum ſuſcipit, quæ fieri nequeunt, vbi nullus eſt baptiſmus, nulláque Confirmatio quod accidit, quoties illa inualidè conferuntur.

c. In baptiſmate.

32 Requiritur quintò, vt is qui tenet alterũ in cõfirmatione ſit ipſe cõfirmatus. quia *c. In baptiſmate* 101. *de conſecrat. d.* 4. dicitur: *In baptiſmate vel in chriſmate, non poteſt alium ſuſcipere in filiolum, ipſe qui non eſt baptizatus vel confirmatus.* Vbi dum dicitur *id non poſſe facere*, ſignificatur eum id inualidè attentare, præſertim cùm eodẽ modo dicatur non confirmatum non poſſe ſuſcipere cõfirmatum: ſicut non batizatus nequit ſuſcipere baptizatum: clarum autem eſt hũc inualidè hoc facere.

Silueſter. Conarr. c. In catechiſmo. c. Contracto. c. 2. de cogn.

33 Requirunt alij ſextò, vt ſuſceptor in baptiſmo reſpondeat pro baptizando. Sed alij communiter cum *Silueſt. Matrimoniũ* 8. *q.* 7. *dicto* 13. *Conar.* 4. *decretalium p.* 2. *c.* §. 4. *nu.* 7. id negant. quia vt patet ex *c. In catechiſmo* 99. *de conſecr. d.* 4. *& c. Contracto* 3. *de cognat. ſpirituali, & c.* 2. *eodem tit. in* 6. hæc munera ſunt diuerſa, & per diuerſos obiri poſſunt, diuerſaque cognatio per ea contrahitur. Vide dicta diſp. 30. dub. 3.

34 Requirũt alij ſeptimò, vt ſuſceptor nõ erret, in perſona ſuſcipienda. Putãt enim ſi quis ſuſcipiat filium Petri credens eſſe filium Pauli, eum nullã contrahere cognationem. quia *c.* 2. *de cognat. ſpiritual.* dicitur, eum qui per ignorantiam ſuæ cõiugis filium ſuſcepit, non debere ab ea ſeparari, ſed alterum alteri debere reddere debitum. Sed miror viros doctos hoc caput pro ea ſententia citare, cùm in eo apertè idẽ planè dicatur de eo qui ſcienter filium ſuæ coniugis ſuſcepit, quem tamen conſtat contrahere cognationẽ ſpiritualem. Et eodem cap. apertè innuitur vtrumq; cõtrahere hanc cognationem: ob alias tamen cauſas ibi relatas deciditur neutrum ab vxore ſeparandum. Et *c. Ad limina* 30. *q.* 1. ſimiliter dicitur, non eſſe ab vxore ſeparandum, qui ſuſceptũ ex ea filium in ea neceſſitate baptizauit. Et *ibid. c.* 1. apertè deciditur, ignoranter ſuſcipientes propriæ vxoris filios contrahere hanc cognationẽ, & debere ab ea ſeparari: quamuis hoc ſecundùm poſtea ſit correctum; quia durisſimũ erat. Quare multo verius eſt hunc errorem nullo modo officere, quin talis validè eam prolem ſuſcipiat, ac cognationem contrahat, cùm non verſetur circa ſubſtantiam ipſius actus.

c. 2. de cogn.

Error perſonæ non impedit hanc cognationẽ.

c. Ad limina.

c. 1. 30. q. 1.

His poſitis difficultas eſt primò, vtrùm is qui per procuratorem alium ſuſcipit, hanc cognationem contrahat. 35

Quidam id negant primò, quia, vt oſtendi n. 28. iura ſtatuentia hanc cognationem, requirunt vt ſuſcipiens baptizatum tangat. hoc autem talis nõ facit. 2. Quia nemo poteſt per procuratorẽ aut generare, vt per ſe patet: aut etiã adoptare, vt habetur *l. poſt mortem* 25. *ff. de adoptionibus*: ergo nec per alium poteſt aliquem ſuſcipere. Tertiò, quia conſtituens aliquem qui ſuo nomine aliũ baptizet, non contrahit hanc cognationem: ergo nec is qui alium ita ſuſcipit. Quartò: quia impedimenta matrimonij ſunt odioſa & reſtringenda. Ita *Silueſt. v. Matrimoniũ* 8. *q.* 7. *dicto* 14. *Armilla, v. Matrimonium, n.* 12. *Sotus in* 4. *d.* 42. *q.* 1. *a.* 2. §. *Conſueuit autem. Candel.* 1. *p. de matrimonio n.* 160. Addunt autem hi duo ipſum procuratorem cõtrahere hanc cognationem: ſicut eam contraheret, qui ex alterius commiſſione aliquem baptizaret.

l. poſt mortem.

Silueſter. Sotus. Armilla. Candelab.

II. difficultas eſt, quãdo plures duobus ſuſceptores deſignati ſunt, & omnes ſimul tangunt infantem, quinam tunc contrahant hanc cognationem? Quidam enim putant tunc nullum eam contrahere. quia nemo obit illud munus ſecundùm formam à Concilio præſcriptam *ſeſſ.* 24. *ca.* 2. *de reform. matrimonij.* 36

Trident.

III. difficultas, vtrùm hanc cognationem contrahat, qui alium ſuſcipit in baptiſmo nõ ſolemni? Aliqui id negant; quia ſuſceptio prolis ſolùm inducta eſt ad ſolemnizationem baptiſmi: ergo in baptiſmo non ſolemni nec neceſſaria eſt, nec cognationem gignit. Et in hanc ſententiã inclinat *Sot.* in 4. *d.* 42. *q.* 1. *a.* 1 *ſub fin. v. Profectò rationes.*

Sotus.

CONCL. IV. Quando plures duobus, vel duo viri, vel duæ fœminæ à parentibus deſignantur, & à Parocho admittuntur; ſi interim dum puer baptizatur, ſimul eum omnes teneant, aut è manibus baptizantis ſuſcipiãt, omnes contrahunt hanc cognationem. Ita *Nauarr. c.* 22. *n.* 39. *Sà v. Matrimoniũ, de impedim. dirimẽ. n.* 5. *Sanchius l.* 7. *diſp.* 57. *n.* 16. & declarauit congregatio Cardin. in explicatione dicti capitis edita à Petro de Marxilla. quia etſi Trident. ſuprà prohibet ne plures ſuſcipiant, ſicut etiam ius antiquum hoc prohibebat; factum tamen non irritat. 37

Nauarr. Sà. Sanchez. Congreg. Cardinal.

Quòd ſi iſti non omnes à Parocho admitterentur, ſed aliqui eo inuito ſe ingererent, hi nihil agerent. quia Concilium expreſsè inſinuat, tunc Parochi eſſe deſignare quinam ex deſignatis à parentibus debeat id munus obire: & adiungit, nullam præter deſignatos hanc cognationem contrahere. 38

Item, ſi caſu vel Parochus omnes admitteret, aliqui tunc ſolùm puerum tangerent: poſtquam alij ſufficienter eſſent functi officio ſuſceptoris puerum ſupra fontem tenendo, aut è manibus baptizantis ſuſcipiendo; qui poſtea eum tangerent aut ſuſciperent, nihil agerent. quia, ſemel validè ſuſceptus ſecũdò ſuſcipi nequit. Vnde hoc etiam locum habet etſi ſolus vir cum fe-

Semel ſuſceptus nequit ſecũdò ſuſcipi.

mina

mina deſignati eſſent, vt declarauit congregatio ſuprà citata.

Conclvs. V. Probabilius eſt hanc cognationem contrahi etiam ab eo, qui in neceſſitate in baptiſmo non ſolemni baptizatum tenet, ſi id facit vt munus ſuſceptoris obeat. Secùs enim eſſet, ſi id ſolũ faceret, vt puer cómodiùs poſſet baptizari, vt patet ex dictis n.28. Ita *Nauar.c.22. n.40. Sa v. Matrimonium de imped. diriment. nu.5. Candel.1.p.de matrimonio n.154.* & alij. Prob. quia verè obit munus ſuſceptoris, vt etiã alij fatẽtur: ergo hanc cognationẽ cõtrahit. quia iura generatim dicunt talem contrahere cognationẽ, nec vllibi requirunt vt hoc fiat in baptiſmo ſolẽni.

Nauarr. *Sà.* *Candelab.*

Ad argumentum propoſitum n. 36. nego antecedens. nam ſuſceptio hæc primò omnium inducta eſt vt baptizatus haberet à quo inſtitueretur in fide, vt patet ex dictis to. 1.q.67.a.7. Nego etiam conſequ. quia etſi hæc ſuſceptio eſſet inducta ad ſolemnitatẽ baptiſmi, non tamen indè ſequeretur, eam inualidè fieri in baptiſmo non ſolemni, cùm poſſit habere alios ſufficientes fines. quòd ſi validè fiat, nulla eſt ratio cur negemus talem cognationem inducere.

Munus ſuſceptoris non eſt inductũ ad ſolemnitatem baptiſmi.

40 Conclvs. VI. Probabilius eſt eum qui aliquẽ per procuratorem ſuſcepit, contrahere hanc cognationem. Ita cum alijs *Sà citatus n.39.* & apertè definiuit congregatio Cardin. citata n. 37. Prob. quia ſi ſpectemus naturam illius actus, nulla eſt ratio cur negemus nos eum per procuratorem obire poſſe: cùm igitur nullum ſit ius quod hoc prohibeat, ſequitur validè fieri poſſe. Cõfir. quia videmus magnates paſſim per procuratores hoc munus obire. quod Eccleſia nunquam permitteret, ſi hoc validè facere non poſſent. quia tunc nullus eſſet ſuſceptor, atque ita ſine vlla neceſſitate grauiſſima & antiquiſſima cæremonia aut omnino omitteretur, aut ridiculè ſimularetur, cùm talis nullo modo verè ſuſciperet prolẽ, ſed id ſolùm ſimularet. quod abſurdè planè ab Eccleſia permitteretur. Quòd ſi ſimul admittamus mandantem per ſuum procuratorem validè id munus obire, clarum eſt ipſum contrahere hanc cognationem; quia iura id generatim aſſerunt. Ipſe tamen procurator nullam cognationem contrahit, quia ipſe non eſt verus ſuſceptor, ſed inſtrumentum ſuſceptoris. Secùs eſt de eo qui ex alterius commiſſione baptizat. quia ipſe hoc nõ facit alterius nomine, ſeu vt eius procurator, ſed immediatè ſuſtinens perſonam Chriſti, & vt verus Sacramenti miniſter.

Sà. *Congreg. Cardinal.*

Alterius nomine aliquẽ ſuſcipiens nullam cognationem contrahit.

Nemo poteſt alterius nomine baptizare.

41 Ad 1.argumentum nu. 35. allatum Reſp. iura non præcipere vt ſuſceptor per ſe eas actiones obeat; mandans autem eas per procuratorẽ verè obit: ſicut per procuratorem qui verè matrimonium contrahit. Ad 2. nego conſequentiam. eſt enim diuerſa ratio. Nam per alium generare repugnat naturæ ipſius rei; & per alium adoptare prohibetur lege citata. Suſcipere autẽ aliquẽ per alium, nec legi, nec naturæ repugnat. Ad 3. nego conſequentiam. Quia nemo poteſt baptizare vt alterius hominis inſtrumentum, ſed vt immediatè ſuſtinens perſonam Chriſti; poteſt autem ita ſuſcipere baptizatum, vt iam oſtendi. Ad 4. Reſp. ea impedimenta non ita reſtringenda vt vel praxis Eccleſiæ damnetur, ſi talis inualidè ſuſcipiat: aut contra aperta verba canonum aliquis verus ſuſceptor hanc cognationem non contrahat.

DVBIVM III.

Quomodo cognatio legalis dirimat matrimonium?

Nota primò, hanc cognationem prouenire ex adoptione, quæ eſt extraneæ perſonæ in filiũ vel nepotẽ, & deinceps, legitima aſſumptio. 42

42 Adoptio quid ſit. Eſt duplex. Quomodo differat ab adoptione imperfecta.

Nota ſecundò, adoptionem aliam eſſe perfectã, quæ arrogatio dicitur, qua adoptatus tranſit in adoptantis poteſtatem, ideoque arrogari non poteſt, qui ſui iuris non eſt: fitque hæres neceſſarius adoptantis, ſaltem in quarta bonorum, & ſola auctoritate principis fieri poteſt. Aliam verò imperfectam, qua adoptatus non tranſit in adoptantis poteſtatem, nec fit eius neceſſarius hæres, cũ in teſtamento præteriri poſſit: poteſtq; hæc fieri per magiſtratus inferiores principe. Vide *Silueſt.v. Adoptio, nu.2.* & *Sanchium l.7. diſp.63. nu.3.* vbi plures inter vtramque differentias referunt ſed hæc ſufficiunt ad noſtrum inſtitutum.

Silueſter. *Sanchez.*

Concl. I. Cognatio legalis oritur ex arrogatione, dirimitque matrimonium in linea recta inter arrogatum ex vna parte, & adoptãtem ſeu arrogantem eiúſque vxorem ex altera parte: idque in perpetuum. Quantumcunq; enim ſemel arrogatus emancipetur, ſemper perſeuerat hoc impedimẽtum, *l. Quin etiam 55. & l. Adoptiuus 14. ff. de ritu nuptiarum*, quæ ſunt receptæ iure canonico c.1.30.q.3. vt communiter DD. docent. 43

l. Quin etiam. *l. Adoptiuus.* *c.1.30.q.3.*

Rurſum in linea tranſuerſa dirimitur matrimonium inter arrogatum & liberos legitimos adoptantis, quamdiu vtrique ſunt ſub poteſtate adoptantis. Secùs ſi alteruter emancipetur, vel adoptio alia ratione deſinat. patet ex c. *vnico de cognatione legali*, iuncto *c.5.30.q.3.* & *l. Per adoptionem, ff. de ritu nuptiarum*. Ratio eſt, quia hoc impedimentum in linea recta eſt inductum ob reuerentiam quam debet adoptatus adoptanti, quæ eſt perpetua. In linea verò tranſuerſa inducta eſt ob interpretatiuam inter hos fraternitatem, quæ deſinit per emancipationem legibus ita ſtatuentibus.

Cognatio legalis in linea tranſuerſa non eſt perpetua. *c.vnic.de cogn.* *c.5.30.q.3.* *l. Per adoptionem.*

Hinc deducitur, hanc cognationem non oriri inter arrogatum, & filiam illegitimam adoptãtis; quia hæc non eſt in patris poteſtate: nec etiã inter adoptantis proles legitimas, & adoptatum adoptione imperfecta; quia hic non trãſit in adoptantis poteſtatem. Hoc autem impedimentum, vt iam oſtendi, ſolùm cõſiſtit inter eos qui ſunt ſub eiuſdem adoptantis poteſtate. Imò *Sanchius l.7.diſp.63.* cum quibuſdam alijs docet, ex adoptione imperfecta nullum omnino oriri impedimentum matrimonij. quia cùm impedimẽta matrimonij debeant reſtringi, leges hoc impedimentum ſtatuentes debent ſtrictè intelligi, & conſequẽter de perfecta adoptione: quia alia eſt ſolùm imperfecta, & nõ omnino propriè dicta adoptio. quod probabile eſt. Et confir. quia iura ſtatuentia hoc impedimentum, loquuntur de adoptione, quæ impedit matrimonium etiam inter adoptatum, & proles adoptantis; quod

44 Non oritur ex adoptione imperfecta aut inter filios illegitimos.

Sanchez.

ſolùm conuenit arrogationi. Vide plura apud Sanchium ſuprà.

DVBIVM. IV.

Qua ratione affinitas contrahatur ac matrimonium dirimat?

Affinitas quid ſit.

45 NOta, affinitatem eſſe quoddam propinquitatis inter diuerſas perſonas vinculum, ex duorum carnali copula ortũ, quo omnes vnius conſanguinei conſtituuntur alteri affines in eadem linea & gradu quo alteri ſunt cõſanguinei. Cuius ratio eſt, quia cùm habentes eam copulã efficiantur vna caro neceſſariò mutuas affectiones ſiue propinquitates participant, ita vt vnus neceſſariò aliqua neceſſitate coniũgatur iis omnibus, quibus alter eſt ſanguine coniunctus. Hinc *c. Fraternitatis* 35. *q.* 10. dicitur: *Si vna caro fuerit, quomodo poterit aliquis eorum propinquus vni pertinere* (id eſt propinquitate aliqua coniungi) *niſi pertineat alteri.*

c. Fraternitatis.

Qualis copula ad affinitatem ſit neceſſaria.

46 Ex quibus patet primò, ad contrahendã hanc affinitatem requiri talem copulam, quæ quantũ eſt ex ſe, ſufficiens eſſet ad generationem; niſi aliunde ſterilitas perſonarum, aut quid ſimile obſtaret. quia per nullã aliã duæ perſonæ fiunt vna caro.

Patet ſecundò, affinitatem non contrahi per quoſuis alios tactus impudicos, neque etiam per matrimonium ratum nondum conſummatum. quia per hæc coniuges non efficiuntur vna caro, vt patet ex *c. Lex diuina* 27. *q.* 2. *& c. Debitum* 5. *de bigamis.*

c. Lex. c. Debitum.

Patet tertiò, affinitatem eſſe iuris naturæ, præſertim quando oritur ex copula coniugali, quæ non ex aliena conſtitutione, ſed natura ſua coniuges efficit vnam carnem, quam vnitatem ipſa propinquitas naturaliter ſequitur. Vnde etiam apud gentiles, atque adeò apud omnes gentes hæc affinitas reperitur: vt patet ex *l. Non facile* 4. *ff. de gradibus & affinibus.* Item ſpectato iure Eccleſiaſtico certum eſt affinitatem oriri etiam ex copula fornicaria; vt patet ex *Tridem. ſeſſ.* 24. *c.* 4. *de reform. matrimonij.*

Affinitas apud omnes gentes reperitur.

l. Non facile.

Trident.

Difficultas autem eſt primò, vtrùm ſpectato præciſè iure naturæ aliqua affinitas oriatur ex

47 copula fornicaria? Quidam id negant, primò, quia apud gentes non reperiuntur nomina, quibus hæc affinitas ſignificetur: ergo ſignum eſt eam non eſſe. Secundò, quia *l. Non facile* §. *Sciendum eſt*, dicitur: *Sciendum eſt neque cognationem, neque affinitatem eſſe poſſe, niſi nuptiæ non interdictæ ſint, ex quibus affinitas coniungitur.* Tertiò, quia ex illa ſola copula oritur affinitas, quæ eſt nata parere amicitiæ vinculum: atqui fornicaria non eſt talis ergo, &c. Ita *V. Eloria in ſumma nu.* 296.

l. Non facile.

Vaſloria.

48 Secunda difficultas eſt, quænam affinitas iure naturæ irritet matrimonium?

Quidam docent nullam omnino affinitatem iure naturæ dirimere matrimonium, atque adeò eo ſolo ſpectato, priuignum validè cum nouerca mortuo parente contrahere. Primò, quia quædam gentes tale matrimonium permittunt. hinc, vt refert *Valerius Maximus l.* 5. *c.* 7. Seleucus Syriæ Rex cùm videret filium ſuum Antiochum periculoſè ægrotare ex amore Stratonices nouercæ ſuæ, hanc ei vxorem dedit. quod factum Maximus laudat. Item Adonias petiit Abiſac vxorem patris ſui defuncti in coniugem, vt habetur 3. Regum cap. 2. Secundò, quia tale matrimonium nec repugnat matrimonij finibus, cùm ex eo poſſit ſequi generatio & concupiſcẽtiæ remedium: nec inter tales perſonas eſt naturalis relatio ſuperioritatis, cuius reuerentiæ, repugnat matrimonium: quia talis relatio ſolùm naſcitur inter eos, quorum vnus eſt principium alterius. Ita *Caiet.* 2. 2. *q.* 154. *a.* 9. *ad* 3. *Armilla v. Diſpenſare n.* 9. *&* 10. & alij.

Valer. Maximus.

3. Reg. 2.

Caietan. Armilla.

Alij verò in altero extremo docent affinitatem iure naturæ irritare matrimonium, etiam in quibuſdam gradibus lineæ tranſuerſæ, in iis ſcilicet qui Leuitici 18. ſunt prohibiti; cuius falſitatem oſtendi, rationéſque contrarias refutaui ſuprà num. 10. & 11.

Leuit. 18.

CONCL. I. Affinitas iure naturæ ſequitur 49
etiam ex copula fornicaria. Ita *P. Rebellius libr.* 3. *de matrimonio q.* 15. *concl.* 2. *& Ioannes Andrea, Antonius Cucus, Cardinalis & Veracruz apud Sãchium libr.* 7. *diſp.* 65. *num.* 8. Probatur primò, quia, vt patet ex dictis nu. 45. tota ratio cur aliqua copula naturaliter aliquos reddat affines, eſt, quia efficit eos vnam carnem: atqui hoc verè & propriè etiam efficit copula fornicaria; vt apertè docet *Apoſtolus* 1. *ad Corinth.* 6. *v.* 15. *&* 16. vbi ait. *Tollens ergo membra Chriſti faciam membra meretricis? Abſit. An neſcitis quoniam qui adhæret meretrici* (ſcilicet per fornicationẽ de qua ibi Apoſtolus loquitur) *vnum corpus efficitur? Erunt*, inquit, *duo in carne vna.* Ergo copula etiam naturaliter inducit affinitatem. Probatur ſecundò, quia Alexander Imperator iudicium naturale ſecutus *l. Liberi* 4. *C. de nuptiis.* ſtatuit ne filij ducerent concubinas parentum: quia hoc minùs religioſum & probabile eſt. Vbi clarè oſtendit ex tali copula aliquam affinitatem naſci. Tertiò, quia *Amos* 2. *v.* 7. tamquam grauiſſimum ſcelus exaggeratur, quòd pater & filius introierint fornicandi cauſa ad eandem puellam: cuius nulla eſt alia ratio, quàm quia per talem copulam contrahitur affinitas.

Rebellius. Ioan. Andrea. Anton. Cucus. Veracruz. Sanchez. 1. Cor. 6. l. Liberi. Amos 2.

Ad primum argumentum n. 47. allatum, nego 50
antecedens. quia eiſdem planè nominibus vocantur facti affines ex copula fornicaria, atque facti ex copula legitima. Quod autem communiter non ſolemus tales iis nominibus compellare; hoc fit, quia talis affinitas probro ducitur, propter copulam quam ſupponit, ideoque communiter occultatur.

Ad ſecundum Reſpondeo, eam legem nihil facere ad rem. primò, nam aliàs probaret ex fornicatione natos non contrahere cognationem, quia eodem modo de cognatione & affinitate loquitur. Secundò, quia aliàs apertè contradiceret *l. Liberi ſuprà citata.* Tertiò, quia ſolùm dicit affinitatem non contrahi ex nuptiis interdictis, inceſtuoſis ſcilicet, ídque non abſolutè, ſed quantum ad aliquos effectus ciuiles, v. c. ſucceſſionem, & ſimiles: quia lex noluit concedere hæc priuilegia iis nuptiis, quas damnabat. Vnde ibidem etiam ſtatuit, diminutos capite, ſiue qui ciuitatem ac libertatem perdiderant, aut quibus aqua & igni interdictum erat, perdere

l. Liberi.

omnem

omnem cognationem ac affinitatem: quod de vinculo naturaliter antè contracto dici nequit. Neq; enim per ea fratres poterant deſinere eſſe fratres, aut priuigni eſſe priuigni.

Ad tertium, Reſpondeo primò, negando maiorem. Nam iura numero 45 citata dicunt copulam inducere affinitatem, non quia conciliat vni parti amicitiam conſanguineorum alterius partis: ſed quia facit, vt duo fiãt vna caro: quod per copulam fornicariam verè & propriè fit, vt oſtendi. Reſpondeo ſecundò, negando minorem, ſi loquamur de copula per ſe ſpectata, & prout abſtrahit à dedecore coniuncto. Nam etiam talis copula conciliat amorem inter eos quia eam habent; atque ita tam animos, quàm quadam etiam ratione corpore facit eos quid vnum, quæ vnitas eſt fundamentum omnis amicitiæ & reuerentiæ, quæ naſcitur inter conſanguineos vnius partis cũ altera parte. Amor enim & reuerentia filiorum in patrem naturaliter hos inclinat vt ament & reuereantur eos, qui ſunt quodammodo vnum cum patre. Hinc apud eos quibus concubinatus non eſt turpis, & aliqua reuerentia filiorum erga concubinam patris. Et quamuis inter homines benè inſtitutos concubinatus reddat concubinam vilem ac deteſtabilem filiis ipſius concubinarij, vtpote quæ parenti ſit cauſa turpitudinis & perditionis: eidem tamen ratione duce etiã patre mortuo, eiuſdem copulam abhorrent, tanquam rem quæ ſit contra reuerentiam patri debitam: eò quòd is qui eius turpitudinem reuelat, patris turpitudinem cenſetur reuelare, cum quo illa vna caro facta eſt, in quo omnis ratio affinitatis in ordine ad præſentem effectum conſiſtit.

Copula fornicaria ex natura ſua nata eſt conciliare vtriuſque partis conſanguineis quãuis per accidens conciliet odium.

51 Concl. II. Matrimonium cum affini in primo gradu continet aliquam indecentiam, ita vt cum aliquo peccato ſine legitima cauſa contrahatur. Patet ex dictis nu. 11. & 50. quæ tamen in linea tranſuerſa non videtur ita grauis. quia aliàs multi viri ſancti, & in Scriptura laudati, talia matrimonia numquam contraxiſſent, cùm ad hoc non haberent ita graues cauſas: vt patet in Iacob patriarcha ducente duas ſorores. In linea tamen recta hæc indecentia eſt valdè grauis. Vnde omnes gentes benè inſtitutæ talia matrimonia tanquam grauiſſima ſcelera ſemper ſunt valdè deteſtatæ: vt patet ex *l. Liberi, citata nu.* 49. & ex 1. ad Corinth. 5. vbi dicitur: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris ſui quis habeat.* Nec ſatisfacit quod aliqui dicunt, eum loqui de vxore patris adhuc viuentis. quia Apoſtolus hoc peccatum nõ tam exaggerat in ratione iniuriæ, quæ patri fiebat, quàm in ratione extraordinariç fornicationis ac libidinis. Confirmatur primò. quia Amos 2. de Iſraëlitis dicitur: *Filius ac pater eius ierunt ad puellam, vt violarent nomen ſanctum meum*; ſcilicet reddendo illud deteſtabile gentibus, quæ talem libidinem deteſtabantur. Quod maximè notandum eſt, cùm ibi ſolùm agatur de copula fornicaria, vt apertè ex textu colligitur. Quod enim aliqui dicunt, illam puellam alterutrius fuiſſe vxorem, ſine fundamento dicunt, & contra modum loquendi Scripturæ, quæ aliter loquitur, quando filius violat torum patris, vt patet *Geneſ.* 49. *v.* 4. *& Leuit.* 18. *v.* 8.

Naturaliter valdè dedecet contrahere cum affini in linea recta.
l. Liberi.
1 Cor. 5.
Amos 2.
Gen. 49.
Leuit. 18.

Confirmatur ſecundò, quia *Leuit.* 20. *v.* 11. 12. 13. 14. 15. 16. fornicatio commiſſa cũ affini in primo gradu miſtim connumeratur cum præpoſtera libidine & beſtialitate, idq; eadem, vel etiam maiore exaggeratione, ac pœnæ impoſitione. vbi etiam dicitur: *Qui ſupra vxorem filiam duxerit matrem eius, ſcelus operatus eſt, viuus ardebit cum iis, nec permanebit tãtum nefas in medio veſtri.* qua ratione ibi nec beſtialitas, nec præpoſtera libido exaggerantur, aut puniuntur. Vnde omnino colligitur, illud grauiſſimè iuri naturæ repugnare: idque non quia talis duas ſimul ducebat (quia hoc illo tempore erat licitum; nec in eo faciebat vxori iniuriam) ſed quia ſocrum ſuam ſibi matrimonio copulabat, & ita fiebat vxoris ſuæ ſocer, vnde etiam filia iubetur viua comburi, ſi qua ratione tanto ſceleri conueniret. Nec credo hanc concluſionem ab vllo negari, quamuis aliqui negent tale matrimonium iure naturæ eſſe irritum.

52
Leuit. 20.

Concl. III. Probabilius eſt matrimonium inter affines in primo gradu in linea recta eſſe in iure naturæ irritũ. Ita *D. Tho. in illud* 1. *ad Cor.* 5 *Omnino auditur inter vos, &c. Silueſt. Matrim.* 8. *q.* 5. *dicto* 6. *ſub fin. Couar.* 4. *decret p.* 2. *c* 6. §. 1. *Paludanus in* 4. *d.* 41. *q* 1. *a.* 5. *concl.* 2. *Sotus ibid a.* 3. *paulo ante finẽ. Bellar. de matrimonio c.* 28. *ſub initium. Valẽtia* 4. *p. diſp.* 10. *q.* 5. *punct.* 3. *Candel.* 1. *p. de matrim. n.* 204. *Vaſq.* 3. *p. q.* 91. *a.* 1. *du.* 4. *n.* 12. & alij. Et quãuis aliqui ex dictis nõ tã clarè dicãt hæc matrimonia iure naturæ eſſe irrita; tamen hoc clarè inſinuant, dum dicunt, eodem modo eſſe prohibita, ſicut matrimonium patris cum filia. Et huius etiam ſententiæ apertè fuit Conciliũ Limenſe citatum à *P. Acoſta l.* 6. *de procuranda Indorum ſalute c.* 21. Idem apertè docent leges ciuiles, quæ definiunt eos, qui tales nuptias contrahunt, inceſtum contra ius gentium committere: vt apertè colligitur ex *l. Si adulterium* 38. *initio, &* §. *Quare ff. ad legẽ Iuliam de adulter.* Et expreſsè dicitur *l. vltima* §. *Nouerca ff. de condictione ſine cauſa.* Leges autem ciuiles ius naturæ vocant ius gentiũ, vt docet gloſſa in dictam legem *Si adulterium, v. Iure gentium.* Prob. quia, cùm, vt oſtendi, talia matrimonia contineant grauiſſimam indecentiam contra ius naturæ, & ferè ſimilem ei, quam continet matrimonium patris cum filia, (nam eadem ferè hac in re debetur reuerentia nouercæ & matri, cùm illa ſit facta vna caro cum patre; vnde illius turpitudo Leuit. 18. dicitur turpitudo patris) omnino videtur incredibile, auctorem naturæ conceſſiſſe homini facultatem vt poſſet validè tale matrimonium inire, cùm hactenus nullus acciderit caſus, nec vnquam futurus ſit, in quo ſit tanta neceſſitas talis matrimonij ineundi, vt hoc honeſtè fieri poſſit. Vnde ſequitur, id nonquam validè factum eſſe, & ſine ſpeciali Dei conceſſione validè fieri non poſſe. Vide dicta ſuprà n. 13.

53
D. Thom.
Silueſter.
Couar.
Paludan.
Sotus
Bellarm.
Valentia.
Candelab.
Vaſquez.
Concil. Limenſe.
Acoſta.
l. Si adulterium.
l. vlt. ff. de cond.
Leges ciuiles ius naturæ vocant ius gẽtium.
Leuit. 18.

Addunt *Silueſter Matrimonium* 8. *num* 15. *dicto* 9. *Petrus Soto lect.* 10. *de matrim.* 9. *Secundùm, etiam hac affinitas.* cum quibuſdam aliis, affinitatem in linea recta dirimere matrimonium in infinitum. quod non eſt improbabile, præſertim quando hæc contracta fuit ex matrimonio. quia ne-

54
Silueſter.
Pet. Soto.

gari non poteſt, quin tale matrimonium contineat notabilem indecentiam; nec vnquam auditum eſt à viris laudatis tale matrimonium fuiſſe contractum. Vide dicta ſuprà nu.16. Quando tamen hæc affinitas eſſet contracta ex fornicatione, faciliùs contraria ſententia ſuſtineri poſſet, præſertim in matrimoniis vltra primum gradum contractis. Nullam autem affinitatem in linea tranſuerſa iure naturæ irritare matrimonium, ſatis patet ex dictis ſupra n.10.

55 Ad primum argumentum allatum numero 48. Reſpondeo, hoc nihil probare. quia aliàs probaret matrem validè nubere filio. quia hoc Perſis vſitatum eſt. Et ex facto Seleuci ſequeretur, ſpectato iure naturæ priuignum validè ducere nouercam viuente patre: quod, vt credo, nemo dixerit. Minùs probat factum Adoniæ: tum quia inſipienter illud matrimonium appetiit: tum etiam quia Abiſac non erat ei vllo modo affinis. quia nunquam à Dauide fuerat cognita.

Ad ſecundum Reſpondeo, priorem eius partem nihil probare. Nam aliàs probaret matrimonium inter matrem & filium iure naturę eſſe validum. Secunda autem pars falſa eſt, vt patet ex dictis n.51.52.& 53.

56 Conclvs. IV. Affinitas olim iure Eccleſiaſtico dirimebat matrimonium vſque ad ſeptimum gradum. Item affinitas pariebat affinitatem, v.c. Petrus duxerat Mariam, eáque mortua Paulam. frater Mariæ huic erat affinis. Sed hoc ſecundum iam omnino eſt ſublatum. & ſola affinitas numero 45. definita iam dirimit matrimonium, idque ſolùm vſque ad quartum gradum incluſiuè: vt habetur *c. Non debet* 8. *de conſanguinitate*. Imò ſi orta ſit ex fornicatione, ſolùm dirimit matrimonium vſque ad ſecundum gradum incluſiuè. Ita *Tridem. ſeſſ. 24. cap. 4. de reformat. matrimonij*. In vlterioribus autem gradibus ne impedit quidem matrimonium, vt declarauit Pius V. apud *Sanchium l.7. diſp.67. n.4.*

Affinitas non parit affinitatem.

c. Non debet.

Trident.

Pius V. Sanchez.

Nota, Concilium per fornicationem intelligere quamuis copulam non coniugalem, ſiue adulterium ſit, ſiue inceſtus. quia eſt omnium eadem ratio.

57 Ex dictis demum infertur, gentiles ante baptiſmum validè contrahere cum quauis ſibi affini in linea tranſuerſa, & poſtea baptizatos licitè in eo matrimonio permanere. quia ante baptiſmum non ſunt ſubiecti Eccleſiæ legibus, & matrimonia ſemel validè contracta, per baptiſmum non ſoluuntur. Affinitas tamen ab iis ante baptiſmum etiam ex fornicatione contracta permanet poſt baptiſmum, & matrimonia contrahenda in iis iam baptizatis eodem modo impedit, ac ſi poſt baptiſmum fuiſſet contracta. quia iam legibus Eccleſiæ ſubiecti ſunt.

Gentiles validè contrahũt cum quauis affini in linea tranſuerſa.

Affinitas prius contracta etiam ex fornicatione poſt baptiſmum matrimoniũ dirimit.

DVBIVM V.

Quale ſit impedimentum publicæ honeſtatis?

58 Nota, per ſponſalia vel matrimonium inter ſponſam. & conſanguineos ſponſi; & inter ſponſum & conſanguineos ſponſæ iure Eccleſiaſtico naſci quandam propinquitatem, dirimentem matrimonium; eò quòd contra publicam honeſtatem ſiue decorem videatur, tales inter ſe coniungi: vt patet *c. Si quis vxor, & c. Si quis deſponſauerit 27. quæſt. 2.* quod loquitur tam de deſponſante ſcilicet per verba de præſenti, quàm de ſubarrante contrahendo ſponſalia. quæ duo ius apertè in iis locis diſtinguit. & quòd loquatur de deſponſatione per verba de præſenti, patet ex *cap. 11. & 15.* in quibus apertè ſignificatur, matrimonio, de quo ibi eſt ſermo, nihil aliud defuiſſe quàm conſummationem. Quare minùs rectè aliqui negant eſſe expreſſum ius quo probemus hoc impedimentum naſci ex matrimonio rato.

c. Si quis vxorem. c. Si quis deſpon.

Hinc infertur, illud impedimentum non naſci inter gentiles. quia Eccleſiæ non ſubſunt, vt omnes fatentur. Aliqui tamen putant ex matrimonio non conſummato inter gentiles naſci quandam propinquitatem, inter vtriuſque conſanguineos: quæ non quidem ante ſed poſt baptiſmum eorum, dirimit matrimonium inter ſponſam & conſanguineos ſponſi, ac contrà: vt ſuprà dictum eſt de affinitate. quod non eſt omnino improbabile. Eorum tamen rationes in rigore nihil aliud probant, quàm talia matrimonia conciliare quandam amicitiam inter tales. quod etiam verum eſt de ſponſalibus, imò de quauis familiaritate. Quare contrarium videtur probabilius. Et confirmatur. quia cùm tam auctores gentiles, quàm leges ciuiles (vt patet ex *toto titulo ff. de gradibus & affinibus*, præſertim *l. 4.*) enumerent omnes propinquitates, quæ inter diuerſas perſonas ſiue naturaliter, ſiue per legum conſtitutioné prouenire poſſunt, & ſolùm meminerint cognationis tam naturalis, quàm legalis & affinitatis: alicuius tamen alterius propinquitatis, quæ ex ſolo matrimonio nondum conſummato naſcatur, nullus vel leuem mentionem fecit: quod ſignum eſt, eos hanc non agnoſcere. 59

Vtrùm inter gentiles ex matrimonio nõ conſummato naſcatur aliqua propinquitas.

l. 4. de grad.

Conclvs. I. Iure antiquo hoc impedimentum dirimebat matrimonium vſque ad quartum gradum. Eſt communis. quia ius abſolutè dicit, ſponſam non poſſe contrahere cum conſanguineis ſponſi. Conſanguinei autem computantur vſque ad quartum gradum, *cap. Nõ debet, de conſanguinitate*. Oriebatur etiam ex omni matrimonio, vel ſponſalibus puris, ſiue non conditionatis cum certa perſona initis, etiam inualidis, ſi modò non eſſent inualida ob defectum conſenſus: ita tamen vt nullum adferrent præiudicium præcedentibus ſponſalibus. Ita definitur *c. vnico de ſponſalibus in 6.* 60

c. Nõ debet.

Quãdo hoc impedimentum oriatur ex matrimonio irrito.

c. vnic. de ſponſ.

Ex quibus infertur primò, ex ſponſalibus aut matrimonio metu, aut ex errore perſonę, aut indeliberatè, aut à deſtituto ſufficienti ratione cõtractis, ideóque inualidis, nullum naſci impedimentum: quia deeſt conſenſus ad matrimonium iure requiſitus. Et idem eſt in ſpõſalibus aut matrimonio cum incerta contractis: quia verè legitimus conſenſus deeſt, qui debet in certam perſonam ferri. Item in contractis ſub conditione de futuro contingenti, antequam hæc ponatur: quia deeſt conſenſus. habentur hæc expreſsè *c. vnic. in fine de ſponſalib. in 6.* Secùs eſt, ſi conditio ſit de præſenti, aut neceſſaria. Vide dicta diſp. 29. n.8. vbi hæc fuſiùs explicui. 56

c. vnic. de ſponſ.

Infertur ſecundò, contrahentem ſponſalia cũ 62

Catha

Catharina, ſi antequam diſſoluantur, contrahat ſponſalia, vel matrimonium ratum tantùm cum eius ſorore; tenetur nihilominus ducere Catharinam: quia ſecundi contractus ſunt omnino irriti, nec vllum præiudicium adferunt prioribus, vt habetur *c. vnic. de ſponſalib. in 6.*

c. vnic. de ſponſ.

Quòd ſi tamen tale matrimonium, vel ſecunda ſponſalia fuiſſent contracta poſtquam priora erant omnino diſſoluta, induxiſſent impedimẽtum dirimẽs etiam reſpectu ſororis cũ qua priora fuerant contracta: quia tunc hoc impedimentum nullo modo cederet in præiudicium prioris ſponſæ. Poſt Concilium tamen Trident. ſecunda ſponſalia cùm eſſent omnino irrita, nullum impedimentum inducerent, vt ſtatim dicam.

63 Conclvs. II. *Trident. ſeſſ. 24. c. 3. de reform. matrim.* hoc impedimentum quatenus prouenit ex ſolis ſponſalibus, quoties hæc quacunq; ex cauſa ſunt irrita, prorſus tollit: vbi autẽ valida ſunt, vult primum gradum non excedere. quare ſponſus de futuro iam poteſt contrahere cum omnibus conſanguineis ſponſæ, excepta matre, filiabus, ac ſororibus eius.

Trident. Iam non oritur ex ſponſalibus irritis. Ortum ex ſponſalibus non durat vltra ſecundum gradũ.

64 . Excipiunt aliqui caſum, quo impedimentum eſt omnino occultum, & ſponſalia ſunt publica. quia illud impedimentum ab Eccleſia eſt inductum ad vitandum ſcandalum, vt dicitur *c. Iuuenis 3. de ſponſalib.* atqui ex nuptiis cũ ſorore ſpõſæ poſtea contractis oreretur ſcandalum eodem modo ac ſi priora ſponſalia fuiſſent valida, cùm talia eſſe credantur: ergo Eccleſia voluit etiam hoc caſu impedimentum hoc permanere. Huic ſentẽtiæ valdè fauet *Durãd. in 4. d. 41. q. 2. Palud. ibid. a. 3. cõcl. 2. Silueſt. Matrim. 8. n. 14. dicto* 6. quatenus dicunt, id quod ſtatuitur *c. vnic. de ſponſal. in 6.* vt ſponſalia irrita ob defectũ conſenſus non inducant impedimentum, intelligendum eſſe in caſu, quo hic defectus poſſit palàm probari, idq; probant argumento iam allato.

c. Iuuenis.

Durand. Paludan. Silueſter. c. vnic. de ſponſ.

65 Vnde inferunt 1. Quando priora ſponſalia irrita fuerunt omnino occulta, nullum præſtare impedimentũ. quia ceſſat dicta ratio. 2. Ea ſponſalia etiam publica tam diu ſolùm inducere impedimẽtum, quamdiu eorum nullitas eſt occulta. Vnde ſi hæc poſtea etiam per falſos teſtes fiat publica, aiũt ceſſare omne impedimentum. quia ceſſat ratio ſcandali.

66 Sed in hac ſententia multa mihi apparent difficilia. Primò, quia repugnat apertis verbis ipſius iuris. Nam *c. vnicum citatũ*, generatim dicit, ſpõſalia irrita ob defectum conſenſus, nullum inducere impedimentum. Idémque generatim definit Trident. de ſponſalibus quauis ratione irritis quorum verba illa ſententia valdè reſtringit; idque ſine vlla neceſſitate. Nam in ratione pro ea allata ſumitur falſum. Nam ex dictis matrimoniis nullum fuiſſet ortum ſcandalum, ſi Eccleſia hoc impedimentum nõ ſtatuiſſet. Sicut iam non oritur ſcandalum, ex eo quòd quis ducat ſponſæ cognatam: nec *c. Iuuenis, citato*, quidquam ſimile dicitur, ſed ſolùm eum iuuenem nõ potuiſſe ducere conſobrinam eius quacum priùs contraxerat ſponſalia, idque ob honeſtatem Eccleſiæ, ſiue ob impedimentum honeſtatis ab Eccleſia inductum. Quare illud argumentum ſummum probat, tales nuptias illicitè cõtrahi in locis vbi priora ſponſalia ſunt nota, & eorum nullitas incognita, propter ſcãdalũ, quod inde poſſet naſci.

c. vnic. de ſponſ.

Trident.

c. Iuuenis.

Secundò, quia ex illa ſententia, eiúſque corollariis ſequeretur primò, etſi talia ſponſalia poſſent probari per duos teſtes, quamdiu tamen hi haberent rem ſecretam, nullum futurum impedimentum: quia ſponſalia adhuc eſſent verè occulta, nec vllum ſcandalum oreretur ex matrimonio poſteà contracto cum ſponſæ ſorore. 67 Secundò, ſi ſponſalia eſſent publica, & nullitas occulta etſi probabilis per duos teſtes, fore impedimentum, quamdiu hi illam nullitatem nollent teſtari. Item tam in his caſibus, quàm quando tã ſponſalia quàm eorum nullitas eſſent ſolùm duobus teſtibus nota, fore in teſtium poteſtate prout vellent inducere tale impedimentum publicando ſponſalia, & poſtea hoc iterum tollere, publicãdo eorum nullitatem. Et eodem modo vtrumque eſſet in poteſtate ſponſorum, qui per conductos falſos teſtes poſſent modò vnum, modò alterum probare, atq; ita prout vellent, nuptiis poſtea contrahendis impedimentũ inducere, idémque tollere. Item eaſdem perſonas in vno loco vbi priora cum alterius ſorore ſponſalia eſſent publica, eſſe inhabiles ad cõtrahendum inter ſe matrimonium: & in aliis locis vbi eſſent ignota, fore habiles. quia ceſſaret ſcãdalũ. Quæ omnia videntur mihi valdè difficilia.

Imò ſequeretur vlteriùs, ſponſalia etiam valida, modò eſſent omnino occulta, ita vt nulla ratione poſſent probari, præſertim ſponſa iam defuncta, nullum inducere impedimentum inter ſponſum ac illius ſororem: quia cum ratio legis inducentis hoc impedimentum, ſecundùm illam ſententiam ſit, tollere ſcandalum quod ex tali matrimonio poſſit naſci, lex non comprehenderet dictum caſum, cùm in eo nullum poſſit eſſe ſcandalum; atque ita ipſius ratio ad eum non extendatur: vt in ſimili cum P. Sanchio docui ſuprà diſp. 9. n. 40 68

Sanchez.

Quare cum *Nauar. c. 22. n. 57.* credo deciſionẽ Concilij generatim intelligendam de omnibus ſponſalibus quacunq; ratione irritis. Quamdiu tamen ipſa publica ſunt, & nullitas occulta, Eccleſia præſumet eſſe valida, ac inducere impedimentum, nec matrimonium ſponſi cum ſorore ſponſæ permittet. 69

Nauarr.

Conclvs. III. Matrimonium ratum ſiue validum, ſiue irritum eodem modo iam inducit impedimentum, quo ante Tridentinum. Quia Tridentinum ſolùm loquitur de ſponſalibus. ita declarauit Pius V. in Bulla *Ad Romanum*, edita anno 1568. 70

Trident.

Pius V.

Excipe matrimonium clandeſtinum, quod vt matrimonium, nullum parit impedimentum. quia deeſt ei legitima forma, & conſequenter legitimus conſenſus, ita, vt non habeat ſpeciem quidem externam contractus matrimonij. Ita *Sanchius diſp. 70. n. 13.* Cùm tamen ſecundùm noſtram ſententiam habeat rationem ſponſalium, inducet eodem modo impedimentum, atq; alia ſponſalia.

Sanchez.

DISPV

DISPVTATIO XXXIII.

DE DISPENSATIONE IMPEDIMENTORVM MATRIMONII.

DVBIVM I.

1 CONCLVS. I. Diſpenſatio eſt iuris relaxatio facta ab habente poteſtatē relaxādi. Ita optimè *Sāchius l. 8. de matrim. diſp. 1. nu. 2.* Addunt aliqui, *cum cognitione cauſæ facta.* ſed hoc abſolutè non requiritur, niſi vt diſpenſatio licitè fiat. nam quiſque in ſua lege ſine vlla cauſa validè diſpenſat.

Sanchez.

2 Vt autem hæc clariora ſint, Nota primò, hæc quinque inter ſe diſtingui, ſcilicet *Irritare legem*, quod propriè fit quando is cuius eſt legem confirmare, impedit quo minùs ea feratur, volendo eam omnino eſſe irritam. Secundò, *Abrogare legem*, quod facit is, qui eam iam latam omnino tollit. Tertiò, *Derogare legi*, quod facit is, qui iam latam ex parte tollit. Quartò, *Interpretari legem*, quod proprium eſt hominis docti, decernentis legem hîc & nunc ob aliquam cauſam non obligare, ſiue talem caſum lege non comprehendi. Quintò, *In lege diſpenſare*, quod fit quando ea manente in ſuo vigore, aliquis ab eius obligatione liberatur: in quo ſemper aliquo modo legi derogatur. nam reſpectu illius hominis aut tollitur, aut ſuſpenditur eius vis obligandi.

Quis dicatur irritare legem?

Quis abrogare?

Quis ei derogare? Quis eam interpretari?

Quis in ea diſpenſare?

Nota ſecundò, legem tam in fieri, quàm in conſeruari ſemper pendere à voluntate eius qui eam cum abſoluta poteſtate tulit, aut eius qui illi cum pari poteſtate ſuccedit. Quare ſtatim atque ipſe ſtatuit vt vel in totum, vel ex parte deſinat obligare, ipſa de facto ita obligare deſinit. Secùs eſt de omnibus aliis, à quorum voluntate ipſa non pendet, qui circa illam nihil poſſunt immutare.

Qua ratione lex ab alterius voluntate pendeat?

3 Nota tertiò, ex dictis diſp. 7. num. 36. legiſlatores humanos non habere poteſtatem ferendi leges, aut in iis diſpenſandi, niſi quatenus hoc vtile eſt communitati: hac tamen differentia quòd vbi bonum commune id non exigit, inualidè quidem leges ferant, validè tamen in iis quas tulerunt diſpēſent. quia, vt effectus aliquis ponatur, requiritur integra ipſius cauſa: vt autem deficiat, ſufficit partialem cauſam neceſſariò requiſitam deficere. Quare cùm vt lex obliget, non ſolùm exigentia boni communis, ſed etiam voluntas legiſlatoris requiritur, lex nec grauiùs, nec plures poteſt obligare, quàm hic eam velit obligare, vt etiam loco citato dixi.

Homines inualidè ferunt leges inutiles.

4 Hinc ſequitur primò, Quemque poſſe diſpenſare in lege quam ipſe plena poteſtate tulit, & quidem validè ſine vlla cauſa. quia lex non aliter obligat, quàm ipſe velit eam obligare. Omnis tamen legiſlator humanus ita diſpenſando peccat contra iuſtitiam diſtributiuam, quæ exigit, vt, niſi iuſta cauſa aliud poſtulet, onera toti communitati æqualiter imponantur. Omnino enim inordinatum eſt, vt vna pars præ alia irrationabiliter grauetur. Similiter etiam peccat is, qui tali diſpenſatione vtitur, non propriè contra legem poſitiuam, quia iam non obligatur; ſed contra legem naturæ, qua omnis pars tenetur ſe toti conformare, niſi iuſta cauſa aliud ſuadeat. Vtrumq; tamen tantùm eſt peccatum veniale, niſi ſcandalum, aut aliorum notabile grauamen, aut quid ſimile inde ſequatur.

Quiſque in ſua lege validè, ſine cauſa diſpēſat, peccat tamen contra iuſtitiam diſtributiuā.

Nota tamen, etſi vt licita ſit diſpenſatio requirat iuſtam cauſam, non tamen talem, quæ alterum ab obligatione legis eximat (quia non differret à legis interpretatione;) ſed quæ ſufficiat vt ille per ſuperioris auctoritatem poſſit rationabiliter eximi.

Qualem cauſam requirat diſpenſatio?

5 Sequitur ſecundò, Neminem poſſe diſpenſare in lege ſui ſuperioris, niſi hoc ei cōcedatur. Item in lege lata ab aliqua communitate neminem particularem diſpenſare poſſe, ſed ſolam communitatem, aut eius abſolutè ſuperiorem à voluntate totius communitatis.

Sequitur tertiò, Quando ſuperior dat alicui facultatem in aliqua ſua lege diſpenſandi, eum huic communicare aliquam partem ſuæ facultatis, ac iuris. Etſi enim poteſtas diſpenſandi ſuperiori, ſiue legiſlatori cōcedatur in bonum communitatis, verè tamen ei datur, éſtque ei propria, nō ſecùs quàm regnum ſit verè ipſius Regis, qui ad hoc ob bonū commune aſſumptus eſt. Vnde vlteriùs infertur, ipſum, vt hanc poteſtatem licitè alteri communicet, nullam aliam cauſam requirere, quàm quia ipſi placet. quiſq; enim pro ſuo libitu poteſt ſua bona alteri communicare. Peccaret tamen eam concedendo ei, quem crederet hac indebitè vſurum. quia hoc cederet in aliquod incommodum communitatis, in cuius bonum ipſe illam poteſtatem accepit, eáque vti tenetur.

Concedens facultatem diſpenſandi rem ſuā dat.

Idque licitè facit ſine vlla cauſa.

Sequitur quartò, Quoties legiſlator concedit alicui inferiori poteſtatem diſpenſandi in ſua le-

ge

ge (niſi aliud exprimat) ſolum cenſeri ei concedere vt diſpenſet exiſtente iuſta cauſa. quia ſicut ipſe illicitè ſine iuſta cauſa diſpenſaret: ita illicitè alteri concedit facultatem ita diſpenſandi. quod niſi expreſſa verba aliud cogãt, numquam præſumitur facere. Quare is cui poteſtas diſpenſandi delegata eſt, inualidè ſine iuſta cauſa diſpenſat.

Delegatus inualidè diſpenſat ſine cauſa.

7 Sequitur quintò, Ipſam diſpenſationem in quauis lege eſſe odioſam. quia per eam ipſi legi in commune bonum latæ aliquo modo derogatur, & ponitur quædam inæqualitas, & diſcordantia inter membra eiuſdem corporis: quæ odioſa ſunt. Secùs tamen eſt de communicatione facultatis diſpenſandi, qua ſuperior liberaliter ſua bona communicat; ideóque eſt gratia principis, ac fauorabilis.

Diſpenſatio eſt odioſa.

Conceſſio facultatis diſpenſandi eſt fauor.

8 Sequitur ſextò, Deum pro ſuo beneplacito ſine vlla alia cauſa licitè in quauis lege poſitiua diſpenſare. quia ipſe non accepit ab aliis eiuſmodi poteſtatem in commodum communitatis: ſed eam habet à ſe tanquam abſolutus omnium rerum dominus: ideóque prout voluerit, quæuis onera nobis poteſt imponere, & quos voluerit ab iis eximere: nec hac in re vllis iuſtitiæ diſtributiuæ legibus ſubiacet.

Deus pro mero ſuo beneplacito poteſt leges ferre, aut tollere.

9 Sequitur ſeptimò, Neminem, imò nec ipſum Deum poſſe propriè diſpenſare in vllo iure naturæ. quia huius obligatio nullo modo pendet à Dei voluntate, ſed ex ipſis rerum naturis immediatè conſurgit, v.c. mentiri eſt peccatũ præcisè quia eſt diſſonum naturæ rationali, idque independenter ab omni, etiam ipſius Dei voluntate. Nam etſi nullus eſſet Deus, & omnes homines ac angeli vellent licitum eſſe mentiri, nihilominus eſſet malum. Idémq; eſt in omnibus aliis præceptis iuris naturæ.

Deus nõ poteſt propriè diſpẽſare in iure naturæ: nec hoc ab eius voluntate pendet.

Poteſt tamen Deus, imò etiam ipſi homines mutando aliquam circumſtantiam obiecti alicuius actus ſæpe efficere, vt id liceat, quod aliàs eſſet illicitum; v. c. dando Petro veniam vt res meas accipiat, efficio vt licitè id faciat; qui tamẽ peccaſſet, ſi id me inuito feciſſet. quæ fuſiùs explicui diſp.26.n.12. & ſequentibus.

10 Sequitur octauò, Quando Pontifex relaxat alicui obligationem voti, propriè in eo non diſpenſare; ſed nomine Dei, poteſtate ab eo accepta illi remittere debitum quo obligabatur. ſicut ſi meus quæſtor accepta à me facultate, alicui meo debitori ſua debita remitteret, qui in nullo omnino iure diſpenſaret.

Relaxans obligationem voti in nulla lege diſpenſat.

DVBIVM II.

An diſpenſatio, aut poteſtas diſpenſandi alicui delegata latè interpretanda ſit?

11 CVNCTVS. Poteſtas diſpenſandi alicui à ſuperiore conceſſa, latè interpretanda eſt, quia eſt fauor principis. Contrà ipſa diſpenſatio, quæ tamquam quædam diſceſſio à communi iure odioſa eſt, ſtrictè interpretãda eſt. Patet vtraq; pars ex dictis ſuprà nu.7. & *regula* 15. *de regul. iuris in* 6. vbi dicitur: *odia reſtringi, fauores conuenit ampliari*. Et ſecunda pars habetur expreſſa *c.* 1. §. *Ille verò, de filiis presbyter. in* 6. Et ferè cõmuniter Doctores in hanc concluſionem conſentiunt. Sed varij variè vtramque partem limitant, ac diuerſimodè eam variis caſibus applicant: vt patet apud *P. Sanchium l.* 8. *de matrim. diſp.* 1. *&* 2. vbi hæc fuſiſſimè diſputat, ex quibus maximè vtilia ſeligemus.

Poteſtas diſpenſandi latè, ipſa diſpẽſatio ſtrictè interpretanda eſt.

Reg. iuris.

c. 1. *de filiis.*

Sanchez.

Prior itaque pars limitatur primò, quando ipſa conceſſio latè accepta cederet in aliorum præiudicium. quia princeps non cenſetur velle vni fauere cum aliorum præiudicio. Hinc concedens alicui facultatem abſoluendi ab omni excommunicatione, non concedit poteſtatem abſoluendi à lata per particularem ſententiam. quia hoc cederet in præiudicium excommunicantis. 12

Limitatur ſecundò, vt non extendatur latiùs quàm aut verborum ſignificatio, aut etiam conſuetudo patiatur, quæ ſæpe in eiuſmodi conceſſionibus etiam propriam verborum ſignificationem reſtringit. hinc diſp. 14. n. 182. ex communi Doctorum ſententia oſtendi, Pontificem generatim alicui concedentem facultatem abſoluendi ab omnibus caſibus ſibi reſeruatis, non comprehendere contentos in bulla cœnæ. quia non ſolet horum abſolutionem concedere, niſi id exprimat. Hinc infertur, talem facultatem nõ eſſe extendendam ad caſus vicinos, qui per verba conceſſionis nullo modo comprehenduntur, etſi fortè facilior ſit diſpenſatio in his quàm in conceſſis. v.c. cui eſt conceſſa facultas diſpenſandi in cognatione, non poteſt diſpenſare in affinitate, quia diuerſa ſunt. Ita *Sanchius l.* 8. *diſp.* 24. *n.* 19. Cui tamen conceſſum eſſet diſpenſare in tertio gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, poſſet etiam diſpenſare in quarto, quia hic ſub illo continetur. 13

Sanchez.

Limitatur tertiò, quando hæc facultas conceditur alicui, vt cum certis perſonis diſpenſet, idque non in gratiam ipſius diſpenſaturi, ſed eorum quibuſcum diſpenſandum eſt, quia tunc non fit fauor ipſi diſpenſanti, ſed eſt quaſi inſtrumentum ipſius concedentis eam facultatem, qui moraliter loquendo cenſetur hic diſpenſare. quare inſtar diſpenſationis factæ eſt ſtrictè interpretanda. 14

Ex quo vlteriùs patet, priuilegia bullæ cruciatæ ſtrictè intelligenda eſſe, quia continent ſolùm gratiam factam ipſi, cum quo diſpenſandum eſt. Ita *Henriquez l.* 7. *c.* 30. *n.* 1. *& Sanchez lib.* 8 *diſp.* 2. *num.* 7.

Henriquez. Sanchez.

Secundam verò partem communiter limitant primò, quando princeps proprio motu diſpenſat, tunc enim ex mero fauore vult gratiam facere, quæ latè interpretanda eſt: vt colligitur ex *c. Si motu proprio* 23. *de præbendis in* 6. vbi etiam additur, Pontificem tunc ſolùm cenſeri proprio motu aliquid concedere, quando id exprimit. & tunc ſemper cenſetur id proprio motu facere, etſi id rogatus faciat. Ita *Sanch. l.* 8. *diſp.* 1. *n.* 5. 15

c. Si motu.

Sanchez.

Secundò limitatur, quãdo diſpenſatio eſt iuri communi inſerta. tunc enim cùm ſit omnibus æqualis, non eſt odioſa, ſed potiùs communem fauorem continet. Eadémque eſt ratio diſpenſationis, quæ per modum priuilegij conceditur integræ Religioni. Ita *P. Henriquez l.* 7. *c.* 22. *n.* 3. *Sanchez l.* 8. *diſp.* 1. *n.* 23. 16

Henriquez. Sanchez.

Tertiò

Tertiò limitatur, quando diſpenſatio fit in priuato aliquorum ſtatuto aut conſuetudine à communi iure exorbitante. Cùm enim per talem diſpenſationem perueniatur ad ius commune, fauorabilis eſt ac latè interpretanda. Ita *Silueſter verb. Priuilegium, q.3 dicto 2. Henriquez lib. 7.c.10.num.3.*

Silueſter. Henriquez.

Quartò limitatur, vt non ita ſtrictè intelligatur, vt ſit captioſa & inutilis, aut non extendatur ad neceſſariò connexa. Hinc qui diſpenſat cum aliquo vt habeat duo beneficia in diuerſis locis, ſimul diſpenſat, vt non teneatur in vtroque reſidere. quia hoc fieri nequit. Item quocum diſpenſatur vt fiat ſacerdos, diſpenſatur etiam vt omnes Ordines inferiores ſuſcipiat. quia illud aliter licitè fieri nequit.

Hinc aliqui inferunt, Epiſcopum concedentem ſuo ſubdito, vt ab alieno Epiſcopo ordinetur, ſimul etiam concedere vt hic cum eo diſpéſet in impedimentis repentè ei occurrentibus, in quibus ipſe poterat diſpenſare.

Concedens alteri facultatē vt ſuum ſubditum ordinet non dat ipſi facultatē eum eo diſpenſandi. Sanchez.

Sed alij meliùs contrarium aſſerunt. quia hæc per accidens connexa ſunt, & ſeparari poſſunt. Quare illa prior cōceſſio intelligenda eſt, ſi modò talis nullum aliud habeat impedimentū, quo minùs ab eo Epiſcopo ordinari poſſit: aut ſi quod habeat, ſi priùs à legitimo ſuperiore ab eo liberetur. Ita cum aliis *Sanch. l.8. diſp.1.n.25.*

18 Quintò limitatur, vt diſpenſatio non ita reſtringatur, quin actus, ad quem diſpenſatur, fiat ſecundùm eum modum, quo ius velit eos actus fieri. Hinc diſpenſans cum Epiſcopo aut Religioſo, vt poſſit condere teſtamentum, ſimul dat facultatem, vt poſſit ſemel conditum ſæpiùs pro libitu mutare, aliúdque condere. quia iura volunt eam eſſe rationem teſtamenti, vt in teſtatoris poteſtate ſit, ſemper ante mortem poſſe illud reuocare, ac mutare. Vnde teſtamentum non eſt omnino perfectū ac firmum ante eius mortem: vt teſtatur etiam Apoſtolus ad Hebræos 9. Quare ſi quis talis iam antè condidiſſet teſtamentum, & poſtea condendi facultatem obtineret, non eſſet opus vt de nouo teſtamentum conficeret, ſed ſufficeret vt haberet ratum iam antè factum. quia hoc non eſt perfectum antè mortem. Ita *Molina to.1. de iuſtit. diſp.141. ſub fin. Nauarr. tract. de reditibus eccleſiaſticis q.3. n.23. & 24. Sanchez l.8. diſp.1. n.8 & 18.*

Habens facultatem teſtandi poteſt id ſæpius facere

Hebr.9.

Molina. Nauarrus. Sanchez.

19 Addunt alij varias alias limitationes, ſed quas non ſatis probant, quas vide apud Sanchium, vbi etiam nu. 32. benè probat non licere diſpenſationem trahere ab vno caſu ad alium in quo reperitur ſimilis ratio, niſi fortè quando ipſa eſt fauorabilis, iuxta dicta nu.16. aut vterque caſus non ſolùm eandem habeat rationem, ſed etiam ſub eodem genere contineatur. v.c. Cum Petro diſpenſatum eſt, vt poſſit aliquam ducere, quam putabat in tertio gradu ſibi coniunctam; poterit eam ducere coniunctam in quarto gradu. Aut niſi vnum ſit pars illius in quo diſpenſatū eſt. ſic habens veniā condendi teſtamentū, poteſt facere codicillos, quia ſunt illius pars. idémq; eſt de donatione mortis cauſa: vt habetur *l. Marcellus ff. de donationib. mortis cauſa*, vbi dicitur: *Et mortis cauſa donare poterit, cui teſtari conceſſum eſt.*

Sanchez. l. Marcellus.

Demum notandum eſt, quando conſtat de mente diſpenſantis, aut eam facultatem concedentis, ſecundùm eam tā diſpenſationem, quàm conceſſam facultatem eſſe intelligendam, quibuſcumque verbis exprimatur; vt per ſe patet.

Hinc infertur primò, Conceſſionem facultatis diſpenſandi extendi ad eos omnes caſus, qui ſub verborum etiam lata ſignificatione comprehendi poſſunt. Hinc facultas legitimandi ſpurium, aut cum eo in aliqua re diſpenſandi, intelligitur de quouis ſpurio, modò legitimatio non cedat in alterius præiudicium. Ita *Bartolus l. vlt. n.2. ff. de his quibus vt indignis.* Item habens poteſtatem legitimandi aliquem ad Ordines ſuſcipiendos, poterit eum legitimare ad quoſuis Ordines etiam ſacros. Crediderim tamen excipiendum epiſcopatum. quia hoc vix vnquam, & difficillimè conceditur. Quare non videtur mens Pontificis hanc facultatem concedere, niſi id exprimat. Vide dicta diſp.14. n.182. 20

Bartolus.

Infertur ſecundò, Quoties probabile eſt verba quibus poteſtas diſpenſandi conceditur, aliquem caſum comprehendere, eam ad hunc debere extendi: quia latè interpretanda eſt. Secùs de diſpenſatione quæ reſtringenda eſt. Excipe caſum, quo aut illa odioſa ob præiudicium tertij; aut hæc fauorabilis ſit. Ita *Sāch. l.8. diſp.2. n.9.*

Sanchez.

Infertur tertiò, Si quis eidem perſonæ eſſet conſanguineus & affinis, & impetraret primò ſeparatim diſpenſationem ſuper affinitate, & deinde ſuper conſanguinitate; diſpenſationem fore nullam. quia in odioſis non veniunt miſta, vt communiter omnes fatentur. Multi tamen contrarium dicunt in facultate diſpenſandi: quia hæc fauorabilis eſt. Hinc aiunt eum qui habet facultatem diſpenſandi in tertio gradu conſanguinitatis, aut affinitatis, aut legitimandi eum qui natus eſſet ex inceſtu, aut adulterio: poſſe diſpenſare cum eo, qui eidem in tertio gradu eſſet ſimul conſanguineus & affinis, & legitimare natum ex inceſtuoſo adulterio: modò hæc legitimatio non cedat in legitimorū hæredum præiudicium. Probant, quia *l. Si ita 13. ff. de liberis & poſthumis*, ſub ſimplici comprehendi mistū in re fauorabili. Ita *Bartolus l. Gallus 19. §. Quid ſi tantum n.3. ff. de liberis & poſthumis.* 21

l. Si ita. Bartolus.

Quamuis autem hæc ſententia ſit probabilis ob plurimos auctores, quos pro ea citat *Sāchius l.8. diſp.2. nu.28.* tamen illa lex eam non probat, quia ibi non dicitur in diſpenſatione fauorabili, nomine ſimplicium venire etiam miſta: ſed tantùm deciditur qua ratione diuidenda ſit hæreditas eius, qui moriens vxori grauidæ teſtamento reliquerat tertiam partem bonorum, ſi maſculum pareret, & duas tertias filio: ſi verò pareret filiā, huic reliquit vnam tertiam, vxori duas. peperit autem filium & filiam: dicitq; lex hæreditatem diuidendam in ſeptem partes, in quibus filius habeat quatuor: duas mater, & filia vnam. quæ deciſio fuit omnino neceſſaria, ne teſtamētum eſſet omnino irritum, cùm aliter in hoc caſu explicari non poſſet: ita vt tam vxori, quàm vtrique proli eſſet aliquo modo proſpectum. quod teſtator apertè intendebat. Secùs autem eſt, in caſu propoſito, in quo conceſſio habet ſuum plenum effectum ſecundum proprium verborum ſenſum, et ſi ad talem caſum non extēdatur. 22

Sanchez.

An qui poteſt diſpenſare in ſingulis, poſſit diſpenſare in coniunctis?

Quare

23 Sanchez. Quare plurimi apud *Sanchum ſuprà n.27.* tenent eam concesſionem ad eum caſum non extendi. Probát primò, quia, vt per ſe patet, indecentius eſt matrimonium inter eos qui ſimul ſunt conſanguinei & affines, quàm qui ſunt ſolū affines aut conſanguinei. Item turpiores longè ſunt eius natales, qui natus eſt ex adulterio ſimul & inceſtu, quam nati ex ſimplici adulterio aut inceſtu. Vnde ſequitur longè indecentiorē eſſe, & conſequenter difficiliùs concedi diſpenſationem in vno caſu quàm in alio. Ex conceſſione autem rei minoris, ac facilioris malè infertur cōceſſio rei difficilioris ac maioris. Reſpondēt alij hoc fallere in præſenti caſu, ſed non probant.

24 Hinc inferunt aliqui primò, eum qui habet facultatem diſpenſandi in tertio gradu conſanguinitatis, non poſſe diſpenſare cum iis quorum alter diſtat à primo ſtipite in ſecundo gradu, & alter in tertio, quia hic gradus miſtus eſt ex ſecundo & tertio. Sed hoc non eſt verum: ſed talea ſimpliciter diſtant in tertio gradu, vt oſtendi diſp.32.num.3. quare dicendum talem poſſe cum his diſpenſare.

Inferunt alij ſecundò, habentem poteſtatem diſpenſandi in voto, ac iuramento ſoli Deo facto; vt ſi quis Deo iuret ſe ſingulis feriis ſextis ieiunaturum, non poſſe diſpenſare eum eo qui eandem rem, v. c. ieiunium Deo ſimul vouit ac iurauit. Probant primò, quia hic fortiùs obligatur: ergo difficilior eſt diſpēſatio. Secundò, quia Pontifex ſolet aliquando ſingulari priuilegio aliquibus, qui poſſunt diſpenſare in ſolo voto cōcedere vt poſſint diſpēſare in votis iuramēto Nauarr. confirmatis. Ita *Nauar. c.27. nu.175. §. Decimo ſexto.* Quidam verò dicunt hanc ſententiam veram eſſe, quando iuramentum emiſſum eſt ſine vllo reſpectu ad votum. Secùs autē eſſe, quando hoc emiſſum eſt ad confirmandum votum. quia tūc eſt acceſſorium ad ipſum votum; quare qui poteſt tollere votum, poteſt etiā tollere iuramentum, quod ei acceſſorium eſt. Sed hæc ratio ſumit principium. probandum enim eſt talem eo caſu poſſe diſpenſare in hoc voto, cùm fortiùs liget coniunctum iuramento.

25 Pro reſolutione Nota 1. ex dictis n.10. relaxationem tam voti quàm iuramenti, non eſſe propriè diſpenſationem, ſed remiſſionē alicuius obligationis ſiue debiti, qua facta omnis obligatio voti ac iuramenti ceſſat, v. c. iurani Petro dare centum, hoc ipſo quo mihi remittit hoc debitum, ceſſat omnis obligatio iuramenti.

26 In relaxatione voti aut iuramenti ſolum ſpectatur magnitudo rei promiſſæ. Nota 2. Difficultatem relaxationis voti aut talis iuramenti non eſſe ſpectandam ex magnitudine obligationis qua vouēs tenetur, ſed ex materiæ promiſſæ præſtantia. Tota enim difficultas in hac remiſſione in eo conſiſtit, quòd per eam aliquid Deo quaſi auferatur, ſcilicet res ipſa promiſſa, quæ vna eadémque eſt ſiue vno, ſiue pluribus titulis debita ſit. Et conſequenter eadem eſt difficultas in eius remiſſione. Videmus idem in rebus humanis. Nam ſi duo debeant mihi cētū ex rei alicuius emptione, & vnus ſimul iurauerit ſe ſoluturum: tamen exiſtente in vtroque æquali cauſa, quæ me moueat vt iis debitum remittam, tam facilè remittam vni quàm alteri. Et ſi alicui dediſſem facultatem, vt iis qui mihi centum ex emptione deberent, exiſtente iuſta cauſa debitum remitteret: hic tam poſſet remittere iis qui iuraſſent ſolutionem, quàm aliis. Nec vllus prudens credet me inter hos voluiſſe diſtinguere. Eadémque eſt ratio inter duos, quorum vnus ſimpliciter, alter verò iuratus eandem rem Deo vouit. Secùs eſt in legitimatione ad ſuſcipiendos ſacros Ordines eius qui ex inceſtu & adulterio natus eſt. nam ſicut huius natales ſunt turpiores quàm nati ex ſimplici adulterio, ita maior eſt indecentia in eius promotione, & conſequenter difficilior diſpenſatio.

Hinc ſequitur 1. Eum qui poteſt relaxare vo- 27
tum, poſſe etiam relaxare iuramentum ſoli Deo factum. Ita cum aliis *Henriquez l.7.c.30.n.5. Sanchus l.8.diſp.2. n.18. Sà v. Voti irritatio, n.16.* & alij. Henriquez. Sanchez. Sà.

Qui poteſt remittere votum, poteſt id facere etſi iuramento firmatum ſit. Sequitur 2. Eum qui poteſt remittere votum, poſſe etiam illud remittere, quando acceſſit iuramentum. Ita *Sà loco citato.* Nec hîc vllo modo diſtinguendum eſt, an iuramentum cum reſpectu ad votum emiſſum ſit, an non. quia & res remittenda & difficultas remittendi in his omnibus eſt eadem.

Ad 1. argumentum Nauarr. poſitum n.24. neganda eſt conſequentia: vt patet ex dictis. Ad 2. Reſp. illud fieri non quòd ſit neceſſe, ſed ad tollendum omne dubium ac ſcrupulos: vt benè aduertit *Sanchus ſuprà n.26.* Sanchez.

Præterea ex priore parte concluſionis initio 28
poſitæ inferunt *Henriquez l.1.c.16.n.1. & Sanchus l.8.diſp.2.n.10. & 12.* facultatem diſpenſandi in irregularitate proueniente ex crimine occulto, quam *Trident. ſeſſ.24. cap. 6. de reformat.* concedit Epiſcopis, etiam extendit ad Capitulum ſede vacante, alióſque epiſcopalem iuriſdictionem habentes, quia hæc conceſſio eſt fauorabilis, ac iuri communi inſerta, ideóque extendenda ad eos omnes qui nomine Epiſcoporum ſæpe ſolent comprehendi, quales ſunt ſupradicti, quod eſt valdè probabile, etſi aliqui alij contrariū teneāt. Henriquez. Sanchez. Trident.

Ex ſecunda verò parte cōcluſionis multi Do- 29
ctores inferunt, quando Pōtifex cum aliquo illegitimo diſpēſat, vt ſuſcipiat Ordines (niſi aliud ex circunſtantiis conſtet) hoc ſolùm intelligendum eſſe de Ordinibus minoribus quia diſpenſatio vtpote odioſa reſtringenda eſt. At *P. Suarez to.5. de cenſuris diſp.41. ſect.1.n.3.* putat hoc nō eſſe generatim accipiendum; ſed ſolùm vbi ex circumſtantiis poteſt colligi eam eſſe mentem diſpenſantis. An diſpenſatio ad ſuſcipiēdos Ordines intelligatur etiam de ſacris. Suarez. Quod poteſt probari primò, quia diſpenſatio non ita eſt reſtringenda, vt non extendatur ad omnia, quæ ſub rigoroſa verborum ſignificatione continentur, vt docent *Panor. c. Ex parte 27. notab.2. de decimis, Nauar. c. vlt. n.5. & 6. de ſimonia. Rebuffus in ſua praxi, tit. de differentia inter priuilegium & reſcriptum, n.8. Couar. 4. decretal. p.2. c.8. § 8. Henriquez l.7.c.30.n.1.* & alij: atqui talia verba in rigoroſo ſenſu tam ſignificāt ſacros Ordines, quàm minores: ergo etiam ad ſacros ſunt extendenda. Nauarr. Panorm. Rebuffus. Couar. Henriquez. Secundo, nam petens eam diſpenſationem à Pontifice apertè innuit ſe petere diſpenſationem pro ſacris Ordinibus. Nā aliàs non eſſet cauſa adeundi Pontificem, cùm Epiſcopus poſſit ad minores Ordines cum eo diſpenſare. Quare Pontifex abſolutè diſpenſando, videtur etiam pro ſacris diſpenſare. Et hoc credo eſſe

probabile ſpeculatiuè: in praxi tamen, quia multi contrarium docent, tutior pars eligenda. Quando tamen Pontifex diſpenſat vt omnes Ordines ſuſcipiat, intelligendum eſt etiam de ſacris, quidquid aliqui contradicant; vt benè notat *Sanchius n.26.ſub finem.* Sanchez.

DVBIVM III.

Quinam poſſint diſpenſare in impedimentis matrimonij?

30 CONCLVS. I. Hac in re certum eſt, ſine ſpeciali Dei conceſſione, neminè poſſe diſpẽſare in impedimentis iure naturę matrimonium dirimentibus, de quibus egi diſp.32. num. 13. 16. 19.& 53. & diſp.26. dub.2. vbi egi de impedimento ligaminis, ſiue quo iure vnum matrimonium impediat ſecundũ. vbi etiam dub.3. oſtendi Pontificem ex Chriſti conceſſione poſſe concedere diſſolutionem matrimonij rati, atque ita aliquo modo diſpenſare in naturali matrimonij impedimento.

31 CONCLVS. II. Pontifex poteſt diſpenſare in omnibus impedimentis iure Eccleſiaſtico dirimentibus vel impedientibus matrimonium validè ſine iuſta cauſa: cum ea etiam licitè. quia hoc toto iure ſuperior eſt. Similiter in votis iure naturæ impedientibus poteſt remittere nomine Dei obligationem abſtinendi matrimonio: vt patet ex praxi, & communi Doctorum conſenſu. Inualidè tamen id facit ſine iuſta cauſa, vt patet ex dictis ſuprà num. 6. quod verum eſt etiam in voto ſolemni, vt patet ex dictis diſp. 31.dub.5.

32 CONCLVS. III. Epiſcopus non poteſt ordinariè diſpenſare in impedimentis dirimentibus, quia à Pontifice, vel Concilio generali ſtatuta ſunt, vt omnes Doctores fatentur.

Difficultas tamen eſt, an id in aliquibus caſibus poſſit facere? Quidam negant eum ob vllam neceſſitatem id facere poſſe: ſed aliis hæc ſententia videtur dura. Quare aiunt eum ex tacita Pontificis conceſſione pro foro conſcientiæ diſpenſare poſſe, quando matrimonium bona fide publicè in facie Eccleſiæ præmiſſis denuntiationibus contractum eſt, & impedimentum eſt occultum: nec ſine ſcandalo poteſt fieri ſeparatio: nec Pontifex aut vllus habens priuilegium diſpenſandi adiri poteſt, ob coniugum paupertatem, locique diſtantiam: vel quia ſine euidenti grauiſſimoque peccandi periculo non poteſt diſpenſatio differri: aut ſimiles cauſas. Ita *Silueſt.v. Diſpenſatio,q.9.§. Decimoquinto. Angelus ibidem n.5. Armilla n.20. Nauarr.c.22.n.85. Candelab. 1.p.de matrimonio nu.249. Leſſio de iuſtit.c.40. n.127.* & cum multis aliis *Sanchius l.2.diſp.40.n.3.* Ratio eſt, quia incredibile eſt Pontificem hanc diſpenſationem velle tali caſu ſibi reſeruari cum grauiſſimo animarum periculo. Et confirmatur. quia cùm multi celebres DD. hoc teneant, ac publicè in lectionibus ac libris editis doceant; ita vt omnino incredibile ſit, Pontificem hoc latêre, meritò præſumitur tacitè id approbare.

Epiſcopus aliquando ob neceſſitatem in impedimentis diſpenſat.

Silueſter. Angelus. Armilla. Nauar. Candelab. Leſſius. Sanchez.

33 Hanc tamen poteſtatem non habet Vicarius generalis Epiſcopi, quia hæc diſpenſatio non competit Epiſcopo ex officio: poteſt tamen hanc ei Epiſcopus committere, ſicut etiam aliis: quia tali caſu diſpenſatio ei competit ratione dignitatis, & quaſi poteſtate ordinaria.

Quòd ſi tamen coniuges ſcientes impedimentum aut illegitimè omiſſis proclamationibus contraxiſſent: non videtur Epiſcopus poſſe diſpenſare ob prohibitionem *Trident ſeſſ. 24.c.5.* quare tales etiam cum iactura famæ ſeparandi eſſent; quia ſponte ſe in ea incommoda coniecerunt. Vide *Sanchez. l. 2. diſp.* 40. vbi hæc fusè diſputat. Trident. Sanchez.

CONCLVS. IV. Poteſt Epiſcopus ex iuſta cauſa diſpenſare in voto non nubendi, ſuſcipiendi ſacrum ordinem, ingrediendi Religionem non approbatam; in voto caſtitatis temporali; non tamen in abſoluto voto caſtitatis, aut Religionis approbatæ, niſi in certis caſibus, & ad certos effectus. quia hæc ei reſeruata ſunt, non autẽ illa. Eandemq; poteſtatem habent plurimi confeſſarij Religionem approbatam de quibus vide plura apud *P. Leſſium de iuſtitia cap.* 40. *dub.* 16.17.18. vbi hæc fusè diſputat. & cùm verſetur in omnium manibus, non eſt opus ea hîc fuſiùs diſputare. 34

In quibus votis Epiſcopus diſpenſare poſſit.

Leſſius.

CONCLVS. V. Idem dicendum de Legato Apoſtolico. quia habet eandem poteſtatem in ſua prouincia, quam Epiſcopus in ſua diœceſi, non autem maiorem, niſi amplior ei ſpeciatim concedatur: quod communiter fit: vt docent *Gloſſa c. Quod dilectio, v. Indulgentia de cõſanguinitate. Abbas, c. Quod tranſlationem, de officio legati. Henriquez l.11.c.3 n.1.* & alij. 35

Quid poſſit Nuntius Apoſtolicus.

Gloſſa. Abbas. Henriquez.

CONCLVS. VI. Commiſſarius Bullæ cruciatæ pro foro conſcientiæ poteſt diſpenſare cum iis qui iuxta præſcriptum *Trident.ſeſſ.24. cap.* 1. in facie Eccleſiæ bona fide ſaltem alterius contrahentis contraxerunt irritè ob occultum impedimentum affinitatis in primo vel ſecundo gradu ortæ ex fornicatione, vt iterũ validè cõtrahãt, monito tamen eo qui inſcius eſt impedimenti, primum contractum fuiſſe irritum: poteſtque prolem ab iis antea ex eo matrimonio ſuſceptam legitimare in ordine ad munia Eccleſiaſtica. Pro quo Nota, Etſi filij ex tali matrimonio geniti, quamdiu ſaltem alter parẽtum manet in bona fide, ſint legitimi, vt oſtendi diſp.27. n.75. tamen ij qui gignuntur poſtquam vterque nouit impedimentum, ſunt illegitimi. & de his illa diſpenſatio intelligenda eſt. Vide *Sanchium l.8. diſp. 6.n.23.* quia hæc in his locis vix habent vſum. 36

Trident.

Sanchez.

DVBIVM IV.

Vtrùm Pontifex poſſit diſpenſare in radice matrimonij?

SEnſus quæſtionis eſt, vtrùm poſito caſu, quòd aliqui ſcienter inualidè contraxerint ob aliquod impedimentum iure humano inductum, Pontifex poſſit ita cum iis diſpenſare, vt proles iam nata, eodem modo ſit legitima, ac ſi matrimonium initio fuiſſet validum. Qua in re certum eſt, eum poſſe talem prolem omnino legitimare in ordine ad effectus omnes Eccleſiaſticos. Sed difficultas eſt de effectibus ciuilibus 37

bus, v. g. ſucceſſione in hæreditate paterna, &c. ad quos Pontifex ſibi ciuiliter non ſubiectum, ſecundùm communiorem & veriorem ſententiam directè non poteſt legitimare.

58 Multi affirmant eum id poſſe. quia tota radix illegitimitatis illius prolis eſt lex Eccleſiaſtica ſtatuens illud impedimentum, ſine qua matrimonium fuiſſet validum. atqui Pontifex poteſt eam annihilare quoad omnes effectus ex ea iure humano ſecutos, ac ſi numquam fuiſſet: ergo poteſt efficere, vt illa proles ſit omnino legitima. Minor probatur. quia *Clemens V. clementina vnica de immunitate Eccleſ.* hoc modo reuocat conſtitutionem quandam Bonifacij VIII. irritando quidquid ex ea fuerat ſecutum. Confirmatur. Quia multa poſſunt fieri indirectè, quæ non poſſunt fieri directè. Sic poſſumus vendendo calicem, indirectè per venditionem alienare eius benedictionem, quàm directè vendere non poſſumus: & ſecundùm probabilem multorum ſententiam Eccleſia præcipiendo vocalem orationem indirectè præcipit internam deuotionem, quam tamen directè præcipere nequit. Et ideo hanc ſententiam tenent *Panorm. c. Per venerabilem, qui filij ſint legitimi n. 22. Roſella v. Illegitimus, n. 15. Angelus v. Legitimatio, n. 7. Armil. v. Legitimus, n. 3. Silueſt. ibid. q. 7. §. Quadam verò*, & alij, Quorum aliqui etiam addunt illud verum eſſe etiam eo caſu quo alter coniugum iam mortuus eſt, ita vt inter eos non poſſit vnquam conſiſtere matrimonium.

Clemens. V.
Bonifac. VIII.
Panorm.
Roſella.
Angelus.
Armilla.

39 Sed dicta argumenta meo iudicio aut nimiû, aut nihil probant. Nam cùm Pontifex directè & per ſe non magis poſſit tollere effectus iure ciuili ex inualiditate illius matrimonij ſecutos, quàm ſecutos iure naturali, aut diuino: nulla eſt ratio cur ipſe in radice poſſit magis irritare effectus ſecutos iure humano, quàm naturali, cùm vtrique eodem modo illo fundamento iure Pontificio inducto nitantur. Quod maximè probant exempla allata pro confirmatione. Nã quòd nec benedictio calicis poſſit per ſe vendi, nec actus interni immediatè ab homine præcipi, eſt iuris naturæ, & tantùm indirectè vtrúmque cadit ſub poteſtatem humanam. ſecundùm probabilem ſententiam. Sic quia Eccleſia habet poteſtatem inhabilitandi aliquos, vt matrimonium, quatenus eſt contractus ciuilis, contrahant, reddit eoſdem conſequenter inhabiles vt ſacramentum ſuſcipiant, cuius iure diuino aliàs capaces ſunt: idemque eſt in omnibus ſimilibus.

40 His adde, quòd talis proles ſit illegitima non prouenire immediatè ex impedimento ab Eccleſia ſtatuto, ſed ex nullitate matrimonij. quare vt Eccleſia eum defectum ita in radice tolleret, deberet efficere vt fuerit concepta ex matrimonio valido: fruſtra enim vltimum fundamentum tollitur, quamdiu immediatum integrè ſubſiſtit, v. c. Petrus ob aliquod peccatum excommunicatus non poteſt audire ſacrum, nam manet hæc impotentia audiendi ſacrum, quamdiu manet excommunicatio, quamtumcumque culpa per contritionem tollatur. Confirmatur. quia nemo poteſt aliqqid facere indirectè; niſi faciendo aliquid directè ex quo illud neceſſariò ſequatur. v. c. impoſſibile eſt vt indirectè præcipiam actum internum, niſi directè præcipiam externum; aut vt indirectè quodammodo vendam benedictionem, niſi directè vendam rem benedictam, atqui impoſſibile eſt vt Pontifex directè aliquid tollat à quo illegitimatio illius prolis pendet: ergo nec hanc poteſt tollere. Minor probatur. quia illegitimatio non pendet ab illo impedimento prout exiſtit poſt eius natiuitatem (ſiue enim iam ſit, ſiue non ſit, eodem modo manet illegitimatio) ſed prout aſiſtebat pro eo tempore quo parentes tentabant contrahere matrimonium: & vt ſic præcisè eſt radix illius illegitimationis. atqui impoſſibile eſt vt Pontifex efficiat vt tunc non fuerit illud impedimentum; ergo nec poteſt tollere radicem illius illegitimationis.

Quomodo poſſimus aliquid facere indirectè, quod non poſſumus directè.

41 Quare cum *P. Molina tom. 3. de iuſtitia tract. 2. diſp. 624. nu. 3.* & aliis, credo probabilius; Pontificem non aliter poſſe in radice matrimonij diſpenſare, quàm directè & immediatè auferendo omnes effectus ex ipſius inualiditate ſecutos: & conſequenter ſolùm pro illis effectibus, quos per ſe immediatè auferre poteſt. Quare ſuppoſito quòd Pontifex non poſſit talem prolem directè legitimare, niſi quoad ſola ſpiritualia, nec poterit illam indirectè per talem diſpenſationem ad plura legitimare.

Molina.
Nequit Pontifex diſpenſare in radice matrimonij.

Ad argumentum nu. 38. propoſitum, nego minorem. Ad probationem Reſpondeo. Pontificem ibi apertè ſolùm agere de effectibus iure Eccleſiaſtico inductis, quos per ſe immediatè poterat tollere. Ad confirmationem Reſp. ea exempla pro nobis facere, vt patet ex dictis.

DVBIVM. V.

Quæ ſint iuſtæ cauſæ diſpenſandi in impedimentis matrimonij?

42 NOta primò, Hæc impedimenta, quod ad hanc quæſtionem attinet, eſſe duplicia. Quædam enim proueniunt ex ſolo iure humano. Alia verò proueniunt ex voto, & in his maximè neceſſaria cognitio iuſtæ cauſæ, quia ſi hæc deſit, diſpenſatio eſt inualida, vt oſtendi ſuprà numer. 6. Idémque dicendum in prioribus impedimentis, quando diſpenſatio petitur ab eo qui habet ſolùm poteſtatem delegatam: quia hic ſine iuſta cauſa inualidè diſpenſat, vt ibidem dixi, & communiter omnes fatentur. Quando verò diſpenſatio petitur à Pontifice, neceſſaria eſt hæc cognitio, primò vt ſciamus quas cauſas debeamus proponere, vt obtineamus diſpẽſationem. Secundò, vt, ſi fortè in propoſitione cauſæ error irrepſerit, poſſimus iudicare an hic vitiet diſpenſationem, nec ne, iuxta dicenda dub. 6.

43 Vt autem incipiamus à diſpenſatione in prioribus impedimentis, Nota ſecundò, cùm leges ſint quoddam bonum commune, quod omnes æqualiter debet reſpicere, vt in iis licitè diſpenſetur, requiri aliquam cauſam, quæ bonum commune aliquo modo ſpectet: ſed quia bonum commune naſcitur ferè ex bono priuatorum eiuſdem communitatis, ideo communiter ſufficit vt notabile horum bonum diſpenſationem

Ad diſpenſationem requiritur cauſa ſpectans ad bonum commune.

exigat, quando illud tale eſt, vt bonum commune ex eo aliquo modo iuuari poſſit. quod communiter ferè fit.

44 Nota 3. Circa omnem acceptionem perſonarum Eccleſiam faciliùs cæteris paribus diſpenſare cum magnatibus, aut potentibus, quàm cum aliis. quia vtilitas publica magis ab iis pēdet, expeditque Eccleſiæ eos habere fauentes. hinc *Trident. ſeſſ. 24. c. 5. de reform. matrim.* docet, in ſecundo gradu non eſſe diſpenſandum niſi inter magnos principes. *Sanchez* autem *l. 8. diſp.* 19. docet tales eſſe Barones, ac his ſuperiores. Illud autem Tridentini decretum intellige de gradu conſanguinitatis, vel affinitatis ortæ ex legitimo matrimonio. quia in affinitate orta ex fornicatione præſertim occulta longè faciliùs diſpenſatur.

Licitè Eccleſia faciliùs diſpenſat cum magnatibus. Trident. Sanchez.

Nota 4. Quo gradus eſt propinquior, eo diſpenſationem eſſe difficiliorem & maiorem cauſam requirere. Item in maternitate & paternitate ſpirituali difficillimè diſpenſari. Secùs eſt de compaternitate, *Sanchez. diſp. 19. n. 7.*

In paternitate ſpirituali difficilis diſpenſatio. Sanchez.

45 Concl vs I. Ad diſpenſandum legitimè in impedimentis ſolo iure poſitiuo conſtitutis, tres præcipuas cauſas adferunt Doctores.

I. eſt ad ſopiendam grauem litem, vel graues aliquorum diſcordias, caſúe vel alia ſcandala vitanda, v. c. multorum graues offenſas, quæ probabiliter timentur: vel ad impedimentum graue delictum & periculum animæ aliquorum: quod, niſi contrahant, certò incurrent.

46 I I. eſt. quando aliquæ nobiles vel principales perſonæ, ſiue quæ ex honorabilioribus ſunt ſui oppidi, niſi ineant matrimonium cum affinibus vel conſanguineis, nō poſſunt niſi cum graui incommodo, magniſq; difficultatibus dignas ſuo ſtatu nuptias inire. Talis autem difficultas iuxta *Sanchium ſuprà n.* 13. eſt ſi fœmina aliàs cogeretur nubere in alia ciuitate, atq; ita perpetuò abſtrahi à ſuis parentibus, quod ei durum eſſet. Æqualitas autem nuptiarum nō ſolùm ex paritate generis, aut diuitiarum, ſed magis etiā ex morum congruentia eſt ſpectanda, ne perpetuæ lites inter coniuges oriantur. Diſparitas autem ſtatus debet aliquo modo eſſe notabilis, vt nuptiæ quę cum non conſanguineis iniri poſſunt, dicantur inæquales.

Sanchez. Æqualitas nuptiarum vnde ſpectanda ſit.

47 III. cauſa eſt defectus dotis, quo efficitur vt fœmina non poſſit reperire ſponſum ſe dignum niſi ex propinquis. quia durum eſſet talem cogere aut perpetuò abſtinere nuptiis, aut indigno ſe nubere. Dicitur autem ſubeſſe hic defectus dotis, etiam quando ob aliquam deformitatem, vel ſimilem cauſam non poteſt reperire maritū dignum ſuo genere, niſi habeat ampliorē dotem, quàm aliæ ſimilis conditionis non laborātes eo defectu. Si enim talis hoc augmento careat, verè patitur defectum dotis. Non enim dicitur pati defectum dotis, quæ ſufficientem habet vt reperiat maritum ſuæ conditionis, multò tamen inferioris quàm ſit propinquus qui eam vult ducere. quia tunc non agitur de damno vitando. ſed de lucro acquirendo, quæ cauſa eſt longè diuerſa & inſufficientior. Quia pietas longè plura ſuadet facere vt auertamus proximi damnum, quàm vt procuremus eius lucrum.

Quæ dicatur pati defectū dotis.

Magis tenemur damnū alterius vitare, quàm lucrum procurare.

48 Nota, *Couar. 4. decret. p. 2. c. 6. §. 9. & 10. Henriq. l. 12. c. 3. n. 9. Sanchium l. 8 diſp. 19. n. 19. & ſeq.* variè diſputare vtrùm fœmina in ordine ad hunc effectum poſſit dici pauper & carere dote, quæ nihil quidem habet proprium, habet tamen parētes, alioſúe conſanguineos diuites. Et quidam ex illis aiunt tunc talem fœminam non cenſeri carere dote, quando ſuos parentes, alioſúe cōſanguineos poteſt cogere vt ſtatim dent dotē: quod clarum eſt, quia ius æquiualet præſenti doti. Secùs autem eſſe, quando non poteſt illos ad hoc cogere, etſi ſperetur eos non defuturos ſuo officio. Sed hoc puto limitandum, vt tunc ſolùm ſit verum, quando de facto conſtaret, nullum non conſanguineum, qui ſit paris cōditionis cum ea fœmina, velle eam habere vxorem, eò quòd cōmuniter ſibi perſuadeant parentes non daturos ſufficientem dotem. Cùm enim ſola cauſa huius diſpenſationis ſit, ne aliàs fœmina cogatur aut manere innupta, aut nuptias ſe indignas contrahere: quamdiu de hoc non conſtat ſaltem morali aliquo modo, non eſt cauſa petendi diſpenſationem: quando verò de eo conſtat, ſufficiens eſt cauſa vndecunque hoc proueniat.

Couar. Henriquez. Sanchez.

Præter dictas, cauſas à Couarr. Henriquez, & Sanchio ſuprà quatuor aliæ adferuntur. 49

IV. igitur cauſa eſt, conſeruatio illuſtris familiæ in eodem ſanguine aliàs perituræ: vt ſi eius caput eſſet fœmina: quia hoc ad Reipub. bonum aliquo modo ſpectat.

V. quando ampliſſimæ opes aliàs deberent ad alteram familiam deuolui. quia expedit Reip. magnas familias in ſuo ſtatu & amplitudine conſeruari.

VI. merita petentium diſpenſationem. Dignum enim eſt, vt Eccleſiæ benignitatem experiantur, qui de ea ſunt benè meriti.

VII. proles bona fide ſuſcepta: vt quando aliqui priùs matrimonium contraxerunt, & altera ſaltem pars ignorabat impedimentum. Imò crederem ſufficere ipſum matrimonium ſic contractum publicè in facie Eccleſiæ. ſaltem in gradu non ita propinquo. quia vix ſine graui incōmodo ſeparantur, præſertim quando conſummatū eſt. Secùs eſſet ſi mala fide id iniiſſent, aut omiſſis proclamationib⁹. vt patet ex *Tridēt. ſeſſ. 24. c. 5.* Trident.

Demum Nota 1. Pontificem ſolere aliquando in gradu remotiore diſpenſare ſine alia cauſa, quàm quòd exigat notabilem pecuniā ad opus aliquod pium. quæ cauſa etiam tunc ſufficiens eſt, cùm bonum publicum ſpectet.

Nota 2. Sæpe fieri vt plures cauſæ ſimul iūctæ, ſufficiant, quæ tamen ſingulæ ſunt inſufficiētes.

Conc l. II. Ad diſpenſandum in votis matrimonium impedientibus, & quibuſuis aliis. DD. communiter requirunt cauſam quæ obſtet eius executioni, ſiue quæ efficiat vt diſpenſatio cedat in Dei honorem: vt docet *D. Thom. 2. 2. q. 88. a. 12. in corpore.* Ratio eſt, quia Deus non cenſetur Prælato dediſſe facultatem remittēdi ius, quod ipſe in homines habet, niſi hoc in eius honorem cedat. Vnde patet, longè difficiliùs in his diſpenſari, quàm in impedimentis iure humano inductis. quia ſtrictiùs obligant, & in iis diſpenſans alienum ius diſpenſat, tamquam Dei œconomus, ideóque habet poteſtatem limitatam. 50

Diſpenſatio voti quam cauſam requirat. D. Thom.

Doctores autem duplices cauſas diſpenſandi

in

io votia aſſignani. Alias ſcilicet ex parte materiæ alias ex parte vouentis

51 Ex parto materiæ prima eſt, quaodo prudentis iudicio ob mutationem circumſtantiæ dubitatur an voti materia facta ſit inutilis, mala, aut maius bonum impediens. Tunc enim expedit diſpenſari cum vouente, ne fortè voti impletio ei noceat, & maiorem Dei gloriam impediat. Quòd ſi iſta eſſent certa, non eſſet opus diſpenſatione, quia votum per ſe deſineret obligare.

Secunda eſt, quando dubium eſt an votum ab initio obligarit: vt quando aliquis ſcit ſe vouiſſe, ſed dubitat an ſatis deliberatè vouerit, aut eum inteotiooe verè vouendi. Tunc enim præſumitur quidem pro voto, & opus eſt diſpenſatione. Licita tamen eſt vel abſoluta diſpenſatio, præſertim ſi alia cauſa accedat: vel ſaltem voti in materiam leuiorem commutatio, quia ratio exigit vt non tam ſtrictè exigatur debitum dubium, atque certum.

52 Ex parte vouentis I. cauſa eſt, quando quis ex animi leuitate ſine matura delibetatione votum emiſit: qualia ſæpe ſunt vota puerorum. colligitur ex *c. 2. de voto*: Item eorū qui ex ſubito timore, aliaúe repentina animi commotione aliquid vouent, quia ſæpe non ſatis deliberatè id faciūt.

c. de voto

II. eſt, quando cauſa quæ impulit ad emittendum votum, omnino deſiit: vt ſi vouiſti caſtitatem, quia ſperabas ingredi certam Religionem, aliàs non voturos, & iam nullo modo poſſis in eam admitti. Loquor autem in caſu quo abſolutè ita vouiſſes. Nam ſi ſolùm vouiſſes caſtitatem poſito quòd ingredereris Religionē, aut ita dependēter ab ingreſſu, vt nullo modo te aliàs intenderes obligare, poſito quòd non poſſes ad Religionem admitti, eſſes omnino liber à votō: quia hoc nun obligat vltra intentionem. Quòd ſi verò eò quòd omnino crederes te recipiendū in Religionem abſolutè vouiſſes caſtitatem, obligateris voto. Eſſet tamen cauſa faciliùs diſpenſandi, ſi notabilem in ſeruanda caſtitate difficultatem experireris, præſertim mixta aliqua commutatione. Patet ex *c. Magna 7. de voto*. Ita *ibidem Abbas n. 14. & Gloſſa v. Veniret.*

An obliget votum deficiente cauſa vouendi.

c. Magna. Abbas. Gloſſa.

III. eſt, quando quis leui metu iniurioſè ad

53 votum emittendum incuſſo, fuit ductus ad vouendum. quia etſi ſecundùm multos tum votum valeat; tamen decet in eo diſpenſari.

IV. eſt, quando vouens ob fragilitatem, vel prauum habitum, aut aliorum conſortium quod vitare non poteſt, eſt in graui periculo frequenter peccandi contra votum, quia illius ſaluti, & conſequenter gloriæ Dei magis expedit talem à voto liberari. Hinc quando quis contraxit matrimonium poſt votum caſtitatis, communiter ſufficiens eſt cauſa cum eo diſpenſandi vt poſſit petere debitum, quamdiu tenetur eodem vel toro cum coniuge, ob periculum peccaodi in quo aliàs verſatur.

Periculum peccandi quando ſit cauſa diſpēſandi in votis.

Nec refert, quod vouens ſe ſua culpa in eum ſtatum, eáque pericula coniecerit, modò iam vel nullo modo, vel nō niſi cum ſumma difficultate poſſit ſe iis periculis eximere. Hinc *Nauarr. l. 3. conſiliorum, tit. de voto, conſilio 16. nu. 5. ad 3.* ait ſufficientem eſſe cauſam in eo voto diſpenſandi, quādo eo obligatus eodem modo fornicatur, ac ſi non vouiſſet. quod intellige quando hoc ex infirmitate, ſine grauibus teotationibus accidit.

Nauarr.

V. eſt, magna valdè voti impleodi difficultas 54 antè non præuiſa, vel ſaltē non ita perpēſa. quia votum tunc nō videtur ita maturè emiſſum, vel habuiſſe aliquid erroris admiſtum: & congruit diuinæ liberalitati, non ita rigidè exigere debita ex liberali promiſſione orta. Hinc deducit *Sanchius diſp. 20. n. 23.* iuſtam eſſe cauſam diſpenſandi, quando vouens ob ſcrupulos continuò anxius eſt, an voto ſatisfecerit, v. g. an ſatis attentè legerit orationes quas vouit.

Sanchez.

VI. eſt, quando ad publicam pacem neceſſe eſt eam, quæ vouit caſtitatem, nubere: quia hæc neceſſitas valdè grauis eſt.

Nota 1. Eandem ferè eſſe rationem voti & iuramenti quod in ſolius Dei honorem cedit. Vide dicta n. 26. 55

2. Quo res vota eſt præſtantior, eò cauſam debere eſſe maiorem.

3. Sæpe cauſam non ſufficientem ad abſolutè relaxandum votum, ſufficere ad id commutandum in aliquid leuius, ad quod alter ſimiliter obligabitur, ac ſi vouiſſet. Debet autem hæc res eo eſſe præſtantior, quo votum fuit rei excellentioris, & cauſa diſpenſandi leuior.

4. Rarò contingere ſupradictas cauſas eſſe ſufficientes vt vota omnino remittantur, ideóque communiter commutanda eſſe in aliquid aliud. quod etiā Pōtifex ſolet communiter obſeruare.

5. Minorem longè cauſam requiri, vt permittatur executio voti nonnihil differri, quàm vt tota remittatur.

DVBIVM VI.

Quando expreſſio falſi, aut reticentia veri à petente diſpenſationem commiſſa hanc irritet?

NOta 1. Reſcripta Pōtificis aliorumúe principum eſſe duplicia. Quædam dicuntur iuſtitiæ, quæ dirigūtur ad lites & ſimiles cauſas ex iuſtitia terminandas. Alia ſunt reſcripta gratiæ, quibus beneficia Eccleſiaſtica, diſpenſationes, & ſimiles gratiæ conceduntur: inter quæ DD. cōmuniter hoc diſcrimen ponūt; quòd illa per ſurreptionem obtēta, non ſint ſtatim irrita, niſi per exceptionem elidantur: hæc autem ſtatim ipſo iure ſint irrita: vt colligitur ex *c. finali, de filiis presbyterorum in 6.* Vbi Pontifex loquens de quadam diſpenſatione, ait: *Velut per ſurreptionem obtenta, nullius penitus ſit momenti.* apertè inſinuās eas omnes nullius eſſe momēti, quæ per ſurreptionem obtentæ ſunt. Quare ſecunda pars ex iure ſatis clara eſt. Prior verò pars communiter à multis probatur ex *c. ſi autem 9. &c. Plerumque 23. de reſcriptis.* Sed ſatis difficulter ea ex his iuribus poteſt colligi. Rationem autem huius diſcriminis multi reddunt: quòd reſcripta iuſtitiæ comparētur contractibus ſtricti iuris quos dolus iis cauſam dans non irritat ipſo iure: reſcripta verò gratiæ comparentur contractibus bonæ fidei, qui tali dolo de facto irritantur. 56

Reſcripta alia iuſtitiæ.

alia gratiæ.

c. finali. de filiis.

c. Si autem c. Plerūque.

Sed hæc ratio non ſatisfacit. Primò, quia non ideo reſcripta iuſtitiæ valent donec elidantur,

quia comparantur contractibus ſtricti iuris: ſed ideo his comparantur, quia ita valent. Secundò, quia longè probabilius eſt contractus bonæ fidei, quibus dolus dedit cauſam, non eſſe ipſo iure irritos, ſed ſolùm irritabiles, vt oſtẽdi diſp. 23. dub. 9. Ratio igitur eſt, quia per reſcripta iuſtitiæ communiter non terminantur ipſæ cauſæ, ſed ſolùm iis terminandis aut iudex, aut modus ſtatuitur. quare etſi in iis aliqua fraus committatur, non ſtatim euertitur vltimus finis Pontificis reſcribentis, qui eſt vt iis iuſtè inter partes terminetur. quod fieri poteſt etſi aliquid minùs ordinatè circa media fiat. Hinc etſi in ordine procedendi in iudiciis aliquid contra iura fiat, vt ſi iudex, teſtis, aut actor ſint excõmunicati: acta tamen valent, niſi exceptione elidantur præſertim quando illi ſunt tolerati, vt omnes fatentur. & patet ex *c. 1. de exceptionibus in 6.* Reſcripta verò gratiæ verſantur circa finem ſcilicet gratiam obtinendam. quare ſi hæc ex abſoluto errore concedantur, euertitur omnino concedentis intentio vt mox dicemus: ideóque meritò volunt Pontifices ea eſſe ſtatim irrita.

Diuerſitas inter reſcripta iuſtitiæ & gratiæ.

c. 1. de except.

His adde in reſcriptis iuſtitiæ ſemper eſſe aliquã partem, quæ cupit ea eſſe irrita, & quæ ſupponitur inuigilare, vt poſſit ea quacunque ratione reddere irrita. quare reſcribens nõ debet eſſe ſollicitus vt ob aliquos defectus reddat ea ipſo iure irrita. Secùs eſt in reſcriptis gratiæ, quæ niſi reddãtur ipſo iure irrita, nemo cõtra ea excipiet, cùm cõmuniter nullus ſit, qui cupiat eſſe irrita.

57 Nota 2. Varios variè diſtinguere inter reſcripta ſubreptitia, & obreptitia, ſed ſine vllo textu, aut ſufficienti ratione. quare meliùs *Sanchez lib. 7. diſp. 21. n. 2.* hæc pro iiſdem accipit. Ea autẽ reſcripta dicuntur ſubreptitia, quæ reſcribẽs ob falſitatem à petente expreſſam, aut veritatem tacitam ex mero errore conceſſit. Difficultas autem eſt, qualis, ſiue in qua re hic error debeat eſſe.

Sanchez. Quæ reſcripta dicantur ſubreptitia.

58 Pro quo Nota 3. DD. hìc diſtinguere duplicem cauſam, qua reſcribens poſſit moueri, vt gratiam aliquam concedat, ſcilicet finalem, ac impulſiuã. Communiter autem cauſam finalem definiunt, quàm reſcribens præcipuè ſpectat, & qua rationaliter mouetur, vt poſtulata concedat, & ſine qua ea, aut nullo modo, aut nõ niſi cum quibuſdã conditionibus ac limitationibus concederet.

Quæ dicatur cauſa finalis.

Impulſiuam verò vocant, ob quam reſcribẽs faciliùs quidem petita concedit, ita tamen vt ſine ea, illa eſſet ſecundùm rectam rationem, & cauſæ merita eodem modo cõceſſurus. Quæ addo, quia communiter in hac re non ita curandũ, quid per accidens ratione alicuius priuati affectus, aut cõditionis ipſi cauſæ extrinſecæ reſcribentem moueat ad aliquid concedendum, quàm quid recta ratio, & conditio cauſę intrinſeca poſtulet: quia cùm ſimiles conceſſiones fiant à perſona publica, niſi conſtet de contrario, ſemper præſumitur concedentem in iis velle procedere prout iuſtitia diſtributiua, ſiue merita cauſæ exigunt.

quæ impulſiua?

Diſpenſans cenſetur ſemper ſpectare rationem iuſtam ac cauſæ intrinſecam.

59 Nota 4. Quando vnica cauſa adfertur diſpẽſationis, illam cenſeri finalem: quia non poteſt præſumi ob aliam ſubeſſe, aut ſuperiorem ſine cauſa diſpenſaſſe. Quando verò plures adferuntur, tunc illæ cenſentur finales, quæ moraliter loquendo quodammodo intrinſecè rem, in qua diſpenſandum eſt, afficiunt, & diſpenſationem æquam ac rationabilem reddũt. vt ſunt illæ quas dub. 5. enumerauimus, quarum ſi vna atque altera ſufficit, vt quemuis æquum prælatũ communiter ad diſpenſandũ moueant, reliquæ poſſunt credi ſolùm eſſe impulſiuæ: præſertim ſi tãtùm extrinſecè afficiant ſtatum diſpẽſationis: vt quòd petens diſpenſationem cõmendetur multùm ab amicis diſpenſantis, quòd ſit vir pius, & inter ſuos honoratus, &c. Hæc enim tunc ſolùm cenſentur ſpectare ad cauſam finalem conceſſionis, quando aliæ iuſtæ cauſæ deſinunt.

Quæ cauſæ cenſendæ ſint finales?

Vnde etiam colligitur, eius rei taciturnitatem pertinere ad cauſam finalem quæ intrinſecè diſpenſationem afficit, quæq; cognita meritò auerteret probos ac prudentes ab ea conferenda, vel ſaltẽ tali modo conferenda. Secùs eſt ſi hos non omnino auerteret, etſi redderet difficiliores, aut ſi extrinſecè eam tantùm afficiat: vt quòd petens ob vitæ improbitatem ea ſit indignus: quòd grauiter aliquando diſpenſanti nocuerit, &c.

His poſitis, difficultas hìc præcipua eſt, vtrùm error irritans reſcripta gratiæ debeat verſari circa cauſam finalem. Quidam enim aſſerunt quãuis veri taciturnitatem, aut falſi expreſſionem, reddere eam gratiam irritam, quam concedens cognita veritate difficiliùs conceſſiſſet. Probant, quia *c. Si motu proprio, de præbendis in 6. & c. Si proponente de reſcriptis.* dicitur cõceſſionem præbẽdæ eſſe irritam, quoties eam impetrans tacuit aliud beneficium quantumcumq; paruum, quod antè poſſidebat: cùm tamen veritas in eo caſu expreſſa, non auerteret Pontificem à præbendæ conceſſione. Secundò, quia omnibus reſcriptis tacitè vel expreſsè ineſt hæc conditio, Si preces veritate nitãtur: vt patet ex *c. 2. de reſcriptis*: atqui quoties in petitione aliquid falſi narratur, deficit hæc conditio: ergo reſcriptum nullũ eſt. Præter hanc difficultatem ſunt aliæ variæ ab ea dependentes, quas in decurſu paulatim examinabimus. 60

c. Si motu. c. Si proponente.

c. 2. de reſcript.

Conc. 1. Quando in petitione gratiæ aliquid tacetur quod ius iubet exprimi, aut res falsò expreſſa, aut veritate tacita pertinet ad cauſam finalem, gratiæ conceſſio eſt ſubreptitia. & per errorem facta. Hæc concluſio ab omnibus conceditur. Et prior pars patet. quia quoties aliquid præcipitur in petitione gratię exprimi, hoc exigitur tamquam forma præſcripta, qua deficiente totus actus deficit: & talis gratia nõ poteſt non cenſeri obtenta per ſubreptionem quæ obtinetur cõtra principis voluntatem in legibus expreſſam. Secũda pars probatur. quia nulla gratia poteſt magis per ſubreptionem dici impetrata, quàm ea ad quam concedẽdam princeps ex mero errore fuit motus. quod in omnibus dictis caſibus fit. 61

Quis error reddat reſcripta ſubreptit. a.

Quod etiam verum eſt quãdo Pontifex cognita veritate diſpenſaſſet in impedimento, ſed iniuncta maiore compenſatione, vel cum quibuſdam reſtrictionibus, quia tũc fuiſſet alia diſpenſatio quoad modum; & conſequenter illa fuit per errorem facta, vt patet in remiſſione voti, quæ irrita eſt ſi fiat abſolutè, quando cauſa eſt tantùm ſufficiens, vt in rem leuiorem commutetur. quia etſi hæc commutatio ſit etiam aliqua

diſpen-

diſpenſatio: longè tamen diuerſa eſt ab illa quæ de facto fit.

62 Concl. II. Quando nihil tacetur quod ius iubet exprimi, & res falsò expreſſa, aut veritas tacita tãtùm pertinent ad cauſam impulſiuam, etſi ſcienter ab impetrante hæc facta ſint, non reddunt conceſſionem ſubreptitiam. Ita *Couarr. l. 1. variarum c. 20. n. 5. Sà v. Gratia, n. 10. Henriq. l. 12. c. 3. n. 7.* & cũ multis aliis *Sanchius diſp. 21. n. 17. &* 32. Ratio eſt, quia tunc error non fuit verè cauſa cur rationabiliter poſſit dici facta diſpenſatio, cùm verè ſubfuerint ſufficiẽtes rationes, ob quas rationabiliter fieri poterat: atque ita diſpenſatio non poteſt propriè dici facta per errorem, & cõſequenter nec ſubreptitia; quia ſubreptio ſignificat errorem dantem cauſam conceſſioni.

Couarr. Sà. Henriquez. Sanchez.

63 Dices ſi concedens ſciuiſſet petentem eſſe ſibi inimicum, aut hominem improbum, noluiſſet concedere gratiam: ergo huius ignorantia facit conceſſionem ſubreptitiam. Reſp. neg. conſequ. ſi aliàs ſubſit iuſta cauſa diſpẽſandi, quam diſtributor boni publici per ſe tantùm ſpectat. quare vt talis non errat, & conſequenter nec quatenus facit diſtributionem: quare aliæ cauſæ habent ſe quodammodo per accidens. Sic verè pauper improbus obtinens eleemoſynam ab eo qui cognita improbitate eam non dediſſet, non dicitur eam per errorem obtinuiſſe.

Ad 1. argumentum nu. 60. poſitum Reſp. hoc fieri, quia illa cõditio iubetur lege exprimi, quare nihil facit ad rem præſentem. Ad 2. Reſp. maiorem intelligendam eſſe de veritate cauſæ finalis: quia hæc ſola ad rem facit: atque ita in caſu huius concluſionis neganda eſt minor.

64 Nota, Etſi, vt dixi, reſcriptum ſit irritũ, quando in petitione reticetur aliquid quod ius aut ſtilus curiæ iubent exprimi, quantumuis hoc tãtùm pertineat ad cauſam impulſiuam: ſecùs tamen eſſe quãdo Prælatus motu proprio gratiam concedit: quia tunc creditur benè informatus de cauſa, vel ex ſua liberalitatè potuiſſe hanc gratiã facere. quare tunc nulla veri reticentia nocet. Patet ex *c. Si motu proprio, de præbendis in 6.* vbi Pontifex dicit validè ſe conferre beneficium ex motu proprio ei, quia aliud habet, etſi huius nõ fiat mentio: quia id ex liberalitate facit. Secùs eſſet ſi rogatus id faceret, quantumcumque prius beneficium eſſet paruum, cùm tamen iam paruũ beneficium ſi exprimeretur, non auerteret Pontificem, quin conferret ſecundum. vbi etiam additur numquam cenſeri reſcripta proprio motu data, niſi in iis hoc exprimatur.

Veri reticẽtia nõ nocet reſcriptis motu proprio datis.

c. Si motu.

Nota tamen, Pontificem per eiuſmodi reſcripta non intendere præiudicare iuri alicuius tertij, aut aliquem habilitare ad id ad quod inhabilis eſt, niſi hoc exprimat. Hinc ſi conferat beneficium alicui irregulari, aut quod eſt iuriſpatronatus; nec intendit in illius irregularitate diſpẽſare, nec patroni iuri præiudicare, niſi hoc exprimat: atque ita reſcriptum in quo hoc non exprimitur, erit irritũ. Vide *Silueſt. v. Reſcriptum, q. 6. & Rebuffum in concordatis, tit. de forma mãdati Apoſtolici, in clauſula Motu proprio, effectu* 6. 7. 9. 10.

Quænam vitiẽt reſcripta motu proprio data.

Silueſter. Rebuffus.

65 Expreſſio tamen falſi vitiat reſcripta motu proprio facta ſicut alia. quia cùm Pontifex exprimat cauſam eum mouentem ad faciendam gratiam, non poteſt præſumi ob aliam cauſam eam voluiſſe facere. Ita *Roſella v. Reſcriptũ in fine. Silueſt. ibid. q. 7.* Hoc tamẽ limitandum credo ad eas gratias quas Pontifex non poteſt ſine cauſa conferre. Secùs autem eſſe in iis quas pro mero beneplacito cuius idoneo conferre poteſt. Tunc enim credo non nocere in motu proprio falſi expreſſionem, quando aliàs gratia cõfertur perſonæ idoneæ & habili. Quis enim credat Pontificem conferentem alicui familiari aliàs idoneo proprio motu beneficium, eò quòd benè de Eccleſia ſit meritus, velle collationem eſſe irritam, ſi ille reuera nihil alicuius momenti pro Eccleſia fecerit; cùm principes ſuis amicis aliqua beneficia conferentes communiter ſoleant ſimilia aliqua prætexere?

Roſella. Silueſter.

Expreſſio falſi quandoque non nocet.

Concl. III. Quando gratia conceſſa eſt diuiſibilis, tunc expreſſio falſi, vel reticentia veri etiam pertinentis ad cauſam finalem ignoranter facta, vitiat tantùm eam partem, quæ re cognita non fuiſſet conceſſa: ſi verò id factum ſit fraude petentium, in pœnam malitiæ tota conceſſio eſt irrita. Patet ex *c. Super literis 20. de reſcriptis.* quod neceſſariò hoc modo & in tali caſu intelligendum eſſe, non autem quando falſi expreſſio verſatur tantùm circa cauſam impulſiuam, multis probat *Sanchez diſp. 21. n. 74.* quia ſcilicet requiritur ibi fraus & malitia, & tamen comparantur reticentia veri & expreſſio falſi: atqui certum eſt reticentiam veritatis, quæ non afficit cauſam finalem, nec iubetur exprimi in iure, non continere fraudem aut malitiam, cùm petens non teneatur eam exprimere. imò hoc etiam verum de eiuſmodi falſi expreſſione. Nec enim poteſt dici Prælatus fraude inductus ad diſpenſandum, qui veritate cognita diſpenſaſſet: ergo textus intelligendus eſt, quando illa verſatur circa cauſam finalem. Et confir. quis enim dicat, fraude aut ſubreptitiè impetraſſe diſpenſationem à Papa eum, qui hunc valdè odit, & tamen hoc in ſupplicationis libello tacuit; aut dixit ſe optimè erga eum affici? 66

c. Super.

Sanchez.

Reticentia veri non neceſſario exprimendi non continet fraudẽ.

Ex his ſequitur 1. Petentem diſpenſationem in voto caſtitatis, eò quòd graue ei periculum lapſus ex infirmitate immineat ob grauiſſimas tentationes, quas continuò patitur, & ſimul vt poſſit ducere ſuam cognatam, quia hæc aliter non reperiret dignum ſe maritum: ſi prima cauſa ſit ſola vera, obtenta diſpenſatione poſſe ducere vxorem, ſi bona fide proceſſerit; non tamen cognatam, quia ex hac parte deficit cauſa finalis diſpenſationis. ſi verò mala fide egerit, neutrum poſſe. Ad hoc tamen *Sanchius ſupra n. 78.* requirit ſententiam iudicis, quia *c. Super literis, citato* dicitur debere carere tota diſpenſatione in pœnam ſuæ perfidiæ; videtúrque ibi requiri cognitio iudicis, vt hæc pœna incurratur. quæ ſententia ſatis probabilis eſt. 67

Sanchez. c. Super.

Sequitur 2. Petentem facultatem diſpenſandi in aliquo caſu, eum non exprimẽdo, quia credit Prælatum eam non conceſſurum, ſi caſum exprimeret, inualidè eam obtinere, ſi deſit iuſta cauſa diſpenſandi, vel hæc ſaltem ſit dubia. quia Prælatus tunc verè per errorem concedit eam facultatem, quam cognita veritate teneretur denegare. Secùs eſſet, quando apertò ſubeſſet iuſta 68

Quando facultas diſpẽſandi in caſu innominato detur inualide.

 cauſa

cauſa concedendi, ſed Prælatus propter ſcrupulos, vel quia putat oon ſubeſſe iuſtam cauſam, eam noo concederet: quia verè non eſt inuitus, quia nec actu, nec habitu vllo modo intendit negare iuſtam diſpenſationem: ſed vt ſummum aliquo modo inuoluntariè concedit facultatem, quam putat minùs iuſtè peti, & cognita abſolutè omni ex parte veritate eã lubens coocederet.

66 Errot perſonæ commutet non nocet diſpẽſationi

Sequitur 3. Errorem nominis non vitiare diſpeoſationem, quando conſtat de perſona cui conçeditur: quia diſpenſans intendit eam concedere petenti, ſiue bic ſit Petrus, ſiue Paulus: quod ęquùs diſpenſator ſpectare ooo debet, ſed ſolam cauſæ æquitatem, quæ non pendet à perſona: niſi in vna ſint aliquæ qualitates mutantes iotrinſecum ſtatum cauſæ, quæ non ſint in alio.

Excipe caſum, quo perſona expreſſa in ſupplieatione eſſet cognita diſpenſanti, & concederet gratiam præcipuè in huius fauorem. quia tunc reſtringitur conceſſio ad haoc perſonam. Secùs ſi tantùm cauſæ æquitatem in concedendo ſpectet. quod præſertim in diſpenſatione ſemper præſumendum eſt, quando abſunt iuſtæ cauſæ diſpenſandi.

70 Vinculum certum dubie expreſsũ ſemper nocet diſpenſationi.

Sequitur 4. Quando vinculũ in quo diſpenſandum eſt, dicitur eſſe dubium, cùm tamen ſit certum, inualidam eſſe diſpenſationem. quia ipſa incertitudo vinculi, v.c. voti, eſt ſufficieos cauſa vt in eo ſaltem ex parte diſpenſetur, & conſequenter error eſt circa cauſam finalem: vel potiùs circa rem ipſam, in qua diſpenſandum eſt. Nam obligatio dubia & certa multum inter ſe diſtinguuntur. Quare credo fore irritam diſpenſationem, etiamſi adeſſent eę cauſę ob quas Pręlatus meritò diſpenſaret, etſi cognoſceret votũ eſſe certum: niſi ſaltem ſub conditione diſpenſaret in voto, etſi fortè omnino certum ſit. quia aliàs non intendit diſpenſare in vllo voto, quàm io dubio.

71 Sequitur 5. Neceſſariò explicandum eſſe in quoto conſanguinitatis vel affinitatis gradu ſe contracturi contingant: & vtrùm propinquitas ſit in linea recta, an in obliqua. quia in gradu propinquiori eſt difficilior diſpenſatio, ac grauior cauſa requiritur. Multóque magis apertè exprimendum eſt, ſi petatur diſpenſatio in affinitate, aut conſanguinitate in linea recta: cùm valdè probabile ſit, Pontificem in his non poſſe diſpenſare, vt oſtendi diſp. 32. num. 16. 53. & 54. Quare nunquam credendum eſt, Pontificem in his diſpenſare, niſi id apertiſſimè aſſerat: nec credo vllum huiuſmodi diſpenſationis exemplum extare: præſertim quando affinitas contracta eſſet ex legitimo matrimonio.

72 Pius V. Quando contracturi diſtant in diuerſo gradu à ſtipite, an hoc exprimẽdum?

Nota, Pium V. io bulla quæ incipit, *Attendens per quandam*, data anno 1566. 20. Auguſti declaraſſe primò, quando conſanguinei diſtant in diuerſo gradu à ſtipite, ſi propinquior diſtet io primo gradu à communi ſtipite: vt ſi ſit filius aut filia aui vel proaui alterius, ſiue quod idem eſt, quando aliqua perſona cupit contrahere cum fratre, aut ſorore ſui patris vel matris, aui aut auiæ, proaui aut proauiæ, hoc neceſſariò explicandum eſſe, ne diſpenſatio ſit ſubreptitia. Addit úrq; Pontificem nunquam intendere in eiuſmodi gradibus diſpenſare. quia ſcilicet hæc matrimonia habent ſingularem indecentiam ob reuerentiam bis perſonis ferè ſimilem ac parentibus debitam.

2. Quando propinquior gradus diſtat ſaltem in ſecundo gradu à primo ſtipite, & alter in tertio aut quarto, ſufficere huoc exprimere: quia verè illi diſtãt in tertio vel quarto gradu: neceſſarium tamen eſſe tunc impetrare literas declaratorias. quod *Sanch. l. 8. diſp 24. n. 28. & Henriq. l. 12. c. 3. num. 6. lit. T. in comment.* docent tantùm eſſe neceſſarium pro foro externo propter ſcandalũ, quod fortè poſſet oriri. quia communiter vulgus putat tales magis eſſe propinquos, quàm ſi vterque diſtaret in quarto gradu. Sanchez. Henriquez.

Sequitur 6. Quando ſunt plura impedimenta, omnia explicanda eſſe. quia per vnius diſpenſationem, non tollitur alterum. Dubitant tamen auctores, an neceſſarium ſit omnia impedimenta explicare in eadem petitione diſpeoſationis: an verò ſufficiat, v.c. quando contracturi ſunt ſimul conſanguinei & affines, priùs ſeparatim petere diſpenſationem conſanguinitatis, & poſtea affinitatis. Prior ſeotentia ait, ſufficere ſeparatim has diſpenſationes peti. Primò, quia legatus pluribus excommunicationibus, poteſt petere abſolutionem ab voa tacendo alteram. Secundò, quia aliàs qui vellet ex iuſta cauſa ducere ſuam cognatam, cuius ſororem antea cognouiſſet, teneretur propalare ſuum inceſtum cum ſua cognata. Ita *Sà v. Diſpenſatio, n. 16. Henriq. l. 12. c. 3. n. 8. Nauar. l. 4. conſil. tit. de conſanguin conſil. 4. aliàs 7. n. 2. & 3.* docens eſſe praxin curiæ Romanæ. 73

An omnia impedimẽta ſimul in petitione diſpenſationis explicanda ſint.

Sà Henriquez. Nauarrus.

Secunda aſſerit, neceſſarium eſſe vtrumque ſimul explicare. Ratio eius potiſſima eſt, quia duo impedimenta fortiùs ligant quàm vnum. quare qui vult diſpenſare in habente vnum ſolum, ſæpe rationabiliter nollet diſpenſare in habente duo. Ita *Silueſt. Matrimonium 8. q. 14. dicto 3. Roſella v. Impedimentum, impedimento* 13. *num.* 2. & cum aliis *Sanchius l. 8. diſp. 23. n. 2.* Silueſter. Roſella. Sanchez.

Pro reſolutione Nota 1. Hæc impedimenta, eſſe quandoque eiuſdem quodammodo rationis, ita vt ſimul conficiant vnam quandam indecentiam ac repugnantiam cum matrimonio cõtrahendo, maiorem quàm ſingula conficerent. Talia ſunt duplex conſanguinitas, aut conſanguinitas ſimul ac affinitas reſpectu eiuſdem perſonæ. Alia ſuot omnino diuerſæ rationis: qualia ſunt cognatio & votum caſtitatis. Et in his quãdo ſufficientes adſunt cauſæ, poſſunt diſpenſationes ſeparatim peti, vt fatentur etiam auctores ſecundæ ſententiæ, præſertim quando diſpenſatio voti priùs petitur: vt patet apud *Sãchez diſp. 23. n. 4.* Et ratio eſt, quia cùm hæc impedimenta non conſtituant vllo modo vnam eandémque repugnantiam reſpectu matrimonij ineundi, ſed duas omnino diuerſæ rationis, non augent mutuam difficultatem in ſui ablatione. Secùs eſt de impedimentis prioris generis. Quod inde patet, quia ſi Petrus impetraſſet diſpenſationem vt contraheret cum Catharina cognata ſua, & ante contractum cognoſceret eius ſororem, eius matrimonium cum Catharina maiorem contineret indecentiam, quàm ſi hæc non eſſet eius cognata: & Pontifex cognita veritate longè difficiliùs in ea affinitate diſpenſaret propter- 74

Quædam impedimẽta habent inter ſe connexionem, alia non.

Sanchez.

pter coniunctam conſanguinitatem; quia etſi hæc per diſpenſationem deſierit impedire matrimonium, non tamen deſiit eſſe, ac iuncta affinitati augere propinquitatis vinculum inter eas perſonas, & conſequenter indecentiam matrimonij contrahendi.

75 Vnde ſi Petrus vellet poſtea obtinere diſpenſationem in illa affinitate, poſita veritate ſecundæ ſententiæ deberet ſimul facere mentionem conſanguinitatis, in qua priùs fuit diſpenſatum: vt apertè in ſimili colligitur ex c. 2. *de filiis presbyterorum in 6.* Vbi dicitur illegitimum quocum diſpenſatum eſt, vt omnes Ordines ſuſciperet, & beneficium etiam curatum obtinere poſſet, inualidè poſtea obtinere aliam diſpenſationem vt ſimul poſſit habere plura beneficia, niſi fecerit mentionem defectus natalium. Et ratio redditur, quia non eſt veroſimile Pontificem ſecundam diſpenſationem conceſſurum cognito illo defectu: quia nimirum quantumuis in eo defectu ſit diſpenſatum, quia tamen non eſt ſublatus, ſemper talis cæteris paribus eſt indignior qui plura beneficia obtineat, quàm alius legitimus. Secùs eſt in voto caſtitatis: quia hoc ſemel legitimè relaxato, non eſt maior indecentia vouentem ducere ſuam cognatam, quàm ſi numquam vouiſſet; ideóque vt ad hoc legitimè obtineat diſpenſationem, non eſt opus eum prioris voti facere mentionem. Quare quando obligatus tali voto vult ducere ſuam cognatam, ſi ſit legitima cauſa diſpenſandi in vtroque impedimento, poterit ſeparatim diſpenſationem petere: nec refert vtrius impedimenti diſpenſationem priùs petat, quia inter hæc non eſt dependentia, quando vtrumque tolli poteſt: ſecùs eſt quando non eſſet cauſa diſpenſandi in voto; quia tunc ſi iuſta diſpenſaretur in cognatione, quia hæc diſpenſatio non poſſet legitimum ſortiri effectum, atque eſſet irrita, tamquam per errorem obtenta.

c.2. de filiis.

Impedimenta non habentia connexionem poſſunt ſeparatim tolli.

76 Maior autem difficultas eſt, quando inter aliquos ſunt duo impedimenta prioris generis. pro qua Dico primò, ſi tales habeant quidem cauſam ſufficientem pro ſingulorum diſpenſatione, non tamen pro omnium, diſpenſatio erit ſubreptitia, ſi vnum tantùm impedimentum explicetur, ſiue bona, ſiue mala fide id fiat. quia ſic ob eandem cauſam bis propoſitam acquirerent diſpenſationem duplicis impedimenti, cui cauſa omnino improportionata eſt, cùm maior cauſa requiratur pro duobus impedimentis, quàm pro vno. Nec credo auctores prioris ſententiæ hanc concluſionem negare.

Habentia connexionē ſimul explicanda.

77 Dices, Saltem prior diſpenſatio erit valida: quia cauſa eſt ſufficiens pro vno impedimento auferendo. Reſpondeo, negando aſſumptum, eiúſque probationem, quando impedimenta coniuncta ſunt. Tum quia, vt oſtendi, tunc alterum alterius diſpenſationem reddit difficiliorem: tum etiam quia cauſa diſpenſationis vt ſit ſufficiens, requirit neceſſariò ſubiectum, cui poſſit eſſe licitus vſus diſpenſationis, v. g. defectus dotis ob quem virgo nobilis deberet carere nuptiis, eſt cauſa ſufficiens, vt cum ea diſpenſetur vt nubat conſanguineo, ſi hic ea habita poſſit & velit eam ducere: eſſet tamen omnino inſufficiens, ſi ea diſpenſatione obtenta, alter nihilominus non poſſet eam ducere, vt quia coniugatus eſſet, aut ſacerdos. quia diſpenſatio eſſet inutilis ad ſupplendum defectum dotis in illa virgine. Et idem eſt in laborante duobus impedimentis, quoties cauſa tantùm eſt ſufficiens, vt vnum tollatur.

Dico ſecundò, quando tales habent ſufficientes cauſas, vt cum iis in vtroq; impedimento diſpenſetur, validè ſeparatim vtriuſque diſpenſationem impetrant, modò ſimul etiam habeant iuſtam cauſam ſeparatim diſpenſationem petendi. Hanc concluſionem apertè etiam colligo ex *Sanchio ſuprà, n. 7.* vbi docet cupientem ob iuſtas cauſas ducere ſuam cognatam, cuius ſororem occultè cognouit, poſſe priùs petere à Pontifice diſpenſationem in cognatione, tacita affinitate ne ſe infamet: & deinde à ſacra pœnitentiaria poſſe petere diſpenſationem in affinitate ſimul explicando Pontificem diſpenſaſſe in cognatione. quia non eſt cauſa hoc reticendi. Et fortè de hoc ſolo caſu loquuntur auctores prioris ſententiæ, & hanc ſolam praxin curiæ Romanæ *Nauarrus ibi* citat. Ratio eſt, quia cùm in hoc caſu is à quo petitur diſpenſatio vnica, cognita totius rei veritate rationabiliter eodem modo eſſet diſpenſaturus, non poteſt dici errore inductus ad diſpenſandum, & conſequenter nec diſpenſatio eſt ſubreptitia. quia ea ſola eſt talis, cui error cauſam dedit. 78

Niſi ſufficiens cauſa contrarium ſuadeat.

Sanchez.

Nauarr.

Dixi, *modo ſimul etiam*, &c. quia ſi non habeant iuſtam cauſam ſeparatim eas diſpenſationes petendi, irrationabiliter id facerent, & diſpenſans cognita veritate, meritò diſpenſationem negaret, & conſequenter per errorem eam concedit.

Sequitur 7. In cognatione ſpirituali explicandum eſſe an ſit paternitas, aut cōpaternitas. quia longè magis dedecet aliquem ducere eam quam ex fonte ſuſcepit, quàm eius matrem. Quare in priori cognatione Pontifex non ſolet diſpenſare. Item quando affinitas orta eſt ex copula coniugali, id eſſe explicandum; quia ſecundùm iura reputatur longè maior, quàm orta ex fornicatione, & inuoluit ſecum impedimentum publicæ honeſtatis & matrimonio ortum, dirimens vſq; ad quartum gradum. Similiter eſt explicandum, quando impedimentum publicæ honeſtatis ortum eſt ex coniugio non conſummato: quia hoc vinculum maius eſt eo, quod oritur ex ſolis ſponſalibus. Quando autem hoc impedimentum ortum eſt ex ſolis ſponſalibus, aut affinitas ex fornicatione; ſufficit in genere dicere ea ſubeſſe. Imò valeret diſpenſatio, etſi diceretur orta ex coniugio. Imò etſi affinitas dicatur eſſe in ſecundo cùm ſit in tertio gradu: vt *Sanch. diſp. 24. n. 17.* quia impedimentum explicatum vel formaliter, vel virtute continet aliud, & error non reddit diſpenſationem inualidam, cùm cognita veritate faciliùs diſpenſaretur. Secùs eſſet, ſi diceretur eſſe conſanguinitas, cùm ſit affinitas: quia hæc in illa non concluditur, ſed eſt impedimentum omnino diſtinctum. 79

In paternitate ſpirituali nō ſolet diſpenſari.

Narrans vnū vinculum pro alio an validè obtineat diſpenſationem?

Sanchez.

Nec hic obeſt, quod *c. Cui de nō ſacerdotali 27. de præbendis in 6.* dicitur; quando Pontifex mandauit alicui prouideri de præbenda certi valoris, huius vi etiam volenti non poſſe conferri 80

c. Cui de nō

præ

præbendam minoris valoris, cùm tamen hæc videatur faciliùs impetranda fuiſſe. quia hoc ſpeciale eſt in huiuſmodi mandatis, quorum fines ſtrictiſſimè ſeruandi ſunt, vt ibidem dicitur.

81 Sequitur 8. Quando Petrus vult ducere Catharinam, cuius & pater & mater ei ſunt conſanguinei: aut cuius duas ſorores cognouit, hoc in impetranda diſpenſatione eſſe explicandum: quia ille huic duplici, vel cognatione, vel affinitate eſt coniunctus: atque ita verè duplex inter eos intercedit impedimentum. Non tamen debet explicare quoties eius quam vult ducere ſororem cognouerit, quia multiplicatio copulæ cum eadem ſorore habita nec multiplicat, nec auget affinitatem. Ratio vtriuſque eſt, quia cognatio eſt participatio eiuſdem ſanguinis; & affinitas eſt coniunctio quæ mihi prouenit mediante mea conſanguinea, quæ cum altero facta eſt vna caro. Catharina autem in priore caſu verè aut ex duplici capite, atque ita bis participat eundem ſanguinem cum Petro, aut mediante duplici conſanguinea, duplex vinculum cum Petro contraxit; & conſequenter duplicem aut cognationem, aut affinitatem contraxit. Secùs eſt in ſecundo caſu, in quo per vnam ſolam conſanguineam contrahitur affinitas, & conſequenter vnica contrahitur.

Copula cum diuerſis eiuſdem conſanguineis habita auget affinitatem, ſecus ſi cum eadē ſæpiùs habeatur.

82 Dices, ſicut Petrus diuerſas cognoſcendo fit cum ſingulis vna caro; & ideo cum conſanguinea diuerſas affinitates contrahit: ita per diuerſas copulas cum eadem habitas fit cum ea ſæpiùs vna caro: ergo eius cōſanguinea fit ei ſæpiùs affinis. Reſpondeo, negando ſecundam partem antecedentis, quia habentes copulam per eam immediatè ſibi mutuo vniuntur, ita vt fiant vna caro, non autem mediante aliquo reſpectu ad copulam, ideóque hæc vnitas non multiplicatur per diuerſas copulas. Secùs eſt de illa affinitate vel conſanguinitate, quæ perſonas non coniungit immediatè inter ſe, ſed per reſpectum ad tertium, v.c. ad ſorores, vel parentes Catharinæ: ideóque ſecundùm multiplicitatem illius tertij, multiplicantur etiam reſpectus perſonarum inter ſe; & conſequenter propinquitas exurgens.

83 Sequitur 9. Quando inter conſanguineos vel affines ſcientes inter ſe eſſe impedimentum matrimonij habita eſt copula, aut contractum matrimonium aut etiam conſummatum. item ſi contraxerint vel copulam habuerint ea intentione vt poſtea faciliùs obtinerent diſpenſationem, item ſi ignorantes contraxerint matrimonium, ſed omiſſis denuntiationibus, neceſſariò omnia hæc explicanda eſſe. Patet ex *Trident. ſeſſ. 24. c. 5.* & ſtylo curiæ. Quando tamen copula eſt occulta, poteſt primò à pœnitentiaria peti diſpenſatio occulta, & hac tacita poteſt à Pontifice peti diſpenſatio conſanguinitatis. Vide hæc fusè apud *Sanchum l. 8. diſp. 25.*

Trident.

Sanchez.

84 Sequitur 10. Etſi petens alicuius legitimationem debeat explicare an natus ſit ex ſimplici fornicatione, an verò ex adulterio, aut inceſtu, aut ſacrilegio, vt ſi parentem habuerit ſacerdotem, aut Religioſum; in petenda tamen diſpenſatione ſuper affinitate nihil horum eſſe explicandum, niſi fortè per accidens inceſtum: quando ſcilicet eadem eſt affinis & cognata. Cùm enim vtrumque hoc vinculum ſit explicandum, per accidens quandoque narrandus eſt inceſtus. Ratio diuerſitatis eſt, quia ex adulterio, inceſtu, &c. gignitur multò magis illegitimus, quàm ex ſimplici fornicatione: non tamen contrahitur maior affinitas.

85 11. Plurimi aiunt, quando in aliqua re fuit obtenta diſpenſatio cum aliqua limitatione, ſi poſtea petatur abſoluta, faciendam eſſe mentionem prioris diſpenſationis. Probant primò ex *c. 2. de filiis presbyterorum in 6.* Vbi dicitur, illegitimum, quocum diſpenſatum eſt vt poſſit ad Ordines ſacros promoueri, & beneficium etiam curatum obtinere: ſi poſtea petat diſpenſationem vt poſſit plura beneficia obtinere, debere facere mentionem defectus natalium: & aliàs futuram inualidam diſpenſationem. & ratio additur: quia non eſt veroſimile Pontificē cognita veritate, diſpenſaturum cum illegitimo vt obtineat plura beneficia. Sed hinc potiùs colligitur, non eſſe faciendam mentionem prioris diſpenſationis, cùm id ibi non dicatur: ſolùm enim dicitur ſecundam diſpenſationem eſſe irritam, niſi fiat mentio, non prioris diſpenſationis, ſed defectus natalium: & cur illa ſit irrita ratio redditur, non quia cum altero fuit ſemel diſpenſatum, ſed quia non eſt veroſimile Pontificem *cum illo prædictum patiente defectum, voluiſſe, ſi hoc fuiſſet expreſſum eidem, in pluralitate beneficiorum huiuſmodi diſpenſare* Vnde apertè colligitur, ſi talis tacita priore diſpenſatione expreſſo natalium defectu petiiſſet ſecum diſpenſari, vt poſſet plura beneficia etiam curata obtinere, & Pontifex hoc conceſſiſſet, validam futurā fuiſſe diſpenſationem.

c. 2. de filiis.

Adde hoc ius nihil facere ad rem. Loquitur enim de diſpenſationibus omnino diſtinctis, & quarum vna nullam tollit reſtrictionem in altera factam. Nec enim prior vllo modo reſtringitur, eò quòd tali non concedatur vt poſſit habere plura beneficia. Nam etſi cum tali Pontifex in defectu natalium diſpenſaret omni modo poſſibili, per hoc ei nullo modo concederet, vt poſſet habere plura beneficia. quare hoc ei poſtea concedendo, priorem diſpenſationem non ampliat, ſed nouam concedit. Sicut ſi Pontifex quantum poteſt diſpenſaret, vt habens votum caſtitatis, iniret matrimonium: nullo tamen modo concederet, vt duceret cognatam: & hoc poſtea concedendo non ampliaret priorem diſpenſationem, ſed nouam concederet.

Probant ſecundò ex *cap. pen. de præſcriptionibus.* quod obſcurum eſt, & vt ſummum dicit, priuilegiis priorum Pontificum, quibus alicui tertio ius aliquod conceditur, non derogari per poſteriora priuilegia, niſi hæc illorum faciant mentionem. Vnde nullo modo ſequitur, poſteriora eſſe irrita, niſi faciant mentionem priorum, quibus nullum ius tertio fuit acquiſitum.

c. penult. de præſcript.

Pro reſolutione Nota primò, quadruplicem hîc eſſe caſum. Secundò, dupliciter poſſe contingere, vt quis ſecundò petat diſpenſationem ſuper eadem re. Primò, ſuper eadem re ſpecie aut genere. v. c. occidit quis vnum hominem, petit diſpenſationem in irregularitate, eáque obtenta occidit ſecundum, aut contrahit bigamiam,

niam, & cupit ſecum diſpenſari: & hic eſt primus caſus. Secundò, ſuper eadem re numero, ſuper qua cum eo priùs fuit diſpenſatum cum aliqua limitatione: quod tripliciter fieri poteſt. Primò, vt reſtrictio petenti diſpenſationem nullam omnino imponat obligationem. v. c. diſpenſatur cum aliquo vt poſſit legere libros hæreticos, non quidem omnes, ſed eos ſolùm qui non ſunt conſcripti ad ſtabiliēda peruerſa dogmata fidei, ſed ſolùm per accidens habent aliqua, quæ fidei repugnant. vbi nulla omnino imponitur obligatio, ſed ſolùm aliqua obligatio non tollitur: & hic eſt ſecundus caſus. Secundò; vt ſimul imponatur noua obligatio, qua tamen nullam alicui homini, aut loco pio ius acquiratur. vt ſi Prælatus diſpenſet in voto non nubendi cum obligatione legēdi quotidie roſarium: & hic eſt tertius caſus. Tertiò, vt per reſtrictionem aliquod ius tertio concedatur, aut de nouo confirmetur. v. c. Pontifex diſpenſat cum aliquo in voto caſtitatis cum conditione vt promittat ſingulis menſibus alicui loco pio dare certam eleemoſynam, iſque hoc promittit, & promiſſio à loci præſide acceptatur: & hic eſt quartus caſus.

87 His poſitis ſit I. Concl vs. Si in primo caſu impedimenta proueniant ex crimine, probabile eſt in ſecunda diſpenſatione neceſſariò mentionem faciendam eſſe non modò criminis bis admiſſi, ſed etiam prioris diſpenſationis. Ita ferè communiter DD. qui id colligūt ex *l. Nemo 3. de epiſcopali audientia.* vbi dicitur: *remiſſionem veniæ crimina, niſi ſemel commiſſa non habeant.* quia nimitum, vt ibidem dicitur, omnino indignus eſt venia qui clementia principis ad conſuetudinem peccandi abutitur. Et ſimili modo difficiliùs, & nonniſi grauioribus exiſtentibus cauſis diſpenſaret Pontifex cum eo qui ſemel obtenta diſpenſatione ſuper irregularitate ex homicidio contracta, ſecundò eandem incurreret; quàm cum alio qui ſimpliciter ſecundò homicidium commiſiſſet. Hic enim minùs indignus eſt diſpenſatione, quàm is qui poſt acceptam diſpēſationem idem crimen admiſit, ac principis clementiam ſibi peccandi occaſionem fecit.

l. Nemo.

Indignus eſt ſecunda venia qui priore abutitur.

Limitant hanc concluſionem *Nauar. l. 1. cōſil. tit. de cōſtit. conſilio 1. q. 19. n. 93. Conar. l. 1. variarum c. 20. n. 3. Sanchius l. 8. diſp. 22. n. 20.* vt tunc ſolùm locum habeat, quando ſecundò committitur idem crimen in quo antè fuit diſpenſatum. quod probabile eſt. quia res per ſe ſatis dura, & quæ non habetur clarè iure expreſſa, prout fieri poteſt, mollienda eſt.

Nauarrus. Conarr. Sanchez.

88 Concl vs. II. Quando in dicto caſu alterutrum impedimentum non prouenit ex crimine, crediderim nō eſſe neceſſarium in ſecunda diſpenſatione facere mentionem prioris. quia hoc ex nullo iure aut ratione poteſt colligi. nec hæc concluſio repugnat propriè ſententiæ relatæ num. 85. Nam ſecunda diſpenſatio non ampliat priorem.

Quando tamen impedimenta ſunt talia, vt id in quo primò fuit diſpenſatum, reddat meritò ſecundam diſpenſationem difficiliorem: credo vtrumque impedimentum explicandum eſſe, iuxta dicta n. 74. & 75.

Hinc ſi Petrus obtenta diſpenſatione in voto caſtitatis cuperet ducere ſuam cognatam, in impetranda diſpenſatione non eſſet opus facere mentionem voti aut diſpenſationis in eo obtētæ. quia neutrum impedimentum reddit alterius diſpenſationem ſecundùm ſe difficiliorē. Quòd ſi verò impetrata diſpenſatione ducendi ſuam cognatam contraheret cum ea affinitatem, vt huius diſpenſationem validè obtineret, deberet facere mentionem cognationis, vt dixi num. 74. nullo modo tamen eſſet opus facere mētionem prioris diſpenſationis, ſi alter in vtroque impedimento vellet diſpenſare. quia illius reticentia nullo modo reddit diſpenſationem faciliorem, ſed potiùs difficiliorem. quod maximè verum eſt, quando affinitas fuiſſet ſine eorum culpa contracta: vt ſi ſponſa fuiſſet vi, aut dolo à Petri cognato cognita: ideóque in eo caſu ſuadendum eſt, vt fiat mentio prioris diſpenſationis, vt faciliùs obtineatur diſpenſatio. 89

Similiter, illegitimus, cum quo diſpenſatum eſt vt poſſit ſuſcipere Ordines, & habere beneficium, ſi velit obtinere diſpenſationem vt ſimul habeat plura beneficia, debet facere mentionem defectus natalium; non autem prioris diſpenſationis, quamquam hoc vtile ſit vt faciliùs diſpēſetur. Et hoc ſolùm habetur *c. 2. de filiis presbyt. in 6.* vt benè docet *P. Molina tom. 3. diſp. 650. n. 4. & Dominicus & Francus apud Sanchium l. 8. diſp. 22. n. 3.* Multi quidem aliter illud c. intelligunt, ſed qui ſe mutuo magis ſequantur, quàm vllam rationem in iure fundatam.

c. 2. de filiis. Molina. Dominicus. Francus. Sanchez.

Concl vs. III. In ſecundo caſu validè quis ſuper eadem re ampliorem diſpenſationem impetrat nulla facta mentione prioris ſtrictioris. quia nihil reticet quod alterū meritò à diſpenſatione auerteret. quia hic nullo modo per priorem diſpenſationem redditur indignior ſecunda. Ita *Abbas c. penult. de præſcript. n. 13.* 90

Abbas.

Dices, ideo ſecundam expreſſa priore fore difficiliorem. quia per hanc princeps corrigit id quod in priore ſtatuerat, quod numquam cenſetur facere niſi exprimat: vt habetur c *penul. de præſcriptionibus.*

c penult. de præſcript.

Reſp. negando priorem partem aſſumpti. quia per ſecundam nihil tollitur quod in priore fuerat conceſſum, aut mandatum, cùm nihil mandatum fuerit, ſed ſolùm aliquid amplius conceditur, per quod prius priuilegium nullo modo corrigitur.

Idem dicendum eſt in tertio caſu. quia etſi in eo aliqua noua obligatio imponatur; hæc tamen non imponitur abſolutè, ſed tantū poſito quòd vouens nolit ſuum votum implere; vnde poteſt huic diſpenſationi renuntiare, & prioris voti obligationē ſuſcipere: vt docet *Leſſius de iuſt. c. 40. n. 111.* Quare per ſecundam diſpenſationem nullo modo derogatur priori, ſed aliquid noui conceditur. 91

Leſſius.

Concl vs. IV. In quarto caſu abſoluta diſpenſatio inualidè impetratur non facta mentione prioris cum conditione conceſſæ. quia Pontifex non intendit alicui tertio tollere ius, niſi hoc exprimat. Et hic eſt expreſsè caſus illius capitis penult. de præſcriptionibus, vt ibidem docent *Hoſtienſis n. 7. & Bald. n. 10.* loquitur enim 94

Hoſtienſis. Baldus.

ibi

Paſchalis II.
Alexander III.
Clemens III.

ibi Pontifex de priuilegio Paſchalis II. & Alexãdri III quo inter cætera monachi S. Martini iubebantur a Veſprimenſi Epiſcopo chriſma, ſacrum oleum, conſecrationes altarium, ac ſacros Ordines petere: ita tamen vt caſu quo hic fieret hæreticus, aut nollet ea gratis concedere, ipſi poſſent ea à quouis catholico Epiſcopo petere. qui poſtea à Clemente III. videntur impetraſſe priuilegium vt abſolutè non tenerentur à Veſprimenſi chriſma, Ordines, &c. petere; dicitque Pontifex hoc non obſtare quo minùs ea teneantur à Veſprimenſi petere: quia per hoc prioribus priuilegiis non fuit derogatum, cùm illorum non faceret mentionem. Vbi Pontifex clarè inſinuat, tũc ſolùm in ſecundo priuilegio faciendam eſſe mentionem prioris, quando huic per illud derogatur: vt in dicto caſu fiebat. Nam ſecundum priuilegium Veſprimenſi auferebat ius quod priora ei vel de nouo conceſſerant, vel ſaltem confirmarant, in dictis caſibus eos monachos ei ſubiiciendo.

In ſecunda diſpenſatione facienda eſt mentio prioris, quãdo huic per illam derogatur.

93 Vt autem hanc diſputationem concludamus, Nota primò, auctores controuertere quid præſumendum ſit, quando valor diſpenſationis eſt dubius. *Riminald. & Bentio apud Sanchiũ l. 8. diſp. 21. n. 25.* & quidam alij docent tunc præſumi eam valere, licitéque matrimonium iniri. quia in dubio præſumitur pro valore actus. *l. Quoties, ff. de rebus dubiis, & c. Abbates, de verbor. ſignificat.* quod propter DD. auctoritatem eſt probabile. Sed iura citata tantùm probant, quando verba conſtitutionis, vel priuilegij alicuius obſcura ſunt, potiùs ita interpretanda eſſe vt valeat actus, quàm vt non valeat; eò quòd aliàs eſſet nugatoria conſtitutio. Inde autem nullo modo probatur quando dubium eſt an ſubreptitia ſit diſpenſatio, præſumendum eſſe non eſſe ſubreptitiam. Quia etſi præſumendum ſit, concedentem priuilegium noluiſſe nugari: non tamen præſumendum eſt, eum voluiſſe diſpenſare, quando dubium eſt, an preces veritatem iuſtámque cauſam contineant. Quare in hoc caſu valet hoc axioma, In dubio melior eſt conditio poſſidentis. poſſeſſio autem pro impedimento ſtat. Item illud, Debito certo non ſatisfit per ſolutionem, aut remiſſionem incertam. Et hanc ſententiam tenẽt *Abbas c. Quia circa, n. 6. in fine, de conſanguinitate, & P. Molina tom. 1. de iuſtit. tract. 2. diſp. 173.* dũ dicunt, quando dubium eſt an veritas tacita ſit cauſa finalis, præſumendum eſſe quòd ſit finalis. Altera autem ſententia tunc vera eſt, quando poſitiuè probabile eſt ob rationes, aut DD. auctoritatem diſpenſationem omnibus ſpectatis eſſe legitimam, ſiue non ſubreptitiam. quia tunc ſatis certum eſt non eſſe ſubreptitiam. quia vt non ſit ſubreptitia, ſufficit petentes ea omnia expreſſiſſe, quæ ſecundùm probabilem ſententiam tenentur exprimere: quia ſecundùm eam operari poſſunt.

Riminald. Bentio. Sanchez.
l. Quoties. c. Abbates.
Quando diſpenſatio eſt dubia, quid præſumendum?
Abbas. Molina.

Nota ſecundò, poſſe aliquem impetrare alteri diſpenſationem ſine eius mandato, ei tamen non valet antequam per certum nuntium aut literas cognitam acceptarit. vide dicta ſuprà diſp. 26.

Nota tertiò, Pontificem non ſolere communiter per ſe diſpenſare, ſed hoc committere vicario Epiſcopi in cuius diœceſi habitat is quocum diſpenſandum eſt, vt ipſe inquirat, an preces Põtifici oblatæ ſint veræ; & ſi reperiat veras, diſpenſet. Quare ſi cauſa finalis diſpenſationis deficiat antequam hic diſpenſet, diſpenſatio erit nulla. Imò multo probabilius eſt, ſi cauſa finalis omnino deficiat ante matrimoniũ contractum, diſpenſationem etiam reddi nullam. quia cùm diſpenſatio non poſſit eſſe legitima illa deficiẽte; nullo modo videtur eſſe mens diſpenſantis, vt hoc caſu illa valeat. quia nulla eſt legitima ratio id volendi: ſicut ſi cum aliquo ratione inualetudinis eſſet diſpenſatum vt comederet carnes in quadrageſima, recuperata planè valetudine non poſſet eas comedere. quia aliàs meritò diſpenſatio cederet in aliorum ſcandalum. 94

An diſpenſatio iam obtenta deficiat, ſi cauſa finalis deficiat.

Secùs eſſet ſi cauſa finalis adhuc magna ex parte maneret. quia faciliùs permittitur vſus diſpenſationis ſemel conceſſæ, quàm ipſa concedatur. Quòd ſi cauſa deſinat poſt matrimonium contractum, nihil obeſt. quia iam hoc ſolui non poteſt, etſi conſummatum non ſit, niſi per alterius ingreſſum in Religionem, ad quem neuter tenetur. Vide *Sanchium diſp. 30.*

Sanchez.

DISPV

DISPVTATIO XXXIV.

DE MVTVA CONIVGVM OBLIGATIONE QVANTVM AD VSVM MATRIMONII.

DVBIVM I.

Qua ratione actus matrimonij ſit licitus.

1 *Encratitæ. Manichæi. Priſcillianiſtæ. Bellarm. D. Bonau.* PRÆTER Encratitas, Manichæos, Priſcillianiſtas & ſimiles hæreticos, qui, vt docet *Bellarm. t. 1. de matrimonio*, olim docuerunt omnem vſum matrimonij eſſe malũ & à diabolo; fuere olim quidã alij, quos citat *D. Bonau. in 4. d. 31. a. 1. q. 1.* qui docebant in omni copula coniugali, ſaltem eſſe peccatum veniale, idque ob auctoritatem quorundã Patrum, qui dicunt in ea eſſe quandam immunditiem: vnde etiã *Apoc. 14.* de virginibus dicitur: *Hi ſũt qui cũ mulieribus nõ ſunt coinquinati.* *Apoc. 14.*

2 Sed ex catholica doctrina certum eſt, copulam coniugalem, ſi debitè fiat, eſſe licitam. alioquin matrimonium quod ad eam ordinatur, eſſet illicitum, vtpote natura ſua ordinatum ad rem illicitam. quod eſt hæreticum. Patent hæc etiam apertè ex *Gen. 1. v. 18.* vbi Deus benedicit nuptiis primorum parentum, & earum vſum vel præcipit, vel commendat. Quare ſi illa habeatur purè ob amorem prolis in honorem Dei educandæ, aut ex amore iuſtitiæ, vt coniugi debitum reddatur, erit actus virtutis. *Gen. 1. Copula coniugalis poteſt eſſe actus virtutis.*

Habet aliquid indecentiæ. Nota tamen, eam poſt peccatum originale in ſe habere aliquam indecentiam ob pudendos corporis motus, & ardorem concupiſcentiæ, qua ratio quodãmodo abſorbetur. ideóque à Patribus ac Scriptura vocatur immunda, & dicitur inquinare: non autem quòd ſemper ſit peccatum
103 (vt malè ex iis colligũt auctores citati n. 1.) quãuis ſæpe aliquod peccatum veniale coniunctum habeat: ideóque olim acceſſuri baſilicas martyrum, ſolebant ab ea religioſè abſtinere, ſicut etiam faciunt communicaturi.

3 Præcipua autem hîc difficultas eſt, quem finem intendere debeat is, qui petit à coniuge debitum, vt hoc licitè faciat?

Prima ſententia docet, vt coniux licitè petat debitum, debere primariò intendere aut generationem prolis in honorem Dei educandæ, aut euitare conſortis peccatum, cuius continentiam videt aliàs fore in periculo. Ita *Magiſter in 4. d. 31. lit. F.* quem multi tam Theologi, quàm Summiſtæ ſequuntur. *Magiſter.* Mouentur præcipuè primò auctoritate *D. Auguſt.* qui *l. de bono coniug. ibi c. 6.* ait: *Coniugalis concubitus generandi cauſa non habet culpam: concupiſcentia vero ſatianda ſed tamen cum coniuge, propter tori fidem, venialem habet culpam.* *D. Auguſt.* Secundò, quia petens, qui neutrum ex his duobus intendit, nullum bonum matrimonij intendit. Nam nec bonum prolis, nec bonum fidei. quare eius actus non poteſt cohoneſtari.

Hinc inferunt primò, coniugem peccare venialiter, qui petit debitum ſolùm vt vitet in ſe incontinentiæ periculum. 4 quod confirmant primò. quia vel talis ad petendum impellitur ex concupiſcentia, & ſic peccat; vel ſine ea, & tunc fruſtra eo medio vtitur, vt concupiſcentiæ ardorem mitiget, cùm hic nullus ſit. Secundò. quia talis non reſiſtit fortiter concupiſcentiæ, ſed ei cedit.

Inferunt ſecundò, peccare venialiter eum qui petit debitum præciſè, quia ille actus ei laboranti abundantia ſeminis vtilis eſt ad ſanitatem corporalem. nam, vt aiunt, illud medium ad hunc finem natura ſua non eſt ordinatum. Limitãt autem aliqui vtrumque hoc corollarium, vt tunc ſolùm verum ſit, quando quis aliis mediis poteſt periculo incontinentiæ, morbóue occurrere. quia quicumque alia ratione poteſt ea mala vitare, inordinatè ad hoc vtitur copula, quæ rationem abſorbet.

Alij quos refert *D. Bonau. in 4. d. 31. a. 2. q. 3.* aſſerunt ſemper eſſe peccatum mortale, ſolius voluptatis cauſa debitum petere. 5 *D. Bonau.* Contrà verò *Almainus in 4. d. 31. q. vnica, & Maior ibidem conc. 7.* docent id nullum eſſe peccatum; quia cùm nec ille actus, nec voluptas inde ſequens mala ſint, nulla eſt culpa ea appetere. *Almain. Maior.*

CONCLVS I. Nullum omnino peccatũ eſt, 6 coniugem petere debitum, præciſè vt incontinentiæ periculum in ſeipſo vitet. Ita *Durand. in 4. d. 31. q. 4. Caiet. in ſũma v. Matrimoniũ c. vlt. v. Primum igitur. P. Sà v. Debitum coniugale n. 5. Nauar. c. 16. n. 32.* *Durand. Caietan. Sà Nauar.* Prob. Quia Apoſtolus 1. ad Corint. 7. ait, *propter fornicationem autẽ vnuſquiſque vxorem ſuam habeat, &c.* *1. Cor. 7.* Et infrà, cùm ſuaſiſſet coniugibus, vt aliquando ad tempus orationis cauſa ex mutuo conſenſu abſtinerent coniugio, ſubdit: *iterum reuertimini in idipſum ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram: hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium.* Vbi Apoſtolus hortatur Corinthios, vt vtantur matrimonio, quò vitent periculum fornicationis. quod ſanè malè feciſſet, ſi hoc fuiſſet peccatum veniale. Nam nullo modo licet hortari aliquos, vt faciant minus malum ad euitandum maiora, quando vtraque euitari poſſunt: vt dicitur ad *Rom. 3. v. 8.* *Rom. 3.*

Indulgentia non ſemper verſatur circa culpam.

7 Dices, Apoſtolus hoc dicit ſecundū indulgentiam: ergo ſupponit eſſe aliquam culpā. quia vbi non eſt culpa ibi nihil indulgemus. Reſp. negando conſeq. eiúſque probationē. Nam indulgere non ſignificat ibi remittere culpas, ſed aliquid indulgenter permittere. Nam Apoſtolus non indulget illis aliquid præteritū, ſed futurū. quod circa culpas non niſi peruersè fit. Dicit igitur ſe ipſis eum matrimonij vſum indulgere tanquam aliquid minùs bonū, cùm, ſi vellent perfecti eſſē deberent conari ad euangelica conſilia. Simili modo ibi v.28. ait. *Et ſi nupſerit virgo, non peccauit, tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi. Ego autem vobis parco.* Vbi dicit ſe iis parcere (nō auertendo eos omnino à nuptiis) cùm tamen dicat, eos has ſine peccato poſſe contrahere. Parcere autem alicui, idem eſt quod indulgere.

8 Prob. concl. 2. Quia vti matrimonio in illum finem ad quem à Deo eſt inſtitutū, non continet inordinationem: aliàs ipſa Dei conſtitutio eſſet inordinata: atqui Deus inſtituit matrimonium, etiam in remedium cōcupiſcentiæ, vt omnes fatentur, & colligitur ex Apoſtolo ſuprà: ergo nulla eſt inordinatio eo in hunc finem vti. Nec refert quòd tantùm ſit ſecundariò in hunc finem inſtitutum; quia nulla eſt lex quæ nos obliget, vt in cuiuſuis rei vſu ſemper eius finem primarium intendamus. vt oſtendi diſp. 25. n. 12. & 13.

9 Dices, matrimonium tunc tantùm ordinari ad vitandum periculum fornicationis, quando hoc aliter euitari non poteſt. Sed hoc dici nequit Primò, quia ſic vix vnquam liceret matrimonium in hūc finem contrahere, nēve vti: quia ferè ſemper poteſt illud periculū aliter euitari Secundò, quia alias quoties non eſſet ſpes generationis, coniuges tenerentur ſub peccato veniali diſiungi toro: tum quia hoc eo caſu eſſet primum & præcipuū mediū vitandi periculum incontinentiæ, quā ipſi etiam inter ſe ſeruare tenerētur: tum quia cùm tūc ſub peccato veniali tenerētur non petere debitum, tenerentur etiam vitare præſentiſſimum periculū petendi, quale eſt in vſu eiuſdem tori: vt benè oſtendit *P. Leſſius de iuſtitia c. 4. dub. 15. in fine.* quare cùm tunc temporis ad vitandum omnem concupiſcentiam, eſſet moraliter neceſſaria ſeparatio tori, ad hanc tenerentur.

Leſſius.

10 CONCLVS. II. Simili modo licitè coniux vtitur matrimonio quoties ſanitati recuperādæ aut conſeruandæ, aliiue honeſto fini expedit. Ita *Almainus in 4. d. 31. q. vnica. Maior ibidem concl. 4. P. Sà v. Debitum coniugale. n. 5. P. Henriq. l. 11. c. 15. num 5.* Patet ex dictis diſp. 25. n. 11. & ſequentibus. Vbi oſtendi, ob finem honeſtum ei extrinſecū licere inire matrimonium, illudque conſummare. Et confirmatur. quia nulla hìc poteſt oſtēdi inordinatio, cùm talis vtatur re in ſe non mala ad effectum honeſtum, ad quem naturaliter eſt proportionata Confirm. quia, vt docent *D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 6. Palud. in 4. d. 31. q. 3. a. 2. caſu 5. Angelus v. Debitum n. 27 Roſella ibid. nu. 11. Nau. c. 16. n. 33.* & cum aliis *P. Sanchez l. 9. diſp. 8. n. 10.* cōiuges ob iuſtas cauſas (vt quia propter paupertatē non poſſunt plures proles alere) dum vtūtur matrimonio licitè optant eas non naſci, modò nihil faciāt, quod earum generationi obſtet. quod fieri nullo modo poſſet, ſi nō poſſent velle copulā niſi propter generationem. quia non poſſunt per aliquem actum intendere generationem, & ſimul optare eam non ſequi.

Almain.
Maior.
Sà.
Henriq.

Antonin.
Palud.
Angelus.
Roſella.
Nauarr.
Sanchez.
Vtentes matrimonio quandoque licitè optant non naſci prolem.

11 Ad primum argumentū poſitum n. 3. reſp. Auguſtinum, alióſque Patres per ſimiles locutiones tantùm velle eſſe peccatum veniale, ſi coniuges copulentur ſolùm voluptatis cauſa. Hoc enim ſignificant ea verba: *Concupiſcentiæ verò ſatisfacere:* & quia copula extra intentionem generandi ferè ſimili modo habetur, ideo quandoque magis generaliter loquuntur.

D. Auguſt.

Ad ſecundum reſp. copulā coniugalem non ſolis illis bonis cohoneſtari, ſed quouis alio fine honeſto. Nam aliàs coniux quæ virum ſuum à ſe abhorrentem, vt eum ab incontinentia conſeruet, ad copulam inuitaret, peccat venialiter. quia nullum ex his bonis intendit.

Ad primā confirmationem poſitam n. 4. reſp. talem impelli ad copulam non ex concupiſcētia voluntaria, ſed rationabili deſiderio vitandi periculum incōtinentiæ, quod ſibi ex rebellione partis inferioris nouit aliàs imminerē.

Ad 2. nego aſſumptum. quia talis ritè concupiſcentiam inordinatā ſuperat, dum intra limites rationis illam cōtinet. Nec talis magis inordinatè vtitur copula ad ſedandas tentationes carnis, aut conſeruandam ſanitatem, quàm ad hanc cōſeruandam vteretur ſomno, cùm eam alia ratione conſeruare poſſet. quia ſomnus & magis & diutiùs abſorbet rationem quàm copula.

CONCLVS. III. Coniuges peccant venialiter, quando ſolius voluptatis cauſa, ſine vlla alia rationabili cauſa vtuntur matrimonio: quia cùm illa voluptas ita abiiciat mentem hominis, & ſit valdè brutalis, omnino indigna eſt quę per ſe appetatur. quare in hoc eſt aliqua inordinatio: hæc tamen eſt tantùm venialis: vt docet *D. Aug. cit. n. 3.* Quod etiam verum eſt etſi coniuges vtantur aliquibus cibis ad copulam excitantibus, vt ſint potentiores, vt cum multis aliis docet *Sanch. l. 9. diſput. 11. num. 5.* 12

D. Auguſt.
Sanchez.

DVBIVM II.

Qua ratione coniuges obligentur ad vſum matrimonij ſiue petendo, ſiue reddendo debitū?

CONCLVS. I. Per ſe loquēdo nunquam tenetur coniux petere debitū: quia nemo tenetur vti iure ſuo. per accidens tamen ex caritate tenetur, ſi credat aliàs coniugi imminere periculum incontinentiæ, quod petendo poſſit auertere Quia quiuis tenetur peccatū proximi impedire, & præcipuè perſonæ ita ſibi cōiunctæ. Et in hāc concluſionē Doctores cōmuniter cōſentiūt: diſputant tamen inter ſe, an hæc obligatio proueniat ex ſola caritate? Quidam enim apud *Sanchez l. 9. diſp. 2. num. 7.* putant coniugem tunc teneri petere ex iuſtitia. Probant primò, quia ita periclitans moraliter petit debitum. Secundò, quia medicus tenetur adhibere medicinam ægroto, etſi hic non petat: ergo etiam coniux cōiugi periclitanti tenetur ſuccurrere; cùm matrimonium ſit inſtitutū in remedium cōcupiſcentiæ. Tertiò, quia pertinet ad fidem matrimonij ne coniuges adulterētur: ergo contra eam fidem peccat qui non impedit coniugis adulterium. 13

Sanchez.

Quare

Quare alij fatentur ſaltem eſſe contra fidē coniugalem: atque ita largo modo contra iuſtitiam.

14 Concl. I. Nulla hic videtur obligatio iuſtitiæ. Primò, quia per matrimoniū tantùm traditur alteri dominium corporis, & conſequēter ius eo vtendi. Vnde nullo modo ſequitur obligatio cogendi illū vt vtatur re ſua. Sicut vendendo alicui equum, obligo me ne impediam quin eo, vbi libuerit, vtatur: nullo tamē modo obligor vt cogam ipſum eo vti, etiāſi hoc ſit neceſſariū ad eius vitam ſeruandā. Imò ne quidem obligor ex iuſtitia, vt eum ad hoc inuitē. Secūdò, quia nulla eſt ratio, ex qua eiuſmodi obligationē poſſimus colligere; vt patebit ex ſolutione argumentorum.

15 Ad primum, nego aſſumptum. quia tales communiter poſitiuè nō cupiunt à cōiuge ad ſimilia inuitari, vt maiorē cum aliis ſentiāt voluptatē. Et aliàs teneretur alter tunc petere debitū, etſi crederet coniugi non profuturū. quod aduerſarij etiam negant. Ad 2. nego conſeq. quia cōiux nō ſuſcepit curandū coniugem, nec ad hoc per contractum ſe obligauit, ſed ſolùm vt reddat petenti debitum. Matrimonium autem nō ita inſtitutum eſt in remedium concupiſcentiæ, quaſi ipſi cōiuges per ipſum ſe obligent, vt vnus alterius incōtinētiæ periculo proſpiciat (nā ſic vxor peccaret contra iuſtitiam, ſi non omnibus quibus poteſt modis, virū auerteret, ne ad ea loca iret, in quibus eius continentia poſſet periclitari.) ſed vt quiſque petendo debitum poſſit concupiſcentiæ ardorem in ſe ſedare, & periculum incontinentiæ auertere. His adde, ſi ægrotus expreſsè malit mori, quàm certam medicinam ſumere, quam ſcit ſibi neceſſariam; aut ſciens velit aliquos noxios cibos ſumere: non teneri medicum ex iuſtitia ei hos cibos eripere, aut illam medicinam ingerere. quare nec coniux ex iuſtitia poteſt vllo modo teneri coniugem compellere ad copulam, qua incontinentiam euitet.

Contractus matrimonij non obligat directè ad impediēdam coniugis incontinentiā.

Ad tertium reſp. adulterantem peccare contra fidem matrimonij: non autem omittentem cum retrahere. quia coniuges promiſerunt ſibi non adulterari: nō autē alterius adulteriū impedire. Quare innocens non aliter peccat contra iuſtitiā, quàm is cuius ſocius in mercatura fidem violat. Fateor tamen eiuſmodi medicum & cōiugem peccare contra officium boni viri; quod ſingulariter & medicum & coniugem ad eiuſmodi officia ex quadā æquitate obligat: ſicut etiā ad alia pericula à cōiuge auertenda. Et ſic credo intelligēdum P. Sanchium ſupra, dum dicit; talem obligari ad petendum debitum ex iuſtitia latè ſumpta: quia ſcilicet contra officiū prudētis coniugis peccat. Nam ad boni coniugis officium pertinet, non modò proprium, ſed etiam conſortis bonum ac ſalutē quærere, ac mala auertere. Nullam tamen video maiorem obligationem in hoc peccato, quàm in quouis alio auertendo.

Coniux tenetur, quo modo ex officio coniugis incontinentiam impedire ſi commodè poſſit.

Sanchez.

Non tamen aliter quam ad alia eius peccata impedienda.

16 Concl. II. Alter alteri ex iuſtitia tenetur debitum reddere, quoties hic debitè petit, ſi ille commodè poteſt. Patet expreſsè ex 1. ad Cor. 7. vbi iubentur coniuges mutuo reddere debitum. quia neuter proprij corporis poteſtatem habet, ſed mulier viri, & contrà. Petitio tamē hæc debet eſſe moderata. aliàs nimis eſſet alterius ſeruitus: nec quiſquam ad nimis importunam ac immoderatam redditionem cenſetur ſe obligaſſe.

1. Cor. 7.

Vnde patet, eſſe peccatum mortale abſolutè negare debitum coniugi id rationabiliter & ſeriò exigēti. quia materia eſt grauis. Secùs eſt ſi ſolùm precibus, vel aliqua tergiuerſatione alter eum auerteret, nec petēs id multùm ægrè ferret: quia tunc vel nulla, vel leuis fit iniuria. Suadendum tamen omnino coniugibus, vt faciles ſe in hac re oſtendāt, ne ſua moroſitate animum coniugis à ſe ad amores illicitos auertant. 17

Negans debitum grauiter peccat.

Debent coniuges in eo eſſe faciles.

Nota, hæc vera eſſe, etſi coniux tantùm implicitè petat, præſertim fœmina, quàm ob verecundiam communiter pudet explicitè petere. Quare vir tenetur ei reddere, quoties ex ſignis aduertit id eam petere: vt cum *D. Thom. in 4. d. 32. q. vnica a. 2. q. 1. ad* 1. communiter Doctores fatentur.

D. Thom.

Sequitur ſecūdò, Virum peccare, ſi mediis etiam aliàs licitis, v. c. longis ieiuniis ac pœnitētiis inuita vxore reddat ſe notabiliter impotentem ad reddēdum debitum. quia nemo poteſt ſe efficere impotentem ad id, ad quod tenetur. Vnde poſſet etiam præcepta ieiunia nō obſeruare, quoties id neceſſarium eſt, ne ita fiat impotēs, vt cōiugi moderatè petēti non poſſit ſatisfacere. quia lex iuſtitiæ qua vxori tenetur, eum magis obligat quàm præceptū Eccleſiaſticū. Secùs eſſet ſi tantùm redderetur minùs potens, modò vxori moderatè petenti poſſet ſatisfacere quantum ratio ſpectata eius neceſſitate poſtulat. nec enim hæc ad aliud habet ius. Ita *Nauar. c. 21. n. 16. Armilla v. ieiuniū n. 4. P. Sà ibid. n. 9. Caiet. ib. d. c. 3. §. Excuſantur infirmi. P. Valentia* 2. 2. *diſp.* 9 *q.* 1. *puncto* 50. §. *Neceſſitas excuſans*, & cum aliis *P. Sanchez l.* 9. *diſp.* 3. *n.* 10. addítque *n.* 11. vxorem etiam excuſari à ieiunio, ſi per id efficiatur notabiliter deformior ita vt ſit periculum, ne vir minùs quàm par eſt, eam amet, aliáſue ei præferat. 18

Peccat qui reddit ſe impotentem ad reddendum.

Quando cōiuges excuſantur à ieiunio.

Nauarr.

Armilla.

Sà

Caietani.

Valent.

Sanchez.

Sequitur 3. Teneri coniuges ad mutuam cohabitationem, nec alterum ab altero inuito ſine neceſſitate poſſe diu abeſſe: vt ſi vir relicta vxore velit longas peregrinationes ſuſcipere. quia hoc impedit omnino vſū matrimonij. Secùs ſi cōiux conſentiat, aut neceſſitas id exigat. Nec enim vir debet aut permittere, vt res domeſticæ pereant, aut officium ſuum omnino negligere, vt vxori ſatisfaciat: aut eā cū magnis moleſtiis & ſumptibus quocumque tendit ſecum ducere. Honeſtas autem peregrinationes inuita vxore poteſt pro ſua voluntate ſuſcipere: non tamen hæc illo inuito. quia ille eſt caput, & ad eum ſpectat ſe ac vxorē regere. Patet ex communi omnium ſenſu ac vſu qui optimus eſt huius obligationis interpres. Vide *Sanch. ſuprà d ſp.* 4. vbi hæc fuſiſſimè & doctiſſimè diſputat. 19

Quatenus non vnus ſine altero conſenſu poſſit peregrinari.

Sanchez.

DVBIVM III.

Quænam excuſent à debito reddendo?

Concl. I. Quando coniux nō poteſt reddere debitum ſine notabili periculo ſalutis corporalis, ad id nō tenetur. quia nec cōmuniter humani contractus, nec alia debita cum tāto incommodo obligant. Imò tunc communiter reddere vel petere eſſet graue peccatū, ſiue petenti, ſiue reddenti hoc periculum immineat. quia nō ſumus domini noſtri corporis, nec poſſumus illud euidēti periculo ſine graui neceſſitate exponere. 20

Hæc concluſio communiter admittitur, quãuis ab aliquibus cum aliqua limitatione.

21 Excipiunt igitur aliqui primò, quando petenti aliàs immineret graue periculum incontinẽtiæ. quia tenemur proximo cõſtituto in periculo ſalutis ſpiritualis cum damno corporali ſuccurrere. Sed etſi tale periculum ſæpe efficiat, vt laudabile ſit tunc reddere debitum: non tamen ad hoc obligat cum tanto incõmodo. quia nõ tenemur vitam exponere pro ſalute proximi, niſi ſit in extrema neceſſitate, in qua talis nullo modo eſt: præſertim cùm ne Paſtor quidẽ (cui tamẽ ſingulariter incumbit ſuorum ſalutem procurare) teneatur cum vitæ periculo alicuius priuati peccatum impedire.

Coniux non tenetur alterius incontinentiam impedire cũ graui ſuo periculo.

22 Excipiunt alij ſecundò, niſi periculum illud ſit perpetuum, aut valdè diuturnum, ob *c. de coniugio leproſorum.* Vbi dicitur coniugem ſanam teneri leproſo reddere debitum, quod tamẽ non videtur poſſe fieri ſine periculo. Sed hoc caput intelligẽdum eſt, quando lepra non eſt contagioſa: ſecus quando contagioſa eſt. Etſi enim coniuges tunc poſſint contẽpto periculo vti coniugio: quia nõ tenentur conſeruare ſanitatem cum tam moleſta, longa, ac periculoſa lucta cõtra ſtimulos carnis, non tamẽ ad vſum matrimonij obligãtur. Vide *Durand. in 4. d. 32. q. 1. Victoriam in ſumma n. 275. Pet. Soto lect. 16. de matr. §. Sunt etiam præter hæc Silueſt. v. Debitum q. 1 P. Henriq. l. 11. c. 5. n. 7. P. Sanchez l. 9. diſp. 24. n. 17. vſque ad* 23. & patent hæc aperte ex *c. 1. eodẽ tit.* vbi dicitur tali caſu ſanũ exhortandum eſſe, vt maritali affectu coniugi adhæreat: ſi autẽ noluerit præcipiendũ, vt continentiam ſeruet dum alter vixerit. quia nõ poteſt ad alias nuptias cõuolare. Vbi apertè inſinuatur tali quidẽ licere vti matrimonio, ad hoc tamen non teneri.

c. 1. de coniug.

Coniuges quandoque poſſunt vti matrimonio cũ periculo ſalutis corporalis, non tamen tenẽtur.

Durand. Victoria. Pet. Soto. Silueſter. Henriq. Sanchez. c. 1. de cõiug.

23 Concl. II. Excuſat etiam legitima remiſſio huius obligationis: vt ſi coniuges mutuo conſenſu caſtitatem abſolutam voueant, renuntiantes iuri petendi. Item diuortium legitimè celebratum, de quo agemus diſp. vlt.

Concl. III. Nullo modo excuſat excõmunicatio vnius vel vtriuſque coniugis, quin vnus alteri omnia coniugalia obſequia debeat ſicut priùs. Patet ex *c. Inter alia, de ſententia excomm.* & diſp. 14. n. 125 & ſeq.

c. Inter.

24 Concl. IV. Nec etiam licet negare debitum ne plures proles naſcantur. Cùm enim matrimonium ſit inſtitutum ad generationẽ, abſurdiſſimum eſt aliquem ab eius obligatione eximi ne generatio ſequatur. Quidam tamẽ docent quando non eſt incontinentiæ periculũ, licitè negari debitũ, ne plures naſcantur proles, quàm parẽtes poſſint alere. quia ſolutio aliorum debitorũ non obligat cum tanto incommodo: ergo nec huius. Sed credo in rigore contrarium verius: cùm ob cauſam ſuprà allatam, quæ etiã in hoc caſu vrget tum etiã quia ius quod habet coniux in alterius corpus, cùm ſit maximi momenti, videtur præualere illi incõmodo. Adde, vix cõtingere, vt victi eodem toro coniugi, & petenti debitum non ſit periculum incontinentiæ, ſi hoc ei diu negetur. Hoc tamen certum eſt, in vtroque caſu poſſe cõiuges ex mutuo conſenſu ſeruare continentiam. quia non tenentur ad vſum matrimonij, modò non ſit ijs periculum incontinentiæ.

DVBIVM IV.

Vtrùm quoties coniux peccat petendo debitum, alter peccet in reddendo?

Qvidam id generaliter affirmãt. Primò, quia non licet alieno peccato aut cooperari, aut conſentire: atqui ita reddens debitũ hoc faceret: ergo peccaret. Secundò, quia nõ licet mihi alicui repetenti ſuum proprium gladium, eum reddere quando ſeipſum vel alium eo vult occidere: ergo nec coniux poteſt tali reddere debitum, cùm petens per eum actum ſuam animam occidat. 25

Abulenſis autem *in cap. 5. Matth. q. 224.* vult eam ſententiam tunc ſaltem eſſe veram, quãdo petẽs peccat contra ius diuinũ, vel naturæ: ſecùs quando ſolùm peccat contra ius Eccleſiaſticum. *Abulenſis.*

Nota, ex duplici capite poſſe contingere vt petens debitũ peccet. Primò, ratione ipſius externi actus, qui ratione alicuius circumſtãtiæ in ſe hîc & nũc illicitus eſt. Vt ſi ſine neceſſitate petat debitũ in loco ſacro, aut quãdo copula eſt grauiter noxia alterutri coniugi, aut proli iam conceptæ. 26

Secundò, ſolùm ratione alicuius circũſtantię, quæ non afficiat ipſum actum externum ſecundùm ſe, ſed ſolam perſonam exigẽtis: vt quia hęc vouit continentiam, aut ex malo fine petit debitum, &c. quo caſu actus externus ſecundùm omnes circumſtantias quæ ipſum ſecundùm ſe afficiunt, manet alteri parti licitus.

Concl. I. Quando copula ex priore capite illicitè petitur, non licet coniugi eam reddere. Per ſe patet, quia cùm externa copula tunc ſit verum peccatum, à neutro poteſt licitè exerceri. 27

Excipe caſum, quo copula ſolùm eſſet illicita ratione alicuius indecentiæ aut loci aut tẽporis, aut ratione alicuius periculi, pręſertim nõ ita notabilis, quod inde cõiugibus, aut proli immineret & is à quo ea petitur, nõ poſſet eam ſine grauioris incõmodi periculo negare. Tũc enim hic licitè eam admitteret. quia nõ tenetur vitare minus malum cum periculo maioris: nec ipſe cenſetur cauſa alicuius irreuerẽtię, quę aut loco ſacro, aut tempori ex alterius parte fit; nec etiam periculi, quod inde fortè alicui creatur. Quia nemo cẽſetur cauſa alicuius mali, quod per accidens ex eius actione ſequitur, niſi ipſe teneatur hoc vitare. Talis autẽ hoc caſu nõ tenetur hęc mala cum incommodo vitare. Sicut mulier grauida licitè ſumit pharmacũ ſaluti ſuę neceſſariũ, etſi per accidẽs proli aliquod periculum inde creetur; modò non ſit periculũ, ne iam animata ante baptiſmum moriatur. Et cõiuges longo tẽpore incluſi loco ſacro, vt euitent incontinentiã, licitè vtũtur matrimonio, vt cum pluribus docui tom. 1. q. 85. Secùs autẽ eſſet, quando copula vtrique coniugi abſolutè eſſet illicita: vt ſi incerti de matrimonij valore, id contraxiſſent, & adhuc eſſent dubij, aut ſi vterque cũ mutuo conſenſu caſtitatẽ vouiſſet. Tunc enim iis potiùs eſſet moriendum, quàm matrimonio vtendũ. ſicut innupta habẽs votum caſtitatis potiùs deberet mori quàm nubere.

Non cenſetur cauſa mali, quod non tenetur vitare.

Concl. II. Quando exigens debitum ſolùm peccat ex ſecundo capite, alter communiter licitè id reddit. Ita P. *Soto lectione 16. de matr. in fine Couar. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 1. n. 6. Angelus v. Matr. 3.* 28

Pet. Soto. Couarr. Angelus.

impedi

Henriquez. Sanchez. *impedimento 5.n.5. P. Henriquez l.11.de matrim.c.15. n.8.* & cum multis aliis *P. Sanchez l. 9.diſp.6. nu 7.* Probatur, quia hæc actio huic cõiugi ſecundùm ſe eſt licita, nec vlla eſt ratio cur ex parte ipſius reddatur illicita: vt patebit ex ſolutione argumentorum.

Limitant aliqui hanc concluſionem, vt ſit ſolùm vera quando coniux tenetur alteri petenti debitum reddere. ſed ratio noſtra concluſionem generatim probat. quare generatim eam aſſerit *Sanchez ſuprà n.12.*

Sanchez.

29 Ad primum argumentum poſitum n.25. nego minorem quia reddens debitum non poteſt dici conſentire in alterius peccatum, cùm doleat ipſum peccare, nec hoc impedire poſſit ſine grauiore malo. Nam internam alterius volitionem, in qua præcipua ratio peccati conſiſtit, impedire non poteſt, ſed vt ſummum actum externum, idque cum periculo grauis odij, ac ne exigens cõtra naturam, aut cum aliis peccet. Quanquam autem cooperetur externæ actioni in qua alter etiam peccat: non tamen ei cooperatur quà peccatum eſt. nam nullo modo eſt alteri cauſa, cur aut debitum exigat, aut tali animo exigat: ſed ſolùm ei cooperatur quatenus eſt actio ſibi licita. Sicut ex iuſta cauſa accipiens mutuum ab vſurario illud dante ad vſurã, vel accipiens eleemoſynam ab eo qui malo animo eam dat, nullo modo cenſetur illorum peccato cooperari.

Poteſt quandoque ſine peccato alterius peccato cooperari.

30 Ad ſecundũ reſp. antecedens non eſſe generaliter verũ. Fallit enim quoties ex negatione talis gladij merito timerentur grauiora mala, quàm ex redditione. ſicut communiter fit in negatione redditionis debiti: ideóque communiter etiam hæc redditio in caſu cõcluſionis licita eſt. Quòd ſi tamen cõtingeret cõiugem ſine graui incommodo poſſe negare debitum, & ſperaret fore vt hac ratione efficeret, vt alter in poſterũ ab eiuſmodi petitione deſiſteret, adhoc ex caritate teneretur. quia tenetur alterius peccatum, cùm cõmodè poteſt impedire; ſed hoc raró fit. Quare tali coniugi potiùs ſuadendum, vt quoties credit eſſe periculum ne alter petat, ipſum petendo præueniat, vt hoc modo illius peccatum euitet. Hoc tamẽ honeſtis matrimoniis, quæ innata verecundia à tali petitione valdè deterrentur, ſæpe eſſet valdè graue. quare non credo adhoc teneri, præſertim vt explicitè petant.

Quando poſſim alteri rem ſuam repetenti eã negare.

31 Conclvs. III. Coniux à quo alter dicto do illicitè exigit debitum, non ſolùm poteſt, ſed etiam tenetur ei reddere debitum. Ita tenent Doctores citati pro ſecunda concluſione. Prob. quia per hoc quòd aliquis v. c. vouit caſtitatem, non amiſit dominium in corpus ſuæ coniugis, nec hæc ſoluitur obligatione reddendi debiti: quare tenetur id exigenti reddere. ſicut teneor Petro eam poſcenti reddere ſuam pecuniã, etſi eam petat, vt vſuram exerceat, aut in compotationibus inſumat. quia ipſius mala voluntas non dat mihi ius ei negandi, quod ſuum eſt: niſi fortè paulum differendo ſolutionem, poſſem ſine notabili incommodo ipſius peccatum omnino impedire. tunc enim ad hoc tenerer iuxta dicta in fine concl. 2. vt benè docet *P. Leſſius de iuſtitia cap.16.dub.4.*

Leſſius.

DVBIVM V.

Qua ratione votum caſtitatis impediat vſum matrimonij, ſi ante eiuſdem contractum aut conſummationem emittatur.

NOta, hęc vota poſſe emitti, vel ab altero cõiuge tantùm, vel ab vtroque. item vel antequam matrimonium ineatur, vel poſtea. item poteſt fieri vt vnus coniugum voueat caſtitatem, aut Religionem altero ignorante, aut inuito: vel cõtrà ipſo conſentiente, vel etiã iuri ſuo renuntiante. Et ſimiliter poteſt vterq; vouere per ſe ſeparatim indepẽdenter ab altero, vel cum mutuo pacto ac conſenſu. Vnde patet varios hîc eſſe caſus, ad quos varij variè reſpõdent. Omnes autem ſigillatim partim hic, partim ſequentibus dubiis exponemus: ita tamen vt eos in quibus & minor eſt difficultas, & Doctores ferè conſentiunt, breuiter perſtringamus. 32

Conclvs I. Contrahentes matrimonium 33 poſt votum caſtitatis, communiter grauiter peccant: atque adeò ſemper, ſi id faciant animo conſummandi quia hoc eorũ voto apertè repugnat. Vide dicta diſp.23. dub.3. & diſp. 30.n.38. Tales autem tenentur ſeruare caſtitatem, quãtum poſſunt. quare nunquam poſſunt petere debitũ: nec etiam ſecũdùm multos primo bimeſtri reddere. quia ad hoc non tenentur. Probabilius tamẽ puto eos tunc teneri reddere, niſi cogitent de Religione ingredienda. Vide dicta diſp. 26. nu.46. Elapſo autem illo bimeſtri certum eſt inter omnes tali voto obligatum teneri reddere debitum, niſi velit ſtatim Religionem ingredi.

Sed difficultas eſt, Vtrùm talis teneatur ingredi 34 Religionem, vt poſſit votũ ſuum ſeruare: *D. Tho. in 4.d.38.q.1.a.3.q.2.ad 3. Scotus ibidem q. vnica ſub finẽ. Pet. Soto l.5.de matrim. §.vlt. Roſella v. Impedimentũ, impedimento 4.n.10. Armilla v. Matrim.n.55. Silu. Matrim.7.q.5.dicto 2. Nauar.c.22.n.73.* & multi alij affirmãt eũ teneri. Ratio præcipua eſt, quia talis ante matrimoniũ tenebatur abſolutè ſeruare caſtitatem, nec per ſuum ſcelus, quo matrimoniũ contraxit, potuit ſe illa obligatione eximere; ergo etiã poſtea tenetur ſeruare caſtitatẽ quantum poteſt: atqui poteſt eam abſolutè ſeruare ingrediendo Religionẽ: ergo ad hoc tenetur. Et iſ hæc ratio, quàm Doctorum auctoritas facit hãc ſententiam valdè probabilem, præſertim ante definitionem Ioannis XXII. infra citandam.

D. Thomas. Scotus. Pet. Soto. Roſella. Armilla. Silueſter. Nauar.

Ioan XXII.

Concl. II. Probabilius eſt eum, qui poſt votũ caſtitatis cõtraxit matrimoniũ, non teneri ingredi Religionem, ſed poſſe illud reddẽdo debitum conſummare. Ita *Henriq.l.12.c. 2.nu. 8. Sà v. Matrimoniũ, de impedimẽtis dirimentibus n.3. Leſſius de iuſtitia c.46.dub.5.n.52. Sotus in 4.d.38.q. 2.a.1.§. Quid autem remedij,* & cũ aliis *Sanchez l.9.diſp.34. n.3.* Hæc cõcluſio apertè colligitur ex *Extrauag. Ioannis XXII. Antiquæ cõcertationi:* vbi Põtifex decernit eum, qui poſt contractum matrimonium ante conſummationem inuita vxore fuerat ordinatus ſacerdos, inducẽdum quidem vt Religionem ingrediatur, nolentem autem ingredi compellendum vt petente ſponſa matrimonium cõſummet: cùm tamen talis ſuſcipiendo Ordinem, obligarit ſe voto caſtitatis. Et ratio eſt, quia cùm

Henriquez. Sà. Leſſius. Sotus. Sanchez.

Ioan. XXII.

talis non vouerit ingredi Religionem, nõ eſt ad hoc cogendus, vt poſſit ſeruare caſtitatẽ. quia vt huius voto ſatisfaciat non tenetur ſuſcipere mediũ tam arduum, ac difficilius re ipſa quã vouit. Sicut ſi quis habitãs Romæ vouiſſet peregrinationem ad Virginem Lauretanã, etſi transferẽdo ante impletionem voti domiciliũ in Indias peccaret, tamen hoc facto non obligaretur voto. Ex quo patet reſponſio ad argumentũ contrarium.

36 CONCLVS. III. Qui contracto matrimonio ante eius cõſummationẽ vouit abſolutè caſtitatem ſi nõ recordabatur ſe non poſſe votũ ſuum implere niſi ingrediendo, ad hoc nõ tenetur. Patet ex dictis. quia hic eſt expreſſè caſus extrauagantis citatæ. Quòd ſi tunc recordabatur ſe non poſſe aliter implere votum, tenetur ante cõſummationẽ Religionẽ ingredi. quia hoc implicitè vouit. Sicut enim quicumque rem aliquam ſeriò vult, implicitè vult ea omnia quę ſcit eſſe neceſſaria ad eius conſecutionẽ: ita quicumq; rẽ aliquã ſeriò vouet, implicitè vouet ea omnia, quæ ſcit eſſe neceſſaria ad voti impletionem. alioqui ſciens vellet ſimul impoſſibilia, quod fieri nequit: aut Deũ rideret vouẽdo ei aliquid eo modo quo impoſſibile eſt fieri. ſicut ſi vouerẽ ire ad limina Apoſtolorum, ea tamen conditione vt domo non diſcederem. Vnde patet talem peccare quacunq; ratione cõſummando matrimonium; quia reddit ſe impotentem ad implendũ votum.

Vouens aliquid cenſetur vouere media, quæ nouit ad hoc neceſſaria.

37 CONCLVS. IV. Qui ſiue ante matrimonium initum, ſiue ante eius cõſummationẽ vouit abſolutè caſtitatem, & poſtea matrimoniũ cõſummat. ſiue in hoc peccarit, ſiue non: tenetur cõiugi petenti debitum reddere. quia ipſa ad hoc habet ius, vt omnes fatentur. Ea tamen mortua, aut conſentiente, aut adulterante: tenetur abſolutam ſeruare caſtitatem. quia cùm tunc ampliùs non teneatur coniugi reddere debitum, poſſibile eſt ei abſolutè ſeruare votum, atque adeò ad hoc tenetur. quare non poterit adulteram quantumcumque pœnitentem ad ſuum torum admittere. quia hoc voto ipſius repugnat. Quòd ſi tamen ei fuerit reconciliatus ius deperditum ei reddendo, ſacrilegè quidem, validè tamen id faciet, & conſequenter tenebitur ei in poſterum reddere debitum vt omnes fatentur.

DVBIVM VI.

Ad quid obligentur coniuges, qui poſt matrimonium conſummatum vouerunt caſtitatem?

38 DIfficultas præcipua eſt, quando vnus eã vouet ſine alterius cõſenſu. Quidam enim dicunt tale votum eſſe irritum, præſertim quando vir vouet. quia hoc cedit in graue vxoris præiudicium, cui ob innatam verecundiam graue eſt, ſi ſemper debeat petere, quoties matrimonij vsũ appetit. Ita *D. Thom. in 4. d. 31. q. vnica a. 4. ad 3. Palud. ibidem d. 38. q. 3. a. 5. concl. 4. in fine. Petrus Soto lect. 16. de matrimonio. §. Vltimò tandem.*

D Thom. Palud. Pet. Soto.

39 CONCLVS. I. Validè & licitè coniuges matrimonio iam conſummato ex mutuo cõſenſu vonent caſtitatem: & tũc nec poſſunt reddere, nec petere debitum. quia vtrumque tunc ex mutuo conſenſu vouent. Hæc cõmuniter à Doctoribus recepta eſt, & patet ex vſu Eccleſiæ, & epiſtola *D. Auguſtini 199. ad Ecditiam.* Vnde ſequitur, tales coniuges omnino toro ſeparandos eſſe ob periculum incontinentiæ, quod aliàs incurrerent.

D. Aug.

CONCLVS. II. Vnus coniux ſine conſenſu alterius validè vouet caſtitatem in quantum hoc cedit in præiudicium ſuum: inualidè tamẽ prout cedit in præiudicium alterius coniugis. quare talis eo voto obligatur non petere. quia ad petendum nullo modo obligatur, vt oſtendi dub. 2. n. 14. tenetur tamen reddere quoties coniux hoc etiam tacitè per aliqua ſigna petit. Ita *Sotus l. 7. de iuſtitia q. 3. a. 1. v. Quod ſi contra. Henriquez l. 11. c. 15. n. 8. Roſella v. Votũ 2. n. 10. Angelus v. Matrimoniũ 4. n. 6. Silueſt. v. Votũ 4. q. 2. dicto 4. Nauar. c. 12. n. 60. in fine*, quãuis ibi non ſatis cõſtanter loquatur. *Leſſius de iuſtitia c. 40. n. 99.* & multi alij, quos citat & ſequitur *Sãchez l. 9. diſp. 35. n. 25.* Et videtur expreſſè definitum c. *Quidam 3. & c. Placet 12. de conuerſione coniugatorum.* Quòd ſi tamẽ talis intendat vouere abſolutam omnino caſtitatem, qua obligetur etiam ad non reddendum, idque per modum rei indiuiſibilis, ita vt nolit ſe obligare ad vnam ſolam partem, inualidè id facit. quia hoc illi impoſſibile eſt. 40

Sotus. Henriquez. Roſella. Angelus. Silueſter. Nauarr. Leſſius. Sanchez. c. Quidam. c. Placet.

Ex his aliqui inferunt primò, talẽ præcisè vouere non petere, nullo autem modo non reddere, ideoq; aiunt ipſum adulteranti coniugi poſſe reconciliari, ac petenti debitum reddere: quia hoc ipſius voto non repugnat. Addunt tamen eum mortua coniuge non poſſe aliam ducere, vt habetur *c. Quidam citato.* quia ſcilicet talis obligauit ſe voto caſtitatis quantum potuit. potuit autem ſe obligare, vt coniuge mortua aliam non duceret. 41

c. Quidam.

Sed hæc non ſatis capio. Si enim talis ſe obligauit voto quantũ potuit, cùm potuerit ſe obligare ad non reddendum debitum coniugi adulterãti, ad hoc verè obligabitur. Si verò nullo modo ſe obligauit ad nõ reddendum debitum, ſicut tunc poterit adulteræ coniugi reconciliari cum animo reddendi debitum, & nunquam petẽdi: ita ea mortua poterit eadem intentione aliã ducere. Nec enim vllam hic video rationem diuerſitatis.

Quare hac in re credo dicendum primò. Si talis dum vouit, intenderit ſaltem implicitè obligare ſe ad abſolutã caſtitatem, poſito quòd ſiue per adulterium coniugis, ſiue per eius mortem, aut quacunque alia ratione hęc ei eſſet licita: nec poteſt adulterę coniugi reconciliari, nec ea mortua aliam ducere. 42

Coniux vouens caſtitatem nõ poteſt adulteranti coniugi reconciliari.

Præſumitur autẽ communiter ita vouiſſe quicumq; ex ſincero amore caſtitatis eam vouet, niſi expreſſè contrarium intendat. Nam cùm talis ita amet caſtitatẽ, vt velit ſe ad eam, quãtum poteſt, ſeruandam obligare quãdo hoc ei difficillimum eſt ob communem vſum tori: quanto magis intẽdit ſe obligare, vt eam integrè ſeruet, accidente caſu, quo hoc faciliùs longè poterit?

Secundò, ſi talis expreſſè ſolùm intenderet eã vouere quatenus pro eo ſtatu eã poteſt ſeruare, nullo modo obligaret ſe ad ſeruandã caſtitatem, quatenus repugnat præcisè redditioni debiti, etiam eo caſu quo ei eſſet licitum non reddere. vt benè docet *Sanchez l. 9. diſ. 35. n. 26.* Quare credo talem per ſe loquẽdo non peccare cõtra votum, 43

Sanchez.

ſi adul

Vouens non petere an peccet coniuge mortua aliā ducēdo.

ſi adulteræ reconcilietur, aut coniuge mortua aliam ducat, modò vtrumq; ea intentione faciat; vt nunquā debitum petat, ſed ſolùm reddat: quia nullo modo vouit non reddere. Per accidens tamen communiter peccaret: quia obligando ſe vt cum perſona diuerſi ſexus ſemper eodem toro vtatur, exponeret ſe graui periculo ſæpe petendi debitum, aut ſaltem appetendi cōcubitum: quod repugnat ipſius voto.

Inferunt alij ſecundò, coniugē qui ita caſtitatem vouit, poſſe nihilominus petere debitū non in gratiā ſui, ſed coniugis, quoties credit hāc petituram, niſi pudore præpediretur. Confir. quia cùm in ſolius cōiugis gratiā petat, potiùs reddit quàm petat, aliàs eius votum cederet in præiudicium coniugis, cui eſſet onerosum ſemper petere. Ita *Victoria in ſumma n.293. Sotus in 4. d. 37. a. 2. concl. 2. v. Debent autem pœnæ. Silueſt. v. Matrim. 7. q. 5. dicto 4. Angelus v. Matrim 4. nu.6. Roſella v. Impedimentū, impedim. 4 nu.7. in fine*, & multi alij.

Victoria. Sotus. Silueſter. Angel. Roſella.

Loquuntur autem hi auctores in caſu quo vxor nullo ſigno ſuum deſiderium indicat. nam ſi hoc aliqua ratione indicaret, tunc verè peteret debitum, nec eſſet dubium, quin alter teneretur reddere. Excipiunt tamen caſum quo coniux in alterius votum conſenſiſſet. quia tunc cenſeretur ceſſiſſe ſuo iure, quod habet vt alter quandoque in ſui gratiam debitum petat.

45 Vnde vlteriùs inferunt tertiò, talem coniugem teneri ab altero petere debitum, quoties aduertit huius continentiam periclitari, & credit per eam petitionē periculum impediendum, etſi ſciat periclitātem non appetere ſuum concubitum. Imò quidam aiunt verum hoc eſſe, etiam eo caſu quo ſolus voluiſſet continentiā cum cōſenſu cōiugis; quia nec illius votū obligat cum periculo incōtinentiæ coniugis, nec hæc potuit conſentire ne alter teneatur eam ab incontinentia reuocare. Et quamuis in præcedēti corollario loquantur ferè de caſu quo vir continentiam vouit: quia quādo mulier eā vouit vix poteſt habere locū, cùm vix vnquā accidat, vt vir præ pudore impediatur petere debitum; in hoc tamen caſu parem vtriuſq; aiunt eſſe rationem, & meritò: quia tam poteſt viri continentiā periclitari, quàm vxoris.

46 Inferunt quartò, quando vterque ſine mutuo conſenſu ſeparatim vouit caſtitatem, poſſe nihilominus vnum petere debitum, quando in altero periculum incontinentiæ aduertit, aut conijcit eum petiturum debitum, niſi propter votum impediretur. quia cùm in gratiam ſolius coniugis petat, magis reddit quàm petat. Ita *Angelus Matrim. 3. impedimento 5. n. 5. & Roſella v. impedimentum 4. n. 7.* & quidam alij viri docti.

Angelus. Roſella.

47 Quamuis autem ob grauium Doctorū auctoritatem, non auſim omnino negare hæc eſſe probabilia: tamen non video quo fundamēto nitantur, præſertim corollarium 2 & 4. poſita n.44. & 46. quia coniux per illud votum obligauit ſe ad ſeruandam caſtitatem quantum poſſet ſine præiudicio vxoris: atqui in nullum præiudiciū vxoris cedit, ſi tunc temporis non petat debitum: quia, vt ex communi ſententia oſtendi n. 13. cōiuges non obligant ſe ad petendum debitum, ſed ad reddendum: ergo tenetur non petere, ſed caſtitatem ſeruare.

Nec refert quòd vitū tunc nō petere debitum, ſit aliquātum graue vxori: quia hoc ſibi non antem viro imputare debet, qui non tenetur ab ea amouere, quidquid ei aliqua ratione onerosum eſt: nam alias nec poſſet petere debitum, quando hoc coniugi ob aliquam corporis diſpoſitionem eſſet nōnihil onerosum, nec ad ſua negotia proficiſci, aut breues aliquas peregrinationes ſuſcipere, quoties crederet ſuā abſentiam fore cōiugi moleſtā, quæ interim fortè expeteret matrimonij vſum. quæ abſurda ſunt. Sicut igitur qui vouiſſet aliquot dierum peregrinationē, non poſſet eam omittere, eò quòd eſſet aliquantulū futura moleſta vxori: ſic nec poteſt omittere obſeruationē voti caſtitatis nō petendo debitū, etſi hoc moleſtum ſit vxori. Confir. quia vir cōtrahendo matrimonium obligauit ſe vt eodem toro vtatur cū vxore, non autem vt petat debitū: & conſequenter illa habet ius ad illud, non autem ad hoc. Si igitur illo non obſtante vir voti implendi cauſa teneatur ſe quandoq; ad tempus ab eius toro peregrinando ſeparare; quanto magis tenebitur non petere debitum, vt votum ſuum impleat?

Coniux valde aliquo vouet quæ alteri nōnihil moleſta ſunt.

Ad argumentum poſitum n.44. pro contraria parte, eiúſque confirmationem, nego vtrumque aſſumptum. Nam vbi nullū eſt debitum, ibi non poteſt eſſe redditio debiti, ſed opus ſupererogationis. Coniux autem nullum habet ius, vt alter debitum petat. item non poſſum tuo iuri præiudicare, quando nullum habes: vxor autem nullū habet ius, vt vir debitum petat. Sunt autem hæc multo clariora in caſu poſito n.46. quando vterque continentiam vouit. quia cùm tunc neuter poſſit petere debitum, & vnus apertè nolit petere debitum ne petendo peccet, alter nullo modo poteſt præſumere illum petere, aut tanquam petenti reddere. 48

Nota tamen, obligatum voto caſtitatis debere cauere ne det coniugi aliquam occaſionem cur a petendo deterreatur. quia hac ratione cōtra ius ipſius faceret. Item omnino conſulendum eſſe vt vir coniugi aperiat ſe non poſſe petere debitum, eámque hortetur, vt quoties placuerit, liberè petat, & hac ratione in plena libertate eam conſtituat.

Faciliùs fortè poſſet admitti, obligatum voto caſtitatis poſſe petere debitum, quando hoc eredis neceſſarium, vt coniugem periculo continētiæ eripiat. Contrarium tamē etiam in hoc caſu, cum alijs viris doctis, quos cōſului, puto probabilius. quia talis tenetur integrè ſeruare ſuū votum, quatenus id facere poteſt, ſaluo omni iure coniugis: atqui hæc nullum habet ius, vt alter eo caſu debitum petat, vt oſtendi n.14. ergo tenetur non petere vt votum integrius ſeruet. Confirm. quia quiſque magis tenetur vitare periculū propriæ incontinentiæ quàm alienæ. atqui talis ob nullum proprium periculum incontinentię liberatur obligatione voti: ergo nec ob alienum. 49

Obligatus voto caſtitatis male petit debitum vt coniugis incontinentiam vitet.

Tenemur magis vitare periculum peccati in nobis quàm in alijs.

Reſpondent aliqui eſſe diuerſam rationē. quia eſt in poteſtate vouentis vitare propriam incōtinentiā, non tamen alienam. Sed contrà primò, quiſque non modò tenetur vitare propriam incontinentiam, ſed etiā periculum incontinentię, in quo grauiſſimo talis verſatur. Difficillimum enim eſt aliquem cogi, vt continuò cum cōiuge

 dormiat,

dormiat,& tamé nunquam poſſit eius vſum appetere, præſertim quando hæc vix vnquam toto anno debitum petit. quod ſæpe in fæminis cótiogit. Nec ipſe magis habet in ſua poteſtate vitare hoc proprium periculum quàm coniugis, cùm nequeat huius torum deſerere: eiúſque cauſa eſt longè fauorabilior, vt qui non ex malitia, ſed ex neceſſitate huic periculo ſubiacet. Cùm igitur talis teneatur ſeruare votú caſtitatis non obſtáte proprio periculo: tenebitur etiam non obſtante periculo cóiugis. Secundò, quia inde ſequeretur, eos, qui mutuo conſenſu vouiſſent caſtitatem, & iam ſolùm vt frater & ſoror ſimul viuerent, teneri petere à ſe mutuo debitum, quoties vnus crederet hoc eſſe neceſſarium, vt alterum ab incontinentia auerteret.

Item quòd is, qui quantum poſſet ex parte ſua vouiſſet caſtitatem, poſſet nihilominus à cóiuge adultera petere debitú, quando videret hoc eſſe neceſſarium, vt ipſam ab vlteriore incontinétia auerteret, præſertim ſi cum ea ſolo toro ſeparata adhuc cohabitaret. Quia etiam in his caſibus valeret augmentum allatum num.45. ſcilicet, Non obligat votum vnius coniugis, cum periculo incontinentiæ alterius. Ex quibus patet hoc eſſe negandum.

51 Hinc ſequitur primò, imprudenter communiter facere coniuges vouendo caſtitatem, ſiue nó petere debitum, niſi id faciant communi cóſenſu, & à ſe mutuo toro ſeparétur, & vlteriùs ex aliqua experientia ſufficienter coniiciant, ſibi non imminere notabile periculú incontinentiæ. quia aliàs ex continua & frequenti occaſione graue periculum frangendi voti iis perpetuò imminet. vt bene notat *P. Leſſius de iuſtit. c. 40. dub. 15. in fine.*

Coniux cómuniter imprudéter vouet non petere debitum.

Leſſius.

52 Sequitur ſecundò, eum qui vouit caſtitatem, nec poteſt à coniuge toro ſeparari, communiter teneri petere diſpenſationem: quia communiter ipſi, & aliquando etiam coniugi inde graue periculú imminet: niſi fortè & ipſe per ſe eſſet auerſus ab actu venereo, ita vt non immineret illi ex parte ſua vllum periculum, & coniux eſſet eius conditionis, vt non eſſet ei notabiliter difficile debitum petere, quoties id appeteret. quæ faciliùs accideret, quando fæmina, quàm quando vir vouiſſet.

Coniugi in tali caſu cómuniter petenda eſt diſpenſatio.

53 Conclvs. III. Quando vnus coniux vouit caſtitatem altero conſentiente, ſi conſentiés non renuntiarit iuri petendi, & hic poteſt licitè petere, & vouens tenetur reddere. patet ex dictis. ſecùs eſſet ſi alter renuntiaſſet iuri petendi, quod cenſetur facere, quando parti dat poteſtatem vouendi abſolutam caſtitatem, quia hoc fieri nequit niſi vouens ſe obliget ad non reddendum debitum, & conſequenter niſi alter cedat iure petendi, vt per ſe patet: tales tamen ob periculum incontinentiæ neceſſariò toro ſeparandi ſunt, iuxta dicta. Idémque dicendum quando vterque communi conſenſu continentiam vouet, vt omnes fatentur. Tunc enim neuter poteſt petere aut reddere. quia iuri ſuo renuntiant. Vide *P. Leſſium de iuſtitia c. 40. dub. 15. & c. 41. dub. 6.*

Dans cóiugi facultatem vouendi abſolutam caſtitatem cenſetur renuntiare iuri petendi.

Leſſius.

DVBIVM VII.

Ad quid obligentur coniuges qui vouerunt Religioné ingredi, ſacros Ordines ſuſcipere, aut nunquam contrahere matrimonium?

Conclvs. I. Qui poſt votú ſuſcipiédi ſacros 54
Ordines contrahit matrimoniú, cómuniter peccat mortaliter, maximè ſi id faciat animo cóſummádi. quia hoc apertè repugnat ipſius voto. ná conſummando reddit ſe impotenté illud implere. Vide dicta ſuprà n.32 & diſp. 23.d.3.& diſp. 30.n.28. Nó tenetur tamen Religioné ingredi, vt poſſit votú ſeruare: vt oſtédi hac diſp.n.34. quare poteſt & petere, & reddere debitú. quia cùm non vouerit caſtitatem, hoc ipſius voto nó repugnat. Mortua tamen coniuge, vel adulterante, vel volente Religionem ingredi, ſiue ante conſummatum matrimonium, ſiue poſt, tenetur votum implere. quia hoc tunc in ipſius eſt poteſtate, iuxta dicta in ſimili nu.36. Idémque eſt dicendum de eo, qui vouet nunquam contrahere matrimonium. Hoc ſolo excepto, quòd hic vxori adulteranti licitè reconcilietur. quia hoc non repugnat voto: ea tamen mortua non poteſt aliam ducere.

Ad quid obliget votú nó nubendi.

Conc. II. Extra caſum, quo quis ab honeſta- 55
ſub ſpe matrimonij cum periculo infamiæ obtinuiſſet copulá, (de quo vide dicta diſp. 23.n.24.) eodem modo peccat, qui poſt votum ingrediédi Religioné contrahit matrimonium: & tam ipſe, quàm is qui tale votum emiſit, poſt contractum matrimonium tenentur Religionem ingredi ante eiuſdem conſummationem, vt omnes fatentur. quia cùm poſſint votú ſuum implere, ad hoc tenentur, quare peccant mortaliter illud cóſummando, ſiue petendo, ſiue reddendo debitum. quia reddunt ſe inhabiles ad implendum votum.

Conſummato tamen ſemel matrimonio poſſunt & reddere & petere debitum. quia non vouerunt ab his abſtinere. Eſt clara & communis. Mortua tamen, aut fornicante vxore tenentur Religionem ingredi. quia hoc tunc iterum in eorum eſt poteſtate.

Dices, Qui vouet Ordinem ſacrum ſuſcipere, aut Religionem ingredi, conſequéter etiam vouet caſtitatem his neceſſariò annexam. Reſp. negádo aſſumptum. quia vt ſummum vouet ſe voturum caſtitatem, ídq; depédenter à ſuſceptione Ordinú, aut ingreſſu Religionis; quo impoſſibili illi facto, non tenetur ad id quod dependenter ab eo vouit, ſcilicet ad vouendum caſtitatem.

Vouens ingredi Religionem non vouet caſtitatem.

Alia hîc grauis eſt difficultas, ad quid teneantur coniuges, qui ante matrimonij cóſummationem ex mutuo pacto vouent religionem ingredi, vtrùm ſcilicet poſſint nihilominus illud conſummare? Quidam id affirmant. quia tales nec vouent abſtinere ab vſu matrimonij: nec per illam conſummationem reddunt ſe impotentes implere votum. Nam etiam poſt conſummationem matrimonij, vterque & poteſt, & tenetur ſimul ingredi Religionem: nec vnus tenetur ingredi altero nolente. quia vouerunt ingredi dependenter à ſe mutuo. Addunt tamen illum peccare contra votum, qui non volt ingredi.

Pro

57 Pro reſolutione Nota, ſicut multùm differunt aliquem vouere ingredi Religionẽ, & eã de facto ingredi: ita hæc duo multùm inter ſe differre: *Voueo ingredi Religionẽ, ſi tu voueas eam ingredi*, & *Voueo ingredi Religionẽ, ſi tu eam ingrediaris.* Si enim priore modo vouerim Religionem, teneor eam ingredi, ſi alter eam verè voueat, etiamſi eã nunquã ingrediatur: quia conditio ſub qua voui, verè impletur hoc ipſo quo alter vouet. Quòd ſi alter vel nullo modo, vel ficte voueat, meum votum nullum eſt, quia deficit conditio.

Quòd ſi ſecundo modo vouerim, quantumcumque alter Religionem voueat; ad nihil obligor, donec ipſe eam ingrediatur: quo facto ſtatim obligor ingredi, quia tunc conditio requiſita ponitur: non autem antè. quare ſi alter eam nunquam ingrediatur, nunquam tenebor eam ingredi: quia deficit conditio.

Conclvs. III. Si coniuges ante matrimonij
58 conſummationem mutuo conſenſu priore modo vouerint Religionẽ ingredi, poſito quòd vterque verè vouerit, vtriuſque votum ſtatim tranſit in abſolutum, quia ſtatim impletur conditio ſub qua vouerunt. quare vterque independenter ab altero tenetur Religionem ingredi, eodem modo ac ſi ſeparatim & abſolutè vouiſſent.

Ex quo ſequitur, eos conſummando peccare.
59 quia exponunt ſe aperto periculo, ne fiant impotentes implere votum, tũ quia poſt conſummationem neuter poterit ingredi, ſi pars noluerit, aut non potuerit ingredi; cùm tamen ex vi voti etiam eo caſu teneatur ingredi: tum etiã quia exponũt ſe euidenti periculo, ne vxor cõcipiat, atque ita fiat impotẽs ingredi Religionẽ, & conſequẽter etiã maritus ingredi nequeat. Confir. quia vt omnes fatẽtur, ſi vterq; ſeparatim & abſolutè vouiſſet ingreſſum in Religionẽ, peccaret conſummando matrimonium ob cauſas iam dictas: atqui vterque eo caſu eodẽ modo ſuo voto obligatur, ac ſi ſeparatim & abſolutè vouiſſent, vt iã oſtendi. ergo eodem modo peccant conſummando.

60 Conclvs. IV. Si coniuges ante matrimonij conſummationẽ ſecundo modo voueant ingreſſum Religionis, non peccant contra votum, illud communi conſenſu conſummando. Prob. quia cùm neuter teneatur ingredi niſi altero legitimè ingrediente, neuter contra votum peccat faciẽdo aliquid ex quo ſequatur, vt nequeat ingredi niſi altero ingrediente. Imò neuter peccat, ſi vterque nolit ingredi, aut ſi communi conſenſu aliquid faciant, ex quo ſequatur neutrum ingredi poſſe: ſed tantùm efficiunt vt deficiat cõditio ſub qua vouerant, quam non tenebantur ponere, cùm ad hoc ſe non obligarint.

Voue*n*s aliquid ſub conditione non tenetur curare vt hæc ponatur.

61 Agunt tamen tales valdè inconſtanter reſiliẽdo à bono ac ſaluberrimo ſuſcipiendæ perfectionis propoſito, quod vouendo conceperant, à quo dum conſummant matrimonium, virtute reſiliũt, cùm probabiliſſimum ſit eos poſtea Religionem non ingreſſuros. Peccant etiam contra gratitudinem liberali Dei gratiæ ac vocationi non reſpondendo: ſicut alij qui propoſitum Religionis deſerunt. Et quamuis hoc peccatum non ſit niſi veniale, eſt tamen valdè periculoſum. quia Deus tales ſæpe deſerit, vt ex multis exemplis conſtat.

Periculoſum eſt Dei vocationem deſerere.

Quòd ſi vnus ſolus ſe voluntariè impotentem redderet ad ingrediendum, peccaret contra votum. quia ſi alter ingrederetur, ipſe voto ſuo obligaretur, & tamen id adimplere non poſſet. 62

Hîc autem notandum eſt, quando coniuges ante conſummatiunẽ communi conſenſu vouẽt ingreſſum in Religionẽ, cùm id faciant ex vero deſiderio propriæ perfectionis ac ſalutis, cenſeri id vouere priore modo, atque ita vtrumque independenter ab altero teneri ingredi. Nã vt vnus obtineat finem à ſe intentum, ſcilicet propriam perfectionem ac ſalutem, nihil refert an alter ingrediatur nec ne. Quare nõ cenſetur hãc ſolùm velle obtinere, poſito quòd alter eam etiam proſequatur, ſed abſolutè: & alterius votum ſolùm cenſetur exigere, tum ne aliàs præter pacta matrimonialia etiam ex iuſta cauſa eum videatur deſerere: tum etiam vt eius ſalutem efficaciùs promoueat. nunquam tamen poteſt cenſeri hanc ita velle, vt velit ſuam ab ea pendere; niſi id aperte exprimat.

Qua cenſeantur eſſe in tentio vouẽtium ingredi Religionẽ.

Conclvs. V. Quòd ſi conſummato iam matrimonio pari conſenſu vterq; voueat Religionẽ ingredi, vnus nõ tenetur eam ingredi, altero nolente ingredi. quia hoc ei per ius non licet: niſi vxor ſit ſenex, nec ſuſpecta de incontinentia, vouéatque caſtitatem. Et illo caſu ſolus ille peccabit, per quem ſtat, quo minùs votum impleant. quia alter excuſabitur impotentia. Si tamen nolens ingredi moriatur, aut fornicetur, alter tenebitur ingredi, ſi adhuc ad hoc aptus ſit. Quamdiu tamen non ingrediuntur non peccãt vtendo matrimonio, niſi eſſet periculum ne vxor conciperet, atq; ita redderet ſibi ingreſſum impoſſibilem propter neceſſitatem prolis, cui non poſſet ſatis proſpicere, niſi manendo in ſæculo. 63

DVBIVM VIII.

Qua ratione cognatio ſpiritualis matrimonio contracto ſuperueniens, eius vſum impediat.

Poteſt eiuſmodi cognatio ſuperuenire matrimonio, ſi vnus alterius coniugis ſiue ex alio patre natam, ſiue cõmunem & ex ſe natam prolem baptizet, aut dum baptizatur aut confirmatur eam teneat quod aliquando accidere poteſt ſine vlla eius culpa, vt ſi alias puer ſine baptiſmo eſſet moriturus, aut ſine patrino deberet baptizari, aut ſi eum ſuſcipiat inuincibiliter ignorans eſſe ſuum, vxoriſve ſuæ filiũ. Quòd ſi aliquod horum ſciens ſine neceſſitate fecerit; fatẽtur omnes eum grauiter peccare. quia hoc illi prohibitum eſt, vt patet ex tota cauſa 30. q. 1. 64

Cognatio ſpiritualis contracta cũ peccato, [illegible] ſine [illegible] contrahitur.

Et quidem olim ob talem cognationem etiam ſine culpa contractam coniuges ſeparandi erant: vt patet c. 1. 30. q. 1. Sed hoc per ſequẽtes Pontifices correctum eſt: vt patet *ibidem c. Ad limina* 30. q. 1. Quare inter omnes certum eſt primò, eiuſmodi cognationem nullo modo impedire vſum coniugij, quando nullius culpa accidit. Secundò, quando vnius ſolius culpa accidit, hunc non debere à coniuge ſeparari, & teneri innocenti reddere debitum. 65

Olim ſemper impediebat vſum matrimonij. c. 1. 30. q. 1. *c. Ad limina* Iam nullo modo obeſt innocenti.

c. Noſce.

Sed difficultas eſt, vtrũ talis poſſit etiam petere debitum? Multi id negát. Primò, quia *c. Noſce* 30.*q.*1. dicitur, coniuges ob eiuſmodi factum non eſſe ſeparandos, ſi non acciderit vtriuſq; conſenſu: ergo ſi acciderit vtriuſque conſenſu, ſeparandi ſunt, & conſequenter is priuatur poteſtate petẽdi debitũ, cuius ſolius culpa id accidit. Secundò, quia *ibidem c. Ad limina* dicitur, eum qui filiũ ſuũ in neceſſitate baptizarat, ideo non eſſe à coniuge ſeparandum, quia hoc laudabiliter fecerat: ergo eſſet ſeparandus, ſi id culpabiliter feciſſet. Tertiò, quia *c. Si vir, de cognatione ſpirituali*, dicitur, eũ qui ſpõte vxoris filium in baptiſmo ſuſcepit, non debere ab ea ſeparari, ne ei fraus ſua proſit: ſcilicet ſi ideo liberetur à debito reddendo: ergo debet priuari poteſtate petendi, quia fraus ei hoc modo non patrocinabitur.

c. Ad limina

c. Si vir.

66 Sed ſæpe mecum miratus ſum, quomodo viri doctiſſimi potuerint ſibi perſuadere eas conſequentias eſſe bonas, ac tam grauem & exorbitantem pœnã & quæ vix vlli poteſt iniũgi ſine graui ſalutis periculo, potuerint ex illis iuribus inferre per conſequentias adeò incertas; cùm eiuſmodi pœnæ ſtatuẽdæ non ſint, niſi aut expreſsè habeantur in textu, aut per conſequentiam omnino neceſſariam inde deducantur, cùm omnis lex etiam apertè ſtatuens aliquam pœnam ſit reſtringenda, quantum veritas verborum patitur: vt patet ex *regula Odia reſtringi* 15. *de regul. iuris in* 6. *& ex regula* 49. *ibidem*, vbi dicitur, *In pœnis eſt benigna interpretatio facienda*. & communiter omnes fatentur. Quod in hac materia eò magis mirandum eſt, quòd ſint aperta iura quæ contrarium ſtatuunt.

Regula iuris.

67 Vt autem hæc clariùs poſſint diſcuti, Nota, facilius longe poſſe ſtatui vt aliqui in pœnam aut priuentur ſpe coniugij, aut iam facti coniuges toro ſeparati continentem vitam agant, quàm vt vnus cogatur continuò eodem cum coniuge toro vti, & tamen non poſſit petere debitum. quia in homine benè conſtituto, nec vllo modo frigido, hoc ferè idem eſt, atque ſi iubeas eum in medijs flammis verſari, & non ardere. Quod vel inde patet. quòd multos reperies, qui ſeparati à mulieribus caſtè viuent: qui autem poſſint continuò cum muliere dormire, & eam non concupiſcere, millibus è multis an vnum reperies, neſcio. Hinc vt ex aliis oſtendi num. 51. imprudenter coniuges vouent caſtitatem, niſi poſſint toro ſeparari.

Facilius eſt aliquem cogere omnino continẽter viuere, quàm eum ſolo iure petendi priuare.

68 Ad iura itaque n.65. allata reſpondeo primò, malè ex iis à contrario ſenſu inferri pœnam, & quidem adeò grauem ac odioſam, quamque iura ob periculum incontinentiæ & ſalutis non facilè ſtatuunt. patet ex dictis n.66. præſertim cùm argumentum à contrario ſenſu in iure ſæpiſſimè fallat. vt oſtendi diſp.32.n.12. ac ſæpe aliàs. Sæpe enim Pontifices ſua reſpõſa reſtringunt, aut certam aliquam eorum rationem adferunt, non vt inſinuent, deficiente ea reſtrictione, aut ratione, contrarium eſſe dicendum: ſed vt præciſè ad interogata reſpondeant, & oſtendant certum omnino eſſe id, ad quod reſpondent.

Argumẽtum à contrario ſenſu ſæpe fallit præcipuè in inferẽda pœnam.

Reſpondeo ſecundò, etſi ex primo & ſecundo capite ex decretis citato benè inferremus coniuges cõmuni culpa talem cognationem contrahẽtes, eſſe ſeparãdos; malè tamen inferres coactum vti eodẽ cum vxore toro non poſſe petere debitum, quando ſolus eſſet in culpa: vt patet ex dictis nu. 67. Tertium autem caput, vt oſtendam, omnino contrarium probat, per quod etiam priora iura ſi quid in hac re durum ſtatuerint, correcta ſunt vt mox patebit.

CONCLVS. Probabilius eſt, eum qui etiam ſua culpa hanc cognationem cum ſua vxore contraxit (eadem eſt ratio vxoris ergo virum) etſi grauiter peccarit, poſſe nihilominus petere debitum. Ita *Gloſſa c.2. de cognatione ſpirituali. v. Debitum. P. Suarez tom.3 de Sacramentis q. 67. a.8. §. penultimo in fine. Durandus in 4. d 42. q.1. a.3. & Archidiaconus, Raineri, Anchoranus, & Caietanus apud Sanchum l.9. diſp.26. num.6.* vbi Sanchius eam dicit eſſe probabilem. 69

Gloſſa.
Suarez.
Durand.
Rainerus.
Anchoran.
Caietan.
Sanchez.

Probatur primò, quia tam grauis pœna ſine textu non eſt inducenda: ex nullo autem textu probari poteſt, vt iam oſtendi. Secundò, quia *c. De eo* 30. *q.*1. apertè contrarium dicitur his verbis: *Si autem coniuges legitimi, vnus aut ambo ex induſtria fecerint, vt filium ſuum de fonte ſuſciperent: ſi innupti* (continentiam ſcilicet ſeruando) *permanere voluerint, bonum eſt: ſin autem* (ſcilicet ita permanere noluerint) *grauis pœnitẽtia inſidiatori iniungatur, & ſimul maneant*. Vbi expreſsè definitur eos ſi voluerint, poſſe ſimul in coniugio permanere, etſi ambo ſponte & de induſtria talem cognationem contraxerint: quod falſum eſſet, ſi in pœnam peccati eſſent priuati poteſtate petendi debitum. Vt quid enim tunc manerent ſimul, niſi vt ſe mutuo excitarent ad peccatum? Cùm enim neuter poſſet petere debitum, neuter etiam poſſet reddere, vt etiam omnes contrariæ ſententiæ auctores ſupponunt.

c. De eo.

Probatur ſecundò ex *c. Si vir, de cognatione ſpirituali*. vbi Pontifex interrogatus an tales deberent ſeparari, ait: *Ideo nobis videtur, quod ſiue ex ignorantia, ſiue ex malitia id fecerint* (ſcilicet filium ſuum ſuſceperint) *non ſunt ad inuicem ſeparandi, nec alter alteri debitum debet ſubtrahere, niſi ad continẽtiam ſeruandam poſſint induci. quia ſi ex ignorantia id factum eſt, eos ignorantia excuſare videtur: ſi ex malitia, eis ſua fraus non debet patrocinari, vel dolus*. Quod addit, nõ vt inſinuet (vt aliqui putãt) eum cuius culpa hoc accidit, non poſſe debitum petere (hoc enim ex toto textu nullo modo poteſt colligi, imo apertè ei repugnat, vt mox oſtẽdam:) ſed quia cùm olim c.1. & 2. 30. *q.*1. fuiſſet ſtatutum, vt qui eam cognationem etiam inculpabiliter contraxerant, toro ſepararentur: quidam vt poſſent à coniuge ſeparari malitioſè proprias proles ex fonte ſuſcipiebant: vt tam ex hoc cap. quàm ex *cap. Dictum eſt* 30. *q.*1. colligitur: quales Pontifex dicit non debere à coniuge ſeparari, ne iis ſua fraus patrocinetur. Vbi aduertendum eſt, hìc propriè non notari omnes eos, qui culpabiliter ſuos filios ſuſcipiunt, ſed eos ſolus, qui id dicta intentione faciunt. 70

c. Si vir.

c.1. & 2. 30.q.1.

c. Dictum eſt.

In quo capite Nota primò, Pontificem æqualiter omnino tam de iis qui ex ignorantia, quàm qui ex malitia ſuos filios ſuſceperint, generatim dicere, eos non debere à coniugibus ſeparari. planè inſinuans eandem vtrorumque eſſe rationem. 71

Nec

Nec refert quòd infra pro vtriſq; diuerſas adfert rationes. Hoc enim non facit, vt oſtẽdat hos magis quàm illos debere ſaltem ex parte ſeparari (hoc enim ex nulla ſyllaba colligi poteſt) ſed ob cationem iam antè dictam, vt ſcilicet oſtẽdat cur neutri ſeparandi ſint.

72 Nota ſecundò, cum generatim dicere, tales *non debere* (ſiue non poſſe) *alterum alteri debitum ſubtrahere*: apertè docens poſt tale factum, vtrumque coniugem, & conſequenter etiam nocentem poſſe debitum exigere, & alterum debere reddere. Hoc enim apertè ſignificant illa verba: *Nec alter alteri debet debitum ſubtrahere*. Vbi Pontifex apertè æquales facit in poteſtate vtendi matrimonio, non ſolùm eos qui inculpabiliter, & eos qui culpabiliter cognationem contraxerunt: ſed etiam coniugem innocentem & nocẽtem. Quare cùm ius tam clarum ſit, non video cur ob multitudinem eorum, qui magis ſe mutuò ſequendo, quàm ex iuſto fundamento contrarium ſentiunt, ab eo debeamus diſcedere; præſertim in re adeò fauorabili, quæque, vt oſtendi, animarum periculis vitandis omnino expediat, atque adeò neceſſaria ſit.

Clarum ius debet multorum auctoritati præualere.

DVBIVM IX.

Quænam aliæ circumſtantiæ reddant matrimonij vſum illicitum?

73 NOta, varias eſſe circumſtantias, de quibus poſſis dubitari, an reddãt eius vſum illicitũ. Dubitari enim poteſt, an ſit illicitus primò diebus feſtis, aut ieiuniorũm. Secundò, eo die quo coniuges volunt communicare, ſed hac de re ſatis egi tom. 1. q. 80. a. 7. Tertiò, tempore menſtrui. Quartò, quãdo vxor eſt grauida, aut lactat. Quintò, quando coniuges ſunt amentes. Sextò, an in loco ſacro. Septimò, quando modus eum vitiet. Octauò, an ſit licitus coniugibus excommunicatis. De quo vide dicta in materia de excommunicatione num. 125.

Præcipuæ autẽ difficultates ſunt circa 1. 3. & 4. Nam quidam olim putarunt eſſe peccatum mortale vti matrimonio tempore feſto, aut ieiuniorũ, ad quod fuerũt præcipuè permoti dictis quorundam Sanctorum, quæ refert *Gratianus* 33. q. 4. Alij verò volunt ſaltem eſſe peccatum veniale.

Gratianus.

74 Similiter quidam putant eſſe graue peccatum vti matrimonio, dũ mulier patitur menſtrua, aut dum grauida eſt, aut recẽter peperit. Primò, quia Leuit. 18. primum & tertiũ grauiter prohibentur. Sed facilè reſpondetur, eam legem iam non obligare. Secundò, quia inde proli periculũ imminet vel cõcipiendæ, quæ facilè naſceretur leproſa: vel iam conceptæ. nam mulier grauida per copulam ſubſequentem poſſet facilè pati abortum. aut etiam iam natæ: quia per eam copulam lac ex parte corrumpitur. Vnde aliqui volunt coniugatos tam diu debere abſtinere copula, quamdiu mulier lactat. Has difficultates quidã fuſiſſimè proſequuntur, ſed iam nõ videtur tanta neceſſitas: quia inter doctiſſimos quoſque ferè iam conuenit quid dicendum ſit. quare breuiter ſingulas quæſtiones exponam.

Leuit. 18.

75. CONCLVS. I. Conuenientiſſimum eſt diebus feſtis aut ieiunij præſertim ſolemnioribus ab vſu matrimonij abſtinere. Quia decet tunc Chriſtianũ orationibus & piis operibus vacare, à quibus multũ impedit vſus matrimonij. nam valde mentem diſtrahit à diuinis, & voluptati immergit. Et hoc tantùm inſinuant Sãcti, dum dicũt nos tunc debere abſtinere, vel illius vſum non licere: exaggerando enim loquuntur, dicuntque nõ licere id quod non decet. quod vel inde patet: quia dicunt nos tunc etiam licitis abſtinere debere. Nullo tamen præcepto ad id obligamur. quia illa quæ abſolutè illis diebus ſub præceptum cadunt, cõiuges implere poſſunt, etſi matrimonio vtantur: quamuis non cum tanta decẽtia ac fructu, atque Eccleſia vellet. Sed hæc nõ cadũt ſub præceptũ.

De vſu matrimonij in diebus feſtis.

Ex quibus patet, cõiugem abſolutè teneri reddere debitum petenti illis diebus. quia illa indecẽtia non excuſat à debito iuſtitiæ. Ita *Gloſſa c. Propoſuiſti d. 82. v. Præcepit D. Bonauen. in 4. d. 32. a. 3. q. 2. in fine. Richard. ibidem a. 3. q. 1. Scotus q. vnica ad 3. Caiet. v. Matrim. c. vlt. §. Septimũ peccatũ eſt. Angelus v. Debitũ n. 29. Roſella ibidem n. 6. & Armilla n. 10.* & cum multis aliis *Sanchez l. 9. diſp. 11. num. 5.*

Gloſſa. D. Bonau. Richard. Scotus. Caietan. Angel. Roſella. Armilla. Sanchez.

CONCLVS. II. Vſus matrimonij eo tempore quo fæmina patitur menſtruum fluxu, continet aliquam indecentiam, ideoq; ſæpe eſt peccatum veniale, niſi aliqua iuſta cauſa excuſetur, v. g. ad ſedandos graues motus carnis, &c. Vide *Nauar. c. 16. n. 32. Cand. ſel. 1. p. de matr. in n. 259. & Sanch. diſp. 21. n. 7.* vbi numeris præcedẽtibus plurimos citat dicentes eſſe peccatum mortale, tunc petere debitum, quia inde proli imminet periculum ne leproſa naſcatur. Sed cõtrarium eſt verum quia illud rariſſimè ac ferè nunquã accidit: vt patet experientia. Cùm enim ſæpiſſimè coniuges tunc vtãtur matrimonio, vix vnquã videmus ideo prolem infectã naſci. Imò vix contingit tunc prolem concipi. quia mulier ferè inepta eſt conceptioni. quare illud periculũ parum aut nihil obligat, vt euitetur. Adde, etſi probabile eſſet prolem infectam naſcituram. non ideò fore peccatũ mortale vti matrimonio: vt cum aliis docet Nauar. ſuprà. quia ea ratione proli non fit tanta iniuria, quæ ſi ne illo actu coniugali non eſſet. Melius autem eſt, eam ſic eſſe, quàm non eſſe. Ex quibus patet, decere quidem vxorem tunc virum petentem ſi commodè poſſet auertere ab ea petitione, nullo tamen modo poſſe ei abſolutè negare debitum. quia plus obligat iuſtitia, quàm decentia 76

Aut tẽpore menſtrui. Nauar. Cand. autorum. Sanchez. Nauar.

CONCLVS. III. Quando vxor eſt grauida, eſt peccatum mortale vti matrimonio cum periculo abortus ſi proles formata ſit. Per ſe patet. Sed hoc rariſſimũ eſt, vt conſtat experientia. Facilius fortè poſſet impediri fœtus, ſi aliqua paulò poſt cõceptionem haberet copulam. Tunc enim quandoque poſſet cõtingere, vt materia, quę iam incipit coagulari, diſſiparetur. *P. Sanchius* tamen *l. 6. diſp. 22. n. 1.* putat non eſſe peccatum mortale ſi cõiuges cum tali periculo vtantur matrimonio. quia eam materiã diſſipari, non videtur tanti momenti, vt coniuges teneantur ſub peccato mortali à re aliàs ſibi licita abſtinere, vt id periculũ vitent. Sed quidquid hac de re ſit, omnino credo vix vnquam poſſe cõtingere, vt coniugibus ita conſtet hîc & nunc tale periculum ſubeſſe, vt illud ſub pecato mortali teneantur vitare. 77

Aut quando vxor eſt grauida. Sanchez.

CON-

CONCLVS. IV. Si abſit tale periculum, per ſe
78 nulla eſt culpa vti matrimonio. quare mulier tunc tenetur reddere.

CONCLVS. V. Etſi aliqua ſit indecentia vti matrimonio ſtatim poſt partum dum mulier adhuc purgat: non tamen eſt propriè illicitum, ſi aliqua honeſta cauſa accedat. quare mulier tenetur reddere, niſi aliquod graue periculum ei inde immineat: aut niſi poſſit precibus maritum facilè à petendo auertere. Nullo autem modo coniuges tenentur abſtinere matrimonio per menſem integrum; ſicut nec mulier ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi aliàs ſana ſit: vt habetur *c. vnico de purificatione poſt partum.* Multo minùs coniuges tenentur abſtinere vſu matrimonij toto tẽpore quo mulier lactat: quia periculum, quod dicunt aliqui proli inde imminere, parui momenti eſt, vt patet experientia.

c. vnic. de purif.

79 CONCLVS. VI. Si vtérque coniux ſit omnino amens, illicitus eſt inter eos vſus coniugij ob periculum quod proli imminet, quia eam non poſſunt benè educare: & quia tales vix vt decet matrimonio vti poſſunt. quare omnino ſeparandi ſunt. Idémque dicendum ſi vxor ſit furioſa. quia inde graue periculum proli imminet, ne à matre ante vel poſt partum ſuffocetur. Secùs ſi eſſet inſtar infantis ſine malitia, & vir eſſet ſanæ mẽtis: aut ſi vxor eſſet ſanę mentis, & vir furioſus. quia tunc periculo prolis poſſet occurri: ſicut etiam quãdo non omnino mentecapti ſunt, ſed tantùm ſimplices inſtar puerorum incipientium vti ratione. Quòd ſi lucida habeant interualla, prudenti iudicio videndum eſt, an ſine periculo prolis poſſint matrimonio vti, & ſecundùm hoc iudicandum, an ſeparandi ſint, nec ne.

Aut quando coniuges amentes ſunt

CONCLVS. VII. Nunquam coniux ſanæ men-
80 tis per ſe loquendo tenetur coniugi planè rationis vſu ob amentiam, ebrietatem, aut ſimilem cauſam deſtituto, debitum reddere; etiam in caſibus quib⁹ id facere poſſet. quia talis eſt incapax vſus omnis dominij. quia ſicut dominium non poteſt eſſe in ſubiecto incapaci rationis: ſic nec vſus dominij poteſt eſſe in ſubiecto, quod hîc & nunc eſt incapax vſus rationis. quare talis inualidè exigit debitum; quia hoc eſt vſus dominij, & conſequenter alter non tenetur reddere. Per accidens tamen ad euitanda grauiora mala, quandoque ſanus tenetur amenti petenti reddere.

Non vtens ratione nequit vti dominio.

CONCLVS. VIII. Vſus matrimonii eſt illicitus in loco ſacro, niſi eſſet grauis neceſſitas: vt ſi coniuges longo tẽpore tenerẽtur in eo incluſi ſine poteſtate egrediendi. Vide dicta to. 1. q 83. nu. 231.

CONCLVS. IX. Redditur etiam illicitus ratione modi, ſi hic ſit indecens: non facilè tamen eſt mortalis, niſi talis ſit, vt ex ſe impediat generationem, aut cauſet effuſionem ſeminis extra locum naturalem.

DVBIVM X.

Qua ratione liceat coniugi vti matrimonio, quod credit eſſe inualidum, aut ſaltem de eo dubitat?

81 VT hæc hæc res poſſit benè definiri, præmittẽdum eſt primò, tunc quod ad rẽ præſentem attinet, nos dici aliquid ſcire, cùm moralem de eo habemus certitudinem, etſi non talẽ, cui non poſſit ſubeſſe falſum. quia huiuſmodi certitudinem circa res agendas in rebus humanis vix habere poſſumus. Opinari verò, quando determinatè nobis perſuademus aliquid eſſe verum, licet cum formidine de oppoſito. quæ opinio magnam latitudinem patitur, & poteſt alia alia eſſe certior aut incertior.

Quis dicatur in moralibus ſcire?

Quis opinetur?

Suſpicamur autem cùm intellectus noſter in vnam partem nonnihil inclinatur, non tamen ei verè aſſentitur, ſed aſſenſum adhuc ſuſpẽdit. Dubitamus verò, cùm intellectus in neutrã partem magis inclinat. ita enim ſi propriè loqui velimus dubium diſtinguitur à ſuſpicione: ſed hæc ſæpe confundũtur, & in praxi ſæpe hęc diſtinctio inutilis eſt. Scrupulus autem eſt anxietas quædam mentis ſine vllo fundamento aliquid vt malum apprehendentis.

Quis ſuſpicatur?

Quis dubitat?

Quis ſcrupulus ſit?

Prȩmittendum ſecundò, dubium aliud eſſe negatiuum, vt quando pro neutra parte habeo ſufficiẽtes rationes, vt poſſim probabilem aſſenſum elicere, v.c. an arenæ maris ſint pares? Aliud poſitiuũ, quando vtrinque ſunt pares rationes, taléſque quæ ſingulæ ſuã partem probabilem efficerent, niſi aliæ rationes contrarium ſuaderent. Quando enim intellectus pro vtraque parte habet æquales omnino rationes, in neutram partẽ præ altera poteſt inclinare, ſed ſuſpenſus hæret. 82

Dubiũ aliud negatiuum.

Aliud poſitiuum.

Tertiò, aliud dubium eſſe ſpeculatiuum, quod verſatur circa propoſitionem, quæ non dirigit immediatè operationem, v.c. vtrùm hoc matrimonium ſit validum? Aliud practicum, quod immediate operationem dirigit, v.c. vtrùm coniugi dubitanti de valore matrimonii liceat petere debitum?

Aliud ſpeculatiuum.

Aliud practicum.

Quartò, alicuius propoſitionis probabilitatem aut certitudinem poſſe naſci primò, ex principiis intrinſecis, qualia ſunt ſolæ rationes aut ex natura rei, aut ex iure petitæ, in iis quorum bonitas, aut malitia à iure pendet. Secundò, ex principiis extrinſecis, v.c. Doctorũ auctoritate, quæ ſæpe facit rem aliquam probabilem, quæ ſpectata ſola ratione non eſſet probabilis.

Quintò præmittendum eſt, aliud eſſe aliquam ſententiam eſſe probabiliorem; aliud verò eam eſſe tutiorem. Nam illa ſemper in praxi eſt tutior, in qua ſiue vera ſit, ſiue falſa, nullum poteſt reperiri peccatum, quantumuis contraria longè probabilior ſit, v.c. vt oſtendi ſuprà numero 69. probabilius eſt eum qui ſuſcepit prolẽ ſuæ vxoris poſſe petere debitum: tamen tutius eſt eum non petere, niſi quando ſcit vxorem hoc deſiderare, aut petituram ſi auderet. quia hoc faciendo, certum eſt eum nullo modo peccare, etiamſi certiſſimum eſſet eum poſſe petere. 83

Sententia probabilior quandoque minùs tuta.

Sextò præmittendum, quandò de re aliqua ſunt diuerſæ Doctorũ ſententiæ, nos poſſe vtrãuis ſequi, etiam minùs tutam ac probabilem, modò verè probabilis ſit: vt fusè docet *P. Vaſquez 1.2. diſp 62. præſertim c.4.5.& vlt.* vbi etiam c.4. oſtendit, etiam virum doctorum poſſe ſequi probabilem aliorum ſententiam, etſi ſibi perſuadeat contrariam eſſe veriorem. Ratio eſt, quia cùm multa nobis ſint valdè obſcura, ſi non poſſemus ſequi probabilem ſententiam, ſed teneremur vbique ſequi id quod tutius aut certius eſt, 84

Vaſquez.

Etiam vir doctus poteſt contra ſuum iudicium aliorũ ſententiam ſequi.

eſt, vbique hæreremus anxij. Item cùm non modò diuerſis, verùm etiam eidem, eadem res modò minùs, modò magis certa appareat; ſi teneretur quiſque ſequi quod ipſi apparet certius; nullæ certæ regulæ à Doctoribus poſſent ſtatui, quas in viuendo ſequeremur, ſed quiſque deberet ſequi ſuos inſtinctus. Imò cùm ſæpe pro diuerſo affectu, diuerſa nobis appareant veriora, vita hominum tandem magis regeretur affectibus, quàm certa ſcientia. Nec his obſtat quòd in dubiis tutior pars ſequenda ſit; quia ſententia probabilis non eſt propriè dubia. ſed hoc magis infrà explicabitur.

85 Septimò præmittendum, in materia Iuſtitiæ quando agitur cuius res aliqua ſit, in dubio ſemper meliorem eſſe conditionem poſſidentis; vt cum communi ferè ſententia docent *P. Leſſius de iuſt. 2. cap. 3. dub. vltim. & P. Sanchez libr. 2. diſputatione 41 numero* 12. Et patet ex *regul. 65. de regulis iuris in 6.* vbi dicitur: *In pari delicto. aut cauſa, melior eſt conditio poſſidentis.* in dubio autem par vtrinque eſt cauſa. Et confirmatur, quia in tali caſu æquus iudex re cognita iudicaret poſſidentē poſſe rem retinere, nec alium habere ius eam repetendi. Nam *cùm ſunt partium iura obſcura, reo fauendum eſt potiùs quàm actori.* vt dicitur *regula* 11. *in 6.* Poſſidens autem eſt reus, alter actor. Quod autem iuſtus iudex in foro externo ſepoſita omni falſa præſumptione iudicat licitè in foro conſcientiæ ſequimur. Hinc quando Petrus poſtquam bona fide incepit rem aliquam vt ſuā poſſidere, & poſtea ei ſuboritur dubium, an vere ſit ſua: ſi poſtquam pro rei qualitate adhibuit ſufficientem diligentiam vt cognoſcat an ſua ſit an aliena, res maneat adhuc dubia, poteſt eam tuta conſcientia retinere, eáque vti ac ſi ſua eſſet. quia, vt oſtendi, iudex hanc ei ita adiudicaret. ipſeque antequā inciperet dubitare, habuit ius ea re vt ſua vtendi, quo non tenetur ſe ſpoliare antequam ſciat eſſe alienam. ſemper tamen tenetur habere animum eam, eiúſve pretium quantum ex ea erit factus ditior, vero domino reſtituendi, ſi eum antequam rem legitimè præſcripſerit, cognouerit. Sicut autem iudex quæſtione ad ſe delata nulla adhibita diligentia vt poſſit cognoſcere cuius ea res eſſet, iniuſtè eam adiudicaret poſſeſſori: ita poſſeſſor accedente dubio iniuſtè eam ſibi adiudicat, eámue aliqua ratione corrumpit, aut peiorem vtendo reddit, donec adhibeat diligentiam vt veritatem cognoſcat.

Melior eſt conditio poſſidentis.

Leſſius. Sanchez. Regula iuris.

Regula iuris

In dubio male adiudicatur res poſſeſſori ante inquiſitionem.

86 Quidam autem volunt hæc ſolùm habere locum in materia iuſtitiæ, ſed meliùs *P. Sanchez libr. 2. diſputatione 41. numero* 32. cum aliis, ea etiam extendit ad alias virtutes: quia etiam in his dictæ regulæ iuris valent. v. c. Dubito an aliquid vouerim: ſum adhuc in poſſeſſione meæ libertatis, & Deus eſt quaſi actor exigens debitum, ego reus: in dubio mea melior eſt conditio, & abſoluendus ſum, nec teneor me mea libertate de facto ſpoliare, antequam conſtet me eam de iure amiſiſſe per voti obligationem.

Sanchez.

87 Ex his infertur primò, Ex propoſitione ſpeculatiua dubia, aut minùs probabili, poſſe inferri propoſitionem practicam certam. Nam qui bona fide inchoata poſſeſſione dubitat an res ſit ſua, certò ſibi perſuadet ſe eam licitè retinere poſtquam ſufficienti adhibita diligentia nequit deprehendere eam eſſe alienam. Quod etiā ſuo modo locum habet circa eandem omnino propoſitionem. verb. cauſ. Dubitat aliquis an certus contractus ſibi ſit licitus, & lectis varijs pro vtraque auctoribus, eorúmque rationibus, manet adhuc dubius, aut etiam magis inclinat in partem negatiuam: quia tamen partem affirmatiuam tum ob aliquas rationes, tum etiam ob Doctorum auctoritatem iudicat eſſe verè probabilem. poteſt ſibi certò perſuadere eum in praxi ſibi eſſe licitum. quia licitè quis ſequitur probabilem ſententiam etiam minùs tutam. ſequitur ex præmiſſo 6.

Res ex vno principio dubia, ex altero ſit certa

Infertur ſecundò, Illud axioma, *In dubiis tutior pars eſt ſequenda*, non eſſe intelligendum de dubio ſpeculatiuo, ſed practico, ſiue de eo qui ſpectatis omnibus tam intrinſecis quàm extrinſecis rationibus dubitat an hæc actio hîc & nunc ſibi ſit licita. verb. cauſ. vt iam oſtendi, vt quis licitè rem aliquam vt ſuam vſurpet, non eſt neceſſariū ne dubitet an ſit ſua: ſed ne dubitet, an in his circumſtantijs ſibi eam ita vſurpare liceat. ſi enim de hoc dubitaret, nullo modo poſſet eam retinere. Vt enim aliquis honeſtè operetur, debet ſibi perſuadere hanc actionem hîc & nunc ſibi eſſe licitam. 88

Quomodo in dubio tutior pars ſequenda.

Infertur tertiò, Quando aliquis dubitat an res quam alter bona fide poſſidet ſit ſua, ipſum non poſſe eam vel totam, vel ex parte huic auferre. quia poſſidens habet verum ius eam totam ſibi retinendi, quo iniuſtè ab alio ſpoliaretur. Quod ſi à neutro dubitantium an ſua ſit, poſsideatur, vel ſi alter eorum cum tali dubio eam poſsidere inceperit; tenentur eam inter ſe diuidere æqualiter, ſi pro vtraque parte ſit æquale dubium: vel dando meliorem partem ei cuius ius eſt probabilius. quia cùm tunc neutri faueat poſſeſsio, neuter habet ius eam totam ſibi vſurpandi. 89

In dubio cuius res ſit, quid agendum.

Ex præmiſſo ſexto inferunt aliqui quartò, Quando vtraque pars inter quam de re aliqua eſt lis, habet probabile ius, poſſe iudicem eam adiudicare cui voluerit: quia quando duæ contrariæ ſententiæ ſunt probabiles, poteſt quam voluerit ſequi. Hoc tamen aliqui limitant, vt ſolùm ſit verum, quando eſt dubium iuris: quia nimirum quædam iura fauent vni parti, & alia alteri: aut lex aliqua dubia à quibuſdam explicatur pro vna parte, ab alijs pro alia. Secùs autem eſſe quando difficultas oritur ex dubio facti. verb. cauſ. Duo contraxerunt ea conditione, vt diutiùs viuens habeat omnia bona, iiſque ſine liberis ac teſtamento mortuis, dubitatur vter alteri ſuperuixerit, & conſanguinei vxoris probabiliter probant hanc ſuperuixiſſe; contrarium vero æqualiter probant conſanguinei viri: aiuntque illi in hoc caſu hæreditatem inter vtroſque diuidendam. Ratio eorum eſt, quia cùm in priore caſu multi viri docti ius ita explicent vt totam rem adiudicent vni parti, & contrà alij, ita vt eam totam adiudicent alteri; ſunt 90

In dubio dubiorum ſacte quid iudici liceat?

verè vtrimque probabiles ſententiæ, & auctoritates: atque ita iudex tutò quam voluerit, poterit ſequi. Secùs eſt in ſecundo caſu. Nã tunc quiuis prudens auditis vtrimque rationibus rem neutri integram adiudicaret. Sed hæc non ſatisfaciunt. Nam ſi in ſecundo caſu adeſſent varij iudices, ſæpiſſimè contingeret, vt aliqui vnius alij verò alterius partis rationes tamquam longè probabiliores apprehenderent: atque ita aliqui vni, alij alteri totam cauſam adiudicarent. Nam ob diuerſas ingeniorum diſpoſitiones videmus ſæpiſſimè, rationes quæ vni videntur clariſſimæ & certiſſimæ, ab aliis tanquam nullius momenti contemni.

91 Ego verò numquam mihi potui perſuadere illam ſententiam eſſe veram. Primò, quia cùm ſæpiſſimè contingat iura litigantium eſſe ambigua, aut ſaltem nũ ita liquida, quin pro vtraque parte, & aliqui Doctores, & probabiles rationes reperiri poſſint, præſertim quando difficultas nõ ex facto, ſed ex iure non ita claro pendet: ſequeretur iudices ſæpiſſimè pro libitu poſſe cauſam adiudicare cui vellent, atque ſpectato ſaltem ſolo iure naturæ ſuam ſententiam plus offerenti vendere. Cùm enim tibi ſit pretio æſtimabile, cauſam tibi adiudicari, item cùm iudex ad hoc non teneatur, ſed poſſit pro mero beneplacito eam alteri adiudicare; nulla eſt ratio cur nõ poſſit accipere aliquod pretium, vt eam tibi adiudicet. Illud autem planè eſt abſurdum, & tale principium, quo facilè omnia iudicia peruertas. Secundò, quia ex fundamentis ſuprà poſitis, illa ſententia nullo modo inferri poteſt.

92 Pro quo Nota, hæc longè diuerſa eſſe, *Probabile eſt totam hanc rem eſſe meam.* & , *probabile eſt me eam poſſe totam mihi vendicare.* Sicut hæc longè diuerſa ſunt, *hæc res eſt tota mea*, &, *poſſum eam mihi totam vendicare.* Item, *dubium eſt an hæc res mea eſt*, &, *dubium eſt an poſſim eam mihi vendicare*: inter quas vna propoſitio eſt ſpeculatiua, altera practica: & ſæpe contingit vnam eſſe falſam altera existente vera. Cuius ratio eſt, nam vt res aliqua verè à parte rei ſit mea, non pendet vllo modo ab alicuius cognitione: æqualiter enim res mea eſt, ſiue id ſciam, ſiue neſciam. Vt autem poſſim eam mihi tamquam meam vendicare, non tam pendet à veritate rei, quæ à parte rei eſt, quàm ab ea quæ prudenter putatur eſſe. verb. cauſ. Pater meus iam defunctus occultè verè rem aliquam à patre tuo etiam defuncto in perpetuum emerit; cùm tamen nobis perſuaſum ſit quòd eam ſolùm acceperit vtendam, tu licitè eam vt tuam repetis ac vendicas, & teneor eam tibi reddere, cùm verè mea ſit non tua. Item incepiſti rem aliquã bona fide poſſidere, & poſtea dubitamus an tua ſit an mea, & adhibita omni diligentia manet idem dubium. & tamen non eſt dubium, ſed vt minimum valdè probabile, quòd tu poſſis eam vt tuam poſſidere, ego verò nõ poſſim, quantumuis forte à parte rei mea ſit.

Differentia inter propoſitionem practicam & ſpeculatiuã.

Opinio non poteſt facere vt res aliqua mea ſit, das mihi tamen ius eam vſurpandi.

93 Ex quo ſequitur primò, Quando eſt dubium an res aliqua ſit mea, an tua, ſiue illud dubium ſit negatiuum, ſiue etiam poſitiuum; vt quando pro vtroque ſunt æquè probabiles rationes, aut etiam diuerſa iura ac Doctorum ſententiæ vtrique æqualiter fauent, ſi neuter rem poſſideat, neutrum poſſe eam ſibi integram vẽdicare. Nam cùm æqualiter ſit probabile eam eſſe tuam, ac eſſe meam, æquale habemus ius eam nobis vendicandi: & conſequenter res diuidenda eſt: aut ſi vnius ius ſit aliquanto probabilius, hic potiorem partem accipiat. quòd ſi diuidi nequeat, ſorte lis dirimenda eſt, aut vni res integrè adiudicanda, qui alteri pro magnitudine probabilitatis iuris quod habet, partem pretij reſtituat. Confir. quia cùm vterque habeat æquale ius ad rem, nulla eſt ratio, cur vnus poſsit ſibi eam præ altero vendicare, atque ita vterque æqualiter ſibi eam vendicare poteſt. Cùm autẽ fieri nequeat, vt vterque eam ſibi integrè vendicet, neceſſario ſolùm poſſunt habere ius, vt vendicent ſibi mediam partem rei. Quòd ſi quis eam ante ortum dubium bona fide poſſidebat, licitè eam integrè retinet, quia melior eſt conditio poſſidentis, qui quamdiu probabiliter ignorat rem non eſſe ſuam, non tenetur ſe eius poſſeſſione ſpoliare. Secùs eſſet, ſi alterius ius eſſet multo probabilius. Tunc enim poſsidens, aut totam, aut ſaltem eius partem teneretur reſtituere. quia tunc tanta probabilitas alieni iuris præualet huius poſſeſſioni.

Res dubia inter non poſſidentes diuidenda.

Eam bona fide poſſidẽs integrè retinet.

Sequitur ſecundò, Quando iudices aduertunt vtramque partem habere aut omnino, aut ferè æquè probabile ius (ſiue ſit quæſtio facti, ſiue iuris) eos teneri totam rem adiudicare poſsidenti; aut inter partes diuidere, ſi neutra eam poſſideat. Ratio eſt, quia iudices non ſunt domini rei, de qua litigatur, nec habent poteſtatem aut eam, aut ius ad eam alicui dandi: ſed tantùm iudicandi vtra pars habeat ius eam ſibi vendicãdi. Cùm itaque, vt iam oſtẽdi, eo caſu vtraque pars habeat æquale ius ad rem, ſi neutra eam poſsideat, illi tenẽtur vtrique æquale ius adiudicare, conſequenter inter eos diuidere: aut ſi quæ eam poſsideat, cùm hæc habeat ius eam integrè ſibi retinendi, tenentur hanc ei totam addicere. quia vt iudicium verum ſit, debet reſpondere veritati, quæ à parte rei eſt: & conſequenter cuique addicere tale ius, quale verè à parte rei habet. 94

Iudex in dubio non poteſt pro libitu iudicare.

Ex quibus demum clarè patet, ex eo quòd probabile ſit hanc rem totam eſſe Petri, non ſequi, iudices eam poſſe ei totam adiudicare, & auctores qui illud aſſerunt, nõ neceſſariò hoc aſſerere. Nam ſi æquè probabile ſit eam eſſe Iacobi, huic aut ex parte, ſi neuter eam poſsideat; aut etiam tota adiudicanda eſt, ſi hic eam poſsideat.

His poſitis, vt tandem ad difficultatem hîc nobis propoſitam veniamus, duplex hîc eſt difficultas. Prima eſt, Quid debeat facere coniux, quæ certo ſcit matrimonium eſſe nullum, nec poteſt hoc probare, ideóque cogitur coniugi cohabitare. *Magiſter in 4.d.38.in fine, & Hugo de S.Victore de Sacramentis p.11.cap.6.* & quidam alij putant, talem quidem poſſe reddere debitum, non tamen petere. Primo, quia coniux qui eſt in bona fide habet ius petendi debitum: ergo alter tenetur reddere. Secundò, quia ex duobus malis, minus eſt eligendum: minus autem malum eſt fornicari, quàm cõtra iuſtitiam, & Eccleſiæ præceptum 95

Magiſter. Hugo.

ceptum cum ſcandalo negare petenti debitum. Tertiò, quia non eſt minus malum occidere innocentem quàm fornicari; atqui iudex licitè occidit publicè probatum nocentem, quem priuatim nouit innocentem: ergo coniux licitè reddit debitum ei, qui publicè probatur eius coniux, etſi priuatim ſciat contrarium eſſe nullum.

Conſcius nullitatis matrimonij nunquam licitè reddit debitum.
c. Inquiſitioni.

96 Sed omnino dicendum eſt, talem nullo modo poſſe reddere debitum quocumque periculo propoſito. Ita expreſsè definitum eſt *cap. Inquiſitioni 44. de ſententia excommunic.* Vbi Pontifex dicit talem potiùs debere humiliter ſuſtinere ſententiam excommunicationis, quàm cum peccato mortali carnale commercium exercere, ſcilicet reddendo debitum. Et eſt iam communis omnium Doctorum; & ratio eſt, quia fornicari eſt abſolutè malum, idcóque ob nullam omnino cauſam licet: quia numquam licet facere mala vt eueniant bona, aut vt alia mala euitentur: vt patet ad Romanos 3. Quare tali coniugi aut occultè fugiendum eſt, ſi qua ratione poſſit: aut petenda diſpenſatio in impedimento, ſi obtineri poteſt, & tunc ſecundò contrahendum eſt: aut ſi nihil horum poſſit facere, tam excommunicatio, quàm alia incommoda patienter ſuſtinenda ſunt, vt dicitur *cap. Inquiſitioni, citato.*

Rom. 3.

c. Inquiſitioni.

97 Ad primum argumentum contrarium, nego antecedens. Nam etſi bona ipſius fides videatur ei tribuere aliquod ius petendi; hoc tamen totum elidit certum ius quod alter habet non reddendi debitum, cùm vtrumque ius ſimul conſiſtere nequeat. Sicut etſi millies publicè probaret tibi debere mille, ſi tamen certò ſcirem, me ea non debere, non tenerer ea ſoluere ſi ſine ſcãdalo id poſſem euitare, quia ius meum quod fundatur in veritate, elidet tuum quod fundatur in falſa præſumptione quantumcúque probabili.

Ad ſecundum Reſpondeo, maiorem ſolùm eſſe veram, quando vtrumque euitari nequit. Talis autem coniux poteſt abſtinendo omnino ab vſu matrimonij nec fornicari, nec peccare contra iuſtitiam, aut obedientiam. Nam cùm alteri nihil debeat, non poteſt ei aut negare aut reddere debitum, nec Eccleſia volt ei præcipere fornicationem: nec eo caſu poteſt ei præcipere redditionem debiti, cùm impoſſibilis ſit. Scandalum autem ipſe non facit, ſed permittit. potiùs autem quæuis mala ſunt permittenda, quàm vllum faciendum.

Ad tertium, aliqui negant conſequentiam. quia aiunt iudicem licitè talem occidere, quia hoc eſt medium neceſſarium vt tranquillitas publica ſeruetur. Sed ſimiliter dicam, talem coniugem licitè reddere debitum, quia hoc eſt medium neceſſarium, vt ipſe grauiſſima pericula ac ſcandala euitet. Quare in vtroque valet illud, Non licet facere mala vt eueniant bona. Reſpõdent alij ſecundò, etiam negando conſequentiam. quia iudex ille excuſatur inuincibili ignorantia: nam etſi vt priuatus certò ſciat alterum eſſe innocentem, tamen vt iudex qui nihil ſpectare debet niſi publicas probationes, id inuincibiliter ignorat. Secus autem eſſe in ea coniuge.

98 Sed hæc etiam non ſatisfaciunt primò, quia implicat illum, qui certò ſcit Petrum, verb. cauſ. eſſe innocentem, id ſimul & inuincibiliter ignorare. Secundò, quia inde ſequeretur, iudicem qui falſos teſtes contra innocentem ſubornaſſet, poſſe publicè probatum nocentem occidere: quia ſecundùm illos vt iudex ignorat eum eſſe innocentem: nam quòd falſos teſtes ſubornarit, ſolùm nouit vt priuatus. illud autem eſt apertè abſurdiſſimum. Tertiò, quia ſimili modo dicam, talem coniugem, vt coniugem inuincibiliter ignorare nullitatem matrimonij: nam hanc ſolùm nouit vt non coniux: reddit autem debitum non vt Petrus aut Paulus, ſed vt coniux. Item ſicut ſecundùm illos non ſolùm iudex, ſed etiam miniſter iuſtitiæ poteſt occidere publicè probatum reum, quem priuatim certò ſcit innocentem, quia hoc non nouit vt miniſter iuſtitiæ: ita talis coniux tamquam miniſter & executor ſententiæ ab Eccleſia latæ, qua iubetur reddere debitum, poterit hoc facere: quia vt ſic ignorat nullitatem matrimonij. Reſpondeo itaque negando minorem. Multo enim probabilius eſt, iudicem non poſſe talem reum occidere, vt apertè colligitur ex iam dictis, & eum alijs optimè probat *P. Leſſius de iuſtit. c. 29. dub. 10.* Vide dicta ſuprà diſp. 13. num. 106. & 110.

Neque enim eũdem idem certò ſcire & eũdem inuincibiliter ignorare.

Iudex numquam licitè occidit eũ, quem priuatim nouit innocentem.
Leſſius.

99 Secunda difficultas eſt, Quomodo poſsit cõiux vti matrimonio, qui de valore eius dubitat? Duplex hîc poteſt eſſe caſus. Primo, quãdo ipſe mala fide ab initio matrimonium contraxit. Secundò, quando bona fide contraxit, ſed poſtea incipit dubitare. Et de hoc præcipuè eſt difficultas. Quidam docent, talem nec poſſe petere, nec reddere debitum. Præcipua eorum ratio eſt. quia nunquam licet mihi aliquid facere, de quo dubito, an ſit mihi licitum: atqui talis dubitat an liceat ei reddere debitum: ergo hoc ei non licet. Minor probatur. quia certum eſt ſe non poſſe accedere ad non ſuã: dubitat autem an hæc ſit nõ ſua: ergo dubitat an poſsit ad eã accedere.

Alij docent, talem teneri reddere, numquam tamen poſſe petere. Probant præcipuè. quia in *c. 2. de ſecundis nuptiis. & c. Inquiſitioni, 44. de ſententia excommunicationis* id videtur expreſſe definitum. Ita *Nauarr. c. 22. n. 34. Silueſt. v. Matrimonium 8. q. 13. dicto 2.* & alij.

c. 2. de ſecundis
c. Inquiſitioni
Nauarr.
Sylueſter.

100 Conclus. I. Coniux quæ nullam habet iuſtam rationem dubitãdi de valore matrimonij, ſed tantùm mouetur quibuſdam ſcrupulis, debet eos iudicio viri prudentis deponere, & ſic liberè vti matrimonio. Patet ex *c. Inquiſitioni, 44. de ſent. excommun.*

Coniux laborans ſcrupulis hos abiiciat.

Conclus. II. Coniux meritò dubitans de valore ſui matrimonij, ſiue bona ſiue mala fide contraxit, tenetur ſtatim diligentem adhibere operã vt ſciat veritatem. Per ſe patet: quia aliàs exponit ſe præſentiſsimis periculis peccandi ſaltem materialiter, ſiue petendo, ſiue reddendo, ſiue etiam negando debitum, cùm neſciat quid

c. Inquiſitioni
Dubitãs veritatem inquirat.

horum ſecluſa ignorantia ſibi liceret, aut non liceret. Illa autem pericula tenetur omnino vitare, nec ignorantia poteſt eum excuſare quamdiu ignorat omnino eſſe inuincibilem. Excuſaretur tamen ab hac inquiſitione, ſi certò ſciret veritatem cognoſci non poſſe.

Qui mala fide contraxit debitum nõ petat. *c. 2. de ſecundis.*

101 CONCLVS. III. Qui mala fide matrimonium contraxit, quamdiu de eius valore dubitat, tenetur reddere debitum: numquam autem poteſt petere. Eſt ferè communis, & expreſsè definitur *cap 2 de ſecundis nuptiis.* hoc enim apertè de hoc caſu loquitur.

Prior pars probatur. quia cùm alter coniux ſit bona fide in poſſeſſione matrimonij, habet verum ius petendi debitum, & vt alter ſibi reddat, ſiue à parte rei ſit verum matrimonium, ſiue non, iuxta dicta numero 85. 92. & 93. Nec alter habet vllum ius negandi ei debitum, quo alterius ius elidat, cùm non ſciat matrimonium eſſe irritum: ſicut quando bona fide poſſides rem de qua dubito an ſit mea, nullum ius habeo impediendi te ab eius vſu. Nec dubitans excuſatur à redditione debiti ob periculũ fornicationis cui ſe exponit, quia cùm illud euitare nequeat, niſi negando alteri ſuum ius; etſi fortè matrimonium ſit inualidum, fornicatio erit materialis: magis autem tenetur non facere alteri apertam iniuſtitiam, quàm vitare periculum materialis fornicationis. Nec refert quòd ſit etiam periculum faciendi iniuriam priori coniugi qui fortè adhuc viuit, quia hæc erit etiam ſolùm materialis, vel potiùs omnino nulla. quia hic non habet vllum ius, ne alter vtatur re quam bona fide legitimè poſſidet, etiamſi per eum vſum fiat deterior, ſicut in vſu aliarum rerum oſtendi ſuprà n. 85. & 93.

102 Secunda pars probatur. Quia cùm talis coniux mala fide poſſeſſionem inchoauerit, nullum habet ius ad eius vſum cum periculo fornicationis, aut etiam iniuſtitiæ contra priorem coniugem. patet ex dictis numero 89.

Mala fide contrahẽtes ſeparandi quamdiu dubitant.

Hinc infertur, Quando vterque coniux ab initio cum dubio de eius valore contraxit matrimonium, neutrum habere ius petendi debitum, & conſequenter etiam neutrum poſſe reddere. quia redditio ſupponit ius petendi: atque ita donec de veritate conſtet, toro ſeparandi ſunt ob periculum incontinentiæ. Ita *Henriquez libr. 11. cap. 11. numero 5. &* Sanchez *lib. 9. diſp. 42. n. 7.* & alij.

Henriquez. Sanchez.

103 Addunt tamen aliqui, quando dubium eſt poſitiuum, ita vt vtrimque ſint probabiles rationes tam quòd valeat matrimonium, quàm quòd non valeat, etſi hoc ſit paulo probabilius, eos poſſe matrimonio vti. quia licitè ſequuntur probabilem ſententiam. Sed contrarium meritò videri poſsit verius. Nam aliud eſt, probabil[illegible] tale matrimonium valere; aliud verò, probabile eſſe ipſos poſſe eo vti: nec hoc ex eo ſequitur, vt oſtendi numero 92.

Quare certum credo, tales non poſſe vti matrimonio, quando vertitur quæſtio de morte prioris coniugis: quia ſicut cum aperta huius iniuria illi matrimonium contraxerunt, ſpoliando eum in dubio ſua poſſeſsione, quæ pro eo ſtabat (tam diu enim ſemel habita poſſeſsio pro eo ſtat, quamdiu non conſtat ipſum ea iure ſpoliatum) ita etiam cum eiuſdem iniuria eo vtuntur. Confirmatur, quia *capite In præſentia, 19. de ſponſalibus* apertè definitur, vt aliqua poſsit contrahere cum ſecundo, neceſſarium eſſe, vt certa ſit de morte prioris, nec ſufficere probabilem coniecturam, quantumcumque per multos annos cum graui difficultate cogatur cælibem vitam agere. Quare tales omnino ſeparandi ſunt ſaltem toro, donec de veritate rei conſtet. Nec hoc durum videri debet, quia ipſi ſponte in hæc mala ſe coniecerunt.

Quid faciẽt ij quorum matrimoniũ eſt poſitiue dubium ob probabiles vtrinque rationes. *c In præſentia.*

Quòd ſi impedimentum de quo dubitatur, ſit ſolùm iure humano inductum, diſtinguendum eſt. Nam vel dubitatur an hoc impedimentum aliquando ſubfuerit nec ne: & tunc ſiue dubium ſit negatiuum, ſiue poſitiuum, ita vt vtraque ſit probabilis, credo poſt diligentem veritatis inquiſitionem tales poſſe licitè contrahere, & contracto matrimonio vti, etiamſi initio mala fide contraxerint. Quia poſſeſsio libertatis ab eo impedimento, ſtat pro iis. quia cùm iure naturæ ſint ab eo liberi, præſumuntur liberi donec conſtet de contrario: vt in ſimili benè docet P. *Sanchez libr. 9. diſputatione 41. numero 36.* 104

Sanchez.

Quando verò conſtat impedimentum fuiſſe contractum, ſed dubitatur an ſit ſublatum, iterum diſtinguendum eſt. Nam vel dubitatur an vlla omnino obtenta ſit diſpenſatio, & tunc ſiue dubium ſit negatiuum, ſiue poſitiuum ob probabiles pro vtraque parte rationes, non poteſt matrimonium contrahi ſine noua diſpenſatione: & qui cum tali dubio contraxerunt (niſi ignorantia ob grauis viri auctoritatem excuſentur) non poſſunt eo vti, quamdiu hoc dubium manet: quia poſſeſsio ſtat pro impedimento. Quòd ſi conſtet fuiſſe obtentam diſpenſationem, ſed dubitetur de eius valore, tunc quando vtrimque probabiles ſunt rationes, præſumitur valere. Vide dicta diſputatione 33. numero 58.

CONCLVSIO IV. Quando vterque bona fide matrimonium contraxit, & poſtea ſuperuenit dubium an ſit validum: dubitans tenetur reddere debitum, non poteſt tamen petere antequam ſufficientem diligentiam adhibuerit, vt veritatem cognoſcat. Patet ex dictis numero 85. & 89. Adhibita tamen ea diligentia, ſi maneat adhuc dubium, poteſt etiam petere. Ita *Sotus in 4. diſtinct. 27. quæſtione prima, articulo 3. §. Imo vero. P. Henriquez lib. 12. cap. 6. numero 5. & 7.* & cum aliis *P. Sanchez libr. 9. diſput. 41. numero 47.* multique recentiores. Probatur quia talis bona fide poſsidet ius petendi debitum, quo non debet ſe ſpoliare, quamdiu non conſtat non eſſe ſuum. vt in alijs 105

Sotus. Sanchez.

aliis rebus oſtendi nu. Confirm. quia ſi talis deberet abſtinere à non petendo debito, eſſet
85 quia alias exponeret ſe periculo fornicãdi, ſi forte matrimonium non valeat: aut etiam violandi ius, quod prior coniux habet in eius corpus, ſi fortè adhuc viuat: atqui hæc ad illam obligationem inducendam non ſufficiunt: ergo ille non tenetur abſtinere. Minor probatur. quia cùm difficillimum, & ferè ſuprà humanas vires ſit aliquem hominem præſertim benè conſtitutum cõtinuò cogi cum perſona diuerſi ſexus dormire, & nunquam poſſe petere debitum, ipſe non tenetur cum tanta difficultate vitare dubium
111 periculum alicuius iniuriæ aut incontinentiæ. quare ſi quæ fortè iniuria aut incontinẽtia committatur, hæc tantùm erit materialis. Adde, vt oſtendi nu. 101. eo caſu priorem coniugem nullum ius habere ne hic matrimonio vtatur, atque ita nullam ei fieri iniuriam.

106 Ad argumentum pro priore ſententia poſitum num. 99. nego minorem. Ad probationem, nego conſequentiam: quia, vt oſtendi n. 92. poteſt fieri vt dubitans an res aliqua ſit ſua, moraliter certò ſciat licere ſibi ea vti.

2 Ad argumentum pro ſecunda ſententia ibidem poſitum, nego id ibi definiri. Nam illud capite 1. expreſsè loquitur de iis qui mala fide contraxerant. Et c. *Inquiſitioni* etſi indiſtinctè loquatur: tamen, vt patet ex rationibus, intelligendum eſt de iis qui nondum ſufficienter inquiſierunt veritatem, quibus ignorantia reputatur vincibilis.

c. 2. de ſecundis. c. Inquiſitioni, c. 11

D V B I V M XI.

Qua ratione inter coniuges liceant tactus, aut cogitationes moroſæ?

107 HAnc difficultatem, partim quia vix honeſtè tractari poteſt, partim etiam quia magis ad 1. 2. pertinet, breuiter ſolùm hic attingam. Qui plura volet, videat *P. Sanchez l. 9. diſp. 44. & ſequent.*

Sanchez.

Delectatio moroſa quid ſit? Quando ſit mala?

Nota igitur primò, delectationem moroſam in genere dici, quando quis rem aliquam apprehendit vt præſentem, in eaque delectatur. Eſt autem tunc mala, quando eam ſibi ſic repræſentat ſub ratione aliqua illicita. Cuius ratio eſt, quia ſicut eſt peccatum velle eẽ illicitã: ita in ea ſibi ſub tali ratione cõplacere: vt ſi quis delectetur in occiſione hominis præcisè quà occiſio eſt: quia ſic eſt quædam crudelitas. Secùs ſi delectaretur in ea, quà commoda eſt Reipub. aut in actu, quo talis occiſus eſt, quatenus fuit multùm ingenioſus, nullo modo ſibi interim complacendo in eo quà alteri malus, aut iniuſtus eſt: tunc enim non eſſet peccatum, niſi fortè actus otioſus.

108 Nota ſecundò, delectationem moroſam continere malitiam eandem ſpecie cum ipſo actu, in quo quis delectatur, conſiderato præcisè ſub illa ratione qua repræſentatur imaginationi, vel intellectui; non autem ſecundùm omnes rationes quas habet, vt patet in exemplis datis. Hinc delectari ex apprehenſione occiſionis inimici quà talis eſt, continet tantùm rationem odij, non autem iniuſtitiæ. Et delectatio circa alienam coniugem præcisè quà pulchra eſt, in ſoluto cõtinet tantùm rationẽ fornicationis, modò abſit omnis voluntas actum perpetrandi. Ratio eſt, quia apprehenſio obiecti poteſt abſtrahere ab omnibus eius circumſtantiis, & tantùm verſari circa illud ſub certa ratione, & ſimiliter etiam delectatio: vt patet in delectante ſe in apprehenſione alicuius furti, quà ingenioſum eſt, interim illud quà iniuſtum deteſtando.

Delectatio circa alienã coniugem non cõtinet malitiam adulterij.

Secùs eſt de actu externo, qui neceſſariò verſatur circa obiectum conſideratum cum omnibus circumſtantiis. idémque dicendum de voluntate illum actum faciendi, modò illæ circumſtantiæ cognitæ ſint. Sicut enim ſcienter cognoſcere alienam vxorem habet neceſſario rationem adulterij; ita etiam velle eam cognoſcere habet neceſſariò malitiam adulterij. 109

Similiter delectatio moroſa neceſſariò contrahit diuerſas malitias ratione diuerſarum circumſtantiarum ipſius ſubiecti, ſiue perſonæ quæ eam habet; quatenus illa hi aliquo modo repugnat. v. c. habens votum caſtitatis ſimpliciter committit ſacrilegium ſiue ſe oblectando in ſola cogitatione fornicationis, ſiue eam volendo: quia per votum omnem delectationem veneream ſibi interdixit. Cùm igitur non ſolùm externus actus libidinoſus, ſed etiam interna de eo delectatio aduerſetur caſtitatis voto, ſacrilegè contra hoc peccat, quicunque eam ſponte admittit.

Delectatio moroſa nunquam à circumſtantiis ſui ſubiecti diuerſam ſortitur malitiam.

Secùs tamen eſt in vouente non comedere carnes, cui licet circa earum affectum cogitatione delectari, non tamen eas velle: quia ſola exterior comeſtio aduerſatur mortificationi carnis, quam ipſe vouendo intendit, ideóque hæc ſola per ſe aduerſatur ipſi voto, & conſequenter etiam voluntas eas comedendi. Quamuis autem poſſit quis ſe oblectare circa aliquod obiectum, quatenus habet vnam ſolam malitiam reiiciendo aliam, & ita vnicam malitiam contrahere: non poteſt tamen aliquem actum etiam internum, quem ex diuerſis rationibus tenetur vitare, elicere præcisè quatenus repugnat vni obligationi, & non alteri. v. c. Religioſus nullo modo poteſt elicere delectationem veneream præcisè quatenus repugnat caſtitati, & non quatenus repugnat voto. Tum quia ipſa ſe tota vtrique repugnat: tum etiam quia etſi in cogitando poſſimus aliqua in re diuerſas rationes metaphyſicas diſtinguere, & verſari circa vnam, & non circa aliam: non tamen in agendo. v. c. poteſt Religioſus cogitare de furto, & in eo delectari, primò præcisè quà ingenioſum eſt, idque ſine vllo peccato. Secundò, quatenus inimico ſuo damnoſum eſt, & ſic erit peccatum odij, non tamen iniuſtitiæ, aut ſacrilegij contra votum. Si tamẽ velis furari, neceſſariò peccabis, & contra iuſtitiam & contra votum paupertatis. 110

Vouens non comedere carnes licitè circa earum etiam cogitatione delectatur.

95

Nota tertiò, cogitationem rerum turpium merè ſpeculatiuam, ſimiléinque lectionem vel locutionem; item turpes aſpectus, vel tactus ſecundùm ſe non eſſe mala, ſed tantùm ratione periculi, ne per ea delectatio ſenſualis circa turpia excitetur, quæ ſecundùm ſe etiam prout habetur in ſola parte ſenſitiua, prohibita eſt 111

Cogitatio, lectio aſpectus rerum turpium qua ratione mala?

non coniugatis, qui non poſſunt eam vnquam ſponte in ſe admittere, quantum eam commodè vitare poſſunt: præſértim ſi periculum ſit ne ex ea aut conſenſus voluntatis, aut pollutio ſequatur. Ob iuſtas tamen cauſas hæc permitti poteſt, quando abeſt omne periculum ne voluntas in eam conſentiat, cáve delectetur, & conſequenter illa ſupradicta exerceri poſſunt. v.g. poteſt medicus ſtudij cauſa de illis obiectis cogitare, Confeſſarius audire confeſſiones in quibus multa turpia narrantur, chirurgus tractare etiam partes inhoneſtas alicuius læſi, etiam cum periculo turpis commotionis aut pollutionis, modò abſit omne periculum ne voluntas conſentiat, ſaltem in ipſam delectationem, quæ in parte inferiore ex tali imaginatione, aut tactu ſolet exurgere. quod omnino illicitum eſſet.

112 Eiuſmodi autem actus eo maiorem cauſam requirunt, vt licitè fiant, quo ex natura ſua magis excitant talem commotionem, iſque ſine iuſta cauſa politi, faciliùs ſunt peccatum mortale, quales ſunt tactus inhoneſti, qui magnam neceſſitatem requirunt.

Secùs eſt de tactibus honeſtis, vt ſunt oſcula quibus vrbanitatis cauſa amici ſe ſalutant, modò abſit omnino ſenſualis delectatio. Minorem etiam cauſam requirunt actus ex quibus omnino per accidens ſequitur quandoque motus inhoneſtus, aut pollutio: vt ſunt eſus rei calidæ, equitatio, &c. quare hæc propter tale periculum non tenemur vnquam ſub peccato mortali omittere, quando non eſt periculum conſenſus.

113 Conclvs. I. Coniux non peccat mortaliter, ſine periculo pollutionis moroſè delectando ſe circa actum coniugalem, etſi hunc habere non poſſit ob coniugis abſentiam, aut aliud ſimile impedimentum. quia delectatio non poteſt eſſe peior obiecto circa quod verſatur. communiter tamen venialiter peccat: quia talis delectatio continet quandam inordinationem, & nimium circa res tales affectum; nec videtur poſſe habere legitimum finem. Secùs eſt de vidua, quæ non poteſt ita delectari circa actum habitum cum coniuge defuncto. quia hic actus iam in præſenti eſt ei illicitus. Poteſt tamen gaudere ſe cum habuiſſe, quia hic non eſt delectatio venerea, ſiue qua talis voluptas, vt præſens apprehendatur ac mentem delectet.

Conclvs. II. Colloquia, aſpectus, aut tactus impudici inter coniuges non ſunt mortales niſi adſit periculum pollutionis, extra actum coniugalem. Quia hi actus inter ſolutos ideo ſunt mortales, quia excitant delectationem veneream ſimilem illi, quæ habetur in copula, & ad hoc natura ſua ordinantur. Ergo quibus licita eſt copula, & in ea dicta delectatio, etiam illi actus liciti erunt, ſi finem aliquem honeſtum habeant: veniales, ſi eo careant, ſicut ipſa copula eſſet. Si tamen eſſet periculum pollutionis extra vſum matrimonij, eſſent mortales ſi ſine neceſſitate fierent, quia tunc pollutio eſſet interpretatiuè volita in illis, vt in cauſa proximè ad hanc ordinata. 114

Conclvs. II. Dictæ concluſiones veræ ſunt, etſi copula coniugibus per accidens eſſet illicita: vt quia haberi non poſſet ſine aliquo prolis, aut alterius coniugis periculo: aut ſi eſſent iam ad eam reddiri impotentes ob frigiditatem, &c. Secùs ſi vouiſſent caſtitatem, aut matrimonij valor eſſet dubius. patet ex notabili ſecundo. 115

DISPV

DISPVTATIO XXXV.

DE DIVORTIO.

CVM hactenus naturam, obligationem, alióſq; effectus matrimonij explicuerimus, reſtat vt breuiter aliquid dicamus de eiuſdem ſolutione, non quoad vinculum, de quo egi diſputatione 26. ſed quoad ſolum torum, ſiue etiam cohabitationem, quæ ſolutio Diuortium dicitur: quòd coniuges manente vinculo à ſe mutuò diuertant. Quod dupliciter fieri poteſt. Primò, quando vterque ex mutuo conſenſu Religionem ingreditur: aut vnus Religionem ingreditur, & alter ſacris initiatur. Secundò, quãdo vnus alterum ſuo toro ac cohabitatione ob aliquam culpam, excludit, qui propriè dicitur diuortium facere, ideóque de hoc modo hîc primùm agam.

DVBIVM I.

Qua ratione liceat coniugi diuertere ob alterius adulterium?

1 CONCLVS. I. Certum eſt, coniugem innocentem poſſe dimittere adulterum à ſuo toro & cohabitatione. Patet ex Matth. c. 19. & omnium Doctorum ſententia.

Matth. 19.

CONCLVS. II. Hæc lex deſumpta eſt ex ipſa natura contractus matrimonij: & eſt iuris naturæ: quia frangenti fidem fides ſeruanda non eſt. ideoque coniuges non cenſentur ſe obligaſſe, vt parti diutiùs cohabitent, quàm hæc fidem torumque immaculatum ſeruet.

2 CONCLVS. III. Hoc ipſo quo vni coniugi conſtat de alterius adulterio, poteſt ſine ſententia iudicis in foro conſcientiæ ab eo diuertere, Ita *Abbas c. vlt. de adulteriis nũ. 6. Armilla v. diuortium num. 7. Silueſter ibidem q. 8. D. Thom. in 4. d. 35. q. 1. a. 3. in corpore. Durandus ibidem q. 1. a. 3.* & cum multis aliis *Sanchez l. 10. diſp. 12. num.* 5. Probatur, quia innocens non acquirit hoc ius per iudicis ſententiam, ſed ex ipſa natura contractus; ſicut qui emit triticum certo tempore ſibi tradẽdum, hoc ipſo quo ſtato tempore non traditur, habet ius reſiliendi à contractu, vt dixi diſp. 23. num. 45. & 49. Propter ſcandalum tamen, & ordinem fori externi eſt opus ſententia iudicis, niſi adulterium eſſet ita publicum, vt nulla tergiuerſatione poſſet negari. Tunc enim propria auctoritate liceret diuertere; nec coniux ſpoliatus petens alterum ſibi reſtitui audiretur. Ita *Sanchez lib. 10. diſput. 10. numero 6.*

Abbas. Armilla. Silueſter. D. Thom. Durandus. Sanchez.

Sanchez.

Nec his obſtat *c. Porrò, de diuortiis*, vbi dicitur, neminem vxorem ſine iudicio Eccleſiæ poſſe dimittere ob impedimentum dirimens etiam notorium. quia ibi agitur de dimiſſione quoad vinculum, quæ longe maioris momenti eſt: & ſicut Eccleſiaſtica auctoritate vinculum matrimonij debet contrahi, ita etiam ſolui ſiue irritum iudicari. In noſtro verò caſu agitur tantùm de dimiſſione quoad torum & cohabitationem. quæ minoris momenti & minùs periculoſa eſt. Vnde ſequitur, coniugem cui omnino conſtat alterius adulterium, etſi in foro externo non poſſit id probare, non teneri obedire iudici ſub excommunicatione præcipienti, vt reddat debitum nec excommunicationem incurrere. Propter ſcandalum tamen tenetur alteri cohabitare. quòd ſi abeſſet, vt ſi iuiſſet ad remotas terras, nec ad hoc teneretur. Quare cùm non poſſit facilè eſſe publicum eum non reddere debitum, ad hoc non tam facilè tenetur. 3

c. Porrò.

CONCLVS. IV. Quamdiu coniux non eſt moraliter certus de adulterio alterius, non poteſt eum dimittere, & adulter poteſt exigere debitum, & nolentem etiam ad hoc auctoritate iudicis compellere. Quia ipſe non eſt per adulterium ipſo facto priuatus iure petendi, ſed priuandus per coniugem, qui habet quidem ad hoc ius quaſi in actu primo, ſed quod non poteſt exire in actum ſecundum, donec de adulterio ei conſtet; ſicut communiter de eiuſmodi rebus conſtare poteſt. quia hæc priuatio eſt quaſi inflictio 4

ctio quædam pœnæ conuentionalis. Vide dicta diſp. 23. num. 87. Quòd ſi tamen adultero conſtaret coniugem certò ſcire ſuum adulterium, iniquè omnino tentaret eum id recuſantem cogere ad redditionem debiti, quantumuis hoc probari nullo modo poſſet: vt patet ex dictis loco citato.

5 Concl. V. Idem dicendum quando coniux commiſiſſet ſodomiam, aut beſtialitatem. Secùs ſi tantùm habuiſſet tactus impudicos. quia in illis eſt completa in ſuo genere iniuria contra fidem matrimonij; non tamen in his. Tam grauis autem pœna requirit iniuriam completam.

6 Concl. VI. Eadem in hac parte eſt ratio, ſiue vir, ſiue fæmina adulterium commiſerit. quia vterque perfectè frangit datam fidem, & conſequenter dat alteri ius reſiliendi à pactis. Secùs eſt quando agitur de accuſatione criminali, in qua grauitas iniuriæ attenditur. quæ longè grauior eſt in fæmina, quàm in viro. Vide *Sanchez lib. 10. diſp. 8.* vbi multa de dotis amiſſione; & qua ratione innocens adulterum tam ciuiliter quàm criminaliter accuſare poſſit, doctiſſimè diſputat. Sanchez.

7 Concl. VII. Poteſt coniux adulterum dimittere, etſi ei dediſſet indirectè occaſionem adulterandi: vt ſi vir vxorem domo expelleret, aut metu cogeret conſentire, vt ſacris ordinaretur, aut non daret ei ſufficientem ſuſtentationem, vt patet c. *Significaſti, de diuortiis*, & c. *Veniens, de conuerſione coniugatorum*: niſi vir hæc ea intentione faceret, vt vxor adulteraretur. tunc enim in eius adulterium tacitè conſentiret. Vide *Sotum in 4. d. 36. q. vnica a. 1. v. Secundus caſus. Palud. d. 35. q. 1. a. 2. §. Secundus caſus eſt. Silueſtrum v. Diuortium q. 9. dicto 1. P. Henriquez. l. 11. cap. 17. n. 4. P. Sanchez l. 10. diſp. 5. num. 4. 5. 6.*

c. Significaſti. c. Veniens. Sotus. Palud. Silueſter. Henriq. Sanchez.

DVBIVM II.

Quænam impediant ne coniux poſſit ab adultero diuertere, aut in diuortio perſeuerare?

8 Conclvsio I. Quoties adulterium non fuit coniugi formaliter iniurioſum, non poteſt ob id diuertere. quia ſola iniurioſa fidei fractio dat hanc facultatem: vt patet ex dub. 1. concluſ. 2.

Tale autem eſt primò, quando coniux expreſsè vel tacitè conſenſit illud permittendo, cùm facilè poſſet prohibere. quia ſcienti & volenti non fit iniuria. Ita auctores citati num. 7. habens autem coniugem adulterij ſuſpectam, eamque cùm facilè poſſet ab eo non prohibens, vt deprehenſam dimittat, non cenſetur in id conſentire. quia habet iuſtam cauſam permittendi.

9 Secundò, quando coniux bona fide credens coniugem obiiſſe, cum alio contrahit, aut fornicatur. idémque dicendum ſi crederet matrimonium eſſe omnino diſſolutum, quia Eccleſia id nullum fuiſſe ex errore iudicauit: aut inter gentiles ob libellum repudij datum, quo putant ipſi vinculum ſolui.

Tertiò, quando accedentem ad ſe inuincibiliter putauit eſſe ſuum maritum.

Quartò, quando mulier fuit omnino vi cognita. idémque *Silueſter. v. Adulterium q. vlt. & Roſella ac Armilla ibidem num. 5.* aſſerunt, quando conſenſit metu graui coacta. Sed *Paludan in 4. d. 35. q. 1. a. 2. caſu 5. Durandus ibidem q. 1. a. 4. Sotus d. 36. q. vnica a. 1. verſ. Et eadem ratione.* & cum multis aliis *Sanchez lib. 10. diſp. 5. num. 16.* aiunt talem ob metum non excuſari, quin vir poſſit ab ea diuertere, eámque dote priuare, ſed ſolùm ne poſſit criminaliter accuſari. & hoc ſolum probant quædam argumenta, quæ alij pro ſe adferunt. Probant, quia nullus metus à peccato excuſat, tenetúrque illa potiùs mori, quàm fidem matrimonij violare, ideóque veram iniuriam marito facit. Quare de rigore credo hoc verum: tamen facilè tunc diuortium eſſet contra caritatem, niſi graues aliquæ cauſæ ad hoc vrgerent; vt quòd coniux cuperet ingredi Religionem, aut ſine magno incommodo non poſſet alteri cohabitare.

Silueſter. Roſella. Armilla. An metus excuſet adulterium? Paludan. Durand. Sotus. Sanchez.

Concl. II. Idem dicendum, quando expreſsè vel tacitè remiſſa eſt iniuria: vt ſi coniux conſcius alterius adulterij eam liberè cognoſcat; cenſetur enim tunc iniuriam remittere. Secùs ſi ignarus ſit adulterij; aut non voluntariè omnino, ſed redimendæ vexationis cauſa id faciat: vt quando vxor metu mariti, aut præcepto iudicis, antequam poſſit adulterium probare, ad illud compellitur. Vide *Sanchez diſp. 14.* vbi hæc fuſiſſimè diſputat. 11

Cognoſcens adulteram remittit iniuriam. Sanchez.

Concl. III. Si vterque coniux ſit reus adulterij, neuter poteſt ab altero diuertere: vt patet ex c. *Significaſti, de diuortiis.* quia compenſatur mutua iniuria. Nec refert vter priùs commiſerit crimen, aut quòd vnus ſæpiùs altero, aut quòd vnius crimen ſit publicum, & alterius omnino occultum, & coniugem lateat. quia vterque verè fidem matrimonij fregit. Soli autem innocenti conceditur diuortium. 12

c. Significaſti.

Concl. IV. Si innocens poſt factum diuortium commiſit adulterium, tenetur alterum emendatum iterum ad torum admittere. Nec refert quòd per ſententiam Eccleſiæ fuit factum diuortium. quia per hoc non eſt datum ei aliquod maius ius, ſed tantùm declaratum id quod habebat per adulterium coniugis, quod nullo modo dat ei ius fornicandi, ſed tantùm ſeparandi ſe à toro illius. 13

Quidam tamen excipiunt caſum, quo innocentis adulterium contingeret poſtquam diuortij ſententia tranſiiſſet in rem iudicatam, eò quòd tempus appellationi conceſſum eſſet lapſum. Aut quia tres ſententiæ concordes fuiſſent circa eam rem latæ. Putant enim tunc iudicem quidem ex officio ob animarum periculum poſſe ac teneri, coniuges cogere ad cohabitandum: dimiſſum tamen coniugem nullo modo poſſe iure alterum repetere. Primò, quia per ſententiam in hunc amiſit omne ius: & ita huius adulterium nullo modo illi eſt iniurioſum. 14

vnde

vnde non compenſantur delicta. Secundò, quia ſententia non fuit lata ſub conditione ſi alter poſtea non fornicaretur, ſed abſolutè, atque ita abſolutè liberauit innocentem, ab omni ſeruitute, qua adultero obligabatur. Sententia autem ſemel rite lata nunquam eſt reuocanda: & ſeruitus ſemel amiſſa nunquam redit. Ideoque hanc ſententiam tenent *Abbas cap. vltimo de adulteriis, num. 5. Silueſter v. Diuortium q. vltima. Sotus in 4. d. 36, qu. 1. art. 6. ad 3.* Sed cum *D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 6. verſ. Item nota. Petro Soto lect. 12. de matrimon. ante finem*, & aliis credo contrarium eſſe multo probabilius. Quia quamdiu manet vinculum matrimonij, vterque habet dominium corporis alterius: quia, vt oſtendi diſp. 24. numero 3. vinculum matrimonij eſſentialiter in hoc dominio conſiſtit. Quamuis autem vnus per alterius crimen acquirat ius non reddendi debitum, non tamen fornicandi; nec per ſententiam diuortij (quæ ius ſancit, non autem crimina fouet) ei vllum ius conceditur, ſed ius quod habet declaratur, vt publicè eo liceat vti. Ex eo autem quòd ſententia tranſierit in rem iudicatam, nullum nouum ius conceditur innocenti, nec hic liberatur ab aliis actionibus; ſed tantùm efficitur ne reus poſſit ipſam ſententiam ampliùs reuocare in dubium, niſi reſtituatur in integrum. Nec aliud argumenta contraria probant. quod etiam concedimus. Inde tamen non ſequitur, quin ob aliam cauſam, ſcilicet iniuriam per recens adulterium ſibi factam poſſit ei intentare litem, eumque repetere. Vnde ſequitur, eodem modo dimittentem teneri alteri petenti reconciliari, ac ſi ante ſententiam latam contigiſſet eius adulterium.

Abbas. Silueſter. Sotus. Antonin. Pet. Soto.

Innocens adulterans tenetur adultero coniugi reconciliari etiam poſtquam diuortiu tranſit in rem iudicatam.

Sententia iudicis non dat ius, ſed acquiſitum declarat.

16 Excipiendus tamen eſt caſus, quo coniux innocens legitimè eſſet promotus ad Ordines ſacros, aut profeſſus in Religione. quia etſi talis adulterando poſſit ſuo iuri nocere, non tamen ipſi ſtatui, cui fieret iniuria ſi coniugi reſtitueretur.

Ad primum argumentum poſitum num. 14. nego aſſumptum. quia, vt oſtendi modò, ſententia nullum ius dat innocenti, ſed tantùm id quod habet declarat. Vnde quando vnius adulterium eſt omnino notorium, poteſt alter ſine vlla ſententia ab eo diuertere.

Ad ſecundum reſpondeo, Si illud aliquid probaret, etiam probaret innocentem ſemel etiam ſine vlla ſententia iuſtè facto diuortio poſtea fornicantem non teneri priori coniugi reconciliari. quia abſolutè liberatur ſeruitute reddendi debitum: nec (vt iam oſtendi ſententia ei vllum ius concedit, ſed quale habeat declarat. Quare quod dicitur ſeruitutem amiſſam non redire, intelligendum eſt, niſi ex noua cauſa contrahatur, vt fit in noſtro caſu: atque etiam fieri poteſt in ſeruitute mancipiorum. Nam ſi ſemel manumiſſus, ſecundùm in bello capiatur, fit iterum ſeruus. Nec per hoc prior diuortij ſententia retractatur. Nam in ea non fuit definitum, innocentem non poſſe in poſterum ampliùs contrahere obligationem reddendi debitum (nam alias quantumcumque adultero reconciliaretur, non teneretur reddere debitum;) ſed cum iam de facto ab ea obligatione eſſe abſolutè liberum; cum quo optimè ſtat cum poſſe hanc iterum contrahere.

Seruitus depoſita ex noua cauſa iterum contrahitur.

CONCLVS. V. Si poſt alterius, aut vtriuſque adulterium coniuges reconcilientur, quicumque ex iis fornicatur, poteſt ab altero dimitti. quia per reconciliationem prior iniuria omnino abolita eſt. 17

CONCLVSIO VI. Quando vterque adulterium commiſit, vnuſque emendatus alterum ad emendationem & reconciliationem inuitauit, reputatur in poſterum innocens, & alterum in poſterum fornicantem poteſt dimittere. Cùm enim hic teneatur acceptare reconciliationem, eius oblatio reputatur in alterius fauorem, ac ſi eam acceptaſſet, non tamen in fauorem eam recuſantis. Quare hic alterum fornicantem non poteſt dimittere, niſi reconciliationem acceptarit.

CONCLVSIO VII. Extra dictos caſus innocens nunquam abſolutè tenetur reconciliari adultero. quia abſolutè liber eſt ab onere coniugali. Honeſtas tamen quandoque & etiam caritas requirunt, licet non obligent, vt eum emendatum recipiat, quando id commodè poteſt, & alterius ſaluti expedit, & ſic intellige *c. Si vir, de adulteriis*, vbi dicitur eum debere id facere, ſcilicet ex æquitate quadam; vt explicat gloſſa. Adulter verò tenetur redire ad innocentem, quandocumque id petierit. quia hic nullum ius diuertendi habet, niſi alteruter legitimè ſtatum incompoſſibilem ſuſcepiſſet. 18

Si vir.

a

DVBIVM III.

An vir teneatur vxorem perſiſtentem mœchari dimittere?

CONCLVSIO I. Communiter vir talem vxorem non tenetur dimittere. Inſinuatur apertè *cap. Quemadmodum 25. de iureiurando §. vltimo.* Vbi dicitur, tutius eſſe virum talem vxorem non accuſare in ordine ad diuortium, ſi ei hoc iurarit. quia poteſt ei ſemper hoc crimen dimittere, quod eſſet falſum, ſi teneretur eam dimittere. nam iuramentum eam eo caſu non accuſandi eſſet illicitum, ac conſequenter non obligaret. 19

c Quemadmodum.

Probatur ſecundò, quia nec tenetur ratione correptionis fraternæ. quia ad hoc ſufficit, vt eam moneat, ac moderate prout poteſt puniat, ad quod ſolùm tenetur. quia aliud medium eſt viro ſæpe nimis incommodum. quia tenebitur cælebs viuere, ac ſolus domum regere: & pernicioſum vxori, quæ dimiſſa liberiùs mœchabitur. Nec etiam ratione ſcandali,

quod nullum erit, ſi crimen ſit occultum: aut ſi publicum ſit, ſufficiet virum publicè etiam conari vxorem emendare, eam pro ſua poteſtate puniendo, ne videatur crimini conſentire. Quòd ſi autem aliqui adhuc putent eum conſentire, erit ſcandalum acceptum, non datum. quod non tenetur cum tanto incommodo euitare. Vide *Sotum in 4.d.36.q.vnica a. 2. concluſ.2. Paludanum d.35 q.1.a.3. concluſ.4. Roſellam v. Debitum numero 16. Sanchez lib.10. diſput. 13. num.8.*

Sotus. Palud. Sanchez. Roſella.

20 Quòd ſi commodè poſſet ad tempus diuertendo vxorem emendare, aut ſcandalum tollere, ad hoc teneretur. Et ſic intellige *c. Si vir, de adulteriis*, & alia iura dicentia virum debere talem dimittere, ne videatur patronus turpitudinis. Sed hic caſus rariſſimus eſt.

c. Si vir.

Concl. II. Vxor non tenetur à viro adultero diuertere. quia per hoc non emendaretur, & eius non eſt virum corrigere, niſi precibus & ſuauibus admonitionibus: niſi fortè poſſet ad tempus diuertere, & omnino crederet virum ita emendandum. Tunc enim ex caritate ad hoc teneretur. Sed vix vnquam eſt talis ſpes.

DVBIVM IV.

Ob quas alias cauſas liceat diuortium?

21 Concl. Quando vnus non poteſt alteri cohabitare ſine graui animæ aut corporis periculo, quod meritò virum conſtantem terreat, poteſt ab eo diuertere quamdiu periculum durat. Quia iure naturæ quiſque poteſt ſibi conſulere, nec tenemur cum tanto noſtro incommodo alteri obligationi ſatisfacere. Patet ex *cap. Ex tranſmiſſa, & c. Litteras, de reſtitut. ſpoliat.* Nec tunc diuertens contra mandatum Chriſti coniugem dimittit, quia non tam hanc deſerit, quàm malum fugit, vel potiùs ab altero dimittitur cuius culpa periculum accidit.

c. Ex tranſmiſſa. c. Litteras.

22 Hinc ſequitur, vnum coniugem poſſe ab alio diuertere, Primò, ſi hic fiat omnino furioſus, aut graui & contagioſo morbo laboret. quia in his caſibus alteri ex cohabitatione graue periculum imminet. Secùs eſſet ſi hic fieret quidem ſtultus, non tamen malus, aut contraheret grauem morbum, non tamen contagioſum. Quia cùm ſanus tunc ſine periculo poſſit ei cohabitare, eiúſque curam gerere, ad hoc tenebitur. Vide *Nauarrum cap. 22. num. 22. P. Henriquez lib. 11. cap. 4. in fine. P. Sà v. Diuortium num.8.*

Nauarr. Henriquez. Sà.

23 Secundò, quando vnus ob ſæuitiam alterius iuſtè metuit mortem, vel etiam graues valdè plagas inferendas, etiamſi ſua culpa cauſam dediſſet, Secus ſi moderatam caſtigationem timeret. quia hanc poteſt vir inferre, illa non.

Tertiò, quando alter eſt veneficus. quia eiuſmodi coniunctiſſimis ſæpe maximè nocent, vt qui dæmonis conſilio agantur.

Quartò, quando vnus nititur alterum pertrahere ad peccatum, hic poteſt diuertere: imò ſi probabiliter ſibi timeat ne conſentiat, tenetur diuertere, ſi commodè poteſt. quia quiſque tenetur vitare periculum peccati. Quòd ſi probabiliter ſperet ſe omnino non conſenſurum, non tenetur diuertere, poteſt tamen niſi obſtet ſcandalum. quia alter non poteſt ſua malitia hunc cogere, vt hoc potiùs quàm illo modo tentationi reſiſtat; aut impedire quò minùs viam tutiſſimam ſequatur.

Quintò, quando alter labitur in hæreſin aut apoſtaſiam. quia horum cohabitatio communiter periculoſa eſt tam coniugi, quàm prolibus. Nec refert quòd hic & nunc credat non ſubeſſe periculum. quia ſemper ſubeſt aliquod, niſi coniux magna diligentia à ſe & prolibus hoc auertat. quia vel ſolum exemplum parentis facilè proles ad malum inducit. Quare meritò *cap. De illa, 6. de diuortiis*, ius generatim decidit, coniugem etiam ſine iudicio Eccleſiæ ab hæretico coniuge diuertentem, ei tantùm reſtituendam, quando conuerſus fuerit. Tunc enim quia cauſa diuertendi ceſſauit, (ſicut etiam in omnibus huius dubij præcedentibus caſibus) reuerti debet. In hæreſi tamen hoc particulare ibidem additur, vt ſi hæreticus fuerit iudicio Eccleſiæ ſeparatus, ſiue condemnatus; tunc coniux etiam emendatum non tenetur recipere. Quia in pœnam hæreſeos, omnino ſuo iure quod habebat vt alter ſibi cohabitaret, ac debitum redderet, priuatur remanente ſolo vinculo matrimonij. idque meritò, quia tunc ob perpetuam infamiam graue eſt, & aliquo modo infame alteri coniugi tali adhærere Nec obſtat illud Matth. 19. vbi dicitur, coniugem ob ſolam fornicationem poſſe dimitti. quia ibi agitur de dimiſſione, quam ex vi contractus, coniux per ſe facere poſſit; non autem de ea quam in pœnam iudex poſſit infligere. Cùm enim hic hæreticum poſſit priuare omnibus bonis, atque etiam vita, quare non poterit priuare iure quod habet in coniugem? 24

c. De illa.

Hæreticum ſemel condemnatum quantumuis emendatum coniux poſtea non tenetur recipere.

Matt.19.

DVBIVM V.

An celebrato ob adulterium legitimè diuortio poſſint coniuges Religionem ingredi, aut vouere caſtitatem?

Conclvsio I. Certum eſt hoc caſu innocentem poſſe ingredi Religionem; quia quoad omnia quæ poſſent hoc impedire eſt ſolutus coniugij legibus, ac ſi alter eſſet mortuus. Nec alter eo caſu tenetur ſimul ingredi; 25

gredi; vt apertè colligitur ex *cap. 15. & 16. de conuerſ. coniugatorum.*

c. 15. & 16. de conuerſ.

Concl. II. Idem dicendum de promotione ad ſacros Ordines. quia eadem eſt ratio. Quòd ſi tamen ante profeſſionem, vel ad Ordinem ſacrum promotionem minoribus initiatus, aut nouitius iam factus mœchetur; reſtituendus eſt coniugi, nec poteſt vlterius ſine eius conſenſu progredi; aliàs profeſſio erit inualida. quia nondum habet ſtatum matrimonio incompoſſibilem, cui per reſtitutionem fieri poſſit iniuria.

Concl. III. Quòd ſi diuortium fuit iniquè factum, vt quia vous fuit falsò accuſatus: aut ſi petens diuortium occultè etiam fuerit fornicatus, profeſſio ſecuta inuito coniuge erit inualida: & ordinatus ſacerdos cognita veritate erit coniugi reſtituendus. Ita *D. Thomas in 4. d. 35. q. vnica art. 5. ad 3. Siluester v. Diuortium num. 24. Roſella ibidem nu. 6. Armilla num. 15.* & alij.

D. Thomas. Siluester. Roſella. Armilla.

Concl. IV. Facto legitimè diuortio adulter nunquam altero inuito poteſt Religionem ingredi, aut ad Ordines ſacros promoueri, quamdiu eſt moralis aliqua ſpes, futurum vt alter velit aliquando ei reconciliari. Quia quandocumque hic voluerit, tenetur reconciliari. Quòd ſi tamen ſe omnino emendaſſet, ſæpiuſque ac inſtanter petiiſſet reconciliationem, & innocens eam abſolutè negarit, poſſet Religionem aut Ordines ſuſcipere. quia innocens irrationabiliter eſt inuitus. quia non habet ius vt alter cogatur perpetuò de ſuo ſtatu incertus manere, nec poſſit animæ ſuæ aliquem ſtatum ſuſcipiendo conſulere. Quare huius profeſſio aut ordinatio reputaretur, quaſi facta ex alterius conſenſu, niſi eſſet paratus reconciliari antequam illa fieret. Vide *Sanchez diſp. 10. & 15.*

Suarez.

27 Concl. V. Idem dicendum quando coniuges iudicio Eccleſiæ ſeparati ſunt ob vnius hæreſim. Tunc enim innocens nunquam tenetur alteri reconciliari, vt oſtendi num. 24. Quare nihil obſtat quo minùs poſſit Religionem ingredi.

DVBIVM VI.

Qua ratione coniuges mutuo conſenſu poſſint facere diuortium?

28 NOta, hoc variis modis fieri poſſe. Primò, vt ſolùm ex mutuo conſenſu ſine vllo voto ſeparentur toro. Secundò, vt præterea vterque caſtitatem voueat. Tertiò, vt vir ſacros Ordines ſuſcipiat vxore ingrediente Religionem, aut in ſæculo manente. Quartò, vt vnus ſolus, aut etiam vterque Religionem ingrediatur.

29 Conclvsio I. Poſſunt coniuges aut vt meliùs Deo ſeruiant, aut ob aliam honeſtam cauſam ex mutuo conſenſu ſeparari toro, aut ad tempus, aut in perpetuum prout inter eos conuenerit. quia nullo iure obligantur vti matrimonio, niſi fortè iis periculum incontinentiæ crearetur. Tunc enim ad hoc euitandum tenerentur vti coniugio, niſi ſperarent ſe id aliter facilè poſſe euitare. patet ex priore ad Corinth. 7.

1. Cor. 7.

Conclvsio II. Poſſunt coniuges ex mutuo conſenſu toro ſeparati ſimiliter continentiam vouere, etiamſi neuter Religionem ingrediatur. Patet ex Diuo Auguſtino epiſtola 199. ad Ecditiam, vbi id multis probat. Propter periculum tamen incontinentiæ, quod tales ex mutua cohabitatione facilè incurrerent, hoc non eſt facilè faciendum, niſi cum matura deliberatione, & cùm ipſi ex longa aliqua experientia comperterint ſe ſine notabili aliquo periculo facilè ita viuere poſſe. 30

D. Auguſt.

Conclvsio III. Vir etiam ex vxoris conſenſu non poteſt Religionem ingredi, niſi ipſa ſimiliter aliam Religionem ingrediatur, aut ſit ſenex, nec vllo modo ſuſpecta de incontinentia, & in ſæculo manens votum caſtitatis emittat. Eſt communis Doctorum, & habetur expreſsè *cap. Si quis 4. de conuerſione coniugatorum.* 31

c. Si quis.

Conclvsio IV. Probabilius eſt virum non poſſe etiam vxore conſentiente ſacris initiari niſi ipſa aut Religionem ingrediatur, aut ſenex ſit, & de incontinentia nullo modo ſuſpecta caſtitatem in ſæculo voueat. Colligitur ex *Concilio Agathenſi capite 12.* & dictis concluſione tertia. Quia eadem hîc, aut etiam maior ratio eſt, ſcilicet periculum incontinentiæ, quod vxor manens in ſæculo, aut etiam vterque incurreret; cùm vir iam ordinatus ex antiqua cum ea conſuetudine facilè poſſet inflecti, vt ea iterum vt coniuge vteretur, ſi in ſæculo permanentes haberent liberum ad ſe mutuo acceſſum. Ita *Abbas capit. Coniugatus 5. de conuerſione coniugatorum, numero 4. Siluester v. Diuortium qu. 17. dicto 2. Armilla ibidem numero 11. Sotus in 4. d. 27. qu. 1. art. 4. v. Præterea contra eandem. P. Henriquez libro 12. cap. 5. numero 10.* & cum pluribus aliis *P. Sanchez libro 7. diſput. 39. numero 6.* 32

Conc. Agathenſe. Abbas. c. Coniugatus. Siluester. Armilla. Sotus. Henriquez. Sanchez.

Dices, *capit. Coniugatus*, citato, vt vir ordinetur ſolùm requiritur, vt vxor continentiam voueat, ergo hoc ſufficit. Reſpondeo, ibi requiri vt vxor ita continentiam voueat, vt vir ab ea ſit abſolutus, vt ibi dicitur: quod non fit niſi aut ipſa ſit omnino vetula, aut Religionem ingrediatur: vt ex aliis iuribus colligitur. 33

Et confirmatur. quia *capite 1. de conuerſione coniugatorum* Alexander III. vt vir Religionem ingrediatur ſolùm requirit, vt vxor aut Religionem ingrediatur, aut perpetuam caſtitatem voueat: cùm tamen *idem ibidem cap. 4.* doceat non ſufficere, vt vxor caſtitatem voueat, niſi ſit ea ætate, vt nullum in ea ſit incontinentiæ periculum.

c. 1. de conu. Alexand. III.

Petes,

34 Petes, quare potiùs permittitur coniugibus, vt mutuo conſenſu manentes in ſæculo caſtitatem voueant, quàm vt vnus ſine altero Religionem ingrediatur; cùm in priore caſu appareat maius periculum quàm in ſecundo. Reſpondeo, hoc fieri quia in priore quando eſt periculum incontinentiæ, eſt facilius remedium, obtinendo diſpenſationem in voto, quæ in ſimili caſu facile conceditur. Secus eſt in ſecundo. Nam in voto ſacerdotis, aut Religioſi, nunquam niſi forte ex grauiſſimis cauſis diſpenſatur.

Hæc ſunt quæ circa doctrinam de Sacramentis diſputanda duxi, quàm prout potui conatus ſum breuiter dilucidéque exponere, quod ad Dei Optimi Maximi, Virginiſque Matris gloriam, ac Lectorum vtilitatem cedat.

F I N I S.

LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ.

Prior numerus paginam, alter notas marginales ſignificat: vbi numerus marginalis ſolùm ponitur, ad proximè deſignatam paginam refertur.

Ex Geneſi.

CAP.1.v.28. *Creſcite & multiplicamini.* 744.2
6.v.6. *Pœnitens eum quòd hominem feciſſet in terra; & tactus dolore cordis intrinſecus.* 353.3
14.v.18. *Melchiſedec proferens panem & vinum: erat enim ſacerdos Dei altiſſimi.* 299.19. & 300.34 & 35
17.v.7. *Et ſtatuam pactum meum inter me & te, & inter ſemen tuum, &c.* 112.3
v.14. *Maſculus, cuius præputij caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo.* 50.143

Ex Exodo.

12.v.6. *Immolabitq́ue eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam.* 169.65
21.v.15. *Qui percuſſerit patrem & matrem, morte moriatur.* 286.114
24.v.18. *Hic eſt ſanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiſcum.* 301.39

Ex Levitico.

20.v.14. *Qui ſupra vxorem filiam duxerit matrem eius, ſcelus operatus eſt, viuus ardebit cum ijs, nec permanebit tantum nefas in medio veſtri.* 812.42
23.v.29. *Omnis anima quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis ſuis.* 404.21
v.32. *Sabbathum requietionis eſt, & affligetis animas veſtras die nono menſis, &c.* 168.61. & ſeq. & 404.21

Ex libro I. Regum.

2.v.25. *Si peccauerit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Dominum peccauerit vir, quis orabit pro eo?* 364.10
21.v.13. *Collabebatur David inter manus eorum.* 193.34

Ex lib. II. reg.

12.v.14. *Veruntamen quia blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus eſt tibi, morte morietur.* 383.107
v.22. *Nunc autem quia mortuus eſt, quare ieiuno, &c.* 525.11

Ex lib. III. reg.

17.v.18. *Quid mihi & tibi vir Dei? ingreſſus es ad me vt rememorarentur iniquitates meæ; & interficeres filium meum?* 390.139

Ex lib. II. Paral.

30.v.16. *Immolauerunt autem phaſe 14. die menſis ſecundi ſacerdotes quoque atque Leuitæ tandem ſanctificati obtulerunt holocauſta in domo Domini.* 299.20

Ex Pſalmis.

1.v.5. *Non reſurgerent impij in iudicio, & peccatores in concilio iuſtorum.* 286.114
4.v.6. *Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ.* 296.2
44.v.17. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: *conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* 661.25
49.v.13. *Numquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? &c.* 19.8. & 307.65
50.v.5. *Peccatum meum contra me eſt ſemper.* 377.79
v.9. *Mundabor, lauabis me, & ſuper niuem dealbabor* 390.65
78.v.8. *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum, &c.* 390.139
80.v.13. *Dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis.* 362.3
96.v.3. *Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* 524.7
102.v.12. *Quantum diſtat ortus ab occidente, longè fecit iniquitates noſtras.* 390.141
123.v.4. & 5. *Torrentem pertranſiuit anima noſtra, forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem.* 525.10

Ex Eccleſiaſt.

7.v.14. *Conſidera opera Dei, quòd nemo poteſt corrigere quem ille deſpexerit.* 362.3
11.v.3. *Si ceciderit lignum ad auſtrum aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* 326.16

Ex Sapient.

12.v.10. *Nequam eſt natio eorum, & naturalis malitia ipſorum: & quoniam non poterat mutari cogitatio eorum in perpetuum.* 364.9
v.20. *Si inimicos ſeruorum tuorum, & debitos morti cum tanta cruciaſti attentione, & obſecratione, dans tempus & locum per quæ poſſit mutari à malitia.* 363.5
14.v.9. *Similiter odio ſunt Deo impius & impietas eius.* 382.101.

Ex Eccleſiaſtico.

21.v.2. *Quaſi à facie colubri fuge peccatum.* 404.20

Ex Iſaia.

1.v.18. *Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.* 390.141
38.v.15. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* 377.79. & 383.110

Ex Ieremia.

8.v.4. *Numquid qui cadit non reſurget? & qui auerſus eſt non reuertetur? quare ergo auerſus eſt populus iſte in Ieruſalem auerſione contentioſa.* 400.3
v.6. *Nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo dicens: Quid feci?* ibid.
13.v.23. *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam aut pardus varietates ſuas; & vos poteritis bene agere, cùm didiceritis malè.* 364.9
17.v.9. & 10 *Prauum eſt cor omnium & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? ego Dominus.* 376.73
31.v.21. *Pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam.* 363.110

Ex Ezechiele.

18.v.22. *Omnium iniquitatum eius quas operatus eſt non recordabor.* 383.105. & 397.167
v.23. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impij, dicit Dominus Deus, & non vt conuertatur à vijs ſuis & viuat?* 362.5

33. v. 12. *Impietas impij non nocebit ei in quacunque die conuerſus fuerit ab impietate ſua.* 383.105.& 397.167

Ex Osea.

13. v. 9. *Perditio tua Iſrael: tantummodo in me auxilium tuum.* 363.5

Ex Ioele.

2. v. 12. *Conuertimini ad me in toto corde veſtro in ieiunio & in fletu, & in planctu; & ſcindite corda veſtra & non veſtimenta veſtra, & conuertimini ad Dominum Deum veſtrum.* 355.& 383.110

v. 25. *Et reddam vobis annos quos comedit, locuſta, bruchus, & rubigo & eruca.* 397.167

Ex Amos.

2. 7. *Filius, ac pater eius ierunt ad puellam vt violarent nomen ſanctum.* 823.51

Ex Malachia.

1. v. 10. *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra: ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* 303.48

Ex Teſtamento nouo.

Ex Matthæo.

7. v. 6. *Nolite dare ſanctum canibus.* 412.19

10. v. 37. *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus.* 375.68

v. 42. *Quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* 395.160

11. v. 21. *Si in Tyro & Sidone facta fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.* 365.3

v. 28. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* 363.5

16. v. 19. *Tibi dabo claues regni cælorum, &c.* 537.9. & 10. & 538.13. & 539.19. & 549.24. & 550.29.

18. v. 5. *Qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.* 11.48

v. 18. *Quæcunque alligaueritis ſuper terram erunt ligata, &c.* vide c. 16. v. 19.

23. v. 37. *Ieruſalem, Ieruſalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti.* 363.5

24. v. 13. *Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* 397.168

26. v. 11. *Me autem non ſemper habebitis* 194.41

v. 25. *Accepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit.* 251.16

v. 26. *Hoc eſt corpus meum.* 189.4. & ſeq. *Hic eſt ſanguis meus.* ibid. & 194.38. & 317.116

Ex Marco.

1. v. 8. *Ego baptizaui vos aqua, ille baptizabit vos Spiritu Sancto.* 26.17

8. v. 35. *Qui perdiderit animam ſuam propter me & euangelium, ſaluam faciet eam.* 96.121

10. v. 14. *Sinite paruulos venire ad me, &c. talium enim eſt regnum cælorum.* 119.54

v. 38. *Poteſtis bibere calicem quem ego bibo, aut baptiſmo quo ego baptizor, baptizari?* 525.10

14. v. 23. *Et biberunt ex eo omnes.* 287.121

Ex Luca.

5. v. 21. *Quis poteſt peccata dimittere niſi ſolus Deus?* 411.14

6. v. 37. *Dimittite & dimittemini, eadem enim menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis.* 390.142

12. v. 50 *Baptiſmo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor, vſque dum perficiatur.* 525.10

13. v. 5. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* 372.50

22. v. 7. *Venit autem dies azymorum in quo neceſſe erat occidi paſcha.* 169.71. & ſeq. & 170.74. & 75

v. 19. *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem.* 290.3. 292.16 334.206

v. 20. *Hic eſt calix nouum Teſtamentum in meo ſanguine, qui pro vobis fundetur.* 289.2. 301.38

24. v. 39. *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet.* 150.46

Ex Ioanne.

1. v. 9. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* 363.5

v. 17. *Lex per Moſen data eſt; gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* 6.19

3. v. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* 25.10. 79.20

4. v. 2. *Quanquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius.* 411.12

6. v. 51. *Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. hic eſt panis qui de cælo deſcendit, vt ſi quis ex ipſo manducet, viuat in æternum.* 285.112

6. v. 53. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* 285.112

v. 54. *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.* 266.64

v. 63. *Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quidquam: verba quæ loquor vobis, ſpiritus & vita ſunt.* 191.16

9. v. 4. *Venit nox quando nemo poteſt operari,* 389.137

12. v. 39. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum.* 362.3

13. v. 8. *Si non lauauero te, non habebis partem mecum.* 75.8

15. v. 13. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* 95.118. & 98.133

v. 22. *Si non veniſſem & locutus fuiſſem, peccatum non haberent.* 286.114

20. v. 21. *Sicut miſit me viuens Pater, & ego mitto vos.*

v. 22. *Accipite Spiritum ſanctum.*

v. 23 *Quorum remiſeritis peccata, remittentur eis, &c.* 410.10. 465.2. 550.29

21. v. 18. *Paſce oues meas.* 537.2. 551.29

Ex Actis.

2. v. 42. *Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis.* 286.115

8. v. 14. *Cùm autem audiſſent Apoſtoli qui erant in Ieroſolymis quòd recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Ioannem.* 149.58

13. v. 2. *Miniſtrantibus illis Domino & ieiunantibus.* 304.52

19. v. 5. *Baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu.* 649.1

20. v. 26. & 27. *Mundus ſum à ſanguine omnium: non enim ſubterfugi quo minus annunciarem omne conſilium Dei vobis.* 490.258

v. 28. *Attendite vobis & vniuerſo gregi in quo vos Spiri-*

rius ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei. 468.19

Ex epiſt. ad Romanos.

2.v.4. *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ & longanimitatis contemnis: ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor tuum theſaurizas tibi iram.* 363.5. & 407.32.
4.v.11. *Et ſignum accepit circumciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio.* 7.24
5.v.5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* 663.37
6.v.4. *Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum.* 76.1
9.v.18. *Cuius vult miſeretur & quem vult indurat.* 361.3
11.v.16. *Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa; ſi radix ſancta, & rami.* 112.5
v.29. *Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei.* 390.141.

Ex epiſt. I. ad Corinth.

3 v.10 & 11. *Vnuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificet: fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus, &c.* 524.6
v.15. *Saluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* 528.25
4 v.1. *Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* 535.3
5. v. 1. *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris ſui quis habeat.* 823.51
v.7. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* 301.37
v.10. *Scripſi vobis in epiſtola, ne commiſceamini fornicarijs.* 550.25
v.12. *Quid mihi de ijs qui foris ſunt iudicare?* 413.21
6.v.15. & 16. *Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit. An neſcitis quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur? Erunt duo in carne vna.* 812.49
7. v. 2. *Propter fornicationem autem, vnuſquiſque vxorem ſuam habeat.* 841.6
v.5. *Iterum reuertimini in idipſum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam veſtram: hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium,* 841.6
v.14. *Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, &c. alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.* 112.5
v. 28. *Etſi nupſerit virgo, non peccauit; tribulationem autem carnis habebunt huiuſmodi. Ego autem vobis parco.* 842.7
9.v.13. *Qui altari deſeruiunt, de altari participant.* 332.197.
10.v.3. *Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt.* 149.40
v. 17. *Vnum corpus ſumus omnes qui de vno pane participamus,* 266.63
11.v.18. *Audio ſciſſuram eſſe inter vos.* 188.1
v.24. *Hoc eſt corpus quod pro vobis frangetur. Hic eſt calix qui pro vobis effundetur.* 324.100.
v. 25. *Hoc facite quotieſcunque bibetis, in meam commemorationem.* 290.4
v. 28. *Probet autem ſeipſum homo.* 269.13
15.v. 29. *Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis; ſi omnino mortui non reſurgant? vt quid & baptizantur pro illis,* 525.9

Ex epiſt. II. ad Corinth.

1. v. 21. & 22. *Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui vnxit nos Deus, & qui ſignauit nos, & dedit pignus ſpiritus in cordibus noſtris.* 51.3. 145.69
2.v.15. *Chriſti bonus odor ſumus Deo in ijs qui ſalui fiunt, & in ijs qui pereunt.* 138.25

Ex epiſt. ad Galatas.

3. v. 4. *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa, ſi tamen ſine cauſa.* 397.167

Ex epiſt. ad Epheſios.

5.v. 26. *Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.* 13.55
v.32. *Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & Eccleſia.* 728.14

Ex epiſt. ad Coloſs.

2. v. 12. *Circumciſione Chriſti conſepulti eſtis in baptiſmo.* 76.1

Ex epiſt. ad Timoth. I.

2.v. 4. *Qui omnes homines vult ſaluos fieri & ad agnitionem veritatis venire.* 363.5
v.15. *Saluabitur autem per filiorum generationem ſi permanſerit in fide, &c.* 728.14
4.v.14. *Noli negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum presbyterij.* 656.27. & fol. 663.36
4.v.11. *Cùm luxuriatæ fuerint in Chriſto nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* 798.29

Ex epiſt. ad Timoth. II.

1.v.6. *Admoneo te vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* 663.37
v.7. *Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris ſed virtutis & dilectionis & ſobrietatis.* ibid.

Ex epiſt. ad Hebr.

5.v.1. *Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in ijs quæ ſunt ad Deum vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* 299.27. 334.207
6.v.4. *Impoſſibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati & prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam.* 76.2. & 409.5
9.v.12. *Per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta.* 306.59
9.v.26. *Nunc autem ſemel in conſummatione ſæculorum ad deſtructionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit.* 306.59.
10.v.2. *Alioqui ceſſaſſent offerri, ideo quòd nullam haberent vltrà conſcientiam peccati cultores ſemel mundati.* ibid.
v. 4. *Impoſſibile enim eſt ſanguine taurorum aut hircorum auferri peccata.* 307.64
v. 26. *Voluntariè enim peccantibus nobis, poſt acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hoſtia.* ibid.
11.v.6. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.* 27.27
13. v. 16. *Beneficentiæ & communionis nolite obliuiſci, talibus enim hoſtijs promeretur Deus.* 296.2

Ex epiſt. Iacobi.

2.v.10. *Quicunque autem totam legem ſeruauerit, offendat autem in vno; factus eſt omnium reus.* 391.145
5. v.14. & 15. *Infirmatur quis ex vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum; vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum*

mum, & alleuiabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. 649, 1, & 653. 14. & 16, & 654. 18. 655, 24. & 646. 27
v. 16. *Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra.* 409. 3. 426, 9

Ex epist. Petri I.

3. v. 2. *Sicut modo geniti infantes, rationabiles, ſine dolo lac concupiſcite.* 132. 18
3. v, 21. *Quod & vos nunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurrectionem Ieſu Chriſti.* 25. 12
4. v. 8, *Charitas operit multitudinem peccatorum.* 365. 14

Ex epist. Ioannis I.

1, v. 9. *Si confiteatur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus vt remittat nobis peccata noſtra.* 409. 3. 426. 7

Ex Apocalypsi.

2. v. 5. *Memor eſto vnde excideris, & age pœnitentiam: ſin autem, venio tibi.* 371. 40
14. v. 13. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur; amodo iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis.* 526. 16

INDEX
DIFFICILIORVM IVRIVM
quæ hoc libro explicantur.

Ex decreti parte I.

C. *Retulerunt.* d. 4. 13. n. 56
c. *Sextam ſynodum.* d. 675. n. 89
c. *Diaconos.* 93. d. 106. n. 27. & 504. n. 12

Ex decreti parte II.

c. *Si quis rationes.* 2. q. 3. 691. n. 14
c. *Quidam.* 5. q. 1. 558. n. 78
c. *Nemo Epiſcoporum.* 11. q. 3. 566. n. 2
c. *Si quis.* 17. q. 4. 591. n. 155. &c.
c. *Ad limina.* 30. q. 1. 850. 65. & 68
c. 1. 30 q. 5. &c. *Videtur.* 35. q. 6.
c. *Noſce.* 30. q 1. 850. 65. & 68
c. *Latorem.* 33. q. 2. 627. n. 98. 760. n. 6
c. *Diuortium.* de pœnitentia d. 1. 691 n. 14
c. *Placuit.* de Pœnitentia, d. 6. 467. n. 14
c. *Comperimus.* de conſecratione. d. 2, 188. n. 125
c. *A quodam.* de conſecratione. d. 4. 84. n. 53
c. *Si quis Epiſcopus.* &c, *Multi ſunt.* de conſecr. d. 4. 90. n. 86
c. *Sanctum eſt.* de conſec. d. 4. 605. n. 237

Ex decretalibus.

c. *Paſtoralis.* de offic. iud deleg. 466. n. 127
c. vnicum de ſacra vnctione. 344. n. 64
c. *Paſtoralis.* de Sacramentis non iterandis. 139 n. 34
c. *Presbyter.* de Sacram. non iterand. 670. n. 67
c *Dilecta.* de maioritate. 551. n. 33
c. *Ex tenore.* de temp. ordinand. 772. n. 67
c. *Cum Apoſtolica.* de his quæ fiunt à Prælatis. 643. n. 81
c. *Dolentes,* de celebratione Miſſarum. 349. n. 295
c. *Cum Marthæ.* de celebratione Miſſarum. 181 n. 151
c. *Maiores.* de baptiſmo. 71. n. 96. & 72. n. 101
c. *Cum dilectus.* de his quæ vi. 780. n. 34
c. *Sacris.* de his quæ vi, &c. 562. n. 97. & 102
c. *Litteras.* de reſtitut. ſpoliatorum. 816. 12
c. *Quemadmodum.* de iureiurando. 719. n. 59
c. *Cum non ab homine.* de iudiciis. 566, n. 2, &. 592. n. 160
c. *Paſtoralis.* de appellationibus. 579. n. 82
c. *Tuæ fraternitati.* de ſponſalibus. 697. 24. & 737. n, 63
c. *Iuuenis.* de ſpouſalibus. 825. n. 64. & 66
c. 2. de ſponſalibus. 709. n. 1
c. *Ex literis.* &c. *Requiſiuit.* de ſponſalibus. 699. n. 9 & 10
c. *Commiſſum.* de ſponſal. 711. n. 14
c. *Gemma* de ſponſalibus. 702. n. 29
c. *Quod in te.* de pœnitentiis. 625. n. 44
c. *Omnis vtriuſque.* de pœnitentiis. 435. n. 59
c. *Super eo.* de conditionibus appoſitis. 787. n. 14
c. vltimum de condit. appoſ. 791. n. 36
c. 1. de eo qui duxit. 809. n. 64
c. 2. de eo qui duxit. &c. *Inſuper.* qui matr. accuſ. 782 n. 42
c. *Ex publico.* de conuerſ. coniug. 755. n. 44
c. 2. de cognat. ſpirituali. 820. n. 34. 850. n. 70
c. 2. & 3. de cogn. ſpirit. &c. *Quod ſuper.* de conſang. n. 13. & 14.
c. *Non debet.* de conſanguinitate. 817. n. 17
c. *Gaudemus.* de diuortiis. 758. n. 61. & 63. & 816. 6. 817. 17
c. *Ex literarum* de apoſtatis, 637. n. 35
c. *Tua nos,* de homicidio. 644. n. 86
c. *Si vero.* de ſent. exc, 598. n. 195. &c.
c. *Per tuas.* de ſent. exc. 548. n. 17
c, *A nobis.* 21. de ſent. exc. 554. n. 55
c. *A nobis.* 28. de ſent. exc. 552. n. 40
c. *Significauit.* de ſent. exc. 572. n. 33
c. *Inter alia.* de ſent. exc. 587. n. 130
c. *Quanta.* de ſent. exc. 594. n. 172. & 174. & 597 n. 189.
c, *Cum illorum.* de ſent. exc. 605. 239
c. *Ea noſcimur.* &c. *Quamuis,* de ſent. exc. 605. n 240. &c.
c. 2. de coniugio leproſorum. 844. 22

Ex VI. Decretalium.

c. 2. de conſtitut. 554 n. 55. & 560. n. 92
c. vnicum de deſponſatione impub. 694 n. 34. & 736. n. 53.
c. *Cui.* de non ſacerdotali, de præbendis. 837 n. 80
c. *Romana.* de ſent. exc. 548. n. 15
c. *Solet.* de ſent. excom. 548. n. 17
c. *Si ſententia.* de ſent. exc. 619. n. 5. &c.
c. *Si ciuitas.* de ſent. excom. 611. n. 19
c. *Alma.* da ſent. excom. 621 n. 27 &c,

Regula

Regula. *Actus legitimi.* 601.n.213. & 786.n.10

Ex Clementinis.

c. vnicum, de conſanguinitate. 736.n.53
c.*Cum*,de non ſacerdotali,de præbendis. 837.n.80

Ex Extravagant. Communibus.

Extr. *Vices*.de treuga & pace. 453.n. 59. & 476.67
Extr. *Antiquorum*.de pœnitentiis. 542.n. 34.

Ex Tridentino.

ſeſſ. 6. c. 7. de cauſa formali remiſſionis peccati. 368. n. 32
ſeſ.6.c.16.& can.26. de reditu meritorum.397. 168
ſeſſ.6. c.6. & ſeſ. 14. c. 4. quæ pœnitentia neceſſaria. 28.n.28.& 32. & 29.n.33
ſeſſ.7.can.1.de numero Sacramentorum. 75. n.10.
ſeſſ. 13. ca. 8. quid operetur votum Sacramenti. 34. n. 61
ſeſſ. 13. can.2.& 3. de ſpeciebus manentibus.186.n. 182.& 187. n. 191.
ſeſſ.14.c. 3. de materia pœnitentiæ.415.n.32.& 35 n.11.13. & 15
ſeſ. 14. c.7.de caſuum reſeruatione. 483. n.105
ſeſ.23. c. 5. de reform.de approbatione confeſſarij. 475. n.48. &c.
ſeſſ. 24. c. 1.de reform.matr de matrimonio clandeſt. 696.n.47. & 750.n. 78.

Ex Ivre Civili.

§. *Conditiones*. inſtitut.de verb.oblig. 786.n.7
l.*Legatus* ꝟ.de officio proconſulis.& l. *Cum prætor*, ꝟ. de iudiciis. 469. n. 24.& 27.
l.1.ꝟ de officio eius cui mandata eſt iuriſ. 645.n. 81
l. *Et eleganter*. ꝟ. de dolo malo, 721.n.74
l. *Cum ad*. ꝟ. de rebus creditis. 786.n.7
l.*Non facilè*. ꝟ. de gradibus & affin. 812.n.47.& 50
l.penultim.ꝟ.ad legem Iuliam de adult. 809. n.61.
l. *Titia*. ꝟ. de verbor. oblig. 701. n. 21.& 702.n.29
l. *Si ita ſtipulatus*. ꝟ. de verborum oblig. 701. n. 21
l. *Si ſtipulatio*.ꝟ.de verborum oblig. 703. n.31
Regula iuris.48. 691. n.14
l. *Mulier*. C. de ſponſalibus. 700.n.15.& 702.n. 27

ELENCHVS

Quæſtionum, Articulorum, qui fuſiùs explicantur, & Dubiorum quæ toto hoc opere continentur:

TOMO PRIMO.

Praefatio. Pag. 1.

Qvaestio LX.

De Sacramentis in genere.

Art.I. *Vtrùm Sacramentum ſit in genere ſigni?* 2.
Art. II.Dub. I. *Vtrùm Sacramentum ſit neceſſariò ſignum practicum?* 3
Dub.II. *Vtrùm Sacramenta ſignificent naturaliter, an ex inſtituto?* 4
Art.IV. Dub. I.*Quid ſit Sacramentum in genere?* 5
Dub.II.*Vtrùm Sacramentum ſit vniuocũ reſpectu Sacramẽtorũ veteris, & nouæ legis?* 7
Art. V. *Vtrùm requirantur determinatæ res ad Sacramenta?* ibid.
Art. VI. Dub. *Vtrùm Sacramenta nouæ legis componantur ex re & verbis tanquam ex materia & forma?*
Art. VII.Dub. *Qualia verba requirant Sacramenta?* 10
Art. VIII. Dub. I. *Quibus mutationibus corrumpatur forma?* 13
Dub. II. *Quale peccatum ſit mutare materiam aut formam Sacramentorum?* 17

Qvaestio LXI.

De neceſſitate Sacramentorum.

Art.II.*Vtrùm etiam ante peccatum fuerint homini neceſſaria Sacramenta?* 18
Art. III. Dub. *Quænam Sacramenta ante Chriſti natiuitatem inſtituta fuerint?* 20

Qvaestio LXII.

De principali effectu Sacramentorum.

Art.I. Dub.I. *An Sacramenta nouæ legis cauſent gratiam ex opere operato?* 23
Dub. II. *Quã diſpoſitionem requirat Sacramẽta in ſuſcipiente, vt producat gratiam?* 27
Dub.III.*Vtrũ idem Sacramentum à diuerſis ſuſceptũ conferat ſingulis æqualẽ gratiã?* 31
Dub. IV. *Quando Sacramenta conferant gratiam iuſtificantem?* 32
Dub. V. *Vtrùm Sacramenta cum fictione ſuſcepta aliquando reuiuiſcant?* 34
Dub.VI *Qualis diſpoſitio requiratur ad tollendum obicem, & quomodo tunc Sacramentũ reuiuiſcens ſuum effectũ operetur?* 38
Art. II. *Vtrùm gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum?* 42
Art. IV. Dub. *Vtrùm Sacramenta ſint cauſæ phyſicæ gratiæ?* 43
Art.VI. *Vtrùm Sacramenta veteris legis gratiam cauſarint?* 49

Qvaestio LXIII.

De charactere.

Art. I. *Vtrùm Sacramentum imprimat aliquem characterem in anima?* 50
Art.II. Dub. *Quid ſit character?* 53
Art. IV. *Vtrùm character inſit animæ indelebiliter?* 53

Qvaestio LXIV.

De cauſa Sacramentorum.

Art.IV.Dub.I. *Vtrùm Chriſtus immediatè per ſe omnia Sacramenta inſtituerit?* 55
Dub.II.*Vtrùm Deus poſſit alicui puræ creaturæ communicare poteſtatem inſtituendi Sacramenta conferentia gratiam, & remittentia peccata ex opere operato?* 56
Art.VI. Dub.I.*Vtrùm in peccato mortali conferent Sacramenta, aut conficiens aliqua ſacramentalia peccet mortaliter?* 58
Dub.II.*Vtrùm liceat accipere Sacramenta ab eo qui ſcit in adminiſtratione peccaturũ?* 61
Art.VII. *Vtrùm Angeli poſſint Sacramenta miniſtrare?* 64
Art.VIII. Dub.I. *Quæ intentio requiratur in conferente, ad valorem Sacramenti?* 65
Dub.II. *Qualis intentio requiratur ad valorem Sacramenti?* 67
Dub.III. *Vtrũ valeat Sacramentum quando miniſter habet intentiones contrarias?* 70
Dub. IV. *Vtrùm intentio miniſtri debeat*

verſari circa determinatam materiam? 71
Dub. V. *Qualis intentio requiratur in ſuſcipiente Sacramenta?* ibid.
Art. IX. *An fides Miniſtri ſit de neceſſitate Sacramẽti?* 73

QVÆSTIO LXV.
De numero Sacramentorum.
Art. I. *Vtrum debeant eſſe ſeptem Sacramenta?* 74

QVÆSTIO LXVI.
De pertinentibus ad Sacramentum baptiſmi.
Art. I. *Vtrùm baptiſmus ſit ipſa ablutio?* 76
Art. II. Dub. *Quando baptiſmus à Chriſto fuerit inſtitutus?* 77
Art. IV. Dub. I. *Quæ ſit materia baptiſmi?* 79
Dub. II. *Vtrùm materia proxima baptiſmi eſſentialiter conſiſtat in ablutione actiua, an in paſſiua?* 80
Art. VI. Dub. *Quæ verba ſint de eſſentia formæ baptiſmi, ita vt ſine iis inualidè cõferatur?* 81
Art. VII. Dub. I. *Vtrùm aliquis poſsit baptizari ea ablutione qua occiditur?* 87
Dub. II. *Qualis ablutio requiratur ad baptiſmum quoad quantitatem?* 88
Art. VIII. *Vtrùm trina merſio ſit de neceſſitate baptiſmi?*
Art. IX. *Vtrùm baptiſmus iterari poſsit, an non?* 90
Dub. I. *Qua ratione baptiſmus iterari poteſt circa eos de quibus dubitatur an ſint ritè baptizati?*
Art. XII. Dub. I. *Vtrùm martyrium conferat gratiam vi ſua ſine præter meritum patientis?* 94
Dub. II. *Quam diſpoſitionem requirat martyrium in adultis?* 97
Dub. III. *Quando conferatur martyri gratia, ſiue effectus martyrij?* 101

QVÆSTIO LXVII.
De Miniſtro baptiſmi?
Art. I. II. III. IV. V. Dub. I. *Quibus de iure competat alios baptizare?* 103
Dub. II. *Quale ſit peccatum ſupradictum ordinem inuertere?* 104
Dub. III. *Vtrùm diacono aliquando liceat baptizare ſolemniter?* 105
Art. VI. Dub. I. *Qua ratione poſsint duo eundem baptizare?* 107
Dub. II. *Qua ratione poſsit aliquis ſimul baptizare plures?* 110
Art. VII. *Vtrùm in baptiſmo requiratur aliquis, qui baptizatum de ſacro fonte leuet?* ibid.

QVÆSTIO LXVIII.
De ſuſcipientibus baptiſmum.
Art. II. Dub. I. *Qua ratione baptiſmus ſit neceſſarius ad ſalutem?* 112
Dub. II. *Quando cœperit primùm hæc obligatio baptiſmi?* 114
Dub. III. *Vtrùm adultus abſque reali ſuſceptione baptiſmi poſsit adipiſci ſalutẽ?* 115
Art. III. Dub. *Qua ratione catechumeni adulti, diuino vel Eccleſiaſtico præcepto ad baptiſmum teneantur?* 117
Art. IX. *Vtrùm pueri ſint baptizandi?* 119
Art. X. Dub. *Vtrùm poſsint baptizari infantes infidelium inuitis parentibus?* 121
Art. XI. *An pueri in maternis vteris ſint baptizãdi?* 124

QVÆSTIO LXIX.
De effectibus baptiſmi.
Art. I. *Vtrũ per baptiſmũ tollãtur omnia peccata?* 125

QVÆSTIO LXX.
De circumciſione quæ præceſſit baptiſmum.

QVÆSTIO LXXI.
De cæremoniis baptiſmi.
Art. II. Dub. *Quinam ritus, & quas ob cauſas baptiſmo adhibendi ſint?* 130
Art. III. Dub. *Quam vim habeant cæremoniæ baptiſmi, aliáque ſacramentalia, & qua ratione ſuos effectus in nobis operentur?* 132

QVÆSTIO LXXII.
De Confirmatione.
Art. I. Dub. I. *Vtrùm Confirmatio ſit propriè dictum legis nouæ Sacramentum?* 134
Dub. II. *Quando hoc Sacramentum fuerit inſtitutum?* 137
Art. III. Dub. I. *Quæ ſit materia eſſentialis huius Sacramenti?* 139
Dub. II. *Vtrùm Apoſtoli conferendo hoc Sacramentum vſi fuerint chriſmate?* 142
Art. IV. *Vtrùm hæc ſit conueniens forma huius Sacramenti,* Signo te ſigno crucis & confirmo te chriſmate ſalutis, *&c.* 144
Art. VIII. *Vtrùm hoc Sacramentum ſit omnibus adhibendum?* 146
Dub. *Quanta ſit obligatio ſuſcipiendi hoc Sacramentum?* 147
Art. IX. Dub. *Vtrũ nemo vnquã, niſi ſolus Epiſcopus, poſſit hoc Sacramentũ validè cõferre?* 149

QVÆSTIO LXXIII.
De Ven. Sacramento Euchariſtiæ ſecundùm ſe.
Art. I. Dub. *In quibus eſſentia huius Sacramenti intrinſecè conſiſtat?* 152
Art. III. Dub. *Vtrùm ſumptio Ven. Sacramenti vel in re, vel in voto ſit medium neceſſarium ad ſalutem?* 156

QVÆSTIO LXXIV.
De materia Euchariſtiæ.
Art. I. *Vtrùm materia huius Sacramenti ſit panis & vinum?* 160
Art. II. Dub. I. *Qualis præſentia materiæ requiratur, vt poſſit validè conſecrari?* 161
Dub. II. *Vtrùm quæuis materia, quantumuis parua poſſit conſecrari?* 163
Dub. III. *Vtrũ materia conſecrãda debeat determinari per intẽtionẽ conſecrãtis?* 164
Art. III. *Vtrùm requiratur ad materiam huius Sacramenti, quòd ſit panis triticeus?* 166
Art. IV. Dub. I. *Vtrùm Chriſtus conſecrauerit panem azymum an fermentatum?* 167
Dub. II. *An panis azymus, vel fermentatus ſit materia huius Sacramenti?* 172
Dub. III. *Vtrùm ſacerdos Latinus exiſtens inter Græcos debeat celebrare in pane fermentato, an verò in azymo?* 174
Art. V. *Vtrùm vinum vitis ſit propria materia huius Sacramenti?* 176
Art. VII. *Vtrum permixtio aquæ ſit de neceſſitate huius Sacramenti?* 178
Art. VIII. Dub. *Vtrum aqua quæ ex Eccleſiæ præcepto calici infunditur, neceſſariò prius conuertatur in vinum, vt poſſit per formam conſecrationis conuerti in ſanguinem?* 179

QVÆSTIO LXXV.
De conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem.
Art. I. *Vtrum in hoc Sacramento ſit corpus Chriſti ſecun*

ſecundùm veritatem? 188
Art. II. *Vtrùm in hoc Sacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem?* 196
Art. IV. Dub. I. *Per quid res ſint formaliter in loco?* 199.
Dub. II. *Per quid Chriſtus ſit formaliter præſens in hoc Sacramento?* 202
Dub. III. *Qua ratione poſſit idem numero corpus poni in diuerſis locis?* 204
Dub. IV. *Quæ requirantur vt vna res in aliam verè conuertatur?* 209
Dub. V. *Qua actione corpus Chriſti ponatur in Venerabili Sacramento?* 212

QVAESTIO LXXVI.

De modo quo Chriſtus eſt in hoc Sacramento.

Art. II. *Vtrùm totus Chriſtus contineatur ſub vtraque ſpecie huius Sacramenti?* 216
Dub. *Quid hîc præcisè vi verborum ponatur ſub ſingulis ſpeciebus.* 217
Art. III. Dub. *Qua ratione Chriſtus ſit in ſingulis partibus ſpecierum?* 211
Art. IV. Dub. *Vtrùm quantitas ac reliqua accidentia quæ corpus Chriſti habet in cœlo, ſint etiam in hoc Sacramento?* 225
Art. V. *Vtrùm corpus Chriſti ſit in hoc Sacramento ſicut in loco?* 227
Art. VI. Dub. I. *Quomodo Chriſti corpus in Sacramento moueri poſſit?* 228
Dub. II. *Vtrùm corpus Chriſti exiſtens in Sacramento poſſit alterari ab agentibus naturalibus, aut eadem alterare?* 230
Dub. III. *Quomodo Chriſti corpus deſinat eſſe ſub ſpeciebus?* ibid.
Art. VII. *Vtrùm corpus Chriſti, prout eſt in Sacramento, poſſit videri ab aliquo oculo ſaltem glorificato?* 232
Dub. *Quas actiones immanentes poſſit Chriſtus vt exiſtit in Sacramento, exercere?* 234
Art. VIII. Dub. I. *Vtrùm in mutationibus miraculoſis Chriſtus eiúſue caro & ſanguis verè ibi aliquando appareant?* 235
Dub. II. *Vtrùm quando per miraculum verè & realiter ſpecies in ſe mutantur in figuram carnis, ſanguinis, aut ſimilem, corpus Chriſti ſub iis permaneat?* 236

QVAESTIO LXXVII.

De accidentibus remanentibus in Sacramento.

Art. I. Dub. I. *Vtrùm vt accidentia exiſtant ſine ſubiecto opus ſit nouo influxu diuino, diſtincto ab eo quo priùs conſeruabantur in ſubiecto?* 238
Dub. II. *Vtrùm accidens exiſtens ſine ſubiecto acquirat nouum modum poſitiuum, qui terminet ipſius exiſtentiam?* 243
Art. II. *Vtrùm in hoc Sacramento quantitas dimenſiua panis & vini, ſit aliorum accidentium ſubiectum?* 244
Art. IV. *Vtrùm ſpecies ſacramentales poſſint corrumpi?* 245
Art. V. Dub. *Qua ratione poſſit aliquid ex ſpeciebus ſacramentalibus generari?* 246
Art. VIII. *Vtrùm aliquis liquor poſſit vino conſecrato commiſceri?* 248

QVAESTIO LXXVIII.

De forma Venerabilis Sacramenti.

Art. I. Dub. I. *Vtrùm per dicta verba & à Chriſto facta ſit & à nobis fiat conſecratio ſiue conuerſio panis in corpus Chriſti?* 249
Dub. II. *Vtrùm Chriſtus iiſdem verbis egerit gratias Patri, benedixerit pani & vino, eáque conſecrauerit?* 251
Art. III. Dub. I. *Vtrũ verba formæ dicantur à ſacerdote tantum hiſtoricè ſiue recitatiuè, an verò formaliter & ſignificatiuè ſiue aſſertiuè?* 252
Dub. II. *Quæ verba in vtraque forma ſint eſſentialia?* 253
Dub. III. *Quæ mutatio verborum ſit eſſentialis in his formis?* 255
Art. V. Dub. *Vtrùm formæ Sacramentales operentur ſuum effectum vt veræ?* 256

QVAESTIO LXXIX.

De effectibus Sacramenti Euchariſtiæ.

Art. I. Dub. I. *Quam diſpoſitionem requirat hoc Sacramentum in homine iuſto vt augmentum gratiæ ei conferat?* 257
Dub. II. *Quando communicanti conferatur gratia ſacramentalis?* 258
Art. VIII. Dub. *Vtrùm hoc Sacramentum operetur aliquos effectus in corpore noſtro?* 266

QVAESTIO LXXX.

De ſumptione huius Sacramenti in communi.

Art. IV. Dub. I. *Quo præcepto conſcius ſibi peccati mortalis teneatur præmittere confeſſionem?* 268
Dub. II. *Quando conſcio ſibi peccati mortalis liceat communicare, non præmiſſa eius confeſſione?* 269
Art. VI. *Vtrùm ſacerdos debeat negare corpus Chriſti peccatori petenti?* 271
Art. VII. *Vtrùm nocturna pollutio aliquem impediat à ſumptione huius Sacramenti?* 274
Aro. VIII. *Vtrùm cibus vel potus præſumptus impediat ſumptionem huius Sacramenti?* 275
Art. IX. Dub. *Vtrùm, ſi infantibus detur communio, ipſi eius fructum poſſint percipere?* 279
Art. X. *Vtrùm liceat quotidie hoc Sacramentum ſumere?* 280
Art. XI. Dub. I. *Vtrùm præcepto diuino teneamur ad huius Sacramenti ſuſceptionem?* 281
Dub. II. *Quinam obligentur hoc præcepto?* ib.
Dub. III. *Quando hoc præceptum obliget?* 282
Dub. IV. *Quando teneamur communicare iure Eccleſiaſtico?* 283
Art. XII. Dub. *Vtrùm laici iure diuino teneantur communicare ſub vtraque ſpecie?* 285

QVAESTIO LXXXI.

De modo quo Chriſtus vſus eſt hoc Sacramento.

QVAESTIO LXXXII.

De Miniſtro huius Sacramenti.

Art. I. Dub. *Vtrùm ſolus ſacerdos poſſit validè hoc Sacramentum conficere?* 290
Art. II. *Vtrùm plures ſacerdotes poſſint ſimul vnam & eandem hoſtiam conſecrare?* 291
Art. III. *Vtrùm diſpenſatio huius Sacramenti pertineat ad ſolum ſacerdotem?* 292

QVAESTIO LXXXIII.

De ritu huius Sacramenti.

Art. I. Dub. I. *Quid ſit ſacrificium?* 296
Dub. II. *Vtrùm Chriſtus dum in vltima cœna hoc Sacramentum confecit, propriè dictum ſacrificium obtulerit?* 300

Dub. III. *Vtrum Miſſa ſit verum ſacrificium?* 303
Dub. IV. *Quid ſit quod propriè in Miſſa ſacrificio offeratur?* 309
Dub. V. *In qua actione ſacrificium Miſſæ eſſentialiter conſiſtat?* 310
Dub. VI. *Qui hoc ſacrificium offerre poſſint?* 315
Dub. VII. *Vtrùm hoc ſacrificium ſit verè propitiatorium & impetratorium, & qua ratione?* 316
Dub. VIII. *Quem effectum hoc ſacrificium conferat?* 319
Dub. IX. *Quinam ex fructu huius ſacrificij participent?* 322
Dub. X. *Vtrùm effectus huius ſacrificij ſit infinitus?* 327
Dub. XI. *Quinam ſacerdotes, & qua ratione poſſint accipere eleemoſynas pro ſacris ſuis?* 332
Art. II. Dub. I. *Quoties teneantur ſacerdotes celebrare?* 333
Dub. II. *An cuiuis ſacerdoti liceat quotidie celebrare?* 334
Dub. III. *Vtrùm liceat eidem ſacerdoti ſæpius eodem die celebrare?* 335
Dub. IV. *Qua horâ diei liceat celebrare?* 336
Art. III. Dub. I. *Qua ratione ad hoc ſacrificium requiratur locus ſacer?* 337
Dub. II. *Qua ratione ad hoc ſacrificium requiratur altare, eiuſque ornatus?* 340
Dub. III. *Qua ratione requirantur ad hoc ſacrificium vaſa ac veſtimenta ſacra?* 341
Art. V. *Vtrùm ea quæ in huius Sacramenti celebratione aguntur, ſint conuenientia?* 343
Art. VI. *Vtrùm ſufficienter poſsit occurri defectibus circa celebrationem huius Sacramenti occurrentibus ſtatuta Eccleſia obſeruando?* 345
Dub. *Qua ratione Chriſtiani obligentur ad audiendum ſacrum diebus Dominicis & feſtis?* 347

TOMO SECVNDO.

DISPVTATIO I.

De pœnitentia vt eſt virtus.

Dub. I. *Quid nomine pœnitentia ſignificetur?* 355
Dub. II. *In quo actu formalis ratio pœnitentiæ conſiſtat?* ibid.
Dub. III. *Quod ſit obiectum materiale virtutis pœnitentiæ?* 357
Dub. IV. *Quod ſit obiectum formale pœnitentiæ, & an ſit ſpecialis virtus?* 358
Dub. V. *Vtrùm quem pœnitet vnius peccati, neceſſariò eum pœniteat omnium?* 360
Dub. VI. *Vtrùm pœnitentia ſit in voluntate?* 361

DISPVTATIO II.

De effectu pœnitentiæ quoad remiſſionem peccatorum.

Dub. I. *Vtrùm omnia peccata poſsint per pœnitentiam remitti?* 362
Dub. II. *Qualis requiratur pœnitentia ad remiſſionem peccati mortalis?* 364
Dub. III. *Qua ratione contritio concurrat ad remiſſionem peccati mortalis?* 366
Dub. IV. *Qua ratione ac ordine communiter in nobis excitetur pœnitentia?* 368
Dub. V. *Quid ſit timor ſeruilis?* 369
Dub. VI. *Qua ratione ad remiſſionem peccati omnes actus dub. 4. recenſiti requirantur?* 370
Dub. VII. *Qua ratione ad veram contritionem requiratur dolor ſummus, ſiue deteſtatio peccati?* 374
Dub. VIII. *Vtrùm teneamur de ſingulis peccatis particulatim conteri?* 376
Dub. IX. *Vtrùm debeamus vnum peccatum magis deteſtari quàm alterum?* 378
Dub. X. *Vtrùm Deus poſsit remittere peccatum mortale ſine pœnitentia, aut infuſione gratiæ?* ibid.
Dub. XI. *Vtrùm Deus poſsit remittere vnum peccatum mortale ſine alio?* 382
Dub. XII. *Vtrùm ſimul cum culpa ſemper remittatur omnis pœna ei debita?* ibid.
Dub. XIII. *Vtrùm Deus per abſolutam potentiam poſsit remittere culpam, non remittendo æternam pœnam?* 384
Dub. XIV. *Qua ratione requiratur pœnitentia ad remiſſionem peccati venialis?* 385
Dub. XV. *Vtrùm peccatum veniale poſsit remitti ſine mortali aut originali?* 388
Dub. XVI. *Vtrùm in remiſſione peccati venialis ſemper infundatur noua gratia?* ibid.
Dub. XVII. *Qua ratione peccata venialia remittantur poſt hanc vitam?* 389
Dub. XVIII. *Vtrùm peccata ſemel remiſſa per ſubſequens redeant?* 390
Dub. XIX. *Vtrùm per ingratitudinem, quæ continetur in peccato ſubſequente æquiualenter redeant omnia peccata remiſſa?* 392
Dub. XX. *Qua ratione bona opera per peccata præcedentia mortificata, per pœnitentiam reuiuiſcant?* 394

DISPVTATIO III.

De præcepto pœnitentiæ.

Dub. I. *Vtrum peccator teneatur aliquando pœnitere, ita vt peccet non pœnitendo?* 400
Dub. II. *Vtrum peccator obligetur ad contritionem iure naturæ, an poſitiuo?* 401
Dub. III. *Pro quo tempore obliget præceptum contritionis?* 404
Dub. IV. *Vtrum quis teneatur aliquando conteri de peccato ſibi remiſſo?* 407

DISPVTATIO IV.

De Sacramenti pœnitentiæ inſtitutione ac eſſentia.

Dub. I. *Vtrum in lege noua ſit aliquod propriè dictum Sacramentum pœnitentiæ, diſtinctum à baptiſmo?* 408
Dub. II. *Vtrum ſacerdos in Sacramento pœnitentiæ verè peccata remittat?* 411
Dub. III. *Quæ ſit huius Sacramenti materia & forma?* 414
Dub. IV. *Vtrum hoc Sacramentum ex dictis actibus & forma abſolutionis tanquam ex partibus intrinſecè componatur?* 415
Dub. V. *Qualis debeat eſſe dolor peccati, vt poſſit eſſe pars Sacramenti?* 416

Dub.

Dub. VI. *Vtrùm dolor de peccato requiſitus ad hoc Sacramentum debeat neceſſariò ſaltem natura cedere ipſam confeſſionem?* 418
Dub. VII. *Qua ratione ſatisfactio ſit pars Sacramenti?* ibid.
Dub. VIII. *Quid propriè ſignificent verba formæ: Ego te abſoluo à peccatis tuis?* 419
Dub. IX. *Vtrùm verba propriè dicta ſint de eſſentia huius formæ?* 422
Dub. X. *Vtrùm abſolutio ſacramentalis poſſit dari abſenti?* 423
Dub. XI. *An hoc Sacramentum poſſit eſſe informe?* ibid.

DISPVTATIO V.

De confeſſionis ſacramentalis neceſſitate?

Dub. I. *Vtrùm confeſſio omnium peccatorum mortalium ſit iure diuino neceſſaria?* 425
Dub. II. *Quo tempore peccator iure diuino ad confeſſionem obligetur?* 431
Dub. III. *Vtrùm poſito caſu quòd Chriſtus ita inſtituiſſet Sacramentum confeſſionis, & eſſet cuiuis liberum illud ſuſcipere, aut non ſuſcipere; Eccleſia potuiſſet eius vſum præcipere?* 432
Dub. IV. *Vtrùm Eccleſia potuerit præcipere annuam confeſſionem?* 433
Dub. V. *Quinam obligentur hoc præcepto?* 434
Dub. VI. *Qua ratione debeat computari annus, intra quem conſcius ſibi peccati mortalis teneatur ex præcepto Eccleſiæ confiteri.* ibid.
Dub. VII. *Vtrùm vt quis ſatisfaciat huic præcepto, ſufficiat cum quauis parte anni confiteri?* 435
Dub. VIII. *Vtrùm is qui vno anno hoc præceptum non impleuit, teneatur ſtatim initio ſequentis anni confiteri?* 436
Dub. IX. *Qualis requiratur confeſſio vt ſatisfiat præcepto confitendi, tam diuino, quàm Eccleſiaſtico?* 437
Dub. X. *Quænam excuſent ab impletione præcepti confeſſionis?* 438

DISPVTATIO VI.

De qualitate confeſſionis, ſeu quomodo facienda ſit.

Dub. I. *Vtrùm confeſſio debeat neceſſariò voce fieri?* 439
Dub. II. *Vtrùm confeſſio debeat ſecretò fieri?* 440
Dub. III. *Vtrùm omne mendacium in confeſſione admiſſum ſit peccatum mortale?* ibid.
Dub. IV. *Qua ratione peccet, qui vni confeſſario primò confitetur omnia peccata ſua mortalia, & deinde alteri venialia?* 442
Dub. V. *Quando confeſſio ſit inualida?* ibid.

DISPVTATIO VII.

De confeſſionis integritate.

Dub. I. *Vtrùm ſit neceſſarium ſuſcipientem hoc Sacramentum omnia peccata mortalia, quorum ſibi conſcius eſt, vni eidémque integrè confiteri?* 443
Dub. II. *Qua ratione ſingulæ ſpecies peccatorum diſtinctè explicandæ ſint?* 445
Dub. III. *Qua ratione circumſtantiæ peccatorum ſint explicandæ?* ibid.
Dub. IV. *Quænam ſint circumſtantiæ, quæ in particulari explicandæ ſunt?* 447
Dub. V. *Vtrùm is qui facit rem iure poſitiuo prohibitam, peccet contra obedientiam; an verò contra aliam aliquam virtutem?* 449
Dub. VI. *Vtrùm faciens opus duplici lege prohibitum, committat duplex peccatum?* 453
Dub. VII. *Qua ratione numerus peccatorum in confeſſione ſit explicandus?* ibid.
Dub. VIII. *Qua ratione dubia peccata ſint explicanda?* 456
Dub. IX. *Quænam excuſent ab integritate confeſſionis, ita vt poſſint aliqua peccata omitti?* 457
Dub. X. *Vtrùm abſoluendus ſit moribundus, qui nullum peccatum in particulari potuit confiteri; ſed ſolùm ſigna generalia doloris oſtendere?* 461
Dub. XI. *Vtrùm ad integritatem confeſſionis neceſſe ſit aliqua peccata ſecundò confiteri?* 464

DISPVTATIO VIII.

De Miniſtro huius Sacramenti.

Dub. I. *Vtrùm ſolus ſacerdos ſit Miniſter huius Sacramenti?* 465
Dub. II. *Qua ratione in Miniſtro huius Sacramenti requiratur iuriſdictio?* 466
Dub. III. *Qua ratione in hoc foro acquiratur iuriſdictio?* 468
Dub. IV. *Quinam poſſint delegare iuriſdictionem?* 469
Dub. V. *Qua ratione delegetur iuriſdictio, aut per conſuetudinem acquiratur?* 479
Dub. VI. *Vtrùm validè abſoluat qui dubitat an habeat iuriſdictionem?* 472
Dub. VII. *Qua ratione confeſſario requiratur approbatio Epiſcopi?* ibid.
Dub. VIII. *Quinam de iure aut conſuetudine poſſint ſibi confeſſarium eligere?* 475
Dub. IX. *Vtrùm confitentes Religioſis priuilegiatis aut alicui alteri ratione particularis priuilegij, ſatisfaciant præcepto de annua confeſſione?* 476
Dub. X. *Vtrùm facultas alicui data vt audiat confeſſiones, aut vt confeſſarium eligat, expiret morte concedentis?* ibid.
Dub. XI. *Qua ratione ſit in Eccleſia poteſtas reſeruandi aliqua peccata, ita vt inferior non poſſit ab iis abſoluere?* 478
Dub. XII. *Quis poſſit directè abſoluere à caſibus reſeruatis?* 479
Dub. XIII. *Vtrùm is qui non habet poteſtatem abſoluendi à reſeruatis, poſſit extra periculum mortis ab aliis peccatis abſoluere eum qui tales caſus habet?* 481
Dub. XIV. *Vtrùm ſuperior inferiori petenti facultatem, vt poſſit alicui alteri confiteri caſus reſeruatos, & ab eo abſolui, id teneatur concedere?* 484
Dub. XV. *Vtrùm ſuperior poſſit ſupradictam facultatem concedere cum onere vt pœnitens eadem peccata teneatur ſibi poſteà confiteri?* 485
Dub. XVI. *Qualis bonitas aut ſcientia in confeſſario requiratur?* 487
Dub. XVII. *Quæ ſint obligationes Miniſtri huius Sacramenti?* 488

DISPVTATIO IX.

De ſigillo confeſſionis.

Dub. I. *Qua ratione confeſſarius obligetur ſigillo?* 492
Dub. II. *Quo iure inducta ſit tam ſtricta ſigilli obligatio?* 495

Dub.

Dub. III. *Quinam teneantur obligatione ſigilli?* 497

Dub. IV. *Vtrùm liceat ſacerdoti extra confeſſionem vti ſcientia in ea comparata?* 500

DISPVTATIO X.

De ſatisfactione.

Dub. I. *Quid hîc nomine ſatisfactionis intelligamus?* 504

Dub. II. *Vtrùm poſſimus ſatisfacere pro culpa mortali, vel veniali, aut pœna æterna?* ibid.

Dub. III. *Vtrùm poſſimus ſatisfacere pro pœnis peccato remiſſo adhuc reſtantibus?* 506

Dub. IV. *Quænam requirantur ad condignam ſatisfactionem pro peccato debitis?* 508

Dub. V. *Vtrùm exiſtens in peccato mortali præſertim dicentatus poſſit ſatiſfaci pro pœna temporali peccato remiſſo reſtante?* 510

Dub. VI. *Vtrùm quis poſſit ſatiſfacere pro pœna debita peccato veniali antequam peccatum ſit remiſſum?* 511

Dub. VII. *Qua ratione aliquis poſſit pro alio ſatisfacere pro pœnis temporalibus peccato remiſſo reſtantibus?* 513

Dub. VIII. *Qualem pœnitentiam teneatur confeſſarius iniungere?* 514

Dub. IX. *Qua ratione pœnitens obligetur ad implendam pœnitentiam iniunctam?* 517

Dub. X. *Vtrùm impletio pœnitentiæ à confeſſario iniuncta ſit pars Sacramenti, & habeat effectum ex opere operato?* 519

Dub. XI. *Ad quid valeat pœnitentia expleta in ſtatu peccati mortalis?* 521

Dub. XII. *Quinam poſſint pœnitentiam ſemel iniunctam mutare.* ibid.

DISPVTATIO XI.

De purgatorio.

Dub. I. *Vtrùm animæ aliquæ poſt hanc vitam in purgatorio pœnis temporalibus expientur?* 523

Dub. II. *Quo loco ſit purgatorium?* 526

Dub. III. *Quas pœnas animæ in purgatorio patiantur?* 527

Dub. IV. *Quanto tempore animæ in purgatorio detineantur?* 530

Dub. V. *Qua ratione animæ egreſſæ corporibus iudicentur, & ad loca deſtinata deferantur?* ibid.

Dub. VI. *Vtrùm animæ in purgatorio ſint omnino certæ de ſua ſalute: aut mereri aut demereri in eo poſſint: aut ante plenam purgationem ex eo aliquando egredi?* 531

Dub. VII. *Qua ratione animæ quæ ſunt in purgatorio noſtris ſuffragijs iuuari poſſint.* 532

Dub. VIII. *Quibus defunctis noſtra ſuffragia prodeſſe poſſint.* 533

DISPVTATIO XII.

De indulgentijs.

Dub. I. *Vtrùm in Eccleſia ſit aliquis ſpiritualis theſaurus conſtans ex ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum, quem Prælati indulgentias diſpenſare poſſint?* 534

Dub. II. *Cuius poteſtatis actus ſit conceſſio indulgentiarum: & quomodo operentur effectum, an per modum abſolutionis: an verò per modum ſimplicis ſolutionis?* 537

Dub. III. *Quem effectum habeant indulgentiæ?* 538

Dub. IV. *Vtrùm indulgentiæ requirant certam formulam, & vtrùm hæc latè, an ſtrictè interpretanda?* 540

Dub. V. *Quomodo diuerſæ formulæ indulgentiarum intelligendæ ſint?* ibid.

Dub. VI. *Qualis cauſa requiratur, vt indulgentiæ ſint validæ?* 541

Dub. VII. *Qualis requiratur diſpoſitio in eo qui lucratur indulgentias?* 543

Dub. VIII. *Vtrùm opus præſcriptum debeat eſſe honeſtum?* 544

Dub. IX. *Vtrùm quis eodem tempore poſſit lucrari diuerſas indulgentias?* ibid.

Dub. X. *Vtrùm defunctis poſſint conferri indulgentiæ, & quibus?* ibid.

Dub. XI. *Quæ requirantur vt indulgentiæ defunctis proſint?* ibid.

Dub. XII. *Quomodo deſinant valere indulgentiæ?* 545

DISPVTATIO XIII.

De cenſuris in genere.

Dub. I. *Quid ſit cenſura & quotuplex?* 546

Dub. II. *Quomodo diuidantur ſingulæ cenſuræ, & qua forma ferri debeant?* 547

Dub. III. *Vtrùm in Eccleſia ſit poteſtas ferendi cenſuras?* 549

Dub. IV. *Quinam poſſint ferre cenſuras?* 551

Dub. V. *Quæ conditiones requirantur in ferente cenſuras vt eas validè ferat?* ibid.

Dub. VI. *Quinam poſſint ligari cenſuris.* 552

Dub. VII. *Vtrùm iudex poſſit ferre cenſuras in ſuum ſubditum exiſtentem in alieno territorio aut in alienum exiſtentem in ſuo territorio?* 553

Dub. VIII. *Ob quæ peccata poſſit ferri cenſura?* 556

Dub. IX. *Vtrùm in ferenda cenſura neceſſariò adhibenda ſit monitio, vel alia ſolemnitas?* 558

Dub. X. *Vtrùm ignorantia excuſet à cenſura incurrenda?* 560

Dub. XI. *Qualis ignorantia excuſet à cenſura incurrenda?* 561

Dub. XII. *Quis metus excuſet à cenſura incurrenda?* ibid.

Dub. XIII. *Vtrùm cenſura poſſit ferri in innocentem, qui ſecundum allegata iuridicè probatus eſt nocens?* 563

DISPVTATIO XIV.

De excommunicatione.

Dub. I. *Quid & quotuplex ſit excommunicatio?* 466

Dub. II. *Quinam excommunicati iam ſint euitandi & quo iure.* 567

Dub. III. *Vtrùm iam cum excommunicatis toleratis eodem modo nobis liceat communicare, ac ſi non eſſent excommunicati?* 568

Dub. IV. *In quibus teneamur vitare excommunicatos non toleratos?* 569

Dub. V. *De primo effectu excommunicationis.* 570

Dub. VI. *De ſecundo effectu excommunicationis.* 572

Dub.

Dub. VII. *De tertio effectu excommunicationis.* 574
Dub. VIII. *De quarto effectu excommunicationis.* 575
Dub. IX. *De quinto effectu excommunicationis.* 577
Dub. X. *De ſexto & ſeptimo effectu excommunicationis.* 580
Dub. XI. *Qua ratione priuet communicatione forenſi.* 583
Dub. XII. *De nono effectu excommunicationis.* 585
Dub. XIII. *De decimo & undecimo effectu.* 588
Dub. XIV. *Quale peccatum ſit communicare cum excommunicatis in caſibus prohibitis?* ibid.
Dub. XV. *Qua ratione excommunicationem incurrat, qui clericum aut monachum percutit?* 591
Dub. XVI. *Qua ratione tollatur excommunicatio?* 599.
Dub. XVII. *De excommunicatione minore.* 608

DISPVTATIO XV.

De ſuſpenſione.

Dub. I. *De natura & diuiſione ſuſpenſionis.* 609
Dub. II. *Quos effectus habeat ſuſpenſio?* 610
Dub. III. *Quinam & quas ob cauſas ſuſpendi poſſint?* 611
Dub. IV. *Qua ratione ſuſpenſio impediri vel tolli poſſit?* 612
Dub. V. *In quibus caſibus ſit ſuſpenſio à iure lata?* 613

DISPVTATIO XVI.

De diſpoſitione & degradatione. 617

DISPVTATIO XVII.

De interdicto & ceſſatione à diuinis.

Dub. I. *Quid ſit interdictum & quotuplex?* 618
Dub. II. *Qui ſint effectus interdicti, ſiue quænam per ipſum prohibeantur?* 622
Dub. III. *Quale ſit peccatum violare interdictum?* 628
Dub. IV. *Quas pœnas incurrant violantes interdictum?* 629
Dub. V. *Quæ interdicta iure lata ſint?* ibid.
Dub. VI. *Quomodo poſſit interdictum relaxari?* 630
Dub. VII. *Quid ſit ceſſatio à diuinis, & quos effectus habeat?* ibid.

DISPVTATIO XVIII.

De irregularitate.

Dub. I. *Quid ſit irregularitas & quotuplex?* 632
Dub. II. *Quale peccatum requiratur vt incurratur irregularitas?* 633
Dub. III. *Quibus verbis ſoleat in iure ferri irregularitas?* 635
Dub. IV. *Quænam excuſent ab irregularitate, quæ in puram pœnam ob aliquam culpam imponitur?* ibid.
Dub. V. *Qua ratione contrahatur irregularitas per illicitam ſuſceptionem Sacramentorum?* 636
Dub. VI. *Quando incurratur irregularitas ob malum vſum ordinum?* 638
Dub. VII. *De irregularitate ob hæreſim, ſimoniam, aliáue crimina, vel ob infamiam contracta.* 639
Dub. VIII. *De irregularitate proueniente ex homicidio, aut mutilatione voluntaria.* 640
Dub. IX. *Vtrùm aliquis fiat irregularis, ſi alium caſu præter intentionem aut ob ſuam ſuorúmue defenſionem occidat?* 642
Dub. X. *De irregularitate ob defectum lenitatis quæ à miniſtris iuſtitiæ aut militibus contrahitur.* 645
Dub. XI. *De irregularitate proueniente ex digamia.* 647
Dub. XII. *De irregularitate ex defectu natalium.* ibid.
Dub. XIII. *De irregularitate ob defectum corporis vel animi.* 648
Dub. XIV. *Quomodo tollatur irregularitas?* ibid.

DISPVTATIO XIX.

De extrema vnctione.

Dub. I. *Vtrùm Extrema vnctio ſit Sacramentum?* 649
Dub. II. *Quæ ſit materia huius Sacramenti?* 650
Dub. III. *Quot vnctiones in hoc Sacramento requirantur?* 651
Dub. IV. *Quæ ſit forma huius Sacramenti?* 653
Dub. V. *Qui ſint effectus huius Sacramenti?* ibid.
Dub. VI. *Quando hoc Sacramentum conferat ſuum effectum?* 654
Dub. VII. *Quibus hoc Sacramentum ſit conferendum?* 655
Dub. VIII. *Vtrùm hoc Sacramentum poſſit ſecundò ab eodem ſuſcipi?* ibid.
Dub. IX. *Quis ſit miniſter huius Sacramenti?* 656
Dub. X. *Vtrùm ſit aliqua obligatio ſuſcipiendi vel adminiſtrandi hoc Sacramentum?* ibid.

DISPVTATIO XX.

De Ordine.

Dub. I. *Quid ſit Ordo?* 657
Dub. II. *Quot ſint Ordines Eccleſiaſtici, & quam antiqui fuerint?* ibid.
Dub. III. *Quinam Ordines ſint maiores, & qui minores. Item, quinam ſint ſacri, qui non, & quæ ſint ſingulorum officia?* 659
Dub. IV. *Vtrùm iure diuino vnus Ordo ſit altero ſuperior?* 660
Dub. V. *Vtrùm Ordo, ſiue ſacra ordinatio ſit Sacramentum?* 663
Dub. VI. *Vtrùm ſingulorum Ordinum collatio ſit verum Sacramentum?* 664
Dub. VII. *Quæ ſit ſingularum ordinationum materia & forma?* 667
Dub. VIII. *Qui ſit effectus huius Sacramenti.* 671
Dub. IX. *Quis ſit Miniſter huius Sacramenti.* 672
Dub. X. *Quæ requirantur in eo qui Ordines ſuſcepturus eſt?* 676
Dub. XI. *Qua lege ſacris Ordinibus initiati prohibeantur ducere vxorem?* 678
Dub. XII. *Qua ratione initiatis Ordinibus ſacris prohibitum ſit vſus matrimonii priùs contracti?* 680

Dub. XIII. *Vtrùm ſacris Ordinibus initiati obligentur ad continentiam immediatè per præceptum Eccleſiæ, an verò ſolùm mediante voto continentiæ?* 682
Dub. XIV. *Vtrùm inualidè infantes, ignorantes, aut inuiti, ordinati obligentur ad continentiam?* 684

De Sacramento matrimonij.

Dispvtatio XXI.

De natura & eſſentia ſponſalium.

Dub. I. *Quid ſint ſponſalia?* 689
Dub. II. *Qualis requiratur promiſſio ad conſtituenda ſponſalia?* ibid.
Dub. III. *Quæ verba vel ſigna requirantur ad contrahenda ſponſalia vel matrimonium?* 692
Dub. IV. *An matrimonium per verba de præſenti inualidè contractum habeat vim ſponſalium?* 695
Dub. V. *Quinam poſſint contrahere ſponſalia?* 696

Dispvtatio XXII.

De obligatione ac effectu ſponſalium.

Dub. I. *Qua ratione ſponſalia obligent?* 698
Dub. II. *Vtrùm iniuſtè à ſponſalibus reſiliens cogendus ſit ea implere?* 699
Dub. III. *Qua ratione poſſint arrhæ apponi ſponſalibus ut hæc confirmentur?* 700
Dub. IV. *Vtrùm iniuſtè reſiliens à ſponſalibus teneatur illud duplum aut quadruplum acceptæ arrhæ ſoluere ante ſententiam iudicis?* ibid.
Dub. V. *Vtrùm contractui ſponſalium validè apponantur pœnæ perſoluenda ab iniuſtè reſiliente?* 701
Dub. VI. *Quantum obliget ſimplex promiſſio matrimonij?* 703
Dub. VII. *Qua ratione obligetur is qui iuratus matrimonium promiſit ſine animo ſe obligandi?* 705
Dub. VIII. *Qua oriatur vtrinque obligatio, quando Petrus promiſit Paulo dare vnam ex filiabus in vxorem, atque hic acceptauit?* 707
Dub. IX. *Qui ſint alij effectus ſponſalium?* 708
Dub. X. *Vtrùm quis poſſit validè ſe obligare Deo ad contrahendum cum aliqua matrimonium; ſiue vtrùm matrimonium poſſit eſſe materia voti?* ibid.

Dispvtatio XXIII.

Quibus modis ſponſalia diſſoluantur?

Dub. I. *Vtrùm ſponſalia puberum mutuo contrahentium conſenſu diſſoluantur?* 709
Dub. II. *Quomodo diſſoluantur ſponſalia impuberum?* ibid.
Dub. III. *Quomodo ſponſalia diſſoluantur, aut irritentur per votum Religionis, vel caſtitatis, aut per ſuſceptionem Ordinis ſacri?* 710
Dub. IV. *Qua ratione matrimonium, vel ſponſalia ſubſequentia dirimant priora cum alia contracta?* 713
Dub. V. *Vtrùm ſponſalia dirimantur per ſubſequens impedimentum?* 715
Dub. VI. *Vtrùm quando vnus ex ſponſis eſt in mora in complendis ſponſalibus, alter poſſit licitè ab ijs reſilire?* 716
Dub. VII. *Vtrùm fornicatio ſponſi, vel ſponſæ det alteri ius ſoluendi ſponſalia?* 718
Dub. VIII. *Quænam alia cauſa det parti ius diſſoluendi ſponſalia?* 719
Dub. IX. *Vtrùm ſponſalia, quibus contrahendis dolus cauſam dedit, ſint omnino irrita, ita vt nullam ex vtraque parte pariant obligationem, neque etiam impedimentum publicæ honeſtatis?* 720
Dub. X. *Vtrùm quando pars decepta, poſtquam cognouit ſe habere iuſtam cauſam reſiliendi à ſponſalibus, habuit copulam cum altera parte, poſſit nihilominus hac inuita reſilire à ſponſalibus?* 721
Dub. XI. *Qualis probatio requiratur ad diſſoluenda ſponſalia?* 722
Dub. XII. *Vtrùm laborans occulto defectu, qui cognitus partem omnino à ſponſalibus contrahendis auerteret, & daret ei iuſtam cauſam à contractis reſiliendi, poſſit nihilominus cum illius ignara ſponſalia contrahere, eumque cogere vt contracta impleat?* 723

Dispvtatio XXIV.

De iis quæ ſpectant ad eſſentiam matrimonij in genere.

Dub. I. *Quid ſit matrimonium?* 726
Dub. II. *Vtrùm matrimonium ſit verum Sacramentum?* ibid.
Dub. III. *Quæ ſit materia, forma, & Miniſter Sacramenti matrimonij?* 731
Dub. IV. *Quis conſenſus, qualiſue intentio ſit de eſſentia matrimonij?* 732
Dub. V. *Vtrùm Deus vel Eccleſia poſſit ſupplere conſenſum contrahentium, vt ſine eo poſſit eſſe matrimonium?* 735
Dub. VI. *Vtrùm quis poſſit validè contrahere cum ea quam falsò putat ſuam eſſe conſanguineam, ſi ſciat conſanguinitatem eſſe impedimentum dirimens?* ibid.
Dub. VII. *Vtrùm vt valeat matrimonium, conſenſus vtriuſque contrahentis debeat ſimul exiſtere?* 736
Dub. VIII. *Qua ratione conſenſus internus debeat neceſſariò exterius exprimi?* 737
Dub. IX. *Vtrùm matrimonium poſſit contrahi per procuratores?* 738
Dub. X. *Qua ratione matrimonium inualidè contractum poſſit poſtea validari?* 741

Dispvtatio XXV.

De inſtitutione, obligatione & fine matrimonij.

Dub. I. *Vtrùm tam poteſtas, quàm obligatio contrahendi matrimonium ſit iuris naturæ?* 744
Dub. II. *Quem finem contrahentes matrimonium debeam*

debeant intendere, vt hoc licitè faciant? 745

Dub.III. *Quanta requiratur certitudo mortis coniugis, vt quis licitè ſecundo contrahat?* 747

DISPVTATIO XXVI.

De vnitate & inſolubilitate matrimonij.

Dub.I. *An matrimonium ſit neceſſariò vnius cum vna & inſolubile?* 748

Dub.II. *Quo iure matrimonium ſit omnino indiſſolubile ac polygamia illicita?* 749

Dub.III. *Vtrùm matrimonium ratum ſoluatur per professionem in Religione approbata, aut per Pontificis diſpenſationem?* 752

Dub.IV. *Quantum temporis concedatur coniugibus, vt poſſint deliberando de Religionis ingreſſu, differre conſummationem, qualiſq; conſummatio requiratur, vt deſinant poſſe ingredi?* 754

Dub.V. *Qua ratione ſoluatur matrimonium infidelium per conuerſionem alterius ad fidem?* 757

Dub.VI. *Quænam probationes requirantur vt matrimonium probetur inualidè contractum, ita vt diſſoluatur?* 759

DISPVTATIO XXVII.

De matrimonio clandeſtino.

Dub.I. *Quo iure matrimonia clandeſtina ſint illicita, aut irrita?* 761

Dub.II. *Quis poſſit ordinaria poteſtate matrimonio aſſiſtere, aut alteri aſſiſtendi licentiam concedere?* 763

Dub.III. *Quæ requirantur vt licentia aſſiſtendi matrimonio, alteri validè fiat?* 765

Dub.IV. *Quales teſtes, qualiſue tam eorum, quàm Parochi præſentia requiratur?* 767

Dub.V. *Qua ratione requirantur proclamationes?* 768

Dub.VI. *Quis poſſit diſpenſare, vt omittantur proclamationes, vel poſtponantur matrimonio, & qualis ad hoc cauſa requiratur?* 770

Dub.VII. *Vtrùm ſcientes impedimentum matrimonij teneantur id reuelare: quaq; ratione teneatur Paſtor, aut Ordinarius eo ad ſe delato procedere?*

Dub.VIII. *Qua ratione requiratur benedictio aliaq; ſolemnitas?* 773

Dub.IX. *Quas pœnas incurrant clandeſtinè contrahentes?* ibid.

Dub.X. *Quas pœnas incurrant Parochus, aut teſtes aſſiſtentes matrimonio clandeſtino?* 775

DISPVTATIO XXVIII.

De matrimonio metu contracto.

Dub.I. *Quando & quo iure matrimonium metu contractum ſit irritum?* 775

Dub.II. *Quis metus dicatur grauis, ſeu cadens in conſtantem virum?* 778

Dub.III. *Quale peccatum ſit, ex metu graui contrahere matrimonium, aut conſummare?* 871

Dub.IV. *An matrimonium graui metu contractum confirmetur iuramento, vel copula ſubſecuta?* ibid.

Dub.V. *Vtrùm ſuperiores, vel parentes poſſint filijs certas nuptias præcipere, & hi teneantur obedire?* 783

DISPVTATIO XXIX.

De conſenſu conditionato.

Dub.I. *Quid operetur conditio honeſta & poſſibilis adiecta matrimonio?* 785

Dub.II. *Qua ratione valent ſponſalia vel matrimonium ſub his conditionibus, ſi Deo, Eccleſiæ, vel parenti placuerit, ſi Pontifex in impedimento diſpenſauerit, ſi baptizatus fueris, &c.* 789

Dub.III. *An matrimonium aut ſponſalia inita ſub conditione contraria ſubſtantiæ matrimonij, turpi, vel impoſſibili, ſint valida?* 791

Dub.IV. *Quid operetur cauſa, demonſtratio, dies vel modus adiecta contractus ſponſalium vel matrimonij?* 792

DISPVTATIO XXX.

De impedimentis matrimonij in genere?

Dub.I. *Quinam poſſint impedimenta matrimonij inducere, præſertim dirimentia?* 793

Dub.II. *Quot ſint, & quantum obligent impedimenta dirimentia?* 796

Dub.III. *Quot ſint impedimenta impedientia tantùm quantumq; obligent?* 797

DISPVTATIO XXXI.

De impedimentis triplicis erroris, diſparis cultus, raptus, criminis, voti ſolemnis ac impotentiæ.

Dub.I. *Qua ratione error perſonæ aut qualitatis irritet matrimonium?* 800

Dub.II. *Qua ratione error conditionis ſeruilis irritet matrimonium: quaue ratione ſeruis matrimonium liceat?* 802

Dub.III. *Qua ratione matrimonium fidelis cum infideli ſit irritum?* 805

Dub.IV. *An raptus dirimat matrimonium?* 806

Dub.V. *Quæ crimina dirimant matrimonium?* 807.

Dub.VI. *Quo iure votum ſolemne Religionis dirimat matrimonium?* 809

Dub.VII. *Qua ratione impotentia dirimat matrimonium?* 811

DISPVTATIO XXXII.

De impedimento triplicis cognationis, affinitatis & publicæ honeſtatis.

Dub.I. *Qua ratione conſanguinitas impediat matrimonium?* 814

Dub.II. *Qua ratione cognatio ſpiritualis contrahatur, ac matrimonium impediat?* 818

Dub.III. *Quomodo cognatio legalis dirimat matrimonium?* 821

Dub.IV. *Qua ratione affinitas contrahatur, ac matrimonium dirimat?* 822

Dub.V. *Quale ſit impedimentum publicæ honeſtatis?* 824

DISPVTATIO XXXIII.

De diſpenſatione impedimentorum matrimonij.

Dub.I. *Quid ſit diſpenſatio, & à quibus fieri poſſit?* 826
Dub.II. *An diſpenſatio, aut poteſtas diſpenſandi alicui delegata latè interpretanda ſit?* 827
Dub.III. *Quinam poſſint diſpenſare in impedimentis matrimonij?* 830
Dub.IV. *Vtrùm Pontifex poſſit diſpenſare in radice matrimonij?* ibid.
Dub.V. *Quæ ſint iuſtæ cauſæ diſpenſandi in impedimentis matrimonij?* 831
Dub.VI. *Quando expreſſio falſi, aut reticentia veri à petente diſpenſationem commiſſa hanc irritet?* 833

DISPVTATIO XXXIV.

De mutua coniugum obligatione quantum ad vſum matrimonij.

Dub.I. *Qua ratione actus matrimonij ſit licitus?* 841
Dub.II. *Qua ratione coniuges obligentur ad vſum matrimonij ſiue petendo, ſiue reddendo debitum?* 842
Dub.III. *Quænam excuſent à debito reddendo?* 843
Dub.IV. *Vtrùm quoties coniux peccat petendo debitum, alter peccet ei reddendo?* 844
Dub.V. *Qua ratione votum caſtitatis impediat vſum matrimonij, ſi ante eiuſdem contractum aut conſummationem emittatur?* 845
Dub.VI. *Ad quid obligentur coniuges, qui poſt matrimonium conſummatum vouerunt caſtitatem?* 846
Dub.VII *Ad quid obligentur coniuges qui vouerunt Religionem ingredi, ſacros Ordines ſuſcipere, aut nunquam contrahere matrimonium?* 848
Dub.VIII. *Qua ratione cognatio ſpiritualis matrimonio contracto ſuperueniens, eius vſum impediat?* 849
Dub.IX. *Quænam alia circumſtantia reddant matrimonij vſum illicitum?* 851
Dub.X. *Qua ratione liceat coniugi vti matrimonio quod credit eſſe inualidum, aut ſaltem de eo dubitat?* 852
Dub.XI. *Qua ratione inter coniuges liceant tactus, aut cogitationes moroſæ?* 857

DISPVTATIO XXXV.

De diuortio.

Dub.I. *Qua ratione liceat coniugi diuertere ob alterius adulterium?*
Dub.II. *Quænam impediant ne coniux poſſit ab adultero diuertere, aut in diuortio perſeuerare?* 860
Dub.III. *An vir teneatur vxorem perſiſtentem mœchari dimittere?* 861
Dub.IV. *Ob quas alias cauſas liceat diuortium?* 862
Dub.V. *An celebrato ob adulterium legitimè diuortio poſſint coniuges Religionem ingredi, aut vouere caſtitatem?* ibid.
Dub.VI. *Qua ratione coniuges mutuo conſenſu poſſint facere diuortium?* 863

INDEX

RERVM PRÆCIPVARVM QVÆ in hoc vtroque volumine tractantur.

Abſolutio.

NEceſſariò profertur verbis. pag. 422. numero marginali 66.
Abſolutio ſacramētalis quomodo differat ab abſolutione fori externi. 419.51
Abſolutionis forma quid propriè ſignificet. 49. & ſeq.
Abſoluere non poteſt qui non eſt ſacerdos. 465.4
Abſolutio inualidè datur abſenti. 423.68
Directa quid. 437.68
Non poteſt ſacerdos à quibuſdam directè abſoluere & ab alijs indirectè, ſi in omnia habeat iuriſdictionem. 459.79
Abſolutionis forma poteſt eſſe vera nulla facta remiſſione. 421.59
Abſolutio à ſolis reſeruatis communiter illicita. 459.81
Prælati an ſubditos non integre audire poſſint. 82
An abſoluendi nullius peccati in particulari memores. 445.6
Abſolutio faciliùs danda crebrò relabentibus in venialia quàm in mortalia. 388.130
Abſolutio ſacramentalis an poſſit dari ſub conditione futura contingenti. 69.86
Cur minus quàm aliæ abſolutiones. 70.87
An ſub hac conditione: Si Deus nouit te reſtituturum. 88
Significat futurum effectum ex ſola Dei inſtitutione. 4.15
Forma abſolutionis non ſignificat immediatè ſolam remiſſionem peccati. 109.45
Non valet hæc forma prolata à pluribus: Nos te abſoluimus. 48
Quomodo poſſit diuidi. 482.102
Iiſdem verbis poteſt quis abſolui à cenſuris & peccatis. 571.31
Poteſt Pontifex reddere aliquem incapacem abſolutionis reſpectu omnium inferiorum. 571.27
Qui ſola reſeruata confitetur, inualidè abſoluitur: ſecus de eo qui ſimul alia bona fide confitetur. 29

Accidens.

Accidentia ſigna ſubſtantiæ & cauſæ propriè. 196.51
Dicuntur aliquando natura. 197.58
Non exiſtunt exiſtentia ſubſtantiæ. 198.63
Quid ſit accidens pendere à ſubiecto. 242.26. & 28
Accidens eſſentiale non eſt vniuerſale. 238.2

Acci-

Accidentia quæ maneant in Euchariſtia. 214.168.& ſequent.
Singulari ac ſupernaturali Dei concurſu conſeruatur extra ſubiectum. 241.19
Extra ſubiectum nouum modum acquirit quo terminetur. 243.35
Accidentia ſubſtantiæ panis neceſſaria deeſſe quomodo cognoſcatur. 236.132.246.60
vide Chriſtus,§. Accidentia Chriſti.

Actio.

Actio non eſt mera denominatio extrinſeca reſpectu cauſæ.
Actio quomodo differat à paſſione & influxu cauſæ. 12
Eadem poteſt eſſe materia grauis in vno genere, & in alio leuis. 589.143
vide Chriſtus §. Actiones Chriſti.

Actus externus.

Sola denominatione extrinſeca fit malus, non poteſt puniri ab Eccleſia. 557.71
Actus externus exprimendus in confeſſione. 445.6
Sufficienter indicat internum cui ſubſtat. ibid.
Actus externi religionis unde habeant quòd ſint tales 451.38
Actus externi quomodo interrumpantur vt ijdem eſſe deſinant. 453.49
Externo durante cenſetur durare internus. 454.53

Actus internus.

Actus interni à quo ſpecificentur. 358.17.per accidens aliquis ad eos compellantur. 778.9
Diuerſi poſſunt habere idem obiectum formale. ibid.
Ab Eccleſia puniri nequit. 577.71
Eſt ſæpe conditio requiſita vt exterior puniatur. ibidem 72
Nihil operatur niſi exterius exprimatur. 578.74

Adam.

An ſi Adam non peccaſſet, & peccaſſent poſteri, futura fuiſſent Sacramenta. 19.10
An ijdē tum à Deo relicti fuiſſent ſine ſpe veniæ. 20.11

Adoptio.

Adoptio quid ſit? 821.42. Eſt duplex. ibid.
Quomodo differat arrogatio ab adoptione imperfecta. ibid.

Adulterium.

Licitè exigit debitum adulter à coniuge ignara. 723.87
Coniux tenetur reddere quamdiu crimen ignorat. 89
An metus excuſet adulterium. 860.9
Cognoſcens adulteram remittit iniuriam. 11
Innocens adulterans tenetur adultero coniugi reconciliari etiam poſtquam diuortium tranſiit in rem iudicatam. 861.15
Adulterium ſine machinatione mortis, etiam cum ficta promiſſione de matrimonio contrahendo poſt mortem coniugis, dirimit quandoque matrimonium. 808. 57. Tacens videtur eiuſmodi promiſſionem acceptare. 58. An conditionata promiſſio ſufficiat. 59. Adulterium & promiſſio debēt ſimul eſſe ante mortem coniugis. 809.50

Ætas.

Quando ius præſcribit alicui actum certam ætatem, requirit completam. 697.51
Ingenij maturitas eam ſupplet. 52

Affinitas.

Affinitas iam non parit affinitatem. 824.56
Gentiles validè contrahunt cum quauis affini in linea tranſuerſa. 57
Affinitas priùs contracta etiam ex fornicatione poſt baptiſmum matrimonium dirimit. 57
Qualis copula ad affinitatem ſit neceſſaria. 46
Affinitas quid ſit? 45
Affinitas apud omnes gentes reperitur. 46
Naturaliter valdè dedecet contrahere cum affini in linea recta. 823.51.

Agnus paſchalis.

Agnus paſchalis potiſſima figura Euchariſtiæ. 160.55
Chriſtus eum comedit decimaquarta die menſis primi. 170.74
Eodem die quo eum comedebant ex lege Iudæi. 169.71

Albanenſes.

Negant in Eccleſia eſſe poteſtatem ferendi cenſuras. 549.24

Albigenſes.

Negant Extremam vnctionem eſſe Sacramentum. 649.1

Altare.

Altare ad ſacrificandum neceſſarium. 299.26
Non tamen eſſentialiter. 300.28
Quale eſſe debeat. 340.238
Altaria ſunt duplicia. 239
Altaris ſigillum. 240
An in eo neceſſariò ponantur reliquiæ. 241
Quomodo debeat inſterni. 341.243

Amens.

Amens temporaliter poteſt ligari cenſuris, non verò amens perpetuò. 553.46.& 47
Factus amens inualidè ordinatur, niſi id antè petierit 677.100

Amicitia.

Amicitia duplicem amorem includit. 367.24
Læſa quomodo reparetur. 504.2

Angeli.

Angeli per quid ſint in loco. 200.72
Mouere poſſunt motu aliquo corpore & quomodo. 203.97
Quomodo ſe diffundat per ſpatium. 208.123.222.39
Angelus poteſt videre aliqua ſupernaturalia. 233.114
Poteſt ſine ſpeciebus infuſis res præſentes videre. 115
Poteſt cognoſcere rem exiſtentem quam antè ignorabat eſſe poſſibilem. 117
Angeli non poſſunt eſſe ordinarij Miniſtri Sacramentorum. 64.55

Apoſtoli.

Sæpe excommunicarunt. 550.24
Apoſtoli iam facti omnino continenter vixerunt. 679 112
Apparitio Chriſti in Ven. Euchariſtia. 234.121
vide Chriſtus.§.Chriſti viſio,&c.

Approbatio.

Approbatio non dat iuriſdictionem, hac tamen ſine illa inualidè confertur. 473.49
Ad quorum confeſſiones audiendas non requiratur. 48. & quando. 49
Approbare idoneum tenetur requiſitus Epiſcopus. ibid. non poteſt tamen niſi ſubditum. 50
An approbatus in vna diœceſi transferens ſe ad aliam

indigeat noua approbatione. 474.52.& ſeq.
An ad nonam petendam Epiſcopus poſsit cogere. 57
Approbatio validè negatur, etſi iniuſtè. 475.58
Semel data ſine iuſta cauſa reuocari nequit. ibid

Aqua.

Quæ aqua dicatur naturalis. 80.22
Aqua miſta vino per verba conſecrationis immediate vertitur in ſanguinem. 180.144
Probabilius non poteſt conuerti in vinum. 184.167.& ſeqq.
Etiam ex mente Ariſtotelis. 185.178
vide *Baptiſmi materia,* & *Euchariſtiæ materia.*

Archiepiſcopus.

Non habet iuriſdictionem in ſubditos Epiſcoporum ſibi ſubditorum niſi dum viſitat. 469.21. *aut dum ad eum prouocatum eſt.* ibid.
In quos poſſit ferre cenſuras. 551.31
Quid poſſit in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum. 765.17

Argumentum.

Argumentum à contrario ſenſu inefficax eſt. 816.12
Argumentum à contrario ſenſu ſæpe fallit, præſertim cùm infert pœnam. 850.68

Ariſtoteles.

Non ſenſit aquam conuerti poſſe in vinum. 158.178

Arrha.

Tripliciter accipitur. 700.11 *quæ circa illas iure ſtatuta ſint.* 12
Neceſſariò de facto traditur. 13
Poteſt in fundo ac quanis quantitate conſtitui. 15
Ad quid obligentur dantes arrhas pro filijs. 16

Artificialia.

Quid potiùs ſignificent, formam artificialem, an materiam. 8.33

D. Athanaſius.

Validè olim baptizatus inter ludendum adhuc puer. 66.65

Attritio.

Qualis eſſe debeat. 418. 42. *quî differat à contritione.* 27.25
Debet includere propoſitum ea peccata non ampliùs committendi. 388.129
Præcedit ordinariè naturaliter actum contritionis. 373.56
Non tamen ſemper. 57
Extendens ſe ad omnia peccata mortalia ſufficit ad iuſtificationem cum Sacramento. 365.13
Extra Sacramentum delet venialia in iuſtis. 386.124
Etiam ſola virtualis. 387.129
Non tamen ſemper omnia ad quæ ſe extẽdit, & quare. ibid. 125.& 127.
Cur vnum præ alio. ibid.
In Sacramento delet omnia ad quæ ſe extendit. ibid. 128
Perfecta ſufficit ad percipiendã gratiam in Sacramento baptiſmi & pœnitentiæ, etiam nota talis. 28.31 & ſeq.
An ſufficiat attritio virtualis. 29.34
An hæc contineatur in actu ſpei. 30.37

S. Auguſtinus.

Obſcurè aliquando de Euchariſtia locutus. 193.27
Alibi tamen clariſſime ſe explicat. 32
Primus docuit Sacramenta remittere. 35.65. & ſequent.
Eiuſdem epiſtola 118. *ad Ianuar c.* 1. *explicatur, vbi hæretici obijciunt eum docere tantùm duo Sacramenta eſſe inſtituta à Chriſto.* 36.8
Auguſtini locus difficilis de forma baptiſmi explicatur. 12.53.& ſeq.

Authoritas.

Authoritas ſuperioris læſa quomodo reparetur. 504.2
Reparatio læſæ authoritatis & amicitia poſſunt ſeparari. 3

Auus.

Auus per ſe eſt principium nepotis, nec ei debetur minor reuerentia, quàm patri. 817.18

Baptiſmus.

Eius eſſentia & inſtitutio.

Baptiſmus non conſiſtit in ſola ablutione. 9.38
Verbum concionatorium impertinens ad eſſentiam baptiſmi. 11.45.& 12.52.
Eius definitio. 77.3
Varia nomina. 76.2
Propriè dictus eſt vnicus. 94.107
Inſtitutus eſt ante Chriſti paſsionem. 77.7.& ſeq.
Paulò poſt baptiſmum Chriſti. 78.14
Suſceptio in baptiſmo eſt neceſſariò actio quadam cæremonialis. 819.28

Materia.

Lutherus vult eſſe materiam baptiſmi quidquid nuncupari poteſt nomine balnei. 79.19
Materia eius remota eſt aqua vera ac naturalis. 20
Quæ aqua dicatur naturalis. 80.22
Aqua ex ſale reſoluta non eſt materia. ibid.
Nec liquores expreſsi è plantis. 23
Fortè tamen tenuis cereuiſia. ibid.
Non item ſputum, ſudor & ſimiles humores. 24
Neque nix nec glacies, niſi ſoluantur. 27
An quãtumuis parua quãtitas aquæ ſit materia. 89.81
Materia proxima eſt ipſa ablutio. 80.25
Hæc requirit motum aliquem aquæ à miniſtro factum circa corpus baptizandi. 26
Vera eſt ablutio ſine abſterſione ſordium. 81.30
Et in quibus conſiſtat. 31
Fieri poteſt ſiue immerſione, ſiue infuſione. 86.65
Poteſt quis baptizari ablutione qua occiditur. 87.68
Numquam tamen licet aliquam baptizando occidere. 71.& ſeq.
Nec ſecare etiam volẽtem matrem vt infans baptizetur. 88.75
Ablutio debet fieri neceſſariò circa aliquam partem corporis baptizandi. 78
Puer iam natus ſecundinis adhuc inuolutus poteſt baptizari. ibid.
Sufficeret etiam capillos ſolos madefieri aqua, ſecùs eſt de veſtibus. ibid.
Ablutio debet eſſe talis qua quis dici poſsit ablutus. 88.79
An ſufficiat quamuis partem lauari, v. c. extremum digitum manus, aut pedis. 89.80
Ablutio trina non eſt de neceſsitate baptiſmi. 84
Fuit tamen olim præcepta. 90.86
An poſsit vſque ad tertiam ablutionem ſuſpendi Sacramentum. 87

Forma.

An valeat hæc forma baptiſmi. Ego te baptizo in nomine genitoris & geniti & procedentis ab vtroque. 15.68.& 84.54
Speculatiuè videtur valere. 85.55. *eſſet tamen in praxi graue peccatum ea vti.* 56
An hæc valeat: Ego te baptizo in nomine ſanctæ Trinitatis. 15.68
An hæc: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus

Spiritus ſancti, & B. Virginis. 15.70.& 16.73
An hac: Baptizo te in nomine Patris increati, & Filij creati à Patre, & Spiritus ſancti creati ab vtroque. 16.71
An hac: Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritua ſancta. 16.77
Forma Lutheri inepta. 82.34
Valida eſt hac forma, Baptizet te Deus vel Christus, ſiue, Baptiſeris à Deo vel Chriſto, &c. 82.36.& 39
In forma baptiſmi neceſſariò exprimenda eſt ipſa actio miniſtri. 82.36.& 83.42
Non eſt neceſſarium directè exprimere perſonam miniſtri. 83.47
Neceſſarium eſt exprimere perſonam baptizandam. 84.48
Quando cenſeatur ſufficienter exprimi. 50
Inualida eſt hac forma, Vtinam baptizet te Chriſtus, &c. 83.47
In forma neceſſaria eſt explicita inuocatio trium perſonarum, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. 84.52
Neque contrarium definiuit Nicolaus Papa. 53
Hac forma, Baptizo te in nomine ingeniti & geniti ſiue imaginis & doni. Item, In nomine potētis, ſapientis, & boni, minimum eſt dubia. 85.57
Non videtur legitima hac forma: Ego te baptizo in vnum Deum Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum, vel, In vno Deo Patre, & Filio, & Spiritu ſancto. 58.59
Minùs valida eſt hæc: Ego te baptizo cum Patre, cum Filio, & Spiritu ſancto. 60
Peruerſa omnino eſt hac: In nomine Patris, per Filium, in Spiritu ſancto. ibid.
Baptiſmus nullo tempore validè collatus fuit in nomine ſolius Chriſti. 86.62.& ſeqq.
Latinus vtens forma Græcorum validè baptizat, ſed peccat mortaliter. 82.35
Pronomen, Ego, non requiritur ad eſſentiam baptiſmi. 83.45
Omittens peccat ſaltem venialiter. ibid.
Forma Latinorum melior eſt quàm forma Græcorum. 84.51
Hac particula formæ, In nomine, eſt eſſentialis, nec habet ſynonymum. 85.58
Præpoſitio, In, non eſt de eſſentia formæ. 61
Similiter nec coniunctio, Et. 86.61
Quæ ſit baptiſmi forma dum iteratur ſub conditione. 92.98
Forma immediatè ſignificat externam ablutionem. 107.34
Duo aut plures ſimul baptizantes inualidè vtuntur hac forma: Nos te baptizamus. 108.43.& ſeqq.

Effectus.

Baptiſmus imprimit characterem. 51.3
Quomodo per baptiſmum configuremur ſepulturæ Chriſti. 87.66. *quomodo reſurrectioni.* 70
Baptiſmus remittit omnes pœnas debitas peccatis. 118 47.126.5
Non tegit, ſed verè tollit peccata. 125.2
Confert gratiam & virtutes. 126.8. *etiam infantibus.* 127.10
Adultis inæqualiter diſpoſitis cōfert gratias inæquales 12.
vide *Ad ſuſcipiendum Sacramentum diſpoſitio.*
Baptiſmus reuiuiſcit recedente fictione. 37.72
vide *Sacramenti reuiuiſcentia.*
Baptiſmus eſt Sacramentum aliud à pœnitentia. 409.6
In baptiſmo non remittuntur peccata per modum iudicij. 413.31
Baptiſmus Chriſti quare dicatur baptiſmus pœnitentiæ. 410.8

Neceſſitas & obligatio.

Hæretici negant ad ſalutē neceſſarium eſſe baptiſmum. 112.4
De fide eſt eſſe neceſſarium. 6
Baptiſmus neceſſarius eſt infantibus neceſſitate medij ſtrictiſſimè extra caſum martyrij. 113.14
Qua ratione adultis ſit neceſſarium medium. 15
Iuſtificatis ex præcepto eſt neceſſarius etiam ijs qui fuerunt iuſtificati ante eius inſtitutionem. 114.17
Baptiſmus non cœpit eſſe neceſſarius neceſſitate medij ante mortem Chriſti. 114.20
Nec ſtatim poſt mortem. 23
Sed veriſimilius duntaxat in pentecoſte. ibid. 24. *idq; pro toto orbe.* ibid.
Catechumenus poteſt per contritionem iuſtificari ſine baptiſmo, 115.29. *atque etiam ſaluari.* 116.31
Omnes adulti tenentur præcepto diuino ſtatim ac commodè poſſunt baptizari. 117.37
Ex iuſta cauſa poſſunt differre. 40
Eccleſia nulli poteſt præcipere baptiſmum. 117.41
Adultus incertus de ſuo baptiſmo tenetur curare ſe iterum ſub conditione baptiſari. 93.103
Etiam eo caſu quo probabiles ſunt vtrimq; ſententiæ Doctorum. 104

Iteratio.

Baptiſmus non poteſt iterari. 91.89
Verè dubius ſub conditione debet iterari. 91.91
Quando cenſeri debeat verè dubius. 99
De quo nulla eſt probabilis cauſa dubitandi, non poteſt iterari. 91.92
Baptiſmus collatus ab obſtetricibus nō debet ſemper ſub conditione iterari, ſed illæ primò ſunt examinandæ. 92.94
Collatus ab hæreticis quando ſit cum conditione iterandus. 96
An vnus teſtis ſufficienter probet baptiſmum. 97
Quæ ſit forma baptiſmi dum iteratur ſub conditione. 98.
An cæremoniæ ſemel adhibitæ ſint repetendæ. 93.100
Pœna ſcienter rebaptizantis & rebaptizati. 105
Rebaptizans aut rebaptizatus eſt irregularis. 637.34
Illius crimen debet eſſe publicum, ſecus huius. 36.& ſeq.

Subiectum.

Petens baptiſmum ab alieno Parocho extra neceſſitatem peccat. 103.10
In adulto ſuſcepturo baptiſmum requiritur intentio. 119.50
vide *Sacramenti intentio.*
Ad effectum Sacramenti requiritur dolor de admiſſo peccato mortali. 28 18. *Item fides.* 119.51
Infantes ſunt capaces baptiſmi. 119.53.& ſeq.
Reſponſio ad oppoſitiones hæreticorum. 120.56
Infantes infidelium validè baptizantur inuitis parentibus. 121.66
Communiter tamen non licitè. 122.69
Quibus caſibus licitè. 123.76.& 79
An tum debeant eripi parenti. 77
Quid dicendum de filijs hæreticorum. 81

Amentes ſunt capaces baptiſmi. 125.93
Adulti a natiuitate muti, ſurdi inſuper & caeci capaces ſunt baptiſmi. 94

Suſceptor ſeu fideiuſſor.

Neceſſarius eſt ſuſceptor, ſponſor ſiue fideiuſſor in baptiſmo. 110.54
Non poteſt is eſſe monachus aut infidelis. 56
Aut ipſe parens citra neceſſitatem. 57
Nec plures quàm duo. 111.59
Peccat Parochus admittens plures. ibid.
Suſceptor ad quid teneatur. 60

Miniſter.

Baptiſmus ex duplici capite requirit certũ miniſtrum. 103.6.
Epiſcopus ſuo quaſi iure primò & per ſe eſt miniſter baptiſmi. 7
Sacerdos auctoritate accepta ab Epiſcopo. 8
Non hoc praeciſè quo eſt ſacerdos. 10
Diaconus ex officio non eſt Miniſter baptiſmi. 104.12
Poteſt tamen munus baptizandi ex iuſta cauſa ei committi. 13
Sed non poteſt concedi poteſtas ordinaria aut extraordinaria ſine neceſſitate. ibid. *non requiritur extrema.* 14
Quiuis poteſt eſſe miniſter baptiſmi poſita extrema neceſſitate. 104.15
Extra illam nemo inferiòr diacono etiam ex commiſſione Epiſcopi. ibid.
Laicus non poteſt baptizare praeſente clerico, nec clericus praeſente ſubdiacono, &c. ibidem. *ſi faciat, qualiter peccet.* 16.& ſeq.
Sacerdos licitè baptizat ſibi ſubditos praeſente Epiſcopo. 17
Mortaliter peccat qui baptizat praeſente ſacerdote qui vult & poteſt. 18. *Item qui praeſente diacono.* 105.19
Venialiter ſolùm peccat qui baptizatus, catholicus, nulla cenſura irretitus baptizat, praeſente quouis alio digniore qui non ſit ſacerdos aut diaconus. ibid. 20
Mortaliter peccat excommunicatus baptizans praeſente alio. 21
Quomodo peccet praeferens haereticum aut infidelem, aut non baptizatum fideli baptizato. 22
Nemo poteſt alterius nomine baptizare. 821.40
Baptizans non ſolemniter quacumque immerſione debiti ordinis non fit irregularis. 105.23
Inferior diacono baptizans ſolemniter extra commiſſionem Papae fit irregularis. 24
Diaconus ex commiſſione Epiſcopi aut ſacerdotis ſolemniter licitè baptizat. 26
Sine alterutrius commiſſione baptizans ſolemniter fit etiam irregularis. 106.27
Duo nunquam validè baptizant vt cauſae partiales. 107.32
Poſſunt tamen id facere vt cauſae totales. 36
Quanquam illicitè. 108.41
Etiam inualidè ſi vtantur hac forma, Nos te baptizamus. 43 & ſeq.
Vnus miniſter validè baptizat plures ſimul, & in neceſſitate licitè. 110.50
Eo caſu eſſent tot Sacramenta quot baptizati. 53

Caeremoniae.

Defenduntur contra haereticos. 129.1& ſeq.
Cur adhibeantur baptiſmo. 130.4
Caeremoniae ſeu ritus olim & ex parte nunc praeuij baptiſmo. 130.7.& ſeq.
Comitantes baptiſmum. 131.15. *ſubſequentes* 132.17
Caeremoniae ſemel adhibitae non ſunt repetendae. 93 100
Non neceſſariò ſimul cum baptiſmo adhibentur. ibid.
Caeremoniarum effectus. 132.20
vide *Sacramentalia.*

Baptiſmus Ioannis.

Baptiſmus Ioannis quomodo diſcrepet à baptiſmo Chriſti. 26.17.77.8
Is qui Chriſtum baptizauit, quaſi exemplar fuit Sacramenti baptiſmi. 78.14
D. Ioannes quomodo dicat ſe baptizare aqua, Chriſtum autem baptizaturum in Spiritu ſancto. 79.21

Benedictio.

Benedictio quid propriè, quid in Scripturis ſignificet. 251.12.
Benedictio Chriſti ſuper panem à conſecratione diſtincta. 14
Item à gratiarum actione. 15

Beneficium.

An validè conferatur excommunicato, & hic validè acceptet: an hic poſſit retinere eius fructus, & an eis priuari, &c. vide *Excommunicationis effectus.*
Inualidè alicui confertur à collatore inuito patrono. 582.94
Collator illud praeſentato validè confert etſi praeſentantis vitium ignoret. 95
Licitè praeſentato confert ſi praeſentans eſt excommunicatus toleratus, poteſt tamen eam praeſentationem reijcere. 96

Beſtiae.

Impropriè excommunicantur. 553.47

Blaſphemia.

Blaſphemia in Spiritum ſanctum, quomodo irremiſſibilis. 364.8

Bona.

Triplicia bona poſſidemus. 583.108
Quibus bonis poſſit nos republica ſine noſtra culpa priuare. ibid.

Cadauer.

Forma cadaueris omnino ficticia. 218.14
Abſurda ex forma cadaueris. 219.9

Caeremoniae Miſſae, *vide* Miſſa.

Calix.

Calix pro contento ponitur. 194.38
Calix magnus ſolebat olim populo porrigi, in quem aliquid ſanguinis infundebatur. 249.69
Controuerſia circa vſum calicis quando primùm mota. 285.111
Calix conſecratus per diaconum idq; in templo tantùm olim diſtribuebatur. 286.115.& quomodo 117
Debet eſſe conſecratus ad ſacrificandum. 341.244
Quomodo benedictionem amittat. 245

Canones.

Canones ſextae Synodi dicti ſpurij. 674.89
Multa abſurda continent. 680.118

Captiui.

Die feſto tenentur audire ſacrum, ſi poſſint. 622.28

Caritas.

Caritas non infunditur prius natura quam remittantur peccata; ſed ſimul. 366.17
Eius formalis actus ad remiſſionem peccati mortalis neceſſarius extra Sacramentum aut martyrium. 371.47
Eius actus continet eminenter contritionem. 372.51

Fer-

Formaliter tamen ab eo eſt diuerſus. 375.55

Caſtitas, caſtitatis votum.

Etiam per ſummas difficultates expetenda ac conſeruanda eſt. 798.28

Difficultas eam ſeruandi non tollit obligationem voti, ſed eſt ſufficiens cauſa diſpenſandi. 28

Circa idem hæreticorum abſurditas. 29

De obſtricto voto caſtitatis & nihilominus contrahente nuptias, vide, *Matrimonij impedimenta in genere.*

Catecheſis.

Catecheſis alia doctrinalis, alia ceremonialis. 131.14

Cauſa, Cauſare.

Eadem cauſa poteſt diuerſimodè in eundem effectum influere. 238.4

Aliter cauſa libera ſe habet dum agit & dum non agit. 239.6

Differentia inter cauſas liberas & neceſſarias in agendo. ibid.7

Cauſam aliquam agere non eſt mera denominatio extrinſeca. 240.10

Cauſare ex opere operato vel ex opere operantis quid. 24.4

Non cenſeris cauſa mali quod non teneris vitare. 844.27

Cenſura.

Variè ſumitur. 546.1

Quid propriè ſit cenſura Eccleſiaſtica. ibid.2. & 547.8

Quot ſint propriè cenſuræ. 546.5

Cenſura eſt vinculum ex ſua inſtitutione ſolubile, ſecus quàm pœna quæ habilitatem tollunt. 547.7

Duplex eius finis. ibid.9

Meritò fertur etiam in eos qui emẽdandi non ſunt. ibi.

Quotuplex ſit. 547 11.& 548.20

Differentia inter cenſuram latam per legem & latam per præceptum. ibid.12.& ſeq.

Cenſura licitè fertur ab Epiſcopo ob culpas futuras. 548 15

Illicitè fertur ſub conditione ad rem non pertinente. ibid.17. *tamen validè.* ibid.

Cenſura incurritur conditione impleta ſub qua fertur. 18

Quando lex cõtineat cenſuram latæ ſententiæ aut quãdo ferendæ. 20

Eſt de fide eſſe in Eccleſia poteſtatem ferendi cenſuras. 549.24

Hæretici huius temporis eam agnoſcunt, variè tamen circa illam errant. 550.25

Fuit promiſſa Petro alijſq́; Apoſtolis & toti Eccleſiæ. ibid.29

Impuberes poſſunt abſolutè ligari cenſuris. 553.43

Item amentes temporaliter, non verò amentes perpetuò. 46.& 47

Beſtiæ autem impropriè. ibid.

Communitas poteſt aliquibus cenſuris ligari, non omnibus. 48

Quando peregrini ab Epiſcopo poſſint. 554.52.& 555.56

Aut ab eodem ſubditi non poſſint. 555.61

Ligatus cenſura manet qui aliò migrat donec legitimè abſoluitur. 556.65

Nulla cenſura præter excommunicationem minorem poſſitne ferri ob peccatum veniale. 67

Excommunicarunt ſæpe Apoſtoli, & frequens ab initio fuit vſus cenſurarum in Eccleſia. 550.24

Qui poſſint ferre cenſuras & qui non, & cur. 551.31.& ſeq.

Conditiones requiſitæ in ferente cenſuras vt eas validè ferat. ibid.& 552.35.& ſeq.

Cur potiùs valeat latio cenſuræ metu extorta quàm abſolutio. 36

Omnes & ſoli præcepti capaces qui habent in Eccleſia militante ſuperiorem in rebus ſpiritualibus, poſſunt cenſuris ligari. 40

Non mortui. 41. *quomodo tamen dicantur excommunicari vel abſolui.* ibid.

Impropriè fertur ob crimen in morte complendum. 552.43

Non fertur niſi in peccantem contra præceptum Eccleſiaſticum. 557.32

Inſtituta eſt ad frangendam contumaciam. ibid.

Requirit peccatum conſummatum, niſi aliud iure exprimeretur. 558.75

Prærequirit monitionem. 559. 79. *quomodo hæc fieri debeat.* ibid.

Et quæ requiratur ad valorem cenſuræ. ibid.18

Nequit ferri ob peccatum omnino præteritum. 83

Solemnitas requiſita ad particularem cenſuram. ibid.85

Ignorantia pœnæ excuſat à cenſura. 560.91

Etiam ab ea quæ lata eſt per Pontificem. 92

Item ea ignorantia excuſat à cenſura quæ excuſat à peccato mortali. 561.95

Quando metus excuſet à cenſura. 562.101.& *quando non.* 102

De ferenda aut lata cenſura in innocentem, vide *Innocens.*

Ceſſatio à diuinis.

Quid ſit. 630.79

Cum interdicto locali ferè conuenit, in aliquo tamen differt. 80

Nec eſt cenſura, nec propria pœna. ibi.

Numquam afficit perſonas. 81

Violata non inducit irregularitatem. ibid.

Quæ per eam prohibeantur. 82

An ſepultura. 83

Moderatio c. Alma non habet in ea locum. 631.85

Malè ab interdicto argumentamur ad ceſſationem. ibid.

Conditiones ad eam requiſitæ. 87

Character.

Character Sacramentorum quando producatur. 34.60

Negant eum hæretici. 50.1

Satisfit eorum obiectiunculis. 51.5

Fide credendum eſt, tria Sacramenta imprimere characterem. 3

Cur non omnia. 54.19

Character non eſt relatio rationis ſiue denominatio extrinſeca. 51.5

Nec relatio realis. 52.10

Sed quædam qualitas primæ ſpeciei, & moralis quædã potentia. ibid.12

Eſt indelebilis. 53.15

Conueniens fuit vt ne quidem deleretur demeritoriè, ibid.17

Chriſma.

Chriſtus poſt cœnam docuit Apoſtolos facere chriſma. 137.20

Chriſma quantum requirat balſami. 140.39

Poteſt fieri ex quolibet vero balſamo. 141.41

Confectio chriſmatis non poteſt à Pontifice committi ſimplici ſacerdoti. 46

Certa forma conſecrationis chriſmatis non eſt inſtituta à Chriſto. 47

Debet eodem anno eſſe conſecratum. 131.18.142.46

Olim non licebat ſimplici ſacerdoti uti chriſmate. 150.190.

Chriſtus.

Chriſtus humano & viſibili modo nobis non adeſt, nec obſequijs noſtris indiget. 194.41

Chriſtus ponitur in Euchariſtia per veram & realem reproductionem. 212.152

Non incipit abſolutè, aut deſinit eſſe ſed ſecundùm quid 157.

Chriſtus in Sacramento quomodo dependeat à ſe ut eſt in cœlo, 214.167

Eius merita ei ſoli proſunt, cui applicantur. 507.18

Chriſti præſentia in Euchariſtia.

Quomodo Chriſtus dicatur eſſe in Sacramento Euchariſtiæ. 154.18

Quo die Chriſtus comederit agnum Paſchalē ex mente Græcorum, Latinorum, Burgenſis, Ruperti. 169.67.& ſeq.

Comedit eodem die, quo reliqui ad id lege tenebantur. 169.67.& ſeq.

Scilicet decimaquarta luna. 170.74

Chriſtus in inſtitutione Vener. Sacramenti uſus eſt azymo. 172.89

Qui primi circa hoc myſterium errarint. 188.1

Fidei dogma eſt, in hoc Sacramento contineri verè, realiter & ſubſtantialiter Chriſtum. 189.3. & fusè ſequentibus.

Soluuntur hæreticorum oppoſitiones. 194.35

Modus exiſtendi Chriſti ſub ſpeciebus.

Chriſtus per ſe formaliter ſine modo ſuperaddit eſt præſens in Sacramento. 203.90.& 205.105

Chriſtus non unitur ſpeciebus unione aliqua formali. 302.891 & 203.72

Chriſtus ſub ſpeciebus exiſtens verè eſt in loco. 227.79

Habet omnem ſuam quantitatem quam habet in cœlo. 226.66

Mutationes Chriſti ſub ſpeciebus.

Mouetur corpus Chriſti motis ſpeciebus, & quomodo. 203.93.& 228.83

Quomodo Chriſtus dicatur non mutari dum reproducitur. 214.167

Chriſti corpus immediatè moueri à creatura corporali nequit. 229.90

Poſſet tamen ab angelo, ſi Chriſtus permitteret. ibid. 92

Chriſtus à nullo agente naturali alterari poteſt. 230.94

Chriſti corpus impropriè frangitur, verè tamen manducatur. 247.60

Non madefit infuſis calici liquoribus. 248.62

Non deſinit Chriſtus eſſe in Sacramento per conuerſionem ſui in aliud corpus. 211.143

Sed per ſubtractionem concurſus diuini. 230.98

Non tamen annihilatur. 231.102

Deſinit deſinentibus accidentibus vino pani & neceſſarijs, quod non tam à quantitate, quàm ſapore & odore iudicandum. 236.132.246.50

Chriſti viſio & apparitiones in Sacramento.

Chriſtus oculo naturaliter videri non poteſt in Sacramento, & quare. 232.105

Poteſt tamen ſupernaturaliter videri. 108

Probabiliter videtur oculo Beatorum. 233.111

Item naturaliter ab angelis. 234.118

Varijs modis fieri poteſt ut aliqua in Sacramēto appareant. 122

Varia cauſa cur illa apparitiones fiant. 235.125

Probabile nunquam ibi Chriſtum in ſe videri, eſt contrarium etiam veriſimile. 127.128

Sacramento permanenter mutato in lapidem aut carnem non permanet corpus Chriſti. 236.133

Quomodo tunc adoretur. 237.135

Sanguis emanans ex Euchariſtia non eſt verus ſanguis Chriſti, ſed humor ſanguini ſimilis. 137

Accidentia Chriſti in Euchariſtia.

Chriſtus habet totam ſuam quantitatem in Euchariſtia 226.66

Item omnia accidentia permanentia. 72

Habet etiam omnes actiones permanentes. 227.73

Accidentia ſunt in Euchariſtia ſine ſubiecto. 238.1

Deo peculiariter ad id influente. 241.19

Eodem modo agunt ac ſi eſſent in ſubiecto. 245.44

Eodemq́; modo corrumpuntur. 46

Generatur aliquid ex ijs reproducta materia prima. 247.56

Actiones Chriſti in Euchariſtia.

Chriſtus in Euchariſtia habet eaſdem actiones immanentes quas in cœlo. 227.73

Poſſet ſe in Sacramento mouere motu ſimplici, non tamen progreſſiuo. 229.91

Poſſet in Euchariſtia vicina corpora alterare. 230.95

Non poteſt naturaliter exercere actus dependentes à corpore. 234.121

Supernaturaliter tamen audit & videt aſtantes. 122

Chriſtus actu vitali applicat diuinam virtutem ad effectus ſupernaturales. 266.65

Ciborium.

Non neceſſariò debet eſſe benedictum. 341.245

Cibus.

Cibum neceſſariò vitali actu mouemus. 229.86

Cibi communis & Euchariſtici differentia. 248.7.264.53

Quando cibus dicatur comedi & eſſe comeſtus. 260.20

Quid ſit cibum ſumere ita ut impediat communionem. 275 47

Circumciſio.

Statim poſt pentecoſten deſiit valere. 115.27

Fuit figura baptiſmi. 128.1

Conuenienter præſcripta fuit Abrahæ. 2

Quibus præterea præſcripta. 129.3

Circumciſio fuit verum Sacramentum. 22.25

Adultis nō conferebat gratiam ex opere operato. 49.141

Neque etiam infantibus. 50.145

His tamen in circumciſione infundebatur gratia. 144

Sed tantùm ex Dei quadam libertate. 146

Clerus.

Non comprehenduntur nomine populi. 619.8

Cleri nomine non comprehenduntur Religioſi in pœnis. 9. *niſi habeant beneficium ſeculare.* 620. 10. *neque ſacerdos non beneficiatus.* ibid.

Clericus.

Quinam gaudeant priuilegio canonis. 591.157. *aut qui eo priuentur.* ibid. & *an ſacerdos ob bigamiam.* ibi.

Non omnis qui perdit priuilegium canonis, perdit priuilegium fori. 592.160

Illud in hoc includitur. 163

Si lanionem aut cauponem agunt, quando perdant hoc priuilegium. 161

Ludiones aut paraſiti facti amittunt hoc priuilegium. 162

Item

Item amittitur per realem degradationem ibid. non tamen per hoc quòd in minoribus sit constitutus, & deseruerit habitum clericalem. 163
Metu clericum prohibens egredi, & dolo res eius auferens non iniicit illi manus. 593.165
An furans eius vestes excommunicetur. 166
De excommunicatione lata ob percussum clericum, & qualis hæc esse debeat vide 595.168. *& seq.*
Quando percussio clerici sit dicenda notoria. 568.11
Tempore interdicti tenentur audire sacrum. 623.28
Et an eo tempore clerici coniugati possint interesse diuinis. 30
Tempore interdicti localis licitè communicant quoties sacro intersunt. 624. 36. *& qui hoc nomine clericorum comprehendantur.* 623.30
An possint sepeliri loco specialiter interdicto. 626.53
Violando interdictum peccant mortaliter. 628.65

Clericus coniugatus.

Est incapax iurisdictionis Ecclesiasticæ. 551.32
An tempore interdicti possit interesse diuinis. 623.30

Cognatio legalis.

Cognatio legalis in linea transuersa non est perpetua. 821.43
Non oritur ex adoptione imperfecta, aut inter filios illegitimos. 44

Cognatio ſpiritualis.

Cognatio spiritualis communiter cum peccato, quandoque sine eo inter coniuges contrahitur. 849.64
Olim semper impediebat vsum matrimonij. 65
Iam nullo modo obest innocenti. ibid.
Inter quos iam contrahatur cognatio spiritualis. 819. 24. *Inter quos olim contrahebatur.* ibid.
Infidelis Paula filium baptizans, conuersus vtrumuis validè ducere. 819.25
Petrus inualidè ducit Paulā cuius adhuc infidelis prolem suscepit. 27
In paternitate spirituali non solet dispensari. 837. 79
Cognatio spiritualis immediatè contrahitur cum solo baptizato, & hac mediante cum alijs. 819.27
Contrahit hanc cognationem qui id non intendit. ibid. 28. *Sponte se ingerens quando eam contrahat.* ibid. 30. *Error personæ non impedit hanc cognationem.* 820.34.

Commonicatio idiomatum.

Panis non potest dici corpus Christi per communicationem idiomatum.

Communio, *vide* Euchariſtiæ ſumptio.

Communitas.

Non potest excommunicari. 553.43
Aliter suspenditur, aliter interdicitur. 619.6

Concio.

Concio hæretica in infantibus non potest excitare fidem. 26.15

Concionator.

Debet liberè veritatem necessariam annuntiare neglecta aliquorum turbatione. 490.138

Concurſus.

Concursus Dei generalis indeterminatus est, & quomodo. 238.4 *&*.240.16
Quis concursus Dei sit causis secundis naturalis. 241 20
Nulla res potest sibi subtrahi concursum diuinum. 421.23

Conditio, *vide* Conſenſus, & matrimonium contractum ſub conditione.

Per propositionem sub ignota conditione nihil absolutè significatur determinatè. 785.6
Quam vim habeat adiectio conditionis certò futuræ. 786.8
Communiter aliter exprimitur, quàm iure insit. 789. 25
Quis sit sensus huius conditionis, Si pater cōſenſerit. 790.28
Quando censeatur conditio pendens à principis voluntate impossibilis. 791.34

Confeſſarius, *vide* Sacerdos *&* pœnitentiæ miniſter.

Potest in Paschate ob iustam causam differre communionem pœnitentis. 285.110
Absoluit directè ab aliquibus peccatis quando tantùm in aliqua habet iurisdictionem. 443.17
Non omnino necessariò debet posse distinguere species peccatorum confessorum. 18
Tenetur tamen dare operam vt possit. 19
Debet ex ipsa confessione cognoscere pœnitentem esse dignum absolutione. 450.86
Debet defectum pœnitentis examinando supplere. 457. 71
Debet impedire ne pœnitentes citra necessitatem aliena peccata narrent. 461.92
Confessarium eligere possunt Episcopi & his superiores, Parochi omnes & sæculares sacerdotes. 475. 60. *& seq. Item quibus id per particulare priuilegium permittitur.* ibid.
Confessarium vagi habent eum in cuius parochia pro tempore morantur. 61
Quando subditus vni Parocho, possit alteri confiteri. 63
Duplex potestas confessario à Superiore datur. 476. 68
Facultas confessario delegata alia continet gratiam factam, alia faciendam. 477. 69. *& quando vtraque expiret.* ibid.
Confessario concessa facultas donec reuocetur aut ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, non exspirat morte concedentis. ibid. 70. *etiam concessa per inferiores Prælatos.* 72
Personæ confessarij concessa gratia cum ipsius vita exspirat. 477.74
Concessa eius officio transit in successores. ibid.
Confessarius debet pœnitentem prius absoluere ab omni excommunicatione quam à peccatis. 481.96
Confessarius debet pœnitentem absolutè ab excommunicatione absoluere. 97
Quòd confessarius in absoluendo peccet, non minuit valorem Sacramenti. 483.105
Confessarius debet cautè petere à Superiore veniam absoluendi à reseruatis. 485.111
Confessarius absoluit à peccatis immediatè nomine Dei, 116
Et nomine Christi immediatè pœnitentiam iniungit, quæ non potest à superiore restringi. 486.117
Bonitas confessarij non requiritur ad valorem Sacramenti. 487.125
Sed vt licitè id conferat. ibid.
Quæ scientia in confessario requiratur. ibid. *&* 488 126
Confessarius tenetur laborare vt pœnitens legitimè confiteatur. 130

Qua

Qua ratione teneatur hunc examinare. 489.ibid.
Examinare debet prudenter. 131
Debet ſcire abſoluendum eſſe bene diſpoſitum. 132
Quid ei faciendum quando pœnitens heret in periculo peccandi. 133
Quid ei agendum cum concubinarijs. ibid.
Et ſi pericula uitari nequeant. 134
Debet abſoluere à ſe probabiliter diſſentientem. 135
Quomodo debeat monere ignorantem. 136
Debet pœnitentem ſemper de veritate inſtruere, quando hoc publicum bonum exigit. 490.138
Quid agere debeat, cùm pœnitens negat debitum ei quem putat ſuum eſſe maritum. 139
Poteſt abſentem abſoluere ab excommunicatione. 491. 142. *non autem à peccatis.* ibid.
Quid ſi oblitus eſſet abſoluere pœnitentem quid ei agendum. 142
Non monens pœnitentem de reſtitutione, non tenetur per ſe reſtituere. 491. 144. *niſi dixiſſet eum ad hoc non teneri.* ibid.
Volens cum pœnitente extra confeſſionem agere de auditis in confeſſione, debet ab eo prius petere veniam. ibid.
Tenetur ex duplici capite penitentiam iniungere. 514. 62
Per generalem abſolutionem quam ſolet præmittere ſacramentali, pœnitentem abſoluit à cenſuris oblitus quantum poteſt. 225

Confeſſio.

Confeſſio pœnitentis eſt eſſentialis Sacramento pœnitentia. 415.35.& 430.28
Qualis ea eſſe debeat. 417.40
Quare integra. ibid.41.& 425.5
Debet eſſe explicita & diſtincta. 440.1
Debet fieri voce ſi commodè poſſit. 3
Hoc non eſt de eius eſſentia. 439.1
An ſufficiant generalia ſigna doloris in moribundo. 461.96
Quòd ſi ea abſente ſacerdote oſtenderit. 462.99
Non neceſſariò ſit ſecretè. 440.4
Confeſſionem publicam olim ſuſtulit Nectarius. 429.24
Confeſſio quando inualida ex parte pœnitentis. 442.16
Quando ex defectu ſacerdotis. 17
Confeſſio communioni præmittenda à conſcio ſibi peccati mortalis. 268.8
Non tamen iure naturali. 10
Probabiliter iure diuino poſitiuo vel apoſtolico. 269.11
Quinam ab hoc præcepto excuſent. 15
Nulli etiam priuatim neganda communio ob crimen ex confeſſione cognitum. 273.38

Caſus reſeruati.

Communicaturus debet etiam reſeruata confiteri, ſaltem ſi habeat alia mortalia. 270.21

Confeſſionis præceptum diuinum.

Præcepto diuino tenemur confiteri omnia mortalia. 425.3
Et quando. 431.30.& ſeqq.
Hoc præceptum ſequitur neceſſariò ex poteſtate retinendi peccata. 626.7
Probatur idem ex Patribus. 427.10.& ſeq.
Nullus tenetur confiteri non ſacerdoti. 466.6
Venialia vtiliter, non neceſſario confitemur. 430.26
Communicaturus conſcius ſibi peccati mortalis tenetur priùs confiteri. 431.30.& moribundus. 432.37
Suſcepturus alia Sacramenta non item. 431.30
Non ſatisfacimus diuino præcepto niſi ab omnibus directè abſoluamur. 437.68

Confeſſionis annuæ Eccleſiaſticum.

An Eccleſia ſepoſita lege diuina potuiſſet præcipere confeſſionem & quomodo. 432.41.& ſeq.
An poſſit præcipere confeſſionem venialium vel quomodo. 434.52
Eccleſia iam poteſt præcipere annuam, & de facto præcipit. 433.46.47
Qui hoc præcepto obligentur. 434.49
Non ſatisfit huic niſi vere ſuſcipiatur Sacramentum. 437.70
Annua confeſſio quo tempore definienda. 434.54
Poteſt fieri quouis anni tempore vt præcepto ſatisfiat. 435.58
Aliquando vna confeſſione ſatisfit pro duobus annis. 437.65
Qui vltra annum confeſſionem differt an continenter peccet. 436.64
Tenetur data occaſione ſtatim confiteri, ibid.
Quæ pœna non confitenti imponatur. 438.72
Qui à confeſſione excuſent, qui non. 73
An teneamur confiteri per interpretem, vel quando. 77

Confeſſionis integritas.

Confeſſionis integritas duplex formalis ſemper neceſſaria. 443.1
Et quare. 444.3
Species peccati qualiter exprimenda in confeſſione. 445.8
Circumſtantiæ quæ & quales. 10.vſque ad 27
Turpibus circumſtantijs non diu inhærendum. 455.56
Numerus quomodo explicandus. 453 48
Qui dixit minorem numerum quàm fecit quid aget. 456.62
Conſuetudo diuturna quomodo explicanda. 65
Dubia peccata vt dubia explicanda. 66
Quomodo dubitare quis debeat vtrùm teneatur vel non teneatur aliquid confiteri. 67
Tenemur aliquando dimidiatè confiteri, quando nequimus integrè. 438.79
Confitens ei qui nequit à reſeruatis abſoluere tenetur etiam hæc confiteri. 450.86
Quinam ab integritate confeſſionis excuſent. 457. 70. & ſeq. vſque ad 93
Non excuſat ignorantia culpabilis. 457.70
Pœnitens tenetur explicare crimen complicis ſi aliàs integrè nequit confiteri. 460.80
Tenetur tamen ignoto confiteri ſi poſſit. 88
Inualidè confeſſus poteſt eidem ſecundò vno verbo confiteri 464.108
Sed quid ſi ſacerdos prioris confeſſionis ſit oblitus. 109
Confitens duobus confeſſarijs vni grauia, alteri leuia an & quomodo peccet. 442.12

Confirmatio.

Confirmatio eſt verum Sacramentum. 135. 3
Collatum ab Apoſtolis per impoſitionem manuum. ibid. & ſeq.
Probatur contra hæreticos ex Scripturis. 5
Ex patribus & Concilijs. 136.12
Oblatrationes Caluini. 135.7.& 137.15
Cuius ordinis actus ſit Confirmatio. 151.108

Eius inſtitutio.

Sacramentum Confirmationis inſtitutum eſt à Chriſto. 137.17.& 138.23. quando. 137.18

Nulla

Nulli eſt collatum ante feſtum Pentecoſtes. 138.24

Materia.

Materia remota eſt chriſma. 139.29
Confectum ex oleo & balſamo. 30
Quanta debeat eſſe mixtio balſami. 140.39
vide *Chriſma.*
Materia proxima eſt unctio facta chriſmate. 142.50
Eſſentiale eſt vt fiat in forma crucis. ibid.
& in fronte. 53
Et immediatè manu confirmantis. 54
Praeceptì eſt vt fiat pollice dextro. 55
Materia hac remota & proxima vſi ſunt Apoſtoli. 143. 58. & 59

Forma.

Forma confirmationis quae. 144. 85. *quae verba ſint eſſentialia.* 66. & ſeq.
Eadem qua iam vtimur vſi ſunt Apoſtoli. 143.58

Caeremoniae.

Confirmatio conferri poteſt etiam in locis generali interdicto ſubiectis. 151.113
Decet eam conferri in loco ſacro. 114
Caput confirmati cur obligetur. 151.115
Cur infligatur alapa. ibid.
vide *Caeremonia baptiſmi.*

Miniſter.

Bis confirmans non fit irregularis. 145.71
Solus Epiſcopus ordinaria poteſtate eſt Miniſter. 149.97
Simplex ſacerdos poteſt eſſe eius Miniſter ex commiſſione ſummi Pontificis. 150.104. & ſeq.
Non autem ex commiſſione Epiſcopi. 151.112

Subiectum.

Suſcipit Confirmationem validè etiam neſciens, modò nunquam habuerit ~~voluntatem non ſuſcipiendi.~~ 17.105
Qua aetate conueniat ſuſcipere hoc Sacramentum. 146 78
Confirmandi ſunt etiam iamiam morituri. 147.82
Etiam perpetuò amentes. 83
Implicita eius voluntas priùs habita ſufficit ad valorem 149.83

Patrinus confirmandi.

Suſcipiens confirmandum non tenetur hunc erudire. 149.93
Debet eſſe vnicus. 94
An diſtinctus à ſuſceptore in baptiſmo. ibid.
non confirmatus inualidè ſuſcipit. ibid.
Alterius nomine aliquem ſuſcipiens nullam cognationem contrahit. 821.40
Ad quos ſpectat munus deſignandi patrinos. 819.29
Semel ſuſcipiens nequit ſecundò ſuſcipi. 820.38
Munus ſuſceptoris non eſt inductum ad ſolemnitatem baptiſmi. 821.39

Effectus.

Confirmationis effectus collatus eſt diſcipulis ſine Sacramento. 143.59
Confirmatio imprimit characterem. 145. 70. *ſuppoſito tamen charactere baptiſmi.* 72
Confert maiorem gratiam quàm baptiſmus. 146.75
Reuiuiſcit. 37.35

Obligatio.

Omittere hoc Sacramentum ex contemptu eſt peccatum mortale. 148.87
Sine eo per ſe loquendo non eſt peccatum mortale. 147. 84. & 148.88. *nec veniale.* 148.91
Ex accidenti poteſt eſſe peccatum mortale. 89
Ordinariè vix omittitur ſine veniali. 91
Non eſt obligatio ſub mortali ad hoc Sacramentum ſuſcipiendum ante Ordines. 148.90

Coniux.

Coniux communiter imprudenter vouet non petere debitum. 848.51. *Et ſi vouit, petenda diſpenſatio.* 848.52
Dans coniugi facultatem vouendi abſolutam caſtitatem cenſetur renuntiare iuri petendi. 848.53
Quando coniuges excuſentur à ieiunio. 874.18
Coniux laborans ſcrupulis, hos abijciat. 855.100
Dubius veritatem inquirat. 855.100
Qui mala fide contraxit, debitum non petat. 856.101
Mala fide contrahentes ſeparandi quamdiu dubitant. 102
Qua ratione vnus coniugum, ſine alterius conſenſu poſſit peregrinari. 843.19
Haereticum ſemel condemnatum quantumuis emendatum coniux poſtea non tenetur recipere. 862.24

Conſanguinitas.

Quid ſit. 814.1
Duplices gradus conſanguinitatis. 2
Qua ratione numerandi in linea recta & tranſuerſa. ibid.

Conſecrans, *vide* ſacerdos.

Ebrius inualidè conſecrat. 67.74
Proferens formam ſuper duas hoſtias putans tantùm eſſe vnam, vtramque conſecrat. 71.94
Cur duo potiùs licitè idem conſecrent quàm eundem baptizent. 108.42

Conſecratio, *vide* ſacerdos.

Ex eo quòd non poſſit repeti vel amitti, non rectè probatur eam conferre characterem ſacramentalem. ~~666.~~48

Conſenſus, *vide* conditio, & matrimonium contractum ſub conditione.

Conditionatus quis ſit. 784.1
Ponendus ſub conditione ſi veritas cognoſceretur, nihil operatur. ibid.

Conſtantia.

Alia abſoluta, alia reſpectiua. 780,30

Conſtitutio.

Quando cenſenda ſit fauorabilis. 689.5

Conſulens, Conſilium.

De conſilium dante ad inijciēdas manus in clericum, & de conſilij illius reuocatione efficaci & inefficaci, vide 595. & ſeq.

Continentia.

Eccleſia neminem omnino ad eam cogit, qui eam ſponte non vouit. 679.110
Apoſtoli iam facti omnino continenter vixerunt. 112

Contractus.

Variè fiunt. 784.2
Prohibitus quando firmetur iuramento. 702.25
Eſſentialiter conſtat alicuius rei oblatione & acceptatione, & oneroſus quidem duplici. 732.32
Quintis requirit eſſentialiter interim conſenſum exterius expreſſum. 738.63
Contractus regulantur legibus loci in quo fiunt. 176. 116

Contritio.

Quomodo differat ab attritione. 27.25
Quando requiratur ad ſuſcipiendum Sacramentum. 30.39
Contritio neceſſariò eſt ad iuſtificationem extra Sacramentum obtinendam. 364.14

Quæ contritio dicatur charitate perfecta. 15
Non neceſſariò procedit ab habitu charitatis. 16
Præcedit remiſsionem peccati. 372.54
Non expellit peccatum formaliter. 367.21. *ſed diſpoſitiuè eius remiſsionem cauſat.* 368.33
Præſupponit formalem actum charitatis. 371.49
In memore ſuorum peccatorum debet eſſe formalis. 371.50
In immemore ſufficit actus amoris Dei ſuper omnia. 372.51
Et quare. 53
Nullam requirit certam intentionem aut durationem 376.70
Non neceſſariò verſatur circa peccata ſigillatim ſumpta. 76
Sed ad melius eſſe. 377.80
Satisfactoria eſt pœna temporalis. 384.116
Remittit omnia venialia ad quæ ſe extendit. 386.123
Contritionis actus quo iuſti decedentes è vita delent venialia nihil ijs pœnæ remittit. 389.138
Contritio peccatoris quare potiùs includat votum confeſsionis quàm communionis. 157.40

Conuerſio.

Varij modi conuerſionum. 209.134
Ad conuerſionem quæ requirantur. 136.*& ſeq.*
Cibus quomodo dicitur conuerti in ſubſtantiam hominis. 210.141
Sufficit inter terminos conuerſionis moralis connexio. 211.145
Iuſtus conuertitur in peccatorem, & contra. ibid.
Conuerti in Deum nihil poteſt, & quare. 211.149
Conuerſio non requirit abſolutè identitatem ſubiecti. 213.164

Copula coniugalis.

Copula coniugalis poteſt eſſe actus virtutis. 841.2
Habet aliquid indecentiæ. ibid.
Qualis copula ad affinitatem ſit neceſſaria. 822.45

Copula illicita.

Copulam parentis cum prole natura grauiſſimè abhorret. 817.13. *Non poſſe in vllo caſu præſumi Dei diſpenſationem.* 14
Copula confeſſarij cum pœnitente ſpecialem malitiam continet. 818.22
Copula fornicaria ex natura ſua nata eſt conciliare vtriuſque partis conſanguineos, quamuis per accidens conciliet odium. 823.50

Corpus.

Corpus quid propriè ſignificet in forma Euchariſtiæ. 217.6.*& ſeq.*
Corpus eſt pars hominis diſtincta ab anima. 218.13
Corpus ſpiritali modo poteſt exiſtere. 223.49

Corpus Chriſti, *vide* Euchariſtia.

Corpus Chriſti quale datum fuerit in cœna diſcipulis. 289.3
Tale ponitur ſub ſpeciebus, quale eſt in propria ſpecie. ibid.
Nec paſſurum fuiſſet ſub ſpeciebus, nec ab anima ſeparandum triduò mortis. 289.4.& 5
Corpus Chriſti in Euchariſtia immolatur. 296.1
Corpus quid præcisè ſignificet in Euchariſtiâ. 219.20
Corpus con diſtinguitur à ſanguine. 220.25
Quid ſit eſſe in Sacramento vi verborum, quid per concomitantiam. 216.4
Sanctificans etiam quæ in hoc Sacramẽto ſunt per concomitantiam. 362.38
Chriſtus in ſingulis partibus ſpecierum & qua ratione. 221.34
Chriſti replicationes non ſunt ſibi mutuo continuæ, ſed tantùm contiguæ. 221.37
Chriſtus ſpirituali modo eſt in Euchariſtia. 223.49

Correctio fraterna.

Tantùm adhibenda eſt cùm creditur profutura. 490.137

Correptio proximi.

Corripere proximum non tenetur præcisè ob peccatum præteritum. 406.26

Creatio.

Creatio quomodo differat à productione. 213.158

Culpa, *vide* Peccatum.

In ratione malitiæ eſt ſuperioris ordinis quàm ſit pœna, tamen in ratione punitionis & meriti ſunt eiuſdem ordinis. 505.9
Culpa habitualis non meretur pœnam. 511.42
Manente culpa Deus poteſt remittere pœnam. 512.45

Damnum.

Magis tenemur damnum alterius vitare, quàm lucrum procurare. 832.47

Debitor.

In alternatiuis debitoris eſt electio. 707.55

Debitum coniugale.

Debitum coniugi reddens ante communionem non peccat. 274.44
Peccat tamen petens ſolius voluptatis cauſſa. 45
Conſcius nullitatis matrimonij nunquam licitè reddit debitum. 855.96
Negans debitum grauiter peccat. 843.17
Debent coniuges in debito reddendo eſſe faciles. ibid.
Peccat qui reddit ſe impotentem reddere debitum coniugale. 18

Degradatio.

Duplex. 619.1
Verbalis etiam duplex. ibid.
Quinam in ſingulorum clericorum degradatione debeant eſſe præſentes.
In degradatione Epiſcopi ſolus Papa fert definitiuam ſententiam. 10
Realis degradatio fit neceſſariò ab Epiſcopo conſecrato, ſecùs eſt de verbali. 11

Delectatio.

Delectatio moroſa quid ſit? 857.107. *Quando ſit mala.* ibid. *Nunquam à circumſtantijs ſui ſubiecti diuerſam largitur malitiam.* 109
Delectatio circa alienam coniugem non continet malitiam adulterij. 108
Vouens non comedere carnes licitè, circa earum eſum cogitatione delectatur. 857.110

Delegare, Delegatus, *vide* Confeſſarius.

Qui delegati poſſint ſubdelegare. 469. 23. & 470. 26 28.30
Et qui non. 27
Poteſtas delegata in cauſis iuſtitiæ expirat morte delegantis. 476.68
Quis poſſit delegare. 551.34
Delegatus inualidè diſpenſat ſine cauſa. 827.6

Delictum.

Eius grauitas meritò colligitur ex grauitate pœnæ. 628.64

Depoſitio.

Conuenit cum ſuſpenſione. 629.3. *differt ab eadem.* ibidem.
In iure fit mentio partialis depoſitionis. ibid.5

Deus.

Deus pro mero ſuo beneplacito poteſt leges ferre, aut tollere. 827.8

Diaconi, *vide* Ordo.

Solebant diſtribuere Euchariſtiam. 292.14

In neceſſitate etiam nunc id poſſent. 293.21

Diaconiſſæ.

Quæ dictæ ſint. 676.96. *olim vouebant caſtitatem.* 678.108

Diſpenſare, Diſpenſatio.

Quiuis inualidè in ſuperioris lege ſine iuſta cauſa diſpenſat. 753.35

Poſita in dubiis æquali cauſa licitè quandoque cum voto diſpenſatur. 771.59

An diſpenſatio ad ſuſcipiendos Ordines intelligatur etiam de ſacris. 829.29

Epiſcopus aliquando ob neceſſitatem in impedimentis diſpenſat. 830.32

In quibus votis Epiſcopus diſpenſare poſſit. 34

Quid poſſit nuntius Apoſtolicus? 35

Quomodo poſſimus aliquid facere indirectè, quod non poſſumus directè. 831.40

Pontifex nequit diſpenſare in radice matrimonij. 41

Indignus eſt ſecunda venia qui priore abutitur. 839.87

In ſecunda diſpenſatione facienda eſt mentio prioris, quando huic per illam derogatur. 840.92

Quando diſpenſatio eſt dubia quid præſumendum? 93

An diſpenſatio iam obtenta deficiat, ſi cauſa finalis deficiat. 840.94

Quando contracturi diſtant in diuerſo gradu à ſtipite, an hoc exprimendum. 836.72

An omnia impedimenta ſimul in petitione diſpenſationis explicanda ſint. 73

Quædam impedimenta habent inter ſe connexionem, alia non. 74

Impedimenta non habentia connexionem poſſunt ſeparatim tolli 837.75. *Habentia connexionem, ſimul explicanda.* 76. *niſi ſufficiens cauſa contrarium ſuadeat.* 78

In paternitate ſpirituali non ſolet diſpenſari. 837.79

Narrans vnum vinculum pro alio an validè obtineat diſpenſationem. ibid.

Copula cum diuerſis eiuſdem conſanguineis habita auget affinitatem, ſecus ſi cum eadem ſæpius habeatur. 838.81

Deus non poteſt propriè diſpenſare in iure naturæ: nec hoc ab eius voluntate pendet. 827.9

Relaxans obligationem voti in nulla lege diſpenſat. 10

Poteſtas diſpenſandi latè, ipſa diſpenſatio ſtrictè interpretanda eſt. 11

Concedens alteri facultatem vt ſuum ſubditum ordinet, non dat ipſi facultatem cum eo diſpenſandi. 828.17

Ad diſpenſationem requiritur cauſa ſpectans ad bonum commune. 831.43

Licitè Eccleſia facilius diſpenſat cum magnatibus. 832.44

In paternitate ſpirituali difficile diſpenſatio. 44

Quando facultas diſpenſandi in caſu innominato detur inualidè. 835.68

Periculum peccandi quando ſit cauſa diſpenſandi in votis. 833.53

Qualem cauſam requirat diſpenſatio. 826.4

Concedens facultatem diſpenſandi rem ſuam dat, ideò licitè facit ſine vlla cauſa. 5

Conceſſio facultatis diſpenſandi eſt fauor. 827.7

An qui poteſt diſpenſare in ſingulis, poſſit diſpenſare in coniunctis? 828.22

Error perſonæ communiter non nocet diſpenſationi. 836.69

Vinculum certum dubiè expreſſum ſemper nocet diſpenſationi. 70

Quiſque in ſua lege validè ſine cauſa diſpenſat: peccat tamen contra iuſtitiam diſtributiuam. 4

Delegatus inualidè diſpenſat ſine cauſa. 827.6

vide, *Matrimonium contractum ſub conditione.*

Dolor.

Dolor in pœnitentia debet eſſe formaliter actus liber. 357.12

Imperfectior eſt deteſtatione peccati. ibid.

Ex hac debet proficiſci. 356.11.

Dolor alius eſt intenſiuè, alius appretiatiuè ſummus. 374.64

Quid vtriuſque ſit cauſa. 375.65

Dolor de peccato debet eſſe appretiatiuè ſummus, non intenſiuè. & quare. 375.67. & ſeq.

Qualis eſſe debeat vt ſit pars Sacramenti. 416.36

Debet natura præcedere confeſſionem ſacramentalem. 418.44

Domicilium.

Quis domicilium habere dicatur. 763.18

Dominium.

Conſiſtit cum obligatione non vtendi. 733.38

Non vtens ratione nequit vti dominio. 852.80

Deus non acquirit nouum dominium rerum quas locis ſacris damus. 811.71

Nullus homo poteſt in alium habere dominium omnino plenum. 73

Dominus.

Habet abſolutum ius in prolem ſui mancipij ad omnem eius educationem per ſe licitam. 124.86

Tenetur ſuis mancipijs procurare baptiſmum. 124.87

Quando excuſetur. 88

Dos.

Dotis defectum quæ dicatur pati. 852.47

Dubium, Dubitans.

Dubium aliud facti, aliud iuris. 634.19

Dubitans tenetur veritatem inquirere priuſquam agat. 20

In dubio iuris & facti quis iudicetur irregularis, quis non. 21. & ſeq.

Dubium aliud negatiuum, aliud poſitiuum, aliud ſpeculatiuum, aliud practicum. 852.82

Dubitare quis dicatur in moralibus. 81

In dubio malè adiudicatur res poſſeſſori ante inquiſitionem. 853.85

Res ex vno principio dubia, ex altero fit certa. 87

Quomodo in dubio tutior pars ſequenda. 88

In dubio cuius res ſit, quid agendum. 89

In dubio duorum iure quid iudici liceat? 90

Ebrius.

Non poteſt conſecrare. 67.74

Eccleſia.

Nulli poteſt præcipere baptiſmum. 117.41

Quomodo determinare poſſit tempus alicuius præcepti diuini. 42

Acquirit ius etiam in eos, qui baptizantur iniurioſè, modo validè. 123.83

An poſſit morientes priuare viatico. 282.96

Obligat adultos omnes ad communionem in paſchate. 283.102

Obligat peccatores adultos ad confeſſionem. 433.46 vide *Conf. præc.*

Obligare poteſt pueros. 434.51

Bonis ſpiritualibus duplicibus nos ſpoliare poteſt. 550.26. *Et cur?* 27

Externa etiam vi compellere ſubditos poteſt ad obſeruationem cenſurarum. 28

Non poteſt aliquem reddere incapacem abſolutionis, niſi ſubtrahendo confeſſario iuriſdictionem. 570.26

Qua ratione reddat aliquos incapaces matrimonij? ibid.

Electio, *vide* Excommunicationis effectus.

Eleuatio cauſarum,

An per potentiam obedientialem quidlibet poſſit eleuari ad quidlibet. 44.112. & 45.115. & *ſeq.*

Quanam requirantur ad alicuius cauſæ eleuationem. 44.113. & 114.

Epiſcopus, *vide* Ordo.

Quomodo & quando accipiat iuriſdictionem in ſubditos. 469.21

Requiſitus tenetur approbare idoneum ad audiendas confeſſiones. 473.49. *Non poteſt tamen niſi ſubditum.* 50

An poſſit approbatum ab alio Epiſcopo prohibere ne confeſſiones in ſua diœceſi audiat, niſi ab eo approbatus. 474.57

Qua ratione poſſit abſoluere à caſibus occultis 479.87

Poteſt varias perſonas abſoluere à caſibus Papæ reſeruatis. 480.88

Qua ratione obligetur ne Paſtores inidoneos admittat. 488.127

Licitè excommunicat ob culpam futuram. 548.15

Extra ſuam diœceſim ſine licentia nequit ferre cenſuram. 552.39

Qua ratione poſſit externum in ſua diœceſi delinquentem punire. 555.56

Qua ratione punire poſſit poſt delictum egreſſum è ſua diœceſi, ſed ante egreſſionem legitimè citatum. 57

Eius excommunicatio non ligat peregrinos, niſi magna parte anni ibi commorentur. 58

Non poteſt excommunicare non peccantem in ſua diœceſi. 61

Quando peregrinum excommunicare poſſit, aut ſubditum non poſſit. 554.53. & 555.56. & 61

Non poteſt præcipere ne ſubditis exiſtentes extra ſuam diœceſim celebrent, ibid.

Poteſt alibi exiſtentem punire vbi peccat, 556.62

Quando peregrinum excommunicare poſſit. 554.52. & 555.56. *ſubditum non poſſit.* 61. & 556.63

Epiſcopo immediatè ſubijcitur locus, & perſonæ ratione huius. 64

Poteſt abſoluere ab excommunicatione non reſeruata. 603.228

Ab illo abſoluuntur mulieres & impuberes. 605.238

Item impotentes ire Romam, aut ad Nuncium Apoſtolicum. 240

Poteſtas eius in abſoluendo à reſeruatis in caſibus occultis. 243

Quis dicatur proprius Epiſcopus ad ordinandum. 614.35

Diſpenſat cum clerico ab hæreſi conuerſo vt in ordine miniſtret. 639.52. *Excipe ſacerdotium.* ibid.

A tempore Apoſtolorum fuerunt requiſiti tres Epiſcopi ad vnius conſecrationem. 673.82

Excommunicatus aut degradatus validè ordinat. ibid. 84

Non ſacerdos nullum, non Epiſcopus ſacerdotem ordinare non poteſt etiam Pontifice diſpenſante. 674.86

An vnus Epiſcopus poſſit alium conſecrare. 92

Epiſcopus cuius validè ordines confert, ſoli ſubdito licitè. 675.93

In ordine ad ordinationem tripliciter quis alicui Epiſcopo ſubijcitur. ibid.

Poteſt efficere ne paſtor det validè licentiam aſſiſtendi, non tamen ne validè aſſiſtat. 765.28

Diſpenſat cum vtroque Epiſcopus cui alteruter ſubiectus eſt. 770.54

Qui ſolus nouit impedimentum matrimonij, tenetur hoc impedire. 772.67

Non ordinet eum quem occultè nouit irregularem. ibid.

Non habet iure diuino determinatam poteſtatem. 794.3

Eremita.

Quis eremita gaudeat priuilegio canonis facti in fauorem clericorum. 595.164

Error.

Quis error irritet pacta. 582.95

Perſonæ & qualitatis quid ſit? 800.1

Conditionis quid. ibid.

Aliter dicitur antecedens, aliter dare cauſam contractui. 2

Quis error reddat contractum omnino non voluntarium, quis tantùm ſecundùm quid. 5. vide *Matrimonij impedimenta in ſpecie.*

Error perſonæ reddit liberalem donationem irritam. 801.7. *ſecùs eſt de errore cuiuſcumque qualitatis.* ibid.

An eleemoſyna validè detur fingenti paupertatem. 8

Quando error qualitatis inuoluat errorem perſonæ. 13

Error perſonæ communiter non nocet diſpenſationi. 836.69

Eſſentia.

Non quidquid eſt de eſſentia alicuius, eſt eius pars. 154.22

Verbum, eſt, *quid ſignificet in his verbis Chriſti*, Hoc eſt corpus meum. 189.4. & *ſeq.*

Euangelium.

vide *Ordo.*

Omnia ſcripta ſunt ſine expreſſo Chriſti præcepto. 669.63. *Et ex diuerſis occaſionibus.* ibid.

Primum Euangelium, quod eſt Matthæi, ſcriptum fuit anno octauo poſt Chriſti aſcenſionem. ibid.

Euchariſtia.

Varia eius nomina. 159.52

Variæ figuræ. 54

Euchariſtiæ eſſentia & vnitas.

Variæ opiniones in quibus conſiſtit intrinſecè eſſentia Venerab. Euchariſtiæ. 152.3. & *ſeq.*

Conſiſtit intrinſecè in re permanente. 7

Forma

Forma conſecrationis non eſt pars illam conſtituens intrinſecè. ibid.8.& ſeq.
Sola ſpecies cum relatione ſignificationis ad corpus Chriſti non conſtituunt integrè hoc Sacramentum. 153.15. Nec item corpus & ſanguis Chriſti ſine ſpeciebus.154.19
Species panis & vini, vnà cum corpore & ſanguine Chriſti conſtituunt integrè hoc Sacramentum. 20
Hoc Sacramentum in pluribus hoſtijs eſt abſolutè vnum 155.29
Probabiliter fuiſſet hoc Sacramentum in ſtatu innocentiæ,ſi Deus Adamo non peccante fuiſſet incarnandus.19.7.

Materia.

Sacramentum Euchariſtiæ dicit eſſentialem ordinem ad materiam. 154.21
Materia Euchariſtiæ ſunt panis & vinum in quantauis quantitate.160.1.& 4. Modò non ſit tā magna, vt tota ſimul non poſſit eſſe præſens ſacerdoti.161.7. aut tam parua,vt non poſſit videri. 163.28
Vt validè conſecretur,debet ſacerdoti eſſe præſens,ita vt ab eo verè & propriè deſignari poſſit per pronomen hunc vel hoc. 161.8.& 162.18
Validè conſecrantur hoſtia etiam in clauſa pyxide.162 17.& 163.23
Non tamen poſita ab altera parte parietis. 126.18
Nec omnis panis poſitus in vaſto aliquo loco. 20
Nec retro ſacerdotem. ibi.
Aut latens ſub mappa altaris,vel corporali. 163.22
Aut panum cumulus,vel vini lacus per milliaria protenſus. ibid.
Aut panis, viniue quantitas tam parua, vt non cadat ſub humanum viſum. 28
Materia debet determinari à ſacerdote. 164.32
Sufficit tamen determinatio virtualis. 165.38
Materia neceſſaria huius Sacramenti eſt verus & propriè dictus panis. 166.46
Maſſa farina aqua ſubacta,aut nondum cocta:aut elixa,aut frixa cum butyro,&c nō eſt materia.47. Nec panis confectus ex farina & aqua non naturali, ex butyro,melle,vel ſimili liquore. 48
Vt panis ſit ſufficiens materia huius Sacramenti debet confici ex tritico. 50
Quid ſit triticum? 167.52
Panis confectus ex ſecali, aut ſpelta,&c. aut eſt abſolutè inſufficiens,aut ſaltem dubia materia.53. Idem iudicium de amylo. 54
Panis ex farina triticea,& aqua naturali,cui alia farina,aut alius liquor modicè permiſtus eſt,non deſinit eſſe materia. 167.55.
Panis tam fermentatus, quàm azymus eſt materia. 173.94
Ex neceſſitate præcepti tenetur Latinus conſecrare in azymo. 95
Idq; conformius inſtitutioni Chriſti. 96
Latinus in Græcia conſecrare poteſt etiam in fermentate. 176.117
Laudabilius tamen conſecrabit in azymo:vti & Græcus hic in fermentato. 118
Vinum de vite ſimiliter eſt materia. 121
Non liquores expreſſi ex pomis. ibid.
Nec agreſta ſiue omphacium. 122
Non acetum.ibid.aut integra vua. 123
Muſtum recens ex vuis expreſſum eſt materia. 124
Vinum congelatum videtur item validè conſecrari,125 quamquam illicitè,niſi ſoluatur. 127
Aqua cur miſceatur vino conſecrando. 129
Eius miſtio non eſt de eſſentia Sacramenti. 178.133
Præcepta tamen eſt ab Eccleſia. 135
Non ab Alexandro Papa, ſed ab ipſis Apoſtolis.179. 138
Quantum aqua vino miſcendum. 140
Aqua miſcenda eſt tempore ſacrificij. 141
Et ante oblationem. 142
Aqua quæ miſcetur, probabilius immediatè vertitur in ſanguinem. 180.144
Probatur ex vnanimi conſenſu Patrum. ibid.& ſeq.
Ex cap. Cum Marthæ. 181.152.& ſeq.
Confirmatur ex Illuſt. Card. Baronio. 182.157
Probatur item ratione. 183.164.& ſeq.
Reſponſio ad obiectiones. 186.182.& ſeq.
Species aquæ ſeparatæ an pergerent continere corpus Chriſti. 187.190

Forma Conſecrationis.

Non valet hæc forma conſecrationis: Hoc quod eſt ſupra menſam in tali cubiculo, eſt corpus meum. 162.19
Forma eſt propoſitio practica. 194.56
Forma Euchariſtiæ,& aliorum Sacramentorum diſcrimen. 249.1
Formæ Sacramentorum dicuntur preces. 250.8
Chriſtus in conſecratione eadem forma vſus eſt, qua nos.250.10
Formæ proferuntur non tantum recitatiuè,ſed etiam ſignificatiuè. 252.21
Forma conſecrationis non habet duplicem ſenſum, ſed duplici intentione dicitur. 253.22
Quid ſit formam proferre ex perſona Chriſti. 253. 24
Verba, Qui pro vobis, &c. in forma calicis non ſunt eſſentialia. 253.26
Nec determinant ſignificationem priorem. 254.27
Particula eſt probabiliter eſt eſſentialis. 255.34
Particula enim vix ſine mortali poteſt omitti. 37
Inualidè diceretur caro, pro corpus. 38
Formæ operantur ſuum effectum vt practicè ſimul & ſpeculatiuè vera. 256.44

Intentio conſecrantis.

Conſecrans ſolam illam materiam conſecrat,quam determinatè intendit conſecrare. 164.32.& 37
Sacerdos ſi intendat tantùm octo hoſtias conſecrare ex nouem,nullam certam deſignando, nullam omnino conſecrat. 33.& ſeq.
Validè conſecrat mediam,aut tertiam partem hoſtiæ, ſi illam deſignet,ſed ſacrilegè:inualide,ſi non deſignet. 164.36
Intentio conſecrandi in ſacerdote non extendit ſe ad hoſtias ſibi inſcio appoſitas. 165.39
Extendit ſe tamen ad eas,quas ſcit ibi poſitas, tametſi poſtea tempore conſecrationis earum non recordetur 41.
Qualis debeat eſſe intentio in conſecratione calicis. 43
Non extendit ſe communiter ad guttas adhærentes circa extremum labrum calicis. ibid.
Nec ſine Sacramenti iniuria ad guttas exteriùs adhærentes calici. ibid.

Neceſſitas Venerab. Sacramenti Euchariſtiæ.

Susceptio huius Sacramenti nec in re, nec in voto pro-

priè dicto eſt paruulis neceſſaria ad ſalutem. 156.36.
Realis eius ſuſceptio non eſt adultis medium neceſſarium ad iuſtificationem. 37. *Nec eius votum etiam implicitum propriè dictum ijs per ſe eſt neceſſarium.* 38. *& ſeq.*
Propoſitum communicandi ſuo tempore, ſaltem implicitum, eſt neceſſarium ad iuſtificationem adulti. 157.42
Realis Venerab. Euchariſtiæ ſuſceptio, non eſt neceſſaria neceſſitate medij ad vitam æternam. 44
Poteſt eſſe aliquibus medium neceſſarium ad vitanda peccata. 158.50

Euchariſtiæ ſumendæ pręceptum, & obligatio.

Præcepto diuino quoties teneamur communicare. 283.101
Adulti omnes ratione vtentes tenentur in articulo mortis. 282.87. *&* 95. *Niſi paulò antè communicarint.* 283.98. *&* 99
Quàm frequenter cuique communicare liceat. 280.79
Præcepto Eccleſiaſtico tenemur communicare ſingulis annis in Paſchate. 283.102
Nemo tenetur ob impedimentum occurſurum præuenire paſcha. 284.108.
Qui id omiſit in paſchate, teneturne ante paſcha ſequens. 284.109
Quid ſi confeſſarius communionem differri imperet. 285 110
Pueri quo anno ætatis ad communionem admittendi. 283.102
Euchariſtiæ ſumptio non eſt ſacrificium 312.89. *Pertinet tamen ad eius integritatem.* 93
Obligatio communicandi ſuo tempore, nobis ineſt ante tempus, quo tenemur illud implere. 157.43.

Vſus & Sumptio.

Euchariſtiam ſumpſit Chriſtus. 289.1
Sumendam etiam dedit Iudæ. 2
Sumptio Euchariſtiæ triplex. 193. 29. *Imò ſeptuplex.* 267.2
Quare debeat eſſe corporalis. 195.47
Quando Sacramentum dicatur ſumptum, ita vt conferat gratiam. 260.23
Ita confert gratiam, ac ſi ſumeretur in inſtanti. 261.30
Sumptio duplicis ſpeciei per ſe non auget gratiam. 262.34
Cenſetur moraliter fieri ſimul. 41
Soli homines ſpiritualiter poſſunt Sacramentum ſumere. 267.3
Peccatores tamen, atque etiam beſtiæ verè Chriſtum ſumunt. 4

Diſpoſitio.

Peccatum mortale eſt communicare cum conſcientia peccati mortalis. 268.5
Sufficit communicanti, vt moraliter certus ſit ſe eſſe in gratia. 7
Conſcius peccati mortalis debet præmittere confeſſionem. 8
Præceptum hoc eſt diuinum poſitiuum, vel Apoſtolicum 269.11.
Excuſat tamen neceſſitas, & quæ hæc ſit. 269.15
Qui non præmiſſa confeſſione celebrauit, tenetur primis opportunitate confiteri. 271.24
Non tamen lætus, qui ita communicauit. ibid.
Nec qui inſcius peccati ſui, aut ſine neceſſitate celebrauit. 25
Peccatori publico, & occulto, quando danda ſit communio. 27
Suſpectis de crimine dabatur olim communio in probationem. 273.39
Pollutio præcedens abſolutè numquam impedit communionem, ſæpe tamen decet eam ideo omitti, & quando. 274.40
Quomodo cibus impediat communionem, & quibus caſibus non. 275.47. *ſeq.*

Euchariſtiæ ſumptio ſub vna ſpecie.

Tenetur celebrans ſub vtraque eam ſumere. 287.120.
Non celebrans non tenetur. 285.112
Initio Eccleſiæ vtriuſque ſpeciei ſumptio, & etiam alterius tantùm fuit vſitata. 286.115
Nazaræi initio Eccleſiæ communicabant ſub vna ſpecie. ibid.
Euchariſtiam ſub vna ſpecie panis domum deferre licebat. ibid.
Manichæi ſemper à calice abſtinebant. 116
Eccleſia laicis communionem ſub vna ſpecie iuſtè præcipit. 287.121
Non priuat eos per hoc neceſſaria gratia. 288.127. *& ſeqq.*
Poteſt Eccleſia etiam morientes priuare communione. 289.98
Eſſet hoc tamen præter eius conſuetudinem. 283.97
Pius V. reuocauit conſuetudinem non dandi communionem damnatis ad mortem. ibid.

Euchariſtiæ adminiſtratio.

Adminiſtratio Euchariſtiæ duas actiones continet. 292.15
Adminiſtrare eam ex officio proprium eſt ſacerdotum. 16
An, & quibus poſſint id muneris ſubdelegare ſpectato iure diuino. 17
Quibus & quando iure humano. 293.21
An clerici & laici id poſſint in neceſſitate. 22
Quibus, & quando liceat è manibus proprijs communicare. 24
Non quiuis ſacerdos poteſt cuiuis communionem dare. 294.28
Quinam malè hoc Sacramentum diſtribuentes, cenſuram incurrant. 29
Euchariſtia non danda infantibus, nec eius reliquiæ. 279.72
Conferret tamen ijs gratiam, ſi ſumerent. 77
An danda ſit ratione deſtitutis, & quibus. 73
Et quando. 74

Effectus & Efficacia.

Soli boni quandoque dicuntur participes corporis Chriſti. 193.31. *&* 266.63
Proprius effectus Euchariſtiæ eſt vnire nos Chriſto. 257.1
Ad effectum Euchariſtiæ non eſt neceſſaria actualis deuotio. 258.4
Maximè tamen decet communicaturum hanc excitare. ibid.9
Chriſtus in hoc Sacramento, tunc primum confert gratiam, cùm ſumptus eſt. 260.23
Tota vis producendi gratiam eſt à corpore Chriſti. 261.28
Poſt primum inſtans communionis non augetur gratia 2[illegible]

niſi communicant meliùs ſe diſponat. 28.& ſeq.
Effectus Sacramenti non diſponit per ſe ſuſcipientem. 263.44
Poteſt tamen augeri gratia quamdiu ſpecies durant. 42
Plures hoſtiæ aut maiores non cauſant maiorem gratiam. 46
Si durantibus ſpeciebus tollatur obex, conferetur gratia. 264.48. *Non tamen poſt conſumptas ſpecies.* ibid. 49
Euchariſtia per accidens remittit peccata mortalia. 52
Venialia dupliciter remittit. 265.54
Pœnas indirectè tollit. 56
Peccata venialia per accidens impediunt effectus Euchariſtiæ. 266.59
Corpora ſanctificat Euchariſtia, & minuit concupiſcentiam. 59
Suſcitabit corpora noſtra, & quomodo. 64

Examen conſcientiæ.

Quale examen pœnitentes confeſſioni debeant præmittere. 457.71
Diuerſum à diuerſis requiritur. ibid.
Non eſt neceſſarium peccata ſcribere. 72

Excommunicatio.

Quid ſit. 566.1.
Quomodo differat ab alijs cenſuris. ibid.
Duplex eſt. 2
Excommunicatio maior quid ſit? ibid.
Minor quid ſit? ibid.

Excommunicatio maior.

An diſtinguatur ab anathemate? ibid.
Illi additur aliquando Maranatha. 567.4
Variè ſumitur. 5
Quid ſignificet quando in iure abſolutè ponitur. ibid.
Quomodo in iure ſignificetur eſſe varias ſpecies excommunicationis. 6

Excommunicatus.

Excommunicatos iure diuino vitandos eſſe quidam aſſerunt. 567.7
Eſt tamen communicatio cum illis ſolo iure humano prohibita. ibid.
Conſtitutio Conſtantienſis decernens qui excommunicati ſint vitandi communiter recepta eſt. 568.9
Nominatim excommunicati non ſunt vitandi ante denunciationem. 01
Conſtitutio Conſtantienſis non fauet excommunicatis. 11
In rebus ciuilibus communicatio cum excommunicatis toleratis eſt abſolutè licita. 569.14
Per accidens quandoque tenemur vitare excommunicatos toleratos. ibid.
Communicare in ſacris cum excommunicatis, qua ratione liceat. 15
Non licet communiter ab excommunicatis accipere Sacramenta. 16
Quando liceat eos inducere vt celebrent. 17
Excommunicati in aliorum gratiam quandoque licitè cum ijs etiam in ſacris communicant. 18
Omnis communicatio cum excommunicatis non toleratis nobis eſt prohibita. 21

Excommunicationis effectus.

Secretò excommunicatus poteſt confiteri ante abſolutionem ab excommunicatione. 570.22.
Excommunicatio nunquam directè reddit abſolutionem ſacramentalem irritam. 26
Poteſt quis validè abſolui à peccatis manens excommunicatus. 571.28
Communiter illicitè priùs quis abſoluitur à peccatis, quàm ab excommunicatione. 30
Licitè quandoque quis priùs abſoluitur à peccatis quàm ab excommunicatione. 31
Excommunicato ſuſcipienti Sacramenta nulla imponitur pœna, niſi exerceat actum Ordinis. 32
Quas pœnas incurrant communicantes in diuinis cum excommunicatis non toleratis. 33
Non toleratus in duplici caſu licitè confert Sacramenta. 572.34
Item toleratus. 35
Excommunicatus illicitè conferens Sacramenta fit irregularis: validè tamen offert ſacrificium, & eius fructum cui voluerit applicat. ibi.
Excommunicati priuantur Eccleſiæ ſuffragijs. 36. & cur 573.44
Poſſunt tamen ſacerdotes vt priuati inter celebrandum pro iis orare, etiam in ipſo Memento. 37
Quando pro iis celebrantes mortaliter peccent. 38
Licet iam celebrare pro toleratis. 40. *non tamen ſemper.* 574.47. *Et pro iis quibuſcum poſſumus communicare, & eorum oblationes ſuſcipere.* 41
Excommunicati tantum ſecundariò priuantur ſuffragiis Eccleſiæ. 43
Peccant offerendo oblationes. 45
Non tolerati nunquam ſiunt participes ſuffragiorum Eccleſiæ ante abſolutionem. 574.49.
Non eſt particeps ſuffragiorum Eccleſiæ, ſi non licet pro eo diuina offerre. ibid.
Excommunicati prohibentur intereſſe diuinis. 50. *Si intereſſent, peccant mortaliter. Item is qui coram non toleratis celebrat.* ibid.
Etiam vi à diuinis excludendi ſunt non tolerati, aut hæc ſunt omittenda. 51. *Quid faciendum ſi ingrediantur dum celebratur.* ibid.
Non poſſumus cum non toleratis ſimul orare. 52
Qualis præſentia excommunicati requiratur, vt teneamur ideo diuinum officium omittere. 575.53
Excommunicatus tenetur legere horas. ibid.
An dicens, Dominus vobiſcum, *fiat irregularis* 54
Legens cum alio priuatim horas peccat venialiter. 55. 55
Non peccat non audiendo ſacrum. 56
Peccat tamen omittendo confeſſionem, aut communionem. 57
Licitè intereſt concioni. 58. *non autem publicæ lectioni; licet hæc ideo non ſit omittenda.* ibid.
Quando toleratus peccet publicè docendo. ibi.
Licitè priuatim in templo orat excommunicatus. ibid.
Priuatur Eccleſiaſtica ſepultura. 59
Si pœnituerit, poſt mortem eſt abſoluendus. 576. 59
Quinam eum ſepelientes loco ſacro excommunicentur: & eorum pœna. 60. & 63. *An peccent contra ius naturæ, vel non.* 65. & 66
Probabile eſt non incurrere dictas pœnas, qui eos ſepeliunt per alios. 576.67. *Sed contrarium eſt probabilius.* 577.68. *Quid ſi dubitetur an pœnitens obierit.* 576 66
Inualidè confertur illi beneficium. 577.69. *Etiamſi tolerato, aut ſuam excommunicationem ignoranti.* 70

Et omnino inualidè acceptat collationem. 578.78
Qua ratione poſſit retinere fructus beneficij quod bona fide poſſederit. 577.71. *Poteſt illis priuari, non eſt tamen ipſo iure priuatus.* 579.81
Aliqui putant collationem beneficij, excommunicati abſolutione conualeſcere. 577. 72. *Sed contrarium eſt verius.* 74
Quomodo peccent & puniantur qui beneficia conferunt excommunicatis. 578.76.590.147
Reddunt irrita reſcripta Apoſtolica ab ipſis impetrata. 580.87.
Priuantur etiam iuriſdictione Eccleſiaſtica. ibidem.
Actus iuriſdictionis non toleratis ſunt inualidi. 581. 88
Secùs tolerati, licet ſponte eos actus exercens peccet. 89 *Nec vllus teneatur eius iuriſdictionem admittere.* ibid.
Validè tamen excommunicatur à tolerato, qui contra eum non excipit. 91
Electio praterquam ſummi Pontificis facta à non toleratis, eſt irrita. 581.92
Qua ratione valeat electio, cui aliqui excommunicati interſunt. 93
Electio à toleratis facta valet, ſed irritari poteſt. ibid.
An excommunicatus validè aliquos ad beneficia praſentet. 94
vide *Beneficium.*
Inualidè acquirunt iuriſdictionem Eccleſiaſticam. 582. 97
Non toleratus inualidè dat veniam audienti confeſſiones, concionandi, baptizandi, confirmandi, Euchariſtiam adminiſtrandi, inungendi. 99.& 100
Excommunicatus nequit eſſe iudex, procurator, &c. 583 101
Non toleratum ab agendo, teſtando, &c. iudex repellere tenetur. Toleratus verò licitè admittitur, donec pars contra eum excipiat; & qua ratione liceat contra eum excipere. ibid.
Poteſt priuatim petere debita. ibid.
Non tolerati acta ſunt irrita. 102. & 103. *Tamen actor, teſtis, aduocatus validè agunt, quamdiu non repelluntur.* 584.110
Tolerato illicitè confertur iuriſdictio ſecularis. 583.104 *Sed tamen validè.* 106
Inſtrumentum excommunicati qua ratione ſit inualidum. 584.111
In foro conſcientia non ſemper licitè excipitur contra teſtem excommunicatum. 112
Decet illum ſe defendere in iudicio per alium, ad hoc tamen non tenetur. 585.117
Validè contrahit matrim. 119
Communicatio cum excommunicatis tripliciter poteſt eſſe peccaminoſa. 588.138. *Omnis directè prohibetur.* 589.140. *Triplici de cauſa.* 590.145. *Non omnis tamen eſt mortalis.* 589.142. *Et quare.* 143
Communicatio in ſacris maximè repugnat precepto. 590.146
Licitam faciunt communicationem cum excommunicato ignorantia & neceſſitas. 20
Quibus excommunicatis liceat communicare. ibidem.
Poſſumus ei vtilia ſuadere, & ab eo accipere. 121
Qua ratione communicatio contingit cum eo ſit licita. 586.123.
Subiecti cum Superioribus excommunicatis communicare poſſunt. 124. & *qua ad hoc requirantur.* 125. & *an in omnibus rebus.* 587.132. *etiam ſacris, & quo modo.* 588.134. *Quos neceſſitas hic excuſet.* ibid.
Excommunicatus validè hæres inſtituitur, & alium inſtituit. 588.135.
Etſi non ſemper licitè. ibid.
Percuſſores Cardinalium, & heretici inualidè. ibidem.
Excommunicatus validè ſuorum matrimonio aſſiſtit. 764.24
Illicitè tamen. ibid.
Toleratus validè dat alteri licentiam aſſiſtendi. 25. *ſecùs eſt de non toleratis.* ibid.
Communicans cum non tolerato incurrit excommunicationem minorem, & quandoque maiorem. 37
Praſentans non toleratum ad beneficium, & id illi conferens, dupliciter peccat mortaliter. 590.147
Item mortaliter peccat beneficium procurans etiam tolerato: ſicut & hic illud acceptans. ibid.
Peccat mortaliter etiam toleratus conferens beneficia, aut ad ea eligens, aut iudicium exercens. 148
Actio teſtis, aduocati. &c. minùs grauiter prohibita. ibid.
Humana & ciuilis communicatio cum non toleratis eſt communiter peccatum veniale, aliquando mortale. 149
Excommunicatus licitè exercens iudicium non vſurpat alienam iuriſdictionem. 591. 150. *Illicitè exercens vſurpat alienam.* 153. & *tunc dupliciter peccat.* 154
An omnis qui clericum aut monachum percutit, excommunicationem incurrat. 156
Iniectio manus in clericum, qua punitur excommunicatione, debet eſſe mortaliter iniurioſa, ſaltem ordini clericali. 593.168.
Cauſa pœnitentia flagellans clericum, nullam pœnam incurrit. ibid.
Mandantes iniectionem manus in clericum excommunicantur. Item eam ratam habentes. 594.171
Item conſentientes. 172.
Et non impediens illam ſi ex officio tenetur. 173. *Non verò inefficaciter ſuadens aut mandans percuſſionem.* 175. *Praſumitur tamen communiter contra mandantem.* ibid. *Neque reuocatio mandati vnquam excuſat, niſi tempeſtiuè innoteſcat.* 595. 176
Conſilium datum dupliciter reuocari poteſt, eſtq́; tripliciter inefficax. 178
Efficaciter reuocans conſilium aut mandatum, non incurrit pœnas: tenetur tamen ex charitate monere adhuc perſeuerantem. 180.& 181
Tenetur aliquando iurare ſe ſeriò reuocare mandatum, aut conſilium. 182. *Inefficaciter alterutrum reuocans incurrit pœnas.* 596.183
Facilè praſumitur fuiſſe efficacem reuocationem mandati. 184. *Quomodo colligatur fuiſſe inefficacem.* 185.
Praſumitur ſape contra conſulentem. 186
Quando praſumatur conſilij reuocatio efficax. ibidem.
Excommunicatus ob participationem criminis, cenſetur nominatim excommunicatus. 604.229
Mandans non incurrit pœnas alicui facto ſtatutas, niſi hoc

hoc exprimatur. 597.188. præterquam in vno caſu. ibid.

Qui excuſentur ab excommunicatione lata in percuſſorem clerici. 190. & ſeq.

Excommunicatio ſemel inflicta perſeuerat mortuo infligente. 599.198. & 201

Ad reincidentiam ſemper requiritur nouum peccatum. 602.216

Abſolutio ab Excommunicatione.

Eſt multiplex. 599. 200. Quomodo differat à ſacramentali. 601.213

Sola voluntas interior ad illam non ſufficit. 202

Nulla certa verba ad eam requiruntur. ibid.

Forma abſolutionis in foro conſcientiæ quæ ſit vſitata. 203

Ab excommunicato ob enorme crimen ante abſolutionem exigendum eſt iuramentum. 204

Excommunicatus non eſt abſoluendus ante ſatisfactionem. 600.205

Malè abſoluens ſatisfacere tenetur parti. ibid.

Impotens ſatisfacere præſtet cautionem ante abſolutionem. 206

Et quis ſit impotens facere. 208

Cauſa deducta ad forum contentioſum reus non eſt abſoluendus pro ſolo foro conſcientiæ. 207

Inualidè abſoluitur reus, qui non ſatisfecit parti, quando hoc in delegatione exigitur. 601.211

Abſolutio validè datur ſub conditione. 212

Etiam ſub futura contingenti. 213

Abſolutio ad certum effectum, non eſt propriè abſolutio. 215

Poteſt quis à pluribus excommunicationibus vel ſimul vel diuerſo tempore abſolui. 602.221

Ad abſolutionem non requiritur neceſſariò cognitio cenſuræ. 222

Abſolutio metu extorta eſt nulla, eamq́; extorquens de nouo excommunicatur. 603. ibid.

Inuitus validè abſoluitur. 224

Confeſſarius per generalem abſolutionem, quam ſolet præmittere ſacramentali, pœnitentem abſoluit à cenſuris oblitis, quantum poteſt. 225

Iudex non tenetur curare abſolutionem datam in foro conſcientiæ; poteſt tamen eam acceptare. 227

Ab excommunicatione non reſeruata poteſt abſoluere Epiſcopus. 228

Et quando à reſeruata. 605.243. Item Parochus. 604. 230

Et quiuis ſacerdos à quauis cenſura in hora mortis. 234

Sed qui extra eum articulum non poteſt abſoluere, debet prius exigere iuramentum. 235

Simplex clericus non poteſt tunc à cenſuris abſoluere. ibid.

Religioſi qua ratione abſoluendi ſint. 605.239

Sub generali conceſſione abſoluendi à reſeruatis non comprehenduntur caſus bullæ cœnæ. 606.245

Neque talis abſolutio valet in foro externo antequam parti ſatisfactum ſit. 247. Nec quando pars negat ſibi ſatisfactum eſſe. 248

Habens priuilegium abſoluendi à cenſuris, poteſt id facere extra confeſſionem. 607.251

Quis ordinariè abſoluat à cenſura lata per ſententiam particularem. 254

Quando Archiepiſcopus poſſit abſoluere excommunicatos à ſuis ſuffraganeis. 254

Quibuſdam caſibus nequit abſoluere is qui excommunicauit. 236

Eadem eſt ratio in ordine ad abſolutionem cenſuræ latæ per iure, & latæ per ſententiam generalem. 608. 257

Poteſt confeſſarius vnius diœceſis abſoluere alibi excommunicatum. 258

Etiamſi excommunicatio in loco, in quo contracta fuit, ſit reſeruata Epiſcopo ibid. Excipe latam per ſententiam particularem. ibid.

Poteſt quis ſuum ſubditum abſoluere in aliena diœceſi. 259

Excommunicarunt ſæpe Apoſtoli. 550.24

Impropriè fertur ob crimen in morte complendum. 552. 43

Directè ligat reum, alios indirectè. 42

Excommunicari non poteſt communitas. 553.48

Beſtia tantùm impropriè. 47

Amens temporaliter poteſt propriè: non verò amens perpetuò. 46. & 47. Impuberes abſolutè loquendo poſſunt. 553.43

Excommunicatio Epiſcopi non ligat peregrinum. 555. 58

Nec ſubditum extra diœceſim, nec in diœceſi in loco exempto peccantem. 556.63

Excommunicatio nunquam poteſt habere rationem puræ pœnæ. 559.84

Iudex non poteſt excommunicare eum quem ſcit non poſſe ſibi obſequi. 565.124

Excommunicatio minor.

Cur ſit leuis pœna. 628.64

Poteſt ferri ob peccatum veniale. 556.67

Olim variæ fuerunt excommunicationes minores, iam verò eſt vnica. 608.260

Priuat perceptione Sacramentorum. 261

Idq́; ſub peccato mortali. ibid.

Ea ligatus illicitè eligitur ad beneficium, validè tamen, donec electio irritetur. 262

Talis peccat venialiter contra decentiam, ſi conferat aliquod Sacramentum. 609.264

Abſolutio ab hac Excommunicatione.

Qui poteſt abſoluere à peccatis mortalibus, poteſt abſoluere ab hac excommunicatione. 609.265

Non tamen quiuis ſacerdos. ibid.

Exiſtentia.

Exiſtentia panis non manet in Euchariſtia. 198.63

Exorciſmus.

Quomodo fuget dæmones. 133.31

Habet vim ex vi Ordinis. 134.32

Non habet infallibilem effectum. ibid.

Expoſititij.

Ordinari poſſunt. 648.105

Extrema vnctio.

Qui heretici negarint illam eſſe Sacramentum. 649.1

De fide eſt eſſe Sacramentum à Chriſto inſtitutum. 649.1. Item materiam eius remotam eſſe oleum oliuarum. 650.5

Eſt de eius eſſentia, vt oleum ſit ab Epiſcopo benedictum. 6

Materia proxima eſt ipſa vnctio facta à ſacerdote, quæ conuenienter fit per modum crucis, etſi non neceſſariò. 651.7

Sententia ſecurior docet, quinque vnctiones eſſe de eius eſſentia. 651. 12. Saltem ſunt neceſſariæ neceſſitate præcepti. 651.9

Probabile eſt eſſentiam eius perfici quauis prima vnctione.

ne. ibid. In neceſſitate quid probabiliter fieri poſſit. 652.12
Forma eius eſt neceſſariò deprecatoria. 653.14
Quæ verba ſint eſſentialia formæ eius. 15
Quis ſit eius primarius effectus. 654.18
Quis ſecundarius. 19
Quomodo conferat ſuos effectus. 21
Quibus conferri poſſit. 19. 20. & 22
Non requiritur, vt ſuſcipiens aliquando peccarit, aut vtatur ratione dum ſuſcipit. 655.23
Tantùm eſt conferendum ægrotantibus cum vitæ periculo. 24. *Et præſtat eos tunc eſſe integris ſenſibus.* ibid.
Peſte laborans, aut lethaliter vulneratus poteſt ſtatim ſuſcipere. ibid.
Ægrotans ſine vero mortis periculo validè ſuſcipit. 25
Poteſt aliquando ſæpiùs in eodem morbo conferri, non tamen durante eodem periculo. 26
Solus ſacerdos poteſt eſſe eius miniſter. 656.27
Omnis ſacerdos validè. 28. *Quinam licitè.* ibid.
Omnes vnctiones cum ſuis formulis ab eodem adminiſtrandæ integræ. ibid. *Contrarium tamen fit validè, & quandoque licitè.* ibid.
Eius neglectio eſt communiter peccatum veniale. 30. *Ratione ſcandali aut contemptus aliquando mortale.* ibid.
Quis teneatur ex iuſtitia adminiſtrare hoc Sacramentum. 31. *Quis ex charitate, & quando.* ibid.
Sufficit eam peti implicitè. 72.103
Quis cenſeatur petiiſſe implicitè. ibid.

Fama.

Differt à rumore. 722.80

Femina.

Feminæ ne quidem Pontifex committere poteſt poteſtatem ferendi cenſuras. 551.33
Omnino incapax eſt omnis Ordinis. 676.94
Quæ dictæ Diaconiſſæ, & quod earum munus, quæ presbyteræ. 96

Feſtum.

Manè egrediens è loco vbi eſt feſtum, tenetur audire ſacrum. 175.108

Fictio.

Fictio duplex. 34.64
Sacramenta cum fictione ſuſcepta an reuiuiſcant. 35.65
vide *Sacramenti reuiuiſcentia.*

Fidelis cum infideli Matrimonium, *vide* Matrimonium.

Fides.

Fidei actus neceſſariè præcedit alios omnes actus ſupernaturales. 371.45
Fides non excitatur in paruulis per concionem hæreticam. 25.25

Figura.

Euchariſtia etiam figura eſt Chriſti patientis, & nos beantis. 193.28.250.9
Chriſtus in Euchariſtia habet figuram intrinſecam, non ſimulem. 226.71
Quantitas non poteſt eſſe extenſa niſi terminetur aliqua figura. 243.34

Filius.

In quibus puniri poſſit ob crimen paternum. 639.53

Filius Dei.

Eſſe Filium Dei, non eſt quid purè phyſicum. 381.98
Poteſt Deus adoptare peccatorem in filium ſine phyſica eius immutatione. ibid.

Finis.

Alius primarius, alius ſecundarius. 745.9
Dupliciter alicui actioni finem principalem ſtatuimus. 746.12

Forma phyſica.

Forma cadaueris nulla datur. 218.14
Nec corporeitatis. 219.19
Dantur formæ partiales heterogeneæ. 20
Forma embryonis non expellitur in animatione. 218.15
Nulla forma expellitur niſi per contraria. 16

Forum externum.

Non procedens ex præſumptione non differt ab interno. 634.18

Geneſius.

Geneſij baptiſmus non fuit verus. 66.65

Gentilis.

Gentiles validè contrahunt matrimonium cum quauis in linea tranſuerſa. 824.57

Gratia.

Gratia habitualis ſenſibiliter nos non inclinat. 258.8
Gratiæ præuenientes non augent caritatem, niſi ijs cooperemur. ibid.
Gratia per Sacramenta producitur in inſtanti. 259.12
Quomodo omnibus detur gratia ſufficiens. 362.5
Gratia ſimul natura infunditur cum remiſſione peccati. 366.17
Qua ratione repugnet peccato. 368.31
Obex gratiæ eſt duplex. 38.80
Neceſſitas gratiæ præuenientis in iuſto. 42.106

Gratiarum actio.

Cur Chriſtus ante conſecrationem gratias egerit. 311.85

Habitare.

Habitare, & habere domicilium vti differant. 174.99

Habitus.

Idem habitus ad diuerſos actus inclinat. 357.14
Habitus ſupernaturales non facilitant. 399.175

Hæretici.

Validè conferunt Sacramenta. 73.108
Pœna ſepelientis hæreticos loco ſacro. 576.61
Et an ſemper incurrantur. 64
Illorum eſt habere Eccleſiaſticos inutabiles. 657.4
Sunt irregulares: item eorum fautores & filij. 639.50. *& ſeqq. Non tamen nati ante parentis hæreſim.* 53
An ſuſpecti hæreſeos, & neophyti ſint irregulares. 55
Hæreticum ſemel condemnatum, quantumuis emendatum coniux poſtea non tenetur recipere. 862.24
An licitè Catholici cum hæreticis contrahant in locis vbi permiſti habitant. 806.45

Hoc.

Quid & quomodo ſignificet, ac demonſtret. 161.10. 162.13. & 163.22. & *ſeq.*
Particula Hoc *demonſtrat id quod continetur ſub ſpeciebus, quando propoſitio erit prolata.* 194.36. & 196.53
Hoc *determinatè demonſtrat, non determinatè ſignificat.* 236.42

Holocauſtum.

Heb. עֹלָה *id eſt aſcenſio.* 314.99
In quo eſſentialiter conſiſtat. ibid.

Ho

Homicidium.

Quis dicatur cauſa mortis. 641.65
Homicidium caſuale quid ſit. 642.73
Quando inducat irregularitatem. ibid.
Legitima rei interfectio non dicitur homicidium. 636.32
Eſt quadruplex. 640.58
Committens ante baptiſmum non eſt irregularis. nec qui ſolùm conatur occidere. 60
Regula vide *Irregularitas.*

Hoſtia, *vide* Sacrificium.

Hoſtia ſacrificij Euchariſtici non includit ſpecies. 309.77
Non debet hæc per ſua intrinſeca eſſe ſenſibilis. 310.78
Eadem eſt hoſtia cruenti ſacrificij & incruenti. 710.99
Hoſtiam ſacram è terra eleuans an peccet, ſi ſit in peccato mortali, nec antè conteratur. 60.39.& 61.41
Hoſtia validè conſecrantur in clauſa pyxide. 162.17.& 163.23
vide *Euchariſtia materia.*

Ieiunus, Ieiunium.

Violatio ieiunij eſt propriè contra obedientiam. 452.43
Cur modus quo quis fregit ieiunium in confeſſione explicandus. 42
Licitè quis egreditur è loco vbi eſt ieiunium, vt poſſit alibi non ieiunare. 174.101. *Tenetur tamen quamdiu in eo eſt.* 104
Tempore ieiunij laboraturus licitè prius comedit. 175.105
Præceptum ieiunij prohibet ſæpiùs in die comedere, & comedere ante tempus prandij. 106. *Quare hoc frangit, qui ſummo mane ſine iuſta cauſa comedit, etſi poſtea tota die nihil comedat.* 106
Quis dicatur ieiunus vt poſſit communicare. 275.47
Quando non ieiuno liceat communicare. 50

Ignorantia.

Quadruplex. 561.93
Ignorantia craſſa non excuſat ab integritate confeſſionis. 457.70
Faciliùs excuſat inter confitendum, quàm operandum. 73
Quæ excuſet ab irregularitate. 636.27.& ſeqq.
Ignorantia pœnæ excuſat à cenſura. 560.91
Ignorantia excuſans à peccato mortali, excuſat etiam à cenſura. 561.95
Numquam reddit habiles aliàs inhabiles. 570.24
Non tollit vim legis irritantis, nec efficit habilem eum qui aliàs inhabilis eſt. 763.13

Illegitimus.

Quis dicendus ſit. 647.103 *& ſit irregularis.* ibid.
Per ſubſequens matrimonium legitimatur. 648.105.

Impedimenta Matrimonij, *vide* Matrimonium.

Impedimentum dirimens, *vide* Matrimonium.

Varia requiſita vt machinatio in mortem coniugis dirimat matrimonium. 807.50
Sitne matrimonium fratris & ſororis iure naturæ irritum. 818.19
Difficulter probatur aliquam conſanguinitatem iure naturæ dirimere matrimonium. 815.8

Impedimentum publicæ honeſtatis, *vide* Matrimonium.

Quando impedimentum publicæ honeſtatis oriatur ex matrimonio irrito. 824.60
Iam non oritur impedimentum publicæ honeſtatis ex ſponſalibus irritis. 825.65
Impedimentum publicæ honeſtatis ortum ex ſponſalibus non dirimit vltra ſecundum gradum. ibid.

Impoſitio manuum.

Per impoſitionem manuũ contulerunt Apoſtoli Spiritũ ſanctũ. 135.4. *non tamen ſemper donum linguarũ.* 8
Nuda impoſitione manuum numquam confirmarunt Apoſtoli. 143.59

Impoſſibile.

Impoſſibile in Scripturis idem quod difficile. 364.9
Ad impoſſibile quomodo quis poſſit obligari. 402.9

Impotens.

An impotentes permittantur ſimul cohabitare. 813.83
Deprehenſus impotens ſi poſt ſeparationem deprehendatur potens, reddendus priori coniugi. 84
Impotentiâ modo non naturali ablatâ, non reſtauratur prius matrimonium. 85
Impotens parere ſine vitæ periculo validè ſed illicitè nubit. 86

Impuberes.

Poſſunt abſolutè ligari cenſuris. 553.45

Indulgentia.

Indulgentia non ſemper verſatur circa culpam. 842.7

Indulgentiæ.

Qui de his contra hæreticos ſcripſerunt. 534
Quid ſint. ibid.& 538.13
Per illas fieri poteſt diſtributio ſpiritualis theſauri extra ſacrificium vel Sacramentum. 535.4
Per eaſdem pœna Deo debita remitti poteſt. ibid.
Qui Pontifices eas conceſſerint. 5
Conſuetudo dandi indulgentias antiquiſſima. ibid.
Cur per eas etiam merita Sanctorũ nobis applicentur. 536.6
Per illas non derogatur meritis Chriſti. 7
Concedendi poteſtas primaria eſt in ſummo Pontifice. 8. *qui eas etiam lucrari poteſt.* 537.11
Quantas Epiſcopi poſſint conferre. ibid.
Conceſſio indulgentiarum non eſt actus ordinis. 9. *ſed poteſtas clauium.* 538.13. *differt à priuata ſatisfactione.* ibid.
Viuis dantur per modum abſolutionis: mortuis per modum ſuffragij. 537.19. *& quomodo hæc duo differant.* 544.45
Abſolutio tamen non fit ſine ſolutione ſufficientis pretij ex theſauro Eccleſiæ. 12
Non remittunt peccatum mortale. 538.14. *nec per ſe veniale ibid. nec pœnam in foro Eccleſiaſtico & ciuili ibid. nec pœnitentias iniunctas, quæ neceſſariæ ſunt ad peccata impoſterum fugienda.* ibid.
Habens poteſtatem concedendi immediatè nomine Dei, poteſt remittere pœnitentias iniunctas. 539.17
Quas pœnas purgatorij remittant. 18.& ſeqq.
Forma non alia quàm verba externa, vel ſigna æquiualentia. 540.22
Poteſtas concedendi ſtrictè interpretanda. 23. *Largè verò conceſſio earum.* 24
Quotuplices ſint. ibi.
Portio pœnarum, quæ per partiales indulgẽtias remittitur, aliquando eſt indeterminata, aliquando ſecus ib.
Quid intelligatur per indulgentiam 100. annorum. 541.27. *quid per plenariam.* 542.35

Ple-

Plenior & pleniſſima non diſtinguuntur. 28
Inter iubilaeum & indulgentiam plenariam quid interſit. ibid.
Ad quaſuis requiritur aliqua cauſa. 30. *& quidem proportionata* 31. *quae ſpectatur ex fine ob quem conceduntur, & ex vtilitate operis requiſiti ad finem conſequendum.* 542.32. *quam proportionem debeat habere cum fine.* 33
Pontifex poteſt concedere nullo opere requiſito. 34
Non omnes opus praeſcriptum facientes lucrantur indulgentias plenarias. ibid.
Solis baptizatis proſunt. 543.37. *&* 544.46. *& exiſtentibus in ſtatu gratiae, ſaltem eo inſtanti quo vltima conditio ponitur.* 543.37
Quae praeterea requirantur in lucraturis. ibid. 38. *& ſeqq.*
Opus praeſcriptum ad lucrandas indulgentias debet eſſe honeſtum. 544.41
Opus factum in peccato mortali poteſt eſſe vtile ad finem indulgentiarum. 544.39.
Quomodo quis poſſit eodem tempore diuerſas lucrari indulgentias. 544.42.
Poſſunt deferri defunctis & quidem directè. 43. *&* 44. *quae requirantur vt eis proſint.* 47
Nec beatis nec damnatis prodeſſe poſſunt. 46
Quomodo deſinant valere. 545.49

Infamia.

Iuris duplex. 639.56
Quibus criminibus annexa. ibid.
Quae infamia inducat irregularitatem. 635.56. *& ſeqq.*

Infinitum.

Qua ratione vnum poſſit eſſe altero maius. 306.11

Iniuria.

Iniuria illata quando ſtatim reparanda, quando non 405.25
Grauius eſt eam inferre quàm non reparare. 405.26.
Quando iniuria non fuit damnoſa, ex reparationis dilatione non creſcit. 406.27

Innocens.

Puniri nequit. 612.22.
Deſinens eſſe pars communitatis interdictae deſinit interdici. 620.12. *Incipiens eſſe pars fit interdictus.* ibid.
Nemo innocentem poteſt directè occidere, bene tamen indirectè. 563.109
Innocens probatus nocens poteſt priuari fortunis, non vita 564.110. *retinet tamen dominium ſuorum bonorum, non tamen officiorum.* 111
In innocentem lata cenſura ad quid obliget. 116
Innocens faciens contra cenſuram non fit irregularis. 119
Quid teneatur iudex facere circa eum quem nouit innocentem. 565.121
Et quid delegatus ad ſententiam pronuntiandam in innocentem facere poſſit. 566.126

Intentio.

Alia requiritur ad Sacramenta quàm ad officia diuina, 838.48

Interdictum.

Quid ſit. 618.1
Nunquam habere poteſt rationem purae poenae. 559.84.
Quotuplex. ibid. *interdictum locale ferè conuenit cum ceſſatione in diuinis. in aliquo tamen differt.* 610.80
Cauſam dantes interdicto generali particulariter interdicuntur. 619.3
Communitas aliter ſuſpenditur, aliter interdicitur. ibid. 6
Quomodo in interdicto generali innocentes non puniantur. 619.7
Sacerdos non beneficiatus in interdicto non venit nomine cleri. 620.10
Veniunt tamen Religioſi habentes beneficium ſaeculare. ibid.
Quando interdicitur collegium, eſt interdictum generale. 11
Interdicto populo ſoli ciues comprehenduntur. 12
Innocens deſinens eſſe pars communitatis interdictae, deſinit interdici: incipiens eſſe pars, incipit interdici. ibid.
Interdictum locale. 13
Interdictum locale generale, & particulare, quomodo differant. ibid.
Eccleſia erecta in ciuitate interdicta eſt interdicta: ſecus ſi ſolùm omnia loca ſacra illius ciuitatis prius eſſent interdicta. 621.16
Interdicta ciuitate interdicuntur loca vicina. 17. *etiam non ſubiecta interdicenti.* ibid.
Omne locale comprehendit aliquod perſonale, non tamen contrà. 621.20
Locale generale non poteſt ferri niſi ob culpam communitatis aut capitis. 622.24
Laici priuilegiati tempore interdicti non tenentur audire ſacrum. 28
Clerici tempore interdicti tenentur audire ſacrum. 622.28 *ſicut & Laici tempore Paſchatis, Pentecoſtes, &c.* ibid.
An clerici coniugati poſſint intereſſe diuinis tempore interdicti. 623.30
In capite Alma, *interdicti dicuntur etiam innocentes.* 32
Quid ſit, interdictos prohiberi accedere ad altare 624.35
Innocentes tempore interdicti localis licitè in Paſchate communicant, ſicut & clerici quoties ſacro interſunt. 36
Confirmatio & Baptiſmus tempore interdicti ſolemniter conferuntur. 625.40. *& baptiſmus etiam in loco ſpeciatim interdicto.* ibid.
Poenitentiae Sacramentum cum duplici moderatione permittitur. ibid. *permittitur etiam communio per modum viatici ſolemniter ad aegros ferenda.* 43. *&* 44.
Etiam in loco ſpecialiter interdicto poteſt ſemel per hebdomadam celebrari renouandi Sacramenti cauſa. 625.43
An perſonaliter interdicti poſſint alijs dare viaticum. 625.45
Tempore interdicti licitè contrahitur matrimonium. 626.48
Sacra ſepultura interdicitur. ibid.
An clericus poſſit ſepeliri loco ſpecialiter interdicto. 53. *& an laicus priuilegiatus aut quiuis alius in feſto Paſchatis.* 54
An generatim ſolùm interdictus poſſit ſepeliri loco ſacro. 627.56
Interdictus egreſſu Eccleſiae, tantum prohibetur eam ingredi quaſi formaliter ſumptam.

Laicus in ea orat extra tempus diuini officij, ſed illicitè Sacramenta ſuſcipit. 59
Quibus nulla in Eccleſia adminiſtratio incumbit, in nullo tenentur vitare interdictos. 627.60
Secùs eſt de ijs quibus aliqua adminiſtratio incumbit. 61.
Non tenetur ſeruare interdictum locale aut denunciationem. 62
Quanis pars communitatis denuntiata cenſetur denuntiata. ibid.
Clerici violando interdictum peccant mortaliter. 628. 65. item laici in ſex caſibus. 66
An laicus non interdictus ſine vlla vi, fraude, aut ſcandalo audiens ſacrum in loco interdicto peccet. 628. 67
Peccat mortaliter laicus ſuſcipiens Sacramēta ſibi prohibita in loco interdicto. 629.69
Pœnæ quas incurrunt violantes interdictum. 70. & ſeqq.
Interdicta iure lata. 74. & ſeqq.
Seu locale ſeu generale nequit relaxari niſi ab habente Epiſcopalem iuriſdictionem. 630.76. Secùs de perſonali. 77

Intruſus.

Non habet titulum coloratum. 765.26

Ioannes Hus.

Negat in Eccleſia eſſe poteſtatem ferendi cenſuras. 549. 24.

Irregularitas, Irregularis.

Quid ſit. 632.1 differt à ſuſpenſione ac depoſitione ibid.
Fœmina & necdum baptizati eam non contrahunt. ibid. 2
Illicitè facit irregularis requirentia vſum ordinis, reliqua licitè. 3
Non eſt priuatio beneficij, ſæpe tamen priuantur. 5
Inualide ei conferri beneficium communiter aſſerunt, ex iure tamen probari nequit. 6. & ſeqq.
Validè ſacramentaliter abſoluit. 633.7
Irregularitas variè contrahitur. 8
Alia totalis, alia partialis. ibid.
Nulla eſt iuris diuini. 9
Nulla incurritur ob actum internum. 11
Nec ob peccatū veniale. 13. ob quod nec incurri poteſt. 634.13
Requirit actum in ſuo genere conſummatum. 12
Dupliciter crimini annectitur irregularitas, quæ aliquando requirit crimen publicum, aliquando non. 634.16.
In dubio iuris poſt inquiſitionem manens dubius iudicatur non irregularis. 21
Idem dicendum in dubio facti. 635.22
Excipe caſum homicidij. 23
Irregularitas nunquam incurritur, niſi in caſibus iure expreſſis. ibid.
Quæ excuſant à peccato mortali, etiam excuſant ab irregularitate pœnali. 27
Ignoranter ſecundò aut ab hæreticis baptizati non ſunt irregulares. 636.27
Excuſat ignorantia legis prohibentis. 29. & probabiliter etiam pœnæ. 31. pœnalis fertur ob contumaciam, 30
Rebaptizans & rebaptizatus eſt irregularis. 637.34. ſed illius crimen debet eſſe publicum, ſecùs huius. 76
Sola exterior formæ ac materiæ applicatio hanc irregularitatem non inducit. 37
Rebaptizans ſub conditione eam non incurrit. 38. poteſt tamen quandoque puniri. ibid.
An metus excuſet. 40
Baptizatus ab hæreticis eſt irregularis. 41
Item adulti baptizati ob periculum mortis. 638. 42. & furtiuè ordinatus. 43. & coniugatus illegitimè ordinatus. 44
Exercens ordinem quem non habet, fit irregularis. 45 non tamen ſemper. ibid.
Violans cenſuram per actum ordinis ſacri eſt irregularis. 49
Hæretici irregulares. 639.50. & eorum fautores ac filij. 51. non tamen nati ante parentis hæreſim ibid. & an ſuſpecti hæreſeos & neophyti. 55
Iure infames ſunt irregulares. 56
Et ſponte partem digiti ſibi amputans. 640.64
Occidens ante baptiſmum non eſt irregularis, nec qui ſolùm conatur occidere. 640.59. & 60
Irregularis eſt procurans, mandans, conſulens abortum. 640. & ſeq. 64. & 65
Et quid de reuocante conſilium. 641.65
Quid ſi aggreſſor pereat. 66
Aut quis alicui ſuadeat vt ſe periculo exponat. 69
Leuiorem mortem alicui impetrans non eſt irregularis. 8.69
Secùs multi vnum occidentes. 70. & qui cauſa eſt alteri cur citiùs moriatur. ibid.
Non impediens occiſionem quando ſit irregularis. 71
Homicidium caſuale quando inducat irregularitatem. 642.73
Quando fiat irregularis occidens inuaſorem cui priùs iniuriam intulit. 74
Omnino caſu occidens dando operam rei illicitæ non eſt irregularis. 643.80
Nec ob homicidium ipſi nullo modo voluntarium. 644. 84. nec occidens, vt proximum aut proprias fortunas defendat, non eſt irregularis. 88
Ex eo quòd in iure dicatur, cum aliquo miſericorditer agi vt poſſit ordinem exercere, non ſequitur eum eſſe irregularem. 87
Alium ad mortem condemnans eſt irregularis. 645.91. & qui efficaciter in rei mortem influunt. 91 ſecùs de ijs, qui remotè ad eam concurrunt. ibid.
Secùs de principe, qui alteri cauſæ cognitionem committit, aut leges capitales condit: aut de eo qui tradit reum brachio ſeculari. ibid. aut de accuſante vt ſua defendat. 93
An coactus dicere teſtimonium in cauſa ſanguinis ſit irregularis. 646.96
Ad pugnam iniuſtam hortantes, in eaúe pugnantes ſunt irregulares. 98
Non verò hortantes ad iuſtam. 97
Laicus contrahens bis inualidè, non eſt irregularis. 647. 101. communiter hoc tamen docetur ibid. nec ſecundo ſictè contrahens. ibid.
Illegitimus eſt irregularis. 647. 103. item arreptitius & furioſus. 648. 107. & ſeruus. 081
Et quinam illiterati & mutili. 106
Et an carens auribus ſine ſua culpa. 108
Quomodo tollatur, quando & à quibus irregularitas. 648. & 649. 109 & ſeqq.

Iudæi.

Iudæi non ſunt mancipia Chriſtianorum. 101.61
Iudæi à ſolis occaſu inchoabant ſuas feſtiuitates. 168. 60.
Diem verò communem à ſolis ortu, ibid.

Iudæo-

Iudæorum infantes inuitis parentibus validè baptizantur. 121.66. vide *Baptiſmus* §. *ſubiectum Baptiſmi.*

Non comedebant agnum paſchalem in veſpera diei decima tertia. 168.64. *ſed die decimaquarta menſis primi.* 169.70. *die* 15. *celebrabant feſtum azymorum.* *ibid.*

Iudex.

Omnis ſententia iudicis includit tacitam conditionem ſi allegata vera ſint. 565.123

Non poteſt excommunicare eum quem ſcit non poſſe ſibi obſequi. 124

Iudex nunquam licitè occidit eum quem priuatim nouit innocentem. 855.98

Iudex in dubio non poteſt pro libitu iudicare. 854.94

Sententia iudicis non dat ius, ſed acquiſitum declarat. 861.15

Quid teneatur facere circa eum quem nouit innocentem. 565.121

Peccata contra ſolum ius naturæ leuiùs & per ſententiam punit. 636.32

Iudicium.

Particulare & vniuerſale ſæpe in Scriptura coniunguntur. & quaſi confunduntur. 524.7

Vtrumq; ſignificatur per diem Domini. 525.8.

Statim a morte hominis anima iudicatur. 530. 40. *à Chriſto homine.* 531.41. *quem videt in humana forma ſibi apparentem.* 42. *in ipſo loco in quo è corporibus diſcedunt.*

Iuramentum.

Promiſſorium quid propriè ſignificet. 705.46

Quam vim habeat. 706.49

Iurans ſine intentione ſe obligandi eſt periurus, etſi poſtea promiſſa impleat, ad quod etiam obligatur. 705.51

Iuramentum non ſequitur in omnibus conditiones promiſſionis. 52. *in re parua obligat ſub veniali.* 707.53

Iuramentum poſſum exigere ab eo, quem ſcio per deos falſos iuraturum. 61.43

Cur Deus potius ratum habeat metu extortum quàm votum. 684.148

Quomodo à Deo aut Prælato irritetur. *ibid.*

Poteſt dupliciter alicui contractui apponi. 695.44

Nullus contractus metu iniuſtus firmatur iuramento. 782.40

Metu iurans ſe ſerio contrahere ad nihil in poſterum tenetur. 44

Qui iurat habere ratum contractum obligatur iuramento. 45

Aliud eſt aliquem contractum metu extortum firmari iuramento, aliud ipſum iuramentum obligare. 40

Quando nocens publicæ vtilitati ſit irritum. 783.46

Iuriſdictio.

Iuriſdictio quomodo confeſſarijs neceſſaria. 466. 7. *dicit eſſentialem reſpectum ad ſubditos.* 467.11.

Quiuis ſacerdos eam habet vt abſoluat moribundum non præſente alio qui eam aliàs habeat. 468. 15

Omnes non impediti habent eam circa venialia. 17

Religioſi priuilegiati habent in omnes Chriſtianos. 467.13

Iuriſdictionem an quis poſſit exercere in ſeipſum. 14

Iuriſdictio ordinaria, quid? 468.18

Iuriſdictionem ſuam habet Pontifex iure diuino: Epiſcopi Pontificio. 18. & 19

Iuriſdictio voluntaria poteſt extra territorium exerceri. 469.22

Iuriſdictionem quando Epiſcopus accipiat in ſubditos. 21

Iuriſdictionem Archiepiſcopus non habet in ſubditos Epiſcoporum ſibi ſubditorum niſi dum viſitat. *ibid.* *aut dum ad eum prouocatur.* *ibid.*

Iuriſdictionem delegare poſſunt qui eam habent ordinariam. 469.23. *& legatus ſummi principis.* *ibid.* *& quandoque etiam alij.* 26. &c.

Iuriſdictionem nemo inſcius confert nec ſine ſigno externo. 471.33

An conſuetudine acquiratur. 472.37

Dubitans an habeat iuriſdictionem an validè abſoluat. 40. & *ſeq.*

Bona fides confitentis non dat illam confeſſario. 571.27

Eccleſiaſtica iuriſdictio minus latè patet quàm poteſtas clauium. 538.15

Eius actus eſt dare licentiam. 765.25

Ius.

Eius correctio non eſt admittenda ſine neceſſitate. 737.61

Ius in alterum acquiri poteſt per iniuriam. 121.84

Poteſt ab aliquo validè in alterũ acquiri per iniuriam. 778.20

Ius naturæ.

Quæ ſunt iuris naturæ immediatè, ſequuntur naturas rerum. 744.2

Erga omnes eſt immutabile. 745.6

Multi minùs aptè diſtinguunt duplex ius naturæ, quorum vnum ſit diſpenſabile, alterum non. 750.14

Poteſt aliquid tripliciter eſſe contra ius naturæ. 16

Eſt indiſpenſabile. 751.18

Quomodo Deus poſſit nobis quædam concedere, quæ aliàs iuri naturæ repugnant. *ibid.*

Quare ceſſante ratione legis in particulari ceſſet ius naturæ, non tamen poſitiuum. 21

Deus non poteſt propriè diſpenſare in iure naturæ: nec hoc ab eius voluntate pendet. 827.9

Ius naturæ multis ſæpe obſcurum eſt. 815.4

Quid ſit contra ius naturæ. *ibid.*

Ius poſitiuum.

Non reſpicit, quid prudens timere poſſit. 703.50

In illo iure non valet argumentum à ſimili. 684.136

Quando alicui actiom præſcribit certam ætatem, requirit completam. 697.58

Non reſpicit particularia. 780.32

Ex eo quòd non iniungat pœnitentiam pro aliquo peccato, non ſequitur non eſſe peccatum. 783.47

Clarum ius debet multorum authoritati præualere. 851.72

Laicus.

Eſt incapax iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. 551.32

Laicis an expediat quotidie communicare. 280.81

Communionem manibus exceptam ori ſolebant imponere. 292.15

Chriſtiani laici quomodo cum ſacerdote offerant? 313.108

Etiam ſolemniter licitè exercent actum minorum Ordinum. 638.46

Legatus.

Legatus ſummi Principis poteſt ſubdelegare. 460.23. & *quandoq; etiam alij.* 26

Legatum.

Sub conditione nuptiarum quando acquiratur. 701.20 *quando valeat datum ſub eadem conditione.* 21

Legiſ-

Legiſlator.
*Non reſpicit conditiones particulares,ſed generales.*590. 144

Lex.
*Mortuo auctore manet.*547.12 *& eur.*13
Non comprehēdit caſum ad quem eius ratio ſe non extendit. 741.83
Non obligat in caſu ad quem ſe non extendit. 498.40
Aliud eſt legem ſe ad aliquem caſum non extendere, aliud ipſius rationem in eo ceſſare. 41
Materiæ grauitas & leuitas in legibus unde ſpectanda 451.36.
Raros caſus non conſiderat. 768.42
Deus pro mero ſuo beneplacito poteſt leges ferre aut tollere. 827.8
Leges ciuiles ius naturæ vocant ius gentium. 823.53
Leges imponentes pœnam requirunt crimen perfectum. 807.50
*Quis dicatur irritare legem?*826.2.*Quis abrogare.ibi. Quis eis derogare?ibid. Quis eam interpretari; ibid. Quis in ea diſpenſare?* ibid.
Qua ratione lex ab aliorum voluntate pendet? 826.2
Homines inualidè ferunt leges inutiles. 3
Quiſq; in ſua lege validè ſine cauſa diſpenſat; peccat tamen contra iuſtitiam diſtributiuam.

Lex naturæ.
*In lege naturæ probabilius fuit aliquod Sacramentum inſtitutum ad ſanctificationem paruulorum.*21. 17. *& ſeq.&* 22.22
Fueruntne plura Sacramenta in lege naturæ. 22 23
Qua ratione aliqui dicant in lege naturæ infantes ſola parentum fide fuiſſe ſaluatos. 21.21

Lex poſitiua.
Legis poſitiuæ tranſgreſſio an peculiare peccatum contineat,an ſolius inobedientiæ. 449.28
Lex poſitiua accedens ad naturalem quando nouam inducat obligationem. 451.37
Diuerſæ leges poſitiuæ non ſemper nouam inducunt. 453.44
Aliquando inducunt. 45

Lex humana.
Multa aliàs permiſſa lege humana prohibentur. 679. 110

Lex irritans.
Neceſſitas non tollit vim legis irritantis. 815.6

Lex pœnalis.
Non eſt inducenda ſine certo iure. 571.27

Liber, Libertas.
Non eſt mihi liberum id ad quod ſub peccato obligor. 703.30
Poteſt quis nolens mihi deſinere ſeruus eſſe. 704.36

Locus.
Corpus in diuerſis locis eſſe poteſt. 195.44
Non tamen per ſolam adductionem ſiue nudam productionem alicuius vbi. 204.105.*& ſeq.*
Poteſt idem corpus in diuerſis locis eſſe quantitatiuè & extenſum. 204.101
Et in diuerſis locis diuerſa habere accidentia. 208. 129
*Superficies corporis ambiēns non eſt propriè locus,*200. 70
*Impoſſibile eſt rem aliquā eſſe & non eſſe in loco.*200. 72
Locatum non eſt in loco per modum aliquem ſuperadditum. 201.79
Quid ſit definitiuè eſſe in loco. 227.77
Chriſtus ſacramentaliter exiſtens verè eſt in loco. 79

Locus ſacer.
*Locus ſacer ad legitimè celebrādum neceſſarius eſt.*337. 22
Qui caſus ab hoc excuſent. 222.*& ſeqq.*
Quomodo polluatur. 338.227. *& ſeqq.*
Reconciliatur per Epiſcopum. 340.236

Lotio pedum.
Cur non ſit Sacramentum. 6.22

Ludimagiſter.
Puniens diſcipulos clericos non excommunicatur. 598. 192

Lutherus.
Variè errat circa Eccleſiæ poteſtatem in ferendis cenſuris, licet eam agnoſcat. 550.25

Malum.
Quod dicatur graue. 779.23
In aliquibus perſonis minus malum infert iuſtum metum. 24
Aliud eſt aliquem aliquo malo terreri, aliud eo ſuperari aliud hoc cauere. 26
Multi ſuperant mala quibus terrentur. ibid.

Mandans, Mandatum.
Mandans iniici manus in clericum an pœnas percuſſoris incurrat; & quomodo efficaciter aut inefficaciter mandatum reuocet,&c, 594.*& ſeq.*

Manichæi.
Sub vna ſpecie panis tantùm communicabant,& quare? 286.116.*&* 288.125

Manna.
Manna eſus cur non fuerit Sacramentum. 6,2

Marcioniſtæ.
Sacerdotalia munia laicis committebant. 291.7

Martyr.
Infans occiſus in vtero poteſt eſſe martyr. 96.123
Miles qui pugnans contra infideles occiditur, non eſt martyr. 98.134
Iuſtus occiſus ob virtutem moralem eſt martyr. 135
Peccator attritus ſi dormiens propter fidem occiditur, eſt martyr. 99.139
Aut ſi occiditur, dum excuſatur ab obligatione præcepti charitatis erga Deum, & ſeipſum, aut contritionis, &c. 144.*& ſeqq.*

Martyrium.
Martyrium cur non ſit Sacramentum. 6.25. *confert gratiam infantibus præter omne eorum meritum.* 69.119.*maiorem quàm baptiſmus.*121. *confert ſimiliter gratiam adultis ſupra meritum.*124.*& ſeq.*
Quo ſenſu nihil proſit ſine charitate. 95.117
*Ad martyrium volunt quidam ſufficere voluntatem nudam patiendi pro Chriſto,ſine vllo dolore de admiſſis peccatis.*98.131.*ſolutio rationum.* 101.157
Voluntas ſubeundi martyrium non continet in ſe neceſſariò dilectionem Dei ſuper omnia. 98.132
Martyrium requirit vt mors inferatur non reſiſtenti, atq; in odium Chriſti,aut veræ fidei,aut alterius veræ virtutis. 134
In iuſto ſufficit ad effectum martyrij libera mortis acceptatio, illata ob defenſionem alicuius veræ virtutis. 135 *Non requiritur vt poſitiuo actu accepiet martyrium.* 136
*In peccatore neceſſaria eſt vel formalis, vel virtualis pœnitentia.*99.140.*ſufficit tamen quibuſdam caſibus attritio.*144.*& ſeq.quia martyrium habet vim remittendi etiam ipſam culpam.* 100.148

Ad effectum martyrij probabilius ſufficit abſoluta voluntas, qua quis ſtatuit mori ne Deum offendat, ne cælum amittat, aut damnetur, nō tamē ſemper abſoluta voluntas, qua quis mauult mori, quàm certum flagitium admittere. 101.158
Quando conferatur effectus martyrij. 159

Materia.

Materia panis non remanet in Euchariſtia. 198.62
Materia prima non eſt propriè corpus. 217.6
Neceſſaria ad omnem generationem. 246.54
Eadem iterum creatur, dum Chriſtus eſſe deſinit in Euchariſtia. 247.57

Matrimonium.

Eſſentia in genere.

Dupliciter accipitur. 726.1
Septem in eo reperiuntur. 2
Quid ſit. 3
Eſt vnum numero in duobus. 731.14
Ab initio mundi fuit lato modo Sacramentum. 727.11
Sicut & modo ſunt matrimonia gentilium. 728.12
Aliter ratum, aliter conſummatum ſignificat vnionem Chriſti cum Eccleſia. ibid.
Ante Chriſtum non fuit propriè dictum Sacramētum. 13
Apoſtolus ad Epheſ. 5. non loquitur de cōiugio Adami. 14
Matrimonium nullum, eius vſus aliquam immunditiam continet. 729.18
Copula non eſt pars Sacramenti. 19. qua ratione dicatur immunda. ibid.
Baptizatorum matrimonium eſt neceſſariò Sacramentum. 730.22
Volentes inire matrimonium ſine ſuſceptione Sacramenti nihil efficiunt. ibid.
Contrahentes per procuratores tenētur eſſe in ſtatu gratiæ, ſecus eſt de procuratoribus. 23
Matrimonium baptizati cum non baptizata non eſt Sacramentum. 731.24
Sacramentum matrimonij ratione contractus iure naturæ ſubiectum eſt politica poteſtati. 794.5
Contrahens in peccato mortali vnicum peccatum mortale committit. 732.34
Tria matrimonij bona. 35
Matrimonium eſt perpetua ſeruitus. 783.51
Tria eſſentialiter includit. 791.37
Quæ ſit materia forma, & miniſter. 932.33
Matrimonium reſpicit eſſentialiter potentiam reſpectu certæ perſonæ. 812.81
Poteſt hæc eſſe legitima forma matrimonij, Nos te accipimus in virum, ſi Deo diſpenſante vnus ſimul duceret plures vxores. 109.49
Matrimonium ſerui, vide Seruus.
Dupliciter poteſt intendi eius perpetuitas. 733.38
Contrahentes neceſſariò conſentiunt in quinque. 40. ſed non neceſſariò in vinculum abſolutè perpetuum ibid. ſine quo validè cōtrahit, ſicut & ſine obligatione reddendi debitum. 41
Impedimenta dirimentia poſſunt perſeuerante vinculo matrimonij ſuperuenire. 734.44. ſecus eſt de obligationibus eius eſſentiæ repugnantibus. ibid.
Primi parentes mutuo conſenſu contraxerunt ſicut alij. 735.46
Poteſt quis compelli ad matrimonium. 51
Quid ſit conſenſum alicuius habitualiter perſeuerare. 736.56
Non eſt idem cum manēte obligatione eum habēdi. 57
Quando cenſeatur aliquis implicitè ſuum conſenſum reuocare. 737.58
Sine externo ſigno nunquam contrahitur matrimonium. 738.64
Quale peccatum ſit contrahere nuptias ſine neceſſitate. 66
Ad contrahendum per procuratorem tria requiruntur. 67
Non ſufficit generale mandatum quærendi vxorem. ibid.
Cur matrimonio magis ſit eſſentiale vt conſenſus non ſit reuocatus. 68
Qualis reuocatio irritet matrimonium. 69
Non eſt contra eſſentiam matrimonij, quòd alteruter poſſit illud ex priuilegio diſſoluere. 806.42
Qui dato mandato ſit amens, validè per procuratorem contrahit. 739.70
Cur ebrius poſſit potiùs contrahere per procuratorem quam per ſe. 71
Qui fictè dedit mandatum, debet hoc de nouo dare. 72
Qui fictè in aliquam conſentit, debet ſecundò exteriùs in eam conſentire. ibid.
Qui ſeruum mandatum clàm reuocauit, ſufficit eum id clàm ratificare. 73
Actus procuratoris conſtituit vnum actum in genere moris cum conſenſu mandantis. 74
Procurator debet exprimere, quorum nomine contrahat. ibid.
Paſtor & teſtes non debent teſtari matrimonium validè contractum eſſe, ſed externum actum legitimè celebratum. 740.79
Validè per literas contrahit. 80
Qua ratione reualidetur matrimonium inualidè contractum. 742.89
Voluntas ſub conditione ponenda nihil operatur. ibidem.
Confeſſarius periculosè agit cum parte inualiditatis inſcia. ibid.
Validè in aliquo conſenſu perſeuerat, qui reſiliret ſi ſciret hoc fieri poſſe. 91
Eadem eſt ratio ſiue vnus ſiue vterque inualidè conſenſerit. 93
Non ſufficit interior conſenſus eius, qui priùs fictè conſenſit. 743.94
Matrimonium impuberum & clādeſtinum habet vim ſponſalium. 695.41.46. & 696.47
Impuberes ſpectato ſolo iure naturæ, validè contraherent. 813.82
Tentans contrahere matrimonium ante legitimam ætatem peccat mortaliter. 697.54
Non poteſt per ſe eſſe materia voti. 708.58
Poteſt ei, qui aliàs ad hoc obligatur. ibid
Inualidè vouet ſe ducturum pauperculam. 708.59
Matrimonium fuit ab initio prohibitum ſacerdotibus ac diaconis. 678.108
Solùm repugnat ſtatus clericorum ratione ſui vſus. 680.115

Obligatio & finis.

Matrimonium eſt homini connaturale. 744.3
Quòd matrimonium ſit neceſſariò vnius cum vna, habet ex Dei inſtitutione. 4
Quando ſit inſtitutum. 5
Et ad Sacramenti ſtatum euectum, & à quo. 745.8
Iam nullum eſt præceptum contrahendi illud. 7

Ad

Ad quod ſit inſtitutum.9 ex eo quòd repugnet aliquid fini matrimonij, non ſequitur quòd ipſum irritet. 752.25

Contrahentes communiter per ſe primò intendunt contractum, & Sacramentum ſolum conſequenter, nec hoc ſed illum ordinant ad diuitias, &c. 746.11

Generatio tripliciter à contrahentibus excludi poteſt. 13.

Etiam aptus ad generationem contrahendo honeſtè primariè intendit remedium concupiſcentia. 747.16

*Licitè contrahis ob finem matrimonio extrinſecum.*17. *& honeſtiùs intendis publicam pacem quàm generationem.*18.*pax domeſtica non eſt finis etiam ſecundarius matrimonij.* 751.22.

*Requiritur plena probatio defuncti coniugis prioris, quando haberi poteſt.*20.*non ſufficit ſola fama.* 21

Vnitas,& inſolubilitas.

Error Lutheri. 748.1

Calumnia Socratis in Valentinianum. ibid.

Ex primaeua inſtitutione requirit vt ſit vnius cum vnica. 2

*Ob adulterium tantum licet ſeparari toro.*3.*& qua ratione ſit hic ſingularis cauſa diuertendi.* 4

Iudæi licitè dabant libellum repudij. 749. 6

Deus habet dominium noſtrorum corporum, nos ſolum vſum. 751.17

Inualidè quis alteri ſui corporis poteſtatem aliter concedit quàm Deus ei permiſerit. 752.27

Deus concedendo libellum repudij non diſpenſabat in lege natura. 28

Significatio incarnationis eſt cauſa finalis inſolubilitatis matrimonij. ibid.

Pontifex diſſoluens matrimonium ratum propter in nullo iure diſpenſat. 753.33

Ingreſſus Religionis non ſoluit iure natura matrimonium ratum, nec etiam diuino. 754.37.& 38

Tempus à iure in fauorem alicuius conceſſum omnino integrè computandum eſt. 755.45

Duo menſes illis ſolis conceduntur qui de Religione cogitant. 46

Nupta anno 12.& ſtatim Religionem ingrediens ante annum 16.nequit profiteri. 756.48

Illicitè etſi validè Religionem ingrederis cum periculo diffamationis ipſius ſponſa. 51

Vim paſſa in conſummatione poteſt viro inuito Religionem ingredi. 53

Inter infideles eſt verum matrimonium, inſolubile omnino, dum infideles ſunt. 757.55

Poterat olim conuerſus coniux cohabitare pacifico infideli. 56

Quod iam licitè fieri negant Doctores. ibid. niſi in regionibus infidelibus ſubiectis. 57

Quando baptizatus poſſit infidelem coniugem deſerere, 58

Conuerſus ante diuortium tenetur coniugem inuitare ad fidem. 758.62

*Matrimonium fidelis cum infideli ſolui per huius profeſſionem multi aſſerunt.*64. *ſed non probant.* 63

Non rectè quidam aſſerunt, Papam poſſe diſpenſare in matrimonio conuerſorum ad fidem. 759.66

Infidelis poſt coniugis conuerſi matrimonium validè ſecundò contrahit, non tamen ante.ibid. proles autem doli incapaces ſequuntur parentem conuerſum. 67

*Sponſo affirmanti ſe fictè conſenſiſſe non creditur, niſi id ſtatim faciat.*70.*aut magna ſit vtriuſque diſparitas* 71.*circa hoc quid ſenſerit Nauarrus.* ibid.

Quid ſi vterque fateatur fictum conſenſum.. 760.72

Quid ſi alteruter antè proteſtatus ſit ſe fictè contracturum. 73

Semper ſpectanda eſt cauſa ob quam quis aſſeritur finxiſſe conſenſum. ibid.

An conſanguinei poſſint matrimonium accuſare? 74

Quandoque ſufficit vtriuſque confeſſio. 75

Quando coniuges iudicentur ſtare pro matrimonio. 76

Matrimonium clandeſtinum.

Dicitur dupliciter. 761

Seposita Eccleſia prohibitione ex iuſta cauſa poteſt honeſtè appeti, aliàs non. 4

Qua ratione à Tridentino potuerit irritari. 762.7

*Omiſſio proclamationum non irritat matrimonium.*10

*Quiſque cõtrahit ſecundùm leges loci in quo eſt.*763.14

*Duobus parochis ſubditus coram vtroque contrahit.*18

An excommunicatus toleratus, aut non toleratus validè aſſiſtant. 764.24.& ſeq.

Epiſcopus poteſt efficere ne paſtor det validè licentiam aſſiſtendi, non tamen ne validè aſſiſtat. 765.28

Quando poteſtas aſſiſtendi matrimonijs ſub generali conceſſione comprehendatur? 30

An is cui conceſſa eſt facultas aſſiſtendi validè aſsiſtat antequam illud ſciat. 32

*Quando obſeruatio conditionis, cum qua facultas conceditur aſsiſtendi ſit eſſentialis, ſiue neceſſaria ad valorem actus, duæ regula ab alijs tradita.*766.33.*ſed dicta regula non ſunt vniuerſales.* 34

Conditio ferè aliter à concedente exprimitur quàm iure inſit. ibid.

Vnde colligatur qua intentione conditio ſit appoſita. 35

Conceſsio aſsiſtendi metu vel dolo obtenta valet. 767.37

Niſi dolus ſit circa ſubſtantiam. ibid.

Conceſſa facultate aſsiſtendi validè vteris extra parochiam concedentis. 38

Sacerdos non poteſt ſemper credere dicentibus ſe habere veniam coram eo contrahendi. 39

Matrimonium faciliùs probatur validum quàm irritum. 768.42

Parochus omittens dicere, ego vos coniungo, *peccat venialiter.* 45

Contrahens coram parocho inuito quid peccet? ibid.

Vbi proclamationes faciendæ ſint. 46

Eas omittens grauiter peccat. 769.51

Item conſummans ante eas factas. ibid.

Quibuſdam caſibus licitè omittuntur. 52

Vt omittantur, diſpenſat cum vtroque Epiſcopus cui alteruter ſubiectus eſt. 770.54

Cauſa iuſta diſpenſandi. 57

Faciliùs diſpenſatur cum magnatibus. ibid.

Ante diſpenſationem diligens inquiſitio adhibenda. 58

Proclamationes quando contractus poſtponuntur, & quando id negligens procurare peccet mortaliter. ibid.

Quandoque denuntiatio impedimenti omittenda eſt. 771.62

*Contrahentes tenentur impedimentum fateri aut nuptiis abſtinere.*63.*niſi obtinuiſſent occultam diſpenſationem.* 64

Quam tamen non curat iudex probato impedimento. 772.64.

Quid circa impedimenta poſsit Paſtor. 65

Epiſcopus qui ſolus nouit impedimentum, tenetur matrimonium impedire. 67
Quale ſit peccatum omittere benedictionem. 773.71
Duplex eſt priuilegium matrimonij publicè contracti. 75
Omnes clandeſtinè contrahentes dicto priuilegio priuantur. 77
Matrimonium coram parocho ſine proclamationibus illicitè contractum ſubiacet dictis pœnis. 774.83

Metu contractum.

Quare ius irritet potiùs matrimonium metu contractum, quàm alios contractus. 775.2
Metus etiam à tertio incuſſus irritat matrimonium. 776.6
Inferens metum tenetur cum altero volente poſtea contrahere. 7
An medicus validè ducat eam quam aliàs non vult curare. 777.11
Metus incuſſus contra caritatem irritat matrimonium. 12
Inualidè contrahis cum eo qui aliàs minatur te in loco periculoſo deſerere. ibid.
Qui dat cauſam, cur iuſtè ei metus inferatur, ipſe eum ſibi accerſit. 14
Inualidè ad matrimonium compellis, qui meritum malum per ſe minatur inferre. 15. *ſecùs ſi minetur id inferre per iudicem.* ibid.
Inter non baptizatos metus non irritat matrimonium. 778.27
Non omnia quæ repugnant fini matrimonij, repugnant eius eſſentiæ. 19
Quis metus irritet matrimonium. 780. 31. *& ad hoc quatuor requiruntur.* 33
Quomodo metus dicatur tollere conſenſum. 31
Enumerantur diuerſi metus irritandi matrimonium. 34
Metus reuerentialis aut preces importunæ an irritent matrimonium. 781.35
Fictè ob metum contrahens non peccat ſaltem mortaliter. 37
Quare grauiùs peccet fictè alia Sacramenta conferens quàm matrimonium contrahens 38
Nullus contractus metu initus firmatur iuramento. 782.40
Potiùs moriendum eſt quàm matrimonium metu contractum conſummandum. 42
Magiſtratus cogētes aliquem ad matrimonium excommunicantur. 783.48
Poſſunt ſuperiores ſubditis ea matrimonia præcipere ad quæ aliàs tenentur. 50
Non autem alia. 51
Tenentur liberi parentes ſuos cōſulere circa nuptias. 784 52. *& ſequi eorum conſilium ex ſola honeſtate. ib. parentes verò communiter tenentur ſequi liberorum inclinationem.* ibid.

Contractum ſub conditione.

vide Conſenſus, & conditio.
Per ſigna indeterminata non contrahitur matrimonium. 785.6
Validè, licet illicitè reuocatur conſenſus conditionatus quamdiu conditio ignoratur poſita. 786.10
Matrimonium eodem modo dicitur conditionatum ſicut conſenſus. ibid.
Poſita conditione non indiget nouo conſenſu. 11
Tam libere initur ſub conditione, quam purè. ibidem.
Prioris conſenſus in contractum ſemper eſt conditionatus. 787.12
Cur matrimonium præ alijs Sacramentis poſſit conferri ſub conditione. 13
Conditionatum non pendet immediatè à conditione, ſed à parte ſua eſſentiali. ibid.
Parochus & teſtes debent etiam intereſſe impletioni conditionis. 15
Matrimonium conditionatum magis pendet à continuatione conſenſus, quàm ſponſalia. 788.21
Vnde colligendum ſit an conditio apponatur ad ſuſpendendum conſenſum. 789.23
Promittens matrimonium, ſi Pontifex in impedimento diſpenſet, non tenetur diſpenſationem procurare. 791.35
Secluſa promiſſione, illius eſt procurare diſpenſationem, qui cupit contractum perfici. ibid.
Contraho tecum, ſi hoc feceris, dupliciter poteſt accipi. 37
Validè contrahis cum hac conditione, vt non tenearis reddere debitum, niſi quando tertio places. 803.23
Dies adiecta ſuſpendit conſenſum. 792.44
Differentia inter adiectam conditionem & diem. ibid.
In quo conueniant & differant contractus in diem & donatio cauſa mortis. 793.44
Demonſtratio adiecta quid valeat. 45
Modus variè apponitur. & quam vim habeat. 46

Impedimenta in genere.

Princeps poteſt ſtatuere impedimenta pro matrimonijs infidelium. 794.7
Princeps infidelis ſtatuens impedimenta obligat etiam fideles ſibi ſubditos. ibid.
Infideles non ligantur impedimētis ab Eccleſia ſtatutis. ibid.
Pontifex ſtatuens impedimenta matrimonij vtitur poteſtate, quam habet indirectam in res temporales. 8
Prohibens perpetuò nuptias, prohibet etiam ſponſalia. 795.10
Impedimenta alia ſolùm impedientia, alia dirimentia. 796.16
Contrahens cum impedimento dirimenti dupliciter peccat. 18
Grauis metus excuſat contrahentem cum impedimento, tamen non efficit contractum validum, nec excuſat conſummantem. 19
Metus etſi excuſet à peccato, tamen non efficit habiles. 20
Quando fornicatio inter impeditos cōtrahere ſit ſpeciale peccatum. 797.21
Impediunt matrimonium prohibitio Eccleſiæ. 23. *Excommunicatio, tempus feriarum, ſponſalia.* ibid. *Votum caſtitatis aut Religionis, catechiſmus baptiſmo præmitti ſolitus.* 24
Inceſtus cum conſanguinea coniugis, raptus, vxoricidium, ſuſceptio propriæ prolis, occiſio presbyteri, publica pœnitentia, matrimonium contractum cum moniali: ſed ſeptem vltima iam non obligant. 25
Quæ rerum mutatio liberet à promiſſione. 798.28
Obſtricta voto caſtitatis grauiùs peccat nubendo, quam

quàm quandoque fornicando. 30
Neque tale vnquam licitè ſuadentur nuptia ſine diſpenſatione. 799.31
Poſt votum caſtitatis contrahens nuptias reddendo debitum peccat materialiter contra caſtitatem. 798.30
Quomodo tali reſpondendum interroganti an validè contraheret. 799.32
Ad quid obligetur contra votum contrahens. 33
Nubens ei, cui ſolùm prohibita ſunt nuptia, non peccat. 35
Tempore aduentus & quadrageſima ſola ſolemnes nuptia prohibentur. 36
Licitè tales nuptia ante benedictionem conſummantur. 37

Impedimenta in ſpecie, *vide* Error.

Quare error perſona reddat potiùs irritum matrimonium, quàm reliqua Sacramenta. 801.9
Error perſona etiam craſſus & concomitans irritat matrimonium. ibid.
Error ſolius nominis nihil vitiat. 10
Quando error qualitatis inuoluat errorem perſona? 13
Matrimonium cum originario contractum per errorem valet. 802.21
Poteſt quis lege humana priuari iure contrahendi matrimonium. 804.30
Dominus non poteſt directè ſerui matrimonium impedire. 32. *& hic tenetur communiter domini conſenſum petere vt contrahat.* ibid.
Dominus poteſt ſeruum, vbi vult vendere quando vxor poteſt eum ſequi. 34
Et ſeruam quam maritus poteſt ſequi. ibid.
Deſcendentes ſemper inualidè contrahunt cum aſcendentibus. 817.16
Matrimonium fidelis cum infideli valet ſi quando vterq; eſt baptizatus, aliàs non. 806.43
Matrimonium fidelis cum infideli communiter eſt illicitum. 42

Medicus.

Negans alicui ſuam operam quandoque peccat contra iuſtitiam: ſicut etiam eam nimis caro elocans.

Melchiſedec.

Melchiſedec verè ſacrificauit. 300.35
Sacrificium eius an in reali permutatione conſiſteret. 298.91

Membrum.

Quid ſit. 640.63

Mendacium.

Mendacium in confeſſione quotuplex & quàm graue. 440.6
Quando ſit mortale. 441.9.& 11

Meritum. Mereri.

An quis alteri mereri poſſit gratiam iuſtificantem. 32.48
Merita Chriſti quomodo contineantur in Sacramentis. 47.131
Eodem actu poteſt quis mereri diuerſa præmia. 387.126
Poſt hanc vitam non eſt tempus merendi. 389.137
Merita mortificata reuiuiſcunt ſecùs ac peccata, & quare. 391.143
Et quomodo. 394.158.& ſeqq.
An Adamus omnem gratiam deperditã recuperarit? 399.177.
Opera mortua ad quid proſint? 178
Per abſolutam Dei potentiam fieri poteſt vt vnus pro alio mereatur aut demereatur. 513.54

Metus.

Eſt duplex. 561.96
Excuſat communiter ab obſeruatione præcepti humani. 562.97
Excuſat aliquando ab obſeruatione præcepti Eccleſia etiam peccantem contra ius natura. 99
Non tamen ſemper. 100
Non facit vt quis aliquid validè faciat. 104
Non tollit voluntarium. 775.1
Quomodo dicamur velle ſub conditione quæ ex metu volumus. ibid.
Non irritat omnes contractus ipſo iure. ibid.
Iura metum leuem non conſiderant. 776.8
vide *Matrimonium metu contractum, & iuramentum.*
Spectato ſolo iure natura metus leuis, vt grauis, eodem modo contractus reddunt irritabiles. 778.16
Quis ſit metus cadens in virum conſtantem. 779.27 *eſtq; duplex.* 29
Poteſt ex illo quis inconſtanter agere. 28
Quis metus reddat contractus irritabiles. ibid.
Quis metus ſit reſpectiuè grauis. ibid.
Cur iura non ſuccurrant patienti leuem metum. 780.30
An metus excuſet adulterium. 860.9

Miſſa.

Miſſa vox Latina & antiqua, idem quod miſſio. 303.47
Continet verum ſacrificium. 48
Prædictum id fuit à Malachia. ibid.
Eam celebrarunt Apoſtoli. 305.55
Miſſa ſacrificium cur ſæpius repetatur. 307.64
Miſſam priuatam illicitam dicunt Lutherani. 334.108
Quibus diebus fieri non poſſit. 335.109
Qua hora diei dici poſſit. 336.217
An ante lectum Matutinum. 537. 220. *Cur non fiat lingua vulgari?* 343.255
Diuerſi in Miſſa defectus quomodo ſupplendi. 345.269

Miſſæ cærimoniæ.

Quæ cærimonia quoquo loco ſeruanda? 345.268. *Notabiles ſeruanda ſub mortali.* 344.266
Cur in miſſa quædam dicantur voce ſubmiſſa. 343.257
Quot in ea debeant eſſe miniſtri, & quales, & quàm neceſſariò? 344.264

Miſſæ audiendæ præceptum.

Tenentur adulti omnes Chriſtiani audire Miſſam feſtis & Dominicis ſub mortali. 347.284
Quomodo differat præcepti huius obligatio, ab ea quæ eſt voti. 351.310
An pueri hoc præcepto obligentur. 348.286
An ſufficiat audire partes diuerſas Miſſa, & quomodo. 287
Qualis in auditione Miſſa requiratur attentio. 289
Qualis intentio. 351.308
Quænam ab hoc præcepto excuſent? 352.313
Satisfacit præcepto audiens Miſſam extra parochiam. 312
Miſſam non audiẽs contra quam peccet virtutem. 452.43
Miſſam non audiens feſto incidente in Dominicam an peccet duplici peccato. 453.47

Miſcere, Miſtio.

Varia miſtionum modi. 248.63
Calicum mixtione non deſinit ſanguis Chriſti. 249.69

Raro ex mixtione liquor aliquis corrumpitur. 249.71
Gutta ſanguinis perſeueraret in integro vaſe vini. 73

Modus.

Nihil poteſt exiſtere niſi modo aliquo determinatum. 243 34
Accidens extra ſubiectum acquirit modum inhærentia repugnantem. 35

Mouere, motus.

Qui mouet ſpecies mouet etiam corpus Chriſti. 201.81
Quæ comedimus, neceſſario mouemus. 201.81.& 229.86
Motus localis quem habeat terminum. 202.84
Mouetur Chriſtus motis ſpeciebus & quomodo. 203.93
Quomodo Angelus moueatur per aliud corpus. 97

Mulier.

Percutiens clericum tentantem ſuam pudicitiam non excommunicatur. 698.194

Myſterium.

Myſterium quid, & vnde dictum. 2.1

Nazaræi.

Nazaræi initio Eccleſia communicabant ſub vna ſpecie. 286.115

Neceſſitas.

Neceſſitas duplex; alia medij, alia præcepti. 23. 27. & 27.23.& 113.12
Neceſſitas ſingulorum Sacramentorum. 74.13. vide *Ignorantia.* 763.13
Neceſſitas non tollit vim legis irritantis. 815.6
Nec efficit vt iure natura matrimonij incapaces validè contrahant. ibid.

Nuptiæ, vide Matrimonium.

Aequalitas nuptiarum vnde ſpectanda ſit. 832.46

Obligatio.

Non omnis qui habet ius eludendi aliquam obligationem ab ea eſt liber. 723.87

Occidere.

Licitè est aliquando alteri per accidens cauſa mortis. 87.71

Officium diuinum.

Quid eius nomine intelligatur. 622.26
Infantes ab eo non arcentur. 27

Opinio.

Opinio non poteſt facere vt res aliqua mea ſit, dat mihi tamen ius eam vſurpandi. 854.92
Res dubia inter non poſſidentes diuidenda. 93
Eam bona fide poſſidens integrè retinet. ibid.
Quis dicatur in moralibus opinari? 852.81

Oratio.

Publica oratio facta pro aliquo habet rationem communicationis. 573.45

Ordo.

Varia ſignificat. 657.1
Definitio Sacramenti Ordinis. 2
Cur prima tonſura non ſit Ordo. 3
Qualis poteſtas ad Ordinem requiratur. 4
Semper fuerunt in Eccleſia ſeptem veri Ordines Eccleſiaſtici. 658.7.& propriè ſunt tantum ſeptem. 9
Neceſſitas viduarum non fuit cauſa, ſed occaſio creandi diaconos. 8
Epiſcopatus eſt verus Ordo, ſed non diſtinctus à ſacerdotio. 659.9
Tres ſunt Ordines ſacri & maiores, ex quibus ſubdiaconatus olim non fuit Ordo ſacer. 10.& 11
Quæ ſit poteſtas & officium ſacerdotis. 12
Diaconus ad quod officium immediatè & directè conſecretur. 13.& ſeqq.
Ad quod ſubdiaconi, & reliqui. 16.& ſeqq.
Epiſcopus ex pluri ratione eſt maior presbytero. 661.22
Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, ſacerdotes LXXII. diſcipulis. 25
Qua ratione presbyteri quandoque dicantur ſuccedere Apoſtolis. 26
Qua ratione Epiſcopis iure diuino cõpetat iuriſdictio. 27
Quare presbyteri initio dicti ſint Epiſcopi. 662.29
Sacram ordinationem eſſe verum Sacramentum eſt de fide. 663.34
Apoſtoli ſemper ordinarunt per impoſitionẽ manuum. 35
Conſtat ordinationem ſacerdotis eſſe verum Sacramentum. 664.40. *Item Epiſcopi eſſe propriè dictum.* 665.43.& *videtur diaconi.* 45. & *probabilius ſubdiaconi.* 46.& *probabiles ordinationes minores.* 47
Sacerdotis & Epiſcopi vnicus eſt Ordo, vtriuſque tamen ordinatio diſtinctum eſt Sacramentum. 666.52
Materia & forma ordinationis Epiſcopi. 668. 58. *Sacerdotis.* 60. *qua continet duas partiales, quarum vtraque confert gratiam ſacramentalem.* 61
Sacerdotalis poteſtas abſoluẽdi eſſentialiter pendet à poteſtate conſecrandi, non tamen contrà. ibid.
Quæ ſint de eſſentia Ordinis diaconi. 62.& 63. *requiritur iam traditio miſſalis.* 669.64
Quid ſignificetur per traditionem Euangelij. 670.65
Materia & forma ordinationis ſubdiaconi. 69
Qualis contactus materiæ ad omnem ordinationem requiratur. 671 70
Quæ ſacerdos tenetur tangere ſaltem ex neceſſitate præcepti. 71. *quæ ad valorem Sacramenti.* ibid.
Effectus ſingularum ordinationum. 671.72
Probabile eſt ſacerdotalem characterem phyſicè augeri in Epiſcopo. 74
Miniſter ordinarius huius Sacramenti eſt Epiſcopus. 672.75
Simplex ſacerdos ex commiſſione Pontificis poteſt conferre minores Ordines. 77

Ordo, Ordinari, Ordinatus.

Ignoranter ordinatus ab hæretico, vel ſine titulo non eſt ſuſpenſus. 614.24.& 38
Ordo ſuperior ſine inferiore validè confertur, ſed ita ordinatus manet ſuſpenſus. 677.101
Quæ requirantur vt quis licitè ordinetur 102
Qua ætate ſinguli Ordines ſuſcipi poſſint. ibid.
Quæ ſcientia & intentio in ordinando requiratur. 103
Sacris initiati immediatè iure Eccleſiaſtico tenentur ad continentiam. 679. 114. *etiam voto.* 683.130. *vnde eorum fornicatio eſt duplex peccatum.* ibid. *inualidè matrimonium contrahunt.* 680 116
Meritò Eccleſia à ſacris reijcit vtentes coniugio. 681.121
Infans ordinatus non tenetur ad continentiam. 684.134.& *poteſt iam vtens ratione eligere ſtatum quem voluerit niſi ordinem ſacrum exercuerit.* 135
Impubes libere ordinatus tenetur continere. 136
Ordinatus cum probabili ignorantia legis continentiæ ea non tenetur. 685. 141. *ſecus ſi eam ignoret ſine probabili ratione.* ibid.
Ordinatus cum metu graui non tenetur. 687.150
Suſcipiens ſacros Ordines ante Confirmationem non peccat mortaliter. 148.90
Actus Ordinis ſacri ſemper continet materiam grauem. 62.865.
Eſſentialiter repugnat Ordini feminis & non baptiza-

tis conferri. 632.2
Quis dicatur furtiuè ordinari. 638.43
Qui ordinati vel Ordinem exercentes fiunt irregulares. ibid. & ſeqq.

Panis.

Panis benedictus dictus impropriè Sacramentum. 193.30.33
Panis in Euchariſtia remanere nequit. 196.49. & ſeq.
Apud Hebræos dicitur omnis cibus. 197.57
Non eſt hypoſtaticè à Verbo aſſumptus. 59
Quomodo deſinat in Euchariſtia. 213.162
Quare non dicatur annihilari. 165

Paphnutius.

Hiſtoria eius eſt conficta. 679.113. *refutatur.* 682.122

Parentes.

Parentes tenentur filijs procurare baptiſmum. 114.19
Inuitis parentibus infidelibus valide baptizantur filij. 121.66
vide *Baptiſmi ſubiectum.*
Parens gentilis non peccat mortaliter, non permittendo prolis ſuæ adhuc infantis baptiſmum. 122.73
Parens non facit filio iniuriam inſtillando ei peruerſam doctrinam. 74
Alterutro parente exiſtente fideli licitè poteſt baptizari filius, modo ſperetur chriſtianè educandus. 123.82
Mater iuſtè condemnata ad mortem, poſſet aperiri, ſi infans aliter non poſſet baptizari. 124.92

Parochia, Parochus.

Quinam in aliquius parochia dicantur commorari. 469.21
Studioſi poſſunt vel Paſtori loci vel ſuo confiteri. ibid.
vide, *Matrimonium clandeſtinum & contractum ſub conditione.*

Paſcha.

Quid nomine paſchatis ſignificetur in præcepto communionis. 283.102
Nullus tenetur ob impedimentum futurum hoc tempus præuenire. 284.108
Paſcha ſiue phaſe immolabant patresfamilias. 299.25
Paſchalis agni immolatio cuius typus fuerit. 301.37

Paſtor.

Tenetur ſubditi confeſſiones audire, quoties hic illud rationabiliter petit. 488.129

Pater.

Puniens filium clericum non excommunicatur. 598.192

Patrinus, *vide* Confirmatio.

Peccator, Peccatum, *vide* Culpa.

Abſolutè ſumptum ſignificat mortale. 653.192
Aliter peccatum mortale meretur pœnam æternam, aliter bonum opus vitam æternam. 506.12
Nemo licitè inducitur ad id, quod ſine peccato nequit facere. 569.18
Cur Deus puniat peccatum. 511.37
In peccatis puniendis aliud reſpiciunt homines, aliud Deus. 512.48
Poteſt quandoque ſine peccato alterius peccato cooperari. 845.20
Vt aliquid ſit peccatum etiam materiale, debet poſſe vitari. 490.139
Peccatori publico neganda communio. 271.27. *occulto non, & quare.* 272.30
Quis dicatur publicus peccator. 271.28
Quæ dicantur peccati reliquiæ. 653.17
Peccatum vſque ad mortem, quid? 364.10
Peccatum facit nos inimicos Deo abiectiuè. 367.25
Peccatū habituale non eſt priuatio gratiæ, nec phyſicè huic repugnat. 368.30
Quid propriè ſit, eiuſq́; definitio. 380.92
Malitia peccati vnde creſcat aut decreſcat. 367.21
Tenemur magis vitare periculū peccati in nobis quàm in alijs. 847.49
Periculum peccandi quando ſit cauſa diſpenſandi in votis. 853.53

Peccatum originale.

Peccatum originale non inficit animam priùs natura quàm corpori vniatur. 392.150
Poſſet Deus efficere vt id non contraheremus ante natiuitatem. ibid.

Mortale.

Varijs modis peccatorem ligat. 419.52
Varias in ſe continet malitias, & inter ſe diſtinctas. 358.20
In quo peccati ratio præcipuè conſiſtat. 380.88. & 91
Grauius præ leuiore eſt deteſtandum, ſaltem implicitè 378.81. *& proprium præ alieno.* 83
Peccata *damnatorum numquam remittuntur.* 362.1
Mortale commiſſum eo inſtanti quo completur baptiſmus, confitendum eſt. 41.96. *ſecùs de priùs commiſſo* 97
Peccatum illud per Sacramentum non remittitur quod adhuc actu durat, dum Sacramentum completur. 95
Mortale habituale duo includit. 38.80
Damnati ob peccata quæ in inferno committunt, non puniuntur. 505.7
Peccati mortalis malitia eſt infinita 5. *& meretur pœnam abſolutè infinitam* ibid.
Peccata mortalia per accidens remittit Euchariſtia. 264.50

Veniale.

Deo diſplicet & quomodo. 385.120
In quo veniale habituale conſiſtat. ibid.
Quomodo pro eo ſatisfiat. 121
Numquam deletur ſine aliqua punitione aut remiſſione. ibid. & pœnitentia. 122
Numquam remittitur ſine mortali aut originali. 388.131
Deletur in defunctis per actum contritionis. 369.137
Venialia nulla neceſſariò, vtiliter tamen confitemur. 430.26
Aliquando tamen tenemur ex charitate noſtri. 438.76
Venialia per ſe ex opere operato remittit Euchariſtia. 265.54

Peccati remiſſio.

Peccati remiſſio eſt actus ipſius Dei. 368.29
Quandoque maius beneficium eſt conſeruatione in innocentia, quandoque contrà. 392.153
Poteſt Deus remittere peccata ſine vlla phyſica immutatione peccatoris. 380.93
Aliter Deus remittit offenſas quàm Princeps. 399.176
Non poteſt peccatum eodem inſtanti remitti quo committitur. 381.99
Cuinis verè pœnitenti remittuntur omnia peccata. 363.7
An poſſit Deus remittere vnum peccatum mortale ſine alio & quomodo? 382.101
Remiſſio peccati quomodo annexam habeat infuſionem gratiæ. 388.133
Peccata remiſſa numquam abſolutè redeunt. 390.149
Nec de potentia Dei propriè redire poſſunt. 391.146
Redeunt tamen ſecundùm quid. 145

Huius cauſa eſt ingratitudo, & quomodo? 395.151
Numquam in hac vita ita remittuntur quin ulterius poſſint remitti. 421.61
In confeſſione ſemper verè remittuntur, & quomodo. 42264.
Nulla in hac vita ſunt irremiſſibilia. 362.2
D. Toma de hoc ſententia explicatur. 6

Peccati culpa & pœna.

Culpa peccati mortalis remitti poteſt remanente reatu pœnæ æternæ. 385.118
Pœna peccati æterna dupliciter conſiderari poteſt. 117
Pœna peccati æterna ſemper remittitur vnà cum culpa. 383.106
Temporalis non ſemper tota, ibid. & quare. 384.111
Chriſtus cur non iniunxerit pœnitentiam quibus remiſit peccata. 394.112
Pœna æterna quomodo mutetur in temporalem. 115

Peccati deteſtatio & fuga.

Deteſtatio peccati perfectior eſt dolore, & eius cauſa. 357.12
Formaliter repugnat peccato. 23
A varijs virtutibus poteſt procedere. 359.22
Deteſtatio peccati an maior eſſe debeat quàm pœna. 370 42
Peccandi periculum remotum non teneor vitare. 406. 26.
Propoſitum vitandi peccata quomodo requiratur ad iuſtificationem. 373.58
Quale id eſſe debeat. 59. & 388.136

Penetratio.

Penetrari poſſūt corpora beata & penetrationi reſiſtere. 203.95
Non penetrant ſe mutuo partes corporis Chriſti. 226.64

Penſio.

Penſiones triplicis generis. 580.84

Pentecoſte.

An in pentecoſte Iudæorū Spiritus ſanctus deſcenderit. 17.84
Lex in ea ſolēniter promulgata obligare cœpit. 114. 25

Peregrinus

Poteſt ſe accommodare legibus loci in quo eſt. 174.110. *non tamen tenetur.* 175.110. *niſi ratione ſcandali, &c.* 176.113. *aut ſi magna parte anni ibi commoretur.* 115

Pœna, *vide* Culpa & Peccatum.

Poteſt quis opere in quo peccat venialiter, ex opere operato gratiam aut remiſſionem pœnæ conſequi. 519.88
Communiter non debetur antequam exigatur. 723.88
Nemo poteſt exigere ſibi debitam, antequam ei conſtet illam deberi. ibid.

Pœna æterna, temporalis.

Pro pœna æterna ſolùm poſſumus de congruo ſatisfacere. 506.13
Iuſti poſſunt ſatisfacere pro pœna temporali. 25

Pœnitentiæ virtus.

Quid ſignificet. 355.1. *Varios actus complectitur.* 5. *Quomodo ſit virtus particularis.* 359.22. *eſt ſpecies religionis.* 25
Quomodo in ea ſit efficax voluntas abſtinentiæ peccati. 356.8
Requirit dolorem formalem & deteſtationem peccati. 10
Præcipuè conſiſtit in dolore. 11
Neceſſariò deteſtatur omnia mortalia. 360. 30. *non tamen venialia.* 361.32. *vt ſit vtilis debet eſſe ſupernaturalis.* 360.27
Habeti hæc nequit ſine gratia præueniente & actu fidei. 340.45

Pœnitentiæ actus, & habitus.

Pœnitentiæ actus tendit immediatè in peccatum commiſſum. 358.19. & 357.14
Non fuit in Chriſto. 358.19
Cuius iuſtitiæ ſit commutatiuæ an vindicatiuæ. 359.24
Quomodo ſit materia proxima Sacramenti pœnitentiæ. 416.35
Cur dicatur quaſi materia. ibid.
Quibus alijs prævijs actibus in nobis excitetur. 368.34
Gignit in parte ſenſitiua diſpoſitionem facilitantem. 361.36
Subiectatur pro diuerſis ſui motibus in diuerſis animi partibus. 35
Non expellit peccatum effectiuè. 366.19
Pœnitentiæ habitus primò inclinat in bonum, deinde in odium peccati. 358.18
Per ſe expetendus, & in Chriſto eſt. 19

Pœnitentiæ præceptum.

Quo iure teneatur peccator conteri, naturali an poſitiuo. 401.7
Pro quo tempore. 404. 18. *Non tenetur ſtatim à commiſſo peccato.* 405.24. *niſi quando ex dilatione creſcit iniuria Deo illata.* 25. & 406. 2
Non tenetur diebus feſtis & dominicis occurrentibus. 404.21
Quomodo peccent qui deliberatè pœnitētiam differunt. 406.31
Quamdiu citra peccatum eam differre poſſint. 407.33
Contritio quandoq; per ſe, quandoq; per accidens neceſſaria eſt. 404.18
Qui nequit in paſchate confiteri, neque conteri tenetur. 405.22
Non tenemur ſæpius formaliter conteri de eodem peccato, etſi nobis occurrat. 407.34
An teneamur conteri de peccato remiſſo per actum charitatis, aut indirectè per Sacramentum deleto. 35

Sacramenti Pœnitentiæ inſtitutio & eſſentia.

Pœnitentia eſt Sacramentum. 408. 2. *Diſtinguitur à baptiſmo.* 409.6
Chriſtus id inſtituit Ioan. 20. 411.13
Requirit aliquod externum ſignum ex parte abſoluentis, 408.2. *& pœnitentis.* 405.3
Cur ad eam neceſſaria ſit confeſſio. 411.13. *eſt pars eſſentialis huius Sacramenti.* 415 33
Eius materia remota ſunt peccata. 414.27. *propinqua actus pœnitentis.* 415.28
Actus pœnitentis ſunt intrinſeci Sacramento – 32
Forma Sacramenti pœnitentiæ quæ, & quæ illi eſſentialia. 29
Numquam datur hoc Sacramentum informe: ſecus ac alia, & quare. 423.71
Inſtitutum eſt vt pœnitens in eo ſimul ab omnibus mortalibus abſoluatur. 444 2
Non eſt de eſſentia huius Sacramēti, vt pœnitens prius abſoluatur ab excommunicatione. 483.104

Sacramenti Pœnitentiæ Miniſter.

Solus legitimus miniſter eſt ſacerdos. 465,2

Pœnitens.

Poteſt ex pacto obligari vt ſecundò confiteatur. 486.118

Pœnitentia ſacramentalis.

Non debet iniungi per modum conſilij. 515. 64
Grauis pœnitentia non poteſt iniungi ſub veniali. 65
Opus per alium factum non eſt pars pœnitentiæ ſacramentalis. 66

Actio interna poteſt eſſe pœnitentia ſacramentalis. 67
Item opera ex præcepto diuino vel humano debita. 68
Cenſentur communiter opera alias indebita iniungi. 516.69
Qua ratione pœnitentia relinquantur iudicio confeſſarij. 70
In illa iniungenda præcipuè ſpectãdus eſt fructus ſpiritualis pœnitentis. 71. *item duo extrema cauenda.* 73
Pœnitentia publica quando iniungenda. 74
Reluctanti dura pœnitentia non eſt iniungenda. 75
Tenetur pœnitẽs ſub p.m. acceptare & implere pœnitentiam à confeſſario pro p.m. legitimè iniunctam, ſi materia grauis ſit & velit abſolutionem conſequi. 79
Imò etiam probabiliùs confeſſus ſola venialia aut mortalia, à quibus fuerat antè directè abſolutus. 518.91
Pœnitens perſonaliter obligatur pœnitentiam iniũctam per ſe implere. 82
Iuſſus pœnitentiam certo tempore implere, eo lapſo non ſoluitur obligatione. 83
Oblitus ſuæ pœnitentiæ non tenetur ſecundò eadem cõfiteri. 519.86. *nec eius loco alia opera facere.* 522. 103
Pœnitentia iniuncta non remittit ſemper omnem pœnam debitam. 520.90
Impletio pœnitentiæ eſt pars integralis Sacramenti. 91
Confert gratias præuenientes & remiſſionem pœnæ. 92
Miniſter Sacramenti non poteſt eius vim minuere vel augere. 93
Probabiliùs non confert gratiam ex opere operato. 94
Pœnitentia expleta in ſtatu peccati mortalis valet vt ſatisfiat præcepto confeſſarij. 521. 95. *& probabiliùs incipit habere effectum, donec pœnitens reſurgit à peccato.* 96
Nihil refert vtrùm eam commutans etiam alias ſit ſuperior eo, qui eam iniunxit. 99
Quis commutare [illegible] *poſſit.* 100
Ad hoc neceſſariò præmittenda eſt confeſſio peccatorum ob quæ fuit iniuncta. 522.101
Non ſatisfit pro pœnitentia per opus melius. 103
vide Satisfactio.

Pollutio.

Pollutio dupliciter accidit, & quando impediat communionem. 274.41

Polygamia.

Non obeſt remedio concupiſcentiæ. 752.23

Pontifex.

Poteſt tollere conſecrationem calicis. 753.34
Poteſt reſeruare venialia peccata. 478.80
Non reſeruantur illi peccata, niſi habeant annexam excommunicationem, excepto vno caſu. 479.82
Reſeruat non ſolùm cenſuras ſed etiam peccata. 83
Poteſt diſpenſare vt fidelis cum non baptizata contrahat. 806.45
Non rectè à quibuſdam dicitur poſſe diſpenſare in matrimonio conuerſorum ad fidem. 759.66.

Poſſeſſio.

Melior eſt conditio poſſidentis. 853.85
In dubio male adiudicatur res poſſeſſori, ante inquiſitionem. ibid.

Potentia obedientialis.

An per potentiam obedientialem quidlibet poſſit eleuari ad quidlibet. 44.112. & 45.115. & ſeqq.
Quænam requirantur ad alicuius cauſæ eleuationem. 44.113. & 114

Poteſtas ciuilis.

Inſeruit ſpirituali vt corpus animæ. 550.28

Præceptum præcipere.

Domini morte abrogatur. 547, 12. & cur. 13
Nemo poteſt præcipere rem leuem ſub peccato mortali. 557.69. *niſi ratione circumſtantiarum fiat grauis.* 70
Ratione circumſtantiarum fit aliquid de nouo materia præcepti. 564.113
Vnde ſpectãda ſit materiæ grauitas in aliquo præcepto. 589.144

Prælatus.

Qua ratione poſſit clericos ſibi ſubditos punire. 597.190
Exigente cauſa benè eum torquet per ſæcularẽ. 598.191
Quid facere poſſit in alieno territorio. 764.22

Preces.

Importuna an irritent matrimonium. 781.35

Priuilegia.

Sæpe conceduntur vt tantùm cauentur ſcrupuli. 474.55
In particularibus priuilegijs non valet argumentum à ſimili aut maiore. 758.65

Priuilegiati.

Non tollunt reſeruationem niſi in confeſſione ſacramentali, excepto caſu excommunicationis. 479.84
Qui illis confitetur, ſatisfacit præcepto de annua confeſſione. 476.65

Procurator.

Actus procuratoris conſtituit vnum actum in genere moris cum conſenſu mandantis. 739.74
vide *Matrimonij eſſentia.*

Profeſſio.

Inualidè facta quomodo reualidetur. 743.98
Vt validè quis profiteatur, debet annum nouitiatus & ætatis 16. omninò integrè expleſſe. 755.45
Nupta anno 12. & ſtatim Religionem ingrediens ante annum 16. nequit profiteri. 756.48
Solo iure Eccleſiaſtico dirimit matrimonium. 810.67

Promiſſio.

Interna non obligat. 704.34. *nec externa ante acceptationem.* 35. *excipe promiſſionem factam ciuitati, &c* ibid.
Non obligat ſine voluntate ſe obligandi, niſi ratione damni ſecuti. 37
Imperfectè deliberata non obligat ſub veniali. 38
Promiſſio rei grauis obligat ſub mortali. 39
Per veram promiſſionem neceſſariò alteri confertur ius 705.40
Ad quid obligetur dubitans an ſeriò promiſerit. 41
Promiſſio conditionata quando obliget. 42
Promittens rem illicitam quæ poſtea fit licita, non obligatur. 43
Promittens non aſſerit ſe facturum. 706.47
Promiſsio matrimonij conditionata per copulam purificatur.
vide Sponſalia.

Prophetia.

Quid in ſacra Scriptura ſignificet. 663.36

Pueri.

Validè ſed illicitè ordinantur. 676.97

Punctum.

Infinita puncta non faciunt quantum. 221.38
Minima naturalia quomodo dentur. 212.40

Purgatorium.

Probabiliùs dæmones non deducunt animas ad purgatorium. 531.44
Cur animæ in purgatorio nec mereri nec demereri poſſint. 47

Cur

Cur ibi anima non poſſint amittere charitatem. 531.48
Non egrediuntur ordinariè ex eo loco, donec omnino pœnas perſoluerint. 532.49
De fide eſt poſſe nos ijs prodeſſe. 51
vide Suffragium.
Pœnis temporalibus animæ poſt hanc vitam in eo expiantur. 523.1.& ſeqq.
Quo loco ſit. 526.17
Carent ibi animæ viſione beatifica. 527.20. afficiuntur moleſtia propter illius carentiam. 21. non tamen grauis ibid. ſicut nec Patres olim in limbo. 22
Patiuntur aliquas pœnas ſenſus grauiſſimas, quæ omnes pœnas huius vitæ ſuperent. 528.24
Aliquæ torquentur propriè dicto igne, & probabilius etiam frigore. 25
Non torquentur ſola apprehenſione ignis, &c. 27. ſed propter ſympatheiam cum corpore cui alligantur à Deo. 529.33
Num à dæmonibus torqueantur. 530.35
Non liberantur donec plenè ſint purgatæ. 36. liberatæ ſtatim admittuntur ad viſionem Dei. ibid. nulla ibi detinebitur vltra diem iudicij generalis. 37
Sententia Soti reijcitur quæ docet nullam animam vltra decennium purgari. 38

Quantitas.

Quantitas dupliciter accipitur. 225.63
Non conſiſtit eſſentialiter in extenſione. 64
Eius Formalis ratio in quo conſiſtat. 244.38
Eam diſtingui à ſubſtãtia rationes Theologicæ ſuadent. 40
Naturaliter non eſt ſubiectum accidentium. 245.48
Nequit ſubire vicem materiæ in generatione. 246.54
Tota quantitas Chriſti eſt in Eucharistia. 226.66

Raptus.

Raptus quid ſit? 806.46
Raptor tenetur dotare raptam: aliaſq́; pœnas incurrit. 807.47
Quando poſſim alteri rem ſuam repetenti eam negare. 845.30

Ratihabitio.

Non validat abſolutionem præcedentem. 471.34
Quando retrotrahatur. 642.72
Præſumpta vbi non ſufficiat. 765.31

Religio virtus.

Fortiùs obligat quàm iuſtitia. 712.20

Religio, Religioſus.

Vbicunque exiſtit eodem modo ſuo Superiori ſubditur. 556.64
Immediatè Prælatis ſuis ſubditur. ibid.
Gaudet priuilegio canonis facti in fauorem clericorum. 592.164
In odioſis non comprehenditur nomine cleri. 619.8
Niſi habeat beneficium ſeculare. 620.10
Ingrediens Religionem cum animo eam poſtea deſerendi grauiter peccat. 678.105
Religioſus qua ratione abſoluendus ab excommunicatione. 605.239

Replicatio & reproductio.

Replicationes virtuales & formales quomodo differant. 208.123
Reproductio quid ſit & quomodo differat à creatione. 125.& 128
Reproductio Chriſti quomodo colligatur ex verbis formæ. 210.142
Reproductionem docuit D.Thomas. 212.152
Conceptu facilior eſt quàm creatio. 156
Quomodo differat à creatione. 213.158

Reſcriptum.

Reſcripta alia iuſtitiæ, alia gratiæ. 833.56
Diuerſitas inter reſcripta iuſtitiæ & gratiæ. 834.56
Quæ reſcripta dicantur ſubreptitia. 57
Quæ dicatur cauſa finalis. 58. Quæ impulſiua? ibid.
Diſpenſans cenſetur ſemper ſpectare rationem iuſtam ac cauſa intrinſecam. ibid.
Quæ cauſæ cenſendæ ſint finales. 59
Quis error reddat reſcripta ſubreptitia. 61
Veri reticentia non nocet reſcriptis motu proprio datis. 835.64.
Quænam vitient reſcripta motu proprio data. ibid. Expreſſio falſi quandoque non nocet. 65
Reticentia veri non neceſſariò exprimendi non continet fraudem. 66

Reſeruatio peccatorum.

Licitè aliqua reſeruantur. 478.77
In quem finem? 503.66
Etiam illicitè facta eſt valida. 478.78
Reſeruari poſſunt etiam peccata interna. 79
Reſeruare ſolus Pontifex poſſet venalia. 80
Quæ peccata poſſint Superiores reſeruare in Religione. 81
Non reſeruantur peccata Papæ niſi habeant annexam excommunicationem excepto vno caſu. 479.82
Reſeruat Pontifex non ſolùm cenſuras ſed etiam peccata. 83
Reſeruationem non tollunt priuilegiati niſi in confeſſione ſacramentali excepto caſu excommunicationis. 84
Reſeruatos caſus non includit poteſtas abſoluendi à peccatis. 85
A reſeruatis Papæ caſibus poteſt Epiſcopus varias perſonas abſoluere. 480.88
A reſeruato Papæ caſu ſi inſtante morte quis abſoluitur, quid obſeruandum. 90
A reſeruatis in periculo mortis non debet abſoluere niſi qui aliàs poteſt ſi hic præſens ſit. ibid.
A reſeruatione caſuum liberat confitentem quandoq́; is qui eum inualidè abſoluit. 481.91
Etiamſi à reſeruatis tantùm abſolueret ex priuilegio. 92
Et confitens inculpabiliter aliquos omiſiſſet. 93
In peccata reſeruata qui poteſtatem non habet, inualidè abſoluit eum qui hæc ſola confitetur. 482.100
Validè ſi ſimul alia confitetur. 101
Illicitè extra neceſſitatem. 483.103
Habenti reſeruata præſtat confiteri non habenti in illa poteſtatem, quàm ſine confeſſione communicare. 106
Etiamſi pœnitens incurrerit excommunicationem reſeruatam. 484.107
An idem dicendũ ſi ſacerdos haberet ſolùm iuriſdictionem in venialia. ibid.
Abſoluendi à reſeruatis poteſtatem debet confeſſarius cautè à ſuperiore petere. 485.111
Eam vt det facilis debet eſſe ſuperior niſi habeat graues rationes in contrarium. 484.111
Poteſt tamen eam concedere cum onere ſecundo eadem confitendi. 485.114
Quando facultas vt quis abſoluatur à reſeruatis datur immediatè pœnitenti cum onere ſecundo confitendi, hic vtendo facultate neceſſariò conſentit in onus. 487.120
Quando hæc facultas confeſſario conceditur ad quid teneã

teneatur tunc confeſſarius & pœnitens. 121
Aliquando pœnitens nequit abſolui à reſeruatis niſi acceperit illud onus. 122
Aliquãdo debet abſolui à reſeruatis etiamſi illud onus non acceperit. 123
Conditionem ſecundò confitendi reſeruata qui acceptauit obligatur eâ ſub peccato mortali. 124

Reus.

Reus quando poſſit obligari, ut pœnam in ſe latam exequatur. 551.30

Sabbathum.

Quæ opera interdicta erant ſabbatho quæ non in alijs feſtis. 271.79
Solum habebat paraſceuem. 28

Sacellanus.

Sacellani Paſtorum non poſſunt ſubdelegare. 470.30

Sacerdos.

Solus ſacerdos validè conſecrat. 390. 3.& ſacrificat. 315.106
Sacerdos repræſentat perſonam Chriſti & quomodo. 329.181
Sacerdotes Chriſti ſunt vicarij, impares illi dignitate ſacerdotali. 305.57
Sacerdos malus validè conſecrat. 294.35.& 36.& 215.106
Neomyſtæ plures an, & quomodo eandem hoſtiam cum Epiſcopo ſimul conſecrent. 290.8
An ſacerdos teneatur aliquãdo celebrare Miſſam. 295.38.& 334.201
Quando teneantur Parochi & canonici. 333.202
Non tenetur Parochus ordinaria vlla ſacra celebrare pro parochianis. 199
Nec canonici. ibid.
Sacerdos poteſt accipere [illegible] 197
Dum ſacrificat, triplicem perſonam ſuſtinet. 572.36
Poteſt vt priuatus inter celebrandum pro excommunicato orare etiam in ſuo Memento. 37
Quando peccet mortaliter celebrans pro excommunicato. 38
Licet ei iam celebrare pro toleratis. 573.40. & ijs quibuſcum poteſt communicare & quorum poteſt oblationes ſuſcipere. 41
Recipiens oblationes implicitè promittit orationes. 42
Ob bigamiam non priuatur priuilegio canonis facti in fauorem clericorum. 591.157
Sacerdos in Sacramento pœnitentiæ verè remittit peccata. 412.16. etiam ſecundum culpam. 413.23
Poteſtas remittẽdi peccata diſtinguitur à poteſtate concionandi. 412.18.& baptizandi. 413.21
Eſt poteſtas iudiciaria. 412.19
Mediante poteſtatem ſupremi Principis & iudicis ſubditi. 420.55
Non eſt ſolum poteſtas denuntiandi alijs peccata eſſe dimiſſa. 412.20
Quæ ſit poteſtas retinendi peccata. 414.26
Ex hac clarè probatur neceſſitas confitendi. 426.7
Qua ratione ſit neceſſarius iudex pœnitentis. 517
Poteſtas imperandi in ſacerdote neceſſario requirit in pœnitente neceſſitatem obediendi. 518.79
Diſpenſante Pontifice confert ſubdiaconatum. 675.90
An in ordine Ciſtercienſi conferre poſſit diaconatum. 91
Ab initio prohibitum ijs eſt matrimonium. 678.108
Græci tamen licitè vtuntur matrimonio priùs contracto. 680.115
vide Ordo.

Sacramentum.

Sacramenti ſignificatio.

Quid apud profanos, quid apud Eccleſiaſticos ferè ſignificet. 2.1
Strictè ſumptum quid ſignificet. 2
Sacramentum generatim cur potiùs ponatur in genere ſigni quàm cauſæ. 3
Eſt ſignum ſanctificans & ſignum rei ſanctificantis. 3.4
Eſt neceſſario ſignum practicum reſpectu ſanctificationis. 6
Non tamen neceſſariò per ſe primò inſtitutum ad ſignificandam ſanctificationem. 8
Neque ad immediatè ſignificandam ſanctitatem verã. 4.10
Sacramentum non habet neceſſariò analogiam aliquam cum ſanctitate quam ſignificat. 11. omne tamen hactenus inſtitutum habet remotam aliquam analogiam. 13
Sacramenta variarum rerum ſunt ſigna. 5.16
Ineptè hæretici ea vocant inania ſigna aut ſigilla. 6.24
Quomodo differant à nudis ſignis, aut ſignis magicis. 48.133
Sæpe dicuntur officia diuina. 638.48
Qua ratione dicantur ſolùm eſſe ſeptem Sacramenta. 666.51
Dupliciter accipitur. 727.10
Poteſt actio mala eſſe pars Sacramenti. 729.19
Singula Sacramenta habent aliquid ſingulare. 20
Ex Sacramento inualido nulla oritur cognatio. 820.31

Eſſentia.

Sacramentum eſt res ſeu ceremonia ſacra ſenſibilis. 5.16
Inſtituta ad conferendam aliquam ſanctitatem ſuo vſu & ad veram ſanctitatem ſignificandam. 19. pro ſtatu Eccleſiæ tunc exiſtentis. ibid. inſtituta legitimè ſtabiliterq́ue. 6.21
Sacramenti eſſentia non eſt alia in neceſſitate, & extra neceſſitatem. 89.82
Ad eſſentiam eius requiritur vt intendas facere quod Eccleſia facit per modum ritus ſacri. 22

Inſtitutio.

Sacramenti inſtitutio propria eſt ſoli Deo. 6.21.54.3
Sacramenta inſtituendi poteſtas communicari nequit creaturæ vt cauſæ primariæ. 56.13. neque ea poteſtas quam habuit Chriſtus. 14. poteſt tamen communicari poteſtas inſtituendi ſigna conferentia ex opere operato gratiam. 15. probabilius nulli hæc hactenus eſt communicata. 19
Sacramenta noua omnia immediatè inſtituta à Chriſto. 56.7
Quorſum ſingula ſint inſtituta. 30.39
Qua ratione aliqua inſtituta ad conferendam primam gratiam, alia non. 31.43

Materia.

Materia Sacramentorum omnium conuenienter determinata eſt à Deo. 7.27. etiam probabilius legis veteris & legis naturæ. 8.30.56.19
Duplex, remota & proxima. 7.28. item vna quaſi partialis & alia totalis. 8.30
Materia partialis ſunt res & verba ſimul ſumpta reſpectu integræ ſuæ ſignificationis, & forma totalis. 6.35.
Omnia intrinſecè conſtant rebus & verbis. 57. præter Ven. Euchariſtiam.

Mate

Materia ſemper fuit eadem in omnibus Sacramentis. 42
Quomodo Tridentinum inualidãdo matrimonia clandeſtina non mutarit materiam. ibid.
Non eſt neceſſarium diſtinctè cognoſcere quæ ſit præciſè materia & forma alicuius Sacramenti. 730.21
Vtraque pars Sacramenti debet eſſe ſenſibilis. 732.30
Materia dubia quando vti liceat. 17.80
Materia quorundam Sacramẽtorum cur benedicatur. 193.27

Mutatio materiæ.

Mutatio materiæ quænam ſit eſſentialis, quæ accidentalis. 17.79
Mutare materiam Sacramentorum quale peccatum. 80

Forma.

Forma partialis Sacramentorum ſunt verba. 9.35
Ex iis tanquam parte eſſentiali componuntur omnia Sacramenta, excepta Euchariſtia. 37.& 10.41
Forma totalis eſt ſignificatio rerum & verborum ſimul ſumptorum. 9.35
Forma Sacramenti tantùm debet eſſe moraliter ſimul cum materia. 40
Semper fuit eadem in omnibus Sacramentis. 10.42
Dubia quo caſu poſsit eſſe licita. 17.82
Aliàs valida an vitiari poſsit à mala intentione. 14.61. & 15.66.

Mutatio formæ.

Quænam ſit eſſentialis, quæ accidentalis. 15.58.& 16.78
Octo modis mutari poteſt. 15.68. *mutatione in aliud idioma non corrumpitur forma, ſed nec mutatione in verba perfectè ſynonyma.* ibid.
An corrumpatur trãſpoſitione, interpolatione, additione verborum. 69. *quid ſi additio fiat tantùm in fine formæ.* 15.70.& 16.71. *quid ſi initio.* 77
An alicuius verbi ſubtractione corrumpatur. 75
An corrupta pronuntiatione. 76. *an mutatione verborum in ſigna & nutus.* 78
Mutatio formæ eſſentialis quale ſit peccatum. 17.80. *quale accidentalis.* 84

Neceſſitas.

Sacramenta cur ſint neceſſaria. 18.1
In ſtatu innocentiæ non fuiſſent adeò neceſſaria. 19.8
An futura fuiſſent ſi Adam non peccaſſet, & peccaſſent poſteri. 10
Sacramentum quodlibet quomodo iam neceſſarium & quibus. 23.27

Numerus.

In lege noua conuenienter inſtituta ſunt ſeptem Sacramenta. 74 1
Probatur contra hæreticos. 3.& ſeqq.

Efficientia Sacramentorum.

Sacramenta noſtra tanquam cauſæ minùs principales propriè producunt gratiam. 24. 10.& 26. 19. *non mediatè ſiue excitando fidem, vt volunt hæretici.* 24. 14. *ſed ex opere operato.* 26.20
Æqualiter diſpoſitis conferunt æqualem gratiam. 32.49
Meliùs diſpoſitis maiorem. 50. *Iuſto quàm peccatori attrito communiter maiorem.*
Sacramenta quando conferant gratiãm iuſtificantem. 54
Non conferunt in temporè. 33. 55. *ſed eodem inſtanti quo eſſentialiter ſunt completa.* 34.62
Sacramenta an ſint cauſæ phyſicæ gratiæ. 43. 109. *quibus rationibus id opinẽtur Thomiſtæ, ibi eorũ ſolutio.* 48.135. *quomodo aliqui exiſtiment Sacramenta ad hoc eleuari.* 44.110. *non ſit per indicam qualitatem.* ibid. *aut diuinam motionem.* 111. *aut per potentiam obedientialem.* 112.& ſeq.
Longè verius Sacramẽta ſolùm eſſe cauſas morales gratiæ. 46.123.& ſeq. *neque contrà ſenſu D. Thomæ.* 48.136

Reuiuiſcentia.

Reuiuiſcentiam Sacramentorum primus docuit D. Auguſtinus. 35.65
Reuiuiſcit inprimis baptiſmus. 37.72. *cõfert diſtinctam gratiam habitualem ad ea quæ confertur ratione operis quo obex tollitur.* 73. *remittit pariter pœnam omnem temporalem debitam peccatis ante eius ſuſceptionem commiſſis.* 74
Reuiuiſcunt probabiliter Confirmatio & Ordo 37.75. *Item matrimonium.* 76. *Item Extrema vnctio, modò obex tollatur durante eodem morbo.* 77. *Item V. Euchariſtia modò obex tollatur ante cõſumptas ſpecies.* 78
Sacramentum pœnitentiæ non reuiuiſcit, quia non datur informe. ibid.
Vt Sacramentum reuiuiſcat quid requiratur, quando obex fuit poſitiuus. 38.82. & 39. 89. & ſeqq. *quid quando obex ſolùm eſt negatiuus.* 40.92
An reuiuiſcente baptiſmo remittantur etiam peccata commiſſa in ipſa ſuſceptione baptiſmi, 38. 84 & 40. 94.& 41.95. *an ea quæ committuntur eo inſtanti quo completur baptiſmus.* 96
Sacramentum reuiuiſcens an priùs conferat gratiam quàm cauſa tollens obicem. 39.85
Baptiſmus reuiuiſcens per Sacramentũ pœnitentiæ quomodo conferat gratiam. 41.98. *confert maiorem quàm vnumquodq́; per ſe conferret.* ibid. *Quomodo dum reuiuiſcit per contritionem.* 101
Sacramentum reuiuiſcens an melius diſpoſito conferat maiorem gratiam. 39.86.& 42.102. *quantam præciſè conferat.* 42.103

Votum Sacramenti.

An aliquando conferat gratiam ex opere operato. 32.54 & 34.61. *quam vim Tridentinum ei tribuat.* ibid.

Subiectum Sacramenti.

Poteſt quis iuſta de cauſa petere Sacramentum ab eo quem ſcit in adminiſtratione peccaturum 61.43. *Secus ſi id poſſit ab alio percipere.* 62.44
Nemo poteſt à nominatim excommunicatis non toleratis aut notoriis clerici percuſſoribus accipere vlla Sacramenta præter baptiſmum & pœnitentiam in articulo mortis. 46. *ab excommunicatis toleratis iuſta cauſa quis poteſt.* 63.49. *iuſtior tamen debet eſſe cauſa vt licitè petat à non Parocho, quàm Parocho, à non parato dare quàm à parato.* 52
Numquam licet petere Sacramentum ab eo qui non poteſt illud licitè adminiſtrare. 54

Intentio ſuſcipientis.

Intentio ſuſcipiendi Sacramentum non requiritur in infantibus. 71.97. *requiritur in vtente ratione.* 98
Secundùm quid inuitus validè Sacramentum ſuſcipit. 71.99. *inualidè ſuſcipit qui id nunquam petiit.* 100
Intentio habitualis ſufficit ad valorem Sacramenti. 72. 102. *non ſufficit voluntas mere interpretatiua ſiue indirecta.* 106
Ad ſuſcipiendum Sacramentum pœnitentiæ neceſſe eſt illud petiiſſe explicitè. 104

Sufficit

Sufficit petiiſſe implicitè Sacramentum Extremæ vnctionis ibid. quis cenſeatur illud petiiſſe implicitè. ibid.
Sacramentum Confirmationis an validè conferri poſſit etiam neſcienti vel amenti. 105

Diſpoſitio.

Sacramenta requirunt diſpoſitionem aliquam in ſuſcipiente vt producant gratiam. 25. 5. *Quam?* 27.23. *nunquam ſufficit dolor vel alia pia motio voluntatis merè naturalis.* 26
Ad baptiſmum nullus propriè requiritur dolor in non habente peccatum actuale. 27. *ſecus in habente.* 28. 28.*& ſeq.*
Ad accipiendam gratiam per baptiſmum aut pœnitentiam ſufficit perfecta attritio etiam nota talis. 28. 31. *an ſufficiat attritio virtualis,* 29.34. *& ſeq. Pro aliis quinque Sacramentis conſcio ſibi peccati mortalis neceſſaria eſt contritio neceſſitate præcepti.* 30. 39.*& 42. Pro Ven. Sacramento Euchariſtia neceſſaria eſt ordinariè confeſſio.* 30.41
Qualis diſpoſitio ad quoduis Sacramentum requiratur in iuſto. 31.44
Peccatum veniale non impedit effectum Sacramenti. 45
Aequaliter diſpoſitis idem Sacramentum æqualem confert gratiam. 32.49. *melius diſpoſitis maiorem.* 50
Omiſſio alicuius rei requiſita ad legitimam ſuſceptionem Sacramenti quando impediat eius fructum. 31. 46.
Diſpoſitio actualis melior eſt habituali. 32.53

Miniſter Sacramenti.

Miniſter ſanctior non confert in Sacramenta maiorem gratiam. 31.48.*&* 54.2
Conferens Sacramentum in peccato mortali quando peccet mortaliter. 58.21.*& ſeq.*
Ex quo capite obligetur conferre Sacramentum in ſtatu gratiæ. 58.24. *non ex iure poſitiuo. ibid. nec ex ſola ratione conſecrationis.* 25.*& ſeq. nec ex ſola ſanctitate Sacramenti.* 27. *ſed quaſi ex his duobus primariò ex ſanctitate ac dignitate ipſius Sacramenti, ſecundariò ex eo quòd ad tale munus ſingulariter ſit conſecratus.* 59.32.*& ſeq.*
Diſtribuens Ven. Euchariſtiam in peccato mortali peccat mortaliter. 59. 35. *toties quot hoſtias diſtribuit.* 60.35
Sacerdos baptizans etiam non ſolemniter in peccato mortali, peccat mortaliter 36. *probabilius id negatur de Laico.* 37
Contrahens matrimonium in peccato mortali tantum ſemel peccat mortaliter. 38
Sacerdos aut Epiſcopus conficiens ſacramentalia, diaconus legens ſolemniter Euangelium in peccato mortali, non peccant mortaliter. 39
Solus homo viator poteſt eſſe miniſter Sacramenti. 64. 56
Hæreticus validè confert Sacramenta. 73.108

Intentio Miniſtri.

Mala intentio non vitiat formam quæ aliàs eſſet valida 14.61 *niſi quatenus certo caſu forma determinari poteſt ad ſenſum contrarium.* 15. 66. *Quando intentio inducendi in Eccleſiam contrarium proprio ſenſui verborum eſſentialium formæ, vtrum faciat Sacramentum.* 14.65. *&* 15.67
Quæ intentio requiratur in miniſtro ad valorem Sacramenti. 65.60. *poteſt eſſe triplex.* ibid.
Non ſufficit intendere exteriorem tantum actum. 61. *ſolutio argumentorum.* 66.*& ſeq.*
Requiritur vt miniſter intendat conferre Sacramentum ſaltem implicitè. 65. 62. *non requiritur vt intendat explicitè conferre eius effectum.* 67.70
Intentio alia conditionata, alia abſoluta, hæc eſt quadruplex, actualis, virtualis, habitualis, interpretatiua. 71
Interpretatiua aut habitualis non ſufficit ad valorem Sacramenti. 73
Sacramentum validè confertur ſub conditione præterita aut præſenti. 68.77. *inualidè ſub conditione de futuro contingenti.* 78. *&* 69.86. *excepto matrimonio.* 82. *quid ſi ſub conditione quam ſcit neceſſariò futuram.* 68.81. *aut ſub hac, Si Deus ſciat te hoc vel illud facturum.* 70.88
Intentiones contrariæ in miniſtro non irritant Sacramentum ſi intentio ad valorem Sacramenti neceſſaria ſit præcipua. 91. *etiamſi habitualis eius voluntas ſit prorſus alia.* 92
Intentio miniſtri debet verſari circa determinatam materiam. 72.93. *potiſſimum in matrimonio.* ibid.
Intentio miniſtri non poteſt efficere vt Sacramentum ponatur citius aut ſerius. 90.87

Sacramenta vetera.

Immediatè ſignificabant ſolam legalem ſanctitatem, hac mediante veram. 4. 10. *conferebant ſolam legalem.* 6. 19. *veram ſolùm ex opere operantis.* 49. 140. *quotuplicia fuerint.* 22.25
Sacramenta vetera *& noua vniuoca.* 7.26
In lege naturæ probabilius fuit aliquod Sacramentum inſtitutum ad ſanctificationem paruulorum. 21.17. *&* 22. *fuerint ne plura.* 22.23

Sacramentalia.

Sacramentalia cur non ſint Sacramenta. 3.5.*&* 7.*&* 6. 20. *multa ex noſtris in lege veteri potuiſſent dici Sacramenta.* 6.20
Quinque habent effectus. 132.21
Excitare poſſunt pietatem per modum obiecti, 23. *ſolùm remittunt peccata mediante pio motu.* 133.24. *& cauſant gratias præuenientes per modum impetrationis.* 26. *non remittunt pœnas temporales niſi ex merito ſuſcipientis.* 30. *quandoque directè operantur beneficia temporalia.* 134.33
Conficiens ſacramentalia in peccato mortali non peccat mortaliter. 60.39

Sacrificium.

Quid propriè ſignificet? 296.3. *eius definitio & diuiſio.* 300.30.*&* 31.
Sacrificio ſupremum Dei in nos dominium teſtamur. 296.5
Cur neceſſe ſit nos Deum ſacrificio colere. 297.6
Quinque requiruntur ad ſacrificium. 298.19
An certa aliqua actio ſit ſacrificio eſſentialis. 15.*& quæ præcipuè.* 18.310.81.*& ſeq.*
Cuius ſit inſtituere ſacrificia. 297.10
Sacrificia cur non ſint Sacramenta. 3.7.*&* 6.22
Quomodo in honorem Sanctorum offerantur. 533.60

Sacrificia naturæ & legis veteris.

Sacrificium Melchiſedech an conſiſteret in reali mutatione. 298.17
In lege naturæ paterfamilias erat princeps & ſacerdos. 299.22
Idem erat in immolatione agni Paſchalis Iudæorum. 25
Sacrificia antiquæ legis tollebant immunditiam legalem ex opere operato. 317. 116. *abrogata ſunt per ſacrificium crucis.* 307.64

Sacrificium crucis.

Meruit de condigno infinitum pretium, & quidem nouum noſtra redemptionis. 319.125

Effectus eius immediatè fuit infinitus. 127. *pro omnibus ſufficiens fuit lytrum non tamen omnibus applicatum.* 306.61

Eminenter continet omnia vetera. 317.114. *quomodo conueniat & differat ab incruento.* 318.124.& *ſeq.*

Sacrificium Euchariſticum.

Chriſtus in cœna verè ſacrificauit. 300.32. & *ſeq.*

Hoc ſacrificium quare non ſuffecerit ad noſtram redemptionem. 302.44

Fractio Euchariſtiæ in cœna nō fuit cærimonialis. 311.86

Euchariſticum ſacrificium eſſentialiter perficitur conſecratione vtriuſque ſpeciei. 313.96.& 314.102

Conſecratio repræſentat ſacrificium cruentum. 313.97

Quomodo ſit holocauſtum. 314.99

Quæ ſit primaria eius hoſtia. 309.71.& *ſeq. non eſt panis & vinum niſi terminatiuè & ſecundariò.* 310.80.& 312.87

Quomodo corpus Chriſti ſit primaria hoſtia. 309.75

Sacrificium hoc à ſolo ſacerdote validè offertur. 315.106

Quomodo differat ab Euchariſtia Sacramento. 308.69

Sacrificij Euchariſtici effectus.

Sacrificium Euchariſtiæ habet quadruplicem vim operandi ſuum effectum, 316.110. *eſt propitiatorium & impetratorium.* 114.& *ſatisfactorium.* 317.115

Habet effectum aliquem ex opere operato. 116

Et peculiarem vim varia impetrandi eò, quòd offeratur in perſona Chriſti. 118. & *hi duo modi differunt.* 119

Creſcit effectus ex dignitate operantis. 318.121. *ex indignitate eius non omnino deſtruitur.* 122

Effectus eius nunquam eſt actu infinitus & quare? 330.186.& *ſeq.*

Qui effectus huius ſacrificij poſſint impediri & quomodo? 322.145

Sacrificium non confert immediatè gratiam iuſtificantem, eiuſque augmentum & quare. 320.132

Non remittit immediatè peccata mortalia. 321.135 *nec venialia.* 137

Facit hoc tamen mediante gratia præueniente. ibid.

Confert ex opere operato gratias præuenientes. ibid. *quando & quales.* 139.& 140

In iuſtis operatur remiſſionem pœnæ reſtantis. 141

Inualidè applicatur ſub conditione de futuro. 327.168

Validè applicatur contra præceptum ſuperioris. 169

Impetratorium eſt quorumuis beneficiorum ſalutarium animæ. 321.142

An infallibiliter? 322.143.& 144

Nihil de nouo meretur. 329.180

Sacrificij fructus.

A quibus & pro quibus hoc ſacrificium offeratur. 322.146

Non prodeſt damnatis. 147

Chriſtus per ſe nemini fructum particulariter applicat. 323.149

Quomodo proſit omnibus fidelibus. ibid, *quomodo infidelibus.* 325.160. *quomodo fidelibus defunctis.* 161

Peculiariter prodeſt ſacrificio cooperantibus. 324.153

Quid conferat Beatis. 325.158

Validè offertur pro excommunicatis. 159. *licitè pro infidelibus.* 160

Quomodo & quando creſcat vel minuatur pro diſpoſitione offerentis, quomodo non. 326.163. & 171. *qua ratione eius valor ſit infinitus.* 329.179

Sanctitas.

Diuerſa ſanctitas propria legi veteri & nouæ. 5.19

Quomodo vera acquirebatur in teſtamento veteri. ibid.

Satisfactio.

Voluntas ſatisfaciendi Deo in hac vita non neceſſaria pœnitenti. 374.60

Et quomodo. 374.61. *Impletio iniunctæ pœnitentiæ non eſt propriè pars Sacramenti eſſentialis, ſed integralis.* 419.47

Sancti habent ſuperfluas. 535.1. *quæ pertinent ad theſaurum Eccleſiæ.* 2

Quid ſit ſatisfactio. 504.1

Non poſſumus ſemper ſatisfacere Deo pro pœnis infligendis in hac vita, & cur? 508.20

Omnis noſtra ſatisfactioni aliquid gratiæ miſcetur. 21

Satisfactio multum differt à ſatiſpaſſione. 22

Soli iuſti poſſunt ſatisfacere. 23. *Nemo poſt mortem.* 24

Satisfactio debet eſſe voluntaria. 25. *requirit opus bonum.* 509.27

Et procedens à gratia ibid. *an debeat eſſe pœnoſa.* 28

Satisfit etiam per opus externum. 508.26.& *per opera aliàs debita.* 31

Magnitudo afflictionis auget ſatisfactionem. ibid.

Omne meritorium eſt ſatisfactorium. 509.30

Quando difficultas operis augeat ſatisfactionem. ibid.

Opus bonum alia ratione eſt ſatisfactorium, alia meritorium. 510.32

Quare ad ſatisfactionem requiratur promiſſio. 33

Quomodo hic leui opere pro magnis faciamus ſatis. 34

Noſtra opera non habent ex natura ſua eandem vim ſatisfaciendi pro aliis ac pro nobis. 514.57

vide *Pœnitentia Sacramentalis, Suffragium, Theſaurus.*

Satiſpaſſio.

Multum differt à ſatisfactione. 508.22

Ad illam nec remiſſio, nec voluntaria ſufferentia pœnæ requiritur. 510.36

Scire.

Quid dicatur in moralibus ſcire? 852.81

Nequeo eandem rem certò ſcire, & eandem inuincibiliter ignorare. 855.98

Scrupuloſus.

Quis dicatur ſcrupulis agi. 852.81

Senſus, ſentire.

Senſibus in Euchariſtia non credendum. 195.46

Sententia probabilis.

Sententia probabilior quandoque minùs tuta. 852.83

Vir doctus poteſt contra ſuum iudicium alterius ſententiam ſequi. 84

Sepultura, *vide* Interdictum.

Seruitus, Seruus, *vide* Matrimonij impedimenta in ſpecie.

Alius mancipium, alius aſcriptitius, aut originarius. 802.21

Seruitus depoſita ex noua cauſa iterum incurritur. 861.16

Quale ſit in ſeruo ius contrahendi matrimonij. 805.36

Quantum dominus peccet ſeruum coniugatum aut ſponſum procul vendendo. 38

Qua ratione dominus poſſit vti opera ſerui cum impedimento vſus matrimonij. 40

Sigillum.

Quid ſignificet? 492.1

Obligatio ſigilli oritur ex omni & ſola ſacramentali confeſſione. 4

Indućta autem eſt iure poſitiuo diuino. 497.34
Confeſſio facta ſcienter laico non obligat ſub ſigillo.ibid.
Fingens ſe Sacerdotem tenetur ſigillo. 493. 8
Frangit ſigillum qui reuelat peccatum mortale in genere, aut veniale in ſpecie. 10
Periculoſum eſt vnum pœnitentem præ alio laudare. 11
Peccata publica cadunt ſub ſigillum. 12. *Item circumſtantiæ peccatorum, & peccata ſociorum, & naturales defectus pœnitentis quatenus ab eo narrantur, vt circumſtantia peccati.* 13
Frangit ſigillum qui dicit ſe pœnitentem non abſoluiſſe. 494. 14
Non abſolutis aliquando dandum eſt teſtimonium confeſſionis. ibid.
Quando frangat ſigillum narrans peccata tacito auctore. 15
Non facilè de auditis in confeſſione loquendum. 16
Qua ratione ſit contra ſigillum dicere certo loco fieri grauia peccata. ibid.
An reuelari ex confeſſione debeat aut poſſit imminens proditio. 17
Ob nullum periculum licet frangere ſigillum. 19
Ex ſola venia pœnitentis licitè reuelatur cõfeſſio. 495.22
Non ſufficit tamen venia iniuriosè extorta, nec præſumpta. 23
Frangere ſigillum ſemper eſt peccatum mortale. 24
Quomodo ſit reſpondendum interrogantibus aliquid circa audita in confeſſione. 25. *Poteſt fieri vt pœnitens teneatur aliquod peccatum confiteri, quod ſit reuelandum.* 497.33
Pœnitens non tenetur ſigillo. 37
In praxi verius videtur eum teneri ſub ſigillo, cui confeſſarius ex venia pœnitentis audita in confeſſione legitimè reuelauit. 38. *& ſeq.*
Nunquam licet ſic vti ſcientia in confeſſione habita, vt hæc aliquo modo reueletur. 500. 51
Sæpe licet confeſſario facere aut dicere ea, ex quibus alij colligant pœnitentem ipſi eſſe confeſſum peccata, quæ ipſi norunt eum feciſſe. 53. *non licet ei tamen dicere pœnitentem ſibi certa peccata & publica eſſe confeſſum.* 501. 54
Quid faciendum confeſſario qui nouit ex confeſſione mortem ſibi parari? 55. *præſertim ſi ex fuga ſacerdotis pœnitenti immineat mors.* 56
Qualis vſus ſcientiæ ex confeſſione habita ſit licitus. 58 *illicitus tamen in gubernatione.* 502.64. *in negatione Sacramentorum periculoſus.* 503.67

Signum externum.

Sæpe à circumſtantiis accipit vim ſignificandi. 691.23
vide *Sponſalia.* 692. *& ſeqq.*

Species ſacramentales, *vide* Chriſti accidentia in Euchariſtia.

Species ſacramentales quomodo dicantur eſſe Sacramentum ſolum. 154. 18. *Concurrunt ad cauſandam gratiam.* 155.24
Sub vna ſpecie ſumitur integrum Sacramentum. 28
Species panis & vini vnà cum corpore & ſanguine Chriſti conſtituunt integrè Sacramentum Venerab. Euchariſtiæ. 153.15
Species aquæ ſeparatæ an pergerent retinere corpus & ſanguinem Chriſti. 187.190
Species à PP. impropriè dicuntur Sacramentum. 193 30
Qui mouet ſpecies, mouet etiam corpus Chriſti. 201. 81. 203. 93
Species ſacramentales propriè franguntur, non corpus Chriſti. 247. 59

Spes.

An actus ſpei virtualiter contineat attritionem. 30.37

Sponſalia.

Natura eorundem

Quid ſint. 689, 1. *Variè accipiuntur.* 2
Requirunt directam promiſſionem matrimonij. 6. *quæ eſſentialiter requirit animum ſe obligandi.* 690. 7. *& 691.* 18. *Vnde ebrius inualidè promittit.* ibid. *& mutua eſſe debet.* 9. *& exteriùs exprimi.* 17
Fictè ea contrahens peccat mortaliter. 690.11 *neceſſariò obligant ſub peccato mortali.* 12. *debent deliberatè fieri, ſecùs non obligant.* 13. *& ſeqq. & verſari circa perſonas determinatas.* 691. 16
Clandeſtina per ſe loquendo ſunt licita. 692.20
Quæ ſigna requirantur, poſt Tridentinum. 24
Volo dare *non ſignificat promiſſionem niſi ratione circumſtantiarum.* 693. 25
Signa antiqua nihil operantur. 26
Donatio annuli non facit ſponſalia niſi ratione circumſtantiarum. 28
Dicens nullam ducam præter te, *quid affirmet, & ad quid obligetur.* 29
Accipio in vxorem in craſtinum, *ſignificat matrimonium.* 694. 33
Contrahentibus parentibus pro filiis præſentibus hi tacendo conſentiunt. 34. *Item dic quando tutores ita contrahunt.* 37. *& quid dicendum quando pro abſentibus contrahunt.* 39
Matrimonium impuberum habet vim ſponſalium. 695. 41. *ex natura ſua.* 46. *& poſt tale matrimonium puellam violans tenetur eam ducere.* 45
Matrimonium clandeſtinum habet vim ſponſalium. 696. 47
Contrahens ſponſalia cum impedimento dirimenti peccat mortaliter. 53. *ſecùs ſi alias ob cauſas inualidè contrahatur.* 54
Sponſalia prohibita validè contrahuntur, & hæc prohibet qui perpetuò nuptias. 795. 10

Obligatio & effectus.

Quando ſponſalia ſint implenda. 698. 2. *ad quæ obligent.* 3
Sponſæ fornicatio, & probabiliter etiam ſponſi non eſt adulterium. 4. *continet tamen ſingularem malitiam mortalem.* 5
Renuens ſine iuſta cauſa implere ſpõſalia nequit abſolui. 699. 8
Cogendus eſt implere. 6. *etſi grauiora incommoda timeantur.* 10
Tenetur ſoluere ſtatutam pœnam ſtatim ac pars eam exigit. 701.19
De arrhis quæ apponuntur ſponſalibus. item pœnis perſoluendis ab iniuſtè reſiliẽte. vide *Arrha. Legatum.*
Iurans ſoluere pœnam ſponſalibus appoſitam obligatur. 702. 24
Solutam etiam à iuſtè reſiliente alter non tenetur reddere donec exigatur. 26
Probabile eſt pœnas ſponſalibus validè apponi. 29
Olim per leges ciuiles cuiuis erat licitum renuntiare ſponſalibus aut matrimonio. 701.31
De promiſſionibus, vide *promiſſio.*
Qua ratione ſponſalia per copulam tranſeant in matrimonium. 708.57

Quibus modis diſſoluantur.

A puberibus licitè mutuo conſenſu, etiam iurata, & in-

tuitu pietatis initia, dummodo libera vtrimque ſit remiſſio. 709.2
Renuens implere ſponſalia tribuit alteri ius reſiliendi. 3
Impuberes facti puberes ſoluũt licitè ſponſalia antè contracta. 4
Quam vim habeant eorum ſponſalia. 710.5. priùs ad pubertatem perueniens ſtatim reclamare poteſt. 6. id eſt intra triduum. ibid.
Impubes iuramento firmans ſponſalia non poteſt reclamare. 9. vt nec pubes contrahens cum impubere. 8
Volens Religionem ingredi poſt ſponſalia iurata non tenetur priùs contrahere. 711. 13. ita contrahens cum parte inſcia facis ei iniuriam. ibid.
Poſt obtentam ſub ſpe matrimonij copulam illicitè Religionem ingrederis. 15
Poſt votum Religionis violans conſciam ſui voti, aut ſine promiſſione matrimonij tenetur votum implere. 712.19
Nouitiatus ſponſi ſolam ſponſam obligatione liberat. 12.
Obtinens copulam ab honeſta ſub ſpe matrimonij poſt votum Religionis, tenetur hanc ignaram voti ducere. 713. 24.
Vouens caſtitatem renuntiat ſponſalibus, manet tamen ſponſa obligatus. 25
Factum S. Alexij ſolo Spiritus ſancti inſtinctu fieri potuit. 26
Poſt ſponſalia vouens caſtitatem non tenetur Religionē ingredi. 27. non poteſt tamen petere debitum. ibid.
Contrahens ſponſalia cum ſecunda, manet ſoli priori obligatus. 714. 29. niſi ſecundam defloraris. ibid.
Sponſus contrahens cum alia non liberatur eius morte omnino à priore obligatione. 32
Duarum ſponſus ducet ſecundam ſi ab hac copulam obtinuit ſub ſpe matrimonij. 34
Secunda ſponſalia olim per copulam tranſibant in matrimonium. 715.35
Impedimenta ſolùm impedientia non dirimunt communiter ſponſalia. 36
Cuius culpa impedimentum accidit, tenetur procurare diſpenſationem ſi commodè poſſit. 37
Qua ratione dies adiiciantur contractui præcipuè colligitur ex fine contrahentium. 716.42
Mora notabilis ex vna parte ſoluit ſponſalia. 43
Sed neceſſe eſt eum priùs moneri qui in mora eſt. ibid.
Quandoque auctoritate iudicis opus eſt. ibid.
Non ſoluuntur per moram inculpabilem niſi ſit valdè magna 714. 44. per hanc ſæpe datur ius reſiliendi. 47.
Quis dicatur ſe in alias partes transferre. 718.51
Sponſus ſe poteſt aliò transferre, non ſponſa. 52
An tactus turpes ſponſi cum alia ſoluant ſponſalia. 56
Illicitè ſoluis ſponſalia cum vidua quam credebas virginem. 58
Quando precedens fornicatio poſſit obijci. 719.59
Præcedens ſponſi fornicatio non dat ſponſæ ius reſiliẽdi. 62
Excipe aliquot caſus. ibid.
Vtroque fornicante ſolus ſponſus licitè reſilit. 63
Qua mutatio ſtatus dat ſponſis ius reſiliendi. 65
Deformitas ſponſæ ſuperueniens dat parti ius reſiliẽdi, ſecùs ſi viro ſuperueniat, niſi ſit valdè exceſſiua. 66
Item morbus contagioſus, grauis infamia, & morum peruerſitas. 720.67. & grauis parentum contradictio. 68. iactura fortunarum. 69. negata dos. 70. & hæc omnia locum habent in ſponſalibus iuratis, nec eſt opus diſpenſatione pro iuramento. ibid. an cùm cauſa diſſoluendi ſponſalia eſt moraliter certa, ſit opus auctoritate iudicis. ibid.
Dolus qui non verſatur circa ſubſtantiam contractus, non irritat eum iure natura. 71. nec vllo alio iure. 721. 73.
Copula impedit ius reſiliendi. 75
Ad probandum impedimentum matrimonij requiritur ſaltem vnus iuratus teſtis. 722.78
Ad ſoluenda ſponſalia iurata requiritur exactius teſtimonium. ibid. teſtimonium ex auditu non ſufficit niſi in probanda conſanguinitate. 79
Poteſt ſponſus vel alius alterius crimen reuelare vt ius obtineatur. 83. præmittenda tamen fraterna monitio. ibid.
Cauſa reſiliendi à ſponſalibus eſt triplex. 724.91
Qui defectus non ſint aperiendi in cõtractu ſponſalium. 92. non pernicioſi licitè à ſponſis diſſimulantur. 93
Ad quid obligetur qui dolo alterum ad contrahendum ſponſalia induxit, aut defectus pernicioſus patitur. 725.100

Subdiaconatus.

Non fuit illi initio annexa continentia. 678. 109

Subditus.

Priùs debet aliquis alteri eſſe ſubditus, quàm contra eius legem peccet. 554.52
Qua ratione quis alteri fiat ſubditus ratione delicti. ib.
Poteſt ſubditus extra ſuam prouinciam exiſtens, tamen in ea delinquere. 555. 55
Sententia generali ligantur illi etiam, qui poſtea fiunt ſubditi. 59
Secùs dicendum de ſententia particulari. 60
Subditus extra diœceſim vel in loco exempto intra diœceſim peccans non ligatur ſententia ſui Epiſcopi. 556. 63

Suffragium.

Quid ſit. 532.50
Præſtantiſſimum quo prodeſſe poſſumus animabus in purgatorio eſt ſacrificium Miſſæ. 52
Item per opera ſatisfactoria profimus pro iis ſatisfaciendo. 53. & per modum impetrationis. 54. licet miniſtri Eccleſiæ in publico officio pro defunctis orantes ſint mali. 533.55
Cur Sancti non poſſint defunctis applicare ſatisfactiones præteritas. 58
Cur quamuis Sanctorum preces non valeant quidius impetrare. 59
Suffragia noſtra prodeſſe non poſſunt damnatis, ſed poſſunt omnibus exiſtentibus in purgatorio. 534.61. & 62

Superior.

Aliquando ex iuſtitia tenetur ſubdito dare facultatem alteri confitendi. 484. 108. aliquando verò ex charitate. 109
Illam facultatem debet concedere quoties creditur futura vtilis. 110
Et hac in re facilis eſſe debet, ac ſtare iudicio confeſſarij ipſius pœnitentis, niſi habeat graues rationes in contrarium. 111
Poteſt petenti facultatem, vt à caſibus reſeruatis abſoluatur, præſcribere certum confeſſarium. 485.112
Poteſt eam facultatem concedere cum onere ſecundò eadem peccata confitendi. 114
Non poteſt dare facultatem abſoluendi ſolùm indirectè à reſeruatis. 115
Quænam ſuperior poſſit præcipere. 564.112
De ſuperiore excommunicato, vide. 586. & ſeq.

Qua

Quæ secundario præcipit, etiam grauiter obligant. 589. 140.

Supernaturale.

Quare aliqui effectus dicantur supernaturales. 241.19

Suſpenſio, ſuſpenſus.

Quid ſit. 609.1. *Sæpe in iure impropriè ſumitur.* 612.21
Differt ab excommunicatione & interdicto. 2
Fertur in ſolos clericos. ibid. Variè diuiditur. 3
Suſpenſio ab officio quid prohibeatur. 610.5
Suſpenſus ab officio nō ſemper eſt ſuſpenſus à beneficio. 6
Tali illicitè confertur beneficium, ſed tamen validè. 7
An ſuſpenſus ab ordine inferiore poſſit vti ſuperiore. 8
Suſpenſus à collatione Ordinis inferioris licitè confert ſuperiorem. 10
Suſpenſio à beneficio quæ prohibeantur. 11
Tenetur fungi ſuo officio. 12
An aliquid poſſit percipere ex ſuo beneficio. ibid.
Non tenemur vllos ſuſpenſos in vlla re vitare. 611.17
Non fertur in innocentem. 612.22
Communitas tripliciter ſuſpenditur. 25
Suſpenſa communitate innocentes ſolùm ligantur quatenus illius ſunt pars. 26
Impeditur iuſta appellatione præcedente ſententiam. 28
& an etiam ſubſequente ſententiam. 613.29
Suſpenſiones à iure latæ in diuerſis caſibus. 30. *& ſeq.*
Ignoranter ordinatus ab hæretico non ſuſpenditur. 34
Ordinatus ſine titulo non eſt ſuſpenſus. 38

Suſpicio.

Quis ſuſpicari dicatur in moralibus. 852.81

Tabellio.

Præſentia tabellionis tripliciter neceſſaria. 584.108
vide *ibid. de Tabellione excommunicato.*

Teſtamentum.

[illegible] diſtinguenda. 308.68
Cedit nonnunquam in vtilitatem teſtatoris. 64
Propriè ſumitur apud Euangeliſtas, & quid ſit. 194.38
Teſtamentum æternum quid ſit. 255.35
Habens facultatē teſtandi poteſt id ſæpius facere. 828.18

Teſtis.

Probitas in eo non requiritur cùm reus ſit, ſed cùm teſtatur. 584.109
De teſte excommunicato. ibid.
Qualitas in teſte præcipuè requiritur dum teſtimonium perhibet. 764.40
v. *Matrim. clandeſtinum, & contractum ſub conditione.*

Theſaurus.

Eſt in Eccleſia infinitus, conſtans ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum. 535.2
Cur Maronius negarit in Eccleſia eſſe hūc theſaurū. 534.1
Diſpenſatur à Prælatis. 535.3. *non ſola prædicatione.* ib.
Theſaurus ille manet in acceptatione Dei. 536.7

D. Thomas.

Non ſentit Sacramēta phyſicè producere gratiā. 48.136

Timor.

Timor ſeruilis quid. 369.36. *Vnde naſcatur. ib qua ratione ſit vtilis.* 37. *quādo ſit virtus.* 38. *huic extrinſeca eſt ipſa ſeruilitas.* 39. *timor pœnæ quotuplex.* 370. 40

Titulus coloratus.

Quid ſit. 469.22. *habens titulum coloratum validè abſoluit, ſed non licitè.* ibid.

Tonſura.

Suſcipiens primam tonſuram ſine animo progrediendi vlteriùs non peccat mortaliter, quandoque tamen venialiter. 678. 105

Traditio.

Traditiones Eccleſiaſticæ recipiendæ. 135.2

Tranſſubſtantiatio.

Semper fuit in Eccleſia ſecundùm rem nota. 179.56
Eſt vera productio. 212. 152. *quid propriè ſit.* 213.163

Triticum.

Ex quo tritico debeat confici materia Ven. Euchariſtiæ. 167.52

Vagi.

Tenentur legibus loci in quo ſunt. 176.16. *qui dicantur.* 764.20. *In eorum matrimonio quid ſeruandum.* ib.

VValdenſes.

Negant Extremam vnctionem eſſe Sacramentū. 649.1

S. Vdalricus.

Eius epiſtola conficta fuit. 679. 113

Venenum.

Hauriens venenum, cùm hoc nequis euitare, non cenſetur ſe occidere. 501.55

Verbum.

vide *Sacramentum, §. Sacramentorum & materia Sacramentorum forma.*
De eſſentia Sacramētorum eſt aliquod verbum rituale. 11.46. *non tamen concionatorium.* 45. *&* 12.52. *& ſeq.*
D. Aug. ſuper hoc locus difficilior explicatur. 12.35. *& ſeq.*
Verborum ſignificatio non pendet à priuata intentione proferentis. 14.52
Eadem ob diuerſas circumſtantias ſubinde diuerſa ſignificant. 82.38. *&* 153. 11. *&* 162. 14
In contractibus ita recipienda vt minimam obligationem inducant. 692.24

Veſtes ſacræ.

Quæ & quales, & quomodo ad ſacrificium neceſſariæ. 342. 250. *Quando perdant benedictionem.* ibid.

Vicarius.

Vicarij Paſtorum poſſunt ſubdelegare. 470.30

VViclef.

Negat in Eccleſia eſſe poteſtatē ferendi cenſuras. 549.24
Item Extremam vnctionem eſſe Sacramentum. 649. 1

Violentum.

Quomodo poſſit eſſe perpetuum. 778.19

Virtutes infuſæ.

Non facilitant actiones. 42. 105

Vnio.

Vnio rerum inter ſe triplex eſt. 202.89
Vnio hypoſtatica non ponitur in Euchariſtia vi verborum. 220.27
Qualis ſit vnio Chriſti cum ſpeciebus. 229. 88

Vocatio Dei.

Periculoſum eſt Dei vocationem deſerere. 849.61

Vouere, votum.

Voventi Religionem etiam contractus matrimonij communiter eſt illicitus. 711. 11. *aliquando licitus.* ibid.
vide *Sponſalia quibus modis diſſoluuntur.*
Metu extortum iure naturæ eſt irritum. 689.146
Cur Deus non tā ratū habeat votū metu extortū quam iuramentum. 687.148. *an leui metu irritetur.* 149
An matrimonium ſit materia voti & quando. 708. 58. *& ſeqq.*
Ad quid obliget votum non nubendi. 848. 54
Vouens ingredi Religionem non vouet caſtitatem. 55
Vouens aliquid ſub conditione non tenetur curare vt hæc ponatur. 849.60
Vouens non petere debitum coniugale an peccet coniuge mortua aliam ducendo. 847.43
Coniux validè aliqua vouet quæ alteri nonnihil moleſta ſunt. 47
Obligatus voto caſtitatis malè petit debitum vt coniugis incontinentiam vitet. 49

In relaxatione voti aut iuramenti, ſolùm ſpectatur magnitudo rei promiſſa. 829.26
Qui poteſt remittere votum, poteſt id facere etſi iuramento ſit firmatum. 28
Votum etiam ſolemne non conſtituit traditionem. 810.67
Solemnitas voti non eſt conditio requiſita vt hoc habeat rationem traditionis. 69
Solemnitas voti per ſe eſt cauſa irritationis matrimonij. ibid.
Vouens aliquid cenſetur vouere media quæ ſunt ad hoc neceſſaria. 846.36

Votum coniugis, *vide* coniux.

Coniux vouens caſtitatem non poteſt adulterantis coniugi reconciliari. 846.42
Quæ cenſeatur eſſe intentio vouentium ingredi religionem. 849.62
Vota ſimplicia poſſunt conſtituere propriè dictum Religioſum. 810.70
An obliget votum deficiente cauſa vouendi. 833.52
Vouens non comedere carnes licitè circa earum eſum cogitatione delectatur. 857.110

Vſurarius.

Vſurarius manifeſtus nequit abſolui niſi actu ſatisfecerit, aut cautionem dederit. 479.82

Vſus matrimonij.

De vſu matrimonij in diebus feſtis. 851.75. *Aut tempore menſtrui.* 76. *Aut quando vxor eſt grauida.* 77. *Aut quando coniuges amentes ſunt.* 852.79
Coniuges quandoque poſſunt vti matrimonio cum periculo ſalutis corporalis, non tamen tenentur. 844.22
Vtentes matrimonio quandoque licitè optant non naſci prolem. 842.10
Contractus matrimonij non obligat directè ad impediendam coniugis incontinentiam. 843.15
Coniux tenetur aliquo modo ex officio coniugis incontinentiam impedire ſi commodè poſſit. ibid. *Non tamen aliter quàm alia eius peccata.* ibid. *Nec cum graui ſuo periculo.* 844.21
vide Debitum coniugale.

Vxor.

Tripliciter accipitur. 689.3. & 4
Vxor & concubina in Scriptura aliquando ſunt idem; aliquando diuerſa. 749.8